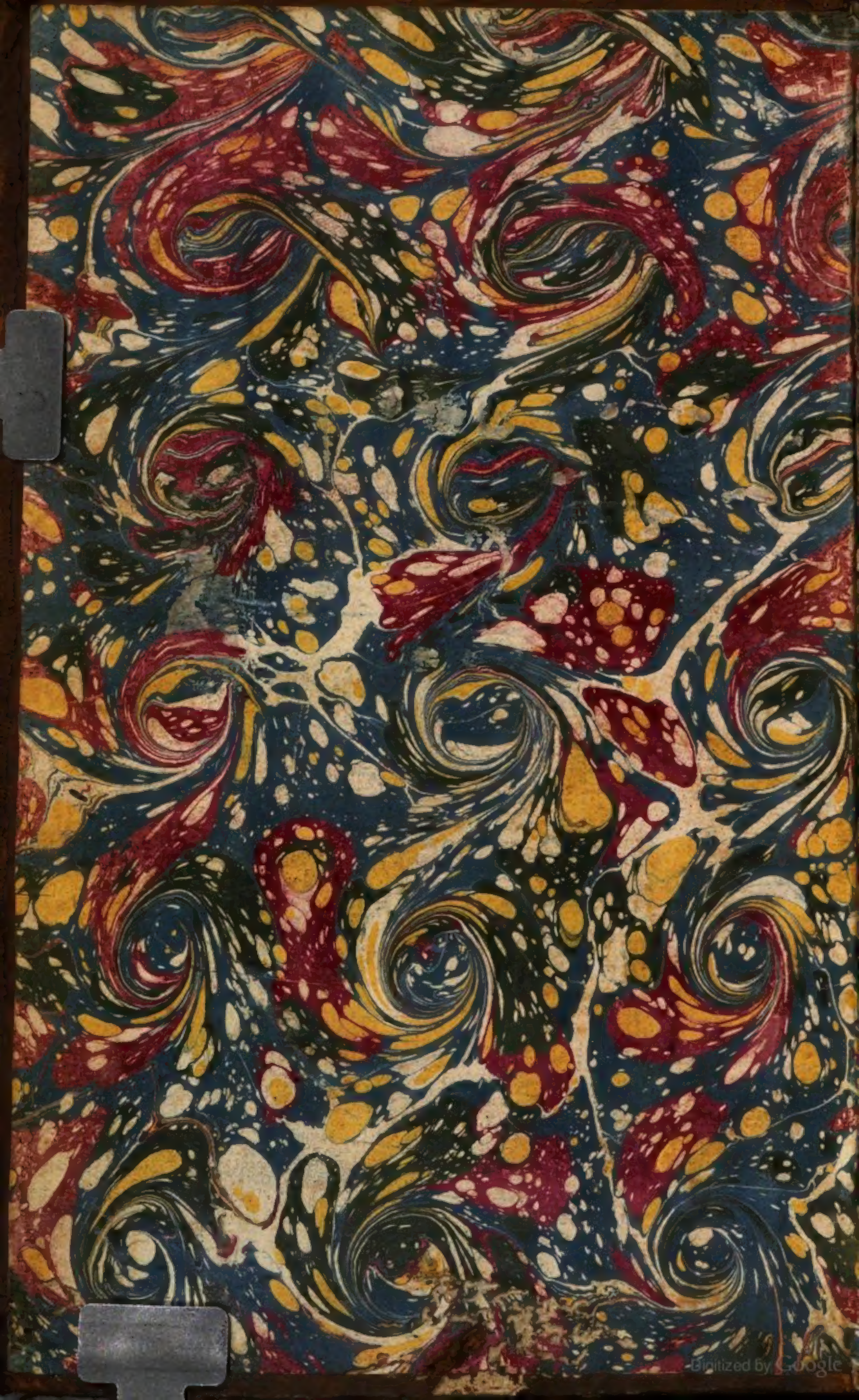

JO. JAC. MANGET · M. D.

BIBLIOTHECA

MEDICO-PRACTICA

SIVE

RERUM MEDICARUM

THESAURUS

CUMULATISSIMUS

QUO

OMNES PRORSUS HUMANI CORPORIS MORBOSÆ AFFECTIONES

Tum ARTEM MEDICAM in Genere, Tum CHIRURGICAM in Specie, ſpectantes

ORDINE ALPHABETICO EXPLICANTUR;

ET

PER CURATIONES, CONSILIA, OBSERVATIONES, ac CADAVERUM ANATOMICAS INSPECTIONES, tam hinc inde proprias, quàm à variis, iiſque præſtantiſſimis Authoribus, Veteribus & Recentioribus petitas, abundè imò & curioſè tractantur.

TOMUS SECUNDUS.

GENEVÆ,

Sumptibus JOANNIS ANTHONII CHOUET.

M. DC. XCV.

BIBLIOTHECÆ MEDICO-PRACTICÆ LIBER SEXTUS.

De Morbis à Litera F incipientibus.

FAMES CANINA
Vid.
BULIMUS.

FASCINATIO.

QUAMVIS morbos à Fascino paucos admodum credamus, ne tamen hoc caput finatur vacuum, sicque, de aliquorum sententia Bibliotheca nostra manca videatur, quædam adducemus scilicet qualia illa profert Clariss. Wolfgang. Wedelius in Dissertationibus suis Medicis selectis, seu potius Excellentiss. Fridericus Kaseberg sub prædicti Clariss. Viri præsidio Disputationem Medicam inauguralem, de Morbis à Fascino, habens, quæ inter præmemoratas Dissertationes reperitur. Qui plura voluerit atque veritati maximè consona ea capite de Venenis videre poterit, ubi in specie quædam de Philtris traduntur. Qui verò innumera undiquaque excerpta legere exoptarit; consulat Martinum Del Rio Societatis Jesu Presbyter. qui Disquisitionum suarum Magicarum lib. 3. fuse de hisce disserit, ac præcipue Clariss. Johan. Christianum Frommann Doctor. Medic. Saxon. qui novissimè Tractatum admodum amplum de Fascinatione conscripsit, quo quicquid solidius (si modò quædam solida hac in re extent) ab innumeris Autoribus affertur, abundè adducit. Sic itaque Frideric. *Kaseberg.*

Vulgata est Parœmia: Homo homini Deus, homo homini Diabolus. Ζῶον πολιτικὸν, animal politicum & sociabile est homo. societati verò nil magis velificatur ac concordia, quando alter alterum juvat, solatur, tolerat.

Beneficiis humana vita consistit & concordia, elogio *Senecæ.* Nullo verò magis Deum æmulamur, quàm utrisque. Beneficia collocamus in alterum consilio & monitis; vox amici, vox Dei est. Præstamus eadem re ipsa, tùm ordinaria consuetudine, tùm casibus fortuitis, servando hominem, velut ἀπὸ μηχανῆς, quod ajunt, succurrendo.

Ex concordia fluit amor, ex amore beneficia, utraque à Deo, boni omnis autore primo & unico, ut hæc quasi catena sit ab homine ad hominem, ab homine ad Deum tendens.

Sicuti verò homo in adjutorium mutuum generatus est, ita ira, odium, invidia, nocendi cupido, in exitium. Quis verò enumerare valeat mille modos nocendi, quibus homo homini fit Diabolus? Non aperto solùm id fit marte, sed & furtivo scelere, adeo & inter cætera mortalitatis incommoda homo ipse est homini adversus, furiis iræ, ambitionis & similibus agitatus.

At at, non hoc solum homo homini fit diabolus, ipse suis relictus viribus, sed &, quod turpe dictu est, odiorum autorem, dæmonem in consortium non rarò adsciscit læsionis, ut jus, quod habet nullum, acquirat hoc ipso magis nocendi cupidissimus. Operæ hinc pretium facturos nos putavimus, si morbos à fascino considerationi subjiceremus. Hoc dum facimus, supremum ut annuat Numen, votorum nostrorum primum est.

Dari morbos à fascino.

Fascini acceptio licet latius pateat pro quacunque noxa, ab altero alteri, citra læsionem violentam, inducta, citra concursum causæ sublimioris, nobis tamen strictiori magis inpræsentiarum venit. Sic fascinari dicuntur vulgo vel ex invidia, vel ex laude, quorum illud oculis, hoc ore magis fit, *beruffen* vocant. De oculis res vel poetæ testimonio clara est, canentis: nescio quis teneros oculis mihi fascinat agnos. De ore id antidotus probat laudationi præservandi fine addita, quod præfiscine dixerim, q. d. ne noceat, unde & à φάσκω, dico derivari commode posset fascini vox.

Neque morbos à fascino illo naturali, si quod datur, ortos tractare animus est. Si quid enim oculus invidus, si lippitudine affectus nocet, similem morbum inferendo, id, nisi per accidens aliquando contingat, ab affluxu humo-

rum, vel effluviis vicinioribus, vel incusso terrore arcessendum potius est, cum pro diversis objectis varie moveatur Archeus, varie agitentur humores, & spiritus, nullibi quasi magis mobiles quàm in oculis.

Inde vero ad murmura sagarum, quæ prolata effectus morbosus aliusve damnosus insequatur, videtur vox deducta, sive id simplici fiat effato, seu additis ceremoniis aliis.

Non hoc nomine veniunt quoque morbi à Dæmone ipso omnipotentis Dei nutu inflicti, neque enim Jobi status morbosus à fascino dici vel potest, vel debet, sed potius, vel Ethnico præeunte Hippocrate nostro, iis in casibus τὸ θεῖον veneramur, cujus acceptionem contrà mentem autoris frustra vulgo ad dæmoniacos affectus torquent.

Multò minus omnes in universum morbos à dæmone arcessere licet Christianis, uti *Kozack Tract. de Hæmorrhag. in dedicat.* contendit, qui omnes à dæmoniis excitari, imò entia illa, quæ nos morbos, vel morborum causas in nobis nominamus, revera esse substantias & spiritus infernales, dæmonia, scribit, latius ibidem videndus.

Propriè loquendo, & uti res ipsa jubet, non fascinat solus homo, sive oculo, ore, aliisque modis, nec solus dæmon, morbos à fascino inductos infert, sed causæ sociæ concurrunt quasi, homo & dæmon.

Diabolus enim effectum aliquem p. n. rarius præstat immediatè, plerumque vero mediatè & quidem per sua organa, homines scilicet perversæ frontis ac animi, qui lamiæ, sagæ, venefici, magi, malefici, incantatores alias audiunt, idque præstant vi fœderis & pacti vel expressi, quo dæmoni perpetuum officium homo spondet, Deoque renunciat, horrendum dictu! & pacta sacra baptismalia cum eodem facta rescindit; vel taciti & impliciti, deliberato animo, vel inscienter initi, astite nihilominus utrobique cooperatore & suasore maligno spiritu.

Præprimis verò mulieres dæmoniacis magis expositæ sunt officiis, quæ cum propter animi impotentiam, ætate magis fotam, non ita resistere respectu virorum insidiis norint, facilius decipiuntur, illecebris illis magis inescari aptæ.

Ut ergo non omnes morbi, quod diximus, ita nec nulli sunt à fascino, quod itidem sunt, qui affirmant, Ita Scharandæus sibi nullo modo probari affirmat, rationibus Philosophicis seu naturalibus, varios morbos hominibus veneficiis immitti posse, l. de rat. cons. san. c. 19. p. 147. Id vero duo invicta argumenta demonstrant, à causâ & effectibus petita, tum quod dantur venefici, utroque sexu; magis tamen sequiori respective, qui, infensi hominum hostis sociato concursu, tam noxas alias, quàm inter has morbos aliis, quos lædere volunt, inferre, quantum in ipsis est, satagunt; tum quod sensus ipsi veneficia talia in corporibus suggerunt, quæ per naturam dari in ipsis impossibile est. Hinc non alio, quàm hocce, sensu supernaturalem causam reliquis addidere Medicorum filii, ut nempe exprimerent alia quoque sphæram naturæ excedentia visa symptomata, aliunde oriunda.

Negatio fascini sane species atheismi videtur, præcipuè cum constet, diaboli potestatem, quantumvis limitatam & sub potestate summi Dei, tantam esse, ut nulla sit super terram, quæ cum illâ possit comparari. Testantur id ipsum testimonia omni exceptione majora ex sacris literis, περὶ τῶν δαιμονιζομένων καὶ σεληνιαζομένων, quantum ex permissu numinis ad morbos per se quoque inferendos valeat. Nec culpandi sunt ICti, qui veneficas damnant ad rogum, convictas & confessas irrogati damni, maximè vero, abjurato Salvatore, baptismo novo suscepto, coitu impuro admisso. Revera hæc contingunt, nec si phantastica ponamus, una omnium mens & confessio hæc foret, contra deliriorum naturam. Utut enim Wierus contendat, præstare illa omnia dæmonem solum, citra ullam illarum vel alterius hominis cooperationem, obsidentem lamias dementatas, melancholicas; perpetrasse se fatentes, persuasas à dæmone, innocentissimas tamen. *l. de præstig. dæmon. in præfat. & per totum*; Recte tamen in contrarium *Helmontius* asserit, satanam per se inefficacem, nisi per sui mancipii concursum, & per se impossibilem diabolo læsionem talem, puta à fascino inductam, esse, *l. recept. inject. §. 9. & 13.*

Sed videamus morbos illos, qui potissimum à fascino induci observantur. Horum licet plura possint dari genera, nec unius modi observentur, communiores tamen quidam haberi solent. Obsessionem ipsam diaboli, ex justo Dei judicio, etiam sine fascino dari posse non negamus. Observata tamen, vel nostra memoria, quod pueri bini Arnstadienses energumeni ante aliquot annos satis probant, exempla sunt, ubi id à lamiis præstitum & effectum est.

Frequentissima est quoque macies, & atrophia à fascino cum puerorum nonnunquam, tum & adultorum, quando vel totum corpus, vel certæ partes mirum quantum exarent, prævia talis modi fascinatione.

Contra ea & tumores graviores induci visi sunt ab hac causa, in capite, mammis, pedibus & aliis partibus. Par ratio est contracturarum quando artus perdita articulatione mirum quantum contrahuntur vel contorquentur. Motus item spasmodici varii, mira & inaudita contorsione ante, retro, sursum, deorsum exercent alios. Sic & in aliis deliria melancholica, cum summa anxietate & inquietudine, videas à fascino inducta. Nec cæcitas à sagis illata de nihilo est, *wen sie einem ein Auge ausschlagen*, qualia exempla non raro occurrunt. Præcipuè vero frequens rei exemplum præbet impotentia à fascino, etiamsi ludicro sæpe viso modo inducta facto nodo in filo vel ligula, clausa sera, inverso in theca sua cultro, dum copulatio peragitur.

Ligaturæ talis exemplum insigne notavit Nobiliss. D. Præses de cive quodam Jenensi, qui, à tempore initi conjugii, alioquin vegetus & sanus, hac morbi malitia per aliquot annos ita fuit afflictus, ut humido radicali penitus absumto & dejectis viribus pedetentim ad mortem deproperaret, & tandem naturæ debitum satis citò persolveret. Post hujus obitum cum aliis multis annis post novus hospes ædes illius emtas penitus everteret & novas pararet, forte fortuna gallum gallinaceum, indusio viri demortui

mortui involutum in interstitio parietum intergerminorum absconditum invenit, cum sociis tunc temporis, testibus gravissimis & celeberrimis, *Dom. Martino Hartmanno*, Physico Vinariensi, & *Dom. Henrico Linckio*, ICto Altorfino, quæ causa eo usque specialis latuerat. Vomitus item & excretiones insolitorum huc spectant, qualia exempla non semel ad Prædem sunt relata, qui meminit araneas vivas, chartas, acus, folia ribium, pennas, fila, stramina & similia rejecta.

E tumore quoque mammarum in fœmina, nigricante illo in superficie, carbones, lintean ina, ligna, capillos exempta notavit. In alio ex tumore pedis magnam quantitatem pediculorum exemptam observavit. Tacemus summos & incredibiles dolores, atrocissimos ardores & cruciatus à fascino quandoque inductos..

Ad veneficium hoc referendæ omnino sunt blandæ illæ abdominis contrectationes alicujus apud *Codronchium*, quas illico dirissimæ lancinationes & abortus monstrosi subsecutæ. Sceleton etiam quod annis tredecim in utero quædam gestavit, attracto solum à venefica ventre.

De cultro ex hypochondrio exciso vid. *Wierus. de præstig. dæm. c. 4. p. 385.* de clavis *Langius, l. 1. p. 38.* de aliis similibus *Heersus in Observat. pag. 117.*

Diarrhœam maleficio factam observavit *Mercatus tom. 3. p. 284.* ubi præter dictas, ait, diarrhœæ sortes memoriæ proditum est, alias succrescere posse, in quibus officula quædam similia passerculorum ossibus prodeunt, quasi laborans integrum devorasset passerculum, quæ sanè gravissimis excernuntur cum doloribus. Quam etiam excretionem maleficio factam potius, quàm à naturali causa nonnulli sunt arbitrati. Alia enim assuescunt fluere excrementa similia his, quæ in abscessibus externarum partium solent reperiri, quippe novimus excerni pilos, carbones, lapillos, ungues, testarum fragmenta, oleum, cœnum, lutum, mellis specimen aut vini fecem. Quibus excretis raro laborantes in pristinam sanitatem restituuntur, nam tabidi aut doloribus consumpti plerumque pereunt.

Bufonem ex abscessu notavit, ad manifestam licet causam relatum, *D. Paulus de Sorbait*, cujus verba hæc sunt: Observavi vinicolam post ingentem ex frigida & cœnosa aqua haustum in bronchocelen incidisse, quæ plurimum excrevit, deinde ex abscessu facto exivit bufo vivus, quem meis ipse oculis vidi: fortasse seminalis virtus cum aqua ad colli membranas exsudans hujus generationis causa fuit. Vid. *Ann. 2. Ephemer. German. Observ.* 103. *p.* 177.

Ex abscessu pilos, ungues, castaneas & animalcula viva miraque prodiisse narrat *Cabrolius Observ. anat.* 27. Pariter in mercatore castrensi abscessu femoris laborante, cum ope cauteriorum apertus esset, pus copiosum exivit, dein pili, globuli, ranulæ & pisa, quæ tamen frustra naturaliter, non magice educta fuisse opinatur *Borell. Cent. 2. Observat.* 86.

Fascinum datum à saga matri & infanti comprobat *Wolfg. Gabelchov. Curat. & Observat. Cent. 1. Observ.* 16. 17. Plura exempla morborum à fascino videri possunt apud *Philipp. Salmuth. Observ. Medic. Cent. 3. p. m. 126. August. Thoner. Observ. Med. lib. 4. p. 122. Observ. 1.* ubi casus reperitur pueri novennis maleficiati admiratione dignus. Item *Balth. Timæi Cas. Medic. l. 7. Cas. 24. p. 318. & seqq.* ut plures non laudemus, large congestos a *Sennerto l. 6. prax.*

Hoc loco & historiam a *Nobiliss. D. Schmidio, Archiatro Anhaltino* observatam, non ita pridem Excellent. D. Præsidi transmissam, dignam ut huc referatur censui, quæ ita sese habet: Virgo 26. annorum, temperamenti melancholico-cholerici, habitu corporis macilento, postquam per aliquot jam annos continuo fere capitis dolore, cardialgia nunquam intermittente, (ita ut circa scrobiculum cordis internam aliquam partem avulsam esse, serio affirmaret) artuum tremore, cordis anxietate perpetua laboraverat, corpore maculis fuscis interdum picto, indies magis magisque emaciato, sola facie carnosa & ob φλογωσιν florida apparente, appetitu semper prostrato; adhibitis remediis quamplurimis præsertim antiscorbuticis, cordialibus, stomachicis & p. n. aliis, sine ullo levamine omnibus, vivam quandam sibi per artus hinc inde substantiam decurrere, seque fascino maleficiatam esse arguerat. duabus abhinc septimanis acutissimo ossis sterni dolore corripitur. Locum istum digitis comprimit ac statim duas acutissimas acuum cuspides ex sano & integro pectore protrudi videt, quæ remittente compressione retrocedunt. Hinc mixturam ex spir. lign. heracl. ℥ ij. Tinct. martis aper. ess. hyper. an. ℨ j. constantem mane & vesperi ad 50. gutt. sumsit. Externe scrobiculo cordis emplastr. impositum sequens ex empl. stoma h. ℥ß. visc. coryl. musc. corall. magnet. præp. an. ℨ ij. olei lign heracl ℨ j hyper. q. s.

Hisce prima vice adhibitis, sensit gravissimum quasi pondus confestim a pectore per artus cum rigore ac tremo e delabi ac distribui; dictum factum molestissima cardialgia, à qua per multos annos ne unico momento libera fuerat, remisit penitus. & quod magis mirandum, emplastrum impositum totum ad alutam usque omnino abliumtum evanuit, quod tamen postea impositum intactum permansit, nec ullo modo imminutum. Continuavit horum usum per dies decem, eoque tempore sic satis bene habuit, cibos probe appetiit, levi vero diarrhœa correpta, quæ sponte remisit, hinc insolito totius corporis, præcipue crurum, pruritu afflicta est, crura scalpta maculas rubras exhibuerunt pulicum morsibus similes, sed paululum elevatas, ex quibus tuberculis innumera animalcula, minutissima, ruberrima per singulos cutis poros catervatim prodiere. Exemta & carbonibus injecta leviter crepuerunt, manibus imposita in momento disparuerunt. Per microscopium duobus pedibus totidemque cornubus instructa esse constitit, & corpore turgido ac succi pleno. Jussa reliqua acrius inquiri & scalpello poris eximi, quæ tamen quantocyus singula retrocesserunt, nec frictionibus calidis, nec mellis inunctione allici potuerunt, evanescentibus simul omnibus maculis. Ægrota alias delicata & pudicissima, quæ mane sanissima apparebat, maximum ex horum adspectu tædium, terrorem ac mœstitiam concipit, cardialgia denuo immani, respiratione difficillima, lipothymiis

creberrimis & cordis anxietate maximá corripitur, ratione privatur, torvum videt, absurda loquitur, caput sibi amputatum esse, se in deserto vivere, turrim sibi supra pectus extructam esse, agnatos, matrem & notissimos non novit. Dato medicamento cordiali & anodyno circa medium noctis alto sepelitur somno, mane expergefacta nescit singula, bene se valere jam dicens, nisi quod ob fascini metum anxia & sollicita sit, præsertim cum meminerit, sibi ante annos octo parvum in externa ac superiori dextri femoris parte tuberculum ortum esse, ex quo per emplastra aperto Chirurgus varia adspectu miranda exemisset verbi gratia, naturales ungulas & pedes avium, materiam quandam ovi columbini magnitudine, crassam, coriaceam ac nigerrimam, quam etiam nunc videndam exhibet, & alia, quæ singula fascini suspicionem penes illam maxime confirmant.

Imo & bruta & arbores, inprimis verò hominem fascino lædi certum est,

Remotius huc faciunt alia ex rebus *Naturalibus*, v. g. *ætas*, uti infantilem, tanquam teneriorem his obnoxiam statuunt non inepte, ob fluxam magis & minus resistentem texturam; Maximè verò *dispositio* corporis ad hunc vel illum morbum, unde melancholia balneum diaboli & in his casibus omnino est; Singula tamen illa concurrente dæmoniaca opera demum effectus morbosos, à fascino dicendos, producere norunt.

Modus quidem respectu dæmonis & læsionis ipsius latet, est enim mille artifex, præstigiator mirus, unde receptior est hypothesis, non revera inextitisse talia v. g. rejecta vel exsecta in corpore; mera tantum, ut loquamur cum *Helmontio*, operatur ludibria & præstigias duntaxat inanes. Neque enim datur penetratio dimensionum, non potest culter insui cuti, vel clavus non læsa & divisa parte eadem. Respectu vero hominum modi applicandi fascini occurrunt non uniusmodi. *Generalis* & principalis est pactum jam laudatum initum. *Specialis* comitatus vel præcedens est superstitio & huic affinia, characteres, plantæ, ut mandragora, victorialis, aliaque in se innoxia, verba incondita & inarticulata, & hinc imprecationes quoque ipsæ, ut & vestimenta, inspirata, contactus, manus, imposita, in limine defossa, vel in plateam effusa, ut transgredi oporteat hominem, cui nocere est intentio. Hæc enim tanquam causam occasionalem aliquando licet deprehendere.

Frequenter & per assumta id peragitur, placentas, poma, pyra, variis id testantibus exemplis, Notabile enim est non æque per venena inferri fascina, illa enim per naturam sibi relictam interficiunt, sed & hæc illa aliàs innoxia & non venenosa, hoc charactere fascini sigillata, talia evadere.

Neque verò quis putet, posse ipsam conceptam ideam in animo læsuri noxas & morbos hosce inferre. Non enim agit hæc in aliud corpus amicabili vel odioso effectu, nisi ut objectum movens humores & spiritus. Utut enim vel maximè mortem inferre oculis tentet invidus Titius Sempronio: ipse tamen sibi maximè nocet, non item alteri, unde & emblema invidiæ est ipse suum cor edens. Nec de antipathiâ id ipsum valet, multo minus id per se verba, murmura, talisman, characteres, sigilla efficere possunt, licet & è Christianis sint, qui contra religionem, & sanam rationem hæc magni æstimant, quam in rem citamus *Hiebnerum*, qui mysterium sigillorum, herbarum & lapidum inscriptum librum edidit. Est & hunc in finem M SS. laudatum *Helmontio*, quod apud *Præsidem* nostrum vidimus, & inscribitur præstigia Hermetis.

Pertinent huc & philtra, ardorem in venerem in animis aliorum excitantia, interdum erga personam certam, interdum indifferenter, sed venefica, quæ nempe non tam sola mumiali consermentatione talis modi ideas interunt, quam magicum & superstitiosum concursum. Par ratio est oppositi huic odii & inimicitiæ, inter personas adamatas utrinque inducti. Ad hæc maxime expetere leguntur malefici capillos vel unguium præsegmina, vel fasciam sive partem vestimenti, quod solitum sit tangere corpus maleficiandi, aut epistolam vel quid aliud de illius domo, vel corpore, quibus adhibent certas ligaturas & involuta consuunt tunicæ maleficiandi, vel abscondunt sub lecto aut inter plumas & culcitram, super quam dormit, aut sub limine ostii vel alterius loci, super quem fœmina aut vir maleficiandus transiturus sit. Tale etiam maleficii amatorii genus fit per imagines quasdam ex terra vel cera, gemmis aut alia quavis mixtura confectas, quas abusu nominum & operationum divinorum maledictis suis nutibus aptant. Meminit hujus *Virgilius* in pharmacentria, dicens:

Limus ut hic durescit, & hæc ut cera liquescit.
Uno & eodem igni, sic nostro Daphnis amore.

Morborum à fascino causas secundas esse naturales, vel præstigias.

Axioma notissimum est: causæ sociæ stant pro una. Si ergo morbi à fascino sunt, non ex ipsius naturæ radice propullulantes, quacunque demum causa obstetricante naturali, vel necessitante, vel fortuita sed aliunde citra hæc & quidem a dæmone inducti, facilè patet, primum horum movens esse dæmonem, non solum tamen, ast præcipuum. Ipse agit dæmon ut loquamur cum *Scaligero ex 349. p. 1085.* stultus ille ac vecors veneficus putat suis sese verbis agere. Ast ipse non exors est culpæ, & concursus causalis, licet dæmon sit princeps autor fascini, & deceptor & executor. Valet enim & hic illud, quod quis per alium facit, ipse fecisse putatur.

Duplicis vero generis statui possunt morbi à fascino inducti; primo qui ordinariis aliis, etiam non ab hac causa inductis, visuntur similes, imò sæpe iidem; deinde qui toto genere, ut vocant Medici, sunt præter naturam. Utut enim & tales dentur in corpore citra fascinum ullum, quale exemplum præbent vermes & calculi, ad nullum aliquod genus partium corporis referendi, sed tota substantia alieni, & peregrini; distinguuntur tamen facilè ab effectis diabolicis, quatenus hi per naturam sibi relictam existere in corpore nequeunt. Adeoque toto genere sunt & dicuntur nobis hæc p. n. quæ nec per naturam fœtificari vel produci in corpore ullo modo possunt, animata & inanimata.

Non novum eſt in corpore nidulari aliquando inſecta taliſmodi, ut ranas, bufones, ſerpentes non minus ac lumbricos, ſi per potum aquæ aliuſve liquoris ſeminium illorum fuerit illatum. Quam in rem inſigne præ aliis exemplum præbuit ancilla Altenburgenſis *Ann. 1. Ephem. Germ. obſerv.* 105. ut & a *Bartholino Cent. 4. obſerv. anat.* 19. deſcripta, Eſt enim inſectorum horum ſeminium valde materiale & diffuſivum ſui, corpus humanum calido & humido gaudens commune iiſdem præbet hoſpitium gratum, ipſaque aſſuetudine nidus ſat acceptus ipſis conſtituitur. Unde fruſtra fuerit negare, hæc talia in corpore gigni hoc modo poſſe. Aſt ſi id fiat loco inconvenienti, quam ut hoſpitari ibidem poſſint & produci ſeminia velut in utero quodam vel receptaculo, quod de bufonibus & aliis taliſmodi locis ſe quandoque exerentibus diximus, merito id inter faſcina habetur. Longe magis vero id de partibus vegetabilium vel arte factis, aut metallicis aſſerere licebit. Ea ſane rejecta per corpus aut generata in eo eſſe oportet, aut creata denuo, ut ex non ente fiat productio, aut jam extantia huc illuc illata, injecta, aut luſus eſſe dæmonis, qui concedente divino numine, impellente vel per voluntatem cooperante & concurrente malefico, geſticulationes illas efficiat. Generari eadem in corpore eſt impoſſibile, adeſt quippe improportio ſeminum, differt natura a natura, neque ea naturæ eſt inordinatio, quæ obſervantiſſima eſt legum, quibus ſe adſtrinxit. Imò à ſola arte figurata vel fabrefacta inepta ſunt, quam ut eodem planè modo, quanta etiam illius ſint miracula & diverſimoda, una vice produci & producta naturæ ope excerni queant & illa quidem, ut exempla teſtantur, quæ vel in corbe faſcinantis geſtata, vel illi alias placuere, ut in corpore, cui nocere præſumebat, extarent.

Creari hæc talia poſſe à Dæmone, religio vetat ſtatuere Chriſtiana, imo ſana ratio & ethnicis nota, uti nulla natio tam barbara fuit, quæ Deum negare auſit. Creare ſolius Dei eſt, qui & ipſe peracto creationis univerſalis opere ceſſavit non entia producere, permanenti productioni per ſeminia propria commiſſo ordine & negotio, (nihilominus & ipſo concurrente primario, quippe in quo vivimus, movemur, & ſumus,) liberrime adalligatus naturæ, non excluſa divina, qua pollet, omnipotentia, etiamnum ſi velit creandi jam exiſtentia vel nova, quo ipſo tamen ex ſapientiſſimo conſilio abſtinet. Ponamus ergo pediculos, araneas, bufones, nova vermium genera, uti ſenſus id demonſtrant, per faſcinum inducta reperta vel excreta fuiſſe, illa ſane de ſuo producere non potuit dæmon, neque credendum eſt, ad mali genii deſiderium ſummum Numen eo ſe demittere, ut eadem creet. Abſit, ut hæc cogitemus! Sed inquis, unde iſta vera animalia, ut ovum ovo ſimilia? Quaſi vero non noſſet mille artifex, hæc aliunde arceſſere, vel oculos ludere, quod ex hiſtoria Ægyptiaca Exod. 7. & ſeq. ſatis illuſtrari & intelligi poteſt.

Maximum & potiſſimum dubium eſſe poteſt, annon ipſiſſima dicta in corpus intruſa & actu præſentata ſtatui poſſint prædicentibus ſæpe ægris, ut hiſtoriæ fidem faciunt, jam acum immanere, jam cultrum, aliaque, immo eximi ex diviſa prius integra cute chartam, linteamina, carbones. Sane ſubtiliſſimum id fuerit artificium, nec humano ingenio aſſequendum, ubi quidem id revera extat vel ſe offert, uti quidem negandum non eſt accidere. Sed *omnis* illa omnino, ſeu deceptio eſt. Non novit niſi decipere dæmon, qui, ut imbellem ſe non eſſe perſuadeat, ſed potentem & admirandum, cum revera præſtare non poſſit, fraude conatur, & primo intuitu tantum non perſuadere, eſſe hæc ipſiſſima illa vel ex corpore educta, quæ tamen corpus ne attigere quidem. Patiamur id nobis perſuadere, ſi videamus vel humana vafritie & celeritate geſticulatores infinita præſtare, quæ inſcius vel Jovem lapidem jure tita ſe habere, objecta non aſſequente ſenſu, ſed decepto, mira agilitate, modiſque aliis. Aſt quantillum homo poteſt in his talibus, ſi cum callidiſſimo ſpiritu in comparationem veniat? Producere ſe fingit geſticulator non extantia, auferre prius viſa deglutire inepta, imo & carbones vivos mirandum dictu, vel ex ore omnigenos colores vini liquorumque aliorum velut ex ſiphone exſtillare. Hæc toto die vel publico eveniunt in foro, & putemus, non poſſe ſimilem fabulam ludere dæmonem, ſi quidem poteſtatem a Deo, &, quod jure mireris, ab homine ſocio acquirat, quam ex ſe non habet, miſer ſpiritus.

Hæc cogitantibus ſolicita paulo magis inquiſitione facile eſt colligere, præſtigias eas eſſe dæmonis, tum a parte agentis ſimul vel quaſi hominis, qui putat ſua opera ſola vel ſocia ſaltem certo id contigiſſe, abblandiens hinc ſibi, ut fit, quod tam potentem effectum ciere noverit; tum a parte patientis potiſſimum, & adſtantium quibus hæc ſuggeruntur quam maxime. Non attinet denuo latius adducere jam tacta ſuperius. Præſtigiæ ſunt, quod præſtringunt oculorum aciem, ſeu quod prætegunt, deludunt enim & quaſi tegunt oculos, ut revera ita eſſe jures ac viſui apparet, cum tamen aliter ſe res habeat.

Quod vero alteram claſſem attinet, ſeu priorem illam, dum morbos a faſcino dicimus, neceſſum eſt, ut eoſdem concipiamus ſecundum pathologiæ leges. Sunt enim itidem, ut alii morbi, vel in partibus ſimilaribus fluidis & ſpirituoſis, ſeu ſanguine & ſero, principiis vitalibus, adeoque intemperiei dictæ, quatenus peregrina miaſmata inducta proportionem & compagem illorum dſſiciunt, unde febres, anxietates, ariduræ, ſudores. Vel partibus infliguntur organicis quoad conformationem, ut contracturæ, contorſiones, tumores, curvitas, & ſimilia vitia in figura, ſitu & connexione. Vel in utriſque communiunitate apparent, ut ulcera prava & cacoëthica, & id genus alia.

Par ratio eſt ſymptomatum variorum, ut ex actionibus læſis verbi gratia, dolores immenſi ac intolerabiles, impotentia, cœcitas ex faſcino, ut plura non laudemus. Cum ergo uniuſcujuſcunq; effectus morboſi non ſit niſi una *Cauſa immediata*, eaque certa & determinata, inter

quam & morbum nihil intercedit, sine dubio illa etiam in morbis his a fascino locum habebit, ita ut illa quadret & ex suis loculis arcessenda sit in quibusvis morbis vel symptomatibus. Neque enim opus est, ut in his immoremur speciatim longius.

Quin imo id ipsum quoque de *Causis Mediatis Proximioribus & Remotioribus*, ex ordine quasi quodam sese insequentibus, uniuscujuscunque talis morbi ex fascino valet.

Sola differentia inter communes seu ordinarios talis modi morbos & ex fascino productos est in causa dirigente extranea malefica illa sæpius & prima nobis dicta. Non differunt specie illi ipsi, sed concursu causæ extraordinariæ, supernaturalis sano sensu dictæ, quatenus non tam quæcunque ullo modo, uti Medicis laxiori sensu causæ morbificæ nomen venit, hunc illum morbum, sive proximius, sive remotius producere valent, hoc casu sibi relicta in corpus agunt, donec positis intervenientibus recipiendi debitis modis sistatur & se exserat in corpore morbus; sed dirigens & movens sive actuans illas aliud concurrit. Sane dæmon callentissimus est naturæ artifex, quo nemo acutius morborum causas penetrare mortalium ausit. Facile igitur fuerit ipsi ordinarias causas citare, singulas pro suo modulo, sive, ex *Naturalibus*, ætas, habitus & textura corporis, temperamenta, dispositio consentiant; sive ex *Nonnaturalibus*, aer, cibus & potus, motus & quies, somnus & vigiliæ, excreta & retenta, animi pathemata, aliaque casu evenientia ministrent; seu ipsi jam morbi & symptomata alia ex *Præternaturalium* ordine, quibus se adsociare commode possit.

Variant scilicet hæc omnia pro intentione malefici hominis, callidissime se componente ad nutum genio malo, ut eo se potentiorem probet. Et sanè moderari eadem universa divinum Numen & limitare verissimum est, quod nec in omnes æque efficax sit nocendi illa insana lubido, in quibusdam vero tam subtiliter id administretur, ut fallere satagat hoc ipso quoque alios, nunquam non fraudes architectans. Sic, ut quædam repetamus in exempli vicem, in doloribus tensionem fibrarum nervearum acriorem; in impotentia impeditum affluxum spirituum ad partes genitales; in motibus convulsivis stupendis nervosi generis irritationem tensivam constantem vel interpolatam; in melancholia fixationem majorem spirituum, in contracturis ligamentorum exsiccationem, in singulis humorum vitalium deturpationem machinari & præstare ipsi perquam expeditum est.

Ponamus currum dæmonis opera restare, nec moveri posse, uti non raro observatum à fascino fuit, (nulla in movenda machina, vel trahente equo ad sensum præsente vel investigabili remora,) nullum dubium est, vel in rotis, vel in equis, motum illum præstantibus, culpam inferri, licet non advertendam sensibus, ipsis nihilominus equis ad extremum sudorem coactis, imò, quod *Ronsæus* factum à fascino perhibet, vel genitali piso mire intorto, unde summus dolor & anxietas consurgit necessario. Eundem in modum in machina humani corporis se res habet. Cujuscunque visceris actio læsa est, illius velut habenas vel nervos, vel concurrentem necessario tonum læsum & tantum non corruptum esse, colligendum est.

Causa ipsa interna & effectus quoque est naturalis, exterior in corpus agens & dirigens non est naturalis, sed sublimior, Dæmoni imputanda, siquidem à natura sibi relicta non expectari idem soleat vel possit. Latet anguis in herba, unde cauto opus est, licet, quod diximus, & sensibus id palpare sæpe liceat.

Neque tamen absolutè valet, solum dispositos & aptos inferri morbos a fascino, quod ipsum dubios reddere posset eosdem magis, sed potius pervertit opum naturalium vim dæmon hoc ipso, ut qui antea sanguineo, læto ingenio gaudebat, totus à se diversus appareat, sibi dissimilis, ne plura laudemus, facile ex inferius dicendis colligenda.

Morbos à fascino signant phænomena ultra sphæram naturæ transcendentia.

Digestis causis morborum à fascino oriundorum tractatio de *Signis* tramite recto incedit, quibus iidem dignosci absolute, diagnostica vocant, & respective quoad prognostica queunt.

Hæc difficultate non carent, cum mille formarum proteus naturalibus causis sese sæpe immisceat, iisque utatur, ut non facilè videatur prima fronte discernere, quid à causis naturalibus, quid ab ipso dæmone profectum sit, multo minus, qualia omnia inde sint capienda, unde etiam sunt, qui negant, dari aliquod morborum a fascino signum pathognomonicum. Difficultate interim hac non deterritis Medicis, fas est signa ista accurate examinare, ne vel naturæ debilitate evenientem morbum pro dæmoniaco habeamus, nec à fascino ortum vice versa pro naturali venditemus.

Si ullibi igitur, sanè hic distinctio locum habet inter signa communia, & propria seu distinctiva. Illa non sufficiunt omnino, ita ut, instar regulæ, quamdiu in morbo quocunque signa adsunt communia, qualia quidem in aliis quoque per naturam eveniunt, tamdiu ille ipse pro naturali sit habendus. id quod ad omnes signorum fontes applicare integrum & fas est.

Sic quamdiu *Essentialiter inhærentia* cujuscunque morbi, vel symptomatis invenit Medicus, verbi gratia intemperiem, vitiosam conformationem, vel hiatum manifestum, aliaque formalem rationem absolventia, illa merito ex suo æstimat genio, taliaque judicat, qualia invenit. Par ratio est *Essentialiter consequentium*, seu symptomatum aliorum secundariorum, quæ velut inconveniente uno posito ex necessitate consequuntur, sive in actionibus læsis, quorsum inprimis spectant dolores punctorii graviores, item convulsiones, contracturæ, &c. sive in excretis, sive in qualitatibus mutatis.

Par ratio est causarum. Quamdiu hæ è fontibus

bus suis scaturiunt, ut inter causam & causatum certa sit relatio, quæcunque producta ad ordinem hunc naturalem sunt reducenda, modò sufficiant & paria sint utraque inter se comparata, etiam ratione temporis. Sic quando generosa remedia non juvant, symptomata ingravescunt, & sine causa manifesta desubito ingruunt, ad præsentiam sagæ extemplo augeantur anxietas, dolores, clamores & similia, consirmant hæc ipsa fascinum.

Tacemus Analogismum, seu comparationem ægri ad ægrum, vel ad seipsum quoque, quod itidem satis est ad confirmandum, utrum morbus sit pro fascinato habendus, an non, prout id experientia uniuscujusque confirmaverit.

Nullum itaque pathognomonicum aliud signum superest, quam illud unicum, an phænomena sese offerentia intra sphæram naturæ militent, an vero eandem superent, ita tamen ut accedat prudentia Medici hæc noscentis & distinguere apti. Quicunque nempe morbi vel symptomata intra naturæ terminos versantur, tum quoad ipsam formalem rationem, tum quoad causas, ex quibus oriri queant, illi pro naturalibus sunt habendi, non pro fascino seu supernaturalibus, etiamsi graves appareant satis; & contra ea, quicunque naturalem sphæram supergrediuntur, ad hos referendi, modò non error committatur in diagnosi circumstantiarum, de quo mox agemus.

Sic certissima morbi à fascino & veneficio illati signa pluribus historiis confirmat *Sennertus lib. 6. prax. part. 9. cap. 3. pag. 391. seq.* si acus, cultri, ligna, cera, capilli & similia artificiosa, vel alia, quæ in corpore humano generari non possint, vel per vomitum vel per alvum ipsosque tumores & ulcera excernantur, aut extrahantur. De iisdem signis videri meretur *Drawizius de Scorbut. pag. 90. & seq.* Ubi & aliquot historias recenset huc pertinentes. Exemplum, præter jam allata, cujusdam fœminæ refert *Anton. Benivén. de abdit. morbor. & sanat. causis cap. 8.* Quæ longiores & recurvos clavos, æneasque acus una cum cerâ & capillis in globum mixtis evomuit: & novissimè jentaculi frustum tantæ magnitudinis, ut devorare integrum nullus potuisset.

Seorsim verò præstigium deprehenditur, cum effectus non oritur à motu locali & superat causarum naturalium applicatarum activitatem, idque tanto magis, cum statim evanescunt visa de portentosis quibusdam è corpore rejectionibus, atque adeò circa morbos evenientia ordinariis metiri non licet regulis.

Obsessionis diabolicæ signa certa & indubitata ex collatione virium naturæ seu hominis quoad animum & corpus eruuntur. Quoad animum quidem, si intellectus & voluntas ferantur supra hominum captum, ut si peregrinis linguis loquatur, quas non didicit, æger, vel iisdem effata rudis aliàs intelligat, idque tanto magis, quò artificium majus accedit, ut si versus compingat & recitet.

Licet enim sint, qui idem per naturam fieri posse rentur, reverà tamen id sphæram naturæ superat, & cum miraculosa illa linguarum cognitio hodie cessarit, vel saltim, quæ à Spiritu sancto est, non nisi in divinas laudes & hominum salutem feratur, si, citra hunc characterem, cæteris paribus, audiantur hæc talia, dæmonis id astutiæ & concursui adscribimus. Plura hanc in rem videri possunt apud *Codronchium lib. 3. de morb. Venef. cap. 13.* & passim, *Hildesheim. Spicileg. affect. cap. 10. pag. 702.* Ubi & plura habentur.

Idem valet de rebus absconditis, vel præsentibus, vel præteritis, quæ per humanam solertiam scire non datur, ut si occulta aliàs & non nisi huic illi, saltim non personæ edicenti cognita prius, nec sensibus hausta proferantur. Per naturam enim nihil est in intellectu, quod non prius fuerit in sensu, saltim latius, ita ut liber inveniendi, illustrandi quin & fingendi ex cognitis illis intellectui maneat locus.

Nec obstat, occultare se sæpe dæmonem, nec morbos dæmoniacos tales æque statim patere; idem enim & de aliis gravioribus sæpe valet. Opus ergo est tanto majori ἀκριβείᾳ, ne fallamur, sed tamdiu in via regia procedamus, quousque non alium tramitem sequi cogit necessitas.

Ut hæc illustremus specialibus quibusdam exemplis, frequentissima occurrit impotentia à fascino, quam arbitrari licet, si quis vegetus alias & juvenis nullo prægresso morbo, nullo odio vel aversatione, (quorsum alias *Borellus Cent. 4. Observ. 6.* Ligationes hasce referre satagit unice, negans concursum Dæmonis,) nullâ causa manifesta, sentiat se simul & semel defraudari suo genio, emori partem & funerari veneri aptam, imo & anxietatem sæpe conjungi non levem, idque prima vice, frustraneo omni conatu. Quis non agnoscit subesse maleficium, & hæc sphæram naturæ ordinariam transcendere?

Idem applicare licebit facile ad maciem, convulsiones Epilepticas, & alia. Licet verò difficilius sæpe hæc causa eruatur à priori, ita ut pro naturali habeatur morbo, ubi nihilominus dæmon subest; præstat tamen, nisi temere asseverare, vel in casu dubio flectere huc animum, non deflectere, ut uno oculo morbum, qua talem, altero subliniorem illam causam attendamus. Facit huc tum juvantium & nocentium notio, &, quod alias de morbum simulantibus prædicari solet, si non concordent sibi invicem signa, sed dissent; ita tamen ut conjunctim & collective, omnibus & singulis probe examinatis, demum pronunciemus, morbum esse a fascino. Alia enim & hic sunt signa proximius, alia remotius id significantia.

Quod si & Prognosin generalem considerare lubido sit, moderantur eandem in genere collatio & proportio inter lædens & læsum, ut quò magis à statu naturali sunt remota phænomena, eo periculosior & gravior morbus sit habendus. Sic macies ad extremum gradum marasmi deducta restitui renuit. Vitales actiones magis læsæ gravius affligunt, animales illarum intuitu mitius habent, nec periculosæ æque sunt, licet videantur. Impotentia restituitur sæpe. Reliqua ex suis modulis judicanda quoque. Sæpè verò majorem incutit metum dæmon, quàm eventus hinc testatur. Dæmoniaci morbi utplurimum longiores esse consueverunt, quandoque & recidivant, stato tempore redeunte melancholiâ, anxietate, delirio.

Neque opus est differentias attexere genericas, quippe quæ facile eruuntur ex ipsis phæno-

menis probè consideratis. Alii tamen primarii sunt, alii comitati, seu reliquis juncti, qui partim naturales sunt, partim dæmoniaci, in partem causæ se vocante dæmone, unde facilius restituuntur, uti recentes omnes magis sunt curabiles. Quando vero diuturnâ mora principia vitalia deturbata magis sunt, minus sperandum est de perfectâ sanitate, unde sæpe συντελεύτησι.

Non omnes morbos graviores pro fascino habendos.

Ut nec nulli, sic nec omnes morbi a fascino sunt derivandi. Vulgi ea consuetudo est, sive gravior paulò morbus incutiat, seu longius duret, etiam neglectis convenientibus remediis, non cœlum respicere & iratam vel castigantem Numinis manum, sed dæmoni acceptam ferre cladem. Idque quotidiana probant satis exempla. Dari enim complures morbos, quorum causæ & remedia non æque statim obvia sunt, & exin à multis pro fascino haberi, nemo nescit.

Exemplo sit melancholia, affectus gravissimus & molestissimus, cujus soboles solet esse phantastica quædam persuasio cum vehementi tristitiâ & animi mœrore, qui non raro ægros adeò torquet, ut animam tantum non extorqueat, à causis tamen naturalibus sæpe producta. Hinc citari hoc loco meretur locus *Ebusina lib.3. fen.1. Tr.4. cap.18. p.m.376.* Ubi, quibusdam Medicis, ait, visum est, melancholiam fieri à dæmone; sed nos non curamus, in naturâ occupati, an id fiat à dæmone, an non, certi, si fiat a dæmone, induci ita, ut immutet temperiem in atrabilariam, & hæc sit causa hinc melancholiæ. Quo ipso loco non tam negat eandem a fascino induci, quàm statuit, quod & nos jam innuimus, fieri id effectu naturali, nec temere quamvis melancholiam pro dæmoniacâ habendam. Maniaci quoque sæpè habentur vulgò pro obsessis à dæmone, Epilepsiæ graviores pro dæmoniacis, paralysis item crurum & brachiorum, macies corporis, sterilitas utriusque sexus, inprimis verò convulsio & contractio mirè invadens ægrotos, ita ut adstantes sæpius existiment, à veneficiis per incantationem hunc morbum fuisse conciliatum decumbentibus. Singula tamen hæc, ne plures laudemus ejusdem commatis, naturales omninò agnoscunt causas utplurimum, & facilè confunduntur cum dæmoniacis.

Neque id novum vel hodie demum fieri cœptum est, antiquissimus ille mos est, dudum *Hippocrati* nostro culpandus visus. Hic quippe *l. de morb. sacro cap.1. & 2.* Ubi speciatim Epilepsiam huic ordini eximit, tres potissimum rationes adducit, quare morbi, ad naturales causas referendi, pro fascinatis vel dæmoniacis habeantur, primò ἀπειρίαν, experientiæ defectum. Ut pueris omnia nova sunt; ita & qui hos illos graviores casus, non æque patentes ignaris, non viderunt. 2. θαυμασιότητα, admirationem ob miros casus, versiones & circuitus morbi, quo insolitum quid præ se ferunt graviores, rapiunt in admirationem, ut præ stupore desperent de cognitione vel remedio Tertiam causam adlegat ἀμηχανίαν, consilii & mentis inopiam, indeque ortum prætextum, imò superstitionem, unde in absurda ferantur & salvare famam Medici, seu empirici potius tales satagant, sive evadat æger, augendo ipsam, sive moriatur, ut aliquid egisse videantur & exculpent ignorantiam.

Cavendum sanè est, ne Medici prudentiâ minores sint præ vulgo & indevia adigantur, ubi via tuta & manifesta est, vel alia saltem. Μηδὲν εἰκῆ, μηδὲν ὑπερορᾶν Hippocraticum etiam hic valet, nil temere affirmandum, nihil prætervidendum. Ausim dicere, hanc sæpenumero causam esse, quare morbi isti minus sanentur, qui sanari tamen potuissent, inprimis, si condescendant ægrotis Medici, & a fascino esse morbum concedant, qui nihil minus quam talis est. Hinc in absurda feruntur ipsi, relictâ morborum panaceâ medendi methodo, & andabatarum more hinc depugnantes occasionem præbent ægris jam dum in deteriora inclinantibus, ut satagant, flectere si nequeant superos, acheronta movere. Itur hinc ad sagas, carnifices, agyrtas & nullos non se profitentes Medicos, relictis quos consulere intererat, imò ne fidem merentibus ullam, quicquid edicant.

Ante paucos annos mortuus est machæropœus quidam, temperamenti melancholici, qui à pluribus annis spontaneum quasi carcerem domum habuit suam, octodecim ad minimum, quod crederet se fascinatum, omniaque renueret remedia, pertæsus usurpatorum & desperans curari morbum magicum posse. Sentiebat ardorem intensum in latere dextro, eâ regione quâ bilis decumbit & exoneratur in intestina. Putabat hunc carbonem esse vivum, quo torqueretur à fœminâ, quam maleficam induxisse malum firmissimè credebat, non minus ac in inguine quoque cruciatus repetentes sæpius. Arguenti Præsidi nostro bilem hanc esse acriorem, & acido confermentatam corrosivo, constanter renuit, nec vel educentia, vel temperantia, vel anodyna adsumsit ulla, quod persuasisset prius aliis, aliique vicissim illis, à fascino hæc oriri omnia. Tulit hos ergo cruciatus, pertulit citra remedium ipse suum cor edens, anxietatibus & doloribus & inquietudine interpolatis, subinde novis accensis facibus. Quod verò toties prædictum à Præside fuerat, bilem esse in culpa, surdo narratâ fabulâ, id post mortem apparuit satis, bile granulatâ penitus apparente & ultra tria millia granorum exhibente, & calculis cum pinguedine mirâ repertis in inguine, cujus rei testis est exceptione major, qui Anatomico cultro cadaver subjecit Excellentissimus *D. Fasch*ius, h. t. Academiæ Rector Magnificus.

Mortuus tabe infans à fascino laborare putatus, cum post mortem citius corruptionem minitaretur abdomen justo elatius, habitus meritò fuit ex obstructione vasorum mesentericorum defunctus à Præside, quam sæpius curavit solis aperientibus martialibus, humectantibus & nitrosis, nominatim Tinct. Mart. aperit. & arcan. duplic.

Laboraverat tumore in scapulâ rebelli puella 16. annorum, consultus idem προγνώστικον agnoscens dissuasit apertionem facto prognostico, æmulari cancrum occultum ejusmodi tumores,

& si aperiantur, moriendum esse, tolerabili cæteroqui malo, aliisque corrigendo. Nihilominus ab empirico apertus idem, nil nisi sanguinem & ichorem fudit, indies incrementa capiens. Mortua tandem in via. reduce a carnifice, sentiunt sonum quendam parentes, & aspides nescio quas residentes in tumore sibi fingunt. Facta inspectione & apertione ulteriori sola fermentatio ichorum soni illius causa patuit.

Hinc non ita pridem de consimili tumore duro & magno, circa sinistrum thoracis latus, orta suspitione fascini, quæsita inclyta facultas Medica hujus loci respondit, *das die angeführte Umstände zur probation einer Zauberey nicht hinlänglich, sondern vielmehr die erzehlte Zufälle, so der Patient erduldet, allein* ex causis naturalibus *hergeleitet werden können.* Rationes decidendi fuere additæ quoque, quod ejusmodi tumores mali moris & rebelles non raro in scorbuticis fuerint observati, dolores ab humoribus acribus corrosivis orti, & ab intempestiva apertione tumores indies in deteriorem statum ruant, & quicquid occurrat circumstantiarum ex naturalibus causis deduci possit, inprimis vero quod nihil inventum fuerit ultra sphæram naturæ transcendens vel insolitum.

Et talia toto die obveniunt alia quoque. Visi sunt a verminibus misere torti, quale exemplum in viciniâ contigisse meminimus; ubi præ anxietate spasmodica sæpe capite innitere coacta fuit fœmina, inventis post mortem lumbricis pluribus, qui per intestina exesa in cavitatem abdominis eruperant, notante id *L. Marci*, Physico Waltershusano. Visi, qui in cavitate thoracis aliquid vivi & instar vermis repentis, qui cor ipsum eroderet, conceperunt, unicè id à fascino derivantes. Post mortem abscessus repertus docuit satis, materiæ purulentæ illum fuisse motum, quod itidem laudatissimus *Dom. Faschius* observavit.

Dignissimus locus est, qui hic inseratur, *Gassendi lib.1 de vit. Peireskii pag. 12.* ubi, cum memorasset, ab anu malefica ingrediente per fascinum tum matri ademptam vocem & infanti bimestri ploratum, tum depressum utrique caput in alterum humerum, eâ rigiditate, ut flecti non posset, addit sequentia: Utcunque Optimus Deus innocentes infantulos malitiæ cacodæmonum permittere possit; utcunque ipsi ad ea officia, & ad obsequendum misellis quibusdam aniculis se comparent: compertum est tamen magnam eorum partem, quæ commemorantur, fabulosam esse, aut non alio certe niti fundamento, quàm minus solitis quorundam morborum symptomatibus, quibus sunt infantes obnoxii.

Meritò hinc morem hunc vulgi, quosvis morbos, quorum causas non satis assequitur, vel symptomata miratur, promiscuè ad fascina referentis, carpit *Anton. Prætorius im Bericht von Zauberey und Zauberern cap.9. pag.58. Es ist leider dahin kommen, so bald einem die Augen verdunckeln, der Bauch grimmet, die Finger schwären, die Füsse geschwollen, das Hertz zerschmeltzet, die Seele ausfähret, oder das Vieh verdorret, verlahmet, verfället und stirbet: da rufft jederman, das gehet nicht recht zu, dem ist vergeben. Er hats am Apffel gessen, er hat es vom Trunck bekommen. Da gedencket man weit umher, wo man gewesen, wer zu essen gegeben und zugetruncken habe, wer bey gesessen, wer angegriffen, und was mehr. Bald verdenckt einer diesen, der andere jenen, hie redet man heimlich, da rufft man laut, der und der hats gethan. Also wird Leid mit Leid versaltzen, und Jammer über Jammer angerichtet. Ach! das ist zu viel, unrecht und leichtfertig gehandelt. Es gehören erfahrne Ærtzte und Naturkündiger dazu, das Kranckheiten, so von Gifft kommen, erkannt und von andern unterschieden werden.* Hæc ille.

Fiunt monstra in Medicinâ toto die, quæ aliis non visa satis hunc censum subeunt. Ac proinde id vulgo, quod plerumque, quæ quotidie non occurrunt, ad fascina refert, sic argutanti condonatur; ast docti sic inferre promiscuè, nisi evidentia signa contrarium suadeant, cavent.

Morbos à fascino curari remediis naturalibus.

Præternaturalis causa, à Dæmone profecta, uti ad Medicum minime pertinet, sic nec curatio, verba sunt *Plateri lib.1. prax. cap.3. p.m.106.* ubi de obsessione agit, quod & alibi, & nominatim de ligatione à fascino agens, repetit, non Medici esse illam solvere asserens. Ast nunquam desinit subjectum Medicinæ esse corpus humanum, etiamsi a Dæmone obsideatur actu, vel ab eodem quomodocunque a statu naturali læsum fuerit.

Spiritus ipse est, ἀσώματος, corpori verò morbum sine medio naturali inducere verum nequit, quod digessimus satis. An putabimus ergo, quod impium est statuere, Deum O. M. liberaliorem esse in infligendo morbos, quam sanando? Uni malo mille opposuit remedia. Quandoquidem ergo corporis naturalis, quod diximus modo, fit vel facta est læsio, meritò etiam naturalibus remediis suus est locus.

Duo genuina concessa morborum horum sunt remedia, preces & medicamenta; Spurium & pejus morbo, aliquando male quæsitum, dæmonis obsequiosa curatio, magica uno verbo.

Preces divinum sunt remedium, & ægro & Medico unicè commendandum.

Ni Deus adfuerit, viresque infuderit herbis,
Nil Tibi dictamnum, nil panacea juvat.

O quam piè *Hippocrates* noster, (qui locus auro dignus & inter reliqua scripta præcipuus est,) τὸ εὔχεσθαι, scribit, πρέπον, καὶ λίαν ἐστὶν ἀγαθόν. *Orare decorum & valdè bonum est, lib. de insomn. cap.2. t.12.* Imò liceat nobis & alium locum de precibus elegantissimum ab ethnico mutuari, qui extat apud *Xenophontem lib.1. de ped. Cyri pag.21.* ubi Cyrus disserit egregiè: 1. Rebus secundis maximè Deum esse implorandum, (multò magis vero adversis, & hoc loco misero, morboso statu;) 2. Manus admoventem implorare divinam opem oportere indigum. 3. Auxilium Dei diligentiam humanam non tollere, unde absurdum addit esse, petere, ut ager fructum ferat, semente non facto. Deus per media agit, licet pro infinitâ omnipotentiâ solo nutu, sine ullo medio, agere possit.

Cur ergo negligamus divinam manum, in medicaminibus repositam, & solis exorcistis v. gr. obsessos committamus? Cur pro [illegible] ægros relinquemus, denegatâ omni ope, sicque ad veneficas sæpè occasionem subministrantes ut convertantur? [illegible], impera-

perator corporis est Medicus, elogio Philosophorum corypnai, non diabolus. Excutere ergo & ab internali hoste illata ipsi à Deo demandatum est, & naturæ & Dei summi ministro. Hinc testatur experientia sæpiùs, curari feliciter morbos à fascino, modò audentiùs contra eat Medicus, jure suo utens, quod nullum habet in pium diabolus.

Laudandum hanc in rem illustre exemplum est, quod memorat *Erasmus Declamat. de laude Medicin. Tom. 1. oper. p. m. 456.* Ubi, præmissis huc facientibus aliis, Panaceum, ait, celeberrimi nominis Medicum, adolescens colui, is, me teste, quendam restituit, nomine Phlyarium, patriâ Spoletanum, qui ex vermibus in novum maniæ genus inciderat, ita ut in morbo teutonice loqueretur, quod (uti constabat) nunquam sanus potuerat. Quis imperitus rei Medicæ non hunc dæmoniacum vel dejerasset etiam? At is hominem facili paratoque remedio menti reddidit. Redditus sibi teutonicè nec loquebatur, nec intelligebat. Omittimus, quæ subjungit & alia elegantia. Reverâ id supra sphæram naturæ, adeoque dæmoniacum fuit.

Neque tamen putandum est, quod innuere ibidem videtur, esse crassiores quosdam dæmones, qui medicam etiam opem sentiant. Satis est nidum extimulari, annuente votis Jehovâ. Piè *Paracelsus:* ideò creata est Medicina, ut superstitio devitetur, & Medicus pro illa; & Deus solus Deus est, etiamsi orcus moveatur. *Fragm. l. de morb. ex incant. pag.* 139. Præstant ergo id arma Medicorum, ad indicationes, vi Methodi medendi decenter erutas, directa, quas, de medicamentis contrà fascina nos edocens, canoni sequenti inclusit *D. Præses:* Quæcunque vel principia vitalia tutantur, vel effectus naturalibus conformes specificè tollunt, vel satanicam vim illudunt, fascini sunt antidota.

Accersenda ergò & huc evacuantia & alterantia, interna & externa. Purgantia, tum ἄνω, tum κάτω operantia, & in morbis à fascino remedia sunt probatissima, sive alvus fuerit obstructa seu per veneficium ingesta in primis viis subsistant, seu saltem bilis aliique humores ibi corrupti hæreant. Hinc uti observatum est, à veneficis per vim infusa nonnunquam quædam, nocendi & fascinandi fine; ita his exturbandis unicè præstitere opem non raro emetica. Sic *B. Michaelis* alicubi refert, se generosum quendam nobilem, ex fascino sterilem, intra paucos dies felicissimè per vomitoria curasse, & vidisse tres vermes nigros cum magnâ venenatæ materiæ copiâ fuisse rejectos.

Idem valet de philtris, de maniâ & melancholiâ satanicâ, (probè tamen distinguendâ,) de obsessis & similibus, quibus hoc ipso vecte, non alio præsentius, mederi licet, unde helleborus niger, antimoniata & vitriolica, imò & asarina emetica, ut alia lenientia quoque & clysteres ipsos non memoremus, huc eximiè faciunt.

Diaphoretica ut apta nata sunt excutere peregrina μιάσματα, seri ῥεῦμα & ichorescentiam prohibere, liberamque ἀδηλον διαπνοὴν ex glandulis in poros cutaneos hiantibus præstare; sic insignissimè prosunt in morbis à fascino, nominatim in tumoribus, inflammationibus, doloribus, anxietatibus, aliisque, unde huc faciunt Rad. allii, succisæ, herba paris, camphora, myrrha, infusum sanguin. alin. Tinctura bezoard. spir. sal. arm. C. C. ebor. spir. & sal volat. fulig. liquor. C. C. succinatus, antim. diaph. theriaca, mithridat. ruta & ex his parata alia varia.

Diuretica quin ipsa quoque apprime opem ferunt, serum superfluum ex alveis suis ad vias urinarias derivando, ejusque varia coagula, indeque ortas obstructiones tollendo. Hinc aperientia, salina, saponaria, speciatim in macie, tumoribus ventris, ischuriâ, impotentiâ ipsâ non sunt de nihilo, v. gr. ex eryngio, ilice, verbenâ, Tinct. Mart. aperit. nephrit. Wedel. arcan. duplicat. arcan. tartari, tart. vitriolat. spir. sal. striat. vitrioli Philosoph. nitri dulc. sal urin. & succini, ocul. caner. & cum his paratis.

Ipsa vero Alterantia specifica varia quidem recensentur apud Autores, optimè vero juxta dictam divisionem patere possunt, opposita vel universali læsioni, vel effectibus determinatis. Cum enim vita & sanitas radicentur in sero & sanguine, tanquam principiis vitalibus, & fascina ad instar venenorum subruere eadem satagant, si non actuali veneno, consimili tamen sigillata charactere, merito opponuntur hisce bezoardica & balsamica, sub diaphoreticis jam exposita.

Talismodi polychresta & pluribus symptomatibus satisfacientia sunt cumprimis viscus colurnus, antirrhinum, ruta, filix, verbena, adianthum aureum, & præ aliis hypericum, fuga dæmonum hinc dictum, omniaque exinde parata. Dilaudat id ipsum mirum quantum hunc in finem *Paracelsus lib. 3. de reb. naturæ. cap. 5. p. 1038. & seq.* & hinc quoq; *Angelus Sala* stupendos effectus vidisse se refert *l. de effect. veget. cap. 4. p. 7.* & de eodem insignis sive fabula sive historia ex Hercule Saxonia citata videri meretur apud *Scipion. Mercur. de Obstetr. lib. 2. cap. 38. pag. 511.*

Cumque balsamica sit planta, si quæ alia, & ad maciem, impotentiam, dolores & imprimis melancholiam, &c. Ex causis manifestis eximiè conducat, præ aliis ad fascina commendatur non immerito; sumenda tum in essentiâ balsamica, tum mixtura l. c. *A. Sala* laudata, bis in die, manè ante Solis ortum, & vesperi ante somnum, quod speciatim commendant sine dubio ideo, quod morbi serosi & inter hos quoque fascino debiti nocturno tempore magis soleant exacerbari. Faciunt huc quoque corallia, quorum Tincturam Helmontius multum solaminis attulisse testatur, ess. antimonii simpl. & comp. spir. & oleum Heraclinum, &c. Os triquetrum Cranii humani, tum per se, tum combustum mire laudatur.

Sin ad exempla morborum specialium devolvamur, in melancholia ess. hyperici, spir. sal armon. infusum sanguin. asini, Tinctura smaragdi prosunt. In impotentiâ rot. stimul. Mynf. non semel expertæ, chocolada Inda, confect. alkermes, ess. satyr. officium faciunt. *Helmontius lib. de lithiasi cap. 8. §. 25.* dilaudat cerevisiam, in quâ betula cocta. In doloribus anodyna; in motibus convulsivis Epileptica activiora ex usu sunt, & sic quoque idem valet de aliis.

Succenturiantur his Topica varia, causas morbificas inductas exturbantia. Inter appensa laudatur Mercurius vivus; electrum immaturum

turum Paracelsi, intus & extus usurpatum, suis experimentis dilaudat *Helmont. l. de injacul. med. pag.* 48. Cynoglossum Dioscoridis superiori seculo expertos esse alexipharmacum præstantissimum contra fascinationes cives Genevæ refert *Sagiyer. schol. in pharmac. Fernel. pag.* 147. sine dubio, vel emolliente vel anodyna virtute, ipsoque tetro odore id præstante.

In Balneis, præter alia jam laudata communia, ex ruta, hyper. verben. abrot. in primis ad maciem commendantur ob abstersoriam virtutem sideritis & conyza coerulea, tuga vulgò dicta *gros und klein Beruff-Krant*, quæ etiam nervina sunt, non minus ac Unguenta & Emplastra. Celeberrimum inter hæc est unguentum de visco corylino Carrichteri, quod *Heer. observat. 6. pag.* 128. Item *Horstius lib. 11. observ. 16. p. m.* 549. Commendat, ubi & alia egregia reperiuntur. Viscus sane nervinus est itidem & emolliens. Ex emplastris instar omnium est emplastrum fœtidum Mynsichti. Ad quævis, ait Autor, maleficia experimentum est stupendum & quasi cœlitus demissum, super centrum enim, ubi cruciatus, persequendo positum, non tantum maleficium ipsum, verum etiam omnia phantasmata & incantationes sine superstitione & confestim fugat, propulsat atque debellat, sed internis non omissis.

Joh. Agricola in Chirurg. parv. tract. 5. p. m. 646. abscessibus vel tumoribus incantatione inductis imponere jubet excrementum proprium, hinc suspendere id in vesica suilla in fumum, & intra paucum tempus evanescere dolorem, quod ipse fuit expertus. Nec inconvenientia sunt ipsa suffimenta, dissipandi, alterandi, demulcendi virtute conspicua, tum ex dictis, tum ex aliis, quatenus sale volatili oleoso, in atomos infinitas per ignem redacto, partibus affectis succurrunt.

Plura remedia, contra quoscunque morbos veneficos, si quis scire anhelat, vid. *Barth. Carrichteri Herbar. tit. Von gründlicher Heilung der Zäuberischen Schaden*, & *lib. 2. de ulceribus antiquis cap. 10. & seq. Codronchium, Helmont. l. c.* &, qui instar omnium esse potest, *D. Frommannum tract. de fascinat.* Exempla verò morborum ex fascino curatorum plura memorant Autores varii, v. g. *Mart. Rul. Cent. 3. observat.* 100. *D. Schorerus in Medic. peregrin. p* 205. *Thonerus lib. 4. observ. Medic.* 1. & alii.

Pertinent huc remedia alia quoque licita pro fascinis averruncandis, quæ nempe in illusionem cedunt Satanæ ac contemptum. Superbissimus est spiritus dæmon, unde nihil minus ferre potest, quàm quæ in ejusdem ignominiam cedunt, vel precibus prævüs forti animo opponuntur. Sic anu sub fascini administratione vapulante, apud *Gassendum l. c.* mater & infans fascinati restituti sunt, nullo alio quàm plagarum sufficientium remedio. Sic allium & assa fœtida latrinæ indita & cum fecibus incantati confermentata dicuntur stercoreum saporem incantanti inferre. Sic mictio per annulum sponsalem huc referri potest, à ligato facienda, aliaque jam dicta, modò non superstitionis reatum præ se ferant. Neque enim curatio Magica, etiamsi primâ fronte talis non videatur, ullum habet locum, unde non imitandæ historiæ hinc inde annotatæ, ubi sagarum murmure ablati leguntur morbi à fascino. Talia exempla recenset *Casp. Calder. de Hered. Triban. Medico magico sect. 11. art. 1. pag.* 68. ubi & huc facientia plura præmittit.

Tale etiam relatu dignum exemplum contigit non ita pridem in pago Bucha, præfecturæ Konizensis in Comitatu Schvvartzburgico, quod coronidis loco attexemus. Incolæ ibidem, in variis mechanicis artificiis parandis celeberis, Johannis Hoffmanni, annorum 40. vitæ integerrimæ, ædes catus niger, antea non visus, ante duos annos frequentavit, caseos, ova gallinacea & lac sæpè subducens, adeoque damno non levi paganum hunc afficiens, ut de remedio ei opponendo cogitare teneretur. Cum ergo aliquando hospitem hunc molestum in horto ædibus contiguo conspiceret, bombardæ explosione illum occidit. Projecturus eundem extra sepis oleas, nondum penitus mortui pedes decurtat, atque sic ejicit horto, quo loco sequenti die non repertus, nec fuit, qui amissum conquereretur. Elapso mense ingruente nocte domum ex agro repetens in prato prædio suo vicino catum eundem offendit, cumque sæpè verberibus petit, sed frustrà, saltu ictum semper declinante. Postridie ingentes dolores dextri oculi persentiscit, tertio die ob eorundem adauctas faces prodit in pagum, ubi tamen persistere non fuit integrum, examen enim vesparum dextro oculo subito ingruit, quod impossibile fuit depellere. Celeri pede domum se confert, vespæ presso pede insequuntur in supremam usque contignationem. Dolores ingravescunt indies, ut per quatuordecim sæpe dies insomnes noctes ducere cogeretur sequitur cæcitas per 32. hebdomades durans. Medicos consulit, sumptibus non parcens, sed frustrà; quotidie spinas, stupas, pilos, grana mihi ex oculo extraxit. Elapso hoc tempore cum malum hoc sedem mutaret, & in sinistrum oculum consideret evenit, ut tres ignotâ facie fœminæ ipsum inviserent, & iter ex Ægypto ad illum susceptum simulantes curam promitterent, modò de soltro convenirent. Promittit quinque imperiales, enumerant rem totam, ut gesta erat, & decoctis herbis aliquot visum perfectè restituunt, dimissæ hinc unde venerant.

De Diæta tandem non attinet seorsim plura dicere, conformandâ ad morborum proprium genium, unde hâc vice discursui huic finem imponimus.

Clarissimo Doctorando S. P. D. Præses.

De divino in morbis frequens occurrit tum apud Medicos, tum alios quoque eruditos discursus, non æque tamen constat, vel singulis cordi est, quidnam per id ipsum innuatur.

Cum dulcius ex ipso fonte bibantur aquæ, inexhaustum verò suggerant divini *Hippocratis* scripta, fas est eundem velut primum autorem consulere, &, quid subsit, sciscitari. Ita verò hic *l.* προγνωστικῶν *cap. 1. t.* 14. ἅμα δ' inquit, ἢ εἴ τι θεῖον ἔνεστιν ἐν τοῖς νόσοις, ἢ τούτου τὴν πρόνοιαν ἐκμανθάνειν χρή. Simul verò & si quid divini in morbis inest, etiam hujus prænotionem ediscere oportet.

Non nostrum est loculos excutere interpretum, vel acquiescere communi quæ inoluit opinioni, per divinum in morbis intelligi morbos à fasci-

à fascino. Repugnat id omninò & pietati divini senis, & textui.

Pietati quidem, argumento totius libri de morbo sacro, ubi satis probat, quantum naturæ sacerdos alienus sit a superstitione, & ponto, magos mala & morbos inferre, id θεῖον, divinum nullo modo vocandum esse, *l. c. c. 3. t. 32.* Taceo, quæ sobriè admodum de Dei puritate & bonitate addat.

Textui vero id contrarium est, si antecedentia & mentem lustremus Coi. Agens enim de prædictionum medicarum necessitate & excellentiâ, summam rei complexurus scribit, nosse oportere morborum naturas, ὁκόσον ὑπὲρ τὴν δύναμίν ἐστι τῶν σωμάτων, quantum corporum vires excedunt.

Regula hæc unica est & norma certissima omnis prognoseos, ex qua tanquam ex tripode licet augurari, hunc evasurum, hunc moriturum; proportio, inquam, inter morbum & naturam, & vires utriusque inter se comparatæ.

Ast, cum in morbis aliquando contrarium eveniat, ut qui evasuri videbantur fatis cedant, &, qui morituri prognostico relicti erant, evadant, tum alibi jam inculcat, *2. Aphor. 19.* non omninò certas esse prædictiones in morbis acutis, tum τὸ θεῖον. attendere hoc loco jubet.

Divinum ergo in morbis est, ex autoris mente, si extra regulam illam quidpiam eveniat. Decumbit studiosius malignâ febri, adsunt convulsivi motus gravissimi, pulsus frequens, inordinatus & debilissimus, feces invitæ prodeunt, oculi feroces, natura prostrata, evadit tamen.

Alius, febri malignâ itidem laborans, ad oblata bene habet, vires constant, pulsus bonus, urina bona, moritur tamen. Utrobique Dei digitum venerâri fas est omnia ex artis legibus facienti.

Idque toto evenit die, cumprimis in morbis epidemiis, unde alterum, juxta *Hippocratem, κατηγόρημα* est divini in morbis, cum plures indifferenter morbo eodem corripiuntur, & biliosi & pituitosi, seu dispositi & indispositi, Tros Rutulusve fiet. *l. de morb. sacr. cap. 5. t. 13. & 14.* Exemplo sit pestis, ubi divini hujus innumera contingunt exempla; ut adeo si non à priori, tamen ex post facto pateat satis, fatalem adfuisse horam, Dei hoc esse, Deoque debere adscribi unice vitam & mortem.

Addi quinimò possunt huc alia quoque, quæ in morbis contingunt omina sæpe, sive per insomnia, sive per sonum fortiorem, & velut sublapsum domus; sane & illa divina sæpè sunt monita & ad divinum in morbis referri debent.

Quod verò magicos morbos attinet, quando ultra naturæ vires absurda quædam se exerunt, illa sanè ad divinum in morbis nullo modo spectant, nisi eatenus velimus id contra *Hippocratis* mentem, explicare, quod Deus permittat hæc talia dæmoni, ad nutum malefici hominis, sed valdè ἀκόντως. Non divinum scilicet id est, sed magicum, & diabolicum.

Sed, ne ultra propositum evagetur oratio, brevia hæc sufficerint ad explicandum τὸ θεῖον in morbis. Finio ergò, &, ut laudatissimis studiis condigna præmia divinitus obtingant, gratulante & votivo animo precor. Dab. è museo 1681. *Calend. Septembr.*

Rudolph. Wilhem. Krauss. Philos. & Medic. Doctor. Practic. & Chim. Profess. publicus. Facultat. Medic. Senior & h. t. Decanus Lectori Benevolo s. d. p.

Magiæ nomen æque ac magorum apud antiquissimos mortalium honestum erat ac venerabile, contra quam solet hodie ad res turpissimas traduci, & qui ejus cognoscendæ studio occupatur, inter sæculi dedecora atque opprobria connumerentur. *Hesychius* magum describit, rerum divinarum cultorem, Θεολόγον, Θεοσεβῆ, qui sacra tractat, & illis operam suam addicit. Neque tamen magi ab initio natura[lium] curam spernebant, intenti siderum cursui, ortum, variumque motum & occasum diligenter observantes, anni tempestates, & hujus generis plura scrutantes anxie, ut *Suidas* ... [cœli] terræque cognitionem præcipuam ... non immerito φιλοσόφους illos e φιλοσοφίας appellet, qui sapientiæ humanæ ac divinæ dediti essent. Sed ne soli putemus incubuisse contemplationi, & jucundis meditationibus, activæ pariter vitæ studiosi, rationem tradidere imperia feliciter administrandi, respublicas instaurandi, leges e salute publica condendi, quin regibus a puero dati comites individui, ut horum consilio fruerentur. Hæc itaque causa noscitur, qua re nemo summam rerum inter Persas suscipere potuerit, nisi magiæ studio probe excultus fuerit. Esset heic amplissimus campus, per seriem annorum demonstrare, quinam ex his præstantiores, in maximis imperiis gloriosis factis enituerint, quinam consilii salubritate regibus adfuerint, quæ per eosdem scientiis ac disciplinis olim incrementa accesserint: verùm sic extra sphæram propositi forte constituti in aliena digrederemur. Sufficiat vel tribus ostendisse, quàm insigne nomen atque honoratum ab initio magorum fuerit. Quando tamen nihil tam præclarum habeatur, aut eximium, quin pravitate ingenii, & successu temporum, in sequiorem partem incinet, id manifesto magiæ exemplo condiscimus. Circa religionem duo statuebant principia, magiæ cultores, lucem ac tenebras illique bonorum omnium, his autem malorum tribuebant primordia, causam & originem; e quâ sententia, ceu fonte errorum, ingentia mortalium incommoda extitêre. Ipsi magi ex altera parte, non lucem sectati, opera tenebrarum potius facere optarunt, tanta impietate, ac facinoris malignitate, ut nefandas incantationes & veneficia denique profiterentur. Qui lucem odit Cacodæmon, magister erat, inque perniciem hominum ea excogitabat, quæ speciem artis habebant, & à viris auctoritate & sapientia commendatis ad communem fecem transibant. Auctæ sic miræ superstitiones, cognitæ fraudes nocentissimæ, diaboli mille artes, & execranda mortalium excæcatio patuit, quibus ex detrimento plurimorum & odia justissima & supplicia statuta sunt. Illinc voces horrendæ præstigiatorum, veneficarum, sagarum, incantatricum, mancipiorum nuntiorumque diaboli, hinc exquisitissimi cruciatus, rogi, accensæ pyræ & his similia. Nec immeritò, ob pacta illa sive explicita sive implicita cum tenebrarum principe, ob detestabilem baptismum illum & abnegationem,

gationem, renunciationemque omnium impurissimam, ob postulata illa pestifera, & alia ineffabilia. Quis jam percenseret remedia, e superstitione profecta, quibus effectus naturalis adscribi nequit, ac quibus ad non naturale quid præstandum temere utuntur, cujus generis sunt verba ignota, characteres, circuli, signa innumera? Adeo enim nemo extra semetipsum constituitur, qui rebus per se inefficacissimis tantam inesse crederet virtutem, qua tot miranda contingunt, nisi pactum accederet tacitum, ac turpissima cum hoste generis humani collusio. Et quamvis in operibus his nefandis πονηρὸς ille potissimas exequatur vires, utpote qui omnem aucupatur occasionem miseris nocendi mortalibus, ministerio tamen magorum utitur ac sagarum; ut sic verissima sit opinio *del Rionis*: Magi possunt multa operari mirabilia dæmone adjuvante, ac Deo permittente. Scilicet hic solus est, qui verbis ipsorum tum ore prolatis, tum etiam scriptis, sive characteribus, vim tribuit, & omnem efficaciam impertitur. Eccur enim quæso adhiberent serias advocationes, tot obtestationes, comminationes? Cur prosternerent corpora, & alia peragerent nefaria, quam ut magistri sui nequitiam implorent, sine cujus auxilio nihil plane efficere possunt. Quod sine rubore vix dixero, sunt inter Medicorum filios nonnulli, qui sibi & aliis persuadent, licitum esse remedium, characteribus in curatione uti, ac tantam verbis tam ore prolatis, quam stylo consignatis inesse virtutem, ut morbi aliàs pertinaces & invictissimi superentur. At profecto suam in rebus naturalibus imperitiam, in disciplinis pruritum, inque studio Christiani hominis impietatem produnt, ac sese præterea Medici honore ac titulo indignos reddunt, quod, nisi brevitati litandum pluribus demonstrari posset. Pari quoque ratione vulgi sententia putatur illa, qua cuncta præter naturam evenientia sagis protinus imputantur, *Es sey einem gemacht*, sicut neque admittitur *Wieri* contraria, qua negatur, incantationum nullam esse efficaciam, neque hinc morbos oriri, quod experientia & rectæ rationis judicio convincitur, sicut ex Inaugurali Disputatione de Morbis ex Fascino, videre est, quam publicæ ventilationi exhibiturus est clarissimus & dignissimus artis Medicæ Candidatus Dn. Fridericus *Kæseberg*, &c.

FASTIDIUM CIBORUM.
Vid.
ANOREXIA.

FAVI.
Vid.
CRUSTA LACTEA.

FEBRIS.

Febris pro Dea culta fuit apud Veteres, eique ne noceret Romani tria consecraverant templa, primum, scilicet, in Palatio, secundum in Marianorum arce, tertium in summa Vici Longi parte; ac in illa remedia corporibus febricitantium prius innexa, deferebantur, tum ad præsentem fugandum morbum, tum etiam ad eundem adventantem arcendum. Hic morbus Græcis ἀπὸ τοῦ πυρὸς, πυρετὸς, imò si ardentior fuerit Hippocrati absolute πῦρ dicitur: Vocem autem *Febris* quod attinet; Sennertus postque eum Willisius, putat nomis a *februo* dici, quod verbum uterque ab alio scilicet *ferveo* deducit, addita ratione physica, quod purgamenta cùm optime per fervescentiam perficiantur, sic itidem februo quod significat expurgo a ferveo optime derivetur. Verum præterquam quod non valet consequentia, liquor effervescens commode expurgatur; Ergo *februo* expurgo à *ferveo* bene derivatur, omnis purgatio non fit per effervescentiam, ac de effervescentia nequidem somniando cogitabant Veteres cùm Februarium mensem ea propter vocabant quod per illius decursum Diis Manibus placandis ædes suas lustrarent & expurgarent; Sic nec etiam ad illam prorsus attendebant in denominatione Februæ Deæ, a *Februis* seu purgationibus propterea dictæ quod fœminas post partum, secundis exeuntibus purgare putaretur. Præstabit itaque cum Vossio ac etiam Schokio, febrem deducere a fervere seu ferbere, inde enim ferbis, ac per literarum transpositionem, febris. Verum quid istis immoramur, quin potiùs pergimus ad hujusce morbi *definitionem* de qua sanè acriter apud Medicos disputatur.

Galeno cùm febris natura ipso nomine cognita crederetur, *definitionem* ejusdem afferre & supervacuum, & inutile visum est; ex illius tamen operibus satis elici potest; vocat enim febrem alicubi conversionem nativi caloris ad ignem; alibi excessum intemperiei in caloris abundantia, ut & totius animantis immodicum calorem. Ex his Avicenna proculdubio definitionem suam consarcinavit quæ talis est ex Arculani interpretatione. Febris est calor extraneus accensus in corde, & procedens ab eo mediantibus spiritu & sanguine per arterias & venas in totum corpus, inflammatur in eo inflammatione, quæ nocet operationibus naturalibus: non sicut caliditas iræ & laboris: cùm non ultimatur, vel cùm non pervenit ad hoc ut sit accensa, & noceat operationibus. Averrhoës calorem in genere pro febris essentia adduxisse non contentus, specialiùs scribit eum compositum esse ex naturali & præternaturali. Fernelius qui incultam & obscuram Arabum dictionem, advertens eorum nomina ut placet Roderico a Castro obscurare decrevit, edito egregio opere quo universam fere medicinam complexus est, febrem uno verbo atque secundùm eorundem mentem definit Calorem præter naturam e corde in omne corpus effusum. Sic etiam Sennerto. Febris dicitur calor contra naturam in corde accensus, & ex eo mediantibus spiritibus ac sanguine per arterias & venas in totum corpus diffusus, actionesque naturales lædens. Seu potius: Intemperies calida totius, à calore præter naturam in corde accenso, & mediantibus spiritibus & sanguine per venas & arterias in totum corpus diffuso, ortum habens, actionesque naturales lædens. Ne nimii simus, abstinemus ab aliis definitionibus adducendis in quibus quamvis aliis verbis calor de febris essentia declaratur, ut videamus jam quomodo hæc veritati conveniant. Celeber. Helmontius,

ſuper hac re ſic habet: Cùm in Scholis calor ſit eſſentialis febri, debet imprimis a febri ita eſſe inſeparabilis, ut febris mentaliter concipi nequeat, quin individuus ſit illi comes calor ille: ſed ſe noviter objecere Caſtrenſes febres, quæ citra ullum ac manifeſtum calorem accidunt; id eſt ab initio in finem vitæ uſque, abſque calore ſuam peragunt tragœdiam. Si dicant has febres Veteribus ignotas, nec ideo ſub definitione comprehenſas; concludo ſaltem inde has febres, aut ideo non poſſe eſſe febres, aut febrium eſſentiam non alligari neceſſariò, ſed tantum per accidens calori. Præterea quicunque frigus penetrabile per horas aliquot ſenſerit, in febrium principiis, non perſuadeat tamen febrim ſibi inchoatam non adeſſe, ſed alium affectum hactenus anonymum. Etenim quan quam concutiatur rigore, dentibus quatiat, labriſque præ frigore liveat, perſuadeat tamen ſibi per hujuſmodi ſqualores, febrium initia illa non eſſe febrium initia: neque enim qui talibus initiis moritur (quod plerumque in intermittentibus fit) vera febri extinctum, credat qui volet: etenim non ſoleo de contingentibus ſenſu notis, alium advocare judicem præter tactum; ita enim ſtupidus ſum, quod de ſenſibilibus, non niſi ſenſuum judicio ſto, Medici vero opinionis, &c. *Unde concludit*; utcunque calor præter naturam auctus poſſit eſſe indicium febrium, ipſum tamen non eſſe febrem, nec illi inter medendum magnopere eſſe inſudandum. Sic etiam Clar. Bontekoe. Calor non eſt ipſa febris, ſed ejus tantummodo effectus, vel ad ſummum pars aliqua ipſius, ita ut qui febrem nihil aliud quam calorem ſtatuunt, pari ratione loquantur, ac ſi dicerent, brachium, vel crus hominis eſſe integrum hominem. Et in ſequentibus addit. Cùm itaque febris exiſtere poſſit abſque calore, quales ſunt ex gr. febres illæ algida in Belgio adeo frequentes, in quibus ægri nihil aliud ſentiunt quam frigus: hinc luce meridiana clarius patet, calorem & frigus febrium tantummodo eſſe effectus, non ſecus ac lux & calor effectus ſunt ignis. Et quod notandum, febris poteſt exiſtere ſine calore & frigore: quippe febricitans dum febre laborat algente, vel conquaſſante, nullum perſentit calorem, pariter nec frigus ipſi moleſtum eſt, quando cauſo infeſtatur; nam ſi reapſe calor ipſa eſſet febris, ſequeretur neceſſario eum qui incaluit labore, nimia exercitatione, vel æſtu ſolis, igne & ſimilibus, febre quoque revera laborare, quod Doctores noſtri animadvertentes, hunc calorem dixêre præternaturalem. At ſi febris revera eſſet calor, atque cor illius focus, ubi primò accenditur, prout ſibi perſuadent, neceſſariò flammas conciperet & deflagraret, antequam quiſpiam in membris externis, poſſit obſervare calorem adeò inſignem, cùm experientiâ teſte videamus calorem magis calefacere & incendere corpora proxima, quàm quæ ſunt remotiora. Jam vero conſiderare oportet, quòd ſi quis ægrotantium querelas audiat, deprehendet, eos præcipuè conqueri de dolore regionis lumbaris, capitis, vel alius corporis partis, rariſſimè etiam æqualem ubique perſentiſcere calorem, vix unquam verò conqueruntur de inſigni aliqua cordis inflammatione, vel calore. Si febris inſuper revera conſiſteret in calore, neceſſario ea foret continua, & tamdiu duraret donec omnis calor, uti ejus cauſa, prorſus eſſet diſſipatus: at ſi hoc verum eſſet, tum non amplius febres haberemus intermittentes, certo tempore, ac præciſe recurrentes. Porro ſi calor reapſe eſſet febris, & ab una eademque poſſet incendi materia eam producente, proculdubio ſequeretur febre extinctum ea adhuc dum laborare & eſſe calidum; cum materies quæ febris cauſa fuerat, adhuc in defuncto tendeat, calor etiam tanto magis ſubſiſtere deberet, ſi febris ex mente Autorum noſtrorum ex aliqua proveniret putrefactione. Nam ſi revera ſint febres putridæ, unde fit, quod quamprimùm ac aliquis ex febre obiit, calor una cum vita extemplo ceſſet? Cum tamen materia corrupta adhuc ſuperſit, & corpus paulo poſt mortem fœtorem emittere incipiat. Adeo ut ſi febris & calor originem ducerent a putrefactione, ſequeretur calorem & febrem poſt obitum non tantum permanere, verum etiam intenſiora eſſe. Unde optime concludimus, calorem aliunde oriri, nec ad eſſentiam febrium aliquid conferre. Præterea ſi febris conſiſteret in calore, omnes febres ejuſdem eſſent eſſentiæ, & Doctores noſtri ſemet ipſos quam maximè deciperent, ſtatuendo tam diverſas & differentes febrium ſpecies, (experientia enim nos æque ac illos docet, varias earum dari ſpecies) cùm calor ſemper ſit calor, nunquam vero aliud obſervetur diſcrimen, quam quod ſit intenſior, vel remiſſior. Interim deprehenduntur febres non differre inter ſe ratione intenſionis vel remiſſionis, vel quod revera diverſi caloris gradus percipiantur, ſed quod revera diverſæ dentur ſpecies. Hinc cùm differentiæ in febribus occurrentes, abſque controverſia ſint, nemo ratione præditus inficias ibit calorem non eſſe ipſam febrem, cùm unus idemque calor diverſas nequeat efficere febrium ſpecies. *Haſtenus Bontekoe*. Exemplum febris pure frigidæ à ſe obſervatum refert Clar. Ettmullerus. Erat hic, *inquit*, artifex, qui laborabat perfecta tertiana, anticipando tamen ſemper duabus horis cum nullo ſubſequente calore. Patiens inclinabat ad phthiſim, ac erat inſignis ſcorbuticus. Paroxyſmus ingruebat cum inſigni horrore & frigore graviſſimo, qui ultra horam integram durabat, poſtmodum, cùm deberet ſuccedere calor, nullus ſentiebatur, ſed loco hujus acerbiſſimi dolores totum corpus, omneſque artus excruciabant, imprimis regionem dorſi & femora, & in ſpecie in regione dorſi lumbari circa locum connexionis meſenterii. Circa finem interdum materia viridiſſima amaricantis ſaporis vomitu rejiciebatur, abſque ullo calore, urina erat inſigniter turbida, craſſa cum copioſo ſedimento. Paroxyſmi obſervabant ordinarium typum anticipando bihorio. Vocatus ergo cùm jam ab uxore purgatus eſſet, præſcripſi ad temperandum acidum.

℞. Tartar. vitriol. Oculor. cancr. præparat. ana gr. xv. M. exhibeatur ante paroxyſmum qui tum erat quartus.

Poſt hoc remedium & frigus & dolores inſigniter remiſerunt, & quidem blando ſudore ſubſequente, abſque tamen inſigni corporis incaleſcentia. Die intermiſſionis,

℞. Spir. ſal. armoniac. ʒij. Spir. cochlear. ʒj.

M Ca-

M. Capiantur 40. guttæ bis in die intermissionis, & die sequenti tantumdem bihorio ante paroxysmum.

Paroxysmus eodem modo redibat, cum frigore absque calore, remittentibus doloribus. Die nona intermissionis continuavit hunc spiritum. Ante paroxysmum ordinavi,

♃. Sal. absinth. ℈j. Oculor. cancr. ℈ß. M. Usurpetur bihorio ante paroxysmum.

Paroxysmus non rediit. Die intermissionis continuavit spiritum, & tempore paroxysmi adhuc semel præfatum pulverem, sicque curatus fuit. *Hæc Ettmullerus.*

Hisce omnibus non opus est addamus propria experimenta & ratiocinia, quo concludatur calorem non constituere propriam febris essentiam, a qua scilicet sit inseparabilis. Clariss. Barbette hisce forsitan, aut aliis similibus motus rationibus à calore febrem non definit, sed eam dicit, auctam sanguinis circulationem, per pulmonem, cor, cerebrum, totiusque corporis partes. Cum eo consentit Clar. de le-Boe Sylvius dum febrem adesse ait cùm pulsus plus solito frequentior est. pulsumque frequentiorem à motu cordis & sanguinis aucto deducit. Verùm contra circulationem sanguinis auctam in febribus sic opponit Clar. Bontekoe. Falsò creditur insignem febricitantis calorem, urinam rubicundam & quasi inflammatam, sitim, imprimis pulsum, *in aliquibus febribus*, tanta vehementia & celeritate pulsantem, verissima esse signa citioris circulationis, vel ebullitionis atque effervescentiæ alicujus præter ordinem in massa sanguinea; tales enim Doctores interrogo, quomodo calor signum esse possit auctioris circulationis; Fateor quidem calorem consistere in motu particularum subtilium, inter quas acidum & alkali, cum partibus crassis multa cum rapiditate moventur. Notum enim est aquam ebullitioni proximam esse, absq; ulla motione unde evidenter liquet, liquorem aliquẽ existere posse fervidum, quamvis non fluminis ad instar rapiatur; simili modo etiam videtur, si sanguis febrilis non magis circularetur quàm more solito, non minùs fore calidum, dummodo multis scateret particulis igneis. Fluvii quoque currentes, mare ab undis agitatum, fontesque salientes nos docent, liquorem magno cum impetu moveri posse, nec minimum tamen incalescere, neque etiam tubulis suis, quos turgescere facit, ullum imprimere calorem. Hæc itaque demonstrant calorem non semper esse necessarium consequens, neque certum aliquod signum insignis liquorum agitationis. Præterea pisces sufficientem nobis præbent rationem probandi, succum aliquem sat citò fluere posse per angustissimos ductus absque caloris sensibili perceptione. Videmus enim etsi illorum succi & alimenta circulentur, nullum tamen in iis observari calorem. His adjungere possumus ægros inveniri, quorum pulsus & sanguinis circulatio admodum est lenta, quique nihilominus de ingenti conqueruntur calore. Idem cernimus in phlegmone, quòd scil quamvis patiens vehementem sentiat calorem, nulla tamen observatur nota unde judicare liceat sanguinem velociùs, ac vulgo in ea parte circulari. Si denique attendamus halitum nostrum manifestè videbimus quòd calor non semper sequatur motum celerem: nam si compressis labiis manum inflemus, illico speciem frigidi alicujus ventuli percipiemus; e contra calorem, eodem halitu, at leniori eam inspirando. Observamus porro quod aer tanto sit frigidior, quanto magis à ventis agitatus, & quo minùs movetur, eo majorem nos sentire calorem, ita ut optimis cum rationibus concludere possimus, quòd calor febrilis non sit signum concitatioris sanguinis circulationis. Jam quærat aliquis ex nobis, si calor non est verum signum, quid tum dicendum de rubicundo urinæ colore? Designat ne ille nihil? An non inde velocior indicatur sanguinis circulatio? Respondeo utericorum urinam intensiorem esse, quorum tamen sanguinis circulatio non est admodum velox; nam potiùs cernimus in hoc morbo sanguinem lentius circulari, ita ut motum suum quasi perdidisse videatur: atque hoc est quod in plurimis casibus manifestè apparet, videlicet ex tarditate pulsus, patientis debilitate, ejusque virium prostratione. Neque sitis magis verum signum est; nam nihil inde concludere licet nisi quod gula humectatione indigeat; verùm hoc non semper à calore procedit, ut ex frigore liquido constat, quo durante patiens sæpiuscule magis intolerabili infestatur, quam præsenti calore, quamvis hoc tempore sanguis tam lente circuletur, ut videatur motu suo prope destitutus. Pulsus ergo forsan erit qui nos docebit quanta cum velocitate circulatio peragatur? Ast non obstante Doctorum nostrorum opinione, assero contrarium, persuasus me paradoxon hoc tot validis rationibus defensurum, ut nemo possit non assentiri. Primo itaque animadvertendum est quanta cum velocitate cor alicujus animalis exsectum & mensæ impositum, palpitet, ubi revera frequens observatur pulsus, licet sanguis tum, non tantum parum circuletur, verùm etiam cum nec sanguis, nec circulatio ibi inveniatur; adde complures morbos dari, in quibus sanguis crassus & coagulatus admodum lente circulationem perficit, ubi interim vehementem adesse pulsum deprehendimus.

Nemo quoque inficias ire potest, quin in principio paroxysmi febrilis, cùm æger tam vehemens sentit frigus, ut omnes corporis partes inde concutiantur, pulsus æquè celer sit quàm accedente calore. At quis audeat affirmare sanguinem præsenti frigore esse calidum & tenuem, simulque concitato cursu? Quod tamen fieri oporteret, si verum esset pulsus celeritatem produci calore, & sanguinis agitatione; jam verò si certò velimus experiri pulsum celerem non esse signum aut consequentiam frequentioris circulationis, oportet primò percipiamus quid sit pulsus, quo comprehenso, evidenter constabit, haud aliam adesse causam, aliudque nihil denotare, quàm cordis & arteriarum motum velocem & convulsivum, non tamen motum sanguinis idcircò velociorem. Sciendum enim est cor nihil aliud esse quàm musculum, vel potiùs compagem multorum musculorum ejus diastoli & systoli inservientem sine vel minima sanguinis opera. Nam si cor propter introitum & exitum sanguinis se aperiret & clauderet, absolutè impossibile foret, ut cor ex vivo animali sectum tantas ederet pulsationes, cùm ne unica sanguinis guttula in eo

reperiatur. Sanguis itaque non est qui cordi motum conciliat, sed cor eum recipit, &, ut ita dicam, non secus ac machinæ hydraulicæ, aquam, eum haurit. Ast si hoc sit verum quod pulsus sive sit frequens sive tardus, non aliunde proveniat quàm ex motu cordis; tum arteriæ erunt ductus sive tubuli sanguinem eodem tempore recipientes & expellentes, non per ipsam sanguinis agitationem, sed mediantibus certis quibusdam musculis, eodem modo quo cor hoc perficit. Hinc accidit quòd dilatentur & contrahantur velocissimè, non tantum cùm sanguis tenuis existit, verùm etiam cum crassus & coagulatus est, atque tarde circulatur. Nam si cor pulsare potest, licèt nulla sanguinis guttula intret, idem facere potest sanguine existente crasso & tarde se movente, postquam ejus pulsationem haud propriè a sanguine dependere videmus. Præterea si rem bene perpendamus, sanguinem coagulatum necessariò esse causam velocioris pulsus, ac ubi nimiùm crassus est, circulationem sistere deprehendemus. Certum enim est, quando sanguis est coagulatus eum tarde circulari, & difficulter per arteriarum ramusculos in venas transire: quare necesse est cordis pulsationem frequentiorem fieri, & loco unius, tres vel quatuor edere pulsus, ut sic frequenti sua pulsatione sanguinem tardè fluentem melius expellere possit. Hoc autem necessariò debet sequi, quia sola cordis contractio insufficiens est, influentem sanguinem uno nixu depellere, quod cùm non perfectè sit occlusum, illico dilatatur, & denuò contrahitur, quæ verissima rarioris circulationis & frequentioris pulsationis causa est. Quod si in corde accidat idem consequenter fiet in arteriis, cùm hæ contrahantur & dilatentur multo velociùs, sanguine coagulato & tardè circulante. Nam cùm sanguis est tenuis facilè arteriis eum comprimentibus cedit, & multa cum celeritate fluit in extremitates venarum, ita ut tempus quo arteria utitur ad se denuo dilatandum multo longius sit, quam tum quando crassior sanguis, tarde circulans, & haud facilè in venas, ob ductus nimiùm angustos fluens, ita arteriarum contractioni resistit, ut non nisi dimidia ex parte claudantur, hæc ratio est, quòd arteriæ breviorem habent viam faciendam, quia sanguinem coagulatum non ita comprimere possunt, quam qui ex particulis magis dissolutis est compositus. Hinc necessariò sequitur pulsum frequentiorem existere, licèt sanguis crassus & circulatio tarda sit; e contra verò quando sanguis subtilis, calidus, &c. Deprehenditur, pulsum lentiùs necessariò ferire oportet, quia cor & arteriæ in contractione sua minimè impediuntur, cùm sanguis facilè cedat & fluat multa cùm celeritate. *His ille in Definitionem Barbettanam animadvertit.* Signum febrium pathognomonicum à Francisco De-le-Boë Sylvio additum, quod spectat, illud in pulsu frequentiori non ita bene ponitur, quin multæ dentur febres, tum algidæ, tum etiam summè calentes, eaque malignæ, in quibus cum oculorum rubore, & scintillatione, delirio immani, doloribus atrocissimis, & linguæ nigrore, pulsus adest debilitas, infrequentia, & aliquando etiam intermissio; imò quosdam vidi febribus intermittentibus peculiaris generis laborantes, qui intervallis à paroxysmo vacuis satis bene habebant, quibus vires & appetentia mediocriter tum constabant, pulsusque aderat naturali proximus; sed in quibus adventantem paroxysmum, eumque postea præsentem, ab initio ad finem usque non alias observare licebat, quàm per ejusdem pulsus tarditatem, remissionem & debilitatem, cum adjunctis etiam aliquando motibus convulsivis. Illos tamen remediis febribus intermittentibus intenso calore & pulsus frequentia comitatis, destinatis, & in sequentibus referendis, curavi. Unde probabile est eandem causam febrilem varie in pulsum agere posse, eumque aut citatiorem, aut remissiorem facere pro varia succorum corporis, cerebri, nervorum necnon nervearum omnium fibrarum dispositione, nam ab hisce pendet cordis, arteriarum vasorumque omnis generis major vel minor motus, per quem sanguinis variorumque humorum circulatio peragitur. Verùm super hisce satis; videamus jam an alibi veriorem aliquam reperire detur definitionem. Clar. Willisius, impiger & indefessus fermentationum patronus, febrem describit per motum inordinatum sanguinis, ejusque nimiam effervescentiam cum calore & siti, aliisque præterea symptomatis, quibus œconomia naturalis varie perturbatur; additque effervescentiam illam esse vel brevem & interpolatam, quæ febres intermittentes, vel magnam & diu protractam, quæ continuas pariat. Magni sane facimus, cum toto Orbe Literato, Viri Celeberrimi industriam, artificiosamque methodum qua sua systemata condit, atque ex iis varia phænomena ingeniosissimè deducit; non propterea tamen credimus omnia ab ipso allata sine examine esse admittenda, & fermentationem sanguinis in specie ab ipso propositam, pluribusque tum musti, tum aliorum liquorum fermentescibilium collatione, illustratam, quod spectat; illa pluribus nominibus non arridet. Qui enim sanguis velociori & continuo cursu ad instar rapidi fluminis vasa sua pererrans, nec alicubi moras trahens fermenta excipiet particulis suis salinis ita admiscibilia ut inde tota massa varias commotiones, rarefactiones, & ebullitiones patiatur? Nihil motui particularum alicujus liquoris vario, in quo ex saniori Philosophia & fermentatio & calor, magis officit quam ejusdem motus directus. Succus uvis expressus, cerevisia aut alia id genus quibuscum comparatio instituitur, difficilius fermentationem inirent si semper vehementiùs agitarentur. Aliam instantiam adfert etiam Clariss. Bontekoë, scilicet quòd cùm cor, venæ atque arteriæ cruore sint plenæ, nullusque ad eas aeri pateat aditus, ea propter sanguis in iis nullatenus fermentari potest; sed præterquam quòd vasa sanguinea non sunt ita plena ac fingit vir Clar. & aëris in ea intromissio non ita est impossibilis quin pluribus, iisque solidissimis & mechanicis innitentibus fundamentis eam probet Joh. Alphonsus Borellius in elaboratissimo suo de motu animalium Tractatu; non sanè verum est liquorem fermentescibilem apprime conclusum, nullo modo fermentari; quotidie sic parantur vina, eaque generosissima, fermentationisque tam vehementis, ut ea sæpe vasa continentia maximæ crassitiei

tici & duritici disrupisse viderim. Ast quid hoc habet cum sanguine commune? Vinum quantumvis exquisite conclusum, in cavitate ampla non alium habet motum quam intestinum, & tum sensu Carthesiano a particulis primi & secundi elementi impressum, tum sensu Chymicorum, a concursu salium diversimode in se invicem agentium, sicque fermentationem efficientium: Cùm in sanguine dum in venis animalis viventis circulatur secundus motus impediatur, ut jam significavimus, per eam cordis & arteriarum vim, quæ illum exprimendo, in motum directum agit, minusque patitur salium prædictorum congressus in cavitatibus exilibus. Primus vero totus impendatur in circuitibus absolvendis. Itaque Bontekoë instantia non ita valida est, ut evincat quod ipse opinatur. Non minùs interim concussa erit Willisii de fermentatione etiam in febribus sententia, quomodocunque illam defendat. Qui alias in hoc argumento rationes voluerit, legat quæ in sequentibus fusè adjicimus è Clar. Joh. Alphonso Borellio, ubi de causis febrium.

Hic non moramur Paracelsistarum & Helmontii definitiones, quorum illi de incendio sulphuris & nitri, vel incandescentia universali balsami & mercurii vitæ loquuntur; hic vero de Archei, quoties non vitale in agrum vitalem inferatur, indignatione & excandescentia ut illud peregrinum e sui anatomia excludat, verba facit: sunt hæc enim meræ ineptiæ, ac cassæ voces.

Clariss. Thomas Sydenham morbum quemcunque, ipsamque etiam febrem, nihil aliud esse dicit, quam naturæ conatum, materiæ morbificæ exterminationem, in ægri salutem, omni ope molientis. Hæc quamvis dilucidè satis prolata, rem multò magis non explicant, quam ab Helmontio decantata Archei excandescentia, qua peregrina e sui anatomia excludere nititur; nam quod huic Archeus, illi Natura est, quod huic Archei excandescentia, illi Naturæ conatus, quod hic Archeus per exclusionem è sui anatomia, illic per exterminationem materiæ morbificæ intendit. Itaque quicquid ad Praxim faciat definitio Sydenhiana Helmontianam explicans, illam merito Vir Clariss. pro generali tantùm & rudi motuum in morbis contingentium descriptione, non verò pro legitima, regulisque logicis conveniente febrium definitione habet. Nec est sanè quòd talem hic exquiramus definitionem, cùm enim illa ex iis omnibus quæ febrem antecedunt, concomitantur & sequuntur, necnon ex eorundem causis, colligi possit, illa exponenda veniunt in subsequentibus priùs quàm quid sit febris declaretur. Itaque missas facimus cæteras de febris definitione disputationes ut jam de ejusdem subjecto aliquid addamus.

Clarissimus Franc. Piens suo de febribus Tractatu eandem defendit de febris *subjecto* opinionem quam priùs Donatus Antonius ab Altomari vulgaverat; nam hic in calido innato, mutato, alterato, caliditatemque accidentalem suscipiente, eam locaverat; ille in corde, non quoad parenchyma, sed respectu ignis vitalis & naturæ, cordis hospitis, à cujus actione pulsus pendet, ipsam ponit. Quid enim aliud est ignis ille vitalis, cordis hospes, quàm Veterum calidum innatum alia decoratum denominatione in scenam productum. Verùm ut solide objicit Clariss. Lovver. Tantùm abest ut credam sanguinis motum à sua in corde accensione ulla dependere, ut nec cordi calorem suum jure aliquo debere videatur: Quanquam enim cor caloris fons, (unde calor in totum corpus emanat) rectè satis agnoscendus sit; non ideo tamen in illo solo calorem istum excitari, aut sanguinem ab illo solo tantùm incalescere, verius fortè dicetur quàm aquas thermarum a balneo ubi erumpunt, & non ab intestino partium æstu, quas in visceribus terræ in transitu lambunt alluuntque, calorem suum concipere; nihil enim in corde quod tanto calori producendo sufficit: Constat utique cor ex se non calere; sed quemadmodum sanguine per arterias in se deposito omnino alitur, ita quoque foveri desiderat. Cordi itaque non magis tribuendum est quàm vasis & visceribus omnibus, iisque præcipuè quæ in pectoris & abdominis claustro conclusa sunt, quòd sanguis tantùm incalescat: Quippe uti sanguinem in extremis partibus, ubi aeri externo ferè nudus & expositus fertur, refrigerari accidit, ita pariter certum est ubi in pectoris & abdominis cavitatem recipitur, in locis adeò conclusis protinus incalescere, atque hinc est quod homines obesi & pingui aqualiculo donati, quorum vasa sanguifera profundè magis & quasi in carne sepulta latent, præ macilentis frigoris patientes sint; quanquam corda hujusmodi præpinguium hominum non adeo sint vegeta & robusta, ac illorum qui magis sunt graciles & strigosi. Sanguini itaque in totum debemus quòd cor ipsum caleat, quòd corpora nostra calore suo actuet & vivificet. Concedimus interim, licèt major illi calor quam cæteris musculis à natura datus non sit, in quantum tamen continuo motu, & in loco adeò concluso indesinenter exercetur, ita præ cæteris corporis membris calore magis constante & vegeto donari; unde forsan fit ut sanguinem in se receptum aliquantulum à contactu suo magis adhuc foveat, calfaciatque. Quibus ritè perpensis clarum fore arbitror sanguinis calorem à cordis foco ullo, omnino non dependere. *Hæc ille.* Sic etiam Clariss. Needham. Dum *inquit*, de flammula vitali loquuntur Philosophi mihi videntur entia sine necessitate multiplicare. Neque enim hactenus aut experimento quocunque evictum est dari in rerum natura talem igniculum, aut nodus in Philosophia adeò dignus vindice occurrit ut Deo hoc in scenam vocato opus sit. Saltem qui faciliùs ex hoc commento solvi, quàm aliter potest. Flammam hanc nulli mortalium conspectam fatentur, imò contendunt illius sententiæ assertores. At neque occultum in cordis sinu, aut arteriarum cavitatibus recondi, & cæco nos igne carpi, imaginari pronum est. Etenim si ad sanguinis genium propiùs attendamus ignitioni minùs aptus videbitur. Carbonibus nempe injectus flammam non facilè concipit, sed potiùs torretur in grumum. Et licèt negandum non sit dari in sanguine sulphureum quiddam quod distillatione elici potest, tamen illud quantitate minus est quàm vulgò creditur, & aliis multorum generum particulis adeò permixtum, ut omnia simul sumpta

ineptiſſima incendio evadant. In dextro nempe ventriculo, tum lymphæ, tum chylo, neutris ſane inflammabilibus confunditur. Et licet in pulmonibus poſtea intimiorem partium commixtionem obtineat, cruor tamen, cum in cor redit, adhuc venoſus exiſtit, neque nitroſi aëris additamentum quolibet indicio prodit. Difficile itaque erit hujusce accenſionis locum, aut modum aſſignare. Vel enim tum fit cùm ſanguis aëri commiſceri ſtatuitur in pulmone; vel in cordis ſinu, dum alicui tertio occurrit. Prius illud eſt contra experientiam eorum qui cruorem hinc effluentem nihil priſtini moris mutaſſe deprehendunt, cujus rei teſtem habeo ipſum Doctiſſimum Lowerum eo ipſo in loco ubi omnium accuratiſſimè hanc hypotheſin explicuit & magna probabilitatis ſpecie firmavit. Ex his cùm ſatis conſtet ignem vitalem nullum in corde ſedere ac inde in totum corpus calorèm ſpargere, ruinoſa eſt omnino ſententia quæ ei, ut & calido innato tanquam ſubjecto apto febres adjudicat. Clariſſimus Williſius dum in ſanguinis efferveſcentia materiam febrium ponit, pro earum utique ſubjecto ſanguinem habet. Sic & Clariſſimus Bellini dum tanquam certum quid & inconcuſſum ſtatuit nullam febrem ſine vitio ſanguinis dari, ejus focum in liquore, ſeu miſcella per arterias & venas fluente conſtituit; nam, inquit, cùm ſanguinis naturaliter in arteriis ſe habentis neceſſaria proprietas ſit pulſus naturalis; & nulla ſit febris in qua pulſus non aberret à naturali ordine, in qua nempe non deſint aliquot, vel omnes earum conditionum, quæ ad pulſum naturalem requiruntur, concludendum nullam febrem ſine vitio ſanguinis dari. Ulteriùs progreditur Medicus quidam Gallus dum in Ephemeridibus Medico-Phyſico-Gallicis, explicaturus, quænam in ſpecie ſanguinis partes, & quomodo hocce in morbo afficiantur, ejus anatomen cum Clariſſimis Leuvenhoek & Hook microſcopio inſtituit, poſtque concludit, ratum ergo eſto nihil ſingulare in febribus accidere cujus non facilis ſit per hæc explicatio: Cùm extra controverſiam ſit minores ſex globulos, ex quibus unuſquiſq; rubrorum globulorum componitur, poſſe quoque ſeorſim & peculiari ſibi motu moveri, aut axiformi, aut variis aliis modis; Iterum unius motum, alterius motui poſſe adverſari, aut etiamnum motui totius globuli quem conſtituunt; adde his globulos cryſtallinos, & partes tetragonas poſſe motibus anomalis prætereà cieri, ideoque varios tumultus toti maſſæ ſanguineæ inducere. Verùm ſententiam de ſubjecto febrium in ſanguine in genere habendo, tum quòd ſecundùm Williſium illius efferveſcentia ſit febris ipſa; tum quòd ſecundùm Bellini ab ejuſdem vitio neceſſariò pendeat; ſatis in ſuperioribus, ubi de febris definitionibus, vidimus excuſſam. Fabulam à Medico Gallo in Ephemeridibus memoratis attextam quod attinet, uno verbo eam indicaſſe ſufficiat. Jam verò ſi quis de febrium ſubjecto curioſiùs à nobis quærat; reſpondebimus nos nihil hac in materia pronunciare poſſe priuſquam veras febrium cauſas explicuerimus, quod in ſequentibus ſatis forſan abundè fiet.

Differentias febrium ſi ex earundem ſymptomatibus colligere liceret, in immenſum ſane excreſcerent. Franciſcus De-le-Boe Sylvius ex illorum tantum parte febres in ſpecie intermittentes diſtinguit in Algidas, Ardentes, Siticuloſas, Famelicas, Cardiacas, Torminales, ſeu Colicas, Syncopales, Præfocantes, Anheloſas, Aſthmaticas, Tuſſiculoſas, Catarrhales, Arthriticas, Inſanas & Delíras, Emeticas, Dejectorias, Sudatorias, Micturientes, Sputatorias. Additque; occurrunt dubio procul adhuc plures intermittentium febrium ſpecies, ac differentiæ, a Symptomatibus gravibus, moleſtiſque appellandæ; ſed ſufficiat aliquot ad exemplum propoſuiſſe. Differentias legitimas & ab ipſa febrium diverſarum natura petitas quod attinet, eas curioſe perſequitur Clar. Laurentius Bellini, & propterea integram illius diſſertatiunculam hic attexuimus.

Si in febrilium, inquit, affectionum enumeratione aliquem ſervare ordinem conſtituamus, non illum ſane ſuſcipiemus qui pendere poſſet ab illa vulgatiſſima, atque acceptiſſima febrium diviſione in Ephemeram, Humoralem, & Hecticam; hæc enim diviſio ſupponit febrium cauſam, in ephemeris quidem accenſionem ſpirituum, aut ſanguinis, in humoralibus humorum putredinem aut accenſionem, in Hectica partium ſolidarum. Sed ille nobis erit inſtituendus ordo, qui, ſi cum aliqua diviſione febrium debebit eſſe conjunctus, nullam ſuppoſitionem contineat de earundem febrium cauſis, in quarum cognitionem, ac ſi eſſent penitus incompertæ, devenire ſtudemus per cognitionem eorum, quæ in unaquaque febre ſenſibus patent. Cùm itaque nihil magis amemus in rebus noſtris, quàm ordinem, diſponemus hanc febrilium affectionum enumerationem per duo quædam ipſis conjuncta obvia ſenſibus, & quæ non ſolùm cauſas non ſupponunt, ſed ne minimam quidem ejus ſuſpicionem movere poſſunt, & ſecum ferunt facilem febrium omnium partitionem, ac differentiam, cùm duo illa conjuncta ſint quaſi ſumma genera, in quibus febres ſingulæ continentur. Duo autem illa conjuncta cum febribus obvia ſenſibus, & nihil cauſarum ſupponentia, à quibus febres ſingulæ deducuntur, ſunt quidam modi ratione temporis, quibus febres inhærent corpori: Siquidem nullam febrem invenias; imò vero ne ullam quidem dari poſſe, demonſtres, quæ aut per nullum temporis ſpatium omnino ceſſet, aut omnino ceſſet per aliquod intervallum temporis, ſeu nullam febrem invenias, quæ non ſit, ut appellant, continua, aut intermittens, duo ſumma genera febrium ſenſibus obvia, & nihil cauſarum, à quibus febres producuntur, ſupponentia. Ponamus igitur tanquam ſumma genera febrium continuam, & intermittentem (neque enim à febris definitione in genere exordiri poſſumus, qui ipſam ignorare ſupponi interim volumus,) & continuæ nomine intelligamus, quæ per totum temporis ſpatium, quo æger quiſpiam tali febre laborare dicitur nunquam relinquit corpus integrum, ſeu cujus nullus eſt finis integer intra datum illud tempus, ſeu quæ nunquam ex toto finitur, ſeu quæ nunquam planè deſinit (ſunt enim hæ omnes Celſi formulæ ad exprimendum ſummum de-

ceſſionis

cessionis terminum in febribus:) nomine autem intermittentis febrem, quæ intra spatium temporis, quo æger quispiam laborare dicitur, relinquit aliquando corpus integrum, vel cujus est aliquis finis integer intra illud tempus, seu finitur penitus aliquando, vel planè desinit. Quoniam igitur febris continua illa est, quæ per totum tempus, quo quis febrire dicitur, nunquam relinquit corpus integrum; vel igitur vis causæ moventis, & conservantis febrem per unicum & simplicem febris circuitum tota absumitur, ac planè deficit, vel ita post unicum circuitum superest, atque persistit, ut alios circuitus excitare possit, eosque vel ita ut alter invadat, antequam prior planè desierit, vel aliquo temporis intervallo, postquam desiit, & utrumque vel certo quodam, ac stato, vel nullo ordine. Si per unicum, simplicemque febris circuitum vis causæ ipsam moventis, & conservantis tota absumitur ac planè deficit, igitur cessante causa cessabit similiter febris illa per unicum circuitum, atque simplicem, atque ita cessabit, ut ulteriùs per novum circuitum ab eadem causa productum invadere non possit, cum causa hæc prorsus consumpta supponatur. Erit igitur hujusmodi febris continua unius, ac simplicis circuitus quæ proinde continua simplex appellari debebit; si vero per unicum febris circuitum causa ipsam movens, atque conservans, alios circuitus excitare possit, & recurrat alter, antequam prior planè desierit, & recurrat semper eodem certo, ac stato ordine temporis servato, erit similiter febris continua, ut patet, sed ex pluribus circuitibus, seu periodis composita, usque ex suppositione ordinatis; quare dici debebit continua periodica, si vero non recurrat alter servato semper eodem ordine temporis, sed sæpiùs, rariùs, priùs, posteriùs; recurrat tamen, antequam prior planè desinat, erit continua vaga, sive erratica. Si autem causa febrem movens, atque conservans post unicum circuitum alios movere possit, sed non nisi aliquo spatio temporis, postquam prior desiit, producetur jam febris intermittens, & periodica quidem, si circuitus recurrant eodem semper certo ordine accessionum servato; vaga vero, sive erratica, si iidem recursus ordinem ejusmodi non servent, sed sæpiùs, rariùs, priùs, posteriusve contingant. Erit igitur hæc summa febrium ad rem præsentem faciens, & hujusmodi eorum dispositio: febris omnis aut continua, aut intermittens, continua aut simplex, aut periodica, aut vaga; intermittens autem periodica solùm, aut vaga. Et sanè ex recensione singularum febrium subitò patebit, in hac facili, perspicua, & necessaria febrium partitione ipsas omnes contineri. Ecce siquidem ephemera legitima est continua simplex, cum per unicum circuitum 24. horarum, paulò plurium, pauciorumve finiatur, ita ut aliis ipsius recursibus ulteriùs non affligatur corpus: Ephemera plurium dierum est quidem aliquantò longior, sed est semper idem circuitus ad plures dies protractus. Synochus imputris (cogimur hic, & in sequenti febre uti vocibus putredinis, nempe causam quandam febrium exprimentibus, cum aptioribus careamus) seu synochus simplex, vel febris inflativa dicta unius simplicis & ipsa circuitus, post cujus finem febre simili non rursus tentatur corpus. Synochus putris, seu febris continens, cum differat hæc febris a priore per majorem calorem, & intensionem affectionum omnium, cæterum circuitus unicus, post quem perfecta salus: causus, seu febris ardens, quando periodo caret, cùm enim sine recursu est, differt solùm a duabus præcedentibus per calorem excurentem, & extremam sitim, cum quibus conjungitur: ac tandem hectica, cùm hæc sit febris unius circuitus, caloris, ac pulsus semper ejusdem gradus, nisi quantùm leviter uterque intenditur à cibo. At vero continuis ordinatè recurrentibus accensendæ sunt tertiana continua, cum hæc ex pluribus circuitibus constet, quorum singuli tertio quoque die servato semper hujus ipsius temporis ordine recurrunt ita, ut invadat alter, antequam prior plane desierit, & ad hanc tertianam continuam redigenda est superiùs exposita causus, cùm typum tertianæ habet, vel ejus calorem ad hanc colliquans, vel ratione typi, vel caloris fundentis ita, ut colliquescere cogat corpus. Ad hanc Asiodes & Elodes ex non absimilibus causis. Quotidiana continua, cùm hæc pariter pluribus constet circuitibus, sed singuli singulis diebus recurrant, servare semper hujus ipsius temporis ordine ita, ut invadat alter, antequam prior plane desierit, & ad hanc quotidianam continuam propter frigus quoddam redigunt Epialam, Syncopalem minutam, Syncopalem humorosam vel repletionalem. Quartana continua, cum hæc pariter pluribus constet circuitibus, sed singuli quarto quoque die servato semper hujus ipsius temporis ordine recurrant ita, ut invadat alter, antequam prior plane desierit: ac denique maligna, & pestilens febris sunt ut plurimum e genere continuatum ordinate recurrentium, licet aliquando sint etiam ex continuis simplicibus, unde ad alterutram expositarum classium redigendæ sunt; in [illegible] vero sunt etiam erraticæ, ut notabimus infra; Hæ autem febres omnes dicuntur continuæ essentiales, sive primariæ, aliæ sunt secundariæ, quæ accidentes, symptomaticæ, & earum aliquæ etiam comitatæ nuncupantur; & primariæ quidem sunt ex seipsis morbus, nec ulli alii morbo, a quo pendeant, superveniunt; symptomaticæ pendent ab alio morbo, cui vel dum fit, vel postquam factus est, superveniunt; comitatæ denique conjunctum secum habent morbum alium, quem vel ipsæ necessariò generant, vel uterque simul generatur. Has omnes febres esse debere continuas, asserunt (non tamen video, cur intermittentes esse non possint, si à causa pendeant, quæ nonnisi per vices possit invadere) recensentque Phlegmonoden, Erysipelatoden, Typhoden, Lypiriam, Lentam, febrem variolarum, & morbillorum in pueris. Succedunt his intermittentes periodicæ, è quarum numero est tertiana intermittens, cùm hæc ex pluribus circuitibus constet, quorum singuli tertio quoque die servato semper hujus ipsius temporis ordine recurrunt ita, ut invadat alter, postquam prior per aliquod spatium temporis corpus integrum reliquerit: quotidiana intermittens eundem in circuitibus suis temporis ordinem servans recurrendo diebus singulis, post-

quam prior circuitus per aliquod spatium temporis ex toto desiit: & quartana intermittens quarto quoque die ordinate recurrens circuitibus suis, quorum prior per aliquod intervallum temporis ex toto finitur, antequam invadat alter. Tam continuæ, quàm intermittentes febres sunt vel legitimæ, exquisitæ, veræ, vel spuriæ, & nothæ: illæ sunt, quibus conveniunt omnes, & non aliæ affectiones, quàm unius alicujus febris; nothæ verò, quibus plurimæ quidem insunt affectiones alicujus febris, sed non omnes, & aliquot alicujus alius. De nothis seorsim, ac distinctè à nobis, neque in hac enumeratione affectionum, quæ febribus conveniunt, neque in sequentibus propositionibus agendum est, cum quid illæ sint, subitò pateat, si quid sint febres legitimæ, intelligatur. Ex his interim patet, à febribus nothis non constitui genus aliquod febrium, quod in hac earum partitione non contineatur. Ulterius tam febres continuæ simplices, quàm periodicæ, & intermittentes aliquando componuntur, hoc est, plures febres ejusdem, vel diversi generis eodem tempore affligunt ægrum, ut plures continuæ simplices, plures continuæ periodicæ, plures intermittentes, vel simplices, & periodicæ, vel periodicæ, & intermittentes, vel continuæ simplices, & intermittentes, & recensentur confusæ, quæ eodem tempore incipere, ac desinere dicuntur ita, ut vix discerni possint; servant tamen utræque naturam suam, & neutra prævalet, aut trahit, mutatque alteram in propriam conditionem, aut aliquid suæ sortis ipsi communicat, unde distinguuntur a nothis, quæ sunt febres singulares plurium naturam participantes, & ab illa, quæ prævalet, denominationem sumentes, ut mixta ab elemento, quod est potentius, seu dominatur. Implicitæ, cùm plures febres eodem tempore detinent, & evidenter distinguuntur, quæ si sunt ejusdem generis, denominantur ab ea, qua sunt, multitudine, ut duæ, tres, &c. tertianæ, duæ &c. quartanæ, duæ, aut plures quotidianæ. Cùm verò implicantur febres diversi generis, proprio carent nomine, excepta febre, quæ componitur ex tertiana intermittente & quotidiana continua, cùm hæc appellari soleat semitertiana, vel horrida. Cùm autem hæ febres implicantur, seu componuntur, siquidem alterius paroxysmus invadat, antequam prioris desinat, dicuntur subintrantes: si brevi à fine integro unius invadit alter, coalternæ; si verò quasi statim à fine decessionis unius invadit alter, communicantes ab Avicenna nuncupantur. Neque igitur de compositis febribus seorsim, atque distinctè à nobis in febrium enumeratione, aut propositionibus pertractandum; quicquid enim in compositis demonstrationem exigit, illud totum in iis febribus seorsim continetur, ex quibus illæ componuntur: erit solùm aliquid de semitertiana exponendum, cùm in ipsa quædam contingant, quæ penitus omittenda non sunt; sed & hic patet interim, à febribus compositis non constitui genus aliquod febrium, quod in exposita partitione non contineatur. Postremò vagas, aut erraticas febres ex ipsa appellatione, patet, esse posse tam continuas quàm intermittentes, adeoque etiam malignas, ac pestilentes, quæ nullum certum ordinem accessionum, finium, circuituum, nullam certam febris formam servant, sed sæpiùs, rariùs, per plures dies, paucioresve, per horas etiam invadunt, desinunt modo cum calore, modo cum frigore, & hujusmodi perturbatis, & ordinem minime servantibus affectionibus conjunctæ; sed neque in his contineri quidquam, patet, quod a nostra partitione febrium non habeamus, & erraticas ad eas ipsas facilè redigi. Quoniam itaque series febrium, quas ad continuas, & intermittentes redegimus, est quantum febrium a rei Medicæ peritis dari supponitur, earumque distributio est juxta partitionem febrium comparatam per quasdam earundem affectiones notas sensibus, nec de causis, aut operandi modo quidquam supponentibus perspicuam, ac necessariam, & hujusmodi partitione nobis est opus, ut aliquo apto ordine enumerentur antecedentia, conjuncta, & succedentia singularum febrium, in quarum causam, naturamque perquirere constituimus; febrium igitur enarrationem eo ordine instituamus oportet, quem superiùs exposita partitio secum fert, adeoque primò exponendæ affectiones febrium continuarum simplicium, tum continuarum periodicarum, tertiò periodicarum intermittentium, postremò tam continuæ quàm intermittentes erraticæ, quid sint singulæ, deinde per propositiones indagaturi. Age itaque & rem ipsam aggrediamur.

Antecedentia, conjuncta, & succedentia febribus continuis simplicibus. Febris Diaria, vel Ephemera legitimè & propriè dicta: Græcis πυρετὸς ἐφήμερος.

Antecedentia. Tristitia, timor, sollicitudo, iræ, vigiliæ nimiæ, animi contentio, evacuationes, motus corporis, nimia omnia, dolor, fames, sitis, cibus, & potus calidus, ebrietas, cruditas sive nidorosa à nimio calore, sive à parvo veniens, æstus aëris, mora ad ignem, vel Solem, balneum nimis calidum, prohibita perspiratio, perfrigida, vel adstringentia, ut balneum aluminosum, & hujusmodi: glandularum, & inguinum inflammationes, seu bubones, præcipue cùm suppurantur, temperamentum calidum, & siccum, somnus nimius, retentio fuliginum, alvi fæcum, & urinæ: Erysipelas extremorum, plenitudo.

Conjuncta. Initium à causa procatarctica, evidente, & manifesta, vel immediatè febrem excitante, prohibendo ex. gr. perspirationem, &c. Urina sub initium, colore, substantia, & contentis fere qualis sanorum aliquando crudior, & albidior, mox sedimentum bonum, aut eneorema, aut nubecula, & bonus color, respiratio magna, & frequens, calor, & dolor capitis, pulsus non multùm a naturali dissimilis, solùm aliquando major, celerior; atque frequentior, aliquando etiam debilior, semper tamen sine ulla inæqualitate, & cessante febre statim ad naturalem statum redigitur nulla identidem recurrente inæqualitate, ut in aliis febribus contingit, calor naturali quidem major, & molestior, sed mitis, & suavis etiam in statu, & vigore febris, accessio sine frigore, rigore, horrore, pandiculatione, oscitatione, vel levis aliquando, & subitò evanescens horror, incrementum

mentum caloris, ac pulsus liberum, & æquale. Declinatio (decessio dicitur Celso) cum madore, & humida evaporatione, qualis sanorum sudor, post quem perfecta apyrexia, seu, ut Celsus diceret, tidis integer. Ab animi affectibus veniens est cum urina rubicundiore: ex ira pulsus magnus, creber, vehemens, calor non mordax, sed copiosus, & blandus: ex tristitia pulsus parvus, tardus, languidus, rarus, calor acrior potius, quam copiosus, corpus extenuatum, oculi contavi, & nova quædam decoloratio. Huic similis febris, quæ ex animi contentione, sed extenuatio corporis, oculorum cavitas, & decoloratio faciei minor succedit. Ex vigiliis facies humidior, oculorum motus gravior, elevatio palpebrarum difficilior, & in iis humiditas quædam; ex lassitudine per labores cutis siccior usque ad statum; a statu vero iis, qui ad summum non fatigarunt, ex imo corpore humidus vapor ad cutem fertur, unde hæc humescit, summè autem fatigatis etiam declinante febre siccitas permanet. Ex cutis adstrictione eadem durior, compactior, calor primo attactu mitis; sed eo diutiùs protracto calor intensior, urina rubicundior, non cavi oculi, non extenuatio corporis. A bubonibus pulsus maximi, veloces, frequentes, æquales, calor multus, suavis, faciei rubor. Ex plenitudine facies, & oculi rubicundiores, urina rubicundior, pulsus magnus, velox, durat 24. horas, paulo plures, aut pauciores.

Succedentia. Synochus simplex, vel continens, vel hectica præcipuè in juvenibus calidioribus tempore verno periodicè in cacochymis; quæ autem succedant febres, ostendunt affectiones singularum propriæ, & præmonstrant dispositiones, quæ febrienti insunt etiam, antequam ephemera finiatur. Instat autem ephemeræ aliqua expositarum febrium, si transactis 24. horis adhuc ephemera protrahitur etiam postquam sudavit febriens si fuit ephemera cum dolore capitis, qui eodem spatio temporis exacto adhuc perseveret, si nullus sudor erupit.

Ephemera plurium dierum.

Antecedentia. Eadem, quæ Ephemeram propriè dictam, sed majoris roboris, obstructio cutis, repletio, ebrietas, catarrhi, bubones.

Conjuncta. Eadem similiter, sed duratio per plures dies absque ulla remissione, aut intensione.

Succedentia. Similiter eadem.

Synochus non putris, seu Synochus simplex, sive febris inflativa dicta.

Antecedentia. Eadem cum Ephemera, sed præcipuè prohibita perspiratio, & potissimùm effluviorum calidorum, plenitudo vasorum à sanguine, seu plethora ad vasa cum duritie corporis, tempus vernum, juventus, vini nimius usus, cibi succi pleni, suppressio hæmorrhoïdum, menstruorum, vel cujuslibet alius effluxus, qui vel natura fieri debeat vel ex assuetudine.

Conjuncta. Eadem cum Ephemera, sed magis evidentia, & magis activa, calor blandus, sed major, quàm in ephemeris, cutis non sicca, sed madore perfusa, urina naturali similis, crassior tamen, & rubicundior, pulsus vehemens, celer, frequens, plenus, magnus, & æqualis. Facies, ac totum corpus rubens, & quasi inflatum, venæ sanguine infartæ, ac tumidæ, lassitudo tendens, caput grave, respiratio difficilior, & frequentior, somnus plerumque profundus, & rubra per ipsum spectra, pulsatio temporum, pectoris angustia, inquietudo. Duratio per tres, quatuor, aut non multò plures dies ad usque septimum sine remissione, & per totum durationis spatium vel calor est æquabilis, seu ejusdem gradus, & dicitur febris homotonos, vel acmastica, vel continuè crescit, & dicitur epacmastica, vel continuè decrescit, & dicitur paracmastica. Sudore, vel hæmorrhagiâ narium solvitur.

Succedentia. Eadem cum Ephemera quoad febres, & in insigni plethora, quæ si non sit per artem medicam imminuta, phrenitis, angina, pleuritis, vel quid simile à nimio sanguine.

Synochus putris, seu febris continens.

Antecedentia. Cutis, jecoris, & aliarum partium internarum obstructiones a crassis, & viscidis humoribus, copia nimia sanguinis, ætas juvenilis, tempus vernum, suppressio consuetæ, aut naturalis evacuationis, biliosi, aut sanguinei temperamenti corpus, multus labor & exercitatio, curæ vexantes, insolatio, & æstus longior, ciborum, & medicamentorum incendentium, & exsiccantium usus, quicquid bilem cumulat.

Conjuncta. Accessio sine frigore, horrore, rigore, calor tactui multus, vaporosus, minùs molestus, & acris, quàm in periodicis, major, & acrior, quam in continuis simplicibus hactenus expositis. Processus ejus ab accessione usque ad finem integrum apta proportione decrescit, increscit continuè, aut in eodem semper gradu persistit, & hoc per totum primi diei spatium præcipuè solet contingere: quæ ejusdem gradus calorem conservat, dicitur febris homotonos, vel acmastica, ut in synocho simplici, continuè decrescens paracmastica, continuè increscens anabatica, seu epacmastica; nulla accessio nova, aut exacerbatio; pulsus magnus, vehemens, celer, frequens, inæqualis, inordinatus, urina crassa, turbida sine sedimento, cruda vel leviter cocta in principio; aliquando etiam dolor capitis, inquietudo, vigiliæ, sitis; urina tenuior; aliquando dyspnœa, inflatio, & rugitus ventris, pustulæ nigræ, aut lividæ. Pura durat septem dies, notha quatuordecim.

Succedentia. Urinæ sub initium rubicundiori salus, & brevi successura; albæ autem plerumque mors: diutiùs protractæ facilè causos, asthma, inflammatio pulmonum, hæmorrhagia, vel pruritus, & titillatio narium, splendores ob oculos, visus hebetudo.

Causos, seu febris ardens sine periodo.

Antecedentia. Quicquid intensè siccat, & calefacit, temperamenta calida, & sicca, ætas juvenilis, aut consistens, aeris calida, & sicca temperies, ferventissimus Solis æstus, labor immodicus, vigiliæ diuturnæ, copiosior vini potus, ira, sitis, &c. A dolore ventris laborioso febris ardens lethale, ait Hippocrates.

Conjuncta. Calor urens, constans, & perpetuus

tuus sine ulla exacerbatione, & sitis inextinguibilis, etiamsi biberint ægri, quæ duo sunt præcipua, & constituentia: utraque intensiora in causo legitimo, quam in notho, lingua sicca, aspera, nigra, ventris morsus dejectiones p[illegible]ldæ, vigiliæ, interdum delipientia, respiratio difficilis, densa, magna efflatio continue os aperiendo, jactatio, & inquietitudo indefessa, pulsus duri, celerrimi, urinæ flammeæ. Puræ ardentes plerumque septem, non puræ novem, undecim, quatuordecim, &c. Diebus durant, & solvuntur per alvi dejectiones, sudores, vomitus, abscessus, & hujusmodi.

Succedentia. Senibus plerumque mors, sicut iis, qui causo corripiuntur in aëre, temperamento, anni tempore, & cæteris frigidis: Quartana intermittens præcipue, si febris ardens ad Autumnum pertingat.

Hectica.

Febris hectica dicitur intemperies calida, & sicca partium solidarum, & cùm absumit humiditatem ipsarum roridam, primus gradus hecticæ: cùm substantiam carnosam, & adiposam, ut Galenus asserit, ut alii, cambium, secundus gradus: cum membranosam, & fibrosam, quæ Galeno in specie solida dicitur, ut aliis gluten, tertius, ac summus gradus. Hinc duplex statui potest, cum tabe, & sine tabe; sine tabe, cum humiditas partium nondum absumpta est; cum tabe eadem jam absumpta, & exsiccata, ac tum Hectica marasmodes, & ejus summus terminus marasmus non naturalis, & incurabilis; datur enim & naturalis marasmus, Latinis marcor, & est illa viventis corruptio naturalis ob siccitatem, qua senes omnes naturâ morerentur, & senium etiam dicitur, & a simili affectu siccitatis traductum est hoc nomen ad ultimam vim Hecticæ lataliter exsiccantem, quæ non per frigiditatem, & siccitatem, ut naturalis marasmus, sed per caliditatem, & siccitatem interimit. Dicitur Hectica catexin juxta habitum, seu habitualis, hoc est quæ tam invaluit, ut ex sese ipsam conservet, habeatque suæ conservationis causam inhærendo partibus, easque consumendo, atque ita nulla aliunde veniente, & conservante causa opus habeat; reliquæ verò febres dicuntur catalchasin, seu schecticæ, hoc est in dispositione, ad quas nimirum excitandas, & conservandas requiritur fon es, & causa in corporibus cæteroquin febriendo dispositis, quæ sine ejusmodi causa nunquam febrirent.

Antecedentia. Quæcunque plurimùm humidæ substantiæ in partibus solidis absumere, vel maximum calorem excitare, vel utrumque præstare possunt, & dispositio ad suscipiendas eorum impressiones, sic diuturnæ atque insignes evacuationes per alvum, urinam, sudores, &c. Ulcus in pulmonibus, thorace, utero, renibus, &c. Inedia, labor, tristitia, curæ, singula diuturna, calor febrium ardentium, & acutarum, & aliæ etiam febres diuturnæ, habitus corporis calidior, & siccior aëris, & loci constitutio calida, & sicca, ebrietas, furor.

Conjuncta. Calor sine ullo ægri dolore, ac molestia ita, ut se febrire vix sentiat, primo attactu debilis, diutiùs protracto acer, & mordax, major in arteriis, quàm in partibus circumpositis: intensio ejus ab assumpto cibo, quacunque hora sumatur, etiam non servata eadem hora ipsum sumendi diversis diebus, & duratio ejus intensionis per totum tempus, quo chylus distribuitur, quo absoluto calor ad suum priorem statum se redigit, & semper ejusdem gradus ad usque novam assumptionem cibi perseverat. Cum calore mut tur pulsus, qui fit major, & velocior, duratque talis, quousque durat caloris intensio, ac tum pulsus etiam redigitur ad eum statum, in quo fuerat, antequam cibus assumeretur, nempe parvum, crebrum, & celerem. Mutationes istæ contingunt sine ullo frigore, rigore, horrore, oscitatione, pandiculatione, & si quæ alia aliarum febrium accessiones comitantur, & hæ mutationes caloris, & pulsus à cibo sunt propria, & inseparabilia ab Hectica: Cæterùm pulsus parvus, creber, modicè celer, urina per colorem naturali similis, debilitas semper increscens, extenuatio corporis, & exsiccatio. Cùm vero ad secundum gradum deducitur, siccitas, & debilitas major, pulsus magis debilis, frequentior, minor, durior, urina oleaginosa, cui nempe pinguedo innatat, qualis aranearum telæ. In tertio autem gradu invalescunt hæc omnia mala cum iis omnibus, quæ conjuncta sunt cum summa siccitate. Insuper cum Hectica in genere conjungitur calor in hypochondriis primo tactu mitis, post acer, mordax, aridus, pigrities, ad motum desidia, & motus difficilis. Complicatur Hectica cum ephemeris periodicis continuis, & intermittentibus, & cognoscitur per singularum signa, quod difficile captu non est.

Succedentia. Primo gradui secundus, nisi ille curetur, & nisi curetur pariter secundus (secundum enim etiam curari posse, sunt qui asserant) ipsi secundo summa tabes, seu marasmus, & mors irreparabilis.

Antecedentia, conjuncta, & succedentia febribus continuis periodicis.

FebrisSynechis, sive continua proportionalis, proportionata, & periodica (ita enim appellatur communiter) est ejus naturæ, ut nunquam ad finé integrum, seu apyrexiam perveniat ante accessionem alterius circuitus, & diversa sortitur nomina, prout alter ille circuitus singulis, tertio, aut quarto quoque die recurrit, unde quotidiana continua, tertiana continua, quartana continua. Accessiones autem nullus præcedit, aut comitatur horror, rigor, aut frigus; decessiones nullus sudor.

Tertiana periodica.

Antecedentia. Quæcunque ad intensiorem calorem disponunt, abundantia bilis, temperamentum calidum, & siccum, vel similis intemperies alicujus partis, vel totius corporis, juventus, alimenta calida, & sicca, inedia, victus tenuis, & parcior, exercitatio corporis frequens, & vehemens, æstus aëris, sive à regione, sive ab anni tempore, sole, balneo, &c. Evacuationes biliosæ suppressæ, vigiliæ nimiæ, animi contentio, & hujusmodi.

Conjuncta. Calor urens, & sitis ardens, vigiliæ, aut somnus levis, insomnia iram præ se ferentia, deliria, oris amaritudo, linguæ siccitas, & nigredo: sine frigore, rigore, aut horrore exacerbatio,

cerbatio, sine sudore decessio, pulsus in accessione compressus, contractus, & quasi se abdens, parvus, rarus, aut frequens, & inæqualis inæqualitate systematica, quâ scilicet una pulsatio est major altera, deinde celer, & frequens: urina ignea, rubra, acris, initio semper cruda sine sedimento: nausea, vomitus biliosi, & similes dejectiones, magna anxietas.

Succedentia. Quartana intermittens præcipue, si tertiana periodica Autumnum attingat.

Ad tertianam continuam periodicam pertinent causos, seu febris ardens, cùm servat tertianæ periodicæ typum, vel calorem ejus, & de hac febre superius. Colliquans, quæ est summi caloris, pinguedinem, carnem, partium que solidarum substantiam fundens, in liquidum redigens, & extra corpus mittens per insensilem perspirationem, sudores, urinas, dejectiones, & in hac contingit subita corporis emaciatio & consumptio, oculi concavi, collapsa tempora, nares acutæ, dejectiones rufæ, pingues, fœtidæ, viscosæ, corpulentæ, sinceræ, biliosæ, & spumosæ, urinæ pingues, oleosæ. Febris Asodes, in qua jactatio frequens, & inquietudo molesta, quam febrientes graviter ferunt, nausea ut plurimùm, & vomitus, morsus, & stimulus orificii superioris ventriculi, & membranarum ejus: ac denique febris Elodes, in qua perpetuo sudores fundantur.

Quotidiana continua periodica Barbaris Latica, quod latentem quendam habet calorem.

Antecedentia. Ætas, natura corpus humidum, pueri, infantes lactentes, vel adhuc carentes dentibus, senes, qui ex flore sunt corporis habitu, otio, crapulæ, longo somno dediti, loca humida, vel regiones, & tempestates similes.

Conjuncta. Calor primo attactu mitis, mox acrior perseverans à prima ad alteram accessionem, & hæc circa vesperam sine ullo frigore, rigore, horrore, sine ullo sudore decessio; pulsus rarior, tardior, inæqualior, & minor, quam in reliquis periodicis, & adhuc rarior, & tardior in accessionibus, & compressus, & quasi se abdens. Urina sub initium, & ad accessiones crudior, mox crassior, minùs ignea, & rubra, quàm in cæteris periodicis, sitis etiam remissior, nisi urgeat salsa pituita, facies subtumida, laxa, sublivida somnolentia, inappetentia, excretiones pituitosæ, in longum protrahitur, vix desinit ante diem 40. & ad sexagesimum, atque ulteriùs excurrit.

Succedentia. Per sudorem, alvi fluxum, aut abscessum judicatur, ut per parotides, quæ ipsi non rarò superveniunt, Cachexia, Hydrops, febris Hectica.

Ad quotidianam continuam periodicam pertinent epiala vel ἦπιαλος, quod blanda, & lenis est, vel à rigore, qui λύγ ἢ ἐπὶ Atticis, illa est cum Galeno, in qua eodem tempore minimæ, & universi corporis particulæ, calore, & frigore afficiuntur, non ut Avicenna, & Arabes, in qua per totum circuitum interiora frigent, exteriora calent. Hanc alii ad intermittentes, alii ad continuas periodicas, alii ad symptomaticas reducunt. Aiunt tamen, ad quotidianam periodicam referendam propter frigus, quod à pituita, quæ nondum putruit, nec putrescit adhuc calorem, qui à pituita similiter, sed quæ jam putruerit, vel putrescat, quæ utraque, calor scilicet, & frigus simul tactu teste in hac febre contingunt. Hinc igitur asserunt, originem hujus febris repetendam esse à pituita putrida, vel putrescente, quæ non putridæ admixta sit.

Syncopalis, quæ duplex, utraque ad pituitosas febres pertinens, altera humorosa, vel repletionalis conjuncta cum copia crudorum, & pituitosorum humorum, cum oris ventriculi debilitate, unde æger in syncopem labitur præcipue febre invadente, adest virium imbecillitas, pulsus parvus, debilis, valde inæqualis. Syncopalis minuta dicitur altera, & conjuncta statuitur cum humore tenui, pauco, acri, ichoroso; sed corrupto, & venenato, quo os ventriculi afficiatur, & fiat syncope.

Quartana continua periodica.

Antecedentia. Quæcunque humores crassos frigidos, ac terreos, seu siccos generare possunt, corpus aridum, & macilentum, color luteus, aut obscurus, temperamentum frigidum, & siccum, ætas inclinans, tempus autumnale, aut magnas inæqualitates habens, curæ multæ, & sollicitudines, hæmorrhoides suppressæ, tumor lienis.

Conjuncta. Calor quarto quoque die invalescens, nullo præcedente frigore, rigore, aut horrore, nullo succedente sudore, cætera eadem cum quartana intermittente, nisi quod pulsus in continua initio est parvus, tardus, & submersus, postea magnus, plenus, celerior, & inæqualior, quam in intermittente, & in statu fit intensior; calor mitior, quam in tertiana periodica, acrior, quam in quotidiana: sitis media inter sitim tertianæ, & quotidianæ periodicarum. Urina initio crudior, & tenuis, post varia, protrahitur ad 40. diem & ulterius etiam, rarò contingit, & vires maxime dejicit.

Succedentia. Quartana intermittens, cachexia, tabes.

Febris maligna κακοήθης, seu mali moris: & variæ ejus species, nempe morbum Hungaricum, sudorem Anglicum, febrem malignam cum spasmo, catarrhum, ac tussim epidemicam malignam vide apud rei medicæ Scriptores.

Antecedentia. Vitiosi, ac pravi humores in corpora collecti per cibum pravum, vitiis, & corruptioni facile obnoxium, prava à natura constitutio, in eadem vitia facilis, & quicquid humores corrumpere, & quasi in venenatam naturam permutare potest.

Conjuncta. Species quædam benignioris febris, nempe mitior calor, quo fit ut principio lateat natura febris deterioris: paulo post principium virium insignis imbecillitas sine causa manifesta, & major, quam pro febris, & caloris natura, inquietudo, anxietas, inordinati sudores. Pulsus frequens, parvus, imprimis debilis, aliquando naturali similis cum inquietudine, anxietate, aliisque pessimis, unde & talis pulsus pessimus est, aliquando initio febris formicanti similis, minimus, & frequentissimus, ut plurimùm pulsus varius. Urinæ primis diebus aliquando quales sanorum cum pessimis interim symptomatis aliis, aliquando tenues, crudæ, sine

sine sedimento, vel quid in fundo matulæ potius excremento, quam sedimento simile, aliquando crassæ, coloratæ, turbidæ, cum crasso, rubro, turbido sedimento, Calor comparatus cum calore febris ardentis minor, etsi summus est in his febribus, & magnum plerumque incendium, symptomata interim graviora, quam in febre ardente, & quam quæ secum ferre debere cæteroquin videretur calor ille minùs acer. Sitis aliquando magna superans caloris febrilis modum, aliquando nulla cum intensa febre, & linguæ siccitate, singularis ad omne ciborum genus inappetentia non secus, ac si essent medicamenta quælibet gustui gravissima, nausea & vomitus in principio præcipue morbi, horror frequens, & inordinatus sæpius in die recurrens. Gravitas totius corporis, & veluti membrorum confractio, deliria, dolor capitis non eundem locum servans, sed modo in fronte, modo in occipite, dolent & aliæ partes fixo dolore, vel vago; sudores frequentes, parvi, minuti, inutiles principio morbi, oculorum rubor frequentissime contingit, variolæ, & morbilli per totum corpus erumpere solent, sed majori copia in facie, pedibus, & manibus: similiter maculæ purpureæ, seu petechiæ; sed hæ majori copia proveniunt in dorso præcipue, & pectore, in facie, pedibus, ac manibus multo pauciores, & plerumque nullæ. Facies tetra, & a naturali statu multùm aliena, vividaque sua vi, ac spiritu destituta; aliquando tamen est naturali plane similis, vigens, & florida. Somnus, vigiliæ, veternus, memoriæ debilitatio, spectra varia, insomnia turbantia, nihil cohærentia, vertigo, tremor, convulsio, corporis inquietudo, anxietas, oculorum caligo, surditas, tinnitus, aut sibilus aurium, odoratus & gustus corruptio, membrorum quasi conquassatio, cardialgia, sitis molesta, nausea, vermes per alvum, os, aut nares, fluxus alvi fœtidi, colliquantes, stillicidium sanguinis e naribus præcipuè initio morbi, & majoris quantitatis, tumores post aures, circa alas, & inguina difficile maturantes, sæpe retrocedentes, lingua sicca, aspera, nigra, os amarum, extrema modo refrigerantur, modò incendio uruntur, & nihil malorum est, quod cum malignis febribus aliquando non conjungatur. Quæ erumpunt peticulæ, sive petechiæ, vel lenticulæ, aut purpuratæ sunt maculæ lenticulis, puncturis, aut morsibus pulicum similes frequenter purpurei coloris; sed & violaceæ, virides, lividæ, nigræ, aliquando majores instar vibicum, & lividæ, quales vibices, aliquando amplissimæ, & integras partes corporis occupantes, ut brachia, crura, dorsum, atque rubescunt; cùm autem petechiæ sint simplices maculæ, nihil à cute eminent; sed ipsam solum inficiunt. At variolæ sunt pustulæ, quæ ad suppurationem veniunt, morbilli minores pustulæ, & quasi asperitates cutis, quæ sine suppuratione excutiuntur. Exanthemata pariter erumpunt, pustulæ nempe, quæ eminent, & ad suppurationem veniunt. Febris, in qua, peticulæ, petechialis dici solet.

Succedentia. Febris pestilens, cùm nempe febris maligna privata fit popularis, eorum, quos invadit, plerosque necans, & contagiosa.

Pestilens.

Differunt pestis, & febris pestilens; neque enim semper pestis cum febre; sed dantur pestes sine febre, ut apud rei Medicæ Scriptores. Cum autem pestis est cum febre, antecedunt, conjunguntur, & succedunt pesti eadem, ac febri, ut patet. Differt autem pestis à febre pestilente, ut genus à specie, cum enim pestis in genere sit morbus communis, seu popularis plerosque necans & contagiosus, quoties febris popularis est plerosque necans, & contagiosa pestilens dicitur. Ubi notandum populares morbos esse vel 1. *Sporadicos*; cum nempe diversa genera morborum plurimos eodem tempore, ac regione corripiunt; vel 2. *Endemios*, cum idem genus morbi plurimos eodem tempore, ac regione corripit, ortumque habet ab eadem regione, cui est familiaris, ac naturalis: vel 3. *Epidemicos*, cùm idem genus morbi aliunde translati plurimos eodem tempore, ac regione corripit, & nullum ex his popularibus esse pestilentem, nisi necet plerosque, & sit contagiosus, & Græcis dicitur 4. *Limodes*, qui pestilens est, vel pestis.

Antecedentia. Victus pravus, aer corruptus vel loci vitio, ventis; vel tempestatibus a naturali ordine devijs, contagium aliunde advectum, halitus venenati e terræ imis per terræ motus, fodinas, &c. Mox autem invaluram antecedunt morbi epidemici, qui cujuscunque generis esse possunt, febres petechiales, variolæ, morbilli, dysenteriæ, pleuritides, &c. Epidemicæ; variolæ, & morbilli non solum infantes, sed & adultos corripientes, anthraces, seu carbunculi, & bubones frequentius erumpentes, summa caritas rerum, unde fames naturalis, ex qua pestis juxta dictum Græcum ὁ λοιμὸς μετὰ λιμὸν pestis post famem.

Conjuncta. Subitaneus virtutis lapsus, summaque virium debilitas; animalis vero facultas in peste ad usque finem vitæ integra persistere dicitur, sicut & naturalis aliquando non adeo insigniter labefactatur, in multos invasio, & plerorumque mors, per contagium communicatio, quod fit vel per verum contactum peste affecti corporis, vel per quid ab eodem non attrectato in distans expirans, quod est à peste inseparabile. Cum exposito subitaneo virium lapsu palpitatio cordis, lipothymia, syncope, summa angustia, ob quam quiescere nequit æger, sed corpus volutat, mutatque situm, virium verò lapsus fit sine ulla manifesta causa, & evacuatione insigni, vigiliis, doloribus, &c. Pulsus parvus, languidus, frequens, inæqualis, calor ardens quandoque tam interiùs, quam exteriùs, plerumque ingens æstus interiùs, exteriùs mitis calor, ita ut nares, aures, summæ manus, ac pedes aut non caleant, aut minime caleant; cum interim per æstum interiorem vestimenta, operimenta, & lintea ferre non possint. Exanthemata rubra, pallida, nigra, livida, aliorumque colorum, bubones, & carbunculi, quæ singula ab exanthematis ad carbunculos usque seorsim spectata non erunt argumenta pestis, nisi cùm aderunt antecedentia, & conjuncta reliqua cum peste; neque enim omnis carbunculus, &c. est pestilens; sed solùm qui conjungitur, ac pendet à causis pestis. Cùm verò Animalis

malis facultas etiam afficitur, fit delirium frequens, memoriæ lapsus, perpetuæ vigiliæ, vel veternus, & sopor, oculi lumen refugientes, aurium tinnitus, surditas, tremores, convulsiones, lingua inepta sermoni, quasi balbutiens, nec nisi magno conatu se movens, aliquando inappetentia, nausea, vomitus. Urina nunc tenuis, & summe cruda, nunc turbata, & jumentorum similis frequentius colore livido & plumbeo, non rarò fœtida, interdum sanorum similis, sudor aliquando copiosus, nonnunquam fœtidus, intempestivus, acer, frigidus. stillicidium sanguinis e naribus. Alvi dejectio prava, fœtida, malè colorata, & sæpissime exigua, quædam glutinosa, alba, crocea, viridis, plerumque fœtida, non aquosa, sed corpulenta. Linguæ ariditas, & asperitas insignis, oculi vivido colore, & splendore destituti flentium, ac mœrentium similes, fœtidus spiritus, universum corpus malè olens, sensus putridi saporis in bono cibo, ac potu, cardialgia, singultus. Variæ fœditates, & ulcera percutem, quorum alia ignem sacrum, inflammationem, serpigines, impetigines lepram, scabiem alia referunt, durat 24. horis, triduo, quatriduo, quinque, septem, novem diebus, ultra quartum decimum etiam producitur.

Succedentia. Mors plerumque, postquam eruperunt per cutem maculæ diversi coloris, quales etiam apparent in iis, qui insigni, & vehementiori aliquo veneno sublati sunt.

Febres symptomaticæ, vel secundariæ.

Atque expositæ sunt hactenus periodicæ febres continuæ primariæ, quæ scilicet nulli morbo necessario superveniunt; sed ex seipsis accidunt, & morbus sunt. Dantur aliæ continuæ, quæ symptomaticæ, vel accidentes, nempe pendentes ab alio morbo, à quo ex necessitate proveniunt, ut in phrenitide, pleuritide, hepatitide &c. & febris pendens à vera inflammatione à puro sanguine phlegmonodes, ab erysipelate erysipelatodes, ab inflammatione jecoris, yphodes; atque ita de cæteris nuncupatur: Hujus classis est lypiria, in qua interiora omnia quasi uruntur, exteriora frigent, febris ardens, ac vehemens ab inflammatione magna, & vehemente alicujus profundi visceris cum pulsu parvo, inæquali, & celeri. Huc pertinet febris lenta à latente obstructione, vel putredine, seu corruptione alicujus visceris, febris mitissima sine ullis accidentibus, ita ut æger vix se laborare judicet, mali tamen notæ in urina, & pulsu, vires ægri collabuntur, ut vix progredi præ imbecillitate possit, nihil ex alimento reficitur, sed sensim contabescit, & absumitur, in longum protrahitur ad 40. diem, & ulterius. Lentæ similis febris est in cachecticis, & virginibus chlorosi laborantibus, in quibus febris alba.

Symptomatica pariter est febris ex lacte corrupto intra ventriculum in pueris, & infantibus; similis à sanguine extra vasa derivato, & putrescente: similis ex vermibus, sed conjuncta cum mille aliis, delirio,, læsa imaginatione, memoria, motibus convulsivis, animi deliquiis, turbatione visus, & auditus, vigiliis, stridore dentium, contritione labiorum, gemitu, clamore præter occasionem, perfrictione narium, ejusdem loci impatientia, corporis hinc inde pacate, aut cum impetu variatione, ira, inconstantia, pulsu parvo, obscuro, debili, inæquali, deficiente. modo inappetentia, modo fame canina, & hæc cum insigni corporis emaciatione, vomitu, nausea, siti maxima, alvi fæcibus aliquando duris, ac siccis, sæpius alvo soluta, urinis spumosis, albis, interdum obscuris, fere semper perturbatis, sudoribus fœtidis, ac frigidis, saliva plurima ex ore, labiis nocte humentibus, die siccis, fœtido halitu, qualis ex aceto, vel fermento, colore pallido, extremorum frigiditate, tumore ventris, punctionibus, doloribus colicis, oscitatione, pruritu, & frictione narium, morsu ventriculi, tussibus siccis, exiguis, dormitatione. Similis ex cruditate infantium ob defectum dentium plura, atque integra devorantium, & voracitatem; & hæc cura hypochondriorum tumore, atque inflatione conjuncta est.

Plures ex his, quas symptomaticas, appellavimus, præcipue quæ cum inflammationibus conjunctæ sunt, possunt esse comitatæ; tales scil. ut vel ipsæ simul cum inflammatione generentur, vel ipsæ sint, quæ necessario inflammationem generent, quia tamen ad rem Medicam perinde est, de iis fusius non hic agetur speciatim per singulas excurrendo; sed solum comitatarum unicam exponemus quæ cùm naturaliter invadat fere omnes, antequam pueritiam vel adolescentiam excedant, momenti est maximi; ut per illam in vitæ discrimen adductis opem Medicam ferre valeamus. Est autem hujusmodi febris, quæ variolas, ac morbillos naturales præit, de qua proinde mox; sed prius adnotabis, non ita plane constare, cur Medici communiter symptomaticas omnes continuas asserant; si enim causa febrem symptomaticam producens ejus sit conditionis, ut febrem ad finem integrum pervenire permittat, dabuntur etiam symptomaticæ intermittentes, nec video, quid sit, quod, id fieri posse, prohibeat.

Febris Variolarum, & Morbillorum in pueris.

Antecedentia Dolor capitis pulsatorius in fronte, ac temporibus, somnolentia gravis, terrores in somno, deliria, interdum tremores, & convulsiones, sternutatio, pandiculatio frequens, raucedo, tussis, spirandi difficultas, calor, rubor, & punctionis sensus in toto corpore, dolor dorsi, magna anxietas, & inquietudo, lacrymæ involuntariæ, oculorum splendor, & pruritus, tumor faciei cum rubore, febris synochus cum his omnibus symptomatis ab initio vehementibus, ut morbus statim vigorem attigisse videatur.

Conjuncta. Mox Erumpunt pustulæ vel majores variis similes, quæ ad suppurationem pervenire solent, & variolæ dicuntur, vel pustulæ perexiguæ, & veluti cutis asperitates cum intensa rubedine, qualis erysipelatum, & dicuntur morbilli, & proveniunt in toto corpore; sed præcipuè facie, manibus, ac pedibus: morbilli intra 5. vel 7. dies sine suppuratione discutiuntur. Veræ variolæ cum rubore, & inflammatione proveniunt; aliud autem genus, quod *Ravaglione*, vel *Vaiol Salvatico* nobis dicitur, est pu-

ſtularum genus variolis ſimile in magnitudine, & figura; ſed ſunt quaſi veſiculæ albæ ſeroſo humore plenæ, quæ intra triduum diſrumpuntur, & ſiccantur, nullius ſunt periculi, & plerumque ſine febre erumpunt. Variolæ, & morbilli ſunt rubicundæ, albæ, ſubflavæ, violaceæ, lividæ, nigræ, citius, tardius erumpentes, citius, tardius exarentes, exteriores ſolùm partes corporis, vel etiam interiores, & viſcera occupantes ac denique vel depurativæ ex doctrina Avicennæ, in quibus partes ſolum excrementitiæ ſanguinis putreſcunt, & ad cutem quaſi per criſim expelluntur, vel non depurativæ, ſeu corruptivæ, in quibus bonus etiam ſanguis putreſcit: hæ mali, illæ boni ominis.

Succedentia. Variolis rubris, albis, mollibus, diſtinctis, paucis, rotundis, faſtigiatis, ſolam cutem, non autem interiora occupantibus cum levi febre ceſſante, vel multum imminuta poſt earum eruptionem, remiſſis ſymptomatis, voce libera, & reſpiratione facili conjunctis ſalus. Contra vero variolis tarde erumpentibus, multis, magnis, duplicibus, & continuis, depreſſis, duris, viridibus, lividis nigris, melioris coloris; ſed nigram maculam in medio habentibus, vel permixtas maculas purpuratas, eaſque lividas, aut nigras ſtatim ab eruptione evaneſcentibus, & ſtatim tumore corporis ſubſidente cum alvi fœcibus, & urinis lividis, aut nigris, vel utriſque ſanguineis, vel ex puro ſanguine conſtantibus cum hæmorrhagia per nares, gingivas, aliaſque corporis partes cum ingenti febre, nec imminuta poſt eruptionem variolarum, anxietate, & inquietitudine, difficultate ſpirandi, ſiti magna, alvi fluxu, aut dyſenteria conjunctis ſummum periculum, aut mors.

Antecedentia, conjuncta, & Succedentia febribus intermittentibus periodicis. Tertiana intermittens.

Si tertianæ intermittentis circuitus horas duodecim non excedit, dicitur tertiana intermittens legitima, pura, exquiſita: ſi horas 12. excedit, tertiana ſimpliciter, vel notha: ſi ultra 24. horas protrahitur, tertiana extenſa.

Antecedentia. Quæcunque bilem excrementitiam generare poſſunt, intemperies corporis, præcipuè jecoris, ventriculique calida, & ſicca, juventus, æſtas, calida, & ſquallida aëris conſtitutio, vigiliæ, curæ, iræ, inedia, cibi, & potus calidi, medicamentorum calefacientium nimius uſus, labor, exercitia nimia. Et hæc quidem tertianam puram. Quod ſi hæc fiant ab homine pituitoſo, vel melancholico, ut miſceantur dictæ conditiones cum cauſis humores ſiccos, aut frigidos producentibus, antecedunt illa tertianas nothas, aut extenſas.

Conjuncta. In ipſo ſtatim inſultu vehemens rigor totum corpus concutiens, carnem quaſi pungens; ſed poteſt & remiſſior dari, eoque ceſſante calor multus, acer, & mordax, & in vigore quaquaverſum extenſus, & ad attactum diuturniorem remitti videtur, & manu ſuperari, nudatio corporis, ſpirandi difficultas, magna, multaque reſpiratio, ſitis, oris amaritudo, appetitus dejectio, frigidæ rei cupido, vigiliæ, deliria, ſæpe capitis dolor, & præcipuè circa ſtatum; pulſus in paroxyſmo parvus, debilis, tardus, rarus, ipſo increſcente pulſus vehemens, velox, frequens, æqualis, inquiunt, quoad reliqua; ſed inæqualis inæqualitate febrium propria, quæ eſt, ut dilatatio ſit contrictione velocior (& rurſus alia eſt, in qua contrictio dicitur velocior dilatatione; ſed utraque eſt tam ficta, ut nihil ſit fictum magis, & excogitata ad explicandum expulſionem fuliginum, & attractionem aëris refrigerantis in febribus; fictam autem eſſe, ex doctrina pulſuum facilè patet.) In ſtatu ſi bibatur, vapor plurimus ex cute, bilis vomitus, ſed hic ſæpius in rigore, ventris depoſitio, & mictus bilioſus, ſudor etiam vaporoſus, & calidus per totum corpus æqualiter, pulſus velox, magnus, vehemens, urina ſubrufa, vel ſubflava, conſiſtentia mediocris, & paulo poſt vel nebula alba, vel eneorema, & febris tum ultra quartum paroxyſmum non extenditur, ſi autem urina, ſit rubicundior, & neque nebula primo circuitu appareat, neque ſublime aliquid, ſeu ſuſpenſio ad ſeptimum uſque circuitum extenditur; quæ autem febris cum expoſitis omnibus conjuncta eſt, & primo die ſubſidentiam in urina lævem, & æqualem habuerit, ea exquiſita eſt, & ultra tertium paroxyſmum non protrahitur. Deſinit etiam, ſi ulcera aut puſtulæ in labiis, aut naribus erumpant, ſicut etiam per alvi fluxum.

Succedentia. *Quæcunque febres,* inquit Hippocrates, *non intermittentes tertio die fortiores ſiunt, magis periculoſæ ſunt; quocunque autem modo intermiſerint, periculum abeſſe, ſignificant*; hoc tamen non eſt univerſaliter verum, ut patebit ex demonſtrationibus. Tertiana notha.

Quotidiana intermittens.

Antecedentia. Quæcunque pituitam generare poſſunt, debilis calor viſcerum, frigida, & humida alimentorum natura, eorumque copia, habitus corporis obeſior, & albicans, venæ, & arteriæ anguſtæ, ætas ſenilis, ſexus muliebris, vita otioſa, victus plenior, anni tempus, aër, cœlum, locus, frigida, & humida, ſomnus longus præſertim à cibo, uſus medicamentorum præſertim refrigerantium, mens, & ſenſus hebetiores, ſomnus profundus, inſomnia de aquis, nive, ſubmerſione; pulſus tardus, parvus, mollis, urina alba, vel pallida, nunc tenuis, nunc craſſa cum multo ſedimento.

Conjuncta. Invadit præcipuè tempore nocturno, nec ſubito, ſed ſenſim cum extremorum ſaltem refrigeratione, aut horrore, nec rigor eſt, ut in tertiana; ſed levis horror, hinc calor tarde, & difficulter increſcens, & cum magna inæqualitate ita, ut modo calor, modo frigus ſentiatur, non eſt acer, ſed halituoſus, qualis vapor ex accenſis lignis viridibus, & inæqualiter manum ferit, quaſi per cribrum trajiceretur. Diutius permanente manu ad contactum calor mordax aliquantum, & acris apparet, hinc per corpus totum diffunditur, quod non valde afficit, unde æger nec ſe nudat, nec tegumenta abjicit, nec multum, aut frequenter reſpirat, nec potum appetit; lingua non arida, ſed humida, neque ſitis. In inſultu præcordia intumeſcunt, inflantur, ac diſtenduntur

tur; color ægri pallidus etiam in statu febris; facies sublivida, & subtumida; corporis gravitas, & maxima in somnum propensio præcipue in paroxysmo, in quo non raro lipothymia ab ore ventriculi, qui affici dicitur. Urinæ primis diebus albæ, tenues, crudæ, & in principio morbi aliquando quid sedimento simile in fundo matulæ; sed revera non sedimentum à coctione, verum portio crudi, pravique proinde humoris; procedente vero morbo crassiores, turbidæ, quin etiam aliquando rubræ: alvi dejectiones crudæ, & pituitosæ. Primis diebus nullus sudor, procedente morbo aliquid sudoris in declinatione paroxysmi. Pulsus minimus, rarus, circa augmentum velocior, & inæqualis, tardissimus febrium omnium; tertianæ enim maximus, frequentissimus, velocissimus, quartanæ inter hæc. Paroxysmus ad octodecim horas extenditur, quandoque & 24. unde fit continuæ similis. Longa est, & raro contingit, duratque dies 40. menses tres, quatuor; imo etiam ulterius progreditur.

Succedentia. Cachexia, hydrops, carum, lethargus, similesque gravissimi morbi.

Quartana intermittens.

Antecedentia. Quæcunque atrum, ac melancholicum humorem generant, ætas supra 40. annum, Autumnus, corpus frigidum, & siccum: lien tumidus, obstructus, & imbecillis; crassorum ciborum usus, ut carnes bubulæ, cervinæ, aprugnæ sale conditæ, & fumo duratæ, pisces ex limosis aquis, olera, & legumina, panis non fermentatus, vinum crassum, ac feculentum, & similis cerevisia, acetum, unde Hippocrates acetum melancholicis noxium esse rit; curæ, tristitia, studia, graves occupationes, suppressæ purgationes, & præcipuè per hæmorrhoides; faciei totiusque corporis color fuscus & nigricans, interdum æqualis, & per totum corpus, interdum maculis saltem quibusdam conspicuus; habitus corporis siccus, & macilentus, aspectus tristior, amor solitudinis, somnus turbulentus, insomnia de rebus nigris, fumis, morte, cadaveribus, sepulchris; & similibus tristibus, urina, si nihil melancholiæ simul excernitur, est tenuis, alba: si melancholia simul excernitur, crassa, livida, & nigra.

Conjuncta. Insultus cum oscitatione, pandiculatione, molesta quadam totius corporis inæqualitate, quam rigor sequitur initio parvus, vel ejus loco sola refrigeratio, & horror; progressu vero temporis sensim fit major, donec fiat vehementissimus cum stridore dentium, ac talis, qualis iis, qui hyeme rigent præ frigore, sensumque exhibent non rei pungentis; sed gravantis, & quasi contundentis, & confringentis ossa, qui doloris ὀκλάσεως Græcis, hinc calor paulatim succenditur non adurens, & æstuosus, ut in tertianis; sed summissus. Declinatio est cum perfecta, & longa apyrexia, pulsus toto febris progressu rarus, tardus, parvus, & in principio valde rarus supra omnes febres, & hæc raritas etiam in augmento, & statu servatur comparatione facta ad frequentiam in augmento, & statu aliarum febrium. Primis diebus nullus sudor, succedentibus copiosissimus. Urina principio alba, tenuis, aquosa; morbo procedente coloratior, mutaturque sæpe color, & contenta ejus. Sitis media inter sitim quotidianæ, & tertianæ, minor, quàm in tertiana: major, quam in quotidiana. Lien ut plurimum afficitur. Duratio paroxysmorum similis tertianæ nonnunquam etiam longior.

Succedentia. Dysenteria brevior, eaque salutaris, ait enim Hippocrates, *Lienosis difficultas intestinorum superveniens, bonum*, & idem, *Qui lienosi difficultate intestinorum corripiuntur, iis longam supervenientem dysenteriam aqua inter cutem, aut lævitas intestinorum excipit, & moriuntur.* Hydrops, aut Scorbutus, si conjuncta sit cum alicujus visceris nobilioris affectione, ut jecoris, ventriculi, lienis; Senibus plusquam sexagenariis plerumque fatalis: lethalis etiam, cum in continuam mutatur. Similiter fatalis hæmorrhagia narium, cachexia.

Febris semitertiana.

Febris semitertiana 1. *Phricodis*, seu febris horrida etiam dicta, & 2. *Imitritaos* propriè sumpta est febris composita ex tertiana intermittente, & quotidiana continua, unde nunquam ad finem integrum pervenit, & in hac febre illud notatu dignum est, quod toto ejus decursu rigores, & horrores pluries, & sæpe redeunt, præcipuè tamen in accessione tertianæ, unde differt à rigore ab abscessibus præcipuè internis proveniente; hic enim sæpius in die repetit nullo servato ordine ad accessionem, atque insuper plerumque cum sudatiuncula, qua caret rigor semitertianæ. Est maxime lethalis, & afficit os ventriculi, nervosasque partes, veternum, cataphoras, vigilias cum delirio, diaphoreses cum syncope inducit, linguam maxime siccat, & animi deliquium parit, vehementer, quæ in profundo sunt, commovens, & omnino ferum habet typum, ut ait Galenus libro de *Typis*.

Antecedentia, conjuncta, & Succedentia febribus erraticis.

Antecedentia. Vitiosus diversorum succorum apparatus ob varia in victus ratione errata, diversorum ciborum ingestionem, quorum alii concoctu faciles, alii difficiles, alii in bilem, alii in pituitam &c. mutabiles; inæqualis, & inconstans tempestatum ordo, vel inconstantia, & diversitas caloris frigoris, humiditatis, aut siccitatis singulis quibuscunque diebus; febres aliæ non penitus resolutæ.

Conjuncta. Vagi, & inordinati insultus sine ulla certa forma, ideave febris nullo servato tempore, aut ordine invasionis; primis quandoque accessionibus, rigor, quem calor excipit, & sudor sequitur, secundis nullus rigor, sed levis horror, calor, & decessio, vel finis integer sine ullo sudore: nunc sola pandiculatione invadunt cum calore longissimo & sudore multo desinunt; aliquando cum vomitibus, & siti, aliquando sine his, nunc semel intra hebdomadam impetunt, nunc bis, aut ter nullo certo dierum numero, ac tempore, sed quandoque per quinque, aut sex dies relinquunt cor-

pus integrum, quandoque per duos, aut tres recurrunt, quandoque bis in die.

Succedentia. In quartanas commutari solent.

Conjuncta cum febribus in genere, seu, ut appellant, symptomata febrium communia.

Dolor capitis, vigiliæ cum dolore, aut sine dolore, somnus profundus in aliquibus febribus præcipuè quotidianis, semitertianis, & malignis. Deliria, phrenitis; convulsiones epilepticæ præcipuè in febribus malignis, & pestilentibus; hæmorrhagia narium; tussis; lingua arida, nigra, aspera, inflammata, nonnunquam lento quodam humore obducta, aliquando quasi fixa, quæ quandoque accidunt universo œsophago ad usque os ventriculi. Sitis, & hæc aliquando cum magno æstu circa ventriculum, aliquando cum quadam velut ignea expiratione e pulmonibus, & magno pectoris ardore; singultus, cardialgia, nausea, vomitus, alvi fluxus, sudores symptomatici, lipothymia & syncope præcipuè in malignis, dolor lumborum, inquietudo, inappetentia omnibus propè febribus communis.

Horum autem plurima etsi suis locis in singulis febribus enumerata sunt; quia tamen sunt incerta, & huic, aut illi febri possunt accidere, & fieri potest ut accidant, vel modò plura, modò pauciora eidem febri contingant, prout illa acrior, aut mitior est, hic simul omnia recensere voluimus, ut intelligatur, hæc non esse necessario conjuncta cum hac, aut illa febre, hoc illove ejusdem febris tempore, sed posse sine his, vel eorum plurimis febres dari, posse febrem dari cum iis omnibus, aut plerisque conjunctam.

In Febrium *causis* huc non adducemus quæ super sanguinis incalescentia in genere habent Autores, ut nec quæ de pituita, sanguine ac melancholia in febrium particulari explicatione addunt iidem; verum in iisdem quid arguat, quidque sentiat Clar. Joan. Alphons. Borellius in suo de motu animalium tractatu, ubi scilicet *de motu excandescentiæ febrilis*, Lectori hic exhibemus, additis præterea sub finem ejusce dissertationis, propriis animadversionibus circa causas quasdam febrium ab aliis rursus assignatas, at vero à Clariss. Borellio nullatenus explicatas.

Sic autem Ioan. Alphonsus Borellius. De Motu Excandescentiæ Febrilis,

Agam de motionibus Excandescentiæ Febrilis, quæ licet nostris sensibus exposita sit, quam frequenter nostro malo experiamur, nihilominus earum causæ & modi mechanici, quibus efficiuntur, quamvis summo studio quæsiti fuerint usque ad nostra tempora, adhuc humanam sagacitatem fugiunt; cùm non vereantur Doctissimi Medicorum ingenue profiteri, adhuc febrium naturam se assecutos non fuisse. Si ergo in re tam ardua & recondita nil profecero, non magis mihi, quàm cæteris vitio vertent Eruditi Lectores. Quibus aliunde ingratum non erit, nova methodo à principiis longè diversis ab iis, quæ traduntur in communi schola, ea me deduxisse & expressisse.

Propositio I. Vulgata febris definitio affertur, ejusque defectus insinuatur.

Nomen febris ab hominibus impositum fuisse, constat, passioni cuidam excandescentiæ motus cordis & arteriarum (non quidem irritatæ ab ira & vehementi corporis motu, sed spontaneæ & permanentis) cui associari solet fervor & caliditas totius corporis, eamque consequuntur alia symptomata, languoris, debilitatis, doloris, & alia plurima. Sed brevius definiri solet febris, quod sit calor, accensus in corde. Febres postea subdividuntur: aliæ enim intermittentes, aliæ continuæ sunt; aliæ periodicæ, aliæ irregulares; aliæ incipiunt cum rigore & frigore, aliæ ab initio incalescunt; aliæ ardentissimæ sunt, aliæ minimum incalescunt; quæ aliquando perniciosæ valdè censeri solent.

Circa causas excandescentiæ febrilis, putant, efficientem esse nativam cordis caliditatem; materialem esse sanguinem, copia, vel qualitate peccantem, qui, non secus ac ligna, pabulum incendio subministrat: & quia ut plurimum febres habent certas periodos durationis & intermissionis, ut determinatis temporibus exactius quam horologium renoventur, oportet, ut in sanguine generetur, aut aliunde ei communicetur aliquid: quod ad singulas periodos febriles in stata mensura, & æquali proportione, & tempore possit febrim denuo reaccendere. Hoc autem erit juxta eorum sententiam, humor aliquis excrementitius & corruptus, in minera aliqua delitescens, & sensim augmentatus in stato tempore, ut inde sanguis afficiatur, & fermentescat. Talis minera, seu focus in vulgari sententia ponitur in venis mesaraicis, vel alibi, materia vero sunt quatuor humores vulgares. Sed hæc profecto sententia merito rejicitur, post sanguinis circulationem detectam, cum sanguis nec in mesaraicis, nec alicubi stagnet: nec recessus, aut specus pro mineris usquam in corpore animalis excogitari possint absque tumore insigni, aut abscessu aliquo. Et proinde tota hæc fabula evanescit.

Propos. II. Non à foco vel fermento in corde existente, febris accenditur.

Alii recentiores cum Cartesio aiunt, sanguinem in febri ebullire, & fervescere ex calore contracto in corde, manifeste evinci ab experientia, scilicet ex pulsu grandi & vehementi, & ex æstu intolerabili in præcordiis, & ex siti ardentissima. Ponunt postea præcipuum sanguinis fermentum in corde ipso, quod focus caliditatis est.

Sed contra hanc Cartesianam imaginationem res ipsa clamat: nam in vivorum anatome non observatur in corde fervens illa caliditas, quam tantopere exaggerant; immò irritato animali doloribus & cruciatibus acerbis, dum secatur, proindeque in excessu rabioso iracundiæ ejus (quæ ex sui natura caliditatem in cor-

corde auget) satis moderata caliditas in corde ejus reperitur, nempe ejusdem gradus, ac habent viscera, & reliquæ partes internæ animalis; scilicet non superat gradus 40. thermometri, scilicet est æqualis caliditati solis æstivi.

Postea in corde non reperiuntur vasa fermentum continentia: nil enim aliud ibidem conspicitur, quam cavitates carneæ, consistentes, mundæ & absterſæ, quæ continenter abluuntur a simplici transitu sanguinis; nec saporem aliquem acrem, acidum, aut alterius naturæ, quam purissimo sanguini convenit, quisquam reperiet.

Ex his ergo & ex aliis rationibus, quæ contra Cartesium ab aliis adduci solent, satis evincitur, caliditatem, aut focum cordis, vel ejus fermentum non esse causam excandescentiæ febrilis.

Propos. III. Non accenditur febris à sanguine alterato fermentatoque; neque ob mordacitatem ejus cor irritatum febrilem excandescentiam efficit.

Non desunt tamen Præclari Authores, qui adhuc, antiquorum præjudiciis præoccupati, censent, sanguinem principem locum obtinere in hac scena. Aiunt enim, sanguinem vel ob copiam ejus & turgentiam, vel ob admistionem humoris alicujus fermentitii alterari, fermentari & corrumpi facilè posse. Ex quo fit, ut motum, fervorem, caliditatemque contrahat sanguis ab ipsamet actione fermentativa; sicuti videmus, herbas contusas maceratasque, & vina nova fervere, ebullire, motum agitationemque vehementem maxima cum caliditate contrahere. Præterea, postquam sanguis ex fermentatione jam dicta acrimoniam, & pungitivam quandam naturam contraxit, necesse est (inquiunt) ut in transitu ejus per cor mordicet & pungat stamina fibrosa cordis, non secus, ac in corde avulso à contactu succi mordicantis, ut aquæ fortis, renovatur, augeturque extincta ejus pulsatio: ex qua punctura cor vehementissime commoveri & pulsare debet cum ingenti ardore, ac caliditate, producta ab ipso corde, vel potius à sanguine virtute propriæ caliditatis nativæ, vel excitatæ à fermento ipsi sanguini superaddito.

Nituntur postea confirmare, ex sanguinis corruptela febrem oriri, propterea quod passim in febribus urina alteratur, corrumpitur; cumque urina ex sanguine in renibus segregetur, secum deferre cogitur particulas impuritatum, quibus sanguis coinquinatur, & tamdiu urinæ alteratæ perseverant, quamdiu febres perdurant; quod est signum indubitatum corruptelæ sanguinis.

Contra hanc plausibilem, & à magnis viris receptam sententiam, nonnulla militare videntur, quæ examini doctiorum operæ pretium erit exponere.

Et primo, non quia urina febricitantium alterata est quoad colorem & consistentiam, sequitur, quod sanguis, cui urina commista fuerat, sit quoque corruptus. Fieri enim potest, ut non à sanguine, sed ab alia causa urinæ alteratio & perturbatio contrahatur. Sicut ab oleo purissimo & insipido, à quo aqua commista separatur, possibile est, ut dulcorem, vel acredinem amaram, quam aqua secum defert, a contractu sacchari, vel rhabarbari contraxerit, non ab oleo insipido. Quare, etsi urina alterata in febribus a sanguine separetur, non licet concludere, sanguinem eadem corruptela affectum esse, & causam efficientem fuisse alterationis urinæ, nisi certo constiterit, quod à nulla alia causa liquor urinæ contaminari potuerit. Quis enim scit, an in stomacho, vel intestinis, aut in glandulis mesenterii reperiatur humor, sal, aut fermentum, a quo effici potuerit talis urinæ conturbatio.

Et hoc aliunde evincitur, quia si urina alterata & corrupta indicat corruptelam actu existentem in massa sanguinea, à qua febris gignitur; ergo, dum perseverat alteratio urinæ, perseverabit quoque malitia sanguinis, & proinde effectus ejus, nempe febris: sed urinæ alteratio perseverat necdum diebus & horis paroxysmi febrilis, sed etiam toto tempore quietis & intermittentiæ a febre in tertianariis & quartanariis. Igitur malitia sanguinis etiam diebus vacationis & intermittentiæ perdurat; & tunc quoque sanguis per cor continenter transit, circulando; proindeque accensionem in corde excitaret, & sua acrimonia cor vehementer concitare deberet: ergo diebus intermittentiæ febris accendi deberet. Et propterea febres tertianæ & quartanæ omnes essent continuæ, absque ulla intermissione, quod & falsum. Igitur hypothesis assumpta falsa quoque erit.

Secundo si nulla alia de causa ægritudo tam perniciosa, qualis febris est, accenditur, nisi quia sanguis, alteratione & putredine contracta, valde recedit a statu ejus naturali, procul dubio sanguis febricitantium valde differret a sanguine sanorum, sicut insigni differentia vegetabilia, & animalia putrida à non putridis diverso colore, odore, sapore, consistentia, & facultatibus activis distare videntur. At nos videmus, quod sanguis, per phlebotomiam ex sanis hominibus eductus, nil ferè differt a sanguine febricitantium, etiam in acutis; in utroque enim separatur pars fluida candicans, albumini ovi similis, quæ in igne concrescit, a parte consistenti rubicunda; eundem saporem atque odorem in sanis & ægris retinent: colores verò licet aliquantulum differant inter se in febricitantibus, eædem differentiæ pariter observantur in cruoribus hominum perfectè sanorum. Igitur dicendum est, sanguinem febricitantium non esse putrefactum, corruptumque proindeque verum non erit, quod à sanguine corrupto febris accenditur & fovetur.

Tertiò videmus, quod ex apostemate in extremo pedis febris excitatur: idemque contingit in fluxionibus articularibus; in his tamen sanguis non peccat.

Quartò in fluxionibus catharralibus, asthmaticis & epilepticis febres excitantur non quidem à sanguine, sed à fluxionibus cerebri.

Quintò, si ponatur corruptio sanguinis, causa excandescentiæ febrilis, salvari non poterunt periodi febriles, quæ statis temporibus

circuitu facto renovantur in intermittentibus de non esse ad esse, ut in quotidianis, tertianis & quartanis contingit. Quod satis suadetur ex eo, quod ipsi nequeunt salvare tales effectus assignando illos diversos gradus alterationis & corruptionis sanguinis, a quibus periodi febriles producantur: sed coguntur recurrere ad mysteria motus lunæ, ad numerorum facultates, & ad similes machinas. Præterea si sanguis putridus, dum transit per cor, ipsum irritando, aut venefica qualitate afficiendo, febrem excitat, quomodo cessare periodus febrilis potest? Quia, inquiunt, in paroxysmo humor peccans concoquitur, & a Natura expellitur per poros, aut ejicitur e locis principalibus ad intestina, vel alio tanquam ad cloacas. Sed si hoc verum est: quare post certum tempus intermissionis redit febris? Aiunt, remansisse fermentum, quo denuo sanguis corrumpi potest in determinato tempore; & sic denuo creare potest febrilem excandescentiam. Verùm, quia confecto paroxysmo fermentum febrile subito agit, inchoando novam alterationem massæ sanguineæ, continenter augendo corruptionem per gradus, continuato, non verò interrupto motu, ut constat experientia in fermentationibus vegetabilium & humorum; & cum tali inchoata corruptela sanguis per cor continenter circuit, proindeque cor afficiet suo gradu malitiæ, & putredinis acquisitæ. Ergo semper febris perseverabit, nec daretur perfecta quies & intermissio totalis à febre, sed haberet periodum continuo crescentem usque ad excessum: & hinc continuato progressu decresceret usque ad infimum terminum, in quo non quiesceret, sed interrupto motu denuo augeretur. Ut contingit in oscillationibus fune-penduli, & in fluxu & refluxu maris; eo quod viget causa motus, aut augmenti ejus crescentis causa, vel decrementi, dum causa motus diminuitur. Cùm igitur hoc sit falsum, perseverat enim quies à febre per plures horas, & dies integros; non igitur corruptela in massa sanguinea generata, & augmentata morbosam motionem febrilem creare potest.

Si postea supponamus cum aliquibus Authoribus, fermentationem fieri, & asservari in aliquo specu & angulo corporis animalis, hoc quidem in Anatomica experientia refellitur: nusquam enim in corporibus febricitantium tales specus, seu cloacæ, repletæ humoribus putridis, conspiciuntur; sed in omnibus visceribus, vasis & carnibus sanguis & humores continuo & non interupto motu fluunt & refluunt; & licet aliquando adsint abscessus, & apostemata interna, tamen hoc rarissimum est, & fere semper febres accenduntur absque ullo abscessu; imo aliquando à simplici intemperie calida, aut frigida, à vigilia, ira, aut tristitia excitantur febres periodicæ, quotidianæ, & tertianæ, in quibus nullum internum apostema reperitur. Unde constat, quod febres humorales non semper excitantur à sanguine, malè affecto & contaminato à commistione succi alicujus fermentitii, asservati in aliquo specu corporis animalis.

Propos. IV. Non accenditur febris à chylo aliena naturæ à sanguine, qui fermentationem, ebullitionemque ejusdem sanguinis inducat.

Sed antequam ulterius procedamus, operæ „ pretium erit expendere doctrinam doctissi„ mi Neotherici de eodem argumento. Sup„ ponit ipse, quod vere sanguis corruptus fe„ brilem excandescentiam per se efficere po„ test, quotiescunque spiritus & pars sulphurea „ sanguinis exaltata & efferata, cæteris sangui„ nis partibus supereminet, & cum iis conjungi „ nequit, efficit luctam quandam, quæ ebul„ litionem & effervescentiam febrilem creat. „ Ait præterea, quod fermentum, à quo san„ guinis alteratur, de foris advenit, nempe „ est succus nutritius sanguini ætherogeneus; „ & proinde ei ægre assimilari potest, qui, ad „ plenitudinem in vasis congestus, fermenta„ tionis motum, ebullitionemque inducere „ potest. Quia vero præviderat, maxime ne„ gotium facessere intermittentium febrium „ & periodorum renovationes, nititur diffi„ cultatem hac ratione declinare. Licet, con„ fecto paroxysmo, succus nutritius sanguini „ ætherogeneus subitò paulatim eidem sanguini „ admisceatur, non perinde febris subito ac„ cendetur; sed expectandum est, quo usque „ vasa repleantur & turgeant, ut ebullitio ve„ hemens febrilis fieri possit: non secus ac cer„ visia, vel vinum novum utribus infusum, & „ strictè occlusum, ut evaporare nequeat, li„ cet fermentescat, tamen sine fervore & im„ petu ibidem continetur; sed multiplicatis va„ poribus ibidem cohibitis tota massa turget, „ ebullit, & adeo insigniter fermentescit, ut vas „ utris dissiliat, disrumpaturque; quæ operatio „ perficitur, completurque stato tempore, ve„ luti in intermittentibus febribus.

Contra quam doctrinam aliqua dubia proponam. Primum est quod ex eo, quod in febri sanguis agitetur, & calefeat ferventissime, non sequitur, talem fervorem produci tanquam a causa ab ipsa sanguinis fermentatione & ebullitione, cum talis effectus agitationis sanguinis produci possit ab aliqua alia causa. Quod aliunde ex eorundem verbis colligitur: concedunt enim, ex mordicatione & titillatione ipsius cordis produci posse vehementem commotionem cordis, & consequenter sanguinis commotionem, quæ ebullitionem æmulatur. Igitur non est necesse, ut è contra solummodo sanguis ipse fermentatus sit primaria causa, excandescentiam febrilem producens.

Secundò videmus in actu ferventissimæ iracundiæ excandescentiam omnino similem febri, quoad vehementem fere convulsivam cordis & arteriarum pulsationem, quoad æstum ardoremque circa præcordia, quoad fervorem excursionemque sanguinis per universum corpus, quoad sitim, amaroremque oris, quoad commotionem viscerum, tremoremque extremarum partium; & tamen sanguis primævam temperiem suam naturalem retinet, est dulcis; nullam acredinem, nec signum abundantiæ salium, aut sulphuris exaltati ostendit.

Constat

Constat ergo, produci posse excandescentiam febrilem ab alia causa, longe diversa a sanguine fermentato.

Tertiò cum asseritur, in motu febrili spiritus, & sulphur sanguinis exaltatum & efferatum esse, ita ut cæteris sanguinis partibus superemineat, & cum iis conjungi non possit, & ideo luctam illam ebullitionis inducat; sunt hæc (si id, quod sentio, proferre licet) verba metaphorica, gratis & confidenter prolata, quæ causam commotionis fermentativæ sanguinis non declarant, neque ejus existentiam probant.

Diceremus potius, in mistis reperiri ignis innumeras particulas, & præterea alias, quæ aptæ natæ sunt sponte se movere: hæ vero varie nectuntur, & vinculis constringuntur, ut in calce igniculi retinentur, quæ, si contingat ab humido, vel a consueta motione interna, vel externa, ut vincula dissolvantur, partes illæ vi motiva percitæ, libertatem nactæ suam indolem exercent se movendi; & ideo reliquæ misti partes ab illis agitantur, & varie revolvuntur commiscenturque. Hoc autem in vino, calce, & aliis similibus patet; fieri posse, tum ob facilitatem dissolutionis, tum ob abundantiam spirituum, seu igniculorum aut hisce analogorum: in sanguine vero non videtur tam grandis effervescentia fieri posse, cum non adsit copia olei, sive spirituum, ut in vino: & illi spiritus acres, qui per distillationem à sanguine eliciuntur, dubium est, an opificio & commixtione ignis (ut in calce immiscentur) geniti sint; quod in multis casibus doctissimus Boyle animadvertit.

Quarto circa modum, quo nititur idem Auctor salvare renovationem paroxysmi in intermittentibus, observo, quod exemplum musti conclusi intra utres, & ibidem bullientis, quod ob nimiam turgentiam vas dissilit, male adaptatur fermentationi sanguinis intra venas, à qua paroxysmus febrilis renovatur in intermittentibus: quia mustum inclusum intra utres, semper eodem tenore fermentatur & bullit; scilicet æque incalescit, & æqualibus temporibus gignit ampullas vaporosas ejusdem molis, æque numerosas, & æquali frequentia, sive utris turgeat, sive non. Et ratio, quare ob nimiam turgentiam vas dissilit, non est, quia tunc inclusum vinum majori vehementia fermentatur, scilicet magis calet, & majori proportione & celeritate ampullas vaporosas gignit. Sed tunc præcisè completur repletio utris; & deinceps aucta superflue moles aëris evaporati a musto non potest in loco strictiori utris dicta moles tantopere dilatata contineri; & proinde vim facit, ut quærat amplum spatium æquale suæ moli, & hinc scissura vasis efficitur. At sanguis intra venas inclusus, si completo primo paroxysmo, ad instar musti, fermentativum motum exercet, & ebullit absque turgentia, non secus ac mustum, non video, quomodo expectari debeat turgentia venarum & arteriarum ad hoc, ut subsequens febris accendatur: quandoquidem dissilitio vasorum sanguineorum frustra timetur, cum vasa sanguinea in principio novi paroxysmi neque turgeant, neque sanguinem ferventem contineant; imo exinanita, & adeò pusilla & frigida sint, ut pulsus contracti & parvi fiant, & ut plurimum rigorem & tremorem concomitantem habeant; nec ebullitio & caliditas sanguinis, producitur à turgentia, sed ab ipso motu fermentativo sanguinis, qui motus fit ab initio (ex concessione ipsiusmet Authoris) aliàs comparari non posset cum musto fermentescente. Origo ergo fallaciæ in hoc consistit, quod comparatur quies intermittentiæ febrilis, quæ est defectus & privatio motus fermentativi sanguinis, cum statu utris musto oppleti ante ejus turgentiam perseverantis, absque dissilitione & ruptura: in quo statu mustum fermentescit & ebullit, secus ac sanguis faciebat. Nam si verum est, quod toto tempore intermittentiæ à febre sanguis, contentus in vasis, fermentesceret & ebulliret, non secus ac mustum in utre non turgido, oporteret, ut in transitu per cor fervorem & excandescentiam febrilem excitaret pro gradu fervoris ipsius sanguinis. Quapropter toto tempore intermittentiæ paroxysmus febrilis perseveraret, licet minus intensus. Nulla igitur febris intermittens daretur, sed omnes essent continuæ, crescendo continenter & decrescendo, ut antea dictum est: quod cùm sit falsum, fatendum est, non à sanguine fermentato febrilem excandescentiam creari.

Propos. V. Experimentis comprobatur, quòd sanguis, alteratus à caliditate, putredine, vel ab admixtione salium, aut sulphuris, febrem non producit.

Quotiescunque dubitatur, an aliquid sit certa & indubitata causa alicujus effectus, qui in aliquo subjecto exoritur, hac regula & cryterio, dictamini naturæ conformi, procedendum esse, uno ore omnes Philosophi fatentur. Si enim posita illa, de qua dubitatur, an causa sit, absque alterius consortio semper sequitur effectus, & pariter verificatur, quod, remota & non existente illa, semper cessat effectus, affirmabimus absque erroris formidine, illam verè causam esse productivam prædicti effectus. Attamen, si inquirendum est, an aliquid non sit causa alicujus effectus, tunc regula infallibilis hæc erit; si nimirum remota & non existente illa, quæ ambigitur, an sit causa, nihilominus aliquando, imo semel effectus producitur; tunc affirmare tenemur, illam nequaquam causam fuisse prædicti effectus: e contra, si illa posita, debite subjecto applicata, & non impedita effectus, nihilominus non sequitur, concludere licet, illam non extitisse causam effectus non producti, & non existentis in Natura. Modò, quia ambigimus primo loco, an caliditas actualis massæ sanguineæ febrem pariat; quia videmus, quod caliditas sanguinis, contracta à fervore aëris æstivi, vel ab hypocausto, aut a potu abundantissimo aquarum Lucensium calidissimarum, licet sit intimè applicata ipsi sanguini, scil. diffusa sit per omnes sanguinis particulas, & proinde non impedita, nihilominus fervorem febrilem non producit; absq; hæsitatione concludere possumus, quod alteratio sanguinis ab actuali caliditate febrilis motus causa non est. Nec obstat, quod aliquando à radiis solis canicularis

febres excitentur; nam hoc contingit, quia contrahitur læsio in cerebro & nervis, non à caliditate, ut calor est. Quod suadetur ex eo, quod prædictæ febres non accenduntur, dum actu viget, aut existit talis caliditas sanguinis, scilicèt quando actu radii solis caput calefaciunt, sed post aliquod tempus, nempe cùm caliditas illa non amplius existit, nec operatur.

E contra, posito defectu & privatione intemperiei calidæ actualis in sanguine, imò posita in sanguine actuali tepiditate tempore hyemali, & rigida frigiditate in quartanariis, tamen subsequitur effectus accensionis febrilis. Igitur intemperies actualis caliditatis sanguinis non est causa productiva ardoris febrilis.

Secundo loco, quod alteratio sanguinis, contracta ab admistione spirituum & sulphuris exaltati, vel salium, non sit causa productiva febrium, suadetur ex eo, quod aquæ Thermales sulphureæ & salsæ, copiosissime ebibitæ, intime commiscentur sanguini, & per universum corpus sparguntur, & præcipue cor ad instar torrentis irrigando valde id irritare & mordicare deberent, proindeque insignes febriles excandescentias producere, quod tamen non contingit. Præterea ob urinæ retentionem in calculotis, sales ammoniacales urinæ acerrimi massam totam sanguinis inficere, & cor ipsum perpetuo mordicare deberent; proindeque febrem molestissimam & continuam producere, quod tamen non contingit. Insuper, dum Pisis degerem, solertissimi & docti Anatomici Carolus Fracassatus, & Silvester Bonfigliolus, me præsente, infuderunt intra canis vivi jugularem venam olei sulphuris unam vel alteram dragmam; & post aliquos ejulatus ligata vena canis solutus adeo vegetus & immunis à febre remansit, ut avidissime ossa corroderet, debitis temporibus ederet, & dormiret, ut nullum signum invaletudinis ostenderet; & sic permansit usque ad diem octavum, quando aufugit à cubiculo, in quo detinebatur. Si igitur à tanta copia salium & olei sulphuris acerrimi sanguis alteratus nequaquam febrem efficere potuit, fatendum est alterationem sanguinis, à salibus & sulphureis succis & spiritibus factam, non esse causam productivam febris. Quod præterea confirmatur ex adverso, quia sanguis febricitantium mitissima temperie donatur sapore dulci, non mordicante, nec acri salino: & ideo intemperies acerrima salina & sulphurea, in sanguine non existens, non potest esse causa effectus febrilis. Et proinde sanguinis alteratio febris causa efficiens non est. Nec obstat, quod in ebriis pulsus concitetur, & corpus incalescat: nam præcipua læsio fit in cerebro & nervis ob dolores capitis, vertigines, sopores lethargicos, convulsiones, phrenitides, & similes affectus. Quare potius censendum est, cordis concitationem & caliditatem esse effectum, dependentem à læsione cerebri & nervorum; quod inferius confirmabitur.

Quod putredinem sanguinis pertinet, quid quæso magis coinquinatum & putridum excogitari potest, quam pus pleuritidis? Et hoc tamen, quando per urinas expurgatur, per pulmones ad sinistrum cordis ventriculum perduci necesse est, & hinc intra Aortam effundi, ut nimirum medietas fere puris per ramum ascendentem ad caput & brachia, dispergatur, & per venas jugulares & axillares denuo ad cor reducatur; reliqua vero parte puris per Aortæ descendentem truncum diffusa, non tota simul puris massa prima vice per renes expurgatur, exoneraturque, sed solummodo tertia vel quarta ejusdem puris portio pro mensura & capacitate arteriæ renalis, comparata ad totam Aortæ descendentis amplitudinem, ut demonstravimus: unde puris residuum, per totum corpus diffusum, recolligitur a venis, & denuo per venam cavam unà cum pure, à capite & brachiis descendente, ad cordis dextrum ventriculum, & inde ad pulmones diffusum secunda vice, una cum nova dose puris in pulmonibus stagnante, ad sinistrum cordis ventriculum reducitur. Et hinc denuo circulando deponitur in renibus exigua alia ejusdem puris portio. Quia vero pluries circulatio prædicta reiterari debet, antequam pus universum per vasa urinaria excernatur; & interea nedum necesse est, ut tota massa sanguinea infecta & coinquinata permaneat per horas & dies, sed etiam cor in singulis diastolis & pulsationibus ejus affici, & mordicari a prædicto putrefacto pure debeat. Igitur hujusmodi coinquinatio sanguinis a tali puris putredine vehementissimas & anxiosissimas febres producere deberet. Quod cùm multoties non contingat, dicendum est, febres non a putredine sanguinis, sed ab alia causa longe diversa produci.

Sed antequam ulterius procedamus, non negabo, sanguinem tam perversa & maligna alteratione affici posse, ut insignes læsiones, & tandem necem animali afferre queat: hoc enim amici superius laudati me præsente experti sunt. Infusa enim ope syringæ aqua forti intra jugularem venam canis vivi, siquidem aqua fortis non fuerit diluta, & copiosè infundatur, tunc sanguis grumescit, consistentiamque tetram, & fere lapideam acquirit, replendo totam venæ amplitudinem, ita ut impediatur transitus sequuturo sanguini, ut nequeat cum aqua forti admissa ad cor perduci: si verò sit diluta aqua fortis, vel quilibet succus, & sensim paulatimque intra venam instilletur, tunc quidem cordis sinus attingens, miras convulsiones & spasmos canis patitur, & vehementissime se contorquendo & ejulando cito moritur, & aperto thorace sanguis grumefactus in corde & in vasis reperitur. Oleum verò Tartari per deliquium easdem convulsiones, dolores & necem efficit, & sanguis non grumescit, sed fluidus remanet. Observavi quoque, quod quilibet succus acidus, sero, seu albumini sanguinis commistus, & igni approximatus impedit ejus concretionem. Unde incidenter noto, quod, quando polypi in corde & in venis reperiuntur, tunc sanguis nequaquam à succo acido infici potest.

Ex hisce tamen experimentis non deducitur, quod alterationes sanguinis à spiritibus & salibus acerrimis febres producant: & si forte accidat, ut illis symptomatibus febris aliquando commisceatur, negabo semper, eam immediate accensam fuisse ab illis sanguinis salinis inquinamentis. Quod evincitur ex eo, quod omnes aliæ innumeratæ febres non producuntur, à san-

à ſanguinis alteratione, fermentatione, & corruptela, ut oſtenſum eſt.

Propoſ. VI. Spiritus, ſeu ſucci nervei ſoliti redditi acriores, & nervos cordis irritantes, ſunt cauſa productiva prima, & immediata excandeſcentiæ febrilis.

Poſtquam febrium cauſas ab aliis traditas rejecimus, earumque incertitudinem indicavimus, operæ pretium erit tentare, an aliquid probabilius circa febrium Naturam conjicere valeamus. Pro cujus inquiſitione denuo obſervo, quod propriiſſima affectio & character febris eſt pulſus, & commotio vehemens cordis & arteriarum, ad quam conſequitur incaleſcentia, & alia ſymptomata: & hoc nedum verum eſſe conſtat ex univerſali fere hominum conſenſu: ſed etiam evidenti ratione & experientiis ſuadetur. Quia videmus, quod, poſita vehementi cordis motione & concuſſione, paulo poſt ſubſequitur in toto corpore animalis nova quædam caliditas, quæ priùs non aderat, ut patet in Ira, & in agitatione vehementi corporis. Similiter, ablata tali motione cordis, ſcilicet diminuta, contracta, & tardiùs facta, ſubſequitur tepor, rigor & frigiditas, quæ prius non exiſtebat per corpus animalis, ut contingit in timore, & in rigoribus quartanæ. E contra, poſita nimia caliditate, & ardore corporis & viſcerum, non ſemper ſequitur nova cordis vehemens commotio, ut experimur in ardore æſtivo, in hypocauſto, & in potione copioſa aquarum thermalium ferventium. Igitur dicendum eſt, quod vehemens cordis commotio ſit cauſa effectiva caliditatis corporis; & non e contra, ſcilicet caliditas corporis non erit cauſa productiva vehementis cordis motionis.

Videndum modo eſt, quænam ſit cauſa efficiens præcipua, & immediata vehementis motionis cordis, quæ pariter eſſe poterit principium productivum febris.

Et procul dubio eadem illa cauſa, quæ in ſtatu ſanitatis placido & ordinato motu muſculos cordis agitat, eadem planè viribus aucta id ipſum celeriùs & vehementius movebit. Sicuti idem ignis, qui exilem tepidamque caliditatem producit, in tactu majorem ardentioremque procreabit ſi magis approximetur, aut flamma ejus augeatur. Similiter ab eodem imperio voluntatis, mediante ſpiritu, vel ſucco nerveo, manus, pedes, & cæteri muſculi agitantur tardo & leni motu, nec non magna vehementia celeritateque operando. Et quia cor, ad inſtar automatis, per ſe moveri poteſt independenter ab imperio voluntatis ſucceſſivis pulſationibus, interpoſitis morulis, neceſſe eſt, ut ab eodem ſpiritu, vel ſucco, à nervis intra cor inſtillato (ut alibi dictum eſt) pulſationes cordis producantur placido & leni motu in ſtatu ſanitatis, & vehementer in ſtatu febrili. Quare ad hoc, ut celerius & vehementius cor moveatur, nil aliud requiritur, niſi ut ille ſuccus ſpirituoſus, acrior redditus, frequentiùs inſtilletur. Cumque febrilis conſtitutio non differat à ſtatu ſanitatis, niſi in celeritate & vehementia motus cordis; igitur in ſtatu febrili ſpiritus ſeu ſuccus nerveus ob acredinem citius & frequentius intra cor inſtillatur.

Et hæc ſatis oſtendunt nedum poſſibilitatem noſtræ poſitionis de Natura febris, ſed præterea facilitatem ſimpliciſſimam effectionis ejus. Modo afferemus rationes & experimenta, quibus confirmari poteſt prædicta aſſertio.

Et primò obſervo, quod a ſimplici odore vini, vel a quolibet vapore ſpirituoſo & nutritivo vires animalis languidæ & labefactatæ illicò reficiuntur, & cordis languida pulſatio momento vivificatur & augetur. Procul dubio fumi odoroſi non communicantur per venas, aut per pulmonis bronchios ad cor, nedum quia tranſitus per pulmones non patent; ſed etiam quia, ſi retento ſpiritu fumi odoroſi aſcendentes per nares inſinuentur, & facta expiratione, applicato ore foramini, in cubiculi pariete excavata, excipiatur inſpireturque novus aër externus, & hoc ſemper repetatur, certè fumi odoroſi intra cubiculum incluſi, aſcendentes non ad cor per pulmones, ſed per nares inſinuati, nervos mamillares titillando, ad cerebrum pertingent. Et hinc per nervos celerrimè, & quaſi momentaneo motu ad cor motio, & affectio odoris communicari poteſt; unde, vi illius refectionis fortius cor moveri & pulſare poſſe, videtur nedum poſſibile, ſed neceſſarium.

Secundò id ipſum confirmatur ab oppoſita operatione tetri & maligni fœtoris, qui per nares ad cerebrum perductus vires proſternit, & languidas pulſationes in corde producit.

Tertiò non ſecus retento, & agitato vino intra Os per vaſa ſalivalia ſpiritus vini ad glandulas, & hinc per nervos ad cerebrum, & cor communicatus citiſſimè vires & pulſationes cordis reficere, & vivificare videtur.

Quartò, ſed evidentiùs hoc confirmatur ex animi pathematis. Ex ſimplici enim apprehenſione objecti horribilis ſubito cor in ſuis pulſationibus retrahitur, minuiturque; e contra ex apprehenſione objecti ſuavis, & diu expetiti, cor pulſationes auget ſubſultando. Nemo certe ſanæ mentis negabit, communicari talem affectum timoris, aut gaudii per nervos à cerebro, ſede imaginationis, ad cor. Si igitur ſpiritus, ſeu ſucci nervei tanta facilitate, & momentanea fere celeritate motus cordis alterant, non erit difficile, imo valde credibile, ut idem ſpiritus, ſeu ſuccus nerveus, contracta intemperie mordaci in febricitantibus, agitationes illas inſignes cordis vehementes & inordinatas pariat.

Quòd poſtea ex pulſatione vehementi & concitata muſculi cordis ſanguis, qui continetur in qualibet pauſa, & quiete ejus repletur, effuſus a vena Cava impelli intra arterias uſque ad extremas ejus capilares extremitates debeat eodem concitato motu, quo cor contrahitur, patet ex legibus circulationis ſanguinis. Similiter evidentia ſenſus conſtat, à vehementi & concitata circulatione ſanguinis per totum animalis corpus excitari fervorem, caliditatemque de novo, quæ prius non extiterat, ut mox inſinuavimus: cujus originem haud quaquam ex motu, ut motus eſt, peti debere cenſeo,

ſed

sed potius ex ipsa sanguinis natura; continet enim sanguis spiritum, seu oleum, seu potius igneas particulas sopitas, quæ, si contingat dissolvi a vinculis, quibus nectebantur, ut indolem sui motus exercere valeant, tunc caliditatem sensui ostendent; quod si non ex attritu partium sanguinis ætherogenearum contingit, saltem ex mistura cum salibus lixivialibus, dispersis per viscera & reliquas partes corporis reconditas, ad quas pertingere potest sanguis ob violentiam, qua a corde impellitur, contingere potest caliditas & fervor, non secus ac contingit in mistura acidi vitrioli & salis tartari: vel potius ut Willis experimento comprobavit, qui sanguini extravasato calenti immiscuit spiritum vini, aut cornu cervi, vel fuliginis, aut vitrioli, aliusve liquoris spirituosi, aut salini, & vidit, miram ebullitionem & effervescentiam excitari in prædicto sanguine.

Propos. VII. Quomodo succus nerveus fermentatus, & acredine affectus cordi communicari queat ad febrem concitandam.

Non sufficit nosse, succum nerveum cordi instillatum sua acredine vehementem commotionem febrilem efficere posse: sed præterea oportet, ut indicentur viæ & modi, quibus talis succus è remotioribus corporis partibus ad cor perducatur, ut ibidem operationem suam febrilem complere possit. Sed prius, ne videamur laborare in hypothesi imaginaria & phantastica, erit operæ pretium ostendere, verè in animali exerceri talem operationem, nempe è locis longinquis, ut ab extremo pedis communicari posse noxium succum per nervos ad cerebrum, & inde ad cor, id vehementer agitando & concutiendo. Hoc patet in succis venenosis qui, si solummodo cutim tangunt, non lædunt; sed si tetigerint cicatrices, aut ulcera, citissime ad cerebrum ducuntur, vertigines & torporem afferendo: & postea ad cor communicantur, ejusque rhythmum alterant, & palpitationes inducunt. Et ne quis putet, non per nervos, sed per venas virus ad cor traduci, observet, quod à morsu viperæ, aut ab oleo Tabaci prius cerebrum afficitur & conturbatur, quàm ad cor læsio producatur. Postea consideret, quod ostiola venosa in ulceribus glutine quodam satis tenaci obstructa sunt, cùm idem succus tam fortiter obstruat arteriarum orificia, venulis pariter incisis contigua, ut sanguis per ea effluere nequeat; qui aliunde maximo impetu solet ex arteriis exilire. In vulneribus postea recenter incisis neque succus venenosus per venas communicari potest, quia motus contrarius, quo sanguis ipse è venulis foras egreditur, impedit introitum succi venefici, quod animadvertimus in Academia Experimentali Medicea, dum experiremur vires potentissime veneficas olei Tabaci, quod, copiosè effusum intra vulnus recens, nullam noxam afferebat, & confricatum filo madido intra carnes post unum vel alterum minutum torpore animal afficiebat, & paulò post extinguebatur.

Necesse est ergo, ut communicatio illa celerrima succi venenosi fiat per ostiola nervulorum, in ulceribus & vulneribus patentia; & subito usque ad cerebrum diffundatur, ibique plurima prava symptomata pariat, eademque celeritate è cerebro ad cor communicetur, illudque concutiat, motumque febrilem excitet.

Id ipsum comprobatur ex febrili motu, qui exoritur, dum pus conficitur in pustulis & ulceribus, in quibus succi pravi pus efficientes & fermentantes non per venas ad cor, sed per nervos ad cerebrum traducuntur. Quod suadetur ex eo, quod cor nil fere afficitur a contactu similium succorum fermentatorum, ut patet ex transitu puris pleuritici per cor. Quare prædictus succus fermentatus pustularum, qui valdè mordicare nervos ibidem desinentes potest, facile veneficam suam qualitatem cerebro, & hinc cordi commotionem communicare potest, ejusque rhythmum alterare febremque efficere.

Non secus ex febre illa, quæ in arthritide consurgit, id ipsum confirmari potest. Quia, dolores illos articulares acerbissimos ex mordicatione membranarum & tendinum nervosorum oriri, manifestum est; talesque mordicationes fieri à succis salinis & tart. reis, ibidem concurrentibus, fermentatis agitatisque, dubitandum non est: unde colligitur, quod succi illi mordicantes vel irritant nervos usque ad cerebrum, vel communicatur succus ille usque ad cerebrum, & hinc ad cor, unde febrilis illa continuata excandescentia oriri potest.

Idem dici debet de qualibet febre symptomatica, in quibus omnibus verificatur, quod ex locis affectis per nervos communicatur cerebro, & inde cordi, vel translatio mordacitatis, unde motus cordis augetur, acceleraturque.

Ostensa jam symptomatis existentia & veritate, quærenda modo restat causa & necessitas, quare irritatio facta in nervis è cerebro communicari potius debeat musculo cordis, quàm cæteris musculis animalis, ad quos è cerebro nervi propagantur non secus, quam ad cor; & tam hic, quam illi sunt ductus deferentes vim & facultatem motivam. Quare necesse foret, ut è tali diffusione a cerebro, sicut cor vehementius agitatur & concutitur, sic quoque omnes reliqui musculi concussi paralysim quandam & tremorem contraherent.

Verum cùm hoc non contingat, nec veritas illius symptomatis negari possit (nisi velimus recurrere ad vocabula sympathiæ, consensus & convenientiæ, nil significantia, quæ ignorantiæ sunt velamina) dicendum est, quod structura organica cordis valde differt ab ea, qua cæteri musculi conformati sunt. Nulla enim alia de causa eadem facultas motiva diversas operationes efficit, nisi quia diversis organis utitur, ut idem fluxus aquæ fluminis modo triticum conterit molitque, modo trabes secat, modo malleis metalla contundit, modo symphonias tibiis & organis pneumaticis canit.

Videamus modò, quonam pacto cordis organica structura differat ab ea, qua cæteri musculi conformati sunt. Et hoc sanè, licet sensibus non pateat, conjici tamen poterit ex diversitate operationum eorundem. Videmus enim, quod musculi omnes artuum, licet non careant vi motiva, nempe spiritibus, seu succis intra nervos existentibus, tamen torpent, nec motum inchoant, nisi adveniat voluntatis

præ-

præceptum & imperium. E contra videmus, cor esse organum sui juris, quod, sive jubeat, sive renuat voluntas, semper eodem tenore & rhythmo suas pulsationes efficit. Unde quæso hoc, si causa efficiens motus non est, nisi spiritus, vel succus e nervis intra musculos effusus? Nempe quia in musculis artuum talis effusio fieri nequit, nisi initia nervulorum ab imperio voluntatis convellantur, ut ad instar hirudinum succum spirituosum exugant, in corde vero nullius imperio addicto semper talem effusionem guttatim fieri oportet; eo quod subtilia illa nervorum orificia semper patentia & aperta permaneant. Et hinc facilè salvari potest, ni fallor, Problema nostrum. Quia nimirum, posita quacunque exili & leni spirituum; seu succi intra cerebrum agitatione, vel effervescentia, non est necesse, imo est impossibile, ut musculi artuum absque voluntatis præcepto moveantur. At cor non item, quia ob ostiolorum in nervis perseverantem aperturam non potest impediri effluxus succi spirituosi intra cor: & ideo omnino necesse est, ut cor concutiatur, & vehementius suas consuetas pulsationes efficiendo. motum, quem febrilem vocare solemus, producat.

Et hoc contingere posse diximus, posita levi qualibet spirituum intra nervos commotione. At si talis agitatio succi intra nervos & cerebrum fuerit ferventior, & efferata ob nimis acres sales admistos, tunc nedum cor vehementissime concutitur, efficitque acriorem ferventioremque febrem; sed præterea musculi omnes, vel præcipui totius corporis adeo convelluntur, ut convulsivos motus patiantur, quia nempe acrimonia & agitatio succi nervei tam vehemens & efferata est, ut, non obstante voluntatis renitentia, ostiola nervorum destruere possit. Quod observatur in febribus valde perniciosis.

Propos. VII. De loco & causis, quibus succi nervei alterantur, ut febres periodicas producere possint.

Ut exactè natura febris exponatur, non sufficit indicasse, quod succus nerveus fermentatus. & acredine affectus, potest cordi communicari & illud vehementer agitando febrilem excandescentiam producere: sed præterea oportet, ut declarentur causæ proximæ, prædictum succum alterantes, & loca, ubi tales alterationes fiant, Quod ut commodius præstari possit, oportet, ut effectus a febre producti in cadaveribus observentur, in quibus patet, nullam mutationem notatu dignam in sanguine reperiri, sed frequentissime pulmones inflammati, ulcerati, & aliquando cancrenati, aut exanthematis conspersi apparent: aliquando lien & hepar læsi reperiuntur; sed frequentius lien induratus & scirrhosus: semper tamen observantur glandulæ aut duræ & scirrhosæ, aut flavæ & lividæ, præcipue in mesenterio.

Et primò quoad rubedinem saturam pulmonum, illa profecto neque febris causa extitit, neque inflammatio illius visceris, aut læsio ulla censeri debet, cùm in omnibus cadaveribus sanorum animalium quoque reperiatur: oriturque in moribundis ex eo, quod prius cessat respiratio, quam cordis pulsus: & sic copia illa sanguinis, quæ ad pulmones reducitur in illo vitæ confinio ibidem sistitur, turgidosque pulmones reddit, cum exonerari nequeant, extincta respiratione.

Secundo læsio tabida & pustulosa eorundem pulmonum raro est causa febris, licet remota, sed frequentissime est effectus ejusdem, cum non in omnibus cadaveribus febricitantium sic corrupti reperiantur; & e contra in asthmaticis pulmones sunt valde læsi, & pure referti absque febre: quare aut prope mortem completur talis pulmonum corruptio, aut, si præcedit, non erit causa immediata febris. Restant ergo solummodo considerandæ læsiones glandularum, quæ semper in febricitantium cadaveribus observantur.

Præterea constat ex observationibus eruditissimi & solertissimi Wartonis, & aliorum, quod in qualibet ex innumerabilibus glandulis animalis ramificantur nervi, arteriæ, & venæ, & vasa lymphatica, emittendo innumeras radices ad instar arborum; & in aliquibus apparent manifesti ductus, & canales expurgatorii, ut sunt vasa salivalia, & ductus pancreatis.

Ex hac structura percipitur, glandulas esse totidem officinas, in quibus insigne aliquod opus perficitur, elaboraturque. Sed quodnam illud erit? Forsan in glandulis sanguis arterialis expurgatur ab aliquibus impuritatibus & humoribus serosis, qui excipiuntur a vasis expurgatoriis, ut sunt salivalia: sed si hoc verum esset, ad quid adderetur nervus ibidem ramificatus, cum glandulæ nec motum, nec sensum exerceant, aut possideant? Oportet ergo, ut radices nervosæ in glandulis aut excipiant aliquid ab arteriis, aut nervi ejiciant evomantque aliquid in vasa, receptioni destinata, ut sunt venæ, aut in vasa expurgatoria, ut sunt salivales ductus, Quod nervi in glandulis ab arteriis sanguinem recipiant, videtur inverisimile, cùm arteriæ, copiosissimè in cerebrum desinentes, possint ibidem abundantissimè magno compendio sanguinem subministrare: cùm è contra incommodissime nervi cogerentur in glandulis sanguinem mendicare. Verosimilius igitur videtur, quod e nervis aliquis succus in glandulis exoneretur, certæ & determinatæ naturæ pro varia ostiolorum nervorum figura & capacitate; qui postea, commistus cum particulis ab arteriali sanguine emissis, aptus sit ad aliquod opus exequendum in diversis partibus animalis, nimirum in ore, œsophago, stomacho, intestinis, & alibi ad fermentationem & digestionem ciborum, & ad opera exequenda, nempe ad nutritionem & vivificationem partium animalis.

His præmissis animadverto, quod succi illi destinati, ut è nervis expellantur, deponanturque in glandulis, fieri potest, ut casu aliquo detineantur in eisdem nervis, obturatis nimirum meatibus & ostiolis nervulorum, in glandulis desinentium, ob plethoram, vel ob gluten aliquod in eis contentum: hi vero succi retenti in nervis degenerare facile possunt fermentatione quadam in alienam naturam animali noxiam. Novum enim non est, ut semen genitale in animali perfectissimæ temperiei, desti-

ſtinatum expulſioni pro fine generationis, diu retentum contrahat corruptam & veneficam naturam. Fieri etiam veriſimilius poteſt, ut ab obſtructione & ſcirrho glandularum contracta, aut à pravis ſuccis ibidem collectis, aut aliunde communicatis, & congelatis, fermentatiſque, ut in lue venerea, nedum prohibentur effluxus e nervis, ſed inſuper communicentur particulæ irritantes, noxiæ, & malignæ ipſis nervis. Ex his omnibus cauſis manifeſtum eſt, irritatione, vel communicatione quadam affici cerebrum poſſe, & per nervos uſque ad cor commotionem illam efferatam ſpirituum, ſeu ſucci nervei propagari.

Loca igitur, in quibus ſucci nervei primò fermentantur, ſunt glandulæ & radices nervulorum earundem obſtructæ, & male affecta & irritatæ. Cauſa verò fermentationis eſt retentio violenta partium, quæ excerni debuerant è nervis, vel coinquinatio ibidem communicata, pariterque ob retentionem apta ad intemperiem ſpirituum procurandam.

Propoſ. IX. Ratio exortus paroxyſmi febrilis, aut ſemper calentis, aut primo gelidi & poſtea ferventis exponitur.

Oſtendimus in genere fermentari poſſe ſuccum nerveum ob glandularum & nervorum earundem obſtructionem & læſionem, & quod à tali fermentatione irritari poſſit cor, ut excandeſcentiam febrilem producat. Modo hæc generalis Theoria adaptari debet caſibus particularibus, ut nimirum ex ea deducantur cauſæ & modi, quibus omnia phœnomena febrium produci poſſint.

Sed primò, ne quid ambiguum & incertum recipiamus, adverto, quod veriſimile videtur, obſtructionem totalem glandularum prædictam, & nervulorum ibidem deſinentium fieri debere ſenſim, non celerrimo & quaſi inſtantaneo motu: & proinde paroxyſmus febrilis deberet ab ejus privatione & ſtatu quietis augeri, progreſſu temporis diuturni uſque ad gradum maximum per gradus intermedios aſcendendo; non vero per ſaltum à minimo ad notabilem gradum commotionis & fervoris, vel rigoris algentis, quo ægri corripiuntur, ut conſtat experientia. Et licet ante adventum paroxyſmi præcedant ſomni inquieti, perturbationes, vertigines, oculorum corrugationes & oſcillationes, nihilominus hæc levia ſymptomata ſunt potius ſigna, quàm partes febris.

Adductæ difficultati mihi fieri poſſe ſatis videtur expendendo experimentum ſuperius adductum, ubi diximus, quod oleum Tabaci, & alii ſucci venenati orificiis venarum inciſarum applicati nil lædunt, cum communicentur cerebro, aut cordi, propterea quod effluxus ipſe ſanguinis impedit, ne ſucci venenoſi intra eaſdem venas intrudi poſſint. Cogitemus modo, plures glandulas infectas eſſe ſucco aliquo pravo & excrementitio, à quo obſtruantur canales excretorii magna ex parte, unde fermentatio in glandulis proſequi poſſit, tunc planè fieri poteſt, ut canales nervoſi & ſanguinei adhuc ſint obſtructi; & ideo à nervis & arteriis continenter effluent ſucci nervei, & ſanguis arterialis, & hinc ambo per venas aſportari poterunt. Manifeſtum eſt, quod toto illo tempore, quo ſucci e nervis effluunt, magna ex parte impeditur inſinuatio & introitus particularum acrium, glutinoſarum, fermentatarumq; e glandulis intra nerveos ductus; & ideo nec nervi, nec cerebrum, aut cor mordicari ab eis poterit: quare tunc temporis excandeſcentia febrilis non excitabitur. At poſtmodum, creſcente plenitudine & plethora glandularum ob additionem & fermentationem excrementorum glutinoſorum & viſcidorum, tandem nedum poruli nervorum obſtruuntur, ſed etiam coguntur admittere particulas aliquas acres fermentataſque, e quibus copioſe glandulæ repletæ fuerant. Et hanc poſtremam operationem cito abſque diuturna mora abſolvi poſſe facile percipimus, ſcilicet in extremo temporis ſpatio, quo completur plethora glandularum a ſuccis glutinoſis, quam reliqui prædicti effectus conſequuntur. Modo, qui paroxyſmus febrilis nulla alia de cauſa fit, niſi quia nervi obſtruuntur & mordicantur, & ideo ad cerebrum & ad cor communicatur; hinc eſt, quod fiat illa celeris. & quaſi ſubitanea mutatio à ſtatu quietis ad fervorem febrilem: præcedentibus tamen levibus illis ſymptomatibus inquietorum ſomniorum, perturbationum, vertiginum &c. quæ producuntur ab aliquibus irritatiunculis levibus a ſuccis glandularum fermentatis, tactis, in aliquibus paucis capillamentis nervoſis jam obturatis. At poſtquam omnino completa fuerit plethora glutinis in glandulis, ſubito obſtruuntur orificia nervorum, & ſucci nervei retenti & inquinati fermentantur: & ideo cor irritatur, & febrilis excandeſcentia exoritur inſigni & vehementi fervore.

Porrò, niſi adſit peculiaris cauſa rigoris & frigeſcentiæ, ſemper febrilis paroxyſmus ab initio calidus erit ex ſui natura; propterea, quod à vehementi cordis pulſu, irritato a ſpiritibus, vel ſuccis nerveis fermentatis, ſanguis vehementiſſime per corpus circuit, contrahitque caliditatem, ut dictum eſt.

Exponi ultimo loco debet cauſa rigoris & frigoris, cum quo aliqui paroxyſmi febriles incipiunt. Quæ forſan eſſe poterit, quia ſanguis nunquam ſero urinæ omnino privatur, cùm poſt abſtinentiam à potu duorum vel trium dierum mejant adhuc animalia. Ergo fieri poteſt, ut in glandulis obſtructis arteriæ evomant particulas nitroſas, & alia ſalia, quæ aqueum urinæ humorem in ſanguine exiſtentem copioſe inficiebant, & ob peculiare fermentum, in glandulis malè affectis genitum, calcanthinam frigorificamque naturam acquirant; & poſtea, plethora & obſtructione completa, è glandulis per nervos ad cerebrum & ſpinalem medullam deferantur (patet enim via expedita & compendioſa è nervis plexus abdominis, qui cum lumbaribus communicantur in ſpinam dorſi] & quia nerveæ fibræ facillime vellicantur & irritantur, tremoris frigoriſque ſenſum ob peculiarem nitri naturam inducere poſſunt in principio paroxyſmi, ex qua contractione & tremore ſpiritus torpent, & hinc pulſus contracti & parvi fieri poſſunt; & hoc continget, dum commotio ſucci nervei debilis eſt.

Alio inſuper modo paſſio frigoris in principio paroxyſ-

paroxyſmi creari poteſt. Si è glandulis obſtructis, fermento alteratis, communicetur per nervos ſuccus non abſimilis ſpiritui vitrioli, ut mox innuavimus, & ſupponamus, in medulla ſpinali ſales urinoſos ab arteriis relinqui, qui cum ammoniacam naturam retineant (ex urina enim confici ammoniaci ſales ſolent) commiſti cum ſpiritibus calcanthinis, ibidem effervеſcentiam gelidam producere poſſunt, ut experimur, apud nos ebullire tamen miſcellam cum ingenti frigiditate. Utroque igitur modo effici poteſt paſſio rigoris, tremoris & frigoris, præcipuè in regione ſpinalis medullæ una cum torpore ſpirituum, & pulſus parvitate, eo quòd languido motu cor pungitur, nec talis gelida ebullitio ſubito evaneſcit,ſed poterit per unam, vel alteram horam produci, quia è locis diſſitis per canales vaſorum poſſunt ſenſim inſtillari & miſceri prædicti ſucci: & quia interim ſpiritus, ſeu ſucci nervei, in motu conſtituti, rapido impulſu ob aperturam oſtiolorum nerveorum ibidem deſinentium, & ſua acredine cor irritare poſſunt,neceſſariò pulſationes continenter augendo duplici nomine ardentem fervorem creant; Primo, quia ſales nitroſos diffundunt, & partim expellunt intra venas; Secundò, quia ſanguis acuto pulſu cordis,vehementiſſima commotione & circumductione per univerſum corpus diffuſus, creare poteſt caliditatem & fervorem paroxyſmi febrilis, ut ex dictis colligitur.

Propoſ. X. De cauſis ſymptomatum, febrilem paroxyſmum concomitantium.

Nedum initia paroxyſmorum, ſed progreſſus quoque & accidentia omnia, febrilem motum concomitantia, animadverſione digna ſunt, tum propter ſe ipſa, tùm etiam, ut theoria a nobis tradita pluribus teſtimoniis & argumentis fulciatur.

Et primò ſupervacaneum non erit rationes afferre ſignorum, ſeu paſſionum præcedentium paroxyſmum, ut ſunt ſomni inquieti, perturbationes, vertigines, &c. Quia proxime ante paroxyſmum licet glandulæ non turgeant, tamen abundant ſuccis fermentatis, qui aliqua ex parte cerebrum, mediantibus nervis, infeſtare poſſunt, & ſic ſomni turbari. Eadem ratione perturbationes contingunt, quia ſpiritus, ſeu ſucci nervoſi infectati neque motiones, neque ſenſationes conſuetas debito ordine & quiete perficere poſſunt. Hinc pariter vertigines, & oculorum corrugationes originem ducunt, nempe ex cerebri & ſpirituum perturbatione inchoata. Oſcitationes verò, quæ ſunt leniſſimæ convulſiones, conſtat, à mordicatiunculis nervorum fieri poſſe. Patet igitur, quòd ab eadem unica cauſa, nempe à proœmiali læſione nervoſi ſucci & cerebri, hæc accidentia produci poſſunt; quæ poſtea inſigniter aucta excandeſcentiam febrilem creat.

Inchoato deinceps paroxyſmo, ſæpè vomitus biliosi fiunt, quia in rigore & tremore febrili ab iiſdem ſuccis nerveis acredine coinquinatis membranæ totius corporis convelluntur, præcipuè ſtomachus, pylorus, & choledochus, qui nervis abundant; & ideo ſpaſmo contractis, bilis è ſelleo meatu compreſſo expellitur in duodenum, & hinc in ſtomachum, & tandem per os ejicitur.

Præterea præcordiorum æſtus ferè intolerabilis, licet immediate à vehementiſſimo motu ſanguinis pendeat, ut dictum eſt; mediata tamen cauſa eſt mordicatio, facta à ſuccis nerveis acribus intra muſculum cordis, unde pulſationes tam vehementes fiunt.

Sitis ardentiſſima & inextinguibilis nedum à calore, ſed præcipue producitur ob particulas acres & ſalinas, quibus glandulæ copioſiſſimæ linguæ, faucium, œſophagi & oris ventriculi infarciuntur ob jam dictam obſtructionem & fermentationem, quæ nervos ibidem deſinentes, & papillas nervoſas linguæ corrodunt, lacerant, & puſtuloſas, nigras, ſcabraſque in acutis præcipue reddunt. Digna tamen animadverſione eſt diverſitas hujus operationis ab illa, quam piper & ſales acres, linguæ & faucibus obvoluti, producunt: hi enim ſitim quoque grandem excitant, ſed ſine oris ariditate, imò ſputum copioſiſſime provocant, contrà febris. Quæ diverſitas præclare confirmat veritatem noſtræ Theoriæ. Quia ſi vaſa excretoria, ſcilicet ductus ſalivales glandularum oris in febricitantibus non fuiſſent obſtructi, neceſſariò ſales, mordicantes nervos ibidem deſinentes, deberent profluvium ſalivalem provocare, ut in ſanis contingit. Igitur ariditas illa, & ſiccitas maxima oris febricitantium ſuadet, quòd verè ductus excretorii glandularum obſtructi ſunt, ut ſuppoſuimus in noſtra Theoria. Incidenter tamen noto, quod vulgò à fuliginoſis vaporibus, è ſtomacho aſcendentibus, nigrorem linguæ fieri cenſent; quo nihil inſulſius dici, aut excogitari poteſt.

Quoad dolores, præcipuè capitis, in febribus faciliimè ſalvantur in noſtra ſententia. Quia à ſalinis ſuccis acribus & pungitivis, per nervos excurrentibus, poſſunt membranæ & nervi mordicari, & præcipue in cerebro, ubi ſenſu exquiſitiſſimo donantur; & proindè dolores & ſpaſmos poſſunt afferre.

Quod tantopere vires debilitentur, & laſſitudines ſpontaneæ in febribus contingant, facile ex noſtra ſententia deducitur. Quia læſio fit in nervis,& ideo diſſipantur,læduntur que ſpiritus, ſeu ſucci nervei, qui ſunt ſubſtantiæ exiguæ molis, ſed impetum facientes in animalibus; non autem in ſanguine exiſtunt, eò quòd phlebotomia etiam liberalis nil ferè debilitat, niſi major pars ſanguinis evacuetur.

Vigiliæ & deliria, quæ paroxyſmis aſſociari ſolent, eadem facilitate in noſtra ſententia ſalvantur: ambæ enim hæ operationes fiunt in cerebro à ſuccis acribus & pungitivis, id irritantibus, & perturbantibus ordinatos motus ſpirituum.

Syncopes multis modis fiunt,licèt ab eadem cauſa immediatè, ſed in febribus, de quibus in præſenti agimus, pendent à mordicatione oris ventriculi ob copiam nervorũ trunci ſexti paris ibidem deſinentium, unde cerebrum & cor afficiuntur: talis mordicatio fieri poteſt à quolibet ſucco acerrimo, à venenis, à lumbricis, & aliis e uſdem generis, & ab eadem cauſa cardialgia producitur.

Motus convulſivi in paroxyſmis ægrè ſalvari poſſunt, niſi in hac noſtra theoria: nam,ut certi

aliqui musculi tensissimè contrahantur, non consentiente voluntate, fieri non potest, nisi ob acredinem & pungitivam naturam, quam spiritus & succi effundunt è nervis intra eosdem musculos, & eos irritando motus illos involuntarios producant.

Postremo loco in acutis, abscessus in glandulis majoribus, & exanthemata mirifice nostram sententiam comprobare videntur; quia succi nervei tanta malignitate & venenositate affici possunt, ut excreti in glandulis majoribus, vel in papillis cutis, abscessus & cancrenas efficere possint; quod contingere solet, non in principio febris, sed postquàm confecti sunt aliquot paroxysmi, scilicet postquàm ab effluvio sanguinis vehementer circulati deobstruuntur orificia nervorum, intra glandulas desinentium, ut mox ostendemus.

Propos. XI. Causa diminutionis & terminationis febrilis affertur, & alterationis urinæ.

Producto paroxysmo ad excessum fervoris ejus, debemus jam declarare, quare & quomodo idem ipse minuitur ordinato decremento usque ad totalem ejus extinctionem. Quia ob turgentiam glandularum, vel ob viscidítatem in eis contentam, obstruuntur orificia nervulorum ibidem desinentium: ex quo fit, ut succi nervei retenti & malè affecti fermententur, & nervulos pungant; & ideo cerebrum, & postea cor irritando, febrilem motum producant. Igitur, vigente & perseverante febri, necesse est, ut sanguis, vehementer ab arteriis intra glandulas impulsus, sua fervida fluiditate & rapidissimo attritu abluat, abradat, tollatque obturamenta corrosiva, quibus ostiola nervulorum, intra glandulas disseminatorum, obstruebantur, & etiam aperiant aliqua vasa excretoria. Ex qua apertura sequitur, ut succi nervei acres fermentatique, non ampliùs impediti, effluere excernique è nervis intra glandulas possint, & hinc partim intra venas emitti, in easdem glandulas desinentes (juxta Naturæ leges, quæ venas ad excipiendos succos destinavit) partim vero excerni queant per vascula excretoria, nuper aliqua ex parte deobstructa. Dum igitur sensim è nervis expelluntur prædicti succi fermentati & acres, qui irritando causa febris fuerant, necesse est, ut continenter excandescentia febrilis mitescat & minuatur: & tandem completa exoneratione nervorum, & expurgatis à sarcina acrium succorum, cessabit necessariò irritatio & commotio vehemens musculi cordis; & proindè quies ejus, & finis paroxysmi febrilis subsequetur.

Sed ne quis putet, nervos à succis fermentatis acribusque expurgari omnino non posse per effusionem eorundem intrà glandulas, nisi spiritibus omnibus effusis, ut nervi exinaniti & exucci fiant (hoc enim sine animalis interitu fieri non potest) cogitandum potiùs est, non totam massam succorum nerveorum æque & uniformiter contaminatam esse debere, ad instar dolii aceto oppleti, è quo acredo tolli non potest, nisi totum acetum effundatur, ejiciaturque: sed potiùs sicuti fæces vini & flegma, à sulphureis & oleosis partibus separata in fundo vasis subsidentia, commodè educi è vino & ab oleo possunt per foramen, in fundo dolii apertum; sic quoque succi acres fermentati subsidere possunt in infimis partibus nervorum prope glandulas obstructas, & proinde ab apertis orificiis eorum effluere possunt, remanente reliqua massa spirituum nerveorum sincera, & à salibus non coinquinata.

Quòd vero aliunde cor irritari possit, licèt actu non tangatur à salibus acribus, in remotis partibus nervorum sepositis, facile suadetur. Quia nervi ejus naturæ sunt, ut mordicato uno ejus extremo termino sensus dolorificus in loco dissito percipiatur: sicut, læsa spinali medulla ob contusionem, aliquando in genu & crure dolor perceptus est; pariterque intima fovea auriculæ vellicata, excitatur læsio & commotio in septo transverso, & in musculis intercostalibus, à quibus vehemens tussis efficitur. Idemque innumeris aliis exemplis comprobari posset.

Quare manifestum est, quòd ex nostra theoria facile adæquata ratio reddi potest diminutionis & extinctionis paroxysmi febrilis.

Pariterque resolvi potest hoc aliud Problema. Quare initio morbi urinæ non sunt alteratæ, sed post primum & secundum paroxysmum suam malitiam ostendunt, ratio desumi posse videtur ex eo, quod ante primum paroxysmum succi salini, qui sunt fermentum febrile, non in venis, sed intra glandulas obstructas, & deinceps intra nervos detinebantur: & ideo mirum non est, urinam a sanguine separatam immunem esse ab impuritatibus, in sanguine non adhuc existentibus: sed postquam confecto paroxysmo prædicti succi salini è nervis intra venas magna ex parte exonerantur, necesse est, ut aqueæ sanguinis serositates a prædictis salibus inficiantur, impregnenturque, ut aquæ natura exigit; proindeque urinæ ostendent malitiam & corruptelam, a dictis salibus dependentem.

Propos. XII. Quomodo paroxysmus febrilis denuò renovari possit post certa ac determinata tempora.

In præcedenti jam diximus, quomodo paroxysmus febrilis diminui, tandem in intermittentibus omnino remitti & extingui possit. Restat modo difficillimus nodus dissolvendus, quomodo & quare post certa & determinata tempora paroxysmus renovari possit, ut nimirum exactius, quàm horologium, statis temporibus redeat; cujus phænomeni tam ardui latent adhuc intimæ, propriæ & immediatæ causæ: quare contenti erimus conjecturis illis generalibus, quæ subodorari possunt. Quia, completo uno paroxysmo, subsequens renovari non poterit, nisi denuò reliquiæ fermenti & humor viscidus aucti multiplicatique obstruant secunda vice excretoria vasa, & repleant & pungant orificia nervulorum earundem glandularum. Et completo primo paroxysmo, cessat effluxus vehemens sanguinis, à quo ostia glandularum patula & aperta retinebantur. Et aliunde reliquiæ fermenti in glandulas nova elaboratione succos viscidos & acres advenientes fermentant: ergo ab iis vasa excretoria, & postea ostiola ner-

nervorum secunda vice infarciri, obstrui & pungi poterunt. Modo certum est, universam hanc operationem fermentativam, & obstructionem vasorum in glandulis fieri & absolvi debere certo & determinato tempore, non in instanti, siquidem succus fermentativus, & viscida materia esset in omnibus febribus eadem, ejusdem acredinis & consistentiæ; & vasa, eodem modo disposita in eisdem glandulis, proculdubio semper eodem tempore talem operationem complerent; proindeque in omnibus febribus tempora intermittentiæ essent æqualia inter se. Porrò cum videamus, inæquales valde inter se esse durationes intercapedinum paroxysmorum; ut nimirùm à principio unius ad initium alterius subsequentis intercedant horæ viginti quatuor in quotidianis, & horæ quadraginta octo in tertianis, atque horæ septuaginta duæ in quartanis, fatendum omnino est, vim fermenti, & materiæ visciditatem in hisce diversificari eadem proportione temporum inæqualium, quibus operationes illæ febriles complentur. Et quidem ex vulgari opinione talis differentia in quatuor humoribus alteratis & fermentatis ponitur: ut nimirùm longa intercapedo inter antecedentem & subsequentem paroxysmum in quartana dependeat ab inertia, & torpore humoris melancholici, frigidi, atque terrei; e contra brevius interstitium in tertiana pendeat à mobiliori qualitate flavæ bilis calidæ & igneæ; & major frequentia paroxysmorum in quotidianis a nobilissima sanguinis natura aërea & vividiori producatur. Sed quia tota hæc doctrina de quatuor humoribus, eorumque proprietatibus & operationibus meritò antiquata & rejecta est, cum nedum nullis firmis rationibus fulciatur, sed præterea phœnomenis febrium nullomodo satisfacere queat, ideo alia hypothesi hoc problema resolvere tentabimus.

Adverto igitur, quòd, licèt plurimis modis salvari possit inæqualitas intercapedinum paroxysmorum, ille tamen seligendus mihi videtur, qui nedum omnibus phœnomenis satisfaciat, sed etiam omni ex parte congruat, facilis quoque & simplicissimus sit.

Is porro, ni fallor, talis erit. Diximus, quod, nisi orificia nervorum obstruantur punganturque, paroxysmus exacerbari non potest. Igitur si secunda obstructio & vellicatio fieret non priùs, quam exactis horis 24. vel 48. aut 72. horis, deberet tot horis præcise retardari excandescentia secundi paroxysmi. Quia verò causæ, obstruentes & irritantes orificia nervorum in glandulis desinentium, non sunt aliæ, quàm succi viscidi & lenti, & acres in glandulis collocati; igitur, si prædicti succi talem consistentiam haberent, ut obstructiones perficere possent temporibus inæqualibus superiùs expositis, deberent effectus febriles iis inæqualibus temporibus fieri.

Videndum modo est, quomodo consistentiæ succorum viscidorum differre possint in quæsita proportione. Hoc autem non videtur difficile. Si enim in tribus cyathis infundantur æquales partes aquæ, v. g. in singulis libra una; & in primo misceantur sex unciæ farinæ, aut alterius pulveris gluten efficientis; in secundo vase misceantur unciæ tres farinæ; in tertio vase duæ unciæ tantum: manifestum est, atomos farinæ, spatium ejusdem molis aquæ occupantes, non æquis intervallis a se invicem distare posse, eo quod sex unciæ farinæ continent duplo majorem granulorum farinæ multitudinem, quam ejusdem tres unciæ habent: Et ideo atomi hujus duplo intervallo ab invicem recedunt, quam atomi illius. Hinc fit, ut in descensu farinæ ad vasis fundum gluten ejusdem consistentiæ conficiatur temporibus inæqualibus, nempe duplo citius in eo cyatho, in quo farina duplo copiosa fuerit. Supponamus modo, quòd gluten primum contingat canalem aliquem, vinum lentissimo & torpidissimo cursu effundentem, eumque obstruat spatio unius horæ, ibidem nimirum ejectis & coagmentatis particulis glutinosis. Patet, quod gluten secundum semissem dosis materiæ obstructioni aptam habens, tardius eundem canalem obstruet, nempe duplo tempore; tandem gluten tertii vasis, cujus materia glutinosa subtripla est primi, & subsesquialtera secundi glutinis, obstruet eundem canalem longiori tempore, scilicet triplo primi, & sesquialtero secundi. Hoc igitur cum lumine Naturæ fieri posse constet, plane in casu nostro excandescentiæ febrilis, omnino illi exposito exemplo simili, idem fieri posse probabiliter conjicere possumus. Nam ab orificiis nervulorum in statu quietis effluunt succi nervei torpidissimo cursu intra glandulas. Ergo materia viscida & acris, contingens prædicta ostiola, dum turget ob fermentationem, facilè insinuari potest, obstruere & pungere illa ostiola, & hoc absolvi deberet temporibus reciprocè proportionalibus consistentiæ glutinis, scilicet ejus, quam habent materiæ moles admistæ, gluten efficientes. Quare in quotidiana illa materia v. g. unius scrupuli admista, si obstructionem complere poterit post horas 24. in tertiana subduplum molis ejusdem materiæ obstructionem complere poterit post horas 48. & in quartana subtriplum prioris materiæ obstructionem complebit post horas 72. & tantundem dilatari intermittentiæ, seu distantiæ inter primum & secundum paroxysmum. Et hæc generalia circa hoc problema mihi conjiciendo dici posse videntur.

Progrediendo postea ad febres continuas, hæ quidem non videntur differre ab intermittentibus, nisi in perseverantia continua excandescentiæ febrilis crescentis, aut decrescentis per easdem periodos quotidianas, aut tertianas. In hisce continuis febribus duæ actiones contrariæ supponi debent simul operantes: una est ipsius glutinis fermentati, quod ob ejus copiam & malitiam potest perpetuò obstructionem, irritationem, & puncturam nervulorum in glandulis moliri majori aut minori celeritate pro inæquali vi, & copia ejus; alia est ipsius sanguinis agitatio à febrili cordis commotione, à qua absterguntur deobstruunturque continenter orificia nervorum, & excretoriorum canalium in glandulis desinentium.

Insuper prædictas duas contrarias operationes hac lege absolvi posse censendum est. Ut, postquam insignis illa turgentia glandularum, & acrium succorum copia (quæ in continuis febribus semper supponi debet) redacta est

ad minimum gradum repletionis, tunc febris ad maximam declinationem reducitur crescente postea materia glutinosa & acri, crescit pariter turgentia glandularum, & febris similiter augetur usque ad summum ejus statum. Hinc vehemens illa energia, qua sanguis concitatur & fluit, abstergere, vel magna ex parte obturamenta nervorum tollere poterit. Quare succus acris incipiet effluere & excerni è nervis; & prout major ejusdem copia expellitur e nervis, eo magis febrilis paroxysmus minuitur.

Modò, quia, dum minuitur paroxysmus ob fermenti acris ejectionem e nervis, non cessat concursus novæ materiæ viscidæ glutinosæ & acris, in glandulas immissæ ab arteriis & vasis lymphaticis, nec vis fermentativa in glandulis existens otiatur, hinc fieri potest, ut, antequam imminutus ille motus febrilis omnino extinguatur, & ad statum naturalis moderationis reducatur, interim succi illi glutinosi & maligni, in glandulis collecti, & fermentati, novam obstructionem efficere possint, replendo vasa excretoria, & orificia nervulorum pungendo & mordicando: propterea, quòd diminutus ille paroxysmus, lento motu sanguinem impellendo, nedum ob sui debilitatem ineptus est ad deobstruenda omnino nervorum ostiola, sed nec impedire potest adventum novæ materiæ, & novam eorundem vasorum obstructionem. Quare necesse est, ut, antequam primus paroxysmus omnino extinguatur, incipiat secundus, ob easdem causas renovatus. Et hinc mihi verisimilis causa esse videtur continuationis febris, ut, uno paroxysmo non adhuc completo & extincto, alius subsequatur.

Non dissimulabo tamen, quòd, si certum esset, ut vulgo asseritur, in febribus continuis periodos paroxysmorum complicari, ut præcisè inter se correspondeant, veluti sunt duæ Tertianæ, vel duæ, aut tres Quartanæ, non æquè facilè id salvari posset in nostra Theoria. Sed forsan hallucinantur hi, qui putant, paroxysmos inæqualium periodorum complicari inter se, ut animadvertit Doctissimus Willis. Error enim oriri potest ex eo, quod numerantur dies, non vero intervalla horarum inter binos paroxysmos proximè se consequentia. Verbi gratia, si intervallum sit duodecim horarum, unum proximè fiet nocte, alterum die, & hæ non erunt duæ quotidianæ, sed potiùs febris una semidiaria. Idem dicendum, si intervalla hos terminos supra & infra non valdè transgrederentur. Similiter, si intervallum fuerit 16. horarum, complentur tres periodi febriles spatio duorum dierum, præcisè non erunt duæ Tertianæ, sed una periodus subsexquialtera diei. Pari modo, si intervallum sit 18. horarum, fient 4. periodi febriles spatio trium dierum. Et si intervallum sit horarum 40. fient tres periodi diebus quinque. Non secùs ratiocinari possumus de intermediis intervallis. Quare falsum esse potest, quòd in continuis plures febres complicantur, vel potiùs id ipsum in nostra hypothesi salvari posse videtur. Si enim verum est id, quod aliqui Medici se observasse aiunt, distingui febres complicatas, nedum quoad tempora accensionum, sed etiam quoad symptomatum varietatem. Tunc considero, quod, sicut videmus, ab apostemate extremi pedis febrem excitari, sic etiam fieri potest, ut in duabus glandulis insignibus fiant duæ distinctæ obstructiones, quæ diversis temporibus extremum gradum turgentiæ & fermentationis acquirant, & ideò diversis temporibus nervos & cor irritent. Et sic salvari posse videtur, quod duo paroxysmi habeant duas mineras, seu focos, qui diversis temporibus fermententur & accendantur.

Propos. XIII. De aliarum excandescentiarum, & symptomaticarum febrium causis.

Præter periodicas febres dantur aliæ excandescentiæ, quas omnes ab eadem causa superiùs exposita produci posse ostendemus. Et primò animadversione digna est febris catarrhalis, quæ a frigore improviso produci solet, & multoties, si ob exercitium aut moram in loco calidiori sudor excitetur, ut superveniat aura frigidiuscula, tunc quoque aer communis, insensibiliter refrigeratus, catarrhum excitat. Pro expositione causæ & modi productionis ejus supponendum est, nedum in externa nostra facie, collo & buccis adesse insignes & innumeras glandulas; sed etiam universam cutem totius corporis abundare exiguis glandulis, cum suis propaginibus nervorum & tubulis sudorificis, ut Clariss. Malpighius & alii recentiores Anatomici observarunt. Ergo à frigore superveniente, vel ab aura frigidiuscula, aut a vento necesse est ut impediatur effluvium, quòd ex canalibus excretoriis glandularum sudorificis, & transpirationi insensibili destinatis, continuo egreditur, non secùs ac fluxus aquæ ex virgulis fonticulorum impeditur a venti contraria percussione. Quare succi & particulæ, quæ a fonticulis cutis exilire debuerant, iisdem coercentur, aut sistuntur; & ideo cohiberi & fixari coguntur: ex qua mora & fixatione obstructio pororum subsequitur. Porro facta tali obstructione, reliqui succi nervei & sudorifici, seu urinosi, in motu ad egrediendum positi, cohibentur, impediturque ulterior eorum egressus: & ideò, in glandulis coacervati, eas turgidas reddent, ut patet in tonsillis inflatis; deinceps retrocedendo intra nervulos, eosque obstruendo, oportet, ut fermententur, & ideò mordicatis nervis communicari irritatio cerebro deinceps & cordi potest; unde pulsus celer, & caliditas febrilis oriri potest, ut priùs dictum est. Veritas hujus Theoriæ meliùs confirmabitur ex curatione catarrhi, ut inferiùs dicemus.

Adest præterea alia perniciosissima ægritudo, quæ vulgò vocari solet febris latens & proditoria, in qua licet pulsus bonus sit, & urina laudabilis, nihilominus æger moritur. Hanc profecto ægritudinem febrem esse negarem, sed potiùs passionem similem ei, quæ a venenis producitur, quæ absque febre necem afferunt; propterea quod spiritum, vel succum nerveum tanta celeritate conturbant, alterant & fixant, ut prius vires consternant & interimant, quàm agitationem febrilem excitare possint. Quod verò in hisce malignis ægritudinibus,

&

& in venenatis, nervei succi sunt malè affecti, & sanguis non sit coagulatus (ut aliqui somniaverunt) patet experimentis, à nobis factis in Academia experimentali Medicea in animalibus necatis à morsu viperæ, vel ab oleo tabaci, in quibus sanguis semper fluidus & non coinquinatus adeò repertus est, ut animalia illa veneno necata, ab aliquibus comesta, nullam noxam eis attulerint. Similiter in cadaveribus necatorum à malignis morbis sanguis quoque fluidus, & similis communi sanguini passim reperitur. E contra insigni læsione affici succum nerveum patet ex torpore, lethargo, paralysi, & convulsionibus, deliriis, & abscessibus in emunctoriis.

Sequitur febris illa, quæ hectica vocari solet, quæ non est periodica, sed lenta excandescentia perpetuò vigens; solet tamen post cibum, vigorem & fervorem reassumere majorem, quia novus chylus in stomacho, pyloro & intestinis inficitur salibus acidis, & deinde immissus salibus lixivialibus, quibus eorum glandulæ mesenterii abundant, fervorem & ebullitionem quandam excitare possunt (prout eorundem Natura exigit) à qua cor mediantibus nervis mordicatum commotionem, ardoremque febrilem excitare potest.

Connumerari hic quoque possunt excandescentiæ podagricæ, & aliæ symptomaticæ, de quibus superiùs egimus, ostendimusque, omnes ab eadem causa immediatè produci, nempè ab irritatione cordis, facta à succis nerveis acribus.

Propos. XIV. Quomodò febris omninò extinguatur, cureturque, ut animal ad naturalem statum restituatur.

Quia remissio paroxysmi in intermittentibus est curatio quædam ad tempus; & causa, quare renovatur, est nova fermentatio, orta ex reliquiis fermenti latentis in glandulis; manifestè deducitur, quod integra & absoluta curatio febris non prius continget, quam omninò fermentum febrile tollatur, elimineturque. Quomodò autem hoc consequi possit, non erit supervacaneum indicare aliquo exemplo, quod est illud, quo familiaris febris catarrhalis curatur. Quia in hac febre cor, vehementer agitatum, magno impetu sanguinem per arterias impellit; ergo vi impetus, quo sanguis excurrit, poterit abstergere glutinosa obturamenta in nervulis & vasis excretoriis glandularum totius corporis, & præcipuè prope cerebrum existentium, ubi læsio principaliter residet. Porro ablatis obturamentis è sudorificis, & ab amplis salivalibus canalibus in regione faucium, narium, oris & pectoris, expurgari possunt succi nervei alterati & fermentati, ejectis nimirum impuritatibus, aut contemperatis: sales enim intra venas magna ex parte amandari, & hinc per urinas excerni solent; & reliqua salia per vasa sudorifica, & per salivationem emittuntur. Hoc igitur modo, vel etiam contemperatis succis nerveis, ut naturalem suam dulcedinem acquirant similem ei, quam habet cerebrum, & medulla spinalis, tunc cessat omnino febris, & intemperies morbosa catarrhalis.

Hoc præclarè confirmatur ab excretionibus, quæ in fine morbi ejiciuntur; sunt enim dulcis & grati saporis, similis ei, qua cerebri substantia, vel spinalis medulla donatur, cum initio morbi acres, salsæ & corrosivæ excretiones essent.

Eodem planè modo febres reliquæ omninò curantur, cum nimirum vasa excretoria glandularum, intra viscera & in extrema cute existentium, deobstruuntur, & fermentum, in glandulis existens, partim ejicitur per sudorem, aut transpirationem insensibilem, partim contemperatur, partim effunditur per venas, & hinc paulatim cum urinis expurgatur, aut contemperatur ab adveniente succo chyloso bene temperato.

Hinc deduci posse videtur, quòd febres nunquam, aut raro curari queunt ob copiosas humorum purgationes & ejectiones, cum fermentum febrile exiguæ molis esse solet: quod evincitur ex curatione febrium, cum rigore advenientium à radice febrifuga, ab India nuper advecta, quæ absque ulla ejectione, aut per alvum, aut per sudores, vel per urinas febrem tollit. Et ideo sufficit, ut pusillum illud fermentum aliquando extra nervos asportetur ejiciaturque, aut cum aliis humoribus misceatur contundaturque, aut ejus motus fermentativus sistatur, torpeat, aut commutetur. Quod evidenter suadetur ex eo, quòd pertinacissimus morbus quartanæ aliquando curatur à simplici opinione iræ, vehementis angoris, aut timoris, cujus ratio esse videtur, quia motus vehemens & concitatissimus spirituum, seu succorum nerveorum perturbare, sistere, & commutare potest motum fermentativum eorundem succorum, & sic introducto novo motu, febris omnino eliminari potest.

Hæc quidem febrium curatio, quæ ut plurimum spontaneo naturæ motu perfici solet, tamen artificio periti Medici, secundùm artem operantis, adjuvari posse naturæ conatum, omnes uno ore fatentur. Verum remedia, quæ ab arte adhiberi solent, valde incerta & ambigua sunt, ut peritiores & doctiores Medici sincere fatentur: & licet eventus aliquando usum præcipuorum medicamentorum comprobare videatur, tamen casuale & fallacissimum est, quia ut plurimùm febres sunt salutares, in quibus, sive Medicus bene & secundum artem, sive malè & perverse, sive nil omnino operetur, nihilominus ægri perfecte convalescunt. Ergo in hoc casu, cum operationes & medelæ diversæ, & inter se contrariæ, æquè juvamen afferre videantur, quomodo fundamentis tantopere fallacibus & vacillantibus inniti poterimus.

E contrà aliquando febres sunt adeò pravæ, ut quælibet medicamenta adhibita aut non juvent, aut noceant; ex quibus deducitur, tutius esse, sine urgenti necessitate ab omni medicamento artificiali abstinere.

Non is tamen sum, ut omnino Artem medicam, ut inutilem, aut noxiam damnem, & proscribere velim. Scio in tanta ambiguitate (dummodò præjudicia removeantur) bene posse diuturna & sagaci observatione quamplurima medicamenta certò comprobari, ita ut semper, aut frequentius juvent. Et hoc experientia quotidiana patet: his planè prudenter & debita cautione uti poterimus.

Verùm, ut ad propositum redeam, intentio principalis Medici in cura febrium (ut ex dictis colligitur) esse debet, ut obstructiones vasorum excretoriorum tollantur, & sales fermentantes contemperentur, adhibito cibo, & potu tenui & aquoso, eo quod salium separatio ab humoribus, & expulsio frustrà speratur, cum sales, succis glandularum semel inhibiti, & incorporati, ægre possint ab illis secerni & ejici. Videmus enim ab aqua marina non posse, nisi distillatione dissoluta aqua in vapores, sales separari, & non omninò: potius igitur prædicti sales contemperari & dulcorari possunt, vel admiscendo fluida menstrua appropriata, vel adhibendo salia contraria, ut experimur in aqua forti, quæ acredine salina vitrioli & aluminis componitur, est adeò valida, ut possit argentum corrodere, & dissolvere in atomos minutissimos; huic vero aquæ forti si addantur sales ammoniaci, multò magis acres, quàm sint vitriolum & alumen, nedum vim majorem corrodendi non acquirit, sed è contra eam vim, quam habebat, amittit, adeò enim retunditur & debilitatur, ut nequeat ampliùs argentum corrodere. Similiter mistura salis nitri & sulphuris accensibilis est, &, addito sale ammoniaco, accendi nequit. Alibi posteà sal prunellæ, ex eisdem nitro & sulphure combustis compositum, inflammationes tollit, & fusionem succorum coagulatorum promovet. Sed quoque, & pulvis cornu cervi & cancrorum, acredinem acidissimam retundunt, & tollunt; & id ipsum acetum distillatum plumbo affusum, dulcedinem sacchari similem acquirit. Ex his ergo, & ex aliis exemplis, quæ adduci possunt, constat, acredinem salinam fermenti febrilis retundi, dulcificari, & destrui omninò posse ab aliis salibus admistis contrariæ naturæ.

Postremo loco aliquid de usu Phlebotomiæ dicendum videtur, quam aliqui summopere laudant, alii ut perniciosam vituperant. Hanc ego censeo parum juvare, & parum nocere posse: si enim tam proficua & laudabilis esset, proculdubio in majori proportione ægri convalescerent in Gallia & Hispania, ubi ab omnibus febricitantibus sanguis educitur, quàm in Italia & in aliis locis, ubi nunquam sanguis emittitur. E contra, si tam noxia esset, in majori proportione ægri in Hispania & Gallia interirent, quàm in Italia. Cùm igitur neutrum verum sit, fatendum est, neque noxam, neque juvamen notatu dignum afferre.

Præterea, quòd Phlebotomia vires non prosternat, educendo spiritus & balsamum vitale, constat experientia in hæmorrhagiis, & liberalibus sanguinis effusionibus in sanis & ægris, in quibus vires non prosternuntur, nisi exangue ferè corpus remaneat.

Experimenta postea, quibus usus Phlebotomiæ, vel non usus comprobatur ab aliquibus, nil probare posse videntur; propterea quod verificantur in febribus salutaribus, in quibus levia errata nil nocent: sed eo ipso, quod eductio & non eductio sanguinis adversantur sibi ipsis, & utramque proficuam experiri, manifestè indicant, fallaces esse, & in eis locum habere paralogismum, quòd ex non causa ut causa appellatur.

Negari tamen non potest, aliquando Phlebotomiam juvare, aliquando verò noxam afferre: in aliquibus verò Epidemiis omnes ægri, in quibus sanguis eductus est, intereunt: è contra in aliis constitutionibus Phlebotomiæ proficuæ & salutares sunt. Quare dari possunt casus, in quibus noceant, & in quibus proficuæ sint: si hoc enim verum non esset, non semper, vel non ut plurimum verificaretur.

Causa verò, quare aliquando Phlebotomia juvare potest, forsan est, quia in fine cujuslibet paroxysmi succi acres & maligni è nervulis glandularum intra venas effunduntur, à quibus massa sanguinea contaminatur, nec omninò per renes expurgari potest: quare per Phlebotomiam ejiciuntur cum sanguine succi illi acres, & hi, qui in sanguine remanent, contemperari possunt à chylo superveniente, à quo facilè & citò sanguis reficitur & renovatur.

Licet igitur sanguis alteratus non sit causa prima & immediata febris, non tamen puto nullam noxam afferre; potest enim multis modis animalis œconomiam perturbare; & ideo reductio ad bonam habitudinem & temperiem curationem valdè promovere potest.

Aliquando Phlebotomia utilis esse potest, quia, alterato consueto sanguinis motu, contingit, ut in cerebrum & nervos novus motus introducatur; & ideo fermentativa & morbosa agitatio perturbari, & in melius commutari potest. Hoc quidem confirmari potest ex eo, quod multoties hæmorrhagia sistitur per eductionem sanguinis è vena secta. Similiter tussis asthmatica suffocativa, vel Epilepsia per Phlebotomiam medicatur.

Alteratio verò motus, qui in sanguine ob Phlebotomiam fieri potest, est acceleratio motus ejus in arteriis, & retardatio ejusdem in venis. Quia, dum sanguis egreditur è vena secta, non impeditur adventus & excursus sanguinis in arteria contigua, & ideò celeriùs excurrere poterit: eo quod antea ipsamet copia, per vias obstructas tardo motu migrando, impediebat vetabatque exitum advenienti sanguini. E contra, toto tempore, quo sanguis effluit ab incisa vena à vulnere ad proximum truncum Cavæ, non subministratur sanguis, & ideo nedum ob copiam diminutam, sed etiam, quia non urgetur, ut priùs, reliquus sanguis Cavæ tardiùs & minori impetu ad cordis dextrum ventriculum perducetur. Ex hac, inquam, alteratione motus sanguinis consequi potest in ipso cerebro, & nervis aliqua perturbatio, cùm à qualibet minima motiuncula spiritus, seu succi nervei affici & vellicari possint, & novo rhythmo commoveri queant.

Porrò prædicta perturbatio motus spirituum, non est necesse, ut in motionem ordinatam, naturali salutiferoque statui conformem, desinat, cum multoties possit in deterius commutari, & sic aliquando sanguinis missio adeò noxia esse potest, ut necem afferat.

Non secus medicamenta, purgantia per alvum & per vomitum, possunt aliquando juvare; aliquando nocere: attamen ex vi rationum vulgaris scholæ certè nunquam juvabunt, quia humores copiosi & pravi non sunt causæ febrium, sed potiùs exiguum fermentum in nervis è glandulis communicatum. Hoc autem non video, quomodo Catharticis remediis excerni possit,

possit, quia putare, quòd pharmacum vi quadam electiva & attractiva, veluti magnetica ex confusa massa humorum secernat, colligat, & asportet succos aliquos, relictis aliis omnibus salutaribus, videtur somnio simile. Potiùs dicendum, quòd Cathartica acredine & venefica vi, qua pollent, agunt mordicando, exprimunt succos, in vasis excretoriis glandularum, atque in vasis sanguineis contentos, eosque intra intestinorum cavitatem effundunt: eodem propemodum modo, quo Piper, & quælibet salia corrosiva, linguæ & faucibus obvoluta, copiosissimam salivam excernunt. Hinc inferre licet, quòd in prædictis purgationibus expelluntur humores omnes, in prædictis vasis existentes, sive boni & utiles, sive pravi sint; & hoc nomine utilis & noxia esse potest talis expurgatio.

Verum tamen est, quòd ex vehementissima commotione, quam afferunt Cathartica, potest motus fermentativus febrilis adeò alterari, ut in melius, aut in deterius commutetur, & sic casu pharmacum aliquando proficuum, aut noxium esse potest. Nihilominus in periculosissimis ægritudinibus expedit potiùs aleam dubiam, & periculosam tentare, quam certò interire.

Alio nomine Cathartica proficua esse possunt quia venefica vis salina eorum contendere, contemperare & dulcificare potest salia fermenti febrilis, (ut ex superiùs dictis colligitur) non secùs venenositas Cantharidum in vesicantibus eadem ratione aliquando proficua esse potest: sed hæc omnia non carent incertitudine; imò multoties fieri potest, ut valdè noxia sint.

Verùm si hæc, quam exposuimus febrium Theoriam, falsa & erronea non est, scilicet, si non valdè à janua aberravimus, non diffitemur, quòd progressu temporis certiora aliqua febrium medicamenta reperiantur ab eruditis & sagacioribus Medicis.

Hactenus Clarissimus Borellius.

Nos priusquam in hacce disputationum super febrium causis perplexitate, quid sentimus pronunciemus, duas rursus expendemus opiniones, primam quidem Francisci De-le-Boë Sylvii, alteram vero Michaelis Ettmülleri. Ille tum à bile, tum à lympha, tum à succo pancreatico, tum à saliva, sive sejunctim, sive simul vitiatis, adeoque varie, inter sibi invicem occurrendum, fermentescentibus, febres omnes, earumque symptomata ingeniose satis deducit. Hic, cum Helmontio maxima in morbis acido tribuens, ejus energiæ, tum per spirituum alterationem cor irritanti, tum per sui cum aliis succis fermentationem, in cordis ventriculis turgescentiam facienti, tum aliàs etiam in variis partibus operanti, quicquid febrium est accenset. Verùm præterquam quòd fermentatio omnis in superioribus satis superque explosa est, illique propterea in systemate causarum febrilium condendo minùs innitendum, quis non videt celeberrimum Sylvium dum Triumviratus sui partibus nimium studet, sæpius hallucinari; quippe à novo hoc, ut sibi videtur, invento, quasi alia Pandoræ pixide, omnes corporis humani morbos, tantùm non pedum clavos, eruit. At quid hisce immoramur? quandoquidem satis superque ab aliis viris cordatis qualitates ab hoc Autore, tum pituitæ intestinali a saliva vorata præcipue efformatæ, tum succo pancreatico ipsi ut & Discipulo suo Graeffio pro *παιδικῶν* salutato, tum bili, tum lymphæ, assignatæ, jam excussæ fuere, ruinosumque factum ædificium, quantacumque cum arte condecoratum, ipsis superextructum. Ettmüllerum quod attinet, dum acido & alcali totus attentus est, (quorum tamen insufficientia pro principiorum seu elementorum corporum naturalium, munere gerendo, non tantum probata est, sed etiam ulteriùs demonstratum, nec ab alterutro, nec ab utroque solis morbos solidè deduci) ex illo quasi malo genio quicquid malorum est effert, dum ab hoc è contra quasi bono genio remedia apta exquirit. At præterquam quod acidum & alcali pura, etiam de patronorum suorum sententia non reperiuntur, unde Clariss. Otto Tackenius tam anxiè alcali aliquod vacuum, hoc est particulis acidis non impræguatum, quasi hactenus sibi non visum, consectatur. Illustrissimus Philosophus Robertus Boyle acidum cum acido, alcalique cum alcali hostiliter agere probat, ac proinde signum solum pathognomicum ea interstinguens, & in hac lucta positum diruit, unde constare potest illa esse mera entia rationis per mentis abstractionem à Chymicis quibusdam recentioribus excogitata, nec ullibi in rerum natura versantia. In tanta opinionum varietate & confusione jam ut quid verosimillimum nobis videtur declaremus, non dubitamus ad sententiam Clar. Borellii accedere, quæ etiam ex parte cum Franc. Piens placitis convenit, nam uterque cordis irritationi motuum febrilium causam adjudicat, sed hic à sanguine eam deducit, dum ille à nervis & succo nerveo ipsam derivat; non opus est hic prædicti Franc. Piens hypothesim de irritationis memoratæ causis impugnemus, quandoquidem illud jam à præclarissimo Borellio in propriæ sententiæ explicatione & confirmatione confectum est. Succum nerveum quod spectat, quantumvis eum eliminasse sibi persuadeat Clarissimus Piens ut & alii multi, ad ligaturas & nervorum præcisiones, quæ sine tumefactione & stillicidio peraguntur, in negationis suæ probationem recurrentes, non minus tamen ille assertores suos & protectores impostèrum habebit; atque etiamsi non ita constaret de ipsius existentia, quis demum inficias ibit particulas acres per nervorum fibrulas tubulatas insinuari posse, quæ eadem vi qua convulsiones in artubus tam vehementes sæpe excitant, corpus cordis musculare, fibrasque arteriarum motrices varie exagitent, contrahant & contorqueant, unde præter horrores universales choream in febribus continuis, ut & in intermittentium paroxysmis ut plurimum ducentes, aliaque itidem symptomata magis ordinaria & à Clarissimo Borellio memorata, febres illæ proficiscuntur anomalæ, quæ cum pulsus debilitate, sanguinis retardato, & quasi represso motu, indeque nato algore continuo, vel per paroxysmorum intervalla tantum recurrente, motus suos perficiunt, de quibus omnibus quædam suprà diximus ubi de febris definitione verba fecimus. Focum istius acrimoniæ quod spectat, illum Borellius in glandulis me-

senterii ponit, indeque à nervis quasi exsugi arbitratur, nec multum ab hoc abludebat Fernelius, dum febrium, interque eas præcipue intermittentium, sedem in mesenterio constituens, partem illam pro Medicorum culina habebat; in uno revera differunt Viri Celeberrimi, quòd famosissimus Fernelius vias per nervos nequidem subodoratus, quicquid morbifici è mesenterio subrepere paratum erat per venas devehebat in sanguinis massam, at vero Borellius nervis ut jam diximus totum hoc munus tribuens, eos vitii in glandulis memoratis aggesti infaustos vectores facit, de quibus omnibus nullatenus opus est hic repetamus quæ jam ab Illustrissimo Viro abunde satis enarrata in superioribus vidimus. Clariss. Gulielmus Cole elaboratissimo ac ingeniosissimo suo de Febribus intermittentibus Tractatu omnino cum nostro consentit Borellio, dum per nervos causam earundem derivat; verùm in eo differt, tum quod non e glandulis mesentericis materiam febrilem à nervis hauriri, sed potius à glandulis totum cerebri corticem conficientibus, reputet; tum etiam quòd febres tantùm intermittentes illos agnoscere natales, continuas vero nullatenus affirmet. Nobis sanè quandoquidem obscurum admodum hactenus est, quales demum sint motus, ac etiam, ut innuit ipse Borellius, circulationes succi nervei, seu, quod aliis magis arridet, liquoris subtilis spiritus animales in varia sua officia vehentis, non etiam ita patulum est quis demum sit verus focus morborum quorum materia per ipsos in corpus propagatur, aut qualiter ab iisdem exsugatur, ac itaque non multum disceptabimus an in mesenterio, an in cerebro ipso, an in aliis etiam corporis glandulis, aut ipso spinalis medullæ tractu febrilis aggeratur fomes. Sed in eo quod magis clarum videtur subsistemus, rationibus scilicet à Borellio allatis, quibus abunde satis evincitur penes nervos omnino reperiri quicquid tragici, ac tumultuarii motus in febribus excitatur. Minùs præterea anxiè exquiremus differentiam causarum quæ febres aut continuas, aut intermittentes faciat, probabile tamen satis videtur eandem prope materiam tot insidias quantumcunque inter se primò intuitu diversas nobis struere, cujus scilicet, tum varii acrimoniæ gradus, tum varii motus, tum etiam succorum in toto corpore aggestorum (quibuscum admista turbas movet) varia indoles, tum ab alimentis, tum ab ipsa aëris in variis tempestatibus, varia etiam constitutione dependens: operationes variant. In succo enim nerveo non ita mordicus hæremus dum de febrium causis agimus quin itidem aliorum succorum in toto corpore, ut jam diximus, reperibilium miscelam agnoscamus, de quo sobriè ac verbô tantùm dixisse sufficiat, dum ad ea quæ praxim spectant præcipuè attendimus. Hic continuò adderemus quædam ex Præclarissimo Richardo Morton qui tractatum de Febribus novissimè conscripsit, verùm cùm commodius forsitan fuerit ea ipsius Autoris Curationi annexa perlegere, illuc Lectorem remittimus, scilicet ad Curationes jam jam è variis tradendas, ubi quid hac in parte afferat Illustrissimus Vir propriis ipsius verbis explicabimus.

De *Signis* tum *diagnosticis*, tum *prognosticis* videri possunt quæ suprà è Clariss. Bellini in febrium differentiis; *Curationem* verò generalem quod attinet illam jam propriis Clar. Francisci Piens verbis explicabimus. *Sic autem ille.*

Cum vero omnis Medicinæ ratio in eo consistat, ut Hominem in totum a morbo vindicet, morborumque vehementiam obtundat, Hipp. *in lib. de Arte*; adeoque non tantum Sanitati integræ tuendæ occupetur, verum etiam vacillanti suffulciendæ, ac collapsæ instaurandæ; per magni interest, ut juxta Nominis, Definitionis, Subjecti, Differentiarum, causarumque ac Signorum constitutionem, quæ jam sunt tractata, etiam Febrium Indicationes curativas internoscantur, ut, ordiendo ab iis, quæ sunt ad finem, hoc est, a Nobis notis: progrediendo ad finem ipsum, qui est Natura notus, quoquo modo utilitas hujus Tractatus promoveatur. Verè itaque & benè.

Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci.

Notandum verò in genere; omne, quod p. n. est, remotionem sui indicare, uti Gal. habet *lib. 8. meth. Med. cap.* 1. Hinc febrem, utpote affectum ex cordis irritatione p. n. ortum: remotionem sui quoque postulare lippis, & tonsoribus notum est, idcirco Medicorum auxilia implorat, illaque Medici est consulere. Si febris autem ex simplici effervescentia, ac fermentatione leni originem habeat, ad morbum convenienter respiciendum in curatione, adhibitis imprimis refrigerantibus, ac secundario (si siccitas adsit) humectantibus; Gal. *lib. 9. meth. Med. cap.* 14. Omnis febris, inquit, qua febris; humectatio, refrigeratioque remedia sunt. Hipp. etiam *lib. 1. Aphor.* 16. Quod si ex fermentatione febris ortum ducat, ad causam potiùs cura dirigenda est, & vel fermentum dispellendum, atque evacuandum; demonstravi enim calorem non esse febrium genus, nec essentiam; sed merum effectum ipsas consequentem, separabilemque ab iis, ac per intervalla ipsas adorientem; ideò ad illum indicatio non est adhibenda. In febribus verò malignis, morbificæ causæ præcipuè obsistendum, ac tam alexipharmacis, quàm discutientibus utendum.

Hæc vero curatio absolvitur duobus modis; vel Empiricè; vel dogmaticè: Medicina Empirica, (cujus Auctor fuit *Acron Agrigentinus*: qui neglectis rationibus, posthabitaque causâ, & naturarum investigatione, atque Anatome, experimentis utebatur, & in incognitis morbis ad similes affectus, & similia remedia confugiebat) ab Agyrtis, Circumforaneis, ac mulierculis petita, pluris apud vulgum æstimatur, imò haud rarò plus efficit, quàm quæ juxta exactam medendi methodum adhibetur. Floruit hæc secta potissimum apud Ægyptios, apud quos (ut ait *Herodotus*) singuli morbi singulos ferè Medicos habebant: Antiquior etiam ille erat Hippocrate: Scripsit Athenis linguâ Doricâ de Medicinâ librum unum. Remedia Empirica, quibus febres curantur, paroxysmum ingruentem sine aliquâ evacuatione arcent: Eaque vel intus adhibentur, uti succus plantaginis, atque Rosar. rubrar. Alumen, &c. Quatenus sanguineas particulas fermentativas figunt, constringunt atque arcent, undè accessionem febrilem impediunt: Cujus rei ratio; cùm sanguineæ particulæ in qualibet parte à motu fermen-

mentativo præpediantur, in cæteris impetuosius tumultuantur, adeoque à perturbatione illhac in toto sanguine concitata, liquoris ejus effervescentia spontanea, ac fermentatio disproportionata, paulo post sequutura inhibetur: Vel exterius applicantur, uti regioni cordis, carpis manuum aut plantis pedum: hæc etiam quandoque adeò prodesse vulgo notum est, ut quidam sub mulctæ cujusdam pœna, per ista remedia febris curationem polliceantur; cujus rei ratio eadem ac præcedens, scilicet quod sanguinearum particularum cum febrili materiâ effervescentia aut fermentatio inhibeatur, quippè à medicamento vasis alligato particulæ quædam spirituosæ, sive effluvia sanguineis particulis communicantur, quæ sanguinis particulas valde figunt, ac constringunt, aut fundendo & agitando velut præcipitant, atque ita febrilem fermentationem impediunt. Progressu autem temporis homines experientiæ allaborârunt addere rationem, & sic paulatim ante Hippocratem, apud *Cnidios*, *Rhodios*, & *Coos*, nova secta subnasci cœpit, quæ primò quidem dicta fuit.

Dogmatica, seu Rationalis, & jam verò ob admixtionem aliarum sectarum Dogmaticohermetica appellatur; seu Dogmaticospagirica: Veterum enim Medicinam maximam partem retinemus, sed auctam spagiricorum fundamentis, elegantioribusque medicamentorum præparationibus, utilia seligentes, noxiaque & quæ absurdè tradita rejicientes.

Hujus Dogmatis auxilia duplicis generis à me statuuntur: vel *Natura*, vel *Ars* (quæ Artis, & Naturæ instrumenta superant, ad Medicinam non pertinent) Illa Crisium auctor: hæc tam per *Venæsectionem*, quàm per *pharmaca* alterat, evacuat & roborat: vel ut aliis placet per Chirurgiam, pharmaciam, ac diætam. Quidam tamen Medici ac Doctores Chymici neque in sanguinis abundantiâ venam secandam, neque in cachexiâ purgandum esse dictitant, sed eo respiciendum, quo fermentatio particularum sanguinis sedetur, archeus consopiatur, & vitalis balsamus conservetur. Principio huic olim legitur *Asclepiades*, qui floruit ætate Pompei Magni, orandi Magister, nec satis in ea arte quæstuosus, qui ob id magni habitus, quod vim naturæ minime inferret, solum diæta, balneo, inunctione & frictione contentus. Multo tamen operosior hoc seculo *Helmontius*, qui totus in id occupatur, quo medicamentis & auxiliis Archei furorem mitigantibus, universam medendi rationem absolvat, irridens Galenicos, qui tot millia hominum purgantium usu, & sanguinis missione Charonti offerant. Quasi verò hisce solùm absolveretur Medicina; neque ampliùs de *V.S.* esset cogitandum, de Sudoribus, de Purgationibus, per quæ generosa remedia ipsa naturâ sponte & citra Artis opem, magnos & periculosos morbos sanat. Imò *Democritus*, teste *Plutarcho*, Helmontium, Asclepiadem, & nos doceat, Animalium nos summis in rebus esse discipulos. Canis enim ab aliquo nunquam institutus laxat quidem stomachum esu cujusdam graminis. Ibis, avis illa Ægyptiaca, rostrum tanquam *clysterem* in alvum insertans, haustum liquorem injicit, ut refert *Galenus*, item *Plinius*, rostri aduncitate, *inquiens*, per eam partem se periuens, quâ reddi ciborum onera maximè salubre est. Atque Ovidius:

De quibus exiguo est volucris devota labello
Corpora projectâ, quæ sua purgat aqua.

Unde etiam Phile:

Obstructionem autem ipsa (Ibis sc.) *solvit callidè.*
Geritque Clysteris vicem oris aduncitas,
Quo ventris infundens cavo salsuginem,
Excretiones humidas ani ciet.

2. in *Naturam*, quæ in morbis acutis & præcipitibus per hæmorrhagiam: hæmorrhoides, fluxum mensium, per diarrhœam, quoquam impetu se relevat. 3. in *se ipsos* hoc ipso fiunt injurii, cùm id idem expediunt contraria sua methodo, quod ordinaria illa facere consuevit: nam cùm fermentationem anodynis inhibeamus peccantium particularum, nonne id etiam facit purgatio, nonne eandem aufert *V. S.* 4. nisi præstarent, accessiones febriles extemplo non tollerentur, uti ex praxi quotidianâ cuique notum est, purgantia sub initium paroxysmi exhibita, febrilem insultum protinùs coërcuisse. 5. neque illa Empiricorum curatio, cum, ingruentibus Arthriticis doloribus, partem affectam profunde scarificant, & *V. S.* frequentiùs instituunt, de nihilo est. 6. cùm vero ajunt, præcipitantibus commodiùs hoc posse expediri, ecquis nescit purgantia optima esse præcipitantia, neque tantum præcipitantia quantum simul expellentia: Ut taceam quod præcipitantia adhibere in magnâ humorum fermentatione disproportionatâ, uti in febribus ardentibus multo sit deterius ipsa purgatione & *V. S.* 7. si hoc non sufficiet, vel satisfaciet illis, subsumimus ex Hippocratis mente *lib.1. Aphor.6. Ad extremos morbos extrema exquisitè remedia optima*: Sed *V.S.* & Purgatio sunt extrema remedia. Ergo.

Cùm itaque *Asclepiades*, *Chrisippus Cnidius*, *Erasistratus* & *Aristogenes* Medicus, necnon *Helmontius* in nullo morbo venam secabant, uti dictum; Alii è contrario tam audaces erant, ut nullo demùm in morbo ab ea abstinerent, quos *Galenus* summâ cum ratione rejicit; est enim *S.V.* tempestivè & cum ratione administrata multorum affectuum præsens remedium, eadem in multis aliis morbis summè nociva.

Quæritur tamen, an *V. S.* sit adhibenda in omnibus febribus fermentativis? Galenus docet *lib.11. Meth. Med. cap.15. Saluberrimum est in omnibus febribus, quas putrescens* (potiùs fermentalis) *humor concitat, non continuus modo, verùm etiam reliquis, venam incidere.* Sed addit: *ubi nec ætas nec vires prohibent: Levatâ scilicet quæ corpus nostrum regit, Naturâ, exoneratâque eo, quo uti sarcinâ premitur, haud ægrè, quod reliquum est, vincet: Itaque proprii muneris haud oblita, & coquet,* (hoc est digeret & separabit) *quod concoqui est habile; & excernet, quod potest excerni.* Deinde, ut fermentationis impetus utcunque sistatur, Venæsectione opus est; sanguis enim velut vinum fermentatione turgens, aperto vase, subsidit: Licet autem in Venæsectione non parum utilium spirituum cum sanguine effluat, & exspiret, hi tamen ipsi detenti fermentationem, ac effervescentiam intenderent, æstumque augerent: at remittente fermentatione immodicâ, ipsa Natura meliori conatu mox damnum compensat.

Vena itaque si sit secanda in febribus, ea in principio fieri debet juxta Hippocrat. *lib.* II. *Aphor.*29. *Incipientibus morbis, si quid movendum videatur, move: Vigentibus autem quiescere multò præstat.* Ac eò quidem citiùs, quò morbus velociùs ad augmentum contendit. In reliquis verò præparatio humorum disproportionatorum, extra vasa consistentium, ac fermentum suggerentium, necnon evacuatio aliqua eorundem, Venæsectioni præmittenda est. Plura de hac re, qui desiderat, legat Augen. *lib.*5.*de curat. per sang. mission.* Sylvaticum *Controvers.*40. *Cons. problem. Med. Decad.* I. *quæst.* 3. Itemque *Tom.* I. *Disp.*18. *Coron. de Venæsect. quæst.*12. *pag.*335. Dom. Sennertum *Tract. de feb.* Jacob. Primeros. *lib. de feb.* De cucurbitulis, scarificationibus, &c. Posteà in specie; hic tantùm in genere de evacuatione pauca dicenda.

Pharmaciam quod attinet, antequàm de eâ agamus, de coctione aliquid dicendum. Est illa principaliter Naturæ opus, in quâ, ceu alicubi *Galenus* ait, Medicus spectatorem agit: Quo tempore nihil temerè movere expedit, estque hujus operis index clarissimus ille Naturæ motus, qui crisis vocatur, prius non apparens, quàm causæ morbificæ in meliorem statum mutatio præcesserit.

Quærenti itaque, utrùm coctionem ejusmodi Medicus accelerare teneatur? Resp. ex *Hippocrate*, nonnisi virium robur conservando per similia non contraria, aut protinùs quiescere: Methodum hujus conservationis *lib.* I. & II. *Aphor.* tùm *lib. de victûs rat. in acutis* annotatum invenimus. Sed pergendum est & ad expulsionem materiæ peccantis, quæ opus non solius semper *Naturæ*, sed etiam *Artis*, seu Medici. Naturæ, ut in crisi κριδαιρόμενοι αὐτόματοι liberati ultrò aut sponte: prout loquitur Hippocr. *lib. de veter. medicin.* Medici, ὑπὸ φαρμάκου à pharmaco, quod de purgante intelligendum, vox præcedens καθαιρόμενοι innuit. De hisce vocibus lege sis ἐπικριδαρία Dietericinas in *Jatreo Hippocratico.*

Cùm verò *Purgatio* duplicem habeat apud *Hippocratem*, & Dogmaticos significationem: Primò significat, humorum, qui suâ quantitate, qualitate aut motu molestant, evacuationem, sive naturâ, sive arte factam, per quamcunque regionem, e. gr. vomitum, sudorem, urinam, nares, tussim, alvum, uterum; Secundò solam disproportionati humoris evacuationem per alvum tantùm, ope medicamenti factam notat: Prior significatio habetur, *com.* 4. *in* 6. *de morb. vulg.* Posterior in eo Aphorismo: *qui benè corpore habent, difficulter ferunt purgationes.*

Aloisius Mundella Vir sane alioquin de re medicâ optimè meritus purgationes (uti fert Valeriola *in loc. comm. lib.* 3. *cap.* 16.) in febribus acutisque morbis ita explodit, aversatur, damnat, ut vix locum in medendo illis relinquat *Epist.* namque, 10. *lib. Epist. Medicinal* rursusque, *Epist.*22. ita solventium medicamentorum in febribus usum contemnit, ut priori Epistolâ affirmare non vereatur, nullam à Galeno *lib.*11. *Meth. Med.* de solventibus Pharmacis mentionem esse factam; altera autem Epistola ita medicamentorum solventium noxas exaggerat, omissis, quas præstant utilitatibus. De hac sententiâ quoque *Helmontius* fuit.

Contra quam & summorum Medicinæ principum virorum Hippocratis puta, Galeni, Pauli, Aëtii, Abvalibn-sinæ, &c. Inconcussa, & Medicinæ auctorum omnium concors assensio, ipsaque experientiæ fides attestari, comprobareque firmissimo testimonio videntur. Galenus *lib.* II. *Meth. Med. cap.*10. quoque dicit, quæ obstruunt, detersa, dissectaque, per *alvum*, urinas ac sudorem ea evacuare tentandum. Idem etiam *eodem lib.* de quo *Aloisius* mentionem facit. Hic igitur expressis verbis in utroque loco *Galen.* purgationes in febribus adhibet. *Helmontius* verò Soli obloquitur: Plurimùm hic purgantibus pharmacis loci est: illa enim febrium materiam expellunt. Et hoc est quod, restrictâ alvo, crescant indispositæ, ac febriles particulæ, & hinc gliscant febres. Forsan *Helmontius*, ut *Asclepiades*, à C.Celso sublevari potest. *Vomitum*, inquit hic, *rejecit & rectè, si eo homines vorandi facultatem moliuntur. Paulò etiam longiùs processit. Idem purgationes quoque eodem volumine expulit. Et sunt hæ perniciosæ, si nimis valentibus medicamentis fiunt. Sed hæc tamen submovenda esse, non est perpetuum, quia corporum temporumque ratio potest ea facere necessaria, dum & modo & nonnisi cum opus est. Ita non ex toto res condemnanda est.*

Quæritur, an Purgatio in principio conveniat? nam Hippocrates *lib.*1. *Aphor.*22. inquit; Materia cocta purgatione est educenda, non cruda: coctio tantum fit in statu, cui succedit declinatio, in qua tantum videtur purgandum, etsi enim morbus solutus esse videatur, reliquiæ tamen permanent, quæ solent facere recidivas: Cocta autem sunt purganda, quia materia sequax est, nec resistit medicamento purganti, dein naturæ motus sequendus, quæ primum coquit, separant, postea purgat: Ex hisce itaque negarunt esse unquam in principio purgandum. Quidam purgationem distinguunt in eradicativam & minorativam, quæ partem tantùm materiæ morbificæ demit dicuntque minorativam in principio convenire posse, eradicativam autem tantum perfectâ coctione, & absolutâ. Sed in harum vacuationum explicatione non satis consentiunt: Nam quidam omnino minorativam istam purgationem derident, aut si detur, negant tamen eam ante coctionem convenire. Alii definiunt minorativam, quæ partem materiæ morbificæ subtrahit; eradicativam verò, quæ universum humorem: At si ita est, raro eâ purgatione utemur, etsi enim interdùm quando humor paucus est, unico dato cathartico totus vacuari potest, tamen id raro contingit, cùm sæpiùs cogamur catharsin iterare, nec satis tutùm sit talem purgationem, quæ præterquam, quod non semper succedit, corpus præterea in multa pericula præcipitat, aggredi. Sed quid de Epicrasi, quæ paulatim tantùm humores concoquit, & expurgat, dicturus illi. Præterea purgatio instituitur in morbis ad eorum curationem, undè purgare tantùm in declinatione, curato scilicet morbo, aut inutile est, aut saltem id non fit ad curationem, sed tantùm ad præcavendam recidivam, quæ a priori morbo distincta est. Demùm per blanda & minorantia pharmaca, sed sæpiùs repetita universum humorem disproportionatum haud rarò expurgamus, uti Apozematis nostris in quatuor, vel plures doses institutis, & violentis pharmacis aut semel tantùm,

aut minore dosi exhibitis partem saltem educimus, unde confundi possunt istæ duæ vacuationes, si minorando, uti loquuntur, eradicamus, totumque humorem vacuamus.

Aliter igitur istas purgandi rationes explicandas censeo, ut eradicativa illa sit, quæ particulas fermentativas disproportionatas totas educere, & expurgare apta est, sive in unica dosi, sive pluribus exhibitis præstat, ut Rhabarbarum, Jalappa, Resina Jalappæ, Resina Scammonii, Hydrocatharticon Turqueti, Calomelanos Turqueti, quæ si sæpius, debitaque quantitate exhibeantur, omnes humores febriles purgare apta sunt; minorativa illa sit, quæ non humores febriles disproportionatos, sed & illos in primis viis latitantes educit, ita ut hujusmodi medicamentum naturâ sua nunquam ipsum morbum curet, cum natura sua nullam morbi partem demat.

Sitque 1. conclusio; leniens medicamentum, seu minorans utiliter in morbi principio administratur, cum quia primam regionem expurgat, cujus impuritas morbum fovere potest, cum quia alias nec venæsectione, nec aperientibus pharmacis tuto uti licet. 2. Conclusio: Medicus interdùm regulariter operatur, interdum coacte, &c. Regulariter non debet in principio purgare, quoniam humores crudi etsi possint esse tenues & parati ad expulsionem, tamen non sunt à reliquis separati, vixque non solent esse apertæ. Coacte autem potest purgare in principio, quando particulæ fermentativæ turgent. 3. Conclusio: non est semper expectanda perfecta concoctio ad purgandum, sed sufficit qualiscumque, ideò licet in principio & augmento quando coctio incipit apparere, catharsin instituere; uti enim particulæ disproportionatæ coquuntur, & sequestrantur per partes, ita & per partes evacuantur: Id maximè apparet in chronicis febribus & longis, ubi alternis purgare solent Medici, & præparantibus uti.

Vomitiones quoque mortalibus sunt, teste *Plinio*, in remedium excogitatæ: At eas *Asclepiades* condemnavit: sed haud ex toto, si *C. Celsum* audiamus. *Ejectum esse,* inquit hic, *ab Asclepiade Vomitum in eo volumine, quod de Tuendâ Sanitate composuit, video, neque reprehendo, si offensus eorum est consuetudine, qui quotidie ejiciendo vorandi facultatem moliuntur.* Cæterum sua cuique natura sit cognita: Quidam ex facili vomunt: *Nota habet,* Seneca *inquit, quisque sui corporis vitia, itaque alius vomitu laxat stomachum, alius interposito jejunio corpus exhaurit & purgat.* Multi jam saturi haud ægre, quicquid biberint, vomitu remittunt. Cuidam quoque stomachus musculosus & ad id valdè aptus teste *D. D. Bartholino* contigit. Contra multi jam ebrii vomendo interiêre. Sanè Hippocrates, *in lib. de inter. eff. tex.* 47. vomitum conducere arbitratur. Mos olim fuit apud Ægyptios & Chaldæos pro conservanda sanitate, quolibet mense vomitum ciere, uti referunt Diodorus Siculus ac Herodotus: quem morem laudat Hippocr. dum *lib. de insom.* scribit, salubre esse bis in mense vomere, & 3. *de diæta*, humidiores, *inquit*, debent vomere ter, sicciores bis. Legitur etiam in Ecclesiastico *cap.* 31. de vomitu præceptum dignum prorsus: *vers.* 25. *Et si coactus fueris in edendo multum, surge e medio & vome: & refrigerabis te, & non adduces corpori tuo infirmitatem.*

Cæterùm, quæ Vomitum cient, ea collegit *D. Joh. Freitagius*, item *Claudius Deodatus. D. Joh. Walejus, Sennertus*, aliique; uti sunt Syr. vomitivus Prevotii. Syr. Emeticus Gr. Horstii. Electuar. Diasar. vomitivum Fernelii. Tartarus Emeticus purgans. Elixir. Emeticum Vegetabile. Syrup. Emeticus Zvvelferi. Vomitorium Heurnii. *Aqua Benedicta Rulandi & Freitagii.* Sed quod absque ullo quoque periculo à me in febribus aliisque morbis in praxi usurpatur, est Sal Tartari Vitriolati.

Nec tantùm per alvum & vomitum, sed per urinas & sudores corpus in febribus evacuamus. *Diuretica* itaque, seu urinas moventia, quandoque cum fructu in febribus exhibentur, præsertim in intermittentibus, si natura eodem vergat; & nulla magna humoris quantitas & crassities obstet: Propinanda vero imprimis post alias evacuationes: ac temperatiora ex iis eligenda, quæ simul meatus aperiendi, febrilemque materiam attenuandi vim habent; uti Rad. fœnicul. Apii, Petros. Asparag. Saxifrag. Sisymbr. Ononid. rubr. tinctor. &c. Herb. Saxifrag. Herniar. Abrotan. Agrimon. sem. dauci. fœniculi. Baccæ Juniperi. Lauri. Sal. Prunell. Spiritus Salis, Vitrioli, Sulphuris, Tartari. ol. junip. veri. Vide sis amplius *Schroder. Sennert. Walejum. Heurnium* aliosq;.

Cum autem varia sint *diuretica*, non est promiscue quibuslibet utendum; nam si febris sit vehemens, febrilisque materia copiosa, benignioribus utendum, minusque calefacientibus, ne vehementioribus agitatus humor & ad angustos meatus deductus obstructiones plurimas pariat: Leviora quoque sufficiunt, si natura jam eo inclinet. Quod si febris sit remissior, febrilis materia crassior, corpusque aliquando repurgatum, validioribus uti commodiùs poterimus.

Per *Sudorem* autem evacuari solet febrilis materia, quæ tenuis est serosa, & biliosa: Hæc *Sudorifera* in quibusvis febribus, circumspecto Medico, conveniunt ad fermentativarum particularum in massâ sanguineâ hærentium discussionem: In intermittentibus tamen ac periodicis continuis, tutiùs post humorum præparationem ac purgationem exhibentur; idque eo tempore commodissime, quo natura ipsa humores movere aggreditur, nempè vel horâ circiter ante paroxysmum, quo scilicet instanti exacerbationi præripiatur febrilis materia, ac causa intercipiatur; vel in paroxysmi fine, quò reliquiæ fermenti, jam magis ad motum aptæ, dispellantur, & ejiciantur. Ubi vero crisis aliqua per vomitum, vel alvum, vel hæmorrhagiam initat, à Sudoriferis, ne operatio naturæ turbetur, tantisper supersedendum.

Sunt itaque sudorem moventia omnia acria, & tenuium partium, quæ non peculiari facultate, sed summa humores extenuandi vi sudores concitant: Sed non tantùm acria, sed etiam quædam modicè calida, uti decoctum Chamæmill. Syr. S. Ambrosii. præterea quædam majori vi, ut Guajacum, Rad. Chynæ sed hisce rarò in febribus solemus uti, nisi in chronicis, lentis, velut dicemus in specie. Communiter autem conveniunt Sales ex Card. Bened. Absinthio. Fumaria. Scordio. Centaur. Minor. Tamarisc. &c. Item Hydrodiaphoreticon Turqueti. C. C. PP. Diasc. Rob. Sambuci Cortex Peruviana. Trochisc. de Vip. Theriac. And. Mithrid. Sp. de Cor. Cer. &c.

Nunc

Nunc de *Acidulis, Thermis, & Guccis*, dicendum: *Reinerus Solenander* prodit, nec *Graecos*, ut *Hippocratem*, *Aristotelem*, *Galenum*, *Aetium*, *Oribasium*, nec *Arabes*, nec *Latinos*, nec denique recentiores auctores, ut *Michaelem Savonarolam*, *Barth. Viottum*, *Mengum Blanch. Hugolinum*, *Gentilem Fulgi*, naturam Calidorum fontium sat peritè exposuisse. *Hippocrat.* quidem Thermas *Meli* tantum commemorat: Unde *Prosper Martianus*: hic homo medicamentis omnibus incassum adhibitis ad Thermales aquas, ut a pruritu sanaretur, *Melum* petit, quod *Hippocrat.* adeo manifestis verbis asseruit, ut non satis mirari possim Valesium, qui eas aquas dulces fuisse existimavit: Quia si hæc *Balnea* aquæ dulcis ubique parari possunt, ad quid ivit in *Melum*, ubi sunt calidæ *Balnea*, uti *Hippocrat.* ait. Ex recentioribus *Bartholomaeus Montagnana* septem Balnea optime exequitur, sicut *Balneum Aponense*, *S. Petri*, *Nova Domus*, *Montis Groti*. *S. Bartholomaei*. *S. Helenæ*, *Montis Ortonis*. Plura enumerant *Vidus Vidius* & *Fallopius*. Consuli quoque possunt *Menghus blanchellus*, *Jacobus de Dondis*. *Johan. Anton. Pantheus*, *Ludovicus Pasinus*. *Johan. Francisc. Brancaleo*. *Nicol. Massa*, De hisce Thermis naturâ vel arte factis apud *Horstium Sennertum* aliosque viros videri potest, utrum in febribus conducant necne: Curiosus enim eorum apparatus apud nos desiit, vixq; unquam nisi in Hecticis eo utimur.

Diætam febrium quod attinet: Rectè scribit *Hippocr.* 1. *Aphor.* 1. non solùm Medicum, sed & astantes, & ægrum officio suo fungi debere, alias remedia administrari commode nequeunt, si quæ rectè Medicus præscripsit, adstantes aut intempestivè adhibent, aut inconsulto Medico aliquid circa ægrum moliuntur, quod postea ipsi futurum est nocivum. Solent enim Mulierculæ, quæ ægrotantibus inserviunt, tam affines etiam, quàm amici ægrum invisentes, cibos obtrudere quam plurimos, & sæpiùs ad vires, uti ajunt, sustinendas. Victus verò ratio omnium maximè virium incolumitatem spectat, per accidens enim curationem. Consistit itaque in quantitate, qualitate, & utendi modo.

Quantitatem quod attinet. Notandum, ægrotos habere latitantes intus causas morbificas, quæ igni naturæ ac viribus vim inferunt, cibus autem etsi sua natura conservare soleat, causas tamen febriles non debellat. *Corpora impura, quo plus nutries, eo magis lædes.* Hipp. 2. *Aphor.* 10. Quod observare debent omnes, qui dùm ægris opem ferre gestiunt, in certam perniciem illos detrudunt: & sive Medicus quippiam aut imperarit, aut prohibuerit ex arbitrio tamen faciunt, quicquid lubet. Ventriculus enim in febricitantibus languidior est, idcirco cibum probè non concoquit, sed potiùs ab humorum ob particulas febriles disproportionatorum copiâ & fermentatione corrumpitur, sicque febrili causæ fomentum præbet: Hinc Hippocrat. 7. *Aphor.* 65. Si quis cibum febricitanti dederit, ut sano robur, sic laboranti morbus. Febres vel sunt acutæ, vel acutissimæ, vel longiores: In acutissimis, quæ quatuor diebus judicantur tenuissimo victu utendum, quia habent brevissimum principium & augmentum, & mox ad statum properant, statim extremos habent labores, Hipp. Sed quæ minùs sunt acutæ, non adeò tenuem victum postulant, semper observando ut juxta statum tenuior sit quàm in principio, quia natura tum humorum pepasmo intenta non debet revocari ad alimenti pepsin. In febribus porro vel materiam morbi spectamus vel vires: Materia cùm concoqui & evacuari postulet, nullum cibum desiderat, viribus autem inedia, tenuisque victus nocet, eas enim atterit: Igitur semper vires spectandas esse docet *Abvaljibn-sina*; Item Hipp. 1. *Aphor.* 7. & 8. Item 1. *Aphor.* 9. Galen. Item observari debent Regiones, anni tempus, ætatem, & morbum, in quibus febris expedit, aut non, juxta *Aphor.* 11. & *lib.* 2. *Aphor.* 34.

Qualitatem quod attinet: Solent itaque mulierculæ haud raro febricitantibus cibos varios, quos roborantes vocant, offerre, uti cerevisiam crassam cum nuce moscata, cinamomo decoctam, alioque, quos variis nominibus appellant: imò urgent sæpè ad solidos cibos capiendos; licet hæc omnia satis imprudenter. Et quidem 1. solidi cibi febricitantibus sunt valdè importuni, cùm à ventriculo concoqui probè non possint. At quæ sorbentur, faciliùs vincuntur, citiùs alunt; hinc sorbitionibus potiùs quàm cibis solidis alendos ægros suadet. *Hippocr.* variis in locis: Ejusmodi enim diæta natura citiùs roboratur, nec revocatur a pugna quàm invivit cum morbo. *Facilius est refici potu quàm cibo.* *Aphor.* 11. *lib.* 2. ubi per potum quicquid sorbendo sumitur, intelligit, uti interpretes advertunt, vide sis Cor. Celsum *lib.* 3 *c* 6. Galenum *in comm. lib.* 1. *Aphor.* 16.

Vivendi modum quod attinet: Solent namque mulierculæ cibos febricitantibus offerre, quando minime oportet. Ubi sciendum, in febrium accessionibus à cibo prorsus abstinendum, juxta Hippocr. *Aphor.* 11. *lib.* 1. & 19. ejusdem libri: Quâ in re hoc nostro tempore non parum peccatur, in quo plurima pars indiscriminatim alant ægros, nulla observatâ temporum ratione. Natura enim dum in accessione adversus morbum decertat, conficiendo alimento minùs intenta est, quo fit ut ille incoctus febrem ejusque symptomata augeat: Quæ autem damna ex importunâ cibi oblatione succedant, docet Hippocr. 4. *de acutis*. Quæritur tandem an illis febribus, quarum accessio tam longa est, ut fermè statim a declinatione novus instet paroxysmus, in statu exhibere cibos conveniat, an in declinatione? Quidam deteriùs esse putant, cibum largiri in principio paroxysmi, quam in statu, invadente enim febri, irritatur ignis naturæ, pulsus depravatur, cor magis læditur; hinc virtus labefactata cibum commodum non coquit, cruditates augentur, fermentatio disproportionata gliscit, particulæ vaporosæ plurimæ ex alimento malè fermentato, & accenso suscitantur, sic periculosior fit paroxysmus & mors interdùm ex ignis naturæ irritatione, ac suffocatione contingit, quod enim in principio commissum est erratum, aliis temporibus etiam communicatur; undè *Hippocr.* ptisanam dare, cùm pedes sint frigidi, vetat: Hinc error committitur à mulierculis, quæ in febribus, quando toto corpore frigescunt ægri, potus & actu calidos, & multùm calefacientes propinant, ut molestum illud frigus abigant: Cùm potus tamen præsertim calidus faciliùs corrumpitur, & febrilem fermentationem exasperat,

asperat, in principio itaque nihil dare satiùs est, at cùm calor ad pedes descenderit, aliquid dare licet. Sed in statu tantum non est periculum. Alii his omnino adversantur, cùm virtus in statu plus laboret in corpore universo, quàm in principio. Attamen prior sententia ob rationes supra dictas probabilior est, falsum enim est virtutem plus laborare in statu, quàm in principio paroxysmi, pejus enim est virtutem opprimi, quam à calore irritari & alterari. Sunt tamen corpora quædam biliosa, calida ac sulphurea sensus exquisitissimi, quæ cùm pluribus laboribus, copiosoque victu uti soleant, nisi cibus detur in paroxysmi initio, incidunt in Syncopen, Marasmum; cujus Historiam narrat G. l. 10. meth. cap. 3. de quodam juvene, qui æstate Tertiana laborans, nisi in accessione cibum capiebat, incidebat in Syncopen. Casus tamen rarus est & non omnes cholerici hisce periculis sunt obnoxii. Denique omnia ea plurimi, qui temere Medicinam faciunt, ignorant, qui tantùm id sibi negotii credunt solum dari, populo ut placerent, & videantur esse de viribus ægri solliciti, quarum tamen conservatio non ex verbis sed commoda remediorum administratione dependet: Sic, uti nimis austeros Medicos non probo, pejores sunt nimium indulgentes, qualis, pro exemplo olim erat Romæ Asclepiades, qui ægris concedebat Balnea, vinum, carnes, & quicquid ægris gratum erat & optatum, sicque mentes civium Romanorum mirabili artificio ad se trahebat, haud dubie non sine insigni multorum pernicie: Nos vero scribimus, experientia edocti: Ne quid nimis. Nam.

Balnea, Vina, Venus conservant corpora nostra:
Corrumpunt eadem, Balnea, Vina, Venus.

Omnia (uti de aliis rebus antea dixi) ad Diætam pertinentia, quia cum non sint generalia, in febribus particularibus sunt tractanda.

Quoniam genus Mortalium adeò in suam perniciem ruat, ut non tantum contra rectam medendi methodum obluctetur, & Medicos ludibrio habeat, verum etiam pentacula sive amuleta quædam in febribus excogitet, in genere hic aliquid ideò dicendum restat, cùm omnes febres in genere hisce curare posse dicant. Nonnulli idcircò hæc Amuleta excogitarunt, uti Zenexeton Paracelsi, cui magnam pesti propulsandæ virtutem inesse multi arbitrantur; sed quia ea ipsa immensis superstitionibus referta sunt, iis quoque à nemine fidem adhiberi velim; cùm similia vix unquam sine expresso aut implicito pacto Diaboli effectus suos sortiantur. Quidam confugiunt ad nescio quæ Amuleta Sacra, variis literis, characteribus, crucibusque intricata, quibus Deum Opt. Max. tanquam ad sensibilia signa cogi posse putant: Sed hæc uti impia sunt, sic à Cordatioribus Ecclesiæ Pastoribus merito tanquam innumeris Diaboli illusionibus exposita, proscripta sunt. Ex quibus multis hic in gratiam Lectoris unum sat superque jam notum vulgatumque apponam, ut fraudibus cognitis ab hujusmodi maleferiatorum hominum inventionibus unusquisque abstineat.

Sic igitur se habet.

† Z. † D. I. A. † B. I. Z. † S. A. B. † Z. † . H. G. F. † B. E. R. S.

Quorum characterum hujus *Amuleti* superstitiosi ajunt hanc esse explicationem.

† *Crux Christi salva me.*
Z *Zelus domûs Dei libera me.*
† *Crux Christi vincit & regnat, per lignum Crucis libera me Domine ab hac febri.*
D. *Deus Deus meus expelle pestem seu febrem de loco isto, & libera me.*
I. *In manus tuas Domine commendo animam meam, & corpus meum.*
A *Ante cœlum & terram Deus erat, & Deus potens est liberare me ab hac febri, seu peste.*
† *Crux Christi potens est ad expellendam febrem & pestem à loco isto.*

Et ita de reliquis characteribus. Verum cùm hæc scripta ejusdem omninò formæ sint cum innumeris aliis, quæ hominibus maleferiatis, & cum Dæmone haud raro pactum habentibus, ad alios effectus similes, impiè excuduntur & superstitiosè adhibentur: dicendum ea prorsus suspecta atque scandali plena esse, eaque propter, eorum usum cavendum esse. Nec refert, quod horum *Amuletorum* characteres sic explicari possint, ut sint versuum quorundam Psalmorum, similiumque precum initiales literæ. Nam præterquam quod iidem characteres se ipsos ad id indeterminati sint, possintque à Dæmonis ministris ejusmodi *Amuleta* credentibus in sensum prorsus oppositum detorqueri; adhuc tamen ex hoc talis *Amuleti* usus reprobandus est, quod eo modo nudis characteribus & crucibus consignatum & in corpore gestatum, exinde insignem & singularem, aut certam vim ad effectus suos habere superstitiosius existimetur. Atque hæc etiam de hâc materiâ difficillimâ, & apud veteres obscurissimâ dicta in genere sunto: sed breviter. Si quæ tamen obscura & dubia in re hoc modo à paucis tractata occurrent, ista non priùs rejicere aut damnare decet, quam meliora fuerint substituta. Ideoque, Lector Benevole.

——Si quid novisti rectius istis,
Candidus imperti: si non, his utere mecum.

Hactenus *Clariss. Plens*, cui continuò subjungeremus Curationes Febrium ex aliis variis, secundum methodum nobis familiarem, n. de Lectoris nostri commodo magis futurum crederemus si rursus duas hic prius attexemus methodos curatorias; primam scilicet qualem illam habet Autor Praxeos Chymiatriæ rationalis qualiscunque demùm ille sit; alteram verò qualem ipsam exhibet accuratissimus Richardus Morton in sua πυρετολογία seu exercitationibus de Morbis universalibus Acutis. adjectis utriusque circa Febres ratiociniis, quæ quidem apud illum paucissimis verbis secundùm principia Philosophiæ Carthesianæ, ac Chymicorum explicantur: Apud Clariss. verò Morton, secundum sententiam eorum qui ad Systema Nervosum Febres referunt, nervosè traduntur. Veniant itaque primò Capita de Febribus, quæ in

Praxi Chimiatrica Rationali reperiuntur, *decimum octavum* scilicet ac *decimum nonum*.

Febris est mala & perturbata sanguinis mistura, varia producens symptomata.

Divisio febrium est *duplex*, aut propter durationem & intervalla quædam, aut propter symptomata urgentia.

Differentia propter durationem est etiam *duplex*, vel *continua*, vel *intermittens*.

Continua dicitur febris quæ à primo momento invasionis permanet usque ad ultimum momentum suæ durationis, absque ulla remissione.

Continua est etiam aut *ephemera*, sive *diaria*, quæ per unum permanet diem: aut *synocha*, latinè *continens* dicta, quæ per plures dies durat.

Synocha febris est aut *acmastica*, quæ nec accrescit, nec decrescit: aut *epacmastica*, quæ continuo accrescit, aut *paracmastica*, quæ perpetuò decrescit.

Continuis annumerantur, quæ aliquas exacerbationes & remissiones habent, & sunt 1. *quotidiana continua*, quæ quolibet die remissionem habet: 2. *tertiana continua*, quæ tertio die remissionem habet. 3. *quartana continua*, quæ quarto die remissionem, sive exacerbationem habet.

Intermittens est *febris*, quæ post intervalla nunc breviora nunc longiora, diversis redit paroxysmis.

Intermittens dividitur propter intervalla, 1. in *quotidianam*, quia quotidie novus redeat paroxysmus præcedenti respondens: estque *duplex* vel *triplex*, quoties eodem die duo, tresve sibi proportione varia successivè respondentes producuntur paroxysmi. 2. in *tertianam*, quando tertio die novus redeat paroxysmus: estque *duplex* vel *triplex*, quæ ex duobus tribusve tertianis constat, sive in duplici eodem die bini, aut alternis diebus singuli revertantur paroxysmi: sive in tertiana triplici uno die bini, altero unus, aut quandoque uno die terni, altero nullus infestent paroxysmi. 3. In quartanam, dum post duos intermissionis dies revertatur paroxysmus: estque duplex vel triplex. 4. In quintanam, sextanam, quæ aliquando observantur.

His febribus intermittentibus adduntur vagæ.

Causa febris synochæ est sal & sulphur volatile, quod vel propter acrimoniam & volatilitatem à pituita in foco febrili retineri nequit, vel quia ipsa pituita tam mollis & fluida est, ut acrimoniæ fermentorum pro tempore resistere non possit. Causa vero quotidianæ intermittentis est materia salino-pituitosa; sed in tertiana intermittente est materia acido-austera, nec non pituitosa. In quartana autem intermittente, est materia acido-austera, nec non pituitosa. In quartana autem intermittente, est materia magis iscosa & terrestris, salibus rigidioribus & crassioribus constans. In febri vero maligna sive pestilentiali est materia sive fermentum peregrinum non tantum valde activum, sed insuper acre & corrosivum sanguinis mixturam & fermentationem valde turbans & coagulans.

Solem ad non quotidie demittere effluvia subtilissima motum & vitam sublunaribus cunctis tribuentia, & conservantia, cuique varias anni tempestates consideranti manifestum est.

Hyeme enim propter obliquum solis situm ad terram pauci, & non nisi valde obliqui ad nos derivantur radii, ac propterea motus, & in quibusdam etiam ipsa vita, pro tempore quasi suffocata videtur: torpent ranæ, muscæ immobiles jacent, privantur suis foliis arbores, semina terræ commissa otiosa jacent, nec illorum principia activa ab universali hoc fermento in actum educuntur, & pleraque quasi mortis imagine sopita jacent.

Verùm succedente vere, soleque altius supra nostrum horizontem ascendente, radiosque copiosiores magisque directos ad nos mittente, omnia quasi reviviscere, & ad novam vitam revocari videntur subtilissimis materiæ primi elementi efflu. us, horum principia activa in actum educentibus, nec hic materiæ subtilissimæ transfluxus solummodo locum habet in inanimatis, sed propter suarum particularum tenuitatem quorumvis animalium vitam & motum dirigit, cujus luculenta observare licet experimenta in brutis, quæ tempore veris in æstum concitantur venerium, ex agitante materiæ primi elementi partes illorum seminales liberiori motu, quæ per totum hyemis spatium non nisi languido concitabantur motu, qui furor tandiu durat, donec particulis salino-sulphureis volatilibus discussis, sanguis ad pristinum redeat temperamentum, imò hæc particularum seminalium agitatio tam vehemens est in quibusdam, ut quædam bruta in furorem vertantur, & licet cicurata nullorum suorum dominorum habeant rationem, ut hoc in cervis, elephantibus observarunt physici, imò etiam ipso tempore veris, plerique mortales internam quasi lætitiam persentiunt absque ratione manifesta ex liberiori ætheris trasfluxu, sanguinem blandius fermentantis, quique per totam hyemem languentibus morbis fuere detenti, circa veris initium solamen persentire solent, quæque medicamina in hyeme morbos chronicos superare non potuere, à fermento hoc universali adjuta hoc debellare solent.

Hic materiæ subtilissimæ transfluxus, si fiat secundum poros sanguinis figuræ & motui materiæ primi elementi convenientes, & correspondentes, nullam inde homo persentit alterationem, nec molestiam.

Sed si contingat, sanguinem per fermenta peregrina in mixtura & partium suarum ordine valde alterari, hinc pori per quos materia primi elementi libere transibat, in figura sua multum immutari necessum est, & non potest non, quin magnæ inde excitentur turbæ.

De Febribus intermittentibus.

Hisce enim subito angustatis & coarctatis, pro tempore oritur impeditus liberioris materiæ subtilis transfluxus, hinc particulæ sanguinis tardiùs motæ, & segniùs in corde fermentatæ, calorem debitum corpori communicare nequeunt; friget itaque & languet corpus, & pro ratione salium acrium in peregrinis fermentis contentorum cum sanguine ad partes sensibiles membranosas delatorum, oriuntur rigores intensissimi; Verùm cum materia subtilis continuò impetum facit in sanguinem, ad poros sibi restituendos, tandem vehementius sanguinem concutiendo, ardores introducit molestissimos, quippe sanguinis particulæ, quaquaversum motu celeriori agitatæ, calorem suscipiunt intensum,

ſum, duratque ille paroxyſmus, donec ſanguis ad priſtinam reducatur mixturam, poroſque obtineat trajiciendæ materiæ ſubtili correſpondentes abſque reſiſtentia, & donec fermenta peregrina ſanguinis mixturam perturbantia, vel per ſudores, vel per inſenſibilem tranſpirationem, vel per urinas ſint educta, quo in caſu materia ſubtilis abſque ulla moleſtia ruit per poros ſanguinis, illumque blande tantum fermentat.

Redit autem paroxyſmus, ubi fermenta peregrina in focis ſuis ſtagnantia, ad iſtum acredinis ſtatum perveniunt, ut obſtructiones ſuas erodere valeant, ſeſeque cum ſanguine confundere queant, in quo eandem ſcænam abſolvunt ut ante, duratque illa febris intermittens, donec fermentis temperatis, & pituita viſcida obſtructiones faciente ſoluta, ſanguinis mixtura non perturbetur amplius, febrium itaq; intermittentium cauſam adſcribimus fermento ſalino acido auſtero, nec non pituitæ viſcidæ, obſtructionem in pancreate cauſanti, quæ fermenta certis quibuſdam temporibus exaltata, & in ſanguiguinem acredinis gradum attingentia, pituitam erodunt, ſeſeque in inteſtina exonerant, vaſaque lactea pertranſeundo in vena ſubclavia ſanguini ſe miſcent, prædictaſque turbas excitant, interim ductibus pancreatis de novo à pituita obſtructis, ſtagnat fermentum, & ſucceſſu temporis exaſperatum, de novo ſuam obſtruentem pituitam perforat, reditque paroxyſmus.

De Febris tertiana Curatione.

Laborandum itaque, ut pituita incidatur & educatur, & fermenta acido-auſtera ſanguinis mixturam perturbantia enerventur, & eliminentur, quæ temperantibus, purgantibus & ſudoriferis perficietur.

℞. Pilul. noſt. cathol. ℈ j. vel gr. xxv. Formentur pilul. nu. 7. pro doſi.

Vel, ℞. Extract. cathol. ℈ j. Mercurii dulcis, gr. 8. Trochiſc. alhandal. gr. 3. Olei macis ſtill. gutt. 4. M. F. pilulæ num. 7.

Vel, ℞. Reſinæ Jalappæ gr. 6. ſcammonii gr. 4. Diſſolv. in vitello ovi, adde Aq. menthæ ad formam hauſtus. Tartari vitriolati ℈ ß Olei carui gutt. 3. M. F. Hauſtus purgans.

Vel, ℞. Purgantis univerſalis antimonii gr. 6. Extract. roſ. ℈ j. Formentur pilulæ num. 6. pro doſi.

Corpore ritè purgato præſcribatur ſequens ſudoriferum & anodinum.

℞. Reg. antimonii med. ℈ j. Mercurii diaphor. Jovialis gr. 5. vel 6. Diaſcord. fracaſt. ℈ ij. Confect. de hyacinth. ℈ j. Salis card. bened. gr. 10. M. F. Bolus, quo aſſumpto exhibeatur inſuper ægro tinct. opii cochl. j. aut ij. cum vino aut cereviſa.

Hæc autem fiant per horam 1. aut j ß. ante paroxyſmum, ægerque ſe ad ſudores componat, ut antequam fermentum obſtructiones ſuos referens, ſe cum ſanguine miſcere queat, medicamentum hoc in actum educatur.

Si lingua ſit arida, æſtuſque vehemens torqueat ægrum.

℞. Diaſcord. fracaſt. ℈ ij. Confect. de hyacint. ℈ j. Reg. antimonii med. gr. 12. Camphoræ, gr. 4. Sacchari ſaturni, gr. 3. Salis prunell. gr. 10. M. F. bolus ſudorificus.

Quod ſi hæc minus fœliciter ſuccedant, vena ſecetur hora 1. ß. ante paroxyſmum, & ut dictum prius, prædicta exhibeantur medicamenta.

Pro ſiti exſtinguenda exhibeatur decoctum flor. cyan. & bugloſſæ ut dictum ſupra, vel ſpiritus nitri ſtillatim per guttulas aliquot cum cereviſia vel potu ordinario mixtus, potenter ſitim exſtinguit. uti etiam ſal prunellæ per ſucceſſivas doſes exhibitum an ℈ ſs. ad gr. xv. cui majoris efficaciæ gratia camphoræ, aut ſacchari ſaturni gr. 2. vel 7. admiſceri poſſunt.

Quidam carpis manuum applicare ſolent ſequentem mixturam.

℞. Fol. ranunculi inciſ. & maculat. m j. Cort. interioris ſambuci, m ß. Fuliginis camini ſplendentis, ſalis communis. Piperis nigri, an, p. 2. Miſceantur inter ſe, & humectentur aceto ſambucino, & inter duo lintea comprehenſa carpis manuum alligentur & continuo aceto ſambucino humectentur.

Vulgus exhibet muſchatam nucem cum alumine.

Ubi æger ad ſudores pervenit, medicamentumque in actum eſt eductum, ſequenti mixtura, ſanguinem ad bonam mixturam redactum, regito.

℞. Aq. meliſſæ, boragin Card. bened. menthæ an. ℥ j. Cinnamomi, ℥ ß. Reg. antimonii gr. 30. Salis prunellæ, ℈ i ß. Ocul. cancri, præparat. ℈ j. vel gr. 25. Tincturæ opii, ℥ ß Syr. de limonibus, ℥ j, M. F. mixtura diaphoretica.

Quòd ſi per ſales medicus judicet rem fœliciùs ſucceſſuram, ſequens præſcribatur pulvis ſudorificus.

Salis abſinthii, card. bened. an. gran. 12. Bezoard miner. gr. x. Croci optimi, gr. 6. Laud. opiat. gr. 1. Tartari vitriolati, gr. v. M. F. pulvis diaphoreticus.

De Febris quartana curatione.

Febres vero quartanæ intermittentes ſua diuturnitate & pertinacia, ſufficienter oſtendunt illarum ortum eſſe ex materia magis viſcoſa & terreſtri, ſalibuſque rigidioribus & craſſioribus obſtructiones pertinaciores parientibus, quæ ſe non facilè ſuperari & reſolvi patiuntur, niſi in principio vel adhibitis generoſioribus medicamentis.

℞. Mercurii præcip. albi vulgaris, q. p. Oleo vitrioli irroretur, ut inde paſta formari queat exponantur, hoc tertia vice repetito, & tandem pluvia abluito ad gratam aciditatem pulveris remanentis. Ita enim obtinebis præcipitatum correctum, per inferiora fœliciſſime operans, tenaciſſimoſque humores incidens & educens. M. F. Mercurius præcipitatus albus purgans doſis à gr. v. ad x.

Vel, ℞. Vitri antimonii in ſubt. pollinem triti, q. p. Oleo vitrioli itidem irroretur, ut inde paſta formari queat, exſiccetur ſupra ignem, & hoc tertia vice repetatur, digeraturque poſtmodum cum ſequenti ſp. vini rect. (nempe

℞. Maſtiches ℥ j. ſp. vini rectif. ℔ j. digerantur & deſtillentur ut artis eſt.) Maſtichino per xxv. dies digeſtione ſp. vini maſtichini peracta cum vitro antimonii coquantur ſimul, &

in fine sp. vini accendatur. Ita enim obtinebis vitrum antimonii per inferiora purgans, dosis, an. gr. 3. ad 8.

Pro purgante tibi insuper inservient Mercurius vitæ correctus. Præcipitatum solare, & lunare, Asoth. solificatum, dosis an. gr. 3. ad 5.

Purgationibus peractis, per sudores, vel per insensibilem transpirationem, vel quandoque per sedes, sequens arcanum potenter operatur.

℞. Antimonii Hungarici per ignem naturæ multiplicatum calcinati, hoc est, per radios solares concentratos per speculum ustorium, (cave tibi à fumis copiose adscendentibus) calcinationem autem hanc tam diu continuato, donec antimonium ad pristinum redeat pondus.

℞. Hujus antimonii hung. calcinati, ℥ j. Sp. summi vegetabilis, sive sp. vini rect. ℔ ß. digerantur p. xiv. dies, noctesque, hujus circulati exhibeantur ʒ ij. vel iij. in commodo vehiculo appropriato.

Vel, ℞. Rad. bryoniæ ℔ j. raphani rust. ℔ ij. Herb. cochlear. M ß. Contundantur, usque adde Vini albi generos. ℔ iv. Digerantur per viii. dies noctesque, Destillentur post modum ex mariæ balneo ad siccitatem.

℞. Hujus destillati, ℥ iij. nucis moschat. in vino saccharato, ℈ j. M. F. haustus mane & vesperi exhibendus.

Vel, ℞. Salis tartari q. p. Butyrum antimonii rect. eo cum stillatim continude, donec ebullitio cessat, exsiccentur leni igne, & præparatum habebis purgans antimonii quandoque lenissime per vomitum operans, quod potentissime obstructiones pertinaciores resolvit, dosis à gr. 3. ad 8.

Vel ℞. Reg. antimonii med. gr. xxv. Antimonii diaphoret. jovialis gr. x. Theriaces ven. ʒ j. Salis card. bened. ℈ ß. M. F. bolus sudorificus.

Quidam in principio suadent vomitorium, quod quandoque cum fructu succedit.

Prosunt insuper decocta ex lignis & radicibus, generosiora salibus volatilibus ammoniaci, fixisque card. benedict. nobilitata.

Uti & sales volatiles, & aromatici per intervalla ex haustu vini sumpti.

Multum contribuit ad curam diæta exacta, qua ordinarie quartanarii peccare solent, ordinariis medicamentis nihil proficientibus.

Ad chinam chinæ confugere solent tanquam ad sacram ancoram, sed experientia edocuit, quod si china chinæ exhibeatur, corpori præcipue impuro, quòd plus noxæ & damni quam utilitatis adferat, brevi enim recidivam patiuntur, & morbus ingravescere solet, unde non levis est suspicio, chinam chinæ focum febrilem pro tempore tantum obstruere, manente interius hoste in insidiis, qui mala diæta exasperatus, majores excitat turbas quàm ante.

Purgetur itaque ante usum chinæ chinæ æger, ut tantum pituitæ viscosæ & salium educatur, quantum fieri potest, præscribaturque ipsi sequens vinum medicatum.

℞. Ras. ligni sassafras, ℥ j. guajaci, ℥ ij. Cort. tamarisci, Aurantiorum, Citri, an. ʒ iij. Rad. [illegible] campanæ, Raphani rust. an. ℥ [illegible]. Herb. cent. minoris. Chamædrios, an. M j. Bacc. juniperi. Lauri. an. ʒ iij. Sem. dauci, [illegible], an. ʒ j. M. F. species pro vino medicato quibus affundantur, Vini alb. ℔ v. Sp. vini vulg. ℥ v. Digerantur per 48. horas. Quod si purgans volueris, capite Prædictor. ℔ ß. si quæ adde Fol. sennæ mund. ℥ j. Trochisc. agar. ℈ ij. Rad. turbith, ℈ j. Macis, ℈ i ß.

Corpore itaque per purgantia & alterantia bene præparato, si chinam chinæ exhibere animus sit.

℞. Cort. chinæ chinæ, pulv. ʒ ij. Vini Hispanici, ℥ vi. Stent in infusione in cineribus calidis per noctem, detur pro dosi hora 1. ante paroxysmum.

Quidam præscribunt infusionem ligni colubrini, vel ipsum lignum in substantia.

Interea pergat æger, dum febris sopita jacet in usu vini medicati, & strictè diætam observet suam, ita enim fermenta febrilia sensim evanescunt, & pituita viscida inciditur & attenuatur, & foras educitur.

De Febribus continuis.

Quòd si verò fermenta ita volatilia & acria sint, ut pro tempore a pituita in loco febrili retineri nequeant, vel pituita mollior & fluidior fuerit, ut acrimonia fermentorum pro tempore resistere non possit, ita ut antequam paroxysmus prioris febris solvatur, accessus sit sequentis febris; vel si tota sanguinis massa inquinata sit, oritur febris continua, a fermentis peregrinis continuo sanguinis mixturam perturbantibus, ejusque fermentationem in corde alterantibus, hisce figentibus sales & sulphura nostri sanguinis, tandem per continuatas extraordinatas fermentationes se ex nexibus & vinculis aliarum partium extricant, & in libertatem se vendicantes, furiabundum motum ebulliunt, ulteriusque sanguinis mixtura resolvitur, & ad putredinem vergit.

Ille enim est status corporum naturalium putrescentium, ubi singulæ particulæ seorsum abeunt, & pristinæ suæ societati renuntiant; quamdiu enim principia activa naturalium corporum suis crassioribus particulis ita manent involuta, ut cum iis certum ordinem & mixturam observare cogantur; tamdiu corpora conservantur in suo esse: verum si fermentatione intercedente, vincula corporum naturalia ita laxentur, ut sali & sulphuri volatili, (principiis scilicet illorum activis) detur occasio avolandi, putrescit illud corpus, & ad interitum vergit: in hoc enim interitu corporum naturalium primo secessum faciunt sales & sulphura subtiliora, postmodum crassiora, itidem per fermentationem continuatam attenuata avolant una cum phlegmate, & nil nisi caput mortuum post se relinquunt.

Hisce in casibus maxime laborandum medico, ut vires conserventur, ut materia morbifica per sudores expellatur, ut sanguinis mixtura restituatur & conservetur, utque sales & sulphura nimium ebullentia figantur, & ad quietem reducantur, quod potissimum fiet cardiacis, sudoriferis fixis, acidis spiritibus, blandisque anodinis.

℞. Aq

℞. Aq. meliſſæ, boraginis, card. bened. an ℥ ij. Confect. de hyacint. ℈ ij. alkermes, ℈ i ß, Reg. antimonii med. gr. 30. Sacchari ſaturni. gr. x. Salis prunell. ℈ j. Laud. opiati, gr. 5. Syr. de limon. ℥ j. M. F. mixtura diaphoretica.

Si ſalium & ſulphurum noſtri ſanguinis tantus ſit impetus, ut prædictis non auſcultet, exhibeatur tinctura opii à cochleari j. ad ij. in mixtura cardiaca.

Vires ſi ferant, inſtituatur venæſectio.

Alvus indurata ſi fuerit, per clyſteres emolliatur. vel ſi remiſſio notabilis ſe oſtenderit, purgetur æger infuſione rhabarbari, ſennæ cum cremore tartari, cujus formulam vide ſupra.

Corpore purgato exhibeatur hauſtus ſudorificus, ex regulo antimonii medicinali, diaſcord. fracaſt. & ſaccharo ſaturni, ut ſupra, vel

℞ Rad. cichorii. ſcorzoner. an. ℥ j. Raſuræ cornu cervi ℥ ß. Herb. card. benedicti, acetoſæ an. m. i ß. Tamarindorum. Tartari rhenani ana ℥ ß. Coq. in ſ. q. aq. pluv. ſ. a. col. ℔ ij ß. adde Syr. de limonibus. violarum an. ℥ j. Nitri vitriolati ʒ ij. M. F. apozema.

Ad dolores capitis mitigandos, reſpice illa, quæ propoſuimus capite de phrenitide.

Ad ſitim intolerabilem exſtinguendam, convenit ſpiritus nitri, vel vitrioli guttatim in cereviſia tenui vel aq. hordei exhibiti.

Vel ligetur ſal prunellæ vel nitrum vitriolatum in ſindone, & in aq. card. bened. madefacta ſæpius linguæ imponatur. Vel diſſolvatur ſal prunellæ in pluvia & os ſæpius eluatur.

Vel, ℞. Aq. hord. ℔ j. Rob. de ribes, ℥ ß Syr. de limonibus ℥ j. Olei ſulphuris per camp. ad gratiam, M.F. Julapium ad ſitim exſtringendum.

Vel, ℞. Conſerv. roſ. pallidarum boraginis, Rob. de ribes an. ℥ ß. Crem. tartari ʒ i ß. Syr. de limon. q. ſ. ad form. conditi. M. F. Conditum ad idem.

Obſervarunt inſuper practici, quod quandoque æger corripiatur tali febri, in qua eodem tempore & de calore & de frigore ſimul conqueritur, quod quidam adſcribunt materiæ craſſæ, lentæ vel pituitæ vitreæ ſecundum aliquam ſui partem putreſcenti in venis, quæ ad partes ſenſibiles delata, calorem iis imprimit, altera vero ſua parte aciditate peccans, & non putreſcens frigus & rigorem inducit: alii verò hoc phœnomenum potius deberi autumant, duabus intermittentibus eodem die concurrentibus, ita ut rigor unius incipiat, antequam alterius calor ceſſavit, vel cùm intermittentes cum continuis concurrunt: In his enim calor ex continua perſeverat, dum vero in ac edente intermittente horror & frigus ſe manifeſtant: alii verò hoc menti deliranti adſcribunt.

De Febribus malignis ſive peſtilentialebus.

De febribus malignis ac peſtilentialibus acturi oportet, ut inquiramus naturam malignitatis, quam variis modis conſiderare poſſimus, vel quatenus ſanguinis noſtri mixtura à fermentis heterogeneis ſubito conſtringitur, & coagulatur, ita ut ineptus evadat ad fermentationem in cordis thalamis ſuſcipiendam, hoc eſt, ſatis attenuari, & dividi in minimas partes nequit, ac proinde circulatio impedita, æger ſuſcumbat, neceſſe eſt, hujus effecta luculenter ſe produnt in opio, mandragora hyoſciamo, quæ ſanguinem impinſando, prædicta incommoda promovent.

E contra vero, malignitas ſe conſpicienda tradit in nimia ſanguinis reſolutione, qua ſuperveniente, ſanguis putreſcit, hoc eſt, ipſius ſulphura & ſales volatiles a fermento contagioſo in actum excitata, & ultra modum fermentata, ſeceſſum faciunt a reliquis ſanguinis particulis, & ſic deſtruitur tota mixtura ſanguinis, avolante enim ſale & ſulphure volatili, quod reliquum eſt, ſe habet inſtar vappæ & capitis mortui, hoc eſt, revera putreſcit, ſanguis inſuper nimium reſolutus, majori copia & impetu in ventriculos cordis & pulmones ruens, quàm par eſt, itidem circulationem ſanguinis ſuffocare valet, quo in caſu ſubito exſtinguitur æger.

Denique ſanguini noſtro ſupervenit malignitas, quando peregrina fermenta non tantùm valde activa inſuper acria & corroſiva ſanguinis mixturam & fermentationem valde turbantia, eo cum miſcentur, & hoc in caſu periculoſa & funeſta ſymptomata ſe oſtendere ſolent, morbo longe lateque ſe diſtendente; ad hæc medicus diſtincte attendere debet, ut pro varia conſtitutione veneni, curam ſuam dirigat.

In nimia itaque reſolutione ſanguinis juncta cum acri ſale, tentet medicus, antequam corroſivum ſedem fixam ſibi capiat, illud vel per ſudores ejicere, quod potiſſimum fiet per ſudorifera fixa mineralia juncta cum illis, quæ corroſivum demulcere & ſanguinis mixturam nimium reſolutam, reducere valent. ut

℞. Diaſcord. fracaſt. Confect. de hyacint. an. ℈ j. Theriaces ven. ℈ ij. Ocul. cancr. præp. gr. 15. Reg. Antimonii med. ℈ j. Nitri vitriolati, ℈ ß. M. F. Bolus in aq. card. benedict. & prophylacticæ, an. q. ſ. Solvendus.

Vel, ℞. Theriaces venet. ʒ j. Confect. alkermes, ℈ j. Antimonii diaphor. ſolaris, gr. 25. vel, Ipſius loco, bezoard. miner. gr. xii. Salis prunell ℈ ß. Camphoræ. gr. 3. M. F. Bolus, ut ſupra ſolvendus.

Sudoribus erumpentibus, exhibeatur ægro ſingulis quadrantibus de ſequenti mixtura cochlear 1.

℞. Aq. meliſſæ, ℥ iij. Theriacalis camph. ʒ i ß. Cinamom. ℥ ß. Prophylact. ℥ j. Confect. alkermes, ʒ i ß. Ocul. cancr. præpar. ℈ ij. Reg. antimonii med. gr. 30. Nitri vitriolati ℈ j. Sp. vitrioli q. ſ. ad gr. tiam. M. F. Mixtura diaphoretica.

Quidam in principio exhibent ſal toſtum & decrepitum cum aqua calida hauriendum: Sperantes ex ſale toſto deterſionem veneni, ſe ventriculo vel inteſtinis applicantis, aquâ vero calidâ ablutionem, & eductionem veneni per ſudores.

Poſtmodum pro ſudorifero exhibent flores ſulphuris cum vino generoſo calido, de quo vide Helmontium in tumulo peſtis.

Quidam in principio ſuadent vomitorium, præcipuè ſi vires ægri hoc ferre queant, cui uſui inſerviet practico vitrum antimonii per nitrum correctum, ut dictum ſupra, cum requiſitis aliis conditionibus ſyr. violar. & olei ſulphuris per campanam.

Laudantur hic balſama ſulphuris tam ſimplicia quàm compoſita. deſcriptio ejus.

℞. Flor. ſulphuris, ℔ j. Mirrhæ, ℥ iij. Aloës ſuccotrinæ, ℥ ij. Croc. optimi, ʒ i ß. Camphoræ

ʒ iv. Digerantur cum f. q. Olei Juniperi, & succini rect. an. Et f. s. a. balsamum.

Conducit hic insuper elixir paracelsi cum acido sulphuris præparatum: uti & elixir magni thuconis, cujus præparationem vide in ipsius vita descriptam, temperetur intermedio, quo æger sudoriferis non utitur.

Subinde exhibeatur haustus sequentis aposematis.

℞. Rad. enul. camp. ℥ i ß. Scorzoner. ℥j. Angelicæ, dictamni, Ras. Cornu. cerv. an. ℥ ß. Herb. scordii, card. benedicti, Melissæ, an. M j. Bacc. Juniperi, ℥ ß. Cort. citri, aurantii, an. ʒij. Sem. dauci, ʒj. Coq. in s. q. aq. pl. in fine addendo. Vini rhenani, ℔ j. colentur, col. ℔ ij ß. adde Nitri vitriolati, ℈ iv. M. F. Aposema sive decoctum.

Vel, ℞. Pulv. liberantis, diambræ, an. ʒ j. Rad. enul. camp. cond. Conf. ros. pallidarum, Diascord. Fracast. an. ʒ ß. Olei Juniperi, ℈ j. Tartari vitriolati ℈ ij. Syr. helleni. enul. camp. an. q. s. ad form. conditi, M. F. Conditum.

Alvi fluxus si supervenerit.

℞. Terræ sigillatæ, Cornu cervi usti, Corall. rubri præparat. an. ℈ j. Diascord. fracast. ℈ ij. Theriaces venet. ℈ ß. M. F. Bolus in aq. card. bened. dissolvendus.

Vel. ℞. Corall. rubr. præparat. Cornu cervi. usti, Terr. sigill. an. ℈ ij. Conf. ros. rubr. ʒ ß. Carn. cydonior. cond. Rob. acaciæ, Diascord. Fracast. an. ʒ iij. Syr. cydonior. q. s. ad form. conditi. M. F. Conditum adstringens.

N B. Quod hæc etiam locum habeant in vomitu.

Quod si acre venenum transierit in Carbunculum, huic sequens apponite topicum,

℞. Farin. rad. althææ, sem. lini, Pulv. scordii, Pollinis far. tritic. an. ℥ ß. Coq. cum s. q. aq. pl. ad formam pultis, cui adde Mellis, terebinthin. Unguent. apostol. an ʒ iij. picis liquidæ, Unguenti basilici, an. ʒ ij. Vitell. ovi, nu. 1. Croci optimi ℈ j. M. F. cataplasma, calideque carbunculo applicetur.

Vulgus imponit folia brassicarum rubrarum cum oleo raparum inuncta.

Chyrurgi præscribunt diachilum cum gummi mixtum cum unguento basilico.

Chymici summis laudibus extollunt suum magnetem arsenicalem, ut

℞. Antimonii, sulphuris, Arsenici cryslall. an. ℥ ij. Fundantur in vase fictili, donec massa lapidis formam induat, qui in pulverem contritus, sequentibus additamentis in formam emplastri redigatur, ut Gummi ammoniaci, sagapeni, galbani, an. ℥ i ß. Dissolvantur in aceto ut artis est. Ceræ. Terebinth. an. ℥ ij. Olei succini, ℥ j. Capitis mortui vitrioli ab omni sale edulc. ℥ ß. Modus componendi hic est: cera & terebinthina liquescant leni igne, addantur gummi & exactè inter se misceantur, quibus tunc adde lapidis arsenicalis ℥ i ß. tandem terram vitrioli, ultimo oleum succini, agitetur continuò, donec omnia bene sint subacta & mista, massaque refrigerata, malaccetur cum oleo scorpionum & præparatum erit emplastrum magnetis arsenicalis, virus ex carbunculo extrahens, cumque maturans & postmodum consolidans.

℞. Rad. lilior. alb. ℥ ij. althææ, ℥ j. Herb. rutæ, scabiosæ, althææ, an. m. j. Ficuum nu. ix. Cæpar. sub ciner. assat. num. viii. Sterc. columbini, Ferm. panis acidi, an. ℥ i ß. Far. tritici, ℥ ß. Fiat cataplasma s. . . addendo in fine, Mellis, Unguenti basilici, Olei scorpionis, Butyri recentis, an. ℥ j. M. F. cataplasma.

Quod si vero venenum magis peccat, sanguinem opprimendo, ejusque fermentationem in corde minuendo, lethargum, morbosque soporosos producendo, conducunt omnia, quæ sanguinis mobilitatem & vivificationem promovere valent, qualia sunt, quæ sulphure & sale volatili gaudent copioso, ut

Theriaca, Orvietanum, Mithridatium, quæ potentiora longe evadunt, si misceantur cum

Sale volatili viperarum, Cornu cervi, Eboris & similium.

Insigne cardiacum erit elixir regium, superiùs præscriptum, ut etiam sequens haustus,

℞. Theriac. venet. ʒ j. Confect. alkerm. ℈ j. Ocul. cancr. præparat. gr. xv. Salis vol. c. c. ℈ ß. Antimonii diaphor. solaris, gr. xii. F. bolus in s. q. aq. menthæ, & majoranæ, dissolvendus.

Sudore promotò, sanguis in officio suo contineatur sequenti mixtura, ut

℞. Aq. menthæ, majoranæ, card. bened. an. ℥ i ß. cinamom. ℥ ß. Elixir. regii, ℥ j. Reg. an. timon. med. gr. xxx. Ocul. cancr. præparat. ℈ j. Confect. alkermes, ʒ j. Folior. solis, num. v. Syri de Stechade, de mentha, an. ℥ ß. M F. mixtura cochleatim per intervallum mediæ horæ exhibenda.

Conducunt hic balsama cephalica temporibus, naribus, & regioni cordis inuncta.

Uti & suffimigia ex succino mastiche & cariophillis conflata.

Pro præservatione quidam præscribunt sequens electuarium, ut

℞. Ficuum, Nucleor. nucum jugland. Folior. rutæ recent. an. ℔. 1. Contundantur in mortario lapideo fortiter terendo, donec bene uniantur, adde postmodum Salis communis ℥ j. Syr. limon. q. s. ad form. electuari. M. F. electuarium præservans.

Vel, ℞. Rob. juniper. de ribes, carn cydon. cond. an. ℥ j. Syr. de limonibus q. s. ad form. conditi, M. F. conditum præservans.

Quidam mirrham ore continendam & masticandam præscribunt, alii aceta cordialia, ut calendulæ, rosarum, sambuci, commendant; uti & pillulas ruffi semel in septimana sumptas, elixir proprietatis Paracelsi, balsama sulphuris cum vino pota. tutissima est fuga citò, longè cede, recede, tardè redi, aer emendetur suffumigiis ex baccis juniperi, & thure, succino, pulv. pyrii, aceto in lateres candentes projecto. Masticetur radix angelicæ, zedoariæ. Naribus poma citrea cariophillis dedolata offerantur. Vinum generosum ad hilaritatem potum vel simplex, vel absinthites, vel enulatum præscribatur, exactè habeatur diæta, ratio, ne cruditates generantur, metus, tristitia, mœror, cane & angue pejus vitentur. Hilaritas quavis occasione promoveantur, ut homo accedat confidentia in clementiam & misericordiam Dei.

De Febri Hectica.

Hectica est febris continua, quæ tamen unâ, duabusve post assumptum alimentum horis tantillum exacerbatur & augetur, iterumque paulò post

poſt ad priſtinam æqualitatem redit. Huic accedit continua, lentaq; corporis emaciatio & tuſſis.

Hæc in principio adeo lævis eſſe ſolet, ut vix percipiatur, niſi accuratiſſime attendat medicus, ſed poſtmodum graveſcens, ſe ſatis difficilem curatu præbet, & quandoque totius corporis emaciationem & conſumptionem cauſat.

Hæc autem à diverſis cauſis originem poteſt trahere ſuam, vel enim ab ipſis cordis poris celeriùs materiam primi elementi trajicientibus, quo in caſu incurabilis habetur: vel ab apoſtemate pulmonum, ſanguine continuo particulas purulentas abradente, & propter peregrinas iſtas particulas continuo in corde malè effervescéte.

In principio huic obviam eundum eſt medicamentis ſanguinis fermentationem emendantibus, ejuſque acrimoniam emulcentibus, quippe quò non tantum ex prædictis cauſis, ſed inſuper à fermentis pancreate, hepate, lieneque collectis, produci poteſt, unde ſanguis ratione ſuæ fermentationis, & ſtatus ſui balſamici, multum alterari poteſt.

Ad fermentationem emendandam, & compeſcendam præſcribatur ſequens pulvis,

♃. Antimonii diaphor. ſolaris Reg. antimonii med. an. gr. x. Camphoræ, gr. 3. Sacchar. ſaturni, gr. iv. M. F. pulvis ex aq. meliſſ. exhibendus. Conducunt hic cardiaca fixa, ut Corallia, Perlæ, Folia ſolis, Lapides pretioſi, Confect. de hyacintho, Terra ſigillata, Diatragacanthum frigidum, &c.

Quòd ſi ex ulcere pulmonis originem traxerit, decocta convenient ex detergentibus, & conſolidantibus conflata.

Si conſumptus ſeu maraſmodes occupaverit ægrum, chymici ſummis laudibus extollunt tincturam ſuam mumialem, cujus deſcriptionem vide in chymia rationali.

Corpus ſubinde blandè purgetur cum caſſia, thamarindis, decocto prunorum, cum ſyr. roſar. ſolutivo, aut de cichoreo cum rheo.

Multum prodeſt nitrum vitriolatum: ut & ſaccharum ſaturni nitratum, cujus præparatio eſt.

♃. Sacchari ſaturni q. p. Nitri puriſſimi tantundem, Solvatur in pluvia, & confundantur ſimul, filtretur & evaporetur in cryſtallos, quos cum ſequenti apozemate exhibeto, ut

℞. Rad. cichorei, graminis, an. ℥ j. glyzyr. raſ. ʒ j. Hord. mundati, ℥ j. Herb. lactucæ, portulacæ. endiviæ, an. m. ij. Paſſul. corinth. ʒ ij. Sem. quatuor frig. maj. an. ʒj. Coq. ex ſ. q. pluviæ ſ. a. col. ℔ j ß. adde Nitri vitriolati, ʒ ij. Cryſtall. ſaturni nitrati, ʒj. Syr. violarum, ſeu althææ Fernelii, ℥ ij. M. F. Apoſema.

Pro ſpecifico haberi ſolet famoſum illud antihecticum poterii, cujus deſcriptio eſt in chymia rationali.

In victu conveniunt juſcula cum vegetabilibus, quæ blande ſale nitroſo conſtant, excocta, ut lactuca, borago, endivia, quib. ad demulcendam ſanguinis acrimoniam addi poſſunt, hordeum mundatum, paſſula uvarum corinthiacarum, prodeſt præcipuè uſus lactis hedini recenter mulcti, uti & gelatina cornu cervi, potus ſit ptiſana aut cereviſia mollis.

Hactenus Autor Praxeos Chimiatricæ rationalis sequitur jam Clariſſ. Richardi Morton. Tractatus integer Pyretologicus, ſeu de Morbis univerſalibus.

Prolegomena ſive apparatus Curationis Morborum Univerſalium.

Medicina eſt ars medendi ſive ſanandi corpora humana invaletudine aliqua affecta, ejuſmodi ſcil. remediorum uſu, quorum neceſſitas ab uniuſcujuſque morbi cauſis atque Symptomatis indicatur.

Eſt igitur generale hujus artis ſubjectum Corpus Humanum; ſpeciale autem Ægrotatio, ſive morboſa ejus affectio; Inſtrumenta ſunt Medicamenta tam ſimplicia quam arte aliqua compoſita. Ex quibus liquido conſtare poteſt, oportere Medicum ad curationem morborum rite peragendum inſtructum eſſe. Univerſi Corporis humani ratione generali, omniumque ejus partium ſitum, fabricam atque uſum callere, necnon perſpectis habere omnium morborum cauſas & Symptomata. Medicamentorumque tam ſimplicium quam arte aliqua paratorum virtutes tenere.

Conſtat igitur univerſus Artis medicæ Apparatus ex iſtis fere partibus, primò Anatomia, quæ ſingularum humani corporis partium in ſtatu naturæ ſano ſitum, figuram, atque uſum αὐτοψίᾳ ipſi oſtendit, ſecundò pathologia atque ætiologiâ, quæ in ſtatu naturæ morboſo omnium morborum diſcrimen, cauſas atque ſymptomata tradunt; tertio phyſiologiâ, ſive ſcientiâ ſimplicium medicamentorum a natura nobis ſuppeditatorum, quæ naturales ſingulorum vires atque virtutes ad medendi artem ſpectantes edocet; quarto pharmaceuticâ tam chymicâ quàm Galenica, ut ex juſtâ ac debitâ ſimplicium medicamentorum commixtione, compoſita ad compenſandum ſimplicium defectum aptè conficiantur.

Lubet igitur (licet ſtrictim) in omnes iſtos titulos commentarios noſtros ſubnectere. Anatomiam tamen, pathologiam, atque inde natam morborum ætiologiam de induſtriâ conjungimus, atque unâ eâdemque opera pertractamus, eo quòd contraria juxta ſe poſita magis eluceſcunt, & quod rectum index ſit ſui & obliqui. Pathologia enim atque ætiologia, ſive vera cauſarum atque ſymptomatum deſcriptio ex anatomia, ſeu defunctorum cadaverum inſpectione maximè petendæ ſunt; Siquidem ejus ope, ſtatus naturæ tàm ſanus quam morboſus, morborumque cauſæ & effectus, atque horum rurſus qualitates atque gradus faciliimè in conſpectum veniunt. Concluſiones aliis fundamentis innixæ mihi videntur nugæ, & vana hariolantium inſomnia, quandoquidem indicationes curativæ à verâ & certa morborum ætiologia ſolummodo deſumendæ ſunt, atque ætiologia iſtiuſmodi certa ac demonſtrativa ab anatomiâ ſolâ ſit expectanda; Tantum momenti habet in apparatu jatrices cauſas morborum ex anatomiâ cognitas habere. Philoſophus quidem minutiſſima quævis naturæ myſteria, ſpeculandi gratiâ, cultro anatomico ſubjicit, Medicus vero diſquiſitione anatomicâ, veras morborum cauſas inveſtigat, ut paratior accedat atque inſtructior ad eaſdem ope remediorum eradicandas. Ideoq; impræſentiarum, originem tantum, nexumque partium humani corporis perquiremus, ut inde veras morborum univerſalium cauſas ante omnium oculos ponamus; Cùm verò ad morbos partium filo ſermonis deducamur, viſcera varia

venient exactius propendenda, unà cum eorum singulorum situ, textura & usu, cæterisque omnibus, quæ ad causas morborum particularium eruendas, & clarius explicandas conferre possint. Prima fœtus origo, uti mihi observatione constat, cerebrum est, proximum huic cor, seu punctum saliens; Indeque cerebrum fœtus seu embryonis proportione cæteras partes semper superat, Ex hoc stamina totius corporis sensim & seriatim producuntur. Quod autem ad texturam cerebri peculiarem attinet, sic se habet: Corpus est spongiosum, glandulæ ad instar, constatum ex tenuissimis fibrillis circumvolutim complicatis, medulla oblongata & spinalis eodem modo formatæ sunt. Fibrillæ tam cerebri, quàm medullæ spinalis in nervos compinguntur, qui sive intra cranium à cerebro & cerebello, sive extra cranium à medulla spinali oriantur, canalium instar, spiritus animales per totum corpus placidè deducentes, sensum motumq; corpori impertiunt, cæterisque muneribus ad vitam necessariis funguntur. Eædem cerebri & cerebelli propagines ulterius continuatæ in membranas, vasa sanguifera, viscera, & musculos expanduntur, iterum constrictæ in forma tendinum & cartilaginum colliguntur, immò ulterius compactæ in ipsa ossa indurescunt. A cerebro igitur, tanquam fonte quodam, tota compages corporis, omniumque ejus viscerum, & vasorum, ortum habet, e spiritu, instar fulguris, e cerebro perpetuo derivato, animata, ad usus proprios & destinatos apta evadit. Quinetiam in statu præternaturali, spiritus animalis, non secus ac massa sanguinis, fermento peregrino inquinatus morbosum characterem recipit. Ex quo non tantùm morbi cephalici, uti apoplexia, vertigo, lethargus, coma, epilepsia, convulsio, mania, melancholia primaria, &c. verum etiam incubus, hystericæ passiones, & affectiones hypochondriacæ, paralysis, cæterique morbi generis nervosi, immò & febres cujuscunque generis, variolæ, morbilli, scorbutus, chlorosis, & generaliter loquendo, omnes morbi sive acuti sive chronici generantur, præter eos qui evidenter à mala diathesi alicujus visceris vel partis specialis oriuntur. Indeque ætiologia omnium morborum universalium, qui totum corpus primariò afficiunt, æque ac cephalicorum, & nervosorum propriè sic dictorum, ab hinc rite petenda est. Et quidem juxta hanc hypothesin, horum morborum pathologia certior & rationi longe congruentior concinnari potest, quàm ex doctrina humorum à priscis tradita, forsan etiam indicationes curativæ, quæ adhuc desiderantur, ad hos morbos universales magis aptæ, Medicorum expertorum sagacitate & industria, in magnum ægrotantium solatium, exinde excogitari possunt. Licèt non inficiar indicationes communes à vitiato statu sanguinis, & humorum desumptas, suos usus habere. Nam sicut à morboso spirituum statu, tanquam a præternaturali fermento, illico massa sanguinis morbo afficitur, ita etiam æger spirituum status ut plurimum, à vitiata crasi sanguinis (qui quidem eorum pabulum & fomes est) dependet.

Quo vero hypotheseos nostræ de morborum universalium origine veritas illustretur, priusquam ad specialem ætiologiam & pathologiam descendamus, ut quædam generalia nobis concedantur, postulamus, quæ tamen, pro viribus, & quantum rei natura patitur, demonstratione evidenter probare conabimur. De morbis partium postea suo loco dicendum est.

Postulata sunt quæ sequuntur, nempe dari revera spiritus animales, eosque in singulis fibrillis totius machinæ hospitari, a cerebro & medulla spinali pro manare; Eorum canales esse nervos, promptuarium vero cerebrum & medullam antedictam, spiritus esse τὸ ἐνεργητικόν, seu primum principium activum totius machinæ. Atque eorum unionem cum sanguine esse intimam; Eorum œconomiam sæpissime perverti, crasin sanguinis ab eorum morbis semper immutari, atque a morbosa spirituum affectione, & inde consequenti eversa sanguinis crasi morbos universales, quotquot sunt, immediate oriri, mediate autem etiam morbos partium.

Quod autem revera dentur Spiritus animales, quantum res patitur, suo modo scilicet ab effectu demonstrari facile potest. Demonstrationem à priori rei natura non permittit, quoniam hi spiritus omnium fere notiorum sensuum captum longe superant; Cumque secundum Philosophorum axioma, nihil possit esse in intellectu quod non prius fuit in sensu, nec ratio ipsius naturæ atque substantiæ horum spirituum (qui quia sensus omnes præter tactum effugiunt, ideo metaphorice tantum describi possunt & solent) à nobis requiri potest, nec alia aliqua demonstratio illorum existentiæ, nisi quæ fit à posteriori & ab eorum effectibus, qui tam in statu naturæ integro, quàm in morboso sensui patent. Hoc modo existentia spiritus animalis atque animæ ipsius æqualiter demonstrari potest, adeò ut utriusque existentia pari ratione vel agnoscenda vel neganda sit. Est enim (ut mihi videtur) Spiritus iste immediatum animæ organon, & vitæ ipsius subjectum, qui ideo mediam quandam naturam inter corpus & animam participat, ut vinculum sit, quo anima corpori uniatur, & totam suam energiam vitalem exerceat. Sicut enim in statu sano, per continuatam horum spirituum irradiationem a cerebro, tota corporis compages ad vitales & animales suas functiones, motum scil. & sensum, rite & facile exequendas apta redditur, ita in statu morboso propter horum radiorum influxum, sive à strangulatione, sive à compressione spinalis medullæ impeditum, omnes subjectæ partes illico exsolvuntur, ab irritato vero & explosivo eorum statu tota compages variis hic illic spasmis agitatur & distorquetur, denique ubi à mala diathesi cerebri & principii nervorum hi spiritus à naturali suo statu in stupidum torporem degenerant, utut partes adhuc sint animatæ, illico inutiles, & sensui atque motui impares redduntur, uti in paralysi clarè conspicitur. Indeque facillimè concludere licet, præter animam & fistulosam corporis compagem, dari etiam spiritus (cujuscunque naturæ illi sint) in minutissimis quibusvis fibrillis totius hujus organi hospitantes, quorum ope, quamdiu munus suum debite exequuntur, anima cùm singulis partibus sese communicat, & cùm eos deficere contingat, vel morbo affici, anima ipsa languescit, & brevi; disruptis carceris sui repagulis, aufugiens cadaver deserit insuper ex

sensu

sensu tactus, qui solus ex sensibus spiritus animales percipit, evidenter constat, non solum hos spiritus reapse existere, quin etiam naturam vere corpoream participare. Ex constrictione enim diuturna partis cujuscunque dependentis quivis in se facile sentit non tantum intumescentiam partis a recursu sanguinis impedito, verum etiam a præpedito spirituum influxu stuporem nec non debilitatem, & pro tempore, partis paralysin imo etiam per aliqua momenta à constrictionis remissione puncturam quandam percipit, a renovato scil. spirituum influxu, quæ molesta sensatio eousque durat, donec pars spiritu animali placidè iterum sensimque ut ante irrigetur; Quandoquidem autem nihil quod non est revera corporeum, ligatura seu compressione externa, ab influxu solito impediri potest, nulliusque rei nisi corporeæ motus a sensu quocunque percipitur, demonstrative concludere licet non tantum dari reipsa spiritus animales, verum etiam illos suo modo esse corporeos, utut omnes sensus nostros, præter tactum solum, ob tenuitatem suam fugiant; Spiritus igitur tollendi omnino non sunt quia præcise definiri nequeunt, si quid tamen conjectura judicare licet, qui fulguris aërem irradiantis, vel auræ animalis ideam affingat, non multum forsan à scopo aberrabit; Saltem hoc modo varia sanitatis & invaletudinis phænomena promptè explicabit. Corporei sunt & maximè fluidi, tactu judice, quod etiam subtilissimi sint necesse est, cum per fibrillas cerebri omnium partium ut mihi videtur, subtilissimas & tenuissimas transeunt & ex iisdem eliciantur, atq; inde, communi consensu, spirituum nomine insigniantur, quia præ minutia sensibus percipi nequeunt: Porrò, ob vim elasticam seu explosivam, quâ pollent, aëream plane naturam referre videntur, & maximâ ex parte intra cerebri officinam confici ex aëris particulis singulis momentis cum sanguine, mediante pulmone, in hunc finem missis, quo nomine, forsan sine [illegible], hos spiritus auram animalem seu aërem exaltatum nominare soleo.

In singulis autem fibrillis hos spiritus hospitari status corporis tam sanus quàm valetudinarius indicat, quandoquidem minutissima quæque fibrilla ab iis animetur & sensu gaudeat, contusionem, sectionem, vel aliam quamvis continui solutionem sine tristi & molesta sensatione sustinere non potest; Præterea fibræ, modo adsit diathesis spirituum explosiva, vellicantur & spasmis torquentur, in diathesi narcotica sensus expertes manent.

Promanare verò hos spiritus à cerebro, uti radios à sole, in totum systema corporis influere, inibique perenni novarum copiarum appulsu singulis momentis instaurari quivis in se facile experiri potest, namque ex vehementi constrictione, partes infra ligaturam sitæ illico sensu privantur; præterea, quoties ex materia morbifica cerebro impacta tonum ejus everti contingat, vel quoties canales nervorum inde obstruantur, præ defectu spirituum influorum partes subjectæ illico paralysi afficiuntur.

Nervos esse canales spirituum, ex eorum fabrica, nexu, usu, & ramificatione satis fere sensu patet; formantur enim instar Canalium, sive partem inferiorem & medullarem, sive exteriorem seu tunicam spectemus, ortum etiam suum habent singuli à cerebro vel spinali medulla, at neque motui, neque sensui inservire videntur, nisi quatenus spiritus in musculos & cæteras partes motui & sensui dicatas transmittunt, Denique, eodem prorsus modo, quo venæ & arteriæ, sanguinis & succi nutritii canales, per totam corporis molem distribuuntur, & quasi naturæ consilio in hunc finem ramificantur.

Cerebrum esse officinam & quasi cisternam communem spirituum ex illius fabrica peculiari patet; Namque non sine causa e subtilissimis fibrillis pars ista constat quæ tantæ functioni à natura destinatur, quæ commune promptuarium est quod toti compagi sensationem suppeditat, quæque levissimæ cujusque impressionis capax esse debet. Porrò magnitudo hujus partis in embryone cæteras proportione excedens, continuatio & nexus reliquarum partium corporis, quarum stamina à cerebro & medulla spinali propagari videntur; ut etiam subita & universalis sensus privatio in apoplexia aliisque cerebri morbis, qui influxum seu dispensationem spirituum aut penitus tollunt, aut diminuunt; huic rei fidem faciunt.

Spiritus animales esse τὸ ἐνορμῶν seu primum principium activum, & quasi fermentum universale totius corporis, a quo sanguis & humores varie agitantur & immutantur non dubito. Hi sunt Helmontii Archæus, sanitatis & invaletudinis, vitæ & necis totius machinæ princeps & moderator. Verosimile etiam est Hippocratem, magnum illum medicinæ parentem, idem sensisse, ubi morbis θεῖόν τι inesse asseruit; Verum, missis illis authoritatibus, certum est, quod spiritus, sanitatis tempore, placide, instar radiorum solis, omnes recessus minimasque fibrillas totius machinæ permeant atque implent, sanguinem intra fibrillas fluentem actuant, crasin ejusdem integram conservant, & irradiatione perpetua vitalem characterem ei imprimunt ubi vero morbo tentantur, sanguis ipse, & tota humorum massa conturbatur, nec non fermenta in singulis glandulis hospitantia varias alterationes subeunt.

Unionem spirituum animalium cum sanguine esse intimam facilè demonstratur ex verissima illa hypothesi quæ supponit totam texturam corporis esse vascularem, ad mentem Hippocratis asserentis esse [illegible] Namque jam ante probavimus spiritus non detineri in claustris nervorum tenuissimè licet ramificatorum, sed per minimas fibrillas musculorum & membranarum exspatiari, quo fit ut cum sanguine non possunt non commisceri; Eodem enim modo sanguis non arcto venarum & arteriarum spatio inclusus irrito fluxu & refluxu cor perpetuo petit deseritque, Verum ab extremis cujusque arteriolæ capillaris in corpus musculorum, membranarum &c. effusus fibrarum tubulos implet, unaquaque cordis systole novo flumine à tergo pressus, lento motu habitum corporis pervadit more scaturiginis è terræ visceribus repentis, donec tandem oscula venarum capillarium subintret & deinde recta via ad cor iter faciat. Hanc sententiam plurimis argumentis confirmare licet: Primò quia sanguinis tantillum ex minima quavis sectione vel punctura sive musculi sive cutis ubicunque instituta illico effluit.

Secundo

ſphacelatione, nimia ventriculorum ejus diſtentione a cruore extravaſato; fibrarum ejus præternaturali tenſione à frequenti ſpirituum exploſione, vel tandem ab inflammatione à circulatione Sanguinis impedita & ejuſdem ſtagnatione, officina ſpirituum, cerebrum, morbosè afficia ur quis ſpiritus inibi formatos; varios morborum typos induere miretur? Jam ſc. nimis calidos eſſe & ad fermentationem proclives, jam ſegnes & torpidos, aut è contra exploſivos & nimis elaſticos evadere? Ubi tandem fibræ in principiis nervorum, & ſpinalis medullæ humiditate laxatæ & reſolutæ fuerint (quod ſæpe in paralyticis obſervavimus) vel tonus nervorum imbecillis, minus firmus & athleticus à frequenti ſpirituum exploſione ſeu influxu nimis violento, & diſtenſione fibrarum nervoſarum à vehementibus animi pathematis reddetur, quid mirum ſi ex præternaturali ſpirituum diſpenſatione morbi quam plurimi in genere nervoſo, uti paralytici, hyſterici, ſpaſmodici, &c. proveniant?

Non autem medendi methodum, uſu per tot ſæcula probatam, quæque venæ ſectiones, cathartica, emetica, alterantia, &c. cum ſucceſſu adhibebat, hac hypotheſi convellimus. Nam non tantùm à morbis ſpirituum ſanguinem & humores, varias mutationes ſubire contendimus, quod in titulo ſequenti ex profeſsò demonſtrare conabimur; verùm etiam quandoquidem ſpiritus animales è ſanguine, materia ſc. habili & idonea eliciantur & renoventur, ut plurimum morboſa quædam diſpoſitio ſenſim in ſanguine facta, non tantùm in ſcorbuto, chloroſi, aliiſque morbis univerſalibus chronicis: quin etiam in febribus, variolis, morbillis, cæteriſque morbis acutis ad hanc ſpirituum ægrotationem viam ſternit: Quippe vitiata ſanguinis diatheſi, ſpiritus inde eliciti labem non participare nequeant. Et quidem quoties à maſſa humorum ex abuſu ſex rerum non naturalium ſenſim in morboſam diſpoſitionem redacta, hos ſpiritus ægrotare contingat morbus magis habitualis, contumax & curatu difficilis evadit. Ubi verò ſyſtema ſpirituum à meris animi pathematis, aut aëris externi injuriis, ſine antecedenti humorum vitio alterari contingat, quoniam morbi fomes in genere nervoſo maxima ex parte continetur, appropriati alicujus & ſpecifici medicamenti ope, motus hic ſpirituum præternaturalis compeſci ſolet, & nullum poſt ſe relinquit miaſma in ſanguine, quod uſum methodicum vel alterantis vel evacuantis cujuſcunque remedii poſtulet, quod clarè conſpicitur in febribus intermittentibus, & etiam remittentibus uſu corticis peruviani ſanatis; in affectione hypochondriaca, ſcorbuto & chloroſi; chalybe, arte vel naturâ præparato profligatis; in morbis hyſtericis & ſpaſmodicis, cinnabari nativa, viſco quercino, ungula alcis, aut alio appropriato ſpecifico in ordinem redactis. Verum circulus hic contra argumentationis leges committi forſan videatur, dum ſanguinem à ſpirituum morbis turbari, itidemque ſpiritus à ſanguinis dyſcraſiis affici contendimus: verùm, quid vetat circulum quendam cauſarum & effectuum in microcoſmo æquè ac in macrocoſmo fieri? Annon quotidie videmus terram à pluvia humectatam, eorumque circulatione quâdam, à vaporibus è terrâ in aërem evectis pluviam renaſci? Annon in corpore humano cibum ſeu pabulum ſanguinis, ope ſalivæ & fermenti ſtomachalis parari novimus, quæ nihilominus ex ipſo ſanguine mediantibus glandulis perpetuo ſupplentur? Quare igitur abſurdum habeatur circulationem hanc inter ſpiritus & ſanguinem, in ætiologia morborum explicanda admittere? Hoc unice volumus, quod, utut ex maſſa humorum conturbata corpus nonnunquam ad morbos ſit prædiſpoſitum; morbus tamen ipſe (ſaltem univerſalis) primò inſtanti, ab ægrotatione ſpirituum formetur, qui orgaſmo ſuo, & motu efferato, eoque præternaturali, primum inſultum faciunt, eumque ſubitum & inſtantaneum, quo tota corporis compages illico afficitur.

Quorſum vero hæc omnia, & cui bono, tanto cum labore ſubtilem hanc hypotheſin (& uti forſan quibuſdam videatur inutilem) ſtabilire aggredimur? Reſpondeo, quod ex multa morborum obſervatione, jam diu mihi res ipſa ſe non aliter habere viſa eſt, Medicumq; decere, quantum in ſe eſt, ritè Philoſophari, & a rei ipſius natura hypotheſes ſuas deſumere. Porro, multo clarius ex hac hypotheſi, quam humorum doctrina, (licet ex antiquitate æſtimanda,) non tantum ætiologia, verum etiam pathologia morborum, & indicationes curativæ certius deſumi queant, quod in ſequela operis cuiquam ſpero demonſtratum iri. Nec non Medici Solertes & Sagaces hinc inſtigati alia ſpecifica excogitare ſatagent, quæ ſpirituum motus efferatos compeſcendo eorumque morbos ſanando, varias etiam dyſcraſias inde genitas breviori & feliciori compendio tollent, ſicut jam inventus Peruvianus cortex febres intermittentes & remittentes abigit, & cinnabaris nativa non rarò affectiones ſpaſmodicas & epilepticas, (à veteribus pro herculeis & inſanabilibus habitas) abſque magno, eoque magis incerto apparatu medicaminum methodice adhibitorum, ſanat.

Quod, naturalis ſanguinis craſis à morboſa ſpirituum diatheſi perverti & labefactari ſoleat, facilè probatur; Sicut enim ſpiritus à ſanguine male diſpoſito generati & reparati, non poſſunt non ægrotare, ita ab ægro ſpirituum ſtatu, qui maſſam ſanguineam æque in ſtatu morboſo agitant, alterantque, atque in ſtatu ſano regunt, œconomia ſanguinis & humorum univerſalis non poteſt non perverti. Mihi, ſane, variæ illæ mutationes non aliter fieri videntur in ſanguine, quàm in vino, cereviſia aliiſque liquoribus generoſis à tonitru vel terræ motu ſpiritu maſſam regente ac temperante orbatis, qui illico vappeſcunt, vel aceſcunt nec ſtatum priſtinum priùs recuperant, quàm ſpiritus depreſſi aut diſſipati partes ſuas iterum reſumant: Hoc facto uterque liquor in ſtatum naturalem ſponte redit. Hæc vis ſpirituum maxime conſpicua eſt in morbis univerſalibus, qui totum corpus afficiunt, quique ab univerſali ſpirituum tumultu pendent: Sive primario, & reſpectu non habito ad partem aliquam ſpecialem: à ſpirituum orgaſmo initium ducant, quales ſunt febres acutæ quæcunque, variolæ, Morbilli, chloroſis, ſcorbutus, rheumatiſmus, &c. Sive particularium viſcerum labes cum univerſa humorum maſſa ſeſe communicet, eamque contagionis ritu inquinans, morbos univerſales, licet ſecundario, producat

producat, qualesfunt Lues venerea, Phthisis, Hydrops, Icterus, &c. Exemplis igitur ex hac morborum Classe petitis, Hypothesin nostram illustrabimus, potius quàm ex classe morborum particularium, qui etiam à spirituum æstro procreantur sed non immediate. Inter hos morbos Universales primùm occurrit Febris Acuta, quæ, cujuscunque sit generis, à primo insultu morbi usque ad finem, sive is salutaris sive funestus fuerit, egregium specimen est hujus Spirituum potestatis; Primo enim morbi momento, cum sc. à frigore in poros cutis admisso, vel aliquo alio hujusmodi accidente Spiritus animales ægrotare (quod ex vertigine, dolore capitis, lassitudine lumborum ulcerosa, tremoribus artuum, aliisque Symptomatis colligere licet) & præternaturaliter algere incipiunt, frigiditas statim in sanguinem inducitur, & quidem tanta, ut sanguinem isto tempore phlebotomia detractum, instar aquæ fluentis frigidum observaverim; verù in progressu morbi, ubi a præternaturali Spirituum motu diutius continuato eosdem æstuare contingat, quanto calore illico totam massam humorum flagrare & agitari percipimus? Cujus caloris cutis ariditas, inquieta membrorum jactatio, sitis, aliaque symptomata, indicia dant, donec conspicua quædam materiæ è massa humorum agitatorum & colliquatorum secretio fiat per poros cutis, vel aliam aliquam portam convenientem. Hoc facto, tota moles, quiescentibus jam spiritibus, qui eam prius in motus inordinatos ciebant, cum crisi morbi vel paroxysmi defervescit. Præter has mutationes generales, quas sanguis durante febre cujuscunque generis, a spirituum inordinato motu, subit; observatu dignum est apthas & fœda oris ulcera febres comitari solita non tantum salivæ acrimoniam; sed sanguinis etiam unde secernitur saliva, arguere; & hæc ulcera post febrem judicatam, massa sanguinea jam non amplius à spiritibus præternaturaliter agitata, sponte evanescere. In febribus malignis & pestilentialibus, uti ex bubonibus, carbunculis, ulceribus varii generis malignis, linguæ nigritie, reliquisque symptomatis liquet, humores sphacelo s. *σηπεδόνι* à spirituum venenata qualitate afficiuntur. Denique notatu dignissimum est, quod mihi nuperrimè videre contigit, sanguis nimirum fœminæ cujusdam febre maligna quasi erysipelatosa laborantis per phlebotomiam extractus, adeo fœtebat, ut ex ejus tetro odore tàm Chirurgus, quàm adstantes in animi plane deliquium inciderant. Ex dictis igitur constat, in omni febre plus minus sanguinem & alios humores mutationes quasdam subire, easque varias pro genio morbi, quo spiritus animales inficiuntur qui primum insultum fecerant. In arthritide, rheumatismo, pleuritide, peripneumonia, & generaliter loquendo in omni febre inflammatoria & dolorifica autopsia docet serum sanguinis aeri expositum peculiari modo in gelatinam diversicolorem concrescere. Non est minus miranda sanguinis conversio in variolis, ubi exanthemata per totam cutim à sero planè caustico, inflammatorio & tandem purulento attolluntur: In morbillis etiam, & congenere morbo, febre scarlatina, totus sanguis ex diutina stagnatione in toto corporis habitu, in colluviem serosam & acrem manifesto colliquescit, quæ tusses ferinas, peripneumonias, opthalmias in decursu horum morborum excitat. Neq; in morbis acutis tantum verum etiam in chronicis universalibus, uti in scorbuto, affectione hypochondriaca, chlorosi, &c. insignis hujus alterationis spiritus animales choream ducunt, nec ab ulla causa, durantibus his morbis, massa sanguinis in acidam serosam vel vapidam colluviem, mox stomacacem, exanthemata cutanea, ulcera maligna, sudores & ructus acidum vel salsum redolentes daturam, quàm ab anxietate animi aut malignitate aëris non perflati, frequentius citiusve facessit. Cumq; mala diæta horum morborum raro admodum causa sit, fas est suspicari humores à spiritibus male affectis hoc pessimo condimento imbui, & hos morbos esse nervosi generis sobolem.

Deniq; morbi secundario universales, qui ex partis alicujus privato vitio oriuntur, non aliam causam agnoscunt: Venenum enim sensim à parte affecta serpens minima tandem universale spiritibus & inde sanguini affingit. Sic ab affecto pulmone, in phthisi pulmonari dicta, totus sanguis colliquatus per poros cutis, intestina, reliquasq; omnes corporis portas succum nutritium expuit. In lue venerea, quamprimum contagio ab una parte profecta spiritus totius machinæ moderatores infecerit, succedunt dolores spasmodici, & versatiles in toto corpore, bubones atq; ulcera varia pus copiosè fundentia per totam cutim. Et quidem (quantum mihi observatione notatum est) nullus morbus particularis lethalis evadit, priusquam ex febre per totalem spirituum inquinationem superinducta universalis fiat: Hoc facto, statu humorum penitus everso, tota machina simul corruit.

Morbos omnes universales, sive primarios, sive secundarios immediatè à spiritibus male affectis oriri, atque mediatè etiam morbos partium, licet ex ante dictis sequi videatur, ulterius tamen confirmare libet. Quod ad morbos attinet primario universales & acutos, quorum primum vel insultum comitantur vehementia symptomata; Illi certe à segni humorum massa, quæque e particulis constat crassis, & maxima ex parte motu tantum aliunde communicato præditis, in instanti oriri, concipi nequeunt, sine spiritibus eam agitantibus; præsertim si serio perpendatur, quo modo sanguis humanus ac alii humores præparari postulant antequam aliquam insignem mutationem subire observentur. Pertinet huc, atque dignissimum est notatu, quod in principio horum morborum tota tragœdia in genere nervoso agitur, antequam sanguinis massam turbari pulsus indicet, vel aliquam magnam mutationem pati. Quod quidem in variolis, morbillis & febribus cujuscunque generis quotidie conspicitur, ubi æger, primo momento dolore capitis corripi solet, & levi quadam vertigine à motu spirituum inordinato, & præternaturali fibrillarum cerebri & ejus membranarum distentione inde facta; deinde lassitudine ulcerosa, (quale symptoma fatigatis accidere solet, propter insolitam spirituum agitationem, & transitum per membra nimis acceleratum, & quasi explosivum, fibras ultra tonum naturalē distendentem,) frequenti etiam oscitatione, seu motu quodam convulsivo musculorū maxillam inferiorem deprimentium sæpius repetito laborat, & tandem frigore subito

per totos artus diffuso (quasi symptomati Hystericas etiam præsertim lipothymicas a mera spirituum ἀταξίᾳ frequenter obnoxias videre est.) Horrore item, Rigore, Motu tremulo & convulsivo Artuum, Lumbagine à motu elastico spirituum animalium præter modum agitatorum, & e medulla spinali in musculos propinquos explosorum, Comate, Vigiliis, deliriis, nausea, vomitu, ægrotatione universali, quam ventriculus cum tunicis suis nervosis, velut commune sensorium, præ reliquis partibus sentit, aliisque id genus symptomatis quæ spirituum officinam, eorumque canales unice afficere deprehenduntur: Observatu etiam dignum est pleraque hæc symptomata ad incendium sanguinis subsecuturum viam sternere solere, quo jam flagrante, Oscitatio, Tremor, Rigor, Frigus intensum, plurimaque alia symptomata sponte cessant, vel saltem mitigari solent.

Similiter, in Chronicis affectibus Universalibus, Symptomata in genere nervoso morbum primo produnt: v. g. In Hypochondriacâ & hystericâ passione, quarum genus nervosum, ex omnium medicorum consensu, est Theatrum commune ubi spasmi, oppressiones gravativæ, & suffocativæ, eructationes, & borborygmi frequentes, tragœdiam agunt. Idem dictum sit de Scorbuto, & Chlorosi (quam ego jamdiu speciem esse Scorbuti particularem existimavi) sicut enim in illo per lumbaginem, lassitudinem spontaneam, debilitatem crurum, Thoracis oppressionem, aliaque id genus symptomata; Ita non minùs in hâc, per cephalalgiam & vertiginem frequenter recurrentem, visus debilitatem, palpitationem cordis, mœstitiam, lassitudinem, insolitam animi anxietatem; aliaque ejusmodi, primùs se prodit. Ad confirmandum hoc argumentum dignum quidem & facile observatu est, quod cùm a statu horum morborum omnia in pejus ruunt, symptomata nervosi generis aucta se tandem majori cum evidentiâ in conspectum dant, scil. vigiliæ pertinaces, affectus comatosi, subsultus Tendinum, Tremor artuum, pulsus debilis, celer, inordinatus, &c. Idque licet Incendium internum minus vehemens, tactu judice, appareat; Quæ quidem omnia quo propius fatum instat, eo intensiùs augeri solent.

Causæ præterea evidentes quæ ad hos morbos Universales viam sternunt, Hypothesin nostram non parum suffulciunt. Namque cuiquam in medicina mediocriter versato constat, non tantum morbos Universales Acutos, uti Febres, præsertim Pestilentiales & Inflammatorias, sed Chronicas etiam Contagione quadam propagari solere; Atqui vix concipi potest quomodo effluvia extranea eaque præ subtilitate sensus nostros planè fugientia, & sæpe ne ad punctum temporis permanentia Characterem morbosum in Humoribus imprimant, nisi mediante spiritu animali, cujus particulæ subtiles miasmate s. fermento quodam heterogeneo contaminatæ excandescunt, & humorum molem variis irregularibus motibus facile exagitant. Deinde quot morbi Universales evidenter ab Animi Pathematis, mœrore, terrore, anxietate, iracundia, vel insolitâ quadam & pertinaci phantasia promanant? Nec tamen istæ perturbationes sanguinem alterant nisi quatenus Spiritus qui totam massam regit, motus efferatos & ἀταξίας suas cum latice purpureo communicat. Abhinc in Passione Hypochondriaca & Hysterica, nunc salsedine, nunc aciditate, nunc alia peregrina qualitate sanguis imbuitur, imo raro aut nunquam Scorbutum, Atrophiam, Phthisin Pulmonarem, aliosque quamplurimos morbos Universales Chronicos deprehendi ubi, cæteris causis evidentibus Melancholia, Anxietas, vel aliquod aliud gravius animi pathema non accesserit. Rheumatismi & Arthritides eos maxime affligunt qui in lauta fortuna consenuêrunt; At luxus sui pœnas parciùs pendunt, qui eum cum hilaritate animi semper conjunxêrunt; duriùs tractantur Theologi, Jurisperiti, Consiliarii Aulici, &c. Qui studiis intentis, & curis originem nervorum, Cerebrum sc. & Spiritus in eo hospitantes agitârunt. Chlorosin etiam ipsam non tam à victu pravo oriri observari, quam ab imaginationis vitio, peculiaris cujusdam cibi, generis licet euchymi, cupiditate flagrantis, a gesticulationis alicujus singularis affectatione, vel ab amore diuturno, aut alio aliquo ejusmodi pathemate animi quod Spiritus nimis figit. Quam sæpe etiam Febres, Morbilli, & præsertim Variolæ ex Idea terroris in Phantasiam impressa oriri soleant, satis cuivis medicinæ praxin exercenti notum est.

Quantùm etiam Aëris Constitutio morbos Universales promovet, Medicos non latet. Neque enim tantum Febrium Pestilentialium, Variolarum, Morbillorum, aliorumque morborum Acutorum, quoties eos Epidemicos esse contingit, Aer inspiratus fons est, & origo, sed pro diversa hujus constitutione, Morbi ante dicti variæ indolis sunt, & diversas Indicationes curativas suggerunt. Ab Aëre palustri vel marino, imò in cubiculo occluso, modo quispiam sæpiùs in eo versetur, præsertim autem a decubitu in lecto, facie sub stragulis perperam & frequenter cooperta, ita ut aer recrementis corporis inquinatus, diu & repetitis vicibus inspiretur, quam sæpe capillos decidentes, vultum pallidum & squallidum, gingivas inflammatas & ulceratas, halitum fœtentem, cæteraque signa Scorbuti, aliorumque morborum Universalium Chronicorum genuina observamus? Quandoquidem verò Spiritus Animales maximâ ex parte naturam aëream sortiantur, sintque vi elastica & explosiva aëri simillimi, Aër vitæ animalis conservationi summe & semper necessarius sit, spirituum generationi inserviat & eorum materiam suppeditet: probabilius longè est, Spiritus ab Aëris miasmate infectos, quàm Humores, morbis, sive acutis, sive Chronicis ansam præbere. Denique quàm sæpe hos morbos Universales, præsertim acutos, ut Febres, Variolas, Morbillos, à frigore in poros cutis invadente oriri observamus? At iste præternaturalis algor spirituum, qui ab extremo frigore sponte in calorem intensum excandescunt (quod in natatoribus & itinerantibus, simulac ab aquæ & aëris inclementia sese subduxêrunt, videre est) à poris cutis ad spirituum officinam, cerebrum, continuatus, faciliùs longè corporis compagem afficit, quàm si in humoribus primò imprimeretur. Objiciet hic aliquis, memoratas causas non sæpiùs esse morborum effectrices, quam cruda & dyspepta alimenta, ideoque eorum ætiologiam a crasi sanguinis & humorum vitiata peti

 posse.

posse. Diffitendum quidem non est cibum & potum quantitate nimios, vel qualitate peccantes, æque ac pathemata animi, cæteraque non naturalia, in censu causarum evidentium horum morborum habendos esse. Verùm quandoquidem non tantum constat spiritus animales, quia ex sanguinis massa generantur, ideo à victu pravo ægrotare solere, sed etiam non rarò à victu euchymo eoque moderatè sumpto ansam ægrotandi arripere, modò minùs firma valetudine priùs potirentur; nullus dubito quin alimentum incongruum in causarum remotiorum censum referendum sit, & quòd Spiritus sint τὸ ἐνεργητικὸν s. immediatum principium morbum formans, & ὁρμὴν s. insultum efficiens, quod quidem totum est quod hic contendimus.

In hàc sententiâ non parum confirmabat cùm pleraque morborum phænomena hoc pacto explicari posse perciperem, quæ à priscis vel intacta, vel non satis illustrata, tenebris hucusque obruebantur, imò, quicquid ad eorum solutionem ex crassis antiquorum principiis affertur, Mihi planè gratis dictum videtur, atque (ingenuè fateor) Hoc primùm, animum meum anxium & incertum impulit ad hanc novam Hypothesin de ætiologia morborum universalium formandam, quæ naturam morborum clariùs explicat, & eorum causas sensui penè demonstrat, cujus rei in exemplis sequentibus specimen dabo.

Quid in enarranda symptomatum aliquot ætiologia, magis apud Priscos decantatum est quàm Sympathia sive consensus partium? Ex hac, vomitionis à concussione cerebri, vel nephritica affectione causam reddunt, at nisi respectus habeatur ad continuitatem & nexum totius corporis cum cerebro, & origo morborum in cerebro & spiritibus statuatur, vix aliàs solvi potest hoc Phænomenon; jacto verò hoc fundamento, quòd tota machina è fibrillis cerebri elongatis & expansis conflata, ab eodem dependet, & quòd mala diathesis spirituum & eorum motus inordinati morbum ejusque symptomata formant, quam facile concipi potest remotissimam quamvis machinæ partem, & consequenter ipsum ventriculum affici posse? Absq; hac Hypothesi explicari nequit Morbi Metastasis seu translatio ab una parte in aliam, quæ non tantùm in fatali Febrium Crisi evidenter apparet, ubi Morbus ex habitu corporis translatus non rarò in cerebro, idque subitò, figitur; verùm etiam in Peripneumonia frequenter in Anginam mutata, super omnia verò in Rheumatismo versatili: præsertim spurio & nervoso, ubi morbus ab uno artu in alterum unoquoque die vel etiam singulis horis, imò nonnunquam ictu quasi oculi citiùs transfertur. In sanguine tota humorum massa confunditur, celeri & non interrupto motu agitatur, & per vasa innumera æqualiter diffunditur, adeo ut materia morbifica tam subitò separari nequeat, & ad partem aliquam singularem determinari: Spiritus autem morbo perculsos, pro Genio suo volatili & versatili, alternatim jam hanc, jam illam partem, remotam licet, impetu quodam petere, distendere, vellicare vel spasmodicè constringere, ibidemque morbum hujusmodi vagum producere quid impedit? Cùm sanguinem & humores per eam partem trajectos alterare valent, iisque characterem morbosum imprimere; Atque hæc est ratio metastaseωs morborum.

Ut cætera mittam, in Paroxysmos febrium Intermittentium, periodicè, stato & certo tempore scil. quotidie, tertio, aut quarto quoque die, ut plurimum eadem hora recurrentium, lubet inquirere. Hujus vulgaris φαινομένων Ætiologia heu! quantùm torsit, Philosophorum ingenia non tantum priscorum, sed etiam neotericorum, quotquot omnium Morborum causas in sanguine & humoribus inveniendas esse hariolati sunt. Qui maximo ingenii acumine freti hujusce Phænomeni solutionem aggressi sunt, Fomitem quendam humorosum, Biliosum scil. atrabiliarium vel phlegmaticum statuerunt in viscerum aliquò, aut parte corporis nescio qua delitescentem, pro genio suo jam quotidiè, jam tertio vel quarto quoque die moveri, & fermenti instar, humores exagitare. At qualis tandem est hic Fomes? Humor certe, secundum horum Hypothesin, Qua parte vero stabulatur? Hic inter authores maximum est dissidium; apud alios altum silentium; Ab aliis varia assignantur receptacula, omnia vero ejusmodi, ut aliquam partem materiæ morbificæ continuo massæ sanguinis necessario suggerant. Hunc Fomitem in venis mesaraicis, uti veteres autumarunt, nusquam recondi ab omnibus jam concessum est, namque ex quo, sanguinis circulatio inventa est, apparet nullam dari ejusmodi (saltem materiæ à sanguine distinctæ) stagnationem in vasis sanguiferis Et si concederetur, tamen à perpetuo sanguinis transitu particulæ heterogeneæ hujus Fomitis eluerentur, & sanguinis massæ commixtæ, eandem indesinenter inquinarent, & à perpetua fermentatione febris continua accenderetur. Non rectiùs ille Fomes in primis viis collocatur; cum enim chylus ex alimentis in ventriculo concoctus, & in intestinis gracilibus ulteriùs elaboratis (per ea saltem transientibus) eliciatur, necesse est ut succus chylosus à fermento isto indesinenter depravatus, morbosam qualitatem sanguini impertiat, adeò ut morbus ex ea natus inducias dare non possit, saltem paroxysmus post singulos pastus redeat.

Quòd ad eorum sententiam attinet, qui mineram morbi in aliquo glandulosorum viscerum latere statuunt; nullus sanè (quantum scio) locum adhuc assignavit, in quo hoc inimicum fermentum stabulari, sanis argumentis demonstrare potest, licet unus Lienem, alius aliud ex visceribus gratis incusaverit. Verùm si modò, secundum nostram Hypothesin (quam uti spero satis jam ante demonstravimus) tota corporis compages, præsertim viscerum ipsorum uti Hepatis, Lienis, &c. Sit vascularis, & sanguis, continuato cursu & recursu circumactus per singularum fibrillarum tubulos permeet, qua alia parte hic fomes nisi in ipsis fibrosis filamentis delitescere potest, ubi nil, nisi spiritus animales, hospitatur? At cùm isti spiritus à cerebro per totum systema fibrosum, velut per canales ad usus vitæ necessarios exequendos indesinenter deferantur, &, pro vario genio invaletudinis, qua afficiuntur, jam quotidie, jam tertio vel quarto quoque die explodantur, & symptomata, quæ principium Paroxysmi comitantur, inferunt, nempe algorem, horrorem, &c.

Deinde fermenti vices supplent, à quo sanguinis massa per fibrillas transiens inficitur, & in paroxysmos febriles periodice excandescit, quousque sc. sponte vel arte sedata hac effervescentia spirituum, finiatur etiam Paroxysmus, atque saburra humorum in paroxysmorum serie colliquata, per poros cutis, vel aliam aliquam portam commodam (nec jam a calore præternaturali ut prius constrictam) prorsus eliminetur. Cui sententiæ quivis vel Medicus vel Philosophus favere cogetur, qui seriò secum perpenderit, quàm sæpe insultus non tantùm, Hysterici & Spasmodici, paroxysmorum febrilium, saltem sub initium, planè æmuli, ex mero motu inordinato spirituum orti, intervallis licet incertis redeant; verum etiam insultus Epileptici, statis periodis, bis vel ter in Luna, vel hebdomada, ab eadem causa recrudescant.

Quid plura? Regimen ipsum à priscis Medicis imperatum, atque multo usu jam per plurima æva comprobatum, nostræ huic Hypothesi ubique quadrat. In morbis enim acutis, uti Febre, Variolis, &c. Ubi invaletudo producitur à vi elastica spirituum irritata & nimis exaltata, summam quietem, decubitum in lecto, alimentum maximè tenue & parcum, detractionem sanguinis, &c. Uno ore imperant; una cum Julapiis, Emulsionibus & Apozematis admodum temperatis, quæ vim spirituum elasticam minime intendant, sed potiùs minuant. E contrà, in Febribus malignis, ubi spiritus a natura veneni deleteria ποιότητι quadam affecti, elasticitate & vi sua expansiva destituuntur, quam uno ore usum pulverum Cardiacorum, Bolorum Theriacalium, Julapiorum cordialium, atque hodie Spiritus Salis Armoniaci, Spiritus & Salis volatilis C. C. idque posthabita febre præsente, ex industria, & cum optato successu præscribunt? Quæ quidem omnia, non tam segnem humorum molem, quàm Spiritus respicere videntur, qui primario affici solent. In Scorbuto vero, Chlorosi, aliisque morbis Chronicis Universalibus, ubi, ab agilitate spirituum imminutà, & eorum statu minus quam par est elastico, viscidítas humoribus, constrictio pulmonibus, rigiditas & stupor quasi Paralyticus Artubus, constipatus obstructusq; habitus, iisque evidentibus criteriis manifestus universo corpori acciderit; Exercitia frequentia, Aër tenuis & perflatus, Omnimoda animi Excitatio, medicamenta sale volatili abundantia, uti Cochlearia, Raphanus Sylvestris, Chalybeata, Aloetica, stimulantia omnia & Ecphractica, in methodo curationis utramque implent paginam. Quid hoc autem ad humores crassos nisi mediante spiritu illo animali qui eos regit & actuat?

Quod autem ad secundam partem hujus propositionis attinet sc. Quod morbi partium, qui a peculiari aliquâ ἀτονίᾳ partis, vel glandulæ alicujus singularis oriuntur, à spiritibus etiam mediate prodificantur. Ea non æque perspicua est ac prior. Namque horum morborum Ætiologia remotiùs petenda est, atque ratiocinando tantùm invenienda. Quandoquidem vero Viscerum vel partium singularium affectus à morbosâ humorum diathesi oriri constat, atque (quod ex antedictis manifesto apparet) massam sanguinis, a spirituum animalium, qui ei præsident, dyscrasia, vario modo turbari & agitari; fas sit conjicere pro vario dyscrasiæ spirituum genio, jam hanc, jam illam partem, hanc vel illam glandulam, uti Jecur, Pulmones, Renes, &c. laborare. Indeque medicamenta specifica v. g. Antihysterica, Antivenerea, Antiscrophulosa, Antispasmodica, Pulmonaria, Hepatica, Nephritica, Uterina & si quæ sint alia, usu multo contra hos morbos experta & probata, non ejusmodi esse videntur, quæ hanc vel illam specialem partem respiciunt, sed quæ peculiarem spirituum dyscrasiam ad has partes vel glandulas afficiendas aptam, tollant. Quæ quidem remedia mihi inde Specifica audire videntur, quia spiritibus, quorum morbi sensus nostros fugiunt, accommodata sunt; sicut enim ex usu Emeticorum, Catharticorum, Diureticorum, Diaphoreticorum aliorumque medicaminum sensibiliter evacuantium, moli humorum præternaturaliter colliquatorum & in massa sanguinis coacervatorum subducendæ satis prospicitur: Ita his Specificis, Hepaticis sc. Hystericis, aliisque ejusmodi, experientia potiùs quam ratione primum excogitatis, & multo usu comprobatis radix totius mali funditùs evellitur, quæ extra sensuum Sphæram in Spiritibus delitescit. Quanta vero pars artis Therapeuticæ in prudenti usu horum specificorum vertetur, norunt Medici Practici.

Juxta hanc nostram Hypothesin facile est, morbos omnes, qui intus nati, corpus humanum affligunt, in duas classes distribuere, nempe in Universales & morbos partium. Universales sunt, qui sicut è systemate nervoso, & spiritibus animalibus in eodem hospitantibus immediate oriuntur, ita totam corporis compagem uno insultu primario vel saltem secundario afficiunt. Secundario dico, quoniam morbi aliqui particulares, uti Lepra, Scabies, Lues Venerea, &c. Licet contagione ab aliqua parte singulari primùm propagentur, non tamen unius partis, præ altera, labefactationi, nisi ex accidente, ortum suum debent, & Spiritus animales veneno suo universim inquinando citissimè Universales evadunt, ideoque in censum morborum Universalium, licet secundario talium, referuntur. Morbos autem partium eos voco, qui, à gravi alicujus è visceribus, vel alterius partis singularis labefactatione, oriuntur, utut morbosa sanguinis textura, & spiritus animalis dyscrasia iis ut causæ remotæ, ansam præbeant. Præterea quidam, morbo Universali laborantes, brevi sanitatem recuperant, vel mortem obeunt, alii leviùs affecti in statu valetudinario vitam diu protrahunt, ideoque morbi Universales, in Acutos, uti Febres Variolas, &c. & Chronicos, uti Scorbutum, &c. distingui debent. De morbis Universalibus primùm, postea de morbis partium seriatim (licet strictim) sermonem instituam, in quo eorum ætiologiam & Pathologiam totam, atque Indicationes curativas tradam, quod pensum, modò feliciter absolvatur, in publicum forsan emolumentum haud parum cedet. Utcunque, satis est in magnis tentasse, &, in re tantis tenebris obvoluta, facem prætulisse & monstrasse viam.

De morbis universalibus in genere.

Radix s. semen horum morborum (sit verbo Paracelsi venia) est heterogeneum quid, sensu

vix perceptibile, non raro autem vi venenata & planè deleteria præditum, tota sua natura flammæ vitali contrarium & inimicum, atque ad eam extinguendam, vel saltem supprimendam aptum; sive intus sensim generatum fuerit, sive à veneno assumpto, morsu Viperæ, vel aëre contagioso in corpus admissum. Cujus quidem vis deleteria, si adeo præpolleat, ut subito flammam vitalem penitùs obruere possit, Æger statim alget & lipothymicus perit, Natura contra non certante, utpote a vi superiori jam planè evicta, quod non raro, præsertim in Constitutione aëris Pestilentiali ac Epidemia contingit. Sin vero venenum paulò remissius, & vigor spirituum animalium fortior, luctatio succedit, in qua, utut tota Corporis Machina primo insultu (vi elastica spirituum fere obruta) cum pulsu debili algere incipiat, mox Natura vires quadantenus recolligens pugnam init, cujus præludia sunt dolor leviter Spasmodicus & versatilis, Horror, Rigor, Oscitatio, cæterique motus, quibus Spiritus animalis oppressus sese iterum expandere nititur, usque dum tandem, vi spirituum elastica irritata, & supra gradum naturalem evecta, Calor intensus, & febrilis orgasmus excitetur. Ab hoc calore pori cutis, sicut cæteræ Corporis portæ, irritati & occlusi, flammam intestinam acrius intendi faciunt, donec Veneni pars, à spiritibus jam victoria potitis, expellatur, vel à propria Antidoto subigatur, & tum demum, pori cutis non ampliùs constricti, colluviem humorum, à præternaturali calore colliquatam, copiosè dimittunt, modò per alvum, aut alio modo id non ante factum fuerit: Vel denique Natura, vi superata succumbit, Æger Spasmis, deliriis, subsultibus tendinum, aliisque diris naturæ triumphatæ & incassum colluctantis symptomatis in genere nervoso fatigatus, fatis cedit. Hæc est ratio Formalis morborum Universalium Acutorum, & symptomatum eos concomitantium.

Verùm, ubi è contra fermentum morbificum, quo spiritus vel sensim ex abusu sex non Naturalium, vel subito & uno impetu a contagionis miasmate imbuuntur, vi non adeo deleteria præditum est, ut vita in subitaneum discrimen ducatur, vis spirituum elastica inde duntaxat quadantenùs opprimitur, unde sese ad munera solita more debito minus aptè expandunt, & hostis non tam aperto marte quàm insidiis vitam aggreditur. Inde evenit, quod spiritus animales, quippe minùs irritati, non tam graviter & acriter contra hostem insurgant, nec certamen Paroxysmo & crisi decernunt, ut in Acutis fieri solet, verùm Æger sarcinâ hâc oppressus vitam ærumnosam atque valetudinariam, morbo aliquo Chronico, Scorbuto, Chlorosi, Febre hectica, &c. afflictam diù protrahit, cum lassitudine spontanea, stupore, pondere gravitativo Hypochondriorum, somnolentia, vertigine, lumbagine, dolore versatili, crurum & abdominis, aliisque ejusmodi signis spiritus animalis universim in genere nervoso affecti & depressi. Nec quidem Natura, hoc modo habitualiter oppressa, sarcinam hanc in totum negligere videtur, verùm licet paroxysmorum nixibus, uti in Acutis, ab onere se liberare non moliatur, idem tamen lentè & quasi halitu quodam, per omnes portas, per quas fieri potest, efficere tentat, sc. per Renes, ut in Hypochondriacis & Hystericis, qui tanquam Diabetici, tempore paroxysmi, insigni urinæ profluvio non raro corripiuntur; per Sudores, Diarrhœam, Vomitiones, quibus Hypochondriaci & Scorbutici immodicè plerumque tentantur; per Tussim, per Sputationem largam; symptoma Hypochondriacis & Scorbuticis maximè familiare, quorum saliva particulis adeò acribus & venenatis sæpe saturatur, ut gingivæ & os totum inde inflammetur & ulceribus fœtentibus scateat. Nonnunquam etiam Natura certamen, paroxysmi Acutorum fere æmulum, licet non statis temporibus, in his morbis instituit, quod in Paroxysmis Rheumaticis, & Arthriticis admodum dolorificis, & in Spasmis Hystericis & Hypochondriacis sæpe recurrentibus observatur; In quibus omnibus Natura contra hostem acriter insurgens, saburram extemplo deponere, licet incassum, satagit.

De hisce omnibus jam, calamo fusiori, disseremus: primùm sermonem instituturi de morbis universalibus Acutis, deinde de Chronicis.

De Morbis Universalibus Acutis.

In hac classe primum locum vendicant Febres omnes præter Hecticam & Pallidam, (utpote quæ diutius protrahi, nec more morborum acutorum, crisi evidenti judicari solent) Deinde Variolæ & Morbilli ad eandem classem pertinere mihi videntur, quippe hi morbi totam machinam primo insultu afficiunt, respectu ad aliquam partem singularem non habito, more etiam cæterorum morborum Acutorum, paucorum dierum circuitu, judicari solent; Ideoque licet contra morem sit, de his morbis sub titulo febrium variolosarum & morbillosarum in generali Febrium doctrina agam. Primus enim variolarum & morbillorum insultus, non secus ac Febrium, subitus est & instantaneus, isque in genere nervoso, utpote à spirituum animalium *ἀταξία* primum & immediate factus, cum Comate, deliriis, spasmis, vomitione immani, dolore capitis & Artuum, lumbagine, aliisque ejusmodi symptomatis sociatus. Nec non Pathemata animi ac aërem contagiosum pro causis procatarcticis, non rariùs quam aliæ quælibet Febres, agnoscunt, & in omnibus cum cæteris Febribus conveniunt, nisi quòd in his, quo certamen sit brevius, eo magis durante luctatione, urgeant symptomata; Ideo sub titulo morborum Universalium Acutorum, inter Febres acutas, Variolas & Morbillos ordine tractabimus, & ab eorum Ætiologia & Pathologia, juxta Hypothesin nostram explicata, Indicationes curativas deducemus ad varia horum morborum stadia accommodatas, & quarum ope Medicus in sanandis morbis possit agere Philosophum & non Empiricum.

Exercitatio Prima. De Febribus Acutis in genere, & præsertim de Febre Ephemerâ & Intermittente. De Febribus Acutis in genere.

Febris Acuta in genere est Calor præternaturalis, in sanguine accensus à spiritu animali, miasmate quodam deleterio contaminato, & ex accidente quodam irritato, atque inde insolito more præter naturam suam expanso.

Hujus

Hujus miaſmatis heterogenei deſcriptionem nemo ſanè a nobis requirat, quandoquidem omnes noſtros ſenſus planè ſuperat: Quippe non tantum intus ex abuſu ſex non Naturalium generari ſolet, & inde hanc vim deleteriam ſenſim acquirere; verum non raro ab effluviis contagioſis cum aëre inſpiratis, a morſu ſerpentum, vel denique ab animi pathematis, momento quaſi propagatur: Quocirca conjicere fas eſt hoc venenum, cujuſcunque naturæ ſit, ſubtilitate ſuâ genium ſpirituum, non autem materiæ ſenſibilis, æmulari, & inde non humores, ſed Spiritus animales immediate afficere atque agitare, utut ſanguinis maſſa inde ſenſim conturbetur. Pathologiæ morborum acutorum hucuſque tenebris obvolutæ quantum lucis ex hac Hypotheſi accedat, proximo loco videamus.

In prima Febris invaſione, ab hoc veneno Spiritus animales planè obruuntur, illicò totum corpus, præſertim partes extremæ algent, Pulſus in debilem & celerem mutatur, Reſpiratio in citatiorem, debilem & anheloſam, tanquam Ægro ſtatim ex Lipothymia morituro: ſanguinem hoc tempore, urgentibus ſymptomatis, detractum, frigeſcentem ſenſi. Hoc ſtadium morbi vix unquam diù protrahitur; ſiquidem Spiritus irritati & vires ſuas recuperantes ſeſe expandunt, unde, mutata ſcena, Algor in calorem febrilem convertitur, niſi vel venenum ſit in ſummo gradu malignum, vel robur ſpirituum adeò deficiat, ut ſeſe brevi iterum explicare haud poſſint. In iſto caſu, primo inſultui Æger ſuccumbit. Juvenem novi paroxyſmo febris tertianæ per triduum algentem, ſine ſubſequente caloris paroxyſmo, & crebris lipothymiis laborantem, e vivis ſublatum? Cui, præ ſummo veneni gradu, & debilitate ſpirituum priùs diù laceſſitorum, neque frictionibus, neque calore externo quocunque modo adhibito, neque cordialium & medicaminum ſpirituoſorum exhibitione, quicquam adjumenti afferre, nec ſpirituum naturalem expanſionem reſtituere potuimus.

Quo intenſiùs, aut diutiùs protractum, vel quo remiſſius eſt hoc ſymptoma in primo morbi inſultu, eo magis minuſve deleterium venenum, aut vis ſpirituum elaſtica fortior aut debilior pronuntiari poteſt; unde ab ipſo initio morbi de eventu magis minuſve periculoſo & fatali hinc licet judicare.

Indicationes in hoc ſtadio morbi ſunt duæ. ſc. ut venenum deleterium Spiritus obruens citiſſimè Antidoto propriâ (modo ea nota ſit) ſubigatur; & Spiritus algentes & penè enecti, ope ſtragulorum & medicaminum cordialium, iterum ſeſe expandant, & ſubitaneam Machinæ ruinam elaſticitate ſuâ præcaveant. Manu tamen non admodum prodigâ, nec niſi neceſſitas poſtulet, oportet hæc miniſtrari, ne poſt vim expanſivam ſpirituum inde reſtitutam, Æger hujus erroris pœnas luat, aucto gradu Paroxyſmi illicò ſubſecuturi. Quamplurimùm enim Spiritus animalis excitatus vires reſumpſerit, nullas ſibi metas ponit, &, dum veneni eliminationem molitur, non rarò totam fabricam incendio inteſtino conſumit. Namque in iſto caſu Spiritus ipſi incaleſcunt, & flammam in ſanguine accendunt non priùs extinguendam, quam venenum expellatur: Siquidem jam morbus nihil aliud eſt quàm mala diſpoſitio totius corporis, orta à motu inordinato ſpirituum, in venenum antedictum inſurgentium, & novum ſymptomatum agmen procreantium: Inter quæ ſicut gravativa & Comatoſa Cerebri oppreſſio, & inde totius ſyſtematis laſſitudo ſpontanea ab oppreſſione ſpirituum ortæ videntur; Ita Horror, Tremor Artuum, Jactatio inquieta, Oſcitatio & Pandiculatio niſum ſpirituum ſeſe expandere ſatagentium conſequuntur. Vertiginoſa autem affectio ab inordinato ſpirituum motu in Cerebro, ex hoc niſu & labore intenſo fit, ſicut & Invaletudo Univerſalis, præſertim ventriculi, cum nauſeâ & vomitu ſociata; Namque Vertigo, quæ uſum Opii; quæ in curru vel navi vectionem aliquando comitatur, nauſeam & vomitum pariter ſibi adjungit. Igitur quamdiu per totum morbi curſum hæc ſymptomata ſe prodant, conjicere licet vim ſpirituum adhuc a veneno quadantenùs opprimi, nec ſe ſatis expandere poſſe in præſens Machinæ tutamen. Atque in Febris continuæ curſu, poſtquam Spiritus expanſi flammam in ſanguine, uno tenore diu ardentem excitârunt, ſi novus horror aut rigor, reliquo hujuſmodi ſymptomatum ſatellitio ſtipatus invadat (quod non rarò in praxi obſervare licet) niſi hoc ex mero accidenti, ab evidenti aliquâ causâ evenerit, aut à mutatione typi Febris in Intermittentem (quod ab horum ſymptomatum, ſtatis periodis, recrudeſcentiâ unicè conjiciendum eſt) fatalem eventum præſagit, & genus nervoſum à veneno recenti, aut vetere vires ſuas reſumente labefactatum, & Naturam deliriis, ſpaſmis, ſubſultibus tendinum, &c. mox ſubſecuturis victam, manus daturam.

Indicationes in hoc ſtadio morbi ſunt ferè eædem cum priùs memoratis, ſc. ut Alexipharmacorum uſu, & ſtragulorum ingeſtione ſpirituum expanſio acceleretur, & promoveatur; donec vis veneni ſaltem obtundatur. Sicut enim ab auctâ ſpirituum elaſticitate ſymptomata hæc vel evaneſcunt, vel diminuuntur; Ita etiam, ubi Æger frigori externo expoſitus fuerit, inexpectatam horroris, rigoris & reliquorum ſymptomatum recidivam patitur, quo pacto, hoc morbi ſtadium ultra metam ſolitam non raro protrahitur. Hæc vero ſymptomatum caterva, communiter loquendo, brevi evaneſcere ſolet, quippe quam citiſſimè locum datura aliis numero pluribus, diutiùs duraturis, iiſque planè contrariis, utpote a contrario ſpirituum ſtatu ortum ducentibus; Modò, Algoris paroxyſmo Ægrotans non ſuccumbat. Quamprimùm enim Spiritus ſarcinam excutere incipiant, & flamma in Spiritibus & ſanguine accendatur, inſequuntur, in genere nervoſo, Cephalalgia immanis, Vigiliæ pertinaces, Deliria, laſſitudo ulceroſa, dolores ſpaſmodici hinc inde verſatiles, vel in parte ſingulari fixi, qualis eſt Lumbago: Reſpirationis & Pulſus celeritas & fortitudo, ac mutationes in humoribus non minores. Nam Urina jamprimùm tingi incipit, & contentis ſaturari, & Aëri expoſita non rarò partes nutritias præcipitare: Sitis, ut plurimùm, importuna adeſt, os areſcit, Cutis ſicceſcit, Appetitus proſternitur; Ventriculi digeſtio evertitur; Nonnunquam gradus aliquis Choleræ morbi, aut ſaltem Diarrhœa ſupervenit, nauſea augetur, cum

multis aliis, quorum ætiologiam ex hypothesi nostra jam daturi sumus.

Distensio fibrillarum Cerebri, vel ejus membranarum à febrili spirituum expansione Cephalalgiam illam immanem producit, quæ febrilem calorem comitari solet, de qua Ægri præ omnibus aliis symptomatis, præsertim in principio morbi, conqueri solent. Eadem distensio in toto corporis habitu, lassitudinem ulcerosam inducit; quale symptoma post equitationem violentam, vel quodcunque aliud insolitum & laboriosum exercitium sentimus, quoniam ab hoc motu fibras ultra tonum suum naturalem distendi accidit. Ex eodem fonte ἰσχιάτιν illum dorsi dolorem, Lumbaginem febris multus comitari solitam, oriri rite conjiciendum est, quippe in nervos insignes ab hac parte spinalis medullæ propagatos ad ■us Artuum interiorum, Spiritus influentes & ferociter explosi eos ultra tonum naturalem extendunt. Hinc etiam Dolores huc illuc versatiles febrem Rheumaticam comitari soliti, & dolores spasmodici in parte singulari fixi, in Febre peripneumonica, Pleuriticâ, Anginosa, Arthritica, vel quacunque alia Inflammatoria, oriri mihi videntur. In febre Rheumatica dolores sunt versatiles, quoniam distensio compagi musculorum laxiori accidit. In spasmodicis vero, ubi dolor in parte singulari fixus est, explosio contingit in compage Tendinum & membranarum strictiori. At de hoc posteà fusiùs in capitibus de Febribus Inflammatoriis & Rheumaticis. In Vigiliis pertinacibus & deliriis Spiritus violenter moventur; In Comate a veneno deprimuntur; atque inde Coma expertis Medicis præsagium magis funestum suggerit, quam vigiliæ: Namque ab incendio intestino non tam cita mors expectanda est, quam a summo gradu veneni quod Spiritus maximo conatu subigere sæpenumerò nequeunt. Denique robur & magnitudo Pulsus & Respirationis cum orgasmo febrili sociari solita, eidem spirituum expansioni debetur, atque inde abhinc de spirituum robore, de veneni progressu, & consequenter de Febris genio, vel benigno, vel maligno, & de eventu ejus, vel salutari, vel funesto certissimè judicari potest.

Inter Humorum symptomata, semper ferè observatur, quòd Appetitus prosternatur, & Alimenti assumpti subactio admodum difficilis reddatur, adeò ut Febricitans vix quicquam appetat, & nihil præter potulenta, eaque tenuiora digerat; Quod a fermento ventriculi everso, & alterato fit, quippe fermentum illud per glandulosam ventriculi tunicam secretum ad alimenta maceranda, è massâ ipsâ sanguinis ministratur, indeque, pro præsenti statu sanguinis, non potest non alterari, neque munere suo iterùm fungi, donec sanguis deferbuerit, & in statum pristinum redactus fuerit. Similiter Cholera Morbus, Diarrhœa, Nausea, & ad vomendum propensio aucta, quæ hunc statum morbi comitari solent, à vitio succi glandularum ventriculi & Intestinorum è massa humorum morbosorum secreti, producuntur; sicut & sitis ingens à salivâ male dispositâ, Oris ariditas, & Cutis siccitas à glandularum salivalium & cutanearum constrictione, ex calore febrili in humoribus accenso, efficitur: Denique Tinctura Urinæ rubra, & copia contentorum ex eadem præcipitari solitorum, ab eodem calore dependent; Inde enim partes sanguinis biliosæ incrassantur, atque poris glandularum Hepaticarum a spasmodica excandescentia spirituum constrictis, non ampliùs libere secernuntur, vel in vesicam felleam, vel in porum biliarium; sed in sanguine coacervatæ, sero per renes secernendo sese adjungunt, atque urinam intensa rubedine tingunt: Istæ sunt particulæ una cum nutritiis, quæ, si urina Aeri exponatur, præcipitantur, & eam conturbant.

Modo Venenum, omnium horum symptomatum fons & origo, ab Antidoto propria subigatur & curetur, (quod jam solummodo Indicatur) Febris Augmenti Status, & Declinationis tempora non percurrit; &, sine Crisi sensibili, redit Appetitus & concoctio, Pulsus, Respiratio, Urina, &c. statum naturalem acquirunt. Hæc certa, tuta & jucunda, & eâ de causa optatissima, imo radicalis curandi ratio mihi videtur. At, cùm Venenum, in Continuis, & Malignis Febribus, nullis Antidotis, quæ nobis innotescunt, superari potest, Medici est rem gerendam Naturæ committere, &, ubi non minus periculum intenditur ab incendio in humoribus, ex immodica spirituum expansione, quàm à Veneno, pro vario statu morbi, atque symptomatum inde natorum, Naturæ succurrere, sive Enematis, Venæsectionibus, Emulsionibus, Opiatis, aliisve medicamentis orgasmum sanguinis compescendum, sive Vigilias, Dolores immanes, Inflammationes, Excretiones, aliaq; hujusmodi præsentis incendii pericula prævenienda judicet. Ideoque per totum cursum morbi, jam hoc, vel illo modo, Indicationes curativæ, pro re nata, variandæ sunt. Verissimum quidem est Spiritus, Veneno non valde maligno oppressos, sese ita aliquando expandere, ut hostem prima luctatione vel fugent, vel sopiant, & inde ἀπυρεξίᾳ & quiete potiantur, donec, à veneni reviviscentia, novum certamen instituatur, quod in Febribus Intermittentibus, imò quadantenùs in Remittentibus seu συνεχέσι conspicere licet. Atque hujus Veneni (modo Natura sibi ipsi non subveniat, absque suppetiis medicinalibus) Antidotus Herculea, fere omnibus nota in promptu est, sc. Cortex Peruvianus, à cujus justa dosi tempestive exhibitâ, illico Æger in statum sanitatis reduci solet. Sin vero, præ gradu veneni summè deleterii, vires hujus Febrifugi plane superentur (quod in febribus vere συνόχοις & malignis quotidie contingit) Natura, continuatâ spirituum vibratione indies magis magisque ad extremum usque gradum auctâ, venenum sive intus natum sive ab extra, contagione communicatum, eliminare molitur, in eo morbi stadio, quod Augmentum vocatur. Quo durante, sicut flamma febrilis, parili gradu, in sanguine intensior indies accenditur, ita Cephalalgia, Sitis, Vigiliæ, Tinctura Urinæ, & in Febribus benignis, Fortitudo Pulsûs, una cum reliquis symptomatis a calore aucto provenientibus sensim crescunt; Necnon, ab Inflammatoriâ humorum acrimonia ulteriùs exaltatâ, Apthæ suppullulant Albæ, vel, pro genio veneni magis deleterio, Nigræ, prout salivam e sanguine magis minusve venenato secerni contingit. Eadem acrimonia, dum ventriculum vellicat, Singultum, dum musculos, membranas, vel partes glan-

glandulosas impetit, Dolores Rheumaticos, Pleuriticos, Phreneticos, Anginosos producit. Et hic quidem Indicantur ea omnia, quæ humorum orgasmum contemperare possint, Julapia admodum temperata, diæta tenuissima, summa quies in lecto stragulis paucis cooperto in loco tenebricolo, &c. quæ tamen caute admodum administrari debent, ne inde repressi Spiritus in posterum impares veneno eliminando reddantur.

Sin è contrà, Spiritus jam succumbere contingat, atque Febris cum præpropero subsultu Tendinum, Delirio, Comatoso affectu, aliisque veneni Efferatioris Symptomatis, Malignitatis speciem induerit; vis spirituum expansiva Spiritibus volatilibus C.C. Sal. Armon. Cardiacis & Alexipharmacis, præsertim Suppedaneis acribus, & frequentibus Vesicatoriis excitanda est; Diæta quadantenùs ditior indulgeatur, uti jusculum pulli, &c. Æger e lecto nonnunquam transferatur in aërem cubiculi clarum & apricum, ut Spiritus latius expandantur, & sese à symptomatis malignis liberent.

Ubi vero, Spiritus jam sensim, ultimis conatibus se dilatârunt Status Morbi incipit, quem sæpenumero per plures dies protractum conspicimus, antequam Natura vel vincat vel vincatur, calore febrili una cum omnibus symptomatis, uno tenore, fluentibus. Ideoque non multùm nunc a Medico, absque urgente necessitate, moliendum est, verùm totum negotium Naturæ soli, & Patiens regimini debito committendus est, nisi quod temperatis Cardiacis jam vis spirituum fovenda sit, non Opiatis & refrigerantibus, multò minùs Venæsectione opprimenda.

Quamprimùm verò Natura Venenum intus delitescens excutere & subigere, in agone ultimo, semel tentaverit, non diu res manet in æquilibrio, verùm Crisis instat, Naturâ quam citissimè triumphatura vel triumphanda. Siquidem, cum primùm à subactione veneni incœpta, Natura quadantenùs superior evaserit, calor febrilis illico mitigari incipit, atque symptomata inde provenientia diminui, uti Vigiliæ, Deliria, &c. Pulsus fortior, & minùs celer sentitur, atque Respiratio liberior, Aphthæ decrescunt aut saltem colorem in melius mutant. Emunctoria corporis calore priùs constricta reserantur, atque lympha inutilis & effæta, in habitu corporis priùs congesta, quâ datâ porta, liberè effluit: Cùm per Renes excernitur, Urina priùs pauca, tenuis & straminea; jam copiosa redditur, contentis saturata, vel saltem hypostasin aut enæorema dimittens: Cùm per poros cutis emittitur, Sudores sunt universales, iique calidi & satis copiosi, & cum εὐφορίᾳ tolerati. Cùm e ductibus Salivalibus, Rivulus Lymphæ sanæ os colluit, Aphthæ absterguntur, brevi sanescunt, & sitis extinguitur. Nonnunquam Crisis fit per glandulas Intestinorum, superveniente Diarrhœâ miti, & cum nullis torminibus sociatâ. Quæ quidem Crisis, in Febribus Benignis & merè [illegible], sicuti cum agone evidenti, & agitatione extremâ totius Machinæ accidit (quod à Jactatione, Angustiis pectoris, Scintillatione oculorum, Hæmorrhagiâ narium profusâ, &c. præcedentibus concludere licet,) ita brevi finitur, Ægro spatio paucarum horarum cum [illegible] placidum somnum capessente.

Sudores in hoc morbi stadio erumpentes non Criticos, verum reâpse Effectum & Signum Criseos incœptæ ritè æstimo, quippe primum fomitem morbi, non in massa humorum sensibili; sed crasi spirituum morbosa delitescere ex antedictis satis constat. Atque uti ex usu Remediorum Diaphoreticorum & calidorum, urgente adhuc febre, perperam exhibitorum, pori cutis à calore aucto plus constringuntur, ita in Malignis febribus, & maxime periculosis (ubi præ gradu veneni intenso Spiritus oppressi flammam in massâ humorum accendere nequeant, quâ pori constringantur) non raro conspicuimus Ægrum, per totum cursum morbi, sudoribus colliquativis, Diarrhœa, aliisque evacuationibus confectum; Quæ inde symptomaticæ apud veteres audire solent, & parili gradu, quo augentur, ruinam præsentem minantur. Et quidem in articulo Mortis, ubi jam à veneno prævalente Spiritus enecantur, & expansivâ sua facultate privantur, cum flamma nativa, æque ac præternaturalis extingui incipit, solutis poris calore priùs constrictis, quam immanis sudoris rivo Æger madefactus animam efflat? Unde concludendum est, Sudores, cujuscunque generis fuerint, immediate dependere a laxitate pororum; sive Spiritus à veneno diminuti (sicut accidit in symptomaticis & colliquativis sudoribus) poros amplius constringere non possunt, sive Febrili calore in ordinem redacto, pori ante constricti naturalem laxitatem recuperant, quod ante sudores criticos evenire solet; qui non inde Critici æstimari debent, ac si per excretionem lymphæ cujusdam (quâ totus habitus corporis adhuc infercitur) Crisis fieret; verùm quatenus sunt Criseos, per Spiritus ipsos effectæ, signa Diagnostica. Cutis nimirum horum sudorum, instrumentum est nervea membrana, & ad nutum spirituum animalium poros suos facillimè contrahit & dilatat, sicut in sudoribus subitaneis perturbationes animi insignes comitantibus, videre est. Et in quâvis parte corporis sudore madidâ si frigido aëri exponatur, statim enim cutis instar anserinæ pellis contrahitur. Nec frigus tantùm, verùm etiam nimius caloris gradus horum pororum constrictionem spasmodicam inferre valet; sicut enim liquorum frigidorum ingurgitatio sudores non raro provocat, ita e contra, spiritus vini & calidorum potatio eosdem temperat ac diminuit. Spiritus enim temperamento moderato, inter calidum & frigidum medio præditi ab utriusque qualitatis extremo gradu in spasmos aguntur, & inde pori cutis à calore & frigore extremo pariter constringuntur.

Febrium Malignarum Crisis uti sensim & sine notabili apparatu fit, ità tardiùs procedit, & tandem, plurium dierum circuitu absolvitur. Sub initium vix percipitur, nisi ex Urinæ copiâ & Tincturâ auctâ, unà cum Hypostasi aliquali, sudoribus levibus indies recurrentibus, miti Diarrhœâ, vel Salivatione, &c. quippè prout venenum intus delitescens à spiritibus adhuc quadantenus oppressis sensim subigitur: Ità calor febrilis una cum deliriis, spasmis, subsultibus Tendinum, &c. sensim diminuitur, atque liquor effœtus, priùs congestus, per Cutim, Renes, Hepar, ductus Salivales, glandulas Intestinorum, &c. protruditur.

Durante Crisi, utrum illa fuerit Acuta, vel tarda (quæ etiam veterum sententia fuit) absque urgente necessitate, nil moliendum est. Expansio justa spirituum unicè Julapiis Cordialibus admodum temperatis, diæta quadantenus ditiori e jusculo pulli tenuiori, atque regimine in cæteris debito fovenda & sustentanda est. Sicut enim a cardiacorum quantitate nimiâ, vel qualitate incongrua, modo ea perperam jam exhibeantur, Spiritus priùs nimis expansi, jamque ulteriùs incitati ferociter insævire solent, Atque Hæmorrhagiis, Sudoribus immanibus aliisque id genus colliquationibus Ægrum priùs debilem affligere, aut calorem Hecticum accendere, quo pœnas erroris diuturnas, post Crisin Febris acutæ patiens luat; Ita ab Opiatis, Catharticis, magis vero ab Emulsionibus, Julapiis vel Apozematis refrigerantibus, & maximè à Venæsectione, absque urgente necessitate, celebrata, non raro contingit Morbum illicò recrudescere; Cùm enim expansio spirituum hoc modo intempestivè, & perperam præpediatur, Venenum sese in tantum recolligit, ut Natura, jam debilitata, victoriam pene partam vix aut ne vix reportare possit. Quo nomine vehementer oro obtestorque omnes artem medicinalem exercentes, ne, in hoc articulo Morbi, absque urgente necessitate, proprii lucri, vel famæ causâ, quicquam moveant, vel quidem tentent, imo, quoties necessarium videatur vel fræno vel calcaribus uti, ut, cum summâ cautelâ, & parcâ manu, id faciant; satius enim est Ægros à morbo quàm à Medico trucidari.

In ultimâ harum Febrium Scenâ, ubi Natura Veneno victa manus datura est, ubi adsunt dirissima nervosi generis symptomata, cum Respiratione suspiriosâ, pulsu tremulo, urinâ clarâ & stramineâ. & madore frigido per totam machinam diffuso præter caput, quod jam intensè incalescere solet, modò quicquam adhuc tentandum restat, unicè indicatur copiosus usus Alexipharmacorum, Spirituum Volatilium, acrium Suppedaneorum, atque frequentium Vesicatoriorum. ut, ex inflammatione artificiali, spiritus animales languentes & oppressi tandem resuscitentur, quomodo plurimos ab Orci fere faucibus revocatos novi.

De Febre Ephemerâ sive Diariâ.

Supervacanea forsan videatur de hâc Febre dissertatio, utut succincta, cùm ultro, absque artis nostræ auxilio, spatio 24. horarum finiri soleat. Quandoquidem verò Puretologia in genere; atque præsertim hypothesis nostra de causâ febris Continente & immediatâ, inde quadantenus illustrari possit: Necnon, quia ex venenatis principiis priùs in spiritibus delitescentibus, & jam in actum erumpentibus, vel ex malo regimine, haud raro contingit Febrem Ephemeram in Intermittentem, Continentem, aut Malignam ipsam transmutari; Operæ pretium erit, brevi, de genio & eventu hujus Febris observationes nostras subnectere.

Febris Ephemera est, quæ immediatè à merâ agitatione, & motu spirituum animalium nimio, ab evidenti aliquo externo accidente, sive apparatu venenato, producitur, ideoque, legitime tractata, spatio 24. horarum sponte sæpenumero terminatur. Spiritus nimirum diu agitati, sese, pro tempore, more febrili expandunt, ac si à veneno aliquo intus nato perciti; indeque massam humorum tandem accendentes, superinducunt Pulsum celerem, Sitim, Dolores, Lumbaginem, Lassitudinem ulcerosam; Rigores incertos, atque id genus symptomata febrilia.

Causæ Procatarcticæ & Evidentes sunt Insolatio, Equitatio, sive quævis alia exercitia laboriosa; vigiliæ diuturnæ, studia intensa, & alia quævis Pathemata animi graviora, ingurgitatio multa liquorum spirituosorum, cæteraque ejusmodi, quæ nisum, motum, & fervorem insolitum in spiritibus efficiendo, eos in summam, licet accidentalem, expansionem adigunt.

Indicantur unicè quietus admodum in lecto decubitus, atque somnus, quo spiritus, non ampliùs jam agitati, sponte (sensim licet) in statum naturalem redigi queant. Quo facto, flamma in sanguine illico extinguitur, & Febris cum omnibus symptomatis, cessat, Ægro tandem madore undiquaque perfuso, sero per calorem febrilem colliquato, & jam per poros cutis, non ampliùs fervore inimico constrictos, copiosè excreto.

Durante flammâ febrili, tenuis ac parca diæta instituatur, æque ac in aliâ quâcunque Febre; Copia enim cibi vel potus ingesta, antequam Ventriculi fermentum restituatur, vix minus quàm veneni in nervis delitescentis exsuscitatio, hanc febrem extendit, eamque mutat in Intermittentem vel Continuam, eamque aliquando malignam; & tunc novæ Indicationes curativæ exsurgunt, quæ in reliquis hujus Puretologiæ capitibus continentur. Ex dictis constat nullum esse κριτήριον Pathognomonicum hujus Febris, unde ante horas 24. certò dignosci possit, nam si unius diei limites hæc Febris excedat, Typum atque nomen novum sibi asciscit.

De Febre Intermittente ejusque causâ, Typo & Symptomatis.

Febris Intermittens est calor præternaturalis in sanguine accensus ab insolitâ spirituum expansione, statis periodis, quotidie sc. tertio vel quarto die, vel sæpiùs redeunte, pro genio Veneni eam efficientis, unde Quotidiana, Tertiana, Quartana simplex vel duplex audit. In hâc Febre Algor, Rigor, Calor, & Sudores sese vicissim excipiunt: Nec absunt Ægritudo universalis, Nausea & Vomitus, Dolor Capitis, Lumbago reliquaque ejusmodi symptomata.

Quid sit hoc Venenum (sive id intus natum fuerit sive ab extrà admissum) haud facile est explicatu, quia sensus omnes nostros planè superat atque fugit, æque ac Spiritus ipsi qui eo imbuuntur. Ideoque satis est ejus realem existentiam à posteriori seu effectu probare, sc. à veneni symptomatis quæ in morbo inde formato sese prodere solent, quæ non raro eadem sunt cum iis, quæ à veneno sensibili oriuntur, uti Lipothymiæ, Vomitiones immanes, Ægritudo universalis, dolores spasmodici, &c.

Verùm, fermentum venenatum hujus Febris (quicquid sit) mite admodum videtur præ fomite Febris cujuscunque alterius: Spiritus enim eo imbuti, quàm citissimè, vi suâ elasticâ jam exsuscitatâ, in tantum sese expandunt, ut spatio 24. ho-

24. horarum venenum ſubigere valeant; necnon Venenum vires Antidoti vulgaris Corticis ſc. Peruviani, brevi, agnoſcit. Inſuper, Fortitudo pulſus, profunda Tinctura urinæ, Gradus caloris febrilis, immanis Vomitio, vel Diarrhœa, profuſi ſudores, unà cum citiſſimâ exacerbatione omnium ſymptomatum cæterorum; ſicuti ſpirituum fortem expanſionem probant, ita etiam genium veneni minùs deleterium, & ſpiritus agitatos, potiùs quam oppreſſos eſſe arguunt.

Argumentis, quæ in Hypotheſi noſtrâ generali attulimus, penſitatis: Nemo (opinor) fermentum hoc venenatum in receptaculis, visceribus aut receſſibus neſcio quibus, ad mentem veterum collocabit, verum in gremio ſpirituum deliteſcere, atque ſtatis periodis, pro genio veneni, reviviſcere concedet, præſertim cùm omnes conteneantur fomitem inſultuum Hyſtericorum & Epilepticorum, qui non raro ſtato tempore, ſicut Intermittentium Febrium paroxyſmi, repullulant, in nervis contineri.

Cauſæ procatarcticæ hujus miaſmatis, ſaltem evidentes, ſunt Frigus ab ambiente aere, vel à decubitu in terrâ ſub Dio, ex quo Spiritus animales ſaltem ii qui in extremis plexibus fibrarum & nervorum cutaneorum hoſpitantur, algentes, tonum ſuum naturalem quadantenùs amittunt, unde œconomiam ſpirituum illicò everti contingit. Aër item externus, præſertim Paluſtris vel Autumnalis inſpiratus, & cum ſpiritibus commixtus, particulis heterogeneis & venenatis ita nonnunquam refertus eſt, ut Febres Intermittentes non aliâ de causâ in locis paluſtribus & oris maritimis Endemiæ fiant, atque Autumnali tempore ferè ubique Epidemicæ evadant. Fatendum tamen eſt à cibo [illegible], ſubito terrore, cæteriſque animi Pathematis gravioribus, non rarò hoc venenum exaltari, & nullus dubito, quin à longo abuſu ſex rerum non naturalium hoc Venenum, utplurimum, intus naſcatur, utut ab externis evidentibus cauſis in actum ducatur; unde evenit quòd ab iiſdem cauſis externis non omnes parili modo Febre Intermittente afficiantur.

Ubi ab energiâ Veneni prius intus deliteſcentis, jam vero à causâ aliquâ evidente exaltata, Spiritus quaſi opprimantur; flamma vitali, ferè extinguitur, Pulſus fit celer, oppreſſus & debilis; Urina tenuis & Pallida, Cerebrum grave & Comatoſum, Algor etiam totam machinam invadit, qui præſertim prope Spinam dorſi, è quâ ſpirituum animalium canales propagantur, atque in naſo & extremis artubus ſentitur.

Quamprimùm Spiritus cum veneno manus conſeruerunt, luctationem incœptam eſſe vertiginoſus Cerebri affectus prodit: Sequuntur autem in reliquis machinæ partibus Vomituritio, Oſcitatio, Pandiculatio, Jactatio inquieta & ſuſpirioſa, Oppreſſio Hypochondriorum gravativa. Reſpiratio anheloſa; Horror & Rigor univerſalis, donec flamma in ſanguine accendatur, à quâ Pulſus fortis & celer evadit, Urina rubedine tingi incipit à Bile, præ calore, inſpiſſata & inde in ſanguine coacervata; necnon contentis plus debito ſaturari à particulis chyloſis eâdem de causâ colliquatis, & in ſero præcipitatis. Incaleſcit totum corpus, & maximè Artus extremi, qui ſicceſcunt quia pori cutis à calore contrahuntur: Sitis adeſt, vel quia papillæ ſalivales conſtringuntur, vel quia ſaliva, ab ebulliente ſanguine ſecreta, miti ſuâ & lenientè facultate exuitur. Cephalalgia meninges, Lumbago partes ſpinæ vicinas, Laſſitudo ulceroſa univerſos ferè muſculos ac totum genus fibroſum torquet, imò ab inſolita diſtenſione muſculorum quorundam maximè debilium, ſpiritibus immaniter exploſis, non raro oriuntur dolores ſpaſmodici horrendi, iique huc illuc verſatiles more Rheumaticorum; vel in membranis compage ſtrictiore donatis fixi, Pleuriticorum, Colicorum, Cholericorum, &c. Æmuli, unà cum copioſis vomitionibus aut fluxibus alvi, quoties acrior lympha colliquata, è ſanguine ebulliente in ventriculum aut inteſtina confertim excernatur. Idem perturbatus ſpirituum motus pertinaces Vigilias infert, & Deliria, durante Paroxyſmi febrilis vigore, atque multorum aliorum ſymptomatum ſatellitio ſtipatus eſt, quæ nunc recenſere longum foret.

Hæc moleſta ſymptomata ad 7. 10. 12. aliquando 24. horas durare ſolent, & circa finem Paroxyſmi vehementiora fieri. Primum inſultum hujus Febris, præſertim ubi parvulos ea corripi contigerit, per triduum vel quatriduum protenſum, typum Febris continuæ pro tempore induiſſe, non raro me obſervaſſe memini: Namque, pro genio veneni, citiùs aut ſeriùs Paroxyſmus ſolvitur, & ſymptomata ceſſant: Quamdiù autem venenum intus deliteſcens viget, Paroxyſmus elongatur, augeſcentibus ſymptomatis, donec, ultimo tandem conamine ſpirituum, veneni vigor ſubigatur, aut ſaltem ſopiatur. Hoc facto ſuccedunt ſudores: Et deinde ἀπυρεξία, quæ eo uſque durat, donec veneno, de novo referveſcente, ſpiritus recens irritati, certamen iterum inſtaurent, atque inde Paroxyſmus febrilis iterum formetur, cum ſymptomatis prius memoratis, & impensa Naturæ novâ. Siquidem hujus veneni indoles peculiaris eſt, atque ab omni alio fermento febrili planè diverſa, licet enim, extremâ ſpirituum expanſione in ſingulis Paroxyſmis facta, ejus energia planè vincatur, & ſubigatur, intus tamen adhuc deliteſcit, novas tragœdias daturum, uſque dum ab arte vel Natura miaſma febrile non tantum ſubactum, ſed & penitus eliminatum fuerit. Quippe menſuram durationis cujuſque veneni, quod fomitem hiſce febribus miniſtrat (ut mihi videtur) Natura ipſa determinavit, quod exinde, licet ab uſu propriæ & potentis Antidoti, aut præpollenti & frequenter repetita ſpirituum expanſione, per plures hebdomadas vel menſes ſubactum videatur; à leviſſima occaſione, imò non rarò abſque evidenti cauſa revireſcere ſolet, donec metam durationis à Natura conſtitutam attigerit. Hoc facto, vel ſponte exulat Fermentum, vel à copioſo & repetito Antidoti uſu, aut ab expanſione ſpirituum ſatis valida, Natura hoſte ſuperior facta vires veneni prorsùs proſternit.

Hic mihi Corticis Peruviani juſta defenſio ſuſcipienda eſt. Cui ſalutiferæ Antidoto à Φιλανθρωπίᾳ ipſa in levamen ærumnarum vitæ humanæ plurimarum divinitùs conceſſæ convitium faciunt Adverſarii, quia febrile fermentum inde ſubactum, ſæpenumerò poſt hebdomadas, vel

ſaltem menſes aliquot revireſcere ſolet. Quum reverà hocce fermentum (quicquid ſit) durationis ſuæ ſpatium fixum & determinatum habeat, jam brevius, jam longius, & ſæpius ad plures menſes imò & annos protenſum, adeo ut, priuſquàm hic Fomes metam ſuam ultimam attigerit, Febris inde orta, quocunque modo curetur, ſive alio quocunque Arcano, ſive more methodico ſc. Venæſectione, Emeticis, Catharticis, Epithematis, Pericarpiis, Diaphoreticis, &c. (Modò hæc unquam ſcopum attingant) vel Naturæ ſolius viribus, (quod non rarò fit æſtivo tempore, cùm ex appropinquante ſole vis ſpirituum expanſiva multum fovetur & augetur) non rariùs tamen Æger recidivam patitur, quàm ſi Antidoto magna uſus fuiſſet. Indeque Febrium recidivatio ſoli Cortici imputanda non eſt, potiùs jure lætandum nobis eſt, quòd Remedium iſtiuſmodi poſſideamus, quo Naturæ diù oppreſſæ & attritæ, quoties libuerit, ſuccurrere & fatalem hujuſce morbi exitum præcavere poſſimus, utut à curatione aliquando repullulare ſoleat. Quinetiam, neſcio an non à frequenti, atque poſt juſta intervalla repetito ejus uſu, eradicatio fomitis ipſius venenati accelerari queat. Certè reviriſcentia Morbi Cortice curati, non medicamento, ſed Medico vel Ægro accepta referenda eſt; præſertim ubi jam vili pretio, magnum hoc Remedium comparari poſſit, & à liberali ejus uſu nunquam quicquam detrimenti ægros paſſos eſſe, quantum ego ſcio, hactenus obſervatum eſt; at à nimis parca ejus doſi hoc incommodi accidit, quòd Morbus exinde vel in propria, vel, Protei inſtar, in alia forma ad revireſcendum aptus natus ſit.

Quanquam febrilis Paroxyſmus Acutus ſit, Morbus tamen ipſe, quicunque fuerit ejus Typus, Quotidianus, Tertianus, Quartanus, ſimplex ſcil. vel duplex, eſt ferè ſemper plùs minùs Chronicus, duraturus uſque ad perfectam eliminationem venenati miaſmatis, quocunque modò id tandem fiat. Fermentum enim hujuſmodi Febrium (quicquid è contrà veteres ſenſerint) exinde mihi videtur non multiplex, ſed unum idemque eſſe; quia hæ febres (præſertim ubi diù duraverint) typum ſuum abſque aliqua evidenti cauſa mutare ſolent, atque Febris quæ jam legitima Tertiana audit, poſt unam vel alteram hebdomadam Quotidiana, Hemitritæa, imò non rarò Quartana evadit, & vice verſa. Quid? quod ſemel obſervavi, hujuſmodi Febrem, ex malo regimine in Malignam Petechialem admodum periculoſam degeneraſſe? Cujus curatio, maxima ex parte, liberali uſu Corticis Peruviani abſolvebatur, genio veneni primarii id ſuadente. Præterea fermentum cujuſcunque Febris Intermittentis viribus Corticis Peruviani indifferenter cedit; Et obſervatu facile eſt, unciæ uni Chinæ-chinæ ipſam Febrem Quartanam, abſque apparatu Apozematum deobſtruentium à veteribus decantatorum; atque ſolennium Evacuationum, æque citò & certò locum cedere, ac ſimplicem Tertianam, Quotidianam aut quamcunque aliam hujus generis vel leviſſimam.

De Signis Febris Intermittentis Diagnoſticis.

Febris Intermittentis in genere, aut Quotidianæ, Tertianæ, Quartanæ, Hemitritæa in ſpecie, genuinæ ſcil. ſigna Diagnoſtica & Pathognomonica enarrare ſupervacaneum mihi videtur; cùm ea ex Paroxyſmorum diligenti obſervatione, niſi Febris Intermittens typum alterius morbi induerit, cuivis innoteſcant è ſymptomatis prius deſcriptis, Atque ſymptomatum Diagnoſticorum Ætiologia vera & ſatis luculenta ex antedictis peti poſſit. Verùm quandoquidem aliquando accidit, ob vehementiam ſymptomatis alicujus ſingularis cætera omnia in tantum ſuperantis, ut Algor, Horror, Calor, &c. Non tantum Adſtantium ſed etiam Ægri ipſius ſenſum plane fugiant, Æger de hoc vehementi ſymptomate unicè conqueratur, &, durante Paroxyſmo, tractari poſtulat methodo, ipſi morbo, ſub cujus larva Febris jam latitat, debita; ejus tamen reviriſcentia vix aut ne vix præcaveri poſſit abſque Cortice Peruviano, vel alia (ſiqua ſit) Antidoto in Paroxyſmorum intervallis exhibita; operæ pretium mihi videtur hujus Protei varias formas, ſaltem quæ mihi adhuc innotuêrunt, enumerare, quin & criteria ſubjicere, unde dignoſcantur à veris ipſis morbis quorum typos mentiuntur.

Quanquam multa arte genium ſuum aliquando diſſimulent Febres Intermittentes, certo certiùs tamen ex Urina (quæ jam multùm tincta eſt, contentis ſaturatur, & ſedimentum præcipitat colore plùs minùs lateritio, ut in verè Intermittentibus ferè ſemper fit) atque ex ſtatis Paroxyſmorum, & lucidorum intervallorum periodis, & periodica horum ſymptomatum exacerbatione & remiſſione, deprehendi & dignoſci poſſunt.

Ita in aliqua parte Meningum, ſpiritibus inibi veneno agitatis & exploſis, Hemicraniam intolerabilem ſubortam ſæpiſſime obſervavi, eamque poſt certas & ſtatas periodos, quotidie ut plurimùm, recrudeſcere ſolitam, verùm abſque aliquo ſolenni Algore, Horrore, Calore & Sudore, qui ſeſe alternatim excipiunt in Intermittentibus legitimis. Urina vero multùm tincta & contentis ſaturata, ſpeciem Aquæ cum pulvere lateritio commixtæ ſemper præ ſe ferebat. Morbum ſæpè incaſſum frequenti venæſectione in Jugulari vel ejus ramulis celebratâ, atque æque frequenti Epiſpaſticorum applicatione, uſu Cephalicorum omnigenorum, Errhinorum, Maſticatoriorum, &c. curare tentavi. Verum Emeticis, Catharticis lenioribus, Chalybeatis, Antiſcorbuticis, &c. Ad mentem veterum exhibitis, acuendo & turbando Spiritus, eam ſemper auxi, donec tandem experientiâ didiceram, uſu copioſo Corticis Peruviani Venenum Febrile, doloris hujus fomitem, penitus poſſe ſubigi.

Parili modo, à præpollenti vi veneni hujus febrilis Cerebrum & origines Nervorum circumquaque obſidentis, atque ſpirituum diſpenſationem præpedientis, iterum iterumque Apoplexiæ ſymptomata obſervavi, certo tempore, tertio vel quarto quoque die recurrentia; ſc. profundiſſimum ſomnum, ſtuporem & ſtertorem, Urina interea (uti ſolet in Febribus Intermittentibus) ſemper rubedine multùm tincta, contentis ſaturata, atque, cùm aëri exponeretur, ad præcipitationem ſedimenti lateritii valdè proclivi. Hos Ægros, durante Paroxyſmo, methodo Apoplexiæ debita, copioſa ſc. Venæ-

ſectione.

sectione, Epispasticis frequentibus, Emeticis atque Catharticis acrioribus, Sternutatoriis, Cephalicis, aliisque ejusmodi Remediis stimulantibus, cum felici successu, excitare satagi; nunquam verò revirescentiam Paroxysmorum præpedire potui absque China-China, in intervallis lucidis, manu liberali, idque confertim ministratæ. A quo tempore, Ægros, quamvis ab Apoplexia liberatos, sæpius tamen diuque recrudescentiæ Paroxysmorum Febris Intermittentis obnoxios observavi, unde de origine & vero Fomite hujus morbi Apoplexiam veram mentientis non amplius dubitavi.

Centies observavi Colicam Ventriculi, vel intestinorum, Pleuritidem acutissimam & verè spasmodicam, Rheumatismum universalem, vel particularem, Febrem Scarlatinam, Erysipelatosam cum symptomatis Pathognomonicis intensissimis, ab expansione explosivâ spirituum hoc veneno nimis irritatorum, orta fuisse. At ista symptomata statis periodis redibant; Urina reddebatur, qualis in Febribus Intermittentibus apparere solet: Et has febres, cùm vel sponte suâ, vel arte coactæ larvas deponunt, China-chinâ citò semper, & feliciter curare soleo.

Denique, quoties hocce venenum, vel Emeticum & Arsenicale vel Catharticum est, vel simul utramque evacuationem inducit: Morbus induit Typum Choleræ morbi, Diarrhœæ torminosæ, Dysenteriæ, vel simplicis Vomitionis. Verùm statis periodis revertitur, vel saltem exacerbatur, atque semper Urina rubra & turbata est, ac si pulvis laterum cum Aquâ confunderetur; & qualis in Febribus Intermittentibus ferè semper conspicitur. Hic verò, licet Paroxysmos Laudano sæpiùs repetito, Enematis, Aqua Pulli copiosè propinata, aliisque ejusmodi debita methodo ministratis curavi: Revirescentiam tamen Paroxysmorum vix unquam absque liberali usu Chinæ chinæ cum Laudani moderatâ dosi commixtæ, & frequenter remissionis tempore exhibitæ, præcavere potui. Ubi verò à Corticis justa dosi venenum hoc Emeticum vel Catharticum subactum fuerit, colluvie humorum colliquatorum versùs ventriculum & Intestina jam minùs tendente, facillimè cum, vel absque Laudano horrendæ istæ excretiones ultrò cessant: Aliquas Historias e plurimis aliis selectas, in majorem sententiæ nostræ & Praxeos elucidationem, atque confirmationem, in fine hujus exercitationis subnectere non pigebit.

De Febris Intermittentis Prognosticis.

Prognostica quod attinet, illa duntaxat proferre lubet, quorum veritatem longus usus & experientia comprobavit, & quæ sunt principiis nostris prius stabilitis conformia. 1. In uno eodemque Paroxysmo Febris Intermittentis, post expansionem spirituum inceptam (ex aqua Naturam, hâc vice, quadantenùs victricem fore conjicere liceat) non ampliùs Ægro periculum intenditur, modò Morbus typum legitimum non mutet, & symptomata aliqua vehementiora non superinducantur; Omnes enim, quos in Paroxysmo pereuntes ego observavi, algentes fatis cedebant ferè statim à primo insultu Paroxysmi, atque licet Algor ad biduum vel triduum aliquando protractus fuit, ope tamen caloris interni, vel externi, & artificialiter ministrati, nullam omnino spirituum expansionem sentiebant, tanta fuit veneni vehementia! 2. Quotiescunque, ob vehementiam præsentis alicujus symptomatis ex insueta spirituum sive expansione sive oppressione orti, contingit febrem typum suum nativum mutare in speciem Apoplexiæ, Pleuritidis, Colicæ, seu Choleræ morbi, &c. Unoquoque Paroxysmo Æger in discrimen adducitur, plus minus, pro ratione symptomatis urgentis, atque gradu veneni ansam symptomati ministrantis. Indeque symptomata hæc insolita, quæ subitaneam totius Machinæ ruinam minari videntur, curam præsentem Medici, applicationemque remediorum sibi debitorum (posthabitâ Febre & veneno, à quo ortum ducit) postulant. 3. Symptomata isthæc vehementiora sub finem Paroxysmi (modo Æger superstes fuerit) ultro cessant, vel saltem plurimùm mitescunt, donec à renovato veneni vigore, in Paroxysmo proximo recrudescere incipiant; atque proinde Medici est, in hisce intervallis, copiosâ eâque satis repetitâ Antidoti propriæ ingestione, subactionem veneni morbifici quam citissimam, totis viribus, moliri, ut saltem symptomata hæc venenata & lethifera, si non ipsum Paroxysmum subsecuturum tollere queat. 4. Febris Intermittens genuina, (eaque non tantùm Quartana, verùm etiam ipsa Quotidiana & Tertiana) respectu ad seriem Paroxysmorum, & fomitem eorum delitescentem habito, typum Morbi Chronici induit, utut singularis quisque Paroxysmus fuerit Acutus, imo peracutus, quippe paucarum horarum spatio omnia sua stadia decurrens. 5. Fermentum Febris Quartanæ maximè omnium fixum est atque durabile, quippe, priusquam vires Corticis Peruviani præpotentes in hisce morbis debellandis cognitæ erant, hæc Febris, præ cæteris omnibus, Opprobrium medicorum jure merito habebatur, neque unquam (quantum ego scio) nisi forte fortuito, ab arte vel Natura, nisi tempore æstivo, sole appropinquante & expansionem spirituum multum adjuvante, curationem admittebat, quin etiam, præ cæteris omnibus, Febris hæc curata, sive Arte sive Natura, ad revirescendum mirum in modum proclivis est. 6. Omnis Febris Intermittens, ubi jam annosa & valde chronica evaserit, genium Quartanæ imitari videtur; &, sicut Quartana, post longa intervalla, cum, vel absque evidenti causa, incertis periodis, non rarò recrudescit, & typum suum sæpius mutare solet, adeo ut quæ uno mense fuerit Quotidiana, altero evadit Tertiana, Hemitritæa, Quartana, & vice versâ. Quo diutiùs autem typum Quartanæ servet, eò magis chronica redditur, atque eo plus ab ea Natura patitur. 7. Febris Intermittens, quæcunque fuerit, Quartanâ non exceptâ, in ætate juvenili atque æstiva tempestate, viribus solius naturæ sæpiùs curatur, Juventus enim, æquè ac verna seu juvenilis anni tempestas, expansioni spirituum favet; at in ætate provectiori, & hyemali vel Autumnali tempore, sole indies magis magisque recedente, vix aut ne vix absque ope generosæ illius Antidoti febrifugæ Corticis sc. Peruviani curationem admittit. Satis igitur astutè à Medicis antiquis, (qui hujus morbi non minùs veram causam

causam quàm remedium ignorabant,) quasi totidem ignorantiæ suæ Asyla, excogitata fuerunt proverbia illa ad vulgus decipiendum; quæ in mente plebis, non sine summo Ægrotorum detrimento, hactenùs fixa manent scil. Quod hæ febres non debent præpropere sanari, quum revera certam eas curandi methodum planè ignorabant. Quod olfactus Rosæ hunc morbum solvit, cum revera nonnisi æstivo tempore hoc remedium comparari possit. Quod Febris Intermittens verna sit Remedium Regium; h. e. Salutiferum & cæterorum morborum prophylacticum, quippe, appropinquante jam sole, brevi ac sponte evanitura, cum instauratione universa naturæ à sarcina sua hoc pacto liberatæ. 8. Ante tertium Paroxysmum, Emetico, Pericarpiis vel quocunque alio levi remedio facillime nonnunquam tollitur hæc Febris, post hæc autem difficiliùs. Quo enim magis Chronicus, eo magis curatu difficilis hic morbus evadit, quippe cum malis symptomatis sociatus; Indeque nulli Author ero, uti vel secundus Paroxysmus ultro permittatur. Cui enim bono? Esto, morbus Cortice hoc modo derepente sublatus recrudescere non raro solet; Atqui à Corticis exhibitione post debita intervalla frequenter repetita, hoc etiam incommodum præcaveri potest. Neque quidem ex usu præpollentis Antidoti nativa duratio venenati fomitis elongatur, sed inde ejus vires plurimum pessundantur. Quinimo, nonne satius est (licet duratio hujus Fermenti inde non brevior fiat) naturæ laboranti, & pessimis symptomatis circumcirca obsessæ, ope generosæ Antidoti succurrere, quam permittere, ut absque ope artis languens natura, symptomatis novi alicujus morbi superinductis, penitùs succumbat? Quo nomine non possum non gratias maximas referre *Deo Opt. Max.* qui tantis viribus hunc simplicem Corticem instruxit, ut ab eo omnia fermenta febrilia acuta, saltem mitiora, penitùs tolli queant; adeò ut inter Opium, Mercurium, Chalybem, Aquas minerales & cætera Remedia maxime generosa & quadantenùs universalia, utpote ad plures morbos accommodata, locum mereatur. 9. Hæcce Febris, quoties ab arte vel Natura extinguitur in ἀκμῇ sua, absquè signis concoctionis in urina præcedentibus, faciliùs revirescit; ubi verò sensim deficit, ita ut tandem sine Algore, Rigore, Horrore, aut dolore Spasmodico evidenti, Paroxysmi invadant, à veneno sensim languente, utrum id arti vel naturæ debeatur, Revirescentia ampliùs vix aut ne vix expectanda vel metuenda est. 10. Febris hæc, quoties legitima est, raro admodum est funesta; Atqui quotiescunque eam esse Chronicam contingit, viam sternere solet ad plures alios morbos, eosque maximè funestos, uti Hydropem, Phthisin, Icterum, Scorbutum, &c. Qui quidem omnes Cortice Peruviano copiose exhibito atque sæpiùs repetito feliciter curantur (cui observationi fidem facient historiæ aliquot fini hujus Exercitationis adjectæ;) atque absque ejus ope vix aut ne vix curationem integram admittere possunt. 11. Denique, hæcce Febris, ubi vel Chronica fuerit vel malè morata, mutari solet in Febrem continuam languidam & fatalem, perpetuo conjunctam cum omnibus dirissimis symptomatis in genere nervoso, Lipothymiis, Vomitionibus, Suffocationibus, Vigiliis, Ægritudine universali, &c. Ac si Æger animam quovis momento efflaturus esset. Quæ omnia prægrandia symptomata (modò Cortex, decurrente morbo, priùs exhibitus fortè fuerit) generoso huic Remedio, ut Probra, vulgo objiciuntur, cùm quidem post cætera Febrifuga, Cephalica, atque Hysterica omnigena, intus & extra incassum tentata, illa ipsa symptomata Corticis usu recens repetito unice tollenda sint. In cujus rei testimonium unam vel alteram historiam calci hujus Exercitationis bona fide subjiciam.

De Febris Intermittentis Indicationibus Curativis.

Indicatio Generalis, pro vario statu veneni morbifici, duplex est sc. Una, Vigente Paroxysmo, verùm in intervallis plane Altera.

In ipso insultu Paroxysmi, ubi tota Machina, à prævalenti vigore veneni, evidenter in periculum adducitur, atque Natura inde expergefacta, expansione spirituum insolita, contra vires ejus deleterias sese munire satagit, Indicatio curativa est unica, sc. ut expansio spirituum justa atque debita conservetur, ita ut Spiritus à vi veneni lethifera, quamprimùm liberentur, & tota Machina à funestis incendii intestini symptomatis immunis servetur. Siquidem ab excessu expansionis, ad gradum usque explosivum, æque ac a defectu, Naturam detrimentum capere sæpiùs conspicimus: Indeque Medici est, qui Naturæ unice ancillari debet, ad Naturæ normam, omnia sua mandata diætetica & pharmaceutica dirigere, sc. ut nimiam spirituum expansionem reprimat, deficientem (quæ plus periculi habet) adaugeat, moderatam verò, justo regimine, eodem tenore pergere sinat, nihil officiose & sine urgenti necessitate tentans, verum totum negotium Naturæ ipsi, ad quam jure pertinet, permittens, nec quidquam in regimine, vel in apparatu Medicaminum, suæ, vel adstantium rationi dissonum committat, ut, quicunque tandem fuerit Morbi eventus, egregiè officio suo functus sit, sine vel famæ suæ, vel Conscientiæ jactura.

Quòd spectat ad Regimen, durante vigore veneni, in ipso sc. Paroxysmo, huic morbo debitum, id paucis absolvam.

Diæta sit admodum tenuis, uti Avenacea, Possetala, Panatella, Hordeacea, &c. Jusculum pulli, vel Cerevisiam crudam sub initium paroxysmi, & bihorio vel trihorio ante paroxysmum Æger ne gustet: quippe fermentum ventriculi jam è massa spiritu venenato labefactata secretum, vix quicquam præter potulenta & pultacea, eaque, quæ particulis fermentescentibus, quantum possibile est, privata, a forma Chyli minimum distant, potest concoquere, & ab ingestis quibuscunque, quæ facultatem ventriculi superant, Natura antè fatigata, nova & molesta sarcina inde superinducta, incassum premitur, Ægritudo verò perpetua, Nausea, & Vomitio immanis, Gradus caloris intensior, plurimaq; alia id genus symptomata succedunt.

Durante Algore, atque etiam ipso Horrore, scil. donec Spiritus motu quadantenus liberiori sese expandere incipiant, Æger prope ignem lucu-

luculentum multa veste indutus sedeat, vel potius passu citatiori obambulet, vel aliquo alio modo vires suas exerceat, quo vis spirituum veneno oppressa excitetur, & liberiùs sese expandat.

Calore verò febrili jam ingruente, potiùs decubitus isque admodum quietus, atque in loco tenebricoso eligendus est, ubi stragulis Æger cooperiendus est; sed non nimiis; ut somnus conciliari, atque inde fervor sanguinis, ac incendium internum ab expansione spirituum ortum, temperari queat, & consequenter dolores spasmodici in capite, reliquisque partibus, cum aliis id genus symptomatis ab explosivo statu spirituum oriri solitis, praveniantur. Quo pacto, paucarum horarum spatio, ab ipsis naturæ viribus hocce veneno quadantenùs debellato atque cicurato, Paroxysmus quam citissime sudoribus subsequentibus sponte finitur; Calore febrili sensim prius decrescente, prout ejus fomes subtrahebatur.

Pharmaceuticam partem quod spectat; durante paroxysmo, modò expansio spirituum rite se habeat, neque vel excessu vel defectu peccet, nullum remedium officinale indicatur, nisi quòd ad spiritus refocillandos, fermentum ventriculi confortandum, & calorem sanguinis temperandum, Julapium Cordiale temperatum concedatur ad libitum sumendum, quem in usum, sequens aut aliud simile ego præscribere soleo.

℞. Aqu. card. ceras. nigr. ana ℥ iv. cinnam. hord. Menth. Epidem. ana ℥ i ß. Salis Absinth. ℈j. Syr. e Limon. vel caryoph. ℥ i ß. M. F. Julap.

Ab Emeticis, utut lenioribus, a Catharticis licet benignis, uti decocto amaro, Manna, &c. Vel ab Enematis ipsis, hoc tempore officiose, atque sine urgenti Indicatione ministratis, multum detrimenti pati solet Æger, si vita ipsa non exinde in subitum discrimen adducatur. Instante Crisi, sine evidente ratione nil arte moliendum est; ne Natura inde interturbetur; præterea cùm fermenta ventriculi & Intestinorum veneno activo imbuantur, si a pharmaco levissimo vel enemate eam stimulari contigerit, quam enormes evacuationes, cum magna & periculosa virium jactura, inexpectatò insequi quotidie conspicimus?

Nec minùs Venæsectio, præsertim in primo insultu paroxysmi, priusquam Spiritus sese liberè expandant, perperam celebrata, Spiritus labefactando, venenatum fomitem ad lethalem usque gradum statim exaltare solet: aut saltem febrem intermittentem in continuam, si non malignam cum dirissimis symptomatis in genere nervoso sociatam mutat. Idem non raro in praxi observare licet, ubi a Natura ipsa magnæ Hæmorrhagiæ in primo paroxysmi insultu contigerint.

Itidem Diaphoretica, præsertim Opiata (qualia sunt Theriaca, Mithridatium, Diascordium, &c.) Sicuti sub finem paroxysmi exhibita, absq; manifesta Indicatione, nihil ad curationem promovendam conducere observantur; ita in primo insultu Spiritus præpropere agitando, atque interturbando, Naturam in maximas, si non lethales angustias inducere solent, a quibus Spiritus prius confusi difficulter admodum sese liberare queant. Verùm Opiata, justam spirituum expansionem præpediendo, indeque gradum veneni deleterium multùm promovendo, paroxysmum Febris Intermittentis legitimum haud raro in funestam Apoplexiam, vel Coma, vel alium aliquem peracutum & lethalem morbum convertunt. Hoc pacto celeberrimus ille vir *Andreas Marvill* cum magno Reipub. (præsertim literariæ) detrimento (ex ignorantia Medici senis atque supercilioti, cui in more erat contra Corticem Peruvianum, quasi communem pestem, immaniter ubique debacchari) e vivis ante diem sublatus fuit. Siquidem, postquam absque evidenti aliquâ Indicatione, in intervallo, post tertium paroxysmum Febris Tertianæ legitimæ, præparationis gratia (uti omnia methodice fieri viderentur) sanguis ab Ægro ætate provecto, post enematis rejectionem, libere extractus fuisset, & in subsequenti intervallo, Alvus decocto amaro subducta, & paulo ante tertium paroxysmum Emeticum propinatum; Hoc modo strata via, sub initium paroxysmi subsecuturi exhibebatur magnum Febrifugum, haustus scil. ex Aqua Theriacali, &c. Æger stragulis opertus, vel potius sepultus jussu Medici, ad somnum & sudores sese componebat; ut saltem Algorem & Horrorem primum insultum paroxysmi comitari solitos evitaret, & brevi, somno profundissimo & sudoribus colliquativis correptus, spatio horarum 24. tempore paroxysmi, Apoplecticè periit, Qui tamen ex uncia una Corticis Peruviani rite ministrata (uti ego Medico hanc historiam fronte satis perfricta narranti excandescens regerebam) spatio 24. horarum Orci & morbi fauces facile evasisset. Ob talem praxin Mulierculæ reprehendendæ sunt, & acriter corripiendæ, multo magis Medici & Philosophi, quos oportet nihil Empirice, nihil absque urgente ratione, multo minùs contra rationem & manifestam Indicationem præscribere.

Denique, nec Cortex Peruv. nec aliud quodcunque Febrifugum tempore paroxysmi propinandum est, sed in Intervallis, (modò ea sint satis protensa, eoque nominè ad Febrifugi ingestionem accommodata) Nam durante vigore veneni, vires Antidoti a fermento ventriculi venenato plurimùm fractæ, haud liberè sese explicare possunt, & totis viribus in hostem insurgere; sicut in Intervallis paroxysmorum (in quibus venenum imbelle est, & sine viribus delitescit) & possunt & solent. Præterea cùm liquor glandulosus, in ventriculum, cibi fermentandi gratia, continuò depositus, e massâ sanguinis venenatâ secernatur; necesse est Ægritudinem, Nauseam, Vomitionem vel fluxum alvi œconomiam ventriculi eousque subvertere, ut Æger nutrimentum tenuissimum vel deglutire non possit, vel illicò sursùm aut deorsùm rejiciat; multò minùs remedium officinale amarum, & forma ac quantitate, æque ac sapore ingratum. Imò sæpe observatum est, quod ii qui lubentissime in paroxysmorum intervallis Corticem deglutiunt, atque facilè retinent, ingruente paroxysmo, sursùm vel deorsùm cum semper rejiciant; unde iniquum videtur, Ægros tempore paroxysmi sarcina morbosa plus satis pressos, absque urgente necessitate, ampliùs ingratis medicamentis plecti.

Sin verò, ob expansionem spirituum hoc tempore deficientem, aut nimis exaltatam,

durante paroxyſmo, Vita Ægri in diſcrimen adducatur, cum ſcil. febris alterius morbi ſymptomata vehementia & lethifera ſibi adſciſcit; Morbus ille aſcititius eadem methodo tractandus eſt, ac ſi eſſet Originalis; ut ex Orci faucibus Æger quam citiſſime liberetur; Poſtquam verò hæc nova ſymptomata ceſſent vel mitigentur, aſſiduè atque copiosè exhibendus eſt Cortex Peruvianus, ſeu aliqua alia (ſiqua ſit) generoſa Antidotus febrifuga, qua vires veneni morbifici frangantur, & paroxyſmus futurus, vel ſaltem ſymptomata peregrina, præcaveri poſſint. v.g. Cùm Æger ſuneſto Algore correptus, quaſi moribundus & languens per plures dies jaceat, expanſio ſpirituum quam citiſſime calore multo externo, frictionibus duris, Julapiis cordialibus, ſpirituoſis, ſpirituum & ſalium volatilium repetitis doſibus, frequentibus Veſicatoriis (quæ flammam artificialem in ſpiritibus excitando præ reliquis hic conducunt) & quocunque alio modo convenienti promovenda eſt.

Ubi verò (quod non raro accidit) à mitiori veneno Spiritus non extinguantur, verùm toto paroxyſmi tempore opprimantur & langueant, unde Æger Comatoſus evadit, & ſudoribus frigidis perfunditur, tanquam mox lipothymice animam efflaturus; Indicantur Julapia Hyſterica, & Cephalica paulò calidiora, Spiritus & Salia Volatilia, aliaque ejuſmodi, præſertim vero Veſicatoria, quæ ad quamcunque partem præſertim vero ad totum caput applicata egregie conferunt.

Quoties ob tonum cerebri & nervorum peculiari modo debilem atque ad obſtructiones aptum, Spiritus veneno morbifico pereiti, per nervos non tranſmittantur, & ſanguis, circuitu impedito, in cerebro ſtagnet, præter medicamenta Cephalica Spirituoſa & Epiſpaſtica priùs memorata, indicantur inſuper Phlebotomia copioſa, ſæpe repetita, &, ſi opus fuerit in Vena Jugulari; Cucurbitulæ inter ſcapulas cum profunda ſcarificatione, Sternutatoria, &c. Remedia Antapoplectica.

Febris hæc Proteiformis, typum Rheumatiſmi, colicæ ventriculi aut Inteſtinorum, choleræ morbi, Diarrhœæ, Dyſenteriæ, Febris Scarlatinæ Eryſipelatoſæ, &c. Induit, ubi venenum morbificum non valdè deleterium eſt, & Spiritus animales veneno irritati hoſte longè ſuperiores. Cùm igitur ſymptomata hæc oriantur à nimia ſpirituum elaſticitate; Venæſectione, & Opii uſu copioſo & repetito, paroxyſmi tempore, in ordinem feliciſſimè rediguntur; extra paroxyſmos verò, Cortice Peruviano cum Opio commixto, venenum hiſce ſymptomatis,& eorum recrudeſcentiæ anſam præbens, radicitus tollitur.

Hac methodo Ægris conſulendum eſt, ubi Spiritus nimiùm expanſos confertim in Muſculos & Tendines irruere contigerit, eoſque ultra tonum ſolitum diſtendere, & Spaſmos cruciantes, hinc inde verſatiles excitare, atque præterea, ſanguinis circuitum præpediendo, ſeri acris ſecretionem in partibus, unà cum tumore & inflammatione inferre, ita ut paroxyſmus febrilis jam planè latitet ſub ſpecie Rheumatiſmi. Ubi verò à nativa, vel accidentali, à frigore ſuſcepto debilitate partis contigerit hanc exploſionem ſpirituum fieri in partibus Thoracicis, præſertim in Membrana coſtas ſuccingente, Muſculis intercoſtalibus, aut reliquis membranis & muſculis Reſpirationi dicatis durante paroxyſmo; Morbus plane, ſimulat ſpeciem Pleuritidis vel Peripneumoniæ, quippe cum dolore laterali atque Tuſſi immani, & Reſpiratione difficili ſociatur; & à vehementia ſymptomatum inſolita hic (hic enim, præ doloris & ſtrangulationis vehementia, pulſus fere obruitur, atque extrema algent, ac ſi Æger illicò expiraturus foret) Pleuritis hæc Symptomatica à Genuina præcipuè dignoſcenda eſt. In hoc caſu utut Pulsus languor, & Algor extremorum contra indicare videantur, Venæſectione tamen copioſa in brachio lateris affecti ſine mora celebrata, & repetita, Opii ingeſtione liberali, Linimentis, & Fotibus anodynis externe applicatis, hæc exploſio ſpirituum tollenda aut ſaltem minuenda eſt; Spaſmis enim hoc modo ſublatis, dolor lateralis horrendus, Dyſpnœa & Tuſſis ſine medicaminum Pectoralium ope (quæ in hoc caſu nihil valent) ſponte ceſſant, Pulsus robur naturale, atque calor extremorum redit.

Sin forte Febris hæcce Colicam ventriculi aut Inteſtinorum, vel Iliacam paſſionem ſimulet, expanſionem ſpirituum ſpaſmodicam cohibere neceſſarium eſt Venæſectione copioſa, applicatione calida Linimenti Anodyni ad partes affectas, Enemate carminativo, dein Cathartico acriori cum Laudano commixto, & (ſi opus fuerit) Aquarum mineralium purgantium coctarum, & lacte alteratarum doſi liberali, unde, ſaltem ſub finem paroxyſmi febrilis, ſolutio horum ſymptomatum, bombi & dejectiones copioſæ expectari poſſunt.

Denique, ubi febris intermittens, ſub Typo Diarrhœæ torminoſæ, Dyſenteriæ, vel choleræ morbi latitet; quamprimum venenum in ſingulis Paroxyſmis exaltari de novo incipiat, Spiritus in ventriculo & inteſtinis recens exploduntur, & momento quaſi Tormina, Vomitiones, Dejectiones enormes, ac ſi à pharmaco aliquo deleterio ſumpto, recrudeſcunt. In Paroxyſmo igitur Vena ſecetur, Opiata & Aſtringentia ad ſpaſmos ſublevandos & colliquationem inhibendam repetantur, humoris venenati in ventriculum & Inteſtina excreti acrimonia obtundatur copia liquoris mitioris in os atque anum ingeſta, v.g. Decocti Pulli tenuiſſimi & ſimpliciſſimi. Et, denique partibus ab hujus humoris tranſitu inflammatis, & tantum non Sphacelatis, applicatione Fotuum, Sacculorum Aromaticorum in vino & aqua ferratâ coctorum & expreſſorum, Linimentorum, vel Emplaſtrorum Carminativorum tempeſtivè proſpiciatur.

In Cholera morbo præcepta ante memorata obſerventur, niſi quòd raro aut nunquam venæſectio celebranda ſit.

In Diarrhœa verò & Dyſenteria periodica (ſive torminoſa, ſive ſine torminibus.) Decocto albo, vel aqua Pulli in locum cujuſcunque liquoris fermenteſcentis pro potu ordinario ſubſtituta; Venæſectione, & Laudani tertia, vel quarta quaque hora repetitione, uſque ad finem paroxyſmi, expanſio ſpirituum, & liquoris venenati colliquatio refrænanda eſt.

Scar-

Scarlatinam & Erysipelatosam Efflorescentiam in cute periodicam consultò sileo, quia eas semper Diarrhœæ vel Choleræ periodicæ conjunctas observavi, atque eadem methodo tractandas.

Extra Paroxysmum Indicatio generalis est Unica, scil. ut Venenum morbificum in nervis delitescens perfecte extirpetur, ut, spiritibus non amplius irritatis, œconomia humorum in posterum sarta tecta conservetur, & paroxysmi cujuscunque reviviscentia præcaveatur.

Nemo igitur miretur veteres Medicos futilem atque inanem operam navasse huic morbo debellando, Sensibus enim magis quam par est confisi, humores in receptaculis nescio quibus stagnantes fomitem morbi hunc somniarunt, indeque toto cœlo errantes, utramque curationis paginam longo apparatu medicaminum Deobstruentium & Evacuantium impleverunt, idque methodice, licet absque certa aliqua Indicatione a naturâ rei ipsius desumpta, sed in propriis ipsorum Musæis excogitata. Cumque morbificum hunc fomitem penitùs eradicari impossibile crederent absque sensibili humorum evacuatione, copia medicaminum Incidentium humores præparabant, ut Remediis evacuantibus magis obsequentes fierent. At hos ipsos medicos appello, noverint ne unquam, nisi fortuito, hac methodo, utut diutius protracta, quenquam perfectè sanatum? Me quod attinet, ego simplicem Tertianam, eamque admodum benignam & legitimam inde non rarò in Hemitritæam, vel Quartanam mutatam esse cum Hydropicis, aliisque diris symptomatis sociatam observasse memini, Naturâ hisce Venæsectionibus & purgationibus incassum lacessita. Hujus malæ & infelicis praxeos (quæ per multa sæcula cum magno Ægrotantium incommodo inter nostræ Artis Professores invaluit) πρῶτον ψεῦδος est falsa Ætiologia, Non enim, nisi ex accidenti, uti in Plethora, Cachexiâ insigni, &c. (De quibus posthac dicetur) ulla omnino evacuatio indicatur; verùm, utplurimum istæ evacuationes, Naturam inaniter lacessendo, veræ curationi multùm officiunt, saltem copiam Antidoti admodum ingratæ multo majorem necessario requiri faciunt.

Nuperi quidam Medici, postquam methodi veteris infelicem eventum observassent (licet hypothesin veterem palàm & exprofessò mutare hucusque iis visum non sit) ac si consilium commune cepissent, in Arcanis febrifugis inquirendis occupantur, quæ ex proprietate substantiæ (uti loqui amant) vel qualitate occultâ morbum eradicent, vel, quod idem ferè est, venenatum morbi fomitem pessundent atque subigant. Atque in hâc sententiâ sunt Neoterici omnes, quotquot in verba Magistri non jurarunt, verùm ad praxin medicinalem propriam attenti, liberam Philosophiam amplectuntur. Tacite enim, licet non ἀπερ. atque palam, hypothesi nostræ de Ætiologiâ & curatione hujus morbi Herculei authoritatem tribuunt; dum aliqui Terriculamentis prope insultum paroxysmi Ægro inopinatò oblatis, sese hunc morbum sæpius prostrasse gloriantur; Alii Amuletis, Pericarpiis, aliisque Epithematis externis imo Carminibus (quæ omnia Spiritus animales, & non humores immediate afficiendo, scopum attingere credibile est) eundem effectum sese consecutos esse jactitant. Inter Pericarpia innumera, duo sequentia ego ipse aliquando satis felici eventu comprobata expertus sum. ex. gr.

℞. Terebinth. Venet. Pulv. Oliban. ana q. s. m. & extend super alutam. F. Pericarpia duo ad pulsus ipsos applicanda, paulò ante Paroxysmum.

Vel ℞. Fol. Chelidon. maj. Rutæ; ana Mj. Fuliginis è lignis combustis, sapon. Venet. Salis marin. ana q. s. m. cum Acet. acerrim. F. Massa pro Pericarpiis, horis duabus ante paroxysmum expectatum applicanda.

Nec minus Helmontiani pro more jactabundi, Arcana quædam Chymica, pro certissimis febrifugis venditare solent: Vires nonnullorum ex iis ego ipse cum aliis Medicis (priusquam Herculea Antidotus Cortex Peruv. mihi innotuisset) sæpe incertas, haud raro tamen cum felici successu efficaces expertus sum. Inter hæc Vinum Benedictum seu Infusio Croci metallorum, facile palmam cæteris præripit (præcipitato Diaphoretico Paracelsi non excepto, quod *Gabriel Fontanus* in Apologetico, omnem sanare febrem, si semel exhibeatur, satis impudenter atque falsissimè jactat.) A justa dosi Vini Benedicti trihorio ante tertium paroxysmum expectatum exhibita sæpiùs febrem tertianam curatam novi, verùm non tam ab evacuatione (uti mihi videtur) quam ab Orgasmo inter vomendum in Spiritus impresso. Quo pacto etiam Vertiginem, Rheumatismum, & nonnunquam Apoplexiam, atque alios spirituum animalium morbos, illicò curatos haud raro conspicimus. Sæpe etiam granis 7. Antimonii Diaphoretici in vehiculo quocunque convenienti exhibitis paulo ante insultum paroxysmi, febrem intermittentem tertianam simplicem, & Hemitritæam ipsam, absque quacunque sensibili evacuatione humorum, sustuli; Unde mihi pene persuasum est in Antimonio particulas aliquas latitare, quo mereatur in classe febrifugorum proximum Cortici Peruviano locum. Sal Absinthii etiam inter decantatissima febrifuga (antequam vires Corticis Peruviani exploratæ fuerant) à Clarissimis Medicis prædicabatur, & ad hunc usque diem novi quosdam e senioribus, qui Haustum, qui sal illud recipit, paulo ante expectatum paroxysmum, propinatum, Cortici Peruviano præferunt; Quem Haustum, quoniam in febribus intermittentibus magis benignis aliquando proficuum expertus sum, non piget hic loci describere, & ansam inde arripere palàm proponendi cætera febrifuga, quæ mihi contigit usu comprobasse.

℞. Aqu. Card. Theriacal. stillat. ana ℥ij. Salis Absinth. ʒß. Syr. de Limon. ℥ i ß. M. Sumat Æger dimidiam partem trihorio ante expectatum paroxysmum, reliquam vero in primo insultu paroxysmi.

Efficacia plurimorum Amarorum, uti fol. Absinth. Matricar. fol. & Sem. Card. Benedict. Sem. Citri. Rad. Gentian. summit. Centaur. minor. flor. Chamæmel. &c. Præ omnibus aliis, in hoc morbo debellando, diù antequam vires Corticis Peruviani satis exploratæ fuissent, multo usu (eventu licet sæpe incerto) com-

probata fuit. Imò, poſthabitis omnibus aliis febrifugis, nuperrimo ſæculo, Amarorum uſus invaluit, non tantum apud vulgum qui, communi quaſi conſenſu, hauſtus largos liquoris Poſſetici foliis Cardui Benedicti alteratos paulo ante expectatum inſultum Amicis ægrotantibus propinabant, unde aliquando febris intermittens mitior atque recens ſublata eſt, vel diminuta; Quin & *Profeſſores Medicinæ*, præſertim obſervatores perſpicaciſſimi, & uſu longiſſimo inſtructi, hujuſmodi remediis Amaris locum inſignem in curatione febrium intermittentium concedere dignati ſunt. Et non tantum decantatum illud febrifugum, Decoctum Amarum, ex Amaris, quæ viribus febrifugis maxime pollere experientia docuit, conflatum (quod jam demum loco in *Pharmacopœâ Londinenſi* cohoneſtatur) palam ubique in hunc uſum propoſuerunt, verum etiam ex Abſterſivâ & Ecphractica Amarorum natura, eorum efficaciam, ratione & more Philoſophico (an rite vel non jam haud diſputo) demonſtrare ſategerunt. Formulam hujus decocti mihi familiarem, & a communi aliquatenus diverſam, & modum utendi ſubjicere hic loci non pigebit, quoniam aliquando febres intermittentes mitiores, præſertim verno tempore, eo curatas obſervavi.

℞. Fol. Matricar. Card. Benedict. Comar. Abſinth. ſummit. Centaur. min. flor. Chamæmel ana M j. Semin. Card. Benedict. Citr. ana ʒ j. Salis Abſinth. ʒ i ß. Coq. in Aq. F. q. ſ. ad ℔ j ß. Colaturæ ℥ ij. iij. iv. pro ratione ætatis, bibat Æger quarta quaque hora extra paroxyſmum.

Sin alvum ſubducere Medico viſum fuerit; ſive Vomitio immodica, ſive alia Cachexiæ ſigna id ſuaſerint, omni alio Cathartico longe tutius & melius operatur Infuſio Calida ʒ i. ʒ i ß. ʒ ij. vel iij. (pro ætate & ἐνεργείᾳ purgationis) fol. Sennæ primo hauſtu decocti prædicti.

Porro Clariſſ. meus Collega, iſque vir integerrimus atque medicus expertiſſimus *D. D. Eliſha Coyth* jam μακαρίτης, ſæpius ſincero animo mihi aſſeruit, ſeſe vires florum Chamæmeli ſubtiliſſime pulveriſatorum, in vehiculo convenienti exhibitorum, atque poſt debita intervalla repetitorum, æque felices ac certas in hoc morbo debellando expertum fuiſſe, ac ipſius Corticis Peruviani. Penes Authorem fides ſit, Me quod attinet, ego nuſquam efficaciam hujus ſimplicis Remedii tentando exploravi, verùm eodem medicamento cum aliis commixto filium *Domini Barnard*, Juriſperiti Londinenſis febre hemitritæâ laborantem, quem Cortice Peruviano diu & copioſe adhibito ne quidem ab uno Paroxyſmo liberare potui, ſpatio bidui, perfectè in ſanitatem reſtitui. Nec non Dominam Gumley vetulam febre tertianâ decumbentem (poſtquam diu & ad nauſeam uſque vires Corticis Peruviani irritas experta eſſet) ope ejuſdem Arcani, poſt debita intervalla exhibiti, ſpatio etiam bidui ſanavi. Itidemque uxorem Vetulam Domini *Royſton Bibliopolæ Regis* fere ſeptuagenariam, poſtquam ad biennium febre intermittente, nunc tertianâ, nunc Quartanâ vel Hemitritæâ laboraſſet, ſpatio duorum dierum eodem Remedio, perfecte & abſque recidivatione curavi; Fateor equidem me nunquam (quod ſcio) in quocunque alio febre intermittente laborante hujus remedii periculum feciſſe, quippe vix unquam (ſi recte meminerim) præterquam in hiſce tribus Ægrotantibus, Antidotus illa Herculea Cortex ſcil. Peruvianus ſpem meam fefellit, proindeque nec licitum, nec decorum eſſe duxi in humano corio, experiendi gratia, ludere, & certo atque experto Remedio, magis incertum & minus exploratum præferre, Utcunque ejus Formulam deſcribere, in gratiam Curioſorum, operæ pretium duxi, ut ii poſſint, modo velint, experiri, num hoc etiam ſit certum febrifugum, vel ſaltem num (uti mihi evenit) vires Corticis deficientes ſupplere queat. Formula pulveris eſt quæ ſequitur.

℞. Flor. Chamæmel. ſubtiliſſ. pulveriſat. (plus minus pro ætate) ℈ j. Antim. Diaphoret. Sal. Abſinth. ana ℈ ß. M. F. Pulvis ſumendus in hauſtu Poſſetalæ, vel cujuſcunque Julapii temperati. Aut in formam Boli cum Syrup. Caryoph. vel in formam Pilularum cum Mucilag. Gum. Tragag. redactus, ſexta quaque horâ per biduum vel triduum repetendus.

Unde Amara vi febrifuga adeò præpollenti donentur, forſan non facile explicatu eſt. Veriſſimum quidem eſt Amara fere quæcunque facultate plus minus Abſterſiva & Ecphracticâ pollere, uti a curatione Scorbuti, Hypochondriacæ affectionis & Chloroticos ex eorum uſu, omnibus in Medicina leviter Exercitatis abunde patet. Num vero energia eorum febrifuga in hac facultate Abſterſiva & Ecphracticâ ſpeciatim vigeat (quicquid cæteri Profeſſores opinentur) non ita liquido mihi conſtat; præſertim, cùm Chalybeata medicamenta, quæ omnium conſenſu, multo magis hac vi præpollent, nihil ad febrium curationem conducere obſerventur, quin potius Spiritus incaſſum agitando & turbando, multum officere. Inſuper Ecphractica & Abſterſiva medicamenta, annuente totâ corona Medicorum, inde præſertim ad curationem morborum conferunt, quatenus humores præparant, quo magis ſequaces, atque vi Catharticorum evacuanti obtemperantes fiant, cùm quidem febres intermittentes (quoties eas ope Amarorum curari contingit) ſæpiſſime, imo feliciſſimè, abſque ulla evacuatione præcedente, comitante, aut ſubſequente (quod medici hodierni nòrunt) ſolvi ſolent. Quid? quòd hæc ſententia, falsâ illâ veterum hypotheſi innixa eſt, quæ fomitem febrium in humoribus, non autem in ſpiritibus deliteſcere ſtatuit, atque oportere eum remediis evacuantibus penitùs eradicari: Contra quam ſententiam ubique militat (uti priùs innuimus) non tantùm Ratio, verùm etiam Experienti fere univerſa.

Reſtat igitur, ut hæcce Remedia, proprietate quadam naturæ, ſeu qualitate occulta, ſcopum ſuum in febribus profligandis attingant, vel, quod idem eſt, ad inſtar Antidoti, vi nativa fomitem venenatum in ſpiritibus deliteſcentem ſubigant: Sique ratio efficaciæ hujuſmodi febrifugorum à me requireretur, ego hiſce tenebris, in cauſis rerum indagandis, obrutus, multò potius in peculiari Amaritudine ſenſibili, quam in neſcio quâ Abſterſivâ facultate inde conſequenti, vim illam collocarem; quia plurima Amara, admodum grata eſſe ventriculo, nervis, & ſpiritibus animalibus, multo

multo usu comprobantur; & ferè singula, suo gradu, scil. hæc plus, illa minus, verum præ cæteris omnibus Cortex Peruvianus, ob excellentem suam amaritiem, vi Febrifuga à Natura donatur, qua Fermentum Spiritus accendens immediatè destruitur. Et quidem Febres Intermittentes recentiores atque benigniores, præsertim verna & æstiva tempestate, ab Amaris vulgaribus haud raro curari contingit, & forsan sæpiùs quam à quibuscunque aliis Febrifugis. Illud vero *τὸ ἱερὸν πικρὸν Cortex scil. Peruvianus* (cui nihil præter nomen gratum deest ut opinione vulgi commendetur) à quo tempore Europæis innotescere cœpit, consensu Medicorum omnium ferè expertissimorum, Febrifugum Catholicon esse comprobatur, quòd omnes Febres Intermittentes, & alias plurimas (uti posthac dicetur) in quavis anni tempestate, in omni sexu, ætate, & Temperamento radicitus & penitus, citò, tutò & feliciter sanet. Ego sanè, qui jam ad viginti annos, & quod excurrit, hoc Polychrestum remedium ferè quotidie præscripsi, vix aliquid incommodi Ægrotantibus ortum inde observavi (quicquid clamosè atque falsò oggerant malè feriati quidam atque ignorantes) quinetiam, nonnisi ter, uti sincero animo prius asserui, in Febribus Intermittentibus spem meam frustratus est: Utinam idem dicere licuisset de quoquam alio quantumvis celebri Remedio in cæteris humani corporis affectibus debellandis decantato. Certè non est ut Medici ingenia sua amplius torqueant in aliis Febrifugis explorandis, modò hujus usum satis perspectum habuerint. Neque justum aut æquum est, methodis antiquorum incertis, sine Indicatione vera, sine successu, gratis stabilitis, in posterum insistere; aut novum aliquod & minus probatum Arcanum prædicto anteferre, verùm, sicut oriente sole, stellæ minores disparent, ità cætera Febrifuga, è tribu Amarorum aut alia quavis petita, huic unico locum cedere oportet.

Verum enim verò, cùm jam ab omnibus Medicis Corticis hujus efficacia comprobata sit, &, communi consensu, titulo Febrifugi κατ' ἐξοχὴν jure insigniri incipiat; posthabitis reliquis Febrifugis, de hoc unicè in posterum sermonem habere lubet, ejus Naturalem Historiam succinctim enarrare, rationem efficaciæ ejus Febrifugæ explicare, ejusque justam causam adversus malevolos atque ignorantes detrectatores suscipere, & denique, modum cum præparandi, eoque utendi varium, una cum justis, & usu probatis Canonibus atque regulis huc spectantibus subjicere.

De Cortice Peruviano, seu Chinâ-Chinâ, atque Virtute ejus Febrifugâ.

Locus natalis Arboris, quæ hoc Cortice obducitur (referente *M. Anton. Bollo* Mercatore Genuensi in Epistola sua Italicè scripta) est Regnum Quitense, præsertim prope Loxam in America Peruviana. Arbor non procera est, sed in ramulos insigniter divaricata; Folia habet, qualia sunt Prunorum rubeorum, neque minùs patula, neque acuminata, quæ saporem Aromaticum, nullatenus Amarum, quippe è particulis acribus & pungentibus conflata, in lingua imprimunt. Floribus albis, & cæruleis, ad instar Mali Granati eximiè ornatur; Nullum tamen fructum parit, ac si in pompam unicè cum tanta luxuriantium florum copia nata fuisset: At illum defectum abundè compensat Cortex ejus Febrifugus in sanitatem gentium, proculdubio, à *Deo Opt. Max.* conditus: Cujus gratia Arbor Vitæ, siqua alia, saltem nobis nota, jure merito appellari potest.

Lignum autem hujus Arboris, atque etiam Flores, uti nullam amaritiem habent, ita (testante Clariss. *Hieron. Bardi*) nulla Febrifuga seu medicatrice virtute donantur. Verùm Resina, quæ è ligno, præsertim verò è Cortice exsudat, atque etiam Semina, quæ Hispanicè Pipita de quina vocantur, atque Semina Cucurbitæ planè referunt, virtutem non dissimilem, sed inferiorem longè, quàm Cortex ipse, sortiuntur. Unde evenit quòd Authores, posthabitis cæteris quibuscunque partibus hujus Arboris, Corticem duntaxat pro decantato Febrifugo venditent.

Arborem hanc salutiferam (quam Incolæ Gannaperide vocant) ab ipsis Mundi primordiis ibi loci satam, sponte crevisse nullus dubito. Virtutem Febrifugam, quæ ejus Cortici à Natura inest, Indis hominibus jam olim innotuisse refert idem Bollus; Verum a quo tempore Heros ille *Genuensis Christophorus Columbus* hanc plagam mundi primùm detexerat, usque ad annum salutis millesimum sexcentesimum quadragesimum, ex odio Indorum erga Europæos, præsertim Hispanos concepto, magnum hoc Remedium de industria celabatur.

Quomodo vero, magnum hoc Febrifugum Hispanis, cæterisque Europæis primum patefactum fuerit, narrat idem Author fide dignus: Nimirum forte fortuito, in civitate Limensi quæ est Metropolis Regni Peruviani; Uxor Proregis, qui tum temporis erat *Comes del Cinchon*, Febre tertiana sævissima (qualis illic loci Epidemia esse solet) correpta funestè decumbere videbatur. Rumor (uti semper de magnatibus) per urbem divulgatus tandem per finitima loca ad Loxam usque pervenit. Hispanus illius loci tunc temporis præfectus, per literas Proregem monebat, in Arcanis sibi esse Remedium, cujus auxilio Proreginam illicò revalituram spondebat: Lubentissimè annuens Proregina, Corticem præparatum sumpsit. Quid fit: Stupentibus omnibus, dicto citius convaluit. Hinc fama hujus Arcani titulo Pulveris Comitissæ insigniti, ubique per civitatem Limensem, totamque Americam Hispanicæ ditioni subjectam, brevi, multum inclaruit. Discedente autem Prorege ex India, Ubi in Hispaniam reversus est, illicò percrebuit ubique rumor de novo hoc Febrifugo, quod, post experimenta frequenter facta, votis Ægrorum semper & ubique respondebat. Circa annum salutis 1649. famam suam indies magis, magisque provexit, non tantùm per Hispaniam verùm etiam Italiam, Romam usque, conatibus imprimis *Johannis Cardinalis de Lugo Soc. Jesu*, & cæterorum *Collegii Jesuitarum Romæ* Pattum, qui eum gratis religiosis & pauperibus largiebantur. Unde infausto omine, atque in vulgi Reformati terrorem, ac Scandalum, Pulvis Pa-

trum vulgò audit (Anglicè *The Jesuit's Powder.*) Quo nomine plurimos, eosque non sortis gregariæ, in hunc usque diem, ab ejus usu abhorrere contigit, ac si, non naturale remedium fuisset, sed factitium, diabolicum, & venenatum arte Jesuitarum paratum, potius quàm divinæ φιλανθρωπίας donum. Historiam non injucundam huc spectantem refert *Clariss. Badus Anast. lib.2. cap.6.* de Matronis duabus Londinensibus, quam audiverat ex *Johanne Lucá Durante* Oratore Reipubl. Venetorum ad Carolum Secundum. Quâ de causa obnixe cupio, ut suo proprio, ac antiquo Chinæ-Chinæ, Chinæ Febris, Gentianæ Indicæ, Pulveris Comitissæ vel Peruviani, aut aliquo altero minus infami nomine, communi Medicorum consensu, in posterum appelletur, & a præjudicio, ob Nomen, liberetur.

Quam celeri gressu fama hujus Febrifugi per totam Europam spargebatur, & ipse Cortex ubique gentium a Professoribus ferè quibuscunque in usum recipiebatur, facile potest quivis conjicere ex ipsis verbis *Clariss. Badi qui libro primo Anastas. Corticis Peruviani* (quem typis dedit Anno 1663. *Cap.10.*) Medicos Londinenses increpat. Quippe *Famâ mendaci, potius quàm propriâ experientiâ instructi, saluberrimam hanc Medicinam respuebant, quum tot alii Medici in omni Europâ, sive in Galliâ, sive Hispaniâ, Germaniâ, Flandriâ, Italiâ, eam nedum usurpent, quin & miris laudibus extollant.*

Verissimum quidem est, non defuisse nefarios quosdam detrectatores ubique, præsertim Londini, qui dolo malo consilium ceperunt de hujus Febrifugi famâ præmaturè supprimenda, ne scilicet hac succincta methodo febres obtruncandi, Ægrotantium crumenas emulgendi occasio tolleretur; De hac conspiratione sæpe palam verba habuit Dominus Bertram Pharmacopola jam defunctus, cui fidem in hac re promptè adhibui, quia nequam quidam & ignavi, quorum nomina honoris causa sileo, memet ipsum, iisdem illecebris, in suas partes trahere tentârant. Temere igitur & sine experimentis prius institutis, magnum hoc Remedium condemnarunt, & famam ejus fictis calumniis ubique insectabantur, sese severissimos Chinæ-Chinæ speculatores & judices ultro constituerunt, si forte fortuitò, licet post annum ab ejus usu elapsum, symptoma aliquod minùs solitum supervenerit, Eheu! quot conviciis Herculea & divina hæc Antidotus extemplò jactabatur, ac si quid diabolicum in hoc Equo Trojano latuisset; Fæces, nescio quas deleterias, & fermenta morbosa post se in corpore semper reliquisse asseruêrunt, unde novæ tragœdiæ, & funestissima symptomata repullulabant. Hoc modo, siquid mali unquam aliunde subsecutum erat, id omne Medicamini, ut probrum objiciebant, licet symptomata ad morbum primarium, nimis parco corticis usu imperfectè sanatum, reâpse pertinerent. Nec minus iniquâ mente, ab Amaro & Ecphractico hoc Pharmaco habitum corporis denuò obturatum & obsessum iri pertendêrunt, atque inde, neminem ad septennium ab ejus usu superstitem fore, reclamante experientiâ universâ. Hinc Medici Londinenses inexperti; atque Ægrotantes, ab usu hujus Febrifugi diù perterriti abstinebant; Interim Medici antiquis methodis longis, eoque magis incertis insistentes, famæ & fortunarum suarum; Ægroti vero vitæ ipsius dulcissimæ jacturam fecerunt, qui ope Chinæ-Chinæ, spatio bidui vel tridui, facile convaluissent.

Insuper, præter hos nefarios detrectatores, non defuerunt plures, cæteroquin Viri docti & probi, veteri tamen & crassâ humorum sensibilium, & qualitatum hypothesi occæcati, qui de usu Chinæ-Chinæ multum ancipites hærebant, quandoquidem Febres absque sensibili quacunque evacuatione curatas ejus ope observassent; Quod quidem gravissimum erat argumentum *Chrysostomi Magnesii* Professoris *Papiensis*, ut in ejus Epistola ad *Hieron. Bardi* data *April.* 9. 1652. patet.

Quamplurimæ etiam futiles & inanes controversiæ, nugæ sane & tricæ, ex doctrina Humoristarum ortæ, inter doctissimos viros cum eruditione, specie tenus, & zelo agitatæ sunt per decennium & quod excurrit, scil. a primo Corticis in Europam adventu usque ad annum salutis 1663. quas enumerare vix operæ pretium duxi. Febrem enim in humoribus qualitate peccantibus locantes, Remedium qualitate contraria præditum requirebant, &, Hi propter siccitatem, Illi propter Caliditatem, alii sive qualitates manifestas Cortici adscriptas, ejus usum impugnarunt & apud vulgus suspectum reddiderunt.

Nec minus equidem mihi à scopo errasse videntur, vel famæ Corticis minus offecisse, qui ex eadem pharetra; manifestarum scil. qualitatum doctrina, Argumenta depromsêrunt, quibus Corticis causam serio tuerentur.

Horum Antesignanum invenio eximium Antymum Conygium, qui efficaciam Febrifugam in tenuitate partium Corticis collocat, unde crassos humores incidit, & causam Febrium tollit; ac si crassum hoc pharmacum cæteris quibuscunque, partium subtilitate præiret: aut Aromatica, & spirituosa quæcunque, utpote partibus subtilibus insigniter prædita, eo etiam nomine, Febrifugorum titulum rite mererentur.

Gaudentius Brunaccius Romanus forsan non minùs, etsi cum specie magnæ eruditionis, nugatur, dum in libro suo Venetiis cuso Anno 1661. strenuè contendit, Chinam Chinam caliditate ac siccitate sua manifesta hasce Febres (quas authoritate Avicennæ & Helmontii in Frigido & Humido consistere statuit) præpollenter & efficaciter subigere. Ac si Calida & Sicca, quà talia, vim Febrifugam sortita essent; atque omne Pharmacum hisce facultatibus imbutum, ea de causa (licet experientia Universa & ratione ubique reclamante) in numerum Febrifugorum ascendendum esset. Verùm, ut paucis ex rei ipsius natura petitis, velitationem hanc dirimam & absolvam; Sciendum est, Frigus æque ac Calorem hasce Febres comitari solita, effectus esse potius Febris quam causas; Quorum prius a spirituum oppressione, posterius ab eorundem expansione nimia (ut ante demonstravimus) oritur. Causa vero Febris est venenatum quid, & deleterium, spiritibus ipsis inimicum, quod propria sua Antidoto (sive calidum vel frigidum vel neutrum fuerit) unicè subigi potest; Atque proinde frustrà, eo quòd qualitatem aliquam evidentem possideat, vim

Cor-

Corticis febrifugam vel stabilire vel convellere aggredimur; præsertim cum ex testimonio *Petri Aponensis cap.* 45. de Remediis venen, atque *Hieron. Cardani* libro de Venenis constet, ab esu *Ficuum Pharaonis* calidarum & siccarum in *Insulâ Sardiniâ* crescentium, quæ inde febriferæ appellantur, Febres Tertianas æque certo induci, ac à Cortice iisdem qualitatibus evidentibus imbuto sanantur.

Porro non defuerunt Medici celebres, qui vim Corticis febrifugam, ob ejus siccitatem & caliditatem aliasque evidentes qualitates, majori veritatis specie, mordicùs atque acriter impugnarunt: Hoc fecerunt celeberrimi Professores *Placentini* & Mediolanenses Anno 1661. ubi res agebatur *Cardinalis Doughi*, Febre Tertiana notha laborantis (referente *Clariss. Bado lib.* 1. *cap.* 15. *Anastas.*) quin & Medici ipsi Londinenses in casu *Johannis Lucæ Duratii* Legati antedicti. Sed agedum, expendamus rationes.

Primùm *Christophorus Paravicinus* Med. Clar. Mediolanensis, utut in Quartanis Chinæ-Chinæ usum commendet. In Biliosis autem, & Mixtis Febribus, ob caliditatem eam improbat, metuens scil. ne, calore humorum inde aucto, Febris etiam adaugeatur. Itane vir Clariss.? Verùm quis febrem, cujuscunque fuerit generis, unquam ab usu Corticis auctam vel duplicatam hactenus observavit? Appello sensum, atque Experientiam Universalem. Porrò, an non *Hippocrates* ipse, *lib. de Acutis*, Vinum febricitantibus concessit? Quinetiam in curatione febris tertianæ succum Silphii & semen Trifolii in Vino propinabat? Annon *Galenus lib.* 1. *ad Glauc. cap.* 10. in Nothis Tertianis Piper ipsum, & in Quartanis Theriacam præscripsit, atque alibi Absinthium, Centaurium minus, Myrrham, Diatr. Piper, &c. Dic sodes: Quis æquus judex gradum caloris in Cortice magìs intensum, quàm in hujusmodi medicamentis sensit, vel ratiocinando, vel quidem somniando id hariolari potuit? Verum ut rem ipsam dicam, Nullus dubito, quin in genere Calidorum febrifuga inveniri possint, quæ, proprietate naturæ venenatum fomitem in spiritibus latitantem subigendo, febrem tollere valeant, quandoquidem vera & genuina febrium Ætiologia, non a quacunque humorum qualitate, verùm à statu spirituum venenato ritè deducenda sit, ut aûte demonstravimus. Atque mehercule! haud parum lætatus sum, cum viderim perspicacissimum & doctissimum *Badum* diù abhinc (*pag.*139. *Anastas*) in hanc sententiam hac ipsissima observatione coactum transivisse.

Clariss. *Rochus Casatus* in Tertianis puris vel Spuriis, & in ipsis Quartanis, usum Corticis convellit, quia eum Frigida & Narcotica natura esse suspicatur, unde (ut asserit) Spiritus pro tempore quadantenus forsan obdormiscunt, & veluti à succis narcoticis hebetantur, at, post inducias, Paroxysmi vehementiores: &, humore peccante inde vel aucto, vel in partes nobiliores translato, vel magis putrescente, dirissimi morbi succedunt. Si Pace tanti Viri liceat proferre quod sentiam, totum hoc gratis dictum est, & merum Authoris commentum, cui experientia refragatur. Quis enim præter Illum usquam vel somniando Corticem in classe Narcoticorum posuit? Quanquam *Hippocrates* febres quartanas Soporiferis medicamentis feliciter se expugnasse asserat.

Præ cæteris, hostes Corticis acerrimi erant Viri Clarissimi *Johannes Jacobus Chiffletius & Vopiscus Plempius.*

Primum *Chifletii* argumentum adversus Corticem sumitur à recidivatione febrium post ejus usum; Cui populari objectioni suo loco responsum dabitur. Dein de Corticis caliditate queritur, metuens sc. ne ejus igneo calore (sunt ipsius *Chifletii* verba) siccet, accendat & torreat imbecilla præcordia, nativum calorem dissipet, vitæ pabulum depopuletur & nescio quos humores noxios ad partes ab ortu infirmas inde propellat. Bona verba quæso *Chifleti!* Mehercule? Quæ spectra & terriculamenta hic finguntur de calore Corticis prorsus igneo, depopulante, dissipante, torrente, accendente; siccante? Quis unquam causticam hanc & deleteriam vim Corticis, vel actualem, vel potentialem, præter Te Vir Clariss. hactenus expertus est? Pudeat doctum virum Principio precario, & contra sensum, & experientiam universi generis humani ficto, argumentum suum adversus pharmacum salubre industriò suffulcisse: Verùm de calore febrifugorum satis, paucis licet verbis, prius diximus. Pergit *Chifletius lib. sui cap.* 4. Et tertio jaculo Corticem petit his verbis, Utut a resolutione partium humoris subtiliorum ex caliditate Corticis exhibiti, Paroxysmi tollantur, pars tamen crassior magis incrassatur, & quodammodo lapidescit; indeque post paucas inducias extemplò ferocit iterum febris. Necnon *cap.*6. ejusdem lib. Inde Bilis flava in suo folliculo, nigra in Liene, Pituita salsa in ventriculo & intestinis coquuntur, densantur, Immobiles fiunt, quibus putrescentibus, liquefactis, & in substantiam partium adjacentium imbecillem quaquaversùm effusis, ac impactis, diuturni & exitiales morbi, etsi lentè ac serò pullulare solent. Adeò nihil nisi humores & manifestas qualitates crepans, Vir Clar. toto cœlo à vera & genuina febrium Ætiologia aberrat! At non sic *Hippocrates* qui in Medicinæ praxi, ad primas hasce medicamentorum qualitates parum respexit, quippe persuasum ei fuit, omnibus morbis τὸ θεῖον inesse, atque perinde τὸ ἐπιχλωδές, seu primum impetum faciens; extrà sphæram sensuum poni, neque sensibilium quarumcunque qualitatum potestati subjici. Porrò hæc figens, crassescens, lapidescensque vis Corticis (quam gratis stabilire conatur Vir Clariss.) nec demonstratu facilis est, nec docti ac experti cujusvis Medici assensum meretur, adeò magnificum hoc effatum inter quisquilias & deliramenta jure merito haberi debet! Denique, ne brevibus pereat sua charta libellis, aut saltem nigro aliquo stigmate infami Cortex notetur, is ipse Vir Clariss. qui modò ei calorem exurentem & causticum, atque dein nescio quam figentem & crassescentem qualitatem objiciebat, jam *cap.*6. eadem libertate Poetica, potius quàm Philosophica; in febribus curandis suspectam habet Adstrictionem ejus, & obstruentem Stipticitatem, quippe viarum apertione solvuntur febres, constrictione excitantur. Ex eodem Ore calidum

& frigidum spiranti, jure merito dolus & fucus olim in Apologo objiciebatur. Atque profecto Clariss. Chifletius suam integritatem in Cortice impugnando, inde præsertim mihi maxime suspectam reddit, quia positus videtur in contraria causa, & accusationi Corticis prævaricatur. Quis enim facile crediderit Corticem prorsùs igneum & adurentem, sua Caliditate cogere, aut repellere, aut figere, aut humorem incrassare posse, & cæteros Frigoris effectus producere? Quæ etenim sunt calida & sicca (testante Galeno Meth. medendi *lib.* 4. *cap.* 7.) quod reliquum est humoris prorsùs absumunt. Ast cum reliqua Amara, uti Absinthium, Gentiana, Centaurium minus, Castoreum, Flores Chamœmeli, atque decantatissimum decoctum amarum ex his factum (quæ ferè omnia Febrifuga & Ecphractica habentur, atque proinde, omnium Medicorum consensu, tuto ad Febres Intermittentes curandas adhibentur) ipsum Corticem Astrictione & Caliditate, sensu judice, superent vel saltem æquent; quare Huic amaro cæteris vi Febrifuga longè præpollenti, Stipticitas & Astrictio unicè objicitur? Fateor equidem levem quandam Astrictionem sive austeritatem Cortici inesse: Atqui inde eo infarciri viscera, vel habitum corporis obstrui vehementer nego. Nonne Aloë, Rhabarbarum atque ipse Chalybs astringente ac stiptica qualitate, æque ac calida imbuuntur? Quis autem ea usquam in obstruentium classem hactenus reduxit? Dic sodes! quare Cortex solummodo propter levem suam stipticam acerbitatem in numerum Obstruentium illico relegandus sit. Audiamus Galenum de Rubia loquentem, lib. 6. *de simp. Medicam. Quandocunque Amaritudo & Astrictio in uno medicamento simplici concurrunt, possunt Hæ qualitates similiter coeuntes Jecur & Lienem expurgare, Menses & Urinas sanguinolentas evocare, idque ratione Amaritudinis; possunt & eadem Astrictionis virtute vasa claudere & adstringere.*

Post Chifletium, Clariss. Vopiscum Plempium audiamus, alterum Corticis acerrimum hostem Chifletio coætaneum, quem Cl. Badus. *lib.* 2. *cap.* 8. Anastas, ait maledicendi libidine ductum, ore, dente, lingua, calce, calamo in corticem irruisse. Ille pallium Philosophicum deponens, Historicum agit, Experientiam adpellat, atque tela inde acuminata in Corticem collimat. Cap. 3. lib. sui anno æræ Christianæ 1655. typis mandati hæc habet, plures tertio vel quarto reciderunt (Ad quam popularem objectionem suo loco respondebimus.) Plerique cachectici facti, nonnulli mortui. Item Magnates hujus Aulæ nominare possem, qui ab usu pulveris, extenuati sunt, & ad Phthisin præcipites facti ni usu longo lactis Asinini restituti fuissent. Hæc Plempius.

Quam egregie vero reprehensus fuit & falsi convictus hicce Corticis calumniator à Clariss. Bado in responsione sua Genuæ typis data anno 1656. cui Author nunquam hactenus aliquid regerere ausus est, ipsa Responsio consulatur. Me quod attinet, Ego fidenter dico, idque postquam jam ad 25. annos quotidiano usu, ejus vires explorando expertus sum, me nusquam novisse aliquid mali ab usu Corticis cuiquam evenisse, præter Surditatem aliqualem tempore usus molestam, quippe, à motu spirituum inordinato & lucta inter Venenum & Antidotum ortam, quam sponte illico a morbo evicto, vel pulveris omissione cessare semper observavi: Me hujus remedii nunquam pœnituit, nunquam aliquem cachecticum, tabidum, aut quocunque alio morbo affectum; multò minus quasi toxico interfectum novi, atque ter tantum (uti olim innui) optato eventu, in Febre Intermittente ope ejus sananda, destitutus sum. Verum res ipsa loquitur. Quo pacto enim Pharmacum amarum, quod Menses ciet, Obstructiones aperit, Ventriculum atque genus nervosum universum confortat, Cachexiæ, vel Tabis futuræ, multò magis mortis repentinæ. & inopinatæ fundamenta jaciat, difficillimum est conceptu. Fateor equidem (quod etiam Cl. Badus innuit) propter antipathiam quandam naturæ adversus hoc medicamentum, ex Idiosyncrasia ortam, ejus usu subitas & enormes Vomitiones, Lipothymias, aliaque dira symptomata, quasi à veneno, excitata, supervenire posse. Verùm quid inde? Nonne hoc ab usu Casei, Anatis, aut cujuscunque alius saluberrimi eduli; vel ab aspectu solo, vel præsentia Felis in eodem cubiculo, vel à Pharmaco saluberrimo sæpiùs evenit? Idem sanè à tantillo Mellis, Syrupo Cariophyllorum & Oculis Cancrorum nonnunquam accidisse memini. An inde hæc omnia in censum deleteriorum & toxicorum potiùs releganda sunt? Porrò quoties à nimis parco, vel non satis frequenter repetito usu Corticis contigerit Fermentum venenatum febrile vi suppressum esse, potiùs quam penitùs subactum, Æger recidivam non raro patitur, & aliquando, ubi fomes venenatus, Cortice quadantenùs irretitus & subactus, febrilem paroxysmum haud ampliùs formare possit, in statu valetudinario, cum appetitu prostrato manet, atque sæpe symptomata dira, præsertim in genere nervoso, formam & speciem induentia nunc lipothymiarum, nunc spasmorum dolorificorum, aliarumque affectionum id genus, peculiari nomine haud designatarum sustinet; Quæ omnia à repetito & justo usu Corticis, absque quacunque alia methodo, sponte cessant. Verùm quid hoc ad Corticem? Culpentur Medici qui ipsum satis copiose non exhibuerunt, aut Ægri qui ejus repetitionem respuebant, non verò pharmacum quod insons est.

Corticis, ad decennium præjudiciis Vulgi, & Professorum laborantis, vindicias Rolandus Sturmius Medicus Clariss. Delphensis edidit anno 1659. stylo compto, & perquam eleganti scriptas, sed veterem Humoristarum hypothesin sapientes. Is pag. 3. disertè ait, Febrifugum Peruvianum hactenus penè sopitum, jam demùm ob experimenta varia ejus præpollentis energiæ in Quartanis profligandis, Anno 1658. frequenter habita resuscitari cœpisse. Et paulo post de Medicis Coævis hoc modo clarè sententiam suam profert, Medicamentum sc. quod non noverant, ausi sunt non modò alto supercilio despicere, sed etiam sesquipedalibus verbis idem prosequentes eliminare. Post hunc Clariss. Sebastianus Badus Medicus Genuensis. quippe à Vopisco Plempio in libro suo typis dato Anno 1655. ad exequias Corticis Peruviani

viani vocatus, tandem libro, cui titulus Anastasis Corticis, Anno 1663. edito, pro virili Corticis causam agebat; Quo in libro, utut aliqua superstitionem regionis redolentia Lector inveniat, maxima tamen ex parte, Cl. Authorem sentiet in scriptis ubique eruditionem multifariam, ac profundam spirare, atque judicio admodum limato præpollere, quod quidem præsertim liquet, ubi Doctissimum Chifletium, Plempium, reliquosque Corticis hostes acerrimos argumentis vere Elencticis redarguit, atque vires Corticis salutares plurimis iisque amplissimis testimoniis comprobat, & causam Febrifugi pene proculcati, & triumphati, doctè adeo & argute vindicat, ut vix quisquam è turba Medicorum postea adversùs Corticem hiscere ausus sit. Quin & exinde, de acri, atque purgato hujus magni viri judicio ritè conjectura facienda est, quippe is ferè primus, pro sagacitate sua, idque jam olim, posthabita humoram & evacuationum sensibilium, atque qualitatum manifestarum doctrina, vires hujus magni remedii Febrifugas Anastas. lib. 1. cap. 13. ab ejusdem occultis qualitatibus deducere satagebat, atque amplexus est illam ipsam Hypothesin, quam nos mox proponere, explicare, atque stabilire conabimur, utut veteri humorum doctrina imbutus, atque implicitus, non admodum clare & congruè sensa sua ubique proferat.

Ita tandem, licet difficillimè, atque multo labore, obstetricantibus plurimis Medicis doctis & probis, qui ex veris vel falsis principiis ejus causam defendebant, Pharmacum hoc divinum, & in plurimis aliis morbis æquè ac in Febre Intermittente proficuum Anno 1663. post varia Abortionis signa, & pericula, feliciter in lucem editum, & suffragio Professorum pene universali, in censum Medicaminum salubrium, atque maximè efficacium adaptatum est. Nec de suo jure apud doctos & probos Viros decedet ante consummationem sæculorum, utut ex astutia, malitia, temeritate, aut ignorantia non desinant aliqui huc usque oblstrepere, oggannire.

Verum agedum, secundo loco expendamus rationes populares contra salubritatem atque utilitatem hujus remedii, quotquot sunt, quibus vulgus perterritum anceps adhuc, & dubium manet.

Primo & præcipuè objicitur, Febres hoc pacto curatas sæpe in forma priori, vel deteriori recrudescere, indeque potiùs suppressas quam sublatas videri, cùm fæces morbi intùs adhuc cohibeantur. An igitur Cortex ea de causa male audiet? Ecquis præter unicum Conygium in salubris hujus Pharmaci parte terrestriori portiunculas quasdam deleterias, & febriles, in subtiliori verò Febrifugas delitescere, contra universalem experientiam vel somniando hariolatus est? Febres sanè, substantia Corticis citiùs ac certiùs, quàm quacunque speciosissima ejus Tinctura, Extracto, vel Elixire fugari, atque fugatas ad recidivationem minus aptas esse certo certiùs constat. Non igitur Medicamentum, sed Febris indoles in culpa est, si à perenni humorum fonte enutriatur, & non ab Aëre maligno, aut alio accidente externo; Sive enim Natura, sive arte quavis sanetur, ad reviresecentiam valde proclivis est. Multa enim experientia fretus, fidenter affirmare audeo Febrem a Corticis usu fugatam, & demum recidivantem, licet quacunque alia methodo, vel Febrifugo, vel viribus Naturæ subacta fuisset, nihilosecius redituram fuisse. Atque hanc sententiam ego eo lubentius amplector, quia Febres Continentes Inflammatoriæ, æque ac Intermittentes hac Antidoto penitus absque aliqua recidivatione quotidie evincuntur & extinguuntur. Imo Intermittentes Febres, maximè pertinaces, Cortice frequenter repetito, & ad prophylaxin, post debita intervalla, exhibito, absque recrudescentiæ periculo, funditus tollere facillimum est (uti mox in Methodo exhibendi hoc Pharmacum ostendemus) quod quidem nec alia quavis methodo curationis, nec alio quocunque Febrifugo præstare licet. Neque est, cur quisquam multum Corticis usum noxium esse, ac deleterium suspicetur, utut Phthisis, Scorbutus, Icterus, Hydrops, atque alii Morbi immanes aliquando Febres Chronicas insequantur; atque affectiones etiam nervosi generis, quoties minus parco Febrifugi usu fermentum supprimitur potius quam subigitur: Nunquam enim me pœnituisse memini, quod Corticem frequenter & copiose exhibuerim; Inde enim sæpe appetitum magis firmatum, concoctionem alimentorum in ventriculo restitutam, generi nervoso robur adjectum, & habitum corporis, a statu tabido in Athleticum mutatum observavi. Quod ad Fæces febris spectat, quæ in corpore delitescere dicuntur post sublatam Febrem, illas palam profiteor me penitus ignorare, æque ac Fæces ipsius Pharmaci, quibus Vulgus perterritum, post usum Corticis Cathartica medicamenta perperam asslagitare solet. Fæx quippe unica, seu fomes febris, juxta nostram hypothesin, est venenatus spirituum status, qui inde humorum massam varie agitant; Hoc autem a propria Antidoto subacto, humores in statum naturalem sine fæcibus redeunt. Qui igitur, post victoriam à Cortice de veneno reportatam, de fæce morbi adhuc soliciti sunt, mihi videntur nodum in scirpo quærere, modo absit manifesta Cachexia quæ huic veneno primum ansam præbuerit. Quod quidem rariùs me observasse memini.

Secundo objicitur, Corticem energiam suam febrifugam exercere Constringendo Humores (uti aiunt) unde habitus corporis non possit non constipari atque obstrui (unde messis morborum funestorum ampla, Hydropum. sc. Icterorum, &c. expectari possit) & vix quenquam ab usu Corticis ad septennium superfuisse. Bona verba quæso! Quot ego ipse post quatuor lustra annorum, & quod excurrit, ab usu Corticis vegetos, atque firma valetudine utentes vidi, & magis Athleticos quam prius. Forte illi qui hæc objiciunt vix per septennium ejus vires experti sunt. Quo pacto autem Pharmacum quod more Cathartici operari aliquando observatur, quòdque in Puerperio salubriter ministratur, inter Obstruentia numerari potest? Veteres isti Philosophastri, qui Ætiologiam omnium morborum ex humoribus & manifestis qualitatibus petendam esse duxerunt, ubi, sine aliqua evacuatione sensibili,

febriles

febriles fermentationes, illicò à justâ dosi Corticis exhibita, sopitas viderunt, inde, experientia reclamante, & rei ipsius natura, nescio quam omnipotentem Constringendi & Obstruendi facultatem Pharmaco huic inesse commenti sunt. At sane, Cortex febriles fermentationes neque facultate obstruente, neque deobstruente sistit, verum vi sua Alexipharmaca, qua eximie præpollet. Quocirca non est, quod quisquam hisce terriculamentis, insomniis, & deliramentis Philosophicis ab usu Polychresti hujus Pharmaci terreatur.

Denique Objectionem tertiam contra usum Corticis allatam me plane referre pudet, quâ non tantum a Pharmacopolis quibusdam avaris, verum etiam à Professoribus ipsis, iisque viris doctis, nonnunquam me petitum memini, sc. quod ab hoc brevi & Laconico modo febres curandi, Ars Medicinalis multum detrimenti passura sit, præsertim, si vires hujus Antidoti efficaces atque præpollentes in Febribus Continuis, æque ac jam in Intermittentibus profligandis vulgo passim innotescant. Hinc enim quivis fiet sibi medicus, & Medicorum lucrum eripietur; Totam enim Cantilenam ex hoc pendunt, ut quamplurimum lucri faciant. Apage! Decetne Medicum probum emolumento publico proprium lucrum anteferre; aut Dei munificentissimi dona in sudario abscondere? Longe hoc a Nobis absit; Nec Ars nostra in levamen ærumnarum, & tutamen vitæ instituta, in artem crumenas emulgendi degeneret. Nonne Medicus misericors gemitu, & lacrymis Ægrorum tangitur, cum iis, præ artis nostræ defectu, subvenire haud possit? Quantâ vero lætitia perfunditur quoties desperata sanitas iis restituatur? Nigro equidem carbone notandi sunt, qui cùm possunt, nolunt ægrotantibus manum adjutricem porrigere. Quid? quod in honorem Artis nostræ deceat Medicum ab Orci faucibus quam plurimos liberare, quod qui fecerit, optime famæ, quin & crumenæ suæ consulit, siquidem omnes Ægrotantes eum accerrunt, qui sese citis, tutis, & jucundis curationibus priùs insignivérit. Denique, utut certum atque efficax sit hoc Remedium manu experti Medici ministratum, adeò tamen Proteiformis est febris Intermittens, & multo magis Continua: uti præter ipsius Antidoti exhibitionem, Medici auxilium & præsentia sæpiùs requiratur, ut Phlebotomia, Vesicatoria aliaque ejusmodi plurima præscribantur, quæ non tantùm morbus, verum etiam symptomata varia inde suborta, postulant atque exigunt.

Restat jam tertio loco, pro modulo nostri ingenii, eruenda & accuratiùs pensitanda Causa genuina efficaciæ Corticis febrifugæ, mirabilis sanè ac stupendæ, qua ratione scilicet hasce suas vires in febribus subigendis tam certo & citò exercet.

Hoc non fieri per sensibilem quamcunque humorum evacuationem, Salivationem, sc. Vomitum, Secessum, Urinam, vel Sudores, clamitat universalis experientia, Hoc Amici æquè ac Osores Corticis pro confesso habent. Fateor equidem Vomitum vel Fluxum alvi, quin & Sudorem profusum (evacuationem autem aliam sensibilem inde consecutam haud novi) ab usu Corticis aliquando accidere. Nullatenùs vero istæ evacuationes Criticæ, verum potiùs symptomaticæ reputandæ sunt, quippe ex amari hujus Pharmaci particulis pungentibus, atque membranas ventriculi & Intestinorum lacessentibus, maxima ex parte ortæ, Plures vero idque certiùs & feliciùs absque quâcunque hujusmodi evacuatione scopus attingi solet.

Æquè etiam certum est non ab evidenti aliquâ Corticis quantate humores attenuante febres fugari, utut Gaudentius Brunaccius, lib. sui, cap. 1. ex principiis gratis stabilitis sese torqueat, ut probet vim Corticis febrifugam in Caliditate & Siccitate contineri. Quam quidem ob causam doctiss. Chifletius, aliique, majori rationis specie, eum prorsus e censu febrifugorum exulare debere putant. Ecquis enim sanæ mentis hâc in re Gaudentio usquam assensum præbere queat, nisi qui Spiritum Vini, vel aliud quodvis siccissimum & calidissimum Remedium, eodem jure inter febrifuga numerandum, & Cortici præferendum ducat?

Quid sentiendum sit de Clariss. Casato, qui in facultate Corticis narcoticâ & stringente (gratis sæpe ei adscripta) totam ejus vim febrifugam ponit; uti & de Antymo Conygio, qui in subtilitate ejus partium egregiam hanc potestatem inesse opinatus est, ex antedictis satis constat.

Rolandus Sturmius Vir ingenio verè Spagyrico, hypothesi quadantenùs nova, Hanc vim, dissolventi partium Corticis tenuitati acceptam refert. Ait enim *Part. 2. pag. 36. 37.* libri sui. Eum separare humorem febrilem, priùs massæ sanguineæ mare continuo, sive contiguo, intime unitum: quo, compage humorum vi Corticis solutâ, pars febrilis, pro genio & aptitudine suâ, per omnia Colatoria eliminatur, pars crassior sc. per Intestina, tenuior per Urinam, Sudores, & insensibilem Transpirationem. Hypothesin fateor summo ingenii acumine excogitatam esse, & tanto viro dignam: Quæ tamen, pace Cl. Authoris, mihi videtur principiis prorsùs precariis inniti. Non obstante enim docto illo, ac acuto sermone de Naturâ Dissolventium, atque variis Dissolutionum modis, Ecquis Corticem crediderit, quem ille ipse Sect. 3. p. 46. 47. verissimè asserit temperamentum moderatè calidum siccum, & amarum, unà cum reliquis febrifugis participare, atque nullam extremam qualitatem possidere (cui rei sensus testimonio est) particulis adeò præpollenter pungentibus, & penetrantibus esse refertum, ut humores varios cum sanguine intimè unitos, fluxu & refluxu perpetuo agitatos, ad instar ignis aut fermenti summè activi, dissolvere queat. Neque faciliùs demonstrare potest Vir Cl. Evacuationes per Sedes, Urinam, Sudores atque insensibilem transpirationem semper à Corticis usu insequi, quoties vires suas febrifugas cum optato successu exerceat, quod priùs innuimus. Quid? quod tota hæc hypothesis crassâ humorum & qualitatum manifestarum doctrinâ innititur.

Ad Transpirationem humorum insensibilem à Cortice effectam quod attinet, hoc mihi videtur etiam gratis dictum, quippe utut effluvia humo-

humorum, eâque copiosa, per poros cutis perpetim avolare lubentissime concedam, difficile tamen admodùm probatu est, ea a Corticis usu copiosa fieri, vel saltem particulas febriles inde hac via protrudi, quandoquidem id insensibiliter fieri affirmetur: Atqui minime decet Philosophos istos omniscios, qui minutularum quarumcunque rerum rationem sese reddere posse jactitant, atque inde adversus occultas qualitates debacchantur, ad hoc Asylum ignorantiæ confugere.

Clarissimus atque doctissimus Sebastianus Badus, pensitatis undique, atque demùm refutatis variis hisce celeberrimorum Authorum sententiis, lib. 1. Anastas. Corticis cap. 13. à cita atque subita ejus efficacia, in omni Sexu, ætate, atque temperamento; Quia non ratione, verùm usu atque experientia primùm inventus, & demùm comprobatus erat, aliisque Argumentis verè Elencticis probat & propemodum demonstrat, non à qualitate quacunque manifestâ, verùm potiùs ab Occulta Corticem singulari hâc efficacia præditum esse, quem igitur Antidoti nomine sæpius cohonestavit. Neque est cur quisquam hanc qualitatem esse ignorantiæ Asylum Philosopho indignum objiciat (quod ubi vir doctissimus reponi posse præsenlit) quippe, ubi de Animâ, Spiritibus, eorumque affectionibus, & ægrotationibus, aliisque ejusmodi, quæ sensum superant, ratiocinemur; Demonstratio, nisi ab effectu expectanda non est. atque satiùs est, hoc ritu, modeste ignorantiam confiteri, quam superbè ὑπερφρονεῖν. Quàm funesti errores ex hypothesi male formata, & in Philosophia, falsò sic dictâ, precariò fundata, in praxi Medicinæ sæpe committuntur? à Cortice ipso exemplum peti potest, adversùs cujus salubrem usum Philosophi in doctrinâ Humorum & Qualitatum manifestarum præoccupati strenue arietarunt. Sufficit Medico ad praxin instituendam, si noverit a posteriori seu, effectu, rem ita se habere, licet τὸ διότι seu quam ob causam contingat, plane nesciat.

Plurimum lætatus sum, cùm in tantâ Medicorum multitudine unus tandem repertus esset, doctissimus sc. & sagacissimus Urotospatarius, qui eandem propemodum nobiscum sententiam amplexus est, Cujus verba hæc sunt. Meliùs ergo ad fermenti extinctionem recurrendum, cum potiùs fermentatæ materiæ augeantur & effervescant. Ad quam ædepol! fermenti extinctionem nulla est necessaria subsequens evacuatio, cùm sæpe illud in spiritibus velut indivisibilibus consistat. Non enim benè capio humores esse febris causam immediatam, nam aliàs omnes homines febricitarent: sed potius quid humores agitans & fermentans, in massa existens, quo sanè ablato, Natura sese corrigit.

Ut verò Hypothesis nostra de vi Corticis Alexipharmacâ magis illustretur, pauca in genere de Naturâ, Subjecto, & variis differentiis Venenorum, atque Antidotorum (quantum rei natura patitur) prælibare necessarium duco, quatenus ad naturam & causas febrium cognoscendas, easque curandas conducere videntur.

Venenum seu Toxicum est quid deleterium, atque vitæ principio, seu Spiritibus animalibus inimicum, unde Facultas eorum Expansiva penitùs obruitur, & Flamma vitalis necessario extinguitur.

Spiritus animales, tanquam subjectum primarium & immediatum, a veneno affici constat 1. Quia à minima quantitate materiæ peregrinæ citissime afficiantur; quod innuit Jul. Cæsar Scaliger. Exerc. 218. 5. 6. atque etiam Galenus quinto de Simp. Medicam. cap. 19. & lib. 1. de semine cap. 16. hisce verbis. Minima portiuncula lethalium Venenorum, quæ deleteria appellant, Ubi in animalium corpora ingressa fuerit, totum id momento temporis immutat, sibique simili affectione alterat. Ecquis verò segnem humorum massam à grano uno vel altero Pharmaci deleterii, eo quod evidenti quâcunque qualitate præditum est, tam subito, & quasi momento tantas mutationes subire posse facile credet? Quòd autem a Toxico exhibito, ante aliquam sensibilem humorum alterationem, Principium vitæ petatur, Animi deliquia frequenter recurrant, Genus Nervosum undiquaque vacillet, atque variis Spasmis dolorificis tentetur, Intestina torqueantur, cerebrum deliret, & vertigine afficiatur, Oculi obtenebrentur, Cor trepidet, multaque alia symptomata spirituum animalium morbo affectorum vehementiora accersantur observatu non indignum est. Fateor equidem nonnunquam venenatum hunc fomitem ex abusu longo sex non Naturalium in massâ sanguinis intus nasci, atque inibi paratum cum Spiritibus perpetuò commisceri, Hoc tamen unicè contendo eum nunquam nomen Toxici mereri, nec quidem Veneni speciem induere, donec Spiritus eo inquinentur, atque agitentur, & inde totum systema nervosum præmemorata symptomata patiatur. Praterea, à morsu Viperæ, vel Aere contagioso inspiratione hausto, ubi procul omni dubio, Spiritus, non massa humorum, primario afficiuntur; æquè certò ac cito tota corporis compages Veneno contaminatur.

Quandoquidem autem tota œconomia sanguinis & humorum, horum spirituum regimini subjecta sit, & vitalis character in humoribus à Spiritibus imprimatur, mirum non est, si ab hoc statu Spirituum Venenato, atque variâ eorundem agitatione, illicò (uti solet) tota Machina idem virus participet, ac variis, iisque dirissimis Symptomatis laboret, atque per corporis colatoria, pro genio Veneni vario, excretiones copiosæ & virulentæ, nonnunquam colatorii Sphacelationem minitantes, extemplò fiant; Necnon à subactione virosi fermenti, per propriam Antidotum, vel expansionem Spirituum, excretiones sistantur, aut intereà temporis, Lacte, Aquâ Pulli, Oleo aliisque ejusmodi liquoribus Lenientibus humorum excretorum acrimonia plurimùm mitigetur.

Hoc pacto, à Veneno hausto (modò præ gradu Toxici summè deleterio non contigerit instantanea spirituum extinctio, & subita Mors) Æger illico febre mali moris detinetur, variè sese jactitat, immaniter sitit, Lingua fœda atque arida evadit, Algore, Horrore, Tremore, atque calore, alternis laborat (prout sc.

ſc. Spiritus plùs minùs Veneno perciti ſeſe expandere incœperint aut tentaverint) Pulſus fit celer, Debilis, Inordinatus; variis doloribus horrendis & ſpaſmodicis Patiens hinc inde corripitur, Cutis ubique rubedine ſuffunditur, vel Exanthematis, Maculis purpureis, aut Ulceribus ſparſim fœdatur. Accedunt Mictus Sanguineus, atque Dyſuria, velut a Cantharidibus devoratis; Ubi Natura, pro genio Veneni peculiari, humores venenatos per Renes deturbare ſatagit; Aut Spaſmi ventriculi, ac Inteſtinorum lancinantes, una cum Vomitione immani, Dejectione frequenti, vel Fluore Alvi cruento, Choleram morbum, Diarrhœam torminoſam, aut Dyſenteriam ſimulantibus, ubi venenatus fomes genium Emeticum, Catharticum aut utrumque ſapiens, humores infectos & colliquatos per ventriculi & Inteſtinorum glandulas enormiter protrudit. Quoties autem venenum de genere Mercurialium fuerit, ad glandulas ſalivales peculiari modo tendit, & ſuffocatione moleſta, atque Ptyaliſmo Ægrum è medio tollit. Quæ quidem morboſæ humorum excretiones couſque tantùm durant, donec Venenum vel ab Antidoto propria, vel à ſpirituum expanſione ſubigatur, Atqui, hoc facto, maſſa humorum ſponte quieſcit, & in ſtatum naturalem & ſanum ultrò redit.

Quid autem ſit hoc Venenum, quod tam ſubito Principium vitæ adoritur: tot tantaſque mutationes in tota Machina efficit; vel in quo præſertim ejus Virulentia conſiſtat, narratu haud ita facile eſt; neque quiſque id jure merito a nobis exigere poteſt: Quia, ſicut Spiritus quos immediatè afficit, ſenſus noſtros planè fugit, & à poſteriori duntaxat intelligi poteſt. Utut enim vehiculum hujus virulentiæ, nempe Cicuta, Antimonium, Mercurius, Arſenicum, Cantharides, vel quodcunque ſit, ſenſui patet, quippe quid quantitativum, & palpabile, his, vel illis manifeſtis qualitatibus præditum, virulentia tamen ipſa, in quo conſiſtat, non ita liquido apparet; neque, ut plurimum, à quavis qualitate evidenti, Caliditate, ſc. Frigiditate, Siccitate, Acrimonia, &c. dependet, proindeque in Claſſe Ineffabilium, quippe ſenſu non perceptibilium, uti Anima, Spiritus animales, aliaque id genus collocanda eſt: Satiùs enim eſt Philoſophum ſana mente quædam ignorare, quàm inſanè nugari & delirare. Quod autem revera Virulentia Toxicorum à ſenſibilibus eorum qualitatibus deduci nec poſſit nec debeat, verùm potius à peculiari ſpirituum animalium fabrica, cui virulentia infenſiſſima eſt, exinde conſtat; quia nonnunquam ſaluberrimum Pharmacum, aut Alimentum, ratione Idioſyncraſias, Toxici partes obtinet. Plurimos novi à Pharmacis aut alimentis ejuſmodi in enormes vomitiones, atque dejectiones incidiſſe, ac deliquia perpeſſos, ac ſi Toxico maximè virulento perciti fuiſſent; Salubria autem hujuſmodi Pharmaca, atque Alimenta, non, quia ſanguis & humores, verùm quia Spiritus peculiari modo prædiſpoſiti ſunt, hos effectus producunt: Namque quantitas eorum tantis motibus atque alterationibus in mole humorum immenſa ciendis planè impar, licet inopinato deglutita; Rei odio habitæ conſpectus, aut ejuſdem Idea in Phantaſiam fortiter impreſſa, eos motus excitat, qui ægrè admodum conſopiuntur, priuſquam Idea in Spiritus impreſſa deleta fuerit.

Diſquiſitione generali peracta de veneno, ejus cauſa, ſubjecto immediato, atque Differentiis, ſuccincta licet; non opus eſt ut in natura, cauſis, & differentiis variis Antidotorum, atque rationibus operandi deſcribendis diu moras traham; Contraria enim juxta ſe poſita magis eluceſcunt. Sufficit nobis modeſtam Philoſophiam unice profeſſis, noſſe *ὅτι*, ſicut venena immediate Spiritus afficiunt, ita etiam Antidoti, hæc miaſmata in Spiritus impreſſa delendo, vires ſuas Alexipharmacas exercent, quamquam *διότι* ſeu per quam manifeſtam qualitatem id efficiant, nos prorsùs neſcire ultrò confiteamur. His non contenti, ignorantiam nobis objiciant, ſi voluerint, atque e Cathedra Verbis Seſquipedalibus & altiſonis, naturam Spirituum, eorumque morbos, & curandi rationem una cum reliquis, quæ ſenſum æque ac Intellectum longè ſuperant, diſertè deſcribendo & dogmaticè definiendo pulmones rumpant, quod ad me attinet, ego non facilem præbebo aurem: De iis, quæ extra ſphæram ſenſuum poſita ſunt ratiocinari, quid aliud eſt quàm eruditè delirare, præſertim, ubi vera Indicatio curativa (quæ quidem hic una tantummodo eſt, ſcilicet, ut opportunè exhibeatur juſta quantitas Antidoti certo uſu comprobata) abſque his argutiolis innoteſcat.

Ut vela igitur contraham, totum hunc noſtrum ſermonem de Venenis ac Antidotis ad febres accommodare jam aggredior, Argumentis à rei ipſius natura petitis oſtenſurus, Fermentum febrile eſſe quid deleterium in Spiritibus deliteſcens, Atque Corticem, more Antidoti, virulentiam febrilem ſubigere, & vires ſuas febrifugas exercere.

Quod ad primum attinet. Quàm facile obſervatu eſt, a ſupremo gradu Fermenti febrilis, Spiritus adeo eſſe oppreſſos, ut ne certam quidem cum hoſte inſtituere queant (ſive fermentum hoc à longo abuſu ſex non Naturalium intùs natum fuerit, ſive ab Aëre contagioſo, vel frigore externo, Corporibus immiſſum) Ægrum primo inſultu prorsùs Algentem, frequentia animi Deliquia patientem, tanquam a Toxico lethifero propinato Mortem oppetere; Quod quidem in conſtitutione peſtilentiali Epidemica (ut olim innuimus) ſæpiùs evenit.

Quoties autem mitior ſit Veneni natura, Spiritus vires ſuas tandem exercent, atque, quæ ſequuntur ſymptomata febrilia, eadem prorsùs ſunt cum iis, quæ à Toxico quocunque mitiori ſeſe alternatim excipientia, quotidiè producuntur, ſcil. Algor, Languor, Animi deliquium, Jactatio, Horror, Rigor, Oſcitatio, Pandiculatio, Vertigo, Dolores Spaſmodici, Debilitas Pulsûs, Ardor, Sitis, Linguæ Ariditas. Porro maſſa ſanguinis, & humorum à fermento febrili eaſdem planè, eaſque æque repentinas mutationes ſubit, ac ſi Veneno eſſet inquinata, Quippe, jam pro febris peculiari genio, per totam cutim Rubedo ubique ſuffunditur; aut in Labiis, Naribus, & aliis quibuſcunque corporis partibus Exanthemata varia, Puſtulæ, atque maculæ

Pete-

Petechiales, rubræ, vel purpureæ efflorescunt: vel Bubones Alas & Inguina, cæteras partes Carbunculi, Furunculi, Tumores, atque Ulcera varii generis obsident.

Denique, à vario hujus virulenti Fermenti genio, non tantùm typorum varietatis, sed etiam symptomatum Febrilium inde consequentium ratio, clariùs quam à quacunque alia hypothesi deduci potest (quod à Philosopho non nihili habendum est), v. g. Ubi Fermentum mite Spiritus exagitat, victoria de Naturâ non reportatur, verum Spiritus ferè integri, quamvis irritati, vi majori in hostem irruunt, atque, quâ data via, Secessu, Vomitu, Sudore enormi, &c. (Pulsu interim forti ac celeri permanente) undiquaque id eliminare satagunt. Inde symptomata vehementiora momento quasi suborta virulentiam fermenti mitiorem, ac vires Naturæ magis integras, utut lacessitas ostendunt. Ita nonnunquam viginti quatuor horarum spatio, plus minus, ab hac extrema expansione spirituum, virulenti Fermenti activitatem planè subactam videre est, atque Ægrum inde in statum ἀπυρεξίας restitutum, nisi post statas periodos, singulis, alternis, vel quarto quoque die suo more recrudescat, atque, viribus resarcitis, Naturam de novo lacessat.

Quoties autem, præ gradu Fermenti Febrilis magis deleterio, accidat vires Spirituum eo esse pessundatas & labefactatas, ut nequeant prima sua expansione, de Veneno activo, quo imbuuntur, penitùs triumphare, Febris suboritur ab Antiquis dicta, συνεχὴς sive continens, continua quidem, at certis ac statis Paroxysmis, atque Remissionibus interpuncta. Cui etiam congener est Febris Inflammatoria, sive Rheumatica, Erysipelatosa, Pleuritica, Peripneumonica, &c. Quam quidem Febrem, utut dira aliqua symptomata, Spasmi nempe dolorifici in genere nervoso, aut Diarrhœa, cholera morbus, vomitio, &c. In Emunctoriis, ab insultu Naturæ in hostem provenientia, à primordiis ipsis morbi comitari soleant, quia tamen Venenum non summè deleterium est, Febris minùs lethalis fit; At unoquoque congressu victoriam (licet non adeò perfectam ac in Febre Intermittente) Natura de Morbo reportat. Hinc Exacerbationes & Remissiones, toto morbi decursu, statis periodis sese alternatim excipiunt.

Ubi verò, Veneno prævalente, vires spirituum nativæ potiùs delentur, quàm opprimuntur ac irritantur, ab initio, sine violento aliquo symptomate, Æger ferè ἀκίνητος jacet, cum Urina sana, Pulsu debili, vel saltem moderato, utut celeri ac inordinato, Siti pauca, Languore virium summo, si non deliquio frequenti detentus, ac madore frigido ubique perfusus. Febris uno tenore pergit, sine exacerbationibus & remissionibus periodicis, estque ut plurimùm periculosa & Maligna, Æger autem fatis cedit dirissimis symptomatis in genere nervoso confectus, quia Spiritus animales ab initio veneno adeò potenti inquinabantur, ut certamini instituendo impares, Fermentum neque subigere neque minuere valerent.

Quoties Venenum Febrile genii Emetici est, Ventriculum petit, per ejus glandulosam tunicam virulentiam suam excernere satagens (quod in Febribus Intermittentibus præsertim videre est.) Quàm enormi Vomitione, vel saltem Nausea, durante Paroxysmo, ac si ab Antimoniali haustu epoto, Ægrum perpetim lacessitum conspicimus? Viribus autem veneni in decursu Paroxysmi fractis atque subactis, momento quasi, hæ turbæ sponte compescuntur, donec, recrudescente veneno, mala sanguinis, ac si ab Emetico recens propinato, de novo inficiatur. Præterea Febres continuæ dictæ συνεχεῖς æque ac Intermittentes, durante Paroxysmo, Diarrhœam serosam & torminosam, Dysenteriam vel choleram morbum simulant; Ægri enim fluxu Alvi enormi, aliquando cruento; aut excretione humorum colliquatorum immani sursum ac deorsum, cum Spasmis horrendis, quasi à colocynthide, Arsenico, vel forti ac deleterio quocunque Pharmaco exhibito, corripiuntur: Quippe fermentum Febrile naturam Arsenicalem vel aliam aliquam ejusmodi deleteriè catharticam sapiens, Glandulosam Intestinorum tunicam ultrò petit: Colliquatio verò, finitâ exacerbatione, sponte cessat, aut saltem mitigari incipit, atque viribus Opiatorum ac astringentium citiùs longè, & certiùs cedit, quam vigente paroxysmo. Porrò, in Medicina Tyrones non possunt non sæpiùs observasse Febres συνεχεῖς, & Inflammatorias continentibus congeneres, præsertim Autumnales, atque ab habitu Scorbutico oriundas, Salivatione legitima per dies 21. plus minus durante, cum Aphthis, Tumoribus oris, & Faucium Ulceribus, cæterisque symptomatis omnibus, præter halitum fœtentem, Mercurialem ptyalismum comitari solitis sociata, criticè terminatas: Quippe fermentum Febrile humores exagitans veneno Mercuriali imbutum, suapte sponte ad fauces, & glandulas salivales tendit. Insuper, sicut in Febre Diabetica symptomaticè; ità in nonnullis aliis Febribus, præsertim Scorbuticis, copiosam serosæ colluviei separationem criticè fieri per Renes nonnunquam conspicimus, à Fermento virulento, procul omni dubio cantharidibus congeneri, vel ejusmodi alicui sine nomine Toxico, quod Renes præ alia quavis parte petat. Neque multùm forsan à verò aberrare videamur, si statuamus Febrem illam Pestilentialem Epidemicam, Sudorem Anglicanum, à Polydoro Virgilio descriptam, & reliquas Febres ejusmodi colliquativas malignas, à venenato fermento peculiari (utut proprium ejus nomen hactenus non sit designatum) quod virulentiam suam per poros cutis eliminare satagat, ortum ducere. Uti & Pestem, aliasque Febres mali moris congeneres, Anthracibus, Carcinomatis, nigris Maculis in cute efflorescentibus, crusta nigra ori & linguæ obducta, reliquisque ejusmodi symptomatis notatas, à Sphacelante, & caustico quodam, seu adurente Fermento oriri: Quippe ipsissima eadem symptomata à Venenis causticis intrò sumptis passim proveniunt.

Quamobrem, modò de hisce rebus quæ sensus planè fugiunt ac superant, liceat à Posteriori, seu effectu ratiocinari (quod jure merito negari haud potest) concludendum est hoc fermentum, Veneni reapse semper plus, minùs particeps esse.

Hoc concesso, quid opus verbis ut demonstrem Corticem Peruvianum vim suam febrifugam Antidotorum more, exercere, scilicet venenatum hunc fomitem expellendo & subigendo? Ecquis enim hactenus aliquo Remedio Arte parabili, nisi Antidoto seu Alexipharmaco venenum vincendum esse somniavit? Et quam inani labore Medicamentis contrariis qualitatibus imbutis, adversùs effectus & symptomata morbi militamus, dum ejus fomes, seu causa integra & salva intùs maneat? Huic nostræ sententiæ de virtute Corticis Alexipharmaca fidem facit Modus, quo hoc Remedium operatur; Quàm subitò enim & inopinatò vires suas exercet, atque in febribus fugandis scopum attingit? *Fracastorius* olim *lib.3. de Contag. Morb. Curat.* de *Boli Armena* vi Alexipharmaca notavit, quòd ea homini intumescenti, & in agone à morsu Araneæ posito, exhibita, vox statim rediit ac vita. Non autem à manifesta aliqua alteratione in humoribus inde effecta (quam momento fieri posse nemo opinabitur) verùm uti ab Antidoto, quæ venenum propria sua substantia delet, effectus hic verè mirabilis & stupendus ex improviso producebatur. Ergo eodem planè jure China-China in classem Antidotorum, quo Bolus Armena, adsciscì potest. Porrò non minùs huc spectat Corticis efficacia in omni sexu, in ætate senili ac infantili, in puerperio ipso, in quavis anni tempestate, atque in Temperamentis diversis prorsùs, & contrariis: Certa enim experientia comprobatum est, Medicamenta, quæ sensibili quacunque qualitate humores alterando finem assequuntur, pro vario Ægri temperamento, ac causa morbi varia, oportere variari, adeò ut quivis Medicus doctus ac expertus, formulas suas in eodem morbo, & eadem persona curanda necessariò sæpe mutare cogatur: Quinetiam Empiricum, ac Medico indignum hucusque semper visum est, inter unius Receptæ, Formulæ vel Schedulæ cancellos comprehendi Observatu etiam dignum est quàm parva quantitas Corticis Febrem, quantumvis confirmatam, imò ipsam Quartanam fugare valeat. Licet enim, præ copia Corticis Spurii, Putidi & Effœti, qui vulgò venalis prostat, Medicamentum hoc magnum, ab indole sua nativa multùm degenerasse videatur, & dosis ejus, cùm minùs sincerus sit, incerta, ad ℥j. ij. iij. in os Ægri nauseabundi necessariò ingerenda sit, priusquam optatum eventum assequi possimus (de quo jam olim conquerebatur *Cardinalis de Lugo* in Epistola sua ad *Sebastianum Badum*) At quamdiu genuinus ad nos afferebatur, scil. ab Anno 1649. ad Annum usque 1663 (testante *Bado*) juxta primam formulam *Schedulæ Romanæ*, solenni drachmarum duarum dosi Febris quæcunque Intermittens, & Quartanæ contumacissimæ profligari solebant. Imò *Clariss. Andreas Nicolus* in Epistola, ait sese drachma una quartanas fugare solere. Alii Scrupulo uno vel ℈ß. Febres infantium sese subegisse affirmant. Atque equidem Ego ipse, ante Annum 1678. Cùm circumforaneo Tabor non innotuit, nec apud Medicos increbescere cœpit, & Mercatores quidvis putidum ac effœtum, proprii lucri causa, pro Cortice genuino non vendebant, nusquam in Febre curanda sive Intermittente sive Remittente ʒij. excedere solebam. Qua dosi, æquè certò optatum eventum assequebar ac hodiè Uncia una vel altera. Ecquis autem a tam pusilla quantitate Medicamenti generosissimi totam molem Sanguinis & Humorum, momento quasi, adeò mutari posse concipere queat, ut morbus contumax, qualis est Febris Quartana, inde fugari possit? Præterea nulla extrema qualitate hoc Pharmacum præditum est, qua humores insigniter alterare valeat (ut olim observavit Doctiss. *Sturmius*) & ob eandem causam non ratiocinando inventum, & ad usum medicinalem primùm adaptatum erat, verùm, sicut aliæ Antidoti, casu atque Experientia. Præterea (quod prius innuimus) absque quacunque humorum evacuatione sensibili scopum suum attingere solet.

Dissertatione de Operatione Corticis peracta, quædam exinde Corollaria deducemus. Primò, ex prædictis Quivis facilè concludere poterit, decantatum Febrile fermentum, sive id, quicquid sit, quo Archæus (verbo Helmontiano sit venia) irritatur, atque unde moles Humorum in Febribus variè agitatur, non ampliùs quæri debere in massa Sanguinis, ejusve Caliditate, Frigiditate, Siccitate, Humiditate, acrimonia, aliave quacunque Qualitate exuberante, quippe hæ omnes Qualitates manifestæ secundariò in Sanguine succrescunt, a Fermento alibi sito, atque proinde medicamentis contraria qualitate imbutis, in Curatione Febrium, unicè fidendum non est: Illud autem Febrifugum certissimum est, quod sive calidum, sive frigidum, Fermentum hoc Humores exagitans atque irritans penitùs subigit atque delet.

Secundò, Fermentum hoc, quod Principium vitæ petendo, primùm Spiritus irritat, dein totam massam Sanguinis & Humorum diversimode conturbat, in spiritibus animalibus tanquam primo atque immediato suo subjecto delitescere, atque proinde inibi deleri debere. Quam quidem Hypothesin, utut in Apparatu nostro priùs palàm demonstravimus; haud parum tamen lucis ei insuper accedit ab observatione efficaciæ Remediorum exteriùs applicatorum: Quantùm enim cerebrum, atque Genus Nervosum afficiuntur ab Emplastro de Galbano umbilicali, & à variis Odoramentis fœdis aut Moschatis, ut in Hystericis videre est? Quantùm a cataplasmate ex Allio plantis pedum applicato, paucarum horarum spatio, Natura patitur ut facile cum suo damno quivis in seipso experiri potest? Quantùm denique à Suppedaneis, Pericarpiis, Vesicatoriis, Epithematis, cataplasmatis, atque Emplastris variis Curatio Febrium promoveri soleat, Medicis Tyronibus satis notum est. Num autem ab hisce Externis massam sanguinis derepente mutatam atque alteratam esse facilè quis credat? Multò clariùs mehercule! hujus rei ratio reddi potest ab effluviis horum remediorum exteriùs applicatorum transmissis per poros cutis ad spiritus in fibrillis Membranarum hospitantes, unde Fermentum in partibus nervosis delitescens Immediatè, Secundariò verò massa sanguinis alterari facile potest; Neque est, cur quisquam dubitet, utrum

Spiritus

Spiritus hi, quippe naturam maximè agilem participantes, hujusmodi Fermentorum, quæ statis periodis delitescunt, atque iterùm revi-rescunt, possint esse subjectum capax; modò seriò secum perpendat in hisce Spiritibus potius quàm segni Humorum mole principium Fermentationis ac motus cujuscunque, sive continuus sive periodicus fuerit, primum inesse. Tertiò Fermentum hoc febrile plus minùs esse venenatum ex jam dictis abundè constat. Atque proinde Quartò, Febrifugum propriè ita dictum, quod ad hunc Fomitem subigendum destinatur, oportere esse veram ejus Antidotum, Amicissimum spiritibus, verùm Fermento Inimicissimum, Usu & Experientiâ potiùs quàm ratione excogitatum; Cujus parva quantitas scopum suum in fugandis febribus, quatum Fermento par est, cito certo, &c. attingit. In morbis Partium, Viscerum & Emunctoriorum, ubi Fomes in Humoribus præter naturam alteratis immediatè latitare videatur, Medici interest causam Morbi ex peculiari humorum Affectu accuratè eruere, quo melius instructus Medicamenta qualitatibus evidenter contrariis ad eos impugnandos imbuta, eligere queat. Verùm ad hos morbos Universales curandos satis est nôsse Antidotum certo usu comprobatam, quæ causæ Morbificæ contraria, eam deleat & Morbum penitùs diruat. Qui hac in re altius sapiunt, procul omni dubio in puteum erroris incident, & credulos ac sequaces Discipulos unà secum abducent.

De Corticis Præparatione atque Exhibitione.

Ad ultimum sermonis nostri stadium jam demum deventum est, ubi Justus Modus Corticis præparandi atque exhibendi tradendus est, isque certis Regulis, ac Canonibus usu multo comprobatis comprehendendus. Quod pensum brevi, at pro virili absolvere satagemus.

Atque sanè primo loco, idque accuratissimè cavendum est, ne Cortex non sit genuinus & vegetus; Siquidem ubi forte Antidotus ipsa, qua utimur, putida, effœta, male electa aut spuria fuerit; nulla Arte præparandi, nulla methodo ministrandi, hunc defectum compensare possibile est. At eheu! præ socordi incuria, vel sordida avaritia eorum, quorum interest huic Provinciæ diligentiùs prospicere; quàm sæpè Apothecæ Pharmacopolarum, & Capsæ Mercatorum, adulterino nescio quo Cortice implentur, vel Cortice genuino, præ ætate autem, vel alio accidente planè effœto, insipido, putido, ligneo, atque proinde nullius pretii? Adeò ut nonnunquam vix decimam ejus partem genuinam, aut saltem vegetam deprehendi. Hoc autem in pollinem redacto, ob veri & vegeti Corticis partem commixtam, fucus non facile percipitur. Ego sanè vix oculis solis, nisi prægustaverim, in Electione Corticis credere soleo, atque equidem, ubi, negotiis impeditus Corticem non coram elegi & probavi, anxius ac tremulus eum semper præscribo, utut, eo nomine, aliquos adversus me vehementer succensentes atque palam excandescentes probè noverim; Quocirca Apotheca publica lege sancienda, & curæ doctorum ac proborum virorum demandanda multùm optanda est, ut Vitæ & Palatis ægrotantium, necnon famæ Medicorum & Pharmaci Polychresti consulatur: Dum enim spurium, effœtum & putidum nescio quid, loco hujus generosi Medicamenti, indiscriminatim vendatur, nauseabundi Ægrotantium Ventriculi immensâ quantitate ingrati Pharmaci infarciuntur, & ipsa vita nonnunquam in discrimen adducitur, quia in præcipiti morbi cursu tempus sæpenumerò non datur adeò immensæ Corticis adulterini quantitati deglutiendæ par. Sæpe etiam Medicum ipsum de quantitate Corticis exhibendi incertum manere necesse est, & haud raro expectationem ejus decipi, unde Ars Medicinalis, Medicus, & præsertim Pharmacum Polychrestum non possunt non apud vulgum famam existimationemque amittere. Quam ob causam nemo ampliùs miretur, si inter plebem adhuc adversùs Corticem præjudicia fiant, & Medici vires ejusdem minùs perspectas habeant, atque nonnulli eorum sententiam minus æquam de eo adhuc proferre soleant.

Corticem autem qui prostat in Officinis venalis, reapse, maxima ex parte esse spurium, effœtum, ac putidum, testes appello Medicos omnes æquos, expertos, quos ego ipse sæpenumerò audivi hac de re impensiùs conquerentes. Quin & res ipsa idem clamitat: Quare enim dosin solennem drachmarum duarum Adultis olim præscriptam, hodie in Febribus curandis ad tot uncias augere coacti sumus? Quando primùm invaluit Corticis usus, scilicet ante Annum 1660. fucum ac neglectum hunc pestiferum à Pharmacopola Collegii Romani jamdudum detectum fuisse constat, ex propriis ejus verbis, quæ hic non pigebit transcribere. Queritur autem Plurimum ejusmodi fictitium Corticem Aqua Aloës lavatum, quo amaritiem conciliet, Romæ tunc temporis advehi, quin & ad alios locos proseminari, ideoque Aromatarios, Pharmacopæos, ac Medicos seriò monet, ut sedulò super hac re animadvertatur, ut Cortex, quem emunt, sit germanus, non fucatus. Atque alibi in Epistola sua ad *Clariss. Badum April. 9. 1659.* data, hisce verbis: Repeto vestræ Dominationi, quotidiè magis observari falsitatem Corticis invectam causa mercimonii, adeoque nocumento fuit in regione Pedemontana duobus, qui post octiduum ab ejus sumptione obiêrunt. Et postea, Innotuit damnosum istum Corticem non fuisse genuinum, sed adulteratum, cujus viginti capsulæ Neapolim pervenêrunt, & multæ cistellæ Romam. Ipsæ etiam *Cardinalis de Lugo*, cujus industria vis Corticis Febrifuga Romæ primùm innotuit in Epistola ad eundem Badum de Cortice scribens ait. Id autem mali est, quòd ob ejus usum frequentiorem, jam Romæ incipit deficere, & is qui venum exponi poterit, nescio quamdiù immunis esse poterit à Mangonum periculis, ut in aliis pretiosis & exoticis Medicamentis accidit. Quid autem jam expectandum est, postquam ejus usus & fama per totam Europam increbuit? Vincentius etiam Protospatarius Doctiss. atque Clariss. Medicus Neapolitanus in Epistola ad eundem Badum disertè ait, Sese duplicem observasse Corticem, Alterum illegitimum, cujatem vero nescit, sed, ad mercimonii augmentum, à pessimorũ quorundã sorditie invectum, nigrescentem, non amarum,

non friabilem, sed austerum & viscidum quid ex attritu dentium exhibentem, sapore non aromaticum, sed injucundum potiùs, ac insuavem. A cujus usu D. Alphons. Gaglia Tertiana affectus, post quadraginta dies summum obiit diem, & Domino Matthæo Sacconi simplex Quartana duplicata fuit.

Lubet igitur Criterii genuina adjicere, ex quibus verum à supposititio Cortice distinguere liceat, quæ Articulis perpaucis facile comprehenduntur. Genuinus Cortex colorem cinnamomi visui refert: Nigricans colorem suum ab Aloë, aut aliquo alio ejusmodi proculdubio mutuatus est: Genuinus Sapore satis grato ac aromaticè amaro est: Injucunde amarus ac intense acerbus pro supposititio habendus est: Genuinus Olfactui odorem spirat peculiari modo Mucidum, attamen suavem, gratum, ac aromaticum; Atque huic Sensui in Corticis genuini sinceritate deprehendenda, præ cæteris omnibus, ego credere soleo, & Corticem, cui gratus hic ac peculiari modo Mucidus odor deest, quemcunque saporem vel colorem referat, semper suspectum habeo. Denique Genuinus dentibus attritus, vel quocunque alio modo tractus, friabilis est, non viscidus & glutinosus, quem utpote liquore aliquo tenaci imbutum ac saturatum rejiciendum duco. Corticem etiam male electum sensu facile deprehendemus, num scil. sit crassus, & ligneus, quippe Tenuis ille, qui à ramulis radditur, est maximè vegetus, quia succo recenti saturatus. Effœtus ac annosus fere omni sapore, præsertim Amaritie privatur. Putridus etiam, modo frangatur, sese palam oculis prodit. Cum multa tamen diligentiâ hoc scrutinium fieri oportet, quippe ex vafritie & avaritia Mercatorum ac Aromatariorum, mercimonii causâ, sæpissime ad parvam quantitatem genuini ac vegeti Corticis pars multò major spurii, effœti ac male electi adjicitur, qui fucus haud ita facile deprehenditur, ubi in pulverem Cortex redigitur.

Quod ad modum Præparandi Corticem spectat, non est quòd diu moras traham in Tincturarum inde elicitarum, Spirituum destillatorum, Elixirium, Extractorum formulis Elegantioribus describendis, cùm multâ ac diutina Experientia fretus, palam affirmare audeam Chinam-Chinam simplicem, & in substantia, forma Ægro gratissima, exhibitam (modò in pollinem seu *Alcohol* arte priùs redacta fuerit, ut minori tædio deglutiatur, atque ventriculum minùs oneret, ac citiùs per corporis habitum trajiciatur) certiùs ac compendiosiùs vires suas exercere, atque finem optatum attingere, quàm si multa arte, aut igne torqueatur, ac nativis viribus spoliata, more pomposissimo, exhibeatur; Adeò ut in istis præparationibus Oleum ac opera perdatur. Neque cuiquam author ero ut nugas hujusmodi captando, atque reapse nihil efficiendo, temporis pretiosissimi jacturam faciat, siquidem uti cochleariam, reliquaque Antiscorbutica atque (generaliter loquendo) Specifica cætera, quotquot sint, ita Chinam-Chinam feliciùs atque compendiosiùs operari Experientia didicimus, quo simplicior & minùs fucata fuerit.

Copia formularum elegantissimarum præscribendi, atque exhibendi Corticis Medicus instructus esse debet, scil. ut Pharmacum sua natura non admodum gratum in Haustum, Bolum, Electuarium, Apozema, aliamve quamvis Ægri Palato gratissimam formam redactum ministretur, & nauseabundi Ægrotantis tædium methodo exhibendi honeste decipiatur; Et nonnunquam Ægro prajudiciis in Corticem præoccupato Remedium salutiferum, nihil tale suspicanti ingeratur, atque denique, ut additamentis aliquibus, quæ vel Medicamenti ingratum saporem corrigant, vel à symptomate aliquo vehementiori indicantur, locus detur opportunus.

In Schedula Romanâ China-China pulverisata in Unciis quatuor Vini Albi generosi propinanda primum præscribebatur. Quam formulam Medicos diù solenniter atque religiosè observasse abunde constat: Nihilominùs hodie in haustu Julapii cujuscunque temperati, Cerevisiæ fortis vel tenuis exhibitam, æque certò ac tuto eundem effectum producere Experientia comperimus.

In eadem Schedulâ dosis ℥ ij. præcisè Adultis præscripta erat; jam autem quia Cortex adulterinus est, coacti sumus saltem ℥j. nonnunquam ij. vel iij. ingerere, priusquam scopum attingere possimus. Drachmas duas vix jam sufficere infantium ac puerulorum febribus fugandis, cuilibet in Medicina exercitato notum est.

Tota dosis præscripta simul unicâ vice exhibebatur; cùm hodie, ne ventriculus nimiùm oneretur à tantâ mole confertim ingesta, Medicis visum sit (ratione ac usu comprobante) partitis vicibus Corticem ministrare, scilicet drachmam unam tertia vel quarta quaque hora, quousque una vel altera uncia absumpta fuerit.

Solenniter etiam in Schedula præfata sub insultum Paroxysmi Pharmacum ministrandum præscribitur; At hodie, cum majori ratione, atque successu magis felici, in Intervallis paroxysmorum duntaxat exhibetur, quo tempore uti faciliùs absque Nauseâ admittitur, certiusque retinetur, ita (quod haud quaquam flocci habendum est) veneno sopito atque delitescente, vires Antidoti magis integræ in corpus transmittuntur, quippe Fermento ventriculi salubri adjutæ.

Secundùm eandem Schedulam, ante exhibitionem Corticis Alvus Medicamentis Catharticis sæpiùs subducenda est, licet Indi, testante Bollo, neque sese purgabant, neque, quocunque alio modo, ante ejus usum præparare solebant; quin & Excellentissimus *Badus Anastas, pag. 19.* ait sese æque certo, atque feliciter sine cathartico (morbo urgente ac suadente) Febres cortice fugasse, ac corpore priùs purgato. *Nicolaus Imperialis* Vir. Doctiss. & rei Medicinalis scientissimus, jure merito, adversùs hos succenset, qui adeò tardè corticem febricitantibus exhibent, cùm non minùs tutò absque specioso hoc apparatu eos curare potuissent. Quin & res ipsa idem clamitat: Quid enim cathartico cum Antidotis commune est? Vel quis hactenùs corpus purgandum esse ante usum alterius cujuscunque Antidoti duxerit? Certò præterea scimus, à lenissimo quovis cathartico

(quia

(quia vires Naturæ ac Antidoti inde franguntur) Febrem cortice sanatam repullulare solere. Proinde purgatio ita necessaria ante corticis usum æstimari non debet, quæ postea damnosa ac periculosa esse conspicitur. Verùm hic Canon ad Corticis usum spectans ab *Authore Schedulæ Romanæ*, *Chifletio*, cæterisque Humorum, & Qualitatum manifestarum Patronis primum, procul omni dubio, in errore fundatus erat, & veterem illam doctrinam jam ubique explosam redolere videtur. Me quod attinet, utut, nausea insolita suadente, lenius Emeticum ante usum Corticis præscribere nonnunquam necessarium duxerim: Et in Plethora, vel Immani Dolore Spasmodico, aut alio Symptomate vehementiori Phlebotomiam suaserim, & in cachexia insigni catharticum propinaverim; Nullo modo autem, absque evidenti Indicatione, quicquam horum, præparationis gratiâ, ministratum curationi conducere multo usu expertus sum, At è contra; cum, ratione symptomatum, liberiores evacuationes (cujuscunque generis fuerint) instituere coactus sum, eò majorem Corticis copiam præscribi semper necessarium observavi.

Canone alio Schedulæ Romanæ sancitum est, ut Æger illicò a poculo Febrifugo propinato protinus lectum petat, ubique stragulis coopertus maneat. Quorsùm autem hæc? Si Febris præsentis gratiâ Æger in lecto claudatur; quandoquidem sub ingressum paroxysmi Pharmacum hoc deglutiri debere priùs decretum fuerat, mitto. Sin ab insensibili aliquâ evacuatione, aut Sudore inde elicito effectus Medicamenti expectetur; hanc legem non accipio, quia Febris in Humoribus primariò sita non est. Præterea Cortex in Aëre aprico versantibus, atque solitis muniis fungentibus propinatus scopum tam certo attingit, quàm si patiens intra lecti cancellos incarceretur. Quorsùm igitur molestis hisce tædiis quasi lege sancitis, nulla necessitate suadente, Ægros ultrò lacessimus? Durante Paroxysmo, regimen Febricitantibus debitum Ægro imperetur; Delitescente autem Veneno, in Paroxysmorum intervallis, sicuti victu quocunque euchymo, carnibus non exceptis, ad vires resarciendas laute & copiose Ægrum nutrire licet; nec in lecto jacere, nec alias Regiminis regulas observare tenetur: Quippe non Antidotus, verùm Febris præsens, seu activum Venenum hoc regimen exposcit: Ecquis autem hactenùs in gratiam cujuscunque Antidoti necessarium duxerit Ægrum solitâ libertate privare, vel regimine aliquo circumscribere?

Denique, eadem Schedula monet, ne quatriduo post Corticis usum, ullum aliud Medicamentum admittatur. Medicamentum hic loci procul omni dubio Catharticum, vel saltem Evacuans intelligitur, quippe ab eorum usu vires Naturæ, ac Antidoti franguntur, &, venenato Fomite inde repullulante, febris sæpenumero revirescit, quod vel ab Enemate Cathartico non tantum post quatuor dies, verùm post tot hebdomadas in ecto evenisse sæpius memini. Quocircà, à Corticis usu Ego, nisi evidenti Indicatione coactus, nusquam intra quatuor dies, ne quidem hebdomadas, vel menses, donec ex appropinquante sole tempestas Anni immutetur, solennem evacuationem instituere ausus sum; aut saltem facti me pœnituit, nisi toties quoties hoc malum repentinâ Corticis repetitione averruncassem. Neque duntaxat à Cathartico Febrem Cortice fugatam revocari conspicimus, verùm sæpenumero à minimo Frigore percepto, vel ultrò, absque causâ evidenti, cum magno Medici & Medicinæ opprobrio, nisi tempestivâ, ac frequenti Corticis repetitione ei obviam eatur. Quocircà Febre priùs Cortice fugatâ, Ego Prophylaxeos gratiâ (ut Medicum decet) solennem ejusdem repetitionem, post intervallum octo vel decem dierum bis terve imperare soleo, scil. donec Luna stadia sua singula semel decurrerit, quam statis cursus sui periodis, vi exsuscitandi Fermenta Morbosa, quæ in Spiritibus delitescunt (ut in insultibus Epilepticis, præsertim circa Novilunium & Plenilunium periodicè repullulantibus) maximè pollere conspicimus. Atque hoc modo Febres Intermittentes maxime pertinaces certissimè ut plurimùm sanantur, quas utut vigesies Cortice fugatas, posthabito hoc Canone, iterùm sese in ordinem recolligere quotidie videre est.

Fasciculum Canonum de Corticis usu, quos mihi ratio ac Praxis suppeditavit, hic adjiciam.

Primùm, Medici multùm interest (neque eo nomine nimis officiosæ sedulitatis incusari debet, ubi vitæ Ægri, & famæ propriæ consulit) diligenter prospicere ut Cortex, secundum Criteria prius memorata, sit genuinus & bene Electus. Deinde, ut in subtilissimum pollinem reducatur, quo facilius deglutiri, digeri atque per habitum corporis trajici queat. Formulas Elegantiores mihi hactenus notas mox subjiciam. Adultis præscribendus est, prout plus minus genuinus sit, ab ℥ß. ad ʒ vi. ℥j. ℥ i ß. ℥ ij. Infantibus ac pueris pro ratione ætatis à ʒj. ad ij. iij. iv, Neque tantam molem unicâ vice ingerere necessarium est, cum satius sit partitis vicibus, ʒj. scil. ʒß. ℈j. quartâ quâque horâ, respectu ad Ætatem habito, ministrare, Non autem in Paroxysmo, ob rationem olim redditam, verum potius in Intervallis: Neque equidem præparationis gratiâ, alia aliqua Medicamenta, uti vomitoria, cathartica, &c. Nisi in Intervallis, ubi aliqua vehementiora Symptomata ea postulent, ministrari convenit. Hoc autem in casu, si Natura à veneno morbifico vehementius irritetur, & Æger inde Cephalalgiâ, aut Rheumatico quocunque dolore graviori correptus detineatur (quod nonnunquam accidit) Phlebotomia ante usum pulveris, absente Paroxysmo, spirituum nimis irritatorum furor compescendus est. Vel ubi, præ Nauseâ in Ventriculo à præcedente Paroxysmo relictâ, impossibile fuerit febrifugum nisi difficulter admodum deglutiri aut retineri, non abs re erit Possetalam foliis Cardui Benedicti alteratam copiosè propinare, vel Vomitorium Antimoniale levius exhibere; Aut saltem ubi signa Cachexiæ evidentia adsint, Decoctum Amarum purgans, Tincturam Sacram, vel aliquod ejusmodi lene Catharticum, in Intervallis, semel vel bis præscribere. Consuetudinis autem gratiâ, ac, absque Evidenti Indicatione, aliquid, hujusmodi imperare irritum esse docet Experientia, æque ac ratio,

proindeque Empirico dignum potiùs, quàm Medico quem omnia sua Mandata ad normam rationis, non proprii Arbitrii, dirigere oportet. Æque etiam absurdum est in Intervallis paroxysmorum, durante Corticis usu Ægrum in lecto, vel cubiculo, vel domo incarcerari, aut Diæta parca ac tenui solummodò nutriri, aut quocunque alio Regimine circumscribi; modò paulò ante paroxysmum Ventriculus non repletus fuerit alimento, cui digerendo ejus fermentum mox veneno inficiendum haud par sit; Atque durante Veneni vigore, parca ac tenui Diæta contentus fuerit Æger, in lecto etiam (Febre id tunc temporis exigente) decumbat. Fugata autem à Cortice febre, oportet Medicum attente prospicere, ne iterum revirescat, neque officio suo satis se functum esse credat cùm febrem sustulerit, si non Ægrum contra ejusdem Recrudescentiam sartum tectum muniverit. Quocirca, jubeat ut Æger ab injuriis Aëris, atque erroribus in Diæta (quantum liceat) sese incolumem servet; Cibo Euchymo (tantillo vini etiam quotidiè indulto) vires languentes quam citissimè resarciat, ut Natura Virulentiam delitescentem & sese jam, vel Appetitu deficiente, vel Sudoribus nocturnis prodentem, prorsùs eliminare ac subigere queat. Caveat maximè à Venæsectione, absque evidenti necessitate; aut cathartico, seu quocunque alio Medicamento, unde Natura fatigata impensas virium majores sustinere cogatur. Ante omnia (præsertim si ab Appetitu minùs vigente recidivationem mox futuram præsagire liceat) saltem ad spatium Lunæ unius, Intervallo octo vel decem dierum, utut firma valetudo videatur, repetatur uncia una Antidoti, cujus drachmam unam in forma quâvis gratissimâ, ter die, horis Medicinalibus Patiens deglutiat, superbibendo post singulas doses haustum vini admodum generosi Hoc Canone observato, haud ita frequenter febrium cortice curatarum recidivationes famam Medici & Remedii minuerent.

Formulæ Corticis præscribendi Elegantiores, mihi usitatissimæ sequuntur.

♃. Aqu. Cardu. ℥ ij. Aqu. Epidem. Syrup. Caryoph. ana ʒ ij. Chin. Chin. Elect. & Subtilissimè pulverisat. ʒj. M. F. Haustus, qui, absente Paroxysmo, illicò propinetur, repetaturque tertiâ vel quarta quâque horâ ad 8. 10. vel 12. vices: Pulvis hac formâ exhibitus, ut plurimùm, præ Bolo aut Electuario arridet, & minori cum molestia deglutitur; si verò forma Boli aut Electuarii magis placeat.

♃. Cortic. Peruv. Elect. in subtiliss. pollinem redacti ʒ j. Syrup. Caryoph. Melissophyl. aut cujuscunque gratioris q. s. M. F. Bolus mollis statim sumendus, repetendusque tertia vel quarta quaque hora extra Paroxysmum ad 8. 10. vel 12. vices, post singulos Bolos superbibendo cochlear. 4. 5. vel 6. Julap. sequentis, de quo etiam bibat ad libitum, præsertim vigente Paroxysmo.

♃. Aqu. Cardu. Meliss. ceras. nigr. cinnam. hord. ana ℥ iij. Aqu. Epidem. Stephan. Syrup. caryoph. ana ℥ i ß. vel (si Ægro Julapium Perlatum magis arridet) Margar. præpar. ʒ i ß. Sacchar. albiss. ʒv. vel vi. M. F. Julap.

Vel ♃. Cortic. Peruv. subtiliss. trit. ℥j. vel ℥ i ß. Syrup. è Rub. Idæo (à quo; modò recens fuerit, sapor magis gratus Medicamento concilietur) q. s. Balsam. Peruv. ℈j. vel ʒß. M. F. Electuar. de quo sumat Æger quantitatem nucis Juglandis vel Moschatæ, tertia, vel quartâ quaque horâ extra Paroxysmum, superbibendo post singulas doses haustum Julapii priùs præscripti, vel cujusvis alterius ejus æmuli. Hac forma pulverem pro pueris præparari jubere soleo, ita ut exinde sumant quantitatem Nucis Moschatæ parvæ, vel dimidiatæ, solutam in cochleari Julapii supra præscripti, superbibendo unum vel alterum; quo modo facile, ac cum minima Medicamenti jactura, in os Infantium ac puerulorum ingeri potest: vel si forma Pilularum Ægro magis arrideat.

♃. Pulv. febritug. Elect. & subtiliss. trit. ℥j. vel ℥ i ß. Mucilag. Gum. Tragacanth. Aqu. Plantag. Extract. q. s. M. F. Pilul. mediocres, deaurand. quarum 8. 10. 12. quarta quaque hora Intermissionis deglutiat, & superbibat haustum Julapii supra præscripti. Hac formularum copia instructus, Ægros, honesta fraudè, atque cum proprio suo emolumento, fallere soleo, & unius formulæ pertæsos, ut Remedium idem nova specie, una, vel altera indutum, quamdiu opus fuerit, admittant, facile suadeo.

In eorum gratiam qui ægre admodum ferunt Pulveris crassiorem substantiam, quacunque forma, sive Boli sive Electuarii sive Haustus exhibeatur, Tincturam sequentem ex eo eliciendam excogitavi. Qui quidem liquor (modo Cortex, quo saturatur, genuinus fuerit) est admodum ventriculo gratus, neque Palato injucundus; atque sanè, postquam fundamenta curationis priùs in aliquot drachmis pulveris in propria substantia ministrati jacta fuerint, facillimè ope hujus Tincturæ perficitur atque felicissimè absolvitur, Tinctura est quæ sequitur.

♃. Cort. Peruv. Crassè pulverisat. ℥ iij. coq. Leniter in Aqu. F. ℔ j. ad dimid. part. consumpt. deinde fiat colatura, atque reliquias decocti eadem Aqu. quantitate recens affusa coq. & cola iterum; hoc modo repetendo Operationem ad tertiam vicem, vel donec tota Corticis Amarities fuerit extracta. Denuò omnes colaturas commisc. & add. Aq. Epidem. Syrup. Caryoph. ana ℥iv. vel v. M. F. Apozem. sive Tinctura, de quo sumat Æger ℥ iv. v. vi. quarta quaque hora extra Paroxysmum, vel sæpiùs ad libitum.

Si ob laxitatem Alvi nimiam, vel præsentem Diarrhœam, quam stimulanti sua Amaritie Cortex multùm promovet, vires suas febrifugas exercere non posse ritè metuatur, utatur Æger Decocto Albo, vel Vino clareto cum Aqua commixto, loco cerevisiæ, atque Opiatum aliquod cortici addatur (quod ei admodum amicum, atque in eundem scopum quadantenùs collimare usu comprobatur) plus minus pro Ætate, atque rariùs vel frequentiùs pro Symptomatis vehementia. Exempli gratia.

Primæ dosi pulveris, pro iis quorum Alvus fluit (quacunque forma ministretur) & deinceps omni dosi nocturnæ adsocientur Laudani liquidi Helmont. gutt. pro Ætate atque Opii Euphoria 4. 8. 12. 20. vel Laud. Londinens. à Semigran. ad gr. j. gr. j ß. Urgente autem Diar-

rhœa torminosâ (quod non raro accidit) necesse est, ut singulis dosibus adjiciatur tantillum Laudani, quantum ad Alvum frænandam seu cohibendam sufficiat, scil. gutt. 4. 8. 10. 11. Laudan. liquid. vel more sequenti Cortex præscribatur.

♃. Cort. Peruv. Elect. & subtilissime pulverisat. ℥j. confect. Fracastor q. s. M. F. Pil. Mediocres deaurand. quarum 8. vel 12. Æger deglutiat, repetatque quarta quaque hora extra Paroxysmum in lecto decumbens (ne ob Opium commixtum Vertigine afficiatur) & superbibat haustum Julapii supra præscripti post singulas doses. Hoc modo ab Opiato cum Cortice commixto (utut Cortex Amaritie sua Alvum sollicitet) Diarrhœam truculentissimè torminosam citius curatam semper observavi, quam a Laudano ipso in dupla licet quantitate per se exhibito; Quippe fermento febrili humores exagitante, fundente, colliquante ac per alvum deturbante a Cortice jam subacto, Diarrhœa ultro sistitur, aut saltem dosi Opii admodum exigua frænatur ac cohibetur.

Sin Ægri Pulmones infarcti sint, satius est post extractionem sanguinis liberalem, Corticem cum Lubricantibus atque Incidentibus ministrare more sequenti.

♃. Ol. Amygd. d. rec. Syrup. ex Erysimo ana ℥ij. Pulv. Peruv subtiliss. atque Elect. ℥j. Sacchar. chrystal. alb. ℥ß. M. exactissime F. Linctus, quem Æger a Paroxysmo liber capiat è cochleari, repetatque quarta quaque hora superbibendo ℥iv. Apozem. sequentis calid.

♃. Decoct. Pector. optime depurat. ℔ i ß. Tinctur. croc. Aqua Theriac. Extract. ℥ß. Syr. è V. Rad. ℥ i ß. M. F. Apozem.

Vel ♃. Chin. Chin. Elect. & subtil. pulver. ℥ß. Ammoniac. optime depurat. ʒj. flor. Benzoin. ʒß. Syrup. Balsam. q. s. M. F. Pil. Mediocres deaurandæ, quarum sex cap. quarta quaque hora in Intervallis Paroxysmorum superbib. ℥iv. Apoz. sequentis calid.

♃. Cortic. Peruv. Elect. crassè trit. ℥ij. cochinel. croci in nodulo ligat. ana ʒß. Balsam. Tolutan. ʒij. Ingred. Decoct. Pectoral. q. s. coq. ut sufficient. quant. Aqu. font. ad ℔ i ß. colatura adde Aqu. Epidem. ℥iv. Syrup. Balsam. ex Erysim. ana ℥ i ß. vel ℥ij. M. F. Apozema turbide propinandum.

De Proteiformi Intermittentis Febris genio.

Exempla febrium Intermittentium Cortice Peruviano curatarum adjungere, irritum planè atque inutile esset, postquam *Clariss. Mortonus, Sydenhamius*, cæterique Remedii hujus Polychresti Fautores hanc Provinciam jamdudum susceperint. Et nemo hodie (quod scio) de viribus hujus Remedii febrifugis dubius hæreat. Quandoquidem autem, ob vehementiam Symptomatum, ubi Natura fere integra, acrius stimulatur ad luctam cum veneno hostili initi tuendam, hæ febres haud raro plerosque alios Morbos, eosque acutissimos simulare soleant, Corticis tamen viribus cedant, & si Cortex non exhibeatur sæpius funestæ evadant: Operæ pretium duxi Exempla aliquot hujusmodi febrium, quas nuperrime observavi, seligere, scriptis mandare, atque publici juris facere. Atque equidem hoc pensum eo lubentius aggredior, quia Nemo adhuc (quantum scio) hoc subjectum tractavit, cujus cultura ad Praxim Medicinalem promovendam maximi momenti mihi esse videtur. Siquidem inter innumera illa symptomata hasce febres comitari solita, nullum est quod non aliquando adeo vehementer sæviat, ut vita Ægri inde in præsens discrimen adducatur, & Typus febris in variis suis stadiis Algoris, Caloris & Sudoris abscondatur penitus, & opprimatur, ita ut neque ex Urina, Temperie, Pulsu, vel alio quocunque solito modo distingui possit; verum sub larva Algoris funesti, Vomitionis indesinentis, Diarrhœæ torminosæ, Choleræ morbi, Colicæ ventriculi, Hemicraniæ periodicæ, Apoplexiæ, Syncopes, Rheumatismi, Spasmi Universalis, Pleuritidis, Peripneumoniæ, Doloris lateris punctorii vel alterius Morbi secure delitescens, Medicum à scopo suo non raro abducat. Symptomata quidem interea Remediis propriis, sed incassum, tentatur; Nam, posthabito fermento febrili, proxima effervescentiæ periodo, priora, aut deteriora symptomata inexpectato recrudescunt, Medicus Sisyphi saxum volvit, atque Æger vitæ dulcissimæ dispendio, aut saltem magno sumptu, ignorantiæ vel incuriæ Medici pœnas sero luit.

Sic ubi, præ gradu Veneni summè Deleterio, Spiritus adeo perculsi sunt, ut a primo ictu sese iterùm nullatenus expandere valeant, Algor qui primum horum paroxysmorum insultum, ex instituto Naturæ comitari solet, eousque protrahitur, donec Æger Deliquiis frequenter recurrentibus confectus, tandem fatis cedat. Interea Remedia intus vel extra ad flammam vitalem resuscitandam incassum applicantur, febris autem nullo indicio ex Urina, Temperie, vel Pulsu, accuratissimo observatori sese prodit.

Parili modo, ubi in primo Stadio Paroxysmi, Fomes Venenatus Spiritus tantum opprimat, ut non ultra solitam Sphæram sese possint expandere, absque indiciis febris præsentis, de Nausea, Ægritudine, & Vomitione Æger unice conqueritur, donec Veneno à Cortice Peruviano, vel alia Antidoto subacto, Spiritus in nativum statum restituantur.

Nonnunquam Venenum febrile sub initium paroxysmi glandulas intestinorum petit, & fluxum Alvi torminosum, vel Dysenteriam excitat; At, cùm Spiritus diù uno tenore opprimuntur, hæc symptomata utut continua statis periodis exacerbantur & periodica evadunt, sine febris indiciis manifestis, & vires Opiatorum & Adstringentium longe superant, donec à Cortice Peruviano cum Laudano commixto, causa, sc. fermentum febrile, Massam colliquans, æque ac symptomata inde orta auferantur.

Ubi Venenum Emeticam simul ac Catharticam naturam participat, Æger frequenti vomitione & dejectione detinetur; &, nisi Spiritus in primo Paroxysmi Stadio expansione legitima virulentiam excutiant, formatur inde Cholera morbus, febre neque per pulsum, Urinam vel Temperiem se manifestante. Ventriculo interea, aut Intestinis, aut utrisque simul ab acrimonia Humorum intensissime venenata Sphacelatis, Æger brevi Fatis

cedere cogitur, aut saltem post Inducias intidas datas, à veneno, proximo Paroxysmo recrudescente, Symptomata eadem crudelia & funesta revirescunt, nisi à tempestiva Antidoti febrifugæ exhibitione antevertantur.

A parili gradu Veneni non raro observavi Ægros, prælertim antiqua & confirmata hujusmodi febre lacessitos, denuo (typo febris legitimæ amisso, perpetua Nausea, Ægritudine, Vomitione, Sudore colliquativo, Suffocationibus Hystericis, cæterisque id genus Symptomatis in Genere Nervoso penè Confectos, atque Animam quasi derepente efflaturos; quos debita Dosi Corticis (nulla alia arte sanabiles) illico restitui.

Unicuique etiam in Medicina versato notum est horrendos Dolores (& iis qui à Toxico propinato proveniunt non minores) Lumbos & Crura spasmodice lancinantes, non raro primos insultus febrium Intermittentium legitimarum, præsertim Quartanarum comitari solere, durante Algore & Rigore, donec Spiritus multo nisu expansi, ac agitati pares sint Veneno activo eliminando. Flamma autem indè accensa, Spasmi dolorifici sensim cessant: Verùm ubi Spiritus vi veneni non tantùm deprimantur, sed etiam in statum Explosivum universim adigantur, nonnunquam deprehendi totum Corporis Systema inde perpetuo algens, idque diu, ac sine ulla febris nota; totam autem Machinam interea Spasmis universalibus, iisque horrendis, & versatilibus hinc inde vellicatam & lancinatam. Nec mirum est, si Æger perpetua Ægritudine, Vomitione, atque deliquiis inde confectus (ut fieri solet) brevi Mortem oppetat, nisi Ars tempestivè Naturæ languenti succurrat.

Haud raro etiam Spiritus à nativa sua debilitate, vel obstructione, atque præsertim à Frigore percepto, vel alia quavis causa evidenti ansam præbente, in statum Explosivum adiguntur, unde partes aliquæ singulares, præsertim Thoracicæ, Pulmones, scil. Pleura, Diaphragma, aut Ventriculus ac Intestina vellicantur, & Spasmis lancinantur. Æger, præ atroci dolore, perpetuo alget, atque Deliquiis frequentibus, Suffocationibus, & Vomitionibus fatigatur, sine aliqua nota febris evidenti; Urinam claram reddit, & sine Pulsu Moribundus jacet, quousque Spiritus veneno icti Arte vel Natura expansi, flammam in Massa denuo excitarint: Morbus autem à Cholera morbo, Pleuritide, seu Peripneumonia, duntaxat ex Tussis, & Pulsus defectu, Vomitionis & Doloris excessu, Deliquiis, & extremorum Frigiditate dignoscendus est.

Sæpe etiam Ægros de dolore lateris unius aut alterius punctorio conquerentes novi, in quibus tamen Febris πυρετώδης deprehendere non potui per plures dies, nisi quòd Pulsus paulò justo celerior erat, Postquam autem Venæsectione, & usu Laudani cum Alexipharmacis commixti, isti Spasmi mitigabantur, atque inde vis Spirituum Elastica nativa aucta fuit, signa flammæ in Massa accensæ, quàm citissimè sese prodiderunt; Urina tincta est & turbata. Pulsui fortitudo ac celeritas pari passu accessit, Temperies universim incaluit, sitis clamosa evasit, Aphthæ linguam atque Os cooperuêrunt. At, ad Flammæ, & doloris exacerbationem statis periodis recurrentem semper, quasi ad Cynosuram, auspicatò cursum meum dirigens; Copia Corticis Peruviani cum Laudano commixti, intervallis Paroxysmorum exhibiti, Venenum subegi, & Ægrotantes à febri ac dolore penitus liberavi.

Præter cætera omnia Mihi pluries mirari contingit, post subactionem Veneni febrilis ab expansione Spirituum quadantenùs effectam, cùm ex Pulsu forti ac celeri, Urina intensè rubra, ac turbata, Temperie calida, cæterisque Indiciis, febris sese palàm ostendat; Artus hisce Doloribus spasmodicis, statis periodis recurrentibus, & more Rheumatismi versatilibus esse affectos, cum Tumore & Ardore partium laborantium, a nisu spirituum in his partibus sese expandere satagentium. At hosce Dolores adhibita Venæsectione debita, usu Corticis Peruviani copioso extra Paroxysmum ministrato feliciter semper prodigavi.

Denique Cerebrum, primo insultu Febris legitimæ affici, non tantum Vertigine, à Spiritibus veneno Activo oppressis ac turbatis verùm etiam Dolore Acuto vel Gravativo, à nisu Spirituum in membranis sese expandere satagentium, cuivis Medico notum est. Nonnunquam autem Spiritus hoc tempore febris adeò opprimuntur & turbantur, ut Ægrotans, more Apoplecticorum, durante toto Paroxysmo, sine febris indiciis, Mortuo similis jaceat, & eadem Symptomata simul cum Paroxysmo subsequenti sæpe recrudescant: Quibus Symptomatis utut Venæsectione, Vesicatoriis, cæterisque ejusmodi Apoplexiæ veræ Remediis, jure merito succurrendum sit, Revirescentia tamen eorum sine Cortice præcaveri nequit.

Hemicraniam Periodicam etiam observavi, à nisu Spirituum in membranis Cerebri sese expandere conantium, quam spatio bidui, Venæsectione & usu Corticis penitus sustuli; licet in hujus Symptomatis Curatione, Venæsectio, Vesicatoria, Emetica, Cathartica, Errhina; Masticatoria ad hebdomadas aliquot spem meam deceperant.

Quò genius Versatilis morbi hujus Proteiformis ad vivum depictus dignoscatur, & ut inde sciatur, quo pacto Naturæ hisce Symptomatis laboranti, tempestivè succurri possit, Historias huc spectantes hic subnectam, quibus unam Historiam admodùm raram subjicere non pigebit Febris à dolore Nephritico ortæ, Symptomatis horrendis spasmodicis stipatæ, & Cortice curatæ; uti & efficaciæ nostri Febrifugi priùs memorati, ubi vires Corticis, ob diutinam assuefactionem, vel peculiarem Ægri dispositionem, defecerant.

Historia I.

Dominus Amblar habitans in Mile-End, Vir quinquagenarius, macilentus & quadantenùs valetudinarius, febri Intermittenti contumaci, ac cum vehementibus Symptomatis sociatæ, ex levissima quacunque occasione sæpe antehac obnoxius, Anno 1690. à Frigore vehementi in Aëre pluvioso primùm suscepto, ac à vectione super Thamisin diutius protracta, domum reversus Rigore & Horrore immani derepente corripiebatur; quibus successit Algor uni-

universalis, quo durante, Pulsus vibratio vix percipi potuit. Vomitione, Dejectionibus, & horrenda ventriculi Oppressione, & Ægritudine (sicut in Cholera morbo) affatim lacessebatur. Pharmacopola advocatus stragulis multis impositis, ac Bolis Cardiacis atque Julapiis cordialibus exhibitis, Flammam pene extinctam resuscitare, atque reliqua dira Symptomata corrigere tota Nocte incassum tentavit. Mane enim sequenti Ego accersitus, inveni faciem plane Hippocraticam, totum corpus instar Glebæ frigidum & madore perfusum, Cutim, præ Sanguinis Congelatione, nigredine tinctam, vires perpetua ægritudine, ac evacuatione Bilis diversicoloris per Os, & Cremoris fœtidi albescentis per Anum pene exhaustas. Appropinquantem Mortem omnia ostendebant, quippe Principium vitale, seu Spiritus Animales à Veneno adeò deprimebantur, ut sese iterum expansuros spes non esset. Ad demulcendam autem malignam humorum Acrimoniam è Glandulosa Ventriculi & Intestinorum membrana perpetim excretorum, eáque lacessentium; jussi, ut Aqua Pulli Ægro copiosè propinaretur, & per Anum siphone injiceretur; ut regio ventriculi affatim Sacculis nostris Aromaticis calide foveretur, & Bolus summè Cardiacus, &, pro ægri viribus, Opiatus, ad Expansionem Spirituum promovendam, & colliquationem humorum præcipitem compescendam, quarta quaque hora, cum haustu Julapii Cardiaci & Alexipharmaci exhiberetur. A tertio vel quarto Bolo deglutito, Pulsus robur plurimùm restitutum sensi, nigredinem cutis evanescentem, Calorem in Extremis partibus redintegratum, Evacuationes enormes quadantenus suppressas, Sudores Colliquativos diminutos, jactationem minùs inquietam, & Somnos, breves licet, tamen minore ægrotatione finitos. Quocirca Venenum, durante hac Symptomatum Remissione, Cortice Peruviano cum Laudano commixto, quartâ quâque horâ in forma Haustûs propinato aggredior, probè sciens vires Ægri secundo Prælio non esse pares. Verùm ante tertiam Dosin Corticis; Veneno inexpectatò recrudescente, Paroxysmus recens, cum prioribus Symptomatis diris sociatus, atque funestus invasit: Unde misellus Æger spatio 24. horarum fatis cessit.

Historia II.

Filius unicus Mercatoris prædivitis, 10. Annos natus qui etiam jamdiu valetudinarius fuerat, circiter Annum 1676. Febre Tertiana correptus, in manus Pharmacopolæ per tres hebdomadas curandus tradebatur. At quâ methodo, durante hoc spatio, tractabatur, nescio; Tandem a Veneno febrili intenso Spiritus Animales opprimebantur, & extinguebantur, & Misellus Puer, per triduum ab insultu Paroxysmi ultimi, continua ægrotatione, ac Vomitione pressus jacebat; cum Pulsu formicante, inquietus, insomnis, immensè sitiens, & Madore frigido undiquaque perfusus. Die secundo Paroxysmi Ego advocatus, virulentiam humorum per glandulas ventriculi excretorum copiosâ ingestione Aquæ Pulli demulcere fategi, stragulis etiam, Calore externo, Sacculis Aromaticis Vino Clareto incoctis & expressis, & ad ventriculum exterius applicatis; nec non Spiritu CC. Julapiis, Speciebus & Bolis Cardiacis, & Vino copiose propinato, Expansionem Spirituum promovere, & Flammam vitalem pene extinctam resuscitare pro virili conabar, incassum autem omnia; quippe Spiritus Veneno summè Deleterio, à primo Paroxysmi insultu, plane extincti fuerunt. Puer autem languens & Algens, tandem sub finem tertii diei Lipothymiæ obiit, Toxico prægrandi proculdubio interemptus.

Historia III.

Nuperrimè accersitus à Domina Baker Vetula, habitante in vico dicto *Fleet-street*, eam inveni continua ægritudine & vomitione, à quatriduo, oppressam, & jam pene confectam; omnia ingesta illico rejicientem, & inde animi Deliquium sæpiùs perpessam; Pulsum deprehendi celerem & debilem, Temperiem autem præ Languore & perpetua ægritudine, mitem, & quadantenus frigidam: Urinam fere sanam. Insomnis jacebat, & tantum non delirabat; De Nausea verò & vomitione unicè conquerebatur; Mihi de singulis diligenter percontanti narratum est, Fœminam à sex hebdomadis præteritis valetudinariam fuisse, frigore & calore præternaturali sese excipientibus tentatam, nec non periodis incertis, Nausea & Vomitione frequenter laborasse. Unde, jure merito, conjeci eam Veneno febrili mitiori diu infectam fuisse, quod tandem, ex incuria, eousque prævalebat, ut Spiritus Animalis, inde pene extingueretur, Ægra, ac si Toxico propinato, Vomitione perpetua laboraret, & brevi fatis cessura, esset nisi veneni viribus, ope Antidoti, sine mora fractis, Tonus Spirituum & Crasis sanguinis illicò restitueretur. Igitur postquam præscripseram Bolum & Julapium Cardiacum, atque Vesicatoria ad Expansionem Spirituum promovendam, & pro potu ordinario, Aquam Pulli ad demulcendam Acrimoniam humorum in ventriculo excretorum, Julapium Sale Absinthii & succo Limonum saturatum, ad ventriculum confortandum cochleatim hauriendum; Jussi ut Cortex Peruvianus exhiberetur copiosè ad venenum febrile subigendum, in formam Haustuum & Tincturæ redactus, addendo bis vel ter die gut. 10. vel 12. Laudani liquid. Vehementis vomitionis gratiâ, quæ tam alimentorum quàm Medicamentorum retentionem impediebat: Inde spatio unius diei, Ægritudine & vomitione diminutis, criticè succreverunt Aphthæ albæ per totum Os, Urina multa Rubedine tincta & contentis saturata reddebatur, & cætera indicia Expansionis Spirituum & Febrilis Caloris redintegrata aderant, &, brevi, Morbus Propriam Formam Tertianæ legitimæ induebat; Frigus, Calor & Sudores sese alternatim excipiebant, quæ ex continuato usu Corticis post circuitum duorum Paroxysmorum profligata sunt, & Ægra ab omni Symptomatum satellitio liberata.

Historia IV.

Domina Harcourt Vidua, habitans in vico dicto *Newgate-street*, postquam per tres hebdomadas Febre Intermittente legitima laborasset, ubi tandem, ob malum regimen, Febris in continuam degenerasset;

Natu-

Naturâ virulentiam per glandulas Intestinorum & ventriculi protrudere satagente, singulis Exacerbationibus, in novum morbum incidisse videbatur, Diarrhœam scil. torminosam ac truculentam, cui adjuncta erat insuper levis ad Vomendum dispositio. Frigore, Calore, cæterisque febris signis planè evanescentibus, misera Muliercula unice conquerebatur de Fluxu Alvi immodico atque horrendis Torminibus, quibus, durante Paroxysmo, adeò excruciata & confecta erat, ut illico moritura sibi videretur. Ex inspectione autem Urinæ intense rubræ ac turbatæ (qualis Febre Intermittenti Laborantium Urina esse solet) atque observatione Exacerbationum hujus Fluxus, & Alvi Torminum, probe novi molesta hæc symptomata à Venenato Fomite febris Intermittentis ortum suum habuisse. Proindeque suppressionem dirorum horum Symptomatum Laudano, cæterisque ejusmodi frustra tentandam duxi, nisi Fermentum, horum omnium Symptomatum causa, propriâ Antidoto priùs subigeretur; &, quamprimùm Natura, à recenti veneni vigore, irritata, virulentam materiam, more suô per alvum deturbare iterum satagerit, Symptomata priora, disruptis ubique repagulis, recursura; aut, si forte ab Opiatis sisterentur, pejora, atque magis funesta, in genere nervoso, in eorum locum successura. Quocircà, quamprimùm Aquâ Pulli, & Decocto Albo in locum potus ordinarii substitutis, atque Bolo Opiato Symptomata præsentia compescueram, atque, finita exacerbatione, inducias obtinueram, illicò Corticem Peruvianum absque vel cum Laudano, prout Symptomata id requirebant, confertim ingerendum curavi, unde non tantùm à Diarrhœa, & Torminibus periodicis, verùm etiam à latitante febre prorsus liberabatur, Urina etiam in sanum colorem restituebatur, atque appetitus rediit. Indeque Ægram, absque alio aliquo præscripto, dimisi, solummodò ab prophylaxin, Corticis post debita intervalla, repetitionem suasi, quandoquidem Morbus cum diris suis Symptomatis Cortice solo profligatus esset. Hoc Consilio à muliere jam valetudine integrâ utente spreto, quasi officioso & supervacaneo; Totum Genus Nervosum, post duas hebdomadas elapsas, virulentiâ recrudescente, Universali dolore spasmodico versatili, mirum in modum excruciabatur, & tandem Morbus prior revirescens, Speciem Ophthalmiæ dolorificæ, seu Inflammationis Oculi sinistri induebat. Ego advocatus, ubi observâssem Urinam denuo reddi intensè rubram ac turbatam ut priùs, sitim urgentem, Pulsum celerem & fortem, atque ipsam Opthalmiam alternis diebus, statis Periodis, exacerbatam, & reliqua indicia febris primariæ; ritè conjeci Naturam à Fomite venenato iterùm lacessitam, nova hæc Symptomata Proteiformia produxisse. Indeque, licet, ad relevationem Symptomatum urgentium, sanguinem è Vena Jugulari extrahi. Alvum bis, terve diebus alternis, Decocto Amaro, Decocto Sennæ Gereonis ac Manna, atque tandem Decocto Sennæ cum Syrupo de Spinâ Cerv. Subduci, atque Collyrium anodynum Fotum, ac Cataplasma ad Oculum exterius applicari jusseram; diebus tamen intermediis, Electuarium è pulvere Corticis Peruv. Confectum, exhibendum præscripsi; Probè sciens hoc Symptoma Medicamentis frustra impugnari, si Causa ejusdem virulenta propria Antidoto non subacta fuisset. Atque, hac methodo, à febre, æque ac Ophthalmia, brevi, liberata revalescebat, atque hactenus optima valetudine utitur.

Historia V.

Domina *Hudson* vidua, circa Annum Ætatis suæ tricesimum, à mutatione Aëris, ac frigore inde suscepto, Diarrhœa torminosâ, & Vomitione adeo atroci corripiebatur, ut in singulis Paroxysmi, præ vehementia Spasmorum ventriculi ac Intestinorum, animi Deliquium ferè semper instare videretur. Ego, durante vigore Paroxysmi quinti, mediâ nocte, accersitus, Symptomata urgentia facillime sustuli, Præscripsi enim Aquam Pulli, & Decoctum Album pro potu ordinario, & gut. 14. Laudani liquid. in haustu Julapii Hysterici, quartâ quaque hora exhibendas. At post horas 24. recens lucta instituta est, quo tempore, non obstante regimine præfato, ac usu Laudani repetito, symptomata cum priori sævitia recrudescebant; Quod cùm semel aut bis observassem, Urina interea intensè Tincta, atque Aëri frigido exposita sedimentum Colore lateritio deponente; jure merito suspicatus sum (utut cætera omnia signa febris Intermittentis Diagnostica hoc symptomate obscurata disparebant) cruciantem hanc Diarrhœam à veneno febrili prodiisse, quod, singulis paroxysmis, ad Intestina protrusum, recrudescentiæ dirorum horum symptomatum ansam præbebat. Indeque utut Laudano symptomata cederent, revirescentia eorundem, sine subactione Fermenti febrilis, præcaveri non potuit. Quocirca (annuente Cl. Collegâ D. D. Daniele Cox, qui una mecum Ægræ saluti consulebat) Drachma una pulveris Chin. Chin. cum guttis 11. Laudani liquid. in Paroxysmorum intervallis, in formam Haustus redacta quarta quaque hora propinabatur, unde (quamprimùm ℥vi. vel ℥j. consumpta est) febre, ac Symptomatis inde ortis jam evictis, Ægra illicò prorsùs revalescebat, Urina ac appetitu in statum integrum restitutis. Nobis autem nihil amplius agendum restabat, nisi ut, revirescentiam Morbi anteverteremus.

Historia VI.

Uxor Domini Peck, habitantis sub Insigni Leporis, in vico dicto *Russel-street* in *Covent-Garden*, Anno 1688. Hectico calore alternis diebus aucto, Tussi importuna, Dyspnœâ; ante omnia Nauseâ & vomitione, præsertim verò Diarrhœâ torminosâ correpta, plurimùm inde emaciata & viribus spoliata, alium Medicum (Me absente) accersivit. Qui, symptomata suborta, causâ eorum posthabita, aut saltem non probè perspecta, spatio hebdomadæ, variis Remediis incassum impugnavit. Mihi tandem vocato, Fœmina in ultimo Stadio Phthiseos Acutissimæ versari videbatur, donec ex Historia Morbi clare admodum deprehendi, Fermentum febrile, Fomiti Intermittentium non dissimile ansam præbuisse huic symptomatum catervæ, in pulmonibus, ventriculo, & Intesti-

Intestinis subortorum. Indeque utut Venæsectione, Linctu & Apozemate Pectorali Pulmonibus plurimùm infarctis succurrere, atque Opiatis & Adstringentibus fluxum alvi colliquativum compescere sategerim; Probe tamen sciens cardinem curationis in hoc verti, ut usu Corticis Peruv. Fermentum febrile Venenatum subigeretur; (Colliquationem enim Humorum, eorumque excretione in Pulmones, Ventriculum atque Intestina hoc modo impedita, Tussis, Dyspnæa, & Diarrhœa torminosa non amplius duraret) Unciam unam, vel alteram Polychrestæ hujus antidoti cum Laudano ob præsentem Diarrhœam commixtæ, spatio tridui, partitis vicibus, ministrandam jussi, forma Ægræ gratissima. Quo facto, illicò à febre, Diarrhœa, & quadantenus ab affectionibus Pulmonaribus liberata (appetitu etiam, ac Urina integrè restitutis) multo meliùs sese habuit, quocirca Eam in Aërem rusticanum dimisi, ut Pulmones ab infarctu penitus liberarentur, atque ibi, usu Corticis, post debita Intervalla, ex meo Consilio bis terve repetito, prorsus revalescebat.

Anno 1690. eadem impraegnata, fere toto Ingravidationis tempore Diarrhœæ torminosæ, incertis periodis recurrenti obnoxia erat, unde, mense puerperium præcedente, adeò excruciabatur, ut Operam meam iterum petere coacta sit. Ubi Opiatis & Adstringentibus hunc Fluxum sistere incassum tentassem, qui postea, tempore puerperii, auctus, solitam ac debitam perspirationem penitùs impedivit, unde magnum aliquod incommodum subsecuturum, jure merito, suspicari fas erat, tandem memor Historiæ prius narratæ, auspicato judicavi, Diarrhœam hanc torminosam, utut Chronicam, à Fermento Febrili Venenato delitescente subortam fuisse: Indeque Corticis ℨj. cum Diascordio commixtam, forma Pilulari, quam Ægra elegerat, exhibendam, & quarta quaque hora repetendam jussi. Unde, sine cujuscunque alterius Remedii ope, spatio bidui, Sudore & Perspiratione solitis redeuntibus, à Diarrhœa & Torminibus planè liberabatur; Nihilominùs (quod apprimè notatu dignum est,) Fermento Venenato post unam vel alteram hebdomadam elapsam iterùm recrudescente, duos vel tres Paroxysmos febris intermittentis Legitimæ, Tertianæ, cum nulla Diarrhœa vel Torminibus sociatæ, successivè passa est: At febrem repetito Corticis usu facillimè penitùs evici.

Historia VII.

Dominus *Atwood*, habitans sub Insigni Lunæ dimidiatæ, in vico dicto Cheapside, Vir sexagenarius, postquam ad tres vel quatuor dies, statis periodis, jam febricitaret, jam meliùs se haberet, tandem, quasi in instanti, diris Ventriculi ac Intestinorum Spasmis, Vomitionibus & Dejectionibus immanibus Choleram morbum referentibus correptus, & pene confectus, in hoc mortis procinctu stans opem meam efflagitavit. In levamen symptomatum illicò imperavi (quod mihi in Cholera Morbo solenne est) Aquam Pulli copiose uniceque bibendam; atque etiam ad humores per glandulas Intestinorum excretos demulcendos, Enema ex eodem liquore extemplò injiciendum. Tandem, regione ventriculi Sacculis Aromaticis, in Vino Clareto & Aqua ferrata coctis & expressis, prius calide fota, Ad spasmos prorsus sublevandos, guttas 12. 14. 15. Laudani liquidi in Haustulo Julapii Carminativi, singulis vel alternis horis exhibendas, donec, torminibus & evacuationibus diminutis, placide obdormiscere cœperit. Hoc pacto, Paroxysmo soluto, evictisque symptomatis inde ortis, Vita Ægri in vado esse visa est. Quandoquidem autem ex Urina sedimentum colore lateritio præcipitante, aliisque indiciis probè noverim dira hæc symptomata sobolem esse Venenati febrium intermittentium fomitis; Indeque eorum revirescentiam die secundo vel tertio rite expectandam esse, Præservationis gratia, præscripsi haustum febrifugum cum ℨj. Cortic. & Laudan. liquid. gut. 10. tertiâ vel quarta quaque hora propinandum, ad fermentum febrile subigendum, & recrudescentiam dirorum symptomatum antevertendam. Die sequenti autem, antequam Dosis Pulveris satis larga ingeri potuit, derepentè, absque evidenti occasione quacunque, Paroxysmus Febris Tertianæ Intermittentis legitimus repullulabat, non autem diris symptomatis, ut ante, sociatus; quandoquidem ab usu Antidoti, licet hactenus nimis parce ministratæ, vires Venenati fermenti quadantenùs fractæ fuerant. Ex continuato verò usu Haustuum, sub finem Paroxysmi repetitorum, absque aliquo alio additamento, planè revalescebat Æger, Urina atque appetitu in statum pristinum restitutis, atque huc usque post plurimos Annos superstes manet, optima valetudine utens, inde præsertim (ut arbitror) quia Mandatis nostris morem gerens, post febrem, & Choleram Morbum fugatas, usum Corticis, bis terve, post stata ac debita intervalla, Prophylaxeos gratiâ repetebat.

Historia VIII.

Domina *Arris*, postquam diversitata fuisset in Aere rusticano, ubi tunc temporis Febris Intermittens Endemia grassabatur, Londinum reversa, cholera Morbo derepentè corripiebatur acutissima, adeò ut e lecto suscitatus primo mane, festinanterque accersitus sim ad eam invisendam: Etenim præ vehementia Spasmorum, & Evacuationum suprà & infrà, vita Ægrotantis in summum periculum adducta videbatur. Extrema quippe algebant, Pulsus deficiebat, & inordinatus evaserat, Patiensque Ægritudine immensa, ad deliquium usque, penè confecta erat. A quibus symptomatis eam brevi restitui Methodo in priori Historia descripta. Paroxysmo autem finito, ubi Urinam intensè rubram, ac lateritio colore, inspexissem; Haustus Febrifugos cum Laudano, Prophylaxeos gratiâ, propinandos jussi; quos, cùm sese bene habere jam sensit, plane neglexit, quasi Officiose, atque absque necessitate præscriptos. Hujus autem negligentiæ die sequente pœnas luebat, recrudescente Paroxysmo Febrili, cum diris choleræ Morbi symptomatis ut ante sociato. A quibus symptomatis ubi sese liberasset ante præscripta Methodo; Ipsa ultrò à me petebat Haustus febrifugos Prophylacticos, quos illa jam æque diligenter deglutiebat, ac Ego luben-

lubenter præscripseram. Atque, hoc pacto, à febre ac diris hisce Symptomatis liberata, protinus revalescebat, & usu Pulveris, post debita intervalla, bis terve repetito, hactenus a v. vel 6. Annis Sana manet.

Historia IX.

Ante tres menses accersitus eram ad invisendum Puerum tres Annos natum, ad Insigne Regii Capitis in Fetter-Lane. Inveni eum immensè sitientem, hebetem ac attonitum: Aderat extremorum frigiditas, & Pueri salus à parentibus desperabatur. Quippe per horas 12. Cholerâ Morbo acutissimâ pene confectus erat. Ubi eum ab imminente à symptomatis periculo, Methodo præfatâ, spatio unius diei liberassem, ex Urinâ lateritiâ de fermento febrili delitescente certior factus, pulveris febrifugi ℈j. cum gut. v. Laudani liqu. in cochleari Julapii Cordialis, quartâ quaque horâ exhibendum jussi. Post tres Drachmas hujus Antidoti ministratas, virulentiâ febrili subactâ, vegetus ac sanus puer evadebat; Appetitu ac Urinâ (stupentibus omnibus Amicis) spatio tridui integrè restitutis.

Historia X.

Domina Fendall, Matrona generosa sanè ac formosa, Mense Septembri Anno Dom. 1672. & Ætatis suæ quadragesimo, febre Quartanâ correpta, curæ Pharmacopolæ sese committebat. Medicamentis autem nescio quibus, jussu ejus, perperam tractata, & in statum deploratum inde redacta, mediâ Brumâ, ubi ab unâ vel altera hebdomada lecto perpetuò, præ languore affixa esset, quasi animam illicò efflatura, me accersebat. Deprehendi pulsum ejus debilem ac celerem, Ægritudinem ventriculi immensam, ac perpetuam, Lipothymias frequentes, Vigilias pertinaces, Nauseam ac vomitum indesinentes, sudores multos & Colliquativos, Sitim inextinguibilem, sputationem magnam, continuam Jactationem ac inquietudinem, Appetitum summè prostratum, Suffocationes Hystericas, cæterasque ejusmodi affectiones in genere Nervoso; hæcque omnia symptomata, noctu dieque, sine quavis Remissione, perpetuò urgentia. Unde Ægra indies sese ultimum diem oppetituram rata, recidivationem febris primigeniæ obnixè optabat, modò, eâ lege, ab hisce miseriis variis ac perpetuis liberaretur. Ubi applicatione Emplastri Hysterici & largâ quantitate Julapii Cordialis, & Cephalicorum, viribus prostratis, & suffocationibus succurrere incassum tentâram, nec Opiata somnum conciliare poterant, nisi quem semper Ægritudo immensa excipiebat, firmiter statuebam Catharticis lenioribus Morbum hunc in pristinam suam formam restitui debere. Quocirca, Potionem Amaram cum ℥ß. Sennæ duntaxat, ob debilitatem virium, & lubricitatem alvi solitam, propinandam, atque per tres dies continuos repetendam jussi. Dejectiones inde, habuit singulis diebus 8. 10. 12. Unde, quamvis debilior quadantenus evaserat, hoc tamen commodi (prout vota feceramus) reportavit, quòd remissiones & ferè intermissiones symptomatum urgentium inde perceperit, & Morbus pristinum typum resumpserit: In singulis enim paroxysmis Horror, Ardor, & Sudores copiosi sese invicem iterum excipiebant. Quo observato, à purgatione ulteriori prorsùs abstinui, atque pilulas e Cortice peruviano exhibendas quartâ quaque horâ præscripsi. Spatio bidui, cum primum pulveris febrifugi ℥ß. (qui tunc temporis vegetus ubique venalis prostabat) devorâsset, à febre atque satellitio dirorum symptomatum eam comitantium liberabatur, atque hucusque in vivis est, optimâ valetudine utens, utut recidivationi simplicis febris Intermittentis, ex levi quâcunque occasione, sæpiùs obnoxia fuerit.

Historia XI.

Domina Thompson circiter Annos 34. nata, vicina Dominæ Fendall, ubi ad tres Menses febre Quartana, non obstante Pharmacopolâ, qui ei Medicinam faciebat, laborasset, ac jam symptomatis, fere iisdem quibus nuper Domina Fendall confecta esset, adeò ut vix sese in lecto ab una ad alteram partem movere posset sine deliquio; Cùm Vicinam suam subitò ac inopinato restitutam esse fama accepisset, me etiam accersivit. Ego Hanc etiam, Methodo, in Historia præcedente descripta, brevi restitui: verùm ob pertinaciam morbi, pulverem febrifugum ad ℥iß. in variis formis, exhibere coactus sum. Inde verò, absque additamento cujuscunque alterius Medicamenti, præter spem omnium Amicorum, qui eam pro deplorata habuerant, planè convaluit, à variis atque horrendis symptomatis liberata.

Historia XII.

Anno 1682. invisi Juvenem habitantem in vico dicto Covv-Cross, quem à frigore suscepto inveni derepente Dolore universali acutissimo, Rheumatismum spasmodicum referente correptum, quo jam ad horas 12. ad minimum, excruciatus fuerat; adeò ut præ Doloris vehementia & diuturnitate, sine viribus, & anhelus jaceret, ac si illicò animam efflaturus. Urinam autem (uti spasmodicè affecti ubique solent) reddebat tenuem, claram & copiosam, pulsus erat admodum debilis & celer. Dirum hoc symptoma illicò, pro virili, sublevare sategi, efferatum Spirituum motum primùm Venæsectione (quam in brachio statim celebrandam jussi) compescendo, dein leni vomitorio (quippe vires Emeticorum egregias in Rheumatismo universali debellando jam sæpiùs expertus fueram) & denuò, gut. 15. Laudani liqu. Helmont. quarta quaque hora exhibitis, in Haustulo Julapii Cordialis, quousque doloris perseverantia id indicaret. Hoc pacto, nisu spasmodico, seu efferato Spirituum Orgasmo jam diminuto, mane proximo ex pulsu in fortem & celerem mutato, atque Urina contentis saturata, & rubedine profunde tincta, atque ejusdem cum aëri exponeretur, colore lateritio, æquè ac ex præsenti Ægri Temperie, febrem manifestò deprehendi. Paroxysmo autem, more solito, subsequentibus copiosi sudoribus, finito, subsequentibus copiosis sudoribus finito, ut reliquias febrilis effervescentiæ tollerem, atque symptomatum dirorum recrudescentiam præcaverem, Venenati fomitis subactionem

actionem larga quantitate Corticis cum Laudano commixti festinanter & cum successu moliebar. Æger morigerus spatio 36. horarum inde plane in statum ἀπυρεξίας redactus, ex Orci faucibus evasit; Urina simul & Appetitu jam integre restitutis, adeo ut, brevi, muniis solitis, cum firma valetudine, fungi potuerit. Ut at Corticem prophylaxeos gratia non repetens, post 10. dies elapsos negligentiæ pœnas luebat, uno vel altero Febris Tertianæ legitimæ paroxysmo, tunc temporis reviviscente, non autem cum diris symptomatis ut priùs sociato: A qua febre etiam, repetito usu Chinæ Chinæ, statim liberabatur, & hucusque (quantum scio) optima valetudine utitur.

Historia XIII.

Dominicus Ernly Juvenis, servus Domini *Wood* habitantis sub insigni Leporis in vico dicto *Pater-Noster-Row*, post ingurgitationem nimiam Vini clareti, cum primam die sequenti Mensis scil. *August.* 3. 1690. pransus esset, Horrore, Rigore, atque frigore intentissimo corripiebatur, una cùm dolore horrendo regionem Diaphragmatis occupante, unde Algens Anhelus, & Imbecillitate ac Languore confectus, ad plures horas, quasi jamjam moriturus, jacebat, Arteriis interim, sensu judice, vix sese vibrantibus. Ego advocatus statim deprehendi Spiritus a Venenato fermento febrili non tantum irritatos esse, verùm etiam plurimùm oppressos; atque eo magis, quia Ventriculum, cum fermentum stomachicum activo veneno labefactatum cibo macerando haud par fuit, recens signaverat. Ideoque, ut Ventriculus à molestâ sarcinâ quam citissime liberaretur, jussi, Salis Vitrioli ℈ i ß. cum Oxymel. Scillitic. ℥ i ß. commiscendam, atque mixturam illico cochleatim exhibendam; liquore posſetico inter singulas doses calidè & copiosè ingesto. Æger, finitâ Vomitione, in lecto decumbens, & multis stragulis coopertus cochlearia 4. vel 5. Julapii sequentis cordialis sæpiùs ad libitum sumpsit, donec ab expansione spirituum inde restitutâ, flamma in massa sanguinis accendi incœpit; Deinde jussi ut, ad spasmorum solutionem promovendam, ℥ viii. Sanguinis e brachio mitteret, Bolum ex Theriacâ Andromach. & Pulv. e Chelis Cancr. Comp. ana ℈ß. confectum, ad spiritus resocillandos; Spasmos ulteriores compescendos, & sudores ciendos devoraret, superbibendo Haustulum Julapii cordialis sequentis.

℞. Aqu. Meliss. Ceras. nig. ana ℥ iv. Aqu. Pœon. Comp. Epidem. Syrup. Caryoph. ana ℥ i ß. M. F. Julap. Die proxima sc. Aug. 4. ubi observassem Alvum esse adstrictam, atque Pulsum à remissione Febris quadantenus debilem (utut Æger à spasmis immunis esset) ne ex nimia Spirituum depressione febris in malignam mutaretur; post rejectionem Enematis e Decoct. Emollient. ℥x. Mell. Mercur. & Sacchar. rubr. ana ℥ij. & Spec. Hier. Picr. ℈ij. confecti, jussi illico ℈ß. Pulveris e Chel. Cancr. Comp. e cochleari Julapii exhibendam, & sextâ quaque hora repetendam: Item etiam ampla & acria Vesicatoria ad Nucham scil. & Carpos internos supra Pulsus applicanda, & Bolum Theriacalem, hora somni murdendum. *August.* 5 Ægrum fere ἀπυρεξία inveni, atque omnia (ut Mihi videbatur) in vado. Inacquè duntaxat jussi repetitionem Julapii cordialis; & Enematis quinta hora iterid. (si Alvus adstricta id requireret) injiciendi & Boli Theriacalis, hora somni exhibendi, & ut ℥ iv. Decoct. Amar. Purgant. crastino mane in promptu essent, quo Alvus (si ita visum esset) leniter subduceretur. Mediâ autem nocte, inexpectato, spasmis adeo horrendis iterum corripiebatur, ut pluries deliquia inde perpessus sit, atque ad sex hor s, ad minimum, Algens, & Anhelus, velut illico expiraturus jacebat: A quo discrimine Ægrum haud absque Laudano liberare potui, quod ipse manu liberali, repetitisque vicibus ministrandum jussi. Spasmis autem hoc modo solutis, spiritus iterum sese expandere incipiebant, & flamma in Massa flagrare: quocirca ℥ viii. sangu. iterùm detraxi, &, ne spiritus inde labefactati derepente corruerent, Bolum Theriacalem statim à Venæsectione deglutiendum jussi, ut & Empl. Hystericum, Galbano in Margine obductum circa Umbilicum applicandum, & duas Pilulas ex Ammoniac. Galbano, Assa Fœtidâ, & Castoreo confectas tertia quaque hora exhibendas, unâ cum cochl. 4. vel 5. Julap. sequentis, quando quidem genus Nervorum, velut in Hystericis, multum pati videbatur.

℞. Aqu. Meliss. Ceras. nigr. ana ℥ iij. aqu. Pœon. Bryon. comp. ana ℥ i ß. Tinctur. Castor. ℈ iß. sp. sal. armon. ℈ß. syr. Pœon. comp. ℥ i ß. M. F. julap. Hisce autem non obstantibus, nocte sequenti recrudescebat paroxysmus cum spasmis Diaphragmatis & cæterarum partium Respirationi inservientium horrendis, & Deliquiis frequenter recurrentibus sociatus; Quæ symptomata non sine largo & repetito usu Laudani superare potui. Cùm hic tertia vice spasmos periodice recurrere observassem, & ab inspectione Urinæ jam multùm tinctæ, & in colorem Lateritium præcipitatæ; deprehendi Proteiforme Venenum a Fomite Intermittentium febrium non diversum, sub hac Larva delitescens, ansam hisce diris symptomatis præbuisse. Ad venenatum igitur hoc seminium penitus eradicandum, Haustum sequentem febrifugum illico exhibendum jussi, & tertia quaque hora ad 12. vices repetendum, semper addendo Laudan. Londinens. gr. iß. haustui nocturno, ut, tempore paroxysmi, spasmi præpedirentur.

℞ Aqu. cardu. ℥ij. Pœon. comp. syrup. Caryoph. ana ℥ ij. Pulv. Cortic. Peruv. subtiliss. trit. ℥j. M. F. Haustus. His ministratis plane convaluit Æger, absque quocunque alio Medicamento, nisi quod ℥j. Corticis semel atque iterùm, post justa intervalla, repetendam jusserim, partitis vicibus instrandam, ut recrudescentia diri hujus morbi præcaveretur; atque sanè votis omnia feliciter responderunt.

Eadem Æstate, *Fabrum Ferrarium* habitantem in vico dicto *Cow-Lane* prope *Smithfield*; Aliumque idem ministerium exercentem in Platea dicta *St. John's-street*, eodem fere modo, post *Crapulam* correptos conspexi, diu scil. Algentes, Anhelos, Imbecillitate virium fere ad Lipothymiam usque confectos, adeo ut præ atroci & inefſabili dolore, regionem Diaphragmatis & Abdominis totius occupante, sese illico

I peri-

perituros crederent. At postquam præsentem Orgasmum Spirituum, atque Spasmos inde subortos Venæsectione prius cohibuissem; Bolo Theriacali & Opiato, atque Vesicatoriis, justam Spirituum expansionem promovissem, dolor mitigatus est, Flamma (ut ex vibratione Arteriarum & Tinctura Urinæ apparebat) in sanguine accendebatur, facillimè Haustibus nostris febrifugis Opiatis, quarta quaque hora per biduum repetitis, Febris cedebat, integrè & sine alterius Medicamenti auxilio, ambo sanabantur.

Nuperrimè etiam, scil. die instantis *Februarii* decimo sexto, post Meridiem, Pharmacopola diligentissime me accersivit ad invisendum Collegam eximium *D.D. Grear*, qui postquam sese, horis matutinis, injuriis Aëris, post intensum frigus præcedens mox regelantis, incautè exposuisset, Spasmis adeò atrocibus & horrendis totam Pulmonum, & Diaphragmatis regionem occupantibus derepente corripiebatur, uti inde anhelosum, & ad deliquium usque pressum, velut illicò animam efflaturum, sedentemque cum invenerim; Decumbere etenim nullatenùs potuerat: Extrema frigebant: Urina erat tenuis, & clara; Vibratio Arteriarum tarda & oppressa, atque per plura momenta nedùm explorando perceptibilis: Fere per quadrantem horæ attonitus, stertore quasi Apoplectico afficiebatur. Accersito igitur Chirurgo, ℥xiv. Sang. illico e Brachio detrahendas jussi; Pilulam item ex Ammoniaco, Galbano, Castoreo & Asa Fœtidâ confectam una cum haustu Julapii Cephalici Spir. Salis Armon. Tincturâ Castor. &c. saturati sæpiùs exhibendam. Atque Frontem, tempora, & extremos Artus Spir. Sal. Armon. imbutos, frictionibus asperis agitandos. Quamprimùm autem Spasmi, horum usu, ex parte sublevati fuerunt, quo decumbere potuerit, eum in lecto priùs calefacto positum stragulis operiendum imperavi; Unde sæviens dolor, post trihorium quadrantemùs mitigari cœpit: Pulsus, oppressus licet, Ordinatior fuit: Vires aliquatenùs resarcitæ, Respiratio liberior. Indeque (annuentibus Erud. Collegis *D. D. Martin*, & *D. D. Havers* quos in hoc præcipiti casu accersendos duxeram) ad reliquias excruciantium spasmorum penitùs tollendas, post Enematis rejectionem (quod jam in promptu erat) Haustus Paregoricus cum ℥iij. Syrup. de Mecon. gutt. 14. Laud. liqu. & gr. v. Salis Volatil. C. C. illicò propinabatur: Quin & quarta quàque horâ, ad orgasmum Spirituum nimium prorsus compescendum, repetebatur: Ne spiritibus autem inde præter modum depressis & irretitis, Febris in Malignam forte degeneraret, Vesicatorium insuper amplum & acre ad Nucham applicandum jussimus. Quid fit? Mane sequenti invenimus Cl. Virum, à Spasmis dolorificis, deliquiis juxta, ac anhelosâ respiratione liberatum, atque Sudore (uti in fine paroxysmi febrilis) undique perfusum: Pulsum verò citatiorem ac fortiorem: Et Urinam intensè rubram, & frigido aëri expositam colorem lateritium referentem: Unde rite conjectantes, catervam hanc symptomatum dirorum, à febrili fermento delitescente profectam, atque brevi (si venenum Antidoto exhibitâ non maturè subactum fuerit) repullulaturam; Jussimus ʒj. Chinæ-Chinæ illicò forma Haustus exhibendam, & quartâ quaque horâ repetendam, addendo Haustui nocturno Laud. Lond. gr. j. Die Morbi Tertio, Veneno recrudescente, spasmodico dolore in cruribus, ad modum Rheumatismi levioris, afficiebatur: Ex continuato autem Corticis usu, quarto die convaluit, à dolore penitùs liberatus: Quin exinde appetitus rediit, atque sanum plane colorem Urina induit. Post vero spatium Tridui elapsum, absque evidenti quâcunque causa, recidivam passus est, Spasmis Thoracinis, licet non adeò truculentis ut priùs denuo correptus est. Urina primum clarè & pallidè reddita, demùm vero intensa Rubedine Saturata: Nullo autem alio indicio febris præsentis ex Pulsu, vel siti, apparente; Ab hac Exacerbatione verò, spatio bidui, ex repetita Venæsectione, usu Laudani & Corticis restitutus, per quatuor dies iterum convaluit; Tum demum, ex Veneno recrudescente, levem quandam spasmorum revirescentiam iterum in Pectore sensit, à qua, Venæsectione & Bolo ex Theriac. Androm. & Pulv. Goan. ana ʒß. & Laudan. Lond. gr. j. confecto ac exhibito; spatio unius noctis, sudoribus undiquaque scatens penitus liberabatur; Urina quæ nocte præcedenti clara & tenuis apparebat, manè sequenti colorem lateritium referente; Tertio autem die, ab usu Corticis sana planè apparente; Ideoque consului, ad futuram horum paroxysmorum sextaniorum recrudescentiam anteverteendam, ut quarto quoque die Unciam unam Corticis electi, forma sibi gratissima, devoraret ad tres vel quatuor vices.

Historia XIV.

Filia Domini *Sayers* Procuratoris in *Doctors Commons*, Menses 13. nata, nuperrimè à veneno febrili spiritus deprimente, ad unum vel alterum diem jacebat pallidula, attonita, suspiriosa, ac anhelosa, tanquam illicò moritura (quippe cerebrum & Pulmones plurimùm opprimebantur) & eo prorsùs modo quo infantes spasmis obnoxii, in Paroxysmorum Intervallis, affecta: Verùm febris præsens ex Temperie vel Pulsu dignoscenda non erat. Ego advocatus jussi ad Spiritus exsuscitandos Emplast. Cephalic. cum Euphorb. ad plantas Pedum, atque Vesicatoria ad Nucham & Carpos internos, Linctum etiam ex Oleo Amyg. d. rec. Syrup. ex Erysim. & Sacchar. Cant. alb. confectum, & in Decocto Pectorale solutum, cochleatim, idque sæpiùs exhibendum: Linimentum etiam ex æqualibus partibus Unguent. Dialthæ. & Ol. Nucist. pectori exterius illinendum, atque gr. 6. Pulv. è Chel. Cancr. Comp. cum æquali quantitate Pulv. de Guttet. commixta, quartâ quaque horâ è cochleari Julapii Cephalici exhibenda. Horum usu Infantula, die sequenti, à prædictis symptomatis plurimùm liberata est: Febris (Spiritibus jam sese expandere incipientibus) manifesta apparuit, atque Typum primo Quotidianæ, dein Tertianæ induit, à quâ Pulv. Peruv. ʒß. soluta in cochleari Julapii Cephalici, & quartâ quàque horâ repetita, spatio quinque dierum, Infantulam liberavit.

Historia XV.

Eadem Hebdomada accersebar, ut inviserem Filiolam Domini *Melvin* habitantis in vico dicto *Little St. Hellens*, vix 12. Hebdomadas natam, quæ ad quatriduum, singulis diebus, Paroxysmum octo horas durantem perpessa est. Tempore Paroxysmi, clausis oculis perpetuo jacebat, pallidula, attonita; frigus extremas partes occupabat, tanquam illico esset moritura, neque vagire valebat, ne quidem respirare, (quanquam non aderat evidens Spasmus partium Respirationi inservientium;) quippe Pectus simul ac Cerebrum opprimebatur. Ad resuscitandos Spiritus Vesicatoria 3. ad Nucham & Carpos illico applicanda jussi, & ad Respirationem relevandam, totum Pectus Linimento in præcedente Historia memorato illinendum; atque, durante Paroxysmo, Linctum pectoralem ex Oleo Amygd. d. & Syrup. ex Erysim. & Julapium Cephalicum sæpius cochleatim ingerendum; extra Paroxysmum vero Pulv. Peruv. ℈ß. cum Pulv. de Guttet. gr. ij. commixtum in cochleari ejusdem Julapii ministrandum: A quorum usu, spatio bidui, a febre ac Spasmis liberata (stupentibus, quotquot aderant) revaluit, & hucusque valet.

Februar. 21. 1690. accersitus invisi filium Domini *Goug-* habitantis in *Bull and Mouth Street*, Menses 13. natum, *Gravedine* periodica Cerebri & Pectoris correptum. Durante Paroxysmo, quasi attonitus jacebat. Post applicationem Vesicatoriorum ad Carpos, Bolum Theriacalem ad expansionem spirituum promovendam exhibitum, & Linctum Pectoralem ministratum, ℥ iij. Corticis Peruv partitis vicibus e cochleari Julapii Cephalici propinatis, Puerulum spatio bidui (Deo favente) perfecte restitui.

Historia XVI.

Domina *Kirk* quadragenaria, Mulier probá ac honesta, quarta die Aprilis 1689. Frigore ex mutatione aeris suscepto, derepente immani Vomitione, ac Spasmis Ventriculi adeo atrocibus ac truculentis corripiebatur, ut toto cursu Paroxysmi (qui ad octo horas durabat, atque demum Sudore subsequente finiebatur) continuum fere Deliquium pateretur, ac si, quovis momento, animam efflatura: Die uno interposito, iterùm, eádem fere horâ, recrudescebat Paroxysmus, & symptomata priora, sed gradu aucta. Ego igitur festinanter accersebar, ne fortè, ante adventum meum, subitò periret. Ægram inveni Vomitione, Dolore ac Languore pene confectam, Pulsus insuper erat celer ac inordinatus, extremaque frigebant; Urina autem intense rubra ac contentis saturata, qualis redditur a Febre Intermittente laborantibus. Colore Urinæ, ac spasmodicorum Paroxysmorum revirescentiâ periodicâ observatis, ritè conjiciebam hosce Spasmos à Fomite Febris Intermittentis ortum suum duxisse, humoribus inde venenatis, per tunicam Ventriculi Glandulosam secretionem & excretionem sui moliri satagentibus. Indeque, ubi largá quantitate Aquæ Pulli pro potu ordinario, & Opiato, præsentis Paroxysmi solutionem, atque symptomatum inde dependentium allevationem tentassem; ut Paroxysmi recrudescentiam anteverterem, Corticis largam quantitatem, formâ Haustus exhibendam, ad Fomitem venenatum subigendum præscripsi; singulis etiam haustibus nocturnis Laudani Lond. gr. j. commiscendum jussi, ut Spirituum Elasticitas aliquatenùs tolleretur; & pauló ante Paroxysmum expectatum Pericarpia ex æq. part. Oliban. ac Terebinth. commixtis applicanda, ut ab intra ac ab extra recrudescentia morbi diri ac atrocis præverteretur. Die octavo, ubi nullus novus paroxysmus invaserat, repetitionem Corticis, prophylaxeos gratiâ ante Plenilunium & Novilunium præscripsi, & Ægram dimisi. Venenato autem Fomite, die decimo tertio, præter expectationem revirescente, Ægra Febricula Ophthalmica admodum dolorifica illico corripiebatur (quod olim etiam sibi contigisse affirmabat ante recrudescentiam Febris Intermittentis Cortice Peruviano, Consilio Medici rusticani, curatæ, quam ob causam hunc methodo ægre jam consentiebat.) Quocirca ℥x. Sanguinis illico e brachio detrahendas jussi, & postridie ℥iv. Decocti Amari cum dupl. Sennæ propinandas, unde parce admodum dejiciebat. Igitur, ut somnum, in levamen virium dolore Ophthalmico plurimum exhaustarum, conciliarem; atque deturbationem alvi citatiorem ac copiosiorem promoverem (siquidem a restitutione febris genuinæ Ophthalmiam hanc admodum molestam rite profligandam duxi) nocte sequenti ℈j. Pilul. Stomach. cum Gum. & Laudan. Lond. gr. j. exhibui, atque mane proximo Potionem Amaram ut priùs. Die decimo quinto, Collyrium ex Aqu. Plantag. Troch. alb. Rhaf. sine Opio, & Sacchar. Crystal. alb. ad dolorem mitigandum, Oculis sæpiùs instillandum, & Haustulum Paregoricum hora somni propinandum præscripsi: Febre Intermittente, hisce Evacuationibus peractis, in propriam suam formam, absque prioribus Spasmis restituta, sponte denuó evanuit gravis hæc Ophthalmia. Febrem autem Intermittentem post hasce evacuationes recrudescentem, usu Corticis repetito illicó penitùs sanavi.

Historia XVII.

Uxor Vicini mei Domini *Wilson*, habitantis sub insigni Septem Stellarum, in vico dicto *Newgate-street*, nuperrime correpta erat Spasmis Intestinorum adeo atrocibus & excruciantibus, una cum Vomitionibus immanibus, & continua ventriculi Nauseâ & ægritudine, uti, præ vehementia symptomatum, ad plures horas, extrema frigescerent, & illico animam expiratura videretur. Collega noster *Clariss. D. D. Carolus Goodall*, morbum hunc Colicam genuinam esse opinatus, præscripsit Linimentum anodynum, partibus affectis calidè applicandum, atque pilul. ex ℈ß. Extract. Rud. & Laudan. Lond. gr. 1ß. confectas statim exhibendas; & Clysterem Carminativum (si opus foret) injiciendum; unde cum bombis copiosæ dejectiones sequebantur, Tormina & Vomitio cessabant, Fœmina revalescere videbatur. Die tertiâ vero, recrudescebat paroxysmus, eâdem ferè horâ, sine evidenti occasione, cum symptomatis priùs memoratis sociatus, qui usu Opiatorum cum Catharticis commixtorum, iterùm, spatio 24. horarum, Sudore copioso exceptus,

 finie-

finiebatur. Inde ex præscripto Collegæ Clariss. ad recrudescentiam Colicæ antevertendam Aquæ Minerales Catharticæ coctæ, & Lacte alteratæ, primo mane calide propinabantur. Paroxysmo autem inopinato reviresceente; Intestina spasmis torminosis recens vellicata nihil dejiciebant, cuncta autem ingesta, inter horrendum & continuam ægritudinem, Vomitione rejecta sunt. Ægra per plures horas, frequentes Lipothymias perpessa est, atque extremorum Frigore territa, sese illico morituram credebat. Collegâ vero alibi occupato, Ego incunctanter accersebar; Colore verò Urinæ lateritio, recrudescentia paroxysmorum periodicâ, & pulsus celeritate penitùs, ritè conjiciebam hanc colicam (utut nullum febrilem calorem deprehendere possem, & totum corpus frigesceret) esse symptomaticam è venenato febris intermittentis fermento ortam. Indeque ad spasmos compescendos, & reliqua symptomata vehementia inde succrescentia sublevanda, Clysterem Carminativum statim injiciendum, atque pilul. ex Extract. Rud. & Laudan. repetendas, atque totum Abdomen Panno Wallico Linimento ex Unguent. Dialth Ol. Lil. alb. & Laterit. prius illito, calide fovendum jussi. Unde, sub Vesperam, Alvo iterùm cum bombis copiose subductâ, Ægra Sudore universali perfusa, placide dormiebat. Mane sequenti vero, ad præcavendam revirescentiam paroxysmi futuri (annuente Clariss. Collegâ) ʒj. Pulv. Peruv. tertia quaque horâ in forma Haustus incunctanter exhibendam jussi, donec ℥j Pulveris absumeretur. Quo facto, sine quocunque alio Remedio revaluit, neque ullam aliam Morbi recrudescentiam passa est. Cortex autem, ex communi nostro consilio, post debita intervalla, iterum iterumque repetebatur.

Historia XVIII.

Dominus *Johnson*, habitans in *London-House-Yard*, Spiritibus à venenato fermento febrili plurimùm jam lacessitis, irritatis atque demum in statum Explosivum adactis, dolore intestinorum spasmodico primum leviori, verùm per triduum continuato, corripiebatur, qui tandem quarto die adeò sævire cœpit, uti præ horrendis Spasmis, Vomitionibus & Deliquiis frequentibus, in summo discrimine versari videretur, indeque Medicum magni nominis accersiri curavit; Qui, postquam Enemate Cathartico, fotu externo & Laudano copiosè ac frequenter exhibito, Ægrum, spatio 24. horarum à symptomatis hisce diris liberasset, nullo respectu ad febrile fermentum habito, ei, quasi in sanum statum integrè restituto, valedixit. At post inducias 24. horarum infidas, Veneno recrudescente atque pro gradu virulentiæ aucto, spiritus jam potiùs subigente quàm irritante; Æger, à febre in Malignam jam mutatâ, frequentibus Lipothymiis, nullis autem spasmis dolorificis affectus, sese illicò animam missurum credebat; Indeque Me primo mane festinanter advocari jussit. Ego ab Urina rubedine tincta, pulsu celeri, utut debili; Aphthis in gutture succrescere incipientibus, ac Deliquiis frequenter recurrentibus, cum nullo dolore sociatis, monitus, clarè perspexi Venenum sub initium morbi mitius (quale est fermentum febrium intermittentium & remittentium) in magis malignum degenerasse, ex vi Spirituum Laudano multo obruta & oppressa; dum intereà fermentum Venenatum plane negligeretur. Igitur Vesicatoria frequentia illico applicanda jussi, ut spiritus exsuscitarentur, & flamma in massa sanguinis denuo exsuscitaretur, & in eundem finem Bolum ex Theriac. Androm. Confect. Alcherm. & pulv. e Chel. Canc. Comp. ana ℈ß. confectum, una cum haustu Julapii Cardiaci, sexta quaque hora exhibendam. Unde, die sequenti, pulsum fortiorem, Deliquia verò, cæteraque symptomata minora deprehendi; Æger placidè dormiebat: Paroxysmus, interea, cum levioribus deliquiis conjunctus, alternis noctibus recurrebat, & Aphthæ cum inflammatione, salivatione & levi singultu (uti assolet) conjunctæ, per totum Os serpebant. Tincturam igitur Corticis sæpius & copiosiùs exhibendam, Gargarismos, cæter. que pro re natâ præscripsi: Usu vero Bolorum Alexipharmacorum & Julapiorum cardiacorum continuato, tandem, spatio sex dierum, mirum in modum misellus Æger revalescebat. At quia paroxysmus, tempore solito, adhuc recurrebat, cum magno successu Corticis substantiam exhibendam, & quarta quaque hora repetendam jussi modo sequenti.

℞. Aqu. cardu. ℥ ij. Epidem. Syr. caryoph. ana ʒ ij. Cortic. Peruv. elect. & subtiliss. pulverisat. ℈ ij. Theriac. Androm. ℈j M. F. Haustus. Cùm ab his ferè in statum *ἀνοχῆς* redigi videretur, insigni & perpetua Salivatione Natura per ductus salivales virulentiam, quasi criticè, propellere moliebatur. Quocirca ad delitescentes Veneni reliquias penitùs subigendas, Haustus Febrifugos bis scil. vel ter in die, ad spatium bidui, adhuc, repetendos duxi, unde Æger, Urin., Pulsu, Temperie, & Appètitu, integrè restitutus, ex Orci faucibus liberatus, plaudentibus & mirantibus Amicis, convaluit.

Historia XIX.

Uxor Domini *Gamble*, habitantis in Platea dicta *Foster-Lane*, die *Januar.* 24. 1690. quinto ingravidationis suæ Mense, immani dolore Lumborum primùm correpta, dein Spasmis dolorificis quasi circumcincta, utut Alvum, more solito, quotidie dejiceret, Vomitione tamen affecta, ingesta quæcunque, illicò rejecit, atque, præ vehementia Spasmorum, ferè perpetuò ad modum parturientis, gemens vociferabatur. Post triduum hisce symptomatis penè confecta, Obstetricem accersivit, ex cujus consilio, ad abortionem præveniendam, ℥ vii. Sanguinis e brachio misit, Dolore autem nullatenùs inde mitigato, Ego die 28. suadente Obstetrice, advocatus sum: Ubi autem ex Pulsu, Temperie, Lingua, & Urina febrem præsentem senserim, & ab Astantibus narratum sit, dira hæc symptomata, à primo morbi insultu, alternis diebus, more paroxysmorum, repullulasse, & Obstetrix, exploratione facta, Os uteri internum strictissimè clausum esse affirmaverit; nec guttula una sanguinis menstrui effluxisset, Jure meritò opinatus sum spasmodicos hosce dolores non esse uterinos, & abortionem

tionem præsagientes, verùm Intestinales, spiritibus à fermento febrili irritatis, & sese in hisce partibus expandere conantibus. Indeque Venæsectione, ad efferum hunc motum spirituum compescendum, celebrata, Haustum febrifugum illicò, cum Pulv. Corticis ℥j. propinandum jussi, atque tertia vel quarta quaque hora repetendum, ad fermentum veneatum eliminandum; singulis dosibus addendo Laud. liqu. Helmont. gut. 14. ut, Spasmis inde sedatis, Remedium, suapte natura ingratum, in ventriculo nauseabundo & vomituriente melius retineretur. Postridiè Ægram inveni ferè ἀπυρον, atque à spasmis dolorificis prorsùs liberatam. Quandoquidem verò tædio pulveris in propria substantia exhibiti jam afficiebatur, Tincturam nostram Corticis in ejus locum substitui, cum Laudano quarta quaque hora repetendam ut priùs. Die autem sequenti, recrudescente paroxysmo, quadantenùs febricitare cœpit, non autem Spasmis dolorificis & Vomitione uti antea afflicta. Quocirca repetitionem Haustuum Febrifugorum ad sex vices iterùm præscripsi, adjiciendo alternis Haustibus tantillum Laudani, ne fortè reviviscerent Spasmi. His autem absumptis, sine additamento cujuscunque alterius Remedii, prorsus revaluit Ægra, Appetitus, & Urina integre restituebantur, nec minimum Abortûs symptoma apparebat.

Uxorem Domini *Moody* habitantem in Platea dicta *Franchurch-street* iisdem symptomatis, & animi insuper Deliquiis laborantem, à septimo mense gravidam, hoc ipso Anno, eadem ferè Methodo liberavi; Quæ macilenta licet, eluribis & valetudinaria fuerit, tandem, tempore debito, vivum infantem peperit, & hucusque benè valet.

Historia XX.

Domina *Hamms* sexagenaria, habitans in vico dicto *Bull-and-Mouth-street* (cum jam per multos retroactos annos, Tussi & Pulmonum infarctu, Colicæ ventriculi, ac Ictero frequenter recurrentibus, ex obstructione Hepatis ob noxia, valetudinario admodum degisset) postquam per 5. vel 6. dies dolore punctorio Hypochondrium dextrum occupante affecta fuisset, die *Martii* 26. 1690. à Me opem petiit, de hoc symptomate duntaxat conquerens: Ubi autem observassem eam more solito vestitam, carnibus vescentem, & in cubiculo obambulantem, neque ullo magni indicio, ex Tussi, Respiratione, Pulsu, Lingua, vel Temperie Febrem, Pleuritidem, vel Peripneumoniam dignoscere valerem. Urinam autem multum tinctam, & in colorem lateritium præcipitatam vidissem, ratus hoc symptoma ab Hepatis affectione oriundum, ad Icterum stravisse viam, jussi ut ℥x. Sanguinis illico è Cubito dextro detraherentur; & cochleare unum Linctus sequentis cum ℥iv. Apozematis calidi quarta quaque hora exhiberetur.

℞. Ol. Amygd. d. rec. Syrup. ex Erysim. ana ℥iß. Sacchar. Crystal. alb. ʒiß. M. exactissimè. F. Linctus.

℞. Rad. Petroselin. fœnic. Gramin. Asparag. cichor. ana ℥ij. Rad. Curcum. Cortic. interior. Berber. ana ʒj. Uvar. Corinthiac. ℥ij. Rasur. C. C. Ebor. ana ℥ß. Croci in nodulo ligat. ʒß. sem. Anis. ʒj. Coq. in Aqu. F. q. s. ad ℔ij. Sub finem ebullitionis addendo Vin. Alb. ℥viij. Colaturæ adde Aqu. Lumbric. Mag. syr. è V. Radic. ana ℥iij. M. F. Apozema. Die autem 27. quum ex difficili respiratione pulmones etiam affectos esse, simul ac Hepar suspicarer, jussi tres pilular. seq. horis medicinalibus deglutiendas è cochleari Linctus, superbibendo haustum Apozematis, & Pannum Wallicum linimento sequenti imbutum calide ad partes affectas applicandum.

℞. Milleped. præpar. ʒiß. Ammoniac. depurat. ℈ij. flor. Benzoin. ʒß. Extrac. Croc. Balsam. Peruv. ana gr. v. Balsam. Sulph. Terebinthinat. q. s. M. F. Pil. mediocres deaurand.

℞. Unguent. Dialth. ℥ß. Ol. Lil. alb. Laterit. ana ʒiij. M. F. Liniment. Die autem 28. Cùm ex Dyspnæa cum dolore conjuncta suspicatus sim obstructionem Bronchiorum à phlegmate viscido symptomati huic pertinaci ansam dedisse, Apozema sequens præscripsi copiose propinandum.

℞. Decoct. Pectoral. depurat. ℔iß. Tinctur. Croc. ʒj. Syrup. è V. R. d. ℥iß. M. F. Apozema. Vigiliis etiam, & febricula præsenti indicantibus, Bolum sequentem una cum haustu Apozematis Pectoralis, hora somni deglutiendum jussi:

℞. Theriac. Androm. ʒß. Pulv. è Chel. Canc. Comp. gr. 15. Syr. Caryoph. q. s. F. Bolus. Die 29. ad lubricanda Bronchia, Alvi adstrictionem tollendam, & inde dolorem mitigandum præscripsi cochl. ij. Ol. Lini recens sine igne extracti, secunda quaque hora, una cum haustu Apozemat. Pectoralis ministranda; & hora somni, febriculæ gratia & Vigiliarum, Bolum Theriacalem repetendum. Die 30. quum tædio Olei Lini affecta fuisset, atque gradus Dyspnææ ferè in Asthma, forsan à Bolo Theriacali exhibito & repetito auctus id requireret, lenem Vomitionem cum Oxymel. scillitic. & Aqu. Cinam. fort. ana ℥j. ciendam, & Emeticum una cum Apozemate Pectorale continuandum jussi, atque inde Respiratione multùm liberiori facta, eandem Mixturam Emeticam, ipsa Ægra petente, die 31. repetendam, &, fluxu Alvi nimio jam suadente, Bolum Theriacalem iterùm hora somni præscripsi sumendum. Die 1. *Aprilis*, ubi Languorem senseram unà cum febre auctum, cochlearia 4. vel 5. Julapii cordialis sequentis ad libitum propinanda jussi.

℞. Aqu. Melis. Ceras. nigr. ana ℥iv. Aqu. Cinnam. hord. Epidem. ana ʒij. Marg. præpar. ʒiß. Sacchar. alb. ʒv. M. F. Julap. Sanguinis etiam ℥viij. illico è brachio detrahendas: Et ad infarctionem pulmonum minuendam Rad. Ireos; Enul. Campan. ana ℥ß. Ingredientibus Apozemat. Pectoralis adjiciendam; atque ʒß. Pulveris sequentis quarta quaque horá in Cochleari Julapii exhibendam.

℞. Coral. Rub. Marg. præpar. Pulv. è Chel. Canc. Comp. Salis Prunel ana ʒß. M. pro iv. Chartulis, & denique, in subsidium generis Nervosi (quod jam laborare incipiebat) Vesicatoria duo ampla & acria ad interna brachia applicanda. Die secundo *Aprilis*, phlegma glutinosum pulmonibus impactum copiosâ Apozematis sequentis exhibitione diluere, & temperare tentavi.

℞. Rad. Scorzoner. Hisp. ℥ij. Liquir. ras. ℥ß

Uvar. Corinthiac. ℥ iij. Coq. in Aqu. Hord. q. s. ad ℔ iv. Colaturæ adde Syrup. ex Acetositate Citri, Viol. Balsamic. ana ℥ i ß. M. F. Apozema. In subsidium autem Tussis & Vigiliarum (quæ jam urgebant) Bolum sequentem hora somni præscripsi.

♃. Theriac. Androm. Balsam. Lucatel. ana ʒß. Conserv. fruct. Cynosbat. ʒj. M. F. Bolus. Hoc pacto, docte & argute delirans, quippe falsa principia ponens, & apparentibus symptomatis deceptus, Ægram, febre, Vigiliis, Deliriis ac dolore pene confectam ad Orci fauces duxeram, donec febre, quotidianis & statis periodicis Paroxysmis jam tandem typum ac genium suum palam prodente, suspicatus sum fermentum febrile Venenatum delitescens, & spiritibus implicitum, symptomati huic dolorifico admodum molesto, ansam præbuisse. Quocirca (annuente Clariss. Collega *D. D. Hulsio*, qui mecum in consilium vocatus est) ad nisum spirituum efferum (quem causam esse doloris deprehendi) minuendum, die tertio *Aprilis*, Venæsectionem iterum in brachio celebrandam jussi; &, ad seminium venenatum delendum, ʒ xii. Cortic. Peruv. cum æqualibus partibus Sacchari albi commixti, partitis vicibus, sc. ʒij. quarta quaque hora exhibendas, & Pannum Wallicum, Oleo Palmitis illitum ad partem affectam calide applicandum: Et in Languoris relevationem cochl. 4 vel 5. Julapii sequentis ad libitum sumenda.

♃. Aqu. Meliss. Ceras. nigr. ana ℥ iv. Epidem. ℥ ij. Confect. Alcherm. S. Moscho ʒ ij. fol. Aur. num. 1. Syrup. Caryoph. ℥j. M. F. Julap. Hisce finitis, die quinto, præter spem Amicorum, aut meam, conspexi Ægram ἀπυρετὸν, placide dormientem, hilarem, vegetam, a symptomatis universis, & dolore ipso penè liberatam; Ideoque duntaxat repetitionem Linctus ad expectorationem promovendam præscripsi, & Boli Balsamici hora somni exhibendi. Die sexto autem, Ubi gradum febrilis caloris quendam leviorem jam restantem, atque cum Tussi conjunctum observassem, jussi ℥ iv. Tincturæ Corticis s. Apozematis nostri febrifugi, ad reliquias venenati fermenti delendas, quarta quaque hora exhibendas, & Bolum Balsamicum hora somni ministrandum. Die septimo febre jam planè profligata, Pilulas narcoticas sequentes præscribere jam ausus sum, hora somni sumendas; ut Spasmi & reliquiæ Doloris lateralis inde penitùs tollerentur.

♃. Pilul. è Cynogloss. gr. 8. Extract. Croc. gr. 2. M. F. Pil. 2. deaurand. Ne autem Pulmones inde farcti quicquam detrimenti paterentur, Linctum Pectoralem repetendum, eumque sæpiùs cochleatim exhibendum jussi. Die octavo, quia Pilulæ nocte præcedenti præscriptæ ex sententiâ successerant, eas iterum hora somni repetendas duxi; & die nono, quandoquidem venenati fermenti reviresentiam jam futuram suspicabar, Bolum sequentem ter die deglutiendum jussi.

♃. Pulv. subtiliss. Cort. Peruv. elect. ʒj. sacchar. alb. ʒß. Ol. Amygd. d. rec. q. s. M. F. Bolus, addendo semper dosi nocturnæ Laudan. liquid. Helmont. gutt. 14. Decimo autem die, ubi Ægram, more Hystericarum, strangulatione quadam levi affectam observassem, duas Pilul. sequentes, quarta quaque hora exhibendas præscripsi, unà cum ℥ iv. vel v. Apozematis.

♃. Ammoniac. Gum. Galban. ana ʒß. M. F. Pilul. 14. deaurand.

♃. Rad. Scorzoner Hispan. ℥ i ß. Uvar. Corinthiac. ℥ ij. Liquir. ℥ß. coq. in Aqu. Hord. ℔ ij. ad ℔ i ß. colaturæ adde Tinctur. Croc. ℥j. Syrup. de Erysim. ℥ ij. M. F. Apozema. Infarctione autem Pulmonum ac diminuto appetitu id suadentibus, die 12. Ægram in aërem rusticanum dimisi, hac lege, ut, quamdiu, ob Tussis & Dyspneæ gradum leviorem adhuc restantem necesse foret, tres Pilul. sequentes, omni mane deglutiret.

♃. Ammoniac. depurat. flor. Benzoin. ana ʒß. Bals. sulphur. Anisat. q. s. M. F. Pilulæ mediocres deaurandæ. Atque omni nocte gr. 8. Pilul. e Cynogloss; Et denique ad revirescentiam venenati fermenti præveniendam, post 10. dies Pulver. febrifug. ℥ vi. repeteret partitis vicibus; Emplastrum etiam Paracels. & de Minio ana p. æqu. commixt. partibus diuturno dolore labefactatis superimponi jussi. Unde, brevi, præter spem Amicorum, integre restituta est, & hucusque optima valetudine utitur.

Historia XXI.

Faber Lignarius habitans in vico dicto *Cursiter's-Alley*, circiter Annum Dom. 1684. horis matutinis, Horrore, Frigore, & inde, Dolore lateris sinistri adeò excruciante corripiebatur, ut sub vesperam ejusdem diei, præ vehementia spasmorum, universim algens, imbecillitate confectus, &, more Peripneumonicorum, pene suffocatus, Me diligenter accersiri jusserit, singulis momentis sese animam efflaturum credens: Ex Tussi autem inani (cùm advenissem) suppressa, & anhelosa respiratione, Proclivitate ad vomendum, & dolore intensissimo regionem pulmonum & pleuræ occupante, probè intellexi cuncta hæc symptomata dirissima, & præsertim spasmodicam pleuræ & pulmonum constrictionem, ortum duxisse è veneno febrili cum spiritibus implicito. Indeque, post Enematis Carminativi rejectionem, sanguinis è brachio lateris dolentis ad impetum spirituum demulcendum ℥ x. detrahendas jussi; Spasmis dolorificis, Madore frigido & pulsu Ægri formicante non obstantibus. Ad solutionem spasmorum ulteriùs promovendam fotum præscripsi ex Rad. Petroselin. fœnic. semin. Lin. fœnugr. flor. Chamæmel. & Melilot. in Aqu. Coctis conficiendum, atque in Vesica Bubula semiplena calidè ad partes affectas applicandum, & in ejus locum (quoties eum amovere visum fuerit) Pannum Wallicum calidè illitum Linimento ex Unguent. Dialth. Ol. Lil. alb. & laterit. ana p. æqu. substituendum; Et dein ad Orgasmum spirituum ampliùs compescendum gutt. xv. Laudan. liqu. in Haustu Julapii Cordialis exhibendas, & quarta quaque hora (si dolor perseveraret) repetendas. Ad lubricandas autem fistulas pulmonares, quò faciliùs phlegma bronchiis impactum rejiceretur, jussi, ut Linctus ex Ol. Amygd. d. rec. Syrup. Capil. Ven. ana ℥ i ß. Sacchar. Crystal. alb. ʒ i ß. Cochleatim deglutiretur quarta quaque hora, superbibendo ℥ iv. Apozematis calid. ex ℔ iß. Decoct. Pectoral.

do-

depurat. Tinctur. Croc. ℥j & Syrup. Capill. Ven. ℥iij. Eicero spiritum nisu inde sedato, & somnis spasmis, pulsus statim augebatur; Æger a Dolore liberatus universim incalescere, & ab expansione spirituum evidenter febricitare incepit, unde tandem post mediam noctem sudore cando perfusus, respiratione allevata, & viribus instauratis, finito paroxysmo, obdormivit. Inspecta autem Urina die sequenti multum tincta & lateritia, illico Haustum febrifugum Cortice impraegnatum jussi exhibendum, ad recrudescentiam paroxysmi expectati antevertendam: & quarta quaque hora repetendum (addendo semper Haustui nocturno Laudan. Londinens. gr. j.) donec Urina (quod spatio bidui evenire observavi) tandem colorem naturalem recuperaret & contentis debitis saturata redderetur. Quo pacto, Ægrum quarto die, sine quavis morbi revirescentia plane convalescentem, cibo Euchymo nutriendum Adstantium curæ tradidi, nec quicquam amplius praecipii præter Corticem post decem dies repetendum, ut venenati fomitis recrudescentia anteverteretur. Hoc verò Consilio posthabito, pœnas post duas hebdomadas luebat, recidivatione febris tertianæ legitimæ, cum diris verò symptomatis, ut prius, non sociatæ, quam repetitione Corticis facile admodum & perfecte curavi; & Æger hucusque (quantum scio) firma valetudine utitur. Eadem plane methodo insuper Vitriarium habitantem in Burgo dicto *Southwark*, & Viduam in parochia Sanctæ Helenæ minoris, & plerosque alios (quos recensere nimium esset;) symptomatis horrendis per pneumoniæ acutissimæ correptos, iisque diu, in Febrium Intermittentium initiis, protensis, feliciter, atque spatio brevissimo curavi.

Historia XXII.

Tinctor pannorum in vico dicto *White-Cross-street*, a frigore sæpiùs suscepto dolore Rheumatico fere universali, per omnes artus nunc inde versatili correptus; Ubi præ gradu doloris spasmodici deliquium sæpenumero perpessus, de vita desperare cœpisset, tandem me advocavit. Cùm autem observassem Urinam profunda rubedine tinctam, aëri expositam sedimentum lateritium deposuisse, Atque ab Adstantibus narratum esset, dolores statis periodis, singulis scil. vel alternis diebus, augeri solere, atque summa Ægritudine concomitante exacerbari (utut ex pulsu vel Temperamento certa indicia febris, præ symptomate vehementi, deprehendere haud potuerim) ritè decrevi spasmos hosce dolorificos ortum suum duxisse ex venenato febris Intermittentis fomite, spiritum animalem adeò irritante, ut ad gradum usque Explosionis adversùs venenum, præsertim in paroxysmo, sese expandere moliretur. Quocirca in præsens dolorum levamen ℥xii. Sanguinis è brachio illicò detrahendas jussi, atque post intervallum sex horarum Vomitorium Antimoniale mitius propinandum; Quo pacto spasmi derepente minui cœperunt: Ut autem Morbi fundamenta penitus eruerem ℥j. Corticis cum guttis aliquot Laudani liquidi tertia vel quarta quaque hora exhibendas jussi; eo modo subactionem veneni morbifici moliens, nè spiritus inde recens irritati novum paroxysmum reducerent. Postquam sesquiunciam Corticis (qui genuinus eo tempore erat ac vegetus) devorasset, illicò, absque quocunque alio Remedio ministrato, à febre ac spasmis Rheumaticis liberatus, Urina ac Appetitu derepente restitutis, revaluit Æger, nisi quod hebes & quadantenus attonitus per triduum manebat, spiritibus animalibus à Laudano, plus quàm à fermento febrili depressis. A quo symptomate, applicatione Vesicatoriorum, prorsùs liberabatur, licet post 14. dies elapsos quamprimùm scil. energia Corticis deficere cœperat, denuò recidivationem Rheumatismi perpessus sit, quæ æquè facilè Cortice, post Phlebotomiam, repetito (nullo alio Medicamento exhibito) brevi sanata erat, uti iis accidere solet, qui febris Intermittentis revirescentia afficiuntur.

Historiam Dominæ Lane congenerem notavi in Phthisiologiæ nostræ, lib. 3. cap. 11. Verum nimius Lectori viderer, si recenserem singulas Historias quas observavi huc spectantes, quæ pene innumeræ sunt. Plures autem ejusmodi, posthac Graphicè descriptas inveniet Lector sub Titulo febris Συνόχου ac Rheumaticæ comprehensas.

Historia XXIII.

Dominus *Dun* Tinctor sericorum, habitans in vico dicto *Noble street*, Vir quadragenarius, à frigore frequenter suscepto, demùm Mensis Maii die 7. 1690. ac si a Toxico quodam sumpto venenatus, vehementi Ægritudine, immani vomitione ac dejectione, torminibus immensis, ac universali Rheumatismo, sive spasmis totum corporis habitum cruciantibus illico corripiebatur; Cutis rubedine intensâ ubique perfundebatur; Urina erat non tantùm rubra sed etiam contentis saturata; paroxysmus ferè ad horas 10. durabat, atque tandem sudore copioso exceptus finiebatur, utut absque evidenti quocunque algore, Horrore, Oscitatione, cæterisque febris Intermittentis symptomatis usitatis invasisset. Die nono, eadem fere horâ diei, inexpectato recrudescebat Morbus, cum prioribus symptomatis adeò vehementibus ut illicò sese animam expiraturum fore crederet Æger, indèque me protinùs advocari jussit. Ad spirituum explosionem nimiam compescendam, ac dolorem vehementem inde auctum leniendum ℥x. Sanguinis è Cubito mox detrahendas curavi; Atque deinde Bolum sequentem ad sudores ciendos exhibendum (quo citius præsens paroxysmus finiretur) una cum julapio temperato, de quo post bolum, atque etiam ad libitum Coch. 4. vel 5. sumeret, & ut, durante paroxysmo, à cerevisia abstineret, contentus aquâ pulli, decocto albo, &c.

℞. Theriac. Androm. ʒß. pulv. è Chel. Cancr. comp. ℈j. Syr. Carioph. q.s. M.F. Bolus.

℞. Aqu. Meliss. Ceras. nigr. ana ℥iv. Epidem. ℥ij. Syrup. Caryoph. ʒx. M.F. Julap. Finito autem paroxysmo, ad fomitem venenatum subigendum (ut recrudescentia morbi præcaveretur) Haustum febrifugum sequentem hora somni propinandum præscripsi, repetendumque, aurora sequenti, atque deinceps quarta quaque hora, semper addendo Haustui nocturno Laudan. Londinens. gr. j. ad cohiben-

bendum spirituum Orgasmum, & præcavendum dolorem ventriculi ac Intestinorum Spasmodicum, modo paroxysmus reverteretur.

℞ Aqu. Card. ℥ij. Aqu. Epidem. Syrup. Caryoph. ana ʒij. Pulv. Subtiliss. Cortic. peruv. elect. ʒj. M. F. Haustus.

Verum quia Cortex, quem Pharmacopola paraverat, fuit minùs vegetus ne dicam planè effœtus, Die undecimo, eadem fere hora diei, novum paroxysmum Æger perpessus est, non autem tamdiu protractum, neque equidem symptomatis ità vehementibus stipatum ut priùs. Indeque Julapium sequens, durante paroxysmo sæpiùs propinandum præscripsi.

℞ Aqu. Meliss. Ceras. nigr. ana ℥iv. Epidem. Cinnam. Hord. ℥iij. pæon. comp. ℥ß. Marg. præparat. ʒiß. Sacch. alb. ʒv. M. F. julapium. Iussi etiam Corticem magis vegetum à pharmacopœio parandum, atque ut Æger in ejus usu, durante paroxysmorum intervallo, diligentissimè persisteret ut priùs. Maii. vero 13. a paroxysmis prorsùs liberabatur, atque planè convaluit, utut ob neglectam repetitionem Corticis, quam præscripseram, post duas hebdomadas, recrudescente febre Intermittente, licet non ita diris symptomatis stipata, probè senserit sese pœnas hujus negligentiæ, jure merito dedisse. Repetito autem deinde Cursu Corticis bis terve, post debita intervalla, firmam valetudinem recuperavit, & ea adhuc (quantum ego scio) utitur.

Historia XIV.

Dominus Langley habitans prope Hospitium dictum *Bridewell.*, ubi à frigore suscepto, valetudinariò ad unam vel alteram hebdomadam degisset, tandem Nauseâ, Ægritudine & vomitione per quatriduum continuata affectus, atque etiam Efflorescentia, per horas quatuor à primo decubitu, singulis noctibus recurrente, & febrem Scarlatinam simulante, per totam cutim sparsâ, una cum pruritu, ac calore inflammatorio admodum molesto afflictus, à me nuperrime opem petiit. Symptomatis autem serio pensitatis, præsertim ubi Urinam multa rubedine tinctam & contentis saturatam inspexeram, fermentum febrile fomitis Intermittentium æmulum percepi. Indeque ad demulcendam irritationem spirituum præternaturalem a veneno inflammatorio ortam, & massæ sanguinis communicatam, ut ℥xii. sanguinis è brachio illicò extraherentur, jussi, utque alvus mane sequenti ℥ v. Decoct. Amari & ℥ß. Syrup. de spin. Cerv. subduceretur. Ne autem spiritus ab hisce evacuationibus depressi, veneno eliminando prorsùs impares redderentur, & morbus inde in malignum mutaretur; bolum Cardiacum præscripsi è Theriac. Androm. & pulv. è Chel. Canc. comp. ʒß. confectum, hora somni, post venæsectionem exhibendum, itidemque post purgationem repetendum, & julapium cordiale temperatum ad libitum propinandum. Denique posthæc Unciâ una Corticis peruv. forma Ægro gratissima, partitis vicibus, ad spatium 24. horarum, fermentum febrile aggressus sum. Æger verò à Nausea, vomitione, pruritu, cæterisque symptomatis molestis liberatus, Urina ac appetitu restitutis, spatio tridui integrè revalescebat.

Historia XXV.

Accersitus Anno Dom. 1680. ad invisendum Filium Reverendi admodùm D.D. *Fowler*, nunc Episcopi Gloucestrensis, Puerum circiter annos 12. natum; Eum observavi summo stupore correptum, stertentem, cæterisque Apoplexiæ fortissimæ symptomatis affectum: Et à somno isto profundo, Phlebotomia in vena jugulari celebrata; applicatione Cucurbitularum intra scapulas cum scarificatione profunda, injectione Enematis acris, exhibitione potionis Catharticæ, Vesicatoriis frequentibus, sternutatoriis aliisque ejusmodi Remediis evacuantibus ac stimulantibus puerum excitare sategi. Die sequenti eum inveni (mirum dictu) non tantum expergefactum, verùm etiam, absque minima hebetudine, erectum in lecto sedentem, atque cum sociis ludentem, à febre perfectè liberatum, ac victum petentem. Postridiè autem, eadem fere hora diei, advocatus, ubi eum Apoplexia iterùm, ut prius, laborantem observassem. Methodo priùs memorata Apoplectica symptomata sustuli. Observatione hac bis facta, nullus dubitabam fermentum febris Intermittentis sub prototomi hac larva delitescens, Apoplecticis hisce symptomatis ansam dedisse, neque absque venenati hujus fomitis subactione, revirescentiam Apoplexiæ præcaveri posse. Quocirca (annuente Collega meo eximio D. D. Daniele Cox, qui jam mecum in consilium adhibitus erat.) Statutum est, Prophylaxeos gratia, Corticem Peruvianum in paroxysmi intervallo copiosè ministrandum esse. Quo exhibito, Apoplexia nunquam iterùm rediit, utut puer, post unam vel alteram hebdomadam etipsam, paroxysmos aliquot febris Intermittentis, primùm Tertianæ, dein simplicis Quotidianæ perpessus sit; à quibus, repetito usu Corticis facillimè liberabatur.

Historias ejusmodi plures sub finem Capitis de febre Apoplectica & Paralytica videre est.

Historia XXVI.

Circiter Annum 1683. nuntiatum est Avunculum meum Dominum Izart (qui ferè per annos 15. retroactos obesus, hebes & somnolentus fuerat, & jam annum Ætatis sexagesimum quartum agebat) post triduum valetudinario transactum, demùm Apoplexia correptum fuisse in Domo mea rusticana, cum ibi loci febres Intermittentes, constitutione aeris conspirante, Epidemice grassarentur; Ego quippe multis negotiis Londini implicitus, impetravi à Fratre meo dilectissimo atque Collega Cl. D.D. Tyson ut eum inviseret, quod lubenter fecit, instructus prius Lanceolâ ad extrahendum sanguinem (si visum fuisset) Vesicatoriis, julapio Cephalico, pilulis Catharticis, Sternutatoriis, aliisque ejusmodi Medicamentis in curatione Apoplexiæ necessariis. Insuper me suadente, Unciam unam Corticis Peruviani secum tulit, quem (cæteris omnibus posthabitis) jugiter ingerendum consului, modo, ex spontanea symptomatum Apoplecticorum remissione id fieri posset: Rite etenim conjiciebam, ex Constitutione tunc temporis Epidemica, atque Apparatu Apoplexiam præcedente, gravem hunc Morbum potiùs symptomaticum esse ac à fermento febrili ortum, quàm primarium atque genui-

genuinum; Proindeque desinente paroxysmo, inducias ultro concessurum esse. Uti è contrà, si morbus fuisset primarius, ob Ætatem Ægri provectiorem, atque stuporem solitum, & habitualem, plane funestum fore, atque supra Medicinæ sphæram positum. Clarin. D.D. (itinere jam peracto) ubi, ob omnium symptomatum remissionem, observasset Ægrum quadantenus à somno ac stupore ultrò restitutum, atque sensus, hebetioris licet, compotem, indeque pulveri degluttiendo parem; spatio sex horarum ℥j Corticis ei ministrari curavit (cæteris omnibus ad apoplexiam spectantibus posthabitis) unde, licet post bihorium, paroxysmum febris Intermittentis legitimum perpessus sit Æger, nullis symptomatis apoplecticis denuo tentatus est, atque equidem in posterum, absque exhibitione cujuscunque alterius Remedii, per tres vel quatuor Hebdomadas à Febre liber mansit; utut per totam hyemem insequentem, recidivationi febris Intermittentis simplicis, jam Quotidianæ vel Tertianæ, jam Quartanæ sæpenumero obnoxius fuerit. A qua tandem, verni tempestate sequenti, usu Corticis perfecte liberatus optima valetudine per plures annos utebatur, multo minùs hebes ac somnolentus quam prius.

Historia XXVII.

Anno 1690. a frigore suscepto, Ego ipse, ad quatriduum, insolito faciei calore periodico, præsertim à pastu, affectus sum: Dein per tres vel quatuor dies continuos Hemicraniam molestam, sinistram capitis partem occupantem, ab octava hora matutina ad quintam usque Vespertinam protensam, quotidie patiebar: Quoad cætera firme valebam, &, cum appetitu integro, muniis solitis fungebar. Quandoquidem autem hunc morbum, antehac in aliis, non obstante repetita venæsectione applicatione vesicatoriorum, Cucurbitularum, Fotuum, Errhinorum, Masticatoriorum, & exhibitione methodica Catharticorum, Emeticorum, cæterorumque idgenus, ad mentem veterum, valde Chronicum & contumacem sæpiùs observassem; atque molestum hoc symptoma à fermento febrili delitescente subortum esse, suspicatus eisem utut nulla febris præsentis indicia apparerent. Post extractionem ℥xii. sanguinis è brachio sinistro, pulveris febrifugi ℥j. spatio bidui devoravi. Postquam Corticis ℥v. absumpsissem, dolorem multo mitiorem, die sequenti (periodice licet & designato tempore recurrentem) passus sum. Penso vero absoluto, die proximo prorsus liberatus sum. Post tres autem hebdomadas recrudescebat dolor (sicuti in febre Cortice curata solet) quem non sine Chinæ-Chinæ ℥jß. jam superare potui, quippe vegetam & genuinam penes me tunc temporis non habui. Repetito autem Cortice post duas hebdomadas, prophylaxeos gratia hucusque, sine quocunque alio Medicamento exhibito, optima valetudine utor.

Ad Dominam Bodington habitantem in vico dicto Lothbury, Hemicrania periodica per tres hebdomadas, eodem fere modo affectam, nisi quod, ex mora paroxysmorum longiori, tandem quadantenùs febricitare inceperit, accersitus sum. Corticis autem ℥j. exhibita, post detractionem sanguinis, applicationem vesicatorii ad Nucham, & bolum theriacalem priùs ministratum, spatio bidui Patiens plane convaluit.

Historia XXVIII.

Domina Fox vidua elegans & robusta, quæ à multis retroactis annis affectiones Hystericas atque etiam Nephriticas post longa intervalla recurrentes perpessa fuerat, & Calculos plures è Renibus excreverat. Cùm Anno Ætatis quadragesimo fere ad duodecim Mensium spatium, menstruarum purgationum solitarum omnimoda suppressione laborasset, demum lumborum dolore atroci correpta, incertis spasmis, verum ut plurimum quotidie revertentibus excruciabatur. Plurimis, iisque maximi nominis medicis (qui variis methodis, jam ut Nephriticam, jam ut menstruis purgationibus destitutam eam tractarunt) per spatium trimestre incassum consultis; denuò ubi dolores pene continui facti sunt, atque adeo exacerbati, uti extremæ partes inde algerent, atque, præ spasmorum vehementia, mulier fere perpetuo lipothymica jaceret, nostram opem petiit. Post rejectionem Enematis carminativi (spasmis vehementioribus id Indicantibus) venam lateris affecti in brachio tundendam, atque sanguinis ℥viij. illico detrahendas jussi; partes affectas etiam, coram luculento igne, linimento ex unguent. Dialth. Ol. Lil. alb. laterit. ana p. æqu. confecto, illinendas; & demum Extract. Rud. ℈ß. cum Laudan. Lond. gr. jß. commixtam, forma pilulari in lecto degluttiendam præscripsi; atque Apozema nostrum Nephriticum ex Semin. Malv. Alth. &c. libere propinandum: julapium etiam hystericum spiritu salis Armon. saturatum sæpiùs exhibendum jussi. Incassùm autem hæc omnia, quamprimum enim vis laudani anodyna deficere incipiebat, vomitio, algor extremorum, lipothymiæ, & spasmi horrendi, ut priùs recrudescebant, quos allevare non potui absque quantitate laudani adeo larga & frequenter repetita, ut misella Ægra inde perpetuo delirans, stupida ac attonita jaceret. Ubi autem die tertio observassem Urinam multa rubedine tinctam, contenti saturatam, ac in colorem lateritium præcipitatam, clare perspexi fermentum febrile (utut ex vehementia spasmorum extrema jam frigerent) sub hisce spasmis delitescere: indeque Haustum nostrum febrifugum Corticis ℥j. & laudani liquid. gutt. xx. saturatum statim propinandum, & quarta quaque hora repetendum duxi. Unde post horas 30. (restituta jam urina in colorem naturalem, atque dispositione ad vomendum plurimùm evicta) Dolor multò magis allevabatur, quam ubi longè majori laudani dosi ægra hebetabatur: appetitu insuper restituto, carnibus vescebatur, atque magis vegeta ac vivax quam antea apparebat. Quandoquidem autem à spasmis dolorificis immunis non erat, nisi quamdiu laudano repetito Renes sensu privati narcosi afficiebantur, eam, per spatium duarum hebdomadarum, omni die à purgatione libero, in balneum artificiale ex aquæ & lactis ana p. æqu. confectum, herbis, cæterisque ingredientibus lubricantibus saturatum, quotidie immit-

immittendam duxi, ut, lubricatis meatibus urinariis, calculi Renibus aut ureteribus impacti, faciliùs deturbarentur; &, in eundem finem, tertio vel quarto quoque die, Alvum bolo Cathartico lenitivo, hora somni exhibito, & Aquis mineralibus coctis, cum vel sine manna, prout opus fuit, mane proximo subducendam jussi; ante & post singulas purgationes & balneationes Dosin laudani satis largam ministrando. Unde dolores & spasmi adeo allevabantur, uti fœmina, quæ priùs ob acutos & vehementes dolores vix a lipothymiis, vel in lecto, immunis esse potuit, jam non tantùm in cubiculo obambularet, sed etiam foras exiret, atque frequenter (me jubente) currum, ad extrusionem calculorum promovendam, conscenderet, licet omni nocte dosin laudani largam, ad acutos spasmos antevertendos, repetendam jusserim; atque Alvum, post debita intervalla, pharmaco Cathartico leniendam; ne ex ejus constrictione dolor Nephriticus (uti solet) adaugeretur; Cerevisiam insuper ordinariam, sacculo ingredientium Antiscorbuticorum alterandam, atque haustum ex vini Chalybeati & decocti amari sine purgantibus ana ℥jß. omni mane à purgatione libero propinandum jussi: Quippe ex Diathesi manifestò scorbutica & hypochondriaca, menstruis purgationibus suppressis, æque ac à calculis in Renes aut Ureteres impactis, hosce spasmos subortos esse jam suspicari cœperam. Hac methodo mensibus demùm restitutis, & calculis plurimis majoribus excretis, prorsùs convaluit, & huc usque à dolore omni libera, plaudentibus Amicis, optima valetudine utitur, & hilaris ac vivax muniis solitis fungitur.

Eadem fere Methodo Coquum habitantem in vico dicto The Old Change liberavi ab horrendis spasmis calculosis cum febre conjunctis.

Historia XXIX.

Domina Royston, vetula elumbis ac paralytica, circiter Annum Dom. 1678. & Ætatis suæ 67. febre Intermittente Tertiana, tempore verno, correpta. Cujus paroxysmis adeò protensis atque cum diris admodùm symptomatis sociatis ubi vires suas haud pares sufferendis sensit; sese in manus Medici consueti atque collegæ mei Clariss. curandam dedit. Ille autem, utut senex, atque exercitatissimus in arte Medicinali, quandoquidem vires Corticis febrifugas haud sæpe explorasset, ab ejus usu plane abhorruit, atque potiùs venæsectione, lenibus Catharticis, Emeticis, Pericarpiis, atque longo usu decocti amari sine purgantibus, cæterorumque ejusmodi febrifugorum fallacium ac incertorum, curationem perficiendam duxit. Inde, spatio lunæ unius, viribus Ægræ plurimum attritis, præsertim à febre jam typum suum in Duplicem tertianam mutante, universa symptomata cum subito virium collapsu in pejus ruebant; Ego igitur à perterritis adstantibus etiam accersebar, ut unà cum Clariss. collega de nova curationis methodo instituenda consulerem. Ego autem, experientia virium Corticis multifaria fretus, animum dedi Cl. collegæ, ut lubentissime vires ejus in hac vetula experiretur, non obstante provectiori ejus Ætate ac paralytica affectione, quas ob rationes hactenus eum præscribere non ausus fuerat. Cortice autem ad ℥vi. spatio tridui exhibito ac devorato, plane convaluit Ægra, quo circà, ne officiosus viderer, Memet ultro subduxi, atque Ægram in Cl. collegæ manu reliqui, postquam eum clam monuissem usum Corticis, ac recidivationem antevertendam post debita intervalla repetendum esse. Verum hoc sano consilio (utrum Ægræ vel medici culpa nescio) posthabito, sæpius, scil. post intervalla unius, duorum, vel trium mensium, ad spatium sesquianni recrudiut Morbus, toties a Cortice profligatus, quoties eum revirescere contigerat: At seminium penitùs hucusque deletum non erat. Unde Anno 1679. media hyeme, ego solus à vetula perterrita, attrita & imbecillitate pene confecta advocor, ubi vix ulla spes revalescentiæ affulsit, unoquoque paroxysmo cum diris symptomatis sociato, & jam singulis diebus revirescente, atque ad spatium horarum 18. vel 20. protenso. Invenio Mulierem præjudicio adversus Corticem præoccupatam, quippe duas ejus libras, ad minimum, nullo cum fructu sese devorasse affirmabat, & ego ipse observaveram ab uncia una Corticis vix unum paroxysmum differri potuisse; adeo sese vetula huic Remedio assueleceerat. Statutum est igitur in gratiam Mulieris, utut vetulæ, tamen vitæ amantissimæ, vires febrifugas alterius specifici experiri, cujus efficaciam ante multos annos, priusquam Cortex mihi notus fuisset, in debellandis hujusmodi febribus sæpius comprobàram. Quandoquidem autem pharmacum erat admodum ingratum; in formam pilularem redactum, ut ejus sapor vomitionem minus provocaret, modo sequenti exhibendum præscripsi.

℞. Pulv. Flor. Chamæm. el Subtiliss. trit. ℨj. Antimon. Diaphoret. Salis Absynth. ana ℈ß. Mucilag. Gum. Tragac. q. s. M. f. pilul. mediocres deaurandæ, quarum quatuor capiat quamprimum unà cum haustu julapii cordialis quod in promptu est, repetatque sexta quaque hora. Unde spatio bidui, præter spem Astantium, à febre, brumali tempestate, & concrescente ubique gelu, penitus liberabatur, neque posteà unquam morbi revirescentiam passa est. Nec non (quod equidem notatu dignissimum est) appetitum integrum, & firmam valetudinem, brevi, consecuta, quasi iterum juvenescere quadantenus visa est, & jam, ubi octuagesimum Ætatis annum pene attigerit, vultu vivaciori, ac animo hilariori prædita est, corpore magis erecto, & gressu magis cito ac firmo incedit, quam ante febrem. Quod mehercule multo & diutino Corticis usui maxime acceptum referendum duco, præsertim, quia nonnullos alios etiam, à multo hujus pharmaci usu, è statu valetudinario, in habitum corporis magis Athleticum & robustum quam prius, restitutos sæpiùs vidi. Quocirca, hoc vivum ac præclarum exemplar ob oculos eorum ponere soleo, præsertim seniorum, qui opinione nescio qua præoccupati ab usu hujus Remedii timent. Siquidem mihi jam multa experientia freto persuasum est, nihil inauspicatum ab hujus pharmaci usu unquam eventurum esse (modò infelix *idiosyncrasia* absit) ubi manu sat liberali fuerit exhibitum.

Historia

Historia XXX.

Circiter Annum 1685. accersitus, invisi Filiolum Domini *Leonard* Jurisperiti, vix duos annos natum, quem inveni plurimum febricitantem, atque, more infantium denturientium, Pulmonum infarctu, cerebri oppressione, ac hebetudine laborantem, unde spasmos mox subsecuturos, jure merito suspicabar. Quocirca ad spiritus refocillandos, suppedanea acria ad plantas pedum, & Vesicatoria ad Nucham & carpos applicanda jussi, quinetiam Julapium cephalicum ad libitum potitandum, & Pulv. è chel. cancr. comp. gr.vi. cum Pulv. de Guttet. gr.iv. commixta, sexta quaque hora exhibenda. Unde plurimum a symptomatis prædictis liberatus videbatur. Febrili autem paroxysmo, iisdemque symptomatis, unoquoque die, atque eadem fere hora, iterùm atque iterum periodice recurrentibus, nullus dubitabam recrudescentiam symptomatum, unà cum febre, Cortice tollendam esse. Cùm autem Pueri *ἰδιοσυγκρασία* spem meam frustrata esset, postquam spatio 3 dierum prope ℥vi. Pulveris Peruv. nullo cum fructu, illi ministraram, vita Pueri in maximo discrimine jam versante, gr.xv. Pulv. Nostri febrifugi è cochlear. Julapii cephalici exhibenda jussi, & sexta quaque hora repetenda, Unde spatio bidui, a febre atque omnibus symptomatis liberatus reconvalescebat Puer, & adhuc valet.

Hoc etiam Remedio Domina *Gumley* Febre Tertiana, quæ ob fœminæ *ἰδιοσυγκρασίαν* vires Corticis superaverat, correpta, brevi liberata est.

Exercitatio Secunda. De Febribus Continuis, præsertim Remittentibus Συνεχέσι *sive Continentibus*

De Febribus Continuis in genere.

In priori Exercitatione generalem febrium, rationem & continentem earum causam, in Venenato fermento spiritibus animalibus implicito consistere docuimus, & symptomata multitaria, quæ febricitantibus accidunt, inde dependere demonstravimus: Febrium etiam Intermittentium Ætiologiam, Pathologiam atque Indicationes curativas ab hoc fonte clare & perspicue deduximus. Restat jam, ut ad hanc Cynosuram Theoria febrium continuarum συνεχῶν scil. simplicium & mixtarum, Inflammatoriarum, Colliquativarum, & Συνόχων, quæ superest excolenda, dirigatur; Indicationes curativæ eliciantur, & denique methodus medendi cum ratione ac experientia congruentior stabiliatur, quam ea quæ olim Humorum & Qualitatum evidentium doctrinæ innitebatur.

Ante omnia hic loci notandum venit, Venena in genere, seu fermenta febrilia, quotquot sint, eandem ipsissimam naturam sortita esse, atque, utut jam vi Emetica, jam cathartica, &c. Eximie prædita sint, unde vehementia, eaque admodum multiplicia symptomata proferre apta nata sunt, in quantum tamen species febrium discriminant in Intermittentes, Remittentes continuas vel Malignas, ab invicem gradu solummodò differre; prout plùs minùs principium vitæ, seu spiritus animales obruunt aut delent; indeque mutationes in massa sanguinis, ac symptomata in genere Nervoso variantia producunt. Exempli gratia, Quoties spiritus robore nativo pollentes, & miti Veneno oblæsi, adeo firmi ac constantes sunt, uti spatio 24. horarum victoriam reportare valeant; licet delitescens fomes statis periodis nunc his, nunc aliis, ad recrudescendum aptus sit; Febris inde formatur vere Intermittens, de qua in priori Exercitatione sat superque sermonem habuimus. A proximo Veneni gradu spiritus quadantenùs fracti, licet perciti & irritati, toto suo nisu & conamine hostem, unius vel alterius diei spatio, excutere nequeunt: Hinc formatur Febris Συνεχὴς, ubi Æger continuo febricitat; exacerbationes tamen & remissiones, statis periodis sentit: Licet enim Natura in unoquoque certamine, quotidie superior evadat, quia tamen victoriam admodum diminutam, ob deficientem spirituum expansionem, semper reportat, nusquam, in statu prorsùs ἀπυρετῳ, de hoste triomphat. Si gradus Veneni sit adhuc intensior, & spirituum expansio non tantum valde deficiat, verum etiam cum multo nisu & labore ad metam Elasticitatis, quam assequuntur, pertingat; Spiritus inde excandescentes in statum explosivum adiguntur, varios dolores in universo systemate, vel parte aliquâ singulari excitantes, aliquando Vomitus, vel secessus enormes, vel utrosque simul efficientes. Febris hinc orta, pro diversitate symptomatum vehementium, nunc Inflammatoria, nunc colliquativa seu Glandulosa, jure merito denominatur, & Typum Rheumatismi universalis vel particularis, Pleuritidis, Peripneumoniæ, Erysipelatis, Anginæ, Ophthalmiæ, Febris Scarlatinæ, Variolosæ, Morbillosæ, Diarrhœæ, Dysenteriæ, choleræ morbi, colicæ ventriculi vel intestinorum, &c. pro genio fermenti vario, & partis affectæ debilitate simulat; Exacerbatio insuper, & Remissio periodica ex hisce symptomatis clariùs quam a calore febrili aucto vel diminuto dignoscitur. Calor enim, sæviente symptomate, præ languore mitescit, remittente, augetur, & evidentius se prodit. A gradu Veneni intensissimo suboritur Febris Σύνοχος, ubi, utut mitia sub initium cuncta appareant symptomata, quia spiritus primo ictu mortificati, luctæ instituendæ impares redduntur; Febris tamen plus minus maligna est: Spiritibus enim mortificatis, Antidotus febrifuga nullius usus est, donec Arte vel Natura Venenum quadantenùs subigatur, & febris typum benignæ, seu Συνεχοῦς induere incipiat.

Varia hæc Venenata fermenta (utut febres inde ortæ typo, symptomatis, & Methodo Curationis toto cœlo distent) non specie, sed gradu tantum, ab invicem differre ulteriùs constat; quia non tantùm febres remittentes, verum etiam nonnunquam intermittentes, ex mala Praxi, in vere continuas, Malignas, & Pestilentiales mutari contingit; Et e contra Malignas (præsertim Autumnales) non rarò in Remittentes vel Intermittentes terminari. Necnon facile observatu est, Febres summè Malignas, idque in constitutione Epidemicâ (ubi Venenum ab extra admissum, vel deleteriâ, si quod aliud, maximè præpollere videatur) primo insultu typum Febris Συνεχοῦς induere, atque tertio die, si non etiam quinto, & septimo,

ducias dare, cum evidenti Diaphoresi ac Remissione conjunctas; A quo tempore, gradu Veneni jam aucto, & morbo ad Statum properante, in Συνόχ. degenerant, & Petechiæ, Eruptio Miliaris, vel aliæ aliquæ Malignitatis notæ quam citissimè efflorescunt. Ex adverso, Febres Petechiales, Purpureæ, & ipsæ Pestilentiales, prope Crisin (quoties eam contingit esse salutarem) Veneno quadantenùs subacto, & spiritibus priùs implicitis sese expandere incipientibus, in benignas & Συνόχ. putridas dictas, transeunt, sudore singulis vel alternis diebus, statâ horâ, pro ratione paroxysmi antecedentis, plus minus copioso excipiuntur, quem sequitur somnus placidus, Delirii, cæterorumque id genus symptomatum remissio; Aliaque Naturæ victricis indicia ab Urina, pulsu, & temperie desumenda; donec tandem Æger, tota materia febrili deflagrata, & Veneno penitùs subacto, spiritibus inde pristinam expansionem recuperantibus, sensim in statum ἀπυρεξίας restituatur. Insuper, febres Συνόχ. Præsertim Infantium, uno tenore per quatriduum progredientes, non raro observavi, quinto vel sexto die, Veneno ex regimine debito quadantenùs diminuto, in Συνόχ. vel ipsas Intermittentes terminari. Imo nuperrime in familia Vicini mei Domini *M. n* (ubi octo ad minimum simul decumbebant, uno eodemque modo primùm correpti) sex, quos invisi ante tertium diem Morbi, scil. priusquam venenum ex morâ exaltaretur, mera Corticis exhibitione, cum, vel sine Venæsectione, pro ratione symptomatum, spatio bidui vel tridui integrè restitui: Dominum vero ipsum, atque ejus conjugem (qui opem Medicam ad diem septimum vel octavum distulerunt) ex Orci faucibus, nonnisi spatio Lunæ integræ, idque difficulter admodum, usu frequentium Vesicatoriorum, Alexipharmacorum, cæterorumque ejusmodi Anti-pestilentialium Remediorum liberare potui. Cortex hic nihil valebat; Delirabant enim, Lipothymia, subsultibus Tendinum, cæterisque diris in genere Nervoso symptomatis afficiebantur Patientes, Petechiis etiam, atque Eruptione Miliari quaquaversùm interspersâ notabantur.

Hoc concesso Theoria Febrium continuatum generalis facile & breviter explicari potest. Venenum enim spiritibus implicitum (quod Naturam ad certamen irritando, hisce febribus ansam præbet) iis vel Debilius, vel fortius, vel Æquale est: Modò Debilius sit, Natura, unoquoque certamine, quadantenùs superior evadit, indeque oritur Febis continua benigna, dicta Συνόχ. seu putrida: ab evidenti Paroxysmo ac Remissione, singulis, vel alternis diebus periodicè recurrente, dignoscenda. Si verò Æquale sit, multo magis si fortius, febris insequitur Συνόχ. unum tenorem servans.

Hinc sequitur febrem Συνόχ. simplicem, quâ talem, & quamdiu talem, nunquam esse funestam: Quippe Natura quovis certamine victoriam reportat, imperfectam licet; Quoties autem a gradu Veneni aucto lethalis evadit; paulò ante funestum diem, typum suum mutando, in Malignam transit: Simplicem inquam Συνόχ. Namque à nisu & luctâ spirituum haud raro funestum aliquod Symptoma suboritur, Rheumaticum, Pleuriticum, Peripneumonicum, Erysipelatodes, Dysentericum, vel Cholera Morbus, Diarrhœa somnifosa, Colica Ventriculi aut Intestinorum Symptomatica, unde Æger interimatur, utut febris fuerit, uti aiunt, Putrida & benigna, & Venenum unoquoque certamine quadantenùs domitum. E contra, affirmo, febrem quamcunque Συνόχ. semper alicujus Malignitatis participem esse, quia Venenum spiritibus superius, vel saltem æquale est; nec unquam posse sanari, donec a subactione Veneni, & expansionis spirituum restitutione, Typum suum mutet, ac fiat Συνόχ. seu benigna. Quo igitur febris plus minus accedit ad naturam Συνόχ. vel Συνόχ. hoc est, pro ratione expansionis spirituum, Prognosticon ritè faciendum est, vel funestum vel salutare, atque Methodus Curationis (durante cursu unius ejusdemque morbi) jure merito varianda. Siquidem, quamdiu Febris speciem continentis induerit, spirituum robur superest, quod sufficiat ad vires Antidoti in actum deducendas, cujus exhibitio ad Veneni reliquias frangendas apprimè necessaria est, Cortic. scil. Peruviani, cujus vires in hac, æquè certo & cito efficaces, ac in Intermittente curandâ, multo usu, & communi Medicorum consensu comprobantur; Ubi autem Venenum magis deleterium est, & spiritus non sine multo nisu & conamine sese expandere valent, unde varii spasmi, & prægrandes Excretiones, præsertim sub initium uniuscujusque Paroxysmi excitantur, utut febris sit revera Συνόχ. speciem tamen exuuet alterius febris inflammatoriæ scil. Colliquativæ, &c. Unde fit, quòd hæc febris, licet in se salutaris, & viribus Corticis victricibus, (quas spirituum robur ac vivacitas hactenùs superstes regere, ac in actum deducere valet) cessura; Propter symptomata tamen vehementia a nisu hoc & luctâ difficili orta, ex accidente, lethalis sæpiùs evadat. Quapropter, præter subactionem fermenti venenati febrilis, multa alia Indicantur à nisu spirituum & parte affecta, quibus (posthabitâ generali Indicatione) Medicus quivis sese priùs satisfacere debere noverit. Febris Συνόχ. unam tantum generalem Indicationem suppeditat, scil. ut expansione spirituum promota, Æger in extremo discrimine versans & quasi gradu quodam Mortuus, ab Orci faucibus liberetur. A Cortice Peruv. vel alia quâcunque Antidoto nihil opis omnino jam expectandum est, donec spiritus Antidoti vires regere possint, & à veneno sopiti Cardiacis, Alexipharmacis, &c. Exsuscitentur, & muniis suis iterùm fungantur. Quo facto, febris genium suum non mutare, & in Συνόχ. Benignam transire non potest, ejusque mutationis specimen exhibere in Exacerbationibus & Remissionibus periodicis, singulis vel alternis diebus recurrentibus, & pro ratione victoriæ partæ plus minus manifestis.

Quandoquidem hæ febres indole admodum diversâ sint, indeque Prognostica diversa suppeditent, & Methodum Curationis variam postulent, & eadem ipsa febris, brevi temporis spatio, genium suum sæpiùs mutare soleat, Medici interest, ante omnia, febrem curandam

dam ex certis Criteriis posse dignoscere, scil. num Benigna, Maligna, vel Mixta sit, & varias Metamorphôses, quas eadem febris subit, animadvertere; ut inde, tanquam Cynosura ductus, non temerariò & more Empiricorum febres omnigenas, vel eandem ipsam, in diversis suis Stadiis, heu quantùm mutatam! unâ methodo, absque discrimine tractare; Verùm pro ratione Veneni aucti, vel diminuti, & expansivâ spirituum facultate inde plus minùs læsâ, ad normam rationis, Prognostica sua dirigere, & Methodum Curationis, pro re natâ, multiplicem instituere valeat. Exempli gratia, si febris à primo insultu, mali Moris sit, & Mors quasi ab initio præ foribus adsitet; Prognosticon funestum faciendum est, Indicatur vero expansio spirituum, ab ipso initio, Alexipharmacis, Vesicatoriis, &c. Promovenda. Sin spiritus, qui primò prævalebant, ex malâ praxi, vel alio quovis accidente, durante certamine, deficiant; & venenum prope statum Morbi spiritibus superius evadat; Febris, quæ primùm fuerat Συνεχὴς in Malignam transit, fatale Prognosticon suggerit, & Methodum Curationis mutandam postulat. Sin Artis vel Naturæ ope, Spiritus, instante morbi Statu, extremo nisu, quantum possunt, sese expandant, Veneno inde quadantenùs subacto, febris quæ prius erat Maligna & Συνεχὴς, mutatur in Benignam Συνεχῆ, evidentibus Exacerbationibus & Remissionibus interpunctam, & faustum eventum præsagientem, præsertim quia Antidotis specificis utendi occasio datur, unde citò, ac certò, Venenum febrile subigi potest: Quocirca tàm Prognosticon, quàm Methodus medendi, pro præsenti Morbi genio, jure merito variari debet.

Ideam harum Febrium Graphicè depingere, ita ut certis quibusdam Criteriis ab invicem, & à cæteris morbis congeneribus discriminentur & dignoscantur; Fontes etiam variorum Prognosticorum ad normam rationis adaptatos ostendere; necnon Methodum Curationis ad diversas hasce febres accommodatam rationi innixam stabilire, qua in variis hujus morbi versatilis Stadiis, symptomata diversa sublevari possint, est pensum illud, quod adhuc superest filo sermonis jam texendo absolvendum: Id autem à febribus Συνεχέσι sive continentibus consultò auspicamur; quoniam istæ Intermittentibus magis affines videntur, quam Malignæ, vel Inflammatoriæ aut Glandulosæ seu colliquativæ, quæ à fermento magis Deleterio, vel saltem magis irritante originem suam trahunt.

De Febribus Continuis Remittentibus, ab Antiquis Συνεχέσι dictis, iisque tam simplicibus, quàm spuriis; earumque Naturâ, causâ Continente, ac Typo Vario.

Febrem illam Remittentem, seu Συνεχῆ voco, quæ licet continua sit, manifestò tamen, atque ut plurimùm periodicè, exacerbatur & remittit. Hæc febris vel est simplex & pura, vel spuria seu mixta, vehementi quippe aliquo symptomate stipata.

Συνεχὴς Puræ & Simplicis Typus, ex manifestâ Exacerbatione & Remissione, singulis ut plurimùm, vel alternis diebus, statâ & certa horâ, Periodicè recurrentibus facillimè dignosci potest; Atque equidem, ab Intermittente, inde duntaxat discriminatur, quod calor febrilis in intervallis hujus febris nunquam penitus extinguatur; & primus summo-do paroxysmus cum solenni Algore, Horrore & Rigore incipiat. Unde operæ pretium vix erit, in hujus morbi Criteriis, sive signis Diagnosticis diù morari, postquam Typum ejus Graphicè descripserimus.

Cùm primùm spiritus, ex improviso, aurâ Venenata inficiuntur & obruuntur, tota Machina Algore universali corripitur, eousque durante, donec sese expandere iterùm nitentes, hostem adoriri incipiant; Quod sine Horrore, Rigore, Oscitatione frequenti, Pandiculatione, Vertigine, cæterisque id genus levioribus spirituum oppressorum & confusorum symptomatis (quæ in primo uniuscujusque febris limine molesta sunt) fieri non potest. Urina etiàm tenuis, pallida, & copiosa redditur, atque Pulsus in Celerem, verum debilem & suppressum mutatur (veluti in Hystericis, cæterisque affectibus Nervosis accidere solet) donec spiritus nisu, & motu nonnunquam vehementi excandescentes, atque inde præter solitum expansi, flammam febrilem in sanguine accendant: Totâ autem massâ jam flagrante, Temperies illico mutatur in fervidam & æstuosam, Pulsus in celerem, fortem & magnum, Urina multa rubedine tingi, & colliquatione facta, contentis saturari incipit: Poris à calore insolito constrictis, cutis arescit; accedit sitis ingens, & Linguæ summa ariditas; & quia Fermentum Ventriculi à massâ sanguinis flagrante secernitur, ipse Ventriculus Dyspepsiâ, Ægritudine, Nauseâ & proclivitate ad vomendum derepente afficitur: Cerebrum, à Veneno non adhuc penitùs excusso, Gravitate molesta laborat; & Artus Lassitudine premuntur: A motu spirituum inordinato sese ulteriùs expandere contendentium, Vigiliæ pertinaces oriuntur, atque jactatio corporis inquieta: A Fibrarum Membranacearum distensione Dolor Capitis prægrandis, & Lassitudo Ulcerosa totius Corporis; præsertim vero prope exitum Nervorum è Spina, insignis Lumbago, hanc Febrem fere semper comitari solita, ortum suum ducit. Atque omnia hæc symptomata vigent, & crescunt, donec spiritus, expansivam suam vim exercendo, Venenum quadantenùs subegerint, postquam ad spatium unius vel alterius diei acriter certaverint: Tunc tandem Febris (subortis sudoribus) mitior evadit, Jactatio, Vigiliæ, Ægritudo, Sitis, Cephalalgia, Lassitudo, cæteraque omnia symptomata sensim atque ultro decrescunt, donec Venenum, vi potiùs suppressum quàm subactum, novas vires resumat, & certamen de novo instituat, quod jam sine solenni Algore, Horrore, & Rigore incipit, quippe spiritus, durante remissione, ultra solitum expansi, ex improviso non adeò deprimi possunt. Quamdiu febris hunc typum servet, jure merito Συνεχὴς seu continens audit: Ubi vero venenato Fermento aucto sponte, vel ab Evacuationibus, vel Opiatis, perperam & in larga nimis quantitate exhibitis, vel quocunque alio accidente,

febris typum ſuum mutet, & uno tenore progrediatur, illico maligna fit, prognoſtica diverſa miniſtrat, & methodum curationis admodum diverſam poſtulat. At de Maligna febre exercitat. quinta uberius loquemur.

De Febris Continentis Signis Diagnoſticis.

Criteria febris Σύνοχος ſimplicis Diagnoſtica à quatuor fontibus potiſſimum petenda ſunt. 1. ſcil. à manifeſta ſymptomatum exacerbatione & remiſſione, ſingulis vel alternis diebus periodice revertente; Quo autem magis evidens ſit exacerbatio & Remiſſio; quove magis certa ſit harũ exacerbationum & remiſſionum periodus, eo genus Σύνοχος clarius ſeſe prodit. 2. a pulſu, qui utut, durante remiſſione, mitis ſit, vigente paroxyſmo augeri ſolet, & mutari in fortem, magnum ac celerem, æquali & conſtanti tenore, pro vigore ſpirituum influorum, pergentem; Quo proprius autem pulſus ad hoc exemplar accedit, Σύνοχος eo magis ſimplex & pura eſt. 3. Ab urina, quæ poſt primum inſultum, durante paroxyſmo, rubedine multa perpetuo tingitur, & contentis copioſis ſaturatur, durante vero Remiſſione hypoſtaſin laudabilem ut plurimum deponit. 4. a ſudoribus periodicis, quibus ſub finem cujuſcunque paroxyſmi Æger perfunditur.

Spuriam autem Σύνοχοι non adeò facile eſt ad vivum depingere, ut non adhuc ingenia doctiſſimorum & exercitatiſſimorum Medicorum, in ea exploranda & dignoſcenda, torqueantur; Nam, urgente ſymptomate, quodcunque illud fuerit, haud raro Criteria febris prius memorata plurimum deſiderantur; ſiquidem a niſu violentiori, ſpiritus in ſtatum exploſivum quadantenus adiguntur: unde ſymptomata in genere Nervoſo ſuboriuntur, Dolores in muſculis, tendinibus & membranis Rheumatiſmum, Pleuritidem, Colicam, cæteroſque id genus morbos inflammatorios & ſpaſmodicos ſimulantia & e partibus Glanduloſis enormes ſubſequuntur humorum Excretiones, vomitio ſc. immodica, Cholera morbus, Diarrhœa, Dyſenteria, unde Natura jam prorſus languens, in veneno adimendo, intra cancellos ſolitos ſeſe circumſcribere nequit, indeque typus Σύνοχος ſpuriæ multum obſcuratur, neque facile e notis prius deſcriptis dignoſci poteſt, ſiquidem, præ vehementia Doloris, Inflammationis, vel Evacuationis comitantis, ſpiritus, utut adhuc contendere perſiſtant, multum tamen obruuntur, atque Natura inde labefactata plurimum deficit, adeo ut donec ſymptoma allevetur, & ſpiritus ſeſe iterum expandere incipiant, calor febrilis uno tenore pergens (extremis jam fere ſemper frigentibus) remiſſus & mitis ſentiatur, pulſus ſit debilis ac celer, urina pallida, tenuis & copioſa (ſicut in Febribus malignis) Typo febris genuino ex periodicis Exacerbationibus & Remiſſionibus dignoſcendo, planè exulante: Vel ubi ſymptomata (quod ſæpe fit) alternatim exacerbantur & remittunt, paroxyſmi periodici inde incerto & nonnunquam ſæpius eodem die recurrere ſoſent, ſcil. Evacuatione, vel dolore aucto, Calor & pulſus minuuntur: His autem diminutis, illi augentur. Donec hæc ſymptomata releventur, non, ſine maxima difficultate, experto & exercitato Medico typum & genium febris hariolari licet; Quocirca, uti jam neceſſe eſt methodo quadantenus diverſâ, quæ ſcil. ſymptomata vehementiora adjuncta, æque ac morbum ipſum reſpiciat, febris curationem feliciter abſolvere; Ita non minus ex aliis fontibus, quàm ex typo ipſius febris ſigna ejus vere Diagnoſtica petenda ſunt; præſertim ſcil. à ſymptomatis vehementioribus, quæ, ſi ejuſmodi fuerint, quæ robur ſpirituum, utut jam obrutorum, aut ſaltem forte conamen arguunt, &, ſi cum magna violentia invadentia, febrem inflammatoriam, vel Colliquativam denuntient, præſertim, ſi hæc ſymptomata obſerventur poſt periodos certas recurrere; atque, ſaltem durante Remiſſione, urina reddatur, qualis in συνόχῳ genuina reddi ſolet, & pulſus etiam congruat; admodum veriſimile eſt hancce febrem (qualiſcunque ſit ejus typus) eſſe de genere συνοχῶν, atque ejus Curationem uſu Corticis, eruviani rite miniſtrati, reſpectu ſcil. ad ſymptomata urgentia habito, feliciter abſolvendam. Ex. gr. Ubi febris (quomodocunque typus ejus nativus à ſymptomatis ſuppreſſus obſcuretur) inſolita & intenſa Nauſea, vel vomitione ſtipetur, adeo ut Æger vix quicquam Medicamenti vel alimenti retinere, vel ſuſcipere queat, quin illico vomitione ſurſum iterum rejiciat; vel, ubi fluxus alvi immodicus adeſt, ita ut omnia ingeſta confertim deorſum ejiciantur; vel ubi, ſicut in Cholera morbo leviori, ſurſum ac deorſum propellantur; vel ubi prægrandi aliquo & ſpaſmodico capitis, Artuum, vel cujuſcunque partis dolore, Colico, Pleuritico, Rheumatico, &c. Patiens torqueatur, & de ſymptomatis vehementia duntaxat conqueratur; Expanſione ſpirituum, unde febris typus ſe alias palam oſtendiſſet, jam præpedita; vel denique, ubi circa Nares, Labia, aut aliam quamvis partem Efflorescentia quaſi Eryſipelatoſa (quæ ferè ſemper febrem Intermittentem genuinam comitatur) in cute appareat; præſertim verò, ſi hæc ſymptomata ſingulis vel alternis diebus, poſt certas periodos, revireſcere & declinare obſerventur; atque, ſaltem durante declinatione, Urina & pulſus ſeſe habeant, ut in febre συνόχῳ; Febrem hancce in claſſem συνοχῶν quæ viribus Corticis rite miniſtrati fugari ſolent, jure merito aſciſcere licet. Atque ſane, ab hiſce Criteriis, rariſſimè, ſi unquam Memet deceptum memini, in genio hujuſce febris dignoſcendo, (quomodocunque typus ejus à typo ſimplicis & puræ σύνοχος differat: Vires etiam Corticis æque efficaces hic etiam ut plurimum ſenſi, ac in Continente ſimplici, vel ipſa intermittente, modo methodo ad variantia ſymptomata accommodata exhibitus fuerit; ſuam methodum, proprio loco, ſub hujus libri finem explicabo.

De Febris Continentis Cauſâ Evidenti.

Reſtat jam, ut de Cauſa harum febrium procatharctica ſermonem habeamus, quæ cum ſit ut plurimum Atmoſphæra, Sententia noſtra de cauſa harum febrium continente non parum ſtabilitur, quandoquidem ſpiritus multo facilius & clarius ab ambientis Aeris impuritatibus, & injuriis inficì poſſe ac turbari, quàm humorum

rum segnem molem, ab omnibus libenter conceditur.

Ambientem autem Aërem reapse hisce febribus primùm ansam dare solere, exinde constat, quia ubique ferè Endemiæ sunt in Aëre Palustri, Maritimo vel Arboribus plurimùm oblito, quia heterogeneis particulis refertus & minùs perflatus, mirum in modum, non raro stagnat & putrescit: Atque quovis fere loco Epidemicæ sunt, tempestate Autumnali, cùm Sole recedente, Aëris Temperies admodum inæqualis redditur, mane scil. & Vesperi gelida, meridie autem intensè fervida. Unde incauti, & eodem modo semper vestiti, postquam medio die æstuarunt & sudarunt, non possunt horis matutinis; præsertim vero vespertinis, in poros cutis, præcedente calore apertos, frigus non suscipere, unde spiritus derepente Algentes, & à naturali Temperie recedentes, ex improviso conturbantur; Et calor in massa sanguinis ab hoc motu accenditur, saltem Ephemerus, &, pro ratione cacochymiæ priùs congestæ, plus minus ad repullulandum proclivis.

De Febris Continentis signis Prognosticis.

Ex hac Febris Remittentis Ætiologia Prognostica sequentia verissima desumuntur. 1. Febris συνεχὴς simplex, qua talis, & quamdiu talis, raro admodum, si unquam, funesta est. 2. Simplex συνεχὴς, priusquam exitialis evadat, typum ac genium suum mutat, ac transit in συνεχὴ malignam. 3. Febris hæc benigna prope statum morbi (veneno vel sponte, vel ex mala Praxi aucto, & spiritus obruente) in malignam facillimè transit; Unde Methodus curandi admodum diversa requiritur, & eventus vel dubius vel funestus prædicendus est. 4. Ex temeraria & incauta symptomatum συνεχοῦς spuriam comitantium sublevatione, sive ex nimio Evacuantium & Opiatorum usu, sive Venæsectione perperam & prodigè ministrata, sæpissime contingit, quovis Morbi tempore, Naturam adeò pessundari, & spiritus inde labefactari, uti hæcce Febris, naturaliter benigna, momento quasi, malignæ speciem induat; Quod Febribus Erysipelatosis à frequenti & nimiâ sanguinis detractione; & aliis cum doloribus spasmodicis vel fluxu Alvi nimio sociatis, à profusâ Laudani exhibitione contigisse sæpiùs memini. Quocirca, uti cautela maxima in horum usu ritè requiritur, ita, admisso hoc errore, qui ex subitâ Pulsûs mutatione apprime dignosci potest; Naturæ languenti incunctanter & assiduè Alexipharmacorum & Vesicatoriorum usu succurrendum est, ut vis spirituum expansiva suscitata jam demum, iterum promoveatur: Prognosticon etiam de eventu morbi à priori diversum faciendum est. 5. Quo plura malignitatis indicia cum hâc Febre conjunguntur, eo periculosior est, & eventus ejus incertior: Quò autem pauciora, eò major spes affulget; præsertim, quia Venenatum Fermentum, Corticis vel alterius cujuscunque Antidoti vires non ita promptè eludere potest. 6. Spirituum robur, ex Pulsu ante omnia certissimè explorandum est; Modus enim influxus spirituum, atque expansionis eorum gradus, ac Venenati Fermenti vis major aut minor, hac viâ, maximè sese produnt: Indeque Pulsus fortis uno tenore pergens, utut Deliria, Tremores, Tendinum subsultus, cæteraque dira in genere Nervoso Symptomata subitam ruinam minari videantur, semper bene præsagit: E contra verò, Pulsus celer, debilis ac vacillans, Mortem præ foribus adstantem indubitanter prædicit, utut reliqua symptomata adblandiantur. Quamobrem Medicus, qui ad hanc Cynosuram sua Prognostica dirigit, rarissimè à scopo aberrabit, &, qualiscunque fuerit eventus, sese ipsum & Artem Medicam honestabit. 7. Συνεχὴς spuria sive Mixta, utut in se minùs funesta sit, ope tamen symptomatum adjunctorum Ægrotantes haud raro e vivis tollit. Quocirca, primo omnium ea symptomata auferenda sunt. 8. Quò plura, vehementiora, & curatu difficiliora sint hæc symptomata, eo magis funesta (ex accidenti licet) rite habenda est ipsa febris. 9. Febris primo instanti συνεχὴς & maligna, si salutaris Crisis contingat, illico in συνεχῆ transit, & bonum Prognosticon suggerit; Et quo Paroxysmorum & Remissionum alternatio conspectior fuerit, & periodi certæ observantior, eo melius. 10. Συνεχὴς nonnunquam, post statum Morbi, in Intermittentem transire solet. Febris autem hujusmodi Intermittens, uti præ cæteris curatu difficilior, ita ad recidivationem præ cæteris, proclivis est. 11. Judicatio Febris συνεχοῦς, utut mitis ac benignæ, viribus Naturæ solummodò facta, admodum longa ac incerta est; Quippe, Veneno circa Morbi Statum aucto, Natura sæpissime succumbit; Unde Febris facillime in malignam transit: Cortex autem certius, atque citius, sine dierum Criticorum expectatione, victoriam reportare solet. 12. Quò Exacerbationes & Remissiones diei horâ magis certâ redeant, & quo Remissiones magis sunt protensæ, eo melius: è contra incerti Paroxysmi sæpiùs in die recurrentes, atque Remissiones obscuriores Prognosticon pejus, vel saltem magis dubium ministrant: Namque vel malignum quid delitescit, vel Natura vehementiori aliquo symptomate opprimitur. 13. Συνεχὴς simplex viribus Corticis æque certo cedit, ac ipsa Intermittens; quippe gradus Veneni in utraque fere idem est. 14. Efficacia Corticis febrifuga in συνεχῆ Spuriâ debellandâ est propemodùm æque certa ac in simplici (modo rite ministretur, respectu ad symptomata vehementia habito) non autem adeo cita est; Quia, uti Venenum febrile in hâc intensius est quam in priori, ità parili modo, nonnisi exhibitione ejusdem Antidoti in quantitate longè majori, subigi potest. Indeque, utut simplex συνεχὴς unciâ Corticis genuini & vegeti unâ, æque certò subigitur ac ipsa Intermittens; Rheumatica tamen, Erysipelatosa, Dysenterica, vel quæcunque alia inflammatoria, aut colliquativa, à Veneno intensiori orta, haud raro quantitatem duplò majorem irritam reddit. 15. Συνεχὴς simplex vel spuria, solius Naturæ ope sanata rarissimè recidivam habet; Cortice autem, vel alia quavis Antidoto subacta, non rariùs quam ipsa Intermittens recrudescit (semper autem speciem Intermittentis simulat) si repetito

ejuſdem ſpecifici uſu non prævenatur. Verùm, hoc non obſtante, hic modus curandi propter certitudinem & celeritatem, cuicunque alteri, jure merito, longè præferendus eſt. 16. Curatio συνόχου, quæ Cortice, vel aliâ (ſiqua ſit) Antidoto perficitur, ſicuti, quocunque Morbi tempore, Principio ſcil. Augmento, ſtatu, vel declinatione, ſine longa dierum Criticorum expectatione ad umbilicum ducitur; Ita Veſicatoria & multa alia excruciantia, minuſque grata remedia ſupervacanea reddit, necnon Ægrotantem, breviſſimo tempore, ad priſtinum ſtatum, vel forſan magis Athleticum certiſſimè reſtituit; Quo nomine omnibus aliis Methodis curandi, jure merito, antecellit. 17. Σύνοχος Cortice curata raro admodum cum evidenti aliqua Criſi terminatur: Siqua vero Criſis per ſalivationem, & inde ſuccreſcentes Aphthas albas contigerit, Veneno evicto, ſponte ac citò ſolet terminari. 18. Evacuationes in συνόχῳ a Natura inſtitutæ, ſcil. Hæmorrhagia, Vomitio, & Fluxus Alvi, ferè ſemper ſunt noxiæ, atque ut plurimum ſymptomaticæ, quippe à nimia irritatione ortæ. Evacuatio Critica & ſalutifera fit ſolummodò per ſudores, vel ſalivationem Aphthas albas comitantem. Prior quidem eſt magis cita & acuta, paucarum enim horarum ſpatio finitur, arguitque præſentem ſpirituum expanſionem vegetiorem; Altera verò eſt æque certa, licet tarda & moleſta à robore ſpirituum minùs vegeto orta. 19. Σύνοχος ſimplex (Ubi Curatio vi expanſiva ſpirituum ſolummodò perficitur) ſæpenumerò longa eſt, & Criſis ejus nonnunquam tarda, cum moleſta ſalivatione, Aphthis, & ſingultu pertinaci conjuncta: Quæ ſymptomata durant, donec à Venenati Fermenti ſubactione Maſſa in ſtatum integrum reſtituatur; ſaliva inde & ſanguine reſtitutis, ſponte ac cito cedunt: Spuria vero, ob Naturæ impenſas, & ſymptomata vehementiora, magis acuta eſt; imo, pro ratione ſymptomatum, præſertim ſi ſint de genere ſpaſmodico vel Inflammatorio, & imitentur Pleuritidem, Peripneumoniam, Colicam, Choleram Morbum, &c. peracuta; ſin Diarrhœam, Vomitionem, &c. ſimulent, non adeo acuta. 20. Criſis Febris συνόχου, ubi Materia colliquativa per plures portas eliminatur, (utrùm id ſimul, vel ſucceſſive fiat) tardiùs procedit, quàm ubi unica via extruditur, & copia materiæ peccantis hinc arguitur, viriumque defectus; unde ſpiritus maſſam non adeò conſtanti tenore, eodemque modo regere & diſponere valent. 21. Febris σύνοχος, ubi ſolis Naturæ viribus curatio perficitur, poſt Statum morbi mutata in σύνοχον, ut plurimùm, ſub ſecundi Paroxyſmi finem, Criticis Sudoribus perfectè terminatur; Indeque dies iſte Indicatorius habetur, in quo prima Remiſſio contingit, & Criticus, in quo ſecunda. 22. Febris, σύνοχον ſpeciem referens in primo morbi limine, ſcil. ad triduum vel quatriduum, priuſquam venenum valdè auctum ſit, faciliimè ab Enemate injecto, & Venæſectione moderatâ inde celebratâ, atque Bolo Alexipharmaco & Theriacali demum exhibito in σύνοχον mutari poteſt; unde occaſio Corticem exhibendi datur, eoque Curationem perficiendi & accelerandi.

23. Durante Morbi Augmento, præſertim prope Statum, peſſimum ſignum eſt, ſi Urina rubra & contentorum copia ſaturata, ſenſim in tenuem & pallidam mutetur; Si Pulſus magis celer, debilis ac vacillans evadat, multò magis ſi ſubſultus Tendinum, loquacitas, Inſomnia terribilia, & Phantaſmata inuſitata accedant, quippe jam Coma, Vigiliæ, Deliria, cæteraque peſſima Febris in Malignam tranſeuntis ſymptomata, jure merito, expectanda ſunt, quibus Cortex impar eſt. Atque hoc Antiqui Practici, Humorum Patroni perceperunt, dum materiam in cerebrum transferri aſſerebant: E contrà, Pulſus fortis & conſtans, Urina rubedine multum tincta & contentis ſaturata, multò magis quæ hypoſtaſin laudabilem deponit ubi Morbus ad Statum pervenerit, uti Febrem genium ſuum primarium Benignum ſervaturam cum Paroxyſmorum & Remiſſionum alternatione, indicant, ita eventum fauſtum ac proſperum brevi expectandum prænunciant, utut reliqua ſymptomata contrarium præſagire videantur. 24. Omnis Febris Epidemia, Autumnalis, & Caſtrenſis, quando primùm invadit, eſt ut plurimùm σύνοχος, ſimplex ſcil. vel ſpuria: utut, quovis morbi tempore, ex malo regimine, vel prope Statum, ſuapte ſponte ad degenerandum in Malignam mirum in modum apta ſit.

De Febris Continentis Indicationibus Curativis.

Quo pacto hæcce Febris ſive ſimplex, ſive ſpuria, tollenda ſit, & quæ ſint Indicationes Curativæ in hoc Morbo, reſtat inquirendum. In genere unicè Indicatur Deletio Fermenti Venenati, quod Naturam ad certamen irritat atque provocat: Hoc enim ſublato, lucta febrilis ſponte ceſſat; Spiritus enim non ampliùs laceſſiti tonum naturalem illicò recuperant, atque maſſa Humorum ſponte quieſcit, indeque nulla paroxyſmorum revireſcentia expectanda eſt.

Ubi verò ſpiritus veneno graviori irritati, à niſu ſuo immodico in exploſionem adiguntur; aut humores inde colliquati è Glandulis immodicè excernuntur, plures, eæque, pro ratione ſymptomatum, admodum diverſæ Indicationes ſubminiſtrantur, quas Medicum apprime reſpicere oportet; Quippe ab his ſymptomatis, haud raro, vita Ægri in præſens diſcrimen adducitur, plus quàm à Veneno primario. Quo pacto hoc fieri debeat mox in Methodo curationis explicabimus.

Deletur Venenatum Fermentum, vel à naturali ſpirituum expanſione ſæpiùs repetitâ, donec ad extremam activitatis ſuæ Sphæram ſenſim perveniant; Vel Cortice Peruviano, aut altera (ſiqua ſit) Antidoto incunctanter exhibita, quæ, cùm ſpiritus adhuc vivaces ſint, quocunque Morbi tempore illicò Venenum ſubigere valet. Prior Methodus magis incerta eſt: Atque, Febre jam in Inflammatoriam vel colliquativam mutata, Æger incendio inteſtino, vel evacuatione immodica confectus haud raro perit: Jam à ſpirituum nimia depreſſione Febris, nullo non tempore, præſertim prope Criſim, in Malignam & funeſtam

facil-

facillimè transit; Medicus interea Naturæ tantum ancillatur, regimen universum ritè imperando, atque spiritus, ubi depressiores febrem in malignam transituram indicant, Vesicatoriis, Alexipharmacis, cæterisque id genus stimulantibus excitando; Aut Venæsectione, Enematis, Catharticis Benignis, Emulsionibus, Apozematis, Julapiis contemperantibus, fervorem ac Orgasmum eorundem minuendo, quoties æstum, ac Diathesin inflammatoriam moli humorum impertiant, unde dolores Spasmodici, & Rheumatici, & reliqua id genus dira symptomata non raro producuntur: Vel denique Opiatis spirituum motum compescendo, quoties Vomitio enormis, Diarrhœa, aut alia quævis excretio colliquativa inordinata ac symptomatica id requirat. Medicum hac Methodo utentem oportet esse cautum admodum, atque sagacem; nihilque temere aut officiose moliri, neque unam semper viam in febribus sanandis pertinaciter calcare; verum, pro ratione symptomatum varia, atque præsenti Febris genio, in unum vel alterum extremum tendentis, Methodum suam sæpiùs atque incunctanter, quoties opus fuerit, cum ratione mutare. Omnibus vero hisce Canonibus diligentissimè observatis, Eheu! quot à symptomatis ex improviso subortis, vel Ægrotantis ἰδιοσυγκρασίᾳ ante non percepta; hac methodo, Arte Medicinali ad Orcum demittuntur, quamquam fidei exercitatissimorum Medicorum commissi, qui sæpissimè Scyllam evitantes in Charybdim incidunt? Tanta est Ingeniorum acutissimorum hebetudo, atque in morbis indagandis vel tollendis vacillatio, tamque fallax & lubrica est rationalis Febres curandi Methodus! Utut verò hæc se habeant; in eorum gratiam, qui à modo febres curandi compendiario, ex præconcepta opinione, abhorrent, lubet primùm, pro virili, juxta nostram hypothesin, Methodum Curationis rationalem certam ac perspectam, multo usu mihi comprobatam delineare: Siquidem, licet hac ratione non cum æquali certitudine optatum eventum consequatur Medicus, nunquam tamen, in toto morbi curriculo, Empirici partes sustinere cogitur, vel dubitanter Artem suam exercere; Ratio enim docet quid agendum sit, utut scopum assequi sæpiùs non detur, atque mehercule animus noster haud parum oblectamenti capit (qualiscunque fuerit eventus) quoties conscii sumus nos rite, atque ad normam rationis, unoquoque morbi tempore, quod nostrum est, præstitisse, ἵν᾽ εἴπω ὅσον παρ᾽ ἡμῖν.

De Methodo curandi Febrem Continentem rationali.

Ut Methodus hæcce rationalis Febrem curandi clariùs innotescat, necessum duco, de variis hujus morbi stadiis, cùm Naturæ soli committitur, atque Phænomenis inde succrescentium diversâ indole aliquid præfari. Quamdiu spiritus veneno contaminati & depressi vigorem naturalem recuperare nisu quodam moliuntur, Augmentum morbi durat; atque interea omnia symptomata febrilia, Dolor scil. Lassitudo Ulcerosa, Ægritudo, Jactatio, Vigiliæ, Calor intensus, Sitis, Celeritas & Fortitudo Pulsûs, Tinctura & Contenta Urinæ, Ariditas oris, &c. juxta Naturæ leges, indies augentur; Paroxysmi magis protensi; Remissiones autem minus sensibiles observantur. Atque equidem hoc symptomatum incrementum rite expectandum & optandum est. Natura hoc Stadium non uno eodemque temporis spatio pernicit, verum quo minus venenum est, & spiritus vegetiores, eo citius percurrit, ante quintum scil. septimum vel nonum diem: quo gravius autem, & à veneno magis Deleterio persundentur spiritus, eo diutius hoc morbi Stadium (modo eventus salubris futurus sit) protrahitur, nimirum ad 11. vel 14. diem. Quamprimum spiritus ad activitatis suæ ἀκμὴν pervenient, ultra quam sese amplius expandere haud valent, illicò fit Status morbi, in quo usque ad Crisin instantem, Paroxysmi & Remissiones uno eodemque tenore fere ad amussim procedunt; Urina, Pulsus, & Lingua plane eodem modo se habent: eadem symptomata, idem symptomatum gradus fixus manet, præter Lassitudinem Ulcerosam, Cephalalgiam, cæterosque dolores, sive fixos, sive versatiles, qui lege Naturæ jam sensim declinare incipiunt, qualiscunque futurus sit eventus, Nisu enim spirituum sese expandere molientium jam sponte finito, Fibrillæ Membranarum, Musculorum, & Tendinum non diutius lacerantur, convelluntur aut distenduntur. Hoc etiam Stadium (sicut de priori dictum est) spatio temporis determinato, quasi cancellis circumscribere haud fas est, siquidem, pro ratione spirituum plus minus vigentium, atque Veneni primarii magis minusve Deleterii, citius vel serius finitur; Cum enim spiritus ad extremam expansionis suæ Sphæram exaltati, veneno longè superiores evadant, Status morbi adeò brevis & imperceptibilis redditur, ut, hypostasi laudabili prænuncia sese in Urinâ prodente, spiritus illico summe efferati, & hostem adorientes, Jactationem inquietam, varios dolores extemplo reviviscentes, oculorum scintillationem, Pruritum narium, tensionem Hypochondriorum summam producant, & perfectâ Crisi venenum eliminent. Luctâ, victoria jam parta, cessante, Calor sponte mitescit, & Lympha in præcedenti agone Colliquata, ubique per poros cutis excernitur, &, ductibus salivalibus à præternaturali constrictione liberatis, Os scatet saliva, sitis extinguitur, &, spiritibus haud amplius lacessitis, somnus placidus Ægrum invadit, Jactatio, Delirium (& siqua sint alia symptomata graviora) penitus remittunt, & febris finitur die septimo, nono, vel ad summum undecimo; Jamque declinationem sensibilem frustra expectamus, cum uno ictu Critico, & perfecto, bellum decernitur. Pari modo, ubi spiritus, in statu morbi, ad ultimum expansos Venenum sponte, vel ex mala Praxi, aut quocunque alio accidente longè superet; Status morbi quamcitissime, funeste terminatur, cum Pulsu scil. admodum debili & celeri, Urina pallida & tenui, Lingua nigra & arida, subito Virium collapsu, subsultu Tendinum, Comate, Vigiliis, Deliriis, cæterisque id genus Vacillantium & Enecatorum spirituum indiciis sociatus, Febre jam perpetim in malignam transeunte, idque non raro ante diem Morbi decimum, vel 12.

At, ubi parile eſt virium & Veneni Robur (quod ut plurimùm fit) & æquali propè Marte dimicatur, in æquilibrio res diu pendet; atque proinde Status Morbi diutius protrahitur ad 17. 25. diem & ultrà, de victoria intereaque ambigitur: Quo ſpatio, Febris media eſſe inter ζωὴν & θάνατον videtur. Quin etiam ipſa Criſis, quæ hoc Morbi Stadium à tergo ſequitur, fit æque tarda ac infida, non raro per dies 6. 8. 10. 11. protracta, quippe Natura non unâ dimicatione, verùm Prælio ſæpius inſtaurato, ſenſim & cum difficultate, victoriam jam reportat; Necnon Criſis, hoc modo feliciter cœpta, ſæpiſſimè ex improviſo interrumpitur, ac funeſtè terminatur. Lympha inſuper colliquata, non per unam portam confertim protruditur, verùm, pro diverſo veneni febrilis genio nunc hanc, nunc illam; nunc per Tranſpirationem inſenſibilem; nunc per Sudores paucos & periodicos; jam per Hæmorrhagiam ſæpiùs recurrentem, jam per Fluxum Alvi lentum & periodicum è Membranâ Inteſtinorum Glanduloſa deturbatur; præſertim verò, ubi venenum ſit de genere Mercurialium, Lympha, in tardâ hujuſmodi Criſi, ſæpiſſimè Glandulas ſalivales atque totam Membranam Os, œſophagum & ventriculum inveſtientem petit: Unde nova, eaque ſatis moleſta ſymptomata hoc Morbi Stadium, ab initio uſque ad finem comitantur: ſcil. Salivatio, eaque interdum adeò copioſa atque diutina, ut rivulus acris & venenatæ Lymphæ ad tres hebdomadas continuo ſcaturiat; Et Aphthæ Albæ, ſive ulcuſcula totam Membranam oris, Linguæ, œſophagi, & nonnunquam ventriculi Glanduloſam occupantia, ab acrimonia Lymphæ ex his partibus excretæ orta, quæ continuò ſuccreſcunt & revireſcunt, donec veneno, Criſi perfectâ, penitùs ſubacto, tota Maſſa deferbuerit: Denique ſingultus horrendus, iſque ferè perpetuus, atque cum præfocativâ ſtrangulatione conjunctus, quamdiu ſcil. in Ventriculum Lympha hæc Venenata excreta, hanc partem inflammet atque exulceret.

Ubi ſalubris & fida futura eſt Criſis hujuſmodi tarda, Febris ad Stadium ſuum ultimum, Declinationem ſcil. ſenſim pervenit, atque inde Remiſſiones redduntur longiores ac magis conſpicuæ, Paroxyſmi verò indies breviores & minùs atroces: donec Æger tandem prorſus ἀπύρετος evadat, vel ſaltem Febris Typum ſuum mutet, ac ſpeciem verè Intermittentis referat. Tunc omnia ſunt in vado, Pulſus magis conſtans ac vegetus fit, Urina rubedine ſatis tingitur, ac hypoſtaſin vel ſaltem Enæorema præcipitat: Aphthæ magis albæ, ac deciduæ, neque amplius ad revireſcendum aptæ ſunt, Vigiliæ, Deliria, ſitis unà cum reliquis id genus ſymptomatis indies decreſcunt.

Ubi verò è contrà, Febris jam fiat ferè continua, Urina ſenſim à rubrâ & turbatâ mutata, primùm hypoſtaſin levem, vel Enæorema oſtendat, dein verò in claram & pellucidam tranſeat, Pulſus magis celer, debilis ac vacillans fiat, Aphthæ nigreſcere incipiant & minùs inflammari, atque, deciduæ licet, iterùm repullulare; Lingua fiat tremula, arida vel ſcabroſa; ſalivatio derepente ſiſtatur, accedentibus ſubſultu Tendinum, Comate, Deliriis cæteriſque id genus Febris malignæ ſymptomatis: Procul omni dubio, venenum in ultimo agone, de ſpiritibus victoriam reportavit, atque, utut Natura languens Criſin moliatur, nullam tamen aſſequitur niſi infidam & imperfectam, quam Mors, brevi, exceptura eſt, ſi, aſſiduo Alexipharmacorum Veſicatoriorum cæterorumque malignitatis Remediorum uſu, id non poſſit evitari.

Idea hujuſce Febris, ex rei ipſius Naturâ, hoc modo ritè formatâ, facilè admodum quivis in Medicina mediocriter verſatus, veram atque genuinam eam curandi Methodum, ratiocinando aſſequi poteſt, & cæterorum Practicorum errores convellere.

Antequam igitur ulteriùs progrediamur, errores illorum, in Praxi admodum pernicioſos levi Cenſura perſtringere lubet, qui Humorum ac qualitatum evidentium doctrinæ fidem dantes, in Provinciam ipſius Naturæ verè Iatricam ſeſe audacter immittentes, atque propriæ ἰδίας δοξασίας, neſcio quas Methodos haſce Febres, ſine Antidoto aliqua, curandi, eaſque, pro ingeniorum ſuorum luxuriantium modulo, multiplices perperam excogitarunt, ad Phænomena ac Symptomata non vulgaria in humoribus orta duntaxat accommodatas, nec tam Naturæ Morborum medicatrici ſuppetias afferre, quàm ipſius vices agere glorioſè venditant: Siquidem hi *Galeni* Sectatores Calidum & ſiccum, frigido & humido regimine, lege contrariorum, ritè ſubigendum ducunt, neſcientes mehercule τὸ θεῖον, ſeu Venenatum illud Fermentum ſenſus noſtros longè ſuperans, quod *Hippocrates* aſſerit Morbis ineſſe, & Calorem illum ſiccum & febrilem, à luctâ ſpirituum adversùs venenum febrile ortum ſuum ducere; Quem, niſi fortè juſtos cancellos tranſgrediatur, & totius Machinæ ruinam & incendium minetur, Venæſectione profuſâ, Opiatis, Catharticis, vel Emulſionibus, Julapiis & Apozematis refrigerantibus officioſè minuere, durante Augmento, præſertim verò Morbi Statu, vel Criſi haud impunè licet, ne Febris inde, à nimiâ ſpirituum diſſipatione in malignam & funeſtam degeneret. Illi verò, neſcio cui Hypotheſi innixi, igne ignem extinguere moliuntur, dum paginam utramque in Curatione Febrium (cujuſcunque fuerint generis) non exceptis Inflammatoriis, Cardiacis, Alexipharmacis, atque Veſicatoriis indiſcriminatim adhibitis complent, ac ſi oleo flamma eſſet ſupprimenda; Unde Ægri incendio Inteſtino, atque Symptomatis inde ſuccreſcentibus, haud rarò confecti, miſerrimè pereunt, qui forſan, debito regimine imperato, abſque hâc officioſâ ſedulitate prorſùs evaſiſſent. Alii, cæteroquin eruditi, quippe Spagiricâ Doctrinâ imbuti, atque Chymiæ nimiùm dediti, nil præter Salem fixum, Acidum, Volatilem, Alcali, Sulphur, cæteraque id genus Chymica crepant, atque ex diverſis horum mixturis & effervescentiis in Sanguine factis, Univerſam Febrium rationem explicant, atque inde Curationem inſtituunt, Cùm equidem prædicta ſalia, &c. Formaliter Sanguinis maſſæ ineſſe, atque inibi varias hujuſmodi effervescentias excitare, quales exteriùs Arte fiunt, gratis admodum aſſerant; &, licet forſan aliquid analogum, in ſanguine etiam ſano-

sanorum semper reperiatur; Verùm, ubi hæc Principia justum modum excedant, indeque morboso condimento massam imbuunt, Spiritus Venenati omnino in causa sunt. Unde *Sisyphi* Saxum volvere mihi videntur, quotquot hisce Principiis innixi, posthabito Veneno in spiritibus delitescente, Humores alterare solummodò moliuntur, atque methodum febrifugam inde constare. Sæpissimè etiam Pharmacopœi, Chirurgi aliique nonnulli indocti, qui in messem alienam falcem audacter intrudentes, atque Artem Medicinalem modo Empirico exercentes, quique Febres quascunque sine delectu, eodem planè modo, curare satagunt, non raro in primo Curationis limine, sive negligentiâ, sive officiosâ sedulitate, Febres hasce reâpse Benignas, Pharmacis Emeticis, Catharticis, Venæsectionibus, præsertim autem Opiatis (quæ ad subitaneam symptomatum molestorum relevationem, & opinionem vulgi inde captandam profusè perperam exhibent) depressis spiritibus, in Malignas citissimè immutant. (Quod ex subsultu Tendinum, cæterisque id genus indiciis immediatè consequentibus liquidissimè constat:) Aut, ex æque intempestivo ac exuberanti Cardiacorum, Alexipharmacorum, Vesicatoriorumque usu, spiritus nimium incitant, & has Febres in inflammatorias aut colliquativas adigunt. Neque mehercule! Medicus Exercitatissimus, serius advocatus (ut solet) hos Empiricorum errores facilè corrigere potest, quorum pœnas Æger vitæ suæ, Medicus verò famæ dispendio tandem luere solet. Utut enim, pro ratione spirituum justo plus minus expansorum, in Curatione Febres ἀνωμάλ., præsertim Spuriæ, locum nonnunquam habeant Emetica, Cathartica, Venæsectiones exq; repetitæ, Opiata, Emulsiones, Apozemata, & Julapia attemperantia, vel equidem Alexipharmaca, Salia Volatilia & Vesicatoria, non tamen, nisi ratione symptomatum vehementiorum, unde spiritus multùm & diù lacessuntur, in Naturæ Medicantis auxilium ea ministrari oportet: Rarò enim aliquid hujusmodi officiose committitur & impunè. Methodum autem certam febrifugam & constantem, his principiis innitentem instituere, sive hanc, sive illam, planè delirare est; Siquidem methodus febrifuga rationalis universa duobus articulis comprehenditur; scil. Ut imperetur regimen justum, & ut Natura variis Methodis refocilletur, prout opus fuerit; Natura nimirum Medici partes hic sustinet, Medicus ipse duntaxat ancillatur.

Quod ad Regimen spectat, Oportet Ægrotantem stragulis moderatis coopertum, in loco tenebricoso, in lecto sese continere, inibique, sine Amicorum Colloquiis, vel Interpellationibus, somnum, quantum potest, captare; Siquidem ab erecto corporis situ, multò magis à motu & exercitiis, à stragulis multis ad Sudores eliciendos perperam impositis, ab Aere luculento, & adstantium confabulationibus, spiritus ultrò sese expandere molientes, cum Ægrotantis damno evidenti, & lacessentis alicujus symptomatis superinductione, plus debito irritati facillimè excandescunt.

Victus, licet ad spiritus refocillandos, sæpiùs ministrari oporteat; modoquoque tamen Pastu sit parcus admodum, isque tenuissimus, maximè præsente exacerbatione, atque durante febris augmento; Veluti Avenacea, Panatellæ, Hordeacea, Liquor Possteticus Salviâ alteratus, Cerevisia tenuis pane tosto calefacta, Ala maciata, Ptisana, &c. Ne Fermentum ventriculi Veneno priùs pessùndatum, ab Alimenti copia, & sarcina Chyli crudi ac indigesti jam prorsus obruatur, atque Æger Nauseâ & Vomitione inde provenientibus, simul ac Veneno Febrili conflictetur. In statu Morbi, præsertim prope Crisin, plurimùm confectis Victus manu liberaliori, atque quadantenùs lautior, uti Jusculum Pulli, Vinum Lymphatum, vel ipsum Merum concedi potest, ne, in ultimo agone, spiritus priùs confracti & dissipati, præ languore, prorsus succumbant. Atque equidem Regimine, à primo morbi insultu, hoc modo imperato, quamplurimas Febres Benigniores ab ipsâ Naturâ curatas, plures novi sine Remedio quocunque Officinali, multo magis absque apparatu Medicaminum pomposo, quod cæteros etiam Exercitatos Medicos vix puto latere; E contra verò ab officiosa, repetita & profusa Venæsectione, à Julapiis, Apozematis, & Emulsionibus refrigerantibus, præsertim verò ab Emeticis, Catharticis & Opiatis perperam exhibitis, Febres hasce mitiores jugiter in Malignas degenerasse, & à Cardiacis, Alexipharmacis & Vesicatoriis officiose ministratis, eas in Inflammatorias perpetim mutatas sæpiùs deprehendi.

Quandoquidem autem a mole Fæcum in Intestinis congesta, Calor præternaturalis frustrà augetur, explosio flatuum præpeditur, & Ægrotans inde molesta tentatione afficitur, In hoc statu, Alvus adstricta, singulis vel alternis diebus lubricetur Enemate e Lacte Saccharato, Floribus Chamæmeli alterato.

Vel ℞. Decoct. Emollient. ℥x. Sacchar. rubr. Mell. Mercurial. ana ℥ij. M. F. Enema. Ubi Alvus admodum difficulter sese reddit; insuper addi potest Electuar. Lenitiv. Diacath. vel Cassiæ ℥ß. & ad Fæcum induratarum lubricationem, Ol. Oliv. Violac. Amygd. d. ℥j. si opus fuerit. In alvo laxiori, Ubi fluxus nimius ab Enemate insecuturus ritè metuatur, sufficit Glans ex Spec. Hier. Picr. ℈ß. Alumin. Mell. ana p. æq. in debitam consistentiam concoctis, confectus, qui oleo priùs illitus, hora opportuna, durante scil. Remissione, intrudatur. Imò, ubi, ob constipationem Alvi insolitam, Fæces neque Glande intruso, nec Enemate educi queant, Decoctum Amarum cum Dup. Sen. extra tempus Paroxysmi propinare licet.

Quoties vero Fluxus Alvi, præsertim torminosus supervenerit, qui non rarò à primo Morbi insultu invadit symptomaticè, & cum maximo Ægrotantis damno (Spiritibus enim inde multùm dissipatis, & à justa expansione præpeditis, Febris facilè in Malignam degenerat) necessaria est abstinentia omnimoda à Cerevisia, Alla cruda vel cocta, imò liquore Possetico, vel alio quocunque Floribus Cerevisiæ fermentato, qui colliquativam hanc Diarrhœam, præ omnibus aliis, vi peculiari promovere solent; Illorum verò loco, ad sitim moderandam, propinetur Tinctura Rosarum Sacharo albiss. gratè edulcorat. Vinum Claretum multa aqua dilu-

dilutum, præ reliquis autem Decoctum Album, copiose, & ad libitum, calidiusculè verò hauriendum, quod non tantum ad humorum fervorem compescendum, & sitim minuendam grate conducit, at insuper ex præpotenti Alcali C.C.C. quo saturatur, acorem lymphæ stimulantem plurimum obtundit. In eundem usum Testacea omnia, & Alcalizata hic locum sibi vendicant, quæ (modò largâ dosi & sæpiús repetita exhibeantur) Acrimoniam tundendo, opiati partes felicissimè sustinent; Atque Tormina simul ac alvi fluxum, sine ullo Ægrotantis damno, sistunt. Quo Arcano palam facto clariss. noster collega D. D. Harris, pro Candore suo, in libro nuper edito de morbis infantum acutis facultatem nostram adauxit. Quo nomine gratias illi jam lubens refero. Ex gr.

℞ Ocul. Cancr. præparat. pulv. è Chel. cancror. simp. comp. coral. rub. præparat. ana ℈j. Margarit. præparat. ℈ij. M. pro Chartulis quatuor quarum unam capiat sexta quaque hora, una cum Cochlear. . vel 6. Julap. sequent. de quo etiam bibat ad libitum.

℞ Aqu. Lact. Alexiter. ℥viij Aqu. Cinnam. Hordeat. Epidem ana ℥ij. syrup. caryoph. ʒjß. M. F. Julap. Sin hoc modo fluxus alvi non sistatur, ad ipsa Opiata confugiendum est, quæ tamen parca manu, & repetitis vicibus ministrari debent, atque cum Alexipharmacis & *Alkalisatis*, quæ simul spirituum expansionem sustinent ac promovent, commixta; Nè, spiritibus inde obrutis, febris jugiter in Malignam transeat. Ex. gr.

℞ Theriac. Androm. pulv. è Chel. cancror. comp. ana ℈ß. Coral. rub. præparat. gr. 15. syrup. Caryoph. q. s. M. F. Bolus, illico sumendus, & sexta quaque hora (si opus fuerit) repetendus, superbibendo post singulos Bolos Coch. 4. vel 5. Julap. sequentis, de quo etiam ad spiritus refocillandos Æger bibat ad libitum.

℞ Aqu. Meliss. Ceras. nigr. ana ℥iv. Aqu. cinnam. Hord. Epidem. ana ℥ij. Syrup. Caryoph. ʒx. M. F. Julap. Nec non (modò fluxus præsertim verò Tormina adhuc urgeant) nocturno bolo addantur laudan. liq. Helm. gut. 12. vel laudan. Lond. gr. j. insuper Enema sequens ad Excretricem intestinorum facultatem sopiendam, & tonum eorundem confirmandum, semel in die injiciatur.

℞ Lactis Chalybeat. Flor. Ros. rub. saturat. ℥vj. Diascord. vel Theriac. Androm. ʒß. M. & Cola pro usu.

Cùm à crapula, vel alimento aliquo ἀκαταλλήλῳ febris ortum suum duxerit, unde ventriculus sarcina Chyli crudi, & inani vomitione jugiter lacessitur, curatio à leni vomitorio ritè auspicanda est v. g. Liquore Possetico, foliis Card. Benedict. alterato copiosè ingesto, addendo inter vomendum (modò opus fuerit) bis, terve ʒß. Salis Vitrioli, vel Oxymel. Scyllitic. Cochleare unum vel alterum solut. in Haustu liquoris. Religiosè autem ab Emeticis, Antimonialibus cæterisque ejusmodi violentioribus abstinendum est, ne in hac Crasi humorum venenata evacuatio nimia inde excitetur, unde, spiritibus jam multùm dissipatis & oppressis, febris in Malignæ speciem facilè degenerare potest. Ubi verò Venenum febrile sit de genere Emeticorum, sponte petit ventriculum, atque copiosè humores colliquatos inibi excernit, unde adeò enormes & continuatæ vomitiones Biliosæ & diversicolores excitantur, ut Ægrotans vix quicquam vel medicamenti vel alimenti retinere valeat; Hanc evacuationem, quippe symptomaticam, vel minimo quidem emetico promovere haud fas est. Verùm potiùs Aqua pulli, loco cerevisiæ copiose propinanda, venenatam & lacessentem humorum acrimoniam demulceri convenit, atque Remediis appropriatis, quæ etiam quadantenus febrifuga sint, tonum ventriculi, jam nimium laxatum firmari. Ex. gr.

℞. Succ. Limon. ℥vj Salis Absinth. ℈iß. M. Sumat. Cochl. ij. singulis horis. Delicatulis, Cochl. 5. vel 6. julap. sequentis singulis vel alternis horis propinentur.

℞. Aqu. Menth. Cinnam. Hord. ana ℥iij. Aqu. Stephan. ℥j. Sal. Absinth. ℈ij. Syrup. Limon. ℥jß. M. F. ... ad compescendum hunc ventriculi spasmodicum motum, ut saltem aliquam partem Remediorum & Alimentorum retinere valeat, laud. liquid gutt. 12. (modò Æger Laudanum cum ἰσοφορίᾳ toleret atque eidem jam assueverit) in Haustulo julapii convenientis, sexta quaque hora concedatur, & Regio ventriculi Sacculis Aromaticis in Vino Clareto & Aqua ferrata coctis, & calidè expressis, bis in die foveatur.

Sin dolor Capitis, Lumborum vel Artuum prægrandis, a primo morbi insultu, vel durante ejus augmento, Ægrotantem plus solito affligat, & simul adsint Iactatio corporis, & Vigiliæ pertinaces, & à nimio spirituum in seipsis expandendis nisu, febris geminum inflammatorium ac Rheumaticum quadantenus sortiri videatur; apprimè convenit (modo cætera id ferant) in ipso exacerbationis articulo, post rejectionem Enematis (si hoc indicetur) venam tundi, atque sanguinem ad ℥viij. 10. 12. pro gradu doloris, reliquorumque symptomatum exigentia, & præsenti Plethorico, vel Athletico Ægrotantis statu, è vena Jugulari, vel Brachii lateris maximè effecti detrahi, ut hæc symptomata vehementia diminuantur Quinetiam, durante morbi augmento, Venæsectionem, in subsequentibus Paroxysmis, iterum, iterumque celebrandam esse nonnunquam eadem ratio suadet; Cautè tamen admodùm, atque, non sine urgenti necessitate, operatio hæc primum instituenda, multò minùs iterùm repetenda est; unde scil. non febris curatio, vel Symptomatum sublatio, sed eorum tantum sublevatio exspectetur: Nullatenus verò in statu, aut prope morbi Crisin, nisi, ob Symptomatum excessum, Vitalis indicatio id necessarium fecerit, Siquidem à detractione sanguinis officiosa, vel debito sæpiùs celebrata, præsertim prope Morbi Crisin, haud raro vis spirituum Elastica adeò præpeditur, ut, febre inde in Malignam transeunte, spiritus in posterum plane succumbant, neque ampliùs debito modo se expandere valeant, & Ægrotans vigiliis, Deliriis, tendinum subsultibus, &c. inde consequentibus confectus, cum magno Artis nostræ opprobrio, potius occidi, quam sponte mori videatur. Eheu! quam sæpe Medici temeritatis pœnas luit misellus Æger? Quam circumspectè autem, & quanta cum animi applicatione opor-

tet medicum sagacem, pulsu prius diligentissime explorato, cæterisque Ægrotantis circumstantiis serio pensitatis, hanc sui muneris partem obire, cum Ægri vita vel mors sæpenumero à cuspide lanceolæ pendeat. Officiosè, temere atque evidenti necessitate venam jam tundere, ac prodigum purpurei liquoris jacturam facere, quid aliud est nisi in Corio humano ludere, atque lanionis partes agere? venæsectione autem hoc modo peracta, æquum est, toties quoties, ope Cardiacorum & Alexipharmacorum Elasticitati justæ spirituum sustentandæ prospicere, ne delitescens venenum, data hac occasione in eos grassetur. Tantillum etiam Opiati ad demulcendos spiritus, & sudores eliciendos adjicere jam licet, modo sequenti.

℞. Theriac. Androm. pulv. è Chel. canc. comp. vel Goan. ana ℈ß. syrup. Caryoph. q. s. M. F. bolus mollis hora somni, post venæsectionem, deglutiendus, superbibend. Cochl. 4. vel 5. julap. sequentis de quo bibat Æger ad libitum.

℞. Aqu. meliss. ceras. nigr. ana ℥iv. Aqu. epidem ℥ij. syrup. caryoph. ʒx. M. F. julap. vel.

℞. Aqu. cardu. Bened. lactis alexiter. ana ℥iv. cinnam. hord. ℥iij. pæon. comp. epidem. ana ℥ij. Margar. præparat. ℈jß. Sacchar. Alb. ʒvj. M. F. Julap. de quo bibat cochl. 5. vel 6. (agitata phiala) tertia vel quarta quaque hora.

Si ob genium venemi admodum lacessentem & stimulantem, spiritus adhuc multo robore pollentes, a nisu, quo sese expandere moliuntur, in motus adeo efferos adigantur, ut partes aliquas, præsertim præcordia, reliquasque vicinas respirationi inservientes, tempore exacerbationis, spasmis horrendis torqueri ac convelli contingat. Extremis jam præ atroci dolore frigentibus, atque pulsuum vibratione depressa, adeo ut vita Ægrotantis in præsens discrimen inde adduci videatur: Necesse est, in ipsa exacerbatione, ad nisum hunc spirituum insolitum minuendum, ut non tantum vena tundatur, & sanguis liberali manu, toties quoties, detrahatur, verum etiam, ut copioso ac repetito laudani usu, efferus hic spirituum motus compescatur. Ex. gr. Tertia vel quarta quaque hora (quamdiu opus fuerit) exhibeantur guttæ 15. vel 20. laudan. liqu. Helmont. in Haustu julapii Antispasmodici sequentis.

℞. Aqu. Flor. Chamæmel. card. Benedict. Rut. ana ℥iij. Aqu. Pæon. bryon. comp. ana ℥jß. tinctur. castor. ℈j spirit. Sal armon. ℈ß. syrup. pæon. comp. ℥jß. M. F. julap. Spasmis autem hoc modo solutis; bolum Alexipharmacum antè præscriptum, vel quodcunque aliud viribus iisdem præditum, ad expansionem spirituum renovandam exhiberi convenit; ut illi Opiatis prius irretiti liberentur atque paroxysmus sudoribus, more solito, finiatur; ne febris, à nimia & diutina spirituum depressione (exulante omni Remissione & Exacerbatione) in continuam & malignam degeneret.

Ubi autem (ut in febre ardente) sanguis æstro spirituum flagrantium percitus atque agitatus, plus justo ebulliat, & ab Incendio, magis quam à veneno febrili vita Ægrotantis in discrimen duci videatur; Præter venæsectionem liberalem & repetitam (quæ jam apprime necessaria est) nimius Massæ fervor & Ebullitio copiosum ac frequentem usum julapiorum, apozematum, emulsionum, cæterorumque id genus attemperantium postulat. Ex. gr.

℞. C.C. ℥j. Crustæ panis alb. ℥iij. Macis ℈j. Sacchar. albiss. ℥jß. Coq. leniter in aqu. F. ℔iv. ad ij. liquorem absque expressione colatum bibat Æger copiose ad libitum. Vel.

℞. Sem. melon. pepon. ana ʒij. Sem. papav. alb. ℥ß. Amygd. d. decorticat. n. vij. His sensim attund. in mortario Marmor. continuo agitando, aq. Hord. ℔jß. F. emulsio s. a. Cui add. aqu. Ros. rub. ℥ij. Sacchar. alb. ℥jß. bibat Æger Haustum prælargum subtepide, saltem tertia vel quarta quaque hora.

Vel, ℞. Rad Scorzon. Hispan. ℥ij. Rasur. C.C. Ebor. ana ʒß. Fol. lujul. salv. ana Mj flor. borag. bugloss. ana Mß. Uvar. corinthiac ℥iij. coq. in aqu. F. vel Hord. purificat. q. s. ad ℔ij. sub finem Ebullitionis addendo Glycyrriz. Hisp. n. ℥ß. Colaturæ albumi ovi clarificat. add. aqu. Theriacal. Stil. ℥ij. Sacchar. cant alb. ℥iß. Vel syrup. ex Acetos. citr. violac. ana ℥iß. M. F. Apozema, cujus cap. ℥iv. calidiuscule tertia quaque hora, vel sæpius ad libitum.

Vel ℞. Aqu. lactis alexiter. ℥viij. aqu. cord. frig. Saxon. cinnam. Hord. ana ℥iij. Marg. præparat. ℈ij. Sacchar. alb. ʒvj. M. F. Julap. de quo bibat Æger cochl. 7. vel 8. (agitata phiala) ad libitum. Apprime autem cavendum est, ne, ex nimia attemperatione, spiritus elasticitate sua plus justo orbentur, & ansa præbeatur venenati fermenti augmento, unde febris ardens inopinato in malignam mutetur. Quocirca, si ex intumescentia aut Angustiis Hypochondriorum, vel quocunque ejusmodi criterio, fas sit hunc eventum suspicari, Medicus vel ab idgenus attemperantibus prorsus abstineat, vel eorum usum parciorem imperet, & Jul. pro Perlato, aqu. Epidem. ℥ij. adjiciat; Apozemati vero sub finem coctionis, Vini Albi vel Rhenan. ℔ß. Et Emulsioni aqu. cinnam. Hord ℥iij. vel 4. Insuper, saltem singulis noctibus, Bolum sequentem ministret.

℞. Theriac. Androm. pulv. Goan. vel è chel. cancr. comp. ana ℈ß syrup. caryoph. q. s. M. F. Bolus mollis. Post singulos Bolos superbibat Æger cochl. 5. vel 6. Julapii sequentis, atque etiam inter singulos Apozematis vel emulsionis Haustus, aut sæpius ad libitum.

℞. Aqu. Meliss. Ceras. nigr. ana ℥iv. aqu. Puleg Epidem. Pæon. comp. ana ℥j. syrup caryoph. ℥iß. M. F. Iulap.

Vel, ℞. Aqu. card. benedict. ceras. nigr. ana ℥iv. Epidem. ℥ij. pulv. è. chel. cancr. comp. Lap Contr. yerv. ana ℈j. Sacchar. alb. ʒvi M. F. Iulap. sumat exinde Æger cochl. 5. vel 6. (agitata phiala) quarta quaque hora.

Denique, ubi ex Elasticitate spirituum à vi Veneni sponte sua, vel aliquo accidente aucti, multum depressa, febris συνεχὴς. Exacerbationibus & Remissionibus exulare jam incipientibus, recta via tendit ad συνεχὴς, Methodus medendi prius tradita, pro gradu mutationis, plus minus alteranda est, donec ab usu repetito Alexipharmacorum Alcalium, Salium volatilium, vesicatoriorum, cæterorumque, curationis utramque paginam in febre maligna complentium, spirituum expansio iterum instauretur, idque incunctanter & sine mora, priusquam spiritus, vi veneni intensioris, in statum sphacelatum

latum (quod quam citissimè fieri solet) adigantur; Tunc enim de vita Ægrotantis pene conclamatum est; Quippe totum negotium extra artis nostræ Sphæram ponitur, ubi linguæ nigrities, tenuitas & pallor Urinæ, mentis vacillatio, subsultus tendinum, cæteraque id genus funesta symptomata sensim succrescentia hanc spirituum ἀταξίαν palam prodant. Atque ob hanc causam necesse est, ut medicus sæpiùs in die Ægrotantem invisat, præsertim statu morbi durante, & crisi; Et unoquoque congressu, summa cum animi applicatione pulsum patientis exploret, varias Urinæ alterationes serio pensitet, atque Adstantium relationes animadvertat, ut naturæ, pro gradu languoris, tempestive succurri queat; Hoc etenim in casu, si unquam alias, quod citò fit, bis fit.

Ubi a debilitate pulsus primum animadversa, paroxysmorum protensione, & remissionum incertitudine ac brevitate hanc febris degenerationem suspicari liceat, ne prorsus corruant spiritus, Alcalia, quotquot sunt, in auxilium adsciscantur, quæ, licet nullo calore sensibili prædita sunt, ex conflictu tamen, quem cum particulis acidis in ventriculo & sanguine delitescentibus instituunt, effervescentiam in massa recens excitant, atque inde spirituum expansionem resuscitant ac promovent. Ex. gr. infantibus sæpius propinentur cochl. iij. vel iv. julapii speciebus Alcalisatis saturati, quod commate priori jamjam descripsimus, adultis autem hujusmodi Testaceorum alcalium dosis largior exhibeatur, & quarta quaque hora repetatur. Ex. gr..

℞. Pulv. è chel. canc. comp. vel pulv. Goan. ʒß. sumat Æger e cochl. julap. sequentis superbibendo 4. vel 5. repetatque quarta vel sexta quaque hora.

℞. Aqu. meliss. ceras. nigr. scord. comp. ana ℥iij. aqu. epidem. pæon. comp. syrup. caryoph. ℥iß. confect. Alkerm. ʒiß. M. F. julap. de quo bibat ad libitum

Vel, ℞. Ocul. cancr. præparat. pulv. è chel. canc. comp. ana ʒiß. L.p. Contrayerv. ʒj. coral. rub. præparat. ʒß. M. pro chartulis sex, quarum unam capiat sexta quaque hora ut prius.

Vel, ℞. Coral. rub. præparat. ʒij. Margar. præparat. spec. confect. de Hyacinth. ana ʒiß. bezoar. Oriental. ʒj. M. pro chartulis sex vel octo, sumendis ut antea. In eundem usum julap. Perlatum admodum gratum more sequenti parari potest, sumendum ad libitū (agitata phiala)

℞. Aqu. lact. Alexiter. cardu. benedict. cinnam. Hord. ana ℥iv. aqu. epidem. pæon. comp. ana ℥iß. margar. præparat. ʒij Sacchar. alb. ℥j. M. F. Julap. Post singulas autem hujusmodi doses, & Julapii Perlati singulos Haustus, Æger os & fauces gargarisando colluat lotione aliqua abstersiva, vel saltem cerevisia tenui, ne ex adhæsione pulveris ad partes oris exsiccatas sitis augeatur, atque rigiditas ingrata ac molesta partibus deglutioni inservientibus superveniat.

Vesicatoria plurimum in hunc usum conducunt; non ob copiam lymphæ quam eliciunt, quæ non magis morbosa mihi videtur, quàm urina, & reliqua colluvies serosa insensibili transpiratione aut sudoribus per poros cutis continuo excreta; Verum ideo præsertim quod partes subjectas corrodant ac inflamment, atque consequenter diathesin inflammatoriam massæ humorum impertiant; Spiritus autem ab hac inflammatione artificiali non possunt non pro tempore expandi & excitari, indeque à vacillatione immunes, robore iis arte conciliato, conservari; Adeo ut deliria, subsultus tendinum, reliquaque ejusmodi symptomata antevertantur, & jam suborta certius curentur, quam a quocunque alio Remedio intus vel extra adhibito. Ex quo constat magnum hoc Remedium perperam a vulgo medicorum in quibuscunque febribus indiscriminatim adhiberi, siquidem in inflammatoriis, nisi cum suapte sponte in malignas degeneraturæ sint, aut à profusis venæsectionibus præcedentibus, vel aliis evacuationibus nimiis, vel saltem usu laudani immodico spiritus profligati imbelles reddantur; plurimum nocent ac, flammam flammæ adjiciendo, curationi officiunt. Neque equidem in quacunque febre, præter κυρίως malignam, aut quæ huc tendit, ubi a veneno, plus quam ab incendio Ægrotans in discrimine versatur, reapse indicantur. Neque in malignis ipsis, ad medici arbitrium, absque evidenti necessitate, fas est Ægrum imbellem ac confectum denuo iterum Epispasticorum tortura lancinari, verùm pro exigentia naturæ, & spirituum majori, vel minori vacillatione, eorum applicatio primum imperanda est; Medicus autem eorum numerum definiat,& magnitudinem,&,durante cursu morbi,recentem eorum applicationem ad partes quascunque opportunas imperet V. G. ad Nucham, brachia interna, carpos supra pulsus, pone aures, ad interna femora & denique (si opus fuerit) ad Tibias internas: Ad partes autem a corde remotas,ac dependentes, ultimo loco, nec absque evidenti necessitate vesicatoria adhibere soleo; sicuti enim serius, ac cum minori certitudine Epispastica in hisce partibus, à fonte vitæ longius distantibus scopum suum assequuntur; Ita, in hisce artubus dependentibus, haud rarò, à venenato humore trajecto, Ulcera maligna ac curatu admodum difficilia, & ipsæ gangrænæ, præsertim in senioribus, oriuntur, unde misellus ægrotans, a medico manumissus in Chirurgorum ditionem redigitur, quod gloriam victoriæ arte medicinali prius partæ haud parum obscurat.

In eundem finem etiam Suppedanea acria & stimulantia, vel Spiritus foventia ac instaurantia, ad plantas pedum, vel ad pedes totos applicari convenit; Siquidem hæc cutis pars, præ cæteris, quippe ex filamentis nervorum extremis conflata, sensu pollet egregio, unde ad fibrillas cæterarum membranarum & musculorum, & exinde ad nervos ipsos, & tandem, continuitate quadam, ad Cerebrum, per hos poros cutaneos particulæ activæ facillimè trajiciuntur. Unde Spiritus vel stimulati, vel confortati sese recolligunt, ac demum expandunt, indeque, cum majori robore ac constantia, in partes subjectas influunt. Horum formulas mihi familiares hic loci adjicere non pigebit. Ex. gr. Ubi à Comatoso affectu Spiritus ad gradum ναρκώσεως seu stuporis deprimuntur, sequentia applicentur ad plantas pedum.

℞. Empl. Cephalic. cum dup. Euphorb. Gal-

Galban. ana q. s. Ol. Succin. gutt. 4. M. & extend. super alutam. F. Suppedanea duo.

Vel, ℞. Fol. Rut. Mij. Rad. recent. Tormentil. Aristoloch. Long. ana ℥ß. Fæcul. Bryon. alb. ℥ iß. Sapon. nigr. q. s. M. & contund. in mortario, F. Cataplasma quo toti pedes calide involvantur, Renovando applicationem semel vel bis in die, quoties scil. ob calorem partis, massa siccescere incipiat.

Vel, ℞. Fol. Rut. Chelidon. Maj. ana Mj. Rad. Raph. rustic. Contus. ℥ ij. Carnem. Halec. muriat. num. 1. Sapon. nig. Salis Marin. ana ℥ß. N. M. scissi. num. 1. Ferment. acris. Acet. acerrim. ana q. s. Contund. & F. Cataplasma quo toti pedes calide involvantur.

Ubi vero, non tàm extincti & dissipati, quam agitati & explosivi fuerint spiritus, unde ab æstu, quo perciti ac irritati sunt, tota Machina spasmis variis hinc inde versatilibus torquetur ac convellitur (quod Phreneticis post pertinaces Vigilias accidere solet) Partes Animalium vivas, cæteraque ejusmodi, quæ, particulas congeneres ac amicas potius quam acuantes aut irritantes communicando, spiritus demulcere atque refocillare queant, ad nasce partes applicanda censeo; Ex quibus somnum placidum febricitantibus, post pertinaces Vigilias, Spasmos, ac Deliria sæpissime conciliatum memini. Vegetus autem Pullorum Columbinorum calor Medicos suasit, quasi uno consensu, eos in hunc finem cæteris omnibus Animalibus anteponere: Utut sint, qui ex applicatione Offæ bovinæ calefactæ, aceto irroratæ, ac demum Pulvere N. M. aspersæ eundem scopum sese sæpius assecutos esse gloriantur. Procul omni dubio, cerebrum etiam vires Anodynas Pulmonum Agninorum, Vervecinorum vel Vitulinorum recens Extractorum, atque, dum adhuc naturaliter calent, ad plantas pedum applicatorum multo faciliùs ac commodiùs, atque cum minore frigoris inde exteriùs suscipiendi periculo percipit, quam cùm ex jussu Medicorum solenni (quod fieri solet) Capiti cum molestiá prius raso imponantur. Omnia autem hujusmodi sive Animalia, sive Animalium partes, sicuti naturali calore prædita ritè applicanda sunt, ita sæpius scil. sexta vel octava quaque hora renovari postulant, ne ex putrefactione contracta spiritibus animalibus potius officiant quàm prosint: Ex. gr. Applicentur ad plantas pedum Pulli duo Columbini recens mactati, atque per spinam scissi, amputatis prius Capite, Alis & cruribus, & renoventur octava quaque hora: Vel toti pedes involvantur calidis Pulmonibus Agni, Vituli, aut Vervecis recens mactati, Renovando applicationem saltem ter in die. Vel Offæ duæ Bovinæ recentes ad plantas pedum alligentur bis terve in die. Cataplasma etiam è Theriacâ Londinensi recens confectâ, cum pannis lineis duplicatis totis pedibus superinductum in hunc usum, scil. ad irritatos spiritus compescendos atque demulcendos plurimum confert.

Sin ab hisce tam intus quam exterius exhibitis, spirituum expansio, atque justæ in Massâ flammæ exsuscitatio illico non promoveatur, nè, à spiritibus penitus obrutis, atque inde quadam νεκρώσει affectis, Febris continua prorsus in Malignam, Pestilentialem ac funestam mutetur, Spirituum Elasticitatem, Alimentis & Medicamentis generoso calore imbutis, Alexipharmacis dictis, veluti Vino generoso, Spir. C. C. Diascord. Mithridat. Theriac. Androm. cæterisque id genus confectionibus, quin & ipsa radice Serpentariæ Virginianæ, excitare necesse est. Siquidem jam non ab incendio, sed a Veneno Deleterio & Sphacelante metuendum est. Ex. gr. Concedatur Ægro sæpiùs jusculum Pulli, vel Vinum generosum, idque Spir. C. C. saturatum: Alexipharmaca etiam bis, ter, quaterve in die cum Alcalisatis commista. Ex. gr.

℞. Theriac. Androm. Mithridat. vel Diasc. ʒß. ℈ ij. Pulv. e Chel. Cancr. comp. ʒß. Syrup. Caryoph. q. s. M. F. Bolus mollis hora somni unà cum Haustu Julapii exhibendus atque mane sequenti repetendus, vel sæpiùs scil. octava vel sexta quaque hora, prout gradus Veneni Deleterius atque Sphacelatio Spirituum requirat. Imò, ubi linguæ nigrities, subsultus Tendinum cæteraque præsentis Spirituum Sphacelationis indicia exigant, gr. 8. 10. 12. Radic. Serpentar. Virgin. vel Electuarii de Ovo ad singulos Bolos adjiciantur; Quo pacto plurimos ab ipsius Orci faucibus liberatos memini. Phlogôsi autem spirituum ac sanguinis hoc ritu restitutá, ne incendium funestum inde suboriatur, prorsùs ab hujusmodi calidiorum usu tempestivè abstinere oportet, aut saltem eorum dosis minuenda, & sæpiùs repetenda est. De hisce autem sermonem fusius habituri sumus in quintá Puretologiæ nostræ Exercitatione, ubi ex professo de febribus continuis malignis & pestilentialibus tractaturi sumus.

Crisi Febris peractâ (quocunque modo eam fieri contigerit) Opiata, utut sub initium, in Statu, aut instante Crisi, noxia esse, atque lethifera (ubi nullum vehemens symptoma eorum usum indicat) sæpissimè observentur, quia Elasticitatem Spirituum justam ac debitam præpediunt, haud raro, admodum proficua sunt, & symptomata quædam molesta, Tussim scil. Diarrhœam & Vigilias immodicas compescunt. Imò, ab Haustu sequenti, vel alio congenere Ægrotantem priùs hisce symptomatis plurimùm lacessitum atque confectum, spatio unius noctis, mirum in modum restitutum sæpiùs novi.

℞. Aq. Paralys. ceras. nig. ana ℥ iß. Aq. Epidem. ʒ iij. Syrup. de Mecon. ʒ vi. ℥j M. F. Haustus.

Denique, quamprimum a perfectâ Febris judicatione vires Ægrotantis & Appetitus resarciri incipiant, apprimè necessarium est saburram humorum effœtorum in præcedentibus agonibus colliquatorum, atque jam in habitu corporis delitescentium Catharticis repetitis, primùm lenioribus, deinde acrioribus per alvum subducere atque deturbare, ne ex iis diutiùs in habitu corporis congestis Cachexia suboriatur, quæ Tumores Artuum œdematosos, Scorbuticam vel Hypochondriacam affectionem, aut graviorem aliquem Morbum Chronicum (ut sæpe fit) producat, & misellus Æger novo morbo mulctatus, potiùs quàm sanatus videatur. Formulas mihi usu comprobatas adjicere lubet.

℞. Fol. Senn. optim. ʒ ij. Cassiæ cum cannis contract. ℥ß. ʒ vi. Semin. Anis. Coriand. præp. Cinnam. acut. ana ℈ß. Coq. in Aq. Hord. ℥ xii. ad viii. In Colaturâ dissolve Mannæ selectissimæ

℥j.

℥j. vel ℥i ß. M. F. Potio larga, cujus partem dimidiam sumat Æger calidiusculè primo mane, reliquam post bihorium (si opus fuerit.)

Vel ℞. Pil. Ruff. Alæphang. Aloës rosat. è Succin. Stomach. cum Gum. ℈j. vel ʒß. Ol. Cinnam. Chym. vel Opobalsam gut. iij. M F. Pil. iij. vel iv. deaurand. quas sumat horâ somni, mane sequenti bibendo ℔ iv. Aqu. Mineral. purgant ad ℔ iij. coct. & ℔ß. Lactis alterat.

Vel ℞. Decoct. Sennæ Geron. ℥ iij. Aqu. Cinnam. Hord. ℥ß. Syrup. Cichor. cum Rheo ℥j. vel Mann. ʒ vi. vel syrup. de Rhamno solutiv. ℥ß. M. F. Potio.

Vel ℞. Mass. Pil. fœtid. coch. min. ana ʒß. Salis Tartar. gr. iv. Ol. Juniper. Chym. gut. iij. M. F. Pil. viij. deaurand. quas sumat mane, vel à primo somno cum Regimine.

Vel pro delicatulis, ℞. Elect. Lenitiv. ℥ß. ʒ vj. Pulv. Semin. Anis. ℈ß. Opobals. gut. iv. M. F. Bolus post mediam noctem exhibendus.

Vel ℞. Cassiæ recens e Cannis extract. ℥ß. ʒvj. cum sacchar. aspers. F. Bolus, horâ somni deglutiendus cum libera custodia. Junioribus Pulverem sequentem è cochleari Lactis frigidi mane ministrandum, repetendumque semel in hebdomadâ cum regimine præscribere soleo, quippe minori cum tædio in os ingerendum, atque Vermibus (quibus Juniores obnoxii sunt) inimicum, unde post unam vel alteram Vomitionem, copiosè atque cum ἐμφάσει dejicere solent.

℞. Calomelan. Diagryd. Sulphurat. ana gr. v. vj. vij. viij. vel ℈ß. pro ætate, M. F. Pulvis.

Quod spectat ad reliqua symptomata particularia, & magis accidentalia, quæ varia hujus Morbi stadia comitantur, quo pacto scil. tractanda sunt, Puretologiæ nostræ Exercitationem sextam, ubi de febrium symptomatis ἰδίως locuti sumus, consulat Lector.

Ego (liceat sine jactatione profiteri) hac methodo rationali innixus, Naturæ hasce febres Medicanti sæpiùs feliciter ancillatus sum, atque penes me habeo plures hujusmodi Curationum Historias, quas consulto omitto; Siquidem probè novi quas moras hæc methodus trahat, atque quam dolorifico Remediorum Apparatu misellì Ægrotantes inde affligantur, ac quanto cum discrimine ac incertitudine optatum eventum tandem assequantur; dum ex relationibus Adstantium incertis Medicorum perspicacissimorum observationes ut plurimùm pendeant, atque ex incertis istis conjecturis Methodus medendi primùm instituatur, dein vario mutetur. His addatur lubrica hujusce febris indoles, quæ suapte sponte, vel à minimâ Medici hallucinatione, aut quocunque alio accidente, unde Venenum augeatur, præsertim prope Crisin, in continuam malignam facillimè degenerat, quam in pristinum suum statum & magis benignum redigere (si non primo instanti obvium eatur) difficillimum est; Atque insuper, inadvertentia & hallucinatio, cui Medici Exercitatissimi, quippe multis negotiis impliciti, in ratiocinando sæpenumerò obnoxii sunt, unde vitæ Ægrotantium ab eorum calamo dependeant. Hisce (inquam) pensitatis, à multis retroactis annis; scil. à quo tempore vires Corticis in hisce febribus, æque ac in intermittentibus debellandis certas atque efficaces multo usu comprobaveram; in hisce febribus tam Spuriis quam Genuinis curandis totus me contuli ad usum Polychrestæ hujus Antidoti; Et cum felicissimo successu, in omni ætate, sexu ac temperamento cito ac tutò, si non jucundè eas profligavi. Idque facio conscientiæ causa, utut ex præconcepta opinione reclament Amici, Medici, vel ipsi Ægrotantes; Quorsum enim Natura dubio Marte Venenum aggrediatur, cum penes nos sit Herculea Antidotus divinitus concessa, quæ vires ejus certò & citò frangere valet; Quantùm dedecet probum ac misericordem Medicum adeò in Corio humano ludere, Artem nostram in Lanienam, frequenti Epispasticorum applicatione, convertere, atque tandem Ægrotantis vitam incertis atque hallucinantibus ratiocinationibus nostris temere subjicere, quarum pœnas Æger, crumenæ ac vitæ suæ dispendio, non rarò luit?

Methodus Exhibendi Corticem in Curatione Febris Continentis.

Quocircà, missâ hâc Methodo rationali curandi febrem συνόχῳ, quippe longa ac incerta; totus me demum accingam ad modum exhibendi Corticis, in συνόχῳ tam spuria quam legitima, describendum. Unde earum Causa, Venenatum scil. fermentum, modò magis compendiario tutò ac citò subigitur & deletur. Quid opus autem multa verborum ambage, ubi Natura potiùs quàm Arte res agenda sit? Siquidem Antidotus quocunque modo exhibita (modò exhibeatur) Venenum delet. Fomite autem subtracto, flamma sponte extinguitur, atque, ubi Natura à Venenato fermento non ampliùs lacessitur, lubens quiescit. Ut totam rem paucis absolvam, simplex hujusce febris natura nihil præter Antidotum, formâ Ægrotanti gratissimâ exhibendum exigit, idque partitis vicibus, & durante Remissione, ut spirituum regimini magis subjecta vires suas feliciùs exerceat. Indeque, quotiescunque ad Ægrum advocor, simplici συνόχῳ laborantem; ubi nullum insolitum symptoma, aut gradum symptomatis solito vehementiorem deprehendo, si Exacerbationes & Remissiones statis ac certis periodis sese invicem excipiant, absque pomposo quocunque apparatu præcedenti, Prima scil. Remissione opportunè, illicò Cortic. Peruv. elect. in subtilissimum Alcohol reduct. ʒj ʒß. ℈j. ℈ß. ℈ß. pro ætate, forma Boli, Haustûs, Pilul. vel Electuarii (prout Æger ipse maluerit) exhibendum jubeo, repetendumque tertia vel quarta quaque hora extra paroxysmum, dum opus fuerit. Atque, ut verum dicam, vix aut ne vix unquam memini simplicem συνόχῳ post ℥j. Antidoti exhibitam, superstitem fuisse.

Sin adventus meus differatur, donec febris hæc in augmento suo adeò provehatur, ut in continuam jam vergat, & paroxysmi fere aboliti fuerint, aut saltem periodos suas certas ac statas, ob Cephalalgiam, Lassitudinem ulcerosam, aut symptoma aliquod aliud solito vehementius subortum penè amiserit; post Clysteris (modò indicetur) rejectionem, sanguinis ℥ vj. viij. x. pro ætate, & symptomatum exigentia, in ipsa exacerbatione, illico à brachio detrahendas jubeo, atque deinde Bolum Theriacalem

cùm haustu Julapii cordialis exhibendum, qui ad libitum repetatur, ad spirituum Elasticitatem resuscitandam; Et Vesicatorium unum vel alterum, in eundem finem, ad Nucham vel Carpos internos applicandum præscribo; unde, uti Vigiliarum, Dolorum, cæterorumque Symptomatum diminutionem fere semper subsecutam esse memini, ita insuper inducias Remissionum magis certas ac protensas observavi; quâ occasione datâ, Antidotum incunctanter exhibeo, atque ejus repetitionem, durantibus Remissionibus, jugiter renovandam, cum felici successu & optato eventu impero, Quid? quod spatio bidui, scil. quàm primùm Corticis ℥vj. vel ℥j. Æger devoraverit, Eum ἀπυρέτον fere semper inveni.

Sin, ob præsentem Vomitionem, hæc gustui parum grata Antidotus ægrè admodùm in ventriculo retineatur, necesse est vel lene Vomitorium dare, vel Tonum Ventriculi corroborare, atque fermenti ejus Acrimoniam priùs demulcere mixtura è Sale Absinthii & succo Limonum, cochleatim & sæpiùs exhibita; Aqua Pulli in locum potus ordinarii substituta, atque Bolo Cardiaco & Opiato hora somni ministrato, cæterisque Cap. 2. Exercitationis quartæ memorandis; ubi ex professo de hoc symptomate tractaturi sumus. Quinetiam singulis vel alternis Corticis dosibus tantillum Laudani adjici convenit, ut, Spasmus Ventriculi inde sopitis, Antidotus eo faciliùs retineri queat, donec, à Veneno inde subacto, Massa sanguinis, & consequenter Ventriculi fermentum in pristinum statum reducantur, & hoc symptoma unà cum febre dometur.

Ubi verò, ob solitam Alvi lubricitatem, aut præsentem ejus fluxum nimium, ritè metuendum sit, ne Antidotus stimulanti amaritie prædita, Symptoma in Diarrhœam vel Dysenteriam exaltet, & non tantùm Remedium ipsum festinanter unà cum fæcibus deturbatum, Intestina, reinfecta, præterlabatur; verum etiam, Ægro Torminibus, cæterisque diris Symptomatis inde provenientibus confecto, Febris in Malignam transeat, apprimè necesse est, Bolo Theriacali priùs exhibito, & Electuario adstringente & Opiato partitis vicibus sæpiùs ministrato, Enemate adstringente injecto, Decocto albo in locum potus ordinarii substituto, cæterisque in Cap. 3. Exercitationis quartæ memorandis lævitatem Intestinorum quadantenus corrigere, atque liquoris glandulosi ex iis excreti acrimoniam demulcere; & singulis vel alternis Pulveris dosibus Laudan. Liq. gutt. 10. 12. 14. pro ætate & symptomatis vehementia addere; donec Veneno usu Antidoti deleto, colliquatio inde sensim minuatur, & Diarrhœa unà cum febre jam demùm auferatur.

Sin à veneno (pro genio suo peculiari) Ventriculum simul ac Intestina petente, ac utrobique humores colliquatos eliminante. Vomitiones enormes & dejectiones cum spasmis horrendis, velut in cholerâ morbo, adsint, Oportet priùs humorum Venenatorum in Ventriculum & Intestina excretorum acrimoniam copiâ Aquæ Pulli in locum potûs ordinarii substitutæ, atque Enemate ex eadem demulceri; Ventriculum fotu aromatico externè calidè refocillari, atque Spasmos & evacuationes per os & anum frænari Laudan. Liqu. gutt. 12. 14. 16. singulis vel alternis horis in haustu Julapii accommodati propinatis, dein verò singulis vel alternis dosibus Antidoti (prout opus fuerit) tantillum Laudani adjici. Quo pacto Venenô febrili deleto, molesta hæc symptomata, quæ ab hoc fermento solummodo dependent, unà cum Febre illicò corruunt, neque in posterùm (modò repetitione Antidoti post debita intervalla præcaverentur) recrudescunt. Verùm de hoc symptomate fusiùs atque ex professo tractabimus Cap. 5. Exercitationis quartæ.

Quoties, ob spirituum in suis expansionibus excandescentiam ac nisum, hæcce Febris propè accedat ad Inflammatoriam (sive Inflammatio more Rheumatismi versatilis totam machinam hic inde afficiat, sive Pleuram, Pulmones Oculos, Mammas, Testes sive aliam aliquam partem singularem præ cæteris occupet, atque itidem Paroxysmis & Remissionibus, certis aut incertis periodis recurrentibus insigniatur, in primo Curationis limine, Doloris atque Inflammationis allevatio, Enematis, Venæsectionibus in ipsa Exacerbatione celebratis, & (si opus fuerit) repetitis, atque reliquo apparatu (quem pro textura partis affectæ singulari, admodùm varium esse, ex tertia Exercitatione abunde constabit) molienda est. In prima autem Remissione, atque deinceps, quoties subsequens Remissio occasionem ministret opportunam, Antidotus partitis vicibus jugiter ingerenda est, usquedum a Veneno inde subacto Lucta finiatur, & Febris diro hoc Satellitio stipata sponte exulet. Venenum autem, quod spiritus in motus adeò efferos adigit, rariùs ab una uncia Corticis deletur, sæpiùs duplam, triplam quantitatem imperat, & Medicus, priusquam scopum hoc modo assequi queat, detractione sanguinis iterum, iterumque celebrata, orgasmum spirituum compescere, nonnunquam etiam Cathartica Lenia, & ipsa Emetica in justis Intervallis adsciscere cogitur.

Ubi autem Venenum præter modum Spiritus velut œstro lacessit, & in statum Spasmodicum adigit, unde Ventriculus, Intestina, Præcordia, Diaphragma, cæteraque partes Cordi vicinæ adeò angustantur & torquentur, ut Æger, vacillante jam Pulsu, atque extremis frigescentibus, suffocatus vel lipothymicus periturus illicò videatur (Quæ Symptomata ἐπιληψίαν spuriam haud rarò comitantur, & speciem Colicæ Ventriculi vel Intestinorum, aut Spasmi Thoracis & Abdominis universalem simulant) necesse est, primò loco, efferum hunc spirituum orgasmum tollere, atque nisum minuere, Enematis, detractione sanguinis copiosâ (utut Symptomata contra indicare videantur) atque liberali & repetito Laudani usu; Cujus dosin duplo vel triplo majorem, ob præsentem spirituum ὁρμὴν, Æger cum εὐφορίᾳ tolerat, quàm quocunque alio tempore ubi spiritus quiescentes Elasticitate duntaxat naturali pollent. Turbis autem hoc modò sedatis, Æger, quamprimùm scil. urinam rubedine tinctam reddat, atque Cutis sudoribus scateat, & induciæ à morbo impetratæ sint, incunctanter Corticem Peruv. partitis vicibus jugiter deglutiat; Cujus singulis dosibus tantillum Laudani, ad reviviscentiam Spasmorum

antevertendam, adjicere fas est. A cujus usu Venenato fomite deleto, febris exulat, nec in posterum repullulatio dirorum horum symptomatum ampliùs expectanda est.

Ubi denique, Venenum sponte, vel ex quocunque accidente adeo increverit, ut, spiritibus jam succumbentibus, Febris degenerare in continuam incipiat, & æquali tenore pergat, utut æquum sit in usu antidoti ad vires veneni frangendas (quantum Ægrotans ferre potest) pertinaciter persistere, Expansionem tamen spirituum, ut vires Corticis inde depromantur & regantur, omnimodè Medicum promovere oportet Epispasticorum frequentium applicatione, commixtione Alcalium cùm singulis Corticis dosibus, vel exhibitione Boli Alexipharmaci, atque ejusdem repetitione bis, ter, quaterve in die, prout gradus veneni & spirituum obrutorum imbecillitas indicet.

Verùm quandoquidem multifaria hæc res meliùs Exemplis quàm Regulis dilucidatur, non pigebit, è multis, præsertim nuperrimis, quas Mihi observâsse contigit, paucas Historias huc spectantes seligere, easque graphicè depingere, tàm ad Theoriæ nostræ ex rei ipsius naturâ petitæ illustrationem promovendam, quàm ad divinæ Antidoti multiplicem efficaciam confirmandam.

De Proteiformi Febris Continentis Genio.

Historia I.

Uxor *Domini Blackerby* Jurisperiti habitantis in vico dicto *Chancery Lane*, Anno 1690. a suppressione purgationum menstruarum ad unam, vel alteram Lunam perseverante, Nausea & proclivitate ad vomendum per quinque ferè hebdomadas continuatà molestè afficiebatur. Symptomata pro signis ingravidationis habita primùm æquo animo ferebat Ægra, donec tandem adeo prævalerent, uti appetitus inde prorsùs prosterneretur, ac, Digestione eversa, Ventriculus ingesta quæcunque, illicò rejiceret; unde, præ ægritudine, & languore, lecto perpetuò affixa jacebat debilis & insomnis, funestum eventum indies expectans. Ego ab eximio Collega *D.D.Goodall* consultus, licet, primo adventu, nullum præsentis febris criterium in Urina, Lingua, Pulsu, vel Temperie deprehendere potuerim, à diuturnitate tamen & vehementiâ symptomatum (quod sæpiùs in aliis Me observasse memineram) multùm suspicabar Venenatum febrile fermentum delitescens Vomitioni & ægritudini ansam dedisse, atque, præ gradu Veneni intenso, spiritus haud jam satis ad Paroxysmos legitimos formandos sese expandere potuisse. Indeque, irritum duxi adversùs symptomata militare, neglecta causa, Veneno scil. Febrili, quo à propria sua Antidoto subacto, & sanguine inde in statum pristinum redacto, fermentum Ventriculi non posset non naturalem suum vigorem sponte recuperare, & symptomata urgentia illicò sublevari, Ideoque, ut Cortex Peruv. in hunc usum jugiter ministraretur, suasi. Quandoquidem, autem Ægra, & Ægræ Amici ab usu hujus Pharmaci planè abhorrerent, impræsentiarum, frequenti exhibitione Salis Absinthii & succi Limonum Symptomata saltem diminuere tentavimus, atque Aqua Pulli in locum potus ordinarii substituta venenatam acrimoniam humoris biliosi, flavi & æruginosi, in ventriculum excreti demulcere; Sacculis etiam aromaticis ac Emplastris tonum stomachi confortare, & tandem frequenti exhibitione Antimonii Diaphoretici (ut pote febrifugi non ingrati) Febrile fermentum aggressi sumus. Ab horum usu, humor vomitione rejectus, post tres vel quatuor dies, non fuit æruginosus & flavus ut priùs; Spiritus etiam, ut ex Temperie, Pulsu, Lingua & Tinctura Urinæ liquidum erat, liberiùs sese expandere cœperunt. Quocirca, Lene Vomitorium è Sale Vitrioli & Oxymelite Scyllitico ministravimus, quod cum εὐφορίᾳ ferebatur; dein ℥ vij. Sanguinis è Brachio detrahendas jussimus. At Ægra, Nauseæ, Vomitionis, cæterorumque symptomatum vehementia, ac diuturnitate pressa, ac tandem à Corticis usu non ampliùs abhorrente, eum præscripsimus, singulis dosibus Laudanum, cui jam diu assueverat, addendo, ad præsentem Vomitionem sistendam, unde spatio tridui, ex Orci faucibus planè eripiebatur; à Febre, vomitione, Ægritudine, cæterisque horrendis symptomatis prorsùs liberata, Appetitu & Digestione jam demùm integrè restitutis.

Historia II.

Advocatus Ego à Clariss. Collega *D.D.Carolo Goodall*, invisi Mulierem Diarrhœa torminosa in puerperio excruciatam, ac pene jam confectam. A colore Urinæ lateritio, atque à periodica Diarrhœæ & Torminum exacerbatione, illico deprehendi fermentum Febris Intermittentis, aut saltem Remittentis delitescens, hisce symptomatis ansam dedisse, utut Indicia Febris præsentis neque Ægræ ipsi, neque Adstantibus priùs perspecta fuissent. Ideoque misella Mulier, debito licet Diætæ regimine instituto, Dosibus Laudani largis & frequenter repetitis, hebetata languebat, ac Madore frigido persundebatur, mente vacillabat, Pulsu intereà tremulè ac inordinatè vibrato, tanquam in articulo Mortis. Statis attamen periodis, scil. tempore Paroxysmorum, Torminibus, ac Fluxu Alvi immani torquebatur, quasi nihil Opii sumpsisset, vel debitum regimen adhibitum non fuisset: Aut cùm Alvus arte supprimeretur, prægrandem Ventriculi ægritudinem, usque ad deliquium, perpetiebatur; Siquidem Opiatorum, Adstringentium cæterorumque Diarrhœæ torminosæ debitorum usu, priùs contra symptomata urgentia pugnatum fuerat; Morbo ipso autem, seu causa morbi integra adhuc intus manente; quamprimùm fermentum virosum, sequenti Paroxysmo, recens invigorari contingeret, non potuêrunt Fluxus Alvi, Tormina, cæteraque congenera symptomata non inde illicò revirescere; Natura per glandulas, & glandulosam Intestinorum Tunicam iterùm satagente virulentiæ reliquias excernere, &, uti sarcinam molestam, more solito deponere. Quam ob causam seriò monui, uti, durante Paroxysmi remissione, Haustus cum drachma una Pulv. Chin. Chin. tertia quaque hora, Ægræ propinaretur, addendo singulis Haustibus, gutt. 12. Laudani liqu. Helmont. ad

com-

compescendum fluxum Alvi præsentem, uti simul symptomati urgenti, & ejus causæ, fermento scil. febrili, in singulis paroxysmis humores colliquatos versus Intestina detrudenti prospiceretur. Indeque, spatio 30. horarum, quamprimum scil. uncia una Corticis hoc modo exhibita fuit, Ægra, venenato fermento subacto, à paroxysmis febrilibus, Diarrhoeâ, Torminibus, reliquisque ejusmodi symptomatis periculosissimis integrè liberabatur, atque adhuc superstes ac sana manet; licet, duplò majori Laudani Dosi priùs præscriptâ fluxus alvi & tormina cohiberi non potuerint.

Historia III.

Domina Brent, habitans in Burgo dicto *Southwark*, Vidua sane proba ac elegans, ante sexennium, tempore autumnali, anno ætatis suæ tricesimo, Diarrhoeâ torminosâ corripiebatur adeò atroci ac contumaci, ut fluxu enormi & spasmis excruciantibus confecta, lecto perpetuo affigeretur, non obstante debito regimine, ac multo apparatu Medicaminum adstringentium & Opiatorum a Clariss. Collegâ, *D. D. Blackmore* imperato, & ad plures dies continuato: Quippe contra symptoma adhuc duntaxat militatum erat, fomite venenato febrili, qui colliquationem effecerat, interea non animadverso quandoquidem à Languore ex hoc symptomate vehementi orto nullum caloris febrilis evidens indicium sese prodebat. Ego autem nono, vel decimo morbi die advocatus; ex Pulsu celeri, Urinâ rubra ac contentis saturatâ, & Linguæ ariditate morbum primarium illico deprehendi, Febrem scil. de genere Remittentium, quippe fluxus alvi inde ortus quotidie statâ diei horâ, manifestò exacerbabatur, indeque consilium dedi, ut Bolus è Cortice Peruv. quarta quaque hora, durante Remissione, jugiter exhiberetur, una cum gutt. 10. vel 12. Laudani Liquid. ut inde Diarrhoeæ, ac fermento febrili colliquationis causæ, simul prospiceretur: Siquidem ab Opiatis & adstringentibus solis fluxus enormis non ita cohiberi poterat, quin proxima Exacerbatione recrudesceret, cum causa ejus integra intùs maneret, atque licet multo Laudano spiritus sopiti fuissent, & fluxus forte fortuitò cohibitus, Febre tamen intactâ, atque intus delitescente, Ægra diris symptomatis in genere nervoso male multata nihilo seciùs peritura esset. Consensit Collega Clariss. & Ægra, licet Remedii saporem moleste ferens, mandata nostra strenuè executa est cum optato eventu. Spatio enim Bidui, postquam ℥ vi. Corticis in varias formulas redactæ devorasset, multò melius sese habuit, utut Aphthæ albæ & benignæ sub finem febris suppullularent; Tertio autem die, à febre, dirisque ejusdem symptomatis, ac Aphthis nuper subortis penitus liberata revaluit.

Historia IV.

Servus Domini *Hall*, Pharmacopolæ, in vico dicto *Pye-corner*, die 4. *Maii*, 1691. (Die præcedenti levem Brachii contusionem perpessus, quâ ratione, eodem ipso die, sanguinem è Brachio opposito detrahendum curaverat) horis tribus à prandio Spasmo Intestinorum immaniter dolorifico, & Vomitione bilis diversicoloris, enormi corripiebatur; Quam ob causam mane sequenti scil. die 5. *Maii* ℨß. Extract. Rud. cum gr. 1. Laudan. Lond. commixt. sibi ipsi ministravit; unde Diarrhoea torminosâ, & levi singultu a spasmis ventriculi suborto totâ nocte sequenti continuo lacessebatur. Die 6. Collega *Clariss. D. D. Torlesse* accersebatur, qui Enema sequens illico injiciendum imperabat,

℞. Decoct. commun. ℥x. Electuar. lenitiv. ℥j. e Baccis Laur. ℥ß. Ol. chamæm. chym. ℨ ij. M. Deinde ℥ iv. Julap. sequentis tertia quaque hora propinavit,

℞. Aqu. Hord. ℔iij. confect. Fracastor. ℥ß. coq. ad ℔j. colaturæ add. Aqu. Epidem. ℥ iij. Syrup. Violac. e succo Lujul. ana ℥j. Sp. Sulphur. per campan. ℈j. M. F. Julap. Bolum etiam sequentem cum Haustu hora somni exhibendum curavit,

℞. Diascord. ℈j. Mithridat. ℈ß. Pulv. è chel. cancr. comp. ℈j. Syrup. caryoph. q. s. M. F. Bolus.

℞. Aqu. ceras. nigr. ℥ ij. Epidem. ℥j. Syrup. cardiac. ℨß M. F. Haustus. Ad molesti singultus levamen cochl. 2. vel 3. Julap. sequentis, pro re natâ, ministranda jubet.

℞. Julap. Rosat. ℥ vi. Sacch. cant. ℥j. Aqu. cardu. ℥ vi. Mosch. Odorat. gr. iß Amb. gris. gr. 1. croc. in nodulo ligat. ℈ß. M. F. Julap. A quo singultus quadantenus allevabatur; Diarrhoea vero immaniter sæviebat, cum horrendis totius abdominis spasmis sociata; quocirca usus ante præscriptorum repetebatur; atque totum abdomen, ad excruciantes spasmos sublevandos, fotu sequenti calide fovebatur:

℞. Flor. chamæm. M iij. coq. in Spir. Vin. tenuior. q. s. pro usu Abhinc materia (ut loqui amant) in cerebrum translatâ, illico Æger delirabat, indeque, de dolore abdominis non conquerebatur; sub vesperam ejusdem diei, ad revulsionem materiæ a cerebro, Vesicatoria ad Brachia & Tibias internas, atque Emplastr. cephalic. ad plantas pedum applicabantur, & Bolus cum Haustu Julap. sequentis exhibebatur,

℞. Rad. Serpentar. Virg. ℈ß. Pulv è chel. cancr. comp. ℈j. Syr. caryoph. q. s. M. F. Bolus.

℞. Aqu. cord. saxon. ℨ x. Epidem ℥iij. syr. Rub. Idæ. ℨ i ß. M. cap. cochl. iij. ad libitum. *Maii* 8. & 9. cum singultus, Vomitio, Diarrhoea, & Tormina plurimum prævalerent; Aqu. Dullagens. pro potu ordinario substituebatur; atque Alcalium Testaceorum Dosis larga sexta quaque hora ministrabatur, unde die decimo (quo Ego primum advocatus sum) utut Diarrhoea sublata videretur, & alvus potiùs constricta, Mens tamen adhuc vacillabat, Tormina Ventriculum & Intestina dirissimè excruciabant, atque vomitio porracei nigricantisque liquoris immanis, & fere perpetua aderat cum Nauseâ, ægritudine & singultu conjuncta. Ubi autem, ex Pulsûs celeritate, colore Urinæ lateritio, siti urgenti, & Linguæ mucositate febrem deprehenderam, quam periodicæ symptomatum Remissiones & Exacerbationes comitabantur; Conjiciebam Vomitionem, Diarrhoeam, reliquaque omnia symptomata ab eodem venenato fomite ortum duxisse, atque incassùm Remediis nescio quibus tractanda esse, dum venenum febrile, hujus

 stragis

ftragis fons & origo, integrum & intactum intus remaneret. Indeque (annuente Clariss. Collegâ) post Enematis rejectionem, ob præsentem Alvi constipationem, & Aquam Pulli ob Vomitionem enormem in locum potus ordinarii substitutam, Bolus ex Pulv. Cort. Peruv. subtiliss. ℈ij. Ocul. Cancr. præp. ℈j. & syrup. Caryoph. q. s. præscribebatur illicò exhibendus, & jugiter repetendus quartâ quaque hora, addendo gutt. xii. Laud. Liqu. Helmont. unicuique Bolo, tàm ad spasmos cohibendos, quam ut, inde sopito ventriculi motu, Pharmacum eò melius retineri posset. Die undecimo, postquam Æger ℥vj. Chin. Chin. hoc modo devorasset, symptomata omnia sedabantur, Urina minùs rubebat, & hypostasin laudabilem deponebat, ideoque cùm Æger Bolorum tædio affectus esset, reliquam curationem perficiendam duxi Apozemate in fine Tractatûs nostri de Cortice Peruv. descripto: addendo Haustui nocturno gutt. xii. Laud. Liquid. vel sæpiùs, si opus foret: Undè, idque brevi, integrè revaluit.

Historia V.

Domina *Marschall*, Juvencula, Pathematis animi gravioribus diu exagitata, ubi jam fere ad quatuor hebdomadas, a fermento venenato delitescente multa diraque symptomata sese invicem excipientia, Diarrhœam scil. torminosam, Lienteriam, Vomitionem, colicam, &c. perpessa esset; & quanquam ab eximio Doctore *Watson Laudanum*, cathartica, & reliqua remedia à symptomatis indicata, ministrata essent, non tàm sanitatem recuperavit, quàm unum morbum pro alio commutavit, & continuata ægrotatione confecta est. Ego nuperrimè accersitus ut cum Collega de Ægra consulerem; Eam inveni in lecto decumbentem, perpetua suffocatione, ac Vomitione, spasmis ventriculi & Intestinorum horrendis, & fere Animi deliquium inducentibus laborantem, ac frigido madore ubique perfusam; Arteriæ insuper debiliter admodùm & inordinate sese vibrabant; Urina verò intensè rubescebat, & sedimentum lateritium præcipitabat. Cùm verò ab astantibus certiores facti sumus omnia hæc dira symptomata quotidiè, licet non hora certa ac stata, exacerbari, Venenum febrile ab indole fermenti Remittentium febrium non diversum huic funestorum symptomatum catervæ ansam dedisse non dubitavi. Ideoque primùm Enemate injectò, Aqua Pulli in locum Potûs ordinarii substituta, frequenti Julapii Hysterici exhibitione, & Dosi Laudan. sæpiùs repetita, mitigationem symptomatum auspicato tentavimus, quâ potiti, incunctanter jussimus ℨj. Corticis cùm Laud. liq. gutt. xii. in formam Boli vel Haustûs redactam, exhibendam, atque deinde tertia vel quarta hora repetendam: Unciam unam Corticis, utpote efficaci atque omni amaritie privati incassùm devoravit Ægra; Quàm primùm autem vegeta ac vera China China, ad spatium bidui, ministrata esset; A Febre ac diris omnibus symptomatis liberata revaluit, utut recidivationem aliqualem iterum, iterumque perpeteretur, quam, repetito Corticis usu, facilè superavit, atque jam superstes optimâ valetudine utitur.

Historia VI.

Uxor Dom. *Thornburg* Mercatoris in *Towerhill*, ad triduum a puerperio, spasmis dolorificis laborans, atque Vomitionibus adeo atrocibus correpta, ut languore ac suffocatione inde confecta, illico animam efflatura videretur, me nuperrime accersivit, ut cum Medico suo ordinario Collega meo *Cl. D. D. Tyson* consulerem de sublevandis diris hisce symptomatis, quæ, utut ab usu Enematum, Opiatorum cæterorumque à Collegâ Eruditissimo excogitatorum sæpius obtunderentur, quotidie tamen recrudescebant, & indies magis, magisque sæviebant, spesque revalescentiæ vix jam affulgebat. Cùm primum advenerim, Ægra summè languebat, madore frigido perfundebatur, strangulatione fere suffocabatur, totum abdomen diris doloribus torquebatur; Pulsus erat admodum debilis & celer. Urina vero multùm tincta & contentis saturata, Unde febrile fermentu, à fermento Συνόχου non diversum, sub horum symptomatum larva delitescere, jure merito, suspicabar. Quocirca, postquam ab Enematis repetitis, atque Dosi Laudani sæpiùs exhibitâ, symptomata inducias dederant, Haustum febrifugum e ℨj. Cortic. Peruv. & gutt. xii. Laud. Liq. confect. statim propinandum præscripsimus, repetendumque quarta quaque hora, ad reviresc. centiam symptomatum antevertendam; Die sequenti exacerbatio, sed levior, invadebat, ; tamen, qu mprimùm scil. ℥j. vel ℨx. Corticis in varias formas redactas Ægra devorasset, sine cujuscunque alterius Remedii ope prorsus revaluit, atque eadem Antidoto, post debita intervalla, repetitâ, à recrudescentiâ febris ac symptomatum immunis in posterum manebat.

Historia VII.

Collega *Cl. D D. Carolus Goodall, Maii* 28. 1691. accersebatur ad invisendam filiam Domini *Thatcher* in vico dicto *Pater-noster-Row*, circiter annos 16. natam, juvenculam sanè elegantem, ac optimo ingenio præditam; unicque parentibus & amicis jure optimo charissimam, quæ jam ad triduum Febre Συνόχῳ laborans, & à Pharmacopolâ curata, demum Vomitione immani, doloribus, cæterisque id genus diris symptomatis adeo opprimebatur, ut Temperies non ampliùs indicia Febris proderet. Jussit Clariss. Medicus Vesicatorium amplum ad Nucham statim esse applicandum, & gr. xv. Pulv. e Chel. Cancr. comp. è cochl. Julap. seq. exhibenda.

℞. Aqu Meliss. ℥vi. Protheriacl. ℥ij. syrup. Caryoph. ℥j. M. F. Julap. de quo bibat ad libitum. Cortic. etiam Peruv. ℨj. in formam Boli cum syr. Caryoph. redact. sexta quaque hora deglutiendam præscripsit. *Maii* vero 29. ob enormem vomitionem, gr. xv. salis Absinth. sexta quaque hora è cochl. j. succ. Limon. exhibenda curavit; & singulis vicibus Haustulum sequentem propinavit.

℞. Decoct. Cortic. Peruv. ℥ß Aq. Protheriacl. Gentian. comp. ana ℨij. syr. Caryoph. ℨß. M. *Maii* 30. Duo Vesicatoria ad interiora Brachia recens applicabantur. Decoctum album in locum Potûs ordinarii substituebatur, de Julap. Perlat. ad libitum bibebat, Haustus febrifugos intereà non omisit. *Maii* 30. sub vesperam, Ego in Consilium vocatus, miseram Ægram Vomitione perpetuâ penè confectam, atque præ

præ Spaſmis Thoracis, & Abdominis horrendis, perpetuo ejulantem, & tantum non ſuffocatam deprehendi; Febre jam, præ vehementia ſymptomatum, vix ullo modo ſeſe prodente: Urina etenim (ut in ſpaſmis vehementioribus ſolet) erat clara ac tenuis, Temperies mitis, Extrema frigeſcebant, Pulſus erat celer, ſed debilis & inordinatus. Ad Spaſmos hoſce univerſales compeſcendos Emeticum ex Vin. Benedict. ℥ij Oxymel. Scyllit. ℥ß. Aqu. Card. Benedict. ℥j. illico exhibendum præſcripſimus; Liquorem Poſſeticum copiosè bibendum inter vomendum, &, (ſi opus foret) Vitriol. alb. depurat. ʒß. in Hauſtu Liquoris Poſſetici ſolvendam: Finita vomitione Aquam Pulli tenuiſſimam pro potu ordinario propinavimus; Bolum ſequentem hora ſomni Ægra deglutiebat cum cochl. iij. vel iv. Julap. ſequentis de quo etiam bibit ad libitum,

℞. Theriac Androm. ʒß. Pulv. è Chel. Cancr. Comp, ℈j. Syrup. Caryoph. q.ſ. M. F. Bolus.

℞. Aq. Lact. Meliſſ. ana ℥iij. Cinnam. hord. Epidem. ana ℥ß. Sal. Abſinth. gr. xij. Syrup. è ſucco Limon. ʒx. M. F. Julap. Vomebat Ægra cum εὐφορίᾳ, atque à Bolo deglutito ſomnum placide capoſſebat, à Vomitione & Spaſmis dolorificis liberata: Jam demum vero, in hac ſymptomatum Remiſſione, Urinam reddebat rubram ac in colorem lateritium præcipitatam, unde fermentum febrile ſubeſſe ritè ſuſpicabar, atque inde repullulationem ſymptomatum brevi futuram. Ne autem, ingratum Remedium (quale eſt Cortex) præproperè ingerendo, Vomitioni & Spaſmis (quæ ſymptomata ſponte recurſura expectavimus) anſam dediſſe videremur, præſcripſimus ſolummodò pulverem ſequentem ad acrimoniam Humoris Ventriculi obtundendam, tertia quaque hora repetendum, cum hauſtu Apozematis ſequentis,

℞. Margar. præp. Ocul. Cancr. præp. Pulv. è Chel. Cancr. Simp. ana ℈j. Coral. rubr. præp. ℈iß. M.

℞. Decoct. Alb. ℔ij. Aq. Cinnam. hord. ℥ij. Ceraſ. nig. ℥iv. Sacch. alb. ℥iß. M. Tertia hora pomeridiana, ſine evidenti cauſa ultrò recrudeſcebant ſymptomata, & plus quàm die præcedenti ſæviebant; Miſella virgo ſuffocata pene ac delira, præ atroci dolore totam Thoracis & Abdominis regionem occupante, ſeſe jactabat & perpetuò vociferabatur, Nec intereà Vomitio ceſſabat; Indeque ſub veſperam, ad dira hæc ſymptomata minuenda, ſanguinis ℥vij. è brachio, poſt rejectionem Enematis ſequentis, detrahendas juſſimus:

℞. Decoct. commun. pro Clyſt. ℥x. Elect. è Bacc. Laur. ℥ß. Ol. Chamæm. Chym. cum fruſtulo ſacchar. ſolut. ℈j. ſacch. rubr. Mell Mercurial. ana ℥iß. M. F. Enema. Exacerbatione ſymptomatum hoc pacto diminuta, Hauſtum febrifugum ſequentem ſtatim exhibuimus, qui repetebatur quarta quaque hora, Primo hauſtui addebantur Laudan. liqu. gutt. xii. Imperavimus etiam ut perſiſteret in uſu Decocti albi, Julap. Perlat. & Aqu. Pulli. Hauſtus febrifugus erat hujuſmodi

℞. Aqu. Cardu. ℥ij. Aq. Pœon. comp. ſyrup. Caryoph. ana ʒij. Pulv. Peruv. ʒj. M. Junii 1. mane, (delirio id poſtulante) Veſicatoria duo ad internas tibias applicabantur, & Suppedanea ex Emplaſtr. Cephalic. cum dup. Euphorbio & Galban. in Acet. ſolut. & colat. ana p. æq. ad plantas pedum; Et gutt. xij. Spir. C. C. in unoquoque hauſtu potùs præſcripti exhibebantur; & hauſtus febrifugi quarta quaque hora non omittebantur. Exacerbatione vero ſpaſmorum, reliquorumque ſymptomatum poſt meridiem iterum, hora ſolita, recrudeſcente, ſub veſperam præſcripſimus Hauſtum ſequentem anodynum, ad ſymptomata allevanda, illicò propinandum, repetendumque poſt tres horas, ſi dolores adhuc urgerent; ſi verò ſedarentur, Hauſtus febrifugos repetendos juſſimus. Hauſtus anodynus erat hujuſmodi

℞. Aqu. Ceraſ. nigr. Rut. Meliſſ. Pœon. comp. ana ℥ß. Spir. Caſtor. gutt. xii. Laud. liqu. gutt. xii. Syrup. Pœon. comp. ʒiij Totos pedes Cataplaſmatis e Rad. Bryon. alb. fol. Rut. Sapon. nig. & ſale marin. confectis, calidè involvendos curavimus; & nodulum ex Aſſ. fœtid. Galban. Caſtor. inciſ. confectum, & aceto irroratum, de collo ſuſpendendum. Junii 2. Urina reddebatur laudabilis, atque ſymptomata plurimùm levabantur; nihilominus Hauſtum anodynum in promptu eſſe juſſimus; ſi paroxyſmus recrudeſceret, poſt meridiem miniſtrandum, & extra paroxyſmos, Hauſtus febrifugos repetendos. Exacerbatione autem hora ſolita recrudeſcente, utut minùs jam ſævierint ſymptomata, ſub veſperam Pulv. è Chel. Cancr. comp. Lap. Goan. ana gr. xii. Salis Prunel. ſacchar. alb. ana gr. iv. ſumpſit, è cochlear. primo Hauſtus anodyni, reliquum ſuperbibendo; Unde ſudore univerſali & calido perfuſa, placide dormiit, à ſymptomatis prorſùs liberata, quæ die ſequenti ut priùs non reviveſcebant; Urina verò & appetitu integrè reſtitutis, quaſi ex Orci faucibus erepta convaluit. Quocirca poſtquam Emulſionem ex Sem. Cucum. Melon. ana ℥ß. Sem. Papav. alb. ʒij. Amygd. d. num. 5. Aqu. Hord. ℔iß. Aqu. Roſ. rubr. ℥ij. & ſacch alb. ℥j. confect. præſcripſiſſemus, & repetitionem Corticis ter, quaterve in die ad triduum; Ei valediximus; atque equidem huc uſque optima valetudine utitur, niſi quòd, ex præmatura Aëris mutatione ante uſum Corticis, poſt 5. vel 6. dies, levem priorum ſymptomatum revireſcentiam paſſa eſt, quæ exhibitione Decocti amari purg. & repetitione Corticis facilè profligabatur.

Hiſtoria VIII.

Dominus *Stradwick*, Vir quadragenarius, Amicus meus integerrimus, habitans ad inſigne Alvearis in platea dicta *Snow-Hill*, qui à multis retro annis, ab hepatis imbecillitate ſæpius in Icterum inciderat, & cujus pulmones phlegmate viſcido quadantenus infarciebantur, ſub initium Junii 1691 à frigore ſuſcepto Febricitare incipiens, dolore lateris admodum moleſto corripiebatur, & poſt multa incaſsùm à mulierculis intùs & extra ad dolorem allevandum tentata, ſeſe pleuritide laborare credens, Junii tertio ℥xij vel xiv. Sanguinis è cubito detrahendas juſſit, dein hora ſomni, hauſtum aquæ theriacalis ſeu epidemiæ à ſeipſo peculiari modo paratæ (quam ſemper laudibus tanquam Panacæam efferre ſolebat) deglutiit. Ubi autem Junii 4. omnia in pejus ruerent, me

accersebat. Adveniens, eum inveni vestitum, obambulantem in area domus, nullo Regimine diætæ circumscriptum. Temperies mitis, pulsus verò erat celer, & Urina intensè rubra atque in colorem lateritium præcipitata; Noctes cum multa jactatione insomnes transigebat, de dolore lateris, infarctione pulmonum, & tussi duntaxat conquerebatur; Sed febris ἀνώμαλος Spuria, cujus exacerbationes nocte recrudescebant (ut mihi ex pulsu, & urina liquido constabat) erat primarius morbus, atque tussis, infarctio pulmonum insolita, ac dolor lateris ab hac ἀνώμαλ Rheumatica ortum suum trahebant. Ideoque, ne febris, ob Regiminis neglectum, & celebratam Venæsectionem spiritibus pessundatis, in malignam degeneraret bolum ex theriac. Androm. & pulv. Gascon. ana ℈ß. confect. hora somni exhibendum jussi, cum cochl. 4. vel 5. julapii sequentis, quod etiam ad libitum propinabatur.

℞ Aqu. meliss. ceras. nigr. ana ℥iv. epidem. ℥ij. Syrup. caryoph. ʒx. M. F. julap. Mane sequenti ʒj. pulv. peruv. in formam haustus redactam præscripsi, quarta quaque hora repetendam; Ut phlegma viscidum faciliùs è bronchiis educeretur; linctum Cochleatim ad libitum sumpsit. Die sequenti, julii sc. 5. à domo sua rusticana in Urbem reversus, collegam meum eximium D.D. Carolum *Goodall*, ut mecum consuleret advocavit, qui, tota re audita, lubentissime mecum consentiebat Cortice Peruv. fomitem venenatum esse delendum, nec dubitavimus, quin symptomata inde orta vel sponte exularent, vel Remediis propriis facile cederent; Quandoquidem vero Ægrum jam haustuum tædebat, idem Remedium in pilulas redactum exhibuimus modo sequenti.

℞. Cortic. Peruv. subtiliss. pulverisat. ℥ß. Mucilag. Gum. Tragac. q. s. M. F. pilul. xlviij. deaurand. quarum xij. cap. quarta quaque hora, superbibendo haustum julap. prius præscripti. Ad diluendum Phlegma bronchiis impactum, apozema sequens copiosè propinandum jussimus.

℞. aqu. Hord. cum Rad. Scorzon: Hispan. ℥iß. incoct. ℔ij. syrup. violac. è succo limon. ana ℥iß. M. F. Apozema. Ad linguam emolliendam Cochl. unum Mucilag. sequentis sæpius in ore tenendum jussimus.

℞. Mucilag. Sem. Cydon. aqu. plantag. extract. ℥vj. Diamor. ʒvj. M. junii 6. Urgente adhuc dolore lateris, sanguinis ℥ix. illico è brachio detrahebantur, atque pulvis peruv. in formam boli cum Antipleuriticis sequentibus redactus ministrabatur, hora una à venæsectione, & repetebatur media nocte, & crastino mane, cum haustu Iulapii prius præscript.

℞. Cortic. peruv. elect. subtiliss. pulverisat. ℈ij. mandib Lucii. Dent. Aprug. ana gr. v. syrup. capil. Vener. q. s. M. F. bolus mollis. Sumpsit etiam Cochl. ix. Apozematis sequentis calide quarta quaque hora.

℞. Decoct. pectoral. depurat. ℔j. syrup. è v. Rad. e Succ. Citri, Capil. Ven. ana ℥ß. M. F. Apozema. Pannus *Wallicus* insuper, oleo Palmitis calidè imbutus ad partes dolentes applicabatur, & illinitiones bis in die repetebantur. Junii 7. Urinam copiosam cum laudabili hypostasi innatante reddidit, atque meliùs se habuit, cunctis symptomatis jam sensim decrescentibus: Ideoque bolum ex ℈ß. pulv. peruv. ad venenum penitus tollendum, quarta quaque hora ministrandum jussimus, & Cochl. unum vel alterum syrup. sequentium in haustu largo Aquæ hordei solutorum sæpius propinandum, ad expectorationem facilitandam.

℞. Syrup. e Succ. Citr. Violac. e v. Rad. ana ℥ij. M. Præscripsimus insuper Cochl. 4. vel 5. Iulap. sequentis in languoribus ad libitum sumenda.

℞ Aqu. meliss. lactis Alexiter. ana ℥iv. Cinnam. hord. Epidem. ana ℥iß. marg. præparat. ʒiß. Sacchar. alb. ℥ß. M. Iunii 8. reversi, cum jam Ægrum bolorum, pilularum, & haustuum tæderet; Apozematis febrifugi sequentis Cochl. 9. quarta quaque hora ad curationem complendam præscripsimus.

℞. Cortic. peruv. elect. ℥ij. Aqu. F. ℥xij. Coq. lento igne ad dimid. & cola, repetendo colaturam & coctionem ad omnimodam amaritudinis e cortice extractionem; Colaturis simul mixtis & depuratis add. syrup. capil. ven. è v. Rad. ana ℥iß. M. F. Apozema. Sub noctis ingressum, ab haustu aquæ suæ theriacalis epoto, sudoribus Universalibus, quasi criticis perfusus Æger placidè dormiit; mane sequenti eum invenimus ἀπύρετον, à Dolore, Tussi, Dyspnœa, reliquisque symptomatis plane liberatum, Urina etiam integre restituebatur; Quocirca ei valediximus, postquam in mandatis ei dederamus, ut ℥j. Corticis, Prophylaxeos gratia, post intervallum octo dierum, in formam sibi gratissimam redactam repeteret. A quo tempore, hucusque optima valetudine utitur.

Historia IX.

Dominus *Gumley*, habitans ad insigne Cærulei Apri in Platea dicta *Le Strand*, Vir quinquagenarius, quadantenus obesus, atque a multis retroactis annis nonnihil Asthmaticus, ubi jam per quatriduum ad minimum, dolore Punctorio, regionem inter Hypochondrium & Ileum sinistrum sitam occupante laborarat, nostram opem petiit, de hoc molesto symptomate unicè querens. Alvum dejecit, & Urinam more solito reddidit, neque Nauseâ, vel Vomitione afficiebatur, adeò ut Colicam vel Nephriticam affectionem jure meritò suspicari non licuerit; Neque Tussis, aut Dyspnœa aliqua insolita Pleuritidis, vel Peripneumoniæ suspicionem fecerit: Neque equidem locus affectus huic conjecturæ minimè favebat: Cùm autem inspexissem Urinam multa rubedine tinctam, & turbatam, Febrile & Venenatum Fermentum Spiritibus implicitum (utut neque à Pulsu, Siti, Linguâ vel Temperie Febrem præsentem dignoscere potuerim) Causam doloris esse deprehendi, dum spiritus, in hisce partibus præsertim, depressi, nisu quodam sese expandere moliebantur. Cui sententiæ Exacerbatio doloris periodica multum favebat. Indeque, ad efferum & spasmodicum spirituum motum compescendum ℥xij. sanguinis e cubito lateris dolentis die Decemb. 29. 1689. illico detrahendas jussi; atque nocte sequenti bolum e theriac. Androm. & pulv. è chel. cancr. comp. ana ℈ß. confectum, deglutiendum, & julapium Cardiacum temperatum

tum ad libitum bibendum, quo vis spirituum elastica post venæsectionem promoveretur. Die tricesimo reversus, inveni Ægrum sudore perfusum, placide dormientem, neque spasmis adeo horrendis ut prius lancinatum, urina vero adhuc erat plane febrilis. Quocirca, linctum pectoralem ex Ol. Amyg. d. rec. syrup. ex Erysim. ana ℥iß. Sacchar. Crystal. alb. ʒiß. confectum, ad expectorationem phlegmatis bronchiis impacti promovendam præscripsi Cochleatim sumendum, atque haustum febrifugum cum ʒj. pulveris peruv. quarta quaque hora repetendum ad septimam usque vicem, ut inde seminium venenatum febrile spasmos jam efficiens, & deteriora symptomata denuntians, penitus deleretur. Die Ianuarii primo, quandoquidem Æger tædio haustuum afficiebatur, ℥iij. pulveris febrifug. jussi in pilulas 36. redigendas, atque earum sex, quarta quaque hora, exhibendas. Ianuarii secundo Ægrum præter spem inveni evidenter febricitantem, inter somniandum variis Phantasmatis territum, atque pene delirantem. Indeque, ubi de viribus Corticis hoc in casu dubitare inceperam; & methodum tritam Antiquorum experiri, vacillante licet animo, decreveram; bolum Diaphoreticum, una cum haustu cordiali, horâ somni repetendum duxi, atque Alvum ℥ij. de cocti Amari cum dup. sennæ, mane sequenti, leniter subducendam. Die tertio, purgatione jam finita, bolum Theriacalem iterum repetendum jussi, atque emplastrum Cephalicum cum dup. Euphorb. Ad plantas pedum applicandum. Cum autem die quarto, ab hac leni evacuatione Dolorem lateris nullo modo relevatum, cerebrum autem vacillans, tendines subsultu tremulo affectos, pulsumque debilem, aliaque triumphatæ naturæ, & malignitatis indicia observassem; multum dolebat mihi animus de Amico meo integerrimo ac antiquo, qui jam fere per viginti annos opem medicam à me unice petere solebat. Quum autem mente seriò revolvissem methodum, cui in posterum insistere me oporteret; tandem, accersito pharmacopœo, jussi, ut portionem aliquam Corticis peruv. qui in Officina tunc prostabat venalis, mihi adferret Quo facto, clare perspexi Ægrum non ex errore medici, verum pharmacopolæ inscitia vel incuria, in periculo versari. Bone Deus! Qualem corticem? Spurium, effœtum, insipidum, cariosum; Vix inter tres libras totidem uncias veri & vegeti corticis inveni. Utcunque, amicitiæ ergo, ex hoc sterquilinio tres vel quatuor uncias selectissimi corticis, gustando, ac oculis explorando, separavi, atque in manus pharmacopolæ, in usum Ægrotantis, ad Apozemata & bolos conficiendos (quippe haustus & pilulas jam fastidiebat) tradidi, ita ut ʒß. in formam boli cum syrup. caryoph. redacta, unà cum ℥iv. Apozematis febrifugi, quarta quaque hora ministraretur. vesicatoria etiam duo ad expansionem spirituum promovendam, atque genus nervosum inde sublevandum, ad internos Carpos applicanda curavi; Qua ratione, die sexto, in vado res erat; febris & dolor fere exulabant, appetitus & urina integre restituebantur: Ideoque, ad reliquias febrilis fermenti eradicandas, duntaxat ʒij. corticis in bolos vel pilulas redigendas (sicut Ægrotanti maxime placeret) unà cum ℔j. apozematis ℥iß. Corticis saturati, partitis vicibus, spatio bidui exhibendas jussi; & ad firmandas partes dolore Spasmodico jam diu labefactatas *Pannum Wallicum* imbutum linimento ex unguent dialth. Ol. Lil. alb. & laterit. confecto, applicandum, atque sæpius renovandum. Die nono, ubi Ægrum integra valetudine utentem observassem, ei valedixi, postquam usum unciæ unius pulveris ad recrudescentiam fermenti febrilis antevertendam, die 14. & 27. repetendum præscripsissem, atque etiam cum seriò monuissem, uti primo instanti me certiorem faceret, si forte unquam posthac hisce symptomatis sese correptum sentiret. Hujus sani consilii memor, die 19. Martii sequentis, scil. quamprimum, a frigore suscepto, sese ejusmodi spasmo dolorifico in latere correptum sensisset, me advocavit; Quandoquidem vero nullum Symptoma febrile ex pulsu, Temperie, lingua, vel quidem Urina ipsa (quam claram & copiosam reddidit) deprehendere potui, ad efferum & dolorificum spirituum motum compescendum ℥x. Sanguinis illico e brachio extrahendas jussi, & Julapium Cordiale, ad spiritus refocillandos pro libitu sumendum præscripsi: Atque insuper pil. Stomach. cum Gum. ʒß. cum Laudan. Lond. gr jß. commixtam, hora somni deglutiendam; & ℔iv. Aquar. Mineral. purgantium ad ℔iij. Coct. & ℔ß. Lactis alterat. mane sequenti bibendas. Die autem vigesimo, ubi observassem Urinam multa rubedine tinctam (utut nulla alia indicia febris præsentis apparuerint) fermentum prius venenatum recrudescens huic dolori ansam dedisse jure merito suspicatus sum: Ideoque, ut seminium hoc morbi deleretur, haustum febrifugum cum ʒj. Corticis selectiss. illico propinandum, & quarta quaque hora ad octavam vicem repetendum jussi. Unde die 22. sine quocunque alio Remedio ministrato, à dolore penitus liberatus convaluit, Urina, & appetitu jam iterum integre restitutis: Neque quidem hac vice, vel in lecto decumbebat, aut quodcunque aliud febris sensibile symptoma patiebatur: Præscripsi autem ad prophylaxin Potionem Amaram die 30. Martii propinandam, & 15. Aprilis repetendam, atque post unamquamque purgationem ℥j Corticis partitis vicibus sumendam. Die Junii undecimo 1690. (postquam ad triduum sese eodem dolore spasmodico affectum senserat) iterùm me advocavit; ubi jam ex urina & pulsu indicia febris præsentis sese prodiderunt; Venæsectione autem, & applicatione linimenti cum Ol. Laterit. &c. atque exhibitione haustuum febrifugorum n. 18. (Bolo Theriacali nocte 15. 17. & 18. quoties scil. spirituum oppressio id requirebat; non omisso) spatio septem dierum plane convaluit: Quocirca cum iterùm dimisi, postquam potionem amaram die 25. sumendam, & Julii 6. repetendam jussissem, atque ℥j. Corticis post singulas purgationes partitis vicibus exhibendam. Decimo quinto Novembris 1690. eodem dolore correptus iterùm decubuit, febre etiam evidenti, atque Tussi & Anhelitu, ab infarctione bronchiorum plus quam anteà affectus. Ideòque post detractionem ℥x. sanguinis è cubito lateris affecti, & usum linimenti

anodyni, præscripsi Haustus 14. Febrifugos cum Pulv. Peruv. & Linctum Pectoralem ad libitum sumendum. Deinde die 18. Linctum febrifugum, ex ℥v. Cortic. Pulverisat. Ol. Amygd. d. ℥iv. & sacch. cant. alb. ℥vi. conficiendum jussi, quarta quaque hora cochleatim sumendum una cum Haustu Apozem. febrifugi, & Emplastr. Cephal. ad plantas pedum applicandum. Die vicesimo Julap. Perlat. & Bolo Theriacali Spiritus oppressos resuscitare moliebar. Die 21. & 22. Haustum febrifugum mane & vesperi repetendum imperavi, & Apozema febrifugum horis intermediis; Unde a dolore, ac febre penitùs liberabatur; Neque quicquam aliud præscripsi præter repetitionem Haustuum febrifugorum die 22. *Novembris*, & die primo *Decembris* sequentis. Prophylaxeos gratia. A quo tempore huc usque convaluit, nisi quòd nupertimè eodem dolore stringeretur, ac primo fere momento, ex meo consilio, unciam unam Corticis devorabat partitis vicibus, & iterum illicò convaluit.

Eodem modo Dominus *Immins* habitans prope Templum Suecum in vico dicto *Little Trinity-Lane*, hoc ipso Anno, acutissimo dolore Hypochondrium sinistrum occupante correptus, præ vehementia symptomatis ejulans, & pene ad deliquium usque oppressus (frigentibus etiam extremis) tandem à Me opem petiit. Celebrata Venæsectione, Bolo Theriacali, Julapio cordiali & Linctu Pectorali exhibitis, & Linimento Anodyno applicato, motu spirituum effero exinde quadantenùs sedato, multò meliùs sese habuit. Nullum indicium Febris in Temperie, Lingua vel Pulsu se prodebat, Urinam vero multa rubedine tinctam, & in lateritium colorem præcipitatam reddebat. Quocirca, Pulverem febrifugum in formam Haustuum, Bolorum, Apozematum, & Pilularum redactum, per plures dies præscripsi; Venæsectione etiam repetitâ sæpiùs, pro re natâ, atque Alvo tandem, post debita intervalla, iterùm iterumque subducta; unde tandem, post Aphthas in Gutture & Ore succrescentes (licet vix aliud indicium febris evidens adfuerit) Dolore inter Latus sinistrum & Scapulam dextram diu versatili, plurimùm licet attenuatus & debilitatus, liberatus demum reconvalescebat.

Historia X.

Uxor Domini *Patchin* Vitriarii habitantis in vico dicto *Broad-street*, nuper, scil. sub initium *Aprilis* 1691. cum Annum Ætatis suæ circiter trigesimum septimum ageret, à frigore in puerperio suscepto febricitans, dolore primùm Maxillæ, dein Lateris spasmodico, horrendo ac atroci corripiebatur. Unde Medicus ejus ordinarius *D. D. Crell*, eam pro Pleuriticâ curavit; Indeque ℥viij. Sanguinis è cubito detraxit, Linimento ex Ol. Scorpionum partem affectam illinendam, atque Linctum ex Ol. Amygd. dulc. rec. syrup. capil. Ven. & sacch. crystal. alb. confectum, cochleatim sæpiùs exhibendum jussit. Dolore autem inde à Latere ad Maxillam, & aurem dextram rursùs translato, sanguinis ℥viij. vel x. iterùm detrahebantur, &, ad dolorem sedandum, ℥ß. syrup. de Mecon. ministrabatur. Unde Maxilla & aure quadantenùs relevatis, dolor in Latere recrudescens unà cum febre saeviebat ut prius; Vires autem languentes & lassitæ, a repetitis Venæsectionibus, Dolore & Febre plurimùm prosternebantur; Siquidem mulier erat elumbis, & systemate Nervoso admodum debili, licet ingenii acumine maximo prædita. Die 5. *Aprilis*, Ego accersitus ut de salute Fœminæ cum *D. D. Crell* consilium caperem, Vires deprehendi multùm depressas, Pulsû debilem & celerem, Temperiem mitè, faciem & Manus madore frigido perfusas, Urinam verò multùm tinctam, & sedimentum lateritium deponentem; Dolores, utut acerbos, versatiles tamen, ac periodicè recurrentes; Unde ritè conjeci febrem propriè esse Συνοχ spuriam ac Inflammatoriam, Rheumaticam vero potiùs quàm Pleuriticam; à repetita autem Venæsectione in Malignam mox transituram; Siquidem Venenum inde auctum vim spirituum Elasticam plurimùm obruisse videbatur. Quam ob causam, utut dolor Lateris excrucians urgeret, sanguinem non ampliùs detrahere ausus sum, verum fotu externo, & usu Laudani interno nisum spirituum nimium, & spasmos dolorificos inde consequentes compescere felici cum eventu sategimus; donec Venenum, causam febris, & spasmorum, Cortice subigendi occasio daretur, modo sequenti.

℞. Rad. Petrosel. Fœnic. ana ℥ij. Sem. Lin. fœnugræc. ana ℥j. flor. Chamæm. Melilot. ana M ij coq. in Aq. F. q. s. Reponatur colatura in Vesica bubula recenti semiplena, & calide ad partem affectam admoveatur. Amota Vesica, pannus laneus mollis Linimento sequenti calide illitus applicetur.

℞. Unguent. Dialth ℥ß. Ol. Lil. alb. Laterit ana ʒ iij M. F. Liniment.

℞ Aqu. cardu ℥ij. Epidem. Syrup. caryoph. ana ʒ ij. Pulv. subtiliss. Cortic. Peruv. elect. ʒj. Laud. Lond. gr. j. M. F. Haustus statim ab usu fotûs propinandus, repetendusq; deinceps absque Laudano, quarta quaque hora ad 4. vices. Junii 6. invenimus Ægram a dolore Lateris spasmodico liberatam, Urina vero multa rubedine tingebatur, & sedimentum lateritium deponebat, aderant etiam alia Συνοχ- præsentis indicia. Indeque jussimus, ut persisteret in usu Haustuum febrifugorum adhuc ad 4. vices, &, ut alternis Haustibus adderetur Laudani Lond. gr. j. ad reviresentiam spasmorum antevertendam. Decoctum album etiam pro potu ordinario præscripsimus, ob nimiam Alvi lubricitatem. Junii 7. Febris profligata videbatur; Urina ferè in sanum colorem restituebatur, Pulsus tamen erat languidus, atque Ægra insomnis jacebat, perterrita, & quasi delira, unde facilè depreheudi spirituum animalium vacillationem & imbecillitatem à debilitate systematis Nervosi ortam; Indeque in subsidium cerebri & generis Nervosi Emplastr. Cephalic. cum dup. Euphorb. ad plantas Pedum, Epispastica ad Brachia & Tibias internas, Hystericum cum Galbano in margine, ad regionem Uteri applicabantur. Nodulus ex Sem. Rut. Pulv. Castor. Galban, & ass. fœtid. confectus, & aceto irroratus parabatur, quem sæpiùs olfecit, aut ejus loco, spirit. Castor. & sal. armon. in phiala collo arcto & oblongo prædita. Insuper, frons & tempora sæpiùs illinebantur Manu frigida Linimento ex Unguent. Popul. ℥ij. Acet.

Sambuc. Aq. & Ol. Rof. ana ℥j. Deuique iv. pilularum fequentium quarta quaque hora Ægra deglutiit, fuperbibendo Cachl. 3. vel 4. Julap.

℞. Pulv. Chin. Chin. ʒij. Caftor. Gum. Galban. ana ʒß. Aff. Fœtid. ℈ß. Mithridat. q. f. M. F. Pil. mediocres deaurand.

℞. Aqu. Ceraf. nigr. Flor. Paralyf. ana ℥iij. Pæon. comp. comp. ℥j. Tinctur. Caftor. ʒij. Sacch. Perlat. ʒiß. fyrup. Flor. Paralyf. ℥iß. M. F. Iulap. Quandoquidem vero nihil profecerimus, Iunii 8. ad Spiritus excitandos imperavimus, ut toti Pedes calide involverentur Cataplafmate ex Fol. Rut. Sapon. nig. & Sale commun. contufis confecto; Et ad fervorem Cerebri inquietum temperandum, Ut Frons & tempora fæpe frigide illinerentur linimento fequenti.

℞. Camphor. ʒij. Sacch. Saturn. ℥ß. Ol. Nymph. Acet. Sambuc. ana tantillum. M. & terantur in formam linimenti; Infuper, ut bolus ex Ent. Veneris (cujus vires in Hypochondriacorum & Hyftericarum vigiliis & Deliriis temperandis efficaces fæpius expertus fum) gr. vij. & conferv. Flor. borag. ʒiß confectus, bis terve in die exhiberetur cum Hauftu prælargo Julapii fequentis.

℞. Aqu. Fl. Paralyf. Papav. Rhæad ana ℔ß. aqu. Pæon. Bryon. comp. ana ℥j. Tinctur. Caftor. fp. fal. Armon. ana ʒß. Syrup. Flor. Paralyf. ℥ij. M. F. Julap. Sub vefperam ejufdem diei hæc fymptomata, non tam à debilitate Syftematis Nervofi, quam à gradu veneni aucto ortum fuum duxiffe fufpicati fumus, Συνοχὴ fc. febre à repetita venæfectione, & ufu laudani in Malignan Συνόχῳ, mutata; Bolum igitur Alexipharmacum ex Theriac. Androm. Pulv. è Chel. Cancr. comp. & tantill. Syrup. Caryoph. confectum, hora fomni exhibendum juffimus, ad expanfionem Spirituum promovendam, idque cum optato eventu, Somnum enim magis placidum inde capeffebat Ægra à Deliriis & Lipothymiis plurimùm liberata. Quocirca eundem Bolum Junii 9. ter in die repetendum duximus, unicuique bolo addendo Rad. Serpentar. Virgin. gr. 7. Infuper, 2. pilul. fequentium, in fubfidium generis nervofi vacillantis, fextâ quaque horâ exhibuimus unà cum coch. 4. vel 5. Iulap. fequentis. quod etiam ad libitum bibendum erat.

℞. Gum. Galban. Ammoniac. ana ʒß. Caftor. Aff. Fœtid. ana gr. xv. M. F. Pil. xxiv. optime deaurandæ.

℞. Aqu. Rut. meliff. cinnam. hord. ana ℥iij. Epidem. Pæon. comp. ana ℥iß. Confect. Alcherm. ʒiß. fyrup. caryoph. ℥j. M. Repetebatur Cataplafma. Die 10. eofdem bolos ter repetendos juffimus, itidemque undecimo, quo die Glans ex Melle & Alumine coctis, ob alvi Conftipationem, intrudebatur. Die duodecimo repetebantur boli ut prius; Infuper, ad expanfionem fpirituum ulteriùs promovendam Veficatoria duo pone aures applicabantur, & Suppedanea ex Gum. Galban. & Emplaftr. Cephalico. Die 13. Urina rubefcere iterum cœpit, & contentis faturari; atque Ægra multo meliùs fe habere. Ideoque bolum Alexipharmacum tantùm bis in die exhibendum juffimus, atque (ob Alvi adftrictionem) Glandem ex Hierâ Picr. alum. & Melle fimul coctis intrudendum. Cùm fenfim indies revalefcere videretur, die 14. & fic deinceps ufque ad decimum nonum, bolum Alexipharmacum hora fomni duntaxat deglutiendum præfcripfimus; Decimo nono autem Rad. Serpentar a Bolo detraximus, & pilul. Hyftericas repetendas juffimus, Omiffo autem bolo, nocte vigefima multum conquerebatur de Cerebri vacillatione & fpirituum languore adeo ut bolum hora fomni exhibendum iterum præfcribere coacti effemus, & Glandem recens intrudendam, nec non Epifpafticum ad Nucham de novo applicandum. Vigefimo tertio vero, cum Συνοχὴ, legitima cum paroxyfmis, & Remiffionibus periodicis fociata reverteretur, ʒj. Corticis ter in die, ad triduum exhibendam juffimus, atque bolum Alexipharmacum mane & vefperi. A quo tempore plane convaluit, multa artis noftræ ope, eaque diu continuata, difficulter admodum ab Orci faucibus liberata. In aere rufticano quidem, femel, vel bis levem Recidivationem, intra fpatium duorum menfium perpeffa eft, illicò vero repetito Corticis ufu liberabatur.

Hiftoria XI.

Dominus Guttur Ludi Magifter, habitans prope Hofpitium Ecclefiæ Chrifti, vir habitu œdematofo, à frigore fæpiùs fufcepto Anno 1690. fubito algore, rigore ac horrore, deinde flagranti Æftu correptus, Iactatione, Vigiliis, fiti immenfa, Refpiratione anhelosa, Hypochondriorum oppreffione gravativâ, vomitione immani, dolore horrendo ac Inflammatorio, ab uno artu in alterum verfatili, reliquifque febris vere Rheumaticæ & inflammatoriæ Symptomatis laborans, tertio Morbi die fub vefperam me accerfivit. Cùm advenîffem, pulfum deprehendi fortem ac celerem, urinam multa rubedine tinctam ac in colorem lateritium præcipitatam; Symptomatum autem vehementiâ Ægrotans adeo confectus erat, & madore colliquativo perfufus, ut lachrymantes Amici de fanitate ejus recuperandâ defperarent. Ab aftantibus autem probè intellexi exacerbationem horum dirorum fymptomatum quavis nocte recrudefcere folere, unde de fpe, quam matutinis horis conceperat, fub noctis ingreffum decidebat, & vix fefe ad matutinam fequentem fuperftitem fore putabat. Præterea, in unoquoque paroxyfmo, dolor Inflammatorius intactum adhuc artum indies corripere folebat, adeò ut manibus pedibufque mancus, præ dolore fere continuò ejularet, ac vociferaretur. Ad efferum hunc nifum & Orgafmum demulcendum, poft Enematis rejectionem, fanguinem copiose ad ℥xij. vel xiv. illicò paroxyfmi tempore detrahendas juffi. Tincturam Rofarum ad Sitim relevandam, Hauftum Hypnoticum cum ℥j. Syrup. de Mecon. ad fpiritus ulteriùs compefcendos, & Iulapium Perlatum temperatum ad vires refocillandas ad libitum pitiffandum præfcripfi. Quo pacto, poft fomnum hoc modo conciliatum, mane fequenti, (cùm fanguinem planè mucofum vidiffem,) Remiffionem evidentiorem nactus, Hauftum Febrifugum cum ʒj. Corticis ad veneni extirpationem, quod fpiritus ftimulando, eos in hos tumultus adegerat, & prælium indies inftaurando, idem in pofterum fine fine facturum effet, tertiâ quâque horâ miniftrandum

fine

ſine morâ juſſi: Paroxyſmo pro more ſuo recrudeſcente, omnia ſymptomata iterum exacerbari cœperunt, & aliud Membrum dolore & tumore inflammatorio recens invadente, immaniter excruciabatur. Has Exacerbationis vices ad triduum æquo animo tulit Ægrotans, ſiquidem curationem ſe brevi conſecuturum hac Methodo expectavit; atque interea temporis probè novit Me (quantum poteram) ſymptomata ſublevaſſe. Cùm autem poſt tertium paroxyſmum, atque ℥iß. Corticis in varias formas redacti deglutitam, nihil levaminis ſenſiſſet, atque dira ſymptomata, ſtato Exacerbationis tempore, indies potiùs augerentur, animo deſpondebat; Neque minus ego ipſe erubeſcens atque dolens, demum anceps hæſitabam. Denuo autem exploratione diligentiori factâ, inſcitiam vel incuriam Pharmacopœi culpandam novi, qui Corticem neſcio qua ingrata amaritie tinctum, viſcidum, & plurimum effœtum miniſtraverat. Quocirca, ſanguinis ℥ xii. iterùm e brachio detrahendas juſſi, atque ʒ ij. vegeti ac veri Corticis Peruv. partitis vicibus extra paroxyſmum miniſtrandas curavi; Unde Æger à febre prorſus liberabatur: Et dolores Rheumatici indies decreſcebant. Fomite autem febrili hoc modo ſubacto, cum vita Ægri in vado eſſet, neque ampliùs a futura recrudeſcentiâ metuerem; Humores colliquatos, Artus debilitantes Decocto amaro & ſyrup. de ſpin. cerv. per alvum κατ' ἐπίκρασιν ſubduxi ſemel in hebdomada, poſt ſingulas purgationes uſum Corticis iterùm imperando, ne fomes febrilis inde reſuſcitaretur. Quo pacto, ſpatio trium hebdomadarum, a reliquo verſatili dolore liberatus (Artubus ſenſim indies reſtitutis) convaluit, atque hucuſque ſine Recidivatione valet, nec adeo œdematoſo corporis habitu eſt, ut priùs.

Hiſtoria XII.

Dominus *Glaſcock*, Presbyter Reverendus, Vir valetudinarius, & ſyſtemate Nervoſo admodum debili, habitans in *Le Strand*, a frigore, durante uſu Aquarum Mineralium Chalybeatarum, ſuſcepto, febre ac dolore inflammatorio, hinc inde in Artubus verſatili correptus, *Junii* 18. 1691. à Me opem petiit. Pulſum, exploratione factâ, deprehendi celerem & quadantenùs fortem, Urinam rubram & contentis ſaturatam. Appetitus erat proſtratus, Ventriculus Nauſeâ & proclivitate ad vomendum affectus: Noctes tranſigebat inſomnes & inquietas, copioſo madore ſemper in lecto perfuſus, Exacerbationem quippe ſub veſperam quotidie perpetiebatur. Quocirca, in ſubſidium virium ex perpetuis vigiliis languentium, Curationem, ab Hauſtu Paregorico ſequenti, horâ ſomni propinando auſpicatus ſum.

℞. Aqu. Meliſſ. Ceraſ. nigr. ana ℥ i ß. Epidem. ʒ iij Syrup. de Mecon. ʒ vi. M. F. Hauſtus. Mane ſequenti ℥ viii. vel ix. ſanguinis (qui admodum gelatinoſus erat) detrahendas juſſi, atque dein ℈j. Pulv. ſubtiliſſ. Peruv. quarta quaque hora ad 8. vices exhibendam è cochl. Julap. ſequentis, ſuperbibendo ejuſdem Hauſtum.

℞. Aqu. Meliſſ. ceraſ. nigr. ana ℥ iv. Epidem. Pœon. comp. ſyrup. Caryoph. ana ℥ i ß. M. F. Julap. *Junii* 20. Pulveris Chin. Chin. ſex novas Doſes imperavi; Ad ſedandam ſitim, Tincturam Roſarum Saccharo albiſſimo edulcoratam, ad libitum bibendam conceſſi, atque ante veſperam, ſi Alvus prius non ſolveretur, Enema Lactis ſacch. flor. chamæmel. alterat. injiciendum præſcripſi. *Junii* autem 26. Æger à febre liberabatur ac doloribus; Urinam reddidit colore & quantitate ſanæ ſimilem, appetitus vero non integre reſtitutus erat, quocirca tres Hauſtus adhuc repetendos duxi ut priùs; atque iterùm, octo diebus elapſis, poſt exhibitionem ℥ iv. Decocti amari cum dup. ſen. & ℥ ß. ſyrup. de Rhamno ſolut. ad reliquias Humoris colliquati, & in habitu corporis congeſti ſubducendas, ℈j. Chin. Chin. ter in die ad triduum, prophylaxeos gratiâ, in Hauſtu cerevisiæ miniſtrandam. Die *Junii* 29. à concione, priuſquam vires reſarcitæ fuiſſent, habitâ, atque frigore inde in poros cutis ſuſcepto, illico recrudùit febris, ac Dolores Artuum inflammatorii & verſatiles; Urinam intense rubram Æger iterum reddidit, Pulſus in celerem & quadantenus fortem mutabatur, appetitus proſternebatur, Ventriculus Nauſea, Ægritudine & Vomitione afficiebatur, Sitis aderat ingens, Vigiliæ & ſudores colliquativi, tempore Exacerbationis, ſcil. per totam noctem durabant, & reliqua febris inflammatoriæ & Rheumaticæ ſymptomata: Ideoque *Junii* 30. ℥ viii. ſanguinis è crure vel Brachio Lateris maxime affecti iterum detrahendas jubeo, atque ſo Pilularum ſequentium (quia tædio Hauſtuum Æger afficiebatur) quarta quaque hora, cum Hauſtu Julap. prius præſcripti exhibendas.

℞. Cort. Peruv. ſubtiliſſ. pulveriſ. ʒ vi. Mucilag. Gum Tragac. q. ſ. M. F. Pilul. mediocres deaurandæ. *Julii* 4. ob Nauſeam immenſam, & dolores nobiles in toto corpore, Emeticum ſequens ſub veſperam cum Regimine exhibendum impero, &, Vomitione finita, Hauſtum Paregoricum ſequentem; Die vero proximo ʒ iij. Corticis in pilulas redacti.

℞. Aq. Cardu. Vin. Benedict. ana ℥j. Syrup. Viol. M. F. Potio Emetica.

℞. Aqu. flor. Paralyſ. ℥ ij. Epidem. ʒ ß. ſyr. de Mecon. ʒ vi. M. F. Hauſtus. *Julii* 7. reverſus, inveni Ægrum planè ἀπύρετον, atque à doloribus immunem, licet ab humore colliquato congeſto Artus adhuc rigiditate & Tumore afficerentur, Ideoque ad Humores demulcendos Decoctum Sarſæ ſequens præſcripſi pro potu ordinario.

℞. Sarſ. opt. ℥ vi. Rad. Chin. ℥ij. Raſ. C. C. Ebor. Santal. Rub. ana ℥ß. Paſſul. maj. Exacinat. ℥iij. Glycyrriz. raſ. ℥ß. coq. in Aqu. F. ℔xii. ad 6. & cola pro uſu. Poſt 6. dies elapſos, ſaburram humorum Decocto Amaro cum dup. Senn. per alvum ſubduxi, atque dein, ter in die pilulas febrifugas num. 12. quotidiè exhibui, donec ℥j. Corticis abſumebatur; Idem Catharticum, atque poſtea Pilulas, poſt intervallum octo dierum, prophylaxeos gratiâ, iterùm præſcripſi; Interea temporis admonui Patientem, ut à concionando & omni alio vehementiori Exercitio protinus abſtineret. Cui ſano conſilio morem gerens prorſus revaluit, & hactenus optimâ valetudine utitur.

Dominum *Blakey* Clericum admodum Reverendum, qui à multis retro annis, ex causâ leviſſimâ Rheumatiſmo inflammatorio ſæpiùs obnoxius

noxius fuerat, eodem ferè modo, à tribus febribus Rheumaticis, spatio trium Annorum, recurrentibus, sine quocunque alio Remedio, brevi, atque integre restitui.

Historia XIII.

Dominus *Semyr*, habitans in vico dicto S. *Thomas Apostle*, Vir quadragenarius, à frigore in poros cutis sæpius suscepto, dolore tandem versatili dextram maximè corporis partem occupante affectus, & in lecto ad tres septimanas detentus, Maii 15. 1690. Cùm accersivit, præ dolore, vix aut ne vix sese ab uno latere in alterum commovere poterat, Sudore perfundebatur, urinam reddebat intensissimè rubram, ac lateritiam, lingua erat fœda ac arida, Sitis ingens, pulsus Celer, Vigiliæ pertinaces, temperies vero adeò mitis, ut nec æger, nec Pharmacopola febrem suspicaretur. Æger febre laborarat Συνόχῳ spuria Rheumaticâ, cujus exacerbationes nocte quavis recrudescebant; Tumor cum hoc dolore, ut in vero Rheumatismo, non conjungebatur, quia spiritus irretiti ac implicati, licet continuo lacessiti, ultimum expansionis suæ gradum non assecuti sunt: Unde etiam febris se minùs prodebat.

Postquam cortex ad aliquot vices exhibitus fuerat, respectu habito ad Symptomata vehementia, die 25. Æger à doloribus ac febre pene liberabatur, pulsus fortis, ac tardus, temperies mitis evasit, sitis pene extinguebatur, appetitus rediit, lingua tamen quadantenus arescebat, & urina plus justo rubescebat, unde conjeci rem esse in vado, atque naturam veneni reliquias sponte deleturam. Quid fit? Spatio unius hebdomadæ Aphthæ quasi criticæ cum Salivatione conjunctæ morbum terminabant, qui solito contumacior erat, vel quia à veneno intensiori producebatur, vel quia Æger nauseabundus vix dimidiam partem Remedii præscripti deglutiebat: Vel quia cortex parum vegetus ministrabatur.

Historia XIV.

Dominus *Kemp*, Mercator Londinensis, habitans in vico dicto *Frenchurch-street*, Maii 14. 1690. me accersivit. Ægrotaverat per triduum; Horis antemeridianis è lecto surgebat, non multum sitiebat vel febricitabat, verùm adeò Hebes erat ac mente captus, atque arteriarum vibratio adeò vacillabat, ut licet Urina esset ruberrima & lateritia, apoplexiam vel simile aliquod symptoma à veneno febrili suborturum suspicarer. Æger de Languore solo, ac animperturbatione conquerebatur. In tutamen cerebri (ut mihi videbatur) præcipuè obsessi, sanguinis ℥x. aut xij. illico detrahebantur è brachio, vesicatoria applicabantur, Boli & Iulapia ad spirituum expansionem promovendam cum optato eventu exhibebantur; Die autem 15. hebetudo diminuta est, pulsus factus est æqualis, licet celer, Urina adhuc intensè rubescebat, ac turbabatur, dolor molestus ac Rheumaticus genu ac pedem sinistrum occupavit à nisu spirituum venenum adorientium subortus. Sanguis iterùm educitur (qui admodum gelatinosus erat) deinde cortex illicò exhibetur, cum Laudano commixtus; cùm dolor & vigiliæ id postularent. Quia femur & Crus dolens grandi Tumore œdematoso afficiebantur, sequenti linimẽto bis in die calide inungebantur.

℞. Unguent. Dialth. ℥ß. Ol. Lil. alb. Laterit. ana p. æqu. M. die 21. febris, dolor, ac Tumor Femoris evanuerunt; Ægerque de Dolore humeri conquerebatur. Repetebatur cortex & venæsectio, & die proximo nempe 22. Ægrum dimisi perfectè sanatum. Corticem duntaxat, prophylaxeos gratiâ, præscripsi.

Verùm, si singulas historias recenserem Συνόχων non tantùm legitimarum verum etiam Spuriarum, quas nuperrimè, spatio sc. unius mensis, hoc pacto felicissimè sanavi, in senili vel infantili ætate, atque in ipso puerperio, nimius essem. Fateor equidem, ubi Spirituum Elasticitas à veneno ita opprimitur, ut vires Antidoti regi & in actum deduci inde non possint, & Σύνοχος in Σύνοχον Malignam degeneret, me haud raro sortem cæterorum Medicorum participasse, & restitutionem Elasticitatis spirituum Enecatorum fere, & sphacelatorum, methodo quâcunque, sæpe incerto, sæpe incassùm tentasse. Palam autem affirmo me multò plures hujusmodi Ægrotantes, Deliriis, subsultibus Tendinum, cæterisque id genus symptomatis Malignis obsessos, ab Orci faucibus arte liberasse, ubi antidoti usus curationem auspicabatur, quàm cùm ab initio, aliâ quacunque Methodo uterer; modò cùm accersitus primò essem, umbra aliqua Remissionum & Exacerbationum superesset. Fundamentum Curationis in cortice semper jacio; Posteà pro modulo ingenii, juxta Normam artis, quod à symptomatis indicatur efficio, atque haud raro cum optato successu Curationem ad umbilicum duco: Coronidis loco, unum vel alterum hujusmodi curationum exemplum hic addam.

Historia XV.

Dominus *Shakell* Stannarius, habitans in Plateâ dicta *Fanchurch-street*, Vir quadragenarius, obeso quadantenùs Habitu, & pulmonibus infarctis, qui jam per quadriennium, scil à quo tempore Rheumatismo universali correptus perperam Emplastris è limacibus contusis ferè ad totum corpus frigide applicatis, cæterisque hujusmodi, à medico suo ordinario præscriptis, Cerebri & Systematis nervosi tanta debilitate laboravit, ut sæpiùs in die, præsertim cum esset cogitabundus, attonitus reminiscentiâ omni plane orbatus sit; qui insuper ter, quaterve insultus Apoplecticos leves aut saltem Epilepticos passus est; Cùm ad bihorium, Algore, Rigore, & horrore adeò vehementi corriperetur, ut mane toto, in Lecto decumbere cogeretur, morbum aliquem novum, ac insolitum in genere nervoso expectans; Junii 15. 1691. Me accersebat. Eum autem (præludio Paroxysmi finito) intensissimè febricitantem inveni, immensè sitientem, in Hypochondriis inflatum, anhelosâ respiratione oppressum: Sese inquietè è loco in locum jactabat, facies, quasi ex strangulatione, rubedine perfundebatur; Urina erat sanæ similis, quia Flamma in sanguine vix dum accendebatur; vibrationem Arteriarum (exploratione factâ) citissimam; constantem verò, ac fortem deprehendi: De genio igitur febris hæsitans, utcunque ab insolitâ

litâ debilitate cerebri ſuaſus, in ejuſdem tutamen, durante hac effervescentia, ℥ x. Sanguinis e Brachio illicò detrahendas juſſi. Ne autem Venenum inde, de ſpiritibus priùs debilibus victoriam reportaret, cochl. 4. vel 5. Julap. ſequentis, ad eorum expanſionem promovendam, quarta quaque hora exhibenda duxi.

℞. Aq. Meliſſ. Ceraſ. nigr. ana ℥iv. Epidem. ℥ ij. Pulv. e Chel. Cancr. comp. Lap. Contrayerv. ana ʒiß. Syrup. Caryoph. ʒx. M. Bolum etiam ſequentem hora ſomni deglutiendum una cum Hauſtu Julap. præſcripſi; atque tam ad præſentem Alvi fluxum ſiſtendum, quam ad fervorem ſanguinis moderandum Decoctum album ſacchar. albiſſ. grate edulcoratum in locum potus ordinarii ſubſtitui.

℞. Theriac. Androm. Pulv. è Chel. Cancr. comp. ana gr. xv. Syr. Caryoph. q. ſ. M. F. Bolus. Cum die ſequenti ſcil. 16. reverſus eſſem, Æger Sudore levi perfundebatur, atque Calor poſt ſomnum nocturnum remiſſior erat, Pulſus non ita celeriter ut priùs, conſtanter verò, ac fortiter vibrabatur, Urina multa rubedine tingebatur, & contentis ſaturabatur, Alvus adſtringebatur. Ideoque, Exacerbatione finita, Enema ſequens injiciebatur.

℞. Decoct. Emollient. ℥ x. Mel. Mercur. Sacchar. rub. ana ℥ ij. M. Atque dein Bolus Cardiacus repetebatur cum Hauſtu Julap. ſequentis, quod etiam Ægro ad libitum propinabatur, agitata phiala.

℞. Aqu. Lact. Alexiter. ℔j. Epidem. Cinnam. Hord. ana ℥j. Sacch. Perlat. ℥j. M. Æger Decoctum album, loco potus ordinarii, adhuc hauriebat; Quippe a multis annis, ex conſilio prioris Medici, ab uſu Cereviſiæ prorſus abſtinuerat. Suppedanea ex Emplaſtr. Cephalic. cum Dup. Euphorb. in cerebri tutamen, ad plantas pedum applicabantur: Sub noctem ejuſdem diei reverſus, Ægrum obſervavi poſt Exacerbationem, quæ eodem die recrudeſcebat, rurſus ſudore perfuſum; Cerebrum autem, ut ab aſtantibus didiceram, durante Exacerbatione, quadantenùs confundebatur; Ideoque Bolum Cardiacum hora ſomni repetendum duxi, atque Veſicatoria duo ampla & acria ad internos Carpos ſupra Pulſus applicanda, & Julap. cum ſpeciebus denuo repetendum, & quarta quaque hora exhibendum. Die 17. manè, cum manifeſtior adeſſet Remiſſio, Hauſtum Febrifugum cum Pulv. Peruv. ʒj. illicò propinandum juſſi, atque quarta quaque hora repetendum, donec Exacerbatio redintegrari inciperet, & Julap. Perlat. repetendum. Sub veſperam reverſus, Remiſſionem nactus Paroxyſmi, qui eodem die iterùm recrudeſcebat, Hauſtus Febrifugos quarta quaque hora repetendos juſſi, nec non Bolum Cardiacum hora ſomni exhibendum, & Decoctum album pro potu ordinario hauriendum. Die 18. ob Dyſuriam, quam Veſicatoria effecerant ℥ iv Emulſionis ſequentis, quarta quaque hora propinavi.

℞. Sem. iv. frig. maj. ana ʒj. Sem. Papav. alb. ʒß. Amygd. d. decorticat. num. 9. cum Aqu. Hord. puril. ℔iß. F. Emulſio, cui add. ſacchar. alb. ℥j. Aqu. Roſ. ℥ ij. M. Perſiſtebat Æger in uſu Decocti Albi & Julapii; Atque Julapium cum ſpeciebus, quarta quaque hora Exacerbationis exhibebatur, durante verò Remiſſione Hauſtus Febrifugos Æger quarta quaque hora repetebat: Sub veſperam, ob Dolorem Lateris Spaſmodicum, Pannum Wallicum Ol. Palmic. illitum ad Regionem Pulmonum applicandum juſſi, necnon Bolum Cardiacum hora ſomni, & Hauſtum Febrifugum quarta quaque hora exhibendum. Die ſequenti, ſcil. 19. Exacerbatio per totum diem non recrudruit, Æger Urinam reddidit copioſam, Urinæ ſanorum fere ſimilem, ac laudabili hypoſtaſi donatam, Dolor Lateris etiam obtundebatur; Attamen Phlegma Pulmonibus impactum Ægrè admodum egerebatur. Ideoque cochl. 1. Linctus ſequentis una cum ℥ iv. Apozem. ſubtepid. quarta quaque hora miniſtrandum juſſi.

℞. Ol. Amygd. d. rec. Syrup. Cap. Ven. ana ℥ iß Sacchar. Cryſtal. alb. ʒiß. M.

℞. Decoct. Pector. opt. depurat. ℔iß. Tinctur. Croc. ℥ß. Syrup. de Eryſim. ℥ iß. M. Duos etiam Hauſtus Febrifugos tempore diurno exhibendos curavi. Sub veſperam Pulſus, Urina, &c. eodem fere modo, quo manè ſeſe habebant: A mentis autem levi vacillatione, & Linguæ fœditate ac ariditate aucta, ſuſpicatus ſum à veneno ſpiritus æquante Febrem in primum Malignitatis gradum tranſiiſſe, ideoque præter uſum Hauſtuum Febrifugorum, Julapii cum ſpeciebus, & Decocti Albi, Bolum Alexipharmacum ex Theriac. Androm. Pulv. Gaſcon. ana ʒß. & tantillo Syrup. Caryoph. confectum, hora ſomni miniſtrandum juſſi; necnon Veſicatorium amplum & acre ad Nucham applicandum, & Os Gargariſmo ſequenti ſæpiùs colluendum.

℞. Aqu. Plantag. ℥vi. Diamor. ℥j. Mell. Roſ. colat. ℥ß. M. Die 20. (Clariſſ. Colleg. *D. D. Goodall* advocato) communi conſenſu præſcripſimus repetitionem Hauſtuum Febrifugorum ſexta quaque hora, nec non Linctus, Linimenti, Apozematis Pectoral. Julapii Perlati & Decocti albi. atque inſuper (ratione Doloris Lateralis) ℥ ix. Sanguinis e Brachio Lateris affecti detraximus. *Junii* 21. Enema manè repetendum juſſimus, ut priùs, necnon Veſicatoria duo ampla & acria ad interna Brachia applicanda, & ℥ iij. Tincturæ ſeu Decocti Corticis quarta quaque hora exhibendas: Sub veſperam Bolum ex Theriac. Androm. & Pulv. è Chel. Cancr. comp. ana ʒiß. cum tantillo Syrup. Caryoph. confectum, hora ſomni exhibuimus, una cum Hauſtu Julap. Perlat. atque poſt ſudores finitos Bolum è Cortic. Peruv. ʒß & Syrup. Caryoph. q. ſ. poſt mediam noctem & quinta & octava matutina repetendum, cum Hauſtu Decocti Corticis ante præſcripti; Quippe Febris adhuc aliquo modo exacerbabatur, & remittebat; Atque cochl. unum Mucilaginis ad Linguam emolliendam ſæpiùs in Ore tenendum, præſertim ante & poſt Bolum exhibitum; Et quoniam Ægrum tandem Julapii Perlati tæderet, aliud ſubſtituimus, nempe.

℞. Aqu. Meliſſ. Ceraſ. nigr. ana ℥iv. Cinnam. Hord. ℥ ij. Pœon. comp. ℥ ij. Syrup. Caryoph. ʒ x. M. F. Julap. de quo bibat cochl. 3. vel 4. ad libitum. Die 22. reverſi, Ægrum invenimus ferè ἀπυρετὸν, Urinæ rubedinem iterùm reducem, Pulſum fortem & regularem, & Temperiem mitem: Placidè inſuper dormiverat, ſed efflorescentia Miliaris ſatis vivida & rubra per collum, & pectus undiquaque ſpargebatur. Indeque,

ut

ut efflorescentia hæc Critica promoveretur, vires spirituum sustentavimus Alcalibus & Alexipharmacis modo sequenti.

℞. Pulv. è Chel. Cancr. comp. ℈j. Sal. Prunel. ℈ß. Sacch. alb. gr. xv. M. F. Pulv. sumend. è cochl. uno Julap. cord. superbibendo ejusdem cochl. iij. repetendusque quartâ pomeridianâ. Horâ somni Bolum Theriacalem repetendum jussimus, horâ tertiâ & octavâ matutinâ Haustum Apozematis Febrifugi ministravimus. Persistebat Æger in usu Linctûs, Apozematis, Julapii Cordialis, & Mucilaginis. Die 23. Pulverem Cardiacum decima matutina & tertia pomeridiana repetendum jussimus, & Bolum Theriacalem hora somni exhibuimus, necnon Linctum, Apozema Pectorale, Julapium cordiale & mucilaginem prius præscripta ad infarctionem Pulmonum tollendam. Die 24. discedente jam Collegâ, Ego solus præscripti Pulverem statim repetendum, & Bolum Theriacalem hora somni cum gutt. viij. Laudani liqu. ob dolorem Lateris Rheumaticum, de quo solummodò jam conquerebatur. Die 25. ad dolorem Lateris tollendum, quo adhuc, præsertim inter tussiendum angebatur, præscripsi Fotum sequentem una cum Linimento ante præscripto ad partem affectam applicandum, atque cochl. unum Olei Lini recens sine igne extract. secunda vel tertia quaque hora cum Haustu Apozematis Pectoralis exhibendum, cujus vires anodynas, & detersivas jam sæpiùs expertus eram.

℞. Rad. Petrosel. Fœnic. Semin. Lin. Fœnugræc. ana ℥ij. Flor. Chamæm. Melilot. ana M ij. Coq. in Aqu. F. q. s. Colatura reponatur in Vesica bubula recenti, ita ut semiplena sit, & tepidè ad Latus affectum applicetur, ad horæ vel semihoræ spatium; Amota Vesica, applicetur Pannus Wallicus calidè illitus Linimento ante præscripto. Bolum Theriacalem hora somni, & Haustum Julapii repetendum jussi. *Junii* 26. præscripsi cochl. unum vel alterum Mixturæ sequentis, omni nocte sub ingressum Lecti exhibendum, donec Tussis (quod symptoma solumodò jã supererat) mitigaretur.

℞. Syrup. Balsam. ℥iv. Laudan. Liqu. Helmont. ℈j. M. Appetitu verò restituto, & viribus jam resarcitis, tandem suboriebatur Tumor Crurum œdematosus, quem facillimè tribus vel quatuor purgationibus superavi, post quas tamen Corticem repetendum, & Vinum Chalybeatum præscripsi. Ex his Æger integrè restitutus, optimâ valetudine hucusque utitur, plurimùm etiam à veteri & assuetâ cerebri & generis Nervosi mala affectione liberatus.

Historia XVI.

Domina *Maria Lechmere*, habitans in vico dicto *Watling-street*, Virgo prudens ac proba, quam ante sex annos Συνόχῳ simplici laborantem integrè, idque brevi, restitueram; nuperrimè, scil. die *Junii* 2. 1691. circiter Annum Ætatis suæ vicesimum sextum sæpiùs in die de Frigore & Calore alternatim se excipientibus querebatur. Quanquam noctes transigeret insomnes, quia tamen tempore diurno symptomata remittebant, quotidie è Lecto surgebat, obambulabat, atque muniis solitis quadantenùs fungebatur usque ad diem 16. Morbo autem jam plurimùm increscente, Enema sibi ministrandum jussi, atque dein ℥ ix. Sanguinis e Brachio detrahendas, atque Julapium Cordiale à Pharmacopœo petiit, ob præsentem Linguo.... ad libitum sumendum. Die 17. in Lecto decumbebat, atque cùm jam omnia symptomata eodem tenore pergerent, Febre Συνόχῳ, à Veneno per detractionem sanguinis perperam celebratam aucto, mutatâ in Σύνοχον, sub vesperam Me accersivit. Adveniens, Pulsum deprehendi debilem & celerem, Urinam vero non multa rubedine tinctam, vel contentis saturatam. Caput Ægræ vehementer ardebat, extrema frigebant; Unde plurimùm de eventu dubitans, ad expansionem spirituum promovendam impræsentiarum duntaxat Bolum Theriacalem hora somni exhibendum, & Julapium Perlatum ad libitum sumendum, Emplastrum Cephalicum cum dup. Euphorb. ad plantas Pedum, & Epispastica duo acria & ampla ad internos cubitos, propè Axillas applicanda jussi, & exspectavi, an forte, mane sequenti, remissio subsequeretur. Die 18. omnia symptomata remittebant, atque ob æquali ac moderato Capitis & Extremorum Calore reverso, expansionem spirituum quadantenus redintegratam esse judicavi; Ideoque Haustum Febrifugum cum ʒj. Corticis illico exhibui, atque deinceps quarta quaque hora repetebam, & Gargarismum sequentem, ob Faucium rigiditatem & molestam siccitatem, Siphone sæpiùs calidè ingerendum jussi.

℞. Fol. Plantag. Ros. rubr. Summit. Rub. ana Mj. Coq. in Aqu. F. q. s. ad ℔iß. Colaturæ adde Diamor. ℥iß. Mel. Ros. Colat. ʒ vj. M. Ad expansionem spirituum adhuc deficientem promovendam Bolum Theriacalem hora somni repetendum atque Epispasticum ad Nucham applicandum duxi. Die 19. & 20. eosdem Haustus Febrifugos repetebam, & Bolum Cardiacum hora somni exhibebam; Julapii etiam sequentis cochl. 4. vel 5. ad libitum sumenda præscripsi, quod toto Morbi cursu Ægræ maximè arridebat.

℞. Aqu. Melissæ Ceras. nigr. ana ℥ iv. Pœon. Comp. Epidem. ana ℥j. Confect. Alcherm. sine Mosch. ʒiß. Syr. Caryoph. ℥ i ß M. Die 20. sub vesperam (exulante jam omni Exacerbationis & Remissionis vestigio, atque, Cute Colli, & Pectoris ubique Vesiculis aqueis, sine quacunque rubrâ efflorescentiâ, interpunctim notatâ, unde, spiritibus depressis ac tantum non deletis, Febrem in Σύνοχον purè Malignam degenerâsse sentiebam) plurimùm languebat Ægra, attonita erat, ac tantùm non delirabat: Indeque, omisso usu Corticis in posterum, spirituum expansionem Alexipharmacis & Vesicatoriis duntaxat moliebar; Epispastica nova ad internos Carpos supra Pulsus illicò applicanda jussi, & Bolum Cardiacum repetendum, cui addebatur Confect. Alcherm. sine Mosch. ʒß. Die 21. Bolum Cardiacum cum Confect. Alcherm. absq; Theriaca (quippe Coma quadantenùs impendebat) mane repetendum jussi, eundem verò cum Theriaca sub vesperam: Eodem modo die sequenti scil. 22. pergebat. Quandoquidem verò multùm tussiebat, atque Phlegma viscidum Bronchiis impactum ægre admodum egerebat, ℥ iv. Apozematis sequentis calidè, quarta quaque hora propinandas jussi.

℞. Decoct. Pectoral. deputat. ℔iß. Tinctur. Croc. syrup. Capil. Vener. ana ℥j. M. Die 23. Bolum Cardiacum, absque Theriaca, mane & quarta pomeridiana, ob languorem & deficientem spirituum expansionem; Et cum Theriaca hora somni Ægra deglutiit, unde vires aliquantùm instaurari videbantur. Ob Aphthas vero jam in ore subortas præter Gargarismum Cochl. unum Mucilaginis sequentis sæpiùs super linguam tenendum jussi.

℞. Mucilag. tenuior. Semin. Cydon. Aqu. Plantag. Extract. ℥vj. syrup. e Rub. Idæ. ℥iß. M. Die 24. omittebantur Boli per totum diem in gratiam Adstantium, qui timebant ne ægra inde nimiùm incalesceret, cujus neglectùs pœnas vitæ suæ dispendio propemodum luebat sub vesperam languens & confusa, & adeò confecta, ut vix respirare poterat. Quocirca, ad expansionem spirituum resuscitandam, Cochl. iv. Julap. sequentis tertia quaque hora vel sæpiùs in languore exhibenda jussi (agitata phiala.)

℞. Aqu. Meliss. Rut. Ceras. nigr. ana ℥ iij. Epidem. Pæon. comp. ana ℥iß. Pulv. è Chel. cancr. comp. Lap. Contrayerv. ana ℈ij. Rad. Serpentar. Virgin. ʒß. Sacch. alb. ʒvj. M. Spiritus etiam Salis Armoniaci in languoribus olfaciendus præbebatur. Singulis Bolis gr. iv. Serpentar. Virgin. adjicienda jussi, modo sequenti.

℞. Theriac. Androm. Confect. Alcherm ana ʒß. Pulv. Goan. gr. xxv. Serpentar. Virgin. gr. iv. M. F. Bolus. In horum Bolorum usu, cum, vel absque Theriaca, bis terve in die persistebat usque ad diem 27. & indies melius sese habuit: Pulsus quotidie fortior evasit, & temperies mitior, Pustulæ serosæ, quæ in pectore spargebantur, & sensim disparebant, Ægra ab Orci faucibus erepta tandem ἀπυρετὸς ac sana evasit, nisi quod Tussis importuna somnum admodum interturbabat; ad quam minuendam primùm præscripsi die 26. Linctum ex Ol. Amygd d. syrup. capil. Vener. ana ℥j. & Sacch. Cant. alb. ʒj. confect. Cochleatim, urgente Tussi, ministrandum. Hoc autem nihil proficiente, die 27. Haustulum Paregoricum cum Syrup. Paralys. ℥ß. & Laud. liqu. gutt. viij. (Febre jam victa) cum magno successu hora somni propinandum jussi, & nocte diei 28. Pilulas sequentes.

℞. Pil. è Cynogloss. Extract. Glycyrriz. ana gr. viij. M. F. Pilul. ii. A quo tempore hucusque optima valetudine utitur, nisi quòd, posthabito sano meo consilio de Cortice repetendo, sub finem secundæ Hebdomadæ languere, appetitu privari, atque, statâ diei horâ, bis vel ter Algore quodam perfundi cœpit, Repetita autem tandem ℥j. Corticis, illicò convaluit, sine quocunque alio medicamento exhibito.

Appendix Secundæ Exercitationis, Historiam Febris Συνεχῶς compendiariam ab Anno 1658. ad Annum 1691. complexa.

Ex quo Philosophiæ & Medicinæ Principiis mediocriter instructus, Observationibus Medicinalibus faciendis qualitercunq; par fui, naturam atque Indolem Febris Συνεχῶς indagandi studio magnopere incensus sum. Atque equidem, quantum memoria repetere prætereà possum, febrem eam, vel simplicem vel spuriam, frequentissimam semper fuisse deprehendi, & inter cæteras febres maxime vulgarem. In nonnullis locis, scil. Maritimis, Palustribus ac Nemorosis ferè perpetuo Endemia est, ubique vero, præsertim durante tempestate Autumnali, & in castris, ubi Corpus externis aëris injuriis perpetuo obnoxium est, post statas periodos Epidemia; neque in Constitutione ipsa Pestilentiali penitùs defecit. Necnon febres Σύνοχοι, quotquot sint, generaliter loquendo, vel primo insultu Συνεχῶν speciem referunt, aut saltem in eas demùm mutantur, quoties Crisi salutifera finiuntur.

Ut autem certior huic nostræ observationi fides adhibeatur, lubet Historiam hujusce morbi, per triginta Annos, & quod excurrit, ordine recensere, atque graphice pro virili depingere, ut penes Lectorem sit hac in re æquum judicium facere.

Incipiam ab Anno 1658. Æra (Mihi saltem) notabili, quo tempore febris hæc tàm spuria quam simplex, præsertim Mensibus Autumnalibus, undique per totam Angliam grassabatur: Quod etiam Clariss. noster *Willisius* in Puretologia sua olim edita testatus est. *Oliverius Cromwellus* qui tunc temporis rerum Britannicarum potitus est, & Pater meus Reverendus, idemque Medicus Exercitatissimus illo ipso anno, ineunte Septembri, cùm hæc constitutio ad ἀκμὴν pervenisset, hac febre correpti fatis cedebant; Συνεχῆ Natura in utroque succumbente, in Σύνοχον demùm mutata, quam comitabantur deliria, spasmi, cæteraque funesta malignitatis indicia. Insuper, postquam conspexeram matrem meam pientissimam, Fratres & Sorores, Servos, Ancillas, Nutrices conductitias, quotquot erant intra eosdem nobiscum parietes, ac ferè omnes ejusdem, ac vicinorum Pagorum Incolas hoc veneno infectos & decumbentes, ne forte ejus memoria mihi excideret, ego ipse eodem morbo correptus sum, atque postquam à morte, in primo ejus insultu, Ægrè admodùm evaseram, spatium trimestre valetudinario transegi; Συνεχῆ (qua primùm affectus fueram) ubi venenum ex diuturna & repetita spirituum expansione quadantenus subactum fuerat, in intermittentem jam tertianam, jam Quotidianam demùm facessente. Hoc tempore, si unquam alias, fere tota hæc insula, saltem Mensibus autumnalibus, Nosocomii publici speciem præ se ferebat, &, in nonnullis locis, sani vix supererant, qui ad ministrandum valetudinariis sufficerent. Verissimum quidem est, hancce febrem, utut Epidemiam & publicè grassantem, minùs funestam fuisse quam Pestilentialis seu maligna esse solet, quippe à veneno mitiori ortam; Unde, vel spirituum sese expandentium vi, aut suppetiis, quales quales fuerint, ab arte ministratis (Nondùm enim vires Corticis in hoc veneno subigendo, saltem hic locr, comprobatæ erant) plurimi licet ægrè admodùm ex morbo evaserunt. Multos autem passim videre fuit, post sextam vel septimam Exacerbationem (ubi natura à veneno sensim aucto demùm victa fuerat) exulantibus omnibus

Paro-

Paroxysmorum & Remissionum vestigiis, febre maligna Continua, quam diri spasmi, & deliria comitabantur, decimo septimo, vel vicesimo primo morbi die è vivis sublatos. Alios autem Diarrhoea & vomitione, vel doloribus quasi Pleuriticis, Peripneumonicis aut Colicis, aut alio aliquo Συνόχῳ spuriæ symptomate vehementiori attritos & confectos, die morbi septimo, nono vel undecimo, fato quasi præmaturo occisos. Insuper, qui ex morbo evaserunt, fere omnes, quos ego novi, Hyemem subsequentem valetudinario transigebant, Durante enim Bruma, Intermittentes, Quartanas, Tertianas, Quotidianas ab ejusdem veneni mitiori gradu oriundas fere æquè epidemias videre erat, ac in Autumno Συνόχας seu Remittentes. Neque mehercule, sæviente gelu, penitus defecerunt istæ febres Continentes, & licet non, ut in præcedenti Autumno, publice grassarentur, ubique tamen subsequente vere ac Æstate sporadicè caput suum tollebant, usque ad mensem Augustum. A quo tempore per totum Mensium Autumnalium decursum, rursus ubique Epidemiæ fieri & revirescere cœperunt. Atque equidem hancce febrem hoc pacto sub typo Συνόχου, præsertim simplicis & legitimæ, Quotidianæ scil. vel tertianæ maxime vulgarem fuisse, & tempore Autumnali plùs minùs Epidemiam usque ad Annum 1664. observavi; Necnon plurimos ab eâ demùm in Σύνοχον degenerante in Orcum demissos, non obstante methodo medendi rationali & excruciante, quæ tunc adhibebatur; Siquidem efficacia Antidoti Peruvianæ ad hoc venenatum fermentum delendum, vulgus medicorum adhuc latebat.

Sub ingressum verò Autumni, Anno 1664. plane silebat hæcce febris; & fere omnes acuti morbi derepente exulabant, & salubris admodum erat istius tempestatis constitutio. Vere autem subsequenti, post brumale gelu præter modum atrox, & Cometam in Æthere calamitatis hujus quasi præanuncium, venenum sese recolligens, & mirum in modum auctum, hanc Συνόχον in pestem funestissimam & dirissimam inopinato mutavit, quæ Epidemice grassata, spatio unius Anni plus quam quadraginta millia Hominum è vivis sustulit. Attamen, sæviente hac ipsa peste non penitùs defecerunt vestigia nonnulla febris Συνόχου; Quotquot enim ex Peste evasêrunt, utpote mitiori Veneno infecti, vel robore Spirituum vegetiori prædìti, quamprimùm Natura suâ sponte, vel Artis adminiculis Bubones, Parotidas, Carcinomata maturescentia, vel quævis alia victoriæ monumenta seu trophæa de hoste constituere cœperit; Singulis vel alternis diebus in seipsis percipiebant symptomatum Exacerbationes & Remissiones statis horis alternatim sese excipientes. Unde non temeritatis jure merito incusandam censeo Facultatem Medicinalem Neapolitanam, quæ (referente Clariss. Bado, Anastas. lib. 1. cap. 20.) etiam Corticem Peruvianum in Pestis Curatione adhibendum jussit; Siquidem ad hoc ipsum venenum (quoties mitius esse contigerit) delendum, & deinceps ad curationem accelerandam plurimùm conferre queat.

Porro, Peste hac exitiosâ sub initium Anni 1666. exulante, rursus febris Συνόχος à veneno mitiori orta, spuria autem & colliquativa, nimirum cum Fluxu alvi torminoso aut Dysenterico sociata, sub initium mensis Augusti suum caput attollere incipiebat, quæ indies per omnes menses Autumnales magis magisque sæviebat, & publicè grassabatur, nec mihi pepercit contagio, dum Mense Augusto, sedes Dysentericorum minùs caute inspicerem; Et ex hoc morbo ægre admodum evasi; Iterumque etiam sequenti Autumno, ex eadem occasione infectus sum; Adeò Epidemicè jam ubique Londini seminium hoc virulentum propagatum erat! Durante vero ejus ἀκμῇ, Mense scil. Septembri & Octobri, quo tempore Συνόχος simplex grassari solebat, vix quenquam alium morbum videre erat. Civitas fere universa hoc morbo correpta videbatur, atque singulis septimanis trecenti, quadringenti, quingenti plus minùs Fluxu & Torminibus, cæterisque Dysenteriæ excruciantis, vel Diarrhœæ colliquativæ diris symptomatis confecti, citiùs vel seriùs, die scil. 14. 17. 21. Fatis cedebant, non autem absque siti inexplebili: Aphthis albis vel nigris, pulsu celeri, Deliriis, cæterisque Febris Epidemiæ indiciis. Plurimi insuper, postquam colliquatio & tormina, & reliqua Dysenteriæ symptomata multo Opiatorum & astringentium usu supprimerentur, nihilo secius sensim languentes, & Hectico quasi calore emarcescentes demùm extinguebantur. Alios (virulentia per ductus salivales criticè expulsa) ope Aphtharum & salivationis immensæ supervenientis (quod in crisi Febrium Συνόχων haud raro evenire solet) liberatos memini: Siquidem venenum huic Dysenteriæ Epidemicæ ansam præbens, tanquam Colocynthidis, aut cujuscunque alterius Cathartici æmulum, Intestina sponte petens, eademque horrendis ac vellicantibus spasmis perpetuo lacessens, atque per eorum glandulosam Membranam Serum colliquatum & virulentum copiose effundens, vires tamen spirituum non adeo præpollenter ubique prosternere videbatur, ut non natura saltem sub initium morbi, post statas, vel incertas periodos, vires suas plus minùs colligeret, atque inde victoriam, saltem aliqualem, sæpiùs reportaret; Quod facile observatu erat; Unde Remissio atque Exacerbatio torminum, colliquationis, cæterorumque truculentorum symptomatum, singulis vel alternis diebus recurrentes, evidenter sese in conspectum dabant. Durante enim Remissione, symptomata cuncta excruciantia nonnunquam ultro minuebantur; recrudescente autem paroxysmo Opiatorum ipsorum vires spernebant. Unde clarè deprehendi Dysenteriam symptomatis duntaxat rationem habuisse, Febrem autem (utut ob externum calorem à Torminibus & Diarrhœâ suppressum cuivis intuenti sese non proderet) eamque vere Συνόχον à veneno mitiori, Cathartico scil. oriundam Primarium fuisse Morbum. Atque demum hac observatione innixus, ubi cum vulgo medicorum diu Sisyphi saxum volvendo, Rhabarbaro, Myrobalanis, Opiatis & Astringentibus intus exhibitis; & Enematis, fotibus anodynis,

cæterisque decantatis, quibus authores passim utramque paginam Curationis Dysenteriæ implere solent, in truculentis hisce symptomatis sublevandis, frustrà curationem tentaveram, cum interea venenatum fermentum intus delitesceret; Non sine ratione consilium novum inii, atque ad Opiata & Astringentia, quæ ad Symptomata Dysenterica spectant, febrifugum aliquod potentius (si modo ejusmodi febrifugi compos fieri possem) adjicere statui, quod venenatum fermentum febris ipsius ac colliquationis causam delendo, febrem simul tollere, & fluxum sistere, ac Tormina inde consequentia compescere posset. Atque eo potiùs ad hanc sententiam mens mea inclinata est, quia sæpius observaram miseros Ægrotantes, non obstante diligentissimo Remediorum Antidysentericorum usu, sævissimis hisce symptomatis confectos, tandem ad Orcum cacaturientes descendisse; Alios vero multis Astringentibus atque Opiatis usque ad delirium & deliquium adactos, atque inde inebriatos potiùs quam curatos, eosque haud rarò inopinatam symptomatum Dysentericorum recrudescentiam perpessos esse, vel saltem cum Pulsu celeri, Calore Hectico, cæterisque venenati fermenti delitescentis indiciis emarcescentes, quieta & astricta Alvo summum diem oppetiisse. Ex alternante autem Torminum & Fluxus Exacerbatione & Remissione (quam sæpenumero plus minùs hunc morbum, saltem sub ejus initium comitari jam observaram) potiùs quam à calore febrili, quem pro ratione symptomatum molestorum quadantenus inæqualem deprehenderam, semper autem depressum ac mitem, monitus; hoc in casu vires Corticis Peruviani cum Laudano commixti tentando experiri decrevi. Neque temerario quidem, siquidem utut Cortex amaritie sua tenera Intestina proritando, Fluxum Alvi adaugere aptus sit; cum Laudano tamen quod Humorum colliquationem sistit, sensumque Intestinorum exquisitum stupefacit ac hebetat, commixtus & irretitus, venenatum fermentum colliquativum subigendo, ad Fluxum & Tormina simul ac febrem ipsam sistendum & compescendam jure merito idoneus haberi possit. Eventus votis respondebat. Primùm autem vires decantatissimi hujus febrifugi Antidysentericas experiendo comprobavi in ægro habitante in vico dicto Long-Lane, Dysenteria Tertiana laborante; Hujusmodi enim aliquæ mihi in Praxi occurrebant, ubi Tormina & Fluxus Alvi mucosus & sanguineus, tertio quoque die, hora stata, non obstante diligentissimo Opiatorum usu, recrudescebant: Cùm in intervallis, truculenta hæc Symptomata, adminiculante Laudani Dosi pusilla, vel sua sponte sæpiùs mitigarentur. Arrepta igitur prima symptomatum Remissionis occasione, sine mora ℨj. Corticis cum Laudan. Lond. gr. j. commixtam, in haustu exhibendam jussi, repetendamque deinceps quarta quaque hora ad sextam usque vicem. Quid fit? tantum abesse observavi ut Intestina ab amaritie Corticis proritarentur, ut illicò senserim ea faciliùs à Laudano cum Cortice commixto, quàm cum Astringentibus conjunctio compesci & demulceri; A quinto autem, vel sexto Haustu exhibito Fluxum ac Tormina, una cum febre reliquisque Symptomatis comitantibus, penitus exulasse, neque unquam in posterum Periodis solitis recruduisse: Atque hæc observatio animos mihi addidit, ut in ipsis Quotidianis Dysenteriis, quoties scil. & quamdiu se de genere Συνεχῶν ex quantulacunque alternante symptomatum exacerbatione & Remissione, & non malignas esse proderent, Pharmaci hujus Polychresti vires, modo jam memorato experirer: Neque eventus mehercule, spem meam fefellit. Et nullus dubito quin Diarrhœa quævis epidemia, & quæcunque alia cum febre juncta, imo febres Castrenses cum hujusmodi symptomatis ut plurimùm sociatæ, utrarum Συνεχοῦς Spuriæ, hac methodo compendiaria multo certiùs sanari possint, quam magno illo apparatu Rhabarbari, Myrobalanorum, Astringentium & Opiatorum, quæ methodum curationis horum morborum hucusque implerunt. At de his posthac fusiùs in exercitatione quinta de febribus colliquativis. Impræsentiarum eas supremis labris (ut aiunt) duntaxat prælibo, eo fine, ut ostendam Dysenteriam ac Diarrhœam torminosam, quæ fere per septennium vigebant, ac unoquoque autumno ab Anno 1666. usque ad Annum 1672. solenniter hic Londini revirescentes ubique Epidemice grassabantur, subortas fuisse à febre vere Συνεχεῖ, quam eo nomine appello Συνεχῆ Spuriam, quia cum vehementi Humorum colliquatione, eorumque per intestina excretione conjungebatur. Atque equidem, ut à vera ac genuina idea hujus morbi formata, curativæ indicationes in posterum certiores desumantur, mihi in votis est, ut communi medicorum consensu Diarrhœa, & Dysenteria Castrensis, seu quæcunque alia epidemia, nomine proprio Συνεχοῦς Spuriæ ac colliquativæ posthac designetur.

Quemadmodum febris Συνεχὴς genuina ab Anno 1665. (in quo Pestis, veneno ad gradum summe deleterium provecto, caput suum extulit) fere per biennium profligata disparuit, nec ampliùs recedente sole grassata est ut ante; Ad eundem modum Συνεχὴς hæc Spuria & colliquativa; Dysenteriæ & Diarrhœæ torminosæ nomine designata, quæ post Pestem subintrans, unoquoque Autumno, fere per septennium repullulans & longè lateque serpens imperium suum hic loci exercuisset, penitus exulabat. At locum dedit morbillis epidemiis, qui ad instar pestis mitioris, nulli sexui vel ætati parcentes, adeo Mensibus Anni 1672. Autumnalibus Londini sæviebant, ut tercenti plus minùs inde confecti, quaque hebdomada ad Orcum descenderent. At hi nunquam epidemicè in posterum hucusque grassati sunt. Quantùm verò hæc ipsa Pestilentialis & Epidemica Febris Morbillosa, post ἀκμὴν suam, (ubi scil. salutarem eventum habitura fuit) speciem febris Συνεχοῦς referebat, atque quam egregiè Cortex Peruvianus, eo nomine, in curatione ejus perficienda partibus suis functus sit, posthac suo loco enarrabitur; scil. in exercitationis tertiæ Cap. 2. ubi Morbillos & febrem scarlatinam ex professo tractaturi sumus.

Morbillosa autem hac Constitutione, post tyrannidem ad sex Menses durantem, jam demùm sub finem hyemis sensim declinante, ac tandem

tandem penitùs exulante, venenum febriferum deinceps proximo Autumno, scil. Anno 1673. quadantenùs mitescere & cicurari videbatur, & mitius hucusque est. Unde febris, quæ unoquoque Anno a Mense Augusto usque ad Solstitium hyemale antenac Epidemicè grassabatur, non ampliùs Dysenteriæ vel Diarrhœæ Torminosæ speciem induit, vel cum quocunque altero vehementi symptomate conjuncta fuit; verùm typum eundem ad vicesimum usque Annum gerit, quem ante Pestem, quæ Annis 1665. & 1666. vigebat, præse tulit: Et forsan eundem typum servatura est, donec à Peste aliqua exitiosa in procinctu stante venenatum fermentum mutari, & in gradum magis deleterium provehi contingat. Fateor equidem à gradu veneni mitiori, nonnullis Annis, præsertim ab Anno 1677. ad 1682. (quo tempore circumforaneus ille Tabor Corticem Peruvianum pro Arcano cæteris medicis ignoto venditans, sese febrium Æsculapium unicum jactabunde gloriabatur) febres Intermittentes quotidianas, Tertianas, Quartanas, fere pari passu cum Συνεχέσι Epidemice grassatas esse; Atque Annis nuperis, præsertim durante ἀκμῇ Constitutionis, Mensibus scil. Septembri & Octobri, a gradu veneni plus solito irritante, has ipsas Συνεχεῖς aliquando cum vehementi aliquo symptomate conjunctas, non tantùm speciem Diarrhœæ & Dysenteriæ periodicæ, verùm etiam Choleræ morbi, vomitionis immanis, Rheumatismi versatilis, Pleuritidis, colicæ ventriculi & intestinorum, seu alterius alicujus morbi Acutissimi induisse: Quinetiam has ipsas Συνεχεῖς non tempestive aut rite curatas, à veneni incremento, in Malignas & funestas sæpenumerò degenerasse; & nonnunquam à gradu veneni præter modum deleterio, in primo insultu malignas extitisse, Purpuratas scil. Petechiales, vel Morbillosa Efflorescentiâ, vesiculis aqueis per collum & Pectus Sparsis, Parotidibus, Bubonibus, Anthracibus, cæterisque malignitatis indiciis notatas. Verum cunctæ Hæ Febres, sive Συνεχεῖς Spuriæ, sive malignæ, Sporadicæ duntaxat fuerunt, neque contagione, ut in pestilentiali Constitutione, sese propagabant. Febris unica Epidemia, quam singulis Autumnis jam per quatuor Lustra annorum solenniter repullulare observavi, fuit verè Συνεχὴς simplex, & quæ Cortice tempestive exhibito semper cedere solebat. Neque constitutio Variolosa, Erysipelatosa, Scarlatina, Rheumatica, Anginosa, Pleuritica, vel si qua sit alia, in una vel altera Anni tempestate grassata, adeò venenum Autumnale mutavit, ut febris Epidemia, in tot Annorum decursu, a Typo solito quicquam deflecteret, aut novo diversoque tenore procederet. *Hactenus Clariss. Richardus Morton.*

De Cortice Peruviano ejusque vi Febrifuga plura jam legimus, atque in sequentibus ex Clariss. Thom. Sydenham, Joh. Jones, Gulielmo Cole &c. videbimus; interim tamen quædam hic rursus de eo adjungemus. Arbor unde hic cortex, Ganna-napeside Ditionis Peruvianæ Incolis dicitur, & ut scribit Clar. Morton, nec non Clariss. Joh. Raius in sua historia Plantarum p. 1796. magnam habet similitudinem cum quibusdam è nostratibus, scilicet ejus folia non parum accedunt ad *folia arboris* pruna rubea ferentis. Illorum iconem exhibet Nobiliss. ac Curiosissimus Rhedi in suis Experimentis circa res diversas naturales, illasque speciatim quæ ex Indiis adferuntur: verùm adnotante D. Tancredo Robinson apud præcitatum D. Raium hæc non bene quadrat cum icone quæ in musæo Clariss. Viri D. G. Courtine asservatur. Hactenus creditum fuit corticem qui vulgò in officinis prostat è ramis ipsius arboris detrahi; verùm Clariss. D. Carolus Spon in tractatu de Febribus ac Febrifugis Gallicè conscripto, se accurata & diligenti inquisitione habitâ comperisse ait, Corticem Peruvianum dictum non trunci aut ramorum arboris esse, sed radicum; illorum enim, ut in particulis quibusdam ad se missis expertus est, minimè amarum esse. Quæ observatio, ut habet Clariss. Raius, alicujus usus esse potest iis qui in nostro orbe hujus Corticis succedaneum quærunt. Quò autem jure id asseratur à Clariss. Viro hactenus non satis perspectum est, dum alii omnes, tum in quorum manibus frequens est admodum ejusmodi Cortex, aut ii etiam qui in Regno Peruviano, (in quo ipsius natales) per annos commorati sunt, nihil simile asserunt, ac potiùs unô ore pronunciant, è ramis eximi. Cortices autem isti sunt crassitie mediocri, foris scabri, paululum canescentes, sæpe musco obducti; intus læves, colore ferrugineo, seu cinnamomio; saporis acris & amari. Hisce patet quomodo differant ab alio Cortice, qui etiam nomine Kinkinæ, ac Corticis Peruviani nobilitatur, est enim hic tenuior, foris cinereus ac canescens, intus ex fusco aut obscuro ferrugineus, saporis acris, amaricantis, subpinguis, odoris fragrantis. Ipsius arbor sua sponte nascitur in Regno Peruviano. Cortex hic à plurimis præfertur Kinkinæ veræ, quia major vis aromatica ei inest, & etiam à Clariss. Morton videtur præ alio seligi, dum in China Chinæ præter alios characteres odorem aromaticum exquirit, quò alius cortex omnino destituitur. Pro ejus vi febrifuga quidam acriter militârunt, dum alii nobile hoc medicamentum totis impugnârunt viribus, donec tandem ultimis hisce annis ab omnibus prope Medicinæ Cultoribus, Ægrorum suorum solatium verè expetentibus, non tantùm amicè excipitur, sed etiam, ut videre fuit apud Clariss. Morton, pro panaceæ quâdam quasi specie non immeritò salutatur. De methodo illum exhibendi suprà jam, scilicet in Notulis ad Tractatum de Febribus Clariss. D. Piens hæc scripseram. Ego sæpiùs Corticem Peruvianum in febribus profligandis sic usurpavi.

℞. Cortic. Peruvian. subtiliss. triti ℥j. Salis Tartar. Armoniaco fixo adjuncti ʒij. pulveris viperini, antimon. diaphoretic. ana ℈v. cum rob juniperi, vel syrup granorum Kermes q. s. F. Electuarium de quo tres bolos ter de die, temporibus à paroxysmo liberis, & longè à pastu, sumat febricitans, donec totum fuerit absumptum, ac etiam post aliquot dies iteretur. Usurpavi etiam in aliis vinum febrifugum sequēs.

℞. Cortic. Peruvian. subtiliter triti ℥j. irroretur spirit. vin. rectificatiss. ℥iv. ac olei sulph. per campan. ʒiij. Digerantur in vase bene clauso per horas aliquot; post adde vini bene maturi ac tenuis pintas duas. Digere rursus per

dies aliquot, ac cola. Sumat mane & vesperi ℥ iv. corpore priùs expurgato. Quandoquidem verò hæ ut & aliæ omnes hactenus descriptæ Corticis Peruviani præparationes, minùs erant tutæ, ac dum in aliquibus bene cedebant, in plurimis aliis intentum non explebant, nisi ad tempus, aliam ipsius exhibendi rationem excogitavi, & per experimenta repetita ita confirmavi, ut de ea asserere possim; primò febrem intermittentem qualemcunque, sine ullo recidivæ metu supprimere. Secundò, die primâ quâ exhibetur corpus satis bene expurgare, subsequentibus alvum ut plurimum liberam facere, urinas in largissima quantitate pellere, transpirationem promovere, ciborum appetentiam ac digestionem, etiam in ventriculis debilissimis, & cibos maximè aversantibus, restituere, vultui colorem, toti corpori vires, reddere. Tertiò, symptomata plurima febribus aliquando adjuncta profligare; quod inter alia testari possum de Tussi sicca, Hæmoptisi & totius tumefactione in juvene annos 22. nato, & febre tertiana duplici afflicto; de doloribus infimi ventris & delirio in puerpera, tertiana laborante; de doloribus gravativis & lancinantibus orificii ventriculi superioris: de vomitu perpetuo & totali inappetentia; de doloribus etiam arthriticis paroxysmos exquisitè concomitantibus; de morositate, taciturnitate, catalepticis affectibus, cephalalgiis, aliisque symptomatibus penè innumeris febres quartanas, itemque alias intermittentes, consequentibus. De quartana in specie, non cum Clariss. Franc. Piens 12. tantùm ægros, aut cum Celeberr. Riverio 30. sed plures etiam centenos, cujuscunque demum ætatis & sexus, tum hic locorum, tum alibi, scilicet, tum me præsente, tum absente etiam, per deportatum medicamentum cum præscriptionibus necessariis, citò curatos afferre quàm facillimum foret. Illic rursus addidi alia quædam de febrifugis quæ hic adjicere non pigebit. *Hæc autem sunt.* Clariss. Viri, Joh. Petr. Faber, Christianus Langius, Michael Ettmullerus aliique, in febribus intermittentibus quibuscunque maximè commendant remedia emetica, tanquam curationis veras radices, eaque iteratis vicibus in febribus rebellioribus, aliquot ante paroxysmum horis, exhibent. De sale cichorii, ut & centaurei minoris ejusque extracto, de radice plantaginis, Zedoariæ, Chelidon. major. imperator. gentian. angelic. valerian. garyophyll. violarum, asari, item de tormentilla, vermicolari, de myrrha, alumine, sulphure, imò febrifugo illo militari pulvere pyrio, aliisque innumeris, quæ Autores multi celebrarunt, quibusque vim specificam pro febrium curatione insidere asseruerunt, nihil hic addimus. Non etiam moramur varia medicamenta composita tantopere à suis decantata Inventoribus, aquam v. g. febrifugam Poterii, ut & duplicem aquam, calidam unam, temperatam alteram Doctiss. D. de Mayerne, quarum parandi methodus à Clariss. Carolo Sponio in suo de febribus & febrifugis tractatu, aperitur. Pericarpia item non adducimus, quæ ex allio, sabina, ranunculô ardente, theriacâ terebinthinæ & mercurio adjunctâ, camphorâ, araneis, imò etiam ovi pelliculâ; ut nec composita ad eundem usum varia, apud Joh. Michaëlis, Schröderum, aliosque passim reperibilia; quia scilicet illis, tanquam ex parte admodum futilibus, minùs fidendum credimus, quicquid demùm de ipsorum viribus garriant aliqui; unde etiam Artis nostræ quidam Mystæ, inter quos Celeberrimi Willisius, atque Jones, occasionem sumpsere, operandi rationem, & exquirere, &, quod arbitrati sunt, manifestum facere. *Hæc in Notulis ad Clariss. Piens.* Jam de febrifugis hæc a me ipso non semel experta adjicio, cortices fraxini, mali persicæ, cerasi, ac illius præcipuè quæ nigrum profert fructum, berberis, sive in substantia, sive in extracto, sive in decocto, aut tinctura aliterque ea exhibuerim, parum opis attulere; Radices gentianæ, succisæ, violariæ, caryophyllatæ, ac præcipuè viperinæ aut serpentariæ Virginianæ, in substantia, aut tincturâ convenienter extractâ, propria quæque dosi, propinatæ, magnô fuere auxilio, non tamen semper pro voto cesserunt, ut nec etiam mercurius præcipitatus albus per digestionem longam in spiritu vini rectificatissimo edulcoratus, cujus vires quantumvis eximiæ, non semel interim me fefellerunt: nunquam vero Arboris Chinæ Chinæ cortex probe selectus ac secreto hactenus modo a me præparatus. Antequam autem de hac præparatione explicatius eloquar non inutile fuerit si quædam ex iis quæ ab aliquot Autoribus, iisque sane Celeberrimis ac mihi non parum suspiciendis, de modo & ratione operandi hujus corticis, afferuntur pro modulo expendam. Quidam totam vim Chinæ Chinæ in parte hujus corticis volatili reposuere: Verùm non semel totam tincturam atque etiam amaritiem corticis, per iteratas, easque longas, tum coctiones, tum macerationes, in ipso spiritu vini, aut aqua sale Tartari, vel Absinth. centaur. minor. aliisque acuata, extraxi, non sic tamen minus quod restabat corporis illius corticis, insipidum prorsus, ac tanquam caput mortuum febres restinguebat, dum illud larga exhibebam dosi, imò minus molestiæ sæpius creabat stomacho quam si crudum corticem obtulissem, quia scilicet, coctione, ac digestione solutus succis ventriculi faciliùs obediebat. Tincturæ autem omnes quas sive per coctionem longissimam, in aqua sale Tartari acuatâ, sive per digestionem in vino spiritu vitrioli, aut sulphuris animatô, sive per ipsum vini spiritum sale armoniaco imprægnatum, aliæque plures quas elicui, effectum suum ad tempus tantùm præbuere. Quidam in amaritie illam collocant: Verùm, ut jam diximus, capite mortuo hujus corticis, omni prorsus amaritie spoliato, febres exulasse sæpiùs æquè certo vidimus, ac si corticem integrum vorandum dedissemus. Quidam tandem dum pro parte corticis terrestriori ac fixiori militant omnem volatilium miscelam non parum extimescunt: Verùm sanctè asserere possum me in millenis ægris exhibitionem corticis nunquam satis tutam observasse omnique prorsus recidivæ antevertendæ aptam, ni volatilia, etiam in largissima dosi admiscuerim. Quæ praxis non malè respondet Ideæ quam plures Viri Celeberrimi, quos, suprà legere licuit, sibi de febribus faciunt, dum scilicet eas generi nervoso insidere non immerito credunt: nam quis nescit spiritus volatiles nervis esse quàm maximè amicos, spiritibusque animalibus ac succo nerveo excitandis

non parum aptos, sicque fermentis febrilibus iisdem innidulantibus, impugnandis vere comparatos; idque cum exagitatione sanguinis satis modesta ut nihil inde turbarum in ipso cieatur. Credimus itaque partem fixiorem ac terrestriorem corticis in febribus profligandis primas omnino tenere, non tamen alias qualitates, amaritiem scilicet, aut aliud quodcunque quod per spiritus aut alios liquores affusos, imo per coctiones præmemoratas elicitur, flocci faciendas volumus, dum toti suo cohærent; Sed ab eodem separatas parum admodum virtutis possidere experti asserimus. Corticem autem ipsum quod attinet præterquam quod, vix genuinum illum reperias, cujusque propterea dosis ad minimum duplicari non debeat, unde non parum gravatur stomachus; ni vel per coctionem longam vel alia ratione aperiatur, ut particularum ipsius pori succis ventriculi excipiendis magis pateant; quandoque per vomitum, quandoq; per secessum, ejicitur, imo iners quandoque in ipsis ventriculi rugis, vel intestinorum cellulis restitat, aut saltem si aliquid virium exerat, illæ infirmiores sunt quam quæ ad longum tempus febrem arcere valeant, ac propterea tot recidivæ de quibus v. g. Clariss. Morton in majori suarum historiarum parte, ac etiam de quibus querelæ apud omnes propè Medicos, & præcipue apud ipsum vulgus increbuerunt, unde multum de Nobilissimi, nunquamque satis laudandi corticis fama derogatum est; non unicuique enim datum est ægros ita faciles invenire quales illos habuit Empiricus ille Talbot, sive Tabor, qui nescio qua fortuna dum febrifugum suum ex Anglia ad Gallos deportavit, eò auctoritatis devenit, ut Chinam Chinam tum in substantia, si ita rebellior febris cogeret, tum præcipue in infuso, quod ordinarium ipsi erat, ad libras integras per iteratas vices hauriendam dare potuerit. Vidi tamen ego aliquot qui ipsius remedio febrifugo tantopere decantato, usi fuerant qui recidivam passi sunt, inter quos recensebo fortem quendam Capitaneum Cohorti Helveticæ in Galliis Præfectum, qui absumpto toto medicamento quod ipsi magno cum fastu præbuit prædictus Empiricus, per tres menses omni febre liber quidem vixit, verùm illa post hoc intervallum revirescens per tres alios menses ipsum afflixit, quibus elapsis rursus per alios tres disparuit, sicque per duos annos integros, & recedebat & recrudescebat statis periodis ac intervallis, donec tandem Virum Fortem, nihil proficientibus novis remedii dosibus, ad inscitas redigeret. Quò tempore curam ipsius tanto cum successu habui, ut brevi vires recuperaverit, ministeriisque suis gnaviter absolvendis, novisque magnô suô meritô adipiscendis, omnino par fuerit. Præparationem jam ipsam quod attinet eam hic, bonô publicô, ut credo explicabo.

℞. Corticis Peruviani probè selecti ℔ vj. Viperinæ, seu Serpentariæ Virginianæ ℔ j. Diaphoretic. martial. albiss. ℔ j. destilla desuper spiritus vini sale armoniaco acuati q. s. ad eminentiam trium circiter digitorum, post infusionem 30. dierum decantetur liquor, ac seorsim asservetur, massa verò Corticis Peruviani spiritu prædicto imbuta, partim cum rob juniperi, addito pauco ejusdem oleo stillatitio, in formam electuarii redigatur; partim in umbra siccetur in pulverem, qui in vasis probè clausis postea asservetur, quo scilicet pro exigentia, vel forma pulveris cum saccharo, vel formâ pilularum cum mucilagine gummi tragacanthi confectarum, vel alia etiam forma exhiberi queat. Dosis remedii varia est pro ratione febrium; pro Quartanis rebellioribus eam ingredi debent tres Corticis unciæ, pro Tertianis autumnalibus, aut quæ post solstitium æstivum accedunt, uncia una cum dimidia; pro Tertianis vernis uncia una sufficit. In Febribus horrificis quales sunt Hemitritææ, dummodò cum inflammatione visceris alicujus principis illæ non fuerint complicatæ, quod aliquando accidit; imò in omni lentarum genere quod cum exacerbationibus ac remissionibus, durisque symptomatis, divexat, tutum prorsus est hoc remedium, sed ipsius dosim, ut in Quartanis, Corticis unciæ tres ingredi debent. Exhibetur autem ter de die temporibus à paroxysmo, aut febris exacerbatione vacuis, longe à pastu absumendo unâ quaque vice corticis drachmam ad minimum integram. In maximè rebellibus febribus, liquoris spirituosi per decantationem ut mox innuebamus separati, seorsim asservati, ac oleorum menthæ crispæ, caryophyll. & cinnamomi particula aromatisati, aliquot guttulæ post devoratum medicamentum, in vino semper propinantur. Cum verò integræ dosis cuique febri necessariæ dimidia circiter pars absumpta est, medicamenti reliquiis ad dies 6. 10. aut 12. supersedendum, iisque tantum elapsis ad remedium redeundum, continuando tum sine interruptione bis de die ad totalem absumptionem. Nec expectandum unquam pro absumenda ultima dimidia parte, (quæ ad dies præscriptos post primam absumptam differtur) donec febris de novo caput exeruerit, sic enim renovanda veniret tota medicamenti dosis, quasi de eo nihil hactenus voratum fuisset. Antequam frebrifugum exhibeatur, & venæsectiones necessariæ, & purgantia viribus febricitantium accommodata, sunt administranda, nam in eo vix cum Clariss. Morton convenimus, quod fermento febrili venenato, antidotum suam, Corticem scilicet, sine ullâ præliminari præparatione, utplurimùm opponat: Hoc siquidem nobis feliciter non cessit, indeque recidivas non infrequentes atque perniciosissimas enatas vidimus, cujus ratio est sanè in propatulo, scilicet fermentum febrile quantumvis subtile ac spirituosum, ex humorum saburra ac colluvie facilè ascendit ac perpetuatur, unde etiamsi ipsius vis per exhibitum corticem pro tempore dometur, exsuscitatur facile de novo febris, imo tandem cortici omnino surda fit. Præstiterit itaque, tum in febribus plurimis, sanguinis missionem celebrare pro totius massæ exagitatione, fermentisque profundiori, & ut ita dicam, secretiori loco, innidulantibus, in propatulum quasi proferendis, ut sic medicamentô expugnanda faciliùs se offerant; tum purgantia medicamenta propinare, quò & humorum effluitantium abundantiæ aliquid subtrahatur, ac antidoto aptæ via aperiatur ac expeditior fiat. Itaque in primis bolis, pilulis, &c. purgantia accommodata admiscemus. Hic non mihi regerat aliquis spiritum vini sale

sale armoniaco acuatum parum præcipuè profuturum in eo cortice qui postea exiccatur, ut sub forma vel pulveris, vel pilularum exhibeatur; per mille enim experimenta edoctus assero vim ipsius aliam prorsus esse postquam hoc spiritu saturatus fuerit, imo etiam majorem heri quò pluries iterabuntur affusiones ac desiccationes, si modò in secundis nihil liquoris decantetur, seu potius si spiritus ad materiatum saturationem, non verò ad supereminentiam aliquam destilletur. Sic etiam Bolus Armena, sulphur, variaque alia mineralia per ejusdem spiritus affusiones facultatibus multò nobilioribus donantur, quàm quibus antea insigniebantur, sive quòd sic reseratis mineralium horumce poris commodiùs in se fermenta morbifica recipiant, sive quòd ab incarceratis particulis salinis ac volatilibus motus promptiores acquirant, quibus particulis heterogeneis sanguinem de tono suo disturbantibus, obviam eant, ipsasque efficaciùs impugnent. Ex hisce omnibus patet quàm verè diximus de remedio nostro in præcitatis Notulis, illud triplici deberi regno, animali scilicet. vegetabili & minerali, quorum varia munia ignis digerentis beneficio uniantur. Hic addimus eas præcipuè febres in quibus genus nervosum vel ab ipso vulgo affectum, dicetur, nostro remedio citissime fugari, quod de iis omnibus quas affectiones catalepticæ, convulsivæ, ac apoplecticæ concomitatæ sunt testari possumus, sed in iis dosis liquoris paulò auctior, ac frequentior exhibenda est, donec sopiti spiritus exsuscitati fuerint, ægerque vorandis bolis, pilulis aut pulveri, paratus. Quæ cum ita sint quis in Medicina tam hospes fuerit qui non videat, dum in omnibus prorsus febribus tam bene cedit hoc medicamentum, per viperinam Virginianam (remedio vere antispasmodico) volatiliaque, quibus saturatur, maximè nervinum, febrium fomitem in nervis exquirendum, sive demum eò è sanguine humoribus inquinato, ut cum Veteribus loquar, ascendat, sive in ipso succo nerveo degenere formetur. Atque hæc satis de febrifugis in genere, nostroque, hactenus secreto, in specie. Unde abundè satisfactum credimus iis qui ipsius præparationem nosce avidè exoptarunt, inter quos recensere possem beatæ jam memoriæ, Celeberrimum Dominum Carolum Sponium Medicum Lugdunensem, aliosque, sed inter eos unicum seligam Nobilissimum ac Amplissimum Virum D. Joh. Christianum Tralles S. C. M. Medicum Aulicum qui me suis literis Freistadii Silesiorum die 23. *Decembr.* Anno 1689. datis super hoc me non parum honorificè compellavit propriis hisce verbis. Mentionem fecisti in illis tuis additamentis ad tractatum de febribus D. Piens, de febrifugo quodam, tantùm non infallibili in febribus quibusvis intermittentibus debellandis, cujus tu unicè existas pater & possessor. Fateor ingenuè, Me perlectò hoc temperare Mihi haud potuisse, quin in effusissima diffluerim gaudia, dari scilicet Herculem, qui sit Hydræ isti Lernææ detruncandæ. Nec potui coërcere intra Præcordiorum angusta hanc ipsam lætitiam; sed statim arripui calamum, gratulaturus tibi de tam nobili invento, & tibi, alterius instar Æsculapii Hecatomben oblaturus. Cùm vero te haud fugiat omne bonum esse communicativum sui, hinc à te summopere peto, per istam quidem necessitudinem, quæ invicem Medicos probos atque integros animi arcte conglutinat, digneris Mihi hanc gratiam exhibere, & non saltem pretium unius alteriusve unciæ significare, verum etiam methodum utendi illo desideratissimo remedio candidè perscribere. Sic tuâ pace faxo, ut copiam tam egregii medicaminis obtineam, cùm religioni ducam ejus descriptionem integram precibus millenis emendicare. Quem enim tibi vel levissimi favoris indicem exhibui, ut in immeritum, tantum beneficium, veluti redhostimenti loco derives? Ni tibi grave, responde quantocius, num tibi arriserit, mihi votisque meis assurgendi. Oro te quàm qui maximè, digneris servulo tuo id pauxillum amicitiæ dare, tibique de Me reciprocè officia quævis polliceri. Et rursus in aliis 8. *Januar.* 1690. Nuper audacior justò literas ad te dedi. Num advolârint nec ne anceps hæreo. Utinam expertæ sint Deos viales propitios! Vir equidem cui tradidi illas Berolini, sanctissimè juravit se omnem operam daturum, ut salvæ ad te perveniant. Hinc ad illas in dies summo cum desiderio responsoriam tuam gratissimam expecto, quam tantò promptiorem Mihi polliceor, quantò faciliùs e scriptis tuis solidissimis colligere potui, in te humanitatem cum eruditione pari ambulare passu. Quòd si præter spem Mea prior Epistola fuerit deperdita, hæc te edocebit illius contenta. Scilicet cum in primis in nuper editis tuis notis ad Piens tract. de febrib. *pag.* 674. legi, te possidere febrifugum fidum & infallibile per has ipsas literas denuò rogatum te venio, digneris Mihi perscribere num possim copiam tam egregii illius remedii habere? Adde si placet pretium & simul modum & dosim utendi sufficienti explicatione amicè mihi trades. Rem facies Mihi gratissimam, nullô non tempore præconiis debitis à me mactandam, &c. Quibus quas tum Responsorias fecero dicere jam supersedebo, quia fusior jam hoc in articulo fui, continuoque procedendum venit ad

Curationes, Consultationes, Observationes & Anatomicas inspectiones ex variis.

Curationes.

Febres in Genere omnes.

In omnibus febribus propriè ità dictis rectè curandis maximoperè respiciendum est eò, ut nec αὐτόδως, nec temerè curam auspicemus.

Quantumvis nimirum specifica utramque paginam absolvere dicuntur, in omnium morborum curatione, illa tamen vel sine ratione, hoc est, sine methodo & judicio exhibita parùm faciunt, stagnantibus nempe impuritatibus corporis contra specificorum innatas potestates mirabiliter dimicantibus.

Quæ ratio itaque in cæteris morbis omnibus, ea etiam hic nullò modò negligenda fuerit.

Evacuantia hòc locò esse possunt omnia illa, de quibus suprà diximus: ità tamen ut temperamenta, ætas, sexus & vires probè considerentur.

Speci-

Specificum purgans omnium febrium est, excepta Hecticâ, Antimonium, cujus flores dextre parati & præparati febriles impuritates è corpore eliminant: flores autem illi redigendi sunt in oleum: per præcipitationem redigitur in pulverem Emeticum, si basis præcipitationis fuerit aqua simplex: vel redigitur in pulverem purgantem tantum per inferiora, si basis præcipitationis fuerit oleum tartari.

NB. An ol. Tartari post præcipitationem diu relinquendum cum Crollio, an vero mox auferendum. Affirmatur posterius, aliàs nimirum nimis figitur Antimonium.

Uterque pulvis justâ suâ dosi intermittentibus & continuis febribus legitimè exhibitus medetur, præsertim, si ab initio certissimè administratus mali mineram ex corpore exturbandam ratio ista suaserit.

Interdum Obstructiones pertinacissimæ in hepate, venis Mesaraicis, Splene, Mesenterio. Item in renibus fomitem mali propagando fovent, ubi sane una vel altera evacuatio sæpe irrita est.

Itaque Digestiva quæ sunt è tartaro vitriolato, cremore tartari, spiritu tartari, spiritu vitrioli, aperiente Penoti, spiritu salis maximè seligenda sunt, eaque administranda in vehiculis convenientibus & obstructionibus expediendis nonnihil utilibus.

Hoc modò obstructionibus resolutis & mobilibus, mundificantia rectiùs operantur, febriumque curam magis prosperam reddunt.

Sunt etiam necessarii Vomitus, præsertim in febribus Ventriculi & quotidianis à phlegmate provenientibus, ubi aqua Benedicta sæpius profuit.

Quinimò in Tertianis pilulæ Antimoniales Emeticæ dextre procurato vomitu, tandem subsequente secessu, rectiùs profuerunt.

In Ephemera, unde sæpe Hectica, post solutum paroxysmum est excellens mistura simplex, ut morbi reliquiæ ex habitu pellantur.

Specificum purgans in febribus intermittentibus initio morbi non in augmento, malo adhuc stabulante in ventriculo, ex vitro Antimonii est tale:

℞. Vitri Antimonii diligentissimè & justo, si fieri possit, tempore facti, prætereaque cum spir. vitrioli albificati & pulverisati ℥ß. sacchari Canarini ℥ iv. farinæ triticeæ ℥ iv. Croci ℈j. Coque cum aqua communi lento igne ad spissitudinem pultis, cavendo tamen, ne in fine aduratur, sed penè panis formam habeat, fac indè globulos seu glomulos & diligentissimè reconde. Servatur in integritate sua quadriennium, posteà contrahit scabritiem, datur sub initium paroxysmi (in intermittentibus) cum prima vestigia horroris in artubus incipiunt. Datur in adultis ʒj. in fœminis ℈ij. in pueris ℈j. vel ℈ß. Vide etiam infrà de methodo curandi febres.

(Febres intermittentes facili negotio curo sequenti modo, primò do vomitorium instante paroxysmo ut simul operentur

℞. Tartari Emetici Mynf. gran. iij. Corall. rubr. præp. ℈ß. M. F. Pulvis. Posteà spiritum salis armoniaci quotidiè bis vel ter propino ad gut. 30. in sequentis vehiculi haustu ob penetrantem saporem & odorem

℞. Aqu. Cichorei, Verbenæ, Papav. Errat. ana ℥ ij. Syrup. Papav. Errat. ℥ j. M D. Hæc mixtura, cum sit à Syrupo Papav. Errat. rubicundissima affuso spiritu statim intense nigrescit. Ex his Medicamentis vix tertium aut quartum febricitantes patiuntur paroxysmum, modo in tempore, antequam materia peccans totam sanguinis massam subierit, adhibeatur. (Quod Nota.)

Specifica ad Febres tertianas intermittentes extant quam plurima tum simplicia, tum composita.

Simplicia sunt 1. Aqua Tabaci seu nicotianæ, quæ uno atque altero cochleari exhibita 3. vel 4. horis ante paroxysmum, præmissis præmittendis, tandem paroxysmum tollit.

Hæc aqua in febribus plerumque movet vomitus, quos nullos facit aliàs in aliis morbis data.

2. Radix Asari ℈j. vel ℈ ij. in vino Malvatico (in quartana) 6. vel 7. horis ante paroxysmum vehementer sudores movet, & sæpiùs vomitum.

3. Alumen crudum, cujus ℈j. vel ℈ß. in aqua vel decocto Centaurii minoris 5 horis ante paroxysmum, datur, sudoribus, si fieri potest, provocatis: quod satis laudare in Quartana nequeo.

4. Sal Absinthii seu ostrutii debitô modô paratum, cujus ℈ß. ad summum in aqua centaurii minoris datur ante paroxysmum.

5. Oleum piperis nigri per Vesicam destillatum (cordiale eximium & refrigerans & dulce cum grata humiditate) cujus gutt. iij. vel v. in aqua Tabaci vel Centaurii minoris horis aliquot ante paroxysmum datæ febrem tollunt.

6. Testæ cochlearum, docente Crollio, in specifico febrili.

7. Spir. Salis Ammon. cujus gutt. iij. usque ad vij. in aq. Centaurii minoris vel Cichorii horis 5. vel 6. ante paroxysmum sudoribus inde profluentibus dantur.

Composita sunt: 1. Aqua radicis Imperatoriæ, quæ fit hôc modô:

℞. Radicis ostrutii & vini generosi ana, digerantur invicem in B. M. sub alembico cæco, postea destill. ex alembico per arenam in fine, cavendo, ne Empyreuma redoleat. Hujus exhibe patienti in die quietis & postero 3. horis ante paroxysmum, atque ità etiam tertiâ die jejuno ventriculô cochl. j. ut sudores, si possit, moveat Raro post specificum Paroxysmus redit.

2. Est compositum Crollii ex oleo vitrioli & sale Absinthii seu spir. ejus cum aqua Cichorii.

3. Est aqua formicarum composita, quæ fit hôc modo.

℞. Aqu fragorum, Centaurii minoris ana ℔ ij. Mellis ℔ ij. vel iij. M. in cucurbita detruncata, eamque sine integumento in acervo formicarum sepeli usque ad summitatem, & formicæ confertim admodum irruent in vasculum dulcedine mellis scil. allectæ. Post collectam harum sufficientem quantitatem, exime vas, omnia invicem probè mixta agitando, per alembicum ex cineribus eliciatur aq. quæ diligenter servanda: dosis ejus est in principio cochlear. ß. ad summum.

Hæc aqua (scilicet in Febribus tantùm, ut aqua Tabaci) interdum vehementiùs movet vomitus, operæ pretium itaque est, ut diligen-

tiùs

rius natura patientis consideretur, an nempe ad Vomitiones sufferendas habilis sit necne: Et an causa morbifica febris per vomitum apte expurgari possit, præterea quoque, an vires patientis consistent.

Licet nimirum hoc specificum febres intermittentes tollat, quod si tamen ad vomendum minùs sit dispositus æger, hoc specificum potiùs intermittendum, quàm temere periclitandum.

4. Sal. Centaurii minoris in formam compositi hoc modo redactus.

♃. Sal. Centaurii minoris probè facti ʒj. Consf. rosarum vitriolatæ, violarum ana ʒj. M. de hac mixtura exhibebis ʒij. quotidie, in primis vero ante paroxysmum 2. vel 3. horis datur etiam vesperi atque ità perge, donec declinet Febris.

5. Mixtura simplex 4. vel 5. horis ante paroxysmum aliquando etiam intermediis.

Quartana eadem purgantia requirit, cautè tamen fuerit progrediendum.

Quartana nimirum quasi ludibrium Medicorum, nisi convenienter & molliter tractetur, sive jam recens nata fuerit, sive jam adoleverit, aut ad ætatem aliquam pervenerit, rarò sui domitorem exactum relinquit.

Præterea multum situm est in naturis Quartanariorum, quæ sæpe medicamenta etiam cum summa mollitie exhibita eludunt.

Extractum Ellebori pro purgante, vel etiam pilulæ Antimoniales (de quo suprà de purgantibus) per secessum tantum moventes, blandissimè hujus febris mineram extrudunt, præsertim si recens, aut si post aliquot menses suâ sponte ad declinandum inclinata fuerit.

Sæpissime enormes obstructiones splenis & hypochondrii sinistri derivato subinde malo ad venam cavam, unde dolores dorsi, lumborum, Coccygis, plerumque dominantur: sæpe præcedit Icterus niger, aut sequitur, aliaque graviora symptomata morbum vehementiorem faciunt. Ubi sanè aperientia in primis sunt necessaria, quæ hoc loco nulla sunt alia, quam quæ antea tradidimus.

Vomitus in febre Quartana haud prodest. Etsi nimirum primam ventris regionem aliquantulum expurget, & circa loca vicina aliquid heterogenei depopuletur, nihil tamen attingit, quod proximè febrem continet.

A vomitu itaque sæpe repetito abstinendum (sufficit una Vomitio.)

Specificum etiam Paracelsi purgans, etsi Quartanam non tollat, est tamen insigne aperitivum, si ejus aliquid misceatur cum cæteris digestivis. Sæpius idem specificum purgans cum Extracto Ellebori (ana vel ultrà) justâ dosi mixtum exhibitumque, paulatim mineram febrilem consumit, aliquoties, sed admodum leniter alvum expediendo: qua sanè nullum aliud purgans in Quartana dari potest felicius. Hoc nimirum obstructiones feliciter aperit, alvum subducit, febremque simul tollit. Extractum Lapidis Lazuli de quo suprà de purgantibus.

Etsi autem post repetitas hasce evacuationes quandocunque propter profundius impactas mineras febris haud desinat: nihilominus tamen pergendum & tandem ad specifica proveniendum, (vesperi ante exhibitionem specifici abstineat æger à cibo,) quæ sunt:

1. Oleum Myrrhæ, cujus guttæ 4. ad 8. in vehiculo convenienti exhibeatur paulo ante paroxysmum.

2. Succus nasturtii aquatici cum ana aceti mixtus, & si ferre possint, cum oleo communi distemperatus, cujus cochlearia 2. vel 3. cum guttis 6. vel 8. spiritus salis absinthii (in ejus defectu salis absinthii) paulo ante paroxysmum exhibeantur ter vel quater continuando stato paroxysmi tempore, etsi emaneat ille.

3. Pulvis serpentum seu Viperarum (de quo suprà de asthmate & elephantiasi) ex carne & spina dorsi, non solo corde curativus, cujus ℈j. ad ℈ij. in convenienti vehiculo ante paroxysmum datur ter vel quater continuando stato paroxysmi tempore, etiamsi emaneat ille.

Quandoque in Febribus quartanis, tum in statu isto, tum etiam in declinatione vehementissimi sunt dolores dorsi, causam diximus suprà.

Huic symptomati medetur sacculus oblongus ex hordeo integro in aqua simplici usque ad crepaturam cocto, calide spinæ dorsi toti ante paroxysmum, vel etiam post eundem doloribus nempe aliquandiu subsistentibus applicatus.

In febre Hectica eadem fermè necessaria, quæ supra in exulcerationibus pulmonum proposita fuerunt. Hanc nimirum tanquam comes individuus Hectica sequitur, quæ sæpius majorem Medici operam requirere videtur, quam morbus ipse.

Humectantia & refrigerantia non quidem accidentaliter, sed essentialiter necessaria sunt. Sales Corallorum & perlarum hic multùm valent.

Quandoque balnea dulcia habitum corporis exsiccum & aridum plurimùm juvant.

Lac asininum (calidè) in hectica, præsertim à sumpto menstruo corpus infestante, mirificè restaurat.

Sunt etiam alia quamplurima ab autoribus descripta, qui consulendi sunt.

Febres compositæ curantur ad modum simplicium, ità tamen, ut purgantia sint leviora.

Febres quotidianæ puræ maximè hospitantur in ventriculo, earum ergo cura sola vomitione absolvitur, quæ aqua benedicta vel aliis vomitoriis intenditur.

Deinde corroborantia ventriculum sunt varia: in primis autem confortat conserva acetosellæ, rosarum, menthæ, cum acidulis mineralibus (spiritus vitrioli) distemperatæ.

Reliquum absolvit diæta: quandoque etiam interna ab impuritatibus viscosis & lentis liberanda sunt, cui sanè negotio suppetias ferunt Panchymagogum vegetabile, specificū purgans, & in primis Antimonium per secessum purgans.

Per malignas Febres intelligimus quascunque affectiones Epidemicas, ab initio rigorem, deinde verò calorem intensissimum incutientes non sine malignitate vel aëris vel etiam ab esculentis & potulentis aliquando causatas: tales sunt Petechiales, Hungaricæ, catharrales febres. Item ardentes, quæ magnam partem Europæ hactenùs invaserunt & subinde excutiunt.

In istis curandis feliciorem modum invenire fas non est, quam qui a vomitione incipit, & per media necessaria tandem in confortantibus desinit.

Vomitorium est aqua benedicta, cujus usus meritò laudatur.

De venæsectione aliquibus formidabili, à nobis disputatum est sæpius, necessaria an sit, necne.

Plethora intermissionem non admittit, sæpe in corporibus biliosis venæsectio temeraria fuit.

Nos cum Rulando Phlebotomiam ita distemperamus, ut urgente necessitate & indicationibus satis manifestis nuspiam ab eadem tuto deflecti posse statuamus, vide tractatum de Ungaris Martini Rulandi filii. Videatur item Balthasar Conradinus de Febre Ungarica.

Aq. C. C. recentium sanguine adhuc rigidorum ad omnes Febres ardentes, malignas & Epidemicas suprà de Confortantibus.

(Sic valet hic multum

Oleum Anti-Paralyticum.

♃. Gut Scheidevvasser vvirff darin etliche Nägell, doch nicht zuviel, damit die entzündung nicht zugros vverde. Giess also fort darauff Baumöhl, oder *Oleum Therebenthinæ* oder *Petræ*, so vvird der *Sulphur Antimoniatus*. das öhl blutroht ferben, und dick machen. dieses öhl hat nicht seines gleichen *in Paralysi*, in Schvvindung der glieder, oder vvann selbige durch fallen geschädiget, in geronnen geblüt &c. offt damit geschmieret, vvann der schaden frisch, hilfft es so bald, ist er aber alt, muss länger damit angehalten vverden, Innerlich habe diss öhl zvvar noch zur zeit nicht gebraucht, zvveiffele aber nicht, das es auch innerlich schöne Wirckungen thun solle.

Methodus curandi Febres.

In curandis Febribus sequens potest esse methodus principio statim, si sit febris continua, præmisso clystere, emolliente & refrigerante, vena aperiatur vel circa quartam vespertinam vel tempore matutino, cum vespere præcedente clyster injectus.

Hinc singulis diebus offeratur Julepus refrigerativus constans ex decocti refrigerantis ℥iv. Syrupi violarum aut de Cichorio ℥ ij. M. & fiat Julepus, de quo sumat ad libitum pro potu. Aut.

♃. Aquæ Endiviæ, Cichorii ana ℔ß. Rosarum ℥ iv. salis Prunellæ ℈ ij. Syrup. Nymphææ, vel violarum aut de 5. radic. ana ℥iß. M.

Vel ♃. Rasuræ C. C. ℥ ij. Coq. in aqu. hordei vel papaveris f. q.

♃. Hujus decocti ℔ ij. Syrup. de Tussilagine, de Prassio, Capillorum Veneris ana ℥j. Spiritus Scordii sine additione gr. 8. Vitrioli g. 16. M. F. Potio, quâ assumptâ aliud præscribatur, cui nonnunquam post purgationes Universales sacchari Saturni ℈ß. vel gr. 6. admisceri possunt.

Die sequente post venæsectionem detur Apozema aliquod aperiens & laxans, aut quod non incommodum, purgetur infusione Rhabarbari aut Extracto panchymagogo. Aut fiat syrupus Magistralis ad naturam patientis & humoris peccantis accommodatus.

Hinc per duos dies utatur manè & tribus horis à prandio aperiente & laxante Apozemate: quinto die iterum purgetur habito respectu ad dies Criticos: si febris non remittat, iterum aperiatur Vena die octavo, & ex indicantium ratione detrahatur sanguis, semper interim continuando Julepum dictum, cui etiam nonnunquam guttæ aliquot spiritus vitrioli aut tartari admisceri poterunt, aut ℥j. succi limonum depurati.

Si vires labascant, interdum detur Confect. Alkermes aut de Hyacintho cum syrupo de limonibus & aqua Cordiali destillata.

Potest etiam fieri opiata, quæ ♃. Conservæ nymphææ, rosarum, Cichorii an. ℥j. Salis perlarum. spir. vitrioli ℈ß. de qua capiat ad lubitum. Item interdum vesperi cum dictis confectionibus & diebus criticis præsertim offerri possunt gr. vj. lapidis bezoardici aut ʒß. aquæ ctypnis cervorum: imò, si dicto Julapio abhorreat, ptisanæ incoquere licet rasuram CC. quam si rubeam instar vini desideres, adde radicis Oxalidis seu acetosæ ad libitum, sed tunc non oportet addere liquiritiam sed passulas, jujubas & radices intybi, relinquatur donec refrigescat.

Interdum magno cum commodo in talibus febribus excitatur sudor, aut cum lapide bezoar, aut cum Antimonio fixo diaphoretico, aut cum Bezoardico minerali. Datur post sudorem in copia uno & in ipso sudore Julepus cum sale prunellæ, aut spir. vitr. vel sulphur. cum aqua hordei ad aciditatem gratam.

Si linguæ ardor adsit, prodest extrahere mucilaginem e semine Cydoniorum aut mali granati, aut sal prunellæ in aqua dissolvere, ut talia æger in ore teneat. It. sæpius comedat malum granatum.

Si adsit magna linguæ nigredo, convenit aperire venas sublinguales.

Si febris sit intermittens, eadem medicamenta quoque prodesse possunt, variata tamen pro constitutione materiæ, & morbi, modo observetur quotidiana si adsit, in qua plerumque de ventriculo conqueruntur, ut offeratur vomitorium semel atque iterum ex infuso florum aut Vitri Antimonii aut vitriolo albo. Hinc sine omni coctione medicamentis paulo fortioribus purgetur, quæ ut in aliis semper eo modo offerenda, ut ante paroxysmi accessum operationem suam perficere possint, verbi gratia, si accessus sit hora 9. matutina; dandum purgans hora tertia, & sic consequenter.

In fine Paroxysmi sudor, qui plerumque prorumpere solet sponte, largiter ut fluat permittatur, ægro bene cooperto, & tum largiter concedatur potus Julepi superius præscripti. Si non purgetur, semper ante paroxysmum hor. j. assumat Julepum dictum, cui dupla quantitas salis prunellæ addita sit, quantum voluerit, ad minus ℥vj, aut si abhorreat, fiat emulsio.

Post primam purgationem die sequenti, si vires constant, aut si non, subsequente, vena secetur.

Si his medicamentis per tempus aliquod continuatis non cedat febris, utile est sub initio paroxysmi, cum prima vestigia horroris in artubus gliscunt, exhibere in adultis ℈ij. in fœminis ℈j. vel ℈ß. in pueris ℈ß. vel ℈ j. sequentium pilularum, quæ mirifice morbos febriles expellunt, de quibus suprà de intermittente febre.

♃. Vitri Antimon. per se facti & tenuissime pulverisati ʒß. sacchari canarii, farinæ tritici ℥iiij. Croci ℈ j. Coque in aq. communi igne lento ad formam pultis, ad plenam spissitudinem, cavendo ne in fine aduratur, sed fere panis formam habeat, fac inde globulos, &c. aut detur Cochlear ß. aquæ febrifugæ sequentis.

♃. Aq.

℞. Aq. Centaurii minoris, fragorum an ℔ij. mellis ℔ iiij. M. in Cucurbita &c. Hujus deſcriptionem vide in annotationibus in Crollium & alibi.

Aqua in omnibus febribus. ℞. Salis nitri ℔ j. ſulphuris, ſal. Ammon. ana ℥ß, ex ſale & ſulphure fiat lapis prunellæ, in fine addendo ſal. Ammon. hujus lapidis.

℞. ℥ij. Aquæ Cardui benedicti ℈ iiij, olei ſulph. ℈ ij. M. & F. aqua Cardui benedicti ſecundum artem. Hujus aquæ ℥ iiij, veſperi exhibeantur aliquoties in malignis Tertianis, &c.

Vidimus quoque alios curatos eſſe ſale abſinthii a ℈ j ad ʒß cum ſpir. vitrioli guttis vj. aquæ Cichorii ℥j. ij. aut iij. ante paroxyſmum tribus horis expectato ſudore in lecto. Aut detur doſis ex ſpiritu tartari aut ſalis ammoniaci præparati, velut diximus in imbecillitate ventriculi, a gr. vj. ad viij. in aqua centaurii minoris vel decocto Cichorii 3. horis ante paroxyſmum expectato in lecto ſudore largius profluente, febrim tollit. Eadem doſis eſt iteranda, ſi prima vel ſecunda vice non ſatisfecerint.

Multum quoque valet ſpecificum febrile Crollii ex Conchis, cujus doſi, ℈ j. ad ℈ ij. in hauſtu vini.

In omnibus dictis febribus non intermittenda Epithemata, cordi, hepati, & teſtibus applicanda, de quibus vide apud Practicos.

Tandem notetur, quod in omnibus intermittentibus diuturnis ad Antimoniata & Mercurialia confugere liceat, eo quod fomes abſconditus ſit in parte aliqua interna, in primis in Meſenterio, unde, niſi uno e dictis medicamentis omnia percurrentibus excitetur, vix fomitem unquã recte expelles, niſi longo tempore.

In Quartana fiat principio ſyrupus Magiſtralis liquidior ex aperientibus & ſpleniticis & Melancholiam expurgantibus, de quo ſingulis diebus matutinis aſſumat doſin, excepto die, quo laborat febri. Aut fiat Apozema aperiens & laxans, de quo capiat ſingulis diebus doſes duas mane & horis tribus ante cœnam: Emplaſtrum lieni applicetur ſemper ex ammoniaco gummate poſt univerſales evacuationes.

Sublatis obſtructionibus ad Antimonialia accedere licet, quibus ſi malum non cedat, convenit offerre duobus diebus continuis bezoardicum minerale, cujus poſt aſſumptionem excitetur ſudor in lecto.

Ante Paroxyſmum cùm ſigna præſentis inſtant dantur olei Caryophyllorum gr. vj. vel viij. in conſerva aliqua aut ſyrupo, aut detur ſucci expreſſi de ſempervivo minori Cochlear cum vino, aut offeratur infuſum Aſari vel imò vomitorium. *Joh. Hartman. in Praxi Chymiatrica.*

Si febris tertiana intra breve tempus, nec ſponte naturæ ſenſim declinet, ut intra 7. vel 10. periodos plane ceſſet, nec quovis à prædictis modo judicatur, nec pharmaciæ ope tollitur; quin poſt 10. aut 12. paroxyſmos ægrotantes uſque graviter affligat, curationis difficile admodum incumbit penſum: quippe ſanguis à continua materiæ febrilis congeſtione, crebriſque incendiis adeo depravatus tandem evadit, ut nihil rectè coquat pro corporis nutricatu, & ejus viribus ſuſtentandis: nec impuritates & excrementa à ſinu ſuo prorſus excutere valet, quod morbi criſin faciat: at verò eodem in dies prævalente, ſanguis præter dyſcraſiam ejus, in mixtione nonnihil lædi incipit; quare paroxyſmi crebriores infeſtant, nec iis perfecta ἀπυρεξία intercedit, quin ægri valde imbecilles & languidi, cum ſiti & calore fere continuo febricitant. Quando res ad hunc ſtatum deducitur, niſi remediis ab arte ſuccurritur, aut ſoli & cœli τροπαὶ tempeſtive opem ferunt, non raro hic affectus in mortem terminatur.

Quoad curationem, medendi methodus vulgo in unicum hunc ſcopum dirigitur, nimirum ut morbi minera extirpetur, & ſine fomite reſiduo aut recidivæ metu materia febrilis è corpore noſtro eradicetur; quare vomitoriis & catharticis diligenter inſiſtitur, quæ cum nihil ad curam proficiant, quin plurimum frangantur vires; ægroti a medicis relinquuntur, & res tota naturæ committitur. Intentiones (uti mihi videtur) debent eſſe hujuſmodi. Primò ſanguinis ad temperiem naturalem reſtitutio. Secundò, depravationis ſucci nutritii (quantum fieri poteſt) præcautio. Tertiò, fermentationis febrilis, ne paroxyſmus ſuſcitetur, inhibitio. Atque hæ indicationes non tantum in febre tertiana, ſed in qualibet præterea intermittente locum habent: quæ tamen non iiſdem modis aut remediis, verùm aliis & aliis pro diverſitate morbi, conditionis ægri, & ſymptomatum maximè urgentium, ſunt peragendæ. Utcunque in curatione hujus morbi plus naturæ & bene inſtitutæ victus rationi, quam pharmaciæ tribuendum eſt.

1. Circa primam intentionem, nimirum ut ſanguis ad temperiem naturalem reducatur, vomitoria, venæ ſectio, & purgatio magni ſunt uſus, præcipuè ſi in morbi principio celebrentur. Juvant vomitoria tum quatenus ventriculum expurgant, ut coctio primæva melius perficiatur, indeque chymus nutritius pro materia ſanguinis purior ſuppeditetur; tum præcipuè quatenus bilem e meatu choledocho copiosè exprimendo cyſtin felleam inaniunt, ut exinde bilis è maſſa ſanguinis plenius elutrietur, adeoque ſanguis à recrementis ſalis & ſulphuris aduſtis depuretur. Venæſectio ſanguinem refrigerat & ventilat, ut propterea minus torrefiat, aut præaſſetur, atque liberius ſine aduſtionis periculo in vaſis circuletur. Item purgatio bilem e vaſis felleis, & conſequenter e cruoris maſſa ubertim emulget, & proritando exprimit. In hunc finem (ſcilicet cruoris reductionem) conferunt digeſtiva, acetoſa, attemperantia, quatenus ſanguinem fundunt, & alterant, ejuſque fervorem attemperant. Quandoque etiam ſoli & aëris mutatio malam ſanguinis conſtitutionem præ cæteris quibuſcunque remediis inſigniter emendat.

Secunda intentio, diæta & exactâ victus ratione optime perficitur; quæ in hoc morbo ſit tenuis, & parca oportet. Quare vulgò dicitur Fames optimum hujuſce ægritudinis remedium: & communi conſtat experimento, à parciori victu acceſſionem febrilem ultra tempus conſuetum ſæpiſſimè protelari. Duo ſunt imprimis circa victum obſervanda: Primò, ut alimenta ſint tenuia, nihil exhibeatur ſulphureum aut ſpirituoſum; ſic enim conflagratio ſanguinis minoratur; dein ſecundò, ut ingruente aut urgente paroxyſmo, nihil alimenti ingeratur.

ratur: quare in jejunis paroxysmus est levior, & citius finitur.

Quod tertio erat propositum, accessionis febrilis inhibitio instituitur per remedia quæ sanguinis fermentationem sistunt. Licet autem hoc remedium Empiricum, amethodicum & valde infidum apud Medicos audiat, tamen mihi compertum est, has febres hoc modo sæpenumero curari, cum pharmaca non omnino prodessent. Qualia sint, & quo ritu, absque veneficii suspicione, pro curando hoc morbo juvamen præstent, suprà annotatum est. Hic solum advertimus, horum usum post pharmaca & venæsectionem (si opus ea fuerit) esse maximè proficuum; & nisi hæc ritè præmittantur, istæc altera raro paroxysmum inhibere. Vomitus autem, purgatio, & venæsectio, nisi ab initio statim celebrantur, parum opis præstant, imo sæpius obesse solent: dum enim sanguis spiritu vitali pollet, ejus mala diathesis facili negotio corrigi aut emendari potest: quare si bilis circa initia copiosè emulgetur, aut cruor eventilatur, ad crasin naturalem reducitur: postea tamen in morbi hujus progressu (spiritu jam plurimum exhausto, atque sale & sulphure nimium exaltatis) si hujusmodi evacuationes adhibentur, sanguinis crasin plus debilitant: ideoque observatione constat, ab his remediis serò admotis febrem tertianam rarò aut vix omnino curari, & sæpè in quotidianam transire. Novi egomet verno tempore quosdam satis integra valetudine fretos, ab emetico fortiori præcautionis gratia sumpto & evacuationem violentam ciente, è vestigio in febrem tertianam incidisse; atque alios à febre hac aliquandiu curatos, cum purgationem pro exterminandis materiæ febrilis reliquiis fortiorem inirent, illico recidivam passos. In promptu erit dicere, mineram morbi prius sopitam, hoc modo à pharmaco exsuscitari, & in actum deduci: attamen si recte hanc rem consideres, potiùs dicendum videtur, quod a pharmacia fortiori sanguinis crasis plurimum lædatur; cumque prius fuerit in dyscrasiam biliosam pronus, ut succum alibilem ægre assimilet, à causa hac evidenti illico magis degeneret, ut protinus nutrimentum in materiam fermentativam perverterit, adeoque diathesin febrilem susceperit. Vulgo increbuit opinio, febrem tertianam sine vomitorio vix sanari posse; quare solent nonnulli medicastri, sub necessitatis prætextu, quibuscunque hoc morbo laborantibus (languidis & infirmis licet) non sine magno vitæ periculo pharmacum emeticum propinare: & quos tali remedio omnino impares censent, tanquam non facile curabiles naturæ relinquunt. Verum (uti mihi sæpius contrarium experto satis constat) hujusmodi praxis perperam instituitur: quin potius existimo pro curatione febris tertianæ, nisi in corpore robusto & ad vomitum facile proclivi, & cum contigerit ventriculum materia excrementitia aggravari, raro aut nunquam vomitoria requiri, sed vice hujus lenem purgationem, qua humorum saburra blande subducatur, rectius ex usu fore: quippe purgatio in hoc casu idem præstat quod vomitorium; nimirum vasa choledocha evacuat, ut bile è sanguine uberius exhaustâ, dyscrasia febrilis emendetur. Cum autem humor felleus in ventriculum exantlatus sursum educitur, gravis inde noxa stomacho infertur, ac insignis perturbatio in toto corpore excitatur: sin vero à leni cathartico humor ille deorsum proritetur, sine quavis molestia foras excernitur. Dein, si blandæ purgationi semel aut bis iteratæ victus admodum tenuis & carnium expers accedat, indicationi præservatoriæ non rarò satisfiet, ut pro causa morbi tollenda non aliis remediis opus fuerit; quin his ritè præmissis in usum adhibeantur quæ aut intus sumpta, aut exterius applicata accessionem febrilem sistant. Hujusmodi plano & facili medicinæ instituto, scilicet purgatione ex infuso sennæ & rhabarbari, victu tenui, & topico febrifugio pectori aut carpis adposito, sine pharmaci cujulvis alterius deleterii usu febres tertianas brevi tempore sæpissimè curatas novi: quinimò gravidas, senes, item valde imbecilles, quorum vires purgationi non sufficerent, solum tenuis diæta cum periaptis tempestive adhibitis perquam feliciter sanavi. Istius methodi optatum successum ita crebrò expertus sum, ut minimè dubitem, febrem tertianam, si ab initio hoc modo tractetur, scilicet priusquam malâ victus ratione, aut pharmaciâ perperam adhibitâ sanguinis temperies plus lædatur, æque facile ac aliunm quemvis morbum persanatum iri. In hujus vero rei fidem liceat sequentem historiam proponere.

Juvenis quidam nobilis, bilioso temperamento præditus, febre tertiana intermittente corripiebatur; ingruente paroxysmo plurimum bilis flavæ & viridescentis evomebat, dein cum insigni cardialgia, calore & siti intensissimis, per plures horas graviter molestabatur. Huic, intermissionis die, quo forte aderam, ex præscripto meo sanguis ad uncias octo fuit missus, & post meridiem clyster emolliens injectus; etiam victu tenuissimo (scilicet tantum ex hordeatis) utebatur: cepit qualibet nocte hora somni hanc opiatam, scilicet Conserv. rosarum vitriolat. sem. drac. diascordii I. scrup. etiam quolibet mane salis absinthii I. scrup. è cochleari succi aurantii: sed cum hæc non succederent (redibat enim paroxysmus nonnihil remissior, seu cum vomitu atroci ut prius) insuper cum vomitorium hic æger valde perhorrescebat (quoniam antehac non ita pridem ab emetico admodum leni fere trigelies evomuerat, usquedum spasmo & convulsionibus affectus in magnam virium prostrationem cum vitæ periculo adduceretur) idcircò die prædictum paroxysmum sequenti potionem ex infus. Sennæ, Rhabarb. & Santal. Citrin. cum sale absinthii in aq. fontan. exhibui, a qua decies purgabatur cum levamine: mane proximo 3. horis antequam paroxysmum expectaret, epithemata febrifuga carpis admovi, & sanguinem denuo misi ad 6. unc. ex quo accessione febrili caruit, & dein iterum eodem modo purgatus integrè convaluit.

Quod si febris tertiana ob malam ægrotantis constitutionem, vel propter errata in victu, aut pharmaciâ commissa, altiùs radices egerit, ut post diuturnam affectionem paroxysmi usque ingravescant & cum viribus dejectis, siti, & æstu fere continuis, inappetentia, vigiliis, pulsu debili, urina rubicunda & contentis valde saturata, laborantes summe oblanguescant; me-

 thodus

thodus therapeutica paulo aliter institui debet: in hoc casu primo entendum erit, ut sanguinis dyscrasia tollatur; quare alimentis solum tenuibus, uti sunt juscula hordeacea, aut avenacea cum radicibus aperitivis incoctis (jure carnium omnino posthabito) ægri vescantur: enematum emollientium usu (si opus fuerit) alvus soluta servetur; insuper (catharticis omissis) medicamentis solummodo digestivis, quæ sanguinem fundant, & serosas impuritates blande per urinas educant, necnon remediis confortativis, quæ viscera corroborent, & spiritus refocillent, præcipuè insistendum esse videtur. In hunc finem apozemata ex herbis & radicibus leniter diureticis concinne parata, item opiatæ ex conservis temperatis, cum sale nitri, aut herbarum fixo, cumque pulveribus testaceis, & spiritu Vitrioli admixtis, adprime conducunt. Quando sanguinis crasis non nihil emendatur, ut urina sit clarior & minus colorata, etiam somnus quietior, cum sitis & æstus remissione succedat; tunc remedia paroxysmum febrilem inhibentia utiliter adhiberi poterunt: quare Epithemata febrifuga carpis, aut plantis pedum applicentur, etiam pulvis è Cortice Peruviano aut ex succedaneo ejus; aut etiam è corticibus fraxini, Tamarisci, vel gentianæ, cum salibus admixtis e vino albo propinetur: postquam accessiones tolluntur, & ægroti viribus constare, ac alimenta appetere, & aliquo modo concoquere incipiunt, purgantia lenitiva ex usu erunt; usque tamen à victu lautiori aut carnium participi ægroti abstineant: atque non dubitandum erit, quin absque catharsi violentiori, aut phlebotomia, ægrotantes integram valetudinem propediem sint recuperaturi.

Febri tertianæ, propter affinitatem & paroxysmi similitudinem, proximè succedit quotidiana, scilicet cujus accessio quolibet die redire solet. Quorundam opinio est, hujusmodi febrem esse solummodo tertianam duplicem; & à materia dispersa, & duplicem focum nacta oriri; cui tamen non assentior, ejusque exortum peculiari sanguinis dyscrasiæ attribuendum duco. In hac frigoris & caloris symptomata sunt remissiora; verum accessio diutiùs protrahitur, & sæpè horas 18. aut 20. solet durare: hæc febris, utplurimum, tertianæ succedit; cum enim spiritus vitalis à crebra sanguinis deflagratione plurimum avolarit, atque (diathesi febrili adhuc manente) cruor debilior factus sit, succum nutritium minus coquit, aut maturat, & totum ferè in materiam fermentativam pervertit; quare citius ad incrementum pervenit. & sub duplo istius temporis, quo prius, ad turgescentiæ plenitudinem congeritur. Quoniam vero materia congesta cruditatis aque ac adustionis particeps est, ideo effervescentiæ calor est remissior & inæqualior, atque (instar ligni viridis foco superstrati) lentius deflagrat; quare paroxysmus est durationis longioris.

Quandoque accidit febrem quotidianam sine prævia tertiana primò oriri, scilicet cum in corpus cacochymicum, & pravis succis refertum diathesis febrilis incidit; tunc enim sanguis spirituum inops, succum nutritium in majori copia pervertit, & breviori tempore ad turgescentiæ plenitudinem congerit: quæ autem quotidiana incipit, non rarò typum commutat, & tertiana evadit; non secus ac tertiana sæpe in quotidianam migrat, siquidem inter has febres, earumque causas magna est vicinitas; & constitutio sanguinis parum immutata, alterius in alteram μετάβασιν facit. Febris intermittens quotidiana non ita facile uti tertiana curatur, sive enim illa simplex primo advenit, sive alteri intermittentium succedit: utcunque à causa fortiori excitatur, & majorem arguit sanguinis dyscrasiam, quæ remediis haud statim cedit. Quin etiam hæc febris si diuturnior fuerit, aut morbo alii chronico supervenerit; præter sanguinis labem sæpissimè adjunctas habet viscerum infirmitates: nimirum sanguis labefactus impuritates suas sensim congestas visceribus, dum eorum anfractus pertransit, facile affigit; (hinc cum febre quotidiana ventriculi aggravatio, hypochondriorum tensio, modo hepatis, modo lienis, aut mesenterii obstructiones, aut tumores conjunguntur) sunt autem hujusmodi affectus non causa febris (uti vulgò creditum) sed tantum ejus producta. Quare in hac febre præter simplicem curationis methodum, quæ in tertiana indicatur, quamplures aliæ intentiones, sive coindicantia, in considerationem veniunt: nimirum ut ventriculi humorum saburra expurgetur, viscerum infractiones liberentur, infirmitates corroborentur, atque unà cum his dyscrasia sanguinis emendari queat, & accessiones febriles inhiberi possint, omni ope niti decet; unde propter varias hujusmodi intentiones longiori via ad curationem proceditur; in hoc casu vomitoria (si vires ferant) erant præ cæteris ex usu: etiam purgantia, quibus assiduus materiæ excrementitiæ proventus eliminetur, sæpius iteranda; præter hæc, remedia digestiva, deobstruentia, quæ fermenta viscerum, & sanguinis restituunt, & dyscrasias corrigunt, erunt crebrò adhibenda. Quamobrem sales herbarum fixi, eorundem extracta, Spiritus mineralium acidi, ac interdum chalybis præparata apprimè conducunt: circa hac media difficile incumbit pensum, cum ob multiplex malum simul plura sint agenda, attamen ob paroxysmi febrilis assiduitatem paucioribus solum uti ægro vacat. In affectibus ita complicatis, licet methodi ratio postulet impedimenta primo amovere, & dein morbum sanare; tamen hujusmodi febrem in corpore cacochymico cum plerisque aliis affectibus stipatam sæpe ἐμπειρικῶς & Empirico modo curatam novi; scilicet, post levem totius provisionem remedia febrifuga exterius applicata accessionem febrilem primò sublevarunt, ut dein reliquis affectibus curandis tempus, & medendi occasiones felicius concederentur. Nuper invisi fœminam illustrem, quæ cachectico corporis habitu diu prædita, post mensem a puerperio languida, & imbecillis, febre intermittente quotidiana corripiebatur; à cujus sex, aut septem accessionibus vires in tantum erant prostratæ, ut lecto exsurgere, aut in eodem suscitari vix potuerit: alimenti, licet tenuissimi, ne tantillum capessere, quin maximæ inde molestiæ stomacho cierentur; insuper regio ventriculi, & hypochondrii sinistri erat tumore duro, renitente, & immaniter dolente, per totam obsita. propter vires summe

me prostratas præter enematum usum nullus hic evacuationi fuit locus; etiam alia quæque remedia, nisi pergrata, & in exigua tantum quantitate, stomachus valde imbecillis aversabatur. In difficili hoc casu, atque intra angustos medendi limites circumscripto pauca hæc consului, nimirum ut bis in die sumeret hanc mixturam, scilicet Aq. Magistralis lumbricorum; unc. 2. Elixir proprietatis g. ll. vi. insuper fotum ventriculo adhibendum institui, ex foliis absinthii Pontici, Centaurii, Abrotani, cum radicibus Gentianæ, vino albo in vase cooperto incoctis: etiam ut post fotum placenta ex pane tosto, & eidem liquori intincta, supra ventriculi regionem gestaretur; præterea Epithemata febrifuga carpis alliganda curavi; atque his solummodo remediis die tertio paroxysmo febrili caruit, & ab eodem postea immunis perstitit: dein remediorum chalybeatorum usu intra breve tempus integre convaluit.

In febre quartana, quàm in cæteris, periodus est longior, quæ nimirum inclusivè in diem quartum extenditur. Etiam mora esse solet diuturnior, & curatio difficilior: quippe hic morbus ad plures menses, sæpe etiam annos protrahitur; & raro, aut vix omnino medicamentis cedit.

Paroxysmus ut plurimum à frigore, & rigore incipit, quibus calor succedit satis molestus, sed remissior quàm in tertiana: sudor plerumque accessionem concludit. Quando morbus recens invadit, paroxysmi sunt graviores, & admodum infesti, ægrosque lecto affigunt, necnon de robore, & vigore corporis decidere faciunt: postea verò leviori absolvuntur plaga, ut accessiones extra lectum quandoque in itinere, aut aliud quicquam agentes ferant. Longius si hæreat, affectionem scorbuticam, aut hypochondriacam inducit, hominesque statu invaletudinario implicat.

Causæ, quæ ad hunc morbum disponunt, sunt primò soli, & cœli constitutio; quippe tempus autumnale huic affectui ferè proprium est, ut raró observes febrem quartanam, nisi circa autumnum oriri: etiam in quibusdam locis, præcipuè juxta oram maritimam, hic affectus solet esse Endemius, quosvis illic degentes, aut aliorsum advenas confestim occupare. Huc etiam faciunt ætas declinans, quæ in παρακμῇ constituitur; etiam melancholica temperies, & quæ ob malam victûs rationem affectioni hypochondriacæ obnoxia est; insuper febres alius generis diuturnæ, & morbi chronici non raro in febrem quartanam transeunt.

His juxta positis, & ritè pensitatis, dicendum videtur, quod febris quartana, æquè ac cæteræ intermittentes, à vitiosa sanguinis diathesi dependeat; quia nimirum succus nutritius sensim in vasa delatus, in materiam fermentativam pervertitur; atque hujus usque ad turgescentiæ plenitudinem congestæ effervescentia febris quartanæ paroxysmum constituit. Cùm verò in hac febre nonnulla sint à cæteris peculiaria, inquirendum erit, qualis sit in hoc morbo sanguinis dyscrasia à reliquis distincta, & quo pacto symptomata præcipuè notabilia excitet.

Super hac re quæ vulgo perhibetur opinio à veritate multum recedit. Fere omnium consensu febris quartanæ essentia, & origo humori melancholico alicubi in primis viis coacervato, & periodicè illic putrescenti ascribitur. Vice hujus, asserimus nos, quod in hoc morbo sanguinis liquor à natura dulci, spirituosa, & balsamica in acidam, & nonnihil austeram, instar vini acescentis transiverit: nimirum adest spirituum penuria, atque sanguinis pars Terrestris, seu Tartarea (quæ constat imprimis Sale, & Terra) nimis exaltatur, & in fluorem evecta acorem cruoris massæ inducit: non secus ac cum cervisia à tonitru commota, & fæce turbida mixta acescit. Sanguis hoc modo ab indole nativa degener succum alibilem non rite coquit, & sibi assimilat, sed in materiam extraneam pervertit; qua cum ad plenitudinem in vasis saturatur, partesque nervosæ a succo illinc oriundo irrigantur, sequitur hujus materiæ fluor, & velut spontanea effervescentia, quâ nimirum accessio febrilis cum rigore, & calore, non secus, ac in tertiana, solet induci.

In febre quartana periodi longiora habent intervalla, quia cùm sanguinis dyscrasia sit versus acidum, ideoque minus acris & calida, succum alibilem sine lucta & tumultu pervertit; quare ejus nonnihil assimilatur, & reliqui depravatio non ita longè, ut in tertiana, à statu naturali recedit: atque hinc ejus congestio ad plenitudinem fit tardior, & fere sesqui-alteró istius temporis quo in tertiana ad turgescentiam assurgit: ideoque hac febre correpti mediocriter valent, & robusti sunt, quod indicium est succi nutritii minus depravati; etiam paroxysmi sine immani incalescentia fiunt, quia sine magna adustione humor nutritius in materiam fermentativam pervertitur.

Cur autem hic morbus tam difficilis sit curationis, adeoque pertinaciter ægros infestet, in causa est atrabiliaria sanguinis constitutio, quæ non facile amovetur, & ferè nullis cedit remediis. Diathesis biliosa crebra sanguinis deflagratione emendatur, & sæpe sponte cessat; non secus ac vina nimis opulenta propria effervescentiâ deprimuntur, & in debitum statum reduci solent. Verum melancholica hæc sanguinis dyscrasia, in qua cum spirituum inopia & defectu, Sal & Terra nimis exaltantur (veluti cùm vina acescunt) difficillime restituuntur, & pene ejusdem laboris, & difficultatis est, ac in aceto vigorem, & spirituum vinosum redintegrare: etenim ut sanguis isto modo depravatus reducatur; opùs erit, ut tota ejus massa volatilisetur, ac velut de novo spiritualescat. Quare in hoc casu evacuantia ne hilum prosunt, imò sanguinem magis depauperando, sine medela sæpe vires atterunt: quin opus est iis quæ quod fixum est exaltent, & volatilisent, & in tota cruoris massa [illegible] promoveant. Inde est quod in hoc morbo cœli solique mutatio præ cæteris quibuscunque remediis sæpissimè juvamen præstat: etenim febres quartanas circa autumnum oriundas, ver sequens non raró tollit. Quod proculdubio contingit, quoniam immutata aëris conditio malam sanguinis diathesin in melius alterare solet: ob eandem rationem etiam & loci mutatio hunc affectum pharmaco cuivis inexpugnabilem sæpissimè curat.

Si adhuc inquiratur, quare hic morbus in Autumno potissimum oriatur, raro autem Vere, aut Æstate, dico, tempus autumnale hujusmodi febrilem sanguinis diathesin aptissimè producere: cum enim ab æstivo calore plurimum Spiritus, & sulphuris avolarit, & quod reliquum est, à frigore constipari incœperit; sanguinis liquor (veluti vinum a nimia effervescentia acescens) in naturam ponticam, & acidiusculam facile degenerat. Hoc etiam aura maritima halitibus Salinis, & Spiritus figentibus inficiendo sanguinem, facile procurat. Quin etiam affinitas hujus morbi cum scorbuto, & affectione hypochondriaca plane indicat, in vitio esse malam sanguinis diathesin, qua nimirum salsus, & terrestris, cum πνευματικῶν defectu evaserit.

Circa febres quartanas fuit novissimus annus observationum adeo abunde ferax, ut nulli non liceret quæcunque ad hunc morbum spectant, αὐτοψίᾳ colligere; cum enim æstas calidissima præcesserat, circa finem ejus febris epidemica (cujus alibi habetur descriptio) insequuta est: dein vergente Autumno, cum morbus iste cessaret, febris quartana plurimùm increbrescere cœpit, ut pluribus in locis fere quarta pars mortalium eadem corriperetur: nec tantum senes, melancholicos, lienosos, sed cujusvis ætatis, aut temperamenti homines, etiam infantes, pueros, juvenesque hic morbus passim infestavit: quod planè indicio erat, hunc affectum non ab humore atrabiliario ob lienis vitium congesto, verum a sanguinis dyscrasia propter anni intemperiem inducta, ortum traxisse: etenim sanguinis massa post nimios fervores non secus ac vina post immodicas effervescentias, nonnihil acescere, aut diathesin austeram nancisci habilis est: adeoque in hujusmodi febrem etiam proclivis, uti superius innuitur.

Quapropter hujus curationem, tum à Medicis, tum Empiricis tentabantur remedia, si unà colligerentur, eorum descriptio in magnum volumen excresceret; verum multiplex licet medicinæ apparatus contra hoc malum institueretur, tamen pauci admodum intra Autumni terminum curati sunt. In nonnullis circa prima ægrotationis initia, priusquam morbus radices egerat, vomitoria opem contulere, in plerisque autem pharmaca quovis modo cathartica, centies licet repetita, ne hilum profecerunt: quibus altiùs insederat labes, a remediis excogitatissimis per totum Autumnum usurpatis ægroti nequicquam levaminis recepere. Cum verò hoc tempore vulgares medicinæ methodos incassum adhiberi cernerem, virgini cuidam perillustri curationem subitam quovis licet modo perficiendam exigenti, proposui ut si à pharmaco minerali per aliquot dies oris fluorem pateretur, inde morbum brevi profligatum iri speraret. Cum huic facilè assensit, pharmacum ei mitius, & omnino tutum exhibui; a quo sputatio tantum levior, eademque inter duodecim dies finita, ciebatur. A quo salivatio incepit, paroxysmis statim caruit, quibus vero temporibus accedere solebant, perturbationem in toto corpore cum cordis oppressione, & lipothymiæ metu persensit; postea tamen sputatione finita, planè convaluisse videbatur: cumque iterum post bimestre spatium hujus morbi leviores quasdam accessiones pateretur, à pulvere emetico bis, aut ter exhibito, sine recidiva integrè curabatur.

Post solstitium hyemale hic morbus non ita grassari, verum in nonnullis sponte sedari, in plerisque aliis pharmacorum usu faciliùs expugnari cœpit: quippe hoc tempore dyscrasia sanguinis ab æstivo fervore contracta, propter brumæ frigus sensim deleri, & cruoris massa inveterascens, velut exuvias suas deponere, & versus statum naturalem reduci solet. Qui vero temperamenti erant melancholici, aut viscera, & imprimis lienem, malè affecta habebant, aut qui mala victus ratione utebantur, nullam ab hoc Tropico mutationem receperunt, quin ad proximam anni periodum, scilicet ad æquinoxium vernale morbum tulerunt; & tunc in quamplurimis sanguine aut ex se redintegrato, aut intemperie ejus remediorum usu facilius emendata, hic affectus debellari visus est: interea tamen multi senes, cacochymici, & alias invaletudinarii, toto hoc temporis tractu ab hoc morbo passim interibant: etiam nonnulli supersunt, qui solstitio æstivo licet præterito, ejus jugum nondum excusserunt. Quanquam vero per totum ferè annum hac febre velut epidemia plures laboraverint, tamen nullus (quod scio) ipsam in vere primo contraxit, & pauci admodum durante Autumno ab eadem convalescebant, ut revera sanguinis dyscrasiam hujus causam esse, & in mutatione ejus curam consistere minimè dubitem.

Remedia, quæ sæpissimè opem contulerunt (uti nostræ saltem observationi constitit) fuerunt ejusmodi, quæ paroxysmum febrilem inhibent: etenim mala sanguinis diathesi à mutata tempestate nonnihil emendata, si modò habitualis paroxysmorum consuetudo abrumpatur, natura se recolligit, & pristinum valetudinis statum proprio nisu facilè recuperat. Atque hujusmodi intentio (scilicet paroxysmorum inhibitio) licet a vomitoriis paulò ante accessionem exhibitis interdum perficiatur (hæc enim motum sanguinis febrilem, motum alium huic contrarium ciendo, non raro sistunt) tamen hæc indicatio longè certius, & quidem felicius peragitur ejusmodi pharmacorum usu, quæ non omnino è visceribus evacuant, verum sanguini aut fixationem quandam, aut materiæ febrilis præcipitationem pro tempore inducunt. Quare quos instante vere, & deinceps curandos suscepi, hac methodo (& in plerisque bono cum successu) tractavi: facta totius provisione cum pharmaco interdum emetico, interdum solutivo tribus horis ante paroxysmum, epithemata carpis admoveri, simulque pulverem febrifugum in vino generoso propinari, ac ægros intra lectum in levi diaphoresi detineri præcipere solebam: raro evenit, quin prima, aut secunda vice hoc modo accessio febrilis inhiberetur, & dein eodem remedio aliquoties iterato, tandem morbus integrè cessaret. Hujusmodi praxi (præter experientiam nostram) fidem, & probationem nonnullam adstruere videtur usus pulveris è cortice quadam nuper ab Indiis petita, quæ hunc morbum certissimè curare perhibetur; hujus tamen virtus, seu operatio sine quavis evacuatione solummodo in hoc consistit, quod paroxysmos febriles ingruentes inhibeat.

De

De Cortice isto Peruviano, qui nuper quotidiani usus esse cœpit, erunt hæc nonnulla quæ observationis communi prostant dicenda. Vulgaris exhibendi modus est ut hujus in pulverem triti drachmæ ii. vino aut tenui, aut generoso in vase cooperto per duas horas infundantur; at dein, ingruente paroxysmo, ægroto intra lectum composito liquor cum pulvere propinetur. Hæc potio non raro accessionem imminentem tollit, sæpe tamen illhac solito more habita, proximè succedentem præcavet: utcumque, sive prima, sive secunda, aut tertia periodo paroxysmus inhibeatur, atque morbus curari visus sit, intra viginti, aut triginta dies sæpissimè redire solet; dein pulvere hoc rursus exhibito, pro temporis circiter ejusdem spatio, morbi insultus denuo protelatur, atque hoc ritu novi plures quartana laborantes, toto autumno, & hyeme accessiones febriles tantum rariores pertulisse, hostemque ita in procinctu detinuisse, donec verè ineunte, tempestatis anni, & alius pharmaciæ ope sanguinis diathesis in melius alteretur, adeoque affectus iste sensim evanesceret: qui hac ratione crebras inducias quartanæ procurabant, alacres & vividi & ad negotia quævis expediti degebant, cum secus enerves, & pallidi in languorem, & vitiosum corporis habitum redigerentur. Vix unus è centum hoc remedium incassum tentavit, imò si in dimidia, aut minori quantitate, scilicet ad drachm. i. aut sem. pondus sumatur, accessiones sæpissimè tollit, ac breviori tantum spatio easdem suspendit: nec interest utrum in vino tenui, aut generoso propinetur, nisi cum respectu ad crases ægrotantium: quippe in temperie calidiori poterit in aqua destillata, aut sero lactis utiliter sumi. Etiam infusio ejus clara, substantiâ crassiori rejectâ, similem effectum, sed breviùs duraturum producit: quibusdam hunc pulverem cum mucilagine tragacanthi in pilulas redactum, cum pari laborantium emolumento exhibendum curavi; quocumque modo sumatur, nisi nauseabundis, & quamvis pharmaciam horrescentibus nullam evacuationem manifestam infert, & fere in omnibus paroxysmos tollit; nec tantum in febre quartana, verum in aliis intermittentium speciebus, quibuscumque nimirum ἀνωμαλία quædam intercedit, cum fructu adhibetur: vulgò præcipitur ut hujus usui purgatio lenis præmittatur: at in quibusdam valde imbecillis, & lecto affixis, sine prævia pharmacia hic pulvis solitariè sumptus effectus laudabiles procuravit: interim ingenue fatebor me nondum vidisse febrem intermittentem hac cortice semel exhibita penitus curatam: quinimò non tantum quartanæ, verum tertianæ, & quotidianæ febris paroxysmi aliis remediis facile in totum superabiles, hoc pulvere profligari visi, post breve tempus constanter redibant. Ob hanc rationem qui febres intermittentes aliàs facilè curabiles, non urgente necessitate, hoc pharmaco tantum brevi supprimunt, medicinam dolosam instituere videntur, nec in rem suam magis, quàm qui ulceri cavo, & mox denuo erupturo cicatricem inducunt. In quibusdam revera casibus hujus usus sat erit opportunus, scilicet cum paroxysmorum assiduitate nimia, ægrotantium vires plurimum atteruntur, induciæ hoc ritu procurentur, quo natura se recolligat, & deinceps hosti potentius adversetur: etiam ut febris quartana, durante Autumno, & Hyeme, cum minori molestia transigatur, hic cortex commode adhibetur: qui autem à febris istius incursibus longiorem feriationem expetunt, pulverem hunc in majori quantitate, & crebriori vice assumere jubentur, scilicet drachmas duas per tres continuo periodos capiunt, sive accessiones redeunt, necne; hac ratione diutius immunes perstant, usque tamen hostem licet sopitum intus latentem retinent.

Si de natura hujus corticis, ejusque in supprimendis febrium intermittentium paroxysmis virtute inquiratur, non dissimulandum videtur, difficile esse hujusmodi effectuum causas, & operandi modos explicare; quoniam in nullo præterea subjecto similem efficaciam adhuc reperire datum est; singulari autem experimento ratio generalis non ritè adaptatur: utcumque è phænomenis diligenter collatis Theses quasdam ordine deducemus, quæ hujus rei veritatem si non assequantur, ad illam saltem gradum aliquem faciant.

Notetur igitur primò, quod hoc pharmacum intus sumptum in sanguinis massam vim suam, & energiam præcipue exercet: quippe viscera non omnino irritat, neque excretionem quamvis, aut molestiam iis infert: insuper, dummodo sanguini virtus ejus communicetur, δύναμις ἀποτελεσματικὴ non omnino exeritur: quare non semper paroxysmus proximè sequuturus, aut secundus, aut tertius, deinceps ab eodem assumpto præcavetur: atque ob hanc rationem, quo citius cruorem afficiat, usitatum est, ut una cum pulvere liquor eodem valde impregnatus propinetur, sic enim in sanguinis massam ejus particulæ faciliùs convehuntur. Secundò, Corticis istius virtus sanguini impressa aliquandiu in eodem manet, idque brevius, aut diutius, juxta quod major, aut minor medicamenti portio intus sumitur: etenim particulæ hujus cruore confusæ, cum ipso circulantur, & quo plures adsunt, eo magis massam ejus afficiunt, & affectum diuturniorem producunt. Nam licet alimenta, & alia quædam ingesta, in quantum à calore nativo statim subiguntur, quicquid habent virium intra paucas horas exeruunt: hac dein assimilata, aut foras excreta operari cessant: tamen pharmaca nonnulla intus admissa, quia nec facile perdomantur, nec irritatione citata illico foras eliminantur, per plures dies valde activa perstant, atque sanguinem, & succos in hoc, aut illo fermentationis ritu dudum retinent: hoc observare licet de medicamentis quibusdam, item de venenis, & plerisque alexiteriis, quorum unica exhibitio per plures dies, eademque iterata, longiori tempore solet corpora nostra afficere: miratum enim est, à medicamentis catharticis, si quando per vomitum, aut sedem minus operantur, post plures hebdomadas pustulas, & exanthemata exterius erumpere, quinetiam si à toxico epoto mors evitetur, diu admodum in sanguine, & succis virulentiam delitescere, nemo est qui nesciat. Pariter etiam hic pulvis, & fortassis alia quamplurima intus sumpta, in spiritus, & humores, quantumvis sopita videantur, etiamnum agere perseverant.

Tertiò, licet medicamentum illud immediatè in ſanguinem, & humores agat, tamen dyſcraſiam febrilem in iis ſitam haud radicitus tollit; quam cito enim vis ejus abſumitur, & particulæ omnes a mixtione ſanguinis avolarunt, affectus pro tempore ſolùm ſuppreſſus, denuo emergit, & ſolito more acceſſiones repetit: quatenus verò natura hoc ceſſationis ſpatio fortior evaſerit, ideo poſt recidivam paroxyſmi (non uti prius) ſed die tertio aut quarto, juxta primum morbi typum, redire ſolent.

Quarto annotetur, quod hoc remedium non quemadmodum vulgaria febrifuga ſanguinem figendo, aut etiam fundendo, acceſſiones febriles ſiſtit; tunc enim paroxyſmus ſemper ingruens, & non ſecundus, aut tertius poſtea ſequuturus caveretur.

Quibus juxta poſitis, ut corollarii vice de ipſo operandi modo, quo hoc pharmacum agere videatur, quædam ſubnectamus; dicimus veriſimile eſſe, quod cum particulæ ab eodem ingeſto procedentes ſanguini permiſcentur, ipſum in novam quandam fermentationem compellent, qua dum cruoris particulæ continuò agitantur, ne materiam excrementitiam congerant, aut turgeſcentias febriles ineant, omnino inhibentur: quemadmodum enim poſt morſum canis rabidi, aut ictus venenatorum animalium, ipſe ſanguis, & ſuccus nervoſus diu venenantur; ne tamen magnas anomalias ſtatim concipiant, alexiteria propinata eorum liquores in alia fermentatione detinendo prohibent; quorum uſus ſi tamdiu continuetur donec corpuſcula virulenta penitus avolarunt, a labe iſthac contracta nullum horrendum ſymptoma timetur; ſin prius abſumantur remedii nimis parcè exhibiti vires, illico venenum repullulat, & virus priſtinum explodi viſum, denuo in actum deducitur: non abſimili ritu, quando ſanguis diatheſin vitioſam nactus, ſuccum alibilem pervertit, eumque ad plenitudinem congeſtum, quo rectius expellat, turgeſcentias febriles concipit. Cortex iſte Peruvianus tritus, & exhibitus, particularum commercio ſanguinem licet dyſcraſia affectum, fermentatione nova concitata, adeo exagitat, alteratque ut ſuccum alibilem aliquatenus coquat, ejuſque recrementa continuo evaporet, ut in paroxyſmi materiem non uti priùs congerantur. Cum vero è ſanguinis conſortio hujus remedii particulæ penitus exhalarunt, totaque virtus abſumpta fuerit, mala ſanguinis diatheſis prius contracta denuo emergit, ideoque paroxyſmi febriles ſolito more redeunt: forſan aliquando accidit, ut dum uſu iſtius pulveris acceſſiones ſupprimuntur, propter mutatam anni tempeſtatem, aut alios remedii ope, aut naturæ ipſius niſu iſta dyſcraſia ſanguinis ſenſim emendetur, adeoque febris demum ſponte diſpareat; hoc tamen nonniſi raro contigiſſe novi, quoniam æquali ferè certitudine, qua ab iſto pulvere paroxyſmos febriles ſupprimi, eoſdem poſtea redire expectes.

Quod attinet ad qualitates ſenſibiles quibus hic cortex inſignitur, conſtat ipſum amaritudine cum ſtipticitate quadam pollere, ut guſtu indice ſimilem fere ſaporem referat, qualis in pleriſque alexipharmacis, uti ſunt radix gentianæ, ſerpentariæ, contrayervæ, &c. reperiri ſolet: quæ enim ſunt adeò amara, in ſupprimendis fermentorum præternaturalium viribus maxima virtute pollent; quinimò radix gentianæ, quæ optime hunc corticem ſimilat, olim pro curatione febrium quartanarum celeberrimi erat uſus. Nunc autem licèt hic pulvis Peruvianus ſit unicum adhuc repertum febris quartanæ alexiterion, quod innitum ipſius aliarumque intermittentium paroxyſmos (licèt ſolum pro tempore) inhibet: attamen dubitandum non eſt, quin alia in rerum natura extent medicamina, quæ ſunt æquè febrifuga; atque ſperandum erit, ut novi hujus inventi exemplo ducti ad explorandas herbarum virtutes adhuc ferè ignotas excitemur: ita cum ſingularium tentamini inſiſtimus, & Medicinæ rationali Empirica adjungitur, proculdubio quartanæ aliorumque Herculeorum morborum curationes feliciùs procedent: quod eo libentius ſeculo huic, aut ſaltem poſteris ſpondeo, cum manu ducente Corticis iſtius analogia, medicamentum ad profligandas febres non contemnendi uſus ipſe non ita pridem varia percurrens adinvenerim; quod etiam pauperioribus quibuſque ſuccedanei vice bono cum ſucceſſu propinare ſoleo.

Circa febris Ephemeræ, & ſynochi non putridæ ſolutionem, ſive criſin, tria ſunt præcipuè requiſita: ſcilicet cauſæ evidentis remotio: ſecundò, materiæ depravatæ, ſive excrementitiæ à ſanguinis maſſa ſecretio, & difflatio: tertiò, partium ſanguinis ſedatio, earumque ad motum, & ſitum naturalem ac æquabilem reſtitutio. Juxta quod hæc modo citius, modo tardius & magis difficulter ſuccedunt, hic morbus brevi, aut longiori tempore finitur.

I. Cauſa evidens, quæ plerumque extrinſeca eſt, facilè amovetur, ſolentque ægri ſtatim atque noxæ à re qualibet ſenſum percipiunt, iſtius rei præſentiam, ſeu aſſiduitatem vitare: nullus à vino febricitans, ejus potui adhuc indulget: quamprimum à balnei, aut ſolis æſtu quiſpiam plus ſolito incaleſcit, iis diutiùs immorari tædet.

II. Quoad materiam excrementitiam, quæ à ſanguine ſecerni, & difflari debet, hæc vel ab extra confertur, ut cùm à crapula, vini potu, inſolatione, aut balneo calidiore, effluviis, ſeu corpuſculis calidis & fermentativis cruor inficitur; vel iſthæc materies intus progignitur, ut cùm à ſanguinis deflagratione ejus liquor recrementis ſeu particulis aduſtis refercitur. Utraque hæc materies à ſanguine diſcerni, difflari, & vel ſudore, vel inſenſibili διαπνοῇ debet foras protrudi, priuſquam febris ſedetur: quare cum pori ſunt conſtricti, & tranſpiratio impeditur, febris Ephemera diutius prorogatur, & nonnunquam à ſynocho ſimplici in putridam tranſit.

III. Cauſa evidenti remota, ac materia hac degeneri difflata, ad εὐταξίαν requiritur partium ſanguinis ſedatio, & in ordinem reductio; etenim motus rapidior, & inordinatus in ſanguine incœptus non ſtatim ſiſtitur, ſed paulatim compeſci debet; etiam diverſæ ſanguinis particulæ hoc modo confuſæ, & propter efferveſcentiam febrilem ſurſum deorſumque actæ, non ſtatim repetunt priorem ſitus & poſitionis ordinem: quin eas ſenſim extricari, & æquabili miſtioni paulatim reſtitui opus eſt.

Licet hic morbus poſt amotionem cauſæ evidentis poſtea ſponte naturæ utplurimum ceſſat, tamen remedia quædam medica bono cum fru-

ctu in usum adhibentur; præsertim cum periculum est, ne febris Ephemera in putridam transeat. Præcipuæ intentiones erunt, sanguinis fervorem compescere, & transpirationem liberam procurare; quibus conducunt imprimis venæsectio, victus tenuissimus, seu potius abstinentia, potus refrigerantes, fæcum alvi per enemata subductio: præ cæteris maximè juvant somnus & quies, quæ si deerint, opiatis & anodynis tempestivè procurentur.

Quinimo licet historiæ & observationes febre Ephemera affectorum nihil oppidò rarum in se contineant: libet tamen hic exemplum unum aut alterum, quo hujus morbi hypotyposis aliquantum illustretur, subjungere.

Juvenis quidam illustris, viginti circiter annos natus, habitu corporis athletico præditus, ab immodico vini generosi potu in febrilem intemperiem, cum siti, calore, & insigni præcordiorum æstu incidit; phlebotomiâ celebratâ, aquæ fontanæ ingentem quantitatem ebibit, indeque sudore copioso statim insequente, brevi convaluit: in hoc casu tenuior sanguinis portio à vini spiritibus effervefacta impetum se it, totam cruoris massam exagitari, ejusque compagem solito plus laxari coegit, atque id propter à cordis fermento istam plus dissolvi, & particulis activis e mixtione solutis velut accendi contigit; donec vasis à phlebotomia depletis, sanguis turgescens eventilaretur, & ab aquæ potu ejus fervor attemperaretur: dein calidis effluviis unà cum materia adusta sero copioso obvolutis, & per sudorem amandatis, cruor debitam temperiem tandem recuperabat. Insuper Juvenis ingenuus vitæ sedentariæ, simulque rei literariæ studio plurimùm addictus, cum nuper in æstivo Sole supra modum se exercuisset, de capitis dolore, inappetentia, præcordiorum æstu, & intemperie febrili per totum suffusa queri cœpit, cui (cum pharmaciam omnem aversaretur) omnimodam abstinentiam, nisi à cervisia tenui & hordeatis præcepi: die secundo ac dein amplius tertio symptomata paulatim se remittebant, quarto demum sine quovis medicamine à febre immunis evasit.

Symptomatum, & signorum in febre putrida hìc agmen claudant, pulsus, & urina, quibus præcipue attenditur pro dignoscendis tum morbi statu, tum ægri viribus. cum enim duo sint, quibus vita nostra innititur, scilicet calor in corde accensus, & coctio in visceribus & vasis peragenda, quoniam pulsus, & urina alterationes in utrisque à febre inductas optimè ostendunt, ideo hinc affectus in mortem, aut salutem cessuri certissimum desumitur criterion. Haud necesse arbitror de his fusè agere, aut singulas utriusque causas, & differentias recensere: sat erit de iis præcipua annotasse, quæ in febrium decursu consideratione digna occurrunt. Et primum consulitur pulsus, velut constitutum à natura thermometron, ut exinde mensuretur calor in febre accensus; qui si intensior fuerit, & magnam sanguinis ebullitionem concitet, arteria vehementiùs, & citatiùs vibratur, quamdiu spiritus vigore pollent; dein ipsis paulo exhaustis, validior pulsus remittitur; qui tamen celeritate compensatur, & fit celer & parvus. Si febris sit mitior, & minori incendio tumultuetur, etiam pulsus à naturali statu minùs deflectit: & in toto morbi decursu hujus moderatio naturæ inducias denotat. Nec tantum pulsus febris, veluti hostis, copias prodit, sed & naturæ robur, & renitendi valorem planè ostendit. Quamdiu pulsus est laudabilis, res in vado est, & spem optimam exhibet; sed ex malo hujus statu pessimum infertur omen, & salutis desperatio. Ideo sine crebro & diligenti pulsûs examine Medicus nec prognosticon rite faciet, nec pharmaciam tuto instituet.

I. Quoad primum, innotescat oportet (inquantum fieri licet) qualis sit cujusque pulsus juxta naturalem constitutionem; his enim fortior, illis debilior existit: dein in singulis febrium momentis perpendendum est quibus gradibus à naturali statu distet, modo enim est debito vehementior, & arguit febrem intendi; modo infra solitum deprimitur, & denotat spiritus & vires dejectas.

Quibus sanis debiliter, & languidè pulsat, eos febre correptos pulsum habere exilem & debilem non adeo malum est, ut statim de salute desperemus. Quibus pulsus à natura fortis, & vehemens est, si à morbi crisi vix mediocri pollet vigore, licet non sit omnino debilis, ægrotantis rem suspectam, & minime tutam arguit.

Si ab initio febris, priusquam sanguis deflagravit; vel si facta crisi, cum pars oneris detrahitur; aut si alio tempore, sine causa evidenti, pulsus debilior evadat, multum portendit: sin post longas vigilias, aut a magna evacuatione paulò debilior sit pulsus, non ideo de salute conclamatum erit, quoniam vires his modis dejectæ, aut labefactatæ poterunt denuò restaurari, & spiritus refici.

Quando pulsus subitò in deterius alteratur, licet æger quoad cætera symptomata se meliùs habere visus sit, triste mortis prognosticon edicas: & vice versa, licet horrenda urgent symptomata, & tamen pulsus sit laudabilis, adhuc salutem sperare liceat. Si in viro robusto febricitante pulsus valde exilis, & formicans evaserit, mors in propinquo est.

II. In exhibendis medicamentis cautiones, & regulæ non levis momenti a pulsu desumuntur. Purgatio, & vomitus prohibentur à pulsu nimis citato, & violento; etiam ab humili, & depresso: quippe dum sanguis nimis effervescit, evacuatio parum conducit; tum quia quod noxium est, minime secernitur; tum etiam quod à perturbatione vires plus debilitantur. Cùm vero spiritus sunt fracti, & vires dejectæ, pharmacia eas magis prosternit, & quandoque penitus exsolvit. Quare cùm Medicus evacuationem ἄνω, vel κάτω meditatur, prius pulsum exploret, & hoc opus aggrediatur solummodò cùm natura est fortis, & sedata, ut una medicamenti operationi vacare, & viribus possit sufficere.

Nec minori circumspectione opus est in diaphoreticis, & cardiacis: quæ si in febrili paroxysmo adhibentur, cordis motum priùs violentum nimis intendunt, & sæpissimè ejus robur frangunt. Etiam cum pulsus valde languidus sit, si cardiaca calida, & validiora adhibentur (ut cùm exilis flamma fortiori spiritûs afflatu urgetur) facilè vita extinguitur: quare vulgaris observatio est, quod cardiaca non raro mortem acce-

accelerant, eo quod cruorem nimis exagitando vires citiùs atterant.

Adhuc maximâ opus est cautelâ & pulsûs directione in exhibendis narcoticis; hæc enim (quia spiritus vitales nimiùm feroces extinguendo, & figendo opus suum perficiunt) si in pulsu debili, aut vacillante usurpentur; aut spiritus vitales diminuendo eos morbo omninò impares reddunt; aut eos nimis suffocando somnum perpetuum accersunt: quare in pulsu languido, inæquali, aut formicante, cane pejus, & angue opiatæ vitentur.

Pulsus inæqualis, ac intermittens ex Medicorum scriptis pessimè audiunt; tamen pravæ licèt notæ, non uti pulsûs debilis tam certò mortem portendunt: novi enim plures cum ejusmodi signis, licet sepulchro damnatos, evasisse: quippe multò certiùs, & faciliùs spirituum, & sanguinis inordinatio compesci, aut sedari poterit, quàm eorum dejectio restaurari.

2. Urinarum inspectio in febribus, præ cæteris quibuscunque morbis, plus habet certitudinis, & maximi est usus: hinc enim ægri, & morbi status optimè cognoscuntur, & medicæ intentiones circa agenda meliùs dirigunntur. Quæ super hac re vulgò prostant observationes & regulæ, adeo plurimæ sunt, ut singulas enumerare penè infiniti esset operis, & tædii: præcipua hic quædam annotasse sufficiat.

Circa urinas febricitantium præcipuè advertenda sunt; color, consistentia, contenta, & subsidentia. Color urinæ indicat modum, aut excessum caloris in sanguine; qui prout augetur, vel remissiùs se habet, etiam urina plus, aut minùs rubicunda existit: cujus causa est ebullitio, sive effervescentia cruori à febre inducta, propter quam particulæ Salis, & Sulphuris sanguini, humoribus, & solidis partibus insitæ plus dissolvuntur, & sero incoquuntur, eique rubedinem impertiunt; non aliter, ac cum Sal Tartari, & Sulphur commune invicem commixta, & aquæ incocta, liquori rubedinem saturatam impertiunt.

Quorundam urinæ summè rubescunt, quando parum, vel leviter febricitant: & è contra aliorum æstu febrili laborantium urinæ sunt minùs coloratæ. Qui calore vegeto, & sanguine præfervido abundant, aut scorbuto, phthisi, aut affectioni hypochondriacæ sunt obnoxii; cùm à frigore suscepto, κοπώσει, crapula, aut vini potu febriculâ quavis tentantur, urinam intensè rubicundam reddunt, eo quod Salis, & Sulphuris particulæ in sanguine eorum exaltatæ, & priùs semisolutæ extiterunt; quare necesse est, ut febre urgente sero plus incoquantur. E contrà, qui temperie frigida cum pulsu debili, & imbecillo præditi sunt, febre correpti cum majori sanguinis effervescentia urinam minus coloratam excernunt.

Urinarum consistentia, contenta, & subsidentia, velut in eodem filo posita, simul dependent à materia adusta, & recrementitia, quæ à deflagratione febrili in sanguine residua est: hujus si copia adfuerit, urinæ consistentia nonnihil spissior evadit; & postquam steterit, à frigore turbatur: si autem hujus sit minor quantitas, aut aliò quàm ad renes derivatur (nimirum si vel sudore, aut critica in hanc, vel illam partem metastasi avocetur) consistentia fit tenuior, & liquor clarus persistit. Etiam hujus materiæ particulæ urinæ contenta elargiuntur, quæ se diversimodè habent, juxta quod succus nutritius à sanguine modo nonnihil coquitur & assimilatur, modò omnino pervertitur, & in putrilaginem facessit. Coctionis, & assimilationis signa quædam exhibent in urinis febricitantium modò hypostasis laudabilis, modò ejusdem vestigia quædam, & rudimenta: coctionem vitiatam denotant hypostaseos privatio, & partium urinæ confusio, & perturbatio. Prout autem hæc materies plus, aut minus in sanguine allatur, contenta sunt modò pallidi, modo rufi coloris, instar ochræ. Pro ratione qua recrementa sanguini confusa vel spiritu præpollente subigi, & secerni incipiunt, vel eodem nimis depresso separari minùs queunt; etiam contenta urinæ plus, aut minùs, citiùs, aut tardiùs à reliquo liquore secerni; & versùs fundum subsidere solent.

Quoad prognostica ab Urina desumenda annotamus, quod urinæ color nonnihil remissior, consistentia mediocris, contenta pauciora sponte subsidentia, aut facile in nubeculam collecta bonum portendunt: è contra rubor intensus, consistentia spissa & turbida, contenta crassiora & opaca, quæ tardè, aut vix omnino versùs fundum subsidunt, effervescentiam magnam; materiæ adustæ copiam, ejusque subactionem, & secretionem difficilem, aut frustratam denotant.

Quoad directiones pharmaceuticas, res in hoc cardine versatur, ut crebrâ urinarum inspectione naturæ motum attendamus, eidemque obsequamur, nec catharsi, nec diaphoresi quidquam movendum, nisi cùm hypostasis quædam in urinis coctionis, & separationis signa exhibet. Super hac re, plura hic inserere supervacaneum duxi, quoniam alibi, proprio in loco, quæ ad urinas spectant, fusiùs tractantur.

Circa Therapiam febrium putridarum cujuscumque generis, quatuor sunt intentiones generales, quibus totius negotii cardo innititur. *Primò*, ut sanguis (si fieri possit) ab incendio vendicetur, & prorsus supprimatur flamma, sive ignis in sulphurea ejus parte accensus; quod circa prima hujus morbi initia non raro fieri contingit. *Secundò*, ut cùm sanguis incendio tactus protinus extingui nequeat, saltem mitiùs, & cum minori noxa deflagrationem suam peragat. *Tertiò*, ut deflagratione finita, materiæ concrematæ & adustæ recrementis liquor cruoris expediatur, & postea ad crasin & vigorem naturalem restituatur. *Quartò*, ut symptomatis præcipuè urgentibus (quæ nisi tollantur, & naturæ & pharmaciæ opera frustra erunt) tempestivè occurratur.

Quoad remedia particularia, quibus intentionibus istis satisfiat, varia sunt præscripta, & medicamentorum formulæ non solùm apud Medicos, sed etiam mulierculas & Empiricos quosvis passim in usu; à quibus tamen, cum instar gladii in cæcutientis manu, sine discrimine, & exacta methodo medendi usurpentur, plus damni sæpius quam emolumenti ægris accrescit. Non opus erit hic purgantium, cardiacorum, aliorumve pharmacorum formulas apud plerosque authores satis eleganter traditas hoc in loco repetere: præcipuas quasdam indicationes, & cautiones medicas, quæ in decursu

hujus

hujus febris, juxta varia ejus tempora, & diversa symptomata observari debent, paucis subjiciam.

I. Circa primum hujus morbi insultum, danda erit opera, ut febris protinus supprimatur, atque sulphuris effervefacti inflammatio inhiberi possit, cui venæsectio imprimis conducit; hoc enim modo sanguis eventilatur, & particulæ calidæ nimis agglomeratæ, & incendio jam proximæ ab invicem dissipantur; veluti cum fœnum exardescere aptum, si aperto aeri exponatur, ejus accensio præcavetur. Insuper tenuis instituatur victus, in quo nihil spirituosum, aut sulphureum adhiberi debet. Viscera, & primæ viæ materiæ excrementitiæ saburra liberentur; quare enemata erunt usus necessarii, quandoque etiam vomitoria, & lenia cathartica, quibus aliquando tempestivè & cum judicio adhibitis, febris uter ipsa statim initia, detracto accensionis pabulo, extinguitur. Quod si non obstante hac methodo, incendium latius serpit, & sulphureas sanguinis particulas magis indies, & magis corripit; procuretur (quà fieri possit) ut deflagratio sine magno tumultu leniter procedat.

II. Quare cum febris in augmento fuerit, si cruor nimis effervescat, & cum pulsu forti & vehementi vasa plurimum distendat; si vigiliæ, phrenitis, aut dolor capitis immaniter urgeant, sanguinis missio denuò repetatur, & transpiratio (quantum licet) libera procuretur: quare in lecto utplurimum ægri decumbant; victus sit parcus, ex alimentis admodum tenuibus, item potus tenuis & copiosus, ut sanguis exardescens sero uberiore diluatur: enemata satis tutò, & reverà commodè adhibentur; pharmaca autem, sive cathartica, seu diaphoretica, & quæ sanguinem nimis exagitant, eadem industria vitentur, qua ventorum flamina ædibus incendio flagrantibus. Quin potius opiatæ & anodyna, quæ sanguinem & spiritus figunt & constipant, erunt usurpanda: item Julepia, & decocta quæ viscera æstuantia refrigerant, cruorem attemperant, & spiritus refocillant, erunt crebro exhibenda: liquores acetosi vegetabilium, aut mineralium, necnon nitrum purificatum, quia sanguinis æstum cohibent, & sitim extinguunt, ritè conveniunt. Aquæ ardentes, spirituosæ, pulveres cardiaci, & bezoartici (quamdiu morbus malignitate caret) procul habeantur: si modo sanguis inæqualiter circuletur, & magis impetuosè versus caput, quam pedes feratur, conducunt Epithemata ex tepidis animalium carnibus, aut visceribus plantis pedum applicanda.

III. Quando febris in statu est, diligenter attendatur naturæ motus, num sit crisin factura, necne? Quare nihil temerè à Medico tentandum. Venæsectio, aut fortis purgatio omnino prohibeantur; postquam vero a sanguinis deflagratione aliquatenus remittitur febrile incendium, & signa coctionis in urina apparent, si modo segnior sit naturæ motus, diaphoresis aut lenis purgatio procuretur; quæ tamen melius & tutius à Medico peraguntur, cum prius natura motu critico materiæ morbificæ seclusionem fuerit aggressa. Quod si omnia sint cruda, & perturbata, urina adhuc turbida, absque sedimento, aut partium secretione; si vires sint languidæ, pulsus imbecillis; si crisis nulla, aut tantum irrita præcessit, non sine manifesto vitæ periculo, aut sudore, aut catharsi evacuatio quævis tentatur, quin diutius expectandum est, ut spiritus cruoris se recuperent, materiam excrementitiam & adustam aliquo modo subigant, & dein paulatim secernant: interim cardiacis temperatis vires refocillentur, immodica sanguinis effervescentia (si adsit) inhibeatur, & debita ejus fermentatio sustentetur; quod revera à corallis, margaritis & ejusmodi pulveribus optimè perficitur, quæ quidem à viscerum fermentis dissolvuntur, & dein cum sanguine fermentescunt, ejusque motum imbecillem & vacillantem valde restaurant. Interim (natura laborante,) obstacula quævis, & impedimenta removeantur, & præcipue excrementorum proventus in primis viis congestus crebro enematum usu subducatur.

IV. Qua ratione aut methodo symptomata maximè urgentia tractari debent, non facile erit certis regulis præscribere, quoniam ipsamet eadem aliquando protinus compesci & sedari, interdum citatius promoveri postulant, ac quorum majus quiddam est, alio forsan tempore Naturæ erunt prorsus relinquenda. Horum nonnullis cum remediis demulcentibus & lenitivis, aliis vero cum pharmacia asperiore & irritativa occurri poterit. Interea tamen præceptum in omnibus tenendum sit, ut naturæ vestigiis religiosè insistatur, quæ si perperam agat, ejus inordinatio reducenda; si rectè ac vehementer nimis, refrænanda; si vero rectè, ac debito segnius aut debilius operetur, e re erit ut ejus nixus ope medica incitetur, atque adjuvetur.

V. In febris declinatione, cum a crisi perfecta natura fuerit morbo superior, res in vado est, nec multum negotii Medico relinquitur; solummodo restat exactam victus rationem proponere, ut sine recidivæ metu cito vires ægri recuperent. Etiam leni purgatione materiæ febrilis reliquias exterminare conducit. Circa victum recidivæ scopulo sæpissimè alliditur, scilicet à præpropero carnium aut cibi fortioris comestu ægri in febrem relabuntur: cum enim viscera sunt debilia, & alimenta (nisi admodum tenuia) non facilè coquunt, cumque & sanguinis crasis fit imbecillior, ut succum nutritium fortiorem non assimilet, si alterutri quid improportionatum afferatur, iterum naturæ œconomia pervertitur, & omnia pessum eunt. Quare à carnibus convalescentes diu temperent, iisque demum utantur nonnisi postquam urina fuerit sanorum similis, neque amplius à frigore turbatur: & quidem tum satius erit à diluto carnium jusculo incipere, atque dein pedetentim ad alimenta fortiora ascendere.

VI. Cum à crisi imperfecta res in dubio versatur, & adhuc sub judice lis est, tunc Medico difficile incumbit pensum. Sedulò attendantur naturæ motus, & vires, num morbo prævalere incipiat, an eidem succumbat. Si coctionis adsint signa, & vires constent, evacuatio lenis, & tantum per epicrasin erit celebranda. Interim symptomatis maximè urgentibus cum remediis idoneis succurratur, impedimenta quævis tollantur, cardiacis & recta victus ratione (quantum fieri possit) vires sustententur.

VII. Cum à crisi aut mala, aut nulla omnia in

in deterius vergunt, cumque de morbi curatione fere desperat Medicus, eventum ejus suspectum & valde timendum prædicat. Neque tamen nudo prognostico adeo adhendum, ut reliqua omnia metus occupet: verum adhuc, quantum artis est medicæ, pro salute, conclamata licèt, consulatur: symptomatis maximè infestis remedia adhibeantur, spiritus cruoris ferè extincti cardiacis redintegrentur. Cum de sanitate despondemus, vita quamdiu potest proteletur, & saltem Euthanasia procuretur.

Juxta varios febris putridæ typos modo descriptos in promptu esset ægrotantium historias, & observationes particulares circa curationem factas quamplurimas subjungere, cum hujusmodi exempla in praxi quotidiana passim occurrant, ita ut ingens volumen implere sufficerent: ex his tamen paucula quædam singulas febris prædictæ species respicientia, quibus earum doctrina atque medendi methodus superius tradita elucescant, candidi Lectoris bona cum venia breviter proponam.

Nobilis matrona 50. circiter annos nata, gracili corporis habitu, statura humili, facie rubicunda prædita, cum Junii die decimoquinto ob æstivum calorem vestes solito tenuiores indueret, vesperi malè habuit, inde nausea, & oppressione ventriculi afficitur, dolores sentit vagos, modò in scapula, modo in dorso urgentes; sitibunda, sine calore tamen immodico: die secundo, & tertio fere ad eundem modum; die quarto post vomitorium, scilicet insus. croci metal. 1. unc. exhibitum, quater evomuit bilem flavam, ac ter alvo soluta alleviari visa est; nocte insequenti aliquantò melius dormivit: die autem proximo, febre per totum accensa, de siti, præcordiorum æstu, & dolore modò in latere, modò in dorso querebatur: protinus sanguis mittebatur ad 8. unc. erat urina rubedinis valde saturatæ, opaca, & turbida, sine hypostasi, aut contentorum subsidentia; pulsus inæqualis, & sæpe intermittens; nox insequuta insomnis: die morbi sexto, primo mane erupit sudor exiguus, unde calor nonnihil sedatior, qui vesperi iterum intenditur: die septimo calor valde acutus, cum siti, æstu, pulsu inordinato, & intermittente, necnon summa inquietudine & jactatione totius corporis. Octavo symptomata erant nonnihil remissiora; etiam in urina hypostaseos vestigia quædam. Cepit isto die serum lactis cum foliis ulmariæ incoctis: copiose sudavit, & febris judicata est. Toto ægrotationis tempore pro victu tantum exhibebantur cervisia tenuis, serum lactis, decocta hordeacea, aut avenacea. Enemata erant crebri usus; potus & julepia refrigerantia pro libitu concedebantur.

Illustris hæc fœmina ἀ πνοῆς, seu transpiratione præpedita, in synochum putrem incidit: effluvia per cutim evaporare solita intus retenta (una cum bile è vasis choledochis exundante) partim visceribus affixa eorum crates everterunt, & imprimis stomacho molestias fecerunt; partim musculis & membranis suffusa dolores & spasmos ciebant. Erat pulsus inæqualis & intermittens, non propter morbi malignitatem, prout in peste, verùm ob idiocrasiam quandam cordis, quâ nimirum fermento ejus non benè constituto, sanguis effervescens non statim æquabiliter accenditur, & totus exsilit, sed pars cruoris influentis primò exigua, dein major, & post aliquot vices maxima in sinu.us cordis pro momento temporis restitans, pulsum inæqualem & intermittentem producit. Novi in pluribus aliis planè similem pulsus affectionem: quamdiu scilicet ab intemperie fuerunt immunes, pulsus erat omnino æqualis, & ordinatus; sin verò subita animi passione aut corporis agitatione nimia solito intensius incalescerent, statim pulsu inæquali, & intra vibrationes forsan 4. 7. 10. aut 20. intermittente afficiebantur; & quotiescunque febricitarent, pulsus irregulari modo ita se habuit. Cum nondum habitualis ista circa pulsum anomalia experientia crebrâ mihi innotuerit, solebam usque malignitatem in morbo suspicari, & eventum funestum augurari, qui secus evenit.

Die quinto in hac ægra febris, licèt tardiùs accensa, ad augmentum pervenit, indeque celeriori motu reliqua pertransiit stadia. sexto materiæ adustæ ad plenitudinem assurgentis diaphoresi oborta, levis depletio, adeoque æstus febrilis quædam remissio insequuta est. die septimo materies ista adusta ad summum incrementum assurgens morbi statum fecit, cui demum in octavo cum omnibus ad bonam crisin requisitis sudor copiosus successit, & febrim perfectè judicavit: quippe evacuationem hanc criticam (uti fieri debuit) hæc tria præcesserant. *Primò* scilicet sanguinis plena, & sufficiens deflagratio, uti constat ex calore intensissimo, & plane igneo, per tres antea dies continuato. *Secundo* item materiæ adustæ ad plenitudinem congestio, prout colligere erat ex summa inquietudine & jactatione in nocte præcedenti; ac dein ejusdem materiæ pepasmus quidam & secretio in sanguine incœpta, quod symptomatum sedatio & in urina coctionis signa ostendebant: quare sudor copiosus κρίσιμος tam laudabilis superveniens, quamdiu abfuerit malignitatis suspicio, nil nisi bonum portendit.

Sub initium æstatis Anni 1656. vir Clarissimus, habitu corporis athletico prædictus, sine causa manifesta (nisi quod rei literariæ studio addictissimus nullo insuper exercitio uteretur) malè habuit. Primò, de nausea, inappetentia cum immani cephalalgia querebatur: die secundo modò rigore, modo calore identidem reciprocantibus, siti insuper & præcordiorum æstu, cum linguæ scabritie, & sapore ingrato afficiebatur. Illo die sumpsit liquoris emetici 10. drachm. à quo septies evomuit, rejecitque bilis flavæ copiam ingentem, & quatuor habuit sedes: nox inquieta, & fere insomnis insequuta est, in qua æger calore adaucto intensiùs febricitavit. Die tertio cum symptomata prædicta ingravescerent, sanguis ad 10. unc. mittebatur: fuit urina rubicunda, crassa, cum sedimento copioso; pulsus citatus & vehemens: noctu parum sudavit, cum somno brevi, sed perturbato: manè sequenti parum alleviari visus est; vesperi tamen omnia exacerbabantur, cum vigiliis, calore ac siti intensissimis. Die quinto a levi sudore æstus nonnihil remisit, qui tamen solitâ atrociâ paulò ante vesperam rediit: nox iterum insomnis cum jactatione corporis ferè continua; manè à diaphoresi blandicula sensit parum levaminis, vesperi rursus omnium exacerbatio sequuta est; nox etiam fuit valdè inquieta.

Circa

Circa initium diei sequentis sudor uti priùs successit, & paulo in majori copia: hoc die fuit *pene* manifesta versùs salutem, calor & sitis paulatim defervescebant; fuit urina minus rubicunda cum aliquali hypostasi; deinceps per tres dies febris lentim declinabat: qualibet tamen nocte paroxysmum quendam, remissiorem vero quam prius habuit. die 11. uberiùs sudavit, & perfecte judicatus est. Toto ægrotationis tempore victu parcissimo utebatur, utpote nihil alimenti capessens præter cervisiam tenuem, & serum lactis cum ea paratum. Potus & julepia refrigerantia ex decocto hordei, & aquis stillatitiis aliquoties sumebat: quotidie si alvus non sponte solveretur, clyster emolliens fuit injectus: nullo præterea pharmaco, scilicet nec cathartico, nec cardiaco usus est. Febre autem sedata, fuit bis purgatus, & dein citò convaluit.

Fuit hæc febris synochus putrida, prout ex rigore circa initia, & deinde calore continuo, aut vigiliis, aliisque symptomatis per plures dies graviter infestantibus conjicere licebit: quatenus verò intemperies ista qualibet nocte exacerbabatur, dicenda erit continua quotidiana. Sine causa evidenti hic morbus primos insultus fecit, quia sanguis minus eventilatus, veluti vinum sponte effervescens, a sulphure exaltato ardorem conceperat. Bilis vasis choledochis exundans, unaque sanguinis æstuantis purgamenta interiùs suffusa (uti in febribus plerumque assolet) statim in primis viis magnas molestias, & inordinationes ciebant. Propter materiæ excrementitiæ hac ratione ibidem congestæ depletionem, mox ab initio vomitionem procuravi, quæ tamen evacuatio, uti & per alvi secessum fortior Purgatio, si febre per totum accensa adhibeantur, quia sanguinem nimis exagitant, & materiæ febrilis adustæ coctionem valdè perturbant, exinde plus damni ægris quam commodi plerumque adferunt. Primum hujus morbi stadium, scilicet dum totus cruor incendio corriperetur, ad diem tertiam extendebatur; atque deinceps cum sanguis deflagrans recrementis adustis aggravaretur, major ejus ebullitio cum crebro per diaphoresin expulsionis nixu insequuta est. Die septimo, quando cruor maxima ex parte deflagraverat, & recrementa adusta in sinu ejus ad turgescentiæ plenitudinem congesta molesta esse cœperant, motus criticus ciebatur: quo tamen, materie isthac nondum penitus subacta, nec ad secretionem parata, morbus haud perfectè judicatus est; quin post alteram periodum eadem denuò succrescens, & die undecimo commotá sanguini turgescentiam alteram, & perfectè judicatoriam induxit. Diebus intercalaribus, quia præter recrementa à deflagratione sanguinis residua, & in crisin reservata, etiam à succo nutritio haud statim incendio correpto, sed peculiari modo depravato altera in cruoris sinu materies ad turgescendum apta congereretur; idcircò à quotidiano hujus incremento, & fluore febri huic continuæ paroxysmi (quales intermittentium esse solent) statis diebus ac horis accesserunt.

Juvenis studiosus in ætate 25. circiter annorum, vultus luridi, & temperamenti melancholici, sine manifesta occasione, Augusto 1656. ægrotare cœpit. Primo de intemperie febrili, cum siti, lassitudine spontanea, & inappetentia querebatur: die secundo insuper de dolore in latere dextro, & distentione utriusque hypochondrii, item vomitu ferè continuo, vigiliis & immani capitis dolore: die tertio Medico accersito, illico sanguis ad uncias 12. mittebatur; vesperi magis incaluit, & deliravit; postea sudore, licet exiguo, succedente, mane proximo melius habuit: die quarto iterum ingesta quævis statim rejecit, item continuo fere vomendi nixu tentabatur. Vomitorii exhibitionem a Medico propositam, tum æger, tum amici periculo prius edocti renuerunt. Ab enemate injecto sex habuit sedes, & parum alleviari visus est; etiam nocte insequenti aliquantulum dormivit: die quinto iterum vomitio crebra cum siti intolerabili adfuit: intus æstuabat, sed caloris immodici sensus exteriùs haud tactu perceptibilis erat; quoniam cruoris effervescentis recrementa quæ per cutem exhalare debuerant, intus restagnare, & in viscera exundare videbantur. Ideo vesperi ad provocandam diaphoresin hic bolus exhibetur. Conserv. Rosar. vitriolat. 1. drach. pulv. Gasconici 1. scrup. Laudani soluti in aqua meliss. 1. gr. Ista nocte mediocriter dormivit, & a sudore copioso succedente symptomata mitigari visa: nihilominus die sexto cuncta iterum exacerbari; calor in toto, sitis & præcordiorum æstus immaniter urgere: die septimo & octavo pulsus erat inæqualis & inordinatus, plerumque delirè loquebatur; & si in lecto commoveretur crebro in syncopen incidit. Die nono eadem restabant symptomata; insuper tendinum in carpis contractione, aliarumque partium motibus convulsivis tentabatur, ut penè de salute desperaremus. Isto mane quoniam natura victas manus tradidisse visa est, quantùm erat artis, succurrendum restabat: quare diaphoresin copiosam velut ultimum refugium intendens Spirit. cornu cervi 1. drachm. in haustulo Julepii cardiaci una vice propinavi; exinde per quatuor horas valde inquietus & furibundus vix in lecto contineri potuit: postea tamen somno obrepente plurimùm sudavit, & res extra periculi aleam subitò constitit. Nocte insequenti pro continuanda diaphoresi, quibuslibet sex horis dosin pulveris contr. yervæ exhibendam præcepi; & febris & affectiones nervosi generis brevi cessabant, & æger convaluit.

Hæc febris quoad typi rationem synochus putrida appellatur, quæ in hoc ægro a sanguine instar fœni incalescentis sponte effervefacto, adeoque fermentationem immodicam concipiente originem sumebat: propter sanguinis temperiem melancholicam fuit calor minùs intensus, licèt symptomata aliàs pejora, atque imprimis nervoso generi inimica obtigerint: etenim cruor deflagrans, velut ignis in fumo cespitibus cooperto, incendio potissimùm intestino gliscebat: idcirco de præcordiorum æstu cum siti intolerabili æger conquestus est, cùm interim exteriora minùs incalescerent: ob hanc rationem, & quoniam corpus fuit minùs perspirabile, sanguinis recrementa adusta crisin factura, & quæ statis temporibus exteriùs difflari solebant, introrsùm suffusa (naturâ scilicet valdè oppresâ & perpetuò irritatâ) vomitus immanes, & ferè continuos induxerunt; quare cùm

materia

materia febrilis ante plenitudinem aut coctionem ejus ita crebro expulsionis nixu ad primas vias derivaretur, crisis minimè insequuta est. Nec ab irregulari ista evacuatione æger se meliùs habuit, quinimò sanguis mixtione usque deterior factus, in se corrumpi, & liquorem nervosum omninò pervertere incœperat: unde præter vomitiones assiduas crebræ lipothymiæ, pulsus inæqualis, necnon deliria & motus convulsivi oriebantur: quatenus vero utriusque humoris mixtione & crasi nondum penitus solutis aut eversis diaphoreticum fuit exhibitum, quod pro insigni partium agilitate & cruorem, & liquorem nervosum certissime trajecerit, eorumque impuritates & extraneas mixturas, fermentatione vegetâ & festinâ de novo concitata, foras eliminarit, status morbi ad exitum tendens versùs salutem reducebatur, atque hoc modo in criseos naturalis vicem medicinæ ope succenturiatâ, æger velut ab inferis revocatus brevi sanitatem recuperabat.

Mulier in ætate 30. circiter annorum, corpore robusto, & temperamento atrabiliario (uti ex moribus valde austeris conjicere licebat) prædita, tertio post puerperium mense, cum noctu infantem lactaret, stragulis discooperta frigus contraxit, & deinde statim in rigorem incidit; huic calor solito auctior successit, qui postea (diaphoresi leni oborta) citò remisit. Die secundo & tertio erat sitibunda, ac cibi inappetens, sine æstu tamen immodico, ut vixdum se febricitare crederet: qualibet nocte quieta jacuit, verùm somni omnino expers: urina erat intensè rubicunda, à contentorum multitudine nonnihil spissa & opaca, quæ tamen à frigore minimè turbata, sine hypostasi aut partium subsidentia usque eodem modo perstitit. Die quarto calor in toto accenditur; quare Medico tunc primum accersito, sanguinis circiter 12. unc. e brachio detrahebantur: post sanguinis missionem, & alvum eodem die a clystere immisso copiosè subductam vesperi in sudorem incidit, a quo tamen minimè alleviata (medicamento licet anodyno exhibito) noctem (uti priùs) insomnem duxit. Die quinto ab enemate injecto tres habuit sedes, & levamen sensit: urina usque eadem perstitit, rubicunda & turbida. Cùm sanguinem e vena poplitis mitti in præscripto esset, ægrota obnixè renuit, se convalescere existimans: noctu insequenti cùm diu insomnis & inquieta jacuisset, tandem paroxysmum, qualis vulgò hystericus perhibetur, gravi modo passa est; & primò stupore quodam, sive punctionis sensu extremas corporis partes (præcipuè pedes, crura & femora) occupante, simulque flatu intestina, ventriculum & hypochondria immaniter distendente afficiebatur: sensit in imo ventre velut molem quandam sursum obrepere; quæ cùm ad cor, indeque ad cerebrum ascendisset, ægra statim intellectu vacillabat, & per totam exinde noctem delira & absurda loquens jacuit. Die sexto post alvum à clystere subductam ad se rediit, rectè animo constabat, & mediocriter habuisse visa est. Vesperi autem, cùm in lecto commoveretur, ejusmodi (ut priùs) paroxysmi insultum presentiscere cœpit; nimirum in toto corpore habuit punctionis sensum, veluti si urticis stimularetur, simulque in ventre velut globum convolutum, qui sursum obrepens intestina & ventriculum distendebat, ut exinde flatus & ructus copiosi ederentur. Levaminis gratia aquæ frigidæ potum postulabat. Insuper remedia in affectibus hystericis usitata, uti castoreum, odor assæ fœtidæ, suffitus e plumis ustis, ligaturæ, & frictiones crurum, & similia adhibita sunt, quorum usu in præsens videbatur affectu prædicto libera, & prorsus immunis facta per horas quatuor. cùm autem supina in lecto decubuit, ut somno capessendo se accingeret, derepente totum corpus eadem symptomata simul pervadere conquesta est, & mox inde in delirium incidit: tota nocte insomnis ejulans & clamans deliré loquebatur; die sequenti oculis apertis sine motu aut loquela jacuit. Vesperi iterum cum febre aucta fuit ægra furibunda, ut vix in lecto contineretur; atque ita per tres dies, modò delira, clamans & ejulans, modò velut stupida sine motu aut voce permisit; usque tamen motibus convulsivis circa musculorum tendines percellebatur. Die decimo respirationem altam & anhelosam cum pulsu debili & velut formicante duxit, media nocte obiit.

Erat hæc febris e putridarum censu, quæ tamen ob diathesin sanguinis atrabiliariam (uti supra innuitur) haud multum incendio, seu calore ingravescebat; attamen solutu difficilior, etiam cerebro & nervoso generi fuit plurimum infesta: sanguis ad effervescendum prædispositus à frigore suscepto facile intemperiem contraxit; verumtamen a sale & fæculentiis terrestribus unà cum sulphure commotis minus apertè inflammabatur: nihilominus incendio intestino & velut clauso ardescens insigniùs depravabatur: hinc statim ab initio urina erat summe rubicunda & turbida; etiam omnino insomnis degebat: die quinto sanguis deflagrans, & recrementis, seu materia adusta satur, plenitudine sua ad excretionem moliendam irritabatur; quare isthac nocte turgescentia oborta sarcinam suam sudore minus difflabilem in caput transfert, ibidemque cerebro & nervorum generi affigit: inde statim spirituum animalium irradiatione solita in ipso fonte perturbata, eorum inordinationes in extremis partibus primò sentiri accidit: quare punctio aderat in toto corpore, venter inflatus, hypochondria distenta, & velut moles quædam sursum ascendens & successivè ventrem, præcordia, & demum caput pervadens: hujusmodi enim symptomata non semper (uti vulgo creditur) à vaporibus ab utero elatis & sursum contendentibus oriuntur; verum non raro à cerebro & nervorum principiis maxime affectis: cùm enim labes ibidem infigitur, ut spiritus animales juxta originem suam immotu perturbentur, nec (uti prius) corpora nervosa inflent ac distendant; statim spiritus alii in nervorum extremitatibus siti influxu solito privati, tumultuari incipiunt, & inordinate ac versus principia sua commoti, partibus quibus insident spasmos inducunt: hic motus irregularis & convulsivus in extremitatibus incœptus, continuo spirituum, & partium nervosarum ductu, mox in partes alias, & deinde alias usque cerebro propiores serpit; donec tandem (tota spirituum, velut militum, serie successivè in retrocessum acta) spasmi in ipsum motus fontem continuantur. Quod re-

verà hoc ritu motus convulsivi distinctissimè à causa, seu affectus loco aliquando incipiunt, hoc unico argumento planum fiet; quoties scilicet in crure aut brachio ligatura strictiori, aut incubatu influxus spirituum animalium inhibetur, punctionis sensus, sive spasmus cum stupore, primo in pede aut manu sentitur, qui postea successive versus partem affectam altius ascendit: quare in hac ægra ob materiam febrilem (scilicet recrementa adusta) è cruoris sinu metastasi critica in cerebro defixam, atque illic nervorum principia obsidentem, symptomata ista affectionem hystericam imitantia ciebantur: propter nervos (qui mediante spinali medulla per totum corpus disperguntur) juxta originem affectos, punctionis sensus in extremis inceptus mox in toto percipitur. Ob sexti paris similem in fonte læsionem, primo in surculis ejus distinctissimis (nimirum circa abdomen) spasmi & distentiones oriebantur: fuit iste velut molis cujusdam ascensus solummodo viscerum & musculorum abdominis à spasmo successivè inflatorum tumefactio, deinde eodem affectu (mediante ejusdem sexti paris ramo) superius usque & propius cerebrum perreptante, videbantur præcordia, & dein caput ipsum (velut à vapore quodam ab inferioribus sursum elato) corripi: die proximo, cum materia hæc febrilis primo leviter cerebro infixa à cruore denuo resarciretur, symptomata prædicta ad tempus cessabant; dein brevi posthac (sanguine iterum efflorescente & incrementa sua rursus in cerebro deponente) ejusmodi, uti prius, affectionem ingruere hæc ægra persentiscit; quæ tamen frictionibus, fœtentium odore, aliisque remediis in passione hysterica usitatis per quatuor horas ab insultu retardabatur; quatenus nimirum spiritus animales ab externo objecto lacessiti, & in motum violentum irritari impedirentur, ne motus convulsivos ita subito conciperent: postea verò cum ista spirituum incitatio externus adhibita cessaret, urgente adhuc causa morbifica, spiritus isti graviter obsessi non successive ab extremitatibus incipiendo (uti prius) sed derepente omnes tum in cerebro, tum in nervosa appendice unà in confusionem aguntur. Crisi ad hunc modum tentata, scilicet materiæ febrilis ad cerebrum translatione, morbi eventus tum in hac ægra, tum in aliis, quorum ægritudines diligenter observavi, plerumque funestus successit. Etenim sanguis, nisi valde depravatus & impeditus, depurationem suam tali crisi vix unquam molitur: & quotiescunque hoc modo excretionem satagit, cerebro & nervoso generi labem nec cito, nec facilè delebilem infligit: etiam ipsa cruoris massa raro admodum talis efflorescentiæ motu à materiæ febrilis impura mixtione immunis redditur.

Juvenis eruditus, gracilis habitus, & pallidi vultus, ineunte vere, nullius errati circa victum conscius, queri cœpit de lassitudine & impotentia ad ambulandum, etiam de capitis torpore & somnolentia: die secundo insuper siti, inappetentia, & præcordiorum æstu torquebatur: die tertio Medico accersito vomitorium sumebat, à quo cum ter evomuerat, & quinquies biliosa & calida dejecerat, nonnihil alacrior factus est, & nocte insequenti mediocriter dormivit: die quarto fuit stillicidium sanguinis in exigua quantitate; dein sitis & calor plurimum aucti: erat urina rubicunda, cum sedimento copioso, & aliquali hypostasi. Quoniam autem post signa coctionis in urinis apparebat natura veluti oppressæ ad excernendum conatus sine evacuatione sufficienti; ideo sanguis ad 7. unc. mittebatur, & exinde plurimum alleviari visus est; vesperi tamen omnia exacerbabantur, & exinde per tres dies febris usque intendi videbatur. Die septimo de gravi torpore in capite, & caligine oculis obversante querebatur: post meridiem hæmorrhagia copiosissime successit, ut præ immenso sanguinis dispendio æger fere viribus exsolveretur, atque opis medicæ pro sanguine sistendo maxima incumberet necessitas: in hunc finem cum venæsectio in brachio, ligaturæ, epithemata, tum capiti, tum imo ventri adhibita, & quamplurima alia remedia (urgente præcipiti medendi occasione) à quibuslibet præscripta incassum tentabantur; tandem mulieris illuc casu occurrentis suasu, nari stillanti ferrum ignitum admovebatur, & derepente à vapore sanguinis torrefacti in nares suscepto, iste fluxus sistebatur; hoc remedium postea in plerisque bono cum successu usurpatum novi. Copiosâ istâ hæmorrhagia febris continua judicata est; cui tamen intermittens quotidiana successit, qua postea juxta medendi methodum superius traditam, brevi curata est.

Hæc febris sine manifesta occasione incipiens, ac per plures dies cum siti & calore continuata, erit synochus putrida dicenda; quæ tamen sine quovis horrendo circa initium aut statum symptomate, facili decursu licet crisi demum periculosa, & difficili, judicata est: huic sanguinis verno tempore turgescentia, simulque in eodem ventilationis defectus originem præbuerunt: cruor incendio febrili deflagrans circa diem quartum aliquantulum materiæ adustæ congesserat, ut efflorescens motum criticum (hæmorrhagiâ licet exiguâ) tentaret: evacuationis plenioris defectum venæsectio pro tempore supplevit; postea recrementis adustis in magna copia congestis, iisdem in corpore non bene perspirabili per diaphoresin minus difflari aptis, quo tempore natura erat crisin molitura, hæmorrhagia ingens sequuta. Cum enim sanguis ob materiæ febrilis seclusionem, motu critico agitatur, ejus particulæ quamplurimæ à mixtione solvuntur, ita ut turgescentia majori citatâ quodvis extraneum ipsis confusum eliminent: si hoc tempore cutis spiracula minus pateant, cruoris massa (velut mustum utri strictioris orificii inclusum) usque insignius turgescit; & quia materiam febrilem per sudorem excutere nequit, una cum ipso, quà datâ portâ se foras proripit; quare cum per vasa in apertura narium dehiscentia sanguini ebullienti facillimus pateat exitus, è ductu isto (instar ejusdem musti quando vas aperitur) spumosa rarefactione ampliatus copiose exsilit. Febre continuâ hoc modo solutâ, quotidiana intermittens successit, quia post longam sanguinis deflagrationem, ejusque ingens dispendium, qui residuus erat cruor spiritu plurimùm orbatus, ac sale cum relicto sulphure perassato ejusmodi diathesin facilè

con-

contrahebat, quâ succum alibilem haud ritè coquere, sed in materiam usque fermentativam pervertere aptus fuerit.

Matrona sexagenaria cùm linteis non satis à madore exsiccatis lecto instratis quadam nocte discubuisset, malè habere cœpit: primò afficiebatur catarrho suffocativo, ut præ serosa colluvie in laryngem exsudante, vix ei respirare, nedum dormire licuisset: postridie nausea & inappetentia, cum aliquali siti & caloris excessu suborta est: die tertio dolor acutus in latere, cum tussi & febre aucta invasit: urina fuit rubicunda & clara, cum hypostasi laudabili; pulsus inæqualis, & intermittens. Medico vocato sanguis ad 10. unc. detrahebatur, etiam isto die ab enemate immisso alvus copiosè soluta est: sub noctem dolor evanuit, & mediocriter dormivit; urina tunc erat rubicunda, turbida, & contentis saturata: die quarto febris nonnihil auctior: vesperi tussis valdè molesta, succedente mox dolore acuto (ut priùs) in eodem latere: urina iterum clara, cum hypostasi: dolor à sanguinis missione denuò celebrata brevi cessavit. Die quinto febris remissior, nox tamen inquieta, cum calore & jactatione corporis, verùm sine dolore. Mane proximo copiosè sudavit, & alleviata est; dein victu adhuc tenui per aliquot dies usa, & semel purgata, sine recidiva convaluit. Observatione dignum fuit, quod urgente dolore, urina erat clara, & cum hypostasi, nec à frigore turbata; quæ tamen, eodem sedato, statim crassa, magisque rubicunda, & contentis saturata evasit.

Hic morbus propter acutum lateris dolorem, velut symptoma pathognomonicum, pleuritis dicetur; verùm hic febrem habemus dolori præcedaneam, & minimè ipsius productum. Ægritudinis causa evidens fuit à pororum constrictione transpiratio impedita. Propter effluvia retenta sanguis effervescens, simulque seroso latice nimis scatens, plurimum ejus ex arteriis in laryngem terminatis quasi evomens, catarrhi suffocativi sensum inferebat; etenim hujusmodi affectus (uti & tussis cum sputo copioso) minimè oriuntur, eo quod humor aquosus (prout vulgò perhibetur) è capite in guttur & pulmones depluit; sed quia latex serosus modo è vasis pneumonicis immediatè in pulmones suffunditur, modò arteriis in laryngem dehiscentibus exsudans in pectus decumbit. Die tertio ab eodem humore seroso cum portione sanguinis in latere defixo dolor acutus oriebatur; etenim sanguis effervescere incipiens, cùm adhuc in se materiam à succo alibili degenerem, crudam, & (uti videtur) acidiusculam contineret, eandem (quia foras per diaphoresin rejicere nequiret) lustratione propiori per arterias intercostales in membranam costas succingentem deposuit; atque illic (uti semper in pleuritide assolet) sive coagulatione, (quod suspicari fas sit) sive vasorum obturatione sanguis eadem materiâ implicitus in motu sistitur; dein novi usque sanguinis appulsu mole auctus solutionem continui, adeoque dolorem acutum inferebat. Quod in hac ægra ejusmodi materies sanguinis massam perturbans, cum portione ejus extravasati circa pleuram defigeretur, exinde constabat, quoniam urgente dolore urina erat clara & contentis minimè saturata: dein cùm vasa propter phlebotomiam inanita materiam istam priùs è cruore exterminatam, in ejus massam denuo resorberent, urina statim turbida & contentis iterum gravida evasit: pulsus erat inæqualis & intermittens, propter idiocrasiam, quâ nimirum in qualibet intemperie ita se habere solebat: cùm enim ante plures annos hanc mulierem febricitantem curarem, pulsus inæqualis & intermittens mihi aliisque circa morbi eventum tristis præsagii metum incusserat; qui tamen eo tempore (uti & in hac ægritudine) sine horrendo quovis symptomate prosperè cessit.

Juvenis robustus & εὔσαρκος circa solstitium æstivum post immodica exercitia, indeque frigus subitaneum calori superveniens malè habuit: primò inappetentia, nausea, sævo capitis dolore, necnon siti, & calore solito intensiori afficiebatur: die secundo dolor acutus in latere dextro cum tussi & respiratione difficili invasit: sanguine statim è brachio ejusdem lateris copiosè detracto, dolor iste nonnihil remisit; qui tamen vesperi, cum tussi & sputo cruento atrocior factus, rediit. Nox insomnis & valde inquieta successit. Die tertio sanguis denuò mittebatur; insuper linimenta & fotus lateri dolenti applicabantur; pulveres, Julepia, & decocta antipleuritica intus sumpta: sub noctem dolor ferè in totum cessavit; dein mox cephalalgia immani cum vertigine æger afficiebatur. Die quarto fuit sanguinis stillicidium è nare dextra ad 2. unc. à quo affectus isti capitis planè cessabant: vesperi autem dolor in latere prius affecto cum majori atrocitate rediit; interim pulsus erat parvus & debilis, ut cum de sanguine mittendo consuleretur, periculum esset ne vires dejectæ tale remedium non admitterent: quare in exigua tantum quantitate phlebotomia celebrata, fotum & cataplasmata lateri diligenter applicari, insuper spir. cornu cervi guttas 20. in cochleari Julepii cardiaci propinari, idemque sex horarum intervallo continuo repeti præscribitur: sudavit ista nocte copiosè, & dolor plurimum remisit; sputum erat parvum, cruore interspersum, quod intra diem (dolore etiam sensim evanescente) omnino cessavit. Cepit æger bis in die ejusdem spir. c. c. 1. scrup. & sine recidiva intra paucos dies integrè convaluit.

Fuit hæc febris synochus simplex à causa evidenti, scilicet pororum constrictione, excitata: quamcitò cruor recrementis adustis nonnihil saturari, adeoque magis turgescere cœpit, materies quæ secerni debuerat, propter peculiarem ejus labem in pleuram transfertur, ibidemque defixa sanguinem sibi adscitum coagulari, ideoque circuitu sisti, & cum à venis minus exciperetur, statim extravasari coëgit: hinc dolor acutus in latere, & sputum cruentum mox ab initio hujus morbi acciderunt: dein postea eadem materies foco isto quem adsciverat depulsa, & in cruoris massam resorpta in capite defigitur, atque illic similem cruoris stagnationem, & (uti probabile est) coagulationem inducens, vertiginem cum atroci dolore inferebat; qui tamen affectus (hæmorrhagia ob sanguinem extravasatum oborta) brevi solvebatur. Parte materiæ morbificæ hoc modo detracta, pars altera

altera à sanguine resumpta denuo ad focum usitatum (scilicet latus prius affectum) convehitur, ubi deposita laticem suum (scilicet cruoris portionem) rursus coagulat, & extravasari cogit: etenim dolor iste cum sputo cruento die quarto renovatus, à sanguinis ebullitione nimia, ideoque e vasis exundantia provenire nequibat; quoniam isto tempore pulsus erat parvus & debilis cum vasorum concidentia, ut revera cruorem vasis exsudasse putandum sit, eo quod à materia morbifica coagulatus (ideoque licet arteriis expulsus, à venis tamen referri minus habilis) in circuitu sisteretur. Huic dolor acutus succedit, quoniam sanguis crebro appulsu congestus, & in tumorem elevatus continui solutionem fecit. Etiam mox ab initio sputum cruentum supervenit, quia sanguis intus in corpore alicubi in motu cohibitus, ob tenerrima & facilè patentia vasorum oscula in cavitates exsudat; cum eidem exterius extravasato, propter cutim densiorem & obserata vasorum oscula, nonnisi in abscessum facto & suppurato patebat exitus. Venæsectio in pleuritide incipiente prodest, eo quod sanguinem alicubi in circuitu præpeditum a nimia effervescentia cohibet; præcipue autem quia tum vasa hac ratione valde deplentur, humores quoscunque prius exterminatos, adeoque sanguinem in parte affecta stagnare inceptum denuo excipiunt, & fluxilem reddunt. Etiam remedia circa initium hujus morbi maximè juvantia sunt ejusmodi quæ sanguinis coagulationem impediunt, aut inter coagulandum dissolvunt; qualia sunt quæ sale volatili aut alchalisato plurimum abundant, nimirum spiritus fuliginis, sanguinis, cornu cervi, item spiritus & sal urinæ, pulvis è chelis aut oculis cancrorum, e dente aprugno, aut mandibula piscis lucii, egregii sunt usus. Inter vulgares mos est infusionem stercoris equini propinare; quod equidem medicamentum in casibus fere deploratis non rarò opem contulisse novi. Interim acida quæcumque, quia sanguinem plus coagulant, & expectorationem impediunt, in hoc morbo summe lædunt.

Pro curatione febrium, tum pestilentium, tum malignarum, quàm in cæteris quibuscumque majori opus est judicio, & circumspectione: cum enim duo sint primaria indicantia, scilicet malignitas, & intemperies febrilis; tumque alteri sine alterius detrimento vix prospicere liceat, utri prius sit occurrendum, & potius consulendum, non facile erit discernere. Respectu febris, purgatio, venæsectio, & refrigerantia imprimis conducunt: dum vero hæc celebrantur, malignitas plerumque augetur, & neglecta venenum latiùs diffundit: contra malignitatem alexipharmaca, & diaphoretica requiruntur; verum hæc febrem valde intendunt, sanguinem, ac spiritus prius accensos velut follium explosu plus exagitant, & totos quasi in flammam adigunt: quare hic magna opus est solertia, ut hæc ritè inter se conferantur, & unde plus periculi immineat, illinc intentiones curativæ immediatiùs designentur; ita tamen ut dum alteri consulitur, alterius neglectus non habeatur. Verùm in his casibus, præter Medici cujusque privatum judicium experientia potissimam medendi rationem suppeditat: cùm enim hæ febres primo grassantur, singuli ferè singula tentant remedia, & ex eorum successibus una collatis facile edisecitur, quali demum methodo innitendum erit, donec ultimo crebro tentamine, seu transeuntium vestigiis, via quasi regia & lata ad hujusmodi affectuum rationem teritur, variisque observationibus monitisq; munita.

Præter hujusmodi febres, quæ simul in plures grassantur, & propter contagium, perniciem, & conspicuas virulentiæ notas, pestilentes, aut malignæ dici merentur, dantur aliæ quædam epidemicæ, seu populares, quæ singulis fere annis, aut vere, aut autumno in quibusdam regionibus desæviunt, a quibus incolæ quamplurimi ægrotare solent, & non pauci, præsertim e senioribus, occumbere; in quibus tamen nulla pestilentiæ, aut malignitatis signa apparent, nec tam contagio videtur morbus ab aliis subinde in alios grassari, quam ob prædispositionem ferè omnibus impressam una plures corripere. Hujusmodi autem affectus a prægressa anni constitutione potissimum dependent; si enim tempestas, propter excessus frigoris, aut caloris, siccitatis, aut humiditatis, valde intemperata præcesserit, adeoque diu persiterit, sanguinem nostrum utplurimum a debita temperie immutat, qua postea effervescentias febriles concipere aptus sit; atque hinc febris modò hujus, modo illius typi, ac ideæ producitur, quæ statim epidemica evadit, quoniam à causa communi, quâ simul omnium quodammodo afficiuntur corpora, originem ducit: tales verò febres, quatenus à sanguine diathesin modò acrem, modo austeram, aut alius generis, propter anni temperiem nacto dependent, utplurimum sunt de intermittentium censu: proprio tamen symptomatum apparatu, juxta peculiarem cujusque anni constitutionem insigniri solent. Has sub communi quadam norma, seu ratione formali, quæ singulis hujus naturæ quadret, comprehendere non licet; quoniam ipsæ juxta pleraque accidentia quotannis variant. Utcunque tamen hujusmodi febrium nuperis annis in hac regione grassantium descriptiones tum temporis habitas in aliquale cæterarum specimen dabimus, & sub finem hujus operis coronidis loco subjiciemus.

Restat adhuc malignarum censui febres quasdam alias privatas, & nullius contagii participes ascribere; cujusmodi sunt in primis quæ fœminis puerperis, ob partum difficilem, & laboriosum, vel propter lochia detenta accidere solent. Siquidem has valdè periculosas, & non rarò lethales esse, observatione communi satis constat: nam si læsis uteri partibus, aut frigore admisso, aut aliâ forsan causâ lochia sistantur, & qui excerni debuerat humor sanguinis massæ confusus fuerit, ipsum veluti mixturâ quadam venenata pessimè inquinat, ut exinde statim febris excitetur, quæ malo symptomatum apparatu, scilicet calore, & siti immani, vomitu, cardialgia, & vigiliis utplurimum stipatur, & plerumque crisin aut nullam, aut valdè difficilem obtinet: quippe, nisi solitâ viâ lochiorum fluxus denuò restituatur, post sanguinis effervescentiam per aliquot dies habitam labes cerebro, & nervoso generi communicari solet; unde mox delirium, phrenitis, convulsiones, aliæque pessimæ affectiones sæpissimè inde-

inducuntur, quæ non raro in mortem terminantur: verum hujusmodi febres considerationem peculiarem merentur, quam inferiùs, discursu in hanc rem appropriato, pleniùs habere statuimus; subit interea febrium superius traditarum, scilicet pestilentis, ac malignæ, instantias, seu exempla quædam proponere.

Febris pestilentialis nuperis annis rariùs quàm pestis ipsa in his regionibus grassata est: hujus generis unicæ, quæ nostræ observationi contigit, descriptionem brevi subjiciam. Anno 1643. cùm ineunte vere Essexiæ Comes Redingam præsidio Regio defensam obsidione premeret, in utroque exercitu morbus admodum epidemicus exoriri cœperat; utcunque tamen operi insistente illo, donec inclusi ad deditionem cogerentur, affectus ingravescebat adeo, ut brevi postea utrinque discessum, & deinceps per plures menses non cum hoste, sed morbo pugnatum fuerit, ac si exitiali ingruente lue, in aliud mortis genus, districtus jam, & velut huic uni incumbentibus fatis, divertere non esset otium. Essexius castra movens Thamæ locisque adjacentibus consedit, ubi magnam suorum partem brevi requisivit. Rex vero Oxonium rediit, ubi militibus primò in campo aperto, dein postea per oppida & vicos dispositis, non multò leviora passus est: pedites enim ejus (quos præcipuè invasit) gregatim in arctis contuberniis collocati, cùm omnia squalore, tetra immunditie, & fœdis odoribus complevissent (ut ipsum aëra inquinasse viderentur) catervatim, & quasi per manipulos ægrotabant. Tandem febris jam plus quàm castrensis inermem, & imbellem turbam, militum nimirum hospites, aliosque quoslibet passim invasit, qui primò (lue adhuc mitius inflicta) licet gravi, & diuturno languore obsessi, plerique tamen evaserunt. Circa solstitium æstivum febris hæc cum pejori symptomatum apparatu etiamnum increbrescere, & plurimos colonos, aliosque ruri habitantes occupare cœpit. Dein postea in hac urbe nostra, & universa vicinia per decem utminùs milliarium spatium grassabatur. Interim qui in aliis regionibus procul hinc degebant, velut extra contagii sphæram, noxæ immunes perstiterunt. Hic vero morbus iste in tantum epidemicus evasit, ut maxima pars mortalium eodem inficeretur: quamcunque domum intraverat, statim totam adoriebatur, ut vix è sanis superessent, qui malè habentibus ministrarent. Advenæ, aut conducititii in ægrorum ministeria vocati, mox eadem corripiebantur lue; ut demùm præ contagii metu, ex hac febre decumbentes ferè ac peste laborantes à sanis vitarentur.

Nec minima quidem pernicies, aut mortalium strages hunc morbum comitata est; quippe senes, cachectici, phthisici, aut aliàs invaletudinarii quamplurimi hoc fato interiere, etiam puerorum, juvenum, maturæ, & robustæ ætatis hominum non pauci. Memini in quibusdam villis seniores ferè omnes hoc anno vitâ abreptos, ut vix superessent qui traditionibus antiquitus acceptis Parœciæ mores, & privilegia tueri potuerint.

Quando hæc febris primò incœpit, synochi putris typum nonnihil referebat; erat tamen judicatu difficilior; & cùm sudore, aut diarrhœa solvi videretur, statim recrudescere solita erat; plerumque verò post sanguinis deflagrationem per sex, aut septem dies continuatam, hac remittente, & criseos vice, materia adusta in cerebrum translata, cum furore nonnunquam, sæpiùs cum torpore, imbecillitate magna, & aliquando motibus convulsivis ægri longo tempore decumbentes vix tandem evaserunt. Circa mediam æstatem præter contagium, & funerum frequentiam, signis apertis, scilicet exanthematum, & macularum eruptione hic morbus vim suam malignam, & pestilentialem prodidit: quippe sub hoc tempus multis sine magno febris incendio pulsus inæqualis, debilis, & plurimùm inordinatus, etiam sine manifesta spirituum expensa vires statim languidæ, & valde dejectæ evaserunt: aliis simili ritu decumbentibus papulæ modò exiguæ, rubræ, modò latæ ac lividæ apparebant: in multis bubones (uti in peste) circa adenes. Ex his nonnulli sine magna spirituum lucta, aut excandescentia febrili in cruore citata tacitè, & improviso emoriebantur: interim alii mox furibundi quoad vitæ participes fuerant, spirituum animalium distractiones horrendas perpessi sunt. Ex hoc morbo evasuri, sine crisi laudabili (nisi sudore ab arte provocato citiùs liberarentur) cerebro demum, ac nervoso genere affectis, cum sensuum stupore, tremoribus, vertigine, membrorum debilitate, ac motibus convulsivis, nonnisi post longum tempus convaluerunt. Durante Canicula hic morbus usque infestus, non uti febris, sed velut mitior pestis tractari, & remediis tantùm Alexipharmacis expugnari cœpit: phlebotomia huic usque fatalis credita est; vomitoria, & purgationes interdum, licet non ita crebro, usui fuerunt; potissima autem medendi ratio in Alexiteriis, & diaphoresi tempestive procuranda statuebatur. In hunc finem præter Medicorum præscripta è pharmacopolis petita, remedia quædam Empirica laudem non exiguam meruere. Tunc primùm in hac regione pulvis Comitissæ Cantii magni nominis esse cœpit: etiam non minimæ notæ fuit pulvis alter cineritii coloris, quem Aulicus quidam in hac urbe forte diversatus bono cum successu pluribus exhibuit, aliisque ejus usum probantibus, magno pretio venalem exposuit. Solebant ægri ab hujus semidrachma in quovis liquore propinati in sudorem copiosissimum incidere, adeoque à morbi virulentia liberari. Fuit diaphoreticum illud (cujus præparationem ab Authoris consobrino postea edidici) solummodo Bufonum Sale expurgatorum, dein vino optimo lotorum, & in olla fictili leviter calcinatorum pulvis. Vergente Autumno hic morbus de solita atrocia sensim remittebat, ut pauciores ægrotarent, & eorum plurimi convalescerent; donec incumbente hyeme, febre istâ ferè in totum evanidâ, status denuo salubris in hac urbe, & rure circumcirca in solidum reddebatur.

Liceat hic febris ab initio tantùm castrensis, demùm pestilentialis, ac epidemicæ factæ exortum, progressum, & postremò exitum intueri. Quod primò in militum castris morbus incœperit, non tantùm eorum squalori & tetris odoribus, verùm aliquatenus communi aeris vitio imputandum videtur: cùm enim hæ febres non quotannis eveniant, earum origo peculiari constitu-

ſtitutioni anni nonnihil adſcribenda eſt. Quippe exinde contracta levior auræ intemperies, licèt ſalubriter degentes haud malè adficiat; in exercitu tamen, ubi προκαταρκτικαὶ iſti generali cauſæ evidentes, ſcilicet errores in ſex non naturalibus, quamplurimæ accedunt, ejuſmodi ægritudines facilius concitari neceſſe eſt. Fuit autem hujus anni conſtitutio verna imbribus ferè continuo madentibus valde humida; cui dein Æſtas calidior ſuccedens contagii febrilis miaſmata hic priùs gliſcentia uſque in pejus evexit, & corpora quævis ad ſuſcipiendum iſta magis diſpoſuit. Quare quod hic morbus fere huic regioni proprius, & hoc tempore epidemicus extiterit, ejus ſeminario ab exercitu circumcirca conſidente primitùs oriundo debetur. Inquantum vero peſtilentialis, & valde epidemicus poſtea factus mortalium hic degentium plurimos infecerit, & non paucos interfecerit, in cauſa erat mala aëris affectio, qui propter anni intemperiem minùs ſalubris, inſuper halituum tetrorum a militum caſtris, & ægrotantium contuberniis exſpiratione continua ita demùm vitioſus evaſerit, ut in eo diſperſa hujus febris miaſmata exaltarentur valde, & ferè ad peſtilentiæ virulentiam aſſurgerent. Refert *Diemerbroekius*, ab hujuſmodi febre caſtrenſi Noviomagi in æſtate excitatam poſtea aliam malignam, & peſtilentialem, ac dein peſtem ipſam accreviſſe. Etiam febrem hanc noſtram ultimò ipſius peſtis fuiſſe æmulam, præter magnam vim contagii, & funerum frequentiam, indicio erant ab eadem in omnibus cruoris, & liquoris nervoſi affectiones peſſimæ ſtatim inductæ; quippe vires ſubitò dejectæ, pulſus debilis, intermittens, formicans, papularum, & bubonum eruptio ſanguinis coagulationem, & diſpoſitionem corruptivam arguebant: inſuper delirium, mania, phrenitis, torpor, ſomnolentia, vertigo, tremores, motus convulſivi, aliique diverſimodi capitis affectus inſignem cerebri, & nervoſi generis læſionem oſtendebant.

Ut febris malignæ typus, ſive idea ad vivum depingatur, obſervationes, ſeu ægrotantium hiſtoriæ quamplurimæ ſatis ad manum proſtant: e pluribus hujus morbi exemplis libet hic pauca tantùm inſerere, quæ ante aliquot annos in domo venerabilis viri ut cum clade luctuoſa, ita non ſine admiratione quadam obtigerunt.

Circa ſolſtitium hyemale, Anno 1655. puer in ætate circiter ſeptem annorum, ſine cauſa manifeſta male habens, gravi capitis dolore, ſomnolentia, & inſigni torpore afficiebatur: ſimul aderat febris, licèt minùs intenſa, cum incendio mediocri; quæ tamen paroxyſmis vagis, modò ſemel, modo bis in vigintiquatuor horarum ſpatio exacerbabatur: mox ab initio morbi ferè continuò dormiebat, etiam in ſomnis ejulare, incongruè fabulari, & ſæpius lecto exſilire ſolitus. Excitatus, ac interdum ſponte evigilans, ſtatim animo conſtare, & potum conſtanter requirere ſolebat. Urina fuit rubicunda, & contentis ſaturata; pulſus æqualis, & ſatis robuſtus; tendinum in carpis contracturæ leves; in collo aliiſque partibus corporis maculæ quædam rubræ pulicares apparebant. Primis diebus lenis purgatio, & (enematum uſu) crebra alvi ſubductio inſtituebatur; Julepia cardiaca cum Alexiteriis quotidie ſumebantur; veſicatoria collo, aliaque emplaſtra pedum plantis fuerant adhibita: die ſexto ſanguis parum e naribus ſtillavit; ſeptimo ſine manifeſta diacriſi febris plurimùm remiſit; calor tantum mitis fuit tactu perceptibilis: etiam urina pallida, tenuis, ſine quovis ſedimento. Attamen ſomnolentia, & capitis torpore longè graviùs moleſtabatur, ita ut urina, & excrementa alvi involuntariè effluerent: utcunque voce interpellatus adſtantes novit, & interrogatis reſpondit. Affectiones iſtæ non obſtantibus remediis indies ingraveſcebant: circa 14. diem æger adeo ſtupidus evaſit, ut nec intelligere, nec loqui potuerit; uſque tamen ori ingeſta (licèt inſcius) deglutivit, fuitque pulſus ſatis laudabilis: ſub hoc tempore diarrhœam ſponte naturæ excitatam per quatuor dies paſſus eſt: qua demum ceſſante, cruſta albicans, & velut cretacea totam oris, & gutturis cavitatem oblinire cœpit, quæ ſæpiùs in die deterſa, nova ſtatim erupit. Cum deinde per quatuor dies hoc modo laboraſſet, circa intellectum, & ſenſationem melius habuit, ita ut parentes, & amicos dignoſcere, dictis annuere, & juſſa aliqua exequi potuerit. Prout verò facultas ſenſitiva reſtitui, ita circa loquelæ, & deglutionis organa malum ingraveſcere cœpit, proculdubio materia e cerebro in nervorum principia, & ductus prolapſa. Torpori ac ſtupiditati paralyſis in lingua, ac gutture ſucceſſerat; qui affectus brevi in tantum accrevit, ut poſtea ægrotus non omnino deglutire potuit, quin ore ingeſta ſtatim effluerent, nec quidquam in ventriculum illaberetur. Cum præter morbi atrociam periculum eſſet, ne hic fame enecaretur, inſtrumentum parabatur ex pinna cetacea in virgunculam flexilem efformata, ejuſque apici nodulo bombycino adaptato; atque hoc gutturi intruſum clauſuram ejus pro tempore reſerabat, quo alimentis ingeſtis tranſitus pateſieret. Poſt hujus uſum die uno, aut altero iterum deglutire, & dein ſatis alimenti ingerere potuit: atque intra paucos dies loqui, quidvis diſcernere, atque mirabiliter eſuriens totis diebus eſculenta cujuſcumque generis poſtulare, & oblata quævis avidiſſimè vorare cœpit. Interim præ diuturna ægritudine, & partibus nervoſis graviter læſis in tantum emaciabatur, ut demum oſſibus vix cuti cohærentibus, ſceleton vivum exactiſſime repræſentaret. Poſtea tamen matris ſedula, indefatigabili, & prudenti circa victum cura ſanitatem perfectam recuperaverit, & adhuc ſanus vivit.

Dum hic puer ægritudinis ſuæ vix ἀκμὴν tranſegiſſet, frater ejus binorum circiter annorum ætate major, Idibus *Januarii* ferè ſimili ritu decubuit. Primo torpore, & capitis gravitate, perendie febricitans ſomnolentia, & ſtupiditate afficiebatur: in ſomnis delire fabulari, dein evigilans vix animo conſtare cœpit; poſt quatuor, aut quinque dies ſymptomata hæc ingraveſcebant: parum intelligere, nonniſi titubanter, & vix articulate loqui potuit. Urina fuit craſſa, opaca; ſine hypoſtaſi, aut contentorum ſubſidentia: maculæ rubræ, exiguæ, pulicum morſui ſimiles, prout in fratre apparebant. Excrementa tum alvi, tum veſicæ involuntariè effluebant. Pulſus vero adhuc robuſtus, & æqualis conſtabat. Hypochondria erant tenſa, & inflata

cum tumore abdominis; circa diem octavum stillicidium sanguinis exiguum erupit: die ægrotationis undecimo in diarrhœam incidit, qua intra quinque horas septies dejecit biliosa, tenuia, & summè putida, unde spes aliqua conditionem ægri meliorem fore: postridie tamen fluore alvi cessante, dolor, ac tormina in ventre immaniter infestabant, ut clamans, ac ejulans die ac nocte quærelas gravissimas misceret: hypochondria, & abdomen instar tympani erant tumida & valde distenta. Cum à nullis remediis plurium Medicorum opera exquisitissima tentatis quidquam levaminis recipere potuisset, die decimaquarta in his cruciatibus convulsus obiit.

Paulò post hujus mortem, scilicet 16. Idus *Februarii*, frater ejus senior, circiter undecim annos natus, spei optimæ puer, febricitare incœpit, torpore, & gravitate capitis, uti priores, licet minus intensè, affectus: verum in sanguine, qui temperamenti erat calidioris, major effervescentia, & perturbatio apparebant, ut primis sex diebus præter calorem & sitim, continuo excretionis nixu, modo per sudorem, modo per alvi fluxum molestaretur. Urina erat rubicunda, & turbida: maculæ quædam rubræ, prout in cæteris, eruperunt: die septimo hæmorrhagia ad quinque uncias obtigit, qua cessante torpor ingens successit, ut per totum istum diem, & noctem sequentem vix oculos elevare potuerit. Die octavo hæmorrhagia narium iterum copiosissima insequuta est, ut periculum esset, ne unà cum sanguine animam effunderet: cruor copiosè adeo è nare sinistra exsilijt, ut pelvi exceptus casu suo in bullas ingentes efformaretur. Cum supra duas libras sanguinis amiserat, & sudore frigido perfusus viribus exsolvi incœperit, remediis demum adhibitis difficulter admodum fluxus sistebatur. Hæmorrhagia sedata puer altum dormivit, ac toto isto die somnolentus evasit: crebrò tamen evigilans, satis animo constabat, eratque sensu, & intellectu vegetis: de valetudine interrogatus, se mediocriter habere dixit. Urina, quæ prius erat rubicunda & turbida, tunc pallida, tenuis, & cum hypostasi laudabili apparebat, ut videretur æger (præsertim quia sitis, & immodici caloris expers) perfectè judicatus, & febre immunis. Mane sequenti, die febris nono, adhuc torpidus mansit: excitatus verò, sine intemperie, & alacriter degens in convalescentiæ statu videbatur, nisi quod loquela parum vacillare cœperit. Vesperi cum res minus essent suspectæ, febre denuo accensa, derepente in lethargum incidit, ut ægrè à somno excitari, vellicatus vix quemquam noscere, aut articulatè loqui valeret. Licet adeo immanis sanguinis jactura præcesserat, pulsus fuit denuò citatus, altus, & vehemens, etiam urina rubicunda. Post remedia derivantia, & revellentia tota isthac nocte usurpata, egregius hic juvenis paulò in meliori statu visus est, ita ut manè proximo diutius à somno continere, oculos huc illuc deflectere, & se parum exigere incœperit, sine loquela tamen, aut adstantium notitia. Ante meridiem oculis denuò clausis, cujusque facultatis animalis usum penitus amisit: cum pulsu alto & vehementi, palpitatione cordis, respiratione anhela, & suspiriosa, triduo velut apoplecticus jacuit: pulsu demum sensim diminutiore facto, die febris decimotertio mortuus est.

Decimoquarto Calendas *Martii* hujus soror minuscula, cum intemperie febrili & siti, queri cœpit de dolore, & torminibus in ventre, tremore in manibus, & tensione dolorifica in musculis colli: ultimo *Februarii* apertius febricitans lecto abstinere nequivit; insuper calore vago, modo in facie, modo circa partes inferiores afficiebatur: item torpida, & somnolenta evasit; è somno evigilans haud statim animo constitit. *Martii* primo cum expressione Rhabarbari fuit leviter purgata, cum levamine: urina crassa, & rubicunda fuit; etiam maculæ rubræ petechiales (prout in cæteris) erant conspicuæ. Huic deinceps per quatuor dies crebris vicibus, nimirum sex horarum intervallo, exhibuimus spir. cornu cervi guttas 10. è cochleari Julepii Cardiaci: symptomata prædicta postea sensim remiserunt, & sine manifesta diacrisi hæc ægrotans salutem, licet tardè, recuperavit.

Sub eodem tempore fraterculus horum ætate minimus fere simili ritu ægrotavit, qui tamen diarrhœa sponte naturæ oborta, per plures dies biliosa & viridia dejiciens, facilius absolvebatur. Etiam in eadem familia plerique alii domestici, atque advenarum administrantium nonnulli, velut labe per contagium propagata, ex eodem morbo decubuerunt: qui tamen omnes difficili demùm, & lenta convalescentia sine crisi regulariter facta evaserunt.

Hanc febrem fuisse malignam, ex contagio, pernicie, macularum pulicarium apparentia, multisque aliis indiciis constare videtur; licet miasma illud inficiens, quo ab alio subinde in alium grassata est, torpidum & minoris efficaciæ extiterit: quippe inter singulorum ægrotationes plures dies, ac sæpius hebdomadæ intercesserunt, ut morbi hujus, etiamsi acuti infectio, ac in plures disseminatio vix intra quadrimestre spatium in eadem domo finiretur. Febris circa prima initia visa est mitis, & blanda, haud multum incendio terribilis; attamen materies à sanguinis deflagratione congesta, statim indomita, exterminatu difficilis, item cerebro, & nervoso generi inimica evasit: quare in singulis morbi initia torpore, & somnolentia, potius quam fervore, & æstu erant dignoscenda. Etiam crisis, licet variis modis, scilicet per sudorem, diarrhœam, hæmorrhagiam, tentata haud feliciter successit, quin plerumque sanguis motu critico turgescens materiam febrilem è propriis finibus in spirituum animalium domicilia transferre cogebatur; nec tamen ipse hoc ritu depuratus evasit, quin circa febris statum utrique humores (nimirum & cruor, & succus nervosus) impura mixtione simul vitiati, & graviter tacti, morbi eventum aut funestum, aut valde periculosum constituerunt.

Febris Lactea.

Utcumque verò hujus morbi causa statuatur, circa curationem parum aut nihil intererit: hæc enim naturæ omninò committitur, & quamdiu lochia se rectè habent, sine ope medica utplurimum sat feliciter procedit: quippe post effervescentiam sanguinis per 3. aut 4. dies peractam, aut sudor copiosus, aut transpiratio liberior hunc affectum solvit; nimirum aut particulæ

ticulæ humoris lactei inter assimilandum degeneres, aut recrementa adulta a sanguinis deflagratione residua, aut simul utraque fomitem febri suppeditantia paulatim subiguntur, & foras evaporantur; quibus exclusis, sanguis extranea mixtura liber factus, cito pristinum statum recuperat; interea tamen quædam regulæ vulgares circa lactis admissionem, aut ejusdem ex uberibus propulsionem observari solent. Si lac copiose nimis in mammas prosilit, ut earum inflammatio, necnon immodica sanguinis effervescentia præcaveantur, tunc temporis victus tenuior & parcior, nimirum ex jusculo carnium experte, & in minore quantitate imperatur; etiam ubera suctu crebriori depleantur. Si matri infantem lactare minus commodum fuerit, usitatum est primo, aut tertio a puerperio die ceratis modicè adstringentibus (utpote ex Emplastro de minio, &c.) totas mammas obtegere, sic enim spongiosa glandularum substantia nonnihil constringitur, quo humorem lacteum illuc scaturientem minus promptè suscipiant. Hoc tamen remedii genus caute adhiberi debet, ne si lac omnino excludatur, aut nimis confertim e mammis abigatur, in cruorem subito restagnans, ejusdem inordinationem, febris putridæ, sive malignæ prodromam inducat: de qua proximè dicendum restat.

Puerperarum Febres putridæ.

Circa curationem hujusmodi febrium Medico difficile admodum incumbit pensum, quoniam puerperis pharmacia quævis non modò inutilis, at insuper noxia admodum apud vulgus habetur: quare Medici raro accersuntur, nisi cùm remediis nullus relinquitur locus, & utilis operæ omninò præteriit occasio. Quod si forte circa prima morbi initia adfuerint, non facile erit vulgaribus remediis laborantibus salutem procurare; quodcunque vero tentaverint, ni illud opiferum fuerit, à mulierculis, & adstantibus exitiale, & unica mortis causa perhibetur: ut revera circa nullius morbi curationem minùs commodi, & plus opprobrii nobis obvenire soleant.

Methodus autem medendi (non secus ac in morbis contagiosis) duplex institui debet: nimirum prophylactica, & therapeutica. Prior harum tradit præcepta, & cautiones, quibus puerperæ à febrium incursu præserventur: altera intentiones curativas suggerit, quibus laborantes (si modò fieri poterit) salutem denuo recuperent.

1. Licèt hæc febris, quantumvis maligna fuerit, contagio minimè accersatur, & decumbentibus nullus venenati miasmatis ab extra suscipiendi incumbat metus; attamen puerperæ omnes indigenam habent virulentiæ mineram, & ab hujus noxa, tanquam summæ malignitatis fomite, cavere debent: quapropter iis exacto regimine opus est, quo nimirum à partu sine febris periculo impuritates sanguinis, & humorum ritè expurgentur, necnon uteri malæ affectiones sanentur, atque vires à partu fractæ, & debilitatæ debito modo restitui possint. Propter hos fines erunt hæc tria præscriptis Medicis potissimùm inculcanda. *Primò* exactissimam victûs rationem puerperis imperari necessarium duco; nimirum ut jusculis avenaceis, modo ex cerevisia, modò ex aqua vino albo admixto paratis, necnon panatella, aliisque levioris nutricatûs, per septimanam utminùs omnino vescantur: sed quia multùm inaniuntur, ideo crebrius eis sorbere licebit; at nihil solidi, aut fortioris alimenti exhibeatur. Etenim diligenter observavi, quod has febres sæpissime induxit præpropera carnium, aut esculenti lautioris comestio. Quippe puerperæ non solùm uti graviter vulnerati, verum sicut indispositionem febrilem ex perturbata sanguinis crasi, & temperie nacti tractari debent: apud ipsas enim cruor pridem nimium evectus, & velut impuro miasmate tactus, pabuli cujusvis Sulphurei citissimè flammam concipit. *Secunda* post victum erit cura, ne à frigore externo incautiùs admisso constipentur pori, aut sistantur lochia: etenim à levissima occasione, immutato *[illegible]* modo, sanguis priùs effervescens inordinationes concipit, necnon uterus auræ afflatu tactus se contrahit, & vasorum ora, quò lochia minùs fluant: quapropter per quinque utminùs à partu dies mulieres in lecto detineri omnino velim. Scio, quod vulgi mos sit quasvis die tertio è lecto exsuscitare; verum exinde plures in febres incidisse novi: & revera si puerperas extra periculi aleam consistere cupiamus, tutissima erit ratio, ut diutiùs se lecto contineant. *Tertius* circa præservationem restat scopus, ut puerperis, facta leni sanguinis proritatione, lochiorum fluxus continuetur: in hunc finem solent obstetrices (si quando à partu difficili id malum timetur) sperma ceti, pulverem tegulæ Hibernicæ, aut crocum vino albo intinctum exhibere: Porrò jüscula avenacea, ut sanguinem magis fundant, ex aqua vino albo, aut Rhenano admixto parare, quibus, aut etiam sero lactis, flores calendulæ, folia pulegii, aut artemisiæ incoquunt. Extant pleraque alia administrationum genera circa puerperas habenda, quæ utpote vulgo nota hic libens prætereo.

Febris puerperium subsequentis Therapeia à methodo in putridis usitata longè recedit: enimvero in ista non expectandum est, ut sanguis incendio febrili tactus gradatim deflagret, dein recrementa adulta in sinu ejus sensim congesta subigat, eademque crisi secernat: quin potiùs (uti in maligna fieri amat) quamprimùm immodicè effervescit cruor, à remediis blandè diaphoreticis ipsum exagitari, ejusque mixtiones heterogeneas, & impuras foras eliminari convenit: quare inter vulgares (idque haud perperam) in more est puerperis febricitantibus statim sudorifica exhibere: hoc ritu sanguine eventilato, ejus effervescentia sedatur; necnon propter agitationem ejus lochia cohiberi apta in effluxum proritantur. Inter authores plurimùm disceptatur, unde hujusmodi febrium initia computari debent, scilicet an ab ipso partu, an à primo febricitationis sensu? Attamen parum intererit, sive hoc aut isto modo hujus solutio statuatur: nam si quidem hæc febris solita putridarum stadia haud æquabiliter decurrat, nec crisin habitura sit, neque remedii cathartici usum omninò admittat, non est ut de periodo ejus, aut mensuratione quoad dies omninò soliciti simus: at vero circa indicationes curativas solum ex usu erit distinguere de agendis in morbi hujus principio, augmento,

to, & fine; quid etiam, dum vires nonnihil constant; etiam quid in iisdem oppressis, & valde dejectis moliri debemus.

Cùm itaque hac febre puerpera quæpiam primò afficitur (cujus insultus a lactea dignoscitur, quia cum rigore utplurimùm incipit) protinus danda erit opera, ut sanguini flagranti uberius detrahatur pabulum, & ut superiùs monui, animalium carnes, aut juscula ex iisdem procul amandentur: interea tamen frigida quævis, & virtute stypticâ pollentia æqua tanctione arceantur: hæc enim sanguinem figunt, & constipant nimis, ejusque expurgationem valde requisitam tum per lochia, tum per transpirationem cutaneam, impediunt. Quin potius, febre licèt urgente, decocta, pulveres, aut confectiones è moderate calidis exhibeantur: hujusmodi sunt (prout jam dictum) decocta, aut aquæ destillatæ florum calendulæ, foliorum pulegii, artemisiæ, radic. scorzoneræ, necnon pulveres Bezoartici, spir. cornu cervi, Sales herbarum fixi, &c. Si lochia sistantur, ut eorum fluxus denuò cieatur, omni modo enitendum erit: huic promovendo conducunt frictiones, & ligaturæ circa femora & crura, interdum cucurbitulæ, aut vesicatoria circa femora, aut coxas, necnon in plantis pedum; quandoque etiam venæsectio in talo convenit; interea fotus ex decocto hysterico circa pubem applicetur, vel omentum vervecinum calidè exemptum imo ventri imponatur. Pessaria, & injectiones uterinas aliquando prodesse experientia constitit: si alvus non respondeat, glande violaceo dicto, aut clystere emolliente blande subducatur. A proritatione fortiori cavendum erit, quoniam in puerperio, non secus ac in febre maligna, à copiosa dejectione cum spirituum deliquio vires subito exsolvi constat. Si quando cum lochiorum suppressione sanguinis perturbatio insignis cum vomitu, siti, & vigiliis adfuerit, sæpe Laudanum croco admixtum felici successu exhibitum novi. Vice Julepii refrigerantis hujusmodi mixtura convenit, scilicet:

℞. Aq. pulegii, melissæ, an. unc 3. hystericæ unc. 2. Syrupi Artemisiæ unc. 1. sem. tincturæ croci drachm. 2. Castorei in petio ligati, & suspensi scrup. 1. Misce. Hujus cochlearia tria, aut quatuor aliquoties in die propinentur.

II. Si non obstante hujusmodi remediorum usu, febris usque ingravescat, & cum pejori symptomatum apparatu sensim augeatur, ut præter sanguinis inordinationes cerebrum, & nervosæ partes percelli incœperint, medicamina, licet plurima cujusque generis tentantur, sæpissimè minùs prosunt: quinimò in hoc casu indicationes cum istis in ipsa peste adhibendis ferè coincidunt; siquidem lochia, aliquandiu suppressa haud facilè, aut vix omninò, in magna sanguinis, & humorum confusione reduci poterunt, ideo diaphoresin citatiùs movere convenit; nimirum ut corruptelæ sanguini, & succo nervoso impressæ, & ab utero restagnantes per sudorem & transpirationem insensilem quodammodo eliminari possint. Quare hic pulveres, & confectiones Bezoarticæ, spir. cornu cervi, aut fuliginis, tincturæ è coralliis, aut margaritis conducunt. Vidi aliquoties hujusmodi medicamentorum ope in casu deplorato, cum pulsu, aliisque symptomatis paulisper meliùs se habentibus aliquantulum spei affulsisse; curatio tamen rariùs successit, quin cum iste cardiacorum usus remitteretur, cum pulsu debili, & diarrhœa statim oborta laborantes in lethum præcipites ivere.

III. Cùm adhuc in deterius res ægrotantium vergant, ut cùm febre aucta pulsus debilis, & inæqualis fuerit, ac crebri horrores, & motus convulsivi in toto corpore cum delirio, aut stupore infestent; tunc Medicus facto prius lethi prognostico, remediis paucioribus, usque ferè tantum cardiacis insistat: & à sanguinis missione, scarificatione, vesicatoriis, aut cucurbitularum usu omnino abstineat; tales enim administrationes solum odium, & opprobrium accersunt, ut propterea a fœminis quibusvis malefici, & crudeles habeamur.

Febres puerperarum symptomaticæ.

Acuti puerperarum morbi non modò juxta febris prædictæ typum se habent, sed nonnunquam symptomate quodam insigni, scilicet angina, pleuritide, peripneumonia, dysenteriâ, variolis, aut alius generis stipantur; & tunc temporis affectuum istorum appellationes sortiuntur. Non erit opportunum quæ ad naturas, & essentias singulorum latè pertinent, hoc in loco repetere: quid vero ægritudines istæ cum puerperii affectionibus complicatæ, circa causas, aut curationes peculiare habent, breviter subjiciam.

Cuncta isthæc symptomata à sanguinis coagulatione quadam, & exinde ejus extravasatione procedere arbitramur: dum vero sanguis extravasatur in una parte, ejus effluxus quilibet naturalis, & criticus cohibetur in alia: qu re periculum est, ne dum cruor aut in particulari assuetoque congelationis foco, aut universim in tota ejus massa coagulari incipiat, protinus lochiorum diminatio sistatur, quod revera utplurimum accidit, ideoque affectus isti puerperis sæpissime lethales existunt: attamen exitii causa cum aliquo discrimine plerumque evenit, scilicet in variolis lochia fluentia malignitatem exterius eliminari cœptam intus revocant, ejusque labe sanguinis massam, & cor ipsum prorsus venenari cogunt: ideoque in variolis purgamenta isthæc uterina sisti convenit: in pleuritide autem, anginâ, & cæteris, cum morbi stimulus hic, aut illic particulari loco defixus, impuritates sanguinis per lochia secerni debitas sibi accersat, & prorsus ab utero derivet, propter istam rationem cruoris inquinamentum adauget. Lochia in variolis cohibita universalioti excretionis modo cum particulis morbi venenatis foras excludi poterunt; quod quidem in cæteris ob minutulam, & parciorem ἐκκρίσεως viam non succedit.

Ex his Angina, Pleuritis, & Peripneumonia, propter magnam & causæ similitudinem, & curationis analogiam, unà considerari poterunt. Cum puerpera qualibet harum afficitur, putandum est quod præter miasmata ingravidationis tempore congesta accedit sanguinis diathesis quædam acidiuscula, cujus ratione, dum ipse febriliter effervescit, ejus particulæ quædam acore perfusæ in hoc, aut isto loco congelationem, instar lactis acescentis, & proinde coagulati, subeunt; cruor ibidem gelatus, & in circuitu

cuitu præpeditus reliqui transitum inhibet: sanguis autem motu obstructus in obicem suum arietat, adeoque circumcirca congestus, & extra vasa propulsus in tumorem accrescit: inde statim quidquid in ejus massa heterogeneum, & secernibile continetur, in partem affectam velut cloacam deponitur; quare sanguinis corruptelæ per uterum expurgari debitæ illuc versus morbi hujus focum derivantur, quæ cum hac via satis expurgari nequeant, & cruoris liquor insignius corrumpitur, & affectus istius particularis, scilicet anginæ, pleuritidis, aut alterius judicium redditur difficiliùs.

Pro curatione complicatarum hujusmodi ægritudinum à primis statim initiis contendum erit, ut sanguis alicubi defixus, & extravasari cœptus circulationi restituatur, nec apostema faciat, quoniam rarò admodum puerperæ febribus istis symptomaticis correptæ, materiæ abscessu, aut sputo sanantur: quapropter remedia interna, quæ sanguinem fundunt, & à coagulatione liberant, erunt usurpanda, cujusmodi sunt imprimis Diaphoretica Sale volatili referta, ut sp. c. cervi, fuliginis, urinæ, necnon Sales ipsi. item pulveres testacei, & Bezoartici, lapis prunellæ, decocta, & julepia è vegetabilibus menses, aut urinam moventibus: quibus omnibus admisceri debent quæ experientia duce, uterinis affectibus appropriata reperiuntur. Insuper parti affectæ remedia discutientia, quæ materiem impactam abigant, & dispescant (cujusmodi sunt linimenta, fotus, & cataplasmata) sedulo erunt applicanda. Interim sanguinis impetuotior motus, & effervescentia immodica procul inde amandentur, & purgamenta ejus, quibus fieri possit modis usque inferius transferantur. In hunc finem frictiones, ligaturæ, epispastica, & (si opus fuerit) cucurbitulæ circa pedes, & crura adhiberi poterunt. Si affectu plurimum ingravescente sanguinis missio indicatur, nisi ingens plethora in toto corpore, & inflammatio valde acuta in parte affecta adfuerint, venam in pede secari, aut vasa hæmorrhoidalia hirudinum suctu aperiri præstabit; sin vero necessitas urgeat, ipsam in brachio fieri. Post isthac habitam phlebotomiam, altera (si admitti poterit) in crure subsequatur: verumtamen monendum erit, venæsectionem caute admodum in his casibus institui debere; nisi enim juvamen præstat (quod rarò contigisse novi) statim pulsu debiliori facto, res ægrotantium in pejus ruit.

Dysenteria à simili fere causa cum prædictis affectibus ortum ducit; verùm in hac, quia sanguis extravasatus illicò profunditur, nec in corpore retentus illic molestiam facit, & plus adhuc corrumpitur; cumque hæc ἐκχύσις via prope uterinum effluxum fiat, eumque postea non aliò derivat, hinc minus ab hoc morbo, quàm ab aliis prædictis periculi timetur: sæpenumero tamen hic affectus puerperis lethalis est; eo quidem potius, quoniam à dysenteria sanguinem attemperantia, & modicè astringentia indicantur; hæc verò lochiorum fluxum inhibere nimis apta reperiuntur: quare in hoc casu, donec puerperæ diutino fluore fere satis expurgantur, alterius morbi curatio omittatur, & tantum demulcentibus symptomatum ferocia compescatur.

Variolarum indicationes non modo ab istis supra descriptis diffident, at vero sibimetipsis contrariis stipantur; etenim lochiorum fluxus modice cohiberi (quemadmodum dictum est) postulant; interea tamen ut sanguinis efflorescentia, & blanda diaphoresis continuari debeant: cum enim in hoc morbo fermentum venenatum duplex extiterit, & particulæ sanguinis corruptæ in duplicem extrinsecus feruntur viam, cavendum est, ne minor, & angustior porta materiam aut totam, aut plus quam extramittere poterit, ad limen suum attrahat: itaque ne lochia copiosius fluentia venenum exterius efflorescere aptum intus revocent, erit ratio victus nonnihil immutanda; atque imprimis ægrotantium jusculis, quæ vi alexiteria, simulque adstringenti pollent (uti sunt radix tormentillæ, & bistortæ) incoquantur: etiam pulveres, julapia, & opiatas tali virtute præditas debitis intervallis exhiberi convenit; quinetiam in hoc casu nullo modo fœminis indulgeatur, ut carnibus, earumque jusculo vescantur, aut lecto exsurgant: verum quiete (quo fieri possit modo) tum animi, tum corporis procurata, & diæta ex iis quæ sanguinem minime exagitant imperata, res fere in totum Deo & Naturæ committatur.

Quæ superius de acutis puerperarum morbis dicta sunt, facile esset historiis & observationibus illustrare: verum exempla, quæ hac in re adduci potuerint, maxima ex parte luctuosa, & mali ominis erunt; quippe febres istæ in mortem ut plurimum cedunt. Hujusmodi verò ægritudines describere nec Medici confirmabit operam, nec Medicinæ methodum in iis usurpatam omnino probatam reddet; utcunque siquidem harum notitia ad meliorem morbi istius diagnosin facit, libet hic puerperarum singulares quosdam casus, & symptomatum varietates proponere; in quibus licet curationum formulæ, & rationes parcius occurrant, saltem præcautionis regulæ quædam non contemnendi usus habebuntur.

Clarissima mulier in ætate viginti sex circiter annorum, sexti fœtus partum difficulter admodum, nec sine vitæ discrimine enixa est: postea tamen statim se mediocriter habuit. Die secundo carnem totius pulli comedit; tertio lecto excitata per quatuor horas in cathedra sedit: nocte insequenti se male habuit, quo tempore lac in mammas prosilit; quod tamen emplastris è diachylo applicitis cito disparuit. Mane proximo de lassitudine, & dolore velut ulceroso totius corporis, necnon de vomitu, nausea, ac plenitudine circa ventriculum, & hypochondria querebatur: nox valde perturbata sequuta est. Die quinto apertius febricitavit; modo rigorem, modo æstum undique gliscentem persensit: erat nauseabunda, stomacho aggravata, insuper irrequieta, & insomnis: lochia minute fluebant, humor verò albicans (vulgò lactis fluor dictus) emanabat. Vesperi circa frontem & tempora velut somnolenta gravamen habuit, & parum dormire cœpit: post sesquihoram cum phantasmate perturbato evigilans, questa est de capite velut in molem ingentem aucto, etiam de maxillis obseratis, ut dentes recludere nequiret, & pugnis arcte contractis porta stuporem in toto corpore

re quasi pungitivum sentire visa est. Ventriculus, & hypochondria usque tensa, & inflata perstabant. Huic frictiones, ligaturæ, cucurbitulæ, aliaque remedia tum interius, tum exterius adhibebantur, quæ lochia revocarent, & sanguinis recrementa à capite derivarent. Venæsectionem pulsus debilior & inordinatus non admittebat: pulveres, & julepia quæ diaphoresin blande moverent, sanguinemque & succum nervosum fuuderent, & à restagnationibus impedirent, diligenter fuerant adhibita: quin etiam fotus imo ventri modo ex pannis laneis decocto emollienti intinctis, modo ex tepidis animalium visceribus applicabantur: interim fœtida (uti in hystericis assolet) naribus admota erant, quæ spirituum & sanguinis impetuosum in caput raptum arcerent: his verò, aliisque per plures horas sedulo peractis, quiddam levaminis sentire visa est; usque tamen oculos claudere, aut somno se accinqere verebatur; etenim palpebris obductis cum sonitu & tinnitu in toto capite, mille phantasmata animo incursabant: noctem fere insomnem ducebat. Quamprimum dormitare cœperat, statim perterrita, & in præcordiis aggravata expergiscebatur: die sexto circa meridiem rigorem magnum, seu potius horrorem cum totius corporis concussione valida perpessa est; cui velut in febris intermittentis paroxysmo, mox calor, & dein sudor copiosus succedere: inde vero nihil levaminis laboranti advenit; quippe statim à sudore, febrilis calor redintegratus est, & affectus convulsivi ipsam plus infestabant: nocte insequenti cum & reliqua symptomata ingravescerent, primo in lingua, dein mox in gutture paralysis excitata est, ut minime loqui, & vix omnino deglutire potuerit. die septimo circa eandem horam, iterum rigor cum calore, & sudore; inde pulsus longe debilior, & inæqualis; item respiratio difficilis cum anhelitu crebro, & pectore elato invaserunt; adstantes non agnovit. Die octavo emoriebatur.

In illustris hujus fœminæ perniciem, propter ingravidationem in febrem prædispositæ, multiplex armabatur occasio, morbique malignitatem impendio auxerat: nam & uteri à partu difficili læsio, lactis subitanea à mammis exclusio, carnis comestio, & cita nimis è lecto exsuscitatio in majorem noxam velut conjuratione facta convenere; sanguis febrili incendio tactus statim inordinationes concepit: lochia, aliaque forsan uteri inquinamenta in se rapuit, indeque labem majorem, & diathesin plane venenatam acquisivit; viscerum membranæ sive succo nervoso degeneri perfusæ, sive spasmis iis ab utero continuatis, motibus convulsivis percellebantur: etenim ejusmodi circa abdomen inflationes, & distensiones revera convulsionum effectus sunt: nam licet fibræ directæ, membrum contrahentes, sæpe illud comprimunt; tamen cum fibræ simul rectæ, & transversæ, alioque vario situ positæ in membrana cavitatem ambiente unsi convelluntur, pars tanquam vesica inflata intumescit, in cujus vacuitatem, aër rarefactus secundario se proripit: tantum abest (quod vulgo fertur) aërem, sive flatum ibi primo congestum, distensionis causam esse. In ægrotante nostra sanguis effervescens, atque cito materia adusta atque maligna satur, ipsam subigi, & per sudorem secerni inhabilem, protinus in cerebro defigere conabatur; prima ejusdem materiæ in caput suffusio propter spiritus animales semiobrutos sensum intulit magnitudinis ipsius capitis plurimum auctæ; quod simili ritu accidit, ac cum pes stupore correptus se ipso longe major persentiri videtur. Quod vero post levamen quoddam, in dormitatione, & oculorum clausura affectus recrudesceret, ratio est; quia vigiliæ, & sensuum excitatio materiem cerebrum & nervos obsidentem aliquatenus excutiunt, & à se amovent; quæ tamen prope, & in procinctu sita, irrepente somno, ab ipsis quasi imbibitur, eorumque corpora unà cum succo alibili penitius subit. Cruor autem, licet recrementa cerebro copiose suffuderat, haud tamen ipse immunis evasit; quin impura saburra usque impletus, efflorescentiam velut criticam concepit, & cum rigore, subsequentibus calore & sudore (prout in magna ἐκκρίσει assolet) semel atque iterum, sarcinam suam excutere tentavit; quo tamen nisu nihil ultra proficiebatur, quam quod materies cerebro adhærescens, altius ipsi impingeretur, nervorumque surculis quibusdam infixa, loquelam, & deglutitionem, dein postea sensationem adimeret; atque sanguinis massa sensim magis magisque depravata, tandem vitæ sustentandæ inhabilis evaserit.

Fœmina perillustris paulo infra vicenarium ætatis annum nupta, uterum gestans, cum, durante ingravidatione victu parvo, & exercitio fere nullo uteretur, in partu labores, & tormina cum intermissione tamen, & crebro levamine per duodecim horas passa, filium enixa est: fœtus cum secundina abscessit, omniaque rectè circa uterum constitere: diebus primo & secundo mediocriter habuit, tertio autem post levem rigorem de siti, & incalescentia queri cœpit; quibus diarrhœa successit, ut isto die quatuor sedes habuerit: nox fere insomnis sequuta est, intemperies febrilis deinceps per biduum eodem modo perstitit. Quotidie alvum, ter, aut quater dejecit, lochiis adhuc modice fluentibus. Die sexto cum, mulierum suasu, ad moderandum alvi fluxum quiddam adstringens cepisset, purgamenta uteri fere in totum sistebantur: quo tempore febris intensior evasit, & symptomata velut hysterica emergebant; etenim in præcordiis oppressiones habuit magnas, & crebras, atque in gutture præfocationis sensum perpessa est. Die septimo erat calor intensus, & respiratio difficilis, ac laboriosior; tum vero ex præscripto Medici, tum primo accersiti, sanguis è pede ad unc. 3. erat detractus, è quo per quatuor horas se melius habuit: etenim somnus placidus cum sudore copioso successit; lochia in exigua licet quantitate denuo apparebant: vesperi iterum omnia exacerbabantur, vires plurimum exsolutæ, pulsus debilior, & inæqualis evasit: questa est etiam de sonitu, & tinnitu aurium, cum plenitudine capitis. Porro tendinum in carpis subsultus, necnon totius corporis subitas concussiones habuit; usque tamen diarrhœa ipsam exercuit: huic cardiaca, aliaque remedia, & administrationum genera ex plurium Medi-

Medicorum præscriptis sedulo adhibita ne hilum profuere, pulsu debiliori facto, & viribus sensim diminutis die nono à partu obiit.

Hæc febris à vitioso corporis apparatu, velut causa procatarctica plurimum dependebat: etenim sæpius observavi quod male sit puerperis, quæ cum gravidæ fuerint, fructus, & cibaria quævis insalubria ingerunt, atque sine motu, ac exercitio degentes, tantum otio, & quieti indulgent: sanguis ob præviam ἀταξίαν, sine evidenti occasione, velut sponte incendium concepit: effervescens autem recrementa sua, & impuritates usque interius deponens, diarrhœam intulit: nec tamen ab ista fere continua excretione ejus massa depuratior facta est, quin mixtione sive crasi ejus usque magis depravata, tandem à propria indole omnino descivit cruor, & ad fermentescendum in corde, quo calor, & spiritus undique dispescantur, inhabilis evasit. Diarrhœa naturæ motu excitata perperam erat cohibita, præsertim adstringentium usu; hæc enim non impune tentari sæpius observavi. Quippe alvi fluor nonnullas male habentes sanavit, atque in ista Domina plurimisque aliis (uti experientiæ nostræ abunde constitit) etiamsi febrem non sustulerit, tamen à gravioribus cerebri, & nervosi generis affectibus eas liberavit: unde hæc ægrotans delirio omnino caruit, nec motibus convulsivis, donec fere ad extremum redacta, percellebatur.

Mater-familias non ignobilis, triginta sex, aut quod excurrit, annos nata, decimum septimum fœtum gestans fuit mœsta admodum atque anxia, ne ab instanti puerperio interiret: sed (Deo favente) sat feliciter filium enixa est, & per tres inde dies alacriter habuit: die quarto cum ex carne pulli plus debito comedisset, paulo ante noctem in febrilem intemperiem cum vomitu, & lochiis cohibitis incidit: tota nocte insomnis, & irrequieta jacuit, mane proximo spatio unius horæ quatuor habuit sedes, & alleviari visa est: circa meridiem (quo tempore adveneram) rursus de calore, & siti, nec non palpitatione cordis, & molis cujusdam in guttur ascensu conquesta est: pulsus erat celer, & parvus, urina erat rubicunda, lochia vix apparebant: huic Julapia, cardiaca, & purgationem uterinam moventia exhiberi, insuper fotus imo ventri adhiberi, etiam crura, & pedes pannis excalfactis sæpius confricari præcepi: hora somni laudani gr. 1. cum croci pul. scrup. sem. in cochleari aquæ Theriacalis propinabam; placide dormivit, & lochia ubertim descenderunt: indeque, victu tenui, & fluxum uterinum modice proritante per paucos dies usa, plane convaluit.

Huic sine magno apparatu, aut prædispositione multum vitiosa immoderatus carnium esus, velut causa evidens, & sola fere sufficiens, febrem induxit: lochia in massam sanguineam restagnantia ejus intemperiem auxerunt, atque nervoso generi statim molestias intulere: interea tamen cruor, licet effervescens corruptionem, haud magnam subibat: quin cum recrementa à crapula congesta diarrhœa excernerentur, atque sanguis fluxu lochiorum restituto rursus solito more expurgari cœperat, febris ista, fermento adhuc plurimum maligno carens, cito disparuit.

Fœmina prænobilis, juvenis, & venusta, filiolæ secundæ partum satis facilem obtinuit; & per sex dies circa lochia aliaque accidentia recte habens, cujusvis intemperiei suspicione omninò caruit: carnibus quotidie vescebatur, & lecto excitata in cubili alacris versabatur. Die septimo sine causa manifesta rigor supervenit, cum febre, & lochiis diminutis, verùm non suppressis: ad diem verò à partu decimum modicè tantùm febricitans, cum purgamentis uterinis adhuc fluentibus, symptomate quovis graviori immunis degebat: tunc verò licèt valde febricitans, solito hilarior, & de salute sua confidentior visa est. Nocte parum, aut vix omnino dormivit; mane sequenti (quo tempore eam primò invisi) apertè deliravit, lochia sistebantur, horrore etiam totum corpus concutiebatur, tendines in carpis convellebantur, adeo ut vix liceret pulsum dignoscere, qui interea debilis, inæqualis, & valde creber fuit. Hanc, nisi divina manus insperatò, & quasi è machina intervenerit, brevi emorituram pronunciavi: utcunque Bezoar Orientalis g. 6. in cochleari julepii cardiaci exhibita sudorem copiosum cum pulsu meliori inducentia, dein alia cardiaca debitis intervallis propinata spem salutis aliqualem, dubiam licèt, sibique minimè constantem fecere. Post quatuor horas à quo intraveram, languida sponte naturæ sedem ingentem habuit; inde statim omnino conciderunt vires, atque intra sesquihoram mortua est.

Huic Dominæ, cùm circa partum, aut uterum nihil mali contigisset, sine magna atque insuper maligna sanguinis & humorum [illegible], febris ita perniciosa, & subito lethalis obvenire non potuit: utrum plenior victus, an frigus susceptum, aut alia quæpiam causa evidens, huic originem præbuerit, incertum est: quippe mulieres & nutriculæ ministrantes nullam manifestam ægritudinis occasionem agnovere: Febre accensa, sanguinis labes purgatione uterina etiam diu continuata, haud in totum eliminari potuerat; licet propterea symptomata tetriora, haud statim ingruerent: usque tamen malum intus latitabat, atque morbo valde acuto, ejusque motu celeri existente, die quarto, cum natura crisin moliri debuisset, materia febrilis commota, necdum vero subacta, cerebrum, & partes nervosas semel & quasi momento obruit, ipsamque sanguinis crasin subito pessundedit, unde mors inexspectata, atque præceps subsequuta est.

Mulier eximia vicesimum vitæ annum vix prætergressa, vultus floridi, & gracilis corporis, post partum cum lochia immoderate fluerent, remediis quibusdam attringentibus ex ministrantium consilio usa est, unde omnino sistebantur: fluxus vero alvi successit; qui cum per tres dies incrudesceret, mulieres alia propinant remedia ad sistendam diarrhæam: nec quidem successu frustratæ sunt: interim febrem periculosam, & affectus quasi hystericos, in prioris mali locum advocavere: etenim siti, & calore cum vigiliis, dein crebra vice syncope, & sudoribus frigidis infelix puerpera afficiebatur; hoc tempore accersitus, remedia cardiaca, & purgationes uterinas moventia hauriri, atque insuper clysterem immitti præcepi: alvi fluxu

fluxu denuo provocato, etiam lochia descenderunt, atque ægrotans nostra prædictis symptomatis, & graviori morbo, scilicet nutricularum remediis libera, cito à febre convaluit.

Huic fœminæ fluxus uterinus copiosior contingens, morbi gravioris procatarxin amoverat: quare cum tot errata circa regimen ejus committerentur, (scilicet primo in sistendis lochiis, dein, quo illorum defectus compensari debuit, in cohibendo alvi fluxu) febris tantum levior sine miasmate venenato sanguini impresso accersebatur: simile huic frequenter accidisse novi, nimirum si quando primis diebus purgationes uterinæ admodum copiosæ dimanant, postea cum parciori earum profluvio, ac interdum defectu puerperæ evadunt. Atque hoc in loco obiter notetur, periculosum omninò esse quemvis naturæ motum licet anomalus incitatum, aut inhibere, aut saltem deflectere, atque in transversum agere.

Illustrissima mulier viginti & circiter annos nata, habitu corporis pleno & toroso prædita, intra anni spatium bis abortum passa est: cum postea utero conceperat, ex præscripto Medici sui, semel in mense sero lactis copiosè epoto vomitum provocavit, quo multùm pituitæ crassæ, & tenacis rejicere solebat: etiam graviditationis tempore quinquies sanguinem misit. Gestationis spatio transacto, cum difficili admodum partu puerum enixa est: secundina integrè abscessit, & egregiè purgabatur. Die secundo, dum in lecto super pedes erigebatur, ut lintea, atque stragula meliùs componerentur, frigus suscepit, indeque lochia sanguinea omnino sistebantur, & tantùm aquæ serosæ parum dimanavit. Die tertio queri cœpit de dolore acuto in latere dextro: quæ aderant mulieres, admovent sacculos ex camomilla cum lateribus excalefactis; veruntamen affectus plurimùm exacerbabatur, cum sputo cruento. Die puerperii quarto dolor acutissimus cum respiratione difficillima & valdè laboriosa invasit. Ex præscripto Medici tunc primùm ex vicinia adventantis sanguis à basilica ad unc. 6. detrahebatur, & levamen subitò persensit, & per horas decem melius habuit: media nocte dolor pungitivus cum solita atrocitate rediit. Tandem Medicis aliis in consilium vocatis, venæ sectionem in brachio lateris affecti denuo necessariam esse communi omnium suffragio pronunciatur. Sanguine ad unc. 4. misso dolor remisit, & ægrotans meliùs respiravit: dein à remediis diaphoreticis in sudorem copiosum cum somno quieto incidit; pulsus verò crebrior, & debilior factus est; etiam in carpis tendinum contr. ctura emicuere: postea statim incongrua loquebatur, atque intra vigintiquatuor horas è quo sanguis ultimò mittebatur è vivis excessit.

Quod hæc Domina à lochiis suppressis unà cum f. bre in pleuritidem inciderit, in causa aliquatenus fuisse videtur sanguinis missio gestationis tempore ita crebrò adhibita: etenim hac ratione sanguis in brachio eventilari assuetus, postea effervescens, utero relicto versùs solitum extramissionis locum rapitur; ubi cùm exitum non invenerit, in latere vicino, velut proximo extravasationis foco defigitur: quinimo præter ulitatum pleuritidis morem huic morbo malignitas haud minima accesserat; nam sanguis ab extravasatione vindicatus statim in crasi sua corrumpi incœpit, atque tertio febris die in tantum depravabatur, ut in corde ulteriùs fermentescere, adeoque vitam prorogare nequiret.

Non ita pridem uxor cujusdam fabri ferrarii parturiit, quo tempore in eadem domo nati ejus variolis afficerentur; atque ipsa, uti videtur, ejusdem morbi contagium susceperat: namque secundo à partu die cum incalescentia febrili, & dolore in lumbis pustulæ erumpere cœperunt, quæ quidem per triduum, lochiis moderate fluentibus, in moleculas rite assurgebant. Tametsi purgatio uterina eo tempore copiosa obtigisset, variolas in toto corpore confertissimas habuit; nec tantum in cutis superficie, verùm etiam oris, & gutturis cavitatem impleverunt, adeo ut vix loqui, aut deglutire potuerit: die puerperii sexto lochia immoderate fluebant, unde statim cum variolis flaccidis syncope, convulsiones crebræ, aliaque mali moris symptomata ægram incessere, quæ mortem brevi minabantur. Accersitus præscripsi pulveris hujus semidrachmam e cochleari Julepii sequentis trium horarum intervallis constanter assumendam, scilicet

℞. Radic. tormentillæ pul. drach. 2. boli armeni opt. drachm. 1. specierum de hyacintho drach. sem. F. pulvis.

℞. Aqu. scordii composit. Dracontii, ulmariæ an. unc. 3. Aceti Theriacalis unc. 1. Syrupi è corallius unc. 2. Cornu Cervi usti drach. sem. F. Julepium. Insuper jusculis, & potulentis quibusvis radices tormentillæ incoqui præceperam: his remediis purgatio uterina mox in totum sistebatur, & variolæ sine graviori symptomate sensim maturatæ excidebant.

Casus hic fuit reverà difficilis, & magno cum discrimine absolvebatur: scilicet aut lochia, aut variolas intus cohiberi periculosum erat; & tamen alterutrius plenior eruptio alterius motum impediebat: quamdiu utraque moderate procedebant, res naturæ ductui permissa moderatè se habuit: cùm verò altera invalescente, artis opera requirebatur, lochiis frena, variolis autem stimulos adhiberi ex usu fuerat.

De Febribus Epidemicis.

Hic ultimam dissertationi nostræ de Febribus manum imponere animo statueram; commentarium potius, quàm integrum tractatum meditatus. Quatenus verò febres quædam epidemicæ non raro grassentur, quæ nullas observant leges, neque ad certam doctrinæ normam revocari possunt, verùm anomalæ prorsus quotannis variant, & propterea quoties earum aliqua increbrescat, statim morbus novus appellatur: idcirco operæ pretium duxi, quoniam de his febribus generalia præcepta non sunt tradenda, historias particulares de quibusdam hujus farinæ subjungere; etenim ex vario symptomatum apparatu quo insigniri solent, natura & tota formalis ratio hujusmodi affectuum nonnihil elucescet. Cùm itaque nuperis annis intra brevem temporis tractum tres morbi populares in his regionibus grassati sint; singulas eorum descriptiones temporibus quibus febres ipsæ

ingravescebant, olim factas huic operi coronidis loco subjiciam.

Febris Epidemicæ circa autumnum Anni 1657. *increbrescentis descriptio medio Septembris habita.*

Dum febris hoc tempore immaniter grassantis descriptionem meditamur, æquum est ut Hippocratis exemplo ducti, prægressam anni constitutionem, ejusque intemperies, & qualitatum excessus prius expendamus. Etenim morbi epidemici, & communiter inter populum excitati erit causa communis, qualis Anni habitudo, & exinde contracta sanguinis nostri diathesis (quâ pariter complures afficiantur) assignanda. Ut autem ab initio rem deducamus, Ver novissimum, atque exinde succedens tempus usque ad finem Æstatis, scilicet totum hoc semestre spatium impensè calidum, siccumque fuerat: præcipuè vero post solstitium Æstivum fervores adeo intensi per plures hebdomadas insequuti sunt, ut dies & noctes nullus non quereretur de aëris calore, & ferè continuo sudore, quo maderet, quodque liberè respirare non liceret: circa Calendas sextiles hæc febris primum sporadica in quibusdam locis erumpere cœpit, ut forsan unus, aut alter in Urbe, aut Vico eadem corriperetur: in plurimis tertianæ intermittentis typum imitata est, scilicet diebus alternis paroxysmi redierunt: qui tamen sine frigoris, aut rigoris prooemio cum calore intensissimo ægros infestarunt. Vomitus, & dejectiones biliosæ in plerisque copiose venerunt, sudore nonnisi difficili, & sæpe interrupto succedente, quo febrilis accessio rarò in ἀπυρεξίαν solvebatur: quin toto interstitii tempore cum siti & inquietudine languidi, & imbecilles Ægri transeunt: in quibusdam cùm res in melius vergeret, post tres, aut quatuor paroxysmos frigus & rigor accessionem inchoabant, & febris exactè tertiana intermittens facta est: in plerisque autem morbus usque in deterius cessit, & statim mali moris, & difficilis solutionis cum pravo symptomatum apparatu evasit; cum enim ægri in paroxysmis summè incalescerent, & difficulter sudarent, errores committi solebant, qui morbi vires quotidie intenderent: quippe ob ægrorum impatientiam, & ministrantium imperitiam, sudore qui accessionem febrilem finire debuerat, interrupto, post unum paroxysmum vix finitum statim alter successit, indeque morbus periodos vagas & incertas, sine ἀπυρεξίας intercessu habere, & postea in febrem velut continuam transire solebat; cujus status aliquando valde periculosus cum mala cerebri, & nervosi generis affectione fuerat, ut non rarò lethargus, aut delirium, sæpe autem spasmi, & motus convulsivi excitarentur. Circa mensem *Augusti* hæc febris longè, lateque in populum grassari cœpit, ut in nulla non regione, & vico plures ex eadem decumberent; erat tamen ruri, & in villis minoribus longè frequentior, quàm in urbium, aut oppidorum confiniis. Usque febris intermittentis typum referebat, nisi quod paroxysmorum atrocia, & intermissionis brevitate solito infestior visa sit; ideoque morbus novus passim vocabatur: insuper malignitatis cujusdam subibat notam, & certa satis contagii atque perniciei suæ documenta dederat. In quantum de domo in domum serpebat, plures ejusdem familiæ, & præsertim cum ægris familiarius versantes, eadem labe infecit; quinetiam senes, ac maturæ ætatis homines passim e medio sustulit.

Affectus naturam ac essentiam si spectes, erit hæc febris propriè in intermittentium censum referenda: etenim paroxysmi statis temporibus redeunt: necnon utplurimum cum frigore, & rigore, sæpissimè cum vomitu incipiunt, & mox calore intensissimo procedentes demum sudore finiuntur. Urina in plerisque apparet coloris flammei, in paroxysmo tenuis, cum aliquali hypostasi: extra hunc crassior, cum sedimento subrufo. Sudore licet copiosissimo, & sæpius iterato, morbus non judicabatur, quod in febre continua expectare liceret: quin per plures dies, aliquando & menses affectus diutissimè perstat, licet plurima evacuatio per vomitum, & sudorem quotidie fere contingat: quod in febre intermittente frequenter, in continua rarò ccidere observamus. Extra paroxysmum, quovis morbi tempore purgatio commode instituebatur, quod in synocho ante signa coctionis esset nefas moliri. Præterea esse hanc febrem de intermittentium genere, vel hinc constare videtur, quia plurimi ex eadem convalescunt, ut ægrotantium vix millesimus intereat, quod de synocho Epidemica vix auditum censeo. Circa prima hujus morbi initia tertianæ intermittenti perquam similis apparet, licet postéa in aliquibus ob vitiosum corporis apparatum, & errores in victu & diaphoresi commissos, in continuam migrasse videatur: quibus enim paroxysmi non rite concluduntur, nec in apyrexiam desinunt, propter materiam morbificam non penitus difflatam, iis sanguis jugiter effervescit: unde factum est, ut accessiones celerius redeant, & diutius infestent; donec tandem ob materiæ copiam, & naturæ languorem cruor debilior factus, non amplius turgescere, & statis horis materiam febrilem secernere potis sit, quin ipsam paulatim, & continua effervescentia subigere nitatur.

Circa causas hujus morbi inquirendum erit, quæ sit causa συνεκτική, evidens & conjuncta, scilicet cujus ratione adeo nunc passim grassetur, ut per totam Angliam Epidemicus evaserit; quibus modis, & ob quas προφάσεις in quibuslibet hominibus soleat primo excitari: ultimò demum, qualis alteratio sanguini & humoribus inducta hujusmodi febrim cum tali symptomatum apparatu pariat, & in actu conservet.

Scio in promptu esse hujus morbi adeo popularis causam in maligna aëris constitutione omnino collocare; quod nimirum auræ qua vescebamur, particulæ miasmate quodam extraneo, & naturæ nostræ minus congruo infectæ fuerant; cujus miasmatis corpuscula intus admissa cum sanguine & humoribus fermentescebant, adeoque in plurimis cum eadem fere symptomatum apparentia hanc febrem induxere. Quis enim morbi adeò communiter grassantis originem à minus publico fonte deducere audebit: aut aliunde morborum causas acceptas referre, quàm fomiti isti vitalis auræ quem universi jugiter depascuntur? At mihi rem attentius consideranti, paulo altius ejusdem stemma, & prima quasi rudimenta repetenda videntur. Quod nimirum hæc febris nata sit, non contagio

gio quodam ab aëre communicato, & immediate hominibus labem infigente; ſed potius à diatheſi, ſeu prædiſpoſitione quadam tetrili, propter anni intemperiem antehac corporibus noſtris impreſſa, quæ demum maturitatem adepta, levi occaſione in actum deducitur, & in hanc febrem non erumpit, adeo, quam excrevit.

Cum enim circa *Julii* Calendas æſtu intenſiſſimo per plures dies aer immodicè incaleſceret, facilè ſanguinem noſtrum verſus calidam & bilioſam intemperiem alteravit, quia nimirum (uti in vino plus debito efferveſcente) pars dulcis, & ſpirituoſa multum abſumitur, interim ſalina & ſulphurea nimis evehitur, ut exinde rancorem, aut acorem liquor facilè contrahat: hujuſmodi ſanguinis diatheſin, qua quidem à temperie dulci, & ſpirituoſa, propter nimiam aſſationem in bilioſam vergit, ad febres intermittentes aptiſſimam eſſe alibi oſtendimus; hinc ſuccus alibilis, qui in cruoris maſſam continuo defertur, non rite coquitur, nec in ſanguinem aſſimilatur, ſed in materiam velut extraneam & fermentativam pervertitur; quæ in ipſo ſanguinis ſinu ad plenitudinem aſſurgens, juxta incrementa ſua ſtatis periodis turgeſcens, quemadmodum ſuprà docuimus, febris intermittentis paroxyſmos inducit: cùm itaque à retorrido hujus æſtatis fervore ſanguis fere omnium plus debito incaleſcens plurimum exaſſaretur, nihil mirum eſt, ſi exinde ad febres intermittentes maximam aptitudinem contraxerit: cur autem non urgente adhuc cœli fervore, ſed paulò poſtea hic morbus increbuerit, ratio eſt, quoniam hæc indiſpoſitio non ſemel & una vice, ſed paulatim, & nonniſi longo tempore cruori noſtro imprimitur: ideoque morbi, velut fructus, poſt prægreſſum æſtatis calorem potiſſimum in autumno maturantur.

Hanc aptitudinem, ſeu diatheſin febrilem haud omnes ex æquo contrahunt: illi quorum ſanguis à natura calidior plus ſulphure abundat, & proinde citius aſſationem patitur, etiam qui laboribus dediti, aut ſub dio morati, æſtatis fervorem magis perpeſſi ſunt, ob cruorem inſignius torrefactum facilius in hunc morbum inciderunt: quare inter colonos, & ruri potiſſimum primo deſævit: ex his qui a ſanguine peraſſato aptitudinem ad hanc febrem acquiſiverant, forſan alii in hanc ſponte inciderant, diatheſi febrili ſenſim ad maturitatem evecta; alii ob levem occaſionem, ſeu cauſam evidentem, quæ aliàs febrilem efferveſcentiam ſolet concitare, uti à frigore ſuſcepto, crapula, vini potu, & ſimilibus: atque alii ægrotarunt propter contagium ab aliis ſuſceptum, ſiquidem ab ægrotis effluvia conſtanter emanant, quæ cum in corpora ad ſimilem affectum prædiſpoſita impingunt, δυνάμει latentes facilè in actum ſuſcitant.

Quod erat tertiò propoſitum, nempe ut hujus morbi cauſa conjuncta, ejuſque ratio formalis innoteſcant, in memoriam revocanda ſunt, quæ de febrium intermittentium natura alibi habentur: ſupponimus nimirum hujus affectus velut baſin, conſtitutionem ſanguinis retorridam & bilioſam, propter quam ſuccus alibilis, velut in dimenſo quotidie ſuppeditatus, non ritè coquitur, ſed aſſatione in materiam fermentativam, & cum cruore non miſcibilem faceſſit. Quando hac materia ſanguis ad plenitudinem ſaturatur (quod ſtatis temporum intervallis contingit, quia ſuccus alibilis in ſtata velut menſura ſuppletur) ſponte turgeſcentiam concipit, & efferveſcentia hujus materiæ eliminandæ gratia citata paroxyſmum febrilem infert, qui eo uſque perdurat, donec hæc materia febrilis in corde accenſa, & velut combuſta cum ſudore penitus diſſietur.

Ex hiſce præmiſſis palam fiet, nonnulla eſſe quæ in hoc, de quo agimus affectu, a communi intermittentium genere peculiari ritu contingunt, ideoque febris novæ appellatione eam non immerito inſigniri; cujuſmodi ſunt primo quod circa morbi initia paroxyſmi ſine frigore, aut rigore incipiunt, ſed cum vomitu atroci, ſiti, & calore intenſiſſimo ægros diu affligunt; quibus ſudor ægre plerumque, & partialis, ac ſæpe interruptus ſuccedit, quo acceſſio nonniſi longo tempore finitur. Quorum ratio unicè poni debet in diatheſi ſanguinis valde bilioſa, & ſupra modum peraſſata: hæc enim a ſulphure præpollente procedens ſolitum ſanguinis acorem, qui turgeſcentiam ejus ſequitur, & rigorem aut frigus ſolet concitare, omnino inhibet; atque ob hujuſmodi temperiem ſanguinis ſuccum alibilem nimis aſſantis, & velut comburentis, cruor una cum ſucco iſto turgeſcens, & in motum concitus, plus ſolito in corde accenditur, & deflagratione ſua calorem cum ſiti intenſiſſimum, & ægris moleſtiſſimum inducit. Vomitus bilioſi non tantum ab initio, ſed & medio paroxyſmo contingunt ob illius exundantiam, qua vaſa choledocha ſubinde nimis oppleta ipſam inteſtinis ſuffundunt; quæ dein, ſpaſmo in viſceribus concitato, facile in ventriculum exantlatur. Sudor ægrè ſuccedit, quoniam bilis plus ſero abundat: quare materia febrilis combuſta diaphoreſi non facile ſecernitur, quin vel cruori commiſſa efferveſcentiam diuturnam infert, aut verſus inteſtina delata vomitum aut diarrhœam producit. *Secundò* differt hæc febris a vulgari intermittente, quia poſt finitum paroxyſmum non datur plena intermiſſio uſque ad ἀπυρεξίαν: quin ægroti uſque manent languidi, & ſitibundi, quoad appetitum, ſomnum & cætera accidentia ſe malè habentes: quod revera accidit quoniam ab intenſo paroxyſmi calore plus ſanguinis, & materiæ febrilis accenditur, quàm ut recrementa a deflagratione ejus reſidua poſſint cito diſſlari: præſertim quia ſudor ob materiæ ſiccitatem ægre admodum ſuccedit, nec ſatis materia febrilis excernenda ſeroſo latice diluitur: quare ſanguis ab ejus contagio paroxyſmi tempore haud perfectè liberatus, adhuc efferveſcit, neque acceſſione finita a morbo plenas inducias ſortitur: interea dum cruor efferveſcentia ferè continua hoc modo urgetur, a ſynocho differt; quoniam in hac pars ſanguinis Sulphurea nimis evecta velut inflammatur, & deflagratione ſua febrim facit: continua autem ebullitio, quæ hoc modo febri huic intermittenti ſupervenit, à materiæ non miſcibilis confuſione, ejuſque à ſanguine ægra ſecretione omninò dependet. Synochus inſtar vini ob opulentiam ſuam ſponte efferveſcentis contingit; altera inſtar ejuſdem, propter heterogeneum aliquod confuſum, orgaſmum concipit: quare advertimus cum febris noſtra jam in continuam migraſſe viſa eſt, eam

tamen

tamen nec sudore, nec alvi fluxu, copiose licet & crebro obvenientibus, judicari; quia à sanguine depauperato potius quam inflammato dependens diutissime perstat, ægrosque versus cachexiam disponit.

3. Erit tertia discriminis ratio, qua hæc febris à commum intermittentium censu digrepat, in hoc sita, quod facile per contagium in alios subinde propagatur; cujus ratio est, quoniam corpora hic plurima sunt eodem modo ad eundem affectum prædisposita, quod alio tempore minime contingit: quare mera effluvia à corpore morboso in subjecto facile capaci similem effectum concitare valent; non secus ac flammæ radii quidam in materia valde combustibili flammam accendunt: interim hujus febris labem haud omnes pariter contrahunt: quin aliqui minus ad ipsam parati impune cum ægris conversantur.

4. Occurrit aliud symptoma huic febri haud constans, sed aliquibus tantum locis contingens, quod ipsam non tantum à communi discriminat, sed proprium sui ipsius typum variat: nimirum aliquando accidit, affectus dysentericos hunc morbum comitari; in quibusdam ad modum cholera, vomitus & dejectiones biliosæ plurimum infestant; ac in aliis sedes cruentæ cum atroci dolore ac alvi torminibus succedunt. Prius in nostra hac viciniâ sæpius adverti, ejusque ratio à temperie sanguinis insigniter biliosa deduci potest: propter hanc enim materies adusta diaphoresi minus dissilabilis copiose in jecore secernitur; dein ob vasa choledocha ad exundantiam repleta ventriculo & intestinis demandatur. Alter dysenteriæ affectus in quibusdam tantum locis reperitur, ibidemque sporadicus potius quam communis nonnullos solum ægrotantes occupavit. Ejus origo ad peculiares quorundam corporum crases, aut vitiosos apparatus, necnon locorum situs, aut auræ conditionem referri potest. Deim morbum non sine miasmatis cujusdam communicatione subinde ad alios translatum suspicari est.

Circa hunc morbum duplex prognosticon haberi debet. *Primo* ipsius febris in genere, qualem & quando habitura sit finem: quid Terræ nostræ minetur; an non pestem, aut ægritudines λοιμώδεις (quod vulgò timetur) præcedat. *Secundò* poni debent signa, quibus salutem aut periculum in variis ægrorum casibus præsagire solemus.

Quoad primum, quoniam hujus affectus originem non ab aura contagio, aut venenato miasmate infecta, nec à maligno vaporum seminio per aërem diffuso petendum ostendimus, sed tantum à temperie, seu diathesi corporum nostrorum insigniter biliosa cum sanguine adusto, & ob æstivos fervores summè præassato; puto hic nullam subesse metus rationem, qua vereamur ne febris hæc vitio aëris in pejus evecta, tandem in malignam aut pestilentem excrescat. Quin potius (quod mutata anni tempestas, & sanguinis nostri alteratio expectanda pollicentur) timere debemus, ne febris hæc, quæ modò tertianæ intermittentis typum imitatur, postea sanguine atrabilescente in quartanam transeat: quod quidem in aliquibus jam jam contigisse adverto; & ne posthac autumno ad finem vergente in pluribus obveniat, præcipuè metuendum duco.

Quoad particulare prognosticon, signa, quæ in hujus febris decursu maxime notabilia occurrunt, ejusque statum & eventum quodammodo prænunciant, sunt hujusmodi: si morbus in corpore firmo, benè temperato, & facile perspirabili contingat: si vomitio cum euphoria succedat, sitque alvus soluta: si paroxysmus cum levi rigore incipiat, & post calorem moderatum cum sudore finiatur, sitque intervallum cum ἀπυρεξία vel tolerantia: si pulsus sit fortis, urina coloris flammei, pellucida, cum hypostasi laudabili, morbum citra periculum brevi desiturum prædicimus. Sin hæc febris in corpore pingui & habitus vitiosi excitetur, si cum vomitu molesto calor efferatus & sitis intolerabilis ægrotum diu exerceant, si calori sudor difficilis, partialis, sæpe interruptus, & crebris vomitionibus intercalatus succedat, ac minimè in apyrexiam desinat, morbum hic longum & periculosæ aleæ subjectum pronunciamus. Sin tamen viribus æger constat, & urina signa coctionis exhibet, de salute minimè desperamus; præsertim si post quatuor aut quinque periodos morbus, quod fieri solet, de solita atrocitate remiserit. *Tertiò* observamus, si morbus hic in corpore senili aut aliis ægritudinibus fracto, aut debilitato excitetur; si præter vomitiones horrendas, & caloris atrociam, crebra syncope, lipothymiæ, deliria, aut affectus lethargici accedant; si post plures accessiones, prostratis ægri viribus, morbus nihil remittat, quin effervescentia continua sanguinem exercet, ac spiritus vitales plurimùm disperdit: si appetitus dejectus, vigiliæ pertinaces, motus convulsivi, cum pulsu debili, urina turbida, aut crassa obveniant, rem periculo plenam judicamus: nec tamen æger velut deploratus relinquatur, quia morbus hic minime præceps haud citò & affatim jugulat: sed diu protrahitur, & naturæ se recolligendi, & Medico remedia exhibendi tempora & occasiones concedit.

Indicationes therapeuticæ, quæ in curatione hujus febris locum habent, sunt præcipue quatuor. *Primò* ut sanguis jam retorridus, & nimis biliosus factus ad debitam temperiem reducatur. *Secundò*, ut succi alibilis depravatio, ejusque in materiam fermentativam alteratio inhibeatur, aut saltem minuatur. *Tertiò*, ut circa morbi declinationem sanguis crebrâ deflagratione depauperatus, & materiæ morbificæ seu adustæ confusione impurior factus restauretur, atque uti par est, volatilis reddatur. *Quartò*, ut symptomatis, quæ in morbi decursu maximè infestant, cum remediis idoneis tempestivè succurratur: quò his intentionibus satisfiat, methodo sequenti utendum consulto

Circa prima morbi initia, si humore bilioso è vasis choledochis exundante, & in ventriculum suffuso æger sit in vomitum proclivis, instante paroxysmo uberior ejusdem evacuatio leni emetico proritetur. Venæsectio, & purgatio nonnisi paroxysmorum interstitio debet adhiberi: dum enim sanguis immaniter effervescit, aut in sudorem exsolvitur, natura ab opere incœpto non debet avocari, nec molimina ejus è Medicorum præscriptis interturbari: quare post accessionem præteritam, & sudorem integrè finitum, leni cathartico purgatio instituatur,

eademque postea simili occasione aliquoties repetatur: hac enim methodo non solùm materiæ excrementitiæ proventus primis viis subducitur, sed præcipue vasis choledochis inanitis, è massa sanguinis bilis copiosè emulgetur, indeque versus crasin naturalem cruor restituitur. Sanguinis missio si indicatur, statim ab initio celebretur; sic enim liquor ejus nimis turgescens eventilatur, quo & succum nutritium minùs pervertat, & urgente paroxysmo mitiori incendio unà cum materia morbifica deflagret: secus autem si post longam ægrotationem vena secatur, quando sanguis depauperatus, & aquosior factus plus materiæ morbificæ congerit, ipsamque minus recte coquit & excernit, multùm de naturæ viribus detrahitur, de morbi potentia nihil. Accessionum intervallo, cùm nec venæsectioni, nec purgationi locus sit, constanti enematum usu alvus soluta servetur: etiam remedia digestiva ex liquoribus & pulveribus acetosis, aut salinis exhibeantur: cujusmodi sunt cremor Tartari, sales herbarum fixi, Tartarus vitriolatus, Cornu Cervi ustum, Spiritus Vitrioli & Salis, &c. Hæc enim viscerum fermenta annulla, aut consopita restaurant, sanguinem fundendo depurant, necnon materiam morbificam secernunt, ac velut præcipitant: etiam hoc tempore intercalari, si quando vigiliæ pertinaces infestant, & ægri vires atterunt, liceat remedia anodyna, & blandè narcotica exhibere: in accessione verò nequaquam; tunc enim febrilis materiæ subactionem, & secretionem valdè impediunt, & paroxysmum citiùs desiturum diu protelant.

Hæc de agendis circa accessionum interstitia: urgente autem paroxysmo, licèt ægri potissimùm accersunt ac inclamant Medicos, attamen eorum præscripta hoc tempore breviori limitantur scopo. Si Vomitus (licet emetico priùs adhibito) usque infestet, a liquore posseti, aut simplici, aut cum herbis amaris incoctis, liberiùs provocetur: potissima autem juvaminis ratio sit in contemperandis calore & siti, quæ in hac febre solent ægros graviter torquere: dum enim sanguis cum materia morbifica effervescens, ac in corde accensus in pulmones exsilit, immanissimam illic phlogosin concitat, quæ frigidi humoris veluti pro flamma extinguenda perfusionem exigit: quare potum sine modo & mensura ingerere appetunt, quo destituti præ nimio fervore ægri exsolvuntur, eorumque sanguis ferè totus, velut in flammam & fumum rarefactus circulationis filum haud facilè continuat; quare potus febricitantibus omninò concedi debet: qui tamen, si largâ nimis quantitate ingeratur, sanguinem æstuantem primo magis exagitat, & materiæ febrilis secerni incœptæ denuò confusionem parit; ut proinde subactionis & secretionis opus diutiùs pertrahatur, & paroxysmus fiat longior, præterea item magna potus ingestio ventriculo molestias facit, ipsumque perturbando, & sæpe vomitum ciendo diaphoresin impedit, & sudorem erumpentem, aut forsan eruptum intus revocat: quare accenso primùm febris calore, ægri licèt sitibundi, solùm pitissando bibant, & quantùm licet se contineant: postea cùm materia combusta, & subacta sudore incipit diffiari, genio hac ex parte liberiùs indulgeant; sic enim diaphoresis valde promovetur, & paroxysmus citius finitur: quoad naturam potus, modo liquor posseti, modo cervisia tenuis, aut aqua hordei propinetur: quandoque aqua fontana, aut simplex, aut succo limonum acidulata: in hoc casu merito laudatur usus Salis prunellæ in quovis liquore exhiberi; hic enim nitrositate sua sanguinem æstuantem mire compescit, & sudores potenter movet: sæpiùs observavi, medio paroxysmo ægros in lipothymiam, aut syncopem incidisse, ubi quæ statim infundi solent, cardiaca & liquores ardentes, febris violentiam plurimùm adaugent, & solito majores molestias pariunt, ut paroxysmus difficiliùs finiatur: verum hæc deliquia ut plurimùm contingunt, vel ab humore bilioso in ventriculum suffuso, vel propter sudorem derepente abruptum: & contra hæc remedium præsentissimum semper expertus sum, ut vel pluma gutturi inditâ vomitus provocetur, vel liquore tenui ubertim epoto sudor denuo suscitetur. Etiam in toto hujus febris decursu nulla omnino cardiaca aut alexiteria exhibere soleo.

Victus in hac febre solummodo tenuis, & minime opimus institui debet; edulia quævis ex carnibus animalium parata omnino vitentur: hæc enim Sulphure cum abundent, sanguini effervescenti, seu accenso pabulum (velut oleum flammæ suffitum) uberius præstant: nihil præterea spirituosum, ut sunt aquæ ardentes, cerevisia fortis, aut vinum, concedatur; quia decocta aut juscula avenacea aut hordeacea herbis refrigerantibus alterata in maximo sint usu: item liquor posseti, & cerevisia tenuis aut serum lactis pro ægrorum libitu propinentur: etenim hac ratione, cum succus alibilis admodum tenuis & aquosus sanguinis massæ convehitur, solutæ Sulphuris particulæ citiùs, & cum minori tumultu deflagrant: etiam materiæ adustæ recrementa e cruoris sinu faciliùs eliminantur: sin e contra ditior & uberior nutricatus adhibetur, effervescentia cruoris inde plurimum augetur, & materiæ adustæ confusione sanguis magis inficitur.

Postquam a crebris paroxysmis sanguine plurimùm deflagrato, febris in declinatione posita de fervore ac atrocia remiserit, cavendum est ne ægroti tandem adhuc convalescentes in cachexiam aut affectum scorbuticum impingant: etenim læsâ viscerum crasi, & cruore valde depauperato, quamvis succus alibilis, licèt non uti prius, exassetur; haud tamen ritè coquitur & in sanguinem perfectum maturatur: quin ob πέψεως defectum excrementa serosa Sale fixo imbuta valde congeruntur, & modò in visceribus, modo in extremis partibus defixa varios effectus pariunt. Quare in diuturno ægrorum languore, aut aliàs, citioris convalescentiæ gratia exhibeantur remedia quæ sanguinem volatilisent, viscerum infarctiones aut inhibeant, aut factas reserent, eorumque fermenta velut extincta restituant: huic usui imprimis conducunt remedia, & præparata, quæ vulgò digestiva & anti-scorbutica appellantur; quibus tempestivè adhibitis, novi plures imbecilles, pallidos, & quasi exsangues citò vim vegetam, & vigorem recuperasse.

Febris Catarrhalis, Anno 1658. medio Vere Epidemicæ descriptio, prid. Calend. Junii habita.

Novissimæ æstatis calorem immodicum, hyeme insequente æque intensum gelu excepit, adeo ut similem huic annum, propter utrumque, tum æstus, cum frigoris excessum, haud quisquam modò viventium facilè meminerit. Ab Idibus *Decemb.* fere ad Æquinoctium vernum erat tellus nive obtecta, & Borea jugiter sufflante cuncta sub dio posita constanter obrigescebant: etiam posteà ab initio Veris ferè ad Calendas *Junii* eodem vento adhuc spirante tempestas erat brumæ quàm veri similior; nisi quod interdum die forsan uno aut altero præfervido intercalaretur. Durante hyeme inter nostrates (nisi quod febris quartana in Autumno contracta quosdam infestaret) status erat mediocriter salubris, & populari quovis morbo immunis. Ineunte Vere, febris intermittens tertiana, (uti quolibet præterea anno assolet,) nonnullos incessit. Circa finem *Aprilis* derepente emicuit affectus, qui velut afflatu quodam à sideribus immissus quamplurimos una corripuit; ut in quibusdam oppidis unius septimanæ spatio plusquam mille homines simul decumberent. Symptoma hujus morbi pathognomonicum, & quod primò ægrotantes invasit, fuit tussis molesta cum sputo copioso, necnon catarrho in palatum, gulam, & nares decumbente: adest etiam intemperies febrilis, quæ cum calore & siti, inappetentia, lassitudine spontanea, & dolore gravativo in dorso & artubus utplurimùm conjungitur: quæ tamen febris in nonnullis erat remissior, ut foras obambularent, & circa consueta vitæ munia toto ægrotationis tempore occuparentur, interim de virium defectu & languore, cibi fastidio, tussi, & catarrho querentes: in quibusdam vero calida intemperies plurimùm enicabat, ut lecto affixi ardore & siti ingenti, vigiliis, raucedine, ac tussi fere continua molestarentur: interdum hæmorrhagia narium in aliquibus sputum cruentum, & non raro dejectiones sanguinolentæ huic affectui supervenerunt: qui corpore infirmo præditi, aut provectæ ætatis homines hoc morbo corripiebantur, haud pauci interibant; robusti autem & constitutionis sanioris ferè omnes convalescebant: qui huic morbo succumbentes interibant, plerumquè ob vires sensim labefactatas & colluviem serosam magis in pectore coacervatam, cum febre adaucta & respiratione difficili, instar febre hectica laborantium emoriebantur. Circa hunc morbum inquirere oportet, qualem habuerit causam procatarcticam, ut medio vere derepentè emergeret, eodemque infra mensis spatium fere tertia pars hominum afficeretur: dein signis & symptomatibus sedulo collatis, assignari debent hujus morbi ratio formalis, item criseos & curationis modi.

Ventum Borealem producendis catarrhis aptissimum esse, præter Hippocratis testimonium experientia communis suffragatur: cur autem non toto hyemis ac veris tractu catarrhi, saltem sporadicè increbuissent; sed tantùm unius mensis spatio, & tunc cum febre conjunctus hic affectus epidemicè grassaretur, ratio haud planè constat. Scio plures causam deducere ab inæquali (pro isto tempore) aëris intemperie: qui licet plerumque frigidior, tamen aliquando remittente Borea die uno aut altero præfervidus extabat: quare ab hac ἀνωμαλίᾳ, velut à frigore post incalescentiam suscepto, homines communiter ægrotare poterant: hujusmodi causa evidens forsan pro nonnullis hac ægritudine afficiendis sufficeret; at vero pro excitando affectu ita derepentè exorto, & communissimè grassante, præter talem occasionem magna procatarxis, seu prædispositio requirebatur: namque supponi debet, quod cuncti fere homines ad hunc morbum suscipiendum fuissent proclives, secus nulla causa evidens vim suam ita potenter in plurimos exerceret: quare verisimilius videtur, quod ab anni intemperie, & maxima inordinatione hic morbus originem duxerit: & sicut febris intermittens Autumnalis superius descripta fuit productum immodici caloris præcedanei, ita hæc febris catarrhalis ab anni tractu succedente nimis impensè frigido omnino dependeret: enimverò sanguis ab æstate præfervida jam retorridus, & in febrem superius descriptam proclivis, dein urgente autumno acetosior factus, & in febrem quartanam aptus, postea ob intensum brumæ frigus parum eventilatus, & à debita perspiratione prohibitus dyscrasiam adhuc retinuit, eandemque pro data occasione luere in promptu habuit: quare cum medio vere sanguis (uti vegetabilium succus) vegetior factus, necnon efflorescere, & luxuriari incœptus, ob πύκνωσιν adhuc continuatam, inter circulandum angustaretur, in febriles effervescentias erat facile proclivis: cumque latex serosus in cruore redundans, propter poros usque e frigore strictos extus evaporare nequiret, intus restagnans & præcipue in pulmones (ubi διαπνοῆς externæ aliquid succedaneum peragitur) decumbens tussim ita crebram & molestam excitabat.

Hujus itaque morbi origo, & formalis ratio in duobus præcipue fundantur: quod nimirum unà contigerint sanguinis effervescentia solito major, à tempestate verna inducta; simulque πύκνωσις, sive magna pororum constrictio, a tractu temporis præcedaneo nimis impensè frigido excitato, ut propterea sanguini in vasis efflorescenti haud liberum concederetur spatium. Res ita se habuit, ac si vinum effervescere incœptum, vasis strictim occlusis imponeretur; namque hac ratione, tum vasa, tum liquor disperdi periclitantur.

Quare ut rei summam brevi contraham, quod hic morbus medio vere exortus statim latissimè grassatus quamplurimos occuparet, in causa fuit haud maligni aëris afflatus, quo velut sideratione percussi ægri afficiebantur, prout nonnulli volunt, verum quod hoc tempore sanguis à constitutione verna inspiratus, adeoque luxuriari, & effervescere aptus in motu coarctaretur, ac effluviis intus cohibitis non satis eventilari potuerit. Quolibet anno, licet temperato, usitatum est vere & autumno morbos quosdam epidemicè regnare; quoniam scilicet hoc tempore sanguis redintegratus veluti de novo efflorescit, ideoque febres intermittentes, ac interdum variolæ hac tempestate passim increbrescunt: quare nihil mirum, post anni constitutionem maximè inæqualem, & à naturali dissitam,

cum hoc Vere sanguis vegetius intra vasa ebulliens propter διαπνοὴν impeditam libere circulari, & satis eventilari nequiret, si exinde magnæ inordinationes sequantur, & à communissima hac causa affectus valde epidemicus excitetur.

Quoad symptomata huic morbo adjuncta, intemperies febrilis, quæque huic appenduntur, præcordiorum æstus, sitis, lassitudo spontanea, dolor in capite, lumbis aut artubus gravativus, à sanguine plus effervescente, nec satis eventilato inducebantur: hinc in plerisque tenuioris cruoris parte excalefacta, ac reliquo liquore solummodo in confusionem acto, synochus simplex, sive plurium dierum inducebatur, atque hæc intra paucos dies plerumque cessabat: in nonnullis autem vitiosa sanguinis diathesi, aut malo corporis habitu præditis hujusmodi febris propter eandem causam exorta, cito in putridam valde periculosam, & non raro lethalem transiit.

Tussis cum catarrho hanc febrem comitata ab humore seroso, propter transpirationem præpeditam diu in sanguine coacervato, & dein effervescentia oborta, arteriolis intus dehiscentibus magis exsudante originem traxit: cum enim pori constringuntur, serositates in sanguine superfluæ exterius evaporari solitæ, propiori sanguinis lustratione in pulmones suffunduntur: quare à frigore (uti vulgò dictum est) suscepto, hoc est à transpiratione extus præpedita tussis utplurimum concitatur; atque in procatarxi ad hunc affectum seri in cruoris massa exundantia locum ferè primum obtinuit: namque a frigore diuturno sanguinis assationem, seu bilis proventum impediente, atque laticis aquosi διαπνοὴν prohibente necesse erat plurimum serosi humoris in sanguine coacervari: quare cum sanguis à Vere efflorescens effervescentiam concepit, seri exundantia, ejusque in partes interiores suffusio, primo tussim, velut proprium hujus morbi symptoma, inferre solebat: ac in quibus sanguis à seri mixtione dilutior factus tussi, & affectioni Rheumaticæ fuit maximè obnoxius, ipsi ab intemperie febrili cum leviori plaga absolvebantur.

Hujus morbi prognosis circa privatas personas plerumque facilis est, ut à primo statim insultu eventum prodat: nam si in corpore robusto, & prius sano hæc ægritudo excitetur, sitque intemperies febrilis moderata, & sine gravi & horrendo quovis symptomate, res periculo vacat, & affectus ita levis momenti reputatur, ut vulgò tantum frigus contractum audiat; & plerumque nec Medicus consulatur, nec remedia, nisi trita, & facilè parabilia adhibeantur. Sin verò hic affectus in corpore imbecillo, & invaletudinario cum malo apparatu contigerit, sitq; aut febris in putridam evecta, aut tussis ingravescens respirationem difficilem, & constitutionem velut tabidam inducat, morbi eventus plurimum suspectus est, & non raro in mortem terminatur. Prognosticon commune, quod hinc circa anni statum futurum desumitur, nihil valde timendum continet, aut insigniter malum ominatur, ut propter inæqualem anni intemperiem, ac magnos æstus, ac dein frigoris excessus morbos à dyscrasia sanguinis oriundos liceat timere; verumtamen à præsenti statu neque auram insigniter depravatam, aut venenatis halitibus infectam suspicamur, ut hinc pestis, aut malignioris morbi imminentis criterion habeatur:

Quod ad therapeiam attinet, quando hic morbus levius infligitur, ejus cura utplurimum naturæ relinquitur: etenim hæc febris, cum sit tantum synochus simplex, intra paucos dies per diaphoresin judicari solet: quare a sudore copioso plerumq; circa tertium diem, aut quartum calor & sitis, lassitudo ac dolores gravativi sedantur: deinde tussis diutius protracta postea paulatim remittitur, & demum ægri sensim convalescunt. Si quando hic affectus altiores radices egerit, remediis idoneis & exacta medendi methodo opus est. Febris ingravescens juxta leges in putrida observandas tractetur; veruntamen cum hoc discrimine, ut quoniam transpiratio præpedita, & humoris serosi in pulmones suffusio præcipuè in culpa sint, ideo diaphoretica, & remedia dicta thoracica crebrioris sint usus: hæc enim seri e vasis intus exundantiam cohibent, ipsumque aut poros reserando foras convehunt, aut à cruoris sinu præcipitando per ductus urinarios amandant. Itaque medicinæ methodus pro hoc morbo in pejus evecto respiciat tum intemperiem febrilem, cujus sanandæ gratia juxta intentiones in febre putrid. adhibitas dirigatur: tum affectionem Rheumaticam, quæ tamen sit indicans secundarium; & remedia non quælibet expectorantia, aut contra tussim usitata, sed ejusmodi tantum admittit, quæ febrem minimè intendunt. Horum formulæ, & medendi occasiones è præceptis pro curatione febris putridæ, & tussis passim traditis petantur: auxilia, quæ nunc crebra experientia in hoc morbo opem præcipuam contulisse vulgò perhibentur, sunt diaphoresis, sive procuratio sudoris, & sanguinis missio; etenim vasis hoc aut illo modo depletis, tum immodica sanguinis effervescentia, tum seri exuberantia cohibentur.

Febris Epidemicæ sub initium Autumni, Anno 1658. exortæ descriptio habita Idibus Septembris.

Febris vernalis modo descripta vix ultra sesquimensem duravit, ut plane videretur ea tantum levior sanguinis efflorescentia, qua nimirum in vere turgescens simulque ob ventilationis defectum spatio coarctatus, instar vini utribus inclusi impetuosius ebulliivit, ac dein sponte cessavit. Exinde tamen, prout neque annus, ita nec sanguis noster debitam temperiem recuperabat, adeoq; in novam usque febrim ton es alter cito congestus est. Quippe post solstitium æstivum, Borea adhuc flante, tempestas frigida diu perstitit, ita ut fruges ac segetes hoc anno vix ad maturitatem perduci posse agricolæ vererentur: posthac autem, paulo ante calendas sextiles, calor intensissimus per plures dies insequutus est; & jam regnante Sirio aër impensè æstuabat, ut sub dio versari plurimum tæderet. Propter hujusmodi æstus ac frigoris excessus, hujus anni temperatura fuit maximè inæqualis: quapropter sanguinem nostrum modo figi, ac velut congelari; modo præassari nimis, ideoque à crasi naturali in retorridam, aut atrabilariam perverti necesse fuit; etiam poros cutis à constitutione recta plurimum alterari, ut proinde transpiratio insensilis haud solito more perageretur.

A quo desiit febris superior ferè ad occasum Caniculæ fuit status salubris, & morbi cujusque popularis immunis: deinceps verò pauci primò

primò in villis ac vicis minoribus sparsim ægrotarunt; postea autem circa finem mensis *Augusti* febris nova derepente exorta per totas regiones undequaque in vicinia nostra grassari cœpit. Hæc etiam, prout altera, quæ novissimo autumno increbuit, in pagis, & villis rusticanis præcipue desævit; interea tamen urbium & oppidorum majorum incolæ rariores decubuerunt. Eodem tempore in aliis regionibus procul hinc dissitis, imò per totam ferè Angliam, febris epidemica grassari ferebatur; etiam in aliis quibusdam locis longè crebriora funera, quam hic inter nostrates audiebantur. Forsan hujus febris modo regnantis idea, ejusque symptomatum apparatus haud ubique locorum per omnia similis existit, aut iisdem prorsus phænomenis & accidentibus insignitur: quicquid tamen circa naturam ejus, prout in vicinia nostra se habuit, observatione propria, aut ab aliis communicata edidici, succinctè ac breviter subjiciam,

Circa prima hujus morbi initia fuit typus ejus vagus, & valde incertus; quippe in nonnullis aderat effervescentia continua, in aliis intermittens, & paroxysmis statis interpolata: quamplurimis vero ægrotantibus velut symptoma hoc tempore pathognomonicum accidit, in cerebro & nervoso genere se male habere, ut statim à febris hujusce primordiis de capite graviter affecto fere omnes quererentur; quippe alios cephalalgia immanis, alios gravitas auditus cum tinnitu aurium infestarunt: plerisque verò aut torpor, & somnolentia gravis, cum affectu vertiginoso, aut vigiliæ pertinaces cum delirio & spirituum animalium distractionibus accidere solebant. Observavi in nonnullis, quod primo, aut secundo ægrotationis die maculæ latæ & rubicundæ morbillis similes in toto corpore sensim eruperint, quibus brevi postea evanidis, febris statim intentior, & præcipue affectiones capitis longè graviores evaserunt. Exinde quosdam torpor sensuum, & somnolentia per plures dies invaserunt, ut sine loquela, aut amicorum notitia velut moribundi diu jacuerint. Novi alios hinc in lethargum, aliosque in apoplexiam conjectos; quosdam in deliria, & phrenesim incidisse. Ex his juniores, & robustæ ætatis homines (non sine diuturno tamen languore, & dubia convalescentia) complures evaserunt: interea senes, aliàs imbecilles, ac invaletudinarii passim interibant. Qui febre velut continua cum istis malignitatis notis decubuerunt, rariùs, & in quibusdam tantum ædibus sporadicè affecti extiterunt. Quæ verò in nostra vicinia ægritudo communissime grassata plurimos incessit, atque etiamnum graviter desævit, typum febris intermittentis, scilicet aut Tertianæ, aut Quotidianæ imitari videbatur: siquidem in diebus aut singulis, aut (quod sæpius observatur) alternis, ægri paroxysmos habent, qui cum frigore, æstu, ac sudore ordine succedentibus eos diu ac graviter infestant: hujusmodi verò accessiones, necnon totius morbi decursus, pro diversis ægrorum ætate, ac temperamento, cum varia symptomatum & accidentium συνδρομῇ insigniri solent. Hoc tamen plerisque (penè dixerim omnibus) decumbentibus commune est, unà cum hac febre affectibus cephalicis also plecti.

Cum itaque hoc morbo quispiam afficitur (sive ex causa evidenti, aut contagio, sive absque occasione manifesta ægritudo excitetur) dolor in capite, & non raro in lumbis, cum siti, inappetentia, lassitudine spontanea, ac caloris, licet minus intenso, ejus adventum produnt. Si in corpore juvenili, sanguinis floridi, & temperamenti calidioris accidat, circa ejus initia paroxysmi frigore, aut rigore carent, æstu tamen diuturno & acri sunt plurimum molesti: ægri vomitu sæpe tentantur, iisque caput plerumque immaniter dolet: sudor difficulter succedit, qui sæpe partialis, ac cito interruptus paroxysmum rarò solvit; quin cum sudore desierunt, denuo incalescunt, ut vix intra horas 18. aut 24. in quibusdam accessio finiatur. Interim à cruore admodum effervescente phantasia perturbatur, ut sæpe delirium, fabulatio absurda, vigiliæ, & summa inquietudo durante paroxysmo concitentur; eodem verò finito, interstitii tempore adhuc sitis molesta, calor lentus, virium languor, & spirituum magna debilitas, cum cephalalgia & affectu vertiginoso plerumque infestant. Raro inveniuntur, qui prout in tertiana communi, accessionum intervallis se mediocriter habent. Circa morbi principia exacerbationes febriles paulò mitiores existunt, quæ postea qualibet vice sensim ingravescunt, & dein cum frigore, aut rigore incipiunt: cui tamen post æstum diuturnum & valde molestum sudor ægrè in plerisque succedit, ita ut paroxysmus rarò in temperiem debitam finiatur. Intra sex, aut septem periodos ægrotantium vires plurimum atteruntur, ut languidi & imbecilles facti difficile habeant pensum cum morbo colluctari; quippe nisi ab arte naturæ succurratur, febris usque prævalet, & raro aut nunquam intra breve tempus aut crisi solvitur, aut sensim remittit: quin affectos diuturna obsidione in summas angustias adducit, eo usque nimirum persistens, donec sanguis à crebra deflagratione valde effœtus & aquosior factus, sponte in vasis nimium effervescere, aut in corde uberiùs accendi sit omnino inhabilis; & tunc non raro ita vappidus, & spirituum inops evadit, ut lampadi vitali prorogandæ insufficiens mortem accersat. Interdum verò cruoris massa ab hoc morbo depravata, & inops facta ignem vitalem semiextinctum (ægrè licèt) perennare, ipsumque dein cum spiritu & vigore paulatim, & diutino tempore redintegrare valet: interea tamen post statum hujus morbi, cùm sanguis debilior, simulque impurior factus materiam febrilem, seu recrementa adusta motu critico foras expellere nequit, eadem cerebro transfert; ideoque circa febris hujus παρακμὴν spirituum torpor, & stupiditas, somnolentia, vertigo, aurium tinnitus, tremores, & motus convulsivi cum magna totius facultatis animalis oppressione sæpissime inducuntur.

Qui frigidioris temperamenti, aut provectioris ætatis homines hoc morbo corripiuntur, licet minùs acute febricitent, cum majori tamen vitæ periculo decumbere solent: quippe in his præter sanguinis diathesin haud facile reducibilem, etiam in paroxysmis, quod extraneum & non miscibile congeritur, ægrè subigitur, & difficulter à cruoris massa secernitur: quare & sanguis in crasi sua usque insignius depra-

vatur, & in singulis paroxysmis impura mixtione magis inficitur: insuper liquor nervosus à debita temperie valde pervertitur, & recrementis adustis cerebro continuo suffusis pessimè inquinatur. Cum itaque senes, melancholici, aut alias invaletudinarii in hanc febrem incidunt, a primo ejus insultu statim torpidi, & plerumque vertiginosi evadunt: in paroxysmis licet calor sit minus & mordax, inquieti tamen, & plurimum jactabundi degunt: sæpe incongrue, & delire fabulantur. Post diutinam incalescentiam sudor aut nullus, aut tantùm partialis, & crebro interruptus succedit, quo paroxysmus haud plenè solvitur; quin totis intervallis ægri sitibundi, cum oris siccitate, linguæ scabritie, & amurcæ viscosæ suffusione male habere persistant. Post aliquot paroxysmos viribus summe dejectis, aut lecto affiguntur penitus, aut parumper interdiu suscitati vix stare, aut e loco in locum, pedetentim licet, incedere valent: interim languore, respiratione difficili, sensuumque torpore, & totius nervosi generis imbecillitate magna laborant. Urina in plurimis intensè rubicunda est, coloris saturati magis, & consistentiæ crassioris, quam in tertiana communi: pulsus, dum vires non omninò prostratæ sunt, plerumque robustus est, & æqualis: postea cùm ægroti valde oblanguescunt, debilis, inæqualis, ac sæpe intermittens existit, cui etiam tendinum contracturæ, & motus convulsivi in carpis adjuncti, prognostici utplurimum lethalis occasionem præbent. Qui sensim debilitati versus mortem declinant, aliquo ante obitum spatio, plerumque sine loquela, aut adstantium agnitione, velut stupidi decumbunt. Raro accidit in hac febre, ut quispiam moribundus memoria & intellectu vegetis res familiæ suæ disponat, aut amicis valedicat. Quos vero è languore summo, & statu fere deplorato evadere contingit, haud subita & manifesta diacrisi cito emergunt, verum diu vacillantes, torpidi, ac enerves jacent, ut non nisi post dubium & difficile certamen natura tandem vix ac ne vix quidem morbo potior extiterit, & dein lenta ac diuturna convalescentia vires gradatim recuperet.

Si natura, & formalis ratio febris epidemicæ modo descriptæ inquiratur, dicimus hanc (prout illam prioris anni) esse propriè intermittentem: quæ enim communiter grassatur, hujusmodi typum gerit; licet continuæ quædam rariores interspersæ sunt, quas etiam mox obiter perstringemus. Hujus seminarium non opus erit ab aere miasmate quodam infecto derivare, quin potius causam ejus [illegible] ab indebita anni constitutione, & exinde sanguinis nostri indispositione acquisita petere. Quippe vere, & autumno febres intermittentes quotannis increbrescunt: quia nimirum sanguis noster æque ac vegetabilium succus, iis temporibus solito vegetius commoveri, ac efflorescere solet. Quare si cruoris massa ob prægressam æstatis aut hyemis tempestatem à debita temperie alteretur, & diathesin aut acrem, aut atrabiliariam, aut alius generis contraxerit, ejus dyscrasiæ prius incœptæ circa æquinoctia potissimum maturantur; quando nimirum sanguis uberius fermentescens (si modo à crasi naturali desciscit) non ita facilè sanguificat, quin succum alibilem ei confusum in materiam extraneam, & febrilem pervertere aptus fuerit. Cum itaque hic annus a constitutione recta plurimum deflexerit, ut non solum Canicula præcedens, sed bina retro solstitia, totidemque Æquinoctia omnino intemperata extiterint, nihil mirum est, si febres intermittentes solito crebriores, æque symptomatis quibusdam inusitatis insignitæ sub Autumno ingravescant. Quod igitur febris Epidemica intermittens hoc tempore desæviat, haud aëris præsentis vitio, sed tempestatis prægressæ anomaliis attribuendum duco: a quibus tamen causis, & occasionum momentis symptomata in hac febre propria quædam, & a communi intermittentium norma distincta oriuntur, inquisitu erit dignum. Dixi superius apparatum, quo hæc febris in mortalium perniciem instruebatur, in duobus præcipuè constitisse: scilicet anni temperies modo impensè frigida, dein succedens calidissima, tum sanguinis nostri crasin variè perverterat, tum poros cutis constitutione indebita affecerat: Juxta rationes ab utrisque petitas hujus morbi accidentia explicare, ejusque phænomenôn causas assignare satagam.

I. Primò observamus quod febris hujus typus fuit varius, nimirum in his cum effervescentia continua, in aliis cum macularum eruptione, in plerisque autem intermittens, & instar tertianæ, ac interdum (licèt rariùs) quotidianæ, diebus singulis, aut alternis paroxysmos repetens. Diversitatis hujus causam assignamus, quoniam hoc anno [illegible] fortior & potentior erat, quàm ut solummodò febrem intermittentem in Autumno communitar assuetam produceret: quare in aliquibus praviori forsan corpòris habitu præditis febres nonnihil malignas concitavit, & quibus juxta solitum tempestatis morem intermittẽtes accersivit, eas peculiari symptomatũ apparentia notari fecit.

II. A febre hoc tempore Epidemica (sive ea sit continua, sive intermittens) correpti, protinus malas capitis affectiones patiuntur; scilicet modo cephalalgia immani, modo spirituum animalium aut stupore, aut distractione nimia infestari solent. Hujus ratio est, quod succus nervosus æquè ac sanguis, propter anni intemperiem, à crasi debita, scilicet natura dulci, ac spirituosa, plurimum alteretur, ac modo hebes & ferè vapidus, modo acris nimium & pungitivus evaserit. Præterea item ipsa cruoris massa huic malo valde contribuit; dum enim effevescit, effluvia vaporosa, quæ exterius difflari oportuit, ob poros constrictos capitis membranis, ac cerebro suffunduntur: atque propter hujusmodi [illegible] ferè omnibus impressam sudor ægrè, & non nisi partialis, & sæpe interruptus in paroxysmis succedit: hinc etiam in morbi statu crisis perfecta, aut spontanea ejus solutio rarò & vix omnino contingit; quin vice hujus, si res naturæ committitur, materies adusta, seu recrementa in cruore congesta capiti transferuntur, ibidemque affectus modo comatosos, modo phreneticos, eosque diuturnos ac contumaces concitant.

III. Quod paroxysmi interdum sine frigore, aut rigore incipiant, cum æstu tamen molesto, & sudore difficili, partiali ac sæpius interrupto

diu

diu protelentur; dein quatenus eodem finito ægroti rursus incalescant, ut non nisi longâ halitus sicci evaporatione accessiones finiantur, in causa est nimis acris & biliosa sanguinis diathesis, qua Sale & Sulphure adultis potius quàm seroso latice refertus, quando turgescit, sine prævio nitrosæ materiæ fluore protinus incendium concipit; ideoque ob seri defectum, & poros occlusos, exhalatione ferè tantum sicci, deflagratio ejus longo tempore continuatur, & vix tandem in ἀπυρεξίαν desinit. Atque idcirco paroxysmorum interstitia calore, & siti, cephalalgia, vertigine, aliisque affectibus sunt plurimum molesta: quia scilicet materia febrilis in sanguine congesta singulis Paroxysmis haud tota discutitur, quin pars ejus post accessionem relicta velut extranea, & non miscibilis, effervescentiam ferè continuam inducit.

IV. Observare est, quod hac febre affecti viribus suis, & solita corporis firmitate confestim decidant, ut post unum aut alterum paroxysmum anhelosi, & valde imbecilles vix pedibus stare, aut absque sustentaculo ambulare valeant; cum usitatum sit, febre intermittente communi correptos in accessionum intervallis satis vegete & alacriter se habere. Discriminis ratio est, quoniam in hac febre cruoris massa tum succi degeneris impura mixtione plus depravatur, tum præcipue quod eadem à crasi naturali magis pervertitur; & propterea quando extra paroxysmos minus ebullit, in cordis tamen sinubus haud ritè, & æquabiliter fermentescit: quare cum à motu citatiori, aut corporis agitatione quavis sanguis in cordis sinus impetuosius urgetur, quoniam illic non totus statim accenditur, & foras exsilit, stagnatione sua cordis oppressionem, & spirituum vitalium exsolutiones magnas infert. Propter hujusmodi cruoris dyscrasiam, qua nimirum fermentationi, seu accensioni debitæ in corde fit inidoneus, etiam jumenta quædam, ac præsertim equi, tempore verno, aut autumnali fiunt anhelosi, atque ad motum rapidiorem valde inepti.

V. Super hac febre ultimò inquirendum restat, quare in villis, pagis minoribus, ac cruri potissimum increbrescat: quando urbes, ac oppida majora leviori plaga feriantur. Videri autem posset, quod hic affectus ab halitibus paludosis, aliisque noxiis in hoc aut illo aëris tractu uberiùs congestis excitetur: verùm ratio melius constat, asserendo istiusmodi locorum incolas frigori vernali, ac dein caloribus æstivis magis expositos dyscrasiam sanguinis majorem, adeoque in hanc febrem diathesin aptiorem contraxisse. Enimverò rure habitantes vix ædibus egrediuntur, quin solis radiis, aut aëris æstuantis fervori exponantur. Insuper agricolæ, & rustici durioribus negotiis assueti (inter quos hæc febris maximè sævit) à labore & exercitiis immodicis sub dio habitis, simulque victu pravo & aspero utentes, sanguinis diathesin adustam & retorridam, ideoque huic morbo aptiorem, citius acquirunt, quàm cives, & oppidani, qui otio & victu salubri fruentes in contuberniis, aut plateis ædificiorum umbra refrigeratis sæpissimè degunt. Huic assertioni fides astruitur, eo quod non solum febris Epidemica modo desæviens, verum & altera prioris Autumni propter sanguinis dyscrasiam excitata, inter colonos & ruris incolas potissimum increbuit: quæ autem medio Vere febris popularis exorta est, a transpiratione præpedita præcipuè dependens cives, & oppidanos maximè infestavit: interim rusticam exercitio & laboribus διαφορητικοῖς liberiorem procurare soliti impunius degebant.

Hujus morbi prognosticon generale tantum ominari videtur, similem ferè plagam huic successuram, ac ob eam quæ febrem prioris Autumni Epidemicam sequuta est, scilicet (augurio a sanguinis nostri intemperie potius, quam ab aëris labe desumpto) haud pestem, sed febrem quartanam denuo imminentem vereri liceat. Quoad εὐεξίαν particularem, ut signa quæ mortem, aut salutem promittunt, brevi contraham, ea præcipue respiciunt vel sanguinis cum Spiritu vitali, vel etiam succi nervosi cum Spiritu animali temperiem, & regimen. Si a pulsu, urinis, actionibus minus læsis, aliorumque symptomatum apparentia planè indicetur, quod sanguine quoad diathesin febrilem, a crasi naturali haud valde pervertitur, quod in paroxysmis modicè tantum deflagret, & materiæ febrilis sarcinam in qualibet lucta facile subigat, & consortio suo penitus excutiat; quod post aliquot accessiones ejusdem sanguinis massa versus temperiem debitam nonnihil restituatur; quod minus succum alibilem pervertat, & mitiori turgescentia quod extraneum est, & non miscibile excernat: atque interea si liquor alter spirituosus cerebrum ac corpora nervosa ritè inflat, ac irrigat, ut somnus, vigiliæ, sensatio, & motus benè, aut saltem mediocriter peraguntur, de ægroto liceat omnia bona sperare. Sin vero ex iisdem indiciorum fontibus constabit, quod sanguis in hac febre crasin à naturali dissitissimam acquisierit, si plurimum succi alibilis pervertat, & dein ab extranea & incongrua ejus mixtura cruoris liquor valde turbatur, & Spiritus in confusionem aguntur, Si in paroxysmis cruor intense nimis, & longo tempore deflagret, nec tamen materiam febrilem rite subigat, aut totam foras excludat, quin impura ejus miscela adhuc magis (& in qualibet accessione febrili) usque magis inficiatur, simulque spiritibus continuo assumptis pauperior evaserit, vitam ægrotantis periculosæ subjectam aleæ pronuntiare possumus. Super his si liquoris nervosi accedant vitia, ut a debita temperie alteratus, aut hebes nimium, & quasi vapidus cerebrum, & nervosum genus minus actuet, aut supra modum acris eadem in spasmos, & distractiones continuò irritet, ac si præterea effluvia vaporosa à sanguine continuo decidentia, aut recrementa adusta sudore critico secerni solita in caput transferantur, ibidemque affectus lethargicos, aut maniacos inducant, salutis spes admodum in præcipiti versatur, & eventum valde funestum timere licebit.

Circa hujus morbi therapeiam intentiones curativæ præcipue tres in considerationem veniunt. Primò sanguinis, & liquoris nervosi ad crases naturales (quantum fieri potest) cita reductio, vel saltem illorum depravationis nimiæ præcautio. Secundò, ægrotantium circa paroxysmos recta tractatio, quæ procurare debet:

Primò,

Primò, ut minus ſucci degeneris in paroxyſmi materiam congeratur. *Secundò*, ut congeſti penus qualibet acceſſione in totum diſſletur, quo in intervallis ægroti melius habeant. *Tertiò*, ut corpore in melius alterato, remediis anti-febrifugis paroxyſmi inhibeantur. Tertia intentio reſpicit ſymptomata præcipuè urgentia, quibus tempeſtive occurratur, quo natura minime impedita quidquid in viſceribus, aut vaſis contentum intemperatum ſit, reducat; extraneum ſubigat, & excernat, atque cito demum vim vegetam, & vigorem priſtinum recuperet.

Primò igitur pro ſanguinis & ſucci nervoſi reductione, & emendatione diverſimodæ evacuationes circa initia ægrotationis in hoc morbo bono cum fructu adhiberi ſolent. Vomitoria in hoc affectu potius quam in tertiana communi inſigniter ex uſu eſſe, e praxi moderna ſatis conſtat: quare in corpore robuſto, ac in vomitionem proclivi, ſub initium ſecundi aut tertii paroxyſmi pharmacum emeticum propinari convenit. Hujus operatio in hac febre magis prodeſſe videtur, & quatenus è ventriculo ſordes, ac vaſis choledochis bilem flavam uberius evacuat, & quoniam ſeroſum laticem e nervoſi generis emunctoriis circa pancreas, & inteſtina conſitis copiosè exprimit, & proritando emulget. Quare obſervamus, à vomitorio adhibito circa capitis affectus ægrotantes ſe melius habere. Purgatio (quibus vomitio non convenit) die paroxyſmum ſequenti velut ſuccedaneum inſtituatur, etiam emetico licet præmiſſo; dein poſt unam, aut alteram acceſſionem rite ſuccedat: verumtamen cum pharmaco tantum miti, & benigno, quod ſanguinem minime perturbet, aut exagitet, peragatur. Nobis ſolenne eſt in his febribus medicamine quovis Aloëtico, aut Diagridiato poſthabito, tantum infuſionem, aut pulverem ex Senna, Rhabarb. & Santal. Citrin. cum Tartaro, ac Sale Abſinthii exhibere, atque hujuſmodi purgationem haud longè nimis à morbi initiis celebrare: aliis verò temporibus crebro enematum uſu alvum ſolutam reddere. Venæſectionem in hoc morbo apprimè utilem crebra experientia ſatis edocuit: cum enim ob poros in omnibus ſolito conſtrictiores ſanguis à febre efferveſcens ventilatione indigeat, ſanguinis miſſio ἀναπνοῆς liberioris vicem ſupplet, præcavetque, ne effluvia cohibita adeo prompte cerebro, & nervoſo generi ſuffundantur. Attamen hoc remedium præcipuè indicatur à ſanguine præfervido, & temperamento calidiori; neque indifferenter à ſenibus, pituitoſis, aliiſque valde imbecillis uſurpari debet, niſi forſan in exigua quantitate, ut cruoris maſſa nonnihil eventiletur, & materiæ febrilis in cerebrum metaſtaſis inhiberi poſſit. Si venam ſecari convenit, circa febris initia, aut ſaltem ante quartam, aut quintam acceſſionem fiat; ſcilicet priuſquam cruor à deflagratione crebra effœtus valde, atque materiæ aduſtæ confuſione impurus nimium reddatur: quippe ſi cruore inſigniter labefactato phlebotomia celebretur, ſpiritus vitales, ac ægroti vires inde plus debilitantur, nec tamen de morbi potentia, aut cauſa ejus quidquam detrahitur. Reſtat alius evacuationis modus in hac febre celebris, per emplaſtra nimirum veſicatoria variis corporis partibus adhibita, hæc adeò juvamen præſtare vulgò obſervantur, ut inviti, ac tale remedium valde perhorreſcentes, aliorum exinde melius habentium exemplo ducti illud facile admittant. Quo ritu cuticulam a cute ſegregent, & quaſi in veſicam aquæ plenam attollant; an humorem illum aquoſum, & limpidum ex arteriis, an ex nervis exprimant, non eſt hujus loci diſquirere: ea tamen in hoc morbo utiliter adhiberi, præter experientiam, ratio hæc nonnihil ſuadere videtur; quia nimirum hujuſmodi ſeroſi laticis larga profuſio tranſpirationis liberioris defectum quadantenus compenſat: inſuper hoc remedii genus velut fores, & oſtia patefacit, quibus & ſanguis, & ſuccus nervoſus materiam extraneam ipſis confuſam purgamento propiore illico excernant; quare in peſte, & affectibus malignis veſicatoria valde proficua æſtimantur. Etiam communi obſervatione conſtat, quod in hac, aliiſque febribus eadem tempeſtivè habita graviores capitis affectus præcaveant, atque iiſdem priùs inductis opitulari ſoleant: quare in pituitoſis, ſenioribus, ac frigidioris temperamenti hominibus emplaſtra epiſpaſtica circa primum hujus morbi inſultum præſervationis causâ applicari poſſunt, atque in aliis quibuſvis torpore, vertigine, aut cephalalgia immani laborantibus; propter eorundem affectuum curationem utiliter adhiberi ſolent. In conſtitutionibus vero impensè calidis, ubi cum ſeri defectu ſanguis aduritur nimium, atque ſi febricitantes cum æſtu intolerabili, vigiliis, aut phreneſi ſunt obnoxii, veſicatoria minùs ex uſu eſſe videntur.

Pro ſanguinis craſi, necnon viſcerum tenore emendandis, temporibus intermediis, quando ab evacuationibus modò citatis parumper vacat, locum habent remedia attemperantia, atque digeſtiva, quæ nimirum ſanguinis liquorem fundunt, ejuſque fæculentias ſegregant, & velut præcipitando verſus emunctoria deturbant; propter ejuſmodi intentiones propinari ſolent Julepia, & decocta refrigerantia, ſpiritu Vitrioli, Salis, Tamarindis, ſucco Aurantiorum, aut Limonum acidulata, quorum formulæ ſatis elegantes vulgo proſtant. Etiam in hunc finem conducunt pulveres acetoſi, ſalini, teſtacei, ſcilicet ex Tartaro, Halinitro, ſalibus herbarum fixis, è Cornu Cervi uſto, item chelis, aut oculis cancrorum parati. V g.

℞. Cremoris Tartari drach.3. Salis abſinthii, drach.1. cum ſemiſſ. doſis drachm. ſem. in decocto aperiente, bis in die extra paroxyſmum.

Vel, ℞. Cremoris Tartari drachm. 2. pulv. oculorum Cancri drach. 1. nitri purificati drach. ſemiſſ. Miſce, propinetur eodem modo.

Vel, ℞. Cornu Cervi uſti drach.2. Spiritus Vitrioli quantumpulvis imbibendo excipiet, doſis eſt ſcrup. unus. Egregii uſus eſt, cùm febricitantes lumbricis infeſtantur. Hujuſmodi remedia materiæ febrilis ſecretionem promovent, necnon ſanguinis, & viſcerum fermenta ferè deperdita reſtituunt.

Secunda intentio, ſcilicet ægrorum circa paroxyſmos recta tractatio, plura comprehendit. *Primò* inſtitui debet idonea victûs ratio, quò ſucci degeneris in paroxyſmi materiam congeſtio plenior inhibeatur; quare alimentis ſolùm tenuibus ægri veſcantur; carne (aut ipſius juſculo) ovis, potu generoſo, & eſculentis qui-

bulvis

hujus opiparis omnino abstineant; solùm decoctis hordeatis, aut avenaceis, panatella, sero lactis, & cervisia tenuiori contenti: siquidem uberius alimentum minimè coquitur, aut assimilatur, quin ventriculum aggravat, & cruori confusum ejus liquorem perturbat, & impetuosiùs effervescere cogit. Ingruente paroxysmo, & pro tempore durationis ipsius, nisi pro siti restinguenda, nullum alimentum ore assumatur. pro temperandis vero calore, & siti julepia, & decocta refrigerantia, & imprimis cervisia tenuis, & serum lactis concedi debeat. *Secundò*, paulo antequam accessio febrilis expectatur, pharmacum lene exhibeatur, quod paroxysmum vel præcavendo arceat, vel diaphoresin faciliùs procurando faciliter: in hunc usum confert Doctissimi *Riverii* potio febrifuga, ex aqua Cardui, cum oleo Sulphuris, & Sale Absinthii:

Vel, ℞. Cremoris Tartari, Salis Absinthii, sem. urticæ, an. scrup. 1. detur in decocto radicum Acetosæ. Cùm febris declinare incœperit, & paroxysmi paulo remissiùs habeant, epithemata febrifuga exteriùs applicata accessiones febriles non rarò inhibent. Interea tamen, quandiu paroxysmi repetunt, ægri tractentur adeo, ut qualibet accessione materia febrilis in sanguine congesta penitus dissletur: quare cùm sudor ægrè succedit, Medicamentis temperatis paulò excitetur; etiam in lecto cum blanda diaphoresi ægri se detineant per plures horas, nec citò nimis excitari permittantur: etenim sæpiùs observavi ægrotantes usque deteriùs habuisse, quoniam lecti impatientes, priusquam effluvia vaporosa satis exhalarint, vestes induerunt.

Tertiò, quoad symptomata, & accidentia particularia, quibus ægroti in hac febre infestari solent, eorum quamplurimis cum remediis, & curationis methodo hactenus descripta satis prospicitur: contra sitim, ardorem, oris & linguæ scabritiem, vomitus, diarrhœam, syncopen, aut lipothymiæ metum præscriptiones in aliis febribus vulgo usitatæ satis commodè huc transferri possunt: quæ autem peculiarem medendi methodum in hoc morbo exigere videntur, sunt imprimis capitis, & cerebri cum nervoso genere affectiones, quibus ni tempestivè occurratur, exinde in magnum vitæ discrimen ægrotantes citò adducuntur. Circa hujusmodi capitis mala indicationes sunt duplicis generis: si ex torpore, somnolentia, vertigine, aut cephalalgia constet, succum nervosum nimis hebetem, & quasi vapidum existere, ideoque cerebrum & corpora nervosa non vegetè satis actuare, præter remedia superius tradita, & imprimis vesicatoria, in hoc casu optimè conducunt medicamina Sale volatili referta; quare spiritus Cornu Cervi, sanguinis, necnon Sales eorundem, egregii sunt usus: sin verò liquor nervosus sit nimiùm acris, aut effluvia à sanguine æstuante suffusa spiritus animales in distractiones agant, ejusmodi e Sale volatili remedia paulò in minori quantitate cum fructu adhibentur. Insuper crebra sanguinis missio, & medicamina ejus fervorem demulcentia conducunt, uti emulsiones, serum lactis, aqua simplex uberiùs propinata. Opiata in hac febre cautè admodum usurpentur: nam phrenesis ab iis sedata sæpissimè in lethargum, aut altum stuporem commutatur. *Thomas Willisius Tractatu de Fermentatione & Febribus, quem fusius hic exscripsimus ne aliquid hac in parte nobis deesset.*

1. Primo adverto inordinatam illam massæ sanguineæ commotionem Febris continuæ seu causam, seu comitem, à natura concitari, vel ut heterogenea quædam materia in eadem conclusa, ac ipsi inimica secernatur; vel ut sanguis in novam aliquam diathesin immutetur.

Atque in hoc negotio magis arridet latius & generalius Commotionis vocabulum, quam vel Fermentationis, vel Ebullitionis, quippe quod inanis λογομαχίας occasionem præscindat, quam fortassis hujusmodi voces (quæ etiam si explicationem non incommodam admittant, tamen minùs propriæ, ac nonnihil duriores nonnullis videntur) haud satis caverent. Quamvis enim Cruoris in Febribus commotio, liquorum vegetabilium aliàs fermentationem, aliàs etiam ebullitionem æmuletur, non desunt nihilominus qui eandem non uno modo ab utraque plurimum differre arbitrantur. De Fermentatione unum alterumve ab illis sumatur exemplum. Primo, licet fermentescentia liquida vinosam quandam indolem ita nancisci soleant, ut spiritum ardentem ex iisdem destillatio eliciat, atque in acetum facilè desinescant, quod ipsum insigni acore pollet, & spiritum acidum destillando exhibet; neutram tamen ejusmodi mutationem in sanguine hactenus observatam fuisse contendunt.

Deinde adverti volunt quòd cum in liquoribus vinosis fermentatio & depuratio eodem tempore peragantur, & quasi paribus passibus procedant, depuratio tamen sanguinis in Febribus ejusdem æstuationem non comitetur, sed consequatur, id quod in paroxysmo febrili per sudores soluto, vel oculorum testimonio, patere existimant.

Quod autem ad Ebullitionem attinet, difficilior illis hæc videtur analogia, quæque experientiam habet summopere refragantem, in multis nimirum casibus, quoties non adeò effrænis est cruoris orgasmus, ut Ebullitionis appellationem mereri possit. Verùm utut sit, (neque enim hisce controversiis me ullatenus immisceri patiar;) quandoquidem Fermentationis & Ebullitionis vocabula apud recentiores Medicos plurimum invaluerunt, ego quoque eadem subinde usurpare non dubitaverim, dummodo ex jam dictis satis constet voces istas in hoc Tractatu clariori solummodò dicendorum explicationi inservire.

Porro febrilem hanc sanguinis commotionem ob materiæ cujusdam heterogeneæ, ipsique naturæ adversantis, secretionem ab eâdem concitari, omne genus febrium quæ eruptionibus stipantur testatum facit; utpote in quibus, istius ebullitionis sanguinis beneficio, fit excretio ad cutim excrementi in eodem latitantis, & prava qualitate affecti.

Quinimò nec, meâ quidem sententiâ, minùs liquet febrilem sanguinis commotionem sæpe (ne dicam sæpiùs) non aliò collineare, quàm ut ipse sese in novum quendam statum, & diathesin immutet, hominemque etiam, cui sanguis purus, & intaminatus perstat, febri corripi posse; sicuti in corporibus sanis evenire frequenti observatione compertum est, in quibus nullus

nullus apparatus morbificus, vel quoad plethoram, vel quoad cacochymiam fuerit, nulla insalubris aeris, anomalia, quæ febri occasionem subministraret. Nihilominus etiam hujusmodi homines, præcedente insigni aliqua aeris, victus, cæterarumque rerum nonnaturalium (ut vocant) mutatione, identidem febre corripiuntur, propterea quod eorum sanguis novum statum, & conditionem adipisci gestit, qualem ejusmodi aer aut victus postulaverint; minimè vero quod particularum vitiosarum in sanguine stabulantium irritatio, febrim procreet. Etsi nequaquam dubitem materiam in sanguinis despumatione post febrilem commotionem, solenniter excretam, vitiosam esse; quamvis sanguis laudabilem antea diathesin obtinuerat: id quod vix magis mirandum est quàm quod esculentorum portiones aliquot corruptæ, & fœtidæ evadant, postquam insignem in corpore alterationem subierint, ac jam à reliquis segregatæ fuerint.

II. Secundò ita mecum reputo, Indicationes veras, ac genuinas, quæ in hoc morbo consurgunt, in eo versari, ut sanguinis commotio intra modum naturæ proposito congruentem, sistatur; ea nimirùm ratione, ut nec hinc plus æquo gliscat, unde periculosa symptomata insequi solent, nec illinc nimium torpeat, quo pacto vel materiæ morbificæ protrusio impediretur, vel sanguinis novum statum affectantis labefactarentur conatus. Adeo ut sive materiæ heterogeneæ irritanti, sive cruori res novas molienti febris ortus debeatur, Indicatio utrobiq; eadem existat. Hisce positis fundamentis Therapiæ methodum hoc ritu instituo.

Quoties mihi cum ægris res est, quorum sanguis vel per se imbecillior existit, (uti fere in pueris) vel justa spirituum copia destituitur, (ut in decliviore ætate, atque etiam in juvenibus diuturno aliquo morbo confectis) a venæsectione manum tempero. Enimverò si Phlebotomiam his imperarem, sanguis etiamnum citra ejusmodi imminutionem plùs satis debilis, despumationi suæ obeundæ prorsus impar redderetur; unde totius massæ perversio, ac proinde forsan ipsius ægri interitus sequeretur, (quemadmodum si cerevisiæ aut alius cujusvis musti fermentatio intempestivè sistatur, liquores illi vitium plerumque contrahunt.) Quippe particularum, quas semel exterminare cœperit, quæque, tametsi dum reliquæ cruoris massæ æquabiliter immiscerentur, puræ extiterant, jam verò putredinem deterrimam acquirere, & cæteros humores gravi inquinamento inficere habiles evaserint, consortium natura ferre ampliùs non potest. Quanquam haud me latet ægros temerariâ sanguinis missione mulctatos, convenientium Cardiacorum usu aliquando servari, sanguinemque ad tenorem defæcationi suæ peragendæ idoneum restitui posse. Sed præstiterat plagam non infligi, quàm sanari.

Attamen ubi in contrariæ indolis sanguinem incido, qualis in juvenibus athletico habitu & temperamento sanguineo præditis reperiri consuevit, primum in curatione locum Phlebotomiæ attribuo; quæ (præterquam in casibus inferiùs memorandis) sine salutis periculo hic omitti nequit. Nam aliàs non solùm præ nimiâ sanguinis ebullitione, Phrenitidum, Pleuritidum, aliarumque id genus inflammationum periculum immineret, sed præ copia etiam, impeditio omnimoda Circulationis, & totius massæ quasi strangulatus consequeretur.

Mensuram quod attinet, mihi solenne est eam duntaxat sanguinis quantitatem detrahere, quantum conjicere liceat, quæ ægrum ab incommodis quibus immodicam ejusdem commotionem obnoxiam esse diximus, incolumem præstet. Æstuationem vero illam deinceps rego ac moderor, Phlebotomiam vel repetendō, vel omittendo, Cardiacis calidis vel insistendo, vel parcendo, ac denique alvum vel laxando, vel compescendo, prout motum illum vel efferari, vel languescere animadverto.

Post Venæsectionem (siquidem ipsa juxta casus præmemoratos necessaria fuerit) solicitus sedulusque inquiro nunquid ægrum vel vomitus, vel inanis aliqua vomendi propensio sub Febris initium interturbaverit. Id si contigerit omnino medicamen Emeticum præscribo, nisi vel ætas tenella, vel insignis aliqua debilitas ægri ab eo temperandum suaserit. Sane Vomitorium propinare, ubi istiusmodi prægressa est vomendi proclivitas adeò est necessarium, ut nisi humor ille expellatur, in sentinam complurium malorum difficilium sit abiturus, quæ crucem figent Medico toto durante medicationis tempore, ægrumque in haud leve periculum conjicient. Ex horum præcipuis, & maximè solitis est Diarrhœa; quæ ut plurimùm in defervescentia Febris consequitur, quotiescunque Emetica, quando ea suadebat indicatio, omissa fuêre. In febris quippe progressu, ubi malignum in ventriculo humorem nonnihil subegerit Natura, & ad intestina amandaverit, illa ab acri humore ex hoc in stomacho fonte perpetim scaturiente usque adeò corroduntur, ut non possit non insequi Diarrhœa.

Observavi nihilominus in Febribus inflammatoriis quæ malignæ vulgò habentur omissionem Vomitorii, tametsi talis vomendi propensio præcesserit, Diarrhœam, quemadmodum in aliis quibusvis Febribus, necessario non inferre; sed de ista re plura in sequentibus.

Jam autem in eo versatur istiusmodi Diarrhœæ periculum, quòd æger satis jam morbo debilitatus, enervatur ulterius, & præterea (id quod majoris est in ipsius noxam momenti) in febris declinatione, quo tempore contrahere se sanguis, ac vim suam exerere debebat ad despumationis officium peragendum, penitus præpeditur hac emissione.

Jam verò nequid dubites humorem hunc in ventriculo nidulantem, nisi fortè vomitu eliminetur, hanc Tragœdiam (Diarrhœam dico) quasi ex insidiis aliquanto post daturum, inquisitione institutâ, nunquam ferè non comperies, siquando Febrim hanc Diarrhœa comitetur, ægrum in morbi principio in vomitum proclivem fuisse, nec tamen Emeticum fuisse propinatum. Porrò etiam compertum habebis etiamsi proclivitas illa ad vomendum jampridem præterierit, Diarrhœam tamen quamprimùm Vomitorium exhibueris plerumque cessaturam; dummodo Emetico ferendo pares fuerint ægri vires: Sæpiùs autem observavi Diarrhœâ semel obortâ, medicamenta adstringentia vel nihil omninò, vel parùm admodum ad eandem sistendam

dam conferre, sive introsumpta, sive exteriùs applicata.

Emeticum quale passim à me propinatur hujusmodi fere est.

℞. Infus. Croc. Metall. ℥vj. Oxymel. Scillit. & Syrup. Scabios. comp. ana ℥ß. M. F. Emet. Quod hauriri jubeo tempore pomeridiano, duabus horis post leve prandium. Verùm quo tutius, ac feliciùs vomitio subsecutura succedat, illud etiam in mandatis habetur, ut zythogalæ ℔ vj. vel viij, sint in promptu, quippe quod periculosa sint ista medicamenta nisi copiose diluantur: Ideoque quoties vomuerit æger, aut alvum exoneraverit, e vestigio sumendus erit haustus: quo facto, & inania illa tormina præcaventur, & vomendi conatus auspicato procedunt.

Sæpe miratus sum dum fortè materiam vomitu rejectam aliquando curiose contemplabar, eamque neque mole valde spectabilem, nec pravis qualitatibus insignem, qui factum fuerit ut ægri tantum levaminis exinde senserint; Nempe vomitu peracto, sæva illa symptomata (nausea v.c. anxietas, jactationes, suspiria luctuosa, linguæ nigredo, &c.) quæ & ipsos excruciârant, & adstantes perterrefecerant, mitigari solent ac solvi, quodque morbi reliquum est ἀκίνδυνος tolerari.

Illud hic loci non omittendum erit, Si ægri conditio utrumque auxilium postulaverit, (Venæsectionem intelligo, & Vomitorium) tutum omnino esse, ut Venæsectio, Emetici exhibitionem præcedat; aliàs enim dum vasa sanguine distenta sunt, periculum imminet nè ex violentis illis vomendi conatibus vel rumpantur vasa pulmonum, vel Cerebrum lædatur, affuso cum impetu sanguine atque effuso, adeoque æger Apoplexia correptus pereat. Cujus rei quamvis historias aliquot commemorare possim, illis tamen hîc supersedere visum est, monuisse contentus maxima hac in re cautela utendum esse.

Siquis autem quærat, quo tempore Febris Vomitorium exhiberi velim; dico, In ipso planè Febris initio, siquidem optio daretur, Emeticum propinarem: ita enim fiet, ut ab horrendis illis symptomatibus, ex humorum in ventriculo, locisque vicinis delitescentium illuvie ortum ducentibus, ægrum præmuniamus; imò verò & fortasse in ipsis quasi incunabulis opprimamus morbum, qui aliàs cum ægroti periculo grandescet, ac longævus evadet: nutritus nimirum dictis illis humoribus, qui vel substantiâ suâ in penitiores corporis partes transmissi cum sanguinis massa commiscentur, vel ex ipsa mora pejores facti, atque venenata pravitate inquinati, ex foco suo jugiter pertranseunti sanguini malignam auram afflabunt. Hujus rei (nè longius abeamus) Cholera morbus exemplum nobis exhibet, fit enim aliquando ut intempestiva opera vomitum in illo morbo cohibere satagente, (sive illud Laudano fiat, sive adstringentibus medicamentis) eo cohibito non minùs periculosam malorum catervam invehant. Humores enim acres corruptique, quorum exclusionem tantisper permittere oportuerat ut satis evacuarentur, hoc pacto repulsi, vires suas, ac sævitiam in sanguine exercent, febremque accendunt, quæ ut mali moris, & gravibus symptomatis stipata esse solet, ita nisi propinato Emetico, tolli vix poterit, etiam ægro jam nè quidem vomituriente.

Quòd si nobis (ut sæpe fit) serò accersitis non licuerit Emeticum propinando, ægrorum saluti sub febris initium consulere; certe tamen convenire existimaverim ut quovis morbi tempore illud fiat, modò vires eo usque morbus non attriverit, ut Emetici vim ferre jam amplius nequeant. Equidem ego die febris duodecimo vomitum imperare non dubitavi, etiam cùm æger vomiturire desiisset, neque sine fructu: Eo namque Diarrhœam sustuli, quæ sanguinem in peragenda despumatione impedivit; quin & seriùs idem facere minimè dubitarem, nisi virium attritarum ratio prohiberet.

Vesperi, celebrata jam vomitione, semper illud ago ut tumultum ab Emetico in humoribus excitatum consopiam, & quietem conciliem; ideoq; sub noctem, vel hora somni Paregoricum quempiam haustum exhibere jubeo. Ex. gr.

℞. Aq. papav. rhœad. ℥ij. Aq. Mirab. ʒ iij. Syrup. de mecon. & papav. errat. ana ℥ß. M. F. Haustus.

At si vel ob copiosam sanguinis jacturam, quam curationis decursu passus est æger, vel ex vomendi frequentia, dejectionibusque in Emetici hujus usu factis, vel ex præsenti ejusdem ἀσυμξία, vel ex debilitate ejus, vel ex Febris jam declinantis vetustate, nullum jam supersit in posterum concitandæ nimiæ Ebullitionis periculum; tum metu procul habito, vice haustus præscripti, Diascordii satis largam dosin vel impermixti, vel aquæ alicui Cardiacæ sociati exhibere jubeo. Præclarum sane Medicamentum, modò ea quantitate exhibueris, quæ remedii potiùs quam tituli mensuram impleat.

Hic autem loci, priusquam de Emeticis dicendi finem faciam, prætereundum non est, omnino tutum non esse saltem in hac febre, Vomitoria ex infus. Croc. Metall. parata puerulis, ullisve infra adolescentiam constitutis; vel minima quantitate exhibere. Optarem equidem ut illius loco alia nobis tutiora, sed satis interim efficacia suppeterent, quæ humorem hunc, in febris declinatione, fere semper, Diarrhœam minitantem, radicitus extirpare possit; vel saltem ut medicamento aliquo idoneo acrem istam materiam, ejusque vim corrosivam ita mutare liceret, ac retexere, ut commovere Diarrhœam nequiret. Sæpius profectò mihi molestum illud accidit, quòd ad infantes, puerosque febre correptos, accersitus, indicationem conspexi, quæ quidem medicamenti usum suasit, cujus ope extra periculum collocari potuissent, quod tamen exhibere, veritus infælicem exitum, non sum ausus. Verùm in adultis nullam inde noxam hactenus observavi, modò cum cautionibus prædictis Emeticum propinetur.

Vomendi exantlato negotio, illud mecum ulteriùs disquirere soleo, utrum evacuationibus prægressis non obstantibus, sanguis etiamnum adeò exæstuet, ut illius effervescentiæ limites adhuc ponendi sint, ac sufflamen addendum; an verò eò usque elanguerit ut indigeat incitamento; vel denique, an Fermentatio ad gradum idoneum, ac debitum reducta permitti sibi absque ægri periculo possit. De horum singulis nonnulla mihi dicenda sunt.

1. Itaque si sanguis eousq; exæstuet ut meritò

adhuc suspicari liceat, ægrum vel Phrenitidi, vel alii alicui molesto symptomati, ex nimia sanguinis ebullitione prognato, obnoxium esse, postridie Emetici exhibiti Enema præscribo, ut

℞. Decoct. commun. pro clyst. ℔ j. syrup. viol. & sacch. culinar. ana ℥ ij. M. F. Enema. Idemque repeti, pro re nata jubeo; quo sæpe fit ut sanguine nonnihil ventilato refrigeratoque, illius effervescentia satis compescatur. Interdum tamen usu venit, ut Venæsectionem etiam semel adhuc atque iterum repetere necesse sit, nempe in temperamentis admodum sanguineis, & ætate florentibus, aut in iis qui nimio vini usu, inflammatoriam quandam diathesin sanguini suo impresserunt. Verùm plerumque tanto, tamque insigni remedio (quale quidem est repetita Venæsectio) non opus est; ac proinde, si prædictos casus exceperis, effervescentiam illam Enematum adminiculo satis reprimemus. Quare si sanguis nimium æstuet, atque effervescat, singulis, vel alternis diebus, prout res postulaverit, Clysterem injici jubeo, idque ita fieri ad decimum usque morbi diem vel circiter. Verumtamen si magna vis sanguinis missa fuerit, vel æger sit ætate provecta, tunc temporis Enemata nulla impero, etiamsi sanguis multum efferbuerit. In his etenim casibus, uti metuendum non est, ne omissis Clysteribus, ebullitio concepta eò usque procedat, ut insignis alicujus, & infesti symptomatis periculum immineat; ita certissimum est, eorundem usu sanguinis robur, ac vim, atque (ut ita dicam, etsi minùs proprie) tonum relaxari, eatenus quidem ut, in senibus præcipuè (neque enim illis Enemata tam prosperè ac juvenibus cedere solent) Naturæ opus interturbetur, atque impediatur. Quòd si vena secta quidem fuerit, sed non multùm sanguinis emissum, tunc, uti dixi, Clysteres adusque decimum, plus minùs diem impero; nonnunquam etiam adusque duodecimum; quod in illis præsertim obtinet, quibus sanguinem demere non audeo. Sunt enim, qui post Intermittentes Autumnales (sive Tertianæ fuerint illæ, sive Quartanæ) febribus continuis, ex purgationis, in præcedentis morbi fine, defectu, corripiuntur; His si sanguinem miseris, periculum est, ne sedimentum illud, quod prægressa fermentatio deposuerat, in massam sanguineam resorbeatur, novasque turbas excitet: Venæsectionis itaque loco, rebus ita se habentibus, Clysteribus utor, & quidem ad diem usque duodecimum, modo æger sit juvenis, atque fermentatio nimis exaltata.

11. Verùm e contrario, sive Venæsectionem adhibueris, sive omiseris, si sanguinis effervescentia nimis elanguescat, adeoque stimulo egeat, ne Naturæ juvandæ impar fuerit; tunc equidem a Clysteribus etiam ante diem decimum, multòque magis eo præterlapso, prorsus abstinendum arbitror. Quorsum enim jacentem jam, & nimis elanguidam fermentationem ulteriùs compescere atque reprimere conaremur? Quòd si vero post tempus illud, in morbi nempe declinatione, Clysteribus utaris, profectò non minùs absonum id fuerit, atque ab omni ratione alienum quam si quis effervescenti Cerevisiæ nimis amplum spiraculum aperuerit: Etenim aperto illo spiraculo præpeditur Natura, quo minus ad morbi c... materiæ separationem unitis viribus incumbat, postquam igitur vel memoratis evacuationibus idoneis, atque opportunis, æger ἐξω ἀνάγκης positus fuerit, quantum ad illa symptomata attinet quæ ex nimia ebullitione nascuntur, vel morbus jam declinaverit; quanto magis astrictam illi alvum præstitero, tanto magis eam extra periculi aleam colloco: nempe febrili materia ad sui concoctionem suaviter, ac blandè propendente. Quocirca si præcedentes evacuationes, sanguineæ massæ quasi laxitatem quandam induxerint, vel inducere minentur, vel æger ante debitum tempus febre levatus fuerit, vel etiam febris ad ultimam suam periodum pervenerit, non solùm Enemata procul haberi volo, sed & Cardiacorum opem atque auxilium suggerendum arbitror, atque mox ad alvum adstringendam memet accingo.

Cardiaca verò quod spectat, quoniam usu mihi compertum est, eadem propere nimis exhibita non contemnendam noxam inferre, (vena scilicet nondum sectâ metuendum est ne materia cruda adhuc existens in Cerebri membranas, &c. aut pleuram decumbat) ideo curæ mihi semper est, ne Cardiaca exhibeantur, dummodo vel nihil omninò, vel parùm sanguinis emissum, nullaque alia insignior evacuatio facta fuerit, aut æger ætatis vigorem nondum exegerit: neque enim video, quorsum sanguis ejus per se satis locuples, ulteriùs in ipsius perniciem ditesceret: Locuples autem atque opulentus satis est, neque succendiculis eget, quamdiu evacuationes insignes calorem ejus insitum non prostraverint. Hujusmodi ægri domi nascuntur Cardiaca, & quæ foris adduntur, aut frustranea sunt, aut etiam damnosa: quapropter ego vel nulla omninò, vel saltem levissima, permiserim. Interim verò si æger ex profusis evacuationibus lassus & languidus, vel ætate fuerit provectus, solenne mihi est, Cardiaca vel in ipso febris initio propinare: Morbi autem die duodecimo, negotio tunc temporis ad secretionem vergente, medicamentis calidioribus liberaliùs indulgendum censeo, (imò paulo maturiùs idem fieri potest, modo non metuendum sit, ne febrilis materia in partes principes præceps agatur;) Namque hoc tempore quò magis calefecerim, eò magis concoctionem accelerabo. Neque revera cogitando assequi possum, quid sibi velint Medici, cùm sua præcepta toties ingeminant, de remediis ad promovendam febrilis materiæ concoctionem administrandis, id quod in morbi initio accersiti sæpe faciunt: nihilominus tamen eodem ipso tempore medicamenta ejusmodi imperare non dubitant, quæ febrim scilicet attemperare possint. Profectò enim est Febris ipsa Naturæ instrumentum, quo partes impuras à puris secernat: hoc illa modo planè imperceptibili præstat ab initio, atque etiam in ἀκμῇ morbi, verùm in ejusdem declinatione apertiùs, atque manifestius idem opus aggreditur, id quod ex urinâ cernere licet. Materiæ febrilis concoctio nihil aliud reverà significat, quàm peccantis materiæ a sana separationem: Hanc igitur ut acceleres, non satagendum nescio quibus, attemperantibus; sed Febris effervescentia tamdiu permittẽda est, quamdiu salus ægrorum passa fuerit; cùm autem finem spectat, atque declinationem, secretione jam conspicuâ, tunc

tunc quidem calidioribus medicamentis illam à tergo insequemur, ad rem eo celerius ac certius perficiendam. Atque hoc reipsa est, febrilis materiæ concoctionem promovere; cum evacuationes, & refrigerantia moras nectant, & curationem impediant, ipsamque sanitatem jam appropinquantem abigant, uti sæpius a me fuit observatum.

Si fermentatio satis progrediatur, despumatio circa diem decimum quartum peragetur: Verùm si refrigerantia quælibet serius adhibueris, atque ita eorum ope effervescentia sufflaminetur, mirum non est, si febris ad diem vicesimum primum, quin & in effœtis corporibus malè tractatis multo longiùs excurrat.

Illud porro observatu dignum est, quandoque accidere, ut æger Clysterum, aliorumve catharticorum usu circa declinationem morbi intempestivè præscriptorum, parum alleviari videatur, imò nonnunquam apyrexiâ omnimodâ frui, post diem autem unum alterumve sentiet, non tam pristinam febrim vires suas redintegrâsse, quam novam accendi; rigor nimirum, atque horror subito invadet, quem mox excipiet calor atque febris, idem stadium (nisi forsan in intermittentium classem se reponat) decursura, quod in præcedentibus monstratum fuit. Cum ita se res habeat, non aliter tractandus est æger, quàm si antea febre non detentus fuisset, verùm quoad res agendas calcata jam vestigia repetenda; despumatio enim, quæ cœptæ jam ebullitioni debetur, nonnisi prædicti temporis, scilicet 14. dierum spatio peragetur, utcunque molestum fuerit ægro, à prægresso morbo satis jam debilitato, eousque sanitatem expectare.

Cardiaca, quæ adhibeo, passim sunt ejusmodi, quæ statim subindicabo, quorum moderatioribus utor in morbi principio, æstuatione maximè fervente; gradatim ad usum calidiorum, juxta morbi progressum, vel ebullitionis gradus pergens; semper memor licere, siquidem multum sanguinis missum, vel æger senex fuerit, ut Cardiaca fortiora administrentur, quàm cum vel nulla præcesserit Venæsectio, vel æger ætate floruerit:

Moderata autem illa quæ dixi, Cardiaca fiunt ex aquis stillatitiis (verb. gr.) Borag. Citr. Scord. compos. fragor. Theriacal. cum admixtis Syrup. Melissophyll. Fernel. Caryophill. & de succo Citr. &c. fortiora verò ex pulver. è Chel. Cancr. Comp. Bezoar. Confect. de Hyacinth. Theriac. Androm. aliisve ejusdem indolis. Quæ sequuntur in frequenti usu sunt.

℞. Aq. Borag. Citri. Scordii compos. & ceras. nigr. ana ℥ ij. Aq. cinamomi hordeati ℥j. Margarit, præparat. ʒ ij. Sacchari Crystallini ʒ iß. Misce, sumat cochl. iv. sæpius in die, præcipuè in languoribus.

℞. Aqu. totius citri, & fragor. ana ℥ iij. Aqu. cord. frig. Saxon. ℥j. Aq. theriac. stillat. syr. Melissophyll. Fernel. Caryophill. & de succo citri ana ℥ ß. Misce, F. Julapium, de quo capiat sæpius.

℞. Pulv. è Chelis Cancrorum compos. lap. Bezoardici Oriental. & Occidental. contrayervæ ana ℈j. fol. auri n. j. Misce, f. pulvis subtilissimus: Capiat ad quant. gr. xii. quoties opus fuerit; ex syr. de succo citri, Caryophill. ana ʒ ij. superbibendo cochl. aliquot Julap. præscript.

℞. Aq. Theriac. stillat. ℥ iv. semin. citri ʒ ij. contundantur simul & f. Emulsio. Colaturæ adde sacchari perlati q. s. ad gratum saporem, sumat cochl. ij. ter in die.

Plures verò formulas recensere supervacaneum arbitror, quoniam & innumeræ sunt aut esse saltem possunt, & in morbi decursu juxta varia ejus tempora, ac diversa symptomata, variandæ sunt.

III. At si Fermentatione quæ nimium æstuet, neque langueat, eam in isto gradu relinquo, nec ullis remediis utor, nisi ægrorum vel amicorum, quibus stipantur, importunitas à me aliquid extorqueat, quod ipsis citra instituti, & scopi mei fraudem placeat.

Atque hoc loco non prætermittam, me sæpius ad tenuis conditionis homines, quorum crumena prolixo apparatui Medico ferendo non erat, accersitum, nil fecisse aliud post Venæsectionem, & vomitionem peractam, (siquidem eas postulasset indicatio) nisi quod ipsis præscriberem, ut toto morbi tempore lecto defixi, nonnulli juscula avenacea, & hordeacea vel similia haurirent; tenuem cerevisiam (dempto frigore) moderate biberent ad sitim sedandam; Enema ex lacte sacchar. singulis, vel alternis diebus usque ad diem decimum, vel undecimum injici curarent. & versùs febris finem cœptâ jam separatione, siquidem segnior esset, ad eam juvandam fortiorem subinde potum, Cardiacorum loco, bibere ipsis permisit: Atque ita sine ulteriore aliquo apparatu, nisi quod leve Catharticum in fine morbi addere soleam, eos salvos, & incolumes dimisi.

Sed ut ad institutum meum revertar, si prædicta methodus sollicitè observata fuerit, usitato circa 15. diem, tum ex laudabilis in Urinâ separationis signis, tum etiam ex manifestâ omnium symptomatum remissione, percipio tempestivum tunc esse potionem purgantem exhibere, quæ sedimentum à prægressa fermentatione hic illic depositum subducat; quod nisi tempestivè factum fuerit, periculum est, ne in sanguinis massam remigret; ejusdemque febris recidivam conciliet; vel etiam sua in partibus naturalibus, ad quas amandatum fuit, mora, in mineram, tenacium deinceps in corpore malorum feracem abeat. Nimirum, separatione jam factâ, humores crassi ac impuri ex arteriis sanguini in venis refluo, immissi, regressum ejus facilè impediunt, ex quo varia obstructionum ac tandem fermentorum genera nascuntur.

Ubi tamen animadvertendum, non adeò plane necessarium esse post febres Vernales, atque post Autumnales purgationem celebrare; idque propterea quod sedimentum à Vernalibus depositum tum copiâ, tum qualitate terreâ, malignaque ab autumnali superetur. Quod ipsum etiam in Variolis obtinet, multisque morbis aliis Verno tempore grassantibus, in quibus Purgantium omissio non tam grave periculum (quod ego quidem observaverim) quàm in casibus priùs memoratis, inferre solet.

Et fanè non multùm is à veritatis scopo aberraverit, qui affirmaret ab hoc capite (purgandi sc. post morbos Autumnales omissione) plurium morborum colluviem, quàm ab ullo alio. quo demumcunque causarum fonte, dependere.

Si valdè debilis sit æger, vel alioquin perfecta adeò depuratio facta non fuerit ut audacter possim purgans exhibere die decimo quinto, rem differo ad decimam septimam; quo tempore sequentem, vel similem, pro ratione ægri virium, potionem propino.

℞. Thamarind. ℥ß. Fol.sennæ ʒ ij. Rhabarb. ʒ iß. Coq. s. q. aq. Colaturæ ℥ iij. dissolve mannæ & syr. rosac. ana ℥ j. Misce, f. potio cap. mane.

Purgatione peracta, ægrum, hactenus lecto, ex præscripto meo, defixum, surgere, & paulatim ad pristinam victus rationem reverti jubeo. Ea quippe, quam ad hoc usque tempus præscripsi, eadem propemodum est cum illa quam modò commemorabam; Uti jusculà avenacea, & hordeacea; panatellæ ex pane & vitello ovi, in aqua cum saccharo confectæ; jusculà tenuia ex decocto pulli; Cerevisia tenuis lupulata, cui quandoque æstuante ardore Febrili, immisceri potest succus Aurantiorum recens expressus, & super ignem ad cruditatis tantummodo sublationem coctus; & his similia, quamvis jusculà Avecanea sint instar omnium. Negare vero cerevisiam tenuem, quæ subinde in mediocri quantitate sumatur, severitas est minimè necessaria, imo sæpenumero etiam detrimentosa.

Accidit interdum (maximè in senibus) ægrum Febri jam curatâ, & corpore satis jam superque purgato, nihilominus valde debilem esse; & quandoque tussi, interdum etiam screatu, magnam glutinosi, viscosique phlegmatis copiam expectorare; quod symptoma non tantum ægro terrorem injecit, sed & ipsi Medico, præsertim minùs cauto, imposuit, eumque in opinionem induxit, quasi affectus iste Phthisi viam sterneret; licet observaverim ego, rem adeò periculosam non esse. Hoc in casu ægrum jubeo Vinum Malaganum annosum, vel Falernum, sive Muscatum, cum pano tosto ei immisso, bibere; quod crasin multùm prægressâ æstuatione sanguinis debilitati (proindeque nuper ingestorum succis assimilandis imparis) corroborans, symptoma illud paucorum admodùm dierum spatio abigit, ut crebrâ experientiâ mihi constat.

Hac ipsâ, quam proposuimus ratione, ægrum à multis affectibus, symptomatibusque, quæ malignitati tribui solent, tutum præstabimus; cùm nihil magis solitum sit Medicis in arte sua minùs exercitatis, quam, quando medicamentis nimis refrigerantibus, vel usu Enematum intempestivo, crasin sanguinis ita relaxârint, Naturamque in perficiendâ sanguinis depuratione adeò debilitarint, ut animi deliquia, aliaque symptomata (quæ genuina sunt ejusmodi impedimentorum arte positorum effecta) contingant, malignitati culpam transcribere: at si diuturnitas in quam abierit morbus, eum ab hoc vitio vindicet, tùm quicquid eos in medelâ deinceps fatigat, id Scorbuto acceptum referunt: quamvis reipsâ neque symptomata, quæ accidebant, quamdiu vigebat morbus, malignitatis erant effecta, neque ea, quæ contigerunt in declinatione ejus, Scorbuti, sed utrumque rei malè gestæ debetur, quemadmodum crebrò id à me observatum est.

Non quod ego, aut quisquam alius, qui Morborum historiam vel delibaverit, nescius esse possit, Febres esse, quæ non intemperie solâ, aut putrido tantùm calore, sed etiam maligna qualitate (cujus signa evidentissima in ægris non possunt non apparere) constent: vel etiam quod inficias eam, complicari aliquando cum Febre Scorbutum & complures alios morbos posse; hoc tantum dico, has affectiones immeritò sæpe in litem vocari.

Si fermentatio sanguinis ritè processerit, fiet omnino materiæ morbificæ despumatio intra tempus modo dictum. At si remedia refrigerantia, vel Enemata seriùs exhibita fuerint, multò, longiùs excurret Febris, præcipue in hominibus grandævis, male à medico curatis; ad quos quandoque accersitus, postquam Febri per quadraginta dies & ampliùs laboraverant, nihil non expertus fui quo despumationem sanguini inducerem: sed nempe usque adeò debilitatus erat sanguis, partim senio, partim enematibus, & medicamentis refrigerantibus, ut neque Cardiacis, neque ullis aliis corroborantibus remediis scopum meum assequi possem; sed vel illorum Febris, virium suarum tenax permanebat, vel alioqui, si adesse videretur ἀπυρεξία, vires ægrorum admodum prostratæ erant, & tantum non emortuæ.

Aliorum autem remediorum successu frustratus, alio consilium vertere sæpe coactus fui, cum successu non vulgari; nempe adolescentulorum vivum vegetumque calorem ægris applicando. Nec est quod quis multùm miretur, hac methodo, licet inusitatâ, ægrum tantopere corroborari, naturamque debilitatam juvari, ut semet à materiæ secernendæ, eliminandæque reliquiis exoneret; cum proclive sit intelligere, insignem effluviorum vegetorum copiam à sano, & athletico corpore in corpus ægri exhaustum transfundi. Neque unquam comperi iteratam calentium linteorum applicationem ullatenus id præstare valuisse, quod modò præscripta methodus præstitit; ubi calor applicatus tum magis est humano corpori congener, tum simul blandus, humidus, æqualis, perennisque. Atque hæc ratio, spiritus, & halitus, forsitan Balsamicos, in ægri corpus immittendi, ex eo quo ipse illam adhibui tempore, licet aliena primum videretur, ab aliis cum successu fælici fuit adhibita: neque profectò me pudet hujus remedii meminisse, tametsi petulci quidam homines, atque arrogantes, omniaque vulgaria ingenti supercilio contemnentes, me forsitan hoc ipso nomine aspernabuntur. Ego enim proximi mei commodum, ac salutem vanis illorum opinionibus longe anteferendam censeo.

Methodus hactenus enarrata, si quis illam prudenter, & cum destinato animi consilio observaverit, ægros, si non ab omnibus, saltem à plerisque molestis illis symptomatibus immunes præstabit, quæ hanc Febrem vel comitari, vel eidem supervenire solent, quæque Medicum animi ancipitem, atque sæpe in curationis decursu consilii penè expertem reddunt, imò & illius curæ commissos non raro è medio auferunt, etiamsi morbi natura mortem non interminari visa sit. Sed quandoquidem vel ægrorum culpâ, Medicum non satis opportune accersentium, vel ipsius Medici minori sive peritiâ sive cautelâ, ejusmodi accidentia sæpissimè oborta cernuntur, non gravabimur peculiarem eorundem curam summatim hic attingere; verùm ad ea tantum

tum symptomata me restringam, quæ, tametsi sæpenumero præveniri potuerint, modo viâ, atque ordine prædicto quis usus fuisset, cùm tamen semel acciderint, diversam quandam, sibique propriam curam postulant.

Phrenitis. Atque (ut hinc ordiar) si æger, vel calidiora medicamenta nimis propere atque intempestive sumendo, vel calido nimis temperamento sua natura fretus, in Phrenitidem præcipitatus fuerit; vel (quod proxime illuc accedit) si non omnino dormiat, sæpe exclamet, aut inconditis vocibus utatur, si vultu ac loquela ferociat, si medicamenta, potumve communem avide & quasi raptim bibat, vel denique urinam habeat suppressam; in hoc, inquam, casu, liberaliori manu, quam suprà monui, ad venæsectionem, clysteres, ac medicamenta refrigerantia me accingo, verno tempore præsertim, (quo etiam aliàs symptomate hoc non apparente, juvenes atque vegeto calore prædicti, ejusmodi auxilia sine multo discrimine admittunt) atque talibus remediis utens, ægrum eousque sustinere conor, donec in diuturnitatem aliquam affectus excurrat, quo tempore non admodum difficile erit eum & a morbo & a symptomate una eademque opera liberare: id quod fiet Narcoticum aliquod medicamentum in largiori paulo dosi exhibendo. Quamvis enim febre vigente, quæ *hypnotica* vi prædita sunt non omnino prosint, neque destinatum a Medico scopum ferant; tamen opportunè, & in declinatione morbi adhibita, præclaros effectus edunt: antea vero prodesse non possunt, partim quia fermentationem vi atque impetu procurrentem sistere nequeunt, etiam in maxima dosi exhibita, partim verò (quod quidem majoris adhuc momenti est) materiæ peccanti tunc temporis massæ sanguineæ æquabiliter admistæ neque versus separationem adhuc vergenti, ab exhibito hujusmodi medicamento manus injicitur, adeoque depuratio illa tantopere expetenda impeditur. Verùm sive hæc ratio sit hujusce phænomeni, sive alia aliqua magis abstrusa, judicent illi, quibus animus atque otium est talia speculari. Interim ex fideli atque idoneo observationum plurimarum complexu rem ipsam certissimam esse pronuncio, *Laudanum*, vel alia quævis Narcotica in principio, augmento, vel statu hujus febris ad symptoma hoc levandum, vel non prodesse omnino vel quod sæpe accidit, etiam obesse; verùm in ejusdem morbi declinatione eadem mediocri dosi adhibita non sine successu usurpari. Semel equidem Narcotico die morbi duodecimo usus sum, nec frustra; citius autem nunquam prospere exhibitum novi. Quòd si autem illius usum ad decimum quartum usque diem distuleris, tanto magis proficuum evadet, separatione nempe perfectiori tum factâ. Neque vero hæc mora, tametsi fortè astantes magnopere perterrefaciet horrendum hoc symptoma, mortem statim subinfert; cùm sæpe observaverim, hanc rem plerumque inducias ferre posse ac solere, donec ad Narcotica descendere fuerit opportunum; saltem si caveatur nè Cardiacis, calidisque medicamentis adhibitis, intemperies cœpta accendatur uberiùs, quo casu ægri subitò pereunt. Narcotica, quibus ego uti soleo, sunt vel *Laudanum Lond.* ad gr. iß. vel sequens.

℞. Flor. Paralys. M. i. Coq. s. q. aq. Cerasor. nigr. Colaturæ ℥ iij. Dissolve syrup. de meconio ℥ß. succi limonum Cochlear. ß. Misce.

Vel ℞. Aqu. Ceras. nigr. ℥ iß. epidem. ʒ ij. Laudan. liqu. gutt. xvi. Syr. Caryoph. ʒj. M.

Illud unicum hic addere placet, quod ad hanc rem observasse non inconsultum arbitror; nempe si symptoma hoc eousque inducias ferat, & febris adeo in diuturnitatem abeat, ut æger ante assumptum Narcoticum commodè purgari possit, medicamentum illud tantò fæliciùs effectum suum editurum. Quocirca ego imperare soleo Pil. cochl. ma. ℈ ij. in aq. Betonicæ dissolut. atque hoc 10. vel 12. horis ante Narcotici exhibitionem. Neque metuendum est a tumultu illo, quem calidior illa massa pil. alias excitare solet; subsequentis enim Narcotici vis pensabit illas turbas, & quietem suavissimam, blandissimamque inducet.

Quòd si vigiliæ ultra febrem excurrant, cessantibus aliis symptomatibus, observavi, linteum in aqua rosar. immersum, & frigidè sincipiti, ac temporibus applicatum, plus quàm Narcotica quævis prodesse.

Tussis. Sæpe accidit, ægrum per totum morbi decursum tussi molestâ divexari; nimirum commota vehementer ac tumultuante sanguineâ mole, omnibus jam ad seditionem & partium studia spectantibus, fit ut humores quidam soluti, diffluentesque e massâ sanguinis per vascula pulmonaria, vel etiam per diapedesin in tracheæ membranam interiorem, teneriorem scilicet atque exquisito sensu præditam, transferantur: hinc tussis oboritur; quæ primò sicca est, quoniam tenuis adhuc materia vim expultricem eludit; mox crassescit, atque expectoratu difficilis evadit, eò quòd sensim febrili calore torreatur, atque assetur: hinc fit, ut suffocationis metu percellatur æger, utpote cui vires desunt ad lentam hanc viscidamque materiam tussi eliminandam. Ego in hoc affectu rarò alio aliquo medicamento utor præter oleum amygdalarum dulcium recenter expressum, nisi forsan acciderit (accidit autem aliquoties) ut ægrotus oleum prorsus aversetur; tunc enim vulgaribus illis pectoralibus, ut licet, opem ferre conamur. Interim oleum illud amygdalarum, siquidem illo per ægrum uti licuerit, Bechicis aliis anteponendum censeo, ob eam causam præcipuè, quòd cùm necesse sit hæc liberaliùs, & majori quantitate exhibere: modò prodesse velimus, hoc pacto ventriculum jam satis superque debilem & ad nauseam proclivem oneramus; nonnunquam etiam eâdem operâ præpedimur, ne reliqua, eodem ipso tempore transigenda, procuremus. Neque verò satis aut intellectu assequor, aut experientiâ edoctus sum, cur ab hujus olei, quod jam diximus, usu in febribus abhorreamus, eo quòd scilicet inflammabile sit, adeoque metuendum ne febrim adaugeat. Fac enim, illud suâ naturâ calidum esse, certè tamen calor ille tantus non est, ut aliundè non abundè pensetur: præ cæteris enim manifesta vi pectori conducit, aperitque vias, ac lenit, adeoque expectorationem promovet, quâ (præsertim si copiosior acciderit) tum exoneratur sanguis à molesto humore, commodè jam excreto, tum eâdem operâ nonnihil refrigeratur; adeoque me non admodùm malè habet,

ſiquando viderim ſymptoma hoc intercurrere, cujus beneficio non parum etiam ægro beneficii accedit. Illud unicum nunc moneo, unâ, eademque vice tutum non eſſe, totis cochlearibus hoc oleum exhibere, periculum enim eſt ne & ventriculo nauſeam & alvo fluxum inducamus: parce itaque ſed frequenter interdiu, noctuque propinandum erit, quo non ſolùm expectoratione facta tuſſim leniemus, verumetiam, quod alicujus momenti eſt, attritas ægri vires blando nutrimento nonnihil ſolabitur.

Narium hæmorrhagia. Fit nonnunquam, ut hæmorrhagia narium ſuperveniat; ſive quòd medicamenta nimis calida in morbi initio fuerint exhibita, ſive quod ebullitio non ſatis coërcita fuerit, ægro nempe vel in florenti ætate conſtituto, vel anni tempeſtate coadjuvante. Hoc ſi fiat, non admodum juvabunt ea, quæ ad ſiſtendum ſanguinis motum vulgo fieri conſueverunt, qualia ſunt venæſectiones, ligaturæ, medicamenta adſtringentia, atque agglutinantia, vel etiam ſanguinis acrimoniam contemperantia, &c. quamvis enim pro Medicorum conſilio, ac prudentiâ, his atque hujuſmodi aliis uti liceat; in eo tamen cardo rei vertitur, ut idoneo aliquo medicamento ſanguinis ebullitioni frænum imponatur, quod ſiſtat, ligatque illius impetum in præcipitia quæque ruentem. Verum quidem eſt, ſi ſymptoma ſeorſim ſpectetur, ea quæ ſupra enumeravimus (ac venæſectionem potiſſimùm) accommoda ſatis eſſe; nec ego ipſe dubitarem, iiſdem uti; ſed nempe ſymptomatis hujus cauſam (ſaltem ſi phlebotomiam exceperis) non ſatis attingunt, quam profectò non majori ratione per prædicta tollere, quam ſi gladio ignem extinguere ſatageres. Ego itaque in hoc caſu, fruſtra aliis tentatis, tale quidpiam adhibere ſoleo, quale nunc ſubnectam.

℞. Aq. Portulacæ, & papaveris ceratici ana ℥iß. Syrup. de meconio ʒ vi. Syrup. paralyſeos ʒß. M. F. Hauſtus. Nolim autem hæc ita intelligi, quaſi hæmorrhagiam quamlibet ita ſtatim curari velim; quin potius illa ſæpe permittenda eſt, atque ægro plurimum prodeſſe poteſt, partim nimiam ebullitionem reprimendo, partim etiam criticè aliquando morbum ſolvendo. Atque revera parum proderit huic ſymptomati frænum prædictum aptare, priuſquam illud aliquantiſper excurrerit, vel etiam priuſquam vena in brachio ſecta fuerit. Illud diligenter advertendum eſt, hanc ipſam, atque alias omnes immodicas hæmorrhagias peculiare illud obtinere, quòd quamprimum illæ quomodocunque ſedatæ fuerint, niſi leniens aliqua purgatio celebretur, metus eſt ne recidivam æger patiatur; proindeque purgandum erit, quamvis (ſi Febris tempora ſpectentur) ſerius aliquanto id fieri ſoleat, atque debeat, niſi ſymptoma hoc acciderit.

Singultus. Hoc ſymptoma plerumque ſenibus accidit poſt copioſas evacuationes, vel per ſeceſſum ex diarrhœa, vel maximè per vomitiones, atque ſæpenumero mortem præ foribus adeſſe denunciat. Ingenuè fateor, me mihimet ipſi de Singultus cauſa diſquirenti ſatisfacere non poſſe; nihilominùs obſervavi, ſæpe illum ex turbis, ac tumultu ab aſperioribus medicamentis in ventriculo, locíſque vicinis excitato, ortum ducere, quibus ſedandis atque in priſtinam pacem reducendis cùm naturæ vires non ſuffecerint, fit ut ingens periculum immineat. proindeque conſentaneum exiſtimavi, curam eo dirigere, ut quod natura per ſe nequibat, artis adminiculo ſuffulta perficeret. Diaſcordium igitur largâ doſi exhibitum, nempe ad ʒ ij. à ſcopo meo non aberravit; cùm ſemine anethi, aliiſque, quæ tanquam ſpecifica decantantur, uſus nihil profecerim.

Diarrhœa. Si in morbi hujus decurſu Diarrhœam obortam compexeris, quæ (uti jam alicubi ſupra notavimus) accidere tum ſolet, cum in morbi initio vomitorii propinandi indicatio ſe obtulit, neque tamen illud propinatum fuit; dico in hoc caſu convenire, ut quovis morbi tempore (niſi vires contraindicaverint) Emeticum exhibeatur, etiamſi jampridem illa ad vomendum propenſio præterierit. Quoniam autem hac de re ſatis, opinor in ſuperioribus pagellis à nobis dictum eſt, illud hoc in loco duntaxat annectam, quid facto ſit opus, ſi exhibito licèt emetico nihilominus Diarrhœa ſupervenerit. Quod tamen oppido rarum eſt, niſi in Febre inflammatoria ubi vomitorium, hoc ſymptoma non ſolum non impedit ſed quandoque creat; quod notatu dignum eſt. Itaque cùm ſic ſe res habuerit, præ quibuſvis aſtringentibus hujuſmodi clyſterem profuiſſe comperi.

℞. Cort. granator. ℥ß. roſ. rubr. p. ij. Coq. in lactis vaccini ſ. q. Colaturæ ℔ ß. diſſolve Diaſcordii ʒ iij. M. F. Enema. Non ſuaſerim ut majori quantitate Clyſterem injicias, quamvis enim propria vi adſtrictionem polliceatur, metuendum tamen eſt, ne ſuâ mole laceſſat inteſtina, adeoque fluxum alvi, quem conſopire animus erat, uberius provocet.

Sed forſitan objiciet his aliquis, magis è re videri, ut, præſertim declinante morbo, diarrhœam, ſiquidem acciderit, permittas potiùs quàm ſiſtas, quandoquidem fluxus ille alvi nonnunquam criticus eſt, morbumque ſolvit. Reſpondeo, me non inficias iturum, fieri aliquando, ut Febris per hanc portam ſibi viam faciat, atque effugiat; verùm illud rariùs accidit, quàm ut illius ſpe quicquam moliamur: quin & ratio illa, quâ de medela Febrium univerſim loquuti, fluxus hujuſce ſiſtendi neceſſitatem oſtendere conati ſumus, etiam hic omnino locum obtinet. Nunc autem illud addendum eſt, mea quidem ſententia animadverſione non indignum, nempe ad genuinam ſanguinis depurationem non tantum neceſſariam eſſe illam quarundam partium ſecretionem, quæ per fæces fit, ſed requiritur etiam ut ſecernantur aliæ, tanquam flores, id quod in aliis etiam liquoribus opulentis atque heterogeneis quotidie cernimus. Itaque ſi Diarrhœæ nimium indulſeris, mediam ſolummodo depurationem, tantopere expetitam, procurabis atque etiam forſan, quod poſtremo in loco rejiciendum erat primo excernetur. Fateor equidem ſeparatione illâ per flores jam factâ (quæ, ut obiter id attingam, ſenſim & ſine ſenſu peragi ſolet, atque plerumque paulo pleniori διαπνοῇ potiùs quàm ſudore manifeſto) Diarrhœam, ſi fortè acciderit, periculi non multum interminari: Sciendum tamen eſt, illam tum non aliunde accidere, quam quòd purgatio ſubducendis fæcibus dicata, non opportunè

tunè

tunc exhibita fuerit; quæ quidem fæces morâ sua fermenti alicujus maligni indolem adeptæ, intestina jam ad excretionem irritant, stimulantque; ut omittam dicere, liquidissimam illam excrementorum consistentiam (tali enim formâ plerumque visuntur) satis indicare ea pro critica morbi solutione habenda non esse.

Ileus. Forsan etiam inter symptomata Febribus supervenientia recenseri potest Iliaca passio, eo quòd vomitus enormes qui initio Febrium accidere solent, huic occasionem quandoque subministrent.

Horrenda hæc affectio est, & huc usque omnium ferè judicio funesta, ex intestinorum motu inverso, ac præpostero originem ducens. Nimirum intestinorum fibræ, quæ a superioribus versus inferiora contrahi debent, contrahuntur ad superiora, & quæcunque in intestinis continentur non versus alvum sed ventriculum protruduntur, & impetu facto ad os regurgitant; adeò ut Enemata, quantumcunque acria, emetica evadant, uti etiam cathartica per os assumpta per vomitum subito excernuntur. Et, meâ quidem sententia, exquisitus ille, ac intolerandus dolor huic morbo superveniens, non aliunde oritur quàm ex præpostero intestinorum motu modo dicto. Cùm enim sinus illi quos multiplices intestinorum circumvolutiones constituunt, ita à natura formati sint ut ad descensum fæcum quàm aptissimè conducerent, cùm ii, inquam, motui suis fibris contrario cedere cogantur, exoritur inde prædictus dolor; qui quidem uni parti instar terebelli infigitur, cùm aut valvula quæ ad initium coli apposita excrementorum ad ileon regressum impedit, aut alia quævis membrana ad sinum pertinens, vim hujus præposteri impulsus sola sustinet.

Hujus verò inversionis unde dolor ille exoritur duplicem causam assignare licet. Obstructionem nempe, vel irritationem.

Primò igitur quæcunq; intestina vehementer obstruunt ut nihil per inferiora descendere valeat, hunc contrarium in intestinis motum ut producant necesse est, & nemini non notum. In horum censum ab Authoribus referri solent fæces induratæ, flatus crassi magnâ copiâ collecti, ac intestina velut in nodum convolventes, constrictio intestinorum in hernia, inflammatio denique, aliique tumores magni, qui cavitatem internam intestini occludunt. Interim verò haud negandum quod motus contrarius hisce causis originem debens, potius ingestorum, quàm intestinorum motus habendus, neque hæc totius intestinorum ductûs inversio est, sed illorum tantùm quæ supra sedem istius obstructionis sita sunt. Quam ob causam affectio iliaca hinc profecta, à me notha appellatur.

Secundò verò opinor, quòd in affectu iliaco causa inversionis peristaltici intestinorum motus ut plurimum ita se habet. Nimirum ex tumultuante sanguine in Febre nuper conceptâ, in ventriculum & proxima intestina deponuntur humores acres & maligni, ex quibus ventriculus primò motum suum invertere ac violento impetu materiam molestam in eo contentam per os rejicere cogitur: Ventriculi tandem motui validiori, intestina tenuia ipsi continua jam debilitata cedunt, & cum his demum majora in consensum trahuntur, vomituriente ventriculo quasi choream ducente. Hunc affectum verum ileum voco, & ille hujus loci est. Methodus eum curandi hactenus fere incognita fuit, quicquid nonnulli jactent de usu argenti vivi, & globulorum, quæ præterquam quod parum conducunt, noxam sæpe haud contemnendam inferunt. Ego cum felici successu hâc methodo utor.

Quando liquet ex Clysteribus per os rejectis & aliis signis verum esse ileum, tunc in hæc tria enitor. 1. Ut contrarius iste ventriculi motus, qui similem motum in intestinis efficit, impediatur. 2. Ut intestina acri humore debilitata corroborentur. 3. Ut ventriculus ac intestina ab istis humoribus liberentur. Quibus indicationibus ut satisfaciam, curationem hoc ritu instituo. Primò salis absinthii ℈j. ex cochleari uno succi limonum mane, & sero sumendum præscribo, intermediis vero temporibus aquæ Menthæ stillatitiæ sine saccharo, aliove quovis additamento cochlearia aliquot bis quinque horâ propino, cujus vel solius repetito usu & vomitus & dolor ex eo natus subito evanescent. Dum hæc fiunt catulum viventem nudo ventri indesinenter accumbere jubeo. Postquam verò dolor cum vomitu per spatium bidui triduive omnino cessaverit, tum pil. coch. ma. ʒj. in aqua Menthæ, dissolutam exhibeo, quam etiam aquam (quo certiùs vomitus recursum prævertam) toto catharseos tempore sæpius sumendam injungo. Neque catulus removendus antequam usum pilularum æger aggrediatur.

Observavi frustra pilulas istas vel quodvis aliud catharticum, utcunque forte, propinari, donec ventriculo corroborato, atque adeo ad motum naturalem reducto, intestina etiam ad proprium motum æque reducta fuerint. Aliàs enim cathartica omnia intus assumpta emetica evadent, & plus damni quam commodi inferent. Inde est quod remediis purgantibus vim facere non aggredior donec per spatium quoddam medicamentis istis ventriculum respicientibus usus fuerim.

Victum valde tenuem ægro præscribo, ita ut nonnisi cochlearia aliquot jusculi ex pullo Gallinaceo parati sorbendi bis vel ter in die permittam. Interim vero ut per totam ægrotationem in lecto decumbat jubeo, donec perfectæ sanationis signa appareant, ac etiam post sanationem per longum tempus in prædictæ aquæ usu persistere & laneis duplicatis ventrem, a frigore bene defendere impero, quo minus recidiva fiat. cui hic affectus præ omnibus aliis est obnoxius.

Pauca hæc universam meam in curando hoc affectu methodum exhauriunt, quam a nemine consulto ob simplicitatem suam & splendidioris sive verborum sive pharmacorum apparatûs defectum aspernatum iri confido.

Atque hæc sunt illa symptomata, quæ in febre hac occurrere solent. Sunt autem & alia quædam, quibus memorandis nunc supersedebimus, partim quidem, quoniam ea minoris momenti sunt; partim verò, quòd peculiarem nullam curationem postulent, febre enim ritè tractatâ sponte sua cessant.

De Febre continua hujus Constitutionis, ac de symptomatibus ejus hactenus.

Quandoquidem, ut jam sumus præfati, quæ

prædictos annos omnes Conſtitutio pervaſit, producendis omnium generum Intermittentibus tam egregiè favit, quas tum de illis feci obſervationes haud indiligentes, hic impertiam: Addam inſuper & quæ de paucis illis intermittentibus obſervavi, quæ ab illo deinceps tempore ſporadicè contigerunt, quo minus orationi ſtilum inſequentium deinceps annorum hiſtoriam complectentis, cogar intercidere.

Primo loco, quo naturam illarum atque genium conjecturâ ſaltem aſſequamur, advertendum eſt, quòd in paroxyſmis Febrium intermittentium hæc tria tempora ſpectanda ſunt. 1. Tempus Exhorreſcentiæ. 2. Tempus Ebullitionis. 3. Tempus Deſpumationis. Et quidem ad exhorreſcentiam quod attinet (ut de his rebus ſummatim loquar) ego illam exinde oriundam arbitror, quòd materia Febrilis, quæ nondum turgeſcens à maſſa ſanguinea utcunque aſſimilata fuerat, jam tandem non ſolum inutilis verùm & inimica naturæ facta, illam exagitat quodammodo atque laceſſit: ex quo fit ut naturali quodam ſenſu irritata & quaſi fugam molita, rigorem in corpore excitet atque horrorem, averſationis ſuæ teſtem & indicem. Eodem planè modo, quo potiones purgantes à delicatulis aſſumptæ, aut etiam toxica incautè deglutita, horrores ſtatim inferre ſolent, aliaque id genus ſymptomata. Natura itaque hoc pacto irritata (ut ad tempus ebullitionis jam tranſeamus) quo faciliùs hunc hoſtem à ſuis cervicibus depellat, fermentationem aggreditur, ſolennem nempe machinam, qua in Febribus & quibuſdam aliis acutis morbis uti conſuevit, cùm ſanguinis molem ab inteſtinis inimicis liberare conetur: hujus enim efferveſcentiæ beneficio disjunctæ peccantis illius materiæ partes, quæ ſanguini æquabiliter admixtæ fuerant, aggregari quodammodo incipiunt, atque adeo leviori operâ ſubigi poſſunt, ut ad deſpumationem opportunæ evadant. Et quidem ut hoc fiat, vel ex eo plurimum referre conſtat, quòd qui ex Febribus Intermittentibus moriuntur, ſiquidem in paroxyſmo pereant, in primo illo tempore (exhorreſcentiæ ſcilicet) fato fungantur, nam ſi ad tempus efferveſcentiæ pertigerint, ſaltem pro illa vice non moriuntur. Atque per hæc duo tempora res ægrorum in anguſto verſantur; quibus elapſis, tertium tempus quod deſpumationi dicatum eſt, inſequitur, quo ſuccedente, ſymptomata omnia primò leviora fiunt, atque tandem planè evaneſcunt. Deſpumationis autem nomine nihil aliud ſignificatum volo, quàm materiæ Febrilis jam ſubactæ, & quaſi devictæ, expulſionem, ſeu ſeparationem; atque illud quod ſeparatur, partim (ut in aliis liquoribus cernere licet) florum, partim fœcum rationem & ſortem obtinet.

His ita poſitis, videamus quomodo fiat, ut redeat Paroxyſmus, quandoquidem ægrorum ſors in vado jam conſtituta videtur. Nimirum Febrilis materia nondum tota emigravit, ſed quemadmodum apum Embrya ſtatis temporibus ſenſim ſuccreſcunt, ita latens hæc materia pro typorum ratione denuò caput effert, ac novum negotium naturæ faceſſit, idem ſtadium decurrens quod in præcedentibus modò oſtendimus. Nunc autem ſi quis à me cauſam quæſiverit, cur fomes ille deliteſcens efferveſcentiâ præcedenti non ſatis ſubactus, ac proinde cum reliqua materia peccante non expulſus, proindeque novas tragœdias daturus, non eodem modo in omni Febre intermittenti progrediatur (nam nunc unum, nunc duos, nunc tres dies exigit, priuſquam ad maturitatem perveniat novumque Paroxyſmum excitet) de hac re, inquam, ſi quis mihi negotium exhibeat, ego planè me neſcire fateor. Neque verò quiſquam alius, quod ſciam, in hac cauſa tam præclarè ſe geſſit, ut arcanum hoc opus naturæ ſatis enarraſſe videatur: Ego Philoſophi nomen non ambio, & qui titulum illum ſe mereri exiſtimant, atque me fortaſſis hoc nomine culpandum putabunt, quòd in hæc penetralia non irrumpere conatus ſim; moneo illos, ut in aliis naturæ operibus, quæ ubique nobis obverſantur, vires ſuas experiri velint, antequam aliis dicam ſcribant. Libenter enim quæſierim, cur equus ad ἀκμὴν ſuam pertingat ſeptem annorum ſpatio, homo 21. cur in plantarum regno, hæc Menſe *Maio*, illa *Junio*, iſta alio, florere ſoleat, ut innumera alia nunc ſileam. Quòd ſi doctiſſimos quoſque viros non pudeat ſuam ignorantiam in his rebus palam fateri, non video, cur mihi vitio verti debeat, ſi in re non minus difficili, atque forſitan prorſus inexplicabili, manus ab ἀπολογίᾳ abſtineam: quippe cum perſuaſiſſimus ſim, naturam non minus hic loci quàm in aliis quibuſcunque, methodo quadam certâ, atque ordine progredi: quartanoſa enim (ut ſic dicam) ac tertianoſa materia non minus naturæ legibus ſubjacet, iiſque regitur, quàm alia corpora qualiacunque.

Cum rigore atque horrore in univerſum Intermittentes omnes incipiunt, cui mox calor ſuccedit, atque huic deinceps ſudor; Per utrumque paroxyſmum, tum illum quo riget æger, tum quo plus ſatis incaleſcit, vomiturit ut plurimum, vehementer ægrotat, cum ſiti & lingua arida, &c. Quæ quidem Symptomata iiſdem omnino gradibus recedunt quibus provehitur ſudor, quo uberiùs prorumpente Paroxyſmus ſolvi videtur. Satis rectè valet qui modo ægrotabat, donec Paroxyſmus periodo ſibi conſuetâ denuò recrudeſcat; in Quotidianâ ſcilicet quolibet νυχθημέρῳ, in Tertianâ alternis diebus, in Quartana tertio quoque die, calculatione videlicet facta ab unius Paroxyſmi initio, ad initium ſubſequentis. Licet haud rarò ingeminentur poſteriores duo, ita ut Tertiana quolibet die invadat, Quartana per duos dies continuos, tertio quidem ab inſultu libero manente; quandoque etiam ter tribus diebus continuis infeſtet, cùm Triplex Quartana eſt; morbo ab iſto, quem primum aſſumpſit, Typo nomen ſortiente.

Quæ ſanè Paroxyſmorum reduplicatio nonnunquam a materiæ Febrilis exceſſu activitateque nimiâ producitur, quo in caſu Paroxyſmus adventitius primarium antevertit; nonnunquam etiam à virium proſtratione, cùm in ægro nempe nimiùm illæ fuerint dejectæ, & Paroxyſmi vigor retuſus, ſive refrigeratione intenſiore, ſive etiam evacuationibus præter modum effuſis: in hoc verò caſu cùm Paroxyſmus adventitius primarium inſequitur, mitiùs inſuper, neque ita prorſus diu atque alter ægrum affligit. In priori inſtantia, materiæ turgeſcentia ſive

ὀργασμὸς tardiùs revertentem sibi debitam periodum nequaquam præstolatur, ac proinde aliquanto præmaturiùs despumatione sua adfungitur: in posteriore autem cum sanguis non jam ea vi polleat, quæ materiæ Febrili uno impetu excutiendæ sufficiat, mox alium de novo Paroxysmum substituit, quo ejus reliquias è sinu suo exturbet. Quinimò e duabus hisce causis sibi invicem adversantibus fortè etiam pendet tam Paroxysmorum Anticipatio in Febre Intermittente ordinaria atque regulari, quam eorundem tardior accessio; quarum utraque in his Febribus frequenter occurrit, quæ, ut jam dictum, πλήμμυρον omne percurrunt, vel solitum Paroxysmi tempus anticipantes, vel eo seriùs accedentes.

Febrium autem Intermittentium quædam Veris sunt, quædam Autumni: quamvis enim in tempestatibus intermediis nonnullæ oboriantur, quoniam tamen illæ & minus frequentes sunt, & ad prædictas reduci possunt (illas nempe quibus magis appropinquant) idcircò omnes sub duobus hisce generibus, Vernalibus nempe atque Autumnalibus, complectar. Tempora ad quæ particulariter ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ referuntur, menses sunt *Februarii* atque *Augusti*, licet quandoque maturiùs invadant, tardiùs etiam nonnunquam; prout scilicet uberior parciorve in aere apparatus, vel ad easdem producendas facit, vel officit, & ex consequenti magis etiam minusve Epidemicè deprædantur. Cujus rei exemplum habemus satis obvium in Febribus Intermittentibus Autumnalibus Anni 1661. quo anno memini fœminam quandam ædibus meis vicinam primo Quartanæ suæ Paroxysmo, ipso scilicet *Johannis festo* correptam fuisse. Et complures alii circa idem tempus præmaturum Febribus illis correpti fuêre, quæ postmodum adeò Epidemicæ evaserunt; quod argumento est magnum tum fuisse in istâ quæ tunc obtinebat aëris temperie, ad istos morbos apparatum, qui deinceps procedente anno stipatiores grassabantur.

Et quidem usque adeò necessaria est hæc Febrium distinctio, ut nisi eandem in praxi sedulò contemplemur, neque de earum duratione prognostico aliquo ritè facto quicquam pronunciare, neque commodo regimine ægrorum corpora curare poterimus, habitâ tum tempestatum, tum naturæ Febrium diversæ ratione. Verum quidem est Febres utriusque tempestatis ingenium non planè dissimile nancisci, sive modum spectes primi insultus, qui cum horrore primùm incipit, mox in calorem erumpit, ac tandem per sudorem solvitur; sive typorum discrimina, quorum respectu quædam Tertianæ sunt, tum Vere, tum etiam Autumno. Interim tamen non dubito, quin Febres istæ totâ suâ naturâ sive essentialiter distinguantur.

Intermittentes Vernales. Atque ut de Vernalibus primò dicam, illæ ferè omnes vel Quotidianæ sunt vel Tertianæ, & vel seriùs vel ocyùs ingruunt pro vario tempestatis apparatu. Nam per brumale frigus spiritus concentrati vires in suo recessu sibi acquirunt, quos appropinquantis postea solis calor jam vegetos evocat, qui cum viscidis humoribus (minùs tamen viscidi sunt hi, quàm quos in Autumno prægressi fervores excoxerunt ac torrefecerunt) commissi, quos durante hyeme natura in sanguinis massa congesserat, dum avolare nituntur implexi detinentur, & quasi irretiti, adeoque vernam hancce ebullitionem concitant. Eodem planè modo quo vasa cerevisia repleta atque in arena vel cella frigidâ diutiùs reposita, si igni admoveantur, tumultum statim concipiunt, & liquor ad volatum pronus est. Sanguis hoc modo affectus purgationem sui molitur, atque spirituum volatilium ope negotium hoc sat citò peragit, nisi fortè nimiâ viscidorum succorum vi instructus fuerit, qui fermentationem cœptam remorentur; & licet hoc ipsum accidat, effervescentia tamen verna raro continua suique similis manet, verùm dissilire atque in diversos Paroxysmos quasi findi solet. Sanguine enim opulentis hisce spiritibus jam turgido, natura negotium suum quasi præceps aggreditur, & quarundam partium secretionem ad modum perfectæ solutionis per Paroxysmos particulares peragit, priusquam universali separatione defungatur: Atque hæc mihi quidem ratio non inidonea videtur, quod verna tempestate, præsertim illâ quæ æstatem propiùs attingit, paucæ Febres continuæ occurrant, nisi forte constitutio fuerit Epidemica. Fermentationes enim tunc temporis obortæ vel subitò consopiuntur, vel ad intermissionem properant; vel denique partes humorum ad separationem proniores, præmaturè & cum vi quadam aliò transferuntur; ex quo mox Anginæ, Peripneumoniæ, Pleuritides, aliæque id genus pestes succrescunt, quæ desinente potissimùm vere caput suum exerunt.

Animadverti Febres Intermittentes Vernales rarissimè fuisse diuturnas, semper verò salutares; ita ut vel maximè senex vel debilis quispiam, officiosissimâ damnosissimâque imperitissimi cujuslibet ἀθυμίᾳ, modò probus is fuerit, e medio vix queat tolli. Contigit mihi tamen videre Tertianas Vernales, quæ ob Phlebotomiam & Catharsin indebite celebratas, & regimen insuper cum morbo malè quadrans, moras traxêre etiam usque ad tempus illud quo Autumnales solent invadere; quæ tempestas, cùm hujus morbi genio sit admodum contraria, eundem continenter extinguit; ægro interim frequenti Paroxysmorum reduplicatione, & durationelongiore ita penè confecto, ut in extremis versari videatur; qui nihilominus (quatenus mihi hactenus observare licuit) semper est eluctatus. Neque in convalescentibus ab hoc morbo mihi adhuc subiit videre gravissima illa symptomata, quæ, ut infra dicetur, Intermittentes Autumnales diuturniores sequuntur; Lethalem intelligo tonsillarum inflammationem, ventrem induratum, tumores Hydropicos, &c. Plus semel tamen adverti ægros a morbi diuturnitate & Paroxysmorum ingeminatione (accedentibus ad malorum cumulum evacuationibus repetitis) ad summam debilitatem redactos, ubi primùm cœperint convalescere, in Maniam incidisse, quæ pari cum illo passu recessit, quo eorundem vires de novo redintegrabantur.

Intermittentes verò Autumnales longè aliter se habent. Primo enim Tertiana, licèt quibus annis Epidemica non est, & sanos invadit, citò nonnunquam se proripit, neque pluribus stipatur Symptomatis, quàm quæ Verno tempore

re contingere solent Tertianæ, ubi tamen Epidemice grassatur, & ætate provectiores, aut pravo corporis habitu præditos ferit, haud vacat periculo; quinetiam ad menses duos vel tres, fortè etiam in sequuturum usque Ver tirannidem exercet. Deinde Quartanæ & periculosiores sunt, & obstinatiores longè quam sunt illæ de quibus ultimò diximus: Ubi enim natu grandiores impetunt, eosdem paucis adhuc Paroxysmis mulcatos quandoque jugulant; quo in casu æger tempore exhorrescentiæ, ineunteque adeò Paroxysmo, ut plurimùm moritur, quod jam dictum. Quòd si æger in senectutis tantùm fuerit confinio, necdum ejus limen prætergressus, licet non in eodem versetur discrimine ne inter Paroxysmos primò lacessentes luce privetur, haud tamen facilè à Febre hac elabetur, nisi vertente anno, appetenteque illo tempore quo primò corripiebatur. Nonnunquam etiam hæres lateri lethalis arundo, nec, nisi à morte, languescenti decutitur. Quartana interim Typum subinde variat, plurima etiam parit Symptomata, Scorbutum v. gr. Ventrem induratum, Hydropen, &c. Juniores verò ferendo huic morbo pares sunt, à quo nonnunquam circa Solstitium Brumale liberantur, frequentiùs tamen nonnisi adveniente Verno Æquinoctio, vel etiam Autumno insequenti, ubi scil. venæsectionem aut Catharsin admiserint. Sæpe non sine stupore sum intuitus, Infantes tenellos cum hoc morbo per totos menses sex commissos, nec oppressos tamen, sed de eodem, Herculis instar pueri, in cunis triumphantes.

Hic notandum, quòd cu uscunque demum ætatis aut temperamenti fuerit, is qui Quartanâ corripitur, si quolibet alio vitæ tempore (vel etiam ab hoc remotissimo) eâdem semel laboraverit, non diu admodum eum secundâ hâc vice fatigabit morbus, sed post paucos aliquot Paroxysmos sponte suâ solvetur, quod scitu dignum erat.

Intermittentium Vernalium Curatio. Intermittentium autem Vernalium curationem quod spectat, licet illas suo semper arbitrio permittendas existimaverim, & nihil prorsus movendum, cùm nemo quisquam, quod sciam, earum unquam operâ fatis concesserit; atque ex adverso, qui illas abigere satagerunt, remediis præsertim evacuantibus, id tantùm egerint, ut morbus inde confirmatior pertinaciùs obsisteret, si tamen importuna ægri impatientia Medici opem obnixè efflagitet, Intermittentes Vernales variis modis, & quidem cum optato exitu aggredi licet, uti mihi non infrequenti observatione abundè constitit.

Nonnunquam Emeticum tempestivè propinatum, ut nempe ante Paroxysmum negotio suo defungi possit, fæliciffime successit; præsertim si quantitatem mediocrem Syr. de Meconio vel cujusvis Narcotici post finitam Emetici operationem, exhibueris immediatè ante Paroxysmi insultum.

Est ubi sanitatem videas restitutam per diaphoretica, quæ sudorem in Paroxysmi solutione obortum promoveant, ægro interim optimè stragulis cooperto, id quod tantopere ac tamdiu faciendum est, quamdiu vires ægri patiantur. Atque hoc in Veris Intermittentibus, præcipuè Quotidianis, sæpe obtinuit: humoribus enim in hac tempestate non admodum crassis existentibus, solutio alias imperfecta futura, in perfectam adolescit, quod quidem in Autumno nunquam accidit.

Quid quod Clysteris in diebus intermittentibus per triduum vel quatriduum adhibiti beneficio, Tertianas aliquando curaverim.

Interim, si ob Phlebotomiam, liberiori manu celebratam, quo tempestas ipsa parum cautos facilè inclinat; vel ob ægri debilitatem antecedaneam, spiritus illi qui subito ad despumationem se accingerent, pauperiores facti minùs valeant; accidere potest, ut hujusmodi Febres Vernales, auxiliis quibuscunque frustra tentatis, Autumnalium diuturnitatem æmulentur. Sed sanè non solent illæ eousque durare; quippe quæ vel sponte suâ desinant, vel leviori remediorum ope facilè in fugam vertantur.

Intermittentes Autumnales. Intermittentes autem Autumnales non tam levi operâ se amoveri patiuntur. De illis igitur nonnulla mihi dicenda sunt. Si Autumnalis Constitutio fuerit Epidemica, circa Junium adultum solent invadere. Sin minus, Augustum præstolantur & Septembris initium: in subsequentibus verò mensibus rariùs occurrunt.

Cùm earum ingens aliquod agmen simul invaserit, observare licebit earum Paroxysmos plerumque unâ eâdemque diei horâ contingere, accessionibus nunc prævertentibus, nunc postponentibus, simili planè modo, atque eodem tenore, nisi quod accidere queat ut ordo ille medicamentis adhibitis, quæ retardandi vel præcipitandi vi pollent, in quibusdam corporibus immutetur vel pervertatur.

Observandum est etiam quòd in principio Febrium Intermittentium (Epidemicarum præcipuè quæ Autumno contingent) haud ita in proclivi est Typum sub primis Invasionis diebus ritè distinguere, quandoquidem febre continuâ adscitâ primùm, adoriuntur, neque facile est aliquandiu, nisi diligenter adverteris animum, quicquam aliud præter aliqualem morbi remissionem deprehendere, quæ tamen paulatim in perfectam desinit Intermissionem, & Typum anni tempestati aptè respondentem.

Typorum ratione vel Tertianæ sunt vel Quartanæ. Atque de Quartanis quidem illud merito affirmari potest, eas genuinam esse Autumni sobolem. Utræque profectò ea affinitate inter se connexæ sunt, & sæpenumero vices permutare, saltem ad tempus, deprehendantur, mox fortassis ad pristinum genium rediturae. Sed Tertianæ Vernales, Quartanarum typos nunquam induunt, cùm toto (ut ita dicam) cœlo a se invicem distinguantur. Neque porro observavi unquam, hac tempestate, Quotidianam contigisse, nisi quis Tertianam duplicem, vel triplicem Quartanam hoc nomine censuerit ἀκυρολόγως appellandam.

Has autem febres intermittentes eo ferè modo suam originem nancisci arbitror, quem nunc summatim attingemus, Nempe anno surgente atque progresso, sanguis etiam pro rata proportione exaltatur (haud secùs ac vegetabilia quævis augmentis atque declinationibus suis anni cursum referunt) donec ad ἀκμὴν suam ultimumque vigorem pervenerit; hinc

hinc paralelis motibus cum tempeſtatibus anni pergens, eo declinante relaxari tandem & ipſe incipit, ac tum præcipue cum ab accidentali aliqua cauſa promotus fuerit, puta ſanguinis immodicâ jacturâ, frigore admiſſo, cibis crudis atque excrementitiis, balneorum uſu intempeſtivo, aliiſque non paucis. Jam verò ſanguis in hoc decidentiæ ſtatu conſtitutus, impreſſioni morbificæ cuicunque obnoxius eſt, quam in illum faciet quælibet aëris conſtitutio, quæ hoc tempore dictis Intermittentibus eſt Epidemica. Atque huc ſpectat ebullitio mox inducta, quâ liquorem ſanguineum quandoque valde degenerem corripiente, Febris inde oriunda mali moris eſſe ſolet, & malignis atque horrendis ſymptomatibus pleniſſima. Illud utcunque accidit ut ſanguis ſpiritibus ſuis magnam partem exutus, & ab æſtate præcedente plurimum aduſtus, ebullitione ſuâ nonniſi tardiſſimis motibus defungatur, ſuæque deſpumationi longiſſimam periodum poſtulet.

Jam vero ut manifeſtum evadat quàm difficulter hæ Febres (Autumnales puta) curationem admittant, hoc loco perpendendum eſt: Continuarum hujus tempeſtatis, atque intermittentium diſcrimen in eo maxime verſari; quòd Continuæ conceptam ſemel efferveſcentiam ἐν ἀκμῇ unoque tenore perneiant, Intermittentes autem partitis vicibus ac diverſis temporibus eâdem defunguntur. Interim in utriſque fermentatio naturæ ductu peragitur ſpatio horarum 336. aut circiter, neque enim citiùs aut tardiùs maſſa ſanguinea in humano corpore ordinario repurgatur, ſi negotium naturæ permiſeris; haud ſecus ac pomatium ſuam, vinum atque cereviſia ſuam, ac peculiarem habet periodum quâ depurentur. Quamvis autem in Febribus intermittentibus ſanguis nonnunquam (ut in Quartana contingit) ſex menſium ſpatio deſpumationem ſuam moliatur, ac tandem perficiat; non tamen (ſi rite calculum ponas) plus temporis in eadem abſolvenda impenditur, quàm quod in continuis impendi naturaliter ſolent; quatuordecim enim νυχθήμερα ſive dies naturales efficiunt horas 336. tribuendo nempe horas quinque cum dimidiâ cuilibet Paroxyſmo Quartanarum, habebis in Quartana valorem 14. dierum h. e. horas 336. Jam ſi quis dixerit quartanam, verbi causâ, (eadem enim reliquarum intermittentium ratio ſubintelligenda eſt) ultra ſex menſium ſpatium aliquando excurrere, antequam periodum ſuam abſolvat; reſpondeo idem etiam non raro in continuis Febribus hujus conſtitutionis ſpectari, quæ ſæpe ultra dies quatuordecim protrahuntur: in utroque nimirum caſu ſi efferveſcentiam (præſertim circa Febrium finem) rite atque ordine decurrere, ac ſuſtineri vegetam curaveris, deſpumatio intra prædicti temporis ſpatium, hoc eſt quatuordecim dierum, vel 336. horarum peragetur: quòd ſi vero efferveſcentiam illam, ſeu fermentationem refrigerantium medicamentorum aut Clyſterum uſu tunc temporis (ſcilicet verſus Febrium declinationem) importunè inhibueris, & quaſi frænum illi injeceris, mirum non eſt ſi in longum evagentur, ordine quippe naturæ perturbato. Namque hoc modo relaxatur quodammodo ſanguinis humani tonus, unde ſe ad deſpumationem accingere cum effectu nequit. Imò verò in corporibus debilibus & effœtis idem aliquando vel ſponte accidit, niſi cardiacorum ope naturam in illis languentem adjuveris, quo ſanguini deſpumando par ſit.

Verum illud hic jam porro notandum arbitror, ea quæ de fermentationis ſpatio atque continuatione ſuprà tradimus, de illis ſolummodo Febribus intelligenda eſſe, quæ ſtatam quandam naturam, atque habitum nactæ ſunt. Sciendum enim eſt, neque me præterit, Febres quaſdam eſſe, tum continuas, tum intermittentes, quæ tranſeuntis & incerti genii ſunt, neque in ſuis efferveſcentiis ad deſtinatam periodum pertingunt. Hujus generis ſunt quæ à levi aliquâ offensâ ex ſex rerum non naturalium quas appellant, ut cibi, potus, aëris, & his ſimilium, abuſu, nonnunquam ortum ducunt, his enim morbis correpti ſubito ſæpe convaleſcunt. Idem etiam in adoleſcentulis, ſanguine puro, ac multis ſpiritibus referto præditis, aliquando accidit: nimirum Febres illorum ſpirituosâ quâdam ac nimis tenui, volucrique materiâ mixtæ, fermentationes ſuas citiùs perficiunt, ac celeri gradu ſpatiæ ſua emenſæ, evaneſcunt. Ad fermentationem enim illud primo requiritur, ut materia fermeſcibilis, ſive illa ſanguis ſit, ſive vinum aut alius aliquis liquor quilibet, ea tenacitate & viſcoſitate polleat, ut ſpiritus implexos, atque irretitos eatenus detinere valeat, ut in liquoris maſſa moveri atque agitari poſſint eodem fere modo, quo aves viſco captæ, aut muſcæ atque apiculæ melle detentæ, motitare quidem, & murmura ſua peragere poſſunt, avolare interim non valentes. Neque tamen, (ut obiter illud dicam) eam tenacitatem obtinere debent liquores memorati, ut ſpiritus prorſus obruant opprimantque, adeò ut non omnino moveantur.

His jactis fundamentis (quæ quidem neſcio an aliis, mihi certe ratione non contemnendâ niti videntur) mirum non erit, ſi illis non aliam medendi methodum ſuperſtruam, quam quæ in Febribus continuis ad deſpumationis debitum opus rite perficiendum, adhibenda videatur: cum nimirum illæ a continuis nullo diſcrimine ſejungantur, ſi ordinem ſpectes quo natura earundem materiam expellere ſolet, ſcilicet per efferveſcentiam certa periodo comprehenſam. Etſi quod ad earum ſpeciem, atque naturæ proprietatem attinet, illas & a continuiis, & à ſe invicem plurimùm differre non diffitear. Itaque vel methodum, quâ ſe natura liberare ab hoc morbo ſolet, caute, ſoliciteque obſervando indicium ſumere oportet, quo fermentationem obortam acceleremus, atque ita ad ſanitatem ægros perducamus; vel in ipſam cauſam ſpecificam penetrando, danda erit opera ut remediis efficacibus, ac ſpecificis morbo obviam eatur. Ab horum alterutro indicationes ſumendæ ſunt. Ego utramque viam ingreſſus aliquando fui, atque illæsâ (uti opinor) verecundiâ profiteri poſſum, non ſine ſummâ curâ, atque attentione animi indefeſſa, ſed nondum eam felicitatem adeptus ſum, ut Autumni Febres intermittentes certa aliquâ praxi, atque medicandi ratione tollere poſſim, antequam ſtatas illas fermentationes (de quibus ſuprà locuti ſumus) peregerint, utcunque moleſtum hoc febricitantibus videa-

videatur, qui eousque sanitatem suam expectari inviti coguntur. Revera autem siquis inter mortales reperiatur, qui sive methodo aliqua certâ, sive remedio specifico adhibito, Febrium harum intermittentium cursum non solùm inhibere, sed etiam omnino abrumpere novit, existimo eum omni jure teneri, ut humano generi rem illam summopere expetendam patefaciat: quod si non fecerit, ego illum nec boni civis, nec prudentis viri nomen mereri pronunciare ausim; neque enim civis boni est, illud in remsuam vertere, quod toti generi humano tam ingens beneficium apportet; nec viri prudentis, divina benedictione semetipsum privare, quam a summa bonitate liceret expectare, si ad publicum bonum promovendum se accingeret. Honoris autem, ac divitiarum longe minor apud probos, ratio habetur, quam virtutis & sapientiæ.

Quantumlibet autem fuerit difficile, Intermittentes has Autumnales certo fugare, tradam tamen quicquid ad earundem curationem præ reliquis facere mihi visum est.

Intermittentium Autumnalium Curatio. Intermittentium Autumnalium curationem non sine ingenti discrimine per Catharsin tentari, (nisi eo, quem mox dicemus, modo instituatur) præsertim verò Phlebotomiam, frequenti annis observatione jam olim didici Etenim in Tertianis (maximè si ea Constitutio admodum fuerit Epidemica) hac methodo sanandis, nisi Chirurgi gladiolus eodem ictu quo venam pertundit, ipsam etiam Febrem confodiat, dictæ Febres, etiam in vegetioribus & Athleticè cæterà valentibus, non nisi longo temporis tractu expugnari se patiuntur: in provectioribus autem, diutinum Febris cruciatum tandem etiam mors excepit, quam præsentibus jam esse haud raro denunciat lethalis illa Tonsillarum inflammatio, cujus fecimus mentionem. Adde quòd venæsectio alia etiam symptomata illa maturius acerbivit, quæ Febres Autumnales Intermittentes in statu declinationis vel comitari diximus, vel à tergo sequi. Quartanariis verò in tantum obest Phlebotomia ut juvenes qui à morbo alias intra sex menses fuissent liberati, per sex adhuc alios ab eodem detineantur: Ætateque provectiores, qui, nisi sanguinem detraxissent, intra annum poterant sanari, morbum etiam ultra statum illud tempus alere periclitantur, ac denique ab eodem victi succumbere. Quæ de Venæsectione jam dixi, levi opera ad Catharsin possunt transferri, nisi quòd hæc non usque adeò perniciosa sit, nisi crebrò repetita.

Intermittentes Tertianas Autumnales hoc pacto aggredior. Ægro in lectulo composito, & stragulis undiquaque cooperto, sudores provoco sero lactis Cerevisiato, cui Salviæ folia incocta fuere, quatuor circiter horis ante Paroxysmi adventum; quibus jam obortis mox præcipio, ut devoret ℈ ij. Pilularum Cochiarum majorum solutarum in ℥ j sequentis misturæ,

℞. Aq. vitæ ℔j. Theriac. Andromach. ℥iij. Croci Angl. ℈j. M. Item simul pro usu. Hæc ubi assumpserit, in sudoribus continuò eliciendis persistat, donec elapsæ fuerint aliquot horæ ab illo tempore quo Paroxysmus ingruere debuerat, magnâ cum cautela se muniens contra illas sudationis interruptiones quas illi fortè creabunt dejectiones aliquot à medicamento Cathartico protectæ. Sæpiùs mihi ex animi voto cessit medicamentum hoc in fugandis Tertianarum Paroxysmis, quam usu receptum illud ad eundem scopum tendens, Decoctum scil. Rad. Gentian. Summit. Centaur. &c. cum pauca Sennæ atque Agarici quantitate. Cum enim duos illos contrarios sudandi ac dejiciendi motus eodem tempore excitet, eundem cum vulgari illo effectum obtinet, ordinatum sc. Paroxysmi processum confundendo atque interturbando; idque efficaciùs, nec tamen tutò minùs. Atque hac sane methodo Intermittentes Autumnales Tertianas bene multas pepuli; necdum præstantiorem aliam experiri his annis mihi licuit.

In tertiana duplici, quæ Typum variavit, ob ægrum vel evacuationibus vel alio quovis modo debilitatum, sudor pari etiam modo provocandus, & pari temporis intervallo a futura Paroxysmi invasione, vel medicamento jam laudato, (omittantur verò Pilulæ Cochiæ, cùm nec tutum sit, nec ad rem faciat, Cathartico, jam ab eodem fractas ægri vires ampliùs dejicere, & Paroxysmis ejusdem ope ingeminatis suppetias ferre) vel diaphoretico alio aliquo ἰσχυρῷ atque efficaci, quod etiam repeti potest Paroxysmo genuino proxime subsequente: In summa ægri debilitate à dicta Paroxysmi ingeminatione, Electuarium, quod jam sequitur, præscribo:

℞. Conserv. flor. Borag. Buglos. ana ℥j. Conserv. Anthos. ℥ß. Cortic. citri condit. Nucis Mosch. cond. Theriac. Andromachi ana ʒ iij. Confec. Alkermes ʒ ij. M F. Opiata, de qua capiat ad magnitudinem avellanæ mane & vesperi, superbibendo cochl. 6. sequentis Julepi.

℞. Aquæ Ulmariæ & Theriacalis stillat, ana ℥ iij. Syrup. Caryophil. ℥ j. M. vel hujus loco Aquam aliquam Epidemicam simpliciorem saccharo dulcoratam exhibeo, Interdicto Enematum usu; ægro Jusculâ e pullorum carnibus, Avenacea, &c. concedo.

Quartanarum quod attinet Curationem, nemo est, opinor, in hac arte vel mediocriter versatus, qui nesciat quam parum votis respondeant methodi illæ omnes, quæ huic Medicorum opprobrio eluendo hactenus destinantur, si *Corticem Peruvianum* excipiamus, qui tamen inducias sæpiùs impetrat morbo, quam eundem debellat, cum postquam ad septimanas duas vel tres delituerit, magno cum ægri emolumento, qui ab illo male multatus paululum interim respirat, mox de novo recrudescens haud segniùs quàm priùs lacessit; atque ut plurimum, quotiescunque demum repetatur illud medicamentum, nonnisi longo temporis tractu expugnetur. Referam tamen quicquid de methodo ejusdem exhibendi habeo compertum.

Curandum est ante omnia ne præmaturè nimis hic Cortex ingeratur, ante sc. quàm morbus suo se marte aliquantisper protriverit, (nisi collabescentes & jam fractæ ægri vires eundem temporiùs sumendum esse dictaverint) neque enim illud solum est metuendum ne à præpropero ejus usu inefficax iste reddatur, & spem ægri fallat, sed etiam ne de ægri vitâ agatur, si sanguini omni fermentationis nisu se despumanti eam derepente injiciamus remoram. Proximo loco, neque Catharsi, multò minùs Venæsectione,

ne, subducenda est materiæ febrilis pars aliqua, quo liberius cortex suo fungatur munere: cum enim ab utraque labefactetur quadantenus œconomia corporis, eo promptius certiusque recrudescent Paroxysmi, evanescente semel pulveris vi. Mihi etiam magis e re fore videtur ut sanguinem dicto medicamine sensim, longioreque a Paroxysmis intervallo, leviter inficiamus, quam ut uno omnino ictu Paroxysmum jam instantem tentemus confodere; hoc enim pacto & plus temporis remedio conceditur quo suum opus plenius absolvat, & evitatur quicquid id est periculi quod ægro poterit oriri ex subito isto atque intempestivo nimis sufflamine, quo Paroxysmum jam invalescentem atque omni se ope exerentem conamur opprimere. Postremò brevibus istis temporis intervallis repetendus est pulvis, ut non protinus evanescat prioris dosis virtus, antequam altera exhibeatur: crebra enim repetitione ista ἰσχύς tandem recuperabitur, profligato in solidum morbo. His adductus rationibus hanc ego methodum cæteris antepono, peruviani corticis ℥ j. cum conservæ rosar. rub. ℥ ij. misceatur; æger vero quantitatem nucis moschatæ majoris mane & sero quotidie devoret diebus a genuino Paroxysmo vacuis, donec confectionem omnem absumpserit. Repetatur porro ad tres alias vices interjectis semper diebus quatuordecim.

Neque forte cum minori fructu usurpari poterit cortex hic in tertianis, qua vernis, qua autumnalibus, quàm in quartanis adhibetur. Sed ut vera loquamur, nec artem ἀχρηστεύουσαν ostentemus; Si harum febrium alterutra correptus æger vel infans sit, vel ætate floreat, convenit omnino (quantum ego hactenus edoctus sum) nihil medicamentorum quorumvis ope, aut aëris, ac diætæ mutatione moliri: Nihil enim hinc mali natum hucusque intellexi, si modo totam rem naturæ permiserim. Id quod ego non sine admiratione, præcipue in infantulis, sæpe observavi; sanguine namque depuratione sua defuncto, febres illæ sponte sua evanuerunt. Quod si autem e contrario vel strictiori aliquo regimine utaris, vel medicamenta purgantia subinde adhibeas, (adhiberi scilicet solent eo prætextu, ut obstructiones expediantur, atque humores in primis viis stabulantes exturbentur) vel si, quod præcipuum est, in constitutione epidemica venæ-sectio celebretur, fiet ut morbus in longissimum tempus procurrat, atque interim ut ægri mille symptomatis, iisque periculosissimis exponantur.

Si verò febricitantes provectioris ætatis sint, ex utroque morbo (tertianas dico, autumnales, ac quartanas) non solum diuturnitatis, verum etiam ipsius mortis grave periculum imminet.

Hic itaque Medicum illud agere oportet, si neque cortice peruviano, nec alia quavis methodo morbum submovere valuerit, ut naturæ saltem suppetias ferat, eamque illis adminiculis sublevet quibus ad negotium suum peragendum opus habuerit. Certè enim in effœtis corporibus, nisi fermentatio cardiacorum & corroborantis diætæ, ut vini absynthitis ac id genus similium, beneficio sustineatur, illud accidet, ut ægri incertis atque frustraneis Paroxysmis divexati debilitentur, atque morbus eousque duret, donec languida priùs natura, Paroxysmo aliquo graviore correpta, ad ebullitionis tempus pertingere non possit, adeoque in ipso exhorrescentiæ tempore diem suum obeant ægroti. Atque in senibus non raro usu venit, qui longa catharticorum serie debilitati fuerunt, imo, ut aliquando visum est, in ipso vel primorum Paroxysmorum rigore, penitus defecerunt, cum exhibito cardiaco satis forti saltem ad tempus aliquod sustineri potuissent.

Cum sanguis tempus illud exegerit quod ad despumationem suam perficiendam requiritur, necessarium est ut provectioris ætatis ægri, eodem ipso tempore, vel paulo antea, insignem aliquam aëris mutationem subeant, sive (quod potius optandum esset) in calidiorem aliquam regionem commigrando, sive mutando saltem locum in quo primùm hoc morbo correpti sunt. Mirum sanè est quantum valeat hæc aëris mutatio ad morbum hunc prorsus abigendum. Interim ut ante hunc temporis articulum aër mutetur, non tantum non necessarium est ad sanitatem ex hoc morbo restituendam, sed & minus convenit. Etiamsi enim quis in regionem quantumcunque australem & calidam migraverit, sanguis tamen ejus in morbido hoc motu semel constitutus, depurationem suam ut peragat necesse est, quod quidem beneficii frustra expectabitur ab insolito novoque aëre, priusquam procedente atque adulto jam sanguis motu, sanitatis recuperandæ capax fuerit. Insignis ergo illa aëris mutatio tum demum adeunda est, cùm primùm æger à Paroxysmo liberari potest: Exempli causa. In quartana quæ primùm in autumno invasit, non citiùs aër mutandus est, quàm circa februarii initium. Interim si æger mutare locum vel nolit, vel commodè nequeat, oportebit ut hoc ipsius temporis articulo, forti aliquo medicamento utatur, cujus eæ sint vires, ut uno quasi ictu languescentem illam depurationem potenter promoveat, & si fieri poterit perficiat. Ad hanc rem consulerem ego, ut electuarii de ovo, vel Theriacæ Andromachi sesqui-drachma in aquæ cœlestis, vel aquæ vitæ communis unciis duabus dissoluta exhibeatur. Id quod a me, cum successu non infelici, in morborum hujusmodi declinatione factum est. Licet agnoscam calidiora hæc citius exhibita vel morbum duplicare, vel in febrim continuam mutare, quod aliis jamdudum observatum est. Idem in juvenibus hoc morbo detentis fieri potest, cautela adhibita: Ut autem in puerili ætate idem fiat, non tantùm non convenit, verum etiam periculo non vacare dudum observavi.

Priusquam huic argumento clausulam addamus illud monendum venit. Ea quæ de febrium autumnalium intermittentium duratione, atque de tempore ad sanguinis despumationem requisito, jam dicta sunt, ita intelligenda esse, ut nos solum illud nunc spectemus quod natura vulgaribus atque usitatis tantùm medicamentis fulfulta, præstare soleat. Nequaquam enim eo consilio de his rebus ita locuti sumus, ac si doctos ac solertes Medicos despondere animum velimus, atque de melioribus medendi rationibus excogitandis, vel nobilioribus remediis

inveniendis ſpem totam abjicere, quorum ope hujuſmodi morborum ſanationem accelerent; tantum enim ego profecto ab hoc propoſito abſum, ut non deſperem vel a meipſo tale quampiam ſive methodi, ſive remedii aliquando repertum iri.

Sublato morbo æger ſedulò purgandus eſt; incredibile enim dictu quanta morborum vis ex purgationis defectu poſt febres autumnales ſubnaſcatur. Miror autem hoc a Medicis minus caveri, minus etiam admoneri. Quandocunque enim horum morborum alterutrum paulo provectioris ætatis hominibus accidiſſe, vidi, atque purgationem etiam omiſſam, certo prædicere potui periculoſum aliquem morbum eoſdem poſtea adoriturum, de quo tamen illi nondum ſomniaverant quaſi perfectè jam ſanati.

Omnino interim cavendum eſt, ne purgetur æger niſi morbo penitus depulſo. Quamvis enim partes naturales illuvie iſta quam in illas congeſſit, febris, hoc pacto quadantenus sublevari videantur, nova tamen materia derepente ſuccreſcet, febre ſcilicet a catharticι impetu atque humorum agitatione jam revocata, eandem ſuppeditante; ac proinde id tantum a purgatione lucri fecerimus, ut morbus contumacior evadat. Quotidiana id nos docent eorum exempla, qui in morbi [illegible] ut theoriæ iſti morem gerant quæ in tollendis obſtructionibus, & evacuando humore melancholico, qui mali fons & origo vulgò habetur, curationis ſpem omnem ponit, repetitis purgationibus ſinere plectuntur; quibus ſanè quicquid id demum eſt humorum quod à corpore divellitur atque eliminatur, compertiſſimum eſt nobis febrem altiores exinde radices agere, & pertinacius ſtationem ſuam tueri, quam ſi non fuerit proritata. Quapropter religio mihi eſt catharticum propinare ante tempus illud, quo non tantùm Paroxyſmi perceptibiles, ſed etiam alteratio iſta qualis qualis ea fuerit, quæ diebus illis in quos Paroxyſmus incidere debuerat, perſentiſcitur, omnino evanuerit, atque unus inſuper menſis fuerit elapſus: quo quidem effluxo, potionem aliquam ex lenitivis vulgaribus præſcribo, atque eandem ſemel in ſeptimana ad menſes duos treſve ſubſequentes repetendam impero; addito etiam ſingulis vicibus hauſtulo aliquo paregorico, hora ſomni aſſumendo, finita jam medicamenti operatione; ut nempe Paroxyſmo ſe de novo ingerendi anſam præſcindamus, quam aliter forte arriperet ex occaſione tumultus atque orgaſmi, quos vel mitiſſima excitant cathartica.

Purgationibus inſtituendis idcircò ſpatia iſta ampla interpono, ut ſc. æger a recidivæ metu liberetur, quæ quidem à nimis crebra & continuata repetita ſanguinis atque humorum exagitatione, de facili poterat induci. Ac cùm jam inſtantes vacet periculo, apozema ſequens frequenter uſurpari poterit.

℞. Rad. Rhabarb. Monachor. ℥ ij. Rad. Aſparag. Bruſci, Petroſel. & Polypod. quer. an. ℥ j. Corric. Median. fraxini, & Tamariſci an. ℥ ß. fol. Agrimon. Ceterach, & capill. Ven. an. M. j. Sennæ mund. ℥ i ß. (irrorat. ℥ iij. vini albi) Epithymi ℥ ß. agarici troch. ʒ ij. ſem. fœniculi ℈ iv. Coq. in aqua fontana ℔ i ß. ſub finem adde ſucci aurantiorum ℥ iij. In colatura diſſolve Syr. Cichor. cum Rheo, & Magiſtral. ad melancholiam ana ℥ i ß. f. Apozema, de quo capiat ℔ ß. ſingulis matutinis & per triduum, & repetatur quoties opus fuerit.

Ut tandem Symptomata illa memoremus, quæ febres intermittentes in declinationis ſtatu comitantur, obſervandum eſt, verum eorum pauciſſima eſſe, ſi ad illa comparentur quæ autumnalibus accidunt, tum quia non ita diu hærent iſtæ, tum etiam quia in humoribus non itaque adeo terrenis, & minus etiam malignis fundantur.

Hydrops. Primum hic ſibi locum vendicat, ſubinde occurrens hydrops; unde primo quidem crura intumeſcunt, deinde etiam venter; qui exinde naſcitur quod ſc. ſanguis crebris illis fermentationibus, quas peperit morbi diuturnitas (præcipue in natu grandioribus) plures ſpirituum manipulos prodegit, unde ſumma eorundem inopia jam laborans, ſuccos cum alimentis ingeſtos non amplius valet aſſimilare, quorum cruda adhuc indigeſtaque moles in crura tandem deponitur, atque his jam diſtentis, neque ulterius quicquam admittentibus, in ventrem etiam, unde verus hydrops formatur. Raro autem juvenes obſidet hæc malorum Ilias, niſi catharticis per febris decurſum, ſæpenumero iteratis, eandem inconſulto nimis ſibi acceſſiverint.

Verum hydrops ex cauſa memorata ſuperveniens aperientium & catharticorum uſu facile ſanatur, ſi modò recens fuerit. Neque mihi moleſtum eſt, quoties hunc natum morbum audio atque intelligo, nempe de rei exitu omnia bona tunc temporis animo concipiens: Nonnullos enim uſu apozematis jam præſcripti, vel ſine admiſtione hydropi magis appropriatorum, perſanavi.

Verumtamen obſervavi, fruſtra eſſe, ſi quis hydropem ex febre intermittenti natum, medicamentis purgantibus tollere conetur, febre illa adhuc durante: Febris enim hoc pacto radices profundius agere deprehendetur, non autem amovebitur hydrops; expectandum itaque donec febris exulet, ac tum demum negotium proſpere ſuſcipiendum.

Verùm enimverò ſi tam importunè atque acriter inſtet ſymptoma hoc, ut ejus curatio non eò uſque videatur differenda donec febris receſſus catharticorum uſum permittat, aggrediendum omnino illa eſt infuſionibus rad. Raphani ruſticani, ſummit. abſinth. & centaur. min. baccarum Juniperi, Cinerum Geniſtæ, &c. in vino factis, quæ non ſolùm ſymptomati obſiſtunt, effœtas ſanguinis vires de novo inſtaurando, ſed naturæ etiam de morbo jam triumphaturæ tempori ſubveniunt.

Rachitis. Infantes autem poſt febres autumnales tum continuas, tum intermittentes, hectici aliquando fiunt. Ventres eorum inflati, tumentes, ac duri evadunt; ſæpe etiam tuſſis, aliaque tabidorum ſymptomata ſubnaſcuntur, quæ rachitidem plane mentiantur. Hos ego ſequenti modo tractandos conſulo. Paretur potio cathartica quam in febrium continuarum fine aſſumendam præſcripſi. Hujus capiat infantulus cochl. j. vel ij. plus minus pro ætate,

mane per 9. dies, uno atque altero die, si opus fuerit, intermisso. Interim vero purgatio ita moderari debet ac regi, dosim vel augendo vel minuendo, ut ultra 5. vel 6. sedes singulis diebus non procedat. Post nimiam catharsin totus venter inungatur linimento aliquo aperitivo per aliquot dies. Sequenti uti soleo.

℞. Ol. lilior. & tamarisci an. ℥ ij. Succi rad. brioniæ & apii an. ℥ j. bulliant ad succorum consumptionem, addendo unguenti de althæa & butiri insulsi an. ℥j. gummi ammoniaci in aceto soluti ʒß. ceræ flavæ q. s. f. linimentum. Sane quamplurimi infantes, etiam verâ Rachitide laborantes, hâc methodo à me liberati fuerunt.

Veruntamen (ut antè monuimus) cavendum sedulò ne purgationem aggrediamur, nisi febre jam perfectè fugata; licet enim hoc pacto humoris in partes naturales amandati portio quædam evacuari non sine causâ videri possit, nihilominus ab ipsâ febre nova subinde pravæ materiæ copia suggeretur, quæ non solùm purgationem reddet frustraneam, verum & ipsum morbum diuturniorem præstabit, ob rationes antea memoratas.

Observatu non indignum est, quòd cum febres autumnales teneram ætatem diu cruciarint, nulla spes sit easdem abigendi, donec abdominis regio, circa lienem præcipuè, indurari atque tumefieri occæperit, iisdem enim gradibus quibus hoc symptoma supervenerit, febris etiam fugam meditatur. Neque forte ex meliori aliquo prognostico morbum hunc brevi abiturum dixeris, quàm si sedulâ animadversione suboriri hoc symptoma perspexeris. Idem porrò in crurum tumoribus obtinet, qui in adultis aliquando spectantur.

Ventris tumor qui infantibus accidit post has febres, quibus annis aeris constitutio intermittentibus autumnalibus progignendis epidemicè determinatur, tangentis digitum haud aliter ferit, ac si materiam aliquam continerent viscera in scirrhum induratam; cùm qui aliis annis, simili licet ἀτροφίᾳ, contingit, tactu ita afficit, ceu tensio hypochondriorum a subjectis flatibus. Hinc, iis annis quibus intermittentes autumnales prædominium habent, veræ rachitides rariùs occurrunt, quod observatu dignum.

Tonsillarum dolor & inflammatio post febres sive continuas, sive intermittentes, cum deglutiendi primùm difficultate & molestiâ, supervenientibus deinceps raucedine, oculis cavis, & hippocraticâ facie, mortem certò imminentem præmonstrant, intercisâ planè omni redintegrandæ sanitatis spe. Funesto huic symptomati producendo evacuationes justo copiosiores in ægris vi morbi jam ferè attritis, longiori febris moræ sociam operam ut plurimùm commodasse observavi.

Maniæ species quædam. Multa alia sunt accidentia quæ morbos hosce consequi solent ob purgationem vel non omnino, vel non ritè celebratam, quibus in præsentiarum enumerandis supersedebimus, cùm curationis eadem ferè ratio sit utrobique, nempe sedimenti ab effervescentia præcedanea depositi repurgatio, quippe quòd suâ morâ malis hujusmodi materiam præbuerit. Quanquam licet hic loci non contemnendum symptomatis genus referre, quod non tantum purgationibus & evacuationibus aliis quibuscunque, Venæ-sectioni præsertim, cedere dedignatur, verùm & ab illis vires sibi acquirit. Illud autem peculiaris quædam est ac sui generis Mania intermittentes diuturniores (quartanas præcipuè) nonnunquam excipiens, quæ communem medicandi rationem aspernatur, & post evacuationes fortiores adhibitas in miseram quandam stultitiam degenerans, non nisi cum ipsa ægrorum vita terminatur. Miratusque sæpenumero sum nullam hujus rei mentionem ab Autoribus factam fuisse, cùm non raro accidisse viderim. Cùm reliquæ amentiæ species copiosis evacuationibus, & Venæ-sectione, & catharsi ut plurimùm persanentur, hæc neutram potest ferre. Sed cùm jam æger in sanitatis limine est, si vel enema ex lacte saccharato semel injeceris, statim de novo recrudescet malum. Et si reiteratis purgationibus, venæ-sectioneque contranitamur, ejusmodi evacuationes morbi quidem ferociam possunt domare, ægrum verò certissimè non tantum fatuum, sed & incurabilem omnino reddent. Quod quidem nemo mirabitur, qui secum reputaverit, alteram amentiæ speciem à nimis exaltata & vivida sanguinis crasi produci, hanc vero ab ejusdem debilitate, & ut ita dicam, vapiditate à diutina fermentatione quam invexit febris, qua mediante spiritus functionibus animalibus obeundis impares plane sunt.

Huic malo ad hunc modum mederi soleo, ægro ter in die cardiacum aliquod è generosioribus exhibeo dosi paulò liberaliori, e. g. Theriacam Andromachi. Elect. de ovo. pulverem Comitissæ. pul. Gualteri Raleigh, vel similem in Aq. Epidemica, Theriacali, vel aliâ. Possunt etiam in aliâ quavis formâ exhiberi cardiaca medicamenta. Æger interim victu quidem moderato, analeptico tamen, & potu generosiore reficiendus est; foras ne exeat, in lecto se diu multumque contineat. Alvus sub hoc regimine justo erit astrictior, unde ut etiam à calidorum medicamentorum usu à febre quis sibi metuat, sed vano prorsus timore; cùm spiritus antecedente morbo penè exhausti novum deinceps non valeant accendere. Post aliquot septimanas paulatim in melius proficiet, quo tempore omitti possunt cardiaca ad dies pauculos, diæta vero analeptica jugiter instituenda, & post brevem intermissionem repetendus est denuo cardiacorum usus, atque in eo persistendum donec integra sanitate fruatur.

Dicta methodus maniam etiam quæ has febres minimè excepit, quandoque sanavit, frigidiori sc. atque infirmiori temperamento præditis. Anno nuper elapso Sarisburiam accersebar, ut cum Medico erudito & sagaci, mihique conjunctissimo, Domino Doctore Thomas fœminæ nobili consulerem, cui imaginatio haud parùm fuit læsa. Verùm adhibitis, etiam cùm jam prægnans esset, remediis modò dictis, ad sanam omnino mentem rediit.

Attamen Mania communis, quæ vegetis hominibus atque etiam nulla febre prægressâ, accidere solet, alius sanè prosapiæ est, ac proinde longè diversâ quoad evacuationes, methodo tractanda tametsi vel in hâc specie, ea quæ cerebrum atq; spiritus animales corroborant, haud

omitti debent. Curationem autem ejus, etsi non sit hujus loci, obiter tamen prædictæ speciei subnectere non gravabor, ne quis forte præ similitudine morborum in errorem illabatur.

In Junioribus ac sanguineo habitu præditis, mittatur sanguis ex brachio ad uncias octo vel novem bis vel ter, diebus tribus inter singulas venæsectiones interpositis: Deinde semel extrahatur sanguis ex venis jugularibus. Ultra hunc modum repetitæ venæsectiones ægrum potius in stultitiam ducunt, quam curationem absolvunt. Postea aggrediatur usum pil. ex duobus, quarum drachmam semis vel scrupulos duos (pro ratione operationis) capiat semel singulis septimanis stato die, ita ut si, verbi gratiâ, die lunæ primò pilulas assumpserit, precisè eodem ipso die, nec frequentius, sequentibus septimanis eædem repetantur per longum tempus, usque dum perfectè convaluerit. Hâc methodo humores qui in hoc morbo mentis arcem impetere solerent, sensim in inferiores sedes dilabentur, aliâ quasi ὁδῷ eis inductâ.

Diebus à purgatione liberis per totum decursum electuario sequenti, vel alio medicamento eadem virtute prædito, utatur.

℞. Conf. Absinth. Rom. Anthos, & Theriac. Androm. ana ℥ j. conf. flaved. Aurant. Angelic. condit. nuc. mosch. condit. ana ℥ ß. cum s. q. syrup. Caryophil. f. Electuarium, capiat ad magnitudinem nucis moschatæ bis in die, superbibendo haustulum vini Canarini, cui fuerint frigidè infusi flores Paralyseos.

Si à Fermentatione sanguinis varia, variæ febres oriuntur, atque illa à diversi generis fermento, certè Curatio febrium universè perficietur, aut remediis, quæ fermentum ipsum moderentur, & compescant; aut iis, quæ Fermentationem ocyus promoveant, & fermentantem succum veluti à sanguine alienum repurgent, secretumque per consentaneos naturæ ductus depellant, præsertim vero per sudorem, qui videtur in febrientibus frequentior, & salubrior. Cumque modus non adeò tutus quibusdam visus sit, cùm subinde febres à fermento deinceps reviviscere soleant ac vehementius invadere, factum est ut potior Medentum pars posteriori methodo inhæserit: Imò Helmontius propria & specialia febrium remedia inquit esse diaphoretica, præcipue vero suum Mercurium. Verum tamen est quandoque sudorifica parum aut nihil profuisse, præsertim cùm fermentum febris alicubi in primis ductibus hæsit; vomitum autem momento temporis abstulisse ex vino emetico, aliove promotum. Hinc animadversione dignum censeo, an febres à fermento aliunde sanguine suggesto, vel à restagnante humore circa pylorum in pancreate, ipsoque ventriculo originem ducant: illæ enim desinent ab assumpto vomitorio, quod una simul blande alvum movebit, ut pluries experimento confirmatum. In idipsum convenire video Thomam Sydenham in methodo Curandarum febrium qui ex infuso croci metallorum, oxymelle scillitico, & syr. scabiosæ emeticum conficit, atque in ipso febris initio exhibet.

At in ratione victûs febrientium nostra ætate longe admodum à veterum præceptis Medici recedunt. Et quidem sive febres acutæ sint, sive chronicæ, & sive intermittentes, sive continuæ, eadem prorsus & invariata ciborum conditio, & quantitas apud illos semper est, cum mane contusæ, vespere vero consumptæ & expressæ carnes pullorum indiscriminatim offerantur. Neque istæ solum, sed & elixæ cum oleribus, quæ calorem infringere creduntur, itemque assæ, & multifariam conditæ, præter bellaria omnis generis. Verum hæc cibandi norma his summopere nocua est, cùm exinde gravetur potius natura quàm juvetur, excrementa plurima cumulentur, & febris ipsa saltem protrahitur, nisi etiam deterior fiat. Si quis etenim, inquit Hipp. cibum febricitanti dederit, sicut sano robur, ita laboranti morbus fit.

Tametsi tàm larga cibandi ægrotos ratio perperam nostratibus instituta videatur; non tamen illos laudandos arbitror, qui indifferenter febricitantibus omnibus extremam inediam præscribunt. Porrò observanda est corporum affectorum varietas, num pueri, graciles, imbeciles, senes; an adultis, succi pleni, robusti sint ægrotantes, & pro eorumdem ratione, nunc paulo plenior, nunc parcior offeratur. Gracilibus enim, & picrocholis adhuc instante paroxysmo, & inter ipsius febris initia cibum in gratiam virium, & languentis stomachi, exhibendum esse suadet Galenus; quamquam Hippocrati per id temporis nocuus videatur. A viribus itaque victus ratio mensuranda. Unum quippe illud est, inquit Celsus, quod semper ubique servandum est, ut ægri vires subinde assidens Medicus inspiciat, & quandiu supererunt abstinentia pugnet, si imbecillitatem vereri cœperit, cibo subveniat: id enim ejus officium est, ut ægrum neque supervacua materia oneret, neque imbecillitatem fame prodat. Nec insuper statim victum permutare conveniet, documento ejusdem Hippoc. nisi tamen præcedens illius ratio morbi causa extiterit.

Mirum verò quàm plerique nostratium vini usum damnent, ut nec illud gustare permittant, hinc factum est ut adhuc ab ejus nomine vulgus hominum deterreatur. Verum Hippocrates innumeris ferè in locis vinum febricitantibus commendat, & exhibendum esse præcipit similiter & Galenus. Neque de illius calore verendum: nam præterquam quod in horum corpore calor exoptatur, ultroque exquiritur, præsertim si syncope copuletur, ex documento ejusdem Galeni, qui vino utendum docet adhuc in febre ardente, quam syncope comitatur, ex bile amara progenita; ab ejus usu moderato diuresis, & diaphoresis sollicitatur, & præterea stomacho succurritur.

Quod denique plerique putant præcipuum, & præsentaneum febrium omnium remedium esse sanguinis missionem, authoritate Galeni dicentis, saluberrimum esse in omnibus putridis febribus sanguinem mittere: tam est ab Hippocrat. mente alienum, ut potius in quolibet affectu, cui febris juncta foret, à venæsectione is abstinendum esse voluerit. Ut notat etiam Prosper Martianus comm. in Coac. 79. sect. 3. A sanguinis etiam detractione abstinendum docet Zacutus, Pereda, aliique licet Hispani, quibus cæteroqui sanguinis missio familiaris

miliaris admodum esse consuevit. Atqui longe graviora obstant argumenta, alias à nobis recensita.

Pleræque intermittentes febres non rarò certis tempestatibus contingunt, quæ sponte sua absque ullo medicamentorum usu sensim remittuntur, ac tandem salubriter desinunt, sudore, dejectione, aut urina copiosiori; ab adhibitis vero remediis potissimum evacuantibus, in longius tempus protrahuntur, aut in pejores commutantur, impedito nimirum fermentationis, & secretionis motu. Aliquando vero omnino expediet congruum propinare medicamentum, quod febrile fermentum aut exturbet, aut corrigat, & refrenet; imo & sanguinem ipsum à contracto vitio depuret, repurgetque. Inter ea, quæ febrile fermentum, seu degenerem à sanguine humorem extra corpus eliminant, tutiora plerumque sunt vomitoria ex infuso croci metallorum, reguli, antim. aliusve similis. Jucundum autem, & perquam accommodum experti sumus aliquoties oxysaccharum emeticum Angeli Salæ. Post unicam emetici operationem, exhibendam suadet Thomas Sydenham paulò ante paroxysmum largam diascordii quantitatem, ut ejus impetus infringatur; si tamen febres istiusmodi vere & æstate contingant. Neque solùm inter initia, & in febribus acutis, sed etiam in chronicis, & contumacibus unice prodesse vomitum testatur Galenus lib. 1. ad Glauc. ipsumque alii plurimi salutarem se expertos contitentur. Quòd si alicui vomitus insuetus sit, aut non ferendo videatur, maximè utilis erit pulvis Comitis de Werwich, qui solus plurimas intermittentes, imò & continuas febres, adhuc in principio solvit per æstatem, & autumnum. Cavendum autem, ne ab intempestivo, & inconvenienti medicamento purgante vires dejiciantur, agitentur magis humores, aut alii, quam qui peccant, inutiliter educantur, succedente etiam hypercatharsi. Nec præterea fidendum iis, quæ vulgò benedicta appellantur, quasi quòd solùm leniant alvum, & primos, ut ipsi dicunt, ductus abstergunt, ideoque innocuè sumi possint, ut Manna, Viola, Rosa: Hæc enim tam nocua sunt in febribus, quam quæ alia, cùm facile corrumpantur, stomachum relaxent, & febrile fermentum augeant; unde Diarrhœa, cardialgia, cibi fastidium, & ingens sitis, præter alia, sæpissime suboriuntur. Quare Riverius in his febribus, etiam diuturnis, ipsaque quartana usus est Mercurio dulci sexies sublimato cum resina jalapæ; vel scammonio vapore sulphuris correcto, seque optatum ex hoc remedio eventum, ac propositum assequutum, innumeris planè exemplis testatur, *in Centuriis Observationum Medicarum.*

Cùm à glutinosis, crassisque succis foveri febres videbuntur, Diæta attenuans sit, & medicamenta quæcumque diuresim, aut diaphoresim quoque moveant, itaque simul stomacho opitulentur. Verumtamen non statim à principio sudorifica exhibeantur præsertim potentiora, cùm non facile crassi humores sudore possint educi; juvabit propterea primùm illos sensim attenuare, deinde per cutim educere, nisi tamen à vomitu fuerint magna ex parte discussi, & excreti. Si vero humores acres sint, illos temperabunt partim alimenta molliora, partim etiam medicamenta humectantia levioribus acidis commista, ut etiam anodyna, & narcotica blandiora: quæ etiam acidum infringent, si id præcellere videatur, præter ea quæ sale volatili sunt prædita, minime vero oleosa, ne inde æstus, & sitis inducatur. Quibus vero signis ejusmodi humorum vitia dignoscantur alibi dictum.

A sanguinis missione nil quidquam juvaminis unquam sperare licebit in febribus intermittentibus, cùm hæ fomitem extra venas, & arterias habeant in imo ventre. Nec insuper illa videtur Galeno commendata, nec minus Aetio Æginetæ, aliisque Græcis Authoribus; sed nec Arabibus plerisque, præsertim Avicennæ & Averrhoi, cæterisque ex Latinis Scriptoribus innumeris. Inde enim nullum febrientibus juvamen evenire ratio, & experimentum pluries evicit, infracto scilicet robore vitali, quo natura causam morbificam debellat. Notissima est Historia Cardinalis Toletani ab Helmontio memorata, cui sanguis licet ad omnem venarum depletionem fuisset exhaustus, numquam tamen potuit tertiana febris adimi, ut tandem infeliciter perierit.

Quoniam verò sæpesæpius sponte naturæ solent febres copioso sudore desinere, postquam illæ aliquatenus deflagraverint, sudorificis sine ullo metu utendum; attento autem præprimis motu naturæ. Inter varia tamen, & innumera, ex carduo benedicto, dictamno, scordio, contrayerva, angelica, carlina, scorzonera, vipera, cornu cervi, camphora, succino, nitro, sale ammoniaco, vitriolo, tartaro, stibio, mercurio parata, salia, pulveres, electaria, spiritus, elixires, tincturas, aquas, magisteria, tutiora, jucundiora, & efficaciora fuere hæc hactenus observata: sal cardui benedicti, absinthii, & prunellæ, tartarum vitriolatum, sal volatile succini, & viperinum, spiritus salis ammoniaci dulcis redditus, stibium diaphoreticum, & omnia bezoardica, & mercurialia fixa, ritè præparata. Summis laudibus extollitur ab Helmontio mercurius diaphoreticus; at ejus præparatio inter arcana reservatur; decoctum tamen Asari ad febres chronicas, & ad quartanam spiritus salis marini commendatur. Ex sale polychresto è fuligine camini elicito, sale prunellæ, & stibio diaphoretico pulvis efficacissimus conficitur, quo non solum febres intermittentes, sed etiam continuæ mirabiliter curantur, promoto sudore, aut diuresi. Febrifugum Riverii creditur Rolfinchio componi ex mercur. sublim. auro & vitro antim. solutis, cohobatione iterata destillatis, & in pulverem redactis, cui additur diagridium cum alvi solutio desideratur. Apud Grullingium describitur sal quoddam antifebrile, cujus usu ad ʒj. duabus, vel tribus horis ante accessionem in aqua centaurii minoris, vel simili sudor sub declinatione paroxysmi manare dicitur, & febris aboleri. Conficitur id ex sale ammoniaco sublimato, nitro præparato, sale cardui benedicti, absinthii, & centaurii minoris in aqua cichorii solutis, atque in salem crystallinum secundum

autem commutatis. Proponitur quoque ab eodem pulvis ad febres omnis generis ex septem rebus compositus, qui valde utilis observatus est. Jam nunc frequentissimus est apud omnes usus pulveris corticis Peruviani in vino primum infusi, mox ante accessionem exhibiti, quo ingruens paroxysmus coercetur, & fermentatio impeditur, licet post aliquot dies redire soleat. Tanta autem nonnullis in hoc pulvere fiducia est, ut etiam in continuis febribus illum offerre non dubitent: at non semper res ex voto succedit, ut subinde febris, quæ continua est intermittat, quamquam his temporibus genuinus cortex vix inveniatur. Quare in ejus locum suffectus est in publico Nosocomio D. Virginis M. Annunciatæ alius ex corticibus cupressi, & malorum aureorum dulcium, cum radice, gentianæ cui prout necessitas postulaverit etiam addere solemus tartarum vitriolatum, & stibium diaphoreticum: eo autem ter exhibito febris desinere solet. Idipsum etiam experti sumus ex pulvere corticum radicis arboris Persicæ pari modo in vino albo veteri exhibito cum sale absinthii, vel centaurii minoris. Meminit alterius pulveris Bartholinus de gannaperide dicti, ad eumdem usum. Commendatur etiam à Frederico Deckers pulvis alius ex corticibus ligni guajaci, & fraxini, extracto radicis gentianæ & Angelicæ, stibio diaphoretico, sale volatili ammoniaco, seu floribus ejusdem cum myrrha. Franciscus Piens multos a tertiana liberasse fatetur haustu febrifugo Crolliano aquæ cichorii ad ℥ ij. salis absinthii ad ʒ ß. & spiritus sulphuris ad ℈ j. Ad quartanam vero memorat medicamentum sibi a Jacobo Cochio communicatum, quod habet: aq. card. bened. ℥ iij. alum. crud. pulv. ʒ j. olei sulphur. per campanam eliciti ℈ j. sal. centaur. minor. ʒ ß. fiat haustus calidus. Hoc & ipse sæpius feliciter usus sum, etiam si quartana hyemem attigisset. Hydrodiaphoreticum, & Hydrocatharticum Turqueti, quo nil præstantius ad ejusmodi febres debellandas inveniri idem Piens testatur, voluit ut alios lateret. Alia plurima proponuntur ab aliis, quæ consulto omittere visum est, sicut & externa medicamenta carpis manuum applicanda, ut est emplastrum Strobelbergeri descriptum à Schrodero in sua Pharmacopœa, & à Grullingio in suo Florilegio; itemque cataplasma febrifugum Principis Anhaltini: fotus a Loticho relatus; & oleum febrifugum ejusdem Strobelbergeri. A spinæ inunctione cum oleo seminum colocynthidis tertianam aliquando curatam vidi; sicut etiam a cataplasmate lumbis admoto ex albumine ovi, croco, & myrrha, cum modico camphoræ. Quo autem pacto ista febrim tollant explicare conatus est. *Thom. Willisius de febribus intermittentibus cap. 3.*

Febres continuæ ac continentes ut salutarem nanciscantur eventum, fermentum febrile removendum, corrigendumque est. Hinc plerique diaphoreticis insistunt, quibus possint illud dissolvere, & repurgare, unaque simul per diaphoresim protrudere, quæ sane in febribus universis familiaris naturæ esse consuevit, interea nec oppressis, nec exsolutis ægri viribus per pharmaca, phlebotomias, cæterasque similes evacuationes naturæ motum vel impedientes, vel distrahentes. Utile tamen fuerit, si ductu symptomatum, præsertim in excretis, aut retentis, & in qualitatibus mutatis quænam sit causa febrilis fermentationis conjici possit, ut in eam exhibenda remedia collineent.

Verumtamen in curandis febribus Ephemeris, seu Diariis hæc notitia contemni solet, cum illæ suapte natura sæpissime, unica die salubriter terminentur, & satis sit aerem temperatum quærere, si fortasse ab illo febris ortum duxerit: moderatam diætam; si a crapula, & cruditatibus; quietem, ac somnum: si diuturna vigilia, & immoderatum exercitium præcesserit: itemque consuetas evacuationes promovere, si ex iisdem suppressis, vel retardatis proficiscatur.

Protractas autem diarias, synochos, & ardentes febres retundere, ac tollere oportebit, vel compescendo fermentationem in sanguine inductam, vel particulas ejusdem actiores fermentum excitantes in præcipitationem disponendo per diaphoresim, aut diuresim. Et sane cum videbitur vehemens in sanguine commotio a partibus ejusdem mobilibus nimium exaltatis, ea quæ diluunt, & acido moderato temperant peropportuna sunt, ut potiones ex aquis diaphoreticis, vel diureticis, speciatim vero cardui benedicti, scorzoneræ, vincetoxici, cornu cervi, rutæ caprariæ cum spiritu salis dulci, vitrioli, sulphuris; itemque expressiones ex seminibus peponum, papaverum, cydoniorum: sales quoque nitri in crystallos redacti, tartari, prunellæ, atque ex lotionibus cerussæ, stibii eliciti, aliive. Ab his enim sæpe febres cæteroqui exurentissimæ statim desiere, partibus in sanguine fermentescentibus coercitis, aut per sudorem, & urinam propulsis aut etiam insensibiliter difflatis; atque hac ratione, quia nitro sunt saturatæ, gelidæ aquæ largius epotæ, non raro ardenter febrientibus prosunt. Neque vero acida moderate sumpta semper sunt fugienda, cùm sæpenumero etiam contulerint, cùm scilicet tenuiores sanguinis partes in motum nimium concitæ quodammodo coërceri debent, & cum crassioribus. & glutinosis consociari, pari modo ac Helmontius ab acido mali citrii minime cavet in lithiasi; nec acida in febribus reformidant Sylvius Leboe, Paulus Barbette, Piens, aliique, si præsertim cum potionibus commista, & temperata fuerint.

A recrementis verò cum sanguine mistis inducta fermentatio sedabitur, iisdem secretis, & in sua conceptacula, vel extra corpus expulsis. Fæces blande clysteribus subducentur: urina per diuretica alibi tradita promovebitur; sicut pariter sudor. Detenti halitus, & vapores cute rarefacta frictionibus, atque diaphoresi excitata, aere calido, integumentis, & attenuantibus medicamentis sale volatili præditis elicientur. Venena assumpta, per alexipharmaca, & antidota propria. Concretus restagnansque sanguis ope dissolventium multo alckali abundantium, sanguinis hircini, C. C. dictamni, scordii, contrayervæ, angelicæ, carlinæ, stibii diaphoretici, oculorum cancr. salis absin-

absinthii volatilis succini, cornu C. & viperarum, quorumcumque bezoardicorum, spirituum theriacalium, & similium. At vero in pus conversus purgabitur potionibus vulnerariis cum balsamo sulphuris, atque remediis ex Mercurio paratis.

Si præterea fermentescat sanguis fermentis aliunde suggestis potissimum è pancreate, cysti fellea, aquæ, & chyli ductibus, aliisque, eadem fere Methodus servanda erit, quam superius in intermittentibus proposuimus, educto primum, si licuerit, degenere illo humore unde fermentationem promoveri conjectabimus; mox verò repurgato sanguine a commixti succo in eundem inserto usu remediorum sudorem moventium, & impuritates secernentium in consueta corporis emunctoria.

Peculiaris autem ratio habenda semper erit de ventriculo ejusque succis cibum concoquentibus, ut exinde chylus progignatur sedans, & obtundens fermentationem a confluxu succorum in intestinis tenuibus excitatam. Siquidem eludetur omnis opera in usu cæterorum medicamentorum, nisi ventriculus suo munere fungatur: eo namque languido, cruditates cumulantur, quæ febri fomitem addunt, vel saltem ejus resolutionem impediunt, & retardant.

Providendum quoque symptomatis febres hasce comitantibus, cùm illa plerumque his longè graviora esse soleant; quin & ab illis rite perspectis in causæ morbi conjecturam adducimur.

Cæterum in reliquis febribus continuis scire refert num vitiosus humor fermentationem indebitam in sanguine promovens, acer, acidus, austerus, salsus, tenuis, crassus, volatilis, fixus, aquosus, tartareus, aliusve sit; itemque an multus, vel paucus, an unus & simplex, aut multiplex, & implexus, an hærens, aut fluens, & vagus, an alicubi stagnet, aut cum sanguine circumeat; an partes ventriculo proximiores aut potius remotiores occupet, & an præterea solidarum partium vitium affectionemque consequatur, præsertim in ductibus obstructis, aut compressis, relaxatis, aut erosis. Ab his enim variant plurimum indicationes exhibitionesque remediorum.

Verum enim vero felicius, & facilius febribus fere omnibus prodesse in dies experimur salem polychrestum, stibium diaphoreticum, & mercurium præcipitatum fixum, qui vomitum non movet, nec dejectionem, nisi cum catharticis jungatur, illamque blandam nimis, & moderatam. Colore is rubet, ut coralliorum pulvere æmuletur, comminuitur in pollinem, & instar cinnabaris tingit, igni resistit, neque à lixivio reviviscit, aut permutatur: levis est, nec temporis diuturnitate quicquam aut mole, aut virtute diminuitur. Mirabiliter autem operatur per diaphoresim in dosi trium, aut quatuor granorum cum aliquo electuario commistus; vel cum modico extracti catholici, si exinde alvi subductio desideretur. Luem etiam veneream quamvis diuturnam, & inveteratam, doloribus articulariis, ulceribus, tumoribus, cæterisque symptomatis comitatam brevi depellit, & curat, nec unquam memini septiès ejus dosim repetiisse, quin certo morbum hunc funditus debellaverit.

Quandoquidem in febribus malignis sanguis veneno inficitur aut coagulante, aut exolvente, certe Medela omnis ad illius correctionem dirigenda erit per ea, quæ Alexipharmaca, & Alexiteria dicuntur, dummodo coagulans, aut exolvens fermentum evertant, ac præcipitent; sanguinem concrescentem solvant, avolantem vero frænent, & in sua naturali compage detineant.

Quamquàm autem coagulans acidumque fermentum emendari, & repurgari potest diluentibus aqueis, obtundentibus alckalicis, & opiatis; congruentiora tamen & potiora semper erunt, quæ sale volatili sunt prædita, quæque sua energia valent floridum vegetumque sanguinem reddere, ac vitale robur adaugere, unaque simul alexiteria vi veneno resistere, & fermentum febrile præcipitare, ac secernere. Cujus generis sunt omnia Theriacalia dicta, Bezoardica, & Diaphoretica, Diascordium Fracastorii, & Sylvii, Theriaca vetus, & Germanorum, antidotus Orvietani, spiritus Theriacalis, aqua Salii, Stapedii, & Riverii, aqua vitæ Matthioli, & Magnanimitatis, Bezoardicum Minerale, Joviale, Martiale, solare, dictum lapis Bezoar, sal volatile succini, cornu cervi, & viperarum, extractum ligni Aloes, hyperici, juniperi, oleum cinnamomi, & ambari, tinctura Tartari essentialis dicta, idque genus alia, ex quibus componi poterunt potiones, pilulæ, conditus, pro libitu ægrotantium & symptomatum varietate. Lotus etiam externi ejusdem census erunt. Margaritæ, smaragdi, corallia, & gemmæ quæcumque, eatenus convenire poterunt, quatenus alckali fixo præditæ acidum, quod exorbitat in ventriculo adjunctisque partibus absorbere valent; quamobrem satius erit in illorum locum pulverem cornu cervi, oculorum cancrorum, boli Armeniæ, terræ sigillatæ, terræ Samiæ, & Melitensis subrogare; sicut etiam contrayervam, scordium, dictamnum, carlinam, angelicam, rutam caprariam, carduum, vincetoxicum, veronicam, valerianam.

Epithemata adeo vulgo commendata in malignis febribus cavenda suadent Mercatus, & Wedelius, ne scilicet ab illis diaphoresis impediatur, eoque magis si frigida adhibeantur. Verùm si quandoque applicanda videntur, calida sint; ex spiritibus, tenuibusque liquoribus concinnata. Idipsum admonet Riverius in usu oxyrhodinorum. Multò autem utiliora sunt calida epithemata, & balnea plantis pedum admota ex vino calenti, ejusque spiritu, elixire quolibet, & similibus: ab his enim universum corpus roboratur, sanguinis motus promovetur, futuri abscessus, delirium, aut sopor imminens præcaventur: quod etiam adnotavit Hofmannus in Schroderum.

Frictiones utiles erunt, si præsertim adhibeantur, cùm cutis laxanda est, ad faciliorem halituum perspirationem, atque ad promovendam exanthematum eruptionem, quæ sæpesæpius febres istas salubriter comitantur.

Diætam denique quod spectat, illam quàm optimè institutam esse oportet, perpurgato inprimis aëre à cujusvis generis inquinamentis, adhibito quoque, si fuerit opus, igne, ex plantis odoriferis. Cibus laudabilis sit, facilis di-

gestionis, & mediocris quantitatis. Vinum perquam optimum, sed modicum, & dilutum; vel ejus loco, si æger sit abstemius, aqua C. C. in balneo Roris parata, scorzoneræ, vel cardui benedicti. Solo quippe vinu usu plerique a febribus malignis liberati referuntur: est enim cardiacum, simulque alexiterium, & sudorificum. Cætera prout prudenti, ac sagaci Medico visum fuerit, resque ipsa tulerit, opportunè præscribantur, ut in cæteris febribus dictum est.

In dissolvente fermento febrili alexipharmaca temperatè acidis jungantur. Acria enim, & salia volatilia nocua sunt, nisi aceto, aut acidis temperentur, & commisceantur: expertum autem in his febribus sanguinem eductum minimè concrescere, sed liquatum, fluidumque diutius perseverare. Utilis idcirco est aqua prophylactica Sylvii, & Barbette, atque extractum ex relictis fæcibus ejusdem; itemque spiritus vitrioli volatilis, & antiepilepticus Hartmanni, Arcanum duplicatum Mynsichti, Tinctura violarum, aut rosarum cum spiritu vitrioli, vel sulphuris parata, addita confectione alchermes, vel de hyacinthis. In pestilenti, & contagiosa febre efficacissimum dicitur hoc acetum, quod ex his fit: Summitatum scordii, cum floribus m i ß. verbenæ, & galegæ singul. m. j. rutæ ℥ß. corticum mali citrii ℥ iij. malorum aureorum ℥ ij. ligni aloës optimi, macis, & caryophyllorum singul. ℈ iv. santalorum rubrorum ʒ iij. radicis zedoariæ ℥ j. petasitis, carlinæ, & angelicæ singul. ʒ vj. seu olsenicii, scorzoneræ, dictamni albi, & imperatoriæ singul. ℥ ß. enulæ ʒ ij ß. myrrhæ rubræ electæ ʒ ij. theriacæ mithridatii, & diascordii Fracastorii singul. ʒ vj. camphoræ ʒ i ß. baccarum juniperi ℥ ß. lauri ʒ i ß. croci ℈ j. Hæc incisa, & contusa infund. in aceti vini acerrimi canthar. ij. & vase clauso detineantur in loco tepido. Sumitur ad cochleare unum.

Describitur etiam à Crollio, & Hartmanno elixir adversus Pestem, atque aliud à Tychone Brahe summo sui temporis Astronomo, cujus meminit Thomas Bartholinus in Cista Medica. Apud Isbrandum Diemerbroeck notatur & aqua Theriacalis, quæ mirabilis dicitur simul cum extracto quodam magistrali. Aliæ referuntur à Cratone, & Sennerto. Inquit Helmontius Hippocratem Pestis antidotum habuisse vinum fumo sulphuris suffitum, vel unum salsum fervidum cum sulphure: sal etenim abstergit, & à putredine tuetur; sulphur verò venenum cohibet. Promoto deinde sudore patientes alebat cremore hordei, & pro potu exhibebat vinum græcum picatum, cui inerant aliquot grana salis, & sulphuris: folia autem Asari aceto macerata calida superponebat bubonibus, itemque plantis pedum, & manuum, quæ post singulas horas duodecim humo contegendas præcipiebat. Ab usu quoque vini picati, subdit, Hispaniam rarò peste affici, cum ibi vina coriis picatis conserventur. Ad stigmata admovebat lintea calida generoso vino intincta, cui sulphur incoxerat. Postremò exhibebat electarium viperinum ex carne, & corde, & hepate compositum; ut latius apud eundem Helmontium. Insignes pariter vires ad pellendam pestem tribuit Mindererus sulphuri ac vitriolo: nullam enim putredinem, nullam infectionem, nullam humorum depravationem ab his non corrigi fatetur. A vitriolo etiam præstantissimum remedium deduxerunt alii, teste Roderico a Fonseca. Vitriolum album in pulverem conteritur, & ter infunditur in aqua rosarum, toties que siccatur ad solem, adjecto modico camphoræ; deinde cum æquis portionibus dictamni albi, & radicis tormentillæ commiscetur, & in tenuissimum pulverem redigitur. Datur ad ʒ j. cum ℥ ij. aquæ plantaginis, rosarum, vel acetosellæ, manè, & vespere. Commendatur à nonnullis veluti summum remedium Muria carnis porcinæ despumata; & à Paræo Muria Encrasicholorum piscium. At Crato certissimo experimento sibi constare ait ad præcautionem, tincturam succini; ipsumque succinum, si eo tempora, carpi, malleoli, & sinistra manus ad ruborem usque confricentur, unicum fuisse amuletum cuidam Chirurgo Hispano testatur Helmontius. Hartmannus electarium ex saccharo candido cum spiritu salis per spiritum vini dulci reddito conficit, & commendat.

Plerique Arsenicum, aut sublimatum linteolo inclusum, & sub sinistra mamma appensum homines à Peste tueri affirmant. Addunt alii pulverem bufonum, cujus præparationem memorat Helmontius. A pellibus quoque bufonum siccatis, & ulceribus pestilentibus applicitis venenum extrahi scribit Kirkerius: idque in communem usum verti apud Germanos. Includunt alii Mercurium crudum in cortice avellanæ, & collo suspendunt, ut cordis regionem tangat ex Marsilio Ficino. Et alii radicem plantaginis majoris sacculo contentam gestant. At quis unquam his solum fidet? Sicut neque fumo tabaci ab Isbrando Diemerbroeck plurimum commendato, aut olenti urinæ hirci, quam magnifacit Avenzoar.

Postremò bubonibus, anthracibus, pustulis, ulceribus, maculis, aliisque symptomatis, notisque pestilentibus, quæ in cute erumpunt, specialibus quoque medicamentis occurrere consueverunt emplastris, cerotis, lituris, oleis, quæ multa præsertim referuntur à Sennerto, & Hartmanno. Illud vero potissimùm videtur adnotandum non statim ulcera ista ad cicatricem esse perducenda, nisi postquam pestilens virus omnino fuerit resolutum, & expurgatum.

In Curatione Febris Hecticæ distinguendi sunt ejus status varii. Etenim primis diebus tractanda est febris hæc more febrium diariarum protractarum, remotis tamen primum causis externis, unde ipsa originem ducit; mox verò adhibitis iis, quæ sanguinem fermento febrili infectum repurgare valent. Cumque sæpissime febris hæc ardentes, & acutas consequatur, sanè illa eadem erunt exhibenda, quæ in ardentibus sunt memorata, consideratis tamen viribus, & propria ægrotantis constitutione. Tunc enim sicuti marcor nullus, vel insensibilis est, ita febris vix Hecticæ nomen meretur, nisi tantum ex suspicione habitudinis patientis, & febris æquabilitate.

Commendant potissimum Medici congruam victus rationem, aeris mutationem, & lactis usum. Et quidem victus rationem ejus generis instituunt, ut modice refrigeret, valenter vero humectet, & efficacius impinguet; unde jura & contusa testudinum, limacum, & ranarum à plerisque præscribuntur, itemque aquæ ex his medicatæ, electaria, & similia. At congruentiora sunt jura ex carnibus viperarum, & cancrorum fluviatilium. Cerebella quoque & interanea animalium, carnes hædinæ, vitulinæ, gallinaceæ; Etsi namque ab illis glutinosior chylus exoriatur, vegetior tamen ventriculus in ipsis conficiendis exquiritur; quamobrem satius erit delicatioribus alimentis hecticorum corpora alere, iisque nec immodicis, sed per intervalla assumptis: nam quæ longo tempore extenuata sunt corpora, lente reficere oportet ex Hippoc. 2. Aphor. 7. Pro potu utile erit vinum stomacho gratum congruenter dilutum & temperate epotum. Saluberrima erit quies cum somno; neque multum de evacuationibus adhuc consuetis sollicitum esse decet, cùm satis sit alternis diebus ventris onera deponere: alvus quippe lubrica nocua est in ejuscemodi ægritudinibus.

Aeris mutationem, si præsertim in cœlum patrium fiat, vel in salubrius maximeque purum omnes in hoc affectu commendarunt. Cavendum autem ab eo, qui subinde variat, ac ventis plurimum agitatur: sive enim austrini illi sint, sive borei, mali sunt, ægreque feruntur ab hecticis. In nostris regionibus præ cæteris magni fit aër Stabiensis in agro pompejano ad radices montis Visevi, & littus maris, quo Galenus suos ægros mittere consuevit.

A lacte plerique tabidi convaluere, illo usi pro cibo potuque sine alterius alimenti mistura. Præcellere dicitur humanum, succedit asininum, tertio caprillum, postremo loco habetur ovinum, vel vaccinum. Statim ac è mammis fuerit expressum potari debet, ne coaguletur, & acescat; quare stomacho vacuo, & omni humore repurgato sumendum est, aliter acorem contrahit, & concrescit in caseum, vel etiam corrumpitur, & ventrem solvit non sine vitæ periculo. Docet prætereа Hippocrat. 5. Aphor. 64. abstinere illo oportere capitis doloribus obnoxios, insigniter febricitantes, & siticulosos, murmura, dolores, tumores, obstructiones, aliasque ægritudines in alterutro hypochondrio patientes, eosque omnes, quibus multa sanguinis dejectio facta est. Quantum enim utilitatis ex ejus usu sperare licet, cùm bene cedit, tantundem & irreparabilis nocumenti accidet, si acescat, & corrumpatur in ventriculo; quamobrem ex Galeno admiscent practici mel, saccharum, vel sal. Cautè igitur illo utendum erit, etenim res est solliciti plena timoris; quamvis plerique nil mali ab illo vereantur, ac temere adhuc empyicis, & phthisicis exhibeant. Pro eo nonnulli lacte amygdalarum dulcium, nucleorum pineorum, & seminum melopeponum utuntur eventu feliciori. Et alii aquis ex carnibus vituli, capi, aut viperarum, itemque ex pulmone vervecis recenter exempto, sicut etiam ex serpentibus, quos nostrates cervones vocant, per alembicum elicitis, qualis præcipue est aqua illa, quæ ab Authore suo capocefali dicitur; pariterque sanguinis lactentis vituli, vel agni ex B. M. Ptisana etiam hordeacea in frequenti usu est, necnon syrupus ex cancris fluviatilibus concinnatus. Fertur Zacuto summè profuisse cuidam tabido, cui nec balneum, nec lac, nec aliud quippiam humectans, & reficiens contulerat, aqua ranarum per B. M. elicita, & cum syrupo violaceo permista, atque in potum quotidianum exhibita; iisque elixis cum oleo, sale, saccharo, & salsamentis in cœna, & prandio una simul assumptis, ac præterea interdiu jure ex illarum carne contusa parato, cum amygdalis, lacte, butyro, farina hordei, saccharo, & vitellis ovorum, ac denique cinnamomo, & aqua rosacea irroratis, lenique igne una decoctis.

Verum præter ea, quæ humectant, & alunt, glutinosamque sanguinis portionem restaurant commendantur quoque quæ acritudinem ejusdem muriaticam corrigere, & emendare possunt. Et quidem ex Hartmanno efficax proponitur sal coralliorum, & unionum ritè præparatus; itemque pulvis cachecticus Quercetani, saccharum e Margaritis in conditaram redactis cum ebore, & oculis cancrorum. Cerusa etiam stibii in aqua plantaginis, vel rhapontici mira quoque præstat, si tamen opportune detur saltem per mensem.

Tabes demum à reliquis causis inductas, obstructione, apostemate, ulcere, evacuatione, pervigilio, vermibus, pathematis animi, cæterisque, curare oportebit remediis ad hæc congruenter comparatis, de quibus alibi actum est. *Lucas Tozzi Medic. Pract. lib. 2.*

Curationem febris hecticæ quod attinet: Diætæ primò & præcipuè attendendum, propterea aër sit temperatus, talisque exquiratur, si non adsit ubi versatur æger, cùm præcipuè videamus itinera suscepta multum proficere iis qui chronicis affliguntur morbis, dum modo non peccetur in excessu. Alimenta sint sanguini edulcorando apta, & bene nutrientia, hinc pultes tum ex oryza, tum ex avena hordeoque excorticatis, tum amygdalata, conferunt; item carnes vitulinæ, perdices, phasiani, omnesque monticolæ aves, lepusculi, pisces imò saxatiles admittuntur, sed præcipuè cancri fluviatiles, e quorum succo butyro non salito misto antihecticum egregium parat Ettmullerus, nos verò juscula ex iisdem cancris brodio carnis vitulinæ pullorumque coulmbinorum, incoctis, magnæ efficaciæ conficimus, si sola coctione in aqua vel vino fuerint præparati, videndum an eos ferat ventriculus. Ranæ, ostreæ, testudines, à pluribus laudantur, atque Lindanus super Hartmannum historiam habet virginis Hectica desperata laborantis quæ per ostreas comestas sanata fuit, ut & Amatus Lusitanus curæ per pullos gallinaceos testudinibus nemoralibus saginatos, & potum lactis asinini, peractæ. Nos experientia edocti, viperas recentes jusculo pullorum gallinaceorum incoctas maximi facimus, ut & lac, tum asininum, tum caprinum, tum vaccinum, quibus admiscemus ad correctionem, & ad arcendam coagulationem salia volatilia mitiora, quale è terra catechu patratus, item balsamum sulphuris essentiale sum;

meque volatile, cui refrænandæ & obtundendæ feri acrimoniæ, indeque ortis aut oriendis exulcerationibus, tum impediendis, tum curandis, par remedium nunquam vidimus.

Conducunt etiam Gelatinæ tum C. C. tum aliæ simplices, quàm varie compositæ, quarum præscriptiones & formulæ passim occurrunt.

Potus sit decoctum radic. chinæ, pastillis item additis, quarum in sanguinis dyscrasia acri temperanda, & sanguine renovando vires maxime extollit Ettmullerus. Nos si nihil obstet aliquid vini bene maturi cum decocto chinæ simplici concedimus. Aquam betulæ incisæ commendat Clar. Dolæus in sua Encyclopædia Medica, ut & alii aquam mille florum.

Somnus sit mediocris; alius pigrior proritetur enematibus ex emollientibus, laxior vero refrænanda, remediis cydoniatis, tincturis rosarum rubr. papaver. rhœad. flor. althææ, & malvæ roseæ, ut & gelatinis lenioribus adstringentibus varie impragnatis, item pilulis & tabellis è terra catechu imò hic forsitan præcipuè faciet ros vitrioli seu phlegma vitrioli roridum iteratis digestionibus à vitriolo abstractum; quod remedium non tantum in omnibus alvi fluxibus, ardoribusque viscerum conducere videmus, sed etiam in hectica magni fit propter sulphur vitrioli anodynum quo imprægnatum creditur. Corpus mediocriter exerceatur, frictionesque leniores, frequentius celebrentur.

Animi pathemata vitentur, interque ea maxime mœror & tristitia.

Venus nimium non exerceatur, si enim in alio quopiam casu, hic maxime valet quod asserit Cornelius Celsus ipsaque experientia, frequentiorem nempe concubitu n corpus solvere.

Remedia quod spectat, nihil reperimus de usu lactis, viperarum, &c. de quibus jam in diæta. Illa autem debent sero attemperando esse accommodata, ut & viis eidem aperiendis. Talia sunt terra foliata tartari ejusque liquor quæ inter volatilia & fixa medium tenent locum, bezoardicum joviale, antimonium diaphoreticum volatilibus per plures affusiones & abstractiones artificiosè maritatum, antihecticum Poterii cum conserva rosarum, ex quo magnum commodum videre non potuit Dolæus, quia forsitan per trinam calcinationem aliaque in ejus præparatione curiosiùs observanda ex mente Autoris, nobis à Clariss. quodam & amicissimo viro communicata, satis accurate non fuerat confectum; oculi cancri, ut & perlæ, per solutionem in aceto destillato in magisterium butyrosum præcipitati, quamvis tamen sic non obtineant quod exquirit Helmontius pro cura absoluta tabis, scilicet ut solvantur in primum suum concretum lacteum, liquoremque primogenitum. De terra catechu, ejusque sale volatili ut & de sulphure, variisque itidem illius præparationibus atque præcipuè volatili, nihil addimus, quia de istis jam supra.

Sequens destillatum antihecticum nonnullos sanitati pristinæ restituisse asserit Clar. Dolæus, qui propterea Lectorem admonet ne farragine simplicium ipsum componentium deterreatur.

℞. Caponem evisceratum quem coque in diplomate ossibus prius contusis cum aq. ℔ viii. infunde rasuræ ligni sassafras ℥ß. rasuræ cranii humani, cornu alcis ana ʒ iij. rad. chinæ ℥ j. fol. scabios. hepatic. nobil. veron. mont. rorismar. flor. pœoniæ, tiliæ, scabios. tussilag. bellid. min. ana M. ß. rasuræ subtilis visci pyror. ʒß. micæ panis alb. siligin. conserv. rosar. rubr. antiq. ana ʒ iij. pulmon. vulpis calid. exempt. num j. jecur. gallin. limacum exenterat. ana num. x. ranarum num. xv. succi beccabung. ℔ j. aut tempore hyberno ejus loco aq. e succo destill. ℔ ij. fiat lege artis destillatum quod edulcorari potest manu Christi perlata. Addit idem. Ex hoc destillato possunt parari emulsiones modo sequenti.

℞. Sem. melon. recent. ʒ ij. aq. antihect. nostræ, sc. mox descriptæ, ℥ vi. f. emulsio sacchari perlati q. s. edulcoranda, atque circa vesperam exhibenda.

Vel ℞. Nucleor. pineor. ʒ ij. sem. cannab. ℈ j. aq. antihectic. nostræ ℥ iij. f. emulsio cui adde lactis sulphur. ʒß. pulver. cordial. pretios. gr. xi. sacch. perlat. ʒ j. pro una vice.

Idem laudat pro calore acri in manuum & pedum volis maximè observabili temperando & minuendo tincturam è florib. violar. bellid. min. borrag. bugloss. per rorem majal. extractam, & ad liquor cochlearia bis vel ter de die exhibitam; nos pluris facimus eandem aut similem tincturam cum rore vitrioli extractam.

In exulcerationibus maxime commendamus remedium jam bis memoratum, scilicet balsam. sulphur. essentiale volatile, ex lacte, vel emulsionibus ad paucas guttas exhibitum. Dolæus verò hocce in casu alumen sic præparat.

℞. Alumin. pulver. q. v.

Destilla calore arenæ: phlegma destillatum suo corpori redde, idque septies repete, aut donec totum phlegma in corpore suo remaneat. Sic paratum alumen tere, atque in loco humido per deliquium in liquorem solve. Liquorem balnei calore per duodecim aut quindecim dies digere; & postea filtratum lento igne coagula. dulcis usus, habet præterea Clar. Dolæus, non tantùm in febribus, sed & in pectoralibus morbis, præcipuè autem in hectica venit commendandus. Dos. a gr. x. ad xv. in vehiculo convenienti.

Febris Maligna in specie. De variis declinandi modis, quorum ope febris maligna castrensis epidemia præcaveri potest.

Morbum hunc divina assistente gratia tribus modis præcaveri posse, quotidiana nos docet experientia.

1. Observatione debiti ac decentis vitæ regiminis, quod in observatione sex rerum necessariarum, nonnaturalium à medicis appellatarum, quæ non tam ad esse, quam ad bene esse hominis spectant, consistit. hæeque sunt 1. aër, 2. cibus & potus, 3. motus & quies, 4. somnus & vigiliæ, 5. excreta & retenta, 6. ac animi pathemata.

2. Debita medicamentorum applicatione, quæ iis, qui vel dispositionem ad hanc luem in corpus suscipiendam præsentiunt, vel in quibus una aut altera sex modo recensitarum rerum necessariarum, seu evidentium corrigi debet, cito, tuto & jucunde exhibenda sunt.

3. Mutatione loci, quo is morbus ferocit:

erit: quotquot autem alienum ſolum, grasſanti- næ hujus luis virulentiam exitaturi petunt, timiditatem prius exuere, bonoque & pacato eſſe animo, atque omnes exceſſus enormes vitare, amice rogantur: niſi enim hoc faciant, in locis longe diſſitis nihilominus ab hoc morbo corripientur, & ſic patrios lares fugiendo, ut mox Parcarum ſævæque mortis præceptis obedire adigantur; diu tamen lecto teneantur.

Quomodo animi affectus ſint ſopiendi ac moderandi.

Videmur quidem à conſueta medicorum via recedere, quod mox in principio, quomodo animi pathemata dirigenda ſint, docere niſi ſimus: quem etiam ordinem Raymundus Minderetus in libro de medicina militari olim quoque obſervabat. Sed quoniam conſtat, abſque animi placatione, nec aër purisſimum inſpiratum, nec laudabilem cibum ac potum ſumtum exercitationes aut requiem, nec ſomnum & vigilias, neque excreta & retenta quicquam ad corporis vigorem, ſanitatiſque conſervationem conferre: ideo prudentiores hoc vobis vitio haut verſutos fore perſuaſi ſumus, quod animum tranquillare ante omnia decreverimus.

Quotquot igitur loca febribus malignis epidemiis, ſeu hac caſtrenſi inquinata inhabitare coacti, aliò ſe conferre non poſſunt, primario omnium peccatorum ſcelerumque commiſſorum memores, vera pœnitentia inducti, reſipiſcant, horumque veniam à ſummo rerum Gubernatore devotisſimis ſuſpiriis, precibuſque ardentisſimis in genua procumbentes efflagitent; & virtuti ac pietati poſthac litaturi, à vita perverſa deſiſtant, peccandique illecebras fugiant, neceſſe eſt; quod ubi præſtabunt, veramque in D. O. M. fiduciam collocabunt, eumque haut fucata mente colent providentiam ac ſingularem ejus tutelam per omnem vitam ſuam; etiam in omnibus actionibus, experientur, ut inde ſumma animi tranquillitas ſperanda veniat; cum ex adverſo pervicaces Numinis contemtores, quia ſe omnibus flagitiis nobilitare unice ſtudent, ſemet ipſos ſupremi Judicis clementia defraudent, variaque mentis inquietatione, animi angore, ac conſcientiæ morſibus conficiantur; quæ certe haud parum ad harum febrium productionem conferre ſolent.

Idcircò, quiſquis es mortalium, ſpem tuam, & dum Sol juſtitiæ animi nubila ſerenat, & urgentibus anguſtiis in Deum tuum colloca, qui te nunquam deſeret, ſed ſalvum te vult, quoties peccata, ſuppetias ferente Deo, fugere, integer vitæ ſceleriſque purus vivere, atque nequitiæ viis relictis, tramite recto & ad vitam æternam ducente inſiſtere tibi curæ cordique eſt: non enim Deum omnipotentem & ubique præſentem, imo & ſumme ſapientem, omnia providentem ac miſericordem credere ſufficit, niſi eundem ſcelerum ſimul vindicem ac juſtum revereri velimus.

Poſthæc igitur quilibet omnem melancholiam, mœrorem ac vanum periculi mortiſque imminentis metum excutiat, iiſdem vale dicat, lætaque mente ſeipſum erigat, quo corpori robur non deficiat, ac ſpiritus inde ſuſcitentur; & pro certisſimo habeat, ſe ſub Numinis clementisſimi tutamine eſſe, ut ut medios inter ægros graſſante lue verſari teneatur. Nimis enim hunc morbum exhorreſcentes, ſolo ſæpius metu, ſolaque forti ſæpius animi impresſione hujus mali crudelitatem experiuntur.

Spiritus namque animales ab angore ac timiditate, modum excedente, ita anguſtantur & contriſtantur, ut virtute ſua dilatante, parteſque nobiliores perenni ſuo tranſitu roborante, quo felicius eidem ſua munia obeant, mirum quantum defraudentur: hinc ſingulis humorum, alias laudabilium, coctionibus turbatis ac vitiatis, moribuſque corporis perverſis deleteria colluvies, hujus luis cauſa, proficiſcatur; atque tandem propter omnimodam humorum corruptionem omnia naturæ præſidia corruunt.

Qualis aër eligendus, & quomodo vitioſis fuliginibus refertus corrigendus.

Eſt quidem aër vitæ & morborum auctor juxta Hippocratis de flatibus libro effatum: qui ſi purus, lucidus, ac ventis ſalubribus perflatur, non poteſt non magnum ſanitati condimentum eſſe.

Aëra igitur, ſine quo ne per momentum vivere poſſumus, accuratius penſitantes, in illo occultum vitæ noſtræ cibum eſſe deprehendimus: id quod felix ille, ſic dictus Coſmopolites, *Alexander Sethonius*, obſervans in novi luminis chemici tract. 12. epilogo his verbis expresſit: Creatus homo de terra, ex aëre vivit: eſt enim in aëre occultus vitæ cibus, quem nos rorem de nocte de die aquam vocamus rarefactam, cujus ſpiritus inviſibilis congelatus melior eſt, quam terra univerſa. De quo pluribus videri poſſunt nobilis de *Nuyſement* libro de ſale philoſophico, ſeu ſpiritu mundi univerſali, *Joh. Riſtii Holſati* Phœnix philoſophicus, Hygini à Barma Saturnia regna, *Robertus Boyle* de aëris vi elaſtica, cum aliis hujus viri celebrandis ſcriptis, *Johannis Mayovv* quatuor primi libri tractatus medico phyſici, *Sebaſtiani Wirdigii* medicina ſpirituum curioſa, *Joh. Henrici Kœfferlini* diſquiſitio phyſicomedica de ſpiritibus, *Andreæ Nimeri* tractatus de ſpiritu mundi, ſeu nobili aqua cardiaca, & tandem *Chriſtiani Adolphi Balduini* aurum auræ cum phoſphoro Hermetico, qui quaſi in compendio omnia de ſpiritu mundi, in aëre natitante, notatu digna luci publicæ expoſuit.

Cum itaque aër ſpiritu mundi ſeu ſale volatili æthereo imprægnatur, ac ab omnibus veneficis & peregrinis exhalationibus aut vaporibus depuratus, ad vitam prolongandam, ſanitatemque conſervandam, quam maxime, neceſſarius ſit; ſæpisſime autem tum à variis ejus è terra, ac montium cavernis exhalantibus fumis, ab ineptiis hominum, ac beſtiarum cadaveribus oriundis fœtoribus corruptis, (quod ſupra jam in primæ ſectionis capite 5. §. 1. innuimus) inficiatur, ſanitati noſtræ ſi velimus conſulere, hæc loca deſerere, aut in ſalubriorem nos recipere; aut ſi hoc commode fieri non poſſet, debitis remediis aër corrigi atque depurari oportet.

Humidum, pesſimeque olentem in ædibus vel angiportis contentum aëra, interdiu bis,

ter

ter vel pluries, mane ſcilicet, circa meridiem, veſperi & noctu, flamma e probe prius exiccatis lignis juniperi, abiegno, aut piceo ſuſcitata purgamus; huic ſcopo etiam pulvis pyrius parum humectatus, ſulfur itidem commune, chalcanthum, reſina, cornua caprina, acetum & ſimilia in prunas conjecta aut accenſa inſerviunt.

Sanitati noſtræ omnino conſultum foret, ſi ſterquilinia cuncta, ſordeſque a porcis, gallinis, anſeribus, aliiſque animalibus domeſticis ex ædibus ac plateis arcerentur. Eluvies in plateis, aut anguſtioribus ædium areolis, declíviore facto canali in ciſternas, aut profluentem rivum deducatur, ne ſtagnando putrorem contrahat. Neque etiam tolerandus eſt perverſus mos impudicæ pubis, & puellarum natibus muros fricantium, alvique coacta ad ædes, ſepimenta, pomeria, derelictoſque urbis angulos deponentium, unde proximi vici fetore inquinantur. Pariter quoque ſordidi homines, ac ancillæ urinam matulis noctu collectam in plateas non effundant. Nec fetor excrementorum è ſella familiæ, aut cloacis publicis totam domum, totaſque areas inficiat, ea probe obtegantur, aut in locum abditum tranſponantur, aut etiam a foriis tempeſtive purgentur.

Carnificibus ſenatuſconſulto ſerio inculcetur, ne fetidas cadaverum quorumcunque detractas pelles, antequam in altiori, ab urbe tamen remoto, loco bene exſiccatæ fuerint, ædium ſuperioribus contignationibus ſuſpendant, alias per totam viciniam teterrimus inde exhalans ſqualor maximo cum ſanitatis detrimento diſpergeretur, nareſque illic degentium perpetim feriret: imo graſſante pecorum lue pelles nullo modo detrahant, ſed iſta cadavera profundioribus foſſis integra occultent.

Pannos, lectiſternia, lintea, veſtimenta; ut & alia ægrotantium utenſilia non ſtatim ab aliis uſurpentur, niſi prius probe lota, ſuffumigiis correcta, aërique puriori ad tempus expoſita fuerint: quod etiam de omnibus aliis rebus, quæ nos ambire ſolent, intelligi debet, ne aër inde magis conſpurcetur, ſed munditiei opera detur.

Vita ſordida luxuique dedita aëra in ædibus ac plateis, homines proxime ambientem, contaminare ſolet, ita ut, experientia teſte, eundem non poſſint non ejuſmodi dira mala variique morbi excipere.

Horis pomeridianis, hibernoque tempore, ſi cœlum faveat, feneſtras valvaſque parum patefacito, liberalemque flammam e junipero in conclavi alito; ut aëre udo inquinato, fetidoque expulſo recens, ac ſpiritu æthereo turgidus inter, locumque perflet: quo facto mox iterum fores atque luminaria claudito.

Ægros inviſuri, aut aliorſum nebuloſo aëre domo exeuntes, caveant ſibi, ne per plateas feſtinando ſpicula nociva in aere volitantia concitatius inſpirantes attrahant; atque ægrotantium ædes vix ingreſſi haut ſtatim ad lectum ſublimi anhelitu properent, ne malignam decumbentium auram ſudoremque exhalantem per reſpirationem in ſemetipſos recipiant, neu per ejuſmodi contagium inficiantur.

Curioſum eſt, inquit Tullius ea ſcire velle, quæ ad nos non pertinent: idcirco nullus, niſi vocatus, aut munere devinctus qui tetricum ægrotantium vultum exhorret, aut à nauſeabunda ægros ambiente mephiti contremiſcit, febri maligna detentos adeat. Sed hoc eo tutius expediet, ubi ante acceſſum vel aliquot grana juniperi, vel parum de radice angelicæ aut zedoariæ, corticibus pomi citrei vel aurei aut caryophyllum manſerint.

Hunc etiam in finem haut parum emolumenti dabit caſtura fabæ magnitudine ſindoni inſuta, ſi naribus ſæpe admoveatur. vel ſequentes res ſerico includantur.

℞. Rad. angelicæ rec. ſiccatæ, myrrhæ rubræ ſelectæ, caſturæ, caryophyllor. ana ʒj. baccar. junip. gr. 60. cymas rutæ rec. treſ. nucem myriſticam totam.

Inciſa & contuſa in unicum ſaltem vel duos globulos coacta ſindoni aut linteo involvantur, ac aceto rutato vel roſaceo intincta naribus frequenter applicentur; quibus etiam tempora & carpi ſimul fricentur. Neceſſitate urgente, ſi cuncta hæc ad manus non eſſent, rutam viridem manibus contritam, cum aliquot contractis juniperi granis itidem aceto humectam dicto modo adhibe; aut caryophyllos, nucem myriſticam, rutam viridem, baccaſque juniperi ſimul contuſas, acetoque madefactas temporibus ac carpis ſæpius affricato, naribus admoveto.

Quomodo victus ratio hîc ſit obſervanda.

Non minus eleganter quam ſcite Hieronymus Mercurialis opus de arte gymnaſtica cedro digniſſimum à victus erroribus auſpicatus eſt hoc modo: Quamdiu homines pauciſſimis rebus contenti lautas menſas & opipara convivia non cognoverunt, propinationiſque poſt inductam paulatim conſuetudinem penitus ignorarunt, (id quod primis illis ſeculis extitiſſe, memoriæ proditum eſt) morbi neque apparuerunt, neque eorum nomina innotuerunt; ſicut uſque ad tempora Socratis diſtillationum, quas Græci κατάῤῥους dicunt, nomen, quo nil hodie frequentius eſt, ignoratum eſſe tradidit Plato: qua de re tunc temporis medicinæ aut paucos omnino, aut nullos uſus nullaque principia extitiſſe certum eſt; etſi Homerus, antiquiſſimus Auctor ſcripſerit Ægyptum multas herbas, multaque medicamenta habuiſſe. Poſtquam vero intemperantiæ nefanda lues, coquorum exquiſitæ artes, delicatiſſima epularum condimenta, vinorumq; peregrinæ temperaturæ inter homines irrepſere, morborum ſimul varia continuo genera ſuccreſcentia ad inveniendam medicinam eos coegerunt: qua ſemper carere profecto licuiſſet, niſi humana, vel potius ferina ingluvies, omnium maxime neceſſariam eſſeciſſet.

Ne igitur hi, qui ſanitatis vitæque integritatis ſtudioſi ſunt, ad eos ſcopulos navim ſuam afflictam videant, cum pro perverſo ſeculi more intemperanter vivunt, aſſidue tuburcinantur, vino ſomnoque ſepeliuntur, iiſdem ſuaſor eſſem, ut medicorum innocua hygieines præcepta ſtrictim obſervarent; & hiſce tempeſtatibus certe morbi tot ac tantas ſtrages haut ederent. Quo itaq; medium in hac re teneant, conſultum duxi locum ex Plutarchi præceptis ſanitatis, to. 2. operum Græco-Latinorum Pariſiis 1624. editorum ſat utilem iiſdem commendare:

Non

Non igitur, inquit, imitari debemus bonos naviculatores, corpusque subinde impletum & oneratum, purgando sursum & proluendo evacuare: sicut illi ob avaritiam, multa in naves cum ingesserunt, assiduo deinceps aquam exhaurire coguntur, sed corpora nostra habilia & expedita servare, ut etiamsi aliquando premantur, ob levitatem suberis instar sursum sese efferant.

Qualem vero selectionem in cibo ac potu sumere, quemque modum in illis capiendis observare debeant, ipsis celebriores, qui de alimentorum facultatibus ac re cibaria scripserunt, auctores præcipient: ex quibus *Simeon Sethi* de alimentorum facultatibus interprete *Martino Bogdano* Bernatium Archiatro, *Melch. Sebizii* ac *Balthasaris Pisanelli* libri de alimentorum facultatibus, *Ludovicus Nonnus* ac *Johannes Bruyerinus* de re cibaria, *Leonardus Lessius S. I.* in hygiastico seu vera ratione valetudinis bonæ & vitæ, cum subjuncto tractatu *Ludovici Cornari* eodem pertinente, præsertim vero omni exceptione majores *Paulus Neucrantzius* de purpura *cap.* 10. ac *Johannes Sigismundus Elsholzius* in diætetico nuper patrio sermone typis exarato; necnon *Gregorius Horstius* ac *Engelbertus Holterhosius* de tuenda sanitate legi ac imitari merentur.

Ne igitur sine symbolo dato hinc discedamus, paucis tantum, qualiter homo cibi ac potus debita administratione febrim castrensem malignam declinare queat, iisdemque necessariis regulis lectorem instruere voluimus.

Cibus & potus, licet bonæ notæ sint, ac laudabile nutrimentum suppeditent, sæpius tamen de die, & magna copia non ingerendus, quia succi nutritii elaboratio hoc modo turbatur; ita etiam esculenta sanguinem feculentum, spiritibusque orbum progenerantia interdicta volumus, qualia sunt caro recens suilla vel putrida aut corrupta alia, pisces palustres putrescentes vel emortui, ova ad duritiem cocta, butyro frixa ac vetula, massæ ex arina & spumo lactis pinsæ, non fermentatæ, lagana, poma immatura, fructus dulces bilemque augentes, ut sunt pruna, mala persica, cucumeres, pepones & similia: sic etiam nec vinum largius ad ebrietatem usque, neque sulphuris fumo inquinatum, aut recens, acidum, austerum, pendulum ac rancidum, nec cervisia haut bene defecata, non vetus, nec acescens bibenda. Vitam sedentariam exigentes, quia exercitationibus corpus non multum fatigant, nec assidua manuum opera victum quæritant, cibis, alimonium bonum præbentibus, concoctu facilius parcius demensis hora debita vescantur, vinum generosum vetus, vel zythum probe fermentatum beneque defecatum superbibendo.

Cœna semper prandio parcior sit, nec statim à pastu, ventriculo cibis onusto, nisi prius steterint, aut passus mille mearint, lectum petant; inter prandendum aut cœnandum, vel sub vesperam pro sanguinis refectione ac refrigeratione, embammatis loco, fructus acidiusculi, simulque nonnihil adstringentes, attamen, maturrimi, ut sunt ribesia Europæa, fraga, baccæ rubi ideæ, cerasa acida, mala, pruna Damascena, ac uvæ modice gustari possunt, cumque his, ne acor eorundem crudior ventriculo obsit, panis tantillum comedatur.

Quorum corpora nimio calore æstuant, ab esu lactis, tormina sævissima, diarrhœam vel vomitus biliosos excitante sibi temperent; operariorum & crebrioribus exercitationibus defessa corpora, quia vitiosorum humorum congestum sudore mox eliminant, non tantum lac, sed & alia interdicta edulia facilius ferunt.

Quotquot autem ventriculum, ab hesterna cœna, cibo potuque nimium gravarunt, si postridie à quoque victu abstineant, nullo incommodo erunt obnoxii.

Quicunque prima statim luce Medici ægros contagio furente inviscere debent, offam cepe ac ovo sorbili auctam assumant, vel panem butyro illitum foliisque rutæ conspersum edant; vel ad minimum frustulum panis rutato vel alio aceto intinctum deglutiant, ne virus inspiratione attractum ventriculo vacuo diu inhæreat.

Jentaculis non assueti, vel ea ob nauseam formidantes, grana aliquot juniperi, vel angelicæ, zedoariæ aut imperatoriæ radicem, corticesque mali citrei, caryophyllos, cinamomum aliaque spiritus suscitantia manducando sanitati suæ consulere possunt: cepæ aliique esus hoc tempore multum conferret, modo ea deglutientes pessimum ex ore halitum non spirarent. Ego graveolentium horum loco sumerem panem martium aromatibus conditum aut biscoctum saccaro onustum.

Horum etiam perversa consuetudo merito detestari debet, qui vix orto sole vinum sublimatum, aliosque generosiores latices liberalioribus, aut duntaxat brevioribus haustibus ingurgitant, vel absinthiten, aut aliud vinum integrum fere mensuris hauriunt: quorum in usu diutius perseverando ventriculi habitudo sensim relaxatur, flaccescit, ac ciborum digestio depravatur.

Quid de abominando atque nocentissimo tabaci abusu statuendum sit, supra *sect.* 1. *cap.* 5. §. 2. abunde explicatum est: hoc unicum saltem hic concedimus, quod aëre præsertim nebuloso & humido, aut si caput distillationibus sit obnoxium, summo mane ac cubitum ituri unicam tantummodo fistulam fumificam exsugant: caveant tamen sibi omnes ab intemperato ejus usu.

Ultimo non ab re foret Medicos castrenses, si à scripto tædium hauserint, ad *Raymundi Mindereri* Medicinam militarem notis *Johannis Hiskia Cardilucii* novis auctam, ac *Johannes Valentini Willii*, quem ob præmaturam mortem merito lugemus, tractatum Medicum de morbis castrensibus internis *cap.* 4. §. 3. remittere.

De modo gubernandi exercitationes, ac requiem.

Quemadmodum moderatæ corporis exercitationes naturam à multis molestiis, intra cutis spiracula hærentibus sordibus liberando, sanguinemque, (ne particulæ hujus duriores, crudiores & minus mobiles in vasis tenuissimis varios morbos producturæ subsistant) in naturali motu juvando, ad sanitatis conservationem plurimum faciunt: ita motus vehementior ac diuturnior sanitati humanæ quàm maximè officit,

quia omnes in corpore spiritus exhauriuntur, singula membra cum visceribus debilitantur; ita ut particulæ, sanguini ægre uniendæ, ad cutis reticulum glandulasque miliarias rejectæ, ibique subsistentes per sudorem aut exhalationem exspirare nequeant.

Otiosa similiter segnisque vita, qua fuligines copiosæ in corpore accumulantur, propter motum autem partibus denegatum exhalare non possunt, valetudinis firmitati summe nocet: sic itaque suppressis spiritibus laudabiles etiam humores sordibus istis conspurcantur, ac deleteria qualitate imbuuntur: quapropter, si sanitati viribusque nostris prospicere contendimus, in motu & quiete medium teneamus necesse est.

Sudor à laboribus, vel aliis corporis exercitationibus in cutis ambitu frigus contrahens, & ad interiora pulsus, sanitatem vehementer lædit. Hinc quibus hoc accidit, cutim universam confestim satque diu pannis calidis asperioribus, ad poros patulos reddendos, perfricari sibi patiantur; quibus hoc non arridet, in lecto probe tecti sudorem proliciant, quo id, quod frigoris impetu sub cute congelarat, expellatur; alias febri quadam infestari possent, & si sudor præter omnem spem non excitetur, eundem cochleari rob sambuci, aceti aut aquæ, vel etiam poscæ modico diluti, è voto provocabis.

Qui proliziorem de his institutionem desiderant, attenta mente *Hieronymi Mercurialis* totum de arte gymnastica opus perlegant, cum huic elegantissimo scripto, quod ad corporis exercitationes pertineat, nil omnino desit.

De modo regendi somnum & vigilias.

Quia capite præcedenti, quomodo corporis exercitationes grassante hac febri sint instituendæ, aut moderandæ, explicuimus, haud difficulter illinc quoque somni ac vigiliarum regimen desumi posse existimamus; nihilominus tamen unam vel alteram animadversionem addendo, commentarium hac de re magis intelligibilem reddemus, ex quo etiam nonnihil pateat, quomodo & quando somnum vel vigilias capessere sanitati conducat.

Cavendum itaque, ne in excessu, aut defectu eorundem peccemus, sed, sicuti in motu & quiete, medium teneamus. Ab immodicis namque ac intempestivis vigiliis spiritus fugantur, sanguis acrior ac crudor, evadit, calor nativus obtunditur, ciborum concoctio depravatur, vires labefactantur, sensusque omnes obscurantur. Contra somnus nimius, meridianus præsertim modum excedens, alimentorum digestionem retardat, imperfectamque relinquit, ac excrementorum egestionem remoratur; dumque ventriculus denuo cibo ac potu, prioribus nondum digestis, oneratur, chylus certe à fecum inutilium magmate haut decenter secernitur, sed turbidus crudusque ac feculentus permanet, & postquam sanguini commiscetur, peregrinam atque hostilem eidem larvam inducit, motuque corporis deficiente bona malis tam diu commixta permanent, donec humores omnes putrescant, cruditatem limosam, vasa angustiora obstruentem, contrahant, atque acrimonia corrodente partes singulas sensim sensimque depascant.

Ægrorum curam habentes, totasque noctes insomnes traducentes interdiu per unam aut alteram horam dormiant, ciboque coctu faciles capiant. Ne quoque ab ægris exhalantes malignæ fuligines tam facile contagionis ope per respirationem sese insinuent, neu spicula sua profundius in pulmones, ventriculum aut cerebri meningas adigantur, jejunus ad ægrum appropinquet nullus sive Medicus sit, sive alius, sed semper aliquid prægustent necesse est; vini autem potui largiori non indulgeant, quia ebrii partim lecto affixis non recte prospicere, & partem faciliorem ad luem hanc per contagionem hauriendam dispositionem nanciscuntur.

De modo excrementa in corpore præter naturam retenta, expellendi, probosque humores retinendi.

Venter quotidie ad minimum semel ministerio officioque suo fungatur, necesse est: quod majori valetudinis levamento mane mox à somno fit; si autem quotidie ciborum retrimenta tam mature deponi non possunt, sellæ cum egerendi nisu sæpius insidendo, (qua consuetudine non neglecta tandem adstrictissima alvus obediet) ventris coacta è corpore extrudentur.

Pessime sanitati suæ consulunt, qui in pertinaci alvi segnitie purgationibus extemplo, clysterum injectionibus, ac glandibus perpetim se macerant: à binis enim posterioribus excretionum modis, si nimis acria immixta sint, ani sphincter, sedisque venæ nonnunquam ita intumescunt, ut sordes ventris, licet ex intestinis reliquis ad rectum usque protrusæ sint, excerni tamen nequeant; & sic alvi contumacia, quam his remediis tollere male satagunt, eo magis augeatur.

Æque boni, quàm vitiosi humores cum ipsa bile in cysti sua, magna vi e corpore per medicamenta purgantia fortiora expelluntur, ita ut deinceps magna versus inferiora detrudendum, ac per alvum eliminandum partim non satis humectetur nec lubricum reddatur, partimque ob exhaustam bilem stimulo ac nisu debito, quo felicius & facilius egeratur, careat.

Improvidæ purgationes, experientia teste, novas contrictiones spasticas ac inde oriundas inflammationes in ventriculo, intestinis, pulmonibus partibusque aliis internis frequentissime excitant: proinde prudens Medicus tam temporis, quàm loci symptomatumve circumstantias probe observet; ne alium hostem, quam antea morbus fuerat, magis sævientem, detestandis hisce evacuationum officiis, in corpus illiciat, quam exturbet: cujus etiam *in sect. 1. cap. 10.* paucis mentio facta est.

Plurima à purgantibus remediis damna exhibentur in doctissimo venerandi *Wepferi* nostratis libro de cicutæ aquaticæ historia ac noxis, qui infinitis fere ditatus est observationibus, quarum aliquot jure meas, bona cum auctoris celeberrimi gratia appellare possum; quod experimentis illis non solum frequenter interfuerim, sed etiam iisdem suppetias ultro tulerim; quod & alii viri solertissimi, ut ex ipsomet opere patet, ingenue præstiterunt.

Quam

Quam ob rem æquum lectorem ad scriptum illud elegantissimum, pro asserto nostro vindicando, evolvendum obsecro.

Quoties autem alvum adstrictam nonnisi remediorum opera ad excrementorum egestionem sollicitare possumus, mitiora nobis sufficiant, inter quæ sequens usui externo conducit.

♃. Butyri rec. unc. ij. vitellum ovi. croci triti, gr. x.

Hæc probe subacta (quibus ad placitum de luteo sambuci pulvere ʒj. commisceri potest) crassitie nucis myristicæ vel juglandis ano intrudantur; vel globuli e panis fermento, sale conspersio formantur & exiccantur, quos postea in usum vocando, unum, duos, vel tres butyro aut olivo illitos podici intrudimus. Qui à flatibus ventri inclusis obstructiones alvi incurrunt, pari modo globulis e saccharo moschum spirantibus, oleo communi vel butyro intinctis utantur. Hoc in casu quoque tutissime glandes, (non sæpe tamen repetendæ,) ex melle cocto, salis communis addito pauxillo, confectæ applicantur. Globulis autem atque glandibus propter excernendorum nimiam duritiem nihil proficientibus, clysteres emollientes domestici cum fructu injiciuntur, qui ex libra lactis dulcis tepidi, cui vitella ovorum duorum, mellis cochlearia duo, vel saccharum tritum admixta sint, componuntur; vel lactis loco, aquæ fontanæ aut juris carnium mensura media substituitur, cui furfurum, herbæ malvæ aut altheæ, florum chamæmeli singulorum manipulus, seminis anisi ʒ ij. incoquuntur, colato juri postea butyri recentis unc. ij. mellisque recentis cochlearia duo addendo; quoties aquam fontanam assumpsimus, parum adhuc salis communis inspersimus.

Infantes à sola candelæ è cera, aut syringes clysteris butyro vel oleo illitæ in anum lenta intrusione sæpius alvum exonerant; quibus etiam externa remedia superius recensita, commode applicari.

Unguenta, cataplasmata, ac olea hic epomphalina egregie alvum movere solent: uti est unguentum de cyclamine seu de artanita, oleum epomphalinum Fioravanti, cataplasma ex cumino cum felle tauri mixtum *Seb. Austrii Rubeaquensis*, descriptum à *G. H. Welschio* in *exoter. cur. & observ. chil.* 2. 501. Linimentum e salvia recenti cum butyro coctum, ac hujus plantæ pulvere aspersum, ac unguentum contra vermes correctum in Noctibus nostris hibernis; ut & sequens mixtura, quæ conficitur ex olei e lathyride Fernelii, ac linimenti e salvia singulorum uncia, oleique epomphalini ʒj. Cuncta hæc vel ventri toto, vel si fortiora sint, umbilici regioni illinuntur. Huc quoque spectant unctiones pedum cum helleboro utroque, hermodactylis, hyoscyamo, sempervivo, succo pœoniæ ac sebo paratæ, ac ab eodem *Welschio exoter. cur. & observ. chil.* 2. 596. descriptæ. Si oleum lini calide linteis exceptum sæpius ventri toto imponatur, etiam pertinacissimæ ventris obstructiones reserabuntur.

Alvus externa remedia respuens, lenientibus & emollientibus internis medicamentis ad officium compellenda est: quod fiet, quando mane ac vesperi horis duabus ante prandium & cœnam cremoris tartari probe triti ʒj. in jure carnium parum ebulliens assumitur; vel præsente biliosa in ventriculo colluvie sequens pulvis eodem tempore cum jure tepido sorbetur.

♃. Crem. tartar. ℈j. Ocul. cancror. ℈ß. Antimon. diaphor. c. nitro. gr. 5. Dacryd. sulphur. par. gr. ij. Ol. nucis myristicæ expr. gr. j. M. f. p. s.

Pulvis cholagogus celeberrimi *Wepferi* huic intentioni etiam satisfacit, cujus hæc est descriptio.

♃. Cremor. tartar. ℈ß. Dacryd. c. sulphur. par. gr. iij. Nitri præparat. gr. j. Misce.

Felicem effectum in contumacissimis aliàs alvi obstructionibus à passularum laxantium usu, de quibus mane ac vesperi bonum cochlear assumitur, experti sumus, & infantibus etiam, ut ut minori dosi, tutissime exhibuimus: modus illos parandi sequens est.

♃. Prunor. Damascen. maturor. à nucleis liberat. ℥ iv. Folior. sennæ sine stipit. select. ℥ ij. Tartar. alb. puriss. ʒj. Sem. feniculi ʒ ij.

Incisa & contusa in aquæ fontanæ mensura media ad dimidii consumt. lente coquantur; colato juri add.

Passular. minor. probe lotor. & select. ℥ viij. Sacchar. albiss. ℥ iv.

Hæc iterum coquantur, donec mellis fere spissitudinem habeant; postea ab igne remotis, & tamdiu, donec refrigescant, agitatis commisce cinamomi selecti pulveris ʒj. atque ita in pyxide pura ad usum servetur.

Sola folia sennæ cum prunis Damascenis urgente necessitate, coqui, jusque calide, addito saccharo, hauriri potest.

Sambuci flores nondum aperti, aceto, pipere ac macere conditi, & saccharo oleove aspersi embammatis instar in mensa assumpti alvum laxare solent.

Lactuca junior cum jure carnium bullita ac butyro recenti, salisve, piperis macerisque pauxillo aucta pariter alvum sollicitat.

Succus nasturtii aquatici cum jure sumptus, ventrem laxat, si mane ac vesperi repetatur, ac per aliquot dies continuetur: quod & præstat succus cochleariæ eodem modo ingestus.

Imo quotidie secunda hora ante prandium de sequenti pulvere dosis in jure salis experte sumi poterit.

♃. Crystallor. tartari, Antim. diaphor. florum salis ammoniaci cum hæmatite, salis absinthii singulorum ℥ iv. F. pulvis tenuis, divisus in doses 8. æquales.

Quomodo ex adverso in diarrhœis aliisque alvi profluviis procedendum sit, infra *sect. 3. c. 14.* satis explicabitur.

Sudoris quidem in hujus *sect. cap. 5.* aliqualem mentionem fecimus; nihilominus tamen delicatuli, si qualemcunque mutationem percipiunt, frigidusque eorundem membra horror quatit, de extracto nostro theriaco grana 5. in catapotiis, vel bezoardici mineralis grana 10. cum syrupo oxyacanthæ seu berberum, vel citri, aut mica panis, vel conditura rosarum subacta deglutire, vel etiam aliud diaphoreticum, quorum infra descriptiones aliquot exhibebuntur, sumere poterunt.

Cerebri sordium, ut dicunt, in naribus extillatio, propter ductuum in iisdem à spissiore blenna oppilationem, intercepta, errhinis ac ptarmicis optime resolvitur & educitur: quo varii pulveres e tabaco, aromatibus ac plantis odoratis compositi pertinent, quorum copiam nobis *Dn. Pradeus* nobilis Gallus in eleganti tractatu de tabaci per nares attrahendi præparatione primum Gallice edito, nunc vero Germanicam in linguam verso à *G.K. M.D.* exhibuit: quibus hic subjungere voluimus pulverem tabaci compositum, communicatum ab Illustrissimo Comite *Maximiliano Francisco à Furstenberg*, unde hodie apud nos sub nomine pulveris tabaci Comitis *Maximiliani* venum exponitur, cujus hæc est descriptio,

℞. Tabaci virginiani ℔ ij. Iridis florentinæ ℔j. Ligni rhodii ℔ß. Cyperi rotundi ℥ iv. Cinamomi, styracis calamitæ, summitatum amaraci, rorismarini, lavendulæ singul. ℥ ij. Caryophyllorum, maceris, florum rosarum rubearum singulor. ℥ ij. Radic. Ellebori albi ℥iß. Zibethi, Moschi Orientalis spiritu rosarum soluti sing. ʒß.

Fiat ex omnibus pulvis non admodum tenuis: verum malus mos, pulveres ptarmicos liberalius ac frequentius attrahendi, hic merito rejicitur.

Huic quoque sequens pulvis ad roborandum caput efficacissimus viribus accedit, si quantitas lentis subinde naribus attrahatur; qui ab amico communicatus hoc modo, ut sequitur, paratur.

℞. Tabaci virginiani ʒ j. florum Betonicæ, caryophyllorum, nucis myristicæ singul. Ij. Moschi Orientalis spiritu rosarum soluti, ambræ chryseæ singul. Ij.

F. Secundum artem pollen probe in vase custodiendum clauso.

Huc quoque elæosaccharum nostrum ptarmicum pertinet, quod usu frequenti probatum quoque propalare voluimus, & sic componitur.

℞. Sacchari candi albi, radicis piperitidis siccatæ singul. ℥ iij. Balsami apoplectici optimi ʒj. Olei Thymi, amaraci utriusque distillati singul. ʒß.

M. F. Pulvis subtilis, qui in vitro optime clauso asservandus.

Sic aliquoties hac tinctura ptarmica, quæ Excell. *Joh. Sophronicum à Kozak* auctorem habet, satis antiquas ac pervicaces cephalæas post purgatum corpus cum extracto catholico ac Mercurio dulci persanavi, & hoc modo componitur.

℞. Radicis Ellebori albi ℥j. pyrethri, amaraci floriferi siccati singul. ℥ß. Spiritus vini optimi, quantum sufficit, ut tres digitos supereemineat.

Stent aliquandiu in loco tepido probe vitro inclusa, donec inde tinctura fortior extrahatur, quæ per philtrum ut clarescat trajicienda: in hanc postea penna immergenda, qua nares, quoties inibi blennam stagnantem resolvere ac expellere studes, illinire poteris. Nos interdum quoque aquam amaraci in qua Ellebori albi fibra bullierit, siphunculo vel rhinenchyte in nares infantum oppletos injecimus, & ita eosdem à suffocatione liberavimus.

Modum, quo à variolis obstructæ nares mature reserari queant, nobiscum olim communicavit *Emanuel Stimmer*, Senator amplissimus, compater & amicus integerrimus, quem propter egregias animi dotes ingeniique, quo pollet, acumine, honoris causa me nomino: quod sciam, eundem ad omnia infantibus ac pueris suis obvenientia morborum symptomata, accurate semper attendere. *Rinenchytes* enim Cœlio Aureliano auctore est specillum seu instrumentum, per quod aliquid in nares infunditur, sive infundibuli sive siphonis formam habeat; ac ferreum aut corneum sit, perinde est: oriturque à verbo ἐγχύω, naribus instillo; quo usus est Dioscorides aliquot locis; ut & ἐγχύσεως ac ἐγχυτηρίῳ ibidem occurrit.

Hodie pariter in Gallis aqua Reginæ Hungariæ in nares attracta usitatissima est, ita ut plurimi, cum à limpido hoc liquore tunicæ in naribus foramina confestim reserentur, tabaci pulverem deserant.

Salivam deficientem mastichis, caryophyllorum vel radicis pyrethri manducatione prolicimus: at si in locis infectis contagii tempore verseris, à salivæ deglutitione sedulo tibi caveas, ut cui forsan jam spicula lethifera ex aëre attracta inhærere, & in ventriculum detrudi, illicque facillime inflammationem aut gangrænam excitare possunt; ideo semper eandem expuere conducit, uti id diffusius a Nobilissimo *Jacobo Johanne Wenceslao Dobrzenski de Nigroponte* in præservativo Universali naturali demonstratum est, quem videbis. Urina suppressa aqua petroselini vel raphani rustici, cui guttæ aliquot olei distillati succini albi instillentur, provocatur; aut in hunc finem mane ac vesperi de tinctura salis tartari guttæ 10. vel 12. in jure vel aqua fragorum assumuntur.

Menstruus fluxus in fœminis utero non gerentibus deficiens per sequens infusum emmenagogum, prius ab Excell. *Wepfero* longo usu probatum, postmodum vero à nobis hoc modo præscriptum, excitabitur.

℞. Scobis chalyb. ℥ j. Cinamomi, acuti, cort. pomor. aur. extract. sicc. rhabarb. electi singul. ʒ iij. Caryophyllorum, maceris sing. ʒiß. Cortic. Winteran. salis absinthii, sem. fenic. singulor. ʒ ij. Melissæ, pulegii singulor. Man. ß. Sacchari ℥ ij. Contusis in pulverem crassum affunde vini albi veteris mensuram, aquæ melissæ mensur. mediam.

Stent per biduum infusa; postea quotidie mane ac vesperi de claro liquore bibant ℥ ij. quo sumpto, corpus per horam movendo, sese calefaciant, omniaque frigida fugiant.

Similiter Antimonii diaphoretici martialis grana 10. vel 15. cum pauxillo Cinamomi in vino vel jure mane ac vesperi deglutire, perque 14. dies continuare conducit.

Et quia grassante hoc malo virium quam maxime conservationi studendum est, sudores etiam in laconicis prolecti, Venusque immoderata plurimum nocent.

De animi pathematibus, quæ potissimum aliæ enormes evacuationes, vires una cum spirituum cohorte prosternentes, consequuntur, in superioribus sufficienter dictum est. Hisce temporibus quoque post purgationes vituperatas, venarum etiam incisio, scarificatio & similes evacuandi ritus æque noxii ac omnes errores in sex rebus necessariis deprehenduntur.

Quibus

Quibus remediis hic morbus præcaveri possit.

Quotquot, licet nullam in corpore mutationem, se ab hac lue correptos esse, percipiant, copiosis in sanguine stagnantibus corruptis humoribus referti sunt. secuientarum harum superfluitatum colluviem vere & autumno per leniter purgantia, superiori capite indicata medicamenta evacuare debent; plethorici vero, & quorum arteriæ ac venæ turgent, si ad id assueti sint, nec inde expavescant, secunda vel tertia ab assumpto pharmaco die, ad sanguinem imminuendum ac ventilandum, observato simul debito victus regimine, quinque vel sex aut septem ejusdem uncias e secta vena emittant. Hanc qui, ut & remedia purgantia reformidant, de die in diem à cibo & potu sibi detrahant, usquedum se melius habere, atque ventriculum & intestina à superfluis excrementis, corpusque ab humorum corruptela liberum esse senserint. Nec media æstate, præsertim diebus canicularibus, nec hieme horrida in partes sæviente purgatio aut venæsectio instituenda: his namque anni tempestatibus varios morbos, hac non sæviente malignitate, incurrere possumus, si ejusmodi adminiculis abuti velimus.

Qui vel leviter febri castrensi se tactos esse existimant, purgantibus omnino abstineant, atque scammonium, colocynthida, jalappam, agaricum, aliaque his similia cane pejus & angue fugiant: mox vero in principio, si cardialgia adsit, aut ventriculus ingestis corruptis scateat, mitius aliquod vomitorium assumant, v.g. de oxysaccharo emetico *Danielis Ludovici* ℥ß. vel de tartaro emetico ejusdem auctoris duo vel tria grana in cochleari aquæ fontanæ aut juris calidi, postero mane diaphoresin instituant, Antimonii diaphoretici ʒß. vel bezoardici mineralis ℈ß. cum pauxillo conditura rosarum, aut rob sambuci subactorum sumendo; utque sudor velociùs atque liberaliùs prosiliat, bonum haustum decocti cornu cervi aut alterius superbibant: absente autem emeticorum indicante, Antimonii diaphoret. ʒj. nitro adhuc gaudentis aquæ distillatæ aut fontanæ unciis aliquot dilutam, ac syrupo violarum ad placitum auctam uno haustu ebibere, aut salis polychresti semunciam in jure largiori solutam absumere poterunt; postea sudoris expulsio tractari videtur, & ita sæpius à diaphoretico efficaciori semel aut bis sumpto æger convalescit penitusque restitu tur.

Infantes propter pituitæ tenacioris, vermiumque in ventriculo ac intestinis collectionem, potissimum, quando variolorum vel morbillorum indicia adsunt, commodissimè ac securissimè trochiscis nostris hermeticis laxantur, quorum compositio hæc est.

♃. Mercurii dulcis aliquoties sublimando optime purgati ʒß. Diacrydii sulphuris fumo non infracti gr. 48. Cornu Cervi Philosophice præparati ℈ij. Cinamomi acuti ℈j. Sacchari albissimi ʒß.

Misce fiant cum lentore tragacanthi ac conditura rosarum trochisci No. 64. fabæ magnitudine, æquales; de quibus infanti unius anni unicus, bimulo & trimulo duo, quatuor aut quinque annos habenti tres, sex ad decem usque annorum pueritiam extendentium quatuor, vel triti in pulticula, aut alio quocunque modo exhibeantur.

Præter hæc, licet præmissis purgationibus, beneque instituta victus ratione corpus satis detersum, atque colluvie vitiosorum humorum liberatum sit, alia etiam medicamenta huic veneno e diametro opposita in usum vocanda sunt, quando majori securitate minorique infectionis metu inter hac lue detentos vivere volumus; ex quibus sequentia excellunt.

Queis itaque forma pulveris arridet, his sequens præscribatur.

♃. Radicum angelicæ, carlinæ, zedoariæ, radicum fraxinellæ, helenii, boli Armen. singul. ʒß. Myrrhæ rubræ selectæ, cinamomi optimi, caryophillorum, nucis myristicæ singul. ʒj. Sacchari albissimi ℥ viii.

Misce fiat pulvis subtilis, de quo mane ac vesperi cochlear dimidium comedant, vel vino aut melle dilutum potent.

Condituram vel eclegma desiderantes hunc pulverem uni vel duabus libris rob baccarum juniperi vel sambuc. commixtum mane ac vesperi, quantum apex cultri capit, deglutiant.

In forma pilularum aut conditura sequens probatur.

♃. Aloes Soccoterinæ, gummi ammoniaci, Myrrhæ rubræ, terræ signatæ singul. ʒ ij. Croci Orientalis ʒj.

Misce fiant cum Theriaca Andromachi catapotia pisi magnitudine, de quibus duo mane ac vesperi sumenda: aliarum etiam pilularum theriacon tuendi se contra febres malignas gratia e rebus ad theriacam necessariis artificiosa virium extractione paratarum duo vel tria grana in unam pilulam redacta felici successu quotidiè deglutiuntur.

Compositionem extracti theriaci licet satis laboriosam sequenti modo, *sect. 5. cap. 2.* sæpius feliciter obtinui, ausimque affirmare, eandem omnes alias longo post se intervallo relinquere, cum summo studio vires earundem rerum in hoc extracto conserventur, exaltentur, ac in exiguam moleculam contrah ntur.

Qui liquidis delectantur, mane in cochleari cum vino guttas sex ad decem usque de elixyri proprietatis Paracelsi debite secundum *Johannem Franciscum Vigani* parato, vel loco hujus de sequenti mane ac vesperi 12. 15. ad 20. guttas in vino, jusculo, aut aqua scabiosæ sumant; cujus hæc est compositio:

♃. Aloes soccoterinæ, myrrhæ rubræ, Croci Orientalis, rhabarbari veri, radicis zedoariæ, angelicæ, enulæ, corticis citri siccati flavi extimi singul. ʒß.

His contusis & concisis affunde aceti acerrimi ℥ iv. & spiritus vini a phlegmate liberi mensuram mediam; stent per dies aliquot in loco calido, vitro probe munito, inclusa; essentia postea clara servetur ad usum.

Quibus acida grata sunt, de sequenti aceto alexipharmaco cochlear unum mane ac vesperi assumant, vel frustulum panis in eo madefactum deglutiant, aut offæ, jusculo, vel cibis commixtum hauriant;

♃. Radicum angelicæ, enulæ, carlinæ, fraxinellæ, tormentillæ singul. ʒj. baccarum juniperi ʒ ij. zedoariæ, zingiberis albi singul. ʒß. corticis citri, Winterani, cinamomi optimi, nucis

myristicæ, caryophillorum; myrrhæ selectæ, singulor. ʒij. Croci Orientalis, casuræ singulor. ʒj. foliorum rutæ, herbæ scordii, rorismarini, florum centaurei minoris, rosarum rubearum, calendulæ singulor. Mj. seminis citri, feniculi singulor. ℥j.

Incisis & contusis affunde aceti acerrimi ac fragrantissimi mensuras tres & ubi in loco calido per duas hebdomadas in vitro capaciori probe clauso stetere, acetum, reliquo magmate post prelum rejecto, clarum in aliud vitrum effundatur, &, ut supra dictum fuit, capiatur.

Nonnulli quoque domo egressuri orbiculum de pomo citri recenti cum ipso Cortice comedunt: qui commanducatus meo judicio haut contemnendus; in peste Viennensi eodem cum fructu usi fuerunt.

Tria trium celeberrimorum Physicorum Amstelaedamensium *Francisci de le Boë Sylvi*, *Pauli Barbette*, & *Francisci van der Schagen* prophylactica medicamenta intra corpus juxta eorundem præscriptum assumpta, maximo cum fructu virtutes suas exerunt; qualia sunt aqua prophylactica vel acetum antiloimicum, conditura prophylactica & pulvis alexipharmacus.

Nullis aliis balsamis aut aquis distillatis, aliisque operosis compositionibus contra hanc luem opus habent, qui in modo descriptis, & *sect. 3. cap. 3.* adductis remediis acquiescunt. Lectorem autem his non contentum ad Auctores eos, qui de peste scripsere, remittimus, nosque ad curationem harum febrium, tertiamque sectionem accingimus.

De optima medendi methodo in curatione hujus morbi attendenda.

Quoniam inter omnes medicinæ partes genuina medendi methodus primas tenet, siquidem illa modum docet, quo deperdita jam sanitas per certas indicationes iterum restitui possit; ideo etiam hic nobis probe observandum venit, ut ex veris artis fundamentis curationem hujus mali tutam desumamus; quam obtinebimus, ubi secundum certas indicationes, indicata remedia ex infallibilibus hujus luis indicantibus causis desumimus.

Cum itaque Universalis methodi medendi scopus sit, ut contraria contrariis curentur, atque indicationes curationis generatim in hoc consistant, ut omnium morborum causæ inhibeantur; inde sequitur per remedia iisdem contraria, partimque nocentis sublatione, & partim deficientis additione hoc fieri debere: sublata enim alicujus rei causa tollitur etiam effectus.

Merito igitur reprehendendi sunt omnes qui empiricorum more, minus perspectis causis, imò vix animadversis morborum phænomenis, mox se ad persanandos quosvis affectus accingunt, quo jurata sua remedia secreta sat caro pretio misere afflictis ægrotis venundare possint.

Ut autem ad propositum nostrum eo commodius perveniamus, occasione febris castrensis malignæ epidemiæ certæ indicationes adinveniendæ, quæ ad triplicem hujus luis causarum numerum dirigi queant; atque ut decentem curationem obtineamus, sequentia peragenda sunt.

I. Ut acidum volatile, corrodens, efferum, sulphureum, seu realgarinum sal virulentum, internarum istiusmodi inflammationum sæpiusque gangrænæ causa, evacuando, infringendo, invertendo, absorbendo, dispergendo, præcipitando, aut figendo viribus suis orbetur.

II. Ut sanguis, ejusque serum, succus nervorum seu spirituum vehiculum, ac omnes, quocunque nomine veniant, in corpore peccantes aut in putrorem abeuntes, vel etiam ob lentorem stagnantes humores immutentur & emendentur, naturalemque dulcorem, systasin debitam, ac motum convenientem redipiscantur; & si qua cruditate laborant digerantur, ac ad maturitatem perducantur, lentoremque deponant.

III. Ut inordinata vivendi victusque ratio deseratur; ex adverso autem hygieines præcepta, quæ in debito sex rerum necessariarum usu consistunt, & partim ad opprimendum morbum, partim ad pristinam sanitatem recuperandam necessaria sunt, observentur.

Nihilominus tamen diligenter hæc tria notatu digna sunt. 1. Ut curatio tuta, cita & jucunda sit. 2. Ut à mitioribus ad fortiora remedia gradatim ascendamus. 3. Ut communia auxilia singularibus præferamus.

De inventione remediorum, ex tribus hisce indicationibus provenientium.

Quum in præcedente capite, inque prima indicatione, malignitatem hanc corrodentem evacuando curari posse statuerimus, plurimi forsitan existimabunt, nos per purgationes sæpius repetitas aut sanguinis missionem crebriorem ac largiorem hoc effecturos esse: quod tamen nequaquam intendimus. Candidus quippe lector ex supradictis satis colligere potest, quantopere fortiores & inflammantes purgationes, qualia sunt agaricus, scammonium, turbed, esula, jalappa, colocynthis, atque ex his paratæ pilulæ, eclegmata, aliæque formulæ fugiendæ sint, ut per quæ partes jam tum debiles magis irritantur & inflammantur.

Sic etiam quam maxime reprehendendi sunt illi, qui nullam febrem malignam absque semel instituta, ut de sæpius repetita taceamus, venæsectione curari posse existimant; cum tamen in febribus castrensibus duo duntaxat casus, iique rarius observentur, & in quibus sæpe sæpius nullus Medicus præsens, vel tunc nondum vocatus est, in quibus secta vena locum habeat, abundantia scilicet sanguinis & veneni corrodentis revulsio ac derivatio, antequam profundius partibus, quod vel in principio erumpentis horroris aut rigoris, vel eodem finito contingit, sese insinuaverit. Quapropter Chirurgus confestim vel horrore aut rigore durante, vel mox eodem peracto, dum vires adhuc constant, ægerque plethoricus aliàs sit, venam tundat, sibique, ne sanguinem nimis profundat, caveat; imò multo minus, ut plures ex Medicorum filiis perperam consuevere, in tertium, vel quartum, à morbi assultu, diem laborem hunc differat.

Haut vero arbitrari debemus, eos, qui in sanitatis statu sanguinei reperti sunt, hoc morbo postea prehensos, ejusdem purpurei liquoris uber-

ubertate refertos esse; fastidium enim ciborum, ut plurimum, præcedens, ac per aliquot dies durans, omnem hanc sanguinis affluentiam, imo & ipsum corporis vigorem consumere atque tollere potest, ut deinde hanc ob causam detractione sanguinis non opus sit: præsertim vero depravata ciborum digestio, chylive turbata secretio, iræ, terroris ac pavoris imago, virium conservatio, atque iterata veneniferæ, acidæ ac stagnantis malignæ causæ in sanguinem commixtio penitus dissuadent, ut ægrum in majus adhuc vitæ periculum præcipitemus, ac una cum sanguine spirituum reliquias provocemus.

Nota. De sanguinis missione ejusque necessitate in febribus non tantùm simpliciter malignis, sed etiam vere pestilentibus, multa scribit, Leonardus Botallus in suo de curatione per sanguinis missionem Tractatu, quorum hæc est conclusio. His observatis nemo rationis capax, jure in his morbis vituperare sanguinis missionem potest, sed mirifice, & tanquam divinum auxilium commendare, extollere, & confidenter usurpare: quod ipse profecto ab annis quindecim facio. Ideò in morbis pestilentibus in obsidione Rupellarum, & Montibus Hannoniæ ab hinc quadriennium, & Parisiis toto hoc biennio, & Cameraci anno proxime acto, in omnibus meis ægrotis (qui innumeri fuerunt) nullum præsentius ac salutarius reperi ipsa larga & tempestiva sanguinis missione. Hujus rei testes esse possunt & rhedarius Clarissimi Viri Domini *Bellievre*, à Secretiore Regis Consilio, qui Montibus Hannoniæ & exanthematis, & carbunculis amplissimis & profundissimis, & angina vehementi fuit obseptus, cui sanguis nostro consilio quater fuit missus ex brachiis, nunquam infra sesquilibram, præter aliquot uncias quæ fuerunt detractæ ex venis sub lingua, & præter cucurbitulas cum scarificatu scapulis applicitas. Et præfectus Chamvis, cui in dicta urbe mane circiter libram cum dimidia detrahi fecimus, & à meridie ex eodem vulnere libram, idque ex brachio partis qua bubo insignis pridie ejus diei cœperat apparere, & statim post matutinam sanguinis missionem pyroticum apponi jussimus. Quartus hic jam erat dies morbi, nec illum antea videram, & nisi febris die sequenti magna ex parte remissa fuisset, denuo detraxissem sanguinem, at septimo, sudore multo liberatus est.

Sed unum exemplum afferam dignum relatu. Lutetiæ Capluanum, Hic Philosophiæ & Medicinæ candidatus erat qui praxeos adipiscendæ causa Botallum sequebatur, quique testis fuerat curationum Cameraci & in exercitibus à Clarissimo hoc viro per sanguinis eductionem institutarum, in iis omnibus febribus in quibus nares stillabant, quamvis de genere pestilentium essent, cum capitis & lumborum doloribus gravissimis, & urinarum turbulentia & confusione, atque etiam cum exanthematis, aut parotydibus, quas mors excipiebat nisi largè ab initio sanguis fuisset missus) quem superiùs nominavi, ad me venientem in vicum Bethysi, insignis febris corripuit; quem dum lassum, & longè distantem à suo domicilio video, in meum hospitium accubare facio; cui postridie mane insigniter febricitanti, cum exanthematis minutulis & purpureis, venam aperui basilicam dextram ad sesquilibram, sanguine puro existente: postridie purgavi corpus ex syrupo rosarum laxativo, & decocto foliorum sennæ. Sequenti die, qui erat mus tertii, ingravescebat febris, & abscessus erupit supra cubitum dextrum, ex quo iterum tantundem sanguinis detraho impurissimi; a meridie iterum circiter libram ex eodem vulnere, & pyroticum abscessui appono. Die sequenti, qui erat quartus, mane, dum me videt, quasi deflens, me obsecrat, ut illi injuriam & noxam a qua me affecerat ignoscere velim, interim ut illum domo ejicerem ageremque quicquid velim tanquam de homine multis modis perditissimo, tum præ morte, cui se proximum putabat, tum præ infamia & periculo, quod videbat imminere domui & familiæ meæ toti ejus causa. Ego ex eo rogo unde hæc verba? Ille, Peste gravissima me correptum video. Unde hoc colligat postulo? Ad inguen sinistrum, inquit ille, erupit mihi hac nocte insignis pestis. Retegit; attingo, illumque in spem erigo, significans illi genus mali jam mihi patuisse primo ipso die, dum exanthemata eruperunt. Quare reduco illi in memoriam, me illo die ab eo petivisse, num nocte pulices habuisset molestas: cui respondit, ne unam quidem, quamvis tota nocte pervigil fuisset. Quod verum esse ille intelligens, in meliorem spem se erigere cœpit. Ego consideratis, bubonis magnitudine, & febris increscentia, & urinarum incendio, crassitie, confusione, & cruditate, venam aperio basilicam ex ea parte, sinistra scilicet, ad libram unam sanguinis putridissimi (nam ipse hæc omnia præstabam, ne genere morbi aperto Chirurgis, domus mea infamaretur, utque pestilens; ut mos erat, concluderetur) statim post pyroticum buboni applicui. Vesperi aliquid coctionis urinæ exhibere cœperunt. Die sequenti mane, quæ erat quinta, alius bubo sub axilla dextra insurgit, febris remissior, urinæ meliores: hoc ipso die, imo etiam pridie, duo ex meis famulis qui illum inserviebant, & mali speciem subolebant, rogant me, ut illis liceat, aut ad eum non ampliùs redire, aut à me penitus recedere. Quod Capluanus forte intelligens, dum ad illum accedo, me statim sic alloqui cœpit. Non ignoro quanta animi molestia debeas opprimi mea causa, qui jam videor mihi ita morbo levatus, & viribus restitutus, ut non diffidam meposse in equum proficisci ad meum hospitium, vel rus. Qui sermo fuit mihi jucundissimus. Itaque jubeo parari illi gradarium equum, & à duobus meis famulis comitari, qui paucis diebus ter quaterve. Sanguinis missione repetita, pristinæ sanitati divina gratia fuit restitutus, ut patet ex binis ejus epistolis quas ad me postea scripsit. (eas in sequentibus adfert vir Clariss. verùm nos brevitatis gratia hic omittimus) Non ignoro me à multis hoc loco accusatum iri temeritatis; quod jure quidem fieret, si ipse hoc alibi, quàm in meo hospitio præstitissem, aut jam illam manifesta peste correptum, ad me duxissem; sed amicum ægrotantem, domi meæ receptum, sua in extrema angustia explodere, quæ fuisset immanitas? Nam neque ipsa prima luce in pedes, neque in equum consistere ullo modo potuisset, propter frequentes nauseas, gravissimos capitis & lumborum dolores, ar-

dentissimamque febrim: quis illum sic laborantem, ac morbum dissimulare minime valentem, eo tempore quo pestis per totam urbem luxuriabat, recepisset? Periisset ille, & ego infamiam non effugissem. Ita & illum, & me cum tota familia, Deus optimus maximus incolumes servavit. Quod illum sæpius viderem, & confidentissimè ter quaterque in die tractarem, venam tunderem, bubonibus caustica apponerem, hanc confidentiam (præter Dei gratiam) exhibuit artis usus, quo didici, Pestilentium febrium & earum symptomatum vim omnem extingui tempestivâ & justa sanguinis missione, quam ipse in me æque ut in meam familiam posse & solere exequi sciebam. Cæterùm etsi de aliis remediis in illo usurpatis nihil diximus, utebatur tamen ille apozematis refrigerantibus, & detergentibus & cardiacis. Sed scopus propositus est tantùm dicere de sanguinis missione.

Habes igitur hic mirandum exemplum, sed profectò primum (rhedarii scilicet) non minus mirum fuit, quamvis is non tam citò fuerit restitutus, in illo enim parcius ac tardiùs justo sanguis fuit missus: nam primo die quo ad illum accessi, qui erat secundus a morbo, etsi sanguinem mitti imperaverim, id tamen minime fuit factum, quoniam accersiverant quendem Chirurgum; qui dixit lunam esse in signo infausto, nec id fieri debere ante biduum, sicque discessit. Quare postridie mane alterum Chirurgum accersiri jussi, qui, me præsente, venam aperuit ad sesquilibram, & à meridie ad parem modum.

In Episcopo Sisternensi nepote meo (biennium agitur) pestilenti, eaque ardenti febre correpto, ante diem quintum circiter libras quatuor sanguinis detraxi, & cùm in aulam mihi tunc proficisci necesse fuerit, curam ejus commisi Marescoto eruditissimo Medico, qui illi adhuc bis terve sanguinem misit; unde ad me scripsit ultimam spem se ponere in phlebotomia te tiò à se celebranda, qua præstita liberatus est. Et Henrico uni ex meis famulis, Montibus Hannoniæ eodem febris genere, pestilenti scilicet, prehenso, septies saltem sanguinem misi, & nunquam libra una sanguinis fuit detracta, bis vero supra libras duas uno die.

Multa sanè alia nobis exstant exempla, ad hoc nostrum institutum pertinentia: verùm quia res est de qua latiùs seorsim agere instituimus, ideò plura nunc dicere desinemus: dicentes denuò febrem nullam pestilentem esse, cui non conveniat æque, vel potiùs missio sanguinis, quàm Synochæ putridæ. Hactenus ille.

Sic Petrus à Castro in febris malignæ puncticularis curatione admonet sanguinem per venam sectam statim esse detrahendum, & maximè quantum fieri possit ab initio. Est enim, inquit, hæc operatio tanti momenti, ut illa neglecta vix faustum eventum in hac febre vobis sperare liceat, quantumcunque blateret indoctum vulgus, cujus perniciosa petulantia licentiam in hoc sibi arripit, peritiorum etiam medicorum operationem arguendi ac coërcendi. Non vos ista deterreant, & à recto medendi tramite latum unguem avertant. Extrahite in principio alacriter sanguinem, pro plenitudinis & virium ratione, summatim verò ad quartum usque; quinimò etiam & illo toto tempore, quo non admodum diffusa fuerint contagionis seminaria: cum plethora autem etiam post dispersionem. In sequentibus postquam de variis nominibus, (pro ratione philosophiæ suæ) tundendis verba fecit, tandem addit: Nec tamen semper sola plenitudinis præsentia debet esse inviolabilis norma ad tundendam venam in hac febre: multa enim occurrunt quæ istam operationem impedire valeant: alia quæ illam, si non omnino tollant, saltem minuant & coarctent. Illud facient symptomata prava & gravissima, quæ in principiis solent quandoque præ malignitate apparere, facientia colliquationes, syncopes, exsolutiones, anxietates, & alia quæ aureo illo *cap.14. lib.1.* de arte curativ. ad. glaucon. fuse vos docebit Galen. Hoc verò justa libratio virium ægrotantis, multitudinis plethoræ, accessionum, consuetudinis, ætatis, habitus corporis, causæ alicujus procatarcticæ violentæ, & aëris ambientis; circa quem alta mente reponite auream Hippocrat. sententiam *lib. 4.* de ratione victus *t. 19.* Cùm fuerit aër abundè calidus & siccus, ita ut citò ab eo corpus evaporet, nempe tum à sanguinis missione abstinemus, etiamsi morbus magnus sit, vigensque ætate homo. Licet non semper æstate medià grassari soleat hic morbus, sed sæpe atrociùs irruat hyeme, ut nunc experimur.

Tandem & post alios multos Clariss. *Sidenbam*, non tantùm ea quæ de venæsectione in peste celebranda attulimus, scribit; sed etiam hæc habet in Schedula sua admonitoria de novæ febris ingressu nuperrimè edita. Malignitatis in febribus opinio humano generi ipsa pulveris pyrii inventione lethalior fuit. Cùm enim eæ febres præsertim malignæ dicantur in quibus intensioris præ cæteris inflammationis gradus conspicitur, hinc Medici se ad usum Cardiacorum, & Alexipharmacorum nescio quorum contulerunt, quò scilicet per cutis poros expellant quod somniant venenum (hoc enim est dicendum, nisi malint verbis ludere, quàm illud quod potest intelligi seriò proponere) ex quo factum est ut regimen calidissimum, methodumque huic parem iis morbis adaptaverint, quæ frigidissima tum remedia, tum regimen præ cæteris sibi postulabant. Quod quidem satis arguitur, tum in variolarum, qui ex calidissimis in rerum natura affectibus est, tum in febrium aliarum curatione. In quem errorem forte inciderunt ex conspectu petechiarum, macularum purpurearum, & cæterorum idgenus *exanthem.* Quæ tamen omnia in plerisque subjectis, inflammationi, ægri sanguini jam diu plus satis à febre accenso, superinductæ, omnino debentur. Utpote quæ raro sponte sua efflorescunt, præterquam sub adventu pestis ipsius, atque in initio invasionis istarum variolarum confluentium quæ summæ inflammationis participes sunt.

In hoc enim morbi genere maculæ liventes in variis corporis partibus una cum pustulis primum erumpentibus, comparent; atque æger eodem tempore sanguinis excretione, vel per meatus urinarios, vel cum tussi per pulmones, fatigabitur; cum ita valida exagitatione, atque orgasmo ab inflammatione orto, sanguis ferociat, ut diffractis jam repagulis, in cavitates corporis præceps ruat. Et licet maculæ istæ purpureæ in hac febre non à tam intenso sanguinis

guinis calore, qualis is est qui istiusmodi hæmorrhagias excitat, ortum ducunt, ab eadem nihilominus inflammatione, sed gradu remissiori producuntur; & quoties ista sanguinis excretio (unicum in variolis symptoma cui devincendo nondum par est ars medica) non accedit, refrigeranti regimini facile cedunt. Quod si malignitatis præsentiam non tantum e maculis purpureis colligunt, sed etiam ex eo quod observaverint febris symptomata subinde fuisse mitiora quam quæ ejus naturæ competere viderentur, ægrum tamen magis viribus occisum fuisse quam pro ratione temporis a quo cœpit ægrotare; Respondeo omnia hæc exinde tantum procedere, quod natura a primo morbi impetu quasi oppressa, divictaque, non satis valida est, ut symptomata regularia, & magnitudini morbi consona exerat, omnia vero phænomena prorsus sunt anomala. Etenim perturbata œconomia animali, & quasi disjecta, febris exinde deprimitur, quæ obtinente genuino naturæ ductu vigere solet. Cujus rei experimentum haud vulgare occurrisse mihi memini multis ab hinc annis in Juvene quodam ad quem accersebar. Quamvis enim fermè animum agere videretur ille, calor tamen in externis partibus ita ad tactum sentiebatur temperatus, ut fidem mihi derogarent adstantes amici, quoties asserebam eum febre laborare, quæ ob sanguinis oppressionem (cujus mole, exitu negato, quasi strangularetur) se explicare & ostendere palam nequibat: quòd si venam inciderent, febrem illico satis violentam statim animadverterent. Aperta vena, & sanguine paulo copiosius educto emicuit febris, qua vehementiorem nondum mihi videre contigit; quæ non nisi tertiæ, quartæve demum phlebotomiæ cessit. Hæc omnia adfert vir de re Medica quam optime meritus ut probet importuno diaphoreticorum molimine, febrem, malignæ, si placet, nomine venientem; quæque vel sua sponte, vel in ipsis morbi principiis eductis aliquot unciis sanguinis evanescere potuerat, vehementiùs accendi, & in morbum jam radicatum confirmatumque abire; atque ea propter sanguinis missionem potiori multo jure apud veros medicos sub febrium initia mereri, quam aliud quodvis præsidii genus.

Non est sanè quod hic quæ in cap. de Peste jam attulimus, recinamus; imò tum nihil ex proprio usu suppetebat unde hujus, vel illius Practici firmaretur sententia; at circa febres malignas multiplici experientia edoctis satis superque constat, venæsectionem iteratam, nulli nocumento, at omnibus magno cessisse bono; Itaque etiamsi non unica methodo ad eundem scopum plures collimare posse concedamus, non minus interim confidenter phlebotomiam, remediis, tum à Clariss. Autore mox recensendis, tum etiam in sequentibus ulterius explicandis, intermiscebimus, cùm de febrium anomalarum cura apud nos agetur: dummodo contraindicantia prorsus non prævaleant; quòd nobis hactenus videre vix contigit. Consultò hic abstinemus ab adducendis exemplis eorum qui in febribus mali moris, cum pulsu admodum depresso, alvi fluxu seroso, madore corporis universo & dejectione virium totali, per sanguinis missionem aliis præsidiis opportunè interjectam restituti sunt, dum alii eodem tempore & loco timidioribus communi Medicis cardineis medicamentis quasi prægnantes acheronta cito nimis transfretarunt. Omittimus præterea pleuritides purpuræ adjunctas cum imminente suffocatione, ut & febres enormioribus stipatas symptomatibus, in quibus eadem methodus omnino pro votis cessit. Hæc, inquam, omnia omittimus ne nimii hoc in capite simus. Sufficiat Lectori Doctissimo Clarissimos Viros pronunciantes, jam audivisse. *Atque hic nota finis.*

Nos in hac parte per vocem evacuare nihil aliud intellectum volumus, quam ut hujus morbi fomes, potissimum in pectore, ventriculo ac partibus vicinis latens, inque bilioso, lixivo, tenaci & amaro liquamine consistens, securiori vomitorio, sale nempe vitrioli, oxysaccharo emetico *Dan. Ludovici*, vel ejusdem tartaro emetico ejiciatur, simulque etiam venenum volatile corrodens, quamvis internis partibus jam inhæreat, hac concussione extricetur, ac superveniente sudore expellatur; vel ut virus hoc volatile, & quidem omnium optime per diaphoretica ac alexipharmaca & invertentia eliminetur. Ne vero per diaphoresin laudabiles simul & noxii humores expellantur, artis opus est, ut hoc venenum prius infringatur, invertatur, retundatur, seu præcipitetur, vel absorbeatur seu imbibatur, aut involvatur ac lentori implicetur, aut dispergatur ac diluatur, intercipiatur, aut figatur, ac ligetur, aut spirituum ferocia demulceatur, vel defectus eorundem resarciatur, sanguinis ac lymphæ motus restituatur, aut humorum putredo inhibeatur, vel omni possibili modo virulentia hæc evertatur.

Tam diversis igitur huic veneno resistendi modis diversa quoque, variasque virtutes habentia remedia expetuntur: speciminis ergo loco sequentia sint.

Omnia ergo, quæ hoc acidum corrodensque volatile venenatum sal infringere, invertere, ac retundere valent, omnino contrarias acido qualitates habeant, necesse est: hæc itaque cuncta partim præcipitando, ac partim absorbendo aut imbibendo spicula hujus veneni inania reddunt.

Ex præcipitantium strictim sumptorum numero huc pertinentium, sequentia haut infimæ erunt notæ: sicuti sunt ostracodermata pleraque, lapides è triplici regno desumpti, ac gemmæ, corallia scilicet margaritæ, conchæ margaritiferæ aut aliarum ostrearum testæ, chelæ lapidesve cancrorum, Bezoar Orientalis ex animalibus desumptus, aut in agris Siculis collectus, Occidentalis dictus; necnon crystallus, smaragdus, hyacinthus, amethystus, granatus, aliæque gemmæ; & si quis hæmatiten, silices, aliosve viliores lapides ad hanc classem referre vellet, huic certe nullo modo refragatur.

Quo etiam citius ac majori impetu quicquid est hujus veneni infringatur ac invertatur, simulque obstructiones arteriarum à crudiore, viscidiore, ac ad motum inepta lympha ortæ, tanquam inflammationis causæ referentur: necesse est, ut in subsidium veniant omnes sales spiritusque volatiles; uti sunt sal & spiritus cornu cervi volatilis, sal viperarum, serpentum, lumbricorum, ungulæ alcis, sanguinis ac cranii hominis, eboris, tartari, fuliginis, urinæ, omnia volatilia;

latilia; nec non spiritus urinæ aut salis ammoniaci, ejusdemque flores ab hæmatite, chalcantho usto, sulphure aut chalybis scobe elevati: quibus jure merito annumerare debemus cafuram, tanquam excellentissimum sal volatile oleosum aromaticum.

Huc quoque pertinent omnia remedia, quæ luxuriem ac spicula hujus venenati salis occultare, absorbere ac imbibere possunt: ex quorum numero ante omnia terræ simplex elementum, seu terra virginea aut magnetica est, ubertimque in plurimis corporibus terrestribus reperitur, sicuti est terra sigillata, bolus Armena, terra Lemnia, Melitensis, unicornu fossile, marga ac creta; cujus indolis quoque sunt ex animalium classe cornua, ossa, ut & cornu cervi ustum, ossa hominum cremata; imo etiam omnes metallorum ac venarum metallicarum calces, quæ plerumque nil aliud sunt, quam talis terra primæva ramentis metallicis ac pauxillo salis sociata: uti sunt antimonium diaphoreticum, pulvis fixus antimonii albus, cerusa antimonii, specificum stomachicum Poterii, bezoardicum minerale, Solare, Lunare, Ioviale, Martiale, Saturninum; necnon diaphoreticum Martiale *Dan. Lud.* ac diaphoreticum Ioviale seu antihecticum Poterii, sulphur Antimonii fixum diaphoreticum, crocus Martis, diaphoreticum magnum Fabri antipestiferum *Frid. Hofmanni* & similia.

Ex involventium ac implicantium classe hæc, quorum vel glutini spicula hujus corrodentis salis involvuntur, vel ramosis pinguium particulis implicantur, sunt: ut tanquam glutini seu visco virus hoc inhærescat, in usum vocanda sunt animalium cornua, ossa, dentes ac ungues; necnon eorundem partes membranaceæ, & ex quibus gelatum jus excoqui potest. Frequentius tamen sequentibus uti solemus, cornu cervi videlicet, cornu alces, rhinocerotis, unicornu marino, dente hippopotami, & apri, mandibula ac ossibus lucii piscis; ungula alces, caballina, gummi Arabico, cerasorum, lacruma draconis arboris, tragacantho; ac imprimis multis succis concretis e plantarum classe, uti sunt sapæ, extracta, rob, gummi.

Ex oleosis implicantibus excellunt butyrum, olivum, adeps humanus, catulorum: necnon amygdalæ, pistachia, nuclei pini, semina frigida majora, & minora, semen Cardui benedicti ac lactei, papaveris, cannabis, lini, violarum, napi, nasturtii, urticæ, sesami ac plura alia, cum eorundem oleis expressis ac pinguedinibus.

In dispergentium ac discutientium censum primario veniunt, spiritus ac sales volatiles antea dicti; quibus & sequentia, quæ simul balsamina virtute ac fragrante odore suo suppressos & tenebricosos spiritus suscitare, refocillare ac erigere queunt, accensenda; quo postmodum tam remediorum horum ope, quàm etiam spirituum subsidio ad hujus veneni è suo nido expulsionem conjunctis viribus se accingant, ac ejusdem impetum superent: ut sunt inula, angelica, valeriana, imperatoria, chamæleon, r smarinus, amaracus, scordium, dictamnum C eticum, serpillum, thymus, calamintha, orig num, ruta, absinthium, calendula, sambucus, cortices pomi citrei & aurei, semen feniculi, anisi, seselios, grana juniperi, cinamomum, cortex Winteranus, Kinkinna celebre antipyreticum, caryophylli, nux myristica, macer, crocus, & sexcenta alia, quæ propter sal volatile oleosum suaveolentiue virtute aperiendi & penetrandi superbiunt, ut eo facilius feliciusque sudorem elicere valeant, seroque immersas particulas veneni per cutis spiracula eliminent. Et quia hic videmus fragrantia hæc salia oleosa prodesse, merito etiam operam impendamus, quo omnes spiritus, olea atque salia volatilia, chimica arte parata, per sæpius iteratas elevationes ac admixtione cinerum, cornu cervi usti, vini sublimati, aliarumque rerum, quibus scoriæ adhæreant à sordibus quisquiliisve empyreuma, fuliginem, rancorem, ac fetorem spirantibus purgentur, donec tales nitido ac sincero suo colore nivem aut glaciem purissimam æmulentur, spiritusque pelluciditate ac candore ipsum æthera fere superent: alias hæc retrimenta, si iisdem immixta permanerent, acore suo hasce inflammationes multum augerent, partesque adhuc magis lacesserent. Unde nulli suasor essem, ut spiritum cornu cervi non bene depurgatum, & cui fetens oleum adhuc supernatat, vel sulphuris balsamum ab optimis licet cultrorum fabris Smalcaldiæ confectum, & hisce morbis intra corpus assumeret, si velit majoris periculi exors vivere.

Quo etiam adhuc magis virulentum hoc sal dispergatur, omnium optime largiori aquæ potu aut aliis potulentis convenientibus à se invicem separari ac dilui poterit; quam ob rem aquæ potus adeo necessarius est, ita ut per totum morbi decursum eadem carere haut possimus, & si fontana aut putealis vitio quodam laboret, bullitione solitaria, aut cum aliis rebus corrigi debet, cui postea immiscemus sapas, rob, syrupos, succosve acidos ac refrigerantes; vel eidem immergere solemus, cerasa acida, pruna, fructus oxyacantha, pomum citreum, nitrum vitriolatum & similia. Nec ullo jure hic acidulas reticere possumus, tanquam excellentissimum hujus veneni diluens: quarum in febribus malignis usum ego olim, cum in illis oris degerem, summe salutarem expertus fui; ac in hac re forsan nobiscum sentiet *Elias Rudolfus Camerarius*, Archiater ac Professor Wirtembergicus celeberrimus, in suis de acidulis dissertationibus, Hisce etiam addamus serum lactis caprilli, bubuli, aut alterius probæ notæ, quod teste Excellentissimo *Christophoro Hardero* Poliatro nostro felicissimo egregiam in diluenda acrimonia hujus veneni operam præstare solet; hic enim vir optimus primum nobis serum lactis caprilli in febribus malignis commendavit: quibus tandem adjungenda sunt jura carnium suaviora; quibus huc pinguia ac oleosa merito associari possunt.

Quo etiam hujus veneni impetus intercipiatur, ac ejusdem penetratio impediatur, in usum quoque vocanda erunt adstringentia e plantis desumpta, quæ plurima terra virginea referta sunt: exempli loco sint radix tormentillæ pentaphylli, bistortæ, rumicum, plantago, pyrola, virga aurea, dens leonis, sanicula, flores papaveris rheados, rosæ rubeæ, balaustia, gallæ, sorba, cydonia, mespila, baccæ myrti; itemque succorum spissamenta e spina Ægyptiaca seu akakia, hypocisthide, ac catechu Natsingensi conflata.

Ad figendum ac ligandum hoc venenum acida requiruntur, quæ simul spiritus suppressos odore jucundo suscitent, virtuteque sua suaviter adstrictoria ventriculum flaccidum ac relaxatum roborent, hujus fermentum seu magis volatilem salsamve lymfæ partem à biliosa blenna corruptum corrigant, putredini resistant, & inde sanguini in solis arteriis resoluto debitam & æquabilem spissitudinem largiantur, sitimque insuper intensiorem extinguant, hæcque sunt mala citrea, aurea, berberes, seu fructus oxyacanthæ, cydonia poma acidiuscula, mala granatorum, cerasa acida, baccæ rubi idæi, oxytriphyllon, acetosa, exque his expressi succi, aut aliæ inde paratæ gustui gratæ compositiones; itemque acetum, nitrum vitriolatum, nitrum præparatum, vel ejus spiritus, spiritus sulfuris acidus, spiritus vitrioli; quibus etiam sulfur vivum crudum, aut sulphur pellucidum Lausanniense, vel hujus flores sublimati annumerari possunt.

Ne autem quidam existiment, nos nobismetipsis contradicere, dum in præcedentibus contraria contrariis tollenda esse asservimus; jam autem acidum ipsius veneni aliis quoque acidis expellere nitamur, ceu per quæ morbus, stante priori & maxime plausibili sententia, magis augeretur, quàm auferretur? illi responsi loco habeant, ab usu acidorum modico in febrium castrensium curatione nullum omnino formidandum esse periculum, cum per acida hæc fixa veneni luxuries volatilis ac erratica magis, ne nocere possit, ligetur. Quemadmodum enim acetum, nitrum, hujusque spiritus, ac alii acidi latices, venenatum, efferum, acidum, volatile realgarinumque sal in stibio, hydrargyro, mercurio sublimato, aliisve virulentis fossilibus ac plantis figunt ipsisque omnem nocendi vim adimunt: simili prorsus modo hæc eundem in corpore humano præstant effectum, dum non tantum hujus luis virus corrodens hebetant, ligant, spiculaque ejusdem obtundunt; sed & insuper ventriculum à bilioso liquamine liberant, sanguinemque depurant, ejusque systasin in æquilibrium redigunt; ut & universum corpus cum humoribus in illo fluctuantibus à graviori putredine ac corruptione defendunt; præsertim autem impetuosiorem sanguinis à corde propulsi motum aliquo modo mitiorem reddunt.

Huc etiam illa pertinent, quæ propter salis volatilis, ceu terrestribus fecibus inhærentis, copiam, (ita ut quamdiu humidæ sint, à nullo calore sal hoc volatile avolet, sed ipsis constanter inhæreat) putredinem vehementer arcent, sudoremque vi sua penetranti procurant: inter quæ gentiana, zedoaria, zingiber, myrrha, nuces immaturæ, fumaria, Carduus benedictus, scabiosa, centaurium minus, & ex his herbis distillatæ aquæ, vel è cineribus producta salia excellunt: ex modo recensitis medicamentis *Nathanaël Hodges* in sua Loimologia sive pestis nuperæ Londini grassantis narratione Historica *sect.* 7. Zingiber miris laudibus extollit, & quomodo pulvis ejus ad sudandum, conditura verò tanquam prophylacticum in peste conducat, fusius pertractat.

Tandem ejusmodi quoque requiruntur medicamenta, quæ ope oleosarum partium seu sulphuris sui facile dissolubilis (quod tamen terrestribus scoriis seu innato limo circumdatum est, ac inde ægre separari potest) vim habeant sudorem non solum egregie proliciendi venenumque expellendi, seu etiam spiritus animales irritatos perturbatosque & inordinate commotos sedandi atque ad æquilibrium reducendi, omnes peregrinas in corpore humorum fluctuationes erraticas ac resolutiones in sanguine, aliorumque liquorum, in ductibus aquosis aut ipsis nervorum canaliculis contentorum, compescendi, dolores mitigandi, simulque optatam homini tranquillitatem conciliandi. Robur tamen horum medicamentorum in eo consistit, quod lubricis ac oleosis suis particulis cerebri poros ac meatus leniter oblinant ac obstruant, & cancellis quasi sanguinem includant, somnum creent, & præterea exortum, medium aut extremitatem nervorum, per quas vias spiritus animales influunt, feruntur ac egrediuntur, situ suo oppilent, ut vel circa nervorum fines spiritus coerceantur, & à causa dolorifica removeantur; vel circa eorundem principium influxus spirituum uberior inhibeatur, ne inde magis ad furorem agantur, dispergantur ac perturbentur. Oleosa n. hæc seu sulphurea, quia, ut dictum, facile dissolvuntur, mox in omnibus humoribus ac succis corporis humani intimius permiscentur; unde tam exigua quantitate assumpta magnam seri secretionem, & inde sequentem sudorem promovent. Quamobrem à veteribus Medicis nulla fere antidotus, nullum philonium, nullum alexipharmacum, imo nullum etiam compositum exhibitum fuit, quin de hisce rebus, opio scilicet aliisve anodynis, abundenter fartum esset; huic autem remediorum dissolutioni sal in sanguine fluitans volatilis, ac ipsum serum quoque suppetias ferunt. Hæc medicamenta tam interne quam externe, non sine magno & ægroti & Medici emolumento applicari possunt. Interne omnia, quæ ex variis papaveris speciebus conficiuntur remedia conducunt, ut sunt semen papaveris albi, capita papaveris, papaver erraticum, opium, diacodium, syrupus papaveris erratici, ac essentia ejus, laudanum (potius laudandum opiatum) crocus, castoreum & sexcenta alia. Omnibus hisce palmam mihi videtur præripere artificiose elaborata ac efficacissima essentia opii *Joëlis Langelotti*, quam in epistola ad præcellentissimos Naturæ Curiosos descripsit: hanc secundum viri celeberrimi præscriptum sæpius paravi, eademque adhuc summo cum fructu in multivariis affectibus utor: inde tamen has quatuor remediorum formulas commodioris exhibitionis gratia conflare volui.

I. *Pilulæ anodynæ Regiæ viris exhibendæ.*

℞. Essentiæ opii Langelotti ℥j. Cinnabaris Antimonii purificatæ, unicornu fossilis albissimi singul. ℥ iij. Pulveris croci Orientalis, sanguinis draconis veri singul. ʒj. Ambræ chryseæ gr. 16. Moschi Orientalis gr. 8. Olei cinamomi distillati guttas 8. Fiat massa pro pilulis pondere gr. j.

II. *Pilulæ anodynæ hystericæ.*

℞. Essentiæ opii Langelotti ℥j. extr. croci, extr. castorei singul. ʒj. Cinnabaris nativæ præparatæ,

paratæ, diaphoretici Iovialis singul. ℥ iij. olei succini albi gutt. 20. Fiant pilulæ pondere grani unius.

III. *Pulvis anodynus.*

℞. Coralliorum rubeorum præparat. ʒ ij. sanguinis draconis veri, unicornu fossilis singul. ʒß. Essentiæ opii Langelotti ʒj. Fiat pulvis subtilis.

IV. *Elixir anodynum.*

℞. Essentiæ opii Langelotti ℥j. Spiritus vini tartarisati ℥ iv. Misceantur bene.

Soluta per filtrum trajiciantur, & in vitro probe munito asserventur. Dosis à gutta 1. ad 2. 3. ad 8. usque.

Attamen essentiæ opii Langelotti dictæ Laudanum opiatum *Franc. Merc. van Helmont. Joh. Baptista* F. haut inferius est: cujus descriptionem *Robertus Boyle* à jam laudato *Helmontio* sibi communicatam per *Henr. Oldenburgium* in actis Philosophicis 26. *Octobris* 1674. *N.* 107. *fol.* 194. luci publicæ exposuit; quam etiam hic æquo lectori non invidere volui, sic enim se habet:

℞. Opii minutim ac frustillatim concisi ℥iv. Succi cydoniorum tepidi recentis ℔iv. vel ℔v. pond. civ.

Stent in loco moderate calido per octiduum, aut decem & amplius dies, donec penitus fermentarint, postea tincturæ per colum trajectæ adde.

Cinnamomi opt. caryophyllorum, nucis myristicæ singul. ℥j. vel ℥ i ß.

Stent bene clausa per triduum, quatriduum, vel, quod melius, integram hebdomadam in digestione; perque filtrum trajectus liquor in vase terreo super vaporis balneo ad extracti fere spissitudinem, aut quamcunque tenuiorem, si stillatim exhiberi debeat, evaporet; tandem adde quoque.

Croci optimi tenuissime triti ℥ ij. vel ℥ iij. aut ejusdem extracti, quantum tot unciæ suppeditant.

Fiantque inde, si spissius sit extractum pilulæ, quarum dosis à gr. 1. usque ad 4. si vero liquidius sit, ejusdem guttæ 5. 6. usque ad 10. & amplius sumantur.

Nihilominus tamen præ omnibus ex regno animali ac vegetabili paratis anodynis, metallorum & fossilium in supremum puritatis gradum evecta & fixata aurea sulphura laudanda veniunt.

Externe bono cum fructu omnia emollientia & humectantia medicamenta cum dictis adhiberi possunt, qualia sunt flores chamæmeli, radix ac folia althææ, flores liliorum alborum cum radicibus, folia & semen hyoscyami, nuclei persicorum, semen melonum, papaveris, crocus, castoreum, pinguedo canina, humana, butyrum, lac, meconium s. opium, galbanum cum variis oleis, unguentis, emplastris & cataplasmatibus, ex his vel aliis simili modo operantibus simplicibus confecta.

Ex his jam adductis variis remediis, pluri-mæ, præter jam citatas, medicamentorum formulæ & compositiones in commodiorem & temporalem etiam usum, secundum artem paratæ, in officinis pharmaceuticis prostant: e. g. Theriaca Andromachi, Mithridatium Damocratis, electuarium de ovo *Maximiliani Imperatoris*, diascordium Fracastorii confect. alchermes, confectio Orvietana, pulvis rubeus Pannonicus, confectio & species de hyacintho, species liberantis, pulvis comitis Heroinæ de Kent in Monconysii itinerum tom. 3. ac Medicinæ experimentalis Digbeanæ tom. 1. descriptus; hujus æmulæ pilæ regiæ *Wepferi*, aqua theriacalis refrigerans Riverii, spiritus theriacalis Paracelsi, tinctura bezoardica *Michaëlis* aut *Danielis Ludovici*, hujusque mixtura simplex, aqua prophylactica Amstelædamensium, & alia plurima, ut hic recenseantur, minus necessaria.

Verum quia egregias quoque virtutes possidet confectio nostra alexipharmaca, ejusdem conficiendi modum hic inserere nobis placuit, ut sequitur:

℞. Radicum angelicæ, chamæleonis, fraxinellæ singul. ℥ iij. Radicum inulæ, zedoariæ, tormentillæ singul. ℥ij. Corticis citri extimi siccati, Winterani, foliorum dictamni Cretici, scordii, rutæ, florum rosarum rubearum singul. ℥j. Baccarum herbæ Paridis, seminis feniculi singul. ℥ij. Gummi ammoniaci, galbani, myrrhæ amaræ selectæ, cinamomi acuti, Croci Orientalis singul. ℥j. Zingiberis, caryophyllorum singul. ℥ß Terræ signatæ, florum Sulphuris, unicornu fossilis, cornu cervi Philosophice præparati singul. ℥ i ß. Antimonii diaphoret. ℥ iij. Opii correcti, casuræ, salis cornu cervi volat. salis succini oleosi singul. ℥ß. succi citri recentis q. s. ad humectationem pulverum omnium mellis juniperini, rob ribesiorum, rubi idæi, cydoniorum singul. ℥ xxxii.

Misce diligenter & pone ad fermentandum per aliquot dies, pro dosi exhibetur in convenienti vehiculo ʒj. ℈ iv. ad ʒ ij.

Diffusiorem pulveris rubei Pannonici utriusque descriptionem hoc sequenti modo contraximus, quo nunc uti solemus:

℞. Terræ signatæ optimæ ℥ vi. radicis tormentillæ, fraxinellæ, smaragdi præparati singul. ℥ iv. boli Armenatis præparatæ, coralliorum alborum præparatorum, rubrorum præparatorum, conchæ margariferæ præparatæ singul. ʒx. Unicornu fossilis, rasuræ eboris, cornu cervi Philosophice præparati, radicis doronici veri singul. ʒvi. Santali albi vel citrini, corticis citri extimi flavi siccati, seminis acetosæ, opii, casuræ, croci optimi singul. ʒ ij.

Fiat pulvis subtilis, qui servetur ad usum, dosis est à ℈ß ad ℈j. ʒß. ad ʒj. in convenienti vehiculo ad sudoris elicium.

Supra *sect.* 2. *cap.* 8. pluribus extractum theriacon egregium nostræ compositionis commendavimus, cujus accuratam parandi methodum æquis rerum utilium censoribus haut invidere volui: conficitur ergo sequenti modo:

Extractum theriacon egregium nostræ compositionis.

Classis I. ℞. Radicum fraxinellæ ℥ iij. iridis Florentinæ ℥iß. Rhabarbari vel Pontici, zingiberis, tormentillæ, pentaphylli singulorum ʒ vi. Calami aromatici seu acori odorati, phu Pontici utriusque ʒv. angelicæ, gentianæ utriusque ʒß. Aristolochiæ longæ veræ ʒ ij. Asari ℈ij. Incisis & contusis affunde aquæ pluviæ distillatæ, ac aceti distillati purioris, de utroque quantum sufficiet ad debitam extractionem obtinendam;

vel horum loco aceti distillati prius prodeuntis aquam volatilem (quam imperitiores phlegma vocant) ac rorem mineralem. Extrahatur tinctura in loco calido, atque bis vel ter hosce liquores magmate post prelum relicto attundas, quo omnis virtus ex his rebus extrahendo acquiratur; a collecta hac tinctura in maris balneo abstrahe omnem fere liquorem, & spissamentum seorsim asserva; aqua vero per distillationem prolecta ad extrahenda sequentia adhiberi potest.

Classis II. ℞. Rosarum rubearum exsiccatarum, scordii nostratis sicci utriusque ℥iß. Prassii albi florum stœchadis Arabicæ de utroque ʒ vi. Calaminthæ montanæ, Chamædryos, polii Cretici vel montani nostratis, Chamæpityos, florum hyperici singulorum ℥ß. Centaurii minoris ʒij. Incisis & contusis affunde pariter tunc quam prima distillatione partam; & si ejusdem quantitas vix sufficiat adde liquorum prima classe nominatorum suffenam quantitatem. Eodem modo, ut primo in labore observatum, aliquandiu in loco calido digerantur, donec tinctura extracta sit, quam uti prius exprimere, novis infusionibus augere, colligere, per filtrum depurgare, ac in maris balneo ex cucurbita vitrea humidum distillando in spissamentum cogere debes. Extractum inde prodiens spissamento *Classis* I. addatur; aqua vero seorsim collecta pro sequentibus rebus extrahendis usurpetur.

Classis III. ℞. Piperis loug. ℥ iij. albi ac nigri, seminis petroselini Macedonici singulorum ʒ vi. seminis ammios, anisi, feniculi Florentini, seselios Cretici vel nostratis, dauci Cretici de quolibet ʒij. Cardamomi minoris, cubebarum utriusque ʒiß. Pinsa hæc eodem modo, ut superiores Classes, tractanda, ut extractum spissamentis dictarum Classium addi, & latex distillando acquisitus ad reliquas Classes extrahendas assumi queat.

Classis IV ℞. Cinamomi veterum, seu cariophyllor. qui ipsomet cortice excellentiores, ℥ xiii. Casiæ, seu Cinamomi recentioru acuti ʒi. Costi odorati. vel Corticis Winterani ʒvii. Maceris ʒv. Incisis & contractis affunde liquores, uti in præcedentibus Classibus factum fuit, quo tandem extractum reliquis jam collectis addi queat; & si quæ aqua a distillatione supersit, seorsim asservetur.

Classis V. ℞. Myrrhæ r. sel. sale tart. reser. ℥j. Asphalthi, seu resinæ succini. Castorei medullosi utriusque ʒij. Xylobalsami, Aspalathi, de utroq; ℈ij. Incisis & contusis affunde spiritus vini absq; phlegmate quantum satis erit. Fiat harum rerum extractio ut decet; & spirituum vini dein post tincturas collectas abstrahe; Resinaceum vero spissamentum superius junctis extractis commisceatur.

Classis VI. ℞. Seminis napi ℥iß. Seminis thlaspios ℥ß. Cum pauxillo aquæ, ab antecedente *Classis* IV. Residuæ, fiat emulsio, quæ fortiter per linteum expressa spissamentis collectis exactissime immisceri debet.

Classis VII. ℞. Seminis citri decorticati, Nardi Indicæ utriusque ℥j. Schœnanthi ʒ vii. Dictamni Cretici a stipite purgati ʒ vi. Nardi Celticæ ℥ß. Mari veri, amaraci de utroque ℈ij. Hæc Classis meo saltem judicio, subtilissime teratur, ac per cribrum absque ulla alia præparatione trajiciatur, addaturque reliquis extractis collectis; cum harum rerum virtus balsamina volatilis vix extrahendo, ob levissimam partium texturam, conservari possit.

Classis VIII. ℞. Salis viperarum aut serpentum nostratium, vel in horum defectu, salis cornu cervi aut lumbricorum terrestrium, volatilis candidissimi, ac optime cum spiritu vini a scoriis fetidis sublimati unc. i j. quod cum spiritus vitrioli Martis suffena quantitate ad saturitatis punctum ligetur, donec strepitus, inter instillandum omnino cesset.

Classis IX. ℞. Terebinthinæ Chiæ, thuris masculi triti utriusque ʒvi. Mastiches selectæ ℥j. Quæ simul lenibus lignis solvenda ac reliquis extractis commiscenda sunt.

Classis X. ℞. Succi hypocistheos, succi acaciæ seu spinæ Ægyptiacæ, gummi Arabici splendidi singulorum unc. ß. Hæc tria simul in succo pomorum, citreorum limpido, aut vino cydoniorum, vel etiam in aqua distillata, a superioribus speciebus prolecta, solvantur, depurgentur, ac in spissamentum, ut prius, cogantur, ut extemplo reliquæ massa addi ac immisceri queant.

Classis XI. ℞. Styracis Calamitæ in lacrumis, sagapeni in lacrumis, terræ Lemniæ, aut Melitensis S. Pauli de quolibet unc. ß. opopanacis selecti in lacrumis, galbani puri in lacrumis utriusque ʒij. quæ omnia vel seorsim, maxime vero hiberno tempore, terenda, vel junctim in pollen impalpabile redigenda, ac cum pulveribus *Classis* VII. Permiscenda sunt, quo sic reliquo spissamento jungantur.

Classis XII. Postquam omnes antecedentes Classes sic elaboratæ, ac invicem mixtæ sunt, adde juxta artis pyrotechnicæ leges sequentia seorsim præparanda, videlicet: Extracti scillæ recentis in clibano cum pane assatæ, expressæ ac in viscosum spissamentum exhalatæ ℥ ij. vel quantum scillæ præparatæ siccæ ʒiij. cum aqua fontana extractæ suppeditant; extracti ab opii Thebaici ʒiij. cum aceti distillati & spiritus vini purioris Partibus æqualibus parati, ac denuo spissati; Opobalsami Arabici genuini, vel ejus loco, olei nucis myristicæ expressi, vel utriusq; ad compositionem assumpti ʒxiii. Extracti glycirrhizæ pellucidi, e recenti radice cum aqua simplici juxta Angelum Salam, ceu optimum extractiones rerum parandi magistrum, facti ℥iß. Extracti ex agarici ℥iß. ope spiritus vini confecti; ac tandem extracti croci cum liquoribus acidulis parati ℥ j. Singula hæc per vices toti massæ æquabiliter commisceantur, ne grumi minus per tritum dispersi coalescant.

Classis XIII. Tandem cuncta simul juncta in mortario calido, cum pistillo similiter calente, tamdiu probe commiscere oportet, donec omnia diligentissime dispertita sint; & quia hoc spissamentum aliquomodo liquidius remaneret, ni crassitudinem ab aliis siccioribus rebus acquireret, ideo addere solemus pulveris Antimonii fixi albi Bas. Valentini, seu magisterii Antimonii diaphoretici ℥iv. Boli Armenatis ℥ij. Misce hæc exactissime cum integra massa; ne autem pinguiusculum hoc pollen intermiscendum in glebulas vix separabiles arctetur, sindoni aut linteo raro includi debet, ut instar amyli aut farinæ inspergi possit.

Classis XIV. Operatione ad hanc metam provecta, totum extractum adhuc diu manibus mala-

malacissandum erit; cui tandem particis stillis addantur oleorum amaraci, anisi, feniculi, cinamomi, cariophyllorum, rosarum veri, omnium distillatorum de quolibet Guttæ decem: quæ deinde omnia probe unita, ac per aliquot horas malacissata in pyxide metallica ex auro, argento, plumbo candido Anglico, aut lamina conflata usui ulteriori asserventur. Hujus extracti seu spissamenti dosis postmodum erit a grano hordei ad duo, tria, quatuor ad quinque; quod catapotiorum forma exhibendum, aut in convenienti vehiculo dissolvendum.

Extractum theriacon ita paratum etiam basis est sequentium compositionum; quæ similiter in hujusmodi affectibus summo cum sanitatis emolumento potui dari possunt, v. g. Pilulæ seu Extractum bezoardicum nostrum:

℞. Extracti theriaci nostri, bezoardici mineralis utriusque ℥ ij. Misce hæc probe; cujus dosis in feb. malignis erit à granis decem ad duodecim pro adultis. Pilulæ bezoardicæ anodynæ sic fiant:

℞. Extracti nostri, antihectici Pot. de quolibet ℥j. Cinnabaris stibmios vel nativæ, sulphuris antimonii fixi utriusque ʒ vi. resinæ succini ℥ß. Misce fiat massa; cujus dosis à granis 5. ad 10. usque ad 15. erit.

Illa remedia, quæ pro symptomatum varia in hoc morbo sævientium indole multivaria quoque esse debent, infra in singulis symptomatum capitibus reperientur.

Quæ remedia statim in prima hujus morbi aggressione ægris sint adhibenda.

Si penitus extra dubium est, hominem hac febri castrensi maligna prehensum ac infectum esse, quod ex omnium membrorum lassitudine, gravibus animi deliquiis, capitis doloribus atrocissimis, vehementique cardialgia cognoscitur; adeoque infirmi videntur ægri, ut præ debilitate haut amplius erecti stare queant; si nunquam, vel turbate saltem dormiant, interno æstu & siti intensa premantur, oris amaritiem incusent, debilis aut laboriosa respiratio, pulsus frequens ac celer, & urina turbida atque lixiva sit; ciborum summo fastidio ac nausea, quam vomitus enormes excipiunt, vexentur; vel in potissimis tantum membris dolores lancinantes ventrisque tormina sentiant, alvi profluvio torqueantur, rigor aut horror morbum procedat, & subsequens calor post vesperam ingravescat, alternisque diebus ægrum magis lacesset.

Queis itaque hæc accidunt; non statim absque ullo observato temperamenti aut sexus discrimine purgans remedium, aut sanguinem mittere convenit: quemadmodum hisce tempestatibus maligna sæviente febri non tantummodo veterinarii, sed etiam plures ex Doctoribus Medicis, antiquo Barbarorum more, hæc præsidia adhuc plerisque ægris mox præscribere, medicationemque suam auspicari consuescunt.

Ante omnia vero, ut jam dictum est, distinguenda sunt ipsa ægrorum temperamenta, ætas, ac sexus, imo quoque distinguendi ipsimet affectus: cum longe alia ratione curatio in majori humorum putrore ac resolutione, quam in minore, requiritur, seu ubi sanguis ac lympha plurimo acido fixo seu melancholico succo scatet: quorum hæc longe facilius spirituum ac salium volatilium applicationem fert, eorundemque continuum usum postulat, dum in magnis humorum resolutionibus a putrore ortis acida ac terrestria fixa, seu alcalia insipida cum adstringentibus ac opiatis omnem medicandi scopum absolvunt. Supponimus tamen, impeditum sanguinis circuitum mox è primo morbi insultu spirituum ac salium volatilium usu prius restitutum, aut ventriculum a crudis, indigestis, viscidis, biliosisque sordibus lenioris vomitorii ope purgatum esse.

Ne autem quicquam, quod in hujus morbi medela necessario observari debet, omittamus; ideo absque ulla interposita mora ægri non tantum in lecto stragulis bene cooperti detinendi sunt; imo per totum morbi decursum hoc modo requiescant in lecto tecti, quo ab auræ frigidioris injuriis tuti degere queant: ubi simul provideant adstantes ac Medici, ne frequentius, intempestivius, vel tempore aliàs minus convenienti ægroti stratis exiliant, ac corporis membrorumque jactatione continua sibimet ipsis labores arcessant; neu multa loquantur, sed taciturni sint: quam garrulitatem *M. Valerius Martialis* in *Mathone* salse perstrinxit *lib. 4. epigr. 81.* his versibus.

Declamas in febre Mathon: hanc esse phrenesin.
Si nescis, non es sanus, amice Mathon!
Declamas æger, declamas hemitritæus:
Si sudare aliter non potes, est ratio.
Magna tamen res est: errans cum viscera febris
Exurit, res est magna tacere, Mathon.

Si enim juxta *Nicolai Tulpii* Amstelædamensium Consulis amplissimi monita observationibus suis subnexa hemicrania laborantibus tacere convenit, multo magis hoc effatum ad ipsas febres malignas, quæ hemicrania periculosiores, extendi poterit.

Neque minus noxium esse nimium corporis aut membrorum motum ex ipsa *Galeni* Medicorum antesignani sententia verum esse comperimus, statuentis febri acuta laborantes ab omni motu esse removendos; quo etiam referre possumus nobilem quæstionem ab *Hieronymo Mercuriali de Arte Gymnastica lib 4. cap. 7.* motam, an corpora ægra ullo pacto exerceri conveniat? unde locum, qui maxime ad nos spectat, huc inserere consultum duximus.

Quocirca secundum illos corpora, quæ immodica intemperie calida laborant, nullis vehementibus remissisve exercitationibus accommodantur; quod calor, qui diminui debet, ab illis potius augmentum suscipit: quemadmodum Galenus de Premigene, summa caliditate laborante, narrat, qui nedum à vehementioribus exercitationibus, imo & ab exiguis deambulationibus in porticu, ante balneum factis, magnopere lædebantur. Unde merito condemnandus est Asclepiades Prusiensis, qui in ardentibus febribus, referente Celso, gestationibus utebatur: in aliis vero febribus, & morbis, medicamenta ac vomitiones toliens, inedia, siti, vigilia, luce primis diebus ægrotantes, instar tortoris, excruciabat; aliis autem diebus ambulationibus, gestationibus, balneis lectulisque pensilibus exercebat.

Multo

Multo minus febri maligna atrocius detenti abſque manifeſta læſione viriumque detrimento erecti in lecto aut ſella inſidere; imo adhuc difficilius ſtare aut ambulare poſſunt: quam ob cauſam eo magis ſolliciti ſimus, ad ægrum quo citius eo melius ac diutius lecto affigendum.

Quo itaque juxta propoſitum noſtrum genuinamque medendi artem curationem rite proſequamur, ante omnia examinabimus, num ſanguinis miſſio, ut quibuſdam placet, in principio hujus febris locum inveniat, adæquatumque ac ſufficiens in morbo hoc expellendo auxilium præſtet: quod inſtitutum in iis duntaxat aliquomodo valet, qui plethora, ſeu ſanguinis, & quidem laudabilis, abundantia, pollent, quibuſque vires adhuc integræ, vel nondum omnes dejectæ ſunt: ubi mox durante febris horrore aut rigore, vel confeſtim ab eodem finito in brachio alterutro, ſub lingua, aut in pedibus aliquot ſanguinis unciæ, nec forſan ultra quatuor aut quinque detrahantur: & ne ullum animi deliquium aut ſyncope ſuperveniat, ante & poſt venam ſectam ſequens alexipharmaca refrigerans potiuncula duobus partitis hauſtibus aſſumatur.

℞. Aquæ ſcabioſæ ℥iv. aceti antiloimici, ſyrupi rubi idæi, ſingul. ʒj. Antimon. diaph. ʒß. ſalis abſinth. ℈j. Miſce ad vitrum.

Poſt venam ſectam ac epotum alterum hauſtum æger in lecto ad ſudandum ſollicitandus eſt. Cavendum autem quam maxime, ne hominibus valde debilibus, aut jam nimium ægrimonia confectis, urgente cardialgia, inque ſanguinis penuria, ac morbo jam ad aliquot dies ſæviente venam tundamus; alias in præſentiſſimum vitæ diſcrimen hac ſiniſtre admota operatione ægri præcipitarentur. Has igitur ob rationes, quantum poſſumus, in febri caſtrenſi aut alia maligna, imo in cunctis intermittentibus, a ſectione venæ abſtinuimus ideo, quod ne ullum quidem felicem effectum inde obtinuerimus, niſi in vere ſanguineis mox in prima morbi acceſſione, & quibus vires nondum exhauſtæ fuerunt.

Supra dudum diverſis in locis pernicioſam iſtam medendi methodum deteſtati ſumus, qua ægrotantium plurimi in principio ſtatim cujuſcunque affectus medicamentis fortioribus purgantibus, in acriori atque irritante reſina conſiſtentibus, dilaniari ſolent: at nos hæcce, niſi urgente duro neceſſitatis telo, nec in præſenti, neque aliis morbis in uſum adhibere conſuevimus; cum pyrotechniæ ſollertia nobis multo ſuaviora, tutiora ac certiora remedia primas vias detergentia ſuppeditet, quæ in hujuſmodi infirmitatibus valetudinis maximo cum fructu exhiberi poſſunt.

Verum enim vero, ſi quis ex omnibus circumſtantiis perſuaſus ſit, medicatione per inferius guttur purgante hic opus eſſe, is vulgarioribus rejectis purgantibus omnibus, mox poſt morbi exortum pilulas ſequentes una vice deglutiat.

℞. Mecurii dulcis optime mitigati ℈j. Antimon. diaph. cum nitro ℈ß. Extracti hellebori nigri diaphor. gr. iv. Mercurii vitæ per exhalationem fumi virulenti correcti gr. j.

M. F. cum pauxillo theriacæ pilulæ No. 5. vel 10.

Vel in jure calido in tinctura ſalis tartari ſtibiata *Frid. Hofmanni* 20. vel 30. aſſumat guttas.

Imo Antimonium diaphoreticum ad integram drachmam in aquæ ſcabioſæ ℥ iv. ac ſyrup. violar. purp. ℥ß. una vice inſtar potus refrigerantis aſſumptum ſecuriſſimum detergens ac purgans, bilioſam corruptamve aut alias crudam viſcidamque colluviem e ventriculo ac inteſtinis expellens, erit: quo dein ſumme volatilia, ac maxime penetrantia diaphoretica eo liberius radios ſuos per quoſvis corporis ductus trajicere, vaſorum ſanguinem ferentium obſtructiones cœptas reſerare, interceptumque purpurei laticis circuitum ad perennem ſuum motum, naturæ congruum, reducere queant: dicta potio nonnunquam etiam, ſi fauces ac gula blenna tenaciori oblinita ſint, vomitum movet; & cum nitrum ab Antimonio diaph. nondum elotum eſt, adultis ad quatuor ſcrupulos in jure non ſalito exhiberi poterit. Sic etiam Antimonii diaphoretici ℈ ij. ac florum ſalis ammoniaci cum hæmatite ſublimator. ℈j. inter ſe mixta cum juſculo ſalis experte ſumi ſolent.

Pari modo ſal polychreſtus à ʒ ij. ʒ iij. ad ℥ß. in jure largiori non ſalito, vel aquæ fontanæ gelidæ, aut decocti hordei menſura media ſolutus, ac intra horæ ſpatium brevioribus aliquot hauſtibus ſumptus, ſufficienter & abſque noxa primas vias, ſi plurimis fecibus ſint refertæ, expurgat; quibus vero dulcia arrident, huic jentaculo detergenti immiſceant ſyrupi violarum purpurei ℥j. eodemque recenſito modo utantur.

Non hic reticeri debet diaceltateſſon, à *Moſe Charas Helmontio* adſcriptum, ſub finem pharmacopœiæ ſuæ chemicæ expoſitum; quod à ℈j. ad ʒß. & ℈ ij. in conditura roſarum, aut rob domeſtico, vel aqua convenienti diſſolutum dari poteſt, cujus deſcriptio hæc eſt.

℞. Antimonii crudi, & ſalis ammoniaci, tritorum & ſimul mixtorum ſingul. ℥ vi.

Sublimentur ex arte flores inflammabiles rubri: horum ℞. ℥ iv. Nitri puriſſimi ℥ viii. detonentur in ollis ſublimatibus, & flores abſque ulla ſui perditione colligatur: flores detonatos elue aqua calida, donec nulla amplius ſalſugo guſtu deprehendatur. Sicco huic leni calore pulveri affunde ſpiritum vini puriſſimum, ad quatuor tranſverſorum digitorum eminentiam, omniaque vaſi vitreo excepta, agglutinato recipiente, diſtillentur igne primum lento; qui tandem ita urgeatur, ut materia ebulliat ad ſiccitatem uſque. Relictus vero pulvis perfecte exiccatus per dimidiam adhuc horam igni exponatur, & ad uſum ſervetur.

Huic modo recenſito medicamento procul omni dubio haut abſimilis erit *Georgii Thomſoni*, Angli ac chemiatri celeberrimi pulvis emetodiaphoreticus; quem olim in hæmatiaſi, nuper vero in epilogiſmis chemicis ampliter commendabat. Nec quoad operandi modum ac dignitatem inferius erit viri expertiſſimi ac humaniſſimi *Petri Gabrielis*, Præfecti hortorum Sereniſſimi Ducis Wirtembergici arcanum emeto-diaphoreticum, quod æque ac ſal antiloimicum Fournelli certiſſima contra peſtem, aliaſve lues epidemias peſtilentes antidota, eodem auctore, ſint: at quia utrumque hoc remedium, tam quoad præparandi modum,

T 2 quam

quam quoad exhibendi rationem à laudato *Gabriele*, tanquam singulare secretum obsignata manu dehinc 5. annis ἀρχῆν Wirtembergico legatum fuit; ideo illud, invitô auctore, propalare noluimus.

Quod vomitoria concernit, eadem in principio hujus luis in plurimis ægris non tantum summe proficua, sed & maxime necessaria experti sumus: ex quibus nos tutiora tantum eligimus. In quibus itaque ægrotantibus vehemens cardialgia, oris amaror, appetentia ciborum omnino dejecta, ac nausea animadvertitur, illis statim tutius aliquod emeticum propinamus; urgente necessitate parum curantes, sive mane sive vesperi hoc fiat. e. g. de tartaro emetico *Dan. Ludovici*, (*Mynsichtianus* incertius operetur) grana duo, robustioribus autem tria, vel in pauxillo juris, aut in cochleari aquæ fontanæ, in qua mox funditur, vel in forma boli cum tantillo conditurae rosarum rubrarum exhibemus; dumque ventriculus valde exagitari incipit, nulloque adhuc præsente vomitu vehementius lacessitur, sorbitionem juris, aut seri lactis caprilli calidorum largius frequentiusve hauriendo idem rejectus provocabitur: cujus etiam remedii ope nonnunquam simul assellandi conatus augetur.

Si autem intentio sit, obtenta vomitione simul per inferiora corpus detergere, huic pulvisculo emetico 15. vel 20. grana cremoris tartari commixta exoptatum effectum præstabunt: quo augmento omnium prius celeberrimus *Christophorus Harder* nostras usus fuit; cujus luculento testimonio fultus eodem modo illud remedium postmodum propinare incepi. Verum hac tempestate adhuc securior reddi solet vomitio, ac sordium in febrium principio per alvum deturbatio, si de Antimonio diaphoretico, tartaro tartarisato, floribus salis ammoniaci cum hæmatite sublimatis singul. gr.10. cum tartari emetici Grano unico permixta in jusculo salis experte simul exhibeantur. Nos huic scopo insistentes sæpissime summo cum ægrorum levamine sulphuris stimmios aurati cum sale ammoniaco ac terra Tripolitana sublimati, atque à salsugine iterum, ope filtri, aut requiei, liberi ac correcti grana duo vel tria cum tantillo theriacæ in pilulam redacta dedimus.

Quibus liquida potius arrident medicamenta, eandem virtutem in oxy-sacchari emetici *Danielis Ludovici* ℥ß. experientur, quod ex croco metallorum, non autem ex vitro Antimonii, ut syrupus emeticus Angeli Salæ paratum sit: vomitiones à jusculorum sæpius iterato haustu, uti superius, promoventur. Quibus res angusta domi est, chalcanthi grumum seu atramenti sutorii aut tinctorii frustulum fabæ quantitate, in aqua vel jusculo solutum, ad vomitum stimulandum assumant: chalcanthum enim, teste *Riverio in observ. cap.4. §* 99. Etiam in peste melle & aqua dissolutum, admodum profuisse constat. At nonnisi maxime urgente necessitate illis, qui graciliores aut alias non solido temperamento sunt, vomitoria exhibeantur; qui v. ad phthisin inclinant, aut angustius pectus, latissimasque in macie scapulas habent, iisdem vomitus interdicti sint, oportet.

Quamprimum etiam hac lue infectus quis deprehenditur, vinum, zythum, aliosque inebriantes potus, ciboque pipere aut aromatibus aspersos, vel etiam pinguia edulia cum piscibus, lacte, ac ovis butyro frixis ceu pestem fugiant. Corpus autem, juxta Plutarchum in præceptis sanitatis, ita validum est nullum, cui conturbato & inflammato vinum adhibitum non adferat aliquid damni. Quam vini noxam *M. Tullius Cicero lib.3.* de natura Deorum hac quoque sententia firmavit: Quia ægrotis, vinum scilicet, prodest raro, nocet sæpissime, melius est, non adhibere omnino, quam spe dubiæ salutis in apertam perniciem incurrere. Extemplo igitur vini, aut interdicti potus loco bibant audacter nectar è pomis citreis ac sacharo paratum, vel fontanam syrupis refrigerantibus, aut rob ex succis acidis auctam, vel cui immersa sint cerasa acida, pruna alba serotina, racemi oxyacanthæ, aliive fructus acidiusculi; necnon decoctum hordei, cornu cervi, acidulasque, si in promptu sint, bibere convenit; nonnunquam & serum lactis caprilli prodest, cautius tamen exhiberi. Ex cibis tantum jus bubulum aut gallinarum, vel offa farinacea, aceto nonnihil aut succo citri diluta laudantur; interdum etiam passulas minores, poma aut pruna cocta, cremorem hordei aceto aut succo citri recenti impraegnatum & similia concedimus; corpus ægri ab aere externo frigidoque ambiente, ne venenum introrsum repellatur, diligenter præmuniendum est.

Quomodo æger in augmento hujus morbi tractandus.

Omnes illi, qui propter cardialgiam prægressam, oris amarorem, conatumque vomendi, emetico, ad colluviei biliosæ, sordium ac cruditatum in ventriculo fluctuantium (in quibus etiam potior materiæ virulentæ pars latitare solet) expulsionem jam usi fuerunt, neque hac operatione omnem vitiosam saburram ejecerunt, aut qui ab hisce symptomatibus liberi vomitione haut indigent, cuncti hi certe bis quotidie, mane videlicet hora quinta vel sexta, ac vesperi hora quarta vel quinta a medicamento affabre alexipharmaco assumpto unam vel duas, pro virium ratione, horas in lecto probe tecti sudorem proliciant; sitimque intensam, quæ sæpissime eosdem mirum quantum affligit, non diu ferant; sed illam vel potu decocti ordinarii, vel alius julebi cardiaci refrigerantis, non tamen admodum gelidi, extinguere nitantur: etiam subinde refectionis gratia assumi queunt orbiculus ex pomo citreo discisso, pruna aliquot Hispanica, aut cerasa acida in aliqua fontana emollita, vel cydonia condita, aut berberes seu oxyacanthæ racemi conditi; singulis duabus aut tribus horis elapsis cochlearia duo egregiæ alicujus mixturæ alexipharmacæ & cardiacæ ægro exhibeantur; noctu autem, seu tempore somni julebus alexipharmacus epotetur, interdiu noctuque sæpius sphæra seu globus spiritus refocillans *sect.2.cap.3.* descriptus, uel fasciculus foliorum rutæ recentium aceto antiloimico aut alio probæ notæ imbutus naribus admoveantur, atque iisdem tempora, carpi ac præcordia sæpissime quoque illinantur.

Quo-

Quolibet peracto sudore, aut alias singulis tribus horis cochlearia aliquot ptisanæ hordei aut jusculi corroborantis succo citri, vel aceto sive simplici, sive alexipharmaco aliove fragrante conditorum, aut quibus acetosa hortensis vel oxytriphyllon bullierit, sorbeant; ac stragulæ duabus horis post tantum sudorem matutinum, seu ante meridiem hora octava sternantur; circa vesperam autem hic labor intermittatur; quoniam anxietudines tunc propter quotidianas exacerbationes ingravescunt. Teste enim experientia in omnibus morbis acutis febribusve malignis pleraque symptomata æstusque interni propter majores sanguinis per arterias propulsi retrenationes, tempore distributionis chyli contingentes, crebrius ac crudelius, quam aliis horis, ægrum sollicitant: quæ etiam symptomata a quocunque pleniori aut minus convenienti victu, aut potulentorum inebriantium abusu arcessi solent. Cubiculum, casa, tentorium, aut alius locus, in quo æger decumbit, semper summo mane, post meridiem, ac noctu, sic etiam post sudorem, elicitum aggestis flammis e ligno juniperino, abiegno, aut pineo ab exhalationibus putidis, dum fores ac fenestræ patent, expurgetur; dein mox iterum, præsertim aere frigido & nebuloso claudantur. Æstate vero aut flagrante canicula ædes perviæ sint vento, quo miasmata pestifera eo melius atque liberius è conclavibus abripiantur; aliquoties namque dum

Urit & exiccat sitientes Julius agros, propter liberioris auræ, spiritu æthereo imprægnatæ, interdictionem, ægri in effeto ac putido aëre languidam exhaluere animam, qui sine dubio in recenti spiritibusque turgida aura refocillari, imo servari potuissent: Cui enim bono inclusus aer, cujus pestilens ac gravis, ut Tullius loquitur, est respiratio. Similem affecti aëris noxiam nobis suggerunt elegantissima experimenta *Joh. Mayow* in tract. 1. de sale, nitro, ac spiritu nitro, ac spiritu nitro aëreo *cap.9.* descripta, quem legere, eademque experimenta absque magnis sumptibus ipsemet instituere poteris.

Valde efficax nobilisque aqua spiritus nostros reficiens aeri nos proxime ambienti innatat; quæ si artificiosa manu colligatur, & ab adhærentibus sordibus dextre purgetur, plurimas certe suaviter olentes latices effectu suo felici superat. De qua legi certe meretur *Andreæ Nitneri* dissertatio de spiritu mundi, seu aqua roborante Universali; sicuti & hi, qui jam superius *sect.2. cap 3.* allegati sunt Viri Clarissimi.

Et quamvis in aëre frigido undique nos cingente restauratio ac cibus pro vita nostra sustentanda lateat, cavendum tamen, ne durante aut incrementum sumente morbo, æger minimum auræ frigidiori, excepta facie, alter utroque brachio se exponat; inde enim pervium cutis reticulum glandulæque iterum occluderentur, ut ab impedita exhalatione venenum hoc corrodens ac luxurians ad interiora retrocedere cogeretur; atque corpus male affectum denuo morbis conflictaretur.

Sequentia igitur medicamenta ad sudorem expellendum in hoc morbo efficacissima deprehendimus.

℞. Antimonii diaphoretici ℈j. florum salis Ammoniaci cum sulphure sublimator. ℈ß. Bezoardici mineral. gr. v. casuræ gr. 1.

Misce fiat pulvis subtilis, qui pauxillo rob sambuci, vel conditura rosarum rubrarum commixtus in forma boli deglutiatur; vel cum aquæ Cardui benedicti, fumaria aut scabiosæ cochlearibus iv. ac syrupi ex acido citri ℥ß. in potiunculam redactus, exhauriatur: eodem modo etiam sequens pollen parari ac exhiberi poterit:

℞. Antim. diaphoret. ℈j. Cornu cervi Philos. præpar. Bezoar. occid. singul. ℈ß. Bezoardici miner. gr.v. M. F. Pulvis subt. pro unica dosi.

Vel, ℞. Florum salis Ammoniaci cum sulphure elev. ℈j. Bez. mineralis gr.v. M. F. Pulvis subt. qui vel in decocto ordinario, aut jusculo calido hauriendus.

Si natura hisce medicamentis ad sudoris expulsionem incitari vix potest, quod melancholicis, hypochondriaca affectione, scelotyrbe, ac lue Veneria laborantibus sæpissime accidit, atque aliis nulla præsens sit diarrhœa aut dysenteria, sequentia certe conducunt, si in eorundem usu tam diu perseveremus, donec sudorem illum lentum, mellisque instar cuti ac manibus adhærentem, ut plerumque est, nacti simus.

Salis volatilis puriss. cervi, aut viperarum ℈ß. gr. xv. ℈j. vel ʒ ß. cum conditura rosarum ac pauxillo sacchari in bolum cogatur; vel quod melius, aquæ distillatæ fragrantis unciis duabus vel tribus dilutus, sirupoque competenti sociatus uno haustu sorbeatur. Horum salium loco autem spiritus volatilis cornu cervi purissimi ʒj. substituatur: sic & mixturæ simplici *Danielis Ludovici*, aut *Frid. Hofmanni* tantundem cochlearibus aliquot aquæ cardui benedici vel scabiosæ commixtum, & cum syrupo rubi idæi aut acido citri suavius redditum, ebibitur; cui etiam pro ratione morbi antim. diaphor. & salis absinthii singul. ℈ß. addi poterit. Volatilibus atque summe penetrantibus ejusmodi remediis, sudorem provocantibus, tam diu insistendum erit, quam diu pulsuum rythmi inæquales percipiuntur; aut per aliquot intervalla pulsus penitus deficit, manumque tangentis non ferit; aut malignitas morbi partibus profundius implicata est, ac inhæret.

Qui difficiliores ad medicamenta sunt, illi bezoardici min. gr. x. vel de sulfure stimmios diaphor. fixo gr. iij. cum pauxillo theriacæ, diascordii Fracastorii, mica panis vel conditura rosarum rubrarum pilulas redacta deglutiant; imo de pilulis nostris bezoardicis ℈ß. devorent, aut etiam tantundem de pilulis bezoardicis anodynis; sic quoque proderit extractum theriacum nostrum, aut theriaca cœlestis Greiffii vel Hoffstadii ad gr. v. pro sudore eliciendo una vice deglutire, vel in aqua cardui bened. ac syr. ex acido citri soluta haurire, præsertim si ventris profluvium metuatur, aut jam ægrum lacessat. Ab assumptis mox alexipharmacis, è spiritibus salibusve volatilibus, aut extractis, essentiis ac tincturis pyrotechnias ope productis, ad sudorem eo felicius promovendum, bonus haustus potus consueti, aut julepi refrigerantis superbibatur.

Potest etiam confect. alexipharmacæ rubræ, diascordii Fracastorii, vel confectionis de hyacintho ℥j. ℈ iv. aut ʒiß. aut pulv. rubei Pannonici, vel specierum liberantis aut pulv. conf. de hya-

hyacintho gr. 30. vel 60. Aquæ Cardui benedicti, scabiosæ aut fumariæ cochlearibus aliquot, aceti antiloimici cochlearibus duobus, ac sirupi cydoniorum, rubi idei, aut e succo citri uno cochleari potiunculæ instar hidroticæ exhiberi. Sic etiam, si diarrhœa adsit, sequentem bolum mane ac vesperi deglutire poterunt, ut sudorem inde exspectent: qui conficiatur è theriacæ Venetæ ʒj ac terræ sigillatæ ʒß. invicem mixtis, addendo parum sacchari; vel de extracto theriaco aut theriaca cœlesti gr. v. in pilulis devorare queunt.

Pauperiores, vel quibus alias nimium curta suppellex est, cochlear unum rob sambuci aut juniperi, cum aquæ fontanæ & aceti probi cochlearibus duobus in potiunculam redigant & bibant, vel pulv. pyrii ʒij. aut sulphuris nativi ʒj. in aqua solutam: sic quoque pulv. Card. bened. aut radicis gentianæ contusæ, vel chamæleonis, fraxinellæ, angelicæ, inulæ aut petasitidis cochlear unum, cum vel absque rob sambuci in modico aceti, jusculo, aut aquæ fontanæ assumant, sudoremque inde expectent. Imo pulvis alexipharmacus popularis *sect.* 11. *cap.* 8. descriptus hoc modo exhibitus similiter proficuus erit.

In extremo necessitatis casu summaque remediorum penuria sulphuris citrini triti, aut nitri depurati, vel etiam salis communis ʒij. boli rubri, aut rubricæ fabrilis, aut etiam hæmatitis ʒj. rob sambuci, aceto & aquæ commixta conferunt: sed juxta præscriptam methodum hæc remedia iterari debent, ut sudor exoptatus singulis vicibus inde erumpat.

Abhinc pluribus annis sequenti pulvere diaphoretico ad febrim malignam expellendam summo cum ægrorum levamine usi sumus, de quo durante morbo quotidie bis dosin in convenienti vehiculo liquido, mane nempe hora quinta vel sexta, ac vesperi circa horam quartam vel quintam, ægrotanti exhibere solemus; utque inde per horam integram, aut amplius sudorem in lecto stragulis probe coopertus provocet, curamus: hujus pulveris permiscendi modus hic est, ac in officinis nostris pharmaceuticis semper paratus invenitur:

℞. Antimonii diaphor. ℥ iv. Bezoardici mineralis, Cornu cervi Philos. præp. singulor. ℥j. Misce fiat pulvis tenuis, de quo, pro qualibet dosi adultis propinanda, drachma media in separatam chartam appendi debet.

Quacunque data opportunitate, quotiescunque aliquot chartulæ hujus pulveris diaphoretici ægris distribuuntur, simul sequentem mixturam liquidam, ad diluendos pulveres vehiculi loco, hoc modo paratam transmittimus.

℞. Aquæ Cardui bened. scabiosæ, vel fumariæ ℥vi. vel de singula ℥ ij. syrupi de rubo Idæo, berberum, cerasorum acidorum, aut e succo citri pro lubitu ℥ ij. Misce ad vitrum.

De sequentibus aquis cardiacis spiritusque refocillantibus singulis fere horis duo cochlearia exhibeantur.

℞. Aquæ florum acaciæ, melissæ singul. ℥ ij. Syrupi ex succo pomi citrei, vel rubi idæi ℥j. Antim. diaph. ʒj. Bezoard. occid ℈j. Misce ad vitrum.

Vel ℞. Aquæ Cardui bened. ℥iv. Prophylact. Amstelædamensium, menthum, syrup. rubi idæi singul. ℥j. Confect. de hyacintho ʒ ij. Misce ad vitrum.

Vel ℞. Aquæ florum persicorum, fragorum, singul. ℥ ij. Cinam. sine vino distillatæ ℥ß. Corall. rubr. præparat. Cornu cervi Philos. præpar. singul. ʒß. Bezoar. occid. ℈j. Sacchari diamargaritu ʒß. Misce ad vitrum.

Vel ℞. Aqua flor. acaciæ, rosarum, melissæ singul. ℥j. Cinam. sine vino distill. ℥ß. Antim. diaph. ℈ ij. Bezoard. miner. unicorum foss. sing. ℈j. Sacchar. diamargaritu ℥ß. Confect. alchermes compl. ℈ij. Misce ad vitrum.

Vel ℞. Aquæ scabiosæ, fumariæ, singul. ℥ ij. Syrup. flor. tunicæ ℥j. Sal. c. c. vol. purif. ʒß. Unicornu fos. Margaritarum Orientalium præp. singul. ℈j. Misce ad vitrum.

Vel ℞. Aquæ acetosæ, Card. bened. singul. ℥iß. flor. acac. ℥j. Corall. rubr. præpar. conchæ margaritiferæ præp. singul. ʒß. Sacch. diamargaritu ℥ß. Misce ad vitrum.

Vel ℞. Aquæ cichorei, acetosæ singul. ℥iß. Cinam. sine vino distill. menthæ crispæ sing. ℥ß. diaph. Iov. seu antihectici Poterii ʒj. Elix. propr. cum spir. salis tart. par. ℈j. Syrupi rubi idæi ℥j. Misce ad vitrum.

Quælibet certe ex hisce aquis cardiacis adhuc multo efficacior fiet, si eidem de spiritu cornu cervi ab omni phlegmate libero ac subtilissimo ʒj. vel ʒij. aut amplius, vel de ejusdem sale volatili nitidissimo, ac ope vini sublimati à scoriis adustis per elevationem purgato ℈j. ʒß. aut ℈ij. Immisceantur: imo spiritus salis tartari, spiritus ac flores salis Ammoniaci volatiles ad ʒj. additi, easdem pariter efficaces reddunt. Cuncti enim hi spiritus ac sales volatiles potentissime quavis internas inflammationes resolvere ac dispellere solent: quæ etiam de aliis quibuscunque volatilibus medicamentis tam balsaminis ac aromaticis, quam urinam redolentibus intelligenda esse, autumamus, quemadmodum haut absimilem ob rationem calura, tanquam egregium sal volatile oleosum aromaticum, in vini subtilissimo spiritu soluta, ac crocus eodem vino sublimato ditissime extractus, salisque balsamini seu sulphuris aurei anodyni particeps, absque ullo sanitatis detrimento in morbis hisce acutis, etiam criseos tempore, inter se commixta integris cochlearibus exhiberi possunt.

Julepi cardiaci sequenti modo parari poterunt, quos postmodum, ut & mixturas cardiacas alternatim ægro propinare debemus: ad syruporum igitur e toto citro, aut simplici hujus mali succo, rubi idæi, cydoniorum, cerasorum acidorum, oxyacanthæ seu berberum solitarie, vel junctim sumptorum ℥ ij. aquæ scabiosæ, Card. bened. vel fumariæ, vel unius, vel inter se mixtarum ℥ ij. Aquæ prophylacticæ Amstelædamensium ʒj. nitri purissimi ab Antim. diaphoret. elutriati ʒj. & spiritu sulphuris aut chalcanthi quantum satis est, ad gratum acorem obtinendum, bene inter se invicem commisceantur. Quibus itaque consultius videbitur, condita aut eclegmata mollia corroborantia ac refrigerantia prædictis medicamentis superaddere, ægros itidem sequentibus feliciissime operantibus solabuntur, quæ sic parari solent.

℞. Conditur. rosar. rubr. ℥ iv. Succi ex integro malo citreo cum extimo cortice flavo, Confect.

Confect. alchermes compl. Antimon. diaphor. singul. ℈ iv. Misce fiat mixtura mollis, detur ad fictile.

Vel, ℞. Conditurę oxytriphylli ℥ iv. Succi ex integro malo citreo cum extimo cortice flavo, diaph. Iov. seu antihectici Poterii, Confect. alcherm. compl. singul. ʒj. Misce fiat pariter mixtura mollis, cui interdum de theriaca Androm. aut Confect. de hyacintho ʒ ij. addere possumus. Vel etiam hoc conditum exhibeatur.

℞. Conditurę rof. rubr. oxytriphylli, syrupi ex toto citro, singul. ℥ ß. Confect. alcherm. compl. specierum confectionis de hyacintho, Antim. diaph. singul. ℈ iv. Misce diligenter ad fictile,

De his conditis interdiu sæpius quantitatem mediæ, cubitum autem ituri totius juglandis capiant.

Ne igitur in proliciendo sudore oleum & operam perdamus, dum sæpe sæpius ab omnibus narratis remediis madorem vix obtinere possumus, alia certe adminicula huic scopo subvenientia adhibere necessitas efflagitat: e quibus frictiones meo saltem censu, optima erunt, vel pedibus etiam lintea calefacta, aut lateres calidi, aut sacci pinis vel cerasorum ossiculis repleti ac forni supponuntur; imo quandoque sub alas, ac ad inguina vesicæ, aut utriculi aqua calida, vel tepido lacte repleti applicentur. Hæcque eo magis urgeo, ne præter spem æger morbo hoc succumbat, cum sudor in omnibus febribus malignis adeo necessarius esse judicetur, ut eundem etiam in ipsis morbis, sudore colliquescente corpus perfundantibus, sicuti Anglicus sudor est, (cui similem sæpius inter ipsas malignas observavimus) haud declinare queamus; quia curatio ipsius sudoris Anglici juxta *Levinum Fischerum* Medicum celebrem, quoque consistit in diæta tenuissima, bezoardicorum usu, ac tempestiva sudorum extractione: si enim sudores, inquit vir largiori encomio dignus, subsistunt, mors præ foribus est; si uberius effunduntur, sudore fœtido æger exolvitur. *Corp. Medic. Imperial. lib. 3. tit. 1. §. 2.*

Quid circa statum hujus morbi, ac circa crisin agendum.

Quotiescunque ergo medicamentorum dictorum debita ac diligens administratio observatur, astantesque simul etiam apud ægrum officio suo decenter funguntur, de felici hujus morbi crisi, & hanc subsequente salutari eventu bene sperare jubemur; & quanquam febris hæc ob versipellem suam indolem plerumque statis diebus indicibus criticisque difficulter includi queat, nihilominus tamen septimo, nono, vel decimo quarto die morbus in melius mutatur: quod præcedentes horum indices, quartus videlicet, sextus aut undecimus forsitan signis suis salubribus ostendent. Quas ob causas sedulo attendendum, dum morbus jam augeri desiit, ac in statu est, utrum natura, seu totius corporis temperies per corruptos humores, ac virulentas impuritates oppressa, & in furorem adacta hidrosi, diuresi, diarrhœa, hæmorrhagia narium, excreatione, vomitu, hæmorrhoidibus, abscessibus, ac in fœminis purgationibus menstruis ab hisce febribus se liberare omnibus viribus contendat? quæ nocte crisin præcedente ex certis signis, quorum uberiorem enumerationem supernis *sect. 1. cap. 9. 10. & 11.* invenies, cognoscuntur; an vero harum secretionum ac evacuationum nulla eveniat? quæ ex contrariis certe signis adducuntur.

Interim cuncta, quæ, dum morbus in statu versatur penes ægrum observatu digna sunt, octo his regulis includimus.

I. Ægrum circa statum pleniori victu non onerandum esse.

II. Medicamenta alexipharmaca sudoremque pellentia statis suis horis, ad tempus usque criticos, continuanda esse, ut ita naturæ eo melius in expellenda hac malignitate per sudorem occupatissimæ succurramus.

III. Sudorem postea criticum, haut absque remediorum alexipharmacorum etiam efficacissimorum ope, quam diu adhuc manifesta eruptionis suæ indicia animadvertuntur, utut tota die ac nocte duret, promovendum, nulloque modo remorandum esse.

IV. Ventris profluvium criticum, ante diem tertium non supprimendum esse.

V. In vomitibus criticis longiora jusculа potumque largiorem mox in principio hujus conatus data, eluere virulentas sordes ac biliosa liquamina è ventriculo ac intestinis; at diutius & frequentius ea exhibere, nefas esse.

VI. Excreationes criticas bechicis detergentibus ac dissolventibus juvandas esse.

VII. Narium aut alias hæmorrhagias, nisi diutius durent, ægrique animi deliquia superveniant, non sistendas esse: quibus tamen in casibus remedia cardiaca refrigerantia, simulque modice adstringentia plurimum præstare possent: interne de sequenti mixtura singulis fere momentis cochlear unum exhibere conveniret, cujus est descriptio.

℞. Aquæ flor. acaciæ acetosæ, plantaginis, syrupi coralliorum Zuelferi singul. ℥j. lap. hæmatit. præp. croci vitrioli Mercurialis probe eloti, sanguin. dracon. arboris veri singul. ℈ ij. Misce ad vitrum.

Externe acetum rosaceum linteo exceptum, carpis, fronti, temporibus & pudendis, vel cataplasma ex rubrica fabrili aut hæmatite, vel etiam terra vitrioli dulcis cum aceto in pultem redactum temporibus ac fronti in narium hæmorrhagia, in nimio autem mensium fluxu hypogastrio applicentur.

VIII. Ulcera, bubones, aliosque tempore criseos erumpentes tumores, ne malignitas hæc retrorsum pellatur, maturantibus cataplasmatis, aut emplastris convenientibus emolliendos esse.

Hic tamen ulteriori silentio minime prætereundum, quod fere plerique, & ex iisdem Medicorum antesignani, in scholis nuper docentes, discipulis suis, ceu dogma summe necessarium, inculcarint, ægrotantes in statu febrium acutarum criseosve tempore remediorum multitudine, quocunque nomine audiant, nullo modo aggravandos esse; sed naturæ, ac cujusvis constitutioni totum hunc laborem committi debere: eandem enim propria virtute restitantes sordes è sede sua dimovere, ac cum ægrorum levamento expellere valere. Cui sententiæ nos quidem olim fere subscribebamus, ni quotidiana expe-

tientia ac dura necessitas nos contrarium edocuisset. Quonam, quæso! fundamento tunc vires miseri ægroti innituntur, quando easdem plane suppressas, ac morbi violentia superatas conspicimus. Quotiescunque igitur morbi sævities eo perveniret, ac crisis nullatenus erumpere posset, anne tunc Medicum à recta discedere conscientia oportere opinamini? Ut tantummodo nudum spectatorem, non autem valetudinis strenuum vindicem sese exhibeat, donec subruto naturæ robore æger tandem in conspectu sui morbo penitus conficiatur. Verum enim vero, si unquam salutaria consilia, & efficacissima remedia prodesse queunt, ea profecto febribus malignis ἀκμὴν tendentibus maxime necessaria fore asserimus: & præsertim pyrotechnias ope purificati spiritus oleosi, salesque volatiles liberaliori dosi exhibiti tunc laudabiles, ac egregias suas virtutes in pene moribundis monstrare poterunt: quemadmodum spiritus vini casura ac croco prægnans, tinctura bezoardica *Michaëlis*, mixtura simplex *Dan. Ludovici*, spiritus theriacalis Paracelsi, spiritus cornu cervi purissimus, aliique efficacissimi liquores integris cochlearibus absque ullo metu subsequentium symptomaton morti luctantibus infundi queunt: unde confestim insignis immutatio percipietur; quia æger non tantum in faucibus, aut trachea hærentem viscidam, crudam, tenacemque blennam, suffocationem eidem minitantem, ampla excreatione, aut mitiore vomitu, aut consequente alvi profluvio, vel largiore sudoris imbre, non sine manifesto levamine, ejiciet; sed etiam inde spiritibus animalibus propemodum expressis nova supplementa scribentur, ut natura fere succumbens victoriam ab atra Parca reportare queat. Recensitorum veritatem quidem innumeris exemplis, quibus ipsimet sæpenumero interfuimus, abundanter confirmare possemus, si instituti ratio id exposceret, aut brevitatis studium nos inde non absterreret. At loco omnium quarumcunque potentissimarum probationum hic sufficient firmissima testimonia collegarum ac amicorum integerrimorum, qui in semetipsis, dum febribus perversissimi moris, purpuraque laborarent, excellentes penetrandi vires spiritus cornu cervi defecatissimi, aliorumve salium volatilium, me suppetias ferente, plus vice simplici experti fuerunt: ex quorum numero præ aliis erunt Vir Nobilissimus, Amplissimus ac Excellentissimus, *Joh. Henr. Koefferlinus*, Augustissimo Induperatori à Consiliis ac Professor P. Medicinæ olim Friburgi celeberrimus; necnon *Matthæus Harder, Johan. Conradus Peyer*, ac *Johan. Conradus Wepfer*, Philosophorum, Anatomicorum atque Medicorum nostratium triga exoptatissima.

Exinde igitur benevolus lector procul omni dubio judicabit, nostram de febribus malignis cognoscendis ac curandis sententiam à nuda, nuper in scholis docentium, auctoritate, atque ab inani conjectura, aut contemplatione consilii experte minime dependere; sed rationi ac experientiæ unice subnixam residere: inque eodem asserto eo magis confirmamur, quo certiores sumus, non paucos celebrium Medicorum, è breviario ante decennium vernacule à nobis edito, in veram febres malignas medendis methodum pertractatos fuisse, qui antehac secundum vulgatius receptas opiniones rebus Medicis operam darunt.

Quæ porro in criticis hujusmodi expulsionibus, si æger nimium delassaretur, summeque debilis hæret, observanda sunt, inferius in curatione symptomatum fusius explicabuntur.

Quomodo æger in declinatione morbi tractandus.

Postquam per dictas crises luis hujus contagiosæ causa penitus e corpore expulsa fuit, extemplo ab ulteriori remediorum superius præscriptorum usu abstinendum; excepta mixtura qua cardiaca, de qua sæpius cochlear unum exhibeatur: ne ab impetuosius proritato sudore contumacior alvus, sudores colliquescentes, vel ob humoris largius ab intus profusi dispendium ipsa tabes contrahatur.

Crisin vero munus suum absolvisse partim ex symptomatum remissione constat, partim ex pulsu, urina, respiratione, ac læto vultu, aliisque circumstantiis naturaliter se habentibus colligitur. Vires interea moderato ciborum boni succi, seu laudabile nutrimentum suppeditantium, ac concoctu facilium usu restaurentur: summopere autem, ne ægri esca nimium infarciantur, caveamus; sic n. ventriculi temperies ac functio denuo turbaretur, ita ut appetentia ciborum prorsus dejiceretur, vel etiam viribus adhuc fatiscentibus recidivæ supervenirent.

Quoniam autem sæpius ab ejusmodi secretionibus virus hoc omnino expellitur, neque plane consumitur, quod ex pulsu celeri, urina flammea, perseverante siti æstuque nimio ægrum adhuc molestantibus, observatur; ideo quotidie semel duntaxat unum ex supra dictis nobilioribus diaphoreticis sumere, atque sic reliquias virulentiæ atterere ac funditus profligare oportet. Quamprimum vero æger de die in diem melius se habere incipit, alternis tantum diebus, ac parciori manu sudorem ciens remedium propinare, mixturamque simul cardiacam ac alia corroborantia & refrigerantia non negligere conducit, donec venenum hoc radicitus extirpatum sit; quilibet tamen prudens Medicus ex supra memoratis satis superque colligere poterit, quomodo omnibus symptomatibus succurrendum sit.

Quomodo curatio in gravidis aliisque debilioris constitutionis hominibus instituenda.

Quandoque evenire solet, ut etiam infirmæ constitutionis homines, rarioris texturæ virgines, aut gravidæ mulierculæ febri hac maligna corripiantur; attamen mox à quovis sudore syncopas atque animi deliquia pati solent, ut singulis fere momentis à nimia membrorum concitatione medios inter amplexus extremum halitum efflare videantur: quam ob rem ad sudorem fortius eliciendum plane non sunt compellendi; quod etiam de gravidis alias intelligi debet. Præsertim autem spiritus salesque volatiles, atque oleosa aromatica penetrantiora assumpta gravidis obsunt, quia inde perlevi momento non tantum abortire, sed haut raro vitam amittere possent: nihilominus tamen ejusmodi

ægris mitiora remedia alexipharmaca statis horis, ut sæpius inculcavimus, exhibere quam necessarium est, inter quæ sequens potiuncula excellit.

♃. Aquæ scabiosæ vel Card. bened. ℥j. Syrupi e succo citri, vel rubi idæi ℥ß. unic. foss. bezoar. occid. cornu cervi phil. præp. sing. ℈ß. Misce pro unico haustu.

Vel ♃. Antim. diaph. ℈j cornu cervi philos. præpar. unicornu fossil. singul ℈ß. M. F. Pulvis lube in jusculo aut decocto ordinario totus sumendus, donec lenis malor cum ægrotantis levamine per cutis spiracula sensim exudet.

Huic quoque intentioni sequentia, videlicet bezoardicum minerale, Lunare, Solare, aut sudoriferum maximum *P. Joh. Fabri*, seu *Dav. Ludovici* ad gr. x. specificum stomachicum Poterii ad gr. xx. in pauxillo conditura rosarum aut oxytriphylli sumpta, congruentia sunt.

Cæterum iisdem ægris quoque mixturæ cardiacæ ac refocillantes enixa diligentia frequentissime sunt exhibendæ; at quia a suaviter & vehementer olentibus mox læduntur, etiam nec confectionem alchermes ferre queunt: ubi & reliquas ægrarum circumstantias apud imbecilles hasce rite advertere oportet. Maxime vero tunc omnes refrigerantes ac mixturæ cardiacæ syrupis aut coagulis acidis exaltandæ sunt, quo in fœmellis menstruus fluxus intempestive erupturus compesci aut in gravidis embryo conservari queat.

Quomodo infantes hac lue correpti tractandi.

Infantes ab uno ad sex annos difficulter ad sudorem persuadentur: quapropter in hujus defectu sæpius nonnihil ex alexipharmacis mitioribus ac jucundioribus porrigendum; aut si medicamenta penitus respuerent, iisdem cibo vel potui commixtis fallendi sunt: ex quibus mixturam sequentem sæpius felicem experti sumus, singulis duabus horis cochlearia duo exhibendo.

♃. Aquæ flor. acaciæ, Card. bened. singul. ℥iß. Syrup. e succo citri, aut rubo idæo ℥j. Antimonii diaphor. bezoard. occid. singul. ʒß. Misce ad vitrum.

Vel ♃. Syrup. citri ℥ij. Bezoard. Orient. unicornu marini, Marg. Orient. præp. singul. ℈j. Aquæ flor. acac. ℥j. Misce ad vitrum.

Hæc aqua corroborans spiritusque illustrans pariter conducit.

♃. Aquæ Card. bened. scabiosæ, fumariæ, Syrupi acidi citri, aut de rubo idæo singul. ℥j. Antimonii diaphoretici ℈ ij. Bezoard. mineral. salis cornu cervi volat. singul. ℈ß. Misce ad vitrum.

Vel de sequenti pulvere quotidie ter quantum apex cultri capit, in pulte vel syrupo rub. idæi dandum,

♃. Antim. diaph. ℈ij. unicornu foss. cornu cervi phil. præpar. singul. ℈j. Succi albi præpar. Cinnab. Antimon. vel nat. singul. ℈ß. Sacchar. albiss. ℈j. M. F. Pulvis subtilis.

Mensuræ dimidiæ decocti cornu cervi aut alterius ordinarii Antimonii diaphoretici ʒß. ad ʒj. semper addi, ac quoties infanti potus exhibetur, probe agitari potest; deque eodem Antim. diaph. gr. 5. vel 6. in jure exhiberi.

Adeo consueta nobis est methodus, sagaciores delicatulosve infantes fallendi, dum iisdem recensita aliaque alexipharmaca in offis, jusculis, aut in ipsomet potu exhibemus. Jam diu hisce delicatulis omneque remedium formidantibus sequentem potum summo cum fructu præscripsimus:

♃. Sacchari albi, Antimon. diaphor. cornu cervi phil. præpar. ℈ij. vel ʒj. bezoardici min. ℈j. aquæ fontanæ mensuram integr. bulliant aliquamdiu; ac turbide potus præbeatur.

Sic etiam de magisterio antimonii diaphor. ʒ j. vel de bezoar orientali ʒ j. ad ʒij. probe trito aquæ fontanæ aut potui assueto permisceri, ac ad sitim æstumque febrilem compescendum dari solet; quemadmodum nuper etiam summo cum emolumento hæc Serenissimo Principi Wirtembergico Hæreditario ab Archiatris tunc præsentibus consulta & applicata fuerunt.

Adultiore ætate pueris media saltem pars remediorum hujus sect. III. cap. 4. recensitorum convenit: qui quoad reliqua, ut maturæ ætatis homines, tractandi sunt.

Quomodo capitis doloribus, delirio, & phrenitidi hoc morbo durante succurrendum.

Quotiescunque in acutis morbis, aut febribus malignis ægri capitis atrocissimis doloribus vexarentur, sequente epithemate frontis summo cum fructu notabilique dolorum remissione usi fuimus.

♃. Nucleorum Persicorum ℥ ß. aut horum loco nucleorum malorum Armeniacorum, vel amygdalarum amararum tantundem, seminis peponum decorticati, papav. alb. singul. ʒij. aquæ fontanæ ℥ iv. vel hujus loco aquæ betoniæ, & verbenæ singulor. ℥ij. M. F. lege artis emulsio; cui adde aquæ ros. fragrantis, aceti antiloimici, aut in hujus defectu rutacei, vel aliûs singul. ℥j. nitri puri ʒ ij. cafuræ, croci Orient. singul. ℈ß. Misce ad vitrum.

Hoc emulso tepefacto lintea rara complicata imbuuntur, quæ mox fronti atque temporibus applicantur, & quamprimum exiccantur, iterum renovellanda sunt; quod opus diemque continuetur, usquedum capitis dolores prorsus evacuerint. At sedulo cavere debemus, ne quicquam ipso actu frigidum fronti adhibeatur, alias perquam levi negotio pejora symptomata in capite aut ipso cerebro, qualia sunt morbus attonitus, lethargus, hypocophôsis, vel omnimoda surditas, aut etiam oculorum caligo seu visus hebetudo & abolitio succrescere possent.

In hujus epithematis defectu sequentia substitui possunt: brassica capitata sale condita, sempervivum contusum, folia vitis vel salicis, flores sambuci vel rosarum rubrarum aceto conspersi, panis domesticus cum sale culinari, vel sal aceto commixtum, puls pomorum putridorum nigrorum, aut fungi rosæ caninæ aceto aut alii liquori immersi ad tempora ac frontem applicantur; imo & gallina nigra aut alia sana, vel columba vivens per medium dissecta cruore ac interaneis adhuc calida capiti imponatur. Sic etiam in summis debilitatibus, dum animam quasi agere videntur ægri, epithemata pone carpos, ac in cordis, seu potius ventriculi, scrobiculo applicari possunt; ex quibus forsan subjunctum præ aliis excellet:

♃. Rad.

℞. Rad. Angelic. irid. Florent. singul. ℥ij. Corticis pomi citrei recentis extimi flavi ℥ß. flor. rosar. rubr. sambuci, cymarum rutæ recentis, amarici, seminis melanthii, caryophyllorum, cinamomi, nucis myristicæ, baccarum juniperi singul. ʒj. Casuræ, Croci Orientalis singul. ʒß.

Quæ incisa & contusa tribus latioribus sacculis includantur, & aceto antiloimico, rosaceo, rutato, aut calthæ hortensis intincta brachiis ac præcordiis alligentur; ac quoties siccantur, denuo mox liquore dicto immersa adhibeantur. Pariter prodest pomum citreum vel aureum orbiculatim discissum, aceto conspersum ac iisdem locis applicatum; infantibus vero pauxillum de confecti. alchermes in vino solutum ventriculo ac brachiis imponi solet.

Pedum plantis acre panis fermentum, baccæ juniperi, ruta, aut semen erucæ cum aceto in pultem redacta, vel fermentum ac allium aut cepæ cum aceto tritæ, raphanus item rusticus recens radula comminutus cum fermento ac aceto, vel lutum sali & aceto commixtum sæpius admota prosunt.

Quando vero tales ægroti intensius deliriis aut phrenitide vexantur, præter diligentem horum epithematum applicationem in utroque brachio ac pedibus, & phreneticis etiam pone aures, cantharidum aut aliorum acrium, quasi cauteriorum ope, ulcuscula pellucida excitantur: oportet autem hæcce tamdiu tenere exulcerata, neque pati cicatricem ducere, donec vesania (connatam hic non intellectam volumus) penitus extincta sint, mentisque iterum compotes fiant ægri: quem effectum ab applicatione emplastri de meliloto, cui quarta pars emplastri exulcerantis, vesicatorii dicti; addatur, obtinebis.

Ad exulcerandam ergo cutim, nobis familiare est emplastrum exulceratorium Augustanum, hoc modo à nobis correctum & concretum:

℞. Cantharidum, ceræ flavæ, singul. ℥iij. Ol. rosacei, resinæ larignæ seu terebinthinæ sing. ℥j. Thuris, myrrhæ, mastiches, casuræ sing ʒj. Thuris ac myrrhæ pulveres subtilissimi in terebinthina liquentur; mastiche & casura in oleo rosaceo solvantur; ceræ tusæ adde terebinthinam, in qua thus & myrrha jam liquata, dein oleum rosarum cum adjunctis, ac tandem pulverem cantaridum; & sic conflabitur emplastrum efficacissimum.

Hujus emplastri laudes vix satis prædicari possunt, uti plurimis observationibus constat.

Hoc emplastrum interdum Imperialis monetæ, nonnunquam palmæ mediæ latitudine ac cultri dorsi crassitie alutæ aut linteo superinductum, locisque debitis applicatum post elapsas horas duodecim detrahatur; deinde ulcusculum, nisi ultro rumpatur, forfice aut lanceola incidendum, serum prosiliens linteolo rariori sicco excipiendum, &, quoties hæc ulcuscula, ut supra indicavimus, aperta tenere non opus est, mane ac vesperi, donec consolidentur, foliis brassicæ, betæ aut hederæ butyro recenti obductis tegenda sunt; verno ac æstivo sole, dum solitæ plantæ recentes non habentur, auctore Excellentissimo *Johanne Amonio*, percelebri Doctore Medico nostrate, cuti læsæ folia calthæ palustris cum butyro, maximo ægrorum commodo, imponuntur.

Quod si vero celerior cutis exulceratio in hisce affectibus desideretur, pro efficacia emplastri hujus exaltanda, ejusdem unciæ mediæ integram cantharidum tritarum drachmam adjicere solemus. Quibus hoc emplastrum non suppetit, cantharides ac semen erucæ contusa pauxillo fermenti panis commisceant, aut tithymalum, ranunculum, vel flammulam Iovis recens contusam, donec in pustulam elevetur, applicent, cæteraq; ut præcedentia tractentur.

Solertissimus *Johannes Conradus Hollander*, Medicinæ Doctor apud nos Excellentissimus, ac in secretiori pyrotechnia versatissimus summo cum fructu spiritum cornu cervi aquis temperatioribus intractum capiti in phrenitide applicare solet.

Quæ remedia in sopore gravi, lethargo, & ex adverso, quæ in nimiis vigiliis conducant.

Quotquot autem in hoc morbo sopore gravi, aut veterno seu lethargo corripiuntur, iisdem, uti superiori capite modo diximus, statim in brachiis, pedibus, cervice, aut inter scapulas exulcerationes fortiores fiant necesse est: postmodum sequentes sacculi in vino & aceto rosaceo æquali mensura junctis calefacti capiti imponantur, & antequam refrixerint, mox iterum hisce liquoribus calidis immergantur, & tamdiu applicentur, usquedum æger ab hac narcosi liberetur.

℞. Herbæ betonicæ, cymar. origani, amaraci, flor. spicæ hortensis, rosar. rubear. sambuci singul. Mj nitri puri, sulphuris flavi sing. ℥j. sem. cumini. feniculi singul. ʒij. Incisa & contusa duobus sacculis latis insuantur.

Hi sacculi nonnunquam ita sicci super fornacem aut operculum alternatim calefacti summo cum ægri levamine adhibentur; quia crebra experientia compertum est, humidos sæpe sæpius, cum gelidi hærent majorem noxam, quam fructum attulisse: hanc igitur cautelam ubique in ejusmodi remediorum applicatione, si caput aliquo laboret affectu, cautiores Medici observent. Nonnunquam lethargo detentis salutare est emplastrum, exulceratorium, derasis capillis toti capiti impositum: hoc enim modo serum in anfractubus cerebri fluctuans potentissime è latibulo elicitur.

Vertex & tempora frequenter oleo succini albi, aut rorismarini distillatis illinantur; interne de sequenti mixtura ant-apoplectica sæpius interdiu ac noctu unum vel duo cochlearia exhibeantur:

℞. Aqu. flor. lilior. convall. & flor. spicæ hortensis cum vino simul distillatarum, amarici singul ℥iß spir. cochleariæ ʒß. salis cornu cervi vol. purissimi, spir. salis ammoniaci vol. sing. ʒß. Essentiæ Castorei ℈j. Misce ad vitrum cerato obturandum.

Naribus quoque spiritus salis ammoniaci volatilis, spiritus fuliginis, aut sal ammoniacum in lixivio fortiori solutum, vel superius *sect. II. cap. 3.* descripti noduli admoveantur: interdum corium antiquum, aut scandia sulphure illita præ naribus accendi solent, donec ægrotantes è sopore expergiscantur.

Et quia in febribus malignis, imprimis cum morbus increscit, vigiliæ ægri molestè ferunt. Ita

ita ut ab earundem diuturnitate quandoque in delirium delabantur, necessario auxilia ad illas arcendas in usum trahi debent: ex quibus prætérito cap. recensita epithemata, lintea in spiritu cornu cervi madefacta, ac capiti imposita, atque vesicæ in cute, per emplastrum exulceratorium excitatæ, valdopere conducunt; præsertim si papaver aut opium extus non deficiat; intus enim opio fartis remediis, nisi diaphoreseos causa, morbo incrementum capessente, ad vigilias arcendas uti velle, esset certe languentem ad immanes ac desperabundas mentis aberrationes, præsertim si ægrotantes torve aspectent, cogere; at tempora iisdem sequenti linimento anodyno sæpius calide inungantur.

℞. Ungu. de hyoscamo, vel olei populni ℥ij. Olei nucis myristicæ expressi ℈ij. opii aceto soluti ℈j. ol. chamæmeli distillati, succini albi distill. singul. gr. iv. M. F. absque igne linimentum, quod detur in pyxide.

Quamprimum v. morbus declinare incepit, ut nihilominus vigiliæ invalidis magnas adhuc creent molestias, somni tempore sequens emulsum anodynum uno haustu epotetur.

℞. Sem. peponum vel cucumer. decorticati ℥ß. lactucæ, papav. albi singulor. ℥ij. decocti corvi ℥iv. M. F. lege artis emulsum: cui adde sacchari diamargaritu ʒij antim. diaph. lapid. cancr. præp. sing. ℈j. Misce ad vitrum.

Sic etiam tunc prosunt gr. 3. vel 4. de theriaca cœlesti, aut de nostris pilulis bezoardicis anodynis ad somnum capessendum, deglutita.

Quomodo oris fauciumq; inflammationi, aphthis ac anginæ prospiciendum.

Quibus ægris lingua ac os intus tenaci & viscida crusta, ab illitu vitiatæ salivæ orta, obducta sunt, iisdem antequam ullum cibum, potum vel medicamentum sumant primo spathula, vel cochleari eandem defricent, simulque salviæ folio viridi fontanæ innatante lingua e sordibus curatius detergatur; deinde os atque fauces aqua limpida, in cujus sextario nitri purissimi, aut sulfure, aut sale ammoniaco præparati, velquod adhuc efficacius, nitri vitriolati ʒij. solutæ sint, diligenter gargarizent atque eluant.

Hoc in casu, antequam inflammatio harum partium mortem alicui minitetur, venas sub lingua, raninas vulgo appellatas, absque ulla mora tundere proficuum erit: sed maxime cavendum, ne a chirurgo fortiter ac profunde scalpello feriantur; alias sanguis tanta quantitate profluere posset, ut ipsius animæ cum sanguine expuitio metuenda foret; cui mature sistendo nil aliud, quam candentis ferri attactus, frustra aliis ischamis prius applicatis, necessarius est.

Si v. post hæc omnia rite applicata nihilominus linguæ, oris ac faucium inflammatio nimis ingravesceret, eaque in oris siccitate, lingua arida fissa ac nigra aut squalida cinerea crusta obducta, inque faucium ac gulæ exulceratione, fissuris ac ardore furore suum ostenderet, ab acribus, acidis salsisque, ac omnibus quæ spiculis pungentibus horrent (qualia sunt nitrum, chalcanthum ac ejus spiritus, spiritus sulphuris, alumen, acetum, diamoron, sirupi acidi) plane abstinendum esse, ipsa hujus affectus necessitas exigit; è contraria autem parte os lacte tepido, aut ejusdem sero, aut hordei cremore, vel succo e gammaris fluviatilibus, aut succo raparum sæpissime detergi ac elui debet.

Sequens etiam gargarismus, seu potius apozema, de quo interdum calide haustulum capiat æger, quam maxime conducit.

℞. Hordei mundati manipulum, cornu cervi rasi ℥ij. herbæ solidaginis mediæ, florum malvæ arboresc. singul. manip. medium, fol. sedi major. recent. manipulum, gammarorum fluv. contus. No. 12. sem. cydonior. plantag. singul. ʒij. Incisa & contusa cum aqu. font. ℔ iij. vel sextariis duobus ad tertiæ partis exhalationem coquantur; dein jure hoc colato os sæpius eluatur; ac subinde sorbillando ℥j. vel ℥ij. æger lente deglutiat.

Post singulam gargarisationem de sequenti mixtura medium vel integrum cochlear lenslim frequenter delingat, cujus descriptio sic se habet:

℞. Lentoris sem. cydon. aqua rosacea facti, mellis rosacei, vel sir. de siliquis singul. ℥ij. succi sempervivi recent. cochlearia iv. Misceantur probe ad fictile.

Vel de hac butyri compositione interdum frustillum fabæ majoris quantitate capiat:

℞. Butyri rec. probe loti ℥ij. diacod. Mont. ℥j. Pulv. diatragacanthi frig. ʒß. boli Armen. præp. ʒij. Misceantur diligenter ad ollam.

Nonnunquam in jusculo calido pulveris de creta compositi Mynsichti, aut diatragacanthi frig. ʒß. singulis sex horis hauriat: quæ egregie ardori faucium, gulæ ac ventriculi medentur.

Sic quoque prosunt radix althææ sacchato condita, succus raparum cum pauxillo sacchari ad spissitudinem sirupi decoctus, ac cochleatim haustus; oleum seminis raparum cum saccharo cando linctum; item oleum amygdalarum dulce cum sirupo sempervivi mixtum, sæpiusque deglutitum injurias faucium læsarum abigere solet.

Tonsillæ viscida quandoque lympha ita infarciuntur, faucesque eadem simul oblinuntur, ut collum enormiter inde tumescat, ægerque vix, ac ne vix quidem deglutire quicquam valeat, (imprimis si phlegmone easdem prehendat:) extus ergo collum circumquaque frequenter illinendum erit oleo chamæmeli vel liliorum alborum per infusionem paratis, aut etiam summe anodyno oleo e floribus composito Cosmæ Slotani; ab inunctione qualibet collum superinducto emplastro incognito seu santalino, diachylo cum gummis, ac cataplasmate de meliloto cingendum; pariter & bono cum fructu unguentum lovis magmate suo non spoliatum cataplasmatis instar usurpari hic poterit; proluviem ventris calide applicare pauperum ac rusticorum euporiston, non tamen contemnendum remedium est; aut epithema à nido hirundinum, albo Græco, butyro, melle & lacte conficiatur & imponatur; vel butyrum recens cum floribus chamæmeli aut hyoscyamo in linimentum coctum calide admoveatur: intus os ac fauces quoque sæpius lacte tepido, in quo ficus ac althææ radices aut folia bullierint, atque parum sacchari solutum sit, vel alio liquore emolliente gargarizent.

Qui-

Quomodo pleuritidi, asthmati, peripneumonia & tussi medendum.

In singulo horum quatuor symptomatôn semper post mediam horam ab assumpto medicamine diaphoretico (in cujus exhibitione nimis calida vitentur) bonus haustus sequentis apozematis bechici calide bibendus, cujus descriptio hic subjuncta est:

℞. Rad. inulæ, tussilag. singul. ℥j. Glycyrrhizæ; irid. Florent. sing. ℥ß. herb. hyssopi, veronicæ, scabiosæ, flor. papav. rhœados sing. manipulum, passular. min. ℥ij. sem. fenic. ʒij. ficuum pinguium No. 10.

Incisa & contusa coquantur in aquæ fontanæ M ij. ad quartæ partis consumptionem, de colato dein jure scyphus mane ac vesperi mox post sumptum diaphoreticum seu alexipharmacon, ac noctu circa nonam horam exhauriatur, usquedum respiratio difficilis & tussis cessaverint.

Quod si vero lympha in ipsismet bronchiis ac vesiculis pulmonum ob summum lentorem, obque summam cruditatem, aut inflammationem eandem exsiccantem stagnet, ex magis incidentibus ac resolventibus apozema bechicum confici, ac eodem, ut superius, modo exhiberi debet; quod juxta hanc formulam parari poterit.

℞. Rad. Imperatoriæ, Angelicæ singul ℥j. Irid. Florent. inulæ, Aristoloch. veræ sing. ℥ß. Scillæ siccatæ ʒij. Cort. ligni sancti ℥j. Herb. prasii albi. Hyssopi, pulegii, salviæ sing. manipulum, bacc. junip. ℥ij. Sem. fenic. ℥ß. ficuum pingu. No. 16. passul. mai. ℥iv. Mellis recent. ℥vi. Aqu. font. ℔vi. Coquantur in caldario, in vase exacte clauso recondita per trihorium, juri per colum trajecto, si refrixerit, adde syrupi de peto ℥iij. spiritus salis ammoniaci vol. ʒj. Misce diligenter.

Externe interea sæpius de die adipe capi aut anseris, oleo chamæmeli per triplam infusionem parato, unguento de cynoglossa, pectorali Augusti. vel unguento de hyoscyamo pectus calide inungatur; vel diachylon cum gummi parti affectæ imponatur, si dolor pungens in alterutro latere se prodit. Nonnulli lateri dolenti lac tepidum in vesica bubula aut suilla inclusum applicant; vel poma putrida cum lacte caprillo in pultem excoquunt, crocique pulveris tantillum inspergunt, quam linteis exceptam calide parti affectæ sæpius imponunt.

Alias in principio febrium malignarum, si statim hæc symptomata in pectore laborem ægro facessant, mixtura simplex *Dan. Ludovici* spiritus diapente, seu spir. theriacalis, spir. vini croco ac castura satiatus, tinctura bezoardica, spir. cornu cervi, ac sal ejus vol. purissimum, spiritus ac flores salis ammoniaci volatilis largiori dosi exhibita, aut aliis alexipharmacis ac bechicis juncta quam maxime conducunt; quibus & fixiora, ut antim. diaph. bezoardicum minerale, Ioviale, flores sulfuris, aliaque sexcenta, aliorum diaphoreticorum loco, ante apozematis bechici usum assumpta, miram opem præstant; sique in suffocationis periculo versentur ægri, etiam spiritum cornu cervi ab integra drachma ad ʒij. in convenienti vehiculo præbere, aut de mixtura simplici *Dan. Lud.* vel spir. theriacali Paracelsi a ʒij. ad ℥ß. uno haustu ebibere, vel etiam cum albumine duorum ovorum de spiritu vini croco & castura farto cochlear unum vel duo; ac florum salis ammoniaci cum hæmatite, sulphure aut chalcantho sublimatorum ʒß. inter se mixtis potui dare, est quasi ægrum ex Erebi faucibus eripere: subinde quoque tri spiritus, si ægri alto prensentur veterno, soli cochleatim ori infunduntur.

In communi v. thoracis phlegmone, si cruentum pus in resolvendo moram trahit, de sequenti pulvere singulis sex horis ægri drachm. integram assumant.

℞. Sangu. hirci juxta Helmontium exiccati, lap. Cancr. præparatorum, mandib. lucii piscis, sulphur. vivi, singulor. partes æquales. M. F. Pulv. subt. ad scatulam.

Interdiu ad sputi excreationem eo melius promovendam, passulæ Corinthiacæ aqua emollitæ, vel harum sapa, aut parum rob baccarum sambuci sumantur; nonnunquam saccharum candum in ore dissolutum idem præstat.

Quod si autem febris decrescat maligna, colluviesque humorum vitiosorum tamen in pectore magna copia stagnet: unde ab eodem infarcto difficultas spirandi & alia mala inferuntur: nil igitur melius sequenti linctu materiam viscidam resolvit, attenuat, atque maturat, subinde cochleatim deglutiatur.

℞. Syrupi scelotyrbici, de peto olei amygd. dulc. singul. ℥ij. spir. cochleariæ ℥ß. spir. salis ammon. vol. ʒj. Aquæ florum acaciæ ℥j. Misce ad vitrum.

Rusticis autem, ac pauperculis subsequens hæc mixtura egregia erit.

℞. Ol. lini rec. expressi, oxym. helleborati Gesneri utriusque partes æquales. Misce fiat linctus; de utrovis duo cochlearia singulis horis æger delingat.

Quibus hæ formulæ non arrident, hanc sibi parari curent.

℞. Olei amygd. dulc. recens expressi, syrup. de erysimo Lobelii singul. ℥ij. Antimonii diaph. ʒj. vel hujus loco diaph. Iov. ʒß. Aqu. hyssopi ℥j. Misceantur, & ut superiora in usum vocentur.

Olim tanquam secretissimum euporiston habitum fuit stercoris caballini succus expressus, calide in pleuritide, peripneumonia ac colicis doloribus epotus, & per sudorem iterum expulsus. Nos eodem pariter summo cum fructu hoc modo uti solemus.

℞. Hippenterôn, seu scybalorum recentium stercoris equini No. 5. Aquæ Card. bened. flor. acaciæ singul. ℥ij.

Stent per trihorium in loco calido, dein succus inde exprimatur; cui adde.

Lauk de scilla ℥j. Spir. cornu cervi volat. purissimi ʒj. Misce, ut duobus haustibus post sex horarum intervallum epotari queat.

Ne igitur reliquiæ viscidioris pituitę in bronchiis hærentes eandem vomicam aut empiema efficiant, quod ex perpetua tussi sicca divinandum esset, conducet secretum hoc lac sulphuris verum, si inde mane ac vesperi integrum qualibet vice cochlear æger assumeret: Cujus parandi modum nobiscum ultro communicavit Celeberrimus *Joh. Henr. Koefferlinus* amicus singularis; qui sic se habet.

℞. Sul-

♃. Sulphuris vivi aut crudi optimæ notæ P. j. salis tartari purissimi ac siccissimi P. ij. Misceantur, ut fiat inde pollen tenuissimum; quod in lebete ferreo super igne carbonum tamdiu agitetur, donec mitar hepatis, colorem rufum adipiscatur: massæ huic liquefactæ, ac in mortario calido tusæ affundatur spiritus vini, ab omni phlegmate liberi, sufficiens quantitas, & in lenti cinerum balneo mox extrahetur tinctura satura; quæ repetitis vicibus cum vino sublimato collecta postea aquæ fontanæ affusione præcipitetur: Pulvis dein præcipitatus cis filtrum hærens, probe prius exsiccatus, denuo cum salis tartari duplo in lebete ferreo urendus, vinique spiritu extrahendus, ac fontana præcipitandus est bis aut ter. Ultima autem vice spiritus vini ab hac sulphuris tinctura per alembicum, absque præcipitatione, ad siccitatem abstrahendus est; atque relicto, in cucurbitæ vitreæ fundo, pulveri mox spiritus roris majalis, vel aqua æquinoctialis pluviæ, aut grandinis putrefactæ distillatæ debita quantitas affundenda: quæ postmodum è maris balneo iterum in vas recipiens evehantur, & videbis si rul sulphuris scobem tenuissimam in oleum transmutari; quod tamen mox liquori permiscebitur, eidemque turbidum lacteum colorem, ac gratum saporem impertietur.

Quæ remedia in vomitione enormi & singultu conveniant.

Quia vomitus, licet crebrius ægrum molestent, quandoque critici fiunt, seu in quibus universa colluvies virulenta, singularis secretionis ope, è toto corpore ad ventriculum è tubulis extillans per superiora, ceu proximam viam largiori imbre ejicitur, non statim ab exortu sistendi sunt; diutius autem perseverantes sequentibus remediis linteolo mundo vel corio exceptis, ac extensis, & scrobiculo cordis applicatis compescuntur.

♃. Fermenti pro panificio nucis juglandis quantitatem, theriacæ Andromachi ʒj. Nucis myristicæ radula tritæ ʒß. Misceantur omnia probe ad emplastri spissitudinem.

Similiter etiam sequens emplastrum stomacho extus impositum conducit.

♃. Empl. diachalcit. compl. Hildani nostræ correctionis ℥ij. Theriacæ Andromachi ʒj. Ol. Nucis myristicæ express. ʒß. Menth. distillati gutt. 10. Fiat mollius emplastrum alutæ super inducendum.

Sic quoque haut contemnendam in vomitu, nauseante stomacho, ac singultu, operam præstare solet hoc balsamum, præ stomachicis aliis, utilissimum.

♃ Olei rof. rubr. per triplam infusionem parati, myrtini comp. nostræ correctionis singulor. ℥ij. Tacamahacæ purissimæ, styracis in lacrymis, mastiches selectæ, asæ dulcis singul. ℥j. Soluta lenibus lignis, ac per linteum colata agitentur, donec pene refrixerint; quibus dein adde theriacæ Andromachi ℥iij. Balf. Peruani, Olei nucis myrist. expr. singul. ℥j. Ol. absinthii distill. caryoph. distill. Menthæ distill. chamæmeli distill. singul. ʒj. Secundùm artis regulas hæc omnia exactissime commisceantur, postea serventur in pyxide aut vitro probe munita; & quoties opus erit, inde aliquid alutæ superinducatur, ac stomachi cavo extus imponatur: si autem plus æquo liquidius sit hoc balsamum, potest rosis rubris, balaustiis ac bolo Armenate tritis ad desideratam crassitiem cogi.

Muscus pruni sylvestris, aut panis nuce myristica frictus, & aceto humectatus; vel sacculi absinthio, mentha crispa; floribus rof. rubr. repleti, vinoque madefacti, & cordis scrobiculo impositi, multum præstant.

In hisce casibus (aliter ac in principio vomitus critici) ægri à crebra jusculorum aut aliorum potulentorum sorbitione summopere sibi temperent; at virium conservandarum gratia cerasa acida, syrupi subacidi, cydonia, mespila, pruna sylvestria condita, & alia nonnihil astringentia modice sumantur: quæ etiam omnia remedia in singultu, per totum praxeos nostræ tempus summe proficua esse deprehendimus: internc hisce symptomatibus præter theriacam cœlestem, extractum theriacon nostrum, pilulas bezoardicas anodynas, anodynas regias, ac hystericas fere nulla alia remedia adhiberi queunt, cum nauseans ventriculus tam largiores potus, quam titillantes res prorsus respuat; unde his contenti plura ad horum symptomatón mitigationem addere supersedemus.

Quid in diarrhœa & dysenteria agendum.

DiarrhϾ criticæ ante triduum non sistendæ sunt: quod si autem diutius durando ægrotantis vires nimis exhauriant, remediis acidis nullo modo intermissis, etiam sequentia leniter adstringentia & constipantia in usum trahantur medicamenta.

♃. Theriacæ Andromachi ʒj. terræ signatæ ʒß. syrupi cydonior, ℥ß. Fiat cum potu consueto haustulus una vice exhibendus.

Vel ♃. Condituræ rof. rubrarum ʒij. terræ signatæ ʒj. essentiæ opii Langelotti gr. j. Misce fiat cum pauxillo sacchari bolus, totus simul deglutiendus.

Cornu cervi ustum, radicis tormentillæ pulvis, pulvis coralliorum, vel semen plantaginis ad ʒj. sumpta etiam prosunt: præsertim si debito tempore, quo sudores alias in his ægris provocare solemus, sumantur, ut hydrosin inde expectent.

Si vero profluvia hæc ventris ab ubere colluvie biliosa ex colliquescentibus humoribus ad ventriculum & intestina tendentibus oriatur, acidi certe potus acidæque mixturæ corroborantes frequenter exhibendæ; quarum hæ sequenti modo in usum vocari possunt.

♃. Aq. flor. acaciæ, cerasorum nigr. melissæ, fragorum singul. ℥iß. Syrupi rubi idæi, berberum, ribesiorum singul. ℥j. Antim. diaph. ʒiß. Bezoar. min. ʒß. Misceantur ad vitrum, & inde æger singulis fere horis cochlearia duo sorbeat.

Si quis autem lacteo colore magis afficiatur, huic talis compositio ut supra exhiberi potest; cujus parandi modus sic esto.

♃. Aqu. Card. bened. scabiosæ, syrupi ex toto citro sing. ℥iv. Antimonii diaph. ʒiß. Smaragdi præp. bezoar. occid. bezoardici min. an. ʒß. Misceantur ad vitrum.

Externe venter singulo trihorio elapso hac oleorum miscela calide totus inungatur necesse est.

℞ Olei cydoniorum cocti, mastiches sing. ℥j. Nucis myrist. expr. ʒj. Soluta dentur ad usum.

Non minus salutare est cataplasma ex diacydonite cum vino rubro in pultem cocto, ventri calide impositum, cui pro re nata pulverem hæmatitis, mastichen, nucem myristicam, ac rosas rubeas immiscere poteris.

Dum hæc ita commendamus, tacite omnem volatilium usum tanquam suspectum, & ad humorum totam resolutionem plurimum stimulantem rejicimus; quibus tn. per intervalla carere haut possumus, cum nil magis spirituum penuriam extemplo resarciat, ac lymphæ coagula impediat, præ hisce salibus ac spiritibus volatilibus. Sed. opiata medicamenta præcedenti capite indicata etiam hic cum emolumento assumi queunt.

Pro potu ordinario emulsum amygdalinum cum decocto radicum bistortæ vel tormentillæ paratum inserviet; pauperiores decoctum radicum bistortæ vel tormentillæ solitarie, aut aquam ferrariorum, aut in qua argilla vel silices candentes extincti sunt, bibant. In coquendo jure bubulo, gallinaceo, agnino semper de ichthyocolla ʒij. ollæ indantur, de quo postmodum mane hora septima, circa meridiem, vesperi hora quarta, ac hora septima, noctu nona hora ac sub mediam noctem aliquot cochlearia præbeantur. In contumaciori profluvio alvi Carduus benedictus in aqua coctus, & interdum aliquoties sorbtus egregium remedium erit; delicatiores vero solam aquam ejus distillatam decocti loco bibere poterunt.

In dysenteria eadem conveniunt medicamenta; vel de sequenti pulvere ʒß. singulis sex horis in emulso amygdalino exhibeatur.

℞. Croci vitrioli Chalybeatis dulc. sanguin. drac. arboris veri, corall. rubr. præp. unicornu foss. cornu cervi phil. præp. terræ sigillatæ singul. ʒj. essent opii Langelotti gr. 4. M. F. Pulvis subt. ad scat.

Huic quadrat, ut etiam hic inseratur, uterque pulvis, quo in difficultate intestinorum utimur, & sic paratur.

Pulvis antidysentericus.

℞. Sacch. alb. terræ Lemn. sing. ℥ij. unic. foss. corall. rubr. præpar. singul. ℥j. sangu. drac. veri, smaragdi præpar. boli Arm. præpar. cornu cervi phil. præp. sing. ℥ß. essent. opii Langelotti, ol. nuc. myr. sing. ʒj. M. F. Pulvis subt. cujus dosis ʒß. quæ singulis sex horis in emulso amygdalino dulci assumatur.

Pulvis stipticus pro pauperioribus.

℞. Rad. tormentillæ, bistortæ, consol. maj. flor. ros. rub. balaust. sem. papav. alb. singul. ℥ß. Terræ sigillatæ, boli Arm. singul. ℥iß. Nucis myrist. ʒij. opii ʒß. sacch. alb. ℥ij. M. F. Pulvis subt. ut superior sumendus.

Durante dysenteria conveniens potus pariter erit quodlibet ex decoctis superioribus; vel lac bubulum in quo chalybs extinctus sit, iisdem ad sitim inserviat, vel suberis aut prunorum silvestrium decoctum in aqua fontana. Cydonia, mespila, cynosbatus, corna, rubi Idæi fructus, ac ribesia condita, aut eorundem gelata coagula frequenter sumpta prosunt. Venter inungatur mixtura oleorum hoc capite descripta, aut cataplasma illic allegatum imponatur; vel theriacæ Andromachi ℥ß. cum vitrioli Martis ʒj. robsambuci commisceatur, trilici inungatur, ac ventri imponatur.

Quibus remediis ventris durities diuturnior, tormina ac flatuum inclusiones tollenda.

Alvus ad triduum adstricta externe glande ex melle, sapone, sale gemmæ, aut lardi saliti frustulo ad officium compellitur, interne idem præstant pruna Damascena cocta, cremor tartari, haustus aquæ, cui manipulus florum acaciæ nostratis aut florum cerasi vel persicorum tantundem incoctum sit; bonus seri caprilli, in quo nitri puri ʒj. soluta sit, haustus, aut pilulæ Rufi aliquot deglutitæ. Ubi tormina atrocissima simul ventrem infestant, statim clyster e solo jure calido, cui oxysacch. emet. ʒj. & but. recent. ℥ij. commixtæ, vel lac tepidum, cui de oleo lini cochlearia sex ac vitella duo ovorum addita sint, injiciatur. Venter interea unguento de hyoscyamo, cujus unciis duabus Antim. diaphor ʒij. Oleive anisi, vel succini singulorum ʒß. Additæ sint, calidæ inungantur.

Clysteribus nil proficientibus ex electro metallico antihectici Poterii globuli, magnitudine pisi, formati deglutiantur, à quibus ingestis semper exoptatum obtinebis effectum.

Etiam ventrem laxat Antim. diaph. nitro non spoliatum, ac flores salis ammoniaci, si de quolibet horum gr. 20. vel 30. mane ac vesperi in jure insulso hauriantur; neque etiam reticere debemus succum cochleariæ, aut nasturtii aqu. si de utrovis recenti cochlearia tria in jure salis experte bibantur: à quorum usu appetentia ciborum dejecta redit, spiritusve omnes agiliores, sanguisque ac lympha ad motum aptiores redduntur; deinde ad aliquot dies de tinctura tartari stibiata *Frider. Hofmanni* gutt. 10. sumantur.

Contra colicos dolores, pertinaciter affligentes, in hujus morbi declinatione, associatis enematibus ac unguento anodyno ante descriptis, hæc potio duobus haustibus evacuata summe proficua est:

℞. Hippenter. rec. No. 5. Aquæ rosarum, flor. acaciæ singul. ℥ß. stent per aliquot horas in loco calido; succo dein expresso adde olei amygd. dulc. syrupi papav. err. singul. ℥j. sperm. ceti rec. Antim. diaph. sing. ℈ij. Cinnab. antim. sal cornu cervi vol. sing. ℈ß. Confect. alcherm. compl. ℈ij. Misceantur probe ad vitrum.

Quibus remediis exanthemata, anthraces, bubones, morbilli atque varioli tractandi.

Quocunque morbi tempore exanthemata cutem fœdare incipiant, sive id paribus sive imparibus diebus contingat, in diligenti supra jam præscriptorum medicamentorum alexipharmacòn usu perseverent necesse est: iisdem enim malignitas maximo cum ægri levamine, nobiliora viscera deferendo, ab interioribus ad exteriora per sudorem propellitur. Quamprimum tamen

tamen suspicio de variolis aut morbillis prorupturis adest, naturam officio suo rite fungentem fortioribus sudorem pellentibus non obruamus; quod si autem veneno huic eliminando impar, & affectibus illis quasi succumbere, vel saltem aliquo modo opprimi videatur, remediis modo supra *sect.* 3. *cap.* 8. recensitis utendum erit; emulsa quoque prosunt e seminibus napi, nasturtii, cochlearia, melonum, violarum, urticæ & simil. necnon decoctum ficuum cum sacch. cando. At horum ope nullum sudorem per vim evocare instituant: tunc enim sudor limpidiorem lympham vitiatam, non autem crassiorem ac puruleatam ejus portionem expellit: unde plus damni, quam fructus sudorem magno æstu ac vi expulsum sequitur; atque variolæ inter sudandum difficilius, aut ne vix quidem erumpunt, quam cute sicca, attamen molli, uti id quotidiana experientia compertum est. Videatur de hisce affectibus celeberr. *Th. Sydenham in variis opusculis.*

Bubones, parotides, ac carbunculi apparentes per repellentia, ac jure siccantia retro agendi non sunt; sed extrorsum, quo felicius prorumpant, per optima remedia alexipharmaca promovendi: externe v. resolventibus, maturantibus seu suppuratoriis, ac emollientibus cataplasmatibus aut emplastris confert interea tractandi: ex quibus conducunt unguent. Iovis una cum magniate suo cataplasmatis instar impositum; puls e farina & lacte cocta, cui mel crudum ac succus chelidonii majoris additur; fermentum (aut massa pro panaco) quod allium, cepas aut scillam contusam immixtam habet; Cataplasma e lupino aut faba fresa, radice althææ, mercuriali, malva, floribus chamæmeli, meliloto, semine lini, fœnugræci, aliisve maturantibus cum lacte aut aqua coctum, cui butyrum recens, unguentum populnum, aut de hyoscyamo additum sit; Radix lilii albi vel martagi recens cum cepis contusa, ac pauxillo fermenti & butyro subacta, cui aliquid, dicis caussa, de theriaca permisceri potest; Item medulla panis siliginei, aut alius albi, falsi tamen, cum lacte vaccino aut caprillo tamdiu excoqui solet, donec in pulmentum vertatur, cui sub finem coctionis florum chamæmeli manu tritorum bonam quantitatem, & pro lubitu pauxillum croci inspergere poteris: Si vero adhuc fortius hoc cataplasma expetes, adde allium, cepas, aut radices lilii albi recentes contusas: Emplastra dein post usum cataplasmaton convenientia erunt, emplastrum de meliloto, diachylum cum gum mi, magneticum Angeli Salæ, ac emplastrum de cicuta nostræ descriptionis, & exulcerans Augustanum, aliaque plura.

Emplastri de cicuta hæc est descriptio:

♃. Resinæ flavæ recentis, succi cicutæ spissati singul. ℔j. Galbani puri ℔ß. Olei e lateribus, olei ceræ, vel ol. de cornu cervi ℥ij. M. F. empl. mollius.

Interea satis mirari nequeo, doctissimos alioquin viros reperiri, qui emplastrum magneticum ob arsenicum additum tuto in usum vocari non posse existimant, cum tamen virulentia arsenici a sulphuris ac stimmios acido penitus fracta & fixata sit, ut ejusdem spicula, aliàs luxuriantia, schematismum ob horum accessum jam mutarunt, & retusa sint.

Horum certe remediorum opera crustæ putridæ ac corruptæ, una cum pure bene cocto in anthracibus ac bubonibus facilius ad separationem & exitum disponuntur, ut minori postea negotio decidant. Quamdiu vero materia ad perfectam suppurationem nondum pervenit, Unguentum fuscum *Felicis Wurtzii*, aut *Ægyptiacum Hildani* illinatur, cavumque dein ulceris unguento mature inde repurgetur.

Bubones nonnunquam profundius intra cutem latentes lapide caustico ex argento vel salibus lixivis composito, aut ferro candente, vel scalpello ad puris effluxum aperiri debent, postea ut alia ulcera matura tractandi sunt: potest etiam, ne malignitas latius serpat, magnete arsenicali dicto sæpius circum anthraces aut bubones circulus duci.

Quid in convulsionibus ac morbis spasticis agendum.

Variæ convulsionum species febri castrensi epidemia laborantibus, in diversis corporis partibus, facie, manibus, pedibus aliisque erumpentes, quandoque superveniunt: quando itaque motus spastici faciem mire distorquent, vertex, & cervix; quando brachia, cervix ac spina dorsi inter scapulas; quando pedes aut aliæ partes spasmo corripiuntur, universa spina dorsi cum osse sacro sequenti oleorum mixtura calide inungantur:

♃. Olei vel pingued. castorei, è floribus Slotani, lumbric. terrest. singul. ℥ß. succini albi destill. ℥j. Misce ad usum.

Interne mane ac vesperi quotidie ʒß. vel ℈j. Pulveris hujus antispasmodici pauxillo conditura rosarum commixti deglutiatur:

♃. Antim. diaph. unic. foss. cornu cervi phil. præpar. succini albi præpar. singul. ʒiß. Cinnab. Antim. vel nat. ʒj. sacchar. albiss. ʒij. M. F. Pulv. subt. ad scatulam.

Quibus res angusta domi, mane ac vesperi radicis valerianæ tritæ ʒj. in aqua aut jusculo sumant.

Quomodo sitis intensa restinguenda.

Quia vinum in febribus continuis malignis cane pejus & angue fugiendum est, varii potus cocti ex aqua parari debent, quibus sitim ægrotantes mitigent: interea luxuriosi Bacchi nepotes mutata scena aqua sitim restinguere coguntur, nisi stygias abire ad undas velint. Conducunt itaque decoctum hordei, cornu cervi crudi, vel usti; vel bibatur aqua in qua cerasa acida, racemi oxyacanthæ, pruna alba, aut passulæ Corinthiacæ aliquandiu immersæ sint; aut spira, vel panis e simila, aliave crusta panis tosta nuceque myristica tricta aquæ injiciatur, ut pro potu ordinario inserviat; præsente diarrhœa in aqua fontana silices, chalybs, ferrum aut argilla ignita extinguantur: tussi simul affligente in aquæ fontanæ sextariis quatuor manipulus surfuris vel avenæ mundatæ coquantur: in siti intensissima, absente diarrhœa, nitrum præparatum, nitrum vitriolatum, vel pulv. pyrius in aqua solutus, aut, quod in oris faucium ve inflammatione præstantissimum audit remedium, albumina aliquot ovorum aquæ fontanæ exacte commixta bibantur.

Opulentiores ex syrupis è succo citri, rubi Idæi, acetosæ, berberum, oxytriphylli, ribesiorum, cerasorum acidorum vel cydomorum, refrigerantes & cardiacos ubi parari curent potus, quibus ad gratum acorem conciliandum spiritus chalcanthi vel sulphuris guttas aliquot pro lubitu instillare, atque sæpius bonum haustum pro siti extinguenda capere possunt.

Extemporalis quoque potus è pomis citreis recentibus ac saccharo paratus fere omnibus aliis liquoribus hic, ob suavem acorem ac summam fragrantiam a corticibus communicatam, palmam præripit, quia acido succo ferociam tumultuantis colluviei biliosæ in ventriculo fluctuantis, lymphamque putrescentem ac colliquescentem compescit, simulque ob sal vol. oleosum, excellens spiritus reficiens ac cardiacum remedium est: hanc tamen efficaciam aliis quoque acidis, quæ ad gustum grata existunt, inesse, notum est: quibus pleraque e cydoniis ac rubo Idæo parata remedia accenseri possunt.

℞. Aquæ fontanæ mens. 1. cui infunde radula detritum corticem flavum pomi citrei majoris succulenti, dein discisso pomo manu succum fortiter expressum aquæ instilla, addendo sacchari integri ℥ ij. vel ℥ iij. & hic potus siti sedandæ proderit.

Vel ℞. Flor. rosæ ℥ß. vel ʒ vi. pom. citrei cum cortice disciss. No. 1. spir. sulph. q. s. ad grat. acor. obtinendum, aquæ fontanæ ferv. mens. 1. stent per 8. vel 12. horas infusa; dein colentur, addendo sacchari ℥ ij. vel ℥ iij. f. tinctura sapidissima.

Vel ℞. Condit. ros. rub. ℥ ij. vel ℥ iij. succum & derasum corticem pomi citrei, aquæ fontanæ frig mens. 1. ex commixtis fiat potus extemporalis. Plures conditutæ rosarum rubear. vel oxytriphylli ℥ ij. vel ℥ iij. in aqua gelida diluunt, ac potant. Ros vitrioli aliorumque fossilium, necnon stimmios latices acidi cochleatim exhibiti intensam sitim restinguunt; rarius tamen exhibendi.

Poma, pyra, rapæve, cuncta condita, ac à rusticis comesta, nulli febri maligna laboranti exitio sunt, sitim enim magnam, ardoremque in faucibus extinguere solent; quare haut absque ratione *Plinius histor. natural. l. 13.* Uvas in aqua cœlesti servatas commendat his verbis: Saluberrimas putant Medici uvas in aqua cœlesti servatas, etiamsi minime jucundas: sed voluptatem earum in stomachi ardore sentiri, & in amaritudine jecoris, fellisque vomitione in choleris, eum ardore febrium ægrotantibus. Imo declinante jam morbo, si alvus adstricta est, uvæ in vino aromatico asservatæ prosunt.

Quomodo æger in victus ratione, decubitu, ac aëris moderamine tractandus.

Præter juscula gallinarum aut è carne bubula ac agnina confecta, aliaque efficaciora vix quicquam ciborum sine molestia ægri sumunt; diarrhœa vero ægrum infestante offæ farinariæ, quæ tamen ex jure carnis parari possunt; aut cremor hordei succo citri vel aceto auctus; quibus & prosunt gelu gallinaceum succo citri ubertim conditum, quo & cremor hordei gratior redditur, si tantum hujus, quantum illius commisceatur; pruna Damascena cocta, pulmenta ex pomis, & quæ sunt alia facilis digestionis esculenta concedantur: vitandi contra cum piscibus omnes cibi præpingues, aromatibus vel pipere nimium conditi, flatulenti, ac cruditatum auctores.

In lecto ita æger decumbat, ut aëra ambientem proximum excludere, ac tacitus ad sudandum se componere queat; torale autem pannis admodum repletum non sit, ne propter gravius sibi impositum pondus difficilius æger respiret: ab externo aere frigido omnino arcendum est ægri corpus; licet aëris recentis spiritibusque æthereis turgidi flamen in cubiculum intromissum conducat; neque propter syncopes aut animi deliquiorum metum languens crebrius è lecto surgat aut allevetur: satius ergo erit ægrotanti lectum ante Meridiem, dum febrium æstus aliæque imbecillitates aliquantum remiserunt, sternere; multo enim facilius tunc extra lectum per exiguam moram sedere potest, quam sub vespera, quando tum æstus, quam alia symptomata majus incrementum reassumere; vel si debilitates majores sint, quam ut erectus esse possit, mox ex uno lecto in alium transferatur; ac quotiescunque vesicam aut alvum exonerare cupit, eidem pelvis ex orichalco, aut ea quam *Gr. Fabr. Hildanus* descripsit, supponatur; & hoc modo animi deliquia eo certius declinabuntur.

Aër in conclavi vel cubiculo sæpius suffumigando accensis lignis juniperinis aut abiegnis corrigendus est, ut supra *sect. 11. cap. 3.* jam protulimus.

Quomodo æger in statu convalescentiæ tractandus.

Quamprimum morbus declinare incipit, appetentiaque ciborum ægro redit, ventriculus non statim multis crudis concoctuque difficilibus, aut supra jam interdictis cibis onerari debet, aliàs perfacile recidivas efficere febris; sed de die in diem ita paullatim dimensus cibus augendus, usque dum tandem ventriculus liberaliora ingesta absque omni molestia ferat, nulloque labore digerat.

Vinum non concedatur, donec stomachus modicam ciborum quantitatem retinere possit; quod si fiat, in prandio & cœna aqua dilutum modica quantitate hauriendum; extra autem hoc tempus vitari debet. Non dandum in febre, nisi veteribus, vinum, nec nisi declinante morbo *Plin. hist. nat. lib. 23. cap 1.* memoriæ prodidit.

Si post uberem nutritionem scrotum intumescat inflammatione, unguentum Iovis cum magnate suo calide sæpius imponatur; intus vero prosunt diaphoretica, ut in morbo prægresso.

Si vero decumbenti in statu convalescentiæ pedes intumescant œdemate, mane ac vesperi hæc fomentatio pedibus prodest, si per mediam horam vaporem calidum inde emanantem excipiat, quæ sic paratur:

℞. Salviæ, flor. Chamæmeli, serpilli, origani, ramul. pinastri, baccar. junip. singul. manip. 2. vel 3. decoquantur in aqua aut vino albo aliquandiu; dein omnia simul in situlam fundantur; utque vapor fervidus pedes ubertim lambat, silices, lateres, aut recrementa ferri ignita

ignita per vices immergenda, pedes operculo fistulæ cancellato mox insistant, ac linteis circum quaque muniantur, quo vapor eo fortior versus pedes feratur.

Interne, corpore intumeſcente, prodeſt ſalis polychreſti ℥ß. vel Antim. diaphor. ac flor. ſalis ammoniaci ſing. ℈j. ſi in jure ſalis experte aſſumantur.

Moderatæ corporis motiones inſtituantur; ægerque diutius ob virium debilitatem extra lectum non ambulet; vires tamen omnes brevi tempore, ubi aëre ſimul exteriore iterum frui datur, recolligentur.

Alvus quotidie ſuum faciat officium, neceſſe eſt. Veneri immaturius non liceat; ira, timor, ac terror vitentur.

Si corpus omni humido ſpoliatum ſit, conducit per 3. hebdomadas ſerum lactis caprilli, mane ac veſperi calide ad ℥xii. potum; in effeto ſpiritibuſque orbo ſanguine, pleroſque ſenſus hebeſcente, appetentiam ſitimque naturalem ſuſpendente, ſuccus naſturtii recens ad cochlearia 3. vel 4. in jure non ſalito, mane ac veſperi, per duas hebdomadas calide potus admodum efficax erit.

Intertrigo emplaſtro ſaturnino aut ſpermatis ranarum eluditur; ſi vero ſub cute ſphacelus deliteſcat, excindendus, ac unguento Ægyptiaco ſeparandus, & ſicuti aliud ulcus ſanandus eſt.

Quod reliquum eſt, ex *ſect.* II. ubi vitæ victuſque ratio præſcribitur, hic repetatur.

Faxit D. O. M. ut omnia, quæ hic propoſuimus, in gloriam ejus ſempiternam, miſerorum ſalutem, Medicæque artis honorem cedant. Cujus ſanctiſſimæ voluntati, æviternæ providentiæ, imperſcrutabili ſapientiæ, ac infinitæ miſericordiæ nos, ac noſtra ſtudia, haut fucata mente, ſupplices commendamus. *Henric. Screta Tract. de Febre Caſtrenſi maligna.*

Febres Intermittentes in ſpecie.

Neminem in re Medica mediocriter verſatum latet, medicamenta ad Febres intermittentes curandas numeroſiſſima circumferri: Quilibet *Neo-doctorculus*, *Agyrta*, vaniloqua & delira muliercula, treſſiſque impoſtor; qui bullatis nugis, & ſtrophis, quæſtum captat, ementitum ſuum Febrifugum (quod vitioſa nuce non emerem) in cœlum attollit, ac inflatis buccis proclamat. Quanta pericarpiorum, periaptorum, amuletorum, carminum, ſigillorum, & veneficiorum circumvolitant dira, & infauſta agmina; Quanta emplaſtrorum, epithematum, & cataplaſmatum inquinamenta, dorſi, ſplenis & cordis regionibus; plantis pedum, temporibus, &c. admoventur? Pharmaca etiam interna omni, quæ in Pharmacopæis proſtat, forma ab his vel illis decantantur, & vix datur vegetabile, minerale, aut animale, quod non Febrifugi titulo decoratum fuit, & ampliſſimis elogiis evectum: Febrium enim cauſa non perſpecta, univerſi in tenebris errabundi (ſuaviſſimæ ſanitatis reſtituendæ causa) cujuſvis ferè rei, quæ ad manum fuit, periculum fecere, donec aliquid illis (ut opinabantur) ex animo ceſſit, quod protinus tanquam donum cœlitus delapſum coluere. licet reverà Febris ex ſe, aut aliâ aliquâ de causâ (non animadversa) evanuerit; & quamvis, errore tandem comperto, aut impoſturæ larvâ detractâ, inanes magniloqui auriculas ſæpenumero demittebant, nihilominus Febrifuga per fas, nefaſque in immenſum numerum excrevere, quæ dies deficeret percurrere.

Nos autem deſpectis popelli levitate, ſcotomate, & brutâ temeritate, meliora (pro facultate noſtra) meditantes, indigeſtam, & diffuſiſſimam Febrifugorum farraginem in meliorem & contractiorem ordinem redigere conabimur: ſupervacanea ergo, futilia, minuſque experta & uſitata rejicientes, cætera in unum quaſi manipulum colligemus, & intra certum modum coercebimus.

De humano genere peſſimè merituri ſimus, ſi ſtolidæ plebeculæ, hominumque quiſquiliis plures medicamentorum formulas, (ceu gladium furenti) permittamus; eadem igitur parciùs proferemus; non enim imperitum vulgus, ſed Medicinâ & Philoſophiâ ornatos ambimus.

Intentiones curativæ in hâc re genuinæ, & generaliores, hæ ſunt.

1. A Febribus intermittentibus præſervare.
2. Eaſdem (cum res poſtulaverit) palliare.
3. Eaſdem radicitus evellere.
4. Diatheſin febrilem emendare.
5. Damna ab his Febribus illata reſarcire.

De Præſervatione.

Præſervationis munus abſolvitur, (1.) Sanguinem a cruditatibus liberum, & ſincerum ſervando. (2.) Cruditates, ſi quando ſanguini ſuggerantur, inhibendo, quò minus in anguſtiis hæreant, & paroxyſmos febriles pariant.

Sanguis a cruditatibus immunis ſervabitur, (1.) Cauſas Procatarcticas in hujus opuſculi limine editas tanquam peſtem refugiendo, & res iis contrarias in conſuetudinem adſciſcendo, ex gr. Aëris humido-frigidi vice calido-ſiccus, dyſpeptorum eupepta, & debilitantium vice corroborantia in uſum adducenda ſunt. (2.) Si caſu eveniat, aut vitæ ratio exigat, ut cauſas aliquas morbificas vitare nequeamus, iis protinus obvertantur diæta & medicamenta, quæ earundem effectibus vires ſuas opponunt; ex. gr. ſi quis cogatur aërem humido-frigidum ſubire, aliave humectantia in primâ cauſarum procatarcticarum claſſe comprehenſa uſurpare; hâc de causa.

Aër luculentis ignibus, hypocauſtis, aromatum & odoratorum ſuffimentis (quantum fieri poteſt) emendetur.

Menſa inſtruatur cibis pipere, zinzibere, caryophyllis aliiſque aromatis conditis, carnibus percoctis, aut probe aſſatis, pane biſcocto, aliove penitius fermentato, percocto, & nonnihil ſiccato: Avibus ferinis aridam colentibus, cujuſmodi ſunt alaudæ, paſſeres, perdices, phaſiani, urogalli majores & minores, turdi, ruſticulæ, gallinagines, merulæ, coturnices, &c. Avibus etiam aquatilibus ferè omnibus præter anates, anſeres, aliaſque planipedes. Inter manſuetas eidem uſui inſerviunt gallinæ, capones, pipiones, galli & gallinæ Numidici. Ex quadrupedibus in menſis commodiùs apponuntur cuniculi, lepores, verveces, aliaque animalia firmiori,

miori, & minùs mucosâ carne prædita, modò non sint nimis annosa. Inter animalium partes caro musculosa, corda, jecora, & linguæ exsiccatæ cæteris, anteponenda.

Præmissis annumerandæ sunt Radices battatæ, pastinacæ, bulbocastani, sive glandis terræ; Argentinæ, asari, symphyti, eleo elini, raphani rusticani; Cepæ, porri, allii, eringii, angelicæ, zinziberis, & si quæ aliæ sint calidæ, aut siccæ e sui aptæ.

Cortices aurantiorum, limoniorum, citreorum, sassaphras; Cassia lignea, cinnamomum, nucis myristicæ involucra, *&c.*

Herbæ & folia; ut Cerefolium, nasturtium aquaticum, hortense, & hyemale; Beccabunga, petroselinum, piperitis, pulegium, serpillum, porrum, cepula, allium ursinum, hortense, & sylvestre, alliaria, hypposelinum, tanacetum, draco herba, hedera terrestris, rosmarinus, ruta, mentha, salvia, majorana, satureia, fœniculum, absinthium, horminum, anisum, balsamita, pimpinella, omniaque calidiora, quorum sapor gustui arridet.

Semina anisi, coriandri, fœniculi communis & dulcis, carui, dauci, erucæ, sinapeos, anethi; Cardamomum, grana paradisi, caryophylli, aliaque calefacientia & siccantia quæ alliciunt, & palatum permulcent.

Fructus & baccæ, ut nuces moschatæ, cubebæ, baccæ juniperi, piper, mespili, corna, amygdalæ, cinaræ, nuclei pini, capsicum, baccæ Bunæ arboris (vulgo *Coffee-berries*) mala cydonia, cerasa nigra, mora, nuces juglandis, pyra sicciora, olivæ fructus exsiccati, *&c.*

Flores Croci, salviæ calendulæ, menthæ, sambuci, paralyseos, nasturtii aquatici, & Indici; primulæ Veris, lupuli, lavendulæ, anthos, *&c.*

Aromatica omnia, & quævis alia calidosicca alimentaria, & salubria.

Ex præmissis quisque arbitratu suo parare potest convivia, dapes, secundas mensas, embammata, acetaria, condimenta, prout visum fuerit, locique & convivarum consuetudo fert.

Potus sit vinum, præsertim austeriusculum & stomachicum, ut Rhenanum, rubrum, vel album Gallicum, *&c.* Cerevisiæ fortiores lupulatæ, probè coctæ, penitiùs fermentatæ, & claræ; Hydromel, cerevisia, & vina absinthio, centaurio, vel herbis, fructibus, seminibus, & floribus modò memoratis alterata.

Animus sit hilaris, nullo mœrore, aut solicitudine cruciatus.

Exercitationes frequentes, eâ tamen lege, ut spiritus potius reficiant, quàm dissipent, & defatigent.

Alvus sit satis laxa; & subinde sudor, urina, & sedes (catharticis lenioribus mox enarrandis) provocentur. Vigiliæ paulò protractiores.

Medicamenta efficacissima sunt amara, ut *Cortex Peruvianus*, centaurium minus, radix gentianæ, serpentariæ Virginianæ, & contrayervæ; Semina & folia Cardui benedicti, absinthium, chamæmelum, ejusque flores, summitates abietis, cupressi, *&c.* Salia absinthii, Cardui benedicti, rutæ, genistæ, thymi, tartari, veronicæ, scordii, & viperarum; Sal Ammoniacus, *&c.* Omnia exsiccantia, calefacientia, diaphoretica, diuretica, & anti-hydropica, ut lignum sassaphras, guiaci, buxi, fraxini, santala omnia, lignum Lentiscinum, *&c.* Radix sarsæparillæ, enulæ campanæ, fœniculi, petroselini, apii, *&c.* Summitates pini, juniperi, *&c.* Aqua calcis vivæ, *&c.*

Secundæ causarum procatarcticarum classi, nimirum debilitantibus, utpote hæmorrhagiis, &c. opponenda sunt corroborantia, analeptica, spiritusque & sulphur restaurantia, & stomachica præstantiora ex præmissis fere deligenda; quibus adjicere licet cupedias lautiores, & generosiores ex vinis & euchymis confectas, ova sorbilia, avenæ gelatinam (*Anglicè Flummery*) cum vino Canarino & saccharo devoratam, cinaram, animalium juniorum testiculos, glandulas, & linguas, radices tragopogi, consummata & expressa omnia animalium musculosa cum vinis condita, pistacia nucleos pini; *&c.*

Potus constet ex vinis opulentioribus, & cerevisiis fortioribus, præsertim superius laudatis.

Aër sit serenus, tenuis, & perflatus. Exercitationes moderatæ. Animus erectus, omni mordaci cura, aut mœstitia vacuus. Excreta & retenta mediocria. Somnus refectioni idoneus.

Tertiæ causarum procatarcticarum classi, quæ ex dyspeptis constitit, adversantur omnia stomachica præsertim amara modo recensita.

Potus constet ex vinis austeriusculis, cerevisiis satis vetustis, absinthiatis, centauriatis, *&c.*

Aër sit purus, & serenus. Exercitationes frequentiores. Animus nullatenus perturbatus, & cura solutus.

Excretio satis libera; convenit purgantia stomachica leniora subinde usurpare, qualia sunt Tinctura sacra, decoctum amarum, Hiera picra, Aloë rosata, Pilulæ stomachicæ cum gum. Pil hieræ cum Agarico, vel Tartareæ Quercetani. Vigiliæ nonnihil producantur.

Cruditates jam sanguini suggestæ (quæ ex causis procatarcticis, appetitus dejectione, urinæ cruditate, aliisque cacochymiæ signis deprehenduntur) inhibentur, quo minus in angustiis hæreant, & paroxysmos febriles evocent, si in eo statu servantur, quo sunt, priusquam Febris in actum educatur; hoc est (uti ex cap. de Quotidianis apparet) si cruditates satis comminutæ in sanguine tranquilliori, & compactiori detineantur, ut angustias permeare queant: Et tandem prorsus tollantur.

Cruditates eo statu custodientur. (1.) Si earum incrementis obstemus, ne (uti in cap. de Quotidianis ostenditur) redundantes, & sanguinem superantes corporis angustias occupent; aut crassiores de novo suppeditaræ easdem trajicere nequeant.

(2.) Si sanguis ab omni perturbatione (graviori saltem) immunis perstet, nè (uti in cap. de Tert. Vernal. monstratum fuit) coalescentes angustias oppilent.

Cruditatum incrementis occurrit, qui omnes Febrium intermittentium Causas Procatarcticas devitat, & contrariis se assuescit ut suprà.

Si cathartica primis viis detergendis visa fuerint commoda, præstantiora stomachica, abstersiva, & cruditatibus adversantia seligenda sunt, cujusmodi sunt, quæ in hoc cap. proposita fuere.

Notandum tamen, quòd catharsis blandè saburram subducens instituenda est. (1.) Quia metuendum est, ne vehementiora sanguinem exa-

exagitando, reserando, & fundendo latentem diathesin in actum deducant. (2.) Ne vires, & spiritus diminuendo sanguificationi derogent, & cruditatibus generandis non parum tribuant: Quinetiam primarum viarum sordes faciliori catharsi dejiciuntur.

Consultum duco, ut hujusmodi cathartica in forma solida sub ingressum lecti exhibeantur, quoniam hujusmodi forma, somno & quiete insequentibus, mitiùs, & seriùs operantur; &, ut plurimùm, proxima prius affulget Aurora, solitaque instat surgendi hora, quam turbas cieant; quod tamen, ut adhuc securiùs præstetur, omnisque perturbatio, & intempestiva noctu molestia avertantur, expedit Laudani opiati g. ß (plùs minus) nec non *Corticis Peruviani* tantillum dictis blandioribus catharticis adjicere.

Cathartici formula.

℞. Mas. Pil. hier. cum Agaric. Tartar. Quercetan. ana gr. 16. *Cort. Peruvian.* subtilissime super Marmore lævigati ℈ß. Laudan. Opiat. gr. j. Syrup. Absinth. q. s. M. F. Pil. num. 6. sumend. sub lecti ingressum; repetantur quoties opus fuerit primas vias detergere.

Pari ratione in vomitoriis præscribendis, vix ultra Zythogalam carduatam affatim haustam oxymellitis scillit. aut vin. scillit. ℥ij. aut saltem Vitrioli ℈ij. vel ʒj. assurgendum est, nec Medico excidat paregoricum ab emetici operatione semper propinandum, quo exhibito, somnus & quies imperentur, ut, si qua a vomitorio perturbatio oriatur, e vestigio, priusquam furibunda evaserit, & diathesin febrilem in actum exsuscitaverit, sedetur.

Formula paregorici.

℞. Aq. papav. rhead. ℥ ij. Cinnamom. hordeat. Menthæ ana ℥j. Diacod. ʒj. M. F. Haustus, finita vomitorii operatione, sumendus.

Sanguis debitam consistentiam, & tranquillum suum statum retinebit, si nullæ causæ excitantes (quæ *cap. de Tert. Vernal.* recensentur) interveniant; proinde oportet, ut in eis vitandis omnem operam locemus. Et, si necesse fuerit, paregorica, refrigerantia, & astringentia, ut alumen, bol. Armen. corall rubr. Margaritas, rad. tormentill. bistort. *&c.* Usurpemus, vel styptico-amara, quæ (experientiâ testante) eximiæ virtutis sunt ad sanguinis tumultus consopiendos; ut *Cort. Peruvian.* aut rad. tormentillæ, cum rad. gentianæ, aut summitat, centaurii minoris mixta, *&c.*

℞. *Cort. Peruvian.* in alcool redact. ʒj. Syrup. è corall. è rof. siccis ana q. s. M. F. Bolus horâ somni sumendus.

Maxime convenit, ubi vigiliæ urgent, aut perturbationis in sanguine orientis suspicio habetur, huic Bolo addere Laudan. opiat. g. j.

Cruditates penitus tolluntur earum coctione, & evacuatione, sedulo tamen cavendum, ne, (cum omnis coctio a calore fiat) sanguine nimis rarefacto, & agitato, cruditates dimittantur, & paroxysmos excitent. Quare in caloris gradu moderando omne Medici studium ponendum est, omnesque cogitationes ejus configendæ; Calorem Vernalem, qui cruditates Hyeme congestas sensim, & placidè (nisi sanguis à causâ aliquâ excitante inquietetur) sine febre absumit, tanquam debiti caloris aptissimum exemplar proponimus; Vere ergo (evitatis solummodo causis excitantibus) totum opus naturæ (sive potius benigno ejusdem calori) concedatur, ni tempestas sit, aut constitutio humido-frigida, aut dispositio cacochymica subsit, tum enim temperare calidis, & liquoribus paulo generosioribus (multo verò magis Autumno & Hyeme) indulgendum est; prudenter tamen & caute cum eis mercandum, interpositis nimirum styptico-amaris, ut *Cort. Peruvian. &c.* Paregoricis, & astringentibus, & his ultimis convenit pericarpia modico sale imbuta continuo gestare; nec addubitet Medicus hujusmodi tempestatibus, & constitutionibus paulo calidiora permittere, cùm sanguis ex se segnior sit, pacatior, & compactior, quàm ut statim (sine gravissimâ causa) in furorem erumpat; at si nihilominus eundem gliscentem deprehendas, prædicta mitigantia in auxilium evocanda sunt, uti & venæsectio, clysteres, omniaque refrigerantia. Hoc pacto plures Febres tam intermittentes, quam continuas avertere potes, quamvis hæc methodus rarò aut nunquam usurpatur, imo vix quidem advertitur. *Vid. hujus Partis cap. 3.* Ubi materiæ morbificæ coctio & institutio tractatur.

Curatio perfunctoria, seu palliativa, quâ paroxysmi, materiâ morbificâ non subductâ, sistuntur.

Non rarò ob labascentes, fractasque vires, & Febris acerbitatem, ægri in summum vitæ discrimen conjiciuntur, tum Medici probi, & prudentis est, quasi passis velis contendere, ut eos ex fati faucibus eripiat, ne mors morbum occupans omnem curandi ansam præscindat; quapropter paroxysmi temporiùs, & quasi tumultuarie inhibendi sunt, & ad efficacissima palliativa, quæ confestim paroxysmos prosternunt, tanquam ad sacram anchoram (in quâ unica spes est) confugiendum, sunt enim ex illis aliqua, quæ pene inter mortuos quasi ab inferis revocant.

Porrò, operæ erit pretium paroxysmos supprimere, cùm ægri itinera (non aliter commode conficienda) suscipere, ac res momentosas (aliàs insuperabiles) transigere cupiunt; & ut induciæ, & levamen gravius excruciatis afferantur; ac non raro, ut absolutiorem curam felicius auspicaremur, uti sequentibus patebit.

Paroxysmi, non sublatâ materiâ, morbificâ, inhibentur, omnia ad eum statum, quo constituta erant, priusquam diathesis febrilis in actum evocata fuerit, redigendo; dictus autem status (uti sæpiùs monuimus) in hoc consistit, ut cruditates satis comminutæ angustias pervadant, & sanguine firmiori crasi prædito conclusæ nullas perturbationes cieant. Quapropter,

Ad paroxysmos abigendos,

1. Cruditates coalitæ denuò conterendæ sunt. Quò expeditiùs sanguine, & sero permixtæ, angustiores meatus pervadant.

2. Sanguis compescendus est, & ad constantem, firmamque compagem reducendus; Si enim, hoc posthabito, & neglecto, cruditates (sine debitâ earum coctione & evacuatione)

comminuantur; aut impensiùs sanguinem reserantes, liberèque per angustias trajectæ, Febrem proritabunt; aut (uti ostendimus) sibi invicem occurrentes coalescent, in angustias hærebunt, & recidivam accersent.

Quæ maximè quascunque res comminuunt, sunt ignis, sive calor; fermentatio, corpora asperiora, & duriore motu prædita. Unde fit quòd ignis fere nihil non in cineres, fumum, calces subtiliores, &c. redigit; Calor tincturas elicit, digerit, coquit, &c. Fermentatio sales, & olea in spiritus comminuit, &c. Quòd lima, radulæ, serræ, lapides molares, &c. res illis admotas in pulveres redigunt; & sabulum, arena, lapidum pulveres, pumex, cineres, &c. sordes conterendo, & abradendo vasis ligneis, metallicis, &c. nitorem afferunt; quod pulvis coralli, fictilium, Chinensium, sales, (imprimis austeriores, magisque styptici, ut alumen, vitriolum, &c.) plantæ astringentes asperiores linguam, fauces, dentes, ac alia quæcunque à squaloribus suis vindicant; quòd optime detergunt; & Omasariæ, Coqui, Icthyopolæ, &c. intestinorum, carnium, limacum, anguillarum limositates sale absumunt, quod viscosa, & mucosa vix sine cinerum, calcium, aliorumve pulverum, aut salium admistione, quibus plurimùm conteruntur, dividuntur, & distrahuntur, destillari queunt.

Lubentissimè agnoscimus ignem, calorem, & fermentationem corpora penitissimè comminuere, materiæque morbificæ coctionem (quæ nihil aliud est, quam consummatior ejusdem comminutio) absolvere; nihilosecius paroxysmis solummodo palliandis ineptissima sunt. (1.) Quia sanguinem magis, quàm res fert, exagitant, & rarefaciunt, adeoque intentioni eundem pacandi, & confirmandi, obnituntur. (2. (Æstum promovendo ægris plurimùm attritis extremam debilitatem afferunt (3.) Cùm solà coctione operantur, quæ tardiùs (unâ forsan aut alterâ septimanâ & quandoque pluribus) perficitur, evenire potest, ut morbus calore exacerbatus priùs febricitanti vitam adimat, quam cruditates hoc pacto debitè subigantur, & evacuentur. Nec hæc quidem palliatio, sed integra dicenda erit curatio; quæ ad cap. seq. spectat.

Aspera ergò, & dura, ut terrea, salina, aut terreo salina, eaque sola nostro scopo respondent.

Sales verò cruditates efficaciùs comminuunt, quoniam promptiùs sanguinem ingrediuntur, & in corporis angustias (ubi cruditates delitescunt) citiùs admittuntur, quippe è ventriculo ob eorum fusionem, & acrimoniam, quâ ejus membranæ irritantur, illico ejiciuntur; dein ob vim suam penetrativam in venas lacteas oxyus se insinuant, nullaque morâ factâ sanguinem subeunt, ubi aquosiori seri parte (cæteris omnibus in vasis sanguiferis contentis tenuiori) soluti, & delati, motus arterialis adminiculo quosvis (vel angustissimos) corporis meatus rimantur; ac cruditates inibi stabulantes conterunt, & abstergunt; nec utique mirum; cum in carnibus inanimis, & frigidis sale conditis, (quarum pori calore deficiente, constringuntur; quibusque nulla arteriarum protrusio, aut sanguinis fermentatio, penetrationem adjuvat, aut naturalis excretio cruditates amandat) limosas sordes absumunt. Hac ratione salia lixivialia, sal tartari, vitriolum Martis, &c. (dum hujusmodi sordes meatus obstruentes conterunt & abstergunt) tanquam egregia aperitiva meritis encomiis evehuntur, unde leucophlegmatias, cacochymias, hydropes, aliosque morbos a crassis, & lentis humoribus enatos radicitus evellunt; Quoniam dictos humores conterunt, fundunt, & sequaciores reddunt; poros excretorios expurgant, & corporis stagna per sudorem, urinam, sedes, &c. eliquant: Proinde probatissima etiam sunt exsiccantia, cum eorundem ope omnes superflui humores excernuntur.

Sic mucum, quo intestina muniuntur abradentes, & membranas sollicitantes sedes movent, & tormina excitant: Infusis, & decoctis dissoluta (penetrando, & abstergendo) medicamentorum vires eliciunt, crassiores, ac tardiores mulieres, agrosque palustres (humiditates exsiccando) fœcundant. Hinc fit, quod cineres, & calces egregia sunt hujusmodi terrarum lætamina.

Concesso itaque, quòd luxuriantes humores salium vi e corpore derivantur, sanguis tenus magis, & compactior necessariò evadit. (1.) Quia liquidior ejus pars, quà dilutus fuit, deest; & propriæ ejus partes magis exsiccantur. (2.) Aliquatenus etiam ob infixos salium cuneos obrigescunt. (3.) Sublatis interfluis humoribus, sibi invicem propiùs accedunt, & sanguis confirmatur, quælibet enim res, absumpta ejus humiditate, in ex partibus rigidissimis conficitur, contrahitur, & firmiorem compagem acquirit; uti in spongiâ, lignis, caulibus, fructibus, granis, seminibus, &c. Necnon in ipso cruore emisso & frigefacto conspicitur. Concludimus ergò salia (præterquam, quod cruditates comminuunt) sanguini firmiorem crasin (alterum nimirum ad paroxysmos tollendos requisitum) largiuntur; propterea nonnunquam ex se paroxysmos tollunt.

Terreæ tamen particulæ (quæ & ipsæ asperitate suâ cruditates conterunt) sanguinis consistentiam à salinis particulis (modo præfato) inchoatam consummant; his enim stypticitas, omnisque insignis constrictio debentur; quæ ideo rarefactioni, & dilatationi (sine quibus fermentatio institui nequit) validissime resistunt, & tumultus ferè omnes restringunt. Hàc ratione materiæ morbificæ a salinis & terreis particulis comminutæ, ut angustias pervadat, a stypticis & astringentibus frænum injicitur, ne perturbationes pariat, aut sanguinem transiliens in angustiis congeratur; omniaque simili statu, quo, dum Febris in fieri erat constituuntur; & paroxysmi evanescunt.

Tam salinas, quàm terreas particulas materiam morbificam comminuere plane censemus; illæ vero magis comminuunt; hæ potentius astringunt, ab utrisque vero simul junctis debitam cruditatum comminutionem justamque sanguinis coactionem assequentes scopum destinatum attingimus; & paroxysmi inhibentur, donec aut medicamenti vires conficiantur, aut causarum Febrem excitantium aliqua (ut purgatio, vomitio, intempestiva exercitatio, &c.) Sanguinem denuò exagitans, & reserans (eadem

dem planè ratione ac insol.tio, purg.tio, *&c.* ubi diathesis subsit, (Tertianam Vernalem inferunt) recidivam evocat; quæ alias in terreo-salinarum usu persistendo, & causas excitantes fugiendo, certissime anteverti potuit. Sed hoc magis ad perfectam curationem (seq. cap proferen.am) spectat.

Ex his cernere est, terreo-salina in paroxysmis abigendis primas tenere. Sales enim fine terreis particulis non satis efficaciter sanguinis comp.gem constringunt, & cito dissolutæ ocyus se e sanguine surripiunt; ac, pro eorum vi penetrativâ per diaphoresin, diuresin, ac sedes, faciles exitus inveniunt. Terreæ itidem particulæ sine salinis cùm duriores sint, ficciores, ac indomabiliores, & pylorum constringunt, nimias in ventriculo moras trahunt, vixque ob crassitiem suam sine optimis illis viæ ducibus venas lacteas (ab eisdem etiam constrictas) ingrediuntur. Porrò, sales ad terreorum vires meliùs eliciendas conducunt; & terrea humoribus, & cruditatibus non adeò se immiscent, & implicant, ac salia; nec in angustiores meatus, quos cruditates occupant, promptè adeo se insinuant.

Ubi vero major comminutio, & minor constrictio requiritur, uti in sanguine torpidiori, & brumali tempore, salia quandoque paroxysmos fugant. Quandoque etiam mera terrea, ubi nempe major constrictio, minor comminutio desideratur, uti in sanguine rarefacto, ubi cruditates satis sunt comminutæ, sive semi-subactæ. Tamen tum hæc, cum illa seorsim sumpta minus fida sunt, quàm terreo-salina, quæ adhibitis cautelis mox subjiciendis, vix unquam optato eventu nos destituent.

Ad sanguinem pacandum, ejusque perturbationes consopiendas egregie sane conducunt narcotica, & paregorica. Sed, cùm humores condensent potius, quàm comminuant, eorumque vires illico evanescant, medicamenta tantùm subsidiaria sunt, quæ, urgentibus nimiis sanguinis fermentationibus, vigiliis, doloribus, diarrhœis, *&c.* Usui esse debent; & tum quidem (quatenus tumultus sedant & sanguinis constrictioni non parum afferunt) plurimi æstimanda sunt.

Nostram de terreo-salinis sententiam ratione & veritate niti ipsa palliativa evincunt, tum interna, quorum præcipua sunt *Cortex Peruvianus*, alumen, vitriolum Martis, radix tormentillæ cum amaris, & salibus exhibita: tum externa, ut pericarpia ex bursâ pastoris, plantagine, radicibus tortillæ, bistortæ, pentaphylli; pilosellâ, visco oxycanthæ querci foliis, gemmis, visco, aut cortice teneriori; equiseto, floribus balaustii, rosis rubris, fructu cynosbati, prunis sylvestribus, mespilis, malis Cydoniis, & multis aliis astringentibus cum sale communi, alumine, aut alio quovis sale, vel aceto contusis, & in cataplasmatum formam redactis; vel ex conservis astringentibus, rosarum nempe rubrarum, prunorum sylvestrium, *&c.* Quæ cum saccharo (salis unâ specie) conficiuntur: Astringentia autem unanimi omnium consensu à terreis particulis, & amara à terreo-salinis vim suam mutuantur, præclara ergo, & præstantissima (si non omnia) Palliativa sunt terreo-salina. Alia cataplasmata, emplastra, *&c.* Ex discussivis, & calidis composita, materiæ morbificæ coctioni, adeoque Febris curationi absolutiori, non vero palliationi (uti in seq. cap. patebit) inserviunt.

Cataplasmata terreo-salina hac ratione operantur. Salia cataplasmatum humore dissoluta quoddam muriæ genus efficiunt, quæ astringentium (seu terreorum) vim potenter elicit ubique adductit; eadem muria ob dissolutas salium particulas validissime penetrat, quare cataplasmatis carpis, ubi pulsus micant, aliive teneriori parti, tenui, & rara cute vestitæ, & vasis sanguiferis distinctæ admotis, dictæ muriæ (quæ quasvis vel solidiores & mammatas carnes penetrare valet) facilis ad sanguinem patet aditus, eoque magis, quoniam partes cataplasmatis subjectæ humido eorum tepore tenerescunt; Proinde, cataplasmatis noctu dieque gestatis, salinæ, & terreæ particulæ sanguini continuò suppeditantur, donec earundem sufficiens (ad cruditates comminuendas & sanguinem compellendum) quantitas suggeritur, unde paroxysmi (eadem ratione, ac si terreo-salina per eos introsumpta fuissent) sistuntur.

Nihilominus nullus dubito, quin pericarpiorum, *&c.* stricta ligatio auxilii aliquid adferat; quandoquidem (rarissime licet) ipsæ ligaturæ paroxysmos inhibent; non quia (uti vulgo traditur) sanguinis motum interrumpentes febrilem fermentationem sedant, (quæ enim sanguinis motum impediunt eundem in furorem adigunt) sed quia dolor, qui à ligaturis fit, partes sensiles indesinenter lacessens, continuam earum contractionem (quæ etiam evenit à gravi, & permanente formidine, ab immersione in aqua, *&c.*) parit; quæ mirâ ejus communicatione in *Part. prim.* exposita, totam membranarum seriem pervadit, vasaque sanguifera & omnes partes contractioni aptæ, dolore persistente, coarctantur; crudæ ergo particulæ in sanguine (non secùs ac si ab astringente fiat) compresso (ad tempus saltem) detinentur.

Quòd celeberrimus *Cortex Peruvianus*, cujus effectus, & præstantiam omnes summâ cum admiratione intuentur, terreo-salinus sit, sole Meridiano clariùs elucet. Nemini ignotum est stypticitatem terreis, amaritudinem terreo-salinis particulis deberi; sed *Cortex Peruvianus* est styptico-amarus: Ergò.

Non oleosus est, aut sulphureus, cum minùs sit inflammabilis; nec spirituosus, quoniam non tanquam corpus spiritibus refertum sensus ferit; nec aquosus, quia impense siccus est; Ergò terreo-salinus est.

Quinetiam arte Chymicâ solicitatus terræ & salis multùm, spiritûs, olei, aut aquæ exiguam quantitatem præbet.

Quo magis alia palliantia terreo-salina sunt, eò certiùs paroxysmos tollunt; at *Cortex Peruvianus* omnibus aliis longè antecellit; quapropter necessarium videtur, ut terreo-salinus sit.

Sic tandem proditur quâ ratione præclarus ille *Cortex* ab India petitus, & astringentia salibus, vel amaris juncta, tum internè, tum externè adhibita accessione febriles supprimunt.

Quòd autem *Cortex* inter terreo-salina facilè palmam præripit, & paroxysmos febriles quam certissimè fugat, Medicos penè omnes in admirationem rapit. Sed advertendum, Quod in quibusdam terreo-salinis particulæ salinæ terreis laxè,

laxè, & dissolutè alligantur, horum terreæ particulæ in ventriculo cunctantur, vixque venas lacteas subintrant, sed trajectis per intestinorum foraminula munitioribus, & acrioribus salinis, crassioribus his particulis introitus denegatur, & salinæ à terreis liberatæ in sanguine minùs efficiunt. Hujusmodi terreo-salina facilè dignoscuntur, quia gustui vix alium quam salinum saporem, relicto circa linguam, & fauces stypticitatis sensu, suppeditant; solæ enim salinæ particulæ, terreis exterius relictis, quæ stypticitate suâ fauces afficiunt, percolantur, & linguæ porulos penetrant. Hujus generis sunt alumen, vitriolum commune, vitriolum Martis, & salia cum astringentibus arte tantùm coagmentata; quæ ideo alvum etiam magis constipant, propterea quòd, salinis particulis per venarum lactearum oscula trajectis, terreæ magna ex parte in intestinis restant.

In aliis terreo-salinis terreæ & salinæ particulæ firmiùs cohærent, & arctiùs se invicem amplectuntur; tum e ventriculo simul ejiciuntur, & venas lacteas subeunt, junctisque viribus paroxysmos debellant. Hæc amaritudine suâ dignoscuntur, quæ (in nos nostra fallit conjectura) ideò sentitur, quia terreæ & salinæ particulæ arctiori nexu combinatæ linguæ poros una permeantes, ob terrearum asperitatem sensum rudiori modo, & ingratiùs feriunt, aliter non reddi potest ratio, cur non, (cùm amara sint terreo-salina) omnia terreo-salina sint amara; & cur non amara (saltem magis terrea) non perindè, ac Vitriolum Martis, aut alumen alvum constiparent.

Ex his demùm alia magis, alia minùs terrea sunt; hæc quia sal in illis prædominatur amaritudine suâ citiùs, illa tardiùs gustûs sensorium afficiunt, & amaritudinem suam aliquatenus reservare videntur; quia terræ copia requisitam penetrationem retardat. Quamvis hæc, & illa cruditates comminuere valent, amara tamen magis terrea sanguinem potentiùs constringunt, adeoque palliationi summum fastigium imponunt, & in hoc *Cortex Peruvianus* omnibus aliis amaris antecellit.

His præmissis, exigui erit negotii, quamvis maximi momenti, omnium phænomenωn à Corticis Peruviani usu provenientium rationes patefacere. Quamobrem, cùm sit omnium palliativorum præstantissimum, cæterorumque scientia ex ejusdem consideratione elucescat, eis brevitatis causâ valedicemus, & ad hunc palliativorum facilè principem calamum restringemus.

Obiter notandum, quòd, præmissis ritè perpensis, optima cortici succedaneum investigandi ratio apparet. Aliquid nempe quærendum est terreo-salinum, sed styptico amarum, quod amaritudinem asperiorem quasi in recessu habet, cujus compages, quoad salis & terræ nexum, stabilis est, & firma. Inter Cortices (uti nobis videtur) disquisitio instituenda est, quia Cortici Peruviano magis sunt analogi, & ut plurimum admodum terrei; ac præterea sal & terra in eis (qui aëris, venti, caloris, & frigoris injuriis, calli instar, obdurescunt) arctiùs sibi invicem alligantur. Minùs denique oleosa sunt, spirituosa, & aquea.

Phænomena à Corticis Peruviani usu se proferentia explicantur.

1. *Corticis Peruviani* vires in sanguine diutiùs persistunt ob firmiorem illum terræ & salis nexum, qui non facilè resolvitur, præsertim verò ob terrearum particularum (quæ post cruditatum comminutionem ex se ad paroxysmos inhibendos sufficiunt) indolem [illegible] morem.

2. Præ omnibus aliis, ob rationes modo allatas, paroxysmos sistit.

3. Si, fugatis a cortice paroxysmis, ejus usus non continuabitur, morbus post aliquot septimanas ut plurimum recrudescit. Quia, cruditatibus in sanguine remanentibus, adhuc Febrilis subest diathesis; quæ, aut absumpta corticis vi, aut, sanguine purgantibus, aliisve causis excitantibus agitato, & reserato, cruditates denuò (modo in *Part. 2. cap.* 5. exposito) dimittuntur, in angustiis coacervantur, *&c.* Unde recidiva fit.

4. Purgatoria, vomitoria, aliaque sanguinem exagitantia, & rarefacientia recidivas pariunt, ob rationem in præcedenti paragrapho propositam.

5. Regimen calidum, decubitus in lectulo, vinorum & cardiacorum generosiorum usus, *&c.* Corticis operationem aut eludunt, aut plurimùm retardant. Quia sanguinis dilatatio, & rarefactio, quæ à calore conciliantur, constrictioni, quæ à cortice expectatur, strenuè se opponunt.

6. Sic ulcus internum, pulmonum putà, renum, *&c.* non solùm corticis effectum protelat, sed nonnunquam eludit, & paroxysmos priùs abactos paucis diebus revocat. Quoniam heterogeneus, & sordibus ulceris ichor sanguini se immiscens ejus compagem reserat, & perturbat, & febrem (quam Hecticam nominamus) excitat, quæ (uti decubitus in lecto, insolatio, purgatio, *&c.*) dum sanguinem rarefacit, & exagitat, corticis vim constrictivam amolitur; &, (ichore sanguini perpetim suggesto) paroxysmos priùs abactos denuò accersit.

7. In Febribus calidioribus, quarum remissiones obscuræ sunt, non raro perniciosus est, & quandoque fatalis, præsertim si febricitantes lecto affixi sint, juvenes, temperamenti sulphurei, &c. aut tempestas calidior. Ratio quidem in promptu est, quia nimirum sanguinis rarefactio ejus constrictioni, & quieti obest; & interea materia morbifica tam ab intenso calore, quam à corticis particulis plurimùm subitoque comminuta sanguinem impensiùs dividit, in furorem adigit, funestosque tumultus ciet; quare materia non dum eousque cocta, ut evacuari possit, magis tamen comminuta, quàm ut in angustiis hæreat, vehementiori sanguinis motu altiùs in cerebrum impingitur; unde fit, quòd febricitantes hac infaustâ, & lugubri methodo extincti (qui ob incautam, & stolidam medicastrorum temeritatem haud pauci sunt) convulsionibus, spasmis, aut deliriis tentantur. Medico itaque piaculum sit corticis Peruviani promiscuus usus, quamvis opinio increbuit; Quòd omnes Febres præcellenti ejusdem vi debellantur.

8. Ab ejus usu paroxysmus vehementior quan-

quandoque observatur, ob materiæ morbificæ præcipitem comminutionem priusquàm sanguis ad nimias fermentationes inhibendas componatur, & constringatur.

9. Hujusmodi paroxysmus Febris (ni ex genere calidiorum sit) discessum plerumque præsagit. Significat enim sanguinem à cortice plurimùm affici, licèt non adhuc debitam constrictionem assequatur, quam, continuato corticis usu, & paroxysmi declinatione, ac intermissionis supervenientis frigore, & quiete ad sanguinis contractionem concurrentibus, ante paroxysmi futuri adventum satis certò adipiscetur.

10. Paroxysmus à corticis usu imminutus, aut in melius alteratus, ægris in ejus usu persistentibus, idem prænuntiat. Quia hoc non tantùm materiæ morbificæ comminutionem, sed & sanguinis constrictionem inchoatam denotat, alias enim fermentatio à solâ materiæ comminutione exacerbesceret; declinatione ideò, & intermissione (modo prædicto) conspirantibus, sanguis à cortice satis constringetur, priusquàm proximus paroxysmus invaserit.

11. Diaphoresin parit. Quia partes ejus salinæ serum fundunt, attenuant, & penetrare faciunt, ac poros a limosis obstructionibus expediunt: Et præterea terreæ particulæ sanguinem coarctantes serum exprimunt. Unde etiam omnia ferè astringentia alexipharmaca sunt, & sudorem movent.

12. Ab eodem fonte profluit illa copiosa, & limpida urina, quæ corticis usum excipere (à *Clar. Sydenhamio*, à nobis, aliisque non paucis) observatur, Eò autem profusior est, quò magis diaphoresis à frigore, &c. præpeditur; unde lectulo affixis, aut quovismodo calentibus minùs competit. Ideò limpida est, quia serum citiùs à sanguine constricto exprimitur, quàm ut saturatiori colore imbuatur; hâc de causâ urina copiosiùs reddita semper ferè limpida est.

13. Liberaliores sudores, aut urina copiosa, & limpida paroxysmorum discessum significant, quia à sanguine constricto (uti priùs dictum fuit) proveniunt.

14. Quandoque sedes movet. Quia humores à seri, & limositatum fusione, & sanguinis compressione defluentes intestina lubricant, & stercus fluidius reddunt; necnon salinis corticis particulis instructi intestinorum membranas ad excernendum irritant, & mucum abradunt.

15. In substantia exhibitus longas in ventriculo moras trahit ob terream ejusdem compagem, & indolem indomabiliorem, aliasque rationes superiùs allatas. Paroxysmos nihilominus tollit, propterea quòd omnia liquida ab ægris hausta ejus tincturam (quæ in ventriculo optime elicitur) in sanguinem deferunt.

19. In substantia sumptus certiùs & citiùs paroxysmos sistit. Non tantum quia liquidis omnibus sanguinem versus tendentibus vires suas impertit, sed & ejus tinctura (uti modò diximus) in ventriculo optimè elicitur: Præstantissima est tincturas extrahendi ratio, ut commodum menstruum vasi idoneo inditum in calido loco collocetur, & sæpiùs agitetur; at ventriculus semper calidus est, continuò movetur, & menstruo efficacissimo gaudet. Ergo.

17. Primi in recidivis paroxysmi plerumque calidiores sunt. Quia ob inducias datas spiritus & sulphur reficiuntur, & cruditates magis adhuc disgregatæ sanguinem penitius dividunt.

18. Liquores acidiusculi, & austeriusculi (ut vinum Rhenanum, rubrum Gallicum, granatorum, *&c.*) cum cortice exhibiti felicius succedunt. Quoniam ejus tincturam promptiùs extrahunt, & cruditatum communitioni plurimùm conferunt, nec sanguinis constrictioni obsunt.

16. E contra, liquores molliusculi, lenes, & aquosi (ut serum lactis, zythogala, ptisanæ *&c.*) malè cedunt, cùm ineptissima sint ad vires ejus educendas menstrua, & insuper corticis asperitatem leniunt, & obtundunt.

20. Cortex non tantum Febrem, sed nonnunquam etiam Hydropem inde ortum depellit. Quia salinis suis particulis humores fundit, & poros excretorios detergit, partesque sensiles ad excernendum sollicitat; & præterea (quatenus terreus) serum, dum sanguinem constringit, exturbat; ac (quâ styptico amarus) digestionem confirmat.

21. Hecticis puerorum Febribus occurrit. Has enim, cùm à cruditatibus proveniant, quas cortex absumit, exstirpat, Porrò fermentationis enormitates reprimit, &, digestione ab eodem emendatâ, sincerus & copiosus chylus lactis æmulus, hecticoque sanguini maxime proficuus, conficitur.

Cautiones & canones circa Corticis Peruviani usum Observandi.

Ex præmissis liquet; (1.) Continuatum corticis usum recidivas avertere, (2.) Purgationes, vomitiones, regimen calidum, ulcus internum, decubitum in lecto, omnesque causas excitantes corticis viribus adversari, & paroxysmos priùs abactos revocare. (3.) Eundem in Febribus calidioribus minùs faustum esse, & quandoque lethalem. (4.) Paroxysmorum alterationem, aut imminutionem corundem fugam sæpenumero præsagire. (5.) Corticem in substantiâ efficaciorem esse. (6.) Acidiuscula, & austeriuscula commodissima ejus vehicula esse, aquosa verò & mollia ineptissima.

7. Insuper notandum est, Quòd, si in Febribus calidioribus obscurè remittentibus (quæ continuas redolent) calidis temperamentis, *&c.* Urgenti aliqua de causa, corticem usurpare visum fuerit; ut melioribus auspiciis curationem aggrediamur, diurnus in lecto decubitus interdicatur; nec, cùm æger se in lectum recipiat, crassis, aut nimiis integumentis oneretur; Aër ad frigidum potiùs, quàm ad calidum vergat, Cortex acidiusculo, & frigido vehiculo propinetur; potus sit refrigerans (ut ptisana, *&c.* Succo limoniorum, aurantiorum, spiritu vitrioli, sulphuris, *&c.* ad levem, gratumque acorem alteratus; venæsectio etiam, ubi plethora subest, celebretur, & si alvus non benè respondeat, injiciantur clysteres emollientes. Hâc ratione Febrem veriùs intermittentem reddes, & periculum à corticis usu aliàs formidandum amolieris. Præstat tamen, ut cortici per aliquod tem-

tempus præmittatur hujusmodi regimen, quò æger adversus illius injurias magis præmuniatur. Quamvis cortex in his Febribus res quidem lubrica est, & suspiciosa, nihilominus a prudenti Medico, adhibitis cautelis in hoc capite propositis, satis tuto exhiberi potest, at in hac re multum quidem studii, & judicii ponendum. Agyrtis ergo, & mulierculis nefas sit, nullâ circumstantiarum ratione habita, universis Febricitantibus (quamvis apud Nostrates in more positum est) corticem indiscriminatim obtrudere.

8. Ubi magna cruditatum congeries, corticis usus periculosus est. Magna enim moles non facilè comminuitur, nec comminuta intra sanguinem coërcetur, sed redundans, & liberiùs jactata diras metastases semper minatur, & non rarò producit. Quinetiam pituitosæ sordes in ventriculo stabulantes corticis particulas oblinunt, & quasi visco implicant; eaque de causa plurimùm obtunditur, & impeditur; & quandoque gravissimæ & insuperabiles in ventriculo massæ efformantur, quæ eundem opprimentes febricitantibus vitam eripiunt.

9. In Quotidianis igitur, duplicibus præsertim, & triplicibus, aliisque ingeminantibus Febribus convenit aliquid de cruditatum cumulo detrahere, priusquam cortex sumatur. Cruditates diminuuntur, (1.) Emeticis & catharticis phlegmagogis & abstersivis, qualia sunt inter emetica sal Vitrioli, oxymel Scilliticum, acetum Scilliticum, *&c.* Inter cathartica Pilulæ Tartareæ Quercetani, aliaque in capite præcedenti enarrata, quibus semper adjiciendus est cremor tartari, vel tartarum vitriolatum, vel salium lixivialium superiùs laudatorum unum. (2.) Horum salium usu temporibus inter catharses intervenientibus. (3.) Partiali materiæ coctione, & evacuatione, quarum ratio *seq. cap.* edocebitur.

10. In minorativis usurpandis ratio habenda est cruditatum quantitatis, & plus, minusve earundem subducendum, prout in corpore magis aut minus scatent. Ex *Cap. de Quotidianis, & Cap. de Febribus ingeminantibus in P. 2.* Manifestum est, quâ proportione in his, vel illis Febribus abundant.

11. In Febribus diutiùs, & perspicuè intermittentibus cortex tutissimus est, & commodissimus. Quia præmissorum discriminum nullum subest, & sanguinis pacatiori, & compactiori conditioni à corticis usu expectandæ, harum Febrium intermissiones non parum tribuunt. Unde.

12. In Quartanis, & Tertianis Autumnalibus; necnon Vernalibus minus exquisitis, & clarius intermittentibus, optato eventu vix unquam destituitur.

13. Si in Febre ardentiori, ut pote Tertianâ exquisitâ, continuâ remittenti, *&c.* Cortice ad ʒvi. vel vii. Sumpto, nullum levamen, aut notabilis in melius alteratio sentiatur, sed Febris potius excandescat, à corticis usu omninò desistendum est, & ad regimen refrigerans & paregoricum confugiendum; usquedum Febris ad caloris gradum satis remissum (à sagaci solummodo Medico dignoscendum) redigatur; & tum quidem (cautè tamen, reguminis frigidi præsidiis non omissis) cortex resumi potest.

14. In segnioribus, & frigidioribus Febribus, ubi materia crassa est, & torpida, tempestas humida, aut frigida, & constitutio minus spirituosa, & sulphurea, ægris cum vinis tartareis, & austeriusculis, ut Rhenanis, *&c.* porrigatur. Quia corticis virtutem expeditius eliciunt, & cruditatum comminutionem promovent. Et subinde vini haustulus illis propinetur.

15. Istiusmodi vinis non incommode substituuntur alia vina salibus lixivialibus, aut salè tartari imbuta.

16. Consultum est corticis exhibitionem à Paroxysmi declinatione auspicari. Quia sanguis a declinatione plurimùm contractus, & pacatus, corticis constrictioni faciliùs paret, nullumque intermissionis tempus incassum elabitur; quod in brevioribus intermissionibus magni quidem momenti est. Nihilominus hoc non impedit, quò minùs quovis tempore, nisi paroxysmus urgeat, aut ingruat, dari possit.

17. Si Febricitantes in summum vitæ periculum conjiciantur, aut alia aliqua causa morbi palliationem raptim peragendam suadeat, cortex majori quantitate, tenuissimo pulvere, vinisque austeriusculis infusus, & cum eisdem agitatus, sæpissime repetatur; interpositâ ejusdem corticis tincturâ saturatissimâ.

18. Ubi ægrorum res in discrimine non versatur, sufficit unius intermissionis spatio corticis ℥ß. ʒv. aut vi. exhibere. Detur ergo interdiu.

19. In Quartanis quâque quarta horâ ad ℈ ij.

20. In Tertianis quaque tertia hora ad ʒj.

21. In Quotidianis & ingeminantibus (præmissis minorativis) quaque secunda hora ad ʒj. vel quaq; tertia ad ℈iv. & quò intermissio brevior sit, eò sæpiùs, & majori quantitate concedatur.

22. Tinctura saturata multoties repetita substantiæ ferè æquivalet, magisque convenit, ubi ventriculus plurimum sordescit. Quia non (uti pulvis) in ventriculo impeditur.

23. Si quando ejus solummodo infusio Febricitantibus arrideat, expedit, ut sit omnino potus ordinarius; sic enim (haud secùs, ac à substantiâ assumptâ,) omnis liquor sanguinem versus iter faciens ejus virtute imbuitur.

24. Si alvi laxitas palliationem impediat, aut eludat, astringentia, & opiata in usum vocanda sunt; Ut tinctura rosarum, tormentilla, bolus Armena, diascordium; Laudanum opiatum, liquidum, *&c.*

25. Si catharsis à corticis usu exigatur, lenioribus catharticis cum Laudano, & cortice mixtis (uti in capite præcedenti habetur) instituatur; nè paroxysmi denuo evocentur.

26. Opiata & paregorica summo sunt usui, ubi vigiliæ, nimiæ fermentationes, perturbationes, & dolores, deliria, diarrhœæ, aut dysenteriæ febricitantibus molestiam afferunt; necnon ubi sanguis tenuis est, acris, aut calidus.

27. Ubi plethora, aut enormes effervescentiæ ægros infestant, & in discrimen adducunt (& non aliter) sanguinem mittere licet.

28. A medicamentis quibuscunque, præterquam memoratis, vix ulla cortici accedit virtus, multa sæpe detrahitur.

29. Cortici optimè substituuntur amara magis styptica (ut centaurium minus, *&c.*) cum astringentibus sumpta, & pericarpiis terreosalinis adjuta.

Curatio consummata, quâ Febres intermittentes radicitus evelluntur.

Febres intermittentes radicitus evelluntur, si materia morbifica penitus tollatur; quod solummodo fit, eandem adeò subtiliter comminuendo, ut poros excretorios pervadere queat.

Hujusmodi penitior comminutio solo calore (quæ ideo materiæ Coctio dicitur) absolvitur; quæ enim a terreo-salinis fit (uti ex recidivis, urina crudiori, &c. constat) inchoata est, & imperfecta, nec cruditates evacuationi aptas reddit; quæ calore debitè coctæ facile eliminantur.

Verumenimvero non contemnenda est rudior illa à salinis & terreo-salinis comminutio: (1.) Quod materia aliquatenus hoc pacto confricta à calore promptius subigitur, pari planè ratione, ac digestio in ventriculo sanguinis calori ad alimenta prorsus coquenda subservit. (2.) Quòd comminutio à salinis, & terreo-salinis, utpote salibus lixivialibus, amaris, &c. expeditissima est, uti digestione, quæ paucis horis; paroxysmorum palliatione, quæ non raro uno, aut altero die absolvitur, manifestum est.

Quamvis materia morbifica sola coctione prorsus tollitur; illud tamen fieri potest præmissa, vel non præmissa, paroxysmorum palliatione.

Prima Methodus.

Si paroxysmis prius abactis, materiam morbificam coquere instituas, tum curandum est, (1.) Ut recidivæ inhibeantur. (2.) sanguis ad coctionis munus obeundum debitè calescat.

Recidivæ avertuntur. (1.) In Terreo-salinorum (sive palliativorum) usu persistendo. (2.) Errores graviores vitando.

Palliativa superiori capite continentur; quod vide.

Omnis in hac re error necessariò provenit, vel à causis disponentibus, quo novas cruditates suppeditant; vel excitantibus, quæ diathesin adhuc latentem excitant; Illæ Part. 1. cap. 1. Hæ Part. 2. cap. 5. recensentur; quibus vitatis. exigui erit laboris, aut consilii materiæ morbificæ coctionem sensim assequi, quoniam cruditates à terreo-salinis jam plurimum comminutæ, & in sanguine caloris fonte detentæ, & fotæ indies magis subiguntur, præsertim cùm causas disponentes, quæ ex humectantibus, refrigerantibus, debilitantibus; & dyspeptis consistunt, avertentes non tantùm res omnes coctioni inimicas declinamus, sed & eas declinando necessario ad meliores nos recipimus. Quinetiam terreo-salina (præsertim styptico-amara) quæ per totum hujus curationis decursum usurpantur, omnibus, [quæ diathesin fovent, opponuntur: Primæ nempe causarum procatarcticarum classi, quæ ex humido-frigidis consistit, quia (modo prius enarrato) valdè exsiccant. Secundæ, (debilitantibus nempe) quòd digestionem maximè confirmant, & chylum penitius comminuentia sanguificationi plurimùm ministrant, eâque de causâ vires reficiunt. Tertiæ ex dyspeptis consistenti, quoniam eadem conterunt. Et denique sanguinem constringendo causis excitantibus adversantur. Quapropter stiptico-amaris (ut Cortice Peruviano, &c.) continuo adhibitis, parum aut nihil negotii superest.

Sanguis igitur ad coctionem absolvendam terreo salinorum usu, & causarum disponentium amolitione, satis calescit; nisi aut tempestas adversa, frigida constitutio, febris algida, & diuturna, calidorum adminiculum postulaverint; tum quidem, habito moderamine, concedenda sunt vina generosa, cerevisiæ fortiores, cardiaca sulphureo-spirituosa; & id genus alia cap. de præservatione proposita. Nec metuenda est ab horum usu sanguinis nimia reseratio, cum palliativa, cæteraque omnia eidem obstent.

Cortex igitur Peruvianus, cùm sit terreo-salinorum, & styptico-amarorum præcipuum, non tantùm ad paroxysmos tollendos, sed & ad diathesin emendandam, causas excitantes frustrandas, & coctionem maturandam, tantis pollet viribus, ut ad febres curandas (ut plurimum) unicè sufficiat, & remedium præstantissimum, maximeque specificum [penè dixeram adæquatum) jure merito habeatur; cujus repetitione, usque diu continuatâ innititur Arcanum Talborianum, tantopere per totam ferè Europam celebratum; Quod ob ejus famam longè, lateque disseminatam, expertam in febribus intermittentibus fugandis certitudinem, & exactissimam cum nostrâ hypothesi congruitatem subjicere visum est.

Arcanum Talborianum.

℞. Quinquinæ opt. (i.e. Cortis Peruviani) subtilissimè pulverizat. ℔ j. inspergatur alternatim decoctione anisi, & succo petroselini per diem unum, aut alterum; dein indatur urceo figlino cong. viii. capaci; vas, pulvere jugiter agitato, sensim impleatur vino rubro Gallico; fiat infusio frigida per viii. dies, bacillo, spatulave, aut alio idoneo instrumento ter quotidie funditus agitetur: & colatura demùm in ampullis vitreis probè obturatis reponatur.

Vinum hoc medicatum febricitantibus propinavit ad ℥ v. vel vi. quaque tertiâ horâ, nisi somnus obstiterit, à paroxysmi præcedentis declinatione ad sequentis accessionem, usque dum paroxysmi evanuere; & deinde (ventriculo jejuno) per sex dies continuos manè, & horis ad minimum duabus à cœna.

℞. Magma infusionis prioris, additoque Quinquinæ recentis pulverizat. ℔ ß. fiat (modo prædicto) infusio per decem dies, &c.

Colaturæ propinavit ℥ v. aut vi. alternis diebus manè tantum per octo dies continuos à sex prioribus numerandos.

℞. Magma secundæ infusionis, & infundetur [ut priùs] per alios decem dies, &c.

Hujus dedit ℥ vi. alternis diebus manè, per alios 14. dies, & dein per 14. dies quaque tertia Aurora.

℞. Quinquinæ lævigatione super marmore

in alcool redactæ ℥ ij. pulveri in ampulla vitrea recondito affunde Spir. vin. opt. ℥ viii. vas radiis solaribus per quindecim dies expositum quotidie agitetur. Tinctura decantata reponatur in vase vitreo fideliùs obturato.

Ubi Febris contumacior præmissis infusionibus non paret, singulis earundem dosibus instillentur hujus Tincturæ gut. v. vi. vii. aut viii.

℞. Quinquinæ tenuissime pulverizat. q. v. & cum syrup. e succ. Limon. F. Electuarium.

Primâ infusione successu carente, hoc electuarium (quia, uti præmittitur, cortex in substantia efficacior est) in usum vocavit.

Cùm ob nimiam repletionem, alvumve non debitè respondentem, visum fuerit sedes movere, infusionum prædictarum ℔ ij. vini sequentis ℥ iv. plus minus, prout infusiones rarius, aut sæpius sumebantur, ægrique conditio postulabat, adjecit.

℞. Hieræ opt. ℥ j. infunde per 8. dies in vin. rubr. Gallic. ℔ ß. vase tribus prioribus diebus semel quotidie agitato: Tinctura decantata in ampulla vitrea obturata reponatur.

Ubi non insignis est repletio, nec alvus enormiter astricta, magis expedit clysterem ex emollientibus injicere; quia cathartica sanguinem perturbant.

Methodus Talboriana, salvis regulis, & cautionibus à nobis traditis, commodè satis instituitur.

Secunda curationis methodus, quâ nempe, paroxysmis non prius fugatis, materiæ coctio acquiritur.

In hâc curatione sanguinis calor utramque paginam facit: Hæc ergo morbum profligandi ratio omnia calefacientia, & discussiva (quæ innumera sunt) suo ambitu complectitur; aquas nimirum ardentes, & spiritus vinosos quoscunque, cerevisias fortiores, vina generosa, aromata; stirpes, caules, herbas, fructus, flores, folia, semina, mineralia, &c. calidiora internè, vel externè in pericarpiis, &c. adhibenda. Imo coctioni plurimum inserviunt salia lixivialia, amara, & quæcunque materiæ comminutioni, attenuationi, aut fusioni, conferunt, ut Mercurialia, Antimonialia, Saturnina &c. quæ nativi, febrilisque caloris adminiculo, cruditates efficacissime, & citissimè attenuant & fundunt.

Nunc tuam (candide Lector) memoriam refricans, quæ à nobis narratæ sunt, in animum reducas, & sine Lyncea acie facilè cernes, quo pacto Terrea, Salina, Sulphurea, & Spirituosa, varieque ex his (infinitum penè) composita febres intermittentes, earumve paroxysmos tollunt; unde, prout cuilibet de his, vel illis observationes suppetebant, febrifugorum nomina sortita sunt; quod perplexæ eorum turbæ in immensum augendæ ministravit. Et ne cuiquam ex principiis naturalibus suus desit honos, etiam ipsa aquea, quòd æstum restinguunt, & in febribus ardentibus aliquid levaminis afferunt, ac sudori materiam suppeditant, à quibusdam in febrifugorum album referuntur.

Cautiones, & canones circa hanc curationem observandi.

Calida, & comminuentia eo moderamine concedenda, ut materiæ morbificæ coctio debite provehatur, & febris non excandescat, & turbunda evadens gravioribus symptomatis stipetur. Non videmus, qua ratione Medicus hallucinabitur, aut errore abducetur, si hanc regulam perspectam habeat, & sedulò animadvertat. Imis ergò pectoribus insideat hic canonum Coryphæus, nequando ex animo elabatur.

1. Propterea si Febrem nimis incitatam deprehendas à calefacientibus abstineas, & ad frigida, paregorica, aliaque id genus confugias, donec Febris permulceatur.

3. Febris nimium proritata à calore intensiori, remissione obscuriori, pulsu majori & citatiori, vigiliis magis importunis, somno irrequieto, deliriis, siti ingravescenti, aliisque symptomatis ab æstu enatis dignoscitur.

4. Tanquam debiti caloris exemplar, & normam Tertianæ Vernalis moderatioris auspicatiorem æstum proponimus. Proinde.

5. In hujusmodi Tertianis nihil prorsus tentandum, sed naturæ [hoc est, sanguinis calori] totum permittatur opus; ni febris errore aliquo exacerbatur; aut dimissius, quam par est, subsidens coctionis muneri succumbat; aut paroxysmos sistere statuas, priusquam materiæ coctionem aggrediaris.

6. In calefacientibus adhibendis accurata tempestatis, constitutionis, materiæ quantitatis ratio habenda. Quapropter.

7. In Autumno, aut Hyeme, tempestate, aut constitutione humido-frigida, & ubi materia gravis sit & torpida (uti in Quartanis, &c.) minus addubites aut extimescas febricitantibus liquores generosiores indulgere, aliaque calefacientia concedere.

8. Æstate verò, aut tempestate calido-sicca; vegeta, juvenili, aut florida ætate, constitutione sulphureo-spirituosa, & ubi materia tenuior est, & levior [uti in Tertiana Vernali exquisita, &c.) ne prorsus quidem, (aut saltem multò parcius, omnibusque circumstantiis attentius libratis) concedenda sunt.

7. Cathartica & emetica in hac, quàm in priori curandi methodo magis ex usu sunt, quoniam nullus subest paroxysmos revocandi metus; cùm non, nisi curatione absoluta, sistantur.

10. Cathartica & emetica commoda sunt, ubi magna cruditatum congeries ventriculum gravat, & digestioni, & curationi plurimum obest; uti in Quotidianis simplicibus, duplicibus, & triplicibus; Tertianis duplicibus, Quartanis triplicibus, &c. Et in omni febre ad cruditates priùs coctas evacuandum.

Notandum, Quod vomitoria (quamvis à nonnullis tanquam febrifuga insigni laude celebrantur) febres intermittentes nulla alia de causa eradicare videntur, quàm quod, quassatis omnibus vasis, & humoribus, materia morbifica tenuior, aut multum subacta, & cocta è sanguine per majusculos ventriculi poros, quovis vomendi nisu (haud secus ac saliva musculorum ad os spectantium agitatione, & contractione) exantlatur, citiùs (quàm aliàs fieri potuit) elutriatur, & ejicitur. Unde emetica in Quartanis (quarum materia crassa est) nequaquam (nisi forsan sub earundem

dem discessu, cruditatibus plurimùm jam coctis) proficua sunt; & in Tertianis Vernalibus, (quarum materia tenuior est) ab emeticis uberiores fructus sæpiusculè percipimus; quinetiam rationi minimè consentaneum est, ut medicamentum evacuativum, quod vix unquam ventriculum præterit, aut pylorum superat, duabus aut tribus horis materiam morbificam per totum corpus sparsam perquirat, ac tantopere (uti nonnulli imaginantur) attenuet, & alteret; ut illico excernatur. Ex præmissis satis liquet, quâ ratione emetica Febres intermittentes nonnunquam (rarò licet) funditus extinguunt; & quibus Febricitantibus tempestivè, quibus intempestivè propinantur.

11. Studiosè animadvertat Medicus, ut neque vomitoriis, neque catharticis nec quovis alio pacto, venæ-sectione puta, &c. ægrorum vires labefactet & spiritus exhauriat; omne enim virium & spirituum dispendium cruditatum coctioni officit, & morbum protrahit.

12. Ubi magna subest, cruditatum moles coctio præpropera, & nimis præceps suspiciosa est, cruditates enim majori copia coctæ, quàm ut promptè eliminari possint, subinde funestas patiuntur metastases; quare in Quotidianis, &c. coctio, præmissis minorativis, sensim promoveatur, & prout materiæ morbificæ pars aliqua coqui deprehenditur, diaphoresi, diuresi, sedibus, & (si res postulet) vomitoriis amandetur.

13. Cruditatum coctio salium lixivialium, amarorum, &c. ope, quia ocyssimè (quamvis inchoatè) easdem comminuunt, acceleratur.

14. Eandem etiam expediuntur vina austeriuscula, quoniam particulis salinis, & sulphureis comminuunt.

15. Materiæ morbificæ reliquiæ (quasi tot Febris demolitæ rudera) à morbi discessu diaphoresi, diuresi, & leniori catharsi asportentur.

De diathesews Febrilis emendatione.

Diathesis Febrilis in melius provehitur, si causas eandem foventes amoliaris; & ad emendantes te recipias. Has Part. 3. cap. 1. illas Part. 2. cap. 1. palam fecimus.

De damnis à Febre intermittente illatis resarciendis.

A Febre intermittente, quamvis probè curata, carnis, virium, sulphuris & spirituum jactura evenit. Quæ omnia (subductis prius, & expurgatis morbi fæcibus) resarciuntur. (1.) Digestionem validam & sanam reddendo, & appetitum acuendo: Appetitus dejectus, digestioque dubia, & elanguescens vinis, & cerevisiis absynthiatis, centauriatis, aliisque amaris non ita pridem memoratis pristinæ sanitati, & vigori restituuntur. (2.) Si convalescentes eupeptis & euchymis (cap. de Præservatione recensitis) vescantur, & subinde (spirituum & sulphuris reficiendi, & restaurandi causa) vini generosioris haustulum absorbeant.

A Febribus verò malè judicatis oriuntur præterea cacochymiæ, leucophlegmatiæ, aliæque affectiones cruditatibus scatentes (Part. 1. cap. 1. traditæ) quæ, (cùm materia morbifica planè eadem sit) haud secus ac diuturnì & pessimi moris Febres intermittentes; cruditates comminuendo, coquendo, & eliminando, sulphurque & spiritus suppeditando, digestionem & appetitum erigendo, &c. profligantur; quare medicamenta probatissima his morbis debita, utpote salia, lixivialia, amara, cathartica, &c. ex præmissis petenda. *Joh. Jones Tract: de Febrib. Intermitt:*

Febrium Intermittentium Cura.

Adumbratâ symptomatum & typorum ratione proximum est ut Curandi methodum proponam, administrationibusque singulis ætiologiam, juxta allatam hypothesin, pro modulo meo affigam. Quippe cùm pluribus præsidiis ad eundem scopum assequendum utantur authores, incumbit ut ubi constiterit eventum votis respondisse, istarum singularum ratio, quà licet, assignetur.

Inprimis autem attingendum est (id quod omnes Medici nôrunt) non prorsùs unâ eâdemque methodo (licet forsan non admodum diversa) singulas tractandas. Cum enim præ constitutionum, quà annorum, quà singulorum hominum, varietate liquorum, imò & solidarum partium crasis, non uno semper modo se habeant, palam est variari debere intentiones, atque unà administrationes quæ has complent: cujus sane causa nulla omnino methodus, in quacunque febrium istarum specie, præscribi potest, quæ singulis individuis eâ laborantibus aptari valet. Adde quod multæ circumstantiæ subvenire possint ad istam qualemcunque variandam, utpote ætas, sexus, aliorum morborum complicatio, tempus morbi quo advocatur Medicus, plurimæque aliæ: Idcirco juxta prudentis Medici judicium ad particulares casus accommodandæ sunt administrationes.

Quandoquidem igitur tres anni constitutiones habeantur, prout suprà notavi in quibus tot pullulare solent febrium intermittentium species, quæ genio ab invicem sat longè distant singulis ea propter sua medendi methodus aptanda venit. At quoniam quædam dantur, quæ omnes ferè indiscriminatim percurrunt administrationes, par est ut generalibus designatis medendi indicationibus, has primùm in genere proponamus, una cum agendi rationibus, quas deinceps ad singulas species, juxta indicationes debitas, accommodare facilius erit.

In genere igitur (donec talia, si quæ sint, medicamenta, quæ secretioris Chymiæ cultores venditant, atque unico ictu cunctos indiscriminatim morbos debellare asserunt, qua proinde nullis prævis ratiocinationibus aut indicationibus ad sui exhibitionem indigent, publice innotescant) indicationibus hisce insistendum videtur; viz. Primò materiæ morbificæ orgasmi contemperationi; Secundò, spirituum in ordinem reductioni; Tertio, Toni partium affectarum, præcipuè cerebri, corroborationi. Quibus omnibus quamvis eædem forsan quandoque sufficiant administrationes, speciatim tamen,

Primæ adimplendæ convenire videntur, tum evacuationes, fomitem subtrahendo, eæque quà generales, quà particulares utpote inter illas, per Phlebotomiam, vomitionem, catharsin, diaphoresin, diuresin; per vesicatoria autem; sputum moventia, & si quæ sint aliæ, inter has; tum digestiva & attemperantia, ut & forsam Topica. Secundæ quamvis & evacuantia ex accidenti conducant, causas nempe inordinatæ spirituum agitationis removendo, immediatius tamen tum digestiva & attemperantia, tum quandoque Opiata conferant, ut proinde maximâ ex parte coincidunt duæ istæ indicationes. Tertiæ specifica dicta potissimum deberi censeo.

Idcirco primo loco (ut dictas percurram administrationes) attendendum, quòd vix ulla Febrium intermittentium species occurrat, in qua, saltem sub primam invasionem, sanguinem, modo sat tempestive advocetur Medicus, mittere non conveniat. Nisi forsan in ægrotis valde debilibus, vel quibus prævivere hæmorrhagiæ cujuscunque generis copiosæ, aliive morbi qui vires multum exhauserunt; vel etiam ejusmodi idiosyncrasiâ laborantibus (quos aliquando convenire datur) ut prosternantur statim à levicula quâvis sanguinis eruptione vires: Quæ tamen postrema contraindicatio, quandoquidem perraro occurrit, nec nisi experiundo dignoscitur, à culpâ Medicum. qui obviis indicationibus judicium suum regere tenetur, absolvere videtur.

Hanc aliis administrationibus præmittendam censeo, quo & pacatius effervescat sanguis, & minori impetu in cerebrum arietet: quo fieri expectandum est ut & deliria, phrenitides, capitis dolores &c. præcaveantur, vel, si adsint, magna ex parte tollantur; & minori copia heterogenea materia Paroxysmum in posterum inductura in systema nervosum deponatur: Quippe sanguine aliquatenus diminuto contractius aliquanto redditur cerebrum, unde minus hiare necesse habent admissura radicum oscula. Et quidem in ipso Paroxysmi caloris ardore potius administrandam, quam in intermissione, suaderem; quoniam (ut tacerem me frequenti experientia hanc praxin suffultam habere) turgescenti tunc temporis maximè sanguini alteratio hinc efficacius imprimitur, quàm sedato induceretur; quin partim exhausto, partim aliorsum derivato sanguine, subsidit, ut modo dixi, cerebrum, seque contrahit, efficaciusque dum sic a turgescente lacessitur sanguine ex intimis suis recessibus congeri aptum extrudit cruorem; unde magna ex parte præcavetur quo minùs imposterum materia in ulteriores Paroxysmos secernatur: Porrò cùm præ Febrili calore fortiùs isto quam alio tempore invigoretur, atque arctiùs subducto sanguine, se compingat, citius proinde ad tonum debitum redit: cùm, ex adverso, si in intermissione sanguinem mittamus, nisi vel multùm quantitate luxuriaverit, vel plurimùm tunc conturbatus fuerit: quod non omnibus, imò nec plurimis contingit, saltem proportionaliter ad conturbationem quæ in paroxysmo habetur) parùm omninò alterationis à tali expectandum esse praxi censeo; utpote quoniam congestionem, quam toties memoravi, in cerebro nequaquam impedire potest; eo quod circulatio sanguinis eodem ferè tenore procedat, quandoquidem perraro tantum detrahimus quantum huic eatenus minuendæ sufficiat, ut cerebri constringatur tonus ad ingrediuram indidem crassiorem materiam arcendam. Quin insuper sanguinis missio vomitioni (postmodum, si cætera consentiant, administrandæ) præmissa, & periculum ruptionis vel apertionis vasorum sanguiferorum præcavet, & liberiorem, sanguine sic quadantenus sedato atque hinc reliquis succis, secessionem particularum depravatarum, tum ex ejus alveo, tum nervis, glandularum ministerio, in ventriculum deponendarum permittit. Hæc quo minus in sequentium Paroxysmorum uno vel altero forsan repetatur non video quid vetet, modo vel immanis turgescentia vel capitis affectus perstent vel redeant; cum sic identidem cerebro sese constringendo, detracto per vices fomite (quod turgescentiæ tempore commodissime præstandum mihi videtur) otium concedatur.

Post Phlebotomiam vomitoria, ut plurimùm in usum ducenda sunt, Horum usus tanti plerumque est momenti, ut sæpenumero observari poterit, debitè exhibita febres intermittentes cujuscunque generis in totum, absque his subsequentibus adminiculis, & sine recidiva, sustulisse; saltem multum ad curationem conferre universali consensu constat; præcipue si saburra oneretur ventriculus, nulla vero prohibentia adsint; utpote pectoris angustia, eranique Phthisica, vomendi magna difficultas, tenera nimis corporis, præsertim vero ventriculi nervorumque constitutio &c. atque modum opitulandi hunc mihi propono; nempe præterquam quòd saburram in ventriculo delitescentem, inque mineram morbificam secus cessuram, eliminent, viscerumque obstructione, præsertim hepatis, expediant, atque sic & sanguinem & nervosum succum novis ad illa copiose satis delatos ab impuritatibus liberent, maximæ opis esse judicio ad tonum nervorum ipsiusque cerebri, roborandum: Quippe cum hunc quadantenus laxari supponam, videtur mihi quod, ab irritationibus convulsivis in ventriculo inceptis, contractivus ad nervorum usque originem, ipsiusque radiculas in cortice fundatas, propagatur motus, qui non solum quod in eorum conceptaculis continetur exprimit, sed & laxitatem corrigit, tonumq; restituit, utpote quoniam tensione semel illis hac arte reddita, eandem, œconomiæ animalis lege illis debitam, retinere apte dispositæ videntur.

Porrò cathartica quandoq; [sed non semper] febres intermittentes fugare, authorum testimoniis liquet, saltem aliquando indicari leges artis docent, idque & sub earum initia & in progressu; Et quidem eò efficaciùs, si paucis ante Paroxysmum horis exhibita fuerint. Quorum ratio, ubi speratus procedit effectus, hinc forsan peti potest; quod nempe quando (in priori casu) laxiora in sanguinis massa (sive à recentis effluviis, sive, à quavis heterogenea materia per chyli vias admissa proveniant) recrementa fluitent, unde in cerebrum deposita Paroxysmum forsan unum vel alterum induxerint, eveniant, quòd, quamdiu vel sanguinis crasi, vel cerebri nervorumque tonus non multum vitiantur, ista medicamenti purgantis vi in pro-

pria vasa secretoria (directione quamvis quotidie observabili, quoad intimum tamen agendi modum impendio abstrusa) secedere cogantur, unde nil vetat quin brevi sedetur affectus, glandulis cerebralibus nondum magnopere laxatis. Ubi porro in progressu morbi quandoq; propinatum fuerit hujusmodi medicamentum, dum materia Paroxysmum jam inductura, jam maturata in procinctu ad eruptionem stat, superinductæ fermentativæ particulæ tum huic, fermentativam pariter indolem jam nactæ, admixtæ magis eam exagitant, inque novas & insolitas commotiones, crasin ejus admixtione turbando, concitant, unde inter binas hasce substantias orgasmus prompte (lenior licet, sat tamen ad effectum fortis) instituitur, quo ex conceptaculis suis se expediant; tum cerebri nervorumque laxatorum, ut dixi, fibras præter solitum vellicando, arctiùs sese constringere faciunt, unde non solum vegetius exterminant inclusum hospitem, sed & ulteriorem novæ materiæ admissionem, ad proprium tonum (nisi supra modum labefactatæ) constrictione isthac quadantenus restituta, precavent. Verùm non semper hunc effectum eorum exhibitionem sequi, imò quandoque contumaciores reddi hasce sic tractatas febres, non dubito quin cunctorum fere medicorum experientia, non minus quàm mea constet; nec absque ratione. Quippe si vel multum perverti sanguinis crasin contigerit (sive hoc in nimia partium eum intime constituentium laxitate, sive earundem strictiori æquo textura, sive heterogeneitate consistat) vel multum labefactetur tonus cerebri, corticalis præsertim ejus partis, vel die intermissionis longe ab initio secuturi Paroxysmi, quando omnia sedata fuerint, nullaque ad orgasmum propensio adest, exhibeantur purgantia, tantum abesse videtur, ut juvent ut potius multum nocere debeant, idque vel sanguinis particulas confundendo, vel tonum cerebri, quod in debitas contractiones non statim adigere valent, oborta conturbatione debilitando. Si ergo indicentur, censuerim vel lenientia solummodo; quæ nec sanguinem nimium exagitent, nec systema nervosum supra modum lancinent, exhibenda esse, vel (modo contumacior sit febris, nervoso scil. genere gravius affecto) talia quæ in nervos admitti habilia, per eorum tractus sat perniciter serpere nata sunt, atque una heterogeneam, quam inibi offendunt, materiam in itinere resolvere, & abstergere, pleni interea tantum quasi titillatione ipsos ad familiares contractiones solicitare apta, qualia me judice Calomelan, aliaque forsan mitia mercurialia, audire merentur; in quorum numerum referri forsan potest celebratum illud olim Riverii febrifugum. Sin vero eveniat, ut ab exhibito Drastico aliquo cathartico disppareant affectus, hoc isti causæ adscribere liceat; quod scil. talis medicamenti particulæ, aculeatæ cum sint, ferociter adeo in cerebrum inter circulandum, idque derepente, impingentes, partim insolitam imprimant vellicationem, partim humidiorem, quæ scatet, confertim exhauriant materiam, unde aliqualem corrugationem subire necesse habet; quo fit ut proxime secus secuturus Paroxysmus præcaveatur, aditu mineræ morbificæ ingredi solitæ hinc denegato: cumque non statim redimpleantur (prout supra evincere conatus sum) sic exhausta conceptacula, hinc in solidum redire desinunt Paroxysmi, cerebro ad nativam tensionem, ubi semel sat fortis (quod in hoc casu evenire ex ante dictis concipiatur) accesserit instinctus, sponte redeunte. Utcunq; sit, quamvis forsan aliquando Drastica hæc talibus quibus robustior cerebri adest tonus, conveniant, vix dubito tamen quin tenera corporis constitutione donatis exhibita periculosissima deprehendantur.

Diaphoretica ante Paroxsmum exhibita quandoq; febres intermittentes sustulisse notum est. Cujus rationem hanc forsan comminisci licebit; Quod nempe partim laxatis stragulorum (tunc temporis admovendorum) totu glandularum in cute poris, quo copiis apud ostia stantibus detur exitus, imò toto fibrarum habitu ubiq; hinc intenerato; partim impulsu particularum medicamenti cito sanguinem trajicientis, adque cerebrum (ad cujus poros congruitatem obtinere concipiatur; utpote vel ex Salibus volatilibus, constantis, prout in spiritu salis armoniaci aut similibus cernere est; vel ex activis cujuscunque generis particulis fermentatione, ut in Theriaca &c. aliove modo multum exaltatis & comminutis conflati) pertingentis, morbifica materia, nondum plene ad requisitum acrimoniæ pro paroxysmo concitando gradum evecta, per tractus fibrarum prona labatur, quo fieri potest ut nulla hinc molestia conceptaculis impressa, sicut mox secus erupturus præcavetur Paroxysmus, sic otium datur tum cerebro, tum fibrarum universo systemati, sese usque adeo contrahendi, ut imposterum admittendæ materiæ heterogeneæ minus apta evadant. Adde quod admissæ medicamenti summè exaltatæ particulæ texturam forsan mineræ morbificæ ad acorem vergentis tantopere mutent, ut hinc etiam prohibeant, ne fibrarum continentium tunicas lancinent Verum non semper hanc methodum votis respondere, quin quandoque contumaciorem hinc evadere morbum, vel in alium transire, deprehendatur: Quippe si tonus cerebri ante fuerit multum laxatus, vix hinc contrahetur adeo; uti hac forsan difflata, nova postmodum (assignato modo) succedat; saltem valde elumbes evadant ægrotantes, scorbutusque, aliive à depressis, depravatisque spiritibus tono partium nimium laxato, profluentes hujus vice in scenam prodeant affectus.

Diuretica quod spectat: Hæc securius, imò & efficacius, febribus hisce edomandis adhibentur, utpote quæ tam digestivorum quàm evacuantium munere funguntur. Atque inter hæc, Acidinsecula, vel saltem ex acidis & alcalinis combinatis conflata, maximè efficacia deprehendantur; Quæ quidem officium hoc præstare forsan concipiantur, partim sanguinis, sulphurei liquoris, turgescentias reprimendo, adeoque ad æquabiliorem crasin redigendo, partim secum materiæ morbificæ particulis associando, & sic majores grumos diversæq; figuræ concinnando, unde tum ex liquoris poris elabendi promptitudinem induant, tum congruitatem ad secretoriorum vasorum porulos nanciscantur, partim denique lancinatione partes solidas ad molles adigendos contractiones.

Verùm, præter istum, quem præstant evacuan-

tia, magnum imò forsan maximum, effectum alterantibus, in febribus intermittentibus debellandis, deferunt Medici, ut raro illis tota linquatur curatio, quin ista in subsidium advocari soleant.

Ex his quædam digestiva (mihi) dicenda videntur, quædam usitato vocabulo specifica audiunt, utpote quæ (debite saltem adhibita) ad Paroxysmos sistendos, at modo non vulgo obvio, imo forsan vix, uti creditur, explicabili, collimant.

Accuratam horum distinctionem prætexere velle pro temerario sugilletur ausu; quandoquidem abstrusæ adeo sunt operationis medicamentorum, vel maxime familiarium, rationes, ut nemo sanus sibi arrogaverit dogmatice hac in re pronuntiare; unde quoq; tā discordes ubivis inter authores circa singulas fere observentur sententiæ, si tamen meam in re obscura dubitabundo proferre, aliorum exemplo, liceat, censuerim.

Digestiva applicari posse quæ (sive naturæ sint producta, sive artis effecta) partim sanguinis aliorumve in corpore liquorum particulas placide comminuendo & transponendo, partim taliter hunc aptando, ut per urinæ vias leniter secedant, partim solidas partes molliter, imo impercepribiliter, quo debitam contractionem subeant, vellicando, atq; sic tum liquorum crasin depravatam, tum partium tonum amissum corrigendo, vim suam exerunt. Hinc fieri quidem potest, ut Paroxysmos quandoq; sistant; verum non sub hac consideratione quod digestiva, sed quoniam necesse est ut, illis ad debitum redactis statum, febres intermittentes (non secus ac reliqui omnes morbi) sponte evanescant & quamvis vel specifica sat longa in corpore mora, hoc ipsum tandem satagant utpote energia ad hunc scopum forsan collimante, segnius licet, se prodente, donata; ut plurimùm tamen proprie talia obicem Paroxysmis ante ponunt quam vere restituatur corporis œconomia; id quod hinc liquet quod non raro ab istis sedati post intervallum non admodum longum redeant.

Digestiva hæc salinæ, pleraque saltem, prosapiæ, quin simplicioris esse texturæ (quæ scil. hisce muniis natæ sunt eorum particulæ) deprehendantur, atq; angulis, usque rigidiusculis, prædita, quorum ratione non statim ab occurrentibus, cujuscunque fere generis, absque aliqua lucta, subigi & dissolvi possunt. Proinde ubi, intra corpus suscepta, à spiritibus fermentative, quibus occurrunt, actuata fuerint, sese per liquorem in quibus ista scatent massam explicare gestiant, atque sic prætatas operationes producant. Sub hunc censum cadunt, non solùm quæ acida saturant atq; inde incongrua secedere faciunt, qua ratione Cl. Etmullerus præcipitantia potissimū agere censet, sed & quæ quasvis sanguinis aliorumve liquorum irregularitates, sive sub turgescentia vel effervescentia complectendæ sint, sive in strictiori illorum crasi consistant, subigendo corrigunt; ad exclusionem vero particulas reductioni ineptas, idq; potissimum, ut dixi, per urinæ vias disponunt. Quamvis hujusmodi medicamenta, pro variante substantiarum in sanguine quæ reductione indigent, varii generis esse possint, adeo ut alia acidis, alia sulphureis in eo abundantibus debeantur, alia in lixiviali ejus statu offerenda sint, ista tamen quæ vel moderatè acida nitrosa sunt, vel ex acidis & alcalibus una maritatis, ut in tartaro vitriolato, conflata, unde nova & blande incidens emergenti concreto accidit crasis, commmunissima esse indicationis censeo; tum quoniam nitroso pabulo, hoc est, inter acidum & salso volatile quodammodo ambigente, magna ex parte constare & resarciri activas corporis nostri substantias, atque à talium defectu vel irregularitate earum enormitates, quas patimur, maxima ex parte profluere, credendum mihi videtur; ut proinde talia supplenda sint medicamenta quæ illis facultatibus dotentur; tum quoniā ubi sulphureas nimium exaltari contigerit particulas, prout in statu febrili usu venit, eorum alterutro, debite administrata, iis coercendis aptissima, communi Medicorū consensu, deprehenduntur. Quin porro, præ aculeis quibus stipantur, maxime ad tonum solidarum partium, prout supra indigitavi roborandum, (quod nisi fiat, vix debite comminui, & subigi possunt liquores) accommodata videntur, Et quidem ab hac toni partium invigoratione deduci (ex parte saltem) potest solutio effectus, quem quandoque observavi; spiritus salis armoniaci, paulo ante Paroxysmum, quo sistatur, exhibiti. Quippe conjectari fas sit hunc, celeriter distributum, adque nervosi systematis tam radices, quam propagines citissime pertingentem, tonum eorum levi lancinatione usque adeo corroborare, ut hinc texturæ contentorum mutatio, novo & insolito iis in presso motu, succedat; unde Paroxysmus mox erupturus derepente suffiammetur.

Objiciat forsan aliquis, me degenerationi succi nervei versus aciditatem vel nitrositate, productionem Quartanæ & Tertianæ (quæ duæ longè maximū febrium intermittentium numerum complent) adscribere, ut proinde digestiva, sive nitrosa, sive acida iis curandis minime competere, concipiantur, verū potius augendis.

Cui repono, quòd quamvis (ut hoc obiter dicam) horum usum in omnibus indiscriminatim febrium intermittentium casibus neutiquam suaderem, magnum tamen intercedere discrimen censeam inter aciditatem medicamentorum, & illam quam morbus producit, tam quoad genium, quam effectus. Illius materia summam, cujus ad hoc munus capax est, exaltationem subiit; hujus tantùm est in fieri, utque evolvantur & exaltentur particulæ ex quibus constat, altiorem usque activitatis gradum acquirit fomes; unde multum diversos à consummata effectus producere disponitur: Illa quodammodo similaris est; Hæc multum diversi invicē generis sociatas habet particulas, quarum scil. miscella atque actione ad hunc statum in foco suo assurgit, statimq; hoc adepto erumpit: Illa à natura præstituta est; Hæc degenerantis & depravati liquoris, effectus. Illa confertim suggeritur, inque ventriculo, & primis viis actionem suam orditur; Hæc sensim inque remotis regionibus, nervosi systematis staminibus, progignitur: Illa antecedenti morbi causæ emendæ debetur; Hæc ipsa pro continente habenda est. Proinde multum alterutrius diversificandos fore affectus palam est: Quippe cum ventriculum, ut jam modo innui, primam actionis suæ scenam obtineat medicamentum, sicut in illum, multum à fomitis morbosi foco dissitum,

tum ejusque contenta, primùm vim suam exerere necesse habet; sic magna ex parte exantlari verisimiliter concipiatur, antequam tam longinquum iter emetiri possit, ut morbidam mineram, etiamsi ejusdem omnino prosapiæ foret, integram attingere, eamque augere queat. Idcirco conjectari subit, quod ventriculi tono, si vitiatum esse contigerit, restituendo, medicamenta hujus generis aliquatenus conferant, cum sint astrictoria, quò sic aptior vitæ muniis paretur materia, quin in sanguinem admissa turgescentias reprimendo debitam ejus fermentationem promoveant; tandem vero ad nervorum origines inter circulandum, portione aliquali, quantumvis perexigua, delata, eos paululum, ut dixi lacessendo (nec enim hactenus a aculeis suis, licet aliquatenus retusi evadant, orbati conjicio) in lenes adigant contractiones; quo incongruam arceant materiam secus subingressuram. Cum è contra morbida minera jamjam deposita, inque ultima hac regione in acidam, ulterius indidem in vasculis suis serpendo, maturat, tantum absit, ut juxta normam medicamenti agat, ut potius conceptacula sua, à quorum bene constituto tono omne corporis robur functionumq; integritas pendet, delasset, spiritusque una conclusos deprimat: atque hoc tantum beneficii invenere concipiatur, quod, ubi ad debitam acmen perducta fuerit, nervosas partes quibus includitur ad sui, hospitis scil. ingrati, extrusionem proritet, quo facto morbus [ad tempus saltem quoddam] cessat.

Digestiva hæc non uno tantum morbi tempore, initio scil. usurpanda censeo, sed toto fere decursu, quoniam & longam minera morbifica subactionem requirit, & nova usque pullulat ab omnibus alimentis feges, quæ ab illius contagio in similem, ad longum quandoque tempus, facessit, ideoque ab his medicamentis pertinaciter exhibitis corrigi postulat.

Specifica, quæ vocant, Antipyreta quod spectat; hæc complexæ naturæ mihi videntur, atq; nec salium, nec aliorum, uti chymicis appellare placet, Principiorum (utut concedam forsan ex his constari) ratione energiam suam, in febribus intermittentibus domandis exerere, sed crasis & texturæ: adeo ut in liquorum nostrorum gremium admissa, licet multum commovi necesse habeant, non tamen in ista principia dissolvi, verum texturam suam sartam tectam per totam agendi sphæram servare conjiciam. Texturæ hujus ratione cùm ex vegetabilibus ut plurimum, constent, non admodum duras & lancinantes, licet figuræ irregularis, sortiri possunt particulas, sed tamen solidiusculas; unde non statim subigi in totum valent a mollioribus, quibus admiscendæ veniunt, liquorum particulis, sed partim hos peragrando à congressibus indebitis arceant, partim interpositione sua, eas, si nimis magno numero adhærere contigerit, quaquaversum explicatæ dissolvant, utpote mole & qualiquali soliditate majorem ad agendum, quam illæ ad resistendum vim nactæ; partim porrò (imo præcipuè,) ad cerebrum, inter circulandum delatæ in illud agant, modo inferius ex iis quæ de cortice Peruviano verba faciens tradam, intelligendo. Horum sat magnum numerum habuerunt majores; atque alia uno, alia alio seculo & famam & neglectum subiere: Et revera pauca, omnino ante præsens seculum seu inventa sive reperta fuere, quæ votis efficaciter in multis ægrotantibus responderunt; nostro vero, ubi innotuit Cortex Peruvianus vix est ut de altiori soliciti simus, quandoquidem hic, modo debita cautione exhibitus fuerit, raro Medici expectationem fallit, ut proinde propius considerari mereatur, quod integro capitulo mox fiet.

De opiatorum viribus si quæratur; quâ ratione nempe febribus hisce sistendis conferunt; augurari liceat quod, quandoquidem hæc, functionum animalium exertionem cohibendo, in cerebrum indubitate agant, quædam eorum particulæ in hiantes vasculorum secretoriorum (quas esse nerveæ arboris radices supposui) meatus inter circulandum depositæ, partim eos aliquatenus obstruant, partim succum albilem in sanguine adhuc commorantem quadantenus incrassent, ideoque ineptum ad tantillos poros (quantum ut dixi amplatos) statim subingrediendos reddant; quibus porro cum succus iste ex sanguine hic ubique secretus accumbit, ipsis quoque subtilissimis substantiis, quæ spirituum nomine innotescunt, magna ex parte ingressum denegat: quo fit ut una cum supplementorum morbincorum prohibito commeatu, vel ipsa materia quæ nervosum systema ad motum & sensum præstandum actuare solet ab introitu arcetur, obrepitque hinc somnus: In quo quidem (ut hoc obiter notem) cor solito more pulsat, functionesque viscerum parum solum modo immutantur, interea ut reliquarum partium satis languide peragantur; quod forsan huic causæ imputare datur, quod quandoquidem has partes ad vitam apprime necessarias summo artifici construere placuit, quæ propterea perpetim moveri necesse habent, hanc nervis ad eas tendentibus atque vectigalia deferentibus, præsertim Pari vago, sive amplitudinem sive conformationem donare voluerit, qua sat liber ad hæc munia idoneæ substantiæ transcursus concedatur, dum reliquis aliter constitutis denegatur: & quidem hujus Paris tubulos cæteris patentiores esse à multifaria Hypochondriacorum affectuum & symptomatum, quæ homines numerosius multo, ni fallor, quam reliqui morbi incessunt; turma colligere est; Cujus ratio, vix forsan aliunde sat mechanice, quàm ab hac nervorum istorum ampliata cavitate, deduci potest; quippe cujus medio & incongruas substantias facilius admittant, & spatium in debitis harum, noxiisque exaltationibus præbent. Postquam vero istæ opiatorum particulæ inducias nervis, quo se contrahere incipiant, sic paululum dederint, quidni fieri potest ut solito restitutionis motus brevi ad debitam mensuram redeant, atque sic impostérum desinant Paroxysmi. Revera opiatorum tot tamque stupendi, ubi debita cautione adhibita fuerint, ubivis observantur effectus, maxime vero quoad orgasmum humorum qua sedandum qua præcavendum, ut sicut multis nominibus primas, fere, in medicamentorum classe forsan mereantur, sic quandoquidem constat succos, quibus perluitur corpus, in debitas subire fermentationes, dum in febriles Paroxysmos maturantur, hac insuper sub ratione ea in febrifugorum censum, dum has compescunt, transferre haud dubitavero.

Porrò non exiguam Pericarpiis efficaciam in febribus intermittentibus curandis quidam adscribunt, atq; practici ferè omnes horum formulas libris suis inserunt. Et quidem si Helmontii & Kergeri authoritate standum foret, vix aliis febrifugis opus esset, modo eorum quæ illi adhibuerunt compotes fieremus. Mihi sane nunquam, quantum memini, tam felici esse contigit, ut notabilem ab ullorum applicatione effectum cernerem; licet quædam satis decantata aliquoties admoverim. Et quamvis suspicari forsan subeat effectû internis una adhibitis remediis debitum externis hisce ascribi (quippe putaverim paucos vel Medicos vel agyrtas febres intermittentes tractantes hisce solis, absque internorum exhibitione, niti) si tamen revera talis iis competat vis, hujusmodi solutionem aptare forsan non incongruum erit. Nimirum cùm eorum materia vel ex astrictoriis vel salibus volatilibus, vel resolutivis constet (prout ex formulis quas afferunt authores colligendum esse censeo) conjectari liceat alterutrû ex duob^{9} prioribus^{9} genus (licet forsan aliquantulum diverso agendi modo) tendines quibus applicantur in contractiones quales quales adigere, utpote promptè poros cutis in vitali corpore permeantia, & calore atque madore partis actuata: Quæ quidem contractio quo minus ad cerebrum ipsum brevi propagetur non video; cùm ubivis plus vel minus tensas esse omnium partium ad sensationem motumque (saltem ad motus promptitudinem) fibras nemo Medicorum negaverit, illas vero tendinum præ reliquis hac diathesi pollere, quin & valde sensiles esse. Quo dato, ubi hîc loci qualem dixi facta fuerit impressio, analoga ad usque fibrillas cerebrum constantes propagari necesse habet, eaque sat fortis ob multitudinem & consensum fibrarum quæ primitus afficiuntur. Unde laxatus quodammodo hujus corrigitur tonus, atque tum quod incongrui in universarum tractibus congestum erat leniter extruditur, tum obex secùs ingressuro ponitur. Tonus autem naturalis hinc semel restitutus non facile, uti supra notavi, nisi à causa violenta, statim iterum deficit. Quod autem ad modum quo resolutiva se exerunt, attinet; istorum particulæ nonnullæ præ calore partis, halituum erupturientium medio, dissolutæ, inque venularum cuticularium oscula asportatæ (utpote extrinsecus præ involucris ab avolatione coërcitæ) sanguinis texturam intus delatæ aliquatenus alterent; imò forsan & sat efficaciter, quandoquidem à nullis vel ventriculi, vel intestinorum, vel aliarum quas devorata peragrare tenentur, partium fermentis refractæ in sanguinem illibatæ ferantur, ipsæ vero sanguini pro adoptivo ad hunc usum fermento inserviant. Dum verò cum hoc circulantur, quidni ad cerebrum pars delata, tum ejus tono roborando conducant tum in illius tubulos admissæ eorum contenta pari modo ac de sanguine dictum est, afficiant.

Horum non secus ac cæterorum medicamentorum, formulas quamvis mihi non propositum sit cumulare; unum tamen, quod novitatis quadam gratia forsan arridebit, attexere non pigebit ex relatu eruditissimi Medici D. Welsted; qui mihi edixit se primo successu expertum esse cataplasmata ex Cortice Peruviano subtilissime pulverisato cum sapone nigro in debitam consistentiam redacto, carpis admota.

Administrationibus Medicis in genere sic lustratis, par est ut eas ad medendi usum accommodem, & quasnam in singulis febrium intermittentium speciebus, quove ordine usurpandas censeam exponam; sed breviter. Quippe si ea sit, quam astruxi, inter singularum causas affinitas, indicationes generales plurimum coincidere debere par est conjectari. Nec formulas, ut modo dixi, attexere necesse videtur, cum apud omnes practicos abundè prostent; imo unici Corticis Peruviani debita (præmissis universalibus) nec præmatura, exhibitione nullam non, ferme earum speciem tandem profligari notum sit. Ut proinde longis hic circa singulas deductionibus opus non videatur.

Idcircò in quotidianis (ut ab his ordiar) universim ferè (sub conditionibus allatis) sanguinem mittendum censeo; quoniam minus magis heterogenea materia refertam esse ejus massam conjicio, unde majori cura de effervescentia præcavenda prospiciendum. Dein ad vomitoria, ut plurimum, accedendum, maxime si nausea, vel vomituritio, vel ventriculi oppressio infestet. Atque si facile vomat ægrotans, sale vitrioli, vel oxymelite scyllitico, imo forsan sero lactis cum infuso carduo benedicto alterato sufficiat vomitionem concitare; secus, infusum croci metallorum, vel antimoniale quoddam aliud, in usum trahatur. Vomitione peracta digestiva exhibere conveniat, quò sic & reprimatur sanguinis orgasmus, & pars morbificæ materiæ ab hisce maturatæ per urinæ vias amandetur: Hæc ex cremore tartari, sale mirabili Glauberi, sale absynthii, corallio, aliisve aliquibus alcalinis (vel seorsim exhibitis, vel acido alicui maritatis, prout indicatio seu acidorum, seu salium fixorum, seu particularum sulphurearum in corpore luxuriantium, edomandorum tulerit) concinnari possunt, atque vel unà cum decocto aliquo aperiente addito quandoque vino albo, vel cum jusculis avenaceis exhiberi, idque bis terve de die; persistendo donec coctio in urinis, si obtineri possit, appareat. Sin præ inquietudinibus, aliisve gravibus symptomatis, magnam, & laxius hærentem, intus stabulari saburram colligi possit, ex usu erit minorativum aliquod purgans, utpote decoct. amarum, sennæ, Gereonis, vel tale aliquod exhibere: imò, si usque persistet vel redeat ventriculi oppressio vomitorium repetere. At insuper quoniam nimis irrigari, atque hinc obrui, periclitatur systema nervosum, quà præ ipso materiæ morbificæ genio, quà anni tempore quo maximè istæ ingruere solent, hinc tum vesicatoria in usum ducenda veniunt, tum salibus volatilibus, utpote sp. C. C. salis Armoniacis &c. roborari convenit spiritus animales quo digestio & citius & efficacius inducatur. Verum si contigerit hæc per quinque vel sex paroxysmorum decursum incassum adhiberi, opportunum erit ad specifica, inter quæ præcellit, cortex peruvianus, confugere, quorum (hujus præsertim) post evacuationes efficacia major deprehenditur.

quo

Tertianæ curationem quod spectat; hæc non multùm dissparem, quotidianæ medicandi rationem, non solùm quoad magna, uti vocant, remedia, sanguinis scil. missionem, & vomitoria, sed & reliqua exigit; hoc tantum discrimine, quòd quandoquidem vere, quando hæ maxime ingruere solent febres, tum sanguis magis spirituosus existit, saltem particulis magis exaltatis atque fermentativis, quàm hyeme posset, magisque proinde ad turgescentias, ubi data fuerit ansa, pronus est, majori, hac tempestate, industria reprimendus sit, ne noxias cerebro suppeditare perstet substantias, tum nervosum genus hinc ferociùs lacessitum, majorem circa contentorum suorum efferationes sedandas curam exigat. Idcircò majore, cæteris paribus, copiâ celebranda venit phlebotomia, frequentiùs iteranda, si usque sæviat morbus habito tamen respectu ad corporis habitum, ætatem, euphorian aliasque circumstantias, porrò cùm bilis nunc te: poris promptius & copiosius generari & ferocire inque ventriculum exundare soleat, unde magna, paroxysmorum initio, ad vomendum propensio plerunque invadit, hinc quoque de emeticis propinandis magis curandum, nisi labes aliqua, sive nativa, sive adventitia (quales cuncti ferè notant practici] quæ eorum contraindicet exhibitioni, adsit; imo minorativis purgantibus, si magna scatent saburra, uti convenit. Digestivis insuper insistendum, iisque vel nitrosis vel acidis, quandoquidem hæc tum sulphureis sanguinis exaltationibus, tum bilis, quæ multum lixivialis est prosapiæ, nimiæ productioni, & efferationi adversantur. Ante vero paroxysmos aliquot, si redeant, commode exhibeatur haustus Crollianus (ex aq. Cardui benedicti sale Absynthii, & ol. vitrioli) vel tale aliquod præcipitatorium, quod maturatæ & jam erumpere gestienti materiæ commixtum, partim quadam dissimilitudine energetica morificas alteret particulas: partim his in grumos post actionem hanc grandiores (mutata insuper hinc figurâ) invicem coeuntibus tantò efficaciùs eliminandis conterat; partim insuper vegetiori hinc irritatione glandulas cerebrales ad debitas contractiones adigat, quò in posterum heterogenearum admissioni minùs pateant. Sin post sex vel septem paroxysmos sic tractatos usque perstet morbus, opportunum erit ad Corticis peruviani usum, perinde ac in quotidiana, pervenire, cujus forsan sub initium vel irritus, vel periculosus, sentiatur usus, ob rationes infrà sudendas; hoc autem tempore (maxime si præmissum fuerit vomitorium) raro spem fraudat.

Ad quartanas quod attinet; hæ minus exigere sanguinis missionem videntur eo quòd magis effœtus iste, hoc quo invadere solent anni tempore, deprehendatur, saltem non tantâ copiâ, quantâ vere vel æstate (nisi aliæ aliter suadeant circumstantiæ) licet, detrahendus venit; verum pro ratione sive orgasmi, sive affluxus ad aliquam peculiarem partem, determinanda quantitas. Vomitoriis autem non minus hac, quàm quavis alia tempestate locus est, imò aliquoties repetitis; quoniam labefactato magis hoc tempore cerebri tono, quin ab acescentibus magis concentis fermentativis usque læsionem retinente excitatio fortior requiritur ad noxiam impressionem efficacius corrigendam. Porro digestiva alcalina, salsaque volatilia, magis hic exigiunt ad acorem edomandum, iisque diutius immorandum, quin decoctis amaris, quæ & huic intentioni satisfaciant, & crasin sanguinis restituant, obstinatius insistendum: si vero his ad septem vel octo paroxysmos propinatis non cedat morbus, tandem ad certissimum illud specificum, corticem peruvianum (vel si quod aliud parit us instructum dotibus sive inter vegetabilia fœlix aut docta sagacitas, sive & chymicorum furni suppeditaverint) perfugere oportet, quod quidem præmature nec debitis præmissis evacuationibus, exhibitum, frequenter incassum, imò quandoque noxiè, propinari, multis ubique observationibus, si rem ad trutinam revocare velimus, constare, ni fallor, poterit.

Superest ut de famoso illo, & multiplici experientia comprobato, in his affectibus remedio Cortice Peruviano, aliquanto fusius disseramus, tum quia reliquis vim febrifugam multo certius exerens altiorem proinde considerationem meretur, tum quod, si monstretur operandi modum ad allatam hypothesin, quadrare, uti hæ manuæ pro fulcimento aliquo fortassis inserviat.

Ut de natali ejus loco, descriptionem & verba facere mittam.

In hac disquisitione, primò ex notis ejus effectibus potissimos proferendos censemus; cùm & valde arduum sit in genere in abstrusas rerum naturas a priori penetrare, & speciatim, quandoquidem relativæ hic medicamenti vires perpendendæ veniunt, non alio ritu ad earum rationem reddendam procedendum videtur, quam ut observatis effectis in corpora quibus adhibetur, ad modum efficiendi progrediamur. Deinde qualis sit texturæ, quantum conjectando hariolari valemus, inquiremus, postea scenam operationis investigare conabimur. Dehinc modum agendi ex prædictorum collatione pro virili indigitabimus. Tandem videbimus an huic responsura sint observanda.

Quoad primum, ubivis notum est, imprimis, paroxysmum, si non proximum ab exhibitione, saltem sequentem sistat largis dosibus offeratur medicamentum, ut plurimum, præcaveri; modo non admodum prope à morbi initio, vel etiam corporibus valde cacochymicis propinetur: quippe non raro contingit ut, si dum cruda sunt omnia, hoc est, nulla particularum morbificarum ab invicem vel à purioribus disjunctio debita habetur (uti fit in morbi initio, vel etiam ubi magna humorum saburra intus latet) exhibeatur, non solum pessundetur effectus, sed & multum noceat, febre scil. vel auctâ in seq. paroxysmis, vel in longum excurrente, vel in continuam versa, vel cerebro nervosoque generi labem haud facilè emendabilem affigente, unde languores, comatosi affectus, motus convulsivi, &c. emergunt.

Deinde observari potest nullam evacuationem notabilem seu per vomitum, seu sedem, seu urinam, seu sudorem, ordinarie ab isto cortice excitari solere, imò non raro, sedari, si affecti prius ad tales evacuationes propensi fuerint. Ordinarie, dixi, quoniam nonnunquam, licet rariùs evenit, ut tali aliqua ejus usui superveniente libere-

beretur ægrotans. porro aliquando, imò sat frequenter observari potest paroxysmo, postquam per sex vel septem vices ab usu Corticis destiterint tandem redire, eundemque quem ante cursum, eadem pariter ferocia, repetere: & hoc non solum irregulariter se gerentibus (licet istis magis quam iis qui majori cura sanitati suæ litant) sed vel cautissimè viventibus contingit. maxime vero sub epidemica, ad febres intermittẽtes disponente, constitutione aëris hoc usu venit, vel etiam his evenit qui longo, antequam hujus remedii usum aggressi sunt, tempore multus istos passi sunt Insuper, observatione frequenti constat, à catharticis (saltem fortioribus utpote quæ in remotiores corporis recessus penetrant) præproperè administratis recrudescere istos affectus non minus ægrè nunc domabiles quàm ab initio fuerant. Adhæc (notante primùm puto Cel. Syndenhamio) si lecto se, in usu Corticis multum addicat ægrotus, raro levamen speratum inde percipit unde non mirum si (quandoquidem delicias tantopere colimus magna pars hominum) apud multos malè audiat: ut mos est plurimis, qui sua licet culpa infructuosè hausta universim damnant remedia, porro majorem vim exerere deprehenditur cortex si unà cum austeris vel acidis exhibeatur; quo modo famosus ille non ita pridem, febrifugus Talborius propinasse perhibetur, addito sc. singulis dosibus succo limonum atque hinc forsan obtinuit usus, inter nostrates Medicos frequens, decoctum amarum, superbibendum offerendi; cum pleraque amara stypticitate & austeritate polleant. Tandem (ne plura congeram) frequenti observatione habetur, multos hujus medicamenti usu à febribus hisce liberatos citius vigorem pristinum recuperare (quantum mihi saltem observasse contigit) quàm qui aliorum plerorumque febrifugorum ope convaluerunt.

Quoad secundum, texturam scil. particularum Corticis. videtur hæc valdè stricta esse; hoc est, particulas salis, sulphuris, spiritus (si quæ hujusmodi actu sint ex quibus concreta constant) tam arctè cum terrestribus implexas esse, ut ægre extricabiles sint, seu mavis, usq; adeo ramosas esse constituentes particulas atq; invicem implicatas, ut nexuum illorum solutio, non parum negotii facessat. Atque hoc colligere licet ex usu naturali maxime obvio quem plantæ, cujus est, præbet, quippe cui datus est (perinde ac cæteris plantis sui cortices) ut tegumini vice partes penitius reconditas, in quibus earum vita potissimum residet, ab aëris, pluviarum &c. injuriis muniret; cui quidem usui parum aptus esset, nisi particulæ ex quibus compaginatur satis arctè, præ reliquis quas involuit, implicarentur, atque sic à prompta dissolutione prohiberentur. Quin insuper constat eum haud promptè in ullis liquoribus (nisi fortè talibus qui magna corrodendi vi præditi sunt) dissolvi, imò nec tincturam deponere aliam, quam quæ colligatur esse tantummodo decisio integralium particularum minutiorum, quæ intra poros liquorum ad hanc rem adhibitorum contineri valent, id quod arguitur tum ex sapore, eodem cum integro pulvere degustato, tum quod talis tinctura efficaciæ ejusdem cum illo generis esse deprehenditur, licet debilior, nisi ea quantitate propinetur quæ pulveris in substantia exhibiti dosi respondeat. Si objiciatur, amaritudinem satis laxum, juxta Chymicos, principiorum nexum arguere, atque valdè compacta nullum, priusquam laxata fuerit eorum intima compages, saporem præbere, prout in metallis lapidibus, aliisque firmius texturæ experiri datur; Respondeo, primò, istam amaritudinem in cortice nec valde notabilem, nec obviam esse, nisi vel aliquandiu in ore detineatur pulvis vel prævia maceratione in liquore aliquo idoneo eliciatur, unde saltem inferre licet texturam non esse valde laxatam (nec enim compactissimam omnino volumus) verum, secundo, qualitatem hanc non à principio aliquo chymico mihi videri necessario deducẽdam, sed potius à determinata quadam figura & mole corporis afficientis, quorum gratia, hoc vel illo modo sensorium feriens diversam sensationem ab ea quam efficiunt aliter modificata, imprimit; & quid vetat complexa corpora tales induere figuras, sub valde exigua quidem mole, unde in poros corporum sensilium, (quos in nobis sat patulos esse quivis concesserit) intrantes eos eodem modo afficiant, quo principiorum chymicorum patroni simpliciorum suarum substantiarum particulas volunt? Ratione hujus compaginationis necesse videtur, ut & friabiles sint ejus particulæ, & præ comminutionibus, quas vel intra vel extra corpus subire contingat irregulares atque angulosas multo maxima earum pars induant figuras, unde fit, ut non solum in teneros ad quos deferuntur se sat promptè ingerant meatus, verum & illorum latera, quodammodo lancinent, atque sic si sensilibus esse contigerit, in corrugationes, ac contractiones aliquales cogant.

Quoad tertium: inquirere oportet non solum in ipsam palestram, in qua, sed & antagonistas quibus cùm, in sistendis febribus intermittentibus strenuus hic athleta colluctetur. Idcirco quatuor lustrandæ veniunt regiones, quas ejus particulæ vel pertransire vel saltem afficere (quocunque tandem modo id fiat) censeantur, ut in quanam ex iis energiam suam potissimum exerceat dignoscamus; chylosæ scil. massæ officina & viæ à ventriculo adusque vasorum lacteorum thoracicorum in venis subclaviis ostiola; vasorum sanguiferorum tractus, in quibus cum sanguine includuntur, atque una circulantur, habitus corporis ubivis ultra vasa, isthæc constitutus, ex quo fomitem morbi ad paroxysmum concitandum erumpere concipiatur, & tandem nervosum genus (hoc est tam cerebrum quàm nervorum tractus, & propagines fibras partium constituentes) America ut ita dicam Microcosmi, quam tot ditionibus nobilem, tot provinciis, onustam, per transennam tantum veteribus quasi notam nostro primum seculo celeb. Glissonius & Willisius & plenius monstrarunt & quod in ea (exiguum sanè) conspectum eorum effugit ad penitius indagandum posteris viam tamen indigitarunt.

Dum verò regiones istas nomino haud quaquàm ita intelligendas vellem, ac si unicè supponerem vasa continentia esse objectum immediatum actionis medicamenti; verum & succos inclusos sub hâc nomenclaturâ comprehendi volo, quandoquidem hujus influentia & actio in hos pariter determinari videtur, utpote quibus immediatè

mediatè admiscetur, & ad quos sese motû tam ationis, quàm fermẽtativo identidem variè applicant ejus particulæ: interea tamen & illa unà officii concipiantur, atque ad effectum, si non primario producendum, saltem complendum concurrere; in quantum scil. tonus eorum sine quo nulla functio animalis ritè obiri valet, tandem illarum actione roboretur.

Primo, in chylum quidem corticem hunc agere aliquo modo posse nil vetat, cui & illibatis viribus admiscetur, & quocum iter tam longum una emetitur: Quin & amaritudine aliqua, ut modo notatum erat, pollet; atqui notum est concreta hâc qualitate donata, à Medicis & usitato (saltem ex iis pleraque) & efficaciter adhiberi ad plerasque chylosæ massæ inordinationes corrigendas, præsertim ubi acidis scatet particulis, quales cùm in quartanaria diathesi (ad quam & primitus usurpatus fuit cortex, & in qua efficacissimam vim exercere cuncti noruńt) dominium obtinere vulgo censeantur, in ventriculo, chyli officina, se vomitionibus acidis sæpenumero produnt. Porro dum ulterius cum chylo provehuntur ejus particulæ, atque exactiorem cum ea subeunt miscellam, accessû biliosi & pancreatici in duodeno liquorum, & lymphæ in glandulis mesentericis & receptaculo communi, usque adeo exaltari concipiantur, ut notabilem in eum, inertem satis & viscosum liquorem, vim toto itinere imprimant, vel saltem reagendo alterationem inducant: unde fieri vix potest quin sanguis ex illo resarciendus, & reliqui inde conficiendi liquores, imò tota animalis œconomia, multo melius imposterum habeant. An vero hoc sufficiat ad rationem quæsiti effectus reddendam mox dispiciemus.

Secundò, nec quidem negandum admissas medicamenti particulas afficere posse sanguineum laticem. Utcunque enim strictior illis (quod modò deducere conati sumus) sit compages, quandoquidem tamen cum multiformi adeo massa commiscentur & gyrantur, haud fieri potest quàm quibusdam ex hujus partibus alterationem, sive id agendo fiat, sive earum actionem recipiendo, saltem eas ab associationibus indebitis interpositione sui arcendo, inducant, præsertim quando vegetiori ejus motu & calore eas magis invigorari contigerit. Porro febrilis caloris, quem formaliter in sanguine fundari [undecunque tandem instinctum habeat) uno ore fatentur Medici, cessatio, multorumque indè profluentium symptomatum sedatio, quæ illarum admissionem brevi subsequuntur, sanguinem ab iis quodammodo affici fidem aliquam faciunt. Qui quidem effectus, quamvis potissimum ulteriori alicui actioni (uti inferius astruere conabimur) forsan debeatur; nil vetat tamen quò minus ab istius contubernalis cum sanguine consortio ex parte pendeat; si non alia de causa, hac saltem, quod robur deperditum ejus crasi hinc restituatur; quod citius ab hujus, quàm aliorum febrifugorum efficaci usû redire, ut plurimum, prout supra innui, observetur.

Tertiò, tertiam quod attinet regionem, habitum scil. corporis, quandoquidem cavernulis plurimis abundat (tales nempe dari ipsa rara & cedens partium compages, ponderisque, præ multis aliis ejusdem molis corporibus, carentia si nulla ab autopsia suppeterent argumenta, fidem faciunt) vix dubitari potest, quin si in eas corticis particulis ingressus detur (quod quin faciant nulla vetat ratio) afficiant. Quippe cum hæ ex membranis vel fibris, si non in totum, saltem maxima ex parte, constentur (sive propriæ sint, sive vasorum quibus universa singularum partium stamina constent, & quas interjacere multis in locis spatiola necesse est) quas omnes sensibiles esse credibile est, par est ut censeamus rigidiusculas hasce particulas subintrantes, in motus, saltem contractiles, ad amoliendum hinc ortam molestiam, eas urgeant: unde saltem ingruentium symptomatum probabilis ratio assignari potest.

Quarto, de ultima ex memoratis regione major forsan lis moveri potest, non solùm scil. an afficiant succum nervosum, sed insuper an vel admittantur in nervosi systematis tractus corticis particulæ: Quippe fortassis suggeratur, angustiores esse tubulos istos, quàm ut quidvis, nisi subtilissimum, illæsi capiant; particulas verò hujus medicamenti, irregulares & rigidiusculæ cùm sint, prout ex supra allata de textura suppositione constat, si admitti contigerit, nimis arctandas fore, quàm ut se explicare valeant, vimque suam, quæcunque illa fuerit, exerant; saltem molestiam asperitate sua parietibus indesinenter inducant: quin insuper has tot liquorum quos pertranseunt, actionem passas, ante forsan exantlandas fore, quam ad originem nervorum pertingant. Verum neutrum mihi concedendum videtur: Quod enim spectat ad admissionem, si inde conferamus innumeros (magnitudinis dicam, an minutiei?) gradus inter vascula insectorum, nervosque nostros, hinc vero corporum, nulla vel attentissima mentis acie assequendam, divisibilitatem (præsertim ubi concurrerint efficaces comminutionis causæ, quales in corporibus animalium adesse nemo, opinor, negaverit) facile concident priores suggestiones. Actionem verò, si admitti contigerit, quod attinet; multa cerebrum & nervosum genus afficere posse illæso sanguine (imò forsan multos cum eo circuitus absolvere) suadet nervosorum quorumdam affectuum ab assumptis aliquibus, infesta vi pollentibus, productio, sanguine interim parum tacto: sic Pastinacæ Sylvestris radices in affectum maniaco similem (licèt brevi cessaturum) comedentes sæpè compulerunt; sic cicutæ aquaticæ & hyosciami radices, nux vomica, aliaque plura hujusmodi comesta, in nervosum genus potissimum vires suas exerere deprehendantur; uti palam fit ex iis quæ circa hanc rem protulit Celeberrimus Wepferus, hist. cicut. aquat. Ut taceam Hydrargyrum non solùm auritabris, inque mineris versatis, sed etiam assumentibus, & salivationem movere, & pertinaces quandoque artuum tremores, aliaque nervosi generis gravissima symptomata, integra sanguinis crasi persistente, inducere. Porro idem evincit specificorum medicamentorum in convulsivis, aliisve nervosis affectibus exhibitorum, ad eos debellandos efficacia; quorum quamvis singulis, pro talibus habitis, immerito forsan titulus iste & effectus adscribendi sint, si tamen etiam uni vel alteri, collatis debitè rationibus, jure competere deprehendantur, sat erit ad evincendum medicamenta viribus non penitus destructis ad cerebrum pertingere posse. Quo minus forsan

nec

De tertia regione suggeratur: quòd, quandoquidem & necessario cum sanguine in corporis ubivis habitum deferantur & cavernulas, ut supra notavi, in eo numerosissimas, in quas deflectunt, offendunt medicamenti particulæ, illic usque adeò, præ otio quo hic frui possint, maturentur, ut tandem materiæ morbificæ (sive isthic illius focus habeatur, unde cominus hic eam aggrediantur, sive alibi resideat, quò fiat ut, post maturationem in venas regestæ, ad eundem ubivis situm cum sanguine transferantur,) debellandæ pares evadant. Verùm præterquam quòd supra ostendere conati sumus materiæ morbificæ sedem non hic primitus inveniendam, nec proinde medicamentum energiam suam illhic adæquate exerere, quæri insuper poterit, quomodo si daretur isthic hostem congredi, tantillum quod admittitur medicamenti, nec admodum ex se agilis, nec in omnium minutissimas propter texturam tantopere compactam, prout modo deduxi, cito dirimi habilis particulas, universa sic præcaveat symptomata; quandoquidem & sanguinis copia immaniter adeo particularum hujus numerum superet; ut non detur proportio inter medicamentum & morbum, & arteriarum per quas deportatur ramificationes tam numerosæ sunt, ut minime concipiendum, mea sententia, sit illius ad omnes corporis partes distribuendas sufficere, nec proinde hac ratione ad morbificæ materiæ eruptionem reprimendam: ut taceam magnam earum partem unum fortasse capessere vasorum tractum, neglectis reliquis (id quod non improbabile illi habebitur, qui perpenderit quam difformis sæpe observetur cruoris emissi, & pluribus scutellis excepti, facies, ut nempe una portio coccineum sortiatur colorem, alia lividum, reciprocantibus quandoque in variis vasculis hisce phasibus) quo modo fieri potest ut sufflaminata forsan in una corporis regione eruptio, procedat nihilominus solito tenore in alteris, quæ vim medicamenti, siquidem illo haud pervenientis, non persentiunt; adeoque & partiales hinc excitentur rigores, & postmodum materia hæc in sanguineum rivum ex loculis istis effusa, febris solitum repetat cursum, totà sanguinis massa febrilem commotionem, ibi impressam, mox concipiente. Verùm multo minus probabile est medicamentum hic maturatum ad mineram alibi sitam transfretandum destinari: cùm præterquam quod multas ejus particulas transpirationis lege foras expelli contingat, vix in promptu habebitur ratio, quà & reliquas, confundente sanguinis motu, ubi ab eo resorptæ fuerint, agitatas ad focum ubicunque locatum dirigendas fore.

Restat ergo; Quarto, ut in cerebro & systemate nervoso quæratur, operationis ratio adæquata, quam inibi (probabiliter) inveniendam esse ut monstrare satagam, non abs re videntur observanda quædam paucula generaliora (ex se quidem pleraque satis forsan obvia) circa relativam medicamentorum ad corpora nostra, succosque inclusos, actionem (quantum ad præsens institutum spectat) præfari, quò clarius evincatur suppositionis istius probabilitas.

Primò, igitur, quandoquidem constat nulla concreta indiscriminatim in cuncta alia agere, verum singula, prout texturæ, tam agentis quam corporis in quod actio imprimitur, ratio permittit; notari poterit ea, quorum laxior est compages, intus suscepta, promptius vim exerere, quibus vero strictior competit, lentius. Hinc multum discriminis interest inter actiones liquidorum & solidorum assumptorum; ut nempe illæ & liquoribus quibus obviam fiunt, facile se per totum admisceant, & in solidarum partium porulos, modo satis hient, prompte insinuent, unde levi negotio in alterutra immutando agant, modo cætera consentiant; hæc vero, prius quam vires suas exerere, notabiliter saltem, possunt, vel prævia quâdam præparatione compagem solui exigunt, vel saltem multum comminui, maxime si compactioris, nec facile solubilis, sint texturæ.

Secundò, notari poterit ea, quorum particulæ molliores sunt, laxiorque compages, intra corpus admissa, (in quo motu progressivo continuo urgentur) sicut compactioribus citius vires suas exerunt, sic citius exolui adeo ut nisi vel intime possideant particulas valde energeticas, (hoc est, sicut valde minutas, sic & solidas & angulosas) vel sat magna copia exhibeantur, vel etiam talia non offendant quæ earum vim retundant, ultra primas vias, vel saltem sanguinem, actionem suam extendere nequeant, ad remotiores vero regiones fatiscunt. Compactiora vero ad has, integris ferme viribus provehi possunt, imò debent; quandoquidem & magis resistunt actioni liquorum quibus primo admiscentur, & istorum commeatu prorsum usque ad eas feruntur: imo quæ eas primo impetu perlabuntur, repetitis itque & usque circuitibus tandem postliminio attingant.

Tertiò, ad actionem medicamenti determinandam (talis præsertim quod in longinquum deportandum est, adque solidas partes afficiendas, destinatum) particulariter consideranda est figuræ & soliditatis ratio, ut nempe quorum cum notabili soliditate multum irregularis, figuræ sint particulæ, præterquam quod fortius & inter fluidas substantias vibrentur, & in partium ad quas appellunt meatus impingant, viam insuper aliis vel subtilioribus, vel mollioribus, sat facile inter eorum prominentias & meatuum latera, ubi semel in eos admissæ fuerint, concedere concipiantur, cum interea quæ molliores, & flexilis sunt genii, maxime si minus sint irregulares, paucisque angulis præditæ, hoc nomine vasa, vel obturare, vel præterlabi, aptæ natæ sint, unde nulla in ea impressio habere potest.

Quartò, nec minus ad hoc momenti habet aptitudo, seu fluidarum substantiarum quibus admiscendum venit medicamentum, seu solidarum partium ad quas deportandum est, ad actionem hanc recipiendam: sicut enim inter illas & medicamenti particulas, vel repugnantia, ratione figuræ & molis, esse debet, quæ luctæ occasionem det, vel similitudo, cujus gratiâ congruè coëant, sic meatuum, quoad mensuram, figuras, aliaque requisita, apta habenda est ratio; cùm secus vel in

totum istæ ab ingressu arceantur, vel indebito modo præ incongruitate afficiant.

Quinto, perpendendum est, illuc ad morbum quemvis perdomandum deportari debere medicamentum, ubi fomes residet; adeo ut si viscus aliquod, vel artus, vel particularis aliqua alia pars afficiatur, universum consulant Medici, nec fallaci eventu, ut remedium ad locum sic affectum, si morbi illic stabuletur causa, dirigatur, vel, secus, ad partem unde influit. Pari modo, si universum corpus afficiatur, sicut rationi congruum est illuc, quà licet, dirigendum esse medicamentum, unde in totum influere possit, sic ubi talibus dosibus aliquod pollere deprehenditur, ut universalem, ubitate, debellet morbum, quidni concipiamus & hic deponi, & potissimum agere, unde influentia isthæc propagatur, eoque magis si sat subitaneus effectus subsequatur.

Ab istorum consideratione colligere licet, primò, corticem Peruvianum, quandoquidem, ut supra deduxi, particulæ ejus pro solidis, etiam ad ultimam suam scenam, habendæ sunt, atque hinc ægre dissipabiles, ultimam suam in sanguinem activitatem statim impendere non posse, verum multos cum eo circuitus absolvere, antequam vires suas disperdat [id quod paulo ante notavi;] Secundo, ejus particulas, dum partium habitum permeant, sat facile illic deponi posse, prout ad cavernulas (vel, si mavis, poros,) iis admittendis aptas natas, in transcursu suo appulerint; quarum quidem permultas nequeunt non ubivis, præ insigni corporis raritate, offendere: Ex his vero, Tertio, nullis æquè huic muneri paribus occurrere posse, ac istis quæ in Cortice cerebri habentur, idque duplici ratione; 1. Quia tenerrima est isthæc pars, & proinde facile crassiusculis & solidiusculis hisce corporibus cedens, quæ quia à sanguine minime subigi, nec cum eo exacte misceri queunt, facile divortium subeunt, inque tales (ubi eo per circulationem delatæ fuerint) meatus, qui minus iis resistunt, facile penetrant; 2. quia angustiora (uti saltem æquum videtur suspicari) sunt capillaria vasa sanguifera quæ hic terminantur, quam quæ uspiam alibi invenire datur, quandoquidem illhic loci secernendus est succus nervosus (imo si molles spiritus animales) subtilissimus in toto corpore liquor; quo fit ut ex arteriolis cum suo vehiculo, sanguine, elapsæ istæ particulæ, ægre præ mole & figurâ [quam quadantenus angulosam & irregularem esse comminutionis ratio suadet] venularum cavitates hic loci arctissimas, subintrare valeant, quin potius in juxta adsitos Glandillarum cerebralium, præfato succo admittendo dicatos, porulos deflectere in proclivi habent, quoniam eos quàm venarum (quarum, etiam capillarium, parietes præ istis rigidiusculi audire merentur) magis cedentes inveniunt, imò & præ sua teneritudine magis se figuris istarum particularum accommodare aptos. Si quæratur quomodo, quandoquidem longe maxima medicamenti pars (si in substantia exhibeatur) per sedem amandatur, reliqua vero quæ venas subit, usque adeo distrahitur, perque totam distribuitur sanguinis massam, ut valde exigua, arteriarum considerata proportione, ejus portio ad cerebrum deferri possit, tantilla ejus, (& quidem satis, ut videtur, inertis) quantitas, quæ inter sanguinem illo deportatur, tanto effectui producendo par esse possit; Responderi forsan haud prorsus incongrue, poterit quod, quoniam juxta nervorum originem deponitur (qui licet angustis cancellis hic coercentur, toti tamen corpori notissimam, & quidem instantaneam ferme influentiam imprimunt) perpusilla medicamenti quantitas hic deposita ad grandes effectus in partibus hinc actuatis producendos sufficiat: sive enim effectus ratio à nervorum constrictione, unde ad debitum tonum prius laxati redeunt, deducenda sit, hoc facile, ubi omnes compinguntur & compatiuntur, præstari potest, sive a particularum medicamenti in eorum tubulos admissione pendeat, constat pauculas admodum in tam exilia vasa receptas grandi effectui producendo pares esse posse, quoniam singulæ totam fere cavitatem (exceptis quæ puro succo nervoso & spiritibus transmittendis inter earum angulos interjacent spatiolis) saltem statim ab ingressu, occupant, atque hinc materiæ morbificæ introitum negant, unde si vel unica in singulos nervulos particula forsan penetret, sat erit ad effectum, qui per totum eorum tractum sentiatur, inducendum. Quin insuper nil impedire videtur quominus, quæ uno circuitu aliò deferuntur, ejus particulæ, huc postmodum, rata circulationis lege, perduci possint, atque sic tandem ut, repetitis & circulatione & pulveris exhibitione, præfatâ ratione compleatur effectus.

Designato sic operationis stadio, proximum est ut aliquanto enucleatius tradam quonam, juxta præfatam suppositionem agendi modo vires tam notabiles exerat Cortex: Quod quamvis jam præstitum quis censeat; quoniam tamen minus aptè forsan contexta habentur, quæ Hypothesin constituunt, utque propositæ methodo satisfiat, par est ut saltem in summam totum negotium redigam, unoque sic quasi intuitu videndum ob oculos ponam. Idcirco conjicio, quòd, ubi primum in ventriculum admissum isthoc medicamentum, actione stomachalis fermenti, (succi scilicet ex glandulosâ tunicâ in ejus cavum exudantis) quod cuncta statim adoritur, assumpta, comminuantur laxiores, facilius proinde cedentes, ejus particulæ; ex quibus, quot ad trajiciendos chyliferos meatus in intestina hiantes aptitudinem hinc nanciscuntur, intus solito Chyli itinere in sanguinis feruntur gurgitem, ab hoc (non secùs ac lymphá qua cum in transitú suo congressæ sunt) ulteriorem identidem comminutionem passæ, pariter ac ipsi robur, ut supra innui, afflantes, ejusve forsan crasin quovis modo immutantes. Sanguinis commeatu istæ, quibus contigerit cum hac ejus portione quæ ad cerebrum tendit commisceri, illo delato, in glandulas ejus corticales, si earum osculis satis apte respondeant, modo novissime explicato deponuntur, atque inde pars, more succi nervosi, in ipsum cerebri meditullium (exprimi nervorum, staminibus, exinde identidem amplificandis, conflatum in sequentium protrusione, & motu partium Systaltico, urgen-

urgentur; in quo præ ductuum angustia, lentaque illa protrusione lentissime moveri necesse habent; pars crassior aliquandiu in ipsis Glandularum istarum de meaculis hærent. Dum illic commorantur, partim præ angulis, quæ ex soliditate & constructionis lege sortiri supposuimus, leniter partes ambientes ad contractiones sollicitant (quas membranosa constari textura nemo opinor, negaverint, & proinde aliquantulum ad has ab irritatione proclives) unde laxior earum tonus emendatur: partim, insuper subingressuris crassioribus & heterogeneis e sanguine particulis, quas (ut in allata de his affectibus producendis hypothesi monstrare conati sumus) materiam morbificam constituere arbitramur, hinc aditum denegant: Interea ut præ irregularitate sua sat viæ, inter earum intersititia & vasorum horum latera, subtilioribus ex sanguine particulis, quales in liquorem nervorum facessere solent, ad perennanda sensus & animalitatis munia concedant partim denique, quæ ex illis maximè subtiliantur, se succo nervoso continuo progredienti associant, interque illius particulas motitati, & ab indebitis cohæsionibus interpositione sua arcent, & motu æquabili, cùm sat illis congruæ sint, urgent; quin insuper, præ majori soliditate quam quæ illis competit, atque angulis, quorum ministerio ad corpora minus compacta comminuenda aptantur, ipsas ulterius dividant, atque hinc subtiliores, & usibus designatis aptiores reddunt. Hoc facta quamvis, ut quandoque fit proximè secus invasurus Paroxysmus non inhibeatur (maximè si paulo ante Paroxysmum primâ vice detur) quandoquidem materia morbifica, priùs admissa & maturata, ad eruptionem parata in proscenio stabat: sequens tamen, ut plurimum, vel præcavetur, vel saltem mitiùs invadit (nisi nimis prope, ut dixi, ad morbi initio, quando omnia sunt cruda, vel etiam sanguine multùm impuro, propinetur) eò quod isti abingressu præ ludantur viæ à medicamenti particulis, & tonum partis quadantenus hic intercapedine roborari credibile sit. Unde tandem fit, ut continuatâ exhibitione, (imò quandoque post unicam dosin) ad constitutionem debitam redeant vascula ista, atque hinc ut, præciso sic fomite, statim, vel saltem brevi, in totum evanescant Paroxysmi.

Supra quidem innui medicamenti particulas adhuc in ventriculo commorantes multum ad sistendum Paroxysmum opis conferre posse, nervos illic sitos, &, eorum consensu, totum systema nervosum invigorando. Verum cum ista nimis evanida sit agendi ratio, ad constantem sanitatem inde expectandam: cùm porrò motis e ventriculo medicamenti particulis, nisi quid ulterius præstarent in corporis penetralia delatæ, suspicio oboriatur & nervos tensionem illam brevi remissuros; cumque insuper ratio modo assignata & facilis, & constans, videatur naturæ regula ad effectum solidum producendum, huic potissimum innitimur.

Disquiramus jam tandem an huic hypothesi quadrent de usu corticis in limine observata, quæ si inde probabiliter explicari valeant pro argumento forsan erunt eam non prorsus ineptè excogitatam fuisse.

Ex his primo aliqua parte satisfactum censeo ex novissime dictis. Quod vero ad limitationes assignatas spectat; videtur quod dum in morbi initio, crudioribus existentibus, hoc est, non satis in compage laxatis succis, vel etiam ubi magna adest humorum saburra, exhibetur cortex, nequaquam vel prima dosi satis subigi, & comminui possit, vel si quibus ex ejus particulis id obtinuisse contigerit, se in cerebro ad crudorum illorum, vel aliter vitiatorum in sanguine luxuriantium, consortio extricare valeant, ut in meatus cerebri tales vel debite, vel sat magno numero ad effectum producendum, viam inveniant: quin eveniat quandoque ut, cum istis humoribus subintrantes, paxillorum ritu eos tanto arctius loculis his compingant; unde nec spirituosi destinati succi (quem par est communisci ad functiones animales explicandas) per ipsum cerebrum commeatus, nec ejus in systema nervosum debita distributio haberi potest, sicque necesse erit, ut nervosa quamplurima hinc emergant symptomata. Imo dum in sanguine massa adhuc hospitantur istius medicamenti particulæ, conjicere licet, quod materiæ heterogeneæ copiose in ea congestæ debita maturationem (inter ejus particulas spiculis suis se ingerendo, sicque a multis congressibus ad hoc opus necessariis arcendo) atque hinc exterminationem, impediendo, eam proinde tantisper detineant, donec laxata universim sanguinis crasi febris continua, vice intermittentis, inde tandem excitetur.

Ex eo quòd nulla notabilis evacuatio ejus exhibitionem subsequi soleat, interea ut sedetur morbus, deducere forsan licebit. Primo, quod, quandoquidem, evacuationem materia ex sanguine, maximam partem, proveniat', vix verisimile videatur illic materiam morbificam formaliter stabulari, cùm si ita res esset, vix vix sedaretur morbus nisi extrusâ causâ; atque parum probabile apparet tantulum (satis inertis, ut supra stabilire conati sumus) medicamenti quantitatem in sanguinem, & per magna id proportione superantem, & in vasis valdè amplis (comparatione ad alia habitâ) contentum & gyrantem, admissam hanc corrigendo solùm rem præstare posse; Secundo, proinde, quod in talem substantiam agat, quæ & in evacuationibus concitandis efficientis munere fungitur (quod quidem succo nervoso competere, olim Tr. de secretione Animali adstruere conati sumus) cujus propterea pacationi, ubi ad has ultra modum invehendas ab admista quibus irritante materia instinctum nacta fuerit, allaborandum; & cui propriorem aliquam gerat proportionem ratione quantitatis, quàm, ut dixi, ad sanguinem habet; quâ cum porro in ejusmodi vasis coërcetur unde nec ipsæ ejus particulæ ab invicem nimium disgregentur, nec facilis & subitus nimis, vel illis quibusvis ante reconditis substantiis, egressus detur: quo fiat ut sat illis, genio à commotionibus molestis, ciendis, alieno præditis, moræ ad un-

vires, exercere observantur, maximè quoniam, si in liquida forma propinentur, vehiculi loco inserviant quo citius & certius intus, ubi stativa ponit morbus, devehant: Quin contemptus veterum est novitatis invidiam, à quibusdam quibus nil fore sapit nisi quod ex libris Hippocratis, Galeni aliorumve ex antiquis (quorum sanè, utpote primorum Medicinæ luminum, veneranda semper esse debet memoria) hauritur, imputari solitam amolietur secutum, dum ab iis transmissa neutiquam repudiare notabitur.

Quòd tandem citius post intermittentes quàm continuas redeat pristinus vigor, pro argumento haberi potest (obiter) illas in nervoso genere fundari, non vero in sanguine, harum statione; cùm vigor corporis à debitâ solidarum partium, ex nervis oriundarum, constitutione potissimum pendeat; illius ergo correctis anomaliis, non mirum est restituendum cito fore robur. Quod vero in ipsis intermittentibus ab hoc, quàm aliis febrifugis salutariter exhibitis celerius redintegrentur vires, hinc pendere videtur, quòd ejus particulæ in nervis & præfatis cellulis diutius commorantes, continuo eos ad sese contrahendos placide solicitent, atque ita ad perfectam toni firmitudinem saltem simulandum; quæ tandem nisi gravioris impedimenti quidquam obstet, præ nixus istius assiduitate, his exturbatis, brevi in perfectum redit. Quin porto & hac mora puriori solum succo inter particularum medicamenti (figuræ multum irregularis, ut sæpius notavi) & vasorum latera transitus, ut etiam innui, conceditur; unde indidem grato & familiari liquore remotiores eorum tractus referciuntur, quo & tensitas & cætera animalia munia celerrime restituantur. Cùm interea quæ alia quavis medendi ratione rem præstant, quoniam statim nervos deserunt, opem cito evanidam solùm præbent. Unde tono, licet aliquantum constricto, nondum tamen confirmato, verum se subinde laxante, plusculum heterogenearum particularum cum succo laudabili necesse habet unà subingredi; quo pacto & diutulè impediatur debita istarum partium constrictio, & ipsi succo nervoso, minus hinc puro, non licebit functiones animales rite mox obire; donec tandem natura, aliis plerumque subsidiis adjuta, debilitatem hanc lente superaverit.

Si quæ alia circa corticis administrationem peculiari observatione digna censeantur, vix dubitavero quin æque facilem, atque hæc, solutionem ab eadem Hypothesi juxta hanc normam admittant.

Ut vero tandem hæc, quæ de grandi hoc specifico theoretice sic protuli, ad praxin quadantenus accommodem, subnectere liceat, rationi congruum videri (id quod vix dubito quin à quorumvis Medicorum experientia comprobetur) evacuationes, maximè vero per vomitionem, corticis exhibitioni præmittendas esse: nisi forsan vel magna debilitas, vel urgentia symptomata maturandam esse suadeant: tam nempe ad alvendam saburram quæ in primis viis, potissimum vero ventriculo, non raro hospitari solet, atque efficaciam ejus secus pessundat, quàm ad laxiora recrementa sanguinis exturbanda.

Idcirco, quod ad vomitoria attinet; quandoquidem non omnes homines æque facile vomitionem subeunt, his antimonialia utpote infusum croci metallorum, sulphur antimonii, tartarus emeticus, &c. illis sal vitrioli, oxymel scylliticum &c. pro cujusvis euphoria, porrigantur. Quod verò ad purgantia; leniora solùm propinanda suaderem, utpote decoctum amarum, Sennæ Gereonis, infusum Rhabarbari, Tamarindorum, Cassiam, Mannam, juxta vulgo notas formulas; quin pilulari formâ, Pilulas Tartareas, stomachicas, vel similia, Drastica vitando, quæ nimiam forsan conturbationem cieant.

Modum exhibendi quod spectat; Quamvis Medici, quà forsan, ut solertiam suam ostentent, quà ut ægrotorum sive palato, sive antipathiis morem gerant, varias excogitarint ejus præparationes atque formulas; efficacissima tamen in substantia datur (sive in pulvere vehiculo alicui admiscendo, sive in boli vel pilularum forma) quemadmodum primitus exhiberi solebat. Quippe hoc modo diutius in ventriculo commoratur; quò fit, ut particulæ ejus à fermento stomachali jugiter & comminuantur,& cum ingestis alimentis & liquoribus commisceantur, cum chylo usque & usque intus convehendæ, quo pleniora pro morbo edomando supplementa cerebro suppeditantur. Cui quoque usui decocta ex amaris specificis (prout supra notavi) aliave vehicula quæ, ... forsan ipsa comminutas particula corticis debite saltem diluant, multum conferent, & quidem mos obtinuit, nec absque ratione, ut & sat largis dosibus, utpote drachma pondere adultis, propinetur, & eâdem dosi tertiâ vel quartâ quâlibet horâ iteretur, quo effectus producendo & idonea intus deportetur quantitas, & jugi tenore suggeratur, ut sic novarum usque copiarum superinductione tanto certius opprimatur hostis. Cùm vero plures ubique dentur qui in specie assumere nolunt, hi decoctum ejus (in aqua factum) haurire poterunt, sed bene saturatum; quippe quòd paucas antum particulas, præ comparativa earum crassitie, in poris suis recondere valet. Cui effectui conducere mihi videtur, ut in subtilissimum pollinam hic redigatur antequam coctioni exponatur, quò sic copiosius minutiores ejus particulæ ab aquâ excipiantur. Et quidem nisi dupla ad minimum, imo forsan tripla, quadrupla, quantitate (nisi exquisite ante comminuas) qua in substantia exhibetur, coquendum exponas, vix usti compos fies; quamvis enim promtius forsan in sanguinem coctura præparatus admittatur, paucissimæ tandem hinc ad sedem morbi, cerebrum scilicet pertingere possunt ejus particulæ; cùm paucæ omnino si in sanguinem ipsum ferantur, quarum & maxima pars ab eodem retinetur vel ad alias corporis regiones deflectit. Huic decocto si vel vinum in subtripla forsan, vel sub quadrupla proportione addatur, vel aqua aliqua spirituosa, utpote aq. Gentianæ composita, at in minori, imo quandoque acidum aliquod, nempe succus Limonum, Aurantiorum, Spir. Vitrioli, Gas sulphuris, &c. vel sal aliquod Alcalinum

utpote Tartari, Absynthii, &c. prudenter juxta debitas indicationes admisceatur, Ventriculo flaccido, vel depressis aut exaltatis Fermentis, pro variis eorum dyscrasiis, commodius subveniatur. Sin ad Diarrhœam pronus fuerit ægrotans, par erit ut vel Laudanum, vel stypticum aliquod una propinetur.

Porro opportunum videtur, ut, post devictos Paroxysmos, ad plures, dies duarum scil. vel trium periodorum, quæ invadere solebant decursum continuetur medicamenti exhibitio: quo sic præsto sint in sanguine novæ copiæ, in priorum conceptacula, quæ dixi, in radicibus nervorum per corticem sparsis admittendæ, si antequam debite roboratæ fuerint has extrudi contigerit: Imò & post decendium repeti non sine causa in usu est; ne defectu Antidoti in procinctu diversantis recrudescat morbus.

Quanquam vero primitus solis febribus intermittentibus sanandis adhibitum fuit hoc medicamentum, nunc dierum tamen ad plerosque chronicos morbos curandos, præsertim qui intermissionem subeunt, in usum trahitur; & non raro exoptato successu. Quod quidem mihi saltem arguere videtur, (ignoscite hypothesin propriam, ut solent parentes liberos, nimium forsan adamanti) nedum intermissionis, quæ in morbis deprehenditur causas in nervoso genere quærendas esse, sed & vel eorum (plerorumque saltem) mineram hic sitam esse; nisi aliis, & fortioribus argumentis constiterit alibi delitescere.

Coronidis loco unam vel alteram historiam attexare placet, quæ vel ad medicamenti allatum rationale, vel morbi sedem assignatum stabiliendum faciant.

Primam retulit mihi Reverendissimus Præsul D. D. Gilbertus Ironsider Episcopus Herefordiensis. Scilicet, cùm olim Rev. Vir. Febre intermittente diu laboraverat, pluraque alia incassum tentaverat remedia, tandem ad corticem Peruvianum, Medici sui consilio, perventum erat. Quo vesperi sumpto, somnoque mox obrepente, non ita multa post in insolitum insomnium incidit, quod quidem vividam adeo menti ejus ideam impressit & reliquit, ut distinctissime, imo satis moleste, ejus recordationem a somno excitatus retinuerit, quòd per raro alias unquam contigit, ab illo vero tempore febris prorsus evanuit.

Quæ quidem observatio scenam actionis hujusce medicamenti in cerebro haberi mihi non obscure indicat, imò mea jam modo pro lata sensa cumulatissime confirmare videtur. Quippe (ut rationem aliquam hujus Phœnomeni assignem) ubi medicamenti particulæ ad cerebrum cum sanguine inter circulandum delatæ, inibique ab isto in corticali regione secretæ fuerint, atque in angustiores ejus recessus penetraverint, tum parietes vasculorum aliquatenus irritant, adeoque tanto fortius ideas eorum quæ inter dormiendum obversantur impingunt; quo fit ut æque firmiter fere excitatum hæ afficiant, ac si ab externis objectis immediate invectæ fuerint, tum hac impressione, quicquid incongrui has cerebri, ubi agunt, regiones obsederat, exturbari faciunt; unde molestia, diem hoc transigitur, sensatio interna nequit non invehi: Dum verò ulterius in nervorum propagines traduntur, sicut penitiorem animæ aulam ab earum lacessentibus vibrationibus liberam linquentes quietem magno incolæ reddunt, sic porro crassiusculis, quas plusries memoravi, & heterogeneis particulis in nervos ingressuris viam præpedientes invasiones secus subsecuturas præcavent.

Alterem Historiam Celeberrimus Doctissimusque D. Blackmore mihi narravit de quodam tertianario: cui, cùm paroxysmi febribus corticis Peruviani repetita exhibitione sublati fuissent, dein vero post mensem, circiter, recrudescerent, eodemque remedio iterum fugarentur; Periodo immediate sequenti moræ convulsionis epilepticarum æmulæ, successerunt, eundem omnino, quem febris tertianæ, typum ad plures periodos servantes, adque horas, prater propter, quatuor singulis vicibus durantes: Quas tandem ille in arte versatissimus, partim evacuantibus, partim antispasmodicis brevi sustulit.

Quæ insuper Historia Hypothesin meam supra exaratam, de intermittentium sede, non parum confirmare videtur, unde enim fit quod, mutatis tantummodo symptomatis, spasmi (quos omnium seciorum consensus in cerebro locavit) parilia cum febre intermittente studia observaverint, nisi eadem utrinque affectui competat sedes? cujus (insolitæ sane) metamorphoseos rationem ut breviter, secundum supra allata reddere coner; in memoriam revocandum est, velle Hypothesin meam, materiam febrilibus Paroxysmos producendis dicatam, postquam cerebrum trajecerit, in omnes nervorum fibrorumque tractus sat libere dispensari debere, atque in illis lente ad mensuram tumescentiæ maturescere, quo fiat ut, cum latè dispergatur isthæc minera, non usque adeo in cerebrum ipsum sæviat, quandoquidem turgescentiæ intinctus, quantumlibet isthuc inceptus, facili negotio extrorsum ad ipsos vasorum horum, eundo ampliatorum, & materia uniformiter maturata refertorum, terminos brevi propagari valet. Atque hinc sicut Paroxysmorum solitum, juxta modo dicta, recursum, sic pariter symptomatum seriem regularem, sat facile explicari posse censuerim. Horum medelam a particularum corticis in radiculos nervorum intrusione haberi supposui; dum scilicet crassiori materiæ paroxysmos imposterum inducturæ aditum sic negant: ubi tantisper hærere autumem, donec tono sensim restituto & hæ prorsum latæ extrudantur.

Quibus sic habentibus, ut ad casus solutionem accedam, supponere liceat, quod, si ultimo, admissæ corticis particulæ non quidem in radicum meatibus, nimis adhuc, præ tono nondum restituto, (id quod recursus morbi post mensem indicat) patentibus, sed illos prætervectæ in nervorum spinalem medullam constantium principio hæserint, quanquam aditum morbificæ materiæ cerebrum ingressuræ minusve negant, ulterius tamen progressuræ obicem (juxta leges assignatas) ponant; adeò ut nulla ejus, utpote neutiquam admissæ, congestio in fibrarum totius memoratis tractibus habere possit, nec proinde ad usitata symptomata dispositio. Interea isthæc in cerebro partim

partim in parvagum deposita (cujus quidem ramorum cæteris amplior cavitas facilem corticis quas admiserant particulis transitum præbeat, quæ ad eorum extrema serpentes inibi coërceantur; quemadmodum suspicari licet Paroxysmos Hystericos in longum productos obstruenti alicui materiæ circa nervorum horum continia hærenti durationem suam debere) aciditatem solito modo acquirat. Cumque ad eruptionis acmen (juxta præfatam pro typis solvendis rationem) pervenerit, quandoquidem in spinalem medullam præ corticis particulis, illic, uti suppolui, aditum munientibus, erumpere non potest, in ipsum primo cerebrum, dein, instinctu hinc dato, in præcordia cæterasque quas par vagum perreptat partes lancinando sævire concipiatur; unde eadem symptomata, quæ in epilepticis affectibus sine hujusmodi prophasi emergentibus obveniunt, producta iri quid vetat? Quæ quidem symptomata tantisper persistere & redintegrare toties concipiantur, donec partim idonearum purgantium vi e loculis suis extrusæ fuerint corticis particulæ, partim antipasmodicorum aliorumve corroborantium energia, eam reliquiæ fermenti convulsivi post paroxysmos delitescentis subactæ fuerint, quàm tonus cerebri restituatur, ad quæ ambo pensam subeunda hujusmodi medicamenta multum aptata videntur. *Gulielm. Cole Tract. de Febrib Intermittent.*

Consultationes.

Pro quodam in Aula Imperatoris Febre diuturnâ & sæpe recurrente afflicta.

Dilucida luculentaque signorum & symptomatum, quæ in laborante Domino observantur, enumeratio, expressam morbi speciem, omnesque illius, tum interiores, tum evidentes causas nobis ob oculos posuit. Corporis forma, figura, habitudo, omnisque constitutio; deinde functionum tum naturalium, tum animalium integritas, nativum temperamentum laudabile commonstrant: sed quod paulùm in calidius divergere ostendit venarum amplitudo. Id ætate annorumque decursu sensim calidius evasit. Tandem etiam naturæ convenientem modum excessit, magnis animi perturbationibus, vigiliis, curis, solicitudinibus, quas Dominus sedulo in rerum magnarum administratione subiit. Ab his similibusque causis evidentibus jecur incensum, multæ bili gignendæ accommodatum est, quæ tempore coacervata & exæstuans, omnium quæ traduntur symptomatum effectrix est. Hæc vel in secunda valetudine celeres vehementesque animi perturbationes, crebramque excandescentiam gignit. Hæc eadem causa est cur alvo adstrictiore, acri vapore caput tentetur, reliquumque corpus non excretabile sentiat inæqualitatem, & manuum volæ plantæque pedum exæstuent, quod etiam jecoris calidioris est indicium. Itaque bilis retroactis annis tempore exuperans effecit, ut corpus universum, quasi liquescens, in quandam extenuationem collapsum sit, atque etiam ut bilis tempestive non expurgata, sed coërcita ac subinde putrescens sæpiusculè sui generis febris excitavit: idque multo crebrius postremis annis, quibus illa copiosior cumulabatur. Et cum corpus proclive sit & præparatum, ut ex levissimis quibuslibet occasionibus caloris, frigoris, laboris, perturbationum animi, atque victus in ejusmodi febres incidat; hisque prompte corripiatur, argumentum sanè est exuperantis causæ interioris, maximeque redundantiæ, quod sit naturæ gravis, & supra modum molestæ. Quinetiam febris species invasionisque modus interiorem causam demonstrant atque exprimunt: nam rigor initio, calor aëris, faciei rubor & inflammata cum levi mentis alienatione, pulsus creber, similisque respiratio, urina rufa atque crassa, excretiones sub morbi finem biliosæ, omnes quidem notæ sunt exuperantis flavæ bilis, quæ ex permistione sanguinem tenuissimum fervidumque reddit. Itaque & febris, & omnium quæ narrantur symptomatum causam non alio quam ad bilis exuperantiam, & ad jecoris immoderatum calorem referri potest. Eodem etiam erysipelatis & omnium fluxionum, quæ in crura procumbunt cura pertinet: quandoquidem erysipelas febri continuo succedit, quasi illius quædam indicatio, ex eo nimirum humore qui febrem accenderat. Cæterum, si quis tumor pedum œdematosus erysipelata discussisse deprehenditur, etiamsi per sanitatem adesse consueverat, & familiaris putetur, suspectus tamen esse debet, & metuendum ne imminentis cachexiæ sit prænuncius; ferè enim jecur multâ crassâque bile obstructum, obscura scirrhæ rudimenta contrahit, quæ dum sensim & sine sensu adolescunt, in cachexiam, hydropemque præcipitant.

Licet autem febrium reversiones, & crurum inflammationes defluxionesque ægrius inveteratæ sint, ætasque laborantis jam inclinet. Si quis tamen tempus diligentiamque sumet, poterit in illa valida robustaque senectute, vel integram sanationem, vel certè summam levationem sperare: maximè verò si in dextro hypochondrio nihil renitens, aut durum, contactu, decubituve deprehenditur.

Medendi autem scopus erit jecoris obstructionis expedire, exuperantem illius bilem sensim expurgare, ipsumque viscus refrigerare & corroborare: quæ qui opportunè præstabit, omnem certè febris causam adimet, defluxionum fontem exhauriet & in multos annos vitam producet.

Primùm igitur decernatur purgatio ex diluto ℥ij. rheubarbari, ut docet, apparato, quò omnis illa redundantia, & crudorum ac semiputrium humorum in ventriculo, & circa mesenterii ad venas fluctuans, abigatur, aut emendetur. Deinde jecoris lienisque obstructiones reserendo his remediis quæ dum extenuant & reserant, simul obstructionis materiam in alvum sensim deducunt: Hujusmodi est syr. de cichor. compos. qui pro dosi habeat ℈ ij. rheubarbari. Hic diebus alternis, aut tertio quoque die offerendus tribus horis ante cibum sine custodia. Si longius erit intervallum irrita erunt omnia, nec quem sperabamus effectum assequemur: ita enim laxatis apertisque viis sensim natura assuescet bili in alvum expurgandæ.

Syrupus ad retorridam bilem.

℞. Rad. cichor. acet. gramin. aspar. ana ℥ ß. agrim. ceter. cuscutæ, lupulor. adiant. capill. vener. ana man. j. fol. senn. mund. ʒ iij. F. decoctio ad ℔ ß. In colatura dissolve succorum depuratorum buglossi, borrag. fumar. & acetos. ana ℥ i ß. sacch. alb. ℔ j. paretur syr. perfectè coctus. Et cùm decoquetur adde expressioni ʒ vj. rheubarbari electi in aq. endiviæ infusi cum ʒ ij. cinnam. electi. Capiat bis in hebdomada ℥ i ß. vel ℥ ij. pro dosi, cum aquis hordei, vel melissæ, fine custodia. Diebus interjectis alvus molliente clydere proritetur.

Ad cruditatem pituitosam, quæ aliquando per hiemem contingit.

℞. Rhabarb. elect. ʒ i ß. aloës optimæ, pulver. hieræ simpl. agar. recenter præparat. ana ʒ j. cum syrup. absinth. formetur massa. Hæc evacuationum genera omnem bilis exuperantiam sensim detrahent per alvum, nec febrem accendi, nec fluxionem in crura procumbere sinent: nec tamen vires frangunt, sed potius augent, dum naturam humorum noxiorum sarcinâ, veluti pondere gravi, relevant. Hac æstate residua, dum æstu corporis humores adhuc fluxi sunt, & quasi fusi, in hanc curationem incumbendum.

Scopus alter curationis erat jecur, universumque corpus refrigerare & corroborare: id autem præstabitur victûs ratione potius quàm medicamentis. Sit igitur victus tenuis initiò curationis, qui modicè refrigeret, ac humectet: jura gallinarum ex lactuca, acetosa, omphacio, buglosso, boragine. Carnes assæ macerentur condimento refrigerante, ut succo acetosæ, omphacio, succo mali punici, citrei, vel arantii. Vitet salsa, piperata, aromate condita, quæ jecur & humores adurunt, saccharata omnia quæ promptissimè in bilem facescunt: allium, porrum, cæpam, sinapi, nasturtium, hujusque classis omnia. Vitet etiam vina generosa, debilia diluere assuefcat, nec timeat stomachi imbecillitatem. Cerevisia interdum utilis, sed quæ nec multum acris sit nec admodum crassa. Corpore puriore jam factò cibus augeatur, servatâ quantitate. Peractis viginti diebus curationis, sorbeat manè hordeum mundatum paratum ut decet; hinc si potest indormiat, continuetque in duos aut tres menses, aut si velit in omnem vitam, eorum exemplo qui hoc salubriter & magna valetudinis commodo uti assueverunt.

Cruribus nihil adhibendum censeo præter aquas aut succos solani, plantaginis, & rosarum cum aceti octava parte dummodò quantum fieri poterit, illa sublimem locum obtineant. *Johan. Fernelius in Consiliis Medicis.*

De Febre Intermittente dolorifica.

Laborans de qua scribitur gravissima febre intermittente afflicta, cum vomitione crebra, cum syncope, & cum summa corporis totius, sed maximè viscerum imbecillitate, quoniam omnium remediorum opem neglexit, nec tempestivè medicamentis paruit, in sævissimas ventris torsiones meritò incidit, quibus diu ac vehementer cruciata est. Febris enim peccans materia, è visceribus (in quibus febris omnis intermittentis fomes consistit) inter peritonæi & ventris membranas devoluta, febrem finivit, sed dolorem accersivit. Ex his postea membranis, cùm minimè excidere posset, nec viam expeditam inveniret quâ in alvum illaberetur, velut furiosa, alio tandem impetum faciens, transiliit in caput, & in corporis artus, ubi & novos cruciatus movet. Metuendum, ne tandem nervos occupans & tendones, paralysis speciem ingeneret, quæ ex colico dolore fieri traditur à Paulo, & de qua non pauca scriptis notavi.

Hæc sunt sanè omnium malorum gravissima, quæ neglectis, & perperam curatis febribus intermittentibus supervenire solent: his autem remedia quærenda. Licet autem minùs quam olim purgationes nunc pro futuræ sint, imperandæ tamen sunt, eæque satis validæ, ut noxium humorem è summis partibus revellant in alvum: aut si minimè paritura est laborans, his saltem levioribus, sed identidem repetitis purgetur, quibus jam aliquoties est usa. A purgationibus conferent unctiones dolentium partium, anodynæ & discutientes, quales comparari possunt ex oleo lumbricorum, & irino, & oleo de terebinthina, his tandem adjectis, quæ ad paralysin conferunt; conferent quoque balnea in quibus incoxerint herbæ cephalicæ, multoque magis vaporaria, aut æstuaria sicca, si modò ea perferre queant laborantis vires.

Porrò morbus pervicacissimus in laborante male obtemperante, dubium, aut etiam sinistrum plerumque exitum expectat. *Idem ibidem.*

De febre lenta & variis affectibus à Gallico.

Ut certò satisfacere possim quæsitis ad me missis de febre lenta, operæ pretium est ejus veram causam & originem investigare, quæ quoniam aliis febribus intermittentibus & à erraticis successit, in ea sum sententia, fomitem ejus latere, vel in renibus, vel in jecoris aut lienis prava qualitate est enim symptomatica. Cujus ut planum haberi possit indicium, urinæ sunt perpendendæ. Si enim crassæ, spissæ, albæ, purulentæ sunt, aut si quando aliàs cruentæ fuerunt; indicium est, abscessum aliquem, aut ulcus in renibus subesse. Quòd si nihil alienum in illis conspicitur, a jecore vel liene causa repetenda. Non enim doloris colici, vel nephritici quibus D. Laborans conflictatus est, hæc consectaria esse videretur. Sitis cerevisiamque bibendi luben-

tius quàm vinum cupiditas, quâ tenetur, ciborum aversatio, præcipuè esculentorum, ructus, rugitus ventriculi stridor, & ad concoquendum absurditas, cum lipothymia ad syncopem usque, manifestum ejus & ab eo noxam demonstrant, tum proprio vitiô, tum hepatis & splenis viciniâ ac sympathia. Neque verò pleniori (si quæ in ventriculum decumbit) tantopere mens adjicienda: non enim tam læva accidentia solus catarrhus parit.

Remedia tum ad febrim, tum ad alios affectus blanda & epicratica esse debent, de ætate, diuturnitate, debilitate, considerationis partem ad se trahentibus. Alternis ergo diebus, si alvus non respondeat, injiciatur clyster ex formula.

♃. Radic. alth. ℥ j. flor. chamæmeli, meliloti, anethi, absinthæ. furfur. macri, ana m.j. sem. anisi & fænic. ana ʒ ij. F. decoctio. In colatura ad ℔ j. dissolve mell. rosat. ℥ ij. olei comm. ℥ iij. Fiat clyster. Si non satis detrahat crassæ & lentæ pituitæ addes hieræ simpl. ʒ vj. vel ℥ j. Per hebdomadas syrupum infrà præscriptum hauriet, ut sensim ventriculus detergeatur, cæteræque partes hujus mali fomites. Quod si sæpiusculè uteretur largiùs, prodesset. Nullo enim pacto debilitat, imo valenter roborat.

♃. Radic. acetos. cichor. gram. & petroselini, polypod. querc. ana ℥ ß. agrim. ceter. cuscut. ana m. ß. fol. senn. mund. ℥ ij. fiat decoctio ad ℔ ß. in colat. dissolve sacch. alb. ℔ j. fiat syrup. perfectè coctus, cui inter bulliendum adde expressionem ℥ ij. rheubarbari elect. infusi in vino albo cum ʒ j. cinnam. electi. Capiet ℥ i ß. pro dosi in aq. hordei; mane, tribus horis nec pluribus ante cibum. Nonnunquam locô syrupi uti poterit pilulis sequentis descriptionis.

♃. Aloës optim. rheubarb. elect. pulver. hier. simpl. ana ʒ j. agar. præparat. ʒ ß. malaxentur cum syr. absint. Capiat pilulas v. pro 3. mane horis 4. ante cibum.

Diebus interjectis ad roborandum ventriculum & firmanda viscera expediet conditô sequenti liberaliter indulgere.

♃. Cortic. citr. conditi ℥ j. myrobal. conserv. rosar. ana ℥ ß. pulver. elect. rosati aromatici maj. ℈ ß. cinnam. elect. santal. citrin. rasur. ebor. & C. C. ana ℈ j. sacch. rosat. q. s. F. conditum aurô coopertum. Coopertum. Capiat cochleare unum mane, & per horam ante cœnam.

Ad sitim bibet julepum similis descriptionis.

♃. Aqua rosar. ℔ ß. succi granat. ℥ iv. succi limonum ℥ ij. sacch. alb. ℥ viij. Fiat Julep. Utatur in siti longè à cibo, cum triplo vel quadruplo aquæ coctæ. Neque alii potui indulgebit, aut aquam vel ptisanam vulgarem, vel cerevisiam hauriet: sed supradicto julepo contentus erit, vel syrup. granator. vel succo citri, aut aurantii, extra cibum, atque etiam cum cibo. Quòd si eum lipothymia quædam incesserit præstaret multò hæc superiora illi propinari, quàm vinum. Eo tamen in pastu gustare mediocriter poterit, ut nulla postea sitis consequatur. Ad ventriculi autem labores, dum cibis coquendis incumbit, erit ex usu pauca & paulatim præbere. Quòd si esca solida sit, succis supra dictis irroretur. Neque te victus refrigerans magnopere deterreat: placidiùs enim ad frigida quàm ad calida ejus se affectus habebunt. *Idem ibidem.*

De Febre Quartana pro Regina Leonora.

Ab annis teneris, & à priore usque pueritia deprehensa est obnoxia asthmati, quod humidiore cælo, & quoties Luna illucescit, nova destillatio vehementius fatigat, magnô & periculoso uteri strangulatu sæpe correpta est; in quo & mens & sensus omnes pereunt, & suffocationis vehementia, cervicis, oculorum, & faciei venulæ dehiscunt, ut hinc rubræ maculæ diutius persistant viscerum, maximeque jecoris, illæ numerosæ insunt obstructiones, ex quibus sæpe in continuas & in tertianas febres, easque diuturnas, sæpe & in icterum admodum contumacem incidit. Quum tali esset constitutione, annum superiorem totum in otio transegit, nec tamen quidquam detraxit de victu, qui uberrimus esse consueverat. Hinc crudorum humorum, omnisque generis excrementorum ingens proventus, & obstructiones geminatæ, quæ tandem effecerunt ut mensium hæmorrhoidumque evacuationes parcius, nec stato tempore procederent. Quibus ex causis tandem universum corpus cæpit ingravescere, & quindecim diebus antequam morbo prehenderetur, mirâ lassitudine spontaneâ fatigari. Simul & appetentiam sentit dejici, quam tamen vario obsoniorum genere, variisque gulæ irritamentis conabatur excitare, ut non minùs intemperanter quàm olim viveret.

Ab his causis quartana invasit secundâ Septembris, ex se ipsa, non ex alio antecedente morbo: sed principiis adeò tenuibus, atque obscuris, vix ut à quoquam deprehenderetur. Secunda accessio manifestè exhibuit intermittentis febris speciem, in qua omnis generis vomitiones eruperunt. Tunc cæpimus & syrupis & clysteribus, & tenuiore victu corporis humores præparare. Tertia tamen accessio multò vehementior evasit, tum frigore, tum vomitione, tum suffocatione ex asthmatis permistione, tum jactatione corporis atque siti. Proinde medio accessionum intervallo, & proximô die minoris accessionis blandè purgavimus. Licet autem vacuationes undique & pituitosæ & biliosæ arte sponteque procederent, febris tamen manifestè increvit, habuitque quartam, sextamque accessionem, & acerrimam, & longissimam, ut jam nulla integritas, aut intermissio deprehenderetur. Nullus enim sudor unquam erupit, qui accessionem finiret. Quum igitur febris non minus continuæ quàm quartanæ particeps videretur, ne fortè in deteriorem degeneraret, utile visum est venam secare basilicam sinistram, è qua corrupti sanguinis unciæ circiter octo detractæ sunt

magnô quidem usu & facili tolerantiâ. Nam præter febris continuæ suspicionem, id faciendum suadebant mentium, hæmorrhoidumque suppressio, victus in otio intemperantior, faciei rubor, & venarum ingens ac turgens plenitudo, ob quam sanguis è naribus subinde emanabat. Ab eo tempore corporis integritas, & intermissionis puritas major apparuit, sed par fere accessionum vehementia, cum cibi fastidio & nausea, cum vomitione & oris amarore. Quæ symptomata, cùm nec victûs ratione, nec syrupis, nec clystere mitescerent, secundò medicamentò, eòque blandô purgandam duximus post accessionem novam. Cæteræ accessiones hinc leviores insequutæ sunt, sensimque decreverunt, ut neque frigus molestum sit, nec calor interpellet. Quo circa toto mense Octobris solâ victus ratione idoneâ, & emollientibus clysteribus occursum est, nisi quòd semel, dum gravi nauseâ & linguæ amarore premeretur, sorbitioni incocti sunt folliculi sennæ, & paucis ante diebus ad levem ex destillatione tussim syrupus adhibitus jujubinus.

Quæcunque posthac ad reliquam curationem idonea videbuntur, horum imitatione prudenter decernent ii, quibus id muneris erit commissum. *Idem ibidem.*

Ad Quartanam destillationi implexam.

Cùm multis ac variis affectibus, fereque assidua destillatione, jam diu conflictaretur Generosus D. Cathalaunensis, censuimus non soli quartanæ febri, qua torquetur, sed aliis quoque implicitis affectibus succurrendum: quod his præsentibus ægre possit quartana febris profligari, quodque ea profligata variis nihilominus querelis futurus sit obnoxius. Itaque omnibus quâ licuit animadversione æstimatis, duximus non differendam, sed summa diligentia suscipiendam curationem; quæ tum medicamentis, tum victus ratione, & veteres morbos, & hanc vitiosam corporis constitutionem immutet.

Victus ratio prorsus siccâ sit & attenuans, moderateque calida, ut hanc frigidum mucosumque habitum emendet. A sorbitionibus prorsus abstinendum, à liquidis omnibus, ab elixis carnibus, à piscibus, à caseo, à fructibus ab immoderato potu. Carnibus vescendum euchymis, hisce omnibus assis, aut per raro elixis, quas tamen si volet condimentis intingat ex pipere, gingibere, cinnamomo, nuce moschata, interdum & sinapi. Vinum generosum sit ac minime vaporosum, album, aut subrubrum, tenue, non supra modum dilutum, quò & parcè utetur in pastu.

Medicamentorum, sed blandorum frequens sit usus, & quæ crudos noxiosque humores sensim, nullaque vi detrahant. Alvus sæpe clystere solicitetur, qui in decocto emollientium habeat hieræ simplicis, diaphænici ana ʒ vi. mellis anthos. ℥ ij. olei rutæ & anethi ana ℥ i ß. sextô aut octavô quôque die, pridie accessionis dentur catapotia, quæ constent ex pulvere hieræ simplic. rheubarbari, aloes & agarici, quæ paribus portionibus malaxantur in syrupo absinth. sumatque pro dosi ʒ i. vel ℈ iv. Nonnunquam vice pilularum purgetur hoc syrupo.

♃. Rad. apii, petrosel. fœniculi, & capparum, polypod. quercin. semin. carthami ana ℥ ß. agrimon. beton. hyssop. origan. lupul. ceter. thymi, epithymi ana manip. j. sem. anis. fœnic. & melon. ana ʒ i ß. fiat decoctio ad ℥ xv. in qua infunde per noctem folior. senn. mundator. ℥ iv. agarici albi ℥ ij. gingiber. ʒ ij. bulliant mane parum & fiat expressio in qua dissolve sacch. albi ℔ j. Paretur syrup. coctus ad perfectionem, & non clarificatus. Capiat ℥ ij. pro dosi cum aqua buglossi vel alia convenienti. Convenit interdum dissolvere in eo expressionem ʒ j. rheubarbari electi infusi in vino albo, ut sensim genus omne humoris separetur, vacueturque. Ita igitur istorum usus continuandus est alternis diebus, ut vix ulla prætereat, quin pridie vel clyster, vel pilula, vel syrupus adhibeatur.

Præparantibus syrupis non admodum fatigandus est D. Laborans, sed omnis præparatio idonea victus ratione tentanda. At quoniam interdum per accessiones bibendi necessitas urget, locò ptisanæ aut aquæ hordei, vel alterius potus refrigerantis, & compingentis humores propinandum est oxymeliti simplex Galeni, aut syrup. acetosus aquâ multâ dilutus: sed tamen parcus potus apprimè utilis est, omnemque morbum breviorem reddit, at liberalior naturam occupat, revocatque ab humorum coctione. *Idem ibidem.*

Pro Iuvene egregio tertiana intermittente exquisita laborante.

Juvenem propositum laborare febre nemo esset sanæ mentis, qui denegaret, corripitur namque calore quodam extraneo supra naturæ modum ad modum excedente, ac per totum diffuso. Verum cum ex febribus alia sit diaria, alia hectica, alia putrida; febris hæc erit de genere putridarum, quoniam symptomata, quæ spectantur in hoc patiente non ad febres diarias, non ad hecticas, sed ad putridas attinent. Et quoniam febrium putridarum alia est continua, alia vero intermittit, hæc quia rigorem sibi conjunctum habet, est de serie intermittentium, ac Tertiana intermittens existit, non quidem notha, sed exquisita. Hoc autem ex forma, causis, & symptomatibus cum Galeno secundo de Crisi, secundo, facile deprehendo; Et forma primum, quoniam æstus adest insignis, calor est acris, idemque cito movetur, atque durat circiter octo horas (hujusmodi enim febris duodecimam horam non transcendit) ita causis secundo quoniam bilis flava peccat, quemadmo-

quemadmodum vita anteacta, tempus anni æstivum, temperies biliosa, ac ætas Juventutis patientis ipsius persuadent; Ex symptomatibus demum, sicuti dolor capitis, sitis clamosa, rigor intensus, & non extensus, vomitus bilis flavæ sinceræ, ac urinæ bilem flavam attestantes manifeste docent.

Causa interim immediata hujus febris est fuligo putrida cordi communicata, elevataque ex minera biliosa syncera putrescente in venis ambitus corporis, & quod ibi putrescat non solùm sudor, verùm etiam rigor in singulis suadere videntur, putrescit autem ob prohibitum transpiratum ab obstructione, generatur vero in hepate calidiori ob errores in sex rebus nonnaturalibus insignes perpetratos ad unicam bilis generationem idoneos.

Ut propterea scopi curativi sint refrigerare, & humectare, non solùm ratione febris, verùm etiam ratione jecoris fervidioris, præterea, & materiam putridam eradicare, putrescentem per refrigerantia, atque siccantia corrigere, obstructionesque refrigerare.

Quos scopos obtinere non erit impossibile, nec arduum quantum ego existimo, quoniam febris intermittit, itemque symptomata omnia, finita accessione finiuntur.

Deveniens itaque ad curationem, statuo venæ sectionem non probare, quoniam deficit sanguis, nihilominus occasione doloris capitis cucurbituli scatificatæ partibus infernis applicitæ, sicuti & frictiones, deligatutæ, & lavationes earundem non improbantur.

Quantum vero, ad pharmaca attinet primum lenienda est alvus syrupo violato solutivo cum decocto tamarindorum, præparandi sunt humores decocto endiviæ, acetosæ, lactucæ, ac hordei, addito in fine tantillo aceti propter obstructiones; Purgandi denique sunt infuso Rhabar. & syrupo violato dicto, dummodo tamen sudor non prohibeat, prohiberet autem, ubi cum aliqua morbi remissione prosequeretur, quo in casu naturæ tanquam per se bene operanti totum esset opus curationis hujus febris committendum, Quòd si forte fortuna progrederetur quidem sudor, sed imminute admodum absque insigni alleviatione morbi, tunc ab aqua hordei tum cortice copiose in fine accessionis assumpta pro sudoris vigoratione, nullo pacto esset desistendum.

Atqui pro alteranti conveniet demum serum cum succo endiviæ, & lactucæ sumptum, exteriusque succo endiviæ, & semper vini cum aceto jecur perfundi poterit.

Sed quoniam patiens de dolore capitis insigni, de sitique clamosa præsertim querelas habet, ideò pro dolore capitis frontale ex lacte cum succo limonum, vel ex oleo rosato completo cum aqua rosacea, & aceto addito ovo integro mihi videtur opportunum, & eo magis si syncipiti quoque hoc remedii genus adhibeatur.

Pro siti mihi arrident stillicidium supra linguam ex aqua cisternæ frigida factum, aqua hordacea sumpta, quantum unico haustu sumi potest, vel aqua acetosæ, & violarum cum succo limonis; Huc pertinet loco ex mucilaginibus seminum psilii atque cotoneorum cum succo limonis, & saccharo candido ex juleb violato, frusta etiam cucurbitæ, & caules lactucæ saccharo condita, & in aqua cisternæ macerata supra linguam detenta mirifice valent.

Sed inter cætera victus refrigerans est addendus, locetur igitur patiens in aere frigido, cujus census, si naturalis haberi minime poterit, arte erit præparandus, cujus occasione patientem inspirare supra vas magnum aqua frigida repletum maxime proficuum erit, quemadmodum & eundem vesci ptisana cum lacte seminum majorum frigidorum, necnon pane ex jure, lactuca, endivia, acetosa, & similibus alterato; Potus sit vini granatorum cum aqua cisternæ necesse est, reliqua vero omnia respondeant secundum proportionem. Et Deus patienti succurrat, sic etenim tuto, citoque, & non injucunde præsidia medica operabuntur. *Julius Cæsar Claudinus in Consultationib. Medicin.*

Pro quodam Nobili Iuvene febre tertiana continua notha proportionata correpto.

Quod juvenis propositus laboret febre ita de se constat, ut nulla penitus indigeat confirmatione, calet enim in toto plusquam conveniat secundum naturam; Quod vcrius febris hæc sit putrida ex præsentibus Symptomatibus colligitur, quæ sunt perpetui comites febris putridæ, non autem diariæ, neque hecticæ. Et quoniam febrium putridarum aliæ sunt continuæ, aliæ intermittentes, febrem, de qua interim agitur esse continuam, quia est immunis a rigore, dignoscitur; Quoniam rursus continuarum aliæ sunt continentes, aliæ proportionatæ, febris nostra est proportionata, nam alternis diebus habet exacerbationem, sine qua febris continua continens existit, ut unica accessione contineatur; Denium quoniam febris proportionata, vel est tertiana, vel quotidiana, vel quartana, febris præsens est tertiana, nam pendet à bile, quod cognosco ab ægri temperie, dolore capitis, siti, inquietudine, ac tempore anni æstivo, quæ omnia in unius bilis generationem, & collectionem conspirant; Verùm ob vitam anteactam pituitæ, ac humoris crudi feracem (plurimum enim in usu fructuum, ac lacticiniorum patiens deliquit) puto febrem hanc non legitimam, sed spuriam esse constituendam.

Utcumque tamen causa immediata ejusdem est fuligo putrida cordi communicata, causa vero remota est minera biliosa, & aliquo modo pituitosa, à qua fuligo illa putrida elevatur, quæ quidem minera putrescit in venis mediis ob prohibitum transpiratum inductum ab obstructione illarum venarum, atque hanc obstructionem oriri tum à multitudine sanguinis, tum à crassitie, & lentore humorum existimo; A multitudine quidem sanguinis, quoniam patiens est temperamenti sanguinei subdominantis, hinc excernit quoque urinas crassas, & rubras; A crassitie, & lentore humorum ob vitam prægressam. Tandem causa remotissima est intemperies calida jecoris bilem multiplicans.

Quibus ita constitutis, ad Medicum attinebit refrigerare, & humectare, materiam putrefactam eradicare, putrescentem per refrigerantia, & siccantia corrigere obstructiones per eva-

evacuantia, attenuantia, & detergentia auferre, jecurque attemperare.

Cæterum intentum assequi, non erit undequaque tutum, febris namque est continua, nulla autem febris continua periculo vacat, & summa cum ratione, quoniam sub ea major est recessus a statu naturali, putredo est in venis, plura Symptomata conjunguntur, imminet tabes, & vires sæpius non resistunt.

Ideò (quantum ad materias medicas attinet) omnis prorsus diligentia est necessaria, quare lenita prius alvo clysteri venam cubiti dextri secandam esse statueram, & si febris ultro progrederetur, ita ut vigesimum diem transcenderet, & salvatelam sinistræ manus secari posse non absque fructu putarem. At si opus fuerit ob capitis dolorem, extrema fricari, deligari, atque lavari poterunt.

De medicamentis verò statuo, ut leniatur alvus ante venæ sectionem clystere ex decocto hordei, & herbarum communium, oleo, melleque violaceis, saccharoque rubro parato; post venæ sectionem cum syrupo rosato solutivo, & sero, addito modico mellis rosati solventis. Deinde pro humorum præparatione probo decoctum ex sonco, endivia, acetosa, hordeo, & boragine, adjecto modico aceti in fine, interdum verò serum depuratum copiosum, & cum succo cicorii, ac acetosæ datum ad remittendum fervorem febrilem non improbo. Et ad humorum evacuationem omnibus præfero infusum Rhabarbari, & modicum Agarici trociscati cum syrupo rosato solvente, postquam evacuationem alterantibus uti licebit, inter quæ ego primum omnibus præfero idem serum cum succo sonchi deinde laudo conservam cicoraceam cum pulvere confectionis ex tribus sandalis. Exterius valet irrigatio hypochondrii dextri cum succo sonchi, endiviæ, & aceto cum pulvere sandalorum. His non conferentibus, ac febre ultro progrediente, necesse erit deobstruentia mediocria propinare, inter quæ mihi arridet, vel ptisana facta cum radice Apii rec. vel oxymel simplex cum jure pulli decoctionis agrimonii, vel decoctum agrimonii, Capillorum ven. citrac, radicis Apii rec. cicorii, & boraginis cum aceto, quibus non conferentibus, ad trociscos de Rhabarbaro, de eupatorio, de rosis, & de absynthio deveniendum, tandem repetenda purgatio pilulis de Rhabarbaro, vel aggregativis, adjecto item Rhab. Febreque progrediente, & absente prohibente, balneum aquæ dulcis omnino laudarem; Ac viscera tandem corroboranda Diarhodone Abbatis, & confectione ex tribus sandalis.

Pro victu autem primum eligendus est aër frigidus, deinde nutriendus est æger Ptisana, & pane ex jure pulli; pro potu vero dandum est vinum granatorum aqua dilutum, quo pertinet & decoctum prunorum, vel passularum. Alvus mollis est servanda clysteri jam dicto, somnus (si fuerit opus) lacte seminum papaveris cibariis immixto conciliari poterit, Demumque corporis, & animi quies imperabitur. Et hæc Deo auspice cedant in salutem ægrotantis. *Idem ibidem.*

Pro Illustrissima Beatrice Estensi de Bentivolis Parvo hemitriteo, febre inquam putrida quotidiana continua, necnon tertiana intermittenti, ac puerperio imminuto laborante.

Postquam à viris clarissimis constitutum fuit, Excellentissimam Matronam a sexdecim diebus febre laborare, & a septem jam puerperam esse, habuisseque partum in mense octavo, qui per biduum tantum vixit, mihi interim meas partes agenti quatuor erunt examinanda. Primum qualesnam sint illi propriè affectus, qui eam infestant. Secundum an sint sanabiles, Tertium quibus remediis. Quartam quibus remediorum materiis.

De primo statuo febrem, & hanc ipsam putridam (ut fatentur omnes) necnon puerperium valde imminutum esse vitia, quæ Illustrissimam Matronam affligunt, & circa quæ mihi interea est digrediendum, ea tamen ratione, ut cum Galeno initio primi ad Glauconem ex medendi Methodo remediis illis convenientia invenire, inventisque recte uti possim: sed cùm remedia varientur pro varietate essentiæ, ac existentiæ morborum, idcirco morbi propositi considerandi erunt quoad propriam tum generationem, tum læsionem, nam illa ad essentiam, hæc verò ad existentiam attinet; Ad hæc quoniam generatio supponit quidditatem, & morbi invadunt cum intensione, seu remissione, sub aliquo more, ac in tempore præfinito, ideo non tantum mihi de quidditate, & principiis generationis horum morborum est agendum, verùm etiam de intensione, more, ac tempore, seu motu, nam tempus, ut numerus motus, ex motu innotescit.

Ut igitur a primo exordiar, ad febrem me converto, quam tanquam putridam ab omnibus receptam & ipse recipio; verùm quoniam febrium putridarum aliæ continuò, aliæ cum intervallo affligunt, febrem hanc nunc esse mixtæ naturæ puto continuò namque affligit, ut nemo jugi pulsus frequentia, celeritate, ac inæqualitate febrium putridarum proprius ductus negare potest, cum intervallo autem, quoniam alternis diebus horror quidam invadit, qui à continuis, ex Galeno, non modò si intensus, sed etiam perseveret est sejungendus. Ut ex his pateat, febrem hanc interim esse de genere hæmitriteorum, nam primis diebus fuit febris tertiana simplex interpolata, sed valde extensa.

Et si quis objiceret nunc forsan etiam extensam esse, ac paroxysmum alterum alteri subingredi. Dicerem primum non dari tertianam quæ novum paroxismum attingat, nam accessitertianæ ad quadraginta horas tantùm extenditur, & amplius extensa dicitur. Secundo, dato quod hoc esset, jam non appareret ratio, cur ea die, qua horror non accedit, febris præsens circa Vesperas exacerbaretur, cum accessionem præcedentem cum horrore ingruentem suam exacerbationem citiùs habuisse par sit.

Febris igitur nostra est composita ex quotidiana continua proportionata, ac tertiana intermittenti, qui complexus semitertiana etiam, atq; parvus hæmitriteus vocari solet ad medii, & majoris hęmitritei, differentiam ille enim ex tertiana continua, & quotidiana intermittente, hic

verò ex tertiana continua, & quartana intermittente componitur. Nostri autem parvi hæmitritei meminit Hippocrates primo Epid. Commentario primo to n. 13. & primo ejusdem Comm. 3. Tex. 1. qui cum duplex sit, exquisitus, & non exquisitus, ille sit ex pituita, ac bile ex æquo putrescentibus, hic verò ex iisdem humoribus, quorum unus alteri dominatur.

Pituitam in Illustrissima Matrona prædominari, ab hora motus, nam febris quotidiana putrescentis pituitæ soboles circa Vesperas (quo tempore pituita movetur) exacerbatur, item ab urinis, & alvi excrementis pituitosis facilè est intelligere, in cujus confirmationem facit sitis non molesta, & mador quidam lentus, ac viscidus per totum erumpens, vita sedentaria, atque etiam totius habitus sub pituitosus, quinimò (ut accepi à Viris Doctissimis) non tantùm excrementa potissimum alvi sunt succo pituitoso, & hoc ipso vitreo referta, verùm etiam & vomitus, quem superioribus, diebus Nobilissima Patiens habuit, eodem penè humore scatebat, quibus omnibus & illud addo, quod Mulieres utero gerentes hujusmodi succi colluviem ob menstrui retentionem vitiata prima coctione sibi comparare solent, ut ex his alicui mirum videri non debeat, si Nobilissima Matrona utero gerens in fine septimi mensis, generationem prædicti humoris excrementitii, & ab hujus generatione febrem quotidianam incurrerit, quæ (ut illud etiam non omittam) videtur quoque sapere naturam illarum febrium quas Galenus contra Lichum, Liphodes, & Elodes vocabat, sub quibus ægrotantes ferè jugiter sudant.

Cæterum, tertianæ febris notæ, sunt quæ bilem putrescentem ostendunt, calor inquam satis mordens, qui alioquin mitis esse ob pituitæ copiam deberet, atque hic circa meridiem, qua hora bilis movetur, accedere solet, dolor etiam capitis punctorius, vomitus biliosus, sitis aliqua, quamquam non molesta ob pituitæ præsentiam, ætas primi floris, atque Archigenis conjectura, quoniam scilicet illis diebus tertianæ vagatæ fuerunt.

Atqui dicet ille tertiana hæc dubio procul erit de genere notharum propter pituitæ redundantiam, ita ut tertiana majoris famæ dici mereatur, quo dato jam insignis occurrit difficultas, quod videlicet cùm denominatio fiat à prædominanti, & pituita, ut statutum fuit, longè, lateque prædominetur, potiùs febris hæc intermittens quotidiana, quam tertiana vocanda erit.

Dico respectu febris quotidianæ pituitam non tantùm copia, sed etiam virtute dominari, respectu autem tertianæ copia tantùm, bilem verò virtute; modò denominatio à prædominio virtutis fieri debet, & summa cum ratione, ideò cùm bilis in casu nostro secundum virtutem prævaleat, jure febrem propositam tertianam dixi.

De puerperio ita sentio, ut citra omnem controversiam sit imminutum, quia tametsi Illustrissima Fœmina non sit sanguine repleta, ut hac ratione non videretur hoc mali genus pati posse, nihilominus, quia jam septem tantum dies à die partus distat, puerperium adhuc emanare debere rationi esset consentaneum, & eò magis, quoniam corpus illius valde cacochimicum pravisque succis redundans observo, quibus accedit quòd ultra solitum multa Nobilissima Patiens existit, quæ duo hoc morbi genus insequi solent.

Cùm igitur hæc sint vitia curanda, puto ea ipsa à communi causa, unica nempe pituita pendere, hæc enim in venis ad uterum attinentibus recepta parit obstructiones, a quibus expultrix uteri impedita in proprio opere frustratur, atque sic puerperium, quod est Symptoma secundarium in genere excretorum in quantitate decenti non expellitur. Rursus eadem pituita in venis mediis totius corporis suscepta pariter illas obstruit, transpiratum prohibet, putredinem in pituita, in iisdem venis existente, parit, à putredineque fumi exusti cordi communicantur, hinc occasio febris quotidianæ continuæ proportionatæ; nam, ut omnes norunt, in febribus continuis proportionatis locus putredinis sunt venæ mediæ; Ad hæc eadem pituita per venas capillares ad ambitum corporis attinentes propagata, similiter illas obstruit, & modo jam dicto febrem in humoribus pituitoso, ac bilioso simul mixtis accendit.

Et si quis quæreret, quo modo fieri possit, quod in venis mediis aliqua bilis portio non subsit, quoniam in his febribus absque dubio humores ii simul mixti transmittuntur à venis majoribus ad medias & capillares, nam febres cum accessionibus pro majori parte ortum habent à transmissione materiæ.

Dicerem id contingere, quoniam transmissio bilis, & pituitæ simul non fit eadem hora, qua transmisio pituitæ tantum, quoniam bilis propter sui acrimoniam facultatem expultricem irritando, est sibimet causa, ut ad venas usque extremas expellatur, cui favet & agilitas ejusdem humoris ad motum, necnon habitus corporis admodum rarus.

Et si rursus aliquis quæreret, cur non fiat rigor, sed parvus horror, ac frigus, quando bilis ob rationes dictas soleat rigores efficere.

Dicerem hoc evenire, quoniam portio bilis, quæ à venis capillaribus ob concitatum motum expultrici egredietur, ac per partes sentientes discurrit, permixta est cum aliqua pituitæ tenuioris portione, à qua & ipsius acrimonia, & ad motum promptitudine imminuta rigor de more non succedit.

Jam verò febrem hanc ratione saltem Symptomatum concomitantium nullam intensionem habere existimo, quando hæc ipsa in casu nostro nullam magnitudinem præ se ferant; non nego tamen ratione essentiæ, qua scilicet febris duplex est, atque altera continua existit, magnam dici posse.

De more illud pro certo habeo, quòd nimirum febris proposita sit bene morata, atque à malitia immunis, nulla namque Symptomata, quæ pravitati attestantur, hucusque magna supervenerunt, magna inquam, & in propria essentia, & ratione præstantiæ partis laborantis, ac malæ tolerantiæ.

Tempus autem ejusdem febris ex motu morbi, motus ex alteratione; & coctione materiæ, coctio autem, ex Galeno nono Meth. capite quinto, non tantùm ex urinis à posteriori, verùm etiam à priori ex pulsu innotescit; Quare

 cum

Cinamomo, absinthio, & mastiche in duplici vase ebullito, & facta colatura adjectis succo absinthii concreto, & cera. Ceratum quoque ex mastiche cum aromaticis aliquot maxime proderit; Atque his non contrariantibus ad stillicidium ex oleis cum simplicibus stomaticis, ac aromatibus, bezoino, myrrha, & ligno sassafras medicatum erit deveniendum.

Quibus omnibus & victus compar adjiciatur oportet, quare maxime arridet, ut prosequatur in usu ptisanæ, quam audio pipere medicatam esse, laudo etiam ut ferculis utatur cum ovo, atque acetario cichoraceo cum floribus boraginis, in progressu autem ex Capparibus salitis erit opportunum, & sicuti nunc juribus sunt incoquenda pimpinella, & acetosa, ita posthac petroselinum, fœniculum; Bibat interim Nobilissima Patiens jusculum tenue, febris enim, & materiæ copia, atque cruditas, vinum prohibeat, sicuti puerperium aquam vetat; At febre remittente, cocta materia, atque etiam minorata vinum fulvum, aut etiam subrubrum propter consuetudinem tenue, pauciferum, & non austerum concedatur: Alvus in proprio munere servetur clysteribus alternis diebus injectis, paratis ex decocto communi adjecto turfure in linteamine deligato, ex melle rof. sol. oleo communi, saccharo rubro, ac similibus, quibus in progressu & hieram simplicem adjicere præstabit.

Amplius danda est opera, ut animo, & corpore Illustrissima Fœmina quiescat, & si aliquando sub hoc morbo corpus esset exercendum, exercitio substituantur triciones, quæ meo judicio, sicuti & alia omnia Deo annuente Nobilissimæ Matronæ sanitatem restituent. *Idem ibidem.*

De Febre Lenta, dolore ventriculi, & macie insigni totius corporis Pro Nobili Matrona.

Ex disertissimis scriptis Viri Præclarissimi constat apertissimè, Nobilem Matronam quadragenariam de duobus præcipuis affectibus conquestam esse, dolore scilicet ventriculi cum rugitu, & febre lenta cum insigni corporis macie. Pro quorum debellatione plura Medica præsidia successivis temporibus fuerunt à Viro Præclarissimo ex methodo proposita, summaque cum utilitate administrata; sed ob inordinatam victus rationem omnia in deterius lapsa sunt, perseverante febre cum macie, & forsitan cum dolore ventriculi & rugitu; ideoque de agendis consulitur.

Quod ut pro virili præstemus, statuendum censemus, non solum ab incomposita victus ratione, sed & ab inordinata mensium purgatione, omnimodaque eorundem suppressione intempestiva, omnia cum præsentia, tùm præterita mala originem traxisse, reduxisse, & adhuc foveri, & conservari: Mensibus enim deficientibus, morbi fiunt ex utero, Divini senis testimonio. Impurus namque sanguis, & à prædominio melancholicus in Nobili Patiente genitus à jecore præcalido, & in corpore detentus, labefactare potest calidum innatum, non ventriculi tántummodo, cui maximè consentit uterus, sed & totius venosi generis, hincque dolores, rugitus, febres, totiusque corporis macies, non sine suspicione melancholiæ hypochondriacæ.

Qui proinde affectus cùm ex sui natura, tum ex victus incontinentia difficillimæ curationis erunt. Verumtamen cùm antehac beneficio remediorum administratorum semel atque iterum recesserint, sperare quinetiam possumus, fore ut iisdem repetitis omnino tolli possint, cum habeamus ex Avicenna, quod illa remedia, quæ semel assumpta juverunt, repetita sanare possint. Dubitare tamen quis facile posset, utrum ventriculi dolor à viginti annis per intervalla recurrens, provenerit a materia pituitosa, & cruda, vel ab humore melancholico ad ventriculum transmisso: ab utroque etenim morbi diuturni provenire possunt, habitusque corporis, & aversio à vino id suadere possent. Attamen si à juvantibus & lædentibus indicia sunt desumenda, cum referat Vir Excellentissimus, quod in juventute dolores accesserunt absque ulla mensium imminutione, vel inordinato cursu, quodque aqua Tetutiana, Chinæ decoctum & stillicidium stomacho bis administratum quam maxime juverunt, cùm filiam pepererit, doloreque omnino remiserit, & ad proprias functiones absque ullo impedimento redierit, in eam inclino sententiam, quod potius provenerit à materia pituitosa: non negando tamen jecoris fervorem, ventriculi imbecillitatem, & sanguinis impuritatem, ac obstructiones venarum uteri, maciei, & febriculæ lentæ occasionem dedisse.

Quare suaderem, ut Nobilis Patiens præmissa corporis expiatione, sanguinis detractione tum ex saphena, tum ex hæmorrhoidibus, repeteret aquam Tetutianam, & decoctum radicis Chinæ cum santalis & lentisco, paratum cum columba turricola, utque iterum fiat stillicidium ventriculo ex oleis stomachicis, dum sumus in hoc anni tempore ad frigidum properante. Interim tamen laudarem ut singulis mensibus aperirentur venæ sedales in plenilunio; & tandem, ut vere ad æstatem vergente, repetita purgatione, daretur serum lactis caprini, modò depuratum, cum syrup. de pol. tanquam dejectorium, modo destillatum cum syrup. capillorum ven. tanquam diureticum, pergendo in missione sanguinis ex venis sedalibus; & post horum usum, ut denuò admitteret lac humanum: in morbis enim longis, longa quinetiam medicatione opus esse censeo. Et hæc sunt, quæ annotanda duxi. Faxit Deus, ut sine cum juvamento Nobilis Patientis, alvo interim lubrica servata familiari aliquo medicamento. *Bened. Silvaticus Consil. & Respons. Medicin. Cent. 1.*

De Febre Mali Moris. Pro Illustrissimo Abbate Gustaguttò.

Illustrissimus Abbas quinquagenarius, habitus gracilis, hirsutus, venosus, gravibus negotiis addictus, diuturnæ scripturæ, hacque occasione cutis constipationem perpessus, ob ambientis frigiditatem, hora vigesimasecunda, parum riguit, & incaluit; die secunda bene habuit; tertia pransus cum Eminentissimo Legato, à prandio in curru cum eodem riguit, evomuit cibum, & pituitosa excrementa, decubuit, & magis incaluit; quarta dies quieta: in quinta rigor vehemens circa deci-

mam quintam horam, febrisque valde calida, urinæ crassæ, rubræ, non subsidentes; sexta vesperi sine rigore incaluit, accessitque dolor ostocopos in femoribus, & cruribus valde molestus, ictericus fuit, cui tamen ictiritiæ dicitur obnoxius: septima rediit febris cum rigore, & cum levi lipothymia, urinæ fuere copiosæ: octava sponte biliosa dejecit, vesperique magis incaluit sine rigore; nona levis rigor, horror, refrigeratio postponens per quatuor horas circiter; ac deinde incaluit, denuoque biliosa dejecit; decima perseveravit febris cum obscura annotatione; undecima visus est meliùs habere, nulla observata manifesta accessione, febre tamen semper durante, quæ continuè diebus subsequentibus perstitit, ita tamen ut horis matutinis visus sit magis febricitare quàm vespertinis, linguæ siccitas ferè continua: urinæ modo minùs coloratæ, modò colorem intensiorem habentes, hæque vel sine contentis, vel cum obscuro suspensio, vel cum crasso, & inæquali sedimento: pulsus modò parvi, modo majores, inæquales, celeres, & frequentes: somni in primis diebus insomniis turbati, mox quieti, & ita faciles, ut comatosus videretur; quando tamen excitatur à somno promptissimus est ad actiones omnes animales cùm principales, tùm sensitivas & motivas; post decimamquartam urinæ sanorum similes, pulsus minores, & sic protractus est affectus usque ad vigesimum cum febre continua, obscurissimis accessionibus, extenuatione corporis, & cum imbecillitate virium.

Pro ipsius curatione sexta die leniens exhibitum biliosa purgavit; octava sanguis eductus ex venis sedalibus; decima præmisso Clystere cucurbitulæ scarificatæ dorso, & lumbis fuerunt applicatæ. Alterantia, & Bezoartica non omissa; undecima Clyster mollis denuò præscriptus, a quo tardè, & parum purgatus fuit; decimatertia syrup. ros. solut. clarificatus præscriptus nil purgavit: propterea vesperi præscriptus fuit Clyster acris ex pulpa Colocynth. cum centaurio, melle rosat. solut. & hiera Logadii, ex quo habuit dejectiones biliosas in copia; decimasexta iterum Clyster acris injectus, præmissa unc. 1. flor. Cassiæ, & scrup. ... pilularum ex Aloë, hincque etiam copiosæ dejectiones biliosæ; duo etiam adhibita vesicantia; decimaoctava ante diluculum sumpsit serum caprinum depuratum ad libras duas; postea denuo præscriptus Clyster acris cum electuario de succo rosarum, loco hieræ, & cum aliis jam præscriptis, vomuit biliosa, & pituitosa, & dejecit biliosa valdè corrupta, & fœtida, hincque major virium prostratio, quæ tamen decimanona die parùm refectæ sunt.

Febris hæc quemadmodum communi Clarissimorum Virorum consensu, duplex tertiana continua spuria judicata fuit, ita in dubium revocatum an continua essentialiter, & maligna semper fuerit, an primis saltem diebus fuerit continua per subingressum paroxysmorum, non autem essentialiter talis, & benigna: communior tamen fuit opinio ipsam fuisse in tribus primis paroxysmis tertianam, & subsequentibus, usque ad undecimam, duplicem tertianam continuam per subingressum paroxysmorum, non autem essentialiter, quod ex rigore in paroxysmorum principio apparente fuit confirmatum, juxta Hippocratis doctrinam in Aphorismis dicentis: Quibus quotidie rigores fiunt, quotidie febres solvuntur. Etenim rigor in febribus apparens vel invadit in principio ipsarum accessionum, vel in progressu febrium continuarum, vel perseverat inæqualiter per totum paroxysmum, & febris progressum. Quando invadit in principio singularum accessionum, non potest non arguere febrem ex natura sua intermittentem fore, propter transmissionem materiæ morbificæ per partes sentientes, quæ possunt esse tum ambitus corporis, cum Altimaro, tum viscera naturalia, cum Fernelio, præsertim si repetat singulis paroxysmis. Nam aliquando incipit febris cum rigore, quæ tamen est continua, & symptomatica, dependens scilicet ab inflammatione pleuræ, vel aliarum partium sensilium: siquidem in principio ipsarum inflammationum, dum materia transmittitur a venis ad partem affectam, rigorem infert; sed talis rigor non amplius repetit: at quando rigor ipsas febres subsequitur, id fit vel criticè in febribus ardentibus salutaribus, juxta *Hippocr. in Aphor.* A febre ardente habito rigor superveniens bonum; vel symptomaticè in lethalibus, de quibus idem Hippocrates. In febre non intermittente rigor superveniens ægro jam debili, lethale. Quod si rigor inæqualiter invadat, hoc utique fieri potest etiam in continuis malignis, quas horrificas vocat Galenus, necnon in febribus semitertianis, à Græcis Hemitritæis dictis.

Cum itaque in casu nostro rigor per quinque paroxysmos tertio quoque die sese manifestaverit, luce clarius constat, febrem hanc de genere biliosarum periodicarum intermittentium fuisse, ideoque non immeritò vocatam fuisse duplicem tertianam spuriam, continuam per subingressum, ex sua tamen natura intermittentem, a bile prædominante, cum magno subdominio cùm pituitæ, tum melancholiæ: humoresque hos non putruisse tunc temporis in venoso genere; quoniam habemus ex Galeno in secundo de differ. febr. ultimo, quod quibus per circuitus ægritudinum accessiones fiunt, in his partem aliquam esse affectam necesse est. Pars autem affecta in casu nostro fuit hypochondrium dextrum, & fuere viscera naturalia. Propterea dejectiones fuere biliosæ, & continuò apparuit lipothymia, quæ successit transmissa prædictæ materiæ portione ad os ventriculi. Imò & linguæ siccitas aliqua ex parte id confirmat, quamquam & narium angustia respirationem impediens possit esse causa quod lingua, & fauces siccescant. Tunc autem temporis, quando febris fuit de genere intermittentium, benigna quoque censenda fuit, saltem quoad excellentiam putredinis: siquidem si respiciamus symptomata assidentia, & supervenientia, negari non potest quin mali moris extiterit. Illa enim ictericia ante septimam apparens, illa urinarum crassities, lipothymia, & dolor ostocopos non possunt non præ se ferre malum aliquem morem prædictæ febris. Cæterum sicuti usque ad undecimam sapuit naturam intermittentis, ita in illa die, dum melius habere visus fuit, degene-

generavit febris in continuam essentialem. Natura enim gravata à sarcina materiæ, qua premebatur, & à mala qualitate humorum atrabilarium, quibus scatet hoc corpus, non potuit amplius detrudere materiam extra venas, prout antea fecerat, cum præsertim serositates in septima pro majori parte fuerint evacuatæ: ideoque facta fuit febris continua, periodica tamen, sed ex illis, quæ accedunt magis ad naturam continentium, propter obscurissimas annotationes: propterea licet remiserint accidentia præterita, quo nomine melius habere videbatur, non tamen melius habuit; sed Illustrissimo Patienti evenit id, quod & Hermocrati ab Hippocrate descripto tertio Epidem. qui undecima melius habere visus fuit, & decima quarta fuit immunis à febre, nihilominus in vigesima septima obiit. Dum autem facta est continua, dumque natura gravata fuit ab humorum prædictorum copia, & mala qualitate, destitit ut plurimum a concoctione humorum peccantium, languente calore nativo, ideoque remisit quinetiam calor febrilis, & vehementia symptomatum.

Nihilominus tamen in dies vires magis labuntur, ut propterea suspicari possimus de Hermocratis eventu. quod Deus avertat.

Interimque agendum, & insistendum primo & principaliter virium conservationi, cum natura sit morborum medicatrix; & quia virium imbecillitas provenit à copia, & mala qualitate humorum, incumbendum erit revellentibus, evacuantibus, & bezoarticis corroborantibus cor.

Atque ideo præmissa sanguinis detractione antehac à Viris Præclarissimis præscripta, non erit abs re cucurbitulas cum flamma infernis partibus aliquando repetere: vesicantia femoribus, & brachiis applicare, frictionesque toti corpori, cum inunctione Aetii administrare, non omissa repetita alvi purgatione, etiam cum acribus clysteribus horis minoris afflictionis. Bezoartica tamen temperatiora principem locum obtinebunt. Cujus generis erit aqua ex succo acetosæ, de ruta capraria, ex scorcionera; Julep gemmatum, lapis bezoar, aqua cordialis Magistralis Saxoniana; conserva ex acido citri cum cornu cervi usto, & margaritis præparatis; aliquando Mithridatica confectio in pauca quantitate, confectioque de hyacintho, abstinendo ab omnibus adstringentibus, ab impense calefacientibus, & exsiccantibus, ob continuam linguæ siccitatem, internam phlogosim indicantem; ob quam serum lactis caprini destillatum cum succo citri, ptisana hordeacea, emulsionesque seminum frigidorum proficient summopere; sicuti potus loco aqua hordeacea, aqua fragorum, & humectantium in ore detenta ex usu erunt; non omissis externis epithematibus, & inunctionibus cordi, & jecori appositis Viris, Præclarissimis notissimis, quæ propterea lubens & volens omittenda duxi. Faxit Deus ut ad vota succedant. *Idem ibidem.*

De Febre Populariter Bergomi Grassante ad Excell. Medicorum Cœtum jussu Illustrissimi Johannis Grimani Urbis *Prætoris, Responsum.*

Temporibus inconstantibus morbi equidem fiunt inconstantes, dummodo illorum perduraverit inconstantia: sed quando ipsorum inæqualitas uniformis aliquandiu persiterit, prout factum est per duos annos fere continuos, ut qui plurimùm fuerunt austrini, ventosi, frigidi, pluvii & cum maxima aquarum illuvie, morbi supervenientes constantes apparent, & fere uniformes: cujusmodi sunt febres hoc tempore grassantes, non Bergomi tantum, sed Bononiæ, Venetiis, in Foro-Juliensi, agro Patavii, Vicentiæ, & ferè ubique locorum. In his enim omnibus locis populariter sævierunt febres, non quidem verè pestilentes, quia licet multos interfecerint, ut plurimum tamen fuerunt salutares, nec alicui (quod fuerit observatum) communicatum sint contagium: sed sunt ardentes spuriæ, ad continentium naturam accedentes, invadentes cum dolore capitis, colli, lumborum, & totius corporis, perseverantes cum siti, vigiliis, comate vigili, paraphrenitide, & aliquando cum vera phrenitide, vermibus, & cum peticulis erumpentibus plerumque rubris, aliquando violaceis, nigris, diversis temporibus, ut plurimum circa septimam & in puerulis; cum morbillis & variolis, & urinis tenuibus, aliquando crassis, & turbatis, & cum aliis accidentibus malum morem harum febrium commonstrantibus; hæque febres viros magis quam mulieres affligunt, eosque ut plurimum intra secundum senium constitutos, si præsertim plethorici, biliosi, aut melancholici fuerint, si locorum humidorum fuerint incolæ, si incomposite vixerint, immodicè incaluerint, veneri indulserint, vitiosisve succis redundaverint, rarò claustrales, tanquam minus incompositè viventes.

Harumque febrium sicuti causa adæquata fuit vel sanguinis exustio, vel excellens & vera humorum peccantium corruptio, aliquando superante natura, aliquando eadem superata: ita causa communis fuit inæqualis aeris intemperies, quoad actiuas qualitates, cum excessu humiditatis quoad passiuas; Hinc enim accidit ut caput pluribus humidius sit redditum quàm conveniat, & interna viscera vitiosis humoribus cujuscumque generis, a prædominio tamen serosis & biliosis fuerint repleta, impeditaque ipsorum ventilatione cum à cutis constipatione, propter ambientis frigiditatem, tum ab internis obstructionibus, computruerint, & putrescendo febrium prædictarum causæ fuerint, cum enarratis symptomatibus, pro varia parte affecta, & diuersitate dispositionis viscerum principalium. Foueri quidem potest hæc febris ab annonæ charitate, cuius merito facta est maior congestio vitiosorum humorum: hancque ob causam pauperes febricitant magis quàm divites, & frequentius intereunt; non tamen annonæ charitas sint causa principalis harum febrium, ut quispiam forsitan suspicari posset, non enim divites his febribus fuissent correpti, ut potè qui annonæ charitatem non fuerunt experti.

Originem autem habuerunt hæ febres ut plurimùm à putredine circa viscera naturalia, ideoque & vermes fuerunt excreti, & diarrhϾ non rarò subsecutæ, cùm criticæ, tum symptomaticæ: ferè tamen semper sese insinuavit putredo in totum venosum genus, non sine aliqua pul-

pulmonum inflammatione, ut apparuit ex dissectione cadaverum: hincque factum fuit, ut ferè in omnibus apparuerint peticulæ, pluribus supervenerint sudores aliquando diaphoretici, non rarò salutares, & fere omnes indicati sint per urinas copiosas.

Quæ cùm ita sint, sperandum etiam est, morbum hunc pestilentem non futurum, dummodo austrinæ constitutiones tamdiu non perdurent, ut hinc aër non solum intemperatus fiat, verum etiam corruptionem & putredinem concipiat per admixtionem vaporum putridorum. Quod ne fiat, ventilationes, ignis accensiones, viarum mundities, & diligentes cadaverum humationes erunt necessariæ.

Pro curatione autem harum febrium, insistendum duximus refrigerantibus, exsiccantibus, divertentibus a partibus principalibus, deobstruentibus, bezoarticis, & vires conservantibus.

Ideoque inter Chirurgica præsidia principem locum deberi censuimus venæsectioni, dummodo vocati fuerimus statim in principio, in ætate vigente, non præcedenti immodico veneris usu, vel simili quopiam vires prosternente, & hoc nomine sectionem prohibente. In febribus enim omnibus putridis, internis inflammationibus incipientibus, & obstructionibus internorum viscerum, nullum magis accommodatum remedium excogitarunt veteres venæsectione. Neque obstat, incipere putredinem a visceribus naturalibus, vel in his febribus adesse exanthemata, aut superventura. Per venæ enim sectionem neque trahuntur humores a visceribus naturalibus ad venas, neque impeditur transmissio ad cutem, quando pauca sanguinis copia detrahitur, ut faciendum censemus; imò potius sequitur id quod dixit *Galen. 2. Aphor. 29.* quod scilicet natura levata ab eo, quo veluti pondere premebatur, residuum materiæ facilius vincere valet. Si enim *Galenus 2. in 6. epidem. 30.* expendens historiam Simonis ab Hippocrate descriptam, in qua apparet quod Simoni lata apparuerunt exanthemata, dixit, etiam in hoc casu convenire purgantia, & venæsectionem, non quidem ad evacuandam materiam ad cutem transmissam, sed ad tollendam humorum superfluitatem in venoso genere existentium, antequam topicis evacuetur materia ad cutem transmissa, cur & nos venam secandam non censebimus in febre ardente, acuta, viribus permittentibus, antequam materia transmissa fuerit ad cutem: eligimus tamen potius salvatellam dextræ manus quàm jecorariam, ob minus virium dispendium. Quod si vires non permiserint venæsectionem, in hoc casu venarum sedalium apertionem laudamus, quamquam non fuerint innatæ, cùm ratione revulsionis à partibus principalibus, tum ratione evacuationis à venoso genere, antequam ad topica deveniamus; paulò tamen postea cucurbitulas cùm scarificatas tum non scarificatas lumbis, & infernis partibus sæpius applicandas censemus; frictiones & inunctiones injungimus, dummodo natura non tendat excretionem materiæ per alias partes corporis. Vesicantia præsentaneum & tutissimum remedium semper fuere: ideoque nullo modo prætermittenda, si præsertim materia impetum habuerit ad caput, ad cor, & partes spiritales, dummodo non adsit aliquod urinæ impedimentum, tunc etenim vel non applicanda, vel non ex cantharidibus, sed ex ranunculo, aut flammula.

Inter pharmaceutica laudamus quam maximè blandas alvi subductiones, quando natura non transmittit cum impetu ad cutem, omniumque maximè largas potationes aquæ hordeaceæ, aut seri lactis caprini, cum spiritu chalcanthi: refrigerant enim, sitim sedant, urinam movent, sudorem alliciunt, & omnibus intentionibus mirifice satisfaciunt, non omissis bezoarticis illis, quæ vel non sint calida, vel parum, nec sint valde adstringentia: inter quæ unusquisque sibi eligit illa quæ sunt magis familiaria. Medicamenta ex citro sunt tutissima, ideo Venetiis paratam habent aquam ex toto citro, qua familiariter utuntur: Margaritæ præparatæ, cornu cervi, sunt exsiccantia.

Diuretica, sudorifica, temperatissima. Conf. hyacinthina sine ambra, Aqua cordialis Saxoniana: Pulveres Bergomenses Magistrales, Juleb. gemmatum magni D. Gelatina ex cornu cervi, & alia. Inter externa oleum scorpionum Mattholi, vel quid tale.

Victum non exquisite tenuem laudamus, præ cæteris commendatur ab omnibus ptisana hordeacea, & in progressu morbi, facta corporis evacuatione, vinum oligophorum interdicendum non censemus, sicque progredimur in harum febrium curatione. *Idem ibidem.*

De Morbo Epidemico Luca Grassante. Ad Præclarissimum Virum Franciscum Mariam Florentinum, Medicum Lucensem, pro Republica Responsum. Anno 1648. mense Augusto.

Morbi grassantes in Nobilissima Urbe Lucensi, ipsiusque agro, necnon & in Hetruria, inter epidemicos absque dubio sunt reponendi, si non ratione essentiæ, quo nomine sporadici potius dicendi forent, cum plures afficiant sub diversa forma, synochi scilicet, hemitritæi, ardentis, tertianæ, ephemeræ cum variis quinetiam symptomatibus: ratione tamen causæ, epidemcii & communes sunt dicendi, utpote qui à causa communi ortum duxerunt, aëre scilicet valde humido, & in activis inæquali, modo calido, modo frigido, qualis ab autumno præterito ad hodiernam usque diem perduravit.

Et quia hic affectus magis viguit in planicie, quàm in montibus, ubi magis ventilatur aer, hinc factum est quod in montibus degentes non ægrotaverunt; ægritudinesque variæ extiterunt, pro diversa patientium temperatura, & varia victus ratione. Sicuti enim excedens aëris humiditas corpora afficiens ea disposuit ad putredinem, cùm humiditas sit putredinis subjectum, putredoque hæc sese insinuavit in humores in corporibus prædominantes, eosque vel sanguineos, hinc synochi putridæ, vel biliosos, hinc ardentes, & tritæophyes, vel cum pituitosis putrescentes, hinc hæmitritæi. Nec solum variæ fuerunt febres, pro diversitate humorum, sed etiam, pro diversitate loci, in quo putrescunt. Hanc ob causam bile prædominante, modo facta fuit ardens, dum putruit in venis, modo tertianæ naturam referens, dum putruit in parte determinata, vel in carnibus ipsis; circa

circa quas serositas biliosa inventa fuit in copia, dum facta fuit cadaverum dissectio. Nec solum variæ febres fuerunt subortæ, varia etiam symptomata fuere, concomitantia, & supervenientia, pro varietate loci in contentum tracti à materia putrescente. Dum enim impetum habuit ad caput, dolores ejus, comatosæ affectiones, vigiliæ, deliria successerunt, & hæmorrhagiæ narium: dum irruit in ventriculum, cardialgias, anxietates, sitim, Anorexiam, vomitum bilis porraceæ, æruginosæ induxit: dum ad intestina, vermes, diarrhœas, dysenterias; ad renes, varias urinas; ad ambitum, lassitudines, sudores modo indicantes, modo non. Dubium tamen est, cur morbi prædicti non apparuerint hyeme præterita, quo tempore aer erat utique humidus & pluvius. Secundo cur ex pluribus graviter infectis pauci interierunt. Tertio cur deterius habuerint euchymia abundantes, quam vitiosis succis scatentes. Quarto quid prædicendum. Et quinto quid agendum.

Prima difficultas contigit etiam tempore Hippocratis. Refert enim 2. in primum Epid. 2. quod totus annus fuit humidus, frigidus, & borealis, & nihilominus quod per hyemem salubriter degerunt. Ratio est quia non statim ac tempestas aliqua incipit intempestiva fieri, afficit adeo corpora, ut morbis corripiantur: sed tunc tantum, quando intemperies aeris ea tali intemperie afficit; quod sane in instanti fieri non potest. Ad secundum quod attinet, ratio propter quam major pars affectorum evasit duplex est, prima quia aer fuit tantum alteratus, non corruptus, nec putridus, ut contigit in peste Thucydidis, propterea morbi illi non sunt pestilentes; secunda causa est, quia putredo in humido genita, non semper maligna fuit, sed aliquando benigna, & quando maligna, nec semper provenit à venenata, & occulta qualitate; talis enim plures interficit, sed tantum ab illa putredine, quæ fuit proposita à Galeno primo de differ. febr. 6. quam duplicem esse dixit; aliam superante natura, aliam ea superata, addita tertia facta partim superante, & partim superata natura. Fit autem superante natura, quando est juncta cum concoctione facta a calido nativo dominante calori extraneo, prout fit in inflammationibus ad suppurationem devenientibus: pus enim album, læve, & æquale fit à calore naturali prædominante: superata verò natura, quando calor extraneus ita dominatur naturali, ut hic pugnare non possit cum causa morbifica; quod Hermocrati contigisse retulit Hippocrates primo in tertium epid. qui decima quarta immunis fuit à febre, & non sudavit 17. redut febris, 20. ab ea immunis, sed sine sudore, 27. obiit. Dicit Galenus ipsum immunem extitisse à febre, quia natura non pugnavit cum morbo, & propterea non supervenit aliqua evacuatio, hæcque est vera illa excellens, & summa putredo, quæ interficit, extincto calore nativo, non secus ac fit in gangrænis, nunc verò quibusdam ex febribus prædictis, plerisque tamen ipsarum contigit cum dominio naturæ: propterea patientes evaserunt, superveniente vomitu, diarrhœa, dysenteria, vel sudore, dummodo is non fuerit diaphoreticus, ob nimiam raritatem corporis, & virium imbecillitatem; qualis contigit aere præterito, & præsenti. Quod si quis febre intermittente obiit, hoc necessario evenire debuit ex vehementia symptomatum, aut ex nimia spirituum dissolutione: cùm febres intermittentes ex sui natura sint semper salutares. Si quis tertio quærat, cur boni succi pleni interierint facilius, quam succis vitiosis referti? Responderi potest dupliciter: primo quia vitiosis succis redundantes facile a levi quacunque causa affici possunt, cùm in symbolum facilis fit transitus; plethorici vero nonnisi a violentiori causa, propter robur calidi innati: causæ autem validæ magis officiunt quam debiles. Secundo dici potest, quod humores vitiosi, ut plurimum protruduntur ad partes remotiores, ac inde ipsorum putredo minus afficit: boni autem succi retinentur in toto venoso genere, ideoque ipsorum putredo facilius irruit in viscera principalia, & cor ipsum.

Ex his elici potest quid sit prædicendum. Vereri enim debemus, ne in dies magis ingravescat affectus. Si enim aer æstivus ex sui natura calidus resistere non potuit corruptioni, cum alioqnin febres pestilentes æstate cessare soleant, quando æstivum tempus servat propriam naturam, longè facilius extingui vel remittere saltem debuissent affectus præsentes. Nec ab autumnali præsenti tempore quidquam sperandum, utpote valde inæquali. Faxit Deus ne ita contingat.

Pro curatione corpus expiandum erit diligentissime etiam cum sanguinis missione, quantum vires permiserint, nec adfuerint symptomata ipsam impedientia. Nec omittenda sunt bezoartica medicamenta, quorum sylva habetur apud scriptores: præ cæteris tamen debent esse refrigerantia, & exsiccantia, utpote quæ contraria, febri ratione refrigerationis, putredini vero per exsiccationem. Pro præservatione autem habitatio fit in locis montosis. Quod si fieri non possit, vitandus saltem aer austrinus. Provocandus somnus, & alvus continuò lubrica servanda. *Idem ibidem.*

Febris Synocha.

Omnia mala, tum præterita gestationis tempore & a partu in puerperio, tum præsentia; Matronam Excell. infestantia, a sanguinis vitio prodiisse & procedere, non est in Arte versatus qui dubitare possit: id enim apertissime demonstrant ea quæ tum à priori, tum à posteriori elici possunt: sanguineum enim est ipsius temperamentum, hinc vitium in quantitate & submelancholica dispositione consideratur unde mala qualitas, acris nimirum & quodammodo adusta atque acida; cujus sanguinis effectus pravi non adeo manifestabantur ante uteri gestationem, dum natura per uterum exonerabatur, secus autem in uteri gestatione, ejusdem evacuatione suppressa, & præsertim primis mensibus: cùm enim parvulus fœtus abundantem sanguinis molem consumere nequiret, Medicus ejusdem per venam sectam evacuationem moliri coactus fuit, ut à tot molestiis Mulier Excellentissima vindicaretur. Et quoniam à partu non satis, quinimò valde imminute expurgata fuit, deteriora successerunt, sicuti Lochia deterioris, quàm Menstrua, conditionis existunt, dum absumpto à fœtu utiliori sanguine,

guine, vitiosior permanet, qui sicut singulis mensibus antea per uterum excernebatur, ita in puerperio sub lochiorum titulo expurgari necesse est, alioquin, ait Gal. aut uterus phlegmone corripitur, vel ad superiorem aliquam partem irrepens sanguis varios affectus producit; & nisi aptissima & quàm celerrima medela præstita fuisset, ad evidens vitæ periculum Matronam Excellentiss. deduxisset: Galenus enim memoria tenendum esse monet, in omnibus Mulieribus in quibus à partu impeditur purgatio, nonnullas in extremum mortis discrimen devenire, perpaucas vero modice laborare, dum considerabat Philini Uxorem quæ filiam pepererat, quia non bene expurgata fuerat, die vigesima à partu obiisse: quod idem repetebat in Historia Mulieris in Cizico decima septima defunctæ. Verum quia per sanguinis missionem diminuitur quidem ejusdem quantitas, remittitur quoque prava qualitas, at portio vere peccans ex toto a massa sanguinea evelli & educi non potest, ideo factum est ut à puerperio melius quidem habuerit Excell. Mulier, at non omnino convaluerit, & ideo contigit quod divinus prædixit noster Senex, Ipsam nimirum febrire & horrorem habere, quia partus purgamenta non fuerunt expurgata, nec postea satis Menses prodierunt; sic & magna febre correpta fuit, quæ Synochæ naturam sapit, & gulæ inflammatione atque ulcusculis. Febris tamen cito remissa est, quia peracuta; & quoniam congruis & magnis remediis adhibitis cessit, ut ipse Hippocr. innuebat dicens, quod Nisi à partu Mulier repurgetur, magno morbo tentabitur, vitæque periculum incurret, nisi quis celeri adhibita curatione convenientem purgationem promoveat. Et licet excrescentias quasdam febrem habere observetur, id evenit, quoniam ut Continens sit febris, sat est sanguinem feruefieri & fermentari in venis alicujus partis cum corde, pulmonibus, faucibus, in ▪ & venis communibus magnum consensum habentis.

Quibus ita se habentibus, cum febris ista non modo acuta, sed peracuta censeatur, cito & bene terminaturam sperandum, quia cito & apte auxilia medica administrata fuere. Restant autem indicationes considerandæ, nimirum vitiosi sanguinis correctio, qui quatenus adhuc quantitate peccat, imminutionem indicat; quatenus qualitate, commoderationem; quatenus motu, revulsionem & diversionem; calor vero febrilis, si perseveret, contemperationem expostulat viriumq; sui conservationem.

Et à fonte Chirurgico repetenda adhuc esset sanguinis missio, si Viro Prudentissimo Adstanti opus visum fuerit; sicut frequentes partium infernarum frictiones, necnon calidæ lotiones non sunt omittendæ.

Ex Pharmacia reliqua sunt depromenda pauca remedia, hæcque alterantia evacuantia & ab affectis partibus repellentia; ideo opportunissimus esset exiguæ Cassiæ ad drachmas quotidianus usus, superepoto copioso sero, aut saltem aqua Nocer. matutinis horis; sicuti in statu febrilis caloris) aquæ stillat. de succo cichor. & acetosæ cum syr. vel Conserva de acido citri, de succo limonum aptissimæ erunt; & gargarismi repellentes jam propositi & administrati, ex aqua plantag. cum sale prunellæ, vel succo granat. vel succo agrestæ, vel mororum immatur. à dulcibus omnino abstinendo, & ulcuscula spiritu chalcanthi tangendo. Meliora proponenda pro statu præsenti non habeo, congrua victus ratione Prudentiss. Viro commissa. Verum exacto convalescentiæ tempore, Patavium ut se conferat Excellentissima Matrona consulo, ut levi præmissa primarum viarum expurgatione, ad aquas B. V. epotandas disponatur, ut jecoris feruor contemperetur, ne forsan imposterum valetudinariam vitam ducat. Hæcque sint dicta potius, ut acta & proposita confirmentur, quàm ut nova agenda proponantur. *Raym. Joh. Fortis Consultation. & Respons. Medic. Tom. 2. Cent. 2.*

Febris continua.

Quoniam primis diebus febris Illustriss. Comitissam cum refrigeratione invasit, nec adeo sensibiliter operationes læsit, cum domo exierit, neque a consuetis muneribus destiterit, ideo acutam nondum fuisse censendum, sed neglectam, acutiem quarta die acquisivisse credendum, sicque continuam primo per subingressum, mox non modo periodicam proportionatam, verum & essentialiter continuam redditam esse existimo. Quare biliosam mineram putrescentem cum sanguine, eoque crudo atque melancholico (unde lassitudo, si non phlegmonosa, saltem tensiva) in venis majoribus supra jecur cum Viris Excellentiss. reperiri credo, ut facile ex urinis turbatis cum sedimento inæquali & obscuro, pulsusque frequentia atque celeritate conjici potest. Dolor autem capitis, aurium tinnitus, somnus parcus atque turbatus, si febrem comitentur, magnitudinem seu ejusdem vehementiam arguunt; sicut malum morem, si supervenerint & mox apparuerint; vapores enim à toto venoso genere turbato atque confuso, vel auram malignam atque venenatam ab eodem ad caput elevari significant, quæ in capite continuum solvendo, dolores: spiritus agitando & cerebrum calefaciendo, somnos exiguos atque turbatos: & aërem implantatum commovendo, aurium tinnitum excitare valent. Putredinis autem occasionem præbuerunt humoribus jam dictis errores prægressi, in assistentia Illustrissimæ defunctæ peracta: à vigiliis enim cruditates multiplicantur; ab animi motibus utpote corpus calefacientibus bilis adaugetur, & ab iisdem perseverantibus exustiones atque animi mœrores tandem oriuntur; unde sanguis totus excalefactus quoad illam partem facile putredinem nactus fuit, & eo facilius, remorata & tardiori reddita ab ejusdem crassitie totius circulatione, non parum ad hæc omnia conspirantibus imminentibus Menstruis, pravi sanguinis congestionem in promptu significantibus.

Sed circa jam dicta considerandum occurrit, cur modo accessiones, non solum refrigeratione, verum etiam cum horripilationibus invadant, nec tamen febris ulla declinatio observetur, quinimò semper magis in vigore sustineatur, quod non ratione febris contingere credendum, sed verendum potius ne aliqua portio sanguinis è venis ad partem aliquam deponatur, quæ in exitu per partes sentientes discur-

diſcurrendo, horripilationes inchoantibus inflammationibus familiares excitet, quod confirmare quoque videtur alvus turbata, biliosa, cruda & tenuia excernens, naturæ irritatæ indicio.

Quibus omnibus ita conſtitutis & conſideratis, nil certi præſertim abiens prædicere poſſum: affectus enim adhuc in fieri, in augmentoque mirum reperitur, cum hucuſque vix apparuerit coctionis rudimentum, febriſque pravis ſymptomatibus comitata ſit; vires tamen in hac florenti ætate, proba temperie & anni tempore ſaluberrimo forſan valere poſſunt, quouſque natura dominari & coctiones peragere valeat: acutus enim cum ſit, celeres mutationes ad utramque partem ſuſcipere poteſt.

Ideo ad agenda deveniendum, ut indicationibus a Viris Excell. propoſitis ſatisfacere nitamur. Et ut ordine executivo procedamus cras ſummo mane ſanguis ex altera Saphæna omnino erit educendus ad ſeptem uncias, ſi pulſus permittant: non enim dierum numero, ſed uni virium robori attentos eſſe oportere jubet Galenus; aſſiſtat itaque Vir Excell. Illuſtriſſimæ Patienti in ipſa ſanguinis eductione. Nec alvus irritata cum exiguæ materiæ expulſione hoc genus remedii vetare poterit, niſi fortaſſe pluribus vicibus & copioſam excreverit peccantem materiam. Duo Veſicantia coxis, à Viris Excell. propoſita, jam appoſita ſuppono; nec frictiones ſunt infernis partibus omittendæ, toti corpori vero caute adminiſtrandæ in præſenti alvi commotione; licet enim cruda exiſtat materia, ideoque motus criticus eſſe non poſſit, quandoque tamen ſit ut motus hujuſmodi, medii paulatim critici tandem evadant, & ideo poſt ſanguinis eductionem, nocte ſequenti exigua portio floris Caſſiæ præberi poterit, ſuperaddito ſero.

Alterantia erunt aqua ſtillat. de ſucco acetoſæ, addita quoque portione ſcorzoneræ, cum ſyr. vel conſerva de acido citri. Alexipharmaca cordialia neceſſaria ſunt, non tamen diaphoretica, tum propter alvi motum præſentem, tum propter Menſtruorum imminentem. Verum ſi alvus ſupprimatur, nec Menſes erumpant, & laſſitudo totius perſeveret vel augeatur, adeo ut humores ad ambitum corporis vergant, tunc diaphoretica intrinſecus, ut lapis Bezoar, cornu cervi phil. Extractum Contrayervæ in aquis cordialibus; & extrinſecus cucurbitulæ ſiccæ & inciſæ, frictiones & Aëtii inunctiones erunt exercendæ. Omnibus congruam victus rationem addendo Viris Doctiſſimis notiſſimam, ſicut reliqua quoque omnia ab iiſdem propoſita, & à me confirmata. *Idem ibid. m.*

Febris Chronica.

Veſtalis Illuſtriſſima temperamenti calidi & humidi, annum agens trigeſimum ſextum, jam ſeptimus annus eſt ex quo poſt improviſum mortis dulciſſimi fratris nuncium, mœſtiſſima facta, poſt varios animi angores, febre etiam correpta fuit, qua per totum fere hoc temporis ſpatium divexata eſt. Principio febris continua proportionata evidens fuit, quæ eadem hora per hebdomadas quotidie invaſit, mox vero medicamentorum ope evanuit, ſed brevi interjecto intervallo, abſque manifeſta cauſa Nobiliſſima Virgo iterum febricitavit eodem febris ordine, ſed typo non adeo diſtincto, ita ut aliquando non ſolum ab acceſſione, ſed ab ipſa febre liberaretur, a qua etiam repetitis medicamentis omnino evaſit. Cæterum vix convaleſcens, male ſervata victus ratione, imo neglecta, ſpretoque Medicorum conſilio, non ſolum improportionata munera obeundo, ſed præcipue jejunando, & piſcibus praviſque aliis edulius veſcendo, maxime in ſuo, ut vocant, Adventu, iterum in febrem incidit, à qua uſque in hodiernam diem continuo affligitur. Febris hæc quotidie nocturno tempore invadit, acceſſione ſatis obſcura, nullo prævio rigore, ſed aliqua tantummodo univerſali laſſitudine, quæ per multas horas perdurat, nec integre diſſolvitur, niſi in fine augmenti ipſius paroxyſmi, quo tempore vehementem calorem utplurimum percipit, & præcipue circa caput de quo non leviter conqueritur. Toto hoc moleſtiſſimo morbi curriculo, corpus ejus permanſit, ut vix ex aſpectu qui fere naturalis eſt & nativo roſeo decore præditus, aliqua à naturali ſtatu declinatio deſumatur. Pulſus ſatis firmi, urinæ non multum tenues, calor ſatis mitis, hypochondria mollia, ſomni breves, appetitus potius dejectus, maxime pharmacorum tempore, a quibus ſemper affligitur, corporis vigor ſatis debilis, ut a quocunque faciliori motu offendatur; menſtruæ purgationes ordinatæ, non in minutæ. In hac pertinaciſſimi morbi natura, fruſtra de Peritiſſimorum Medicorum Vincentiæ repetito conſilio, & de meo pluries expertis remediis, graviora exitia metuens, alienam, me jubente, requirit opem, ut tandem, Diis juvantibus, evadat.

Virginem Illuſtriſſ. multis abhinc annis clauſtrali vitæ dicatam, ob dilectiſſimi fratris obitum ſeptem jam annis cum intenſiſſimo perſeverante ejuſdem animi mœrore ſecutum, melancholicam fuiſſe redditam, quinimò & affectu melancholico correptam pro certo habeo: diſtractis namque ſpiritibus, cum naturali calore a ventriculo ad caput ob intenſas & diurnas & nocturnas continuas meditationes, chyloſi imminuta, cruditates genitæ, & in venis lacteis atque meſentericis diutius detentæ, à jecoris calore terreæ, areſactæ & in melancholicam naturam converſæ, affectum hypochondriacum illegitimum excitare potuerunt, cui brevi temporis tractu ſuccedere ſolet melancholicus, dum ab hujuſmodi clauſuris, hypochondriorum & jecoris calor non ventilatus acuitur, intenſiorque redditur, qui poſtea ſanguinem à ramo cœliaco & meſenterico emanantem, ac meſentericas & ſplenicas portæ venas ingreſſum, ut ad hepar, indeque per cavam ad cor circulando feratur, magis magiſque excalefaciendo, craſſiorem & ad motum ineptum reddit, ut propterea in eodem loco ſtabulans, ſymptomata aliqua melancholica, vel in corde, vel in cerebro excitare ſoleat, à quibus omnino immunem eſſe Virginem Illuſtriſſ. vix credere poſſum, ſicuti hypochondriaca affectione detineri pro certo habeo. Quoniam vero per conſenſum ab hypochondriis ventriculi læſio perſeverat, juges ideo quotidianas cruditates emergentes, & à jam dictis obſtructionibus detentas, ab æſtuante calore non ſolum effervefactas, verum & fermentatas,

mentatas, febriculæ causam esse non est mirandum: sicut enim illarum portio quotidie consumitur, ita quotidie quoque reproducitur, eoque magis, prava addita victus ratione. Putridum vero tangens non putridum, putridum illud reddit, sicque febriculæ perseverant horis vespertinis aut nocturnis obscure intendentes, quia licet in ignobili loco cruditates fermententur atque putrescant, quia tamen clausæ per partes sentientes dimoveri non possunt, ideo neque manifestas accessiones prodere.

Neque viscera obstructa & inquinata esse credere possum, adeo ut Ferneliana febris ex labefactatis visceribus enascatur; siquidem neque floridus faciei color, neque totum corpus adeo nutritum conservari possent: hucusque enim si non cachecticum, cacochymum saltem fuisset redditum, insigniter læso jecore, nutritionis principio: sed pulsus alterationes febriles facile foveri censeo ab æstu hypochondriaco, ut observare solemus in Hypochondriacis, præsertim à cibo, & in hac Nob. Virgine potissimum horis vespertinis atque nocturnis, dum cœna licet levis, prandio non adhuc bene confecto, superingeritur.

Ab hoc febrili & valetudinario statu vindicari posse Patientem Illustrissimam non dubito; & licet non adeo facile nec brevi, quia in febribus corpus pro ratione non imminui & contabescere, morbi diuturnitatem, sicut plus justo periculum minari solet: attamen congruis repetitis remediis febrem cessuram in hac gratiosa ætate optimoque temperamento pro certo habeo.

Quod assequi poterit, primas vias expiando; Obstructiones, licet non adeo tactu manifestas, reserando; Hypochondriorum & jecoris calorem contemperando; Et tandem ventriculum, licet non positive, sed privative affectum, nonnihil corroborando.

Pro quibus explendis intentionibus, à fonte Chirurgico sanguinis missio petenda ex superioribus potius, quàm inferioribus venis, ad eventandum jecoris totiusque venosi generis calorem, & ad conditionem sanguinis explorandam, ne forsan adeo diuturni temporis tractu, totum quoque succo melancholico sit inquinatum. Et cum in Utero nulla sanguinis portio commoretur, quæ derivatione indigeat, ideo ex venarum sedalium apertione, ab utero recte operante diversio verenda esset.

Præcipua remedia à Pharmacia sunt desumenda; & pro primis viis expiandis, electuarium lenit. pro prima & secunda evacuatione sufficiens erit: sicut quinque intermediis diebus erit quoque sufficiens julapium acet. cortic. citri aromatizatum, quod exigua aqua totius citri dilui poterit. Inde ad ulteriora Præparantia & Aperientia erit deveniendum, quæ semper exsiccatam materiam humectare valeant, & meo judicio, succi depur. opportunissimi erunt: mellita namque & saccharata Hypochondriacis non valde conferunt; quare parabitur syrupus præparans ex succo depurato cichor. borag. & pom. dulc. ad ℥ iij. in decoct. borag. endiv. malvæ, violariæ & agrimoniæ. Sex autem transactis diebus, aliquod benigne Purgans erit exhibendum ex flore cass. & semidrach. extracti senæ & pilularum de tribus, cui superbibat Jus pullæ tenue, hordeo vel malva alteratum. Mox iterum succorum usus repetendus, succum agrimoniæ vice pomorum dulc. addendo, quinimo & tartari vitriol. grana in decoctione erunt dissolvenda; sequenti vero die dos cassiæ ad ℥ ij. addito scrupulo rhabarbari opt. præbeatur, & post horam superbibat seri capr. aut asin. destil. cyathum, tribus vero horis ab assumpto sero prandeat; Tertia die repetat succos, ut supra, quarta rhabarbarum cum cassia, & ita alternatim perseveret supra viginti dies; præbendo interim, si opus fuerit, duobus diebus succos ipsos, & quarto quoque die cassiam cum rhabarb. si evacuatio sequeretur abundans.

His peractis, ut venulæ in hypochondriis jam excalefactæ contemperentur, & removeatur siccitas, serum copiosum caprinum aut asininum depur. si non bis aut ter, semel saltem ad libras propinare optimum erit, cum vehiculo syrupi ros. solut. vel potionis ex man. clarif. ut inde jecoris & sanguinis quoque fervor remitti possit lactis usu, quod poterit primo artificiale parari ex emulsione seminum melon. & amygdalarum dulcium, sero capr. destillat. aut aqua de succo cichor. extrahenda, addita uncia syrup. de succo limonum, ut postea si Viri Excellentiss. prudentiæ visum fuerit, ad lactis quoque asinini usum cum saccharo Illustrissima Patiens ducatur: refrigeratis enim prius hypochondriis & visceribus, non adeo facile corrumpetur. Nec à febricula prohibetur, cum ab Hippocr. iis qui non multum febricitant, concedatur.

Et si interim ventriculo quoque aliquam corroborationem afferre placuerit, à cibo duo grana mastiches deglutire poterit, vel rotulas ex aromat. ros. aut aquæ cinnam. cochlear.

Quibus omnibus congrua victus ratio erit addenda, ab Eximio Viro in Arte versatissimo præscribenda, cui etiam reliqua omnis corrigenda libenter relinquo. *Idem ibidem.*

Febris Chronica, & decumbendi difficultas ab Hypochondriis.

Illustrissimus Comes annorum sexaginta trium; temperamenti calidi & humidi, cum prædominio tamen ipsius caloris; jecoris & capitis fervidioris, pituitosis destillationibus obnoxius, ob quas transactis temporibus aliquando febricitavit, ptyalismo subditus, Autumno præterito magno totius corporis æstu correptus fuit, cui successere in universa cute multæ efflorescentiæ; & hæ in aliquam molem elevatæ cum pruritu (vulgo Essere) à quibus sola victus ratione convaluit. Incipiente Vere incidit in capitis gravedinem & febrem, quam catarrhalem putavit, & ideo sine Medici assistentia per aliquot dies decubuit; postea vero ingravescente morbo, ad medicam opem confugit, à qua licet medicamentis secundum rationem præscriptis, & sanguinis missione è venis superioribus instituta levari non potuit: imò observatum fuit febrem ipsam potius adaugeri, licet naturæ intermittentis & erraticæ, cum etiam circa quadragesimam, post usum lactis caprini per tres dies in ferculis usurpati, lapsus fit in passionem flatuosam molestissimo symptomate ipsum divexantem, à qua frequentissima nidorosa eructatio exorta est, & aliqua per inferiora crepituum emissio, cum aliquo ventris rugitu & ventriculi ex-

extensione, cum impotentia decumbendi, adeo ut fere mensis spatio erecta cervice & somnum capere, & integrum diem sedens degere coactus fuerit: cum enim solitum decubitum vel pronum, vel supinum, vel ad latus tentat, statim surgere conatur ob imminentem suffocationem, quam fortitan Æger potius timet, quam nos credamus, cum nulla in ipso pulsu vel interceptio, vel intermissio, vel inæqualitas percipiatur. Quibus tamen non obstantibus, licet secundum rationem & propositis & adhibitis, febris adhuc perseverat sine intermissione: perseverat & flatus qui gravior fit in assumptione cibi, & ingruente febre, licet nunc remissior appareat. Cæterum febris magis ordinata ac determinata periodo patientem aggreditur vespertinis horis absque notabili refrigeratione, sed sensim irrepit alternis diebus gravior, pauca pulsuum coarctatione & urinarum mutatione, quæ potius crassæ sunt & rubræ cum sedimento copioso: quæ tamen febris matutinis horis manifeste declinat sine ulla evacuatione, quo tempore etiam flatus remittit. His omnibus accedit frequens sanguinis stilla, præcipue è nare dextera, coloris satis vividi. Medicamenta quæ ex tuo consilio exhibita hactenus sunt, fuere potiones ex manna clarif. bis repetitæ cum sero caprino depurato, à quibus copiosa successit evacuatio materiæ potius biliosæ tenuis, non sine aliqua pituitæ permistione, quod evacuationis genus etiam in ipsis clysteribus sæpius apparuit, & aliis levioribus medicamentis observatum fuit, omissis succis depuratis, & horum loco decoctionibus earundem herbarum substitutis, quæ ventriculo ipsius Pat. magis amicæ vitæ sunt. In hoc rerum statu, cum febris & difficillimus decubitus Ægrum ipsum & nos torquerant, & cum tum ratione stillæ sanguinis, tum effervescentiæ ipsius capitis, conveniret sanguinis missio, hanc ex hæmorrhoidibus perfecimus. De salute autem Illustrissimi Viri anxii, ut par est, perdurante præcipue utraque affectione, tam universali, quam particulari, tum ipsa decumbendi impotentia, a quibus majora infortunia metuimus, ipso Hippocrate teste, ad Te Nobilissimi Ægroti jussu confugimus, ut salubriora consilia recipientes, optatum finem qui salus Ægri est, consequi valeamus.

Ab exacta relatione status Illustrissimi Comitis à Viris Præclariss. descripta, mihique transmissa constat, duos esse affectus præcipuos Virum Illustrissimum affligentes, febriculam nempe & decumbendi difficultatem, quibus alii accedunt considerandi, perseverantes nimirum in hypochondriis flatuositates, à cibo præsertim invalescentes, & forsan aliqua à capite destillatio eidem Comiti familiaris & feré connaturalis, si non in partes spiritales, saltem in naturales, quæ sicut utriusque affectus fons & origo fuit, ita in præsens eosdem foveat atque conservet. Sed quamvis res ita se haberet, nobis tamen causæ proximiores & immediatæ præcipuorum affectuum occurrunt curandæ, hypochondriorum nimirum obstructiones jam diu factæ & confirmatæ, necnon phlogosis aliqua in hypochondriis iisdem excitata; etenim dubitari non potest, quin febricula prima autumnalis à catarrhali destillatione, una cum cruditatibus à libertate vivendi productis originem primam traxerit, nempe alteratis & putrefactis iisdem humiditatibus in ignobili loco a corde distante, ut propterea sine Medicis auxiliis diu degere & manere potuerit: sed tractu temporis pituitosa hujusmodi & cruda materia ab hypochondriorum calore claustro & intensiori reddito in terream naturam conversa, copiosæ flatuositatis in causa fuit, quæ exhalationis potius, utpote ex terrea materia elevata, quam vaporis naturam obtinet, & ideo haud facile dissolubilis: hinc ab iisdem clausuris & à calore intensiori reddito nidorulentæ ciborum corruptiones procedebant, depravatæ concoctionis indicium, quam tamen & imminutam in ventriculo sequi quotidie credendum, adeò ut quotidianæ cruditates emergant, addita facile catarrhalis materiæ portione, a quibus febricula pendet, quæ vespertinis horis sine sensibili annotatione, pulsuve contractione exacerbari observatur, cum urinis tamen coloratioribus, ob calorem in jecore adauctum, & crassioribus ob cruditates ab hypochondriis ad jecur & venas delatas; jecur enim præcalidum habuisse Virum Illustrissimum significabant quoque tum efflorescentiæ universales, tum frequens vividi sanguinis e nare dextera stilla, & idcircò facilius hypochondriorum calor intensior fuit redditus, qui nunquam cessat tum recentes humidas cruditates, tum antiquas jam exsiccatas in halitus levare atque convertere, a quibus compresso diaphragmate, respiratio ipsa læditur, eoque magis in decubitu, tam quia facilius ad septi compressionem concurrit, tum quia maxime in decubitu à flatuositatibus ipsis copiosis facilius comprimuntur vasa lævia, qua compressione spiritibus liber transitus impeditur, sicque difficilis, imo intolerabilis redditur decubitus ipse; neque hujus decumbendi difficultatis alia mihi causa suppetere potest, nisi forsan quantitas aliqua subtilioris materiæ catarrhalis a capite in pulmonum cavitates paulatim sese insinuasset, quod etiam sine tussi evenire potest, ut monebat Gal. dum scil. per parietes asperæ arteriæ non affatim & confertim, sed sensim ac sensim delapsa fuisset, quo modo frequenter pulmonum hydropes fieri solent: quæ tamen causa si adesset, Præclariss. Virorum notitiam subterfugere non potuisset.

His igitur ita se habentibus non est qui non videat pro salute Comitis Illustrissimi necessarium esse ut cruditates evacuentur, obstructiones reserentur, & hypochondriorum atque jecoris fervor contemperetur, dum interim flatuum discussio non est negligenda, sed capitis destillatio tantummodo consideranda, & aliquo modo divertenda, alioquin vel in Hydropem siccam, vel in Cachexiam labi posset status Comitis Illustrissimi, ut omittam repentinæ suffocationis periculum.

Idcircò omnia agenda, ut Vir Illustrissimus pristinam sanitatem recuperet; in quem finem rursus primæ viæ à recentibus cruditatibus sunt expediendæ manna clarificata, sero copioso superepoto. Mox ad validiora Aperientia deveniendum, quæ prohibere non potest febricula, imo indicare: paranda itaque decoctio aperiens horis matutinis exhibenda, Parcant autem mihi Præstantissimi Viri, si descriptionem

nem subdám, ut Pat. Illustrissimo morem geram, quæ tamen descriptio ab iisdem Viris Adstantibus alterabitur, prout melius iis visum fuerit.

℞. Salsæ paril. electæ, Chinæ opt. an. ℥ß. Radic. althææ ℥j. Aqu. stillat. lat. cichor. malv. agrim. an. ℔j. M. F. inf. per horas 24. deinde adde quartam partem pulli junioris, & bull. ad consumpt. dimidii, deinde fiat colat. pro duab. vicib. matutino tempore exhibenda in qua dissolvantur gr. x. salis tart. fixi, & tertio quoque die parum ante prandium præbeatur cassia, aut elect. lenit. ad ℥ iij. Altero vero die injiciatur clyster ex lact. cum syr. rof. solutivo, adeo ut quotidie & obstructionum apertio, & humorum evacuatio procuretur, sed blandioribus jam dictis remediis, cum præcipuorum malorum minera in distantibus partibus non sit quærenda. Quod si forsan dubitari posset de melancholici humoris subministratione à toto, ideo progressu aperiri poterit Jecoraria dextra, Medico præsente, ad explorandum potius, quam educendum sanguinem, nisi forsan niger & crassus appareret, tunc enim ad aliquot unc. educi posset ad sanguinem ipsum depurandum jecorisque calorem contemperandum, memores quod Gal. etiam in quartana intermittente venam aperiri jubet sanguinemque educi, si niger fuerit, non ratione causæ conjunctæ febrem facientis, sed ratione causæ antecedentis, ne scil. a toto venoso genere melancholica minera foveatur, & materia suppeditetur.

His caute administratis, & obstructionibus magna ex parte reclusis, libenter devenirem ad usum aquæ Nocerianæ, primis quatuor aut quinque diebus cum vehiculo dejectorio, reliquis vero cum diuretico, quale esse posset spiritus tart. ter rectif. ad semidrachmam in primis cyathis: sicut pro vehiculo dejectorio potio ex manna clarif. ut minus insuavis; quo bene cedente remedio Comitem Illustrissimum ducerem ad usum lactis asinini, ut quod residuum exsiccatæ materiæ emollire, hypochondriorum æstum & jecoris fervorem contemperare, totum nutrire, neque caput tentare valeat; & dum jam dicta omnia fiunt, totum abdomen humectantibus & laxantibus illinire non parum proderit. victus rationem addendo cum intentionibus nostris proportionem habentem: quæ optatum finem habitura spero sub Præstantissimorum Virorum accuratissima assistentia & infallibili judicio, quibus ideo omnia & alteranda & immutanda libenter relinquo. *Idem ibidem.*

Plures febres Chronicæ.

Febris qua Illustrissima Mulier decem abhinc mensibus per intervalla divexatur, longa quidem atque chronica in genere dicenda est, in specie autem erratica, si totum tempus à quo febricitat, consideretur, Verum si in particularia intervalla ingruentis febris examinentur, plures febres, non unica tantum censendæ erunt: si quidem erraticæ febris natura est, errando suis accessionibus perseverare, sed febres istæ aliquot diebus intermittunt, rursus repetunt quatuor aut quinque dierum spatio recedunt; aliquot post dies denuo invadunt, qui procedendi mos me ad credendum inducit, quod sicut febres hujusmodi causam unam stabilem habeant à qua foveantur, ita altera iisdem per intervalla paretur & addatur, per quam excitari possint. Igitur ego judico obstructiones reperiri in aliquo viscerum naturalium, hasque contumaces, quæ retentis sive imminutis Mensibus sanguinis impuritatem arguentibus, foveantur & conserventur; non tamen ab his febrem hanc excitari credo, quoniam sicut firmatæ manent obstructiones ipsæ, continuæ quoque insurgerent febres, & aut tertianæ, aut quotidianæ, aut quartanæ naturam retinentes perseverarent; verum per intervalla repetunt, dum alia superadditur causa, quam in visceribus potius naturalibus, quam spiritalibus exoriri arbitror, forsan & facile ex incongrua victus ratione, genitis nimirum cruditatibus, vel ex prava ciborum qualitate, necnon à ventriculi imbecillitate in adeo diuturno morbo contracta, & à catarrhali destillatione valde adaucta, quæ cruditates antiquis obstructionibus superadditæ, utpote obstructionibus ipsis humidiores existentes, & idcirco ad putredinem paratiores, calore præter naturam afficiuntur, & febriculas excitant cum aliquo horrore, quia jam reperiuntur circa viscera naturalia, nimirum circa partes sentientes, quarum naturæ & conditioni conveniunt & competunt pulsus non valde frequentes, urinæ crudæ & albicantes, moderataque sitis cum calore remisso; his autem cruditatibus tribus aut quatuor diebus consumptis, consumitur & ipsa febris, donec aliæ cruditates cumulentur, ut febris iterum quatuor aut quinque dierum excitetur. Non autem adeo facile accenditur febris ex catarrho in pulmonibus corrupto & putrefacto, sicut excitata non adeo facile cederet: præterquam quod Senibus potius, vel Juvenibus hæmoptoicis familiaris esse solet; & ita tres omnes causas diuturnarum febrium à Galeno cum *Hipp. 3. Prognost. 23.* propositas, ad hanc quoque febrem constituendam concurrere existimo, nimirum partem curatu difficilem, humores crassos, viscidos & lentos, evacuationi resistentes, & errorem aliquem in victu.

Ita de præsenti febre decerno; & idcircò Curationem à Viro Excellentissimo propositam, quæ præsertim ad obstructiones aperiendas, ad sanguinem depurandum & ad Menstrua consueta revocanda dirigitur, profuturam spero, cui & ego libenter subscribo, sanguinem ex venis superioribus opportuno tempore educendo, atque tandem, sed tarde ex pede, peracta nimirum expurgatione & vasorum reseratione: iteratam etiam sanguinis missionem, sicut permittit calidum & humidum temperamentum, ita non reclamare ignotam ætatem suppono. Cauterium suspendo, præsertim si viridis fuerit ætas, verum Excellent. Viro adstanti & copiam majorem, vel minorem destillationis ad pectus delabentis observanti, illud ipsum remitto.

Quoniam vero in adeo diuturno morbo jam primas vias satis expiatas suppono, ideo ad obstructiones aperiendas statim descendendum esse existimo, quæ si quodammodo exsiccatæ censeantur, prius humectatione præparandæ, præbendo per 15. dies alternatim cassiam ad ℥ij. aut iij. cum uno scrupulo rhabarb. opt. quatuor horis ante cibum, cui post horam superbibat

jus

jus malvæ, borag. & cortice citri alteratum; diebus vero intermediis hauriat jus malvæ, borag. endiv. alteratum, in quo dissolvatur semidrachma salis prunellæ. Quindecim vero transactis diebus ad usum syrupiFerneliani à Viro Excellentissimo propositi, tuto deveniri poterit, secundum nostram descriptionem cum rhab. parati, quem assumet 10. aut 12. vicibus, alternis diebus ad ℥ij. in jure endivia, & borag. alterato, diebus autem intermediis præberi poterit jus alteratum radice cichorii, petroselini, foliis borag. endiv. capill. Veneris, agrim. omittendo penthaphyllum, deficientibus Menstruis valde noxium, in quo dissolvantur grana x. tart. vitr. aut gutt. xii. spiritus tart. rectif. Quod si fortasse jura alterata respuat Illustrissima Pat. præbeatur cyathus aq. stillat. agrim. & capill. Veneris, iisdem addendo spir. tart. rectif. guttulas.

His peractis febrem jam recessisse, viscerum naturalium obstructiones satis ablatas, satque bene massam sanguineam depuratam fore sperandum, adeo ut ad uteri vasa aperienda devenire possimus hysterico potius, quam diaphoretico aliquo medicamento. Propterea in aqua artemisiæ, capill. Veneris & agrim. stillatitia infundi poterit lignum sassafras ad ℥ß. pro duabus vicibus, quotidie summo mane exhibendo hujusmodi decoctionis ℥ vii. quibus affundi poterit oleum sabinæ ad gutt. iij. in cujus defectu substituatur uncia una aut altera aquæ ejusdem sabinæ; erit enim validum hystericum Aperiens. Quo eodem tempore extrinsecus quoque spongia magna bis in die utero erit apponenda, decoctione aperiente hysterica madefacta & expressa, quæ parari poterit ex radice lib. alb. cyclamini, foliis origani, pulegii, calamenthi montani, mercurialis, leuchoii, sabinæ, addito quoque calamo aromatico, imo & cyatho vini albi generosi ad faciliorem fotus penetrationem: remota vero spongia, tota regio uteri abunde illiniatur oleo lil. alb. cum aromatibus.

Et his omnibus congrua addatur victus ratio, sine qua nihil; suspicor enim Illustrissimæ Pat. ventriculum magis appetere, quam concoquere possit, & juges cruditates febrium mineris subministrare: nec enim nos latet quam difficilis sit in morbis diuturnis continentia. De hac igitur sit valdè solicitus, tum quoad quantitatem, tum quoad qualitatem Excellentissimus Adstans, ut Illustrissima M. optatam sanitatem quamprimum consequi possit, quam eidem, servatis jam dictis servandis, polliceri possum. *Idem ibidem.*

Recidiva Febris.

Illustrissimus Comes duodecima Aprilis de more annuam exercuit corporis expurgationem, duobus assumptis medicamentis, sex interpositis syrupis, & unica desumpta sanguinis evacuatione ex basilica hirudinum ope; phlebotomiam etenim absque vitæ discrimine admittere non potest. In quorum usu observavi (sicuti & alias) excrementa prodiisse serosa ut plurimum, crassa & viscida pro aliqua parte, ultimo tandem biliosa, calida valde, ut igneam præ se ferrent conditionem. Post actos hos expurgationis dies, cum ulteriorem non admitteret Illustrissimus Vir corporis emundationem, in usu tamen refrigerantium & humectantium interne & externe exhibitorum, non parvo tempore perseveravit, in Autumnum ob negotiorum seriem differens ulteriorem corporis expiationem. Interim Venetias se confert: ibi die noctuque animo & corpore negotiis deditus, assiduo Marte versatur. Somnum vix capescit; Victum ex oleribus familiarem, necnon ostreaceis sibi comparat. Gelidum mox vinum, & quidem generosum, nunc aquam pro potu admittit. Tandem rediturus in Patriam, noctes sub dio auræ maritimæ expositus insomnis transigit, domumque reversus, binas repletiones ex necessitate in conviviis sibi adjungit; à quarum ultima, febre superveniente, lecto decumbere Illustrissimus Comes fuit coactus. Febris erat de genere tertianarum spuriarum, sat lenta, per subingressum continua: Pro cujus cura cum bis unciam cremor. tart. sumpsisset, & salvatella dextera adaperta fuisset, copiose expurgatus, liber evasit. At vix è lecto Illustrissimus Patiens prodiit, denuo se gravibus negotiis mente & corpore objicit, hinc paucos post dies inappetentia, lassitudo, & demum febris ex recidiva supervenit. Hujus febris diem assignare adeo exacte ego non auderem, cum non statim Illustriss. Pat. decubuerit: puto tamen diem Venerls quæ fuit 29. mensis elapsi, febri exordium dedisse, cujus norma erat de genere duplicium tertianarum spuriarum, protensarum, & per subingressum saltem continuarum, invadens hora quarta post meridiem cum extremorum refrigeratione, pauco capitis dolore, interno calore parum molesto, corporis aliqua jactatione & potus appetentia, necnon genarum per morbi decursum rubore. Hanc ego die lunæ sumpsi curandam, & quidem cum omnia medicamenta hucusque dulcia respuerit, syrupum rof. solut. aur. ebibit, cui lubenter adjecissem serum capr. depurat. nisi experientia doctus fuissem, facile illi vomitum ex quocunque liquore superbibito contingere. Ab haustu bona successit evacuatio & copiosa, serosorum, pituitosorum, necnon ultimo biliosorum succorum; illi quidem à stomacho & capite catarrho obnoxio, & continua destillatione ventriculum vexante; isti ab hepate calido ac magis accenso ab obstructionibus, quas frigidi & crassi, vias intercipientes, illi peperere humores. (Ex tactu enim non solum obstructio in parte gibba, verum & dolor aliquis emicat) Et quia vesperi dejiciendi aliqua cupiditas Illustrissimum Pat. infestabat, levi clystere intromisso, denuo calidarum & exurentium materierum aperuit exitus, flavi coloris partim, sed magis æruginosi. Nox fuit illi molesta, inquieta, somni turbati, sed his præbuit manum & alia causa externa. Mane sitiebat, fauces aridæ, tales etiam ob angustiam in naso obortam. Capitis dolor, pulsus celeriores, urina colorata, crassiusculæ substantiæ cum nube divulsa, crassa, atomis crassiusculis circumfusa. Quibus in considerationem habitis, ne febris essentialis continua & mali moris tandem evaderet, jussi sanguinem ex salvatella dextera educi, blando præmisso clystere: Basilicam enim tundere ob convulsivos motus in quos dilabitur, ei plane formidolosum accidit. Sequens accessio invasit hora con-

sueta, quarta nempe à meridie, cum eadem extremorum frigiditate per tres horas durante: Noctu moderate quievit & dormivit, ita ut mane omnia remissa invenirem. Sed nova accessio hora consueta die Mercurii invasit: noxque fuit sat laboriosa, non tamen ut nudius tertius, namque dormivit, sed cum insomniis & aliqua corporis jactatione. Mane die Jovis quæ apud me erat sexta, præbui bolum ex cass. cum crem. tart. difficillima industria illi exhibitum, & duas post horas seri capr. depur. lib. ij. & quamvis paulo post majorem seri partem evomuisset, nihilominus subsecuta fuit bona evacuatio, heterogeneorum, crudorum, pituitosorum, & tandem æruginosorum humorum. Febris accessio ea die postposuit plus hora, invadens cum majori extremorum frigiditate, quæ etiam plus consueto protrahebatur, forsitan quia non se cooperiebat: ex qua cum calor tarde exsuscitari videretur, non solum leves frictiones, sed & unctionem Aetii in usum duxi, à qua rediit æqualis calor, & nocte, si non perfecte, saltem competenter se gessit, cum pauco sudore mane oborto, sed non universali. Accessio quæ supervenit de more die Veneris, fuit paulum laboriosior. Die Sabbati itaque quia hæmorrhoides intumescebant, præmisso simplicissimo clystere ex lacte, ex quo vitellinæ bilis non parva copia prodiit, sanguis ab illis eductus est, ex quo visus est calor febrilis, & color faciei tantisper refractus. Verum accessio ea die, tertia post meridiem invasit: noxque fuit sat molesta, fauces que exsiccatæ. Mane injecto simplici clystere, magna vitellinæ bilis copia exivit, in vase ebulliens & spumescens. Eadem die quæ fuit Dominica, accessio anticipavit hora una, fuitque mitis, nox quieta, & mane omnia meliora, nam vitellinæ bilis copiam ex haustu seri capr. depur. dejecit. tam acris & calidæ conditionis, ut ignem ex corpore effluere exclamaret. Die Lunæ quæ fuit nuperrima dies, & forsan undecima, accessio invasit ut alias: nox magis molesta. hinc mane pulsus celerior, & cætera magis Illustriss. Patientem affligentia, in qua ex sero capr. depur. epoto magna exivit vitellinæ copia, & adhuc magis calens, ita ut ex lacte clysterem imponere ad humoris effrænandam mordacitatem & calorem fuerit opus. Hoc igitur mane viscera pertracto, nullamque labem, nisi in jecoris gibba reperio, obstructionesque & succos ex primis viis depulsos esse non solum tactus, sed biliosi excrementi conditio mihi fidem facere videntur. Fomitem duplicis hujus tertianæ in uno hepate statuerem: vitellinam autem bilem, non solum per assationem bilis flavæ, verum & pro parte per misturam frigidorum & crassiorum succorum, tanquam causam agnoscerem. Urinam quoad substantiam mediocrem invenio, vel saltem mediocri assimilem, nubecul crassa, divulsa, coloris citrini excellentis, & corpusculis sive atomis à succis crassis emanantibus circumfusam. Pulsus non multum unquam fuere celeres; frequentes, frequentia se tenente ex parte diastoles, & parum duriores. Hucusque, Illustrissime & Excellentissime Domine, morbi hujus progressu devenimus, cujus ideam ea qua potui diligentia & pro temporis angustia descripsi, & quidem aliqua fusius recensere potuissem, quæ tamen præterivi. Sunt etenim hæc & alia Sapientiæ tuæ præ foribus, cum ex ungue Leonem tibi inter multos noscere Dii concesserint. Quid autem posthac sit agendum, a tua, Vir Illustrissime, eximia Virtute expectabo. Interim ego aperientia, non tamen calida & humectantia quam maxime, ut feci, in usum ducam; evacuationesque cum tam copiosæ ex solo injecto clystere appareant, vix de simplici medicamento cogitabo: Vires conservabo, hepatisque regionem exterius etiam fovebo. Quibus si accesserint tua prudentissima monita, quorum præstantiam, tum Vir Illustriss. tum ego tanti facimus, sperabo, temporis ductu eundem sanitati restitui posse.

Quoniam a peractis Purgationibus, viscera naturalia nonnihil labefactari necesse est, ideo ut refractas vires a medicamentis resarciant, diligenti custodia opus habent, ne nimirum aut nimium cibis onerentur, neve calor naturalis ventriculi, præsertim adulto suo errore minuatur; alioquin excrementa facile rursus multiplicantur, & sæpe multo majora & deteriora reproducuntur, quæ nisi a natura, aut vomitu, aut diarrhœa expelluntur, obstructiones in visceribus, aut non solum servata, sed fermentata, febres accendunt; quod quidem Comiti Illustrissimo contigit, dum statim ab exacta purgatione Venetias se contulit; errata in victus ratione commisit, excrementa cumulavit, quorum quantitas, dom um reverso, à repertis repletionibus adaucta fuit, & inde pravus uterque successit effectus, non parum animi pathematibus adminiculantibus: Obstructionibus enim jecur refertum est, a quibus impedita ventilatione calor naturalis fervere & in igneam naturam converti cœpit, unde febris, quæ Medicis auxiliis opportune administratis extincta & superata fuit. Verum quia quæ relinquuntur in morbis, recidivas facere solent; ideo cum adhuc in hepate stagnantes humores, licet non fermentati, nec putrefacti, relicti fuerint, rursus à novis reproductis cruditatibus, iisdem additis & calorem p. n. adeptis, nova quoque febris germinavit, & priori deterior: adeò ut cum Avicenna recidiva pejor sua radice successerit; duplex tertiana nimirum spuria, à bile vitellina copiosa, ex bilis flavæ & cruditatum mistione exorta, & in jecoris vasis sedem habente; quæ nisi rite & recte à Medica manu tractata fuisset, non solum per subingressum, sed essentialiter continua reddita esset: nec mirum ab illo æstu in viscere existente & corporis jactationes, & bibendi desiderium, & faciei ruborem, & vigilias primò enatas fuisse: sunt enim symptomata hujusmodi febri propria.

Hoc die Sabbati 13. currentis ingreditur febris diem decimum sextum, quæ cum ex relatione mitior visa fuerit undecima die, optatus eventus sperari potest, nisi aliqua inquinati sanguinis portio è vasis in parenchyma jecoris hucusque effusa sit, adeo ut aliqua lateat in jecore spuria inflammatio, cujus dubitandi ansam nobis præbuerant extremarum partium diuturna perfrigeratio, sive saltem tepor, genarum rubor, excrementorum biliosorum copia cum urinarum crassitie quæ nonnisi à corrupto sanguine ex nimio fervore procedit; atque tandem ipsius visceris dolorosa tensio, quæ utinam

utinam intra limites tantum obstructionum sese contineat: hanc tamen excitatam non fuisse, considere possumus, ob repetitam sanguinis extractionem aliaque Medica præsidia opportune administrata.

Et ideo in calorem contemperantibus, simulque obstructiones aperientibus insistendum, quousque febris adhuc mitior fiat & ad chronicam vergat: tunc enim magis attenuantia, incidentia & aperientia in usum duci poterunt.

Quibus ut satisfaciamus, pauca mihi proponenda restant, siquidem majora remedia ab initio administrata fuere, juxta Hippocr. monitum, In principiis morborum, si quid videtur movendum, move; ideo sanguinis missionem iterandam proponere absens non audeo, quæ tamen conveniens non esset sine inflammationis præsentia. Jecori epithema ex succo cichor. cum succo limon. addita quoque exigua aceti rof. portione, tepidum appositum prodesse poterit: sicut etiam illinitiones unguent. rof. Mes. succo cichorei condemato mitto, ut reformari possit.

Per os quotidie flos cass. ad ℥iij. exhiberi poterit, cui superbibat, hora transacta seri capr. destill. lib. j. idque tribus horis ante prandium. Pro alterante, in vigore febris exhibendo, succo cich. depur. & per arenam trajecto, erit utendum ad ℥iij. in decoct. cichorac. addita quoque uncia succi lim. vel offeratur aq. stillat. de succo cich. cum succo lim. vel ℈ß. Salis prunellæ; sicque erit procedendum, evacuando & alterando, donec inflammationis suspicio omnino evanuerit. Tunc enim unguentum rof. Mes. usurpari poterit, exiguo ol. de absinth. & portio succi absinth. epithemati erit addenda. Cassiæ vero gr. v. aut vj. tartari vitriol. erunt commiscenda; sicut succo quoque cichor. ad gr. x. cum julap. acet. & reliqua dulcia abhorreat. Aquæ vero stillat. pro alterante, esse poterunt de succo cichor. & de succo agrim. addito pariter tartaro vitriolato. Atque tandem contumacioribus se præbentibus obstructionibus, ad usum rhabarb. esset deveniendum, primo in substantia, vel cassiæ mistum, vel comansum, superpræbendo serum destill. post horam, ad concavam jecoris expiandam; sicut progressu in aqua cichor. & agrim. infusum, ut ad gibbam quoque aperiendam pervadat.

Hisque omnibus congrua pro tempore erit addenda victus ratio, à Peritissimo Viro præscribenda, cujus Judicio reliqua quoque jam dicta administranda remitto, pro salute Illustrissimi Comitis, quam eidem à Deo Opt. Max. enixe precor. *Idem ibidem.*

Hectica febris, cum catarrhali destillatione.

Tres abierunt anni postquam Vir iste Illustrissimus quibusdam tempestatibus tussi infestatur, quæ sicca fuit, nullo vel admodum exiguo sputo insequente: inde humidior facta est, cum sputo tamen admodum tenui. At proxima Æstate non solum sputum aliquod sanguinis tussim secutum est, sed semel & iterum copiosa floridi & spumosi sanguinis excretio, ad quinq; vel sex uncias qualibet vice, à qua pluribus transactis diebus, tandem, serò tamen ad Medica præsidia confugit, quæ sanguinis sputa omnino suppressere. Modo tribus abhinc mensibus crassiora sputa cum tussi ejicit, & aliquando etiam livida & putrida. Corpus multo gracilius evasit, continuaque febre detinetur, licet ab ipso Pat. non sentiatur, nisi quod à cibo manifeste incalescit, & vesperi febris cum frigore aperte invadit, cui nocte postea non modicus calor succedit, præsertim in partibus spiritalibus, cum insigni rubore faciei. Quamobrem de his malis sententiam tuam Vir, Sapientissime, Patiens Illustriss. enixe exposcit.

Præceps & perennis pituitosæ materiæ à capite destillatio in partes tum spiritales, tum naturales, quæ Illustrissimum Virum angit, non alio quam catarrhi nomine cum Gal. appellari potest, symptoma vere in excretis immodice fluentibus, cujus essentia in motu consistit. Quoniam vero ad quemlibet motum quinque concurrere solent, Motor scil. Mobile, Terminus à quo, Terminus ad quem, & spatium per quod, in nostro casu Motor dici potest retentrix capitis facultas à copiosa humida materia imbecillior facta, genita ab intemperie capitis insigniter humida, & per consequens destillationibus maxime obnoxii. Ab hac igitur intemperie Mobile producitur, nempe materia pituitosa tenuis, quæ à capite tanquam à termino à quo, per asperam arteriam & œsophagum, ut per spatium, in pulmones & stomachum, & inde in mesenterium tanquam ad terminum ad quem, copiose descendit. Partes igitur istæ quas diximus esse terminum ad quem hujus motus, sunt partes affectæ, materia namque ista in pulmones recepta, ut objectum noxium, expultricem irritat ad sui expulsionem; frustra tamen ob materiæ ejusdem tenuitatem, aëris impulsum effugientis, quæ ideo in pulmonum substantiam sese insinuans, ibique diu immorans, ab eorundem calore salsefacta, aliquam ex illis venulis corrosit, unde excretio illa & copiosa, & repetita sanguinis secuta est, non quidem per Anastomosin, nam Patientis habitus plethoricus non est, non per Diapedesin, quia excretio adeo copiosa non fuisset. sed per Diæresin, ut dictum est, eroso scil. à materia jam dicta pulmonum vasculo, quod postea callo obducto, coaluit iterum unde nullus postea sanguis apparuit.

At ab ista putrida materia in pulmonibus inhærente vapores in cor elevantur, quod dum eosdem repellere conatur, celerius & frequentius movetur: cumque omnis motus sit causa caloris, calidam & siccam intemperiem cor idem acquisivisse censeo, ejusdemque substantiam esse modo in calefacto esse, sicque toti corpori communicato calore; jam fixam & habitualem febrem constitutam esse, quam cum hactenus non roridas solum humiditates, sed adiposam & carnosam substantiam absumpserit, ad finem secundi gradus jam pervenisse credendum; quæ omnia facile confirmari possunt à prava corporis conformatione, pectoris scil. angustia, collo oblongo, & prominentibus scapulis, & à juvenili ætate, cujus hujusmodi mala ex Hippocr. propria sunt: præterquam quod febrire continuo, nec febrem percipere, & calor à cibo, sunt hecticæ febris pathognomonica signa.

Alia vero ejusdem materiæ portio in ventriculum, & inde in mesaraicas venas delapsa obstructiones facit, quas prohibita transpiratio, & hanc postea calor extraneus necessario consequitur, sicque febricula illa catarrhalis, quæ vesperi manifeste invadit; adeo ut febri hecticæ putrida quoque adjungatur.

Ut horum malorum Curatio instituatur, ex dictis necessariæ sunt eliciendæ indicationes, quæ duplicis generis erunt, Curativæ pro febre hectica, Curativæ & Præservativæ pro putrida. Primis satisfaciendum erit medicamentis refrigerantibus & humectantibus substantificis; secundis, refrigerantibus quidem & humectantibus, sed etiam moderate attenuantibus & incidentibus: hoc tamen ordine, ut prius febri putridæ occurramus, & catarrhali destillationi tanquam causis sine quibus non, & postea fixam ipsam febrem curare tentemus.

Intentiones quidem maximæ utilitatis, sed quæ fortasse adimpleri non poterunt, dicente ipso Galeno quod caliditatem hujusmodi cum siccitate conjunctam tollere impossibile est; & eo magis quod a sanguinis sputo Phthisis sit Hippocr. quod clarius etiam expressit Gal. his verbis, Cum vas in pulmone ruptum est, nisi statim glutinatum sit, antequam plegmon excitetur, scire aperte licet, id postea insanabile fore. Sed in hoc casu vero medicamenta adhibita sunt, ergo, &c Difficultatem præterea auget virium debilitas, & ipsarum indicationum repugnantia. Attamen ne solo Prognostico Patiens illustrissimus relinquatur, cum præsertim omnia acturus sit quæ Medici imperaverint, aliqua sunt proponenda, quorum ope diutius saltem vita protrahatur.

In Chirurgico igitur fonte, nisi prostratæ adeo essent vires, & totum corpus macie confectum, aliquam sanguinis portionem ex Salvatella juberem, ratione phlogosis aut inflammationis quæ circa corrosum vas in pectore supponitur, & ratione etiam putridæ febris; quia tamen ex dictis prohibetur, omitti potest. Cauterium vero in altero brachio infigatur, ad revellendam & divertendam materiam quæ in pulmones cadit, quæ quoniam præceps quoque labitur, opportunissimum esset Ceratum suturæ coronali applicitum, quod tamen Sinapismo omnino similis non sit, ratione caliditatis capitis, sed compositum potius ex rosis, myrto, santalis, mastiche, tragacantho, thure, betonica, & similibus. Lotiones etiam crurum in aqua dulci tepida convenient, ad diversionem vaporum qui in caput ex infernis partibus ascendentes destillationem fovent.

In Pharmacia, expiandæ prius primæ viæ modica cassia & modico agarici trochiscati. Humores præparandi syrupo de farfara, julapio acet. & syr. de hyssopo; repetito postea eodem medicamento, cum validiora & calor, & macies, & vires nullo modo permittant. Facta hac levi primarum viarum expurgatione, quæ sufficiens fuerit, cum antehac aliquod semper medicamentum subinde Patiens assumpserit, quod corpus purum servaverit, Decoctum Chinæ, santal. & exigui lentisci, cum beton farfara, cichor. hyssopo in jure pulli, tentarem per 20. aut 25. dies, & amplius etiam, si opus fuerit. Quod si interea tussis urgeret, & somnum noctu impediret, necessarium erit uti pilula aliqua Cynoglossæ, aut Ladani Nepenth. quæ non solum somnum conciliare valeat, sed destillationem etiam in pulmones intercipere. Nec interim materia jam in pectore hærens negligenda erit, sed sæpe Lambitivo utendum parato ex oxymel. simpl. syrup. de farfara, de liquir. de hyssopo, pulvere Ireos & rad. enulæ. Suffumigium ex myrrha per os attractum, non exigui juvamenti esset, prout in Patientis quoque cubiculo alterum parari posset ex aqua rosac. myrrha, santalis, rosis, thure.

Hoc tempore, si cessasset destillatio, & putrida febris sanata esset, opportunus foret lactis usus, quod omnium maxime in hisce casibus Galeno placuit, cum ex eodem lac frigidum & humidum sit, facillimæ concoctionis, optimi nutrimenti, & substantificas humiditates mirifice reparet. Prius itaque eligatur lac humanum, & assumatur ad ℥ iij. vel iv. donec appareat, num toleretur a stomacho, cui postea succedat asininum majori etiam quantitate.

Antequam tamen lac assumatur, Balneum aquæ dulcis ab ipso Gal. summopere probatur. vel saltem universalis inunctio oleo amygdalino & violaceo.

His addendus exactissimus vivendi modus. Aër itaque cubiculi temperatus servetur. Quies convenit, non vero exercitium. Alvus lubrica semper sit, vel humidis alimentis, vel etiam aliquando drachmis aliquot cassiæ recentis. Somnus diurnus læderet potius, nisi nocturnum suppleat. Cibi sint refrigerantes & humectantes. Vinum sit tenue, album, dulce; & cœna parcissima. Post cibum utatur aliquo astringenti, ut saccharo ros. & alacriter vivat. *Idem ibidem.*

Febris Serneliana.

Illustrissimus Comes temperamenti calidi & humidi, cum subdominio bilioso & melancholico, olim mediocriter carnosus, ætatis annorum quinquaginta quatuor, cui caput negotiosum, non sine notis hypochondriacæ affectionis, pro quibus multoties Veris tempore, purgato corpore, acidulas Sancti Mauritii sumpsit. Modo hoc Autumnali tempore fructibus horariis summopere delectatus, ac etiam in aliis sex rebus non naturalibus non leviter errans, septem abhinc septimanis febre continua conflictatur, licet singulis diebus cum proportione de tertia in tertiam fiat exacerbatio, cum levi & obscura extremorum refrigeratione. Primis duabus septimanis, vehemens atque adeo acutus capitis dolor torsit Illustriss. Patientem, ut de Apostemate in capite latente sæpe ac sæpius dubitatum fuerit. De ingenti hypochondriorum æstu & tensione, præcipuè dextri, etiam antiqua; de siti inexhausta, necnon de maxima ciborum abominatione ferè toto morbi decursu conquestus est. Tribus vicibus, singulis octo vel novem diebus in considerabilem lapsum facultatis vitalis incidit, ut pulsus vix perciperetur, & fere semper inconstans, & hoc cum intensa extremorum refrigeratione & somno satis profundo præter solitum molestante. Novem abhinc diebus dolore maximo circa hypochondrium dextrum prope hepatis regionem molestante, plurima & per superiora, & per inferiora dejecit, pituitæ crassæ substantiam,

&

& bilis porraceæ & æruginosæ colorem præ se ferentia. Hodie Illustrissimus Comes pluribus abhinc diebus absque ullo capitis dolore vivit, necnon cum reliquorum symptomatum remissione, febrilis tamen caloris singulis diebus mutata hora percipiuntur leves adnotationes cum robore facultatum principum. Urget jam diu, & nunc totius corporis insignis extenuatio, cum maxima hypochondriorum & totius abdominis depressione, & cum colore nescio quid cachectici præ se ferente. Alvus rarissime sponte respondet, arte semper, ope nempe Clysterium: flore Cassiæ parumper ante cibum in parva dosi sumpto. Urina primis septem Morbi diebus visa fuit quasi laudabilis, in substantia, colore & contentis; de cætero modo cruda, modo subviridis, modo tenuis, modo crassa, semper copiosa; nunc cum aliqua materia crassa, semper copiosa; nunc cum aliqua materia crassa in fundo matulæ existente. Pulsus observantur paulo validiores, magis æquales & constantes. Plurima tentata sunt medicamenta, evacuantia, alterantia a qualitate manifesta, & occulta pretiosiora, non neglectis roborantibus, derivantibus & revellentibus præsidiis: Multoties namque sanguis missus fuit ex hæmorrhoidibus, applicitis hirudinibus, & per Cucurbitulas scarificatas: imo etiam Vesicantia primis diebus coxis fuerunt applicita. Evacuatum fuit totum corpus per syrupum rosatum solutivum Magistralem variis vicibus & tempore congruo. Deinde per epicrasin cum syrupo de cichorio Nicoli cum rhabarbaro, cum flore Cassiæ & cremore tartari: imo etiam variis Clysteribus, cum lenitivo, lacte atque aliis. Inter Alterantia ex usu fuerunt destillata Magistralia cum sero lactis, serum ipsum copiosum, cum syrupo acetoso simplici, Emulsiones seminum frigidorum; aqua Noceriana, hordei; Jus parvæ pullæ alteratum Cichoraceis & aperientibus; succus cichorii depuratus, cremor tartari. In praxi etiam posita fuit inunctio totius corporis cum oleo amygdalino & violato, non sine illinitione etiam cordis regioni, cordialibus appropriatis. Balneum universale aquæ fluvialis tepidæ, alteratæ refrigerantibus & humectantibus, cum lacte quatuor vicibus; ultimo lac ipsum Asininum sumptum secundum leges Medicas. Perdurante igitur febre supra descripta, cum siti adhuc molesta & totius corporis insigni extenuatione, petit Illustrissimus Comes à singulari tua humanitate & ab eximio Virtutis tuæ candore responsum: Primò An usus lactis Asinini aliquo temporis spatio adhibitus possit proficere, una cum Balneo. Secundò An cortex Chinæ, vel quædam alia Medicina febrifuga passim apud Authores descripta, possit esse salutaris. Tertiò An purgatio per epicrasin, vel cum Cassia, aut lenitivo cum portione rhabarbari vel syrupo de pomis Regis Sabor, vel syrupo cachectico Fernelii, vel alio consimili Morbum possit extirpare. Ultimò An quid peculiare pretiosum ex arcanorum tuorum thesauro depromere valeas atque digneris, quod falcem ad radicem mittat, pro omnimoda istius morbi profligatione.

Si Galeno difficile visum fuit, Ægris absentibus consilium dare, difficillimum utique id mihi videtur in Febricitantibus; ut propterea raro & ægre pro illis scribere consueverim. Nihilominus quoniam statum Comitis Illustrissimi à Doctissimo Medico Adstante adeo exacte delineatum video, ut tactu excepto sub sensus cadere videatur; idcirco quid sentiam, describere, & Viris Excellentissimis considerandum proponere non recusabo.

Febris itaque quæ Comitem Illustrissimum primò invasit, sicut biliosa spuria, cum subdominio pituitosi & melancholici humoris statuenda fuit, ita semper aliquo maligno characterismo comitatam fuisse credendum, accidentali & symptomatico saltem, si non essentiali, cum cerebrum ab initio vehementer doloribus infestaverit, progressu vero cum vitalium virium lapsu cor occupaverit, & tandem cum hypochondri dextri dolore, & forsan duritie, hepar obsederit: quas quidem febres cum hypochondriorum dolore, malignas appellabat Hippocrates. At cum jam quadragesima dies hujus febris præterierit, conditionem mutasse non est quod dubitemus, sedemque propriam in hypochondriis sibi firmasse, & præsertim ut ego judico, in hepate, adeo ut in febrem Fernelianam degeneraverit. Hujus autem affecti visceris indicia non desunt, nempe prægressa vivendi ratio: longi temporis hypochondriaca affectio: dolor mox superveniens in eadem parte: cibi fastidium: sitis perseverans: & quod magis est, imminuta non solum, sed depravata quoque totius corporis nutritio, macies videlicet etiam præter rationem insignis cum fœdo totius cachectico colore. Verum quoniam Febrem Fernelianam non unicam semper & eandem in visceribus naturalibus labem habere voluit ipse Fernelius, sed nonnunquam solas obstructiones in hepatis vasis: nonnunquam humores excrementitios in parenchymate ipso reperiri, substantiam ejusdem visceris labefactantes, & quodammodo corrumpentes, ut nobis insinuavit quoque Avicennas ante Fernelium: Propterea utra hujus visceris pars sit febris minera dubitari potest. Et quamvis hanc determinare, parum Curationem alterare aut mutare possit, non tamen idem de Prognostico asserendum: Medicæ namque intentiones in unum conspirant, in obstructionum scil. reserationem: peccantium humorum evacuationem: visceris roborationem, & universi corporis renutritionem, caloris febrilis semper habita ratione, de quo dicebat Galenus, refrigerandum esse quantum sufficit. Sed cum ab Excellentissimis Viris, tot tantisque remediis rite & recte administratis, adversus hanc febrem incassum hucusque pugnatum fuerit, ideo spem salutis in angusto positam esse video, cum etiam lethales affectus, hepar diutius, quam cor & cerebrum, tolerare soleat: Non ideo tamen dura provincia deserenda est. Et licet Medicamentorum Sylva, ad jam propositas intentiones explendas, nobis offeratur consideranda, præcipua tamen fiducia in rhabarbari usu reponenda mihi videtur, ut quod aperiendi, educendi, & hepar ipsum roborandi facultatem obtineat; & propterea jure merito *Pater hepatis* à Medicorum Schola dictum fuit. Quoniam vero ad intimas & penitiores hepatis partes, ad substantiam scil. pervadere debet, ideo ejusdem infusio aptissima erit, quæ partes tenuiores ipsius

Rhabarbari magis penetrantes & aperientes in se continet: & ita parari posset

℞. Aquæ stillat. de succo cichor. de succo agrim. an. ℥ iij. Succi limon. ℥j. Rhabarb. maturi incisi & in petia alligati, ʒiß. M. F. inf. per horas 12. & colatura tertio quoque die præbeatur, cui si placeat, sacchari semicochlear, ad gustum Illustrissimi Patientis, immisceri poterit. Intermediis vero diebus aliquod validum Aperiens, non tamen valde calefaciens, licet exsiccans, adversus putrilaginem erit offerendum; nec efficacius, nec aptius excogitare valeo, spiritu tartari alchalizato ad 12. vel 15. guttulas in iisdem aquis exhibendo. Et interim ad uberiorem humorum evacuationem, si opus fuerit, semel in hebdomada syrupum Fernelianum, secundum descriptionem nostram ad ℥ iij. cum sero destillato exhiberem: etenim humorum eductionem per vias urinarias, forsan ab infusione Rhabarbari inceptam, divertere minime poterit. Et si fortasse calor febrilis urgeat (quamvis magis causæ quam febri modo sit incumbendum) sola aqua cichorii infusio fieri poterit, & serum destillatum copiosius cum syrupo propinandum. Extrinsecus quoque Medicamenta hepatica, moderate calefacientia, discutientia & aperientia erunt apponenda, ut succi cichorii, eupatorii & absinthii simul mixti, quibus addi potest unguentum malvinum vel rosaceum, & cum cera fieri linimentum. Pro Alterante vero in accessionis vigore, succus cichorii depuratus, imo & per arenam trajectus ad ℥ij. vel iij. in jure Cichoraceis alterato, vel in aqua stillat. additis granis salis absinthii & tartari, opportunus fore mihi videtur. Quibus omnibus, si febris non cedat, tunc tutior esse posset pulvis Peruvianus, China Chinarum dictus, ut febrifugus & visceribus naturalibus amicus; moxque sedata, aut valde imminuta febre, lactis asinini usus locum habebit, cum non valde multum febricitantibus ab Hippocrate concedatur. Et dum jam dicta omnia administrantur, virium ratio præcipua habenda est, & virium ratio præcipua habenda est, & vinum album pauciferum, tenue & oligophorum facile concedendum. Pro potu vero consueto, aqua carnis stillat. herbis & radicibus aperientibus alterata parabitur; & lactis usum alia Edulia facilis coctionis, distributionis & optimæ nutritionis supplere debebunt: sicut Balneum inunctiones universales jam propositæ. Meliora & tutiora mihi absenti proponenda non suppetunt. Ita Summus Deus Illustrissimi Comitis meritis assistens omnia salutaria reddat. *Idem ibidem.*

FebrisFerneliana ab Hepate.

Illustrissima hæc Matrona sexagesimum circiter annum agens, temperamenti hepatis & totius calidi & humidi, habitus mediocriter carnosi & nonnihil obesi, colorisque ad album vergentis, à naturæ primordiis usque ad annum quinquagesimum sextum inculpata valetudine degit; quæ olim Viro nupta, fœcunda fuit, & multos feliciter peperit filios, semperque sat bene menstruata. Sed quoniam postremis annis ob laxatum peritonæum in inguine dextro vitam sedentariam ducere cœpit, non mutata vivendi libertate, alimenta crassi succi comedens, & vina crassiora bibens, additis etiam animi pathematibus, tribus abhinc annis conqueri cœpit de dolore in hypochondrio dextro ad ventriculi regionem sese extendente, a Patiente Illustrissima semper neglecto; & cum bis in anno gravissima Pleuritide correpta fuerit, fuit etiam nobis concessa abdominis exploratio, & tumor in hepate considerabilis observatus, ventriculi quoque situm occupans. A jam dictis acutis morbis evadens, nunquam tamen pristinum statum recuperare potuit: imo paucos post menses adeo copiosa narium hæmorrhagia supervenit, ut animi deliquium induxerit, quæ remediis multis administratis suppressa, virium tamen languorem per multos menses reliquit. Interim aliqua semper spirandi difficultate cum tussicula laboravit, quæ Autumno proxime præterito magnopere invaluit cum illi molesta quam extinguere conabatur pomorum atque pyrorum comestione; & quoniam existimabat Illustrissima Patiens dolores spirandi difficultatem inducentes à flatibus provenire, ideo vinis generosioribus in mensa utebatur. Vere autem proxime præterito pedum tumores œdematosi supervenire, tuncque ad Medicos confugere coacta fuit, & observata insigni tumore in hepate, non sine ventriculi quoque læsione, cum ad mucronatam usque cartilaginem tumor cum dolore sese extenderet, initum fuit consilium, & statutum symptomata omnia ab hepatis tumore pendere, & hydropem imminere, quo morbi genere affectis visceribus etiam ipsius Mater defuncta est. Quare infausto præmisso Prognostico, ad majora præsidia statim deveniendum esse decretum fuit. Ad hunc finem præscripta est illi statim potio Magistralis solutiva, inde Præparans ex julap. acet. cum crem. tartari, & modico aquæ cinnamomi. Interim missus est sanguis ex salvatella, in modica tamen quantitate, postea applicitæ sunt hirudines hæmorrhoidibus. Deinde expurgatum est denuo corpus eadem potione Magistrali, addita infus. rhabarb. & agarici. Post hanc corporis evacuationem, opportunum duximus præscribere illi syrupum cachecticum Fernelianum quem caperet alternis diebus, deinde Tettucianam aquam experiri mens erat, ut inde ad medicamentum aliquod ex chalybe confectum devenire possemus. Sed vix cœperat uti prædicto syrupo Ferneliano, dum morbus hic qui hucusque ex propria natura chronicus fuerat, repente fere in acutum mutatus est: nam febris quæ antea levis percipiebatur, magnum incrementum sumpsit cum ingenti extremorum calore; urinæ quæ antea potius tenues & aquosæ erant, valde flavæ & subrubræ crassæque substantiæ evadere cœperunt; sed quod majus facessebat negotium, respiratio adeo difficilis reddebatur, ut fere suffocari se crederet. Quare supradictorum remediorum usum intermittere coacti fuimus, cum non levis suspicio adesset, ne phlogosis aliqua in hepate superveniret. Cumque per decem aut duodecim dies tam gravibus conflictata esset symptomatis, postremis hisce diebus morbus paulatim ad consuetum statum rediit.

Matrona Illustrissima cum optimum ab ortu naturæ sortita fuerit totius & viscerum temperamentum, fœcundaque extiterit, & abundantibus Menstruis semper adjuta, quamvis errores in vivendi ratione, & præsertim in ciborum crassi

succi comestione, & vinorum promiscu potatione commiserit, attamen semper incolumem vitam duxit usque ad quinquagesimum sextum suæ ætatis annum. Verum quoniam termin.to Menstruorum tempore & declinante ætate, vivendi modum mutare non animadvertit, nunc factum fuit quod vitiato sanguine, pleuriticis aliisque affectibus obnoxia reddita fuerit, & copiosa immodica narium hæmorrhagia successerit, atque tandem humiditates excrementitiæ redundantes corpus totum obesum reddiderint, & ab iisdem peritonæo laxato, Hernia intestinalis, Bubonocele dicta, excitata fuerit. Quoniam vero abyssus abyssum invocat, ob hanc ideo, cum vitæ sedentariæ se dederit, cruditates multiplicatæ in jecoris vasis stagnare cœperunt, in quo viscere, ut dicebat Galenus, ob vasorum angustiam & permeantis substantiæ copiam crebræ fiunt obstructiones; facilius vero, ut notat Mercurialis, in Mulieribus quam in Viris, eo quod eadem vasa angustiora habeant, adeo ut nonnunquam crassi succi in si.a jecoris parte instar colla adhæreant. Et quia medica auxilia renuit, obstructiones ejusdem visceris quotidie magis magisque adauctæ fuere, & progressu humores extra vasa duci & in parenchyma impelli, & cum Avicenna, obstructiones in eodem viscere constituere cœperunt. At nos dicamus quod potius tumorem constituerunt. Verum tamen est quod si huic tumori nomen imponere velimus, scirrhosus quidem non est, quoniam magnopere dolet: minus cancrosus, temperamento, parti & peccantibus humoribus humoribus minime consonus: nec œdematosus, cum Galenus crediderit, Oedema in hepate fieri non posse. Inflammatorius igitur esse deberet, qui tamen non sine febre acuta brevis esse consuevit. Quare crediderim ego, tractu temporis hujus visceris substantiam heterogeneis excrementis refertam, adeo inquinatam fuisse, ut labem Fernelianam contraxerit, levi febricula perpetuo comitatam. Non tamen hoc fuisse Fernelii inventum ego judico, sed a Galeno decerptum, dum primo ait quod consequitur impedita distributio & plenitudinis collectio in Mesaræo & simis venis, unde vel concoqui necesse est, vel phlegmonem, vel corruptionem sequi: & alibi adhuc melius habet, quod Humores in obstructionibus non possunt tales manere, sed aut concoquuntur, aut assimilantur, aut corrumpuntur, putrefiunt & febrem faciunt. Quoniam vero hepatis obstructio, ex Avicenna, est omnium Ægritudinum Mater, idcircò mirum non sit, si vitiato sanguine pedum tumores successerint, cachexiæ & hydropis nuncii; præterea si repletum viscus dolore afficiatur, & septum suo pondere deorsum trahendo difficillimam reddiderit respirationem: Lobum enim hepatis superiorem, ventriculo in omnibus superequitantem, etiam citra ipsius ventriculi læsionem, circa ejusdem regionem Illustrissimæ Patienti molestiam potius afferre credo, cum ventriculi operationes læsas non audiam. Ex jam vero dictis facile ratio elici potest, cur medicamentis deobstruentibus, parumper calidioribus exhibitis, hepar exasperatum fuerit, & cum adaucto dolore febris ita increverit, ut veræ imminentis inflammationis Adstantibus Excellentissimis suspicionem & metum intulerit: ab iisdem enim Medicamentis humores jam fermentati & semicorrupti, intensiorem effervescentiam adepti, ipsum parenchyma magis magisque excalefacere & ad inflammationem ducere cœperant, quæ omissione eorundem medicamentorum rursus remissa fuit.

Quibus ita se habentibus, spem salutis in angusto positam esse, imo vitæ discrimen præponderare & ad perniciem tendere, non est in Arte versatus qui non videat: altissimas enim radices malum hoc ab Illustrissima Patiente diu neglectum sibi jecit: pro quibus extirpandis pars ipsa læsa propria medicamenta jam tolerare non potuit, ut ideo vel tractu temporis Hydrops, vel potius brevi hepatis inflammatio lethalis immineat. Non est tamen solo Prognostico deserenda Illustrissima Patiens, sed in iisdem intentionibus aptissime ab Excellentissimis Viris illis sibi propositis insistendum, remediorum materias tantum alterando, quæ sine multo calore aperiendi & putredini resistendi, atque quandoque evacuandi facultatem habeant. Quibus intentionibus satisfaciendis, succus cichorii depur. aptissimus mihi videtur, si ad ℥iij. in jure pullæ tenui Cichoraceis & malva alterato, tertio quoque die exhibeatur, cum apud Galenum prærogativam habeat, ut hepati valde prosit, nec ventriculo noceat; cui progressu dierum addi poterunt grana tartari vitriolati, utpote aperientis, & putredini magnopere resistentis. Intermediis vero diebus idoneus mihi videtur Cassiæ usus ad ʒ. ij. addito unico scrup. rhabarb. maturi, cui post horam superbibat Patiens seri destill. cyathum, & duabus horis ab epoto sero prandeat. In quorum omnium usu pluribus diebus perseverandum erit, facta diligenti successus observatione. Et interim quinto aut sexto quoque die Minorativum aliquod præscribi poterit ex flore cassiæ, cum semidrach. pilul. de trib. cum rhabarb. cui serum depur. superbibendum offeratur; ut inde, si dabit Deus, ad validiora deobstruentia deveniri possit, nempe vel rursus ad syrupum Fernelianum, cum sero destillato, aut cum aqua de succo cich. exhibendum, vel saltem ad rhabarb. infusionem in aqua de succo cich. paratam, tertio quoque die præbendam: diebus vero intermediis ad spiritum tartari alchalizatum, qui ad penitiores visceris partes permeare & pervadere poterit, si aqua de succo cichorii & agrimoniæ offeratur. Non omittendo externa auxilia, inunctionem scil. ex unguento rosaceo, cui superponatur Epithema ex succo cichorii cum exiguo succo absinthii, addito quoque succo limonum. Et hæc pauca Eximiis Viris consideranda propono; quibus congruam victus rationem instituendam relinquo: illud unum addendo pro siti remittenda, quod stillatum è iure pullæ Cichoraceis, malva & frustulis pomorum dulcium alterato parari poterit. Quibus omnibus assistat Divina Clementia. *Idem ibidem.*

Febris Hectico-Gallica.

Nob. Juvenis annorum unius & viginti circiter, temperamenti ex constitutione naturali sanguinei quidem, sed excedentis caliditatis, ut etiam habitus, ex primæva constitutione, moderate carnosi, nunc vero multum à prio-

ris differentis & exſiccatis à quatuor jam menſibus ex multis in ſex rebus naturalibus com miſſis erroribus, præcipue vero circa frequentes Veneris illecebras, quibus impuras contraxit Gonorrhœas, in manifeſtam totius corporis imminutionem incidit, extenuari enim univerſaliter cœpit, vividum vegetumque amittere colorem, pro ipſoque pallido fuſcoque indui, viribus deſtitui, conſueto appetitu ſpoliari, & quadam difficultate etiam cibaria aſſumere, obnoxiumque catarrhalibus fieri deſtillationibus, licet non ſalſis nec diu perdurantibus: & ex duobus circiter menſibus continua detineri febre, ſed lenta, & ad veſperam maxime ingraveſcente: quo tempore dolore ſatis moleſto in ſummitate humeri ſiniſtri correptus eſt, qui tamen poſt quinque vel ſex dies ex remediorum uſu & topicis inunctionibus evanuit. Remanſit vigetque adhuc deſcripta febris, & cum ipſa, deſcripta univerſalis emaciatio chloroſiſque deſcripta. Quæ omnia Sapientiſſimo Judicio tuo ſubjicio, ut ab hoc labyrintho Nob. Adoleſcentem eruere valeam.

Arduus quidem, gravis & periculi plus eſt caſus Illuſtriſſimi Adoleſcentis, à Te, Vir Excellentiſſime, exacte & eleganter delineatus: ſiquidem, dum totius corporis macies inſignis ſubſtantificam humectationem deſiderat, hanc ipſam vetabunt, maciemque adaugebunt medicamenta exſiccantia; ex petita a lue gallica, cujus characteriſmus quamvis ſit ipſa adultio, ipſa tamen fundatur in corruptione putrilaginoſa & humida: ut propterea difficillimum ſit, ſubſtantificas humiditates ſervare magiſque reparare, ſimulque excrementitias abſumere. Nihilominus in his anguſtiis & contraindicationibus audio ſummam Prudentiam tuam ſcopum attigiſſe, nam febriculam hectico-gallicam, à putrilagine multo magis occulta, quam manifeſta procedens tecum & ego ſentio. Et ideo poſt jam præmiſſam neceſſariam excrementorum expurgationem, Alexipharmacis propriis tabum gallicum expugnare tentandum eſſe cenſeo, cum impoſſibile ſit quod ex pravo ac venenato ſanguine caro gigni, & corpus totum nutriri poſſit, niſi prius venenum ipſum ab ipſo ſanguine, imo & ab ipſis viſceribus ſegregetur & adimatur. Statim igitur dura hujuſmodi provincia ſuſcipienda, Decoctum ſudorificum ita parando

℞. Salſæ parillæ el. inciſæ, pulpæ guajaci pinguis & rec. Chinæ opt. an. ℥ß. Aq. ſtillat. cich, borag. an. ℔j. Cardui ſancti ℔ß. M. F. inf. per horas 24. deinde adde quartam partem pulli junioris, ranarum mundatarum, caudarum aſtacorum an. n. 4. m. bull. ad conſumpt. dim. & colatura ſervetur pro duabus vicibus, matutino tempore una hora ante ſudorem exhibenda. Sudor autem in Balneo provocari debet, aquæ dulcis alteratæ foliis malv. viol. ſalicis & pentaph. in quo non valde fervido, & potius linteo cooperto, maneat per horæ quadrantem circiter: etenim & in lecto perficietur ipſe ſudor. Tribus tranſactis diebus, libenter experirer hypocauſtum, ut mox ad Balneum revertatur, & quarto aut quinto quoque die ſudorem in eodem hypocauſto provocarem. Quod ſi fortaſſe cum difficultate erumperet ſudor, præmitti poterit ante Decoctum bolus ex uno ſcrupulo Extracti ſalſæ granis 4. Mercurii dulcis. Victus ratio interim nec tenuis, nec multum extenuans eſſe debet: etenim caro pullæ junioris, etiam elixa concedi debet: permitti quoque ova recentia, ptiſana hordeacea, præſertim in cœna ex ferculo Excellentiſſimi Saxoniæ parata. Emulſiones quoque amygdalarum rec. & pineorum in panatellis; ſed una cum carne ebulliant ſemper caudæ cancrorum, ranæ, imo & portio carnis Teſtitudinis nemoralis, una cum taleolis optimæ Chinæ. Pro potu conſueto, ſecunda parari poterit ex reſiduis, addito ſaccharo & fruſtulis citri recentis: in prandio tamen, & cœna cyathum quoque vini albi tenuis ſubdulcis libenter permitterem, ad vires recreandas, & ut vehiculum ad alimentum diſtribuendum. In quem finem manibus inunctis, cutis hinc inde ſublevatio & levis frictio erit quotidie adminiſtranda. Nec medicamentis, quamvis levioribus, ventrem ſolventibus, ut mos eſſe ſolet, utendum, ſed potius Clyſteribus ex lacte, butyro & ſaccharo paratis alvus erit excitanda: vel ad ſummum Caſſia ad ℥iij. vel iv. erit offerenda. Abſoluto vero ſudore, ad uſum lactis & Balnei aquæ dulcis alteratæ ducendum eſſe Nob. Patientem exiſtimo. Quæ pauca dictavi, ſed appropriata ut à ſenili Prudentia in Juventute tua recto uſu executioni mandentur. *Idem ibidem.*

Febris poſt Colicam cum lue Gallica & Suſpicione ulceris in Meſenterio.

Ex erudita & eleganti relatione Præclariſſimi Viri in Arte conſummati, quam oretenus confirmavit, & auxit Excellentiſſimus Medicus, Hippocraticæ atque Galenicæ Doctrinæ fidelis Cultor, colligi poſſe mihi videtur quod Illuſtriſſimus Co. annum agens quinquageſimum quintum, temperamenti ſecundum totum calidi & humidi, capitis, humida intemperie affecti, & ideo rheumatiſmis obnoxius; mollioris habitus, & præſertim abdominis, propterea herinioſus jam factus fuerit, qui negotiis implicitus, in reliquis liberam vitam ſemper duxit, & Veneri præſertim indulſit, à qua fructus Celticos reportavit, quos propriis medicamentis alexipharmacis ſemel dimiſit, ſed rurſus cum eadem infecta Muliere repetito congreſſu, reſumpſit, nec ampliùs dimittere valuit, præceptis Medicis obtemperare renuens. Interim copioſior multo quam antea, apparuit materiæ catarrhalis deſtillatio, præſertim in ventriculum: ſed ob ejuſdem redundantiam, non ſolum ad vias deglutitionis, ſed & reſpirationis irruere cœperat, cum metu potius, quam ſenſu ſuffocationis, erumpentibus interim variis in locis etiam nonnullis gummatibus & puſtulis Gallicis. Tandem multis abhinc menſibus Colici dolores invadere cœperunt cum febriculis & Ictero, ab initio fere nigro, deinde progreſſu, flavo: cedebant autem evacuantibus medicamentis, non omiſſa ſanguinis ex venis ſedalibus extractione; ſed revertebantur, & eodem modo ceſſabant, & paucis poſt menſibus (ut retulit Excellentiſſimus Medicus ex auditu) pus verum atque legitimum, multum, ab Excellentiſſimis Adſtantibus per alvum excretum viſum fuit, ob idque abſceſſum abruptum fuiſſe unanimes

nimes judicarunt; post cujus excretionem Illustriss. Co: melius habuisse sibi visus est. Sed duobus circiter transactis mensibus, redit Colica febre comitata, ut supra, evacuationibus cedens; mox octava die pluries reversa, inde nono quoque die, & denique cedente Colica, mansit ipsa febris, quotidie vespertinas & non adeo manifestas habens exacerbationes, sine ingenti calore, cum modica siti, & absque aliis symptomatibus, acutiem comitari consuetis. Modo Illustrissimi Co: status hujusmodi mihi considerandus proponitur, de quo quid sentiam paucis perstringam, & ad agenda deveniam, cum rebus magis quam verbis Illustrissimæ Ægre & ægritudinis conditio opus habeat.

Febrem itaque omnium primo considerandam atque curandam, cum Viro Excellentissimo & ego sentio, quæ ab initio Colicos dolores comitabatur: non quia a doloribus ipsis accenderetur, sed quoniam ab eadem causa dolorum, nimirum à copia catarrhalis materiæ à capite delabentis, ad asperam arteriam ingressum quidem tentantis, sed per œsophagum ad ventriculum, indeque ad intestina pervenientis, in cavitatibus, non in venis fermentatæ excitabatur. facilè autem medicamentis evacuantibus cedebat, quia loci conditio facilè evacuationem admittebat; Octana vero & Nonana facta fuit Colicæ periodus, & inde eodem modo octana & nonana febris, quoniam tantum temporis requirebatur pro crudæ & catarrhalis materiæ novo apparatu atque proventu, ut Colicam & febrem ipsam excitare valeret. Verum quoniam progressu materia quæ prius in cavitatibus manebat, & à debili calore in flatus conuersa, intestina extendebat Colicamque excitabat, & utriusque bilis ductus comprimens, brevem Icterum inducebat, facileque evacuationibus cedebat, tandem ad vasa aliqua ex parte sese insinuavit; idcirco non amplius spatia distendens, sed in vasis fermentata & alterata morem faciens, non amplius ideo Colicam excitat, sed febrem conservat, quam quidem putridam, sed catarrhalem potius, quam humoralem censendam esse crediderim, quotidianam æmulantem: cum magis a catarrhali materia continuo a capite in ventriculum delabente, quam à vera & legitima pituita proveniat; cui tamen exiguam quoque bilis portionem à jecore transmissam immisceri negandum non est, pro frigidæ materiæ accensione; Unde Hippocr. omnes febres à bile, id est, non sine bile fieri pronunciavit. Sed interim oblivisci non oportet copiosæ evacuationis materiæ per alvum excretæ, ab abscessu in mesenterio dirupto emanantis, ut afferebant Viri Excellentiss. Adstantes: spatium namque quod antea purulentam materiam continebat, est supponendum: nescio vero quomodo detersum, unitum & curatum fuerit, nisi forsan materia illa non fere purulenta, sed catarrhalis & cruda in intestinorum cavitate diu detenta & corrupta fuisset: scitu namque mihi necessarium esset, num prægressi fuerint continui & diuturni ventris dolores: cum ab Hippocr. habeamus, A ventris dolore diuturno, suppuratio; Præterea continuæ febres una cum doloribus necessario prægressæ essent, juxta illud vulgatum Hippocr. dictum, Dum pus conficitur, dolor & febris magis, quam pure jam confecto; de quibus omnibus certiores me reddere non potuit Excellent. Medicus ut nuperrime accersitus. Ad febrem redeo, & præter rationem non esse existimo, circa ipsam eam dubitare, materiam catarrhalem fermentatam hærere in mesenterio, relicto ulceri additam. Nec nos tutos reddit levamen post puris evacuationem, aliquo tempore à Viro Illustrissimo perceptum: si quidem post purulentæ materiæ excretionem levamen ipsum respectivum, non absolutum forsitan fuit, ita ut mox spatium, sive ulcus relictum, quotidie magis sordidum reddi potuerit, pro evidenti febricula postea gignenda: & multo facilius, addita Gallici præsentia. Horum omnium malorum authorem fuisse copiosam a capite in subjectas partes destillationem, ab intemperie quidem naturali scaturientem, quæ tamen non leve augmentum sucepit a Gallica lue contracta, à qua viscera quoque naturalia non parum labefactata fuerunt, non est qui non videat.

Utinam materia superioribus mensibus per alvum excreta, vere purulenta non fuisset, sed fuisset cruda & catarrhalis in intestinis potius corrupta, & ad formam sive speciem puris redacta; & si purulenta, spatium relictum, detersum, satis exiccatum, unitum & cicatrizatum fuerit: ita enim de Illustriss. Viri salute dubitandum non esset; superata namque febre, expeditis intestinis, etiam hoc tempore incongruo, & Gallica lues, & materiæ catarrhalis proventus non parum remitti poterunt, sicque arceri Colicæ iterati insultus. Quod ut assequamur, intestinorum spatia mundanda; humores viscidi & lenti in vasis mesenterii, & forsan etiam cavæ viscerum, sunt attenuatione & detersione præparandi, atque per Epicrasin educendi; mox alexipharmaco aliquo medicamento vis Gallici retundenda, simul humida capitis intemperies corrigenda, & si fortasse ulcus relictum adesset, exiccandum.

His autem ut satisfaciamus, à fonte Chirurgico aliqua sanguinis missio ex salvatella dextera esset petenda, nisi Pharmaceuticis remediis cesserit febris. Cauteriū autem brachio sinistro affixum, iam indicavit copiosæ materiæ catarrhalis in capite perennis reproductio. Interim quotidiani Clysteres laxantes & detergentes in usum ducendi, dum per os assumptis materiæ præparatio erit ineunda, nimirum melle rosl. simpl. addita, si placet, portione iulap. acet. cum vehiculo, sive diluto ex aq. aut iure hordei, in quo cochlear crem. tart. cum frustulo cinnam. ebullierit, facta colat. post secutam impregnationem. Quarto autem aut quinto quoque die Minorativum erit exhibendum ex semiunc. elect. lenit. addita semidrach. pilul. de tribus cum rhab. ut vis medicamenti ad vasa perveniat; cui medicamento superbibendum dari potest ius hord. & rad. cich. alteratum. Ita progrediendum esse præparando & evacuando, xv. saltem diebus existimo, ut inde ablata, aut saltem valde remissa febricula, aqua Tettuciana propinari possit, tribus, aut saltem duabus vicibus. Sicque tandem ad postremam intentionem exequendam devenire possimus usu aquæ nostræ stibiatæ, quæ ita parari poterit

℞. Salsæ parillæ electæ, visci querc. veri, Chinæ opt. an. ℥j. Aq. font. ℔ vi. M. F. inf. per hora

horas 24. deinde adde antim. crudi electi rud. contusi, lapidis pumicis rud. contusi sacculo simul cum antimon. repositi, an. ℥ iij. m. bull. omnia ad consum. duarum partium, ita ut remaneant lib. ij. & colatura servetur pro tribus syrupis matutinis. Aqua vero pro potu consueto ita paretur

℞. Salsæ electæ, visci querc. veri an. ℥ iß. Chinæ optim. ℥ ß. Aqu. font. lib. xv. M. F. infus. per horas 24. deinde adde antimon. crudi electi, lapid. pum. an. ℥ vi. contund. crasso modo, & ponantur in sacculo, deinde bull. ad consumpt. tertiæ, in fine adde cinnam. integri ʒ ij. bull. parum, & colaturæ adhuc ferv. adde sacchari albi ad libitum, & frustula citri rec. ut agitando f. aqua vulgo dicta Cedrata. In hujus autem usu quadraginta diebus insistendum erit: & decimo quoque die potio ex manna clarif. exhibenda, interdicendo omnino vini potum, sicut comestionem piscium, lactis, eduliorum ex pasta, fructuum & olerum; Potus sit aqua præscripta ad libitum. Toto vero hoc tempore sub ingressum lecti Conservam aliquam capitalem in usum ducere poterit, è floribus rosarum, beton. salviæ, ror. mar. additis speciebus aromat. rosati, & aliquot guttulis tincturæ coral. chymicæ. Pauca hæc suppetunt mihi proponenda, à Sapientibus Viris potius consideranda, quam executioni mandanda, cum selectiora iisdem non desint, pro meliori statu Illustrissimi Co. comparando, ut, Deo dante, Vere venturo ex toto perfici possit. *Idem ibidem.*

Febris Ephemera.

Nobilis Juvenis, 25. annum agens, temperamenti totius ad calidum & humidum vergentis, rari habitus, in victus ratione non valdè aberrans, sed moderatè vivens; cum æstivo tempore, triduo abesset ab hac Urbe, matrem acuto morbo laborare per certum nuntium acceplisset, nulla interposita mora, jejuno ventriculo, per dispositos equos, sub radiis solaribus, cum exiguo cibo, domum versus iter suscepit, quò perveniens, matrem animam agentem invenit, quæ paulò post expiravit. Interim Juvenis ex itinere defessus, parum nutritus, & animi mœrore confectus, decubuit, febricitare incipiens; ob idque Medicus statim accersitus, ab adstantibus accepit febrem cepisse absque ullo rigore, pulsusve coarctatione, ipse autem observavit liberum caloris ascensum, absque ullo pravo symptomate: præterea pulsus æquales & celeriores in dilatatione quàm in constrictione: urinam, cum naturali suspenso, omnino coctionem ostendentem: calorem suavem & halituosum, sed cum cutis siccitate: status clementiam, ægrique facilem tolerantiam. Perterriti autem Consanguinei, celeri matris interitu, postridiè me ad consilium de agendis accersiverunt, qui postquam jam dicta, à Medico observata, audivissem, & juvenem, cum febre decrescente madentem, invenissem, absque ulla de reditu febris suspicione, meam ita sententiam in medium protuli.

Licet aut nulla, aut valdè exigua ope Medica indigeat Nobilis iste Juvenis, attamen, quia tempus non operandi, æquè ac operandi, Medicus cognoscere tenetur: remedia vero, non à medicamentorum, sed affectuum cognitione sumuntur, ideo tenetur quoque Medicus affectus cognitionem habere (& quidem prima die) ut præstantissimæ hujusce Facultatis peritum semetipsum ostendat. Quare jure gloriabatur, Gal. nullius Diariæ cognitionem prima die ipsum aufugere potuisse. Et quidem Diariam existimo hanc esse febrem, quia unius diei febris etiam ab Hippocr. dicta est, ideo & ephemera appellari solet, sumpta denominatione ab ephemeris quibusdam animalibus, apud Hypanim fluvium, qui ab Europæ parte in Pontum defluit, nascentibus, & unico die viventibus. Neque exercitato Medico difficile erit, hanc febrem statim cognoscere, si ea, quæ à Viro Excellentissimo accuratissime observata fuere, examinentur.

Et primò, quod febris sine rigore & horrore inceperit, citraque pulsus coarctationem; cùm enim rigor impetuosum motum humoris, aut crassi vaporis, per musculos requirat, extra febres humorales non reperitur, sicuti sine his neque opprimi, neque gravari potest pulsifica facultas: horripilationes autem quædam contingere possunt, quando Diaria ex cutis obstructione provenit, quæ tamen facilè solvuntur & evanescunt.

Secundò, ipse observavit liberum caloris ascensum, quia à materia non opprimitur, sed liberè augetur; substantia enim spirituum subtilissima cum sit, facile inflammatur atque resolvitur.

Tertiò, pulsum æqualem & celerem in diastole, tardiorem in systole, quia refrigerium, magis quam excrementorum expulsionem, Diaria desiderat.

Quarto, urinam statim concoctionem ostendentem, quoniam nulla in venis humorum putredo reperitur, quod signum proprium & inseparabile est ab ipsa diaria.

Quintò, calorem suavem & halituosum; sicut enim ephemerarum calor suavis est, ita putridarum acris & mordax, ut aridus hecticarum.

Sextò, status clementiam, à facili ægri tolerantia desumptam.

Septimò, videre mihi videor terminandam hanc febrem cum madore quodam universali; quia temperamentum est calidum & humidum, non autem cum sudore, ob prægressam lassitudinem & inediam. Et licet febris humoralis non sit, spiritus tamen cùm constent ex tenuissima sanguinis parte, & subtilissima aëris inspirati portione, dum in accensione attenuantur, crassior ipsorum portio in sudorem abit.

Et tandem incepit à procatarctica causa, quod est omnibus ephemeris proprium, factæ namque sunt, ut notissimum est, ab insolatu, lassitudine, inedia & animi mœrore, prout ex lassitudine non semel Diaria fuit correptus ipse Gal. Has omnes, occasiones appellabat Gal. sicut causa, est accensio spirituum, non naturalium, quia non dantur, nec animalium, quia contingeret delirium, sed vitalium, non tamen semper immediatè, sed nonnunquam mediante jecoris vel cerebri accensione, & ita sibi constat ipse Avicennas.

Quibus omnibus addamus cutis siccitatem, quæ in lassitudine major est quam in reliquis ephemeris omnibus, ætatem, spirituum accensioni

fioni idoneam: temperamentum, ad calidum & humidum vergens, in quo spiritus accensionem suspiciunt & conservant, cum in bilioso si spiritus accendantur, accensionem non conservent, sed illico ad exustionem transeant, & tandem vitam anteactam, ab impuritatibus & excrementis immunem, quibus præsentibus non adeo facilè ephemeræ accenduntur, sed potius excitantur.

Ephemeræ omnes, ex sui natura, sunt salutares, quæ 24. horarum spatio terminari solent, & licet adeo breves sint, non tamen inter acutissimos morbos collocandæ, quas nec vix quidem inter morbos ponendas esse existimabat Cels. unde moderatissimas has appellabat Actuarius. Et hæc quidem talis censenda, hoc anni tempore calido, & diatritaria victus ratione à prudenti Medico omissa, ex Medicorum enim inscitia ephemeræ, ab hisce causis, non solum ad hecticas, verum & ad tabem ipsam atque marasmum transeunt.

Quod ut averteret peritissimus Medicus, in statu sorbitionem, & potionem in declinatione Patienti obtulit, siquidem in hac febre curanda duplex debet esse Medici scopus, alter febrem ipsam, alter partem affectam, cujus causa febris fuit inducta, respiciens. Priori satisfaciendum remediis universalibus, refrigerantibus & humectantibus, posteriori vero particularibus, affectæ parti appropriatis.

Universalia remedia tria proponuntur ab Avicenna. Potio frigidæ. Balneum & unctio, nec non congrua victus ratio.

Potio frigidæ offerenda in vigoris principio, ad lib. 6. 7. & 8. Aquæ fontanæ dulcissimæ, non mineralis, sed cavendum ne adsit aliquod prohibens. Prohibentia autem quinque esse possunt, corporis gracilitas & extenuatio, cruditatum præsentia, alicujus visceris imbecillitas, insuetudo & anni tempus frigidum, quibus absentibus est certè remedium ingentis profectus, quod quidem in præsenti casu alioquin convenire potuisset, nisi præverso ordine, sorbitio refrigerans potioni præmissa fuisset, ut in cura coacta se gessit Gal. etenim præter inediam, & ab ea accidentalem quandam corporis extenuationem, reliquæ omnes aderant pro frigidæ potu conditiones, sed quoniam remedium hoc hisce nostris temporibus fere prorsus obsolevit, ut ego puto ob climatis qualitatem, & ob aquarum impuritatem, ideo Excellentissimus Adstans, frigidæ substituit serum asininum ad lib. 4. & quidem depuratum, ut quadam lactea evaporatione caput quoque humectaret. Propinari quinetiam possunt aquæ stillatitiæ cichor. sonci, endiv. acetos. cucurbitulæ, cum julap. viol. ros. syr. de ribes, de berberibus & hujusmodi aliis.

Balneum aquæ dulcis secundum est remedium quod antiquitus sanis quoque familiare esse solebat, quodque ex quatuor constabat, aëre calido, aqua calida, aqua frigida, & loco detersioni apto. Hoc administrari potest calidum & frigidum, calidum in ephemera curandæ, convenit in cutis constipatione, otiosis, somniculosis, ebriis & hujus ordinis aliis, sicut perniciosissimum in ephemera ab inedia, vigiliis, mœrore, insolatu, verbo, à causis omnibus digerentibus & exsiccantibus excitata. Frigidum vero contra, sicuti prioribus causis infensum, ità utile posterioribus, quod tamen gracilibus & valdè extenuatis corporibus, ab initio tepidum, & sub finem frigidum institui debet, tum ut humectatio facilius ad internas partes pervadere valeat, tum quia actu frigidum nervosis & membranosis partibus parum amicum esse monuit Hippocr. quod quidem in casu nostro usurpari poterit, prout in Menandro Gal. sub cibo brevi exhibendo, cui post leves detersiones, inunctiones ex oleo amygdal. & viol. succedere debent, hocque remedii genus triduo continuato administrandum.

Victus ratio tandem sit refrigerans & humectans, citoque nutriens. Cubiculum ad Septentrionem, vel saltem ad Orientem sit expositum. Quoniam vero facilius est impleri potu quam cibo, ideo convenient prisana hordeacea Panatellæ, cum emuls. sem. mel. & amygd. dulc. Ova recentia, Panis vino madefactus, vinum enim sine formidine præbet Gal. Somnus sit consueto diuturnior. Quies omnium maximè necessaria. Alvus, si fuerit opus, clystere ex lacte, butyro & saccharo solicitetur, & tandem alacri animo æger degat.

Partem affectam quod attinet, hæc particularia postulat auxilia, potest autem affici in ephemera febre cerebrum, cor, jecur aut ventriculus, at in præsenti casu afficitur cerebrum ab insolatu & cogitationibus intensis. Cor verò à mœrore. Caput igitur refrigerantibus & humectantibus irrigandum, ol. ros. viol. & vigiliis urgentibus, copioso nenupharino. Ab utiones quoque capiti parari possunt, ex aqua dulci, violis, malva, lactuca, nenuphare, foliis vitis & salicis alterata, quibus, æstu existente majori, adduntur quoque papaveris capita. Cordi vero ephithemata parentur ex aqua florum citri, aurantiorum, rosarum, addito aceto rosaceo & speciebus cordialibus temperatis, frigidiora namque in mœroribus, cor non postulat. Quæ satis, superque. *Idem Tom. 1. de Febribus.*

Synocha.

Juvenis Nobilis, 25. annum agens, temperamenti totius calidi & humidi, plethoricus, & densi habitus, otio, somno & ventri magnopere indulgens, cum temporibus hisce bacchanalium, in suburbanum recessum, ad convivium, cum commensalibus amicis, pedibus incedens concessisset, post prandium, & fœcundissimos calices, eodem modo domum reversus, valde excalefactus, rursus cum iisdem compotatoribus potavit largius, ac interim mador, licet exiguus, qui per totum eruperat corpus, perfrigeratus est. Cubitum ivit, nec unquam somnum capere potuit, sed æstu intolerabili interno correptus, huc & illuc se jactabat, & de universali lassitudine, dolore capitis gravativo, & nonnunquam pulsativo, conquerebatur. Accersitus ego, in Pat. observavi rubram faciem, & quodammodo tumentem, cum delatione in somnum, nec sine aliqua respirationis læsione, calor tactui erat minimè mordax, pulsus maximus, æqualis & vehemens, urina & crassitie, & colore, à naturali non multum aliena, ac ipsi nares valdè pruriebant. Medico autem domestico his perterrefacto, ita pro salute Pat. sum allocutus.

Mor-

Morborum primis aſpectibus non ſtatim fidendum eſt, Excellent. Vir, ſiquidem, ſicut aliquando debiles & parvæ febres, malignæ ſunt atque lethales, ita vehementes & magnæ, nonnunquam ſimpliciores & longè minus periculoſæ evadunt, e quarum numero erit præſens, febris ſanguinea & ſynocha dicenda, quoniam ex ſola ſanguinis effervescentia, citra putredinem, fuiſſe excitatam ſat nobis ſuperque perſuadere poſſunt res, non ſolum præter naturam, ſed & naturales & nonnaturales, etenim, ſi [illegible] calorem conſideremus, eſt halituoſus, [illegible]ſus & minimè mordax, benigni humoris accenſi, ſed non putreſcentis indicium; ſi pulſum contrectemus, æqualem inveniemus, utpote qui non à fuliginoſis vaporibus, à putrida minera inæqualiter elevatis, agitetur, unde Gal. hanc febrem in diariarum numero repoſuit, maximum præterea ob ſanguinis accenſi redundantis copiam, vehementem atque frequentem, ob nativi caloris maximum incendium. Vrinam inſpicimus, à naturali ſtatu parum diſtantem, ac ſolum paulo conſueto craſſiorem, & rubram, quia ex multo, craſſo & accenſo ſanguine producta eſt, ſomnum verò ab initio hujus febris capere non potuit, ob æſtum internum, angorem quendam inducentem, licet ad ſomnum adſit proclivitas, quæ in febris progreſſu ſemper augebitur, imo ſomniculoſus, & quodammodo ſoporoſus evadet Patiens, ob multas fumoſitates ab univerſo ſanguine accenſo elevatas, quæ caput gravant, & replent pectus atque pulmones, unde aliqua reſpirandi difficultas, quinimo totum corpus replent & inflant, & ideo ab aliquibus, febris inflativa dicta fuit, atque ab Avicen. febris profundi ſomni, ob multitudinem vaporum condenſatorum, aſcendentium, & cerebrum humectantium. Ab aliis, cum Gal. ephemera plurium dierum appellata, niſi quispiam, non ineptè, hanc potius nunoralem non putridam appellare mallet, tum ut ab ephemera, quæ à ſolis ſpiritibus, tum ut à putridis diſtinguatur, & hac ratione non multiplicentur genera febrium.

Sic cauſa immediata hujus febris, eſt evaporatio in cor & totum corpus, à ſanguine multo, non putrefacto ſed ſolum accenſo, elevata. Quantitatis autem ſanguinis cauſæ ſunt in Patiente noſtro, naturales & nonnaturales, temperamentum ſcilicet calidum & humidum, habitus plethoricus, & otioſa, ac in cibo & potu libera vivendi ratio, prout accenſio in ſanguine fuit excitata à motu in itinere facto huic pleno corpori laborioſo, ſed multò magis à prohibita tranſpiratione, quæ copioſo ſanguini, & cutis denſitati, tum naturali, tum à perfrigerato madore adaucta, ſucceſſit, copia namque ſanguinis prægravat naturam, qui ideo depurari non poteſt plurimi vero vapores à ſanguine elevati nec diſsipati, eundem, & una ſpiritus naturales ac vitales, in arteriis & venis contentos excalefaciunt, ſicque, cum vapores eleventur, & ob cutis denſitatem non diffientur aut reſolvantur ab iis fit ebullitio ſanguinis, prout muſti in dolio, ad quam non adeo facilè conſequitur putredo ipſius ſanguinis, quoniam à natura cuſtoditur ob vitæ neceſsitatem, niſi interim intercedat prohibita tranſpiratio, ab humoribus craſſis ac lentis, ſic in hujuſmodi febribus accendi poſſe univerſum ſanguinem, aſſerebat Gal. experientia ſiquidem ſæpe videmus frumentum, propter denegatam tranſpirationem, ſine putredine multum incaleſcere; qua ſynocha, ſine putredine, detinebatur Liber ille juvenis, à Gal. deſcriptus, ex otio & intermiſſo exercitio, cui aderant reliqua ſymptomata, in noſtro Patiente quoque appetentia, nempè intolerabilis æſtus, laſſitudo totius tenſiva, capitis pulſationes, vigiliæ, jactationes, & narium pruritus, ſynochis omnibus communis; quibus rurſus adduntur conſiderandæ res naturales & nonnaturales, nimirum totius temperamentum calidum & humidum, habitus plethoricus, copioſo ſanguine abundans, & juvenis, otio, comeſſationibus & compotationibus deditus, pleno corpore exercitatus.

Unicam itaque habebit acceſſionem febris hæc, ſi benè tractetur, nè tranſeat in putridam, in quam valdè propenſa eſt, ob cutis denſitatem & plenitudinem totius, ac præterea, quia non paracmaſtica & decreſcens, nec homotona & æqualiter affligens, ſed epacmaſtica, hoc eſt ſemper increſcens obſervatur, idque, quoniam plus eſt quod evaporat quam quod reſolvitur, & ideo non unius ſed plurimum dierum erit hujuſmodi acceſſio.

Febris hæc, cum ſit continua & continens, periculo vacare non poteſt; eò magis cum ſit epacmaſtica, nimirum ſemper increſcens, homotona & paracmaſtica periculoſior. Et licet mitior, ac cæteris ſimplicior nominetur à Gal. locutus tamen fuit reſpective ad putridas, fit enim ex ſanguine, inter humores benigniſſimo & non putrido. Hæc paucis diebus terminanda, nunquam enim hebdomadam excedit febris hujuſmodi, & bene judicabitur rectè tractata, non enim tolerat pigritiam, aut Medicorum ignorantiam, quin degeneret in putridam, aut in phrenitidem, anginam, vel pleuritidem.

Ideo nihil cunctandum, ſed Medicis ſcopis illico ſatisfaciendum, ſanguinem evacuando, alterando, & meatus totius corporis aperiendo. Quapropter tria proponuntur à Gal. potiſſima remedia, Sanguinis miſſio, uſque ad animi deliquium, frigidæ potio, & balneum.

Et primò à ſanguinis miſſione curationem eſſe inchoandam, idem præcipit, quia nullo modo differenda, & licet nonulli Gal. arguant, quod in curando juvene illo libero, ſanguinis miſsionem diſtulerit in tertium diem, attamen ipſe ſpontè in ſecundum tantum eam diſtulit, ut certior fieret de natura febris, dilatio vero in tertium, non ab ipſo Gal. ut patet ex ejus verbis, ſed à cæteris vincentibus Medicis decreta fuit.

Quamprimum igitur, injecto clyſtere, ad ſanguinis miſsionem deveniendum, nulla expectata febris declinatione, quæ in epacmaſtica futura non eſt uſque ad integram ipſius febris ſolutionem. Educatur autem uſque ad animi deliquium, quidquid dicat Averr. contra Gal. & Hippocr. ipſum, forſan non diſtinguens animi deliquium à ſyncope, ut diſtinxit Gal. dicens, quod dum educitur ſanguis uſque ad animi deliquium, pulſus mutationi attentos eſſe oportet, ne ſyncopen incurrant. Hac igitur evacuatione abundans ferventis ſanguinis copia minuitur, totum corpus perfrigeratur, & ad natu-

naturalem temperiem deducitur, unde sublevata natura, residuum expellere ac superare valet, adeo ut eorum qui ex cutis obstructione hac febre correpti fuerunt, nemo in putridam inciderit, hoc administrato præsidio, cujus, in casu nostro, adest omninò permittens, & abest quodcunque prohibens, quod item remedii genus indicatur magis à præsenti epacmastica, ab homotona minus, & adhuc minus à paracmastica.

Secundum, continentium febrium maximum remedium, est frigidæ potio, quam omisit Gal. in curando juvene illo libero, quia sola sanguinis missio sufficiens fuit. Hoc autem remedium ægro, copiosa sanguinis evacuatione indigenti, perniciosum esset, quia copiam intra corpus incrassando, coërceret atque firmaret, & innatus calor, à multo & crasso sanguine veluti suffocatus, à frigidæ potu obrueretur, cum tamen aliqui Medici Hæmophobi, falsò crediderunt frigidæ potum esse remedium venæsectioni substituendum, licet sine detractione sanguinis administrari non possit, adeo ut venæsectio sine frigidæ potu admitti quidem possit, ut in Juvene libero, non autem frigidæ potus sine præcedente sanguinis missione.

Propinetur itaque Patienti nostro frigida, levis & copiosa, ad pallorem; egregius enim potator est, & omnium prohibentium expers, corpus etenim gracile non est, robur habet omnium viscerum naturalium, absunt tumores & obstructiones, nec deest consuetudo, & licet tempus æstivum non sit, hæc tamen parvi momenti conditio prohibens, præsentibus cæteris omnibus permittentibus.

Quod si, aut Medicus Phsychrophobus, aut Patiens Hydrophobus fuerit, absentibus quoque frigidæ potum prohibentibus, tunc frigidæ potioni substituenda est potio aquæ still. cichor. acet. end. aquæ hordei, seri capr. aut asinini destill. quibus addi poterit julap. rос. violac. syr. de succo lim. de acido cit. de succ. acetosæ.

Interim flos cass. cum pulpa tamarind. locum habebit, cum sero capr. aut aqua Noceræ, si febris protrahatur.

Balneum aquæ dulcis, tertium est medicamentum in casu nostro administrandum, calidum scil. tum ad meatus recludendos, tum ad vapores expurgandos ac discutiendos.

A balneo abstersiones non adeo leves fiant, & ab his, frictiones panno calido, inunctionibus omissis, utpote quæ poros cutis obstruant & totum humectent.

Extra balneum refrigerantia conveniunt, hepati, Cordi, Renibus & Testibus. Sic pro hepate,

℞. Succ. cichor. depur. lib. j. succ. lim. unc. iij. acet. ros. unc. j. specier. trium sandal. drachm. ij. m. pro epith. hepatis. Pro corde.

℞. Aq. melissæ, borraginis an. lib. j Aq. flor. cit. ros. an. unc. iij. succi cit. acet. ros. an. unc. j. ſ. specier. cord. temp. drachm. iij. m. pro epith. Cordis.

Pro Renibus, ℞. Unguent. ros. Mes. infrigid. an. unc. j. sandal. popul. an. unc. ſ. m. pro renum illitu. Sic testibus aqua rosacea, cum aceto frigida applicata, magnum affert toti refrigerium.

Victus ratio sit refrigerans & humectans, tenuis, ita ut sola ptisana sufficiat, vel lactuca cocta, vel cucurbitula, cum aliquo ex fructibus refrigerantibus. Potus sit aqua hordeacea, vel stillatitia acet. aut end. Vinum oligophorum dilutum, tandem concedit Serapio in declinatione. Et hæc pro salute Nobiliss. Patient. satis. *Idem ibidem.*

Synocha Putrida.

Juvenis Illustrissimus, 25. annum agens, temperamenti totius & hepatis, calidi & humidi, densi, carnosi atque plethorici habitus, valde edax & bibax, vinis dulcibus & substantiæ crassioris usus, otiosam vitam ducens, tandem, adventante Vere, ut sibi extremas partes, imo totum corpus excalefaceret, frigusque illius diei importunum fugaret, ad parvæ pilæ ludum cum sociis se contulit, ita excalefactus sudavit, vinum potavit, nec indusium jam madefactum mutavit; cœnavit, & nocte sequenti febricitavit, cum quibusdam horroribus inæqualibus, & totius corporis lassitudine phlegmonosa, manè autem parentes Medicos statim advocarunt, ut de agendis consulerent. Invenimus Nobilissimum Patientem æstuantem, huc illuc per lectum sese jactantem, cum intenso rubore faciei & oculorum, capitis gravitate, & dolore circa fauces. Calor ad tactum multus erat, non adeò acris & mordax, ut vulgo in cæteris putridis observari solet, nec tamen adeo suavis & halituosus, ut in ephemeris, semper autem æqualem manum tangenti sese offerebat. Pulsus erat magnus, frequens, mollis, vehemens, & major in systole quam in diastole. Urina rubra, & crassa. Quibus à nobis observatis, alterans ex refrigerantibus aquis stillatitiis, mox ptisanæ cremorem præscripsimus, & ut interim natura febris clarius nobis innotesceret, in vesperam consultationem distulimus tuncque Patientem observavimus eodem febris tenore divexatum, atque iisdem symptomatibus afflictum, absque ulla status mutatione aut alteratione. Quare pro ipsius salute ita consultum fuit.

Magnam & acutam febrem affligere Juvenem hunc Illustrissimum, statim conjecimus ex æstu magno, & quoniam statim extremos habuit labores, dum illicò ad statum pervenit, synocham eandem judicavimus, quæ continens, à continuo fervore, à Gal. & Antiquioribus dicta fuit, & ab Avic. conclusa, estque illa febris quæ nullas habet exacerbationes, sed à principio usque ad finem uniformiter progrediendo, unica accessione terminatur, de qua Gal. dicebat quod unicam habet accessionem, quia nulla est corporis pars quæ præcipuè sit offensa, quæ vel mittat, vel suscipiat, vel generet, vel attrahat superfluitates, sed humores habeat in venis omnibus & arteriis, præsertim maximis, & plurimo calore abundantibus, putrefactos. Ex quibus Gal verbis patere potest sanguinem, pro tota massa sanguinea sumptum, putrescere in hac febre, & æqualiter in cor evaporare, quidquid dicant Avic. Averr. Argenterius, Mercatus, Capivaccius & alii, Gal. redarguentes quod asseruerit sanguinem, dum putrefit, secundum partem tenuiorem, in bilem, secundum crassiorem verò, in melancholiam converti, & ita non dari febrem sanguineam. Etenim si ita sensisset Gal. febrem synocham dari negasset, neque eandem ab ardente distinxisset, ac potissimum febrem sanguineam sanguinis

missione usque ad animi deliquium non curasset, quam in biliosa febre nunquam admittere ausus esset, & praterea, sanguinem corrumpi, putrescere, & febrem accendere, iisdem verbis asserit Gal. ipse: credidit tamen dari synocham, & legitimam, & spuriam, legitimam quidem, à tota massa sanguinea, omnes humores æquali proportione continente, ut in illo Juvene; spuriam, ab eadem cum bilis exuberantia putrescente, quam ideo quodammodo biliosam appellabat ipse Galenus.

Hanc autem legitimam synocham existimamus, & homotonam, tanquam æqualiter affligentem, & quia peccantis sanguinis nullum nobis defuit indicium, quia ætas juvenilis est, temperamentum totius calidum & humidum, habitus plethoricus, sanguine refertus, necnon vita anteacta sanguinem multiplicans, sic dicebat Gal. benè habiti corporis, ac valentis ætatis propria est, & ideo nec in frigida ætate, nec in frigido temperamento fieri solet.

Præterea, æstus insignis cum corporis jactatione, copiam fervidi ac putrescentis sanguinis indicare possunt, sicut calor ille, multus quidem, verum suavis & semper æqualis, non acris, mordax & inæqualis, ut in cæteris putridis, benignũ humorem, sanguinem scil. putrescere significat. Pulsus magnus, ob copiam spirituum arteriam dilatantium, frequens, ob usum adauctum à caloris intensione, mollis, ob sanguinis copiosi præsentiam, vehemens, ob virium robur, procedens à copia sanguinis & spirituum, majorem autem habet contractionem quam dilatationem, ob majorem necessitatem expellendi fuligines.

Urina rubra & crassa, copiosi sanguinis peccantis indicium, prout esset biliosi, rufa & flava. Lassitudinem totius phlegmonosam & capitis gravitatem, à copioso sanguine, & multo magis à nimia vaporum copia provenisse credendum, necnon facies rubra, cum rubris oculis & venis, veluti sanguine suffusis, ac faucium glandulis intumescentibus, exuberantis sanguinis indicia existunt.

Sanguis autem iste copiosus, à parvæ pilæ ludo, utpote violento exercitio commotus & excalefactus, nec à venis repletis ventilatus, putredinem concepit, & quidem facilius ex prægressa totius corporis cutis densitate, sudore perfrigerato, & indè prohibita universali transpiratione, ob quam retrocesserunt excrementa, adauctus est calor internus, & præterea ex retentis vaporosis excrementis, universali horripilatione, febris jam dicta synocha putrida, eaque homotona secuta est.

Febrem hanc inter simpliciores enumerabat Gal. unde, nisi accidat error, sperari potest crisis, in quarta aut per hæmorrhagiam aut per sudorem, ad summum vero in septimana: synochus enim vel incipit à vigore, vel tribus aut quatuor horis, ad vigorem pervenit, imò totus synochorum decursus, status est. Error autem, qui maximus in continentibus committi potest, est curationis dilatio, apud nos vero, præter dictum, secundus & frequens est, omissa sanguinis missio, aut quia timidi sint Patientes, aut quia Medici imperiti, hæmophobi & cucurbitularii, & ideo, si febrilis hæc hebdomadam pertranseat, acutissimi, maximi & gravissimi morbi contingere poterunt, unde & ipse Hippocr. dicebat, quod morbi qui ad febres continentes consequuntur, sunt maximè acuti, & accidunt laboriosissimi, qui plurima tutela & exactissima curatione egent.

Protractionem autem, imò & exitum infelicem, nobis plurimum prænonstrant urinæ, quæ si ab initio ad albedinem vergant diuturniorem fore febrem significant, si albæ & tenues, plerumque mortem prædicunt. Cum itaque in casu nostro, rubræ & crassæ appareant, & quia nullus in curatione error admittitur, salutarem ac brevem fore speramus, cum vero densus sit Patientis habitus, hæmorrhagia facilius quam sudor expectari poterit.

Utcunque, statim ineunda curatio, quæ quatuor perfici debet. Refrigerantibus & humectantibus, ratione febris. Refrigerantibus & exsiccantibus, ratione putredinis. Attenuantibus & incidentibus, ratione obstructionis. Et tandem evacuantibus, ratione materiæ peccantis. Inter has autem indicationes, illa quæ à febre desumitur dignior est & cæteras obscurat, ut Galeno visum fuit.

Et in Chirurgico fonte, in primis consideranda sanguinis missio, quæ si in ulla alia febre conveniat, in hac necessaria censetur a Gal. dicente, Saluberrimum autem est in febribus venam incidere, non modo continentibus, verum etiam aliis omnibus quas humor putrescens concitat, ubi nec ætas nec vires prohibent. Ratio autem est, quoniam adest vitium in sanguine, & morbus est magnus: sic servus, synocho putrida laborans, misso sanguine à Gal. septima omnino liberatus fuit.

Quantitas autem, sit usque ad animi deliquium, quam evacuationem admisissent quoque Averroes, Celsus, Brasavolus, si inter se distinxissent exsolutionem, animi deliquium, & syncopen. Exolutionem quippe distinxit Hipp. ab animi deliquio, dum dixit, A tuberculi intus ruptione, exolutio, vomitio, aut animi defectus. Deliquium autem distinxit Gal. dicens. Quod si crassi succi, neque obstruant, neque onerent, syncopen certe non inferunt, sed animi deliquium. Sanguinem itaque mittit Gal. usque ad animi deliquium, non usque ad syncopen, nimirum usque ad incipientem pulsus mutationem, non ablationem, ita enim totum corpus refrigeratur, & ad pristinam temperiem deducitur, ac natura copiam peccantis humoris, per nares, vomitum, alvum, urinam aut sudorem expellit, eoque audacius in tali casu molienda evacuatio, cum Juvenis sit plethorici habitus, neque cruditates prohibeant, quæ si omitteretur, periculum incurreret suffocationis, aut syncopes, nisi plurimus sudor, aut largum sanguinis profluvium, ipsum à morte vindicarent, atque ita miseri ægrotantis vita, non in manu Medici, sed naturæ suffocatæ posita esset. Tempus sit, quamprimum, immisso clystere, antequam sanguis majorem putredinem nanciscatur. Quod si ob metum patientis, aut Medici, nonnunquam differatur sanguinis missio, sexto, septimo, ac sequentibus diebus erit usurpanda, non enim dierum numero, sed uni virium robori in hujusmodi febribus attentos esse oportet.

At si fortè ægri parentes sanguinis missionem usque ad animi deliquium reformidarent, repetatur

tatur bis auttet, adeo ut cum Avic. multiplicatio numeri quantitatem suppleat. Conveniunt præterea frictiones totius corporis, nec non cucurbitulæ leves, ad cutis obstructiones referandas, & liberam transpirationem ac diaphoresin conservandam.

Et quoniam, maxima continentium febrium remedia duo sunt detractio sanguinis, & potio frigidæ, ideo, si sanguinis missio sufficiens non fuerit, frigidam propinandam esse, præcipit, sic Rusticum quendam, synocho laborantem, gelidæ potu post venæ sectionem sanavit ipse Gal. & ideo hoc quoque remedium patienti nostro conveniet, ut qui nativi caloris robore gaudeat, viscera omnia ab obstructionibus, tumoribus & inflammationibus immunia habeat, copiosis gelidæ potibus sit assuetus, nec gracile sit ipsi corpus. Quare, aliqua tantum, licet non perfecta, sed incipiens saltem concoctio expectanda foret, & primæ viæ ab excrementis mundandæ. Hoc autem statim ab educto sanguine curandum, syr. ros sol. & manna, cum decoct. pulpæ tamarindorum, flore cass. cum tart. quibus superbibat seri depurati lib.ij.

Dum autem expectatur concoctio, cæteris indicationibus satisfaciendum, attenuantibus & incidentibus, juleb scil. acet. vel cum Avic. acido cit. in aqua hordeacea, vel syr. de acido citri, de succ. lim. in aquis stillat. de succo cich. acet. endiv. imo & jusculis cichoraceis alteratis.

Frigida propinata, observanda naturæ propensio; quæ plurimum solet esse ad sudorem vel ad urinam, nisi hæmorrhagia secuta fuerit, ideo parari poterit pulvis, repetendus, qui, ut exsiccans, putredini quoque resistere valebit.

℞. Corn. cerv. philosoph. drachm.j. lapid. Bezoar. occid. drachm. sem. m. pro duabus vicibus, & præbeatur in aqua Card. sanct. & scorzoneræ, cum gutt. spirit. vit. mane & vesperi. Clysteres quoque frequentes injiciendi, contemperantes, & ad alvum allicientes ex decoct. malv. viol. mercurial. hordeac. cum cass. & syr. rosar. solut.

Tandem, ad rhabarb. exhibitionem cum cass. vel. syrup. rosar. solut. cum copioso sero capr. depur. deveniri poterit, cautè tamen, & nonnisi apparantibus manifestissimis signis coctionis, nimirum sub finem, ne reliquantur in morbo quæ recidivam facere possint, alioquin, antè signa coctionis, calor febrilis augetur, turbatur concoctio, neque sequitur humorum evacuatio.

Extrinsecus interim, refrigerantia, Jecori, Cordi, Renibus, & Testibus apponi debent.

Et pro jecore, ℞. Aq. de succ. cichor. lib.j. de succ. hepat. lib.s. succi lim. vel aurantiorum unc. iij. aceti ros. unc. j. s. specier. trium sandal. drachm. iij. m. pro epith. jecoris.

Pro Corde, ℞. Aqu. viol. ros. an. lib. j. Aq. flor. cit. unc. iij. succ. cit. aceti ros. an. unc. j. s. specier. cord. temp. drachm. iij. m. pro epith. Cordis. Pro renibus, ℞. Aq. nymphex lib.j. plantag. ros. an. lib.s. album. ovor. rec. n. ij. m.

Pro testibus, ℞. Aq. ros. unc. vi. Aq. sempervivi, aceti ros. an. unc.iij. m.

Victus sit refrigerans & humectans, tenuis, ut emulsio sem. mel. cum pauxillo pane, vel ptisana sola, jubet enim Hippocr. in sorbitionibus & potionibus degendum esse donec febris imminuta fuerit. Vinum omnino interdicatur. Et hæc pro salute Nobilis Patientis dixisse, satis. *Idem ibidem.*

Ardens.

Mercator Nobilis 25. annum agens, temperamenti totius, & jecoris, calidi & sicci, gracilis habitus, & ut ad operationes omnes exercendas promptissimus, ita ad iram facile pronus, cum sub Cane, ut Nundinas adiret, pluribus diebus sub radiis solaribus iter fecisset, diuturnam sitim passus, vina meraciora abundè potavit, iisdemque diebus, domum reversus, inexhausta siti detinebatur, & totius corporis lassitudine dolorosa corripi cœpit, cui paulo post successit vehementissima febris, cum ingenti calore & inexplebili siti, quæ prima & secunda die continua perseveravit, absque ulla declinatione cum linguæ ariditate, oris amaritudine, vigiliis, inquietatione corporis, aliqua interpolata mentis alienatione, & dejectionibus per alvum biliosis non sine aliquo morsu, modo ad tertium pervenimus diem, in quo, pro febris, & symptomatum declinatione, potius omnium exacerbatio, licet non cuilibet evidens, a nobis Medicis convocatis observatur, cum respiratione magna, celeri atque frequenti, pulsu pariter celeri & frequenti, temporum pulsatione & urina flammea, cum aliquo tamen apparente suspenso. Quare de agendis pro salute consulit.

Calor exurens & sitis inextinguibilis, sunt duo symptomata pathognomonica, adeo ardenti febri propria, ut omni, soli & semper ipsi conveniant, biliosarum enim omnium maxima est ardens, si magnitudo febris à magnitudinè caloris est desumenda; Deurentem enim & Causona, sive Causonidem, ab incendio, eam Græci dixere, quam proprie & peculiariter ignem appellavit Hippocr. in Sileno, Philini Uxore, Metone, & Erasino. Talis est quidem præsens febris, qua torquetur egregius ille juvenis, in quo, pro abundantissima bilis generatione concurrunt causæ omnes internæ & externæ, naturales & nonnaturales. Juvenis enim est Patiens, temperamenti totius & jecoris, imo & ipsius cordis, calidi & sicci, cum & ad operationes omnes & ad iram promptissimus sit, habitus quoque gracilis, quia serositatibus biliosis, non probo sanguine abundat, unde carnosius evadere potuerit, iter longum fecit sub radiis solaribus, & sitim diutius passus est, quam extinguere credidit potibus meracioribus, sed præterea copiosæ bilis in venis putrescentis, & ardentem febrem excitantis, præsentiam sat superque attestantur, lassitudo ulcerosa, quæ primò futuram febrem pronuntiabat, modo præsentem ostendit, biliosorum enim ac tenuium humorum acrimoniam significat.

Pariter reliqua signa ab Hippocr. & Gal. proposita, necnon à Paulo, Oribasio & Aetio recepta, nimirum lingua aspera & sicca, dejectiones liquidæ & pallidæ, ventris morsus, vigiliæ, interdum mentis alienatio. Et primò quidem lingua aspera, & sicca, ob insignem exustionem; biliosæ dejectiones & liquidæ, à calore colliquante; ventris morsus, ex confluxu acrium humorum ad ventrem, à quibus elevati vapores.

ad ventriculum, inquietudinem & angorem inducunt; vigiliæ,ob vaporum acrimoniam caput petentium & exsiccantium, mentis alienatio, à raptis in cerebrum, non vaporibus solùm, sed biliosis humoribus, spiritus agitantibus & cerebrum calefacientibus, nondum tamen inflammantibus. Respiratio est magna, celer & frequens, quia os aperientes continuò respirant, ut majori exsufflatione spiritus ignei levetur ipse Patiens. Pulsus celer & frequens, ob necessitatem calorem eventilandi & fuligines expellendi, prout temporum pulsatio, ex spiritu, à vehementi calore impulso atque commoto. Urina tandem flammea & lucida, utpotè ignea & biliosa, & in ardentibus perniciosis, aut nigra, aut alba, nigra, ob flavam bilem superassatam, alba, & omnino cruda, dum tota bilis ad caput fertur & phrenitidem facit.

Quibus omnibus in copiosæ bilis præsentiam conspirantibus, à nobis consideratis, ardentem febrem necessario secutam vidimus, dum hoc æstivo tempore, venulæ exsiccatæ à toto ad sese biliosos humores attraxerunt, sicut enim siticulosus quispiam æstivo tempore redditus, si liberaliùs aquam salitam, vel vinum purum bibat siticulosior evadit, ita attractrix vasorum facultas acres humiditates attrahit, quæ in uno membro, erysipelas, in toto, causum faciunt. Hæ autem biliosæ humiditates sunt pravò, bilis excrementitia, utpote magis putredini obnoxia, progressu verò & alimentalis, qua ratione ignis prius in aridioribus stipulis accenditur, mox in virgultis, & lignis, tunc que pulsus & urinæ peiores evadunt. Sic de Ichoribus loquuti fuerunt. *Hipp. & Gal. 4. Acut. t. 1. de M. rb. 17. & 4. Aph. 57.* De humoribus verò, 4. *Aph. 58. & 59. 2. de Crisib. 3. & 2. de Diff. Feb. 9.* Bilis autem hujusmodi tertio quoque die accessionem non excitat, quia putrescit in venis maximis & cordi proximis, annotationem, & exacerbationem quandam præbet, licet obscurissimam tum ob ejus insignem activitatem, tum quia solet putrescere in venis, maximum consensum habentibus cum corde & faucibus, & ideo calor exurens, & sitis inextinguibilis, sunt signa ab hac febre inseparabilia, quas partes voluit esse Gal. ventriculum, hepar & pulmones.

Ardentem febrem acutissimam & perniciosissimam appellabat Gal. quæ, si exquisita intrà hebdomadam terminatur, quia adeo ingentem calorem, & symptomatum vehementiam, diutius natura tolerare non potest, quare statim aut vincit aut vincitur. Hæmorrhagia expectari potest, cum hujusmodi febri & familiaris & salutaris esse soleat, familiaris quidem, quia sicut in musto effervescente, ob spirituum copia, disrumpuntur & utres & dolia, quid mirum si in ardentibus aperiantur venæ narium? Salutaris vero adeo esse solet, ut Hippocr. dixerit, quod maximè servabantur illi quibus ritè & largiter sanguis per nares erumpebat, quorum nullum vidit mortuum. Philiscus vero, Epaminondas & Silenus, quibus parum, quarto & quinto die de naribus stillavit, mortem obierunt. Gal. addit in Comm. quod servati quoque nonnulli sunt, quibus aliæ fiebant excretiones, aut per sudorem, aut per urinam. Heraclides autem, apud Aristoclidem, ardente febre detentus, auriginosus factus, etiam ante septimam quia has tres habuit omnes evacuationes, servatus est, sed per alvum servari fuerunt Bion, Critonis puer, & ipse Mito.

Exitialem autem, & omnino perniciosum eventum, in ardentibus pronunciavit liberè Hippocr. ex quo mors futura à sex potioribus signis tuto prædici poterit. Et primo quidem si diebus paribus intensior febris fiat. Secundo si adsit siccitas linguæ, nec tamen æger illam persentiat. Tertio si stilla meri sanguinis appareat. Quarto si rigor ægro jam debili superveniat. Quinto si superveniat icteritia ante septimum. Sexto, extremarum partium refrigeratio.

Cum igitur nullum horum adsit in Patiente nostro, & remedia tempestive administrentur cum ægri obtemperantia, & sedulitate assistentium, speranda salus.

Pro curanda hac febre, à nobis considerandus modus quo pereunt ardente febre correpti, exsiccati namque moriuntur. Quare, indicationes sunt desumendæ, ab ipsa Febre, à Causa, & à Viribus. Et primo quidem febris validissima postulat refrigerantia. Causa, bilis nimirum, & ipsa refrigerantia quidem primo, verum & secundo evacuantia. Vires vero tertio indicant sui conservationem, alimentis refrigerantibus & humectantibus, neque sunt negligenda symptomata.

Pro explendis intentionibus jam dictis, tria præcipua ab Antiquioribus considerantur remedia. Venæsectio, Frigida potio, & Balneum.

Venæsectionem in curatione ardentis febris proposuit Gal. cum Hipp. quam tamen damnat Avic. & Arabes à Græcis dissentire videntur. Verum neque Græci in vera, legitima & exquisita ardente curanda, sanguinis missionem proponunt, sic neque Paulus, neque Trall. neque Aëtius ullam de sanguinis missione mentionem fecerunt, pariter Hipp. & Gal. hoc remedii genus omnino prætermiserunt, & ratio est quoniam dum fit à pura bile excrementitia, cum defectu sanguinis, in temperamento calido & sicco, habitu gracili, facileque resolubili, cum progressu victus ratione calida, in regione & anni tempore calido, vires constare non possunt. At si fiat à sanguine bilioso, aut à bile sanguini mista, mittitur sanguis ad caloris ventilationem, sanguinis effervescentis moderationem, fuliginum dissolutionem, & ad calidi humoris à corde diversionem. Animos autem addit ad sanguinem mittendum, crisis, seu judicium, per largum ex naribus sanguinis profluvium, quod ardentibus febribus familiare esse solet. Nec valet Avic. objectio, quod effrenetur bilis, quoniam æqualiter educitur effrenans ac effrenatum, nam in divisione misti, unaquæq; pars illius divisionis, constat ex omni simplici constituente totum mistum. Unde Avic. in non exquisita sanguinis missionem admittit, dicens. & non phlebotometur, fortasse enim inflammabit, in pura scil. & exquisita, non inflammabit, in impura & non exquisita. Quantitas tamen nullo modo fit usque ad animi deliquium, licet talis evacuatio proponi videatur à Gal. in febribus ardentissimis, intendit enim, ut Brasavolus, & cum eo omnes Professores interpretantur, per ardentissimas febres, fortissimas & vehementissimas, quales sunt synochi. Educatur itaque, habita virium & humoris peccantis ratione, parcè tamen semper; imò, non con-

constantibus viribus, venæsectioni substituantur cucurbitulæ, vel hirudines venis sedalibus admotæ, præsertim urgente delirio, in quo casu phœnigmi quoque applicantur.

In nostro autem casu, cum omnes adsint ardentis puræ, legitimæ atque exquisitæ conditiones, à sanguinis missione erit omnino abstinendum, & ad frigidæ potionis considerationem deveniendum, est enim secundum principale remedium, in curatione febris ardentis, à Gal. propositum, his verbis. Nullus, cui frigidam propinavi, mortuus est, quia opportunè propinavi: neque perniciosè habentibus eam administrare unquam sum conatus. Hoc autem remedii genus satisfacere poterit Medicis intentionibus, non solùm curativis, quatenus æstuantem calorem febrilem contemperat & extinguit, verùm etiam præservativis, quatenus bilis mordacitatem & acrimoniam moderari, demulcere, ejusdem tenuitatem incrassare, & non raro eandem per vomitum, alvum aut sudorem evacuare solet.

Caute tamen frigida præbenda, etenim, licet adsit indicans, sæpè tamen adest prohibens. Prohibentia autem plurima sunt, gracilitas corporis, imbecillitas caloris nativi, viscerum obstructiones, tumor, vel inflammatorius vel scirrhosus, vel œdematosus, insuetudo, tempus non æstivum, & signa cruditatis, quàm tamen admittit Trall. in inflammationibus erysipelaceis. Sed quoniam prævidit Gal. difficillimum fore, ut omnia dicta prohibentia à febricitante abesse possint, & ideo egregium hoc remedii genus rarissimè usurpari posse, restrinxit ad tres conditiones. Prima est, quod febris sit ardentissima, & est indicans. Secunda, quod adsit totius & viscerum robur, & est permittens. Tertia quod appareant signa coctionis, & sic non adest prohibens. Et quoniam scio multos instare, quod si expectentur signa coctionis, tunc æger in tuto est, & ideo frustra futurum remedium, si vero non appareant, nunquam locum habebit, unde contra Gal. Aver. insurgit, pluresque adducit rationes, concludens exhibendam esse antequam ad exsiccationem ducatur, sicque moriatur æger: Hanc ob causam, Galenum explicando, dico sufficere quod aliqua appareant signa coctionis, quæ observantur in augmento, antequam æger exsiccetur, nec in tuto reperiatur, brevissimum enim est febris ardentis principium.

Quantitas sit ità copiosa, ut potentior ipsa febre evadat, ad extinctionem sitis, quantam unico haustu haurire potest Patiens, ad extinctionem vero febrilis caloris usque ad mutationem coloris ad plumbeum, ad lib. 6. 7. & 8. gelida autem in assuetis sit, naturalis vero frigiditatis, in desuetis.

Tempus universale sit, transacto principio, nimirum in augmento, præsumpto medicamento leniente, vel syrup. rof. solut. cum sero capri aut flore cass. cum eodem sero, non autem purgante, quidquid dicant Averr. Trall. & Paul. Et licet Hippocr. proposuerit sorbitiones attractorias, non novit nostra lenientia, sed præterea cibum medicamento commiscendum innuit, ad siccitatem arcendam, quod nos etiam in lenientibus exhibendis observare tenemur, & ideo serum copiosum superbibendum præbemus.

Particulare vero tempus sit, horis minoris afflictionis, recedente statu, tuncque tegatur Patiens, quiescat, & somnus imperetur ut sudor provocetur. Ac proinde in Patiente nostro, frigidis potibus assueto, cum adsint conditiones requisitæ, ad gelidam exhibendam, & aliqua signa coctionis apparere cœperint in urina, frigida propinari poterit, in præsentis exacerbationis status declinatione, jam dictis omnibus observatis, & alvo prius flore cassiæ lenita.

Quibus concedi non potest frigidæ potio, alia refrigerantia, & bilem ac calorem contemperantia substitui possunt. Hippocr. Causo laboranti, aquæ mulsæ coctæ & aquosæ, quantum æger voluerit præbendum jubet, imo & lac asinæ concedit, sed Gal. in Comm. serum præfert. Ægyptii utebantur aquis stillatitiis anguriæ, cucumeris & melonum. Trall. narrat se frequenter ardentem febrem sanasse succo peponum, & aqua copiosa superhausta. Sennertus, dat emulsionem seminum melonum, cum sero asinino. Fonseca, copiosam aquam hordei, cum drach. j. salis prunellæ. Nos, potionem ex aquis de succo cich. acet. endiv. cum syr. de succo lim. Mox pro secundo alterante, decoct. viol. lactucæ, portulacæ, hepaticæ, nymphеæ, sempervivi, cum, succis acidis refrigerantibus. Et licet Massarias reprobaverit acida, ut adstringentia, forsan non cognovit quod stypticorum alia sunt crassæ substantiæ, ut pontica & austera, sorba, corna & hujusmodi alia adstringentia, alia tenuioris, ut acida, succus citri, limon. acetum, vitriolata omnia, hæcque non adstringentia, sed aperientia sunt, quæ ideo potionibus refrigerantibus, immo & aperientibus immisceri possunt.

Balneum tandem, est ardentis febris tertium præcipuum remedium, ex aqua dulci, malva, violis, lactuca, nenuphare alterata, paratum; tepidum initio, pro resolutione acrium humorum, ulcerosam lassitudinem causantium: frigidum in fine administrandum, licet robustis corporibus, æstivo tempore, frigidum quoque statim & semper permittat Gal. Sed quoniam Balnei usus hisce nostris temporibus jam obsolevit, ideo in nostro casu omittatur, & capiti, cordi, jecori, renibus & testibus refrigerantia apponenda substituantur. Sic capiti applicentur lintea, aqua rosarum, violarum, lactucæ, salicis & papaveris imbuta.

Cordi, ℞. Aquæ nymphеæ, viol. rof. buglossi an. unc. iv. flor. cit. unc. ij. aceti rof. succ. lim. an. unc. j. specierum cord. temp. drachm. ij. diamargarit. frigid. drachm. j. camphoræ gr. ij. m. pro epith. cordis sæpius repetendo.

Hepati, ℞. Succi depurati cich. lib. j. end. lib. ß. lactucæ unc. ij. succi lim. unc. ij. aceti rof. unc. j. specier. trium sandal. drachm. iij. m. pro epith. jecoris. Renibus applicentur folia nympheæ, aqua frigida lota, vel lintea lacte madentia,

Vel ℞. Unguent. rof. Mes. infrig. Gal. an. unc. ij. m. illinantur renes, mox folia vitis, aqua lota, superponantur. Testibus applicentur lintea aqua rof. frigida, cum aceto rof. imbuta.

Dum hæc omnia fiunt, frequentes sint clysteres refrigerantes & humectantes, ex decoct. malv. viol. hordei, cum oleo violac. butyro & flore cassiæ, vel ex lacte, butyro & sacch aro parati. Et hæc pro febre satis.

Symptomatibus præterea occurrendum, quorum frequentiora & principaliora solent esse, sitis, vigiliæ, delirium & ventriculi angor ac æstus.

Sitim quod attinet, primò observandum præceptum Hippocraticum. Siti carentem, os claudere, tacere, ventum, cum potu, frigidum introducere, quo non sufficiente, aquæ potum & quietem addidit. Frequentes itaque sint oris collutiones aqua frigida, vel emulsione quatuor sem. frigidorum, cum aqua hordei aut cucurbitæ extracta. In ore detineat Crystallum, Achatem, vel alios lapillos, nive refrigeratos. Illinatur ventriculi regio unguent. rosf. Mes.

Ad vigilias, præbeatur unc. j syrup de papav.

Vel ℞. Sem. papav. albi drachm. iij. aq. lactucæ unc. iv. M. F. emulsio, vel Nepenth. Querc. à gr. j. ad gr. ij. Extrinsecus illinantur nares & tempora. Nep. Querc. aqua rosf. vel viol. Vel, de more Rhasis, totum syncipiut oleo nenuph. illinatur. Pedibus lotiones tepidæ, ab assumpto cibo, administrandæ, ex decoctione fol. lactucæ, nymphææ, vitis & salicis, necnon capitum papav. albi.

Ad delirium præcavendum, est revellendum repellendum & refrigerandum. Revellunt pedum lotiones, aqua calente, ante cœnam, frictiones, cucurbitulæ siccæ, & urgente delirio, cruribus sinapismi, & phœnigmi coxis. Clysteres quoque quodammodo acriores, ex decoct. malv. bet. mercur. chamæm. addito syr. rosf. sol. imo & elect. de succo rosf.

Repellunt hæc, ℞. Ol. rosf. omph. unc. iij. succi lim. unc. j. m. pro oxyrrhod. frigido apponendo. & quibus caput est firmum, nec destillationibus obnoxium, capiti applicari poterit etiam linteum aqua frigida imbutum.

Ad ventriculi æstum & anxietatem, calor ad inferiora trahendus, frictionibus, siccis cucurbitulis, Deinde sub exacerbationis tempus,

℞. Aqu. scorzon. tot. cit. succi granat. an. unc. ij Margarit. præparat. drachm. j. m. & per os cochleari præbeantur. Sed potio frigidæ sat esse solet.

Extrinsecùs ventriculus illinatur ol. rosf. vel succo portul. aut agrestæ, ut Trall. à quo proposita vesica, gelida aqua semiplena, est reprobanda, ne difficultas spirandi, singultus & interitus accidant, ut observavit Benivenius.

Victus rationem quod attinet, decumbat æger in lecto amplo & molli, cum linteis nitidis. Aer cubiculi frigidus sit & arte refrigeretur, tectus tamen maneat æger. adeo ut tangat calidum, & inspiret frigidum. Victus sit refrigerans & humectans, tenuis; quia morbus peracutus est, non tamen tenuissimus, hac recordatione, quod Gal. contrà Diatritarios, in juvene calido & sicco, in accessione, cibum præbere coactus fuit. Unde & Rhasis non probat in Causonide victus rationem ab Hipp. in acutis præscriptam, nimis enim calor febrilis accenderetur, qua ratione etiam sani, calidi & sicci, ex inedia febricitant. Sic parum & sæpe, potiones & sorbitiones, suo tempore, actu & potentia frigidæ offerendæ, opportunè scil. & propè declinationem, etenim Philonis Filia, septima die intempestivè, cœnata, defuncta est, licet è naribus sanguis profluxerit, cùm tamen Gal. in Com. asserat quod omnes, quibus copiosè sanguis è naribus profluxerat, servati fuerint. Potus sit aqua fullatitia cich. end. acet. & cucurb. Nec potus adeo deneg. nuus, ne miser Patiens ducatur in hecticam, ut notat Gal. contra Medicos ignaros, & perperam rigidos. Somnus omni industria procurandus, ita & quies. Alvus clysteribus ex lacte, butyro, & saccharo, vel flore cass. sollicitanda, & animi commotiones, ira præsertim, arceantur. Hæcque nunc dicta pro salute Patientis. *Idem ibidem.*

Ardens Spuria.

Vir quinquagenarius, temperamenti totius & jecoris, calidi & sicci, gracilis habitus, & vorax, cui juveni alvus lubrica fuit, nunc verò exsiccata est, diebus bacchanalibus lautulinis, cum juvenibus, cœnis interfuit, & noctes insomnes duxit, à quibus ingenti febre correptus fuit, cum ingenti & acri, at non exurenti calore, sitique molesta, cui, cum tribus ante, aut quatuor diebus, alvus omnino adstricta fuisset, prima febris die soluta est, & excrementa, non biliosa, sed potius corrupta & cruda dejecit, lingua tamen non nigra, sed potius albicans, cum sapore non amaro, sed salso, & statim cum delatione in somnum, pulsus celer quidem & frequens, at non adeo ut in ardente legitima, sicut urinæ crassæ sunt & crudæ, non flammeæ. Modo, tertia volvitur dies sine nova repetita accessione, die secunda à Medico assistente flor. cass. cum crem. tart. exhibito. In præsens de agendis pro salute consulit.

Febris hæc, quæ nudius tertius invasit, absque ulla repetita accessione, cum ingenti calore, & siti molesta, necessario inter conclusas & continentes collocanda venit, nec ob ætatem, temperamentum, habitum Patientis, inter sanguineas & synochos, sed potius inter biliosas enumeranda videtur, præsertim, si calorem insignem & acrem, sitimque molestam, ac pulsus celeritatem & frequentiam consideremus, sicque Causonidem, & ardentem eandem constituemus. Verum quoniam neque calor adeo exurens, neque sitis adeo magna, nec lingua adeo aspera & nigra, imo albicans observatur, neque urinæ alvique excrementa biliosa apparent, & loco vigiliæ, delatio in somnum, ideo ardentem notham & spuriam hanc omnino dicemus. Et licet Hippocr. in descriptione Causi nothi, posuerit alvum solutam, sitim magnam, linguam asperam, siccam, salsam, urinæ, interceptionem, vigiliam, extrementorum refrigerationem, ipse tamen descripsit Causum malignum, non enim perpetuò nothus est talis Causus, nec tamen posuit linguam nigram, quippe cui non competat, ut ardenti legitimæ, sitis magna & inextinguibilis.

Hunc autem nobis confirmant ætas inclinans & vita anteacta, voracitatibus dedita, cum spontaneis vigiliis, ad crudos & pituitosos humores coacervandos maximè idonea, unde dicebat Hippocrat. febrem ardentem pituitosos quoque corripere, & hyeme magis, hoc est, vehementiùs, non autem frequentius, ardentes febres fieri asseruit Aristot. nec sine ratione, cum spuriæ ardentes sint germanis periculosiores, ut observavit Trall. At quoniam, Patientis temperamentum totius & jecoris, calidum & siccum, habitusque gracilis est, ideo in eodem quo-

quoque bilis assatæ proventus est supponendus, quæ fusæ pituitæ associata, salsam eandem reddidit, & in venis maximis, cum corde & faucibus consensum habentibus, copiosa firmata, nec ut antecedentibus annis, per alvum excreta, putredinem concepit, majorem salsedinem acquisivit, ac febrem ardentem notham excitavit. Quibus enim juvenibus alvus humecta est, iis senescentibus exsiccatur. Spuria autem est, ratione materiæ, non ratione loci, fit enim & causus ille nothus, ex phlegmate salso, putrefacto, & quidem in venis, quæ sequuntur partes cordis, ut Avic. verbis utar.

Febris hæc notha, legitima ardente periculosior à Trall. censetur, eoque magis si in sene fiat, tunc enim lethalis habetur, & ratio est, quoniam cum à materia crassiori procedat, naturæ viribus eget, tum ad concoctionem, tum ad expulsionem ejusdem perficiendam, quæ ut plurimùm & ferè semper, per abscessum sequi solet ad aures, ut Antiphonti, Critobuli filio, cui 24. abscessus fiebant, & 40. prorsus liberatus est. Aliquando tamen & ad crura, aliasve corporis partes abscessus fiunt, unde & Avenz. ab ardente febre fuit liberatus, materia noxia ad artus transmissa, frequentissimè tamen per parotidas judicantur, quæ si apparuerint, & non erumpant suppuratæ, pereunt, nisi horum alterum superveniat, aut sanguinis fluxus copiosus è naribus, aut crassa & copiosa in urinis subsidentia. Noster autem Patiens, cùm non sit adeò senex, viribus valeat, & tempestivè se ipsum obsequentem Medico præbeat, fore ut sanitati restituatur sperandum est.

Curatur autem ab Avic. eo modo quo tertiana continua notha, evacuantibus, præparantibus, & modicè contemperantibus.

Ad sanguinis missionem quod attinet, convenire non videtur, nisi multo sanguine æger abundaret, tuncque parce, & potius ad eventilationem quam ad evacuationem. In casu nostro, si in progressu caput læditur, & somnus profundior evadat, venæ fedales aperiri poterunt, nec tamen id differendum quousque natura deponere inceperit, narrat enim Rhasis quod Camo correptus, expulso humore ad partes extremas, judicatus, facta phlebotomia intempestiva, mortuus est.

Evacuantia quod spectat, cum leniens jam fuerit exhibitum ad humorum præparationem erit statim deveniendum iis quæ attenuandi, detergendi, at non multum calefaciendi facultatem obtineant. Paulus, & Oribasius mulsam proponunt, imo & Hippocr. quæ ut vim quoque acquirat incidendi, acetosa reddetur, addendo duodecimam partem aceti, præberique poterit ad lib. 1. vel julapium acet. cum decoct. borrag. end. melissæ & betonicæ.

Ad caloris verò remissionem, quoniam potio frigidæ huic ardenti non competit, utpote nothæ ideo substitui poterit aqua hordei cum saccharo ut quæ & attemperandi, & abstergendi facultatem obtineat, sic pariter sua nitrositate serum asininum, aut capr. depur. quod facilius ad alvum ducetur addito julap. acet. ad unc. iij. sicut, si ad urinæ vias natura vergere videatur, emulsi. sem. melon. cum succ. limonum & pauxillo saccharo, Vel talis parabitur convenientissima potio,

℞. Sem. mel. mundat. unc. iv. anguriæ, cucurbitæ, cucum. an. unc. 1. liquiritiæ rasæ unc. ß. semin. fœniculi drachm. iij. sacchari fini unc. j in. conterantur omnia in mortario, & aqua rosacea irrorata in linteo colligentur, & cum aquæ hordei lib. ij. fiat emuls. quæ bibenda præbeatur, sitim enim extinguit, calorem febrilem satis contemperat, & urinam provocat.

Interim clysteres injiciantur, ex decoct. malv. betæ, mercurial. addito melle ros. sol. & oleis. Vel repetatur minorans, ex cass. lenit. & tart. vel ex syrup. ros. solut. mel. ros. solut. quibus superbibat Patiens ser. depur. lib. ij.

Et apparentibus manifestis signis coctionis, nimirum febre declinante, aliquod leve purgans exhiberi poterit, audacius quam in legitima, & in hac potissimum existimarem Hippocr. proposuisse sorbitiones attractorias, ita ut attrahenti pharmaco sorbitiones misceamus, vel statim post medicamentum eas præbeamus, ad calefactionem nimiam & exsiccationem evitandam. Itaque sic parari poterit potio,

℞. Pot. Magist. ex manna clarif. unc. v. addendo infusioni consuetæ agaric. troch. drach. ij. Rhab. opt. drach. ß. fiat potio, tribus autem horis ab hac assumpta, præbeantur aquæ hordei, aut seri capri lib. ij. & duabus horis ab assumpto sero prandeat.

Vel boli, ℞. Flor. cass. recent. extr. elect. lenit. diacath. an. drachm. iij. pil. de tribus. vel de agaric. drachm. j. M. F. Bol. & post horam præbeatur serum, quatuor verò ab hoc, prandeat.

Balneum, pro tertio remedio febris ardentis, jam fuit ab Hipp. Gal. Avic. ac omnibus Medicinæ Principibus propositum, utpotè, quod possit calorem contemperare, & humorum coctionem, simulque resolutionem adjuvare. Sed in ardenti spuria, dubium est, an conveniat necnè, & dubitandi occasionem præbent Gal. & Avic. non concordantes. Gal. enim ait, quod Balneum, corpore evacuato, prodest, si à bile, non adeò, si à salsa pituita putrefacta oriatur febris ardens, cui subscripsit & Paul. Avic. vero docet, Balneum, in ardente notha utilius esse quam in exquisita. Conciliantur autem dicendo, quod finis & effectus Balnei duplex est, alter ad ardorem contemperandum & compescendam bilis effervescentiam, alter vero ad reliquias humorum discutiendas & evacuandas. Pro prima intentione, convenit in ardente exquisita, non solùm apparentibus signis coctionis, verum & antè, tuncque convenit frigidum; in ardente verò nostra notha, convenit calidum ut quod possit salsam pituitam, quæ difficilioris, est resolutionis, attenuare atque resolvere, in quem finem Avic. Balneum in ardente notha commendat, sed calidum, Gal. verò & Paulus damnant, sed frigidum. At quoniam balneum in febribus putridis apud nos administrari non solet, ideò ejus loco, in hac febre notha frictiones universales quotidie, in remissione febris, usurpentur, manibus tali oleo inunctis.

℞. Olei amygdal. dulc. cum igne ext. unc. ij. vini albi dulcis unc. j. nitri drachm. j. m. bull. ad consumpt. vini pro frictione totius.

Victus rationem quod attinet, cum ardens notha adeo acuta non sit, neque victum adeo tenuem postulat, licet magis extenuantem, si

diuturna evadat. Et hæc pro salute nostri Patientis considerata judicant. *Idem ibidem.*

Tertiana Exquisita.

Nobilis juvenis, 30. annum agens, temperamenti calidi & sicci, gracilis, & rari habitus, libere vivens, biliosis diarrhœis quolibet mense obnoxius, quæ sex abhinc mensibus suppressæ cessarunt, post iter unius diei, celeriter, æstivo tempore, sub radiis solaribus peractum, sitibundus factus, domum reversus, ita æstuans, in cellam vinariam descendit, & abunde vinum dulce generosum potavit, à quo, nocte sequenti, inquietus, nihil dormivit, & totius corporis lassitudine defessus, decubuit, circa vero meridiem impetuoso rigore fuit correptus per horam, cui calor successit multus, acris & mordax, cum molestissima siti, oris amaritudine, æstuationibus, renum & capitis doloribus. Accersitus Medicus jam dicta omnia observavit, & præterea, pulsus magnos, celeres, frequentes & inæquales, juxta diastolem, urinam subrufam & subflavam, moderatè crassam. Præscripsit autem ei alterans, ex sero capr. depur. in statu febris propinando, & recessit: mox, hora 14. ad visitationem reversus, invenit Patientem totum mutatum, cum exiguo febris residuo post quatuor biliosas spontaneas per alvum evacuationes, cui ptisanam, cum ovo sorbili, pro cœna, hora tertia noctis, præbendam præcepit, & abiit. Nocte autem sequenti quietè dormivit, sequentem diem omnino sine febre transegit, sumpsit tamen syr. rof. solut. cum sero depur. cui copiosæ, biliosæ, & serosæ materiæ successit evacuatio, in se noctem sequentem insomnem duxit, & die tertio, duabus horis antè meridiem, redijt febris, eodem, imo vehementiori modo, tuncque me quoque accersiverunt, ut de agendis pro salute ægri consuleremus.

Vehementissimam apparere febrem tertianam, quid mirum? si de genere ardentium esse, licet intermittentem, expressit Gal. Tertiana autem dicenda febris hæc, quia tertio quoque die invadit, hæcque exquisita, quia non protrahitur ultrà duodecimam horam, sicut spuria foret si ultra 24. extenderetur, tuncque protensa, sive extessa dicitur, prout quæ intra 12. & 24. horam concluditur, simplex tertiana à Gal. appellatur, quæ quidem, neque exquisita, neque notha est, sed inter utramque media. Fit autem hæc febris, à flava bile per totum corpus affluente, quæ sincera est, non quidem sinceritate permistionis, talis enim in solo folliculo fellis reperitur, sed sinceritate qualitatis, etenim ubi adest copia bilis putrescentis, & plurimus calor, reliqua excrementa in bilis naturam convertuntur, cum in illo loco biliosa vis adeo vigeat, ut si quidpiam alterius humoris ei misceatur, pro nihilo habeatur, sicque purus atque sincerus dicatur, prout si vino exiguo & meraco aliqua portio aquæ superfundatur, adhuc tamen vini puri conditiones, quoad colorem, saporem atque odorem servabit, quia aquæ portio iam in vini naturam transiit. Et ideo, toto tempore quo tertianæ accessio durat, febris ardentis symptomata observantur, quā ratione omnium febrium maximè biliosas Galenus appellabat tertianas, imò biliosissimas, ab ardentibus enim in eo tantùm differunt, quod ardens habet flavam bilem ebullientem in venis, tertiana vero eandem in totum corpus discurrentem, sicque non ratione materiæ, sed solùm ratione loci, differt hæc nostra febris tertiana exquisita ab ardente. Focus autem putredinis, in casu nostro, sunt inania spatia viscerum naturalium, quem nobis demonstrat copiosæ bilis flavæ per alvum spontanea excretio. Non tamen semper bilis in hoc loco putrescit, in exquisita tertiana, ut falsò credidit Fernelius, nec in solo ambitu corporis, ut perperam existimavit Altimarus, sed in utroque, ut facile deducere possemus ex locis duobus, per quæ natura bilem flavam peccantem excernit, alvum nimirum & vomitum, vel per sudorem. Et propterea non minus in ambitu corporis, quàm circa viscera naturalia, bilem in exquisita tertiana putrescere posse censuit Galenus, & ipse, dum non à jecore, ut Fernelius, sed à venis majoribus ad minimas, & a minimis ad spatia aut totius corporis, aut abdominis, bilis exuberans à natura transmittitur, quo impetu quoniam a bile ipsa vellicantur partes sentientes, ideo rigores excitantur.

Exquisitæ autem tertianæ signa elegantissimè proponuntur à Gal. quæ octo enumerata, omnia observantur in nostro Patiente. Et primum quidem, rigor vehemens, veluti à re quapiam acuta & pungente proveniens, ad differentiam rigoris tertianæ nothæ, quotidianæ, atque quartanæ in quibus rigor, ab initio, nec tantus, nec talis observatur concurrunt enim omnia in hac febre, quæ ad vehementem & magnum rigorem punctorium statim exercitandum, necessaria sunt, nimirum quantitas bilis sufficiens, qualitas acris ejusdem, facultas movens robusta, & partium sensibilitas.

Secundum signum desumitur à calore, qui statim multus, acris & mordax percipitur, adeò ut à calore ardentium non distinguatur, paulo post tamen sub manu remittitur, cùm in ardentibus, quanto diutiùs manus imposita detinetur, tanto molestior & acutior persentitur, idque quoniam in tertiana humor quidem tenuis est, sed per universum corpus dispersus, & ideo facile dissipatur atque resolvitur, in ardentibus vero non dissipatur, cum copiosus intra vasa contineatur.

Tertium signum desumitur à pulsu, est enim magnum, celer, frequens, ingentis caloris indicium, sicut inæqualis, inæqualitate spectante cordis ventilationem, nam inspiratio, quæ diastole fit, systole & expiratione longior.

Quartum signum est ab urina, quæ subrufa, subflava moderateque crassa est, bilis copia in venoso genere redundare significans.

Quintum signum desumitur ab accessionibus, accessiones enim fiunt de tertio in tertium, nec protrahuntur ultra duodecim horas, quanquam citius terminari possunt, unde Avic. septem horis id fieri posse asseveravit. Varietas autem durationis, pendet ab humoris quantitate & qualitate, facultatis robore, aut imbecillitate, cutis raritate vel densitate, & ab aliis causis externis.

Sextum signum dependet à modo solutionis paroxysmorum, solvuntur enim cum sudore, vomitu, aut bilis per inferiora evacuatione. Per vomitum quidem & alvum, si bilis circa viscera natu-

naturalia putrescat, per sudorem verò, si in ambitu corporis, unde Avic. dicebat quod vomitus in principio, aut aufert, aut minuit febrem, & Gal. quod morbi materiales, qui humidi sunt, hoc est, habent evacuationem annexam, salubriores ac breviores evadunt.

Septimum signum desumitur à symptomatibus, hanc febrem concomitantibus, suntque sitis, oris amaritudo, æstuationes, renum dolores, dolorque capitis pungitivus, non gravativus: quæ omnia ab humore bilioso necessariò provenire nemo est qui facilè non videat.

Octavum signum constituitur à prægressis, quæ interna & externa sunt. Interna, temperamentum calidum & siccum, habitus gracilis, ætas juvenilis, & suppressa bilis consueta, ut in casu nostro, evacuatio. Externa vero sunt, anni tempus æstivum, nimia exercitia potissimum, ut in casu nostro, sub radiis solaribus, & indè statim vini meracioris copiosa potatio, ac tandem, totius obstructio ab ambiente frigido in cella vinaria contracta. Sicut autem omnia superius allata signa in nostro Patiente tertianam exquisitam significant, ita omnia, ab octavo signo deducta, bilis flavæ redundantiam necessario demonstrant, quæ tandem naturæ molesta, à genere venoso successit, & facilius ad centrum, nimirum ad viscera naturalia, quam ad circunferentiam & ambitum corporis delata fuit, tum quia ad alvum jam anteà eandem deponere consueverat ipsa natura, tum quia ab ambiente frigido repellente, unà cum excrementis retrocedentibus, vias occludente atque intercipiente, bilis ad centrum repulsa fuit, & circa viscera concitato motu discurrens, rigorem, & indè quiescens atque putrescens, febrem hanc excitavit.

Si de eventu hujus febris loquamur, nunquam de se lethalis est, idque confirmat cum Hipp. Gal. dicens. Solæ febres, quæ in quietem febre vacantem desinunt, periculo vacant, etiamsi vehementissimam, & valdè longam habuerint accessionem, si vero adeo brevis fuerit, ut in tertianis exquisitis, minori duodenis horis tempore circumscripta, non modo sine periculo talis est febris, sed etiam cito judicatur. Neque obstat, quod sincerus humor sit periculosus, & pessimus, quia biliosus multam caliditatem, pituitosus multam frigiditatem significant, id enim tenet de bile sincera, cujus humiditas ab ardenti calore fuerit exusta, ut in ardentibus, non autem in tertianis. Longam, aut lethalem vocavit Hipp. si vel non curetur, aut malè curetur.

At quoniam magni Viri, Collerius & Mercatus, tertianas intermittentes lethales viderunt, quinque proponunt casus, in quibus lethalis reddi potest. Primus, quando biliosus humor, ad aliquod principale membrum impetuosè decumbit. Secundus, quando nimis tenuis & summè putridus est. Tertius, quando bilis flava non est, sed vitellina, porracea & æruginosa. Quartus quando tenuis crassis humoribus commiscetur. Quintus, quando habet aliquod symptoma perniciosum annexum.

Si de longitudine aut brevitate loquamur, & primo de tempore particulari. Quibus in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie solvuntur, ita & tertiana. De universali, tertiana brevissima, quartana longissima, utraque sine periculo, unde tertiana exquisita septenis circuitibus, quod longissimum est, terminatur, ait, quod longissimum, namque si prima die in urinis appareat subsidentia alba, lævis & æqualis, tertium circuitum non transcendit, si vero nubecula alba, pendens, ut in casu nostro, conspiciatur, in quarto paroxysmo terminandam sperandum, sicut, si urina potius rubicundior, sine nebula & suspenso, ad septimum usque protraheretur. Nec tamen unquam est morbus acutus, quia brevis, ut falso Altimarus fuit opinatus, acutus enim morbus, cum Gal. & Archigene, ille est, qui habet cum brevitate periculum.

Si de modo. Tertiana & ardens, ut plurimum sudoribus terminari solent, maxime vero si bilis, totius carnes & ambitum corporis occupaverit, ut si circa viscera naturalia extiterit, facilius per vomitum aut per alvum expurgabitur, namque, delationis impetu, ipsa bilis per seipsam expurgatur.

Curatur hæc febris, alterantibus potius quam evacuantibus, nimirum summe refrigerantibus & humectantibus, cum flava bilis calidissima & siccissima sit. Secundo, evacuantibus. At quoniam, ut diximus, delationis impetu ipsa per seipsam expurgari solet, ideo attente observandum quo vergat, an per vomitum, alvum, sudorem, urinam expurgari desideret. Tertio symptomatibus occurrendum. Quarto vires conservandæ. Quæ intentiones ut executioni mandentur, consideranda sunt remedia Chirurgica, Pharmaceutica & Diætetica.

Et in Chirurgico fonte, primo sanguinis missio consideranda venit, num scilicet conveniat, quando, & ex qua parte. De convenientia, dicant quid velint Mercatus, Mercurialis cum Actuario, ex usu esse posse, auctoritates enim & rationes eam non admitmittendam persuadent. Et primo quidem Gal. in erysipelate curando sanguinis missionem dimittit, & purgationem instituit, ita in herpete & quod magis est, in curatione tertianæ exquisitæ, omisit omnino sanguinis missionem, cum tamen in cura tertianæ nothæ, & quartanæ, eandem proposuerit. Et licet Gal. sanguinis missionem non admisisse, dicant, eo quod non sit morbus magnus, vel quia non sit periculosus, vel quia in exquisita tertiana vires constare non possint, ratio tamen potissima est, quia sanguinis missione exquisita tertiana in continuam, imò in ardentem migrare posset. Ardens enim, & exquisita tertiana intermittens, conveniunt in materia, differunt tantum loco. Quod si in tertiana exquisita sanguinem detrahamus, exinanitis venis, eædem bilem à toto ad sese attrahere poterunt, & febrem continuam, imò ardentem excitare: etenim, nullo alio modo fit febris ardens, nisi, quando æstivo tempore venæ exsiccatæ ad se biliosos humores attraxerint: hæc autem venarum exinanitio & exsiccatio, sanguinis missione facillimè induci potest, in corpore exquisita tertiana laborante: cujus temperamentum, habitus corporis, ætas, anni tempus, regio, sunt omnes conditiones exinanientes; ideò bilis per universum dispersa facillimè à venis exinanitis attrahi poterit. Excusari

cusari verò possunt Actuarius, Mercatus atque Mercurialis: eo quod sanguinem esse educendum proposuerint in tertiana, ab exquisita recedente. At quomodo defendi possit Avic. non video, qui, & circa quid, & circa quando, omnino erraisse videtur, dum ait: phlebotomiam post tertiam accessionem exercendam esse: primo enim non convenit, & si conveniret, in principiis morborum, si quid videtur movendum, move, quando consistunt, melius est quiescere, neque concoctiones turbare. Sed status exquisitæ tertianæ est circa terti m accessionem. Ergo &c. Quare, in casu nostro, cum omnes adsint exquisitæ tertianæ conditiones, omnino à sanguinis missione erit abstinendum. Et quoniam raro omnes simul uniuntur, adeo ut exquisitam tertianam constituere omnino possint: ideo quanto magis ab exquisita recedet, tanto minus prohibebitur sanguinis eductio, maxime ex venis sedalibus, in doloribus capitis & renum, ut fiat à capite revulsio, & a renibus, per venam cavam derivatio. Vel, applicitis cucurbitulis incisis, dum in ambitu corporis putrescit bilis: vel siccis, dum ab ambiente frigido cutis densata fuerit: quo casu & frictiones, ut in ægro nostro, toti convenientes erunt. Ita, ex hoc fonte, pedum lotiones à capite revellentes, ex aqua calente, ante cibum: somnum vero conciliantes, à cœna, ex aqua tepente, malva, viola, lactuca, salice & capitibus papaveris alterata.

A pharmaceutico præcipua desumenda remedia, in quorum administratione, mirum quo modo Mercatus & Sennertus adeo male senserint. Statim itaque à nobis erit considerands facilitas materiæ educendæ, naturæque inclinatio: etenim, si materia circa viscera naturalia putrescit, per vomitum, aut per alvum: si in ambitu corporis, per sudorem est educenda: adeo aptissimè Vir Excellentissimus, præ omnibus, alvum leniens exhibuit. Per vomitum autem nunquam est educenda materia, adeò mordax, ob oris ventriculi sensum exquisitum: nisi quando natura eo vergat, ut nimirum celerius è ventriculo educatur: & tunc utendum aqua tepida, ut Tral. vel paretur vomitorium epiceraslicum, ex jure pullæ malva alterato: ad ditis oleo amygd. & julap. acet. omissis antimonialibus & valentioribus vomitoriis à Chymicis propositis, atque à Sennerto admissis. Per alvum autem tutior evadet humoris peccantis excretio. Et licet Hippocr. pharmacum deorsum purgans exhibendum proponat, tertia solùm translacta accessione: cui subscribit quoque Celsus; eo tamen utebantur magni illi Viri, aliqua tantum coctione prægressa; cum nostra lenientia & minorantia non cognoscerent, quibus & in principio nonnunquam copiam biliosorum humorum, cum tenues sint, & ad expurgationem paratissimi, mira cum utilitate educimus. Nec tamen ob id purgans ab initio exhibendum; ut perperam Rhasis, quem carpit Avic. Et licet tenues humores purganti medicamento educi posse asserere videatur Gal. intelligit tamen tenues, serosos & aquosos; imò & nos, neque post tertiam accessionem, exhibere purgans audemus, nisi appareant manifesta signa coctionis; tuncque rhab. infusum usurpamus, cum syrup. rosar. solut. superhausto sero capr. aut aqua hordeacea, ad libras.

Tutius autem fuerit, in nostro casu, minorativum repetere, & quidem die intermissionis, non vero accessionis; ne afflictio addatur; ut quidam perperam, exemplo Hippocr. in quartanæ curatione, purgans, duabus horis ante accessionem, præscribentis; id enim fecit ob humoris peccantis pertinaciam; quia facilius educitur dum a natura movetur; quæ pertinacia in tertiana exquisita non reperitur.

Interim, præparandi humores, refrigerantibus & humectantibus, decoct. cichor. acet. end. viol. lactucæ, nenuph. cum julap. viol. rosac. & syr. de acido citri; vel, quod melius, cum succis depuratis acetosæ, & end. dulcia namque & saccharata, in hac biliosissima febre, suspecta censenda. Præbeatur autem matutinis horis diei intermissionis; in die verò afflictionis, sicut frigidæ potio conceditur ab Hipp. ita nos hujusmodi alterantia propinare poterimus.

℞. Aq. still. ex succo cich. acet. end. cucurbitæ an lib. ʃ. syr. de acido cit. de succo lim. an. unc. ʒ. m.

Vel, ℞. seri capr. aut asin. depur. lib. ij. Julap. acet. syrup. de acido citri an. unc. j. m. pro potu, in statu febris, quando scilicet extrema fuerint æque ac præcordia calida, propinando; tribus vero transactis horis ab hac frigida assumpta potione, sorbitio, nimirum jus cichorac. alteratum, erit offerenda; nec perperam, contra Hippocr. mentem, ut multi faciunt, sorbitio potioni præferenda.

Dum biliosi humores refrigerantibus & humectantibus alterantur atque præparantur, clysteribus ex lacte, butyro, saccharo & flore cassiæ, frequenter sunt alliciendi. Die verò accessionis, cum Petro Salio, sub ejus principium acrior injiciatur; addendo syrup. ros. solut. imò & elect. de succo rosarum.

Apparentibus signis coctionis, absinthium, pro rhab. cum melicrato proponit Gal. utpote quod ad inferiora biliosos propellat humores, & ventriculum à morsu egregiè defendat. Et licet Tral. asserat se uti absinthio tantum in nothis tertianis, ob pituitæ mixturam; hic tamen Gal. semper adeò impugnat, ut sæpe veritatem non cognoscat; qui certè in hac re se ignarum demonstrat: absinthium enim bilem contentam expurgat, quæ etiam stomacho & ventri inhæret. Pariter, de urinam moventibus carpit Gal. eo quod anethum proposuerit, ut minus calefaciens: cum in secundo gradu calidum & siccum sit; permittit verò apium, calidum & siccum in tertio. Non desunt autem, si opus fuerit, urinam moventia temperata; ut aqua hordei, cui, media ebullitione, addatur radix graminis; & sub finem, semina melonum mundata & contusa; colaturæ verò, addendo succi limonum ad libitum. In nostro vero Patiente facilè locum non habebunt; sicut neque sudorifica: quæ verò bilioso humore in ambitu corporis putrescente, administrantur, temperata esse debent, neque calefaciendi, neque humores liquandi vi prædita;

Ut ℞. Cornu cervi philosoph. drachm. j. Aq. Card. sanct. unc. iv. m. & exhibeatur; a quo statim præbeatur potio hujusmodi;

℞. Aq. acet. lib. j. scorzon. unc. iij. m. & cooperiatur æger, sed moderatè. Fernelius enim vidit aliquos vestibus multis, siti & sudoribus extinctos.

Vel,

Vel, ♃. Aq. acet. unc. x. card. sanct. scorzon. an. unc. iii. spirit. vitrioli gut. v. m. pro sudorifico.

Extrinsecus Antiqui ad biliosum humorem, atque febrilem calorem contemperandum, Balneo utebantur; nos autem, Balnei vice, epith. apponimus & inunctiones.

Sic pro hepate, ♃. Succi depur. cich. end. an. lib. i. succi lim. unc. iii. aceti ros. unc. iij. specier. trium sandal. unc. ʃ. m. pro epith.

Pro renibus, ♃. Ung. ros. Mes. unc. ij. infrig. Gal. unc. j. camphoræ gr. v. m.

Pro toto abdomine, ♃. Decoct. cich. end. hordei lib. vi. succi aurantiorum lib. i. m. & linteum madefactum tepidū abdomini applicetur.

Symptomata, quæ urgeant, non habemus in casu nostro, excepta siti. & quodam angore. Pro siti itaque sedanda, folia acetosæ, aqua gelida refrigerata, ore detenta in usu esse poterunt, sicut pruna parva, rotunda, recentia (vulgo amoli dicta) decorticata, aqua gelida imbuta, & in ore diu cum suo nucleo detenta, mirifice sitim sedant, & id genus alia Excellentissimi Viri prudentiæ notissima. Ad angores autem arcendos, panem lotum, frigida agresta aspersum, offerebat ante accessionem Amatus. Tralliani vero experimentum temerarium quodammodo mihi videtur; qui, hora una ante accessiones pepones impensè refrigeratos comedendos offerebat; mox statim aquam frigidam copiosam propinabat; aitque se frequenter accessionem præcavisse, dum aliis sudor; aliis copiosa bilis per alvum fuit excreta.

Victus rationem quod attinet, refrigerans & humectans esse debet. Aër frigidus arte paretur, ut inspiret frigidum, & tangat calidum. Cibi sint cucurbitæ, lactuca, ptisana, pisces saxatiles; volatilium caro tenerrima, cerebra animalium, ova recentia: solam autem ptisanam, usque ad statum, non valdè deliciosis proponit Gal. Cibandi tempus, apud veteres erat dies intermissionis. Apud Avic. novem horis ante accessionem. Apud nos, potissimum in hoc Patiente, facilè resolubili, hocque anni tempore æstivo, quatuor horis ante febris insultum; ut à cibi præsentia etiam bili fortè ascendenti iter intercipiatur. Potus sit aqua still. cich. aut acet. cum succo ribes, granatorum, citri, limonum. Apparente coctione vinum concedit Gal. tenue, aquosum & paucum. Album autem acerbum magis refrigerare quam aquam solam asseruit idem, & confirmat Ætius; æque namque refrigerat; sed ad refrigerandas omnes corporis partes, magis quam aqua sola permeare atque penetrare valet. Ex methodo autem, in principio accessionis, nec cibus, nec potus ullus est offerendus; nisi vires Patienti deficiant, aut angor corripiat; tunc enim, etiam in principio cibum offerebat Gal. Ptisana autem tunc concedenda, vel panis agresta, aut vino granatorum imbutus. Hæcque pro curanda hac febre, dicta satis superque. *Idem Ibidem.*

Tertiana Notha.

Adolescens quidam dives, 20. annum agens, temperamenti totius calidi & humidi, frigidioris ventriculi, & hepatis plus æquo calidioris; carnosi & obesi habitus, coloris potius albicantis, in deliciis educatus, æstivo tempore proxime præterito, de more, gelidis compotationibus vini meracioris, & aquarum odoratarum, ac frequentibus comessationibus usus, otio omnino indulgens, febre tertiana correptus fuit, septenis circuitibus judicata. Sed quoniam febricitationis tempore, & aquæ frigidæ, & seri copiam, non solum Medici jussu, sed multo majorem clandestino potavit, pondus in utroque, sed præcipuè in dextero hypochondrio, à convalescentia emerit, cum manifesta tangenti, tensione; quæ consueta prava vivendi ratione semper augmentum suscepit; & tandem, cum hoc anni tempore autumnali, ambiente licet refrigerato, exutus vestibus incederet, languente interim cibi appetentia, noctem insomnem ac inquietam duxit, & in aurora, spontaneo, sed difficili excitato vomitu, pauca pituitosa rejecit; ac tertia post hora perfrigeratus, horrore diuturno correptus fuit, cui paulatim successit calor, non adeo acris & mordax, satis moderata sitis; nec pulsus adeo vehemens, potiusque tardus & rarus ac inæqualis, plenus, cum quadam tamen duritie, digito tangenti obvia. Urina cruda, & tenuis. Hæc febrilis accessio tota sequenti nocte perduravit, qua tamen æger utcunque dormitavit. Mane sequenti accersitus, jam dicta omnia ab Excellentiss. Viro adstanti accepi, & simul visitantes Patientem, eum invenimus febricitantem adhuc, cum insigni tamen declinatione, toto corpore madentem; sic ante nostrum discessum, cibum circa meridiem offerendum jussimus, mox hora 22. ad visitationem reversi, illum ferè prorsus febre vacantem, post sudorem in somno, à prandio secutum, invenimus. Præmisso clystere communi, addito mel. ros. solut. cœnam instituimus. Subsequentem noctem insomnem transegit, & mane sequenti, eadem hora, eodemque modo febricitavit. Nos autem accedentes, patientem ægre vomentem invenimus, cui vomitorium ex jure, seminibus citri & oxymelite paratum obtulimus, quo viscidam pituitam & crudam excretam vidimus, cum quodam, sub finem vomitus, amarore. Inde ad aliud cubiculum abducti, consilium pro salute infrascripti tenoris inivimus.

Febrem hanc Typus, qui jam tertianarius fuit observatus, tertianam esse nobis apertè demonstrat; & quoniam accessiones habet, non solum ultra 12. horas perdurantes, verum usque ad 30. horam protractas, ideo non solum simpliciter notham, verum & extensam, sive protensam jure meritò eandem appellabimus; quò enim longior est accessio, eò febris impurior, & exquisitæ tertianæ magis contraria; & ideò dicebat Gal. dari febres intermedias, ex extremis constitutas, adeò ut exquisitæ tertianæ accessio, intra 12. horam terminetur quod si ad 18. extendatur, tertiana notha simpliciter appellatur; si ultrà, semper dicitur extensa, sed si extensio producatur ad 24. horam, dicitur simpliciter extensa; si ad 30 parum extensa; si ad 36. multum extensa; si ad 40. horam, & ultrà, dicitur plurimum extensa. Hanc igitur nos propriè Tertianam exquisitè notham sed parum extensam appellabimus.

Notha autem redditur hæc tertiana à permistione, & unione perfecta pituitæ cum bile ipsa; si

si enim fieret sola superadditio, non una tantum, sed plures suborirentur febres; in hac vero mistione prædominatur bilis, ratione activitatis; sicut pituita, ratione molis; cum febris usque ad 30. horam protrahâtur. Et licet aliquando in hujusmodi febre, bilis melancholiæ quoque, non pituitæ misceatur, à qua mistione, tertiana notha non exquisita producitur; de hac tamen non est quod cogitemus in præsenti Patiente nostro, temperamenti calidi & humidi, cum obeso habitu, & albicantis coloris, ex frequentibus comessationibus, gelidisque potibus, sicque, non solum à frigida ventriculi intemperie, sed multò magis objectis improportionatis, cruditates continuo congerente, nec ullo exercitio easdem attenuante aut resolvente; quæ omnia in pituitosi humoris, non melancholici præsentiam conspirant. Et licet calidius sit hepar, bili producendæ aptum; non tamen adeò fervet ut sanguinem atrum reddere, aut humorem melancholicum producere possit; quod si superioribus mensibus præcessit febris tertiana exquisita, quæ humores adurere potuerit; attamen tanta fuit humectantium assumptorum copia, ut quamcunque exustionem inhibere & superare valuerit. Quarè, à bile vitellina majoris famæ, nimirum ex bilis cum pituita permistione, non ex vitellina minoris famæ, ex permistione scilicet bilis cum melancholia, præsentem febrem ortam censemus. Hæc autem vitellina bilis, nota non Arabibus tantum, ut quidam falsò crediderunt, sed & Gal. quam citrinam seu croceam appellavit; imò & ipsi Hippocr. qui in historia filii Cydis, dixit, quod in eo prodiit subbiliosum, viscosum, & velut ex ovo conquassato subpallidum; ad differentiam vitellinæ bilis, per assationem in venis genitæ, quæ crassa est non viscosa, prout hæc per commistionem extra venas genita, & in hac præsenti febre, circa viscera naturalia putrescens, præcipuè circa jecur, ubi tensio major, majorque obstructio percipitur, quæ naturalis caloris ventilationem prohibendo, antecedentium excrementorum putredinem acceleravit, cui febris hæc tertiana notha extensa mox necessariò successit.

Hanc commode nobis significare possunt, primò horror in principio, inter rigorem & frigus, medius: nam sicut rigor bilis est proprius, ita pituitæ proprium frigus. Secundò, calor mitior, & in vigore non adeò mordax: nec ità confestim per totum corpus diffusus, ut in tertiana exquisita: quia à pituitæ præsentia intercipitur. Tertiò, pulsus non adeò vehemens, tardus & rarus, cum pulsu tertianæ exquisitæ comparatus, & inæqualis, non solum febrili, verum & collectiva inæqualitate: quia vitalis facultas ab humorum putredine oppressa est: durus etiam percipitur, potissimum in principio, cruda existente materia, cujus coctione incipiente mollior redditur: hujus autem durities fit, non à siccitate condensante, nec à frigiditate congelante, sed à copia humorum replente, & arteriam distendente. Quartò, urinæ sunt crudæ & tenues, pituitæ & bilis præsentiam ostendentes. Quintò, modus invasionis & solutionis: invadit quippe cum vomitu pituitoso, & solvitur cum crasso & lento sudore. Sextò, tempus durationis, & primò quidem particulare, quod non solum 12. horam pertransit, sed attingit 30. Universale vero, quia ultra septimum circuitum progredi solet. Septimò tandem, res naturales, nonnaturales & præter naturam præteritæ, utriusque humoris exuberantiam nobis significare possunt: ut totius temperamentum calidum & humidum, habitus obesus, ventriculi frigiditas, jecoris caliditas, vita anteacta otiosa, deliciis, gelidis meri & aquæ compotationibus ac comessationibus dedita: & tandem tertiana exquisita præterita: cujus occasione, ex potibus copiosis, cruditates, indeque in visceribus obstructiones genitæ ac relictæ fuerunt.

Febris hæc, propria ratione, periculo caret, cum sit intermittens: longa tamen esse solet, ob viscidi humoris commistionem. At si errores, aut ab ægro, aut à Medico committantur, non solum longa, sed periculosa evadit. Hinc Gal. dicebat, quod si quis eam incipientem curet, neque longa, neque periculosa est: si vero non curet, aut malè curet, & longior fit, & sæpe occidit: nam vel transit in quartanam: vel, prægressis obstructionibus cachexiæ succedunt: & sic periculosam existimavit hanc febrem Gal. in illo Adolescentulo 18. annum agente: quia delinquebat, nec satis obsequens erat. Quibus consideratis, verendum ne in hoc Nobili Patiente hæc diuturna & periculosa quoq; evadat: Primò, quia ipsum in deliciis educatum habemus: prout ille Galeni: sed præterea adsunt obstructiones in visceribus, & potissimum in hepate, febrem ipsam foventes; quæ si augeantur, viscera naturalia semper magis intemperata reddunt, unde cachexiæ & hydrops.

Pro curatione itaque, in primis protestandum huic Adolescenti ut obsequentem se præbeat: alioquin Medicus aut parum, aut nihil proficere poterit. Deinde à nobis considerandum quod intentiones, in hujus febris curatione, valdè diversæ sunt à scopis curandæ tertianæ legitimæ exquisitæ: & ideo, non sine ratione, tertiana notha exquisitæ maximè contraria dicta fuit: in exquisita enim omninò refrigerare & humectare oportet: quia coincidunt indicationes cum febre, & causa febris: at hæc febris indicat refrigerantia, causa verò calefacientia. Quarè refrigerandum & humectandum, ratione febris, moderatè tamen: calefaciendum, attenuandum, incidendum & evacuandum, ratione causæ: deobstruendum, ratione obstructionum: & tandem, magna diligentia & observatione, vires conservandæ.

Et in Chirurgico fonte, in primis consideratur sanguinis missio; quæ in Patiente nostro, præmisso clystere & lenienti medicamento, necessaria erit, ex jecoraria dextera, parcè sanguinem educendo; incisiones enim, & detersiones, purgant obstructiones, non venæsectio; educitur tamen ratione causæ foventis. Undè & Gal. dicebat; quibus sanguinem mittere opus est, his statim, in primis diebus mittendus, servatis conditionibus; & evacuandum quantum convenit. Sic Paulus & Oribasius, cum conditione, si opus fuerit. Aëtius limitat, moderatè sanguinem esse mittendum. Avic. autem ait; quod dum phlebotomaveris clysteribus non indigebis; ità clyster contrà, erit succedaneum venæsectionis remedium. Et si caput coafficeretur, hirudines quoque venis sedalibus applicari possent, revulsionis gratia; sicut frictiones quoti-

quotidianæ non sunt omittendæ, & Balneo substituendæ, manibus inunctis oleo amygd. lino & chamæmelino. Laudat præterea Gal. ut hypochondria foveantur, supposuit enim in visceribus naturalibus obstructiones. De his autem infra dicemus.

Ex Pharmaceutico fonte, sunt desumenda Lenientia, Præparantia, Contemperantia, Evacuantia, per vomitum, alvum, urinam, sudorem, prout opus fuerit, Deobstruentia, viscera Roborantia; & tandem, a proprietate Juvantia.

Leniens crastino mane exhibendum, potest esse cass. cum lenit. & tart. vel syr. ros. solut. cum lenit. quibus superbibat jus, aut aquam hordei. Secundo, præparantia sint ab initio leviora, ut julap. acet. ad unc. iij. cum acetum multum proponat Aëtius. In progressu efficacius reddi poterit, macerando in aqua agrimoniæ & aceto, radicem petroselini, pentaph. cich. fœniculi; & expressioni addendo sacchari q. s. pro julapio, cui superbibat succum cich. ad unc. iii. in decoct. cich. borrag. end. agrim. beton. Tertio, refrigerantia valde moderata esse debent; quare, facile sufficient succus cich. depur. jam propositus; vel, urgente calore, seri depur. lib. cum copioso julap. acet. Quartò, evacuantia consideranda, & primo quidem vomitoria; solis namque vomitionibus a cibo, Gal. asserit se hujusmodi febres diuturnas sanasse; ità Paulus, Aetius, & Oribasius. At notanda illa verba, in longis hujusmodi febribus; cum enim per vomitum materia conjuncta evacuari nequeat, evacuatur antecedens, quæ quotidiè ab imbecillo ventriculo generatur, ne evadat conjuncta & febrem foveat. Ab initio autem, sola prima die vomitus ciendus, ut factum fuit; in progressu vero vomitorium parabitur ex jure sem. cit. alterato, cum oxymel. & succo raphani.

Per alvum purgantia præbeantur, ex Tral. verum coctione apparente, ex Oribasio, quæ benigna sint, humores enim purgandi non sunt distantes; & præterea, ne calor febrilis augeatur. Inter ea vero rhab. primas tenet; sed & agaric. Aloë, folia Sennæ. Quarè parentur bol. ex cass. lenit. & pil. de tribus cum rhab. Vel inf. rhab. agar. Sennæ, cinnamomi integri; addito syrup. ros. solut. quibus superbibat aquæ mulsæ, ex aqua hordei paratæ lib. ij. At quoniam materia hujusmodi requirit evacuationem per epicrasin factam; ideò tutius erit, quarto quoque die, cassiæ unc. sem. cum drachm. s. pil. de tribus exhibere; cui hora transacta, superbibat jus hordei, & prandeat.

Si ad urinam materia tendat, ità ut crassas easdem reddat;

℞. Decoct. agrim. petrosel. apii, capill. ven. unc. vj. spirit. ammoniaci gutt. v. m. Ægyptii utebantur chamæmelo, Soli consecrato, ad febres fugandas.

Si sudor moveatur, ut in brevibus, non in diuturnis aliquando evenire videmus, præbeatur decoctio verbenæ & Cardui sancti, cum aqua cord. pr^a. Sax. addito cornu cerv. philoph.

Quintò, deobstruentia & aperientia sunt necessaria; obstructiones enim, licet febris minera non essent, caloris tamen ventilationem prohibendo, aliorum humorum putredinem fovent. In hanc rem hyssopum & origanum proponit Gal. Nos uti solemus troch. de eupat. de rhab. de absinth. in jure aperientibus alterato. Pariter, syrup. de cichor. cum rhab. & in contumacibus, decocto salsæ, cum attenuantibus & incidentibus; habet enim salsa subtilissimas partes & maxime permeabiles, quibus angustissimas quoque vias pervadere potest; neque verenda ejusdem caliditas, calidiora quippe sunt apium, hyssopus & origanum; ipsa vero in activis temperata censetur.

Quare; ℞. Salsæ optimæ incisæ unc. j. radic. petrosel. fœnic. an. unc. s. Aq. cich. lib. ij. agrim. lib. j. m. fiat. inf. per hor. 24. deinde bul. ad consumpt. dimidii; in fine ebul. addendo fol. capil. ven. rec. agrim. pentaph. an. pug. j. bul. parum, & colat. servetur pro duabus vicibus; cui præmittatur bol.

℞. Succi condens. eupatorii, cich. troch. de rhab. an. drach. s. tart. vitriol. scrup. j. m. & cum vino albo reformentur bol. iv. & aur. quorum unus ante decoct. exhibeatur.

Sexto, viscera roboranda, in quem finem præstantissimum est absinth. ponticum, si ex eo paretur conserva; vel sal absinthii, vel vinum absinthites.

Extrinsecus verò, pro ventriculo; ℞. Ol. de absinth. mastic. de mentha an. unc. j. pulv. mastic. diarhod. Abb. an. drachm. j. vini albi generosi unc. j. s. m. bull. ad consump. vini; in fine, addendo ceræ parum, ut fiat linim. molle.

Pro hepate; ℞. Ung. ros. Mes. unc. j. s. ol. de absinth. unc. s. suc. cich. depur. unc. ij. pulv. absinth. agrim. an. drachm. j. m. bul. ad consumpt. succi; sub finem, addendo ceræ parum, pro linim.

Pro splene; ℞. Ol. de cappar. amygdal. amar. de cyclamine an. unc. j. pulv. tamaricis, cort. radic. cappar. an. drachm. j. succ. fumar. depur. unc. ij. aceti acerrimi unc. j. s. m. bul. ad consumpt. aceti; in fine, addendo ceræ parum, pro linim. lienis.

Ultimo, à proprietate juvantia, in hac tertiana notha, solent esse decoct. verbenæ & Cardui benedicti, centaurium minus, febrifuga dictum. Chymici præbent salem Centaurii minoris, ad gr. v. in aqua ejusdem. Ægyptii utebantur Chamædry. Extrinsecus apponitur pulsibus manuum apium silvestre tusum.

Victus ratio sit moderatè refrigerans & humectans, sed attenuans; ideò ptisanam cum pipere offerebat Galenus. Nos autem cum integro cinnam. Crassior vero in hac quam in exquisita tertiana; quia diuturnior est. Non tamen, more Galen. & Avic. alternis tantum diebus est æger nutriendus; nostris enim temporibus, quia multo cibo assueti sumus, tantam ciborum dilationem vires ferre nequeunt: sed die quoque accessionis, quinque horis ante eandem, cibus, sed consueto tenuior est offerendus, à Galen. verò & Avic. forsan plenior prohibebatur. Vinum non conceditur nisi apparentibus signis manifestæ coctionis, ne cruditates deducantur ad venas, quod in legitima tertiana minus verendum. Et hæc sint satis pro hac tertiana notha curanda. *Idem ibidem.*

Tertiana Duplex.

Vir quadragenarius, temperamenti, secundum totum & secundum jecur, calidi & sicci, gracilis habitus, & multis ab hinc annis hypochondriacus, libere vivens, potissimum in potu

copioso & fructuum usu delinquens, ineunte autumno, post vomitum continuato triduo, multiplicium & heterogeneorum humorum, amari, acidi & insipidi saporis, cum alvi stypticitate, hora xx. febricitare cœpit, cum totius corporis horripilationibus. Calor tactui erat ab initio non adeo mordax qui in progressu acrior percipiebatur; cum siti molesta, ventriculi angore, capitis dolore. Pulsus non magnus, non vehemens, non adeo frequens in diastole; sed valde inæqualis, & systole frequentior. Urina cruda & tenuis, quoad substantiam; sed quoad contentum, crassa & confusa. Perseveravit febris, cum corporis jactatione tota nocte, quam solo jure cichorac. alterato transegit, summo verò mane sequenti, præbuit illi Medicus cassiam cum tart. Et quia valde sitiebat æger, & ipsius hypochondria maxime æstuabant, serum depur. superbibendum concessit; mox ptisanam cum ovo sorbili sumpsit pro prandio; & inde somno se tradidit, capite tamen adhuc dolore vexato. Paulò post meridiem expergefactus est, cum adaucto calore in toto, capitisque majori dolore, molestiori siti, hypochondriorum æstu, corporis jactationibus atque inquietudine. Quare Medicus accersitus, ægrum cum novo febris æstu invenit, cujus progressus præterito valdè absimilis, imo molestior fuit observatus. Ideo tertio die, maturinis horis, præmisso clystere, sanguinem ex jecoraria dextera educendum; mox prandium præcepit Excell. Adstans, somnumque imperavit, quem quidem cepit, sed capite semper gravato. Hora autem 20. refrigeratis parumper extremitatibus, intensius totum incaluit, cum aliqua mentis alienatione, molestiori siti, & corporis jactationibus: tunc vero me ad consilium accersiverunt, qui, cum omnia jam præterita, & acta à Viro Excellentiss. accepissem, observato pulsu valdè inæquali, calore ad tactum perdurante multum acri, urinis crassis, confusis & ferè turbulentis, quæ mox clarescebant, ita sum fatus.

Quod excrementorum varietate abundet Nobiliss. iste Vir, indicio sat est quod hypochondriaco affectu detineatur: in quo cum ferveat jecur, hypochondriaque æstuent multis abhinc annis, coctiones in ventriculo, tum imminutæ, tum depravatæ sequutæ fuerunt, unde modò nidorulentæ, modò acidæ, modò pituitosæ & insipidæ materiæ proventus, non quidem, ut vulgus Medicorum falsò credit, ob frigidam ventriculi intemperiem, sed ob improportionatum objectum, sive potius, ob calorem excedentem, à jecore & hypochondriis ventriculo communicatum, qui, utpote improportionatus, cum coctio à moderato & halituoso calore perficiatur, ciborum corruptiones, vel saltem concoctiones imminutas, efficere solet; atque ita ferè perpetua est excrementorum productio, quæ tractu temporis, & obstructiones in mesaraicis, atque lacteis venis adauget, & venosum genus conspurcat, dum interim nec cessat biliosi humoris generatio; tum à jecore fervidiori, tum à copiosis vini potibus, & fructuum dulcium consueto usu. Quapropter biliosorum, pituitosorum & melancholicorum excrementorum colluvies, in venis viscerum & totius acervata atque commista, nec amplius à natura moderata, mediantibus obstructionibus, liberam transpirationem prohibentibus, putredinem, nondum quidem in venis communibus, quia febris continens sive conclusa non est, sed in venis viscerum, scilicet hepatis & cavæ principio, concepit, unde febris continua sequuta est, non per subingressum paroxysmorum; quia accessiones, neque declinationes adeò manifestæ sunt, neque continua omnino essentialis, quia exacerbationes habet, Medico & Patienti notas, sed est continua periodicè proportionata. Prior quidem manifestior; quia in venis hepatis magis particularibus sedem habet; secunda vero obscurior, quia in trunco venæ cavæ magis communi hæret: duplex enim requiritur putredinis locus, cum duplex sit tertianarius typus, tertio quoque die sibi correspondens, quæ ideo tertiana duplex continua, sive duæ tertianæ continuæ nominantur, & quidem spuriæ, ratione materiæ, ob aliorum humorum cum bile mistionem: unde pulsus, urinæ, calor & symptomata omnia, ab exquisitis declinant.

Symptomata concomitantia sunt, sitis, ob ingentem febrilem calorem; capitis dolores, ob evaporationes è venoso genere sursum elatas: angoris autem, & hypochondriorum æstus causa, potius hypochondriacus affectus quam febris censenda est. Delirium verò, licet in vigore febris solum observatum fuerit, & ideo paraphrenitis, & pseudodelirium sit existimandum, nihilominus in acutis semper malum & exitiale signum fuit; ut in Hermocrate Adolescente, in Melibœa, & aliis, ab Hippocr. fuit observatum.

Quare acutus quidem morbus est, qui acutissimos, maximos atque gravissimos affectus secum ducere potest, & ideo valdè periculosus, eoque magis cum non exiguus excrementorum apparatus argui possit, ex vita anteacta, naturalium viscerum constitutione, accessionum vehementia, & pulsus inæqualitate, qui in systole celerior est quam in diastole, copiosas expellendi fuligines necessitatem significans, ac tandem, ex urinis crassis ac turbulentis, quæ crudorum humorum copiam in venis, à calore non moderatam significantes, aliquem capitis affectum indicare solent.

Pro hujus febris curatione tribus est prospiciendum. Morbo, Causæ & Symptomatibus. Morbo quidem, refrigerantibus & humectantibus. Causæ, attenuantibus & incidentibus; necnon detergentibus & evacuantibus. Symptomatibus, Cor, Cerebrum & Hepar præmunientibus, nè aliquis in hisce partibus affectus inducatur; observando semper quò putredo vergat: namque si ad adustionem, alexipharmaca refrigerantia & humectantia convenient; si ad totalem corruptionem, frigida exsiccantia.

In Chirurgico fonte, sanguinis missio necessaria fuit; quoniam putredo in vena cava & hepate viget, ad jecoris refrigerationem & ventilationem; ita enim major inhibetur putredo, & calor febrilis remittitur; sicque febris formæ & materiæ medemur; imò, si in progressu caput magis coafficiatur, venæ quoque sedales aperiendæ erunt; ut vaporum & humorum, caput petentium, fiat revulsio, & forsan aliqua ab hypochondriis derivatio. Et si non solum coafficiatur, sed essentialiter quoque caput ipsum lædatur,

tur, adeò ut dolor sævior evaderet, & delirium diutius perseveraret, phœnigmi duo coxis apponendi essent, & de duobus aliis, brachiis applicandis, cogitandum foret.

Ex pharmaceutico fonte, depromenda sunt, Lenientia, Præparantia, Frigida aperientia, Alterantia, Evacuantia & Symptomatibus occurrentia.

Leniens jam fuit exhibitum; modò præparantibus & alterantibus, suo loco & tempore est insistendum.

Et pro præparante, saltem duabus horis ante prandium, julap. acet. ad unc. iij. opportunissimum erit, in jure pullæ in quo ebullierit semiuncia crem. tart. lævigati, facta prius colatura. Secundum præparans, ordine executivo, proponam.

Alterantia in vigore febrilis caloris sunt omnino necessaria, ne exurantur & contundantur in venis humores; hoc enim remisso, coctiones à naturali calore facilius fieri possunt. In quem finem, in febribus biliosis & sanguineis, Hipp. & Gal. aquam libenter propinabant. Sic Hipp. 3. Acut. 40. & 41. & Gal. pluribus in locis, aquæ potionem commendat; ut in Lib. de Caus. Procat. cum suo Gorgia, contra Erasist. 1. Meth. contra Thessalum. 7. Meth. ventriculo malè affectos, frigida potione, unica die sanatos testatur. 8. 9. 10. & 11. Meth. gelidæ potum probat in febribus biliosis & sanguineis, sive putridis, sive non putridis; servatis tamen servandis, præsentibus nimirum conditionibus ad frigidæ potum necessariis; quæ plures enumerantur à Gal. sed omnes tamen ad tres redigendæ, dicente. Ergo, si vires cunctæ valentes sint, febris ardentissima, & coctionis notæ appareant, frigida propinari poterit; quæ quoniam in casu nostro non adsunt, ideo frigidæ potio, licet à Patiente expetita, à nobis tamen non est admittenda. Quarè substituenda potio alterans, ex aquis stillatitiis cich. acet. borrag. end. ad lib. iij. cum syr. de acido cit. vel de suc. lim. vel cum conserva de acid. cit. quæ potio in febris vigore, quando nimirum calor major ad pedes descenderit, est offerenda. Quatuor deinde transactis horis, præbeatur alterans, quod præparandi quoque & aperiendi vim obtineat; alterum scil. duorum, aut jus cich. borrag. end. acet. pentaph. malva alteratum, addito suc. depur. cich. ad unc. iij. aut unc. iv. Julap. acet. si humores ad alvum vergant; quod si ad urinam, præberi poterit, pro sorbitione, emuls. sem. mel. mundat. extracta in jure pullæ, si nutrimento sit opus; sin minus in aqu. cich. & endiv. addendo utrique syrup. de succ. lim. ad unc. ij. vel iij. Inde in remissione (qualiscunque ea fuerit) ptisana hordeacea, cum ovo sorbili, aut jure pullæ instaurante, erit offerenda. Sed hora una ante cibum, aliquod cordiale exhibendum; quale esse poterit jul. gemm. M. D. ad gutt. x. in aq. scorzon. & tot. cit. Vel julap. perlatum, in iisdem aquis, ad scrup. ß. utpote minus calefaciens & vaporosum, cum sine moscho & ambra paretur. Nec ad efficaciora cordialia, diaphoretica scil. deveniendum; nisi præcedant, & coctionis signa, & naturæ ad sudorem propensio.

Eodem ordine erit sequentibus diebus procedendum; sed interim clysteres frequentes erunt injiciendi ex lacte, butyro, syr. ros. solut. vel mel. rosar. solut. parati. Et ante septimam, minorativum medicamentum erit repetendum, ex flor. cass. & tart. vel ex syr. ros. sol. & manna; quibus superbibendæ præbeantur seri capri. aut aq. hord. lib. ij.

Transacta septima, facilè apparere poterunt aliqua signa coctionis, febre nimirum ad augmentum properante; & ideò tunc observanda erit naturæ propensio, ad expellendam materiam concoctam; quæ propensio ante coctionem expectanda non est, nulla enim excretio ante coctionem apparens, critica esse potest; ac proinde, neque à natura vincente tentata; & ideò irridendi Medici illi qui, ante signa coctionis, de evacuationibus solliciti sunt, cum tamen naturam operantem, & bene operantem imitari debeant, sive ad sudorem, sive ad alvum, sive ad urinam ipsa moveat.

Et si ad sudorem, sudorifera sint temperata, ut Corn. Cerv. philosoph. spirit. vitr. Bezoar. Orient. pulvis Contrayervæ, vel ejus extractum, Aq. pa. Cord. Sax. Aqua Card. sancti, Aq. scorzoneræ, & quotidianæ leves frictiones.

Si ad urinam, spirit. vitr. qui ad urinam & sudorem promiscuè se habet, sicut pariter Bezoar. Occidentalis, in aqua capil. Ven. agrimon. gram. hord. addito aliquo cordiali, ut aqua totius citri, cum succ. cit. aut. lim.

Si ad alvum: exigua cassiæ portio sat erit, vel ser. cap. j. depur. cum portione crem. tart. vel aqu. hord. cum julap. acet. naturæ namque moventi exiguum sufficit auxilium, operanti verò, nullum, juxta Gal. dicentem. Neque si febris fuerit cum profluvio alvi, alia opus est evacuatione, verum hæc sola sufficit, etiamsi non fuerit pro multitudinis ratione, quicunque enim, aut sanguinem mittere, aut ventrem movere tentaverunt, in gravissima pericula ægros duxerunt. Hæc Gal. qui licet de purgante medicamento sit intelligendus, attamen & lenientia valdè cautè sunt admittenda.

Externa interim non sunt omittenda, cordialia, & Hepatica.

Sic cordi, ℞. Ung. ros. Mes. unc. ij. specierum cord. temp. drachm. iij. camph. gr. iij. acet. rosar. succ. cit. an. q. s. M. F. lin. pro Corde. Pro hepate refrigerando, valet ung. rosar. Mes. cum suc. cich. aut totum illinatur abdomen; proderit enim & æstuantibus hypochondriis, Symptoma cum si aliquod superveniret, illi occurrendum propriis remediis, de quibus suo loco.

Victus ratio tenuis esse debet; quia morbus acutus est; memores tamen quod latitudinem habet ipsa tenuitas; sit autem refrigerans & humectans. Ita, ptisana hordeacea, si ad alvum materia vergat; sicut si ad urinam, panatellæ cum emuls. sem. mel. ova sorbilia, contusum pulli, jus instaurans. Lactuca quoque in jure cocta concedi potest; sic & cucurbita, & deficiente somno, ptisanæ addatur emuls. amygdal. dulc. Fernel. exemplo.

Potus sit aqua hord. ex qua parari etiam poterit emuls. sem. mel. valdè diluta; vel eidem addatur julap. acet. aut de suc. limon. Hæcque in casu præsenti satis. *Idem ibidem.*

Tertiana continua.

Vir Nobilis, 35. annum agens, temperamenti totius, & jecoris calidi & sicci, gracilis habitus, pallidi coloris, Hyeme sicca & aquilonia præcedente, Vere autem pluvioso & australi, hoc anni tempore caniculari, post immodica exercitia & meri compotationes, ex tempore febre correptus fuit, circa meridiem, cum ingenti calore, siti molesta, oris amaritudine, ciborum abominatione, & ad vomitum propensione; iracundia item præter consuetum, vigiliis & levibus somnis. Pulsus statim frequens & celer fuit observatus; urinæ flammeæ, lucidæ & tenues. Accersitus Medicus consuetus illico excitavit vomitum, levissimo vomitorio; qui humorem, exiguum quidem, sed flavum ac viridem, valdè amarum vidit excretum; & alterans ex cichor. ac. paratum, vespertinis horis, ptisanamque exhibendam mandavit; postridiè, matutinis horis, syrup. rof. solut. cum copioso ser. capr. præscripsit, à quo biliosorum humorum evacuatio fuit observata; vesperi verò rursus seri lib ij. cum julap. acet. & pro cœna, ptisanam. Interim vigiles noctes, vel cum levissimo somno transegit; & usque ad hunc tertium diem, febris ferè semper ejusdem tenoris, sine ulla accessione fuit observata. Accersitus ego, simul cum ægri Medico, decrevimus unanimes clysterem ex lacte, butyro & sacchаro injiciendum; ptisanam indè esse dandam, & novam febris accessionem, circa horas meridianas esse observandam; vesperi verò, de agendis consulendum. Hora itaque 21. reversi, invenimus Patientem intensius febricitantem, & quodammodo aliena loquentem, omnibus jam dictis symptomatibus adauctis; licet adstantes nullum signum accessionis observare potuerint. Modò de agendis cogitandum.

Febrem hanc, tribus abhinc diebus Nob. Virum affligentem, ab Excellent. Medico, primis horis, in genere putridam atque biliosam esse, summa cum ratione creditum fuit; dum excrementa omnia, per vomitum, alvum, urinam, biliosa visa fuere, simulque observata reliqua omnia symptomata, nimirum oris amaritudo, vigiliæ, somni leves, facilis excandescentia; quæ peccantis bilis facilè nobis certissimum testimonium præbent; ut ideò adversus bilem aptissimè Medica auxilia direxerit. Speciatim verò, tertiana continua essentialis observatur; quia tertio quoque die invalescit, nunquam recedit; quinimò, declinationem insensibilem habet, cum imperceptibili exacerbatione; quam de genere ardentium esse Gal. existimavit, acutam proindè eandem appellans, sicque delineans. Si qua febris tertio quoque die exacerbatur, neque per minimum intervallum ita mitescat, & in ea febricitans eò deveniat, ut propè sinceram integritatem esse videatur, hanc febrem acutam nominabimus, ex illis videlicet quæ tertio quoque die exacerbantur.

Hujus autem febris causa, est bilis, eaque excrementitia; etenim à sanguine bilioso, fit biliosa synocha; nec tantum flava, sed vitellina; imò & porracea, ex dictarum exustione, in venoso genere producta; conspirantibus rebus omnibus, & naturalibus, & nonnaturalibus, ad bilis exustæ procreationem; ætate nimirum, in qua exustiones fiunt, temperamento totius & jecoris, calido & sicco, habituque gracili, atque pallido, bilem non solum, verum & exustam significantibus. Sic præterita hyems, sicca & aquilonia, in siccitatibus enim febres acutæ fiunt; & præterea anni tempus æstivum; ac tandem immodicum exercitium, & meri vini potus. Sic Puer quidam, ex meri potu, apud Grammaticum, acutè febricitans, subortis vigiliis & delirio, interiit. Quæ omnia simul juncta, & quidem eodem tempore concurrentia, non solum bilem producere & coacervare, verum etiam jam anteà productæ, aliquam portionem assare potuerunt; quæ simul ab adaucto & præternaturali calore, in vena cava putrefactæ, hanc febrem excitare valuerunt, & quidem circà meridiem semper exacerbatam, quia à bile fit, quam exacerbationem, non solum à loco, eo quod non in omnibus venis, sed in cava, statim supra jecur putrescat humor; sed etiam à copia & acuitate ejusdem humoris provenire credendum. Verum, quoniam causæ omnes, calorem & exustionem inferentes, simul concurrunt, & sævis symptomatibus, solius flavæ bilis non adeò propriis, comitata observatur, ut vomitu porraceo, contumacibus vigiliis, delirio; ideò, non flavam tantum, sed pejoris conditionis quoque bilem, ut diximus, putrescere arbitramur.

Febris hæc periculosa est, non solum quia continua; sed quia habet hanc conditionem, ut tertia die fortior fiat; estque illa de qua propriè loquutus est Hippocr. Febres quæcunque non intermittentes, tertia fortiores fiunt, magis periculosæ, hoc est, quam reliquæ continuæ, quod idem confirmavit in Coacis. Et nos semper hujusmodi febres formidavimus; cum in praxi à nobis observatum fuerit, malignas ut plurimùm, evasisse: facta nimirum in venis biliosi humoris superassatione, adeo ut flava vitellina evadat; ex superassata verò vitellina, prasina; & ex superassata prasina, æruginosa. Malignam autem, non ob excellentem putredinem, quæ ab excedenti humiditate, cum deficiente calore procedit, cujus finis est fœtor; sed propter exustionem, quæ provenit ab excedenti calore, in humido deficiente, cujus finis est cinis & exustio: utroq; namque modo humores coctionem respuunt, & in urina signa præbent contraria coctionis; tuncque actum est de salute Patientis, quoniam à privatione ad habitum non datur regressus. Datur verò tertia putredo humorum, quæ ad maturationem tendit, cujus finis est concoctio; quam vix admittere potest bilis prasina & æruginosa; non quia prasina juxtà Aponensem, putrescere non possint; sed quia putrefactæ secundò modo, ob earum crassitiem & adustionem, concoctionem non admittunt, sicque maligna febris suboritur, de qua dicebat Hippocr. quod si quis in febre continua, quarta die, & septima affligatur, & undecima judicatus non fuerit, plerumque perit.

Incerti itaque de hujus Patientis salute, curationem aggrediemur, quæ valdè convenit cum curatione febris ardentis; in eo autem differt, quod non adeò intensè refrigerandum sit. Sunt autem petenda à fonte Chirurgico, Pharmaceutico, & Diætetico, medicamenta, recto ordine administranda; adeò ut, Primò bilis putrida evacuetur. Secundò, ejusdē calor contemperetur.

Tertiò,

Tertiò, attenuantibus, incidentibus ac detergentibus, obstructiones auferantur, ut sic libera reddatur transpiratio, & ulterior putredo inhibeatur. Quarto, cardiacis utendum, refrigerantibus & exiccantibus, ut cor roboretur. Quintò, symptomatibus occurrendum. Et tandem vires custodiendæ.

Et à fonte Chirurgico, in hac febre curanda convenire solet sanguinis missio, dummodo abundet, ex jecoraria; ad totius venosi generis ventilationem, & exurentis caloris moderationem. In hoc autem casu valde caute procedendum; cum ægri corpus fere squalidum videatur; tempus sit caniculare: & bilis pravæ conditionis reperiatur in venis, quæ sanguinis missione semper deterior evadit. Quare possumus, ante quartam jecorariam aperire, & sanguinem ad quatuor vel quinque uncias educere; ad jecoris & sanguinis ventilationem atque moderationem; moxque delirio, alioque capitis affectu invalescente, venæ sedales reserandæ, parce tamen, & ad solam revulsionem sanguine misso; quo casu phœnigmi quoque coxis erunt apponendi.

Ad Pharmaciam devenientes considerandum Gal. documentum, quod non liceat valde refrigerare & humectare bilem, nisi prius putrida evacuetur. At quoniam peccat in venis supra jecur, non video quomodo absque electivè purgantibus educi possit; quæ tamen ab initio non conveniunt. Verum crediderim ego de sola indicatione, ab humoribus putrescentibus deducta, Gal. eo loci loquutum fuisse, dum ait: At vero, in humorum putredine, & excretio, & refrigeratio, & ventilatio, & semiputridorum concoctio; ipsius verò febris refrigeratio, oppositio est. Sicque etiam, ante putridæ bilis crassæ evacuationem ratione febris, refrigerandum est; præterquam quod lenientibus quoque excitatur natura ad humorum in venis redundantium evacuationem tentandam; & ideo in acutorum principio, sæpe videmus solo syr. ros. solut. bilis quantitatem & qualitatem evacuari, quam vasa infra jecur procul dubio capere non poterant. Leniens itaque erit a nobis repetendum, ex cass. & tart. vel ex syr. ros. viol. solut. quibus superbibat seri depur. lib. ij. Et interim biliosi humores præparentur, & eorundem fervor contemperetur, ne ulteriori assatione crassiores reddantur.

℞. Aqu. still. de succ. cichor. end. acet. an. lib. ſ. Julap. viol. rosac. an. unc. j. m. pro syrup. exhibendo, quando major calor ad extrema descenderit.

Vel, ℞. Seri capr. aut asin. depur. lib. ij. Julap. ros. viol. an. unc. j. m. pro pot. ut supra, præbendo.

Vel, ℞. Aq. nocer. legit. lib. ij. Julap. viol. ros. syrup. de ribes an. unc. j. m. pro potu ut supra. Declinante accessionis vigore, nimirum quatuor horis ab assumpta potione, sorbitio aliqua poterit exhiberi; sic parabitur emulsio sem. mel. in jure pullæ, aut in decoct. ex jure cich. borag. end. acet. hepaticæ, sonci & portulacæ, ad unc. 8. addendo julap. ros. & viol. In declinatione verò præbeatur ptisana, cum pulli junioris contuso, aut jure instaurante. Hunc ordinem nobis proponit Hippocr. dicens. Detur aqua mulsa aquosa, altera autem die qua febris detinet, aquam frigidam quantum bibere volet, dabis; ubi vero remiserit febris, ptisanæ succum sorbeat. Unde perperam faciunt Medici illi, qui sorbitionem potioni anteponunt. Interim diebus sequentibus aliquod minorativum erit repetendum, & refrigerantibus insistendum.

Et quoniam bilis refrigerata coctionem admittere poster, qua natura ad ejus expulsionem moveri solet, ideo tunc ejusdem naturæ propensio observanda, quæ solet esse vel ad alvum, vel ad urinam, & frequentissime ad sudorem. Si ad alvum inclinet, sola aqua hordei copiosa, ut detergens & gravans, vel ser. capr. depur. ut nitrosum, poterit alvi motum jam cœptum conservare; maxime si iis addatur julap. acet. quo in hoc casu uti possumus; namque ex Avic. bilem in pituitam, & pituitam in bilem vertit. Si ad urinæ vias natura tendit, præbeatur serum asininum destillatum syr. de succo lim. & de acido cit. vel emuls. sem. mel. extracta cum jam dicto sero destillato. Parari quoque poterit decoctio in aqua hordei, ex cichor. borrag. acet. endiv. capill. ven. & radice pentaph. Gal. addit quoque anethum, quem reprehendit Tral. cum tamen ipse in eodem casu, utatur apii radice, calidiori. Si ad sudorem fuerit natura propensa coadjuvetur tali potione.

℞. Aq. acet. borrag. tormentillæ an. lib. ſ. Aq. cord. Sax. unc. ij spirit. vitr. gut. v. m. pro potu.

Vel, ℞. Aqu. acet. borrag. Card. sancti an. unc. v. scorz. unc. iij. butyri sulph. aut aq. sulph. gut. v. m. & est eximium sudorificum, ab Hartmanno propositum, maxime præsente bile pravæ conditionis.

Quod si natura nullam promoveat evacuationem, alvus solicitanda blandis clysteribus ex lacte, butyro & saccharo paratis. Interim cardiacis medicamentis, & a proprietate juvantibus utendum: & in hoc casu, diamargaritо frigido; Margaritæ quippe præparatæ habent adversus has biles singularem proprietatem; sicut alexipharmacum & prasinæ & æruginosæ bilis, à tota substantia, est pulvis lævigatissimi Crystalli, à drach. ſ. ad drach. j ut observavit Aponensis. Præbeantur autem hi pulveres, cum aqua totius citri & rosarum.

Extrinsecus quoque convenientissima erunt epith. jecori & cordi.

Jecori itaque. ℞. Succi cich. depur. lib. j. Succi portul. unc. iv. Succi lim. unc. iij Succi absinth. aceti ros. unc. j. specier. trium santal. drachm. iij. m. pro epith. jecoris.

Cordis; ℞. Aquam melissæ, buglossi, an. lib. ſ. Aqu. è floribus cit. totius citri, rosar. an. unc iij. Succi lim unc. ij. aceti ros. unc. j. Camphoræ gr. v. spec. cord. temp. drach. iij. m. pro epith. cordis.

Superest tandem symptomatibus, necnon morbis supervenientibus occurrere, quæ solent esse Coma vigil, Coma somnolentum, Phrenitis, Lethargus, Parotides & alii abscessus, de quibus suo loco, à Medicinæ Professoribus agitur.

Victus ratio sit refrigerans & humectans. Potus, sit tinctura rosarum, extracta cum succo lim. in aqua acetosæ parata, sed longa & valde diluta, vel aqua hordeacea, vel aqua secunda Saxon. aquæ acetosæ mista. Quæ pro præsenti curatione satis. *Idem ibidem.*

Febris Tritæophyes.

Juvenis Nob. calidioris hepatis, mediocris habitus, delicate vivens, ventri, gulæ, otio & Veneri indulgens; dum tota æstate præsenti, vina generosa, nive refrigerata potavit, & fructus pariter eadem refrigeratos uberrimè comedit, tandem, modo æstate cadente, in febrem incidit; quæ cum horripilationibus invasit inæqualibus, atque ingenti & acri calore succrevit, necnon siti & amaritudine oris; sequenti die declinavit quidem, at nunquam intermisit. Tertia verò die rediit; at cum minori horrore, & postponens, cum eodem calore iisdemque symptomatibus jam dictis. Medicus domesticus accersitus, præmisso leniente, sanguinem ex jecoraria mitti jussit; alterantia præscripsit, quibus adhibitis, post septimam febris ipsa remisit, verum modò, decima quarta, eodem typo perseverat, sed inordinato, plurimùm tamen circa vesperam. Et licet non adeo intensa, magis tamen extensa est, non enim gaudet remissione febris, & symptomatum, quæ remissæ vehementiæ sit proportionata; conqueritur enim de capitis gravitate, somno profundo, sed turbato. Pulsus non adeo frequentes, ut antea, urinæ non adeò coloratæ, sed crassiores observantur; alvi excrementa, non amplius flava & tenuia, sed remissi coloris, viscida atque mucosa; febrisque eadem tertianarium servat typum, Quare de agendis pro salute consulit.

Febrem Nob. Juvenem affligentem, de genere biliosarum esse, & in specie, tertianam, significat nobis typus tertianarius; sicut eandem confirmant res naturales, ætas nimirum, atque calidior jecoris intemperies; necnon res præter naturam, nempe calor acris & mordax, sitis non exigua, oris amaritudo & excrementa, ab initio biliosa. Hanc vero acutam statim fuisse censemus, quia continua, calor acris & ingens, sitis non levis; ex quibus conjectare licebat, futurum cum brevitate aliquod periculum, quæ sunt acuti morbi conditiones. Verùm, acutam adhucnum, saltem ex decidentia, perseverare putamus; accessit enim capitis gravitas, ad somnum nimia propensio, cum somnis turbatis atque confusis, quæ symptomata prava & consideratione digna sunt habenda.

Verum, quia hujusmodi, & alia, in tertiana notha contingunt, bile nimirum tenuiori resoluta & evacuata, crassiori verò remanente, pituitæ commista, ideò forsan tertiana notha appellari poterit; vel si symptomata perseverantia, & accedentia, prava censeantur, facile tertiana continua nuncupanda fuerit.

At si propriè de hac febre loqui velimus, neutra tertiana verè est; sed tertianæ naturam referens, Tritæophyes ab Hippocr. & Galen. dicta; de qua dicebat Gal. Quæ tertio quoque die invalescunt, ego quidem nominare consuevi Tritæophyes, hoc est tertianarum naturam referentes; quæ ad declinationem quidem, sed non ad infebricitationem terminantur. Hæc Gal. Subdamus nos. Si hæc febris, tertianæ naturam refert, ergo tertiana non est. De hujusmodi autem febribus ita loquutus fuit Hippocr. Continuæ febres grassabantur, quæ invadebant omnes more febris naturam tertianæ referentis; & uno die aliquantum remittebantur, altero ingravescebant. Mox subdit. Rigores autem omnes inordinati & errantes erant, & paucissimi in his, in aliis vero febribus, majores; diebus vero decretoriis deteriores fiebant.

Facta fuit febris hæc ab humore bilioso, à jecore calidiori, ex vini meracioris consueto potu & fructuum usu, genito; necnon à pituitoso, dum à nivis abusu, otio, & potissimum à nimia venere, labefactato ventriculi calore innato, quotidianæ cruditates jugiter productæ fuere. Ex quibus omnibus, in venis hepatis, & infrà, putrescentibus, febris cum horripilationibus invasit, commotis nonnihil per partes sentientes humoribus ipsis, inæqualiter tamen & inordinate, ob viscidi atque tenacis humoris præsentiam, à quo tandem, saltem quoad molem, prædominante, & diathesin quandam pravam atque narcoticam continente, crassi & narcotici vapores in caput elevati, qua ratione gravitatem, in somnum delationem, & biliosis vaporibus mistis, somnos confusos induxerint, unicuique notum esse potest.

Modum vero remissionis istius febris. & ejusdem durationis, præclare recenset ipse Gal. dicens. Generantur Tritæophyes, non ex succo uno, sed pluribus, quorum calidior febrem acutam succendit, statimque discutitur; qui dum corpus tenet, contingit frigidioribus corrumpi ac putrescere, itaque, iterum accendi ex illa remissione, quod est, veluti requie & imminutione febris, atque ita febris deterior evadit priore, videlicet, quod vires à prioribus molestiis defatigatas offendat. Hæc Gal. Et in hoc statu modo sumus, unde non adeò tuta salus videtur; atque ideo, violentissimæ, longissimæ atque laboriosissimæ ab Hippocr. dicebantur, licet lenes ab initio viderentur hujusmodi febres. Nihilominus, Patientis viribus, cum Medici quoque accedat peritia, febrem hanc expugnari posse sperandum; eoque magis cum opportuna hucusque, à Viro Excellentissimo Medica auxilia adhibita fuerint.

Insistendum itaque in humorum evacuatione, præparatione, eorundem à capite revulsione, caloris febrilis remissione, aliqua cordialium alexipharmacorum exhibitione, & virium conservatione.

Pro quibus adimplendis, à fonte Chirurgico nova sanguinis missio depromenda erit; eaque ex venis sedalibus, ad revulsionem vaporum & humorum caput petentium; quo satis non obstante auxilio, si caput magis adhuc repleatur, ita ut sopor adaugeatur, phœnigmi duo coxis apponendi erunt, & quotidianæ infernæ frictiones; atque calentes pedum lotiones administrandæ. Clysteres acriores, tum à capite revellendi, tum præparatorum humorum portionem per epicrasin evacuandi vim obtinebunt, parati ex decoct. malv. mercur. betæ, parietariæ; addito melle rof. sol. vel hiera magna, vel elect. diaphœn. Neque oxyrrhodina repellentia, eo casu erunt omittenda, ex oleo rof. acetoque parata.

A fonte Pharmaceutico, sunt desumenda minorantia, attenuantia, incidentia, ac detergentia, calorem febrilem, pro usu remittentia, & alexipharmaca, vim etiam narcoticam respicientia.

Minorantia erunt, in præsens, elect. lenit. cum crem. tart. & si febris ultra viginti dies exten-

tendatur, ut credibile, addi poterunt pil. de trib. cum rhab. vel elect. diacath. Attenuans, prout hucusque fuit julap. acet. ita deinceps esse poterit oxymel simpl. & nonnunquam, duabus horis ante prandium, semiuncia pollinis crem. tart. in jure cort. cit. alterato, dissoluti. Calorem febrilem sat contemperare poterit, decoctio in jure, cich. borrag. endiv. petroselino & agrimonia alterato, parata; dissolutis in progressu, gr. x. tart. vitriol. ut cum alteratione attenuationem quoque, & viarum reserationem obtineamus. Tandem, vapores narcoticos reprimere & infringere valet cochlear aceti squillit. in aqua agrim. Spiritus vitrioli in eadem aqua, aut in aqua totius citri, cum prima cord. Sax. Cochlear quoque aquæ theriacalis, in iisdem aquis, ad pravam in humoribus occultam qualitatem oppugnandam. In usum duci poterunt etiam confectiones hyacinth. Alchermes quoque, cum succis citri, aut lim. paratæ tamen cum Magisterio fragmentorum pretiosorum.

Victus ratio potius tenuis esse debet, & nonnihil attenuans. Sic convenit ptisana cum succo citri aut lim. vitelli quinetiam ovorum in jure dissoluti, addita aceti portione. Aviculæ montanæ concedendæ. Potus sit aqua hordeacea, sive Noceriana, cum julap. acetoso; vel cum syrup. de acido citri; vel de succo lim. Hæcque pro hujusce febris cognitione & curatione, satis. *Idem ibidem.*

Lipyria Febris.

Nobilis Juvenis, annum circiter 30. agens, temperamenti totius & jecoris, ad calidum & humidum vergentis, habitus carnosi, liberè vivens, & pravis alimentis potius usus, postquam noctes quasdam exiguo somno transegit, & diù negotiis domesticis, ruri, sub radiis solaribus intentus; atque cum sodalibus, hoc anni tempore caniculari, convivatus, & vina meraciora, nive refrigerata copiosè bibens; tandem febre correptus, cum exiguo horrore, decubuit, cui calor intensus, cum siti molesta successit, tepidis tamen semper externis manentibus partibus, noctemque satis inquietam duxit; sequenti mane accersitus Medicus. Patientem Nob. invenit adhuc valde febricitantem, cum pulsu parvo & languido, urinisque flavis atque tenuibus. Quoniam verò quandoque ephemeris febribus erat obnoxius, ideo secundam diem sine ullo Medico auxilio prætericrunt. Interim, circa meridiem febris rursus exacerbari visa est; non tamen adeò evidenter increvit ut prima die, & sequenti tertia, quæ accessit anticipans, cum inexplebili siti, æstuque interno intensissimo, & partium extremarum tepore; imò, in accessionis progressu, cum refrigeratione, & universali tenui atque tepido sudore, ac insigni anxietate & inquietatione; adeò ut nec ullam corporis positionem locumve ferre posset ipse Patiens. Urina verò crassior & biliosior visa est. Aquæ Nocerianæ copiam in vigore præbuerat Excell. adstans; nec tamen quicquam sitis sedari videbatur. Nos itaque statim, post aquæ potionem, accersiti, ita consuluimus.

Lipyriæ febris, Nob. Patientem modo affligentis, natura adeo dubia fuit, ob Græcorum & Arabum discordiam; quinimò & ipsiusmet Gal. inconstantiam, ut nonnullos gravissimos viros, & potissimum Fernelium, ad credendum induxerit quod proprium genus ipsa non habeat, neque sit Febris per se; sed esse malignarum & ardentium differentiam; idque desumpsisse videtur ab Hippocrat. dicente; quod in febribus non intermittentibus, si exteriores partes frigidæ, interiores urantur, & sitim habeant, lethale est. Quod generatim de quacunque febre, ab eodem pronuntiatum fuisse videtur, & potissimum de malignis & ardentibus. Verum decipitur in hoc Fernelius; Lipyria namque febris habet suam propriam essentiam, ab ardentibus distinctam; unde Galen. dicebat. Si intus & in ipsis visceribus calorem sentiant ægri ? in externis vero partibus universis, frigus, tales sunt Lipyriæ; & præterea, quoddam ardentium febrium perniciosum genus. Ergo lipyria ab ardentibus differt; ut differre quoque, non solum Græci, sed multò magis Avic. cum Arabibus voluerunt; dum ille lipyrias collocavit inter febres pituitosas intermittentes; voluitque, modo fieri a pituita vitrea putrescente, a qua vapores eleventur crassi, nec adeo fervidi, qui possint exteriora calefacere eoque minus, si adsint frigidi humores in ambitu corporis, caloris expansionem inhibentes; modo vult fieri a bile pauciori & crassiori; cujus propterea vapores non possint ad ambitum corporis pervenire, & ita partes externas calefacere. Galen. autem, Lipyriam febrem malignam appellare consuevit, quæ, non ob viscerum inflammationem internam, sed ob humorum, à quibus pendet, malignitatem, ita dici meretur; idq; duplici ratione, vel primo, ob putrescentes humores prava & maligna qualitate præditos, ut sunt bilis prasina & æruginosa; qui cum à calore nativo vix concoqui possint, natura omnibus viribus totoq; conatu contendit ad eos, non modo concoquendos, sed multo magis expellendos, sicq; spiritus, & humores, & calorem, hoc fine, ad interiora revocat, & exteriora frigida relinquit. Vel secundo, ob eorundem humorum veneficam qualitatem; cum enim veneni proprium sit officere cordi, ideo natura, ut partem nobilissimam tueatur, ipsique auxilium afferat, undequaque spiritus & sanguinem, ad cor, ut ad partem nobiliorem transmittit, sicque per accidens interiora uruntur, & exteriora frigescunt. Quoniàm verò ab intenso calore liquantur humores; ideò sudores tenues & calidi erumpunt; diaphoretici tamen, non autem syncoptici, ex liquatione scil. solidarum partium; tunc enim & crassi & frigidi fuissent. Utramque verò causam, in præsente lipyria constituenda, locum habere credibile est; cum Patiens liberam vitam duxerit, & ex consuetudine, pravis alimentis, potibusque meracioribus fuerit usus, bilis peccantis pravæ conditionis, in venis magnis putrescentis indicio; & ideo urinæ valde flavæ, valdeque tenues, & insignis præcordiorum æstus, cum molestissima siti observantur; ac tertia quaque die, simul cum febre, omnia magis exacerbantur; adeò ut licet verè ardens febris non sit, ardentis tamen naturam sapiat atque referat.

Veneficæ verò qualitatis indicium præbent pulsus, statim ab initio parvi atque languidi; verum atque præcipuum malignæ & veneficæ qualitatis signum; sic angor, inquietatio, & difficilis unius situs tolerantia permansio, aure-

veneficæ cor & ventriculum infestantis sunt argumenta. Sic Philisco externæ partes undequaque frigidæ erant, & sexta obiit; ita Pythio in Thaso toto morbi decursu refrigeratus, die decima interiit ob venenatam putrescentium humorum qualitatem.

Hæcque febris est Lipyria, propriissimè dicta, sicut impropriè talis est quæ pendet ab alicujus visceris inflammatione; quam potius symptomaticam febrem appellabant Antiqui; sicut, ne Avic. omnino excludatur, lipyria propriè dici poterit, quæ fit à pauca & crassiori bile putrescente, cum pituita frigida & crassa, in ambitu corporis existente, & ita caloris expansionem impediente.

Febris hæc, Medicis ipsis, nedum Patientibus & Assistantibus semper timorem incutit; externarum enim partium refrigeratio in acutis, internarum insignem effervescentiam atque malignitatem, in diuturnis vero, nativi caloris imbecillitatem significat. Et ideò juremerito dicebat Hipp quod si exteriores partes frigidæ, interiores urantur, lethale sit; aliud enim est, esse frigidas partes extremas; & aliud, esse frigidas partes exteriores; nam frigiditates extremarum partium aliis quoque febribus, præterquam lipyriis, competere potest, frigiditas vero externarum, nimirum cutis universæ corporis, soli lipyriæ propria est. Attamen, cum inter malignas hæc recenseatur, & malignarum naturæ sit ut periculum quidem minetur, sed spem salutis omninò non adimat; dum est aggredienda curatio; duo potissimum observanda, ut non tanquam imitatores, ejus dem ministri evadamus. Alterum, quod si septima die, in hac febre, rigor & febris vehemens apprehendat, & sudor subsequatur, bonum est. Alterum, quod si cholera superveniat, bilis videlicet sursum & deorsum effusio, pariter bonum.

Quibus consideratis, ad curationem accedendum. Et cum febris quodammodo ex ardentium genere non solùm sit, verum & malignarum, indicantur refrigerantia & humectantia, calorem ad exteriora revocantia; cardiaca, diaphoretica & alexipharmaca, venenatam qualitatem oppugnantia.

A Chirurgico fonte, aliqua sanguinis missio, per venam sectam est depromenda, licet enim febris hæc sapiat naturam ardentium, non tamen vere ardens est; parce tamen, & semel tantum; tum ut vires conserventur, tum quia biliosorum humorum prava & adulta conditio, à sanguinis præsentia remitti solet. Cucurbitulæ siccæ leves & frequenter repetitæ, potissimum in febris remissione, principem locum habent sicut & universales frictiones. Pariter sinapismi cruribus, & brachiis, & tandem quoque phœnigmi.

A fonte pharmaceutico, sunt desumenda Evacuantia, Præparantia; Majorem exustionem inhibentia, Diaphoretica, Alexipharmaca.

Evacuantia sint lenientia, syr. rof. solut. ad unc. vi. cui superbibat serum capr. aut asin. depur. ad lib. iii. Deinde in progressu febris, per intervalla, præbeatur Cassia cum aqua hordeacea. Præparantia sint julap. viol. rosac. syr. de succo citri, de succo lim.

Alterantia quammaximè ab hac febre expetuntur, adeò ut Paul. & Æt. gelidæ potum conventre asseruerint, non tamen in principio, sed in statu, hoc est, apparentibus signis coctionis. Et licet gelidam propinaverit Æt. cuidam mulieri, non expectata coctione; erat tamen illa lipyria impropria, ab erysipelate ventriculi excitata cujus proprium remedium gelidæ potum esse, docuit quoque Galen. 9 Meth. 5. Nos autem libentius, in hoc casu, eligimus aliquod alterans, quod sua quantitate calorem nativum obruere non possit; sed potius qualitate, vim & facultatem refrigerandi & humectandi obtineat, cujusmodi esse solent aquæ lull. de succis acet. citri. imo & anguriæ, quæ ab lib. i. ſ propinantur, additis tribus aut quatuor unciis aquæ scorzoneræ; quæ potio, quinque aut sex horis a febris initio, erit exhibenda. Ut autem facilius calor ad externas partes feratur, aut saltem, ne ab eodem adeo graviter viscera suffocentur, aut affligantur, abs re non erit tribus horis ab initio accessionis, exhibere Patienti, non quidem jus sem. cit. alteratum, ut perperam fieri solet, nihil enim tunc temporis, quod alimenti naturam habeat, est offerendum; sed tres aut quatuor aquarum cordialium unciæ præbeantur, tot. cit. scorz. & Sax. potione alterante, mox, ut dictum fuit exhibita; & ab ea, duabus aut tribus transactis horis, sorbitione, nimirum ex jure alterato cich. borrag. endiv. pentaphyllo & tormentilla; additis syr. de acido cit. & de succo lim. necnon convenienti portione juris nutrientis.

Duabus vero horis ante cœnam, præbeatur aliquod alexipharmacum diaphoreticum temperatum; quale esse poterit lapis bezoar occident. ad. scrup. i. vel drach. ſ. Vel cornu cervi philosophicè præp. ad drach. i. in. qu. cord. tot. cit. scorzon. cardui sancti & Sax. ad unc. iv. vel v. Sed insignem prærogativam, præter cætera omnia, habet lapis hystricis, in aqua scorzon. de more oblatus. Verùm, antequam hæc diaphoretica præbeantur, cucurbitulæ siccæ passim universo corpori sunt apponendæ, & statim removendæ; moxque frictiones universales faciendæ, manibus perfusis suffumigio ex vino albo, in quo chamæmelum sit decoctum, elevato.

Extrinsecus quoque hepati & hypochondriis epithemata parant Orib. & Paul. ex succo cich. & portulacæ; addito succo lim. & aceto rof. Ætius, ex succo sempervivi intybi, portulacæ, solani, plantaginis, cum aceto rosato.

Victus rationem quod attinet, debet esse tenuis, refrigerans & humectans; adeò ut Hipp. 2. de Morbis, solam ptisanam hordeaceam præbeat, cui tamen addit vinum album, colore & substantia aquæ simile, quod aquosum dicitur, & ratione corporis humani, est natura frigidum; imò aqua frigidius, refrigerat enim primo sua aquosa qualitate & frigiditate, mox etiam sua acerbitate, & penetratione, quam aqua habere non potest; quod cognovit quoque Gal. hocque vinum præbuit Hipp. suis temporibus, ut diaphoreticum, ad calorem foras expellendum; quo & nos etiam simul cum diaphoreticis uti poterimus; apparentibus tamen signis coctionis. Interim autem alia jam dicta diaphoretica præbenda erunt. Et hæc de casu præsenti dicta sunt satis. *Idem ibidem.*

Febris

Febris Typhodes.

Nob. Adolescens, temperamenti totius & Jecoris calidi & sicci, gracilis habitus, abstemius, & valdè edax, post valida exercitia, solatii gratia, remigando peracta, hoc anni tempore caniculari, circa meridiem, præcipitavit in febrem, terrifico modo illicò invadentem; quandoquidem pulsus prorsus inæqualis & syncopizans observatus fuit, atque deficiens, cum aphonia & in soporem inclinatione; ingruente ipsa febre, levis horripilatio, at non in ambitu corporis, verùm in abdomine, circà viscera naturalia, ab ipso Patiente percepta fuit; cui calor ingens successit, cum siti molesta, totius corporis ariditate atque squalore. Febris tota sequenti die perseveravit, cum exigua declinatione, & nocte vigili; tertia verò die rursus eodem modo iisdemque symptomatibus exacerbata est; quinimo in augmento & statu delira vit Patiens. Urinæ interim valde flavæ & pellucidæ apparuerunt. Secunda die leniens medicamentum præbuit Medicus assistens. Modo in tertia, de agendis, pro salute consulitur.

De biliosarum genere febrem esse, quæ Nob. Adolescentem affligit, unicuique, vel mediocriter in arte versato, facile patere potest, considerata tertianaria exacerbationum periodo, ingenti & acri calore, siti molesta, vigiliis, urinis valde flavis atque pellucidis; & præterea rebus naturalibus, ætate nimirùm adolescentiæ, temperamento totius calido & sicco, & anni tempore Caniculari: necnon rebus nonnaturalibus, violentis scilicet exercitiis prægressis: omnibus biliosi humoris præsentiam, & febrem ipsam biliosam simul attestantibus. Verùm adeò facilè patet species ejusdem; licet enim cum Ardente, Tertiana continua, & Tritæophye non exiguam similitudinem habere videatur, ab his omnibus tamen, rectè consideranti, diversa apparebit; calorem enim adeò exurentem, nec sitim adeo inextinguibilem, ut ardens inducit. Hæc cum horripilationibus exacerbatur; quæ conditio mineram, sive focum putredinis, à continua febre diversum significat; hæcque acuta potius, quoniam sæva symptomata statim ab initio secum ducit. Tertiana verò continua, statim ab initio acuta est, potius ratione causæ, & loci affecti, quam symptomatum. Tritæophyes tandem, lenes à principio esse solent; in progressu verò violentissimæ, longissimæ atque laboriosissimæ evadunt. Typhodem igitur & siccam, non humidam hanc appellabimus febrem; quam inter acutas & Ardentes recensuit ipse Galen. iisdem tamen paulo longiorem; inter quas mediæ sunt semitertiana. Ratio autem jam dictorum est; quoniam in Ardente peccat pura bilis flava, in majoribus venis; in Semitertianis, putrescit flava bilis extra venas, & intra venas pituita; in hac verò Typhode febre, bilis, non modo flava, verùm & crocea, crassæ pituitæ mista, in ramis venæ portæ, cava scil. jecoris parte; à quorum humorum putredine adeò excandescit jecur ipsum, ut inde, ab eodem, varia ac sæva symptomata procedant, etenim, præter ingentem calorem per venas cordi communicatum, ingens quoque evadit calor ipse febrilis, sitis molestissima affligit, & vigiliæ, quinimò accensis atque turbatis spiritibus animalibus, excalefactoque cerebro, etiam paraphrenitides excitantur. Et quoniam non minus crassi quam calidi vapores, à putredinali minera ad Cor & cerebrum elevantur, arterias leves & nervos quodammodo obstruentes, caputque gravantes, hinc pulsus valde inæquales atque syncopizantes, in exacerbationis principio & augmento, necnon sopores & aphoniæ observantur.

Ad humorum autem jam dictorum generationem, quam maximè concurrere potuerunt ætas, temperamentum totius & jecoris calidum & siccum, habitus gracilitas & facilis resolutio, anni tempus æstivum, & immodica atque violenta exercitia; sicut ad pituitæ generationem, potus aquarum & ciborum voracitas; à quibus omnibus jam dicti humores originem non solum, sed & augmentum, naturæ limites excedens, habuerunt; qui in jecoris cava parte coacervati, & mediantibus obstructionibus putrefacti, ac in accessionis principio ad partes abdominis sentientes detrusi, horripilationem excitare valent, quæ ab ipso quoque Patiente in abdomine percipitur, non autem rigorem; quia pituitæ tenacitas impedit, quominus bilis confertim & concitatè, per partes sentientes moveri possit. Causa verò adeò intensi caloris, est ipsius materiæ peccantis crassities; ignis enim in densioribus corporibus, majorem activitatem obtinet.

Acuta cum sit febris hæc, periculosa quoque censenda, huic enim sæpè succedere solet hepatis inflammatio, tuncque lethalis evadit. Quare accuratissimè tractanda est, & quam citissimè auxilia medica adhibenda sunt, nec obstent pulsus syncopizantes, & languorem ostendentes; utpote qui virium oppressionem potius quam resolutionem significent.

Quare, humorum evacuatio est procuranda, calor intensus remittendus, symptomatibus occurrendum, jecoris inflammatio inhibenda, & vires conservandæ.

Pro quibus explendis intentionibus, aliqua sanguinis missio necessaria videtur, ad febrilem calorem contemperandum, & jecoris inflammationem arcendam. Et licet anni tempus sit Caniculare, & corpus gracile, cum quodam squalore, prægressaque sint immodica exercitia; vires attamen constant, unde jam dicta omnia, non missionem sanguinis, sed quantitatem eductionis prohibere solùm valent. Aperiatur itaque salvatella dextera, & sanguis ad uncias sex educatur. Ad revellendos autem vapores, cor & caput infestantes, opportunissimi erunt duo phœnigmi, coxis appositi. In accessionis verò principio atque augmento, repellens oxyrrhodinum suturæ coronali admoveri poterit, ex ol. rosaceo & aceto paratum. Sic & hepati epithema refrigerans, ex succo cich. depur. succo lim. & aceto rosato compositum.

Reliqua auxilia à fonte Pharmaceutico petenda. Et primo quidem, evacuatio rursus tentanda, flore cassiæ & tartaro, aquam hordaceam superbibendo. Præparantia esse poterunt, julap. acet. & tart. cremor, adeo ut julap. ad unc. iii. præbeatur, semel, aut bis, cum alterantibus, cremor verò tart. ad drach. v. vel drach. vi. duabus vel tribus horis ante cibum, in

in jure, vel aqua totius citri dissolutus, vim enim habet julapium incidendi, cremor vero tartari magis attenuandi, & viscidos humores liquandi. Sit autem primum alterans, aqua hordeacea ad lib. ii. & si sopor, aphonia & pulsus syncopizantes cedant, serum quoque depuratum propinari poterit, vel saltem destillatum. Secundum vero alterans, sit decoctio ex cichoraceis parum ebullitis, in linteo colligatis & expressis parata.

Interim per epicrasin præparatorum humorum evacuatio erit repetenda, modo clysteribus ex decoctione commun., cum melle rosat. solut. paratis, modo ex flore cassiæ, cum crem. tart. & semi drach pil. de tribus. bolis paratis, super præbendo semper potionem, quæ refrigerandi, exsiccationem prohibendi & abluendi vim habeat, & potest esse serum depur. aqua hordacea jus, vel malva alteratum.

Ut autem vires cordis foveantur, parum antè cibum, aqua scorzoneræ, totius citri, cord. Sax. cum julapio gemm. offerri poterit.

Victus interim sit potius tenuis, non valdè tamen, habita ætatis, anni temporis, consuetudinis, temperamenti & habitus corporis ratione, imò, quoniam febris hæc protrahi solet, ratio victus mediocris tutior erit, & pro potu aqua hord. cum saccharo, aut julap. acetoso præbeatur. Hæcque pro præsenti febris curatione, dicta satis. *Idem ibidem.*

Hemitritæus.

Juvenis Nobiliss. 30. annum agens, temperamenti totius & jecoris, calidi & sicci, ventriculi vero frigidi, deliciis affluens. Veris præteriti, pluviosi & australis occasione, cum domi fere semper se contineret, sicque ocio, simulque crapulis, superingestionibus & compotationibus indulgens, nec veneri parcens, modo, hoc anni tempore æstivo, frequenter spirantibus austris, quibus libenter se ipsum exposuit, tandem non sine aliqua hypochondriorum tensione, quatuor abhinc diebus, correptus fuit febre, quæ incepit cum horrore, ad statum usque inæqualiter perseverante, adeo ut modo in summo esse, modo retardari visus sit. Calor in statu statim multus, acris & mordax observatur, cum tamen, paulo post, fumosus, humidus & vaporosus perciperetur, tardè ad statum perveniebat, eundemque percurrebat, cum siti satis molesta, unde tarda quoque in diem sequentem declinatio. Sicuti vero incepit cum ventriculi angore, & biliosæ atque pituitosæ materiæ vomitu, in declinatione terminari visa est cum mediocri sudore, licet ad intebricitationem non devenerit. Pulsus non adeo magni, celeres & frequentes, ut in tertiana, sed neque debiles, parvi ac tardi, ut in quotidiana. Urinæ subflavæ, & non adeo tenues. Adventante vero nocte, nova observata fuit febrilis accessio, cum extremarum partium perfrigeratione potius quam horrore, calor vero succrevit humidus & halituosus, neque acris aut mordax, nisi diuturno tactu, percipiebatur, semper tamen inæqualis usque ad statum, ad quem tardius quam in præcedenti accessione pervenire potuit, cum minori siti, verùm cum inclinatione ad somnum. Pulsus observati fuerunt tardi, parvi, debiles ac inæquales. Urinæ subflavæ & moderatè crassæ, ac tandem declinato, sequenti die, cum exiguo madore usque ad vesperam, quo tempore nova apparuit accessio, a prima nunquam absimilis, imo ejusdem tenoris usque in quartam diem, in qua, propè noctem, quarta fuit observata accessio, secundæ omnino similis. Cum autem febris hæc Patientem Nob. magnopere torqueat, ac ejusdem vires atterat, modo in quinta, de agendis, pro salute consulit.

Equidem febris hæc ex illis est quæ, utpotè facta ex plurium febrium commixtione, cognitionem difficilem habet, adeo ut non modo primam, sed secundam, tertiam, & omnino quartam diem requirat ad sui cognitionem, cujus difficultatis exemplum adducebat Gal. semitertianam, in illo Adolescente, qualis est hæc Juvenem Nob. affligens, Latinis, Semitertiana, Græcis vero Hemitritaos appellata. His quippe Hemi, dimidium, Tritæos vero, tertianam significat, quasi esset febre tertiana minor, sicut seminalum minus malum significat, cum tamen diverso, imò contrario modo se habeat, & ideo hunc improprium loquendi modum Hippocr. ab antiquioribus desumere noluit, sed de hac loquutus, dicebat. In febre, quam Semitertianam vocant. Placuit autem ipsi potius horrificam nominare. A Gal. tamen, nomen hoc Semitertianæ, sive Hemitritæi, usurpatum fuit, etenim, cum ejus natura confusa, ex quotidiana & tertiana intermittente constituatur, dimidiam partem ex utraque retinens, ab evidentiori tamen, efficaciori & activiori nomen sumpsit humore, prout enim à Deo, non ab homine, semideus: ita febris hæc, à tertiana potius quàm à quotidiana denominari debuit.

Quatuor autem modis complicari potest Tertiana cum Quotidiana. Primò, tertiana intermittens cum intermittente quotidiana. Secundò tertiana continua cum continua quotidiana. Tertio, continua tertiana cum intermittente quotidiana. Ultimo, intermittens tertiana cum continua quotidiana. Et hoc ultimo tantum modo fit verus atque legitimus hemitritæus, aliis enim tribus modis deficerent conditiones ad hemitritæum necessariæ, ut infrà considerabimus, & ideo nonnisi impropriè & abusivè hemitritæus dici poterit. Quare rejicienda Sennerti & Zacuti opinio, qui existimarunt quod ad hemitritæum constituendum, sufficiat alteram harum quamlibet continuam esse, alteram vero intermittentem; liquido namque patet, quod si tertiana fuerit continua, deerit horror, nec amplius, cum Hippocr. horrifica dici poterit. Nec ullo modo admittendus Spigelius, qui Semitertianas semper ab aliqua interna inflammatione proficisci crediderit, nec viderit quod diebus paribus, quibus sola quotidiana succenditur, remitti non posset, quinimò acutissima æqualiter semper esset.

Componitur igitur legitimus ac exquisitus hic hemitritæus, ex Tertiana intermittente & Quotidiana continua, ab humore bilioso extra venas, & à pituitoso æqualiter in venis putrescentibus; tanta enim debet esse pituitæ, quæ bilis rigorem compescat, quanta vis ipsius bilis, quæ rigorem remissum, horrorem scilicet excitare valeat, inæqualem ad statum usque; dum enim utriusque humoris vires æquales, diuturno tempore pugnant, modò unus vincit, modo alter,

alter, & ita inæqualis quoque horror ipſe obſervatur.

Neque hoc ſufficit ad legitimi & exquiſiti hemitritæi conſtitutionem, verum neceſſe eſt ut tertio quoque die ſimul moveantur bilis & pituita, uno & eodem tempore, atque Tertiana pariter cum quotidiana coeat & confundatur, unde confuſæ à Gal. dicebantur, ſicut ſi diverſo tempore, complicatæ forent, nec legitimus eſſet, nec exquiſitus hemitritæus. Et licet, ex hac bilis & pituitæ commiſtione, fieri poſſit etiam tertiana notha, erit tamen unica febris, unica humoris forma, ac in unico loco putreſcens: in hemitritæo vero duo humores, forma diſtincti duas excitant febres, uno eodemque tempore invadentes.

Sed hic inſtat Cardanus, at non ſolvit. Si in hac febre alter humor reperitur in venis, alter vero extra venas, quomodo ſimul putreſcunt, ſimulque uniuntur? Et ſi reſpondeatur, ſatis eſſe quod ſimul moveantur & putreſcant, licet ſimul non uniantur, rurſus urget inſtantia. Si non uniuntur, quomodo pituita in venis putreſcens, poterit bilem extra venas putreſcentem cohibere ne rigorem, ſed potius horrorem excitet? Cui quæſito fruſtra conatur ſatisfacere Amatus, dicens, horum humorum fuligines miſceri, calidas & humidas, nec vidit fuligines omnes aduſtam obtinere naturam, neque ideo affectum jam dictum producere poſſe. Quare dicamus, quod dum tempore acceſſionis pellitur bilis ab intra ad extra venas, ſecum ducit portionem aliquam pituitæ putridæ, quæ poteſt bilis activitatem adeo remittere, ut pro rigore horror excitetur: ex quo fit etiam ut ipſa Tertiana producatur, quod non contingeret, niſi aliqua adeſſet miſtio, ſive pituitæ ſuperadditio. Ceſſante autem tertiana, quoniam minera vera pituitæ in venis ſtabulatur, ideo perſeverat ipſa quotidiana, & continua perſiſtit.

Tenſiones vero hypochondriorum à flatibus, & aliquibus quoque obſtructionibus, provenire poſſunt, quæ prout etiam ſine febre obſervantur ſæpe ita ab his foveri quidem, at omnino pendere febrem non eſt aſſerendum.

Licet autem febris hujus Semitertianæ, legitimæ & exquiſitæ cognitio apud omnes difficilis ſit, facilis tamen nobis redditur, conſiderantibus quatuor conditiones ejuſdem, ab Hipp. traditas, nempe, quod ſit horrifica, continua, acuta & periculoſa: & quod altera die gravior, altera levior ſit.

Primo horrifica, non quod ſolùm cum horrore incipit, ſed quia perſeverat inæqualiter horror, vel tota acceſſione, vel ſaltem uſque ad ſtatum. Ex quo elicitur componi ex tertiana intermittente & quotidiana continua.

Secunda conditio, quod ſit continua, & ideo ex duabus intermittentibus componi non poteſt. Et licet dari Semitertianam intermittentem aſſeruerit ipſe Gal. loquutus tamen non fuit de vera atque legitima Semitertiana, qualis eſt hæc præſens, & ab Hipp. deſcripta.

Tertia conditio, quod ſit acuta, immo & lethalis. Nec obſtat, quod Tabidis fiant ſemi tertianæ, & ideo non acutæ, ſed longæ eſſe poſſint, nam licet tabes ſint morbi diuturni, non implicat quod iiſdem morbi acuti ſupervenire poſſint, ut ſemitertianæ febres.

Quarta conditio, quod altera die gravior, altera levior fiat, gravior quidem ea die qua duæ ſimul uniuntur acceſſiones, tertiana ſcilicet & quotidiana, levior vero qua ſola quotidiana invadit; ut enim ſit legitima & exquiſita ſemitertiana, ambæ acceſſiones in unum & idem tempus coincidere debent, ut horror inæqualis diù perſeveret, unde horrifica dici poſſit, & ideo confuſa quoque dicebatur: quod ſi diverſo tempore fiant acceſſiones, non erit àmplius exquiſita, ſed ſpuria ſemitertiana dicenda.

Quibus jam dictis, rerum naturalium & non-naturalium conſideratio erit addenda a nobis in caſu noſtro, quæ æqualiter concurrunt ab bilis & pituitæ generationem, dum ex una parte ætas eſt juvenilis, temperamentum totius & jecoris calidum & ſiccum, anni tempus æſtivum; ex altera vero, temperamentum ventriculi frigidum, Ver pluvioſum, Æſtas auſtralis, prægreſſum ocium, Venus, comeſſationes, compotationes & crapulæ, ob quam cauſarum diverſitatem Romæ incolis ſemitertianæ familiariſſimæ ſunt, ubi Regio calida, & conſtitutiones humidæ obſervantur, pariter, & quidem magis in Æthiopa, ubi aer calidior eſt, conſtitutiones vero humidiſſimæ vagari ſolent. Et tandem urinæ, pulſus, cæteraque ſymptomata, bilis & pituitæ præſentiam æqualiter nobis confirmant.

Febrem hanc lethalem appellavit Hipp. periculoſam vero Gal. miratus quod omnium deterrima ſit, ideoque vix ſuperabilis, quinque de cauſis: Primo quia eſt compoſita ex cauſis ſpecie diverſis, ægre ſuperabilibus. Secundò quia ipſi ſæpe inflammatio aliqua interna ſupervenire ſolet. Tertio quia alia ſymptomata ſæva ei non raro ſuccedunt. Quartò, quia frequenter epidemicam malignitatem in ſe continet, quamobrem, hanc, feram Gal. & Serenus mortiferam appellabant. Quintò, quando diuturnis aliis morbis ſuccedit.

Noſtra tamen, cum ſtatim ab initio invaſerit, non adeo periculoſa erit ac ſi aliis morbis diuturnis ſuperveniſſet, tunc enim lethalis omnino eſt, longitudo tamen timenda, cùm nonnunquam ultra ſemeſtre extendatur.

Quare, magna induſtria atque diligentia curanda, cùm enim bilis & pituita in unum coëant, dum adverſus bilem refrigerantia adhibemus, pituita pertinacior redditur & augetur; dum vero calefacientibus contra pituitam pugnare intendimus, bilis fervidior fit & copioſior, ſicque, dum adverſus neutram cauſarum vires Medicas integras adhibere poſſumus, fit ut febris diuturnior evadat, & ab humore vincente prava ſymptomata ſuperveniant, ſicque ægri vita periclitetur. Et ideo duo illa communia axiomata, in hac potiſſimum febre, ſunt obſervanda, urgentiori ſcil. incumbendum, altero non neglecto, utque prodeſſe feſtinemus, ita non noceamus.

Et licet medela hujus febris eliciatur ex curatione tertianæ & quotidianæ, in his tamen componendis plures ſunt neceſſariæ cautiones, quas omnes ſuo loco attingemus, dum indicationibus ſatisfaciemus. Sunt autem primò utrumque humorem præparare & evacuare. Secundò, vias reſerare. Tertiò, calorem febrilem contemperare. Quartò, ſymptomatibus occurrere. Ultimò, affectas partes roborare.

Et primò, si de sanguinis missione loquamur, nulla hujus apud Græcos, nec apud Arabas, mentio fit, conceditur tamen à Celso inter initia, si corpus plethoricum fuerit, ne fervidior tota massa sanguinea reddatur, sicque putredo augeatur. Parce tamen educatur, quia humores peccantes in venis, pituitosi sunt, extra venas vero, biliosi, parcissime autem in Patiente nostro, ex jecoraria dextera, quod si ætas declinans esset, venæ sedales aperirentur.

A fonte Pharmaceutico desumenda Lenientia, Præparantia, Purgantia, Contemperantia, Aperientia, Symptomatibus occurrentia, Viscera roborantia, & tandem à proprietate Juvantia.

Lenientia erunt, vel assumpta, vel injecta. Assumpta, vel dejectoria, vel vomitoria. Vomitorium itaque primo præscribatur leve, ex jure seminibus cit. alterato, & julap. acet. Et mox clyster injici tur, ex decoct. malv. mercurialis, betæ, hordei, syr. rof. sol. ol. chamæmel. sale & ovi vitello. Medicamentum per os sit, syr. rof. sol. & mel. rof. sol. cum aqua flor. cit. Vel cass. & lenit. cum tart.

Secundò, præparatio est procuranda, ut inde frequens, & per epicrasin sequatur humorum minoratio, eoque ordine, ut prius præparetur & minoretur bilis, mox pituita, vicissim tamen & alternatim, ut tantundem bilis quantum pituitæ, utpote æqualiter peccantes, præparentur & evacuentur. Verùm, quod potissimum est, non sunt miscenda simul, uno eodemque tempore, præparantia & purgantia bilem atque pituitam, ac si misti essent humores, ut in tertiana notha fieri solet, utque decepti multi faciunt; sunt enim hi diversi atque contrarii, duobus in locis putrescentes, quibus uno eodemque medicamento, ex calefacientibus & refrigerantibus composito, utrumque præstare minimè possemus.

In nostro tamen casu, julap. acet. utrumque humorem respicere poterit, ut quod bilem in pituitam, & pituitam in bilem vertat, narrat enim Rhasi, se paucis diebus semitertianam malignam curasse & sanasse, ptisana. julap. acet. & vomitu. Bis igitur de die exhibeatur, ad unc. iij. manè duabus horis ante prandium, & noctu in statu febris, cum jure pullæ, alterato cich. borrag. endivia, acetosa, pentaphyllo, quibus absinthium addit Avic. ad statum properante febre. Quod si julapium respuat Patiens, substituatur crem. tart. ad drach. iij. bilem enim compescit, & pituitam attenuat, fundit atque detergit, & urgente calore, cum Avic. acida tenuium partium sunt usurpanda, ut syrup. de acido cit. de succo lim.

Alterantia, sive febrilem calorem contemperantia, varia esse possunt, pro caloris majoris vel minoris indigentia, refrigerandum enim quantum sufficit. Quare in Patiente nostro, cum calor febrilis multum excedat, sitque tempus æstivum, aquam hordei propinare possumus, vel mulsam dilutam acetosam, vel aqua hordei paratam, qua uti solebat Hippocr. in curatione ardentis spuriæ, etenim calorem febrilem contemperat, & materiam pituitosam attenuat.

Quod si fortè aliquæ latitarent, in cavo viscerum, obstructiones, egregium remedium aperiens & alterans fuerit, succus cichor. depur. ad unc. iij. in jure præscripto propinandus, cui addi quoque poterunt grana tart. vitriol. si manifestæ obstructiones adessent, sicuti gutt. spiritus tart. pluries rectificati, si ad urinæ vias tendat ipsa natura.

Apparentibus signis coctionis, observandum in hac febre curanda, cujus humoris in urinis appareat coctio, licet bilis prius apparere soleat, tuncque leviora purgantia lenientibus commiscenda, ut rhab. vel pil. de tribus cum rhab. & cassia, vel pro pituita, agaricus, sive potius aliqua portio pil. de hiera cum agarico, vel de agarico Mesues, cum cassia, aut elect. lenit.

Symptomatibus interim occurrendum, solent esse inflammationes, internæ, vel externæ, quibus, cæteris omnibus posthabitis, est incumbendum. Et si internæ, revellentia, repellentia & alterantia conveniunt, & ideo sanguinis missione, substypticorum appositione, & internis refrigerantibus opus erit. Si vero externæ ex humorum metastasi, aut ex crisi, per decubitum à natura procurata, sive materia, ex continuato decubitu diuturno, ad partem aliquam attracta, hæc quam maxime è Medico erit observanda, à diversionibus abstinendo, tum sanguinis missione, tum medicamentis, præcipuè purgantibus, procuratis, sed levioribus præparantibus, alterantibus, & clysteribus insistendo. Interim Chirurgo partis recipientis cura incumbit, nè inflammatio in gangrænam migret, nativo totius & partis calore, in febre diuturna, imbecilli reddito.

Viscera facilè roborantur. Ventriculus quidem, conserva menthæ, vel sale ejusdem. Jecur, conserva absinthii, vel sale ejusdem, & sic Diarrhod. Abb. Extrinsecus, illitionibus, fomentis, epithematibus, quæ Viris Excellentiss. hic non sunt præscribenda.

A proprietate juvantia in diuturnis adhiberi solent. Sic apud Varignanam, valet decoctum sisymbrii. Apud alios, decoctum centaurii minoris. A Chymicis, sal ejusdem in eadem aqua. Smaragdum proponunt collo appensum.

Victus ratio non adeo facilis est, unde dicebat Celsus, quod sub errore perperam cibati ægri, facilè moriuntur, & ideo subdit, quod talis esse debet ut non incitet febrem, sed longum ejus spatium sustineat. Sic die alterius paroxysmi copiosior cibus exhibendus, sequenti vero parcior, memores quod error major committitur in tenuiori, quam in paulo pleniori victu. Alimenta sint boni succi facilisque coctionis. Vinum in duobus casibus conceditur, primò, viribus deficientibus, secundò, apparentibus signis coctionis, paucum, tenue & oligophorum, Hæcque satis, curando huic legitimo hemitritæo. *Idem ibidem.*

Quotidiana.

Puella Nob. 10. annum agens, temperamenti, secundum totum & jecur, ad calidum remissum, sed valdè humidum vergentis, obesi habitus, albicantis coloris, vitam sedentariam, acu pingendo ducens, & fructibus, autumno proximè præterito, copiosioribus usa, ac intempestivè cibis, superingestioni scilicet assueta, hoc anni tempore hyemali, septem abhinc diebus, febricitare cœpit circa vesperam, & quidem, hucusque eadem hora, eodemque modo quotidie, quæ febris, ut Medicus domesticus observavit, incipit cum extremorum perfrigeratione, prosequitur

sequitur cum calore fumoso, valdè humido, & magis vaporoso quam acri, tamen tactu diuturno percipitur mordax, semperque inæqualis. Pulsus parvus, debilis & inæqualis. Urina alba & tenuis primis diebus, nunc verò subpallida & obscura incipit apparere. Et sicut calor, neque in vigore adeo vehemens est, ità neque sitis valdè molesta, ructus nonnunquam acidos edit, & capitis percipit gravitatem, cum delatione ad somnum, quinimo somnolenta est, ejusque facies pallida, & quodammodo sublivida apparere incipit. Protrahitur autem qualibet accessio ad 18. horam, & cum madore terminatur. Modo & ego sum accersitus, ut simul de agendis pro salute consulamus.

Febris hæc, quæ quotidie Puellam Nob. septem abhinc diebus, invadit, ideo vere quotidiana est, quoniam quotidie, eadem hora, eodem ordine, eademque proportione accedit: etenim dicebat Gal. quod circuitus 24. horarum, dicuntur quidem quotidiani. Alibi verò subdit, dummodo eodem modo fiant. Rationem autem reddit, dicens, dantur enim plures aliæ febres, quotidiè invadentes, quæ quotidianæ non sunt, dum tertianariam, aut quartanariam servantes proportionem atq; correspondentiam i duplices tertianæ, aut triplices quartanæ sunt, nuncupantur. Est autem quotidiana, non solum exquisita, sed & exactè exquisita, quæ à Græcis Amphemerina appellatur, quia diei & noctis particeps, ut expressit Aet. sicuti, si continua esset, Catamerina proprius diceretur, quam rarissime dari credidit Fern. sicut falso nunquam Platerus. Talem hanc designant omnia signa, nullo deficiente, a rebus naturalibus, nonnaturalibus & præter naturam desumpta.

Et primo quidem, inter res præter naturam, consideretur modus invasionis, dum incipit cum extremorum perfrigeratione, non cum rigore cum enim fiat ab insipida pituita, quæ omni caret acrimonia, rigorem non infert, sicut acida & salsa, a quibus quotidiana quidem, sed non legitima provenit.

Secundo, calor fumosus & valdè humidus tactu percipitur, magis quidem vaporosus quam acris, ob humiditatem a minera effumantem, & inæqualis, est enim veluti ignis a multa humiditate suffocatus, qui eandem superare tentat, secuta vero victoria, mordax & æqualis magis evadit.

Tertio, pulsus debilis, parvus & inæqualis, tum quia ob excessum pituitæ virtus opprimitur & velut suffocata jacet, tum quia, febris hæc fieri solet affecto ventriculo, quo læso facilliinè trahitur in consensum cor ipsum.

Quarto, urina est alba, tenuis, propter obstructiones, & præsentem frigiditatem, sicut in progressu, fieri solet crassa & rubra.

Quinto, sicut calor neque in vigore vehemens est, ità nec sitis molesta, totum enim corpus præhumidum est, liquatæ pituitæ ratione.

Sexto, ructus acidi fiunt, ob imperfectam concoctionem, à pituitæ præsentia, & imbecillo ventriculo provenientem, somnolenta item fit, ob humidos vapores, caput petentes & occupantes.

Septimo, facies pallida & sublivida apparere incipit, quia patitur ventriculus, & compatitur hepar.

Octavo, accessio protrahitur ad 18. horas, licet valdè paucos ad totalem integritatem pervenire asserat ipse Gal. quia pituita tenax, glutinosa atque copiosa est, & ideo exquisitam quotidianam intermittentem, semel se vididisse asserit idem Gal.

Tandem terminatur cum madore, in progressu vero, cum sudore desitura, humore attenuato atque concocto.

Quod si secundo loco, res naturales consideremus, puerilem scil. ætatem, ob ingluviem ciborum huic febri obnoxiam, totius & jecoris temperamentum humidum, obesum habitum & albicantem calorem, anni tempus hyemale: omnia ad pituitæ productionem, proinde ad quotidianam exquisitam constituendam prorsus conspirasse manifestissimum fit. Quibus adduntur quoque res naturales, nimirum fructuum usus, ingurgitationes, & vita otiosa sivè sedentaria, quæ causæ omnes pituitæ naturalis excrementitiæ copiam accumulare valuerunt, quam insipidam Avic. dulcem vero Gal. appellare solent, cujus generationis locus, ventriculus est, putredinis vero, extra venas, circa viscera naturalia. Intermittens autem est, licet non habeat sinceritatem illam, & purum intervallum, prout febres biliosæ & melancholicæ, ut observarunt cum Gal. quoque Tral. & Paul. & ratio est, quia materia pituitosa non modo crassa, sed summè viscida est, adeo ut non possit nisi cum maxima difficultate resolvi, & ideo ægrè potest febris ad exquisitam integritatem devenire.

Febris hæc, licet intermittens, excipitur tamen ab Hippocratica sententia, quoniam habet intervallum breve, & illud quidem satis imperfectum & obscurum, undè Avic. dicebat, quod sicut raro contingit quartanam continuam esse, ità raro reperitur quotidiana intermittens. Quare asserebat Gal. quod ex intermittentibus, brevissima & mitissima est tertiana, longior, & de se, sine periculo, quotidiana, eoque periculosior quia legitima est, quæ ut solvatur, multum pituitæ excerni oportet, & multos in toto corpore sudores erumpere, & ideo quoq; longiori ad 40. enim, imò 60. diem protrahi solet, interdum & ad sex menses. Habet autem principium valde longum, longam quoque declinationem, augmentum longissimum, & brevem statum. Periculosior autem, quia est diurna, ita censente Hipp. & ratio est, quia status & declinationes, diurnæ, incidunt in noctem, in qua remissio difficilior est, nam habitus corporis densatur, color putredinalis ad viscera contrahitur, putrida excrementa retinentur, & ita diuturnior evadit, tum quoad accessionem, tum quoad tempus universale, & in diuturnitate periculosior.

Attamen, quia principium coctionis jam apparere incipit, cum urina ex alba tenui, subpallida & subturbida fieri incipiat, coctionis signa erunt evidentiora si nebula alba apparebit, evidentissima verò, quando nebulam rubentem videbimus, cum subsidentia bene colorata, & mediocris consistentiæ, ut nos docet Gal. ideo salutis spes concipienda,

Pro hac autem febre curanda, 1. materia pituitosa attenuanda, incidenda. 2. eadem per varias vias evacuanda. 3. ratio caloris febrilis

 hæ-

habenda. 4. partes producentes roborandæ. Et 5. vires totius conservandæ. Nec audiendus Tral. dum carpit Gal. eo quod differentiam non posuerit inter attenuantia, pro pituitæ varietate, hoc enim prudenti judicio Medici assistentis commisit, præterquam quo Pro. ad Glauc. 12. exquisitæ quotidianæ curationem tradidit, qualis nostra est.

Iam dictis intentionibus explendis; in Chirurgico fonte, si sanguinis missionem consideremus, omissa fuit hæc à Gal. quia neque adest indicans, neque permittens, nisi adesset plenitudo in toto, quæ in puella nostra non est, tunc enim in omnibus febribus sanguinis missionem commendat Gal. ipse, dum scilicet apparet rubor non consuetus, tumor in toto, venæ eminentes, quibus addit Avic. ruborem in urina, omnia totius plenitudinem denotantia. Fomentationes quoque circa viscera naturalia conveniunt, ad quas tamen, consilio Tral. non est festinandum corpore plano, ne fusi humores à visceribus excalefactis attrahantur, & inflammationes, aut saltem obstructiones excitentur. Toti corpori leves frictiones, universalem transpirationem ad humorum resolutionem præstare poterunt.

A pharmacia præcipua sunt desumenda remedia. Et primo quidem, ventriculus exonerandus leni vomitorio. Secundo, clystere. Tertio, lenienti medicamento. Vomitus procuretur decoct. mercurial. malv. betæ, pariet. additis melle rof. solut. oleo chamæmel. ovi vitello & sale.

Leniens erit elect. lenit. cum tart. & modico hieræ. Vel mel. rof. sol. cum manna & decoctione cordiali.

Pro præparante, primis diebus, oxymel præscribit Gal. mox urinam cientia, & interim victus rationem attenuantem & incidentem. Hæc omnia quoque Paul. Tral. & Aet. Avic. pronit Geleniabin, hoc est mel rosaceum usque ad septimum diem. Præscribitur igitur ità.

℞. Oxymel. simpl. vnc. ii. mel. rof. simpl. vnc. i aquæ cinnam. cochlear. m. pro syr. & sic pro aliis. Materia in ventriculo præparata, leni purgante educatur, in quem finem agaricum laudat Avic.

Sic. ℞. Elect. lenit. drach. vi. crem. tart. drach. ii. pil. de hiera cum agarico drach. i. m. f. bol. Vel fiat inf. agarici, cum modico rhab. in aqua melissæ & melle rof. solut. fiat portio. A quibus, si sitis infestet, propinetur mulsa, ex aqua hordei parata.

Secunda validior, non tamen validissima præparatio, ità procuretur.

℞. Decoct. agrim. cichorii, capil. Vener. borrag. absinthii, end. sem. cit. vnc. v. oxymel. simpl. vnc. i. syr. de cortic. cit. de duabus rad. an. vnc. f. m. pro syr. & sic pro aliis.

Præparata vero materia expurgabitur ità.

℞. Electuar. lenit. diacathol. an. unc. f. pil. de hiera cum agaric. de tribus cum rhab. an. drach. f. m. f. bol.

Vel. ℞. Agaric. trochisc. drach. iii. fol. sennæ mund. drach. ii. cinnam. drach. i. aq. agrim. q. f. m. f. inf. per horas xii. expressioni addendo mel. rof. sol. vnc. v. m. f. Pot.

Quibus si non cedat febris, ad validiora attenuantia, incidentia, aperientia, & indè purgantia erit deveniendum. Sic Syr. Fernel. aptissimus erit, eidem addendo rhab. præbeatur autem ad vnc. ii. vino albo tenui, aut jure diuretico, decem aut duodecim diebus. Quod si id genus medicamenti Puellæ non placeat, aliud substituatur.

Ut, ℞. Pil. de tribus cum rhab. de hiera cum agaric. aggregat. an. drach. i. m. & cum syr. de quinque radicibus, ref pil. n. xii & aurentur, quarum quatuor præbeantur quarto quoque die: diebus vero intermediis.

℞. Troch. de eupat. de rhab. de capil. Ven. an. drach. i. m. & cum syr. bizant. q. s. f. pil. n. 12. & aurentur, quarum quatuor præbeantur, iisque superbibat jus alteratum cich. borrag. end. petrosel. agrim. capil. Ven. rad. gram. fœniculi, apii, & in adultis, ut efficacior evadat, additur syr. quoque de cich. cum rhab. oxymel. simpl. an. unc. f. m. pro syr. diebus intermediis, declinatione febris offerendo. Dum omnia jam dicta fiunt, vomitus in usum ducendus, ut consulit Gal. & omnes Medicinæ Principes cum eo, ab absumpto cibo, radiculis comestis, præsertim in hac Puella, quæ ad vomitum prona & facilis est, & in qua ventriculus est causæ morbificæ minera, proderit enim educendo materiam antecedentem, antequam febris causa conjuncta evadat.

Et nisi jam propositis febris cedat, ad jus columbæ, & salsa & ligno sassafras alteratum deveniri poterit, ità parandum.

℞. Salsæ elect. incisæ. unc. i. f. ligni sassafras incisi unc. f. aq. comm. lib. iiii. m. f. inf. per horas 24. deinde adde dimidium columbæ turricolæ, & bul. ad consumpt. medietatis, in fine addendo chamædryos, tantopere a Tral. commendatæ, cardui benedicti an. pug. i. bull. par. & colat. servetur pro tribus vicibus matutinis horis assumenda, cui præmitti poterit, si ad sudorem fuerit propensa, bol. hujusmodi.

℞. Pulv. corn. Cerv. Philosoph. præparati scrup. i. salis card. sancti gr. vi. Julap. gemmati q. s. m. ref. bol. & aur. Quod si ad urinam vergat, hic paretur.

℞. Tereb. nostræ, lotæ in aqua agrim. drach f. salis theriacalis gr. vi. m. ref. bol. & aur. quotidie jure jam dicto præmittendus. Et interim, singula hebdomada alvus moveatur ità.

℞. Pil. mastich. vel de tribus cum rhab. drach. f. magist. mechoac. gr. xx. m. ref. pro una vice tantum.

Tandem ventriculus, utpotè hujus febris minera, erit roborandus, ideò Gal. utebatur absint. Nos conf. vino, vel sale absint. utebatur & diacal. diatrium pipereo. Avic. ad magnas antidotos ascendebat. Nos, ad confect. aromat. rof. & diarrhod. Abb. dissoluto saccharo cum aqua cinnamomi.

Extrinsecùs quoque fomenta & inunctiones parari poterunt. Fomenta quidem, ex decoct. absinth. mentæ, rorismarini, salviæ coriandr. præparat. cortic. citri, in vino nigro subaustero. Inunctiones, ex oleo mastichino, de absinthio, de menta, addita cera, vel oleo M. D. de corticibus citri. Et in diuturna, ventriculo valdè frigido existente, ætate senili, cachexia imminenti stillicidium quoque administrari posset, ità parandum.

℞. Col. amygdal. dulc. mastic. an. lib. f. f.

vini albi montani lib. i. spicæ, absinthii, mentæ an. pugn. i. caryophyl. macis, cinnam. gingib. an drach. i. m. inf. omnia per diem naturalem, deinde bul. ad consumptionem vini, & facta colat. servetur pro itlulicidio.

A proprietate commendat Tral. chamædryos decoctionem. Potens est etiam aqua stillat. chamæmeli, unde chamæmelum ab Ægyptiis soli fuit consecratum, tanquam eximium inter febrifuga medicamentum. Extrinsecùs Tral. laudat lapidem aetitem, idest Aquilinum, alligatum. Ex aliis, inunctio spinæ oleo de scorpionibus. Mathioli. Ex Avic. frictiones ex telis aranearum in oleo maceratis.

Victus ratio sit attenuans, calefaciens & exsiccans, primis diebus quodammodo tenuis, ut pituita dulcis ad naturam sanguinis reduci possit, quod in cæteris pituitæ speciebus succedere non potest, & ideo dicebat Tral. quod sicut una non est pituitæ species, ita nec una victus ratio, fames tamen in universum commendatur ab omnibus in hac febre. Sic Hipp. consulit ut patiens febrem hyemalem custodiatur in fame. Rhasis, quod nil melius sit longa fame. Celsus, quod triduo primo à cibi abstineat. Cautè tamen in nostra puella agendum, primò, quia victus humidus pueris confert, secundo, quia qui crescunt plurimum habent calidi innati, & ideo plurimo egent alimento.

Potus sit mulsa cum cinnam. Vinum non admittit Gal. in hac exquisita quotidiana, sicut concedit Avic. in non exquisitis, pituita nimirum valde frigide existente, & apparentibus signis coctionis. Vigiliæ & motus magis in hac febre quam in nulla alia putrida conveniunt. Sic, pro exercitio, frictionibus utendum. Clysteribus alvus lubrica servetur, & nonnunquam ventriculus, vomitu leniter excitato, euacuetur, ac tandem alacri animo recreetur & blandè tractetur. *Idem ibidem.*

Febris Quotidiana Nocturna.

Excellentiss. Senator, annum agens 65. temperamenti calidi & humidi, boni habitus, dum elapsis annis, podagram pati cæpisset, medicorum consilio, cymbæ usum deseruit, & pedibus incedere, corpusque continuo exercere cæpit, verum, anno præterito, Sereniss. Principis creatus Consiliarius, ac proindè habito dignitatis respectu, rursus cymba vectus, & præterea in Magistratibus, vitam sedentariam agere coactus, hoc autumnali tempore in febriculam incidit, noctu semper invadentem, cum aliqua horripilatione, sive extremorum perfrigeratione, cui calor succedit, sensim ac tardè accensus, cum pulsu inæquali, at raro potius, & parvo, molli, non tamen undoso. Urina alba & cruda primis diebus, modo crassa, & quodammodo turbata conspicitur, de totius corporis gravitate, & articulorum laxitate conqueritur. Cessatis horroribus somnus supervenit qui non adeo facile præverti aut prohiberi potest, & horis vespertinis sequentis diei, exigua valde percipitur ipsa febris, nunquam tamen Excellentissimus Pat. ad ejus immunitatem pervenit. Modo de agendis, ut liberetur, & ut in posterum degat incolumis, auxilium petitur.

Febris quæ paucis abhinc diebus Senatorem Excellentiss. corripuit, quotidie, eadem hora eodem modo ac ordine invadit, quotidiana dicenda, & quia nocturno tempore accedit, quotidiana nocturna propriè appellanda; eaque continua, rarissimè namque esse potest intermittens, quia, cum à pituitoso, lento, & tenaci humore excitetur, vix prorsus destrui potest aliquinamentum in minera relictum. Fit igitur ab humore cálido, pituitoso, in ventriculo genito, & in venis congesto, a libera vivendi ratione, ætatis mutatione nunquam mutata, qui humor, superioribus annis, ad articulos decumbens & podagram Patient. Excell. inferens, exercitio beneficio coercitus est, atque consumptus, quo, ab eodem intermisso, ut patriæ inserviret, rursus in venis coacervatus, medio ære prohibita transpiratione, ab aliqua obstructione exciata, modo tandem putredinem contraxit, & jam dictam febrem excitavit. Cujus non desunt propria signa, siquidem cum horrore atque refrigeratione incipit, nunquam enim cum rigore invadit, dum humor ad partes sentientes deducitur & per easdem lente movetur. Calor autem tardè accenditur, quia humor, temperatura frigidus & humidus est, consistentia vero lentus & tenax. Pulsus autem inæqualis valde observatur, quoniam inæqualiter evaporationes à putrida minera elevantur in cor, rarus & mollis, propter materiæ peccantis humidam conditionem, parvus item, veluti ignis a lignis viridibus suffocatus, non tamen adhuc undosus, ut evadere solet in progressu, quando attenuata materia futuros sudores prædicit. Urin. in principio alba & cruda, crudo omnino, & nihil prorsus segregato humore peccante, sed ut modo in progressu, crassa & turbulenta observatur, cum aliqua ex parte segregatur, qua etiam ratione, & de totius corporis gravitate, & articulorum laxitate conqueritur Senator Excellentiss. dum redundantis humoris portio, tum ad musculos, tum & ad articulos decumbit, potius quam critice ab ipsa natura expellitur. Quod autem somnus, imo & sopor sit hujus febris proprium symptoma, qualitas humoris peccantis facile docet, quod & Gal. ipse confirmat.

Febris hæc, ut quotidiana, longa esse solet, nec sine periculo, ex ipso Gal. Ita Hippoc. dicebat, quod febris nocturna non admodum lethalis est, ergo mediocriter lethalis. Subdit autem in Tex. Hipp. quod diurna longior est: Nec mirum, siquidem resolutio peccantis materiæ, quæ fit in declinatione, cadit in noctem, nostræ vero nocturnæ cadit in diem, & ideo brevior prædici potest.

Curari debet febris hæc ut quotidiana, verum, cum nocturna magis pituitosa quam diurna censeatur, efficacioribus quoque eget medicamentis. Incidendum itaque, detergendum evacuandum & roborandum.

Et primò quidem, ex fonte Chirurgico, in casu nostro, aliqua est depromenda sanguinis missio, licet a Gal. omissa, idque quoniam Excellentissimi Patientis corpus calidum & humidum, atque succis repletum est, unde sanguis, si non ut causa principalis, saltem ut fovens concurrit, præter revulsionem a capite, ne ideo fa de in accessionibus repleatur, & ad soporem deducatur, in quem finem, ratione quoque ætatis, aperiri poterunt venæ fedales. Frictiones etiam convenientes erunt, non solum universi corpo-

 ris,

ris, verum & articulorum, qui à fluxionibus olim infestari solebant, ut, si possibile fuerit, ipsa podagra revocetur.

Et quoniam, statim ab initio, à medico domestico primæ viæ fuerunt expiatæ, melle rosf. solut. cum tart. & momento aquæ cinnam. & postmodum, per integram hebdomadam, humores præparati oxymelite simplici, melle rosf. commisto, repetito quinetiam jam dicto medicamento, & præmissis bolis ex hiera, cum exiguo lenitivo reformatis, duabus horis ante medicamenti exhibitionem, ideo in præsens, de ulteriori præparatione cogitandum, quæ bis per diem naturalem procuranda erit. Sic primo in vigore febris, oxymel. tantum erit præbendum, ad unc. ii. cum gr. tart. vitriol. in decoct. cich. borrag. end. beton. melissæ & sem. cit. Et quoniam calor difficulter diffunditur ad partes externas, & nonnisi post multas horas, ideo, ut promptius & citius succendatur & se exerat, præbeatur hujusmod. aqua.

♃. Aq. tot. cit. scorz. cord. pæ. Sax. an. unc. i. julap. gemm. MD. gutt. x. m. & exhibeatur In augmento verò febris, abstinendum omnino à jure sem. cit. alterato, & qualibet alia potione alimentali, utpote quæ potius calorem ad interiora revocandi, quam ad exteriora expellendi vim obtineret.

Præterea, eodem tempore spinali medullæ inunctio fieri poterit, ol. de scorpionibus Matthioli, exiguo vino malvatico dissoluto.

Alterum verò præparans, magis attenuans atque incidens, exhiberi poterit tribus horis ante cœnam, nimirum in febris declinatione, quod poterit esse oxym. cum syr. de prassio & de cich. cum rhab. in decoct. cich. borrag. agrim. beton. chamædryos, radicis petroselini atque fœniculi. In quorum præparantium usu ita pergendum erit, & quarta quoque die, per epicrasin, præparati humores sic evacuentur.

♃. Pil. de hiera cum agarico scrup. ii. elect. lenit. drach. iii. m. f. bol. & præbeantur hora una ante cœnam, ut ab his operatio sequatur hora accessionis. Vomitus, quoniam difficilis est ipsi Patienti, omninò omittatur.

Quod si appareant signa coctionis, & nihilominus perseveret febris, ad fortiora medicamenta purgantia deveniendum.

Ut ♃. Elect. diaph. rosf. Mes. an. drach. i. flor. cass. drach. v. m. f. bol. quibus superbibat mulsam dilutam, ex aqua hordei paratam.

Vel. ♃. Pil. de hiera cum agarico, de tribus cum rhab. aggreg. an. scrup. i. flor. cass. rec. ext. drach. vi. m. f. bol. quibus pariter superbibat jus, solo hordeo alteratum.

Dum hæc fiunt ventriculi potissimùm cura est habenda, siquidem quotidiana ventriculo male affecto fieri solet, ideo absinthii conserva, vel sal absinthii in usum duci poterunt. Confectiones quoque ex aromatico rosf. & diarrhodone Abbatis, dissolvendo saccharum cum aqua cinnam. & manifestis apparentibus signis coctionis, magnæ antidoti quoque locum habere poterunt, Mithridatica scil. confectio, & Theriaca ipsa, exigua tamen dosi.

Quibus omnibus congrua victus ratio erit addenda, quæ attenuans quidem, at non tenuis esse debet, idque pace ipsius Celsi, qui alternis diebus tantum cibum offerebat. Potus sit mulsa, coriandro, vel cinnam. alterata, & apparentibus signis coctionis, vinum libenter concedatur. Quæ, pro curatione hujus febris dicta sint satis. *Idem ibidem.*

Febris Lumbricalis.

Nob. Puer, decem annorum, temperamenti totius, calidi & humidi, habitus carnosi, subrossei & albicantis coloris, sanus alioquin, sed repletionibus frequenter distentus, a quibus tum vomitu, tum alvi dejectione spontanea se exonerabat, cum excretione, non modo cruditatum & materiæ pituitosæ, verum etiam sæpè vermium, qui albi coloris, rotundi, palmarique longitudine, materiæ jam dictæ immiscebantur, quia, ut unigenitus, prave quoque educatur, namque fructus, carnes, lac, & ex eodem parata, aliaque prava alimenta quolibet tempore eidem conceduntur, modo, prava eadem educatione perseverante, postremis hisce præteritis diebus decurrentis autumni, consueta appetentia deijci & nauseare incepit, tandemque febrire, præcedente anhelitus fœtore, dentium stridore, quiritatu & clamoribus, & motibus convulsivis, in somnis. Febris autem, nudius tertius, circa vesperam, cum inæquali extremarum partium refrigeratione invasit, & hesterna die, plures accessiones passum esse ab assistentibus creditum fuit, licet exacerbatio vera à Medico pariter circa vesperam fuerit observata, sicut & hodiè nos accersiti observavimus. Clysterem ex lacte, butyro & saccharo paratum, huic injiciendum jussit, quem nulla subsequuta fuit evacuatio, ideo hoc mane tartari cremorem præscripsit, cui successit cruditatum & pituitosæ materiæ copiosa excretio, quatuor rotundis, albis commista vermibus, vivis adhuc. Puer interim quietus, & potius soporosus jacet, cujus pulsus non adeo frequentes sunt, valdè tamen inæquales, urinæ pallidæ & tenues, frequentes item mutationes observantur & coloris, & caloris, præsertim faciei, qui calor, nec principio, nec augmento accessionis, acris percipitur, sed potius fumosus, & salivatio in tota accessione copiosa perdurat. Modò sub noctem, ita de Pueri statu consultum fuit.

Febrem hanc Puerum Nob. divexantem, Lumbricalem & Vermicularem appellare placuit vobis, Excellen. Viri, quod nec mihi certè displicet, si vermium, qui eam comitantur, copiam consideremus, non vero quod à vermibus febris ipsa procedat, siquidem vermes, in febribus, ut signum, non ut causa, locum habent. Unde Hipp. de his pronunciavit, quod eunte in judicationem morbo, lumbricos quoque teretes descendisse, nihil nocet. Siquidem, dum cum aliis excrementis sub finem morbi excernuntur, tunc fit ex naturæ judicio, si verò in vigore, malignitatem in humoribus præsentem, à qua fugantur, significant, prout, si in principio morbi prodeant, ut in casu nostro, ex subjecta materia potius contingit, atque ita semper rationem signi, non autem causæ, in febribus subeunt, non enim ubi vermes, ibi febris necessariò reperitur. Quare idea hujusce febris prius investiganda, mox vermium præsentia consideranda.

Febris igitur, hucusque quotidie horis vespertinis, eodem modo, eademque proportione invadens, quotidiana dicenda jure videtur, quæ

invadens, quotidiana dicenda jure videtur, quæ & confirmatur a rebus naturalibus, à non naturalibus, & præter naturam. Et primo quidem, ætas puerilis, ad pituitæ subdulcis generationem aptissima observatur, ob cruditates à ciborum ingluvie procedentes, temperamentum præterea calidum & humidum, anni tempus autumnale, prægressa dissoluta vivendi ratio, ad crudos & pituitosos humores congerendos opportunissima sunt, ac tandem, hoc idem confirmant res præter naturam; etenim, cum extremorum refrigeratione invadat, pituitosis febribus propria, præterea calor febrilis, primis horis accessionis, non adeo acris & mordax percipitur, imo potius fumosus, adinstar ignis in viridibus lignis accensi. Vrinæ sunt pallidæ & tenues, pueris quidem consuetæ, modo, crudæ pituitæ, indicio. Pulsus inæquales, ob pugnam caloris febrilis cum pituitosa materia gravante, & putridos vapores ad cor elevatos, à putrida minera, à vermibus inæqualiter commota. Lingua salivosa, sive copiosa saliva madens, à cujus præsentia oris ventriculi suctio atque corrugatio inhibetur, unde non solum inappetentia, verum & nausea febrem ipsam præcessit. Et tandem copiosi adsunt cum hac febre vermes, qui nonnisi à pituita excalefacta & putrefacta gigni possunt, ut asseruit Avic. & ante ipsum Gal. dum probat amara, neque facile putrescere, nec vermes generare posse, prius tamen Arist. idipsum affirmavit, asserens unumquodque nutriri iis ex quibus constat, vermes autem, nec acidis, neque amaris nutriuntur, quia nec ex iis constant. Quibus subscripserunt quoque Aet. & Paul. Quare, cum neque ex acida melancholia, neque ex amara bile, neque ex sanguine, à natura tantopere custodito, vermes generentur, asserendum omnino quod à pituita putrefacta ortum ducant, à qua procedit quoque hæc quotidiana febris.

Et licet in febribus quoque acutis, biliosis, atque malignis, vermes generari ac excerni frequenter videamus, non tamen à biliosis & malignis excrementis, nec in eodem loco, ubi putrescunt, generantur (quanquam & in pluribus corporis partibus generari posse negandum non sit,) sed in primis viis, intestinorum scilicet regione, ex pituitosis & crudis excrementis, in casu nostro producuntur, quinimo, si portio, vel exigua, aut biliosi aut maligni humoris, à venis superioribus, per ductum cholidochum ad intestina feratur, fugantur ipsi vermes, & vel per alvum deijciuntur, vel ventriculum petentes, per vomitum excernuntur.

Sed, cur ad vermium putredinem non semper sequitur febris? An quia licet vermes ex Arist. generentur exputredine terræ, nihil tamen, ex eodem, generatur putrescens, sed concoctum, quasi dicat, quod ex integra & consummata, vel excellenti putredine, vermes non generentur, unde dicebat, quod viventia in rebus putridis generantur, cum naturalis calor facultatem eorum cogendorum acquirit; quamvis enim materia putrida sit, oportet tamen vermibus generandis, ut à naturali calore coquatur, quam concoctionem Avic. rectificationem vocavit. Hinc Gal. ait, quod sola putredo non est ad generandos vermes sufficiens, sed & calore plurimo indiget, sicque vermes, & per putredinem, & per concoctionem generantur: per putredinem quidem, quoniam ut misti putredo præcedat necesse est: per coctionem quoniam opus quoq; est, ut postea calor ejusdem misti reviviscat, ita ut & coquere & in unum cogere valeat, quam vim ac facultatem suscipit à cœlesti calore accedente, dum misti calor nondum permisit integram humidi à sicco dissolutionem, ac proinde neque integram putredinem, cum alioquin ex hac non solum vermes generari non possint, sed ab ipsa intensiori reddita, vel necentur, vel fugentur, atque ab hac quidem febris generatur, non autem à priori putredine vermes producente. Ideo, pluries vermes excreti, sine febre, à Puero, & ab aliis visi fuere, tum ex corruptione ciborum, tum ex pituitosa materia, à lactis usu carnium & fructuum, atque dulcium alimentorum genita, dulcia enim in humidis temperaturis, & puerili ætate potissimum, non adeo facilè bilescunt. Horum autem signa patentia sunt, nimirum oris fœtor, à putredine in primis viis, dentium stridor, motusque convulsivi in somnis, è vaporibus, vel nervorum principium, vel os ventriculi vellicatibus, unde & clamores. Quoniam vero ex vermium copia, frequenter febris minera commovetur, & agitatur, hinc plures singulo die repetere videntur febrium accessiones, cum frequenti coloris & caloris mutatione, ab eadem causa procedente.

Febris hæc periculo non vacat, licet in primis viis putredinis mineram habeat, vix enim fieri potest ut pituitosa materia, viscida atque lenta, & potissimum hoc casu copiosa viginti quatuor horarum spatio febrilem calorem exuat. Vnde Avic. dicebat, quod sicut raro datur quartana continua, ita raro reperitur quotidiana intermittens. Augetur autem periculum in casu nostro, à copia vermium, qui semper mali, quia putredinem, si non intensam, extensam tamen significant, quæ ipsius febris causa fovens evadit.

Attamen quoniam statim ob initio accersiti sumus, Puer satis obsequens, & assistentes solliciti de ejus salute observantur, hæc speranda est, eoque magis, cum, & morbus, & symptoma ætati, temperamento, anni tempori, & vivendi rationi conveniant. Neque ut Medicorum vulgus, juxta cum mulierculis, vermium præsentia, ut signum malignum, formidanda, nisi fortasse iisdem in morbi progressu, mortui, aut vivi, fugientes excernerentur, intensiori nimirum putredine reddita, atq; loco mutato; verbo, mutata febris natura. Sicut magni faciendi quoq; teretes, morsu lædentes, præsertim os ventriculi, quoniam & lipothymiam, syncopen, & interitum inferunt.

Intentiones medicæ, pro hac febre curanda, atque Puero sanando, sunt, dirigendæ adversus febrem primo, secundo vero adversus vermes; non quia sunt febris causa, sed quod alia symptomata inducere possunt. Quare, primo materia pituitosa, attenuatione, incisione & detersione præparanda. Secundo, eadem evacuanda. Tertio, calor febrilis, pro usu, contemperandus. Quarto, partes producentes roborandæ. Ultimo, vires totius, congrua victus ratione conservandæ.

Vermes vero prius deturbandi atque necandi. Secundo expellendi. Tertio, si irritati, morsum,

aut aliquod aliud pravum symptoma inducant, eorum ferocia mitiganda.

Quibus intentionibus ut satisfaciamus, in fonte Chirurgico, non est quod de sanguinis missione loquamur, non solùm febris ipsius ratione, & causæ ejusdem, quia nimirùm non adest indicans, verùm etiam ratione ætatis, quia non adest permittens, prout & ab ipso Gal. omissa fuit.

Ex Pharmacia itaque sunt desumenda remedia. Et primo, pro ventriculi & primarum viarum exinanitione, injectus fuit clyster ex lacte, butyro & saccharo, à vermium præsentia facilè absorptus atque consumptus, mox exhibitus cremor tartari, quem crudorum & pituitosorum excrementorum justa excretio sequuta est. Quare alterantibus & præparantibus modo insistendum.

Alterantia esse possent jura, cich.borrag.end. ruta capraria & gramine alterata, quibus oxymel dilutum aqua de succo rutæ capr. & aceto paratum, ad unc. ii. immisceri poterit. Verùm quoniam jura hujusmodi, utpotè amara, respuit ipse Patiens, ideo substitui possunt aquæ stillat. de succo cichor. acetosæ, rutæ caprariæ & graminis, & oxymeliti, julapium acetosum, noctu in febris vigore offerendum. Mane vero solum præparans exhiberi poterit, julap. nimirum jam dictum, ad unc. ii. vel iii. vel ejus loco cremoris tart. & sacchari fini an. unc. ſ. vel in jure, vel in aqua rutæ capr. aut scorzoneræ dissoluti. Interim, quotidiè clyster injiciendus, non solùm ex lacte, butyro, & saccharo, verùm & ex lacte, cum syr. vel melle rof. solut. Et septima transacta die, minorativum præbendum ex cassia, tartaro, & semi scrupulo aloes. si possibile fuerit, sin minus, substituatur illi syr. rof. solut. aureus; vel pot. ex manna clarif. addendo tamen infusioni agaricum, ab Avic. tantopere commendatum.

Quod si forsan in progressu, calor febrilis augeatur, alterantis loco eligi poterunt aquæ stillat. cich. & acet. vel aqua hordei, cum melle rof. simpl. quod Avic. proponit, sub nomine Geleniabin, ut eodem tempore & alterationem & præparationem obtineamus, quibus omnibus in gratiam Pueri. nonnunquam & acidum citri, aut lim. commisceri poterit, licet enim acida hujusmodi frigida sint, attenuandi tamen & putredini resistendi facultatem obtinent.

Sed in progressu, perseverante febre, aliquod cochlear. syr. de cich. cum rhab. in aquis, vel decoct. jam dictis, opportunissimum erit, atque ita, quà alterando, quà præparando, & per epicrasin. evacuando, pilulæ alicujus, vel masticinæ, vel de tribus, necnon clysteris frequentiori usu, erit procedendum usque ad febris consumptionem. Facilis quippe tùnc fuerit ventriculi roboratio, confectione aromatici rosati, vel sale absinthii & mentæ.

Dum jam dicta omnia fiunt, vermibus semper prospiciendum, & primò enecantibus internis & externis. Secundò educentibus.

Enecantia, in hoc Puero tenellæ ætatis atque delicato, poterunt esse aquæ, succi, spiritus, pulveres. Aquæ stillat. nimirum absinthii, rutæ capr. citri, scorzon. card. sancti, & omnium maximè, cordial. præclariss. Saxon. Succi suaviores, citri, limon. Spiritus salis, ad gutt. in aquis jam dictis.

Sed calcanthi spiritus celeberrimus habetur ad vermes enecandos, nec unquam fallit.

Pulverem ex corallina, sive musco marino, quem circumforanei in Plateis vendunt, mirabilem deprædicant Matthiolus, Brasavolus, Mercurialis. Celsus præbet nitrum bibendum. Nos vero paremus pulverem ex corallina, cornu C. phil. præpar. cum cort. citri, nec non margaritis præparatis, quibus addantur quoque grana mercurii dulcificati, & exhibeantur in aquis cordialibus jam dictis.

Extrinsecus enecat vermes linimentum ab Aet. Paulo, & Orib. propositum, ex succo absinthii, bryonia, aloe & felle taurino, verum in Puero hoc febricitante, sufficiat oleum Abacuc, Venetiis paratum, vel de scorpionibus Matthioli, aceto squillitico dissolutum.

Educentia in casu nostro, poterunt esse crem. tart. repetitus, vel aloe lota, tantopere à Paulo commendata. In fine rhabarbarum quoque, in minutissima fragmenta redactum, & saccharo incrustatum, prout Venetiis paratum habetur, valdè utile, sic & conserva è floribus persicorum, enecat simul & expellit.

At si forte fortuna vermes ori ventriculi, morsu pertinaci adhæreant, tunc minime sunt irritandi, sed potius à morsu revocandi, atque alliciendi, hinc Aet. utebatur oleo, quod tamen nos non adeo tutum putamus, cum ab Arist. proditum habeamus, quod olei tactus insecta omnia interficiat, ideo Avic. carnes, & carnium contusam offerebat, mox carnibus enecantia commiscebat, ut vermes deciperet. Nos autem, lac, omnium præstantissimum existimamus, vel cum saccharo ipso, & quidem copiosum, ut ventriculum distendere & diutius in eodem manere possit, simulque vermes prolectare valeat, sicque ad lac conversi ventriculum mordere desistant, quod etiam clysteribus erit injiciendum.

Quibus omnibus congrua erit addenda victus ratio, non adeo tenuis, ut in reliquis quotidianis, licet pituita sit dulcis, ob vermium præsentiam, & puerilem ætatem. Potus consuetus solet esse mulsa cum cinnam. qui in casu nostra poterit esse aqua hordei, cum saccharo, & cortice citri, imo, & nonnunquam, cum acido, cæteraque proportione respondeant curationi quotidianæ, superius traditæ. *Idem ibidem.*

Epiala Febris.

Vir quidam dives, sexagenarius, temperamenti olim calidi & humidi, habitusque carnosi, modo ad obesitatem tendentis, qui semper deliciosam vitam duxit, cujus causa, aliquando colicis doloribus fuit obnoxius, qui solvebantur pituitæ vitreæ evacuatione, per clysteres sollicitata, tandem multis abhinc mensibus, ob rixam & hostile dissidium, ab Urbis Prætore domi se continere jussus, in qua adhucdum hæret, comessationibus, compotationibus & otio omnino indulgens, tandem hoc hyemali tempore, quo colica tentari solebat, febre correptus est, horis nocturnis, quæ cum quodam horrore incepit, non tamen recedente calore, adeo ut usque in subsequentem diem, toto corpore, simul eodemque tempore, & calorem & frigus se percipere asse-

fuerit ipse Pat. & per totam diem usque ad novum febris insultum. Accersitus Medicus invenit Patientem de algore & calore simul conquerentem, sed sine siti, cum pulsu parvo, tardo & raro, urinisque crudis & aquosis. Statim jussit ei offerendum jus sem. citri alteratum, tribus additis unciis aquæ cord. Sax. in eum finem ut totum tandem, in toto febris progressu, incalesceret corpus, quod tamen non successit, sed adventante nocte, novaque accedente febris accessione, invaluerunt & calor & frigus, uno eodemque tempore, per universum corpus, & utraque affectio pariter usque ad matutinam Medici visitationem perseveravit, quam rem miratus Medicus, cum domesticis, consilium à nobis capiendum decreverunt. Interim tamen optimè se gessit Medicus ipse, etenim summo mane, primo hoc præscripsit vomitorium.

℞. Juris carnium, raphano & sem. cit. alterati unc. x. oxym. simpl. unc. iii. m. pro vomitorio. Secundo, clysterem hujusmodi injiciendum jussit.

℞. Decoctionis utriusque centaur. mercurialis, chamæmeli, parietariæ lib. i. m. mel. rol. solut. ol. rutac. an. unc. iii. elect. diaph. unc. ß. vit. ovi m. pro clyst. Tertio, præscripsit leniens, quod tamen distulit in crastinum sequentem diem, ita quoque rogâte Patiente, à duabus secutis evacuationibus nonnihil defesso à quibus pituitosi & crudi humoris copia excreta fuit.

Quotiescunque febricitant ægri & rigent simul, atque eodem tempore in toto corpore, per totam accessionem, utrumque sentiunt effectum, epiala febre laborant, ita Gal. Patiens iste ita se habet, ergo epiala febre tenetur. Et licet ab epias & alos, à maris nimirum tranquillitate, ita dicta fuerit, eo quod insignem calorem non excitet, & ideo tranquilla. Hinc, ut mare, licet tranquillum, horrendum semper est, sic & in Epiala, licet calor tranquillitatem ostendat, utpote mitis, horrida tamen evadit, ob rigorem perpetuum ejusdem, unde à quibusdam, febris Algida dicta fuit.

De causa hujus febris convenire videntur Avic. & Arabes omnes, cum Gal. & Græcis omnibus, sicut & de modo omnino dissentiunt, omnes enim voluerunt causam esse pituitam acidam, crassam, quam vitream appellat Praxagoras, circa viscera naturalia putrescentem. Modum hujusmodi admisit Avic. ut scil. pituita vitrea, putrescens, vapores ex putredine calidos mittat ad ambitum corporis, & ita exteriora caleant, cum vero materia sit frigida & lenta, interiores partes refrigeret, non secus ac dum pomum crudum in ignem projectum incalescit, quod quidem ferventem ac vaporosam exhalationem in aerem de se transmittit, quam ideo calefacit, ignem vero proximum & sibi circumpositum adeo refrigerat, ut illum ad exstinctionem ferè deducat. Gal. vero voluit quod Patientes febricitent & rigeant simul, eodem tempore, in quavis corporis parte, & in tota accessione, idque quoniam frigidissima ac densissima acida pituita, si per partes sentientes moveatur, sine putredine, rigorem sine febre excitat, si verò modice putrescat, præcedit quidem rigor, sed postea subsequitur calor, devicto nimirum frigore à putredinalis caloris vigore. Verum tamen est quod humor iste, cum sit frigidus & tenax vix potest æqualiter & totus putrefieri, & ideo ex parte putrescit, & ex parte non putrescit, atque ea quidem qua putrescit, excitat calorem, qua vero non putrescit, frigus; & ita, uno eodemque tempore, & una eademque in parte, & calor & frigus persentitur.

Quam Græcorum sententiam nos libenter amplectimur, cum febris sit calor in corde accensus, & à corde in totum corpus diffusus, unde interiora algere, & exteriora incalescere non possunt, ut credit Avic. quia unumquodque fortius agit in proximum quam in remotum, quare calefieri non possunt externæ corporis partes quin prius internæ calefiant. Et quamvis Philosophantes quidam Gal. opinionem arguant, eo quod duo contraria, simul uno & eodem tempore, in unico subjecto reperiri nequeant, solvit tamen objectionem ipse Gal. dictum hoc scil. verum esse quoad sensum, non quoad rationem, & quoad partes dissimilares atque organicas; non quoad similares, etenim, manus frigida & calida, ut pars organica, ad sensum esse videtur, cum tamen similarium partium, eandem constituentium, aliæ frigidæ, aliæ calidæ verè sint.

Igitur à pituita vitrea, inæqualiter extra venas putrescente, fit febris hæc, Patientem hunc affligens, cujus productio difficilis non fuit, hac ætate sexagenaria, humido temperamento, habitu corporis obeso, delicata vita, à quo olim colici excitabantur dolores, quorum causam ostendebat pituitæ vitreæ copiosa per alvum excretio, quæ tandem ab intermisso exercitio, imo ab omnimoda quiete, & erroribus in cibo & potu adauctis, adeo multiplicata est, ut crassior etiam consueto reddita, ad intestina à natura detrudi nequierit, quinimò in mesenterio firmata atque putrefacta, febrem hanc epialam excitaverit, quam in genere quotidianarum collocavit ipse Gal. cum tota Græcorum Arabumque schola, & in qua, nulla sitis, calor mitis, pulsus parvus, tardus & rarus, cum urinis crudis & aquosis, jure merito observantur.

Neque huic Galenicæ veritati refragatur ejusdem auctoritas, Lib. de Inæquali Intemperie Cap. II. ubi asserit, epialam ab amara bile, simul cum pituita vitrea putrescentibus fieri posse; rationi quippe consentaneum, quod sicut in cæteris omnibus, ita & in hoc genere febrium, & legitimæ & spuriæ dentur species, dum legitima ab uno simplicique humore, spuria vero, à duobus simul commistis producitur. In hac tamen frigus usque ad finem accessionis non perdurat, sed, vincente calore, in progressu cedere solet, secus ac in legitima.

Febris hæc, licet inter quotidianas intermittentes reponatur, cum humor per partes sentientes moveatur, ad rigorem vel horrorem excitandum, nihilominus, quoniam vera quotidiana non est, adhuc minus sincerum habet intervallum, ob materiæ lentorem, atque temporis brevitatem, unde si illa, non sine periculo fuit judicata, tantò minus tuta erit hæc epiala, ut quæ à densissima omnium, atque frigidissima pituita, vitrea scilicet, excitetur. Ideò & Gal. inter febres continuas epialas collocavit,

vit, quæ tamen continuitas, per subingressum paroxysmorum est intelligenda.

Sperandum tamen, cum Patientis vires validæ sint, ut attenuata materia, vel in veram quotidianam degeneret, vel sequuta ejusdem pituitæ ad intestina metastasi superveniente colica, febris ipsa recedat.

Quare confidenti animo curatio est aggredienda, quæ potius causam quam febrem ipsam respiciat. Sic primò materia pituitosa calefacienda, attenuanda, incidenda, & evacuanda. Secundo, calor febrilis modicè contemperandus. Tertiò, ventriculo afflicto prospiciendum, cum ex eo animi defectiones contingere soleant. Quartò tandem, vires totius conservandæ.

Quibus intentionibus satisfaciendum remediis à tribus fontibus desumptis. Et primò quidem à Chirurgico, non est quod ullam sanguinis missionem depromamus, etenim, si Gal. in quotidianæ curatione nullam sanguinis missionis mentionem fecit; sicut neque Avic. (nisi rubedo in urinis observata fuerit) hoc est, nisi subsit sanguinis plenitudo, quantò minus indicatur sanguinis missio in epiala hac febre, in qua pituita adeò tenax & frigida peccat, quæ majori calore pro concoctione eget? Quare nec indicans adest, nec, nisi vix, adesse potest permittens. Frictiones asperæ, in progressu febris, locum habere poterunt, ad porositates rarefaciendas, atque pituitosos humores attenuandos ac resolvendos, imo & inunctiones, quæ parari solent ex oleo chamæmelino, ad cujus tamen evitandam odoris insuavitatem.

℞. Ol. lilior. alb. unc. iii, nitri drach. ii. vini albi odoriferi unc. i. m. bul. omnia ad consumpt. vini & madefactis manibus, post frictiones, fiat universalis inunctio. Spinali verò medullæ.

℞. Ol. lil. alb. cum aromat. unc. ii. ol. de spica drach. i. m.

Ex fonte Pharmaceutico præcipua sunt desumenda remedia, lenientia, præparantia, purgantia, animi defectionem prohibentia, & ventriculum roborantia. Lenientia possunt esse assumpta, & injecta. Assumpta vomitoria, & dejectoria. Vomitorium aptissimum, jam ab Excell. Adstante fuit præscriptum, sicut & clyster acris opportunissimus. Præscripsit quoque leniens hujusmodi, per os exhibendum.

℞. Elect. lenit. unc. i. crem. tart. drach. ii. specier. hieræ simpl. drach. i. m. f. bol. Et si potio, talis erit.

℞. Mel. rof. solut. unc. vi. crem. tart. tenuiss. pulveriz. unc. ſ. m. f. potio. Præparantia secundo loco consideranda veniunt, eaque multo validiora quam in quotidiana, ut ratio, atque Ætii & Pauli auctoritates suadent; observando tamen, cum Avic. quod paulatim ad fortiora sit ascendendum. Primum igitur præparans sit.

Oxym. simpl. mel. rof. colatian. unc. i. salis mentæ gr. vi. vel aq. cinnam. unc. ſ. m. pro syr. matutino tempore, duabus horis ante prandium exhibendum, quod attenuandi quoque & incidendi facultatem obtineant, hoc esse poterit.

℞. Decoct. cich. borrag. buglossi, beton. menthæ, cort. citri unc. vi. julap. acet. syr. de cort. cit. an. unc. i. m. pro alterante.

Interim clysteribus acrioribus erit materia subducenda, & apparentibus aliquibus signis coctionis, purganti medicamento erit immoranda, & quidem potius bolo quam potione, præscribendo, cum minus crudam materiam exagitet.

Ut ℞. Elect. lenit. drach. i. m. f. boli.

Inde ad validiora præparantia, attenuantia & incidentia erit deveniendum: unde Dioscorides seseli semen cum vino bibendum dabat in Epialis, nos vero, pro syr. matutino.

℞. Oxym. comp. unc. i. syrup. de hyssopo de prassio, bizantini cum aceto, an. unc. ſ. mulsæ acetosæ, cum aqua agrim. paratæ unc. v. m. pro syr. matutino.

Pro nocturno vero, ℞. Oxymel. simpl. unc. i. syr. de cort. cit. de menta, sive de absinth. an. unc. ſ. decoct. cich. borrag. buglossi, beton. agrim. petrosel. salviæ unc. v. m. pro syr. Et ita per epicrasin, dum materia peccans præparatur, eadem, vel clysteribus acrioribus, vel præscripto medicamento erit educenda. Frustra autem, quod aliqui perperam faciunt, diureticis ejusdem materiæ per urinam evacuatio tentatur.

Ventriculo afflicto corroboratio tandem procuranda: & potissimum post assumpta medicamenta purgantia. Sic Paul. diatrium pipereon, succum cyrenaicum, imo & castoreum exhibebat. Nos autem contenti sumus confectionibus, ex aromatico ros. oleo de citro, anisorum, sale absinthii & menthæ.

Ad animi defectiones autem arcendas, aqua cord. præclarit. Sax. a. i unc. i. cum unc. ſ. aq. cinnam. efficacissima erit.

Victus ratio debet esse quidem attenuans, at non adeo tenuis, unde Tral. dicebat, quod sicut non una est pituitæ species, ita non una debet esse victus ratio. Decipiuntur autem qui credunt tenuiorem victum esse debere in hac epiala, quam in quotidiana simplici, cum tamen omnino debeat esse plenior, & ratio est, quia in quotidiana, peccat pituita dulcis, quæ per ulteriorem coctionem in sanguinem & nutritionem converti potest, quod de vitrea sperandum non est, eademque ratio est habenda in reliquis pituitæ speciebus præter naturam. Potus sit aqua mulsa, aniso & cinnamomo alterata, vinumque addatur, apparentibus signis coctionis. Hæcque pro hac febre curanda dicta satis. *Idem ibidem.*

Febris Singultuosa.

Vir quinquagenarius, delicatè vivens temperamenti secundum totum, subfrigidi & humidi, frigidi & humidi ventriculi, densi & obesi habitus, vitam otiosam & de more sedentariam ducens, copiosis, frigidis & crassis alimentis usus, quotidianis vomitibus pituitosæ materiæ, multis abhinc annis obnoxius, sex autem abhinc mensibus, suppressis, postquam hoc autumnali tempore, frequentibus conviviis interfuit, eduliaque copiosa, ex lacte parata, & fructus comedit, incidit in febrem, quæ sub vesperam, sine evidenti rigore, horrore & frigore, quotidie, eodem modo invadit, cujus calor paulatim increscit & augetur, nec unquam valdè excedens observatur, fumosus potius quam acris & aridus, cum inquietatione, siti molesta, & singultu in principio febris, continuo, usque ad fi-

nem ſtatus ejuſdem perdurante, qui eidem omnino ſomnum eo temporem terdicit. Pulſus obſervati fuerunt non adeo celeres & frequentes, urinæ crudæ,ſed quodammodo craſſiores. Modo in tertia nos de agendis pro ſalute conſulit.

Febris hæc quotidiè,eodem modo, horis veſpertinis invadens, cui fumoſus nec vehemens calor ſuccedit,in Patiente humido atque obeſo, de genere pituitoſarum,ſive quotidianarum eſſe aſſerendum, & cum ſtatim ab initio ſingultus accedat,ſive potius, cum eadem febre invadat, & uſq; ad ſtatum ſemper, incluſivè, eandem comitetur, ab hoc ſymptomate febris hæc denominationem ſuſcipere ſolet, & quotidiana ſingultuoſa, ſive potius tantum ſingultuoſa appellari, cum nulli alii febri ſingultus perpetuo,uſq; ad declinationem aſſocietur, in hepatis namq; inflammatione, à calore inflammatorio, per nervos ventriculo communicato, ſingultus excitatur, nec tamen febris illa ſingultuoſa dicenda. Pariter,ſi in eadem inflammatione,ab hepate, humores bilioſi ad ventriculum tranſmittantur,ſingultus quidem fit non autem febris ſingultuoſa, ſed neceſſe eſt ut ſingultus ſtatim ab initio,cum ipſa febre quotidie invadat,& fere tota acceſſione febris perſeveret,ut febris ſingultuoſæ nomen mereatur. Quod expreſſis verbis prodidit cum Hipp. Gal. dicens, Fuerunt etiam in febrientibus, qui in ſingultu erodentem acerrimumq; vomuerunt humorem & vomitu à ſymptomate liberati fuerunt,verum,febris hujuſmodi nequaquam ſingultuoſa appellatur, namq; ut ſingultuoſa vocitetur, permanere amplius debet ſinngultus, vel etiam per totum morbum ſimul cum febre exacerbari. Hæc Galenus.

Fit autem hujuſmodi febris à pituita in ventriculo putreſcente, & facultatem ejuſdem expultricem irritante.Hæc vero nonnunquam putreſcit,ori ventriculi adhæreſcens,& ſi in cavitate, halitus tamen putridos.corruptos,acres vel acidos,atque malignos ori ventriculi communicans, vel putreſcit in venis ejuſdem ventriculi,& potiſſimum in gaſtrica, coronaria dicta, prout in caſu præſenti dubitandum videtur, dum totum corpus obeſum & humoribus pituitoſis refertum eſt, atque anteactam ejuſdem vitam expendimus, ad copioſam atque redundantem pituitam generandam omnino idoneam.

Hæc autem pituita,non eſt ſuccus ille pituitoſus, qui per ulteriorem coctionem ſuccus ſanguineus evadit, in venis contentus, ad partes frigidas & humidas nutriendas deſtinatus, neque excrementitia illa pituita, propriè naturalis, ſuccus ſcil. à ſanguinis perfectione declinans, crudus & inconfectus, qui in ventriculo generatur, nec naturalis impropriè, ut ſputa & mucoſitates, ſed eſt pituita præter naturam, non per exceſſum caliditatis, à qua fit ſalſa, ſed per frigiditatis exuberantiam, acida dicta,quæ tamen tantam in ſe frigiditatem non continet ut vitrea reddita ſit, cujus copiam atque præſentiam facile atteſtari poſſunt ætas, anni tempus, temperamentum, habitus corporis, vita anteacta otioſa, ventri gulæque dedita, hæc autem ſuperioribus annis, vomitu quotidie ab ipſo Patienti excerni conſueta, modo vero pluribus abhinc menſibus ſuppreſſa, & in venis coacervata, ac per venas ipſas ad os ventriculi delata, ibidemque putrefacta, præſentem parit febrem, prout & valde acida ac facultatem expultricem irritans,continuum in hac febre, uſque ad declinationem, ſingultum excitat, donec ſcilicet pituita ipſa in vigore febris, à calore febrili attenuata fuerit,& os ventriculi excalefactum, tunc enim,vel inſenſibiliter digeritur,vel a loco dimovetur, unde ceſſat ſingultus, ut in caſu noſtro, cum tamen quandoque contingat, ut frigida exiſtentente eadem pituita, debili vero febrili calore,cum ventriculi ore valde refrigerato ſingultus per totam acceſſionem quoque perſeveret.

Singultum autem excitat hæc materia,non repletione, aut inanitione, quemadmodum fit convulſio, ſed irritamento, quod eſt proxima cauſa ſingultus, alioquin, ſi concedatur repletio,& ſervetur Hipp. tanta hæc non eſt quæ continuum ſolvere, & dolorem excitare poſſit, ut in convulſione, ea tamen quæ ſimul cum aciditate irritamentum facere, & ſingultum ſine dolore excitare valeat.

Febris hæc periculoſa cenſenda eſt, quoniam continua, & quoniam perpetuum habet adjunctum ſingultum, vires debilitantem, eoque periculoſior quia materiam, non ori ventriculi hæreſcentem, verum in venis putreſcentem habet. Attamen, quoniam vires validæ ſunt nec adeſt propenſio ad vomitum ægrum noſtrum defatigans & ventriculo inflammationem inducens, nec animi deliquium conjunctum habet minera que non adeſt maligna,ſalus ſperari poteſt,prout quendam alium, hac febre laborantem,ſanitati reſtitutum vidi. Sic & Cardanus duos febre ſingultuoſa laborantes vidit & ſanavit, quorum alter juvenis, alter octogenarius erat. Quod ſi ſternutamentum ſuperveniret, facilior evaderet curatio. A ſingultu enim habito, ſternutamētum ſuperveniens, liberat. Plenitudo enim violento motu opus habet ut moveatur, ait Gal. in Com. Iudicari autem ſolet, aut ſudoribus, aut urinis craſſis & acribus, aut abſceſſibus.

Pro curatione itaque,primo calor febrilis moderatè contemperandus. Secundo materia peccans attenuanda, incidenda, detergenda & evacuanda. Tertio ſingultui occurrendum. Et tandem ventriculus roborandus,quibuſdam alexipharmacis non omiſſis.

In Chirurgico fonte, miſſioni ſanguinis locus non eſt, niſi ſuppreſſa fuerint menſtrua; tunc enim ſaphena, aut, ſi conſueta hæmorrhoidalis evacuatio, venæ ſedales eſſent aperiendæ; parcè tamen ſemper ſanguinem mittendo.Cucurbitula ſicca ventriculo repetita, tanquam remedium ingentis profectus proponitur ab Aët. ut quæ poſſit materiam impactam ventriculo, ſuo calore attenuare, & motu deturbare atque dimovere. Avic. verò ſinapiſmum proponit; niſi tamen obſtet calor febrilis, aut imminens inflammatio. Revulſiones, ut frictiones, ligaturæ, pedum lotiones, ſinapiſmi & phœnigmi, convenire ſolent, dum halitus à minera maligna ad os ventriculi aſcendunt.

Ex Pharmaceutico fonte deſumenda ſunt Lenientia; Præparantia, Evacuantia, calorem febrilem Contemperantia, Singultum ſedantia, à proprietate Juvantia,& ventriculū Roborantia.

Primò lenientia, per ſuperiora & inferiora exhibenda; atque in primis vomitus leniter ita provocandus.

℞. Juris carniū ſem.cit.alterati unc.x.oxym. ſimpl.

syr.pl. ol.amygd.dulc.an.unc, iii. m.pro vomit. Inde eadem crastina die præbeatur leniens.

℞. Elect.lenit.drach.vii.crem.tart.drach.iii. m.f.bol.quibus, transacta hora, superbibat Pat. mulsam dilutam, ad lib. ii. vel potu.

℞. Mell.rof.solut.mannæ cum crem.tart.clarif. an. unc. iii. aq. cinnam. unc. ſ. m. f. P. & tribus tr. nsactis horis, superbibat mulsam; à mulsa verò, duabus posthoris, prandeat.

Præparantia sint ab initio leviora, deinde validiora. Oxymel statim suspectum habetur apud Hipp. & Gal.qui in singultuosa febre acetum formidandum esse præcepit.

Quare, ℞. Mel.rof.colati unc.ii.aq.cinnam. unc.i.m.pro syr.In progressu verò ad validiora procedendum.Sic Hipp.proponit laserpitii succum oxymel. daucum, cyminum. Laserpitii verò aut succus Cyrenaicus, lacryma illa est à nobis belzoinum appellata, quæ à Cyrenaica provincia ad nos transferebatur, Silphium quoque dicta; quanquam legitima nostris temporibus non habeatur.Attamen tale paretur præparans.

℞. Oxymel.simpl.diluti unc.ii.belzoini.pulv. cymini an scrup. ſ.aq.cinnam. unc. ſ. m. pro syr. matutino tempore exhibendo; sicuti nocturno.

℞. Decoct.cich.borrag. beton. agrim. pentaph.malvæ unc.vi.oxymel.simpl.unc. ii. m. pro syr.alterante & præpar. Quod si calor febrilis urgeat,addatur succus cichorei depuratus, cum minori decoctionis quantitate.

Præparati humores commodissimè evacuari poterunt hiera picra; nisi calor febrilis obstet.

Ut ℞. Elect.lenit.flor.cass.rec.an.unc.ſ.hieræ picræ drach.ſ.m.

Vel ℞. Elect.lenit.flor.cass.rec.an.unc.ſ. pil. de hiera cum agar. scrup.ii.m.f.bol. quibus omnibus superbibat aquam hordeaceam, ad lib.ii.

Evacuatur quoque materia peccans, per urinam & sudorem, si illuc vergat natura ipsa;ideò ad urinam ducere poterit aqua hordei,dauco & fœniculo alterata,ex qua emulſ.sem melon.diluta commodè parari poterit. Ad sudorem verò eadem aqua,cum uncia aquæ cinnam. vel semi uncia aq. vitæ, addito cornu Cer. philosoph.

Et licet in casu nostro maligna minera manifesta non adsit, aliqua tamen alexipharmaca, utilia esse poterunt; quale erit extractum de scorzon. in aqua cord.sancti, totius citri; Aqua Excellentiss. Saxon. Confectio alkermes; & in progressu, aqua quoque theriacalis.

Singultum contumacè respiciunt opiata, quæ tamen in causa calida,tutiora sunt;ideò in frigida cautè valdè adhibenda.Philonium Romanum, apud Galen.quam maximè commendatur, sicut à nobis theriaca recens, vel laudan. nepenth. cum pulvere tormentillæ, boluni reformando.

A proprietate juvantia interna,& externa esse possunt.Inter interna, validissima sunt elixir vitæ, cum cochleari aqu. cinnam. Item rotulæ ex oleo anisor.vel ocymi,vel potissimùm cymini, cum saccharo paratæ.Tertiò, balsamum naturale, ad scrup.i.in vino malvatico;vel urgente febrili calore,in aqua cord.Sax.dissolutum.Quartò,ginhiber conditum, sed recens, ad castaneæ quantitatem Extrinsecus ol. de spica,de pipere, scutella cinere quercus repleta, & vino malvatico aspersa, ventriculoque applicata.

Ventriculum roborantia erunt jam dicta, ideò repetenda non sunt.

Victus rationem quod attinet, ab initio ad tenuem vergat, sic ptisanam, cum melle dabat Hippocrat. nos cum pipere, in globulo ebullito; panatellam quoque cum cinnam. integro coctam, emulsionem amygdal. dulc. cum ptisana. Vinum album vinosum Hipp. Nos autem utimur offa panis, vino imbuta, vini tamen potu interdicto, in progressu condiendi cibi, salvia, satureia, origano. Hæcque satis pro hac febre curanda. *Idem ibidem.*

Febris Syncopalis Humorosa.

Vir quadragenarius, pinguis habitus & albi coloris, ventriculi frigidi & humidi, humidique capitis, delicatè vivens, multum deliquit in victus ratione; & primò æstivo tempore nuper elapso,fructus copiosos comedit,gelidas aquas, variis saporibus conditas, indulgentius potavit, & vina nive refrigerata. in prandio & cœna,de more hausit; alimenta præterea crassi succi, ut lacticinia, juniores anseres, anates,pisces atque conchylia, ad mensam,ut plurimùm usurpavit; piscium quinetiam venatione delectatus, frequenter ante lucem surgens, sibi somnum necessarium subripuit, sub dio, in navicula eorum capturæ hamo intentus; tandem hoc autumni tempore, post prægressam inappetentiam, & totius corporis lassitudinem insolitas, suppressumque pituitosæ materiæ vomitum, fere quotidianum, horis vespertinis febricitare cepit, cum extremarum partium refrigeratione,febrili tamen calore valde remisso, quod vero magni faciendum, frequens lipothymia, imo syncope, cum absoluta asphyxia, externarum partium perfrigeratione, & sudoribus frigidis, crassis atque lentis; in quam lapsus est Patiens, non semel, sed pluries, nec solum in accessione, verùm & in toto febris decursu, præcedente semper ventriculi angore, sine morsu tamen. Accessit rursus febris eadem, iisdem horis, eodem modo & ordine, cum frequenti syncope, pulsu valde inæquali, obscuro raro & tardo,urina tenui, aquosa, hypochondriorum inflatione, & facie quodammodò tumida, nonnunquam pallida ac livida, cum delatione in somnum; quæ omnia declinare videntur in ipsius febris remissione. Modo in fine secundæ accessionis, Medicus adstans, remediorum administrandorum anceps, ob syncopen frequenter ingruentem, Nos, de agendis consulit.

Duo magni affectus, quibus Nob. noster Patiens duobus abhinc diebus conflictatur, quorum alter febris est, alter verò syncope vera atque legitima; num unius tantum radicis ambo germina sint, an diversam causam agnoscant, & a loco diverso sobolescant, non levis hucusque apud nos hæsitatio fuit; attamen, dum consideramus hanc febrem de quotidianarum genere esse, ut accessio horis vespertinis, uno eodemque modo, eodem ordine, eademque proportione corripiens, nobis significat; (quæ enim quotidie invadunt sine his conditionibus quotidianæ non sunt; dum. tertianariam, aut quartanariam servantes periodum, aut duplices tertianæ,aut triplices quartanæ sunt, & nuncupantur); & præterea, ut res omnes naturales & nonnaturales; necnon syncope hæc frequens, quam à ventriculo ortam conjicimus, unde &

ſyncopes hæ ſtomachicæ, ab eodem Gal. jure merito appellantur, confirmant; idcirco unam, & eandem habere cauſam, eundemque locum, quotidianam hanc febrem & ſyncopen ipſam obtinere credimus; licet ordine primum locum febris habeat; prout ratione dignitatis & urgentiæ, ſyncope ipſa; unde non ſine ratione à Medicinæ Scriptoribus, febris ſyncopalis humoroſa appellari ſolita fuit, ad differentiam alterius ſyncopalis minutæ.

Fit enim hæc febris à tanta crudorum & pituitoſorum humorum copia, ut obſtruant, obruant & nativum calorem onerent, ita ut ſyncopen inducant; alioquin ait Gal. ſi craſſi ſucci, nec obſtruant, nec obruant ac onerent, lipothymiam potius quam ſyncopen inducere poſſunt. Et licet univerſum corpus, una cum ventriculo, crudis hiſce humoribus abundet; portio tamen putreſcens, & febrem hanc quotidianam producens, intra ventriculum circa viſcera naturalia reperitur ac ſtabulatur, cum perpetua ventriculi imbecillitate atque angore. Unde hujus febris eſſentia erit, quod ſit continua, quotidianas acceſſiones, eodem modo, horis veſpertinis habens, cum facili & frequenti ſyncope; dependens ab humorum crudorum ſarcina, in ventriculo potiſſimum ſed & in toto exiſtente, cum ventriculi maxima imbecillitate.

Crudus autem humor, à quo febris iſta procedit non eſt ille crudus, ſtricto modo ita dictus, quem Galen dicebat eſſe ſanguinem ſemicoctum, per ulteriorem coctionem ad ſanguinis naturam pervenientem; nec eſt humor ille, latiſſimo modo ita vocatus, quem bilioſum quoque crudum appellabat, nondum ſcilicet à natura victum; ſed eſt humor ille crudus lato modo, copioſa ſcilicet pituita craſſa & viſcida, quæ obſtruere, obruere atque onerare valet calorem nativum, ſicque ſyncopen frequentem facere in tota fere febris acceſſione. Ad tantam autem crudi hujus humoris copiam cumulandam, non defuerunt res omnes, tum naturales, tum nonnaturales; Patiens quippe pinguis eſt habitus, ventriculi frigidi & humidi, humidique capitis, fructibus, aquis & vinis refrigeratis atque alimentis, pituitoſos humores multiplicantibus uſus, ſomnumque concoctionibus neceſſarium ſibimet ſubtrahens, ſub dio, matutinis crepuſculis, ſeipſum frequenter exponens; & quod conſideratione dignum, multis abhinc menſibus ſuppreſſam per vomitum pituitoſæ materiæ evocationem paſſus; à quibus omnibus facilis fuit copioſæ pituitæ, craſſæ, viſcidæ & lentæ productio atque retentio, ex qua & febris, & grave ſymptoma, ſyncope ſcilicet, tandem ortum duxerunt; hinc calor febrilis non adeò intenſus; hinc pulſus, valde quidem inæqualis, obſcurus tamen, rarus & tardus; hinc urina tenuis & aquoſa, hypocondriorum inflationes, facies quodammodo tumens, nonnunquam verò pallida ac livida, cum delatione in ſomnum; quæ omnia hanc febrem reliquis omnibus quotidianis pituitoſiorem oſtendunt; ſicut veram atque legitimam ſyncopen, præceps omnium virium lapſus, cum perfecta aſphyxia, externarum partium omnium perfrigeratione, & ſudoribus frigidis, craſſis atque lentis, utpote non diaphoreticis, ſed verè ſyncopticis.

Febris hæc ſemper periculi plena eſt; etenim, ſi cum Gal. longa, nec ſine periculo eſt quotidiana quid erit pronunciandum de hac febre, quæ omnium maximè pituitoſa eſt, & ſyncopen, mortis imaginem habet adjunctam? Periculum autem patet, tum ex parte cauſæ febris, ingens enim adeſt cruditas, unde cibus exhiberi non poteſt, ut inducatur concoctio, vires verò ipſius ægri ſine cibo labuntur; tum ex parte remediorum, quæ adminiſtrari nequeunt ob ſyncopen frequentem, non abſcedente interim ipſa febre. Lethalis autem, & omnino impoſſibilis curationis evadit, tribus caſibus. Primus, dum totum corpus fuerit crudis humoribus plenum; tunc enim adeſt cauſa fovens. Secundus caſus, quando ſucci non modo crudi, ſed corrupti ſunt adeo, ut appareant ſigna contraria coctioni. Tertius, quando languentibus viribus, alicujus viſceris inflammatio ſuperveniat. Quare in caſu noſtro, febris hæc parum à lethali abeſſe videtur; cum in toto quoque humorum cruditas reperiatur.

Verum, quoniam in febris declinatione ſyncope nonnihil cedere videtur; ideo omnino deplorata ſalus non eſt, quanquam ſpes augeretur, ſi urinæ craſſiores & palliciores redderentur.

Pro regulari curatione. Primo, materia cruda frigida & pituitoſa eſſet attenuanda, incidenda & detergenda. Secundo, evacuanda. Tertio, ventriculus roborandus. Quartò, vires ejuſdem & totius conſervandæ.

Verùm, quoniam hic, ſymptoma, nimirum ſyncope urget, coacta non regularis adhibetur curatio, ſymptomati occurrendo, unde Gal. ſpem totam collocat in frictionibus, quiete & inedia; quod deſumpſiſſe videtur ab Hippocrat. à quibus diſſentiunt Arabes, Avic. Rhaſis, imo & Averroes. Tral. quoque, & è Recentioribus Mercatus, Saxon. & alii, quorum aliqui voluerunt cibum eſſe offerendum, alii medicamenta evacuantia præbenda; nonnulli quinetiam ſanguinis miſſionem admiſerunt, & tandem frictiones propoſitas, alii tanquam ſuſpectas, omnino damnarunt.

Nos autem, pro tuta ac methodica hujus febris curatione, circa tres ſcopos perpetuò verſandum cenſemus. Et primò quidem conſiderandam eſſe partem affectam, nimirum ventriculum ipſum. Secundo, materiam peccantem, pituitoſam ſcil. & frigidam. Tertio, vires ipſas. Ex quibus omnibus, urgentiori ſemper incumbendum, cæteris omnino non neglectis.

quod ſi itaque ventriculi paſſio urgeat, & frequentem ſyncopen inducat, adverſus hanc noſtra intentio dirigenda; cum legitimæ curationi, quæ eſt cauſarum ablatio, locus non detur, nec tempus concedatur; ideò præſente ſyncope, cum à caloris & ſpirituum ſuffocatione proveniat, calor in corde ſuffocatus, foras eſt evocandus; facultas excitanda, & ſpiritus vivificandi, internis & externis. Inter interna, liquida ſunt eligenda; tum ad faciliorem introductionem, tum ad celeriorem operationem. Sic præſtantiſſima eſt aqua theriacalis; aqua totius citri mixta: Pariter aqua cord. prima Sax. Oleum cinnam. ad gutt. ii. in aqua ſcorzon. Quinta eſſentia roris marini. Omnium maximè ſpiritus revocat, & vires reſtituit vinum; utpote quod quàm celerrimè nutrire dicat Galen. citiſſimèque concoquitur atque diſtribuitur, quia minima indiget alteratione;

ratione; unde maximum penetratorem hoc appellabat Avic. ut juremerito Aret. in solo vino refrigeratis spem vitæ reponat. Sit autem, neque aqua frigida dilutum, quo uti solebat Gal. neque meracum. Non primum, ob insignem ventriculi imbecillitatem, & frigidæ materiæ præsentiam; non secundum, ob febrilem calorem, metum inflammationis internæ. Sit insuper nigrum, austerum & subltypticum, non generosum. Quandoque tamen syncope adeo diuturna atque pertinax est, ob crudi humoris copiam, frigiditatem atque lentorem, ut posthabito febrili calore, ad validiorem attenuationem & calefactionem, aqua vitæ quoque uti cogamur; quæ ita paranda.

℞. Fol melissæ, pulegii, majoranæ, an hos, rof. rub. an. pug. i. caryophyl. cinnam. macis, cardam. an drach. i. officulor. cord. Cer. n. ii. santal. citrin. drach. ii. moschi gr. v. incidantur incidenda, contundantur contundenda, & macerentur in sufficienti quantitate vini albi optimi; mox destill. B. M. cujus cochlearia frequenter præbeantur.

Extrinsecus, mos invaluit ut in sycope fiat aspersio in faciem, vel aqua frigida simplici, vel rosacea, vel vino albo adstringenti; quam proponit Gal. reprobat vero Avic. Gal. quidem, in defectu spirituum, ut retrahatur in auxilium cordis. Avic. vero eam juremerito reprobat, quando à spirituum suffocatione procedit syncope, ut in casu nostro.

Conveniunt itaque potius cucurbitulæ siccæ, frictiones, calorem nativum excitantes, cutim universam rarefacientes, & humores crudos attenuantes, ac in halitus digerentes, oleis laxantibus, priùs in vino malvatico fervefactis. Sic extremarum partium madefactiones, aqua vitæ caryophyllata, calidis manibus factæ: Cordi quoque epithemata & inunctiones conveniunt.

Ut ℞. Aquæ melissæ lib. i. aquæ Flor. citri, rof. vini malvatic. an. lib. ſ. aceti rof. unc. iii. troch. de gallia mosch. scrup. ſ. camphoræ gr. v. m. pro epithemate cordis.

℞. Ol. de scorpionib. Matthioli drach. ii. Troch. de gallia mosch. scrup. ſ. aceti rof. par. m. fiat linim. amoto epith.

Secundo loco materia consideranda venit, quæ evacuationibus, calefactionibus & atenuationibus eget; sed in his intentionibus explendis, tanta semper fuit inter medicinæ Principes dissensio atque diversitas, ut apud Recentiores adhuc sub judice lis esse videatur.

Primò *enim, in fonte* Chirurgico, sanguinis missio à Gal. aureis verbis omissa fuit, dicente. Nulli talium sanguis mitti sine maximo dispendio solet; cum tamen evacuationem desiderent; verum nec sanguinis missionem, nec purgationē sustinent, utpote quòd sine his syncope facile adoritur, multò verò facilius cum his. Tral. verò, quem sequuti sunt & Rhasis & Averr. sanguinis missionem convenire contendunt. Attamen, parum aut nihil à Gal. jam dicti magni Viri dissentire videntur, dum conveniunt omnes in indicante, quod scilicet conveniret; sed neque discrepant in permittente; etenim & ipse Tral. subdit, quod si vires imbecilles fuerint sit abstinendum. Quoniam verò vires neque præsentes, neque futuræ, in syncope, & insigni humorum cruditate constare possunt; ideò in casu nostro, ut & frequentissimè in omnibus hisce febribus, à sanguinis missione abstinendum; relicta Recentiorum inepta illa decisione, quod humor considerari debeat, num crudus, vel semicrudus, vel extreme crudus fuerit, ad sanguinis missionem statuendam.

De medicamento exhibendo, pro minoratione pituitosæ atque crudæ materiæ, pariter dubitatur. Gal. enim apertis verbis, ut superius visum fuit, neque minorationem per medicamentum admittit, quod accepit ab Hippoc. cujus quinetiam opinionis fuit Orib. & Paul. dicentes. Neque venæ sectionem, neque purgationem ferunt; namque sine his derepente in syncopen cadunt. Quos sequuti fuerunt Arculanus & Recentiores multi; imò & hoc idem experientia comprobavit ipse Gal. dum ventriculo afflicto, & nondum ad syncopen perducto, multos vidit defunctos, quibus medicamentum fuerat exhibitum; Quid igitur dicendum erit præsente syncope?

Sunt tamen non pauci, Tral. Rhasis, Averr. Mercatus, Sax. & alii plurimi, qui medicamentum minorativum libenter exhibent, dicentes, quod leniter imminuta humorum copia, recedit syncope; & ita reliqui crudi humores commodius præparari possunt; additque Tral. quod cum vires a copia suffocentur, de copia modicum subtrahere est necesse, cum frictionibus, cæterisque a Gal. propositis, humores adeò copiosos & crassos atenuari & discuti posse, impossibile videatur, & si fieri possit, nonnisi longo tempore; quam diuturnitatem febris hæc cum syncope tolerare nequit.

Decisio itaque adeò gravis controversiæ sit, quod cautissime in hoc magni momenti negotio sit procedendum, ab Hipp. edocti, quod absolutissima tum custodia, tum diligentia in hac febre curanda opus sit; adeò ut si syncope toto paroxysmo perseveret, impossibile sit medicamentum solutivum exhibere, qualecunque fuerit; ventriculo namque perpetuò afflicto afflictio addenda non est, alioquin stomachicæ syncopes irrevocabiles fiunt atque lethales, ut observavit Gal. At si in accessionis declinatione cedat ipsa syncope, ut in casu nostro, & ut frequentissime accidit, prius roborato ventriculo, aliqua crudæ materiæ minoratio procuranda, clystere prius, mox etiam vomitu, si ad vomitum pronus sit Patiens. Interim attenuantia, & concoquentia præbeantur, ut medicamentum leniens, si non antè quartam, paulò post tamen exhiberi possit. Exercitatum autem Medicum, vel saltem valde cautum desiderāt hujusmodi febres.

Ad praxin itaque ut revocentur omnia; primò Clyster paretur ex decoct. malv. mercur. betæ, chamæm. in aqua hordei; addito melle rof. cum oleo amygdal. vitello ovi & sale. Primò autem, mel rof. non sit solut. & adhuc minus, addenda hiera, diaphœn. quæ in progressu, concocta & attenuata materia adhiberi poterunt; injiciatur verò extra accessionem syncopes. Secundò, vomitus provocatio dubia esse solet; cum enim materia valdè cruda, viscida & tenax sit, à debili vomitorio procul dubio educi non poterit, sicut à validiori valida quoque agitatio excitabitur cui facillius syncope succedit. Nihilominus, provocandus vomitus si prius spontè procedat, vel saltem Patiens, ut in nostro casu

ſu ad eum ſit pronus; eò enim evacuatur ſaltem materia innatans, & minus adhærens. Quare, leve vomitorium ſufficiet.

Ut ℞. Juris carnium ſem. citri alterati unc. viii. oxymel. ſimpl. ℥vi. m. In progreſſu verò, magis concocta materia, ſuccus raphani addi poterit, vel pulvis aſari, vel ſemi uncia diaſari Fernelii. Tertiò, medicamentum poterit eſſe mel. roſ. ſolut. cum manna clariſ. & tart. aqua cinnam. aromatiz. vel lenit. cum tart. caſſia quoque, urgente febrili calore, cum tartaro; ſuo namque lentore & ipſ. m pituitam quoque ducit, ut notabat Meſ. In progreſſu vero, additur hiera, imo & pil. de hiera ipſa, cum agarico; quibus omnibus mulſa diluta, ex aqua hordei parata, ad lib. i. ſ. vel ii. ſuperbibenda, ut ab ea ſequatur ablutio. Circa medicamentum exhibendum, obſervatione dignum eſt quod à potione, quantum fieri poteſt, ſit abſtinendum, & potius forma ſolida exhibendum ſit; potio namque majori vehementia operatur, ſi que majorem in humoribus commotionem excitat, majoremque ſpirituum diſſolutionem infert, & ventriculum exolvit, unde facilior in ſyncopen lapſus.

Præparantia ſint attenuantia, incidentia, detergentia, & quidem calida quantum febrilis calor perferre poteſt. Sic Hipp. oxymel aquoſum proponit. Gal. mulſam crudam, ut ut magis ſubducentem, & minus nutrientem, proponit etiam oxymel cum hyſſopo. Oribaſio placuit mulſa diluta, decocta; imo & ipſi Paulo. Nobis autem hæc ſunt in uſu.

℞. Oxymel. ſimpl. unc. ii. ſyr. de cortic. citri unc. i. vel.

℞. Oxymel. ſimpl. mel. roſ. colat. an. unc. j. ſ. aq. cinnam. unc. ſ. m. pro ſyr. & ſic pro aliis; cui in progreſſu addatur modicum juris, hyſſopo, praſio & menta alterati.

Hæc agenda in caſu noſtro, quoniam in febris declinatione ſyncope cedit, at ſi in tota acceſſione perſeveraret, vix clyſter, nedum vomitorium, minuſque medicamentum adminiſtrari poſſet, quo cum loco, in frictionibus potiſſimum & in dia, totam curationis ſpem reponit Galen.

Licet autem iſte quinetiam curandi modus ſuas habeat objectiones, & primo quidem, cum redundantibus crudis humoribus prohibeat Galen. frictiones, exercitationes, & quemvis corporis motum. Secundò, quod corporibus impuris exercitationes prohibet Hipp. Tertiò, quia in diarrhœa ex cruditate, prohibet Gal. abſtergentia & cutem deobſtruentia, attamen, omnibus conceſſis, quoniam longè majus ex his ſequitur beneficium quàm damnum, ideò frictiones ſunt adhibendæ.

Sed ne error aliquis committatur circa frictionum uſum, in hac febre, quæ nullum vel minimum errorem admittere poteſt, quinque ſunt conſideranda. Primum, finis ob quem inſtituuntur. Secundum, quæ partes corporis ſint fricandæ. Tertium, quales frictiones eſſe debeant. Quartum, quo inſtrumento. Quintum, quando.

Primum quod attinet; frictiones primò facultatem emorientem excitant. Secundò, humores crudos & copioſos, ſpiritus & calorem ſuffocantes, à corde divertunt. Tertiò, eoſdem humores attenuando ac reſolvendo, diminuunt. Quarto poroſitates aperiunt, ut facilius inſenſibiliter reſolvantur.

Quantum ad ſecundum, in primis crura & coxas fricare oportet, ad inferiora trahendo, ut major fiat diverſio. Secundo, brachia & manus, a ſpatula incipiendo. Tertio, à collo ad ſpatulas, per latera.

Quoad tertium, incipiendum à fortioribus; nam materia in principio frigidior & craſſior eſt; prout & poroſitates obſtructæ valde; unde Avic. uſque ad abraſionem cutis, nos autem uſque ad ruborem; in progreſſu verò, materia magis attenuata leviores ſint.

Quarto, fiant panno aſpero, ſumigato potius ſuffumigio ex ligno aloes, moſcho & cinnam. ex Avic. vel cum Gal laxantibus oleis atque digerentibus; quibus nos & ſpiritum vini addi poſſe credimus.

Quintò, licet Avic. jubeat perpetuò frictiones eſſe faciendas, vel cum ſomni excluſione; cautè tamen agendum, ne ægri pereant fricantium inſcitia, ut obſervavit Tral.

Tertiò & tandem, vires ventriculi, cordis & totius ſunt conſervandæ; in quem finem julapium præſtantiſſimum atque ſuaviſſimum hujuſmodi paretur.

℞. Vini malvatici lib. j. aq. roſ. unc. iii. caryophyl. cont. drach. ſ. cinnam. contuſ. drach. j. in ſindone ligentur; mox adde ſacchari fini unc. iv. & bulliant lento igne, ad julapii conſiſtentiam, cujus cochlearia frequenter aſſumat patiens. Pro ventriculo verò, potiſſimum erit ol. juniperinum; vel cinnam. ad gutt. j in cochleari aquæ cinnam. pariter & ol. zedoariæ, tùm intrinſecus, tùm extrinſecus.

Vires totius congrua victus ratione conſervandæ. Et primò aër, nec valdè calidus, nec valdè frigidus ſit, ſuffumigio alteratus ex ligno aloes, ſantalis citrinis, cortic. citri & cinnam. in aqua roſ. & è flor. citri fervefactis. Victus ratio valde tenuis, cum Hipp. cui ſubſcripſit quoque Gal. nihil enim ab initio, præter oxymel aquoſum afferebat; addunt tamen, dum vires conſtent. Nos, tribus primis diebus, ſolam priſanam offeramus; ſecundis, addamus pulli inſtaurans; poſtremis, attenuata valde materia, ova recentia & pulli contuſa. Vinum quoque conceditur, dilutum, etiam in cibo. Juſcula alterentur quoque cinnam. caryoph. nuce myriſtica. Somnus, licet concoquat, tempore tamen præſentis & imminentis ſyncopes, interdicendus. Quies omnino neceſſaria; adeò ut neque ad ventrem exonerandum neque ad meiendum ſurgat; domumque obſcuram, & lectum mollem habeat, ex Hipp. Venter clyſteribus ſollicitetur, & tandem animi accidentia, quæ poſſint virtutem exolvere atque agitare, ſunt devitanda, licet nonnulli iram moderatam juvare crediderint. Et hæc, pro tantæ febris curatione dicta ſufficiant. *Idem ibidem.*

Febris Syncopalis Minuta.

Vir 40. annum agens, temperamenti totius & jecoris, calidi & ſicci, gracilis habitus, & quodammodo ſqualido aſpectu, poſt ſiccam præteritam anni conſtitutionem, & longum iter ſub radiis ſolaribus, vina meraciora potans, & vigiliis nimis indulgens; ſuppreſſa quoque frequenti diarrhœa biliosa, plurimùm ſalubri, tandem

primò est impedienda; & secundò, eorum regeneratio procuranda. Sic statim aspergatur facies, vel aqua frigida simplici, vel aqua rosar. vel aqua, vino adstringenti mista, ut cutis densetur, spiritus retrahantur, & effluvium prohibeatur. Secundò spirituum regeneratio procuranda odoribus. Sic naribus admoveatur panis calens, vino, vel aqua cinnam. aspersus. Sed quoniam essentia virium, quibus regitur corpus, non in spiritibus solis, sed in solidorum temperamento quoque consistit, ideo utraque integra conservanda. Et idcirco partes solidæ quam celerrimè instaurandæ; etenim, quæ longo tempore extenuantur corpora, lente reficere oportet; quæ vero brevi, breviter. Cum itaque odore solos spiritus, non solida nutriant; ideò solidis, alimento succurrendum & quidem potu; facilius enim est impleri potu, quam cibo; sic præbeatur vinum, frigida dilutum. Interim facultas excitanda extremorum contorsionibus, pilorum evulsionibus, vociferationibus & hujusmodi aliis spiritus non dissolventibus.

Remissa syncope, febrilis calor contemperandus, & biliosi ac tenues humores præparandi hac potione.

℞, Aq. de succo acet. de cucurbita, de anguria an. ℔ ß. syr. de ribes, de agresta, de portulaca an. ℥ ß. m. pro primo alterante. Pro secundo vero, in majori declinatione.

℞. Juris alterati cich. endiv. acet. portulaca, violis. nenuph. hepat. ℥ vj. succi cit. ℥ ij. instaurantis pullæ cochlear. j. m. tribus autem transactis horis ab hoc jure, offeratur cibus plenior, præmittendo bolum hyacinthinum, cum aqua totius citri & scorz. Cibus autem sit ptisana hordeacea acida, scil. cum agresta, cum pullæ instaurantis, & offa panis, in vino nigro austero imbuta, vinum quippe dilutum necessarium maximè existimarunt Medicinæ Principes: paucis vero horis ante novam accessionem, cibus rursus exhibendus, ut necessarium censuit Gal.

Et nisi virium lapsus ægro interitum minetur, sub pleniori cibo, exhiberi poterit cassia cum pulpa Tamarind.

℞. Flor. cass. rec. extr. drachm. vii. pulpæ Tamarind. drach. iij. m. f. bol. hora una ante cibum exhibendi.

Jam dictis omnibus congrua & accurata victus ratio addenda. Sic aër frigidus paretur, inspersione frigidæ putealis, cum frondibus, virtute & actu frigidis. Cibus sit jam præscriptus, sed præterea, concedi possunt fructus aliqui austeri, ut mora, cerasa austera, & nostro potissimum Patienti, persica cocta. Potus consuetus, ut aqua acetosæ, cum julap. ros. aut vino granati præter offam panis, vino austero imbutam. Somnus, sicut præsente syncope, interdicendus, ita extra syncopem erit omni arte procurandus. Quies quam maximè conducit. Inanitio semper in hac febre est repletione periculosior, & ideo ut dixi, parum & sæpe Patiens nutriendus. Excrementa, clysteribus ex lacte butyro & saccharo paratis, educenda. omnibus animi passionibus est ablegandus, & confidenti animo recreandus. Quæ pro hac syncopali minuta simpliciter, curanda dicta satis. *Idem ibidem.*

Febris Amatoria, sive Icteritia alba.

Nobil. & formosa Juvenis, 25. annum agens, temperamenti calidi & humidi, carnosi habitus, & antehac rosei coloris, tribus abhinc annis cogitabunda & mœsta præter consuetudinem esse cœpit, cum ob egestatem Patris, Viro nubere non posset: hinc vigiliis subortis, & querelis de ventriculo male affecto, rugitibus hypochondriorum, menstruis quoque interim imminutis: roseus faciei color in album, & mox in pallidum conversus est, timores ac mœrores accesserunt, cum capitis gravitate, necnon paulatim spirandi difficultas, cordis tremores, cibi fastidium, stupor & torpor, cum febre inordinate repetente, in dies quinetiam semper magis magisque imminuta, imo tandem omnino suppressa menstrua fuerunt: supervenientibus totius colore livido atque plumbeo, palpebrarum & crurum intumescentia, omnium membrorum gravitate, & virium languore: quibus demum accesserunt strangulatio, sive præfocatio, & Dæmoniaca phantasmata. Tandem a Religiosorum exorcismis & signis nullam opem expertæ, ad Medicorum manus confugit: quibus & mihi accersito, abdomine contrectato occurrerunt in uteri regione ac mesenterii, obstructiones: febricula circa vesperam quotidie, cum horrore invadente, non adeo intenso calore: molesta tamen, nec sine aliqua, nocturno potissimum tempore, mentis alienatione. Modo Parentes mœsti insignem adeò mutationem admirantes, causamque horum ignotam existimantes, nos omnes in subsidium advocant.

Hanc febrem, quam Hipp. erroneam, non sine ratione: alii febrem albam, sive albam icteritiam nuncuparunt: albi namque & frigidi humoris plurima symptomata indicium præbent. Primo siquidem menstrua suppressa, in juvenili ætate, temperamento calido & humido, nativum calorem suffocando, in toto frigiditatem induxerunt, non parum ad id conspirantibus obstructionibus in mesenterio & utero, forsan etiam in cava jecoris observatis, quæ naturalis caloris ventilationem prohibentes, ejusdem suffocationem fovent, unde horum symptomatum plurima frigidam intemperiem attestantur.

Hujus autem affectus Virginei causa primitiva, fuit intensa meditatio hujus Virginis, qua avocato nativo calore & spiritibus a ventriculo, cruditates genitæ fuere, obstructionum in venis lacteis & mesentericis origo: unde hypochondriaci affectus ortus, & de ventriculo malè affecto, & hypochondriorum rugitibus querelæ; inquinata quinetiã universa massa sanguinea: quæ crassior reddita, nec uteri venas statutis temporibus libere permeans, ac in iisdem stabulans, obstructiones in utero quoq; congessit, & menstruam purgationem diminutam reddidit: quibus adauctis, perfecta eorundem suppressio subsequuta fuit: sanguis enim effluxum non habens præ multitudine, resilit in cor & septum. Quando vero hæc repleta fuerint, cor fatuum fit, deinde ex fatuitate, torpedo, posteà ex torpedine delirium apprehendit: sicut, cum aliquo longo tempore desidente, sanguis ex coxis & femoribus depressus, in tibias ac pedes, torporem inducit: a torpore autem pedes ad iter faciendum

impotentes fiunt, donec sanguis ad se ipsum revocatur. Hæc habet Hippoc. quibus subdit. Revertitur autem celerrime; cito enim propter venarum rectitudinem refluit, & locus corporis non est periculosus; at ex corde & septo tarde redit; venæ enim obliquæ sunt, & locus periculosus, & ad delirium ac insaniam paratus. quum enim hæ partes repletæ fuerint, & horror cum febre ingruit; quas febres erroneas appellant. His autem ita se habentibus, præ ad ucto calore insaniunt, præ caligine timet atque formidat; præ compressione circa cor, strangulationem & præfocationem patitur; præ sanguinis malitia, animus mœrens & anxius, malum attrahit.

Nos verò addamus, quod totum, non solum cacochymum, sed cachecticum quinetiam redditur; ut patet ex colore totius adeò vitiato, virium languore, & palpebrarum ac pedum intumescentia.

Verum, nec à solis suppressis menstruis; sed à retento quoque semine malum hoc provenire posse, innuere videtur Hippoc. dum, Virgines liberari asserit, si aut Viro cohabitent, aut menses suboriantur; præsertim vero in hac Virgine, temperamenti calidi & humidi, & boni habitus. Verum, cum jam menstruorum suppressionem, tanquam causam evidentissimam habeamus; adeò feminis retentioni uteri præfocationem, potius quam febrem hanc erroneam tribuamus.

Ut autem ab hac febre vindicetur Nob. ista Juvenis, & in pristinum redigatur statum, res adeo negotiosa atque difficilis est, ut exercitatus quoque Medicus, in tota curatione anceps & dubius, medica semper auxilia sit administraturus; totum enim habitum renovare, & menstrua revocare oportet, metu alioquin, ne ad hydropem præceps ruat infelix Juvenis.

Nec in præsens Hippoc. monitum locum habere poterit, nisi prius massa sanguinea purificetur, & ad laudabiliorem statum redigatur.

Quod ut assequi valeamus. Primò ventriculi & primarum viarum expiatio præmittenda. Secundò, mesenterii & lactearum obstructiones reserandæ. Tertiò totius venosi generis cacochymia est abstergenda. Quartò, incipienti cachexiæ insuper prospiciendum. Quintò, menstrua hystericis aperientibus sollicitanda, necnon interim iisdem a proprietate juvantibus, symptomatibus occurrendum. Ac tandem viscera roboranda. Quæ omnia jam præscripto ordine sunt executioni mandanda, medicis auxiliis à tribus fontibus desumendis.

Et in fonte Chirurgico, de sanguinis missione sicut dubitari non potest, cum hic peccet copia, substantia & motu; ita in præsenti statu, cautè agendum circa quantitatem; jam enim sanguis in cacochymiam descivit. Et licet Hipp. doceat, quod hujus affectus curatio, sit sanguinis detractio; id tamen jubet in principio esse faciendum antequam totum corpus cacochymum, & minus adhuc cachecticum reddatur, unde in diuturna & confirmata suppressione, idem Hipp. ventrem sursum atque deorsum purgat; quoniam cacochymia non sanguinis missione sed purgatione tollitur. Hinc à copiosa diarrhœa Ancilla illa restituta fuit. Quod videns Gal. carnosis & albicantibus, scarificationes potius quam venæ sectionem præscribebat.

Locus autem sit jecoraria dextera, ut detrahatur, non subtrahatur sanguis, prius quam obstructiones uteri reserentur, & perviæ reddantur; tunc enim & saphena aperiri poterit, sanguinem educendo tantum, ratione motus.

Interim cauterium coxæ inurendum. De reliquis autem topicis infra.

Pro ventriculi exinanitione, Pot. ex manna clarif. vel elect. lenit. cum tart. Ad primarum viarum præparationem, oxym. simp. mel. rof. simp. an. unc. j. ß. aq. cum. unc. ß. m. pro syr. & sic pro aliis v. Mox repetatur alterutrum jam dictorum medicamentorum.

Indè mesenterii & lactearum obstructiones, attenuantibus, aperientibus, & evacuantibus sunt curandæ. Præparans igitur ita paretur.

♃. Succi cich. depur. unc. ii. succi borag. unc. j. tart. vitriol. gr x. decoct. cich. borrag. end. pentaphylli, petroselini, agrim. unc. v. m. pro syr. ante auroram exhibendo; cui præmittatur oxymel dilutum, ad unc. ii. quibus decem dies insistendum; atque intermedio intervallo, præbeatur hoc.

♃. pil. de Tribus cum rhab. de hiera cum agarico, an. scrup. ii. elect. lenit. drach. vi. m. f. b. Decem verò transactis diebus.

♃. electuar. diacathol. drach. iv. rosat. Mes. drach. iv. pil. de Tribus drach. j. m. ref. bol. quibus, transacta hora, superbibat jus hordeo alteratum; vel aquam hordeaceam.

Ad accuratam vero ventriculi & intestiorum detersionem, & ablutionem, aqua Tettuciana, tribus diebus, cum vehiculo mell. rof. sol. de more offeratur.

Cacochymia, à sanguine, per epicrasin auferenda, præparatione, atque frequenti expurgatione; neque febricula pertimescenda; in hoc enim casu causæ omnino incumbendum, habita febris perexigua ratione. Instituatur itaque tale præparans,

♃. Succi depur. cich. borrag. agrim. fumariæ an. unc. j. decoct. cich borrag. melissæ, beton. agrim. cardui sancti, absinth. unc. iv. m pro syr. & sic pro aliis; & nisi renuat Nob. Virgo, addatur quoque oxymel. squillit. unc. j. His autem duodecim diebus insistendum; sed quarto quoque die hoc præbendum.

♃. Decoct. epith. Mes. unc. vi. vel, si bolos potius eligat.

♃. Extracti sennæ drach. j. helleb. nigri drach. ß. elect. lenit. vel flor. cass. rec unc. ß. m. f. b. quibus superbibat serum deput. quippe veratrum vim in se obtinet valdè exurentem.

Tribus hisce purgantibus assumptis, totam venosum genus ab impuritatibus defæcatum esse fidendum non est. Quare repetenda purgantia, quæ aperiendi quoque facultatem habeant. Instituatur itaque hujus liquoris usus.

♃. Radic. petroselini, fœniculi, asparagor. apii an. unc. ii. fol. agrim. capil. ven. hyssopi, prassii, pulegii, calamenti montani, an. m. j. agarici troch. unc. j. ß. fol. sennæ rec. mund unc. v. epith. unc. ii. radic. veratri nigri unc. ß. cinnam. integri unc. ß. aquæ agrim. capil. ven. an. lib. j. m. maceretur omnia viginti quatuor horas: deinde fiat fortis expressio; & colat. adde sacchari fini q. s. bull. ad syr. consistentiam

tiam, cui mox infunde rhab. opt. unc. j. spicæ scrup. j.

Hujus autem unc. ii. præbeantur quotidiè, in semi cyatho vini albi, tribus vel quatuor horis ante prandium, persistendo in hujus usu ad dies x x.

Hinc ad cachexiam intenti, carnosam partem depurantia, & à pravis humiditatibus vindicantia administranda forent, diaphoretica scil. sensibiliter evacuantia, & insensibiliter digerentia; cui intentioni satisfacere poterit sudor, præmisso convenienti decocto; vel viperini pulveris diuturnus usus. Verum, quoniam uteri venas aperire, menstrua provocare, & universum corpus, per vias illas naturæ proprias atque consuetas expurgare, potissimus noster debet esse scopus: ideo, ne a centro divertantur ad circumferentiam humores, hac posthabita intentione, hystericorum aperientium & menses moventium usus erit prius usurpandus.

Ad uteri contumaces obstructiones reserandas, chalybis usus ab omnibus medicinæ Professoribus extolli solet, & præsertim potabilis M. D. cujus vis ut ad uterum perveniat, vehiculo uterino indiget. Paretur itaque decoctum, quod & id præst.ndi, & totum exsiccandi facultatem obtineat.

Ut ℞. Salsæ optimæ unc. j. guajaci pinguis, radic. gentianæ, ligni sassafras an. unc. ſ. aq. stillac. cich. capil. ven. artemisiæ an. lib. j. m. f. inf. per horas xxjv. deinde bull. ad consumpt. dimidii, & colat. servetur pro duabus vicibus, summo mane exhibenda; cui addantur chalybis potabilis M. D. gutt. aquæ sabinæ cochlearuum; vel ol. ejusd. gutt. v. cujus loco, præmitti posset bolus ita paratus.

℞. Troch. de myrrha scrup. j. salis artemisiæ gr. vi. m. ref. b. j.

Extrinsecus quoque venarum apertio procurari debet, non quidem pessariis aut injectis, sed forinsecus admotis. Tale igitur paretur fomentum.

℞. Fol. malv. meliloti, origani, pulegii, calamenti, mercurialis, matricariæ. an. m. ſ. sem. fœnic. apii, ameos, an. unc ſ. radic. altheæ, lil. alb. cyclam. an. unc. j. aquæ comm. lib. x. m. bull. ad consumpt. quartæ partis; cui in fine, adde vini albi generosi cyathum unum, & spongia magna foveatur uteri regio: eandem partem, post fotum, illinendo ol. lil. alb. aromatizato. Insessiones quoque in aqua sulphurea Aponensi, efficacissimæ erunt.

Hystericis symptomatibus occurrentia esse poterunt, aqua theriacalis, cum aqua totius citri. Oleum succini ad gutt. ii. in aqua cinnam. Theriaca mediæ ætatis; vel Triphera sine opio, cum aqua pulegii, aut matricariæ.

Tandem viscera roborabunt magni antidoræ, sales theriacales, sal absinthii, mentæ. Vinum ad mensam, roremarino, ligno indico, sassafras, medicatum sit.

Quibus omnibus congrua addenda victus ratio, non tenuis, sed attenuans. Hæcque dixisse satis, pro exacta cognitione, & curatione hujus febris. *Idem Idem ibim.*

Feb ris Lenta.

Mulier quinquagenaria, temperamenti totius & jecoris, ad calidum vergentis, potius carnosa: cui jam menses abunde fluxere, quatuordecim abhinc mensibus, iisdem omnino suppressis, valetudinarium semper vitam duxit: & potissimum circa hypochondria frequentes molestias percepit, cum appetitus prostratione: cujus causa eduliis pravi succi, de more usa est: unde floridum totius colorem deperdere, & pondus quoddam in hypochondrio dextro percipere, ac tandem, tribus abhinc mensibus, leviter febricitare cepit: qua tamen non obstante febricula, ad amœnissimum suburbanum secessit, ubi solutam adhuc magis vitam agens, fructus & herbas frequentissimè comedit, vina bibens dum quandoque à febre se immunem crederet: & ideò nonnisi transacto integro mense domum, in urbe, reversa, medico se tradidit: qui febrem tollere curavit lenientibus & præparantibus: sanguinem quoque misit ex pede; quod tamen ex voto non successit, hepate adhuc tento atque repleto, cum dolore ad tactum, muliere forsan continuo in eadem victus ratione peccante. Idcirco, pro hac febricula sananda, ad consilium accersiti fuimus.

Si morbi qui omni periculo vacant, multis magnisque deinceps erroribus commissis in lethalium naturam vertuntur, quid mirum si febricula, Mulierem hanc Nob. moliltans, ob errores commissos diuturna evaserit? quinimo mirandum quod acuta atque lethalis facta non fuerit: cum non levem causam ab initio quoque habuerit, ab intempestiva menstruorum suppressione ortam, siquidem, cum in Patiente, calido & humido temperamento à natura prædita, & sanguine abundanti, supra quinquagesimum quinetiam annum expurgari debuissent, immaturè suppressa, non quidem in venis uteri, cum non appareant hystericæ affectiones: sed in toto venoso genere, regurgitarunt ad hepar, in cujus vasis obstructiones coacervare cœperunt. Et quoniam ex vaporibus, ab iisdem, ad ventriculum elatis, & appetitus & coctiones labem aliquam acquisiverunt, hinc Pat. ad appetitum excitandum, alimentis pravæ conditionis usa est; à quibus, cruditatibus congestis, obstructiones in dies majus semper incrementum susceperunt; quæ tandem, impedita libera ventilatione, putredinem contraxerunt, & febriculam excitarunt: ut mirum non sit si antehac affecto jecore & pravis eduliis nutrita, floridus totius color fuerit corruptus: ex cujus solo vitio Gal. primo aspectu hepaticos cognovit. Hepaticam autem mulierem hanc nuncupamus: quia non solum obstructiones, ex humoribus crassis atque tenacibus, in vasis existentibus, verùm & in ipsa carne, sive hepatis parenchymate reperiuntur: ubi temporis progressu, vel inflammationem excitare solent: vel corruptæ, febriculam, ut in casu nostro, quæ non solum à Patientibus, verùm & ab imperitis medicis non raro negligitur.

Hæc autem febris, lenta appellari solet: de qua fusè verba fecit Fernel. quam fieri asserit ex latente obstructione atque putredine, quæ visceri contumaciter adhæret impactaque est; adeo ut substantia visceris plerumque labefactetur. Hasque. innuere voluit Gal. dum dixit, quod sæpe splenis aut hepatis affectus febres inferunt.

tus neque coacervatus est: à quo tandem lien infectus, obstructus & durus evasit. Crudos vero humores facile congestos fuisse credendum: cum liberam vitam semper duxerit Patiens in omnibus rebus nonnaturalibus, & potissimum in cibo, potu & venere. Errores autem in potu, primis diebus, in cibis, posterioribus, novas cruditates adauxerunt, & antiquarum coctionem retardarunt atque impediverunt: non parum quinetiam prohibente anni tempore autumnali, quippe à jam dictis humoribus, sanguine mistis, antehac per venas sedales expurgari consuetis, nunc vero suppressis, & in venis putrescentibus, febris hæc ab initio ortum duxit; qui cum biliosi, melancholici & pituitosi fuerint, non adeo facile à natura attenuari, segregari, concoqui, & excerni potuerunt: sed in progressu ad venas interiores, ramos scil. venæ portæ, imo & ad lienem transmissi, febris conditionem mutarunt, & cum antea brachychroniam, tandem polychroniam induxerunt: quam non parum foverunt errores in vivendi ratione. Cujus futuræ diuturnitatis nec signa defuerunt: urinæ namque ab initio tenues, sine ullo sedimento apparuerunt: prout & Cleonactidi, usque in diem 40. qui, 80. judicatus fuit; & cui, quoniam post 40. subrubræ, cum sedimento rubro se prodiderunt, ideo diuturniorem, sed per quam salutarem febrem fore existimavit Gal. prout pariter & accessiones, quæ eadem hora quotidie revertebantur, judicium difficile prædicebant; longitudinem quinetiam sudores, diebus judicatoriis supervenientes, nec febrem judicantes: tunc enim eam prorogari, & multam significare humiditatem, proferebat Hippoc. Sed, quid dicendum de frequentibus illis mutationibus, modo ad frigus, modo ad calorem? quæ cum multas variasque humorum redundantium in corpore dispositiones significent, à natura proinde exiguo tempore non conficiendas, longitudinem ideo indicare asserebat cum Hipp. Gal. à quorum humorum varietate, febris quoque erraticum ordinem contraxit. Postremis autem hisce præteritis diebus, pulsus duriores, angusti & humiles, longi morbi indicium præbent, & diuturnioris quinetiam urinæ, cum sedimento crasso atque farinaceo, quæ non solum præsentem, sed futuram longam affectionem significant, cum longe à concoctionibus sint alienæ: quam diuturnitatem tandem nobis confirmavit totius corporis status, non valdè à naturali mutatus, partium densitatis, & humorum crassitiei signum evidens, qui chronicam proinde, ac diuturnam fore febrem significat: unde à ratione alienum non est, si labores, & intumescentiæ in crurum articulis fiant: cum redundantes serosos humores, quos natura extra corpus expellere non potest, veluti per abscessum ad crura deponat.

Hujus autem febris eventus anceps foret, si ejus longitudo ab erroribus non penderet; exolutionis enim virium ante coctionem periculum immineret: neque mirum videretur ■ vel ob solos commissos errores diuturna evasisset: cum in sanis quoque gravia delicta morborum lethalium causæ fiant. Cum igitur apparere incipiant signa coctionis, vires satis constent, nec totum corpus sit valde consumptum, & potissimum imus venter non adeò extenuatus, speranda utique salus. Ita, qui in Dealcis horto jacebat, sedimenta instar farinæ crassioris in urinis ostendens, die tamen 40. judicatus fuit: quia exitialia signa non habuit, prout Silenus qui obiit.

Judicium tamen per crisim expectandum non est, sed, vel per concoctionem, vel per abscessum, diuturnorum alioquin morborum proprium. De abscessu vereri posset, ne scil. febris hæc in quartanam migret: quoniam erratico modo procedere videtur: & præterea, quia tumet lien: congrua tamen adhibita curatione, aliqua spes est per concoctionem terminandam fore: etenim dolores in articulis qui supervenerunt, licet febrem judicare non potuerint, inutiles tamen non sunt.

Medicæ autem intentiones, pro hac curanda febre atque extirpanda, dirigi debent potissimum, adversus causam, excrementicios humores, tum præparando tum evacuando: obstructa viscera aperiendo: deinde adversus febrem, ejus calorem satis remittendo: tandem & ventriculi, & reliquorum viscerum, atque totius vires conservando.

Ex fonte Chirurgico, aut pauca, aut nullum superest desumendum remedium: jam enim ab Excellentiss. Adstante, ex vena fuit sanguis eductus: & ex hæmorrhoidibus repetitus. Quare, illud solum considerandum venit, ut una aut altera hirudo venis sedalibus, bis per mensem apponatur, non quidem sanguinis educendo: sed ut ad partem illam rursus proliciatur, & spontanea hæmorrhoidalis evacuacuatio revocetur. Frictiones quoque leviores toti corpori utiles erunt, ut transpirabile servetur, neque tamen extenuetur.

Ex Pharmaceutico quoque fonte à Viro Excellentiss. propria & adæquata remedia deprompta fuere: in posterum autem, ad validiora attenuantia & aperientia erit progrediendum, quæ tamen humectandi quoque vim obtineant: tum ad exustionem; tum ad maciem totius corporis evitandam, quas partes satis implet fumaria; nam facultatem humidam habet, detergentem, aperientem, & moderate calefacientem, ac quodammodo ipsa viscera firmantem; prærogativam autem in hisce febribus longis obtinere solet syr. de cich. cum rhab. Nicol. sic & byzantinus cum aceto. Quare in casu nostro, tale præparans parari poterit.

℞. Decoct. cich. borrag. end. petrosel. agrim. scolopendrii ℥ iv. succi fum. depur ℥ j. syr. de cich. cum rhab. byzantini cum aceto an. ℥ ß. m. pro syr. matutino tempore, in febris declinatione exhibendo; sicut pro alterante, in accessionis vigore, hic præscribi poterit.

℞. Decoct. cich. borrag. endiviæ, fumar. ℥ v. succi depur. cich. borrag. pom. dulc. an. ℥ j. m. pro syr. & sic pro aliis.

Vel ℞. Aq. still. agrim. ℥ iv. cich. ℥ iij. tart. vitriol. gr. vi. m.

Dum præparantia hujusmodi, & alterantia administrantur, per epicrasin diminuendi atque evacuandi sunt humores, exhibendo singulis quatuor aut quinque diebus, pilul. de tribus cum rhab. ad drach. j. cum ℥ ß. flor. cass. aut elect. lenit. Clysteres quoque, diebus præparationis locum habebunt, parati cum melle ros. solut elect. diaph, oleo & sale, in decoct. malv. betæ, mercur. & parietariæ.

Quod si quindecim dierum spatio non cedat febris, ad usum syr. Fernel. erit deveniendum; cujus elegans & congrua descriptio talis esse poterit.

℞. Radic. cich. petrosel. fœnic. cappar. polypod. querc. seminum carthami an. ℥ß. fol. hyssopi, prassii albi, origani, agrim. cetrach. cuscutæ, adianti an. m. j. sem. anis. fœnic. endiviæ, melon. an. drach. j. aq. agrim. ℔ iij. m. bull. ad consump. tertiæ, colat. postea infunde per hor. 12. fol. sennæ mund. ℥ iv. agarici albi ℥ ij. epith. ℥ß. radic. helleb. nigri drach. iij. gingib. drach. ij. postea bull. parum, & expressioni adde sacchari fini ℔ j. bol. ad syr. consistentiam deinde adde rhab. in sindone ligati ℥ j. & servetur ad usum. Exhibendus autem ad ℥ ij. in febris declinatione, tribus horis ante prandium, dissolvendus in jure cich. vel end. alterato. Et si forte ab eo evacuatio sequatur nimia copiosa, tertio quoque die solum exhibeatur, non omisso, diebus intermediis, præscripto præparante. In hujus autem syr. usu perseverandum ad xv. & xx. dies, cedente licet ipsa febre, ad obstructiones omnino expediendas. Quem modum magis compendium existimo, magisque proprium, adversus fibris pertinaciam mirabilis quippe ab hoc, in his casibus, effectus observavi. quos non comperi ex jure columbæ, aut perdicis, china & herbis aperientibus alterato, minusque ex jure Galli, quod si calidis aperientibus, & non evacuantibus, ex more alteratum offeratur, humorum exustionem potius adauget, obstructiones, contumaciores reddit, & facile quartanam inducit.

Omitto quæ peculiari facultate adversus has febres longas pollere tradiderunt graves Medicinæ Scriptores Aqu in scil. cuscutæ Avic. Eupatorium. Mes. Fœniculum, Rhasis. Chamæmelum, ab Ægyptio soli consecratum; omnia tanquam febrifuga ab iisdem proposita.

Extrinsecus addo ego lienis illitus, ex oleo de capparibus, de cyclamine, & amygdal. dulc. adipe anseris & anatis, ad ignem. cum cera, ad exigui acerrimi aceti consumpt. linim. reformando.

Et quoniam in loco putredinis, in diuturnis febribus inquinamentum quoddam fermento simile produci & relinqui solet, a quo humores, licet non adeo pravi, fermentantur & corrumpuntur, ideo ad hujusmodi fermentationem defendam, humoresque sistendos, congruis, præmissis evacuationibus, ut in casu nostro, evenire licet ad Chinam Chinæ, in principio accessionis, cum vino malvatico exhibendam, modo & quantitate jam cuilibet Medicorum notissima.

Quibus omnibus congrua victus ratio recedat. non quidem tenuis; quia in morbis longis dum victu tenui ægri delinquunt; sed attenuans & incidens. Sic betam cum sinapi concedebat Galen. Nos autem aliquando mustardam & salitos pisciculos. Pariter & acetum pro condimento concedi poterit; cum passulis ebullitam, & pro acetariis condiendis, potissimam ex capparibus, prout & ex radicibus cich. & petroselini. Pro potu consueto; paretur stillatim ex pulla, prius radice cich. petrosel. gramin. pentaphyl. foliisque borrag. & endiviæ alteratum; licet vinum quoque album, paucum & dilutum concedi possit; apparentibus enim signis coctionis, eadem adjuvat, & urinas movet; quod ideo in his casibus aqua utilius esse dicebat Gal. Hæcque pro præsenti febre curanda, dicta satis. *Idem ibidem.*

Febris catarrhalis à Capite.

Excellentiss. Senex Patricius, annum agens 65. temperamenti totius & jecoris, calidi & humidi, humidioris tamen capitis, boni habitus; qui, præterquam quod fere toto vitæ cursu, caput semper plurimis & maximis negotiis habuit implicitum, in cæteris omnibus etiam libere vixit, lacustribus volucrum venationibus delectatus, quotannis capitis destillationibus divexatus est: dum postremo hoc hyberno tempore iisdem vacaret venationibus, plurima incommoda perpessus fuit; potissimum vero a nocturnis algoribus, dolore capitis fuit correptus, cum delatione in somnum, capitis gravitate, ad motum pigritia & inappetentia. Caput interim nihil per nares aut os, ut solebat antea, transmittebat, quibus omnibus, paucis transactis diebus febricula quotidie horis vesperrinis accessit, cum somnis turbatis: & post paucos dies catarrhalis materia à capite in pulmones decumbere cœpit, quæ Nob. Patientis gustui salsa, olfactui graveolens, & Medici oculis atq; judicio, corrupta & putrida observata fuit. Interim capitis dolore remisso, perseveravit tamen febricula, quotidie circa vesperam invadens, cum tussi & jam dictæ materia, tum per os, tum per nares expurgatione, totius quinetiam corporis macie accedente. Modo lecto decumbens, coactus, nos de agendis pro salute consulit.

Nob. Senex, semel saltem in anno, destillationibus antehac obnoxius fuit: tum quia præ humidum & calidum caput à natura sortitus, quod ab injuriis ab illis facile læditur: tum maxime quia aëris, inclementiæ, potissimum hyemali tempore, in venationibus illud exposuit. licet in pristinum statum, domum reversus, redigeretur, solo congruo vivendi modo, absque ullo Medici auxilio: robusta namq; ipsius natura genitam, in capite intemperato, materiam expellebat, & ejusdem intemperiem facile corrigebat: quod tandem in hac senili ætate præstare non valuit: cum enim capitis temperies, postremò ab injuriis veris externi valde alterata non exiguam labem contraxerit, non modo facultas concoctrix catarrhalem materiam, ab intemperie in capite genitam, coquere, & à corruptela tueri non potuit: sed neque ipsa expultrix eandem à capite propellere: unde accidit ut genita, & in capite detenta, neque à calore nativo ejusdem custodita putredinem in eodem conceperit, à qua febricula, circa vesperam exacerbari solita, catarrhalis sc. suborta: prægressis prius ab ejusdem materiæ præsentia, capitis gravitate, in somnum delatione, ad motum pigritia, gravato scil. & tumefacto cerebro: & præterea inappetentia, ob consensum non exiguum inter cerebrum & ventriculum ipsum: quibus, post febris accessionem, somni turbati supervenere, excalefactis nimirum cum cerebro spiritibus ipsis, materia ipsa catarrhalis, a febrili calore quodammodo fusa atque liquata, ad motum proclivior facta est: quæ putrefacta, ac proinde salsa reddita, facultatem expul-

expultricem irritando, ad subjectas partes, pulmones scilicet, expulsa atque detrusa fuit: & ita, sicut tussis oborta est, sic capitis dolor gravativus, ex ipsius decursu non parum fuit diminutus. Perseverat tamen febricula: quia in capite nova regeneratur & putrefit materia catarrhalis: quæ ideo salsa & graveolens à Patiente Excellentiss. observatur, prout à nobis per tussim à pulmonibus rejecta, corrupta & putrida conspicitur. Neque credendum putredinis mineram in pulmonibus esse: quia febricula aliquot diebus molesta fuit ante tussim. Cujus catharrhalis materiæ putredinem in capite observavit quoque Hipp. ipse, dum ab eadem putrefacta ad pulmones delabente, tabem fieri posse existimavit, & ideo mirum non videatur, si modo totius aliqua consumptio & macies observetur, quæ ibidem super præcedere & anteire solet.

Quare statim opem medicam Seni Excellent. præstare convenit, antequam pulmones vel à salsa corruptave materia exulceretur; vel ab ejusdem copia flacciditatem non solùm, verum & fracinitatem concipiant: sicque vel prima, vel secunda Hippocratis tabe afficiuntur.

Id autem non consequi posse speramus; quoniam Senex Excellentiss. robustus est, macies parum progressa, & affectus adeo recens, ut pulmones nondum laxitatem & flacciditatem contraxerunt.

Dirigantur itaque medici scopi contra causam, multo magis quam contra febrem ipsam, primas vias primo expiando. Secundo, otum & caput purgando. Tertio catarrhalem materiam à pulmonibus divertendo atque intercipiendo. Quarto, pulmones & caput exsiccando non neglecto febrili calore, quoniam sufficit, contemperando.

Quibus ut satisfaciamus, à fonte Chirurgico aliqua sanguinis missio est depromenda, non quidem ex venis superioribus; quia id non requirit morbus, neque ideo benepermittit ætas, sed ex venis sedalibus. Et quoniam caput destillationibus obnoxium est, non solum pro curatione, verum & pro præservatione, cauterium brachio inuri poterit. Frictiones quotidianæ, à nucha incipientes, per dorsum descendentes, valde conferent; prout pedum calentes lotiones & Clysteres acres. Capiti quoque pulveres exsiccantes aspergantur, ex ligno carioso, radice Iridis Florentinæ, cornu Cervino usto, ossibus sepiarum combustis, rosis rubris, majorana & rorismarino parati.

Ex Pharmacia reliqua sunt petenda medica auxilia; & primò quidem pro ventriculi & primarum viarum expiatione, præbeatur potio ex manna clarif. Inde per quinque dies, oxymel simplex dilutum ad ℥ iij. vel iv. quolibet mane; mox repetatur eadem potio mannæ clarif. addendo parum agarici infusioni consuetæ; cui superbibat mulsam dilutam, ex aqua hordei paratam. Deinde ad validiora præparantia erit procedendum, ex decoct. in jure, cich. borrag. end. malv. beton. præmittendo oxymel. sreatum ad ℥ iij. In quorum præparantium, usu persistat, saltem octo vel decem dies; quibus transactis, purgans conveniens erit ex infus. agarici, rhab. & sennæ, in aqua beton. addito melle ros. solut. & manna. Vel, ita permittente febre, ut spectari potest, parentur pil. de agarico Mes. de hiera cum agarico, & aggreg. an. drach. ß. & m ret. Quibus omnibus superbibat Patiens Excellent. mulsam dilutam jam dictam, ex aqua quinetiam stillatitia malvæ paratam.

His peractis, ad capitis expurgationem deveniendum, quæ commode pil. obtineri solet. Itaque.

℞. Pil. cochiar. aurear. an. drach. ß. mastich. ℈ j. m. ret. pil. & aur. Quod si hucusque administratis febricula non cesserit, cassia erit addenda, & pilular. dosis minuenda, iisdemque serum asininum depuratum, aut aqua hordeacea, sive ex malva destillata, ad ℔ ij. erunt super præbenda. Pilulæ autem tribus vicibus sunt repetendæ, quarto aut quinto quoque die; & diebus intermediis præparans tale exhiberi poterit.

℞. Succi depur. malv pom. dulc. beton. an. ℥ j. decoct. cich. borrag. beton. stœchados, malv. ℥ v. m. pro syr. & sic pro aliis. Interim matutinis horis, ante prandium, pro errhino utatur hoc.

℞. Pulv. majoranæ, ireos an. drach. j. nigellæ drach j. m. & attrahatur per nares, ad modum tabacci.

Dum jam dicta administrantur, catarrhalis materia est quoque intercipienda, nocturnis horis in ore detinendo diatragacantum frigidum cum bolo; vel rosarum conservam tabulatam cum eodem bolo; penidiorum quoque usus spernendus non est.

Sed jam fluxa materia expectoranda erit, usu oxymelitis ireati, syrupo de ibisco commisti.

Et, tandem perseverante materiæ in capite productione, & inde ejusdem ad pulmones destillatione: humida ipsius capitis intemperies exsiccantibus, erit remittenda, pulmonesque ipsi roborandi. In quem finem decoctum in jure ita parari poterit.

℞. Ligni rorismarini, radic. chinæ optimæ an. ℥ j. radic. ros. damascen. santal. citrinorum, radic. enulæ campanæ an. ℥ ß. aquæ still. cich. ℔. j. ß. beton. pulmon. an. ℔ j. m. f. inf. per hor. 4. deinde adde quartam partem pulli junioris, & bull. ad consumpt. dimidii; colatura verò servetur ad usum pro tribus vicibus; cum infundantur spirit. sulphuris gutt. ij. præmisso bolo ex terebinthina nostra, & pulvere liquiritiæ ref. In cujus usu perseverandum ad dies triginta, nisi antea sistatur fluxio, cessante licet febre.

Hujus autem calor moderatè contemperandus, cichoraceorum decoctione, additis malva atque beton. in febris vigore, circa noctis nimirum medium offerenda, cui præmitti poterit julap. acetosum.

Quibus congrua vivendi ratio addenda, non crassa; quia catarrhalis materia per sputum educenda eget attenuatione; non tenuis, quia affectus hujusmodi protrahi poterit ad quadraginta, imò & ad sexaginta dies; sit igitur mediocris. Uratur ferculo Sax. Vinum album, tenue, subdulce, sed modicum concedatur, cum Hipp. ad materiæ expectorationem, & ad ejusdem coctionem. Interim de more bibat mulsam dilutam acetosam, ex aqua malvæ vel hordeacea paratam. Cibum claudat conserva rosarum, & persistentibus somnis turbatis, exhibeatur conserva viol. lactuca condita. Quies, tum corporis tum animi procuretur. Quæ Pro hac curanda catarrhali febre, dicta satis à *Idem ibidem*

Febris

Febris Catarrhalis in Pulmonibus.

Nob. Senex, 60. annum attingens, temperamenti totius ad calidum & humidum vergentis capitis humidioris, sicut & calidioris hepatis atque pulmonis, liberam vitam ducere consuetus, hyberno tempore aucupiis volatilium palustrium immoderatius occupatus, incidit in tussim, diu noctuque molestam, nullo Medici auxilio duobus mensibus sanatam; & quia supra modum sitiebat, copiosè quoque vina meraciora bibit. Interim, materia per tussim excreta, crassa, abundè colorata, imò & graveolens observata fuit, superveniente febricula quadam, horis vespertinis invalescente, & tota nocte perdurante, aliquot diebus, à Patiente ipso neglecta. Tandem à nobis consilium petere decrevit, qui invenimus Nob. Patientem, matutinis horis adhuc febricitantem, cum aliqua, sed exigua spirandi difficultate, roseo genarum colore, pulsu molli & mediocriter sequenti, urinis crassioribus, ruborem potius quendam præ se ferentibus. Materia, quæ tussim excernitur, crassa est, non valde viscida, diversicolor, flava nimirum, viridis quinetiam & alba, pallens, & cujus substantia facilè dissolvitur, atque disjungitur; totum corpus quodammodò emaciatum, consueto tamen probo colore præditum. Modo, hoc Veris tempore, de agendis pro salute consulit.

Catarrhus est omnium morborum fons & origo; cujus vi totum corpus languere dicebat Gal. quod forsan desumpsit ab Hipp. asserente, fluxiones magno tædio atque molestia naturam frangere. Fiunt autem, valdè perfrigerata & excalefacta carne, dum à frigiditate exprimitur humiditas: à caliditate vero rarefit & tenuior redditur, idque, quoniam ab utraque intemperie introducitur imbecillitas, quæ immediata catarrhi causa existit. Ita Nob. iste Senex, in omnibus liberam vitam ducens, hyeme præterita ante lucem surgens in aquis palustribus volucrum capturæ intentus, ipse captus fuit; frigidam enim intemperiem, in capite alioquin valdè humido contraxit, unde multo major, quam antea, catarrhi proventus ab eodem fuit observatus: qui ad fauces, imò ad tracheam defluxus, indeque ad pulmones, facultatem expultricem irritando, molestissimam tussim induxit: ita enim se habet Rheumatismus affectus, & generatur, ut in ventre diarrhœa ex mala coctione.

Ad pulmones autem defluxit, qui ut natura justo calidiores, undequaque à toto corpore materiam attrahere solent, imò & ab eorundem calore, ex potionibus quoque meracioribus adaucto, catarrhalis ipsa, materia facilè putredinem concepit: unde febris suborta, totum corpus juremerito gracilius reddens, horis vespertinis invadens, quod materiæ ejusmodi proprium: prout & pulsus quoque molles, nec adeò frequentes. Urinæ autem, nec albæ, nec tenues apparent, sed potius rubræ & crassiores: quoniam putredo, & putridus calor, non longè distat à majoribus vasis; de qua putredine, sicut & de loco, non est quod dubitemus; cùm am materia, quæ per tussim excernitur, varii oloris observetur, & potissimum graveolens. & uæ facil è stylo dividitur, cum colore ex albo & cineritio composito, putridæ pituitæ indicio minime fallaci: sed præterea adest ponderosa quædam respiratio, & genarum rubor, affecti, aut excalefacti pulmonis certissima signa, juxta cum aliorum syndrome.

Status Patientis hujus periculo plenus est: destillationes enim ad pulmones, sicuti à Celso pestiferæ, ita ab Hipp. malignissimæ dictæ fuere, maximè in casu nostro, dum catarrhalis materia in pulmonibus delitescens, pravam qualitatem, imò putredinem jam contraxit, pulmonibus adversariam quaam maximè. Et licet gravedini & raucedini febris superveniens, ad earum coctionem non inutilis sit, unde febris suspirium sanat: id tamen verum de catarrho solum, adhuc in capite hærente, non autem in pulmonibus jam firmato & putrescente: tunc enim facile ad tabem inducit: flaccescunt enim temporis progressu pulmones, & tandem fracidi fiunt, unde secunda suboritur tabes, ab Hipp. descripta: tuncque affectus quidem protrahi potest etiam in tertium annum: sed postea moriuntur omnes. Quem infelicem eventum, in Patiente nostro vereri oportet: cum pulmones laxos & excalefactos habeat, à quibus catarrhum vix removeri posse dubium putamus, potissimum cum senex sit: nam etsi raucedines & gravedines in valde senibus coctionem non admittant, Gal. tamen in Comm. subdit, quod si ex humore frigido fiant, nec facile in juvenibus. Nihilominus, cum non valde Senex & robustus sit, neque pulmones adhuc labem contraxerint: nunquam enim sputum ullum cruentum fuit observatum, quod pulmonum substantiam fracidam atque exesam significare possit: ideo desperanda salus non est: difficillima tamen sanatio futura censenda.

Quoniam vero in fluxionibus, omnium primò fontem mali tollere oportet: caput ipsum firmando, id assequi difficillimum fore credendum, non præcedente totius, capitis & pectoris expurgatione, necnon caloris febrilis convenienti remissione.

Quibus intentionibus ut satisfaciamus, ex fonte Chirurgico primò est desumenda aliqua sanguinis missio: quæ ex venis sedalibus, in hisce casibus, institui solet, utpote pulmonibus valde utilis. Verum, quoniam pulmones ex motu concitato, in diuturna tussi, & ex catarrhi putredine, ac tandem ex febrili calore multo magis incaluisse existimandum est: ideò ut ventilentur atque refrigerentur, ex venis superioribus potius sanguis fuerit mittendus, mediana nimirum brachii dextri: parcè tamen, ut secundò, si opus fuerit, ex venis sedalibus mitti possit. Cauteria præterea duo brachiis inurenda, ut divertatur à pulmonibus catarrhalis ipsa materia, quousque fons ejusdem exsiccetur. Nec omittendæ quotidianæ frictiones ante prandium, à nucha, per dorsum: sicut vespertinæ, aut nocturnæ pedum lotiones, ante levem cœnam. Quod si forte contingat ut expurgatione peracta, catarrhalis ad pulmones à capite destillatio, sisti nequeat, ad setaceum in occipite trajiciendum confugere opus erit.

Ex fonte Pharmaceutico depromenda erunt lenientia, præparantia, calorem febrilem contemperantia, catarrhalem fluxionem sistentia, totum & caput evacuantia, expectorantia, & hume-

humidam intemperiem, tum capitis, tum pulmonum exsiccantia. Lenientia erunt pot. ex manna clarif. cassia, elect. diasebest. Trochisc. de viol. sive scammon. cremor tartari. Præparantia primas vias tantum, sine diluto præscribenda, oxymel, & mel. rosac. sin.pl. ad ℥ iij. Et quinque, aut sex transactis diebus, præparata materia, evacuanda, melle ros. & syr. viol. solut. potione quinetiam ex manna clarif. flor. cass. cum Troch. de viol. & lenit. Interim alterantia, calori febrili & pulmonum quotidie contemperando, in statu febris exhibenda, parata ex decoct. cichorac. additis foliis. malv. viol. pulmon. & frustulo pomi apii; cui decoctioni præmittatur julap. acet. ad ℥ ij.

Hoc tempore, accuratior humorum præparatio procuranda, syrupis, quatuor horis ante prandium exhibendis, paratis ex decoct. malv. viol. pulmon. pomorum dulcium, siliquarum, & hyssopi, in aqua hordeacea; cui decoctioni præmittendum oxymel ireatum, duabus additis aquæ sulphuris guttulis; vel, si magis Patienti ipsi arriserit, mulsa, in aqua hordei vel malvæ, & pulmonariæ, cum melle Hispanico parata, & mox ireata, atque aceti portione acetosa reddita; cui pariter, aut julap. acet. aut oxymel præmittendum. Et dum hujusmodi instituitur præparatio, clysteres frequentes injiciendi non solum molliores, ex decoct. malv. mercurial. betæ, parietariæ, addito melle ros. sol. &c. verum & acriores, addita utraque centaurea, necnon elect. diaphœnicone.

Præparati humores erunt expurgandi, agaricum addendo infusioni consuetæ pro potione clarif. vel elect. lenit. & cassiæ addendo Troch. de viol. cum scamm. cum scrup. j. aut drach. ß. pil. de agarico Mesues; quibus superbibat Patiens, vel mulsam dilutam, ex aqua hordei paratam, vel aquam ipsam hordeaceam. Agaricus quoque pulverizatus, in oxymelite dissolutus, à drach. ß. ad drach. j. tertio quoque die, pluribus vicibus exhibitus, pulmones commodè solet expurgare, diebus intermediis, præbendo succos depur. malv. & pomorum dulcium, in decoctione jam præscripta.

Si hucusque febris aliquantulum erit remissa, pil. caput & totum expurgantes præberi poterunt: aureæ scil. aggregat. & de agarico Mesues, ad drach. ß. an. superbibendo aquam hordeaceam, vel malvarum stillatitiam, ad calorem remittendum; quæ ter saltem poterunt repeti, quarto quoque die; diebus verò intermediis, præbeantur succi depur. malv. beton. & pomorum dulcium, in decoctione præscripta.

Quo tempore per nares quoque caput expurgandum, errhino ex pulv. major. ireos & nigellæ parato. Nec tamen toto hoc tempore expectoratio negligenda erit; imò quotidie, matutinis horis, ante syrupos aut alia medicamenta, sollicitanda, & quidem oxymelite ireato, cum aliquot guttulis olei sulphuris. Egregium quoque expectorans experti sumus, ex oleo sacch. & julap. acet. paratum.

Tempore somni, aliquod medicamentum sistens, & fluxioni viam intercipiens, erit à Patiente in ore tenendum, quod esse poterit diatragacantum frigidum cum bolo, prout & conserva rosarum & violarum; à cibo assumenda.

Tandem humida capitis intemperies, ut mali fons, est auferenda, & pulmones, pro viribus, exsiccandi; in quem finem decoctum cum sudore erit instituendum, ex chinæ radice, visco quercino, ligno guajaco pingui recenti: quo solo Erastus, Fracastorius, Vega, Zacutus, pulmones quoque flaccidos, imo & fracidos, integræ sanitati restituerunt. Excitandus autem sudor in hypocausto quidem, ratione ipsius capitis, sed perficiendus mox in lecto, capitis quoque cura potissimum habita, & quidem primis diebus; in progressu vero addi poterunt ipsi decocto gut. aquæ sulphuris, vel grana butyri, aut lactis ejusdem, cum pulvere pulmonis vulpis præparati, bolum formando, ipsi decocto præmittendum. In cujus usu mensem saltem erit persistendum. Quibus actis, si pulmo majori indigeret exsiccatione, ad aquas sulphureas Aponitanas se conferat Patiens: & conservis interim utatur, ex flor. beton. salviæ, rorismarini, botridis, potissimum sub ingressum lecti.

Victusque ratio congrua addatur, quæ alia debet esse præsente febre; alia eadem recedente, catarrho residuo extirpando. Sic, primis diebus, febre præsente, ptisanæ familiaris sit usus, cum saccharo, eadem vero recedente, ferculum Sax. addito chinæ pollinæ, erit opportunum. Vinum autem omnino interdicatur; cum Celsus jubeat a sole, balneo, vino & Venere esse abstinendum, & mulsa diluta sit pro potu consuetos in progressu vero, febre recedente, vinum album, tenue, subdulce concedi poterit; materiæ namque catarrhalis concoctionem & expectorationem non parum juvare potest; ut considerabat Hippoc. ipse. Et licet attenuans & exsiccans generatim convenire videatur, cavendum tamen ne in pulmonibus materia crassescat & exsiccetur; tunc enim maximè resistit; unde Tral. dicebat, quod anhelosis semper copiosus potus est exhibendus, quod non de potu solum, verum & de cibo accipiendum. Reliqua verò, ad victus rationem attinentia, Medici assistentis summæ prudentiæ committimus. *Idem ibidem.*

Febris Catarrhalis in Mesenterio.

Adolescens 18. annum agens, temperamenti, secundum totum & jecur, ad calidum & siccum vergentis, capitis verò calidi & humidi, mense Majo proximè præterito, febre tertiana duplici correptus fuit, à qua liberatus, externa quadam præcedente occasione, tussim contraxit, cum copiosa materiæ catarrhalis & tenuis à capite destill atione, quæ nunquam salsa, aut acida, minus amara ab eodem Patiente observata fuit. Interim, paucis transactis diebus, rursus febricitare cœpit, paulo post liberatus, secutis evacuationibus per alvum à Medico procuratis; nunquam tamen vires omnino redintegrare potuit, forsan quia non adeò congrua victus ratione usus; unde obstructiones in visceribus, & potissimum mesenterio congestæ fuere; à quibus quodammodo emaciari cœpit, & totius corporis color corrumpi, semper tamen perseverante tussi, cum excretione copiosæ jam dictæ materiæ, quandoque tamen paulò crassioris & flavescentis. Modo quatuor

præ-

præterierunt menses, quibus adhucnum jam dicta molestissima tussi laborat; & præterea febriculis, inordinato & erratico modo invadentibus, quæ, evacuatione per alvum sollicitata, intercipi solent, adeo ut nonnunquam matutinis horis, à Medico sine febre observatus fuerit, superstitibus tamen in hypochondriis obstructionibus. Modò ut sanitati restituatur consilium petit.

Equidem rectè dicebat Gal. quod destillationibus obnoxii, in multos & varios morbos proni sunt, pro variarum partium imbecillitate; ac proinde, cum præsens Adolescens invalidos pulmones à natura sortitus fuerit, cum laxitate quadam musculorum laryngem constringentium, quos Thyroarytænoideos & Cricoarytænoideos cum Anatomicis appellabimus: cerebrum enim, dum ipsum de se ipso plurimum liquefecit, in prægressis febribus imbecillum redditum fuit, & catarrhali materiæ producendæ maximè idoneum; unde & Gal. dicebat, catarrhum fieri, dum cerebrum, vel nimis perfrigeratum, vel nimis æstuans, imbecillum redditur, & ita male concoquit, & plurima excrementa generat, quibus retentrix facultas cedere cogitur; unde necessario fluxio ad inferiora concitatur, quæ per tracheam ad pulmones delabens, & eorum facultatem expultricem irritans, tussim excitat, & quidem molestiorem, si destillatio aquea, tenuis & copiosa fuerit; tunc enim extremè cruda est, adeo ut à pulmonibus cogi, extolli & excerni nequeat; prout ab initio conspectum in Adolescente nostro. Molestissima quoque tussis evadere solet in nonnullis, dum acris & salsa, licet exigua; tunc enim continuo expultricem irritans, tussim siccam potius quam humidam excitat. Verùm, quoniam jam dictæ contumaci & confirmatæ destillationi febriculæ successerunt, quæ in præsens erratico modo invadere non desinunt; de his consideratione dignum, num à catarrho proveniant; & si à catarrho, minera necessario indaganda. Neque enim nos latet, quibus caput facilè impletur, & in pectus destillationes præcipitat, non solùm febriculas, sed & tabem suboriri, maximè si fluxiones diuturnæ fuerint; unde à pituita copiosa in capite existente, putrefacta, in pulmones delabente, tabem fieri protulit etiam Hippoc. de Internis Affect. Si tabes, ergo facilius febricula. Verùm quomodo febris à catarrho, non adhuc putrefacto atque corrupto excitari possit, non videmus: cum tamen, qui ab Adolescente nostro per tussim excernitur, neque consistentia, neque colore putridus observetur; neque ab eodem acris, acidus, aut graveolens percipiatur: præterquam quod à Medico, immunis à febre Patiens ipse, non adeo facile sæpius observatus fuisset, non diminuta catarrhi copia, & ejusdem prava qualitate semper in deterius labente. Quare, sicut febrem hanc, putridam quidem, at catarrhalem, non humoralem statuimus: ita catarrhi mineram putridam, non in spiritalibus, sed naturalibus cavitatibus delitescere credimus: siquidem, longè major catarrhi quantitas per œsophagum, in ventriculum & mesenterium illabitur, quam per tracheam in pulmones. In mesenterio autem hæc diuturno tempore detenta, nec ventilata, calorem putrefacientem frequenter concipit, & febrem excitat: non parum ad putredinem adminiculantibus obstructionibus, ab improba victus ratione contractis, accedente eadem catarrhali destillatione, quæ eas fovet. Quod confirmare videntur evacuationes per alvum, arte procuratæ, quæ febrem ipsam pellere, & adolescentem non semel à febre immunem reddere valuerunt: quod certè evacuationibus non successisset, si febris minera in pulmonibus extitisset. A partibus autem infernis naturalibus vapores, tum per venas, tum per spatia, in caput ferri non est dubitandum: sicut de cruditatibus quoque à toto venoso genere non levis suspicio: non enim adeo probus esse potest sanguis, dum corpus totum & emaciatum & pravi coloris conspicitur: qui circulus est ab Hipp. deterrimus habitus.

Nec cuipiam forsan mirum videatur febrem hanc, putridam at non humoralem dici debere: siquidem alimenti aquosum sputum, & serositates à cerebro destillantes, Gal. humiditates excrementitias, at nunquam pituitam appellare voluit, & ratio est, quoniam pituita definitur, quod sit succus à sanguinis perfectione declinans, crudus scilicet & imperfectus sanguis: cerebralis vero succus, sive impropria pituita, est tertiæ coctionis excrementum: & ideo inter humores pituitosos recenseri non potest. Sed dantur quoque aliæ febres putridæ, non humorales, ut quæ ab interno aliquo ulcere procedunt, omnes tamen propriè symptomaticæ dicendæ.

Celsus dicere solebat, quod destillatio neglecta longa est: quæ si ad pulmones delabatur, pestifera ab eodem dicebatur: undè in nares, leve malum, in fauces, pejus, in pulmonem, pessimum: nec præter rationem, dum Plato existimavit pituitam acidam & salsam, omnium morborum à destillatione provenientium originem esse: ideò in adolescente nostro, neglecta destillatio longa facta est, quæ si salsa aut acida fuisset, pestiferos, in pulmones delapsa, affectus peperisset: sicuti non levia mala toti corpori intulit, coctiones vitiando & obstructiones producendo: febrem quippe & cacochymiam toti corpori induxit. Hoc autem magnum nobis facessit negotium: cum destillatio auferri non possit, impuris tum hypochondriis, tum toto venoso genere manentibus, tanquam prohibentibus & causam foventibus. Auget præterea difficultatem febris, vel quotidie, vel frequenter invadens, quæ in præsens vires prosternit, & in futurum, usum medicamentorum quodammodo prohibere poterit. Nihilominus, quia Patiens Juvenis est propria & generosa remedia nondum expertus, non est omnino desperanda salus, sed congruo ordine instituenda curatio.

Primò, primas vias mundando. Secundò, obstructiones aperiendo. Tertiò, calorem febrilem moderatè contemperando. Quartò, venosum genus & caput leniter expurgando. Quintò, capitis humidam & calidam intemperiem remittendo: & tandem destillationem omni arte, à larynge & œsophago divertendo.

Et primò in fonte Chirurgico, si de sanguinis missione loquamur, aperienda brachii vena, non solum ad viscerum ventilationem, sed potius

potius ut sanguinem exploremus quam evacuemus. Cauteria nullomodo sunt omittenda: alterum quidem in brachio: alterum in nucha: quinimo, si res urgeat, recedente febre, setaceum quoque abs re non erit. Quotidianæ interim frictiones convenientissimæ sunt, matutinæ, à nucha ad dorsum: & pedum lotiones vespertinæ, ante cœnam. Caput tonsum servetur, pulvere quotidie asperso, ex majorana, radice iridis, cornu cer. rosis damascen. lepus ustis, & carie lignorum parato.

Ex pharmaceutico fonte reliqua sunt depromenda medica auxilia: & primo quidem pot. ex manna clarif. primæ viæ expiandæ: cui superbibendum præbeatur jus, hordeo vel malvis alteratum, ad exsiccationem evitandam. Mox præparanda materia in primis viis hærens, julap. acet. ad unc. ii. cum drach. ii. crem. tart. Interim opportunè calor febrilis erit contemperandus: id autem præstare poterit succus cich. depur. in jure cichorac. alterato: simul quippe, & calorem contemperare, & quodammodo obstructiones aperire valebit. Ita per aliquot dies progrediendum, clysteres interim injiciendo, ex decoct. malv. viol. hord. mercurialis; addito syr. aut melle rosʃ. solut. &c. Mox repetenda erit humorum præparatorum evacuatio, vel jam præscripta potione, vel bolis ex cass. lenit. & tartaro paratis, serum superbibendo, aut aquam hordeaceam.

Verum, quoniam obstructiones nondum fuerunt ablatæ, ideo aperientia paulo validiora erunt administranda, quæ esse poterunt, præsente adhuc febre, succus, cich. depur. ad unc. ii. cum succo agrim. ad unc. j. in. jure cichorac. alterato: in quo dissolv. gr. vi. aut. vii. tart. vitriol. Quod si recesserit febris, succis jam dictis addatur syr de cich. cum rahab. ad unc. j. vel præbeantur aquæ agrim. & cich. an. unc. iv. in quibus drach. j. rhab. integra nocte infusa fuerit. Et ita aliquot diebus progrediendum: mox pil. de Tribus cum rhabar. & cassia præbeantur, quibus superbibat Patiens serum depur. vel aquam Nocer. ad libitum.

His peractis, ad capitis expurgationem deveniri poterit, dum uno eodemque tempore sanguis adhuc magis purificabitur, & ideo pil. præscribantur de tribus cum rhab. aggreg. & aureæ, summo mane, in aurora præbendæ, vel ex Tral. circa noctis dimidium: quibus mane superbibat Patiens aquam hordeac. vel Nocer. quæ, nisi quid obstet, bis aut ter repetendæ: eodemque tempore caput errhino expurgandum, ex radice Iridis & majorana parato.

Superest ut capitis humida intemperies corrigatur, simulque pulmones exsiccentur: quod tentandum decocto aliquo exsiccante quidem, at non valdè calefaciente: quod tamen sine sudore, aut parum, aut nihil profuturum credimus: liquati namque humores, tum in venis, tùm in capite existentes, per ambitum corporis sensibiliter evacuari debent, ne in partes affectas irruant. Decoctum itaque ita paretur.

♃. Radic. chinæ opt. unc. j. ligni rorismar. radic. rosʃ. vulg. radic. cannæ montanæ, radic. enulæ an. unc. ʃ. aquæ cich. pulmon. beton. an. lib. j. m. f. inf. per horas 24. deinde bull. ad consumpt. dimidii, & colat. servetur pro duabus vicibus summo manè exhibenda: cui in progressu addi poterunt aq. sulph. gutt. iii. aut iv. ita enim, & facilius sudor prolicietur, & pulmones promptius exsiccari poterunt: sudor tamen in hypochaulto tantum moveatur, & in lecto absolvatur. Decimo vero quoque die præbeatur Patienti potio ex manna clarif. nec victus adeo tenuis præscribatur, habita virium & gracilitatis ratione.

Toto vero jam præscripto tempore purgationis, aliqua intercipientia sublingualia non sunt omittenda: ut confectiones diacodii & diatragacanti frigidi cum bolo: expectorantia matutino tempore exhibendo, ut oxymel, aut julap. acet. ireatum, ante usum syruporum decoct. & omnium jam præscriptorum medicamentorum.

Tandem aliqua caput & pulmones corroborantia sunt in usum ducenda: ut conserva ex radice helenii, cum pulv. pulm. vulpis præp. & butyro sulph. additis passulis & pomorum dulcium succo, cum sacchario q. s. ad ignem, S. A. elect. reformando. Ex usu quoque esse solet conserva è floribus botridis, butyro sulphuris addito. Pro capite, conservæ è floribus beton. salviæ, rorisin. imo & rosarum, sub ingressum lecti assumendæ. Vinum quoque pro mensa medicatum, paretur ex ligno rorismarini, & santalo rubro, ad unc. j. pro unaquaque situla.

Quibus omnibus congrua addatur victus ratio, quæ neque tenuis, nec nimis attenuans sit: licet Celsus jubeat quod dimidia pars cibi sit demenda, & sitis, quantum heris potest, sustinenda. Omnia autem prudentiæ Medici assistenti committenda. Et hæc satis. *Idem ibdem.*

Erratica Febris.

Vir 35. annum agens, temperamenti secundum totum, maxime secundum jecur, ad calidum & siccum vergentis, ventriculi vero frigidioris, pituitosis vomitibus assuetus, qui tamen sex abhinc mensibus cessarunt: præterito mense Septembri correptus fuit febre duplici tertiana continua notha, à qua die vigesima liber evasit. Verùm, nonnullis in vivendi ratione erroribus commissis, post paucos dies rursus à cœna febricitavit, cum horrore universali, calore non valde acri, sed tarde & cum difficultate foras se exerente, pulsu non adeo frequenti, urinis crudis & albicantibus, cum siti moderata: quæ febris spatio viginti quatuor horarum, cum universali madore cessavit: sed sequenti die, circa vesperam, rursus invasit, cum rigore toti corpori dolores inferente, & calore ab initio remisso: qui tamen in progressu paulatim succensus, intensior evasit, cum pulsu potius raro, & urina cruda. At nocte sequenti, hora decima febris: nova ejusdem accessio manifeste invasit, cum horripilationibus & subsequenti calore, jam dictis non absimili: hæcque post trigesimam horam, longo lentoque madore omnino cessit, duobus integris diebus Patiente immuni relicto: quæ tamen iterum vespertinis horis quartæ diei eundem corripuit. Hæc autem febris inconstantia, à Medico & ipso Patiente observata, ansam dedit Medicis consulendi, ac de ejusdem causis, eventu, & de agendis, eorum sententiam in medium adducendi.

Inter febres periodicationes habentes, ea quæ Patientem nostrum infestat, periodorum nullum ordinem servat, sed inordinate movetur, cujus est ordo, nullum ordinem servare; hæcque Erratica dicitur, sive errabunda, quia semper errando procedit. Dicitur quoque Planetica; plane enim Gr. error Latinis, vel a Planeta Saturno, cum quo similitudinem habet; nam sicut Saturnus præludium melancholiæ, ita erratica febris principium quartanæ statuitur; ut plurimum enim, & fere semper in quartanam degenerat, ut observavit cum Hippocr. Gal.

De hac loquutus definitionem Auctor dixit; errabundas febres esse, quæ non præfinito, neque certo ordine, sed incerto procedunt. Gal. verò dicebat, quod inordinatæ, seu erraticæ febres, aliquando stant, aliquando moventur, nunquam vero ordinatè procedunt. Ita febris Pat. nostrum affligens; primò namque die, post cœnam febricitavit, spatio viginti quatuor horarum à febre liberatus; die sequenti, circa vesperam, rursus eadem correptus fuit, & nocte sequenti; hora decima durationis hujus, nova febrilis accessio fuit observata, quæ post trigesimam horam omnino cessavit, & quidem duobus integris diebus; eadem tamen iterum quarto die, vespertinis horis, recurrente febre. Ex quibus patet, inconstantem & inordinatam, febrem intermittentem, propriè erraticam appellandam esse.

Neque decipimur in hujus febris cognitione, à plurium febrium, sive circuituum complicationibus, ut monebat Gal. nec minus ab aliarum febrium anticipationibus, prout Medici non exerciti, quos carpebat ipse Gal. primo, quia jam præcessit alia febris humores adurens, & cruditates inducens. Secundò, quia nulla proportio tertianaria, aut quartanaria stabilis observatur; & præterea, intervallum & quietem duorum, triumve dierum concedere solet hæc febris; & ideò dicebat Gal. quod aliquando stant, aliquando moventur hæ febres erraticæ. Tertiò, quia non desunt melancholici humoris putrescentis signa. Quartò, quia invadit hoc tempore autumnali, & supra inventutem.

Pendet autem hæc febris à diversorum humorum permistione; quæ tamen non est adeò perfecta, ut in tertiana notha; sed uterque humor suam propriam servat naturam; & ideò distinguitur hæc ab illis febribus, quæ fiunt ab una simplici materia, in quibus observatur diversorum humorum eam componentium, natura. Humores verò in casu nostro, sunt melancholici & pituitosi, qui anteà per vomitum excerni consueverant; hi verò simul misti, in uno tantum loco, circà viscera naturalia putrescunt, & ita à febrium complicatione distinguitur; dum enim humores iste, in uno eodemque loco invicem contendunt, modò unus, modò alter suam facit accessionem, ut observavit Gal. in Cleonactide; & ideò utriusque humoris signa observantur, in pulsibus, urinis, calore, siti, & invasionis modo; etenim rigor dolorem afferens, fere Ostocopos, ab humore melancholico & acido, sicut horror à pituitosa materia, cum aliqua acidate conjuncta, proveniunt; & ita ordinem variant humores, & fit erratica febris, donec, progressu temporis, exustio æqualiter ambobus humoribus inducitur, & quartana ordinata evadit. Ideò Avic dicebat, quod de proprietate harum febrium est ut stent in suo fine secundum ordinem unum, hoc est, quod perducant ad febrem, servantem ordinem unum, nimirum ad ipsam quartanam.

Febris hæc, cum sit intermittens, periculo vacat, diuturna tamen semper esse solet, cum partim humores crudos & viscidos, partim verò exustos & melancholicos auctores habeat; unde raro fit quin in quartanam migret atque degeneret. sic Gal. dicebat, quod errabundis febribus quartana succedere solet. & Hipp. oportet, inquit, talem expectari abscessum per febrem continuam: in quartanam verò discessuram, quoties intermittat, prehendatque errabilem in modum, atq; ita agendo, autumno propinquet. Quod tamen præcognoscere durum erit nobis, si in urina nigræ nubeculæ appareant; tunc enim quartana expectanda.

Curationem quod attinet, videtur Hipp. potius huic febri eandem denegasse quam proposuisse, dum ait, inconstantes febres, donec constent, sinere oportet, ubi autem constiterint, victu, & purgatione convenienti curabis. Gal. tamen in Com. obscurum hunc loquendi modum considerans, explicavit, dicens. Inconstantes febres sinere oportet; donec qualisnam febris sit cognoverimus. Quare, si statim erraticam febrem cognoscimus, ut præsentem, statim quoque curationem ejus aggrediemur. Primo quidem evacuantibus. Secundò, magis attenuantibus, incidentibus, detergentibus & aperientibus. Tertiò, exustionem removentibus. Quartò, viscera roborantibus.

Et in fonte Chirurgico, si sanguinis missionem consideremus, caute valde agendum; nam sicut, si ab initio invaderet, mediana brachii aperienda foret, ut sanguinis qualitas exploraretur, ita in hac, quæ aliis succedit, in quarum curatione jam sanguis extractus fuit, non adeò audaces in eodem iterum mittendo esse possumus. Salvatella itaque sinistra in casu nostro aperienda, & parcè sanguis mittendus, ad ulteriorem humorum exustionem inhibendam; sicut in aliis, quibus vires non adeò constarent, venæ hæmorrhoidales aperiri possent. Cauteria locum habent; nam morbi diuturni, non per crisim sed per abscessum sanantur; Medicus autem debet esse naturæ imitator. Frictiones quotidianæ toti corpori convenientissimæ erunt: ut humores crassi attenuentur, & simul discutiantur ac resolvantur.

A fonte Pharmaceutico sunt petenda evacuantia, præparantia, alterantia, aperientia, & viscera roborantia. Lenientia esse poterunt, syr. ros. solut. de polypodio: vel elect. lenit. cum tart. aut cum diacath. quia aliis febribus successit.

Et ideò, præparantia efficaciora statim esse poterunt; ut oxymel, syr. byzant, cum aceto, de duabus radicibus; & tandem oxymel compositum, cum syr. de cich. cum rhab. addita semper decoct. cichoraceorum, necnon agrimoniæ, pentaphylli, petroselini, scolopendrii.

Purgantia esse poterunt, decoctio epith. Mes. syr. ros. solut. temperata; cui superbibat Patiens seri capr. depur. lib. ii. Prærogativam solent habere pil. de tribus, & aggregat. an. drach. ſ. cum

cum flore cass. ad unc.i.sero pariter superbibito.

Interim præparantium usui insistendum erit, & per epicrasim purgandum. Quod si obstructiones contumaces fuerint, ad decoctum salsæ Recentiores devenire solent, in jure galli, additis herbis & radicibus aperientibus, paratum. Nos vero ad syr. Fernelianum, libenter & utiliter properamus; addito, non solum rhab. verum & modica radice nigra helleborina; qui alternis diebus propinari poterit; diebus vero intermedius, exhibitis succis depur. hoc modo.

℞. Succ. depur. cich. borrag. agrimoniæ an. unc.i. decoct. borrag. endiviæ, melissæ, capil. ven. ℥.v.m. pro syr. & sic pro aliis. si vero continuandum ad viginti & triginta dies, si opus fuerit, namque ex his omnibus consequemur deobstructionem, præparationem, caloris restitutionem, & humorum, per epicrasin, paulatinam evacuationem.

Tandem viscera corroborant, conservæ absinthii, buglossi, borraginis, cum speciebus aromatici rosati; succus absinthii condensatus; vinum absinthite.

Victus ratio erit attenuans, at non tenuis, quæ morbis longis convenire non potest. Apparentibus signis coctionis, convenit vinum paucum, tenue & oligophorum; utpote quod possit humorum coctiones adjuvare, & evacuationes promovere. Quæ pro hac febre erratica curanda, satis. *Idem ibidem.*

Quartana Legitima.

Juvenis Mercator, 30. annum agens, temperamenti totius & jecoris, ad calidum & siccum vergentis, mediocris habitus, sed fusci coloris, hirsutis hypochondriis: negotiis quammaxime addictus, & cibis usus, de more, crassæ substantiæ, ut carne bubula, leporina, salitis carnibus atque piscibus, leguminibus, brassica, caseo veteri & acetariis, atque copiosis potibus: antehac quartana detentus, hoc autumnali tempore, dum febres grassantur quartanæ, equo longum iter, mercaturæ causa facturus, secundo itineris die circa vesperam, febre correptus fuit, cum exiguo rigore, carnisque totius corporis, usque ad ossa, profunda & dolorosa lassitudine: cum calore, statim ab initio, satis remisso, qui mox paulatim succensus, flammeus potius & siccus quam fumosus ab ipso Patiente fuit observatus. Perseveravit autem febris usque in sequentem diem; sicque die tertia, sine febre domum reversus, & ad consueta negotia, licet viribus non parum refractis, noctem transegit inquietam; quarta verò die surrexit è lecto, cibum, ut sanus assumpsit; sed hora 21. eodem modo febricitavit ut antea, cum vomitu pituitoso; quorum causa Medicum accersivit, qui pulsum potius tardum ac rarum observavit: urinam albicantem, aquosam ac decoloratam; & in reliquis, quæcunque in antecedenti paroxysmo observata fuere. Præscripsit autem leniens, ex elect. lenit. paratum, & tertiam accessionem die quarta attente expectavit, quæ ferè eadem hora comparuit: in cujus primo insultu pulsus observavit, non solum tardos & raros, sed etiam parvos ac debiles, & præterea rigorem consueto paulò vehementiorem. Et licet febrem periculo vacare cognoverit & ipse Patiens, anxius tamen de salutis celeritate, ut negotiis propriis omnino incumbere possit, a nobis consilium quærit.

Non est qui ignoret febrem, egregium hunc Mercatorem divexantem, esse quartanam; maxime vero cum in petum grassantium morborum & temporis conditionem unusquisque attendere soleat; sed præterea cum & ipse Patiens se quartanarium agnoscat; & quidem per intermissionem; quia post vigesimam quartam accessionis horam, a febre immunis observatur. Rarissimè autem continua evadit; etenim, non ab alimentali melancholia fit: quia est adeò pauca in venis, aliis humoribus alimentalibus mista, ut difficulter putredinem concipere possit; nec ab excrementitia: quia ut valdè naturæ inimica in venis non detinetur, sed foras protruditur, & ita febrem intermittentem producit.

Hæc autem non spuria & notha, sed legitima est, utpote genita, non ab humore melancholico præter naturam, & exusto, sicuti fieri solent quartanæ per abscessum, post prægressas alias febres; sed ab humore melancholico naturali. Neque admittenda Tral. in Gal. criminatio, quod aliam quam legitimam quartanam, à naturali melancholia factam non cognoverit ipse, & ideo solius tantummodo legitimæ curationem assignaverit; etenim non observavit Gal. dicentem: Atram bilem, ex qua quartanæ ortum habent, geminam sortiri generationem; unam ex flava bile retorrida; alteram ex crasso sanguine. Quod idem alibi repetit; curationem tamen non proposuit, eo quod, cum biliosarum curatione coincidat.

Reliqua quoque signa omnia illegitimæ quartanæ præsentiam confirmant; Et primò quidem rigor ostocopos, hoc est frangens ossa & carnes; quia humor, utpote crassus ac terrestris, in profundo hærens, ossa veluti frangit & carnes contundit; & ob hanc causam ab initio rigor vehemens observari non solet, sicut in progressu; quia crudus, & non attenuatus, adeò facile concitatius moveri non potest.

Secundo calor, qui ab initio remissus & paulatim succensus, flammeus & igneus, non fumosus evadit, non secus ac in testa terrea, a qua parum aut nihil fumosi elevari potest; secus verò in materia pituitosa, quæ ideò lignis viridibus comparari solet.

Tertiò observavit Medicus, in secunda accessione, prægressa nocte gravi atque molesta, pulsum tardum & rarum; quia cor, ob humoris frigiditatem, exigua indiget ventilatione; & prætereà in principio tertiæ accessionis, eundem pulsum parvum ac debilem quoque notavit; arteria enim quasi alligata, & ad interiora retracta videtur, adeo ut liberum ascensum non habeat, ob humoris gravitatem.

Quartò, urinam albicantem, aquosam & decolorem vidit, certum humoris melancholici naturalis indicium; talis enim non est in quartana spuria, ab exusto humore producta; & ideò aptissimè dicebat Gal. quod in quartana urinæ variæ sunt, sed crudæ omnes.

Quinto, longitudo accessionis & intervalli; accessio namque, ut observavit Serapio, pluri-

mum ad 24. horam extenditur; intervallum verò adeo longum est, ut vix quartanam continuam admittat Gal.

Causa hujus febris, est melancholicus humor, excrementitius quidem, at naturalis, non exustus, aut præter naturam, in primis viis, circa viscera naturalia putrescens: ob prohibitam transpirationem, ab obstructionibus, ex humore melancholico, copia & crassitie peccante. Ad cujus non exustæ melancholiæ redundantiam, conspirarunt causæ remotæ omnes; ut ætas, totius & jecoris temperamentum, anni tempus, vita anteacta, ut studia; ciborum melancholicorum & aceti usus; non aliter enim fit ex vino acetum, quam ex sanguine melancholia, & tandem copiosi potus, qui si aquosi, lienem inflant; si meraciores, replent & humores adurunt.

Harum autem causarum consensus & conspiratio, antehac eundem Patientem quartanarium reddiderunt, pace Ætii, qui hominem semel tantum quartana corripi credidit, Hipp. auctoritate, Lib. de Septenario: spurius quippe, non vero Hipp. genuinus est liber ille, cui innititur Ætii opinio, cum potissimum experientiæ repugnet; etenim Villicus apud Benivenium, prima vice quartana correptus, ab ingluvie & meri compotationibus liber evasit: quia aderant signa coctionis; secunda verò vice rursus quartana correptus, iisdem crapulis dum seipsum liberandum sperabat: quia omnia cruda erant, mortuus est. Et ita concidit opinio Ætii. Sicut nullo loco habenda Fernelii sententia, asserentis ab omnibus, in utero materno, contrahi quartanæ causam, cum tamen multi, toto vitæ cursu, quartana nunquam correptii fuerint.

Cum autem quartana sit Medicorum opprobrium, eorumque operam atque medicamenta sæpissimè eludat; quoniam longissima semper est, & potissimum autumnalis; hinc accedit ut Empirici, Chymici, Paracelsici, Vanghelmontici, Methodici, Vulgares & Dogmatici, omnes sibi propriam atque singularem proposuerint, in quartana curanda, diversam rationem. Et quoniam humor melancholicus ægre, & nonnisi diuturno tempore coctionem admittit, ideo Patientes impatientes sæpissimè evadunt; & licet prudentes ac divites, post dogmatica aliqua medicamenta experta, aliis sectis pseudomedicis sese committunt; & quamvis sæpius cum vitæ propriæ discrimine, aliquando tamen evenit, ut sequutis coctionibus, beata vetula accedat die critica; vel, ut observavit Celsus ubi ratio non prodest, aliquando temeritas adjuvet.

Nos autem, relictis Empiricorum vanis & validis antimonialibus; Chymicorum & Paracelsicorum medicamentis mercurialibus, Vanhelmontii febrifugo, quod nobis, & forsan ipsi ignotum reliquit; Methodicorum, ventrem & vomitum moventibus Balneis; Ægyptiorum quinetiam clysteribus; Vulgarium improba vivendi ratione, prava & copiosa alimenta ingurgitantium, & meraciora vina bibentium, Dogmaticorum veram atque legitimam curationem delineabimus: etenim hæc nostra Secta, vera ac legitima est, ut quæ ratione procedat: ex eadem & experientia composita.

Distinguamus primò exquisitam Patientis nostri quartanam, à notha, quoniam diversæ desumuntur ab unicujusque causa indicationes, ut contra Gal. notavit Ital. & exquisitæ, cum eodem Gal. curationes proponimus, desumendo indicationem à Febre, Causa febris, & à Viribus. Inter has autem, quæ à febre desumitur parvi facienda; & ideo Gal. prohibet refrigerantia. Hippocr. vero præcipit quod omnis febris sit refrigeranda, præter quartanam. Sint itaque medicamenta, ratione febris, in statu temperata, & potius calida in primo gradu; in paroxysmis vero, humectantia. Ratione causæ, attenuantia, incidentia, aperientia, & ventriculum roborantia. Ratione virium, nutrientia, & vires conservantia.

In fonte Chirurgico, omnium primò consideranda sanguinis missio, an conveniat, quo tempore, & ex quo loco. Convenire sanguinis missionem præcipit Galen. cui subscripsit quoque Avic. dummodo tamen sanguis niger & melancholicus abundet in venis, ut facile esse solet cum plerumque in quartanariis laboret lien, qui massam sanguineam depurare non valet. tuncque quoniam minera quartanæ febris à toto venoso genere foveri potest, educitur sanguis ratione causæ foventis & antecedentis: non autem ratione causæ conjunctæ. Quod si in toto niger sanguis non reperiatur, tunc statim sistendus; & ideo Medici præsentiam præcipit ipse Galenus.

Tempus solet esse in principio, cum Galen. si sanguis in toto abundet, niger & crassus, in quibus lien male habet; sin minus, non in principio, sed cocta & digesta melancholica materia, cum Avic. tunc enim à ramis venæ portæ ad cavam digeritur, hoc est distribuitur, quo tempore venæ crassiores quoque apparent; & ideo indicans, vitium nimirum in sanguine, reperitur quod ab initio non aderat. Sic itaque conciliantur; Gal. enim ab initio educit sanguinem, ratione causæ antecedentis, si adsit. Avic. vero in progressu, ratione causæ conjunctæ, ut depuretur sanguis ab humore melancholico, à minera febris ad venas distributio; caute tamen, & nonnisi parce educendus, sed potius melanagogis electivè purgantibus, tunc temporis coctione apparente, massa sanguinea est purificanda.

Locus, est jecoraria, sive mediana sinistra ex Gal. vel lateris magis affecti, ex Æt. Salvatella sinistra ut Galen. ex aliorum sententia, cui subscripserunt Paul. Nicolus, Cardanus, Amatus, Velesius, & ipse Areteus. Communior autem, & magis usitata sententia est Ætii, quod sanguis ex latere magis affecto educatur, neglecta interna aut media, omnes enim ab axillari procedunt; sed magis apparente & evidentiori facta, ut crassior sanguis emanare possit. Sic in casu nostro, aperiatur vena brachii dexteri; cum sanguinem melancholicum in toto abundare, ex ætate, temperamento, habitu corporis, hirsutie, & vita anteacta facile arguere possimus; non omissa tamen observatione, Medico præsenti expendenda circa sanguinis effluentis qualitatem, à Gal. nobis præscripta. Aperiuntur quoque venæ sedales, si suppressa esset consueta hæmorrhoidalis evacuatio; & in mulieribus, saphena, menstruis retentis aut diminu-

diminutis. Cauterium in casu nostro, locum non habet, ut in diuturnis quartanis.

Ex Pharmaceutico fonte, si curationem à Gal. propositam attendamus, lenientia omnium primo sunt depromenda, mox præparantia. Et quoniam melancholici plerunque cruditatibus abundant; ideò, ante humorem melancholicum, pituitosi est habenda ratio, qui a primis viis detrudendus, primo vomitu; secundo clystere; tertio lenienti medicamento. Vomitorium paretur, ex jure carnium, radice raphani alterato; addito julapio acet. & oxymel. simpl. Clyster mollis paretur ex decoct. malv. mercur. chamæmeli, betæ; additis mel. ros. solut. oleo chamæmel. ovi vitello, & sale. Leniens sit elect. lenit. cum crem. tart. & modico meræ picræ. Vel in potu mel. syr. ros. solut. cum lenit. & decoct. cord. q. s. pridiè ante accessionem assumendum.

Prima præparatio fiat syr. sine diluto, ut diutius ventriculo immorari possint.

U. ♃. Syr. de cortic. citri, oxymel. simpl. aq. cinnam. an. unc. i. m. pro syr. & sic pro quinque. Inde reperatur aliquod ex prædictis lenientibus; cui superbibat mulsam dilutam, ex aq. hordei paratam. Expiatis primis viis ab humore pituitoso, diebus vacuis a febre, in die quoque accessionis, aliqua erunt agenda, humorem melancholicum respicientia. Sic si ingruente paroxysmo vomitus sponte moveatur, erit adjuvandus; etenim, ex Avic. aut eradicat, aut alleviat: levioribus tamen id fiat, primis diebus, ut supra; validioribus autem in progressu, apparentibus signis coctionis.

In statu febrili, aliquod alterans erit offerendum, quod tamen non valdè refrigeret, omnis enim febris perfrigeranda, præter quartanam, ex Hipp. & ideo Arist. quoque dicebat, quod in quartanis, semper ignis sit injiciendus. Sit itaque jus malva, althea, borr. liquir. pomis apiis, & corticibus citri alteratum; cui addatur aquæ cinnam. cochlear. Vel paretur tale julap.

♃. Succi pom. dulc unc. vi. aquæ flor. citri unc. iii. moscen, ambræ an. gr. iii. sacchari fini lib. i. m. ad ignem paretur julap.

In febris progressu, evacuantia & præparantia paulo validiora exhibenda, & tandem, apparente coctione, etiam valde purgantia. Ita clysteres validiores parari poterunt ex decoct. malv. mercur. chamæmeli, utriusque centaureæ, fol. sennæ; additis elect. diaph. oleo chamæmel. vitello ovi & sale. Vomitorium ita paretur.

♃. Iuris carnium, raphano alterati unc. x. diasari Fernelii unc s. m. & nisi præstò sit diasarum, substituatur pulvis asari, à drachm. i. ad drachm. ii. Medicamentum verò esse poterit.

♃. Elect. lenit. drach xi. extract. sennæ polypod. an. drach. i. m. f. bol. vel potus.

♃. Fol. epit. sennæ, an. m. i. cinnam. integri drach. i. aq. melissæ q. s. m. f. inf. per horas xii. deinde facta forti express. colat. adde syr. de polyp. unc v. aq. flor. cit. aut. cinnam. unc. s. m. f. p. cui superbibat jus malva, aut hordeo alteratum.

Validiora præparantia erunt, decoctio buglossi, borrag. melissæ, card. sancti, gentianæ, petroselini, apii, cui addantur succi depur. borrag. & fumaria, potius quam saccharata & dulcia. Amara tamen & acida misceri possunt, ut syr. de cich. cum rhab. præsentibus obstructionibus; vel syr. byzantinus cum aceto. Et licet de usu aceti in præparando humore melancholico, dubitaverit Galen. cum Hipp. conceditur tamen, quando e us curationem, non autem quando præservationem intendimus; etenim, ad expurgationem non parum conducit fermentatio, quæ ab aceto excitatur.

Qua prægressa præparatione, & apparente humorum coctione, ad purgantia deveniri poterit; ut ad decoct. epit. Mel ad unc. vi. vel ad drach. s. extracti veratri nigri, cum cassia; quibus superbibendum præbeatur ser. c. pr. aut asin. ad lib. ii. ob hellebori vim exurentem. Quæ purgantia, si ante coctionem præberentur, miseros ægros in damna irreparabilia præcipitarent, nam vel triplex quartana, vel diuturna, vel continua, vel alvi fluxus, macies, ac tandem mors etiam ipsa consequeretur. Avic. autem intelligendus de humore antecedente, non conjuncto, ab initio purgando; sicut Pal. de quartana per. biceslum facta, idest notha, in cujus principio facilè aliqua coctionis signa observari possunt.

Apparentibus itaque signis coctionis, præbeatur purgans etiam die accessionis; quicquid dicant Gentilis, Savonarola, Mercatus, cum Gal. & Avic Hipp. enim primo tribus aut quatuor interpositis diebus, pharmacum sursum purgans exhibendum præcipit, in ipsa accessione; mox. intercurrentibus aliis diebus, pharmacum deorsum purgans præbendum jubet. Pronunciavit autem indefinite, aliis diebus, non tribus aut quatuor, ut innuit, humorum coctionem esse expectandam. Die autem accessionis facilior & uberior sequitur humorum expurgatio a pharmaco purgante, quinque aut sex horis ante accessionem, humor ipsa à natura movetur, exhibito.

Humore autem iterum atque iterum expurgato, si aliqua in visceribus producta fuerit obstructio. syr. Fernel. cum rhab. paratus, opportunissimus fuerit, pluries exhibitus, in vino albo tenui; ut qui egregie aperiendo, & humores crassos attenuando, uno eodemque tempore eosdem educat.

Mox Galen. diatrium pipereon, diaspoliticon, aquam cum pipere exhibet. Et tandem, manifestis apparentibus signis coctionis, Theriacam præbet; non autem ante, ne attenuati & commoti crudi humores, duplicem & triplicem quartanam excitent; ut contigit Eudemo Seni, Romæ, qui ab Archigene & Martiano, primæ notæ Medicis, præmature Ther. exhibita, in triplicem quartanam incidit. Detur autem Theriaca antiqua, duabus horis ante accessionem; molestos etenim rigores mitigat, & humorem attenuatum per varias partes expellit.

Quod si contingat ut rigor diuturnus & vehemens evadat, sitque molestus, præbeatur spiritus vitrioli in aqua prassii, ab initio, ut Gesnerus; vel gran. vi. piperis integra, cum pauco vino generoso, ut Amatus Lusitanus; & spina prælinatus oleo de Scorpionibus Matthioli, vino malvatico dissoluto; vel theriaca aqua vitæ dissoluta.

A proprietate juvant interna & externa.

interna, Gentiana plures dies assumpta optima censetur. Die accessionis, in aurora, gutt. 2, quinta essentiæ formicarum, in exiguo vino cretico, tribus vicibus. Sic aqua theriacalis, aqua vitæ juniperina. Præstantissimum autem censetur oleum myrrhæ, in vino cretico sumptum, ad gutt. v. Inter externa, Marcellus Medicinæ Princeps, proponit lapillos albos & nigros in ventre hirundinum inventos. Cardanus, dentem Serpentis appensum. Fernelius viventem araneam, in testa juglandis clausam, collo appensam.

Victus rationem quod attinet. Aër sit calidus, ut consulit Auth. Victus, primis duabus hebdomadis, sit tenuis, mox plenior, sed attenuans, edulia sint a salsa & sinapi condita. Ætius tamen aliquam expectat coctionem, ante salsamentorum usum. Ab omnibus glutinosis, flatulentis & refrigerantibus cibis abstineat, & potissimum a carne suilla. Pro potu, aqua, tanquam pestis fugienda; sit itaque vinum album, tenue, calefaciens. Somnus, sub accessionem conceditur; impedit enim, vel saltem accessiones moderatur. Exercitium cociones adjuvat, dum calore excitando, crassos humores movet & attenuat. Animi motus quartanam aliquando solvunt ideo ex Gal. multi liberati sunt, ex solo gaudio, alii ex magno timore, ut narrat Rhasis. Sic Quintus Fabius fuit a quartana in prælio liberatus, ut refert Plinius.

Taudem, documentum circa vivendi rationem nobis trapit Celsus, dicens. In vetere quartana prodest mutare subinde victus rationem, a vino ad aquam, ab aqua vinum; à lenibus cibis ad acres, ab acribus ad lenes transire, comedere radicem deinde vomere; Jure pulli gallinacei ventrem solvere; oleum ad trictiones adjicere; calefacientia, ante accessionem; sorbere aceti cyathos, vel vini cretici, cum sinapi: per hæc enim, & similia corpus agitandum, & de illo statu movendum. Monet præterea Celsus ipse, quod dum Febris quievit, diu meminisse ejus diei convenit, adeoque vitare frigus, calorem, cruditatem, lassitudinem; facile enim revertitur. Hæcque, pro curatione hujus quartanæ legitimæ, dicta satis. *Idem ibidem.*

Quartana Spuria.

Iuvenis Nob. annorum 28. temperamenti totius & jecoris, ad calidum & siccum vergentis, mediocris habitus, boni coloris; in vivendi ratione, potissimum æstate proximè præterita, in usu fructuum & potibus gelidis delinquens, ineunte autumno præsenti, in febrem tertianam incidit, extensam; pro cujus curatione, serum & stillatitias aquas præscripsit Medicus, verum genio nimium indulgens, medico insc.o, easdem gelidas potavit largius, unde obstructiones in visceribus, & potissimum liene, oboriri cœperunt. Cessavit nihilominus tertiana febris, licet posteà valetudinarius, vixerit, immò paucis transactis diebus, rursus febricitaverit, febre quadam, quæ modo tertianæ modò quartanæ, modo quotidianæ typum servabat, ideoque erratica a Medicis existimata fuit; donec tandem in quartanam, modo sub finem autumni, firmata est; quæ cum vehementi rigore ostocopo invadit, cum dolore tamen in hypochondrio sinistro, ubi lien tumidus tactu percipitur. Pulsus sunt frequentiores, calor acrior, urina colorata, seu cruda, sitis molesta, appetitus dejectus, perpetuus mœror, & frequens ad iram propensio, tumentes quinetiam habet hæmorrhoidas. Confidit autem de salute adipiscenda.

Non unicam esse quartanæ speciem asseruit Gal. dicens, quod Autumno quartanæ fiunt, non quartanæ; quia ex atra bile ortum habent, quæ duplicem habet generationem; alteram quidem ex flava bile superassata, alteram vero ex sanguine crasso. Quod idem alibi repetit, dum ait, Quartanam ex atrabilario humore consistere; qui vel a sanguine crassiori, & respondet proportione in venis, subsidenti in dolio vini fæculæ; tum etiam ex flava bile vehementer assata, quæ atra bilis melesica est. Et sicut legitima fit à puriori atra bile, ex crasso sanguine orta, melancholia scilicet naturali, ita non legitima, & spuria, ab illa quæ ex flavæ bilis exustione oritur, quæ atra bilis præter naturam dicitur: & ideo hæc per abscessum fieri solet, nimirum post alias febres, & humorum exustionem; rarissime autem statim ab initio invadit; quarum quartanarum distinctionem si cognovit Hipp. cur eandem ignoravit Gal. ut falsò carpitur a Tra'. Hujus generis autem est præsens, Juvenem Nob. affligens; qui post errores in vivendi ratione, & præsertim fructuum usu, & gelidis potibus commissos, in febrem tertianam incidit, atque in iisdem perseverans, in erraticam, tandem obstructionibus in liene adauctis, in firmatam quartanam lapsus est. Lien enim ab Hipp. fons aquæ dictus fuit; quia, tanquam spongia, nimium potum trahit; unde imbecillis & tumidus factus, nec humorem melancholicum attrahere, aut, si cum potibus attrahat, eundem dimittere nequit, & ideo obstructiones tumoresque excitantur; sive dicamus aquam appellasse melancholiam Hippoc. quia ubi adustio, ibi multa liquata & expressa humiditas reperitur. Erat autem in adustionem natura pronus Nob. ipse Patiens: sed prætereà à prægresso febrili calore, etiam absque ulla naturali propensione, facilis in eam fuisset lapsus, quæ, accedentibus obstructionibus, & ab his libera transpiratione prohibita, in liene & ramis splenicis computrescens, febrem hanc quartanam illegitimam excitavit. Cujus cognitio neminem latere potest, non modo quia typus ejus ideam generatim nobis significare soleat; verùm quia & pulsus frequentiores, & calor acrior statim, urina colorata; sitis molesta, & proclivitas ad iram adsunt, & omnium maxime, quia aliis febribus & erraticis successit hæc febris; quæ sicut flavæ bilis exustionem, ita quartanam illegitimam attestantur.

Hoc autem exustos humores, majori parte attenuatos & fusos esse ex eo patet, quod ad venas sedis irritata natura eos deposuerit; quod statim ab initio rigor vehemens & ostocopos factus fuerit, qui alioquin nonnisi in progressu fieri solet, attenuato nimirum, in decursu ipsius febris, melancholico humore. Nec exiguum hujusce exustionis signum præbere solet appetitus dejectio, ut contigit Onesianacti cum humor melancholicus naturalis, ad

lis, ad appetitum excitandum destinatus, desit, nec ob vias obstructas, a jecore ad lienem demandari possit; sic & mœror immodicus, exultionem jam factam, & ira præceps, lienem adhuc nobis designant.

Febris hæc, licet, ut quartana, securissima sit, ex Hippocrat. attamen, si ex liene procedat, & cum ejusdem tumore fiat, periculosa evadit; imo ex hac nonnullos defunctos vidit Galen. etenim vel ad tabem juvenes, vel ad hydropem senes ducit. Ideo non adeo tuta præsens habenda; cum tumeat lien, & utpote spuria, ac per abscessum facta, difficilioris curationis semper evadet.

Utcunque tamen, longissima semper est, & hæc præsertim; primo, quia spuria; secundo, quia cum lienis tumore, tertio, quia autumnalis, & hyemem attingens. Nihilominus, si Patiens deliciarum obitus, obtemperans omnino fuerit, si non proximo solstitio, æquinoctio saltem verno, liberandum speramus, cum appetentiæ dejectionem ab initio, breviorem febrem prænunciare observaverit Brasavolus. Nec formidandæ observationes duodecim annorum, enarratæ ab Avic. neque vigintiduorum, a Massaria, in quadam Matrona Venet. nec triginta, à Forelto, sunt enim rarissimi casus, qui in exemplum modo non sunt adducendi.

Curatio autem hujus febris coincidit cum curatione tertianæ nothæ; quam ideo Galen. non proposuit. Quare medicæ intentiones, pro hac tollēda, ab illis pro legitima curāda a Galen. propositis. Primò enim materia antecedens evacuanda. secundò refrigerandu & humectandum. Tertiò lienis obstructiones aperiendæ. Quarto humores præparandæ. Ultimo expurgandi.

Et a Chirurgico fonte primo desumenda sanguinis missio, quam magis in hac illegitima convenire quam in legitima quartana puto; cum in prægressis febribus exustio in venis & calida jecoris intemperies fuerit contracta. Aperiatur itaque mediana sinistra; modicè tamen sanguine educto, licet adsit indicans & permittens, cum Patiens noster satis viribus valeat.

Et si ulterius probatur ipsa febris, cum lienis obstructionibus, ex venis quoque sedalibus repetenda erit sanguinis missio. Et præterea cauterium sinistræ coxæ inurendum, ad serositates melancholicas educendas.

Sunt qui Balneo non inepte utuntur, redundantibus potissimum in hac febre exustis & melancholicis humoribus, parato ex aq. dulci malva, lauro & calamento alterata, etiam ante manifesta signa coctionis. Verùm, hoc tempore frigido, Balneo substituendæ universales frictiones, & inunctiones oleo amygd. cum quo vinum malvat. ebullierit.

A Pharmacia depromenda lenientia, præparantia, alterantia, aperientia, purgantia, à proprietate juvantia & sistentia. Lenientia autem erunt primò vomitoria. Secundò clysteres. Tertiò leniens. Vomitus, ratione causæ antecedentis, levioribus procurandus. Clyster parabitur ex decoct. malv. viol. pariet. mercurialis; additis syr. ros. solut. oleo comm. maturo, aut amygdal. vitello ovi & sale. Prout autem ab initio clysteres molliores, ita in progressu acriores conveniunt, ideo addi poterunt syr. de polypod. elect. diacath. diaphœn. & hujusmodi alia. Leniens erit. syr. ros. solut. de polypod. cum momento: quæ flor. citri. Vel lenit. cum tart. quibus superbibat jus, hordeo, vel malva alteratum.

Alterantia erunt exhibenda in accessionis vigore, ut decoct. cich. borrag. endiviæ, malv. melissæ; additis succ. depur. borr.g. endiviæ, pomorum dulc. concesso nonnunquam sero. Ætius quippe ex hac ammonium præcipiebat; & Tral. frigidam; quam reprobat Avic. Laudavit autem Ætius, ad heminas duas; sed instante accessione, ad rigorem inhibendum.

Præparantia erunt ab initio, jul. p. acet. ad unc. iii. cum drach. iii. crem. tart. & gutt. aquæ cinnam. quod, diebus immunitatis, mane, tribus aut quatuor horis ante cibum, quinque aut sex vicibus exhiberi poterit, à quo minorativum medicamentum conveniet, ut syr. ros. solut. vel mel. ros. solut. cum manna clarif. aut lenit. cum diac. th. & tart. solo, namque diacatholicone quartanarium liberavit Rhasis, quibus superbibat jus hordeo alteratum. Ad validiora præparantia & aperientia mox deveniendum; qualia esse poterunt syr. de cich. cum rahab. syr. de pomis, vel de succo borrag. julap. acet. in decoct. cich. borrag. endiviæ, agrimoniæ, scolopendrii, solutis in hac eadem decoct. tart, vitriol. gr. x. quibus utendum septem aut octo vicibus. Sequatur postmodum præparatorum humorum expurgatio, decoct. epith. Mes. syr. ros. solut. mixta. Vel elect. lenit. & diacath. additis pil. de tribus cum rhab. quibus superbibat serum depur.

His peractis, si non cedant lienis obstructiones ad usum syr. Fernel. erit deveniendum, qui in aqua agrim. paretur, radice veratri nigri infusioni addita, necnon rhab. globulo, eidem jam completo, infuso, qui ad unc. ii. in vino albo, per 10. dies præbeatur, diebus intermissionis.

Quod si neque his cesserint obstructiones nec febris, ad validiora deobstruentia properandum, ad decoctum nempe ex salsa electa, ligno tamaricis & cortic. rad. capparum, in aq. stillat. agrim. cich. capil. ven. paratum, quotidie assumendum. cui præmitti poterit bol. ex ammoniaco, & troch. de capparibus compositus, cum aceto squillitico; vel in dicto decocto instillentur gutt. x. aut xii. spiritus tart. pluries rectificati in cujus usu diu insistendum.

Interim exterius pars obstructa illinenda oleo de capparibus, de cyclamine; cum adipe anseris & nitro reformato linimento. Mox formetur ceratum diachylon, cum ammoniaco, aceto squillit. dissolutum, alutæ inductum, lieni applicandum.

A proprietate juvantia in hac quartanæ specie, interna esse poterunt, aqua destill. ex succo flor. chamæmeli, ad unc. ii. vel iii. quotidie; decoctio clinopodii in vino; in hoc verò Patiente, cor leporis præparatum, prout pulmo Vulpis & pulverizatum, atque pro tribus vicibus divisum hora paroxysmi, in vino malvatico propinatum.

Extrinsecus verò, Scarabæus vivus, fulvo

linteo alligatus, & collo appensus. Sec viridis lacerta. Pariter, prima menstrua virginis, brachio dextero alligata.

Sistentia eadem sunt consideranda, quæ vel rigorem sedare, vel totam accessionem sistere, ac firmare possunt. Ad rigores sedandos, Amatus Lusitanus expertus est cyathum aq. fol. in principio. Sic Ætius frigidam ad duas heminas propinabat. Extrinsecus, illinatur spina oleo majoranæ, vel juniperino, vel oleo antimonii.

Sistentia quoque dantur, cuilibet speciei quartanæ accomodata; sic & narcotica ante accessionem, apud Myrepsum Medicinæ Principem in usu fuerunt. Hisce autem temporibus, in hunc finem passim exhibetur Chinæ Chinarum pulvis, ad drach. ii. in vini malvatici cyatho propinatus, in accessionis præludiis; qui tamen tuto exhiberi non potest, nisi præmissis copiosis & repetitis evacuationibus, in diuturno scil. febris labore. Secundo, visceribus ab obstructionibus ac tumoribus immunibus; ne alioquin alterutrum horum trium malorum accidat; aut enim paucis post diebus, copioso existente humore, revertitur febris, aut in venis humor retentus, febrem continuam & acutam parit; aut tertio, in via firmatus, visceribus scil. exitialem inflammationem inducit. Quod si China Chinæ deficiat, substitui poterit, ex compositis, Theriaca, Mithridatium, Confectio ex succo Cyrenaico. Ex simplicibus vero, pulvis Gentianæ: vel clinopodii, pariter in vino malvatico.

Victus rationem quod attinet, sit refrigerans & humectans, ut in tertiana notha, quidquid dicant nonnulli: ità enim sentiunt Tral. Paul. Æt. Orib. & Avic. Vinum sit album, ut jubet Galen. & Avic. cum illo. Caveat Patiens ne impatiens reddatur, & quorundam exemplo, qui voracitatibus & compotationibus liberati fuerunt, liberam vivendi rationem præferat: etenim natura, licet in angustiis insurgat, & concococtos humores superet, atque expellat: iisdem tamen crudis existentibus succumbit, ægerque moritur. Cujus rei exemplum habemus apud Benivenium, in villico bis quartanario, qui cum prima vice, concoctis humoribus, sub erroribus gravioribus in victus ratione, convaluisse visus esset, postea, illis crudioribus, ob eosdem errores, interiit. Hæcque satis, pro hac quartana illegitima curanda. *Idem Ibidem.*

Febris Quintana.

Vir quadragenarius, temperamenti totius & jecoris, calidi & sicci, gracilioris habitus, gulæ & veneri indulgens, meracioribus vinis usus, ineunte currente autumno, febre tertiana non exacte legitima correptus est, quæ decimaquarta transacta, in levem quartanam degeneravit, cujus peractis septem accessionibus, quinto quoque die manifestissime invadere cœpit, cum horripilatione, quam mox subsequitur calor manifestus, paulatim increscens, qui in progressu febris, acris & igneus evadit. Pulsus ab initio, valde obscurus, rarus & tardus est. Urinæ, ante accessionem, diebus intermediis, crudæ, tenues & albæ, in accessione coloratæ & paulo crassiores: sicut post accessionem, sequenti die, coloratæ & crassæ. Terminatur vero ipsa accessio circa 24. horam, vel paulo supra, & reliquo tempore omnino infebricitans degit Patiens, cujus febris jam tres observatæ fuere periodi, quinto quoque die, eademmet hora. Quod Patiens ejusque domestici mirati, à nobis consilium petunt.

Nec raro occurrentia Professoribus admirationem injicere debent, prout quintana febris hæc, Patientem nostrum tandem invadens: quæ quidem rara semper fuit, sicut rarissima septimana, nonana, aliæque plurium dierum; quarum raritas Gal. movit ad has omnino negandas. Et licet Hipp. admiserit quintanas, septimanas, & nonas: unde easdem, quibus judicentur circuitibus, considerandas monet. Galen. tamen has febres dari non solum negat, verum & ab Hipp. de iis tradita, ejus non esse, sed ab alio infarcta suspicari sustinuit: cum tamen te vera dentur, & observatæ fuerint ab Avic. Rhasi, Halyabbate, Ætio, & Celso: quinimo decimanam in sexagenario observavit Zacutus: quindecim dierum, Gentilis: annuam, Benivonius & Amatus: quolibet septennio, Forestus. Et ipse Galen. tandem cognovit periodos, longe supra quartanam, ejus verba sunt hæc. Quartanus typus est, qui quarto quoque die unam & eandem facit accessionem, ac unam & eandem remissionem. Eadem de quintano & septimano intelligenda sunt. Subdit praeterea. Et quintanæ inter se conjungantur, & cum sextanis, septimanis, decimanis, vigesimanis, trigesimanis, quadragesimanis, &c. Hæc Galen. Quæ antea non protulit, quia forsan periodos hujusmodi nondum observaverat.

Harum omnium causam Avic. voluit esse melancholiam phlegmaticam, factam scilicet per pituitæ assationem, vel per melancholiæ cum pituita mistionem. Secundum alios, utroque modo fieri potest; alii namque humores, licet assati, non sunt ita tenaces ut adeo lente moveantur, & tardius putrescant; qui tamen crassi & lenti humores valde pauci sint oportet, & extra venas communes non solum, verum & ipsorum viscerum, nimirum circa mesenterium, ut adeo tarde putredinem concipiant. Sic febris hæc quintana, in nostro Patiente, ab humore atrabilari, exustæ pituitæ permisto procedit, qui si paulo copiosior esset, citius accenderetur, & quartanam, non quintanam excitaret; prout & eandem, si exigua & sola esset atra bilis: quoniam diuturno tempore hanc perferre non potest ipsa natura, ut quintanam, septimanam, aut nonanam inducat. Ad hujusmodi humores gignendos, concurrunt in Patiente nostro, res naturales, temperamentum nimirum jecoris calidum & siccum, ætas quoque consistens: nonnaturales quoque, pituitæ teraces, meracioris scilicet, vini consuetus potus, immodica Venus, alimenta copiosa: & tandem prægressæ febres non parum exustionem auxerunt, dum primò à bile, pituitæ mista, tertiana notha producta fuit, inde, exustione introducta, in quartanam degeneravit: & tandem, minorata materia, sicq; prorogata periodo, in quintanam firmata est: in qua, horror quidem, sed levis observatur: quia crassus humor, per partes sentientes non adeo facile move-

movetur; calor paulatim succenditur, qui postea acris & igneus percipitur, prout in testa ignita; pulsus tardus & rarus, ob frigiditatem, urinæ variæ, sed crudæ omnes; non enim adeo facile hujusmodi humores concoctionem admittunt.

De hisce febribus loquutus Hipp. hæc protulit. Septimana longa est, verum non lethalis; Nonana hac longior etiam, at non lethalis: subdit vero. Quintana pessima est omnium; etenim, & ante tabem, & tabidis superveniens, perimit. Contra quod prognosticum obmurmurans, ait Galen. in Com. quod Hipp. prætefert oculis, hæc arbitrata conscribere; quasi quod febres hujusmodi somniaverit, non autem viderit. Aliqui non inepte confirmant quintanam esse septimam, & nonana periculosiorem; eo quod hæc a sola atra bile, quam diutius natura perferre non potest, proveniat; reliquæ vero ab atra bile pituitæ mista. Sed re vera quintana omnium pessima est; tum si præcedat tabem; tum si tabidis superveniat: non quidem ratione sui ipsius, sed ratione tabis; adeo ut si simpliciter consideretur quintana, magis periculosa esse non possit quartana ipsa, utpote quæ a minori quantitate atrabilaris humoris proveniat, & longius habeat intermissionis intervallum. At si quintana tabem habeat, aut proximam, aut conjunctam, tunc lethalis est, quod scil. natura sustinere non possit & hecticam & atrabiliarem febrem. Tabes autem facilius quintanæ, quam septimanæ aut nonanæ accedit: quia humor magis atrabilaris in illa quam in his peccare solet.

Curatio hujus febris similis esse solet curationi quartanæ; quam ideo utpote notissimam, consulto omitto, ne tædio, sine Patientis utilitate, afficiam; nonnulla tamen peculiaria addere non verebor, ne in necessariis deficiam.

Et primo, quod major in ea, intensior & longior requiritur attenuatio & incisio: minor vero & tardior humorum purgatio, quam in quartana; idque quoniam humor, sicuti crassior, ita paucior existit, unde majori præparatione, & minori expurgatione eget.

Secundo, quod vomitum commendat Avic. die paroxysmi, ex validioribus, dum ægre naturaliter ad vomitum fuerit pronus.

Tertio, clysteres proponit Rhasis, die paroxysmi.

Quarto, Avic. proponit sudoris provocationem in progressu, & balneum resolutivum: quibus tamen caute utendum monet Arculanus, si quintanæ accedat ad hecticam propensio.

Tandem notandum, quod Zacutus sanavit puerum per integrum annum quintana laborantem, decoctione eupatorii quotidie exhibita.

Victus rationem tenuem laudat Avic. & somnum digerentem in principio; deinde in progressu, ad pleniorem victum transit. Quæ de hac febre quintana, reliquisque plurium dierum, dicta satis. *Idem Ibidem.*

Febris Maligna tota Substantia.

Vir 35. annum agens, temperamenti totius & jecoris, calidi & humidi, mediocris habitus, negotiis non parum implicatus, ventri gulæque indulgens, & pravi succi alimentis continuo usus, post itineris laborem, quo, ultro citroque, pedibus ad amœnissimum suburbanum suum secessum, ineunte ætate commeabat, ubi cum sodalibus comessationes atque compotationes immodicas agitabat, domum reversus, de totius lassitudine triduo continuo conquestus est; mox cum exiguo horrore decubuit, cui calor febrilis, exiguus potius successit, sine ullo symptomate pravo, sive molesto; siquidem neque sitis urgebat, nec anxietas, aut angor Patientem premebat, non vigiliæ, non cibi fastidium, solo alvi fluxu hac secunda die, sed moderata tamen quantitate, apparente; qualitate vero, liquidæ materiæ colliquatæ specie: in pulsu vix ulla unquam inæqualitas percepta, velocitate, tarditate, frequentia & raritate, sanorum pulsibus alioqui simili: languido licet quodammodo & humili; urina pariter sanorum urinis parum dissimilis; & quod mirabile ac tristissimum, cum virium tanta statim labe atque prostratione, ut vix e lecto surgere posset Patiens; quod domesticis, nos accersendi, ad consilium, sub finem secunda diei, ansam præbuit.

Sicut malignum hominem, Lupi speciem simulantem, difficillime cognoscere licet, dum genium malum, malamque voluntatem corde premens, bona tamen dat verba, & blanditiis atque adulationibus sodales decipit, ac male agendo eosdem infectatur, atque tandem exterminat, ita de febre maligna asserendum, quæ quidem se placidam, atque mitem effingit, unde Galenus dicebat, quod Debiles & parvæ febres quandoque valde malignæ sunt; sicut contra calidæ & incendentes, stomacho angustiam, calorem & sitim intolerabilem afferentes, nihil tamen habent nonnunquam periculosum. Et ideo subdit; Licet ad manus sint notæ, tamen Patientes perdunt. Hanc, Nobiliss. Pat. nostrum affligentem, talem esse atque futuram suspicamur; cum duo in eadem observentur pathognomonica signa, malignis febribus essentialibus propria: quorum alterum est alvi fluxus colliquativus, non superveniens, ut tradidit Galenus sed concomitans, ut melius observavit. dicens. quod, Colliquatio est perpetuum symptoma febris, quam pestilentialem privati vocitant, quæ mortales vel citra pestem corripit. Hoc est, maligna idealis, quæ vocari potest etiam pestilens, à febre pestilentiali distincta. Alterum vero signum, est celer atque cita virium imbecillitas, à venefica qualitate cor inficiente proveniens: unde statim pulsus humilis & imbecillis observatur. Nec obstat, quod Galenus in hac febre, pulsum esse similem sanorum pulsui asseruerit, hoc enim locum habet, quoad velocitatem ac tarditatem, frequentiam ac raritatem: cum venefica qualitas, potius quam insignis calor putridus cor ipsum corripiat: quare in motu quodammodo naturaliter se habet: non tamen validus neque magnus, quidquid dicant Altimarus & alii, impossibile quippe ut a vincente veneno, corde affecto, vitalium virium non sequatur debilitas: quinimo & nonnunquam subitus casus. Et licet pulsus citra omnem ordinis perturbationem, æqualis servetur, hoc signum est, non putre-

exhibenda, qualis aqua card. sancti, tot. citr. scorzon. de succo rutæ caprariæ, & omnium maxime cord. Exc. ax.

Quod si febris progressu natura ad cutem vergat, alexipharmacis diaphoreticis tunc erit locus, cum enim veneni quantitas exigua esse solet, solo sudore unius diei febres malignas non semel resolutas vidimus, tuncque spirit. vitr. Corn. cer. philos. Lapis Bezoar. uterq, in aqua scorzon. card. sanct. cord. Sax copiose exhibita, primas tenent. Pariter lapis hystricis, infusus in aquis cord. mirabilis observatur ad sudores ciendos, & veneficos humores vincendos atque expellendos. Egregium quoque alexipharmacum diaphoreticum, est extractum contrayervæ. Quæ tamen diaphoretica omnia, non adeo indistincte, neque in principio malignæ febris sunt præbenda, nisi diminutis humoribus, & nonnihil natura ad cutem movente.

Extrinsecùs quoque, cordi linimenta & fomenta admoveri debent. Fomentum quidem hujusmodi.

℞. Aq. melissæ, buglossi, card. sanct. an. lib. i. è floribus citri, ros. an. lib. s. aceti ros. unc. iii. succ. citri unc. ii specier. cord. temper. drach. iii. m. pro epith. cordis, quo amoto fiat illitus talis.

℞. Ol de scorp. Matthioli drach. ii. Theriacæ antiquæ drach. i. zibethi, benjuini an. drach. s. aceti ros. q. s. m. dissolvantur, & summo digito intincto cor illinatur.

Symptomatibus quarto loco occurrendum. Et quoniam omnia ad unicam syntexin, sive colliquationem rediguntur, ideo huic incumbendum, non quidem frigida potione, quam propinabant Aet. Paul. & Orib. adversus calorem colliquantem, sed potius remediis cogentibus, densantibus, subltyptica facultate præditis, qualis ericteira sigillata vera, ad scrup. i. ite & bolus armeni, pulvis item smaragdi, ad gr. x. aut xii. omnia in aqua plantag. & succo cydon. exhibenda. Et urgente necessitate, ad opiata gradatim erit ascendendum, & primò quidem ad syr. de papav. inde ad laudanum nepenthes, & tandem ad Theriacam recentem, cum margaritis reformatam.

Vires tandem omni industria atque arte conservandæ, observando, cum Gal. quod dum vires laborantis debiles fiunt, cum insigni corruptione, parum & sæpe cibus sit offerendus, isque facilis coctionis ac distributionis, exiguique excrementi, ut ova recentia, instaurans pulli, cum sacculo cordialibus repleto paratum, condiantur cibi acido citri & lim. Vinum in principio interdicitur, ob humorum cruditatem, quod in progressu conceditur, est enim eximium cordiale, spiritus vivificans & refocillans, vires instaurans, & putredini resistens, interim pro potu consueto utatur aqua stillat. borrag & acet. cui addatur quoque portio scorzon. vel aqua, secuda cord. Excell. Sax. Hæcque, pro curatione hujus febris, dicta satis. *Idem ibidem.*

Maligna Febris Superante Humido.

Invenis Nobilis, 30. annum agens, temperamenti totius & jecoris, calidi & humidi, plethorici & pinguis habitus, ad obesitatem pendentis, otiosam vitam in quodam suo secessu, alicujus quidem emolumenti, sed paludoso degens: crapulis & compotationibus deditus, hoc ineunte Autumno, cum extemporaneis flantibus ventis frigidis, totus ambiens frigidior consueto factus esset, levioribus vero ipse æstivis vestibus indueretur, vehementer refrigeratus, gravibus adeo doloribus totius corporis postridie correptus est, ut neque stare neque decumbere posset, sequentique die, hesterna scil. matutinis horis, intense febricitare cepit, ac propterea adveniante nocte, accersitus Medicus. Patientem invenit febre, semper æqualiter affligente correptum, & conquerentem de totius corporis dolore gravativo, ac de absoluta impotentia ad motum, cum pulsu satis magno sed languido & valde inæquali: urina semper rubra, crassa & confusa: cum fœtidissimo halitu ac expiratione, & externarum partium tepore. Modo in principio secundæ diei, nos de agendis consulit.

Synochos ne, an potius maligna febris hæc appellari debeat, dubitari posset cum Fernelio, qui malignitatem febribus, etiam sine putredine, accidere posse falsò credidit, atque ex anthrace, sive punctura venenatorum animalium, febres, vel sine putredine excitari à solo veneno existimavit, non animadvertens forsan putredinem sequi puncturam, illam vero, febrem. Ideo synochum putridam, verum malignam, hanc nominare satius fuerit. Synochum quidem: quia, sicut hæc neque in frigida ætate, neque frigido temperamento fieri solet, ita præsens, in juvene temperamenti calidi & humidi, habitusque plethorici se prodit, quæ semper æqualiter affligit, horisque matutinis invasit, cum præludio lassitudinis totius corporis phlegmonosæ, perseverans cum pulsu magno & valde inæquali, ingentis putredinis indicio, urinaque rubra atque crassa. Verum malignam, & quidem magis magisque futuram, etiam hujus principio depræhendimus, primò ex pulsu, qui cū alioquin magnus & vehemens esse debuisset, languidus tamen observatur, mox ex urina, quæ modò valde confusa, turbidam omnino atque subjugalem mintur, præterea ex halitu fœtido, quem exspirat ipse Patiens, excellentis putredinis indicio, ad quam jam pronus fuit, utpotè plethoricus, licet imperfecte, & ad obesitatem potius proclivis, quibus accedit externarum partium, si non frigiditas, saltem tepiditas, inter maligna signa à Galen. cum Hippocrat. recensita.

Causa autem potissima & immediata hujus febris, fuit improbi sanguinis copia, ab alimentis copiosis, vel potius à consuetis crapulis, merique compotationibus congesta, accedente potissimum vita otiosa: sicut enim, non impleri cibis, & impigrum esse ad labores, tanquam sanitatis fundamenta ab Hipp. statuuntur; ita ægritudinum, otium, & repletio, non parum quinetiam adminiculante in paludoso cœlo habitatione, cum spiritus, animæ & omnium superationum instrumentum, ex aere & tenuissimi sanguinis portione perficiatur atque constet. Copiosa itaque impuri sanguinis sarcina in venis, tractu temporis, prava vivendi ratione coacervata, nec ab exercitiis, aut ullo alio modo purificata aut diminuta, tandem ex obstructione universali cutanea, ab ambiente frigido. & im-

& impedita diaphoresi, excrementis insensibiliter digerendis, intra corpus hærentibus: & cessante consueta atque necessaria totius corporis transpiratione, internus calor intensior & præter naturam redditus, putredinem in venis omnibus, vel communibus & maximis, ac plurimo calore abundantibus excitavit, à qua æqualis elevatur sanguinis putrescentis evaporatio in cor & totum corpus, sicque febris synochus, eaque homotona accensa est. Verum quoniam humiditas excrementitia in venoso genere redundat, quæ à tepido, & languido naturali calore moderari minime potest, ideo, calore febrili atque præter naturali dominatione, sequitur ejusdem corruptio ac putrefactio, cujus finis est fœtor, sive fœtida materia, in præsenti casu manifesta, sicut finis corruptionis nonnunquam est ipse cinis, dum ab excedenti calore fit exustio, & humiditatis consumptio, quarum corruptionem egregie meminit ipse quinetiam Arist.

Febris hæc periculi plena est, quia in hoc ejusdem principio, ab insigni putredine pendere, cum malignitate, ostendunt urinæ, quæ mejuntur turbidæ, eædemque permanent, vigentem in humoribus perturbationem significantes, præterea summa lassitudo phlegmonosa, copiam humorum naturam opprimentium ostendit, prout pariter pulsus languidus, valdeque inæqualis, insignem non modo, sed excedentem putredinem denotat, quam halitus fœtens confirmat, futuri in febribus, imo & propinqui obitus præsagium, ut observabat Amatus. Et si in principio, quo omnia, cum Hipp. imbecilliora esse solent, eadem adeo prava conspiciuntur ac considerantur, quid in augmento & progressu ominandum erit atque expectandum?

Nulla itaque interposita mora, cura est aggredienda. Primo, humores, extra & intra venas redundantes diminuendo. Secundo, febrilem & præternaturalem calorem, quantum satis, contemperando. Tertio, ulteriorem putredinem inhibendo, & veneficam qualitatem oppugnando. Quarto, symptomatibus occurendo. Quintò, vires cordis & totius conservando.

Humorum minoratio, medicamento, & sanguinis missione obtineri potest, & quoniam, ubi medicamento, juxta & sanguinis missione egemus, sanguinis missio præferenda est, ideo primo consideranda venit: de cujus indicante dubitari non potest, cum corpus plethoricum sit, venæque copioso, necnon vitioso sanguine sint repletæ, unde lassitudo phlegmonosa & gravativa procedit. Negotium tamen facessere videtur permittens cum pulsus, licet magnus, vehemens tamen non sit, ut esse deberet, attamen, si consideremus quod sine sanguinis diminutione, dubio procul putredo semper intensior atque excellentior futura sit, cum malignitatis proinde majori semper gradus incremento, atque Patientis certo exitio: sanguinis missionem omnino admitti debere determinamus. Quam dubitationem consideravit & ipse Gal. dum dicebat. Intemperantes, vinosos, ventri gulæque deditos, nec sanguinis missione, nec medicamentis magnopere adjuveris: etenim per vitæ intemperantiam, copiam vitiosorum humorum ocyssime colligunt, quibus nec manum admovere quidem esset tentandum. Quibus verbis nobis insinuat, quã periculosa sit medicatio in magno & pravo humorum apparatu, cum tamen periculosissima evadat, & lethalis auxiliorum prætermissio.

Injecto itaque clystere, statim ex jecoraria dextra sanguis educatur, non tamen copiose, minusque usque ad animi deliquium, ut in hujusmodi febre, verum non magna, educere solebat Gal. in duobus illis Juvenibus, sed moderate, Medico præsente, & pulsum tangente: ita enim totam massam sanguineam ventilando, ejusdem quoque ulterior putredo inhiberi poterit, & natura sublevata à sarcina, quâ premebatur, quod reliquum erit facilius, si non educere, saltem concoquere, & superare valebit.

In progressu autem ejusdem febris, at constantibus viribus, vel saltem si ultum non deficientibus, repeti poterit ex venis sedalibus sanguinis diminutio, cum venæ externæ hæmorrhoidales, ut constat, à toto evacuent, quod admittit quoque Gal.

Nec ab hac sanguinis missione deterrere valebunt maculæ, seu peticulæ, quæ facile in cute efflorescere poterunt, sanguinis corruptionem & liquationem significantes, quoniam motus ille, ut symptomaticus, ac proinde ut signum, non ut causa considerari debet, quia decernentia in melius non statim apparent, ut nos monuit Hipp. Poterunt tamen tunc temporis applicari cucurbitulæ universo corpori, ac etiam dorso, cucurbitulæ enim, non ad profunda, sed à profundis semper ad extimas partes trahere solent, idque non peticularum, sive exanthematum ratione; sed ut sensibilior per sudorem proliciatur & procuretur evacuatio.

Phœnigmi quoque, in hac insigni humorum putredine, cor occupante, locum habent, utpote qui à toto venoso genere vapores & humores putridos, nec non ab eodem corde divertere, possunt, Frictiones interim asperas non omittendo, manibus suffumigio ex decoctione malvæ & chamæmeli elevato, perfusis, oleorum enim usus, utpote obstruens, non adeo nobis arridere potest.

Educto sanguine, excrementa primarum viarum, per alvum sunt excernenda, syr. ros. solut. ad unc. vi. addita portione crem. tart. tenuissime pulveriz. vel unc. ſ. elect. lenit. Vel bolo ex cass. cum lenit. & tart. addito scrup. i. pulv. scordii, qui in progressu febris, erit semper cassiæ immiscendus, & tertio quoque die clysteres, cum melle rof. sol. in decoct. malvæ, mercurialis, hordei, betæ & parietariæ injiciendi.

Interim præparandi humores copioso julapio acet. bis saltem per diem exhibendo, nimirum ad unc. iiiſ. vel unc. iv. cui nonnunquam addi poterit crem. tart. tenuissimè pulveriz.

Neque caloris febrilis remissio negligenda, sed pro usu administranda, ne summe refrigerantibus adhibitis, in tanta humorum exuperantia calor nativus obruatur, diminuatur, sicque putredo adaugeatur. Eligantur autem in casu nostro, potius aquæ stillatitiæ quam serum, utpote, quæ magis putredini resistere valeant ut.

℞. Ar.

℞. Aquar. de succo acet. ℔ j. scorzon. ℥ iij. syrup. de acido citri, de succo lim. an. ℥ j. m. pro potu, & in vigore febris, qui etiam in synochis, certis horis observari solet, propinandæ. Quod si natura ad cutem vergat, addantur quoque spiritus vitr. gutt. v. Tribus vero transactis horis, exhibeatur sorbitio hac.

℞. Decoctio cichor. borrag. endiviæ, acet. rutæ caprariæ, card. sancti, pentaphylli, calendulæ, dictamni cretici, ℥ vij. cui præmittatur julap. acet. ad ℥ iv. ut supra, quod secunda vice præberi poterit matutino tempore, duabus, aut tribus horis ante prandium.

Ulterior putredo inhibetur refrigerantibus & exsiccantibus substypticis. Hæc autem sint tenuis substantiæ, ut acida, succus citri, lim. acetum, & hujusmodi alia, non autem crassioris, ut pontica & austera, sorba, corna, & alia hujusmodi. Ita quoque pulveres frigidi & sicci, hujus sint conditionis ut in farinam teri possint, & bene cum liquidis commisceri, cæteri namque obstructiones pariunt, vel in intestinis remanent. Quod cum intellexerit egregius Vir Hieronymus Rizzetus, Pharmacopola Venetus, ad lignum S. Margaretæ, & peritissimus Chymicus, Conf. hyacinth. cæterasque, cum magist. perlarum, & fragmentorum pretiosorum componere cœpit, cujus exemplum ut omnes sequantur, in publicæ utilitatis gratiam, hortamur. Quare succi poterunt decoctioni jam dictæ immisceri, ut succus citri, lim. acetæ, cyani majoris & minoris. Pulvis vero statim ab initio parari poterit.

℞, Corn. cer. philos. margar. præp. boli Arm. Orient. ana drachm. j. m. dividatur pro tribus vicibus, & exhibeatur cum aquis ita paratis.

℞. Aqua rorius citr. sc orz. de succo rutæ caprariæ ana ℥ ij. m. & cum pulvere exhibeatur ante cibum. At si natura ad cutem vergat, addatur quoque lapis bezoar. Orient. vel infusio in aquis cordialibus scorzoneræ, & præclariss. Sax. lapidis hystricis, tuncque, non sub cibum, sed tribus vel quatuor horis ante, pulvis præbeatur. Quæ omnia non unico die, sed quotidie, pro oportunitate sunt repetenda, sicut composita quoque aliqua, & potissimum confectio Alchermes in usum duci poterunt, prout. urgente putredine, & venefica qualitate. Theriaca quoque mediæ ætatis, à Medicis celeberrimis exhibetur: indicatur enim à maligna febre, quoniam attenuando aperit, & exsiccando superfluas humiditates, putredinem delet, & facultatem à proprietate roborando, veneno occurrit. Verum debet adesse permittens, & abesse prohibens. Permitens autem est virium robur, sicut prohibens, est puerilis & senilis ætas, cum enim Thariaca, & theriacalia omnia, ex Gal. mediam quandam habeant naturam inter corpus humanum & venenum, ideo proprietatem quoque habent humano corpus contrariam, quam superante non valent pueri, senes, & viribus imbecilles. Cautè itaque semper exhibenda Theriaca, nec adeo facile pueris & senibus, prout facili negotio ægris, etiam brevi morituris, à multis exhiberi solet, tunc enim vitalis facultas languida, ab activitate theriacæ extinguitur, eadem ratione qua exigua flamma à magna.

Extrinsecus quoque, fomenta & illitus regioni cordis sunt administranda. Fomentum ita parari poterit.

℞. Aquarum melissæ ℔ ij. è floribus cit. vini albi odoriferi, aquæ rosar. an. ℔ ß. succi cit. aut limon. ℥ iij. aceti rosf. ℥ i ß. Troch. de gallia moschata ℈ j. specier. cord. temp. ℥ ß. m. pro epith. cordis. Illitus autem hic erit.

℞. Theriacæ antiquæ drach. j. ol. de scorp. Matth. drach. f. zibethi, benjuini an. ℈ j. ung. rosf. Mes. ℥ j. succi citri, aceti rosf. an. q. f. m. ref. linim.

Symptomatibus quoque, tum concomitantibus, tum supervenientibus occurrendum. Et quoniam hucusque alia non observantur symptomata, præter totius corporis lassitudinem & colliquationem, adeo & his succurrendum, non solum frictionibus jam dictis, verum etiam asperioribus, nec tantum linteis asperis, verum & manibus vino malvatico madefactis, in quo sal & nitrum dissoluta fuerint, colliquationi vero cordialibus, addendo veram atque legitimam terram sigillatam, sicut & bol. armen. orient. Aliis autem quæ supervenire poterunt, diligenter erit attendendum.

De viribus cordis conservandis satis jam dictum fuit. Vires autem totius alimentis erunt sustinendæ, quæ celeriter, facile & optime nutriant, parumque excrementi contineant, erunt autem ptisana hordeacea diluta, panatellæ dilutæ, emulsione sem. mel. conditæ, pulli instaurans, atque junioris contusum, ova recentia, succo citri, lim. vel etiam aceto diluta, in quibus parandis globulus, pulveribus cordialibus repletus, commisceri poterit. It. & in contuso pulli extrahendo, aspergatur aqua rosf. flor. cit. cum succo citri aut lim. Parum autem & sæpe cibus est offerendus, cum vires debiles sint, & humores insignem putredinem, imo malignitatem concipiant. Ideo in hunc finem dicebat Hipp. Et quibus semel, aut bis, & quibus pluraне, an pauciora offerre oporteat, considerandum esse, habita quoque consuetudinis ratione. Cum noster Patiens assiduis crapulis & compotationibus debitus, Vinum, in duobus tantum casibus nostro Patienti concedi poterit, apparentibus scilicet signis coctionis, non autem in hac præsenti summa cruditate. Secundus casus erit, in extremo virium lapsu, vires enim inter omnes indicationes primum locum tenent. Et hæc satis pro casu patienti. *Idem ibidem.*

Febris Maligna Superante Sicco.

Nobilis Juvenis, 30. annum agens temperamenti totius & jecoris, calidi & sicci, gracilis habitus, hirsutus, laboribus, & exercitiis quam maximè deditus, venationibus potissimum, pilæ ludo & remigationibus delectatus, in victus ratione præterea, meracioribus potibus, itemque aromatibus, pro conditura ciborum, usus, præteritis annis tertianis febribus frequenter correptus, tandem modo, hoc autumnali tempore, acuta febre detinetur, quæ cum inæqualibus horripilationibus nudius tertius, circa meridiem invasit, parum, aut nihil, hesterna die remissa, ut Medicus domesticus observavit noctes omnino insomnes transegit, circa capu,

& pectus parum sudavit, hodie vero, horis matutinis rursus exacerbata est, at sine ullo horrore aut frigore, cum vomitu porraceo, molestissimo capitis dolore, necnon præcordiorum, & potissimum circa ventriculum insigni æstu atque corporis jactatione. Pulsus sunt celeres atque frequentes, valdeque inæquales, nec adeo constantes, urinæ copiosæ, tenues, nec valdè coloratæ, alvus hodie turbata est, & sponte reddidit excrementa cruda, & sincere biliosa, dum interim Patiens ipse, & domestici assistentes, leniens medicamentum, a Viro Excellent. præscriptum hesterna die, recusarunt, clystere solo contenti. Modo accersiti, de agendis pro salute ita consulimus.

Acuta non solum, verum & aliquo modo maligna habenda febris hæc, ut mos ipsius invadendi nobis demonstrat, sævit enim intensè, & atrocior statim ab initio, in qua quidem, & qualitas, & substantia, & quantitas spirituum, humorum, atque continentium labefactantur, & quodammodo resolvuntur vires, ut ægre resistat Patiens, unde deleteriam aliquam, ac malignam qualitatem ad ægri perniciem atque labores concurrere censendum est, cum enim ex Hippoc. principia & fines omnia sint imbecilliora, nec nisi vi adaucti morbi adaugeantur symptomata, si intra principii limites statim appareant sæviora, signum est præsentis causæ vehementissimæ, & aliquo pacto veneficæ. Unde recte quidem Hipp. dicebat, quod Simplicissimæ febres, ac signis firmatæ securissimis, quarto die, aut citius desinunt, deterrimæ vero, ac signis affligentes difficillimis, quartò die, aut citius interimunt. Per deterrimas autem, malignas intellexisse, subdit Gal. Præterea idemmet Hipp. scripsit, quod febres cum comate, labore, lucis turbulentia, vigiliis, & sudoribus, malignæ sunt, maligna namque symptomata, statim in principio apparentia, arguunt contractam antea malignitatem: vel ex malo & multiplici humorum apparatu, vel ex prava humorum corruptione, vel ex maligna humorum combustione, quæ subitaneum effectum producant. Quod quidem suspicari possumus in Nob. Juvene, in quo humores quidem biliosi, ab ejusdem jecoris & totius temperamento producti fuerunt, unde præteritæ febres tertianæ, quæ facilius contingebant, cum corpora calida & sicca, ex Gal. ad febres valde disposita sint, licet ab ipso Avic. diversus sit. Verum hi tandem, tum ab ætate, tum a nimiis exercitiis, tum & a meraci vini atque aromatum usu, exustionem contraxerunt; pravamque naturam induerunt, qui modo in venis majoribus putrescentes, præsentem hanc febrem biliosam, acutam atque essentialem continuam, pravis symptomatibus comitatum, ideoque malignam produxerunt. Quis enim unquam in bene morata febre statim ab initio, vigilias, porraceos vomitus, dejectiones crudas sincere biliosas, capitis dolores præcordiorum æstum insignem corporis jactationem, & exiguos sudores in capite observavit? Etenim, primo cum vigiliis. Adolescentulus in mendacium foro decumbens, non dormivit, & septima obiit. Sic mulier apud Pantimedem, non dormivit, deliravit, & obiit, Ita Silenus, nec prima, neque tertia, nec postea dormivit, & undecima obiit. Cum vomitu sincero, & bilioso, Mulier in mendacium foro decumbens, & Partus in Thaso, post quam octava die, nedum in principio, biliosa, deinde nigra evomuerunt, ambo perierunt. Ita Philistes vomuit primo biliosa, inde flava & virulenta, & obiit. Cum capitis dolore, Sileno statim cepit dolere caput xi. obiit, ita & Philistæ caput diu dolebat, etiam ante morbum. Sic præcordiorum, & potissimum ventriculi æstus, non solum ingentem in venis majoribus calorem, verum & in venis ipsius ventriculi, flavam bilem ebullitionem significat, quibus consequitur corporis jactatio, quæ contigit quoque Calvo in Larissa, quarta die defuncto. Sed sudores quoque, quantitate, & tempore peccantes, Deficientes enim semper mali: unde Hippocr. observabat in illa pestilenti constitutione, quod sudabant quidem, sed non toto corpore. Ita Sileno caput parum sudavit. Sic Pythion in Thaso, secunda die circa caput modicum sudavit, & ambo mortui sunt. Tempore vero: in principio enim, ante signa coctionis fiunt, decernentia vero in melius non statim apparent.

Febris autem essentialem vehementiam, cùm pravis symptomatibus concomitantibus, ab humoribus, non solum impensè biliosis, sed vehementer exustis atque ferinis provenisse certo credendum, humor enim exustus quandoque talem acquirit pravam & deleteriam naturam, statim veneficos effectus & indicia de se probat. Sic Galen. excrementa mera, maligna appellabat, qualia in vomitu porraceo, & dejectionibus crudis ac sincere biliosis, in nostro Patiente observata fuere, unde Phreneticus ab Hipp. descriptus, primo quo decubuit dies virulenta vomuit, de quo Gal. ait, in hac Phrenitide, vitiosus humor in corpore coacervatus fuit, veneno lethali assimilis, à quo lethale repetente apparuit symptoma, Quare, nec nobis mirari subit, si hujusmodi, aut similibus, in casu nostro præsentibus humoribus, febris vehementiæ, symptomata quoque jam dicta vehementia accedant, sicque ab ingenti calore, primo urinæ copiosæ, sed crudæ, ex quadam colliquatione appareant, pulsus celeres, frequentes, valdeque inæquales, nec adeo constantes, cùm ab eodem calore spiritus & vires resolvantur.

Febris hæc, cum in malignis habeatur, spem tamen salutis omnino non adimit, mediam n. naturam inter salubrem & omnino lethalem servat, namque qui dicit malignam, non infecit necessario mortiferam, nihilominus humorum adusterum apparatus, statim apparens, auctus proculdubio ab igneo calore febrili, eminens & imminens periculum minatur, ne ob exustionis excessum, humores ad concoctionem inepti reddantur, absolutam cruditatem acquirant, sicque in urinis, ac reliquis excrementis, signa coctioni contraria insurgant, & ægri salus omnino deplorata evadat. Interim juremerito de aliqua superveniente inflammatione dubitari potest, sanguine a calore fuso, & acrimonia naturæ molesto, ad aliquam internam imbecilliorem partem ab eadem detruso.

Agenda igitur statim a nobis expensa, recto ordine executioni mandanda. Primo, febrem respiciendo. Secundo, causam. Tertio, symptomata

mata præsentia, & emergentia. Quarto, pravam & malignam humorum qualitatem. Ultimo vires.

Primus scopus respicit febrem, nisi enim febrilis calor remittatur, humores & sanguinem ipsum torrefacit, bilem producit, vires labefactat, atque resolvit, & coctiones impedit.

Secundus causam petit, nimirum humores putridos, quorum antecedentes statim sunt minorandi, conjuncti præparandi, sicque ad concoctionem disponendi.

Tertius oppugnat symptomata, tum concomitantia, tum emergentia. Concomitantia, vigilias scilicet, capitis dolores, ventriculi & præcordiorum angores, emergentia, deliria imminentia, & viscerum inflammationes.

Quartus spectat pravam, & veneficam humorum qualitatem, quæ quidem, ut nobis incognita, varia ac diversa alexipharmaca postulat, temperata tamen, utpote ab immoderato calore procedens.

Ultimus, viribus totius & cordis dicatus, cordialibus & alimentis, instaurandis.

Quibus intensionibus ut satisfiat, ordo executivus hic esse poterit, ut nocte proxime sequenti præbeatur, cassia, cum crem. tart. cui hora transacta, superbibat Patiens ser. capr. aut asinin. depur. ad ℔. Nec obstat turbata alvus, nec Gal. auctoritas, quod si febris fuerit cum profluvio alvi, nulla sit opus evacuatione, eo quippe loco locutus est Gal. de alvi profluvio critico cum signis coctionis, quod licet non fuerit pro multitudinis modo stante tamen coctione, spes esse potest, summa cum ratione, fore ut sit sufficiens, utpote ab ipsa natura sponte procedens, cum in casu nostro longe alia sit ratio, quod non à dominante, sed ab irritata natura alvus profluat.

Crastina vero die, vespertinis horis, nonnihil scilicet remissa febre, & secuta convenienti evacuatione, alvoque subsistente, aliqua, sed parca sanguinis missio locum habere poterit, ex brachio, ad venosi generis calorem ventilandum & remittendum, necnon ad imminentem aliquam viscerum inflammationem præcavendam: quæ sanguinis eductio, nisi statim usurpetur, antequam vires deficiant, & humorum adustio atque putredo adaugeatur, tarde facta, juxta ac omissa, æquale vitæ periculum inducere posset, omittenda tamen, aut differenda, si sinceræ bilis vomitus perseveraret, supervenientibus quibusdam ventriculi morsibus. Interim observandum, si vigiliæ, capitisque dolores persistant, ut duo phœnigmi coxis, si fuerit opus, apponantur, & præterea oxyrrhodinum suturæ coronali applicetur, ex ol. rosac. nenuph. succo lactucæ, & citri paratum. Inunctiones præterea refrigerantes toti abdomini, ex ung. rosf. Mes. erunt adhibendæ.

Alterantia principem in hac febre locum habent, & nisi adeo crudi forent humores, corpus adeo gracile, tempus autumnale, de frigidæ potione cogitandum esset, quam libenter in hujusmodi febre, post quartam diem propinabat Celsus. Cum autem desint conditiones ejus usum permittentes, ideo eidem alia refrigerantia substituenda, quæ calorem febrilem quidem remittere, at nativum non obruere, nec humores peccantes crudiores reddere valeant. Erunt autem ser. capr. aut asin. depur. ad ℔ ij. cum ℥ ij. julap. viol. aut rosac. Quod si diarrhœa, non critica quidam, sed nec symptomatica perseveraret, adeo ut neque cohiberi, neque sollicitari posset, eligi poterunt aq. still.

Ut ℞. Aq. de succo acet. ℔ ij. aq. scorzon. ℥ iij. succi citri, lim. an. ℥ j. m. pro pot. in vigore feb. propinanda, sicut pro sorbitione tribus post horis ab assumpta potione, præbenda decoctio cich. borrag. end. acet. sonci, scabiosæ, melissæ, aut jura capr. cum succo acet. depur. vel cum sale acet. quam sorbitionem cibus subsequi debet, aliis quatuor post horis. In progressu vero, remisso nonnihil calore, loco succi acet. julap. acet. decoctioni jam dictæ addi poterit, utpote quod bilem in pituitam, & pituitam in bilem vertat, cum Avic. præterquam quod exustos humores fermentare, atque attollere, sicque ad evacuationem eosdem præparare valeat. Qui ordo procedendi nobis ab Hipp. præscribitur, cum Gal. Et ita excluditur abusus juris, tem. cit. alterati, qui in principio, aut febris augmento passim offerri solet, cujus usu anxietas, ab æstu, & caloris febrilis concentratio Patienti misero prorogantur, sicut abusus quoque, & perversus ordo exhibendi sorbitionem ante potionem omnino rejiciendus

Symptomata, quibus occurrendum in præsens, sunt vigiliæ & dolor capitis, quæ nisi ab evacuantibus, alterantibus, revellentibus, atque topicis remissa fuerint, ad opiata leviora erit progrediendum, idque tuto quia calidi peccant humores atque vapores. Præbeatur itaque, vel syr. de papav ad ℥ j. ß. vel laudan. nepenth. a gr. i. ad gr. 2. summum, quo & aqua rosacea dissoluto nares & tempora illini poterunt. Imminentia vero, quæ præcaveri possunt, inflammationes internæ sunt, quibus alterantibus, divertentibus, ac revellentibus prospectum abunde fuerit.

Ideo consideranda alexipharmaca propria malignitatis, ab intenso calore producta, quæ in humorum exustione consistit, qualibet enim qualitas, nedum sola caliditas, ubi ad plures gradus adaucta fuerit, sapit naturam veneni. Hæc autem, qualitatibus manifestis, vel frigida, vel saltem temperata esse debent, ne exustionem adaugeant. Prærogativam inter hæc solent habere margaritæ præparatæ: sic magist. perlarum: pulvis ossis de corde Cervi: pulvis cornu Rhinoc. sic & corn. cer. philosoph uterque lapis Bezoar. opportune exhibitus: Crystallus quoque præpar. & pulveriz. julap. perlatum M. D. omnia quidem in aq. tot. citri, scorzon. addita quoque portione cord. Excellentiss. Saxon.

Extrinsecus cordi linimenta, atque epithemata. Epith. ita.

℞. Aq. viol. ℔ j. rosar. melissæ an. ℔ ß. & flor. citri ℥ iij. succi lim. ℥ ij. diamarg. frig. drach. j. camph. gr. v. m. pro epith. cord. Linim vero.

℞. Ung. rosf. Mes. ℥ ij. specier. cord. temper. drach. ij. diamarg. frig. elixir vitæ an. drach. j. succi cit. & lim. an q. s. m. pro illitu cord. post epith. adhibendo.

Vires tandem sunt diligenter custodiendæ, observando, quod sicut corpus cacochymum à

multo cibo, ita ab exiguo valde læditur. Quare parum & sæpe Patiens iste erit nutriendus, parum quidem, quoniam multum non sustinebit virium imbecillitas: sæpius autem, quoniam multis indiget dispositio corruptiva, & hujus corporis raritas atque facilis resolutio, defectus siquidem exigit adjectionem: corruptio vero temperamentum. Sint itaque, ptisana hordeacea, panatellæ, cum emulf. melonum, ova recentia, potissimum succo citri, aut aqua rosar. alterata, instaurans pullæ, ex margaritis paratum: condimenta ex acido citri, aut lim. Potus, aqua stillar. acet. end. cum acido citri, aut lim. & pauco sacch. aspersa. Vinum in progressu erit concedendum, tenue & oligophorum, apparentibus scilicet signis coctionis, vel viribus deficientibus. Hæcque satis pro casu præsenti. *Idem ibidem.*

Maligna Febris Symptomatum ratione.

Generosus Juvenis Mercator, annum agens 25. temperamenti totius, & jecoris, calidi & sicci, mediocris habitus, vini potator egregius, cùm hoc æstivo tempore, parum ante canem, iter diuturnum, concitatis & dispositis equis, sub radiis solaribus peregisset, & vina meraciora uberrimè potavisset; tandem dolore capitis & febre correptus decubuit. Hæc autem cum insigni calore incessit, & exigua, die postera, declinatione: perseverante semper capitis universali dolore pungitivo, cum rubore faciei, & venarum oculorum turgentia. Mane sequenti accersitus Medicus invenit Juvenem acutè febricitantem, cum pulsu celeri, frequenti & duro, urina tenui & flava, siti inexhausta, capitisque dolore acutissimo. Quare statim, imposito clystere refrigerante, sanguinem mediana dextera misit, & hora transacta, cassiam cum pulpa tamarindorum præscripsit, atque altera transacta hora, serum capr. potandum ad ℔ ij. ptisanam vero pro prandio. Post meridiem febris exacerbari visa est, juxta cum capitis dolore, ideo addidit Excellentiss. Adstans oxyrrhodinum, ex rosaceo, succo citri & succo lactucæ, bregmati frigidum frequenter repetendum, serum pariter depuratum, pro primo alterante, cum julapio violaceo & rosaceo propinavit, sicut aquam hordeaceam, cum conserva de acido citri, pro secundo. Tertia die summo mane, cum alvus ab assumpta cassia bene respondisset, ex altero brachio sanguinis missione parcam idem medicus mandavit. At circa meridiem febris multum invaluit, cum intensiori calore & siti, adeo pro alterante præscripsit aquas stillatitias de succo cich. acetosæ & anguriæ additis julapiis jam dictis, sicut pro secundo succos depuratos acetosæ & sonci, in cichoraceorum decoctione, & interim duo phœnigmos coxis apponendos præcepit. Noctem tamen æger prorsus insomnem duxit, manè vero universalis icteritia effloruit, dolore capitis parumper sedato, cum urina valdè flava & crassa, pura linteola tingente. Quarta die, febris non adeo intensè rediit, sed cum die secunda proportionem servavit, circa vesperam vero, parum de naribus nigri sanguinis stillavit, & rursus repetiit nocte qua parum dormivit. Modo in fine quartæ die nos accersiti, ut de agendis consulamus, invenimus jecur nonnihil elevatum ac durum, de quibus omnibus habita fuit hujusmodi consultatio.

Licet error non exiguus in vivendi ratione, à Patiente nostro fuerit commissus, motibus violentis, & diuturnis exercitiis sub radiis solaribus, hoc anni tempore ferme sub Cane peractis, accidente præterea vini meracioris uberrimo potu, à quibus equidem, tum jecur magis excalefieri, tum tota massa sanguinea biliosior reddi potuerit, nihilominus, biliosum apparatum in eodem antea extitisse proculdubio credendum, si Patiente ætatem, temperamentum totius & jecoris, vitamque anteactam consideremus, omnia enim ad bilis generationem conspirant. Quare mirum non est, si postrema accedente valida ac vehementi occasione, bilis adaucta, & ab aliqua ejusdem crassiori portione, vel ab aliqua quinetiam cruditatum occlusa, calorem putridum in venis supra jecur conceperit, & febrem excitaverit, quæ sicut in genere biliosa est, ita in specie tertiana duplex appellari potest, & quidem essentialiter continua, quamvis aliquam proportionem, tertio quoque die respondentem, observare videatur, etenim & febris ardens non sine tertianaria proportione procedit, à qua quidem parum hac declinare videtur, cum intensissimum calorem, & molestissimam sitim secum ducat, quem invasionis modum, adeo vehementem in principio, quodammodo malignum appellare licet, cum qualitas, substantia & quantitas spirituum, & continentium labefactetur, resolvantur vires, & succumbat corpus, ex qua symptomatum intensione, innotescit deleteria aliqua & maligna qualitas, præter spirituum, humorum & solidorum vitium, cum alioquin ex regula, in morbis circa principia & fines omnes imbecilliora esse soleant, & nonnisi invalescente morbo adaugeantur symptomata, nunc vero, statim ab initio, sævus capitis dolor invaserit pungitivus, cum aliqua pulsus duritie, rubore faciei & oculorum, qui proinde facile Patientem ipsum ad phrenitidem perduxisset, nisi Medicus, repetita sanguinis missione, oxyrrhodino repellente, phœnigmo revellente, aliis refrigerantibus præsto fuisset.

Verùm malignitati jam dictæ, à febris vehementia & intensione procedenti accedit quoque malignitas symptomatum supervenientium ratione, icteritia videlicet ante septimam, necnon meri sanguinis stilla repetita, bilis enim portio quæ caput petebat, & in eodem dolores pungitivos continuos excitabat, dum a Medicis, administratis remediis repellentibus, revellentibus à capite revocata fuit, in venoso genere redundans, vi ejusdem irritante non autem à natura dominante & criticè expellente, ad cutem detrusa fuit, sicque intempestivè icteritia comparuit, quæ ante septimam, nimirum ante coctionem, nullo modo critica esse potest, expressus Gal. verbis. Nullum abscessum, nedum auriginosum, ante coctionem, criticum esse posse, quæ proinde mala ab Hippoc. fuit pronuntiata, nisi forsan ante septimam cum rigore invaderet, tunc enim morbum solveret. Quare pravum & malignum symptoma censendum fuerit, potissimum cum hepar tensum atque durum, tactu ipso percipiatur, incipientis inflammationis in hac

acuta febre indicio. Sic maligna quoque stilla meri sanguinis, quia significat quod natura quidem cupiat quod superfluum est excernere: sed ob propriam imbecillitatem id nequeat assequi, vel propter sanguinis crassitiem, vel propter facultatis imbecillitatem, vel propter partium densitatem, vel tandem, propter omnium concursum. Quare dicebat Hippoc. quod quibus ritè & largiter sanguis per nares erumpebat, maximè servabantur, nec ullum vidit mortuum, Philiscus vero, epaminon & silenus, quibus quarto aut quinto die parum de naribus stillavit, mortem obierunt. Ideo nonnisi malignissimum symptoma superveniens hoc nuncupari potest, unde & febris, ratione symptomatum, maligna censenda.

Febris hæc, utpote magna, ratione propriæ essentiæ magnifacienda, vel ea in primis ratione quod statim ab initio pravis symptomatibus sit stipata, sævissimam quippe febrem, ejusque eventum exitialem non raro observavimus. Sicut enim simplicissimæ febres, signis firmatæ securissimi, tuto & cito solvuntur, ita deterrimæ, ac signis affligentes difficillimis, cito interimunt, ut docebat Hippoc. Augetur adhuc periculum à symptomatibus, non solum concomitantibus ut diximus, verum etiam mox apparentibus quorum ratione maligna hæc febris constituenda. Primo enim icteritia ante septimam omnino lethalis esse solet, nisi à jecoris fervore & copia bilis proveniat, ut observavit Gal. vel, nisi superveniat trium evacuationum aliqua, per hæmorrhagium scil. per alvum, aut per urinam unde Hermogenes, sexta die auriginosus evadit, Heraclides apud Aristoclidem, sexta auriginosus factus, vigesima judicatus est, quia omnes jam dictas habuit evacuationes, secus autem Phanagoreon servus, cui cum nulla ex jam dictis evacuationibus contigisset, periit. Sed his accedit, stilla sanguinis meri, quæ ferè semper mortem portendit. Attamen, quoniam Patiens juvenis est, viribusque satis robustis, salus deploranda non est, cùm natura hucusque à Medico aptissime & tempestive aliqua & sublevata, dicturum evacuationum aliquam facilè Medici possit, in septima.

Ad quas nos interim eadem invitare & sollicitare debemus. Primò humores leviter ad alvum & urinam ducendo, eosdem ad concoctionem præparando. Tertio, calorem febrilem, utpote intensum, remittendo. Quartò jecoris vias refrigerantibus aperiendo. Quintò, vires cordis & totius conservando.

Quibus intentionibus hucusque satisfacere optimè tentavit Vir Excellentiss. Adstans, etenim in fonte Chirurgico, repetita sanguinis missione febrilem calorem intensissimum remittere tentavit, capitisque dolori occurrit, sicque imminentem phrenitidem intercepit, quàm, cum dolore, pulsus quoque durus minabatur. Ita docet Hippoc. Ut capitis dolorem sedes, sanguinem de venis detrahito. In eundem finem, oxyrrhodinum repellens frigidum apponendum præcepit, & phœnigmos coxis applicandos. Quare ab hoc fonte alia non supersunt depromenda præsidia, præter clysteres refrigerantes & humectantes, ex lacte butyro & saccharo, vel ex decoct. malv. viol. hord. cum ol. viol. & rosac. & naribus fomenta ex aqua tepida, vel ejusdem aquæ tepidæ malva alteratæ, attractio per nares, ad hæmorrhagiam proliciendam.

Ex fonte Pharmaceutico sunt desumenda, alvum, & urinam leniter moventia, præparantia, refrigerantia, nonnihil aperientia.

Alvum & urinam simul leniter movere poterit flos cass. ad drach. ij. bis per diem, sub prandium & cœnam oblatus. Urinam quoque movebit sal prunellæ, in aqua de succo cichor. & acet. ad ℔ ij. dissolutus, sicuti utrumque, crem. tart. in pollinem tenuissimum redactus, exigua quantitate, ad drach. ij. scilicet exhibitus. Alvum quoque leniter ciere poterit julap. acet. ad ℥ iij, in ℔ ij. seri capr. depur. quibus jam dictis propositis intentionibus satisfieri poterit, præsertim si secundi alterantis loco, instituatur decoct. cich. end acet. sonchi, hepaticæ, additis syrupis de acido citri, de succo lim.

Quibus opportune administratis, si aliqua succedat ex jam dictis evacuatio, quo natura verget, per loca conferentia & convenientia, eo ducere conveniet, sive per alvum, sive per urinam, sive nares, quæ si perfectè operabitur. Quæ judicantur, & judicata sunt integrè, neque movere quicquam, neque innovare oportet, sed sinere. Spes enim, quæ in angusto posita, in aliqua jam dictarum evacuationum omnino collocata est.

Tandem, vires cordis conservare aliquo temperato cardiaco licebit, ut margaritis præparatis, magist. earundem, cum aquis temperatis scorzon. totius cit. de succo acet.

Vires autem totius, alimentis refrigerantibus, & humectantibus, facilis coctionis & distributionis erunt conservandæ, quæ liquida potius, quam solida sint, cum facilius sit impleri potu quam cibo, inclinet autem victus ratio ad tenuem potius, moderatè tamen habita consuetudinis & anni temporis ratione. Potus sit aqua cich. vel acet. Quæ pro casu præjenti, dicta satis. *Idem ibidem.*

Febris Peticularis.

Mulier Nobiliss. 25. annum agens, temperamenti totius & jecoris, calidi & humidi sedentariam vitam degens, superioribus annis fœcunda, modo abhinc tribus infœcunda, post austrinas aëris constitutiones, cum ruri, non longè à stagnantibus aquis diu morata fuisset, & alimentis indiscriminatim, crassi potius & mali succi nutrita, in urbem redux, non multos dies, hoc autumnali tempore, incidit in febrem acutam, cui, cum quadam horripilatione, ab initio calor successit intensus, cum lassitudine totius corporis, oculorum rubedine, & capitis gravitate, in ipsius febris progressu. Vocatus fuit Medicus domesticus, qui mane sequenti vix ullam declinationem ejusdem observare potuit licet ante meridiem exacerbari visa fuerit. Modò, horis vespertinis, ad consultationem accersiti, invenimus Patientem acute febricitantem, facie rubra, cum oculorum rubedine, & maculis, pectore, & brachiis potissimum, necnon & dorso quoque efflorescentibus, quarum aliquæ superficiales tantum, plurimum rubri, aliquæ tamen etiam vio-

lacei caloris, aliæ nonnihil quoque extuberantes. & ad tactum asperæ, colorisque flavi. Instant menstruæ purgationes, quæ ipsi imminutæ esse solent. Pulsus frequentes, valdè inæquales & parvi. Urinæ potius rubri quam flavi coloris, sed valde obscuræ; crassæ & ferè turbidæ. In quo casu loquuti sumus.

Licet hanc febrem synocham nobis patefaciant unica accessio, hucusque observata, rubra facies, cum oculorum rubedine, totius lassitudo quodammodo phlegmonosa, capitis gravitas, pulsus frequentes, urinæ rubræ, crassæ & ferè turbidæ, eandemque confirment, totius & jecoris temperamentum calidum & humidum. necnon recenti sanguinis redundantia, nihilominus cum ad cutem statim, diversi coloris, & variæ conditionis maculæ & efflorescentiæ apparuerint, peticularem, sive petechialem appellari posse credimus, à nonnullis etiam purpuratam, atque in Regno Chinarum, sericam nominatam à symptomate scilicet sicut singulosa à singultu, & syncopalis à syncope denominari solet. Ab una tamen eademque causa, febris & peticulæ procedunt sanguine nimirum in venis maximis putrefacto, cujus putredo insignis & excellens censenda est, adeo ut sanguis ipse propriam consistentiam, & naturalem unitatem amiserit, & liquatus ad cutem facilè ab irritata natura expelli potuerit, cui, quoniam aliqua portio ejusdem necnon biliosi humoris, non adeò corrupta associatur, ideo periculæ quoque, non modo violaceæ, verùm etiam rubræ in cute apparuere, necnon eminentiæ quædam, à bilioso humore productæ, exanthemata dictæ, sicut, si humor crassior fuisset, totumque corpus magis densum, papulæ, eminentiæ scil. majores, variis similes apparuissent, ut in Sileno. Peticulas autem antiquioribus notas fuisse habemus ex Hippoc. qui maculas observavit in pherecida, culiculum morsibus similes, licet ex medecinæ principibus Græcis, solus actuarius de iisdem loquutus fuerit. Raram autem de his mentionem fecerunt antiqui, quidquid dicat Fracast qui ab ann. tantum 1505. in Italia observatas fuisse valuit, quia parum aut nihil ad morbi curationem faciebant, non enim habent rationem indicantis aut prohibentis, quia non est per accidens, non potest indicare, nec prohibere id quod est per se. Quare si sub nostram considerationem veniant, ut signum considerandæ, copiosi scilicet fusi & corrupti sanguinis, cujus corruptionis major vel minor intensio arguitur ab illarum calore, rubræ enim à solo sanguine, etiam ebulliente provenire possunt, sicut flavæ, ab eodem in bilem converso, violaceæ, à corrupto; & nigræ, ab intensiori adhuc putredine procedunt. Quam corruptionem nobis significare potest pulsus, si non modo parvus, verùm & languidus fuerit, urinæ item non modo obscuræ & crassæ, verum etiam turbidæ & omnino confusæ.

Insignem vero putredinem contraxit Nobil. Mulier in sanguinis massa; tum ob ejusdem copiam, superioribus annis fœcunda, nunc vero sterilis, atque imminute singulo mense purgata. tum ab austrina constitutione præterita, necnon, quia paludosa loca diutius habitavit, & pravis alimentis nutrix, sedentariam vitam duxit. A quibus omnibus caussis, sanguis adaugeri, & putredini atque corruptioni aptus reddi potuit, & periculiaris hujus febris auctor fieri.

Quamvis hæc febris à fuso & corrupto sanguine, absque venefica qualitate nonnunquam fiat, de hac tamen, in casu præsenti, dubitari potest, cum peticulæ violaceæ plures observentur, color autem non parum faciat ad sanguinis corruptionem dignoscendam. Unde Critoni in pede secundo die postulæ nigræ sunt, eodemque die obiit. Sileno autem, quia papulæ octavo die rubentes apparuerunt, ad undecimam ejusdem fuit protractus interitus. Nobis itaque statuendum putredinem insignem adesse in casu nostro, quæ tamen adhuc veneficam qualitatem non contraxerit, quia pulsus, licet parvi & opressi, non tamen languidi sunt, & præterea, quia non omnes maculæ violaceæ, minus verò nigræ in cute apparent, quanquam febris principium adsit, quæ juxta cum ejusdem causa, aut extensive, aut intensive, aut utroque modo augmentum necessario susceptura sit, unde periculi plena. Et quoniam inter omnino lethales & salutares reponenda est, ideo non desperata salute, ejusdem curatio intrepidè est aggredienda.

Quæ perficienda erit evacuantibus, alterantibus intensiorem putredinem inhibentibus, cardiacis alexipharmacis, & vires totius conservantibus.

Et in fonte Chirurgico, præ omnibus consideranda venit sanguinis missio, peccat enim sanguis, tum quantitate, tum substantia, quia multus & putridus est. Quare de indicante non est dubitandum, sicut neque de permittente, cùm in principio pulsus parvi oppressionem, non virium resolutionem significare possint. De prohibente dubitari solet à Medicinæ Professoribus, sive, ut proprius loquar, à vulgaribus Medicis ob apparentes maculas, sive periculas, motu veluti natura critico, cum tamen primo vix concedi possit, quocunque tempore, confertam peticularum eruptionem febrem judicare posse, minus vero, aut nullo modo, in principio, ante signa coctionis, cum decernentia in melius non statim appareant. Quare ut corrupti sanguinis signum, non ut causa à nobis sunt considerandæ & ideo sanguinis missionem prohibere minime valent, quinimo, si indicandi aut prohibendi vim obtinerent, sanguinis missionem potius indicarent, quam prohiberent. Educatur itaque sanguis, in casu præsenti, antequam uires deficiant & saguis majorem putredinem nanciscatur, injecto tamen prius clystere, ex saphena, cum menses immineant, & quidem moderata quantitate. Verum, sicut proculdubio sanguis mitti potest in principio, non tamen adeo tuto id licet in progressu, non quidem ratione peticularum prohibentium sed ratione virium non permittentium dum enim insignis in sanguine evadit corruptio deficiunt spiritus, conciduut vires, sicque deest permittens, unde mos invaluit, ut in hujusmodi febre, alii post quartum, alii post tertiam diem jure merito à venæ sectione abstineant. In hujusmodi namque casibus miratur quoque Galen. quod Hippocrat. ab initio venam non secuerit, quod tamen excusat

cusat quod forsan accersitus fuerit, morbo jam progresso. Et licet Amatus Lusitanus sanguinem ex vena, etiam decima die eduxerit, facile maculæ illæ rubræ, non vero pravæ conditionis fuerant.

In progressu, si aliquis sudor appareat, adeo ut natura ipsa dominatrix, non irritata, ad cutem moveat, cucurbitulæ scarificatæ applicandæ erunt, non spatulis, sed lumbis, & infra, ut à partibus nobilioribus quam longissimè materia abducatur, & revellatur. Sic observabat Oribus ex Galen. quinimo & coxis ipsis, & suris, menstruæ purgationes imminutæ prodierunt. Frictiones quoque fieri solent, inunctione Aetii manibus perfusis, & si aliqua pars princeps magnopere afficiatur, phœnigmi quoque, coxis primo, mox etiam brachiis erunt admovendi, necnon clysteres molliores opportunè injiciendi.

Interim primæ viæ expiandæ syr. ros. & viol. sol. pore cass. cum crem. tart. superpræbendo ser. depur. aut aquam Nocer. ad ℔ i ß. vel ij. quod si cassia repetenda fuerit, eidem modicum scordii addendum. Remittendus febrilis calor aquis still. ex succo cich. & acet. cum syr. de acido citri. & de succo lim. Pro secundo alterante, paretur succus depur. acet. vel præbeatur syr. de succo acet. cum modico succi citri, in decoct. cich. borrag. pentaphylli, sive tormentillæ, & rutæ caprariæ, addito in progressu julap. acetoso.

Ulteriorem putredinem, inhibere poterunt frigida, & sicca, tenuium partium, ut sunt succi acidi jam dicti. citri & lim. spir. vitr. pulv. margarit. præpar. bolus armena, tinctura corallor. & hujusmodi alia. Alexipharmaca, & cardiaca debent esse hujus conditionis, quæ febrilem calorem non augeant, ut emulsio sem. napi, decoctio acetosæ, card. sanct. rutæ capr. tormentillæ, pentaphylli, & potissimum in usum ducenda cardiaca diaphoretica, in quibus primum locum obtinebit lapis bezoar uterque, lapis hystricis contrayervæ, ol. sulphuris, ad gut. vii. & viii. benignius enim censendum ol. vitrioli. Inter composita vero præpollet aqua cord. præclariss. Sax. efficax quoque cord. fonsecæ, ad ℥ ß in aquis cord. exhibendum, nec spernendus quoque pulv. à Fracastor. ita descriptus.

℞. Terræ lemniæ, boli armeni, tormentillæ, dii, cornu rhinocerontis, vel ossis de corde cervi ana drach. j. m. Dosis drach. j. in aquis cord. insignis quinetiam efficaciæ à nobis comperta fuit confectio alkermes, legitimè parata.

Extrinsecus cor illinatur, vel aqua à fonseca descripta, vel ol. de scorpionibus Matthioli, succo citri dissoluto.

Vires quoque totius sunt congrua victus ratione conservandæ. Sic aër sit quidem frigidus, adeò ut Patiens inspiret frigidum, sed tangat calidum. Alimenta sint refrigerantia, ut ptisana hordacea, panatellæ, cum emuls. sem. melonum ova recentia, instantia pullæ, cibusque parum & sæpe offeratur, humorum enim malignitatem demulcere solet, & spiritus frequentius instaurare, qui insigni sanguinis corruptione deficere solent. Potus sit aqua hord. succ. citri alterata, nec vinum concedatur, nisi ob insignem humorum corruptelam atque malignitatem vires deficiant, tunc enim corruptioni resistere, & vires reficere valet. Sic autem tenue, oligophorum. Quæ pro hac curanda febre, dicta satis. *Idem ibidem.*

Febris Colliquativa.

Nobilis Juvenis, 35. annum agens, temperamenti, secundum totum, calidi & humidi, calidioris tamen hepatis, mediocris habitus, fructibus copiosis assuetus. cibis condiendis aromatibus usus, & vina meraciora bibens hoc tempore æstivo febre acutissima correptus est, cum ardenti calore & siti incompescibili, quæ tertio quoque die obscuras quasdam exacerbationes habuisse visa est. Medicus accersitus, syr. ros. ventri solvendo exhibuit, cum sero copioso superhausto. inde sanguinem ex jecoraria detrahit, & potiones refrigerantes præbuit. Quarta autem die alvus sponte soluta est, cum evacuatione excrementi crudi, liquidi, sincere biliosi atque spumosi, quæ quinquies, & interdum sexies, usque ad septimam perseveravit, septima vero urinæ multæ apparuerunt, potus rationem atque mensuram excedentes, & undecima oleosa observata urina, cum supernatante nimirum pinguedine, ad instar telæ aranearum, perseverante tamen semper alvi excretione, quotidie magis magisque graveolente, nonnunquam pingui, & strigmentorum speciem referente. Patientis interim totum corpus emaciatum apparet, plusquam ratio postulet: febris perseverat acuta, lingua aspera, sicca cum vigiliis, & nonnunquam mentis alienatione. Modo nos de agendis pro salute consulit.

Febrem, quæ ab initio Patientem Nob. corripuit, ardentem fuisse existimandum, quia ardentis duo pathognomonica signa, eandem concomitantia, statum ab quarta initio apparuere, calor nimirum exurens & inexhausta sitis, cui, quoniam die superverunt crudæ, liquidæ, sinceræ, spumosæ atque biliosæ excretiones, non conferentes, nec ullum unquam judicium facientes, & in septima urinæ copiosæ, cum supernatante pinguedine, colliquationis indicio, appuruere: colliquativam febrem eandem factam fuisse certo credimus, quam alvi excrementa confirmant, quæ primo sincere biliosa atque spumosa apparuerunt, ac tandem graveolentia, pinguia, atque strigmenti specie. Hæc autem colliquatio non à malignitate humorum, sed à vi caloris febrilis, seu a magnitudine febris provenire solet, ut consideravit Gal. cujus caloris causa, non solum fervido jecori imputandæ, verum & vitæ anteactæ, nimirum frequenti omnigeno fructuum usui, qui facillime bilescere solent, multo vero magis ob aromata, nec non meri potum. Quæ omnia, tantum in jecore & toto venoso genere fervorem excitarunt ut non solum biliosissimus sanguis genitus fuerit, verum & ipsa flava bilis excrementitia copiosa, quæ in venis magnis, cum corde & faucibus consensum habentibus, putrescens, mediante prohibita transpiratione, ardentem febrem produxit. ut patet, non solum ex duobus jam dictis signis, verum ex lingua aspera, sicca, ut & mentis alienatione. Hæc autem viscerum, & venarum

effervescentia, quæ neque sanguinis missione, neque potionibus refrigerantibus cedere potuit, humores non solum, verum & adipem atque pinguedinem colliquandi vim obtinuit, quod excrementa & nimia totius corporis consumptio facile produnt, atque hinc colliquativa ipsa febris facta fuit.

Quibus duplici nomine periculosa est. Primo quia cito interficere potest, ut acuta, ubi enim biliosorum humorum dejectio, hypochondriorum fervorem non extinguit, maleficam eam febrem appellabat Galen. cujus acutie quoque superata, tabis tamen adhuc periculum adest; ideo Parium in Thaso, acuta febre correptum, cui sexta die urina oleosa apparuit, & 120. die obiit, tabidum forsan atque consumptum obiisse crediderunt aliqui.

Omni arte itaque atque industria Patiens à febre acuta vindicandus, & interim ulterior colliquatio inhibenda, Quibus scopis satisfaciendum summè refrigerantibus & humectantibus, corruptos humores evacuantibus, in progressu humectantibus substantificis, incrassantibus, & quodammodo adstringentibus.

Pro quibus explendis intentionibus, frigidæ potio principem locum habere videtur, tum ratione febris ardentis, tum ratione ejusdem colliquativæ: sicut enim mulsæ potio adversissima, ita utilissima potio frigidæ frigidam quoque in casu nostro proponunt Aet. Paul. & Orib. & ratio est, quoniam ardenti calore febrili, simulque colliquanti, remedio est. Unde Gal. omnes conditiones ad frigidæ potionem requisitas, ad tres redegit, ad vires scil. valentes, signa coctionis, & ardentissimam febrem, quæ postrema conditio se habet loco indicantis, vires permittentis, ut coctio, prohibentis, in hoc autem casu de indicante & permittente non est quod dubitemus. Et licet prohibens dubio vacare non videatur, quoniam tamen vehementissimo calore febrili non remisso, signa coctionis apparere posse, si non impossibile, difficillimum saltem videtur, ideo, non apparentibus etiam manifestis signis coctionis, frigida statim à nobis est: exemplo Averr. qui frigidam propinabat non expectata coctione, æger siquidem, dicebat ipse mori potest ante coctionem exsiccatus, nos autem dicamus, colliquans atque consumptus. Præbeatur itaque, sed non adeo copiosa ut possit calorem nativum obruere, ad ℔. scil. v. vel vi. summum, sequentibus vero diebus, substituantur aq. stillat. ex succo cich. acet. end. & in progressu quoque, plantaginis, pro alterante primo, pro secundo vero præbeantur succi depur. end & acet. in decoct. cich. end. viol. acet. hepaticæ.

Interim extrinsecus quoque visceribus epithemata refrigerantia apponantur cordi.

℞. Aq. viol. nymphææ, acet. rosar. an. ℔. specier. diamarg. frigid. drag. ij. camphoræ gr. vi. succi citri ℥ iij. acet. rof. ℥ i ß. m. pro epith. cordis. Pro jecore.

℞. Succi cichor. depur. ℔ f. sonci, lactucæ an. ℔ ß. species trium santal. drach. iij. succi citri aceti rof. an. ℥ ij. m. pro epith. jecoris. Totum vero abdomen illinatur ung. rof. Mes.

Quod si aliqua excrementorum major desideretur evacuatio, præberi poterit cass. cum pulp. tamarind. an. drach. iij. cui mox superbibat aquam Nocer. aut serum depur. sed facilè sola aqua hordeacea, aut serum depur. utpote nitrosum, sufficere poterunt.

Colliquationis quoque progressus est inhibendus in quem finem terra sigillata, vera atque legitima, insignem prærogativam habere solet, ad scrup. j. cum aquæ plantag. aut portul. portione exhibenda, sic & bolus armena pallida.

A proprietate vero agere dicuntur, pulvis smaragdi, ad gr. x. præparati, in aqua plantag. & succo cydon. exhibitus.

Quibus addenda victus ratio refrigerans & humectans, ac mediocris, non tenuis, non crassa ardente febre perseverante, qua cedente, minus refrigerans, & magis substantificè humectans atque incrassans locum habebit, sic panatellæ convenient, cum en ulf. amygdal. dulc, sem. melon. & nucleorum pineorum, ova recentia sorbicocta, cum toto albumine sumpta, jura gallinarum, solus lactucæ quandoque alterata, quibus aliquando addatur quoque pes aut portio capitis vitulini. Instaurans paretur cum corallis, margaritis. Et tandem remissa, aut omnino sublata febre, corpus totum jam emaciatum, ad usum lactis ducendum, & ex eodem edulia concedenda, observando interim, quod durante colliquatione alimenta omnia, non calida, sed tepida, imò etiam frigida exhibeantur. Potus sit aqua still. acet. stillatum pulli, quibus addi poterit aliquod cochlear succi cydon. vel granat. cui tandem aquæ immisceri poterit vinum austerum, tenue & oligophorum. Quæ satis pro præsenti febre. *Idem ibidem.*

Febri Hungarica.

Hungarus quidam Nob. nec minus eruditus quam dives, Patavium accedens cum aliis sodalibus, à nobis consilium petiit quonam modo se totamque Nobilissimam familiam, a quadam febre, secundo quolibet aut tertio anno ferè totam Provinciam Hungaricam invadente, tueri & liberari posset, multos enim occidere solet, licet plures quoque ab eadem evadant. Febris autem ab eodem ita fuit descripta. Hæc potissimum invadit post austrinas atq; pluviosas anni constitutiones, atque fluminum inundationes, & multos eodem tempore eodemque modo affligere solet, invadit magna ex parte juvenes, plethorici habitus & sanguine repletos cum horripilationibus in principio, quibus succedit calor multus, nec adeo suavis, sed potius acris & intensior, magisque intus quam extra cum molestissima siti. Pulsus sunt frequentes, potius molles, ab initio quoque magni, qui tamen progressu dierum, à quarta scilicet, parvi à Medicis percipiuntur. Urinæ rubræ & turbatæ, rubedo adest oculorum, cum acutissimo capitis dolore, & delirio nonnunquam, cum totius lassitudine tensiva, ac oris ventriculi dolore, non sine aliqua duritie. Febricitantibus missio sanguinis, sicuti ante quartam plurimum prodesse solet, ita post eam, multos è vestigio de medio tollit. Terminatur autem, ut plurimum circa septi-

septimam, sive ad salutem, sive ad mortem. Qui servantur sudoribus diffluunt, & nonnunquam tumore quodam, vel pustulis corpore erumpentibus, aut post aures, quibus tamen tardius sanitati restituuntur.

Vir Nobiliss. Tutelam ab hac febre, seu præservationem non adeo facile consequi poteris, cum sit morbus regionis, qui Endemius quoque sive Patrius, seu Vernaculus appellari solet, febris Hungarica, a Recentioribus dictus, plurimos enim uno eodemque tempore, eodemque modo, in hac tua regione invadere solet, qui quoniam a causa communi originem trahit, hæc difficulter ab incolis evitari potest, aliqua tamen ad hujus præservationem recensere, abs re prorsus non fuerit.

Et primo, aer cubiculi suffitu alteretur, ex aqua rosacea, santalis citrinis, ligno aloes, corticibus citri, cinnamom. & camphora parato. Totum corpus, vestitus ac linteamina, nitida omnia, & à sordibus immunia serventur, aerque nubilus, & potissimum caliginosus, summo mane, & horis vespertinis arcendus, præsertim vero si austrina fuerit constitutio, & prægressæ aut præsentes inundationes.

Secundò, inter condimenta ciborum, aromata non adeo ubertim usurpanda, nec meri fœcundi calices hauriendi.

Tertio, parce, & nonnisi nocturno tempore somno indulgendum.

Quarto, corpus quam maxime, ante cibum præsertim exercendum.

Quinto, si alvus sponte non bene respondeat, crem. tart. ex jure, corticibus citri, vel cinnam. alterato, dissoluto, sollicitanda, & plethorica corpora, Vere saltem, sanguinis missione evacuanda.

Ultimo, animum exerceant, nè cum ingenio, torpeat quoque calor innatus.

Pro curatione autem hujus febris, consideranda veniunt ejusdem Idea & Causæ, ut ab iis indicationes pro medela desumi possint. Febris igitur, synochos putrida biliosa erit statuenda quam abunde attestari possunt pulsus frequentes quidem sed quodammodo molles, & in principio magni: urinæ rubræ & turbatæ, sed præterea oculorum rubedo, necnon capitis dolor, ac tandem, quia corpora plethorica corripere solet, quæ sanguinis missione opportune administrata, levantur ac liberantur. Hæc tamen legitima synochos non est, sed quodammodo biliosa, & ideo pulsus non adeo pleni, magni & molles in progressu observantur, dolor capitis pungitivus potius adest quam gravativus: quinimo, & à biliosis tum vaporibus tum humoribus caput calefacientibus, deliria quoque excitantur, sitis molestior quam in legitima synocho ægros molestat, & lassitudo, quæ in synocho phlegmonosa esse consuevit, in hac tensiva, mista nimirum ex phlegmonosa & ulcerosa se prodit, sicut à bilioso sanguine, per venas ad coronariam perveniente, ventriculi fit tensio dolorosa.

Verum quoniam peracuta est, septima namque die, ut plurimum interficit aut liberat Pat. Præterea, quoniam plures occidit, & cito vires prosternit, pulsusque parvos ac languidos reddit, & nonnunquam per pustulas, papulas, aliosque tumores, decubitum facit, ideo maligna non solum, sed quodammoda pestilentialis quoque, sine peste tamen censenda erit. Quare à sanguinis corruptione in venis maximis & cordi proximis provenire eam credimus, qui insignem & excellentem putredinem adipiscitur, à multis cibis, iisque pinguibus & pravi succi, est enim piscivora gens illa, præterea melones, cucumeres uberrimè comedunt, vinaque meraciora divites aquam vero pauperes bibunt, æstate potius lutulentam, quia frigida est, quam Danubianam, quia calida. Ab his autem omnibus sanguinis quidem proventus, verum & ad putredinem idonei, eoque facilius accedente aromatum & vini meracioris frequenti & copioso usu, adauctas enim & præternaturalis redditus calor, in humidum non naturaliter agens, illud ipsum corrumpere, atque intense putrefacere potest, corruptio autem optimi pessima, quæ non solum intensive, sed extensive quoque ultro progressa, adeo massam sanguineam inficit, atque corrumpit, ut spirituum brevi temporis spatio instaurationem prohibeat, sicque post quartam vires concidant, & eductio sanguinis prohibeatur. Quod si vires alicui satis vegetæ fuerint, corrupti & venenati humores ab expultrice facultate ad ambitum corporis per sudorem expelluntur, eoque facilius si tenues fuerint. quibus crassioribus, nec facultate adeo valida præditis, abscessus fiunt, pustulis, aut tumoribus aliis, per varias corporis partes erumpentibus.

Jam autem observatum fuit febricitantes illos evadere, quibus copiosi sudores, vel abscessus putridi superveniunt, quod Gal. quoque non præteriit. Sicut servari quoque possunt per abscessus ad stranguriam qui non per decubitum sed per effluxionem fieri dicuntur, quibus urinæ copiosæ, crassæ, variæ, rubentes, veluti & purulentæ, cum dolore fluunt.

Statim itaque tentanda curatio naturam gravatam sublevando, veneficæ qualitati occurrendo, ulteriorem putredinem inhibendo, spiritus & vires conservando, febrilem calorem remittendo, atque symptomatibus occurrendo.

Quibus intentionibus ut satisfaciamus, statim a fonte Chirurgico, injecto clystere sanguinis missio petenda est, monet enim Celsus in hac febre, etiam cum aliqua temeritate remedia esse adhibenda, statuitque optimum esse sanguinem mittere, si vires constent, adest enim plenitudo in venis, & natura a sarcina exonerata, facilius quod reliquum est ejicit & vincit, parcior tamen debet esse sanguinis evacuatio, ob veneni præsentiam, & habita virium futurarum ratione. Locus autem sit vena pedis, ut fiat à capite revulsio, Gal. exemplo, qui in febre pestilenti, per crurum scarificationes libram sanguinis sibi mitti jussit. Quod si vires non adeo constent, ob ætatis conditionem, aut febris progressum, venæ sedales aperiantur.

Quarta transacta die, frictiones asperæ convenire possunt, sicut & cucurbitulæ siccæ, quinimo & scarificatæ, sanguine redundante, & constantibus viribus. Applicentur autem non solis infernis partibus, ut quibusdam consuetum, verum & dorso, cum non ad profunda, sed à

profun-

profundis attrahant, omittantur tamen si abscessus quispiam ad aliquam partem apparere inceperit. Phœnigmi quatuor coxis & brachiis apponendi, ratione revulsionis à capite & revulsionis atque derivationis à corde & à ventriculo. Oxyrrhodina capiti repellentia apponenda, ex rosac. & aceto ros. parata. Ventriculus præterea ung. ros. Mes. illinendus, & tandem, oleo amygdalino exiguo, rosac. immisto perfundendus.

A fonte pharmaceutico reliqua sunt desumenda remedia. Et si primo de evacuantibus loquamur, quidam misso sanguine, & apparente humorum turgentia, ad cor potissimum, purgans exhibent medicamentum, ut elect. de succo rosar. vel ros. Mes. cum flore cassiæ, sero copioso superepoto. Verùm hoc magna indiget præmeditatione, ideo Celsus, in hujusmodi febre curanda, dicebat. Non facile sanguinem mittere: non facilè ducere alvum: non cruciare vigilia, fame, aut nimia siti convenit. Quod si purgans præbendum videatur, id fiat die secundo, aut summum, tertio; primo quoniam ultra secundum diem humores non amplius turgere solent, & præterea, quoniam progrediente putredine, vires deficiunt, unde dicebat quidam, Cui vita cara est, transacto tertio die à purgatione, omnino à sanguinis missione abstineat. Leniens itaque juxta regulam offeratur, ex flor. cass. tart. & pulv. scordii, aut granis mercurii dulcificati, cui superbibat serum, vel aquam Nocerianam. Ulteriorem putredinem prohibentia erunt frigida & sicca, ut succus citri, lim. in aliqua decoctione, nimir. cich. acet. tormentillæ, pimpinellæ, cardui sancti, melissæ, opportuno tempore præbenda. Statim pariter varia alexipharmaca, veneficam qualitatem oppugnantia, sunt in usum ducenda.

Ut ℞. Semin napi, citri an. drach. j. corn. Cer. off. de corde Cerv. zedoariæ an. drach. ß. m. cujus dosis est drachma una, in aqua cord. Sax. & card. sancti. Robustioribus vero convenit decoct. scordii, card. sancti, in aqua acetosæ & rutæ caprariæ, Quarta transacta die, alexipharmaca diaphoretica opportuna erunt, ut humores à centro ad circumferentiam facilius proliciantur, sudoribus enim frequenter levari solent ipsi Patiente. Ideo hujusmodi pulvis in exigua licet febris remissione observata, exhibendus.

Ut ℞. Corn. Cer. scil. præpar. drach. j. lapid. bezoar. orient. ℈ j. m. pro duabus vicibus, & in aqua card. sancti, & scorz. exhibeatur, cui addi quoque poterit aquæ sulphuris gut. j. Conferre item poterit extractum contrayervæ, ad drach. ß. vel ℈ ij. eidem additis bezoar. orient. gr. viii. cui superbibat Patiens cyathum aq. scorz. & card. sancti.

Interim observanda erit naturæ propensio, ne obnitamur ejusdem proclivitati, licet enim plurimum, in hisce febribus, ad ambitum corporis vergat, quandoque tamen movet ad alvum vel urinam, & frequentius ad aliquam partem abscessus facit, tuncque quo vergit, eo ducere convenit.

Neque negligenda febrilis caloris remissio, & humorum calidorum contemperatio. Ubi enim turget effervescentia febrilis, Celsus in hisce febribus frigidam quoque potionem exhibebat; transacta tamen tertia die, & expectata aliqua humorum coctione. Nos vero libenter eandem omittimus, ob virium imbecillitatem, ac caloris nativi labefactationem, ob veneni præsentiam, qui facilè obrueretur; quæ præterea prohibetur à ventriculi dolore, non sine tumore. Quare tutiorem censemus usum aquar. stillatitiar. refrigerantium, de succo acet. end. cum syrup. de acido citri, vel de succo lim. aut julap. ros. & viol. sicut & succi depur. acet. endiv. in decoct. borrag. hepaticæ, melissæ & rutæ caprariæ, pro secundo alterante præberi poterunt.

Tandem spiritus instaurare, & vires conservare oportet. Sic paretur in vase vitreo liquor odoratus, ex aqua ros. & flor. citri, addita perexigua aceti ros. portione: vel aqua rosac. infundantur cort. citr. recentis, & acetum rosatum. Paretur præterea liquor ex aqua scorz. & julep. gemmato vulgari aut M. D. Etruriæ, cujus haustus per intervalla a Patiente sumatur.

Vires tandem sunt omni industria conservandæ, ita ut æger parum & sæpe nutriatur, non vero gravetur; & ideo paretur instaurans pullæ, addito pulvere margarit. præpar. In usu sint ova recentia, in jure dissoluta, cui injiciatur quandoque cochlear aq. rosaceæ, vel succi citri, vel omnia simul. Ptisana hordeacea diluta convenientissima erit. Et pro potu consueto, aq. stillat. de succo acet. cum acido citri, aut lim. vel cum julap. item aqua secunda præclariss. Sax. vel tinctura rosar. cum aqua acetosæ parata, & succo lim. extracta. Hæcque, tum pro præservatione; tum pro curatione hujus febris dicta satis. *Idem ibidem.*

Febris Anglica.

Medicus quidam Juvenis, qui magnam partem orbis perlustrare decreverat, cum ad Belgas autumnali tempore pervenisset, in febricitantium magnum numerum incidit, & quidem febribus quæ omnes uniformes & sibi similes erant, plurimos unico die interficientes; qua re perterritus, cum de itinere suo corripiendo, & brevi interposita mora perficiendo, ac de urbe lubenti animo quam primùm deserenda cogitaret, obstitit Medicum esse, qui febres illas epidemicas, perniciosas, unam & communem causam habuisse arbitratus, eamq; non exigui temporis, à qua proinde non esset ipsi metuendum; ideo medicæ curiositati ut satisfaceret, aliquot dies in eadem urbe moratus est, quibus observavit febres illas acutissimas, vehementissimas, imò & contagiosas, maximé domesticis minus cæteris incolis, & omnium minime, advenis; quæ statim primis horis pulsus efficiebant languidos, inæquales, frequentes, & celeres, cum inquietudine, anxietate, imò & animi defectu. Urinæ quibusdam tenues & aqueæ, aliis turbidæ & subjugales observatæ: sudor post paucas horas confertim erumpebat, toto corpore manans, quem ipsimet sibi procurabant; ex quo tamen nimis copioso resoluti peribant aliqui, & sine ipse superstes nullus observabatur; quinimo, si vel Patientis incuria, vel medicis remediis omissis sistebatur, citius interibant. Observavit præterea præ-

præcessisse humidissimam & austrinam temporis constitutionem, pluvias frequentissimas & copiosas, aquarum item inundationes non modicas. Quibus observatis discessit, & itinere continuato, literis à nobis percontatus est cujus naturæ febris illa fuerit; cui petitioni satisfacientes, responsum ita scriptis mandavimus.

Febrem, à te nobis adeò accuratè delineatam, Vir Excellentissime, Putridam esse, omni procul dubio asserimus, quanquam non ephimeram, eo quod unico die plurimum terminetur, ut aliqui falso & perperam arbitrati fuere; qui tamen concedunt infici quoque subtiliorem sanguinis partem. Etenim si solus spiritus putredinem conciperet, quod quidem fieri posse concedimus, cum ex aëre & tenuissima sanguinis portione generetur & constet, omnia verò putrescere possint præter ignem: pulsus primò inæqualitas non adeò evidens foret, quæ putrescentis humoris propria; à cujus minera putridæ evaporationes elevatæ inæqualiter, propter transpirationem ab obstructionibus impeditam, inæquales ideo reddunt pulsus. Sed præterea urinæ sub jugales, crudorum humorum in venis putrescentium agitationem demonstrant, à quorum copia, veluti per cribrum transfusæ, cum nativi caloris imbecillitate, tenues & aqueæ quandoque reddantur. Et tandem, solis spiritibus putrescentibus, tanta non succederet sudoris copia; cum solus mador admitti possit. Est itaque putrida febris, eaque continens, & ex iis quæ à plurima ac meracissima bile fiunt, quas de Natura Hominis, indigitavit ipse Galen. Alia tamen conditio eidem annectitur, quod nimirum sit epidemica, perniciosa atque contagiosa. Epidemica quidem; quia plures uno & eodem modo invadit; perniciosa, quia plures exiguo tempore interficit; contagiosa tandem, quia contactu, per miasmata, communicatur corporibus dispositis, & ex communi causa, & quidem facilius sympathia & sanguine conjunctis atque domesticis Sed maximè proprie coquendo, epidemicam jam dictam, in Endemia febre contineri asserendum; est enim regionalis apud Belgas & Hybernos, iisdem vicinis regionibus, ab Anglia propagata, ubi primo incepit anno *1486.* sub Henrico VII. inficiens Gallos, Belgas & Germanos, febrisque Anglica, sudor Britannicus dicta fuit: pestilentialis quoque, & per sudorem digerens appellari solita.

Est autem non solum intemperies calida cordis & totius, sed & morbus à tota substantia, venenatus, magnus, ratione partis affectæ, facultatis & symptomatum, tum præsentium, tum succedentium; in qua tanta est, tum magnitudinis, tum putredinis, tum veneni vis, ut natura ultra diem eandem tolerare nequeat, sed copiosis sudoribus, aut plurimum succumbere cogatur, aut nonnunquam liberetur. Pereunt aut facilius qui rari habitus facile resolvuntur, per sudores non solum diaphoreticos, sed syncopticos; servantur vero, habitu nec nimis densa, nec nimis raro præditi, à quo admittitur quidem sudor, at sine modum excedenti resolutione.

Febris hujus, sicut causa immediata atque conjuncta, est humor biliosus & valde serosus excellenti putredine infectus; ita causa procatarctica & communis, est, tum in aere, tum in alimentis omnibus, redundans humiditas; ab austrina constitutione, aquarum inundatione orta, solo & aeri communicata, quæ insigni adeò putrefaciendi atque corrumpendi facultate donata est, ut serositas quoque biliosas, non adéo facile putredini obnoxias, intensè corruperit, & venenum ipsi cordi impertiverit. Unde summa cum ratione dicebat Galen. quod ubi recte anni tempora procedunt, & in se mutuo convertuntur, neque datur pestis, nec alius epidemicus morbus, sed solum dispersi.

Quod febris hæc perniciosa atque lethalis sit, experientia satis demonstrat; quæ terribilior evadit quo sudores unicum ferè hisce febribus perfugium, febricitantes dissolvendo, interimunt; obsistunt autem, ut diximus, tacilius, densiorem totius habitum à natura sortiti; quia sudorem quidem, causam morbificam expellentem admittunt, absque tamen integra virium dissolutione; nisi dicamus, & melius, servari posse illos qui putredinem atque venenum in cordis finibus continent, nullo vero modo, qui in cordis substantia, ut notavit ipse Gal.

Curatio itaque consistit in virium conservatione; humorum putrescentium atque venenatorum eductione; varia alexipharmacorum administratione, & caloris febrilis contemperatione.

Pro viribus tutandis, quinque vicibus, prima illa die, alimentum & alexipharmacum præbenda, ut totius & cordis reficiantur vires ipsæ. Alimentum sit ptisana valdè diluta, cum pullæ junioris instaurente, quæ si non adeo præsto sint, prima vice substituatur emulsio sem. mel. cum pullæ junioris contuso; & pro potu, aqua hordei cum julapio gemmato, aut tinctura rosarum, succo limonum extracta. Aqua quoque secunda præclariss. Sax. ad rem esse poterit. Alexipharmacum autem poterit esse pulvis ita parum.

℞. Bol. armenæ, terræ sigil. margarit. præpar. bezoar. occidentalis, ossis de corde Cervi, cornu Rhinocerontis an. ℈ ij. radic. contrayervæ ℈ j. m. dividatur pro quinque vicibus, & præbeatur cum aqua prima cord. præclar. Sax. & quidem una hora ante præscriptum alimentum. Aër cubiculi interim alterari poterit suffumigio ex aqu. rosar. in qua ebulliant cortices citri, myrabol, citrin. & modicum ligni aloës.

Pro evacuatione, sanguis nullo modo convenire potest; ejus namque missio non educit venenum, & vires resolvit. Et licet in peste Asiatica Galen. sibimetipsi, per scarificationes, libram sanguinis eduxerit, acutissima tamen non fuit affectio illa, prout febris hæc; ideo neque audiendus Avenzoar, qui phlebotomia juvenem illum è febre pestilenti liberavit. Vesicantia locum habere possent, tum cruribus, tum brachiis apposita, cum serositates venenatas à corde evocent & evacuent; nam & Ægyptii ulcera excitabant, & Recentioribus, raphanum pedibus, salse prius & aceto mundatis, malignitati, attrahendæ, apponere usus est.

Sunt qui medicamentis purgantibus statim ab

ab initio venenum expurgare feliciter etiam tentarunt. Sic Matthiolus narrat se plures liberasse antimonio crystallino, in vino albo infuso; quod certe genus remedii tunc admitti posset, si humores veneficos in corpore, non in ventriculis dignoscere possemus; verum quoniam incerta valde hæc conjectura, nec vires satis constant tanto remedio ferendo, ideo omittendum, considerantibus veneficos humores facilius per sudorem quam per alias vias evocari atque excerni posse, in hac præsertim febre, quæ sudorem potius expetere nobis significat; quæque exacerbatur, atque citius Patientes internecit, si Medicus sudorem sistere atque cohibere tentaverit.

Neque alterantia, & calorem febrilem contemperantia sunt omittenda. Sed quoniam tempus opportunum non adeo facile nobis conceditur, ideo, vel cum pulvere alexipharmaco) in proposito, integra libra aquæ stillatitiæ de succo acetosæ erit propinanda; vel cum alimento potus erit augendus. Quæ de hac febre dicta satis. *Idem ibidem.*

Febris Hectica Gallica.

Juvenis quidam dives 25. annum agens, temperamenti totius & jecoris, ad calidum & humidum vergentis, mediocris habitus, vigesimo suæ ætatis ante gonorrhœam contraxit, ob quam ad medicum confugiens, ab eodem, aut imperito, aut doloso, sanguinis missione & medicamentis purgantibus fuit curatus; quorum usu gonorrhœa quidem evanuit. verum capitis dolores, tumores crurum, & bubo in inguine dextro suborti sunt, & ab hoc suppurato, purulentæ & saniosæ materiæ copia tribus continuis mensibus emanavit. Interim capitis dolor cessavit, crurumque tumores delituerunt, sicque quatuor proximè præteritos annos absque ulla molestia transegit. Verum anno elapso, rursus ab infecta muliere ulcus in glande, & bubonem iterum reportavit, qui pariter à lucri avido, & nefario Chirurgo, perperam sanguinis missione & medicamentis tractatus, in deteriorem statum devenit; evanuit quippe bubo, ulcus consolidatum, & subinde papulæ in universo corpore, & in capite potissimum eruperunt, saniosa materia manantes. Dolores insuper, non solum in articulis, sed & internodiis, sæviores spirantibus Austris successerunt, & vires totius defecerunt, ægro in dies semper graciliori: qui tandem duobus abhinc mensibus febricitare quoque cepit, febricula circa vesperam invadente, cum levibus horripilationibus doloribus universalibus atque vigiliis; quæ succrescebat cum exiguo calore, in cujus vigore mitescebant dolores; pulsus tardi & parvi, cum aliqua inæqualitate. Modo febris sæpe, sine ulla horroris annotatione iisdem horis exacerbatur, perexiguam habet declinationem, nullamque intermissionem, & ab assumpto cibo quodammodo incalescit Patiens; gracilis autem adeo factus est, ut non solum ad atropiam verum & tabem devenisse videatur. Varias hoc tempore peregit purgationes, decocta sumpsit, vina medicata, aquas stibiatas; at omnia sine sudore, dum gallicum morbum occultare & proprium statum palam facere detrectavit. Modo, in hisce angustiis, congruo hoc anni verno tempore, de agendis ipse, cum domesticis, consilium efflagitant.

Egregium Juvenem, quatuor abhinc annis lue gallica infectum, ab eadem nunquam vindicatum fuisse suspicamur; licet enim per suppuratum bubonem corpus totum diutius expurgatum fuerit; attamen ab imperito medico gallica virulentia, quæ prius in vasis seminariis tantum delitescebat, gonorrhœa, vi medicamentorum & missionis sanguinis avocata, quinimo sursum attracta, indeque per totam massam sanguineam diffusa fuit, & plures alias corporis partes; caput scilicet & crura inquinavit, non adhibitis potissimum propriis alexipharmacis. Et licet bene habere tres præteritos annos sibi visus fuerit, nulla tamen fiducia, cùm enim lues hujusmodi, non solum cum spiritibus, verum & cum humoribus crassis, a quibus gummata, ad universum corpus & solidas partes irrepserit; ideo diuturno tempore latere potest antequam palam fiat. & proprias exerat vires; ut de viru canino exemplum tradidit nobis Galenus. Utcunque autem, illud certissimum est ex novo fœdo concubitu, anno elapso, iterum novam luem Celticam contraxisse, quæ statim se prodidit ulcere glandis, ex attritione scilicet in concubitu: necnon bubone in inguine, hepatis emunctorio; unde in jecore primam sedem occupare plerique crediderunt; sicut alii in cerebro, quia humidus est affectus, caput vero Hippocrat. & Arist. testimonio, est pituitæ & seminalis substantiæ metropolis. Ex eodem autem, quo superius Chirurgi errore, atque præsidiorum medicorum abusu, materia infecta ab inguine revocata, & totum sanguinem inficiente pustulæ in capite apparuerunt; atque ab eodem inflammato papulæ quinetiam in universo corpore, saniosam materiam emittentes, illis non absimiles quæ in austrina illa constitutione, ab Hippocrat. descripta, grassabantur; in qua describuntur, sacer ignis, inflammationes, abscessus, suppurationes, cum materia puri non absimili, verum aliam quampiam præseferente; præterea capitis glabrescentiæ, ossium denudationes; hæcque modo cum febre, modo sine febre. Subdit, quod quibusdam brachium, vel totus cubitus decidit; nonnullis totum femur, vel tibiæ, vel pes totus denudabantur quibusdam anteriora; aliis vero posteriora afficiebantur; & maximè peribant quibus abscessus non fiebant. Quæ quidem omnia luem veneream Hippocrat. quoque temporibus viguisse quibusdam persuaserunt; præsertim cum addat ipse Hippoc. quod omnia gravissima erant, dum pubem & pudenda urgerent. Quibus addunt isti, morbum gallicum in Italia primò innotuisse anno 1495. cùm Neapolim oppugnabant Galli, Carolo VIII. regnante, juxta vulgi opinionem; cum tamen lues venerea, ex concubitu contracta, observata fuerit à Saliceto, anno 1270. & à Taranta, anno 1418. Nos tamen cum communiori credimus, sæva illa symptomata ab austrina & humida prægressa constitutione provenisse, corpora ipsa quodammodo corrumpente, & symptomata inducente gallicis similia; omnis enim corruptio ab excessu qualitatum procedit; sic & Gallicus ipse putridum quoddam & humidum inqui-

inquinamentum partibus solidis inurit, quo partes ipsæ obscœna putredine laxantur, dehiscunt, imò & corpore excidunt; & ideo flantibus austris omnia sæviora fiunt, & circa vesperam, noctuque, juxta cum febre, exacerbantur; præter dolores articulares & internodia infestantes, qui cum à materia sub periostiis contenta excitentur, sicut à noctis frigiditate ejusdem resolutio prohibetur, & ita exacerbantur, ita vigente calore febrili, post noctis medium, eadem attenuata atque resoluta, mitescunt quinetiam dolores ipsi.

Febrem autem, quæ in præsens majus facessit negotium, à virulentia gallica ortam fuisse, non est, quod dubitemus; cum gallica symptomata sit subsequuta, atque horis vespertinis invadat, nocturnis succrescat, non multo tamen calore, pulsu tardo, pituitosi & melancholici humoris indicio, in quibus tanquam firmiori sede, fundari solet Gallicus ipse; licet non inficiandum, in quolibet quinetiam humore copiosiori atque peccante, firmari posse, ut potè à natura derelicto, sive minus custodito; unde dari posse tum biliosas, sive tertianas; tum pituitosas, sive quotidianas; tum erraticas, & quartanariam periodum servantes, sive melancholicas febres omnino sit asserendum; ut plurimum tamen quotidianæ gallicæ observantur, cum virus hoc statim calorem nativum viscerum naturalium inficiat, & coctiones lædens, crudam atque pituitosam materiam adaugeat, in qua putrefacta, febris plurimum in Gallici tantum progressu accenditur: & præterea, quoniam licet Gallica lues in humido putri fundetur, nihilominus in nobis exurentem quandam occultam qualitatem in se obtinet, ut & in mercurio ignem experto observare licet; hinc adusta quoque & melancholica corpora reddit. Quare putridam ab initio fuisse pro certo habendum, ut pulsus inæqualitas, accessiones quotidianæ, cum horripilationibus, attestabantur; quibus evanescentibus, accessiones insensiles factæ sint; cum tamen continuo febricitet æger, exigua licet declinatione, absumpto item cibo incalescat, & gracilis valde fit redditus; quare dubitatur, num hectica laboret, necne? Equidem, sicut hecticum, non amplius schecticum esse Gallicum virus in hoc Patiente, censendum; ita hecticam quoque posse esse febrem ipsam facile credendum, non quidem simpliciter, sed gallicam, in qua calor præter naturam in corde fixus habitualis non est, quod rarò contingit; quia in humido putri fundatur lues ipsa; macies tamen hectica citò accedit, & habitualis evadit Gallica febris, ob putridum Gallicum inquinamentum, visceribus & solidis omnibus corporis partibus inhærens, ex quo febris, citra annotationem veram, hecticæ æmula. Non tamen negandum diuturnis febribus, tum gallicis putridis, tum non gallicis, hecticas quoque veras quandoque succedere; quod docuit & ipse Galen. quæ tamen diuturnitas non præcessit in hoc casu nostro, quam ideo veram hecticam simpliciter non esse decernimus.

Cum itaque res ita habeat, curandum statim ut Celtica lues debelletur, quo febricula quoque, cum cæteris gallicis symptomatibus auferatur, antequam verè tabida evadat. Et licet intentionibus implendis obstet totius atrophia; difficultatem tamen, at non impossibilitatem id infert. Quare salus desperanda non est; cum juvenis sit Patiens, necdum generosa ac propria fuerit expertus remedia.

Qualitas autem hujusmodi cum sit occulta, alexipharmaca requirit, ut extinguatur; quæ tamen sola non sufficiunt, sed exsiccantia præterea, in manifestis, sint oportet; sicut & in pestiferis affectibus, ab Hippoc. in illa austrina constitutione observatis; Nec validis purgantibus tolli potest, ut falso quidam crediderunt, & longe minus laborantibus partibus solidis.

Quoniam verò totum, tum purgantibus medicamentis, tum sanguinis missione, satis superque evacuatum fuit; ideò in præsens, statim de alexipharmaco cogitandum; habita tamen insignis gracilitatis ratione; neque propterea vera ac legitima, procrastinanda curatio.

Quare ad guaiaci medullam, tanquam ad sacrum & tutum alexipharmacum, est confugiendum; quod licet calidum & siccum gradu secundo, oleaginosum tamen & pingue, dummodo odorum, recens & nigrum sit; cui addenda quoque salsa, ut quæ parum aut nihil calefaciat, & humores non modo congelatos, verum & exsiccatos emolliendo, attenuet atque fundat. China quoque admittenda; cui tamen parum aut nihil fidimus, cum citissime eximias suas vires amittat. Nec ab horum usu nos deterreat totius insignis gracilitas; cum animos addant Cardanus, qui solo jure ex guajaco parato, febrem gallicam duplicem tertianam curavit. Sed magis Scholzius, qui tabidum Gallicum decocti guajaci & salsæ sanavit; prout hecticum alium Solenander; quod tandem nostra non semel experientia confirmatum vidimus.

De modo autem cogitandum; cum sudorem quoq; ad materiam putridam solidis partibus infarctam, attenuandam, emolliendam atque educendam, necessarium existimemus. Decoctum itaque primo paretur, quod nutriendi facultatem obtineat, hoc modo.

℞. Salsæ electæ unc. j. medullæ guajaci, chinæ rec. an. unc. ſ. aq. still. acet. borrag. an. lib. j. ſ. m. f. inf. per hor. 24. deinde adde dimidium pullæ junioris; bull. lente, & cum operculo, ad consumptionem dimidii: facta verò colatura servetur pro duabus vicibus, hora una ante sudorem assumenda. Inde.

℞. Residuum, fol. rec. end. borrag. acet. an. manip. j. aq. opt. lib. xii. pullæ junioris dimidium m. bull. ad consumpt. quartæ, deinde B. M. destill. ut fiat stillatum pro potu consueto; cui pro lubitu Patientis, addi poterit cinam. frustulum, & sacchari fini quantum libet.

Transacta unica hora ab assumpto decocto, sedeat Patiens in labello aqua calida pleno, malva, meliloto, & mercuriali, sive parietaria, alterata, & linteis superpositis cooperto: ita proliciatur sudor, ut minus gracilitati officiat, atque materia putrida galico infecta, solidis partibus inhærens, crassefecta emolliatur atque liquetur: & ita mox facilius educatur in hypocausto; quod octo post diebus subire debet, exigua tamen in eo mora, profecto potius in lecto

sudore: rursusque aliis octo diebus transactis, ad labellum descendat, & alternatim sic prosequatur, ad 40. usque diem.

Sudandi modus iste respicit gracilitatem corporis, & duplici ratione materiam gallico infectam, educendam; quæ cum crassa sit reddita, humectatione eget ut dimoveatur: cumque & ipsa pituita crassefacta, sit quoque humectanda, ut facilior ad ?morum & evacuationem reddatur: prout notavit Tral. à Gal. edoctus, qui propterea anhelosis copiosum potum exhibebat. At quoniam putrida hujusmodi infectio omnino exsiccationem indicat: ideo in hypocausto ut alternatim sudet ipse Patiens necessarium duximus.

Sed nec vivendi ratio communis & consueta esse debet. Et primo quidem, cubiculum amplum, sed bene clausum sit, ad Orientem situm. Victus non tenuis, non plenus, sed mediocris, nec attenuans: ideo panis non erit biscoctus, sed subactus cum aqua, china & salsa alteratæ. Carnes pullæ junioris, vel columbæ turricolæ in prandio quotidiè sint in usu: quæ tamen bull. simul cum china, potius elixæ quam assæ. In cœna verò sit ipsi Saxoniæ ferculum consuetum: vel ptisana cum saccharo, & ova recentia, confectiones ex nucleis pineis, & passulæ: Quæ si viribus non sufficiant, vini quoque cyathus in prandio concedatur, albi, tenuis & subdulcis. Somno deficiente, à cœna comedat panis martiis portionem. Quies potius quam exercitium convenit. Alvus clysteribus erit sollicitanda ex lacte, butyro & saccharo paratis, & decimo quoque die cassia cum tart. præbenda. At si multum interdiu ex aqua secunda bibat, tunc potio ex manna clarif. exhiberi poterit, cui tamen superbibat seri depur. libras. Interim totum abdomen ung. rof. Mes. quotidie illinatur, & ut alacri animo degat, ab amicis invisentibus sollicitetur.

Exacto verò sudore, de lactis prius asinini, mox etiam caprini, necnon de Balnei aquæ dulcis usu erit cogitandum: aquæ enim Nocerianæ, à tanta corporis gracilitate, ab usu decocti, & à sequutis sudoribus venas exsiccantibus, effluxus intercipitur, ut praxi observavimus: præterquam quod humectatione substantifica magis egebit Patiens, quam refrigeratione. Tota æstate verò, vinum ad mensam, china saltem medicatum erit parandum, totumque corpus ol. amygdal. quotidie illinendum. Hæcque pro gallicæ febris hecticæ cognitione, atque curatione, satis *Idem ibidem.*

Hectica primi Gradus

Iuvenis 30. annum agens, temperamenti totius & jecoris, calidi & sicci, gracilis & rari habitus, post longum iter hoc anni tempore æstivo, quo meraciora vina potavit, iisdem antea quoque delectatus, domum reversus post sudores diurnos nocturnosq; de totius corporis lassitudine & imbecillitate conquestus est, cum siti molesta atque inappetentia, ob quam exiguũ cibum sumebat, multum tamen meri potabat, præteritis diebus febricitare cepit febricula quadam adinstar diariæ, citra ullam caloris molestiam, & cum facili tolerantia: quæ tamen transacto diariarum spatio, non modo non cessavit, sed quidem declinavit: imo transactis quinetiam tribus diebus, sine ulla accessione semper ejusdem tenoris perseveravit: cujus calor licet mitis videretur, aridus tamen & mordax tactu percipiebatur, semperq: æqualis & sibi similis: cutis quodammodo aspera, corpus totum, non solum gracile sed squalens apparebat, molestis quoque vigiliis divexatum. Patiens tamen se febricitare non percipiebat; quinimo à febre nonnunquam immunis sibi videbatur, cum tamen solita munia obire non posset: pulsus solito frequentior a Medico domestico, parvus & debilis fuit observatus, semper tamen æqualis, urinæ ferè sanorum similes. Modo, dubiis sic rebus, nos ad consultationem acciti sumus.

Cum Hippoc ex solo calore tactu percepto, febrium differentias desumere consueverit, nobis quoque suspicari licebit ex acri & arido hujus Patientis calore, febrem adesse; maxime verò si pulsus frequentiam consideremus, usum in corde adauctum à præternaturali calore significantem, & sensibilem operationum læsionem; cum Patiens ad consueta munera obeunda iners jam redditus fuerit. Sed quoniam æqualis observatur ipse pulsus, urinæque fere sanorum similes, putredinem abesse omnino credendum, adeo ut febris hæc putrida haud censeri possit; sed neque diaria, cum diariarum tempus consuetum jam excesserit; & præterea, quoniam calor mitis & suavis non est, ut in diaria, sed oridus & acris; & quia in diaria Pat. seipsum febricitare cognoscit, cum alioqui calor febrilis, non semper æqualis & idem sit, sed incrementum & decrementum habeat. Quare a sufficienti febrium exclusione, in tertio genere, hectico scilicet præsentem contineri necessario concludendum, quod facile nobis confirmant res naturales, nimirum temperamentum totius & jecoris, calidum & siccum, ætas juvenilis, habitus gracilis & facilè resolubilis; unde dicebat Galen. quod Nullus habitus humidus ab initio statim hectica febre corripitur: sed qui natura sicciores sunt, calidæque temperaturæ, qui in vigiliis & laboribus degant. Quæ omnia adsunt in nostro Patiente, in quo non minus conspirant res nonnaturales: præcesserunt enim iter longum, canicularі tempore susceptum; præterea meracioris & copiosioris vini potus, ciborum abstinentia, aut saltem parcitas, cum sudoribus redundantibus; à quibus jam dictis procatarcticis causis febrem hanc excitatam fuisse minimè dubitandum, licet hæserint Mercur. Vega, Actuarius & Avenzoar, à causa scil. procatarctica statim provenire posse; quem tamen scrupulum eximit omino Gal. dum triplicem tradit hecticæ originem. Primam quidem à causa procatarctica. Secundam ab aliis præcedentibus febribus. Tertiam ab aliqua prævia interna inflammatione, ventriculi scil. jecoris, renum, pulmonis & intestini coli. Et licet Avic. quoque quodammodo à Galen. dissentire videatur, consentit tamen: quia rarò aut difficulter id fieri posse affirmavit. Quid si rarò, ergò aliquando; præterquam quod hecticam ab initio fieri, licet omnino negari possit, à causa tamen procatarctica admittendum, præsertim in corpore ad hecticam ita dispposito, in quo facilis fuit caloris introductio, non solum in spiritibus & humoribus, verum & in solidis cordis, & totius corporis partibus: qui caloti

calor, ut factus & habitualis, ideoque semper æqualis, febriculam jam dictam, citra caloris molestiam, cum facili tolerantia excitavit, quam hecticam, hoc est ægre solubilem, sive fixam & habitualem, quia totius corporis habitum insideat, vocavit Galenus. Hæc autem in primo gradu constituta est, qui roridam tantummodo substantiam, primis hisce diebus, calor ipse febrilis depascitur, nondum vero carnosam, minusque primigeniam; & ideò nondum signa secundi, minus verò tertii gradus apparent.

Ad prognosticum accedentes, consideramus quod in morbis semper facilius est redundans minuere, quàm deficiens supplere. Verum quoniam in hoc hecticæ principio, exiguus valde est defectus, ideo non admodum difficilis fuerit ejusdem curatio; rationem reddit idem Galen. dicens quod, Ubi adest intemperies & sola effervescentia in corde, sanare facile est, at ubi effervescentiam sequitur consumptio, difficile; tunc enim virtus perpessa est humiditatis inopiâ Quare salutis spe concepta, curatio statim instituenda.

Quæ duplicem habet intentionem. Primam à febris essentia. Secundam à viribus desumptam, cum enim causam foventem non habeat, nec præservativam intentionem habere necesse est. Itaque, ratione febris refrigerandum & humectandum; ratione virium, substantifice humectandum.

Quare pro hac curanda febre, nullam convenire evacuationem, nec per sanguinis missionem, nec per medicamenta, nulli non apertum est; sed alterationem atque nutritionem omnes in curatione partes implere.

Pro hac igitur curanda primi gradus, duo generosiora remedia proponit Galen. à reliquis medicinæ Principibus recepta; frigidæ scil. potum, & balneum. Diximus autem hujus hecticæ primi gradus remedia esse; quia in hecticæ principio, multò magis urget caliditas quam siccitas, cum non adhuc corpus exsiccatum fuerit, ac proinde refrigerantia potius, quam humectantia indicentur. In progressu verò, quoniam augetur & invalescit siccitas, & corpus absumitur, ideo tunc vice versa, humectantia magis quam refrigerantia conveniunt; quinimo à refrigerantibus, eo statu, læduntur corpora graciliora, naturali calore destituta: unde in progressu lactis usum frigidæ potui substituemus, quod expressit Gal. dicens. Primis diebus frigida convenit, dum vires validæ, & sanguis copiosus in corpore existit: non sic in progressu. Unde frigidæ potu Juvenem quendam præservavit, ne in hecticam incideret: imo & sanavit Mulierem, autumni tempore hectica laborantem, moderata frigidæ potione. Sic Tral. ab initio frigidam exhibendam docet.

Antequam tamen frigida nostro Patienti propinetur, primarum viarum expiatio procurari poterit, cass. cum tamarindis, & quidem tutius quam syr. ros. aut alia potione, quæ confertim evacuando spiritus resolvere, vires minuere & valde exsiccare solet; bolis autem superbibendum præbeatur serum depur. ad lib. ii. Aquæ qualitas sit dulcis, levis, ad vi. vel vii. libras. Neque observandæ omnes conditiones à Gal. propositæ, frigidæ potum prohibentes, nimirum imbecillitas viscerum naturalium, gracilitas corporis, cruditates & obstructiones, insuetudo, & anni tempus frigidum, quoniam alibi easdem restrinxit ad febris ideam, virium robur, & signa coctionis. Verum in casu nostro, frigidam postulat idea febris, vires eam permittunt, neque attenditur humorum coctio. Ergo propinandæ quanquam ea non admissa, aqua stillatitia, serum & hujusmodi alia refrigerantia substituenda forent.

Secundum generosum remedium, pro hujus hecticæ curatione, est balneum, quod quatuor habet partes; constat quippe ex aere calido, aqua calida, aqu. frigida, & loco detersionis. Huic autem hecticæ principio, convenit frigidum, si audiamus Galen. dicentem, quod Balneum hecticos nihil juvat, nisi in frigidam dimissi fuerint, & licet periculum sit ne in amictum frigidum deducantur, remedium tamen omittendum non est; satius enim est cum aliqua fiducia, vel etiam periculo aliquid agere, quam ægrum certæ morti relinquere; item potentibus remediis pugnare quam nihil agere; præterquam quod possumus posteà calefaciendo mederi. Hæc Galen. Qui tamen tepidum proponit in hecticæ progressu, sicut tepidum, deinde verò frigidum, dum vires valde imbecilles, & corpus gracilius ac emaciatum fuerit, qui balnei postremus modus, utpote tutior, à nobis eligi & usurpari solet, namque humiditas aquæ tepore facilius insinuatur & detinetur, si illico affatum superaffundatur frigida, in quem finem & Tral præcipit inunctionem statim à balneo; sic & Ætius. Quare & nos, post levem linteis mollibus non detersionem modo, sed corporis exsiccationem inungimus oleo amygdal. & viol. simul mistis, toto abdomine ung. ros. Mes. illito: præterquam quod à tepido balneo facilior quoque redditur alimentorum distributio. Efficacius autem redditur, alteratum foliis malv. viol. nymphex, lactucæ, salis, brancæ ursinæ.

A Balneo dormiendum non est, sed potius alimentum assumendum: ideo Gal. à balneo lac exhibet, præsertim imbecillioribus, Tral. autem ptisanum præbet.

Secunda intentio erit dirigenda ad virium conservationem.

Et ideo, primo aër inspirandus frigidus sit. Secundo notandum, quod hecticis copia ciborum noxia est: quare parum & sæpe nutriendum. Cibi autem in hoc primo gradu, sint æqualiter refrigerantes ac humectantes, nec adeo facile resolubiles: sic ptisana apta erit, pultes item ex lacte, ovis, penidiis, & saccharo: quibus nonnunquam hordei quoque farina addi potest. Carnes decoquantur cum cancris & ranis, abscisso capite. Potus sit destillatum pulli, cum sem. frigidis lact. viol. & end. Vinum damnat Tral. at saltem sit album, subdulce, oligophorum. Tertio somnus sit longior, corpora enim extenuata alimentis & longo somno sunt reficienda. Quarto, parum aut nihil exerceatur: cum balneum & reliqua sat sint pro exercitio. Quinto alvus lubrica servetur jure malvæ, cum sacch. prima mensa sumpto: vel clyst. ex lacte, butyro & sacch. paratis. Ultimo, animo hilari ab ira & mœstitia: etenim spiritus tristis exsiccat ossa; juxta Poetam. Hh 2

Attenuant vigiles corpus miserabile curæ.
Idem ibidem.

Hectica secundi Gradus.

Nob. Juvenis annum 30. agens temperamenti totius, & jecoris, calidi & sicci, gracilis habitus ad iram maxime pronus, post animi graves affectiones, & meri potum copiosum, caniculari tempore nuper præterito, ardenti febre correptus, & Medico domestico curatus, decima quarta judicatus est, prægresso sanguinis è naribus copioso profluvio. In cujus febris curatione Medicus ipse sitibundo Patienti potum denegavit, rigide adeo, ut præ calore & siccitate, uti atque absumi sibi visum fuerit. Et licet decima quarta ab ardente fuerit judicatus, febricula tamen perseveravit; cujus quoniam nulla unquam accessio observari potuit, ideo Patiens se se a febre liberum atque immunem existimavit; licet Medicus febriculam, tanquam obstructionum sobolem, non abesse crediderit. Jam vero integer præteriit mensis, cum necdum recedit febris ipsa, imo nec vires instaurare potest Patiens, quin potius in dies languidior atque gracilior evadit; tandemque à Medico familiari observatum fuit, quod duabus ac tribus horis ab assumpto cibo, totum corpus incalescat, quo tempore pulsus fit magnus & frequens, semper tamen æqualis; urinæ sanorum fere similes, & in præsens continuo decumbere cogitur, cum nostrum poscit consilium. Accersiti itaque, observamus gracilitatem universi corporis evidentem, cum cutis quadam asperitate; pulsum debilem atque durum; caloremque totius aridum & acrem, in primis verò calidiora arteriarum loca; Quibus omnibus consideratis, ita fati fuimus.

Febricitantem Patientem hunc, non modo in præsens, verum & semper, ab ardente febre præterita febricitasse censemus; atque hecticam febrem istam subsecutam esse sancimus; tum quia symboleitas, ut cum philosophis loquamur, non exigua intercedebat, ætatis, temperamenti totius & jecoris, habitus corporis, anni temporis, & causarum procatarcticarum præcedentium, iræ nimirum, mœroris & meri potus; tum maxime ob radentem febrem, quæ exurentem calorem cum insigni siccitate, & sitim inextinctam perpetuo comitem habuit; & potissimum, ob denegatum misero patienti aquæ frigidæ potum, qua unica de causa hecticæ febres ardentibus succedunt. Hujus autem febris præsentiam agnoscimus, ex arido & acri calore, qui mitis tamen tactui ab initio, apparet; præterea, quia semper æqualis fuit, ut ideo infebricitantem antehac Patiens se ipsum existimaverit; quia calor factus æqualis nullam infert alterationem, citra quam vero non fit sensus; quæ vera est ac legitima ratio: non autem Mercati, quod scil. calor paulatim, non subito & confertim agat in humidum. Hanc verò febrem primum gradum præteriisse, & in secundo constitutam nobis significant, primo calor duabus aut tribus horis increscens à cibo, adeo ut incompressa adnotatio facta videatur: quod signum indubitatum ipsius hecticæ appellabat Gal. quod fit propter humiditatem, mediante alimento, in sicco impressam: prout contingit si aqua calci vivæ superaffundatur. Et licet hoc signum ab hectica inseparabile sit, non tamen in primo gradu discerni potest; cum nondum vigeat siccitas morbosa, quæ ab affuso humido alimento evidenter accendi & alterari possit; quidquid dicat Joannes Bravus. Neque tamen fortè credendum, quamlibet siccitatem esse omninò de febris hecticæ essentia, ut falso existimarunt Mercurialis & Mercatus; quoniam ab initio siccitas exigua valde existit, adeò ut nō possit sensibiliter operationes lædere; & ideo de essentia hecticæ febris non est; sat enim quod aliquo tempore ab hectica excludi possit. Quod expressit Gal. dicens: quod Proprium iis qui marasmo sunt affines, siccitas est, quoniam hectica febris sæpenumero sine siccitate consistit. Sed præterea hanc hecticam secundi gradus nobis designant, insignis totius corporis gracilitas, aridiuscula cutis, arteriarum loca calidiora, non intercepto de calidis vaporibus, à carne superstrata judicio; pulsus item debilis atque durus, ob vires prostratas, & maximam arteriæ siccitatem; qui à cibo fit magnus & frequens, non quidem ratione usus adaucti sed quia virtus roboratur ab alimento, & arteriæ siccæ ex materia vaporosa molliores redduntur; non tamen fit magnus absolute; quia in hectica nunquam talis esse potest. Urinæ autem in hecticis, similes sanorum esse solent; quæ tamen si bonæ, parum conferunt ad salutem; si verò malæ & crudæ, periculum adaugent, ut considerabat Gal. cruditas enim & ipsa, facultatis concoquentis imbecillitatem significat. Quibus ita se habentibus, calor hecticus & habitualis, non modo roridam, verum & carnosam & adiposam corporis partem, cum Gal. sive cambium, cum Avic. occupat ac depascitur; atque ita febrem ipsam in secundo gradu, non exiguæ tamen latitudinis constituit.

Sicut hectica primi gradus facilis, tertii verò impossibilis sanationis est; ita hæc in secundo gradu posita, medio quoque modo se habet; adeò ut neque facilis, neque impossibilis, sed difficilis tamen sanationis evadat; carnosa enim atque adiposa substantia consumpta, difficilius quam rorida & longe facilius quam congenita ac radicalis reparari potest. Quare, cum difficultas impossibile non importet, aliqua spes salutis concipienda, atque curatio proponenda.

Pro qua, medicæ intentiones erunt, Curativæ, à natura febris; & Vitales, à viribus desumendæ. Præservativas omittimus; cum causam foventem non habeamus, quæ præservativa indigeat indicatione; quinimò, quoniam hectica hæc febris jam progressa est, secundum gradum jam assecuta; curativa intentio cum vitali coincidere videtur. Primo enim & principaliter humectandum. Secundo loco refrigerandum; ratione verò virium, pariter substantifice humectandum; atque ita coincidunt intentiones jam dictæ, quibus substantifice humectantibus satisfieri poterit, quibusdam refrigerantibus non omissis.

Quibus consideratis, frigidæ potioni, quæ hecticæ primi gradus statim convenit, lac erit substituendum; non neglecto secundo generoso remedio balneo scil. aquæ dulcis. Antequam tamen ad lactis usum ducatur ipse Patiens, aliqua

præcedat oportet primarum viarum expiatio, cass. exhibendo, cum pauca pulpa tamarind. cui superbibat, transacta hora, seri depur. lib j.a. quo tribus post horis prandeat. Aliqua quoque præparatio instituenda esset, vel melle ros. vel julapio acet. tamen sicut pituitosis amicissimum, ita biliosis inimicissimum, a Gal. habetur; acetum autem exsiccare nulli non constat. Quare, julapio acetoso addendus syr. de ibisco, vel syr. de pomis, superhausto jure alterato cich. borrag. end. malva & violis; quinque vero transactis horis, repetatur cassia supra dicto modo. Possumus & Hippocratico more alvum solvere, & primas vias abluere copiosa lactis asinini exhibitione, ad heminas, ad integram scil. phialam; ventrem enim solvit ita copiose sumptum, vias abluit atque mundificat, nec ullam partibus siccitatem relinquit.

His peractis, ad lactis usum erit ducendus æger; sitque asininum, utpote quod facilius per corpus distribuatur, & nonnihil refrigeret. Incipiatur autem ab unc. iv. cum dimidio cochleari sacchari fini; mox procedendo ad unc. vi. vel ix. & ad integrum cochlear ipsius sacchari, ideo Gal. dicebat, assuefaciendum esse ægrum ad lac ipsum. Asina autem ducatur in cubiculum; recens namque mulctum esse debet, alioquin, ut genitale semen, vires amittit.

Balneum, ut quod maxime corpus totum humectat, alimenti quoque distributionem valde juvat, si fiat cibo jam concocto sicut statim à cibo cruditates parit, & à longa inedia vires diminuit. Quare tribus horis ab assumpto lacte, in balneum duci poterit Patiens, quod tepidum sit, ex Galeni præcepto, in progressu hecticæ, frigidam in fine balneo affundendo, ut constrictis porositatibus cutis, humiditas à tempore introducta contineatur.

A balneo, levissimæ statim detersiones, mollissimo panno sunt instituendæ, corpusque totum oleo amygd. copioso inungendum. Cordi quoque aliquod epithema, calorem ejusdem habitualem contemperans, ac spiritus vivificans apponi poterit, ex aquis viol. ros. nymph. flor. cit. additis speciebus cord. succo citri, & limonum. Sic hepati succus. cich. depur. addito aceto ros. utilis esse poterit.

Hisque omnibus congrua victus ratio erit adjungenda, quantitate & qualitate. Quantitas sit, quæ ab imbecillo calore superari possit; & ideo in his casibus, parùm & sæpè æger nutriendus. Unde Hippoc. rectè considerabat; Quibus semel, aut bis, quibus plura ne, an pauciora offerre oporteat. Qualitas sit substantificè humectans, boni succi, facilis coctionis & distributionis, at non facilis consumptionis. Et quoniam lac hanc obtinet prærogativam, ideò lactaria quoque, & edulia ex lacte parata, non solum concedi, sed & in usum duci debent. Ptisana secundum locum obtinet, cum ovo recenti, saccharo, & gutt. aliquot aq. flor. citri, aut ros. parata. Ova recentia nunquam omittenda. Contusa pulli, cum caudis cancrorum & ranis, dempto capite. Jura carnium addita testudinum pulpa. Neque fructus omnino interdicendi, ut melonum pulpa, ficus aliquando, & uva pensilis, necnon pyra ac poma cocta. Vinum album, tenue, subdulce & oligophorum concedi poterit. Pro potu autem consueto, paretur aqua ex succo pomor. dulcium & borraginae, B. M. destillata. totum diù noctuque mediocriter pannis contegatur, ne à nimio frigore calor ad centrum cogatur, sicque magis accendatur atque exsiccetur, neve ab aperta nimium diaphoresi, humiditates substantificæ simul cum viribus resolvantur. Somnus omnibus modis concilietur. Quies omnino procuretur. Alvus passulis, vel prunis damascenis, cum saccharo in jure coctis, aut clysteribus ex lacte, butyro & saccharo paratis lubrica servetur: animique passiones, & potissimum mœrores, a quibus sicut ex parte hæc febris hectica originem duxit, ita ab iisdem foveri & conservari posset, arceantur. Quæ pro hac curatione dicta sufficiant. *Idem ibidem.*

Hectica tertii Gradus, sive Marasmodes.

Juvenis, 35. annum agens, temperamenti secundum totum & jecur, calidi & sicci, gracilis habitus, hæmorrhoidali sanguinis profluvio obnoxius, post animi mœrores vehementes, propter uxoris & filii dilectissimi obitum, hypochondriacus redditus, tandem, æstate nuper elapsa, in febrem acutam incidit, quæ 14. recessit; superstite tamen febricula quadam, quæ vix ab ipso percipiebatur; quinimo medicus & ipse nonnunquam eundem omnino a febre immunem existimavit. Quoniam vero Patiens parcissime comedit, tenuiori etiamnum diæta imaginatus se ab illa febricula liberandum; cum tamen quotidie calor acrior & aridior fieret, habitus multo gracilior, vires languidiores, & ab inedia, attenuato sanguine, ejusdem profluvium ex hæmorrhoidibus longe copiosius hoc tempore manaret: Propterea ad Medicum rursus confugere coactus est, qui cassiam cum tart. præscripsit, syruposque alterantes aperientes; ratus vero, quotidie, tribus horis ab assumpto cibo febrem exacerbari, cibandi tempus mutavit; nec tamen calor iisdem horis ab assumpto cibo invalescere unquam desiit, urinis supernatante pinguedine, telæ aranearum simili. Interim jam duo præteriere menses, quibus hac febricula detinetur; unde nos ad consultationem accersiti fuimus, qui invenimus Patientem febricitantem, cum pulsu frequenti, duro ac languido, necnon parvo; urinis à sanorum non valde alienis; crudioribus tamen, sed sine ulla supernatante pinguedine anteà observata, cum calore valde arido, asperiori cute, unguibus aduncis, toto corpore squalido, prout & facie nonnulla Hippocraticæ signa præferente; etenim nares acutæ sunt, oculi concavi quidem, nondum tamen partes iisdem circumpositæ, omnino carne destitutæ, collapsa tempora, contractæ aures, cutis, circa frontem potissimum, dura & arida, totius faciei color pallidus atque livens, abdomen valde depressum atque exsiccatum, nec adeo evidenter, ut antea, totum corpus incalescit à cibo. Quibus omnibus consideratis, consultatio hujusmodi habita fuit.

Juvenem Nob. in melancholiam valde pronum, propter dilectissimæ uxoris & unici filii obitum, ad hecticam dispositum fuisse, quid mirum? si præ tristitia quosdam tabefactos periisse asseruit Gal. qui & juvenem vidit, post cogi-

tationes, tristitiam atque labores, à Diatritariis ad Marasmum fere deductum; sicut pariter ex mœrore & vigiliis, Mulier quædam autumni tempore, à Gal. quarto die hectica fuit deprehensa; adde quod in præsenti Patiente accessit febris acuta, quæ corporis humiditates absumere, & calorem acriorem reddere potuit: qui tandem, cessante quoque causa fovente, fixus & habitualis in corde productus est. Unde febris primo putrida in hecticam degeneravit; & ideo se febricitare non percepit Patiens. Hæc tamen augmentum suscepit, & invaluit ob tenuiorem victum, ab ipso Patiente servatum; necnon à largo sanguinis ex venis sedalibus profluvio; non parum adminiculante totius & jecoris temperamento calido & sicco, & habitu gracili, cum habitus humidus non adeo facile hectica febre corripiatur, sed potius natura sicciores calidæ temperaturæ, præsertim anni tempore calido, ut docuit ipse Gal.

Sed quoniam in hectica contingit cor pati, prout in lucerna fomes; in primo namque ejus gradu consumitur velut oleum in lucerna circumfusum; in secundo, oleum ellychnio affusum; in tertio vero substantia ellychnii, quæ ideo rumpitur, & præ ariditate continuitatem amittit, cui etiamsi magnam olei copiam superfundas, uberior tamen flamma accendi non potest, sed semper rara ac tenuis, veluti palpitat & continuo fit minor, donec omnino extinguatur: ideo consumptis primis humiditatibus, roridis scilicet, cum Gal. & innominatis atque roridis, ex Avic. cum primus jam præterierit hecticæ gradus, qui antehac difficilis quidem cognitionis, facilis tamen curationis fuerat: cui secundus successerit, nimirum ex consumpta carnosa, atque adiposa cum Gal. & cambio ipso cum Avic. facilioris cognitionis, difficilioris tamen curationis: imo non cognitus, licet pinguedo, carnosæ, & adiposæ substantiæ colliquationis indicium, in urinis supernatans apparuerit: qui tamen neglectus, aut male curatus, in tertium tandem gradum, marasmum scilicet torridum, sive febrem marasmodem descivit: cujus præsentiam demonstrare in hoc misero Patiente haud difficile fuerit: siquidem pulsus sunt frequentiores & parvi, imo & languidi ac duri: urinæ crudiores, nativi caloris imbecillitatem arguentes, in quibus supernatans pinguedo antea observata non apparet: quia jam adiposæ atque carnosæ substantiæ absoluta adest consumptio: cutis totius corporis aspera, & scabra tactui occurrit, & in summa, figura naturalis quodammodo corrupta atque mutata videtur: nares enim acutæ, oculi quodammodo concavi, collapsa tempora, aures contractæ, cutis, præsertim circa frontem, dura, ungues adunci, & abdominis depressio atque durities, insignis in toto siccitatis indicium præbent: quam nondum ad extremum redactam vix credi potest: quousque enim partes oculis circumpositæ nutriuntur, cor certissime nondum extrema tabe confectum est.

Quare per gradus, quos omisit Hipp. & cum ipso Celsus, qui hecticam febrem sub nomine tabis, nobis proposuerunt, febris hæc à primo ad secundum, à secundo ad tertium, ad tabem scilicet progressa est, ut frequenter & sæpe sæpius fieri solet: licet aliquando marasmus torridus statim à principio, etiam sine præcedentibus duobus aliis gradibus fieri possit, quidquid dicant Zacutus & Vega: quoniam torrida humiditas, caro & pinguedo, ab aliqua alia causa colliquari & consumi possunt, quam consumptionem mox tabes ipsa, & torridus Marasmus subsequi potest.

Status hujus Patientis potius deserendus, quam curandus videtur. Tabem enim dicebat Gal. nec quidem curare tentaveris: nam etsi calorem extinguere poteris tamen remanet, quæ senectutis ritu hominem interficit. Nihilominus tamen duplex respectus ad curationem tentandam nos invitat & excitat, juxta Gal. & Tral. Gal. enim Juvenem tabidum curandum suscepit, vivumque in annos servavit, marasmum torridum in frigidum marasmum commutans: melius enim, dicebat ipse, in habitu senis vivere quam illico mori. Tral. vero scripsit, humanum esse, atque benignum artis auxilium, cum morbis contendere, & non ceu deploratos ægros omnino relinquere: interdum enim, ubi quis naturam dextram nactus fuerit, & tabes incipiat, nondumque solidas partes torruerit, salutem consequi poterit. Addamus nos, si interitum evitare non possumus, cum humiditas solidarum partium irreparabilis sit, celeritatem tamen possumus coercere.

Quare, ut longiorem vitam ducat ipse Patiens, quammaxime fieri potest, substantifice totum corpus est humectandum. Secundo, ratione caloris febrilis, moderate refrigerandum; sed caute omnia, ne vel frigiditate nimia calor nativus omnino extinguatur, vel à nimio cibo obruatur. Ideo dicebat Gal. quod febris hæc nec levissimum quidem errorem tolerat.

Duo autem curationis erunt potissima remedia, internum unum; externum alterum; humectantia magis quam refrigerantia, ob siccitatem quæ jam præpollet. Quoniam verò in tabidis partes ad cibum alliciendum, propter siccitatem, infirmæ sunt; ideo alimentum sit facilis attractionis, tenuium scilicet partium, & moderate calidum; quod tamen, quia parum admodum nutrit, crassum namque, viscosum, firmum, quodque difficulter transpiret, ut assimiletur, exigeretur: in hac repugnantia non ita facile alimentorum copia suppetit: mediocriter tamen utrumque præstare poterit lac, præcipue si æger muliebrem mammam ore suxerit, ut Euriphon, Herodotus & Prodicus Gal. Præceptores præcipere solebant: vel saltem sit asininum, adhuc calidum, ut propterea asina ad cubiculum ducenda sit. Lac itaque, ut cæterorum omnium, tum alimentorum, tum medicamentorum præstantissimum, in usum ducendum: utpote mediæ temperaturæ inter sanguinem & pituitam, & quod magis accedat ad naturam sanguinis, ut Gal. visum fuit: ad frigidum tamen & humidum, ex eodem inclinat, parum autem à calore recedit, ideoque temperatum. Caprinum omittitur, licet magis nutriens, eò quod difficilius permeet, & ad nutriendas omnes corporis partes non adeo facile pervadere possit: minus vero vaccinum, & minus adhuc ovillum, omnium crassissimum. Camelinum autem, & equinum nullo modo in usum veniunt. Sit autem ab initio ejusdem exigua quantitas, ad unc. iv.

cum

cum melle, quia nimis calefaciens & exsiccans est; quæ paulatim augeatur. Sic si muliebrem mammam suxerit, unius mammæ turgidæ sufficiat quantitas, & paulatim ad duas ascendat, saccharo, cum ipso lacte, aut ante ipsum degluto, idque summo mane. In prandio præbeatur ptisana, cum emull. amygd. & sem. melon. præmisso ovo recenti, in jure dissoluto; vel pulli junioris contuso, eodem modo, cum sacch. in jure exhibito, vel parentur morselli, & præbeantur ad unc. ii.

♃. Pulpæ pullæ unc. v. nucleor. pineor. amygd. dulc. pistac. an. unc. ii. troch. de gall' mosch. scrup. ſ. sacch. fini dissol. cum aq. ros. & florum cit. q. s. m. f. morselli. Vesperi in cœna rursus mammas muliebres sugat, circa vero noctis dimidium, lac arte paratum præbeatur, nempe ex amygd. nucleis pineis, & sem. mel. in jure cum sacch. cui addi poterit contusum ex caudis cancrorum, vel testudinum carne. Quod si vinum appetat, sit pauciferum, tenue & subdulce, cum offis panis præbendum in prandio, & de nocte.

Verùm quia difficillima evadit in hoc casu alimentorum distributio, ideo frictiones, manibus oleo amygd. inunctis, quatuor horis ab assumpto cibo administrari solent, corporis cutem manibus inunctis contrectando atque humectando. Ab aliquibus quoque picationes institui solent; quas nos reprobamus, utpote nimis resolventes.

Balneum verò antiquitus, potissimùm in hunc finem usurpatum est, ad alimentorum nimirum distributionem adjuvandam, & totius corporis habitum humectandum, atque quodammodo refrigerandum. Quare vel mane, quatuor horis ab assumpto lacte; aut vesperi, 4. saltem, aut quinque horis ab assumpto prandio, balneum aquæ dulcis adhiberi poterit, fol. malv. viol. lact. salicis alteratæ; sitque tepidum, ut considerabat Gal. dicens. Quod gracilibus & imbecillis, frigidæ balneo partes similares offenduntur, à quibus omnes actiones obeuntur. Quare prius in balneo incalescere debent; tunc enim ipsis accidit quod ferro dum intingitur, & in frigidam mergitur; sic enim roborotur. Quare sicut non calida, ne vires resolvantur; nec frigida, ne partes similares offendantur, ex usu est aqua, ita tepida conveniens erit, in fine tamen frigida affusa. A Balneo tandem ad stratum delatus æger, molliter est detergendus, & oleis amygd. & viol. totum corpus inungendum. Abdomen verò unguento rosato illinendum.

Et licet victus ratio jam præscripta fuerit, aliqua tamen circa eandem considerari possũt. Et primò, quod facilius sit impleri potu quam cibo. Secundò, quod eorum quæ velociter nutriunt, veloces quoque fiunt excretiones. Tertiò, quod & quibus semel, aut bis, & quibus plurané aut pauciora offerre oporteat, sit considerandum, ætati, anni tempori, regioni & consuetudini aliquid condonando, ac tandem, si non parum deterior cibus & potus, suavior autem, si quandoque præferendus. Aer interim inspirandus ad frigidum potius vergat. Somnus & quies omnino procurentur. Alvus lubrica servetur clysteribus mollioribus, ex lacte, butyro & saccharo paratis. Animi passiones arceantur, & erecto animo æger semper degere jubeatur. Quæ pro præsenti casu dixisse, satis. *Idem ibidem.*

De Febri Quartana Intermittente.

Vir xxx. annorum, temperamenti phlegmatico melancholici, cibis mali succi, velut carnibus fumo induratis & muria conditis, potuique nimus defæcato nimium indulgens, aere autumnali pluvio & nebuloso ex itinere satis molesto domum rediens, sub vesperam sentit totius corporis lassitudinem, cum horrore, vomendi conatu, succedente calore, in principio paroxysmi debili, in progressu vero in intenso, ad mediam noctem durante, quarto quovis die cum simili inæqualitate, horrore & vomendi desiderio repetit calor: Tussicula quandoque adest, capitisque dolor cum calore præcipue succrescens: urina extra paroxysmum tenuis; in paroxysmo magis turbida conspicitur: Pulsus itidem ante invasionem tardus est & rarus; ingruente verò calore paulo celerior: In sinistro hypochondrio nonnunquam dolor percipitur gravativus, maxime ante invasionis tempus: Paroxysmus tertiá jam redit vice; Tentata hactenus fuere remedia quædam domestica, sed frustrà. Petitur consilium.

Resolutio.

Affectus quo Æger noster laborat, est febris Quartana Intermittens, Germanis *das viertagige Kalte Fieber.*

Adesse hunc affectum testantur I. Signa Essentialiter Inhærentia, ut sunt: lassitudo corporis totius; horror, huicque pedissequus calor, & præter hæc aliis Febribus intermittentibus communia signa, typus, seu paroxysmus quarto quovis die rediens.

II. Signa Postessentialia, veluti dolor capitis cum calore incrementa sumens, nec non hypochondrii sinistri gravativus, vomendi desiderium, tussicula, pulsus tardus & rarus, idemque celer aucto calore evadens, urina tenuis, hinc turbida magis post paroxysmum reddita.

III. Causæ Prægressæ, quarum censum potissimùm subeunt temperamentum phlegmatico-melancholicum, cibi mali succi, potus crassior, aere autumnali, pluvio, & nebuloso susceptum iter.

IV. Similitudo: qui enim dicto modo corripiuntur, Quartanâ laborare æstimandi sunt. vid. Rolf. in O. & M. Med. Spec. Consult. Horst. & Plater. in observ.

Subjectum Principale ut reliquarum febrium, ita etiam Quartanæ intermittentis cum B. Rolf. O. & M. cogn. & cur. febr. gener. c. XXIV. dicimus esse Cor. prout scilicet idem est officina sanguinis, & luculæ perpetuò scintillantis sedes, concretivè sumtum cum sanguine & vasis. Unde nec Febris adesse valet, priusquam Cor afficiatur & calefiat. vid. Galen. lib. 1. de diff. Febr. c. 3.

Minus Principale Subjectum est totum corpus, quatenus singulæ ejusdem partes diversò

licet gradu inæqualitatem à febri quartanâ provenientem pertentiſcunt, cum non fiant, quæ alias ſub archei ductu fieri debebant.

Subjectum Cauſæ vix commodius concipi poteſt quam glandulæ ſtomachales, inteſtinales, & meſaraicæ, fermento inteſtinorum ſeroſo, bilioſo, & ipſis inteſtinis, meſenterio, pancreate, & inprimis in noſtro Ægroto liene vehiculantibus. quatenus ſcilicet fermentum febrile, acetoſum, magiſque fixum & penitius radicatum in iiſdem generatur, quod ad tempus ibidem deliteſcens, ob copiam & ſubtilitatem hinc in maſſam ſanguineam eructatur, & febris quartanæ autor evadit. Quare nec pancreas ſolùm, ſecundùm Sylv. lib. 1. prax. c. 30. & Regner. de Graef. de ſucc. pancreat. c. 2. nec lien ſolus juxta quoſdam pro hoſpitio quartanæ habenda, ſed & alia primæ culinæ viſcera conjungenda.

Cauſa Immediata Proxima eſt circulatio ſanguinis turbata in vaſis, radice & miſcelâ. Hac enim poſita optimè confuſus ille ſtatus humorum, præſertim in paroxyſmo, ex varietate ſymptomatum, caloris & frigoris, concipi poteſt; majori vel minori læſione ſanguinis & ſeri intentata.

Cauſa Mediata Proximior habetur fermentum peregrinum, inæquale, acidum, fixum & tartareum, circa ſocos ordinarios ut glandulas ſtomachicas inteſtinales, pancreatis & lienis anteà dictas, penitius hærens, quod ſtatis temporibus reſolutum & in motus rareſactione promotâ adactum, per vias ordinarias, mediante vehiculo itidem ordinario, ad cor. defertur; ubi delatum in actum erumpit, & in M. S. ἀταξίας excitat, adeoque archeum ipſum turbat, qui hoſtis hujus peregrini & heterogenei injurias & inſultus ægrè ferens, eundem aggreditur, & omni modo ſubigere, & extrudere ſatagit.

Ut autem fermenti febrilis ratio pateat, dicimus per fermenta, ut alias in Chymicis, ita & hic loci, nihil aliud quam particulas ſubtiliſſimas, ſalinas & volatiles inſignem immutandi vim obtinentes, intelligi. Quemadmodum enim uſu domeſtico & vulgari fermentum paniticum, fæces vini aut cereviſiæ in exigua ſatis mole, ingentem mollis & liquidæ ſubſtantiæ copiam immutare valent (ut oris & ventriculi fermentum ipſo aſſumtionis momento quævis palato immiſſa miro modo tranſmutantis, aliaque non latiùs memoremus) ita & cum fermentis morboſis & in ſpecie febrili, ſive illatum illud ſit, ſive interius in viſcerum contaminationibus conceptum, ſe res habet. Illud namque minimè inertes poſſidet vires, ſed maximè activas, & non raro vix ſubjugabiles, humoribus fermento tali febrili intimè nuptis & penitius conquinatis.]

Cauſas Medicas Remotiores præbent: Ætas, in noſtro ægroto 30. annorum: quæ utut in ſe ſpectata non adeo facile autor quartanæ eſſe queat; accedentibus tamen aliis occaſionalibus cauſis, cumque magis ad annos provectiores inclinet, potuit aliquid conferre ad generandum hoc malum; præſertim cum conſtet, majorem Febrium hujuſmodi proventum in tali ætate reſpectivè oboriri poſſe. Nam quod attinet quartanam, quâ, teſte Hœchſtettero in obſ. Med. decad. 2. caſ. 2. puella in ipſis matris puerperii ſeptimanis laborare cœpit, durante malo per integrum annum; hæc & ſimilia rariſſime obvenientia, ordinariam regulam non faciunt. Temperamentum cum ſit phlegmatico melancholicum ob ſerum vitioſum, vappeſcens, & uliginoſum, acidoque ſignatum charactere, maximè ad quartanam producendam diſpoſitum eſt.

Aër quoque huc confert autumnalis, pluvius & nebuloſus, cui expoſitus æger noſter ob tranſpirationem & reſpirationem ſuo modo prohibitam, μάτρηλα ſalina, bilioſa, uliginoſa varia congerere potuit. quæ alias retenta facile fermentifica evadunt, nuptaque principiis vitalibus eadem conſpurcant, eorumque motum & qualitatem vitiant. Cibis præterea cum uſus fuerit ἀνωπίοδιας, fumatis præſertim & muriatis, mali incrementum iiſdem non parum promotum fuit, qualis enim cibus, talis chylus, qualis chylus, talis ſanguis & conſequens valetudo. Quomodo autem cibi ſe ad ſanguinem habent, ita Potus præcipue ad lympham; qualis etenim potus, talis lympha: quam hinc in noſtro caſu a nimio potus craſſioris uſu, craſſiorem quoque magiſque tartaream generatam fuiſſe, ſequitur. Acceſſit tandem motus in itinere, qui materiam vitioſam movere, imiſque latentem viſceribus ad ſanguinis potuit protrudere undas.

His itaque productus nutrituſque Ægri noſtri affectus ſequentia inpræſentiarum examinanda produxit Symptomata.

Quamprimum enim redux ab itinere factus æger, illicò ſentit laſſitudinem totius corporis. Quæ uti alias in ſanis etiam, à motu feſſis accidere ſolet, ita majori eminentiâ in noſtro caſu eadem ſe manifeſtat, ſpirituum motu debito à vitioſis humoribus eodem gravantibus inhibito.

Subſecutus eſt horror, quatenus fixans inæquale, acidum & immorigerum quid archeo & maſſæ ſanguineæ communicatur. Hoc enim panniculo carnoſo, membraniſque partium illapſum, fibras earundem nerveas, acidis, ſalinis & inæqualibus ſuis ſpiculis vellicat, & partes ſanguinis volatiles, balſamicas deprimit, ad cor propulſo calore. Hærente ſic ad ſuperficiem corporis hoſpite peregrino, ſanguine verò ab oppreſſione nonnihil liberato, ſpiritus vitales ſe recolligunt & emicare incipiunt, hinc brevi poſt faces caloris accenduntur, quo facto, inæquale quod eſt corpori, archeus ſui jam juris factus aggreditur, quod ſubigere, vincere, diſſlare extrudere omni vi ſatigit. Ex quo etiam fundamento productior caloris æſtus, deduci poteſt. vid. de his latius Willis tr. de Febrib.

Vomendi deſiderium petitur à vitioſa, crudâ & acri in ventriculo, ejuſque tunicarum plicis hærente materia Unde irritatione nervoſæ ſubſtantiæ ventriculi factâ, idem ad vomitum invitatur.

Tuſſicula quandoque adeſt, à vellicatione partium aſperæ arteriæ, à materia irritante, inæquali proveniente, deducenda.

Capitis dolor itidem propter inæqualem & fortiorem acrioris ſeri in meninges cerebri influxum

fluxum, earumdemque distensionem, sicque ortam, (in quo dolor omnis formaliter consistit) continui solutionem, productus est.

Et cum idem humor ad lienem quoque feratur, etiam hujus dolorem parit gravativum, quod vel eo nomine præstare facile valet; quod constet, minùs nervis instructum esse eundem.

Urina extra paroxysmum tenuis & pallida cruditatem; turbida eadem paroxysmo exantlato, præcipitationem & separationem partium feculentarum, verbo, coctionem à natura inchoatam denotat.

Pulsus tardus & rarus ante invasionem, facultatis vitalis debilitatem: ingruente calore paulo celerior, eandem robustiorem, indicio est.

Quod autem paroxysmus quarto demum die redeat, causa quærenda est in humoris peccantis, adeoque fermenti fixitate. Quæ enim materia fluxilior, ea etiam sua natura citiùs massæ sanguineæ inferri apta nata est, exemplo tertianæ ad quartanam relatæ. fixior è contra ineptior est ad motum, hincque tardius afficit. Non excludendus tamen Archeus omnium in corpore rector & diribitor, omnisque mensuræ, numeri & temporis calentissimus.

Prognosin Quoad Eventum Ipsum Salutis Vel Mortis quod attinet: affectus hic nullum lethalitatis metum præ se fert cum secundum communem practicorum sententiam quartana intermittens omnium febrium sit tutissima; nisi tamen exacta observetur diæta, & cura benè instituatur, facilè degenerare potest in duplicem, aut aliam mali moris febrim, ipsumque aliquando scorbutum, quem quartana, vulgo medicorum effato, vel invenit, vel relinquit, nec non melancholiam, aut hydropem. Non desperandum in nostro casu putamus, cum præsens anni tempus, ætas, & recens adhuc malum curationem ex voto futuram spondeant.

Quoad Longitudinem notum est, quartanam, licet minus periculi in se habeat, omnium nihilominùs febrium longissimam esse. Hinc raro ante secundum aut tertium mensem, & si sextum attigerit ante annum terminatur. Ad plures annos 7. 12. 20. protractas quartanas leg. Gabelchover. cent. 6. obs. 47. Singula tamen hæc metienda juxta modulum activitatis fermenti: quod etiam ad statum in nostro ægroto applicare convenit, quem proin bono esse animo suademus.

Modum Eventus dicimus coctionem humorum, eorumque variis modis, naturæ vel medicamentorum ope, vel per sudorem, vel per urinam, vel per vomitum, ad quem proclivis alias est æger noster, futuram excretionem. De Prognosticis signis Febris Quartanæ pluribus legi potest Chesneau Obs. lib. 4. cap. 4. p. 466. & 467.

Perlustrata hatenus theoria, Praxin aggredimur. Cumque duplex in hoc affectu observetur tempus, Intermittentiæ nimirum, & Exacerbationis, curatio juxta hæc ipsa varianda erit.

Tempore Intermittentiæ ad sequentes indicationes respectus habeatur, necesse est; (1) ductus obstructi in primis viis aperiantur. (2) amurca fermentica tartar. ea & acido-biliosa corrigatur, imminuatur & enervetur in qualitate & quantitate, nè in actum denuo erumpere, & ὁρμήν concipere queat.

Primò scopo inservire possunt ex aperientibus martialibus tartareis, aromaticis, amaricantibus, aliisque aut hypochondriacis & antiscorbuticis, tum nostro ægroto, tum aliis hoc affectu laborantibus sequentia; tinct. mart. aperit. cum succ. pomor cidon. parata solaris, Zvvolffer. tartari sata egregia aperiendi vi pollent, cum aceto parata, liqv. mart. vitr. mart. Ess. vitr. antiscorb. Ess. vitr. mart. Ludov. ab eodem descripta in Pharm. modern. sec. applic. diss. 1. p. 415. Arcan. tart. tinct. mart. cum arcan. tartari tinct. mart. temperat. D. D. Wedel. Ejusdemque mart. tinct. balsam. egregii usus, liquore mart. cum Ess. lign. aloës multo constans. tinct. mart. volatil. M. S. antiscorbut. Ess. absinth. compos. B. Rolfinc. descripta in chim. in art. form. redact. Lib. 4. sect. 1. artic. 1. cap. 6. vel D. D. Wedelii extans in Amœnit. Ejusdem mat. medic. Lib. 1. sect. 3. cap. 6. pag. 158. Elixir. Prop. simpl. & martiale cum oleo caryophyll. remixtum, itemque album Helmont. Ess. Myrrh. balsam. Ess. fol. senn. Ess. rhabar. antim. cujus descriptionem vid. in Amœn. mat. med. D. Wedelii Lib. 1. sect. 3. cap. 7. pag. 167. sp. sal. tart. Aperit. Penot. Elix. vitr. Mynsicht. Extract. absinth. card. ben. scord. acor. ver. & ex his cum sp. sal. arm. acuatis paratum Elix. Antiquart. D. Wedelii, magni usus in quartana & aliis febribus longioribus, pulveres Cachect. & similia huc spectantia.

Dantur hæc commodè cum Diluentibus præcipuè, pro extricanda penitiùs inhærente materia morbifica. quare Decoct. v. g. raporum, seri lact. caprin. & acidula obtundentia, ut Clyss. sulph. antim. tinct. rosar. viol. cum potu miscenda benè ordinantur.

Liquida enim hæc & penitiùs in poros admittuntur, & efficaciùs operantur. Hinc etiam Infusa, si paulò diutius duravit affectus noster, rectè commentari poterunt v. g. ex rad. acetos. cichor. gentian. plantag. fol. card. bened. summit. absinth. cent. min. fumar. chin. de chin. lig. colubr. cass. caryophyll. schonanth. cum limat. mart. & cryst. tartar. quæ tum diluendi, tum aperiendi fine in usum cedunt.

China de chin. (pluribus suo loco in sequentibus commendandum medicamen.) ad ℥ij. in vino infusum, pariter optimè in usum cedit, vel loco vehiculi, quod hujus loci est, vel per se adhibendum.

Ad alterum scopum obtinendum Educentia medicamenta unicè recommendanda sunt & quidem Vomitoria quod attinet, eadem in nostro affectu omnino adhiberi possunt & debent, cum constet ex vomitus desiderio in casu anteà prolato, materiam moveri adhuc posse, nec nimis glandulis insidere. cedunt proinde hunc in finem tart. emetic. ad g. ii. iij. cum cinnab. nativ. vel simili roborante, in pilulis vel cum saccharo datus, & convenienti vehiculo cum aq. cinamom. vel simili liquore propinatus. sal. vitr. tantoperè ab Angelo Sala ternat. emeticorum cap. 4. p. 499. commen-

datum, cum rad. asari & ol. destillat. cinam. vel alio, commode etiam adhibetur.

Laxativa & purgantia, insignem, in quartanis & similibus febribus longioribus obtinentia virtutem, jam commendanda sunt; excellunt vero pro re nata & usu fortiori vel mitiori expetito inter eadem: pulv. laxat. vegetab. Dn. D. Wedel. Crem. & Cryst. tart. simpl. & mart. l. tart. vitr. simpl. & lunar. pulv. Cornachini seu Cerberus triceps ex Crem. tart. antim. diaphor. & resin. scammonii, qui pulvis sæpè in quartanis commodo usu esse solet. Porrò pro pilulari formâ conveniunt extract. aloes, hellebor. nigr. panchymag. Croll. rhabarb. mart. pil. tartarearum resin. scammon. gialap. Infusa etiam purgantia antifebrilia vel eo nomine commendanda sunt, quod continuari longiùs possit eorundem usus, fermento febrili glandulis intestinalibus penitiùs impacto commode inservientia. plura de purgantibus hîce in quartanis febribus vid. passim apud autores practicos.

Purgantia hæc tempore intermittentiæ adhibentur utplurimùm: vel si placet die paroxysmi eadem propinare, maturius id exequendum, ut operatio ante paroxysmum absolvi possit; quam alias studiose durante conflictu differre solet archeus.

Venæ sectio utut aliquando etiam in febribus intermittentibus horrore carentibus, vel plethora præsente administretur; utplurimùm tamen ejus usus non exposcitur, cum facile ex mobili productior morbus reportari possit: quare nullis indicationibus præsentibus in nostro casu, ne noceamus, cum prodesse velimus ægroto, nostro, planè inutilem esse dicimus venæ sectionem.

Tempore Exacerbationis, seu hoc loco ante paroxysmum jam appropinquantem, eo respiciendum, ut miasmatis fermentifici, seu fermenti febrilis motus suffIaminetur & antevertatur, destruendo & annihilando eodem, quod fit præcipitantibus, incisoriis & disjicientibus, seu partium tenuium, seu fixatum cumprimis & alcalinarum, seu mixtis: quorum plurima licet etiam diebus intermissionis dentur, superiùs ex parte commendata, quale v. g. est Elixir Antiquartium, huc potissimum referendum; inprimis tamen hoc loco ante paroxysmum velut magis specifica, meritò laudanda sunt sequentia: sal. absinth. cent. min. card. ben. antim. diaphoret. lapid. cancr. conch. præparat. corall. arcan. duplic. Mynsicht. flor. sal. armon. specif. febrif. Croll. Lang. Strobelbeg. Bezoard. min. mart. mater perlar.

Efficaciora verò & excellentiora hæc omnia reddi possunt additis viperinis, ut trochisc. de viper. cinnabarinis, oleis destillatis, & cumprimis oleo seu balsamo antifebrili Dn. D. Wedelii, composito ex oleo caryophyllorum, piperis & camphoræ. vid. Ejus Opiolog. lib. 2. sect. 2. cap. .

Commendanda etiam hoc loco in specie peculiari nomine veniunt Bezoardica, illa scilicet, quæ exclusionem fermenti febrilis in sanguine respiciunt, talia verò sunt ex balsamis, sulphureis & salinis: olea. jam à nobis commendata, quibus addi merentur. tinct. bezoard. Dn. D. Wedelii & aliorum ut B. D.D. Rolfinc. Michaël. Ludovic. Ess. theriac. balsam. sp. theriac. camphor. theriac. cœlest. ipsaque Andromach. sp. ebor. C. C. serpent. viperat. sal. volat. viperar. spectant huc quoque ipsa acida, ut acetum s. & bezoard. rutac. & similia.

Ex quibus hactenus recensitis, à medico perito, & materiæ medicæ gnaro, pro variis circumstantiis, quæ in ægro nostro contingere possunt, variæ, selectu probe instituto, concinnari queunt formulæ.

Singularem sui hoc loco meretur considerationem celebris hodie, & decantata medicina Cortex Peruvianus, China Chinæ dictus, superiùs etiam cum aliis allatus. Egregium sane est hoc medicamentum, amaricante & fortiter penetrante virtute, cum asperitate leviter adstringente se commendans. Solet equidem ℥j per se, vel cum oleo destill. convenienti in vino malvatico, vel alio propinari ante paroxysmum. danda vero opera circa exhibitionem hujus nobilis medicamenti est, ut nonnisi præmissis universalibus, & acido febrili jam maximam partem correcto, in usum trahatur: alias major spirituum, materiæque morbificæ confusio ex intempestivo usu hujus laudati corticis provenire potest. Notandum præterea hinc est, infidum non raro post usum hujus corticis observari effectum. qui enim semel vel bis à propinato eodem remansit, sæpè post aliquod tempus redire visus est paroxysmus, majori aliquando, quam antea erat, cum vehementia. quare nec semper, nec nunquam hoc medicamine utamur oportet, quin semper genium morbi & circumstantias circa eundem, quidque ferant ægroti, quid minùs, attendamus; non tam empiricorum sectantes temeritatem, quam firmis & veris dogmaticorum innixi regulis. Denique & hoc addendum, optimum hujus chinæ de chinâ cum specificis febrifugis jam recensitis esse connubium. Plura curiosa hujus corticis exotici indagatori suppeditabunt Willisius de Febrib. cap. 6. Barthol. cent. V. hist. 56. Boyle tract. de utilit. Natural. Philos. part. 2. sect. 3.

Opiata præter jam dicta, quæ præstare possent ægroto nostro, aliisque quartariis auxilia, instar omnium & sufficientissime docet Dn. Wedelius in suâ Opiolog. loco suprà cit. ubi simul methodum curandi genuinam febres intermittentes in genere, subministrat. Dari scilicet possunt Opiata non per se, & primariâ intentione, sed secundariâ cum pulveribus febrifugis maritata: ac præmissis universalibus; hinc hanc in rem Horstius problemat. therapeut. decad. 1. quæst. 7. plurimas ait febres intermittentes, præsertim quartanas, post præparationes & purgationes debitas auxilio laudani opiati sublatas fuisse, duabus vel tribus horis ante paroxysmum exhibiti.

Adhibito aliquo ex jam commendatis ante paroxysmum medicamento, æger leni calore tegatur, nec corpus ad sudorem conatu religioso cogat, reficiendus in ipso paroxysmo acidis, & aliis pro re nata suaviter refrigerantibus. eo tamen respiciendum, ne nimio refocillantium usu paroxysmus inhibeatur, & materia pœnitenda hac opera intempestivè intrò pellatur.

Quidam

Quidam ex hodiernis medicis methodo curandi febres quartanas hactenus propositâ non contenti, exantlato paroxysmo eadem repetunt, quæ paulò ante paroxysmum dederant medicamina, singulis 6. 8. horis eorundem continuando exhibitionem; immuinui nimirum hoc pacto & penitus inverti fermentum febrile rati: quem tamen curiosum conatum suo loco relinquimus, idque nonnisi in melius declinante morbo tentandum esse, rationibus in subsidium adhibitis, persuasi.

Topica poterunt adhiberi sequentia: stomacho, cum hic malè habeat, epithemata ex spir. vini, sæpius repetenda, emplastrum de crusta panis, & bacc. laur. ol. caryoph. carv. roboratum pro lubitu applicentur. Lieni, qui dolorem gravativum sentit, conveniunt Unguenta & Emplastra emollientia & roborantia e.g. Empl. de cicut. de gumum. ammon. ol. cappar. lil. albor. sp. formicar. pinguedines variæ, & similia. Cordis & pulsuum regioni inserviunt sacculi ex spec. cordial. temperat. aq. is cordialibus frigid. irrorandi. Pro pediluvio commendatur lixivium: ne plura alia pro libitu adhibenda latius recenseamus.

Diæta debitè ab ægroto nostro in posterum observanda erit.

Cibus itaque sit boni succi & facilis concoctionis. carnes sal e nimio conditos, fumoque induratos, aliosque cibos crassos, glutinosos, ac multum terrestris succi in se continentes evitabit. flatulenta omnia fugiet. è contra melioris succi & magis correctis vescetur cibis.

Potus sit cerevisia probè defecata, vinumque tenue & maturum consultum quoque est, carduo benedicto, absinthio, aliisque infusis, quemvis exaltare potum.

Aere pluvio & nebuloso, quantum fieri potest, nullum posthac suscipiet iter; sed temperatum undique sibi eliget eundem.

Motus intempestivos mox à cibo non instituet. nec quiete nimia effœminabit corpus: cuncta ad mediocritatis leges compositurus. *Ioh. Micael. in Practi Clinica special.*

De Febri Maligna.

Juvenis viginti annorum, plethoricæ constitutionis, hæmorrhoidum fluxui assuetus, conqueritur de ingenti lassitudine totius corporis, sequitur horripilatio & inordinatus rigor, tandem calor continuus cum siti, capitis dolore & vigiliis subsequitur. Pulsus erat languidus, nonnunquam naturali iterum similis: Sæpius animi deliquium patiebatur; aderat nausea & diarrhœa cum ingenti circa ventriculi religionem dolore; lingua erat arida: urina rubicunda & clara. Quæritur quis morbus & quibus remediis curari possit.

Resolutio.

Affectum cognitio juxta Hippocratem est vera eorundem medicatio: Ante omnia itaque inquirendum erit in morbi hujus ideam, antequam curationem suscipiamus, cùm in morborum cognitione maximam Fortunæ Medicæ partem sitam esse putemus. Dicimus itaque præsentem Ægrum laborare Febri Maligna, desumtis signis dignosticis à symptomatibus morbi idea & aliis.

Definimus hanc febrim quod sit: intemperies maligna acris & fervida, cum præternaturali totius massæ sanguineæ effervescentia.

Dicitur febris à ferveo, vel ut aliis placet à februo, de quo Willisius, Schokius Vosius & alii videri possunt. Nos parum curantes Etymologicas disceptationes, illas discutiendas aliis relinquimus. Nobis sufficit notasse, adesse intemperiem calidam & pulsus mutationem, vel ut alii loquuntur cordis irritationem: quibus positis, necessariò ponitur febris. Solebat alias vox febris solis febribus ardentibus tribui: hinc canit Virgilius.

Cum fuerit, atque artus depascitur arida febris.

Profuit incensos æstus avertere, & inter.

Ima ferire pedis salientem sanguine venam.

Usus verò obtinuit, omnes illas intemperies, quæ aliqualem etiam conjunctum habent calorem, modò febrilis adsit cordis irritatio, vacare febres. Vide disputationes Medicas Sylvii.

Maligna dicitur, quoniam est mali moris, decipiens non raró ægrum, medicum & adstantes: symptomata habet graviora, quam febres vulgò habere solent, plures afficit, multos interimit, & eludit vulgaria ante febrilia medicamenta, ita ut ejus natura longè distet ab aliarum febrium ideâ & genio. Dicuntur etiam tales febres malignæ, quia similes sunt malis hominibus, qui aliud vultu & verbis præ se ferunt, aliud corde occultant, & factis præstant. Dicuntur etiam venenatæ, quia immediate à venenatis particulis, sive intus genitis, sive extrinsecus admissis, oriuntur, ut dicetur capite de causa. Infestæ sunt ipsis medicis, hinc nonnullis vocatur febris antimedica, medicorum napellus & flagellum, qua hodierno tempore in Germania multi celeberrimi viri objére, loquente experientia. vide tractantum Cl. Fehr. deScorzonera.

Subjectum hujus morbi Universale dicimus esse totum corpus; conqueritur enim æger de ingenti lassitudine totius, adest horror & rigor; & omnes actiones læsas esse deprehendimus. Particulare verò est cor, quod musculum esse dicimus: Notandum verò ad evitandas falsas aliorum imputationes, nos hic non intelligere nudum illud parenchyma, ut vulgares Anamici illud in mactatis canibus vel aliis cadaveribus demonstrant; sed potius indigitari à nobis integram fabricam cum insito calore, & insidentibus spiritibus animalibus, sine quibus facultas illa pulsifica, quam nobis anticorum sectantes errores velut superadditam quandam ab anima peculiarem virtutem obtrudunt, explicari nequit Entia præter manifestam necessitatem multiplicari velint.

Cor esse verum hujus morbi subjectum, patet ab insigni functionis ejusdem læsione, pulsus enim est mutatus, in quo consistit ratio formalis febrium juxta nonnullos, qui demonstrant dari etiam febres frigidas, & calorem esse saltem effectum motus sive febrilis fermentationis: de quo vide Franciscum Piens

medicum & Chirurgum expertum, ut & magnum nostrum Sylvium. Nunquam, dicentem, probabunt essentiam febris consistere in isto æstu in corde, hinc & universo corpore. p. u. aucto, postquam dantur febres algidæ, frigore continuo & nullo calore aut ægris, aut medicis adstantibusve aliis notabili molestæ? quas, ne suis præjudiciis valedicere cogantur homines credere, quam scire magis apti, negant simpliciter & audacter? quoniam in auctoribus suis classicis, atque sua ex se mutuò exscribentibus, quos solos habent pro bonis, talia non legerunt in Museo suo somniis excogitandis & conscribendis, quam circa ægros symptomatibus eorum observandis magis dediti, pro quibus orandum est, ut sit mens sana in corpore sano, ni & hoc ex affectione quin & quandoque melancholia hypochondriaca sit minus sanum sicut ex vultu talium tetrico & morosо facile est medicis practicis hoc deducere. Sed quid dicent sulfeni bonorum auctorum helluones, ac nil præterea ferè sapientes, de frigore tam sæpè per horas plures tam graviter circa intermittentium initia ægros vexante & lacerante, subsequente non rarò calore leni ac nullatenus molesto? Audebunt ne negare, durante frigore laborare suos ægros febre? Anpotiùs dicent toto illo tempore tam longo auctum esse & concentratum in corde calorem suum fictitium ac præternaturalem, quamvis nec sibi nec aliis, nec ægris ullo signo observabilem, præjudicio tamen suo necessariò concludendum? sed pro his, pergit, quoque orandum, postquam mirè delirat ipsorum mens. An quæso assentiemus hominibus omnem tum ægrorum tum aliorum, tum suum sensum suis præjudiciis postponentibus. & quidem cum quotidiano ægrorum suorum detrimento? Absit, ut hoc agat vir bonus ac Deum timens &c. Certum tamen est, calorem insitum sive ignem naturæ ut alii vocant irritari, supprimi & tandem in manifestam erumpere flammam, accedentibus particulis ad expandendum nunc satis dispositis. Qualis vero sit ignis ille vitalis, multi non capiunt, seque illud nescire apertè profitentur, dicendo; Cœlestis esse naturæ. Putamus tamen non opus esse, ut ad extremos mundi angulos confugiamus, cum unus idemque hoc in universo sit color. Cœlestia enim, inquiunt Cartesius, Graydanus, Regius Tatinghoff, de la Forge, Brokhuisen, Raei, aliique Viri Clarissimi: & elementaria tantoperè non differunt. Non sunt duo calores, inquit Piens, neque concipi debent ut duo, sed unus.

Quoad Causam Negotium hoc est arduum & difficillimum, quod multorum Clarissimorum Virorum torsit ingenia. Morbi pestilentiales, inquit Clarissimus Willis, adeò in tenebris grassantur & ignotam ducunt originem, ut eorum causæ & essentia sine recursu ad occultas qualitates rarò explicentur. Conabimur tamen, quantum possibile, ægro nostro & adstantibus causam morbificam adeò clarè ac perspicuè proponere; ut nulli dubitemus, illam facillimè à quovis etiam, cui de meliori luto formavit præcordia Titan, perceptum iri. Causam itaque veram hujus morbi maligni dicimus esse particulas acres volatiles & valde incongruas, quæ conpagem totius cruoris solvunt, destruunt, & universam œconomiam labefactant, id quod partim a priori, partim à posteriori probari poterit. Novimus, nonnullos alto supercilio hæc lecturos, qui istiusmodi morbos malignos à tota substantia, & qualitatibus occultis dependere acriter defendunt, imò in illos invehuntur, qui profundius in latentem causam inquirere conantur; quasi vero non sit laude dignum, veritatem profundo latente eruere, & omnia in foro medico ad manifestas qualitates referre velle. Omnes unanimiter profitentur & concedunt, causam febrium malignarum esse venenosam, ergo participabit de natura veneni: quod si ab epoto veneno eadem observemus produci symptomata, quæ per manifestas possint explicari causas, quid opus erit in explicatione symptomatum, febres malignas constantium, confugere ad occultam aliquam & specificam energiam? dicam adhuc clarius: Si Mercurius sublimatus, napellus, arsenicum aliaque venena intus assumta excitant nauseam, vomitum, ardorem, anxietates præcordiorum, tormina, rosiones, fluxus alvi cruentos, lypothimias, tremores, convulsiones, sopores, deliria, maculas cutis &c. per solam partium configurationem. quatenus dissoluta abeunt in subtilissimas volatiles ac summè acres particulas, per quam configurationem manifestè omnes illi effectus explicari possunt. Ergo etiam in febribus malignis & pestilentialibus ubi eadem observamus symptomata, per tales qualitates manifestas idem negotium explicari poterit. Prius nunquam negari potest, & hactenus sufficienter probatum, a nobis etiam in ipso conflictu ulterius demonstrabitur. Ergo consequens etiam erit firmissimum.

Rectè hoc ex fundamento præmittit Clarissimus Willis explicationem naturæ venenorum antequam venenum pestilentiale in specie describat, quoniam illis probè cognitis, facilimè etiam naturam febrium malignarum scire poterimus. Siquidem ipsorum vis consistit in sola continui solutione, sive foris in corpus nostrum agant, sive intus virulentiam suam prodant, ita ut supervacanea sit divisio morborum in morbos intemperiei, compositionis & solutæ unitatis, cum omnes in continui solutione conveniant, & differant solum quoad majus & minus, dum vel facilius vel difficilius in sensus incurrunt. A posteriori etiam sententiæ hujus veritas probatur, dum observamus medicamenta illa alexiteria non occultâ sed manifestâ agere qualitate, imò ne unicum quidem nominari posse alexipharmacum, cujus effectus sive operationis non manifesta possit reddi ratio. Omnia enim alexipharmaca referri possunt ad attenuantia, incidentia, volatilisantia, calefacientia, quæ pro diversitate venenі exhibentur, quatenus illud consistit in frigore potentiali: glutine quodam volatili, coagulatorio & contagioso: vel in particulis acutis scindentibus & causticis, quibus necrosin liquori tam vitali quàm animali inducit, (vel ut alii loquuntur, quibus animam vegetativam & sensitivam destruit) hinc oriuntur à venenis juxta Regium, magni ardores, mentis perturbationes, deliria: partium

& totius

& totius corporis refrigerationes, intumescentiæ, livores, rosiones, excoriationes similiaque alia symptomata; quæ per contraria calefacientia, vel refrigerantia, item oleoginosa, pinguia & lenientia, sæpè curantur. vide ulterius medicinam Henrici Regii.

Particullæ illæ incongruæ duplici agunt in corpus nostrum modo, vel fundendo, vel coagulando: fundendo, dum ita dissolvunt sanguinis compagem, ut in serosum abeat liquorem, & ad accendendum sit plane ineptus, inde cessat pneumatosis tam in corde quam in cerebro, non aliter ac affuso oleo tartari lac in liquorem tenuem abit, nec unquam ad fibrosam consistentiam reduci potest.

In Ephemeridibus Gallicis collectis à Jean Batistita Denys refertur, canem illico mori, si per Siphonem sanguini misceatur liquor N. ita enim fundi massam sanguineam, ut mutata ejus textura particulæ nunquam in ordinem pristinum cogi queant.

Coagulando, dum sanguis confestim figitur, & ad circulandum ineptus redditur; hinc oriuntur suffocationes, maculæ nigræ, lividæ, totum corpus non rarò vel saltem alterutrum latus post mortem obsidentes: Non aliter ac si spiritus N. injicitur per arteriam, & sanguinem cum inopinato animalis interitu coagulat.

Accusabimur forsan a nonnullis nimiæ curiositatis, quum, illa parum prosint futuro medico, semper enim eandem dicunt manere medendi methodum, eadem etiam semper applicari remedia, sive ad occultas confugiat quis qualitates, sive alius factus audacior per particulas (ad quas tanquam commune asylum dicunt nos confugere, & pro illis tanquam pro aris & focis dimicare, uno pro Diis haberi) negotium illud explicare tentet. Verùm errant quam maximè boni illi viri. Quomodo enim Medicus debellabit morbum, cujus causam ignorat? ignorantiam verò suam nolens volens prodit, dum dicit: Febrem malignam esse morbum occultarum qualitatum, idem est, ac si diceret, *die Haubtschwachheit Kommt her ich weiss nicht woher.* Ipsa etiam alexipharmaca quàm maximè inter se differunt, neque indifferenter applicari debent, & hujus rei ignorantia multos trucidat, ita ut forsan errore medici plures pereant, quàm virulentia ipsius morbi. Siquidem si venenum sit volatile valdè & acre, summo cum vitæ periculo ægro exhibentur medicamenta alexiteria, salibus volatilibus abundantia; potius contraria eligenda, vel præcipitantia, vel acrimoniam obtundentia, Lap. Bezoar. Bolus armena, diascordium & alia. Ex quibus patet, methodum nostram medendi non esse adeò periculosam & luoricam, ut illorum, qui vera negligunt principia. Retulit mihi Dominus Waldschmidius, se aliquando tractasse Juvenem febri maligna graviter decumbentem, in quo nullum toto morbi tempore gravius observare poterat symptomata, quàm summam respirandi difficultatem, per intervalla crebrius recurrentem, ut præ metu suffocationis æger erecto corpore noctu diuque sedere coactus fuerit. Ter secta fuit vena, non lege methodi ordinariæ, si quidem nec plethora aderat, nec calor febrilis adeo urgebat, hinc secunda & tertia venæ sectio ab aliis medicis prohibebatur, interim facies observabatur liquida a sanguine coagulato & circa malas restagnante, pulsus erat languidus a sanguine ad cor transeundum minus disposito, quibus omnibus probe consideratis, deserta via communi, venæsectio bis adhuc felicissimo successu, aliis contradicentibus administrabatur, & æger e faucibus mortis eripiebatur, non neglectis aliis sanguinis coagulationem impedientibus medicamentis. Et quomodo quæso occurrere poterimus symptomaticæ & colliquativæ urinæ in febribus his excretioni? sudoribus illis copiosissimis sed ægro funestis? fluxui alvi colliquativo? de quibus optime Riverius de febri maligna? nisi vim illam fundendi probe cognitam habeamus, tunc enim exulare debent omnia attenuantia & volatilisantia, & illa adhiberi, quæ tonum tum viscerum tum ipsius sanguinis conservent.

Brevibus itaque dicimus, particulas has acres & malignitatis & effervescentiæ esse causas, ex sola configuratione, quemadmodum videmus in chymicis duos liquores confusos se invicem destruere, effervescere & strepitum edere, nullo alio accedente movente, præter solam illam texturam, quam à primo habent ortu, & qua, quoties aliis figuræ particulis occurrunt, tales ebullitiones excitant.

Nunc eadem brevitate etiam Modum Generationis proponemus: generantur illæ particulæ vel in corpore ipso, vel alibi generatæ corpus intrant. In nostro ægro utrumque potest esse; Hodierno enim tempore malum hoc Epidemicum est, & hinc inde vagatur, ut quam facillimè contagium aliunde suscipi possit. Adest præterea consueta evacuationis suppressio, ob quam sanguis restagnans acescit, & ebullit, quo in motu particulæ fiunt acriores & cordi communicatæ irritationem illam vitiosam, nec non una cum sanguine ad alias partes translatæ, calorem totius corporis excitant, sicque malignitatem induunt, id quod cernere licet in aquis paludosis, aliisque liquoribus diu reservatis.

Symbolum suum conferunt Sex Res Non Naturales; Præ omnibus vero considerandus est Aer: quamvis enim & reliqua quid conferre possint, tamen non tam generare febres malignas, quàm illas graviores reddere putamus. Sine aere vitam nostram conservare nequimus, cum in eo sit occultus vitæ cibus, de quo vide phæsin Sophicum Domini Johannis Takii. Aër itaque facillimè sanguini suas imprimit qualitates, quod si alienis & peregrinis imbuatur particulis, inficit sanguinem & labem corpori nostro communicat, Eundem verò alterari & inquinari certo certius est. Sunt autem duo præcipui spiritus, quos in aëre observamus, quorum unus est acidus, alter volatilis salsus, uterque aptus, vel compagem sanguinis solvere, vel cruorum magis figere. Negari sanè nequit, continere in se aerem æstivum particulas salinas lixivas, sed volatiles, aliquid oleosi & aromatici habentes: Hinc, referente Illustri Digbæo, & ex hoc Clarissimo Sylvio, illi, qui exeunte vere aut vigente æstate aëre sudo ac sereno per Galliam me-

rdionalem faciunt iter, percipiunt aromaticum plantarum etiam longissimè dissitarum odorem & fragrantiam certissimo argumento, particulas subtiles emanare ex illis plantis, atque cum vento transportari per aërem ad regiones alias. Particulæ illæ agitatæ à calore solis magis acuuntur, & attractæ per inspirationem augent particulas biliosas in sanguine, infringunt humorem acidum & austerum, quorum munus est sanguini justam largiri consistentiam, & temperare bilis volatilitatem, unde sanguinis crasis valdè mutatur & ad corruptionem disponitur. Neque aër inspiratus pulmonibus solùm communicatur, verum ipso in introitu etiam salivæ miscetur, & glandulas intrat, deglutitur etiam in ventriculum, ibidemq; auget bilem, hoc est, reddit illam acriorem & magis volatilem humores etiam pituitosos & viscosos ibidem attenuat, & fluxibiles reddit. Clarissimus Sylvius hâc de re ita disserit: An inspiratus aër aliqua sui parte salivæ quoque aliisque humoribus, à cerebro subjectisque ipsi glandulis, glandulosisque tunicis ad os & fauces derivatis, commisceatur, & una cum illis deglutitus in ventriculo & intestinis tenuibus mutationem aliquam humoribus ibi repertis, aut confluentibus adfert? sicut arduum est probare, ita durum videtur negare. Mihi certè, qui verit atem ubique ac unicè sector, non censetur illud improbabile, quamvis putem, plures adhuc requiri observotiones ad rem illam obscuram illustrandam, confirmandamque, & ita stabiliendam, ut dissentientium cogatur assensus.

Referendi sunt huc venti, qui agitando, confundendo, & apportando aërem vitiant. Sic australis alis suis salem volatilem ad nos transportat, nec non spiritum volatilem, Borealis plures acidas particulas secu vehit: suntque vel nitrosæ, vel de sale muriatico & armeniaco participant. Denique impurior fit aër, & ad generandas febres aptior à nebulis, nubibus, pluvia, nive, grandine, á vaporibus & tetris exhalationibus, è cavernis, locis paludosis, vel cadaveribus exspiratis: de quibus prolixè agit Sylvius, qui videri potest.

Aër itaq; infectus interimit plantas, bruta & homines, ut videmus aquas corruptas & alienis incongruis & peregrinis corpusculis & atomis refertas necare pisces: Venenatæ enim particulæ sunt valdè agiles, & in momento tanquam radii luminares per medium diaphanum transeunt.

Paulo aliis verbis, eodem tamen sensu, de hoc negotio loquitur Thomas Willis. siquidem is admittit innumeras atomos figuræ multiplicis & plurimum diversæ, ob quas varie cohærent, mutuo combinantur, & corpora nostra diversimodè afficiunt. Nam quamdiu in utrisq; apta contempgratio intercedit, tam diu vita ac sanitate fruimur. Sin vero corpuscula aëri innatantia sint ejusmodi figuræ & potentiæ, ut spiritibus corporis nostri adversentur, tunc crasis ipsorum pervertitur, corpus putredinem concipit, & vita nonnunquam extinguitur. Hinc inter homines ac pecora lues sæpenumero grassatur, quæ simul totos interficit greges. Plura qui desiderat, adeat ipsum authorem libr. de fermentatione & febribus.

Cum verò brevitati studeam, ipsam applicationem Lectori relinquo, vel magis specialia mihi ad cathedram reservo, quilibet enim videt ex antedictis varam causam febrium malignarum facillime ita erui & in apricum duci posse, ut nihil possit esse clarius: Restat ut de Signis agamus, antequam ipsam aggrediamur curationem.

Signa Diagnostica vel malignitatem indicant, vel dispositionem febrilem: utraque à symptomatibus desumuntur, quorum syndrome & congeries signum pathognomonicum exhibet. Itaque hic operæ precium erit, ordine referre symptomata, & simul causam eorundem addere, quo signa fiant clariora. Hi morbi cognitu sunt difficiles, solent enim vel sine, vel cum tantillo frigoris invadere; adest statim in principio ingens lassitudo membrorum, capitis gravitas, & ut plurimum solent ab initio illam indispositionem suscitare, qua quis antea laboravit. Sic in hystericâ muliere causabunt uterinos affectus; in calculosis dolorem renum excitabunt: qui colicis obnoxii sunt doloribus, in illis colicam mentiuntur, in aliis pleuritidem simulant. Sæpius cum hæmophtysi adoriuntur, sicq; deludunt medicos, ut horum symptomatum, & non febris malignæ rationem habeant.

In præsenti casu Æger noster conqueritur de ingenti lassitudine totius, partim à copia humorum vitiosorum hinc inde in habitum corporis effusorum, partim etiam ob spirituum animalium vitium. Siquidem auræ instar particulæ illæ venenosæ afflant simul liquorem animalem, propterea segnius influit, & motum ac sensum cum molestia quadam edit. Accedit & hoc, quod, læsa sanguinis accensione in corde, illico cesset spirituum animalium genuina generatio, unde paulo post functiones animales non ritè peragi possunt.

Sequitur horror & rigor reciprocus; partim ab halitibus acribus & mordacibus partes sensiles obsidentibus, partim etiam ab ipsa cordis irritatione, & flammulæ cordis agitatione. Siquidem observatu dignum, ligna recentia igni imposita ipsi ruinam minari, & flammam valde minui, ut penitus extingui videatur: tandem luctâ transactâ, & recuperatis de novo viribus, in apertam erumpit flammam. Eôdem modô quoties humor incongruus una cum sanguine cor ingreditur, toties flammula cordis opprimitur, hinc rigor & horror ob illam cordis irritationem in universo corpore percipitur: Donec, discussis particulis aquosis, & ad accensionem minus dispositis, reliquæ particulæ fiant fervidiores; Hinc videmus in ægro nostro rigorem subsequi calorem, accenso enim sanguine, & auctâ nunc flamma particulæ illæ agitatæ alias vicinas agitant, donec tandem calor in toto corpore deprehandatur. Quæ omnia accurate explicantur à Jaque Rohault de febribus. Cum his conciliari possunt Sylvii meditationes, qui rigorem deducit ab halitibus acidis & austeris succi pancreatici corrupti ob restagnationem, & bilis dominium superantis: quibus discussis, inquit, bilis sui juris facta calorem sive agitationem parti-

particularum minimarum in toto corpore instituit.

Sitis & capitis dolor ab iisdem dependent causis. Siquidem bilis tum per se acrior, tum ab effervascentia febrili adhuc acrior pejorque facta sitim inducit. In capite vero, rodendo, vellicando & distendendo acrimonia suâ salsâ lixivâ dolorem excitat: unde vigiliæ contumaces sequuntur, quatenus tam ab acida acrimonia, quam etiam salsa. partes sensiles afficiuntur. Siquidem vigiliæ tam diu durant, quam diu sensuum ex ternorum organa vehementer vellicantur. Pulsus est languidus, ob sanguinis corruptionem, ex obstructione hæmorrhoidum pronatum; interdum naturali adhuc similis, quoties illiusmodi particulæ adhuc ingrediuntur, quæ momentaneam illam accensionem suscipiunt. Notandum tamen, talem pulsum non diu manere, & si accuratè forsan illum observare velimus, nunquam in omnibus erit naturali similis: Pulsus minor, inquit Clarissimus Sylvius, acceptus ferendus halitibus acidis ad cor delatis & sanguini admistis eundemque solito magis coagulantibus, adeò ut tunc densior factus segnius ac difficilius rarefieri queat, Debilior verò debetur iisdem halitibus acidis sanguinem non tantum, sicut dictum coagulantibus, verum eo ipso ipsum ad partium quarumvis secessum ac secretionem ubsolvendam ineptiorem facientibus; unde in cerebro animales spiritus minori copia tunc à sanguinis massâ secedentes animalem motum ubique languidiorem efficiunt: quapropter multi eò tempore pedibus suis stare non possunt, aut partes alias commovere.

Præcipuum signum diagnosticum inter alia â viribus desumitur. Videmus ægrum nostrum pati animi deliquium citra causam manifestam; inde concludimus, latere anguem in herba, & summam malignitatem occultari, reliquis diebus magis magisque se produturam. Sanguinis enim motum valde esse perturbatum, & ob æqualam ejus mixtionem à fermento venenato solvi inceptam cruorem in corde stagnare exinde facillime colligi potest.

Adest Nausea a bile volatili in ventriculo & intestino duodeno fluctuante, & ventriculi substantiam sensilem ad motus peristaltici inversionem irritante.

Alvi fluxus oritur à sanguinis fusione & colliquatione, nec non à bile acriori prædominante, & excrementa diluente. Dolorem circa ventriculi regionem alii à flatibus comprimentibus orificium ejus superius derivant. Nobis magis placent illa, quæ Helmontius habet, dicendo. Sedem suam has febres habere in convexo stomachi, ad quæ losa nonnisi arcana provenire; Endemicam enim inspirationem nihil aliud esse, quam edores imperceptibiles, qui per pulmones in thoracem penetrent, diaphragma perspirent, & stomachi superficiem feriant. Linguæ ariditas vel sola hujus febris signum inseparabile est, qua persistente gliscit febris: vide Ossvvaldum Grems. Quæ signa collective sumpta, & febrem & malignitatem certo indicant, cujus curationi nunc incumbuendum esset, nisi ex re foret medici, sese prognostico aliquo præmunire, ne, si curatio pro voto non succedat, ejus fama incurrat naufragium.

Urina rubicunda debetur bili, vel particulis sulphureis una cum salinis mixtis & incoctis: unde febrilem dispositionem & spirituum accensionem cognoscimus.

Signa Prognostica hoc in affectu sunt lubrica, facillime decipientia & medicum & ægrum, id quod jam dudum agnovit dictator dicens §. 2. aph.orfism. 19. prædictiones in morbis acutis esse incertas. hinc. suadet Magnus Romncius ex Riverio: Satius esse, eloquia nostra suspendere, donec vel naturæ vel morbi victoriæ indicia certa se obtulerint. Siquidem observatum esse, quod quo majora in hac febri apparuerint symptomata, quæ aliis in morbis pericula, imo etiam ipsam mortem minentur, eo meliorem salutis exitum respondisse; Mitiorum verò symptomatum præsentia plurimos interiisse.

Fallaces ergo sunt his in morbis prædictiones, quia tempora morborum ita accurate distingui nequeunt, cum morbus hic æqualiter sua tempora percurrat, & refert Grembs: quendam sextô die sudâsse sudorem frigidum copiosum, & septimo se melius habuisse. Hinc exclamat: oquam fallaces regulæ dogmaticorum! Idem observavit D. D. Geilfusius. in illustri persona, quod ex relatione Dn. D. Waldschmidii habeo.

Est hæc febris ex numero acutarum, hinc ratione temporis prædicimus ad undecimum & decimum quartum diem extendiposse. Est morbus periculosus, insidiosus, curatu difficilis ac multis lethalis. Metum augent graviora nonnulla symptomata; animi deliquium, fluxus alvi, & summa virium prostratio. Reconvalescentiam repromittunt ætas juvenilis, mentis constantia, & convulsivi motus absentia.

Interim inter spem & metum versamur. Nullum dubium est, sanguinem ob prægressam hæmorrhoidum obstructionem valde esse corruptum. Magna spes sita est in earundem apertione, nam in febribus malignis juxta Fabricium ab Aqua pendente plus præstant hæmorrhoidum per hirudines apertiones, quam venæsectio, quoniam reseratis arteriis sedalibus sanguis à corde revellitur.

Diligenter quotidie erunt inspiciendi oculi, manus tangendæ, & lingua examinanda. Oculi, ut instans delirium prævideatur. Manus, quæ convulsionem instantem indicant: & lingua, quo sciamus, utrum morbus ungaricus, vulgo *braune* coincidat.

Pulsus servans æqualitatem bonus. Malus è contra inordinatus & inæqualis.

Pulsus sanorum similes periculosi: significant enim naturam præ imbecillitate à coctione abstinere: juxta Riverium.

Motus convulsivi admodum periculosi sunt.

Motus tremuli manuum & linguæ funesti esse solent, & plurimum ab Hippocra e damnantur.

Surditas in principio apparens malum portendit, in statu vero salutem pollicetur.

Narium stillicidium malum.

Singultus & cardialogiæ mortem minantur.

Maxima ciborum aversio periculosissima est.

Oculorum inflammatio certum appropinquantis mortis prænuncium, nisi hæmorrhagia narium sequatur.

Per somnium etiam nunquid ex oculis sub appareat, inspiciendum. Nam si quid non exactè commissis palpebris ex albo sub appareat, modo non ex alvi profluvio, aut medicamenti potione, contingat, malum est signum & lethale valdè L.6.aph.52.

Ex urinis in febribus malignis ferè nulla prognosis elicitur, aut admodum incerta: siquidem, quæ sanorum similis est, sæpius pessimum exhibet signum: Imò verò multi, coctionis signis manifestè in urinâ apparentibus, è medio sublati sunt. Attamen urinæ concoctæ, & laudabile enæorema habentes, idque multis diebus perseverans, & de die in diem magis sese uniens, ac in matulæ fundum sensim descendens, certam salutem perpetuo pollicetur. Vide Riverium.

Certius prognosticum, sed triste, sumitur ad hoc, quando ægri floccos carpunt, vel plicas supra lectum explicant, vel quodlibet objectum inordinatè arripiunt: quod qui faciunt, nunquam evadunt: quia significat delirium valde intensum, & non solum meningum, sed & occuli tunicarum inflammationem, & spirituum opticorum perturbationem incurabilem; propter quam oculis varia & falsa objiciuntur, quæ æger removere conatur. Vide Hœfer. p. m. 346. id aliquando tamen citra noxam & ægri interitum factum fuisse refert Horstius Tom. 2. p. 92. obser. suarum, quæ dignæ, ut noctu diuque à quovis practico legantur, relegantur, ac in succum & sanguinem convertantur.

Curatio nititur indicationibus: Sunt verò duo potissimum hoc in casu indicantia, intemperies calida, & maligna, illa per alterantia, hæc per alexipharmaca expugnanda. Adsunt etiam urgentiora symptomata, quæ curationem ad se convertunt: vigiliæ, alvi fluxus, animi deliquium & linguæ siccitas.

Remedia desumuntur è triplici fonte: Chirurgico, pharmaceutico & diætetico. In primô sese offert venæsectio; quæritur, utrum in ægro nostro celebrari possit?

℞. Nullum indicans venæsectionem reperimus hoc in casu, excepto calore febrili, & hæmorrhoidum fluxu supresso. Malignitas etiam per se nunquam venæsectionem indicat. Itaque contraindicantia, perhibentia & prohibentia quoque consideranda veniunt. Adest autem alvi fluxus, nausea & summa virium prostratio, quæ illam potius prohibent. Itaque ab illa abstinendum, & ejus loco cucurbitulæ applicandæ sunt, præsertim in partibus corporis inferioribus ad solvendam hæmorrhoidum obstructionem, in quo spes salutis ferè sita est. Conveniunt etiam hirudines venis sedalibus applicatæ: modum applicandi debuit Zacutus Lusitanus, & ex hoc Hoffmanus.

Sanè venæsectio in morbis malignis mihi semper fuit suspecta, & nunquam approbatur, nisi in plethoricis; quia thesaurus iste vitæ humanæ, frænans acres & malignos humores per V.S. aufertur, & sic malignitas facilius prædominari potest. Hoc in nostro casu planè ob alvi fluxum exulare debet, qui est perpetuum prohibens. Et cum sit res maximi momenti, audiamus sententiam pronunciatam à Moræo, practico dexterrimo, ita dicente: Observandum diarrhæam magnum esse prohibens sanguinis missionis, ideoque in hac nostra maligna febre sanguinem non fuisse emissum, quia ipsa febrem, in qua tamen Hippocrates ita sanguinis missionem commendat, concomitatur. Fundamentum tamen etiam est in ratione, quia cum frequenti alvi dejectione, in qua diarrhææ essentia consistit, plurimum vires dejiciantur, sanguis si emittatur, adhuc magis consequenter infirmus viribus destituetur, & sic tandem non supersunt, quibus possit morbum in vigore consistentem, perdurare, quod tamen semper Medicus mensurare debet, alioquin actum est de vita infirmi. Igitur omni morbi tempore, quo diarrhæa adest, à sanguinis missione abstinemus.

Solent alias Medici pro & contra disputare. Et miror Minadoum Medicum Italum scripsisse de febri maligna, quod in hac febri audacter sit mittendus sanguis, si vero contingat, ut ægri moriantur, id factum esse, quod sanguis non sufficienter sit missus. Sed quid si ad animi deliquium usquè emittatur sanguis, & æger moriatur, valebit ne adhuc excusatio illa, mortuum esse ægrum, quod non sufficienter sit missus sanguis? Interim procede cautè, venæsectio est remedium, quod medicum ad summum honoris & famæ fastigium evehit, & quod ipsum etiam facillimè è solio iterum deturbare potest. Si enim sanguis non est missus, contendunt, si missus fuisset sanguis; forsan æger evasisset: Si vero mittitur, tunc inculpant venæsectionem, dicendo, febres malignas alexipharmacis expugnari, non vero vires dejici debent, quibus amissis natura contra malignitatem morbi pugnare nequit; quicquid ergo feceris, vulgi censura impinges, si solus es in cura, tum omnis culpa tibi soli imputabitur, si in mutuum consilium alios Medicos vocaveris, hic venæsectionem, alter sudorifera, alter laxativum proponet, & cum quilibet in sua opinione cedere nolit, fit inanis rixatio, quæ omnia prolixius prosequitur Grembsius.

Vicem venæsectionis supplere poterunt cucurbitulæ, de quibus supra. Rectè de illis Celsus, ut ex iis minus vehemens est auxilium, sic certè est magis tutum, nec unquam est periculosum, etiamsi adhibentur, ideoque ubi sanguinem mittere opus est, periculumque à vena secta immineat, huc potius semper confugite.

Ex hoc fonte etiam vesicatoria petuntur, quæ auram venenosam tam è liquore vitali quam animali potenter revellunt, quæ ægro nostro in pedibus applicanda ordinamus, ne sanguinis motus ad vasa sedalia impediatur. Et quamvis illorum usus à nonnullis in dubium vocetur, plus tamen confidimus experientiæ tot virorum illustrium

lustrium. vide Celeberr. Horstii & Riverii observationes. Experientiam hanc, inquit Hœferus in tractatu Hercules Medicus inscripto, in memet ipso confirmare ausim, qui, cum Anno 1632. eadem lue Epidemica diebus canicularibus laborarem, & morbo in statu existente per triduum totali usu rationis sine cibo, motu, loquela destituerer, non sine parentis mei & adstantium stupore, post cantharides nuchæ applicatas & vesicam ruptam pristinæ sanitati, Deo opt. maximo medicamentis benedicente, restitutus fui. Cavendum autem, ne instante vel præsente crisi adhibeantur, vel ne remedia uno eodemque tempore usurpentur, ne eveniat, quod fieri solet in incendio domus, ubi populus adeo occupatur, ut unus alteri sit impedimento.

E fonte pharmaceutico purgantia prodeunt, quæ etiam nobis prohibentur, tum a malignitate, tum ab alvi fluxu: quo nomine non solùm evacuantia proprie dicta, verùm etiam lenitiva & clysteres castigantur, & citra temeritatem imo insaniam in tali in casu, ubi diarrhœa comitatur febrem malignam, exhiberi nequeunt; illi enim temerarii non intelligunt naturam veneni, & nesciunt, quod particulæ illæ acres levissimo etiam motu agitari, & a circumferentia ad centrum summo cum vitæ periculo, medici infamia, & perpetuo conscientiæ morsu, præcipitari possint. Interim ignorantia nihil doctius, & nihil audacius.

Vidimus nunc, quid de venæsectione, purgantibus lenitivis & clysteribus sit statuendum. Recte itaque primo statim intuitu aggredimur malignitatem, quæ Bezoardicis expugnanda: & quamvis Hippocrates sudores, sine coctione qui accidunt, mali lutares esse statuat, tamē cum materia maligna qua talis coctionem non admittat, si coctionem expectare velimus, omnes humores interim corrumpat, radices altiores agat, & vires magis magisq; convellat; rectius ad ipsa statim sudorifera confugimus. Et cum superius dixerim, symptomatum urgentiorum semper habendam esse rationem, ut itaque una fidelia duos dealbare possimus parietes zobeardicis & intestina corroborantibus etiam sic simul hunc curabimus affectum: detur itaque pulvis sequens.

♃. Pulv. Anglici ℈ß. S. *Englisches Gifftpulver auf einmal.*

♃. Aq. è typh. Cervor. s. vin. Tormentill. ana ℥i. S. *Wasser zum Pulver.*

♃. Diascord. Fracast ℈iv. Aq. Carduib. ℥iß. Spec. de hyacinth. ℈j. Liquor diaphor. mynf. ℈i M. F. Pot. S. *Schvveißtranck lein auf einmal.*

Hæc & alia, quoties opus fuerit, exhiberi possunt, & sudores tecto corpore expectari.

Curatio diarrhœæ felicius peragitur sudoriferis, quoniam illa humores ad ambitum corporis a ventre revellendo non solummodo diarrhœæ, ubi cum maligna febre conjungitur, maxime prosunt, verùm & ipsa malignitate febrili hæc remedia etiam expostulante, ipsi malignæ febri sunt remedium. Observandum enim hic iterum ex Morzo, hasce diarrhœas nunquam esse naturæ salutares operationes, quod ex eo patet, quod patientem solummodo in pejorem statum cum virium dejectione deducant, neque sint cum facili tollerantia, aut etiam sequatur conferentia, qualiter sunt illæ, quas in continuis simpliciter putridis febribus cum virium robore morbique remissione non raro in praxi observamus. Neque refert, quod in principio morbi, alvo solummodo primæ regionis excrementa evacuante, non multum videntur debilitare, quoniam notabilis sequitur debilitas, dum, diarrhœa continuante, serositates vasorum evacuantur. Interim & caloris & virium etiam habenda erit ratio. Cui intentioni satisfacient sequentia.

♃. Aq. Theriacal. ℥i. rosar. regiæ Viennens. ex Nitrum destill. è succ. rub. idæ. ana ℥ij. Spirit. refrigerant. gr. xv. Syrup. liberant. ℥i. M. S. *Kühlend und stärckend Wasser.*

Vel ♃. Aqu. ser. lact. destill. borrag. ana ℥i. Juleb. Gemat. C. ℥ß. M. S. Ut ante.

♃. Spec. de hyacinth. Diamarg. frigid. Pulv. Bezoard. Sen. ana. ʒi. Lap. Bezoar. Oriēnt. ℈ß. Nitrum perlat. gr. xv. M. F. Pulv. S. *Stärckend Hertz Pulver, ein halb Quintlein auf einmal.*

♃. Aq. p. Epithem. cord. rosar. ana ℥ß. Carbuncul. ʒij. Acet. Bezoard. destill. ʒiij. S. *Hertz, Pulß und Anstreichvvasser.* Virgiliæ demulceri possunt sequenti Emulsione.

♃. Sem. melon. excortic. cucum. excort. ana ʒiij. papav. alb. ʒiß. Contus. cum Aq. ser. lact. rosar. borrag. a ℥ii. emulg. l. a. add. Margarit. pp. ℈i. Man. Christ. perlat. ad grat. S. *Besänfftigende Nachtmilch für etlichmal.*

Linguæ ariditatem corrigit Mucilago seminis Cydoniorum: Gelatina. C. C. vel quod erit instar omnium, Aqua rubra ad fauces, vulgo *das rothe Gurgelvvasser*, vel *das rothe Pommerische Wasser*. Cujus genuinam descriptionem multi inter arcana habent.

Unicum adhuc notandum de Diaphoreticis & Cardiacis, quæ liberaliori exhibita manu cordis motum intendunt, quin & sæpissime ejus robur frangunt; quare vulgaris observatio est, quod cardiaca non raro mortem accelerant, eo quod cruorem nimis exagitando, vires citius alterant.

Caveant ergo sic sibi juniores medici, & discant rectè ex præcedentibus mederi, ne tam multos æterno imposterum commendent somno.

Simili prudentia & circumspectione etiam opus circa opiata, hæc enim, quoniam spiritus vitales extinguendo & figendo opus suum perficiunt, si in pulsu debili ac vacillante usurpentur, suffocando somnum perpetuum accersunt, id quod quotidiana experientia satis superque testatur. Quare in pulsu languido, inæquali ac formicante cane pejus & angue opiata vitanda erunt.

Diætam quod attinet, consistit illa in legitimo sex rerum non naturalium usu, itaque in illis ægro nostro erit servandus modus: Aer vitiosus corrigendus floribus fragantibus hinc inde sparsis, aut suffitu ex rebus odoratis, miasmati venenoso resistentibus. Præterquam enim quod ejusmodi thymiamata aerem infectum corrigunt, etiam spiritus vitales, pravitate venenosæ auræ infectos, à fœdis inquinamentis depurant, quemadmodum quævis odorata in abdita corporis se trajiciunt, spiritusque valdè alterant, ac in lipothymiis rerum fragrantium odore evanescentes spiritus revocantur, & in-

ftaurantur. Sic referunt Democritum insignem suorum temporum Philosophum, morti jam proximum, panis calentis odore integrum triduum effluentem spiritum retinuisse. Hinc aliis in plurimis morbis suffitus antiquis fuere familiares; ut videre est apud Hippocratem, Avicennam & alios: Nec muliebre commentum est, etsi illæ sine consilio re hac sæpissime utantur, & quamplurimos patientes liberent: vide Neucrana de Purpura.

Victu utatur tenui, cremore ptisanæ, avenæ, panatella ex cerevisia & pane triticeo, ex jusculis hordei, oryzæ, pullorum, caponum, aliisque facilis concoctionis, cum succo citri, cydoniorum, rubi idæi & aliis paratis.

Potus sit decoctum. C.C., citri Mynsichti, Emulsiones amygdalarum julepi refrigerantes & confortantes. Tinctura rosarum. Et cum assuetus sit cerevisiæ, admittimus tenuem defæcatam & probè coctam, cui radix Scorzoneræ, rasura C. C., eboris & alia imponi possunt. Vinum jubemus exulare, quia ob leptometiam spontè sursum tendit, caput ferit, & vigilias contumaces & delirium excitat, ac febre suo, à maligno calore accenso, sanguinem inflammat. Et Neucranz in tr. de Purpura, ut & Hœferus in Hercule medico, testantur, omnes fuisse mortuos, quicunque vino abstinere noluerint.

Quin & vini, aqua cocta aliave refrigerante diluti usus meritò suspectus est: Clar. Riverius in nonullis subjectis vinum concedit, si scilic. febris sit exigua, venenata verò qualitas plurimum intensa, & corpus ægrotantis pituitosum. Zacutus Lusitanus, ut in omnibus, sic & in hoc puncto mirabilis, indifferenter omnibus illud concedit. Sic juxta Celsum sæpè quos ratio non restituit, temeritas adjuvat. Usus acidularum etiam interdictus, quod interiora nimis refrigerent, & à circumferentia ad centrum moveant. Præsertim cum in nostro ægro habeamus alvi fluxum syptomaticum, qui ab usu acidularum ingravesceret.

Quoad reliqua decumbat æger quantum possibile, quitè, quo per continuam diaphoresin venenata spicula exspirent. In somno & vigiliis sit moderamen, quorum alterutrum, si extra naturæ legem abeat, convenientibus medicamentis reduci potest. Animi affectus declinentur, qua in re & adstantes suum faciant officium. Confidat æger Deo, qui potenti suo verbo languores nostros non rarò sanat, ubi omnis consilii humani vis cespitat, ac cuncta desperationi proxima instantem interitum nuntiare videntur. *Idem Ibidem.*

Hemitritæa Febris.

Vir 40. annorum, robustus, mala diæta diu usus, incidit matutino quodam tempore in horrorem totius corporis, quem insecutus est calor magnus, pulsus crebrer, celer, perpetuo durans. Sub vesperam ipsum eodem die invasit refrigeratio totius corporis, post quam sequebatur pulsus justo celerior & crebrior. Sequente die, calore illo perpetuo & pulsu celeri & crebro durante, leviter perfrigeratus est, calorque deinde increvit & pulsus increbuit. Tertio die rursus mane exhorruit & deinde incaluit & vesperi, Postquam refrigeratus esset, etiam increvit calor. Quarto verò die, leviter denuo sub vesperam refrigeratus, incaluit & pulsus increbuit. Adest ventriculi dolor, sitis, & capitis gravitas.

Afficitur in hoc ægro totum corpus, ut ex horrore, refrigeratione, & ejus incalescentia: cor, ut ex pulsu vitiato: æsophagus, ut ex siti: ventriculus, ut ex dolore: & caput, ut ex gravitate est manifestum.

Morbus, qui ipsum affligit, est febris, quæ ex tertiana continua, & quotidiana intermittente, composita, Hæmitritæa, vulgo appellatur. Idque ex symtomatum hic descriptorum ordine, & invadendi ratione & modo, clare innotescit.

Causa procatarctica hujus morbi est mala diæta, qua noster æger diu est usus. Inde verò nata cacochymia pituitosa & biliosa, tum in vasis, tum extra vasa existens, antecedentem huic morbo præbuit causam. Pars verò ejus una biliosa, mane alternis diebus horrorem, & perpetuum calorem, pulsumque crebrum ac celerem; altera verò pituitosa, quotidie sub vesperam, primò corporis refrigerationem & deinde corporis totius incalescentiam, & pulsus celeritatem & crebritatem, item sitim, ventriculi dolorem, & gravitatem capitis inducens, continens hujus morbi & symtomatum ejus est causa.

Morbus hic, quia totum corpus affligit, & ex cacochymia contraria, biliosa sc. & pituitosa, maligna & putrescente, originem ducit, satis est periculosus. Curatio itaque diligentissime est instituenda.

Eaque consistet in causæ procatarcticæ, antecedentis & continentis, ac intemperiei, per contraria, ablatione.

Primo itaque injiciatur clyster emolliens, quo intestinis evacuatis, sanguis, ex brachio dextro, tempore minoris afflictionis educatur ad ℥vj.

Et bibat de hoc julapio: ℞. Syr. acetosi simplicicis ℥ij. Capill. veneris ℥j. Aq. borrag., cardui bened. an. ℔ß. Spirit. vitriol. q. s. pro grato acore, Misce, F. Julep. Purgetur etiam subinde, tempore minoris afflictionis, tali purgante medicamento:

℞. Electuarii diacatholici ℥ß Diapruni sol. ʒiij. Cassiæ recent. extr. ʒij. Aq. car. bened. q. s. Misce F. Haustus.

Et utatur hoc apozemate: ℞. Rad. petrosel., polypod. querc. an. ℥j. cichor. ℥iß. Fol. agrimoniæ, acetosæ, cichorii melissæ, an. m. j. Flor. centaur. min., genistæ an. p. j. tamarindor. ℥j. Decoq. in aq. hord. ℥xvj. addendo sub finem decoctionis fol. sennæ ℥jß., in Colatura dissolve syr. de cichor. cum rhabarb. ℥jß. Misce pro Apozemate, de quo quotidie sumat ℥iiij.

Victus sit tenuis, temperatus. Tempus cibandi sit circa horas minoris afflictionis. Potus sit cerevisia tenuis, bene defæcata, item julep. ex aq. endiviæ, cichor., rosar., viol., borrag. syr. de succo citri, ribium, & similibus. Perturbationes animi fugiendæ, & cum spe eventus exspectandus. *Henri Regiis apud Theodor. Craanen è Medicatiom. lib. iij.*

Obser-

Observationes

Juvenis quidam Nobilis bene habitus & sanguineus mense Majo pila palmaria ludens, seque vehementer exercens, adhæc cum antagonista contendens, atque excandescens, postea domum reversus in febrem incidit Synocham, itaque Chirurgo accersito, vena brachii aperta, sanguinisque ℥viij. detractæ fuerunt, statimque ad sanguinis fervorem extinguendum julepum hunc propinavi.

℞. Aq. endiv. & acetos. an. ℥ij. succi limon. ℥j. syr. de ribes & de agresta. an. ℥j. julep. viol. ℥jß. capiat mediam partem statim à venæ sectione, alteram sub nocte, ut aquam fontis, quam summè expetebat, injecta tamen prius crusta, panis, affatim biberet concessi, quia nox inquieta fuit ob turbulenta insomnia & caput dolebat, oxyrrhodinum fronti & temporibus applicui.

℞. Aq. ros. ℥iiij. aq. plantag. viol. & lactuc. an. ℥ij. aceti rosac. ℥j. album ovor. numero j. ol. rosac. ℥j. agitentur ut fiat oxyrrhodinum.

Pulsus cum nihilo remissior esset, iterum crastino die missus est sanguis ex sinistro brachio bona quantitate. Sub vesperam quia alvus non respondebat, & ut calor magis restingueretur clysma injectum fuit tale.

℞. Fol. malv. viol. acetos. lactuc. endiv. an. Mi. fl. viol. nymphææ an. pi sem. cucurb conquassat ℥ß. sem. psyllii ʒij. F. decoctio in colat. ℔j. dissolv. sacch. rub. ʒj. cassiæ rec. extract. ℥ß. succi lactuc. ℥ß. ol. viol. ℥ij. salis parum. F. Clyster. hujus usu bis ejecit, post mediam noctem facies & pectus madere cœperunt, indeque somnus subsequi, moxque inter dormiendum egregie sudare: & postea febris eum penitus dereliquit. Felix Platerus. obs. lib. 2. pag. 277.

Pro Febre ardente.

Pauper quidam quadraginta annorum correptus est ardente febre cum symptomatis solitis, illum paucis & nullius pretii remediis sequentibus sanum feci.

℞. Aq. card. bened. ℥vj. rad. asari pulver. ℈ij. M. pro haustu, hausto hoc calide in lecto, sudavit multum, vomuitque nonnulla biliosa, sequenti die basilicam cubiti dextri aperuit, & copiosè sanguinem misit, pro cibo dabantur juscula, potus erat aqua decoctionis fragrariæ, atque his sanè mox subventum est misero. Martinus Rulandus. curat. 55. cent. 9.

Experientia longa observavimus in curandis febribus omnibus, & iis equidem quæ nullis pharmacis solvi & tolli potuerunt, illas mox & certò solutas & sublatas esse aqua benedicta. Martinus Rulandus. curat. 68. cent. 9.

Paupercula quædam febre ardente lethifera laborans, mox adjuta est & liberata peremptu facilia & utilia ista cataporia.

℞. Pil. sine quibus, aurear. an. ℈ij. agar. troch. ℈ß. cum syr. ros. solut. F. pil. ix. quarum operatio fuit bona & salutaris, potus erat decoctum radicum cichor. Martinus Rulandus. curat. 69. cent. 9.

Vir quidam triginta annorum ardente febre extorrescebat, accesserat pertinax vigilia, lingua arida, spiritus difficilis, cibi fastidium, vehemens sitis, ab omnibus erat desperatus, urina fuit rufa, turpida & spumosa, hujus deplorati hominis curam suscepti talem. Cibus erat liquidus, sorbilis, humectans, potus aqua julepizata julepo violato, hoc purgatorium propinavi.

℞. Decoct. aperitiv. cum rhab. ℥iij. syr. rosat. solut. ℥ij. syr. de rhab ʒj. M. pro haustu: quo alvus multa biliosa & varia egessit & febris sese mox inclinavit, urinaque cœpit naturalis fieri. Sequenti die post hanc evacuationem, basilicam venam me admonente pertudit, his ita peractis præter omnium hominum opinionem Dei misericordia iterum incolumis restituitur. Mart. Rulandus, cur. 45. cent. 10.

Juvenem quendam 19. annorum febre continua periculosè laborantem mox annuente Deo, sanum feci per sequentem potionem & poculum.

℞. Aq. font. vini. an. ℥iiij. bulliant simul & semel. postea infundantur in calice nostro chimico per horæ quartam partem, deinde invocato nomine Domini, accepit calicem salutarem, bibitque intulum, & post horam evomuit multa phlegmatica & biliosa, ac alvo quoque consimilia excrevit, & statim melius habuit, melior etiam urina, & quatuor dierum spatio sanatus fuit, victus ratio fuit humectans, potus decoctum hordei saccharatum. Martinus Rulandus. curat. 27. cent. 9.

Pro Febre continua putri.

Juvenis quidam biliosus 25. annorum, cum tempore verno à cibo, operi rustico valde intentus asset, in febrem continuam eamque putridam incidit. Secundo die à morbi initio ad eum accitus, cum alvum strictiorem haberet, minorativum medicamentum sequens propinavi.

℞. Elect. lenitiv. & cathol. an. ʒiij. syr. rosar. solut. ℥ij aq. cichor. ℥iiij. quo & multa biliosa evomuit, simulq; ter alvum excrevit, sequenti vero die. ℥viij. sanguinis ex vena brachii dextri extractæ sunt, cum robustus esset, hora quarta pomeridiana hunc julepum ebibit.

℞. Aq. lactuc. cichor. endiv. an. ℥j. syr. de endiv. viol. oxysacchar simpl. an. ℥ß. M. pro capitis dolore fronti oxyrrhodinum admovi, cumque malè dormiret tempora inunxi oleo viol. & papav. simul mixtis, cum a sanguini detractione, aliquantulum sudasset, & bene egessisset, quarto die melius habere visus est, quinto autem cum signa coctionis in urina apparerent, neque alvum deponeret, rhabari infusum sequens dedi.

℞. Rhabarb. el. ʒjß. pi ℈ß. infund. per noctem facta prius leni ebullitione in aq. endiv. ℥v. fortissimæ expressioni adde syr. rosat. solut. ℥ij. M. quo optimè excrevit, ita ut febris sexto die minus illum affligeret, & urina crassior facta valde subsideret; septimo autem die per sudorem crisis subsecuta est, & sanitati restitutus fuit. Petrus Forestus. obs. 1. lib. 2. De Febribus continuis.

Puella quædam septem annos nata, laborabat febre continua non admodum vehementi, sed quæ per intervalla, scilicet circa vesperam

exacerbabatur, incepit febris cum vomitu pituitoso, quem deinde secutus est alvi fluxus etiam pituitosus, per unum tantum diem perseverans; urina erat pallida & turbata, anhelitus acidus & graveolens. Præscribo potionem ex infuso ℥j. rhei cum syr. rosac. ℥j. quam paulo post assumptionem evomuit, cum pituita crassa & valde putrida; deinde circa vesperam clysterem ex catholic. duplic. ℥ß. injiciendum curo: quo & reliquis medicamenti simul operantibus, quinquies dejecit tota nocte materiam pituitosam, biliosam, & valde fœtentem; mane febris per exigua, & meridie febris expers, ac sanitati restituta est.

Ex hac observatione colligere est, quantum aberrent illi Medici, qui in omni febre continua indiscriminatim à venæ sectione in hominum esse curationem existimant, cum sæpe in pueris dictæ febres à putridis humoribus, in prima regione stagnantibus oriantur; qui purgatione facilè educuntur, in hac aute n puella vomitus pituitosus & alvi fluxus talem humorum redundantiam indicabant. Lazarus Riverius. obs. 57. cent. 1.

Pro Febre summe maligna cum pulsu intermittente.

Nobilis quidam incidit in febrem summæ malignitatis, quam statim ab invasionis principio comitabatur continuus vomitus materiæ biliosæ, vehemens linguæ ariditas, sitis, inquietudo, intollerabilis æstus ventriculi, cum frequenti eructationum repetitione, quæ per intervalla gulæ communicabat angustias & coarctationem difficillium; pulsatio arteriarum deprehendebatur valde inæqualis & in ordinata usque ad septimum diem, quo percipi cœpit intermittens, sed hic nondum arripui desperationis ansam, licet haudquaquam me lateret Galeni de hoc signo judicium prorpsus formidabili.

Ad medelam huic affectioni præstandam accitus, neglecta sanguinis detractione, quam hoc anno in quibuscunque malignis & pestilentibus morbis crudeliter grassantibus periculosam compereram, illico exhiberi jubebam antidotum hoc cum aq. card. bened.

℞. Theriac. el. ʒiij. rad. tormentill. bacc. junip. sem. card. bened. an ℈iß. bol. arm. præp. ʒß. diamargar. frigid. ℈ij. sem. acetos. citri. ras. eboris, an. ℈j. syr. acetos. citri, q. s. F. conditum, unde provocato abundè sudore meliusculè habuit, tertio die observata maxima humorum putredine, & apparentibus incendii adstionisque gravioris indiciis, ordinavi decoctum ex hordeo, carduo bened. & scabiosa confectum, admixto saccharo & aceto in formam syr. acidi quo assiduè utebatur, quandoque haustum ex stillaticia card. ben & oxalidis aqua bibebat. Nutriebatur ptisana subacida, avenato in aqua cum pauxillo aceti præparato, ac tandem jusculo pulli gallinacei simplici in quo vitellus ovi erat dissolutus, assumpsit quoque succum mali punici. Quinto die contecto diligenter corpore, exhibitaque aqua hordeacea dulcorata, copiosissime profluxit sudor, qui mirè ægrotantem sublevabat anxietatis continuæ molestiis. Sexto per secessum prodibant excrementa penitus biliosa cum fœtore magno, adeo ut natura materiæ peccantis diminutionem paulatim moliri jam videretur, sed impedita fuit ab insultu noctis subsequentis, qua symptomatum omnium concursus ingruebat tanta & vehementia & celeritate, ut æger condito ultimæ voluntatis testamento migrationis è vita momento intenderet. Septimo rediens manè in acerbo consanguineorum astantiumque luctu citra ullam dilationem digitis carpo admotis pulsum percipio intermittentem tertia quaque pulsatione, qui primo quidem contactu terrorem incussit, at examinatis interea cæterorum accidentium præsagiis, indeque certa convalescentiæ spe data, quicquid discriminis portendebat variata illa cordis & arteriarum motio, id totum retuli ad acerrimum naturæ cum vi morbi consertationem, neque profectò conjecturam meam eventus rei fefellit, quoniam reliquo diei decursu expultrix facultas occubatur planè in exonerando stomacho à noxia materiæ adductæ multitudine, animadversione habita primo ad virtutis corroborationem, odoratui mala arantia aq. rosac. obtuli. Deinde ad juvandum naturæ conatum insciendo vomitu exhibui aquam tepidam cum ol. communi & arantiorum succo mixtam, inde serosa quidem, excrementa nonnulla remanarunt. Sed quum minera mali nondum attingeretur satis ab imbecilliori hoc medicamento, aut ejus tenacissima malignitas infringeretur, sequenti die (qui octavus numerabatur) deliberato animo, & pulsus intermissione quamvis perseverante, ministravi potionem purgantem sequenti modo confectam.

℞. Rhei el pulv. sen. laxativ. ʒiß. infund. seorsim in aq. endiv. ℥iiijß. horis x. post fortem expressionem colat. adde. syr. ros. solut. ℥j. M. & quia mentio incidit pulveris senæ solutivi, cujus usum in hac inferiore Germania ego primus introduxi ejus descriptionem lubenti communicatione obiter subjungam, ut quibus visum fuerit in suis præparent pharmacopoiis.

℞. Fol. sen. purgat. tartar. alb. an. ℥j. sem. anis. caryophyll. cinnam. galang. an. ℈j. diagrid. ʒij. comminuantur minutissime in pulverem. S. A. dosis est ʒij. in substantia & ℥ß. in infusione. Ex suprascripti pharmaci assumptione sexies æger per alvum excrevit flava, biliosa, adusta, fœtida, cum sedatione omnium symptomatum: ut etiam testaretur sensibili perceptione sese liberari ab ingenti pondere glomeris per intestinorum longitudinem à ventriculo delabentis. Postea roboravi intrinsecus cons. exhibitione, foris verò illinitione olei ros. immaturi, convaluit probè nobilis hic post universalem corporis evacuationem: saltem pulsus intermittens perdurabat adhuc in nonum usque diem, quo commutabatur in parvum, rarum, & tardum, qui necessario debilitatem sequebatur ex mutua naturæ & ægritudinis colluctatione natam. Proinde manifestimè apparet hanc dicendi cautionem à Medicis esse observandam, ne animo penitus perculso & commoto de valetudinis recuperatione confestim diffidant, si quando ejusmodi pulsus sensui occurrat, cum causæ quidem morbificæ magnitudinem & ancipitem oppugnantis naturæ luctam denotet, non tamen mortis propinquitatem, nisi

nisi plurimum lethalium signorum tanquam παρακμῶν accessione confirmetur artificiosa conjectura. Ioanes Wierus lib. 1. obs. 4.

In febre maligna hodie frequentissimus est lapidis bezoardici usus; cujus (ut libere loquar) nunquam evidentem ullum fructum conspexi; veruntamen usurpari facile concedo, quod ex iis fit, quæ si non juvent, nec etiam obsunt: quæque exerceri à Medico indulgebat Hippoc. Hier. Mercurialis. consult. 5. tom. 3.

Ut ingenuè dicam, dum Venetiis praxim exercerem, maximam lapidis bezoardici copiam consumpsi, nec egregiam operam sensi. Scio plurimos quibus exhibui, fuisse sanatos, sed non retuli in lapidem: Scriptores dicunt, quod eo sumpto sudor copiosus excitetur, post quem statim sublevantur. Ego tamen non vidi sudorem prorumpentem: vel si apparebat, erat sudor imperfectus, itaque quantum ad me, abjeci omnem spem hujus lapidis in his febribus. Hercules Saxonia, lib. De Febribus. cap. 38.

Pro Febre mabigna.

Vngula alcis summoperè in epilepsia commendata mirabiliorem virtutem possidet, ut sæpius nos experti sumus, contra venena & febres malignas, eo modo sumpta quo lapide Bezoar utimur. Sudorem facillimè movet. Nos exhibuimus in minutissimas partes lima redactam cum conserv. de acredine citri ad septem granorum pondus, mirabilesque effectus in morbi malignitate superanda ægrotis peperit. Dominicus Panarolus. observ. 33. pentecoste. 3.

Vir quidam incidit in febrem malignam quæ ipsum ad convulsiones & delirium perduxit, cum summa pulsus inæqualitate, unde brevi moriturus videbatur. Ex variis quæ illi exhibita fuerunt, maximè profuit aqua theriacalis nostra in febris pestilentis curatione descripta ad ℥iiij. exhibita cum bezoardici jovialis, gr. xii. à quibus sudor copiosus excitatus est, & æger veluti miraculo liberatus. Lazarus Riverius. obs. 66. cent. 4.

Compositio aquæ theriacalis Riverianæ talis est.

℞. Limones recentes & succulentos, num. xij. cortices & semina eximentur, succus exprimatur, eique adde cortices prædictos & semina: succi scordiij, ℔iij. succi acetos. rutæ caprariæ. scabios. & card. ben. an. ℔j. ras. C.C. ℥iiij. theriac. vet. ℥vj. cortices limonum in tenues laminas dividantur, semina contundantur, & herbæ quæ minus habent succi inter contundendum succo limonum irrorentur. Omniaque destillentur in B. M. hujus aquæ detur. ℥j. per se vel cum aliis liquoribus permixta.

Matrona quædam Sexagenaria febre maligna laborabat, cum summa virium dejectione ex continuo alvi fluxu ad lienteriam tendente, & totius corporis refrigeratione singulis diebus recurrente, & per plures horas perseverante. Cum remedia ordinaria, quæ pro febre maligna alvi fluxu & corroboratione virium vulgo præscribi solent, sedulò ac continuò per biduum usurpara, nihil profuissent, & ægra in pejus rueret, ita ut die undecimo morti droxima ac veluti in agone constituta videtur, ad bezoardicum joviale tanquam alexipharmacum eximium, & potens diaphoreticum confugiendum esse censui; illius gr. xij. exhibui: ab eo tempore non amplius dejecit: perfrigerationes non redierunt, & intra biduum febris expers fuit, ac postmodum brevi convaluit. Lazarus Riverius. obs. 56. cent. 4.

Pro Febre maligna.

Post Monspellii obsidionem an. 1623. grassata est per plures menses febris admodum maligna, ex qua media ferè pars ægrotantium interibat, periculariter verò quibuscunque parotides superveniebant: (quod circa nonum vel undecimum morbi diem solebat contingere) omnes interibant, cum autem plures hujusmodi vidissem neque ullis alexipharmacis liberare potuissem, cogitare cœpi ideo censeri lethales parotides, quod pars illa non sit capax recipere totam materiam morbificam, quæ intus manens, interimit; & suplendum esse naturæ opus: ac quanquam ægrotantes pulsum haberent parvum & frequentissimum ac pene formicantem, ut in agone mortis versari viderentur, quæ etiam brevi succedere solebat: attamen hanc C. Celsi sententiam animo revolvens, multa scil. in præcipiti periculo rectè fieri, quæ alias essent omittenda, & satius esse anceps remedium in uno aut altero experiri, quam tot ægros certo exitio relinquere; sanguinis missionem præscripsi partitis vicibus, propter virium imbecillitatem bis aut ter eodem die, & sequenti die, purgationem: qua via omne quia hæc remedia administrata sunt, fœliciter evaserunt, neque ullus deinceps interiit. Lazarius Riverius, obs. 43. cent. 1.

Vocatus ad quendam febre maligna laborantem, præter remedia ordinaria & julepos cordiacos cum sale prunellæ ter in die exhibendos hunc pulverem præscribo.

℞. Salis prunellæ. ʒß. camphoræ ʒß. M. F. pulvis: qui dividatur in quatuor partes, quarum unam capiat tertia quaque hora: noctu hunc pulverem sumpsit, & manè multò melius habuit, jubeo iterari pulverem cum aliis remediis, & eodem die à præsentaneo vitæ periculo liberatus est, & paucis modum diebus omnino convaluit Lazarus Riverius. obs. 18. cent. 2.

Aromatarius quidam viginti & quatuor annorum laboravit febre maligna, ex qua tandem circa undecimum morbi diem incidit in delirium, & paucis post. modum diebus in motus tremulos & convulsivos nervorum, qui phrenitidi lethali surpervenire solent per mensem ferè integrum dilirium perseveravit, convulsiones verò per dies duodecim, tandem evasit post multorum remediorum usum: ea quæ magis profuere, sunt sectio venæ frontis, & julepi compositi ex aq. card. bened. ℥iiii. aq. theriac. ℥iij. bezoar. mineral. ℈ij. camphoræ, gr. xij. qui quinquies fuere exhibiti. Lazarus Riverius. obs. 62. cent. 2.

Pro Febre maligna.

Ancilla quædam febre maligna laborare cœpit, quæ eam ad deliria convulsiones deduxit: quin

quia paupercula erat, & parcebat sumptibus, paucis remediis curata est in sequentem modum. Quater secta fuit vena, cucurbitulæ plures admotæ humidæ & siccæ: pro potu utebatur decocto radicis acetosæ, in quo dissolvebam bis in die salis prunellæ. ʒj. spirit. sulphuris. gutt. xv. In jusculis sumebat frequenter bezoard. mineral. ℈j. die undecimo morbi exhibui spiritus fuliginis. ʒij. in aq. card. ben. & parum sudavit: die duodecimo exhibui ejusdem spiritus ʒiij. cum eadem aqua & copiosè sudavit. eodemque die febris remissa est, deliria & motus convulsivi desierunt: & intra paucos dies postmodum convaluit. *Lazarus Riverius.* obs. 56. cent. 3.

Virgo quædam viginti annos nata, correpta est febre maligna, quæ eo usque processit non obstantibus remediis ordinariis, ut circa undecimum morbi diem in delirium & nervorum contractiones inciderit, quibus accedebant interdum Leipopsychiæ: in gravi illo periculo præter epithemata & pullos columbinos, aliaque roborantia interna & externa, sequentia remedia præscripsi; quæ in his affectibus maximæ solent esse efficaciæ: nempe vesicatoria quinque cervici, brachiis, & femoribus admovenda; julepos ex aq. card. bened. ℥iij. aq. theriac. Bauderon. ʒiij. bezoard. ℈ij. camphoræ, gr. vi. qui julepi per biduum usurpati fuere mane & sero: tum etiam prædictum bezoard. miner. exhibebatur in singulis jusculis ad ℈j. hisce remediis intra paucos dies, à gravi illo morbo liberata est. *Lazarus Riverius.* obs. 73. cent. 2.

Mulier quædam triginta annorum sese mihi curandam obtulit: laborabat febre maligna à duobus diebus, cum dolore capitis, inquietudinibus fere continuis, sitique intensa, maculis quibusdam lividis circa pectus & dorsum apparentibus: ter intra biduum sanguinem eduxi ad ℥viij. singulis vicibus, cumque interna omnia remedia adversaretur. ad externa animum contuli, quinto itaque morbi die cataplasma ex cochleis cum suis testis contusis, stupisque superpositis utrique pedi circa plantas applicandum curavi: admotum est hoc remedium circa horam tertiam pomeridianam, inclinante autem die, cœpit ægra sentire dolorem quendam molestum & gravem in utroque femore & tibia, qui ad mediam usque noctem duravit, ea sævitia, ut ægra de removendo cataplamate perpetuò cogitaret. Media autem nocte sudor totum corpus invasit, tanto fœtore, ut illum sustinere vix posset, mutato indusio, amota sunt è pedibus cataplasmata tetrum adeo odorem exhalantia, ut astantes fermè inficeret: mane ægram alacrem invenio, febre, aliisque symptomatis valde imminutis, & brevi post omnino convaluit. *Io. Martinus.* obs. 8.

Pro Febre purpurata.

Vomitus ad invisendum virum quendam febre continua laborantem ab octo diebus, in quorum spatio ter ipsi vena secta fuerat, & purgans medicamentum semel exhibitum, ex præscripto medici ordinarii; invenio pulsum valde frequentem & inæqualem unde suspicor febrem esse malignam, simulque eum detegi jubeo, & totum corpus invenio exanthematis purpureis refertum: urinæ erant satis laudabiles concoctionis rudimenta quædam ostentates. Præscripsimus cucurbitulas multas secundum spinæ longitudinem applicandas, tum siccas, tum humidas, epithemata, inunctiones ex oleo scorpion. Mathioli, confectionem de hyacinto in jusculis, & julepos refrigerantes, cum cardiacis, pro potu utebatur ptisana vulgari, in quam nodulus C. C. mergebatur: hæc remedia continuavit usque ad undecimum morbi diem, cum tamen omnia in pejus ruerent, ægerque delirio, & convulsionibus correptus fuerit: dicto die undecimo leviter sudavit sine fructu. Delirium cum stupore quodam conjunctum erat: ideo vesicatorium cervici admotum est. & cucurbitulæ continuatæ partibus inferioribus.

Julepi sequentes præscripti sunt.

℞. Hord. integri, p. j. rad. bugl. ℥ij. fol. borrag. pimpinell. scord. an. Mj. sem. citri, acetos. an. ʒß. tamarind. ℥ij. fl. borrag. bugl. rof. rub. an. p. j. dictamn. cretic. p. ß. F. decoctio in aq. ℔viij. ad tertiæ partis consumptionem: in colat. dissolv. sacch. alb. ℔j. F. julep. de quo capiat ℥viij. mane & sero, addendo unicuique dosi salis prunellæ ʒj spirit. vitrioli, ℈ß. Pro potu præscripta fuit tinctura rof. in jusculis, pulv. ex margarit. corall. ras. ebor. C. C. & lap. bezoard. at postremis diebus instante decimo quarto die cum omnia in pejus ruerent, loco pulveris illius, substitui bezoardicum minerale purum, cujus ℈j. sumebat in singulis jusculis. Cum vero circa vesperam, febris, delirium, & convulsio plurimùm intendi consuevissent; duabus horis ante exacerbationem hunc pulverem exhibuimus.

℞. Salis prunellæ. ʒß. bezoard. miner. ℈j. camphoræ, gr. vi. M. capiat cum aq. card. ben. & exinde melius halius decimo sexto die cum apparet concoctio in urinis, medicamentum catharticum exhibitum est ex senæ ʒij. rhei, ʒiß. in decocto refrigerante infusis. addendo colaturæ, & syr. rosac. an. ℥j. quo blande purgatus est: eodem die pustulæ quam plurimæ animadversæ sunt instar variolarum ad suppurationem tendentes magno quidem numero circa vesicatorium, tum sparsæ per dorsum, lumbos, & nates: die sequenti prædictæ pustulæ majori ex parte ruptæ apparuerunt, & ad exsiccationem tendentes: verum in parte anteriore circa hypochondria & pectus pustulæ perexiguæ, pellucidæ, & diaphanæ, humore seroso refertæ, infinito propemodum numero prodiere: febris valde remissa, & dilirium valde imminutum: decimo octavo somnus multus fuit, & ferè continuus diu noctuque usque ad diem vigesimum: purgatus est iterum die vigesimo secundo, & postea febris omnino desiit, ac paucis postmodum diebus perfecte convaluit. *Lazarus Riverius.* observ. 21. cent. 1.

Raphanus quia magnam vim habet attrahendi malignitatem materiæ, utile est scobem ejus pedibus sale & aceto prius mundatis alligare: idem etiam occipitio apponi potest, si vehemens capitis dolor adsit. *Ioannes Crato.* consil. 16. lib. 3.

Pro

Pro Febre maligna.

Servus cujusdam Archiep. febre petechiali laborans eo devenerat, ut nulla spe superstite, de vita esset conclamatum, ille vero mortis candidatus, qui mori se intelligebat, misso ad Episcopum nuncio, supplex vini haustum expetit ante fatalem horam quod illi ilico concessum fuit largiore quam experierat, mensura. Post haustum vini rhenani in sudorem, quievit, & judicata est cum salute febris. Similia exempla plura apud nos memoriæ occurrunt. *Thomas Bartholinus*. hist. 7. cent. 6.

Ego certe testari possum, me, cum extremè febre pestilenti decumberem, animique deliquia singulis momentis haberem quatuorque dies & noctes absque omni somno habuissem, omnesque astantes de mea salute desperarent, sex guttulis tincturæ coralli cum decoctione violarum ex cochleari propinatis, exemplo & quasi miraculosè fuisse liberatum: quamprimum enim ad duo cochlearia tincturæ sumpseram, cordis spiritus ita recreari, & naturæ gratissimum, quippiam accessisse, ac omnia præcordia subiisse senti, ut illico quasi luce depulsis tenebris, morbi vim, medicaminis efficacia, manifeste abigi perciperem. Sudorem enim & crisim (cujus tamen nulla indicia præcesserant) movebat, maculasque quamplurimas purpureas ad cutem pellebat: quibus sudore continuo deletis, brebi pristinam valetudinem recuperabam. *Alselmus Boetius*. lib. 2. De Lapid. & Gemmis. cap. 154.

Pro Febre continua in puerulo octodecim mensium, cui à secto Lingua fræno Sanguis in ventriculum effluxit, ibiq; putrescens, Febrem excitaverit cum sævissimis Symptomatis.

Quam primùm vomitus provocetur cum ℥iij. ol. amygd. d. ut putridus in ventriculo contentus sanguis evocari possit mox à vomitu, Clysteriolus, quam primum injiciatur ex jure pingui & sacchararo, vel melle despumato, ut fæces, & ejusdem corrupti sanguinis reliquiæ ab intestinis concreti purulentique notabilem copiam evomuit, adhæc unà cum rejecto clystere sanguinis corruptis grumo grumos permultos excrevit: & sic statim remissa fuit febris: cessaruntque omnia symptomata, neque in posterum quicquam mali persensit. Sanguis in ventricullum fluxit, quod ab opere chirurgico, non statim pronum situaverunt infantem, ut ex ore potuerit protinus producere. *Io. Zecchius*, cons. 46. & append.

Pro Febre maligna cum vermibus in Muliere.

Ab umbilico inuncto sequenti linimento, & pilulis deinde devoratis, novem vermes ejecit, & sic præter omnium spem sana evasit.

♃. Ol. ovor. lilior. fellis bubul. succi cepæ assatæ, butyri rec. an. ℨij. M. F. linimentum.

♃. Aloes succotrinæ, ℈jß. spec. diatragac. frig. gr. v. cum syr. viol. F. pil. iij.

Sorbebat autem supra pilul. (ne aloe febrilem calorem augeret) cochl. i. syr. de limon. *Petrus Forestus*. obs. 4. lib. 6. De Febribus malignis.

Pro Febre publice grassante cum gutturis dolore molestissimo ex Catarrho pene suffocante.

Plurimum profuit ad dolorem gutturis gargarismus subsequens, quo in meipso usus tum tum in aliis, ita ut cum illo septies tantum gargarisassem, dolor ille subito cessarit, simul & angustia pectoris miraculi instar.

♃. Aq. plantag ℔j. aq. scabios. ℔ß. fl. rosrubr. p. j. sem. cydon. ℨj. bulliant leviter & colentur. adde diamor. dianuc. an. ℥j. terræ sigill. veræ pulver. ℨj. M. quo cum usus essem videbar quasi liberatus ab hoc malo, ita ut nocte subsequente optimè dormirem. *Petrus Forestus* obs. 1. lib. 6.

De Febre stata.

Architectus quidam singulis annis stato die, hoc est, quo natus fuerat, febre implicabatur, quæ ex putrescente bile genita suum circuitum servans decimum quartum non transgrediebatur diem donec senio confectus, & eadem ex more complicitus febre natali suo die vi morbi prostratus, naturæ concessit. *Antonius Devenius*. cap. 84. lib. De abditis morborum & sanationum causis.

Pro Febre tertiana exquisita.

In principio mensis Junii, cum tempus valde calidum esset, ac impensè circa ægros curandos ipse laborassem, vigiliis, curis, & solicitudine, plus æquo occupatus, in tertianam veram & intermittentem lapsus sum: in paroxismi principio & augmento à somno & potu abstinebam, die verò sequenti intermissionis post primum paroxysmum ter in die ex julepo sequenti sumpsi.

♃. Fol: acetos. endiv. viol. lactuc. scariol. an. Mj. prunor. damasc. numero xv. coq. in sero factis pro ℥ix. col. adde syr. viol. ex multiplici infusione ros. de endiv. an. ℥. M. F. julepus: eo alvus nonnihil solvebatur. Cibus erat panata vel pomum acidum coctum, potus cerevisia tenuis tempore intermissionis, tempore febris ptisana ex hordeo mundato & liquir. parata: post secundum paroxysmum die quietis hac leniente medicina usus sum.

♃. Flor. nymphææ, viol. borrag. an. p. j. prun. damasch. num. xiij. tamarind. ℨß. coq. in sero factis in colat. ℥iv. dissolv. diapr. simp. cassiæ rec. extract. syr. viol. an. ℥ß. M. inde habui sex sedes valde copiosas ac biliosas. Postea tertius rediit paroxysmus adeo violentus, ut in statu delirarem. Die verò subsequente, nempe quieto, cum urina aliquo modo tincta spectaretur, & crassior, ex basilica brachii dextri ℥iiij. sanguinis extraxi: sed adeo inde debilitabar, ut quasi syncopen futuram præsentirem, nisi Chirurgo imperassem, ut illico venam constringeret: at medico vino rhenano sumpto deliquium animi intercipiebam, ut non fuerim syncopen passus. Alteratio tamen illa adeo-

pro-

profuit: ut postea non amplius paroxismum habuerim. *Petrus Forestus*, obs.2.lib.3. De Febre intermittente.

Virum quendam febre tertiana laborantem Dei auxilio & sequenti mediciana mox liberavi.

℞. Decoct. card. bened. ℥iij. extract. esul. ℈ii. M. pro haustu, quo multa biliosa phlegmate permixta egessit: per sequentes novem dies in aurora & longè ante paroxysmum accepit decocti sequentis ℥vj. calidè & in lecto stragulis bene contectus sudores graveolentes & acres emisit; ac eo penitus remisit febris, sanusque evasit decem dierum spatio. Est autem decoctum tale.

℞. Flor. centaur. min. M. iij. coq. in aq. q. s. ad dimidias. *Martinus Rolandus*. cur. 97. cent. 1.

Pro Febre Tertiana.

Ad Generosum quendam febre tertiana correptum vocatus, in hunc modum curationem instituto. Primo longè a remisso paroxismo venam hepaticam pertundo. Sequentibus sex horis ante paroxysmum jejunus assumebat aquam hanc frigide.

℞. Aq. fontis, ℥vj. spirit. vitrioli, gutt: v. vel vj. M. ut F. potio aqua acetosa, quæ dentes non contrahat in stuporem, per hujus primi potus efficaciam & Dei potissimum misericordiam febris arcebatur, atque ex toto quiescebat, nec unquam postea reverebatur: verum nihilominus per sequentes tres dies febri dicatos aqua ista dabatur ante ut dixi accessionem. *Martinus Rulandus*. curat. 100. cent. 1.

Alium febre tertiana laborantem curavi in sequentem modum.

℞. Aq. bened. aq. fontis, an. ℥j. commixtas fride exhausit, atque supra, & infra recte multumque purgatus fuit, exhibui potionem hanc septem horis ante paroxysmum: sequenti die secari jussi dextri lateris basilicam, & sanguinem ad decem uncias fluere. Interea supra pulsus manuum per octo dies ligavi sequens. Epithema mane, quod perdiem retinebat, noctu removebat. Est autem hoc.

℞. Rutæ, Salviæ, bursæ, pastoris, an. Mj. cum aceto rosac. conterebantur in formam pultis, & adaptabantur ad pulsus: post quæ remedia, accessio febris ex toto recessit, nec in posterum rediit: cibus dabatur refrigerans & humectans, sed rarò & parcè: potui dabam decoctum hoc ad satietatem quoties urgebat sitis.

℞. Cichor. Miij. rad. ℥iij. liquirit. ras. ℥ß. passul. corinthiac. ℥iij. coq. in aquæ q. s. ad tertias: & sic omninò convaluit. *Martinus Rolandus*. curat. 94. cent. 1.

Pro Febre Tertiana.

Alternis diebus febrili paroxysmo corripiebatur. Puella Nobilis jam nbilis. Purgavi illam die quietis hoc pacto.

℞. Rad. cichor. dentis, leonis, an. ℥j. rad. rhapont. ℥ß. absynth. chamædr. chamæpyt. an. ℨiß. fl. cordial. p. 1. fol. sen. ℥i sem. anis. ℨiß. infund. in aq. & vino: coque parum in duplici vase, colatæ denuo infunde rhab. ℨii. cinnamom. ℨi. exprimatur: bibat unam dosim, alteram tertio post die quo apyretos est. cum non remitteret, jussi in principio poroxysmi aquam sequentem bibere.

℞. Aq. Cichor. cent. min. & gentian. an. ℥i. M. die febris febris elapso repetatur hujus aquæ potus: pultibus applicari jussi in utroque carpo sequens.

℞. Cortic. intern. nucis arboris, macere tur in aceto forti, & ligetur supra pulsus: unde nigra macula, & postea cutis excoriatio secuta: paroxysmus post mitior fuit.

Jussi tertio aquam bibere, & pultibus sequens apponere.

℞. Fol. thlaspi, bursæ pastoris, & plantag. an. q. s. contund. cum sale & aceto, & applicentur: vix bis hoc facto, febris cessavit, ipsaque sana facta est. *Felis Platerus*. observatione libro 2. pagina 288.

Nobilis adolescens mense Martio febre correptus, duobus diebus continuis paroxysmum habuit, postea alternis diebus paroxysmos aliquot, qui horis nunc tribus, nunc quatuor anticipabant: purgatus fuit, postea venæ secta, itrumque purgatus: cæterum cum non cessaret febris eumque misere affligeret, dedi illi ante paroxysmi adventum sequentem julepum.

℞. Aq. plantag. ℥iß. syr. de papav. ℨiii bibat. Pulsibus applicet in carpo, & temporibus unguentum populeonis subactum cum telis aranearum: superveniente paroxysmo statim sudor erupit, calorque longè mitior subsecutus. Postea denuo instante paroxysmo, hæc duo remedia repetii, addendo ad julepum aquam Nicotianæ. Sudavit iterum mox ab initio, & vix frigus persensit: calor etiam mediocris fuit: postea tandem febris illum deseruit. *Felis Platerus* obs. lib. 2. pag. 293.

Ob inordinatum thermarum usum, in febrem incidi tertianam intermittentem. sequenti die a secundo paroxysmo hausi ℨi. tartar. vitriol. cum gr. ij. diagridii in aliquot cochlear. vini absynthii calidi, cujus operatione bilis evacuatio egregia est subsecuta. Cum autem propter plenitudinem moderandam sollicitus essem, die paroxysmi tertio venæ sectionem institui, idque cum successu, signis concoctionis sese offerentibus: quam ob causam spem bonam de quarto paroxysmo non futuro suscipienbam. Quid fit? Natura ab onere ulteriore liberata sub noctem diarrhæam producit biliosam criticam, qua sanitati, Dei gratia, ab acuto morbo restituebar. *Gregorius Horstius*, obs. 10. lib. 1. De Febribus.

Pharmacopæus quidam quinquagenarius laboratat febre tertiana intermittente: bis fuit purgatus, bis etiam phlebotomia celebrata: postea ante paroxysmum, sequens potiuncula ei exhibita est.

℞. Aq. cichor. ℥iii. salis absynthii, ℨß. spirit. sulph. gr. xii. M. ab hac potione accessio non rediit, sed per urinas plurimùm fuit evacuatus. *Lazarius Riverius*. cent. 1. obs. 40.

Studiosus medicinæ post quinque accessiones febris tertianæ, secta vena bis, & semel purgato corpore. sumpsit initio paroxysmi, aq. bened. ℥i. accessio fuit cohibita, tum etiam operato medicamenti per duas horas, postea vomuit quinquies aut sexies sine molestia, accessio brevi

brevior solito fuit, & in fine illius purgatus est per alvum pluribus vicibus, & omnino curatus est. *Lazarus Riverius*.cent.2.obs.57.

Gratianopoli vocatus sum ad equitem quendam ordinis Divi Iohannis, febre tertiana laborantem; erat tunc temporis in tertia accessione: prius tamen quam tres illæ accessiones ordinem cœpissent, per aliquot dies sine typo febricitaverat: præscripsi ad diem sequentem, qui erat intermissionis dies, calomelanos Turqueti. ℈i. diagrid. gr. v. in forma pilul. quibus valde purgatus est; redeunte circa vesperam ciborum appetentia, qua prius destitutus fuerat: die vero accessionis sumpsit ante paroxysmum julepum sequentem.

℞. Aq. cichor. ℥iij. sal. absynth. ʒß. spirit. sulph. ℈j. F. julepus: quem hausit duabus horis ante paroxysmum, & copore prope concecto sudavit copiosissime sicque à febre liber evasit. *Lazarus Riverius*.*cent*.1.*obs*.26.

Pro Febre tertiana duplici.

Consiliarius quidam annum agens. 65. febre tertiana duplici laborabat à quinque septimanis, in quarum decursu multa remedia administrata fuerant ab alio medico; quater secta fuerat vena, pluries purgatus erat. & multi julepi aliaque remedia exhibita: morbus tamen in pejus ruebat, & accessiones graviores evadebant, ita ut eo die quo ego vocatus sum, ipsum attonitum, & comatoso quodam stupore affectum invenerim, & adstantes de ipsius salute maxime dubitarent: tanta autem erat virium prostratio, ut nulli evacuationi locum esse censuerim. Primo igitur die quo ipsius curationi incumbere cœpi, julepum sequentem exhibui hora una ante accessionem.

℞. Aq. cichor. ℥iii. sal. absynth. ʒß. spirit. sulp. ℈i. M. F. julepus. Secundo die idem remedium iteratum est, hora etiam una ante accessionem. Tertio item die eadem hora sumpsit & accessio perexigua fuit. Quartò die mané sumpsit sequentem potionem.

℞. Sen. mund. ʒii. sal. tartar. ʒß. spirit. sulph. ℈ß. aq. cichor. ℥vi. infund. frigide per noctem, & colaturam capiat cum regimine: pluries purgatus est cum euphoria: & eo die accessio non apparuit, neque deinceps, & ita perfecte curatus est. *Lazarus Riverius*. *obs*.2.*cent*.4.

Servida quædam septimestris correpta est febre tertiana duplici, quæ per mensem eam afflixit; nulla apparente remissione, quod periculum non exiguum portendebat. Docet enim experientia quotidiana mulieres gravidas, hujusmodi febribus laborantes, difficillime curari, & non paucas abortu interveniente de medio tolli: ter ipsi secta fuerat vena, purgans medicamẽtum bis exhibitum, & multi julepi aperientes & refrigerantes propinati, tandem venæ sectione hora ante paroxysmum celebrata, & exibito immediate ante venæ sectionem, julepo ex decocto fl. chamam. & crem. tartari parato, febris omnino sublata est: accessio enim quæ post venæ sectionem expectabatur, non comparuit neque deinceps. *Lazarus Riverius obser*v. 7. *centur*. 4.

Patronus quidam Sexagerius febre tertiana laborans, post usualia, remedia tandem curatus est secta hora una ante paroxysmum vena præmisso decocto chamæm. & cremor. tartar. & admotione carpis emplestri Sorobelbergeri, *Lazarus Riverius*. *obsv*. 12.*cent*.4.

Pro Febre tertiana.

A spiritu sulphuris cum aqua exhibito, copiosè sudor provocatur, quod multis experimentis nobis innotescit, qui plures tertianas febres curatas vidimus eodem remedio in summo accessionis æstu, & urgente siti exibito, unde copiosi sudores provocabantur, a quibus non solum paroxismus, sed etiam totus morbus integrè solvebatur. Hac dosi exhibeo.

℞. Aq. frigid. ℔j. spirit. sulph. gt.xx.M. *Lazarus Riverius obs*.19.*cent*.1.

Retulit mihi D. Chomel. se omnes propemodum tertianas curare solitum, exhibendo per horam ante accessionem bonum haustum decocti chamæmel. & cremor. tartar. & statim ab assumpto remedio sanguinem detrahendo. Si non sit ad manus decoctum, aquæ frigidæ cyathum exhibet; & idem fere succedit effectus, putat aquam illam assumptam per phlebotomiam ad venas rapi, & materiam ebullitioni proximam diluere, unde accessio impeditur. *Franciscus Chomel*.*obs*.3.

Vir quidam febre tertiana notha correptus est, quæ per mensem perseverabat, sumpsit meo consilio vomitorium ex ʒj. salis vitrioli in aqua dissoluti, a quo ter aut quater excitatus vomitus, nec febris amplius apparuit. *Simeon Iacoz*. *observ*.14.

Civis quidam Monspeliensis febre tertina laborans, sumpsit aq. bened. ℥j. & à febre liberatus est, hujus etiam medicamenti operatione latum lumbricum excrevit septem pedum longitudinem æquantem *Samuel Formius obs*.12.

Persamiliare remedium febris inter vulgus nostrum ex pipere percrebuit: quo cum successu usum magnum olim Selandiæ Episcopum D. Io. Resenium seniorem accepimus, in ipsa accessione piper cum spiritu vini exhibent, vel absynthium in aceto coctum cum pauco pipere tribus continuis propinant, quanquam malè multis cesserit, non paucis tamen profuit, sive quod vomitum provocaverit, sive quod horrorem febrilem discusserit. *Tumas Bartelius hist*.48.*cent*.5.

Ad febrem tertianam intermittententem epidemiam sudorifera maximè profuere paroxysmo instante cum alexipharmacis exhibita præmissis ex methodo præmittendis. Innotuit in horum censu virtus unicornu nostri Groenlandici, quod non solum ʒß. pondere cum appropriatis ante paroxysmum exhibitum sudorem largum procuravit, sed febrem plerumque extinxit, expertus id remedii novi genus summa magno successu in plurimis. *Tom. Bartolinus*. *his* 56.*cent*.2.

Pro Febre tertiana.

Pro minorativo has pilulas dedi.

℞. Extract. pil coch. ʒß. diagrid. præp. gr. iij. ol. anis. fœnic. an. gr. ij. cum aq. cinnam. F. pil. vii. deglutivit involutas pulpa pomi sub cinerib assi, & mediocriter inde deposuit. Sequenti die in ipsa accessione istud expulsivum exhibui.

Aq cinnam. card. bened. an. ʒx. C. C. usti præp.

℈ii.confect.alker.ʒß.lapid. bezoard.gr.vj.M.F. haustus hydroticus. sudavit, & visus paroxysmus brevior.Sequens paroxysmus multum anticipavit.in limine ejus dedi cochlear. 2. hujus pulveris ex cerevis. calente.

℞. Salis ab sinth.gra. xvi. fol. centaur. min. ʒijß.sacchar.alb.℥iß.M.F.pulvis.

Pro potu ordinario utatur hoc decocto.

℞. C.C.usti & præp.℥ii.coq.in ℔vi. aq. fontis deinde impone in cantharo cinnam.el.& fracti, & sacch. albiss.an.q.s. superaffundatur decoctum effervescens, & sinatur sponte sua refrigerari. paroxysmus rursus anticipavit, sed mitior fuit, exhibui iterum dosin pulveris suprascripti, & pulsibus hoc sequens unguentum applicavi.

℞. Ung.popul.℥ij.tel.aranear.ʒiiß.opii thebaic.aceto solut.gr.iiij.ol.fœnic.gr.ij.M. fiat unguentum.paroxysmus non reversus est. Ad reliquias febris discutiendas, vnica vice illum purgavi, ita.

℞. Elect. diacydon. lucid. lavat. ʒiß. exhibe.habuit aliquot sedes, bene tulit, & ad pristinam sanitatem rediit. *Petrus Lochitius obs.1. cap. 5. lib.1.*

Alteri, paroxysmi leve quodam præludium sentienti dedi ʒß.sequentis pulveris mei antifebritici.

℞. Pulv.fl.& fol.cent.min.ʒii.C.C.usti præp. ʒii.sal. absinth. card. bened.cent.min.an.℈i.manus Chr.perlat. ʒij. M. Fiat. pulvis ante sequentem paroxysmum ita accepit.

℞. Pulv. antefebritici suprascripti, ʒj. syr.de papav.ʒiij.cum vino albo, q. s. F. haustulus.

Abinde sudore copiose insecuto placidè dormivit, & sese liberatum prædicavit. illo pulvere contra quascunque intermittentes febres fœliciter hactenus utor. *Ioh.Petrus Lotichius.obs. 2.cap.6.lib.4.*

Febris Quartana.

Empiricum Parisiensem plurimos quartanarios decocto radic.lappæ maj.ex vino albo,magno successu curare solitum, accepimus inter observationes Celeberrimi Viri Pauli Marquardi Slegelii, nimirum eadem quartanæ & luis veneteæ quandoque remedia observantur. Sic illam cum tibiarum ulceribus hydrargyrosi curam narrat Ballonius.lib.2.epid.& ephem.p.131.

Hanc vero in Henrico tertio Galliarum Rege eodem decocto Bardanæ à Petro Pena deletam testatur. *Samuel Formius obs.41. Georgius Hieronimus Velschius. obs.4.*

Doctor Medicus certò affirmavit, vidisse se quendam quartanarium, cui in decursu febris ulcuscula apparuerunt maligna, consilio quorundam frictiones ex hydrargyro usurpantur. Sanantur ulcera, imò & febris ipsa quartana. *Guil.Ballonias.lib.2.Epid.& ephem.pag.158.*

Hoc unum subjicere libet, quod ab amico seu secretum quid accepi, & in multis casibus non inutile deprehendi.

Sumatur cor leporis, & eo modo quo pulmo vulpis solet, præparetur, postea in pulverem redactum, atque in tres æquales portiones divisum, tribus vicibus exhibeatur, hora una aut circiter ante invasionem, vino albo, aut alio convenienti liquore dissolutum. Vidi ego semel atque iterum post hujus amuleti assumptionem, febrem deinceps non magis apparuisse, aut saltem paulatim evanuisse.

Verum hoc non statim ab initio morbi, sed ubi jam manifesta coctionis signa apparent, faciendum est. Petrus Monavius. ep.62.lib.5. consil. & epist. Cratonis & aliorum Medicor. à Scholtzio editorum.

Pro Febre quartana.

Quoniam in hoc levissimum & securissimum experimentum incidimus, quod quisque experiri poterit, literis id mandare placuit,quod ita se habet Cum frigore quartanarius torqueri cœperi, cyathum stillatitiæ aq.ros.ebibat, quo multa & biliosa evomet, & sanus evadet: ita enim multis evenisse observavimus: proximum est hic citare aliud contra quartanæ ingens frigus remedium, quod ex Galeno habetur, & sæpe à nobis in usu habitum, & pro vero compertum, grana v.vel vj.piperis integra deglutienda frigoris tempore ægrotanti cum pauculo vino generoso dabis, quo auxilio repetito, æger bene habebit, ut nostro accedit ægrotanti, cui quartana post tres desiit paroxysmos Amatus Lusitanus. cent.2.curat.97.

Postquam multa & varia medicamenta quæ tum atram bilem, tum splenem respiciebant, daremus, tandem propinato pharmaco atram bilem respiciente die paroxysmi quatuor horis ante accessionem, multa & nigra excrevit, ac liber à quartana evasit.

Hujus evacuationis die paroxysmi ratio assignatur talis,quia commotione agitata materia facilior ad expulsionem redditur, quam divinus senex contemplatus, in quartana febre die paroxysmi pharmacum dare mandat. lib. De Affectionibus.non longè à principio (si vero quartana apprehenderit, siquidem impurgatus fuerit,primum caput purgato,& interpositis tribus aut quatuor diebus pharmacum sursum versus purgans dato in ipsa apprehensione, & interpositis diebus rursus aliud deorsum purgans dato in ipsa apprehensione) nos verò hodie hora paroxysmi vomitum proritamus, ac cum purgandi tempus instat die paroxysmi pharmacum damus, quibus multa & egregia consecuti sumus, adeo ut raro quartanam incuratam hoc incedendi ordine dimiserimus. Amatus Lusitanus. curat.4.cent.1.

℞. Aq.fl.cent.min.& rad.gentian, an. ℥j. julep.rosat.℥ijM.bibat initio paroxysmi,& spinam dorsi oleo chamæm.& aneth inungat: bis julepum exhibui quo fugata est febris.

Alteri in principio paroxysmi haustum aq. tabacci exhibui, & valde profuit. *Felix Platerus.obsv.lib.2.pag.301.& 304.*

Aliqui pro singulari remedio singulis matutinis exhibent hanc aquam destillatam ad ℥ij. vel ℥iij.

℞. Aceti fortiss.℔iii.panis albi calentis adhuc detracta crusta ℔j.pulv. pyrii. ℥ij. M.& destillentur in B. M. Similiter laudant quidam & hanc.

℞. Aq. Meliss. ℔ß.aq. vitæ ℔j. medull. ebuli ℔ß.M. destillentur: dentur ℥ii. per dies aliquot manè aut serò Felix Platerus. practic.tom. 2.cap.2.pag.138.

Quidam ante triennium quartana laborabat

diu, dicebatque mihi se multis remediis usum esse. unum hoc profuisse, accepisse vinum sublimatum diligenter, quod aquam vitæ appellant, & madefecisse petiam lineam, ac adveniente quartana, imposuisse ventriculo: hoc modo se eam depulisse: videtur mihi satis tuta esse medicatio, præsertim in ventriculo frigido. Io. Crato. epist. ad Camerarium. lib. 5. cons. & epist. Cratonis. &c.

Consiliarius quidam à febre quartana liberatus est casu rarissimo: cum secta illi fuisset venæ, paulò post occlusum vulnus, & ligatum brachium, fluere cœperunt ex vulnere guttulæ quædam aquæ limpidissimæ quæ fasciam penetrabant: & indusia sæpe mutare cogebant: perseveravit ille fluxus per multos dies, donec febris quartana cessaverit. Notandum est illum post multos annos ex hydrope interiisse. *Lazarius Riverius obs. 20. cent. 3.*

Aromatiarius quidam febre quartana satis diuturna laborans, quæ multis adhibitis remediis non cesserat, miscuit cum ptisanæ potus ordinarii cyathis tribus mixtionem ex ambaro & mosco, quam pro conficiendis muscardinis paraverat saccharo addito, in qua erant utriusque gr. viii. & in calore accessionis ptisanam sumpsit in tres doses singulis vicibus agitando ne pulvis in fundo remaneret, unde copiosissimi sudores oborti sunt, qui moschum redolebant, & ille perfecte curatus est. *Lazarius Riverius, obs. 35. cent. 4.*

Pro Febre quartana.

Multos quartana detentos curavi vomitibus; abstinentia cibi diebus accessionis, purgatione, inunctione dorsi hora frigoris cum ol. scorp. & pinguedine anseris & gentianæ succo.

Alios verò curavi succo rad. verbasci in potu dato. *Hieron. Cardanus curat. 24.*

Pro Febre quartana.

Anno 1571. multi quartanarii decubuerunt; qui sine remediis derelicti sunt, omnes pene convaluerunt: quibus curiosè adhibita remedia, ii fere interiere, præsertim si macilenti biliosique forent, ut febres istæ potius à bile essent usta quam à face sanguinis. Sic cum quartanis agendum mitissime, ne officiosa sedulitas plus obsit quam prosit. *Guil. Ballonius lib. 1. epid. & ephem.*

Pro Febre quotidiana.

Affinis quidam meus gratis innumeros febricitantes febre quotidiana & tertiana detentos pericarpio sequenti curavit; quosdam prima vice, alios secunda, pertinaces tertia. Remedium tale est. Novem Pentaphylli folia radicitus colligit, postea incipiente paroxysmo, arteriæ brachii dextri tria folia cum sale, superque his tria alia folia cum sale, rursusque desuper alia tria folia cum salis pugillo in medio foliorum imponit, & sic mille ad minus febre detentos curavit, multique etiam quartana detenti quatuor folia eodem pacto imponendo curati sunt. *Petrus Borellus, obs. 32. cent. 1.*

Malo non cedente ad Generosum aliquod auxilium confugiendum est hoc.

℞. Lign. guaiac ℥ij. lign. visc. quern. ℥j. lig. sassafr. ℈j. infund omnia horis duodecim in juris pulli gallin. ℔i. deinde bulliant ad consumptionem tertiæ partis sub finem addendo cichor. beton. & menth. viridis an. folia duo colaturæ ℥vii. dentur horis quinque ante prandium per dies aliquot continuos *Io. Zecchius. consul. 21.*

Ad digestionem humorum pituitosorum ordinatum hoc claretum.

℞. Aq. cichor. absynth. fœnic. an. ℥iij. de cichor. cum rheo ℥iß. syr. de quinque rad. ℥j. de granat. acid. ℥vj. crem tartar. ʒß. spirit. vitriol. gutt. vj. aromatizetur cum spec. diarrhod. abbat. ℈j. cinnamom. el. ℈j. M. F. julepus instar clareti, pro tribus vel quatuor dosibus matutinis & vespertinis. paroxysmus anticipavit & fuit paulo brevior ex usu clareti quod continuabat. Sequenti die ex hac potiuncula purgante ter vomuit, & per inferiorem gutturem copiosè evacuavit.

℞. Gummi gutt. gr. viij. tartar. vitriol. gr. vj. spirit. vitriol. gr. ij. aq. cinnam. ℥j. M. F. haustulus. Postea sequens expulsivum in accessione febris accepit.

℞. Aq. card. bened. cent. min. an. ℥j. an. cinnamom. ℥j. syr. de papav. ʒiij. sal. absynth. gr. viii. pulv. fol. cent. min. ʒß. spirit. vitriol. gr. iiij. M. diligenter. F. haustulus. Paroxysmus vix tres horas duravit, horum usu continuato intra paucos dies a febre immunis evasit. *Io. Petrus Lotichius. obs. 1. cap. 4. lib. 1.*

Duobus abhinc annis febre quotidiana violenta laborabam, à qua liberatus sum carpis applicando sequens.

℞. Salis marini, lupul. anglic. an. M. ii. passul. corinthiac. ℥iij. probè misceantur & contundantur. D. Robert. boile, lib. De utilitate Natural. Philosoph. cap. 10. sect. 5. part. 2.

Pro Febre Hectica cum initiis tabis in muliere quadam.

Commendata victus ratione humectante & nutriente, sic præeunte divina benedictione, processum est.

℞. Sem. papav. alb. ℥ß. gummi arabic. tragacanth. farin. amyli, an. ʒi. sem. alth. malv. portul. bombac. an. ℈iiij. sem. 4. frigid. maj. rec. & excortic. an. ʒiij. ciner cancr. fluviatil. corall. alb. ust. succ. liquirit. spodii, rosl. rub. an. ℈iiij. spec. diatragac frigid. diair. Solom. an. ʒiii. cinnam. ℈ii. pulm. vulp. præp. ʒi. incisis & non contusis sem omnibusque loco calente exsiccatis M. F. pulvis dividendus in tres pertes,

℞. Pulv. præscript. partem unam, sacch. rosl. vet. ℥j. pinear. rec. amygd. d. rec. excorticat. an. ʒv. sacch. penid. ℔i. aq. tussilag. veronic. rosl. odor. an. q. s. ol. cinnam gr. vi. F. rotulæ, è quibus deglutia manè in lecto numero ii. vel iij. elapsaque hora sumat cochl. i. sequentis mistura quæ.

℞. Aq tussilag. ℔iß. syr. jujub. ℔ß. M. Noctu vero in ingressu lecti de hocce capiat.

℞. Pulu. præscripti partem secundam, syr. de jujub. de papav. loch. de farfara, an. ℥i. M. F. Elect. cum fol. auri.

℞. Pulv. præscripti partem tertiam, sacch. penid. ℥ii. M. ad Scatulam. Familiarem sibi faciat usum istius pulveris interdiu.

℞. Fl. rosl. ʒiiß. fl. viol. bugl. borrag. & nymphææ, ae. ʒiß. santal. rub. ʒiiß. corall. ʒii. caryophyll. ℈iiß. sem. citri. ocymi, an. ʒiß. camphoræ ℈i. conquassatis omnibus. F. Sacculus pyramidalis e syndone rubro isque interbastatus; irroretur sequenti mistura.

℞. Aq. rosl. odor. ℔ß. spirit. rosl. ʒi. M. tepide ista irroratus sacculus admoveatur cordis regioni, hisce remediis diligenter cum insisteret,

rectius habuit convaluitque, *Ioannus Petrus Lotichius. obs.6. cap.2. lib.1.*

Pro Febre Hectica.

Infanti cuidam trium annorum atrophia & hectica laboranti, cui brachia & pedes flaccescerant, venter vero tumidus erat, sequentia consului. Primò de hoc lacte cancrorum detur infanti mane & vesperi calide cochl.j. vel ii.

℞. Cancror. fluviatil. viv. numero v. bene lotis & mundatis affunde lactis caprini q.s. contunde parumque coq. Postea per linteum succus expressus edulcoretur sacch. cand. q.s.

Si tussicula adsit, succus raparum sub cineribus coctarum & expressarum sacch. cando edulcoratus propinetur. Deinde fiat balneum ex aq. dulci fontana tepida in qua caput, & & pedes agni cocti sunt, in eo ponatur infans per horam dimidiam & amplius si ferre possit, ante ingressum assumat parum lactis caprini rec. & calidi vel lactis cancrini ut supra. Pro divitioribus parari potest balneum e solo lacte caprillo, vel vaccino, vel dimidiis partibus lactis & aq. dulcis. Tertio quoque die renovetur balneum, & caput & pedes agni tam diu coquantur, donec caro ab ossibus separetur. Post egressum e balneo pectus cum spina dorsi hoc linimento calidè inungatur.

℞. Adip. capon. anser. an. ʒj ol. viol. ʒij. ol. amygd. d. rec. exp. ʒijß. mucilag. sem. psyll. cum aq. viol. extr. ʒß. cum pauca cera. F. linimentum extra usum balnei etiam mane & vesperi fieri potest hæc inunctio *Io. Petrus Lotichius. obs.3. cap.2. lib.1.*

Habui hecticum in curatione diu, qui siccatus & tabidus, nec balneo, nec lactis potu, aliisque innumeris humidis reficientibus auxiliis unquam potuit restitui, tandem morbi pervicacis pertæsus, ad ranarum usum accessi. Stillaticiam aquam ex illis extractam in balneo Mar. cum syr. violaceo permixtam pro potu quotidiano bibendam obtuli: eas elixas cum oleo, sale, saccharo, & salsamentis in cœna & prandio degustabat, interdum illi erat pro frequenti usu jus album, factum ex illarum contusa carne, cum amygdalis, lacte, butyro, farina hordei, saccharo, vitellis ovorum: quæ omnia res[i] ersa cinnamomo. & rosacea irrorata, ad ignemque percocta, conditum faciunt suavissimum, quod optimè nutrit, humectat, impinguat, coquitur facile, citò distributur: hoc modo gubernatus hic æger, trium mensium spatio pristinam recuperavit sanitatem Zacutus Lusitanus pbs.36. lib.3. prax. admirand.

Pro Febre verminosa cum alvi fluxu.

Puella quædam duodecim annorum febre continua laborabat cum alvi fluxu molestissimo, quo materias excernebat colore cineritio infectas quales apparere solent plerumque in verminosis affectibus: præscripti sunt clysteres detergentes ex rebus dulcibus parati, tum potus vulgares contra lumbricos, & rhabarrum pulveratum bis iteratum; ex omnibus tamen his nullum levamen obtinuit, imò febris & alvi fluxus in deterius vergebant, ut jam de salute puellæ dubitaretur: tandem sequentem julepum ipsi præscripsi.

℞. Rad. acetos. gram. & cichor. an. ℥j. fol. endiv. cichor. acetos. portulac. & hyperic. an. Mj. scord. & absynth. pont. an. Mß. fl. cordial. p. j. coq. in aq. hord. ad quartaria v. in colat. dissolv. syr. limon. ℥iiij. spir. vitrioli gr. aliquot ad levem aciditatem. F. julepus pro quatuor dosibus manè & serò sumendis: intra illud biduum quo julepo usa est, febris & alvi fluxus omnino quieverunt, & perfectè curata est. Si quis miretur tam levi remedio sublatum esse hunc affectum, sciat hypericum & scordium mirabili efficacia putredini resistere, & lumbricorum generationem prohibere, nedum genitos enecare: & vere testari possum me hujusmodi julepis in infinitis pene puerulis lumbricis laborantibus cum fœlicissimo successu usum esse. *Lazarus Riverius. obs. 16. cent. 1.*

Febris Ephemera &c.

Illustris & verè generosus Heros Sigfridus à Kolonitsch, Liber Baro in Burgschlenitz, Haindorff & idenspoyen, &c. Sac. Cæs. Majest. & laudatiss. mor. Ordinum inferioris Austriæ jam per plures annos Dux equitum ferentariorum gravis armaturæ, quam spartam ibi commissam, quanta fide, dexteritate & prudentia exornarit, quosuis alios potius, quam me, suæ Magnitudinis domesticum fere, testem esse malo; cum flagrantissimo Sirio 30. Julii Anno 1596. in lenonem quendam castrensem vehementius exarsisset, haustumque vini meracioris gelida, & quidem glacie (cujus magnam vim ex subterraneis specubus Iacienfium Turcarum Ungari protraxerant) refrigerata superbibisset, motuque violentiore incaluisset; in febrem ephemeram, quæ dubio procul, si dextre tractata fuisset, diem unicum non transiliisset, incidit. Ex [?]queb[a]mur tum æstu, si quo unquam, certe flagrantissimo: Sub cane, eoque summe ferventissimo, eran[?]: Sic, ut in ejusmodi, quæ tum quasi epidemice grassabantur, ne in continuas aut causonicas febres transirent, magnopere invigilandum esset. Ad primam statim accessionem vocati fuissemus: nisi Medicastri cujusdam procax πολυπραγμοσύνη suæ Magnificentiæ ad artem Medicam proclivissimæ obstitisset. Erat Medicaster ille Equitatui Austriaco à sacris concionibus: qui cum per transennam aliquando pharmacopolium quoddam inspexisset, miram hinc artis Medicæ peritiam sibi adjudicarat: Sic ut etiam in corpore hoc Heroico periculum sui profectus satis audacter facere præsumpserat. Pillularum enim aggregativarum sesquidrachmam quam Chirurgus æque imperitus vel ipse Viennæ conglobarat summo mane stupendi mysterii instar, suæ Magn. obtulit, oblatam in trusit. Vix assumserat, ecce boni nostri Practici Parochus & Barbitonsor, anhelantes accurrunt: rogant ut Heroi, jam morituro, præsto simus: simulque, quid tentatum sit in illa consternatione coram cunctis proclamant. Tantas enim intempestivæ bilis effervescentis commotio torsiones, & viscerum erosiones excitarat: ac ad suam Magn. accedentes, vix non animi deliquium, aut graviora symtomata vereremur. Enormiter equidem turgens materia evacuabatur: Sed, cum natura suæ Magn. tenerrime tractanda fuisse; utpote quæ etiam

levissimis pharmacis irritata, cohibenda potius, quam extimulanda sit, non injuria quamprimum ad abstergentia & lenientia motumque humorem cohibentia decurrebamus. Fiebat hoc per Enemata: quorum primum ex decoctione hordei, alterum ex puris oleis, tertium, propter doloris atrocitatem, ex anodynis conflabat: quibus etiam Christo, mediante, paucis horis dolor omnis ita consopiebatur: ut, cum sub serum crepusculum tria Laudani veri grana in emulsione quant: sem: frigid. major. exhibuissem, sua Magn. per totam noctem placidissime, usque ad septimam diei horam dormierit. Apparentibus autem signis concoctionis in urinis, nec evidente lassitudine remanente, cum tamen sitis clamosa suam Magn. tam commotione bilis, quam fervore caniculari exagitaret, ad potum frigidæ non difficulter descendebamus: saluberrimi præsertim fonti viva scaturigine limpidissimas aquas suppeditante. Fons ille tertio a Facia, ex cujus latere Orientali castra metati fueramus, lapide, sud tecto, quo Turcæ, fontium admiratores, eundem convestierant, de concamerata porticu promanans, venulas suas, ex vicinis montibus, qui Austro recta oppositi auro, eoque purissimo, dubio procul turgent, mutuabatur. Tam blando enim afflatu non solum intestina, sed ipsum cor, irrorabatur, experientia penitus convictus, salubriores lymphas nunquam me gustasse, nec unquam gustaturum, putem. Cum autem, propter nimiam subtilitatem nullam ebullitionem admitteret, Saccharo candi & cinnamomo contuso, per manicam Hippocratis infusas aquas transcolabamus: quo quidem clareto non modo mirifice delectabatur: Sed etiam fuligines ardentes sic restinguebantur: ut post triduum ad excursionem, quæ Pesthum versus instituebatur, pancratice valeret. Etsi autem in eodem incursu, hostes provocando, & aliis equestribus commotionibus, Sirio ardente nimium excalfactus, adrecidivam am devenire potuisset: tamen, cum assiduum clareti nostri usum continuaret, non modo ad conflictum Kerestinianum usque (circa quem sua Magn. catharro, vigiliis & aëre humidiore concitato, paulum inquietabatur) integra sanitate fruebatur: sed medicastros castrenses serio detestatus, per totum quinquennium deinceps me in castris Heroica, fide & benevolentia complectens, contra Centaurorum Thrasonumque fremitus & ronchos, Germana magnanimitate, defendebat.

Quanta perditorum hominum, de Medicastris castrensibus loquor, per totum hoc decennium, non ad curandos, sed ad enecandos ægros, in Ungariam colluvies confluxerit, vel hinc æstimari potest: quod etiam ex Medicis sollemniter pronuntiatis, & tam Sac. Cæs. Maj. quam Ordinum Imperiis mandato, sanitati castrensi præpositis, ad quadraginta fere fuerint extincti. Inescatrix enim illa Pannonia, voluptatum suarum illecebris, & speluci, vel ex remotis regionibus, Medicos attraxerat ut de Agyrtis Judæis, Anabaptistis, Chirurgis, desperatis, tonsoribus, prædicatoribus deniq; castrensibus altum sit silentium. Hi enim omnes, illotis manibus ad ægros irrumpentes, Plinianum illud, quo solos Medicastros impune in homines grassari asserit, sedulo adimplebant, Si quidem, ut sancta fide confirmare ausim plures hoc decennio per ejusmodi Harpyias, quam ab ipsis hostibus, trucidatos. Et Clericis fortassis otium, quo, cum rara sit in castris devotio, abunde fruuntur, hic patrocinari posset: Reliqua Medicastrorum castrensium sentina, unde coram horrendo Christi tribunali patrocinium tantorum scelerum mutuatura sit, non video. Consuluit enim ad Pannonas flos militaris: qui non nisi egregie male tractatus, decerpendus videtur. Nec enim facile quis durissimum hoc vitæ genus subire gestit: nisi prius subductis rationibus se viresq; suas, utrum tanto oneri suffecturæ sint, æqua lance perpenderit. Felicem autem, & perfelicem, dixero: si in alieno & hostili solo morbis obrutus Medicum fidum verumq; adeptus fuerit: quam quidem felicitatem castris æternam velle, & voluisse, tam serenissimam Domum Austriacam, quam Ordines utriusq; Austriæ, absit ut dubitem: cum hi copiis suis in Ungariam fidelissime missis, Medicinæ Doctores adjungi curaverint: illa publico salario, generali sanitati castrensi paterne prudenterq; consuluerit. Quam providentiam paternam utinam reliqui Imperii Ordines imitandam potius, quam, vile forsan æris exigui momentum comparsuri, devitandam censuissent, de ipsis Thraciæ visceribus jamdudum triumpharemus. Magnum est, quod assero, majus subjungo: hac, ut molliter dicam, negligentia, plenum victoriæ cursum non modo interclusum, sed veteranis paulatim absumtis, Tyronibus neglectis, triariis vix non prorsus sublatis, tanto majores hosti nervos additos esse, quantos nobis præcidimus: ut de suspiriis, quæ, inhonesta morte milite exstincto, non possunt non nubes perrumpere, nihil dicatur. Eo usq; enim temeritas practicorum castrensium progressa fuerat: ut Anno 1599. etiam vetulæ sagæq; & incantatrices ad mactandum descenderent: quarum furias nisi ferro compedibusve coercere curassemus, vix, ex oppositis ripis Turcis Tartarisque grassantib. legiones, per lemures ejusmodi ad raritatem deductas, eodem Autumno ostentare ausi fuissemus. Plus igitur præstiterit: qui Medicum verum, rebusq; necessariis instructum, ad Ungaros demiserit: quam si integra legione militum, non ab hoste, sed morbis & negligentia sanitatis publicæ enecanda, sumtib. vix tolerandis, suppetias tulerit. Merito n. & quidem ipsa experientia suffragante, vix quintum locum Turcæ hosti in Ungaria concessero? cum impietas erga Deum, negligentia sanitatis publicæ, privati commodi studium, livor & invidia Turcas multis post se parasangis relinquat. Impietatem erga Deum primo loco pono: quod contra stimulum nos calcitraturos vereor: Si, Dæmone quovis deteriore sæpe milite, Sathanam Turcicum oppugnare perrexerimus. Et huic quidem malo, plurium præsertim blasphemiarum, quibus castra, proh dolor, circumvallantur, obviam iturus Sereniss. Archidux Maximilianus, Anno 1597. Calend. Aug. sanctissimis edictis. quæ præcinentibus tubis passim in castris divulgabantur, non minus pie, quam fortiter. Christiani lu-

prætoris munia subibat, quæ tamen paulo post, effreni tam superiorum, quam inferiorum rabie antiquabantur. Negligentiam sanitatis publicæ in secundis pono: cum vel hac sola omnes, etiam rectissime dispositas molitiones disturbatas, non sine bile recordor. Absit n. ut his, quibus adhuc constringimur, compedibus in Ungaria nos detineri pateremur: si vel limis ocellis ad hanc, in castris apprime desideratam sanitatem respectaremus. Illi n. qui metationibus castrorum præfecti sunt, cum plerumque res sinistre pensitent, persuaderi nunquam possunt, ut in designatione mansionum paulo plus milites, quam jumenta respectent: sic quidem, ut non raro commodis aquationis tantum inservituri, uliginosas & terrimam mephitim exhalantes convalles eligere soleant: quæ humi cubanti, misero gregi, ipso aeris attractu, venenum, pro sanitate, infundunt. Nil jam de subvectione commeatus, deque vini, modo rate, modo axe devehendi, turbidissimis sentinis, quibus miser miles vivere cogitur, dicam: hoc tamen unicuiq; pensitandum relinquo: quænam sanitas illi futura sit; qui pani, modo mucido, modo, modo furfuraceo, modo ex clibano ferventi, carnes adhuc trementes supergerere, potum vero, quavis lacuna turbidiorem, superhaurire cogatur. Privati commodi studium tertius hostis erit: quod si uspiam, certe in castris, impunitate summa tyrannidem exercet. Quanta n. ut molliter dicam, imprudentia hæc est: quod nulli fere ex Ducibus, quorum fidei turmæ equestres, & peditum phalanges toto hoc decennio concreditæ fuerunt, Medicis una deductis, tam sibi, quam suis, consuluerint: cum tamen honesto satis, non tamen nimis fructuoso quinquaginta florenor. stipendio, cuilibet legioni & cuivis mille equitum turmæ, vel decreto Sac. Cæs. Maj, fuerit prospectum. Qui igitur his denariolis privatum commodum adaucturi, Medicis castrensibus subtractis, vel eorundem loco pessimis homicidis, uno & altero nummo conductis, Rempnbl. Christianam infanda clade affecerint, videbunt sane suo tempore, utinam brevi, quam se vix homines præstiterint. Livoris & invidiæ furias tanto magis Turcis præponendas scio: quo atrociorem noxam illarum, cum inter nostrates sæpe me spectante grassatæ sint, experiri coactus sum. Nec enim leviter teterrimo livore victoriæ nostræ contra Turcas basis hoc decennio fuit concussa: sic quidem, ut vel hoc solo, dum gravi simultatum & arrogantiæ veneno præcordia multorum infecta, omnem rei bene gerendæ occasionem sæpius extorserunt, quemvis Turcam superatum statuam. Ponam tamen in quinto & ultimo loco remorarum nostræ victoriæ Turcam hostem, hominem (si tamen tale brutum pecus homo dicendum est) re vera nihil minus, quam strenuum militem. Quamvis enim concessero, ante decennium per Europæos Bassas, Temesvvariensem, Budensem & Bossinensem, in his ipsis nostris limitibus florum militum sustentatum fuisse: eundem tamen felicissimo mactatu per hæc duo lustra fortiter resectum scio. Scio & illud: fatali mille annorum periodo ad finem deducta, non prius hos Aquilæ Cæsareæ, Draconisq; Turcici conflictus conficiendos: quam labes priores interneciva hostium clade fuerint abstersæ. In hoc maturando strenuissimum se his duobus lustris præstitit Dominus Kolonitschius, non modo impietatem erga Deum summo studio à commissis sibi turmis arcendo, sed etiam imetatione castrorum, quemvis etiam incursionibus hostilibus obnoxium locum seligendo: dummodo sanitatis castrensis ratio haberetur. Et hanc quidem, quam sedulo tutatus sit, locuples testis esse possum: cum me, vel per quinquennium non modo honestissimo stipendio in castris detinuerit: sed etiam sua manu sæpe ad infirmos, ex suo equitatu decumbentes, plus quam fraterne deduxerit, militis, ex grege vel minimi, sanitatem quovis auro redimendam censens. Patuit certe his omnibus non modo ad suam Magn. promtissimus aditus: sed etiam ex foco sæpe & commeatu, qui propter tales semper instructissimus nulli occlusus, saluberrima, & in castris corvo candido rariora pharmaca mutuabantur. Quibus quidem, non dicam artibus, sed debitis communi necessitati & Reip. Christiana officiis, suffragante divina clementia, effectum est: ut a suæ Magn. ferentariis equitibus toto quinquennio, exceptis illis, qui pulcerrima morte pro aris & focis occubuerunt, fato morbisque vix sedecim fuerint exstincti: cum contra sæpe dimidia pars illorum, qui a Ducibus, impietate, negligentia & sordibus nulli secundis, ad Vngaros deducebantur, turpissima morte, morbisq; inhonestis confecta sit desiderata. Quoties enim, re ad conflictum spectante, vix. qningentos ex mille, quo numero conscripti & authorati fuerant, equitibus in aciem produci potuisse recordor: toties hanc illorum vafritiem & avaritiam toto corde detestor. Cum vero ad legiones & cohortes pedestras respecto, vix gehennæ tormenta, tantam improbitatem excoctura vereor: qua miseri milites, summe etiam data opera ab iis, qui parentum loco esse deberent, in castris confici solent. Sed hæc severissimo tantorum delictorum vindici commendans, ad secundam ex observationibus nostris transcendo: cum non sine horrore recorder: quantos crabrones excitaverim: quoties, generali stipendio publicæ provinciæ Medicæ designatus, ad illorum Centaurorum, Thrasonumque rabiem connivere nolui: Sed, conscientiæ meæ consulturus, pessimis illorum molitionibus, obviam eundo, quidvis molitus sum, gravibus nonnunquam, de publicandis tantis sceleribus, comminationibus interpositis. *Fbobias Coberus Observation. Vungaricor. Decad.*1.

Febris Gallica, epidemiâ.

ANno 1635, æstas erat admodum calida & sicca: quô tempore Regis Galliarum exercitus cum nostro conjunctus Lovaniam obsederat, ubi milites magnam rerum, præcipuè panis & aquæ, inopiam. patiebantur, atque hinc passim horarios fructus immaturos & crudos, carnes recenter mactatas & insulsas sine pane, aliosque mali nutrimenti cibos comederunt, simulque ex stagnis quibusvis biberunt, atque ita magnam crudorum & pravorum succorum copiam sibi ipsis in corpore accumulaverunt. At tandem fame sitique penè consumpti, obsidionem

relinquere, & ob Schenckianum munimentum per insidias ab Hispano milite captum, in patriam nostram reverti coacti fuêre. Huc cum venissent, præter nostros etiam Gallorum peditatus maxima pars Noviomagi (ubi tunc temporis habitare & praxin exercere cœpi) aliquamdiu remansit, atque inter illos milites febris quædam maligna & pestilens paucis diebus ante eorum adventum grassari cœperat. Hic læti milites omnium rerum copia fruebantur, meliusque reficiebantur: sed proh dolor! illa maligna febris intra paucos dies maxima sumpsit incrementa, & totum exercitum, præcipue Gallos, gravi clade mulctavit; nam præter nostros, intra duos tresve menses hæc dira lues ad minimum tria millia funerum solis Gallis Noviomagi crudeliter extorsit, nec minori sævitia in castris ante Schenckianum munimentum, & aliis in locis inter nostros & Gallorum milites passim dominabatur: atque ab illis etiam ad cives & incolas Noviomagenses contagio delata, eorum ad minimum mille & plures paucis mensibus terræ devorandos objecit, nec minor etiam strages aliarum circumjacentium urbium civibus illata est, imo usq; ad interiora patriæ nostræ penetralia malum hoc subiit. Quia autem febris hæc primo & gravissime Gallos, infecerat, deinde autem reliquos, vulgariter Febris Gallica, à multis etiam Morbus Gallicus appellabatur.

Non parvum huic morbo aderat contagium, quod maxime per contactum & attractionem putridorum ac fœtidissimorum vaporum, sudoris, &c. aliis communicabatur; ac proinde qui ægris inserviebant vel diu aderant, eorumque fœtores suscipiebant, plurimi eodem malo corripiebantur. Toti autem Noviomago brevi tempore contagium undique ingestum fuit hac imprimis de causa, quod ob tantum exercitum tota civitas militibus plena esset, ita ut ipsæ quoque plateæ & viæ publicæ undique militibus tam sanis, quam ægris ad latera platearum decumbentibus, repletæ forent, atque hinc sordes & excrementa tam ægrorum quam sanorum in vias publicas projecta ubique abundarent, nec quicquam, ob hominum sibi invicem occurrentium nimiam multitudinem, expurgari posset: ex hac enim fœtidissima colluvie elevati maligni ac putidissimi vapores totum aërem, atque ita maximam totius civitatis partem contagiô morbôque infecerunt.

Febris hujus causa non tam in spirituum, quam humorum maligna corruptione consistebat, atque propterea non admodum improprie pestis in humoribus appellari poterat. A peste autem in eo differebat, quod in peste imprimis spiritus vitales, in hac febre humores malignô modô corrumperentur; præterea quod pestis contagium aëri imprimis inhæreat & magis ad distans inficiat, hujus verò febris contagium maxime per malignorum vaporum immediatum contactum & attractionem communicaretur: denique, quod pestis longè acutior & periculosior morbus sit, & cum quo plures moriuntur quam evadunt, cum in hac febri longe plures evadant quam moriantur.

Febris hæc nonnullos acriter, plurimos autem leniter in ipso principio invadebat, aliis sine, aliis cum levi frigore & rigore. Magnus, paulo post initium, in multis subsequebatur calor, cum siti vehementi, qui ardor, subinde brevibus intervallis leviter intermittens, ad septimum plerumque diem, vel diutius continuabat. In multis etiam calor intensus non percipiebatur, atque in iis cor magis ab humorum malignitate, quam à calore affici videbatur, namque & his vitalis facultas magis læsa erat.

In principio morbi statim magna aderat debilitas seu ingens virium dejectio, nonnullis deliria, plurimis anxietates, multis capitis dolores, vigiliæ, omnibus sitis cum maxima linguæ siccitate, multis quoque non diu post initium dysenteriæ & diarrhææ malignæ, difficillimæ curationis, superveniebant pulsus plerumque valde creber, parvus & inæqualis sentiebatur.

Diebus criticis ægri se semper pejus habebant, paucissimæ tamen crises laudabiles fiebant; videbatur natura velle moliri crises, sed propter humorum corruptorum copiam & malignitatem, viriumque summam dejectionem, perficere non posse. Crises per sudorem vel narium & menstruorum hæmorrhagiam solæ morbum interdum, sed rarius, solvebant, nam plerumque imperfectæ erant: per alvi fluxum periculosæ multisque lethales erant. Nonnullis parvæ maculæ rubræ (Italis lenticulæ, puncticulæ & petechiæ appellatæ) per totum corpus in cute erumpentes, morbum mutabant, interdum in pejus, sed sæpius in melius. Quibusdam qui diu ægrotaverant, abscessus critici in aliqua parte salubri fiebant. Anthraces nusquam apparebant. Glandulas quoque in inguinibus, post aures, vel sub axillis nulli intumuisse, nihilque naturam per hæc emunctoria deposuisse vidi.

Ab hac febre curati, multibis terve recidivas satis periculosas ac sæpe læthales facili de causa incurrebant, imprimis si se ipsos vel nimis cito aëri exponerent, vel in diæta leve aliquod vitium committerent.

In curatione hujus febris primarium & maximum subsidium adferebatur sanguinis missione, terquaterve, imo in nonnullis sexies septiesve repetita: vidi etiam Gallos quibus à suis Medicis quatuor dierum spatio sanguis duodecies è brachiis satis magna quantitate detractus fuerit cum summo fructu: maximum enim levamen à venæsectione sentiebant ægri, quod brevi tempore adeo notum evasit omnibus, ut plurimi ægri, etiam sine Medicorum consilio, sibi ipsis aliquoties venam secari curarent, atque ita multi à morbo liberarentur. Ita ut præcipuum hujus mali remedium venæsectio revere fuerit. Sed quod mirum videri posset, cum à sanguinis missione alioqui debilitentur vires, in hoc tamen morbo natura post extractum majore copia sanguinem, à malignorum humorum gravamine manifesto levari & vires resumere videbatur, omnesque ægri, etiam illi quibus vires ad extremum dejectæ erant, venæsectionem fortiter ferebant. Nulli remedio febres istæ magis cedebant quam sanguinis missioni. Sanguis duabus vel tribus primis vicibus extractus admodum corruptus erat in omnibus, nec in tanta istius temporis ægrotorum multitudine ullum me vidisse memini, cui sanguis laudabilis extractus

fuit in principio; sed ut plurimum albicans, sæpe ex livido virescens apparebat, cui parum rubri sanguinis admixtum erat: mucilaginosus erat instar decocti pedum vituli: in plurimis coagulabatur, in multis etiam vix coagulabatur, fibris nempe putredine magna ex parte consumptis, & hi maxime periclitabantur. Tertia quartave sectione sanguis erat laudabilior.

Accedentes igitur ad ægros, primo statim vel clystere injecto, vel levi medicamine alvo parum citata, venæsectionem instituebamus quam citissime fieri poterat, eamque, si vires permitterent, postridie repetebamus, extrahentes quaque vice a semi-libra usque ad libram sanguinis, idque deinde adhuc ter quaterve (pro virium robore & febris magnitudine) uno, duobus aut tribus interpositis, reiterabamus. Interea tamen temporis modo exhibitis medicamentis purgantibus, modo clysteribus subinde alvus citabatur, & quia malignitas morbo aderat, sudorifera & antidota sæpius dabantur. Julebi & condita refrigerantia ac cardiaca, ut & apozemata refrigerantia & diureticam vim habentia non parum quoq; proderant, præcipue si admiscerentur talia, quæ simul etiam malignitati resisterent. In nimiis vigiliis (quæ admodum frequentes erant) & deliriis, tantum lene aliquod soporiferum temporibus illinebamus, narcotica enim per os nunquam tuto exhiberi poterant.

Febres malignæ & pestilentes quomodo sine vera peste dari possint, & quid ab ea differant, latius docuimus in Tractatu nostro de Peste, lib. 1. cap. 12. annotat. 4. 5. Sunt autem hæ febres variæ, neque semper ab eadem causa procedunt, neque eodem modo invadunt, neque eandem curationem admittunt. Interdum solius aëris infectiones, interdum humorum ex prava diæta aliave causa pessimæ corruptiones, interdum rerum putridarum & corruptarum nocentissimæ exhalationes, interdum temperamentorum aëris & corporum pravæ dispositiones, vel singula hæc seorsim, vel aliqua ex his conjuncta, vel omnia simul hujusmodi epidemias febres generare valent, à quarum causarum varietate etiam earum, ut & curationes varietas maxime dependet: atque hinc est quod hujusmodi febres malignæ ac pestilentes vix unquam bis sibi plane similes visæ sint. Fracastorius lib. 2. & 3. de morbis contagiosis, describit febrem petechialem, quæ multum differebat ab hac nostra febre, nam ab aëris certa infectione originem sumpserat, & maxime spiritibus, non autem humoribus, bellum indixerat, atque imprimis curabatur antidotis, venæsectiones verò nocebant. Contra, hæc nostra humoribus magis inimica quam spiritibus, venæsectione præcipue sanabatur. Wierus lib. observat. medic. etiam mentionem facit febris malignæ & pestilentis, quæ circa Reheni tractum crudeliter grassabatur; sed illa quoque longe diversa fuit ab hac nostra, quod docuit curatio, nam scribit se comperisse in his venæsectionem admodum periculosam fuisse. Ab hac nostra febri etiam multum differunt illæ quas, Forestus lib. 6. observat. 4. 5. & 6. describit in quibus neque eadem aderant symptomata, neque curatio venæsectionem repetitam admittebat. Lazarus. Riverius, vir doctissimus, centur. 1. observat. 17. unum adfert exemplum febris malignæ, quæ in multis, cum hac nostra conveniebat, & quinquies iterata venæsectione curata fuit; cui non multum absimilem etiam nos in Gallia quondam vidimus anno 1631. cujus antea mentionem fecimus observat. 3. Verum ut quomodo ægri hac jam dicta maligna febre laborantes optime tractati fuerint, melius innotescat, jam his proximis observationibus unum aut alterum exemplum ex millibus subjiciam. *Isbrand. de Diemerbr. in observat. & Curation. Medicis.*

Febris Maligna.

Hermannus Thomas, pistor, prædicta febre maligna correptus fuit 5. Septembris, cum ingenti æstu & magna virium dejectione ab ipso morbi principio (nam febris hæc omnibus ægris statim vires potenter dejiciebat) pulsus erat, creber, nec parum inæqualis, sitis quoque maxima, cum linguæ magna ariditate. Totum corpus æqualiter affectum esse videbatur, ac proinde nullum uspiam dolorem sentiebat, de sola maxima cordis anxietate querebundus. Prima morbi die circa vesperam ipsum invisens, statim clysterem emollientem injici curavi, à quo alvum ter exoneravit. Ad sitim hunc julebum pro potu dedi:

♃. Aquæ cardui benedicti, borraginis, acetosæ, ana lib. 1. succi citri recenter è pomo expressi, syrupi de acetositate citri, violacei, rob. ribesiorum rubr. ana unc. i. olei sulphuris q. s. ad gratum acorem, misce, fiat juleb.

6. Septembris tempore matutino è vena mediana dextri brachii sanguinis libram venæsectione extraximus, cum summo levamine. Sanguis erat valde corruptus, cujus dimidia superior pars ex livido virescebat & mucilaginosus erat, inferior nigricans vix coagulabatur, serum quoque virescebat. Postridie dolorem in gutture sentiebat, qui sine tumore erat, ad quem sedandum gargarisma conveniens præscripsi. Etiam mane sumpsit medicamentum leniter purgans, à quo quinquies excrevit. Ad sitim utebatur interdum cervisiâ tenui, interdum julebo dicto. 8 Septembris, febre in eodem statu permanente, sanguinis unc. x. è sinistro brachio extraximus, qui corruptus erat ut prior. 9. Septembris mane hoc sudoriferum datum est:

♃. Diascordii Fracastorii drach. i. confectionis de hyacintho, extracti cardui bened. salis rutæ, ana scrup. i. aquæ theriacalis, cardui, ana scrup. i. olei vitrioli gut. ix. misce, fiat haustus. Hinc bene sudavit, sed tamen continua febris (quæ singulis diebus per aliquot horas tantum pauxillum remittebat) debilitas, dolor gutturis, sitis & oris siccitas in eodem statu permanserunt, quibus etiam vigiliæ ferè continuæ aderant. Post prandium hujus apozematis duos haustus bibit, eoque etiam sequenti die usus fuit.

♃. Radic. cichorei, graminis, asparagi, ana unc. i. herlenii, eryngii, petroselini ana unc. s. herbar. acetosæ, cardui ben. borraginis, centaurii minoris, scordii, scabiosæ, ana m. 1. pomum citri integrum, in taleolas dissectum. sem. 4. frig. major. ana drach. i. s. fruct. tamarindorum, tartari rhenani, ana drach. vi. passularum

larum corinth. unc. i. ſ. coquantur in aquæ communis q. ſ. ad lib. ii. adde colaturæ ſyrupi de limonibus unc. iii. miſce, fit apozema. 11. Septembris, præmiſſo enemate emolliente, rurſus ſanguinis uncias ſeptem è dextro brachio cum euphoria extraximus, à qua venæſectione febris multùm minuebatur. 12 Septembris manè ab aſſumpto priore antidoto rurſus copiosè ſudavit. Poſt meridiem apozemate uſus fuit. Sequenti die, cùm alvus non ſatis reſponderet, hunc pulverem dedi, quem cum pauxillo ſui julebi mixtum aſſumebat, atque inde ter alvum exonerabat:

♃. Rhabarbari optimi drach i. cremoris tartari drach. ſ. fiat pulvis. Hic pulvis 16. Septembris reiteratus fuit. Intermediis autem diebus ut & ſequentibus tribus, utebatur antedicto apozemate, & interdum particulam hujus conditi comedebat:

♃. Pulveris liberantis drach. i. ſ. diatrium ſantalorum ſcrup. ii. confectionis de hyacintho ſcrup. i. ſ. cortic. aurantiorum condit. rob. ribeſiorum rubr. pulpæ tamarindorum, ana unc. ſ. ſyrupi de limonibus q. ſ. miſce, fiat conditum. A 12 Septembris febris in dies magis magiſque minuebatur, ita ut 19. Sept. æger jam expers febris videretur, neque angeretur, neque ſitiret ampliùs, ſed cibi appetentior eſſet. Tunc in victu forte leviore aliquo errore commiſſo, 21 Septembris recidivam paſſus eſt, febriſque magna cum vehementia rediit. Hinc rurſum præmiſſo clyſtere, ſtatim è ſiniſtro brachio ſanguinis ſemi-libram extraximus, cum tanto levamine, ut hac una venæſectione febris ferè in totum ſupprimeretur. Poſtridie manè ſumpto antidoto copioſiſſimè ſudavit, atque illò, & ſequentibus tribus quatuorve diebus apozemate antedicto cum condito utens, à morbo in totum liberatus fuit. Durante hac curatione, diæta tenui nutritus fuit, ex juſculis cum acetoſa, borragine, pomis citri, hordeo mundato, uvis immaturis, & ſimilibus paratis. Interdum cerviſia tenui, interdum tenuiſſima (quam ſcherrebier appellant) interdum julebis pro potu utebatur, ſæpe intolerabilem ſitim fallebat cum pulpa tamarindorum, vel maſticando fruſtum pomi citri ſaccharo immerſum, vel linguæ imponendo folium ſempervivi majoris detracta exteriore pellicula in aqua maceratum. *Idem Ibidem.*

Febris Maligna.

Gertruda Coets juvencula circiter 24 annorum, eadem maligna febre correpta fuit. 8 Septembris veſperi (qui erat morbi dies quartus) ad illam vocatus, inveni ægram adeò debilem, ut vix loqui poſſet, ſingulis momentis animo linquebatur, ob malignos vapores cor obruentes. Pulſus erat omnino parvus, creber, & inæqualis, calor tamen non admodum intenſus, cùm materia morbifica malignitate magis quàm calore infeſtaret. Statim hoc ſudoriferum exhibui.

♃. Lapidis bezoar orient. ſcrup. ſ. diaſcordii Fracaſt. mithridatii Damoc. confect. de hyacintho, ſcrup. i. aquæ cardui ben. unc. i. miſceantur pro hauſtu. Quamvis ob debilitatem non diu ſudaret, tamen hinc valde levata fuit. Ad ſitim hunc julebum præſcripſi.

℞. Aquæ cardui bened. meliſſæ, acetoſæ, ſcabioſæ, ana lib. ſ. cinnamomi unc. i. ſucci citri recenter expreſſi unc. i. ſ. ſyrupi de limonibus, violacei, ana unc. i. ſ. olei ſulphuris q. ſ. miſce, fiat juleb. 6 Septembris manè alvus ſuppoſitorio citata eſt: poſt duas abinde horas e vena mediana dextri brachii ſanguinis lib. ſ. extraximus, qui valde corruptus, mucilaginoſus, è pallido vireſcens erat, cum ſero viridi, parum boni ſanguinis in fundo continens. Non obſtante magna virium debilitate, fortiter tulit venæſectionem, indeque magnum levamen ſentiit. Hujus conditi ſubinde particulam comedit.

℞. Pulv. liberantis drach. i. ſalis prunellæ ſcrup. i. rob ribeſiorum rubr. pulpæ tamarindorum, conſervæ roſarum, ana unc. ſ. confect. de hyacintho drach. i. ſ. ſyrupi de limonibus q. ſ. miſce, fiat conditum. Poſtridie in iiſdem continuatum eſt. Cerviſiam tenuem olei vitrioli paucis guttis acore levi donatam pro potu ordinario bibit. 11. Septembris ultimum ſudoriferum rurſus ſumpſit, indèque levamen aliquod ſentiit. 12 Sept. febris, anxietas & debilitas rurſus augeri videbantur, quapropter è brachio ſiniſtro extraximus unc. vi. qui corruptus erat ut prior. Ab hac venæſectione magnum levamen ſucceſſit. Libenter apozemata & alia quædam medicamenta præſcripſiſſem, ſed quia per ſe delicatula erat, & jam à morbo valde nauſeabunda, fere nihil aſſumere potuit. 13 Septembris rhabarbari pulveriſati drach. i. cum cremoris tartari drach. ſ. cerviſiæ tenui immiſcuimus, atqui ita non ſine moleſtia exhibuimus, unde ter alvum exoneravit. Poſtridie paulo meliùs habuit, & antedicto condito uſa eſt, febris valde exilis evaſit. 18 Septembris in ſummam recidit debilitatem. Tunc hanc mixturam in cochleari exhibui, à qua aliquantum levari videbatur:

℞. Lapidis bezoar orient. ſcrup. ſ. confect. de hyacintho ſcrup. i. aquæ cinnamomi drach. i. cardui drach. ii. miſceantur. 19. Septembris, iterum è brachio dextro ſanguinis unc. v. extractæ ſunt: qua venæſectione febris admodum mitigata fuit. Illa & ſequenti die continuatum eſt in uſu conditi & julebi. Hoc tempore etiam in conſilium advocatus fuit D. Giſbertus Coets, vir doctiſſimus & Arnhemii Medicus primarius, qui inter cætera tanquam expertum & convenientiſſimum remedium commendavit ſuam aquam theriacalem, quam Carbunculi aquam nominabat, & inſtar magni ſecreti celabat. Hujus aquæ illius conſilio bis terve de die offerebatur ægræ cochleare unum. 21. Septembris, febre rurſus ingraveſcente, hoc antidotum dedi:

℞. Salis abſinthii, confectionis de hyacintho, ana ſcrup. i. lapidis bezoar orient. xii. aquæ carbunculi, cardui, ana unc. ſ. miſceantur. Idem illud 22. & 23. Septemb. manè & veſperi reiteratum fuit. Septemb. immiſſo ſuppoſitorio vix ſemel alvum dejecit. Veſperi hoc ſumpſit:

℞. Lapidis bezoar orient. gr. xii. margaritarum præparat. ſcrup. i. aquæ carbunculi unc. ſ. miſceantur, & dentur è cochleari. Sequenti die è maſſæ pilularum Ruffi gr. xiii duas pilulas deglutivit, à quibus circa veſperam bis dejecit: quæ pilulæ 28. Septembris reiteratæ ſunt, ut & 2. Octobris. Intermedio autem tempore conti-

diem tertium accessio majores vires attulit, atque hoc suo typo quatanam prodidit. Nam hac vice notabantur pleræque febres quartanæ non tam rigore quam calore infestæ. Præmissis ergo universalibus medicamentis, purgantibus & sudoriferis, cum in tertiam hebdomadem durasset, febris, viresque admodum debiles reddidisset, cœpi cogitare de pulvere febrifugo ex cortice China China, cujus usus nondum hic admodum celebris erat. Cognoveram tamen olim valde eum conducere huic morbo, eo tempore cum Romæ olim innotescere ejus virtus cœperat, unde etiam aliquot doses mecum domum attuleram quæ tam consumptæ & amicis impensæ erant. Assumpsi igitur incipiente paroxysmo pulveris istius ℥i. infusi aliquot horis ante in vino albo Gallico; quo facto, paroxysmus solitas vires exercuit, licet mitius, sed sequens paroxysmus plane intermisit.

Quare cum non nescius essem præcipuam ejus pulveris noxam esse, in eo quod paroxysmum quidem tollat, sed quin per aliquot dies redeat prohibere non possit, & sæpe tum in duplicem quartanam transeat, in memoriam mihi revocavi antiquum axioma politicum posse quoque in Medicina locum habere, melius esse prævenire quam præveniri? sæpius pulveris hujus eandem dosin repetere volui ineunte paroxysmo, ut si qua pulveris virtus esset in expellenda febri, eadem quoque in ea præcavenda valeret. Neque eventus fefellit. Nam cum multis vicibus iterassem hanc medelam, non rediit unquam febris, & Dei gratia liber evasi, neque graviora symptomata perpessus sum, quam quibus sæpius antehac per intervalla eo anni tempore, meo temperamanto maxime infesto, solitus eram, nempe flatibus hypochondriacis, capitis dolore & similibus, quæ solent Scorbuto attribui: Meo exemplo multi edocti pulveris hujus usum tentarunt, omnes ferè prospero eventu, nisi vel ipsi nimia intemperantia fallerent spem medicamenti, vel non rite usi essent præscriptis. Domestico quoque meo præcepi eandem medicinam, sed quia robustiori corpori majorem suasi dosin, nam drachmarum duarum pondus fuit pulveris. Neque frustraneum erat consilium, nam desiit similiter paroxysmus, quamvis non ipsa febris, quæ quia neglexerat sæpius idem repetere medicamen, sicuti suaseram, rediit aliquo tempore interjecto, duplici paroxysmo infesta, sed ejusdem pulveris usu mox liberatus ab utraque est, & iterum iterum iterumque rediens eodem modo desiit. Adeo ut verissimum esse deprehenderim quicquid laudati autores de hoc pulvere bono publico divulgarunt neque in hisce terris minorem esse ejus nobilitatem, quam in Meridionalibus. Est sententia Hippocratis, illa quæ reliquuntur in morbis recidivas parere; & recidivas deinde majoris mali periculum afferre, notum est. Non video tamen cur ab hoc pulvere abhorreant multi quia ejus usus semel probatus recidivas præcavere non possit, cum aliquoties iteratus facile id præstet. Id quod convenit omnibus ferè aliis remediis, quæ non nisi sæpius usurpata prosunt. Neque ideo proscribendum ejus usum existimaverim quod paroxysmum absque ulla evacuatione evidenti collat: primo quia necesse est corpus ritè esse præparatum, deinde, quia oportet ægrum nihil omittere eorum quæ methodus medendi præscribit. Multa quoque medicaminum essent rejicienda ex hoc fundamento, quod operentur sine evacuatione vel ratione sensibili. Quæ cum ita sint, amplectimur grata mente Divinum hoc beneficium, & efficacissimum hoc medicamentum, quod præsentaneo remedio tollit paroxysmum & morbum, cæteris partibus; quæ utilitas raro ab aliis speratur; adeoque auxilium hujus quo contra quartanas pollet hic commemorari debuit, præsertim in tanta inopia præsentaneorum medicaminum. *Erasmi Bartolini.*

De curatione Febris magica, seu per Transplantationem.

Honesta matrona Juvencula Anna Palivra, viri, dum viveret, integerrimi, Johannis Rechenbergeri, civis & Mercatoris Thorunensis conjux, Anno 1661. Mense Maio, febre Tertiana simplici correpta, eaque (variis remediis à nobis s. a. frustra adhibitis) usque in Junium protracta moræ impatiens, suasu cujusdem mulierrulæ insciis nobis sequenti remedio, usa est: Subsecavit scilicet manuum pedumque ungues (ad modum terme a Johann. Schrodero, in Pharmacopœia Med. Chym. lib. 5. class. 1. cap. 23. propositum) eosque in linteolo colligatos caudæ tincæ piscis alligare Jussit, posteaque halitum ori ipsius ter insufflavit, atque sic piscis cum additione verborum quorundam a vetula illa Vistulæ fluvio urbem præterfluente immissus est. Mirum sanè dictu, quod à remedio hoc nullus amplius Paroxysmus febrilis ægram invaserit; Sed illa volens vitare Charybdin in Scyllam vere incidit misera, in locum enim febris dolor Colicus atrocissimus successit, qui tanto violentior fuit, quod sine intermissione duraverit, & vix selectissimis remediis post multos dies cesserit: ita ut ægra præ illo dolore pristinam febrem aliquoties sibi optaverit. Cujus quidem curationis rationem hucusque nullam invenire potui. Sed talium ferè curationum, seu transplantationis morborum exempla, demonstrationes & rationes curiosus Lector invenies apud Robertum Flud, alias à Fluctibus, in Philosoph. Moysaica Sect. 2. lib. 3. membr. 1. cap. 3. 4. & 7. Similes etiam curationes reperiuntur in Opusculis Germanicis, Chymico Magico-Medicis Johannis Pharamundi Rhumelii: in Cura Magnetica Herniar. cap. 5. Cura Podagrica Magica cap. 6. in Medic. melit. cap. 4. item cap. 11. 12. 13. 15. 16. 18. 19. 20. 21. vide etiam Phil. Theophr. Paracels. Oper. Germ. Part. 4. p. 227. & alibi. Item Thom. Bartholin. Hist. Anat. & Med. rar. Cent. 3. Obs. 66. & Cent. 6. Hist. 53. Hic mihi in memoriam venit vidua Novo Oppidana Thorunensis Benigna Reichia, quæ cum sæpissime, dum viveret, ab Ictero discruciaretur, ex diuturno usu Medicamentorum eorundem pertæsa, tandem urinam propriam ipso die, quo emissa est, acervo superfundendam curavit, & hoc modo, morbum transplantando, ab eo liberata est: quodquidem remedium ei tantum dicis causa proposui, sed illa experientia propria veritatem ejus confirmare voluit

luit. Qua ratione purgatio per transplantotionem institui debeat, proponit ejus aliquot exempla Johannes Tilemannus in Appendice de materia Medica ad Aphor. Hippocr. Therapeut. p. m. 250. Addo hisce. quæ verissime observavi in Moniali quadam, scilicet Constantia Sibylla à Ludingshausen Wolffia, Monasterii Culmensis Ordinis S. Benedicti Priorissa, habente catellum nigrum, cum ipsa in eodem lecto cubantem, qui, quoties illa ægrotat, toties ille male habet, nihil comedit neque bibit, sed vomitus paritur, tam diu donec illa se melius habere percipit. Quibus adnectenda sunt notatu digna verba Excellentissimi Bartholini loco ultimo citato sequentia: Ego duarum causarum hic concursum desidero. Attrahentis animalis calorem, & morbosi corporis effluvia, nisi tertiam addere placuerit, occultam animalium potentiam, quæ individuorum varietate est diversa, sæpius tamen illis animalibus inest, quæ quotidiana consuetudine & ciborum similitudine hominibus sociantur *D. Simonis Schultzij.*

De singulari & rara Febris continuæ curatione.

Quidam Nobilis multorum adstantium titillanti admiratione, ipsius etiam Illustrissimi ac Excellentissimi Domini, recensuit, quod febre continua loborans tribus diebus ita viribus exhaustus sit, ut vitæ simul cum anima exhalationem timuerit, nesciebat ipse præsenti aliquo remedio comitantem inextinguibilem sitim compescere, ardoremque febris mitigare. Erat etenim in castris, ubi ordinaria quies & cura deficiebant: Sibi itaque procuravit remedium. Jussi bonam quantitatem favi mellis virginei adferri, & sex stoffos aquæ invicem mixta uno haustu (utor verbis propriis ipsius Generosi Domini) absque intermissione ebibi, dormivi, maxime sudavi & convalui. *Andreæ Cnoffelij.*

Febris continua, qua solum latus sinistrum incalescebat, frigido dextro.

Mirari subit vasorum κατ' ἔξιν consensum in variis morborum generibus illorumque curationibus conspicuum. Non ita pridem uxor Amici mei, Febre continua detenta, sinistro latere toto adeo incaluit ut manum tangentium fere combureret, frigido latere dextro, cui demum calor consuetus rediit exhibito sudorifico. *Thom. Bartholini.*

Febris Acuta hæmoptysin sequuta.

Judex Provincialis Sælandiæ vir integerrimus, Casparus Severini Hiorn. tenero corporis habitu, præditus, hæmoptoisi frequenter infestatur quocunque acri fluxu, aëre turbulento, venulas pulmonis vellicante & erodente. Mense Majo 1673. malum ingravescens plurima subsidia artis admisit, me & *D. Matthia Iacobæo* operas mutuas tradente, quib. etiam consilio suo Cl. Borrichius subvenit. Tandem post largissimos rivos cruoris profluentes, post frequentes Venæsectiones, post varia Eclegmata, Tincturas varias, quibus cursus inhiberi solet, Emulsiones, juscula roborantia, & innumemera alia, quibus anima purpurea sistitur, suppressum sanguinem, qui adhuc in emaciato corpore superfuit, vidimus & lætabamur. Sed cum bono successu valetudinis æger ipse ad spem novam excitatus de lecto linquendo cogitaret, dictum factum, cum omnia salva viderentur, febris continua eum adorta est cum delirio, quæ nihil proficientibus Alexipharmacis aut Opiatis, sensim optimum Virum consumsit, ut tertio decimo die à febris invasione placide expiraret, nullo amplius cruoris vestigio comparente, sive quod sanguis calidior universum corpus occupaverit, sive quod febrilis calor escharam induxerit vasis pulmonariis læsis & apertis, sive denique quod inflammatio pulmonum febrim accesiverit. Hippocratis Oraculum est Coac. 427. intense febricitare in hæmoptoisi, minime esse conducibile, idque, sicut interpretes commentantur, propter ulcus pulmonum, sanguinis non fluxit, nec vehementer tussit, nec doluit; ut suspicio certa nobis nata sit febrem acutam & malignam, quæ ipsa hac tempestate passim in Provincia & Urbe grassabatur, corpus nimio sanguinis fluxu debile & prostratum invasisse per insidias, & vitæ pausam imperasse. Urina certe, malo omine, ut solet in malignis, sanorum similis apparuit. Et quamquam non paucos febres epidemicæ septimo die hoc anno jugulaverint, selectissimis tamen elexipharmacis ægrum nostrum XIII. diem servatum credimus.

Terrent plerosque sanguinis sputa, sive ex liene per vomitum, sive ex pulmonibus per tussim rejecta Neque ille metus vanus censendus, quippe morte purpurea plerumque terminandus, si sibi relictus extra mediocritatis terminos evagetur. Non is quidem per se lethalis; Κακὸν enim dicit Hippocrates IV. Aph. 25. non θανάσιμον. Nam qui ex liene, lienem expurgat, ægrumque spleneticum sublevat, si modum servet, & vires sint ferendo. Vidi ad mensuras plusculas evomuisse lienem per dilatata vasa cruorem obstruentem, salvo ægro & superstite. Vidi etiam eodem affectu extrema passos Quem pulmones per vices fundunt, onere ingenti vasa levat. Coi est Oraculum IV. Aph. 47. exscreationes cruentas bonas esse, si commodè prodeant, in febribus nempe cum conferentia. Venæsectionis vicaria sunt. Si menstrua vel suppressa vel imminuta supplent. Invicem enim succedere, ex V. Aph. 32. discimus. Matronam optimam novi sanguinem floridum tussi rejicientem tempore menstrui fluxus, quanquam satis copiosi; quia sanguine corpus abundat. Tussi arida præsentit imminentem hæmoptoisin. Bona igitur ast hæmoptoisis ad vasorum depletionem, quando vires integræ supersunt, etiamsi largior sit, V. Aph. 5. licet parca extra periculum magis nos ponat, si per vices effluat. Nam Illustris quidam Vir, senex, malè habuit, quoties hæmoptoisis sollennis suppressa fuit. Alius mihi notus jam per integrum annum sputa cruenta quotidiè videt, à phlebotomia abhorrens. Malum, quod inde metuit, phthisis est, quam per plurimos annos vitam prorogasse observavi, magno senis solatio. In exulcerato enim pulmone sanguis effluens

effluens suppuratur. Hinc puris sputum à sanguinis sputo. Junioribus periculosior est propter sanguinis fervorem & acrimoniam, vasorumque teneritudinem: Neque enim ob motum Pulmonis cito consolidantur vasa quocunque modo patentia, & consolidata cito recrudescunt tussi, motu thoracis perpetuo & acrimonia cruoris: Hæ causæ infamem sputationem illam reddunt, & remedia in tempore postulant, ne malum per longas moras invalescat. *Thomæ Bartholini.*

Febris ardens spiritu vini curata.

Quædam Virgo Buxtehudana in Ducatu Bremensi, ardente febre laborans, petiit vinum adustum accepto eo, largum fecit haustum, inebriata hinc in somnum & copiosum sudorem lapsa, præter omnium spem, pristinæ sanitati fuit restituta, *Joh. Ludov. Hannemanni.*

Febris continua lethalis cum variis excretionibus symptomaticis.

Puellus quinquennis Viri pl. Reverendi Johannis Gyzicki ad D. Mariæ Thorunii Concionatoris Polonici filiolus unicus ante sesquiannum febre continui correptus, primum diarrhœa continua, dein vomitibus vexabatur, quibus utrinque subsistentibus, maculæ purpureæ hinc inde cum pruritu quodam erumpebant: sed mox iis evanescentibus, sudore copioso resolutiuo molestabatur; quo etiam cessante; hæmorrhagiam parium per aliquot dies passus est: tum faucium & gingivarum putredine, cum fœtore & ulcere augebatur, illa subsequebatur ex aure sinistra ichor quidam ad mortem usque fluens gravis fœtoris: tandem urina sanguinolenta: quibus omnibus ultima rerum linea, mors, colophonem imposuit. Causam tam febris continuæ, quam concomitantium symptomatum magnam humorum putredinem non sine ratione accusavimus. *Simonis Schultzii.*

De Febre Pemphygode seu Bullosa.

Minimé recte eos sentire autumat Cous, de ratione victus in acutis, qui morbos in minutioribus differentes, uno eodemque nomine nuncupare, nefas esse ducunt. Licitum itaque erit sequentem casum ad febres bullosas referre, quantumvis ampullæ non tantum fauces sed alias etiam corporis partes externas occuparint. Anno 1667. August. Fridericus Klimpel, quinquagenarius & in suburbio nostro degens, vicino suo in tegenda nova domo suppetias fert: in culmine autem constitutus malignaque quadam aura perculsus inopinato dolorem capitis gravissimum cum calore præternaturali conjunctum persentiscit. Sequente mane accersitus, audio patientem de intensissimo calore capitisque dolore immanissimo, cum interiorum horripilatione quadam querelas agentem. Rebus ergo sic stantibus pro more mihi consueto ad nobiliora bezoartica & alexipharmaca cum præcipitantibus commixta statim confugiebam, & pro calore præternaturali & fermento febrili compescendo, Antimonium ad modum Popii, debito modo calcinatum, nec non cum ocul. cancr, præparatis commixtum, singulis quatuor horis in aqua ulmariæ exhibebam; pro levando autem capitis dolore Oleum Sal armoniac. Sulphureum per instrumentum Glauberi destillatum, cumque aqua rosarum atque verbena combinatum, ut vertici guttatim affricaretur, curabam. Circa Solis occasum advolat Uxor ejusdem madidis oculis, faciemque mariti mirum quantum intumuisse refert. Ego, cum virium naturalium præsentiam acquisivissem, eandem bono animo esse jubeo, & continuationem prædicti pulveris impero, addita insimul potione panchresta sive Julapio sambuci myrrhato cum spiritu sal. armoniaci Sulphureo nonnihil acuato. Augusti die 27. patientem rursus visito, faucesque ejusdem & faciem bullis adeo defœdatam deprehendo, ut vix cognoscibilis esset; immo ipse etiam collum, manus, thoracem, tibiasque & alias corporis partes, quæ libero lovi fuerant expositæ, bullis majusculis instar globulorum, quibus pueri ludunt, contectas monstrabat, ut ne hilum genuinæ & naturalis cutis dignoscere possem, Calor vero p. n. nonnihil remiserat, reliquaque Symptomata non adeo urgentia erant, ideoque à prædictis duobus medicaminibus non destiti, & sic intra octiduum hisce solis patientem, Deo benedicente, pristino vigore restitui. *D. Christophori Seligeri.*

De Febre Singultuosa.

Febre singultuosa continua ante plures annos robustum virum, fere septuagenarium, Johannem *Krieger*, rusticum in Furtchke, pago Thoruniensi, *Schlesischen Hanz* (quoniam e Silesia oriundus erat) appellatum, affectum recordor: cui levis purgatio bis instituta, & postea tam Elix. Propr. Parac. cum essentia absinthii, quam inunctiones externæ circa ventriculi regionem cum oleo absinthui & mastichino multum profuerunt, tandem & vinum absinthites; qui postea per aliquot annos vixit, & peste interiit. Vide similes casus apud Hier. Cardanum in libello de Curat. & Prædiction. admirand. n. 21. & Læl. à Fonte Consil. 58. fol. 170. Item apud Greg. Horstium Observ. Medic. sing. lib. 4. prior. lib. 1. Observ. 22. p. m. 40. Præter hos inveniet benevolus lector apud Joh. Petr. Lotichium singularem casum lib. 1. Obs. Med. cap. 7. Obs. 1. de febre Lyria lethali maligna cum singultu. *D. Simonis Schultzii.*

Æstus Febrilis inusitata vis.

Fœmina quædam urbis Aureliensis gravida, febri acuta & inflammatione circa umbilicum subito correpta, opinione citius & ἀλόγως liberata fuit æstum vero febrilem in fœtum transiisse eventus docuit, mortuus enim ex utero extractus, ossa habuit in pulverem rubicundissimum redacta, tanta vis ignis febrilis fuit. *D. Matthiæ Jacobai.*

Hectica in febrem ardentem salutariter terminata.

Studiosus quidam Juris, Dn. Ludovicus Hermannus Roder, Giessa-Hassus, Francofurti degens, febri tertiana corripitur, qua, nescio quibus remediis, intempestive sublata, ut sæpe fieri

solet, Hectica succedit cum appetitus prostratione, calore post pastum, sudoribus nocturnis & marcore insigni, Consulto E. Medico ordinario, varia tum ex officinis tum domesticis in usum vocantur, sed in varium omnia. Quare desperabundo fere animo Patriam suam Giessam repetens, mihi altera statim die omne negotium exponebat. Periculosam hecticam imminere dico, idque ex febri tertiana male curata. Idem & Francofurti sibi a Medicis dictitatum esse regerebat, deque eo, se pessime habere, sed nulla ne sanitatis spes mihi reliqua? inquiens. Omnino respondebam, ast cum periculum in mora, maturo consilio opus esse, cum adhortatione, ut morigerum se præberet, Deoque T. O. M. & medicinæ ab ipso deterra creatæ confideret. Præmisso igitur obsequio, digestivi loco præmisi Sal. Armoniac. hoc in casu unanimi celebriorum Practicorum confessione commodissimum, aliis quibusdam præcipitantibus junctum, idque ad imitationem Pulv. antichectic. Felicissimi D. D. Conerdingii, quem à Celeberrimo Viro D. D. Scheffero obtinuit olim Beatissimus D. D. Thackius, Magnus quondam Hassiæ Machaon, è cujus MSS. eundem curioso Lectori lubentissime imperio, cum omne bonum sit communicativum sui, est autem talis.

℞ O. ul. cancr. ʒj. Salis Armoniaci. Nitri præpar. an. ʒß. Div. in 6. p. æ.

D. una dosis quotidie. Nitrum autem studio omisi, cum ob nimiam digestionis primæ depravationem diarrhœa quoque subinde laboraret æger, cui sal facile fomitem addidisse poterit. Remedio hoc per aliquot dies continuato præter omnem expectationem supervenit febris ardens continua, cum intensissimo calore, siti, vigiliis ac delirio, quæ omni pulveri illi mehercle insontissimo ascribentes consanguinei, mihique paulatim diffidentes Dn. Physicum hujus loci Ordinarium accersere jubent, qui præcedentium forte nondum certior redditus, triste prorsus prognosticum tulit, non tantum coram adstantibus, sed & in officina Pharmaceutica à pulsu sine dubio impulsus, qui prioribus morbis, jam nimium quantum debilitatus erat. Ego vero spem neutiquam abjiciendam esse duxi; sperabam enim fore, ut materia mortifica, facta e primis viis in vasa sanguifera metastasi, fermentatione ejusmodi febrili eo citius subjugetur, atque æger a molesta illa Hectica forte liberetur; nec decollavit spes primitus concepta: Debellata enim febri illa ardenti, omnia simul hecticæ symptomata prorsus evanuere, convalescente sensim ægro, qui nunc athletice vivit. *Michael Bernardi Valentini.*

Hectica cura.

Anno 1634. Patavii sub tempore verno, hectica febre laborans, præmissa tantum potiuncula laxativa, singulis diebus jejunus mane haustum bonum lactis caprilli recens emulcti, cum pauco saccharo sumsi, nec non pro potu ordinario aquam simplicem coctam & succo puro citri expresso permistam, itemque in alimoniam juscula caponum cum buccella panis similaginei, orizam, & hordeolum seu polentam, & præcipue ranas, limaces ac testudines, repudiata omni carne, in brevi sanitatem pristinam adeptus sum, citra aliorum medicamentorum usum. *Joh. Helwigii.*

Hectica in lactante.

Lanionis M. uxor, quadraginta duos annos nata, cholerica, lactans, die 17. Octobris, anni 1681. apud me conquesta est, se tota æstate viribus defecisse, inde vero a decem hebdomadibus tussim siccam pati, cum siti, citra cordis oppressionem, rursus jam a 14. diebus cibum ferme nullum appetere, passionibus hystericis crebro affici, denique ab octiduo ardores, rigores, defluxiones, sudores copiosos, capitis dolorem, cordis palpitationem, & maciem extremam sentire: suasi infantem ablactaret, uteretur que vino medicato, & balsamo, antiphthisicis, præterea biberet serum lactis cum conserva rosarum, & subinde acciperet Diaphoreticum Joviale. His vires instauratæ sunt, & ægra convaluit.

Infantibus fortiter sugentibus, etiamsi & mammæ & lac sanum fuerit, matri optimum nutrimentum decedit, & corpus exsuccum redditur, ita ut tandem marcore tabescat, imprimis si biliosa simul adest temperies. Vires ægræ nostræ paulatim defecere, qui optimum, dulcissimum, & pinguissimum sanguinis ad alendum infantem matri detractum est, juxta annexum d. Exercit. de Bile in Clav. Ded. pag. 105. item de spiritib. pag. 57.

Postmodum tussis sicca invaluit, ob siccitatem pulmonum, & partium vicinarum, ardentes febres, & alias causas, videlicet optimi nutrimenti ablationem. Hæc tussis species curanda est medicamentis attemperatis, modice refrigerantibus & humectantibus. In primis conducit lac vaccinum & asininum, ceu naturæ humanæ familiarissimum. Dein valde prodest vinum nostrum aut serum lactis medicatum, cum balsamo antiphthisico.

Singularum ingredientia præcipua huic proponere, & examinare lubet.

Hedera terrestris vulneraria est, siccat, aperit, abstergit, & consolidat, asthmati medetur, & phthisi, item Coryzæ, & calculo. Odorem habet terreum, gravem, saporem subamarum, acrem, qui multum salivæ provocat, & linguam abstergit.

Hepatica nobilis saporem habet herbidum, & propefarinaceum, vix perceptibilem, odorem suavem instar storacis. Modice refrigerat, & adstringit, sanguinem emundat, hepatis & lienis obstructiones referat, hernias curat, & phthisicis cum successu exhibetur.

Muscus pulmonarius saxatilis saporem habet aromaticum, odoriferum, gravem glutinosum, amaricantem, pisces redolet, summum phthiseos remedium est modice refrigerat, siccat, abstergit, hepati valde prodest, & vesicæ obstructionibus, item febri hecticæ, ictero, scabiei, lichenibus, gonorrhœæ, febribus. Extrinsecus vulnerum hæmorrhagias sanat.

Pinguicula Gesneri saporem pinguem, butyrosum, excellentissimarum est virium in phthisi, & acribus humoribus demulcendis, pingues reddit homines, pectus amplificat: è plantæ hujus floribus albis & cæruleis paratur oleum per infusionem, quod balsamum nostrum antiphthisicum constituit.

Tus-

Tussilago saporem habet subamarum, balsamicum, costinum, aquaeum & aliquantum acrem, hinc modice refrigerat, pectori & inflammationibus prodest, tussim & phthisin curat; flores ejus mense Martio collecti & cum passulis decocti tussim leniunt, alvum laxant, denique fluxiones falsas destillantes ad pectus & asperam arteriam emendant, atque resolvunt.

Viola suaviter olat Martio collecta, tenues & acres destillationes ad pectus persanat, in phthisi sanguini bonam consistentiam largitur, & nervosum genus à convulsivis motibus tuetur.

Rosæ rubræ adstringunt, modice refrigerant, corroborant, hepaticæ sunt, & stomachicæ, Præservant à phthisi.

Balsamum antiphthisicum præter pinguiculæ & violarum rosarumque oleum recipit quoque pinguedinem caninam, & oleum hyperici.

Pinguedo hæc reliquis calidior est. Internè adhibetur vulneribus & exulcerationibus abstergendis, ac consolidandis, item in phthisi, & si cruor à casu dissolvendus est: spinæ dorsi inuncta spiritus animales ferocientes mirum in modum refrænat.

Oleum violatum usurpatur fermè in Clysteribus & inflammationibus. Cæterum ardores internos lenit, si eo spina dorsi ungatur, inordinatos motus spirituum animalium tollit, somnum conciliat, tabem infantum curat, si addatur ei pinguedo canis & caponis.

Oleum rosatum nostræ compositionis, refrigerat, inflammationes tollit, tumores & œdemata penetrando soluit. Panacea est affectuum externorum, luxationem, & affluxum humorum impedit, acrimoniam mitigat, in phthisi curanda primas tenet.

Oleum Hyperici, vulnera curat, imprimis ligamentorum & nervorum, ad ambusta prodest, articulis refrigeratis succurrit, colicæ, dysenteriæ, & phthisi inunctum solatio est.

At non tantum sicca tussis ægram nostram vexavit, sed etiam sitis humido exhausto à siccitate faucium, cui tamen sero lactis & rosarum rubrarum conserva subventum est.

Appetitus prostratus erat ob bilem in ventriculo collectam, quæ ibi etiam ardorem excitavit, ad quem curandum usi fuimus decocto herbarum refrigerantium & humectantium, item balneo aquæ dulcis tepido, emulsionibus, conserva violarum & rosarum.

Passiones hystericæ adscribendæ sunt uteri imbecillitati, consensui matricis cum mammis. Manifestè hic observatur à Partu, cum lac ad mammas confluit, statim atque sugunt infantes: tormina exorta, quibus radice petroselini, cum semine anisi vel fœniculi decocta succurritur. Oleum nucum vel florum cheiri in cochleari exhibitum similiter decantatum est. Ventri etiam imponuntur sacculi ex herbis uterinis. Ægræ nostræ multum profuit infantem lacte depulisse & usurpasse Diaphoreticum Joviale.

Primum enim cessavit uteri vellicatio à suctione mammarum orta; deinde alimentum matri non amplius subtractum fuit: quare ista sese reficere potuit: & recuperare vigorem pristinum.

Diaphoreticum autem Joviale, seu pulvis antihecticus Poterii, ad demulcendam acritudinem humorum matricem & nervos irritantium mirum quantum valet. Idem uterum corroborat, sæpe ex emaciatis quadratos & robustos homines efficit.

Calores & horrores ortum duxerunt ex intemperie calida sanguinis febrem hecticam minante.

Defluxiones ortæ sunt à debilitate cerebri, acres eæ erant, ob salsedinem & acrimoniam sanguinis: hinc etiam capitis dolor ingravescebat, dum catarrhus tenuis & acris cerebri tunicas afflixit; cordis palpitatio itidem humorum, anodini imputanda est. Macies in toto corpore adfuit, ob chyli & sanguinis consumptionem. *D. Joh. De Muralto.*

De Febre Tertiana, in sene in ipsa herba suppressa.

Cum Illustrissimus & Reverendissimus Dn. Matthæus Bistram, Episcopus Argivensis, Suffraganeus Culmensis, & Parochus Thorunensis atque p. t. Episcopatus Culmensis Administrator, septuagenario paulo minor, anno 1672. 28. Aprilis Thorunium venisset, & de dolore ventriculi, post tempus quadragesimæ, conquereretur, usus est è consilio meo die 30. Aprilis medicamento laxativo, præmissa prius digestiva potione: à quo ille non solum per inferiora, verum etiam per superiora blandè, sed sufficienter purgatus, die 1. Maii in febrem incidit, quæ tertia die reversa est: cujus causa Reverendissimo ad ventriculum roborandum sequens remedium præscripsi.

♃. Elix. proprietatis Paracelsi ℥ ij. essent. absinth. ℥ j. M. de qua mixtura singulis matutinis guttæ 11. 13. aut 15. cum jusculo sumantur. Sed ne paroxysmus febrilis tertia vice ipsum adoriretur, autor fui, ut hora una aut altera ante paroxysmum hoc antifebrili sæpius experto uteretur.

♃. Tartari alb. subtil. pulv. ℨ j. salis absinth. lap. prunell. an. gr. 3. nuc. mosch. gr. 1 M. F. Pulvis. Quo assumpto paroxysmus nunquam rediit. Verum ad obstructionem alvinam tollendam sequente enemate Illustrissimus postea usus est.

♃. Spec. decoct. emoll. carminat. an. M ij. caric. ping. num. 4. sem. lini leviter contusi ℨ ij. decoqu. l. a. in qu. aqu. font. colaturæ ℥ ix. adde elect. diacathol. ℥ vi. sacch. thom. ℨ x. ol. chamæm. malvæ an. ℥ vi. salis gemmæ ℨ ß. M. F. Enema. Tandem ad reliquias per sudorem, (ad quem natura inclinabat) expellendas, pulverem hunc pro duabus vicibus ordinavi.

♃. Pulv. rub. Pann. alt. ℈ ij. salis cardui ben. lap. prunell. an. gr. 6. M. Et sic benedicente summo Archiatro, Illustriss. Dn. Episcopus in tam provecta ætate è febri liber factus, huc usque sanus atque vegetus vivit. *D. Simonis Seaulizii.*

De Febre tertiana in sene post primam & secundam recidivam profligata, post tertiam vero lethali.

Prudenter sanè Hollerius commentario super Aphor. 12. Hippoc. sect. 2. hæc verba annotavit: Post crisin, hoc est, excretionem criticam, relicta materia, tum dispositio morbosa recidivas facere consueverunt: nisi antevertamus purga-

in ventriculo fermentatione & concoctione, sequestretur, per venas lacteas asellii sanguini communicatur, & vel in ipsa sanguinis massa, vel etiam per circulationem ad alias partes detrusum, & sui juris factum, iterum sese exserit, suaque pro natura vermem iterum generat, qui varia vel in aliis partibus, quo pervenit, symptomata & affectus producere aptus natus est. An vero omnes febres à vermibus excitentur? Et an in nostro hoc casu febris à verme isto ad scapulas detruso originem duxerit? Sive an propter evacuationem copiosi sudoris illa cessaverit, & semen istius vermis ipse minimus adhuc, cum materia sudoris per accidens ad prædictum locum pervenerit, ibique hærens à copiosis humiditatibus separatus ob nutrimentum assumtum grandior factus, cutem eroserit? judicium meum suspendam aliisque eruditis judicandum relinquam. *Caspari Theophili Bierlini.*

Febris Tertiana, cura neglecta, invehit symptomata.

Vir quadragenarius, habitus corporis strigosioris, laboribus duris assuetus, autumno anni 1679. Febre tertiana, hic tum endemia, qua diu fuerat infestatus, sine medicamentis tamen liberatus, appetitum accusabat prostratum, obstructiones alvi diuturnas, continuos ructus; nauseam, & propensionem ad vomitum, sudorem copiosissimum fœtidissimum, præterea in abdomine per vices dolorem sensit rodentem & maxime mordacem, qui quoties repetebat toties simul stuporem brachii sinistri induxit urinæ, cum emittebantur erant profunda rubedine tinctæ, mox turbidæ, crassæ, cum sedimento copioso, limoso; Conjiciens ergo ex symptomatum relatione, materiam febrilem in corpore detentatam has dare turbas, & cruditates stomachi, hinc naturæ subvenire pulvere emetico purgante constitui. Nil hic per inferiora evacuabat, solus vomitus ter secutus duos in lucem protulit vermes, alterum longitudine manus integræ, dimidiæ alterum. Propinatis hinc anthelminticis, infusioneque clysterum è lacte repetita, & purganti quodam alvo reserata nihil amplius in putredinosa colluvie verminosum apparuit, æger autem perfecte convaluit.

Fœmina rustica consistentis ætatis, prægnans, eodem tempore febre eadem epidemia corripiebatur, suasuque aliorum, ne fœtui scilicet noceret, usum medicamentorum negligebat, omnia naturæ, & proprii corporis robori committens, unde post in tumores pedum œdematosos incidit. Tribus ante partus legitimi terminum septimanis, cum maxime torqueretur circa præcordia, obstetricem quandam consuluit urbanam, quæ ipsi pulverem polychrestum nostratem ex præcipitantibus, bezoardicis, & diaphoreticis mixtum propinavit. Hinc post excitata per dimidiam horam symptomata velut asthmatica fœtum emittitur mortuum, cum profusione, loco lochiorum, aquositatis copiosissimæ, non tamen omnis, abdomen enim statim exinde majori aliquo tumore aquoso intercute obsidebatur, qualis à combustione oriri solet, minoribus hinc inde illum cingentibus tumoribus serosis, quasi insulis, quorum pars, uti & pedes tumidi, sponte sua eroti lympham effuderunt acrem. Sudore aliquoties usu myrrhatorum cum sal. volat. mixtorum concitato hæc symptomata omnia evanuerunt. *Joh. burgi.*

De singulari tertianæ remedio.

Cum præterito Mense Martio anni hujus 1671. Tertiana infestaret Patrem Cantorem familiæ S. Dominici, virum obesum, qui diætæ leges tempore illo quadragesimali non ita stricte observarat, curæ illius me præfecit Adm. Rev. Pater Prior. Accessi, atque ubi eum nimio calore ac siti conflictari deprehendi, pro illius levamine julepum convenientem præscripsi, atque ut postridie pharmaco cacochymiam exturbet suasi. Qua intentione cum postera die mane adessem, ille se medicamentum propter certissima quædam negotia assumere tum non posse retulit, atque usum ejus post sequentem demum paroxysmum distulit. Interea vero dum illum instante nocte futurum coram Monasterii mercenario quodam conquereretur, hic paroxysmum omnino non rediturum sancte asseveravit, modo æger cubitum iturus singulis digitorum utriusque pedis interstitiis lardi muriatici frustulum, digitorum longitudinem & latitudinem æquans, imponeret, & pedes linteo, ne lardum excidere possit, obvolveret, atque sic ad somnum se componeret. Monachus sanitatis avidus monita ista quam diligentissime persequitur & quidem non sine insigni emolumento. Morbus namque ita omnino est sublatus, ut ab eo tempore nec ullos febriles insultus, nec horum reliquias vel minimas senserit, jamque dum ista scribo, salvus vivat ac incolumis. Quæstio hic oritur physica, qua ratione medicamentum hoc a febre liberaverit ægrum. Ego quidem, nisi id tribuatur nimiæ ægri confidentiæ, certum salutem ex applicatione hujus remedii sibi pollicentis, non tam lardo, quam sali, vi penetrandi putredinique potenter resistendi prædito, hunc effectum adscriberem, sed ista jam oculatioribus expedienda committo.

Hactenus supra allegata, 26. April. præscripta Litteræ: At consequentia curam adeo præsentaneam, ex alia ejusdem Excell. Medici Epistola die 28. Junii exarata, verbis mox subjiciendis B. Lectori haud invidendum est.

Pater Cantor Ordinis S. Dominici, visus quidem est ab eo tempore sanus esse atque ab omni morbo immunis, Ast die 10. Junii hujus anni 1672. circa meridiem, eum è civitate in Cœnobium redeuntem derepente invasit Hemiplegia sinistri lateris. Et licet maximam adhibuerim curam, minime tamen prohibere potui, quo minus septimo post die, elusa omni opere, ad plures abierit. Utrum Empiricæ illi curæ adscribendus sit repentinus hic casus, non ausim absolute affirmare &c. *D. Georgii Vegeri.*

De singulari Tertianæ remedio supra memorato.

De cura illa Tertianæ beneficio Lardi muriatici aliud referam exemplum. Alutarii nostratis uxor, annum agens quadragesimum quintum, ex inordinata diæta corripitur sub finem mensis

Maii anni hujus 1672. Febre tertiana. Varia post venæsectionem adhibet medicamenta empirica, sed cuncta irrito successu. Accidit vero ut ille Pater Cantor Dominicanus, cujus mentionem feceram in nuperi observatione (vid. obs. 200.) die 2 Junii aliquam empturus illius intraverit ædes. Is e vultu eam ægrotare, conjiciens, atque quod tertiana laboret percipiens, ut ad exemplum suum lardum muriaticum pedum digitis applicet, facile persuasit. Sed tantum abest, ut febris remiserit, ut potius majori violentia invaserit ægram. Unde die quarto Junii maritus me accessit, atque ut uxori opem ferrem sedulo rogavit, simul tamen quid ante actum sit reticuit. Proposui pharmacum, à quo aliquoties atque cum εὐφορίᾳ dejecit; unde optima spe freti, valetudinem brevi pollicebamur. Sed ecce nil adversi nobis cogitantibus, quæ hactenus simplex erat, in duplicem mox mutata tertiana adeo acerbe imposterum affligit ægram, ut non obstante diligenti medicamentorum usu omnia in deterius ruerent, ipsamque mortem in propinquo esse indicarent. Mirabar hanc inopinatam mutationem, atque maritum me inscio meccum e gammaro vivo expressum in vino rhenano uxori propinasse suspicabar. Hoc namque remedium sibi a Nobili commendatum fuisse, ante dict. in mutationem retulerat ille, cujus tamen usum tum dissuavi. Maritus tandem in angustiis versans, se non quidem succum illum uxori propinasse, lardum vero muriaticum pedibus ad Monachi persuasionem applicasse fassus est. Ego his cognitis, relicta febri ad acrioris salis in ægra redundantis ferociam coërcendam me accinxi, nec sine successu, postquam enim salis C. C. volat. ℈ ß. cum salis Card. bened. gr. 6. & salis Absinth. gr. 5. prima vice, idque hora una ante paroxysmum exhibui, iste non tantum ad bihorium tardius sed & multo mitius invasit ægram. Unde huic medicamento insistentes, atque ubi illud propter ingratum suum saporem nauseam excitare cœpit, cum pauxillo medullæ panis in pilulas id transformantes, ægram benedicente Deo ab orci faucibus feliciter reduximus. *Ex eodem.*

De curatione Tertianæ per lagenas.

Illustris apud nos fœmina, ab annis aliquot phrenetica, & jam ante meum ex Italia reditum, a peritissimis Medicis, post varia incassum tentata, relicta prognostico, corripitur superiori anno tertiana exquisita, advocor, præscribo, quæ in rem videntur; rogo assumat. Illa pertinaciter reluctari; nihil pharmacorum admittere, oblatum etiam cum fremitu respuere cœpit. Interea grassatur malum, & octavo jam paroxysmo invalescit, singulis accessibus ferocius. Assisto paulum ante paroxysmum nonum; & cum ore refutaret ingesta omnia, jubeo lagenis aqua calente ferventibus Ægram hinc inde circumdari, ut vel invita ad sudorem componatur. Illa contra removeri lagenas jubet, & nisi tollerentur, ad convicia se præparare. Nil ego clamore, nil indignatione Ægræ commotus, jubeo ancillas peragere mandata, & vel invitam cogere ad sudandum, memor illius Hippocratis Epidem. 2. Curandum, ut in pallescentibus Excandescentia oriatur. Quod si (inquiebam mihi) excandescentia sive ἀγανάκτησις occurrendo, ut sanguis diffundatur per habitum corporis, & pallorem exturbet; exturbabit etiam fortassis febrim, solvetque intestinas obstructiones, mali præsentis fomenta. Nec fefellit augurium, cessavit febris e vestigio, &, illa licet magnopere ferociente, quievit, nec unquam postea reversa est. *D. Olai Borichii.*

De Febris tertianæ admiranda, aqua frigida, curatione.

Balthasar Helvvich, Civis Posnaniensis, reliquorum civium ora cachinnis medentum Observationes admiratione replevit, & certè febris ludibrium in scenam produxit. Hic tertiana intermittente laborans, post frigus sensit calorem præternaturalem ad usque delirium. Omnium adstantium amica seponens monita, suis demandavit, ut se ad transfluentem ibidem fluvium deferant, in quem usque ad collum se demisit, & eo usque in aqua ista se continuavit, donec omnis calor præternaturalis desierit. Sæpius iteravit & pristinæ sanitati restitutus est. Tota Civitas Posnaniensis moderni istius facti scientia abundat, sed non cuivis licet adire Corinthum. *D. Andreæ Cnøffelii.*

Cur Tertianæ hoc anno frequentissimè in Quartanas exeant.

Vix integro seculo tot in his Provinciis numeratæ sunt quartanæ, quot unico hoc autumno pullularunt. Nec initio visæ sunt quartanæ, sed tertianæ vagæ, quæ sensim in duplices, immo triplices quartanas degeneravere, nisi manus Medica initio admoveretur. Nec difficulter paruere pharmacis, sed sibi relictæ, vel negligentius habitæ ferociter insultarunt. Parcius tamen incubuere Urbi nostræ, quam agris, insulisque, ob diætæ, ut opinor, vitia cives: enim quod familiarem tum dysenteriam malignam formidarent, abstinuere a fructibus horariis, leguminibus, aliis, quæ vicinis suis morbum invexisse audiebant. cæterum agrestes, & minutiorum oppidorum incolæ, nullo metu, oblatis pascebantur. Hinc integræ familiæ toti propemodum pagi, immo quandoque tertia pars oppidanorum, quasi fulmine icta lectis affixa est. Nec omnium tamen febres in quartanas abiere, sed eorum, qui neglexere curam omnem corporum, similes Virgiliano illi Georg. III.

---- alitur vitium, vivitque tegendo,
Dum medicas adhibere manus ad vulnera pastor
Abnegat, & meliora Deos sedet omnia poscens,

vel eandem initio perversam instituerunt. Causam autem, cur ad tam frequenter ventum quartanas, hanc puto: extremum æstatis præter morem modumque apud nos calorem, unde intestinus corporum calor ab externo evocatus est foras, quo facto reliqui humores tanquam in vappam subacidam desciverunt, promptam quartanæ genitricem. Explicatius loquuntur; videntur humores corporum id passi, quod cerevisia in cellis, tonante cœlo, acescit, paulo post, mucet, corrumpitur; quod vividiores ejus partes fulmineum illud sulphur,

omni

omnia pervadens ſecum in aëra tranſtulerit, aut, ſi mavis, confuderit & in aliud ſchema perverterit. *D. Olai Borrichii.*

De prole tertianariæ pallidiſſima.

Cum alia de cauſa ſecundam Germanicarum Ephemeridum partem evolveremus, fortuito incidimus in illos Batavæ puellæ peſte infectæ amores: ſubiitque tum memoriæ ſimilis ferè, ſed deſponſatæ, nec infimæ ſortis, tertianariæ ſuperioribus annis curatio. Conſummationem matrimonii, poſt annua pene ſponſalia, ſponſus æque ac illa, in omnem quoque eventum expetebant; & tradebatur tandem hæc, invitis fere ob morbum parentibus. Inter primos ſtatim dies, & forte prima (utpote intercalari) nocte ingravidata evaneſcebat quaſi ſua ſponte febris; peperitque puellam elegantis formæ, nunc (ni breve ævere defierit,) viripotentem, adeo tamen per totam ætatem, etiam inter corporis animique motus pallentem, ut febris idolum videri potuiſſet: ſponſo de cætero ſua impune tum peragente: cum tamen ſæpius & hoc ipſo anno obſervavimus tertianas, non domus tantum, ſed integros quoque pagos pervagantes. Praxin adolentium cauſa hic addimus, frequentiſſime notatum; quod ſcilicet in renitentiorum, aut per recidivas quotidianaſve variationes protractiorum declinatione, cum remiſſius aut fere nullum frigus eſt, calore licet aliquandiu perſiſtente, conſultius tum ſit ab antifebrilibus, præſertim ſalſis aut inſipidis, (dum amaricantia aliud inſuper eo tempore, macilentis tamen non æquè ſemper in ſtomacho agere poterunt,) abſtinuiſſe, quam ſub negotioſiori (pro peremptoria mortificatione) talium continuatione, miaſma animam ſenſim agens agitaſſe, vel ad novam conquirendam alimoniam pepuliſſe. Ut hic quoque non inconvenienter quandoque dicatur: *Ignem ne gladio ne fodito. D. Danielis Ludovici.*

Quartana ſuperventu pleuritidis curata.

Nobilis quidam aliquot menſium quartana, propter diætæ vitia afflictus, cum ipſo die paroxyſmi, ſed horis aliquot ante ejuſdem acceſſionem pertinacius ſaltaſſet, eoque, ſudore manans, liberali cereviſiæ frigidæ hauſtu abſterſiſſet ſitim, pleuritide corripitur adeo effreni, ut de vita ejus dubii amici me accerſerent; qui expiato venæſectionibus atque expectorantibus humore impetuoſo, notavi illa via ita profligatam quartanam, ut nullo amplius paroxyſmo moleſta fuerit, lætiſſimo ægro, qui ex eo rarum quartanæ remedium inveniſſe ſe gloriabatur, ignorus quod uni fuit ſalutare, id aliis ſæpe noxium deprehendi. *D. Olai Borrichii.*

De Quartana contumacia.

Mulier ſupra annum quartana vexata nullo remediorum genere tam moleſtæ febris curam tentaverat; ſed illa nihil tot medicamentorum etiam vehementium, impetum morata pertinaciter hærebat. Placuit ſemel intentatum ſequi conſilium, & vomitorii experiri vires. Vocatus Medicus, qui duriuſculè ſuos tractare conſueverat, & emeticis macerare: qui, cum gummi gotte ad gr. 16. in [illegible] præbere quotidie ſolebat, idem hoc in [illegible] cula, ſed tenera jam, multiſque paroxyſmis debilitata, explorandum ratus, doſin, qua alias robuſtiſſimum quemque ex vulgo invadere pulchrum ducebat, quatuor ante paroxyſmum horis exhibuit. Quid fit, ad vomitum & alvum ſollicitata, adeo ſæpè ſellas petere, ſæpè ore rejicere coacta eſt, ut jam ante illud paroxyſmi tempus vicies alvum exoneraſſet, viribuſque confecta nec manus, nec pedes movere, ad extremum nec vocem mittere poſſet. In illo tamen corporis humorumque, & medicaminis turbulento motu ſua exacte hora ſubrepit cum frigore paroxyſmus, laboranti ſuprema minans, cum pulſu exiliſſimo, & tantum non inſenſili. At neque ſic ceſſabant vomitus & ſellæ, verum, ut febris cedere vomitorio nolebat, ita nec vomitorium febri ſervare fidem voluit, ſed jam pari vehementia utraque pugnabant in unum, quod videbatur, laborantis interitum contendentia. Vicit tandem natura, ſeque velut ſequeſtriam litigantibus, hinc febri, inde vomitorio, adjecit, donec poſt quadraginta ſellas, multaque animi deliquia ſpirituoſis, emplaſtroque ſtomachali adjuta, nonnihil ſolarii ægra perſentiſceret, pleniuſque ex illo paroxyſmo convaleſceret: cum autem tam impetuoſa, frequentique cacochymiæ purgatione actum de febri exiſtimaret, inconſultum hoſpitem deſtinatis diebus recepit, tamdiu commictata, dum ſponte & ſine medicaminum uſu ſola veris temperie poſt binos menſes miſeram jam plus ſatis deſereret. Quo diſcant velim iſti ſeverioris Medicinæ advocati, etſi vehementium impetu feliciter ſæpe febres abigantur, in plurimis tamen etiam fraudi eſſe, molliculamque & lentam curationem duræ atque præcipiti anteponendam. *D. Joh. Nicolai Pechlini.*

De Quartana inverſa.

Notum eſt illud Favorini apud Gellium, lib. 17. Noct. Att. c. 12. p. m. 428. Quartanæ elogium, quod biduo medio intervallata febris fortunata & laudanda ſit, in qua ſit μία μητρυιὰ, δύο μητέρες, una noverca, duæ matres, ut vero in reliquis febribus variæ inordinationes occurrunt, non tam vulgatæ illæ duplicationes, quàm aliæ minus adhuc in ſcriptis obviæ, uti tertianam ſine rigore, & ſimilia ſuo loco notabimus, ita quoque quoad paroxyſmos quartanæ ipſos, ſeu typum, id videre contigit ita pridem. Viri Clar. filia novem annorum, præterito autumno in Hungaria febriles inſultus experta eſt tales, ut duobus ex ordine diebus paroxyſmus redierit, tertio intermiſerit, idque conſtanter hactenus poſt meridiano tempore accidit, quo, præeunte frigore, calore hinc, aliiſque conſuetis febrium intermittentium ſymptomatis correpta fuit. Si itaque intermittentes febres à recurſus tempore potius quam quietis denominantur, & hæc ad quartanam, ſed inverſam illam, referenda eſt. Profuit inter alia tinctura martialis ex arcano tartari liquido, menſtruo aqueo ſoluto & filtrato, cum paucis guttulis liquoris martialis ex cap. mort. flor. ſalis ammoniac. martial. in momento tincto. & pulvis ex antim. diaphoretici, arcan. duplic. & conch

mo, ceu generosiori abstineat, contentus dilutiori illo, quod secundum vocant Artis filii, donec apertæ, fatigatæque ex Mercurialibus fibræ corporis collegerint se in robur antiquum. Quo facto, ex intervallo utatur pilulis de sagapeno, aculeatis grano uno aut altero trochiscorum Alhandal; tribus autem proximis ante solstitium hybernum (quod jam imminet) paroxysmis componat se ad sudores, assumpto gentianæ extracto, vel sale aliquo volatili, vel denique cortice gannanaperide: cujus usum etiam in tertianis laudant hodie Britanni; nostri inter initia febrium parcius usurpant, salibus lixivis in hoc malo plerumque contenti, ut quæ longo usu experti sunt salutaria, quamdiu malum quondam septies admonuit. Non inviti tamen post septem paroxysmos ad gannanaperidem descenderem, nisi a corticum fraxini similitudine fucus sæpe in Peruvianum hunc corticem emanaret. Aiunt quidem fraudem deprehendi frangendo, gannanaperidem in fractura nullas relinquere fibras, fraxini corticem relinquere, verum si cortex fraxini vetustior est, fortassis etiam fibras perdiderit. Optimum hactenus ab eventu indicium: dosis enim fraxinei corticis non suspendit paroxysmum, Peruviani suspendit, sed, nisi purgatissimo ægro, metuenda recidiva. Verum ad ægrum nostrum: cùm de eventu consilii nihil hactenus possit constare, illud tantum hic monere libuit ex allato hoc exemplo satis elucere; quàm improbum, & pæne invictum sit in veris quartanis acidum (nam spuriæ nonnunquam facilè percurantur) ut quod post annuum insultum, exclusa tanta pituitæ morbosæ copia, Mercurio detrectavit parere. *D. Olai Borrichii.*

Febris ex imaginatione.

In febribus quantum valeat imaginatio, vulgò notum. Exemplo nupero illustrabo. Mulier quædam Hafniensis, cùm diu febris quartanæ tædio laborasset, consilium ingeniosum cepit, transferre febrem in saxum quoddam, quod medio inter Hafniam & Congium itinere eminet. Igitur scriptis literis officiosis, incluso vinculo coccineo, favoris indicio, mittit hominem, qui salute præmissa officiose rogaret, ut febrem ad se reciperet. Servus mandata exsequitur, vinculoque eleganti saxum exornat, & prælectis literis discedit. Hinc illa melius habere cœpit, à febre immunis. Alia ancilla Nobilis Matronæ febricitantis cùm vel joco vel serio officio offerret Dominæ dubbus solidis se redempturam febrem, statim febricitare occœpit, salva Domina.

Parili frequentique satis superstitione mulierculæ nostræ infantes suæ curæ commissos instruere solent, ut ab aliis variolis infectis pro aliquot obolis variolas certo numero emant, existimantes illos, certa imaginatione illos, qui emerunt hasce ingratas merces, & proventu pauciore infestari, & citius & tutius liberari.

Quantum imaginatio valeat ad curandos morbos testatur historia Portæ, qui Neapoli sollicitatus ut remedium parturienti præscriberet, pulverem & quisquilias formulæ (in qua Aq. capillor. Venet. scripserat) involvit, ne à vento deportaretur, quas ubi ægra assumpsit forti imaginatione & opinione feliciter filium enixa est. Jo. Faber in Not. ad Hist. Mexic. f. 497. Observav. inquit Reiner. Solenander sect. 5. cons. 15. §. 17. quosdam chartulas in quibus medicamentorum formulæ (receptæ dictæ) conscriptæ erant, comedisse, & sanitati restitutos esse, tantum potest apud plerosque concepta in re aliqua opinio vel fiducia. *Thom. Bartholini.*

De triplici quartana & sextuplici.

Uxor cerevisiarii in foro veteri conquesta mihi est anno præterito, singulis diebus calore se corripi sine frigore, semper jam à longo tempore recurrente sine sudore. Hypochondriaca vero est. Credidi eam triplici quartana laborare. Hinc variis ex methodo præmissis, tandem chalybeato vino convalescere visa, mihi valedixit. De triplici quartana quædam olim adduximus Centur. 1. histor. 95. Hoc anno non absimiles febres mihi hassniæ grassari observatæ.

Sextuplicis quartanæ historiam & curationem olim à summi nominis Medico Patavino Hieronymo Capivaccio conscriptam servo, quam apud me diutius latitare nolo. Forsan ex usu erit: est verò hæc.

Cum Perillustris Comitis affectiones diligenter consideraremus; in hanc tandem sententiam ivimus, cum sex quartanis correptum. Quod etsi dictu forsan mirabile & inauditum videatur, tamen qui volet singula sedula meditatione persequi, ita rem sese habere comperiet. Affectu enim melancholico, & præsertim hypochondriaco virum nobilissimum laborare certum est. Vitium est flatus, namque percipit in hypochondriis rugitus, tormina, & in ventris regione frigiditatem, capitis etiam dolore premitur, quem ex vapore superiores partes petente provenire in confesso est, cum flatibus cessantibus eum etiam cessare fateatur. Sed quod majorem fidem facit, est totius partis sinistræ corporis frigus, quod in sinistro etiam pede percipit. Accedit præterea cum ex curis & vitæ solicitudine habitum contraxisse melancholicum, ut ex his omnibus facile sit colligere eum affectu melancholico esse correptum. Cum vero febris bis in die invadat, manè & vesperi, nullo rigore aut sudore, quidnam aliud asserendum, quam quartanæ ideam obtinere? Eam autem sextuplicem esse; cum accessiones febriles in die bis invadentes, quarta quaque die sibi mutuo respondeant?

Hæc igitur febris ex melancholico humore ortum ducit, cujus est multiplex vitium, copiosior enim est quam par sit, crassior, viscidior in liene impactus, quorum culpa factum est, ut viscus hoc humore obstruatur, copiosus enim à jecore generante transmittitur, nec commode à liene expurgatur ob facultatis expultricis imbecillitatem. Hinc etiam fit, ut cum totus à splene suscipi nequeat, in totius partis sinistræ frigidioris quam par sit venas transfundatur, & multiplices sibi an sex quartanarum exortum focos comparet. Somnus verò ipsi facilè conciliatur, quia rationi est consonum melancholico humori pituitam esse permixtum ut ex sputionibus frequentibus intelligitur.

Absque

erosioris, tertiana, prout sub initium putavi, sin.p.aci jam per octiduum laborantem inveni. Nolui in principio febrifugis fortioribus dejicere ægram, saltem dedi lapid. cancr. corall. præp. nitr. antimon. cum tantillo opii, ut & potionem purgantem die intermissionis: nec venæsectio, neque vomitus indicabantur. Cum autem p roxysmas tam v gos animadverterem, ut hodie hora prima pomeridiana, perendie hora septima vespertina rediret, nec tamen hoc temporis intervallo postponere continuarent, sed is, qui triduo post, iterum hora prima pomeridiana reverteret, cœpi illos paulo exactius examinare, invenique rigorem illius paroxysmi, qui hodie affligit circa meridiem, vix quadrantem horæ durare, caloris vero moram notavi diuturniorem, tamque vehementem, ut igni se injectam putaret ægra; illius e contra, qui perendie circa vesperam redit, schema immiti frigoris furore, sed summa caloris clementia stipatum vidi. Quoniam igitur quinto quoque die paroxysmorum tactis & tempore & modo invadendi æqualis erat, quintana duplici ægram meam laborare suspicabar. Obvia est Sylvii non inepta de febribus intermittentibus, illarumque variis specie us hypothesis, cui hæc, qualiscunque demum sit, observatiuncula apprime favet. Verum ad nostram ægrotam, cui ante sextum, qui contingebat vesperi, paroxysmum propinavi dosin de Panacea Dn. Crami, sed septimus circa meridiem insecutus nihil omnino remisit. Quatuordecim ita passa est paroxysmos, frustra semper propinatis febrifugis, alisque medicamentis, hinc renuit horum usum. Quid fit? Decimus septimus sua sponte emansit, quanquam decimum octavum non leviter iterum senserit, sed postea evanuit, quicquid artus servabat frigidos corpusque febrile. Horret adhuc medicamenta, quibus, nisi recrementa, passim latitantia evacuabit, recidivam metuo. *D. Henrici Christophori Ebelii.*

Febris erratica Magisterii Martis aperitivi Mynsichti usu curata.

Vir quidam primarius longo tempore febre erratica oppressus, multis tentatis, quæ humores crassos, & tartareos expurgant, viscera aperiunt, deobstruunt, nihil est levatus, & accedente œdemate pedum, hydropis rudimento, solum Magisterii Martis aperitivi Mynsichti usu, à febri & tumore ipsum liberavi *D. Matthia Tilingii.*

De Febri octava die recurrente.

Abstrusa febrium natura ipsa paroxysmorum varietate mirabilis plurima hucusque exercuit ingenia; quæ tamen latentem ejus indolem plene detegere nondum potuerunt. In eundem quoque numerum præsens paroxysmorum distantia notabilis merito recensenda videtur. Spectabilis quidam Scabinus veteris civitatis A. B. quinquagenario major, ad hecticam valde proclivis, die quadam Saturni Anni 1671. ad finem tendentis, post cœnam sumptam cubitum iturus percepit in lecto rigorem febrilem cum maximis dorsi doloribus, subsequente mox calore totius corporis urente, siti ingenti, anxietate cordis, & continuo urinæ in magna quantitate cmittendæ tumulo: quæ omnia circa matutinum tempus post copiosum sudorem solvebantur, sed appetitus, qui ea die prostratus fuit, sequentibus redit, hinc etiam munia domestica libere expedit, verum ob intensum aeris externi frigus ædibus exire haut potuit. Liber nunc erat per totos septem dies a paroxysmo, neque circa sex res non naturales aliquam ani . advertit mutationem, præterquam quod urina non parum tincta fuerat. Sed elapsis septem diebus, die Saturni, eadem hora paroxysmus cum iisdem symptomatibus reversus est; eodemque modo, quo primus, solutus. Fuit iterum per septem dies à febri liber: at tertius paroxysmus solito tempore, die scilicet & hora ordinaria, rediit, sic consequenter semper quartus & quintus, circumstantiis omnibus in & extra paroxysmum in eodem statu permanentibus. Sextus autem paroxysmus die quinta tres horas anticipans venit, qui etiam ultimus fuit, & sic natura ipsa medicatrice vir ille feliciter à febri prædicta liberatus est; Nullo interea medicamento usus, præterquam ad sudorem promovendum pulveris pretiosi sive cordialis simpl. & Marchion. epilept. an. ℈j. pro dosi, his aut ter cum cerevisia calida. Verum natura ipsa partim per sudorem, partim per copios. m micationem febrim illam solvit. De similibus raris & insolitis febrium typis, scil. quintanis, sextanis, septimanis, octanis, nonanis &c. vide Hippoc. lib. 1. sect. 3. textu 2. de morb. vulg. item sect. 3. text. 7. ibid. & text. 9. ac 17. ibid. Galenum in comment. ad eosd. text. Schenckium l. 6. obs. de febrib. Amat. Lusitan. cent. 5. cur. 67. & cent. 7. cur. 7. Zacutum Lusit. de P. P. Med. hist. 37. lib. 4. fol. 732. eund. de decimana de P. P. Med. hist lib. 1. obs. 24. fol. 57. Tulpium obs. l. 3. c. 5. . Causas febrium illarum longioris intercapedinis indagare difficile esse videtur: Sed quid vetat secundum vulgatum humorum doctrinam statuere esse species simplicium typorum interpol. ta una accessione aut pluribus; ut sit quintana tertianæ species, in qua tertius dies unic accessione est, à pauca flava bile in naturam atræ bilis conversa, ob paucitatem materiæ interpolatæ. Septimana quartanæ species, interpolata accessione diei quarti, ab humore melancholico non multum irritante ob pituitæ mixtionem. Nonana, tertiana quædam intercepta, ab humore melancholico cum mixtione pituitæ in parte bilìosa, quæ ob frigiditatem minus stimulat, servatque typum tertianæ ob locum. Omnes autem diebus imparibus procedunt, in quibus natura est vis ad commotionem, ideo non interpolant duas accessiones, sed aut unam aut tres. Et sic de reliquis typis statuendum: liberum tamen ubique judicium in tam abstrusa doctrina libenter concedimus, præsertim Neotericis, quorum sententias hic recensere non est nostri propositi, Plateri mentem de quintana & sextana febre lego *Prax. Med. tom. 2. cap. 1. de febr. generibus D. Simonis Schultzii.*

Febris Oscitans.

Honestissima Virgo febre vaga jam levius jam gravius affligebatur, nonnunquam & nauseæ aderant, cum incumberet gravius & sociam sibi jungeret nauseam, perpetua fatigabatur oscitatione

tatione, quæ non nisi absoluto paroxysmo solebat placari. Adhibita a me remedia varia, subcessu non satis optato, donec vesicatoriis occipiti admotis, seroque acerrimo illa parte evacuato malum tandem desineret. Nihil tamen actum fuit vel vesicatoriis, vel salibus volatilibus, vel castoreatis vel sectionibus venarum in lethargo alterius primariæ virginis, quæ narcosi sex dierum, oppressa, cum omnia, quæ posset ars, Medici quæcunque exprompsissent remedia, nunquam evigilavit. *D. Olai Borrichii.*

De Febri ex umbra sambuci orta.

Quidam apud Quedlinburgenses Balneator, Hermannus Worbs dictus, cacochymico corporis habitu gaudens ac serosis humoribus abundans, quoties sambuci frutici æstivali tempore approximat, ita, ut, umbra ejus tegatur, statim quandam in corpore alterationem, lassitudinem ac torporem, in primis vero glandulas inguinales ad ovi magnitudinem cum dolore intumescere sentit, una vel altera elapsa hora, rigore febrili non levi, ad horæ circiter spatium durante, hinc calore p. n. forti, dolore capitis &c. corripitur, uno verbo: febricitat: Assumpto vero rob sambuci, vel alio quodam ex eodem frutice parato remedio sudorifero, intra 24. horarum spatium plenariè convalescit, & ab illa febre umbratili liberatur penitus: Hoc ipsum tali ritu sibi vel millies, quoties nimirum in umbra sambuci steterit, obvenisse jurato affirmat: Hanc p. n. ac febrilem sanguineæ massæ ac lymphæ fermentationem effluvia à sambuco exeuntia inspirare non facile quis negaverit. *D. Jacob. Schmid.*

Febres malignæ nuper Hafniæ frequentes.

Hoc anno 1673. Febres malignæ, & ut plurimum petechiales, cum insigni capitis dolore, & nonnunquam cum pleuritide spuria, delirio, sæpe etiam phrenitide conjuncta, plurimos hic Hafniæ invaserunt, quæ prima invasione in multis ad modum mites erant, sed latebat anguis in herba, nisi enim ante quintum diem, qui semi criticus est, Medici auxilium, placato prius Numine, implorabant Ægri, plurimi, præsertim in quibus Cacochymia aliqua scorbutica sedem habebat, illuc unde negant redire quenquam, abierunt. Venæsectio, quantum ego experiri potui, nocuit plurimis, nisi in ipso morbi principio, & quidem corpore plethorico, celebrata esset, idque parcè, & quo major malignitas, eo minus conferebat sanguinis missio, id quod multi suo malo experti sunt qui inconsulto Medico dogmatico venam pertundi curarunt. Idem suo exemplo probatum fecit Civis quidam Zytopepta in Vico Boreali, qui eadem febre maligna petechiali cum insigni capitis dolore, delirio & pleuritide spuria conjuncta correptus lethaliter decumbebat; ad hunc, cum nono die morbi, critico scilicet, vocatus essem (tum demum enim de salubri Diæta cogitat Philoxenus,

Cum Latus aut Renes morbo tentantur acuto,)

in ædibus illius ægri hominem medicastrum juxta fenestram hypocausti stantem reperio, qui manibus patellam cruore repletam hinc inde rotabat, & veluti ad Archimedis tabulam contenta examinabat, qui quam primum ad ægrum ingressus eram, male, sibi conscius clanculum sese subduxit. Ægro & morbo secundum artis leges examinato, quæro ex matrefamilias an Vena secta fuisset, respondit illa, imò heri qui octavus morbi dies erat, celebrata fuit Venæ sectio, idque ex consilio illius hominis quem in hypocausto vidisti: & hoc male, dixi ego, ut ipse in malam rem abeat pessimus consultor cum malo suo consilio, hoc ipsum est quod in exitium præcipitabit tuum maritum, major enim hic est malignitas quam febris, & apparent jam perechiæ in pectore, in brachiis, plumbei & nigricantis coloris, pessimæ notæ, ubi & quidem octavo morbi die Venæsectio locum non habet, detracto enim sanguine, bilis freno, magis effervescit malignitas; nisi adsit plenitudo, idque in principio. Si summa & sola Veneni pernicies virium robur dissolvat inquit Joan. Morellus de febre purpurata C. 10. tunc doctus prudensque Medicus aut penitus à phlebotomia abstinebit; aut si febris urgeat parca manu sanguinem detrahet; idque ante macularum eruptionem; & hoc in purpura scilicet, sive febre purpurata propriè sic dicta; ubi nonnullis in Gallia & Italia Medicis non est religio etiam post quintum diem Venam secare; quod tamen ego in Dania non suaserim, ubi major malignitas in ejusmodi febribus, ratione Scorbuti quam ibi locorum repetitur. Id quod etiam Magnus in Dania Medicus τῶ ἐν ἁγίοις D. Olaus Wormius, Vir omni laude major, semper suasit, minusque esse peccati in malignis curandis, si phlebotomia omittatur. quam si incautè adhibeatur, Teste Excellentissimo Beati Viri Filio D. Wilhelmo Wormio Professore & Bibliothecario Regio, Affine meo honoratissimo. Eandem opinionem de peste etiam sectantur ille Trium Imperatorum Medicus Crato, Sennertus, Heurnius & alii plures, dissipato scilicet Cordis, ceu fontis Vitæ robore ab illa sanguinis eductione. Sed ut ad Ægrotum meum Zytopeptam revertar, conquerebatur ille præter alia Symptomata etiam de insigni lateris dolore, quod procul dubio seduxit illum Medicastrum ad symptoma respicientem, non ad morbum, pleuritidem esse ratus; sed malè hoc, ut plurimum enim illud Venenum in istis febribus malignis petechialibus consistit in Vitriolica aliqua qualitate, idest, acri & mordicante Sanguinis, quæ ad membranas delata illos vellicat, lancinat, & sæpe etiam ipsa pulmonum vasa arrodit, id quod mecum ante annum & quod excurrit expertus est Vir Doctissimus Dn. D. Olaus Borrichius Professor Regius, in uxore Consulis, de qua Vir Laudatissimus mentionem fecet in Actis Medicis prioris anni sub Titulo Sudor Ar...enti; quæ superata maligna febre petechiali, exulcerationem pulmonum passa est. fortè non aliam ob causam, quàm a Vitriolica illa qualitate sanguinis quam febris illa maligna induxit: quæ Vitriolica sanguinis qualitas, quantum ego divinare possum, & in praxi expertus sum, non tollitur sanguinis missio-

missione, sed medicamentis vim habentibus Acidum illud præcipitandi, ut sunt oculi 69. crudi, margaritæ & fere præparata omnia hujus sortis & farinæ: Videmus enim si oculis 69. crudis subtilissime pulverisatis superaffunditur succus Citri acidissimus, illum dulcescere, idem in corpore humano.

Hoc præterea in febribus istis malignis observavi, quod multa laudatissima medicamenta nobis alioquin in ejusmodi malignis usualia, parum aut nihil auxilii nobis præstarent. Tinctura enim illa Bezoartica Lipsiensium, quæ multis aliis alio tempore profuit, nihil hic potuit, Diascordium Fracastorii, Elixir pestilentiale Tychonis parum efficaciæ dederunt: Sola Radix Contrayervæ subtilissime pulv. & cum rasura Unicornu Gronlandici subtiliss. trita, itemque aliquot grana Lap. bezoar orient. simul mixta, & in certo vehiculo octava quavis hora exhibita, Deo benedicente, palmam reliquis videbatur præripere: nec sine efficacia fuit Spiritus C. C. per intervalla in vehiculo convenienti datus; nec Syrupus ille ex Carduo benedicto compositus Cratonis, si decocto ex radicibus Scorzoneræ, Bradanæ & rasura C. C. admiscebatur, pro potu ordinario, ejus autem hæc est descriptio.

℞. Succi Cardui Benedicti depurati, & ad mellis consistentiam cocti ℥iv. Succi millefolii eodem modo parati ℥ij. Salis absinthii ʒij. Sacch. fin. ℥iv. vel q. s. F. l. a. Syrupus.

Millefolium enim nonnulli Practici etiam in ipsa peste commendent, id quod nuper propria experientia mihi confirmavit Vir quidam Reverendus Pastor in Cymbria. Apud tenuioris sortis homines non sine laudabili efficacia operationem suam exercuit Theriaca de Tribus Kueufelii, cujus ingredientia desumpta sunt ex triplici illo regno, animali scilicet, vegetabili & minerali; quæ Theriaca forte illud est Theodoton Wolfgangi Gastoris, cujus Filius ipsius Flaminius Gasto meminit Tract. de peste §. 58. quod idem ex triplici illo regno compositum est. Sic etiam vesicatoria brachiis & femoribus applicata alio tempore in malignis saluberrima fuerunt, sed ut plurimum hic nihil effecerunt, quod cum observassem, loco Vesicatoriorum gallinam nigram vivam, per medium dissecandum & ipso momento plantis pedum ægroti, præsertim delirantis, imponendam, & cum fœteret maxime, removendum curavi. quod Deo aspirante maximum levamen sæpe attulit. Sic variantibus morbis etiam varianda sunt remedia: sæpe etiam Deus justo suo Judicio suspendit Consilia Medicorum, ut verum sit illud,

Non est in Medico semper relevetur ut æger.
Interdum docta plus valet arte malum.

Hinc felicissimus ille Medico Chirurgus Febr. Hildanus obs. Chir. cent. 4. obs. 72: recte & pie disserit, dum inquit: Evenit ut sæpissime remedia quæ infinitis aliis profuerunt, in hoc vel illo ad votum non succedant, ut inde agnoscant ægri, simul & Medici, non proprie esse remedia quæ sanant Languores, sed solam misericordiam atque benedictionem Divinam. *D. Caspari Kolichen.*

Febris maligna ab haustu Aquæ Putealis infectæ oriunda.

Anni proxime elapsi hyberna constitutio, ut maximam partem clemens erat & austrina, ita eandem excipiebat ejusdem fere moris ac tenoris ver, multumque solatii afferebat omnibus terra nascentibus, adblandiente quoque æstatis Genio nativo, id est, calido & sicco, qui frugibus quidem & fructibus prosperam spondebat maturitatem, sed is multis simul funestus accidit: Statim enim ab Solstitio hoc urbem nostram ejusque incolas, præsertim plebeios, & qui virium robore præ cæteris pollere videbantur, Juvenes pariter & Juvenculas, invasit horrenda quædam lues, sive ea exaeris vitio (quod tamen ob contagii raritatem vix credibile,) sive infecta & corrupta aqua puteali profecta sit, nondum satis constat; constat autem inter omnes, quotquot ex illo puteo primario quidem, sed de maleficio suspecto, aquas hauserant, primum omnium hoc malo laborasse; corripiebantur autem intensissimo capitis dolore cum siti inextinguibili, continuo æstu ac summa virium jactura, pectoris aderat angustia, dejectusque statim appetitus, quosdam enormis vomitus, nonnullos diuturna Diarrhœa, non paucos faucium affligebat tumor & exulceratio, lingua quasi fumo indurata, acida & fissa, ita ut etiam liquida vix admitterent, hinc inedia & vigiliis quidam confecti ac enecti, mox in delirium abripiebantur, gesticulabantur, blaterabant, floccos legebant, quosdam profundus obruebat somnus, ut fere impransi plures dies noctesque transmitterent, excitati vero & nonnihil refocillati itidem delirabant, & quasi comatosi in consuetum soporem iterum mergebantur, quibusdam pustulæ aquosæ circa pectus erumpebant, quæ in squamulas desinebant, quibusdam petechiæ funestæ erant, & convulsiones Epilepticæ omnibus, quos invadebant, mortem intentabant, à diuturna ventris constipatione & nocturnis horripilationibus crebro repetentibus malum semper gravius, levius autem à Diarrhœa larga, sudore profuso, & hæmorrhagia narium; quidam parotidibus judicabantur, quibusdam sanies ex auribus, vermes ex faucibus, tumor colli, dolores & ulcera dorsi crurumque, pedum vacillatio & eundi impotentia, præsertim iis qui ex morbo jam quodammodo eluctati videbantur, & se cibo potuque largius invitaverant, id quod fere omnibus convalescentibus familiare erat, insatiabile scilicet cibi potusque capessendi desiderium, ac denique capillorum defluvium.

Puerum tum notavi jam decennem, qui, postquam febri hac maligna, qua per aliquot Septimanas graviter laboraverat, fere defunctus esse videretur, singulari tentabatur Bulimia, ut omnem cibum potumque, & quicquid in buccam tuburcinando quasi ingesserat, cum continuo ejulatu, canum instar duriora ossa rodentium, manderet & devoraret. ac lautitias istas suas cum lachrymis assumeret, quo malo nonnihil sedato aliud supervenit non minus rarum ac stupendum, quod idem puer, qui in eodem cubiculo cum Sorore eodem morbo jam correpta, omnia delirantis sororis & adstantium verba ac sermones repeteret: Ego enim harum rerum

corte flatulentæ, utinam non malignæ, auræ indicio. Tertia inprimis matutina evigilans Sereniss. noster Rex læte fassus est se jam de cordis anxietate vel dolore non amplius conqueri posse, sed subitam se virium refectionem & integram à morbo restitutionem sperare, si dolor, qui jam penitus discesserat, non amplius rediret, qui tamen post quartam secundo reversus est.

Hora sexta matutina jusculum oblatum, à quo Cervinam assam desideravit, quam tamen non obtinens iterum dormivit ad nonam usque diei horam.

Ab hoc somno omnia in deterius palam ruere visa sunt cum extremorum refrigeratione, ingenti Cordis anxietate, Linguæ ac faucium siccitate ac nigredine, difficiliori respiratione, ἀσφυξία, & summa omnium virium ac facultatum prostratione ac exsolutione.

Præter enarrata Cardiaca, Pectoralis hæc aqua, quæ & antea, jam quoque exhibita, item parum Aquæ Apoplectic.

R. Aq. Hyssopi ℥iij. Syr. Capillor. Vener. de Hyssopo an. ʒj. Oxym. Squillit. ℥ß. Misc.

Emolliens quoque Clyster injectus, sed huic nihil proficienti suppositorium additum, utrumque frustra. Tandem Oleum Diacolocynth. Querc. Umbilico admotum, secundusque Clyster immissus, & tertius acrior, & Extremitates calidis manibus Aqua Apoplectica & Carbunculi humidis diutius & pressius frictæ, sed omnium proh dolor opem elusit occultum morbi venenum, quod vix biduo cum dimidio elapso circa duodecimam diei horam Regiam Arcem & in vere Regium Corcum, summo omnium Bonorum luctu ac mœrore subdole expugnavit ac penitus occupavit. *Thom. Bartholini.*

De Febri Maligna ex Mœrore.

Humorem melancholicum coacervatum in corpore & putrescentem horrenda sæpius inducere Symptomata, multorum confirmatur Observationibus, siquidem juxta Galenum non solum attrabilis sit venenum, sed quælibet species Melancholiæ, imo quivis humor diu retentus, præcipue in cacochymicis corporibus, id quod vidi in primario quodam aulæ ministro, is cum gratia Principis sui excidisset, elapsis aliquot mensibus, immani corripiebatur & maligna febri, calor equidem non videbatur usque adeo vehemens sed anxietas cordis erat tanta, ut vix sese in lecto continere posset, quamvis ob summam virium prostrationem etiam primo statim die vacillantibus pedibus inniti non valeret, urina erat tenuis & clara cum copioso tartaro valde acuto, quinto, sexto & septimo die delirabat sæpius cum siccitate & ariditate linguæ, exhibebantur frequentissime alexipharmaca mixta cum deoppilativis & acrimoniam arenosi istius humoris Melancholici temperantibus, uono præter omnium expectationem judicabatur perfecte sudore copioso. Lubet hic Cl. Riverij, Medici Regij, verba allegare, quæ casum hunc valde illustrant, dum de febri pestilenti p. m. 514. sic scribit. Animi pathemata corpus vehementer exaggitare solent, humoresque conturbare, atque adeo ad hanc luem capessendam maxime disponunt, imprimis vero Timor & Tristitia adeo ut nonnulli existimaverint, in obsidionibus & castris morbos pestilentes non tam ex prava victus ratione & cadaverum fœtore, quam terrore, metu, anxietate & mortis formidine provenire, quæ humores exagitet, eosque tumultuari ac fluctuare faciat. Hactenus ille. Novi ego civem, qua ante biennium febri maligna moriebatur, longo tempore summo affectus mœrore, quem postero die uxor eodem morbo extincta sequebatur, in tantum tristitia dominatur Archeo, hinc Bravo Medicus Hispanus in Resol. Medicin. p. m. 726. repentinæ mortis causam Viri Excellentissimi eleganter deducit ex humoris Melancholici secundum Galenicos corruptione, quod Illustrissimæ cujusdam Personæ exemplo confirmare possem, nisi casum illum ad alia mihi reservarum. *D. Joh. Jac. Walschmidii.*

De Febri maligna singultuosa non lethali in fœmina quadam.

Typographi nostri Academici Uxor nuperin febrim malignam incidebat; cui statim ab initio aderant varia symptomata, ut membrorum omnium lassitudo, virium imbecillitas, inappetentia, singultus, ingens oris amaritudo, sitis inexhausta & linguæ scabricies. Singultus autem erat perpetuus, & tantus, ut abortum quoque concitaret. Horum pathematum causa erat humor malignus, acris & erodens, qui tunicis ventriculi impactus, singultum excitabat. Ego in auxilium vocatus, statim præscripsi Julapium, malignum atque mordacem istum humorem infrænans. Eum ad partes ignobiles crurum vinculis, frictionibus, cucurbitulis distrahere, atque porro decocto Scorzoneræ, cum Syrupis de rib. acetosi citri, granator. papav. rh. præparato, contemperare tentavi: extra ventriculo etiam olea & emplastra corroborantia apposui. Ast hæc omnia opem nullam tulerunt. Ad narcotica etiam accedere coactus sum, quæque ac priora vehementem ejusmodi singultum tollere non valebant. Tandem malum hoc ferax solum emulsione, ex semine melonum cum aquis convenientibus & Margaritis præparatis confecta, est edomitum; hæc enim narcotici medicamenti instar acerrimum humorem & correxit & infrænavit. *D. Matthiæ Tilingii.*

Urina nigra, à viro quodam Febri Maligna laborante emissa, non lethali.

Juvenis quidam Steinbergæ in nostra vicinia habitans; alias melancholicus & hypochondriacus, incidebat, elapsis duobus annis, in febrim malignam, quæ tunc temporis admodum grassabatur. Ille febrili æstu, siti, inquietudine doloribus capitis, totius corporis lassitudine, nec non virium imbecillitate tentatus, per fratrem misit mihi urinam, maximopere contendens, ut ex ea morbi sui statum cognoscerem, & ipsi salutaria remedia præscriberem. Urinam videns perterritus sum, cum plane nigra & instar atramenti scriptorij esset. Frater autem ejus dicebat, illam urinam esse vere nigram, fratremque suum hisce diebus semper talem urinam nigram reddidisse. Ego, signum

hoc esse criticum considerans, auxilium meum ipsi non denegavi, & præscripsi statim sudorifera & alia convenientia remedia, quibus assumptis, etiam mox integram suam valetudinem recuperavit *D. Matthia Tilingii.*

De Urina oleagino in febribus malignis lethali signo.

Verissimum est axioma Excell. D. Wedelij, Introd. in Medicin. part. 3. sect. 2. theorem. 21. Urina oleaginosa quoad substantiam rara est, colliquationem notat malignam. Ejusmodi urinam oleaginosam, simul tamen impense rufam, ceu pessimum & funestum signum deprehendi in duobus fratribus, Coriarij Quedlinburgensis filiis, quorum alter viginti, alter vero octodecim annorum, uterque febre summe maligna correptus, ille intra biduum, (erumpente simul circa pectus carbunculo pestilentiali livido ac funesto) hic vero intra sex horarum spatium ab invasionis tempore, (bezoarticis & expellentibus generosis & optimis frustra adhibitis) anno 1678. mense Martio, una eademque simul hebdomade extinguebatur. *D. Jacob. Schmid.*

De Floccorum collectione in malignis non lethali.

Illustrissima quædam Baronissa febre maligna Hungarica cum Petechiis laborans, cum a medicastro quodam solis refrigerantibus curaretur, incidit in Dysuriam, deinde in Convulsiones quas ultra quinquagesies passa fuit, eaque floccos moribundorum more colligebat, quam ad vocatus ego, Alexipharmacis & Cordialibus tum internis tum externis pristinæ Sanitati, cum Divina Numinis ope restitui. Ex hoc videre est, quod desperatos floccos & Convulsiones, funeste secundum Hipp. febribus supervenientes, flocci quandoque facere, & non protinus desperare debeat Medicus. *D. pauli de Sorbait.*

Manuum tremor & Festucarum collectio in febribus acutis non semper lethalis.

In acutis febribus interdum affectus seu motus ex tremore & convulsione mixtus accidit, qui καρφολογία appellari potest, ac lethale signum esse censetur, nam delirium & convulsio ipsum plurimum sequitur, unde ægri moriuntur; idque Hippocrates coac. prænot. aphor. 59. asserit: Et qui ad manum resiliunt, male habere judicantur. Verum curavi non ita pridem sartorem meum febre acuta laborantem, qui tertia die hoc affectu prehendebatur. & quod majus erat, festucas colligebat, de lecto floccos evellebat, quod ex sententia Hippocratis 1. progn. aphor. 23. lethale habetur, virium summa aderat prostratio, extrema frigebant, & in principio morbi die septimo sibi mortem prædicebat, quam quoque certo instare omnes astantes putabant, ast tunc sudore critico accedente æger præter omnium spem convaluit. Idem olim civi Wettinensi adhuc viventi, de cujus vita quoque desperabam, & ante paucas septimanas Nobilissimæ cuidam mulieri contigisse, recordor. De nullius igitur salute, ex consilio Trincavellij. Consil. 62. p. 505. desperandum, quia, teste Averrhoe 7. colliget. c. 3. 1. p. m. 166. sæpe accidunt monstra in arte, quemadmodum in natura, & ut Celsus lib. 2. c. 6, ait, interdum deserti a Medicis convalescunt. & plures sanantur, de quibus Medicus despe rat, & contra moritur aliquis, de quo Medicus securus primo fuit: imo nonnonullos cum signis coctionis mortuos esse, ex Schenckii Observationibus p. 840. patet. *D. Valentini Andreæ Moellenbrocci.*

Urinarum infidum in morbis malignis judicium.

Quo urinæ in febribus malignis primis diebus turbidiores, hoc melius de ægri rebus sperare soleo, quod videam magnam peccantis materiæ partem ita commode evacuari, quæ retenta in corpore irruit sæpe in partes nobiles, & tragœdias excitat. Non tamen perpetuum hoc esse experimenta loquuntur. Quandoque enim, licet rarius, urina in malignis sana, nihil mali portendit, quod peccans humor per metastasin alio declinet. Id ut in aliis, ita nuper in locuplete 82. annorum collyrista mihi spectatum. Postquam enim decrepitus ille senex febre continua, malimoris correptus, celeberr. Archiatri Simonis Paulli, meamque operam sollicitasset, urinam in medio æstu febrili jam sanissimæ similem deprehendimus, jam ab aqua fontana colore non distinguendam, evasit tamen Libitinam, translato in hæmorrhoidas exteriores humore noxio, qui per abscessum copiose exclusus ægrum a confinio mortis liberavit. *D. Olai Borrichii.*

Ex vena sanguis albus eductus in Febre maligna.

Fermentum subtile malignam miram habet vim destruendi succum nutritium totamque corrumpendi massam sanguineam: Vocatus Segenstadium ad Canonicum quendam febri maligna correptum, inveni sanguinem ternis venæ sectionibus ante meum adventum extractum à Chirurgo, in quo ne vestigium quidem sanguinis apparebat, dixisses potius albumen ovi, seri gelatinam, vel ut Medice loquar, saniem: quod & in aliis observavi, quorum tamen nemo evasit, siquidem & hic Canonicus ea ipsa nocte ante meum abitum commissus Sacerdotibus placide obdormivit. [*D. Joh. Jac. Wasdschmid.*]

De Rebus insolitis, post Febrem malignam, per nares & alvum excretis.

Civis apud nos uxor, cum febre maligna aliquandiu conflictata, tandem morbo ad declinationem vergente, e naribus tres capitis pediculos, eosque vivos, emunxit, & non longe post magnam equinorum pilorum compactorum congeriem per alvum excrevit, mox succedente integra valetudine. Et alia Civis filia innupta, itidem febre maligna ultra ordinarium alias tempus graviter & dubia spe detenta, frequentissimis vomitionibus & ventris tor-

torminibus ita excruciata est, ut de recuperanda valetudine plane desperans, ne tantillum medicamenti assumere cogi potuerit, sola aqua per 14. pene dies contenta, appetitu plane prostrato, denique per inferiorem gutturem, cum Plauto loquor, ultra mille lapillos nucleis mespilorum, vel nuclei aurei non absimiles egessit, quæ tamen ante nil quicquam ejus fructus unquam comedit, & paulo post integre convaluit. *D. Georgii Abrahami Merklini.*

Rarus casus in Febre Maligna.

Juvenis quidam Arti pyrotechnicæ addiscendæ operam navans, incidit hyberno tempore, frigore intensissimo, in febrem malignam, ubi septimo morbi die, critico scilicet, phreneticus e lecto nudus prosiluit, &, absentibus illis qui curam ejus habere debebant, per scalas quasi furiis agitatus decurrit in hypocaustum inferius, ubi Materfamilias ipsum comprehendere volens, ad januam enim deproperabat, ipsius furorem ex perta est, instar enim canis rabidi brachium ipsius mordebat, unde bona mulier perterrita liquit ipsum; quo facto, per fores, quas apertas vidit, in plateam nivibus & glacie undique tectam rapido pede procurrit usque ad forum Amagriense, ubi in puteum satis profundum & aquis plenum sese præcipitem dedit, mox tamen ab adstantibus aurigis, qui ante fores diversorii illius publici *Keckeerbisken* vulgo dicti, ex Urbe abiturientes præstolabantur, ex puteo illo extractus & in proximas ædes M. Nicolai Boye Chirurgi Regii, ex opposito sitas, deportatus, cura & bonitate domesticorum ad se rediit, debilis tamen & vix sui compos in hospitium cum reportatus esset, ego vocatus advolo, invenio hominem exanimem fere & Charonteis aquis proximum: tentavi ergo in tam præcipiti casu omnia quæ sana ratio dictabat, inprimis sudore alexipharmacis largiter provocato, maculis rubris undique pictus melius spirare cœpit, & sic porro adspirante divini Numinis gratia, medicamentis ex arte præscriptis & ab ægro, quamvis adhuc per aliquot dies deliraret, rite assumptus, convaluit.

Sic cum fata volunt bina Venena juvant:
secundum illud Ausonii. *D. Caspari Kolichen.*

Mors horrida Febre maligna laborantis rustici

ANno 1666. Mense Septembri grassabantur hinc inde in pagis Boëmiæ Febre malignæ. Contigit ut in pago quodam Illustriss. Dni. Comitis de Millesimo, quidam robustus vir eadem corriperetur, qua incrementum sumente tantum delirium successit, ut 7. personæ fortes habuerint quod agerent cum ægro, ad eum continendum. Objectum autem delirii ejus erat, Ventrem suum scatere vermibus seu lumbricis, unde se torqueri ab iisdem affirmabat. Post aliquot dies videbatur delirium remittere, unde ad quietem sese componente ægroto, adstantes quoque quiescere cœperunt. Interea patiens, omnes alto somno stertentes conspiciens, seque liberum ad motum persentiens, novo œstro delirii percitus, ventrem aggredi, & ut robustus erat, umbilico excerpto, intestina continuato ordine extrahere cœpit, in tantumque extraxit, ut jam medietas illorum educta fuerit. Interea nescio an casu aut studio unus ex adstantibus quid agat patiens aspiciens, eundem crudeli labore implicitum advertit, convocatis sociis adque impediendum ægrum sese accingentibus obtestatus eosdem est æger, ut se sinant & non turbent in extrahendis e corpore suo lumbricis. Non diu perstitit sic æger, sed sensim imminutis viribus crudelis laboris pertæsus, obiit. *D. Jac. Joh. Wencesl. Dobrzensky de Nigroponte.*

Malignitas febrium hyberno frigore non mitigatur.

Experti id sumus pluribus jam annis tum Hafniæ, tum Hellingoræ. Enimvero febres malignœ hoc plerumque evadunt pertinaciores, quo sævius urget gelu, immo & spargunt magis virus suum in domesticos, & nono plerumque die perimunt. Sed quam primum circa veris initia remittit frigus, sensim remittit etiam violentia febrium, & regi se patitur malignitas, quæ ante ægerrime frænum admisit. An clausum visceribus malum, cum obstructis poris exitum non nisi difficulter inveniat, per antiperistasin infestat severius. Quod si laxes meatus sudoriferis, & suos hic manes patiuntur ægri, antequã pleno sudore madeant, & sæpe, dictu factum, stragulis à manu tantillum remotis pori iterum clauduntur, intusque cohibitus hostis novas resumit vires, priusquam ægri persuaderi queant, ut ad iteratos se sudores accommodent. Quid enim facient Medentes, & ægris ipsis & ægrotorum amicis sæpe non permittentibus repeti, quæ salutaria sunt, obtentu virium dejectarum? Quid quod aliquando nulla arte sudor exigi queat, antequam victor morbus, supremum illum & lethiferum, licet diu satis calentem madorem protruserit. Quin & ejus quandoque ferociæ est malignitas, ut ægri licet toto propemodum morbi decursu moderatis fluant sudoribus, nihilominus pereant. Et his si vesicatoria applices etiam plura, in rugas quidem contrahitur pellicula, sed parum initio effluit humoris, & postridie nihil, licet insistas sinapismis, quod perditissimum signum est. Salia volatilia, tantopere in malignis laudata Cl. Sorbaito, & merito laudanda, nisi tamen prudente regantur, pestiferam inducere solent hæmorrhagiam. Diascordium suis non caret laudibus, sed delicatorium stomachi saporem illum plus odere, quam fullones ululam. Nec pulsui semper fides. Ad summum, ut tranquillo mari quilibet gubernator esse potest, frementte pauci; ita in his febribus, quando dira ingruunt symptomata, quandoque ars malum superat, quandoque ab eodem superatur. *D. Olai Borichii.*

De Purpura epidemia maligna infantum.

Cum anno 1664. hyems mollis & pluviosa esset, grassabatur apud nos vere primo insequente purpura epidemia maligna, quæ per totam æstatem & autumnum usque in hyemem sæviebat, plurimosque infantes utriusque sexus, & 12. annum attingentes (nam ultra hanc ætatem vix ascendebat) perimebat. Plerique secunda die morbi, nonnulli etiam prime moris

bantur; illi solummodò evadebant, qui nulla faucium inflammatione vel tumore œdematoso (variabant enim ista pro diversitate naturarum) infestabantur. Tum omnibus ab isto morbo liberatis, post copiosum sudorem (nonnullis etiam diarrhœa, sed tantum unius vel alterius diei critica profuit) squamæ decidebant, rubore cutis evanescente. Tandem, præsertim natu majoribus, tumor totius corporis, instar leucophlegmatiæ, & intumi ventris sequebatur, qui per aliquot septimanas miseris molestus erat, sudoreque etiam solvebatur, interdum etiam urina largius profluente. Evasi tum etiam per divinam gratiam filiola mea unica, nondum annum supergressa, tum etiam privigna mea. in curatione admiscebantur sudorificis bezoartica. Excell. Dn. D. Segerus, tum temporis Collega meus meus charissimus huice fidem dabit. *D. Simonis Schultzii.*

Febris Maligna cum Exanthematibus miliaribus.

Privigna Phamacopœi hic Posanii ad aureum Gryphum 11. vel 12. annorum puella sub initium veris hujus anni, anni, mane, postquam consueto inquietius dormivisset, expergefacta bis vel tres vomuit, cui mater errorem forte in victu commissum rata, aliquid Theriacæ exhibuit, quo accepto paulum quievit & sudavit, post unam vel alteram horam decordis compressione & spinæ dorsi dolore conquesta, superveniente insigni calore, matrem in sententiam deduxit morbillos subesse, inprimis cum in colle & pone aures maculas observasset rubras. dedit itaque pulverem expellentem, & intra 24. horas bis reiteravit.

Tertio morbi die rubor quidam instar Erysipelatis per totum corpus diffusus apparuit cum cutis quadam asperitate, oris siccitate, ariditate linguæ quasi filiæ, pulsu inæquali, delirio vehementi, &c. Accitus ego circa vesperam ex signis morbum agnosco malignum, sed rubore per habitum corporis diffuso suspendo judicium in crastinum, licet Rossalium esse vix dubitarim, præscriptis præscribendis discessi. Altero die reversus, totum corpus non tantum ita intense rubrum, ac si panno rubro involutum esset, deprehendi, sed & a collo usque ad genua parvis exanthematibus granum milii vix æquantibus, plenis ichore quodam albo pellucido, non tamen valde dolentibus, repletum. Patiens quidem supra modum debilis, sed symptomata aliquantulum remissiora bonam spem faciebant; quare jussi continuare Alexipharmacis & expellentibus usque in nonum vel duodecimum diem, quo instar squamularum decedere, convalescente eximio matris cum gaudio ægrota. Pro Febri habui maligna miliari, ut ovum ovo, simili illi febri, quam puerperis ante aliquot annos tam exitiosam descripsit Excell. Dn. D. Gothofred. Welschius P.P. Lips. in peculiari Dissertatione, & quidem illi speciei, quam *den weiben Triesel* appellat, nisi quod ratione subjecti eventus quidam fuerit disparitas, periculosiores quippe omnes morbi maligni gravidis & puerperis solent esse, quàm aliis. Nunquam antea a me visum fateor illud exanthematum genus, nec ab alio Practico hujus loci observatum memini. Ancilla tamen, quæ ægrotæ semper adstabat, affirmavit, plane eodem morbo laborasse in juventute, & in alto sæpius in die pulvere ex fl. sulphur. & nitro præparato, quia tenuioris conditionis erat, restitut. m fuisse. Nonnullæ autem aliæ supervenientes & visitantes ægrotam fœminæ asserebant se vidisse quidem tana nonnunquam exanthemata plerumque exitalia, sed Germanice nominare mihi nesciebant. *D. Caroli. Kaygeri.*

Febris petechialis per diabetem spurium soluta.

Anni hi hactenus ut bellorum, ita febrium malignarum fœcundissimi, variè curam Medentium distrinxere. Desiere pleræque per sudorum crises, nonnullæ per diarrhœas supervenientes quievere, una in juvene xxii. annorum, contumax, maculis subrubris comitata, & in deliquia subinde exiens, nec sudoribus paruit, nec aliis fomentis, donec tandem à vesicatoriis stimulati humores viam sibi fecere per urinas, quas æger die xi. profudit adeo copiosas, ut verum diabetem formidarem. Et hæc ipsa profusio ipsi salutaris fuit. Non est tamen tam fida alioquin crisis hæc quam illa altera per sudores: quippe notati mihi plures in febribus malignis, quibus, negatis sudoribus, fluxere effuse urinæ, sine optato eventu, quod pestilens illud in malignis fermentum sæpe adhæreseat tenacius sanguini ipsi, & lentis in eo humoribus, quam ut pariatur se in vias lotii amandari. *D. Olai Borichij.*

De Patechiis summe malignis.

Mortalitatis memorem me fecit calamitas domestica, quam sexennio abhinc experiri me voluit supremus rerum humanarum Director, justusque octavo morbi die, diris & lethalibus petechiis, quas pustulæ exiles variolas æmulentes comitabantur, ac per faciem, brachia & manus copiose, rarius in tibiis & reliquo corpore pectore excepto, quod tam ab his, quam ab illis immune plane erat, intermixtæ conspiciebantur, acerbissime conflictatam, ex hac miseriarum valle, in castum adhibitis alexiteriis exquisitissimis, in æternum gaudium transtulit. Morbi vehementiam & malignitatem præsumebam statim, magno cum cordolio. ex acerbissimo dorsi ac hypochondriorum dolore, cui ferendo teneri corpusculi vires non sufficiebant; accedebat insuper magnus præcordiorum æstus; nec non subsequenti die lethale alvi profluvium, ob caruncul as fæcibus permixtas: Nam Hippocratis sententia excretiones ejusmodi esse funestas 4. sect. 4. aph. 26. didici, præsertim ubi humor tam effertus & acris est, ut exiguo tali temporis intervallo intestina lancinando eorum pingue, epidermidum & tunicam interiorem, uti has partes describit Hollerius in Schol. Tertia die manifestus adhuc inevitabilis mortis signum me perterrefaciebat, macula nempe nigra carbonis instar, mediocris capili magnitudine & rotunditate, apicem linguæ in sinistra parte occupans, qualem Salmuth Obs. Medic. 32 Cent. 1. raram, nec à quoquam in lingua observatam, nisi in quadam matrona,

matrona, Lipsiæ intra triduum extincta, notavit. ingemisco, quod ego alteram conspicere, & historiæ veritatem in propria mea morigeratissima filiola expertam habuerim necesse. Tum eruperunt etiam pustulæ in dictis supra partibus pusillæ, instar bullarum, quæ Hippoc. annotatione in Coac. Prænot. tex.116. magis enucleato a Greg.Horst. in Progn. Febr. pag. 56. lethales censendæ in febribus continuis, nisi purulentus abscessus fiat; nec subsequebatur hic ullus, quin potius facies crustis quasi artis undique obducta, sic ad formidinem usque defœdata fuit, quæ antea nitida & delectabilis erat. Quinto morbi die urinam mingere cœpit cruentam, continuendo sic usque ad ultimum quam vitæ halitum, quod Symptoma, in morbis acutis, mortis prænuntium dictavit, præter alios magnæ in Medicina authoritatis viros, Hochstetterius, Celeberrimus olim Patriæ Medicus, Observ. Med. tariorum Decad. 1. Cas.7. 8.& 9. Nigras quandoque excerni innoxie Velschius supra merito jure laudatus, Syll. Curat. & Observ. Medic. Cent.4. in Not ad Observ..o. ex Hipp. affirmat, aliquot insuper exemplis hoc ipsum illustrat Rhodius (quem Patavii olim singulariter mihi faventem colebam) observ. 31. Cent.3. Truculentis igitur istis insultibus cùm resistere inbecilles puellulæ vires nequirentmorti victas dare manus, eheu fuit coacta acerbam relinquens mihi, matri, atque toti familiæ memoriam sui. Simile lectuosum fatum subiit mei vicini filiolus quinquennis, sed dispari sorte, beata enim mea filiola per octiduum misere conflictabatur cum exitioso illo morbo, hic vero decem solummodo horarum, maxima ex parte convulsionibus gravissimis transactarum intervallo defatigatus, vitalem Spiritum emisit. Sanus quippe manè surrexerat, & sic diem transegerat ad horam sextam vespertinam usque, ast subito de ingentibus capitis & ventris cruciatibus conqueri incipiens, post trihorium atrocibus Epilepticis motibus, cum sensuum externorum abolitione, correptus, hora duodecima nocturna, & subsequente matutina secunda pari ferocia iisdem redeuntibus, ac vitale robur planè pessundantibus, tandem post bihorium, inter parentum suspiria naturæ debitum citò solvit. Dubio procul variolæ, cum Epidemicæ, fuissent etiam subsecutæ in hoc puerulo, quia ingens aderat præcordiorum æstus, pulsus velocissimus, ebulliens in vasis majoribus sanguis, Epilepsia, exanthematum frequens prænuncia, ni atrox malum vehementiæ suæ naturam prius prostravisset, antequam noxiam malignitatem à Centro ad ambitum Corporis propellere conaretur. Cæterùm funera, morbique malignitatem eam, qua simul prehendebantur filius meus natu minimus, ut & ædibus meis propinqui istius filiola, natusque superstes unicus, superarunt; unde grates solvebamus Divinæ Misericordiæ immensas, quòd hanc nobis servavit trigam, porro custodiendam!

Hippocr. summis Artis nostræ Dictatoris, Aph. 26. Sect. 4. Veritatem stabilivisse calamitosum domesticum meum exemplum, ante dixi. Ast feliciorem expertæ fuerunt eventum ætatis consistentis duæ Virgines, quas per aliquotdies, diverso tempore, Dysenteria excruciat dolorosa valde, propter exulcerata à bile flava, pituitæ salsæ permixta, intestina, materia primo abeunte copiosa, frequenti, liquida, varia, pinguedine postea odium quadam permixta, quam catum ul. seu portiones quædam veluti carneæ, manifeste in excretis conspicuæ insequebantur Ambæ tamen liberæ evaserunt, ope meo Medica adjutæ. Inter alia salutaris admodum iis fuit Balsamus Peruvianus liquidus, ad intestina exulcerata a fæcibus acribus, putridisque vindicanda & consolidanda, Clysteribus permixtus. Singularem quoque nobilissimi exotici hujus liquoris virtutem sui expertus, tùm in immoderatis Diarrhœis, tùm dejectionibus cruentis, quando reliqua parùm proficerent. Et sanè admirandus fuit ejus effectus in adolescente quodam, qui atrocissimis ventris torminibus nimium sæviter torquebatur, prodeunte cum excrementis, valdè fœtentibus, saniosa materia, intestinorum ulcus certo indicante: Mitigari autem illa nullo pacto poterant, diversa licet sopiendis doloribus usurpata fuerint methodice remedia, usquedum Clysterem sequentem infundi, atque insuper istius Balsami, cum nucl. Pineis dissoluti ℈ß. additis Syr. e Cort. Aurant. ℥ij. & Sacch. clarific. ℥ß. exhiberi ego, & mecum Medici alii duo primarii curavimus. Clyster erat talis.

℞. Rad. Tormentill Symphyti. āā. ℥ß. Herb. plantagin. Bursæ pastor. Equiseti. Mentæ rubr. āā. mß. Flor. Rosar. rubr. Balaustior. Antos. āā. P. j. Sem. Sumach. ʒij. Coqu. in aq. font. s.q. ad dimidias colatæ.

℞. ℥xvii. In quibus dissolv. Sacch. Thom. ℥ß. Bals. Peruviani c. vitello Ovi solut. ʒj. Succi Plantag. rec. expressi. ℥j. M. F. Clyster.

Cum patiens mox levamen exinde sentiret post bihorium reiterari eundem jussimus, & sic Divina favente Gratia, ægrum jam conclamatum, pristinæ sanitati restituimus. *D. Lucl. Schrickij.*

De Morbo Hungarico sævissimis symptomatibus stipato.

Cum anno 1656. Serenissimus Sueciæ Rex Carolus Gustavus in Polonia funestam cladem pertulisset, milesque ejus dispersus, & morbo Ungarico (quem Clarissimus Sennertus recte Castrensem nuncupat, Germani & Poloni nomine Capitalis morbi, *Hauptkranckheit*, exprimunt) infectus, Thorunium, quod tùm numeroso Præsidio Suecico septum erat, fuga petiisset, Urbs quoque colluvie tanta hominum oppleta morbum istum epidemium hospitio excepit: quo plurimi Germani Comites, liberi Barones, Nobiles, strenui Milites, Cives & plebeji misere perierunt, & qui mortem evaserunt, plerique recidivam diuturnam, nonnulli etiam bis, licet non lethalem perpessi sunt. Inter plurimos autem Casus, qui in ejusmodi morbis non rari sunt, sequens commoratione dignus nobis visus est. Henr. *Doring.* Uratisl. Silesius, sed Civis Dantiscanus è mercatore miles & Centurio factus, mense Majo eodem morbo gravissime corripiebatur, quem pessimi satellites, utpote capitis & præcordiorum atrox dolor, anxietas cordis, intensissima febris, sitis immodi-

ca, ingens delirium, vomitus enormes, maculæ purpureo-lividæ, noctes insomnes, inquietudo & somma virium prostrario affatim comitabantur, eisque tandem horenda & septem dierum continua epilepsia se adjunxit, a qua ita debilitatus est æger, ut per duas septimanas sine intellectu, sensu, motu & loquella jacens; morti proximus esse videretur: nam neque de cibo, neque de potu aliquid assumere poterat, nisi quod ex Medicamentis corroborantibus & cordialibus, vinoque Rhenano penna intincta labiis semiapertis instillabatur, quem astantes, & præcipuè ipsum sæpe visitans plur. Reverendus M. Johannes *Bemmachbahr.* Eccles. Thorun. Senior. ad Div. Mariæ Pastor, & Gymnasii Professor, sine commiseratione intueri vix poterant. Verùm Divina Dei Omnipotentis ope, Excellentissimique beatæ memoriæ D. Meisneri & nostra diligentia, per selectissimorum Medicamentorum & analepticorum sedulam adhibitionem quasi ex orci faucibus ereptus, & pristinæ sanitati cum multorum admiratione, sed demùm post plures septimanas, feliciter restitutus est. Hic nunc relicta militia mercimonium exercet Warsaviæ, & pancratice valet: utpote quo cum ante aliquot septimanas Thorunii locuti sumus. Remediorum consignationem ob nimiam prolixitatem Observationi huic adnectere supervacaneum esse duximus, cum plurimi Auctores curationem istius luis descripserint: præsertim autem Martinus Rulandus Libro proprio de Morbo Ungarico, cui cum reliquis adjungi poterunt Crato in Consiliis Scholtzii, cons. 274. Sennertus lib. 4. de Febrib. cap. 14. de Morbo Ungarico. Greg. Obsv. Medic. lib. 4. prior. lib. 1. Obsv. 29. Jon. Petr. Lotichius Obsv. Medic. Lib. 1. c. 7. Obs. 15. Baldass. Timæus Cas. Medic. Lib. 8. cas. 16. Johann. Hornungus in Cista Medica Epist. 110. Quibus adde, si lubet, Jani Curandi Rumelii Historiam Morbi, qui ex castris ad rastra, à rastris ad rostra, &c. an. 1622. 1623. grassabatur. *D. Sim. Schultz.*

De Morbo Hungarico die decretorio per Temulentiam sublato.

Lucas *Fradel*, Austriacus, Civis & Pandocheus Thorunensis extra portam habitans An. 1656. mense Aprili Ungarica febre correptus graviter decumbebat, sed cum à Nobis Natura ejus fortis medicamentis idoneis adjuvaretur, quotidie majora concoctionis signa circa urinam, & in indicante; præsertim decima quarta morbi die, sudore paulatim erumpente, animadvertimus: tum ille hora vespertina à me petiit, ut ipsi concederem haustum unum vel alterum vini Rhenensis, cui cùm, ut vini asueto, permiserim, ille non tantùm haustibus, sed totis mensuris illud bibebat, & ita per tres dies aliquot stoffos nostrates (quæ mensura continet quatuor libras civiles) exhauriebat, inde quasi e crapula, dies & noctes dormiendo, copiosissime sudabat, & vix non sudore diffluebat, expergefactus interim vinum largiter sorbebat, iterumque somno se dabat, donec tandem die morbi decima septima, ad se rediit, mihique pro licentia (quanquam ille mensuræ concessæ modum valdè excessisset) gratias egit. Suffragatur nobis hac in parte Excellentissimus D. Sachsius à Levvenhaimb (præpropera, eheu! morte non sine ingenti literarii orbis detrimento e vivis nuper sublatus) qui *Αμπελογ.* suæ Sect. 6. membr. 2. c. 6. ita statuit: Non semper ægris denegandum esse vinum, modo absque insigni noxa fieri possit, si avide expetatur, cum & in hoc gratia Medici consistat, censente Rod. a Castro in Medico Politico lib. 3. c. 8. Imò copiosius sumtum in quibusdam morbis a malo liberat, secundum Primarosium lib. 3. de Vulg. Error. Medic. c. 18. Et paulo post: Proprietas hominis in omnibus morbis curandis magnam habet potestatem, & sunt nonnulli usque adeo comparati ad vinum, ut etiam in extremis morbis eo non possint abstinere; quod nos quoque in isto ægro considerantes, apparentibus signis coctionis, & circa diem decretorium naturali appetitu accedente, non sine ratione fecisse existimamus, utpote qui ibi natus & educatus est ubi cerevisia nullum locum habet. Conjunge cum his Canonherium de admirandis vini virtutibus, qui lib. 1. cap. 3. §. 18. ita scribit: Vino in febribus & ut aliis cito uti possimus, & §. 5. vinum sudores provocat, eoque serosæ materiæ non parum per lotium elicitur. Item §. 16. vinum ex quocunque morbo revalescentibus prodest: ut ibidem plura prolixitatis vitandæ causa reticeam. Poterit cum his curiosus Lector conferre Costæum in Tract. de Potu in Morbis Lib. 2. ut & Hippolyt. Obicium, atque Hippolyt. Antonellum in Apparatu Animadvers. in Eundem. *D. Simonis Schultzij.*

Vesicatoria quid possint in febribus malignis.

Quid præstent in declinandis curandisque malignis morbis, immo vero peste ipsa fonticuli, ulcera, vesicatoria, jam inde ab ævo Galeni cognitum fuit aliquatenus, dignum sane, quod exactius adhuc inquiratur. Sub climate nostro, ubi humores plerumque crassi & pituita segnes, aliquando præsens e vesicatoriis solatium notamus, præsertim si ante septimum morbi diem applicentur internæ brachiorum, crurumque faciei, secundum procursum venarum ampliorum; est tamen; cùm totis mensibus frustra admoventur, immo toto quandoque anno nullum ab iis evidens auxilium. Ratio à diversitate *μιασμάτων* petenda videtur: quoties particulæ illæ malignæ non admodum firmiter cohærent, & tenacem non amplectuntur humorem corporis, excluduntur faciliùs vesicatorio & virus fugax cum sero prorumpente secedit: quando autem in viscida nidulantur materia, aut ipsæ mutuo facierum lævore sibi arctiùs junguntur, eludunt fere vesicarum conatum. Sed qui internoscendum, in quales se malignitas armarit particulas? temperamenti ratio inspecta non sufficit, enimvero adverti vesicatoria nonnunquam segnissimè pituitosis oppido fuisse salutaria, contra, bile tumentibus nil attulisse levaminis. Ut proinde hoc unum restet ex Ovidiano penu:

Semper tibi pendeat hamus.

Admovenda scilicet opportunè, præsertim ubi exemplis constiterit, aliis eodem modo, & prope tempore laborantibus fuisse utilia; quod si frustrentur exspectationem, persistendum

dum in alexipharmacis quæ nihilo fecius adhi-oj irbelent. *D. Olai Roricnii.*

Vesicatorii usus in Malignis Febribus.

Nunquam me fefellit Vesicatoriorum usus in morbis malignis. Nuper sæviente febre maligna in pago Blozemberg, applicare jusseram duo vesicatoria carpis manuum viri 30. annorum graviter decumbentis. Paulo post intumuere manus cum inflammatione & livore, sed evidenti cum levamine & symptomatum febris malignæ remissione, Intra paucos dies cessarunt tumor, livor, inflammatio sponte, ægerque convaluit. *D. Joh. Jac. Waldschidii.*

Curatio Febris Malignæ, Viperarum vivarum deglutitione.

Mirabilem viperarum esse naturam, & maximam adhuc partem nobis incognitam, non ita pridem Nobilissimus Franciscus Redi ex Observationibus singularibus Orbi erudito notum fecit. Addam hisce morbi historiam non omnino incongruam, ab Illustr. & Nobiliss. Dn. Haub. à M. Seren. Saxon. Elect. à Consiliis intimioribus, mihi ante aliquot menses communicatum. Apud Salmurienses in Galliæ Ducatu Andegavino Anno 1670. corripiebatur Nobiliss. Dn. Craft B. a B. febre quadam maligna, quæ omnium fere Medicorum ibi celebrium operæ illusit, adeo ut ipse Patiens prognostico relinqueretur Alius Medicus ex vicinia fuit advocatus, Empiricus vel Methodicus an fuerit, accurate non scio, is quoque conclamatum, & de vita Nobiliss. ægrotantis jam actum esse conspiciebat: nihilominus in morbo extremo ad extremum remedium confugiendum esse ipsi veniebat in mentem, propterea adstantibus ab eo suasum, ut, si vellent adhuc experiri medicamentum aliquod, deberent procurare tres viperas easque vivas, quas Dn. Patiens vivas quoque deglutiret; experientia namq; constare, viperas veneno resistere. Obstupescunt! sed obtemperant, atque summa cum molestia, agonizanti fere, tres viperas vivas deglutiendas præbent, quæ intra trihorium integram assuxerunt veneni ve Malignitatis labem, adeo, ut postea per secessum excretæ præ insigni Tumore, quasi rupi viderentur, quo facto sensim convaluit Nobiliss. C. B. a B. & per Dei gratiam peregrinationis metam prosecutus est. Si dubitare quis vellet de historiæ veritate, ei autentica testimonia, si fuerit opus, dehinc exhibebo. *D. Pauli Ammanni.*

De medicamento Febrifugo ex lapide Scissili.

Civis quidam facetiosus, videns Medicum viciniam suam sæpius visitare, quæsivit ex famula causam, respondenti heram suam febricitare alternis diebus, ultro obtulit Medicinam, sequenti die ante paroxysmum exhibendam: Quid fit? Hera inscio Medico assumit pulverem ab ancilla allatum, & statim liberatur. Unde factum est, ut omnes fere febricitantes eb inopinato hoc Medico efflagitarent auxilium, & cum in promptu non haberet suum specificum, ipsos sæpius jussit parumper commorari in ædibus, interea quæsivit in aula lapidem scissilem, & cultello tantum abralit, quantum pro dosi sufficere autumabat, sicque solo hoc pulvere multos curavit. Quis hic cum Ecliatte non quæret: Quid mihi prodest, quod majorem sapientiæ dedi operam? Cæterum cum hic de febribus incidat sermo, recordor pulveris antifebrilis Clarissimi Kergeri, quo plurimos se curasse asseverat, omissis longis illis veterum præparationibus & decoctis: Innotuit quoque toti Medicorum Orbi compendiosa febrium Barbettana, Salviana & aliorum Virorum curatio, imbibendo vel temperando acidum, seu juxta Excellentissimum Willisium & Kergerum, præcipitando, vel secundum Helmontium, Philosophum per ignem, saturando. Mihi in frequenti usu est specificum febrile, cujus basis est antimonium nitratum, quo multos curavi, subsequente leni vomitu & copioso sudore. Sic memini, ante aliquot annos periculose ægrotasse suavissimam conjugem Viri Amplissimi & Consultissimi Domini D Schmidii, U. J D. & Consiliarii Hanoviensis eminentissimi, & solo hoc pulvere, incassum adhibitis aliis, per Dei gratiam à febri liberatam fuisse, quod innumeris aliis Exemplis confirmare possem. *D. Joh. Jac Waldschmidii.*

Arsenicum Antipyreton.

Haut ita pridem fuit nonnemo, qui asserere fuit ausus, cuilibet corpori naturali, quin, cuilibet animali, atque adeo homini, inesse suum venenum specificum, calidi innati & humidi radicalis intergerrimum amicissimumque hospitem, naturæ quasibalsamum, hujusque conservativum: Hoc veneno, quovis modo excentrico facto, aut ab indole sua declinante, oriri morbos varii generis, hos autem indicare veneni conservativi restitutionem in integrum, & inde pendere sanitatis cardinem. Paradoxa est sane hæc opinio, & naturæ veneni quam minime competens, imo contradictorium, esse venenum, & esse naturæ conservativum. Qua enim catachresi venenum uocatur, sanitatis architectus, cum omnium effato venenum tota sua essentia dicatur corpori, naturæ, vitæ infestum? Siccine cadet ab omni seculo rroborata inter alimenta, medicamenta & venena, specifica differentia? Certe tale venenum est *ἀδιάφορον*. Nil probat, animalia venenata nutriri suo veneno; morsus hominis irati esse venenatos, & quæ sunt alia: Nam uti illud est in controversia; ita hoc non est perpetuum; potest tamen ira effervescente degenerare in venenum, qui ante non fuit humor; adjuvant in morsibus continui solutio, ipsius vulneratis ira, affluxus humorum, inflammatio! nec enim solo contactu, ad instar torpedinis, vel halitu irati veneant: Est sane opus vulnere. Alium virum celebrem memini olim statuisse, aut omnia esse venena, aut nullum esse venenum, cum omnia etiam saluberrima, vinum puta, excessu adhibita possint esse veneni loco; jubet itaque venenorum dosin vestigare, & tunc futura innocua. Scilicet, arduum Vir eruditus cense statuere, quod quidquam Deus crearit, hominis, propter quem omnia creata censentur (quanquam & hic aliqui controversiam faciant) tota sua natura & essentia destructivum. Sed quis exactam venenorum dosin mensurabitur? Quid-

ni detur substantia, cujus sit talis à primordio elementorum textura, quæ intro sumta turbet, fermentet, congelet, convellat, enecet? nec enim inde sapientissimo Creatori dica scribitur! Namque, utut propter hominem esse omnia creata forte censeamus, non sunt tamen in eum omnia finem creata, ut iis vescamur; sunt aliis destinata usibus (sic neque ligno, neque lapide, neque ferro ordinarie vescimur. Occasionem ista proferendi sequens historia suppeditavit: Cum nuper Goppingæ morarer, narravit Affinis meus Maskoskyus Med. Lic. se miram oppido febrium intermittentium, at infallibilem in pluribus curam vidisse sequenti medicamine perfectam.

℞. Arsenici albi crystallini gr. iij. vel vi. pro ratione subjecti, injice pulverisatum in vitrum parvum lati orificii (*Zuckerglb*) adfunde fluvialis frigidæ s. q. apertum vas colloca super prunas; agitando, dum cesset strepitus: hæc mixtura probe confusa febrienti, per 12. plus minus horas ante jejuno, una vice propinatur; Vbi per horæ quadrantem, aut paullo amplius hanc stomachus retinuit, capiatur aquæ calidæ simplicis præterpropter quartarius, in hac solvatur butyri notabile pondus cum ovi luteo, duabusque vicibus calide sorbeatur, imperata rursum aliquot horarum abstinentia. Insequitur anxietas magna largo sudore profluente; Tollit omnes intermittentes ipsamque adeo quartanam: Auctor perhibetur Monspeliensis Medicus Anonymus, cujus filius R. ugraviæ Palatinæ e pedibus in Wurtembergico Ducatu plures hoc medicamine persanavit. Dictus Dn. Maskokyus periculum se facturum pollicitus est, effectum ubi edoctus fuero, nil restabit quam ut ocyus transscribam.

Paradoxa mehercule cura, arsenicum tantum non crudum intra corpus, idque jejunum sumere! quis enim hanc prap rationem sufficientem facile credat? Quantum conjicio, partes arsenici deleteriæ volatiliores, per effervescentiam cum aqua fluviali, calcis vivæ æmulam, in auras avolant, relictis fixioribus, eoque mage fatuis: Effervescentiam autem & solutionem calor promovet: Ipsum vero arsenicum potestate salina lactearum obstructiones, quæ sunt perpetuæ fere intermittentium productrices (quod in mea Inaugural. de febr. tert. interm. epidem. latius probavi) haud dubie promtius atque alia quævis, expedire natum est. Mixtura pinguis butyracea videtur hac fini exhiberi, ut veneni spicula, si qua ab operatione forte supersunt in visceribus, obtundat; velut alias iis, qui venena sumsere, pinguia imperare solemus. Haustus autem pinguis non statim propinatur, ne vomitu reddatur sine fructu, quod modo fuit absorptum. Ego alia methodo intermittentes feliciter abigere didici, tardiori licet, atqui tutiori: nolim imitari: ausim profecto adservare, quantumlibet hac febris tollatur, remanere tamen in corpore veneni characterem; nec ægros hac via curatos adeo prospera valetudine per vitæ reliquia gavisuros. Alioqui novi Ambergæ Palatinatus superiore adolescentem lorarium a Magistro quotidie vapulantem, vitæ tædio, araneum prægrandem contritum cum calcis vivæ notabili quantitate deglutisse citra noxam. An hæc duo salia, aranei puta & calcis vivæ se mutuo destruxerunt, an aranus, quorum aliqui dantur, fuit *innoxius.* *D. Kosmi Lentilii.*

Ex fagino fructu liberaliter comeso febris lipyria.

Virgo nobilis annorum sedecim, & corpore, animoque valens, dum mense Septembri & Octobri in prædio paterno animi gratia rusticatur, &, ut erat delicatula, gustus oblectamenta varie quærit, tandem instigantibus paganis quibusdam mulieribus, faginos etiam fructus maturos crudosque ore attingit; dumque in iis nescio quid suave, & linguæ blandiens offendit, largius se suillo hoc pabulo per aliquot dies invitat, applaudentibus contrariis mulierculis, invenisse se tam gratum herili filiæ nutrimentum, & non parca manu delicias illas quotidie in cubiculum virginis matre inscia, inferentibus. Paullo post reversa cum matre in urbem, sentim fastidit cibos, & pallidior solito de gravitate capitis, angustiis pectoris, & ventris inexplicabilibus doloribus conqueritur. Accedunt, corporis totius imbecillitas, pulsus vix sensum ullo observabilis, sitis, inquietudo, partium externarum frigus, illa interea non frigus, sed summum calorem in visceribus hærentem incusante. Advocatus initio jocari credebam virgunculam, ut quæ de ardore corporis questa, tota rigebat exteris. Sed tentato carpo, notatisque symptomatis comitantibus ægre tandem causam mali ex sculpo, febrimque, lipyriam (qualis jam ante ab aliis, sed nuper erudite descripta est a Raymundo Forti, Medico Patavino l. de febribus) sed nimia glandium harum faginarum voracitate, proinde malum agressus diaphoreticis & alexipharmacis feliciter tandem, Deo fortunante, expugno, Vivit illa valetque fagum jam prudentior adversata. Maneat ergo glans fagina suum, sciurorum, glirumque pabulum, humani palati fornido, quod de copiose tuburcinantibus intelligendum. Mereturque hic adjici illud Bauhini in Histor. Plant. l. vii. Nobis sane observatum, fagineam glandem, potissimum virentem, & nondum exsiccatam, si paulo copiosius comedatur, lolii instar caput turbare, ac ipsos etiam sues ejus esu turbulentos reddi, & tandem obdormisere: id quod etiam Schwenk fcidius testatur: qui ait caput tentare, & inebriare eos, qui nimium comederint. Sed febrim lipyriam ejus esu excitatam nemo fortassis antea observavit. *D. Olai Borichii.*

Tertiana halecis esu curata.

Sorror quædam mea ex esu halecum tempore æstivo febrem sibi causavit tertianam, sed cum per dies aliquot febricitans, aliquando me halecem elitantem vidisset, appetitu insigni infestabatur, cui me adversantem simulans, sed clandestine famulis concessi, particulas quasdam halecis, elixi ei porrigere. Quo facto, febris omnino decessit, & sanitatem ægra pristinam recepit: Idem mihi contigit in alio febricitante ex concesso potu aquæ frigidæ. *D. Iac. Dehemid.*

De

De Curatione Febris tertianæ per terrorem.

Beatus Rolfincius scripsit Ordin. & Method. med. spec. comm. pag. 1024. Non raro medici vice fungitur terror, & quod illius superat captum, hujus sequitur raptum. Finem imposuisse quartanæ refractariæ experientia docuit de improviso subortum. Febris Tertiana immersione aquæ fluentis curata notatur Anno 3. Ephem. Germ. Obs. 211. Retulit mihi nuper quidam Magister Equitum, se tertianarium servum in paroxysmo perterritum, exploso in ipsum inopinatum sclopeto, pulvere pyrio & papyro referto, à febre contumacissima liberavisse.

Scholium) Terrorem non solum in febribus curandis, sed aliis etiam in morbis magnam habere efficaciam, scimus. Sic tertianam ex bombardæ improvisa explosione Ephem. nostr. Dec. I. Ann. II. obs. 150. ex immersione in aquam Anno III. Obs. 211. quartanam ex cymbæ in aqua submersione cit. Obs. 150. ablatam recenset; quale per terrorem sanatæ quartanæ exemplum etiam in Ambros. Paræo libr. 1. cap. 23. Anno 2. Zod. med. Gall. mens. Jan. & decad. 4. observat. 1. Scharderiana refertur. Paralysin inveteratam & singultum gravissimum eodem remedio ablata describit Franc. Valleriola libr. 2. observ. 4. paralysin & contracturam Dam. Beckerus de cultriv. Boruss. quæst. 9. epilepsiam Dom. Casp. Theoph. Bierlingius advers. curios. 13. Dom. Thom. Bartholinus centur. 3. histor. anat. 41. arthriditem Phil. Salmuth. centur. 1. observat. 48. Sanguis ex utero fluxum & oris inflammationem Guern. Rolfincius ord. & meth. med. spec. comm. lib. 14. sect. 3. Scilicet cum spiritibus ab improviso aliquod casu magnus terror incuritur, violenta eorundem commotio cotingit, ut ita, qui antea sanguinem aliosve humores, crassitie, quiete aut tempore peccantes sufficienter agitare atque attenuare haud valebant, nunc potentiori nisi subigendæ & alterandæ eidem pares evadant; quin & iidem viscosis præter naturam genitis particulis incarcerati quasi, sopiti, aut etiam ab aliis hostili acredine infestis lacessiti, jam veluti recollectis copiis ab eorum imperio sese evolvant, easque disiiciant; aut regressi ad centrum suum, sanguinem in motu aberrantem, in ordinem sic redire cogant. Sed hæc sunt fortuita, nec facile à Medico imitanda, curam utpote satis incertam, & periculosam involventia; cum nec semper ea sic causæ morbificæ conditio, quæ illi extraordinario spirituum cedat insultui, aut eum patienter perferat, vel etiam spirituum non idem vigor, qui perturbationi illi sustinendæ sufficiat; quin potius hos dissipari, omnino suffocari, morbumque augeri, aut navum induci, contingere queat, unde non pauciora, sed facile plura exempla recensere liceret, quibus terror incessus varios morbos; aut ipsam etiam mortem inferendo, perniciosus exitiosusve extitit. *D. Iac. Augustini Hunerwolfij.*

Anatomicæ inspectiones

Febres Hectica & lenta.

Felius Dom. Pouvart Regii in camera computorum Auditoris, cum bimestri Tertiana laborasset, nec ad medicamentum adduci potuisset, cùm cœlum incanduisset paulum, datur medicamentum cui indormiendum imprudens Pharmacopæus censuit, medicamentum inane fuit, movit, nihil exclusit: Ab eo tempore vix febris expers: De Dolore capitis, de quo prius non conquerebatur: dum paroxysmus repetit, repente ἄφωνος fit, elatis in cerebrum vaporibus, imo & febre ipsa jam cerebrum occupante (unde caloris acerrimi sensus apparebat) ac si febris esset Capitalis, ut sic loquar: per xxiv. horas ἄφωνος fuit & ἀναίσθητος eum prehenderat virtus erat debilis, nil natura præstitit quamvis irritata, Convulsus interiit.

In cerebro nihil deprehensum, venæ intumuerant parum: vi febris interiit, obsesso cerebro quoque, ut interea non esset flabellatio cordis ob respirationem non liberam. Iac. Thevart Annot. 3. in cons. 58. Ballonii lib. 2.

§. 4. Audimus D. Cardinalis Lotareni, qui febre velut capitali interiit, apperto capite repertas venas omnes adusto plenas sanguine, & meninges veluti tactas de cœlo & sideratas. Ballonius Epidem. & Ephemer. lib. 2. pag. 129.

Illustr. Baronissa de Coudrée, ætatis ann. 65. sterilis, post casum ex rheda in partem capitis lævam, defluxum persensit in maxillam diuturnum & dolorificum, unde Febris, sudores nocturni, melancholica phantasmata; Vario successu dimicatum est, tandem Febris invaluit, & mortalitatem exuit.

In aperto cadavere Pulmo repertus est inflammatus & lividus, cum maculis nigris: Ventriculus amplus, cor flaccidum; hepar extremo loco lieni adhærens, Uterus immense tumens & plane scirrhosus, Prostratæ ovi magnitudine refertæ pure: Cystis fellea referta lapillis & scirrhosa. Ex schedis Clar. Dom. D. Alexandri Diodati Medici Genev. & Dacani.

Duo sunt quæ inter accidentia symptomataque in febres, quæ hac tempestate grassantur, incidentia numerantur, quibus plurimum ægri torquebantur, Singultus ac Tussis: Nec ita quidem molesta esse cœperunt, vel quod totum febris tempus occuparent, vel quod brevissimo tempore divexarent: Vidimus enim ineunte statim accessione ita suffocationis periculum oboriri & tussis molestias, ac si nulla vitæ spes relinqueretur, desinente accessione placide ac sedate habebant: Singultus autem in nonnullis ita molestus fuit qui febre nocturna, mox diuturna, cum destillatione in pulmones laborarent, ut omnia præter Singultum moleste ferrent, In his fuit Dominus de Bures, cui antequam cessaret singultus, totum corpus intumuit: Detumescente corpore repetiit singultus, afferens ei aliquid permolestius quam ante: nam & ulcusculum excitavit in partibus ad orificium ventriculi attinentibus, nam cum quid deglutiebatur aut calidiusculum, aut manifesta qualitate præditum, percipiebatur in imo œsophagi dolor: Illi autem à Singultu, cum abdomen inflatum fuisset, alvus biliosa reddidit, post excretionem biliosorum sequuta sunt purulenta, quod mirum est, Nec credimus hæc à pulmonibus emanasse, quamvis hos laborare suspicaremur: cum enim à partibus superis tale quie-

Febris Hectica Phlegmonarum internarum fere comes est.

Vidi inflammationi laxioris Intestini diutinæ succedere Marcorem, ac stomachi, ac vesicæ, ac renum: Fuerunt autem nonnulli qui affecti erant difficultate intestinorum, Et ut in summa dicatur, quoties præ exsiccatum cordis ipsius corpus febrilem calorem susceperit, solutu difficilem. Hector Gibaltus comm. ad cap. xii. lib. 1. de differt. febrium Gal.

D. Sagittarii (Serenissimi ducis bavariæ consiliarii) cor tabidum ex toto apparuit, ita quidem exsuccum & parvum, ut quod Thonerus de ejus cerebro ab aliis illusus recenset, id nigredinem ex usu Tabacci frequenti contraxisse, hoc ego de corde verissimmè affirmare possim: Sanè aliquot septimanas antequam occumberet Vir clariss. consumptis magna ex parte spiritibus vitalibus & animalibus in utroque oculo visum perdidit: Mortus tandem est anno hujus sæculi 47. non præcisè ex vomitu, ut Hœferus narrat. ex tabe & febri Hectica consumptus interiit: febri inquam Hectica quartum magnitudinis gradum adepta. Franc. Ignatius Thiermair. cons. 5. lib. 1. p. 75.

Puerum novem annos natum xix. Martii 1669. secui: laboraverat is febre hectica per quinque fere annos. cor autem nobis mortuus ostendit durum, longe infra suæ ætatis magnitudinem, vasis tamen præditum tam amplis, ut viri perfectæ ætatis capacitatem æquarent. Pericardium laxe illi circumdatum, salso liquore repletum. Pulmones indurati costis adhæserant, omni sui parte purulenta materia expleti. Folliculus fellis tunica virilis magnitudinis, nigricantem quandam substantiam imbiberat.

Probabiliter magis quam vere scribit Vesalius in Viris minus aquæ, in fœmellis plus inveniri: Seduxit etiam plures, ut Bauhinum, Iul. casserium, claudinum & alios, qui eodem tenui conjectura moti tradunt in hecticorum, Phthisicorumque & marasmo laborantium Pericadiis nihil aut minus aquæ reperiri: Ego autem in iis semper plus humoris quam in aliis offendi: Rem eam pluribus experimentis veram hucusque cognovi, & mecum alii, Excell. Chr. Majus, & i. D. Hortius Anatom. Observ. 7.

Ego ubi hoc loco (pericardio) nonnonquam tres, quatuor, quinque aut sex uncias, aliquando libram illius humoris inveni, tandem eorum cerebro, opera adminiltri inspicere non supersedi: profecto in ventriculis hanc aquam quoque multo cumulatiorem sæpius deprehendi: In iis pedes aqua erant tumidi, in abdomine minus, plus aquæ in thoracis cavitate erat, ac in cerebri ventriculis aqua erat sane quam notabilis. Horum quidam ante mortem amiserat memoriam, quidam mente non satis constabat, Quidam, inquit Dn. D. Wepferus phthisi obiit, ac remoto cranio plurimum seri subpallii it omnibus ventriculis & spatio inter meningas repiri, C. V. Schneiderus l. 2. de Catarrhis c. 9.

Inter febres symptomaticas refertur quæ vulgo Lenta appellatur: qui hac laborant plus debito incalescunt, præsertim à pastu, motu quovis aut exercitio: urina plerumque rubicunda est, spiritus sunt debiles & vires dejectæ, circa appetitum & somnum se mediocriter habent, Tussi aut sputo copioso carent, verùm in dies, (tabidorum instar) & sine causa manifesta marcescunt.

Quendam tali morbo defunctum aperui, in quo viscera coctioni dicata satis rectè se habuerunt, Pulmones vero erant exsicci & aridi, necnon materia sabulosa instar cretæ per totum obsiti: Non in hoc affectu mesenterium glandulis tali materia argillacea repletis obsidetur. *Fernelius.*

Filiolæ Dom. de la Vau mirum quid contigit, febris continua, dolor lateris sinistri, is fugax fuit nec perseveravit: inde dilata est phlebotomia, bene habere visa est, febris recruduit, difficultas spirandi, mors.

Aperto corpore, Epiploon pure perspersum erat, à thorace fluxerat. uam totus sinister pulmo, & thoracis pars sinistra pure plena erat: Catarrhosa erat nec expectoraverat quicquam unquam. *Gul. Ballonius Epid. lib. 2. pag. 162.*

Pulmonis vitium ex tenui, acri multaque distillatione è capite in hunc ipsum illapsa, cum Lenta febre notavit Jodocus Lommius Observat. med. lib. 2. Tale quid anno 1624. in Olao Slangeldorpio observare licuit Patavii, qui à febre continua in itinere Neapolitano contracta Romæ vix sanatus, extenuato corpore quum superatis Hetruriæ montibus Patavium rediisset, intra paucos dies vitam cum morte commutavit: Viri eximii Guerneri Rolfincii opera thorace aperto causa mali patuit. *Job. Rhodius cent. 1. observat. 4.*

I. Haxius ex gravi percussione lateris dextri versus dorsum in tribus primis costis spuriis, à qua flatulentus œdematosus tumor procreatus, per gangrænam & cariem 1638. extinctus est: in cadavere aperto pleraque sana, nisi quod in mediastini intercapedine vomica existeret crasso pure repleta: similisque sterno sub pleura incideret, eo loco ubi mediastinum connexum erat, vomica affectum, ita ut inter sese duæ hæ vomicæ communi aditu paterent: In abdomine magna puris copia innatabat, præcipue ad aqualiculum collecta, quæ ex pinguedine omenti & intestinis adnata, per Tabificam febrem eliquata fuerat: Quam suspicionem O. Heurnio auxit residua omenti & intestinorum pinguedo, quæ diffluens similem idæam purulentæ materiæ representabat. *Bartholinus cent. 2. Observ. 59.*

Cadaver aperui cujusdam qui lateris apertionem admittere noluerat: in latere materia purulenta nidum habuerat, unde in thoracis cavitatem decidens, ibidemque in copia ingenti aggesta, & pulmones continue immersos polluens, febrem lentam, & quasi Hecticam, à qua æger valde senex interiit, excitabat. *Willis Pharmac. rat. p. 2. sect. 1. cap. 9.*

Multoties deprehendi integris pulmonibus, vel utramq; pectoris cavitatem, vel alteram aqua plenam: Interim pulmones corrupto in aqua natantes vidi: unde cum Hipp

quæ ut eo citius desiderato fine potiretur, fortiora sibi expetebat, imo jam se portu sanitatis navigare firmiter persuasum habebat: Verum longe alia mihi mens erat, quam R. P. Confessionario ejus clarè satis exposui, prædixique hunc esse extremum naturæ conatum, quando quidem præter alia cadaverosus odor cubiculum satis amplum implens moneret, interiora corrupta omnia esse, Illustremque Dominam non procul ab ultima rerum linea consistere: Itaque dum discedendum mihi esset, confortantium præcipue usum commendavi, reservatis reliquis ad reditum usque meum, quo tamen opus haud fuit: paulo enim post, cum nihil minus quam mortem cogitaret, subita lipothymia correpta obiit.

Cadavere me absente, quod valde doleo, aperto, oppidò apparuit quæ subitæ mortis, quæ tot aliorum sumpto natum, quibuscum per tot annorum decursum conflictata, causa fuerit: Mitto à Chirurgo observata, & lapidis in ventriculo reperti formam, &c. Cerebrum, quia plenilunium instabat, plenum erat & sanum: Pulmones velut arefacta spongia deformes, inter utramque alam purulenti, undique adnati: Cor valde parvum sed sanum: Ventriculus contractior siccitate, magnitudine ovi anserini, plenus materia cruda, quasi ovi putridi: Interius ventriculo accreverat lapis durus, griseus, quem abrumpere coacti fuimus, crassus pollicem, longus articulum: Diaphragma arefactum, Abdomen plenum aqua, circiter quatuor cantharorum: Hepar magnum, durum, densum & colore præterternaturali: Lien parvus valde & contractus, sicut & Renes, omnia informia, Mesentericæ Venæ obstructæ omnes: Intestina flatu plena & aqua, Summa omnes musculi tabe flaccidi, uterus & vesica tam parva, ut puerilia, sed inania: Slesvvici 26. Iulii 1659. Ioel Langelot Epistol. ad Thomam Bartholinum centur. 3. Epist. 49. & 50.

X. Martii 1676. in Puella octo annorum, quæ Febre Hectica interjerat, observavimus ventrem infimum mediumque sero valde lento repletum: Pericardium quoque ejus notabilem continebat copiam: Pulmo sinister totus purulentus pleuræ firmiter agglutinatus: Glandulæ mesenterii omnes, similiter ac illæ quæ venæ Portæ trunco circa Hepar adsitæ sunt, insigniter tumefactæ glandulæ: Pancreas cum conglomeratis aliis, integre satis se habebat. Gerardus Blasius Observat. Medicii xiij.

Monachus Franciscanus ex Febre Lenta, dyspnoea post mense aliquot, cum delirio ad plures abiit.

In cadavere apperto visi sunt nobis pulmones lividi & exsucci: Lien cœrulus & exilis, Intestina hinc inde inflammata, sicut & interior Vesicæ facies: Nihil tamen in urina viventis vitii comparuerat: Cætera sana videbantur, nisi quod totius corporis habitus fuerat extenuatus. Bartholinus cent. ij. histor. x.

Apertum est cadaver Cathar. Mathyloo Leodiensis, quæ nata erat annos xv. causam mortis in nullo viscere eximiam deprehendimus, nam animi anxietate ex ærumnosæ vitæ afflictionibus contracta in Tabificam Hecticam miseriam inciderat: quippe in prava diæta cum haberetur, & pessime tractaretur ab iis apud quos victum laborando conquirebat, nullo commodo nutrimento partes sustentatæ, & ad incrementum naturale consequendum fultæ fuere: Unde enata Diarrhœa, ex humorum corruptela & intemperie, viscerum naturalium & vitalium omnes vires devastaverat, cujus manifesta spectabantur indicia in visceribus omnibus valde flaccidis, præcipue autem Corde & Pulmone: Vomica etiam in dextro pulmonis lobo aderat: & supra pericardium, ubi membranæ mediastini ei connectuntur: ad cordis apicem glandula nucis juglandis solida, valdeque densa extuberabat: Thymus etiam glandula in jugulo eandem constitutionem obtinebat, sicuti etiam in Mesocolo eæque majores, & in mesenterio, sed minores, inter quas erant variæ atheromatis materiam obtinentes: Plurima aqua pericardio inerat, cordi autem sanguis paucus: Sed Pancreas à magnitudine & consistentia naturali non variabat, sicuti nec Lien: Renes flaccidi erant & luci, præcipue in parte ima, sed ureteris utriusque extra renem in exordio progressus valde amplus: nihil tamen calculosi aut sabulosi in renibus aut vesica deprehendebatur: Omentum omni pinguedine exspoliatum erat: Hepar flaccidius & colore fusco ad luridum vergente, cæterum naturaliter comparatum: Uterus minimus erat & durissimus: Testis uterque gracilis & longior naturali figura: Tuba non apparebat, sed vas deferens à teste ad uterum aliquatenus conspicuum erat: Vasa ad fundum & collum uteri protensa tenuia erant, quoniam nondum menstrualis fuerat: Totius corporis habitus gracilis & exsuccus erat. Ottho Heurnius Histor. xv.

Febre hectica lutetiæ quidam cum periisset, in corpore nihil observatum, quam quod glandulæ, illæ duæ, quæ Pyloro à natura appositæ, (vel, potius circulus qui est in pyloro) duritiem & scirrhum contraxerant, ratione cujus proculdubio alimentis non.

Glandulæ lumbares conspicuæ magnitudinis erant in corpore hectico, quarum cum lymphaticis commercium manifeste videbatur: Hectici hujus Mesenterium computruerat, Omento penitus absumpto, Ingentique aquæ ad viridem vergentis quantitate in abdomine collecta. *Thomas Bartholinus Epist. 70. cent. 2.*

Cadaver D. Miron Regii consiliarii, febre lenta mortui, & adeo exsucci ut nec carnem nec pinguedinem habuerit, sed loco musculorum fibræ rubentes remanserint, & ossa cute sicca & arida fuerint vestita, Parisiis 18. Iunii 1639. apertum fuit plurimis præsentibus, imprimis Guidone Patino, visu digna hæc notabat vir doctissimus, 1. Omentum corruptum, gangrænatum & totum fere consumptum. 2. Ren dexter gangræna correptus, putridus & nigro colore tinctus, cui impactus calculus in medio, crassus & longus minimi digiti magnitudine, cujus apex ureteres ingredibatur, quos ramo bifurcato obstruxerat, hic ren adeo corruptus fuit, ut nisi aliunde mors obvenisset, mortis potuerit sola esse causa. ex suppressione urinæ brevi sine dubio sequutura;

Alter Ren neque putridus erat, neque ulcerosus, sed lividus totus propter sympathiam cum dextro, qui præter figuram nihil reni habebat simile. 3. Hepar grande sed durum multis in locis, plenum putridis tuberculis de foris, & parvis abscessibus interius, ex quibus prodiit materia alba & crassa smegmatis instar: sed magis putrida inferior pars quæ renem tangit, superior costis adnata, color lividus, Sanguis contentus crassus, lividus & putridus: 4. Lien non valde vitiosus, solo colore livebat, quod forsan vitium ab hepate illuc amplitudine sua protenso contraxit: 5. Intestina decolorata, imprimis jejunum nigriusculum, & nonnihil siccum durumque. 6. mesenterium consumptum nihil spectatoribus reliquerat præter glandulas nonnullas virides & pure fœtido tectas: substantia ipsa mesenterii videbatur in pus resoluta, quod tribus ultimis morbi mensibus per ventris fluxum evacuaverat: distincta tamen erant vasa, venæ & arteriæ, ob copiam sanguinis stagnantis. 7. Pancreas durum, scirrhosum & exile. 8. Ventriculo naturalis erat constitutio, & vesica lotio plena. 9. Pulmones duo plane purulenti, pleni tuberculis nigris & cœruleis, quibus appertis eduxit pus album & spumosum cum sanguine livido & nigricante, præter partem inferiorem sinistri, quæ tota rubebat, dura & sicca, cum aquæ rubræ clara pinta unica in cavitate. 10. Cor exile & aridum, quale illorum esse solet qui febre lenta moriuntur. *Thomas Bartholinus cent. ij. observ. xix.*

Nob. mulier adolescens nupta viro Illust. provectæ jam ætatis filium illi peperit: Marito è vivis sublato, viduæ in mammilla sinistra tumor prodiit durus, &c. mox postquam sanata fuit in gravissimos dolores incidit circa ossium nudam, præcipueque articulorum regionem, cum capitis intolerabilibus cruciatibus erumpentes. Medici suspicati à lue venerea eos procedere, curationem eo dirigebant, atque suffitibus ex cinnabari medebantur: Accersitus ego, eam sub strato decumbentem suffumigiisque ob lectum carbonibus accensis calefactum, calentem sudantemque deprehendi, & de doloribus circa ossa atque calvariam conquerentem, febreque simul laborantem, quæ suas habebat certo tempore exacerbationes, easque præsertim post cibum sumptum. Cum & Medici & Chirurgi eam lue infectam mihi narrarent, Ego singulis exacte perpensis, ostendi arthritidem esse hunc affectum, neque dolorem illum, circa ossa se offerentem, quæ quartam luis speciem constituit, multis rationionibus probavi, Quare à suffitibus illis, quibus jam diu usa fuerat, & qui Febrem Hecticam in ea pepererant, abstinere jussimus, & pro doloribus arthriticis remedia convenientia adhibuimuss, verum cum præter hunc affectum, circa coxas, humeros caputque eum affligentem, febremque Hecticam eam consumentem, febris Putrida simul accessisset, unde cardialgiæ, vomitio post cibum sumptum fere continua, ac menses aliquot supervixerit, tamen sensim tot morbis labefactata, tandem è vivis excessit.

Corpus demortuæ à medicis sectione discussum, atque undique diligenter inspectum hoc pacto constructum deprehensum fuit: Capitis cranium crassum atque integrum sine suturis, Ventriculi in cerebro aqua limpida pleni: Mamma sinistra, qua dum viveret scirrho laboraret, circa radicem scirrhosa, ut & circa papillæ radicem scirrhus erat candidus, glandulam repræsentans. In costis vena tota nigricans. latebat: Hepar sanum nec vitiatum: Vesicula fellis exterius nigra, intrinsecus ulcerata, & bile atra, quæ picis instar splendebat, repleta: Lien totus putris sanguine nigerrimo oblitus: Venæ meseraicæ tumentes & sanguine atro turgentes, eoque crasso & veluti concreto, qui è majoribus venis, coralli instar nigri, invicem cohærens extrahebatur, venæque ex illis ventriculum implicantes latæ & varicosæ erant: In rene dextro calculus triangularis, albus, muco obvolutus inventus fuit, in sinistro tantum arenulæ: In reliquo corpore sanguis, in vena cava paucus, uti & cor, quod parvum erat, exangue cernebatur: Ex quibus præcipue his vitiis satis conjicere potuimus in venis causas & putridæ & hecticæ febris, atrophiæ, aliorumque partium naturalium symptomatum fuisse, quæ mortem illi potius quam arthritis, quippe quæ curari potuisset pepererunt. Platerus Observat. lib. 2. p. 504.

Anno 1595. puellam annorum xii. aperui incantata quæ credebatur, adeo mitis sym, ptomatibus per octennium correpta fuerat: Huic cor intra pericardium aquæ virulentæ innatabat, cui color viridis ac si marinam vidisses aquam: Causa mortis Pancreas erat, quod mirum in modum intumuerat, Jecoris cavæ parti arctissime adnatum, ita scirrhosum ut lapidem tangere te existimares. Dissectum candido plane intus conspiciebatur colore, haud aliter ac si albam pituitam admodum induratam tractasses. Extenuata omnino erat, extincta Febre Hectica. *P. Pavvius Observat. 14.*

Famula quædam cum longo tempore non sine febre decubuisset, per me tandem utcunque restituata fuit sanitati, ita ut aliquot mensibus foras prodiret, Verum postea facta recidiva, rursus aliquot mensibus decubuit, neque tunc ulla medicamenta adhibuit, nisi cum jam macie exhausta jaceret, cum Febre Lenta, Sitique continua & fluxu coliquante: Atque cum tunc ad illam accitus essem, tumor circa stomachum apparuit rotundus, ita ut tunc apostema esse videtur, atque instante jam quasi morte, & remediis aptis adhibitis nihil juvantibus, & cum ex tactu pus sentiretur, constabat intus latere abscessum jam maturum, Chirurgus accitus incisionem in moribunda tantare non fuit ausus, nam die uno vel altero sequente obiit.

Facta post mortem incisione, inventus est lobus hepatis supra stomachum ascendisse, totius hepatis membrana illæsa quæ hepar continebat; sed ea incisa tota hepatis substantia corrupta & purulenta, vomicæ instar undique effluxit in capicitatem ventris cum putore intolerabili. Forestus lib. 19. Observat. 20.

Vidi cui Hepatis parenchyma, illæsa sola superficie, in pus versum fuerat sub languida Febre ac frequenti leipothymia. Heurnius aph. 41. 6.

Vir Nobil. Jacobus Myro, Senator Parisiensis, cum esset raræ texturæ & infirmæ valetudinis, circa initium Februarii 1640. incidit in Febrim continuam, quæ ex prægrandi abscessu rupto in Mesenterio, cum pravis aliquot symptomatis, præsertim vero diarrhœa biliosa & serosa, jugibus vigiliis, hæmorrhoidibus, & universi corporis colliquatione, versa est in Lentam symptomaticam, qualem graphice descripsit Scholæ nostræ lumen Fernelius 4. path. cap. 16. Ex hoc affectu postquam decubuisset Nob. Senator, per quinque fere menses, quibus in dies pugnatum est arte medendi, tandem exitium superavit opem quæ victa jacebat, fatisque cessit morte lenissima, sine ulla vi, ullaque torsione, quaque placidiorem nullam potuisset unquam sperare aut optare Augustus ipse, sine ullo cruciatu & tormento, quam εὐθανασίαν no nine indigitare solebat. Transactis ab excessu horis xii. dissectum fuit cadaver.

Inter cætera observatu dignissima quæ consulto annotavi & hoc unum fuit, Ren dexter, ex cujus vitio supra annos x. sævissimis doloribus nephriticis multoties fuerat divexatus) totus putris & in tabum redactus deprehensus: In cujus media substantia & cavitate oblongum & obliquum calculum comperi, angulosum, & ut ita dicam, cornicularem. Jam multum temporis erat ex quo haud dubie Ren ille non solum putris & saniosus, verum etiam totus gangrænosi affectus & corruptissimus, sui muneris nihil quicquam edebat, & propria secernendi sanguinis & seri excernendi facultate destitutus erat. Qui enim potuisset obstructo meatu à glandiore calculo, & corrupta ad eum putredinis gradum propria substantia, ut ipsius renis nihil aliud quicquam haberet præter figuram & tunicam, quæ pro renis substantia merum tabum, idque nigerrimum continebat. Et tamen nulla unquam laboravit per totum morbum urinæ suppressione: Quod sane sæpius quoque a xv. annis in hac populosissima urbe, calculosorum feracissima, observavi. Ergo non est semper verum uno Rene obstructo alterum statim cessare ab officio, cum ægrorum plurimi urinam profundant alterius Renis beneficio ad ultimum usque vitæ momentum: Ex Observationibus Excell. Guidonis Patini Doct. Med. Parisiensis & Facult. Decani.

Laborabat vir Nobiliss. D. Gul. Poole, ultra sexagesimum aliquot annos progressus, habitu pleno, febre quodam lenta, ut plerumque solent senes, cum apepsia, virium languore, aliisque symptomatibus, qui tandem jugulatus mortelitatem exuit.

Aperto post mortem corpore, inventus in vesica urinaria calculus, durissimus pyriformis, in medio secundum longitudinem pervius: urina ex eo tanquam canali quodam sine omni impedimento profluente. xiv. unciarum pondere constans: In hoc Nob. Viro nulla apparebant calculi signa, quæ quidem fuerint observata; nullus ponderis sensus, nulla unquam calculi in vesica coagulati suspicio: ut miretur quis non sine causa, quomodo fieri potuerit, ut tantæ molis & ponderis lapis ab ægro non discerneretur. *Fridericus Lossius observ. 55 lib. 3.*

Hac nostra memoria à corruptione uteri observatum est primates mulieres interiisse, febre latente & blande ægras tractante, quod expectationem spemque Medicorum non sine infamiæ nota & ignorationis suspicione decepit. Ballonius Histor. 1. lib. 2. consil.

Febres Intermittentes.

Aliquoties publice quibusvis præsentibus, in Nosocomio Academico ægrorum præter alios graves affectus, Intermittentibus quoque Febribus, & quidem non raro mensibus variis diutine laborantium, & tandem mortuorum cadavera dissecantes, per syringam huic rei aptam, infudimus sane... vel tenem liquidum, & tinctura cærulea refectum in ductum Pancreaticum ubi in tenue innt misceremus, qui sal quoniam nunc in plures, nunc in pauciores glandulas non penetrabat, dum in cæteras tum viciniores tum remotiores, & quidem non coloratas, tam ulteriores quam citeriores admitteretur, ipsasque colore suo inficeret, obstaculum aliquod hinc inde latitasse, propter quod ne per laterales Pancreatis ductus omnes in connexas ipsis glandulas mearet, Liquor infusus impediretur, Spectatorum nemo non videbat, & procul omni dubitatione agnoscebat. Fr. Sylvius Praxeos l. 1. c. 30.

Obstructionem in Pancreatis ductibus observavimus in fœmina febrem Intermittentem passa: In cujus dissectione per syringam infudimus liquorem volatilem ac cœruleum in ductum Pancreatis majorem, ex quo in plerosque ductus laterales penetrabat, dum in perpaucis propter obstructionem sistebatur, unde dicto colore inficiebatur ipsa Pancreatis substantia in uno loco & non in alio. Regnerus de Graaf Tractatu de succo Pancreatico cap. 2. Thesi 175.

Recordor egregiam & Nob. Domicellam Annam de Gatinois, uxorem N. xx. ante annos Tertiana autumnali laborasse, quæ in continuam & modicam tamen mutata, totam hyemem viguit, sed insignita sævissimis stomachi doloribus, duas tresve horas statim ab assumpto cibo juvenculam graviter exercentibus, Verosimile sane fuit focum Febris causamque doloris adeo acerbi in Pancreate latuisse. Nam hujusmodi dolores deinceps observavi a Scirrhoso Pancreate, graviter premente ventriculum, cibo distentum excitari, aut potius recrudescere & exacerbari a compressu ventriculi cibo pleni: Et nominatim in Reverendo Canonico Qui quatuor ante mortem annis de his doloribus fuit apud me semper conquestus, id enim constitit satis ex dissectione corporis: Car. Piso Sect. 6. de morbis ab Illuvie serosa pag. 194.

Vir quidam Nobilis Campanus Sanguineo

& melancholico temperamento, incidit in Febrem cum quodam dolore ad Dorsum Lumbos, & totius corporis tremore insolito, qui post paucos dies feliciter desiit fluxu hæmorrhoidali, lento quidem & pauco, sed dolorifico, post aliquot dies utroque symptomate adaucto. Is auxilium Medici recusat, nullam a Medicorum præceptis opem sperans, incurabili quodam, ut ajebat affectu laborans: Morbum enim magicum esse; Ingravescente affectu & Febre incandescente, accitus D. Guido Patinus Medicinam illi fecit, venæ sectione iterata & purgatione blanda ex cassiæ medulla, foliis sennæ & syropo diarrhodon ægri statum perduxit ut in convalescentiæ spem lubens devenerit: Tandem quum vino multo, eoque meraciore usus esset inscio Medico, invaluit Febris, prostratæ vires, fœtor corporis nulli ferendus: tandem cum *temerario* & fugaci delirio extinctus est.

In dissecto cadavere apparuerunt omnia viscera nutritia supra modum pallida, a veteri intemperie biliosa, quæ toto vitæ decursu dominatum obtinuerat, sed absque ullo eorum substantiæ vitio: Ex utroque Pulmone leviter compresso serum putre & fœtidum defluebat; Substantiæ cerebri serum multum instar seri lactis subvirescens innatabat, cujus portio in spinam dorsi decidua, Tremorem illum initio morbi concitaverat. Mortis autem causa fuit ingens abscessus in toto Pancreate latitans, cum multo pure & fœtore intolerabili; pure inquam valde putrido & subviridi, cujus acrimonia glandulosum corpus pene universum exederat atque discerpserat. Thomas Bartholinus cent. ij. histor. xxxix. & Epist. 25. cent. ij.

Febris Tertiana in sene lethalis ob vitium peritonæi, mesenterii & pancreatis.

Cum anno C. 1668. Illustr. & Rever. Dn. Ioh. Rozycki Episcopus Chelmensis &c. septuagenario major Thorunii ut Commissarius Regis Poloniæ degens, 11. Aug. in Febrim Tertianam exquisitam incidisset, ab eaque adhuc in isto mense per medicamenta opportune eidem à Nobis exhibita, fortunante Deo, scil. purgationem levem, venæ sectionem, & pulverem nostrum antifebrilem ab eadem liberatus esset: accidit ut ex pravo victu, nempe fructuum horariorum atque vini cerasitis nimio usu, die 2. Septembr. recidivam passus sit: qua iterum benedicente summo Archiatro, beneficio pilularum nostrarum antifebrilium feliciter profligata, hinc sanus usque ad Abbatiam Mogilnensem novem miliaribus Thorunio distantem profectus sit, ibidemque usque ad anni 1669. ultimos dies mensis April. satis vegetus, in ista præsertim ætate permensis: ubi tum ex nimio esu lactis coagulati & cremoris ejusdem, secunda vice in Febrim Tertianam recidit, ad quem ego 2. Maii veniens, post secundum paroxysmum lene evacuans porrexi: subsequuto autem 3. paroxysmo venam dextri brachii medianam incidere jussi, cum ventriculo corroborantibus prospiciens febrem denuo. Deo propitio, abegi: Sed cum ille ex lacticiniis, quibus admodum delectabatur, accedente ita, tertia vice in fine Junii recidivam incurrisset, tertia Julii viribus prostratis vitam cum morte commutavit; ad quem 4. Julii ejusdem mensis vocatus accedens, cadaver cum permissione domesticorum aperire jussi.

In quo omnia secundum naturam, inventa fuere, præter peritonæum & mesenterium atque pancreas, quæ singula nonnihil corrupta & sæniosa deprehendebantur: Hepar etiam durius secundum naturam esse consuevit eraf.

Apparet inde quam vera fuerit in hoc casu Clar. Hollerii aunotatio, comm. in aph. 12. s. 2. Post crisin tum relicta materia, tum dispositio morbosa recidivas facere consueverunt, nisi antevertamus purgatione vel alteratione: Accidit tamen aliquando citra hæc ut fiat recidiva ob intemperantem victum ægri, si plura sumpsit quam conficere possit; Recidit etiam in morbum sæpe convalescens propter externas injurias, id quod præsens casus confirmat: Huc refer aphor. citatum. Simon Scultzius in miscell. cur. anno 1674. 75. & 76. pag. 2.6.

Meminí Febrem Tertianam, quæ tenuit Ampl. Præsidem ante quinque annos focum habuisse in Hepate cujus indicium Tumor inflammatorius visceris ei superstes, qui in suppuratum abiit, ut constitit ex sero purulento, commixto sanguinis massæ, vena secta conspicuo, & lingua semper albescente, vapore scil. purulento tincta, quique accessu febris quartanæ exacto tandem anno mortem intulit.

Ejus in cadavere Hepar insigniter tumefactum & quasi retorridum, sed adhuc aspersum pure fuit repertum: Lien totus ambustus & carnis instar niger. Car. Piso de morbis a Serosa colluvie, sect. 6.

Recordor etiam Nob. adolescentem, Ioh. de Foully, Tertiana laborasse gravi admodum & producta, cujus paroxysmi circa meridiem à mediocri Rigore cum inciperent, sudore largo sequenti solvebantur, Febre autem ingravescente, derepente & in continuam mutata, subito me absente suffocatus interiit.

Dissecto cadavere Hepar immani tumore, & jam scirrhoso distentum inventum, & vomica pure prægnas in pulmone, nam biduo ante peripneumonia oppressus fuerat. *Idem ibidem.*

Non ita pridem excessit e vivis Rever. N. à Tertiana febre comitata magno admodum tumore Hepatis, eoque duro, nec non abdominis dextri, & eo etiam infra umbilicum porrecto confectus.

In hujus cadavere, præter Hepar scirrhosum & oppido grande, observatæ glandulæ omnes dextri lateris, una cum pancreata, tumore supra admirationem magno & duro distentæ retorridæque, ut vere lapideas diceres: Hic autem, ut accepi, ante Tertianam Lenta febre hybernaque detentus extabuerat. *Idem. ibidem.*

Affligebat Nob. Scotum, & quidem juvenem Tertiana duplex, jamque xxij. diem persequebatur, comitante usque & usque diarrhœa biliosa: Utrique malo obviam ibat Medicus peregrinus

venæ sectione decies repetita, Ptisana, confectione diahyacinthi, aliis: Quibus minime respondentibus expectationi, æger allatum Londino spiritum Tartari, nescio quo popularium suadente, per intervalla adguttas plures hauriebat, unde viribus quidem sibi auctior videbatur febre tamen nequaquam immutata. Successere tandem fæces alvi nigricantes, quas post aliquot dies mors sequuta.

Aperto cadavere hæc patuere, 1 Pulmo exterius atris sparsus maculis, interius pure hinc inde restagnans. 2. Pars Hepatis gibba, sanæ simillima, sed coloris obsoleti & in album tendentis: Sima, quæ felleæ vesicæ propior, cœrulea plane: neque lambebat duntaxat superficiem in visus ille color, sed in ipsam jecoris substantiam alte penetraverat: Ut conjicere hinc liceat bilem initio morbi hujus fuisse valde æruginosam, adeoque vicina omnia fœdo colore tinxisse: qua per continuam diarrhœam tandem deficiente, non ideo a morte vacua fuit vesicula fellis, sed alia sane bile, & quidem subflava, eaque dilutissima jam distendebatur, quæ perpetuo in intestina, ut erat texturæ nimis fluidæ excurrens, non poterat non alvum identidem ad excretiones frequentes sollicitare: Sed cur æruginosa ante bilis? laboraverat ante annum quartana in qua cum præcipue triumphet succus acidus, credibile aliquid ejus in vesiculam quoque fellis sese insinuasse, & colorem natura flavum convertisse sensim in viridiusculum. 3. Lien triplo major naturali. & intus nigra quadam amurca hinc inde squalens. 4. Renes magni sed flaccidi. 5. In dextro cordis ventriculo dimidium cochleare sanguinis, sed lenti & pituitosi; In sinistro ne gutta quidem sanguinis reperta, adeo frequentes v. s. omnia exhauserant: Quod si in simili posthac casu sanguis mittatur parcius, Et usurpentur liberalius, non ea quibus attenuetur bilis, sed quibus nonnihil crassescat, rectius haud dubie ægro consuletur. Olaus Borrichius Observ. 91. In actis Th Bartholini ann. 1671, & 1672.

Vir ætate florente, epulans liberaliter, quotidianæ vomitioni biliosæ jamdudum fuerat obnoxius, hac repente suppressa, ventriculi vehemens dolor prehendit, cum nausea & tussi inani: Huic mox cœpit corpus citra febrem ullam vehementi rigore tanquam invadente exquisita Tertiana, ex intervallis quotidie supra vicies concuti: Exactis diebus circiter xv. putrescente jam bile, Tertiana febre corripitur, qua multis post diebus soluta, resolutio insequitur omnium corporis partium quæ sunt sub capite, nec multo Corpore dissecto, tam multorum affectuum causam deprehendimus bilem sinceram, eamque prassinam, circum jecoris cava libræ pondo membranis coercitam, & cujus jam portio in spinæ nervos obrepserat. Fernelius Pathol. lib. 4. de febr. cap. 10.

Anno 1580. obiit Sereniss. Princeps, Magnus Dux Etruriæ, inexpectato casu, ex febri Tertiana, quam Medici ipsi simplicem fatebantur; Quæ causa erat deinde vulgi & eruditorum judicia hinc inde audirentur, præsertim cum primo pharmaco assumpto statim melius habere incipiens, ex voto, quod fecerat, 12. supplicium meritos è carcere liberari jusserit: Erant qui fungorum esui repentinam mortem adscriberent, quo cibo ipsum maxime delectatum certum est, cum sanus viveret; Alii medicamenta non recte exhibita incusabant, quæ sane omnia nive & glacie refrigerata gelidissime assumpserat.

In cadavere ejus Jecur durum & exsangue repertum, ut cui ℥xxj. sanguinis paucis interpositis diebus extractæ erant, subsequente siti intolerabili: ventriculi interiorem tunicam marcor quidam saniosus erroserat, reliquis visceribus bene constitutis & integris omnino. J. Udalricus Rumlerus observ. 94.

§. 7. Bilem ejusque acrimoniam incusandam, ex anatome famuli Helvetici, duplici Tertiana & simplici. Patavii defuncti videor mihi divinare: Vesica enim fellea, quia ubique obstructa observabatur, imprimis obstructis meatibus, qui per substantiam jecoris dispersi bilem ad vesicam deducunt, bilem calidum succum in corpore restitantem, & febris & rigoris causam fuisse vero fit simile: videatur Spigelius lib. 1. de Semitertiana cap. 15. qui venas portæ pro fomite hic agnoscit. Th. Bartholinus cent. 4. Epist. 47.

Febres tertianæ naturam referente à serositate biliosa in carnibus putrente ortæ.

Anno 1648. mense Augusto in Nob. urbe Lucensi, ipsiusque agro, morbi grassantes inter Epidemios sunt reponendi, non ratione essentiæ, cum plures afficiant sub diversa forma, synochi scil. hemitritæi, ardentis, tertianæ, ephemeræ: sed ratione causæ, utpote qui à causa communi ortum duxerunt, aere scil. valde humido & in activis inæquali, modo calido modo frigido: Et quia hic affectus magis viguit in planitie quàm in montibus, ubi magis ventilatur aër, hinc factum est quod in montibus degentes non ægrotaverunt, ægritudinesque variæ extiterunt pro diversa patientium temparatura & varia victus ratione: Sicut enim excedens aëris humiditas corpora afficiens, ea disposuit ad putredinem, cum humiditas sit putredinis subjectum, putredoque hæc sese insinuarit in humores in corporibus prædominantes, eosque vel sanguineos, hinc synochi putridæ: vel biliosos, hinc ardentes & tritæophies: vel cum pituitosis putrescens, hinc heymitritæi: Nec solum variæ fuerunt febres pro diversitate humorum, sed etiam pro diversitate loci in quo putrescunt: Hanc ob causam bile prædominante, modo fuit ardens, dum putruit in venis; modo Tertianæ naturam referens, dum putruit in parte determinata; Vel in carnibus ipsis, circa quas serositas biliosa inventa fuit in copia dum facta fuit cadaverum dissectio. Ben. Silvaticus cons. 15. cent. 1.

In Tertianæ Febris principio morbifica causa cor petens, circa Cor & Pulmones, quando immoratur, anhelosos, suspiriosos & ignavos facit, quia principium aggravatur vitale, & sanguis in Pulmones impingitur, incrassatur, non transit; Hoc ego ex dissectione illorum qui in principio accessionis mortui sunt, expertus loquor. Harveus de motu cordis c. 16.

Lienis viscus, est focus frequentissimus plerarumque febrium sive continuarum sive intermittentium, quæ ex inflammatione maxime fervidi, tenuis & atrabilaris succenduntur: quæ

quæ febres adustionem sanguinis, partim linguæ nigrore, partim urinarum fulgorum quandam emicantem præ se ferente demonstrant, ut ex dissectione cadaverum eorum, qui ab ejusmodi febrium violentia perierunt, nec non ex excrementis, atque etiam ex solutione ejusmodi febrium deprehendere est: In dissectis namque cadaveribus, aut Lien totus sanguine atrorem fulgentem præ adustione retinente carbonis instar turgere conspicitur (ut sæpe alias & nuper à me animadversum in Ampi. Præside Michaele Bouveto extincto à quartana continua) Aut vero ejusdem Lienis parenchyma in succum quendam piceum ac fulgentem dissolutum cernitur: cujus particulæ quandoque per alvum rejici solent, picem fusam substantia sua & nigrore fulgente referentes, ut animadverti quoque in mulieribus præsertim melancholicis à natura, post diuturnas febres: C. Piso de morbis à sero sectione 1. Theorem. 3. p. m. 40.

Joh. Fornageus dum juvenis esset valde famelicus erat & ciborum appetens: vix famem satiebat: Observarunt primarii Medici eos, quibus aut imbecillis est Lien, utpote non satis officiose expurgans Hepar, aut putris, voraces esse, ac velut voulimo quodam generaliter dicto occupari: Ac revera hic de quo nunc agimus, Splenicus erat, corpore & habitu melancholicus per adustionem, sed tamen moribus & animo satis festivus & hilaris: Sed literæ illæ interiores, quibus vitiosissima etiam natura potest emendari (exemplo Socratis) illum ad istam æquitatem & hilaritatem traducere potuerant: At febre Quartana longa, qua detentus fuerat, & dolor fixus ad hypochondrium sinistrum, & apertio cadaveris satis testantur quale vitium in Liene fuerit: Et cum cibum ingesserat conquiescebat dolor. Præter autem naturale & insitum ipsi Lieni vitium, quod corpusculum istud in tantam corruptionem adducere non poterat, sed juvere tantum, causa erat ☩ (Greek word), quæ noxam magnam intulerat ipsi Lieni: Nam cum forte in equum conscendisset, artis equestris parum peritus, tante vi ab equo depressus ac decussus est in solum, ut mirum fuerit cur repente oppressus non fuerit: inciderat in latus sinistrum. & Pulmo & Lien vitium ceperant: Ad medium mensis Martii dolore cœpit pedem dextrum, revera arthritis erat, eaque residua ex febre illa quartana de qua dictum, nam narrabat se diuturnitatis tædio affectum omnia remedia undique quæsivisse quibus posset cito febre ista defungi: Consultum est ut hauriret cyathum aceti destillati aqua diluti: Revera febris visa est extingui: Sed vice illius totum corpus scabie est infectum, nec non ab eo tempore in magnis temporum mutationibus articularibus doloribus est impeditus: Cum ergo duos integros dies magno pedis articulo laborasset, & ad anodyna more solito confugisset, dum cessat dolore ille, paulo post doloribus hypochondriorum, & præsertim sinistri conqueritur, in neutrum decumbere poterat; Erecta cervice spirare cogebatur: Murmur erat magnum & flatuum ilias, dolores istos a flatibus esse putabamus: alii vero ab illius refluxu materiæ, & orgasmo materiæ antecedentis, quæ ejusdem erat naturæ cum ea quæ dolores articulares committebat; Mors, quæ repente ingruit non fuit (ut putabamus) recursus illius materiæ quæ in pede dolore excitaverat, aut suppressæ materiei virulentæ & antecedentis commotio, sed rupta velut vomica interiit, Etenim in hypochondrio sinistro adeo potens erat pulsatio ut quæcunque ei hypochondrio superessent ea subsultarent, & pulsatio talis percipiebatur qualis in abscessibus ad suppuratum tendentibus: Nunquam memoria nostra tam alte palpitans pulsansque hypochondrium contigeramus, ut mirum non fuerit si ei post hæc doluerit semper, & si ita repentinæ cladis interitusque causam intus fo. erit: Ac initio quidem tanti momenti rem esse non putabamus: ac nos fateri oportet mali essentiam ignorasse deceptosque similitudine tantum: Nec illud evenisset, magna artis nostræ, quæ multis est auxilio, calumnia, quod contigit, Nam tribus à venæ sectione horis, derepente arteria vasisque aliis, ut credibile est, in Lienis regione ruptis interiit: Sed mirum quod contigit, natura conabatur per vas venosum in capacitatem rejectare eum sanguinem, qui sua copia & quantitate molestus erat, undeo intumuit induruitque ventriculus, ut saxeus lapideusque esse videretur: Sed credo libera non erat via qua id præstaretur.

Aperto autem cadavere, putris & semilacer inventus lien, & immagnam molem excreverat, sed corruptione propriæ substantiæ in partes veluti minimas concisus & semerosus videbatur, Lobi pulmonis sinistri adhæserant costis, & in Liene sanguis concretus erat, qui è propriis vasis effusus, tandem ruptis tunicis quibus concludebatur, inopinatam mortem intulit. Ballonius cons. 107. lib. 1.

Michael Tedler ann. 25. anno 1640. cum per 16. circiter menses Quartana laborasset, non obstante eo quod diversis accommodatis remediis usus esset, ad superandam quam ex victu pravo contraxerat cacochymiam, tandem morbo medelam superante noctu inter 23. & 24. Martii decessit: fuitque hic ejus vitæ exitus: aliquot diebus ante mortem a corrupto viscerum tono pedes & crura tumescere cœperunt, Viresque & appetitus paulatim dejiciebantur, manebat tamen idem febris circuitus, cujus paroxysmum etiam nocte, quæ ipsi penultima fuerat, passus est, sed & die subsequente ante vesperam, novo eoque vahementiori paroxysmo correptus fuit, qui ipsum mane ante tertiam abstulit.

Aperto in defuncto abdomine, hæc præcipue p. n. deprehensa fuerunt: Lien præter solitum, triplo major erat, flaccidus tamen & sanguine nigro ultra quam decet insuccatus: circa autem ejus arterias, earumque ramos, ad ventriculum & ad Portæ venam tendentes, glandulæ erant multæ, quæ comprimendo ductus angustabant, & visceris hujus (ut facile colligere est) obstructionem faciebant, simulque febri huic dum viveret occasionem præbebant, & omnium medicaminum vires eludebant: Sed & hujusmodi aliquot glandulæ erant circa vesicæ felleæ ductum ad intestina tendentem, eumque ita comprimebant, ut vix aliquo conatu instrumentis tenuissimis esset transitus: Et harum glandularum omnium maxima firmiter etiam Portæ trunco ad finem Pancreatis n... te-

batur: adeo ut mirum non fuerit nutritionem ipsi defecisse, & Icteritiæ paulo ante mortem signa se in mutato corporis habitu obtulisse, & alvum (de qua tandem etiam querulus fuerat.) segniorem redditam: In Thoracis dextra parte etiam modica aquæ quantitas colligi cœperat, pulmo tamen mediocriter habitus & liber: similiter autem pulmo passim partibus continentibus erat adnatus, non corruptus quidem, sed flaccidior tamen & aquea spuma impletus: Reliqua a naturali constitutione non multum aliena erant. *O. Heurnius observ.* 22.

Helidæus secuit aliquando in Hospitali Bononiensi virum quendam, qui febre quartana, qua diu detentus fuerat, tandem mortuus est: Posteaquam autem cadaver illud aperuit, reperit in corde, venis, & quasi omnibus membris, frustta magna, longa, alba, pituitosa: Hoc est proculdubio id quod in venis cruditatem appellere solemus: *Ex observationibus Laurentii Scholtzii.*

Juvenem, cui perperam fuerat exsectus testis, febris quartana prehendit, ac in eas redegit angustias, ut nequiverit unquam in cubili quiescere; nedum urgente etiam vel maxima dormiendi necessitate, sive nocte sive die, somnum capere, nisi vel pronus consideret in sedili, vel caput in lecto haberet sublime, interdicta ipsi quasi omni decumbendi copia: corpore enim vel minimum, sive retrorsum, sive in alterutrum latus inclinato. dici vix potest quam acerbos illico persentisceret dolores cum in lumbis tum in ventre, quorum cruciatibus, qualibet febris accessione tam miserandum in modum excarnificatus fuit, ut oppressus miseriis, non invitus è vita discesserit.

Invenit autem Anatome Jecur inflammatum, intestina vitellina, ventriculum vero atra bile perfusum, eandemque in turgidis omenti, ac multijugis lienis venis (quarum congeriem perperam vas breve vocant) adeo copiosam ut coram omnibus digito inde exprimeretur: In varicosis vasorum spermaticorum anfractibus, vesiculisque sub vesica positis, ob exectum alterutrum testem, plurimum stabulabatur seminis, Sed admirationem movit pancreas, supra infraque ut turgidum & extuberans, sic intus sordido pure, ac viscide pituita impendio nimis infarctum; cujus pondere depressis occlusisque venæ cavæ, ac arteriæ magnæ tunicis, visceri huic suppositis, ut juvenile hoc corpus emarcuit, genio suo defraudatum, sic excitavit contumax ipsius obstructio summas illas præcordiorum angustias, quæ comitabantur quascunque febris accessiones; incalescente proculdubio putrida hujus visceris proluvie, sive ab incendio febrili, sive à pulvinorum calore: cujus vapores deinde in ventrem spinalem, medullam cerebrumque delatos, ecquis non videt excitasse dira illa symptomata quibus corpus hoc quotidie fuit exagitatum. *Tulpius observat. med. lib. 4. cap.* 32.

Quinquagenarius, aut circiter, è febre tertiana æstiva autumno in quartanam simplicem, hinc in triplicem degeneravit, atque Novembrem in hydropem; Desperatus est à Medicis quia Practici confirmatum hydropem dicunt post secundum mensem: Relata causa ad hepar refrigeratum, partim morbo, partim usu aqua destillatarum, acetosæ & cichorii, quibus plurimum usus fuerat.

Mortuo Febr. initio inventa sunt syderata intestina, similia aquatilibus colubris: Omentum corruptum: Hepar multis occupatum scirrhis. *Hollerius observ.* 20.

Dom. Magnus ait in vulgari Quartanarum fœtura, observasse se plerosque toto autumno & hyeme quartanarios decubuisse, ac tandem interiisse, in quorum mortuorum cysti lapis loco fellis concreverat; His Quartanis *Jecur author fuit. Ballonius Parad.* 135.

Febris Semitertiana.

Quidam ex gravi dysenteria in Semitertianam spuriam incidit, quæ postea febris intermittens facta fuit. Ægro 40. die mortuo, & corpore aperto, inventa est interna ventriculi tunica levi erysipelate inflammatorio affecta: Venæ mesaraicæ, & quæ ad ventriculum tendebant, atque omentum, crasso nigroque sanguine refertæ erant, imo omentum semiputrefactum ab inflammatione erysipelatode, quæ in omnibus venæ portæ ramis minoribus inerat. *Adrianus Spigelius lib. 1. de Semitertiana cap.* 15.

Ego plures qui febre quotidie sese exacerbante, præcipue circa vesperam, aut statim post meridiem, in modum duplicis tertianæ continuæ, vel Semitertianæ, perierunt, secui, & in his putredinem non in vena cava, sed inflammato alicujus primæ regionis viscere, vel alia aliqua recondita parte, inflammationem paulò minorem quàm ut dolore ab ægro, vel tactu hypochondriorum à Medico & ægroto cognosceretur, deprehendi: *Idem ibidem. cap.* 16.

In dissectis Semitertiana mortuorum cadaveribus, reperi inflammationes ex sanguine bilioso & pituitoso factas circa jecoris cavam partem, in ventriculo, intestinis tam crassis quàm tenuibus mesenterio, omento, liene, & sæpius in una partium commemoratarum, aut pluribus; aliquando etiam in omnibus, quæ celeris mortis causa erant, superveniente gangræna vel sphacelo: Præterea in plurimis dolores in ventre immanes vel continuos, qui certis horis plerumque exacerbabantur, vel intermittentes eos affligebant, orti fuerunt, ex facto abscessu, sanie ac pure, aut bile saniosa & concocta per secessum vel vomitum redditis. *Idem cap.* 14.

Rarissime Semitertiana laborant, qui firmis sunt visceribus, sed ii qui destillationibus, laborant, jecur habent obstructum, aut lienem, aut mesenterium, pulmones male affectos, per longa intervalla colicis doloribus infestantur; Nullius eorum, qui à semitertiana perierant, cadaver inspexi, in quo pulmones & jecur non male haberent: vel una cum his caput, lien, renes, mesenterium, intestina magna ex parte inflammata, & in aliqua parte gangræna correpta erant, præsertim quo loco ileon colo jungitur. *Idem* l. 2. c. 11. In quodam juvene Belga, qui post dysenteriam in semitertianam incidit, & die 20, mortuus est, reperi intestina tenuia inflammata; Ileum, qua parte colo & cœco adhærebat, sphacelatum. *Idem ibid.* c. 16. Adolescens quidam Gallus semitertiana correptus 27, die mortuus est; in cujus cadavee dis-

sectio

secto tenuia intestina inflammata fuerunt deprehensa, & ilei portio magna versus colon sphacelata: jecoris etiam cavæ partis portio inflammata fuit, *Idem ibidem.*

Novi mulierem (eo morbo detentam) cui cum urina fluebant primo furfurea quædam, inde & pelliculæ magnæ, & postremo pus manifestum villis, festucis & tunicis variis intertextum: Profecto ea membranarum defluxio, pro quantitate sui, certum morituris prænuntium mittit, nam ex hepatis, aut pulmonis, aut cordis sideratione contigerant, ut etiam per anatomen deprehensum est: Plerisque dissecto corpore universa hæc viscera, aut major illorum portio, nunc nigra ut carbo quispiam visa est, nunc suppuratis pustulis plena: hæ enim facilime ut per consensus tunicarum pituita concrescens jugiter adærescat, eademque falsior aut virulentior, subjectam œsophagi linguæque substantiam depascatur. Possem p urimos recensere, ut mulierem Æthiopis symbolo, & sub insigni Hierosol &c. Corn. Gemma de febre pestilenti Hemitritæo.

In Ill. Domino à Calmontio febris erat assidua, alias interdiu, alias noctu exacerbationes habens: una dies levior, altera acerbior, in morem πριταιοφυὴν, aut ἡμιτριταῖον: Si forte remissio aliqua erat, minima occasione prehendebat Horror; cum perfrictione quadam, ita ut ad hemitritæon accedere videretur: Anxietas erat summa, quæ a calore acri omnia confundente & os superius ventriculi molestante contingebat: Implacabiles erant dolores renum, urinæ fere crudæ: conjiciebamus circum ventriculum collectam esse humorum copiam, unde defectiones animi excitato vapore sequerentur: Sed mirum quod apparuit, nam cum habitum corporis haberet tumidiusculum, pituitosum, minime difflabilem, corpus internum æstuabat, omnia quæ excernebantur erant biliosa, tota massa sanguinis erat corrupta, Et quod mirum, pulsus erat vibrans, qualis in ingentibus inflammationibus apparere solet: Cumque esset annosa, mirabantur Medici, quomodo in febris assiduitate ista Pulsus vibratio, elatio, magnitudoque tamdiu perstitisset: at animosa erat mulier nullis aut corporis aut animi laboribus defatigari solita, nulli pene celeritate cedens, irasci celeris, ad omnes actiones expedita: cor compactum habebat, & facultatem vitalem omnium validissimam (nec enim tamdiu, tam violentæ diræque febris molestias tulisset (Itaque pulsus erat validus cum facultas vitalis esset valida, auctus erat usus, instrumentum cedebat, ut mirum non fuerit, si talis pulsus extiterit: Sed quod magis mirum fuit, est quod uno die quinquies aut sexies rigeret, ac si nova accessio foret: Statim ab illo horrore, calor adurens surgebat, manum tangentis feriens, adeoque vola manus & planta pedum incaluerat ut nullus fere eum calorem ferret, obiit die 27. totius morbi.

Aperto cadavere: sinistra pars Pulmonis erat purulenta, Et cum iræ esset præcipitis, in cysti cholidocho novem lapilli, ciceribus rubris duplo majore inventi sunt: Hepar incendio incanduerat, totus sanguis putris erat & lacteus Ballonius lib. 1. consil. 77.

Febris acuta ab intestinorum inflammatione subsequente victnarum partium putredine &c.

Febre acuta correptus Fridericus filius Celsiss. Principis Norvvegiæ &c. 1657. sexto die Parisiis extinguitur: Aperto defuncti corpore, visa est cerebri partium integritas summa, cor ipsum quale in sanis: Pulmones per febrile incendium à constitutione naturali aliquantum degeneres; Hepar parte sui cava & majore lobo, à calore febrili ex succum & subnigricans: Lienis color immutatus, vergens in coeruleum, Omentum exaruerat: Renum parenchyma parte sui interiore subangustum & subdurum: Mesenterium magna sui parte putrilagine & sanie velut quadam conspersum: Intestina subtumida & subnigricantia, Intestinum Ileum duobus in locis exesum & perforatum: In vesicæ cavo glandulosa quædam substantia ad nucis avellanæ magnitudinem non adhærescens sed mobilis: Denique per totas alvinas regiones prorupta & effusa tam ingens vitiosorum & serosorum humorum saburra ut æquare videretur pondus librarum duarum & trium. *Thom. Bartholin. Cent. 5. Hist. 4.*

Febris ardens

Patavii puer quidam frequenti ficuum cibo scirrhum contraxit Iecoris, nec longe post in Febrem incidens Ardentissimam, die periit critico.

Eius dissecandi cadaveris facta copia, aperto abdomine, exta in fœtida natare aqua, siccus thorax, pericardium expers aquæ, maximo & continuo cordis æstu depastæ, corrugatum conspiciebatur. Observatio Iessenni à Iessen.

Iuvenis quidam intra triduum Febre Ardentissima, maximisque symptomatibus correptus mortuus est: Secto corpore Cor torrefactum pyri tosti imaginem repræsentans, absque ulla pericardii aqua inventum fuit. Dominicus Panarolus Pentec. 1. observat. 31.

Ardente Sirio juvenis in Causum incurrit, cum lingua nigra, Siti clamosa, viscerum ardore & nimio viscerum caumate pressus, applicitis remediis convaluit: Post duos menses debilis factus iterum incidit in Ignem; curatio non potuit fieri quin macie tabefactus e vita migraret.

In ejus sectione inventum est cordis involucrum rugosum, & cordis ipsa substantia marcida; Nec mirum, quum omnis fere humor qui in pericardio natura sua continetur, ab assanta colore fuerit exhaustus. *Zacutus Pr. Adm lib. 1 Observat. 142.*

Sanguinem grumosum in sinistro & dextro ventriculo cordis interne affixum semel tantum observavimus, in tot quos secavimus, In quodam juvene febre ardentissima mortuo, non concretum, nigricantem & stagnantem, ut in aliis, sed maxime rubrum, aliquantum flavescentem, in cordis ventriculis maxime adhærentem, ut secari non posset citra lacerationem. *Panarolus Pentec. 2. observat. 29.*

Lictori cuidam Febre Acuta prehenso statim livere cœpit supercilium sinistrum, & antequam viginti

viginti duæ elapsæ essent horæ, totum corpus Sphacelo fuit tentatum, ipseque exspiravit. Ego gravem subesse aliquam cordis affectionem suspicatus, curavi ut dissecaretur cadaver: Quo facto cor invenimus duplo majus quam in sanis esse solet, cum venis tumentibus & inflatis ad digiti crassitiem. *Hercules Saxonia Prælectim. Practic. Prate 1. cap. 1. §. 5.*

Quadragenarius febre ardentissima correptus doluit etiam a latere: detractus mediocriter sanguis ad vascula duo: perseverant omnia neque cedit dolor remediis: Sexto die detractus iterum sanguis ad duo vascula putris & corruptus: Sudor 7. levis, tenuis & tantum in capite & thorace: nihilo melius habet: deliria nocturna, æstus & inquietudo magna, vrinæ turbidæ; sudavit; 9. & 11. nihilo levata febre, 10 levius habere visus, nocte eadem patitur: 11. vrinæ subsident, sed divulso & nigro sedimento, sudat ut prius: pulsus perpetuo frequens & magnus cum pauca inæqualitate: Iam tendines manuum sine manifesto membri motu revelli sentiuntur: vrinæ bene coloratæ & corporatæ cum sedimento nigro: 13. floccos colligit, manibus revelluntur digiti, delirium fere perpetuum: 14. media nocte mortuus est. Pulmonibus corruptis nigricantibus inventus est. *Hollerius libello observat. §. 93.*

Intimus Sac. Cæs. Majestatis consiliarius, à parente podagrico ortus, circa annum. 35. doloribus arthriticis infestari cœpit, a quibus ut liberaretur emplastris quibusdam à Chirurgo oblatis est abusus: Sed incidit in scyllam volens vitare charybdin, nam post unum vel alterum annum correptus Ardente febre, cum erysipelate Pulmonum suffocatus interiit.

Cum autem mors semper fere imputaretur Medicis, quasi terminum accidentalem potis essent devincere ideo hanc ut calumniam fugerent, ad corporis dissectionem confugiunt, in qua Pulmo, post remotum sternum, niger adeoque tumidus sese obtulit, ut naturali suo reddi non potuerit hospitio: Epar magnum plurimo nigroque sanguine conspersum, cum cysti fellea omni bile destituta examinanda se obtulerunt, Cum autem sufficiens mortis causa in Pulmone inventa fuisset, dubii fuimus an aliæ investigandæ forent particulæ: Ultro ergo progressi, in utroque rene duo magni calculi inventi fuerunt ponderis ℥vj. nullo signo præcedente, sive pedum torporem, sive lumborum gravitatem sive urinæ indigentiam consideres: Nam copiosiores justo fundebat urinas, sed aquæ simillimas, Sitimque adeo intolerabilem patiebatur, ut nullo potu ea sedari potuerit. *Antonius de Pozzis Observ. 32. Miscell. curios. ann. iv.*

Gener. Viri D. Thomæ Trenchard, Equitis aurati, famulus à pedibus, annos circiter xxv. numerans, proceræ staturæ, temperamento bilioso, cum ex officio multum incaluisset, hausto cerevisiæ, forsan frigidioris poculo, incidit in tussim cum pectoris angustia & spirandi summa difficultate, accedente febri Acuta, cum intensa siti, & malarum rubore, pulmonibus laborantibus & inflammatis familiari: Hic ut erat robustus initio hunc affectum parum curans de vocando Medico parum erat sollicitus[illegible] vero in dies ingravescente, Herus, serva amantissimus, me accersiri curavit, Ad quem ingressus, pulsum inveni tangendo magnum, undosum quodammodo & languidum: consideratisque symptomatis, hominem peripneumonia laborare affirmavi, dato simul Hippocr. oraculo, Quod pauci eam evadant: Ego tamen sine cunctatione, cum tertius esset a prima invasione dies, basilicæ dextræ incisionem institui, & detraxi circiter septem sanguinis uncias, cum virium imbecillitas largiorem profusionem non admitteret, etsi sanguinis plenitudo adesse videretur: Sequenti die ad materiæ impetum à pectore avertendum, & humores vitiosos evacuandos, exhibui mannam, de cocto pectorali dilutam, adjecto syr. ros. sol. cum agarico: Leniter inde purgatus fuit, sed symptomata omnia ingravescebant, ut de salute ejus omnino desperarem, maxime cum sputum non procederet, & febris excandesceret: His ut subvenirem, præscripsi Eclegma.

♃. Conserv. viol. & borrag. mucil. sem. psyll. & cydon. cum aqua de oct. malv. violar. & lactucæ extr. ana ʒj. tab. dialth. ℥iß. emuls. iv. frig. semin. & papar. alb. ℥ij. syr. violar. & jujub. ana. q. s. m. f. Eclegma. Pectus unguento pectorali & resumptivo mixtis injungi curavi, &c. Cum vero in lipothymiam creberrime pronus esset, & refici necesse haberet usus sum, ex imitatione Valleriolæ, succo ex vervecum cordibus expresso, addito tantillo confectionis Alkermes: Sed sicuti exitiale signum est, ubi nunquam ullis auxiliis, ratione recta administratis recreatur natura, ita & in hoc ægro contigit frustra adhibitis præsidiis, 7. tandem die, morbi magnitudine superatus, naturæ cessit.

Hujus corpore, Nobil. Heri iussu à me dissecto, omnes in infimo ventre contentæ partes apparebant bene constitutæ: Pulmones vero membranæ costas succingenti in utroque latere per plures fibras erant connexæ, unde difficultas spirandi ex parte proculdubio processit, forsan etiam inflammationi ansam præbuit, Substantia eorum erat nigricans & sphacelo correpta, Et hic fuit morbi exitus, ut verum sit quod Celsus ait, Peripneumoniam scil. esse vehemens & acutum malum, quod plus periculi quam doloris habeat, paucique ea correpti evadant. *Fridericus Lossius obser. iv. libr. 2.*

Febris Epidemia.

Illustr. cujusdam Comitis Filiolus trimus, vigoris supra ætatem solidi 1. Dec. anno 1653. tumorem pone aurem sinistram, ad juncturam maxillæ inferioris radicatum, sed tamen usque in collum protensum, cum dolore ardente monstrabat: qui indolem suam provido medico mox sequenti die cum febri acuta epidemica, gravi anhelitu & tussi sicca, constanter in mortem usque tenentibus hunc pusionem, loquebatur: d. 5. hujus virulentiæ epidemiæ sobole, successit alvi profluvium atro carbone nigrius & estuosissimum cum dysphoria potius quam allevatione patiētis perstante tussi illa sicca & præcordiorum quasi præfocata spirandi difficultate, nuncio hujus veneni in spir. vitali & liquorib. naturalibus jam habituati & tyrannidem suam exercentis: cimmeriis plusquam ignorantiæ tenebris occæcati duorum medentium oculi, hanc catastrophen è summa virulentia non advertentes, catarrhi figmento, quo totus orbis eluditur, afflictis parentib. & adstantib. singulis imposuerunt: Post 4. septimanam per alui recrementa rejecto vermiculo, totus in eorum expul-

pulsionem incubuit Medicus; etiam mercurium vomituum exhibere paratus: Interea cum indies magis arjetaret pro suo mercurio, Tumor oedematosus albus, nitens, circa Puelli hujus medicamentis inundati malle olos, in utroque pede exortus, supra suras, subito perreptat abdomen, & prima vice manum & faciem dextram occupat, ultima, & mortis, sinistram quoque, cum summa palpitatione illius lateris dextri: Die xi. Ianuarii exhibitus mercurius dulcis ad tria grana in pulte: Ex hoc dejecit hic æger octo sedes fœtidas mucosas (vermem vero nullum) liquidas, colore fere gypseo, cum allevatione respirii & tussis illius continuæ, remissiore etiam palpitatione dextri lateris, adeo ut cum hactenus ne manum quidem ferre posset, hic dextro lateri (quod pluribus septimanis non factum) incumberet, & indormiret satis placide, Die i.. insequente propinatæ quinque guttæ tincturæ martis in cerevisia: hora octava insequente ægrum sat bene comedentem & avide, & solito pauciores urinas vidimus: Die 10. alternata vice usu tincturæ Martis seposito, surrogatus est mercurius dulcis, dozi trium granorum, vermium & incipientis hydropis causa: qua tota die nisi duas ante mediam noctem dejectiones coctas, naturales, compactas habuit, & melius illa nocte quievit: mirabantur nobiscum astantes effectum & notabilem meliorationem, sed tamen perfidam ex hujus medicamenti usu bis repetito, Nam continua tussis & pleurum dextram circumsiliens palpitatio, remissior in tantum observata, ut pluribus, ac nunquam hactenus, horis æger huic lateri incubuerit, hodie de nullo querulus: Secundo tumor, tempore vespertino, in pedibus & suris prominentior semper, solita mensura circa suram utramque, ad duos transversos digitos monstratus, spem Illustr. parentibus faciebat majorem, quam tamen minus tutam satis semper prædixi: Die xiv. eadem euphoria perseveranti ægro, post somnum præterita nocte satis commodum, denuo mane expergefacto exhibitæ sunt guttæ 4. vel 5. die de tinctura Martis: satis tota die commode valuit; Die xv. spes hæc meliorationis, prout prædixeram, concepta frustrari cœpit penitus, etsi domestici lætius sperarent: mihi unico nomine suspectus fieri cœpit, quod cum febris æstu immanius recidivante, præteritam noctem duxerit totam insomnem, mox omnem cibum tam subito respuebat, vix respirium ducens & quasi suffocandus: Die xvi. ubi ex enemate ægri euphoria sperabantur, præcedens nox insomnis & inquieta hujus injectioni successit: manus faciesque sinistra, itemque latus ad oculum intumuere: Abdomen mensuram solitam, qua in dies tumor explorabatur vel diminutus, in sex transversorum digitorum incrementum per horas notabile elongavit: pedum itidem tumor albus, oedematosus, nitens, circa suram ad duos transversos digitos adauctus, & ad genua extensus cum respirio anxio & agonisante: Ideo seposito usu tincturæ Martis, de spiritus salis cerevisiæ usuali commixto, propinatum est ægro, ut urinæ, quæ deficere sensim cœpere, liberius succederent: Die xvij. incrementum sumente tumore & dyspnoea, æger sumpsit medullæ seminis ebuli curiose excorticati grana vii. cum gr. iij. Mercurii dulcis in pulte è contusis amygdalis facta: interdiu bis dejecit liquamina mucosa recrementis alui commixta, circa vesperam satis vegetus: Ex quo post mediam noctem prætocationis sibi imminentis quasi præsagio excitus puerulus, hora secunda antelucana cum morbo vitam quasi prætocatus & anxius finivit.

Die seqente apertum & exenteratum est corpusculum puelli: Antequam Chirurgus novaculam admoveret, invitavi Medicum Corrade & D. Davissonium, curationis comites, velint dispicere an putatitii & toties inculcati vermes tantorum facinorum & mortis reatus postulandi fuerint, An potius, quod fieri amat in febrium harum Epidemiarum, maxime castrentium procrastinata curatione, viscus aliquod naturale, etiam Hepar ipsum eschara vel lethali characterisatum: vel hospite malignitate habituata exsolutum occasionalis causa fuerit illius hydropis, ad prædictas mensuras, duabus ante mortem, hedomadibus subito tumefacientis, sub cujus adauctu prætocatus videbatur hic puerulus: Aperto tamen abdomine, vermis nullus inventus: Sed ecce post hanc exenterationem, quod prognosi Medica nullus nostratium augurari potuit, in sinistra parte obviabat magna diaphragmatis propendentia instar sacci, purulentia ex albo virescente, e totali suppuratione sinistri lubi Pulmonis, salvis corde & pericardio, adeo infarcta ut liquamen illud purulentum, postquam scalpellum à Chirurgo per musculos intercostales in cavum thoracis penitius intruderetur, instar fontanæ prosiliret, & è cavo thoracis, postmodum aperti, supra mensuram dimidiæ ollæ effunderetur, de parenchymate vero pulmonis ne vestigium quidem co . pareret reliquum: In abdominis cavo vero aqua inventa nulla. *Andreas Cnoselius in methodo med. feb. Epidemias.*

Filius Dom. N. novem annorum, bonæ complexionis ægrotavit diebus xxxiij. febre Ardentissima, quæ spatio paucorum dierum consumpsit puerum. Mortui inveniebatur Hepar immensæ magnitudinis prorsus sanum, nisi quod in extremis partibus esset totum, nigrum & durum. *Bartholinus cent. 3. hist. 34.*

Aurifaber habebat ministrum macilentum & longæ staturæ, qui incidit in febrem satis acutam: Monitus a sodalibus, accepit vinum malvaticum cum zinzibere & aliis aromatibus ad pro ocandum sudorem: sed cum ex hoc levi sudore parum juvaretur, monitus accepit ab eisdem Theriacam & intravit balneum, ut magis postea provocaret sudorem, quod & secundo fecit, sed res semper cessit in deterius: Vocatus, ad ubui refrigerantia & omnia quæ possunt moderare illum æstum sed frustra, & intra paucos dies exhalavit animam.

Secui corpus, Hepar ex nimia illa caliditate combustum fere inventum, ita ut haberet quatuor rimas in gibbo. Ex observation. *D. Joh. Hessi med. Norici.*

Scotus febre prehenditur Assidua, &c Aperto mortui abdomine primo se obtulit Hepatis lobus orificio ventriculi posteriori affixus diaphragmati nothisque costis, ut nonnisi frustillatim avelli potuerit, Portio hæc illius nigricans ex inflammatione quæ præcesserat, reliquum hepatis recte se habebat. *Platerus observ. p. 471.*

Anno

Anno 1670. Auriga ex febre continua ardente quasi furibundus, in via Regia demortuus, jussu Sereniss. Electoris Saxoniæ secabatur: In exenterato cadavere inter cætera observavi viscera omnia bene constituta, excepto quod in ventriculo neque cibus neque chymus sese offerret: Erat autem repletus materia viscosa fluidiore, ex viridi nigricante, gelatinæ spissiori, adhuc tamen fluidæ similis, quod mensuram cantharum minicum ferme excedente: E cystide fellea adhuc integra & illæsa, ovo columbino majore, exsudasse vidi tenuiorem bilis portiunculam, duorum vel trium digitorum transversorum spatio, circum circa superas inferasque & adjacentes partes undiquaque croceo colore tingentem, irrigantem, itaque corrodentem ut partes ea illinitas & attactas putredinem acquisivisse manifeste non solum apparuerit, verum & præter hepatis substantiam magnam partem hypochondrii dextri tingendo rodendoque putridam reddiderit, illæsa plane vesicula bilaria: Unde facile colligendum erodentem vim bilis simul genus nervosum tetigisse & ægrotum furiosum reddidisse: Venulæ insuper & arteriæ in cerebro turgebant sanguine nigricante, eque corde dissecto sanguis nigerrimus, picis ad instar liquidæ dimanabat. *Melchior Fribe in miscell. curiosis anni 1673. observ. 100.*

V. Veinmanni filius, cum Patavii diu misere affligeretur, tandem in febrem incidit vehementissimam, cum urinæ suppressione, cui postea stillicidium advenit, cum fœcum retentione & maxima hypochondriorum tensione, ita ut summe imbecillis evaderet vermes quidam subesse suspicabantur, cum nares semper vellicaret, atque ideo miserum clysteribus perpetuo sollicitabant: Ego inflammationem & fæcum retentionem solam causam divinabam, quare adhibito fomento ex absynthio, agrim. cuscuta & carduo melius habere cœpit, expulso etiam sudore, urina reddita & fœcibus excretis: cum vero naturæ debilitas nullis medicamentis tolli posset, obiit.

Secto cadavere, vesicam invenimus maximæ mollis musculis adnatam, urina aliisque excrementis plenam una cum ureteribus: Renes in puero tantæ magnitudinis quanta vix esse poterant in adulto: Splenis quoque & dextri hepatis lobi inflammatio aderat, vermes nulli. *J. Udalr. Rumlerus observ. 40.*

Observavi Lienem rubentem & acidum in quodam Duce militum: hic quamvis esset hepate bene se habente, nihilo tamen minus & siti immoderata angebatur, & ardente febre cruciabatur, fuitque hoc visum anno 1593. *Hippol. Boscus de Facultate Anat. Lect. 2. p. 14.*

Febris ardens, cum lumborum dolore ab inflammatione renis sinistri in corruptionem abeuntis.

Sereniss. & Potentissimus quidam Princeps, annos 53. natus, natura plethoricus & corpulentus, cum quodam tempore æstuante Sole inter venatorum turmas summo mane campos ingressus esset, non prius venari desiit quam sol ad occasum inclinans eundem abstinere cogeret: ibi vehemens ac violenta corporis, sub pondere gravis, & nedum optime post tot morbos compositi, agitatio, occasionem & causam fatalis morbi certo provocabat: ibatur enim venatico curru per invia tanto animi æstu, ut cum auriga non satis audacter pro reverentia Majestatis, Regem saxis, sulcis stipitibusque superveheret, Dux ipse, excusso à curru homine, habenas raperet, & animo alacriter indulgens, cursumque nulla lege temperans, nec currui parceret nec ipse sibi: altera post mediam noctem hora tristem effectum exercere cœpit violenta voluptas, ac primum quidem nephriticis correptus cruciatibus præter morem doluit: repetitum ea die bis terve balneum, neque calculum neque dolorem loco movit: altera tamen dies benignior visa est, jamque cum venatoribus nova expeditio designabatur, quamvis interim sitis faucium molesta & quædam inappetentiæ fastidia non desisterent: quarta morbi die vehementius exarsit renum viscerumque vicinorum dolor, quem excepit ingens ventriculi & præcordiorum, atque totius corporis concussio, cum vehementissimo ad vomitum conatu, &: omnium, ut videbatur, vitalium inimici conflictatione: apparebat ex illa naturæ violentia omnes quicunque in tanta corporis mole delitescebant humores ad tumultum excitos turbare, & omnia misere, præcipuamque rebellionis sedem jam tunc in stomacho refigere, febris certe manifestis sese prodidit argumentis, dolore capitis, æstu, siti, tædiis & aliis ejus generis: quare quæcunque; contranephriticos dolores sunt adhibita remedia, ita temperabantur, ut simul calorem expugnarent: Quinta morbi die cum malum cresceret, aperta vena emissus copiose est sanguis, usque adeo floridus ut nunquam hactenus ab annis plurimis observare licuerit meliorem, nam etsi primo vasculo non nihil putridioris admixtum innataret, tribus tamen aliis adeo purus exceptus fuit, ut vel inde perquam facile fuerit Medicis concludere febrem illam non ipsa in sanguinis massa exarsisse intra venas, sed extra vasa ab æstuante alicubi pravo quoppiam, aut etiam maligno humore, & præcipue ab illa intra ventriculum stabulante flamma concepisse: Firmabatur hæc opinio ab incrementis deteriorum symptomatum: nam quamvis sanguinis illa missio in corpore plethorico opportuna fuerit & laudabilis, post illam tamen non immunita sunt mala, sed advecta aliunde, inter quæ primas vendicare visus est gravis, & in omni febre periculosus singultus: hic cum in horas cresceret, nihil quod ad eundem compescendum conducibile videbatur, intermissum est, continuo enim biduo aptissima & præstantissima medicamenta propinata sunt, nihilominus febris restincta non est: singultus autem vehementia augebatur in momenta; hinc demum Medici cum ex aliis signis, tum præsertim ex illis atrocibus singultuum incrementis, præsentissimum & plane extremum periculum adesse præsagiebant, credebantque fieri vix posse ut Rex, quantumquoque viribus polleat, diem unam aut alteram inter singultus illos supervivat: quare in eam partem omnes convertetunt curas, ut stomachum ab illa labe, seu æstuante bile, fundo ventriculi innatante partimque ejus lateribus impacta liberum facerent: evidenter enim inde apparuit ab illa sola assurgere habitum venenatum, qui superius orificium ventriculi suffumigans, acrimonia sua singultus illos

excitet, totumque corpus concuteret; quia vero prævius purgationum cultis nihil fuit effectum, concinuum est commune consilio, vomitorium porrigendum esse: adhibitus in eam crocus metallorum, sed beneficio naturæ factum ut medicamentum aliam aperiret viam, omnis enim illæ pravæ bilis apparatus, qui sane magnus fuit, non vomitu, sed faciliore per alvum dejectione copiose, ad admirationem usque, & quandam formidinem deturbatus est, nec sine manifesto emolumento, mox enim post unam aut alteram horam omnis illa singultuum tempestas ad malaciam composita est, & tandem desiit, cunctosque in spem erexit integræ ac perfectæ sanitatis: sed quamvis tanta adultæ bilis copia intra paucas horas educta sit, & major deinceps continuatis purgationibus copiosius educeretur, cessantibus tamen singultibus adhuc ardor febrilis ab incendio stomachi prorumpens, cor ipsum vehementer affligere patientem ad extremas adigere angustias non desiit: demum integro post sacram synaxin triduo, alternis eventibus cum morbo & doloribus luctabatur, victor interdum, & quasi periculum prætergressus morbo superior, interdum usque ad desperationem adstantium morbo succumbens, postquam ex diuturniore lucta insignis tum corporis, tum animi mutatio, vix aliquid boni promitteret: alternabant tamen spes & metus, donec ex multa conflictatione vires collapsæ penituſq; resolutæ nihil medicis in naturæ vel artis subsidiis bonæ spei relinquerent: tandem peracta extrema unctione, circa horam undecimam nocturnam manifesta deficientis vitæ signa se prodiderunt, ita ut ante secundam, post mediam noctem horam, istis verbis prolatis, Domine Jesu in manus tuas commendo spiritum meum, exspirarit suavissime.

Post meridiem sectione corporis facta, videre licuit manifestam morbi mortisque causam, partim in rene sinistro, qui quantus fuit, fœde computruerat, nihilque aliud fuit quam merissimus mucus & putrilago, partim in ventriculo, cujus fundo & inferiori orificio innatabat pars non minima bilis adultæ: cætera quoq; viscera haud leviter inflammata conspiciebantur. Cujus morbi historiam tibi B.L. candide exhibeo ceu eandem oculatus & verissimus quidam testis, propria manu conscripsit; eamq; mihi fideliter communicavit: sed D. Andreas Cnofelius Archiater olim Regius, in exercit. epid. febr. contra D. Augustinum Corrade exerc. 4. tragici hujus casus causam in crocum metallorum, quem unus medicus insciis reliquis a balneatore quodam mutuatum, temere ad 15. grana in substantia propinavit, loco citato plane rejicit. De abscessu renum vide *Ballonium consf. 41. lib. 1. Simon Schultzius in Miscellan. cur anni 4. observ. 114.*

Nob. Venetus ardentissima febre correptus fuit ex pituita salsa, cum maxima albedine & lentore linguæ, cum siti inextinguibili, vigiliis & extenuatione corporis: obiit tabefactus.

Dissecto cadavere, invenimus in rene sinistro abscessum jam suppuratum, jecur, vesicam, intestina, erysipelate detenta, ex qua inflammatione erysipelacea obiit. *Bened. Silvaticus epist. ad beverovicium, in hujus exercit. de calculo.*

Vidi qui in acuta febre, utroque contento hypochondrio plurima per alvum dejiceret, nigra porracea, cruenta, flava, graveolentia; & brevis interdum cataphora, levis surditas: temporarium delirium, à quibus parotides expectabantur ad 97. dolor sub auribus, unde magis illæ sperabantur: verum præ imbecillitate naturæ recurrente materia, orta gravi dyspnoea, mortuus est 30.

In altero quoq; eadem omnia & graviora quoque, singultus, animi deliquium, frequens mutitas, pulsus deficiens, sub 30. levi parotidum significatione edita & orta dyspnœa, alteri similiter obiit.

Utroque dissecto omnia viscera marcore confecta & abscessu putrida inventa sunt, *Hollerius commit. aphor, 17. sect. 2, Coacar, Hipocr.*

In vesica fellea eorum quos febris ardens aut diuturna rapuit, sæpe lapides deprehensi.

Arenulæ febricitantibus non paucis (maxime morbo jam defunctis) copiose cum urina minguntur, nulla vel præsente vel præterita etiam nephritide, sero a venis omnibus aut certe majoribus (ubi exustio humorum viguit) sabulum hoc rapiente: quod minus mirum videbitur iis, qui bilem totam intra propriam vesiculam in lapides, alias numero paucos, alias numerosissimos induratam aliquando viderint, apertis eorum corporibus, quos febris ardens aut etiam diuturna rapuerat, *E. V. Schneidens l. de catarrhis specieliss. cap. de Arthritide.*

Febris acuta ab inflammatione juxta musculos lumbares internos, in abscessum desinente.

Dom. N. famulum habebat, qui ex contusione lumborum in eorundem internum inflammationem vehementem, febrem acutam excitantem inciderat: quo vita defuncto, cum venter aperiretur, ac intestina removerentur, animadverti in internis musculis abscessum à renum regione ad fundum vesicæ exporrectum delitescere, ex quo aperto magna puris copia exiliit, *Observ. Jac, Oethai Præsulis Aystetensis Medici.*

Gravida acute febriens infantem enititur cujus ossa vi æstus febrilis friabilia reddita sunt.

Gravida febre acuta & inflammatione circa umbilicum subito, correpta, opinione citius & ἀλόγως liberata fuit, æstum vero, febrilem in fœtum transiisse eventus docuit, nam mortuus ex utero extractus ossa habuit in pulverem rubicundissimum redacta, tanta vis ignis febrilis fuit. *Matthias Jacobæus observat. 116, in Actis Bartholini.*

Illustr. virum temperamento cal. & humidum annum supra 63. agentem, circa solstitium hybernum anni 1606. Borea de repente sæviente, de mane horripilatio cum ingenti lassitudine invadit, unaque siti vehementi & oculorum caligine; facies insolito rubore saturato ac livori propiore suffunditur: urinæ copiosæ, tenues & aqueæ, instar pellucidæ: hisce symptomatis totum diem urgentibus appetente nocte somnolentia gravisque torpor ac stupor & in motu atonia: taciturnitas denique, oblivio & desipientia quædam obrepunt: atqui cum non sine stupore omnium insolentem animi stuporem ac desipientiam in heroe mirantium, quid rerum ageret prorsus inscius & insultum ab illo hectore mutatus transegisset duas horas, ecce

derepente evigilat atque ad se redit, sed attonitus & immemor eorum quæ sibi evenissent: tum vero primum è pulsu majore ac velociore, nec non crebro & inæquali, simulque igneo in toto habitu calore Febris emicat eaque acri comitate siti, & quæ plurimam noctis partem inquietam traducere cogeret: Sequenti die assidua quidem & vehemens sternutatio, una cum tussi & raucedine exercuit, indeque febris deferbuit paulatim, sed ea sequenti luce denuo ingravescere cœpit: Atque hunc cursum tenuit febris in xv. usque diem, nisi quod à secundo paroxysmo in dies lentescens magis magisque tandem prorsus elanguit: Secundus morbi recursus à priore nihil omnino discrepavit, nisi quod nulla sternutatio excretiove subsequuta, sed alterius brachii, in quod caput rependum inclinabat, torpor & tanta imbecillitas ut illud attollere per aliquo menses ei non fuerit integrum. Tertio febris repetiit sub novilunio in Februario incidente, stante desubito Borea, sed & 4. 5. 6. & 7. imo quoties constitutio aeris mutaretur usque ad annum 1698. recurrit inquam febris sed longe levioribus symptomatis: Circa deliquium Lunæ quintæ anni 1608. prægressis per unum & alterum diem coryza multaque spuitione, & insigni colli gravitate febris recruduit terrificis, magis quam unquam comitata symptomatis, 2. scilicet deliquii die Borea sæviente, cum ab hac causa serosa colluvie introrsum vi frigoris compulsa, plurima mictione urgente & sopore jam sensim premente sese æger comminxisset, ecce subito horrore insolitaque rigescit gravitate & pandiculatione, oscitationeque & sopore opprimitur atque mentis quadam hallucinatione: Ea porro gravitas brevi adeo concrevit, ut sponte conciderit genibus labantibus; reducto autem in lectum Sopor sensim, unaque oblivio ac veluti desipientia obrepunt, quorum ille quidem circa primam noctis vigiliam solutus est, hæc contra evidentius auxere, ita ut quanquam ad interrogata non absurde responderet, tamen garriret & nugaretur præter consuetudinem: Ab eo tempore urens calor per universum corpus paulatim se prodere, sitisque urgere totam noctem una cum sequenti luce, urinis tenuibus alioqui ut ante, & instar aquæ perspicuis, copiose fluentibus: eam diem excepit nox sopore inturbido & inquieto traducta: à quo evigilantem gravitas statim opprimit pariter cum oblivione & desipientia, ut vel lectum commingeret, moxque sopor horrorque, & tanta in motu atonia, ut statuam vel catalepticum in lecto diceres: sub vesperam tamen primum evigilare, nugari, æstuare, sitire; reliquam noctem sopor sed turbidus interruptusque tenuit, febris ardor inde remissior: Quinto morbi die, ecce paroxysmus hora consueta, sed longe gravissimus repetit, cum ingenti extremorum refrigeratione, oblivione, desipientia, commictione lecti, comate vigili, aphonia, sensu sepulto, motuque abolito, & tanta corporis gravitate ut plumbeum crederetur: neque vero quicquam deglutire, vel ad oblata generosa quæ somnum excuterent sensus alicujus superstitis signum ullum dare, respiratio crebra difficilisque admodum & parva; pulsus è magno & renitente, parvus, creber & mire inæqualis, vultus magis quam ante flammans, sed oculi lacrymis prægnantes: à meridie ad nonam largus sudor sese adjunxit, tandem circam x. noctis æger sensim somnum excutere, ad se redire, sed inde æstus vehementior, qui tamen lentescere cœpit declinante die: Hoc die de mane de narium dolore querelæ, nam cum corpus illi à natura vastioris molis à sopore illo gravissimum redditum, durante per 15. horas veterno, totum in nates procumberet gangræna successit, cujus cacoethia adjuncta vehementiæ paroxysmi quarti anticipantis, sive rigori, qui ex Hippocr. in continua febre, corpore jam debili lethalis est, oppressus naturæ cessit.

Aperto cadavere, Aqueam in capite impuritatem confirmavit reperta aqua plurima in toto capite stagnans, & adhuc in cadavere reses, nec ab ardore febrili resiccata: Febrem autem in sanguine inflammato hæsisse argumentum est, quod sanguinis massa ardore febris pene exsiccata exhaustaque est, ut dissectio docuit, cum in vasis vix libra sanguinis restitisset in demortuo. *C. Piso de morbis a sero sect. 2. p. 2. cap. 4.*

Huic febri comatosæ similem & germanam omnino vidimus in Nob. matrona 63. annorum, habitus eusarci: Similis inquam fuit in omnibus, sive idæam febris, sive syndromen symptomatum spectes: in his tamen duobus discrepans, quod & episemasias tempus ac initium exacerbationum non adeo pertinax, cum horas duntaxat novem desipientiaque premeret, & calor citius emicaret, Et vero non fuit producta, aut recursibus distincta; sed in quinti paroxysmi initio fatalis extitit.

Vasa similiter sanguine exhausta in cadavere reperta, & caput plurima scatens, aqua: sed speciatim vesica cholidochos distenta prægnansque pluribus calculis fabæ molem excedentibus, iisque viridantibus. *Idem ibidem*

Mulier Tinea tentata, crebris lotionibus sanata, in capitis dolorem ac febrem continuam lethalem incidit: Media pars totius cerebri, cum membranis (erat dextra) putrida inventa est, ichore citrino referta. *Saxonia Prælect. Pract. p.* 1. *cap.* 1.

Ventriculo nimis incalescente Pulmonis inflammatio pernitiosa, decreto Hippocr. de morbis lib. 2. Quali Ovenus Lunge suæ familiæ postremus, Cimbricæ nobilitatis decus Patavii anno 1617. abripitur; qui juvenis sanguineus vehementi in gymnasticis exercitio febrem continuam sibi attraxit, inflammatis Pulmonibus; quos corpori exemptos, ita deprehendimus affectos, antequam ad suos in patriam transportaretur *Ioh. Rhodius cent. ii. Observat.* 1

1601. in Ducatu Urbini, totaque Piceni regione hyems frigidior, æstas humidior fuit; autumnus frigidus & humidus; hyems denuo borealis, deinde placidior circa solstitia atque vernalis, etenim Austri Favonii, boreales alternatim viguere, bis terve tantum pluviis quare Martio & Aprili, tota in regione Pisauri, atque Urbini, grassabantur tumores circa fauces, frequentes pleuritides, tusses, difficultates anhelitus, Thoracis dolores, frequenter lethales Peripneumoniæ excruciabant,

aliæ primo insultu fatigabant, plurimæ ab angina & pleuritide ortum ducebant, & in septima sæpe, raro xi. interficiebant, neque hominum majorem partem occupabant, sed senes destillationi obnoxios, immoderationi victus deditos atque exercitiis violentis: plures ruris incolas quam urbanos, eosque calidos atque crassos: febre prima die cum rigore, deinde continua corripiebantur, cum siti magna & lingua excrementosa humida, modo aspero & rubra: gravitate thoracis premebantur, levi dolore ad claviculam, costas, spinam, humeros vagante; densa & calida respiratione, tussi tum sicca tum humida, cum sputo viscido, spumoso, crasso raro, subflavo, subcruento, subnigro, rarissime purulento; ægro sputa dejiciebantur, aut nihil; floccos aut paleas a parietibus carpentes, 4. & 5. delirii peribant: Hanc febrem non admodum magnus calor, nec tactu insignitet mordax concomitabatur: urinæ crassæ & confusæ inter initia apparebant, quæ si statim attenuarentur, moriebantur, Si vero paulatim clarescebant, sanabantur: eorum color est subrufus, pulsus magnus & mollis, aliquando intercurrens erat, in salvandis validus in morituris languidus, frequentissimus: Efflorescebat malarum rubor & oculorum: facilius supini & in latus decumbebant, alii recta cervice spirare cogebantur.

Quamvis auxilia necessaria adhibita fuerint, maxima ex parte tamen plurima pars ægrorum interibat: Sectis cadaveribus, reperti sunt pulmonum abscessus, ex quibus multa materia fœtens prodibat. *Lælius à Fonte consult. iii.*

Melchior de Tresnoy annos 4, natus febre corripitur continua, sed quæ exasperationes haberet: catarrhus erat, tussis sicca, nec præ tenella ætate quicquam excernere poterat: tamen inanis semper erat tussis & tenuis humor eludebat spiritum: Vomitiones frequentes, alvus albicantia dejecit, deinde substitit: urinæ tenues crudæ, decolores pro febris vehementia: medicamentulo alvus sollicitata reddidit multa biliosa: tussis perseverabat: dolores ad sinistrum hypochondrium sed vagi nec eodem modo perseverantes, deinde sinistram lateris partem occupabant: alvus soluta est, viridia excreta, chylosa, sitis quæ expleri non poterat: magnum in pulmonibus conceptum incendium conjectum est: hinc dolores ad sternum & latus sinistrum, sed qui ad latus sinistrum non perseverabant: Medici putabant vomitiones ad imbecillitate ventriculi oriri: Quod in eam suspicionem eos adduxit, est frequens dejectio, multaque rerum variarum, putridarum, viridentium: aliquando animus paulum deficiebat: & nos animi defectiones & frequentes vomitiones in alio observavimus, cui inflammatio pulmonis a pleuritide aut fugaci dolore lateris oborta fuerat. Febris non erat admodum vehemens, destillatio erat magna, eludebat spiritum: sensim conticiebatur; & incautis nobis cum cibum appeteret, biberet avidissime, 20 die, item cum de purgando eo cogitaret Medici, sublatus est: debuerat mitti sanguis.

Aperto cadavere nihil p. n. in pulmone contentum inventum est: una pars pulmonis veluti stipula ardente deflagraverat, lobus unius pulmonis livebat, Hepar quoque veluti deflagraverat *Ballonius consil. lib. 1. cons. 27.*

Multi incauti eripiuntur ob inflammationem Pulmonis, quorum in Pulmonibus nihil reperitur aperto cadavere, nisi quod vestigium aliquod flammæ apparet, Et hoc ignota non animadvertunt, Quod accidere verisimile est cum Erysipelas Pulmones obsidet. *Ballonius Epid. & Ephem. lib. 1. p. 25.*

Vir Rever. biliosus & melancholicus, post multos animi corporisque labores multam sanguinis rubicundi cum tussi copiam rejecit, qui auxiliorum ope visus est melius se habere, quamvis febris Assidua reliqua fuerit, quæ bis septem diebus transactis aucta est, post cibum & nocturnis horis magis increscens: conquestus per biduum de sinistri lateris dolore, eoq; non admodum intenso, cui per hoc tempus aliqua tussis, somnus breves, difficilis spiratio conjunguntur, nihilominus desistente dolore febris in dies magis augescit, & præter somni brevitatem, in hoc tempore adest siccitas & ariditas linguæ sine siti, dolor universi corporis, dorsi præsertim, mingendi difficultas, lotia clara & fæces duriores: Ego supposito sanguinis profusionem præcedentem a Pulmone fuisse, & cum non præcesserit dolor, potius per anastamosin factam esse quam per diæresin, existimo in substantia Pulmonis laxiori relictum, illius partis inflammationem concitavisse, deinde corruptionem & gangrænam; & ob id non esse mirum si in primis diebus adfuerit tussis & dolor, deinde parte affecta cancrosa reddita, omnia defuerint. Febris assidua a cibo & horis nocturnis ingravescens ex affectione proposita prohciscitur: An vero etiam febris fixa conjungatur, in dubio relinquo. Mingendi actio fere ablata, & siccitas linguæ sine siti, proveniunt ex facultatis harum partium deficientibus; cum non reperiantur aliæ causæ in quas possint referri quia ratione siccitatis cum non percipiatur sitis ob delirium, sequitur ex defectu facultatis sitiferæ symptoma procedat; Idem dic de mictione fere ablata.

Alii Medici putabant morbum futurum diuturnum, cum symptomatibus augescentibus spatio duorum dierum suffocatus obierit. Antequam secaretur cadaver, sciscitatus quæ mea esset opinio? respondi corruptionem Pulmonis in parte sinistra versus dorsum vergente, quemadmodum in consultatione dixeram, Et secto cadavere ita inventum est. *Lælius à Fonte consult. xlix.*

Rev. Pater post multos labores & in aëre perniciosa moram, ut & sub radiis solaribus, febre Assidua cum destillatione ad partes spiritales, tertianæ duplicis formam referente fuit conflictatus, a qua transacta x 1. die visus est evasisse: Deinceps dum in novis erroribus versatur, in febrem Assiduam delapsus est, quæ a longo rigore exordium sumens, cum dolore sinistri lateris, cujusdam gravitatis thoraci incumbentis, cum tussi initio sicca, deinde progressione humida, in qua pituitosa flavitie & cruore perfusa apparent; spirandi difficultate vehementi, cum pulsibus mollioribus, languidis & inæqualibus, malis rubentibus. Hic 14. die recidivæ suffocatus obiit.

Visum est secare cadaver, cum omnino ego præsagirem in pulmonibus offensionem esse: secto cadavere, inventa est altera pulmonum pars aucta in magnitudine, ut quadruplo major esset quam altera, & durior: qua secta multa aqua fœtida

tida fuit expurgata, & caro inventa densa, dura & rubra, quemadmodum esse solet hepatis caro, & ab eodem latere etiam musculi intercostales non sine læsione inventi sunt. *Lælius à Fonte consult. 300.*

Nob. N. annor. 40. constitutionis sanguineæ, plenioris que habitus, circa 4. Febr. 1617. cum febrilibus accidentibus incidit in pectoris angustiam, respirationis difficultatem, subsequens puto cruento & concurrente urinæ suppressione: prout autem erat vir magnanimus, ita parum vel nihil hunc affectum curans, Heidelbergam proficiscitur, ibique deterius habens, venæ sectionem instituit, & post biduum Darmstadium repetens, omnia symptomata magis ingravescere sentit, unde Francofurtum sequenti die sese confert, ibique medicorum opem frustra implorat viribus naturæ, ob gravia symptomata succumbentibus. Adfuit autem præter signa peripneumoniam comitantia, difficultas urinæ, qua mirum in modum affligebatur, cui fortassis ansam præbuit denegata seri copiosioris dissipatio per habitum corporis, ob aeris hyberni frigidioris inclementiam. in quo prædictum iter initio morbi suscipiebatur, imprimis cum alias etiam nephriticis obstructionibus æger interdum laboraret. Desiit ea difficultas urinæ remediorum usu, sed adhuc sputum cruentum, dyspnœa, nullus dolor in pectore. calor p. n. summaque virium imbecillitas aderat, ex quibus signis facillime pulmonum inflammatio lethalis colligebatur. Ingravescente ergo virium imbecillitate 25. Feb. tumor pedum succedit symtomaticus. Ac 26. viribus pedetentim oppressis, & uno atq; altero pedum digito livescente atque emoriente, circa vesperam, præcedentibus diebus præeuntibus levibus deliriis, sæpius cum sopore quodam obortis, animam reddidit.

Aperto cadavere, in pectoris cavitate serum sanguinolentum copiosum aderat, pulmones, quorum substantia alias spongiosa undique sanguine crassiore, qualis venosus est, scatebant, extremis eorundem partibus induratis & nigricantibus: cor flaccidum & intus penitus exangue, conspiciebatur, à interina sanguine putrido flatibus permisto replebantur, unde paulo ante mortem copiosus sanguis odoris deterrimi, ob imbecillitatem retentricis summam, etiam excernebatur. *Horstius observ. 9. lib. 3.*

Circa novilunium mensis Nov. anni 1607. cum Virum Illustriss. jam quindecim dies febris, arthritis, sopor aliaque symptomata crudeliter exercuissent, ecce derepente insolita accessit respirandi difficultas. ad sublimem accedens & recti spira, eaque dolore universi thoracis superioris comitata, atque gravi illo quidem magis quam pungente, & una tussicula, sed rara. Eo dolore quarto die evanescente, supervenere sopor genarumque rubor, febre interea spirandique difficultate increbescentibus. Quem morbi progressum tametsi ipse non viderim, sed ex relatu tantum ægri & domesticorum, atque triduo duntaxat ante obitum vocatus fuerim, illico peripneumoniam urgere & jam ad suppuratum & brevi ad mortem tendere significavi, cum tamen pro febre simplici catarrho conjuncta duntaxat ab omnibus haberetur: nam & pathognomonica signa eum affectum evidenter arguebant. & præter sputa toto morbi tempore alba, viscida, spumosa prorsus, rotundaque æstus, suffocatio & velut leipothymia, nec non ephidrosis superiorum partium cæteraque accidentia confirmarunt satis, quibus non multo post difficultas inspirando gravis, sudor toto corpore diaphoreticus successit, a quo sensim labefactari functiones omnes iterum subsequi cœpit. Tum præter dejectiones alias, semper abominabiles, tunc fœtoris expertes, hoc quoque memorabile fuit, quod in in illo ipso agone, antequam expiraret, è naribus per 4. horas destillavit humor albidus, tenaxque & fœtidus omnino, ac vere purulentus, sed excoctus, qui in pulmonibus ebulliens sua sponte in nares despumaverat: cuius etiam reliquias repertum iri in dissecto pulmone denuntiavi, & revera observavi quanquam longe major portio ante mortem distillasset.

Postremo cum viscera & hypochondria, intestinaque cum ventriculo & mesenterio, integra ac inculpata omnino fuissent reperta, præter renes calculis prægnantes & cæteroqui, sanos; solus pulmo insigniter tumidus & quodammodo exesus repertus, in iisque unus humor albus & tenax ac purulentus delitescens. *Car. Piso de morbis à sero sect. 5. cap. 1.*

Vir Illustris sanguineæ & biliosæ temperationis, in primo senio constitutus, qui multis abhinc annis ruborem non naturalem in genis ferre cum pustulis extuberantibus consuevit, cùm Venetias appelleret, ex nimiis laboribus, & vigiliis in febrem assiduam delapsus est, cujus cum diuturno rigore cœpit initium, cum tussi, dolore pungente & respirationis difficultate ac pulsu duro, aspero instar serræ, quæ auxiliis adhibitis septima die visa est mitior reddita, ut sputa non amplius cruenta, sed alba conspicerentur. Transacta septima die, rursus febris cum rigore invadit, cum tussi & maxima respirandi difficultate, dolore non ita intenso, ad medium thoracis partem potius vergente, cum pulsu magno, undoso, & sputione cruenta nigricante uberrima, ut mirum videretur unde tam copiosa exspuitio proficisceretur, ut aliqui ex medicis ex capite proficisci opinarentur: lotia sanorum similia conspiciebantur, fæces vero biliosæ apparere incipiebant; aderat ingens faciei rubor.

Plurimis auxiliis, adhibitis, non cessantibus vigiliis & respirandi difficultate, decima die accessit pseudo delirium, & pulsus redditi sunt parviores, tandem 14. die vitam cum morte commutavit: secto cadavere, pars dextra pulmonum fuit inventa corrupta, nigricans, tanquam sanguis concretus, & ejusdem lateris etiam pleura male affecta: me hæc omnia prædicente, cùm alterius Medici opinionem non amplecterer, quòd materia noxia a capite prolaberetur.

Mea sententia fuit Virum Illustr. in primis diebus proculdubio ex morbo laterali laborasse; adfuerunt enim 4. signa pleuritidis proposita ab Hipp. & quintum à Gal. febris scil. acuta, dolor lateris assiduus, difficultas spirandi, tussis, pulsus durus, celer, inæqualis febris hunc affectum comitatur ob inflammationem & situm partis laborantis, quæ cordi proxima est: dolor pungens sequitur, quia membrana, pars nervosa, inflammatione tentatur, & continuum solvitur. Difficultas respirationis accidit, quam Gal. de loc. 3. debere esse frequentem & assiduam affirmat, quoniam pars respirationis instrumenti la-

borat & dolet: prohibet enim dolor quoniam instrumenta respirationis plurimum attollantur, unde respiratio fiat parva & crebra necesse est. Tussis vero succedit, quia ex pleura laborante inflammatione, sive pars est tenuis & rara, ob id necessario aliquid humiditatis resudat, quæ pulmoni communicatur: pulsus vero ob febrem necessario est celer: propter vero nervosam partem male affectam insigniter durus, sed minor quam febri conveniat: postmodum vero ex pulmonis inflammatione conflictari, pleuritide in peripneumoniam commutata, imo sputiones copiosæ & nigricantes ipsorum pulmonum caloris naturalis corruptionem confertim factam, non mediocre indicium præ se tulerunt: Cujus affectionis causa proxima est sanguinis biliosi ad pulmones defluxio, prava qualitate affecti: remotiores vero jecoris intemperatio fervidior, mala dispositio pulmonum & errores exteriores. *L. à Fonte Consultatione* 91.

Adolescens 18. ann. optimæ cæteroquin constitutionis ex victu inordinato incidit in continuam cum respirationis difficultate: cumque aliquandiu, nihil proficientibus remediis laboraret, diarrhœa superveniente obiit.

Secto cadavere præter pulmones etiam hepar erat inflammatum, *Jo. Udalr. Rumlerus obs.* 21.

Illustr. & Rever. Matthæus Zante Patriarcha Venetiarum, sanguineæ & biliosæ temperationis, qui aliquibus abhinc annis difficultate excretionis fœcum laborabat, quæ duriores & ictericorum similes dejiciebantur, vigiliis obnoxius, mense Julii, post multos animi corporisq; labores, præcipue ad iram concitationem, in febrem assiduam delapsus est, quæ in principio accessionalis videbatur, cum longo rigore invadens: secunda autem major accessio primæ cotrespondens per decem horas anticipavit, in cujus remissione sudor copiosius insequutus est; deinde febris continua fuit animadversa, aliquot horis nocturnis augmentum capiens. Lotia erat sanorum similia & fæces, aderat maxima spirandi difficultas cum tussi, & albæ pituitæ exspuitio interdum etiam putridæ: rubor maximus in genis, non poterat in sinistrum latus nisi cum difficultate decumbere: aderant vigiliæ & somni breves, cum sudatiunculis circa pectus & collum; siccitas linguæ & labiorum albedo: pulsus magni, interdum molles, qui in sexta die in quarta pulsatione facti sunt intercepti, quo tempore etiam biliosa dejectio successit. Adhibitis remediis res tamen semper in peius delapsa est, ex quo factum est ut alter ex medicis pronuntiaret febrem esse redditam malignam. de inflammatione pulmonis ne verbum quidem, 14. die vitam cum morte commutavit.

Secto cadavere, fuit inventus tumor in parte sinistra pulmonis, ex cujus sectione materia fœtida fuit educta: quæ mea duntaxat fuit sententia, atque lapis in vesica fellea ingens, totam vesicam replens. *Lælius à Fonte Consultat.* 32.

Illustr. & Rever. Offredus de Offredis, sanguineæ & biliosæ temperaturæ in ætatis initio, post usum glaciei luculentum, ac labores corporis vehementes, in febrem assiduam est delapsus, quæ cum ventriculi offensione & alvo liquidiore, in principio per circuitus succendi visa est, cum immensa respirandi difficultate, ut decumbere non posset & suffocari videretur, cum rubore genarum ac linguæ & labiorum siccitate & albedine cum tussi & pectoris gravitate quadam, cui in fine tertiæ diei sudor copiosus successit: in toto tempore vigiliæ, circa frontem & collum sudiatunculæ, lotia alba crassiora, fæces vero sanitatis similes: pulsus magni, molles urinæ quales sexta die (dum per tres horas somnum capit) præter sudorem universalem dejiciunt, biliosa, lotia turbulenta prodeunt, maculæ magnæ, cineritiæ per cutim erumpunt, pulsus magni, molles, sed in quinta pulsatione intercurrentes percipiuntur: in fine sextæ diei succrevit delirium, pulsus redditi sunt in horas languidiores, in fine septimæ ad meliorem vitam fuit perductus.

Secto cadavere, pulmones fuerunt inventi tumentes & pravi coloris, sed non fuerunt secti, cum operatio fuerit facta ab ignaro barbitonsore. *Lælius à Fonte consult.* 122.

Febris lethargica à pulmonibus putredine affectis.

Vidua Dom. Garnier ann. 45. nata in morbum incidit: habitu erat satis succulento, alba, genis rubentibus: ægritudine aliqua animi detinebatur qua sese eximere non poterat facile: circa æquinoctium autumnale, cum præcessisset temporis constitutio inæqualis (qualem pauci admodum animadverterant) putredinis parens, in morbum incidit. Primum totum corpus maculis rubris, ac si morbillis laboraret, aut si ingens æstus foret, erat defœdatum, nonnullus corporis torpor, appetentia dejecta, ignavia, rerum omnium contemptus, cum alioqui prudenter rerum omnium satageret & ad omnia munera obeunda esset alacris, quod magnam morum dissimilitudinem significabat, & ad judicandum de dubio ancipitique exitu occasionem porrigebat, febris continua fuit, de nocte maxime exacerbabatur, nec exacerbationis ullum erat signum quod anteiret, sed confusa erant omnia: magna non ita febris apparebat ut ea nos moveret. febres eo tempore grassabantur mali ingenii, urinæ fallaces erant, nam nec incendii indices erant magni, & sedimentum laudabile satis, & enæorema continebant: comatosa erat, nec nisi interrogata respondebat, alieni tamen judicii nullum erat signum: capiebat satis belle cibum oblatum: diebus judicibus nihil natura movit, nihilque excrevit nisi arte sollicitata: dejectiones variæ, putres admodum, sanguis bis missus plane putris: vires plurimum dejectæ apparebant, præsertim animales, quarum etsi non magna necessitas est in morbis tamen ad judicandum nobis magnam præbent occasionem: primis decem diebus exactis omnia satis moderata pacatáq; fuerunt, sed ab 11. aut 12. die magnum apparuit incendium; ex intervallis graveolentissimæ dejectiones, levia deliria, oculorum lacrymæ involuntariæ, genarum, ac præsertim sinistrarum, rubor satur admodum. Tandem cum urinam redderet involuntariam, aut retineret ac si suppressa esset involuntarie quoq; alvus descenderet, 14 morbi die ab illa exacerbatione manifesta, 20. autem totius historiæ morbi, cum sudore magno (nullus autem toto tempore febris apparuerat) deliria, risus, taciturnitas magna, tremores & quasi subsultationes manuum aderant: potus omnes sine discrimine admittebat, non sitiebat graviter febriens; potus veluti in profundum descendere videbatur: cum colluere

luere os aqua juberetur, non poterat ore rejicere, bene ratiocinabatur, interiit.

Aperto cadavere reperti sunt pulmones veluti putres, costis adhærentes, intestina plena fugaci tetroque flatu, cum serosi humoribus in spatiis & inanibus foraminibus abdominis, qui meteorismum inferebant. *Ballonius consil.45.lib.1.*

Quatuor annorum puella febre continua extincta erat: hæc curiositati nostræ anatomicæ immolata post mortem, pulmones exhibuit costis & sterno firmissime adhærentes, multis locis duros, multo pure fluentes, & utraque parte, quod rarius occurrit, pure repletos: pericardium, panni lanei crassitie nigricantem cordis circumdabat substantiam: interim neque dyspnœa, neque tussicula ulla, neque phthiseos specie laboraverat: reliquo enim corporis habitu bene constituta, carne solida & pingui erat. Addo verò plurimos me in hacce nostra Hollandia secuisse, qui pulmones altera parte habebant exulceratos: raros qui utraque, qui tussi aut dyspnœa laborabant non adeo multos. *Theod. Kerckringius Observ. Anat.72.*

Anna Burgunda, 33. annum nata, sanguinea, portatrix meri nulli secunda, ingluviei dedita febrem incurrerat stipatam siti, cibi fastidio, vigiliis, orthopnœa, corporis jactatione, aliisque symptomatis: inter quæ non obscurum locum habebat pulsatio vehemens supra ventriculum: quem pulsum ergo arteriæ cœliacæ multis animo meo versatis, conjeceram, quibus elevandis malis nulla præsidia profuere: verum indies augescente pulsatione, diutinos labores & extrema virium detrimenta jam passam mors occupavit.

Cadaver dissecando, compertum est mesenterii membranam, quæ à peritonæo deducitur, multo circum cruore suffusam atq; intentam, nihil interim mali mesaraicis vasibus expertis: quoniam autem nobis opinio fuerat male patientis arteriæ cœliacæ, ad hanc nos perlustrandam nostrum studium appulimus, eandem ab omni proximo corporum objectu expedientes. Exorti igitur ab inferioribus, postquam ad arterias emulgentes pervenimus, superata jam parte quæ magnæ arteriæ primos divaricatus sentit, corpuscula offendimus tria ex pituita concreta (hujus est uber modus arteriæ longeque amplior quam venæ) vi caloris opinor sibimet incumbentia, quæ obturabili cujusdam modo arteriæ ductui sic offarcta transversim erant, ut spiritui se transfundenti præcluderent viam: continuo autem ad superiora facto transgressu, tandem cœliaca sese obtulit, ita dilatata ut compressum pugnum admitteret, quæ naturæ suæ modo vix annularis digiti crassitudinem æquat, in quo sinu sanguis abunde stagnabat ater, grumosus, in putredinem abeuntis imaginem præ se ferens: à quo uno arteriæ sic depravato statu profectam interitus causam nemo est qui dubitet. *Ex obser. Nicola. Larchti Medici Rom. apud Severinum lib. de Abscessibus p. m. 280.*

Cum Myrtilleti studio Medico vacarem, & inpinato quidam è Seren. Elect. Satrapis octiduo spatio à febre quasdam symptomatica jugularetur, exenteratio demandata est Archiatro, & sequentia notatu digna memoriæ infixi.

Abdomine secto, omnia salva & justo loco posita invenimus: ubi vero sternum à costis separatum, & pleura dissecta, statim animadvertere licuit utrumq; lobum Pulmonum valde flaccidum dorso cum pleura firmiter adnatum. Lobis in superiore parte dissectis & manibus compressis, nihil erat conspicium nisi spuma; sed circa medium alia sectione per transversum administrata, iterum lobis compressis, subito multæ parvæ vomicæ, instar apicum digitorum eruperunt, quibus uterque lobus ad infimam usque partem, qua diaphragma appropinquat, refertissimus erat. Corde aperto, in sinistro ejus ventriculo, invenimus massam quandam fibrosam, pinguedinem referentem, nulla parte adnatam, sed liberam ovi columbini magnitudine.

Hujus materiæ facit mentionem Cl.D.D. Wepferus Dissert. de apoplexia p.124. Sed nullus dubito quin eandem materiam in arteriis invenissemus si modo inquisitio debita facta fuisset: interim hoc miratu dignum, Nobilissimum nunquam de ulla pectoris angustia conquestum, sive tussi, sed exercitio equestri & chorearum quotidie vacabat, cum tamen pulmonum minima saltem pars in superiore parte sana esset. *D. Gothof. Christianus Winclerus in Miscell. cur. anni 1671. obs.135.*

Vidi ego in dextro cordis ventriculo mulieris, quam peripneumonia sustulerat, radicē enatam, carnosam, albidam, flaccidam, quæ prodiens ex corde, & cavam venam subiens, propagabatur usq; ad caput & os sacrum: eadem carnea substantia ex sinistro ventriculo prodibat: quod in quatuor cadaveribus peripneumonicis subinde observavimus. *Obs. Nereti Neretii Med. Florent.*

Anno 1596. Virum quinquagenarium dissecuit hic inflammatione Jecoris laborabat, quod visui torrido ac adusto, conspiciebatur colore: pertusa autem ejus membranula, parenchyma universum in putrilaginem abierat, maximamq; puris copiam effundebat, potissimum ea sui parte gibba quæ diaphragmati adhæret: adfuerat continua febris, quæ cordis succulentiam nativam ita consumpserat pyri in modum uti contactum conspiceretur, flaccidum plane, haud aliter ac si pulmonem tetigisses: huic pulmo variis locis costis adnatus conspiciebatur. *Pet. Pavvius obs. 19.*

Expendenti mihi aphoristicam. div. Hipp. sententiam quod sc. ex bubone febres omnes malæ præter diarias, cum inviserem præcl. Vir. Adrianum Spigelium, Celeber. Anatomic. è vivis sublatum, cum bubone sub axilla sinistra ann.1625. ann. 47. non levis mihi scrupulus occurrit, nunquid ex bubonib. fiant solæ ephemeræ, vel putridæ etiam ex Hipp. enim sententia in aph. proposita; expressa luce clarius statui videtur, ex bubone febres putridas quin etiam fieri posse: non enim dixisset, ex bubone febres omnes malæ præter ephemeras, si ex bubone fierent solæ febres ephemeræ: cui subscribentes omnes fere medicinæ scriptores asserunt, fieri posse ex bubonibus, non solum febres ephemeras, sed etiam putridas. Atque de putridis id palam fit ex Præsenti Spigelii morbo, à quo extinctus est, quem ferè continuè observavi 63. dierum spatio quibus decubuit. Hic etenim Vir Præclar. ex indicis digiti punctura, dolorem & tumorem insignem in sinistro brachio passus est, cui successit abscessus seu bubo sub axilla, cum dolore adeo gravi, ut non solum brachium, sed & totum corpus immobile factum sit, cum febre acuta sine annotationibus manifestis, inappetentia, vigiliis & gravi virium languore: vigesima sponte erupit abscessus &

guineæ, post cibi potionisque immoderationem, duobus affectibus potissimum detinetur, scilicet distillatione a capite in subditas partes, alter est febris assidua sine certo ordine tenens, post cibum & horis vespertinis more duarum tertianarum increscens: in quibus ita se habet ut se vix morbum persentire asseveret, cum dormiat plus consueto, nulla caloris mordacitas persentiatur, urinæ tamen copiosæ prodeunt albo sedimento refertæ, hæque multo uberiores quam ingestis respondeant optime: optime se habet ad ea quæ offeruntur: horis vespertinis facies rubicundior inspicitur, præsertim circa genas, nares & aures, quam aliis temporibus: adest tussis sicca, assidua; pulsus humiliores & frequentiores percipiuntur: ea quæ excernuntur sunt similia sanorum: In regione renum non mediocrem fervorem experitur, neque sine adminiculo incedere potest: 20. die facta minoratione ex flore cassiæ, præter excrementa fæcalia multus sanguis corruptus fœtens fuit excretus, tandem die 40. interiit.

Secto cadavere inventa est corruptio & abscessus in sinistri renis exteriore carne, me ita prædicente antequam cadaver secaretur. *Lelius a Fonte Consult. 68.*

In quodam à febre duplici tertiana continua extincto vermium in ventriculo & intestinis quantitas ingens deprehensa.

Febre duplici in tertiana continua correptum mortuum secui, in quo quanta esset vermium copia dictu incredibile est; ipsi enim in ventriculo & intestinis conglomerati atque coacervati per œsophagum ad os usque ascenderant, absque eo quod alexiteriis remediis copiose ægro administratis enecati fuissent, vermes porro ex materia heterogenea genitos, aliquos albos, aliquos rubros & alios nigricantes aspeximus. *Dom. Panarolus Pentec. 1, Observat. 41.*

Febris continua. 1. A mesenterio pure referto. 2. Ab ejusdem abscessu.

Virgo in dolores colicis similes incidit; contra quos cum nullum remedii genus valeret, missa febre quotidie cum rigore insigni repente, doloribus jam dictis associata post paucos menses marasmo consumpta est.

Dissecto ventre, ingens copia puris, quo tum mesenterium refertum, ac quasi turgidum erat erupit. *Ex observation. Th. Mermanni Archiatri Bavarici.*

Illustr. N. Febre valida correptus cum vomitu, 14. transacta, in alvi cruentam dejectionem devenit, ita ut sanguinem nigerrimum, corruptum, pessime olentem ad 15. ℔ pondus excreverit, unde animi deliquio correptus, omnes cum proxime moriturum credidimus: nihilominus cibis per intervalla optimis refectus, vires resumpsit, ita ut, etsi febri continua, licet non ita intensa & uniformi continuo vexaretur, nihilominus salutis spem præberet: sed tamen cum quotidie faces conspersas sanguinolenta saniosaque materia excerneret, in diesque magis, ac magis emaciaretur, infinitis prope remediis adhibitis, 63. à decubitus die occubuit, cum tamen postremis diebus ingens urinæ profluvium supervenisset, ita ut quinque horas & amplius quotidie per plures dies emitteret.

Cadaver dissectum fuit, atque in mesenterio ea in parte superiori, qua intestino recto annectitur, ulcus sordidum, ad spithama longitudinem adinventum: unde ea in parte collectum abscessum conjecimus, illoque disrupto, putridum sanguinem ea in copia profluxisse non dubitavimus: Sed quod mirum est, nunquam per totum ægritudinis tractum, præterquam extrema die, qua illi venter intumuit, de illius partis dolore conquestus est. *Marc. Donatus histor. mir. lib. 4. cap. 7.*

Franciscus primus Galliarum Rex Febribus Intermittentibus postea Continua occubuit, referente Thuano tomo XV. historiar. lib. 3. calendis Aprilis anno 1546. Manu facta est dissectio corporis Secto abdomine, omentum ruptum ad pubam & ad ventriculum sese exhibuit, sic ut intestina, suo veluti velamine ablato nuda spectarentur: Sed qua parte duodeno & pyloro incumbebat nigredinis speciem & corruptelam referebat, Duodenum putre, purulentum: Ventriculus inferiore tunica ruborem cum nigrore mixtum repræsentans, humorem atrum, majorem etiam quam pro ratione assumptorum copia, continebat: Gula ulcerata saniem subrufam eructans: Putris pulmo, dextra parte costis ad spinam sic pertinaciter hærebat, ut inde sine dilaceratione divelli non potuerit: qua parte sectione facta virosa sanies effluxit: Cor & Iecur, Ren sinister plane illæsa, Lien non admodum insigniter affectus: Ren dexter ultima parte scatens, à quo exortum vas seminarium exemptum, colluviem partes adjacentes esfederat, sic ut in illis omnibus insignes corruptelæ apparerent: In collo vesicæ, ulcus latum pure multo refertum: Sub pube dextra omnia purulenta, & ipsa substantia gangrænosa Scrotum, parastatæ & partes omnes testes ambientes simile vitium contrexerant: Animæ rationalis sedes integerrima: Tam variorum affectuum, tam diversos focos obsidentium certæ cum sint causæ, nullum tamen ad generationes primordia referendum esse, aut in posteros transire posse affirmare non dubitamus. *I. Cosmæ Holtzachii. Observatio.*

Mercatoris filia, antea frequenter hæmorrhagiæ obnoxia, ac proinde cachexia fere consumpta, in febrem biliosam continuam incidit: Ordinatum vinum laxativum (cum ab aliis omnibus abhorreret) inde pejus habet: Enema præscribo, leniendi ventris gratia simul non neglectis alterantibus & corroborantibus: Succedit autem pervigilia, dolor capitis, intumescentia ventris, cardialgia frequens, fit pulsus intermissus, convulsiones prehendunt, ἀσφυξία tandem totalis adest, fluxu alvi symptomatico succedente: Prognostico facto, roborantibus tantum naturæ suppetias ferre conati sumus, imprimis tunc temporis ubi exacerbatio παλμώδης vehementissima affligebat, quam admodum leniebat roborans istud cujus usum mihi commendaveras in palpitatione cordis dolorifica, chrysolitus videlicet præparatus cum lapide bezoar, margar, magisterio, &c. Hoc sæpius adhibito, non tantum ad miraculum vehemens cordis

cordis dolor remisit, sed rediit etiam appetitus cum somno moderato: vires vicissim colliguntur quadantenus: pulsus, qui per octiduum fere nullus, jam vermiculans, post intermissus redditur: Sed plenaria restitutione gravius erat malum, ob incipientem hydropem: qua de causa virium recollectio diuturnior esse non potuit, ideoque paulo post naturæ debitum solvit.

Post mortem aperitur: abdomen ichore fœtido plenum, Omentum putrefactum, Lien atque Hepar scirrho laborabant: Pulmones pleuræ adnati, cum capsula cordis, in qua humor putridus: cor duplo majus, bubulum referens, inveniuntur: quodque notatu dignum, circa valvulas dextri ventriculi calculus ex Tartaro concretus, instar minoris castaneæ, nucis compressioris, membranosæ valvularum substantiæ adnatus conspicitur, vehementioris καρδιαλγίας proculdubio causa proxima *Greg. Horstius observat. lib. 4. obs. 47.*

Curæ meæ commissus est Dominus Contant, febre Continua laborans, cujus primis diebus comites fuere vigiliæ, capitis dolor: præsertim occipitis, durities & contensio utriusque hypochondrii sine dolore, cum mœstitia summa, quam pariebat metus ne simili morbo, qui fratrem extinxerat, detineretur: Robur nihilominus aderat virium, ὀρθοστάδην erat, per cubiculum, imo aream deambulans, appetitu non carens, maxime vini, quanquam solis jusculis ex Medicorum præscripto uteretur & ptisana officinali: Ter illi missus fuit sanguis ante diem septimam, bis in brachio, semel in pede, quæ venæ sectio eum immunem omnino reddidit è capitis dolore: enematis alvus quotidie subluebatur, exhibebantur Iulepi hepatici, fotus hypochondriorum adhibebantur a quorum usu remittebat eorum durities manifeste: Tandem symptomatis omnibus remittentibus aut mitescentibus, cum evidentibus coctionis in urinis notis, octava die lenis pugatio & epicrastica exhibita est, cui non defuit optatus successus: Toto eo tempore, quanquam non remitteret febris, sublevatum se testabatur, solitis deambulationibus insistens: Res eo in statu ad xi. usque qua se lecto tradere coactus fuit: xii incanduit febris, dejectiones aliquot biliosæ superveniunt, sitisque intenditur quæ parva hactenus fuerat: Buyatius Medicus vacuationes symptomaticas aliquando daripronuntiavit quæ periculum denuntiant, hanc vero ejusmodi esse non credere, qua de causa venæ malleoli sectionem ad diem sequentem præscripsit, dummodo levis illa diarrhoea consisteret; Atvero cum die xiii. auctior foret, sanguinis missio facta non est: quamobrem injecto, juxta dicta Medici præscriptum, clystere, xiv. fluor ille ventris multo liberalior fuit, viresque ægri dejiciebat, qui tamen circa vesperam substitit pæne, sed succedentibus atrocibus hypochondrii dextri doloribus & totius ventris: Accercitus D. D. Mouton, dolorem illum adscripsit humorum metastasi factæ à parte ignobili ad nobiliorem, periculumque denuntiavit Dom. D. Mousnerius xvj. die morbi superveniens, rite explorato morbi & ægri statu, in hepar factam esse humorum depositionem asseruit, nec procul abfuturam mortem, quæ die sequenti adfuit circa noctem & morbi 17. Septembris 27.

Postridie cadaveris dissecandi gratia cum eo cum dictum adiitem, rem peractam reperi: avidus tamen cognoscendi hypochondriorum & intestinorum statum, ob summos dolores quos ea in regione perpessus erat æger, qui paulo ante obitum toxico se infectum fuisse credere mihi dixerat, laxatis suturis coram Dom. Garnier, deprehendi ventriculum sanum & integrum, at hepar & lienem omnino putrefacta, præsertim hepar quod lividum erat & lactis coagulati instar friabile: Intestinorum tunicam exteriorem corrosam & laceram diversis in locis, cum ulcere, cujus oræ callosæ erant, e quo materia purulenta prodibat, tantæ amplitudinis ut apicem auricularis digiti posset admittere, ac substantiam intestini cujuspiam omnino pervaserat, quod quale fuerit designare non potuit, quia in abdomen confusa conjecta essent: cujus capacitate serositas biliosa exundabat, abominando & horribili fœtore prædita, cujus libræ circiter sex eductæ fuerant ab eo qui dissectionem susceperat: Neque cor neque pulmones vidi, graveolentiam veritus, quæ referente Dom. Garnier, in statu erant naturali, si Pulmones aridiores non fuissent. Dabam Villettæ Antoniæ anno 1662. Octobris 2. Iulien.

Nos infra signati, examinatis interioribus partibus cadaveris Dom. A Contant: intestinis pluribus in locis exulceratis, e quibus unum perforatum: Hepate & Liene corruptis intra bidui spatium, per quod doluerunt, Aquis & serositatibus intra abdominis capacitatem, extraordinarie fœtidis collectum, aliisque; symptomatis funestis, concludimus dictum Dominum morte violenta occubuisse, inducta a causa maligna & veneno lente actionem exerente, quod substantia se non prodidit, sed tantum effectibus: Quod asserimus 2. Octobris 1662. Mouton D. M. Garnier, Iulien.

Dominus Corbet, Procurator Regius Viennæ Delphinatus, relationem præcedentem, quia res est momenti, communicatam mihi voluit. Ea præsertim de causa quia rumor erat defunctum a veneno exhibito interiisse, quamobrem sententiam meam quoque; ut proferrem voluit.

Ego D. Medicus Facultatis Monspeliensis, Lugdunensi Aggeregatus, infra signatus, certum facio me legisse, & ad amussim examinasse relationes facta a Dom. Mouton Doctore Medico, ac magistris Garnier & Iulien Chirurgis Delphinatibus, morbi & eorum quæ adnotate sunt in cadavere adaperto Domini A Contant; Qua de causa censeo morbi & mortis causam adscribendam esse insigni cacochymiæ & corruptelæ humorum, cujus malignitas proles est & alumna: nec non vermium copiæ febris comitum quandoquidem æger morbi initio famelicus fuit: Intestinorum unum pertusum fuit, è quo materia exiens, uni versum abdomen implens, putrida, abominando fœtore donata fuit (proculdubio ob lumbricorum ingentem copiam mortuorum & in intestinis corruptorum; quos proculdubio videre licuisset iis apertis) & intestinorum exteriorem tunicam exulceravit: mesenterium & epiploon corrupit, nec non hepar & lienem, intemperie affecta & impuritatibus infarcta: quandoquidem ab initio morbi observata fuerat insignis in utroque hypochondrio tensio, iis familiaris qui prava utuntur diæ-

Neq; enim locus eſt conſtituendæ legitimæ exhibiti veneni, cujus nullum ſignum univocum extat, cum ventriculus (qui primam veneni impreſſionem, ore dati, ſemper excipit) integer & ſine labe repertus ſit: Adde his memorata ſymptomata febribus a vermibus inductis fere familiaria eſſe quod hoc tempore præſertim innoteſcit, quæ Delphinatum finitimaſque regiones peragrarunt, (Gratianopolim præſertim anno 1650) plurimis funeſtæ: Atque hæc eſt mea ſententia quam propria manu firmavi: Lugduni x. Octobris 1662. Gras.

Febres continuæ lethales, exuſtis viſceribus ob denegatum potum.

Sunt quidam qui eandem fere legem iu omnibus febricitantibus ſervant, nimirum ut caveant maximopere a frigido potu: quam ob cauſam anno 1649. infinitus propemodum ægrorum numerus e vivis ſublatus eſt, cum tamen febres eſſent continuæ, cum mixtione diverſorum homorum & præcipue bilia, non tamen ſolæ, qui cum Siti maxima torquerentur exuſti obibant.

Sectis cadaveribus ventriculus, cor, pulmones & reliqua viſcera tanquam exuſta apparebant. *Domin. Panarolus Pentec. iv. Obſev. 8.*

Febrie continua extincti vaſa omnia ſanguine depleta reperta ſunt

Anno 1641. Novemb. v. diſſectum fuit corpus Principis Ferdinandi, Hiſpaniarum Regis Fratris, qui lxxxix diebus Febri continua, ætatis 32. ann Sublatis, corde, hepate, pulmonibus, adeoque diſſectis venis & arteriis, vix cochlear cruoris in cavum thoracis confluxit. Plane nimirum oſtendit hepar exangue, cor vero inſtar crumenæ flaccidum: Biduum ante mortem plus ediſſet ſi ipſi conceſſum fuiſſet: Fuit nempe per venæ ſectiones, purgationes, hirudines ita exhauſtus, non deſinebat tamen Tertiana typum ſervare. *Helmontius Tract. Febribus cap. 4. §. 16,*

In cadavere febre extincti in vaſis vix libra ſanguinis ſuperſtes fuit. *Car. Piſo lib. de morbis à ſero fecta. 2. p. 2. cap. 4.*

Anno 1663. obiit in Gallia Sereniſſimus Princeps H. ab A.D.L. annos 63, natus, puſillæ ſtaturæ ſed vividæ & robuſtæ conſtitutionis: Huic febre contiinua prehenſo tam ſtricta diæta imperatur, quanquam largiori alimento, ſi conceſſum fuiſſet, libenter indulſiſſet tamque frequentibus venarum ſectionibus ex deplentur, ut aperto poſt obitum corpore. vaſa omnino exhauſta reperta ſint. viſcera autem omnia integra, nullatenus, ut in ſene, flaccida & marcida. Adeo ut facile conſtiterit magis illi funeſtam fuiſſe medicorum induſtriam & ſedulitatem, quam ipſam vim morbi,

Febres ardentes alimentarios humores corporiſque ſubſtantiam calore ſuo abſumunt, ſcribit Hippocr. 1. de morbis, Qui ex febre ardente moriuntur, omnes ex ſiccitate moriuntur, Et referunt authores quidam ſanguinem totum fuiſſe abſumptum, ut ſcribit Argenterius ad cap, 2, lib, 2. ad Glanconem de Mutio Medices, Arcis Piſanæ Præfecto, in cujus cadavere ne gutta quidem ſanguinis reperta eſt, *Primiroſius de vulgi erroribus lib. 2. cap. 6,*

Illuſtriſſ. Marcheſia Rangona tribus ab hinc diebus ſollicitatur febre continua, è genere ardentium, imo etiam Leipyria: pulſus enim 1. magnus; eſt, celerrimus, frequentiſſimus atque etiam durus nonnihil, languidus tamen, qui Galeno teſte, bilioſas febres non omnes conſequitur, ſed lethales tantum.

Sitis licet non ſit inſignis, ob humorem à cerebro in os aſſidue labentem, inſignem tamen calorem febrilem intus urentem indicat, alias enim ægra non ſitiret, nec aquæ potum uſque adeo expeteret. 3. Vigiliæ quoque immodicæ febris hujus naturam patefaciunt, quippe quæ vaporum a bile putreſcente in caput elatorum acrimoniam conſequuntur: Cæterum quoniam cerebrum deſtillationis principium multis ſubfrigidis abundat excrementis, fere continue in ſomnum propenſa eſt, dormire tamen vix poteſt brevi etiam temporis ſpatio, unde colligitur Coma vigil. 4. Temporum inſignes pulſationes dictæ febris pariter ſunt indicia, humores enim bilioſi facile ſurſum tendentes temporum arterias ſubeunt, eoque congreſſu membranas, tum internas tum externas invadunt feriuntque, ideq. 5. capitis dolorem ſuſcitant, tant, ita ut. 6. quædam Deliriis præludia detegantur: quandoquidem morbum perquam gravem & acutum minime (ut deberet) ſentire videtur: interrogata enim quomodo ſe habeat, ut plurimum bene reſpondet: Quod mentem laborare indicat iuxta aphor, 6. ſect. 2. 7. adeſt Spiratio frequens, laborioſa, & cum ſtertore quodam, a virium languore, uſu aucto, ob viſcerum, præſertim ſpiritalium, ingentem æſtum atque viarum ſpiritus anguſtiam, capitis fluxionem in aſperam arteriam conſequentem, unde ſtertor: 8. Iungitur huic febri dolor dextri lateris, non punctorius & acutus, ſed admodum mitis non continuus, ſed longo temporis intervallo interjecto leniter ſuſcitatus, qui parte laborante exterius preſſa excitabatur, minime certo loco circumſcriptus, ſed modo hanc, modo illam dextri lateris partem invadens. 9. Excrementa, ut fæces & lotia, multa bile referta ſunt: nec obſtat quod pituitoſa etiam admixta bilioſis excrementa conſpiciantur, nam ex præcedentibus ſunt collecta: quæ cum ſpumoſa ſint, magnam viſcerum & venarum ebullitionem indicant: fæces non ſolum bilioſæ ſpumoſæque conſpiciuntur, ſed læves etiam ac nonnihil pingues, quæ nativum viſcerum calorem ab ingenti calore putredinali & febrili violatum denotant, ut humores primum eliquentur, deinde carnes & pinguedines: Lotium autem primis morbi diebus rufum fuit & ſaturatum, tenue tamen, interni caloris nativi ſoboles, crudique morbi indicium, deinde confuſum apparere cœpit ob ſanguinis & humorum, qui in venis ſunt majoribus confuſionem, corruptionem & putredinem, cum putredo omnia perturbet, permiſceat & confundat: 10. Sudores circa caput, collum & pectus, una cum copioſiore urina erumpere cœperunt, qui mali, quia nullo in cæteris excrementis apparente coctionis ſigno, exigui, ſubfrigidi, febre non deficiente & in die pari promoti ſunt: 11. Inſignis calor percipitur circa thoacis & ventris regionem, licet exteriores corporis partes interdum frigidæ, nonnunquam moderate calidæ contingantur interiores tamen ſemper uri affirmat ægra hinc linguæ nigredo, tameth non multum arida cernatur, ob materiam a cerebro in os aſſidue diſtillantem: Ex quibus colligimus

mus febrem hanc putridam & continuam, non ſolum bilioſam & ardentem eſſe, verum etiam Leipyriæ naturam æmulari, cujus locus eſt in venis quæ ad partes ſpirituales ad jecur & hypochondria ſpectant, quod patet ex illarum partium æſtu, dolore, atque hypochondriorum, præſertim dextri, elevatione potius quam renitente tumore, febris autem binas exacerbationes quotidie habet, mane nimirum & veſperi, leves tamen, ac tertio quoque die, ſed per dies pares manifeſta excandeſcentia apparuit, cum vero maxima eſſet inter nos opinionum ambiguitas, ſtatim diſceſſi non amplius rediturus, verum hora quinta circiter ſequentis noctis,(die morbi quinta) ſummis precibus accerſitus, Ill. Ægram inveni valde ſiticuloſam, anxiam & inquiete, ſe jactantem, cujus extrema frigida non amplius recaleſcebant, difficulter & cum ſtertore reſpirantem, prompte tamen loquentem, quibus omnibus exacerbatis ſymptomatibus præceps deſtillatio ita impetuoſe acceſſit, ut præcluſa ſpiritus via temporis breviſſimo momento præfocata perierit.

Diſſecto cadavere reperti ſunt pulmones pene tabefacti & exſiccati, præſertim quoad partem ſiniſtram, etenim, licet ſecundum propriam ſubſtantiam, in ſummam maciem ſiccitatemque dextri quoque pulmones ob eandem cauſam incidiſſent, multa tamen excrementitia humiditate ſuffuſi ob inflammationem a ſanguine pituitoſo ea in parte inceptam, molles & flaccidi apparebant, imo corruptio quædam in membrana pulmones ſuccingente ejuſdem lateris dextri manifeſte concipiebatur: Partes igitur internæ, ut prædicebam, non autem externæ, afficiebantur, niſi alio quodam leviore & peculiari affectu: *Zecchius conſultatione.*

Tantum in Leipyria febre renitentiam alexipharmacis omnibus obſervavimus, ut mortuis ægrotantibus, ſecto pectore, maculæ nigerrimæ inventæ fuerint, per totam pulmonum ſubſtantiam diſperſæ & alte penetrantes: pulmones hoc modo variegati pardi pellem æmulabantur. *Dom. Panarolus Pentec.* 2. *Obſerv.* 54.

Famulus cereviſiarii Delphenſis miſere ultra annum decubuerat, annos natus 36. Per integrum annum dolore hypochondrii dextri conficiebatur, atque in autumno febrem habuit non obſervantem typum, lentam tamen, qualis in corruptela ſubſtantiæ jecoris fieri ſolet: duravit deinde hæc febris, typum non retinens aut obſervans, per totam hyemem ſequentem, quæ neque hominem in vere reliquit, & perduravit deinde ad æſtatem uſque &c. Cum autem per annum quaſi tabe conſumptus foret, maximos dolores perpeſſus, ac tunc faciem ictericis ſimilem haberet, qualis contingere fere ſolet omnibus jecinoroſis, tandem C. Ericium accerſivit, quo ſtatim repudiato cum opem non ſentiret, variorum empiricorum opera uſus eſt, ita ut tandem ad extremam atrophiam devenerit: Ego quoque accitus, homineque inſpecto, admirari cœpi, cum in vita virum magis conſumptum macilentioremque nunquam vidiſſem, cui tantum pellis rugoſa una cum oſſibus reſtabat, jecore enim ita contabeſcente totum corpus tabe abſumptum conſpiciebatur: Deinde huic non ſolum facies erat citrina, ſed univerſum corpus flavum evaſerat, etiam albedine oculorum in citrinum colorem plane converſa, quod & jecinoroſis & ictericis evenire ſolet: Aderat & huic tuſſis ſicca, admodum moleſta, hominem omnino conficiens: hypochondrium deinde dextrum apparebat durum & valde ſubtumidum, & omnibus conſpicuum, muſculis abdominis plane conſumptis & extenuatis: urina vero tenuis erat, ſed ſupra modum tincta & ignea, ut vinum rubrum ac diaphanum videretur: Sed & oris ſiccitas eum moleſtabat, præſente febre hectica, ac pulſu vix apparente, & magis ſub noctem intenſa: cæterum modo alvus auditricta erat, modo admodum liquida & plurima bilioſa liquationis inſtar egerebat: poſtea iterum fuit arida & ſicca: Præterea aderat & cibi faſtidium ſitiſque inexhauſta, ita ut in aquam frigidam ac gelidam magna in copia hauſerit, ad hunc poſtquam ultra annum laboraſſet, ingreſſus, cum ab initio huic ſanguinis detractio eſſet prætermiſſa, idque male in epatis inflammatione & apoſtemate, nunc id nullo modo licuit, in homine jam tabe & hectica febre conſumpto, ipſoque humido radicali etiam abſumpto: Ego vero apoſtema in hepate confirmatum atque incurabile pronunciavi, & non diu poſt meam opinionem confirmavit cadaveris ſectio: nam tumor admodum durus paucis diebus e regione hepatis ita in immenſum excrevit, ut omnibus appareret, non ſine dolore: quod ſignum erat abſceſſus futuri, nam ſi ſimplex ſcirrhus fuiſſet minus doluiſſet: quare prædicto prognoſtico eum pro deplorato habuimus, cum apoſtema hepatis confirmatum non curetur, at poſtea cum idem tumor laxior fieri inciperet, febre magis invaleſcente, ſuppurationem expectavimus: hinc cum apoſtema maturum appareret, & materia ſatis eſſet deducta ad ſaniem, remittebantur quidem prædicta accidentia, gravitas tamen major remanebat, cum materia in uno loco magis congregata videretur, & tactu lenitas & mollities ſentiretur, duritie, quæ prius ſentiebatur, in totum ablata: ſtatim autem cognovimus ex dolore redeunte, ruptionem appropinquante, punctione & febre rurſus increſcente & gravitate majore: cum tamen per ſe non rumperetur abſceſſus, ut Chirurgus ruptionem juvaret imperavimus: verum cum ejuſmodi ingens apoſtema non rumperetur, Chirurgum incitavimus ut ad inciſionē procederet, ſed in corpore debili & exhauſto id tentare noluit, vel non audebat; exiſtimabat enim quod tandem per medicamenta appoſita rumperetur: verum cum illud non ſuccederet & eſcharam quaſi induxiſſet, denuo me in conſilium adhibuit: ego autem cum ex ſignis præſentibus animadverterem quod pus totam ventris cavitatem occuparet, potiſſimū e regione hepatis, ubi tumor ingens laxior apparebat (nam motio puris & fluctuatio quadam exaudiebatur) ulcus jam factum in hepate, malignum, putridum & corroſivum judicabam, quod hominem ſubito è vita tolleret, niſi uſtio (ut veteres Medici facere ſolebant) vel inciſio aut apertio ſtatim fieret ſcalpello vel phlebotomo aliquo, quæ licet etiam in homine deplorato & virib. exhauſto periculoſa haberetur, tamen tentandū fore, ne æger ſtatim ex putredine puris intus collecti exſpiraret, ideo & ſecundus Chirurgus advocatur qui inciſionem ſtatim agendam cenſuit, præhabito tamen prognoſtico quod cura coacta periculoſa foret, ta-

men

men tentanda ne ulcus in pejus procederit: interim si fieret, atque æger animo dilinqueret, sicque vitam finiret, id in manu nostra non esse, cum vires exhaustæ essent, interea potius anceps quam nullum remedium adhibendum: Cæterum ægro ipso, tum amicis astantibus consentientibus, Chirurgus dextre suo officio functus est; prima vice post adhibitam incisionem sanie virulenta & sanguinolenta absque pure exeunte, at cum vulneri impositum esset linamentum, quod secunda visitatione amovebatur, materia viscosa, purulenta, fœtida, copiosa emanavit, cum tanto fœtore ut totam domum eo impleret, ita ut vix quisquam nostrum in cubiculo apud ægrum persistere posset: Cum vero materia foret vitiosa, ut eo minus exire posset, denuo coactus est incisionem ampliorem facere, quod etiam dexterrime peregit neque interiora læsit: exivit tunc materia admodum fœtida & purulenta amurcæ similis: unde conjecimus omnia interiora corrupta, & hepar similiter, & ægrum non evasurum amicis prædiximus, juxta aphor. xlvij. 7. Tertio autem die ab incisione caro exterius facta est livide ac in gengrænam mortificata: nec tantum caro externa, sed & interior, quod cognovimus ex ingenti putredine & fœtore qui ex loco inciso exhalabat dum vulnus reficeretur, non aliter quam ex homine cadaveroso & demortuo: præterea dum Chirurgus paulatim pus propelleret, & ad exteriora labia vulneris deduceret, tanta cavitas apparebat ut & interna tandem etiam corrupta spectarentur: Paucis, septimo die ab incisione peracta mortuus ste.

Eo demortuo cadaver incisum, Et in tota ventris capacitate copia puris valde fœtentis, ut præsentes in cubiculo perdurare vix potuerint. Occupabat autem pus tam partem sinistram quam dextram sub toto abdomine, usque ad imum ventrem, & repertum est omentum à pure virulento consumptum, peritonæum quoque disruptum & putridum conspiciebatur, similiter & intestina nigredine & plumbeo colore infecta spectabantur: Hepar autem durum videbatur, ingentis magnitudinis albicans autem circa stomachum, sed in gibba sui parte, prope nothas costas, nigrum, exustum ac plumbeum, in esthiomenon transmutatum: erat enim hepar circa illam partem potius esthiomenatum, ut ita dicam, quam ulceratum: & in parte gibbosa, paululum deflectente à costis, gangræna infectum: Et vix pus in hepate conspiciebatur, potius vero in concavitate ventris, quod ab hepate disrupta membrana eo defluxerat: præcipua autem Hepatis corruptio erat in parte dextra, versus costas spuria, & circa musculos: intercostales quinetiam similiter nigredinem contraxerant: Costæ quo-que spuriæ tanquam igne combustæ ex esthiomeno, nigritiem & exsiccationem contraxerant, ita ut carbonis instar nigræ adustæ frangerentur: Vlceratio vero ad musculos abdominis processerat, magis in parte dextra, qui musculi similiter tandem nigredine & gangræna affecti erant In parte vero hepatis esthiomenata potius virus & sanies spectabantur quam verum pus: mirum fuit quod hic tamdiu vixerit: Antequam autem in illam tabidam & siccam dispositionem

Domina de Bobigni, cum per annos aliquot sensim atque paulatim emacruisset, omne alimentorum genus fastidivisset, & ut loquitur Hippocr. ἀποσιτικῶς ἔχει πρὸς τὰς προσφοράς, tandem repente ac inopinato est extincta, ac cum cibum nec caperet nec appeteret (apud Hipp. autem λαμβάνειν significat cum aliqua appetentia accipere) quotidie vivendo moriebatur & moriendo vivebat, prehensa est paroxysmo febris tertianæ typum referentis: tertio post die idem paroxysmus, à quo revaluit & fuit ἀπύρετος, & habebat more solito, locum & deambulationem cogitans: At accessit rigor περίψυξις tertiani & tertii paroxysmi: fuit rigor ingens & tantus ut ab eo non potuerit, ut loquitur Hip. ἀναθερμαίνεσθαι. Totum erat sane λιπυριακὸν, interna conflagrabant incendio: sequenti die rato concessit: conquerebatur maxime de dolore ad hypogastrium.

Invenitur aperto cadavere pulmo aliqua ex parte inflammatus, epar exsuccum & mali coloris: Sed uterus erat corruptus & quasi gangræna affectus, plenus tabo & sanie, quæ erat ὀδυνώδης Maritus per tres annos fere abstinuerat a congressu: forte si ager fundusque cultus fuisset melius cum ea actum foret: laborarat olim ἐν γυναικείοις, qui erat tetri odoris, aliqua ex parte & fere omnino suppressus erat: interiit fere a venena interno & genitivo: Hæc cum alias fœcunda esset, (quod mirum) cum fœmellam conceperat, fluebat ista materia, etiam copiosa: cum marem, aut minor erat aut sistebatur. *Jac. Thevart nota 2. in conf. 96. lib. 3. Conf. Bailonii.*

Filiolus septennis Ill. Baronis de Hunton. ob varios in victu errores, doloribus intestinorum jampridem obnoxius, Novembri elapso vomitionibus porraceis, alvi fluxu putrido, æruginoso interdum & variegato tentabatur; febre insuper exacerbationibus sub noctem cum anxietate, morsu ventris, nausea, stridore dentium, frigore extremorum, & siti inexplebili stipata: Per totum morbi cursum intractabilis pessime se habuit ad oblata, medicamenta pariter & alimenta, solis gelatinis ex C. C. & rasura eboris in cerevisia tenui solutis refocillatus, quas etiam sæpissime, præmissis ructibus aliquot acidioribus, anxius exstomachavit: Fauces interim aphthis & albicante mucilagine usque ad linguæ radicem conspurcabantur. D.D. Meara memorata symptomata & una cum materia membranosa rejecta de phlegmone & sphacelo ventriculi hæsitantem tenuerunt, eam tamen non esse ex nobilitate partis affectæ, morbum tam lethalem in totdies productum ferendo imparis, ex partium necessario consentientium incolumitate, ex euphoria denique ad ejectionem consequente, passus est sibi persuaderi: Ob similitudinem potius substantiæ, materiam jam prope lumbricorum formæ dispositam, vel forsan particulas esse lumbricorum putredine fractas conjecimus. Circa 8. morbi diem accersitus sum, consentiente autem D.D. Meara ad expurgandam morbi mineram in primis viis malignitate vermiformi putrescentem, infusum rhei mane exhibetur, coctione quadam in urinis apparente: 9. quo septies ferebatur alvus, excretionibus summum incendium redolentibus, sub nocte tamen ingravescebat febris consuetis stipata symptomatis. 10. Summo mane substantiam quandam nigricantem, viscidam &

quasi cutiformem summa cum inquietudine evomuit, ex quo sedatior aliquantulum ad somnum se composuit: nox eadem: 11. delirus in lecto contineri noluit, laudano vero opiato sub nocte consopitus sibi restitutus est: 12. consimilis materiæ semel ac iterum cum priori molestia portio ejiciebatur. 13. 14. Nausea, vomitus & diarrhœa aliquantulum sedabantur, ita ut appetitu quodam ad juscula incitari videbatur: Exacerbationes nocturnæ omnino cessabant, nisi quod pro stridore dentium narium pruritus continuo scalpendi impetu urgebat. 15. Sedatis igitur symptomatis, discessimus, Pharmacopæo interim junctis consiliis infusum rhei repetendum cardiaca, aquam deinde caponis cum scolebroticis destillandam ad fercula ordinaria curavimus: 20. alvus decies dato pharmaco ferebatur, nocteque sequenti refocillatus muliercularum curæ e Pharmacopæo tradebatur: At, at, quod per diem unam vel alteram delituit venenum jam tandem majori cum ferocia excanduit, ita ut perseverante fluxu, rebelli & colliquativo, emaciatus ad marasmum ducebatur: 28. denuo vocatus, in tam stupenda macie, qua potui diligentia viribus incumbendo, cæterum de felici eventu omnino despondens, in morbo pariter ac ægro intractabili, modis tamen quibus licuit omnibus contendimus: cataplasmatis præsertim, anodynis & roborantibus τῷ κ̀ τῶν ὀμφαλῶν κ̀ τὸ ἦτρον munimus: analepticis exanguem reficimus, præcipue laudano opiato tanquam sacra anchora hæremus, sine quo continuo egerendi conatu fatigato, vel minimas parare inducias impossibile duximus: Hisce tentatis, alvus supra quam sperari potuit denuo sistitur, regio abdominis mollior & plenior assurgit, excrementa, quæ bis tantum vel ter in die dejecit, coqui parumper & ad mediocritatem quandam reduci videbantur, perseverante tamen nausea & rerum omnium tæ[illegible]dio, seseque per intervalla prodit pestis cum fluxu biliosi, sincero, pingui, spumoso fœtido conspicua & ipsissimis visceribus radicitus impacta: 36. materiam jam quarto vermiformem rejecit, unde continuo in pessum euntibus novo opus esse consilio, si quicquam adhuc superesse remedii speraverint, propono 38. Clar. D. Dikes accersitus, vix dum audita historia conceptæ opinioni de morbi causa calculum suum adjecit, de prognosi autem paulo confidentior, fluxum illum perniciosum nec frænari posse nec deberi pronuntiavit, nec exangue sceleton renutriri nisi veneno in ipsa culina & organis nutricatui inservientibus hærente per cathartica profligato: Vicit viri sententia, feliciori forsan omine obeunda in principio morbi & constantibus viribus, ubi nec macies, nec facultatis lapsus cæteris omnibus intentionibus ingentibus præpollueræ: Eadem nocte Marc. dulcis cum resina gialap. in syrupo garyophyll. propinabatur: frequenter dejecit fœtida & pinguia sine evidenti virium ruina, de vermibus autem sollicitus, eosque medicamento parere nullus dubitans, repetitionem hortatur pulveris & infusionem hydrarg. vice julapii: 41. Summo mane sub priori regimine administratur purgans ut ante, sed in minori, ut par fuit, quantitate & minori molestia: sub nocte levi deliquio, tremore minimum & motus impotentia affligebatur: hinc uno albo valleriol. concesso, & laud. mop. gr. 1. ad ulteriorem spirituum dissipatione præcavendam, somno se committit: XIV. sub mane, sudor diaphoreticus tempora & frontem occupavit, qui post horam unam vel alteram laxatis spiraculis per totum corpus calidiusculus erupit, sub vesperam, recreato parum & ad motum habiliori, carnes vitulinæ (poscenti sane) offerebantur, quas tandem succo spoliatas exspuit, noctemque sentit insperato prægressis auspicatiorem, cessante forsan natura & indomitæ pesti succumbente: XV. Hæc interim tanquam læta auguria D. Dikes una cum Illust. Fatre in ulteriora erigunt tentamina: Sub nocte repetitur pulvis compari regimine, minori tamen evacuatione, ita ut natura penitus deficiente nihil ultra periclitari placuerit, præsertim Doctore se subducente: XLIX. Mane sanguis tenuis & ichorosus, tanquam ex liquamine Pulmonis, reciprocatione spiritus per asperam arteriam in os ferebatur, linteis intromissis emulgendus: hora 5. pomeridiana frigidum & exangue simulacrum tanquam exuvias deposuit Nobilis infans.

In aperto cadavere, rudi & inexercitata manu aperto, quæ observari potuerunt hæc sunt 1. Ecchymomata circa musculos transversos 2. Peritonæum nigricans & putridum 3. Omentum sicut & mesenterium extenuatum & omni pinguedine spoliatum, 4. Ventriculus laxus & inanis. 5. Intestina flatibus distenta, pellucida, excrementis vacua, internis quin etiam tunicis & fibrarum omni gennere exuta. 6. Ileon colore flavo variegatum. 7. Epar in parte concava lividum: Vesicula fellis quintuplo quam per est tumidior. 8. Pulmones exulti, aridi & mucagine alba obductis, 9. Cordis ventriculus sinister sanguine grumoso repletus. 10. Venæ majores vice sanguinis sero repletæ *D. Bidgoodin histor. rarioribus Edmundi de Meara, p. 161.*

In sede febrium facio cum Sylvio esse intestina tenuia: id sensus docet, exempla obvia sunt, unum communicabo ex schedis paternis, Mulier germane Patavii, robusta & corpulenta, nonnihil pinguis, sexagenaria, nihil excrevit per alvum spatio novem dierum, nec clysterem admittere voluit: Incidit in febrem Malignam cum vomitu biliosa, moritur post biduum.

Aperto cadavere pulmones fere putridi, Hepar parum scirrhosum & inflammatum, Ventriculi tunica interior inflammata, Intestinum Ileum in medio gangrænosum & putridum (ut ruptum sit inopinato ex contactu) tota pars, supra gangrænam ilei, inflammata intus in tunica interiore, ut supra modum venæ mesaraicæ magnæ & turgidæ fuerint: Pars Ilei inferior tota coaluit, ut nihil pertransire potuerit: A quo succo ista inflammatio fit, sensu dijudicare non possumus, nisi facem experientia sua præferat Magnus *Sylvius Thomas Bartholinus centur. iij. Epist. 86.*

Credo Helmontio sedem malignarum febrium esse in ventriculo: Id testatur Anatome illorum qui eo morbo extincti fuerunt, Observatus enim est ventriculus cum Intestinis inflammatus. Unde ingens illa sitis, vomitus, faucium ardor & alia apparentia oriuntur: Ex hujusmodi profecto sectionibus & oculari demonstratione certius de sede affecta indicamus quam rationibus & conjecturis: Firmat historia mox citata &c. Non absimilia vidit in dissectis febri-

citantibus. Spigelius lib, 1. de semitertiana cap. 16. Romæ infiniti ægroti anno 1649. febre continua occubuere, in quorum sectis cadaveribus ventriculus & reliqua viscera tanquam exusta apparebant, teste Panarolo Pentecoste 4. obs. 8. quare refrigerio & humectatione postea multos sanatos scribit. *Th. Bartholinus cent.* 3. *Ep.* 4.

Nob. adolescens relicta Germania, Brixiæ ad diem 27. Junii anni 1572. in itinere alvus ei primum fluere cœpit, idque durans per dies forte xv. debilem valde reddidit: Quo fluxu tandem cessante, iterum convaluit, nisi quod faciei color usque cineritius remansit. Porro circa Januar. medium alvus ei strictior reddita, remansitque deinceps semper ita, ut nisi suppositorium adhiberetur rarius sedes haberet forte tertio vel 5. nonnunquam etiam sexto die laxari prunorum atque passularum, uvarum coctarum non potuit: nihilominus tamen comedit multum & hilariter nullos sentiens dolores, aut capitis gravedinem ullam, victus ipsi cum cæteris nobis communis; Eivinum sine aqua, & extra prandium vel cœnam nunquam bibenti, nec excessum ullum facienti, semper fuit gratissimum: Ingruente æstate ei in facie pustulæ obortæ sunt rubicundæ; atque ad diem Aprilis 29. Febri tertiana duplici laborare cœpit, àquo Doctorum auxilio mox liberatus nunquam satis feliciter valuit: Cœnans nihilominus ac prandens more solito, usus subinde lactis sero usque ad decimum septimum Junij, quo denuo per integros decem dies incepit vi febris putridæ & hecticæ decumbere, ac Medicorum præscriptionibus parere, quoad 26. præscripti mensis, statim post solis occasum vitæ diem ultimum clausit.

Hujus igitur cadaver cum post horas x. vehementer intumesceret, nigerque sanguis a naribus erumperet, diversa suspicatus ut aperiretur omnino volui: Quocirca in aperto corpore primum Pulmones pustulis affecti, omnino putridi sunt reperti: Lien nigrior & grandior. Jecur ponderosum adeo & plane exsiccatum; Stomachus cum reliquis partibus purus & integer, continens adhuc aliquantulum brodii hordeacei, 4. horis ante mortem sumpti, apertum corpus fœtidissimum edidit odorem.

Cum igitur prædictus Nobilis ad minus mensibus novem semper maxime sobrie, imo sine maximo etiam excessu quam temperatissime vixerit, ab excell. Medicis causas scire desidero. 1. Unde alvus adeo stricta permanserit; Diende unde Jecur, unde Lien usque adeo affecta, atque pulmones tam valde putridi redditi sint, & unde mors ipsa provenerit, cum tam in ægritudine quam extra nullum commiserit errorem: ejusque optima habita sit ratio. victum quoque semper habuerit optimum: Num aër hic Italicus morbi hujus causa extiterit, & an diutius forsan in Germania vivere potuisset: Postremo quoque unde cadaver post mortis horam x. prius inceperit intumescere, & tantum cum maximo fœtore nigri sanguinis copiam per nares ejecerit; &c.

DE affectibus quos passus est Nob. Juvenis, de Illius morte, necnon de iis quæ post mortem sunt subsequuta, ut ex arte loquamur, hoc unum inprimis statuendum est tanquam manifestum & confessum, juvenem hunc à primordio generationis suæ Jecur calidissimum habuisse, caput vero humidius, & pulmones satis imbecilles, matrem non usque adeo sanam: quo factum est ut Jecoris caliditate humor melancholicus in dies magis magisque augeretur, inde obstructiones, & propterea etiam caloris incrementum, ex quo Jecinoris incendio omnia mala tandem sunt subsequuta, etenim Gal. 6. de diebus crit. 3. & 1. de loc. c. 7. dicebat Affecto jecinore sensim animal, moraque temporis læsionem in alimento percipere & calorem contrahere: quare mirum non est si ex generatione humoris melancholici, & propterea frigidi alimenti, color ille lividus & cineritius exortus est: Sique ex multis obstructionibus Jecur exarsit & Lien tumidior factus est. Etenim cum plurimum sanguinis melancholici generaretur, atque ad lienem transmitteretur, neque virtus lienis tanta esset ut humorem illum distribuere, aut absumere posset, hinc lienis tumor subsequutus est: Et hanc esse causam putamus cur Jecur siccius, ac veluti aridum in cadaveris sectione observatum sit, & lien tumidior apparuerit, quod 2. loco quærebatur: Hinc etiam apparet causa cur post alvi profluvium alvus adstricta permanserit: Etenim sicuti alvus fit humidior quando cibus in chylum conversus parcius distribuitur in Epar, sic rursus siccior & adstrictior redditur cum omnis humor in ea contentus ad Epar fertur: & sicuti parcius distribuitur, vel quia plus assumitur quam Epar indiget: vel quia citius trajicitur quam Epar attrahit, idque vel ob multitudinem bilis, expultricem debiliorem: sic omnis humor ad Hepar fertur, vel quia minus sumitur quam Epar indiget: vel quia Epar sui caliditate citius attrahit quam par sit, & omnem chyli humiditatem absumit, imo propter obstructiones venarum Epatis ad intestina bilis transmittitur, cujus causa facultas expultrix proritatur, atque propter caliditatem & siccitatem Jecoris, intestina quoque fiunt calidiora & sicciora, & ob id ad retinendum robustiora, ut mirum non sit si in hoc Nob. Adolescente, præcedente alvi profluvio, subsequuta sit alvi adstrictio, non quod cibus plus justo fuerit subtractus, sed propter jecinoris caliditatem & siccitatem, quæ omnem fere humiditatem absumpsit, adauctam fortasse propter obstructiones, quarum causa bilis quoque transitus ad intestina fuerit impeditus, & vis retentiva intestinorum facta fuerit robustior & fæces sicciores, & hæc uti arbitramur, est causa illius quod primo quærebatur: Quod vero & humorum exustio, cum quadam pravitate in corpore conjuncta, fuerit in causa ut pulmones putrescerent, ex hoc facile conjectari licet, quoniam fieri potuit, ut vapores & pravi succi in caput delati, cum in optimum nutrimentum commutari non potuerint, qui ad pulmones transmissi pustulas in pulmonis excitarint, aut cum pulmones suapte natura imbecilliores extiterint, ob pravum alimentum pustulæ ista fuerint excitatæ, aut utroque modo perpessi fuerint: quibus pustulis excitatis, uti par est, febris maligna & fixa fuerit excitata, uti voluit Gal. 2. in Epid. 1. Hoc autem persuadere quoque videtur raucedo & catharrus insignis qui apparuit, ut mirum non sit si ob pustulas illas veneficas & malignas, quæ virus & materiam veneficam ge-

rarunt, calor nativus pulmonum fuerit extinctus, unde putredo illa pulmonum insignis, & tandem mors per suffocationem est sequuta, quod 3. & 4. loco quærebatur: Quod cum ita sit, cur mirari debemus si post mortem intumuit, cum hoc sit opus materiæ veneneæ, in iis præsertim qui per suffocationem pereunt? Quoniam humores & spiritus a proprio principio in materiam deleteriam revocati, liberi & soluti, quin uno ab eadem refugientes, quodammodo ad partes optimas delabuntur. & sic universum corpus attollunt, & ora venarum aperiuntur, unde sanguis effluere solet, quemadmodum in hoc præsenti cadavere contigit, è cujus naribus sanguis niger & melancholicus, & ob insignem putredinem valde fœtidus effluxit. Et hoc est quod postremo loco in dubium revocabatur: Ut concludendum sit materiam hanc, quæ febrem excitavit, & tandem mortem induxit, veneficam quidem fuisse, sed in corpore genitam, quod aliquando in corporibus male affectis contigere potest: Quare non aëri Italico, non pravæ victus rationi, non ineptis importunis medicamentis non alicui causæ externæ sed pravæ illius corporis constitutioni malum hoc est adscribendum. *Consiliorum Scoltzij cxcix.*

Parentes Illustriss. Ernesti Nassovici Comitis filiæ, annum vix egressæ 13. Junij 1655. per literas conquerebantur; quod filia eusarca, florida & bene habens enormi diarrhoea correpta fuerit, altero die aliqua ex parte sopita, sequenti vero cum vomitibus recurrente largius: Advectus 24. Junii deprehendi duritiem in dextro hypochondrio, calorem totius p. n. sitim, pervigilias, capitis dolores, alvi excrementa alba, virium prostrationem, quibus 26. Junii superveniens epilepsia finem vitæ imposuit. Post obitum tota dorsi regio fuit nigra a nucha ad finem spinæ dorsi, ventriculus vero in sinistra parte nigricans & quasi putrefactus, viridi humore refertus. Hepar scirrhosum decem unciarum, vesicula bilis grandior & nigra bile inflata: Intestinum rectum quoque nigricans: Renes unciarum quatuor, bene dispositi & sani, ut & lien, vesica, ipsumque Cor unciæ unius & dimidiæ: Cerebrum vero librarum quinque copiosa aqua circumfusum erat, aderant ipsi pustulæ aqua plenæ: *Thomas Bartholinus, ex comm. J. Dan. Horstii, Cent.3. Observ.* 80.

Virgo 31. annorum integro biennio ante mortem laboravit copiosissima narium hæmorrhagia qua nonnisi venæ sectione sisti potuit: paulo post incidit in cachexiam & hydropis initium tumescentibus pedibus & ventre inferiore, remanente cachexia: Menses fuere in ordinati, aliquando non fluebant penitus, aliquando nimis erant copiosi: perduravit tamen hæmorrhagia, quæ alternis diebus increscebat, xiv. ve. xv. die ante interitum corripiebatur tussi molestissima & sicca, nonnunquam quid fœtidi expuebat; sentiit punctiones & dolores in regione hepatis, evomebat bilem corruptam, prasinam ac cum ea vermem oblongum aliosque simul vermiculos: Ego ad eam vocatus deprehendi febrem malignam, quam comitabantur subsequentia symptomata, delirium, vigiliæ, inquietudo, sitis inextinguibilis, vomitus materiæ correptæ, dextræ partis faciei resolutio levis, hypochondrii sinistri ac lateris pectoris sinistri maximus dolor ac æstus: Nulli lateri incumbere potuit, color faciei flavus ac subniger: urinæ erant subnigræ, ex dextra nare frequenter per intervalla aliquot sanguinis guttulæ promanabant: Post multos perpessos cruciatus morte occubuit.

Mortuam secui, atque primo occurrit vena umbilicalis (quæ in omnibus adultis munus ligamenti obtinet) sanguinis copia turgida atque extensa; in quibusdam locis, ubi hæc vena contorquebatur, instar varicum tuberosa: Hepar justam habuit magnitudinem, sed erat album, tuberosum, inæquale, durum & exangue, ut vix sanguinis guttula ex dilecto hepate exierit, ex gibbo nihil, ex sima parte parum, Thoracis capacitas dextra erat aqua subnigra & putrida plena, continebatque ejusdem aquæ cantharum & dimidium: Pulmonis dextra pars in ea cavitate collocata cum pleure corrupta ac nigra fuit: Ventriculus mirum in modum copia tum fæcum tum flatuum inflatus ac tumidus reperiebatur: Juveni & duas vesicas urinarias, alteram naturalem & in sua sede collocatam, alteram ex matricis collo dextro latere prognatam, naturali vesica duplo quasi majorem, lotio plenissimam & duabus tunicis, ut naturalis vesica præditam: Hic nullus meatus aquam vel immittens vel emittens conspiciebatur: Uteri corpus erat scirrhosumque: reliquæ partes satis integræ apparuere. Caput non aperui *Volcherus Coiter l bello observat. Anat. & Chirurgic.*

D. de Malortie, Vir magni in militia nominis, ætatis annorum circiter 42. continuis vomitibus per aliquot retro menses vexatus, qui nec bolis ventriculum detergentibus & aliis catharticis, nec corroborantibus internis aut externis sisti poterant, cum siti intensa, bilis copiam maximam in ventriculum confluentem indicantibus, sub finem Maii incidit in febrem quæ duplicis tertianæ, vel quotidianæ continuæ typum præferebat, à multa biliosorum & pituitosorum humorum simul copulatorum putredine: ex duplici tertiana post octo dies facta est continua simplex: vomitus non desinebat; capitis dolor comitabatur & ardorem in lumbis percipiebat: Post injecta enemata emollientia & refrigerantia spatio trium dierum bis inissus est sanguis ex cubito, qui pituitosus & crassus erat: postea hirudines venis sedalibus appositæ sunt, quæ capitis dolorem & renum æstum placarent, sed inflabatur ventriculus dolorificè & hypochondrium dextrum, unde compatiente Hepate, & ad inflammationem tendente, sexta die auriginosus evasit, sed tamen absque febris remissione, quod juxta Hipoc. Aph. 62. Sect. 4. perominosum est. Die 8. (cum septima sine evacuatione ulla critica effluxisset) purgatus est leni infusione rhei & agarici in aq. endiviæ, cum addit. Elect. Catho. ℥iß. & Syrup. rof. laxat ℥vj. & conf. hyacinth. ℈i. ad vires respiciendo, quia pulsus erat contractus, propter oppressam naturam a vaporibus malignis, unde sese expedire non poterat nec explicare: Vires deinde cadentes fulcire studuimus aquis & pulveribus cardiacis, & præcipuè lapide Bezoartico orientali, vario & extra pastum, & in ipsis ferculis administrato. Non dabat magna virium prostratio insignibus sanguine

guinis evacuationibus locum, pugnavimus tamen cucurbitulis, venæsectionis vicariis, ad partes intimas cum leni scarificatione, & citra illam, ad revulsionem vaporum malignorum à corde: Enemata frequentia in eundem finem, vel quotidie, vel altero quoque die injiciebantur.

Die nona obiit, Introspectum cadaver exhibuit nobis epiploon corruptum cum fibris non cohærentibus: Mesaræum scirrhosum in sua origine & corruptum, putrem lienem, Cavam epatis partem scirrhosam & inflammatam. Pulmonem, qua costas attingit, inflammatione tentatum, Pancreas putrefactum, ventriculum pure repletum & in fundo pituita crassa ac viscida, unde vomitus illi pertinaces, infarctum: internam ejus tunicam aliquantum exulceratam. Nihil in renibus & ductibus urinariis, omnia inibi alias integra, sed absque sero ullo: Intestinorum internam tunicam itidem, ut ventriculi, nonnihil ulterius justo abrasam & ad exulcerationem pronam. Sic in misero illo corpore [illegible] fere repertum, *Riverius*.

Dux Candalæus obiit Lugduni xxvij Januarij anni 1658. circa sextam vespertinam, extinctus à febre continua maligna: Postridie eadem hora dissectus est à Magistris Regnaut & Chiravet, Chirurgis, coram DD. Rhodio, Grassio, Guillemino, Garnerio & Falconeto Medicis Urbis Aggregatis, atque hæc in cadavere adnotata. 1 Totius dorsi epidermis inflammata & ex dimidio divulsa, ad partem lumborum infimam gangræna duobus in locis, unaquæque latitudinis semicoronati argentei quam plurimæ minores circumcirca ambiebant 2. Aperto capite, non solum cerebri meninges phlegmone tentatæ fuerant, & vasa plurimum distenta ac repleta sanguine adusto nigroque, sed & tota cerebri substantia, præsertim cerebelli, reliquis partibus magis inflammati cum sideraționis initiis 3. Pectore explorato, musculi omnes phlegmone occupati & exsiccati comperti sunt, sunt, mediastinum, pleuram, septum transversum inflammatio quoque invaserat necnon universos pulmonum lobos, parte postica sideratione omnino correptos: pericardium paucissimam aquam continebat: cor inflammatum, admodum flaccidum, quod immersum vini spiritui, in quo plurima aromata infusa fuerunt, cardiaca & putredini reluctantia, conditura gratia, inde summe foetens exemptum est: 6. In imo ventre Epiploon corruptum apparuit, cum maxima intestinorum partis mesenterii & pancreatis inflammatione, 7. ventriculi interiorem tunicam phlegmone etiam non invaserat, in qua alicubi conspicuæ maculæ lividæ, præsertim qua Iecur spectat, 8. cujus tota substantia inflammatione correpta erat & sphacelo tacta, pæne in tota parte cava: 9. Splen incendium conceperat, in colore immutatus. 10. Renes quoque æstus notas præ se ferebant, & marcidi erant, venæ omnes, cava & azygos sanguine destitutæ, 11. Exempta viscera & pelui cupreæ imposita, horæque spatio tantum in ea detenta, ea in decolorem & nigram reliquerunt.

Ego subsignatus certum facio me Romaniolam venisse 26 Septembris anno. 1662. accersitum à D. Antonio Galian. morbo detento, febre scil. continua molestis symptomatis stipata, nempe dolore continuo totius ventris, acerbiori tamen ad hypochondrium dextrum: siti inextinguibili, sudore frigido capitis & pectoris, vigiliis perpetuis, & caloris naturalis extinctione A quorum symptomatum violentia postridie circa vesperam extinctus est.

Die sequenti urgente Nob. Matrona Maria Chol, uxore defuncti Dom. Claudii Galiani, Romaniolæ Domini, cadaver à Magistro Claudio Garnier Chirurgo, Cremii incola sectum, in quo partium nobilium insignes læsiones à nobis deprehensæ sunt & viscerum imi ventris, scil. hepatis, lienis, intestinorum, mesenterii & omenti: Heparis enim & Lienis substantiam putredo invaserat, extraordinario foetore se prodens; Exulceratio aderat in intestinis, præsertim tenuibus, quorum unum exiguo foramine rotundo terebratum erat, exitum materiæ purulentæ, pulti simili, bili commixtæ, admodum fœtidæ concedente: Omentum & mesenterium adore tosta & pene putrefacta: E quibus enumeratis partibus compressione facta exsudarat biliosus humor, à quo abdominis capacitas replebatur necnon à flatu odoris teterrimi: Insignis illa dictarum partium intemperis, atque maligna corruptio, suspicionem suam exerente, cujus natura ab affectis demum intelligi potest, alienis omnino à morbis vulgaribus: Supra dicta vera esse assero, in quorum fidem nomen meum apposui, *Mouton D. M. Octobris 2. 1662.*

III. Comes annum agens 52. corripitur febre lenta assidua, horis vespertinis magis excandescente, ante 7. exhibetur leniens à Medico: loco venæ sectionis, admoventur sanguisugæ venis quæ in extremo ano sunt positæ, quæ interdum purgare consueverant, sistitur sanguis à Barbitonsore caligine pulverisata aceto permixta, febris adaugetur, superveniunt maculæ in toto corpore latiores, violacei coloris, sensum & motum utriusque cruris amittit, lotium supprimitur 14. die obiit

Dissecto cadavere intelligo renem sinistrum compertum esse nigrum, & ab eodem latere etiam spinalem medullam affectam. *L. à Fonte consult. 59.*

Grassabantur febres malignæ petechiales in obsidione Hafniensi 1659. intra & extra muros: Multi qui de dolore ventriculi conquerebantur, concitato vomitu, vermes spithamam longos revomuerunt, & febre extincta ad sanorum consortium redierunt; quod sæpe quoque in Nosodochiis sibi commissis observavit Exercitatus Medicus & Chymicus D. Ahasverus Paynk. De verme admirando è dextra nare Nob. viri Cæsennatis post febrem acutam rejecto, legendæ disputationes tres apud V. Alsar. à Cruce cent. 3. de quæst. per Epist. *Bartholinus cent. 6. histor 19.*

Medici tum præclarissimi tum fide digni mihi significarunt non unum vermem, sed aliquot, in hominis lenticulis extincti vel oppressi cerebro inventos, qui num in cerebri substantia, num in duræ matris sinubus latuerint, non sat scio: *Coiter in appendice obs. v. Anat. & Chirurgic.*

Ex corporibus eorum qui febre Hungarica, Theriode mortui sunt, vermes nonnunquam confertim prorepsisse animadversi sunt: Id quod experimento didici cum nemo subesse suspi-

cellariam pro exigentia morbi, & temperamenti sanguinei, percipit, & exequitur: mox ratione delicatæ complexionis blandiori quoq; more præscribit solutivam ptisanam, ne acriori medicamento quateretur nimis abdominalis moles: quo peracto per quinque continuos dies visibili febre immunis statuitur, unde præparatam materiam quinque syrupis expurgandam pharmacum constituunt, propinant, & hoc mixtas in humoribus evacuavit vires, moxque leve sequitur subdelirium, brevique quasi positus in Apoplexia obiit, cedens tamen naturæ, quam toties vicerat pictura. Inexpectatæ morti. Attoniti Domestici cadaveris imperant dissectionem, cui præsens quæsitus ego, lividi primo corporis intense tumentes observo genas, mox pectus secari satago, in quo sani cordis incredibilem vidi magnitudinem, Talem pulmonis corruptelam, ut illic substantia dissoluta simplici tantum membrana, tanquam in sacculo contineretur, quo reciso, copiosa effluxit, nigerrimi & fœtidissimi sanguinis, ac corrupti Pulmonis quantitas: Simillimum pulmonis vidimus Lienis statum, cujus integra tantum membrana fluidam pariter, ac corruptam illius substantiam, præter nonnullas Malpighii glandulas continebat: Ulterius, metastasim in capite conjiciebant aliqui, quorum gratia cerebri tentavimus dissectionem, ideoque secato cranio crassissimo, suturisque adeo compactis ut deesse viderentur; Ablata dura meninge, tenuis occurrit admodum crassa, ut attoniti suspicaremur an tenuior aliqua inferius lateret, triplicique cerebrum illud involveretur menige, quod non successit, sed hoc unum observabile, Piam matrem crassitie & densitate duram æquare: Ablatis itaque duris hisce meningibus, corticales cerebri anfractus ita pulchre distinctos detegimus, hoc est, inter se adeo separabiles, ut notabilia vacua remanerent, cum in aliis capitibus arcta contiguitate anfractuose copulentur: Anfractuum ergo hæc conformatio vere industria, dum æque bene ac intestinorum gyri semetipsis distinguerentur, & ideo si pia mater per corticales cerebri ambages undequaque se insinuat, cum illa crassa adeo extiterit, per consequens illa ablata notabile remaneret spatium inter anfractus, tanto magis considerabile quanto copiosiores gyri: substantia vero cerebri universa naturalis omnino & sana, præter solitam serositatem in minima quantitate, & corporis colorem nonnihil flavescentem.

Symptomata totius morbi progressu inobservata non scrutor, incredibile nullatenus nullam extitisse diagnosim tanti morbi, ut assistens fatetur Medicus: equidem febris latuit maligna, de qua loquitur Fernelius lib. de Febr. cap. 1?. foris mitis ut interius vero conturbans: ex occultis autem emersit excitata pharmaco, dum duplex inflammatio purgantium non resistat viribus, febrileque fermentum mutuans à pharmaco vires, effrenatas concitat sanguinis effervescentias, inflammatoque parti flammas adauget; quamobrem non immerito cum antiquis recentiorum consensus, nunquam satis purgantium reprobat damna in inflammationibus, cum autem præcipuus in febricitanti sit scopus statum noscendi sanguinis, utrum nempe in compage sua nimis sit stricta, quapropter excrementa intricata sanguini adeo complicentur, ut secerni ab ipso nequeant, quod sanguinis coagulationem nonnulli vocant, an diverso modo subvertatur cruor, quando scilicet ab heterogeneis particulis fermentativis secedit in partes, adeoq; dissolvitur, ut corruptus usque ad fibras communiter nuncupatas, & tunc per parenchymatum poros se insinuans alicubi stagnat, putrescit, partesque ipsas corrumpit, ac universo sanguini maligna communicans vitia, unde spiritus non elaborat sanguis, quinimo veneni assumens naturam hos inficit, vitamque maligne perimit: ita affectus sanguis in hoc casu in partes spongiosas irruens intime filtratur, inde corruptivam inducens fermentationem, illas adeo alterat, ut nec propriam retineant substantiam, sed in fœtidissimos degenerent ichores propria parenchymatis membrana simpliciter inclusos.

Quid autem sentiendum de tanta piæ matris crassitie & diducta anfractuum cerebri contiguitate? Vere suspicor multum contulisse suæ perfectioni in pingendo, cum in hac arte excellens fuerit si quis alter, Equidem hoc unum est quod cogitatio sit ab anima, non ab organis, ideoque cum bruta non cogitent, illa probabiliter carere statuunt Cartesiani; cogitationis autem scrutari vires, animæ ut essentiam indagare, idque exigere videatur aliquid supra animam, quia in tantum materialia, & omnia mortalia, cognoscit anima, quæ ut aliquid supra illa, cum sit immaterialis & immortalis, nullatenus in operando dependet anima ab organis, ita in fatuis, in quibus principes animæ facultates non exercentur uti debent, aliquid in cerebro insoliti apparet, ergo scrutari animæ operationes à corpore dependentes, nil aliud est quam organorum vires contemplari, quid scilicet, & quomodo concurrant in operationibus, & ad id non requiritur aliquid supra animam, cum hæc sit supra sui corporis organa: posita ergo tantæ cognitionis possibilitate, quærendum esset utrum à particulari cerebri conformatione dependeat ingeniorum diversitas: profecto cerebri anatome suam detegit in omnibus structuram fere consimilem, quamvis probabili conjecturam suspicari possemus an cerebri fibræ Willisianæ in omnibus ejusdem sint modificationis, quod non ita facile oculis observabile: Interea ingenii vires in particulari animati cerebri conformatione dependere firmiter credo, verum non tantum in hoc, sed à diversa sanguinis constitutione, ex qua major vel minor spirituum perfectio & copia consistit; ita accidit maniacis, in quibus non pervertitur cerebri structura, sed spiritus animalis ab indole miti & benigna in acerrimam degenerant ita hypochondriacis, in quibus sanguis ater, spiritus gignuntur nebulosi, ex quibus tot phantasmata.

Cum ergo ingenii vires consistant in particulari sanguinis, & animali cerebri configuratione, possumus industriam eruere tanti pictoris: & primo cordis insolita adeo magnitudo arguit copiam notabilem rarefacti sanguinis, qualibet systole expulsi, quæ dum in anfractus cerebri perveniebat, capacio-

res exigebat, ut facilius & celerius filtraretur, n. sanguis subsequenter irruens ita copiosè sua mora noceret: ex copioso autem sanguine ra. efacto naturaliter, copiosi & spiritus, ex quibus ingenii robur: verùm quamvis spiritus sub tenuissimo liquore concipiantur, summæ sunt tamen exhalabilitatis, quapropter piam meningem crassiorem effecit natura, ut illos retineret facillimè dissipabiles, a nimis laxa cerebri structura, tum etiam ut cerebri anfractus sua interpositione dilitaret ad faciliorem sanguinis instillationem: copiosi ergo spiritus, cum liberè per diductos cerebri anfractus permearent, libera etiam fluiditate per corpus exspatiari poterant. Unde ità ingeniosè imaginabatur, ut pura tantùm originalia per Italiam celeberrima imaginationis suæ viribus abstracta depinxerat nullis unquam deditus exemplaribus. *Ex Communicatione Excellentiss. & Clariss. Dom. D. Joh. Baptistæ Fantoni, Medici & Professoris Taurinensis. Joseph. Bonetus in sepulchreto.*

Serenissimus Christianus Dux Brunsvicensis & Luneburgensis, cum multis annis inordinatè vixisset, cruda multa affatim ingessisset, acetariis, oleribus, fructibus hortensibus crudis, & ejus generis difficilis concoctionis cibis corpus oneràsset, incidit in febrem quartanam, qua curata aliquandiu bene habuit: Notandum tamen quod in ipsa febre quartana cum usus esset vomitorio ex rad. azari, & multas cruditates magna cum perturbatione & molestia rejecisset, (nam oleribus & difficilis concoctionis cibis se ingurgitaverat) juravit se nunquam vomitorium deinceps assumpturum; Quod cum ego animadverterem, & tamen Princeps ipse una mecum quamprimum; restitui vellet, neque id absque vomitoriis commode fieri posse perspicerem, pilulis meis febrilibus, quibus ante singulos paroxysmos usus est, admiscui aliquantum pulveris rad. azari, quod tametsi in parva quantitate fuerit, sæpius tamen usurpatum multa per vomitum eo ipso die, quo assumptum erat, rejecit, & q. excrementa viridia, tenacissime cohærentia, quod omnibus abstantibus admirationem movit, convaluit post id & rectius habuit: Postea tamen cum iisdem crudis & difficilis concoctionis cibis iterum usus esset, incidit in gravem morbum, quem quidam, cum aliqualem calorem naturalem præter naturalem perciperent, febrem malignam judicaverunt, quod ego postmodum adveniens falsum inveni: Nam cum nossem Principis, qui alioquin temperantissime vixit, in rebus crudis & cibis herbaceis intemperantiam, statim prospexi ex cruditate ortum quicquid mali erat, neque in eo deceptus sum, nam post aliquot dies propinato aceto bezoartico, & aliis medicamentis ad rem pertinentibus, ejecit Tæniam, sive vermem latum, ruptum & per partes emissum; ita tamen ut tota longitudo ulnas circiter novem compleret: id factum est die 21. Maii 1626. Antequam is excerneretur, & aliquot diebus post, quiescere non potuit, sed corpus hinc inde jactavit, donec exhibitis medicamentis expulsivis alexipharmacis (propter suspicionem veneni, vel ex mortuis vermibus intrinsecus nati, vel extrinsecus dati) cordialibus & confortantibus paulum tranquillior fuit: Interim die 1. Junii advertimus infra sinistram mammillam novem pustulas lividas, sive tubercula sicca, instar fragi per medium dissecti & appositi, ejusdem cum fragis, sed obscurioris aliquanto coloris & asperitatis, sine pure protuberantia, unde veneni suspicio aucta est: Vires inde tractæ & mentis hallucinatio nonnulla sequuta est, loquutio etiam ita præcipitata fuit, ut quid diceret rari intelligere potuerint, nisi quid esset sæpius rogarint: Initio Princeps multum vomuit, præsertim assumpto cibo & potu: cerevisiam, qua alias delectatus fuit, vinum fastidiens, semper rejecit, vinum retinuit, neque quicquam incommodi inde sensit, aut caloris præter nat. concepit: Pulsus initio propemodum naturalis, urinæ quales jumentorum, postea prope ad statum naturalem in colore, substantia & sedimento pervenit, pulsus vero magis magisque languidior factus: In medicamentis assumendis difficilior fuit, nam vetita affatim appetivit, concessa respuit & cum corpus maxime calidum servare debuisset, omnia tegumenta rejecit, & præterea aqua rosarum, & aliis refrigerantibus caput inundavit, cum tamen neque in pulsu, neque in urina, neque in tactu totius corporis ullum caliditatis signum apparere.: Medicamenta, tum quæ ad exonerandam saburram, tum quæ ad excludendos vermes, extinguendum venenum, conservandum cor & reficiendas vires singulari virtute facere videbantur, diligenter administrata sunt, omnia tamen in pejus ruere, pulsus sese subducere & vires in horas labasci, appetitus posterni, donec tandem spretis omnibus humanis placide obdormierit d. 6. Junij 1626.

Aperto ad condituram cadavere, propemodum omnia viscera sana inventa sunt, solus ventriculus & intestina vitium contraxerant; Ventriculus enim muscoso phlegmate redundabat, & tunica ejus interior obscuriore, quam pro natura, colore imbuta fuit: Intestina etiam plurimum pituitæ crassæ & mucosæ continebant, & interior tunica, in testinis tenuioribus fere nigricans, rugas instar plicarum orbiculatim in intestina intrensecus continua serie ambientes formaverat. In Colo vero de lato verme, sivæ tænia, particula ad longitudinem prope quinque ulnarum reperta fuit: Pulmones plane integri fuerunt: Cor nihil vitij habuit, nisi quod dexter ventriculus solito flaccidior visus sit, & in eodem vesicula albicans ad longitudinem & crassitudinem digiti, utrinque acuminata, pisciculum dixisses, qui discissa & rupta, cum aquam contineri putassemus, materiam pinguem, crassam instar axungiæ reperimus: Hepar magnum fuit & omni labe caruit, nisi quod quatuor quinqueve locis ad magnitudinem felii menthæ, maculæ luteì coloris apparuerint, carne subjecta similiter ad corruptionem vergente, reliquis partibus tum quoad colorem, tum quoad substantiam omnibus integris: lien, quemadmodum & Renes omnis labis fuerũt expertes, Membrum virile supra modum flaccidum una cum scroto nigrorem contraxerat. *Ex observationibus ad.mi Luchteni?*

Lucatenii Regis Daniæ Medici in Actis medicis Bartholini anni 1672. p. 25.

Febris Epidemica Nervosogeneri & Thoracis partibus infesta Febris Epidemica ab inflammatione Pulmonum Epidemica verminculosa.

Circa æquinoctium vernale anni 1661. puella novem circiter annorum ægrotare cœpit, imprimis absque calore & siti intensis, appetitus dejectio & virium languor accesserant: insuper vertigo fere continua molestabat, cum crebro leipothymiæ metu, ut sæpius animi deliquium instare putaverit; cujus ægritudo quoniam Tussi crebra & humida stipata fuerat, primo tantum frigoris susceptio putabatur, verum intra paucos dies illa Tussis plane convulsiva: adeo ut inter tussiendum, phragmate sursum elato, & cum systole sursum repetita, ita aliquandiu retento stridor ingens & velut suffocativus ederetur: dein apertius Febricitans, ac de siti & calore conquesta, noctes insomnes cum insigni corporis agitatione ducebat, atque prope diem delire loquuta de veste sua in aquas delapsa querebatur: cumque omnia in pejus ruerent, motibus convulsivis primo in artubus, mox in facie & subinde toto corpore tentari cœpit, paroxysmi crebra vice, nempe bis aut ter intra horam repetente, gravissime urgebant, adeo ut misella hæc intra nychthemeri spatium, aquo affectiones spasmodicæ graviores exortæ fuerint, spirituum animalium tenore labefactato penitus fatum obierit: Dum paroxysmi convulsivi urgerent, pulsus erat plurimum inordinatus, ac sæpe intermittens, etiam vomitione crebra afficiebatur.

Cadavere dissecto, symptomatum in hac febre præcipue urgentium rationes & vestigia clarius patebant; Nam calvariæ ossa amota, statim vasa meninges perreptantia, sanguine plurimum turgescere conspiciebantur, quasi fere tota cruoris massa in capite aggereretur: Venis enim circa viscera imi ac medij ventris sectis aut disruptis parum sanguinis effluxit: Porro membranæ illæ, ubi cerebellum investiunt, atque altius infratæ ipsum a cerebro dirimunt, sanguine pluribus in locis extravasato suffusæ, colore atro purpureo insigniebantur, ut minime dubitandum esset, quin phlogosis sive inflammatio, illic circum circa excitata, convulsionum adeo atrociter infestantium causa fuerit: Integumentis hisce ablatis, cerebri substantia prorsus madida, & humore aquoso supra modum irrigata videbatur: quinimo ejus cortice exempto ventriculi omnes aqua limpida erant impleti, cujusmodi pellucidi liquoris plusquam libræ semissem eximere licuit, ventre inferiore aperto, viscera omnia in eo contenta sanis sarta & sana tecta inveni: ventriculus, licet inani vomitione crebro lacessitus, nihil præter liquorem nuper ore ingestim continebat: etenim neque in ipso, nec in appendice ipsius lumbrici, aut acres humores (qui sæpe ejusmodi convulsionum causa perhiberi solent) reperiebantur: Intestina tenuia pluribus in locis mutuo involvebantur, a viscerum istorum motibus convulsivis; Thorace aperto, pulmonum cava valde rubicunda, & velut suffusa, imo in quibusdam locis quasi livida & fere nigra apparebat, ex eadem ubivis dissecta ichor tenuis & spumosus exudabat. *To. Willis patol. Cerebri cap. 8.*

Temporibus inconstantibus morbi equidem fiunt inconstantes, dummodo illorum perduravit inconstantia: sed quando ipsorum inæqualitas uniformis aliquandiu perstiterit, prout factum est per duos annos fere continuos, ut plurimum fuerunt austrini, ventosi, frigidi, pluvii, & cum maxima aquarum illuvie, morbi supervenientes constantes apparent & fere uniformes: Cujusmodi sunt febres hoc tempore grassantes, non Bergomi tantum, sed Bononiæ, Venetiis, in Foro Juliensi, agro Patavii, Vicentiæ & fere ubique locorum; In his enim omnibus locis populariter sævierunt febre, non quidem vere Pestilentes, quia licet multos interfecerent, ut plurimum tamen fuerunt salutares, nec alicui communicatum fuit contagium, sed sunt Ardentes spuriæ, ad continentium naturam accedentes invadentes, cum dolore capitis, colli, lumborum & totius corporis perseverantes, cum siti, vigiliis, paraphrenitide, & aliquando cum phrenitide, verminibus & cum peticulis erumpentibus, plerumque rubris, aliquando violaceis, nigris diversis temporibus, ut plurimum circa septimam, & in puerulis cum morbillis cum & variolis, & urinis tenuibus, aliquando crassis & turbidis, & aliis accidentibus malum morem harum ferium commonstrantibus: hæque febres viros magis quam mulieres affligunt, eosque ut plurimum intra secundum senium constitutos, si præsertim plethorici, biliosi, aut melancholici fuerint, si locorum humidorum fuerint incolæ, si incomposite vixerint, immodice incaluerint, veneri indulserint, vitiosisve succis redundaverint, raro Claustrales, tanquam minus incomposite viventes.

Originem autem habuerunt hæ febres utplurimum a putredine circa viscera naturalia, ideoq; & vermes fuerunt excreti, diarrhϾ non raro subsequutæ, cum criticæ tum symptomaticæ: Fere tamen semper sese insinuavit putredo in totum venosum genus, non sine aliqua Pulmonum inflammatione, ut apparuit ex dissectione Cadaverum: Hincq; factum fuit ut fere in omnibus apparuerint peticulæ; pluribus supervenerint sudores aliquando diaphoretici, non raro salutares, & fere omnes judicati sint per urinas copiosas. *Ban. Silvaticus consil. xiv. cent. 1.*

Sæpe decipiuntur Medici, Peripneumoniæ speciem pro febre mali moris & maligna judicantes, ac pro tali curantes: Et dum febres hujusmodi epidemiales vagantur, si corpora eorum qui perierunt secta sint, maxima ex parte inveni labem, vel in extremis lobis, vel in parte postica pulmonum, quæ ad gangrænam perexiguam tendebat: Id ipsum etiam accepi a Doctore celeberrimo, qui se eadem experimenta multoties observasse testatus fuit: Ideo caute in his procedendum est ut cognoscatur pars affecta.

Scholia.

In Pulmonum affectibus non plerumque respira-

respiratio læditur, quod provenit, partim ex natura affectuum, partim ex situ. Nam Tabes, vel ulcus Pulmonum, ex se respirationem non lædit nisi per accidens, cum scil. pus vel pituita in arteriis eorum recipitur: Similiter pituita, quæ in pulmonum substantia recipitur, respirationem parum aut nihil lædit, nisi cum vasa obstruit, & aëris ad cor ingressum vel egressum cohibet: aut pulmones magnificando, inanitatem pectoris, quæ ad libere respirandum requiritur, repleri facit: Imo neque ex inflammatione particulari pulmonis, quæ scilicet extrema loborum ejus, vel partem aliquam externã, & maxime posticam obsideat, nisi maxima sit: ex illa enim cor potius præfocationem patitur quam magnam æstuationẽ; neque ob id arteriæ occuluduntur, vel comprimuntur. Et ideo non sequitur neque ratione organi, neque ratione aucti caloris necessitas magna respirationis, neque impedimentum illius, nisi leve: Inde sæpe decipiuntur Medici, quia hæc est peripneumoniæ species, &c. Ideo caute in his procedendum est, ut cognoscatur pars affecta; Quæ ex levi, sed angustiosa respiratione, & subdifficili in aliquo latere decubitu, sicuti ex pulsuum mollitie, ex sudore circa pectus & cervicem, cum adsunt malignitatis notæ, colligi debet; Et maxime cum alvus bene ab excrementis abstergitur, & videntur hujusmodi ex sanguinis evacuatione sublevari, licet parum habita ratione languoris virium & febriculæ convenire videatur: Cognoscitur etiam ex pulsuum inæqualitate, nam ex parte affecta celeriores & majores, vel crebriores & oppressiores erunt. *Sebastianus Nasiuc meth. med. Parte 2. p. 298. Vide Lel. à Fonte.*

Initio hyemis 1693. districtu dominii Veneti universo, morbus quidam malignus & epidemius grassabatur, quo plusquam lx. millia hominum, ut ferebatur, cum horrore & febri corripiebantur: Horum nonnulli cito interibant, cæteri brevi evadebant.

Sectione cadaverum instituta, mira & vix credibilis vermiculorum minorum copia apparuit, causamque, quæ vel experientissimis nondum in mentem venerat, manifestavit. N. S. Gemmarius, ex illis locis redux, quamprimum ad nos appulit male habere cœpit, sibique propterea metuens ne simili morbo decumbere cogeretur, consilium nostrum expetiit: purgandum censuimus spec. diaturbith. cum Rhabarb. ℈j. pulv. sem. santonic. Jalap. ana ʒß. m. duas dozes sumpsit, juravitque se copiose purgatum plusquam bis mille vermiculos vivos excrevisse. *G. H. Velschius observ. Medico Physic. hecatostea 2. §. 59.*

In capitibus eorum qui Febre Hungarica mortui sunt, cum sævissimis capitis doloribus, deprehensos vermes testatur Curadinus cap. 10. de Febre Hungarica. Vide lib. 1. sect. 1.

FEBRIS ALBA.
Vid.
CHLOROSIS.

FICUS.
Vid.
VERRUCA.

FISTULA.

Curationes.

I. AB Ulcere sinuoso saltem differunt *Fistulæ*, quod præterea callosæ & duræ sint. Namque Celeriter si non curetur sinus, pus cuniculos porro agit, pars ulcerata callum contrahit, duriorque efficitur, sic ut agglutinari nequeat quod malum tunc *Fistula* nuncupatur. Enim vero est Fistula Sinus Angustus & Oblongus, seu Ulcus Sinuosum, Angustum, simulque Callosum, ac proinde Curam non facile suscipiens. Id quod fit, quoniam orificio existente angusto, fundo autem lato & calloso, copiosa simul & virulenta sanies ibidem colligitur, indeque continuo emanat.

II. Sunt autem plures Fistularum Differentiæ, quæ desumuntur a magnitudine, numero, figura, situ. Aliæ enim breves sunt, aliæ longæ & altius penetrantes. Aliæ unum duntaxat orificium, unamque tantum cavitatem; aliæ vero plures sinus, diversasque cavitates habent. Aliæ sub cute extensæ, aliæ altius penetrant, aliæ in carnem desinunt, aliæ ad ossa, vel ad nervos, vel ad venas aut arterias pertingunt.

III. Causæ Fistularum haud immerito censentur omnes illæ, quæ sinum efficere possunt. Quandoquidem enim Fistula a Sinu tantum differt callositate & duritie, facile datur intelligere, in fistulam sinum degenerare, quum mala sinus curatione callus circa ipsum obducatur, ac tandem durus evadat.

IV. Cognoscuntur verò Fistulæ, in primis stylo in sinum immisso; quò & quo tendat, & quam altè pertingat observamus. Quod si obliqua fuerit fistula, ut stylus recta adigi nequeat, specillum plumbeum, aut potius cerea candela, quæ flecti potest, immittatur. Insuper caro, quæ fistulam circumdat, alba apparet, sicca, dura, sine aut cum parvo dolore, nisi sit juxta nervum, partemvè nervosam. Sed an unus, an plures sint sinus, specillo vel candelâ cereâ explorandum est; idquè Pus etiam, quod effunditur, non raro testatur. Enimverò si plus puris, quam probabile sit unico in sinu contineri & generari, effluat; aut si, ubi Æger situm mutaverit, pus, quod prius substiterat, denuò fluere incipiat, plures sinus adesse, altiusque fistulam penetrare indicio est. At plura si sint fistulæ orificia, per stylum non ita facile explorari potest; sed potius per syringam uni orificio liquor injiciatur, sique per omnia orificia is effluat, una est fistula: sin per omnia non reddatur, plures fistulæ adsunt.

V. Cæterum omnes fistulæ difficulter sanantur. Recentes tamen, simplices, quæquè in partibus solum carnosis sunt, non profundæ, in corpore juvenili & boni habitus, facilius curantur: difficilius verò, in quibus plures partes sunt erosæ, quæque antiquæ sunt, sensu non præditæ, profundæ, flexuosæ, & varios sinus habentes, membris nobilibus vicinæ, in corpore senili, emaciato, cacochymico. Imo quædam fistulæ ne quidem curari debent, quoniam antiquæ sunt, & à partibus nobilibus remotæ, per

quas superflui ac vitiosi humores expurgari jam diu consueverunt.

Sicut & ex difficul curantur, ac fere insanabiles sunt, quæ ad musculorum principia, venas, arterias, nervos, ossa, articulos, dorsi vertebras pertingunt, quæ ad thoracis vel abdominis cavitatem, aut ad contenta intus viscera penetrant. Tales enim fistulæ vel medicamenta non ferunt, vel ad eas medicamenta pervenire non possunt. Hinc Celsus lib. 5. cap. 28. inquit: expedita curatio est in fistula simplici, recenti, intra carnem; adjuvatque ipsum corpus, si juvenile, si firmum est. Inimica contraria his sunt. Itemque si fistula os, vel cartilaginem, vel nervum, vel musculos læsit, si articulum occupavit, si vel ad vesicam, vel ad pulmonem, vel ad vulvam, vel ad grandes venas, arteriasve, vel ad inania, ut guttur, stomachum, thoracem penetravit. Ad intestina quoque eam tendere semper periculosum, sæpè pestiferum est. Quibus multum mali accedit, si corpus vel ægrum, vel senile, vel mali habitus est. Et Paulus Ægineta lib. 4. cap. 49. ait: si fistula ad os usque decumbat, curari hanc absque manus opera impossibile est, nisi temporis spatio sua sponte squamma, vel os abscedat.

VI. Quoad Curandi Methodum: duplex occurrit fistularum Curatio; una vera & perfecta; altera palliativa seu imperfecta, qua nimirum fistula exsiccatur intus, & foras consolidatur, manente nihilominus sinu. Hanc Curam innuit Galenus lib. de tumoribus prat. nat. cap. 4. ubi hæc habet: coercetur tamen sinus siccatus a medicamentis, ut habere sanitatem irreprehensibilem pars videatur: siquidem perpetuo quis accurato victu utens, salubre fere, & superfluitatibus vacans corpus habet, cohibitus manet sinus. Superfluitate vero aliqua collecta rursus repletur, iterumque fit qui ab initio fuit abscessus: rursus vero, ut convenit, medicamentis evacuatur, siccatur que & coërcetur, & semper longe faciliora ei hæc omnia fiunt, quam iis, quæ primò abscedunt. Neque enim quæ divelluntur dolent partes: etenim jam distant, celerrimèque replentur, facile fluorem suscipiente sinu. Atque istam Curationem non omnino spernendam esse existimat Aquapendens, & interdum bene sibi successisse scribit, etsi non semper. Perficitur autem hæc cura legitimo Rerum Nonnaturalium usu, nec non purgato per intervalla Corpore; dehinc Fistulæ Simul immissis valide Siccantibus. Hoc enim modo coalescit orificium, ut sana videatur fistula: quæ quidem interdum planè coalescit; ut plurimum tamen tamdiu clausa solummodo manet, quamdiu superflui in corpore non colliguntur humores. At postquam aliquid humoris denuò in sinu colligitur fistula quoque iterum aperitur.

VII. Altera autem fistularum curatio vera est, atq; hoc modo perficitur. Primum, conveniente instituta Diætâ, vitiosi in corpore redundantes humores emendandi ac expurgandi, usurpatis tum vulnerariis dictis, tum humoribus istis evacuandis aptis Decoctis, præced. cap. 2. nec non lib. 2. cap. 7. abunde traditis.

Deinceps danda opera, ut callus removeatur. Sed cum Medicamenta callum absumentia ritè applicari nequeant propter fistulæ orificii angustiam, illud dilatare necesse erit. Id verò fieri potest vel per sectionem, vel commodius & absque dolore per immissas turundas ex Radice Gentianæ, aut Spongia Præparata. Hæ enim fistulæ sinui immissæ humiditates imbibunt, & crassiores redduntur, atque ità pedetentim absque dolore orificium dilatant: quæ interdum quoque, cum cum callus dilatationem impedit, imbuuntur & illinuntur medicamentis, quæ callum auferre apta nata sunt.

VIII. Sed dilatato quantum satis est fistulæ orificio, callus removendus. Fit autem hoc vel medicamentis, vel ferro, vel igne. Medicamentis aufertur callus in iis præcipue, qui neque incisionem, neque ustionem ferre volunt, ubi recens est fistula, & callus non admodum durus: hujusmodi autem medicamenta acria & erodentia esse debent, & eo acriora vel minus acria, quo callus crassior vel tenuior fuerit.

Ad removendum fistulæ callum Scultetus post Armament. Chir. Obs. 75. hoc laudat Unguentum:

℞. Aluminis Usti, Mercurii Præcipitati, viridis Æris, Salis Nitri an. p. æq. Album. Ovorum q. s. F. S. A. Unguentum. Barbette illud commendat:

℞. Pulv. Rad. Bryoniæ, ℥j. Thuris, Myrrhæ an. ʒij. Æruginis ʒß. Salis Armoniaci ℈. Olei Olivarum, Axungiæ Porci an. q. s. Misceantur pro unguento. vel, quod magis efficax:

℞. Vitrioli Albi ℥iiij. Aluminis, Æruginis an. ℥ß. Aceti fortis ℥vj. Calcinentur, & fiat exinde Pulvis, qui misceatur cum unguento Ægyptiaco pro Litu, eoque inungatur turunda fistulæ inserenda. Eum in finem quoque conducit unguentum Fuscum felicis Wurtzii. Vel fiat acris Injectio, quæ fistulæ callum erodat. v. gr.

℞. Aquæ Aluminosæ seu Mercurialis ℥iß. Plantaginis ℥iij Rosarum ℥j. unguenti Ægyptiaci ʒß. Misceantur pro injectione. fistula verò post injectionem bombace, cera, vel emplastro occludatur, ut quod injectum sit intus maneat: atque talis injectio quotidie semel fiat, aut bis pro re nata.

IX. Sed cum semper callositas fistulæ medicamentis non cedat, atque interdum hac in re plus auxilii & commodi adferat manuum opera, nonnunquam etiam ad Ferrum & ignem accedendum. Aperiendus nimirum totus sinus est, dehinc Actuale Cauterium adhibendum.

X. Ablatâ tandem omni callositate, sinus detergendus est, ac purus reddendus, ut caro regenerari, hinc & sinus conglutinari possit. Hoc verò fit adhibito unguento Aureo, Basilicone, aut Digestivo cui Aloë, Myrrha, similiave Sarcotica sint addita. Vel huic intentioni ut satisfiat, usurpetur injectio, ex Absynthio, Agrimonia, Centaureo, Radice Aristolochiæ Rotundæ, in Aqua Pura decoctis, addito Spiritu Vini cum Pulvere Myrrhæ & Aloës; qua & sinus apertus probe abluatur.

Fistulæ autem perfectè curatæ cognoscuntur: si humor emanans sit pacus, crassus, coctus; item si locus affectus sine tumore, dolore, & omninò siccus sit. *Joh. Munniks in in Chirurgia ad hodiernam Praxim adornata.*

De Fistulis in specie ac primò De Fistula Lachrymali, etsi de ea jam supra capite de Ægylope.

I. Cæterum in interno oculi cantho inter duo puncta lachrymalia Caruncula locatur, lachrymalis dicta, quæ continuum lachrymarum per genas defluxum impedit; sed eas imbibendo ordinate per vicina puncta lachrymalia in nares dirigit. Hæc caruncula ab acrium humorum affluxu turget nonnunquam, intumescit, & abscedit, ulceraturque, ulcere non raro in Fistulam abeunte, ut adeo tandem sujectum os carie corrumpatur: qui affectus lachrymalis fistula nuncupatur.

II. Est itaque Fistula Lachrymalis Tuberculum inter majorem oculi angulum & nasi radicem ortum, plerumque cum inflammatione, nonnunquam & sine inflammatione. Atque hic tumor aliquandò quidem in superficie se ostendit, aliquandò magis profundum obsidet, & non nisi tacta ac compressione percipitur. Tumor hic ruptus & male curatus in ulcus abit, quod vel simplex remanet, à quo pus coctum plerumque exudat: vel serpens & malignum evadit, a quo pus crudum effluit: id quod non raro sub inferiore palpebra viam sibi facit, & per tuberculum ibi elevatum, exulceratumque aquosam & ichorosam materiam effundit: aut si abscessus tardius rumpatur, in sinuosum ulcus, seu fistulam oculi, lachrymalem dictam degenerat.

III. Causa humor est tenuis, acris, salsus, qui eo stillans primò inflammationem, dein erosionem, exulcerationem, ac tandem fistulosum & sinuosum ulcus, nonnunquam cum subjecti ossis carie, producit.

Tuberculum autem ipsum alias majus, alias minus est, in superficie eminens & visui expositum, aut in profundo latens, & cum soluta unitate in Ægilope, citrà hanc in Anchilope. Rumpitur autem tuberculum hoc, aut intus versus oculum, aut extra per cutem, aut utrimque. Interdum & os naris proximum perforat; nonnunquam cartilaginem palpebræ, ac ipsam palpebram corrumpit.

IV. Igitur dignoscitur malum hoc, quod tumeat locus affectus, rubore in ambitu perfundatur, lancinante dolore affligatur, in primis inflammatio si adsit. Ubi vero cute exulceratá rumpitur tuberculum, fit abscessus cum ulcere, quod si legitime non curetur, pus diutius coërcitum cuniculos porrò agit, sinumque facit, per quem collecta intus sanies aut sponte effluit, aut presso angulo extruditur, tumorque nonnihil subsidet, usque dum nova colligatur materies. Nonnunquam ad os usque subjectum sinus penetrat, illudque erodit, viamque in narem proximam aperit, è qua graveolens quid continuo excidit.

V. At vero affectus hic ægrè sanatur, nisi mature ei occurratur. Atque difficilius redditur hoc vitium, si sit conjuncta soluta unitas, sique tumor profundas occupet partes.

Si ruptio sit interiora versus, periculosior quia metuenda est subjectorum ossium corruptio.

Fistula recens, & quæ orificium habet extinsecus manifestum, facilius curam suscipit.

In genere tamen Fistula Lachrymalis chronicum malum est, cum propter perpetuum materiæ affluxum, & motum oculi continuum, tum quia conveniens ligatura ea in parte fieri nequit, tum denique quia medicamenta debilia parum agunt, fortia vero oculum lædunt.

VI. Quoad Curandi Methodum: Quandoquidem eodem modo non semper se habet Fistula Lachrymalis, non semper eadem erit hujus affectus Cura. Curatur namque vel ut incipiens; vel ut abscessus jam ruptus, cujus tamen latera minime sunt callosa vel ut Fistula perfecta, osse tamen subjecto sano, minimeque corrupto; vel denique ut Fistula perfecta, osse subjecto carioso: atque tum aut Medicamentis, aut Chirurgia.

VII. In genere ut Ægilops vel incipiens vel perfectus Curetur, primum instituenda est optima victus ratio. Dein redundantes in toto acres tenuesque humores sunt corrigendi, & tum per alvum, tum per urinas, tum per auctam transpirationem evacuandi. Quem in finem conducit Decoctum, ex Ligno Guajaco, Sassaphras, Radicibus Sarsaparilla, China, additis Betonica, Majorana, aliisque Cephalicis; nec non (si Purgans id desideramus) Pulpa Colocynthidis, Glycyrrhyza, & insuper Setaceum nuchæ adhibere quantum conducat in Curanda Fistula Lachrymali, Praxis docet, affirmat Hildanus Cent. 4. Obs. 19.

VIII. Generalibus hisce præmissis, si Ægylops incipiens sit, atque nondum apertus, secetur ferro ac aperiatur, idque fiat mature. Si enim apertio differatur, pus vicinas partes erodit, & Fistulam sæpe inemendabilem gignit.

Aperto autem abscessu, seu natura, seu arte, imponantur, Desiccantia, Detergentia, Consolidantia: quem in finem conducit Ungnentum de Tutia, vel simile ex Aloë, Myrrha, Plumbo Usto, Tutia, Spodio Præpareto, &c.

Chalmetæus Enchir. Chi. lib. 5. cap. 20. se nihil præstantius sequenti esse expertum testatur:

℞. Vini optimi, seu potius Spiritus Vini. Mellis Rosacei an. ℥j. Pulv. Myrrhæ optimæ ʒij. M. F. Linimentum, quo mane & vesperi locus illinatur. Insuper ipsi ulceri postquam Exsiccans aliquod impositum sit Unguentum, pars affecta comprimatur instrumento ab Aqua pendente, & à Sculteto Armam. Chir. Tab. 8. Fig. 1. depicto, aliove simili, ut ulcusculum ita consolidetur, & cicatrice occludatur.

IX. Si vero perfecta sit Fistula, lateribus adeo callosis, incidatur ferro, ac dilatetur Sed si Patiens ferrum admittere nolit, dilatetur Turundis ex Radicibus Gentianæ, aut Spongiis Præparatis. Quod si hoc fieri nequeat, tantillum ex Caultico quodam prudenter applicetur. Diligenter interim oculus claudatur, ne forsan liquefactum Causticum in oculum fluat.

Aperta & sufficienter dilatata Fistula, Mercurius Præcipitatus Ruber ulceri inspergendus, aut filamentis inponendus est, ac superponendum Emplastrum ex Gummi Elemni.

Atque hoc modo callus consumendus, quo attrito, pars affecta nunc citato Aquapendentis instrumento, vel simili comprimatur. ipsique ulceri Balsamum Peruvianum, vel Tolutanum, aliudve Unguentum Exsiccans, Detergens, Cicatrizans imponatur, sicque consolidetur ac cicatrice occludatur.

X. At

At vero subjectum os si cariosum observetur, (quod deprehenditur, si immisso specillo asperitas quædam inesse appareat; aut sonus quidam percipiatur osse pulso, consumpto scilicet periosteo) quantum fieri potest detegendum est, dein ferro abradendum: quo sublato, ossi superstiti filamenta arida applicanda, quousque caro laudabilis ab ipso excreverit; imponendum quoque vulneris labiis Unguentum de Tutia, Sarcotici loco, propter continuum ichoris ad angulum oculi fluxum; tandem cicatrix inducenda Gummi Elemi, aut Emplastro Diapalmæo, similivè exsiccante. Si autem os cariosum & probè detectum commode abradi nequeat, Euphorbium in subtilissimum pulverem redactum inspurgatur, Enim vero nihil præstantius esse Euphorbio in ossibus cariosis, & in fistula lachrymali ostendit Praxis, subscribit hildanus cent. 5. obs. 22. & cent, 2. obs. 92. Quippe quod adjacentem carnem non adurit, ut perperam nonnulli metuunt

Sunt qui cariem ossis oleo vitrioli, sulphuris, aut aqua forti corrigere tentant, sed male; ad circumjacentes enim partes fluunt, & os ulterius corrumpunt.

Alii ossis fistulæ lachrymali subjecti cariem cauterio actuali corrigunt, malè; quæ enim ferrum aut ignis non sanat, insanabilia esse Hippocrates pronunciavit. Scribit tamen fabricius Hildanus, sibi curationem fistulæ lachrymalis cum euphorbio semper tam feliciter successisse, ut cauterio actuali nunquam fuerit usus, Interim vero illud non rejicit, atque ideo fistula plane occalescente, Inustionibus utendum, si Ægri admittant, utpote quæ callum non modo atterunt, partemque ipsam corroborant, sed etiam citius separant os corruptum.

Quandoquidem igitur & callus fistulæ, & ossis corruptio consolidationem impediunt, hinc callositate ossisque carie absumptis, nec non deterso satis ac mundificato ulcere, Balsamum Peruvianum, vel Tolutanum, vel Unguentum de tutia, aut simile filamentis applicetur, ut plana ac pulchra fiat cicatrix.

Per totum autem curationis tempus, collyrium exsiccans ac anodinum oculo frequenter instilletur, & linteum republicatum, eodemque collyrio madefactum applicetur, sintque omnia fascia diligenter ligata, ut oculi motus quoad fieri possit impediatur, exempli loco esto id, quod sequitur.

℞. Aq. rosarum, plantaginis, euphrasiæ an. ℥iß. sem. cydoniorum ℈iß. maneant in infusione per horas dein colaturæ admisceantur, troch. alb. rhasis subt. pulv. tutiæ præparatæ an. ℈iiß. fiat collyrium, calide oculo identidem adhibendum.

In genere tamen de fistula lachrymali inveterata cum magna subiecti ossis corruptione notandum, quod difficulter ea curetur; & si curata fuerit, adhuc tamen ex oculo lachrymæ effluant, ob carunculam lachrymalem absumptam

Sed genuinam fistulas lachrymales curandi methodum videre licet apud Hildanum cent. 6, obs. 3. & *Petrum de Marchettis obs. chirurg. 22 Idem ibidem,*

De Fistula Ani.

Ani fistula est Ulcus angustum, longum, callosum, sedem habens in substantia intestini recti, vel musculi ejus sphincteris. Exulceratur vero sedes hac fistula variis modis. Interdum namque circa anum oriuntur fistulæ rectum intestinum nequaquam perforantes, sed circa anum consistentes, & in carne terminum habentes. aliæ exedunt intestinum rectum, simulque perforant communia integumenta, ut sanies exterius per cutem egrediatur. Nonnullæ ad intestini recti tunicam tantum exteriorem pertingunt, & serpunt supra intestinum, quod tamen non perforant. Aliquæ inter tunicas intestini recti sursum tendunt, modo ad medium sphincterem, modo ulterius. Quædam ad vesicam deflectunt. Adhæc aliæ uno tantum sinu, aliæ pluribus perreptant: quædam rectæ, quædam tortuosæ, ut non possit earum ductus investigari: quandoque vero sunt multæ simul & contortæ, atque conjunctæ, habentes tamen unum orificium. Sunt etiam aliæ pertingentes ad articulum coxæ Harum fistularum principium excurrit nonnunquam ad lumbos, sive thoracis vertebras, imo interdum ad ipsas scapulas, inquit ampl. Tulpius obs. Med. lib. 4. cap. 36. Cujus oras licet forfice diducas, & amplies, (quod tamen ad cutaneas fistulas summe utile) operam nihilominus ludes: nec pervenies unquã ad remotissimum sinuosorum fluxuũ principium.

Causæ vero fistularum ani aliæ externæ sunt, aliæ Internæ. Inter externas causas frequentissima est tuberculum exterius circa anum enatum & supperatum, cujus sanies si exitum non habet, sinum efficit profundum. Enascitur autem ejusmodi tuberculum ex contusione partium ani, ut sæpe equitantibus, & aliquando remigantibus contingit: item ex ictu, vel casu in partibus circa anum facto, cum exinde partes ani proximæ atterantur, & perruptis vasis sanguis ad nates, & circa anum cogatur, qui extravasatus putrescit, & putrescendo acrimoniam acquirit, & molles illas partes exedit, sinuat, fistulamque efficit. Insuper vulnera hujus partis non raro in ulcera degenerant, atque hæc in fistulas. Inter Internas namque fistularum ani causas primo numeratur ulcus intestini recti non rite curatum: dein apostema in partibus hisce obortum, & serius apertum; viz. expectata ejus maturatione, cum tunc temporis sanies illa intus contenta corrodat, & sinum, tandemque fistulam efficiat; atque ideo in hac parte apostemata, antequam ad maturationem perveniant, sunt incidenda.

Cæterum ab humoribus vitiosis ad intestinum confluentibus, & musculum sphincterem erodentibus hujusmodi fistulæ oriuntur; dum a materia salsa, mordaci, vel virulenta, ex lue potissimum venerea, exulceratur rectum intestinum, hinc sensim evacuato ulcere ab eadem in eo congesta, & diutius hærente, paulatim perroditur; atque materia inter partes musculosos collecta, tandem oritur tumor in partibus ani externis, qui diruptus in fistulam abit, tum rectum intestinum, tum musculum ejus sphincterem pertundentem. Denique hæmorrhoides tumentes & male curatæ, atque exulcerantes, in sinus nonnunquam, tandemque in fistulas abeunt.

Cognoscuntur autem ani fistulæ, quod orificiũ ulceris sit angustum, sinus vero intus latens, & labia ejus callosa sint Excernitur etiam inde sanies (modo orificium ejus non claudatur. Tum enim nihil excernitur, & vicinæ partes tumidæ fiunt) aliquando aquosa, aliquando virulenta,

An verò unus, vel plures sinus sint; item an penetrent, vel non penetrent; vel utrùm rectæ aut intortæ hæ fistulæ, stylo immisso exploratur. Si namque fistula sit in partibus externis prope anum, quæ licet musculum sphincterem non perforaverit, in intestinum rectum tamen penetraverit, id specillo patebit; intruso siquidem digito oleo inuncto in anum, specillum nudum illi occurret. Si vero fistula sit tortuosa, ut stylus in anum facile penetrare non possit, ex excrementis id deprehenditur; cum aliquando per fistulam fœces alvi reddantur, & liquor in fistulam injectus per anum exeat, seu in anum infusus per fistulam egrediatur. Porrò fistulæ inter intestini recti tunicas dignoscuntur immisso specillo, si digito id non fuerit obvium, sed membrana ipsius intestini tectum. An verò fistula perforat intestinum rectum in musculo sphinctere, vel supra eundem, hoc prodit signum: siquidem si digiti in anum intrusi apex ab eodem non constringi, sed loco veluti vacuo hærere sentiatur; quo stylus quinetiam in fistulam demissus pervadat ad extremum usque digitum, in illud scilicet cavum, fistulam perforare intestinum supra sphincterem indicio erit. Utrùm vero fistula fuerit in musculi hujus principio, medio, vel fine, quoque digito & specillo patet. Si ad vesicam perveniat, urina per eam redditur. Interdum ad rectum intestinum & vesicam simul penetrat, ac tum inter mingendum crepitus ex pudendo, perinde atque podice emittitur.

Quoad Præsagia de Ani Fistulis facienda: Ani non penetrantes fistulæ penetrantibus minus periculosæ sunt. Nihilominus tamen omnes fere Ani fistulæ sanabiles sunt. Et gloriatur Petrus de Marchettis, se ultra sexcentas ani fistulas perfectè curasse, alias difficilius, alias facilius.

Ægre admodum sanantur ani fistulæ, quæ supra musculum sphincterem intestinum perforant ut & quæ a lue gallica proveniunt. Facilius verò & brevi tempore, quæ in orificio ani; minus facilè, quæ in medio musculo intestinum perforant.

Atqui fistulas hasce Curandi Indicationes vel totum corpus, vel partem respiciunt affectam. Totum corpus quæ respiciunt, permittunt (si viscera Patientis bene fuerint constituta, ut patet ex inculpata ejus valetudine) fistularum curationem mox aggredi, non expurgato corpore, absque ullo futuri morbi periculo. Alioquin præmittatur corporis Purgatio, præparantibus, & purgantibus lenioribus; nec non Vena Secetur. At verò Patiens fuerit mali habitus, & cacochymicus, propinetur insuper Decoctum ex Ligno Guajaco, Salsaparilla, Chin, &c. Ut tum per sudores, tum per Auctam Transpirationem, & copiosiorem excretam Urinam, ab humoribus vitiosis liberetur: præsente siquidem cacochymia, raro admodum ex toto sanantur fistulæ ani. Fonticuli item cruribus excitati non raro multum conducunt, cum per hosce materia derivetur, & evacuetur: sic in senibus ex antiqua fluxione si sint fistulæ, eæ tutò nunquam curantur, nisi ante consolidationem excitetur Fonticulus in crure, pro evacuatione materiæ quotidie collectæ.

Partis autem Affectæ curatio multiplex est, pro varietate & differentiis fistularum. Atque hinc in ipsius fistulæ curatione explorandum prius, num hæc sit unica vel multiplex, hoc est, num unum habeat orificium & ductum; an vero plura orificia, pluresve ductus: deinde num in intestinum penetrent fistulæ, nec ne; & sic porro fistulæ quippe prope Anum, quæ non pertingunt ac ipsius orificium, facillime sanantur, non tamen absque Sectione: & quidem si rectæ sint sectione unica; si autem sinuosæ, pluribus curari solent sectionibus.

Primò igitur foramen fistulæ dilatandum immissis Turundis ex Radice Gentianæ, vel spongia Compressa; ac quotidie eædem crassiores immittendæ, donec foramen fistulæ dilatatum admittat Scalpellum ad Sectionem: satis verò dilatato foramine, immittendus Cultellus rectus, atque facienda unica Sectio, ad fundum usque ipsius fistulæ; postmodum ad prohibendam inflammationem imponendum linteum discerptum Ovi Albumine imbutum, superinjectis stupis in eodem madefactis; quibus postero die remotis, diligenter stylo inquirendi alii sinus: qui dilatandi, atque secandi modo nunc dicto: supra fistulam sectam adhibendum Digestivum ex Melle Communi, Therebinthina, & Ovi vitello. Quod si fistulæ callum consumere nequeat, imponatur illud Sculteti.

℞. Mercur. Præcipit Rubr. ʒß. Mellis Rosacei. ℥ß. Misceantur. Unguentum hoc linteo discerpto excipiatur, & fistulæ appertæ callo ponatur.

Consumpto callo, deterioque vulnere, caro generanda, non quidem Sarcoticis Unguentis admotis, utpote hisn idioribus; sed siccioribus, Unguento de Tutia scilicet, de Plumbo, similibusve, atque linteo discerpto his imbuto vulnus omnino implendum, ut caro e fundo succrescat; ac superponendum Emplastrum diapalma, vel simile.

Producta autem æqualiter carne, inducenda cicatrix, non Pulveribus, nec filamentis Aridis, quibus labia vulneris callosa evadunt, & cicatrix non ita facile obducitur; at impositis iisdem Exsiccantibus Unguentis; quibus dura ac solida evadit cicatrix, quæ difficilius dehiscit.

Sed fistulæ, quæ ad orificium ani pertingunt, & serpunt exterius supra Intestinum Rectum, non tamen ipsum perforant, non ita facile sanantur, ob copiosas humiditates, quæ ab intestinis continuo defluunt. Istæ sunt quoque dilatandæ, & sequendæ; nullo quippe alio præsidio sanantur.

Igitur si occurrat fistula ani non penetrans rectum intestinum, sumendum specillum, quod in una sui extremitate capitulum rotundum, & pro fili serici trajectione foramine donatum habeat; in altera, pro incisione fundi fistulæ, instar acus tricuspidis acuminatum sit, cujus apici affigatur pila cerea, qua instrumenti acumen liberiorem transitum habeat ad sinus fundum, neque cutis in latera ejus impingat, operationem impediat, & dolorem excitet.

Præparato ita specillo incerato, fistulæ fundus inquirendus, eoque invento, specillum fortiter trudendo cutis perforanda, totumque illud per fistulam ducendum, propendente ex utroque foramine filo serico. dein educto specillo, fili extrema colligenda, arctiusque stringenda, sicque universi sinus incisio filo peragenda. Atque hic modus fistulam non penetrantem incidendi proponitur à Celso lib. 7. c. 4. hisce verbis: „in fistulâ de-

„ in illo

" missio specillo ad ultimum ejus caput, incidi " cutis debet; dein novo foramine specillum " educi lino sequente, quod in aliam ejus partem ob id ipsum perforatam conjectum sit. " At vero quia fistulæ totius per filum incisio & curatio nimis tarde procedit, illamque assiduus comitatur dolor, merito rejicit eam Fabr. ab Aquapendente, nec locum habere ait, nisi in iis, qui meticulose ferrum expavescunt. Unde & nos potius ducimus, fistula specillo perforata, & foraminibus pro usu syringotomi, quod altero extremo capitulum crassius habet, sufficienter dilatatis, filum sericum removere, atque fistulam ipsam incidere. Et hæc fistularum per filum & aciem scalpelli curatio Celsi & recentiorum Practicorum votis satisfacit, atque simplici per filum incisione melior est, & tolerabilior, in primis quando orificia propter sinus longitudinem nimium distant, Si tamen & hæc operatio æquo tardior videbitur, omnibus bonæ operationis conditionibus sati faciet Chirurgus, si statim fistulam inciderit Syringotomo acutam aciem habente, globulo tamen cereo munitam, quo syringotomi acu non transitum habeat liberiorem ad fundum fistulæ, neque metus sit, ut in latera impingat, operationem impediat, doloremque excitet.

Verumenim vero licet hos modo, per Sectionem partium externarum, Fistulæ Ani non Penetrantes ut plurimum curari soleant; facilius tamen eadem curam suscipiunt, si ipsum intestinum intus secetur. Neque omnino metuenda est musculi sphincteris & intestini recti sectio; hac equidem cautela, ne musculus totus secetur, sicque fæces involuntarie effluant. Scribit Hipp. lib. de Hæmorrh. sphincterem tuto posse incidi, quovis modo, sine læsione sui officii, si saltem octava ejus pars relinquatur intacta, alias sequeretur involuntaria fæcum excretio, & tandem ipsa mors.

Tertio occurrunt Fistulæ, quæ Intestinum Rectum perforant, sive in inferiore Musculi Sphincteris, sive media, sive suprema ejusdem parte; quæ tamen loci diversitas non mutat curationem, sed solummodom ejusdem tempus; extremi quippe musculi fistulæ citius sanantur mediis vero, vel supremi tardius, propter profundas sectiones, quibus ad perfectam earundem sanationem opus est.

Hujusmodi fistulæ aliquando ab Hippocrate sine incisione curantur. Nam primum Turundam fistulæ immittit Succo Tithymali madidam, pro callo consumendo; deinde Florem Æris adspergit: in anum ad inflammationem prohibendam Glandem immittit Corneam, exterius Creta Detergente illitam, usque in quintum diem: ablato callo, Glandem Alumine implet, anoque imponit, ad glutinandum, ad inflammationem arcendam, ad locum affectum exsiccandum. Sed vix unquam hæc curatio succedit, Præferenda autem quæ primum faice fistulas dilatat Turundis accommodatis, deinde eas secat, vel Syringotomo, vel Filo Serico. Utendum Filo, Patientibus ferrum reformidantibus; licet hæc sectio longa sit, & dolore molesta: frequentius vero Syringotomo quia citius & minore dolore operatio perficitur: & quidem hunc in modum. Specillum sumendum argenteum, in utraque extremitate rotundis capitibus præditum, illudqve pro necessitate incurvandum. Hujus extremo, & Syringotomi globulo filum ex lino duplicato alligandum. Quibus peractis, fistulæ orificio lente intrudendum specillum, illudque ut & filum duplicatum, & globosum scalpelli caput, per ani orificium trahendum. Deinceps manu sinistra arripienda syringomi superior pars, atque sic instrumentum trahendo & impellendo fistula uno ictu, ne diu Ægri doloribus torqueantur, integre incidend, Qua incisa, sanguis sistendus. inflammatio prohibenda, callus (modo nunc dicto) absumendus, vulnus recenti carne implendum, & cicatrix inducenda.

Ad Fistulas autem, quæ Intestinum perforant ultra Musculum Sphincterem, parte superiore, quod attinet: Illæ a multis habentur insanabiles, nisi præfecto toto sphinctere, ex quo involuntaria fit fæcum alvinarum excretio. Hasce tamen se sæpius feliciter sanasse scribit Petrus de Marchettis, citra illud incommodum; facta viz. congrua dilatatione, ut in omnibus aliis ani fistulis curandis fieri solet; musculus sphincter eousque secandus, ut aliqua ipsius pars integra supersit, ac intacta, quæ suo fungatur officio. Facta sectione, superstes fistula Actuali Cauterio erit inurenda ut callus tollatur, cujus crusta butyro vel digestivo sublata, implenda cavitas linteo discerpto imbuto Unguento de Tutia; hac ratione, ut imminuatur quotidie, donec proba caro æqualiter generetur, & cavitas oppleatur.

At nonnunquam observantur Fistulæ, quæ serpunt inter Intestini Recti tunicas, & superius tendunt, modo ultra latitudinem Sphincteris, modo infra. Ex tamen raro fiunt callosæ, propter humiditatem in intestinum, ejusque membranas continuo allabentem; quæ proinde statim sunt dilatandæ Turundis ex panno lineo confectis, (vitatis illis ex Radice Gentianæ, vel Spongia Compressa, quæ plus satis dilatando, lacerant membranas intestini) dehinc secandum longitudinem, absque ullo metu læsionis musculi sphincteris: ad interna vero facienda est sectio.

Sed Fistulæ hædum secantur, immittenda intra Anum cannula rotunda, altero extremo clausa; at à latere fissura patefacta, in cujus medio lana mollis vel gassypium lateat, ne acies scalpelli hebetetur: illius cannulæ usus est, ut secta fistula, excipiat gladiolum, illæsis proinde intestini partibus oppositis.

Curantur autem facile hæ fistulæ sectæ, obducta cicatrice Injectionibus exsiccantibus bis quotidie infusis, nec non immissis Turundis imbutis Unguento de Tutia, atque Pulveribus itidem Exsiccantibus Facta namq; Sectione, mox immittenda Turunda longa, ad fundum usque sectionis pertingens, illita Ovi Albumine cum Bolo Armeno conquassato: ad detersionem vero injicenda Aqua Hordei cum Melle Rosaceo, & supra turundam inspergendi Pulveres ex Bolo Armeno, Terra Sigillata, similibusque, tum ad exsiccandum, tum ad adstringendum. Notandum vero, quod hujusmodi fistulis nunquam adhibeatur Digestivum, ne tenues intestini membranæ nimium flaccescant & resolvantur. Post quatuor aut quinque dies, parandæ Injectiones ex Aquis Thermalibus; vel, hisce deficientibus. Artificialibus ex Vitriolo, Nitro, Sale, Alumine, cum aq. communi, immissa semper Turunda imbuta Unguento de Tutia, ac Pulveribus dictis Exsiccan-

tibus; quibus remediis obducenda cicatrix, quæ durior licet, & callosa, nequaquam tamen impedit contrictionem musculi sphincteris; quinimo mollior foret, brevi resolveretur denuo ab humiditate continuo partem illam alluente.

Tandem ad Vesicam serpentes Fistulæ succedunt; quarum quædam perveniunt ad ejus collum, & quidem aut juxta ejus exortum, vel medium, vel finem, ipsum tamen non perforant: aliæ ipsum pertundunt in ejusdem exortu, aut medio, aut circa finem, ubi cervix vesicæ oriri vulgo perhibetur. De hisce vix est dicendum, cum omnino sint insanabiles, & solo Prognostico relinquendæ, ne infamentur artis præsidia. Quoad illas tamen, quæ pervadunt ad cervicem vesicæ, ipsam tamen non perforant: in iis curandis majore dilatatione opus est, quam in præcedentibus; in quam rem, ex usu sunt Turundæ ex Compressa Spongia, vel Radice Gentianæ, atque fistula dilatata, facienda Sectio gladiolo admodum recurvo, dorso lævi, ne lædatur collum vesicæ, acuta acie, quod partes illud investiente sint membranosæ, quæ difficulter secantur. Si sint plures sinus, in pluribus sectionibus sunt patefaciendi, illæso semper vesicæ collo; turpe quippè, & fœdum foret, urinam per aliam parte in effluere, quam naturalem. Facta sectione, callus removendus, tum absolvenda curatio uti in aliis fistulis.

In genere vero de Fistularum Ani Curatione Medico observandum, ut statim ad eam se accingat, nisi renuente Ægro; suppressa siquidem, ut sæpe fit, purulenta materia, varii sinus excavantur, unde tandem Fistula in plures diffunditur; e qua suppressa materia oriuntur abscessus, non sine magno dolore, gravi febre, & aliquando morte ipsius Patientis.

Perperam itaque existimant multi Pseudo-Medici, & Barbitonsores, se sanare posse fistulas ani & intestini recti Balsamis, Unguentis, Injectionibus, aliisque hujusmodi præsidiis; sed frustra laborant, cum hæ non nisi Sectione sanabiles sint *Idem ibidem*.

De Fistulis *Pectoris*, *Abdominis* aliarumque partium vide Caput de Ulceribus ubi inde pertractabuntur. Hic rursus de *Fistulis* jam in specie mentoratis ex Clar. Petro de Marchettis ac Theodor. De Mayerne, ut & de Fistulis urethræ ex eodem Petro de Marchettis pauca.

De Fistularum Ani Differentiis.

Licet non me lateat, ab omnibus Auctoribus curationem fistularum ani proponi, cum tamen diversi sint a me modo, & ordine eas explicandi, ac curandi, ideo decrevi eum in medium afferre, quo sæpe felicissimo successu has sanavi, a differentiis ipsarum exorsus.

Aliæ itaque fistulæ sunt propè anum, non tamen pervenientes ad ejus orificium; nonnullæ ad ipsum pertingunt, & serpunt exterius supra intestinum, quod tamen non perforant: quædam vero ipsum pertundunt; & quidem aliæ in externo musculo sphinctere; aliæ ad partem usque ejus medium; quædam prope eundem externum superius, vel etiam ultra, superiori tamen parte: aliquæ inter utramque tunicam intestini recti sursum tendunt, modo ad medium sphincterem, modo ulterius: earum item quædam aliquando ad vesicam deflectunt, quæ sunt species fistularum ani, & intestini recti à me observatæ. Præterquam quod aliæ uno tantum sinu, aliæ pluribus perrepant; quædam tortuosæ. quæ differentiæ accurate recensendæ fuerunt, utpote ad earum curationem apprimè necessariæ.

De Causis Fistularum Ani, & Intestini Recti.

Causæ harum fistularum aliæ sunt externæ, aliæ internæ. Externæ, vulnera, in ulcera degenerantia, atque hæc in fistulas: contusiones ex equitatione, ex lapsu, vel aliqua hujusmodi causa anum contundente, cujus ratione oriuntur abscessus; quæ contusiones, prope anum potissimum, ex pure in iis concluso perforant absque dubio intestinum, quæ si longius ab ano recedant, illud non labefactant, sed tantummodo carnem, supra quam exterius serpunt.

Causæ verò internæ fistularum ani, & intestini recti sunt humores, hæmorroides, exulceratio.

Hæmorroides siquidem, ratione doloris sanguinem attrahunt, suborto postmodum tumore, qui in sinum, tandem in fistulam desciscit. Ab excoriatione vero intestini recti suboriuntur, dum ab aliqua materia biliosa, mordaci, vel virulenta, ex Lue potissimum Venerea exulceratur, atque sensim excavato ulcere ab eadem in eo congesta, & diutius hærente, paulatim perfoditur; atque materia inter partes musculosas collecta, progressu temporis suboritur tumor in partibus externis ani, qui dirruptus in fistulam facessit, quæ tum partes ejusdem musculosas externas pertundit.

Ab humoribus quinetiam heterogeneis aliquando ad intestinum confluentibus, & musculum sphincterem perforantibus, abscessus, & fistulæ suboriuntur, ratione superius aliata.

Atque hæ sunt causæ, & modus generationis fistularum ani, & intestini recti. Ad signa modo progredimur.

Signa Fistularum Ani, & Intestini Recti.

Si fuerit fistula in partibus externis prope anum, quæ tamen musculum sphincterem non perforaverit, id specillo patebit, prout si penetraverit in intestinum; intruso siquidem digito oleo inuncto in anum, specillum nudum illi occurret.

Dignoscuntur fistulæ inter utramque tunicam intestini, immisso specillo, si digito non fuerit obvium, sed membrana ipsius intestini tectum. Observandum vero, quod specillo immisso, totam longitudinem fistulæ deprehendimus, quo non pertingit digitus in anum immissus. At vero eadem fistula perforet intestinum rectum in musculo sphinctere, vel supra eundem, hoc prodit signum; siquidem si digiti in anum intrusi apex ab eodem non constringi, sed in loco veluti vacuo hærere sentiatur; quo stylus quinetiam in fistulam demissus pervadat ad extremum usque digitum, in illud scilicet cavum, fistulam perforare intestinum supra musculum indicio fuerit. cujus intestini perforati signo ab omnibus proposito, accedunt flatus, male olentes, scilicet ex fistula erumpentes, aut faces.

Utrum verò fistula fuerit in principio musculi sphincteris, medio, vel fine perbelle patet digito, & specillo, ut supra observatum. Quando vero ad vesicam tendunt fistulæ, situs id nobis demonstrat, oculis siquidem ipsis idparet

mi-

specillo in locum vesicæ demisso: si verò vesicam pertuderint, copiosa effluet urina, atque aut per totum vitæ curriculum laborant, aut miserè paucis post diebus ægri moriuntur, si fistula valde dilatetur. Et hæc quoad signa, in quibus Medico-Chirurgus multum accuratus desideratur, in iis potissimum, quæ musculum, & intestinum perforatum produnt.

De Fistularum Ani Prognosi.

Omnes fistulæ superius descriptæ à perito Medico sunt sanabiles; prout, omni ambitione procul, felicissimo successu earum quamplures, imo sexcentas perfectè sanavi, methodo inferius proponenda: quanquam in his quædam facilius, quædam difficilius, & quidem ægre admodum sanantur, quæ scilicet supra sphincterem musculum intestinum perforant; ut quæ à Lue Gallica suborta. Facilius vero, & brevi tempore, quæ in orificio ani; minus facile, quæ in medio musculo, ut & quæ intestinum perforant supra musculum; quippe difficillime istæ, nec nisi longo tempore admittunt sanationem.

Majori autem difficultate, si symptoma aliquod grave eisdem accesserit, utpote inflammatæ hæmorrhoides, atque proximus illis subortus abscessus, dolor gravis partis affectæ, ut & callus annosus, ac durus admodum; quæ symptomata licet diutius protrahant earum sanationem, non vero eam prohibent omninò; quin potius his sublatis, facilius eadem contingit.

Dubium verò apud auctores, utrum ani fistulæ occludi debeant, quibusdam id omninò negantibus, utpote quæ insanabiles, ipsorum sententia, qui hanc curandi viam ignorant; quibus refragatus, censeo omnes debere, ac posse sanari, his exceptis; quo casu observandum, an fistulæ post cachexiam sint obortæ, an vero fistulas cachexia exceperit: si enim fistulæ cachexiæ succedant, tunc non sunt sanandæ, nisi prius sublata viscerum omnium intemperie, & ad laudabilem redacta; quæ verò cachexiam præcedunt, omninò obducendæ.

Quod vero ex fistulis induci possit cachecticus habitus, facile est probare; sanguis siquidem, dum circulatione partem à fistulis corruptam, ac proinde inquinatam alluit, pravam nescio quam suscipit qualitatem, quam visceribus postmodum impertit, ac cachecticam infert dispositionem, vel saltem, non concessa circulatione, sanguinis tetri vapores, elevati à parte fistulosa pure obsita sanguinem contaminant, unde vitiata nutritione oritur cachexia.

Quod verò aliqui objectant, quo scilicet purulenta illa materia, quæ continuò ex fistula effluebat, erumpat, eadem sanata; hanc certè, inquiunt, tetram, & corruptam necesse est recurrere, atque alias partes labefactare; ut propterea pessimo consilio fistularum ani sanatio tentanda sit. Respondemus, nullum ex earundem sanatione sequi detrimentum; siquidem prout natura singulis corporis partibus proprium alimentum largitur, ita parti fistula laboranti; cui tamen nutridæ cum sanguis laudabilis licet, accedit, corrumpitur, & in pus convertitur, qui propterea est expurgandus, unde sanata fistula, alimentum illius partis non corrumpetur amplius; quinimo alimentalis substantia particeps in eam facesset, ut non sit opus materiam illam rethere ad partes sanas, atque ipsarum temperiem corrumpere; ut propterea fistulæ ani, & intestini recti possint nullo ægrotorum periculo sanari, ut sæpissime observavi; præmissa tamen totius corporis cura, expurgantibus materiam morbificam, & viscerum nativam temperiem redintegrantibus; atque quo omnis prorsus timor absit materiæ refluxus, fonticulus femori dextro inurendus, expurgandis quotidie excrementis.

Curandæ vero fistulæ ani, periculo gravioris mali, ex puris effluxu, ut sæpissime fit, cohibito, quod acrius, & candius in varios sinus se diffundit, pertuso intestino, & amplius ulceribus productis, ex quibus quamplures moriuntur; prout exacto biennio accidit Illustrissimo, & Excellentissimo Malipetro, D. Marci Procuratori, non admissa sectione fistulæ ani, quod & in sexcentis aliis observavi; ad quarum propterea curationem me accingo.

De Fistularum Ani, & Intestini Recti Curatione.

Curatio fistularum duplex est; alia universalis, causæ, alia particularis ipsi morbo dicata. Universalem quod spectat, si viscera patientis fuerint bene constituta, ut patet ex inculpata valetudine totius corporis, abunde erit corpus expurgare lenientibus, præparantibus, & purgantibus, levioribus tamen, mutio sanguine, si opus fuerit, ex brachio, vel pede, quanquam aliqui abhorreant à medicamentis; quibus quidem non refragamur, præsente optima corporis constitutione, qua præditos multos curavi, non expurgato corpore, felici successu, & absque ullo futuri morbi periculo. Quod si patiens fuerit mali habitus, & cacochymicus, purgandus primò semel, & iterum, fluxioni arcendæ, ac tollendæ; tum propinandum decoctum ex ligno Guajaco, sassa parilla, aliisque medicamentis; pro ægri temperamento; præsente siquidem cachexia, raro admodum ex toto sanantur fistulæ, nisi sublata viscerum intemperie, iisdemque corroboratis. Quoad curationem topicam, multiplex ea est, pro varietate, & differentiis fistularum: Fistulæ quippe prope anum, quæ non pertingunt ad ipsius orificium, facillime sanatur, non tamen absque sectione, & quidem si rectæ, non sæpius repetita, si sinuosa, pluribus.

Primò igitur foramen fistulæ dilatandum tu rundis, imbutis aliquo proprio medicamento unguento scilicet ex betonica, matrisylva, & hujusmodi; ac quotidie eædem crassiores immittendæ, donec foramen fistulæ satis amplia tum admittat scalpellum ad sectionem; quod si aliquando non sufficiant, aliæ adhibendæ ex radice gentianæ, aut medulla sorgi, vel spongi filo constricta: satis verò dilatato foramine, demittendus cultellus rectus, ab Aquapendente delineatus in instrumentis Chirurgicis, atque facienda unica sectio ad fundum usque ipsius fistulæ; postmodum imponendi globuli imbuti ovi albumine, ad prohibendum mil mina-

tionem, superinjectis stupis in eodem madefactis; quibus postero die remotis, diligenter stylo inquirendi alii sinus, qui dilatandi, atque secandi modo jam dicto; tum refrigerantia applicanda, atque supra fistulam primo sectam adhibendum digestivum. Quia vero sæpissime a sectione callus subortus impedit sanationem, illi tollendo, ex usu erit viride æris, vel præcipitatum inspersum; cavendo tamen ne hæc corrosiva contingant labia vulneris, metu doloris gravioris. Quibus frustra adhibitis, devenendum ad ignem actualem; quanquam observaverim aliquando callum sublatum solo digestivo; quod licet alicui forsan novum, & præter rem videri possit, sæpius tamen experientia mihi est compertum, potissimum vero in muliere quadam laborante antiqua fistula, perfodiente ambas nates, per ossis coxendicis foramina, quæ clauduntur a musculis obturatoribus externo, quæ callo obduruerat admodum duro, ad crassitiē medii digiti, quam curavi amplis utrinque sectionibus, ad ossa ossa usque; postmodum applicato digestiva, concoctionis causa, quibus callus mollior factus, levi negotio abscessit, instar corticis arboris, spatio quinque mensium, perfecte adeo muliere sanata, atque multis post annis incolumi.

Consumpto verò callo, detersoque vulnere, caro generanda, non quidem unquentis sarcoticis, utpote humidioribus, sed siccis, de tuthia vel lapidis; atque ita globulis his imbutis vulnus implendum, ut caro e fundo sucrescat, priusquā illi imminuantur; necnon suqra eosdem applicandum ceratum de chalcitide, vel de cerusa, aut de gratia Dei; vel, hyemali potissimum tempore, Barbarum.

Producta æqualiter carne, inducenda cicatrix non pulveribus, nec filamen is aridis, quibus labia vulneris callosa evadunt, & cicatrix non ita facile obducitur, sed eorum loco, medicamentis potenti. siccis, actu verò humidis, prout supradicta unguenta, lapidis, de tuthia, de plumbo, & similia, quibus dura, ac solida evadet cicatrix, quæ difficilius dehiscat.

Quia vero quandoque succrescit caro, quæ remoratur cicatricem, atterenda hæc lumine usto, præcipitato, & similibus. Atque hæc de curatione primæ differentiæ fistulorum.

Aliæ verò fistulæ quæ ad orificium ani pertingunt, & serpunt exterius supra intestinum rectum, non tamen ipsum perforant, non ita facile sanantur, ob copiosas humiditates, quæ ab intestinis continuo defluunt. Istæ tamen, prout in aliis diximus, sunt dilatandæ, & secandæ; nullo quippe alio præsidio sanantur.

Hic oritur dubium, an sectio sit facienda in interna, an externa parte; si enim externa longior videtur futura, ac nimis profunda, non levi sane periculo fit, ratione magnæ sectionis; si interna, vulnerantur sanæ partes. Id tamen solvitur, quod scilicet sectio internæ partis sit præferenda; quia fistulæ, quæ serpunt secundum intestinum rectum quamvis ipsum non perforent, nunquam possint consolidari nisi ipso quinetiam secto; nec absque ratione, cum heterogeneæ substantiæ sint, intestinum, & caro circumposita, quæ proinde non potest adglutinari, nisi carnæ substantiæ ope, quod per sectionem curandum.

Quod verò caro intestino coalescere non possit, causa est humiditas ichorosa, quæ ab ejus membranis effluens, humectat carnem ipsam, impeditque quominus possit agglutinari; ut propterea non sit omnino metuenda musculi sphincteris, & intestini recti sectio; hac tamen cautione ut musculus non totus secetur, ne fæces involuntarie excernat.

Facta sectione, omnia præstanda superius præscripta; hoc solum excepto, ut digestivi loco, utamur unguento ex Betonica, vel de matrisylva aliquot dies; adhibitis deinde exsiccantibus paulò validioribus, coercendæ superfluæ humiditati, atque solidiori carni in fundo fistulæ producēdæ; oppleta verò fistula carne firma laudabili, obducenda cicatrix modo supra dicto; quæ tamen mollior sit, non dura, quo musculus perfectè constringi possit; hæc siquidem aliquando dura adeo evadit, ut ille satis non possit coarctari, non sine involuntaria fæcum excretione, cujus causa imperiti sectionem musculi a Medico factam calumniantur.

Quod si contingat callum durum produci, emolliendus erit aqua forti, vel spiritu vitrioli, præter insessus in aquis nostris thermalibus, apprime utiles, quarum vis non solum callos emolliendi, sed etiam simul & semel mirifice corroborandi partes læsas; in quam rem propterea vitanda olea, Unguenta, & cerata, quippe quæ laxando, reddunt partes fluxioni obnoxias; & callo nonnisi tardius producendo opportunas.

Succedit modo curatio fistularum, quæ intestinum perforant, sive in externa musculi sphincteris, sive media, sive suprema ejusdem parte; quæ tamen loci diversitas non mutat curationem, sed solummodo ejusdem tempus; extremi quippe musculi fistulæ citius sanantur, medii vero, vel supremi, tardius, propter profundas sectiones, quibus ad perfectam earundem sanationem opus est; quæ, prout aliæ omnes, primùm dilatandæ turundis accommodatis, mox secandæ; idque duplici ratione, vel syringotomo, vel filo sorico, aut seta equina. Utimur filo, patientibus ferrum reformidantibus; licet hæc sectio longa sit, & dolore molasta; frequentius verò syringotomo, quia citius, & minori dolore operatio perficitur.

Patefacta fistula, alterutro modo supra dicto procedendum, cavitasque ex sectione opplenda, globulis imbutis ovi albumine. Notandū tamen, quod hæ fistulæ plures postulant globulos, ut sectio patens sit, ne coalescente denuo intestino, quod facile fit, partibus circumpositis, fistula eodem statu, quo antea vigeat. Facta coctione, potius unguento ex Betonica, cum digestivo, atque optimo pure apparente, producenda caro; non quidem ut aliorum vulnerum, ratione superius allata, Unguentis de Betonica, vel de matrisylva, quibus, ob actualem humiditatem laxa fit, & mollis, in parte potissimum humidiori, sed adhibitis filamentis siccis, pulveribus tuthiæ præparatæ, terræ sigillatæ, cornu cervi usti, plumbi, & hujusmodi medicamentis actu, & potentia siccis inspersis, quibus cicatrix quinetiam firma obducitur.

Quod si musculi sphincteris multū sit abscissum contraria instituenda curatio, unguentis nempe actu humidis, vero siccis ne cicatrix, ut jam docui, durior & solidior evadat, quæ prohibeat cōstrictionem ipsius musculi, cum fæcum involuntario exitu.

Modum verò quod attinet curandi fistulas, quæ intestinum perforant ultra ipsum musculum sphinctere, superiori parte, quanquam insanabiles

les à multis habent urnisi toto musculo sphinctere præsecto, ex quo in voluntaria fæcum excretio, eas tamen sæpius sanavi summa felicitate, citra illud incommodum, facta congrua dilatatione, prout in aliis omnibus præscriptum; musculus si quidem sphincter eousque secandus, ut aliqua ipsius pars, verbi gratia, ad latitudinem annuli, integra superfit, ac intacta, quæ suo fungatur officio.

Facta sectione, superstes fistula erit inurenda, ut callus tollatur, cujus sublata crusta butyro, vel digestivo, implenda cavitas globulis, imbutis unguento de tuthia; hac observatione, ut imminuantur illi, donec proba caro æqualiter generetur, & cavitas oppleatur.

Quia vero plurimum accidit, ut propter redundantem humiditatem partis, generetur caro fungosa, & mollis huic absumendæ, valet Unguentum Isidis, cum unguento de tuthia æqualiter mixtum, usque dum caro utilis producta fuerit, cicatrice postmodum obducta.

Succedunt modo fistulæ, quæ serpunt inter utramque tunicam intestini recti, & superius tendunt, modo ultra latitudinem sphincteris, modo infra; quæ tamen raro callosæ fiunt, ut ego observavi, propter affluentē humiditatem intestinum, & membranas continuo alluentem, quæ proinde statim sunt dilatandæ turundis ex panno lineo confectis, vitatis illis ex medulla sorgi, radice gentianæ, & spongia præparata, quæ plus satis dilatando, lacerant membranas intestinorum; quib. abunde dilatis, secandæ illæ sunt secundum longitudinem, absque ullo metu læsionis musculi sphincteris; ad interna vero faciend i est sectio.

Dum vero secantur, immittenda intra anum cannula rotunda, altero extremo clausa, altero vero latere fisissura patefacta, in cujus medio lana mollis, vel gossypium lateat, ne acies scalpelli hebetetur; cujus cannulæ usus est, ut secta fistula, excipiat gladiolum, illæsis proinde intestini partibus oppositis.

Curantur facile istæ fistulæ sectæ obductæ cicatrice, injectionibus exsiccantibus bis quotidie infusis, nec non immissis turundis imbutis unguento ex tuthia, atque pulveribus itidem exsiccantibus.

Secta sectione, statim indenda turunda longa ad fundum usque sectionis partingens, illita ovi albumine, cum bolo armena orientali conquassato, postero die ad detersionem, iniicienda aqua hordei, cum melle rosacco, & supra turundam, inspergendi pulveres ex bolo armena, terra sigillata, cornu cervi usto; tum ad exsiccandum, tum ad adstringendum. Notandum vero, quod his fistulis nunquam digestivum adhibendum, ne tenues membranæ intestini corrumpantur. Transactis quatuor, aut quinque diebus, parandæ injectiones ex aquis thermalibus montis ægrotorum; vel harum inopia, artificialibus ex vitriolo, nitro, sale, alumine, cum aqua communi, immissa semper turunda imbuta prius unguento ex tuthia; deinde pulveribus exsiccantibus jam dictis; quibus remediis obducenda cicatrix, quæ durior licet, & callosa, nequaquam tamen impedit constrictionem musculi sphincteris; quinimo si mollior foret, brevi resolveretur de novo ab humiditate continuo partem illam alluente.

Superest curatio fistularum ad vesicam serpentium, quæ differunt: quædam enim perveniunt ad ejus collum; & quidem aut juxta ejus exortum, vel medium, vel finem, nec ipsum perforant; aliæ ipsum pertundunt in ejusdem exortu, aut medio, aut circa finem, qua vesica annectitur suæ cervici.

De prioribus actum in tractatu de fistulis urethræ, de aliis non est disserendum, cum omnino sint insanabiles, & solo prognostico relinquendæ, ne infamentur præsidia, quæ multis fuere saluti, ex Celso, ut proinde earum sola curatio docenda superfit, quæ pervadunt ad cervicem vesicæ, ipsam tamen non perforant, in quibus maiori dilatatione opus est, quam in superius propositis; in quam rem, ex usu sunt turundæ ex spongia contorta, & compressa, radice gentianæ, medulla sorgi, vel sambuci; atque dilatata fistula, facienda sectio, non quidem scalpello, sed gladiolo in hunc usum parato, admodum recurvo, dorso lævi, ne lædatur collum vesicæ, acuta acie, quod partes illud investientes sint membranosæ, quæ difficulter secantur. Si fint plures sinus, prout plurimum fit pluribus quinetiam sectionibus patefaciendi, illæsa semper cervice, ne Medico infamia inuratur; turpe quippe, ac fœdum foret, urinam per aliam partem effluere, quam naturalem. Facta sectione, callus removendus, tum absolvenda curatio modo jam proposito in aliis fistulis; à quibus istæ non differunt, nisi ratione situs. Observandum tamen Medico, ut statum ad fistularum ani curationem se accingat, nisi renuente ægro; suppressa siquidem, ut sæpe fit, purulenta materia, variis sinus excavantur, unde progressu temporis fistula in plures diffunditur, ex qua materia suppressa suboriuntur aliquando abscessus, non sine magno dolore & febre satis gravi.

Quod si fistulæ fuerint amplæ, deducunt totum corpus in cachexiam; sanguis quippe, dum circulari motu movetur, & partem affectam permeat, suscipit, nescio quam malam qualitatem, & inquinatur, atque à parte fistula excavata elevantur vapores putridi, qui labef. ctant viscera naturalia & vitalia.

Fistulæ vero, quæ perforant intestinum, ideo statim sunt curandæ, quia ægri plurimum laborant tenesmo, & friquenti dejiciendi cupiditate, cum doloribus in excretione fæcum, & quod gravius, cum pars affecta pure semper redundet, accidit sæpius, ut in ulcera phagedæna facessant; quod frequentissime observavi.

De Symptomatibus supervenientibus curationi Fistularum ani, & Intestini Recti.

Præcipua symptomata, quæ in fistulis ani ad se trahunt curationem, sunt, sanguinis fluxus, inflammatio, vehemens dolor, & hæmorrhoides. Dolor sedandus anodynis, ut oleo amygdalarum dulcium, violarum, chamæmelino, lacte, butyro loto aqua rosacea, & hujusmodi.

Aliquando insignis suboritur inflammatio, præsertim ex sectione, si fuerit magna, ratione scilicet doloris attractis humoribus; tunc vero applicanda repellentia, ut ovi albumen, succus plantaginis, portulacæ, palygoni, myrtillorum; atque si dolor, & ardor urgeant, educendus sanguis è venis superioribus, revulsionis causa, ad partes longinquas.

Tument vero sæpissime hæmorrhoides, sectione potissimum, & applicatione medicamentorum acrium irritatæ, hinc acuti dolores, qui curationem trahunt, quibus ex usu est linteum in lacte tepido expressum, & applicitum, necnon offa panis lacte vaccino imbuta, & apposit. 5 prout optimum unguentum rosaceum; quo casu conveniunt quinetiam stupefacientia, le-

viora tamen, ut unguentum populeum, vel ſantalinum, cum potiuncula opii. Nullum vero præſtantius remedium ſectione venæ brachii, ratione revulſionis; poſtmodum ex pede, derivandi cauſa, ratione morbi, & virium.

Ultimum ſymptoma eſt ſanguinis profluvium; ſecantur quippe aliquando rami venarum hæmorroidalium, qui ſtatim ſanguinem magno impetu effundunt; qui proinde omni ope ſiſtendus, cum in eo vita conſiſtat; applicandum propterea goſſypium uſtum, cum pulveribus adſtringentibus; necnon ſtupæ imbutæ ovi albumine, parte manu opprime compreſſa per aliquod tempus, donec coerceatur; quo apparatu utendum duos, aut tres dies, quoſque ſponte a pure affluente defluat. Quibus vero inſtituta eſt aliqua ſectio, vel hæmorrhoides fluunt, inſeſſus ex aquis thermalibus non ſunt adminiſtrandi, utpote qui facultate quadam fluxum ſanguinis denuo excitant, quorundam chirurgorum graviſſimo errore, qui illis utuntur.

De Obſervandis in curatione Fiſtularum Ani & Inteſtini Recti.

Perperam exiſtimant multi Pſeudo Medici, ſe ſanare poſſe fiſtulas ani, & inteſtini recti balſamis, unguentis, injectionibus, aliiſque hujuſmodi præſidiis; verum fruſtra laborant, cum hæ nonniſi ſectione, & uſtione ſanabiles ſint. Siquidem ego ſpatio quinquaginta annorum, nullam vidi fiſtulam ani ſanatam perfecte; licet obſervaverim aliquas à barbitonſoribus, imperitiſque Chirurgis ad cicatricem deductas, quibuſdam arcanis remediis, ſed ſpeciem ſolum, & ſuperficie tenus; in quarum quippe fundo materia purulenta deliteſceret, paucos poſt dies in novas majores fiſtulas, & graviores diffuſa.

Quare ſi ex toto fiſtulæ ſint ſanandæ, ferro ſunt omninò ſecandæ; quod licet multi reformident, Anatomes ignari, ejuſdem tamen periti nullo periculo, & metu hoc præſidio utuntur, quod tamen cautè adminiſtrandum in hujuſmodi fiſtulis, ne lacerentur venæ ſedales, hæmorrhoides dictæ, cum ſanguinis erumpentis magno impetu, qui non adeo facile ſiſtitur. Si itaque hæmorrhoides non tumeant, faciendæ ſectiones inter unam & alteram ani rugam; ſi vero appareant, eadem inter ipſas adminiſtranda.

Fiſtulæ profundæ opus habent pluribus, & repetitis ſectionibus, metu inflammationis, unica enim, & ampla, ob vulneris magnitudinem, dolorem, & inflammationem excitat; quod obſervandum etiam in ſinibus profundis; ut propterea graviſſimo errore quidam imperiti chirurgi, laniones potius, ſtatim poſt ſectiones ani, & inteſtini recti, ferramento candente urant partes recent cultro læſas, unde dolor inſignis, & curatio longius protracta.

Sæpiſſimè vero accidit, ut flaccida caro ſub creſcat, quæ corroſivis abſumenda, alumine ſcilicet uſto, præcipitato, viride æris, trochiſcis de minio, & hujuſmodi: in quorum tamen uſu obſervandum, applicanda mane potius quam veſperi, ne ratione doloris, patientibus ſomnus intercipiatur, magno eorum detrimento; multos ſiquidem vidi, qui ob vigilias, & dolores à medicamento veſperi adhibito, inciderunt in febres; quod non accidit, ſi interdiu eadem medicamenta uſurpentur; quia vis ſenſiva occupatur, & avocatur a variis objectis externis, præterquam quod poſſumus eadem removere, & illorum loco, ſedantibus dolorem uti, ſine ullo incommodo patientis, & ſomni, quod noctu commode præſtare non poſſumus.

Quod ſi pars ægra dolore affligatur, adſitque febris, vel inflammatæ hæmorrhoides, tunc a ſectione abſtinendum, donec propriis remediis cedant; contingit vero aliquando dolor á materia purulenta, ſupreſſa in aliquo loco ipſius fiſtulæ, & potiſſimum in aliarum partium fiſtulis, & ſinibus flexuoſis, in quibus acrimonia corrodit partes ſubjectas, & dolores infert continuos, quos quibus ſanandis ſtatim facienda ſectio, ut eadem effluat.

Obſervandum etiam ſumma diligentia, ut antequam ægri hujuſmodi dimittantur, ſectiones omnino ſint carne oppletæ, & cicatrice obductæ; ſi enim vel minimum quid earum ſuperſtes fuerit, non occluſum, progreſſu temporis puris guttæ genitæ erodunt partes, atque ulcus, & fiſtula ſuboriuntur; cujus erroris crimine laborant Medicorum nonnulli.

Obſervationes

De Fiſtulis Ani. Quatuor fiſtulæ perforantes rectum inteſtinum, in infantulo unius menſis, perfectè ſanatæ.

Curavi infantem unius menſis, Nobilem Patavinum, laborantem quatuor fiſtulis ani, perforantibus rectum inteſtinum, parte inferiori.

A principio exiguis tutundis duas tantum ipſarum dilatavi, impoſito filo ſerico, cui alligavi parvum ſyringotomum, arte paratum; quas poſtmodum ſanavi modo ſuperius propoſito, tractatu de fiſtulis; alias verò duas eadem methodo ſecui, & ad cicatricem deduxi, ægro firma etiamnum valetudine degente. Quod obſervaſſe e re fuit, ut rarum, ratione ætatis.

De Ulceribus Ani.

Quia verò noſtro ævo frequentiſſimè ſuboriuntur ulcera in inteſtino recto, ægrè admodum ſanabilia, ut quotidiana patet experientia, modum propterea hæc ſanandi proponere decrevi, hoc præmiſſo, quod pleraque horum ulcerum ortum ducunt à Lue Venerea, & potiſſimum prœpoſtera, rara verò ab alia cauſa; licet quædam oriantur à dyſenteria, in parte nempe ſuperiori ipſius inteſtini recti, & coli; alia verò ex hæmorrhoidibus, partis ſcilicet inferioris ejuſdem recti, & circa orificium ani; rhagades vero, vel ſciſſuræ quæ a ſalſo, & acri humore ortæ; facile tamen ſanabiles, dummodo mala aliqua qualitate careant. Ulcera autem ex dyſenteria facta, deterſione aqua hordei, & melle roſaceo iterum, & tertio per ſiphonem infuſis; poſtmodum noſtri aquis thermalibus, brevi ſpatio temporis ſanantur; prout rhagades ungueuto ex ceruſa camphorato, ducto in plumbeo mortario. Ulcera verò Venerea, quæ plurimum ſupra muſculum ſphincterem,

rem, non adeò fæcile; ex concubitu quippe ſemen corruptum, & virulentum in ipſo ſuperſtes, ulcera ampla excitat, quæ progreſſu temporis ſerpunt, aut ſuperius, vel interius; cum obſervaverim in cadavere ſupra triginta ulcera, diſtincta magnitudine unguis ſupra ipſum muſculum ſphincterem, per totum rectum inteſtinum ſerpentia, ad coli quinetiam partem aliquam; ex quibus ulceribus duæ, treſue libræ puris per diem evacuabam. Hic autem patiens erat valde emaciatus, cum febre lenta ex ulceraqui à me curatus tredecim, aut quatuordecim dies, tandem obiit. Præter ulcera vero ſupra muſculum ſphincterem, adfuit ſinus quidam, ab ulceribus ſuperioribus ſerpens, uſque ad ani orificium; quorum ulcerum cauſa fuit Medicorum incuria, qui duos ante annos ipſum non ſanatum dimiſerunt, ejuſdem ſalutis prætextu, quod materia à toto corpore maligna expurgaretur; ut propterea miſerrimus patiens ſine remediis diem obire coactus ſit; quamobrem modum docere decrevi, quo in curatione horum ulcerum uti ſoleo.

Primò itaque totum corpus ab humoribus expiandum medicamentis propriis, humores redundantes purgantibus, deinde aſſumendum decoctum ex ligno Guajaco, & ſalſa, per quadraginta dies, cum ſudore, prout in Lue Venerea; atque dum hæc fiunt, adhibenda remedia topica, in primis injectiones à principio, ex aqua hordei, miſta, cum Unguento Ægyptiaco, ad abſtergenda ulcera, ſemper ſordida, uſquedum dolorem inferunt, atque cum ex ipſis aliqua portiuncula ſanguinis effluit; tunc vero abſtinendum ab Ægyptiaco, cujus loco erit decoctum Guajaci, ſcordei, virgæ aureæ, & hujuſmodi; poſtmodum utendum aquis noſtris Thermalibus montis Ægrotorum: atque ab injectionibus immittenda ſemper turunda longa, & craſſa, imbuta unguento rubro, Placentini, dicto, aut unguento ex tuthia, miſto cum unguento Iſidis æquali doſi, & aliqua ſemper portione præcipitati, ut Lui Venereæ dicati. Quomodo multa ulcera Venerea ſanavi, & quotidie ſano; quandoque ulcera quandoque adeò maligna occurrunt, quæ remediis dictis non cedunt, in quibus deveniendum ad ignem, quo inurenda non ſolum ſemel, ſed iterum, & tertio, ac quarto atque ne partes ſanæ lædantur, locus primo ulceris inveniendus; in quam rem utuntur quidam inſtrumento ſpeculo ani vocato, quo lacerant partes, cum dolore, & inflammatione, neque tamen locus ulceris patet; ut propterea uſum ſpeculi non probem, cum facilius quod optamus conſequi poſſimus. Quo itaque ipſum duntaxat ulcus inuratur ſine læſione aliarum partium, hac methodo utor; immitto turundam longam, craſſam, aliquo unguento ex prædictis imbutam, quatuor aut ſex horarum ſpatio, qua educta, obſervo, quæ pars ejuſdem unguento careat, cujus loco aliqua materia purulenta ſuperſtes ipſi turundæ inhærens patefaciat locum, & magnitudinem ulceris; tum mihi paro cannulam ejuſdem longitudinis, quæ poſſit pervenire ad ulcus, cujus extremum, ſit obturatum, & perforatum tantum illa parte, quæ ulceri reſpondet; deinde munio cannulam linteolo imbuto ovi albumine cum aqua roſarum, ipſamque in anum intrudo, & ferramento candenti immiſſo, repetitis vicibus inuro ulcus; hac tamen cautione, frequentius id fiat, & citius, remoto ferramento candente, potius quam eodem diutius intra cannulam contento, ne ſcilicet inteſtinum rectum altius inuratur, & perforetur. Facta inuſtione, duos aut tres dies utendum turunda imbuta butyro; poſtmodum deveniendum ad injectiones ſuperius dictas ex aquis thermalibus, vel decoctionibus exſiccantibus, impoſita ſemper turunda imbuta dictis unguentis. qua methodo multa ulcera Venerea inteſtini recti ſanavi, quam propterea latere nolui.

Obſervatio Singularis.

Gravia ſymptomata ex vi in anum immiſſa cauda porcina, ejuſdem ſetis ad medium uſque ſectis brevi omnino ſedata, cum ſalute ægræ.

Memini Meretricem quandam in vitæ periculum deductam, cui à quibuſdam ſtudioſis cauda porcina, quæ acri hyemis frigore obriguerat, intra anum immiſſa fuit hac ratione; ſectis ſcilicet primò ſetis ejuſdem, ad medium uſque, valde aſperis, poſtea inuncta eadem oleo, atque in anum ipſius mulieris vi intruſa; cum vero aliqua portio ipſius caudæ, tres digitos, extra emineret, atque eandem Medici tentarent educere, pili inverſi defigebantur in inteſtinum rectum, ut dolorem ægra ferre non poſſet, cum vero medicamenta poſtmodum per os exhibuiſſent, ſpeculumque immiſiſſent, ut anum dilatarent, & educerent caudam, fruſtra fuerunt, adeo ut ſex dies alvus illi ſuppreſſa fuerit, accedente vomitu, cum febre, & dolore omnium inteſtinorum: accitus vero, cum omnia prædicta intellexiſſem, arundinem longam duas, ut tres ſpithamas perforavi, in extremo lævigatam; deinde filo craſſo extremum ipſius caudæ, extra anum prominens arcte alligavi, atque immiſſo filo in cavitatem ejuſdem arundinis, in podicem immiſi, per quam filo attracto caudam eduxi, illæſo omnino inteſtino recto, ex quo ſtatim maxima copia fæcum effluxit, cum patientis levamine; poſtmodum injecto duos, aut tres dies lacte caprino, bis, terve per diem, atque ſedato dolore, graviſſimo certe, infudi vi vinum nigrum auſterum ad corroborationem partis; quibus ex toto convaluit ægra. *Petrus De Marchettis in Sylloge obſervationum Chirurgicar.*

De Fiſtula in Ano.

Morbus per ſe patet, præcipuè ſi inſtrumentis exploretur ulcus.

Indicationes ſunt hæ: ſanguinis fluxus ſi adſi ſiſtendus, ulcus ſordidum detergendum, carne replendum, per ſiccantia conſolidum, & cicatrix firma eſt procuranda: humorum acrimonia obtundenda, & corpus eſt renutriendum.

Quoad Victum, comedat parcè, veſcatur unico cibo, prunis, paſſulis; bibat cerevitiam medicatam. Conveniunt quoque Emulſiones amygdalata, hordeata, Paſta regia, panis marcius, gelatinæ, lacticinia, ſed præcipue lac

alim-

atuminum ad humorum acrimoniam temperandam.

Purgetur ter diebus alternis hoc modo.

℞. Calomelan. opt. præparat. gran. xv. vel. xx diaprun. solutiv. ʒij. gum. Arab. ℈j. fol. aut numero 4. M. f. Bolus mane sumendus, superbibendo tantillum vin. alb. aut cerevis. medicat, & postea jusculum. Sine ullo dolore operatur aut sanguinis fluxu.

Injiciantur Clysteres ex vulnerariis & lenientibus, ut sanguinis fluxus sistatur, ut in Capite Diarrhœa Dysenteria & Tenesmo describuntur.

Injectiones fiant primo anodynæ, dein detergentes, & denique astringentes & exsiccantes. Anodynæ supra in Cap. 3. de Tenesmo, &c. describuntur. Detergens sit talis.

℞. Rasur. guajac. ℥ij. rad. caryophyllat. ℥iij. aristol. rot. ʒj. fol. sanicul. cul. prunel. vinc. pervinc. veronic. herb. Robert. pilosell. ana m. j. Coq. in aq. fabror. ferrar. ad ℔j. adde sp. vin. ℥iij. mucilag. sem. psyll. & cydon. in aq. ros. & plantag. extract. ℥iij. tereb. Venet. ʒj. vitell ovor. numero 2. M. f. Injectio. Addi quoque potest mel. ros. aut Tapsimel.

Tapsimel, de quo hoc sermo est, nihil aliud est quam mel decoctis vulnerariis additum & despumatum, ubi basis est tapsus barbatus.

Injectio astringens sit talis.

℞. Sterc. asinin. rec. m. ij. aq. ros. plantag. ana ℥iiij. Infunde & decoq. interim. adde succ. plantag ℥iij. syr. de papav. ℥ij. gum Arab in aq. spermat. ranar. solut. ʒß. F. Injectio bis in die usurpand.

Aliquando addo phlemat. alum. uncias aliquot, ol. myrrh. per deliqui ℥j. trochisc. alb. Rhas. ℥ß. sacch. Saturn. ʒj. vitriol. Martis ʒß. Aliquando facio ex calce viva ℥j. in aq. fabror. ferrar. ℔iv. vase æneo per hor. xij macerat. unde sumo ℔j. & mucilagines, ovi vitellos, &c. addo.

Aliquando compono ex aq. calcis & mercurio sublimat. simul commist & sacch. Satur. edulcorat.

Conveniunt intus Diaphoretica viz. Hartmanni aut commune, cum pulveribus testaceis & terreis commista, viz. ocul. canc. magist. perlar. bezaor. orient. corall. &c.

Persistat in usu Decocti sudoriferi sequentis ad 20. 30. 40. dies plus minus pro ratione operationis & virium.

℞. Rasur. lign. sanct. rec. & resinos. sarsap. medullos. buxi ana ℥ij. rasur. quar. rec. rad. caryophyllat. ana ℥iß. rad. taps. barbat filipend. scrofular. maj. ana ℥j. rad. symphyt. maj. cortic. rad. ononid. ana ʒx. rasur. corn. cerv. rec. dent. equi marin. ana ℥ß. persicar. maculat. m. ij. prunell. bugul. sanicul. veron. utriusque, scabios. ana p. iij. flor. primul. ver. p. viij. roris. p. ij. Matracio indantur, & superaffunde aq sequentis ad supereminent. iiij. degitor. Digere in fimo equino per biduum. Cola pro iiij. dos. matutin. provocetur sudor superpositis stragulis sine calore externo.

Aqua sudorifica talis est.

℞. Rad petasit. rec. ℔ij. rad. bardan. ℔j. ulmar. card. bened. calend bened. ana m. viij. scord. m. vj. summit. anth beton. ana m. iiij. cort. citr ℥vj. Incis. & contus. affund. cerevis. fort. gallon. iiij. macera in fimo per quatriduum, & vase duplici distilla ad usum.

Post quartum quemque sudorem repetatur bolus purgans cum mercurio.

Diebus sudorum, nisi fluat alvus, subducatur Enemate.

Postea) præcipuè si tabis sit metus) deveniat ad usum balnei ex aqua & lacte cum multo tapso barbat. ad 4. 6. aut 8. dies semel in die.

Cerevisia medicata sit hujusmodi.

℞. Rasur. lign sanct. ℥ii. sarsap. ℥vi. rad. symph. mai. ℥v. cort. rad. dulcamar. rad. caryophyll. filic. fœmin. scrofular. mai. filipend. tormentill. ana ℥iiii. rasur. dentis equi marin. ebor. ana ℥iii. fol. rec. siccar. bugul. prunell. scabios. agrimon. pilosell. veronic. utriusque, sanicul. ana m. ii. nuc. moschr per frustra dissect. numero viii. cerevis. lupulat. fort. cong. xii. bulliant in parte cerevis. mox ubi refrixerint, reliquum addatur cum succ. cochlear. ℔iii. nasturt. becabung. ana ℔ii. pomor. redolent. rec. express. ℔vi. fermentatione peractâ lagenis lapideis indatur pro potu ordinario.

Ad fontem impurum occludendum utilissimum est Electuarium seq. in cujus usus diu persistat.

℞. Conserv. flor. papav. rhœad. ℥i. conserv. ros. rub. ℥ii. pulv. rad. symph. mai. ℥ß. rad. scrofular. filipend. rasur. dent. equi marin. ana ʒiii. magister. perlar. corall. lap. hæmat. præparat ana ʒiiß. sang. dragon ʒii. spod. ʒi. gum. Arab. ʒiiß syr. corall. q. s. f. Electuarium.

℞. Hujus ʒii. terebinth. coctur. indurat. croc. martis corallin. ana ℈i. M. f. bolus mane sumendus, superbibendo haustum lactis asinini, & vesperi horis tribus à cœna. Addo aliquando batturam ferri vin. Hispanic. extinct. & in porphyrite lævigat. ad ʒiii. aut ℥ß. aut amplius pro re nata.

Eidem intentioni inservit Julapium hoc, quod post dosin Electuarii (vel aliàs) sumi potest.

℞. Flor. veron. rub. p. iiii. papav. errat. p. ii. malv. roseæ p. iiß. ros. rub. p. iiß. aq. cichor. fumar. pomor. redolent. ana ℔ß. * aquæ è cordibus animalium ℥vi. sp. vitrioli q. s. ad gratiam; extrahe tincturam. Cola, & in ℥iv. colaturæ dissolve syr. de symph. ℥i. de pomis redolent. corall. ana ℥ß. M. f. Julapium bis in die sumend. Singul. dos. adde gum. Arabic. in aq. plantag. solut. ℈ß.

Juscula Medicata fieri possunt è rad. chin. rasur. ebor. dent. equi marin. corn. cerv. rad. scrofular. symph filipend. sem. melon. passul. & herbis vulnerariis & astringent. ventre galli veteris inclus. & incoct. cum frusto carnis vitulinæ.

Hydromel quoque ex vulnerariis & ingredientibus cerevisiæ medicatæ parari potest.

Si adsit callositas, conveniunt pulveres catheretici, ut pulv. Vigonis, æruginis; immo stercus humanum siccatum, calcinatum, & pulverizat.

Si adsit caro fungosa, absumatur ad fundum alum. usto, Præcipitato per se aut cum alum. mist pedetentim alterutrum pulverem augendo. ol. ntimon. unguent. Ægyptiac. &c.

Balsamum ad ulcus detergendum tale sit, præcipuè si adsit caro fungosa.

℞ Virid

℞. Virid. æris depurat. & subtiliss. pulv. ℥i. vitriol. Hessiac. ʒii. ol. abjet. lin. ana ℥iiii. tereb. Venet. gum. elem. ana ℥ii. liquefiant gummata cum ol. & adde virid. æ & vitriol. & digere super ciner. tepide per noctem, addendo flor. antimon. mercur. alb. præcipit. ana ʒi. sal. Saturn. ʒii. Mſ. & limpidum a crano separetur, Huic balsamo addi potest balsam. sulphuris.

Ad omnia Ulcera putrida Pulvis sequens est præstantissimus.

℞. Mercurii præcipit. ʒi. vitriol. alb. alum. ust. ana ʒß. eschatam facit profundam Aut ol. antimon. cum ol papav. aut rof. commist. donec. stanno illitum id nigrescere non facit: exedit carnem putridam nullo vel saltem exiguo dolore.

Intestinum rectum pondere suo deorsum tendens cum dolore, sustentetur spongia molli cum idoneo subligaculo.

Post injectiones ne coacervetur purulenta materia, cannulam interdiu gestet, cui apprimatur spongia, ne aër subeat.

Suffitus quoque exsiccans hujusmodi fieri potest post ulceris detersionem.

℞. Mercur. ℥i. lap. pyrit. ʒvi. mastich. thur. sandarac. ana ʒiii. ladan ʒiiiß. styrac. calamit. benzoin. ana ʒii. gum. guajac. ʒß. f. Alchol & cum terebinth Venet. q. s. f. Trochisci pond. ʒii. Recipiat fumum in sella perforata, dein per embolum in anum semel in die; pro euphoria continuetur. Addi potest gum. animæ, benzoin. &c.

Prosunt Aquæ Spadanæ: Aut si haberi non possunt, substituatur Vinum Chalybeatum vulnerarium sequens.

℞. Radi. lign. sanct. ℥iii cortic. ejusd. ℥iii. sarsap. ℥viii. rad. sicc. symph. maj. scrotular. utriusque, filipend. taps. barbat. sanguinar. caryophyll. ana ℥iii. fol. sicc. prunel. bugul. veronic. maris, virg. aur. hyperic. ana m. ii. androsem. equiset. pimpinell. agrimon. ana m. i. rasur. dent. equi marin. ℥ii. spod. corn. cerv. ad albed. ust. ana ℥iß. croc. Mart. aperient. ℥xv.

Imbibantur vin. albo generoso ad macerationem, dein ejusd. vini adde ℔xxx. F. Vinum medicatum.

Si a vino nimis incalescat æger, diluatur dosis (viz. ℥iiii.) cum aq. Spadent. ℥ii.

Si sinus non satis sit apertus, aperiatur turundis ex medulla sambuci, vel ex spongia cera, glutine taurin. aut icthyocolla imbuta.

Si exulceretur ipsum intestinum rectum, & nullis cedat remediis, tandem ad excisionem deveniendum. Nam secundùm Hippocratem, Rectum intestinum & secans & resecans, & consuens sive ligans, & urens, & putrefaciens, etiamsi hæc gravissima esse videantur, nihil læseris, *Teodorus De Majerne in Praxi Medica.*

De Ulceribus, & Fistulis Urethræ.

Oriuntur ulcera ex gonorrhœa Gallica, plurimum in extremo collo vesicæ, atque urethra; aliquando etiam ab humoribus calidis, acribus, & corrodentibus, licet raro. Ulcerum autem colli vesicæ in perinæo situs; eorum verò, quæ paulo intra ipsum, scroto; quandoque vero inter glandem, & penem delitescunt, in foveola scilicet illa, ubi glandis ortus. Hæc autem non ita facile sanantur, nisi ex toto gonorrhœa sublata: quæ enim ab aliis humoribus oriuntur, emulsione seminum melonum decem, aut duodecim dies, sponte sunt sanabilia. Si itaque ex gonorrhœa ortum ducant, curanda hæc medicamentis accommodatis, ab omnibus propositis, luem spectantibus, decocto scilicet Guajaci, cum sudore, & hujusmodi. Sanata gonorrhœa, ulceri incumbendum primo; nisi enim sanetur, caro ex ipso luxuriat, unde affectio, quæ sarcoma Græcis, vulgo carnositas, quam litotomi corrosivis medicamentis atterunt. Hæc itaque ne succrescat, ulcera curo candelis quibusdam, compositis ex pulveribus plumbi usti, cerusæ, tuthiæ præparatæ, mistis cum cera, in urethram immittendis, & detinendis diu noctuque, quæ, meiendi pruritu sollicitante, educuntur; quibus solis hæc ulcera sano. Observandum tamen, non esse imponendas, fluente gonorrhœa, ne ab iisdem suppressa, exulceret collum vesicæ, & alias partes proximas; atque, si malignitatis aliqua suspicio subsit, eadem candela imbuenda unguento ex cerusa camphorato, mixto cum præcipitato pulverizato, absque ullo metu, ne hoc exulceret partes sanas; tum quia est correctum unguento ex cerusa, tum propria experientia duce, hoc scilicet non excoriare partes sanas, sed tantummodo extinguere malignam qualitatem ulcerum, qua sublata, candelis supra dictis postmodum sanantur facillime: in quam rem utor etiam aqua Aponitana, assumpta per os, ad decem libras, cum spiritu terebinthinæ, aut vitrioli decem, aut duodecim dies, quatuor horis ante prandium, qua, urinæ meatum perlabente, ejusdem vi exsiccante ulcera urethræ facillime consolidantur, qua methodo quamplurima hujusmodi sanavi.

Et quia solent perforare urethram cum integumentis, aliquando in perineo, quandoque in scroto, ab illis, progressu temporis, fistulæ suboriuntur; quæ si in perineo, absente gonorrhœa, pars callosa circa urethram, & partes adjacentes, inurenda fermento candente, quo caro illi accrescat: & ad cicatricem deducatur fistula: hac tamen lege, ne illa inuratur, atque fistula amplior fiat, nec urethra, pars spermatica amplius instauretur, & resarciatur; ut propterea sat futurum sit, eidem parti circum circa carnem inducere, quæ vice sit urethræ, ut cicatrice obduci possit medicamentis sarcoticis, & epuloticis jam dictis.

Observandum tamen, quod si pars interna urethræ non solidescit, oriri carunculam superius jam dictam; ac proinde in curatione harum fistularum, patienti candelam ceream in eadem semper gestandam, ne in callum omnia adhibeantur.

Si verò pars urethræ scroto opposita fistula laboraverit, urina ex ipsa effluens scrotum corrodit pluribus foraminibus; quæ curatio ardua admodum, & difficilis, licet felici successu eandem sæpius hac methodo tentaverim. Expiato prius corpore, & exhibito decocto Guajaci, cum sudore, fluxioni sistendæ, statim accedo ad partem ipsam læsam, quæ si multiplex fuerit, omnes fistulas seco: & per candelam propositam omnem operam in sananda urethra adhibeo; cum alia ratione fistulæ scroti non omnino sint sanabiles, nisi cura palliativa, qua denuo recrudescunt. quod si non possit sanari urethra candela, scrotum secandum, usque ad illius fistulam, ipsaque inurenda, modo jam dicto, & carne sectæ partes opplendæ: ac tandem cicatrix inducenda medi-

camentis propositis. Contingit verò aliquando, quod in quibusdam observavi, ut scilicet pertusa urethra ex gonorrhœa, amplo foramine, urina profluat, & scrotum repleat, ad magnitudinem quandoque capitis pueri, dilatatis nempe partibus ejusdem, unde dolor, inflammatio insignis, ex qua tandem gangræna, & sphacelus; quorum causa, ferramentis candentibus, & incidentibus pars ipsa, alienata, & emortua amputenda; quod aliquando observavi, scroto sphacelo corrupto, & extirpato, nudatos testes, foramine amplo in urethram patefacto; quod sanavi modo superius proposito, per candelam scilicet, & usu sarcoticorum; ac tandem epuloticis; neque alia ratione vidi hujusmodi patientes sanatos. quæ licet ab aliis Medicis forte observata; propria tamen experientia confirmata, addere præter rem non existimavi. *Petrus De Marchettis in Syllogе observationum Chirurgicarum.*

Consultationes.

Pro illustri & nobili equite Simone merlino Forolintense Vlcere intestini recti fistuloso, & sinnoso partem externam natis sinistræ vicinam apprehendente detento.

Sicuti perennis desidendi cupiditas in illustri, & nobili patiente affectus intestini recti ad finem est indicium, ita & excretio portiunculæ ramenti intestinalis idem intestinum paulo supra laborare, præcipue vero secundum partem sinistram tum noxa circa natem ejusdem lateris, tumor inquam, ac inflammatio quædam prægressa, tum immissa tenta, & in partem ea recepta demonstrant. Verum affectum præter naturam nullum alium esse, nisi ulcus, quod intestinum rectum ac partem externam natis sinistræ, vicinam apprehendit, præter fidem oculatam, ichor famosus ad flavitiem inclinans, qui continuò effluit, satis superque suadet, quod & canum esse ex tenta immissa, & affectu natis, item & fistulosum ex diuturnitate illius, ingique ichoris tenuioris emanatione. (nam à multis annis talem effluxionem cum pruritu intra, extraque anum passus est quæ indusia e regione ipsi ano semper infecit) confirmari posse mihi videor videre; Atqui ulcus prædictum per totam intestini substantiam peruasisse, orificiumque ulceris in eodem reperi intestino, ex vicina nate affecta facile suaderi potest.

Sed quid causæ sit quod dum mingit illustris patiens, ut plurimum egerat, ac antea interminendum difficultatem persenserit, fœcesque semper liquidas excreuerit, non erit abs re cognovisse. Arbitro ego postremum ex humore acriori, & copiosiori tunc temporis ad intestina defluente, eorumque expultricem facultatem solicitante, accidisse; difficultatem vero lotii in aliqualem compressionem ob tumescentiam partium affectarum vesicæ proximarum factam, referendam esse censeo, atque tandem dejectionem tempore mictionis aliquando fieri puto, quia intestinum rectum secundum proprium musculum sphyncterem malè habens, facilè in redditu urinæ afficitur, ac velit, nolit, egressum fœcum admittere cogitur.

Principia autem generationis ulceris propositi sunt proxima & remota, proxima in unius materiæ acrioris copiosum affluxum referre non dubito materia namque acreome erosionem, copia vero sinum, & cavitatem efficere valet, & ubi diutius colluies saniosa detinetur, callo, ac proinde fistulæ datur occasio.

Principia remota pertinent ad causas generantes materiam prædictam, & genitam n ... entes, in serie illarum tum intemperiem jecoris feruidam, uti calor flauus exeuntis jecoris sobolis docet, tum errata in vita anteacta repono, in harum vero numero n. tivam imbecillitatem partium ani, ob earundem laxitatem, & humiditatem, robur autem expultricis partium totius, præcipue vero jecoris pono.

Ut ex his unicuique facile sit intelligere, ad Medicum pro curatione instituend. attinere, ut ulcus illud fistulosum amotis impedimentis agglutinetur; cæterum cum impedimenta & propria, & communia existant, ratione illorum oportebit orificium ampliare, detergere, & siccare, callum eximere, & quod est deperditum sarcoticis reparare, ratione horum, communium scilicet, humorum affluxum inhibere erit necessè.

Quæ opera ad fœlicem exitum perduci posse non dubito, tametsi meo judicio cum ingenti difficultate, quia medicamenta opportuna prohibentur, aut saltem difficulter admittuntur, & partem affectam undequaque non possunt attingere, parsque demum malè habens sua natura imbecilla existit.

Sed an hæc facienda curatio meritò dubitari potest, nam ex una parte ætas patientis ultimi senii) est enim illustris eques septuagenarius) distantia loci affecti à partibus præcipuis, tandemque præservatio forsan a gravioribus malis, quam homines mediis hisce ulceribus fistulosis ut plurimum sibi nanciscuntur, facile quemuis persuadere possent, remedia pro perfecta, & vera sanatione non esse tentanda; Ex altera vero parte, quoniam nobilis patiens viribus est valens, bene habitus, ac in cæteris sanus, sæpiusque hujusmodi fistulæ multiplicantur, & concitata fluxione humorum inflammationem, dolorem, cruciatusque sibi insignes adjungunt, tuberculaque dura in intestinis occasione illarum suboriuntur, meritò quorum exitus fœcum intercluditur, curatio absoluta videtur ex usu opportuna, & necessaria.

At ego in ea sum sententia, ut si veræ curationi sese dare voluerit vir illustris, quod possit utique curari, sin minus, Medicus in id incumbat oportet, ut præservetur, qua amputatis vel saltem refractis causis remotis, ulcereque continuò deterso, exiccatoque malum non augeatur, sed potius reprimatur, quem curandi modum, tametsi fictum, & palliatum, gravissimi nihilominus viri insequuntur.

Deveniens ergo ad præsidiorum materias, & primum chirurgicas, statuo curationem ab aliqua sanguinis missione per sectam venam auspicandam esse, vena ideo in cubito, vel in manu secanda fingatur, sanguis enim in toto redundat, robur virium adest, & corporis habitus ad crassum inclinat, deinde cauteria in brachio sinistro, aut femore dextro, secundum partem domesticam injusta, sicuti & perennes frictiones, deligationes, ventosationesque partium superiorum mihi summo pure probantur, apertionem vero loci ab experto chirurgo, medicamentis non conferentibus, non improbo.

Post

Postmodum ad pharmaca, primum communi, dein priuata deuenio, quare si de communibus sit sermo, pro leniendo aluo syrupum rosatum solutiuum, ac de polipodio, pro humoribus concoquendis, decoctum cicoreaceorum, boraginis, betonicæ, ac pallularum cum suis syrupis; pro purgatione in totum Rhabarbari, Agarici, & senæ, cum manna etiam, atque etiam laudo: Quinimo & catapotia de tribus cum Rhabarbaro, tempore vero calidiori decoctum, infusumque mirobolanorum citrinorum, chebulorum, & indorum ex sero lactis paratum, intercuallis quibusdam assumpta profutura propono; Vomitum quoque, si patiens ad eum a natura pronus fuerit, semel in mense habitum a cibo non vitupero. Verum & de medicamentis insensibiliter euacuantibus, præmissa purgatione est cogitandum, decoctum idcirco guaiaci, & salsæ cum china, & sandalis erit in vsu, & si sudor, modeste tamen, & placide promouebitur, tanto efficacius reddetur medicamentum; Vrinalia quoque medicamenta, non vera (nam vera iecur magis accendunt) huc referanda, quare inter alia mihi tum terna frigida, tum serum lactis distillatum, adiecto lacte seminum frigidorum copiose ebibitum tempore opportuno mihi maxime arrident, verum & ab oxymelle dilutiori ex decocto radicis apij recentis, capillorum veneris, scolopendrii, & citrio idis non abhorreo.

Denium de particularibus pharmacis cogitandum, quæ si referantur ad iecoris intemperiem, præter aliqua ex vrinalibus dictis, succum quoque cicoreaceorum non solum assumptum, sed iom. irrigationis hypochondrio dextro vnà cum aceto, & puluere sandalorum adhibitum, sicuti & conseruæ rosarum cum speciebus confectionis ex tribus sandalis unum continuum non improbo; Quod si medicamenta hæc ad ulcus attineant non solum a qualitate manifesta, sed & a proprietate quedam agere solent. quæ a proprietate, duo sunt, primum est puluis radicis gentianæ, vel aristolochiæ ex vino epotus, alterum est puluis ranarum adhibitus. verum à quibusdam radix hellebori nigri in fistula tribus diebus dimissa, item & elaterium terebintinæ exceptum radixque cucumeris asinini summis laudibus extolluntur. Sed quæ a qualitate nota operantur, sunt detergentia, siccantia, callum absumentia, & agglutinanantia; Atqui orificium dilatandum turunda vel ex gentiana, vel spongia confecta, deinde ad medicamenta prioris ordinis deueniendum, sunt autem thermæ salsuginosæ, inter quas, velut omnium regina est aqua Tettuccii vocata, quæ non solum in potu per tres vel quattuor dies ante decoctum guaiaci assumpta, sed & iniecta ac per modum semicupij usurpata plurimum valet; succus quoque apii cum vino Mulso decoctionis hordei, myrrhæ & aloes iniectus, est accommodatus, at pro callo eximendo nil præstantius unquam succo herbæ Reginæ cum Ammoniaco aceto dilutis, & iniectis, sed quod omnibus præferendum, est unguentum Aegyptiacum oximio dilutum. à quorum usu, si pars nimium irritetur, iniiciatur serum lactis, vel ipsummet lac asininum, & si ex voto callus auferetur, ad sarcoticorum usum accedendum, qualia erunt unguentum isidis, vel detutia vino Mulso dilutum; item & succus pimpinellæ, virgæ aureæ, & Centaurii minoris, omnia iniecta. Pro agglutinatione fiat iniectio ex vino nigro austero decoctionis plantaginis, rubi, malicorii, hypocistidis, & acaciæ, huc referendum oxelæum Galeni, & cer. tum alabarum.

Victus his omnibus undequaque conueniens iniungatur, qui erit: e nobilis patiens vescatur bonis cibis, & abstineat a sallis, agninis, stibus, aromatibus, & tucumis, cibus far in subactis, piscibus palustris; atque similibus acrioris, & crassi oris natura. bibat vinum subrubrum subausterum, guaiaco, ac sandalis medicatum, tempore autem decocti instituatur victus se minattenuans, & vinum interdicatur, reliqua his ipsis respondeant, Deusque O M. faxit, ut cedat in salutem illustris, & nobilis Equitis. *Julius Delar Claudinus in Consultationibus Medic.*

De Vlcere fistuloso Ani. Pro Nobili Patiente

Quod morbi vel diligentissime curati, aut non sanentur, aut ægre saltem, modo ob ipsorum contingit pertinaciam, modo ob ægrorum, aut medicorum frequentes errores, modo utrimque ob caussam; prout in casu præsenti contigisse obseruo. Suboritum enim nobili huic patienti tribus abhinc annis ulcus fistulosum in ano, cuius ratione frequentem pænus est, & patitur deiiciendi voluntatem, doloremque, & grauitatem circa podicem. Neque hactenus ab affectu proposito liberari potuit, variis licet remediis præsidiis administratis. Idque duplicem ob caussam, primo quidem ob incuriam cum ipsiusmet ægri incomposite viuentis, & affectum ipsum aliquamdiu spernentis, tum medicorum, vel potius circumforaneorum quorundam, qui generosis catharticis humorum colli uiem à toto ad partem affectam attraxerunt; tum & ob ipsiusmet affectus pertinaciam. Sicuti enim facillime suboriuntur ulcera fistulosa circa anum, ob innatam illarum partium mollitiem, laxitatem, & humiditatem: ita genita ægre admodum sanantur, ob continuam ad ipsas fluxionem, & difficilem locatium parti affectæ adnæxionem, cum præsertim ulcera hæc veterauerint. & dolorifica. putrida, depascentia, intemperata, & tabe Gallica inquinata fuerint, cuius naturæ esse ulcus hoc valde suspicor. Hoc etenim sicuti originem duxit à fluxabile, salsaque pituita, genita ob incompositum viuendi normam, & ad prædictas partes, tanquam imbecilliores à tribus annis decumbente: ita fouetur à continua fluxione à cerebro humido, ventriculo imbecilliori, & iecore præcalido, ratione intemperie ipsius. Quod contumax quinetiam factum est. ob virulentiam Gallicam, & alias prauas qualitates propositas: cum præsertim adeo altas egerit radices, ut non immerito suspicari liceat propagatum esse in varios sinus. atque in intestinum ipsum penetrasse Qua de re certiores erimus, si digito in podicem immisso stylum in ulcus demersum perceperimus; vel si sanies per aluum, & materia fæculenta, & fœtida per ulcus effluere obseruabitur: atque hinc febricula illa lenta, qua hebdomadas, & menses conflictatur, originem ducere potuit, vaporibus scil. putridis jugiter ad cor eleuatis ab ulcere hoc putrido; quæ inualescit, dum egeruntur fæces duræ, cum rigore, iisdem præterlabenti-

bus partem exulceratam exquisito sensu prædi-tam, atque calore, accensis spiritibus, ratione doloris, hincque tandem carnis excrescentiæ, ex sanguine illo vitioso genitæ; ut propterea ulcus propositum omnium malorum sit fons, & origo, quo non obducto, nec alii affectus cedent.

Hoc autem consequi difficillimum censeo, ne dicam impossibile, si præsertim pertingat ad intestinum ipsum. Non ob id tamen medicis præsidiis supersedendum censeo, quib. saltem ipsius incrementum coerceatur, metu alioquin febris fixæ, quæ ad tabem, & mortem nobilem nostrum patientem tandem deducat: cui nunc satis vires constant, generosis remediis pares. Neque hæc fistulas enim ex illarum censu est, de quibus verba fecit Hippoc. 3. in 6. Epid. 39. dum prodidit, tales fistulas aliquando humores supervacuos purgando præseruare à graui ribus malis, propterea non curandas. Illæ enim sunt fistulæ callosæ, sine dolore non depascentes; hæc vero est dolorifica, ideo non callosa, depascens & dysepulota, cacoethes, & maligna.

Ipsius autem curatio absoluetur exsiccatione ulceris. Quod fieri non potest, nisi sublatis impedimentis, quæ in casu præsenti sunt quatuor. Primo fluxio perennis, quæ est auertenda, & alexipharmacis extinguendum inquinamentum. Secundo intemperies calida & humida refrigerantibus, & exsiccantibus remouenda. Tertio sinus, qui aperiendus, si fieri potest, vel saltem laxandus. Atque demum detergendum, & exsiccandum est excrementum crassum, & tenue in parte exulcerata.

Ut prædictis indicationibus satisfiat, præmittenda est diligens totius corporis euacuatio, cum eductione sanguinis, tum ex jecoraria dextra, tum ex saphena sinistra, accedente simplici, ac repetita humorum vitiosorum præparatione, & purgatione, atque inustione facta duorum fonticulorum dextro femori, & sinistro brachio, exhibita triduum Aqua Tettutiana, cum syr. rosi. Placet quintium repetitus usus blandi decocti ex ligno Indico, sarsaparilla, & santalis, cum cephalicis, & aliis quæ hypochondriorum rugitus, & tensiones spectent: à cuius usu 40. dierum spatio, cum blando sudore, commendatur usus Lactis caprilis, tanquam detergentis, refrigerantis, & agglutinantis, 20. dies circiter cum octo, aut decem guttulis olei ex ligni Indico; ac tertio ex usu erit aqua B. Virginis, refrigerans, detergens, & exsiccans: vel ipsius loco aqua Villensis in agro Lucensi. Atque hæc de internis. Externa topica varia sint, pro sinuum varia conditione, in magnitudine, & profunditate. Si enim admodum alte descendant, cultro falcato angusto sunt aperiendi; profundiores vero turunda laxandi, blandisque erodentibus atterendus leuis quidam callus in superficie, non enim censeo totum sinum occalluisse, alioquin non esset dolorificus. His peractis, exsiccandum est ulcus, non ommissa ipsius detersione. In quem usum maxime pollent aquæ nostræ Thermales, in primis Montis agrotorum. Per alexipharmaca deinde ipsi ulceri occurrendum. Tandem ad maiorem exsiccationem, & roborationem partis, balsamum occidentale opportunissimum censeo, præter alia leuiora cuilibet in arteversato notissima, breuitatis propterea gratia prætermittenda. Atque hæc potissima pro præsentis affectus curatione proponenda duxi. *Benedictus Silvaticus Consilior. & Responf. Medic. Centur. 3.*

De Vlcere Ani. Pro Nobili Matrona Cremonensi.

Vigesimus nunc agitur mensis, cum Nobilissima Matrona annorum 27. ulcus patitur in tota interna parte intestini recti, subortum forsitan ex acri materia biliosa in iecore feruido genita, & à toto corpore ad intestina, tanquam ad sentinam, tunc temporis transmissa, quando diarrhœa biliosa laborauit, non sine confluxu pituitæ salsæ, absque vila suspicione alterius corruptionis virulentæ. Ulcus hoc nunc callosum factum est, propter materiam crassam porositatibus partis affectæ infarctam est sordidum, ob defectum caloris natiui; atque dysepuloton, ac difficilis sanationis, ob ingentem affluxum materiæ pituitosæ, biliosæ, & atrabilaris à ventriculo, iecore, & toto corpore ad partem affectam; cacoethes quenetiam, propter intemperiem humidam partis affectæ, cuius indicium euidens caro circa eandem inæqualiter excrescens. Est dolorificum aliquando, cum propter decubitum prædictæ materiæ, tum propter violentam fæcum excretionem, fistulosum fortasse, cum supradictæ partes facile sinuosis ulceribus sint opportunæ, propter continuam earum humiditatem.

Difficilimæ propterea curationis, ut mirum videri non debeat, si usu tot medicorum præsidiorum ex methodi lege propositorum non cesserit. Non ob id tamen iis supersedendum est, quorum beneficio speramus fore, ut aliquo saltem temporis Nobilissima patiens pristinæ sanitati restituatur.

Quoad ut fiat, præmissa uniuersali totius curæ, reuellentibus deriuantibus, & euacuantibus sistenda est fluxio, & materia fluxa euacuanda, ulcus detergendum, valide exsiccandum, & cicatrice obducendum, administratis interim iecur refrigerantibus, & calidum innatum partis affectæ fouentibus. Quæ præstebuntur remediis Chirurgicis, Pharmaceuticis, & Diæteticis.

Pro totius itaque euacuatione, præscribatur leniens paratum ex mell. & syr. rosi. sol. cum manna electa; vel ex electuario lenitiuo, & manno, cum pulpa tamarindorum. Sanguis interim educatur ex vena interna utriusque brachii, longe à menstruis purgationibus: mox sub illorum tempus, ex saphena. Præparentur humoris syr. de succo borraginis, & oxymel. simplici, cum decoctione cichorii, sonchi, hepaticæ, borraginis, agrimoniæ, & seminum citri; ac deinde purgentur rhab. senna, & agarico infusis in decoct. cord. adhito syr. de polyp. compos. ros. solut. & manna Repetatur deinde prædictorum humorum præparatio syrup. de fumaria compos. de cichorio cum rhabar. & oxymel. composito, additis aquis beten. fumariæ, lupulorum, & cichoris: alteruisque; diebus prædictarum aquarum loco, addatur unc. iis decoct. epithymi Mes. & factahumorum præparatione, reperatur purgatio medicamento jam præscripto, vel huius generis. Vandiora namque; traherent humores ad partem affectam. Interim inuratur

tur fonticulus brachio sinistro, ad maiore revulsionem, & detersionem cum materiæ fluentis tum fluxu, & in parte ulceratæ contentæ. Exhibeatur aqua Tettutiana quatuor aut quinque dies quolibet mane, ad libras quatuor, cum unc. iij. mel. rof. sol. A quibus ex usu erit decoctum radicis chinæ, salsæ parillæ, & santalorum citrinorum, additis hordeo, & cichoraceis, 40. dierum spatio, excitato sudore cum doliolis lixuria feruido plenis semel in die: victu modice tenui præscripto, vino oligophori potui concesso. His internis accedant externa localia, & quæ clysterum, & suppositoriorum ope partem affectam attingunt: atque adeo apprime conuenient clysteres ex aqua Tetutiana, cum melle rof. vel etiam ex muria, ad maiorem detersionem, tum ex vino rubro, cum puluere tuthiæ, fabarum, hordei, & thuris. Turundæ parentur ex terebinthin. Cypria, & melle, cum ciner. quercus, chalcitide, ostreis ustis, & aristolochia rotunda. Omnium tamen maxime usui erunt aquæ Thermales montis ægrotorum, utpote quarum vis præsens ad ulcera antiqua, administratum per clysteres, vel injectus forma: in iisdem tertia tamen quaque die oblinuri poterit pars affecta sevo hircino, atque ex ipso turunda parata continenda in ano, ad emolliendum callum, qui deinde attereretur detersoriis validioribus. Quæ si frustra fuerint, deueniendum erit ad ignem, parata cannula undique ferrea pertusa, in podicem inferenda, in quam deinde immittatur ferrum candens, idque ter, & quater in die: nullum enim præstantius, & tutius remedium in ulceribus antiquis putridis intestini recti expertus unquam fui. Aquis Thermalibus propositis, inijciendis addentur aloe, thus, & sarcacolla, ad maiorem exsiccationem; tandemque applicentur sarcotica, ut betonica, matrisylua, plantago, & ossucremata, cum vino. Ad compescendum autem iecoris feruorem absque ventriculi noxa, conferet aquarum Thermalium frigidarum internus usus, decem aut 2. dies, cum diureticis, quo ad urinæ vias perducantur.

Quibus addatur congrua victus ratio prædictis proportione respondens. Ita namque spero fore, ut pristinam sanitatem consequatur Nobilis Matrona. *Idem ibidem.*

De Fistula antiqua, & Condylomatibus, cum febre. Pro Nob. Florentino.

Tot, & adeo refractarii sunt affectus Nobil. patientem diuexantes, ut nec ipsius Apollinis manu debellari possint; ex fide Virorum Præclarissimorum, qui ad nos scripserunt, ut propterea medica exposcant præsidia, non pro huius salute, sed pro vitæ saltem prorogatione. Fistulæ namque antiquæ in podice sunt semper curatu difficilis, ob laxitatem & humiditatem insignem partis affectæ, continuamque excrementorum colluuiem; magis vero profundæ, sordidæ, verminosæ, & tabo Gallico infectæ; deteriores autem, & magis rebelles, quando perforant intestinum, ita ut fæces transmittat per ulcus: licet tamen vita in longum protrahatur. Auenzoaris testimonio inter Arabes, & Matthæi de Gradi inter Latinos, historiam referentis Medici Ticinensis de Filibertis, qui fæces per ulcus excreuit annos viginti continuos. Quod si ulceri antiquo, fistuloso, profundo, cacoethi, verminoso, & Gallico accedant condylomata, siue carnis excrescentiæ, longis incurabilem produnt affectum, ob commixtum sanguinis vitiosi, & mel ncholici; quem sane in Nobili iuuene prædominari conijcere facile est ex descripto eius temperamento. Quando vero decennio fere integro variis medicis præsidiis rite, & ex lege præscriptis cum assumptis, tum applicitis, non solum non cessit affectus, sed in dies magis inualuit, vesicæ collum erodens, ita ut fæces, & ventris strepitus cum lotio excernantur: quo prorsus modo id a Fernelio proditum est 6. de Partium morbis & Sympt. Cap. u. vel saltem urinæ crassæ, fœtida, & saniosa sunt conspicuæ, cum ipsius ossis sacri aliqua labe, atque omnium circumpositarum partium, qui locus quæso fuerit ullis medicis præsidiis? Accedente vero his omnibus febre hectica, tabida, marasmode, cum grandi corporis macie, ut ossa sola cute tecta videantur, viribusque adeo prostratis, ut semper decumbere cogatur, quæ spes elucescit de vita proroganda? Quinimo præsens impendet metus, ne advententе æstate, deteriora fiant omnia, viribusque collapsis, succumbat tandem patiens; ut propterea vix in promptu mihi sit, quo vita quidquam eius prorogetur, quod a Viris doctis & in arte versatissimis hactenus non fuerit præscriptum.

Quare si curaturo opere laudo quoad partem affectam, frequentem ulcerum detersionem, modo aqua Tettuitiana, & melle, modo vino in quo ebullierint scordium, matrisylua, lupini, & fabæ; omissis causticis, validioribusque detersoriis; ita non inconsultum censeo eam roborare ferro candente per cannulam ferream longiorem à latere undique pertusam, intra podicem semel ac iterum singulis diebus applicato. Hoc enim unico remedio vidi fistulas Gallicas, putridas, & altas multos annos, absque ulla noxa durasse, nondum tamen ad has calamitates perductas. Ratione autem febris, si vires ferent, ex re erit consilio marasmum torridum in senilem mutare, per refrigerationem corporis balneo aquædulcis, administrato ex Gal. præcepto in Methodo medendi. Et quanquam alias non admodum profuerit decoctum radicis chinæ, atque lac non fuerit adeo familiare naturæ ipsius: utrumque nihilominus iterum præscribendum existimarem. Omnia enim secundum rationem facienti, licet non succedant rationem, non est ad alia transeundum, stante eo quod à principio visum est, ex Hippoc. decreto. Quod licet locum habeat in curativis intentionibus, non autem in materiis remediorum: attamen in casu præsenti etiam iisdem præsidiis medicis utcunque alteratis insisterem, atque aliquot dies decoctum radicis chinæ repeterem, cum carne porcelli, ranis, & caudis cancrorum paratum; ita tamen ut in ipso deinde fiat contusum pulpæ caponis nutriti carne viperina. Sic namque erit medicamentum alimentosum. Quod si in ipso dissolvatur scrupulus magisterii perlarum, vires quinetiam magis instaurabit: exhibito deinde cibo modica quantitate, facilis coctionis, & laudabilis substantiæ; cujusmodi erunt ova tremula expressum vel contusum perdicum, testes gallorum juniorum, gelu ex carne capons, cum succo citri; & morselli

ex pistaciis, nucleis pineis, amygdalis dulcibus, pulpa perdicis, & nucis Indicæ, cum saccharo, & aquæ ex fl. citri. cum quibus assumet aliqua (do unum vel alterum cochlear aquæ vitæ ad instaurandas vires iam collapsas, a Quercetano descriptæ in sua Pharmacopœa Restituta. Post usum autem prædicti decocti aliquot dies, lac præscribetur, primo arte paratum ex nucleis pineis pistaciis, amygdalis, & seminibus melonum, in iure pinguis caponis, cum saccharo: tandem vero & naturale, idque asininum, si muliebris non fuerit copia, ex mammillis exsuctum, aut cum modico saccharo, & buccella panis, ubi primum emulsum fuerit, dummodo venter flatibus non obmurmuret. Quod si redundent, cum aliqua imbecillitate ventriculi, præmitti potest stillicidium supra eius fundum ex oleo absinthite, amygd. amararum, chamæmelino, & mastich. cum vino albo generoso ad penetrationem; munito deinde tote abdomine summitate purpuræ prædictis oleis imbutæ; ac deinde lac vel humanum ex ubere, vel asininum, cum quarta parte mellis Hispani, loco sacchari, ex Gal. decreto 7. Meth. medendi præscribetur ad uncias quatuor, vel quinque ad summum singulis matutinis horis in aurora, præmissa parca cœna, quo ventriculus vacuus sit; atque ita quatuor vel quinque dies periculum fiet eius tolerantiæ. Quod si nullam noxam inde capiet, & facile feret, continuandus erit usus ipsius aliquot hebdomadas; non omissa interim totius corporis munctione oleo amygdal. dulcium facta blanda frictione ad reuocandum sanguinem, & retardandam corporis exsiccationem. Et hæc adnotanda duxi Virorum præclarissimorum mandatis obsecundans potius, quam ut magni fore usus sperem. *Idem ibidem.*

De Vlcere antiquo Intestini recti. Pro Illustriss. Equite Maffeo Ferrariensi.

Rogatus ab Illustrissimo Marchione Pio sententiam de Chirurgica operatione, pro salute Illustrissimi Equitis Maffei inueterato recti intestini ulcere laborantis, proposita, intestini nempe eiusdem extractione, atque ustione, inficiari sane non possum, a Chirurgis celebribus solertia, & usu, nonnunquam præstari quædam miraculis perquam similia: quemadmodum & legi ab ipsis ex dorso è regione renis tentatam ipsius cum extractione calculi, patientisque salute, sectionem, rem profecto longe difficillimam. Quare & operationem propositam quod attinet, illam eorum peritiæ lubens committo: quam tamen & periculi plenam esse, & male cessuram existimo. Tametsi enim non ignorem, intestinum rectum partem esse, quæ loco dimoueri, & foras prolabi possit: quod pueris non raro accidit, ob laxatos humiditate musculos, nonnunquam & nixu maiore parturientibus, atque idcirco lubens fatear validioribus emollientibus, aptisque instrumentis intestinum id à Chirurgo extrahi, detergeri ulcus, urique posse: cum tamen semel dumtaxat admoto igne subsequi haudquaquam possit usque adeo curatu difficilis, inueterati scilicet, sordidi, profundique sanatio, Chirurgia hæc quid allatura sit emolumenti non video. Foris certe relictum intestinum longe maximum subibit gangrænæ periculum. Eodem vero mox ab ustione intro reducto, quid aliud sperandum, quam eschara recedente, statu ulceris pristino simillimus? Neque enim de sectione hic cogitandum. Esto tamen (quod impossibile ego quidem iudico) siccari ulcus hoc, sanarique modo prædicto possit, non poterunt certe non superesse continuæ ab intestini procidentia molestiæ. Neque enim quamuis exsiccato, ac cicatrice obducto ulcere, tanta unquam esse poterit laxatarum partium corroboratio, ut continuum intestini prolapsum prohibere possit, ni idipsum continue globulo idoneo, fasciaque competente coerceatur. Hæc mea super ea re sententia. *Idem ibidem*

De Vlcere fistuloso in podice: Pro Illustriss. D. Georgio Nani.

Affectum Illustrissimi D. Georgii etsi minus mihi, quam Viris illis Excellentissimis, qui ad ipsum Venetiis diutius continue inuiserunt, cognoscere licuit, Excellentiæ tamen tuæ Illustrissimæ geram morem, quæque mea sit de mali huius natura; eiusque futuro successu sententia paucis aperiam. Malum ego hoc ex ulcerum (esse genere indubitanter pronuncio; quod & à paucis) in mensibus eram suspicatus: argumento fuerat exeuntis materiæ qualitas. Neque enim id quod effluere solet, simplex pituita est, sed materia quædam cum modica plerumque sanguinis portione permixta. Sed neque ex venis hæmorrhoidalibus, ut censent, manat hic sanguis. Esset enim & copiosus, & floridus, & a qualibet materia seiunctus, fueretque vel ad mediocrem conatum semper, & à partibus ano circumpositis emanaret. His autem omnibus conditionibus sanguinem, de quo nobis sermo, videmus destitutum. Etenim neque multus is unquam est, neque expers putredinis, neque a reliqua materia separatus; sed & lotis aqua thermali illis partibus, eius sistitur fluxio; atque ab altiore loco eundem profluere ipsi nos cum speculi beneficio explorauimus, tum stylo argenteo gossypio inuoluto altius immisso, neque sine sanie extracto. Accedit, quod, quæ speculo adhibito videri potuere partes, viderimus nec absque carne superflua exulceratas. Verum non unico ulcere constat malum hoc. Videre enim mox ulcus est in ani extremo sub ipsis hæmorrhoidibus; in ipso dein progressu ex coriatio multa speculi beneficio detegitur, non sine metu ne aliud intus delitescat, quod aut speculo, aut etiam stylo deprehendi non possit. Materiæ enim exeuntis & copia est maior, & terminus à quo, quod partem altior, quam ut uniuersam ab iis, quæ videri possunt, ulceribus promanare statuamus. Quare cum neque alicuius momenti adsit dolor, internum quandam adesse fistulam non levi suspicione adducor, tametsi hac de re Excellentiam tuam Illustrissimam certam reddere non possim.

Utut sit, non leue sane est hoc malum, cum quod partim sit hæreditarium, quod imbecilli, humidoque natura sit loco, atque inueteratum; tum etiam quod continuè ab prauorum uniuerso corpore humorum affluxu foueatur. Quapropter & quid boni augurari possim non video. Neque enim facile crediderim eam fore Illustrissimi Domini Georgii patientiam, quam diuturni

adeo,

au eo, atque pertinacis mali curatio exposcat: qu inimo pronuntiare ausim, nunc eius affectum eo dem, quo Illustrissimi Dom ni Antonii eius parentis, succellu minendum. Quod tamen prognosticon haud diffiteor usque adeo ratum esse, quin sperare liceat fore, ut Illustrissimus patiens diuturno usu præsidiorum, victusque præscripta ratione, sanitati tandem aliquando restituatur, quam eidem à præpotente Deo toto animo enixe precor. *Idem ibidem.*

De Fistulis Ani. Pro Nobibili Polono

Ea est affectuum pertinacia, qui à decennio Nobilissimum patientem exercent, ut de ipsis sanandis nulla affulgeat spes; adstipulantibus etiam Viris doctissimis, qui ad nos scripserunt, adeo ut medica solummodo admittant præsidia, quorum ope vita saltem longius protrahi possit. Fistulæ siquidem antiquæ ani semper sunt difficiles, ob fluxionem, imbecillitatemque partis affectæ dicilliusque sanantur, quando sunt sordidæ, profundæ, & verminosæ, virulentiæ Gallicæ participes: potissimum vero, quum perforant intestinum, ita ut fæces ex ulcere efflaunt; cum quo tamen affectu vitam longius prorogari posse, prodidit Auenzoar, & Mathæus de Gradi qui refert historiam medici cuiusdam de Fauentis Papiensis, qui intestino perforato, & fecibus per ulcus erumpentibus vitam traxit viginti, & plures annos. Quinimo, intestinis perforatis, & ventre ipso, adeo ut fæces illac transmittantur viuere ægros, prodidit Auic. Prim. 3. Fen. 6 tract. . cap. 1. Neque lethalis omnino esse solet ani fistula, licet vesicam exulcer..., ut succedat mictio fæcum, & puris, et pituitque per pudendum, testimonio Fernelii Lib. 6 de Partium morbis, & symptomatibus Cap. 11 Quod si ulceri antiquo, putrido, sinuoso, Gallico, intestina perforanti accedant carnis excrescentiæ, seu condylomata, longe magis incurabilem exhibent affectum, ob continuum fluxum sanguinis vitiosis, & melancholici quem sane in nobili patiente præpollere conjicere est ex eiusdem temperamento. Verum quum toto fere decennio variis medicis prædicis præsidiis, cum internis, tum externis non solum cessserint affectus prædicti, quin potius in dies magis convaluerunt, quibus accessit febris hectica, tabida, & miranda modes, cum corporis macie adeo gravi, ut ossa pelle obducta supersint, viresque adeo prostratæ ut continuo sit ipsi decumbendum, non modo valetudinis adipiscendæ, sed neque longioris vitæ alicui spei locus est quin potius ...tuendum ne sub æstatem in deterius omnia labantur, viresque iam collapsæ tandem fatiscant: ut propterea vix mihi supersit quod his addam, quæ a Viris doctissimis fuerunt hactenus nuncupata ad vitam longius saltem producendam.

Quare sicuti laudo summopere frequentem ulcerum detersionem, modo aqua Tetutiana, modo vino albo in quo ebullierint matrisylua, lupini, addito modico melle; omissis omnibus causticis, & validioribus detergentibus: ita non inconsultum censeo exsiccare validius, & corroborare partem illam affectam ferro candente, per cannulam ferream pertusam ad latera intra podicem iterum ac tertium in die inserto, nec diutius detento. Ratione vero febris marasmodis, si ferant vires, consultum esset ex Galeni consilio curare ut marasmus torridus in senilem facessat, refrigerato, & humectato corpore balneo aquæ dulcis, ex Galeni præscripto administrato in lib. methodi medendi. Et quanquam alias non magno fuerit usui decoctum radicis chinæ; atque lac natura auersatus fuerit: utrumque nihilominus iterum tentandum existimarem, exhibito decocto radicis chinæ quindecim dies circiter, parato cum carne suilla recenti, ranis, & cancrorum candis; in quo deinde fiat contusum carnis caponis, nutriti carne viperina. ita namque fiet medicamentosum. Quod bis in die exhiberi poterit, interposito pauco cibo mediocris quantitatis, & facilis concoctionis, puta ouis sorbilibus, pullis Indicis, vel testiculis gallorum, aut gelu ex carne caponis, cum succo citri: morsellis etiam ex pistaciis, nucleis pineis, amygdalis dulcibus, carne caponis, & pulpa nucis Indicæ; à quo lac ipsum erit accommodatissimum, primo quidem arte partum, aliquot dies, ex emulsione seminum frigidorum majorum, nucleis pineis, pistaciis, & amygdalis dulcibus, in quo dissoluatur scrup. sem. magistiris perlarum; deinde & naturale asininum, cum modico saccharo, & mica panis, ad uncias quatuor circiter: nisi antea ex usu visum fuerit Viris præclarissimis periculum facere lactis muliebris ex ubere exsucti. In quorum usu cœna parcissima sit, quo usus lactis tempore ventriculus sit ieiunus *Idem ibidem.*

De Fistula lachrymali quamvis suprà capite de Ægylope fusè satis egerimus, per placet tamen huc rursus adducere ejusdem historiam satis raram, ac primò responsionem, quam dedi informationi parum accurata mihi super hac re transmissæ, cui subnectam morbi integra historia qualem scilicet habui postquam Nobilissimam Ægram, Lausannam hac de causâ profectus, adivi.

Ex iis omnibus quæ per epistolam ad me transmissam significata sunt satis agnosco Fistula Lachrymali affligi Nobilissimam Matronam, at non itidem constat, an iminentiæ omnis jam facta sit expers, sicque fistulam quam Chyrurgi Galli *Fistule platte* vocant constituat, & an omni prorsus carie os subjectum careat, nam etiamsi specillô exploratoriô adnotata non sit, non inde tamen concludendum nullam adesse, siquidem specillum commodè ac pro arbitrio non movetur ac volvitur hisce in partibus delicatioribus, nec caries ita incisionibus peractis semper subiacet quin multi sinus arctiores ac variè contorti sæpius ad eam difficili deducunt via. Suppono interim Medicos ac Chirurgos in hanc explorationem adhibitos nihil quod exquisitioris accurationis sit omisisse, & ea propter tantùm novam meditari aptationem, quòd per viam sibi primò loco paratam ad morbi penitiores penetrare radices non detur: Verùm liceat mihi opponere, 1. quòd si fistula de qua agitur omnis prorsus eminentiæ sit expers vix concedatur distinguere quô demùm incidenda veniat locô, pro cura perficienda; quodque

etiam si fistula pus multum eructaret, elevationemque satis sensibilem præberet, unde innotesceret subjecta cavitas, attendendum foret an ne cùm Domina Ægra junior sit fistula eô locô ponatur, in quo, carie absente, commodum fuerit deligationem compressivam adhibere, sicque curam, quam non semel expertus sum, peragere. 2. Videndum si fistula ejus fuerit conditionis quæ incisionem necessario exquirat quâ in ipsius deveniatur fundum, fungositateque ossi adnatæ illius cariem obtegentes remediis absumantur, videndum inquam, quis locus operationi esse debeat, quo scilicet fructuosior, quam priùs celebrata, evadat, quod non levis est difficultatis, dum interim errores in hoc commissi, incisiones sæpius multiplicare cogunt & vultum omnino deformant, sic aliquando vidi a Chirurgo, quamvis petito, totam prope oculi circumferentiam ferro violatam, quia dum caries in ipso oculi angulo partibusque vicinis exquirebatur, inde ad ossis Lygomatis partem remotiorem, ubi posita erat, deveniendum fuit. 3. Quamvis mihi non satis perspectæ sint omnes Medicorum ass dentium rationes quibus ad apertionem cauterio potentiali ubi parandam inducuntur, non possum quin regeram ejusmodi applicationem non parum secum vehere periculi, dum scilicet non ita penes nos est illius actionem exhibere quin sæpius ad ipsum oculi canthi majoris ligamentum pervadat, quo erosô, vel nimium debilitato enascitur morbus qui Rhyas dicitur, quique præter alia incommoda non parvam deformitatem inducit. Adde quòd etiam si tale quid non contingat, semper futurum sit ut turpitudo non mediocris de cicatrice restitante enascatur: quodque tam prompte quandoque molliorem pervadat cutem medicamentum ut ad os nasi spongiosum levique tantùm pellicula indutum liberius perveniat, illudque suâ acrimoniâ carie afficiat, ac inflammationem in vicinam accersat per exagitationem ac fermentationem salium, sero fluxionem facienti innidulantium quam procurat. Unde patet ad hoc præsidii genus non esse descendendum donec alia omnia inutilia prorsus videantur; super his autem non est quòd determinatè pronunciemus priusquam ægritudinis examen diligentius perfecerimus Medicosque ac Chirurgos ordinarios audierimus,

In sequentibus cùm Lausannam ivissemus proprio nostro examine novimus de morbo ea quæ jam fusiùs paulò enarrabimus.

Nobilissima Matrona D. B. annos circiter 28. nata fistulam lachrymalem juxta dextri oculi angulum majorem gerit, qua coacervatur pus copiosum, illudque crassius aut tenuius pro ratione temporis quô in parte afflicta commoratur. Per se autem non evacuatur pus aggestum, sed tantùm expressione factâ per immissionem digiti indicis inter oculi globum ejusque orbitam, illo spatio quod canthum inter majorem ac minorem medium interjacet; digito verò tum aliqua vi adacto per punctum lachrymale inferius non minori elabitur vehementia humor, quàm per syphonem truderetur. Imò si materia, contenta intactô largiùs sævô copiosius aggesta sit, quod serosius est ac lympidius sub lachrymarum forma effluit quidem, sed parcè admodum. Præteritis temporibus compressa parte affecta per canalem lachrymalem pus transmittebatur ad nares, verum cum a septem jam mensibus glutinosiores ipsius particulæ hæc sibi viam clauserint ad superiora necessario illud refluit, unde non mirum si canalis herniosus factus sit, in quo ea quam passus est dilatatione continere valeat humorem ad cochlearis mediocris quantitatem, si modò per octo horas non comprimatur. Originem hujusce fistulæ repetant ab ictu ex ipsa infantia oculo inflicto, unde subito enata est magna inflammatio, quæ eam in glandula lachrymali reliquit alterationem unde suffectus sit continuò humor, qui per canalem lachrymalem inferiorem, ununcè suis excretoriis vasis, expurgatus lympidus primo visus est, donec alteratione sensim aucta purulentus evaserit, nec hodie totus ab ipsa glandula derivetur, sed etiam à carnibus ac membranis glandulosis superiori prædicti canalis parti assidentibus, in quas procuidubio liquor de supra elapsus acrimonia sua eam irritationem ac debilitatem fecit, quæ in causa sit eas succi nutritii in eas corrivati, lymphæque excernendæ portio in pus abeat, & à multiplici hac scaturigine tam copiosum promanet. Si per orificium canalis lachrymalis quod vulgo punctum lachrymale dicitur, quodque hic non parum dilatatum reperitur, nobis licitum fuisset filum argenteum tenuis inducere, facile de carie, an scilicet interiori orbita adsit, constitisset: Verùm quandoquidem præ metu irritationis ac inflammationis molestæ sic procurandæ, ab eo arcebamur tentamine, conjecturaliter tantum hac in re pronunciamus; scilicet, tum ex qualitate humoris profluentis, qui nec odore, nec colore cariem arguit, tum ex carnibus superstratis quæ nec livent, nec colent, quantumvis quotidie vehementius pro educendo pure comprimantur; tum ex oculi globo ejusdemque musculis, ubi nec rubor, nec ad alterutrum latus alia retractio appareat; tum ex ipsius glandulæ lachrymalis colore qui satis naturalis est, nec aliqua fœdatur ulceratione aut erosione. Exinde enim probabiliter admodum deducitur materiam excretam malignioris non esse sortis, aut intensioris acrimoniæ, sicque hactenus vasis suis quantumvis dilatatis coerceri potuisse, ut ea ulterius, minime perruperit, & ad nudum os non pervenerit. Quod etiam faciliùs deducere: est ex eo quòd humor totus compresso suo sacco per punctum lachrymale effluat; si enim perruptus foret canalis humorque in orbitæ cavum effusus liberius vagaretur, quidni sibi alias pro exitu recluderet vias? Verùm quod hactenus magno Ægræ bono, infectum est, non sic imposterum semper perstabit, ni totis viribus & derivetur & mitigetur humor, oculusque cum adjacentibus partibus corroboretur. Caries autem hac in parte eo periculosior fieret quòd vix ac ne vix quidem medicamenta aut operationes necessarias pro sui cura demitteret. Pro humore evacuando proponebatur nasi perforatio juxta oculi majorem canthum, at hæc operatio minùs fructuosa foret, quia etiamsi prima mali origo in glandula lachrymali fuerit, illinc ad vicinas & inferiores sibi partes corrivata est, ast earumque constitutionem ita vitiavit, ut copiæ materia-

materiarum quæ jam excernuntur præcipuè faciant. Jam autem quis non videt perforationem prapositam sublimiori perficiendam loco, quam quo ascendere valeat humor interiùs aggestus, ut sic commode exhauriri tur? Itaque donec tumor aliquis exterius enascatur quô inciso ad cavitatis fundum pergere detur, (quod vix possibile credimus) cogemur curæ insistere palliativæ, cujus fructus aliquando lætior multo evadit, quàm nobis primo polliciti fueramus. Hâc de causâ ut emissarium aliquod aperiemur humori setaceum omnino conducibile foret, sed delicatior Nobil. Ægræ constitutio illiusque pro tam generoso præsidio summa aversatio, nos in cauterio in nuchâ continuò inurendo jam continebit. 2. Semel singulis septimanis corpus expurgabit Ægra & quandoquidem ventriculus purgantia ordinaria tolerare non valet, hoc commode fit per infusum rhei & sennæ cum pauco sale prunellæ, quo vice aquæ communis parabitur potus coffè sacharo edulcorandus & aquâ naphæ aromatisandus. 3. Serum in genere absumet. & ejusdem acrimoniam non parum obtundet si in potu ordinario utatur, loco aquæ communis cum vino, decoctô tenui radicis chinæ, salsæparillæ, visci quercini & ligni lentiscini. 4. Singulis noctibus cubitum itura oculó affectò, nareque ejusdem lateris excipiet fumum qui de pugillo uno aut altero pulveris in carbones immissi elevabitur, qui pulvis ex mastiche, olibano, myrrha, succino & sanguine draconis cum pauxillima antimonii cinnabari paratus est. continuoque post suffigationem apparet oculo linteola concuplicata liquore balsamico, è myrrhâ, balsamo vero & Tolutano, extractô. 5. Impo et capiti sacculos cephalicos e succino, mastiche, gummi elemi, benzoin. flor. lilior. convall. salviæ, anth. betonicæ, contectos, addito balsamô verò. 6. Subinde de die attrahet in nares pulverem nasalem catarrhis educendis non parum aptum &c. His O. M. benedicat. Datum Lausannæ die 6. Martii ann. 1693.

Observationes.

Loës Auff dem Sande Hildenæ, consanguineus meus, vehementissimo dolore cujusdam dentis molaris vexabatur. Adiit barbitonsorem, qui fracta dentis eminentia radicem in alveolo reliquit, unde continuato dolore exortus est abscessus circa dentis radicem, quô ruptô exterius, paulatim remisit dolor, ulcus verò (quod nullo modô consolidare potuit barbitonsor) in fistulam degeneravit. Diversorum Chirurgorum consilia imploravit: sed frustrâ, donec ego quintô post annô ad paternos lares reversus, curationem Dei beneficio infrà scriptis remediis feliciter absolvi. Instituta optimâ victus ratione sequentem exhibui potiunculam.

℞. Pulver. Passaphanti ʒ j. detur cum decoctô betonicæ, salviæ rosmarini & majoranæ. Postridie venam in cubito incidi. Deinde materiam in capite sequenti decoctô præparavi, & leniter purgavi.

℞. Herbar. & flor. betonic. scab. veron. cuscutæ, agrimon. an. m. j. summit. rosmar. major. flor. salv. & primul. veris an. m. ß sem. anis. fœnic. an. ʒ ij. liquiric. ℥ j. Coquant. in aq. ad consumtion. tertiæ partis. Hujus colaturæ per triduum in aurora calidè ad ℥ iv. melle despumato dulcoratæ, exhibui.

Postea. ℞. Ejusdem decocti colaturæ ℔ j. fol. sen. mundat. ℥ ij. agar. recent. trochiscat. & rhabarb. elect. an. ʒ ij. Maneant in infusione horas 12. deinde iterum leniter calefacta, fortiter exprimantur. Expressioni adnisce syr. de betonica & rosat. solut. compos. cum rhabarb. agar. & sena an. ℥ j. M. f. potio pro 4. matutinis. Tandem sumsit sequentes pilulas.

℞. Mass. pilul. aurear. & aggregativ. ana ℈ i ß. trochisc. alhand. & diagr. an. gr 4. Cum syr. de stœchad. formentur pilul. 5. quæ diluculo sumantur. Præparatô satis corpore radices dentis eliodi, callositatem vero fistulæ unguento quodam caustico absumsi, & ulcus unguento de succo apii mundificavi, tandemque cicatricem emplastro diacalcith. & pulv. alum. usti induxi, sicque curationem spacio 30. dierum feliciter absolvi *Fabr. Hildan. Observ. Chir. Cent. 3.*

Juvenis quidam Coloniensis non ex obscurâ familiâ oriundus, cùm simili morbo laboraret, in manus barbitonsoris incidit, qui variis & per menses aliquot frustrà adhibitis remediis, tandem me consuluit, & quidnam ampliùs agendum esset a me inquisivit, cui præscriptum methodum fideliter communicavi, qua & brevi sanatus fuit æger. *Idem ibidem* ubi rursus duo alia adducuntur exempla quibus ulterius confirmatur quid valeat methodus descripta: sed ehen rursus ex Clariss. Hildano aliud exemplum.

Inveterata ac deplorata inferioris maxillæ fistula quomodo curata.

Nobilis matrona Basileæ, ex morbo acuto sanitati restituta, defluxione ad dentes inferioris maxillæ sinistri lateris, cùm per multos menses vexata esset, nec dentem, ad quem catarrhus decumbebat, sibi extrahendum curasset, tandem radicem ipsius exortâ inflammatione & dolore maximo generatus est abscessus. Quô exteriùs ruptô remisit dolor. nisi quòd inter masticandum & loquendum, molestiam doloremque aliquem semper sentiret, ulcus in fistulam degeneratum per annos quatuordecim apertum remansit Interim etsi variorum Chirurgorum consilia auxiliaque implorarat, multa tamen frustra tentavit. Nullus enim de extractione dentis cogitaverat, imò potiùs extractionem omnes dissuaserant. Ego cùm ann. 1610. Serenis. Princ. *Janutio Radzivilio* Lithuaniæ Duci, in difficili ac longô morbô operam meam impertirem, ad matronam quoque hanc (quæ jam sexagesimum annum ætatis prætergressa est) accersitus sum. Tum superiorem partem dentis, ac cujus radicem fistula erat, ad alveolum ferè usque erosum inveni. Semel atque iterum expurgato corpore radicem dentis extraxi. Postea turundam unguento nostro ad callositatem absumendam imposui, erosâ callositate pulverem præcipitatum quotidie inspersi, & emplastr. palmeum applicui, nec medicamenta hæc mutavi usquedum ulcus perfectè sanatum esset, quod intra mensem contigit. Radix autem dentis erosa, inæqualis, & materia quadam lapidosa per laminas disposita, obducta erat.

Pro Fistula in dorso à Scapula ad lumbos pertingente.

Purgato corpore potionem hanc vulnerariam præscripsi

℞. Rad. consol maj ℥ij. rad. bistort. aristol. rot. dictamn. alb. an. ʒ... herb. pyrolæ ʒiij. cons... Saracen. ʒii. ... alchimill. agrimon. equiset. beton. fl. hyperic rot. an. ʒi. sem. hyperic. perfoliat. an. ʒii. ocul. cancr. ʒi. F. omnium pulvis: cujus sumatur tertia pars, & coq. in mensuris quatuor vini albi, & mensura una aq. plantag. coletur & servetur ad usum, addendo Sacchari quartar. j. aq. cinnam ℥i. bibat de eo mane jejunus cyathum unum, & sub vesperam horis duabus ante cœnam tantundem; ita continuando donec reliquæ pulveris partes consumptæ fuerint. Interea dum hoc decocto utitur, injectionem frequentem per Syringam in ulcus in dies infundat.

℞. Succ. apii officin. succ. plant g. & agrimon. an. ℥ii. succ. tabacc. ℥iß. mell. ros. ʒiii. vini rub. ℥i. dissolv. chalcanth. alb. aluminis tartari, an. ʒii. vel plus dum sordidum adhus est ulcus, ærugin. æris, auripigmenti, an. ʒß. F injectio. Cum supra & infra pateret ulcus, ut siccaretur, fumus per canalem infundibuli in humilius ulcus fuit intromissus, tam diu donec per superius ulceris foramen prodiret, sicque interiores omnes cavitates pervasisset.

℞. Mastich. thuris an. ℥ß. myrrh. ʒ.i. benjoin. storac. an. ʒiii. sarcocoll. pic. resin. pini gummi elemi, an. ʒi. F. Pulvis carbonibus inspergendus pro fumo. Postquam curam hanc per injectionem & suffumigationem aliquot septimanis continuasset, integre sanatus fuit. *Felix Platerus. obs. lib. 2. pag. 500.*

Studiosus quidam octodecem annorum in pectore diu habebat Fistulam, ex qua effluebat multum aquosum pus. Hæc à me curata sic fuit, mane & vesperi postquam exivit omne pus, injeci per Syringam oleum heraclinum, ac postea foramini fistulæ turundam majorem imposui, ut maneret aperta, atque tali processu quotidie penitus consanuit *Martinus Rulandus. curat. 59. cent. 4.*

Domina quædam iuvencula fistulosis ulceribus pluribus locis prorumpentibus multum debilitata, post expertissimorum Chirurgorum irritos planè conatus, & cum ab omnibus pro deplorata haberetur, tandem brevi temporis spatio sequentis remedii usu integre curata est.

℞. Absynth. & menth. an. Mi. millepedum bene contusor. (demptis prius capitibus) 300. Sacculo omnia includantur, qui suspendatur in cerevis. tenuis pintis viii. peracta fermentatione, capiat haustum de ea bis terve in die plurimùm præstant millepedes in fistulis & mammillis exulceratis modo non sint cancrosæ. *D. Rob. boyle. lib. De Vtilit. Natur. Philosoph. part. 2. sect. 5. cap. 5.*

Cultri oblongi dimidium lumbis infixum, biennio pòst extractum est relictaque inde Fistula sanata.

Anno 1591. adiit me juvenis robustissimus optimique habitus laborans peranguita quidem, sed profunda & perpetuo dolorifica fistula, ad dextram spinæ dorsi partem, circa quartam vertebram lumborum. Is narrabat, sibi ante biennium cultro illatum vulnus, in quodam tumultu, quod à nemine hactenus curari potuisset. Dilatata fistula trochiscis de minio & spongiis præparatis, item radice gentianæ, inveni in ima parte oblongi cultri dimidium, cujus mucro defixus fuit inter tertiam & quartam vertebram, reliquum callo obductum. Inciso callo extraxi cultrum. Exin mundificato ulcere, cum pulvere præcipitato, & unguento quod Apostolorum vocant, juvenis brevi tempore convaluit. Id autem hic insigne est quod à vulnere accepto, ad extremam curationem, vix unquam febricitarit, nedum passus sit inflammationem, spasmum, dolorem acutissimum, & reliqua symptomata quæ solent sauciò dorso accidere gravissima Anno 1612. Cum Hildinam profectus essem, prædictum virum in arce Nesselrod prope Dusseldorpium, apud generosum Virum Dom. Wilhelmum Ketlerum &c. cujus tum temporis quamvis senex, erat domesticus, vidi: qui & coram generosò viro, omnia quæ acciderant exposuit; seque ab eò tempore, quô à me curatus fuit, quam optimè habuisse constanter affirmavit *ualibem. Fabric. Hildan. obs. Chirurg. cent. 1.*

Fistula ex parotide orta.

Studiosus quidam circa annum 12. ætatis abscessu sub aure dextra (parotis doctus Medicis) correptus fuit, qui quum paulatim in fistulam abiisset per tres integros annos frustra è barbitonsoribus excruciatus fuit. Tandem 28. Julij. Ann. 1620. cùm Bernam venisset, & mihi adductus fuisset, fistulam cuniculosam inveni; exteriùs in cute duo saltem erant foramina angustissima, quorum unum sursum versus cranium tendebat, & in duos sinus dividebatur, alterum deorsum versus jugulares venas descendebat. Sed omnia intus erant callosa, Optimâ præscriptâ victus ratione, semel quinetiam atque iterum expurgato corpore, caustico in eâ cute, quæ fistulis adjacebat, erosi, & digestivum, nec non unguentum basilic. ad casum escharæ applicui. Deinde eodem causticô, nec non pulvere angelicô, diligenter reiteratô, callositates omnes paulatim absumsi, ita ut intra septimanas septem plenissimè convaluerit. Porro in ejusmodi curationibus diligenter attendendum, ne quicquam de cute à musculosâ carne separatâ, & venis capillaribus destitutâ, remaneat. Consolidationem enim impedit. Et quia illa in primâ applicatione in nostrô ægrô propter callositatem insignem erosa non fuerat, applicationem caustici aliquoties iteravi; ubi diligenter prospiciendum est, ut quantitas caustici, cum cute, quæ erodenda est, justam, & ut dicimus, ad pondus habeat proportionem, Et ita quidem ut partes integræ & sanæ conserventur, malè affectu verò destruantur. Id autem rectè ut fiat, necesse est ut Chirurgus optimam habeat notitiam facultatis sui caustici Deinde etiam ut naturam subjecti cognoscat, hoc est, an molle, rarum, humidumque, an verò solidum densum & siccum

cùm exsistat? 2. Quàm periculosum enim sit in applicatione causticorum medicamentorum errare lutor ex aliquot observationibus meis observare poterit. *Idem Centur.*

Fistula Vrachi.

Ualentinus Uogel calculum è scroto extraxeram, vicesima martij proximè præteriti iterum me invisit, retulitque se ab eo tempore quo a nobis discessit, iterum me invisit, quam optimè habuisse, & in ditione Tigurina in pago quodam ludimagistrum egisse, jam verò propter instans ver, atque æstatem (quo tempore Ludimagistros suos ablegant Helvetiæ rustici) ut alibi se nutrire possit, prospiciendum esse. Ante aliquot autem menses ulcus haud procul sub ipso umbilico exortum est. Ex quo plerumque pars aliqua urina, ut pote subtilior, non tantum guttatim exstittat, sed nonnunquam veluti cum impetu erumpit. Ulcus hoc sine dolore fere, molestia, & febre, ex tuberculo ad instar furunculi, factum esse, sanctè nobis asserit. Ego stylum explorarium per illud ipsum ulcus, quod valde angustum & callosum, ad vesicam ipsam immisi. Ex quibus videre est Urachum in viro isto pervium factum esse, tam sagax ac provida est natura, in conservatione sui individus. Cùm enim ductus urinarius callosis ulceribus impeditus esset, aliam sibi pro evacuatione urinæ fabricavit viam. Clarissim. Wierus in ea fuit sententia Urachum in omnibus pervium esse, & proinde diurtica maximò cum fructu umbilico applicari posse &c. *Idem Centur* vj.

Fistula lacrymalis in puella, sanata sectione, caustica, aliisque præsidiis, ex artis lege. Accedit, contra multorum sententiam, vera & tuta fistulas lacrymales curandi methodus.

Quamvis omnes Medicinæ, & Chirurgiæ Scriptores, variam præscribant curationem fistularum lacrymalium, ego tamen quædam à me observata proponam, licet ab aliorum methodo non aliena. Sanavi itaque puellam septem annorum, Curti mercatoris filiam, ab incunabulis fistula lacrymali laborantem, cujus à multis frustra tentata erat curatio, hac ratione; secui fistulam ipsam, & quia puella non ferebat diutius hanc operationem, osque erat corruptum, quod simplici propterea sectione abradi non poterat, coactus fui illi adhibere causticum, mixtum cum unguento ex betonica, & paulatim fistulam dilatare, quo totum os corruptum eradi posset, quo sublato, applicui supra os superstes filamenta arida, quousque caro laudabilis ab ipso excrevit; præmissa tamen digestione medicamentis propriis; postmodum supra labia vulneris unguentum ex tuthia, sarcotici loco, propter continuum ichoris fluxum ad angulum oculi; tandem induxi cicatricem cerato ex Diachalcitide, filamentis tenuissimis aridis, qua methodo multos curavi; quanquam occalescente sinu, libentius inustionibus ferramento candente utar, si ægri admittant, utpote quæ callum non modo atterant, partemque ipsam corroborent, sed etiam citius separent os corruptum, quicquid sentiant aliqui, perforandum scilicet os, quo materia illa purulenta per nares effluat, & cicatrix exterius obducatur; qui tamen frustra sunt, quia os perforatum inurendum, ex illorum sententia, quo foramen melius pateat, præbeaturque exitus puri; at quando os est corruptum, omnino removendum, cum alioquin fistula non possit sanari, neque ad cicatricem deduci exterius, atque ita hæc curatio futura sit palliativa, & intuta; præterquam puod hujus perforationis non alius sit usus, quam ut os perforatum, & multum citius abscedat, cujus loco natura carnem prius ali.quam generat, quæ progressu temporis evadit callosa, & dura instar ossis, qui curationis finis; quia cutis cum carne subjecta, quæ ab ipso osse excrescit, cum ipsa coalescit, atque ita fistula sanatur; non verò foramine superstite, ex quo continuo emanat materia purulenta, cui antea patebat exitus ex angulo oculorum per foramina, puncta lacrymalia dicta; progressu siquidem viginti, aut triginta dierum circiter, os inustum, & per foratum abscedit, unde foramen obstruitur à carne, ut dictum est, ex ipso pullulante. Graviter proinde errant, qui existimant, perforationem hoc commodum præstare, ut materia per nares effluat, licet hujus ope os perforatum citius absedat; observandum tamen, non esse perforandum os, nisi præsente maxima ipsius corruptione, quæ perveniat usque ad cavitatem internam ipsius nasi; sola siquidem ejus supeficie corrupta, aut alterata, sat fuerit partem læsam scalpro abrasorio abradere, dum pars cutis coalescat ossi; quod tamen, fieri non potest, nisi sanum fuerit, & incolume, ejusdem autem corrupti, & scalpro excisi hoc vobis fuerit indicium, cum spatio, decem aut summum, duodecim horarum, caro illi accreverit, quod nonnisi facta abrasione contingit, coalescente fistula. Quod si post abrasionem nulla caro subcreverit, os corruptum adhuc subesse pronunciandum, quod proinde denuò abradendum, quousque hæc signa omnino non appareant. Qua ratione feliciter semper, & tutò sanavi fistulas lacrymales, non solum puerorum, sed etiam adultorum, qui cum plures sint, eorum nomina referre supersedo, quæ in memoriam revore difficile est.

Quia verò non omnes fistulæ lacrymales sunt cum corruptione ossis, ideo istæ duobus modis possunt curari; vel incisione sola, & attritione calli, cum generatione carnis; vel secundo, absente callo, per compressionem ipsius partis, instrumento ab Aquapendente descripto, aut aliquo alio simili: quæ, quia à plerisque pertractantur, supervacaneum censeo repetere, cum mihi sit animus, proprias tantummodo in medium adducere observationes, iis prætermissis, quæ passim ab omnibus proponuntur. *Petrus de Marchettis in observation. Medico Chirurgic. Sylloge.*

Fistulæ colli anterioris infra laryngem, ex tumore a barbitonsore intempestive sanato. Observanda in curatione vulnerum colli, ne venæ jugulares, & carotides arteriæ lædantur.

Multas sanavi fistulas colli potissimum verò qua laboravit adolescens quatuordecim annorum

rum, in parte ejuſdem anteri, infra laryngem, oborto primum ex contuſione tumore, cui a Barbitonſore ſanato, ſuperſtes fuit fiſtula inter utrumque annulum aſperæ arteriæ, cum læſione utriuſque cartilaginis, ex qua ſpiritus effiabatur. Habita itaque prius totius corporis ratione, medicamentis humores peccantes purgantibus, deveni ad topica; & primo quidem quatuor integumenta dilatavi, turunda ex ſpongia, deinde ſcalpro abraſorio partes ipſas cartilagineas utrinq; læſas accurate abraſi; tum filamenta arida ſupra eaſdem applicui; poſtmodum unguento Iridis, quod occaleſcere cœperat in parte carnoſa, attrivi. Tandem globulis ex filamentis, imbutis unguento ex tuthia, cum unguento Iridis, cavitatem opplevi; atque ſenſim & ſenſim imminutis globulis, cerato ex Diachalcitide, cum filamentis aridis cicatrice fiſtulam obduxi.

Hic autem obſervandum, quod ſi vulnera colli punctim inflicta fuerint, nec ſtatim mortem inferant, pro ſigno hoc habendum ſit, venas jugulares, & arterias carotides illæſas eſſe, ac propterea maxima cautione curanda; quia licet non pervadant totum collum, turunda tamen non eſt immittenda longa, & craſſa, ſed breviſſima, quæ integumenta non excedat, quæ principio imbuenda ovi albumine, superinjecto poſtmodum linteolo duplicato per totum collum, eodem ovi albo intincto, cum bolo armena, & ſanguine draconis: educto deinde ſanguine, pro virium tolerantia, atque exhibito medicamento leniente poſtero die; a quibus per duos dies non immutanda remedia partis vulneratæ adhibita, cum ſolum linteolum ex uſu ſit ſæpiſſime, quotidie prædictis pulveribus cum ovi albumine inductum. Victus ſit ſolum priſana hordeacea bis per diem exhibita; potius vero aqua hordei pauca copia. quod ſi deinceps inflammationis metus ingruat ex altero brachio ſanguis ducendus, juſta quantitate; atque urgente dolore, viribuſque permittentibus, adigendæ quinetiam cucurbitulæ, ſcarificatæ; omni quippe ingenio, & arte prohibenda generatio puris, utpote quod venas & arterias corrodat, cum mortis præſenti periculo, prout obſervavi in quibuſdam ab imperitis male curatis, dum intruderent turundas longas admodum, a quibus puris copia congeſta, venas, & arterias conſumpſit, mortiſque cauſa fuit; ut propterea duobus aut tribus poſt diebus, removeam turundam illam brevem, applicato deinde linteolo inducto cerato ex ceruſa; repetito alio perinde duplici duplicato eodem modo, pulveribus prædictis, cum ovi albumine inducto, quibus ſpatio octo, aut ſummum decem dierum hæc vulnera ſanare conſuevi; ſervata tamen ſemper diæta tenuiſſima, ne humores ad partem vulneratam confluant, atque in purulentam materiam converſi vaſa erodant.

Quod ſi vulnus trajiciat collum, hac methodo utor; impoſita ſcilicet breviſſima turunda utrinque eodem modo, quo ſuperius propoſui. Animadvertendum præterea, hæc vulnera nunquam eſſe tentanda ſpecillo, ne, quod facile contigere poteſt, diſrumpantur vena, aut arteria [illegible] vitæ proximo periculo. Qua methodo multos ſanavi, multoſque quinetiam mortuos vidi, diverſa ab hac curatos. *Idem ibidem.*

Duæ Fiſtulæ ſub axilla, variis remediis fruſtrà tentatæ, igne actuali feliciter ſanatæ.

Quidam laborans duabus Fiſtulis profundis ſub axilla me acceſſit, variis fruſtra tentatis remediis; quippe, quæ cum ad ſubjectas uſque coſtas penetrarent, inciſiones proinde non admittebant ſine vaſorum læſione, ac præſenti vitæ diſcrimine. Cum autem Medici, tentaſſent primo corroſivis; poſtmodum vero compreſſionibus, ligaturis, & hujuſmodi præſidiis, in caſſum tamen, ego corpore jam expurgato, ſtatim ad operationem me accingens, utramque fiſtulam ad fundum uſque inuſſi, ferramento candente, abſque cannula, repetitis vicibus, donec omninò, & æqualiter toto fiſtularum ſinu callus attereretur; eſcharæ vero detergendæ, turundis primò longis, & craſſis butyro illitis, poſtmodum digeſtivo uſus; Pure vero apparente laudabili, alias inuſſi, inductas unguento ex Betonica, quas quotidie breviores paravi, quibus omninò remotis, pulvino ex linteolis ſub alis, compreſſa parte ligatura ſatis arcta, ſpatio viginti dierum ægrum ſanatati omninò reſtitui. *Idem ibidem.*

Qua ratione curandæ fiſtulæ thoracis, cum labe ipſius oſſis ſterni, quod abraſione ſolum nonnunquam vero inuſione tentandum.

Fiſtulas ſæpiſſime præ manibus habui, ex abſceſſu, aut vulneribus ſuperſtites, quæ aut corruperant, aut aliqua ſaltem labe affecerant os ipſius ſterni, ex abſceſſu potiſſimum, ratione redundantis puris; quo caſu, amplianda fiſtula, aut turunda ex ſpongia; tota poſtmodum pars oſſis corrupti abradenda, dum caro laudabilis, paucis poſt horis illi accreſcat; tunc vero imponendi globuli ex filamentis imbutis unguento ex Betonica, aut Matriſylva, atque carne inducta, cicatrix, medicamentis exſiccantibus alias propoſitis, obducenda; quod ſi caro parvo temporis ſpatio non increverit, indicio fuerit, totum corruptum os non eſſe abraſum, ac proinde operationem repetendam, donec caro optima adnaſcantur, quo illis poſtmodum remediis detur locus. Nunquam verò devenſi ad inuſtionem ipſius oſſis ſterni, quia non abſcedit, aliorum more, quæ licet ex toto corrupta non ſint, ſed aliqua tantum parte, ſi inurantur, ſola illa labefacta abſcedit, ſuperſtite alia laudabili; quod non contingit oſſi ſterni, quod lentum ſatis, non poteſt ita facile in ſquamulas dirimi; quin potius inuſtione ad internam uſque ipſius partem pervadente, totam partem corruptam abſcedere neceſſe eſt, non quidem ſpatio triginta, aut quadraginta dierum, prout alia oſſa, ſed trium aliquando annorum unde conſulo, ut nunquam os ſterni inuratis; obſervavi ſiquidem in multis non abſceſſiſſe, niſi duobus vel tribus annis exactis, ut propterea tutior, & facilior ſit curatio per abraſionem, quam per uſtionem; quæ methodus curandi fiſtulam à vulnere; vulneris autem, quod non penetret in cavitatem, principio

cipio statim ad mutuum contactum labia adducenda, & quidem si amplum fuerit, per suturam, si vero angustum, per compressionem, prohibita puris generatione, ne os ipsum corrumpat, aut saltem afficiat: qua ratione in his vulneribus non penetrantibus, sed lædentibus tantum os ipsum sterni, progressu octo vel decem dierum illa ad cicatricem perduxi, sola apposito cerato ex cerusa, vel ex Diachalcitide *Idem ibidem.*

Fistula umbilici ad intestina usque serpens, diu frustrà curata, parvò temporis spatiò feliciter sanata.

Patrem quendam Theatinum vidi, laborantem fistula umbilici, ad intestina usque penetrante, de quorum dolore erant querelæ, ex demisso statim in eandem specillô: quem hac methodo curavi. Facta scil. totius corporis expurgatione, inussi totum orificium fistulæ jam callosum, & induratum immissa in illud parva turunda, quo omnis crusta simul callo atteretur, & quidem imbuta à princio butyrô, postmodum digestivo, quam facta concoctione exuxi appositis filamentis, illitis unguentô, ex betonica, & superdato & diachalcitide; atque octo post diebus circiter obstinui à filamentis, solò contentus ceratô, quô cicatricem induxi, agrò spatió viginti dierum sanatô, qui a Medicis Mutinensibus multos menses in cassum fuerat curatus. *Idem ibidem.*

Quinque fistulæ femoris ex vulnere silopeti cum tumore, & osse carioso, malè curata, sublatô callô, & accommodatis remediis sanata quidem, ob extremum tamen os fractum supra aliud dimius coalescens, aliorum Medicorum incuria, claudicante agrò. Quòd antiqua fractura ex vulneribus sclopetorum sint incurabiles.

Memini me curasse Illustrissimum Vincentium brittij, sclopeto vulneratum in femore, novem menses venetiis frustrà curatum. Laborabat autem quinque fistulis femoris, & insigni ejusdem tumore, cum osse carioso. Illustrissimô ægrô adeo emaciato, ut ossa sola cute tecta apparerent, accedente febre fixa ex fistulis orta; quem cùm interrogarem de remediis, & methodo curationis antea adhibitis, respondit, sine turundis processisse, applicito quidam cerato & cataplasmate ex farina lupinorum, theriaca & vino malvatico; præscripta à Medicis victus ratione ex pane furfuraceo, & carnis loco, ut pote quæ vulneribus sclopetorum noxia, oleribus, vel saltem aliquando solius vervecinæ concesso usu; quod valdè mirari subiit, cum fistulæ, omnium consensu, non sanentur nisi sublato callo, qui non solùm his accereverat, sed & ossis quinetiam corruptio accedebat: Tumor autem à cataplasmate calidiori, & nimil exsiccante, induratus adeo fuit, ut resolvi omnino non posset. Ego vero hoc modo curationem sum agressus, præscripta primo victus ratione, ex pane scilicet triticeo purissimo, pullis junioribus, glandulis ac cerebris vitulorum, ovis sorbilibus tremulis, ptisana hordeacea, vino oligophoro & hujusmodi, exhibui quandoque ex pharmaciæ semiunciam floris cassiæ noviter extractæ, præscripto aliquando clystere, aut glande ad alvum ciendam; à quibus quinque fistulas priùs dilatavi turundis ex medulla millii indici, seu sorgi, aliquando etiam ex spongia, & quia tumor, curationem impediebat, illi applicui aliquot dies cataplasma balnei 2. libr. ad blaucon. ex farina, triticea, aqua & oleo communi, quibus brevi temporis spatio ex spatio toto discussus est; ex purgata quinetiam sensim materia prout in omnibus fistulis, in eo congesta, atque in pus conversa earum dilatatione. His peractis deveni ad abrasionem ollis cariosi, atque eadem opera ad calli attritionem; cùm vero næ fistulæ à parte externa ad internam femoris penetrent, & quædam mutuis osculis in se invicem hiarent heu immisi setaceum ex senico imbuto unguento isidis, cujus præsidio callus ex toto fuit sublatus; tum ferramentis totum os fistulis subjectum erasi; postmodum setaceis, dimissis, sensim turundas imminui, adhibitis medicamentis sarcoticis, mistis cum aliqua portiuncula isidis, ne caro laxa, aut callus denuò succresceret, curationi impedimento futura; applicui quinetiam spongis supra femur, madefactas nostris aquis thermalibus montis nempe ægrotorum, atque modicè illus fascia constrinxi cum spongiis, ita tamen ut in quælibet fistularum orificia brevem cannulam plumbeam immitterem, ne materia aut purulenta, aut serosa, alicubi hærens aliud sibi pararet foramen. Tandem sublatis cannulis, & arctius alligatis spongiis, orificiis fistularum adhibita filamenta arida, cum cerato ex diachalcitide, cicatrici inducendæ; cùmque Medicorum venetorum incuria extremum ossis femoris fracti fracti supra aliud coaluisset non potui aliquam hanc fracturam, novem nempe mensium, componere, cum ratione debilitatis virium Illustrissimi ægri à principio curationis; tum quod fracturæ ex vulneribus sclopetorum, iis quinetiam integris, cùm initio non bene committuntur, difficillimè sanantur; quod nec quidem tentandum, ossibus frustillatim fractis, nisi præsenti vitæ descrimine; ut propterea nobilis claudicare coactus fuerit. *Idem ibidem.*

Ex Gonorrhæa venerea antica variis fistulis pertusum collum vesicæ, prope urethram, cum effluxu urinæ, non solùm ex scroti pluribus locis, verùm etiam ex inguinibus, præter spem sanitati restituto agro.

Cæsar Quojotus Rhodiginus, morbo detentus, meæ curæ se commisit, multorum frustra expertus, qui primò laboraverat gonorrhæa venerea, quæ longo temporis spacio sua acrimonia & mala qualitate, collum vesicæ prope urethram utrinque pertuderat, ut non solùm ex scroto pluribus locis urina, verùm etiam ex inguinibus efflueret, variis proinde fistulis suborts; quas insanabiles prædixi, superstite adhuc gonorrhæa; quarum tamen curationem agressus, & primo quidem corpore quam accuratissimè expurgato, illi exhibui decoctum ex ligno, & salsa, cum sudore; turundis interim usus imbutis solo unguento ex betonica, minoribus

hærentis incurvari, tandemque par anum exire queat

Fili utriumque extremum conjunctum alligamus ligno cuidam tereti, sicque ad eum modum, quo cum festuca sua processit ab Aquapendente, contorsione continua, fortique constrictione quicquid filo comprehenditur dividimus.

Operatio secunda Syringotomo perficienda certior est, minusque dolorifica, imo breviori absolvitur tempore, ab ea tamen abhorrere magis solent ægrotantes. Instrumentum hoc invenit Galenus, delineavit Andr. à Cruce, emendavit H. F. ab Aquapendente, approbavit Schultetus; figura ejus quæ operi quam maxime accommodata est, in qua globulus est, qualis etiam in instrumento exploratorio plumbeo supra indicato requiritur, ne, dum per fistulam, hinc intestinum ipsum, protruditur, nocumentum ei adferat; hinc per fistulam & intestinum ducitur, sic ut per anum exeat usque ad tertiam suæ longitudinis partem ubi acuties incipit instrumenti, cujus dorsum obtusum, similiter ac illud quod est cultri domestici, quo panem scindimus. Et autem totum instrumentum ad instar falcis incurvat.

Instrumentum hoc per fistulam immissum, digito in intestino apprehensum celeri manu extrorsum ducitur, & hac ratione quæcunque attingit impetu uno discindit.

Sincere ut hic agamus, necessarium non modo qualiter instrumentum dictum tractare debeamus cognoscere, sed & quomodo ulcus tale fistulosum incipiat, procedatque, imo quænam de eo prædici queant. Ad hæc casum sequentem exhibere utile erit.

Franciscus Volkertseu vir aliquomodo melancholicæ complexionis, ex animi ad os usque caudæ, hinc ad natium concursum ubi intestinum rectum offi dicto accumbit. Brevi tumor hic exortus, qui pinguedinem, marginem musculi glutæi, imo, quod admirandum, intestinum rectum, perforavit.

Accedens ægrotantem, præter febrem, doloremque gravissimum, tumoris duritiem, rubedinem, extensionem, consideravi. Quod, simptomata alia tumori adscribi debere, certum, Cataplasma hoc eidem applicari necessarium duximus, quo eo maturatio promoveretur.

℞. Rad. Altheæ. Brion. Lilior. alb. an. ℥j. ß. Fol. Malv. Bismalv. Violar. an M. j. Flor. Chamomill. M. ß. Sem. lini. ℥ß. Coquantur & contundantur, addendo Farinæ fœnugr. Semin. lini. an. ℥ii. Axung. porci q. s. Butyr. recent. ℥j. Vitell. ovi n. j. M. F. Cataplasma.

Calide hoc applicamus tumori, secundo die eum aperire consultum duximus, & effluxit materiæ fœtidæ purulentæ insignis satis quantitas

Post hæc excrementa alvina, quibus flatus permixti, sonitu se manifestantes, tumorem accedere notabamus, unde perforatum jam esse intestinum clare constabat. Multa equidem adhibebamus, quorum opera consolidare, carnemque regenerare nos posse credebamus, ast frustraneus omnis labor; ad incisionem adeoque, modo in prægressis indicato perficiendam, devenire coacti, qua & intestini reliquas partes sanas, & cutem musculosamque intestini portionem adhuc integram dissecare necessarium; dissectione peracta, quod sanguinis fluxus gravis ex Venarum hæmorrhoidalium apertione adesset, medicamentum adstringens ordinarium vulnerato loco applicavimus.

Die sequenti puris minus solito in vulnere reperire licuit, imo omnia sanitatem veram promittere videbantur, quæ etiam brevi tempore, auxilio divino, introducta.

Per anum affectum excedentem in parte dicta humoralem collectionem exoriri posse, non est quod mirum alicui videatur, etiam in aliis subjectis similia iis quæ in hoc observare licuit, notabimus; At vero vitii principalissima causa hæmorrhoides exulceratæ, ex sanguine acriori ortum ducentes, unde vicinarum partium corruptio. Exemplis variis quæ proposuimus illustrare liceret, nisi ægrotantium plerique impedirent.

Sunt inquit ab Aquapendente, qui ferrum pertimescant & universi sinus incisionem à filo fieri expetant, quod non laudo, quia nimis molesta & tarda est incisio, & dolor assiduus, & longa curatio.

Partem hanc, in qua ulcera hæc fistulosa occurrunt, sensilem omnino esse, variis exemplis verum esse comperimus; testatur idem memorabilis historia quam Reverendus Pater Augustinus lib. de civit. Dei 22. cap. 8. de Innocentio summe dolores fugiente proponit; hanc rerum Chirurgicarum cultoribus coronidis loco communicare placet, cum voto curationis, similis omnino illi quam sanctus Episcopus adducit.

Quis inquit novit, præter admodum paucissimos, salutem quæ facta est Innocentio Advocato Vicariæ præfecturæ ubi nos interfuimus & oculis aspeximus nostris; venientes enim de transmarinis, me & fratrem meum Alipium, nondum quidem clericos, sed jam Deo servientes; ut erat cum tota domo sua, religiosissimus ipse susceperat, & apud eum tunc habitabamus: curabatur à medicis, propter fistulas quas innumeras atque perplexas habuit in posteriore atque ima corporis parte. Jam secuerant eum, & artis suæ cætera medicamentis agebant. Passus autem fuerat in sectione illa & diuturnos & acerbos dolores, sed unus inter multos sinus fefellerat medicos, atque ita latuerat, ut eum non tangerent, quem ferro aperire deberent. Denique sanatis omnibus, quæ aperta curabant, iste remanserat solus, cui frustra impendebatur labor. Quas moras ille suspectas habens, multumque formidans ne iterum secaretur, quod ei prædixerat alius medicus domesticus ejus, quem non admiserant illi ut saltem videret cum primum sectus est quomodo id facerent iratusque illum domo abjecerat, vixque receperat, erupit, atque ait; iterum me secturi estis? ad illius, quem noluistis esse præsentem, verba venturus sum. Irridere illi medicum imperitum cœperunt, metumque hominis verbis promissionibusque lenire, præterierunt & alii dies plurimi, nihilque proficiebat omne quod fiebat, Medici in sua pollicitatione persistebant, non illum sinum ferro, sed medicamentis esse clausuros, adhibuerunt & alium grandævum jam medicum satisque in illa arte laudatum, adhuc enim vivebat, Ammonium dico, qui loco inspecto, idem quod illi, eorum diligentia peritiaque promisit. Cujus au-

le factus authoritate securus, domestico suo medico, quod futuram prædixerat aliam sectionem, faceta hilaritate veluti jam salvus illusit. Quid plura? postea tot dies inaniter consumpti transierunt, ut fessi atque confusi faterentur eum nisi ferro, nullo modo posse sanari. Expavit, expalluit nimio terrore turbatus, atque ubi se collegit, farique potuit, abire illos jussit, & ad se amplius non accedere imperavit: nec aliud occurrit fatigato lachrymis, & illa jam necessitate constricto, nisi, ut adhiberet Alexandrinum quendam, qui tunc Chirurgus mirabilis habebatur, ut ipse faceret quod ab illis fieri nolebat iratus. Sed posteaquam venit ille, laboremque illorum in cicatricibus, sicut artifex, vidit, boni viri functus officio, persuasit homini. ut illi potius, qui in eo tantum laboraverant, quantum ipse inspiciens mirabatur, curationis suæ fine fruerentur: adjiciens quod revera, nisi sectus esset, salvus esse non posset. Sed valde abhorrere à suis moribus ut hominibus quorum artificiosissimam operam, industriam, diligentiam, admirans in cicatricibus ejus videret, propter exiguum quod remansit; palmam tanti laboris auferret. Redditi sunt animo ejus, & placuit ut eodem Alexandrino assistente, ipsi sinum illum ferro, qui jam consensu omnium aliter insanabilis putabatur, aperirent. Quæ res dilata est in sequentem diem. Sed cum abiissent illi, ex nimio mœrore Domini, tantus est in domo illa exortus dolor, ut tanquam funeris planctus, vix comprimeretur à nobis visitabant eum quotidie Sancti Viri, Episcopus tunc Usalensis, beatæ memoriæ Saturninus, & Præsbiter Gelosus, ac Diaconi Carthaginensis Ecclesiæ. In quibus erat, & ex quibus solus est nunc in rebus humanis jam Episcopus cum honore à nobis debito nominandus, Aurelius, cum quoque recordantes mirabilia opera Dei hac de re sæpe collocuti sumus eumque valde meminisse, quod commemoramus, invenimus, Qui cum eum, sicut solebant, vespere visitarent, rogavit eos miserabilibus lachrymis ut mane dignarentur esse præsentes suo funeri potius quam dolori. Tantus enim eum metus ex prioribus invaserat pœnis, ut se inter medicorum manus non dubitaret esse moriturum. Consolati sunt eum illi, & hortati ut in Deo fideret, ejusque voluntatem viriliter ferret. Inde ad orationem ingressi sumus. Ubi nobis ex more genua figentibus, atque incumbentibus terræ, ille se ita projecit, tanquam si fuisset aliquo impellente graviter prostratus, & cœpit orare. Quibus modis quo affectu, quo motu animi, quo fluvio lachrymarum, quib. gemittibus atq; singultibus concutientibus omnia membra ejus, & pene intercludentibus spiritum, quis ullis explicet verbis? Utrum orent alii, nec in hæc eorum averteretur intentio, nesciebam. Ego tum prorsus orare nil poteram, hoc tantummodo breviter in corde meo dixi, Deus quas tuorum preces exaudis, si has non exaudis? nihil enim mihi videbatur addi jam posse, nisi ut expiraret orando. Surreximus, & accepta ab Episcopo Benedictione discessimus, rogante illo ut mane adessent, illisque, ut æquo animo esset, hortantibus. Illuxit dies, quem metuebant, aderant servi Dei, sicut se affuturos esse promiserant. Ingressi sunt medici, parantur omnia quæ hora illa poscebat, tremenda ferramenta proferuntur, attonis, suspensisque omnibus. Eis autem quorum erat major authoritas, defectum animi ejus consolando erigentibus, ad manus secturi, membra in lectulo componuntur, solvuntur nodi ligamentorum, undatur locus, inspicit medicus & secandum illum sinum armatus atque intentus inquirit; scrutatur oculis, digitisque contrectat, tentat denique modis omnibus, invenit firmissimam cicatricem. *Job. à Meekren. Observat. Chirurg.*

De Ulcere intestini recti Brasilianis familiari.

Anno 1624. cum ego (Jacobus Lachmund) qui totius classis Batavicæ chirurgus constitutus eram, cum illa in regionem Americæ Meridionalis, Brasiliam, profectus essem, militibus nostris in illa regione ulcus nascebatur in intestino recto, eo modo, quo in nostris oris homines in digitis panaritio corripi solent, quod ipsis maximos dolores afferebant, ita ut fere insanirent propter urentem materiam, antequam maturesceret & aperiretur. Brasiliani hunc affectum, seu morbum, quo sæpe infestantur, vocabant Byetos. Remedium autem hoc erat: sumebant citrium pomum, quod in sex vel octo partes longas dissecabant, ex his particulam quandam, instar suppositorii in intestinum inserebant, & hoc sæpe iterabant recentibus pomis citriis; hoc modo statim magni illi dolores sedabantur. Ego, cum Brasilianos hanc medicinam facere viderem, pari modo medicas manus adhibui & dolori & morbo nostrorum militum, qui hoc pacto pariter convaluerunt. *Friderici Lachmund.*

Dolor intestini Recti.

Vir Religiosus & Doctissimus habitu obeso, curru hyeme vectus viis impeditis luto & lapidibus, dolorem sensit in intestino recto, sedenti præsertim & cubanti molestus. Arbitrati sumus coccygis esse luxationem ad interiora qua intestinum rectum vellicaretur. Talem enim jam sæpe coccygis dislocationem observavimus, præsertim in parturientibus. Facto per chirurgum expertum periculo, nihil digitis ano immissis observatum quod coccygis luxationem indicaret. Unde nervosi generis esse affectum, qui Virum optimum fatigat, suspicio remansit, læso nervo, sinistro præsertim, (ubi dolor,) qui ex osse sacro ad crura descendit. Hinc igitur per nervinum emplastrum, decoctum nervinum & suppositorium ex nervosis herbis, quod proxime affectam partem tangit, consilia & operam commodante Excellentissimo Dn. Borrichio, consultum fuit, ut minus jam molestiæ exhibeatur. *Th. Bartholini.*

De Calculis ex Ani fistula extractis.

Civis quidam Uratislaviensis, ob enormem corporis crassitiem, obesitatemque prorsus stupendam tota Urbe famosissimus, nescio ex qua causa fistulam Ani contraxerat, sineque insigni molestia aliquot annis toleraverat. Tandem ægrius eam ferre incipit, doloreque in-

dies magis magisque exacerbato, tumorem inflammatorium fistulæ orificium, à parte sinistra sphincteris ani situm, attollentem sentit, qui ipsum neque sedere, neque ambulare, ægreque cubare permittit. Accersitur Chirurgus, Dn. Gottfried Schultz, Vir ob insignem industriam non vulgari peritiæ junctam merito laudandus, qui lanceola tumorem, re sic ferente aperit:

Ex vulnere primo puris copia, mox quoque calculus prorumpit. Evacuata sic doloris & inflammationis causa, vulnus à Chirurgo debite tractatur, ac tandem consolidatur, fistula, monitu Albucasis, intacta relicta, utpote quam patiens non admodum moleste ferret. Elapso autem abhinc circiter biennio, denuo inter deambulandum vexari, atque de die in diem dolores acerbiores sentire incipit, donec tandem nimis ingravescentes iterum Chirurgi manum in auxilium vocare eum cogunt. Hic, denuo paracta sectione, inter sordes varias ex vulnere emanantes, jam non unicum calculum, sed geminum, & utrumque priori illo majorem invenit, ac deinceps vulnus ut antea cogit. Calculos istos, a Patiente magni habitos, Chirurgus mihi videndos examinandosque obtulit; quorum primus redditus asper est & superficiei inæqualis, lupini instar compressus, cinerei coloris, atris splendentibus varie interstinctus, sat elegantis texturæ, gr. viij. pendens. Secundus eorum scilic. qui secunda vice excisi sunt, major, avellanam mediocrem mole æquat, formaque fere refert, lævis est, pallidus, venulis rubentibus hinc inde pictus; fereque silicem mentitur, cui tamen & substantiæ firmitate multum cedit, & pondere, quo gr. xxvi. non excedit, interior est. Tertius denique postremo inventorum scilic. minor albidior est, colore & substantia tartarum; qui dentibus accrescit, exactè refer, lævis maximam partem, nisi ubi sulcis quibusdam, sanguineum quid ostendentibus, quasi incisus est. Uterque horum ea parte, qua mutuo se tetigerant, detritus est: atque ille in plano ab attritu facto lineolis ellipticis aliquot quasi in totidem laminas sive tunicas, successivè accretas, dispescitur: hic vero in medio detritæ partis pumiceum quendam globulum ostendebat, qui diffracto calculo nucleus cerasinus, circa quem tartarea ista massa concreverat, esse deprehendebatur. Integer adhuc pendebat gr. xiv. diffractus vero & nucleo cassus, vix gr. viij. attolebat. *Gottofredi Schultzii.*

Fistula sub mammâ dextrâ.

Fistularum pertinaciæ causa unde repetenda ostendunt allata exempla: Pertinacissimæ & tandem tabem inferentis, exhausto totius cruore, exemplum mihi occurrit anno 1652. cum eo tempore incumberet cura Medica pauperum Gallorum advenarum, vel urbis incolarum, inter illos commissum habui quendam nomine Bourgeois, Prætoris Urbani Apparitorem, Virum raræ texturæ, anno circiter xxx. natum; Malæ illi, bene se habenti, leviter rubebant; vino modice utebatur, in victu temperans: Morbo prehensus utitur calceolarii agyrtæ opera, qui antimonio exhibito ipsum ad hypercatharsin deducit, unde vir natura debilis ad Orci fauces compellitur: Vix refectum, pravoque victu deinceps sustentatum, pleuropneumonia vehemens adoritur; E qua mea ope emerat, sed supellite in pectore, sub mamma dextra, fistula, quam præcessat abscessus ubi excitatus, quanquam universam materiam pectore contentam exhausisse videtur libera & liberalis purulenta anacatharsis: Adeo copiosam eructabat Fistula saniem, ut illius occludendæ omne concideret consilium: Indito tenui stylo & longo, origo ejus superior esse deprehendebatur & inter musculos pectoris determinare; qua de causa inito cum aliis consilio, discissa est forfice (quantum alte progredi licuit) secundum longitudinem Fistula; sed cum ad claviculas usque factus esset progressus, nec exortus pateret; ingressus præterea, ob tortuositatem non pateret amplius stylo, res naturæ committenda fuit, & usui decocti traumatici pectoralis, hyc: omelitis forma præscripti, à cujus usu vitam per triennium produxit, Apparitoris officio ad ultimos usque dies functus æger. *Theoph. Bonetis in Sepulchreto.*

Anatomica Inspectio

Fistula insanabilis ex inspectione anatomicâ.

Filia Pictoris, Nicolai Æliæ infesta aliquandiu acerbo lumborum dolore, incit tandem in molestam Inguinis fistulam, quæ perenni suo cursu usque eo consumpsit tenerum corpusculi vires, ut brevi excesserit e vita.

Cujus mortis causam inquisitura Anatome, invenit evidentem cariem in costa spuria emittentem continenter in subjectas partes tantum acrioris ichoris, ut illis erosis prodierit inde fistula, ut longa & anfractuosa, sic eludens quamcunque opem Medicam.

Quam artis impotentiam non raro quoque videre est fistulis prope anum exortis; Quarum principium excurrit nonnunquam altissime sive ad Lumbos, sive Thoracis vertebras, imo interdum ad ipsas scapulas, quas scoptula operta vocat Corn. Celsus; Quibus in locis equidem non semel ostendi fontem remotissimarum & immedicabilium fistularum.

Earum inaccessa caries, quo minus exploretur specillo impedit tortuosus ipsarum flexus: qui etiam remoratur clysteres eluendo ulceri dicatos: Excluditque manum exempturam os intus vitiatum: quo tamen minus mature sublato, tollitur immatura morte homo, & obnixe ne à Medico sanetur Fistula à remotiore carie originem trahens: Cujus oras licet forfice diducas & amplies (quod tamen ad cutaneas fistulas summe utile) operam nihilominus ludes, nec pervenies unquam ad remotissimum sinuosorum flexuum principium, à quo descendunt tot ramuli, & tam frequentes rivuli per profundiores musculos ac tendines, ut licet specillum vel dexterrime immittatur in tortuosam ejusmodi fistulam, neutiquam tamen attingat, nedum immutet, vel tollat cariem genuinam perrennis ulceris causam. *N. Tulpius lib. 3. observ. 28.*

Ex vulnere Thoracis fistula suborta, spatio aliquot mensium pervadens ad capsulam Cordis hujus substantiam ad fibras usque cavitatis absumsit.

Ex vulnere sterni ad quartam costam sinistra parte suborta fistula in quodam veronensi, cum per aliquot menses eadem laborasset, ad ejus curationem me vocavit; cujus corpore primo expurgato, nulla licet spe salutis, ratione maciei, qua confectus erat, nec non febris & virium imbecillitatis, immissa turunda copiosum pus eduxi, à quo aliquot post diebus syncope correptus æger vitam cum morte commutavit.

Dissecto cadavere, inveni capsulam, & fere totam cordis substantiam ad fibras usque ab ulcere excesam. Videant igitur an constare possit sententia Aristotelis lib. 3. de part animal cap. 4. quod cor nullum vitium grave diu patiatur, siquidem hic patiens diu vixit, quamdiu scilic. ulcus & fistula penetravit ad cavitatem aut ventriculum sinistrum ipsius cordis. *Petrus de Marchett. in observat. Medico-Chirurg. Sylloge.*

FLATVS.

De iis forsam jam satis in morbis quibus familiarius adjunguntur ac præcipue in *Affectione Hypochondriaca* ab iis *Flatulenta* denominata verum hic rursus paucula.

Flatus, qui intra ventriculum, & intestinorum cavitates plusquam in alia fortiua corporis parte quavis ageri solent, ad hunc modum produci videntur: dum alimenta in visceribus subacta, & digesta, a fermentis & calore ipsorum dissolvuntur effluvia quamplurima decedunt; quæ si spatium liberum & apertum obtinerent, in auras migratura evanescerent; verum ea membrana conclusa, & simul aggesta vaporum congeriem quasi ventum constituunt; qui intestina sæpe inflat, ac distendit, & qua data via ruens, secum excretiones promovet; conclusus vero tormina, & non raro ventris, inflationem creat. Flatus in visceribus ab alimentorum dissolutione emergentes, simili ritu gignuntur, ac cum Margaritæ, Corallia, aut alia concreta matracio imposita à menstruis suis dissolvuntur: à solutionibus enim factis vapores quamplurimi dimanant, qui si strictius coërceantur, vas continens diffindi, aut dissilire cogunt: pariter ab alimenti intra primas vias, sive dissolutione, sive coctione, aut fermentione, effluvia copiosa decedunt, quæ simul aggesta, ac intra membranas conclusa flatum efficiunt; cujus insuper proventui uberiori causæ quædam aliæ contribunt. Hoc etenim insigniter præstat, succorum non ritè miscibilium collectatio, & effervescentia. Quippe dum humores adventitii: aut ingesta heterogenea ac impriis medicamenta cum aliis intestinorum contentis fermentescunt, à mutua particularum refractione, corpuscula quamplurima decedentia in vaporem aggeruntur. Porro ab ipso sanguine ebulliente cum halitus copiosi ubique decedunt, eorum pars quædam ex arteriis in viscerum cavitates erumpens, flatuum aggeriem ibi productam auget. Cæterum ad uberiores flatuum proventus amplius adhuc faciunt, viscerum extensiones, & intumescentiæ convulsivæ. Quippe dum membranæ, ob majores spiritum explosiones, & excursus inordinatos plurimum distenduntur, cavitas interna sicut vesica inflata multum ampliatur, proinde ut humoris inclusi portio, intra vacuum illud spatium, velut cucurbitam post flammam extinctam, in flatum rarefiat; qui postea, quando membranæ tetanus remittit; cum impetu erumpit, aut proximos subinde intestinorum anfractus tumultuose pervadit. Propter hanc rationem, quando intestini pars aliqua ex phlogosi, aut humorum acrium decubitu, extensionibus convulsivis fuerit obnoxia, etiam flatus continuo producti molesti admodum evadunt. Cum plurium a Coli inflammatione defunctorum cadavera aperui, reperi id omnibus cuncta intestina ad summum distenta, & quasi à vento inflata quod proculdubio accidit, non quia flatus primo genitus viscera illa distenderat, sed cum membranæ a spiritibus valde irritatis, ac intra fibras ipsorum ex plosis plurimum distenderentur; idcirco ad vacuum implendum Flatus isti secundario, & per consequens progignebantur. Propter hanc causam, Tympanitim oriri supra innuimus, & alibi forsan aliquando susius declarabimus. Quod itaque in Nephritide, passionibus Colica, Hypochondriaca, & Hysterica flatuum proventus uberrimus esse solet, hi non, uti vulgo fertur, morborum istorum causæ, sed tantum effectus sunt: nempe dum istorum paroxysmis membranarum affectiones *vibratiles* superveniunt, atque viscera cava a spiritibus violenter explosis intumescunt, hinc spatium inane occupetur, humiditas quædam inclusa in vapores, a quibus flatus emergunt, resolvitur. Quamobrem cum partis affectæ distentio relaxatur, flatus ita ex tempore productus à membranis concidentibus alio propellitur. *Thom. Willis Pharmaceutice ration. part. 1. sect. 3.*

Flatuum mirifici lusus.

Nullus fere est morbus, quem non faciat aut augeat concursu suo flatus; imo, ut semper in humoribus vitium sit, rarissimum tamen est ubi non & flatuum aliquæ sint partes, sed tam obscure & ita), ut nescias an ipsis humoribus imputanda sit tantorum tumultuum causa. Manifestius autem in prima regione, velut proprio diversorio, imperium suum exercent; est enim ibi ille intestinorum angulus, in quem Bilis succusque Pancreaticus & quidquid desuper ex poris Oesophagi & Ventriculi destillat, perpetuo confluunt. Hic statim, ubi male convenit humoribus, & læsa hinc inde qualitatum temperies acrius invicem effervescit, parata flatuum materia. Nempe alcalina Bilis unde novis acrimoniæ stimulis & fluore animata, illam intestinorum hospitam, Pituitam, in bullas extollit, quæ ipsæ ut superficiem orbemque nactæ sunt viscosiorem, hoc magis ab intestina illa vi elastica ampliantur, difficiliusque ob resistentiam viscidi majorem, discutiuntur. Jam vero etiam succedens alia post aliam Bilis iisdem armata spiculis fluoreque volatili oleoso, novæ usque flatuum moli crescentibusque indies symptomatis

symptomatis scenam instruit, doloribus jam fixis, jam vagis, jam acutis, jam crassis & obtusis & ferè indeprehensis; tumori jam anodyno, jam sonoro murmureque se & borborygmis prodenti, nunc etiam subito, nunc lento & paulatim eunti, omnia pro ingenio bilis & pituitæ. Quæ tamen ipsa tam dubiis sæpè indiciis se ostendunt, ut aliud pro alio existimes, & de flatu non temere nisi ex flatu constare possit. Sunt lumborum Chronici dolores duntaxat à flatibus, ea parte, qua intestinales in duodenum confluunt succi & vehementius mutuo insurgunt, hinc enim spumæ bullæque viscidiores coortæ intestinum magis expandunt fibrasque lacerant sensorias. Alligata est hæc ἔκφυσις validis firmissimisque membranis, quæ & ipsæ, ut sunt expansum planum nerveum, & hinc mirificus invicem cum spiritibus consensus, vicinos nervorum plexus facile sollicitant sensumque sui impediunt. Atque ex hoc sonte illi tam sævi ad febrilium insultuum initia & grassantis ad ileum orgasmi lumborum cruciatus; hinc etiam dubii illi ancipitesque in colica nephriticâ dolores, tam immanes sæpe, ut veru se transfodi ægri existiment. Jam verò etiam fixus magisque immobilis efficitur dolor, si in tunicarum intestinalium spatiis unde unde illapsus hæserit flatus, quod in colica Pictaviensium accidere aliqui voluere, & cujus ego instar in viro quadragenario ex contumaci tandem & immedicabili octo mensium osphyalgia mortuo vidisse me planè sum persuasus. Sinistri hypochondrii dolores etiam flati non tam à lienis solido, quàm flatuum in angulum istum intestini conjectorum obstinatiore mora originem trahere videntur. Nempe obliquius assurgens tenuium illa pars lienem versus acutiusque inde reflexa vel situs ingenio efficit, ut diutius ibi hæreat, quidquid justo viscosius allabitur, sive pituita sit, seu lympha pancreatica, seu bilis, seu denique Flatus. Periclitatur autem quàm maximè hic locus in feminis, ut quæ asotia horæorumque fructuum ingluvie cruditatibus fermentationibusque flatulentis copiosam ministrent materiam, in illa imprimis corporum per balenatios imo & ferreos thoraces strictura. Equidem, cum succi importunius effervescentes spatium requirant solito majus, in quo liberè se expandere possint, accidit, ut compresso illo hypochondriorum angulo, quem dilatari oportebat, & succi & flatus ibi hæreant & fixa sede novis corruptelis fermentationibusque viam aperiant. Quod si tamen inde dilabantur, insolito se murmure & borborygmis per ventris angustias propulsant. Sanè quotidiano didici exemplo Virgines, quæ corporis integritate Viris se commendare debebant, gulæ intemperie & corporis nimia curatura hoc effecisse, ut, negato in illa ventris compressi angustia commeatu, continuo horrendoque murmure & velut arietantium in se spirituum rugitibus, etiam variato subinde per gradus musicos sono vicinorum aures offendisse, non sine suspicione depravatæ valitudinis. Jam qui in reliquis inde intestinis ipsoque colo oriuntur dolores à flatibus, vehementes sæpe sunt & funesti. Ubi id quoque notavi, omnes promiscuè abdominis dolores, si acuti sint cumque tensione conjuncti, pro colicis vulgo haberi, qui tamen Iliaci non raro sunt, & nunc in hypogastrio, nunc sub umbilico, dirissime ægrum excruciant; deinde vix quenquam ex ejusmodi dolore occubuisse, cui non simul inflammatio intestinorum, stagnante nimirum ob tensionem in capillaribus sanguine, contigerit. Adeo putandum non est, ita uni Colo inhærescere flatus, ut non in cætera quoque intestina exspatientur; imo vero, cum effervescendi occasio duntaxat in tenuibus sit, necesse est ex illis lente in coli spatia prorepant, & ob valvulosos cellulatosque tunicarum processus, tum etiam segniorem motum peristalticum, diutius ibi hæreant, tandem quoque ab acescente cum tempore lympha fermento ad novam & tumultuariam flatulentiam disponantur, id quod in exquisita colica evenire auguror. Spurii coli dolores quotidiani sunt & causariis quibusque, tum maxime ὑποχονδρίοις laborantibus, familiares. Quin etiam hypochondriorum illi dolores, qua colum participant, eo pertinere videntur, ut quos a peculiari illius intestini fermento excitari maximam partem credibile est. Monstrata mihi est virgo annosa variisque exercita morborum tædiis, huic duabus plerumque horis post cibos intestina crassa, tam lateralia quàm illa hypochondriis subjecta, à flatulento spiritu adeo tumescere solent, ut imposita manus illam intestini à cæteris partem convexasque & interstitiis ligamentosis divisas cellulas luculentè distinguere possit, subsidente rursum post trium horarum intervallum illo tumore, & complanato ventre. Alius autem erat & planè mirabilis Nobilis Matronæ casus, cui semel iterumque de die, sive jejunæ seu saturæ, in tantam subitò molem efferri venter solebat, idque ferè sine dolore, ut veluti adflata ex æolio antro vaticinari velle videretur; hæc indiciis monita in sellam se recipiebat paroxysmumque unius ferè horæ generose sustinebat. At nunc quoque qui ventriculi orificio incumbunt flatus, ob nervei ibi plexus subtiliorem sensum, cardialgiam sæpe excitant non ante destituram, quam in ructum eruperint; adeo etiam, quod in suffocatione hypochondriaca conjunctum est animi deliquium, non ante securitatem præstat, quàm exorti identidem flatus ore rejecti fuerint. Nonnunquam verò etiam in ipso ventriculo focus & locus esse flatuum solet, effervescente ibi acri materia, atque tum augeri ventriculum in majus & extra propelli necesse est; emphysema vocant hunc affectum practici nonnulli, cujus tantam vehementiam in puella quadrienni vidi, ut cartilaginem scutiformem articulo suo, cui tum adhuc dum molliter hæret, excussam in alterum latus inclinasset. Ut verò hic quotidie flatus sese exserant, non tamen ita his carceribus contineri possunt, ut non etiam in sanguinem se proripiant, nam & in ipso sanguine concipi eos posse facile inducor ut credam. Vidi ante annos viginti quinque teste & arbitro Celeb. Sylvio, cadaver aperiri hominis à multis ventris doloribus pectorisque angustiis tandem oppressi, quem etsi iam ante ex flatibus laborasse conjiceremus, sectio tamen rem omnem, manifestè docuit. Primum ergo, ut abdomen aperiebatur, erumpentes ingenti copia flatus cameram fœdo atque impudico odore replevere. Intestina deinde omnia hinc inde, ut

fieri solet, turgidula deprehensa, ventriculus quin etiam fotus inflatum utrem referebat, adeo ille erat extensus. Et vero perambulasse jam ventorum regionem videbamur, cum ad novum spectaculum magnitudo cordis vel duabus partibus naturali major curiosos avocaret; itaque, qui polypum hic aut copiosos sanguinis grumos adituros credebamus, ventriculum utrumque omni cruore vacuum, sed a copioso flatu in immensum adauctum, deprehendimus, imprimis vero dextrum illum, utpote cujus cavitas mollisque partes viscosi flatus lusum facilius admitterent; ejusdem ventriculi auricula & ipsa multo flatu tumefacta sociam venam continuata flatuum serie insolitaque tensione luculente prodebat, quid quod toto corpore venæ, etiam coronaria illa, passim flatibus distinctæ interceptam succi purpurei fluidique aerei alternationem oculis ostenderent. Virginem etiam vidi, quæ, postquam in frigore tertianæ cum ventris doloribus iisque a flatu, colluctata erat, invalescente deinde calore, universi habitus tumore laborare cœpit: & vero repentinum moliturumque symptomata plurimis veneni suspicionem injecerat, cum subsidens identidem cum calore tumor a flatu id fuisse luculente indicaret; nam & post quinquies cum paroxysmo idem recurrit tumor totiesque remisit; inde etiam quæ primæ regionis vitium corrigerent flatusque discuterent, morbum penitus delevere. De causis vero flatuum toto corpore bacchantium, utplurimæ eæ ex sint ac diversæ practicisque satis ventilatæ, mirum est sæpe eas quoque tam leves esse Novi & ostendi jam ante, quibus animi passiones fœcundam præberent flatuum materiam & in universum corpus diffunderent, Verùm id quidem rarum, quod solus decubitus in unum alterumve latus in initio tantam generaverit flatuum & borborygmorum copiam, comitantibus gravissimis symptomatis, cardialgia frequentia Pulsus, & sudore frigido, ut nisi erecto in angulum corpore, & mutato viscerum situ a præsenti periculo liberari non posse videretur; & vero tum ἄνω & κάτω missi ructus crepitusque in speciem choleræ ventriculum & intestina omnino exoneravere. Jam à voluntate etiam nostra flatus & excitari & regi ferè prodigiosum est; vidi tamen, qui quoties vellent, in os alvumque protrudere flatum poterant. Utrum consuetudo in libidinem versa, an obstinatior voluntas, speciem animi affectus, bilem illam, flatuum dominam, provocaverit, alii exponant. Mihi satis est exploratum habere, nullos esse tam peregrinos mirificosque morbos, qui non & ipsi flatibus suscε vel totos se aut partem sui debeant. *Joh. Nicol. Pechlinus in Observ. Physico-Medic.*

De Flatu Furioso.

Fœmina quædam annorum 50. temperamenti phlegmatico-melancholici, mensium inexperta, & mater octo liberorum, heri circa vesperam conquerebatur anxietate, palpitatione cordis, vertigine, eamque paulò post excipiente inflatione, cum aliquali dolore in tibia dextra per dimidiam horam oberrante, hodie mane inflatio illa cum dolore ad sensum prorepebat instar serpentis per dorsum ad brachium sinistrum & hora post ad brachium dextrum, mox ad pedem sinistrum, & ita hinc inde è loco ad locum instar mercurii discurrens totam tandem corporis peripheriam vexat, adest sitis, appetitus depravatus, alvus tarda, urina est quodammodo turbida, pulsus inæqualis, somnus perturbatus, vires absumuntur; pejora metuens quærit consilium.

Omnibus in casu proposito enarratis signis probe consideratis, subjectum hoc affectu Arabibus Nakir dicto laborare patet; Latinis appellatur flatulentus ambulo, Flatus Furiosus, ambulo furiosus & vareni, nominibus scilicet ab inseparabili affectus proprietate desumtis: Germanis *die Natten, die Faren, die gute Kinder, die gute Holden.* Cùm vero definitionis nominum magna sit utilitas, quod ea mediante quæstionis statum distinctè intelligamus, ne frustra disputetur de vocibus, affectum nostrum definimus, quod sit inflatio cum dolore varie periodica, a vaporibus subtilissimis vehementissime in variis corporis partibus oberrantibus orta: pro genere proximo igitur ponimus inflationem cum dolore, & catenus pertinet ad morbos solutæ unitatis. Ratione solius inflationis ad morbos magnitudinis auctæ: differentia specifica reliquis definitionis verbis comprehensa, subjecti & causæ proximæ denominatione conficitur.

Subjectum affectus nostri duplex facimus, alterum inhæsionis, alterum generationis: subjectum inhæsionis dum in definitione varias totius corporis partes constituimus, non tam viscera, quam musculos & vasa intelligimus: generationis subjectum in hoc casu primarium est ventriculus cum intestinis & vasa sanguifera. Ventriculum dico, propter vitiosum ejus fermentum, quod vitiosam efficit fermentationem seu concoctionem, cum concoctio propriè nihil aliud sit, quam per fermentationem minimarum scilicet particularum, ex quibus alim. nta constant, solutio. Intestina, inprimis duodenum, propter ductum bilarium & pancreaticum humores suos in id exonerantes, quibus commixtæ cruditates in ventriculo generatæ itidem peregrinam pariunt fermentationem & chymum vitiosum. Secundò vasa sanguifera, quia in iis demum vaporum subtilissimorum elaboratio perficitur.

His missis, ad Causas accedimus, à quarum cognitione cum teste Divino nostro Coo lib. 1. de morb. mul. tota curationis pendeat felicitas, eaque sola sit, quæ verè Medicos à medicastris distinguat, in eas paulò accuratius inquiramus. Dividuntur autem in immediatam seu proximam, & mediatas, hæque rursus in propinquiores & remotiores. Quoad immediatam, de ea Doctiss. Sennerti qu. 6. de arthrit. p. m. 81. ita sentit: nostri homines plerumque ad incantationem referunt, & nescio quid nati a succubis dolores illos parere putant, cum tamen dolores tales vagi etiam causas naturales habere possint & a flatu quodam acri seu sero acri ex humore ferè scorbutico genito per partes membranosas & musculos vagante, ortum habeant. Ex qua sententia eam eligimus, qua serum ad motum talem celerrimum excitandum nimis sit pigrum, adeoque pro causa immediata vapores subtilissimos & acres statuimus; hi quomodo generentur, partim capite præcedente audivimus, partim inferius, ubi de symptomatibus agemus

egemus, uberius explicabimus. Causa mediatæ propinquiores sunt, quæcunque propinquius ad vaporum concurrunt generationem, uti sunt obstructiones variæ, inprimis hypochondriorum, particulæ heterogeneæ cum Chylo sanguini immixtæ, quæ in eo vitiose fermentescentes ejusmodi vapores producunt qui per arterias ad quas vis partes deferuntur.

Causæ mediatæ remotiores ex rerum naturalium, non naturalium, præternaturalium, ac supernaturalium classe desumuntur. In naturalium serie primo ex casu observendus venit Sexus, ratio est in promptu, quia uterque sexus peculiares habet affectus, & ita alter præ altero magis in hunc vel illum morbum inclinat. Sistitur autem sexus fœmininus; qui ut plurimum vitæ sedentariæ deditus, quæ mater est variorum humorum vitiosorum, dum sanguis non debite ventilatur, concoctio minus rite perficitur, unde variæ cruditates, hinc flatus, vapores, fuligines. Secundo Ætas, de qua Divinus noster Cous, & multum facit ad faciliorem difficilioremve curationem nosse ætetem, an juvenis vel senex, an juvencula vetula, ut scilicet sciamus, an sit morbo conveniens, qui plerunque non tantum in recessu habet periculi & non tam graviter affligit, ac extra eam contingens; & ut vires inde, cœteris paribus, colligamus. Est vero ægra nostra 50. annorum, qua ætete sanguis jam incepit vigorem pristinum deponere, variis particulis heterogeneis inquinari, spiritibusque minui, hinc variæ oriuntur peregrinæ fermentationes, unde exhalationes huic affectui generando aptæ. Tertio Temperamentum phlegmatico melancholicum, quod cum humores viscidi & bilis adusta seu saburra bilis constituat, cooperantibus reliquis ad hunc morbum producendum maxime est idoneum. Ex Nonnaturalium classe primo examinari meretur Aer, qui variis hoc tempore miasmatibus ob putredinem matrem nisi omnium, tamen plerorumque morborum auctumnalium, vitiatus; dum per inspirationem sanguini in pulmonibus uentilando communicatur, varias cœteris concurrentibus pergrinas excitat effervescentias, hinc exhalationes & noster affectus. Hic obiter notandus magnus ille error circa influxum astralem, vel aspectus, uti vocant, quibusdam nimis superstitiose creditos, quippe quæ, astra puto, quicquid etiam virtutis in affectibus flatulentis generandis argentum vivum tanquam ventorum & flatuum patri, Lunæ, ortui Herculis & reliquis ejusdem farinæ signis Astronomi quandoque nimis creduli attribuant, excepto unico sole, nobiscum neque prospera neque adversa valetudine fruentibus plane nullum habent commercium. 2. Cibus & Potus, qui huc quoque non parum forsan contulerunt, uti sunt varia fructuum genera & novum vinum, ventriculum propter difficilem eorum concoctionem debilitantes cruditatesque ac obstructiones augentes. 3. Quies, cui dum ægra nostra obtemperamentum & consuetudinem nimium indulsit, malum fovit. 4. Animi Pathemata, tristitia, curæ, mœror, quæ cum figant quasi ac supprimant spiritus animales, coctionis viscera munia sua perperam obeunt. 5. Excreta & Retenta, quæ alias vel peccant in excessu vel defectu, hic in defectu peccasse videntur, dum in casu narratur ægram nunquam menses fuisse expertam, & nihilominus esse matrem octo liberorum, hoc vero naturaliter fieri posse & quotidie fieri, plurima probant exempla; rationem addimus, quod in his sanguis non abundet, sed tantum ejus sit, quantum in aliis post purgationem relinquitur, credimus igitur sanguinem menstruum neque ad conceptionem, multo minus ad formationem vel conservationem esse necessarium, adeoque parum huic nostro affectui contribuisse, vel adhuc contribuere 6. Somnus Et Vigiliæ, quæ cum Motu & Quiete convenire censemus, somnus sc. peccans cum quiete peccante, & vigiliæ peccantes cum motu peccante quoad afficiendi modum conspirant. Causæ Præternaturales sunt obstructiones variæ, peregrinæ fermentationes & intemperies massæ sanguineæ. Quoad causas Supernaturales, & diabolum rerum naturalium consultissimum hoc uti & alia omnis generis mala, permittente tamen Numine Divino in corporibus humanis excitare posse, varia apud varios testantur exempla, & quotidianæ, proh dolor! satis evincunt experientiæ.

Differentiæ sunt variæ: Alius est hereditarius, alius adscititius; alius sympatheticus seu per consensum, ex. gr. ex obstructione mensium, suffocatione hypochondriaca &c. oriundus, alius idiopatheticus seu per essentiam, ex fermentatione peregrina massæ sanguineæ proveniens; alius mitior seu benignior, alius gravior & quandoque malignus, pro humorum videlicet in corpore peccantium vitio. Hic monendum Clarissimum Blancardum in Lexico suo medico cœtera doctissimo arthritidem vagam confundere cum nostro affectu, hos autem affectus valde inter se differre probo primo, quia in illa, teste Nobiliss. Willis tom. 1 tract. de scorb. c. 5. p. m. 563. plures salis fixi quasi congeris è massa sanguinea huc illuc circa membra aut articulos velut totidem nidos deponuntur & catenus est morbus articularis. 2. quia arthritis vaga motu est pigrior, quam Nakir, qui vapores pro causa habet subtilissimos & vehementissimos. 3. symptomatibus, de quibus cap. seq. Denique probo authoritate viri Doctiss. Sennerti, qui quæst. 6. de arthrit. p. m. 82. his verbis distinguit: verum morbus hic arthritis non est, neque enim est saltem circa articulos, sed oritur à flatu seu spiritu furioso è vasis effuso, & per ambitum corporis discurrente. Varenos vero & Nakir esse unum eundemque affectum cum Arabe Albucas. cap. 95. l. 2. Sennerto l. all. aliisque firmiter statuimus. Hæc de differentia.

Sequuntur Signa, quæ vel sunt diagnostica, vel prognostica. Diagnostica ex casu desumta sunt sequentia: 1. Anxietas, à sanguine ad accensionem minus apto, qualis phlegmatico-melancholicorum est, ideoque nimiam moram in corde trahente, vel à fermento peregrino subtili & acri cum sanguine ad cor delato, ipsiusque fibras & nervos sexti paris leviter afficiente. 2. Palpitatio cordis, à sanguine viscido & terrestri ope fermenti ante dicti rarefacto, adeoque majus spatium occupante, unde cordis ventriculi valde dilatantur, & spiritus co-

piosius impetuosiusque influunt. Vel etiam oriri potuit à particulis dicti fermenti jam post circulationes quasdam per ætas magis explicatis seu solutis, adeoque cordis fibras magis vellicantibus & spasmodice contrahentibus. De cætero ad mentem veterum de palpitatione cordis egit Sebast. Pissinus fuse lib. pecul. Francof. 1609. in 8. 3. Vertigo, à particulis quibusdam efferis ac indomitis sanguinis commeatu cerebro illatis, quæ spiritibus animalibus, siquidem incongruæ sunt ac improportionatæ, occursantes, eos huc illuc à solitis ituum ac redituum tractibus abigunt, adeoque in vortices ac gyros agunt. 4. Inflatio cum dolore in tibia dextri pedis per dimidiam horam oberrans: ab exhalationibus subtilissimis & acribus per arterias ad ejus musculos sufficienti copia delatis, in iisque tamdiu, propter poros corporis præsertim tibiæ, arctiores, quam ut continuo tantum per eos transspirare possit, quantum continuo per arterias advehitur, oberrantibus. Hæ vero oriuntur à particulis heterogeneis seu fermento peregrino, teste Helmont. tit. de flat. §. 71. p. m. 424. peregrinam sanguinis fermentationem instituente, quæ dum ope arteriarum ad quasvis partes in nimia copia deferuntur, inflationes progenerant, & cum sint admodum subtiles, hinc inde in partibus eo celerius, quo minorem inveniunt resistentiam, seu quo majores sunt partium, ad quas deferuntur, pori, oberrant, donec peracta fermentatione nullæ novæ succedant, unde sensim & sensim transspirando in auras abeunt, adeoque inflatio remittit. 5 Invasio periodica, dum sc. novæ vel in ventriculo, vel hypochondriis, vel alibi generatæ cruditates de novo massæ sanguineæ infusæ novam excitant fermentationem. Eadem hinc ratio reliquarum corporis partium inflatione cum dolore magis minusve affectarum est petenda. 6. Sitis, propter Lympham qualitate & quantitate peccantem. 7. Appetitus depravatus, ob fermentum ventriculi depravatum 8. Alvus tarda, à materia viscida & glutinosa intestinorum parietibus adhærente & glandulas ipsorum obstruente, orta à cibus in ventriculo male concoctis & vitiosa bilis cum succo pancreatico fermentatione. 9. Urina quodammodo turbida, à sanguine mixtione, turbato 10, Pulsus inæqualis, ob inæqualem sanguinis motum & flatus in arteriis & quandoque in venis, unde ψελλοσφυγμοὶ, vagantes, oriundus. 11. Somnus perturbatus, à spiritibus animalibus impuris & ipsorum motu perturbato. 12. Vires absumuntur, quia sanguis ad nutriendum (quod fecilisset particulas ejus chylosas, quas solum nutrire credimus) ac generandos puros & incontaminatos spiritus magis magisque redditur ineptus. Quoad Signa Prognostica, affectus hic Nakir curatu difficilis huic esse videatur ac periculosus, primo, propter senectutem; secundo, quia jam altiores egit radices & totum corpus invasit, tertio, propter virium imminutionem; verum cum ægra adhuc sit senectutis crudæ, vires nondum planè sint abolitæ, sed quadantenus imminutæ, malumque nondum ad summum pervenerit, spes adhuc aliqua restitutionis in integrum affulgere videtur, sic scilicet naturæ illico remediis succurramus, cum alias teste Celeberrimus Rolf. meth. med. spec. comm. libro tertio sect. 2. cap. 27. p. m. 234. lethalitate terribilis esse possit.

Perspecta itaque; morbi natura cum caussis ejus, differentiis & signis, restat ut ex methodi medendi legibus in omnibus affectibus & acutissimis observandis, Curationem maturemus; hæc ab indicatione dependet, quæ in genere præcipit conservationem illorum, quæ s. n. & ablationem eorum, qua p. nc. se habent, estque triplex præservatoria, quæ causas, curatoria, quæ affectum cum symptomatibus; vitalis, quæ vires respicit. Præsidia his indicationibus satis facientia ex triplici auxiliorum penu depromuntur; Chirurgico sc. Pharmaceutico & Diætetico. Chirurgiæ jure merito primum locum vendicamus, licet ab ipsa non semper prima petantur auxilia, ex quæ primo considerranda occurit V. S. cujus indicantia reliquis observatis circumstantiis, ætate sc. viribus & tempore, sunt plethora ac nimius sine malignitate calor, quorum neutrum cum hic appareat, non video, quid nos ad illam suadendam moveat. 2. Curcurbitæ magnæ, quas aliqui cum multa flamma sine scarificatione tanquam excellens remedium loco affecto applicari volunt, 3. follis fabrilis & tandem punctio cutis ejusque cauterizatio, quæ omnia tanquam remedia in hoc casu non admodum efficacia, suis auctoribus relinquimus.

Fons Pharmaceuticus præcipua nobis remedia, causam morbi sc. debellantia suppeditat, qualia sunt, 1. Humores vitiosos cum euphoria evacuantia. 2. Obstructiones reserantia seu aperientia. 3. Vapores discutientia, ac 4. Vires restaurantia seu confortantia. Cum euphoria evacuantia suademus, cum fortiora massam sanguineam jam alias turbatam insigniter fermentando malum magis juvent, quam debellent. Cum vero ventriculus jam cibis non sit vacuus, purgans ... alias exhibendum jam non propinamus, sed in crastinum differimus, ac interim & quidem statim post paroxysmum sequentem clysterem carminativum & leniter alvum subducentem hic magni quoque faciendum injici curamus.

℞. Decoct. emoll. ℥ix. carminat. ℥iij. Elect. de bacc. laur. ℥ß. Extract. cathol. ℈ij. Unguent. clysmat. ʒvii. lini ℥i. vitell. ov. num. j. nitr. ℈ij. F. l. Clyster. D. c. siph.

Dein, hora post assumat medicamenta in hoc affectu authoribus omnibus, qui ejus saltem mentionem fecerunt specifica, ex lumbricis terrestribus parata, eaque vel sola, vel cum aliis convenientibus composita, formula sit sequens.

℞. Aqua hirund. c. castor. ℥iß. carminat. ℥j. Ess. pini lumbric. terr. ana ʒiij. spi sal. amm. gr. 20. sal. volat. Serpent. gr. viij. laud. opiat. gran. 2. M. D. S. *Wind-und Schmertzenstillende Essentz.*

De qua potiuncula subinde sumat cochlear unum & stragulis bene cooperta, si fieri potest, levem exspectet sudorem. Post, si cras alvus

nondum bene respondere videatur & appetitus adhuc sit depravatus, ad depravatum ventriculi fermentum & humores vitiosos tanquam causas, placite educendos ac corrigendos mane sequentes exhibeantur pilulæ:

℞. Magist. jalap. Extract. helleb. n. à gr. v. Mr. tart. Schrod. de ammon. Q. à gr. vii. M. F. Pil. num. xv. deaur. D. S. *Carier. Billen.* pro vehiculo.

℞. Aq. petros. Card. B. scorzon. à ℥ß. D. S. *Rasser ut den Billen.* Tum ad confortantia progrediendum, quorum formula sit talis:

℞. Aquam cinam. ℥iß. sp. lumbr. terr. ʒiii. Tinct. bezoard. oii. pareg. Excell. Dom. Præs. ʒß. Sirub. cinam. ʒiß. confect. elkerm. incompl. ℈ii. M. D. S. *Praffrigung. tumeilen. davon ein Loffel voll, ut nehmen.*

Tandem externa quoque spirituosa, discutientia parti affectæ applicari possunt; uti sunt sp. lumbric. terrestr. sp. fornic. pinguedo castor. oleum still. anethi, carv. cumin. fænic. &c. quæ vel sola, vel varie composita pro ratione status adhiberi possunt, hic solummodo sequentem præscribere lubet.

℞. Bals. peruv. sp. lumbric. formic. essent. pin. ãã ʒ.i. olei circulati ʒiß. still. anethi, carv. an. ℈ß. M.

Harthmannus in Praxi commendat magnetem umbilico impositum ad flatus expellendos, sed Excellentissimo Præsidi experienti eventus non respondit, alii unum vel alterum granum Zibethi cum bombace umbilico imponunt, sed hic cautelâ opus est.

Cum vero teste galeno de theriaca ad Pamphilianum, nullum tam validum in Medicina sit remedium, quod ex se ortum auxilium inducere possit, si resistatur ab iis, quæ circa diætam sunt, aut ab his non adjuvetur, non immerito ejus ratio habenda, in quo puncto prudens Medicus facilè noverit, quæ suarum erunt partium. *Ioh Michael. in Praxi Clynica especiali.*

FLVOR ALBVS

Præter sanguinem quem naturaliter genitalia muliebria plorant, etiam interdum excerpi solet liquor serosus ac pituitosus in affectu scil. qui vocatur *Fluor Albus*. A quibusdam appellatur bonorrhæa muliebris. ab aliis vero hæc duo tanquam destinctissima à se invicem separantur.

Est scilicet Excretio colluviei variæ per genitalia, dum nunc humor pituitosus, crassus & mucosus, omne aquosus & serosus effluit, isque interdum paucior, interdum copiosior, interdum acris est, salinus & mordax, interdum vero benignus, mitis & blandus. Albus quidem ut plurimum, interdum etiam flavecit, interdum viridescit, interdum alio vitioso tinctus est colore.

Inodorus est ut plurimum, rarius solet esse graveolens & fœtidus, nec solet esse fere talis nisi simul exulceratio quædam conjuncta sit ex qua purulentia fætida tunc simul excernatur.

Occupat hic fluxus omnis ætatis & omnis status fæmellas, tam virgines, quam maritatas: Virgines, inquam, illibatas adhuc & innocentes.

Falsum namque est quod quidam putant, hunc fluxum iis non convenire, nisi quæ jam virum passæ fuerint. Testantur namque observationes etiam puellas octennes ac novennes, quæ nunquam menstruum fluxum, nec virum passæ fuerunt, huic ipsi fluori albo fuisse obnoxias.

Vnde etiam hic fluor albus longè aliud vitium est à mensium decoloratione, cum æque menstruatas & non menstrutas affligat, tam quæ nunquam adhuc menstrua viderunt, quam etiam quibus jam lege naturæ menstrua non amplius fluunt: Et quidem has posteriores quibus menstrua cessant familiarissimè affligit hic fluxus: Rarius verò virgines aut puellas innocente, polluit; quin & gravidas afflixisse observatum fuit.

Typum, aut periodum certam hic fluxus observat nullum; sed nunc continuis, nunc interruptis; sed variis vicibus recurrit. Circa menstruationis legitimum tempus tamen copiosius & uberius scaturit.

De hoc affectus ejusque materiâ & causis; libere quæ sentiam proponam: nam à nemine adhuc ejus natura legitmè producta fuit & explicata.

Dico ergo hunc fluxum album nihil esse aliud, quam gonorrhæam muliebrem, nunc veram nunc notham, analogam scilicet gonorrhæ virili, dico analogam non verò eandem.

Hoc negotium per se pateret si ex veterum hypothesi, mulieris intestibus semen elaborare, illudque in uterum & tandem in vaginam effundere, statuere vellem; sic enim qualis esset gonorrhæa per se pateret.

Sed quoniam huic sententiæ minorem fidem tribus; (scilic. seminis generationi in testibus muliebribus) Quin potius testes muliebres ovarium muliebre dicam: ob id hic fluor albus, seu gonorrhæa alio modo explicanda venit.

Hoc ut pateat certum est fæminas in coitu sensibiliter; idque cum insigni voluptate aliquam materiam excernere; Hanc hac vice materiam seminalem vocabimus. Testantur autem hanc excreationem ipsæ mulieres quamplurimæ, si scil. viri voluptuosô gaudeant amplexu. Vnde autem excernatur, & qualis sit, hic quæstio est?

Respondet Hornius, Batavus iste anatomicus jam defunctus, in prodromô epistolico de partibus mulierum generationi inservientibus ad Kolfinekium missô, quod mulieres quanquam talem materiam voluptuosè in congressu excernant, hæc ipsa tamen non ex testibus effluat, sed quod ex glandulosâ osculi uteri interni substantiâ per multos minutosque meatus, exprimatur ac eliciatur, idque beneficio spirituum per arteriolas & nervos effluentium. Hanc Hornii assertionem, ut ut anatome nondum omnibus oculariter demonstratam, admodum tamen probabilem arbitror.

Nam maxima voluptas muliebris venerea, partim in earum clytoride ex dulci ejus à membro virili fricatorio motu, partim circa istud

pri-

rificium uteri internum ab liquoris modo dicti expressione percipitur. Unde glandulosam istam orificii uteri internam substantiam prostatis glandulosis & spongiosis virorum in radice penis quodammodo analogam æstimo. Præter hanc materiam, seu lympham veneream (ut sic dicam) cum ex glandulis excernatur, circa orificium uteri internum, alius est adhuc salivalis humor, ut apposite cum Rhodius in mentiss. observ. anatom. observ. 55. qui in congressu maris pubem irrigat, & per binas lacunas juxta muliebris pudendi labia sitas exiit quæ lacunæ observabiles sunt imprimis in vivis mox post congressum: in defunctis vero cùm arcte conniveant, vix observabiles.

His præmissis dico, liquor iste qui in fluore albo emanat, excernitur per orificium uteri internum glandulosum, & est vel ista seminalis materia turgescens quam mulieres in coitu excernunt, vel est alius quicunque ichor, qui per loca ista transudans, aut transcolatus ex universa massa sanguinea ejiciatur. Prius si fiat, est gonorrhæa muliebris vera; posterius vero si contingat, gonorrhæa muliebris notha, sed benigna.

Observanda enim est differentia in hoc fluore muliebri, dum alius est levior in quo lympha pauca, idque non adeo frequenter, albicans & nonnihil glutinosa, excernitur, sine eo ut corporis gravius vitium, aut labes ejus insignior sit adjuncta: Est que gonorrhæa vera in qua solummodo illud orificium uteri interius est affectum.

Aliàs fluxus est copiosus, continuus, ubi multa varia, serosa varie colorata & similia uberiori rivo excernuntur, concurrit que tunc simul cachexia, seu levio phlegmatia totius corporis: interdum accedit tumor pedum, torpor actionum, flaviditas membrorum, & quæ sunt hujusmodi alia concurrentia symptomata: Et hic posterior fluxus est gonorrhæa notha, vitio massæ sanguineæ totius cachectico pronata, orta imprimis remotè ex vitio stomachi aberrante circa chylificationem. Accuratè præ cæteris differentiam horum fluorum harum observat Heurnius, dum priorem fluorem vocat fluorem uterinum, tanquam qui solummodò ex uteri orificii vitiò accidat; posteriorem verò vocat profluvium muliebre, seu tale quod ex totá muliere effluat.

Plura que ad cognitionem hujus affectus faciant qui cupit, is videat Hoeffetter. decad. 4. obs. 1. in schol. Post Hoeffetter. videat Schneiderum lib. 3. de catarrh. ubi fuse & prolixè historiam hujus affectus, cum primis ex aliis autoribus declarat in integro cap. 8.

Causam ergo quod attinet fluoris primi, seu gonorrhææ veræ, est materiæ istius seminalis copia & ubertas, aut ejus spirituosior turgescentia, conjuncta cum aliquâ laxitate orificii istius uteri interni: unde hoc dilabi ex se facilè permittit, accedente imprimis coitus consueti ad tempus intermissione, aut ingenti coeundi, tam in maritatis, quam virginibus desiderio, imprimis ubi adest simul laudabilis victus ratio, vita sedemtaria, curis ac meditationibus vacua, & quæ minùs gravibus turbata est animi affectibus.

Posterioris verò fluoris, seu gonorrhææ nothæ, causa proxima est laxatio istius orificii glandulosi ejusque flacciditas, seu tonus istarum glandularum ita læsus & laxatus, ut per eas tanquam per emunctorium quoddam universale excernatur mucus seu chylus crudus copioso sero acri dilutus, idque cruditatibus, ut dico, massæ sanguineæ vitio stomachi pronatis: tunc enim transcolata hujusmodi liquamina, per illud orificium nimis laxatum & glandulas resolutas, quasi continuo madore plorant istæ nymphæ, quæ alias potius aridis gaudent.

Unde in talibus est habitus perfecte cachecticus, ac potiùs perfecta quædam levio phlegmatia. Hinc tumores pedum, appetitus venereus dejectus, & similia concurrentia symptomata, manifestè se exhibent in talibus fæmellis.

Quod autem in specie per hunc locum effluat tale sanguinis liquamen, in causa est laxatio & quasi resolutio istius orificis interni. Unde præter alias causas remotas, etiam partus difficilis, aut abortus, in causa interdum est ut oriatur talis fluxus, ex nimia distensione aut laceratione, aut aliâ læsione istius orificii uterini interni glandulosi.

Hæc quoad theoriam hujus affectus. Quod attinet signa. Fluor albus ab ista fæmella ægra sponte manifestatur: Et quidem imprimis distinguendus est fluor, qualis scilicet sit, gonorrhæa an vera, an vero notha? Nam ubi fluor est gonorrhæa vera, tunc fluunt pauca moderate, citra ullum acrimoniæ sensum, & talis gonorrhæa vera, seu fluor citra insigne incommodum perdurare potest; sin vero copiosa, aut acria, aut decolorata etiam, aut similia effluant cum cachexia corporis, virium prostratione, omnium actionum torpore, &c. gonorrhæa notha talis, fluor albus esse solet, qui & ubi acrior simul concurrat lympha, tum febris nocturna, seu vespertina, quasi catarrhalis tales fœminas affligere solet, scilicet febricula quædam lenta, imprimis vespertino tempore acerbans, simul solet concurrere.

Prognosin quod attinet; præter alia mala infæcundas & steriles solet reddere fœminas hic fluxus. Denique præter cachexiam, quam auget, hydropem, item uterinum prolapsum, vaginæ uteri exulcerationem & tandem mortem inferre solet.

Rarum interim est quod refert Ballonius lib. 1. consil 59. de fluore muliebri continuo suppresso, qui exinde mutatus fuit in diabetem lethalem.

In juvenculis facilius curationem admittit hic fluxus: in vetulis vero via est ad mortem: ut ut in genere difficiliùs curari soleat, & imprimis sedula medicamentorum continuatione opus habeat.

Ubi ergo fluxus hic est de natura gonorrhææ veræ, tunc quoad curam, asumenda est materia seminalis, & adstringendæ sunt partes uterinæ nonnihil laxiores.

Una ex optimis curis est copula cum viro: qua in viduis & virginibus deficiente, sequentia sunt usurpanda; aliàs in gonorrhæa virili ex turgescentia, aut acrimonia nimia seminis, sunt in usu v. g. succi citri ℥iiij. singulo mane usurpanda; sicuti etiam mala citria & limonia crebrius usurpata conducunt, imprimis ubi cum ipso fluxu titillatio quædam, aut pruritus ad venerem fuerit

fuerit conjunctus; sed continuanda sunt hæc.

Folia & flores, seu cimæ salicis, decocta in vino & potata crebrius etiam hic conducunt; mentha & urtica mortua flore albo injicienda cerevisiæ, & ita potus hauriendus. Nam hæc urtica mortua, seu galeopsis flore albo præ aliis in gonorrhæa muliebri tam verâ quam nothâ convenit.

Terebinthina in ovô sorbili, vel in aquâ flor. salicis omnis mane assumta conducit. Tanquam efficax & expertum commendatur sequens decoctum.

♃. Rasum. rad. glycyrrh. ʒvj. sem. myrtillor. coriandr. præparati plantag. viticis s. agni casti ana ʒj. papaver. alb. ℈ij. hyosciam. ℈ß. hord. mund. M. j. acaciæ, sumach ana ℈j. Contusa coquant. in aq. chalyb. pro ℔. ißß. addendo postmodum trochiscor. de Alkekengi ℈j.

Præter dicta, pulvis mandibularum lucii piscis à ʒß. ad ʒj. usurpatus & continuatus ibidem conducere solet: Trochisci etiam de terra sigillata item de succino: ipsum succinum præparatum & similia etiam sunt usus laudati. Externè balnea ac somenta adstringentia pubis regioni sunt admovenda, quæ inter imprimis est balneum, seu somentum factum ex cortice radicum prunorum sylvestrium, cortic. lign. guaiac cum alumine in aqua chalybeata, adjecto pauco aceto, cocta.

Quod verò attinet gonorrhæam notham, seu fluorem album posteriorem & deteriorem; in hac curanda 1. stomachi chylificatio emendanda per vomitoria administrando tunc experta stomachica. 2. Sanguinis cruditas & cachexia corrigenda per salina vol. oleosa & aromatica. 3. Ipsi fluori specificis resistendum, partibusque læsis adstringentibus & nervinis est succurrendum.

Vomitoria imprimis sunt egregia, repetenda etiam ubi necessitas postularit. Purgantia circumspectè sunt usurpanda, ne augeant potius fluxum, quam fomitem subtrahendo eundem imminuant. Autore enim Platero observatum fuit, quod purgantibus fluxus talis interdum fuit excitatus, in iis quæ alias eundem nunquam passæ fuerunt. Cautè ergo usurpanda hic purgantia per inferiora, aut omnino omittenda. Ubi vero necessitas postulat eadem, maritanda sunt imprimis rhabarbaro, ut hujus adstrictione relicta, emendetur inducta à purgante noxa. Unde species diaturbith cum rhabarbarô insigniter commendantur ab Helidæo Paduano. Juxtà pulverem jalappæ, etiam ejus resina, quatenus cachexiam sanguinis emendat, conducit. Sic ex helleboro nigro ejusque extracto cum mercurio dulci conveniunt laxativa.

Item bryonia adpropriatum, ubi necessitas postularit est purgans, quæ omnia laxativa colocynthide sunt acuenda, extracto trochisc. alhand. Potiora sunt sudorifera quæ tuto usurpantur non minus quàm diuretica in specie terebinthina. Sic namque Fonseca lib. 1. conf. 21. pro derivatione ad urinas commendat & laudat hoc:

♃. Terebinth. ℥ß. pulver. corall. rubr. bol. armen. ana ʒß. M. sumat jejune bis in septimana in convenienti vetriculô. Unde etiam Riverius tanquam utile commundat pilulas ex terebinth. cum rhabarbaro efformatas.

In speciè vero ad corrigendam cachexiam simulque inde ortundum fluorem album, si quid aliud expertum specificum est rosmarinus ejusque decoctum sane expertum est ad sanandum fluorem album. Hoc namque decocto rosmarini solo semper felicissime se fluxum muliebrem alvum restituisse refert Lindanus in suis practicis: & credo quòd verum sit, est namque elegantissima plantula uterina rosmarinus. Sunt qui adjungunt folia melissæ & menthæ: ex quo ternario medicamenta quæcunque continuato usu administranda moneo.

Conveniunt etiam alia ad cachexiam appropriata, ut sunt v. g. radix galangæ, cyperi, caryophyll. item major menthæ; etiam vulneraria, ut alchymilla, agrimonia, veronica, baccæ lauri, quibus adjungenda adstringentia & similia, in specie viscus quercinus est commendatus pro hoc usu. Hinc Panarollus in Pentec. 2. obs. 48. laudat decoctum nucis pineæ jam lignô visci quercini, quô decoctio sæpius hausto, tanquam mirabili & expertô remediô in hoc morbô curando se usum fuisse asserit.

Hinc rad. filipendul. tormentill. Sigill. Salom. angelic. & similes conducunt. Sclarea, quam vulgo horminum odoratum, item gallitrichon vocant, est singulare specificum in fluore albo quacunque ratione usurpata, in specie si infundatur vino, & crebrius hauriatur. Sic etiam Corbejus de morb. mulier. item Stockerus in sua praxi, recensent quandam mulierem, aliasque albo fluore affectas per hoc unguentum curasse.

♃. Sclaream, contundatur & aliquantisper putrefiat, in butyro postmodum coquatur aliquantulum, coletur & servetur pro usu: quo unguento mulier ab umbilico ad inferiora usque sedulo perungatur, & etiam ipsum unguentum per pessos vulvæ applicetur; qui pessi commendantur etiam de hac ipsa herbâ ut facilius succedat experimentum. Commendatur etiam ad compescendos omnes post partum dolores. Post sclaream optimum est lamium album s. galeopsis flore albo, species urticæ mortuæ; cujus aqua conserva decoctum in vino usurpatum, mire conferunt.

Vidi certe aliquando cum essem adhuc sub informatione D.D. Michael. quòd generosa fœmina diu & contumaciter hoc albo laboravit fluxu, ita ut aliis quam plurimis in cassum adhibitis remediis, tandem accessa ad decoctum hujus galeopsis curata fuerit.

Post hanc etiam melilotus albus, item plantago cimæ rubi idæi, equisetum, hysopus & majorana laudantur.

Horum simplicium flores, specialiter nymph. alb. item bellis flor. alb. ejusque conserva, diutius continuata certo fluxum album sistere prædicantur.

Lignum lentiscinum, guajacinum, in specie sassafras commode, ubi placet simul sudores movere, usurpatur. Modus utendi est satis cognitus. De aromatis nihil dico, quoniam ratione cachexiæ per se commendantur, quæ inter in specie est galanga, item anthophylli. Porrò vinum in quo extinctum est aurum tanquam experimentum laudatur tam à Foresto, quam à Corbeio. Lac chalybeatum cum bolô Armena mistum crebrius usurpatum in lascivioribus

ribus in usu esse solet. Essent. lign. tinct. coral. sassafras & similia per se sunt nota. Hisce porro etiam adiungendæ sunt maxillæ lucii piscis calcinat. cranium, seu caput caponis exsiccatum & pulverisatum. Item suber ustum ad ʒi. fuit experimentum Helidæi Paduani. Præ cæteris succinum album, ossa sæpiæ præp. trochisc. de carab. chrystall. præp. ostiocolla, alum. plumosum, item lapis amianthus, putamina ovorum calcinata post exclusos pullos; item ebur sine igne præpar. sunt commendati usus. Timæus namque expetimentum ad fluorem album componitur ex magisterio ostiocollæ ad ℥ß. misto cum carneolo præp. ad ʒiß. quæ à ℈i. ad ʒß. in aq. rori mar. vel conserv. rorismar. propinanda sunt Aliam paululum descriptionem his ipsis tamen primario ingrediendientibus, habet idem Timæur in casib. p. 214. Quid autem per magister. ostiocoll. intelligat, ut verum fatear, nescio, nisi ostiocollam præp. intellectum velit. Est enim ostiocolla substantia adeo singulariter dura, ut neque in igne calcinari, neque per quodamque menstruum corrosivum dissolvi, & in magisterium redigi possit. Erit ergo intelligentia ostiocolla præp. Ex qua etiam Tachenius venetiis, ut obiter moneam, præparat. remedium singulare contra casum ab alto, item contra febres quascunque. Lapidis amianthi, seu aluminis plumosi pulverem Boëtius miscet cum aqua vitæ & saccaro, & ita patienti propinat eundem tract. de gemmis. Alia per se cognita lubens omitto. vitellum ovi in aq. rosar. dilutum propinatum & iteratum superius ex Amato Lusitano commendavi in fluxu rubro, seu menstruis nimium fluentibus. Idem ad fluxorem album commendat albumen ovi aqua rosarum concussatum & ita repetitis vicibus usurpatum: hoc ipso enim se & fluorem album & etiam gonorrhæam curasse asserit. Efficacius erit si aliquot mastichis grana huic albumini ovi adsumendo adjungantur. Externa remedia quod attinet, conducunt inprimis thermæ artificiales ex sulphure & alumine cum adstringentibus & uterinis parandæ, v. g. cum plantag. salv. matric. artem & simil. Item cinis nucleorum jugland. cum vino mistus in uterum injectum mirifice fluxum hunc sistere asseritur. Alias suffitus ex thure & mastiche, item ex gumm. juniper nunc mochat. succino & bdell. est egregius. Suffitus salvæ infundibulum exceptus est secretum Corbeii. Fotus ventris inferioris & pubis cum decocto vincæ pervincæ adstringente cui additum sit alumen, laudatur à Foresto.

Præter has gonorrhæas, seu uteri fluores est adhuc muliebris gonorrhæa notha, maligna seu virulenta. Hoc est fluor muliebris gallicus à contagiô malignô venereô oriundus, & ex ulcerationem cujusdam partis internæ, aut in vaginâ, aut in orificiô uteri, quin etiam exulcerationem ipsorum testium muliebrium insequens. Panarolus observavit namque vomicam seu ulcus clausum in unoquoque teste muliebri in muliere quæ ex gonorrhæa gallica cum gravibus doloribus mortua fuerat. Hæc ipsa tamen gonorrhæa maligna minus confundenda est cum nostra gonorrhæa seu fluore albo, de quibus modo loquuti sumus. *Michael Ettmullerus in Colleg. Pract. special. de morb. viror. mulier. &c.*

Vix à solo utero procedit tantæ colluvici serosæ effluxus, sed liquidum illud excretum secedit à toto venoso genere. Ideò siccand. absorbendi & divertendi ichoris, maxima & continua est habenda ratio.

Hoc symptoma, quemadmodum gonorrhæam, præsertim virulentam, potius detergendo, quam adstringendo, averruncare soleo; & sane tutior est via, ne præsidio inclusus hostis deinceps ferociat & ulcus faciat in renibus, vesica, utero, in quo sæpe cancer hâc de causa generatur.

Ad peccantis materiæ evacuationem & diversionem facit, (1) vomitus sæpius provocatus; aliquando, raro tamen, per validiora Emetica, ut sunt Antimonialia. Vitriolum album astrictione roborat, & villos ventriculi firmat, neque impetuose movet per inferiora, ut sæpius Antimonio contingit. (2) Sudoris provocatio per diaphoretica potens est revulsivum. (3) Per via urinæ evacuatio electiva peccantis materiæ maximi est ad derivationem momenti. (4) Cauteria etsi laudentur à plurimis, tamen non sunt adeo insignis effectus, nisi manifestæ fiat à capite defluxio: tunc applicentur collo, humeris, brachiis. Vel ruentis in Uterum ichoris quæratur diverticulum & declive emissarium: Et tunc internis coxis quatuor digitis supra genua inurantur, (5) Purgatio etiam hic locum habet, per quam ducatur satis potenter tenuis humor, idque sæpius repititis vicibus.

Quod ad medicamentorum stadium decurrendum attinet, convenientissimus erit ordo sequens.

Quemadmodum morborum fere omnium longissimorum primus est focus in ventriculo, sic primarium illud est in eorum curatione, ut universo corpori prospiciens culina primo everratur, & superfluitatum collectio quotidiana pene inevitabilis diligentissime præcaveatur facile vomentium sors fœlix est, quippe per istam evacuationem antecedentium causarum incrementum antevertitur, earumque in conjunctas impeditur transitus.

Sequatur Vomitum purgatio, quæ absolute necessaria est (etiam sæpius repetita) antequam ad detergentia & sudorifica fiat transitus, quæ immeditate Catharticis debent succedere.

Purgantum formulæ.

♃. Terebinth. Venet. aq. rosar. ad albed. lot. ʒii. pulv. rad. petrosel. glycyrrhiz. & rhabarb. ana. ℈i. camphor. gr. iii. mf. f. bolus sumend è cochl. cum syr. violar. hor. 4. ante prandium quatuor matutinis consequentibus.

♃. Mass. pilul. coch. min. ℈i. pulver. calomel. gr. xv. ol. anisi gutt. ii. Mf. f. dosis sumend. post bolos dict. Pilul. hæ sæpius repetantur prout vires ferant.

Hydragoga fluori huic convenient: viz Mechoacan. Jalap. ejusque resina, Scammonii resina; Elaterium aliis catharticis, ut pilul. aggregativis, permistum ad granum unum & alterum; Iris Florent. ad ʒi. cum resin. Jalap. vii. ad x. aut resinæ scammon. gr. v. Semen Ebuli, Gambogia, &c. Observando semper ut die purgationis circa horam somni cardiacum aliquod ex confectione alkerm. lap. bezoar, magister. perl. & corall. exhibeatur.

No-

Notatu dignum est in hoc affectu tantam haberi debere feri rationem (quippe cujus copia in venoso genere fluctuans, morbum fovet) ut ei evacuando strenue sit incumbendum.

Corpore probe per sedem purgato, utilissimæ sunt ad everrendum & roborandum aquæ Minerales ferri & vitrioli virtutibus turgentes, quales sunt Tunbrigenses; quæ si desint, licebit ejusmodi arte parare. In corpore pituitoso, ubi magis siccandum; aquæ Thermales sulphureæ bibantur.

Diureticorum hic locus est, quæ sint hujusmodi.

♃. Raphan. per taleolas sect. ℔j. facchar. cand. ℥iv. crystal. mineral. ℥ij. Misceantur in parophide argentea, & excipiatur liquor ad usum.

N. B. Hic liquor valdè fœtet, præsertim cum nitro, ne nauseam moveat.

♃. Rad. apii recent. ℥iiij. rad. petrosel. taraxac. asari ana ℥ii. alkekeng. ceras. ℥j. Infund. loco tepido per hor. 24. in ℔ii seri lactis recenter clarif. deinde f. ebullitio ad ℔iß. consumption. Colatura f. per manicam, in qua dissolve liquoris prædicti ex raphano ℥iiij. Mf. pro 4. dos. sumend. bis in die, superambulando, per octiduum. Vel satius forte fuerit mane tantum illud diureticum exhibere in majori quantitate, ne si paulo post vel inter pastus detur, coctionem præcipitet, & cruditatibus venas oppleat. Tunc ℔iß. sit pro duabus dosibus, & addantur tantum ℥ij. liquoris ex raphano.

Dum diuretica exhibentur, injiciatur Clyster nisi fluat alvus per se, quod vix fiet, alio diverso sero.

Nota, cum hoc malo sæpius complicari Gonorrhœam vel simplicem, vel virulentam; utraque tractanda erit juxta proprias indicationes detergendo strenue & indesinenter, sed gradatim quoad gradum virtutis remediorum, & tandem sistendo & astringendo sive assumptis sive injectis.

Detergentibus succedant sudorifica, quibus utatur ægro pro ἀφορίας modo; per septem vel plures dies

♃. Antimon. diaphoret. Hart. man gr. xij. lap. bezoar. gr. vij. conf. flor. vetonic. ʒj. diascord. ℈j. Mf. f. bolus sum. mane superhausto seq. liquore.

♃. Aq. stillatit. card. bened. & Mariæ scabios. ulmar. ana syr. vetonic. ʒj. syr. vetonic. ʒvj. Mf. f. dosis cum guttis sex sp. Vitriol. Provocetur in lecto sudor superpositis stragulis atque (ni alias satis manaverit) ad pedes appositis lagenis aqua calida plenis.

Interim victus sit parcior, & nisi rite fluat alvus, provocetur clystere.

Cerevisia medicata diaphoretica talis sit.

♃. Sarsæ ℥ij. rad. chin. ℥iß. rasguaiaci ℥i. sassafr. ℥ß. vodorum abietis resinos. ʒx. rad. pimpinell. & tormentill. ana ʒiiij. sem. bardan. ʒiij. sem. coriand. præp. ʒv. veronic. mar. & sanic. sicc. ana m. j. Omnia contusa & concisa crassiuscule, dividantur singulis lagenis lapideis ℔ij. capacibus, affudendo cerevis. & bene obturando vasa. Post infusionem sufficientem bibatur cerevis. pro potu ordinar. in pastibus & extra pastus.

Vel. ♃. Sarsæ ℥xvi. rad. chin. ℥viij. rad. filic. fœm. ℥xii. rad. asperag. fœnicul. rusci ana ℥iv. santal. alb. & rubr. ana ℥ij. rad. symphyt. maj. ℥vi. rasur. ebor. C. C. dentis equi marin. ana ℥iiß. summit. Archangel. alb. cum flor soiphiæ, herniariæ, lysimach. purpur. ana m. iiij. pilosel. auricul. mur. ana m. iij. agrimon. ceterach, cuscutæ meliss. ana m. ij. nuc. moschat. ℥ij. squamæ ferri quater in vino Hispan. extinct. & in prophyrit. lævigat. ℥xv. Sicca omnia, concisa & contusa includantur sacculo e tela rara, qui pendeat in Alæ generos. galon. decem, sinatur fieri fermentatio ad perfectam usque depurationem. Liquor limpidus includatur lagenis lapideis, quæ apprime clausæ serventur loco subterraneo.

Vel loco diætæ decoctiones vulnerariæ & siccantes mane sumantur.

♃. Rad. chin. ℥ij. fol. veronic. maris, alchymill. buglæ, prunellæ, pilosell. millefol. agrimon. ana m. j. rosʃ. rubr. p. ij. santal. citrin. ℥ij. lign. Rhod. ℥ß. f. decoctio in s. q. aq. font. chalybeat. Colaturam clarificatam levi coctura redige ad ℔iij. pro 4. dos. matutin. Dulcoretur pauco saccharo. Continuetur hujus usus per 20. dies

Quoad victum. Cibi sint boni succi & coctu faciles; carnes assatæ potius quam elixæ; panis bene coctus, bene fermentatus, sale modice conditus, additis seminibus paucis anisi & coriandri, postridie coctionis saltem comedendus. Vitentur lacticinia, sorbitiones multæ; potus largus, fructuum abusus præcipuè ὡραίων. Vitentur etiam pinguia, mellita, saccharata, pisces mucilaginei & molles; si quos appetat, sumantur durioris carnis, sive marini sive saxatiles. Abstineat etiam ab acetariis, salsis, piperatis.

Violenta ne sint exercitia, quæ lumbos præsertim fatigent. Pessima animi pathemata, ita & mœror, cane pejus & angue fugiantur.

Quoad sistentia, videndum ut tempore idonee exhibeantur, id est ultimo; metus enim est ne à refluxu materiæ in viscera, gravius incommodum suboriatur. Hoc que incommodi habent astringentia, quod obstructiones augent, vel generant, & alvum astringunt.

In Sistentium censu primas tenent succinam, radix symphyti maj. tormentillæ, flor. lysimach. purpur. santalum album, camphora tenuitate valde penetrans, & aërea atque ignea vi insigniter siccans, & agens in partes generationi dicatas, in quibus odore solo semen consumere perhibetur.

♃. Conf. ros. rubr. ℥iiij. conf. flor. Nenuphar. utriusque, Lysimach. purpur. bugloss. ana ℥j. myrobal. condit. cortic. citr. condit. ana ʒvj. magister. perl. & coral. ana ℥ß. rasur. C. C. ʒv. succin. alb. præp. ʒiijß. oss. de corde Cervi ʒvj. spodii C. C. ad albed. usti ana ʒjß. croci Martis aperient. ℥iij. Mf. & cum syr. cort. citr. f. Elect. de quo capiat æger instar jugland. mane & vesperi longe à pastu.

Vel. ♃. Conf. ros. rubr. flor. lysimach. purpur. archangel. alb. vetonic. rubr. salv. ana ℥j. crystal. Martis ℥ii. Mf. & cum syr. moror. rub. Idæi & sapâ cydon f. Electuar. de quo capiat à ʒi. ad ʒii. quotidie mane. superhausto vini albi momento per plures hebdomadas-

Crystalli Martis. ♃. limat. ferr. puriss. q. v. cui

instilla paulatim & successive oleum sulphuris, donec nulla fiat ebullitio. Affundatur aqua pluvia distillata, f. dissolutio; hanc filtra per chartam emporeticam, eique sp. vin. permisceto: Crystalli intra paucas horas decident ad fundum, quos in charta siccatos reponito ad usum.

Quæ absorbendo sistunt, siccitate pollent & terreæ sunt substantiæ, viz. bolus, terra sigillata, Lemnia, creta, interior pars alba & mollis concharum ostrearum, mater perlarum, testæ & chelæ cancrorum, oculi cancri, ovorum testæ coral. alb. (præsertim in fluore albo, ut rubeus in rubro) perlæ, C.C. calcinatum, ossa omnia, præsertim humana, calcinata ad summam albedinem.

Crocus Martis corallinus, qui fit ex vitriolo Martis ad summam albedinem calcinato, ad summum astringens in omni fluxu.

Sistuntur etiam tenuium humorum effluvia eorundem incrassatione sive congelatione, quæ procuratur icthyocolla, gum. tragac. spermate ranarum (non bufonum) idoneo tempore collecto & diligenter exsiccato citra adustionem, ita ut possit in pulverem redigi; albumine ovorum itidem desiccato; mucilaginibus sem. psyll. cydon. præsertim autem nenupharis, ubi gluten est copiosum. Fit gelatina ex lacte & icthyocolla, additis pulveribus subtilissimis, santali albi, C.C. calcinati, spodii; additur parum sacchari & concinnatur ferculum non ingratum: potest addi aliquid cinamomi. Est in fluore albo efficax, si bis in die ad uncias duas ad minus devoretur longe ab alimento.

Pilulæ hæ specificæ sunt. ♃. Succin. alb. præpar. santal. alb. ana ℥ß. C.C. calcin. ocul. cancr. præpar. corall. alb. præp. nuc. moschat. ana ʒi. glycyrrhiz. Hispan. siccisf. ʒi. gum. Anim. camphor. ana ʒii. f. omnium pulvis subtiliss. excipiendus s. q. terebinth. Venet. f. massa pilular. Sum. ad pondus ʒi. mane hor. 4. ante prandium, & in ingressu lecti horis tribus a levi cœna, superhausto vini rubri sive clareti ulli cum facchar. & cinam. momento.

Vel. ♃. Gum. guajaci, animæ ladan. colophoniæ ana ℥i. mastich. thuris, sandarac. ana ʒiij. succin utriusque flavi & albi præpar. ana ʒiijß. rad. tormentil. bistort. symphyt. maj. filipendul. ana ʒß. inter ossis sepiæ, mandibul. Lucii magister. perl. & coral. cum ol. sulph. præcipitat. ana ʒijß. C.C. ad albedinem usti ʒvj. croci Mart. astringent. ʒx. camphoræ ʒij. ambr. grif. ʒjß. f. omnium pulvis qui excip. s. q. terebinth. Venet. f. massa pilular. Dosis ut supra.

Haud minus, sistunt tabellæ sequentes. ♃. Croci Martis optimi ℥ß coral. rubr. præp. marg. præp. vel potius salis eorundem ana ʒij lap. hæmatit. Præp. ʒiij. bol. Armen. terr. sigillat. ana ʒj. sacchari albiss. duplum pondus omnium Mf. & cum mucag. gum. tragac. in aqua Rosar. extract. f. tabell. ponderis ʒij. Capiat unam mane & vesperi.

Ista nisi profecerint, & ad Narcotica sit deveniendum, concinnentur tales pilulæ.

♃. Gum guaiac. ʒiij. colophon. ℥ß. mastich. ʒij. laudan. dysenteric. nostri ʒß. cum sapa cydoniorum F. massa Capiat ʒj. quotidie mane super hausto vini albi tantillo per 10. vel 19. dies.

N. B. Vinum exhibendum ad correctionem opii, ne videl. caput feriat & somnum conciliat.

Laudanum autem Dysentericum hoc est.

♃. Extract. opij. ʒ. ß. extracti croci ℥i. tinctur coral. ʒvi. magister. perlar. croci mart. adstring. an. ʒiij. ambræ gris. benzoni. an. ʒi. moschi ʒß. M. F. Massa. Dos. gr. iij vel iv.

Quoad externa, ea sunt cauteria, insessus, suffitus metrenchyta, & emplastra lumbis &c. applicata.

De cauteriis supra dictum est.

Insessus ex hystericis, paucis adstringentibus & vulnerariis plurimis parandus est.

Suffitus siccus. ♃. mastich. sandar. an. ℥ij. styrac. calamit. benzoin. an. ℥i. lign. Rhodii, santal. citrini ana ʒiij. ladani puriss. ℥iij. carbon. salic. ℥v. M. & cum mucagine gumm. tragacanth. extranct. in aq. Angelica aviculæ Cypriæ instar digiti crassæ & oblongæ, incidendæ s. a.

Suffitus humidus, ex odoratis in sella perforata exceptus etiam proderit ut ex decocto ligni Rhodii, rasur. juniper. styrac. benzoin. in vino albo, addit caryophyll. nuce mosch. &c.

Metrenchytum. ♃. cortic. medii querc. junior. ℥ij. radic. torment & bistor æ an. ℥i sant. citrini & rubri an. ʒvi fol. querc. tenell. potentillæ, plantag. centinod. an. M. j. archangel. albæ M. ii. salv. rubr. M. ß. rosar. rubr. p. iij. Bull. omnia in aq. fabror. ℔. vi. fiat injectio bis in die tepide, ter quater ve quavis vice. Postea utatur idon. o subligaculo.

Emplastrum applicandum lumbis & ossi sacro.

♃. Ladani puriss. ℥ij. radic. bistort. ℥i. gumm. Arab. lapid. hæmatit. battitur terri in aceto præpar. an. ℥ß. sangu. drac. mastich sandar. an. ʒvi. myrtyll. rof. rubr. an. ʒiij. olei glandium, ceræ, an q. s. ut f. Empl. *Theodor. de Mayerne Praxeos Medic. lib.* 3.

In *Fluore Mulierum.* ♃. Extracti senn. ʒi. resin. turbith. gr. viij. res guajaci gr. vi. syr. rosar. q. s. M. F. Bolus.

In *fluxu seroso.* ♃. Rob. famb. ʒij. resin jalayp. gr. x. mercur dulc. gr. xv. M. F. Bolus.

Vel. ♃. Extract. rhei ʒi. syr. rosar. ℥i. sal. hæmatit. gr. iiij. M.

Humores crudi circa ventriculum cumulati, evacuentur per vomitoria, uti.

♃. Eximel. ℥ß. sapæ vomitor. gut. v. M. F. vomitorium.

Post sufficientes purgationes, ad discutiendas humorum superfluorum reliquias, sudorifera adhibeantur uti.

♃. Rob sambuci ʒij. antim. diaphor. terræ solar. an. ℈i. tinctur. antim. ʒß. decoct. lign. guajaci ℥ij. est F. sudoriferum.

Vel. ♃. Bezoartici C. C. ʒi. decocti rad. chin. ℥ij M. F. sudoriferum.

Vel. ♃. Conserv. rof. rad symph. cand. an. ℥iß. coral. rubr. C. C. usti & præpar. an. ʒi. matris perlas. præpar. ʒß. sang. drac. croci mart. ana ʒij. bol armen ʒi. cum syr. corall. & de rof. sicc. f. bolus. Dos mane & vesperi a ʒi. ad ʒij. *Hermann. Nicol. Grimm. Compendii Medico chimici lib.* 4.

Consultationes.

Pro Perillustri, ac Nobilissima Fœmina Auscu-lana uteri fluore Albo quoquo pacto flavescente affecta.

Affectus, quo nobilissima mulier detinetur ita de se patet, ut à quoque vel medicæ facultatis ignaro cognoscatur, is etenim uteri fluxus albus existit aliqua ratione flavescens, qui sicuti omnibus quoad sensatam cognitionem, sic tantum Medicis quoad curationem meritò debetur, eorum nam que est proprias causas, propriamque generationem attingere.

Circa quæ illud meo judicio interim statuendum, hujus videlicet affectus causam unicum caloris nativi languorum existere, quod an ita se habeat, luis venereæ infectio, ejusdem occasione inunctio ex hydrargirio ad usum deducta, aliique fere innumeri in vivendi ratione errores perpetrati attestantur; quæ omnia an possint calorem nativum labefactare, proindeque diversos parere præter naturam affectus, vel ex hoc cognoscere licet, quod viscerum principalium temperamenta, ac proportiones potissimum solent evertere, id quod per illustri nostræ patienti contingit dubio procul, hinc non mirum, si in ea sanguificatio male habeat, non tantum ob læsam hepatis facultatem, ac proportionem, verum & ob ventriculi intemperiem frigidam, ac humidam, ex qua multa pituitæ copia ibidem generatur, quæ postmodum in jecore non potenti non emendata, per venas diffusa, ad uterum demum tanquam ad omnium excrementorum in fœminis partem expurgatricem deveniens, prædictum profluvium excitat.

Cœterum, an hoc in facultatis retentricis vitium, vel in expultricem sit referendum, non erit abs re, si distinxero; ac ut id paucis expediam, puto ego in facultatem expultricem esse referendum, quod ex eo potissimum conicere licet, quod ea omnia adsunt hoc in casu, quæ solent facultatem expellentem ad operandum suscitare, excrementa inquam tum copia, tum qualitate peccantia, quantitas in pituitam, qualitas in alicujus ichoris biliosi portiunculam (hinc exeuntis color quoquo pacto flavescens) referri debet.

Quæ omnia cum ita se habeant, pro hujus affectus, Symptomatumque concomitantium, palloris nimirum, appetitus dejectionis totiusque lassitudinis, & aliorum si quæ alia patitur mulier nobilissima) remotione, Medici curantis partes erunt, in unicam excrementorum ablationem non solum incumbere, verum etiam in id totum studium dirigere, ne scilicet de novo eorundem generatio fiat, ac propterea viscerum discrasias emendare, luem veneream propriis Alexipharmacis corrigere, calorem nativum roborare, atque uterum, qui præsertim patitur, firmare tenebitur.

Quæ ne consequatur, non parum suspicor, multa si quidem pertimescenda deterrent. calor primum nativus rei medicæ fundamentum adeo labefactatus; causa secundo illa maximæ activitatis lues gallica quam (ubi radices altiores jecit) est impossibile dimovere. Tertiò præsentis affectus difficilis tolerantia, quam Llaudo totius luce clarius insignem ostendit; Quæ tametsi obstent curationi, non propterea medicus a medicamentorum usu desistat oportet, ætas enim e contra patientis perillustris fere consistentiæ, ejusdem animus prudens, ac præceptis Medicis obsequens Medicique curantis diligentia Medicamenta, & auxilia medica si non absolutam sanitatem, maximum saltem fructum, ac utilitatem allatura pollicentur.

Qua bona spe concepta, ad materias præsidiorum devenio, & quod ad chirurgicam spectat, non habeo quod proponam, nisi cauterium tum in femore dextro secundum partem domesticam, tum in brachio sinistro suscitatum, item frictiones primum molles, mox asperiores, hinc ex melle probe cocto, & actu frigido, ea tamen frigiditate, quam aquæ fontis æstivo tempore sustinent, factas; Galenum præceptorem insequutus non possum non summopere probare.

Quod attinet ad pharmaca, totius habeatur providentia, primum per lenientia mel rosʃ. & syrupum rosʃ. solutiva, deinde per præparantia, decoctum inquam cicoraceorum, betonicæ, boraginis, agrimonii, senecii, capill. ven. semine melonum cum cortice, tandem per purgantia ex infuso Rhab. & Agarici, adjecta manna, sed mitiora aliqua evacuantia perillustri patienti in usu sint oportet, eaque sæpe sæpius reiteranda, inter quæ ego omnibus præfero pulverem radicis mechiocam ex infuso myrobalanorum citrinorum in vino nigro austero facto.

Post hæc pro evacuatione sensibili per urinas ea Diuretica probo, quæ pariter Galenus hoc in casu probavit, decoctum videlicet asari, & apii, verum cum lacte semine melonum: pro evacuatione vero insensibili per habitum nil præstantius decocto guajaci, & salsæ, adjectis sandalis rubris, cicoraceis, betonica una cum diureticis frigidis, aut saltem temperatis; A quibus ad uteri roborationem duo propono unum est aquæ insessus ex thermis aliquibus aluminosis. Alterum est pulvis qui.

℞. Carabæ drag ii. florum spicæ odoratæ tunicarum internarum ventriculorum Gallinæ an. drag. i. M. & fiat pulvis subtilis, cujus drag. i. exhibeatur ex decocto extremitatum vituli, in aqua calybeata parato.

Pro ventriculo autem, & hepate roborando, necnon proportione eorundem servanda, primum ratione hujus, si exterius succus cicorii ex aceto, ac speciebus cerati sandalini super propriam regionem administraretur, non improbarem. sed quod mirum in modum probo, est serum caprinum depuratum, estque calybeatum cum succo acetosæ interius ad plures dies exhibitum. Ratione vero ventriculi intus à confectione aromaticum rosatum dicta, sine Musco tamen, & ambra non recederem, extra ceratum Masticinum cum aromatibus applicitum, & his non conferentibus embrocam ex oleis stomaticis juberem administrandam, quibus omnibus confido calorem nativum insigne juvamentum percepturum, & eo magis, si proba vivendi ratio conjungatur.

De qua nil habeo dicendum, nisi quod patiens nobilissima carnes comedat vitulinas, hædinas, pullorum, & avium in montibus degentium, iis-

que potius assis, quam elixis utatur, ova, ac pisces sint illi in usu. qui in aquis claris vitam degunt, circa quæ omnia illud præcipue notandum quod si edulia in aqua calybeata coquerentur, plurimi esset fructus, vinum bibat nigrum, & austerum, quod n oportebit aqua diluetur. Verum eo tempore, quo guaiaci decoctum assumet, eam vivendi rationem servabit quæ usui esse solet, quum etiam hic adnotarem mihi certo scipem excellentissimum curantem eam posse optime præscribere, sicuti & omnia alia, quæ ad salutem nobilissimæ patientis attinebunt, quam utinam his a me propositis præsidiis. Deus O.M. de morboso ad sanum statum traducat. *Julius Cæsar. Claudinus in Consultat. Medicin.*

Muliebre Profluvium.

Mulier annum agens vigesimum tertium, temperamenti pituitosi, duobus abhinc annis viro nupta, post aliquot menses ab inito Matrimonio in muliebre profluvium incidit, primo satis mite, temporis autem progressu magis molestum. Materia peccat tum qualitate, ut plurimum ad glaucum, sive croceum colorem, & quandoque albicantem vergens, tum etiam quantitate, quia fluxio est continua; suis tamen temporibus consueti Menses apparent. Hinc mœrore & tristitia afficitur, cum filios, ut maxime optat, procreare non valeat. Multa quidem fuere tentata remedia, sed ea leviora omnia. Quare cum generosiora nondum experta nobis adhuc salutis spem faciant, sapientissimum consilium tuum & auxilium quærimus.

Quoniam muliebre Profluvium Senioribus familiare esse solet, quo quinquagenariæ utplurimum corripiuntur, unde mirabatur Mercurialis cum Aëtio, Adolescentes: & ante ipsum Fernelius, Puellas hujusmodi affectu corripi: ideo cum huic Nob. Adolescenti contigerit, magnus inde recessus à naturali statu est inferendus: cum enim per hujusmodi affectum totum corpus, scatens excrementis, per Uterum expurgetur, tanta excrementorum sarcina non adeo facile in juvenili, minusque adolescenti ætate congeri debet, in quibus viget calor nativus. Quare in hac Nob. Adolescente non exiguam adesse partium principalium, & forsan principaliter inservientium intemperiem, facile credendum; at quænam sint, ambigere cogimur: siquidem totius ejusdem intemperies pituitosa in relatione describitur, materia vero ex utero fluens, crocea utplurimum, & quandoque albicans observatur, caliditatis indicium: unde cogimur quoque statuere, frigidam quidem atque humidam in toto, sed in jecore calidam reperiri intemperiem; quibus facile addita quoque fuerit aliqua ventriculi imbecillitas, si non positiva, saltem privativa: & forsan cum Hipp. à capite defluens humiditas, de quibus Scheda nulla mentio: sicut nulla de modo vivendi, qui forsan & cruditates in ventriculo, & biliosus humores in jecore, indeque in toto congerere potest: Pro certo enim habendum quod ad muliebre profluvium gignendum semper concurrat sanguinis impuritas, aut cum Expultricis robore, ut in Juvenibus, aut cum Retentricis venarum imbecillitates, ut in Senibus, sicque varia excrementorum copia, pro diversitate partis laborantis, & excrementum producentis. Et licet sæpe à scortationibus procedat, nihilominus Auctor Definitionum dicebat, quod in Profluviis muliebri colores plures contingunt, albus, rufus, ruber, niger: quod confirmabat Galenus dicens, in profluvio muliebri expurgari, quod in corpore redundat, vel rubram sanguinis saniem, vel excrementum album, ut pituita; vel pallidam, vel biliosum; unde mille coloris species observari asserebat Aretæus.

Quoniam vero Uteros humidos habentes non concipiunt, extinguitur enim in eis genitura, vel præterlabitur, ideo Nob. Adolescens non concipit, quia continuo uterum humida materia irrigatum habet, & forsan a diuturno excrementorum transitu aliqua intemperie & imbecillitate affectum: atque ita symptoma hoc in excretis immodice fluentibus, copia & qualitate peccantibus, causa sterilitatis evadit.

Cujus Curatio impossibilis censenda non est, licet valde difficilis: ætas enim & quodammodo naturales radices habet, partium nimirum intemperies continua excrementa regenerantes, quas corrigere non adeo facile fuerit.

In tribus autem consistit ejusdem Curatio, in evacuatione materiæ peccantis, tum per Dejectoria, tum per Diuretica; in correctione intemperierum partium mandantium; & in aliqua Uteri exiccatione atque roboratione.

Quibus intentionibus ut satisfaciamus, iterata, sed parca, opus erit sanguinis missione ex utroque brachio. Et quamvis differat casus iste ab illo in Uxore Boethi, à Galeno descripto; nihilominus frictiones quoque asperæ, ut in illo, toti corpori proficere poterunt.

Reliqua ex Pharmaceutico fonte sunt desumenda remedia; & primò, pro primarum viarum expiatione, conveniet potio ex manna clarif. cum tartaro. Pro primo Præparante sine diluto oxymel simpl. cum aqua menthæ paratum, & cinnam. atque cortic. citri aromatizatum, ad ℥. iij. Quinque vero transactis diebus, repetatur potio eadem, ut supra, addito tamen agarico infusioni consuetæ.

Qua prima peracta expurgatione, aqua Tettuciana, utpote præstantissimum remedium, quatuor aut quinque diebus cum vehiculo dejectorio propinanda erit. Mox pro secunda præparatione paretur mulsa diluta, cui addantur succi depurati & per arenam trajecti, cich. borag. & agrimoniæ; in quorum usu quindecim diebus insistat: sed quinto quoque die assumat electuarii diaph. & de succo rosar. an. ℨ. ij. cum flore cassiæ; vel infusionem agar. rhab. & senæ, addito syr. ros. solutivo, quibus superbibat aquæ hordei decocto vel seri depur. ℔. ij.

His transactis diebus, ad urinæ vias erit materia fluens Diureticis divertenda, cum Diaphoretica

retica & Sudorifica ab anni tempore calido non permittantur: Sic Galenus uxori boëthi præbebat æpii & alari decoctum: ego vero jus alteratum, ita parandum censeo.

℞. Chinæ opt. inc. ligni lentisc. è chio an. ℥.ß. ligni sassafras. inc. ʒ.ii. radic. fœnic. apii. an. ℥.i. aquæ com. ℔.iii. m. f. inf. per hor. xxv. deinde adde quartam partem galli junioris, & bull. ad consumpt. dimidii, colatura vero servetur pro duabus vicibus, summo mane exhibenda; cui præmittatur bolus.

℞. Terebinth. cypriæ lotæ in aqua capill. ven. ʒ ß. salis tart. volatiliz. gr. vii. m. reform. bolus. In cujus decocti usu insistat integro mense; sed singula hebdomad. assumat.

℞. Elect. lenit. ℥.ß. diaph. de succo rosar. an. ʒ. i. Magisterii jalappæ gr. vii. m. reform. boli, & exhibeantur quatuor horis ante cibum, quibus tamen superbibat aquam hordeaceam.

Terminato decocto jam dicto diuretico, jecoris & renum calida intemperies per easdem vias urinarias corrigi poterit aquis acidulis, imo vitriolatis in valle solis scaturientibus, & prærogativam in hoc affectu obtinentibus: ad quas se conferat Nob. Mulier, ut postea ea domum reversa, utero exiccatio aliqua atque roboratio procuretur; in quem finem utilissimæ essent insessiones in aquis sulphureis; quæ quoniam forsan præsto non erunt, ideo iisdem substituatur aqua pro insessione cum tubulo, in qua ebulliant folia rosarum, myrti, balaustia, cort. granat. gallæ, pulegium, & calament. & membrana illa, quæ sub crassiori cortice quercus reperitur, portionem quoque alum. crudi in eadem dissolvendo.

Et dum jam dicta omnia peraguntur, sicut & postea, congrua erit servanda victus ratio, quæ sit moderata in primis qualitatibus, ad siccumque vergat in secundis, à viro excellentissimo adstanti peculiariter præscribenda. Sed interim vinum pro mensa paretur medicatum lentisco & santalo, adeo ut pro singula situla dictorum unciæ duæ ingrediantur. Ita à cibo devoret duo aut tria integra grana mastiches, vel pilulam ex ℈. i. succi absynthii condensati.

Quibus si non cedat affectus, à capite magnopere foveri facile erit credendum; & ideo ad decoctum sudorificum opportuniori tempore erit deveniendum, cum pulvere viperino exibendum: hoc enim suppresso, fœcundam quoque futuram Mulierem Nobil. sperandum. *Raym. Iohan. Fortis Consult. & Resp. Medic. T. 2. cent. 4.*

Muliebre Profluvium.

Illustrissima March. temperamenti totius ad calidum & siccum vergentis, hepatis calidioris; post felicem fœminæ partum felixque puerperium mense Augusto præterito fecurnm, incidit in menstruorum primo diminutionem, cui venæ sectione opus fuit; inde quatuor post mensibus, ob varias corporis animique agitationes, in eorumdem depravationem, cum statuto tempore aliquot solum guttulis sanguinis succederet fluxus albæ materiæ, viridi ac flavæ mistæ fœtidæ semper, atque acris, quæ non solum partes per quas exibat, summo ardore afficiebat, sed magnis quoque doloribus dorsum & ulcerosa lassitudine totum corpus vexabat, præsertim aut omnino suppressis, aut parcius effluentibus jam dictis materiis, quibus rursus exeuntibus patiens Illustriss. levabatur. Interim febriculis quoque subinde laboravit, urinis turbidis plerumque apparentibus. Tandem circa dimidium februarii mensis, ignara etiam se utero gerere, variis insolitis prægressis motibus, post egressum abunde sanguinem, abortivit, succedente etiam sufficiente lochiorum expurgatione, cum addita parca ex saphæna sanguinis emissione, patiens melius se habere visa est. Duravit tamen, & durat adhucnunc dolor fere continuus in dorso cum fluxu, licet parciori earundem materierum absque ullo levamine. His accedit frequens alui fluxus materiæ crudæ ac serosæ, calidæ & acris, cum calore, ac doloribus capitis, siti, totius corporis lassitudine ulcerosa, urinis, jumentorum similibus sæpe, sed semper crudis; stomachi imbecillitate ac viscerum naturalium fervore. Quibus malis opportuna remedia à summa tua Virtute exposcimus, hoc solum addentes, quod in præsens menses floridi sanguinis fluunt, licet suo more, hoc est, summa patientis lassitudine, & etiam post debitum tempus apparuerint.

Muliebri profluvio matronam Illustriss. jam divexatam fuisse, & adhuc nuc molestari non est qui in arte peritus dubitare possit: siquidem continuum ab utero effluvium materiæ copiosæ à sanguine alienæ id attestatur: sicuti ab urina jumentorum simili, confirmatur, ut de Nat. muliebri t. asserebat Hippocrates. hoc autem profluvium biliosum sese ostendit, qum observatur humor exiens serosus, & sæpe flavus, præterea acris & mordax, & non in utero congestus: exiguus enim esset, & fluorem uterinum potius, quam muliebre profluvium constituere: sed à toto venoso genere emanat, sicut prius à jecore fervidiori producitur, qui una cum menstruis purgationibus singulo mense à Natura excerni debuerat, verum partim ob aliquod in utero & vitium, & labem ex abortu contractam, partim ob humoris ejusdem & copiam, & acriorem qualitatem, usque ad prænitum tempus Menstruum detineri, nec à Natura tolerari potest, sed facultatem expultricem irritando, eandem ad sui expulsionem frequenter cogit, & muliebre profluvium parit. Vitium autem in utero, obstructionem esse credendum, eamque à crasso, exusto & melancholico sanguine factam; & ideo accedentibus menstruis, quia vasa & ligamenta implentur & extenduntur, dolores succedunt, ab utero ad dorsum usque etiam sese extendentes. Ad hujusce autem sanguinis productionem prona valde est patiens Illustrissima: virilem enim naturam ab ortu sortita fuit, fervidius temperamentum tum jecoris, tum cordis, & ætas in vigore caloris temperamenti constituta est; quæ omnia (additis quoque animi mœroribus) non ad solius biliosi humoris, sed atrabilarii quoque generationem conspirant, qui à n tura ad uterum detrusus, nec venulas illas permeare valens, in iisdem manens obstructiones

facit: & reliquis humoribus excrementitiis transitum impediens, Menstruorum imminutionem induxit; sicque concurrit fœcunda calidi humoris generatio, & parca, menstruali tempore, eorundem expurgatio, quam supplet Natura continua jam dictæ serosæ atque biliosæ acris materiæ extra tempus transmissione.

Profluvium hoc curari quidem, at non adeo facile supprimi debet, dum e multis malis minus hoc elegit Natura: sicut enim modo malum est, ut signum, ita si importune supprimeretur, malum evaderet etiam ut causa, dum multiplices excitare posset p. n. affectus. Neque ut causa modo conceptioni infensus esse potest, cum à venis non in Uteri cavitate, sed ejusdem cervice profluat humor. Curandum tamen esse dixi, tum quia concubitum molestum reddit, tum maxime quia ab iisdem causis permanentibus aliqua quoque pejora mala procedere possent: & ideo causis multo magis, quam effectui esse incumbendum nos monent omnes Medicinæ Principes.

Quare expiatis primis viis, secundò venosum genus ab hisce pravis humoribus depurandum. Tertio Uteri obstructiones sunt aperiendæ, ut Menstrua bene procedant. Quarto Jecoris & sanguinis fervor contemperandus; atque tandem uteri vasa nonnihil corroboranda.

Quibus intentionibus in fine veris, aut ineunte Æstate satisfaciendum erit; & primo à fonte Chirurgico iterata erit depromenda sanguinis missio, & primo ex Jecoraria dextera, tempore intermedio à præterita & futura menstrua expurgatione æque distanti: secundo ex saphæna dextera in fine menstruæ purgationis imminute procedentis. At si primus sanguis extractus forsan niger valde atque crassus apparuerit, unico intermisso die, ex altero brachio repetatur eductio, ut facilius tota purificetur massa sanguinea, & ne ad Uterum à Natura transmissus, impedimenta adaugeat, magisque imminutas reddat menstruas purgationes, non omissa postea tertia ex saphæna eductione.

Ex pharmaceutico reliqua sunt depromenda medica auxilia. Et primo primæ viæ erunt expiandæ potione ex man. clarificata; aut syrupo rosl. solutivo; aut cassia cum lenitivo. Deinde quinque diebus præparantibus utendum è Julapio acet. corticibus citri aromatizato. Quod si abhorreat Illustriss. Patiens, substitui poterit cremor tartari ad semiunc. quotidie præbendus, in jure corticibus citri alterato dissolutus. Mox leniens supradictum erit repetendum. Et inde ad ulteriora præparantia deveniendum, quæ erunt potius succi depurati, quam syrupi sacchar ti, illique ex cich. borag. & pomis ad ℥iii. in decoct. cichoraceorum, additis foliis malvæ & viol. in quorum succorum usu ad xx. dies saltem pergendum erit; sed quinto quoque die biliosi humores, & tandem etiam exusti erunt elective educendi, prima & secunda vice exhibendo electuarium de succo rosarum ad ʒ. iii. flori cassiæ mistum, cui post horam superbibat, aut seri caprini, aut aquæ Nocer. ℔. ii. tribus vero horis ab assumpto potu prandeat. Vice vero tertia & quarta, addatur quoque Extractum senæ ad ʒ. i. aut polypodii. & pariter superbibat serum, aut aquam jam citatam: nec quicquam de ventriculo dubitetur.

Jam dicta peracta purgatione, utilissimas, imo necessarias existimo fore aquas acidulas, & præsertim Villenses, ut quæ valeant non solum viscerum & sanguinis calorem contemperare, verum quodammodo & aperire: quarum tamen usus tutior fuerit, si iisdem præmittantur aliqua alia præsidia Uteri venas reserantia, quæ esse poterunt interna & externa. Et i. terna, erit cyathus aq. stillat. capill. Ven. & artem. additis gr. x. salis ejusdem artem. vel addita uncia aq. sabinæ, vel gutt. tribus aut quatuor ol. sabinæ; in cujus aquæ potu insistat matrona illustrissima x. aut xii. diebus; & interim uteri regio foveatur spongia magna apposita, imbuta prius decoct. malv. puleg orig. calament. mercurial. radic. lil. alborum, quæ removeatur, ut altera calens admoveatur, & sic per vices ad integram horam; inungendo postea uteri regionem oleo lil. alborum.

Inde ad usum jam dictarum aquarum deveniat; & primis diebus vehiculo dejectorio, reliquis vero diuretico, ut moris est, sunt propinandæ: & tunc lactis usum per plures hebdomadas utilissimum fore censeo; quo eodem tempore insessiones quoque in aliqua aqua uterum corroborante prodesse possent, qualis apud nos est aqua Montis Ægrotorum, vulgo de Monte Grotto dicta; & ista, esse poterit aqua jam dicta Villensis, ut venæ cervicis uteri quodammodo laxatæ aliquam corroborationem acquirerent, qua forsan non indulgebit uterus nuper affectus.

Jam dictis omnibus congrua victus ratio est addenda, adeo ut à salitis, acribus, calidis aperientibus alimentis abstineat: sicut ab usu aromatum & vini generosi; à nimio exercitio, & ab ira, & mœroribus: ad has enim animi passiones est valde propensa. Alacriter igitur vivat, ut optatam sanitatem consequi & conservare possit, quam ego eidem Matronæ Illustrissimæ à Deo enixe precor. *Idem ibidem.*

Muliebre Profluvium.

Nobilissima Matrona annorum viginti novem, staturæ mediocris, temperamenti totius ad calidum & siccum vergentis, jecoris calidioris, ut ex colore florido atque interno calore cum alui stypticitate colligi potest, capitis humidi, quia capillos gestat & multos, & oblongos, & præterea destillationibus est obnoxia, unde ventriculum quoque lædi credibile est, sicut læditur etiam a libera victus ratione; sex abhinc annis, post partum felicem & naturalem, sibi observare cœpit madida pudenda cum aliqua acrimonia & urinæ ardore, quæ humiditas hucusque major semper Æstate, quam Hyeme apparuit, eaque coloris citrinis ut plurimum, & quandoque aquosi; ab illo vero tempore sterilis reddita est, & successit vix percep ibilis quædam totius corporis gracilitas. Varia à Medicis Excellentissimis fuere administrata remedia, nimirum aquæ thermales, boli ex terebintho, serum destillatum & chinæ decoctum necessariis præmissis purgationibus, quibus ta-

men quicquam non cessit effluxio, licet nonnihil a chinæ Decocto juvari sibi visa fuerit Nob. Matrona, quoad concoctiones & nutritionem, non autem quoad fluxionem ab Vtero. Dubitatum fuit, num Gonorrhœa, sive seminis effusio sit, cum addatur ignavia quædam ad Venerem & a coitu aversatio; an potius imbecillitas aliqua, sive laxitas vasorum renalium, sive tandem totius corporis excrementorum ad Vterum depositio. Pro hoc affectu sedando, si non auferendo, ad usum juris Chinæ ducta fuit triginta abhinc diebus Nob. Matrona, cum aliquod juvamen sibi afferre videatur. Proximo vero Autumno ad majora devenire cogitant isti Excellentissimi Medici, nimirum, post expurgationem universalem, ad Decoctum salsæ, ligni quercini, radicum pæoniæ cum correctivis hordei, cinnam. & coriandri, tertio quoque die idem Decoctum alterando pulpa tamarindorum, & dissoluta cassia cum crem: tartari. De quibus omnibus à me consilium petit Nobiliss. Matrona.

Molesta ab Vtero fluxio materiæ serosæ, & utplurimum citrini coloris, qua sex abhinc annis divexatur Matrona Nob. & quæ primis temporibus cum urinæ ardore & acrimonia effluebat, progressu postea remissis, inter depravatos motus à Galeno recensetur, symptoma in excretis immodice fluentibus, qualitate, quantitate, modo & tempore peccantibus, quæ si modica esset atque fuisset, Vteri Rheuma, sive fluxus uterinus dici posset: verum quoniam non adeo exigua effluit materiæ, eaque utplurimum flavo ac citrino colore tincta, acrique qualitate ab initio prædita, idcirco non in Vtero primum ortum habere, nec ab Vteri imbecillitate, sive intemperie scaturire credendum, adeo ut fluor uterinus tantum constituatur; sed ab alia superiori loco originem ducere; Vterum vero ut aquæductum eidem inservire credo; nisi forsan adeo diuturno tempore à continuo humiditatis ad Vterum affluxu & Vterum ipsum aliquam labem contraxisse suspicemur; fluxionem tamen principaliter à partibus superioribus defluere, & muliebre profluvium appellandam statuo; quod tamen legitimum non esse, sed spurium ostendit signorum absentia, quæ non solum a Galeno in Vxore Boethi ad Posthumum, verum & ab Aetio, & Paulo adducuntur. nimirum cibi fastidium, difficilis respiratio, tumor pedum, abdominis, faciei, oculorum, & tandem totius, cum virium insigni imbecillitate, quibus addi Hipp. vrinam jumentorum similem. Neque confundenda est hæc affectio cum Gonorrhœa, sive seminis effusione, quoniam non adeo diuturno tempore sine insigni virium jactura & totius emaciatione perseverasset, ut in Hipp. de Grypalope legimus: neque cum imbecillitate, cui necessario non associatur materierum effluxio; præterquam quod exiguo temporis progressu urina cruenta, quinimo & propter imbecillitatem laxatis venarum orificiis sanguis ipse excretus visus fuisset. Quare constanter asserendum idem hujus affectus esse muliebre profluvium, quod nil aliud est, quam totius corporis redundantium excrementorum per Uterum expurgatio. Horum autem partes mandantes ex ipsorum qualitate, & totius, atque partium superiorum intemperie facile dignoscuntur, & ideo in casu nostro, cum Matronam Nob. in juvenili ætate constitutam potius, & jecoris temperamenti calidi & sicci, capitis vero humidioris, nec adeo firmi ventriculi esse considerem, hisque excrementorum ab utero prodeuntium color utplurimum citrinus & flavus, nimirum biliosus, necnon quandoque albus & aquosus addatur, plures quoque atque diversas esse partes generantes ac mandantes certo decerno; à jecore namque citrini coloris materia, sicut à capite aquosa & pituitosa producitur, cui in ventriculum delabenti, & eundem quodammodo laxanti cruditates quoque ab eodem genitæ commiscentur, indeque mista materia hujusmodi ad jecur & genus venosum distribuitur; utraque vero hujusmodi materia & biliosa, & pituitosa Naturæ molesta, pro minori malo & individui tutela ad uterum transmittitur, magisque Æstate, quam hyeme, quoniam tunc temporis tenuiores generantur humores, & per ipsum expurgantur magis, non sufficientibus consuetis menstruis evacuationibus. Ab hac vero fluxione quoniam impeditur conceptio, & sterilis reddita est nob. Matrona, ideo non per vasa seminis, sed per interna corporis ipsius uteri effluere omnino credendum: dum enim ab hac irrigatur & humectatur uterus ipse, Genitura non retinetur, sed foras elabitur; Quæcunque enim humidos Vteros habent, non concipiunt dicebat Hipp. a qua eadem humiditate excitamentum quoque ad coitum obtundi, & corrugationem impediri credibile est. Gracilitatem vero vix perceptibilem à causa potius hujusmodi profluvii, nempe ab intemperie partium concoquentium, quam ab ipso profluvio & excrementorum ipsorum excretione provenire censeo; non enim utilis succus, ut esset sanguis, excernitur.

Affectus iste, præterquam quod Mulieribus molestissimus esse solet, sterilitatem etiam inducit, & præterea temporis diuturnitate individuo quoque plura mala afferre potest; adaucta namque intemperie, partium mandantium imbecillitate, suscipientium, & viarum lubricitate, adaugetur quoque excrementorum profluvium, quod tandem bonorum succorum, imo & ipsius sanguinis portionem secum rapere & extraducere solet, unde corpus vel ad Atrophiam, vel ad Cachexiam ducitur; & idcirco omnia agenda, ut prorsus auferatur; quod tamen assequi non adeo facile erit, cum non ad versus solam humiditatem pugnandum sit, sed adversus quoque biliosos, & calidos humores, sicque contra indicationes habeamus.

Nec illud in Curatione præcipuum à nobis est subticendum, quod nimirum de astrictione, vel de hujusmodi fluxionis suppressione soliciti esse non debeamus, nisi prius excrementorum reproductionem prohibeamus, intemperies partium mandantium corrigendo, alioquin retenta excrementa, multa pejora mala Nob. Mulieri inducerent.

Quare aliqua hoc anni tempore sunt agenda, ne augeatur affectus; sed vera, legitima & generosa curatio in Ver futurum erit differenda: in contumacibus enim affectibus quos purgare oportet, Vere purgandos esse dicebat Hippocr.

tis tart. vitriol. gr. x. quibus pariter superbibat jus alteratum; ita enim si quæ adessent in mesenterio obstructiones, una cum humorum præparatione reserari poterunt, alternatim perseverando in dictorum succorum & cassiæ usu ad octavum usque diem: quo tempore assumat bolos ex flor. cass. ad. ℥. vi. & pil. de tribus cum rhab. ad ʒ. j. addendo Magist. mechoac. gr. x. quibus post horam superbibat aquam nocer. ad libra. ii. & tribus horis ab assumptæ aqua prandeat. Mox resumat succorum depur. usum, nempe cich. borag. & agrimoniæ, in jure pullæ cichorac. agrim. capill. Ven. & betonica alterato, in quo dissolvantur gr. xii. salis tartari fixi; in quo rum usu pergat ad octavum usque diem, sed interim hoc tempore de sanguinis missione cogitandum erit, ex Jecoraria dextera sanguinem educendo ad ℥. vii. observando tamen tempus medium & æque distans à menstrua purgatione tum præterita, tum futura; in quem finem potest differri, & anticipari sanguinis eadem missio. Transactis jam dictis postremis octo diebus, præparatorum humorum expurgatio erit ineunda, vel jam dicto medicamento ex cassia, vel electuario lenit. cum pil. de tribus, & Magist. mechoac. parato; vel infusione rhabarb. ad ʒ ii. agar. ad j. sennæ ad ʒ. ii. cinnam. integ. ad ʒ. j. in aqua cich. addendo syrupi ros sol. vel pot. ex manna clarif. ℥. v. quibus pariter superbibat, ut supra, aquam nocer. ad lb. ii. vel iii. & interim diebus intermediis alvus clysteribus solicitari poterit.

Expedita secunda intentione, tertia erit quoque absolvenda, caput nimirum expurgando pilulis aureis, cochiis, simulque aggregat. an. ʒ ß. summo mane assumendis; quibus, transactis duabus horis, superbibat aqua. Nocer. libra. ii. aut ii. & tribus horis ab epota aqua prandeat. Hæ pilulæ quarto aut quinto transacto die sunt repetendæ; & diebus intermediis cyathus aqua capitalis erit præbendus, nimirum stillat. cich. beton. & major. ad ℥. vi. vel ix. in eadem dissolvendo sal betonicæ. ad gr. x. vel xij. & addendo, ita annuente nob. Muliere. conservam de acido citri, aut limon. ad libitum. iisdem diebus intermediis expurgetur quoque caput ipsum Errhino, pulvere ex rad. iridis florent. major. & nigellæ parato.

Quarto pro roboratione ventriculi aquæ Tettuciana à me proposita fuisset superius, nisi crudorum excrementorum à ventriculo proventum multo magis à jugibus improportionatis objectis, quam ab ejusdem ventriculi imbecillitate derivari conjicerem. Quare cum paulo infra humidæ capitis intemperiei prospiciam, uno eodemque tempore atque iisdem remediis ventriculi quoque rationem habebo.

Et ideo quinto pro capitis exiccatione, simulque excrementorum ab utero diversione ad sudorificum decoctum erit deveniendum, quod jam ... ibitur.

℞. Salsæ pril. elect. ligni visci querc. veri a. ℥ j. Chinæ opt. sant. alb. lentisci e chio an. ℥ ß. aqua stillat. cich. lb iij. stillat. beton. lb ... m. f. infusio per horas 24. deinde bull. ad consumpt. tertiæ, & facta colatura servetur ad usum pro tribus vicibus, matutino tempore, hora una ante ingressum h. poculum assumenda, cui præmittatur pulvis viperin. ad. xij. Propotu vero consueto.

℞. Residuum, aqua. com. electæ lb xvi. m. bull. ad consumpt. tertiæ, & sub finem ebullit. adde cinnam. integ. ℥. ij. bull. parum, & f. colat. cui adhuc ferventi adde sacchari albi ℥. iv. vel ad libitum nob. Matronæ, sicut pariter frustula citri recentis, ut agitando fiat potio suavis, vulgo aqua Cedrata dicta, pro potu in mensa consueto: Vinum enim prorsus & omnino abdicandum. Sudor autem semel tantum in die provocandus, & primis tribus aut quatuor diebus in hypocausto excitetur, perficiatur in lecto: inde paulatim in eodem hypocausto diutius detineatur, adeo ut octo aut decem dierum spatio ad horæ dimidium perveniat, sicque perseveret, neque id tempus excedat usque ad quadragesimum diem, sudorem tamen in lecto per alterum horæ dimidium perficiendo. Decimo quoque die potionem sumat ex manna clarif. ad aquam epotam infra ducendum: & diebus intermediis, si alvus pigra fuerit, clysteribus solicitanda, ex lacte & syr. ros. sol. parandis. Victus debet esse attenuans, licet non adeo tenuis, habita temperamenti, habitus corporis & consuetudinis ratione. Quare de more comedat panem bis coctum, aniso, aut fœniculo & (si placet) etiam saccharo conditum: addantur nuclei pinei, amygdalæ quoque, & præterea passulæ ad libitum. Tertio quoque die concedi poterit palumba turricola assata, aut aviculæ montanæ, quinimo & perdix una: & quandoque, vel urgente siti, vel exuberante calore, ptisana hordeacea concedenda, semel tamen, non bis in die. Absoluto sudore, calida Jecoris & renum intemperies corrigenda esset, hocque eximie præstare possent aquæ acidulæ vitriol. ut quæ non solum refrigerare, verum & renes, & vasa roborare, imo & fluxum ab utero ad urinam affatim di vertere valeant. Verum quoniam tempus pro hujusmodi aquis epotandis omnino importunum erit, ideo in futuram æstatem differendus, non autem omittendus erit aquarum dictarum potus, & substituenda est potio aquæ stillat. de succo cich. & plantag. ad ℥ x. cum gutt. tincturæ coral. chymicæ, summo mane haurienda, eidem præmittendo Conservam rosar. ad ℥ j. sicque decem diebus, sicut mox aquæ de succo cich. addi poterit aqua stillat ex tenerrimis quercus foliis, omissa illa plantaginis.

His iisdem diebus quibus jecur aquis præscriptis quodammodo refrigeratur, postremæ quoque intentioni aliquo pacto satis facere erit tentandum, & insessionibus in aquis sulphureis & aluminosis cum tubulo, quæ ob temporis inopportunitatem administrari nequibunt, substituendæ erunt injectiones clysteribus uterinis, primis diebus aqua Tettuciana simplici parandis, quæ diebus sequentibus alteretur fol. rosat. myrti, salviæ, ror. mar. orig. puleg. calam. montani, & facta colatura, addatur alumen crudum, atque tandem tantillum troch. de gallia moschata, nimirum ad ʒ. ß. libris ejusdem aquæ commisceatur, tum pro utero exiccando,

tum pro ejusdem tono conservando; hæ autem injectiones repeti poterunt & mane, & vesperi, aquam industrie in utero diu detinendo. Quo eodem tempore regio quoque renum sub ingressum lecti illinienda erit balsamo saturni, quo facile parabitur, oleum saturni cum oleo myrtino commiscendo, idque tum ad eorundem renum refrigerationem, tum ad laxitatis vasorum roborationem comparandam. Jam dictis omnibus addi potest aliquod medicamentum a proprietate juvans, a me non semel in hujusmodi casibus expertum, estque pulvis turturis ita parandus. Turtur deplumatus & exenteratus, vino ablutus, granis mastiches electi impletur, consuitur, & in furno reponitur ad exiccationem usque, deinde contunditus, in pulverem redigitur, & a ʒ. i. usque ad ii. quotidie post exactas purgationes, vel in jure carminum plantag. alterato, vel aqua stillatitia ex foliis quercus per mensem exhibetur, quem Nob. Matrona quoque assumere poterit, præsertim quia tempus erit hyemale. Nec pigeat tamdiu in remediorum usu persistere, ita enim morbi conditio expostulat, jam confirmati, & altas radices in corporis partibus principalibus fixas habentis.

Qui idcirco congruam quoque vivendi rationem pro fundamento exigit, quo deficiente corruet quoque fabrica medica: unde dicebat Aëtius, quod præcipua fiducia in recta victus ratione posita est, quæ in hoc casu mediocris tum in attenuatione, tum in tenuitate esse debet. Et primo caput ab aëris inclementiis erit custodiendum, & præsertim ab extemporaneis aquilonalibus ventis, sicut à diuturna mora prope ignem, corpusque totum toto hyemali tempore vestibus caute custodiendum. Secundo ex alimentis inter carnes vitentur concoctu difficiles & excrementosæ, quales sunt suillæ, bubulæ quoque frequens usus, agninæ, volucrum aquatilium. Inter pisces, damnantur palustres & nimis glutinosi, non ut tales, sed ut cruditatum authores; pariter ostreacea omnia & conchylia, vulgo apud nos pesci armati vocata. Inter edulia ex pasta parata damnatur tantum frequens usus. Inter lacticinia, prohibetur lactis usus, sicut usus quoque casei veteris: reliqua conceduntur. Inter legumina, permittuntur hordeum, oriza & lenticula, damnantur cætera. Inter fructus, conceduntur castaneæ, nonunquam persica, & pyra decocta, & uva pensilis. Inter bellaria, amygdalæ, nuclei pinei, raro pistacia. Inter olera, in acetariis concedi possunt lactuca, endivia, cichorium. Inter condimenta, prohibentur aromata, exiguo cinnam. vel pipere ruditer contuso exceptis; damnantur quoque condimenta ex allio, cæpis; & renuente ventriculo, etiam valde acida, ut frequens usus succi citri, limon. arantiorum. Quandoque ad concoctionem in ventriculo juvandam duo integra grana mastich. devoret. Prandio pleno potius, & parva cœna sit contenta. Superingestiones, tanquam pestis, fugiendæ, nil enim pejus, dicebat Avic. quam comestio supra comestionem: sicuti compotationes quoque tum vini, tum aquarum vitandæ. Potus autem consuetus si. vini non generosi, non albi, non dulcis, sed rubri subslyptici potius, lentisco & santalo rubro medicati. Tertio somnus concoquit, & ideo potius diuturnus & nocturnus, non autem diurnus proderit. Quarto probatur exercitium, sed in hoc affectu moderatum, ita ut lumbi & renes non defatigentur, aut in rheda laxentur. Quinto alvus lubrica servanda cibis potius, quam medicamentis, passulis scil. aut prunis Damascenis in jure decoctis, saccharo conditis, prima mensa assumendis, & iidem jus carnium superbibendo; clysterium namque usu alvus torpescit, & nonnisi auxilio aliquo excrementa reddit; quare potius cassia condita prima mensa uti poterit. Et tandem animi alterationes sunt arcendæ, & præsertim ira ac mœstitia. Hæcque omnia in salutem Nobil. Matronæ scripta sunt. *Idem ibidem.*

Muliebre Profluvium cum Sterilitate, in Hypochondriaca.

Nob. Mulier, triginta annos nata, temperamenti calidi & humidi. plethorici habitus; octo jam annis quadragenerario Viro nupta, marem post annum feliciter enixa, cœpit postea Muliebri profluvio lutei coloris vexari, cum ab ineunte ætate insigni dolore cum tumore in parte dextera uteri laboraverit, quod per totum hoc temporis spatium nullis tentatum remediis perduravit, imo etiam maligna febris jam quatuor annis accessit, medicis auxiliis sanata: & si quandoque siti aquæ potibus nobil. Pat. indulgebat, ingentes cruciatus ad dorsum usque sese extendentes uterum invadebant. Sic se habentem unici filii obitus duobus abhinc annis tanto anxit dolore, ut in mœrorem ac timorem, aliaque melancholica symptomata inciderit, quæ etiam in præsens una cum ipso muliebri profluvio infestant, licet menstrua suis legibus per quinque dies satis prodeant. Tacto abdomine, dolorem magnum in pyloro atque liene persentit, vomitusque insipidæ materiæ illi facilis, imo familiaris, prout alvus facillime assumptis pharmacis solvitur; & interim infœcunda reddita est.

Inter affectus atque symptomata quibus divexatur Illustrissima juvenis, aliqua mihi propono hoc tempore consideranda atque curanda: aliqua tantummodo consideranda. Consideranda atque curanda, sive saltem minuenda, est hypochondriaca affectio: præterea muliebre profluvium; atque tandem sterilitas. Tumoris autem antiqui in uteri regione existentis modo curationem non aggrediar: altas enim & antiquas sibi jecit radices, quæ ut evellantur, opportuniori tempore & ulteriori medicatione indigebunt.

Sterilem ad tempus, non absolute, esse juvenem Illustrissimam jam patet, cum anno primo nuptiarum marem conceperit felici partu, qui usque ad annum sextum sanus vixit, & ideo sterilitatis causam mox successisse censendum, quam adhuc in Muliere Illustr. reperiri, non autem ex parte viri, credendum est; hancque fuisse humorum excrementitiorum copiam, facile conjicio, tum quia olim tumorem in uteri regione contraxit, tum quia quatuor jam annis malignam febrem fuit passa, quæ a libertate, & forsan mutatione aliqua in vivendi ratione ortum duxit: habitus enim ejus crassior redditus

est; quare suspicandum menstruum sanguinem conditionem mutasse, & praeterea muliebre profluvium (excrementorum judicium) non solum per venas cervicis, verum & per vasa uteri interna prodire, sicque uterum ipsum irrigando, conceptionem impedire. Hanc vero excrementorum generationem multo magis adauxit tristitia atque mœro, ob unici filii obitum, dum turbatis in ventriculo alimentorum coctionibus à vehementi, diuturna & tristi meditatione, quotidianæ cruditates & in pyloro, & in mesenterio stabulantes, & obstructiones producentes, a jecoris & circumstantium viscerum calore fervefactæ, imo adultæ redditæ, hypochondriacam affectionem excitarunt, cui facile melancholica accessio passio, ab iisdem obstructionibus sanguinis impedito motu, qui stagnans, idcirco crassior & magis exustus redditus, spiritus inficiendo, mœrorem & timorem inducit, melancholici affectus symptomata propria. Sic Galenus hujusmodi affectum describendo, dicebat credendum esse in hoc affectu plus caloris, quam deceat, adesse in illis venis quæ cibum e ventriculo excipiunt, & in iisdem sanguinem crassiorem esse redditum. Quoniam vero hypochondriaca affectione praesente, multiplicatur excrementorum proventus, dum a minera melancholica ventriculus infestatur, & coctiones labefactantur; ideo a cruda materia in eodem quotidie genita, vomitus quoque materiæ aquosæ excitatur: & ab eadem ad jecur, indeque ad venas delata, muliebre profluvium fovetur atque conservatur; quod flavescentis coloris utplurimum observatur, quia a jecore fervidiori reddito, a proximis obstructionibus & a meracioris vini potu biliosa materia subministratur, quæ crudæ & pituitosæ materiæ transeunti associatur. Nollim tamen interim quod decipiamur in imbecillitate ventriculi consideranda atque curanda, quæ a frigiditate privativa, non positiva procedit: privatur enim calore ventriculus ab exuberante calore jecoris atque hypochondriorum, eo modo quo minor flamma a majori allicitur atque extinguitur, unde & siccitas in pyloro, imo & in ventriculo ipso introducitur, quæ tactu percipitur adeo, ut compressionem vel levem tolerare minime possit; quod ante oculos nobis esse debet, ut vulgarem errorem in curatione evitemus.

Aliqua igitur sunt hoc tempore agenda, ut affectiones jam dictæ imminuantur, & vere venturo facilius curari & superari possint, antequam ad incurabilem statum perveniant.

Et primo ventriculus & primæ viæ ab excrementis mundandæ. Secundo obstructiones reserandæ. Tertio venosum genus ab excrementis, quantum fieri potest, depurandum. Quarto jecoris calida intemperies moderanda. Quinto uterus exiccandus, atque tandem aliqua a proprietate pro conceptione in usum ducenda.

Pro quibus explendis intentionibus, omnium primo potio ex manna clarif. praescribi poterit, ad ℥. iv. vel ad summum ℥. v. cum alvus Illustrissimæ juvenis facillimæ solvatur. Mox per quinque dies summo mane assumat.

℞. Julap. acet. ℥. ii. aq. florum citri ℥. i. aq. cinnam. ℥. ß. m. pro una vice, & sic pro aliis. Quinque autem transactis diebus, repetatur potio jam dicta, addito cochleari aquæ cinnam. Pro ulteriori humorum Praeparatione.

℞. Succi depur. cich. borag. endiviæ an. ℥. i. per arenam trajiciantur, deinde adde tart. vitriol. gr. xii. juris alterati borragine, m lva, agrim. ℥. iii. m. pro una vice, & sic pro aliis septem. Hisce autem, aut sequentibus diebus, sanguis ex jecoria dextra est omnino educendus ad ad ℥. vii. vel ℥. viii. tempore nimirum intermedio & æque distanti à praeterita & futura menstruorum expurgatione. Sed interim septem jam dictis transactis diebus, aliquod leve purgans erit exhibendum, quale esse poterit potio jam dicta ad unc. iv. addita drachma rhabarb. & agar. infusioni consuetæ, & evacuatione incepta, superbibat libram aquæ hord. vel juris hordeacei. Inde ad ulteriora praeparantia, aperientia, at non valde exiccantia erit deveniendum, ut

℞. Succi depur. malv. agrim. an. unc. i. per arenam, aut manicam colentur, deinde adde salis tart. fixi gr. x. juris carnium alterati malva borag. agrimonia unc. iv. m. pro syr. & sic pro aliis. Sequenti vero die summo mane bibat.

℞. Aquæ still. de succo cich. de succo agrimon. an. unc. iv. syr. de succo limon. unc. i. m. pro una vice, & sic pro aliis, cui praemittatur bolus ex ℈. i. Extracti de rhab.

Sic sequenti die reassumat sal. tart. fixum: ita alternatim procedendo usque ad dies viginti quatuor.

Interim postremis diebus se recipiat ad Balnea montis falconis, & fiant insessiones cum tubulo in aquis illis sulpureis & salgemmosis duodecim aut quindecim diebus, quotidie mane & vesperi per semihoram, ascedendo etiam usque ad horam integram.

Posthæc Profluvio muliebri prospiciendum erit; in quem finem paretur pulvis turturis eodem modo quo pro altera Illustrissima adolescente scriptum fuit.

Ita pro fœcunditate recuperanda aliqua erunt in usum ducenda, & esse poterunt eadem, pro altera Illustr. praescripta; quibus addi potest pulvis stellariæ in vino exhibendus, vel decoctio radicis imperatoriæ; quandoque etiam pastinacæ sylvestris.

Et victus ratio quæ fuit jam pro altera praescripta, erit observanda, cruditates arcendo, nec humiditates multiplicando, moderatis & opportunis cibis & potibus; corpus exercendo, praesertim jejuno ventriculo: & virum ejusdem Illustriss. monendo, ut decem dies ante menstruas purgationes à concubitu abstineat, & statim secutis iisdem menstruis, cum uxore coeat, & penis glandem balsamo factitio peruviano ante coitum illiniat.

Reliqua pro jecoris fervore contemperando, & alia ineunte futura Æstate erunt adimplenda, nisi jam dicta, à me in praesens proposita sufficerint. *Idem ibidem.*

Muliere Profluvium cum uteri prolapsu.

Illustrissima & Excellentissima comes cujus, ætatis

ætatis & habitus sit, ignotum est, temperamenti totius pariter non enarrati, hepatis tamen calidioris, capitis calidioris & humidioris, & ventriculi frigidi, de cujus menstruis purgationibus nihil relatum est; cum superioribus annis laboriosos tulerit partus, tribus abhinc annis præcipuis tribus symptomatibus conflictari cœpit, nimirum vehementi lumborum dolore, muliebri profluvio, & uteri procidentia, ita referente Excellentissima Viro assistenti: quo tamen ordine invaserint, scire hactenus non licuit. His accedunt quoque quandoque dentium dolores, & occasione motus, tum corporis, tum animi, dorsi dolor cum reliquis omnibus adeo exacerbatur, ut totum corpus alteretur, & arteriarum omnium pulsatio vehemens excitetur. Effluit autem ab utero materia heterogenea, tum cruda, tum assata, & facile quoque serosa, adeo acris & mordax, diversique coloris, ut mordicando, excoriationem in uteri vagina excitare videatur: cum tamen nulla sanies, minusque pus apparuerit unquam, & ideo ab omni exulceratione prorsus immunis censeatur. Varia fuit experta medicamenta purgantia, Decocta radicis cannæ sylvestris & salsæ; aquas Sancti Mauritii, verum omnia citra levamen, quinimo ex Purgantibus hystericos & colicos dolores non semel passa fuit. Modo de agendis pro salute consulit.

Quod matrona Excellentissima quam ego in consistenti ætate suppono, itemque mediocris habitus, & secundum totum temperamenti (ut conjicere licet) ad calidum & siccum vergentis, vehementi lumborum dolore crucietur, fluxione variæ materiæ diversique coloris ab utero detineatur, & uteri procidentiam patiatur, Excellentissima Medico relatori credendum. Verum num uterino fluore, an muliebri profluvio laboret, mihi decernendum est; & præterea ad quem gradum ex tribus uteri procidentia pervenerit statuendum. Quæ ut distinguantur, plura in relatione desiderantur, quantitas nimirum materiæ quæ per uterum manu, aut digito tangentis, num scilicet fundus os uteri tantum tangat, & primum; an ad vaginæ dimidium perveniat, & ita secundum: an vero extra pudendum tangatur & prospiciatur, sicque tertium gradum constituat. Facilius autem nobis erit muliebre profluvium ab uterino fluore distinguere, si materia profluens diversi coloris, cruda & assata consideretur, quæ à sola uteri intemperie & nativi caloris imbecillitate provenire haud credi potest, eoque minus, si copiosa fuerit: præterquamquod & jecoris feruor, & capitis intemperies calida & humida, & ventriculi frigiditas, licet privativa, multorum excrementorum heterogeneæ naturæ proventum necessario arguere nobis videntur: à capite namque calida & humida intemperie affecto, & per consequens destillationibus obnoxio: catarrhalem materiam, eamque copiosam, non in dentes solum, unde dolores, sed multo magis in ventriculum continuo debuisse credendum, cujus portio crassior facile in vasis mesaraicis detenta, obstructiones etiam reliquit, quæ arteriam aortam comprimentes, facilem à parva occasione ejusdem, & reliquarum omnium arteriarum pulsationem adaugent: & inde exortis hypochondriacis flatibus, dolores quoque, hypochondriaci proprius, quam colici, quandoque excitantur; portio vero tenuior ad jecur & venas delata, & à calore ejusdem liquata, una cum sanguine exusto, acido & acri, à facultate expultrice ad uteri venas detruditur, & muliebre profluvium excitat, quo, ut dicebat Galenus à totum corpus per uterum expurgatur: hocque fieri, nullo modo utero affecto. Verum progressu temporis hujusmodi profluvio perseverante, vel uterus ipse intemperie aliqua, vel aliquo morbo in soluta unitate, quinimo & in situ mutato tandem affici solet; quod in casu nostro evenisse censendum, dum a perenni & diuturna humorum in uterum fluxione laxatis superioribus ligamentis, latis nimirum, quæ desinunt in uteri fundum, laxatus quoque à suis appendicibus est uterus ipse, unde ejusdem procidentia secuta fuit, quæ adhuc major evadit, quotiescunque partus difficultates, aut abortus accedant, adeo ut aliquando uteri fundus invertatur, & non solum primum, verum secundum & tertium procidentiæ gradum constituat. Nec mirum lumborum dolores his casibus excitari, cum jam dicta ligamenta lata, sicut desinunt in uteri fundum prope cornua, ita musculis lumborum proxima sint; Muliebre vero profluvium copiosius evadere solet, dum menstrua, aut imminuta procedant, aut prorsus suppressa fuerint.

Affectus isti sunt omnes magni faciendi: Vteri namque prolapsus præterquam quod sterilitatem importat, præterea mulieribus turpis & molestissimus esse solet; muliebre vero profluvium quandoque cachexias, nonnunquam Tabes accersit, vel utero aliquod grave malum imprimit, sterilitatem & illud frequentissime inducens. Difficilis autem curationis erunt in hac Excell. Matrona, quoniam plurimum annorum, & altas sibi radices confirmarunt. Nihilominus ego floridam ætatem supponens, bonumque corporis habitum, nondum graciliorem redditum, viresque robustas, salutem non despero: eoque minus, cum propria hucusque non fuerint administrata remedia malorum horum omnium radices extirpantia. Vtinam paschate proxime peracto hæc scribere mihi datum fuisset.

Pro salute igitur comparanda, medicæ intentiones erunt, primas vias mundare. Secundo obstructiones Humectantibus & Aperientibus reserare. Tertio venosum genus totum depurare. Quarto caput expurgare, & ut mali fontem, exiccare. Quinto uterum reponere, si fuerit opus, ejusque ligamenta roborare. Sexto reliquias materiæ in venoso genere existentes ab utero divertere, atque tandem calidam jecoris & venarum intemperiem corrigere.

Quibus intentionibus ut satisfiat, à chirurgico fonte, quamvis Gal. in curatione uxoris Boëthi nullam de sanguine mittendo mentionem fecerit, eadem tamen in casu nostro opus esse judico, utpote ab illo dissimili: scatebat enim illa aquositatibus multis, quæ retentæ, & in utero collectæ, uteri hydropem excitaverant

rat, quare brachii vena magis apparens, præsente Medico, erit aperienda, & sanguis q. s. mittendus; cætera genera revulsionum non adeo apta statim videntur ante totius repetitam minorationem: conveniunt enim profluvio mensium multo magis, quam muliebri, & ideo nec derivatio locum habebit, nisi fortasse menstrua imminuta; aut suppressa fuerint. Cauterium sinistro brachio affixum, opportunum foret, ad materiæ catarrhalis à capite delabentis diversionem & evacuationem, quamvis capitis exacta exiccatione secuta, evitari possit. Uterina vero præsidia topica, quoniam nonnisi toto & capite expurgatis administrari debent, cum Hipp. in uteri prolapsu curando dixerit: ventrem autem ne solveris; ideo ordine executivo proponentur.

Et interim reliqua remedia ex fonte pharmaceutico depromentur. Pro prima explenda intentione potio magistr. ex manna clarif. & post sex dies repetita, idoneum erit leniens, & intermediis, quinque diebus julap. acet. ad ℥ ij. addita oxymel. & aq. flor. citri unica uncia, aptum erit præparans.

Pro secunda intentione tutum erit adhibere succos depuratos & per arenam trajectos cich. borag. & agrim. ad ℥ iij. additis gr. x. salis tart. fixi, in jure pullæ cichorac. alterato. Præparati vero humores, octo aut decem dierum spatio, erunt expurgandi pilula de tribus ad ʒ j. flori cassiæ commista, superbibendum præbeatur serum, aut aqua hordeacea.

Inde ad tertiam intentionem explendam succi pariter depur. exhiberi poterunt ex cich. agrim. & fumar. in jure pullæ cichor. melissa, lupulo & asparago alterato, guttulas addendo spirit. tart. ter rectificati, qui sal quoque volatile continet in semetipso: humores enim præparando, ad urinæ vias quoque ducere poterit: cui syrupo, si placeat Viro Excell. Adstanti, præmitti poterit oxymel dilutum, aqua ag im. paratum; in horum autem usu duodecim aut quindecim diebus erit insistendum; sed quinto quoque die elective purgans erit exhibendum, indicationem desumendo ab extracto sanguine: namque electuarium de succo rosarum, diaphœn. & confectio hamech. cum flore cassiæ, erunt purgantia eligenda, quibus semper aliquod hydragogum, exemplo Galeni, ut mech. Extractum addi poterit: quibus semper superbibendum serum, aut aqua nocerianа sive hordeacea.

His peractis, pilulæ capitales pro quarta adimplenda intentione, bis aut ter quarto quoque die erunt exhibendæ, nimirum cochiæ, aut, & aggregat. ad ʒ ß. simul mistæ, diebus intermediis succos depuratos præbendo cich. agrim. & beton in jure cichorac. & capitalibus alterato, caputque Errhinis expurgando, ex pulv. radicis ireos, major. & nigellæ, aut tabaci paratis. Inde ad capitis intemperiem humidam auferendam erit deveniendum; in quem finem de decocto sudorifico præbendo omnino cogitandum, alioquin & jam à me præscripta, & præscribenda, inutilia, sicut reliqua omnia antehac administrata, prorsus evadent: hoc enim remedii genere non solum caput, pars mandans, exiccabitur, uterus nempe, & cum utero universum corpus. Parabitur autem ex visco querc. modica salsa, lentisco, & china quoque, si macies aliqua inceperit, in aquis stillat. de succo cich. & beton. præmittendo pulverem viper. ad gr. xv. aut xx. Decimo quoque die potionem ex manna clarif. aut syrupum rос. solut. exhibendo, & quadraginta diebus in hujus usu insistendo. Quo tempore non adeo tenuis, licet attenuans esse debebit victus ratio; & pro potu consueto parabitur ex residuis aqua secunda, addendo in fine ebullitionis frustula cinnam. frustula citri & saccharum ad licitum, ut fiat aqua suavis vulgo cedrata.

Quinta intentio erat, uteri in situ naturali repositio, & ligamentorum roboratio; quare repositione si egeat, ut docet Aët. & Paul. Matrona Illustr. supina collocata, coxis altioribus, reflexis poplitibus & cruribus disparatis, pessario ex lana astringentibus imbuto, uterus sursum repellendus; deinde aut eodem pessario, aut pessario ex subere in loco conservandus, imo circulus uterinus ex eodem subere in eundem finem parandus, Matrona ipsa cum Hipp. octo aut novem dies decum bente. Interim umbilico cucurbitula apposita proderit, necnon sub mammis; odorata naribus, fœtida utero commendat Aët. cum Hipp. Lumbis vero ceratum aliquod corroborans erit apponendum, quod ex mastiche, pulv. constrict. & cerato de pelle arietina poterit reformari. Post hæc vero mirabiles experimur quotidie insessiones, primò in aquis aponitanis humiditates exiccandi & resolvendi facultatem habentibus: mox in aquis montis grotti, sive ægrotorum, facultatem exiccandi & efficaciter roborandi obtinentibus.

Sexta erit intentio reliquias humorum ab utero divertere, more Galen. qui uxorem Boëthi hydragogis, diureticis, frictionibus asperis & cibo euchymo curavit atque sanavit, nunquam astringentibus usus, ut perperam reliqui Romæ Medici fecerant. Nos igitur diversionem quidem cum eodem tentabimus, at non diureticis, quoniam serosus & aquosus humor fere simplex in illa Boëthi uxore peccabat, crassiores verò humores in casu nostro, qui ideo per alvum potius erunt ducendi electuario lenit. cum pil. de tribus aliquando, nonnunquam cum magist. mechoac. bis aut semel in mense.

Postremæ tandem intentioni satisface posse videntur aquæ thermales acidulæ, & præsertim vitriolatæ, quæ alias non profuerunt, quoniam mali fons non in hypochondriis & hepate solum, sed multo magis in capite reperiebatur. Verum quoniam impetuose & violenter ad vias urinarias & uteri tendunt, ideo suspectas habeo, & potius aliquot diebus cyathum aq. stillat. cich. anguriæ & cucurb, cum julapio ros. & viol. totius substitui posse credo, ut tandem ad usum lactis asinini, ut quod quam celerrime distribuatur, nec caput feriat, ad quadraginta saltem dies. Matrona Excell. ducatur, eo fine, ut viscera naturalia contemperentur, sanguinis qualitas demulceatur & edulcoretur, totumque corpus, forsan substantiali humectatione indigum, renutriatur.

Hæc sunt, quæ pro vera, legitima & absoluta dictorum affectuum curatione mihi necessaria videntur: quorum administratio quoniam

apriori tempore eget; idcirco aut ea tantum ex præscriptis eligenda, quæ ab anni tempore calidiori permitti poterunt aut prorsus tota curatio in tempus magis opportunum differenda: addita congrua victus ratione, propositis indicationibus proportionata. Etsi ventriculo robur aliquod addere Viro Excell. Adstanti videatur, sal absinthii statim à cibo quandoque deglutiendum præcipiat, cæteraque opportune præscribat. *Idem ibidem.*

Muliebre profluvium & infœcunditas in hypochondriaca melancholica.

Illustriss. Mulier annum trigesimum agens, Viro nupta, temperamenti totius & jecoris ad calidum & siccum vergentis, capitis humidioris; jam duodecim annis concepit, & octavo mense abortivit; dum vero in utero habebat, materia modo alba & viscida, modo flava & crassa ex utero fluebat; post abortum lotia copiosa nimis & abundantia eruperunt, adeo ut ad medica auxilia sistentia & astringentia confugere coacti fuerint assistentes, a quorum administratione menstruæ purgationes, quæ antea convenientes & abundantes prodibant, imminutæ reddi cœperunt, & ab illo tempore paulatim semper magis defecerunt, ita ut in præsens duos tantum dies anticipantes parcissime effluant. Interim de ventriculi imbecillitate conqueri cœpit, quæ in dies semper invaluit, cum ptyalismo rugitibus in abdomine, copiosis flatuositatibus & frequentibus vomitibus materiæ crudæ, utplurimum acidæ, adinstar succi limonum: accedentibus suffocationis sensu, cordis oppressione, capitis gravedine & perturbatione, timore & frequentibus mœroribus, etiam sine causa manifesta, cum imminentis delirii suspicione & vitæ desperatione; & multis diebus, antequam menstrua erumpant omnia sæviora redduntur, cum dolore lumborum, perseverante adhuc jam dictæ materiæ, quandoque albæ & viscidæ, utplurimum flavæ & crassæ per uterum effluxu. Accersitus fuit Medicus pro curatione, & aquam tettucianam exhibuit, indeque alia medicamenta, ut conjectare possumus, calida, decocta nimirum & pulveres, sudorem provocando, à quibus tantum abest ut levamen reportaverit, quin potius abscessus sub ala sinistra confertim extuberaverit, & quâ citissime suppuraverit qui à Chirurgo adapertus, copiose expurgatus fuit. Cum autem vitam infelicem ducat, & infœcunda sit reddita, ad me pervenit, ope medica indiga: in quem finem hypochondria manibus tractavi, & obstructiones non leves, valde exiccatas, sub pyloro in mesenterio & utero manifestas percepi, nec ab iisdem jecoris gibbam partem immunem inveni. Quare hoc veris tempore congruo medelam infrascriptam consulo, non quidem ut ex toto ab hisce affectionibus omnibus hac sola vice vindicetur, sed ut ad multo meliore statum redigatur.

Mensium imminutione & muliebri profluvio detinetur Illustrissima Mulier, atque ab affectu melancholico hypochondriaco conflictatur: neque credendum à facultatis imbecillitate neque ab Uteri densitate, sive duritie, neque à naturali angustia vasorum primum provenire posse symptoma: siquidem ante conceptionem satis abunde statuis temporibus per Uterum expurgabatur; sed ejusdem duplex assignari potest causa, nempe sanguis crassus, qui occasione profluvii lochiorum abortum secuti, præcipitavit in Uterum, & in eodem remansit, tenuiori parte affluente, ibidemque deinde confirmatus ab astringentium medicamentorum usu, à Medico incaute præscripto, adeo ut ab illo tempore vasorum astrictio, & sanguis crassior quotidie semper redditus, imminutionis mensium semper etiam magis adauctæ, pro causa concurrant. Anticipationis causa est natura irritata a prava qualitate & copia ipsius menstrui sanguinis evacuationem exigentis, qui dum paulatim acervatur in Utero vasa replens atque distendens, cruciatus affert pluribus diebus, antequam menstrua erumpant: improbi namque sanguinis testimonium fuit muliebre profluvium, primis annis etiam ante conceptionem apparens. Et quoniam si menstrua plura fiant, accidunt morbi, & si non fiant, ex utero morbi contingunt, hinc factum fuit quod excrementorum copia, tum a fervido jecore, tum ab imbecillo ventriculo quotidie genita, nec per Uterum expurgata, in venoso genere detenta, à natura partim ad cervicis Uteri venas transmissa, muliebre profluvium conservaverit: partim ad venas internas, obstructiones in Utero adauxerit, sicque mensium imminutio successerit, & infœcunditas: in vasis vero hypochondriacis retenta, in iisdem stagnans atque stabulans, motu & circulatione privata, affectum hypochondriacum melancholicum procreaverit, fortan etiam sine prægresso hypochondriaco affectu, qui tamen necessario successit, tum ob ventriculi naturalem quamdam imbecillitatem, tum quia in melancholicis hypochondriacis necessario compatitur, unde cruditates, quibus & in lacteis & in mesentericis venis obstructiones succedunt, & in casu nostro ad jecur quoque pervenerunt, & gibbam partem nonnihil obstruxerunt; ab his autem crasse factis & terreis redditis, exhalationes, flatuositates nempe crassæ jugiter elevatæ, & tandem adducta omnia in relatione symptomata in naturali regione procedunt: hoc est rugitus ac murmura huc & illuc per ventrem vagantia, & ventriculi perturbationes, ciborum imminutiones & nonnunquam ad acidum corruptiones, & diaphragmatis compressiones, unde suffocationis sensus emanant; sicut à misera sanguinis melancholica, & in Utero, & in mesentericis stabulante, tetri & crassi vapores ad cor & in caput efferuntur, qui spiritus obtenebrantes, timores insolitos & sine causa mœrores inducunt, imo Patientem Illustrissimam ad futuri delirii suspicionem, & ad propriæ vitæ desperationem deducunt; de quibus & Hipp. dicebat, quod Sanguis in Utero retentus, præ multitudine resilit in cor & septum unde cor fatuum fit: a fatuitate vero sequitur torpedo, & a torpedine delirium apprehendit: & ideo mortem, ut bonum, vel saltem ut minus malum, amant. Ad quæ omnia mala inducenda negari non potest, olim adhibita medicamenta, jecoris, hypochondriorum & sanguinis fervorem, & æstum adaugentia, non parum conspirasse; Utero itaque male affecto existente, totius sanguinis impuritate

puritate addita, quid mirum, si mox à conceptione destiterit, & Mulier ipsa Illustrissima infœcunda reddita fuerit, dum sanguis menstruus, ut tertium generationis principium, ad conceptionem concurrit, & nisi satis profluant menstrua, Uterus genitale semen arripere non potest.

Sicut status hujusce Illustrissimæ Patientis Medicis eget auxiliis, ita ab iisdem non adeo cito optatum levamen reportaturam esse credo: antiquæ enim & confirmatæ in ea sunt omnes jam dictæ affectiones, & quod pejus est, melancholicæ, & quæ magna industria atque diligentia ex parte Medici egent, sicut ex parte Patientis non minori obedientia, quam præstare eidem operæ pretium est, cum sit juvenis, & ideo de longa vita feliciter traducenda agatur.

Curationem itaque alacri animo aggrediatur, primo primas vias expiando atque mundando. Secundo obstructiones in mesenterio stabulantes removendo, aut saltem hac prima vice imminuendo. Tertiò massam sanguineam depurando. Quartò Uteri vias, quoad fieri poterit, aperiendo; atque tandem jecoris atque hypochondriorum calorem contemperando.

Propositis autem intentionibus satisfaciendum remediis Chirurgicis, Pharmaceuticis & Diæteticis.

Et inter Chirurgica, omnium maxime convenit sanguinis missio, quia substantia, qualitate & motu peccat ipse sanguis, nec prohiberi potest à gracilitate, quæ in hac Illustriss. non adeo evidens & insignis est: Multi enim graciles, dicebat Gal. sanguine abundant, alii crassi parum habent: & subdebat, ob id ego muliercula, cui jam octo menses menstruæ defecerant, licet extenuatissima foret, primo die sanguinis sesquilibram detraxi, secundo libram, tertio semilibram; at nos minori quantitate contenti erimus. Educatur itaque decem à purgatione saltem diebus, ex vena jecoraria brachii dexteri, usque ad ℥ vi. cujus color si in meliorem mutetur, exire permittatur usque ad ℥ vi. cujus color si in meliorem mutetur, exire permittatur usque ad ℥ viii. si vero niger usque ad ℥ vi. totus appareat, supprimatur, & tertia die repetatur venæ sectio brachii sinistri, sanguinem pariter ad ℥ vi. educendo. Et quamvis ex pede quoque, ratione motus, sanguinis missio conferre possit, erit tamen in finem curationis differenda, & facienda statim à secuta menstruali purgatione, adhuc hiantibus orificiis vasorum Uteri, ad ℥ v. aut ad ℥ vi. ad summum: sicut parum antequam erumpant menses conferre potest cucurbitula sicca, & pubi, & inguinibus affixa; eodemque tempore fomenta, spongia magna uterinis partibus admota & repetita, prius imbuta, & expressa decoctione malv. mercur. dictami cretici, sabinæ, calam. montani, radic. althææ, & lil. alborum, mane & vesperi per horam; qua remota, fiat inunctio oleo lil. alb. cum aromatibus. Interim toto curationis tempore abdomen illiniatur unguento malvino, oleo amygdal. reformato.

Ex Pharmaceuticis desumenda sunt primò Lenientia.

Syr. ros. solut. clarif. ℥ iv. pot. ex man. clarif. ℥ iij. aq. florum citri parum, m. f. potio, cui, tribus transactis horis, superbibat jus hordeo vel malva alteratum, & hora una ab assumpto jure prandeat. Sex sequentibus diebus assumat summo mane tale præparans.

℞. Julap. acet. ℥ ij. aq. tot. citri ℥ j. aq. cinnam. ʒß. m. pro syr. & sic pro aliis, à quibus subsequatur expurgatio.

Ita ℞. Syr. ros. solut. de polypod. an. ℥ iij. aq. flor. citri parum, m. f. potio, & tribus horis ab assumpta potione superbibat seri capr. depur. aut aquæ nocer. ℔ j ß. duabus vero horis ab assumpta aqua prandeat. Sequenti vero die assumat tale præparans.

℞. Succi depur. & per arenam trajecti, cich. borag. intybi an. ℥. j decoct. in jure pullæ paratæ malvæ viol. melissæ, sonchi. ℥. v. pro syrupo. Sequenti mane assumat bolos ita parandos.

℞. Floris cass. rec. extractæ ʒ. ij. Tart. vitriol. gr. x. m. f. boli, & post horam superbibat jus alteratum foliis cich, borag. endiv. malvæ, viol. agrim. & tribus horis ab assumpto jure prandeat. Tertio vero die repetat succos in jure alterato, ut supra; & quarto repetat bolos, ut supra, ita perseverando ad xv. dies; quibus terminatis, talis præbeatur potio.

℞. Rhabar. opt. ʒ. j. fol. senæ rec. mund. polypod. an. ʒ. ij. cinnamomi integri ʒ. j. aqua s. m. f. inf. per hor. xij. deinde f. expressio, & adde expressioni syrupi ros. solut. ℥. v. m. f. potio, & tribus horis ab assumpta potione præbeatur serum capr. depur. ad ℔. ij duabus vero ab assumpto sero prandeat. Inde ad ulteriora deobstruentia erit deveniendum sic.

℞. Succi depur. & per arenam trajecti cich. agrim. pom. dulc. an. ℥. j. decoct. in jure paratæ borag. malvæ, agrim. capill. Ven. cuscutæ ℥. v. spirit. tart. ter rectif. gutt. vi. m. pro syrupo. Sequenti vero die assumat bolos ita parandos.

℞. Flor. cass. rec. extr. ʒ ii. rhabarb. opt. ʒ. ß. m. f. boli, & post horam superbibat

℞. Seri capr. destill. ℔. j. syr. de succo. limon. unc. j. tribus vero horis ab assumpto sero prandeat. Tertia die repetat succos, ut supra; quarta bolos, & ita alternatim perseveret ad xv. dies, quibus absolutis, assumat potionem hujusmodi.

℞. Pot. ex man. clarif. unc. vi. addendo infusioni consuetæ rhabarb. opt ʒ. j. cui, tribus transactis horis, superbibat serum depur. ad ℔. ii. & duabus horis ab assumpto sero prandeat.

Ita reseratis quoquo pacto & mesenterii, & jecoris obstructionibus, & massa sanguinea quodammodo purificata, ad uteri venas aperiendas deveniri poterit; in quem finem paretur Julapium hystericum tali pacto. Macerentur folia sabinæ, dictami cretici, artemisiæ, calamenthi in aceto & aqua capill. ven. per hor. 12. deinde facta expressione, addatur ad ignem sacchari q. s. ut fiat julapium dilutum & longum, deinde.

℞. Hujus julapii ℥ ij. aq. malv, capill. ven. artemisiæ an. ℥ ij. salis artemisiæ gran. s. m. pro potu matutino, decem aut duodecim diebus exhibendo: quo eodem tempore apponatur utero spongia decoctione suprapropositata imbu-

ta, & expressa, modo quo supra inunctionem subdendo, amota spongia, ut scriptum fuit.

His peractis, absoluta quoque erit curatio, sive totius & partium expurgatio, quibus duo sunt addenda alia remedia præstantissima, nullo modo omittenda, ad obstructionum reliquias delendas, & jecoris, hypochondriorum & totius sanguinis calorem contemperandum, ac ad totum corpus substantifice humectandum & connutriendum, quorum alterum internum erit, alterum externum; primum erit lac asininum per quadraginta vel quinquaginta dies, mane de more quinque horis ante prandium assumendum, incipiendo ab ℥ v. cum semicochleari albi, & ascendendo usque ad ℥ x. cum integro ejusdem sacchari cochleari; sed assumatur nuperrime mulctum cum suo naturali calore, neque eidem superdormiendum. Alterum externum est balneum aquæ dulcis, tepidum & ad frigidum potius inclinans; alteretur autem aqua foliis malv. viol. mercur. sonchi, in quo moretur ad semihoram, vel paulo plus, horis vespertinis circa 22. horam & in hujus usu perseveret ad 30. dies. Interim non omittendo lactis usum summo mane, & in eodem, etiam terminato balneo, perseverando.

Dum lac assumit, decimo saltem quoque die sumat cadiam ita parandam.

℞. Floris cass. rec. extr. ℥ v. crem. tart. ʒ ij. m. f. boli, cujus in fine augeatur parumper dosis usque ad ℥ j. Et quoniam, repurgato corpore massaque sanguinea purificata, & quod magis est, reseratis uteri obstructionibus, & in integrum redacti menstrua purgatione, muliebre quoque profluvium cessurum esse jure credendum sit, ideo à supprimentibus & astringentibus hac vice abstinere utile fore puto, ne rursus obstructiones & in visceribus, & in utero adaugeantur.

Quare jam dictis omnibus sat sit, congruum vivendi rationem addere. Et primò incolat aërem, qui non sit crassus, paludosus, vitet crepuscula & quamcunque aëris inclementiam. Secundò victus sit potius refrigerans & humectans. Inter carnes vitentur suillæ, bubulæ, aves lacustres. Inter pisces, vitentur palustres, cœnosi, ut tinca, anguilla, & hujusmodi, testaces & ostreacei, & in sartagine frigi. Edulia ex pasta parata prohibentur, exceptis vermiculis apuliensibus. Inter lactaria, damnatur caseus, præsertim antiquus. Inter legumina, permittuntur tantum oriza & hordeum. Inter fructus, prohibentur acidi, & nimis dulces, ut pruna omnis generis, cerasa acida & ficus, reliqui conceduntur: uva tamen sit pensilis & alba. Inter olera damnatur brassica. Condimenta prohibentur ex aromatibus, cinnamomo & pipere rudìter contuso exceptis; pariter prohibentur ex alio & cœpis; acida item omnia. Vinum sit quidem album, sed non dulce, non austerum, mediocriter generosum: & interdicatur potare inter prandium & cœnam. Somnus sit diuturnus, sed nocturnus: & si consuetus diurnus, sit brevis. Exercitium confert, sed ante cibum, nempe mane & postremis horis vespertinis. Alvus lubrica servetur passulis, vel prunis decoctis, jusculis quoque carnium superbibitis; quibus non sufficientibus, exigua sufficiat portio floris cassiæ ad ʒ ij. vel iij. sub cibo sumenda. Animi passiones arceantur, consocietates procurentur, & solitudines evitentur, alacrique & confidenti animo sustineatur, & credat se iteratis purgationibus, non tamen adeo diuturnis & operosis, optatam sanitatem consecuturam. *Idem ibidem.*

Muliebre profluvium cum sterilitate in hypocondriaca.

Nobilissima Juvenis vigesimum quartum annum agens, temperamenti calidi & sicci, mediocris habitus, & muliebri profluvio multis abhinc annis divexata, elapso proxime anno adolescenti Viro nupta, sex abhinc mensibus timore ac mœrore sine causa cum alvi stypticitate affligi cœpit, ipsaque menstrua quæ statis temporibus per octo dies, licet cum aliquo dolore fluebant, imminui & quinque diebus absolvi. Mesenterium in parte dextera obstructionibus implicitum est, prout uterus in sinistra. Coitu parum delectatur, & tarde admodum semen emittit. Modo & inveterati profluvii, & aliorum malorum auxilium efflagitat, ut conceptioni quoque idonea reddatur.

Ex tribus affectibus de quibus conqueritur Illustrissima Adolescens, duo proprium individuum, tertius speciem & propagationem respicit. Individuum, melancholia hypochondriaca & muliebre profluvium: speciem sterilitas ipsa. Et quoniam postremum à primis duobus pendere censeo, ideo primi duo considerandi & curandi, demum tertius.

Postquam igitur Nobiliss. Nupta Viro juncta est, relictis propriis parentibus & familiaribus, ob hujusmodi status mutationem, aliquam animi apprehensionem pati cœpit, cui addita quoque victus mutatione & ciborum superingestionibus, ventriculi coctiones deteriores reddi cœperunt, unde cruditates genitæ & in mesenterio firmatæ, in eodemque à calore circumstantium viscerum, & jecoris potissimum exiccatæ, terreæque redditæ, melancholicam naturam contraxerunt, & circulanti sanguini viam interceperunt, qui diutius inibi stabulans, & ipse crassitiem à calore adeptus, hypochondriacæ & flatuosæ affectioni melancholicam quoque addidit: eoque facilius, cum sanguinis à toto pars crassior ad uterum transmissa, & in ejusdem venis retenta, reliquo sanguini transitum impediat, & menstrua consueta diminuta reddat: unde affectio melancholica non à solo mesenterio & epigastrica parte, verum & ab utero atque hypogastrica originem ducat. Verum quoniam antehac liberæ vivendi rationi indulsit, vicerum quoque, ventriculi nimirum & jecoris aliqua semper læsio emersit, atque ideo excrementorum quoque proventus necessario Nobilissimam Pat. molestavit, & potissimum cruditates in ventriculo, privative potius, quam positive affectu genitæ, quæ à jecoris calore fusæ atque liquatæ, ad venas transmissæ, inde per arterias ad uterum delatæ, per eundem utplurimum aquosæ & pituitosæ, quandoque etiam sed raro, bili mistæ excernuntur, & muliebre profluvium con-

stituunt, quod uterum humiditate irrigando, seminis retentionem impediendo, sensum exquisitum ipsius uteri obtundendo, facile sterilitatis quoque causa evadit, cum Vir ejus sanitate fruatur; nec in toto Nobilem & pulchram Adolescentem, ætate, atque colore florentem, adeo pravam dispositionem habere conjiciam, quæ sterilitatem inducere possit.

Quare ut eidem medicam opem præstemus, expiatis primis viis, obstructiones primum mesenterii, tandem & ipsius uteri reserandæ. Secundo Massa sanguinea ab excrementis depuranda. Tertio ventriculo robur addendum, & jecoris intemperies corrigenda, ut tandem uterus ab humiditatibus liberetur, & nonnullis quoque à proprietate juvantibus conceptio procuretur.

Quæ jam dicta omnia hoc anni tempore absolute exequi non poterunt, & ideo nec nostrum finem assequi; aliqua tamen sunt agenda, ut ipsius affectus diminuantur, & Vere venturo facilior evadat eorundem eradicatio.

Interim repetita sanguinis missio ex Chirurgia depromenda, primo ex venis superioribus, tempore æque distanti ab utraque menstrua purgatione: secunda vice ab inferioribus, desinentibus iisdem menstruis, hoc est, hiantibus adhuc uteri vasis.

Ex Pharmacia vero pro prima intentione.

℞. Pot. manna clarif. ℥ vi. aq. florum citri parum, m. pro potu. Iidde per quinque dies assumat summo mane.

℞. Crem. tart. ℥ß. dissolvatur in jure corticibus citri alterato, sicque quotidie. Inde repetatur potio jam dicta. Mox ineunda præparatio ita.

℞. Tart. vitriol. gran. xii. & dissolvantur in jure alterato cichorio, boragine, endivia, malva & agrimonia, & ita per septem dies. Quibus transactis.

℞. Pot. ex man. clarif. ℥ v. addendo infusioni consuetæ rhabarb. opt. ʒ i ß. rad. mechoac. ʒ j. cinnam. integri ʒß. aq. florum citri parum, m. f. potio, & incepta evacuatione superbibat seri capr. depur. aut aq. nocer. ℔ ij. & duabus horis ab assumpto sero prandeat. Post hæc ulteriores obstructiones aperiendæ ita.

Ita ℞. Aquæ stillat. capil. ven. malvarum an. ℥ iv. spirit. tart. rectif. ℈ j. m. pro una vice, & sic pro aliis; quod præparans alternis diebus est exhibendum: diebus vero intermediis.

℞. Flor. cass. rec. extr. ʒ i ß. rhabarb. ℈ j. m. f. boli, quos assumat summo mane, & hora transacta superbibat jus malva & endivia alteratum: sicque alternatim, viginti quatuor dierum spatio sanat & spiritum tartari, & rhabarbarum modo jam dicto. Quibus transactis, sumat potionem.

℞. Pot. ex manna clarif. ℥ v. addendo infusioni consuetæ rhabarb. opt. ʒ ij. spicæ gr. x. florum citri parum, m. f. potio, cui pariter, ut supra, superbibat aut serum, aut aquam nocerianam.

Interim quindecim hisce postremis diebus se conferat ad balnea Montis Falconis, sedeat in semicupio, & per tubulum recipiat aquas sulphureas illas & salgemmosas, quotidie bis in die, saltem ad semihoram.

Tandem aliqua ad profluvium muliebre conferentia erunt in usum ducenda; simulque nonnulla à proprietate conceptionem juvantia. Pro profluvio coërcendo, paretur pulvis ex turture & mastiche, hoc pacto. Turtur à plumis denudetur, exenteretur; vino nigro abluatur, granis mastich. impleatur, & acu consuatur, in furno reponatur, & ita assetur & in pulverem redigatur: cujus pulveris dosis erit ad ʒ j. singulo mane per mensem in cyatho aq. stillat. è tenerrimis quercus foliis.

Pro conceptione obtinenda, paretur pulvis ex matrice leporis, vino prius abluta, & pariter in furno exiccata: cujus pulveris assumatur semidrach. in vino albo, paulum ante cœnam. Pariter conducit pulvis seminum erucæ ad ℈ j. eodem modo & tempore. Item sal satyrionis à ℈ ß. usque ad ℈ j. in vino albo generoso.

Familiaris sit inunctio partium ad uterum attinentium, ex oleo lil. alb. cum aromat. in quo dissolvatur exigua portio coaguli leporini.

Quibus omnibus congrua vivendi ratio erit addenda, potissimum in cibo & potu: cruditates enim & serositates sunt arcendæ: & ideo prandio & cœna Nobiliss. Adolescens sit contenta, nec de more extra tempus bibat, vinumque sit tenuis substantiæ, nec generosum, nec dulce, nec austerum. Corpus exerceat in negotiis domesticis agendis: Scythæ namque Dominæ propter otium steriles erant: sicut ancillæ, propter exercitium fœcundæ. Ab Illustrissimo Viro observandum, quod abstineat è coitu octo aut decem dies ante menstrua; in quorum fine coire opportunissimum erit: facilius enim semen ab utero modice menstruato retinetur: sicut ab iisdem abundantibus extingueretur. Animi passiones sunt arcendæ; & potissimum mœror & ira: quarum omnis occasio est removenda à Nobiliss. Viro suo & ab omnibus Domesticis ejus. Quæ scripta sat sint usque in venturum Ver, quo tempore ad alia transeundum; si opus fuerit. *Idem ibidem.*

Muliebre profluvium; & infœcunditas in hypochondriaca.

Illustrissima mulier annorum viginti septem; temperamenti calidi & humidi, mediocris habitus; quatuor abhinc annis fluxu muliebri; materiæ modo albæ, modo flavæ, modo alterius coloris torquetur; cui symptomati multis abhinc mensibus additur melancholia insueta; cum rugitibus & flatuositatibus; murmurationibus in hypochondriis; necnon cordis aliqua oppressione. His tamen non obstantibus duos peperit filios, masculum unum, & fœmellam alterum. Sexdecim tamen abhinc mensibus infœcunda reddita est, menstruis purgationibus bene fluentibus. Quare de agendis consulit.

Duplici affectu, melancholia scilicet & muliebri profluvio detineri mulierem Illustrissimam ab exacta & erudita relatione intelligo, quibus tertius; nimirum infœcunditas, superadditur.

Pro quibus expugnandis mecum exigitur consilium. Et si melancholiam consideremus, hanc hypochondriacam invenimus, ex rugitibus, copiosis flatuositatibus, septum comprimentibus, ut propterea flatuosus affectus à Galeno dictus fuerit; qui licet solus sine melancholia dari possit, facile tamen & utplurimum in melancholiam migrat, dum à clausuris in lacteis & mesentericis venis existentibus, caloris illarum partium ventilatione impedita, phlogosis introducitur, crassefacto nimirum & arefacto ab eodem adaucto calore sanguine ipso, qui stagnans in illis venis, nec amplius circulans, vaporibus atris ab eodem elevatis spiritus inficit, qui tum in corde, tum in cerebro tenebrosiores redditi, timores atque mœrores sine causa manifesta inducunt, melancholiæ characteres proprii, neque à toto venoso genere melancholiam consensum habere puto, cum temperamentum calidum & humidum, & habitus totius corporis mulieris Illustrissimæ carnosus & floridi facile coloris observetur. A toto tamen muliebre profluvium provenire minime dubito, quod etiam urina jumentorum similis, ab Hippocrat. asinina vocata, confirmare solet, ad differentiam uterini fluoris, qui non adeo copiosus esse solet, & præterea quoniam mulier Illustriss. jam concepit, utero gestavit, feliciter peperit, signa evidentia, quod vitium in toto, non in utero reperiatur: profluvium enim muliebre est illud, in quo per uterum totum corpus expurgatur: hocque mulieribus frequens & familiare esse solet, & ideo muliebre profluvium dicitur: rarissimus autem fluor uterinus, quem ideo dari posse negarunt & Massaria, & Altimarus. A toto itaque effluunt humores diversi coloris & albi, & flavi, modo consistentis substantiæ, modo fluxibilioris, quæ diversitas plures quoque, ac diversas esse partes affectas, tales humores jugiter reproducentes, nobis significat, & istæ sunt concoctionibus destinatæ: à ventriculo namque Bradypepliæ & imminutæ primæ coctiones, indeque cruditates procedunt: sicuti à jecore fervidiori reddito flava & biliosa materia; quandoque ab eodem calore nimis crassefacta, quandoque fusa atque liquata nimis, progignitur, qui humores utpote in massa sanguinea redundantes, copia & qualitate peccantes, & naturæ molesti à facultate expultrice irritata ad uterum extruduntur, & non per magna vasa in uteri corpore existentia; non enim concepisset, neque in utero gestasset: quæcunque enim uteros humidos habent, non concipiunt; sed per vasa cervicis, ubi quoque molestum percipit Illustrissima Mulier pruritum. Et quamvis modo infœcunda reddita sit, non in uterum, sed in improbum redditum sanguinem culpam referendam esse censeo: purus enim debet esse sanguis menstruus pro conceptione, cum tanquam tertium generationem ipsam concurrat.

Medica providentia eget status Illustrissimæ mulieris, non solum quia melancholico affectu præsente infelicem vitam ducit, verum etiam quia, si muliebre profluvivm augmentum suscipiendo ulterius progrediatur, color totius vitiatur, & cachexia, aut atrophia postea succedunt. Verum tamen est, quod non adeò facile erit utrumque debellare affectum; & licet uno eodemque tempore, iisdemque remediis utrique providebimus, melancholiæ tamen incumbere est nostra potissima intentio, cum in ordine affectus melancholicus prior sit curandus, ut sine quo non alter affectus, nimirum muliebre profluvium tolli possit, quibus sublatis infœcunditas quoque recedet. Quare primæ viæ expiandæ. Secundò obstructiones mesenterii aperiendæ. Tertio eædem reliquorum viscerum reserandæ. Quarto massa sanguinea ab humoribus excrementitiis vindicanda. Quinto fervor jecoris & renum contemperandus, non neglecta aliqua Ventriculi & uteri tutela.

Et ex Chirurgico fonte sanguinis missio non unica tantum est depromenda ex utroque brachio, & potius parcior: quamvis enim de hac Galenus in hoc affectu curando nullam mentionem fecerit, unde & Boëthi citra ullam sanguinis missionem curaverit, eandem tamen omisit, quoniam muliebre profluvium omnino serosum fuit, sicut frequenter esse solet: in nostro vero casu biliosum utplurimum, & à pituita forsan etiam salsa, unde pruritus, quorum ratione & jecoris fervor, & humoris calor, & acrimonia missione sanguinis eget. quam & ætas, temperamentum totius, habitus corporis, & anni tempus permittunt.

Ex Pharmaceutico fonte pro primarum viarum expiatione aptissime & optime administrata fuere lenientia ex manna clarif. & syr. rof. sol. vel ex cass. lenit. & tartaro. Pariter præparati fuerunt humores julapio acet. addito polline crem. tart. aq. florum citri dissoluto, repetitumque fuit alterutrum ex lenientibus propositis, ut inde ad primi gradus deobstruentia deveniri posset; quæ exsiccatis obstructionibus, humectantia esse debent, & ideo succi depur. & per arenam trajecti conveniunt cich. borag. sonchi ad ℥ iij. in decoct. jure pullæ parata cichorac. addita malva & violis, in qua dissolvantur gr. x. tart. vitriolati. Septem autem aut octo transactis diebus, præparati humoris purgandi potione ex manna clarif. addendo infus. consuetæ rhab. opt. ʒ ij. tribus vero horis ab assumpta potione superbibendum serum depur. ad ℔ ij. & duabus horis ab assumpto sero prandeat. Inde ad ulteriora aperientia progrediendum, quæ tamen in activis qualitatibus sint moderata, & humectantia in passivis; præbeantur itaque succi, ut supra, depur. cichor. malv. ad ℥ iij. addendo ℈ ß. salis tartari fixi, in decoct. malv. viol. agrim. lupul. asparag. jure pullæ parata. Sequenti vero die parentur boli ita.

℞. Flor. cass. rec. extr. ʒ ij, rhab. opt. ℈j. m. f. boli, quibus post horam superbibat seri capr. destillati libram, vel saltem ℥ x. tribus vero horis ab assumpto sero prandeat. Tertia vero die rursus assumat succos, ut supra, & quarta bolos cum sero: sicque alternatim perseveret ad xx. usque diem; quo tempore assumat.

℞. Decoct. epith. Mes. syr. rof. solut. an. ℥. iij. aq. flor. citri parum, m. f. potio, tribus horis ab assumpta potione superbibat ser. capr. depur. ℔. ij. & duabus horis ab assumpto sero prandeat. Quod si sanguis jam extractus apparuerit valde impurus, repetenda erit duabus aliis vicibus eadem potio, eodemque modo, alioquin omittenda. Et pro reliquis intentionibus explendis aliquius

alicujus aquæ chalybeatæ usum erit instituendus; cujusmodi esse poterunt Villenses, vel si præsto non fuerint, saltem nostræ Aponitanæ ℔ V. tribus primis diebus cum vehiculo dejectorio præbendæ, reliquis vero quindecim cum diuretico, diligentissi e facta observatione, ut ex toto transeant; in quem finem vehiculum diureticum tale esse poterit.

℞. Aq. stillat. asparag. capill. Ven. malv. an ℔ ß spiritus tart. ter rectif. ℥ ß. m. & summo mane præbeatur hæc potio, statim superbibendo cyathum aqua mineralis; transacta vero hora, reliquam aquam potare incipiat usque ad ℔. vij circiter, in cujus primis duobus cyathis exprimatur unius lim. succus; dosis vero ipsius aqua paulatim adaugeatur, usque ad x. vel xij. libras, retrocedendo usque ad vi. sed semper præmittendo vehiculum diureticum.

Terminato aquæ usu, lac asininum nullo modo omittendum, Melancholicis enim est singulare remedium, tum quia obstructiones sicciores & contumaciores superare valet, dum tophos quoque emollire Gal. asserat, tum quia hypochondriorum & jecoris fervorem contemperare, sanguinis acrimoniam & salsedinem demulcere, sicque ejusdem vitium corrigere valet præbeatur autem, ut moris est, suo naturali tepore, nuper mulctum, incipiendo ab ℥. v. cum semicochleari sacch. albi, & ascendendo usque ad ℥. x. cum integro cochleari, cui tamen non superdormiat, & perseveret usque ad quadragesimum vel quinquagesimum diem.

Interim si ventriculo aliquod robur addere sit necesse, à cibo statim deglutiat gr. ij. mastich. integra aut ℈. j. salis absynth. aut pilul. ex succo absynth. densato. ita pro Uteri exiccatione & roboratione insessiones à Viro Excellentissimo propositas laudo in aqua Montis Falconis quæ ut salgemmosa & sulphurea nostræ intentioni satisfacere poterit; caute tamen insessiones administrandæ, nimirum infra renes & reliqua viscera naturalia, in aqua sedendo cum tubulo, ne renum & hypochondriorum calor reaccendatur: imo ante Balnei ingressum jam dictæ partes sunt muniendæ, in frig. Gal. ung. rof. & santalino renes; rosato verò simpl. totum abdomen illiniendo.

Neque de majori astrictione soliciti esse debemus; profluvium enim hujusmodi ex seipso supprimi solet, deficientibus in venoso genere excrementitiis humoribus, qui deficiunt, intemperiebus partium remissis atque correctis; quod tamen omnino hac sola Purgatione nos consecuturos vix credere possum.

Restat igitur solum, ut jam dictis omnibus conveniens addatur vivendi ratio, quæ erit ab Excellentissimo Viro adstanti exacte atque diligenter præscribenda, ut fundamentum nostrarum omnium operationum, cui reliqua quoque omnia & executioni mandanda, & si opus fuerit, etiam alteranda atque mutanda libenter committo. *Idem ibidem.*

Observationes.

Pro Fluore albo.

Purgato decenter corpore, mane & vesperi ante pastum per decem dies utatur hoc balneo.

℞. Fol. Lauri, origan. calamenth. puleg. menthastr. Sabin an M. iij. artemisi. meliss. nepet. beton. majoran, an. M. iiij. rad. rub. tinct. cyperi, an. ℥iij. rad. rusci, asparag. an. ℥ij. spic. nard. (exsiccat enim humiditatem) junci odori an ℥j. sem rutæ, dauci, anis fœnic. sesel. an. ʒß rad. valerian, ℥ij coquantur in aq. pro balneo. Si valde fluant humiditates albæ, ne concitatior fiat fluxus, stypticа magis addantur. Si adhuc fluor non vincatur, semel in hebdomada accipiat has pilulas.

℞. Pil. mahich agar. troch. an. ʒij. cortic. myroball. cheb ℈ij. excipiantur melle rof ex ʒj. F. pil. vj. dentur iv. pro vice. Succini farina cum ovo sorbili detur. Hæc sunt quæ ad album fluorem prosunt, & præcipue hic pulvis, quo multæ mattronæ Nobiles post universalia remedia sanatæ sunt.

℞. Faucium Lucii piscis, capitis caponis in furno exficcati; an. ʒß. ossium dactylorum ʒij coriandr. præpar. sem anis. torrefact. an. ʒj. rad. nymph ʒß. facch. rof. ℥iij. datur ʒj. cum vino rubro. Petrus Forestus. obs. 13. lib. 28. *De morbis Mulierum.*

Ad evocenda ab utero ad alias partes recrementa, tria valde profutura præsidia occurrunt, diureticorum usus, repetita ex rhabarbaro purgatio, & ligni guaiac. decoctum, quod ita fit.

℞. Ligni guaiac. ℥j. rad sassaphras, ʒij. santal. om. omnium ʒj. infund. in aq. chalybeat. ℔iiij. horis 12. deinde bulliant ad consumptionem tertiæ partis: sub finem ebullitionis adde. fol. planttag. menth. j. matricar. artemis. fœnicul. capill. ven. an. p. j. sumac. rad. petrosel. an. ʒ j. colati ℥ vij. vel viij. exhibe in aurora, & sudor molliuscule provocetur, idque viginti saltem diebus continuis præstandum: quo tempore cauterium cruris dextri parti interiori affixum, non possum non summopere laudare. *Io. Zecchius* consult 35.

Hujus mali maxima habenda est ratio, cum mulieres quas exercet, steriles ut plurimum reddere soleat, vel etiam gravidis abortum parere remediis usitatis peractis, si vitium adhuc pertinaciter persistat, Electuario mihi hoc in casu sæpe fœlici cum successu usurpato utatur.

℞. Gummi arabic. tragacanth. corall. utriusque; an. ʒij. ciner. putamin. ovor. C. Ç. sem

Pro revulsione laudo vomitum cum diasaro Fernelii ad ℥ß. detur ex aqua mulsa, vel.

℞. Rad. asari ʒß. detur cum oxymel.

Pro derivatione materiæ per alvum conveniens est medicamentum jalapa, in hunc modum.

℞. Jalap. pulv. ʒ j. cinnamom. pulv. ℈ß. m. & cum jure pulli. F. potio. Deinde pro præparandis humoribus sumat singulo quoque manè tria cochlear. oxymel. simpl, per v. aut vi. dies: deinde sumat. ʒß hydragog. min. Fernel. vel in bolo cum facch. vel cum pauco vino: his ad exficcandum corpus & roborandum ventriculum, decoctum sassaparill. cum pauco ligno guajac;

confectum sumat per 15. aut 20. dies, & procuret: sudorem semel in die, ut materia revellatur ad cutem; id quod Galen. procurabat facere in uxore Boethi lib. de Præcognitione, fricando corpus melle cocto, & etiam linteis primò lenibus, postea asperioribus: derivetur quoque materia ad urinam, quod fecit Galen. ex decocto rad. asari & apii: venter quoque si tumet & madet, arena calida exsiccari debet: id quod Gal. in uxore Boethi fecit victus, denique sit exsiccans, & quam minimum bibat. Rodericus à Fonseca. tom. 1. consult. 4.

Nonnunquam evenit mulieribus pituitosum profluvium, cum pituitæ per alias partes denegatur exitus, hæc per dorsum ad uterum defluit. Siccabimus in his caput & siccabimus illam pituitam decocto guajaci & syrupo Montagnanæ. Nam fotu & suffumigiis curationem recipitur, inquit *Hippoc. de morbis mulierum. Jo. Heurnius ad aphor. 56. sect. 5.*

℞. Fimi asinini m iv. macerentur aq. rosac. magna rejiciatur, & cum sacch. f. syr. cujus in hoc affectu admirabilis vis est. Paretur etiam Syrup. ex succo urticæ mollis. Pro suffitu plurimum valet rasura ebor. carbonibus injecta commendatur hoc facile paratu. Accipitur ebur tenuissime in lapide porphyrio pulverisatum, & propinatur ex aqua chalybeata Gul. Bullonius, comment. ad hist. 2. lib. 2. consil.

Nos sæpius hoc remedio hunc morbum sanavimus, nempe nucis pineæ decocto cum ligni visci quercini portione in potu administrato: mirabile remedium est huic morbo, sicuti nos pluries observavimus. Dominic. Panarolus, obs. 48. pentecost. 2.

Fluore albo mulier quædam mediæ ætatis laborans diuturno & copioso sic curata est.

℞. Pilul. assajaret & fœtid. an. ℈ j. cum succo artemis. F. pil. v.

℞. Pulv. aromat. rosat. ℥ j. ras. ebor. & C.C. an. ℈ j. cortic. citri. sic. diamargar. calid. an. ʒ ß. galang. cyper. an. ℈j. ciner. spong. combust. & lota aq. pecul. rosac. ʒ ß. sacch. ℥ j. f. pulvis. Capiat cochl. j. mane ante ingressum balnei. Balneum tale ordinavi.

℞. Rad. bistort. lapath. an. ℔ j. gallar. malicorii an. m ij. fl. chamæm. melil. ros. rub. fol. absynth. an. m j. aluminis ℥ ij. sal. ℥ j. tartar. p. j. f. decoctio pro incessione in balneo Utatur in dies hora una in hypocausto calido & sic fuit pulchrè sanata. *Felix Platerus obs. lib. 3. pag. 781.*

His pessis sæpe usus sum in fluore uterino ad expurgationem illuviei.

℞. Fell. vaccæ ℥ j. rad. asar. agar. cinnam. an. ʒ j. succ. mercurial. ℥ j. coq. cum melle pauco reliquisque permistis f. instar. unguenti ad sacculos implendos. *Felix Plat. obs. lib. 3. pag. 781.*

Menses albi præmissis universalibus quibusdam appropriatis emendantur, qualia sunt apud obstetricem gallicam, *pag.* 83. sem. citrulli, si singulis diebus numero xij. deglutiantur superbito haustu lactis vel.

℞. Camphor. ℈ ß. scobis ebor. ℈ ij. aq. rosf. nymphææ. an. ℥ ß. m. & repetatur sæpius pro dosi. *Wolfgangus Hoeferus cap. 1. lib. 7. Hercul. med.*

Mulier quæ integro biennio fluxu albo laboraverat, accepit nucem moscatum, ejusq; assatæ & divisæ partem ß. manè alteram ß. vesperi adsumpsit; sicque continuando sanata est. Hoc ipso remedio utebatur quoque Tho. Erastus in sistendis menstibus nimiis & fluore albo. Ceu singulari experimento. *Hieron. Reusnerus observ. 101.*

Quædam jam aliquot annis fluxu albo conflictata hac ratione convaluit, accipiebat cineres sarmentorum vitium, & aquæ injiciens pedes fomentabat vesperi immediate antequam cubitum iret, primoque die deglutiebat grana juniperi tria, altero v. tertio vii. semenque præterea urticæ adsumebat. *Idem obs. 103.*

Mulier quædam quadragenaria diuturno fluore albo laborans, post multa remedia frustrà tentata, ptisana laxante per mensem integrum singulis diebus usurpata, protinus liberata est.

Ptisanæ compositio talis fuit.

℞. Sem. mundat. ʒj. sem. coriandr. præp. liquirit. ras, an. ʒ iß. aq. fortis in qua tamarind. ʒiij. ligni lentiscini, ʒj. bullierint cyathum unum infundantur frigide per noctem, & colaturam capiat manè duabus horis ante pastum. *Lazarus Riverius, obs. 81. cent. 3.*

Mulier quædam à septem mensibus fluxu muliebri seroso laborabat, quam curavi intra quinque septimanas exhibendo singulis octo diebus gr. viii. resin. jalapæ: educta scilicet serosa illuvie, à qua pendebat affectus. Deinde recidivæ occasio sublata est usu sequentis opiatæ.

℞. Conf. rof. antiq. ℥ij. conf. absynth. ℥ j. pulv. elect. triasant. & aromat. rosat. an. ʒj. coral. rub. præp. ʒ ß. theriac. vet. ʒ ij. cum syr. de rosis siccis fiat opiata: de qua sumebat ad magnitudinem avellanæ singulis diebus hora somni per longum tempus. *Simeon Jacoz. obs. 8.*

Hic Syrupus bonus est & utilis in hoc affectu.

℞. Fl. artemis. matricar. meliss. beton. salv. origan. eupator. asari, an. m ij. cumini anis. ammeos: sem. rutæ, carvi, an. m j. enulæ siccæ m iv. cal. aromat. galang. zedoar. cindam. an. m ß. bistort. gall. mosch. doronic. viol. citrinar. an. ʒ ij. liquir. ʒ ß. bulliant omnia in ℔ xii. aq. usque ad medietatis consumptionem. Deinde cum forti expressione colentur, colaturæ addatur aceti ℔ ß. sacch. ℔ xv. coquantur ad debitam consistentiam ut f. Syrupus: cujus dentur manè ℥ij. cum aq. absynth. bet. & meliss. an. ℥j. & tardetur cibus post ipsum horis 4. *Barthol. Montagnana cons. 214.*

Puella quædam octodecim annorum fluore albo diu laborans post multa & varia remedia quibus per annum integrum usa est hoc uno sanata est. Sorbebat jejuno stomacho ovi vitellum recentem aq. rosacea exceptum, & intra quindecim dies sana evasit: cæterum album ovi prædicta aq. rosac. concussum, & jejuno stomacho ebibitum non solum ad album fluorem facere, sed gonorrhœam sanare satis sumus experti. *Amatus Lusitanus curat. 12. cent. 4.*

De Puella octenni fluore albo laborante.

Puella nobilis octennis, habitus corporis gracilioris, corripiebatur per tres menses fluore muliebri, f. albo mensium fluxu; (qui, referente *Hoechstettero*, Augustanis puellis, etiam parvulis virginib. familiaris esse solet,) ex nimio atq; continuo sacchari usu, quo à pueritia assueta erat, & somno, cui indulsit hactenus contracto, cum pallore faciei & labiorum, cephalalgia gravi, respiratione anhelosa, palpitatione cordis, lassitudine gravativa, appetitu penitus prostrato, ac metu ne malum hoc in cachexiā aut atrophiam degeneret

neret, idque ob depravationem nutrimenti sanguinis. Parentes de salute filiolæ non parum solliciti, consilium implorabant meum. Ordinavi varia, quæ alias cum felici successu in hoc affectu adhiberi sciebam, imprimis ad ad humores crudos præparandos, obstructiones reserandas, ac intemperiem corrigendam optima tandem observata diæta, præscripsi vinum medicatum, ac postea tincturam corallorum cum spiritu lignorum præparatam aliquoties exhibui, & ægram præter parentum opinionem divina benedictione optimæ sanitati restitui, quæ adhuc superstes atque incolumis vivit. *D. Joh. Matth. Netteri.*

De fluore albo in puella sex annorum.

Filia Civis cujusdam honesti sex annos nata, corpore erat cachectico, inquirenti in causam hujus cachexias, narratum mihi fuit emanare ex pudendis hujus filiæ materiam albicantem, quæ fluori muliebri simillima erat; ulcus enim adesse nulla signa denotabant: purgavi ergo illam per epicrasin infuso rhabarbari, & deinde tincturam coralliorum in liquore aliquo convenienti per aliquot dies exhibui, & sic Deo benedicente, feliciter fuit restituta. *D. Casp. Kolichen.*

De fluore muliebri croceo.

Nota mihi est Matrona Nobilis, quæ singulis mensibus ordinario non sanguine; sed materia serosa crocea purgatur, hæc materia linteamina si tangit, nulla lotura delebilis existit: cæterum bene valet, nec ullum incommodum sentit, nisi quod sterilis existat: lochia alias flava esse rarum non est, præsertim si puerperæ crebrius in cibis & condimentis croco utantur; exinde enim lochia semper flavescere observavi. *Dom. Alardi Hermanni Cummeni.*

De fluore albo curato.

Scorbuticæ matronæ, fluore mensium albo fatigatæ, cum variis ex arte præscriptis remediis non satis ex voto procederet sanitas, consilio amici electuarium præparari jussit quod ex Abbate Italo acceperat, non huic tantum malo sed stomacho roborando, ruborique faciei profuturum, me tamen prius consulto. Dissuadere usum non potui, cum, præmissis quæ ex methodo præcedere debebant, electuarium hoc ex aperientibus ventriculumque roborantibus compositum viderem. Nonnihil tamen à me immutatum fuit, cum à manu medicarum rerum non adeo perita scriptum esset.

℞. Limaturæ chalyb. pæp. & nutritæ in aceto commun. per novem dies ℥ ij. myrobalan. chebulor. indor. belliric. emblic. nucis moschatæ an. ʒ v. sem. nasturt. ind. ameos herb. origani piperis oliban. zinziber. pulp. tamarind. spic. nard. squinanth rad. ciper. an. ʒ iij.

Contude contundenda, tere terenda, inprimis mirobalana, contundantur cum ol. amygd. dulc. quod deinde prorsus abstrahatur ut sicca sint, exinde in pulverem terantur. M. f. l. a. electuarium.

In mulso, vel vino, alternis diebus exhibendum quantitate nucis. Multorum experientia probatum, non malè cessit Matronæ honestissimæ, usitatis antea medicamentis præparatæ.

Alias non unam fluore albo afflictam restitui vino medicato ex aperientibus & uterinis, denique decocto rad. chinæ. Inter rara experimenta, & sæpenumero feliciter probat adversus albas mulierem fluxiones, hoc accepi in Italia; cremorem nempe seminis lactucæ prius macerati in aqua extinctionis chalybis, addito pulvere eboris in tenuissimum pollinem reduct. *D. Thom. Bartholini.*

Smegma uterinum.

Catharina Frevvde, post sterile conjugium, ab obitu mariti ad secundas transiens nuptias prægnans tandem redditur circa annum ætatis prope quadragesimum, infelici eventu. Postquam enim primis gestationis mensibus causo afflicta pœnissime in rationes Libitinæ venisset, ultimo sane mense de doloribus uteri, febre vaga, torminibus horrendis conquesta Celeb. Vir, D. D. Simonem Paulli mecum (ut quorum ante fructuose usa fuisset consiliis) advocavit; qui excretorum novitate, & gravitate symptomatum impediti serius accersitos nos ostendebamus, nec jam immedicabili malo posse occurri. Duravere parturientis dolores per plures omnino dies, omnem movente lapidem obstetrice Regia, ut infans, quem extinctum certis signis docebat, protraheretur in lucem. Sed conatus parientis succubuerat, Prodibat autem ex utero interea plurimum liquoris crassi, densique, colore ita albo, ut nivem provocaret, odore nullo. Dixisses vel Smegma Venetum albissimum modico humore subactum, vel delicatissimi generis pomatum, quod vocant. Admovimus candelæ musitatum hoc spissamentum, quod tantum abest ut arderet, ut strepitu etiam candelam exstingueret. Tandem mors peregit mandata, & nos de crassamenti hujus natalibus ambiguos reliquit. *D. Olai Borrichii Profess. Regii Hafniens.*

Lympha uterina acris salsa & subinde caustica.

Dici vix potest, quàm variis sæpe humor per interna & naturalia feminarum destillet, sive colorem seu acrimoniam spectes. De colore mensium variegato res feminis etiam Medicis notior, non enim omnia effutiunt, & ne hoc faciant putant se religione prohiberi. Acrimonia verò adeò sæpe invalescit, ut instar cauterii lente proserpentis vicina depascatur fibrarumque carnearum, quibus ipsis magis est inimica quàm solidioribus particulis, solvat contextum, atque hoc a levibus & vix cognoscendis principiis. Primum enim, quæ sanguinem fundit colliquatque acrimonia muriatica salsa, nisi maturè reprimatur, auctis deinde gradibus lixivam causticamque induit naturam, & post hæmorrhagias fluoresque versicolores texturam corripit solidi, inque tabum liquidum subinde resolvit; imprimis quando à fermento venereo naturalis acrimonia

nia contagium accepit. Hic autem velim observent naturæ custodes, quàm huic plerunque loco acrimonia sit vernacula & velut in fermentum seu pignus generationis concessa. Distillat nimirum ab interna uteri superficie vaginæque rugis tubulatis ros quidam nitrosus, generationis seminarium, qui junctis tandem particulis in humorem se colligat salsum muriaticum, tam copiose aliquando fluentem, ut menstrua mentiatur alba. De hoc vidi conquerentes feminas, tamen Virgines, quod ordinarium sæpe mensium fluxum copia exsuperet totoque inde tempore duret, non mutato propterea sanguinis menstrui ordine, prodire autem non fluoris tantum sed & grumorum gelatinosorum specie. Narravit mihi femina fidei probatissimæ sibi, cum virgo esset, menstruis cum Lunâ euntibus fluorem plerunque successisse album, frustulis crassioribus & instar albuminis ovi cocti comitatum, neque ante desiisse hoc vitium (si ita vocandum est, quod sine ulla valetudinis labe corpus succulentum occupabat) quam cum Viro consuesceret, tum enim suppresso illo fluxu menstrua sola ordine pronuxisse. Illa tamen ipsa, cum aliquando rei novitatem stuperet, ex grumulis, qui naturam atque inter femineum inquinare solebant, unum manibus oculisque exploravit, reperitque materiam albo ovi cocto plane similem, cumque curiositate ducta digitum ori admovisset, tam perdite acrem, ut quovis lixivio certare posset, infectumque os frigida diluere necesse haberet. Ego quoque, cum Juvenis Anatomica sequerer experimenta, lympham ejusmodi viscosam crassitudine urticæ marinæ æmulam in vaccarum uteris, præsertim circa osculum internum & vaginam deprehendi; excussa uteri vaginæque superficie interna tubuli oculis obvii erant, qui ad cultelli stricturam humorem sudarent viscosum, non aliter ac rajæ cutis post pressionem solet. Atque illum humorem esse arbitror, qui degeneri & ferina acrimonia contextum tandem destruat solidorum viscerumque crasin immutet, *Joh. Nicol. Pechlinus in observ. Physico-Medic.*

Anatomicæ Dissectiones.

Elizabethæ Anglæ quinquagesimum jam agenti ætatis annum menstrua decennio ante fluere cessarunt, nunc inde ab anno redeuntia, sed inordinate: per tres menses eodem fluore corripitur albo, copioso, summaque cum virium debilitate: sensim aucto, adeo ut stanti ambulantique semper invitæ quid destillet: acrimonia humoris abditi naturæ loci multum erodebaatur, urinaque juxta supprimebatur: inde grumi sanguinis prodierunt, ingenti cum dolore præsertim in hypochondriis: alvus per quinque continuos adstricta erat: adhibita autem incassum fuerunt a Medicis excellentiss. pharmaca tandem supervenientibus intolerabilibus circa pubem & anum cruciatibus, & vomitu materiæ biliosæ mortua est.

Dissecto post mortem cadavere sequentia notavimus, 1. Omentum tenue, sine pinguedine. 2. Ventriculum magnum ac valde capacem, biliosi humoris plenum, internè rubentem, & multis quoque glandulis conspicuum. 3. Intestina tenuia in inguine sinistro contracta penitus, & crassa tum flatibus tum duris excrementis distenta, præterea variis in locis veluti occlusa. 4. Pancreas cinerei coloris, durum tactu. 5. Lienem coloris nigricantis & 6. Hepar pallidum, ad flavedinem biliosam vergens, nec sanguineo rubore tinctum: 7. Hujus vesiculæ copiosa bilis inerat: 8. Glandulæ in regione lumborum plures, conglobatæ, atque aliæ prope uterum, valde duræ erant, humorem crassum, sebaceum, flavescentem & puri analogum ex se fundentes quo & vasa lymphatica distenta turgebant. 9. Venarum sanguis tenuissimus fuit, sero multo dilutus, 10. Cordi polypus erat. 11. Pulmones sani; 12. Ren sinister duplici cavitate, pelvim efformante, præditus. 13. Vesica urinaria lotio adhuc turgebat. 14. Uterus arcte undique partibus vicinis adhæsit, fundo ejus cum recto intestino, vesicaque urinaria unito. 15 Circa testiculos, utroque in latere, hydatides sat magnæ conspiciebantur, lympha turgentes insipida: Ipsi testiculi purulenti & ulcerati fuerunt, nec tubarum processus rite apparuit: liquor in arteriam spermaticam injectus, omnia uteri & vaginæ vasa implevit, indeque levi compressione, cum ex utero tum è vagina manavit: uterus magnus erat, intrinsecus rubeus, exulceratus, excoriatus, pure farctus, inque sinistrum magis latus inclinans: ulcus extra uteri pomœria, in vicinam quoque vaginam serpsit, nam ista, quasi gangræna tacta, prorsus nigricare visa est: vasa uteri omnia cruore turgebant, *Ex literis à Clar. Joh. de Muralto, Tigur. Medico & Chirurgo die 17. Augusti 1677. ad Nobil. D. J. Conradum Peyer, Medicum Scafhus.*

In Angla muliere quæ Leucorrhœa per plures annos decubuit, & tandem corrosivis matricis ulceribus misere obiit, una cum Clariss. Sylvio 14. Maii 1668.] Lugduni Batavorum, glandulas totius corporis omnes lymphaticas, seu conglobatas, duriores flavasque extitisse, & humorem crassum, sebaceum, luteum, puri analogum continuisse: vasa vero lymphatica valde repleta & distenta fuisse deprehendimus: nuper ad testes, in tubarum extremitate hydatides utrinque magnæ aderant. *Joan. de Muralto Exercit. de Lympha & Saliva, in Annexis §. 11.*

Mulier 40. ann. ex partu laborioso fluore albo se laborare conquerebatur: dolorificus valde hic fluxus, nec uniformis hic semper, cum tenuis modo, modo viscida magis magis exiret materia, diversi coloris odorisve: injectiones hic adstringentes variæ a Chirurgis variis adhibitæ, ast sine ullo successu: postquam enim per 14. septimanas misere sic vitam egit, abiit tandem, exhibuitque corpus dissecanti uterum omnimodo purulentum, non uno loco materiam etiam ex fundo ipso, abdominis cavo communicantem: dissectio hæc instituta 22. Febr. 1675. *G. Blasius p. 50. observ. med.* 3.

Dec. 2. 1675. aperui cadaver mulieris 30. annorum fluxu hæc laboraverat albo jam per 7. menses, qui ultimis temporibus gravis admodum & dolorificus, materiæ fœtidissimæ. Urinam parce admodum excernebat, nec unquam sine dolore: dissectus venter vesicam

vesicam urinariam offerebat mirum in modum distentam, urinæ insigni quantitate repletam, capitis humani magnitudini fere accedebat, ad umbilicalem regionem se extendens: ossium pubis margini firmiter undique adnata, incumbebat hæc uteri non solum vaginæ, sed & fundo, imo pondere suo partem utramque graviter adeo comprimebat, ut non rotunda, aut saltem leviter protuberans, sed complanata, imo potius sinuosa observata fuerit: fundus ipse substantiæ licet debitæ, vix à statu naturali recedentis, parte antica atque postica digiti transversi laterali utraque duplicis digiti crassitiem habebat: hinc ampla valde quamvis ipsi incumbens vesica, extensio ejus tanta ut utriusque manus digitis vix tegi valeret: vagina ab extremo pudendi usque ad orificium internum ulcere sordido affecta notabatur, scatebat hæc materia purulenta, summe fœtida, cujus etiam aliqua portio ipso in ventris cavo loco eo ubi vagina dicta intestino recto cohærebat, reperiebatur, eo quod consumpta substantiæ uteri particula materiæ illi concessus fuerit exitus, omnibus locis gravis æque hujus vaginæ exulceratio; levior quæ vicina magis orificio externo, gravis quæ interna: nec tamen ab ulcere quamvis liberæ magis pars antica vaginæ dictæ, alienæ constitutionis omnino expers reperiebatur, duritiem enim insignem hic reperiebamus, imo & crassitiem, utraque tanta ut substantia vix minimi digiti crassitiem habens naturaliter constituta, duorum pollicum crassitiem superaret, cartilaginosæ fere constitutionis: atque huic substantiæ hujus, cum crassitie, conjunctæ duritiei excedenti, urinæ suppressionem, aut saltem, parciorem excretionem, hinc vesicæ urinariæ extensionem summam, unice adscribendam ducebamus, angustato scilicet ab uteri substantia dicta meatu urinario eidem continuo. In latere dextro tuba uterina, circa extremitatem eam quæ ab utero est remotior & amplior, inflammata valde, toto reliquo corpore purulenta omnino, omni cavitate destituta; purulentus itidem testiculus. In sinistro utraque pars à statu legitimo notabiliter haud recedebat: in utroque testibus vicino, cornubus uteri adhærebat vesica, quarum dextra ovi gallinacei magnitudinem habebat: liquore gelatinoso, pellucido, subflavo, repleta; sinistra vix juglandis, aquosa magis: ren uterque sero mire extendebatur, forsan quod urinæ excretio aliquamdiu parcior fuerit: ureteres ampli itidem, vesica fellis insignis quoque magnitudinis, bile turgida, hepar bonæ notæ, pancreas quoque; lienis mira structura, numerum sive spectes sive figuram: hic duos exhibebat lienes intime connexos, sic ut nonnisi singulari adhibita circumspectione separari potuerint: hæc locis variis incisam substantiam, adeoque quasi in lobos quosdam parte ea quæ ventris anteriora respiciebat, divisam: imo in liene hoc, duplici ex corpore dicto modo composito, appendicula singularis etiam observabatur, quam lobum ejus vere nominare licebat; circa renem sinistrum nucis moschatæ magnitudinem habens globosa occurrebat substantia, vasis mire irretita, dissecta hæc lienis substantiæ similis observabatur. Cordis ventriculum dextrum insignis admodum occupabat polypus, tenax valde, albus, fibrosus, extendebat se ad plurium digitorum longitudinem in arteriæ pulmonalis interiora: in ediastino circa pericardium utroque latere, venulæ variæ statu turgidæ adstabant: in inguine sinistro glandulæ quæ aderant, naturali in statu inveniebantur, quæ in dextro duplicis juglandis similitudinem referebant externam faciem spectantibus, licet valde essent inæquales: dissectæ plurimis ex particulis, albissimis, facile digitis resolubilibus, singulari tunica investitis compositæ videbantur: cor, renes, partesve aliæ variæ maculas habebant, in tunicis se manifestantes, subnigras, linea albicante circumscriptas.

Ulcus dictum uteri, hinc fluor purulentus vesicæ circa vasa pampiniformia, glandularum in inguine intumescentia, quæque alia hinc facientia adduximus, quam causam habuerint meum non est determinare, eo quod nonnisi viribus diuturnitate affectionis omnino destructis, adeo ut etiam vix verbum proferre valeret, in Nosocomium delata fuerit defuncta nostra, lymphæ singulari vitio, simili omnino illi quale luis venereæ, præcipuum, si non unicam causam, variis rationibus moti habemus, plurimum hic tribuamus multa ex dictis suadent: Hæc an correpta fuerit defuncta dicere non possumus, hoc me monuisse satis sit, vel sanguinem suis a causis corruptum, (etiam non raro à malignis, quas inter feminium palmam ducit) lymphæ dispositioni pravæ, ac speciatim magis coagulationi singulari, hinc circa glandulas, aliaque loca, ubi ductuum ejus motui destinatorum copia collectioni, aliisque inde productis vitiis occasionem præbuisse, licet nec ipse partibus aliis humoribusque pepercerit, sic ut non solum vitia alia in muliere hac observata, verum & uteri ulcus ipsum ex sanguinis lymphæve constitutione præternat. originem duxerint, vel ex impuro congressu, seminisve pravi in utero detenti corrosiva vi ulcus uteri primo, hinc ex hoc sanguinis lymphæve vitia, quæque ab iis produci posse diximus, dependere. *Gerardus Blasius part. 5. Observation. medic. 9.*

Sæpius vidimus in dissectis cadaveribus puellarum seu virginum, & aliarum mulierum profluvio uteri albo, dum viverent, laborantium, quæ ob alium aliquem morbum gravem extinctæ fuerant, in utero enim earum humorem limpidissimum invenimus, qui è cavitate ejusdem guttatim stillabat per verum collum in sinum pudoris, in quo candorem tantum acquirebat, ut cretam aut calcem dissolutam in aqua dixisses, & ejusdem mixtionis crassitiem quoque, in aliis majorem: an verò id fiat, id est, ista albedo & inspissatio humoris antea tenuis & limpidissimi, acquiratur coctione aliqua, vel aeris externi appulsu, frigidi potius ut videtur, aliis judicandum proponimus *Severinus Pinæus de Notis virginitatis lib. 1. problem. 4.*

FLUXUS HEPATICUS.

De Fluxu Hepatico jam quidem suprà capite de Diarrhœa aliquid attulimus, verùm materiam non exhausimus, de eo itaque rurius in præsentiarum quædam restant adducenda, ac

primo

primò *Conſiderationem Medicorum ſuper Hepatico Fluxu à Martinô Carceò, Cumanô-Hungaro Lugduni Batavorum inventam An. 1672. ac virtute, eruditione, experientia, Nobiliſſimo, Excellentiſſimo, Clariſſimoque Viro D. D. Carolo Drelincurtio Philoſ. & Medic. Doctori, antehac in Galliis Conſiliario & Medico Regio ordinario, nunc Lugduni Batavor. Profeſſori Practico & Anatomico, Præceptori publice & privatim, de ſuggeſtu, & in Theatro Anatomico, ſanare & ſecare monſtranti, cum Suada & Apolline dicenti & docenti, ſubtiliter curioſo, & ſolide Docto, Promotori Magno, de ſtudiis ſuis benemerito, & idcirco plus ex præcepto Dei, quam juramento Hippocratis ſuſpiciendo. Oblatam, Dicatam, Conſecratam.*

Adeo neglectus eſt, quòd ad cognitionem & & curam Fluxus Hepaticus, ut clanculum Medicorum aulæa ſubintret, culcitraſque ægrotantium ſordibus fœdet, & tamen quaſi larvatus foret non cognoſcatur. Ita ſiculus ille Medicus, de quo Galenus v. de locis affectis cap. ultimo mentionem habet, cum ignoto ſibi hoc hoſte pugnabat; nec eum prius agnovit, quam à Galeno larvâ ei detracta. Idque hac occaſione: Glauco Philoſophus, Vir inſignis, compellat Galenum hunc in modum. Quoniam heri & Gorgias & Apelas mihi nunciarunt, notiones, præſagiaque ediditſe te, quæ ad Divinationem potius, quàm ad medicinam pertinere videbantur, cupio equidem periculum facere, non adeò, ut tuam experiar doctrinam, quam ut ſciam, num tanta ſit in Arte Medica, tum cognoſcendi, tum prædicendi facultas? &c. Sicque ad clinicum Medicum deducit. Fatum felix! Contigit Galeno primo ingreſſu, videre illuviem albi ſanioſam, unde animo erectior factus ſpondam accedit, decumbentis arteriam ad carpum tangit, morbum detegit. Et dum forte fortuna lumina ad feneſtras converteret, hyſſopum ex aqua mulsâ decoctum conſiderat, ac de erronea opinione circa morbum pronunciat. Dii boni! quantum ſe medicum probat? Medicis & Philoſopho admirabilem, Arti Medicæ glorioſum.

Utinam ſagacitas Galeni bonis medicis imitanda animis omnium inhæreret! Utinam ſiculus medicus ſolus, hoſtem hunc larvatum non cognoviſſet! Non doleremus inſcitiam juniorum quatuor medicorum Parrhiis commorantium e quibus commenſalis unus ſuum morbum nec cognovit, nec in principio magnifecit; ſupremum nihilominus fati diem cum oculis, (ob fluxum hepaticum clauſi.) ſocii interim ejus, ſerius cum phrygib. ſapientes, & in mortis cauſas inquirentes, ab oraculo Galen. quod conſultum eſt, certiores de morbi natura redditi ſunt. Nulli quidem cæcitas aliena visum reſtituit; aliena tamen pericula quoſdam cautos reddunt, ex quorum numero ut ſim, nec vitia excretorum contemplari medico indignum putem, ac officiorum aph. 1. Sect. 1. præſcriptorum memorem me præſtem, monitoria hæc ſchediaſmata erunt.

Fluxus hepaticus eſt dejectio indolens, humoris cruenti, ichoroſi, hoſtiarum recens mactatarum ablutioni ſimilis, & fœtidi, ab hepatis corruptione ortum ducens. Quâ conflictati, appetitu ſunt proſtrato, carnes oderunt, vino delectantur, febriculam aut febrem quandoque patiuntur, iis nonnunquam urgentur, ſanguinolenta aliquando per os, nares, uterum, hæmorrhoides, aut poros emittunt, cachexiâ, pruritu, hydrope abdominis aut tumore pedum ſeroſo, infeſtantur.

Fluxus) à fluidorum in corpore noſtro motu, denominationes variæ medicâ civitate donantur. Hinc ῥεῦσις, fluxio, id eſt, ipſi fluendi actio: ῥεῦμα, fluxus: ῥευματισμὸς fluxio fluxus, κατάῤῥους defluxus, deſtillatio: ἀπόῤῥοια defluxus, defluvium, humor effluens: ἐπίῤῥοια influxio, influxus. Διάῤῥοια, fluxus, fluentum, alvi fluor, profluvium. Sanguis ipſe effluxu ſuo variis nominibus occaſionem dedit: αἱμόῤῥοια ſanguinis profluvium, αἱμοῤῥαγία ſanguinis eruptio e naribus, αἱμοῤῥοΐδες ex ani vaſis Δυσεντερία cruenta alvi dejectio cum dolore & ventris torminibus. Cùm vero fluxus hepaticus indolens ſit, Δυσεντερία dici nequit.

Hepaticum dicitur hoc fluentum, à parte affecta, ſeu ſcaturigine unde manat. Hepatici enim dicuntur in genere, quicunque morbo aliquo hepar obſidente laborant: in ſpecie veteribus, quibuſcum loquitur Fernelius, qui hepatide, hoc eſt, jecoris inflammatione tentantur; neotericis verò hepatici, jecinoroſi, & jecoriticì cluent, quorum hepar victum, & imbecille evaſit, citra alium morbum, unde affectus noſter, Ἥπατος ἀτονία, hepatis imbecillitas apud multos audit. At hepar malè affectum eſſe ex ſanguinis effluentis, qualem notavimus, colore, notat Galenus, v. de locis affectis. Affirmat Forestus, non tantùm cruenta & aquoſa; ſed ipſam quaſi hepatis ſubſtantiam dejeciſſe eos qui ex hoc affectu morerentur lib. 22. Obſ. 22. in ſcholiis. Id comprobat experientia, conjecturis & ratiociniis potentior, cui refragari nulli, niſi qui peponem loco cerebri habuerit, licet. Contigit enim Viro Excellentiſſimo, Anatomico curioſiſſimo, Practico etiam ad minima attendenti, Præceptori in Anatomicis & Praxi fido, in ſui admirationem quoties loquitur me rapienti D. Carolo Drelincurtio. (quem diſſerentem de hâc materia, publicè anno 1671. dieb. 20. 22. 23. Octobris; & privatim circa initium Martii anni currentis audivi) fluxu hepatico denatos aliquot aperuiſſe quorum jecur ad inſtar pomi putris corruptum, contrectantibus digitorum apicib. ceſſit & ad contactum levem diffluxit. Haud me fugit, nequaquam me aſſenſum eorum cogere poſſe, (quod etiam non contendo) qui nomen hepatici fluxus ex præjudicio notum dictitant, & hepate nequaquam morboſo ſimilem fluxum aliunde ortum habere poſſe judicant. Aſt longum otium diſputandi de poſſibilibus, relinquo iis, qui in utramlibet partem diſputare parati ſunt; bombos tamen verborum experientiæ flabello diſcuti, veritatis aurâ difflari ſpectatorem me exhibeo. Notat Platerus tract. 3. lib. 2. de vitiis excretorum cap. 11. Fluxum cruentum, dilutum, copioſum Dyſenteriæ aliquando ſupervenientem, ſed idem in cauſis tinctura à fluxu hepatico eundem diſtinguit.

Corruptio hepatis.) Hepar malè affici dictum eſt, ſed modorum doctrina acceſſu difficilis, hic quoque acclivia habet, præcipuè quòd formæ ſubſtantialis vices compleat. Corruptionem nominavi, quam Philoſophi mutationem ab eſſe, ad non eſſe dicunt. At non ad non eſſe impli-

ſimpliciter, materia enim in materiam mutatur, unde ab annihilatione diſtinguitur, verum ab eſſe hepatis, ad non eſſe hepatis, quod fit ſola modorum variatione. Tollitur quies partium & particularum juxta partes, partiumque particulas, hoc eſt, textum arteriarum, venarum cavæ, portarum, lymphaticorum vaſorum, pororum bilariorum, nervulorum. Retexitur majori defraudatione partium, quam procorum penelopes, telæ hujus divini textoris ope contextæ, ſtamen & ſubtegmen. Mutatur locus glanduloſorum acinorum, & fit ῥοῦς ſeu ῥύσις, id eſt, defluvium acinorum ἀκράτεια vera, id eſt, incontinentia. Figura variationem ſubit. Motus ei congruens ligamentorum ope, aut fibrarum in vaſis exiſtentium, per hepatis ſubſtantiam ſparſorum eluditur, unde vera ἀτονία & ἀδυναμία. Magnitudo ſi non increſcit, quid mirum? Pomum enim putre raro (niſi ζύμωσις accedat,) incorrupto tumidius fit. Decreſcere autem ſi purgat, rationi conſentaneum; quia profluit aliquid ejus ſubſtantiæ, præcipuè ubi mali labes diutiùs ſerpſit. Pori vitiantur, evertuntur, unde naturalis ſanguinis αἵμωσις impeditur, δυσχυλία depravatur, & καχεξία accenit. Quid dicam de humore vegetativo, & calore vitali à quibus vitæ? νέκρωσις adeſt, & σφακελισμὸς partem habet hoc eſt mortificatio & morticinium partis eſt, non ergo his mag s opus, quam mortuo dapibus opimis.

Cauſæ corrumpentes internæ quatenus in ipſum hepar agunt) Sed, quia nihil à ſe corrumpitur, nec tamen quicquam extra ſphæram activitatis ſuæ agit, cauſæ proximæ in ipſo hepate perquirendæ. Alluit verò hepar ſanguis arterioſus, qui arteriæ cœliacæ ramum dextrum affluit; aliunde vero, uti venæ portarum ſurculi concava jecoris irrigent, ita venæ latæ radices ejus concava perreptant. Accedunt ſpiritus animales, quos ſi ſuccum nervoſum vocas non litigo per nervulos à plexu coſtalium ſingulares, ſanguis hic filtratur & tranſcolatur ad truncum cavæ aſcendentem. Bilis derivatur per poros bilarios ductus hepatios, & confluit in inteſtinum. Lympha receptaculum commune pellitur. Fluxus vero hic, quoniam per gyros inteſtinorum fit, viarum ad inteſtina perviarum ductum ſequitur. ſanguis ſeroſior ſolito laxat poros vaſorum, aut etiam capillaribus paululum dilatatis exit in ſubſtantiam, ubi imbibitur, & infiltratur, ceu ſpongia liquores imbibit; ceu ſpiritus ammoniaci, ceu alcohol vini partiaffuſus per eam ſerpit. Poſtea ſero ſanguinis tenuiore copioſius allabente, ſanguis paulo craſſior filtratur quidem, tenuius vero ſerum in loca uliginoſa effuſum cum aliqua ſanguinis portione, dum poros, ſanguini tranſcolando alias pervios, impervios offendit. bilis motum adi poros bilarios ſequitur, ſicque fluxum hepaticum conſtituit. aſt quoniam pars infiltrata, non exprimitur (vel compreſſione partium vicinatum puta diaphragmatis motu ſuperne deorſum, vel contentatum in abdomine inferne ſurſum; vel conſtrictione illa, quæ fit partim per nervulos, partim per fibras textum hepatis conſtituentes, partim etiam per membranam hepatis non tantum ejus extima ſed & intima pervadentem, ac vaſa comitantem) uligine vitiata diluit acinulos, & cohæſionem illorum disnectit, ſicque à communi vita ſeparat. Uti videmus carnes etiam recentes, in aquam putiſſimam & nulla ratione vitiatam immiſſas ſenſim corrumpi, & quidem æſtate citius, quam quam hyeme. Ita motu partium naturali ſublato, acinuli decidunt κατάπτωσις ruina ſeu caſus fit; quam partis morticinium conſequitur, ſeu jecoris διαφθορά.

Qui magis inclinant ad hunc affectum) raro hunc affectum etiam oculatiſſimi medici obſervant, unde qui ſint ad hunc affectum procliviores quod ab experientia dependet, non facile determinatur; tamen rationi conſentaneum videtur, tales, in quibus copioſum ſerum, pori bilarii patentiores, pori in vaſis adducentibus laxiores, in abducentibus exiliores anguſti huic affectui magis obnoxios.

Res hunc affectum inducere valentes) aër frigidus quia interiora calefacit, & ſanguinem fluidiorem reddit ut Hippocrates dicit ventres hyeme calidiſſimi aph. 15. ſect. 1. Exteriora vero frigore conſtringit, affluenti ſanguini copioſiori occaſionem dat, tranſituro eidem ac percolando obicem ponit. Vaſorum advehentium poros laxando, avehentium arctando fluxum producit, & reliqu parte acinorum corpuſculis infiltrata corruptionem ingenerat. Tranſpiratio enim impedita recte inter cauſas putredinis recenſetur. Calidus, ſanguinem liquat & fundit, calorem ejus vitalem turbat, non tamen prorſus incendit: ſpiritus conſumit a quibus robur hepatis. Hæc eſt ratio, cur homines ardente ſyrio ad laborem ſegniores deprehendantur. Humidus aer, poros corporis penetrat, ſalem liquat, qui liquefactus defluxiones adjuvat. Alimenta admodum refrigerantia, ut ſunt olera frigida, potus glacialis importune hauſtus, ventriculo immiſſa, ſuam circa portas vim exerunt, frigore penetrante. Quod, minus mirabitur, quicunque expenderit, ad auram frigidam, totum corpus calore exæſtuans ſubito refici: ad medicamentorum teſticulis aut plantis pedum admotorum vim, æſtuantem febrium fervorem, reſtringui: ad halituum & vaporum motum horrores, rigores, excitari. Frigore etiam afficitur meſenterium, in quo venæ portarum viræ propagines, quæ ſanguinem à frigore male alteratum in jecur infundunt. Et quicquid chyli per venas lacteas, aut lymphæ per vaſa lymphatica in receptaculum commune convehitur, ab indole nativa degenerat. Mutatur etiam chylus & lympha, in ia ipſo ductu thoracico unde ratio patet, cur æſtuantes potum frigidum hauriendo, in ipſo potandi actu reficiantur; alterationem quippe ſubit ſanguis ipſe deſcendens. Sic varias mutationes, à quibus abhorret natura, dum patitur ſanguis, illius filtratio vitio ſe peragitur. Opiatorum & relaxantium abuſus motum tollit, citra quem nulla actio. Motus corporis nimius, motum humorum verſus inteſtina feſtinat. Evacuatio ſanguinis in congerendo ſero, plurimum valet, ſeminis vero crebrior exhaurit. Decubitus in plumeis culcitris ſanguinem calefaciens, procliviorem reddit, ut in inteſtina corrivetur. Ira Humores movet. Mœror meatus obſtruit. Et ſic plurima, quæ alias innoxia, in hujus viſceris perniciem conjurant.

Morbi qui hunc producunt) ſuccedit hoc me-

tum aliquando febribus colliquantibus, in quibus non tantum pinguedo, a bile sanguinem ad nutritionem ineptum reddente, liquescit; sed corrupto prius nutrimento, ipsa pars, succi nutritii indolem sequitur. Quod facilius in hepate, quam aliis partibus contingere potest, eo quod filtrum & colatorium sit bilis. Idem contingit nonnunquam in febribus malignis, pestilentialibus, & peste ipsa, in quibus sal acre malignum, & volatile, malignitatis suæ stigma profunde inurit, & virus per ductum communem in intestina evomit. Idem in morbillis & variolis, ubi sunt adeo vehementes, ut non tantum sæviant in exteriora; sed etiam viscera occupent & corrumpanr. Ita perfectè Vener. Præc. Meus plurimas variolas vidit, quæ suppurantes intus & extra fluxum epaticum invexerunt, illumque perpetuò intra paucos dies lethalem.

Indolens.) Contrecta, ure, seca manum illam, quæ hinc ab anno tormenti bellici volante globo abrepta est, atque curiositatis gratia apud chirurgum asservatur nec molestiam ullam manco facies, nec tristem ullam sensationem eidem excitabis. Quid enim cadaveri cum viro? cadaver esse corruptum Hepar, h. e. vitâ sensuque destitutum supra dictum: neminem itaque mirari subeat si tale hepar nullo afficiatur dolore. Non enim putandum est hepar comminutâ toti conjunctum sensu destitui, id quippe luculenter refutat experientia eorum, qui hepatitidem h. e. inflammationem hepatis perpetiuntur. Negari tamen nequit eos qui hoc fluxu corripiuntur aliquando torminibus vexari; vel propter lumbricos in intestinis catullientes vel ob medicamenta aut acriora aut etiam adstringentia, sed præpostere exhibita, ab his enim humor in cavernis hepatis moram facit, & acrimoniam acquirit, dumque per intestina devolvitur dolorem invehit.

Cruenti, & hostiarum recens mactatarum ablutioni similis) sic e. g. videmus, & in artificiosâ parenchymatis hepatici separatione: & in spongiæ sanguine infectæ acaquis immersæ secunda aut tertiâ compressione, sanguinem aquosum exprimi: atque demum in ipso sanguinis venæ sectione emissi seri, quod ubi vel leviuscule cremorem, & caseum ejusdem moveris, illico plus minusve rubescit. Ichorosi,) ἰχὼρ græcis dicitur sanies serosa & tenuis, qualis prodit vel ab ulceribus capitis manantibus, vel à capitis furfuribus violentius abrosis, vel demum ex cadaveribus diutius quam per est inhumatis dum solaris æstus in illa agit. Aristoteli ἰχὼρ ille sanguis est crudus, qui vel nondum coctus vel in serum versus est. Allusit pro cul dubio vir magnus ad sanguificationem in hepate, quam medicina prisca docuit: sanguinem vero in serum converti, si benigne exponimus, profitebimur à sanguine lympham separari, quam si quis saniem nuncupat forte vapulabit: saniem quoque græci vocant τὸ πύον. & τὸ πυῶδες quod albicat: unde sanguineus ichor commodius quam sanies dicitur. Fit nonnunquam ut sedimentum crassum, vel fæces vini rubri, vel amurcam repræsentans dejiciatur, quod à substantiæ colliquatione fieri solet, ubi subtiliore liquore effluente crassius sedimentum in jecoris cavernulis ceu lacunis stagnat.

Tale quid in collegio Anatomici clariss. D. Drel. videre mihi contigit, in liene tabido ex lienoso extracto, qui juxta caput permagnam cavitatem lutulenta cœnosa & limosa materia refertam; parte vero reliqua scirrhosam duritiem habebat. Lien autem substantiæ similitudine ab hepate non multum abhorret. Idem igitur in jecore concipio ac hisce oculis in illo liene deprehendit:

Fœtidi) fætorem adesse in omni carnium corruptione ubi aliquid partium volatilium effluvia emittentium adest, ipsa docet experientia, cujus subjectum aliquid sulphurei esse, probat solutio sulphuris lixivio calcis vivæ facta, & aceto non fœtido præcipitata, fœtorem abominandum excitans. Ita sulphur accensum, & candelæ recenter extinctæ fumus pinguis & sulphureus fœtet. Ita omnia suffitibus & suffumigiis materiam præbentia, quantum quidem novi, ignem concipiunt, aut concipere apta sunt, sicque gratum odorem quem fragrantiam nominant, aut ingratum & tetrum, quem fœtorem vocant, ex se mittunt. At oleum sanguini inest qui copiosus per hepar à partibus internis remeat, & dum corrumpitur fœtidissimus evadit; uti etiam destillatione oleum summe fœtens ex sanguine pro licitur.

Appetitus prosternitur) halitus teter, & execranda mephitis janitoris ostia transit & penu naturæ, ventriculum scilicet subit: ubi ζύμωσιν corrumpit. Hac autem corruptâ stimulus ad alituram animalium datus appetitus nempe hebescit idque partim quia spiritu acido non imprægnatur lympha salivalis, quæ fermento originem suppeditat; partim vero quia deglutita non potest manere incorrupta, verum succo peregrino imbuitur atque dilutus.

Carnes oderunt.) suppetit ergo ratio cur hi carnem vehementissime oderint & aversentur. Ascendit enim ad ventriculum continuus ex hoc lacu vapor, qui condensatus in superiori ventriculi orificio ad nervos stomachicos fami præfectos penetrat, & aversationem carnium producit. Hujusmodi exempla passim prostant. Sic dantur, qui supplicia spectant dum latro securi subdere collum cogitur & aciem adeps sequitur, spectaculi dant pœnas pinguium aversatione. Sic ex improviso offendentes cadaver vermibus luxurians, exinde caseos veteres vermiculis scatentes abominantur. At hîc abominationis causa continue adest perpetuo enim renovatur, ut esca vulturis infernalis immortale scilicet Titii jecur.

Vino delectantur) ast quantum hi à carne abhorrent; tantum vino delectantur deliciæ enim quas vinum habet in sui amorem hecticos imo & ictero s pelliciunt. Documentum dedit hujus rei mercator anglus prædives per biennium ictericus, qui toto morbi decursu vini summo desiderio tenebatur. Is valetudinis recuperandæ causa ad excellentissimum doctorem D. Carolum Drelincurtium, in hanc urbem transfretaverat; sed post aliquot dies, itineris tædium, & salutis spem, cum morte commutavit, cujus jecur scirrhosum anatome docuit. Sapit vinum, quatenus glandulæ γαλακτικαὶ, sporades, basilares, hypoglottides, proglottides, uvulares, palatinæ, cacochymo sanguine irriguæ, subtili ejus spiritu reficiuntur. Ventriculus

culus ipse, ab ingrata illuvie, quæ illum subiit liberetur, venæ lacteæ irrorantur, & spiritibus animalibus in cerebro secernendis materia subministratur. Sed ohe malum! illecebris hisce blanditur hostis infensissimus, & suiamantissimis clam jugulum petit. inquit Fernel Path. lib. vi. cap. vi. de substantiæ hepatis corruptela. Fundit enim sanguinem, calefaciendo intestina & mesenterium, in quibus radices portarum, uti rami in ipso hepate; calorem vitalem æstu peregrino inficit, sanguinis motum concitatiorem conciliat: fluxum & corruptionem ipsam auget.

Febris aliquando adest.) Quod si fluento sanguineo rivu orum, venæ Portarum & cavæ, inquinamentum tenuius & parcius paludis cœnosæ hepaticæ, ad mare microcosmi abripiatur, febris fit occulta, qualem forestus lib. cit. obs. 23. in dysenteria hepatica, ex intemperie frigida notat. Si copiosius, tunc se magis patefaciet, accedente præcipue notabili diætæ vitio. Quod si frustum tetræ corruptela adducatur frequenter, non taman continuo, insequetur animi languor & defectio, ac tandem cum sudore frigido mortis prænuncia Syncope.

Sitis urget) calori febrili comes ut plurimum solet esse sitis, quia fauces ab halitibus ascendentibus arescunt. Accedit altara causa, seri sanguinis effluvium, unde sanguinis circulatio tardior, eiusdemque ad glandulas oris, salivam eructantes allapsus parcior. Sic sanguis vitæ thesaurus vehiculo ex parte destitutus linguam, & os universum rore suo defraudat.

Sanguinolenta excretio per nares, os, veterum hæmorrhoidas, corporis poros) naturam providam quæ à nemine docta, conservationi totius intenta noxia fugit, secu'um hoc compellare non finit. Sanguis ergo cordis contractione in partes pellitur, & instatu naturali reperit poros ad mensuram suæ magnitudinis accomodatos, qui præter naturam constringuntur aut dilatantur. Imo his illæsis, si sanguis tenuior existat, subtiliores etiam meatus, quam naturaliter habet, pererrat, ostiola horum cutanea, propter recursum naturalem impeditum, & continue influentis sanguinis impetum, effringit ut.

Vnda impelliturunda,

Vrgeturque eadem venies, urgetque priorem.

Quid enim, si.

Gutta cavat lapidem non vi; sed sæpe cadendo.

Sanguis copia suo tenuem cuticulam distendens, & noviter pulsus, novis ictibus arietans, eandem perrumpet.

Imprudenter cohibito cachexia, pruritus hydrops, p. dum tumor sero succedit) naturam bene agentem spectare, adjutare, & imitari decet medicum. At scire, quando? quam? &c. bene agat? hoc opus, hic labor est. Et non abs re fluxuum cura, Cos ingenii medici & judicii ac prudentiæ, practicæ lydius lapis audit. Ruenti cum impetu aquæ ostia opponito, murmur habebit, & frustra prohibente obice exundabit. Ita dum imperitorum error, molimen naturæ eludit, & quod prodire sinendum erat, sistit, operam perdit. Tunc enim immutato cursu, in varias partes ruit. Suffundantur hoc ichore acrio e glandularum subcutanearum myriades, aderit pruritus, perfundatur interstitia subcutanea & cuticula à cute plurimis in locis sejungatur fiet scabies. Rumpantur vasa lympathica & serum fudet in abdomen, exorietur hydrops; in pede tumor serosus. Si verò hoc serum per corporis poros eat atque redeat, variam pro sui varietate introducit cachexiam.

Prognosis 1. Exitus.) Salutis, non illico desperandum hepatico fluxu conflictatis, si in principio peritum medicum nacti sint: non etiam ubi malum aliquamdiu duravit sensim procedens, & lento gressu, nisi præveniatur ad exitium deducens. potest enim docta manus hoc malum debellare. Mortis At ubi partus est febrium malignarum, pestis, variolarum morbillorum & sanguis atque fluens fuscus est & splendidus cum fœto e intolerabili, tum doctaplus valet arte malum. 2 Durationis. Nec multum durare novit, ubi perniciosis & acutis affectibus successit, aut eosdem comitatus est: diu tamen aliquando fraudulenter hospitatur. Idque vitio patientum, qui parum de hoc malo conqueruntur, eo quod indolenter degant, sicque malum ceu latentem anguem sub herba relinquunt: aut etiam vitio delicatorum medicorum, quibus hoc unicum natum, *fuit mihi alens*, ustic it, & vi sum excretorum examinare dedignantur. 3. Modi eventus & mutationis ubi vero æger ini exactam rationem habere cupit, & medicus diligentem & arti congruam adhibet medelam sanat sæpe, atque paulatim. Interdum vero morti ægrum eripere non potest, sed mors patientem ab amicis subito aut lente divellit.

Sanguinem sistentia) suo hic munere recte fungetur medicus ubi 1. sanguinis serum copiosum diminuendo, justam sanguini consistentiam conciliarit. 2. Hepar nondum corruptum roboraverit. 3. Idem à corruptione præservaverit, & cadaver hepaticum condierit. 4. Naturam in regeneratione corrupti juverit. 5. Patientem convenienter cibaverit.

Purgantia) indicationi primæ satisfacient rhabarbarum, myrobalani citrinæ, aloe: non quasi hæc hydragoga forent, sed quia cholagoga, & per poros bilarios evacuant, qui sanguini seroso ad intestina fluenti, canaliculi existunt: & quia parti eidem, teste experientia opitulari deprehenduntur: tum etiam quia duo priora, vim adstringendi, huic affectui convenientem habent; tertium vero, inter ea quæ corruptionem arcent, optime audit. Exhiberi vero hoc modo possunt.

Accipe Rhabarbari tosti. Drach. ß. Nucis Moschath tostæ. Mastiches ana Scrup. j. Sacchari clarificati Drach. j. F. Pulvis. aut Accipe. Myrobalanorum Citrinarum condit. Drach. ii. vel accipe. Aloes, succo absint hii & Centaurii nutritæ. Scrup. ii. olei Myrrhæ per deliquium. Drach. ß. conservæ absinthii. Drach. iß. M. F. bolus. hæc Serum educent, sanguinem magis consistentem reddent, hepar roborabunt, & Poros aperient.

Roborantia) Altera Indicatio complebitur extractis. Absinthii, Cardui bened. Aristolochiæ rotundæ, centaurii minoris. conservis. Rosarum rubrarum, acetosæ, trifolii acetosi. conditis. Enulæ campanæ, cydoniorum, nuci. juglandis.

Condientibus.) Balsamica virtus requiritur ad tertiam indicationem, quam, quia celebrat bernardus penotus a portu, in balsamo præclaro ad cadavera inungenda. & a corruptione præservanda, quo Veteres in senio sublevando usos dicit: habe.

Ex descriptione petri aponensis conciliatoris.

℞, Myrrhæ, aloes hepaticæ, spicæ nardi sanguinis draconis, thuris, Mumiæ, opopanacis, bdellii, carpobalsami, ammoniaci, sarcocollæ, croci, Masticis, gummi arabici, stiraci liquidæ ana ℥ij. labdani electi, succi castorei ana ℥iij ß Musci ℥ß. Terebinthinæ ad pondus omnium, pulverizanda pulverizentur & cum terebinthina probe misceantur: pone totum in alembicum & ingeniose destilla, liquorem destillatum accipe, & in vas vitreum reconde. Dosis guttæ iii. extrinsece vero hoc ipso, at aqua rosarum temperato, regio hepatis mungatur. Felicem successum ex hujus balsami usu sperare licet.

Hepar regenerantibus) forte hoc absurdum videbitur posse hepar regenerari; quod concessero ubi totum corruptum est; ubi vero, pars ejus duntaxat, nequaquam. Ratum in hanc rem exemplum & oculis charius habeo excellentissimi promotoris D. caroli drelincurtii observationibus & curationibus vero heroicum & regio medico dignum. Historiam Anglus quidem lutetiæ parisiorum conquerebatur nerrabo. batur de gravitate hypochondrii, Decubitu molesto, respiratione difficili, pars affecta mollis deprehendebatur, Maturantia juverunt, Signa puris apparuerunt, apostemate aperto pus cruentum copiose per dies octo prodiit, pronunciante D. drelincurtio: pus à partibus internis manare; chirurgus risit; at digiti immissi in ipsum iecur penetrabant, quod in ambitu vulneris costis adhæserat, ita ut nihil in abdomen delaberetur. S eq; Enunciati veritatem non tantum chirurgo verum aliis cum thoma incredulis digiti immissi firmiter probarunt. Adhibitis vulnerariis Dei & artis ope restitutus est. Ergo idem contingere posse in fluxu hepatico, imo sæpe contingere, concludere quid vetat? Vulneraria ergo hic conveniunt, uti sunt radices symphyti, angelicæ, aristolochiæ rotundæ, Imperatoriæ, bistortæ, caryophyllatæ. Herbæ & folia equiseti, centaurii minoris, Plantaginis, millefoliis, pentaphylli, hyperici, verbenæ. Cortices & lanugo florum salicis, &c. Sanguis draconis, sarcocolla, & hæmatites. Hæc s. a. administrata, ita sanguinem depurant, ut ex eo, quod perditum est reponi possit; hæc tenuem ichora carnis generationi nocentem removent, & naturæ subsidium ferunt. Observandum etiam, corruptis & defluentibus acinis glandulosis, non illico vasa corrumpi; nam separatione glandularum facta, vasorum divaricationes integræ servantur.

Ultima indicatio. Diæta duabus vocibus enunciari solita, Cave, cape, absolvi potest. Abstinendum ergo ab iis quæ, supra notavimus huic morbo occasionem præbere. Usurpanda vero ea, quæ juvant. Ut sunt alimenta morbo decrementum, ægro virium augmentum adferentia. Amygdalata & hordeata consistentiæ spissioris quam Emulsiones. Pasta regi analeptica ex carne Testudinum nemoralium, cancrorum fluviatilium, caponis, perdicis, cochlearum, ex hepate Luporum, Perdicum, Gallinarum, Anserum. Thyrsuli asparagorum teneriores decocti, capita cardui altilis, acetosa rite præparata, aceto & butyro condita. Olus ex Seride seu intybo multos restituisse dicitur. Passulæ magnis laudibus extolluntur. Cerasa, pyra, mespila decocta magis quam cruda, sorba bene matura. Observandum tamen: Nec simpliciter aperientibus, nec etiam solis adstringentibus utendum esse; ne illis sanguinem copiosius proliciamus; his sero copioso viam præcludamus. Intervalla ergo circumstantiæ docebunt. Potio fiat, ex decoctis & destillatis herbarum hepar roborantium. Chalybeata sua laude non carent.

Non libet ad caussas eas, quas ex affectuum numero citavimus, ut: febres malignas, pestem, variolas, & morbillos excurrere: uti etiam symptomata omnia, hæmorrhagias, cachexiam, scabiem, &c. pertractare. Sublata enim corruptione effectus tolluntur, & caussis venturis præcautione nullum commodius remedium. Atque sic considerationibus nostris de hepatico fluxu, cum fucis, cum apibus, & cum araneis concinnatis, non sine numine, quod venerandum in secula, finem imponimus.

Hactenus præmemoratam considerationem Medicam attulimus. Jam ad alia transimus.

Serosum fluxum & hepaticum dictum, qui viderint, pauci sunt: Curandum autem, sibi persuadent per antidysenterica admista cum hepaticis; quæ scilicet roborent, & calefaciant. Hepati lupi plerique magnam vim in hoc affectu tribuunt, illudque varie præparatum exhibent. Sunt qui aquam ex illo cum aliis simplicibus commisto per alembicum eliciant: alii electarium, alii pulverem. At aromata quæcunque modò exhibeantur, optima erunt: cinnamomum, galanga, piper, zinziber, caryophylli, cubebæ, horumque essentiæ, spiritus, aquæ. Vinum absinthites, aliudve, e ligno gavaiaco, cinnamomo, & pipere conditum: conditur & electaria è baccis lauri, uvis passis, nuce odorata, cæterisque etiam proficient. Hydrotica moderatè sumpta a nonnullis commendantur ad superabundantis seri evacuationem. Tutiora vero videntur diuretica, & sudorifica, quæque alkalia plurimo constant. Vitanda autem sunt humectantia, cathartica valentiora, acida, pinguia, oleosa. Narcotica, si moderata fuerint, & cum roborantibus mista, pro ratâ suâ quoque proderunt. *Lucas Tozzi Medicin. Pract. lib. 2.*

Consultationes.

Fluxus hepaticus legitimus.

Juvenis præstantissimi senatoris œconomus, 30. annos natus, temperamenti iecoris & cordis, calidi & sicci, habitus gracilioris, vinis meracioribus semper delectatus, & nive refrigeratis, motibus corporis & animi continuo agitatus, & diarrhœis biliosis frequenter obnoxius, tandem declinante æstate diarrhœa biliosa correptus, eam neglexit consueta vivendi ratione semper usus, ea opinione quod præteritarum more hæc duobus vel tribus diebus cum levamine supprimenda foret. Spes tamen illum frustrata est, plures enim dies perduravit, cum siti vehementi, & tandem ciborum fastidio, excrementis, quæ primis diebus biliosa erant, in rubida, & quandoque tenui sanie cruenta mista mutatis. Nihil tamen abrasionis medicus dome-

domesticus observavit, sed pinguem potius & oleosam substantiam innatantem, postremo vero bilem crassam, graveolentem, valde coloratam, & quandoque veluti vini fæcem. Hujusmodi autem evacuationes duobus aliquando, vel tribus diebus intermittunt, adeo ut pat. melius habere videatur, sed mox deterioris conditionis recrudescunt. Accedit quoque febricula, vespertinis horis invalescens. Quoniam autem senatori excell. Iuvenis hujus sanitas admodum cordi est, ideo illius jussu, ad te, tanquam ad artis medicæ fontem confugimus, ut quamprimum scriptis agenda committas, exactissime à nobis administranda.

Quoniam diarrhœis, vel crudis vel biliosis totum venosum genus nonnunquam expurgatur, ideo homines à quamplurimis malis præservare solent, vnde observabat Gal. quod accidunt aliquando certis temporum intervallis, dum omnis corporum redundantia per ipsas educitur, prout commodum inveni illi contigit superioribus annis, quibus à copioso & consueto vini meracioris potu, nec non ab animi corporisque vehementibus motibus, calida cordis & jecoris naturali intemperie magis magisque adaucta, copiosa bilis coacervata est, à valida tamen venarum expultrice ad intestina detrusa, & per alvum evacuata trium aut quatuor dierum spatio, non sine patientis levamine. Verum, quoniam tum ratione ætatis, tum copiosioris meri potus, necnon invalescentibus corporis motibus, atque animi curis, ob domestica negotia jecoris potissimum intemperies eo provecta est, ut bilis à vehementi calore crassefactæ copiosus proventus, non amplius ab expultrice deturbari potuerit, hæc proinde in jecoris venis subsistens tantum æstum in hoc viscere accendit, ut (accedente quinetiam consueto gelido potu) ejusdem tono lascfactato, sanguificatrix facultas debilitari cœperit, vnde ab initio sitis vehemens cum ciborum fastidio, intemperiei calidæ indicio, inde crassæ bilis graveolentis & valde coloratæ excretiones observatæ, necnon postremo innatantes pinguedines, colliquationis soboles quæ omnia fervidissima jecoris intemperiem produnt (prout frigidam demonstrant assiduæ excretiones, nec multæ, nec graveolentes, sed veluti limus & niger sanguis) hepaticum fluxum imminentem prænunciantes, qui postea luculentius se exeruit, rubida proluvie apparente, quam, ingravescente malo, tenuis sanguinis sanies secuta est, & nonnunquam veluti vini fæx, semper tamen sine erosione, quorum evacuatio duos aut tres dies aliquando intermittit, mox deterius recrudescit. Quoniam autem sanguis in ipso viscere corrumpi cœpit, febris quoque accessit, quandoque medicis imperitis ignota. Omnia equidem symptomata fluxum hepaticum legitimum, ex sanguificatricis facultatis scil. læsione atque imbecillitate, à calida intemperie provenientem manifestissime significantia, ait enim Galen, quod à qualibet octo intemperierum sanguificatrix facultas noxam pati potest, unde hepatico appellavit illos, quibus citra manifestum in hepate vitium, in propriis actionibus illud debilitatur.

Ut igitur huic patienti opem feramus, biliosi atque corrupti humores sunt evacuandi. Secundo calida jecoris intemperies corrigẽda. Tertio tonus ejusdem pristino statui restituendus. Et tandem jecur ipsum propriis adstringentibus roborandum.

Et licet non adeo facile sit sanitatem consequi, cum affectus firmis innitatur radicibus, calidæ nimirum jecoris & cordis naturali intemperiei, erroribus in vivendi ratione magnopere adauctæ, cujus ratione jecoris robur exolvi perniciosissimum est, nihilominus, quoniam juvenis præceptis medicis obtemperans, & ab initio propria a viro excellentiss. opportune administrata fuere remedia, ideo spem salutis concipimus, remediis a tribus fontibus desumendis & administrandis.

Et primo quidem in chirurgico, peropportune fuit ab initio sanguis ex jecoraria vena detractus, post imminutam & medicamentis evacuatam bilis copiam, ad contemperendum jecoris & sanguinis fervorem, quod remedii genus in progressu non adeo facile admitti potest, ob ejusdem visceris imbecillitatem, biliosique humoris redundantiam. Hepatis regioni refrigerantia & subadstringentia apposita fuisse suppono, epithemata scil. ex succo cich. Spec. Triousant. & aceto, parata. sicut & illitus ex ung. Rof. mes. cui, sub finem morbi, santalinum quoque addendum fuerit.

Ex. pharmaceutico promo desumenda bilem imminuentia atque excernentia: quæ quoniam jam à viri excellentiss. prudentia iterum atque iterum præscripta & administrata fuere, ideo repetita cassia, cum rhab. Seroque asinino depur. superhausto, ad secundam explendam intentionem devenire poterit, in quem finem, succus cich. depur. sicut & intybi, sonci commendari solent. Verum nobis experientia compertum aquas thermales & Villenses potissimum egregie huic morbo mederi: facultate enim pollent, ratione ferri & aluminis, quibus constat, & jecur refrigendi & subadstrictione roborandi præterquamquod, in diuturno hujusmodi fluxu, diureticorum usus magnopere conferre solet. Præbeantur itaque primis diebus dejectoriæ, reliquis autem diureticæ, primo scil. præmisso. syr. rof. sol. cum decoct. pulpæ tamarind. postea succo lim. vel. spiritu vitrioli, qui præter diureticam vim, substantiam jecoris densare & cogere, necnon sanguinem quodammodo sistere poterit: in quorum usu ad 15. imo 20. dies pergendum fuerit.

His peractis eadem intentio continvanda, siquidem ex Gal. habemus, quod scopus curationis præcipuus est intemperiei contrarietas Hinc Aetius & Trall. uno ore prodiderunt, quod, primus curationis scopus, est, ut intemperiem ad contrariam deducamus, & non, ut vulgares medici, qui nihil soliciti de intemperie, statim ad adstringentia & hepatica deveniunt. Quare eadem intentione adhiberi poterit, vel succus cich. & sonci in decoct. End. acet Plantag. Portul. & hepaticæ, vel bibatur quotidie, summo mane, cyathus ex aqua stillatitia de succo cich. End. & planteg. addito lim. succo.

Interim tertia quoque intentio expleri poterit, exhibita hora una ante prandium & cœnam, tinct. Corall. chymica, ad gutt. v. aut vi. in semicyatho aqua Plantag. vel auro potabili, in aqua destill. ex tenerrimis Quercu foliis.

Tandem à proprietate juvare, & prærogativam obtinere hepar. Lupinum gal. asseruit, cujus dosis apud ipsum fuit ad ℨ i. quod ab ipso Aetius quoque desumpsit. Reformetur igitur pulvis ejusdem Lupini hepatis, cum conf. Rosarum, & summo mane exhibeatur, cui succedat haustus ejusdem aquæ plantag. aut quercus. vel præbeatur cum gal. Eupatorio mistum, hoc enim insigni jecoris roborandi facultate præditum est. Hoc etiam tempore, una cum carnibus in aqua, de more bulliat lignum cydonii, à schenchio magnopere commendatum.

His addimus, quod si cruentus alvi fluxus contumax fuerit, ut præstantissimum remedium à Galen. proponitur phil. Roman. iterum, vel etiam tertio per intervalla exhibendum, licet ipse eodem semel tantum exhibito hepaticam ante operiem se sanasse profiteatur.

Victus ratio jam à viro excell. præscripta diligenter servanda, cui addimus, quod materia alimentorum sit hepatis substantiæ similis, quale proinde erit jecur omnium animalium, potius vero sit aqua nocera, utpote refrigerans & quodammodo adstringens, cum terram samiam ejus alveus contineat. Quando vero vino uti licuerit, sit album tenue & subausterum. Quæ omnia confirmant ea, quæ à viro doctissimo, tum administrata, tum administranda, pro pat. salute proposita fuere. *Raym. Joh. Fortis Consult. et Resp. Medic. T. j. cent. j.*

Fluxus hepaticus spurius.

Excell. Marchio, 30. annorum, temperamenti calidi & humidi, habituas ad obesum vergentis, vitam otiosam ducens, & cibis, potibus atque veneri magnopere indulgens, frequentibus diarrhœis superioribus annis obnoxius, anno tamen abhinc suppressis, ventris doloribus correptus est, simulque ephemeris febribus, à quibus evacuatione à medico solicita sæpe liberatus est, licet de quodam ponderis sensu in abdomine conquestus fuerit semper, tamen neglecto. Tandem 40. abhinc diebus, alvus præter consuetudinem, iterum, ac tertio, quolibet die cruda & liquida, potius quam solida egerere cœpit, non sine aliqua macie, & totius corporis lassitudine ac virium lapsu. Quibus deterritus pat. Excell. me domesticum medicum accivit, qui præter hæc omnia mihi relata, evacuationes non semel inspexi, easque liquidas ut plurimum, quandoque etiam compactas, sed & chylosas potius observavi. Decolor insuper patiens redditus est, atque consueto gracilior, & Mesenterium obstructionibus, prout tactu deprehendi, occlusum habet. Ideo curatione illi maxime est opus, quam quoniam lenienti medicamento inchoare decreveram, juvenis excell. illud renuens, respondit, se nolle currenti addere calcar equo simulque jussit statim sui status historiam tibi præstantissimo viro transmitti, ut de hujus affectus natura certiores nos facias, & pro Marchionis excell. salute agenda proponas.

Quod alvi fluxu 40. abhinc diebus marchionem excell excrucians, maciem totius inducat, viresque atterat quid mirum? cum chylosus observetur, ac proinde quotidianum corporis alimentum, vel omnino, vel saltem magna parte subducat. Consideratione autem dignum, & cognitu necessarium, quænam sit pars in hoc fluxu principaliter læsa, & num ventriculus, an potius mesenterium, vel jecur ipsum, vel intestina sint incusanda, ut scil. & affectus idea, & illius causa innotescant. Et primo quidem ventriculus excludendus nobis videtur, quod ejusdem male affecti nulla querela præcesserit, & licet frequentes cruditates superioribus annis in eodem genitæ fuerint, unde frequentes pariter diarrhœæ, & ab iisdem suppressis, ephemeræ quoque febres, quæ earundem excretione solvebantur, id tamen non ventriculi vitio, sed potius improportionatis objectis, quantitate & qualitate peccantibus imputandum fuit, quo etiam obstructiones mesenterii referendas censemus. ventriculo autem secluso, ipsa lienteria proinde ableganda, & quidem potissimum cum desit celer ciborum non mutatorum transitus. Neque intestina hic locum habere credimus, quoniam licet chylosa observetur excretio, non tamen qualitas ciborum impermutata discernitur, præterquamquod tempore ab assumpto cibo valde distanti alvus movetur, & chylosa materia excernitur, cujus effluxus, lætis intestinis, non adeo cunctatur, quare de cœliaca passione non est cogitandum. Superest igitur, ut mesenterium, vel jecur, vel utrumque afficiantur. Atque sicut de mesenterio dubitari non potest, cum sit obstructionibus infarctum, tactu à viro excell. & ab excell. Pat. gravitatis sensu perceptis, ita de jecore dubium esse potest, licet nobis pars affirmativa præferenda videatur, siquidem à promiscua assumptiorum qualitate jecur ipsum imbicillitatem contraxisse suspicandum, accedente præsertim immoderato veneris usu, necnon vita otiosa, intermissio enim corporis motu, alimenta diutius in visceribus hærent, & tardius distribuuntur, unde calor nativus agendo repatitur, & à diuturna mora gravatur, atque in suis operationibus debilitatur. Quoniam vero calidum & humidum ipsius jecoris temperamentum non adeo facile altaratricis, sive sanguificatricis facultatis læsionem admittere potuit ideo attractricem lædi non adeodifficile fuerit, cujus noxa facilius intemperiem humidam sequitur, prout sanguificatricis calidam. Quamobrem ob mesenterium obstructum, chyli transfluxu intercepto ad hepar, ob ejusdem vero attractricis imbecillitatem, eodem non attracto, duplici nomi ne in mesenterio tandiu moratur, donec corrumpatur, corruptusque, varia specie coloris & consistentiæ, per alvum excernitur, unde hepaticus fluxus illegitimus constituitur, quam perperam Fernel. pro cœliaca passione usurpavit.

Ut autem auferatur, ventriculus primo expiandus. Secundo obstructiones in mesenterio, & forsan in cava jecoris aperiendæ. Tertio jecur adstringentibus & à proprietate juvantibus roborandum.

Hoc autem assequi non adeo facile existimamus, cum obstructiones auferre arduum sit. Nihilominus si pat. Eecell. Medico obtemperaverit, cum obstructiones exsiccatæ non sint, optatæ salutis, tuto & cito consequendæ illi spem facimus, multò namque facilius est attra-

attractricem jecoris facultatem, quam sanguificatricem læsam corrigere.

Ex Chirurgico itaque fonte primo consideratur sanguinis missio, quam quidem affectus ipse non exigit, tum quia nullum jecori robur addere potest, tum quia venæ sectio non expurgat obstructiones, sed id faciunt incisiones & detersiones, ideo vel o mittenda, vel in aliud tempus differenda, dum conjiciamus ab aliquo jecoris calore coindicari. Quare remedia sunt à fonte pharmaceutio petenda.

Et primo quidem ventriculi expiatio cass. cum tart. vel syr. ros. sol. perficienda, ut inde ad mesenterii obstructiones aperiendas statim deveniamus, levioribus primo, mox validioribus. Paretur igitur oxymel. ex quatuor radicibus aperientibus, in aq. agrim, & aceto maceratis, ut addito melle hispanico, & frustulo integri cinnam. fiat oxymel. suave, sed dilutum, cujus quolibet mane tres unciæ præbeantur, epoto ab iis jure tenui cich. borrah. melissa, pentaph. & agrim alterato. Sex vero præteritis diebus assumat. flor. cass. & lenit. an. ℥ß. Deinde repetantur deobstruentia validiora, additis præscripto juri alterato tart. vitriol. gr. xii. & exhibito alternis diebus rhab. non torrefacto, ex Avic. & Hipp. in ventris fluxionibus, quoniam in præsens non agitur de rettentricis imbecillitate. Præbeatur itaque ad semidrachmam, ruditer pulveriz. & cum flore cass. refor. ut fiant bol. ii. aut.

℞. Extr. rhab. ℈ i. tart. vitriol. ℈ß. m. refor. b. & aut. His autem superbibat Excell. Pat. decoctionem præscriptam, & ita alternatim procedat assumendo oxymel cum decoct. & tart. vitriol. altera vero die rhab. jam præscriptum, cum eadem decoctione. Quod si 15. dierum spatio obstructiones magna parte non obstituerint, ad validiora pergendum, crocum scil. Martis aperitivum, cum acido sulphuris paratum ut.

♃. Croci martis aperit. gr. iii. Succi Eupat. condens. ʒi. m. f. b. & aur. à quo bibat aq. agrim. ℥vi. plures dies, sed quarto quoque sumat. ʒß. pil. de trib. cum ℥ß. Elect. lenit.

Ablatis, aut magna parte obstructionibus imminutis, aquæ tettucianæ locum habebunt quatuor aut quinque diebus assumendæ, cum mell. ros. & syr. ros. sol. ad peficiendam primarum viarum ablutionem ac detersionem.

Deinde tertiæ explendæ intentioni, mirificè conducet absint. ut quod & jecur roborare, & ejusdem meatus expedire possit, nitrosa enim & amara, cum subadstrictione, id præstant. Nonnulla quoque addenda à proprietate juvantia, in quibus troch. ex aniso, amygd. amar. & oymel. proponit Galenus ut & alios hujusmodi.

♃. Amygd. amar. ℥ß. anis. ʒii. absinth. sem. apii ʒii. cumini ʒii. vini albi generosi. q. s. m. f. pastilli, quorũ unus cum exiguo vino absinth. assumatur. Nos autem libenter aliis compositionibus utimur, ut.

♃. Pulv. hep. succi absinth. condens. Succi agrim. condens. succi cich. condens. an. ʒi. m. & cum vino albo aromatico refor. b. vi. quorum unus præbeatur, superhausto cyatho aq. agrim. & cich. chalybeatæ. Vel paretur tale elect.

♃. Passul. mund. vino lotar. & per setac' transmiss. ℔. i. rhab. elect. ʒii. sacch. opt. ℥iii. m. ad ignem, sub finem adde pulv. caryoph. ʒi. f. m. refor. elect. cujus dosis erit ad ℥ i. epoto ab hoc haustu vini absinth. Tandem jecori & visceribus omnibus robur conciliare poterit theriaca antiqua, sequentibus tamen mensibus hyemalibus usurpanda.

His addatur congrua victus ratio. Parcius, sed optimis alimentis vescatur, & moderate bibat. Corpus exerceat. Venerem hoc tempore ablegat, & alacriter vivat. Quibus ut D. O. M. aspiret, enixe obsecro. *Idem ibidem.*

Dysenteria Hepatica.

Vir Iuvenis 22. annorum, Joh. Dan. Struppius ad belnhausen, Ann. superiori 1620. sub initium Martii, consilii causa me visitat, de cruentis dejectionibus quotidianis, carnis loturam ut plurimum repræsentantibus, absque dolore, conqueritur: adest etiam sitis frequenter urgens, urina subaurea tenuis, appetitus dejectus, & nausea a carne.

Quamvis Dysenteæ vocabulum propriè tantùm illas alvi dejectiones cruentas includat, quæ cum intestinorum exulceratione dolorifica fiunt abusivè tamen, juxta Hippocr. & galen. interdum etiam pro aliis dejectionibus cruentis sumitur, qua ratione dysenteria quædam hepatica dicitur, ubi intestinis illæsis, propter jecoris imbecillitatem cruenta fit dejectio. Talis affectus etiam in hoc ægro proponitur, ubi cruentæ sunt dejectiones, non dolorificæ cum pure permixtæ, quales hactenus in dysenteria propriè dicta descripsimus, nec etiam puri sanguinis, quod vena quadam rupta vel aperta fieri solet; quotidiana, per intervalla scilicet, non tanta crebritate, sicut in dysenteria propriè dicta fieri solet accidentes, carnis loturam, ut plurimum repræsentantes, quatenus jecur imbecillius sanguinem, nondum perfecte elaboratum, sibi non retinet, sed per meseraicas ad alvum transmittit, unde dejectiones ejusmodi similes aqua redduntur in qua nuper mactatæ carnes animalium abluuntur; absque dolore, tali scilicet, qui dysentericis alias accidere solet, ob intestina p. n. affecta. Non enim negandum, quin hic etiam gravativus dolor, ob jecoris imbecillitatem, levide causa sæpius observari soleat. Adest sitis frequentes urgens, tam propter absumtionem humida substantia, respectu fluxionis præter naturam, quam quod etiam hepar ad intemperiem calidam inclinet, quod urina suborea, tenuis, cum appetitu dejecto nauseaque carnis magis confirmabant.

Est vero propterea, quod primis mensibus non admodum affligat hoc malum, ægrotantes interdum non admodum sollicìti sint, nihilominus affectus hic periculo non caret, cum pars affecta princeps sit, totique singulis horis prospicere debeat, unde negligentia patientis facilime cachexiam, hydropem, totius consumtionem, &c. producere potest.

Quocirca, cum affectus in hoc ægrotante adhuc in principio esse videretur, ante omnia 1. Jecoris intemperiam calidam, obstructioni minimarum venarum occasionem præbentem, corrigendam. 2. Ejus robur dissolutum conve-

nientibus adstringentibus reducendum. 3. Primum coctionem corroborandam esse statueram.

Quoad primam indicationem optimè conveniebat conserva radic. cichor. modicè refrigerans & aperiens, respectu jecoris, cui juxta secundam indicationem aliquid adstringentium admiscuimus, ut sunt conserv. rosar. antiq. cum appropriata jecori carne, vel pulpa passularum corinthiacarum, & aliis hoc modo.

℞. Conf. rad. cichor. ℥i. rosar. antiq. ℥ß. pulp. passul. corinth. ʒvi. limat. chalyb. ppt. ʒi. coral. rubr. ppt. C. C. usti ppt. ana ʒiß syr. de endivia s. q. f. F. Electuar. molle; cui adde sp. vitr. ex marte ppt. ℈ß. M. Hujus electuarii usus ℥ß. frequens sit vacuo stomacho, quotidie bis, tribus horis ante cibum cujus loco, variationis gratia, sumantur etiam interdum rotulæ, quæ.

℞. Specier. diarrhod. abbat. ʒiß. diatrion. santalon. ʒi. conf. rap. cichor. ℥ß. semin. melan. ʒiii. sacch. in aq. ros. & endiv. solut. ℥vi. F. confectio in rotulis.

Porro majoris corroborationis gratia, juxta secundum canonem, interdum etiam usum rhabarbari parumper. tosti concessimus, quantitate ʒiß. cum pulpa passularum minor. permixtum, hausti vini medicati superaddito, quod

℞. Rad. cichor. ℥ii. herbar. agrimon. marrub. alb. ana. miß. absint. m. ß. sem. fœnic. ℥ß. macis, nucis mosch. ana ʒi. incisa & contusa infund. in ℔. viii. vini Rheuni. tenuioris de quo tempore prandii quoque corroborationis ergo primus haustus bibatur.

Exterius inunctionem ordinavimus mane vesperique.

℞. Olei absint. cydon. amygdal. amar. ana ℥iß. flor. chamæmel. summ. absint. agrimon. ana p. i. mastich. nucis mosch. caryophyll. ana. ʒi. aq absint. aceti sambuc. ana q. s. F. Decoctio & coletur pro linimento.

Præter dicta, quod tertium scopum attinet, victum facilis coctionis, modice refrigerantem & adstringentem ordinavimus, inprimisque crapulam angue prius fugiendam esse diximus, quibus monitis, ad vernum usque tempus servatis, pristinæ sanitati patiens vicissim restitutus fuit, ita ut æstivis mensibus militiæ causa ad Bohemos abiret. *Gregor. Horstius observ. & Epistol. Medic. n. lib. 4.*

A diarrhœa contumaci in lientericum, cortiacum & Dysentericum fluxum non infrequens transitus, & ab Hippocrate pluries notatus, sed in Hepaticum fluorem insolens plane aut saltem rarissima metastasis. Rarius etiam quod scribi hepaticæ colliquationi sociam adesse febrem consricuam; Utrumque tamen in nobiliss. Domino Vuillet morbi genus agnoscis & proprio charactere suisque coloribus ita graphice depingis, ut nullus superesse, videatur dubitationi locus; sed ut clarius causarum quæ tantæ calamitatis parentes sunt æquivocatio detegatur & innotescat, nonne propius vasorum mesentericorum atoniam & imbecillitatem a nimio & diuturno fluxu oriundam quam ipsum hepatis tonum laxatum accusare liceat? An fortassis præcessit occultus licet phlegmonodes mesenterii dolorum incapacis, abscessus quo incalescente febris & diarrhoea fuerint suscitatæ, eodem rupto & expurante febris remissio & dejectiones subsecutæ contigerint? In hepatico fluxu sincera solent esse alvi rejectanea & loturis carnium sanguine adhuc madentium simillima; at in hocce fluxu non sunt impermixtæ dejectiones sed ex hepaticis, stomachicis intestinalibus, imo ex toto corporis habitu deciduæ & consociatæ, ut tu ipsemet observasti sed ulterius quæso attendi? an quid purulenti vel puriformis admixtum habeant, quod si desit nec ullæ præcesserint de mesenterio querelæ, tunc vel hepatis vel saltem venarum atonia, succorumque helleborina & deleteria malignitate impregnatorum cacochimia multiplex incusandæ venient; Ex quibus tanti mali dubium, imò funestum eventum ominari licebit, eo presertim nomine quod nullis cedat præsidiis, licet technicè & ex methodo præscriptis. Ego verò quid addam vix video, cum astringentia & roborantia incassum jam & pluries usurpatæ fuerint, ut & narcotica quibus suppressa per aliquot horas effluvii copia, majori postmodum fluxus ubertate compensatur. Attamen ut aliquid etiam è mea supellectile conferam, illud imprimis assero omni fluxui hepatico & visceris vasorumque atoniæ ac præsertim illi diarrhoeæ πολυμόρφῳ καὶ πολυχρείᾳ absessu vel corruptela oriundæ nihil esse conducibilius lacte bubulo ustulato vel sufficienter evaporato (etiam raclamenti fibre) cum julepo alexandrino dulcorato; illud pro ratione opportunitatis & ægri idiosyncrasia ac Euphoria propinari poterit, bis terve in die aut si bene fiat pro omni potu offerendum julepo alexandrino interdum admisceri poterit semuncia syrupi papaverini ut diutius morari & vim suam cydure valeat; si tamen peculiaris quædam cacochymia adhuc luxuriare ad fermentari videatur, eliminandæ erit confitione universali quadruplicato abeo, vel pillulis ex mecgoacannæ adeo & confectione hyacinthina, vel ex tinctura rhei & rosarum rubrarum vitriolatæ ac saccharata; hic etiam locum habent elysmi nutrientes stringentes, & roborantes Gelatina è solo cornu. cervi mirobalæxi conditi trgæa grænorum astis Quercelam pulvis e spongis cynosbati intestinorum lævitati maxime conducibilis; & si ulcus subesse conjicias alkool saturni crudi ad ʒi. alimenta omnia cichoreo atterentur, ac tandem si horum præsidiorum vim eludat δυλάτρ affectus diarroretica & hydrotica in subsidium vocentur puta cornu cervi, terra sigillata tormentilla, bistortæ pentaphyll. filipendul. & bezoard. Nec deesse debet suus diureticis locus, ut serum superfluum ab intestinis ad vasa urinalia derivetur, & siccescant alvini ductus; saliva cynorrhodi & fructuum ejus decoctum pro potu offeratur, ac tandem ad lac humanum velut ad sacram anchoram, cæteris pene deuidis, confugiendum; vulgata astringentia & corroborrantia hic non transcuribo ne actum agere videat. Non negligenda topica interim moneo, tum fotus tum cataplasmatis tum emplastri forma ea præsertim quos ex sentalio, menta, & cichoreis mastichæ terra sigillata cydoniis parari consueverunt. Longe plura conscriberem si magis proficua arbitrarer.

è thomis. Aquentibus 4. Kal. Septemb. 1666. *Ex literis Manuscriptis Domini de Villefranche D. M. ad D. num. Serpolier Medicum camberiacensem.*

Observationes.

Cuidam Fluxu Hepatico laboranti.

Omnium primo dedimus infusum rhei, myrobalan. citrin. & chebul. Postea hoc decoctum propinavimus.

♃. Marrhub. absinth. rom. fl. rof. rub. menth. sicc. & rubr. an. Mi. sem. sanguinar. plantag. coriandr. præp. an. ℥i. myrobal. citrin. ℥ ß. rhab. el. ʒiiß. schœnanth. ℈ß. rad. cichor. apii. petrosel. an. ℥ß. cal. aromat. incis. santa. rubr. an. ʒi. coq. in aq. chalyb. ab ℔i in colat. adde syr. de menth. de cichor. cum rheo an. ℥ß. M. pro quatuor dosibus.

Deinde dedi semel ʒß. rhei pulv. in modum pilul. cum syr. de rosis siccis: postmodum imperavit, ut bis in die ex hoc condito sumeret ad magnitudinem castaneæ.

♃. Conf. rof. antiq. ℥ii. spec. aromat. rosat. sine moscho. ℈iß. myrobal. citrin. parum assat. & pulv. mastich. an. ℈i. cum syr. myrtino. F. conditum. Cum fluxus nondum cessaret, & jam ultra quatuor menses durasset, & valde æger debilitaretur, sequens apozema præscriptum est.

♃. Marrub. absinth. rom. menth. sic. fl. rof. rub. an. Mi. sem. myrtill. plantag. an. ʒiß. cinnam. el. santal. rubr. cal. arom. an. ʒi. coq. in vino rubro styptico, aq. equiset. & meliss. ad ℔ii. colat. adde syr. de menth. myrtill. cotoneor. an. ℥ii. M. sumebat bis in die: quia circa stomachum dolebat, ceratum stomachicum apposui, & hepatis regionem inunxi unguento santalino & ol. absinth. Postea cum neque his adhuc fluxus remitteretur, omni manè per tres dies hunc pulverem dedimus cum ovo sorbili, qui multum juvabat.

♃. Sem. plantag. nucis mosch. mastich. pulv. C.C. un. an. ℈ß. cinnam. el gr. v. F. pulvis subtilissimus sed cum fluxus in totum non cessaret myrobal. cheb. parum tostos, cum rheo tosto ad ℈iiß. cum aq. plantag. & syr. de rof. rub. sicc. propinavi. & omni manè capiebat ad magnitudinem castaneæ ex elect. sequenti.

♃. Conf. rof. antiq. diacidon. sine speciebus, an. ℥iß. nuc. mosch. mastich. an. ℈i. troch. de Carabe, de spodio, an. ℈ß. C.C. usti. pulv. fl. rof. rub. cortic. granat. balaust. an. ℈ß. corall. rubr. gr. iii. seric. combust. gr. ii. cum syr. myrtill. menth. an. q. s. F. elect. moderatè liquidum, cujus usu fluxus cœpit cessare. *Petrus Forestus obs. 21. lib. 22. De Profluvius alvi.*

Vir quidem consistentis ætatis, temperamenti sanguineo cholerici, capillis rufis, crispisque præditus gracilis, siticulosus & negotiosus, ad iram promptus, nuptiarum & conviviorum creber assecla, biliosis dejectionibus, & ventris osionibus plurimum afflictus, ante hos decem annos inflammatione hepatis correptus est cum febrili horrore & calore circa vesperam indies invalescente, cum tussicul. sicca, colore lurido vel citrino, respiratione difficili & quasi intercepta vel singultuosa, cum dolore & nonnulla intumescentia lateris dextri, nausea viriumque summa debilitate; sed tum ab hoc periculoso morbi genere convenientibus medicamentis menstruo, & quod excurrit, spatio, per dei gratiam fuit liberatus. Paulo vero post in eosdem diætæ errores delapsus, iterum ejusmodi rosiones ventris, & dejectiones biliosas experitur, præsertim a somno & prandio cum nonnulla cardialgia, urinæ acrimonia, siti, appetituque fere nullo, quin & fluxus hic quandoque triduum ipsum intorquiescit, sed postea largius fertur, cum flatibus, rugitibus & tenesmo. Excrementa modo crassiora sunt & grumosa, sæpius autem liquida dilutè rubea instar loturæ carnis, modo cinerea sine febri, sine dolore, cum lassitudine spontanea; omnium rerum adest tædium & somnolentia plurima. Cùm autem malum hoc sæpius inducias daret, a crariis quoque Medicis, variisque medicamentis adstringentibus pariter, & corroborantibus & tonicis, e. g. hepate lupi, mastiche, theriac. tinct. corall. rhabarb. diu multumque per aliquot annos fatigatus parum levaminis inde sentiret, tandem tamen præter omnium spem crebro agrimoniæ vulgaris dioscoridis usu, cum prædictis aliisque exhibitis plenariè restitutus est, sumto in pulver. conserv. mixtura, decoctione, infusis & hisce rotulis.

♃. Pulveris agrimon. per setaceum transmissi ʒiij. rhab. hepat. lupi ppt. an. ʒi. cass. lign. veræ ℈ii. confection. alkerm. compl. ℈i cum sacch. in aq. agrim. sol. q. s. f. rotulæ inspergendæ oleo cinnam.

Cujus simplicis virtutes in ulceribus vesicæ consolidandis Forest. lib. 7. obs. Chirurg. 5. ac in involuntaria urinæ emissione horstius l. 1. p. 2. de morb. mulier. obs. 1. præ cæteris fælici cum effectu comprobarunt. *D. Ioh. Michaelis Febr. Academ. natur. Curios. Præsidis.*

Anatomicas Inspectiones.

Vide supra Capite de *Dysenteria.*

FOETUS

De eo ut & de Partionis termino aliisque multis vide capite de partu. Hic tantum verbulum de dentibus fœtibus jam inexistentibus contra vulgarem opinionem, ex peramica communicatione D. Guiot D. M. ac rursus propter materiæ affinitatem de serotinis dentibolo aliisque circa dentes ex eadem communicatione. Sic itaque ille.

Dentes per aliquot menses in infantibus latitant secus ac in animantibus brutis fit, nam statim ac vitali aura fruuntur dentibus instructas esse in vulgus quoque notissimum est. Dum autem in pueris per tempus adhuc in mandibulis ita conclusi manent, non id circo tum demum, *quando jam natus est infans*, rudimenta illorum poni credendum est, hoc enim qui sibi persuadent magnum cum Anatomes imperito vulgo errant errorem; nam utero contentis fœtibus illos ad esse *αὐτοψία* docet. Vidi ipse sæpius antehac & haud ita pridem plurimos curio-

curiose servatos embrionum dentes apud clariss. D. Car. Drelincurtium ubi simul etiam notabam parvula isthæc ossicula in superna potissimum parte sua non carere duritie, & in primis colore suaviter albicante jam tum posse distingui à radiculis suis quæ instar extremitatum in unguibus nostris, visui se offerebant. Numerantur autem ut plurimum septem menses antequam fiant conspicui, prout jam olim *Hippocrates*, *Aristoteles*, *Plinius*, *Galenus*, aliique annotarunt. Inter rarissima enim merito numeramus, quod *Plinius Laurentius* & cum illis etiam alii testantur, se nonnullos haud infimæ sortis mox ab ipso ortu dentibus instructos vidisse.

Serotinos dentes in sexagenario latuisse, viro autem quadragenario erumpisse.

Dentes circa septimum ætatis annum si non omnes plerique tamen in conspectum veniunt. Ultimo loco tandem genuini protruduntur, qui vulgo dentes sapientiæ, serotini, Græcum σωφρονιστῆρες, ite ὀψίγονοι & κραντῆρες dicuntur. Hos anno vigisimo viris pariter atque fœminis prodire *Aristot*: scribit. Sed apud eundem, ut & *Plinium* legere est aliis octuagesimo demum anno erupisse. Nonnulli decimo octavo, vigesimo sexto, vigisimo octavo, trigesimo demum anno provenire statuunt. Et sic nec Autores ipsi hac de re inter se conveniunt, nec unus solus experientiam habet sibi suffragantem. Uti enim reliqui dentes, ita & hi huic citius illi serius obtingunt. Reperit eosdem adhuc intra gingivas latitantes in *sexagenarii* cadavere, quod publice cum admiratione omnium dissecuit *Excellentissimus D. Promotor meus*; Qui ipse aliquando medicinam faciens caulidico parisino, (*quadragenario majori quem ὀδόνταγμα dementabat*) observavit omnibus in cassum adhibitis remediis tandem sapientiæ dentem dextrum superiorem prodiisse.

Idem 1675. *De dentium ordine multiplici.*

Mirum est, (*quod* plinius c. 37. lib. 11. narrat) timarchum Nicœis filium paphii *duos* habuisse maxillarium dentium *ordines*, quod etiam de Mithridatis filia idem affirmat; imo Herculem *triplici* Dentium *serie*, ut & Pœbum, Realdi columbi filium, nec-non Ludovicum. XIII. Galliarum Regem, annotante *Bartholino*, eadem ornatos dicam an deformatos fuisse legimus. Sic nuper, *Clariss. Promotor meus*, infantis cadaver publicis oculis subjecit, è cujus maxillis integram dentium seriem, *scapelli cuspide*, revulsit, altera adhuc dum intra maxillas latitante: sed illam gingivis nudatam & expositam omnium oculis *pari methodo* sigillatim decussit.

Idem 1675. *In odontalgia rabida arteriolam antitragi urandam esse.*

In atroci dolore solent etiam aliquando arteriotomiam instituere inque illis locis ubi usus obtinet feliciter sæpe administratur constat mihi per sæpius laudatum *Dn. Promotorem meum* de surculo carotidis exterioris perreptante auris antitragum, quem sæpius (dum apud Principem de Turenna g. m. Castrensium Medicorum comes esset) a principis sui Chirurgo vidit caustico actuali (*adeos usus crescentis luna in modum affabre facto*) felicissimo cum successu ureri.

FOETOR.

De Fœtore narium vid. in narium Affectibus De Fœtore oris in oris Affectibus de Fœtore pedum in pedum Affectibus &c.

FRACTVR.

Ac primò De Fracturis in genere.

I. Sed quum de affectibus, qui carnosis mollibusque partibus accidere solent, quique pro curatione manuum opera indigent, abunde nunc dictum sit: modo restat, ut de iis vitiis quoque agamus, quæ ossa invadere possunt. Enim vero quod in parte molli est vulnus, id id dura & ossea est Fractura; propriè Græcis ἄγμα & κάταγμα, quæ est ossis divisio seu ruptura à causa externa violenter irruente. In Fracturæ definitione omnes fere auctores sunt concordes, quod sit continui solutio in osse facta: in hoc vero differunt, quod Galenus, Paulus Ægineta, & alii græci, per fracturam intelligant quamcunque unitatis sive continuitatis solutionem in osse, à re extrinseca violenta factam, tam ab instrumento incidente, quam contundente, vel rumpente. At vero cum de fracturis tantum simus dicturi, quæ à re contundente vel rumpente fiunt; ideo cum guidone de cauliaco fracturam definiemus: quod sit, ossis continui solutio, absque incisione, violenter extrinsecus a re rumpendi, vel contundendi vim habente facta: vel potius dicamus, fracturam esse continuatis ossium solutionem, à violentia quadam extrinsecus irruente accidentem.

II. Sunt autem variæ fracturam differentiæ, quas tradit Galenus lib. 6. Meth. Med. cap. 5. franguntur namque ossa vel simpliciter, vel cum adjuncto vulnere, extremitatibus acuminatis fracti ossis musculos, cutemque perforantibus Idem contingit, cum à glande plumbea vulneratur caro, & subjectum os frangitur. Simplex fractura tribus modis contingit: vel enim franguntur ossa transversim, quæ in primis & proprie fractura dicitur. Et quidem si ita franguntur, ut nullo pacto extrema cohæreant, atque e directo non jaceant; in specie hujusmodi fractura καυληδὸν a fracti caulis similitudine appellatur. Dicitur etiam ῥαφανηδὸν, σικυηδὸν, à similitudine fractæ radiculæ & cucumeris. Vel franguntur ossa secundum longitudinem instar alicujus asseris; atque hoc fracturæ genus fissura vulgo, Galeno σχιδακηδὸν nuncupatur. Vel franguntur cum contritione in plures partes, & talis fractura σύντριμμα, comminutio appellatur quæ & καρυηδὸν nucatim à quibusdam dicitur, quod sit facta in modum contusarum nucis testatum.

Dein à parte affecta variæ petuntur fracturum Differentiæ. Alia enim est cranii fractura, alia

alia humeri, alia brachii, alia femoris, alia alius partis. Insuper alia fractura magna est, alia parva, alia simplex, alia multiplex, alia sola, alia cum carnis cum luxatione, inflammatione, gangræna, &c.

III Causæ autem fracturam internæ nullæ sunt; Externæ vero ea omnia, quæ contundendi, vel ossa rumpendi, ac dividendi vim habent: sive sit casus, sive ictus quidam violentus, qui sua vi & violentia os frangit & comminuit, ac continuitatis solutionem, quam fracturam appellamus, efficit. Facit tamen ad faciliorem ossium fracturam eorundem constitutio fragilis, ut etiam leviorem impetum sustinere non possit; sive ea sit naturalis, sive à carie (imprimis luem veneream, ac inunctiones mercuriales subsequentes) acquiratur. Enim vero ex lue venerea, arthritide, aut inveterato scorbo cariosum os, levissima accedente causa externa, fractum fuisse aliquoties notatum est. Memorandæ & raræ fragilitatis historiæ exstant apud Marcellum donatum de hist. Med. Mirabil. lib. 4. cap. 5. Schenkium lib. 5. obs. 8. Hildanum cent. 2. obs. 66. 68. Qualem & nos observavimus in muliere scorbuto graviter afflicta: cujus historiam adferre haud gravabor. Mulier septuagesimum septimum agens annum scorbutica, postquam tum brachiorum tum crurum doloribus lancinantibus ac rodentibus diu fuisset afflicta, vasculum quoddam è pavimento attollens, mox vehementissimum in crure sinistro sentiit dolorem, ob quem deponere vasculum, & proximo in loco sedere fuit coacta. Dolor hic indies augebatur, variaque ei sedando per quinque hebdomadas imposita fuerunt remedia: quæ cum nullum adferrent levamen, ecce 2. Junii 1688. per gradus descendens eadem in parte ossium crepitum persentiebat, ab eoque momento omnis incedendi potentia cessabat. 14. Junii vocatus cum gerardo Dompselaar, medicinæ doctore, & Chirurgo N. Schut, crus omnino diffractum observavimus. Fracturam composuimus, & diligavimus, linteaminibus madefactis epithemate ex æqualibus partibus aquæ puræ, aceti Rosacei, & spiritus vini, addito tantillo salis communis. Sed penitus emaciata quum esset ægra, nulla succrescentis calli indicia unquam apparuerunt: quin potius, labescentibus indies viribus, tandem ad plures abjerit.

IV. Ad dignoscendas fracturas jubet Hippocrates, partem sanam cum ægra conferre, ut discrimen, si quod sit, facilius intelligatur. Nam si partis affectæ figura fuerit inæqualis, utpote in loco percusso cava, & in opposito tumida, fracturam suspicari licet. Insuper transversim vel oblique facta fractura facile cognoscitur, quia ossis fracti extremitatates separatæ tactu deprehenduntur: si membrum fractum contrectetur ac varie dimoveatur, crepitus ac fragor in affecto loco, ob ossium mutuam collisionem, ac affrictionem, auditur; dolor vehemens adest, ob divulsionem ac distorsionem partium nervosarum, aut ob puncturam eminentis ossis in periosteo. Adhæc fractura femoris, tibiæ, aut pedis, omnem incessum tollit, quem aliqualem, admodum licet dolorificum, luxatio concedit: Et hoc certum signum distinguens fracturam & luxationem. Adest quoque interdum membri tortuositas, & brevitas, dum inferiorem ossis partem musculi convulsi sursum trahunt! sed non semper.

Si vero fracturæ vulnus sit conjunctum, non solum dictis signis ea cognoscitur, sed etiam tactu; digito vel specillo intra vulnus immisso, quibus fractura vel ossis asperitas persentitur.

Fracturæ autem secundum longitudinem factæ difficilius cognoscuntur; deprehenduntur tamen ex membri præternaturali crassitie, inæqualitate, dolore. At comminutio tactu explorari facile potest: variis enim in locis os digitis cedit, exasperatum valde.

V. Cæterum ossa fracta nunquam vere reuniuntur, & sicut caro non coalescunt secundum intimas partes; sed, ob ossium siccitatem ac duritium, duntaxat secundum exteriorem superficiem mediante callo, circa oras ipsorum oborto, consolidantur. Facilius autem curatur fractura ossis transversim facta, quam quæ oblique contingit, quæve inæqualitatibus prædita est, quia neque facile committuntur & nullo retuso innituntur, carnemque, interdum & nervum quoque, & tendinem vulnerant: sunt namque illæ fracturæ, in quibus capita fractorum ossium sunt retusa, minus periculosæ.

Difficilius item curatur fractura, ubi os in multa fragmenta divisum est, quoque plura sunt fragmenta. Etiam quo fractura major, & ossa fracta majora, eo difficilius & tardius consolidatur.

In illis partibus, ubi bina sunt ossa, ut in brachio & crure, si alterum tantum frangatur, facilius fractura curatur, quam si ambo sint fracta, cum minus musculi contrahuntur, sed ab altero osse integro tensi serventur, atque integrum os fracto sit veluti sustentaculum. Facilius item consolidantur fracta ossa, quæ suis sedibus mota non sunt.

„ Ossa autem minus periculose in medio franguntur, „ & facilius curantur, & quo propior fractura capiti, vel „ superiori vel inferiori ossis est, eo pejor est. Celsus lib. 8. cap. 10. Enimverò & majores adfert dolores ob nervosarum, tendinosarumque partium læsionem, & difficilius curatur. Quæ vero fracturæ articulis spatio trium vel quatuor digitorum proximæ sunt, non solum periculosæ, sed & curatu difficiles, cum commode ligari nequeant ac ut plurimum tale difficilem juncturæ motum relinquunt; viz. ob callosam inter tendines, articulorumque ligamenta concrescentem substantiam.

In genere recens fractura ad consolidationem aptissima est. Si vero tempus protrahatur, curatio difficilior redditur. Arabum princeps Avicenna inquit: „ quanto serius fracturæ restaurantur, tanto pejores „ sunt; cum spatium illud aliena substantia repleatur, & „ in restauratione majore extensione egeant, magnæque „ extensioni sæpe spasmus seu convulsio accidat.

Quæ porro fracturæ cum vulnere sunt conjunctæ, periculosæ sunt, & eo periculosiores, quo majora fuerint vulnera, ac sensibiliores partes tetigerint; cum in hujusmodi fracturis dolores, inflammationes, ac gangrænæ supervenire soleant, & ferulis, aliisque sustentaculis uti vix queamus.

Denuo

Demum de tempore consolidationis fracturæ nihil certi prædici potest, cum id variet secundum ætatem, habitum corporis, anni tempus, alias circumstantias. Ut plurimum vero nasi, maxillæ, juguli, pectoris, scapularum ossa, costæ, ossa spinæ, tali, calcis, manus, & plantæ pedis, intra vigesimum, vel vigesimum quartum diem consolidantur. At crurum & brachiorum intra trigesimum quintum & quadragesimum diem, &c.

Circa tempus vero, quo ossa fracta confirmari, ac firmo soleant obduci callo, observavit Fabritius Hildanus cent.6.obs.68. tibias gravidarum fractas, quamdius uterum gerunt, mediante callo coalescere non posse. „ Tota enim „ natura, inquit, cum circa formationem fœ„tus occupata sit, materiam pro calli gene„ratione destinatam ad uterum mittit, & ossa fracta negligit. Cujus rei memorabile exemplum refert cent. 5. obs. 87. de matrona gravida, quæ tibiam fregerat; ubi tantas circa generationem calli habuerunt difficultates & labores, adeo etiam, ut tertia & vigesima hebdomada, post contractam fracturam, movendo & circumagendo pedem, ossa confracta adhuc vacillarent. Tandem tamen, scilicet à tertia & vigesima ad trigesimam septimanam, fractura fuit confirmata. Causam autem tardioris generationis calli in fœtu quærendam esse judicat. Quamdiu enim in utero fuit fœtus, alimentum pro calli generatione destinatum, ad sui nutritionem per vasa umbilicalia attraxisse putat.

De Generali Fracturarum Curatione.

I. At fracturarum curatio tum in rupti, fractique ossis adunatione ac reductione; tum in illius consolidatione & conglutinatione consistit. Ossis vero adunatio Chirurgi opera & dexteritate efficitur: consolidatio autem & agglutinatio virtute ac viribus naturæ, cumque Balsamo suo naturali; glutinoso nempe humore, ad coadunanda & consolidanda ossa accommodatissimo, efficacissimo. Enimverò cum fractura sit ossis continui solutio, pro ejus curatione finis ac prima intentio erit unitio. Hanc tamen unitionem medicus facere nequit, sed solius naturæ opus est; quæ in junioribus nonnunquam per intrinsecam & omnimodam partium disjunctarum unionem; in adultis vero, interveniente πώρῳ seu callo, tanquam glutine, conjungere fractas extremitates solet. Est autem callus idoneum ac proprium facti ossis alimentum, quod ibidem effervescit dum concoquitur, & in tumorem attollit substantiam ossis haud secus ac in toleolis arborum per insitionem adaptatis contingere solet. Atque hic porus seu callus licet non sit os, ita tamen durus est, ut si idem membrum denuo frangi contingat, potius alia in parte frangatur, quam ubi callus genitus est.

II. Verumenimvero Unitio illa etsi naturæ opus sit; tamen ut Ea scopum suum assequatur, plura adhuc necessaria sunt. Nimirum cum ossa fracta plerumque suo loco dimoveantur, si id accidat, ea restituenda, & ad amussim coaptanda. Deinde hoc modo conjuncta servanda. Quæ si dextrè Chirurgo fiant, unitio postea ossium seu calli generatio opus naturæ est. Medicus tamen & hic naturæ opem ferre debet: quod fit, si partis naturalem temperiem conservet, & Inflammationem, ac omnia symptomata, quæ naturam in opere suo turbare possent, avertat.

III. Primo itaque, ut corn. celsus lib. 8. cap. 7. docet, animadvertum & considerandum est, utrum ossa fracta proprio loco exciderint, nec ne, cum non semper, ubi transversim franguntur ossa, sua naturali sede excidant. Cognoscitur autem ossa, suo loco dimota non esse, si in fracturæ loco nulla cavitas percipitur, nec punctionis sensus adest, nec membrum brevius apparet. In hac ergo fracturæ specie non opus est, ut membrum extendatur, & de ossium repositione ac coaptatione laboretur.

At vero ossa fracta si loco suo exciderint, ita ut unum supra alterum efferatur, prima cura esse debet, ut restituantur. Fit autem hoc duabus operationibus, quarum altera extensio, altera conformatio seu ossium in suum locum repositio appellatur.

IV. Igitur in fractorum ossium restitutione opus est membri extensione: cum enim musculorum fibræ, ossis robore destitutæ sequantur naturalem suam determinationem, & in se contrahantur, necessum est per vim eos, simul cum osse fracto, tantum elongare, quantum à naturali statu recesserint. Alioquin, si non recta fiat extensio in fracturis, ex attritione rumperentur ossium eminentiæ, quæ dein suas in cavitates reponi non possent, sed vel exterius ad ossium latera hærerent, vel inter ossa fracta remanerent, ossisque fracti coaptationem impedirent.

Ut autem justa fiat Extensio, danda opera ut fiat minimo cum dolore. Fiet vero hoc, si membrum extendendum ea figura collocetur, in qua musculi non agant, sed otiosi, & omnes laxati sint, hoc est, membri talis sit situs, qui omnium familiarissimus, quive nullam ipsi adferat lassitudinem: quo modo & minore extensione opus est, & minore cum dolore opus perficitur. Extensio interim fiat neque validior neque debilior, quàm requiritur, sed moderata: quoniam ex validiore extensione insignis oritur dolor, ex quo postea febres, convulsiones sequuntur: in debiliore vero ossium capita committi nequeunt; sed eorum eminentiæ simul confricantur, vel franguntur, vel in proprias cavitates recondi ac reponi non possunt.

Cæterum fit extensio hæc aut solis manubus, idque unius vel plurium; vel habenis, sive linteis, fasciisve circumpositis; vel per Trochleam trajecto fune, quale exemplum habet Fabrit. Hildanus cent.5. obs.86. & ex eodem Scultetus Armam. Chir. Tab. 22 Fig. 1. Extensio namque major vel minor requiritur pro diversitate temporis, ætatis, magnitudinis ossis. Fractura recens, æger debilior, os exile, leviorem exigent extensionem; vehementiorem vero fractura inveterata, æger robustus, os magnum. Sic minimam postulat extensionem radius; majorem ossa, quæ in summa manu & summo pede sunt; adhuc majorem ossa cubiti; validiorem humerus & tibia; validissimam femur.

In genere autem cognita fractura mox instituatur extensio; si namque id non fiat, magnus

ob dolorem vehementem fit humorum affluxus, & musculi versus sua principia trahuntur, hinc extensio difficilis evadit, & si instituatur, ossa fracta adjacentes partes carnosas pungunt, ac sequuntur inflammationes, convulsiones, aliaque mala accidentia. „ Quicquid suo loco motum est, ante inflammationem reponendum. „ Si vero convulsio oriatur, ossibus in suam sedem restitutis, rursus ea (si commodè fieri „ possit) suis locis propulsabimus. Chalmet. in Enchir. Chirurg. lib. 4. cap. 2. Quod idem docet Hippocrates lib. de fracturis §. 36.

Si cum fractura Luxatio incidit, primum luxatio, modo fieri possit, dein fractura erit curanda, quod majorem vim in restaurando postulet luxatio, quam fractura. Tagaultius lib. 5. cap. 4. *Anton. Chalmetaus Enchir. Chirurg. lib. 4. cap. 2. Oribasius lib. de Machinamentis, Vido Vido Interprete pag. 498.*

V. Extensioni succedere debet Conformatio, quæ est ossis fracti in suum locum repositio, & extremitatum recta coaptatio; quam musculorum legitima figuratio optime determinat, sic ut nulla in illis contorsio notetur. Ea fit, si postquam membrum eatenus extensum est, ut in reponendo ossa se tangere nequeant, Chirurgus membrum, utraque manu comprehensum, studeat ad pristinam figuram reducere, impellendo hinc, inde, ante, retro, ad latera, donec extantes particulæ in suas cavitates & pristinas sedes fuerint reductæ. Non sunt autem eminentiæ ossium cum impulsu vehementi in suas cavitates intrudendæ, ne rumpantur, sed potius sponte sua, extensione laxata, manubus Chirurgi leniter directæ in suas sedes recedant. Repositionem vero probe factam esse, ex doloris cessatione, ossis fracti in superficie æqualitate, & comparatione cum sano membro facta, elucescit: sique membrum reductum post fracturam longius appareat, id violentæ extensioni tribuendum est.

VI. Ossa sic probe coaptata exacte conjuncta sunt tenenda, quod præstabit Deligatio, quæ ita fieri debet, ut & partes commissas servet, & inflammationem arceat. Sed priusquam Fascia membro fracto injiciatur, ad humorum affluxum & inflammationem prohibendam, atque partem affectam roborandam, linteum reduplicatum, Oxycrato aut Vino Rubro Adstringente madidum (omissis Oleis, Emplastris, & similibus, utpote inutilibus, ac non raro admodum noxiis) imponantur; dein Deligatio instituatur, quæ nec nimis laxa sit, ne ossa suo loco iterum dimoveri possint; nec nimis arcta, ne alimenti affluxum prohibeat, & dolorem excitet. Perficiatur vero duabus Fasciis, paratis ex linteis vetustis, aliisque usibus ex parte attritis, ut sint tractabiliores, validis tamen, ne extentæ lacerentur; nullas consutiones aut extantias habentibus, ut æqualiter, ac fine dolore constringant. Prior Fascia supra fracturam injicienda, & circa eam modice comprimendo ter involvenda, dein sursum versus ducenda, usque dum ad sanam membri partem, quatuor, quinque, vel pluribus circumvolutionibus perveniat, paulatim imminuta compressione. Ubi autem satis de sana parte fuerit comprehensum, ibi deligationem terminare oportet. Dein altera Fascia, priore duplo longior contrario modo involvenda: si enim prior versus dextram, hæc versus sinistram obvolvatur; ut si forsan musculus aliquis per primam fasciam nimium ad alteram partem sit attractus, restituatur in partem contrariam per secundam fasciam, quæ primum fracturæ injicienda, &, una vel altera circumvolutione facta ab ea incipiens deorsum aliquoties circumvolvenda, similiter paulatim compressionem minuendo, iterumque supra fracturam ducenda, ita ut ultra primam fasciam in parte sana terminetur.

Maxima igitur diligentia opus est in fasciis arctandis, cumque eæ injiciuntur, patientem interrogare oportet, qualem circumjectam fasciam sentiat, & si premi se dixerit, laxari debet; sin vero fasciam ita laxam affirmet, ut minime fractum membrum sustineat, adstringere est opus. Moderate ergo fasciæ adstringi debent, magisque in parte fracta stringi ac coarctari, quam alibi, ut ab humorum defluxu ea defēdatur.

VII. Quoniam vero hæ duæ fasciæ, jam circumvolutæ, ad fracturam continendam debiliores sunt, adhibenda insuper Splenia, seu panni linei sæpius complicati, oblongi, crassi, splenis brutorum instar. (Compressæ barbaro vocabulo, latino Pulvilli uocantur.) Hæc circa fracturam, & totum membrum, per ejus longitudinem adhibenda, ut unum alteri non superponatur, sed inter ea digiti transversi spatium circiter intercedat: quæ firmentur appositis Ferulis, ex ligno tenui lævigato, aut potius charta crassiore paratis. Etenim cum fasciæ & splenia indexibilia non sint, fracturam firmam & directam servare nequeunt; sed facile fieri potest, ut tum vigilantibus, tum dormientibus membrum moveatur. Ut igitur in motibus membrum firmum teneatur, opus est iis, quæ rigida sunt, & non flectuntur, & tamen minus ponderosa. Quem in finem Hipp. elegit Ferulas, quæ & rigidæ sunt, ac inflexiles, sed leves. Quod si ob membri inæqualitatem ferulæ aptari non possint, partes cavæ splenis implendæ sunt, ac membrum æquale reddendum, ut ferulæ commode applicari queant. Desuper Vincula alliganda admodum laxa, sic ut appositæ ferulæ cum spleniis contineantur, nec quicquam parrē adstringant, ac comprimant sed ut tutum, immobile, ac in debita figura membrum servent. At vero in ferularum appositione cavenda sunt ossa prominentia & excarnia; illis namque appositæ dolorem, nec non alia inferrent graviora symptomata.

VIII. Signum autem congruæ deligationis potissimum ipse Æger indicare solet, ubi, num prematur, rogaveris, atque is respondeat, se premi quidem, sed leviter, idque præsertim, qua fractura est. Sin vero patiens fasciis nimis prematur, eæ celerrime solvendæ & aptius deligandæ, ne ex arctiori vinculo prava eveniant symptomata. Sin fasciarum circuitus justo laxiores, & nihil se premi respondeat patiens, arctius vinciendæ, cum laxa vincula non prohibeant membrum, quo minus, qua fractura est, depravetur.

IX. Congruæ deligationi succedit bona membri Repositio, quæ sit, mollis, æqualis, sursum vergens, sic ut nec protuberantia, nec sinus in loco fracto notetur, neque dolorem & inflammationem excitet. Præterea in repositione oportet congruam membri figurationem considerare; quæ scilicet dolore vacat, & musculos ex utraque parte integros servat: hæc autem est figura media, in qua dum otiantur singula mem-

bra continere consuevimus, ut in cubito figura angularis, in carpo recta, &c. Ea nimirum, quæ inter extremos cujusque membri motus intermedia est. Hæc figura nisi observetur, exiguo post tempore membrum dolere solet.

Pars igitur deligata in Capsula Lignea, qualem depingit Hildanus lib. de Ichore & Melicer. cap. 19. & Scultetus Armam. Chir. tab. 56. fig. 1. 2. 3. stupa linteo involuta repleta, sive in pulvinari molliusculo deponatur, atque ita in tertium usque diem relinquatur, si Patiens eo, quo deligatus est die, & sequenti nocte sentiat se valentius stringi; postero vero die minus, nec non in parte extrema tumor laxus, mollis, & parvus appareat: si vero aut sit nullus tumor, aut magnus & durus postridie in manu vel pede, prava est deligatura; quia illa non continet; hæc nimis arcta est, & inflammationem movet, atque gangrænam non raro minatur; unde nulla interposita mora Æger solvendus, ac denuo, sed moderate, diligandus est.

X. Igitur si probæ deligationis signa adsint, nullusque dolor insignis, nullave inflammatio suspecta sit, reliquum opus, quod est callum, per quem fracta ossa conjunguntur, gignere, naturæ committendum, & deligatio ante tertium diem non solvenda. Tertio autem, post primam deligationem, die quum laxiores videntur fasciæ, solvantur; cumque fuliginibus ac vaporibus ob deligationem exhalare prohibitis, & per moram ac stagnationem acrioribus redditis, ita intolerabilis non raro excitetur pruritus, ut in dolorosam excoriationem, ac inflammationem terminetur; hinc pruriens pars Aqua Tepida aliquoties perfundatur, ut apertis poris detentæ subcute fuligines evaporari queant: dein membrum ligatura, quæ moderata paulo arctior sit, contringatur, ac porro ut prius deligetur, inque capsula seu mollisculo pulvinari deponatur in septimum usque diem; nisi pruritus, vel inflamatio, vel dolor, vel quid aliud infestet. Septimo die fasciæ iterum solvendæ, membrum Aqua Tepida perfundendum, & deligandum, arctius adductis fasciis; ita tamen, ne sanguinis circulatio, spirituumque vitalium ac animalium radiatio prohibeatur.

Membrum ita deligatum detineatur immotum ad duodecimum circiter diem, quo fasciæ denuò solvendæ, & membrum deligandum. Si namque tardius solvatur deligatio, magna sæpè incommoda (qualia sunt, partis exulceratio, putredo, gangræna, &c.) inde oriuntur; quorum exempla notavit Fabritius Hildanus cent. 2. obs. 91. qui propterea monet, ut secundo aut saltem tertio die semper deligatio solvatur: & quanquam post septimum non sit adeo necessarium toties fracturam solvere, se tamen de quarto in quartum fascias solvere, partemq; affectam inspicere solere, scribit. Atq; hæc Deligatio continuanda, (paulo laxius tamen fasciis & ferulis indies adstrictis, ut nutrimentum ad ossa fracta magis confluere, & callus gigni, firmusque reddi possit) donec callus genitus, & fractura sanata sit; quod triginta aut quadraginta intra dies plus minus fieri solet.

XI. Interim ad Calli Generationem alii exhibent Juscula, in quibus bullierunt Folia Agrimoeæ, & Radices Consolidæ Majoris. Nonnulli tiscidiores Cibos præbent. Alii Lapidem Osteocollam pulverisatum & cum Jusculo exhibent, & cum Cerato extrinsecus applicant. Sed cum calli Generatio, adeoque fractorum ossium mediante callo unitio, solius Naturæ opus sit, hæc omnia, ut inutilia ac plane inepta, merito rejicimus. Nihilominus tamen, ut omnia quæ Naturam in opere suo turbare possent removeantur, bona Diæta Ægrotanti præscribenda, venæ sectio aliquando instituenda & sanguis nonnunquam depurandus: In partium inferiorum fracturis Purgantia rarius, fere sola Suppositoria usurpentur. In superiorum autem partium fracturis Purgantium atque Enematum usus necessarius admodum est.

XII. Quod si Fractura per longitudinem ossis facta sit, fasciæ arctius stringendæ, quam in reliquis, ut ossa fracta, quæ secundum latitudinem à se invicem recesserunt, ad mutuum contactum ducantur, & removeri nequeant. Cæterum ea omnia agenda, quæ in transversæ fracturæ curatione dicta sunt.

De Affectibus præter naturam, qui Fracturis accidunt.

I. Quoniam vero Fracturis non raro quædam accidere solent, quæ curationem remorantur, aut post curatam fracturam remanent; ut sunt dolor, inflammatio, pruritus, excoriatio, membri debilitas & gracilitas, figura depravata, &c. quæ idcirco Medici operam requirunt, de iis etiam paucis dicendum.

Dolor igitur si adsit, ne in causa sit, ut humores in partem affectam confluant, & inflammationem vel quid aliud excitent, omnino leniendus ac tollendus. Ut vero tollatur, considerandum, à qua causa proveniat; quæ statim tollenda. Perpendendum ergò, an ab osse aliquo pungente Dolor sit, an à fasciis nimium adstrictis, an ex pravo membri situ, an ex humorum affluxu.

Si ex osse pungente Dolor sit, (id quod ex levi partis contrectatione, & pungente dolore cognoscitur) fasciæ solvendæ, & os pungens vel in locum suum reponendum, vel, si fieri possit, eximendum, aut præcidendum. Sin ex fasciarum nimia adstrictione Dolor oriatur, deprehenditur id ex tumore, qui in membri extremitate apparet, Ægerque se vehementer premi conqueritur: tunc quamprimum fasciæ solvendæ, & laxior deligatio instituenda. Sed ob malam membri situationem si Dolor fiat, id Æger facile indicat, & situs mutationem postulat, quæ ita instituenda, ut jam sine dolore se esse fateatur.

II. Verum ex humorum defluxu quum pars doleat, Tumor, & Inflammationis signa apparere incipiunt. In hoc casu si membrum devinctum sit, quamprimum solvendum, & cum linteo duplicato vel quadruplicato calidè imponendum Oxycratum, vel Vinum Rubrum Adstringens: vel applicetur fomentum anodynum, Resolvens, leviterque repellens, ex Malva, Althæa, Violaria, Scordio, Floribus Sambuci, Camomillæ, Rosarum Rubrarum, &c. in Lacte Dulci, vel Cerevisia tenui decoctis. At priusquam sedata fuerit inflammatio, pars affecta non deliganda, saltem arcte non stringenda.

III. Pruritus cum partem infestet, & Ægrotantem torqueat, cessabit si Aqua Tepida pars inter diligandum foveatur, ut apertis poris materia pruritum efficiens difflari possit. Quod si locus affectus Aquæ Tepidæ affusionem commode

modo non admittat, ejus vapori satis utiliter apponitur. prohibenda interim Ægris scalptura, eo quod pessima, & præter excoriationem dolores excitet graves. Si tamen ex imprudenti scalptura, vel ex fasciarum resolutione diutius quam par est protracta, dolorosa oriatur Excoriatio, sanatur ablutione Aquæ Tepidæ, uti pruritus; & Litu ex Unguento de Cerusa, Albo Camphorato, Nutrito, vel simili.

IV. Non raro quoque Fracturis, ex attritu, vel ex arctioribus vinculis, qualibet alia de causa Gangræna accidit. Quæ qua ratione tractanda sit, lib. 1. cap. 17. abunde dictum fuit.

V. Sed & nonnunquam post Fracturam membrum gracile & debile manet: quod fit ob alimenti penuriam, dum a nimia fasciarum strictura partis affectæ vasa & porositates admodum constringuntur, adeo ut sufficiens alimentum affluere nequeat. Id quando fit, pars Aqua moderatè Calida fovenda, donec rubescat, eaque laxius deinceps vincienda. Insuper commendatur à nonnullis Picatio, quæ fit Nigra Pice supra linteum ducta, parti multoties applicata, & violenter, velociterque ablata, ut ratione adhærentiæ, pilorumque evulsionis ac doloris, alimentum alliciatur, cavendo postmodum strictam fasciarum circumductionem, quæ affluens alimentum iterum repelleret.

VI. Etiam contingit, ut postquam Ossa Fracta iterum coaluerunt, pristinam & convenientem figuram non recipiant, sed Distorta sint, unde membri motus impeditur, & claudicatio in pede oritur, vel in brachio apprehensio læditur. Fit autem hoc, vel ob Chirurgi ossa componentis & fracturam deligantis imperitiam aut negligentiam; vel ob Ægrotantis vitium, quando membrum fractum ante calli confirmationem movet, aut ipsi innititur: vel ob ipsius Fracturæ culpam, quum ossis frustulum inter ossa fracta continetur, quod mutuum eorum contactum impedit.

Emendatur autem hoc vitium, si quidem læsio membri sit magna, continuoque punctiones, ob acuitatem capitum ossium non recte compositorum, persentiantur, Patiens sit juvenis & robustus, callus recens, & non diu concretus, os fractum non adeo magnum; si callus iterum frangatur & ossa recte coaptentur & componantur. Verum ut tutius fiat hæc calli fractio, is emolliatur multos dies Fomentis, Balneis & Linimentis. Callo satis emollito, Chirurgus membrum fractum genu suo imponat, & os utrinque utraque manu deprimat, ac denuo frangat; deinde ossis fracti partes manuum palmis coaptet, & fracturæ novæ convenientem curam instituat. At vero si Patiens sit senex vel debilis, callus vetustus & induratus, os magnum, quale est femoris vel humeri: optimum est illi manum non admovere, ob periculosa, quæ hanc curationem subsequi solent symptomata: satius enim est vel deformem vel claudum multos adhuc annos vivere quam crudeli cura lethalia provocare symptomata. Etiam si læsio membri in suis functionibus non sit admodum magna, Æger sorte sua sit contentus.

Atqui si ossis frustulum membrum totum distorqueat, Incisio fiat ad os fractum usque, & Volsella ossis portio glutinationem impediens extrahatur, dein Fractura per extensionem coaptetur, deligetur, & deponatur, eodem modo quo recens fractura.

De Fracturis cum Vulnere.

I. Sed Fracturis non rarò conjungitur vulnus, quando ossium fractorum eminentiæ acutæ incumbentem carnem perforant. Atque in hisce interdum os fractum nudatum est, interdum non est nudatum; Quumque denudatum est, nunc extra vulnus non eminet nunc vero eminet: deinde interdum os, seu fragmentum aliquod abscessurum esse metuimus, interdum nihil abscessurum speramus. Quæ omnes Differentiæ cum variæ sint, variam sanè expostulant Curationem.

II. Fractura cum Vulnere Simplici, hoc est, in qua nec os a suis tegumentis denudatum est, nec aliqua ossis portio abscessura, duas habet pro sui curatione Indicationes. Prima est, ut Ossa Fracta loco suo restituantur, & conjungantur. Altera, ut Vulneris Labia simul reuniantur. „ Quod si os frangatur, & una cum ossis „ fractura etiam musculi & corpora adjacentia „ vulnerata sint, tunc curationis intentio oritur „ duplex, quarum altera quidem circa ossa fra„ cta, altera vero circa corpora adjacentia vulnerata versatur. Galenus lib. de Arte Medica cap. 91.

Primum ergo, cruore sordibusque detersis, membrum congrue extendendum, & ossium fractorum capita debite coaptanda, haud secus ac in fractura sine vulnere. Hic tamen notandum, ne Extensio fit adeo valida, quod partes carnosæ ac membranosæ admodum laceræ, contusæ, & attritæ plerumque sint; alioquin dolores ingentes, nec non convulsiones excitarentur, non raro cum vitæ discrimine. Et quidem Extensio hæc, Ossiumque Repositio statim, & primo aut ad summum secundo die fiat, priusquam parti gravis superveniat inflammatio.

Extensione peractâ, Osseque Reposito, Vulneris Labia ad mutuum contactum adducenda, adductaque servanda per Linteola Emplastica cruciatim imposita, & Fasciam. Dein Vulneri ea applicentur, quæ conglutinandi ac vulnera consolidandi vim habere suo loco docuimus.

Post hæc fractura Deliganda est, perinde ac si ossa citra vulnus essent fracta. Fasciæ tamen hic sint molliores & latiores, ut oras vulneris utrinque comprehendant, & sic labia ejus constringant, non comprimant: angustiores namque si essent fasciæ, tunc vulnus cinctum tenerent, & dolorem inferrent. Cæterum minus etiam stringendæ sunt, quam si vulnus non adesset, ne compresso vulnere dolor & inflammatio oriatur: unde Hipp. & Celsus plures faciunt circumvolutiones, cum melius sit sæpius circumvolvere, quam adstringere. Nonnulli autem hujusmodi fracturæ deligationem instituunt per Ascialem Fasciationem. (de qua Scultetus Armament. Chirurg. tab. 27. fig. 1. & tab. 28. fig. 8. 10.) ut crebrior fieri possit partis affectæ inspectio.

Tertio, nonnunquam secundo, à prima deligatione die pars solvatur, iterumque deligetur; ita tamen, ut deligatio paulo magis comprimat, quamdiu durat timor inflammationis, nisi dolor prohibeat. In secunda vero, & tertia solutione laxior semper fiat deligatio, ut libera omnino sit sanguinis, pro futuri calli materia, circula-

tio. Reliqua curatio eadem erit, ac fracturæ sine vulnere; nisi quod ferulæ non sint ad vulnus apponendæ, ne id comprimant: si vero apponendæ, adhibeantur ad vulneris latera & partem oppositam, donec sanatum sit vulnus. Raro autem contingit, simplex vulnus, si fracturæ conjungitur, secundo vel tertio apparatu cicatrice non obduci, vel saltem carne non repleri. Sanato vulnere si nondum confirmatum sit os, eadem agantur, quæ in fractura simplici.

III. Interdum tamen accidit in fractura cum vulnere, ut os nudatum non sit; ossis tamen frustulum abscessurum metuamus. Id quod fit, cum ob fracturæ impetum aliquod ossis fragmentum ita à reliquo osse separatum sit, ut cum eo denuo conjungi nequeat. Tum enim natura id quod sibi molestum est, aliisque ossibus uniri non potest, foras protrudere conatur, neque finem facit, donec expulsum sit; id quod longior demum tempore non raro perficere solet.

At vero abscessurum os indicat sanies, quæ copiosior, quam pro magnitudine & constitutione vulneris, effluit. Deinde labia vulneris non coëunt, & si coiverint, iterum dehisci, & ad excretionem stimulari videntur, & laxa quasi ac spongiosa evadunt; nec non tacita quædam motio in parte vulnerata percipitur. Neque enim natura vulnus integre sanat, ubi aliquid intus hæret, quod reliquis agglutinari non potest. Adhæc ossa abscessura indicatur, si in plures particulas os comminutum sit: neque enim tunc omnes facile conglutinantur.

Cito autem futuram abscessionem suspicatur, si caro laudabilis in parietibus ossis sani generetur. Enimvero non alio modo os recedit, quam dum natura carnem in labiis ossis sani creat, quæ os superpositum attollit, atque propellit. „ „ maturum ossis exitum, præter probabiles „ quasdam conjecturas, inde cognoscere licet; si „ os semel, iterum, atque tertio quis pulset: per- „ cusum enim si clangorem, & vacui resonitum „ reddit, appertum de maturitate testimonium „ dabit. M. A. Severinus efficac. Chir. part. 2. de „ iis quæ ad ossa spectant, cap. 11.

Tempus vero, quo ossa recedere soleant, varium est. Enimvero ætatæ tenera, tempore æstivo sique os non adeo magnum sit, viginti, triginta, aut quadraginta dierum spatio abscedit. Si vero sit magnum, ætate adulta, tempore hyemali, vix sexagesimo die, aut etiam tardius, os separatur. In magnis ossium contritionibus, etiam post multos annos fragmenta ossium prorumpere, exemplo demonstrat Hildanus cent. 4. obs. 97. Quod & in Praxi frequenter observari solet.

Si igitur os abscessurum suo loco motum sit, & in vulnere consistat, statim volsella extrahendum. Similiter si ossis frustulum per rimam undique à reliquo osse sit separatum, in suo tamen adhuc loco detineatur, nihilominus quoniam nunquam cum reliquo osse glutinari potest, apprehendendum & extrahendum; siquidem sine dolore & violentia extrahi possit: atqui absque magna vi si id fieri nequeat, non debet extrahi, quia facile excitantur dolor, inflammatio ulcusque fistulosum redditur, cum extracto osse cavitas illa sanie repletur, quæ corrodendo carnis generationem impedit. Hinc potius naturæ negotium tunc committendum, quæ sensim id, quod agglutinari nequit, separat. Interim tamen opus naturæ à Medico juvandum, & propterea deligatio laxior instituenda, sæpiusque (de tertio sc. in tertium) solvenda, ne pus detineatur, sed facile effluat. Ferulæ etiam eo loco, quo os abscessurum, non imponendæ, ne dolorem comprimendo pariant. Insuper Medicamenta vulneri admovent, quæ ossa & omne alienum e vulnere expellant. Quem in finem Barbette Chir. part. 1. cap. 5. sequentia proponit,

℞. Cineri Lumbricor. Terrstr. ℥iii. mellis virginei ℥iß M. F. Unguentum.

Vel; ℞. Aloës, Myrrhæ an. ʒß. P. Rad. consolid. Mai. Aristoloch. rot. an. ʒiii. euphorbii ʒii Therebinthinæ, & ceræ q. s. ol. liliorum albor. parum. M. F. unguentum.

Ossiculo tandem omnino separato, ac citra violentiam extracto, Ferulæ adhibeantur ad latera vulneris, donec id consolidetur. Si autem, vulnere ad cicatricem perducto, fractura nondum fuerit confirmata, Ferulæ undique erunt apponendæ, ut in fractura simplici.

Verumenimvero si ossium fragmenta, quanquam a suo toto separata, periosteo tamen adhæreant & affixa sint, nullo modo sunt educenda, sed potius in suum locum, situmque naturalem apte reducenda, cum coalescere & conglutinari queant.

Attamen insignis ossis portio si sit abscessura, ideo, quod ossis fracti partes non potuerint cum aliis componi; tales partes vulneratæ omnino leniter tractandæ sunt. Enimvero propter motum & compressionem dolores accidunt vehementes, pungentibus ossis diffracti particulis non rite compositis partes vicinas.

Si vero non statim, sed demum postea, os abscessurum appareat, Deligatio hæc (ut membrum quotidie deligari & solvi commodius queat, absque eo quod fractura moveatur) mutetur in Ascialem fasciationem, donec os abscederit. Osse autem abscesso, ac in conspectum detruso, vulnus consolidandum. Quo ad cicatricem perducto, membrum in quiete conservandum, donec fractura confirmetur, appositis undique ferulis.

IV. Cæterum in fractura cum Vulnere si os periosteo suo denudatum appareat, videndum, utrum extra vulnus emineat, nec ne. Extra vulnus si non emineat, Curatur moderata membri Extensione, convenienti Coaptatione, Labiorum Vulneris ad mutuum contactum Adductione, apta Deligatione, & congrua Depositione. In Deligatione tamen denudatum os cute, musculisque quamprimum cooperiendum, sicque ab aere externo, quantum fieri possit, defendendum, ne alteretur, & postea abscedere necesse sit: hinc considerandum, an aliqua ossis portio sit recessura, vel nulla? nulla abscedet, si os nudatum statim cutis operculo fuerit retectum: aliqua recedet, si os diutius aëri fuerit expositum; quanquam & hæc regula non ita universalis, quin sæpius observatum sit, ossa propter causas tum externas tum internas denudata, non fuisse alterata, nec squammam abjecisse, uti variis exemplis ostendit Fabritius Hildanus cent 4. obs. 95 & 96.

Si igitur nullum aut parvum os abscessurum sit, Deligatio peragenda, velut in fractura cum vulnere simplici, & in qua parvi ossis expectatur separatio: sin magnum sit abscessurum,

Ascia-

Asciali Deligatione pars vinciendâ, uti infra-ctura cum osse magnoabscessuro.

At vero os fractum, nudatumque si extra vulnus emineat, perpendendum, an in propriam cavitatem, beneficio debitæ extensionis, citra violentiam & convulsionis periculum, restitui possit, nec ne? si possit, restituatur; sin minus, non restituatur. Periculosam restitutionem indicant, prominentia magna, inflammatio, & pars ob musculorum contractionem dura: facilem vero, os eminens parvum, absentia inflammationis, & partis mollities.

Cum igitur os eminens citra violentiam & periculum convulsionis reponi possit, primo membrum moderate extendatur, deinde fractura componatur. Quod si ossa extensione difficulter coaptari queant, ob timorem magni doloris, & periculosæ convulsionis, validior ne fiat extensio, sed vecte seu scalpro quodam incisorio inter ossa fracta immisso (vid. Scultet. tab. 27. fig. 9.) extensio juvetur, donec ossa e directo collocata videantur: deinde paulatim extensio relaxetur, & vectis extrahatur. Verumenimvero si os, cui innititur vectis in superiore parte, multa fragmenta, vel aliquod acutum habeat ossiculum, ut vecti non detur commodus locus, illa scalprorasorio auferenda, hoc autem forfice præcedendum, ut vecti tuta comparetur sedes. Osse posito, considerandum, an fragmentum aliquod abscessurum sit, nec ne? si nihil sit recessurum, pars affecta (vulneri apposito conveniente digestivo) deligetur, ut fractura cum vulnere simplici; sin vero aliquid recessurum, deligatio instituatur, ut in fractura cum magni ossis sepratione.

V. Quod si eminentia denudati ossis ita foras protuberet, ut sine violentia in locum suum reponi nequeat, tunc è duobus malis minus eligendum, osque eminens & nudum forfice præcidendum, vel potius subtili serra amputandum, & postea fractura per modicam extensionem coaptanda: hoc enim melius est quam hujusmodi ossa non coaptata relinquere, vel extensione violenta Ægrum in periculosam præcipitare convulsionem, & ad mortem deducere. Fractura coaptata, membrum deligetur, ut in fractura cum vulnere simplici, ita tamen, ut vulnus quotidie sine cruris commotione inspici possit: atque hinc suadet Scultetus, ut fasciis & emplastris foramen supra vulnus incidatur, ad medicamenta vulneri magno quotidie applicanda. Rationem porro fasciarum perforationis addit: ,, quia vulnus magnum, & ideo per secundam ,, intentionem curandum, copiosam generat sa-,, niem, indeque crebram requirit inspectionem ,, os autem comminutum, ob metum novæ mus-,, culorum contractionis, frequentionem mem-,, bri elevationem, fasciarumque resolutionem ,, prohibet, unde media via, ut vulneri & frac-,, turæ satisfiat, incedendum.

Veruntamen cum eminens os resecatur, ita ut os brevius fiat, multi Ægro prædicendum volunt partes fractas futuras esse breviores: quæ prædictio ex Hippocrate & Galeno vera est, quando femur vel humerus fractus particulam assis amiserit; sed cum tibiæ vel cubito portio quædam abscindatur, brevitas membri semper timenda non est: os enim sanum conservat membrum ustentum, donec natura defectum abscissæ portionis callo compensaverit. Cujus rei memorabile in nobili viro vidimus exemplum. Is e curru, equis in furorem incitatis penitus disfracto decidens, tibiam cum fibula circiter in medio diffregit, tanta cum violentia, ut superior tibiæ pars cutem ad duorum digitorum latitudinem perforaret, atque omni periosteo privaretur: vocatus cum Cornelio van Beest Medicinæ Doctore, & Chirurgis Herbetto a Ravesvvay, N. du Prée, suasimus unanimiter eminentis istius ossis, periosteo penitus denudati, ablationem: dictum factum, & altero die os illud subtili Serra amputavimus, crus ad pristinam longitudinem extendimus, & in molli pulvinari æqualiter deposuimus, vulnus quotidie inspiciendo; atque sic ex utroque ossis fine paulatim succrescens callus tandem coivit, sensimque in osseam duritiem firmatus est, ita ut crus pristinam longitudinem retinuerit, & ubi ablatum sit, nunc videri vix possit. Haud absimilem historiam recenset Cl. Diemerbrokius Anatom. lib. 9. cap. 1. nec non Scultetus Armament. Chirurg. tab. 28. ex quibus insuper patet, Ægrum e duplici fractura cum vulnere & deperditione ossis, restitutum nonnunquam non claudicare. Imo femur licet, vel humerus fractus particulam ossis admiserit, non tamen semper sequitur, partem illam futuram fore breviorem: ita videtur observasse Doctissimus Lindanus, qui Physiologi cap. 16. artic. 21. hæc habet: ,, memoria dignum ,, est, quod meus pater vidit Enchusæ. Puero ,, comminutum est os femoris: fragmentis arte & natura sequestratis, medio osse exos spatium ,, erat quatuor pollicum. Id visum est ex reliquis ,, partibus ossis sensim adauctis & tandem coë-,, untibus ita impleri, ut dicere non licet, ubi ,, abfuisset, aut quod incommodum haberet ex fractura.

De Fracturis in specie.

I. Igitur de fracturis in genere cum satis nunc dictum sit, cumque ossa quæ franguntur varia sint, & secundum ossium fracturum varietatem curatio nonnihil variet, haud abs re erit, de iis in specie quædam superaddere; saltem proponendo differentias, quæ à subjecto, & ossium fractorum diversitate sumuntur. Et quia frequentissime franguntur humerus, brachium, manus, femur, crus, patella, ossa pedis, de iis primo dicemus; postea & reliquorum ossium fracturas subjungemus.

II. Enimvero Humerus, cum externis injuriis expositus sit, sæpius frangi solet. Appellatur autem humeri os id, quod inter cubitum & summum humerum interjacet, & superiore ejus capite cum scapula committitur, inferiore vero ulnæ & radio articulatur.

Cognoscitur ossis hujus fractura non solum ex partis dolore & actione læsa, cum cubitus amplius sustineri & elevari nequeat; sed etiam tactu, cum, si pars hæc præmatur, ossium frago ac strepitus audiatur, & inequalitas persentiatur.

Humeri os, ut Hippocrates lib. de fracturis, §. 9. Paulus Ægineta lib. 6. cap. 100. & Celsus lib. 8. cap. 7. inquiunt, quadraginta diebus coalescit. Cum autem sit grandius, longiore tempore ad callum generandum opus habet.

Fractum vero os humeri ut restituatur, bra-

chium incurvetur, ſic ut incumbat pectori, mox humerus circa articulationem inferiorem comprehenſus deorſum ducatur: facta hac extenſione, oſſa convenienter manuum opera componantur; quod haud ita difficulter fieri poteſt. Sedulo tamen hic curandum, ut ſemper in hoc hoc ſitu ſervetur, ne iterum, quod levis mutatio efficere valet, eo excidat. Chirurgus interim, poſt ſecundam præter propter deligationem, quavis vice brachium in rectum prudenter extendat, ne tendines ab humero ad cubitum excurrentes diuturna ea quiete contrahantur, ſicque rigiditas accidat brachio. Si vero hæc tendinum contractura relinquatur, haud difficile eſt eam curare, ſi quotidie ingens pondus geſtet æger, Chirurgus autem rigidum membrum frequenter illinat Unguento Emolliente relaxante.

Hippocrates lib. de fracturis §. 8. alium proponit modum, quo humeri os fractum extendi & componi debeat, de quo inſpiciatur Sculteti armamentarium Chirurgicum tab. 23. fig. 1. Vult enim ſapientiſſimus ſenex, ut rotundum lignum cubiti longitudinis, vel paulo brevius ab utroque capite habenulis alligetur, quæ trabi, vel alicui ſublimi adhæreant, ſicque æqualiter ac firmiter lignum ſuſpendatur, ne ſurſum vel deorſum ferri poſſit: Deinde æger brachium ſuper dictum lignum imponat, id eſt, ut tranſverſum lignum alæ ſubjiciatur; tum patiens ſedeat ita ſublimis, ut parum abſit, quin ſuſpendatur: interim aliquod aliud paretur, cui brachium inhæreat, pulvinari uno vel pluribus brachio ſuppoſitis, ita ut ad eam altitudinem perveniat, ut cubitus ad rectum angulum collocetur, vel à miniſterio ita detineatur. Deinde cubito valida, mollis, & lata habena circumdetur, cui magnum pondus appendatur, quod extendere convenienter poſſit; aut robuſtus aliquis partem inferiorem, cubito cum humero ad rectum angulum figurato, cogat, ac trahat. His factis, Chirurgus ſtans, altero pede ſuper re quapiam ſublimiori collocato, prominentioribus palmarum partibus fractum os componere debet. Alii autem ſcalarum gradu ſuſpenſi ligni vice utuntur.

At vero manubus non raro fieri poteſt hæc extenſio, præſertim in pueris: reſupinato enim ægrotante, ne moleſtia aliqua afficiatur, & alligata ac ſuſpenſa ipſius manu ex cervice, ita ut angulosa figura ſervetur: alter ex miniſtris ambabus manubus humeri ſuperius caput apprehendo, alter inferius in diverſa extendendo. Quod ſi manuū opera expediri nō poſſit in adultioribus, ob muſculorum craſſitiem & robur, laqueis extenſio fiat, quorum alterum ſupra, alterum infra fracturam brachio circumligare debemus, iique duobus miniſtris (quorum alter ad caput, alter ad pedes ægrotantis conſiſtat) ut in diverſa æqualiter & ſimul extendant, præbeantur.

Facta quovis modo extenſione, oſſibuſque convenienter compoſitis, faſciæ injiciendæ, incipiendo à fractura, attendendumque ut ſemper in ea figura ligetur membrum, in qua manere debet, id eſt, ut cubitus cum humero rectum angulum conſtituat. Cætera porro agantur, ut in generali fracturarum curatione ſuperius diximus.

III. Brachium propriè dicitur illa pars, quæ eſt à cubito ad carpum. Conſtat duobus oſſibus, quorum alterum radius, alterum ulna dicitur. Atque frangitur nunc utrumque, nunc alterutrum tantum.

Fractura brachii, ubi unum ſaltem os fractum eſt, facilius curatur; at utrumque ſi fractum ſit, peſſima eſt, & difficilius curatur: majore namque extenſione tunc opus eſt, cum oſſa fracta nullum fulcrum & ſuſtentaculum habeant atque adeo muſculorum fibræ, oſſis robore penitus deſtitutæ, naturalem ſuam determinationem omnino ſequantur, & in ſe contrahantur. Ut plurimum tamen brachii oſſa intra triginta præter propter dies coaleſcunt, quanquam ætas ab ætate, natura à natura differat. Veruntamen ſi alterum ſaltem brachii os fractum ſit, facilior eſt curatio, cum ſubjectum habeat alterum, in quo plus opis eſt, quam in faſciis, ferulíſque. Et ſi radius tantum frangatur, faciliorem admittit curationem; ſin ulna, difficilius curatur.

In Curanda brachii fractura haud ſecus procedendum, ac in aliarum partium fracturis curandis. Ad extenſionem vero minore vi opus eſt, ubi radius fractus fuerit; majore, ubi cubitus ſeu ulna; maxima, ubi utrumque os. Et quidem ſi ambo oſſa ſint fracta, æqualis extenſio facienda: ſi alterutrum ſolummodo fractum ſit, ea in parte, ubi fractura eſt, fortior extenſio inſtituenda. Atque hæc actio ex ſententia Pauli Æginetæ lib. 6. cap. 101. fieri debet inflexa manu ad angulum rectum, ſic ut pollex omnium digitorum altisſimus, contra minimus digitus omnium infimus habeatur. Fieri autem poteſt extenſio manubus, à duobus miniſtris in diverſa extendentibus; & ſi vehementiore extenſione opus eſt, utriſque præſertim oſſibus fractis, & in valde carnoſo, Habenis facienda, alligando unam ſupra fracturam, alteram infra. Extenſione facta, admotis prominentibus palmarum partibus os fractum dirigendum & componendum, atque in priſtinam ſedem reſtituendæ ſi quæ oſſium adſint eminentiæ. Oſſe fracto repoſito, fractura faſciis circundanda, & alia, quæ in genere de fracturæ curatione dicta ſunt, peragenda, tandemque brachium recte collocandum ac ſituandum: quod fit, ſi incurvatum imponatur pectori, ſic ut manus paulo altiorem occupet locum, quam brachium ipſum, nec non mitella commodiſſime excipiatur è cervice ſuſpenſum in ea figura, hoc eſt, quæ rectum angulum referat in cubiti curvatura, ut conjuncta oſſa nullo modo dimoveantur. Poſt hæc ſingulo biduo aut triduo leniter brachium extendatur, quo affluentes humores non nimis diu in articulis detineantur, adeoque non efficiant harum partium coalitum & hinc membri rigiditatem. Similiter ſi ſuperius ulnæ tuberculum, olecranon dictum in ipſa cubiti flexura fractum ſit, qualibet vice, inter deligendum, leniter brachium extendatur, & iterum cubitus incurvetur, ne in ipſo articulo, viz inter ejus tendines & ligamenta, calloſa concreſcens ſubſtantia juncturæ difficilem motum vel omnimodam rigiditatem relinquat.

IV. Manus oſſa ſunt octo carpi, quatuor metacarpi ſeu palmæ manus, & quindecim digitorum. Hæc oſſa, Digitorum viz. & præſertim metacarpi, fracturam nonnunquam patiuntur; at vero carpi oſſa conduntur magis, quam franguntur.

Co-

Cognoscitur autem fractura in hisce ossibus facile, visu & tactu; cum hæc ossa fracta vel ad exteriora, vel ad interiora ut plurimum declinent. Non difficulter tamen, & quidem intra viginti præter propter dies, perfecte coalescunt, & sanantur.

Quando ergo quoddam manus os frangitur, patiens læsam manum super æqualem & lævem tabulam deponat. Deinde minister ossa fracta extendat: Chirurgus vero manu in suam sedem ea restituat; hinc conveniente fascia partem obvolvat. Et quidem si digiti fracti sint, excepto pollice, vicinis sanis alligendi, ut ab iis in suo loco, quasi à ferula apposita, contineantur. Tandem glomo ex linteo convoluto manus vola complenda, ut hoc modo ossa composita facilius contineantur, & digiti in media figura conserventur. Manus quoque cum brachio à collo idonea fascia suspendatur, ac in quiete detineatur, quousque fracta ossa consolidentur; dein tertio vel quarto quoque die vincula solvenda, & pars multa aqua calida fovenda ac perfundenda, cum dixerit Hippocrates lib. de fracturis, „ In omnibus autem, qui juxta articu„los sunt, affectibus, liberaliter calida aqua per„fundenda est, deinde medicamenta applican„da, & rursus pars deligenda. Et sane multum „hoc modo præcavebitur, ne digitis vel extensis vel contractis callus tam facile generetur, adeoque ne manus officium in comprehendendo lædatur. Hipp. lib. 6. Epidem. nautæ cujusdam historiam refert, cui ob fracturam medii digiti, exortæ inflammationi gangræna successit, tandemque spasmo episthotono corruptus interiit.

V. Femoris os, licet cæterorum ossium, quæ in corpore humano sunt, maximum, crassissimum, & longissimum si, nonnunquam tamen frangitur, vel in medio, vel in extremis, locisque vicinis.

De femoris fractura Hippocrates lib. de fracturis, ex edit. Lindanis, §. 23. ita scribit: „at „vero si femoris os fractum fuerit, extensio„nem præ omnibus facere oportet, ita ut ne „defectuosius fiat. Amplior enim facta nihil læ„serit. Neque enim si quis distantia ex vehe„mentia extensionis ossa deligaverit, fieri po„terit, ut deligatio ipsa teneat, ut ita distent: „sed coëunt inter se ossa quam citissime, ubi in„tendentes ipsa remiserunt. Crassissimæ enim „ac fortissiæ quum sint hac parte carnes, deli„gationem superabunt, non ab ipsa superabun„tur. Hoc confirmare videtur C. Celsus, dum „lib. 8. c. 10. id scriptum relinquit, „ si femur fra„ctum est, fieri brevius oportet; quia nunquam „in antiquam sedem revertitur, summisque di„gitis postea ejus cruris insistit. Sed multa ta„men femori debilitas est, ubi fortunæ negli„gentia quoque accessit. Et Avicenna lib. 4. Fen. 5 tradit raram admodum esse femoris fracti integram curationem. Quibus verbis nos monent, ut integram femoris fracti curationem nunquam promittamus, sed omnem potius diligentiam adhibituri claudicationem dubiam prædicamus, ne ex fracturæ natura, aut ex Ægrorum impatientia superveniens, nostro adscribi erroti, & præmii loco famam minuere possit. Scribit quoque Fabritius Hildanus cent. 5. obs. 86. se neminem unquam vidisse, qui ex hujusmodi fractura sine claudicatione evaserit, præter unicam puellam, cui novam & peculiarem curandi rationem adhibuit, quæ ibidem videri potest. Id autem præcipue accidit, si femur in loco superiore juxta coxam frangatur. Sin vero genu versus, aut in medio femoris os frangatur, & diligens cura adhibeatur, non adeo difficulter, & sine claudicatione fractura sanari potest.

Ubi igitur femoris os fractum est, valenter omnino extendi debet, & recto transitte, ita ut in neutram partem convertatur: violenta extensio convenit, quoniam maximi sunt musculi, qui femur circumdant, & magnam versus suum principium contractionem faciunt.

Resupinato ergo Ægrotante, & extensis cruribus, valida Extensio fieri debet, vel manibus, vel habenis, ut videre est apud Scultetum Armam. Chirurg. tab. 26. fig. 1. vel Instrumentis sive machinamentis, glossocomio puta, vel trochlea trajecto fune, qualem depingit Fabritius Hildanus cent. 5. obs. 86. nec non Scultetus tab. 21. fig. 1. Extensione sufficiente facta, musculi, utpote validissimi, facile fracti ossis partem inferiorem ad superiora adducunt. Id tamen ut rite & decenter fiat, prominentibus palmarum partibus, ut in aliis fracturis, os dirigatur & comprimatur, adeoque ossis fracti cap. t. ... co. ptentur. Interim meminerit Chirurgus, quod quam operi se accingat, femur anteriore & exteriore parte gibbum esse, interiore & posteriore curvum, ut ad eam figuram femur reducat, ne superveniat, claudicatio. Hipp. de Fract. §. 24.

Reductum femur apta & conveniente ligatura deligetur, qualis est fascia ascialis, quæ simul & in orbem circa coxam & alia, ut inguina etiam, & quod inter anum & genitale est. involvatur; cum ob alias causas, tum ne externæ ferulæ nudam partem offendant.

Insuper fractum femur conveniente fascia obligatum longo canali, qui poplitem excedit, imponatur. Nam si canalis femori adaptetur, qui poplitem non excedit, is noxam potius, quam opem adfert: prohiberi enim non poterit, quin corpore aut crure moto fumur quoque moveatur. Popliti etiam molestus erit, & genu curvavi permittet: si vero quis genu quodammodo flectat, femoris quoque vincula moveri necesse est, & musculos alio modo figurari, adeoque & ossa fracta dimoveri. Ideoque utilissimum videatur, femur in canalem conjici, qui à coxa ad pedem usque pertingat; & præcipuè, si ad poplitem cum canali fascia laxa circumjiciatur, velut infantes in cunis fasciari solent. Enimvero ubi femur in partem superiorem, aut ad latus distorquebitur, ita cum canali melius continebitur. Canalis igitur à summo ad imum usque, aut nullus adhibendus.

Cæterum imo calci magna habenda cura, ut tum in femoris, tum in tibiæ fracturis apte collocetur: etenim si pes dependeat, tibia reliqua obfirmata, ossa in anteriore cruris parte gibba apparere necesse est, idque eo magis, si hominis calx suapte natura grandior fuerit. *Hipp. l. de Fracturis §. 16.*

Sed distorsio femoris præcavebitur, si membrum in, ante, & post deligationem intumento Glossocomo (vide Scultetum Armam. Chir. tab. 21. fig. 4.) conservetur extentum, usque ad perfectam fracturæ confirmationem. Ne autem instrumentum hoc partem sua duritie atterendo lædat, ideo aliquid molle subjiciendum, uti est lana capta, mollis stupa, vel simile.

VI. Patella etiam interdum frangitur, & quidem nunc secundum longitudinem, respectu totius femoris, nunc in transversum, nunc in obliquum; & nunc in duas, nunc in plures partes comminuitur; insuper nunc cum vulnere, nunc sine vulnere.

Hujus autem ossis fractura facilè innotescit ex tactu, cum partes divisæ persentiantur, cavitas appareat, & crepitus in contrectatione audiatur, nec non omnimoda adsit incedendi impotentia.

Patella equidem, ut alia ossa rara, facilè coalescit, modo recte conjungatur, & conjuncta servetur. Et si secundum longitudinem facta sit fractura, sine manuum opera, sola musculorum tibiam extendentium contractione, ossa conjunguntur, & conjuncta pulvillus, spleniis, fasciisque non difficulter in suo loco retinentur, ac uniuntur viginti circiter dierum spatio; atque ità nulla calli extuberantia, & hanc subsequens claudicatio, facile metuenda. Ambrosius Paræus tamen Chirug. lib. 14. cap. 22. neminem sibi visum fuisse scribit, cui os hoc fractum esset, qui non per vitæ reliquum claudicaverit: idque ideo, quod facta calli concretione consolidatio liberam genu flexionem impediat. Verum etsi hæc de transversa fractura facile concedi possint: tamen recte statuit Fabritius Hildanus Cent. 5. & observ. 88. non semper, præcipue in fractura patellæ secundum longitudinem facta, id esse necessarium; cum non semper callus ita protuberans nascatur, ut motus impedimentum in genu, & claudicationem afferat videamusque in aliorum ossium fracturis, naturam tam eleganter callum generare, ut sæpe vix fracturæ appareat vestigium; quod in primis accedit, ubi periosteum integrum est, quod materiam calli retinet, ne nimis excrescere, & protuberare queat.

Si verò fractura transversim vel oblique facta sit, difficulter admodum curari potest, ut incedendi impotentia, vel saltem claudicatio non relinquatur. Enimvero cum musculi tibiam extendentes sursum versus, & pedem moventes deorsum trahant patellam, ossa fractæ patellæ ita disjunguntur, ut haud facile conjungi, aut conjuncta retineri queant, unde callus extuberat, qui cavitatem inter femur & tibia os adeò adimplet, ut articuli istius motus impediatur. Nihilominus symptoma hoc prudens Chirurgus non raro prohibere solet, si qualibet vice, inter deligandum, fractam patellam digitis (ne fragmenta composita denuo dimoveantur) firmiter apprehendat, & undique loco prudenter moveat.

Itaque in hujus ossis restauratione, crus primo extendendum est; dein à Chirurgo Patella seu in duas, seu in plures partes fracta conjungenda, & secundum naturalem figuram æquanda nec non conveniente ligatura continenda. Torulis verò impositis stramineis, ut in fractura cruris fieri solet, membrum immobile tenendum, & omnino cavendum, ne crus flectatur. Hoc enim si fieret, fragmenta composita suo loco iterum dimoverentur; quem in finem poplitis cavitas rotundis spleniis ex ·te implenda, ut genu curvatura impediatur. Religiosè interim observet Chirurgus, ut inter deligandum fractam patellam prudenter ultrò citroque moveat, ne inter tendines & ligamenta, quibus continetur patella, callus concrescat; hinc & articuli istius motus difficilis, vel omnimodo rigiditas, atque adeo incedendi fere impotentia, aut saltem claudicatio relinquatur.

VII. Crus illa pars appellatur, quæ à Genu ad pedem extenditur. Constat duobus ossibus, quorum quod crassius est, & internam cruris regionem occupat Tibia; quod tenuius & exterius, Fibula nominatur. Franguntur hæc ossa interdum ambo simul, interdum unum tantum; & fractura accidit vel in medio, vel in superiore, aut inferiore parte.

Si utrumque os fractum sit, facillimè id cognoscitur; cum totum crus inflecti possit. Nec difficulter cognoscitur Tibiæ fractura, si ea tota fracta sit; quoniam totum hoc os in conspectum, utpote in loco excarni, facile venit. Si vero Fibula sola frangatur, id non ita facilè cognoscitur; quoniam multa carne tegitur: fracta tamen pars ad interiora inclinare solet.

Si ex ossibus hisce alterum fuerit fractum, facilior curatio est: præsertim si fibula tantum sit fracta, curatur facilius, & Æger citius pedi insistere potest; cum facilius crus extenditur, & tibia maximam oneris corporis partem sustinet. Tibia vero si fracta sit, curatur difficilius, quia crassior, & vice fundamenti totum corpus sustentat; hinc & majore extinsione opus est, & homo tardius incedere audet. At utraque ossa si fracta sint, difficilis admodum est curatio, tum quia validior requiritur extensio, tum quia omni ulcero destituta est pars affecta.

Sive ergo utrumque, sive unum os frangatur, crus, quantum opus est, extendendum, ut sine læsione ossa suo loco restitui & conjungi queant. Quod plerumque duo viri robusti (si alter in partem inferiorem, alter in superiorem crus trahat) manubus præstare possunt. Quod si id exsequi nequeant, Habenis vel Machinamentis utendum. Et ubi satis extensum crus fuerit, ossa fracta reponenda. Deinde Fasciis crus involvendum; quæ & latiores & longiores esse debent, quam in brachio. & omnino ita situandum ac componendum, ne in ullam partem perverti possit, neque ossa fracta depravari queant. Tandem crus rectum & extensum super pulvinari, aut re molli & plana collocandum, & Ferulæ, ac Canales adhibendi, ut cap. 2. de generali fracturarum curatione diximus. Qua in re observandum, ne super eminentes ossium extremitates applicentur, vel super magnum musculorum Gasterocnemii ac Solei tendinem, qui calcaneo inseritur. Hæ namque partes, cum sensum habeant exquisitum, compressionem non ferunt, sed compressæ dolent, ac inflammantur. De situ autem tibiæ fractæ hæc habet Fabritius Hildanus cent. 1. observ. 93. „ In fracturis tibiarum curandis, nonnulli Chi-„ rurgi non levem committunt errorem, quum „ volunt tibiam erectam insistere talo, ex qua „ situatione hæc sequuntur incommoda. Primò „ quidem fit, ut Æger temporis progressu ma-„ jorem dolorem patiatur in talo, quam in ipsa „ fractura, idque propter tendines magnos & „ nervosos, qui talo inseruntur. Dolor autem „ ille multos ad se trahit humores, qui in ipsa „ junctura, & spatiis inter ossa pedis fracta, at-„ que ligamenta retinentur. Et quia ex hac si-

tuatione

„ tuatione venæ & arteriæ comprimuntur, & „ proinde pars affecta suo calore quodammo- „ do destituitur, necessario condensantur & „ refrigescunt hi humores in ipsa Junctura, & „ spatiis inter ossa pedis. Inde curatâ fracturâ, „ pes novam adfert molestiam: ægre enim & „ difficulter movetur junctura, sequuntur & „ nonnunquam alia quam pessima symptomata. „ Id quod idem hildanus memorabili exemplo „ confirmat, quando subjungit: „ prospiciant „ igitur chirurgi, ne nimis curiose situationem „ hanc in fracturis tibiarum observent. Involutâ „ autem tibiâ fasciis, spleniis, & stupis, & in „ capsula idonea collocatâ; ea eligengenda est „ situatio. quæ minime sit dolorosa. Itaque „ modo in hanc, modo in alteram partem col- „ locanda est tibia, ut æger nunc in hoc, nunc „ in illud latus decumbere possit: sic enim mul- „ ta accidentia evitabuntur. Hæc ille.

VII. Hominis Pes, sicuti manus, ex multis minutisque, nec non duris constat ossibus, magnitudine & figurâ diversis. Sunt autem ea, septem tarsi ossa, quinque metatarsi, quatuordecim digitorum. Ossa vero pedis & manus non frangi scribit Hippocrates lib. de fracturis. §. 10. nisi acutâ vel gravi quapiam re carnosæ partes vulnerentur. Sunt enim duriora: & quæ acuta sunt, & gravia, si ossa hæc frangant, cutem incumbentem salvam non relinquunt. Et Paulus Ægineta lib. 6. cap. 106. scribit, talum nullo modo frangi, non tantum ob duritiem, sed quia undequaque ab ossibus eminentibus est munitus. Similiter Albucasis lib. 3. cap. 18. inquit; ossi calcis nullo modo accidere fracturam, aliis vero pedis ossibus fracturam accidere posse, ac etiam ossibus digitorum; sed raro hoc evenit, potiusque hæc ossa atteruntur, quam franguntur.

Si autem pedis ossa frangantur, visu & tactu id deprehenditur; cum hæ partes excarnes sint.

Horum ossium fractura per se periculosa non est; sed quia non nisi à valida admodum & violenta causa franguntur, partes incumbentes, & vicinæ carnosæ ac tendinosæ simul contunduntur & vulnerantur, unde dolores gravissimi, inflammationes, aliaque superveniunt accidentia. Diebus tamen præter viginti conservent & coalescunt; nisi quæ cruri vicina sunt. Ea enim cum sint majora, longius tempus requirunt.

Curatio fere eadem est, quæ ossium manus fractorum. Commoda nimirum facienda extensio, & ossa, sive in superiorem sive inferiorem partem emineant, in naturalem sedem compellenda: quod commodius fit, si æger pede fracto tabulæ planæ panno obductæ insistat. Deinde fasciis pes involvendus. Et cum pedi ferulæ ob loci inæqualitatem commode admoveri non possint, splenia oxycrato, vel vino rubro adstringente madida loco affecto imponenda, fasciisque locus vinciendus, ut ossa composita in sua sede contineantur. Situatio tamen & collocatio aliter hic instituenda, quam in manu. Enimvero cum manus datæ sint ad apprehensionem, curva figura digiti collocandi sunt. Pedes vero cum ad ambulandum & standum dati, recta figura situandi, non curva, ne eorum actio depravetur.

IX. Insuper & alia nonnunquam franguntur ossa, inter quæ nasi primo loco occurrunt. Conflatur autem nasus ex ossibus & cartilaginibus: ossa ejus proprie franguntur; cartilagines contunduntur, deprimuntur, distorquentur.

Fracta vero hæc ossa ex signis manifestis innotescunt, quoniam si adversa fracta sint, nares desidunt, & simus nasus apparet, difficulterque spiritus trahitur: si à latere os sit fractum, is locus cavus apparet: Sin cartilagines contusæ sint, earum distorsio, & in alteram partem inclinatio adest.

Commodissime ex sententia Hippocratis lib. de articulis, ex edit. Lindan. §. 31. restituitur nasus fractus eodem die, vel certe paulo post, nec differenda curatio, quia in naribus callus cito generatur, intra decem dies, nisi corrumpatur. Subjungit tandem sapientissimus Senex: „ Nasus ex omnibus corporis partibus facillimè componitur, & nisi protinus dirigatur, „ dirigi posteà non potest, sed pervertitur.

Itaque si nasus fractus in inferiorem partem æqualiter dimittatur, simulque reddatur, quamprimum quicquid in cartilaginem incidit. leniter excitandum ac sublevandum, ut sublatum postea decenter coalescat; viz. in nares aliquid intromittatur, quod dirigat, ut specillum ad digiti formam febricatum, ex buxo, vel ebore, vel ferro: aut quod fractum est, elevetur digito in nares immisso, atque in naturalem sedem restituatur. Extrinsecus etiam ab utraque parte nasus apprehendatur, ac sursum ducatur. Ubi autem probe conformatus fuerit nasus, ut naturalem figuram conservet, longa linamenta contorta in nares immittenda sunt, quæ narium cavitatem implent, vel perforata cannula, aut penna introducatur, superimposito externus Emplastro defensivo, vel simili.

Si vero in uno tantum latere nasus fractus sit, dirigere etiam convenienter ab ea parte, quæ declinat, & in naturalem sedem restituere oportet, tum Digitum vel Instrumentum commodum in nasum, qua parte læsus est, immittendo, tum extrinsecus dirigendo. Et ne quod compositum est, iterum depravetur, in singulas nares (at crassius in narem læsam) Linamentum, vel penna anserina grandior molli pellicula obducta, vel fistula aut cannula e plumbo vel argento, itidem pellicula obducta. immittatur, ac tam diu intus relinquatur, donec os aut cartilago satis roboretur. Neque multum refert, quid immittatur, modo præstet, ne fractum nasi os subsideat, & molle sit, odorisque gravis expers. Monet tamen Hippocrates, nullo pacto spongiam esse immittendam, quoniam humorem imbibit, atque sic turgendo, partem distendit, cunctaque dissolvit. Etiam deligationem improbat, quam C. Celsus proponit, quia magis nocet quam confert, cum simitatem, & majorem ampliorem que distorsionem adferat. At de necessitate ligaturæ in narium fractura curanda disputat Guido de cauliaco in sua chirurgia, qui videri potest.

Si juxta cartilaginem nasus fractus sit, & in obliquum distortus, post congruam conformationem, habenula digitum lata, glutine aliquo illita, naso ex parte, in quam inclinat, agglutinanda; posteà intendenda, quantum expedit, ut nasus recte dirigatur. Longa autem sit hæc habena, ut circa aurem obducta circum caput obdu-

obducatur. Hæc juste dirigit nasum, & remitti ac intendi potest. Et si intra nares impositæ turundæ dolorem excitent, tollendæ, & tamdiu nares habena directæ servandæ. Post quartum deinde diem habena demendæ, & emplastrum aliquod Catagmaticum imponendum.

Si autem nasi ossa minutim fuerint contracta, quantum licet, singula in suam sedem reponenda, vel ligneis instrumentis compellenda, neque facile, & nisi nullo modo agglutinari possit os aliquod eximendum, cum semper deformitatem pariat. Postea ceratum vel emplastrum ad ossa conferruminanda imponendum. Plura de narium fractura videantur apud Hippocratem libr. de Articulis, articul. 30. 31. 32. 33. 34.

X. Interdum & inferior maxilla frangitur, vel transversim, vel in plurima fragmenta, ossibus semper inter se aliqua ex parte cohærentibus, raro penitus disjunctis, & dissolutis, ut in aliis.

Facile autem fracta maxilla cognoscitur, quoniam si tantum in extremitatibus ossa fracta sint, tactu apparet, & in interiore oris parte aliqua gibbositas digito percipitur. Sin vero transversim fracta fuerit, introrsum manifesta cavitas fit, & in anteriore oris parte fere dens super proximum dentem excedit.

Maxillæ ossa, si primis diebus inflammatio non accedat, intra viginti præter propter dies consolidantur, & dentes integri remanent. Sin vero curatio diutius protrahatur, dentes vitiantur; & mobiles redduntur, auctore Hippocrate lib. de articulis articul. 29.

Si igitur maxilla ita per transversum fracta sit, ut ossa inter se aliqua ex parte equidem cohæreant, digitis utrinque, tam ori immissis, quam extra applicatis, os comprimere & in suam sedem compellere oportet: interius namque tuberculum foras propellendum, & altera manu ossa inæqualia complananda. Maxillam vero in suam sedem esse restitutam, ex ejusdem, nec non dentium æqualitate apparet.

Si vero maxilla tota transversim fracta sit, quod tamen raro accidit, sic ut os super os emineat, & dens super proximum dentem excedat, digitis ori immissis, & extra manu adhibita, ossa fracta componenda: & nisi simplici compressione id fieri possit, primum extensio, ministro retro continente & chirurgo ante extendente, fieri debet, hinc & ossa inter se componenda. Deinde dentes qui sunt ad fracturam, non tantum bini, verum & plures inter se colligandi, donec ossa ferruminata sint. Hipp. filo aureo utitur: cujus defectu vel filum sericeum, vel seta equina usurpari poterit. Si maxilla in mento fracta fuerit, qua parte ambo colligantur ossa, ambabus manibus inter se coaptari & dirigi debet.

Ubi autem fracta ossa fuerint reposita, quod ex æqualitate dentium cognoscitur, ut suo loco conserventur, extrinsecus ferula, ex corio seu alia conveniente materia, maxillæ longitudini correspondens, apponenda, hinc conveniens Deligatura instituenda; quæ fiat fascia duabus extremitatibus fissa, duos digitos lata, media quoque sui parte in longitudinem incisa, ut utrinque mentum complectatur. Cum ergo fasciæ in extremitatibus fissæ quatuor sint capita, duo inferiora ad summum caput deducantur, ibidemque deligentur, vel pileolo nocturno assuantur; duo superiora transversim traducta ad imum occiput deligentur, vel eidem pileo assuantur.

Sin tali fracturæ vulnus sit conjunctum, specillo explorandum, an minutim, & in plures partes distracta sint ossa; & si ossis fragmenta separata inveniantur, aliaque conferruminari nequeant, idoneo instrumento eximenda; atque vulneris orificium angustum sit, ampliandum: deinde vulneris labia ad mutuum contactum adducenda, & appositis linteis Emplasticis adducta conservanda, atque dictum cruentis vulneribus Medicamentum superponendum, donec consolidentur. Interim ne decumbat æger in partem maxillæ fractam, sed in sanam; at non huic, sed capiti innixus, ne ossa composita iterum distorqueantur. Maxilla quoque immobilis servetur; ideoque æger non multum loquatur, nec duriores cibos masticet, sed mollioribus & liquidis nutriatur, donec callus obduret. Et si aliquid denuo suo loco motum fuisse observetur, tertio præter propter die deligatio solvenda, & si quid exciderit in suum locum reponendum.

XI. Clavicula acromio & sterno articulata movetur; qua parte autem jungitur sterno manifestius agitatur, obscurius & fere insensibiliter cum acromio, quia scapulæ motum sequitur. Idcirco fractæ claviculæ pars acromio juncta situm mutat, in anteriorem, vel posteriorem, vel inferiorem locum conversa, altera ejusdem parte semper immota.

Frangitur vero clavicula vel transversim, vel oblique, vel per longitudinem. Si per transversum id accidit, vel prope humeri articulum, vel magis versus articulationem cum sterno distringitur.

Cognoscitur ossis hujus fractura tactu potius, quam visu; ut & ex dolore.

Si per transversum frangatur clavicula, facilius curatur; difficilius autem, si per longitudinem. Nam quod transversim fractum est, facile extensione, & digitorum compressione in naturalem sedem revertitur: reliqua fractura semper quid eminentiæ habet, quod ægre coaptari potest. Perficitur tamen claviculæ fractæ curatio quatuor & viginti circiter diebus.

Igitur ut hæc Fractura curetur, ministri duo ad extensionem requiruntur, quorum unus utraque manu humerum, qui claviculæ fractæ adjacet, ad posteriora, alter caput in latus oppositum ducat; interea chirurgus digitis id quod prominet propellendo, imo foras attrahendo, & quæ deorsum tendunt, sursum, & quæ sursum sunt, deorsum compellendo, fracturam componat. Aliqui autem, ut facilior fiat restitutio, Glomum Lineum alæ subjiciunt, hinc brachium ad costas comprimunt, atque ita os suæ sedi restituunt. Si vero ossis fracti extremitates ita depressæ sint, ut sursum reduci hoc modo nequeant, Æger resupinandus est in pulvinari duriore, spinæ inter scapulas subjecto; humeri interim manibus sic deprimendi, ut ossis fracti extrema depressa eleventur eousque, ut in naturalem sedem restitui possint.

Compositis fractæ Claviculæ ossibus, Plagulæ tres convenientis crassitiei & longitudinis, ut cavitatem, quæ supra & infra claviculam est, repleant, parandæ, quarum duæ lateribus, tertia crassior

prominenti fracturæ imponenda. Ita enim & os fractum eminens deprimetur, & nec sursum, nec deorsum, nec ad latera è suis sedibus ossa fracta composita dimoveri poterunt. Hinc Deligatio instituenda; quæ fiat Fascia palmum lata, debitæ, longitudinis, duplex caput habente, decussatim injecta, quæ sæpius circumducenda, & obvolvenda, ut brachium ad posteriora deducat: Interim cavitas sub axilla linteaminibus convolutis replenda; sic namque facilius deligationem sustinet Patiens.

XII. Scapula etiam qualibet sui parte frangi potest, rarius tamen in processu illo, qui Acromium dicitur; sæpius juxta spinam, & in aliis extremitatibus. At si acromium frangatur, visu & tactu percipitur, præsertim si pars ægra cum sana comparetur: sin vero latior ejus pars, & in extremitatibus frangatur, tactu cavitas quædam deprehenditur, & punctorius dolor in parte percipitur.

Fractura quæ in Summo Humero seu Acromio est, difficilius curatur, quam in aliis scapulæ partibus. At in cervice Scapulæ, aut circa articulationem ejus cum humero, quæ est Fractura, fere incurabilis est.

Si ergo os fractum Scapulæ adhuc cohæreat, manu Chirurgi in suum locum restituendum. Quod si non facile fiat, & majore vi opus sit, pila ex linteo sub axilla ponatur, & minister deorsum humerum trahat, cubitum ad costas adducendo, Chirurgus vero manu Fracturam comprimat & componat. Sin os fractum Scapulæ non cohæreat, modo ligamentis & periosteo quodammodo adhæreat, & pungendo admodum molestum non sit, etiam suo loco restituendum. At si penitus & ab osse, & à periosteo ac ligamentis separata sint fragmenta, sic ut carnes pungant, cute incisa, eximenda. Sin vere non pungant, relinquenda: natura namque, quod reliquis non cohæret, tandem sponte expellit, etsi interdum post longum tempus id fiat; sic refert Ambrosius Paræus lib. 14. cap. 9. cuidam Marchioni è scapula vulnerata ossium quædam fragmenta post annos septem, cicatrice reserata, erupisse.

Ossibus rite compositis, Deligatio conveniens instituenda, sique summum Humeri fractum sit, Pila sub ala vincienda, & deligatio non frequenter solvenda: Æger interim in opposito latere cubet, & partem in quiete detineat.

XIII. Interdum costæ ex causis violentis quoque franguntur; casu viz. aut contusione. Et quidem fractæ Costæ interdum intro declinant; interdum extra eminent; intedum, etsi totæ franguntur, proprio loco non dimoventur; nonnunquam & caro circa costas colliditur.

Si costa & tota fracta, & extremitates loco motæ, quædam inæqualitas & cavitas tum visu, tum tactu deprehenditur, & strepitus auditur. Quibus accedunt & alia symptomata; adest viz. dolor gravis, pleuriticum dolorem æmulans, respiratio difficilis, tussis molesta, & non raro quoque sanguinis sputum, dum ex vasis ruptis effluentem sanguinem pulmo imbibit, nec non febris. Si tamen Costa quidem fracta sit, at fractæ extremitates neque intro cesserint, neque in exteriorem partem compellantur, pauci febricitant, aut sanguinem spuunt.

Costarum Fractura si simplex sit, absque partium vicinarum gravi contusione, aut inflammatione, periculo vacat, & intra vigesimum diem non raro curatur. Sin vero caro circa costas atteratur, periculosum malum est, & non raro lethale, teste Hippocrate lib. de Articulis. Etiam periculosa est Fractura, si Costa intro compellatur, & pleuram pungat vel vulneret, tuncque eadem fere symptomata, quæ pleuriticos infestare solent, superveniunt, ac longius protrahitur curatio.

Si ergo Costa fracta sit, proprio tamen loco non dimota, nec incumbentium, vicinarumque partium contusio adsit, per se facile consolidatur. Sin extra promineat, manu comprimenda, & in propriam sedem reducenda, ac æquanda. Si intro vergat, Æger tussi, ac spiritus, ore clauso, retentione eam exterius compellat; Chirurgus vero Ægrotanti manubus, quantum fieri potest, succurrat. Quod si non succedat, nonnulli Emplastrum cuti valide adhærens censent imponendum, idque aliquoties cum impetu auferendum, donec in locum suum Costa sit restitura. At quando Costæ fragmentum membranam pungat, atque acerbissimi inde dolores, aliaque prava symptomata oriantur, cutis incidenda, ac pungentia fragmenta vel eximenda, vel præcidenda. Plura de Costarum Fractura videantur apud Hippocratem lib. de Articulis. §. 51. 52. 53. 54. Insuper de felicissima curatione fracturæ costarum, in qua nonnulla notatu digna occurrunt, videatur Fabritius Hildanus cent. 5. Obs. 85.

XIV. Dorsi spina est Vertebrarum omnium contextus, & sicut quædam corporis carina, quæ constat septem Cervicis Vertebris, duodecim Dorsi, & quinque Lumborum, nec non osse Sacro, & Coccygis. Vertebrarum Corpora raro admodum Fracturam patiuntur; earundem tamen Processus à causis externis & violentis nonnunquam franguntur. Id autem tactu facile deprehenditur, cum huc atque illuc moveri persentiantur diffractæ Apophyses.

Vertebrarum processuum simplex Fractura simplici lenique manuum opera restituitur, ac consolidatur viginti circiter dierum spatio: sunt namque Processus hi ossa spongiosa & rara. Sin vero per vim admodum violentam totæ Vertebræ frangantur, adeo ut medulla spinalis simul patiatur, dehinc Paralysi afficiantur brachia, pedesve ægrotantur, ac urina fæcesque alvi retineri nequeant, mors in propinquo est. Interim tamen ne æger sine auxilio deseratur, nil faciendorum negligendum, & facto prognostico cutis incidenda, ac libera fragmenta eximenda, hinc vulnus curandum.

Ad Fracturas spinæ pertinet ossis Sacri & Coccygis fractura; quæ si ita sit, ut & spinalis Medulla lædatur, lethalis est. Sin ea non lædatur, adeoque salutis spes sit, immisso in anum digito usque ad locum affectum, os fractum expellendum; extrinsecus vero altera manu ossa æquanda, & in suum locum reponenda. Et si aliquod ossis frustulum abruptum persentiatur, facta apertione, id eximendum, ac porro vulnus ex arte curandum.

XV. Os ignominatum, quod ossibus tribus, Ilio, Coxendicis, & Pubis, simul unitis constat, frangitur ut scapula, vel in extremitatibus, vel secundum longitudinem, vel in medio.

Cognos-

Cognoscitur fractura hæc ex dolore, qui tactu, & compressione imprimis exasperatur; nec non cavitate, inæqualitate, punctura, & nonnunquam stupore in crure ejusdem lateris.

Exigit autem fractura hæc celerem restitutionem, perficiturque consolidatio quatuor & viginti præter propter diebus. Interim si sit in ossis innominati extremitatibus, digitis vel manu ossa fracta componenda ac æquanda.

Si vero frangatur os per longitudinem, vel ad interiora declinet, ita situetur patiens, ut super ventrem decumbat, Chirurgusque manibus, uti potest, fracta ossa componat.

Sin os fractum comminutum sit, apertio facienda, sicque & fragmenta libera auferenda, & alia reponenda. Verum cum vix sub cute solum, sed sub ipsis musculis talia fragmenta plerumque lateant, sine periculo hic sectio non instituitur: hinc omnino cavendum ne in facienda hac apertione, tendines, vel vasa quæpiam majora lædantur, sicque graviora excitentur symptomata. *Joh. Munnicks in Chirurgia ad hodiernam praxim adornata.*

De fracturis ossium, nulla accedente coalitione.

Contingere non raro observamus, ossium extrema in fracturis haud reuniri, quæcunque etiam externa æque ac interna adhibeantur medicamenta.

Exemplum huc faciens considerabile, non nisi semel (quod in Chirurgo adeò exercitato admiramur) visum proponit Fab. Hildanus obs. 91. cent. 3. his verbis: Ante duos menses ex Germania redux, Basileæ fracturam observatione dignam in quadraginario vidi. Hujus viri brachium sinistrum cum ante annos decem rota molendina apprehenderet inter cubitum & carpum ossa in transversum adeo confregit ut omnino inter se disjungerentur, cutis quinetiam & musculi mirum in modum dilacerarentur. Dolor supervenit maximus inflammatio & intumefactio totius brachii, non solum ob magnitudinem morbi, verum etiam quod ossa in suum locum reposita non fuerant, carnemque continuo compungerent. Multum puris per menses aliquot effluxit, multaque ossicula à Chirurgo extracta fuere; tandem remiserunt symptomata, & consolidata fuerunt vulnera, sed ossa disjuncta remanserunt, & ita quidem ut eo in loco veluti alterum articulum constituerent. Manum enim dextram si adhibet, sinistrum brachium antrorsum & retrorsum ducit, non secus ac si naturalis priore in loco articulus esset, idque sine ullo dolore. Ossa se invicem non attingunt, sunt enim extremitates ipsorum callo obducta brachium aliquo modo extenuatum est. Cubitum quidem movet, sed difficulter, quapropter brachium fere inutile est. Cæterum quid causæ sit cur ossa in hoc viro per callum connexa non fuerint, profecto me latet; nisi forsan improprium nutrimentum ossis, ex quo, teste Galeno callus procreatur, in pus conversum una cum pure effluxerit, aut caro & membrana aliqua inter utramque extremitatem ossis intercederit. Adeoque natura adeo est diligens atque provida, ut extremitates ossium confractorum licet levissime se contingant statim conglutinet, atque conjungat.

Exulcerationes fracturis supervenientes quacunque à causa, primitiva sive fuerit, sive antecedens, sive etiam conjuncta, impedimento esse posse, quo minus ossium detur coalitus, maxime cum alimentum ossium suffocationi, consumptioni, corruptioni, aut cuivis alii evacuationi ansam præbent, haud impossibile nobis videtur; atquis rationem dabit unde eveniat quod ossa fracta haud reuniantur, ubi exulceratio nulla adest, imo nulla vel in cute vel in musculo continui observatur solutio? Notare etenim nobis locuit, non solum in ulna & radio, ossibus adjutoriis, tibia & fibula, sed & (in duobus licet subjectis) ossibus femoris, per infortunium fractis, quæcunque etiam usurparentur media, interna æque, inter quæ considerabilis Ichtyocola, ac externa, emplastra, splenia, ligamenta, nullam secutam extremitatum unionem, etiam omni exulceratione absente.

Causa hujus rei quæ sit cum prædicto Hildano, me ignorare fateor, nisi dicamus, deligationem in fracturis usualem, non urgente dolore, tumore, inflammatione, aut gangræna, frequentius justo fuisse solutam, vel etiam humores ad calli concretionem promovendam necessarios plus debito attenuatos, splenia brevia nimis aut molliora applicata, imo fractam partem, ad arcendam incalescentiam quandoque supervenientem, nimium humectatam. Et harum ultimam calli generationem impedire satis constat. Spleniorum nimis brevium, molliorumque applicationem, hinc deligationem minus arctam efficere posse, quo minus extremitates ossium fractorum coëant, in nauta quodam, cui ex itinere reduci os humeri dextrum diffractum, in quo quod splenia mollia nimis usurpata, nec manus extrema cum ulna ex debito sursum flexæ, nulla extremorum coalitio secuta.

Externis impedimentis sic consideratis, Chirurgo in arte exercitato interna adhuc varia occurrunt, quæ ad id ut extrema ossium fractorum callo nullo obducantur plurimum facere possunt. Tales humores nutritii os accedentes minus pingues, aquosiores, corrupti, imo etiam nonnunquam omnino maligni, habita tamen ubi vis consideratione structuræ corporis & ossium.

Observare nobis licuit in aliquo, morbo gallico quasi tabefacto, ossa adeo fuisse exsiccata imo arefacta, ut ad quemvis attactum frangerentur, sic enim claviculam in partes varias confractam in eo vidimus dum thorace pectus vestire conabatur.

In tali casu ubi ossium extrema uniri recusant, nil convenientius, quam, instrumento quodam apto, ex ferro confecto, utrinque membrum comprehendere, extremaque conjungere, ne in motu, vel incessu incommodum aliquod ægrotanti adveniat. *Job. à Makren in observat. Medico Chirurgicis.*

Observationes

Pro Fractura Brachii in Sene decrepito.

Curationem hoc modo institui, clementer expurgato corpore, illam victus rationem, quæ multum nutrit (omissis tamen cibis viscosis, qui mihi in fracturis mirum in modum suspecti) sangui-

sanguinemque optimumque procreat, calidum nativum & humidum radicale instaurat, præscripsi. Singulis quoque diebus jejuno stomacho, ad ℨ ij. sequentis pulveris ex jusculo carnis recentis exhibui.

℞. Lapidis, osteocoll. diligenter præpar. ℨj cinnam. el. ℈ iij. sacch. ℨ ij. M. F. pulvis tenuissimus. Brachium usque ad scapulam sequenti linimento quotidie bis inunxi.

℞. Ol. lumbric. ℥ ij. ol. gran. junip. ℈ij. succi lumbric. ℥ j. M. F. linimentum. Sed ante omnia primò ossa in locum suum, ea qua fieri potuit diligentia reposui. Post inunctionem sequens applicui emplastrum.

℞. Empl. Vigonis ad fractur. ℥ ij. empl. oxycroc. ℥ß. lapid, osteocoll præpar. ℨiß. lumbric. præpar. & in subtilissimum pulverem redactor. ℨ j. cum q. s. ol. lumbric. f. emplastr. fracturam de tertio in tertium, aut de quarto in quartum diem solvi, & medicamenta renovavi, reliquum vero brachium quotidie semel aut bis, ut dictum est, ad scapulam & nucham usque inunxi: hisce adhibitis remediis, callus intra paucos dies, usque adeo procreatus fuit, ut collisio ossium non amplius perciperetur, & brachium intra quatuor septimanis restitutum fuerit: & sic natura in hoc decrepito veluti assopita expergefacta, & calor nativus ferè extinctus in illa parte iterum beneficio prædictorum medicamentorum accensus fuerit: quantum valeat in fracturis ossium osteocolla seu lapis ossifragus non raro expertus sum: reperitur in campo quodam arenoso prope Darmstadium. Eligitur qui sub terra absconditus, extra terram prominens est invalidus nullusque momenti *Guil. Fabrit. Hildanus, Observ, 90. Cent, 3.*

Lapis osteocolla, qui & Sabulosus dicitur, singulari quadam virtute & proprietate occulta generandi callum præditus est: idque ego cum in aliis tum præcipuè in quadragenario quodam observavi, is quum utraque focilia ad malleolum sibi transversim confregisset, me advocandum jussit. Ossa in situm naturalem reposita. singulis matutinis horis jejuno stomacho ℨ j. hujus lapidis in marmore cum aq. rad. symphit præpar exhibui, primis diebus cum ptisana, aut jusculo carnis recentis, postmodum vero cum vino: iis quæ fracturæ applicui eundem lapidem pulverisatum & præparatum admiscui: inde factum est, ut spatio triginta dierum plenissimè restituta sit tibia, ut sine adminiculo incedere potuerit. *Guil. Fabrit. Hildanus, Observ. 90, Cent. 1.*

Lapis hic cautè & in senibus tantùm, aut extenuatis, & quibus languet calidum nativum adhibendus est, ne aliàs callus superfluus generetur multo labore diminuendus. *Guil, Fabritius Hildanus Obs. 91. Cent. 1.*

Ego jam à multis annis magno cum successu sequenti utor emplastro in fracturis.

℞. Emplastri Slotani ℥ vi. ceræ nov. ℥ ij. colophon. gummi elemi pinguissimi an. ℥ j. dissolv. lento igne. Postea insperge sequentes pulveres, rad. consolid. maj. balaust. nuc. cupress. rosar. an. ℨ j. mastic. thuris, an. ℨ ij. M. addendo ol. rosac. q. s. ut f. emplastrum. In adultis & extenuatis ad ℨj. hujus emplastri, tantundem osteocollæ præp. admisceo. Singulis quoque diebus mane tribus ante pastum horis, de eodem lapide cum jusculo carnis vel vino albo exhibeo: multum enim curationem lapis ille accelerat. In juvenibus verò, & qui optima corporis sanitate fruuntur, lapis ille sive per os datus, sive externè adhibitus minime convenit: non autem statim ab initio, neque primis diebus applicandum est prædictum emplastr. multò minus oxycroceum, ne effluxus humorum ad partem læsam sequatur: ab initio itaque postquam os fractum in situm suum repositum est, sequens applico cataplasma,

℞. Rad, consolid. maj. tormentill. bistort. an. ℥ ß. boli arm. ℥ j. balaust. ℨ j. nuc. cupress. gallarum, rosar. rubr. an. ℨ ij. F. omnium pulvis tenuiss. cui admisce farinæ hordei ℥ vi. hujus pulveris accipe quantum opus est pro membri fracti magnitudine, ex quo cum posca formetur cataplasma in mortario vel alio vase sine calore ignis, addendo vitellum ovi cum albumine, parum que olei rosac. applicetur membro fracto & renovetur ab initio tertio vel ad summum quarto quoque die, donec symptomata non amplius sint metuenda. Tunc emplastr. Vigonis, vel meum applicari poterit, & de sexto vel decimo in decimum diem reiterari. *Guil. Fabritius Hildanus. Cit. similiter, classe 15.*

Emplastri palmei sive Slotani qui primus ejus author fuit, hæc est descriptio.

℞. Adipis porcin. rec. & fragrantis, minii, an. ℥ xii. chalcitid. ust. sed non ad rubedinem, aluminis usti, an. ℨ ij. adipis cervini ℥ iv. mastich. thuris in tenuiss. pulver. redacti, an. ℨ ij. fiat emplastr, S. A. agitando bacillis saliceis & succulentis. Guil. Fabrit. Hildanus, in consilio de conserv, valetudine, in epistola ad Croquerum.

Curationes illas ossium confractorum per lapidem, quem Erastus sabulosum vocat, quis non penè fabulas esse judicet? Multo etiam magis unguentum illud, quo telorum inunctione, vulnerati sanantur, ridiculum videatur: & tamen fide digni amici nostri utrumque sanctè affirmant. Sunt alia sexcenta, quæ fidem omnem superant, non tamen ideo falsa sunt quæ re vehementer in iis ϖείζω. & ubi ratio repugnat, experientiæ, cum admiratione subscribo Andreas Dudithius, epist. 25, lib, 6, consil. & epist. Cratonis & aliorum à Scholtzio editorum.

Pro fractura humeri.

Osse per Chirurgum reposito, emplastrum hoc adhibitum est,

℞. Farin. fabar, farin. ciceris, hordei, farin. volatil. molendini, an. ℥ ß. mastich. tr. gacanth, gummi arab, mumiæ, bol. armen. myrtill, pulveris. an, ℥ iij. album. ovor. v. conquassata in vino styptico nigro: succi plantag. aut vini styptici q. s. ad incorporandum, f. emplastrum. Hoc constringit, repercutit, roborat, & firmat. Deinde stupas longas, latas, aqua prius bene madefactas & expressas toti brachio circumvolvebat, & fascia latitudine quatuor digitorum, aptequi undoque duabus præparatis diligenter dicta adjectis ferulis quatuor aut sex, interim facta restrictione, etiam pannus lineus infusus in ol. ros. prius apponatur. Deinde aliqui jam dicta, ut emplast. stupæ & ferulæ n.j. cris fasciis ut moris est: non solvebatur ad quinque dies. Interim brachium

memini) tempore hiemali, terra congelata in proximum pagum ad ægrum quendam invisendum & consolandum ipsi abeundum, domumque redeundo ex aggere quodam tres circiter pedes alto, desiliendum esset, dextrum pedem adeo sibi torsit ac fregit, ut integrum os tali aut astragali, non solum ex suo loco dimoveretur; verum etiam abruptis & abstractis ligamentis, quorum beneficio, reliquis ossibus alligatur, sub interno malleolo per cutem ipsam erumperet, & foris propenderet. Ad ædes suas deportatus, Chirurgus accersitur, is videns os omnino separatum, & fibris nonnullis tantummodo adhærescens, ipsum abscidit, & ea quæ sanguinis fluxum impediunt, applicuit.

Altera die Clarissimi Viri, Domin. Galenus Wierus, Illustriss. Clivia-censium Juliacens. Montensium &c. Principis Medicus ordinarius atque primario, & D. Comassiotanus piæ memoriæ ejusdem Principis Chirurgus, præstantissimus, Præceptor meus plurimum honorandus, in consilium vocati fuere. Qui victum tenuem præscripserunt, corpus a pravis humoribus evacuaverunt, venam inciderunt, vulneri anodyna & pus moventia applicuerunt. Repellentibus item seu detensivis, ut vocant, affluxum humorum prohibuerunt. Curatio difficilis fuit, dolorosa atque longa. Interim tamen amici & quidem viri docti ipsi non defuerunt. Etsi enim proprium suum Chirurgum Dusburgensem, nunc & in arte non mediocriter versatum haberet, attamen nunc Johan. Wierus, nunc Galenus Wierus, nunc Reinerus Solenander, omnes prædicti Principis Doctores Medici longè celeberrimi, ipsum inviserunt, omniaque quæ necessaria videbantur præscripserunt. Ego quoque non raro una cum præstantissimo Dom. Cosmo Slotano Dusseldorpio, ad ipsum profectus fui. Sic divino solo numine tandem ita convaluit, ut & sine Scipione incedere posset, uti ego eum in cedentem anno 1599. cum Colonia Dusburgum ad pium & honestum virum D. Simonem Engelgraff, a cane graviter morsum, vocatus essem, ipsemet vidi. *Idem ibidem.*

Quidam ex domesticis D. Samuelis Moratelli, civis Paterniacensis, vir robustus & optimo corporis habitu præditus, æstatis tempore brachium sibi ad cubitum fregit. Et quia tum temporis Basileam profectus eram, rusticum quendam, (qui in hoc tractu præ aliis etiam exercitatis Chirurgis in fracturis ac dislocationibus reponendis extollitur] ex pago proximo accersiverunt, Conjux quoque mea, quia, non raro, me absente fracturas ac dislocationes reposuerat, & sanitati restituerat, simul vocata fuit, ad meum quoque finem, ut domestici mei vulnus, quod fracturam comitabatur (cujus curam rusticus ille Empiricus aggredi nolebat) curarent. In locum suum fractura reposita, emplastrum ex pice flavâ applicuit, fasciisque, & splenis omnia deligavit, (relicto tamen foramine pro vulneris mundificatione & ne ante decimum tertium diem solverentur fasciæ, splenia, & emplastrum amoveretur, jussit, domumque se contulit. Quid fit? Alterâ die post denuo dolor supervenit qui paulatim auctus erat. interim domestici mei, qui vulnus quotidie curabant, ægrum & adstantes, ut emplastrum amoveretur, admonuerunt, sed frustrà: Maluerunt enim impostorum quam in arte versatorum consilium sequi, dolore tamen magis magisque aucto, tandem parere coacti fuerunt. Præsentibus itaque D. Moratello, aliisque fide dignis hominibus, fracturæ a domesticis meis soluta emplastroque ablato, brachium non solum tribus in locis exulceratum offenderunt, verum etiam fœtens, ut hinc inde vermes, quales in carne putrida generari solent, conspicerentur: Imposito itaque unguento nostro Ægyptiaco, & cataplasmate aliquo, putredini resistente, applicato, curationem feliciter absolverunt, brachiumque pristinæ sanitati domestici mei restituerunt. *Idem ibidem.*

Sabaudus quidam, Vir Senex ac decrepitus, Genevæ in ponte Rhodani ex equo delapsus, tibiam sibi paulo supra malleolum fregit. D. Joh. Griffonio mecum advocato, fracturam feliciter reposuimus, omnisque dolor protinus sedatus fuit. Tertio die post, cùm fracturam solvere vellemus, æger recusabat: aiebat enim, sibi à quodam amico, & in arte versato (erat autem is empiricus) significatum, fracturam ante septimam diem non esse solvendam. Quinto tamen de morbi, dolore exorto & propter serias admonitiones D. Griffonii, in præsentiâ D. Jani Antonii Sarazeni Medici Regii, soluta fractura, pustulæ multæ ac lividæ, quæ gangrænam proximam significabant, conspectæ fuerunt. Scarificata tamen tibia, & medicamentis gangrænæ adversantibus applicatis, tandem convaluit.

Rusticus ex pago quodam in agro Paterniacensi, sub plaustro lignis onusto, pedem adeò sibi fregit, ut à junctura separatus, & mirum in modum contractus esset. Advocatus ego, antequam manum adhiberem, utque opprobrium omne præcaverem, adstantibus sequentia significare visum fuit. Primò etiamsi summa adhiberetur diligentia, curationem nihilominus, propter magnitudinem morbi, ante menses sex vix absolvi posse: Secundo quia fractura ingens, claudicationem impediri non posse. Tertiò, quia ego tum temporis cum aliis quoque ægris occupatus, necesse esse, ut ægrum ad me adducerent; Ad hæc cùm parentes & adstantes consentissent, fracturam reposui, & demum redii, expectavique donec ægrum adducerent, sed frustrà. Tanta enim fuit apud eos negligentia; ut ægrum apud se retinerent, neque quenquam alium qui fascias medicamentaque mutasset, advocarent. Post itaque dies aliquot, rursus dolore acerbissimo, inflammatione item ac fœtore subortis, miser ille extinctus est.

Ego quoque quum in solutione fracturæ cujusdam Nobilis Belgæ non satis diligens essem, ac à decimo quarto usque ad vigesimum primum diem, medicamenta minimè mutassem, callus adeò magnus procreatus est, ut inde maxima deformitas tibiæ sequuta fuisset, nisi protinus callum pressissem. Quâ verò methodo id factum sit, lector ex Observat. 91. Cent. 1. colligere poterit.

Ut itaque cautè ac securè agamus, secundo aut ad minimum tertio quoque die, Hyppocrate & Galeno docente, fractura solvenda est, idque in eum finem, ne in membro, præter solitum cooperto, dolor aut pruritus oboriatur, neque ejus humoris qui jam parti

berentur. Occurrebant tunc ea, quæ tua Exc. l. de ossibus parte 4. cap. 4. ex Amb. Paræo recenset, qui l. 15. cap. 22. testatur, se neminem cui patella fracta fuisset, vidisse, qui non claudicasset. Tu cum Domino Baræo existimas, causam claudicationis ad callum, cujus beneficio patella fracta connectitur, referendam esse; cum videlicet capacitatem articuli subter patellam implet, motumque articuli impedit. Etsi verò opinionem hancce rationi consentaneam esse, in dubium revocare minimè conabor; unus tamen restat scrupulus, videlicet, an fracta patella, extuberantia colli talis esse possit, ut cavitatem hancce (quæ inter femur & os tibia magna est) adeò adimpleat; ut motum actionemque genu impedire possit? videmus enim ut plurimum in reliquis ossium fracturis; [nisi contusio ossis & periostii fuerit maxima) naturam tam decenter & eleganter connectere ossa, ut raro relinquatur vestigium fracturæ. Periostium enim, quandiu integrum est, materiam calli retinet, quo minus in extuberantiam accrescere possit, nisi ea adhibueris, quæ ex proprietate quadam specifica generationem calli promovent, uti ego adhuc juvenis in Belgio feci, & quidem pauco cum successu; quemadmodum videre poteris centur. primæ Observat. 91. Deinde in hoc nostro ægro, callum non fuisse causam claudicationis ex sequentibus apparebit; quapropter distinctione hic opus est. De quibus plura vide apud *Hildanus Observat. Chirurgic. Cent. 5. p. m. 435.*

Mira ossium fragilitas.

Sæpissime cum admiratione legi, Vir Ampliss. ea quæ de mira & ferè incredibili fragilitate ossium, cùm apud Marcellum Donatum mihi lib. 5. cap. 1. scribuntur, tum etiam à temetipso, & à Dom. Joh. de Burgo observata, mihique communicata, necnon Cent. 2. Observationum mearum inserta fuere. Cùm enim ossa partes sint corporis omnium solidissimæ, ex substantia quin etiam crassa & terrestri ita compactæ, ut etiam per multos annos illæsæ in ipsa terra remaneant, impossibile mihi videbatur, tam facilè ea disrumpi ac frangi posse: sed experientia aliter edoctus, adscribam exemplum unum aut alterum.

Superiore anno 1620. Matrona quædam honesta & robusta, quæ nondum 30. annum ætatis attigerat, Dom. Philippi Thomæ, hujus urbis Senatoris filia, cum quodam die circa rem familiarem occupata esset, & in ipso hypocausto fortè fortuna in pavimentum cecidisset, tibiam dextram circa poplitem sibi fregit. Vocantur Barbitonsores duo, qui quidem fracturam se rectè reposuisse asseruerunt, interim tamen insecutus est dolor adeò magnus, aliaque symptomata adeò sæva, ut quum ego septima mense post acceptam fracturam, in consilium adhibitus essem, ipsam veluti in agone reperirem. Quapropter manum adhibere recusavi, corroborantia tamen quædam præscripsi, & astantibus significavi, ipsam brevi finem vitæ facturam. Post paucos dies paulatim, & veluti lumen cui deficit fomes, extincta fuit adeo consumpta atque extenuata, ut ossa vix cute obtegerentur. Nec mirum: propter gravissimos enim, continuos ac longos dolores & cruciatus, quos ex inepta deligatione & situatione tibiæ perpessa fuerat; propter diuturnum item decubitum, quam de universalibus toto illo tempore morbi, ne semel quidem heret mentio; calor nativus labefactus, & humidum radicale absumptum, obstructiones quinetiam quam gravissimæ hepatis, lienis, & venarum mesaraicarum sequutæ fuerunt.

Ante annum sexagenarius quidam Solodurensis, ex Senatorio ordine, Dn. Ursus Rouchti nomine, ab aliquot annis catarrhis adeò obnoxius fuerat, ut maxima inde virium, totiusque corporis labefactatio, etiam externarum partium, sequuta sit. Die quodam lectum egrediens, cum per cubiculum deambularet, vestesque indueret, nec non inopinato pedem dextrum non satis apte deduceret, pronus in pavimentum decidit, non sine maximo dolore, aliisque signis, quæ os fractum esse arguebant. Advocato Empirico quodam, cujus consilio & remediis in fracturis ossium plerique illo in loco utuntur, femur seu femoris os, ad quatuor circiter digitos, in latitudinem positos supra genu in transversum fractum esse, repertum fuit. Reposuit quidem fracturam, si Empiricis jactantius credendum: dolor enim verissimum signum, os non satis recte fuisse repositum, non remisit, sed potius auctus fuit, donec tandem, quum universalia plane neglecta fuissent, exorta esset phlegmone, & ex inde ulcus circa fracturam, quapropter ad menses aliquot decumbere coactus fuit. Tandem cùm utcunque restitutus videretur, & innixus fulfuleris per cubiculum deambulare posset, paralysi aliisque gravissimis symptomatibus (de quibus posthac data occasione ad te scribam) correptus fuisset, naturæ debitum solvit. Os autem verissimè fractum fuisse, testis sum ocularis. In postremis enim morbo suo, non diu ante obitum ulcus ipsum adhuc ad os usque apertum, inspexi, osque fractum fuisse, manifeste cognovi. De causis hujus fragilitatis ossium inter se non conveniunt Medici: ego libentius tuam intelligam mentem, quàm quicquam hac de re in præsentiarum proferam. Vale Vir Amplissime & cum tuis omnibus æternumque fœlicissimè vive. Raptim Bernæ Helvetiorum, 28. Februar. 1621. *Idem ibidem.*

Mira femoris fractura.

Petrus Kerler Ulmensis, artificii Murarii, mense Novembris, anno 8624. Argentinæ per lapsum femur sinistrum dupliciter transversum fregit, ut postea patebit. Adhibitis adhibendis, per semestre ferè penes Chirurgum decumbit, donec fractura consolidata, nec femore breviore reddito respectu alterius, huc Ulmam pedes sese conferret; ac de abscessu circa locum affectum, nec non ulcere fistuloso conquereretur: adveniens itaque medicam implorat opem, ubi particulam aliquam ossis fracti diuturnioris istius abscessus causam statuimus. Hinc igitur ulcus fistulosum ampliandum, & naturæ, quò citiùs ab aliena materia liberetur, succurrendum esse putavimus. His itaque continuatis, tandem

renovavi, atque ita patiens intra sex septimanas iterum incessit.

Non dicam hoc in loco, quod fractura per transversum facta facilius possit retineri, quam obliqua, nec etiam, quod pro signo bonæ restitutionis in fracto tibiæ osse plerumque habeatur, si pollex pedis directe respiciat genu, quandoquidem hæc nimis nota sunt; nec magis causam reddere conabor, cur dolor post os repositum mitigetur, quoniam liquidum est, hoc fieri, quia prima doloris causa, de qua modo locutus sum, aufertur tum temporis, sed antequam finiam explicare decrevi, quo pacto callus producatur, qui ossa fracta conglutinat.

Quando sanguinis & humorum circulatio restituitur iterum tam in osse fracto, quam alibi, tunc particulæ quædam ex poris arteriarum egressæ transeunt per tubulos ossis, &, cum perveniunt ad extremitatem ossis diffracti, amplius pergere nequeunt per lineam rectam ob tubulos a fractura interruptos, ideoque deflectunt ad latera, ubi ossi & sibi invicem adhærentes constituunt tandem callum, qui ossa iterum conjungit.

Callus hic in senibus & debilibus tardius generatur ob sanguinem viscosum & crassum, qui per angustos ossium tubulos transire non potest, atque ideo in tali casu crassiores sanguinis particulæ debent attenuari per lapidem osteocollam dragmæ pondere quotidie sumtum, imo nocere non posset, si lapidis ejusdem pulvis commisceretur etiam cum emplastro, quod externe imponitur.

Sed in ægroto nostro res longe aliter se habuit nam callus indecoram molem excrescebat, quamobrem imposui emplastrum de ranis cum mercurio & strictam ligaturam, ut scilicet emplastrum hoc particulas quasdam calli ita attenuaret, ut avolarent, & ligatura callum ita comprimeret, ut nova apponi non possent.

Atque ita finem imponam huic observationi, postquam dixero, quod crus ægroti semper extensum jacere jussi, & curam gessi, ut calx pedis inniteretur pulvinari parvulo, in cujus medio foramen erat, nam alias contingere posset, sicut experientia testatur, ut gangræna invaderet calcem, quia vasa & tubuli partium à longo decubitu vehementer comprimuntur.

Reperiuntur nonnulli, qui in fractura tibiæ commendant viscosa, quæ ego, ut noxia, rejicio, quandoquidem in corpore se non exercente obstructiones non parum augent, quæ è contra potius diminuendæ forent. *Johan. Muy- in prax. Chirurg. rationali.*

De Fractura tibiæ cum vulnere.

Virgo 20. annor. ictu sclopeti parvis globulis plumbeis onerati & cominus inopinato ac nescio quo infortunio explosi in interiore cruris parte paulo infra genu vulnus accepit, quod longè lateque egregie patebat, imo in tantum ut palmæ spatium superaret; aderatque ingens ossis tibiæ in valde parva fragmenta diffracti contritio & comminutio, quæ se per totam vulneris longitudinem atque ossis tibiæ crassitiem extendebat; hinc dolor atrocissimus affligebat ægrotam quæ ideo multas noctes insomnes transigebat, aut si per exiguum temporis intervallum aliquando dormiret, mox evigilabat non sine summo terrore, ac quasi cum convulsione cruris vulnerati, unde ossa diffracta non raro distorquebantur.

Ossa contracta usque magna extensione reponebantur, & fragmenta quæ ab aliis partibus prorsus erant separata, soluta & libera, e vestigio blande eximebantur, reliquis adhuc aliquatenus adhærentibus relictis, donec progressu temporis separentur.

Tunc digestivum confectum ex therebinthina vitello ovi, pulvere radicis iridis aristolochiæ, myrrha, aliisque imponebatur cum emplastro ac lavamento acidum temperante; deinde adhibeatur communis ligatura, tandemque crus affectum capsulæ ligneæ inclusum concinnè collocabatur in lecto; supra quem funis suspendebatur, quo ægra corpus aliquatenus, ubi necessitas exigebat, posset exigere; ac ad pedes ægrotæ in lecto ponebatur erectus semicirculus ligneus, ne scilicet stragulorum gravitas cruri affecto aliquam crearet molestiam.

Venæ-sectio, quam plures commendare solent in tali casu, omnino omissa fuit, quandoquidem nihil utilitatis inde promanare potest; nec magis secundum methodum vulgarem hic in usum revocata sunt purgantia, quia hoc in malo quiete nihil optabilius, atque nihil perniciosius quam motus, sed ubi ægra nonnunquam alvum exonerare tenebatur, linteum quadruplex supponebatur naribus, quod alvi excrementa excipiebat.

Patiens interea temporis comedebat cibum concoctu haud difficilem, bibebat cerevisiam recentem ac primis singulis vesperis assumebat blandum aliquod anodinum ad mitigandum dolorem ac tollendum illum terrorem, de quo dixi.

Ossa reponebantur, quotiescunque post terrorem nocturnum reperiebantur distorta.

Vulnus ob magnam puris copiam quotidie bis religabatur, atque ita progressu temporis complura fragmenta separata sunt, tuncque calli generationem ac accretionem quotidie conspeximus propullulantem non ex medulla, sed ex ossis tubulis valde angustis, per quos humores nutrientes ex arteriolis egressi deferuntur.

Vulnus hoc, periculosum adeò, intra semestre spatium coaluit, ac patiens fere iterum tam belle incessit ac obambulavit, quam fecerat, priusquam hoc vulnus infligeretur.

Simili cum successu aliam fœminam eodem malo decumbentem à patre meo sanatam esse recordor; sed hæc duo exempla aliquem adeò securum reddere non oportet, ut fracturam cum vulnere parvifaciat, nam illam plurimis necem intulisse compertum habeo; sic ubi in nosocomio Rotterodamensi aderam cum aliis quotidie per totos fermè dies curandis plurimis vulneratis, qui ex obsidione urbis de Graaf appulerant, omnes, qui fractura tibiæ cum vulnere laborabant, è vita abreptos esse novi, ac inter alios unus affligebatur fractura tibiæ cum vulnere, in quo plurimos vermes latos, crassos & albicantes non sine admiratione conspexi; sed unde hi vermes suã traxerunt originem? scil. ab ovis ex aëre in vulnus delapsis, ex quibus exclusi sunt vermes, ubi quædam in humori-

bus stagnantibus exorta fuit fermentatio. Sic ova non pauca ex aëre decidunt in lac, ex quo postea conficitur caseus, & quandiu hic recens est, ova non excluduntur, sed ubi caseus putrescit, hoc est, ubi fermentatio quadam progressu temporis producitur in caseo tum demum vermes prorepunt ex ovis.

Sic in valde magna ossis contritione fracturam cum vulnere eo comitante crus paulo infra genu extirpatum esse memini.

In fractura tibiæ cum vulnere quidam adhibere consueverunt ligaturam octodecim capitum, quæ Belgicè nominatur *een boexvvitse ligatuur*, sed nos feliciter usi sumus communi, quam bis quotidie mutavimus ob ingentem puris profluentis multitudinem.

Novi chirurgum, qui loco capsulæ ligneæ, de qua dixi, in usum revocat instrumentum quoddam ferreum, cui crus affectum imponitur, & conservatur ita extensum & immobile, sed illud instrumentum hic, verbis exprimere non possum.

In simplici fractura tibiæ apponuntur plerunque ferulæ ex charta crassa confectæ; illæ verò in nostra ægrota prorsus omittebantur, quia in vulnere tam vasto minime videbantur convenire.

Digestivo nostro, quod vulneri imponebatur, nulla admiscebatur pinguedo ob ossa denudata, nam quod pinguedo noceat ossibus experientia abunde testatur, ejusque rationem reddidimus antea.

Paræus de praxi chirurgica bene meritus est, multumque habuit experientiæ, attamen perperam in fractura cum vulnere commendat astringentia, quæ quare & quantum noceant, sæpius diximus. Non puto autem aliquem in malam partem interpretaturum, quod tantum virum audeam reprehendere, nam quò clarior est aliquis, eò periculosiores sunt ejusdem errores, quia plurimi sola auctoritate tanti viri permoti cæco quodam impetu eundem sequuntur, euntes qua itum est, non qua eundum.

Notandum est callum difficillime produci in fracturis gravidarum & lactantium, quia materia idonea à fœtu aut infante callo subducitur. Sic Fabritius Hildanus refert in Cent. 5. Observat. 87. quod hac de causa in fractura tibiæ cum vulnere vigesima tertia septimana ossa adhuc vacillarint.

In fractura tam simplici quam composita, ubi callus ossa confracta iterum conjunxit, ægri plerumque molestiam quandam persentiscunt in motu, quod contingit, quia callus recenter generatus occupat locum musculorum hanc aut illam partem moventium.

Antequam huic observationi finem imponam, duo problemata valde intricata extricanda superesse mihi videntur; primum est, quare ossa, dum hiems est serena, facilius ac citius diffringantur, quam alio quovis tempore; alterum verò, unde proveniat terror post somnum brevem ægros tam simplici quam composita fractura laborantes plerunque invadens.

Ad primum aliqui fortasse responderent, glabritiem glaciei efficere, ut homines sæpius prolabantur in terram atque hoc pacto facile venire, ut ossa disrumpantur; verumenim vero hoc nodum non solvit, hoc difficultatem nondum tollit, nam ossa non tantum, sed & ferrum, lignum aliaque dura corpora brumali quam alio quovis tempore facilius disrumpuntur. Unde igitur hoc contingit? dicam, ausculta paulisper; Quo partes corporum durorum pertinacius & firmius conjunguntur inter se, eo difficilius diffringuntur; hoc certum est: sed quodnam est illud, quod in partibus durorum corporum efficit cohærentiam? non quies, ut quidam opinantur, quoniam illa non est aliquid positivum in corpore, sed tantum privatio motus, ideoque hoc effectum non producit quies, sed aër comprimendo partes durorum corporum conjungit ac cohærere facit, ut patet ex experimento in observatione septima tertiæ decadis citato; aër autem, dum æstas est, magis premit quam media hieme, partim quia tum temporis à calore solis validius agitatur, partim quia tunc gravior existit ob admistos plurimos vapores ab ardente sole sursum propulsos; atque hic jam manifestum evadit, quare ossa aliaque dura corpora hiemali tempore facilius frangantur quam æstate; hinc etiam facile colligi potest, quare ligna in foco multo citus comburantur, cum rigida premimur hieme, quam dum amœna fruimur æstate; nimirum aër brumalis debiliori sua pressione non valde pertinaciter particulas ligni conjungere potis est, unde hæ particulæ a ligni corpore facile separantur, dum vim patiuntur à particulis quibusdam terrestribus soli materiæ mundi subtilissimæ innatantibus, ideoque rapidissime agitatis. Huc accedit, quod aër hiemalis, utpote minus premens & pauciores continens, flammam liberius divagari permittat.

Veniamus jam ad alterum problema, quo quæritur, unde oriatur terror in somno, non nunquam in vigilia ægros ossis fracturam patientes invadens, ac ossa disrupta non raro iterum distorquens.

Paræus magna experientia in arte chirurgica locupletatus, qui ipse aliquando fracturam tibiæ ac fibulæ cum vulnere passus est, ac in proprio corpore hunc terrorem vivide satis persentiit, ut ait, hujus phænomeni rationem reddere conatur in capite vigesimo sexto libri agentis de fracturis, sed misere philosophatur ibidem, non nisi nugas ac chimæras in medium proferens.

Videamus igitur, num nos rationem magis vero-similem afferre valeamus; tentabimus saltem. Ubi vigilant ægroti, vident, audiunt, edunt, bibunt, agitant brachia atque hoc modo multum succi nervei consumunt, sic ut ille haud adeo magna copia profluat in partes irritatas ex cerebro, sed cum somno sua membra demulcent ægri, longe aliter se res habet. Aures non audiunt tum temporis, oculi occlusi sunt, nares consueto negotio non vacant, lingua silet, brachia quiescunt; ubi igitur illo tempore humores circa fracturam tibiæ stagnantes ac acescentes distensione sua fibrillis afferunt molestiam, ac easdem scissione sua irritant, tunc inquam, succus nerveus, qui jam ad negotia in vigilia peragenda non impenditur, magna copia prolabitur in musculos irritatos, qui hoc pacto inflati crus vehementer movent, ac unam ossis diffracti extremitatem in hanc, alteram in illam partem miserè distorquent, unde dolor satis

atrox exoritur, & sic patiens post brevem somnum non sine terrore expergiscitur. Ut autem hujus phænomeni rationi, quam reddidi, facilius fidem adhibeas, consultum judico, ut ad paucula verba sequentia attendas. Dum viges & vigilas, dum vesiculæ tuæ seminariæ multum fœcundi seminis continent, imaginare, quam vividè poteris, pulcherrimam quandam puellam, hoc pacto tamen te semen ejaculaturum non opinor, nisi alia moliaris; verum si tibi somno placido fruenti ante imaginationem obversetur haud inelegantis formæ puella, & si interea temporis vesiculæ tuæ semine satis distentæ sint, semen non raro summa cum voluptate hoc pacto prolabetur, quia scilicet vesiculæ seminariæ valde contrahuntur à succo nerveo, qui magnâ copia, dum dormis, à cerebro in vesiculas seminarias a semine distentas & valde irritatas defertur, quia jam non impenditur ad alia permulta negotia, dum vigilas, peragenda.

Sic novi duos Epilepticos, qui nunquam, dum vigilant, sed semper, ubi somno sepulti jacent, paroxismo corripiuntur, quod sententiam meam non parum confirmat. *Idem ibidem.*

Fractura tibiæ & fistulæ cum vulnere.

Filius Domini N. N. quatuordecim annorum, cum sociis ludens, tibiam & fibulam dextram confregit, ita ut prostantia hæc ossa musculum Gastrocnemium & suralem cum venis quibusdam pertuderint: pes extensus per ministros fortes & in æquilibrio detentus erat, usquedum utraque manu Chirurgus membrum comprehensum ad pristinam figuram reduxit, & impellendo hinc inde, ante, retro, ad latera extantes partes, in suas concavitates, & pristinas sedes reduxit; quo dolor magna ex parte cessavit, osque fractum in superficie æqualitatem adeptum, & sano membro simile redditum est: vulneri tum imposuit Cerotum Galeni, & desuper emplastrum adstringens, deligavit pedem fascia tres ferme ulnas nostrates longa, ter fracturæ circumvolvendo, & versus genu finiendo aliam dein fasciam affecto pedi bis circumduxit, versus malleolum finiendo; Hisce fasciis imposuit compressas per transversum & juxta membri longitudinem, ut inæqualitas omnis caveatur, & deligatio super fracturam firmetur: propterea compressas has epidesmo retinuit, & Syndesmo theca chartacea munivit; tandem pedem directum, ut calcaneus ab omni compressione liber fuerit, capsulæ ligneæ imposuit. Modus hic deligationis per duas hebdomadas continuatus fuit; post instituta ascialis fasciatio octodecim capitum dicta, ob copiam puris, & crebram partis inspectionem: post tertiam hebdomadam in melius profectus est æger, calloque fractura conglutinata, & persanata.

In fracturis ritè sanandis Chirurgus officio suo neutiqvam satisfecisse dicendus est, si ossa ab invicem disjuncta rite iterum coaptaverit, cum & eadem debite ligando ac reponendo, ut concrescere denuo queant, apta reddere teneatur, non solum coalescentiam alias impediturus sed pluribus etiam aliis incommodis ægrum expositurus; quæ inter sphacelus crudelissime eundem e vita tollere valet, cujus exemplum, præter Ephemeridum nostr. curios. dec. 1. ann. 2. obs. 248. Phil. Hochstetterus decad. 5. observ. med. cas. 7. exhibuit, ubi cruris fracti ab imprudenter facta arctiori ligatura sphacelum descripsit; qualem etiam in alio calcaneus non rite collocatus concitaverat, quem sistit Joh. Hellwigius observ. med. 154. Prout vicissim a laxaminus ligatura coalescentiam ossium impediri, Joh. Mekerannus cap. 68. observ. chirurg. non immerito admonet. Scilicet fasciæ membri partes diffractas iterumque in naturalem situm locatas, conservare in eodem debent, quo ita particulæ glutinosæ exsudantes, ossium alimento alias inservituræ, se invicem contingere atque coagulatæ, callum constituere queant, unde laxiori ligatura extremitates ossium fractorum è loco suo moveri facile cum possint, unio sperata impeditur: & è contra si strictiori ligatura, aut inconcinna repositione spiritibus animalibus ac sanguini aditus reditusque; compressis scilicet nervis & arteriis, denegetur, partem tandem amori necesse est, Glutten vero illud nutritium e sanguine depom, particulæ illæ viscosæ, in ejus sero abundantes probabile reddunt, ut ita à nervis illud sperare, cum aliis, haud opus habemus. *D. Joh. de Muralto.*

Fractura costæ & cruris in gravida.

Anno Christi 1681. die 29. Decembr. honesta matrona, *Dn. Naurathe*, t. t. Præfecti in *Dirmstein* trans Rhenum. Uxor, in glacie cecidit adeo periculose, ut in dextro latere frangeret costam, in sinistro utrumque focile cruris paullo supra malleolum; nihilominus (utut jam a semestri esset gravida] rite curabatur utraque fractura intra tres menses; donec tandem feliciter enixa esset fœtum, qui adhuc tum ultra triennium superstes est. *D. Georgii Franci.*

De miro effectu tabaci in fractura femoris cum vulnere.

Chirurgus mihi notissimus, & à mea directione dependens, curationem suscepit cujusdam juvenis Rustici, cui in terram lapso femur dextrum a rota currus onusti ita contusum & contritum fuit, ut caro musculosa denudata ab ossibus quasi divulsa cerneretur. Diu actum fuit mundificantibus, siccantibus, sarcoticis, epuloticis, sed continuus humorum affluxus omnem operam & vim medicamentorum elusit. Pulverem tabaci, utpote herbæ vulnerariæ aspersit parti læsæ, sed vix hoc facto, patiens ad enormem vomitum fuit concitatus. Retulit mihi inopinatum hoc symptoma prædictus Chirurgus, quod ex naturali causa forsan ortum suspicatus, jussi ut inspersionem hujus pulveris repeteret; Dictum factum, semper inspersionem immediate sequebatur vomitio. An vellicando nervosum genus, & stomachum in consensum trahendo, vel communicando vapores, hæc anacatharsis excit. ta? utrumque videtur

tur probabile; totum enim corpus, ex doctrina Hippocratis, & ab experientia unguentorum Mercurialium, est conspirabile & confluxile.

Fateor equidem ⁊ mihi stomachum moveri, si odorem fumi tabaci naribus etiam à longè excipiam. Eliminarem sanè & proscriberem ex foro medico hanc herbam; si in mea potestate foret, propter tot nocumenta, quæ à Simone Pauli Commentar. de abusu tabaci allata sunt; sed nolo offendere Clarissimos Viros, Thomam Bartholinum & Diemerbrœkium, quos esse tabacophilos testantur, illius Consilium de anatom. pract. fol. 18. hujus vero tract. de peste Cuique placeat fumus odorque suus. *D. Adami à Lebenvvald.*

Herba Ossifraga.

Fertur in Norvvegia nostra plantæ cujusdam ossifragæ vis singularis emolliendi ossa Jumentorum, quæ illa vescuntur. Et quod mirum ex eadem incolæ unguentum conficiunt pro ossibus glutinandis. Suspicatur D. Simon Pauli noster, mercurii vel plumbi subesse mineram, deditque id negotii peritis loci Sereniss. Rex noster, ut de veritate rei inquirant, & quid terra illa, ubi planta nascitur, sinu suo occulti condat. Quicquid rescivero posthac scribam. Vidi plantam siccam apud Clar. Borrichium Collegam, quæ proprius ad juncum accedere mihi visa est D. Barthol. in litter. ad D. Sachsium missis.

Herbam hanc à nemine Botanicorum descriptam vocat Gramen Norvveg. ὀστεόφραγον, ossifragum. Ex D. Simon. Pauli Prof. Regius. Hafnensf. in quadripart. novæ edit. clas. 4. pag. 529. Norvvegis dicitur *Beengras.* Herbam istam secum anno 1641. è Norvvegia primum adduxit D. Jacob. Fabricius Med. R. Christiani IV. narravitque eidem Generos. D. Janus Bielke Regn. Norvveg. Cancellarius compertum esse ejusdem herbæ efficaciam, ut si boves eo vescerentur, ipsos usque ad ambulandum fieri ineptos, ut elumbes videantur nec vestigium facere possint. Imo ut *Georg. Arichvvein* Generalis Major Philobotanicus, retulit in litteris ad D. Simon. Pauli, adeo ossa mollescunt, & conteruntur, ut baculo possit quasi circumvolvi animal, non tamen moritur, sed curari potest si ipsi ossa exhibeantur alterius animalis, hujus herbæ esu perempti. Conjecturam facit D. Simon Pauli pag. 532. delitescere forte ibi, ubi crescit herba hæc, in intimis terræ visceribus mineram saturni vel mercur. currentis, quia secundum Kircher. art. magnet. l. 3. p. 5. c. 2. omnes plantæ alimentum vere magneticè ex terra trahant & naturam metalli supra quod creverunt assumant. Contra meminit Jacob Bontius J.V. med Indor. cap. 33. f. 86. herbulæ, quæ semen fert instar hordei, sed nigrius & hirsutius in Malacca & Continentis quibusdam Indiæ locis crescentis, quæ ossa adeo firmat & roborat, ut si ejus succo solummodo dentes imbuantur, silicem in pollinem redigere possint. *Thom. Bartholini.*

De gramine ossifrago.

Graminis hujus originem Norvvegiæ debemus, quod ea virtute vel malignitate præditum dicitur, ut jumenta, quæ vescuntur, enervet, ad motum inepta reddat, ut velut exossata videantur. Hinc conjectura ingeniosa suspicatur Celeberrimus noster D. Simon Paulli, magnum illud floræ & anatomes decus, subesse iis locis, ubi germinat herba, fodinas vel plumbi vel argenti vivi, unde vitium hoc ossifraga herba trahat. De quo argumento eruditam epistolam ad me publice laudatus magno suo merito Senex exaravit, ex qua excerpam quæ ad hoc negotium spectant, ut Lectoribus curiosis satisfiat: Ita vero ille:

Porro, Celebratissime Bartholine, vitio minime mihi vortes si insuper gnaviter ac obstinate, te exorare contendam, consilio, studio, opera tuis, mihi non desis, sed ut defesso Atlanti, impiger successit Hercules: ita tu mihi in statione mea successor, patriæ in honorem & commodum, suppetias foras; & pluribus te rogarem hæc omnia, niq scires, Ciceronem a Platone præclare scriptum putare in officiis: quod non nobis solum nati simus, sed ortus nostri partem patria sibi vendicet, hinc eundem quoque statuere, quod omneis omnium caritates patria una complectatur, pro qua quis bonus dubitaret mortem oppetere, si ei sit profuturus? Quæ cum ita se habeant, egoque compluscults abhinc annis in eam devenerim sententiam, & adhuc in ea permaneam, certo quodam in tractu Norvvagiæ, novo & inaudito exemplo, delitescere fodinas vel plumbi vel argenti vivi; æque ac pridem Dei gratia omni populo innotuit, argentum aliaque metalla in ea reperiri ac effodi; quæ omnia Celeberrimus Joh. Laurenbergius, popularis meus, qua Poeta ad Maronis, qua Mathematicus ad Euclidis famam pergens, suo Heroico, meo honori dicato, cum floram meam Danico idiomate 1648. publici juris facerem, universo orbi asseverare studuit. Atque interim non immerito, meæ conjecturæ, de inveniendis plumbo ac argento vivo, in Norvvagia & occasionem & rationem prudenter exigis? Nisi ergo grave molestumque tibi, perdocte Bartholine fuerit, quartam partem quadripartiti mei botanici posterioris editionis, & quidem in ea historiam graminis evolvere (heluo alias librorum qui es, si tam honesta in re, hoc loquendi modo cum Cicerone uti mihi liceat) ut ique nullus dubito, quin istic loci exacto & perpolito judicio tuo abunde satisfaciam, præsertim cum Nobilissimæ Europæ Nationes (quas inter Gallicam & Britannicam recenseo) studium hoc meum sive collaudent sive tacitè approbent; Sed in fidem priorum omnium Nobilissimi ac maxime strenui Domini Georgii Reichvvein, natione Catti, chiliarchæ literas, Germanico Idiomate ad me datas, ex meo quadripartito huc accersam: quem meritissimo, cum adhuc superesset, redivivum appellasses Dioscoridem, adeo subactus erat, non solum in militari disciplina, sed quoque Botanico studio, ita ut si nonnullis Medicinæ Candidatis, negotium facessere ipsi placuisset, herbam illi ultro ei porrexissent, & quidem presso pollice. Sed linquam hæc illius vero ad me datarum literarum verba ita habent (Latine versa in gratiam externorum.)

Honoratissime Dom. D. Simon Paulli. Quandoquidem editum herbarium tuum pervolvi, intellexique Te D. Doctorem, Herbarum apprime esse partium, & ex Te ipso audivi plura meditari

hæc

hæc illius vero ad me datarum literarum verba de eis in publicam lucem proferendis: reticere non possum multas in hoc regno elegantes & mirandas species inveniri, quarum quædam quidem cum aliis conveniunt, sed singulari figura & colore, aliquæ vero prorsus raræ, & me conscio (qui tamen in juventute mea istius studii maximus cultor fui, plurimisque cum Medicis præclaris familiaritatem contraxi, meque ex parte in iis exercui, & adhuc data occasione & temporis opportunitate summopere oblector & recreo) a nullo descriptæ unquam. Inter alias, duas species tibi enarrabo, & quoad fieri potest describam, & futuro anno, si Deus vitam prorogaverit, & valetudinem indulserit, ad vivum depictas & compactas, vel etiam, si possibile, recentes & vivas me missurum promitto, quia hoc tempore haberi non possunt, cum dissitis abhinc locis crescant, sexaginta circiter leucis, meque alia negotia impediant, quominus illas afferri ad me jubeam nec enim libenter unicuique revelarem.

Prima species similis est apio risus, sed radices habet crassas & nodosas, instar radicum seu raparum rothfeldianarum. Si bestia, ut equus, vacca, bos, ovis, vel porcus illam devoret, (cujus tamen appetunt esum, unde rustici ubi hæc herba crescit, ista loca circum sepiunt in quibus copiose luxuriat) statim moritur, & disrumpitur, venenum ejus quoque tam vehemens, ut avis si cadaver involet, pariter concidat confestim, & si inde repellatur, statim ex aëre decidat moriaturque hinc plantam incolæ hujus regioni appellant, *Sylleuvebber*.

Alterius speciei hæc est historia gramen est, longis acutisque foliis instar iridis. Si eo pecudes vescantur, sicut de priori dictum, confringit & conterit illis statim omnia ossa, ita ut ossa fracta intra pellem circa bacillum circumvolvi possint, non statim tamen expirant, sed curari possunt si illis exhibeamus ossa contusa alterius alicujus bestiæ ex usu hujus herbæ mortuæ. Hinc etiam incolæ sedulo provident, ut semper in promptu habeant hanc medicinam. Sæpe hanc plantam beatus Dn. Cancellarius Jan. Bielcke & ego habuimus, qui nomen ossifragi illi dedit & imposuit. Quando ad manus tuas pervenerit ipsa planta, de ea ulterius inquires, ejusque decentem anatomen ipse suscipies. Christianæ 24. Augusti anno 1661.

Posthabita ergo ranunculi venenata specie; contra illa graminis maxime meretur ejus ut hic loci habeatur ratio, quam Perillustri ac Generoso Heroi ac Dn. D. Jano Bielcke, Norvagiæ Regni quondam Cancellario dignissimo, eleganti mecastor, ingenioso & effectui illius convenienti vocabulo, Gramen ossifragum appellare allubuit: ceu qui peritissimus non literarum solum, sed insuper quoq; rei herbariæ ac medicæ erat: quin & ille, in utrisq; his septem trionibus subjectis regnis, suam senectutem iisdem studiis hoc seculo æque oblectavit, ac multis retro actis seculis Orientales sive Reges sive Reginas se oblectasse accepi: ut hinc ego sequutus incomparabilis rerum naturalium indagatoris Athanasii Kircheri, è societate Jesu Concionatoris, aliorumque eruditorum vestigia, aut potius illorum rationes & observationes, scisco; in terræ visceribus profundis in Norvvagia delitescere vel plumbum vel argentum vivum, ceu quorum minerales exhalationes, cum utræque infensissimæ nervis sint, jumenta veluti enervant, dum pascuntur hoc gramine ossifrago eo in tractu, ubi alma mater terra, veluti ex gremio suo, hoc genus graminis, in jugis uti hariolor, profert, ne ergo te, eruditissime Polyhistor, te compello Bartholine, amicorum intime, æque ac me ipsum pro re nata male habet, quod Nob. D. Georgius Reichvvein, verbulo non meminerit tractus istius Norvvagici, ubi hoc graminis genus pubescit aut pullulat, sed solum ad me scribat loca illa circiter 60. milliaribus Christiana distare Dolendum sanè ob publica commoda, hunc prisca virtute & fide Virum, ocyus vitæ pausam fecisse suæ, quam in rem ea conferre posset, quæ in suis ad me datis literis mihi pollicitus est; adeo verum illud nostri Hippoc. occasionem præcipitem, ac pindari quoque illud; homines cotidie ceu arborum folia cadere. Quæ cum ita se habeant, jam nostrum est, ut pro re nata Christophorum Columbum imitemur. Qui sic inquies? ut enim ille ratione & sagaci conjectura, æterna sui laude Americam sive primus invenit, sive detexit, ita adderet graminis ossifragi subsidio, nondum detectas, sive plumbi, sive argenti vivi fodinas, in musæis nostris lucubrantes, conjectura, ratione non cassa, indagare ac assequi, mox calamis nostris, Deo fortunante, dicta metalla veluti effodere. Etenim nullus dubito, cum aliquot exēplaria typis expressa hujus meæ epist. nomini ac honori tuo dicatæ, Christianiam, Bergas, Stavangriam, Nidrosiam aut Dronthemium, data in rem oportunitate, mittere mediter; ut in Norvvagia & præsertim celeberrimis his emporiis, distrahantur & divulgentur; Quin Reverendi Dn. Episcopi, Pastores, Verbi Divini Ministri, ac alii honesti Viri, passim in Nob. Septentrionali hoc Regno habitantes, ubi intellexerint, quam pervicaci studio ac opera contendam, alteri huic patriæ, in qua quidem educatus, tu vero Celeberrime Bartholine, natus es, prodesse, nobiscum sagaciter loca illa indagare, aut requirere in istos tractus occipiant, ubi gramen ossifragum germinet; tibi vero amicissime Bartholine, Domine Collega, Affinis ac Compater honoratissime, cum plures eorum præ me, vel noti vel affinitate juncti sint, proin quæso te, publico hoc in negotio, tradamus operas mutuas, ego publicis his ad te datis literis, tu ad eos privatim dandis. Ego interim hic loci, priscum aut more majorum, acclamo feliciter! &c.

Plura senis diserti & eruditi D. Simoni Paulli verba, in epistola parænetica publica legi possunt, quo Lectorem amando, ut ad ipsam rem veniam quam nos curare per amicitiam intimam pro publico bono publici amantissimi fategit.

Ne votis tanti Viri deessem, cum ille ad Episcopos Christianiensem & Nidrosiensem literas cum sua parænetica epistola mitteret, ego ad Episcopos Stavagriensem & Bergensem commissum negocium cum officiosis literis detuli, ut & per singulas Regni Norvvegiæ diœceses exquiri sedulo posset, an in locis, ubi gramen ossifragum provenit, minera aliqua plumbi vel argenti vivi eruatur. Rei veritatē temp⁹ aperiet, quo suspicio Magni Viri roboretur. Certe probabilitate non levi se tuetur, cum plerumq; herbæ locorum suorum vim redoleant, & qualem ex terra succum trahunt

trahunt, talem vescentibus præbeant, sibique associent, apud Achillem Tatium elegans locus occurrit lib. 4. de Clitoph. & Leucip. Amor. de Elephante bene olente quia vescitur nigra rosa. Autoris verba hæc sunt latio donata: Indorum flos est, quem nigram rosam vocant. Hac elephantes vescuntur, quemadmodum, gramine apud nos boves. Igitur a primo fere ortu pabulo ejusmodi enutrita bellua cibo similem odorem reddit, halitumque odoratissimum ab imo, ubi ei spiritus fons est, efflat τὸ ... hic designari Salmasius in notis docet per rosam nigram, quæ in India ex Græco nomine, folia sunt, in Græcia flores nigri. Qualis igitur alimentum, talis corporis habitus. Allio vescentes Orientales, hircum olent. Venenatis herbis pasta puella, Alexandrum interficere potuit. Purgantibus usa nutrix, lac purgativum exhibet. Rosmarino, thymo, aliisque odoratis herbis pastæ oves in Provincia Narbonensi sapidissimas carnes nobis exhibuerunt. Infinita in eam rem exempla suppetunt. Herbas denique ex terræ visceribus impregnari tam notum, quam olim Martis lucus. Hinc uvæ Aurelianenses ex sulphureo solo infames cum succo suo ex mensa Regia exsulant. Vinum quoque alsaticum glebæ luxu g avitate noxium calculosos efficit. Ne plura exempla afferam, sufficit, quia de mineralibus sermo est, Pechlini, nuperi de purgantibus scriptoris facundi, observatio, qui ex relatione Nicolai du Pont Medici] Coloniensis, scribit ostentatam fuisse Lugduni Batavorum arboris particulam vivo obsitam mercurio: posse quoque pestilentem afflari auram a metallicis partibus ex eo constat, quod in Polonia in graminum radices irrepere vivum mercurium testetur Beguinus, & in Dalmatia arborum truncis instillatum mobile metallum oculorum se judicio agnovisse testentur Chymici. Simile quid in Norvvagia metallis fœcunda pati potest gramen Ossifragum, ut non tam ossa pecudum, quam nervi, quibus mercurius vivus inimicus est, afficiantur, tendinesque contrahantur. Sunt, fateor, etiam ex vegetabilium classe, quæ ossa emolliunt, folia nempe cicutæ vescentibus ea-propter exitiosæ, hinc pro callo ossis emolliendo tale remedium proponit Chalmeteus l. 4. Enchirid. Chirurg. c.

♃. Fol. cicut. m. iv. f. decoct. pro fotu. Folia terantur cum axungia suilla vel gallinacea, f. cataplasma post fotum applicandum. An vero ossa pecudum ab esu graminis ossifragi ita emolliantur ut fragilia sint, sicut narrat Rejchvvelnus, vel potius nervi debilitentur, quod vero fit mihi similius, & suspicatur quoque expertentissimus noster D. Simon Paulli, accuratiorum relationes, quas ex Norvvegia exspectamus edocebunt. De his aliisque ad ossifragum gramen spectantibus dum sollicite cogitaremus, ecce veriorem graminis historiam Bergis Norvvegorum ad Amplissimum Virum D. Rothinum, in Collegio Commerciorum assessorem bene meritum, Hafniam transmisit Excellentissimus Medicus D. Joh. Frid. Treublerus, amicus noster, cujus Viri in Re Medica versatissimi, adeoque fide pleni relationem hic subjungam, ut ab omnibus intelligatur, latina consuetudine donatam.

Mitto una caulem graminis desiderati in frusta quod dissectum, ut angustia epistolæ caperetur, quod rustici nostri (quorum non paucos hac de re examinavi) *Storregros*, flores haves jam amisit, plenum seminibus a ... tamen ... maturis. Locis paludosis & humidis crescit inter alia dumeta prope omnes villas colonorum, Primum gramen est, quod vere prodit, unde avida sunt pecora ad decerpendum, quam primum vero alia gramina copiosius prodierunt, hoc gramen aversantur, forsan propter caulem duriusculum. Ex esu hujus pecora male habent; macie confecta, spina dorsi extra protuberante, (unde rustici dicunt, quod dorsum sit factum,) pedibus ossibusque debilibus, ut aegerrime incedere queant. Quod autem prorsus mollis fiant ossa, vix fieri potest, alioquin omnia animalia perirent, & nunquam pollernerentur. Pro antidoto rustici semper habent exsiccata ossa in promtu, quæ quotannis conservant ad hunc usum, quando carne prius abrasa usi sunt, eadem quoque ossa in plateis & ædibus colligunt, quæ exsiccata in parva frusta comminguat, & mox ab animalibus magno appetitu in minima dentibus comminuta devorantur, unde quasi salivatio subsequitur, multumque aquæ ex ore profluit, ut statim melius habeant pecora, & prorsus convalescant. Aliqui pro remedio in pharmacopolis emunt radicem tormentillæ; plerique tamen & pene omnes ossibus acquiescunt. Videtur (quia rustici rationem nullam dare sciunt] quod pecora plerumque primo vere terra adhuc humoribus nimiis fœta, ex hoc gramine præcoci tantam in se humiditatem superfluam sorbeant & devorent, quæ deinde per ossa exsiccari debet. Unicuique tamen suum relinquo judicium. Ad satisfaciendum curiosorum animo, gramen hoc in particula terræ, in qua crescit, servavi, & in vase collocari jussi, idque juveni cuidam Pastori Jano Daniels tradidi, cujus navicula in portu medio milliari hinc dissito hæret Hafniam cogitans, adjunxique particulam graminis ipsius in charta consignatam, ut petitioni satisfacerem.

Tandem de gramine ad amicum laudatum perscripsit Dn. Treublerus, magna cum fama medicam Artem Bergis exercens, ut plenam ex illo graminis ossifragi historiam jam habeamus, cui nihil addi potest, nisi uberior subterraneorum investigatio, ut de mercurio vel plumbo forsan latente, certiores simus. Ex salivatione subsequente suspicionem suam de mercurio confirmari credit Dn. Simon Paulli. Quam tamen nimiæ graminis devorati humiditati ascribit D. Treublerus, per ossa exsiccatæ. Sola quidem humiditas herbæ ista symptomata inducere non videtur, quæ patiuntur pecora, nisi alia maligna qualitas adjungatur ex quocunque principio derivanda, quod dies docebit. Figuram graminis integram confeci ex frustis à Treublero missis, & ex aliis non ita pridem mihi a Cl. D. Borrichio communicatis, accuratiorem daturus cum ex condicto D. Treublerus vas miserit integra herba terræ suæ immersa conspicuum.

Idem D. Treublerus 14. Octob. ..., hæc porro ad amicum laudatum scripsit: de gramine hoc tantum restat ut dicam, copiosum in omnibus villis reperiri, mihique affuisse duos Chirurgos cum plantam hanc in mensa mea recognovissent

fuissem, qui existimabant esse Centaurium minus, affirmabantque diu pro illa herba se in usum suum traxisse nec exinde quidquam mali profluxisse. Unde non video ex gramine vel herba provenire damnum, sed ex humiditate, sicut antea dictum. *Idem ibidem.*

De Gramine Ossifrago.

Quæcunque de Gramine Ossifrago dici poterant in Actorum nostrorum Volum. II. absolvimus. Pauca hic residua commemorabimus. Comperimus exinde non in Norvegia tantum istam plantam provenire, sed in Cimbria quoque nostra luxuriare in locis paludosis, & fine ullo damno à jumentis consumi, ut credere fas sit plantæ hujus naturam, sicut aliarum, variare pro locorum diversitate & climatum conditione. Ingentem copiam exsiccatæ plantæ ad nos ex Cimbria nuper attulit Pharmacopæus Urbis peritissimus Christophorus Herford Senior, ut omnibus curiosis satisfaceret. Forma florum elegantissimorum eadem est, quam figura expressimus ad Observ. 43. Volum. II. nisi quod in acumen magis desinant, & densiores sint. Centaurium non malè referunt colore saturato Experimentum decantatæ virtutis emolliendorum ossium frustra in brutis nostris tentativimus. Forsan in exsiccata planta, qualis ad nos delata fuit, cum sale volatili, vis expiravit, quemadmodum in nonnullis aliis, ut ruta similibusque exsiccatis evenit.

Meminerunt Curiosi Parisienses in Diario Eruditorum, quod *Journal des Sçavans* vocant, Anni 1675. hujus plantæ ex nostris Actis, sed non satis mentem nostram videntur assecuti, digni tamen omni laude, quod tanto judicio seligant ex variorum scriptis quæ & prodesse possint & delectare curiosum Lectorem.

Ita vero illi pag. 192. §. 3. de nostra herba ex nostris Actis scribunt.

Ce qu'il dit (asç. Bartholin) *d'une autre espece d'herbe qui vient aussi de la Norvvegue, & qu'il appelle ossifragum est encore particulier. Car il asseure que quand les chats en ont mangé les os de leurs jambes semblent sortir de leur peau & ils ne sçauroient marcher en cet état. Pour les guerir on leur donne des os secs & broyez; ce qui leur excite une grande salivation qui les guerit enfin. Et il croit qu'aprez cette guerison une vapeur mercurielle ou quelque autre vapeur maligne passe dans cette herbe.*

H. e. Id quod narrat (*Bartholinus*) de alia specie herbæ ex Norvvegia advectæ quam Ossifragam appellat, singulare quoque est. Nam ille affirmat si feles eam comedant, ossa pedis videri extra pellem prodire, ut nequeant tali statu incedere. Pro curatione illis exhiberi ossa siccata contrita, quibus salivatio succedit ingens qua tandem curentur. Creditque peracta hac curatione vaporem quendam mercurialem vel alium vaporem malignum transire in herbam hanc.

Feles] De felibus quæ herbis non vescuntur, nihil dixi, sed aliis pecoribus animalibusque in pascuis herbas decerpere suetis.

Ossa extra pellem] Ossa tantum debilitari usu herbæ scripsi, ut ad incessum inhabiliora reddantur.

Vaporem mercurialem] suspicio ingeniosa est D. Simonis Paulli. Verisimile, exhalationes minerales seu plumbi seu argenti vivi in terræ visceribus profundis Norvvegiæ forte delitescentis, jumenta enervare. Quam salivatio confirmare videtur. Ante curationem hæc fuit, neutiquam peracta curatione. An vero talis minera lateat in Norvvegia ubi hæc herba crescit, necdum experientia constat. In Cimbria, ubi quoque uberior est ejus proventus, nulla minera observata, nec eapropter illis symptomatibus infestantur pecora innoxie isto gramine vescentia.

In cæteris Eruditi Parisienses rem acu tetigerunt.

De Gramine Ossifrago Appendix Ex Epistola Illustris & Magnifici Cancellarii Norvvegiæ Ioh. Friderici Marschalch, Bergis scripta ad D. Simonem Paulli Medicum Regium.

Quandoquidem intellexi Te adhuc sollicitum esse de herba vel gramine, quod ex relatione beati Generalis Majoris Reichvvin, ossa confringit animalium quæ eo vescuntur; inquisivi diligenter in illam rem, & tandem inveni gramen illud, quod in his regionibus appellatur Stur, cujus specimen mitto, forsan minus, quam pro naturali magnitudine, quod hujus anni frigori imputandum. Quando æstas calore suo graminis hujus flores protruserit, vivis coloribus delineari curabo, captaboque occasionem commodam perfectiorem plantam Dn Doctori transmittendi. Alias intellexi fœminas quæ pecus custodiunt & curant narrare bestias ossium dolores experiri quando eo gramine vescuntur, sanarique exhibitis ossibus contritis aliorum animalium, non enim audivi exhiberi illis ossa animalium eodem gramine occumbentium, sicut Reichvvinus beatus scribit. Vale. *Idem ibidem.*

Anatomica inspectiones.

Vincentius Balduinus, Vir infractæ ætatis, vixit aliquandiu miserandum in modum, ob humeri os intra annos quindecim quater extractum, quod paulatim increscens, sive ex viscido contusi ossis succo, sive sanguine eo uberius affluente, in eam tandem devenit molem, ut nec pectus nec scapula immodicum ipsius pondus fuerit amplius ferendo, excitatis non solum maximis nervorum doloribus, verum etiam summa spiritus difficultate, ob luxurians pondus thoracis motum continenter impediens, cum indefatigabili vigilia. Quibus e salebris quo evaderet, usus fuit consilio variorum Chirurgorum, quorum alii tumorem emollire atque in pus convertere: alii contra luxuriem ipsius arctiore fascia coercere: ac nonnulli vitiatum os serrula præcidere adnixi fuere, sed omnes successu infelici: Venæ enim ac arteriæ hujus tumoris latiores erant quam ut pollice humano potuissent obturari, ac proinde magis impedimento quam auxilio fuere fasciæ: mortemque adeo non distulisset, quam maturasset amputatio improvide instituta.

Facto autem vivendi fine, docuit anatome

omnia sub cute visci crassitiem ac steatomatis induisse naturam, parumque discrepasse à materia veri cancri, cujus nomen fortassis propterea huic ossis vitio haud male impositum ab industrio Celso. Ipsa vero ossa erant non modo à se invicem sejungata, verum quasi malleo minutatim confracta, ac præ irriguo madore adeo tenera, flaccida ac mollia, ut instar ceræ scalpello facillime conciderentur. *Tulpius observat. lib. 4. cap 12.*

Strenuo militiæ duci globulus plumbeus à bombarda hostili emissus utrumque os brachii sinistri prope carpum perfregit, & vulnere penetrante sauciavit brachium: Antequam pugna excederet, statim intolerabiles sentit dolores, qui trigore hyberno exaucti sunt, cum quatuor horas equitando in via impenderet, antequam in proximam civitatem delatus Chirurgi manui subjiceretur Sedula opera in hujusmodi casu difficili adhiberi solita, non impeduit gangrænam parti læsæ imminentem, quæ in externa manu & brachio se non prodit signorū similis, Sed cum intolerabili cruciatu interno interiora pervagabatur, & dolores sensim ad totum brachium & scapulam sinistram diffundebat, cum tumore, sed striis quibusdam lividis sanguinis secundum brachii longitudinem ascendentibus: Ampliato demum vulnere, immissaque manu Chirurgus observavit interiora frigida & sphacelatam manum assistentes vidimus: cumque nihil in medicamentis spei amplius superesset, de manuum operatione cogitatum mature fuit, ipso etiam viro generoso urgente, ne serperet ulterius malum, quod interne latius protensum videbatur: Quanquam vero parum profuturam membri læsi amputationem judicaremus, anceps tamen remedium cum prognostico dubio experiri statuimus.

Brachium mediu n serra resectum prognosticon ominnosum confirmavit: Primo quippe copiosus ichor flavus effluxit ex musculorum interstitiis, cui tandem sanguis successit ex vasis suis, qui facile aqua styptica constitit: Septimo hæc die peragebantur, & eodem circa vesperam exspiravit æger.

In amputato brachio vulneris conditionem interius rimati, vidimus ulnam fractam, & læsum quoque radium, fragmenta ossium tendinibus musculorum manus incumbentia & vellicantia, amplum hiatum fœtentem, sphacelata omnia.

Dolorum magnitudo ex tendinum punctura ab osse fracto & aculeatis ejus frustulis, necnon p lis in vulnere latentibus, à tunica pellicea sine dubio abrasis, repetenda est: Sphacelus vero à venenati globuli ictu ortus, sive veneficam qualitatem naturæ suæ debeat globulus à nitrato pulvere protrusus, sicut plurimis persuasum: sive globulus iste fatalis veneno per artem fuerit imbutus. Hisce sane vulneribus, præsertim in nervosis partibus, malignitas fere semper conjungitur, quod ex partium affectarum decoloratione, mortificatione, leipothymiis, & celeri fato colligimus: imo febris in nostro ægro vel nulla vel exigua, mente sibi semper ad extremum spiritum constante: Ex observatione *Plazzoni* l de Vulner. sclop. cap. 30. Vulnus à sclopeto una cum ossis fractura illatum, si minutum sit, certissimum genus fracturæ existit: Nam carnosa & nervosa substantia non solum à qualitate venefica, ustione, contusione & attritione læditur, sed etiam propter ossis fracturam partes magnopere alterantur, hinc & vehementes inflammationes, dolores, convulsiones & gangræna oriuntur, quæ omnia ut plurimum mortem ipsam inducunt: à convulsione tamen noster æger immunis fuit. Cæterum de globulo veneno imbuto magna nobis oborta suspicio, quia statim ab ictu accepto de immodico dolore conquestus fuerat, strenuus Dux & miles, & cito ad cor penetravit mali vis: Variis tingi solet, etiam succo allii, ne vulnera admittant curationem. Globulus nobis visus, infortunii causa, aliquod monstri videbatur alere: Incisuris enim multis distinguebatur, arte factis, quo fine nescio, certe non bono: uni incisuræ adhærebat frustulum ossis, ab ulna fracta fragmentum. Ichor vero ille flavus copiose ex brachii amputati trunco stillans infectarum partium argumentum erat & putredini vicinarum: digito compescere voluit Chirurgus, sed eo remoto fontis instar prorupit serum; Et tale quoque ex vulnere sclopeti, puris loco, stillabat; Quicquid sit, ex levi, ut videbatur vulnere, sed lethali, magna tragœdia excitata: Lethalissima verò hæc vulnera globulorum pronuntiant artis periti, quod non solum nervosæ partes solvantur sed & lacerentur, & affectio non tantum cerebro communicetur, ratione vulneris, sed quod magis est, ratione nervorum venefica qualitas immediate cerebro communicari potest & ægrum subito interficere: Non vero per nervos solos cerebrum inficitur, sed per vasa sanguinea, hic quoque affecta, cor ipsum infestatur. Hinc in nostro ægro leipothymiæ anxietatesque frequentes, & ad ultimum halitum recurrentes observatæ, nec cerebrum læsum ex actionibus apparuit. Forsan nisi fatum præcipitasset cor affectum, etiam ad cerebrum serpendo penetrasset venenatus vapor. *Th. Bartholinus in Actis Medicis annor.* 1674.75.76.

Anno 1629. sub finem Martii, visitavimus mortuum ex vulnere femoris cum omnimoda ossis fractura. Invenimus os etsi pessime repositum, ex parte tamen coaluisse: Maxin a & acutissima ossium fragmina in vulnere relicta, ad minimum corporis motum dolores læso summos concitabant, novamque movebant hæmorrhagiam, unde post longam atrophiam, gangræna totum crus occupante, septimo à vulnere mense mortuus est. *H. ab Heers observ. Medec. xxii.*

Lites sequutæ ingentes, Chirurgi enim ex vulnere mortuum testabantur: Negabant Medici dicentes à perito artis curari potuisse, nec ullum vitæ, sed claudicationis periculum adire potuisse: Ego arbiter à Dom. Scabinis adhibitus, misi ex tempore qui Hippocr. meum afferret, statimque exhibui textum qui est l. 1. de morb. sect. 5. Hæc autem cum fiunt ex necessitate contingunt, In vulneribus quidem si crassi nervi, & musculorum capita in femoribus præsertim vulnus acceperint, necessaria est claudicatio: Moritur etiam si quis vulneratum habet cerebrum, aut spinalem medullam, aut jecur, aut septum transversum, aut vesicam, au Venam multum sanguinem effundentem,

aut Cor, Ex vulneribus autem minime mori contingit, si his partibus vulnus acceptum non fuerit. Hæc verba omni luce clariora quonam Leguleii literarum aucupes torturi sunt, tempus nos docebit. *Idem ibidem.*

Obiit puer annorum 12. in Xenodochio Basileensi 20. Augusti 1673. qui saltando fregerat femur, in quo fissura, facta, Per biduum magno tamen dolore, scalas descendit & ascendit: Non observata fractura, à quodam Mago male curatus: Tandem Chirurgo accersito, omnia semper in pejus ivere, ut pure collecto febris accesserit lenta; hinc cacochymia, defluxiones ad partem debilem, os ischii & caput femoris, non sine magno dolore; Tandem luxato osse femoris ex acetabulo, & facto ulcere paulo infra trochanterem majorem, dolor mitigatus est: febre non cessante, & materia purulenta in femore multiplicata, tandem obiit.

Sectus fuit à D. D. Glasero, qui ulcus sordidum deprehendit, & secundum ductum vasorum & interstitia musculorum cavitatem magnam, ut & musculos ab osse femoris omnino separatos; In hac cavitate ingens puris copia visa est, quæ à genu, ubi primo tumorem fecit, premendo, ad ulcus ascendit, nec substitit prope genu, sed protraxit se secundum ductum nervorum, & musculorum interstitia ad talum usque, ubi etiam humor & pus observabatur: Separatis à femoris osse cute & musculis, fissuram ossis deprehendimus, secundum longitudine simul & transversum, ut in margine patet: musculi omnes laxi ex humoribus madefacti erant, imprimis nates constituentes: in acetabulo erat mucosa substantia indurescens: prope genu sub patella similis mucus erat: In imo ventre nullum ingens malum inventum est, nisi quod à cacochymia viscera essent debilitata & pallidiora, alias in statu naturali plane consistebant. *Ex communicatione D. D. Io. Georgii Mangoldi Basiliensis. in D. Boneti Sepulchreto.*

Hinc ratio datur totius morbi, hic puer hinc inde petulenter saltans fregit os unde derepente ingens dolor oboriebatur; domum redux intolerabilem dolorem sentit, reticens saltem, per biduum tamen adhuc (quoniam erat fissura, & dimidia pars ossis consistebat) per scalas ascendit & descendit, sed tantum extremis digitis pedis (qui dexter fuit) innixus; Modo decumbebat modo non, dolore interim continuante, tertioque die adeo intensus est, ut fere amplius consistere non posset, propter solutam unitatem periostii & tendinum puncturam ab osse fracto: Ob istum motum autem fissura se magis dilatavit, & musculos pressit punxitque, unde motus læsio & genu incurvatio, quod musculi genu flectentes affecti essent ab osse fracto. Quoniam autem fractura non esset nota, & parentes putassent puero à saga mali quid accidisse, accusarunt sagum, qui talia sanare profitebatur, sed hic nil profecit cum malum ignoret: adhibuit suæ sortis remedia & malum auxit, si quidem intumuit genu & totum femur usque ad caput femoris, nec dolor mitigatus est. Tandem frustra accersito Chirurgo perito, nomine Schvvartz, pure jam præsente, dolore aliquatenus mitigato, (nam pure facto omnia mitiora fiunt) & præsente febre lenta, à materia purulenta excitata, ulcus factum est à natura paulo infra trochanterem majorem, unde puris copia quotidie evacuabatur hinc tumor prope genu, & dolor plane incepit evanescere, sed diuturnitate temporis, & imbecilitate corporis secundum musculos & vasa, pes infra genu ad talum usque intumescere cœpit; propter copiam puris ulcus toto reliquo tempore apertum servabatur; à pure musculi ab osse separabantur & semiputridi erant, quod femur esset fractum, ideo externus tangendo apparuit duplex os esse, aut instar ossis quædam materia juxta tendines musculosque orta; Interim cacochymia orta fluxiones ad partem debilem fiebant, hinc musculi laxi, & tandem luxatum est caput femoris ex acetabulo; Interim febre omnino consumptus & emaciatus tandem obiit. *Idem ibidem.*

Dominus Marchandus, Jurisconsultus Parisiensis, passus est defluxionem in genu articulum toto octimestri ipsi molestam, qua de causa usus est opera plurimorum tum Medicorum tum Chirurgorum, at sine fructu, quod malum ab osse duceret originem: Dum quadam die in lecto de latere in latus se convolveret effr ctum illi est os tibiæ juxta genu, morte paulo post subsequuta.

Apertum fuit Femur, repertaque fuit fractura & separatio apophysis ossis illius, quod carie & putredine infectum erat, quanquam lue nunquam laborasset. Ideoque recte ab antiquis traditum ossa triplici morborum genere affici posse, Intemperiei, compositionis & solutæ unitatis.

Notent Tyrones ossium apophyses sæpe divelli, quod luxationis quoddam genus est vix sanabilis, teste Columbo Anat. cap. 2. quod ejusmodi ossium conjunctio & σύμφυσις non hac ossis unico capite acetabulum subeunte, sed pluribus tuberculis totidem sinus subintrantibus, cujusmodi reductio difficilima est, à causa interna vel externa: externa, quandoque Chirurgi errore; interna humoribus quibusdam illapsis in quempiam articulum, ibique retentis; quod in lue Venerea & Variolis sæpenumero accidere videmus, vel ob alium aliquem humorem lue non inquinatum, quod accidit prædicto Jurisconsulto, *Pareus Operum lib. 15. cap. 21.*

In Fracturis ut aliorum ossium, ità & femoris curandis sæpe vitia advertuntur, primo in figura, deinde in callo: In figura, dum non rite extenditur, conformatur, deligatur, deponitur. In Callo, dum ille fit nodosus, ubi conjungitur, & monstroso callo, qui insigni eminentia nodis in arborum ramis subinde comparentibus respondet; similis est. Talis monstrosus callus apparebat in utroque femore Pilæ magistri aulici lusoriæ.

Eo forte suffocato, & post anatomen cocto ad sceleti structuram, uterque ab invicem abscedebat callus. *Rolfinkius Dissertat. Anat. lib. 2. cap. 49.*

Scriba rusticanus cum Norvvagiam, sylvis asperrimis collibus & montibus horridam, equo circumiret, procul Bergis lapsu graviore Fracturam tibiæ sinistræ passus dolores sentit gravissimos: Vicini rustici hominem miserum hospitio exceperunt, & pedem fractum sine ex-

tensione instrumento ligneo excavato firmiter incluserunt, summaque cum diligentia oleo ex cineribus inunxerunt; Hunc in modum lecto affixus inter rusticos annum complevit, & tandem magna cum difficultate ex Septentrione Bergas delatus fuit, Ad consilium vocatus Medicus, deprehendit os tibiæ cum fibula esse fractum, quinque digitorum latitudine supra malleolum, ita ut pars tibiæ inferior fractæ, cum parte superiori callo ad latus firmissime connexa fuerit, latitudine trium digitorum, fibula autem fracta inferior nusquam firmata in musculis oberraret, ut moto pede exacte sentiri posset: ob callum firmiorem extensionem nullam fieri prædixi, at rogatu amicorum instrumentum efformavit, quo utrumque os in diversa trahebatur, sed frustraneo conatu, cum cutis sola eo usque extenderetur, ut jam disrumpi videretur, illa præsertim in parte, cui extuberantia ossis superioris fracti adnectebatur, Ideoque & hoc in loco, & alibi, vulnus metuendum esse adstantibus monstravit, jussitque ut Chirurgi instrumentum remitterent, quia nec æger amplius perferre posset: Inflammatio statim oborta, cui sedandæ externa applicabantur, & ad doloris mitigationem interna propinabantur: Igitur abscissionem pedis suasit Medicus, ut ad officium e lecto rediret; Sed æger acerbius credens mutilari quam extingui, maluit, persuasus quorundam agyrtarum blanditiis, ut instar ossis fracti, jamque in suum locum repositi, pars deligaretur fortioribus adstringentibus, atque emplastro catagmatico, quod absque ulla ratione, aut consensu Medici, approbarunt Chirurgi, unde dolores fere intolerabiles cum tumore novo surrexere: Quibus nihil proficientibus, sero æger à doloris acerbitate & longo decubitu fere insanus, tibiæ magis amissionem optabat quam cruciatus diuturniores: Die itaque 5. Martii 1655. operatio commissa est Chirurgo peritissimo, qui, carne prius ad os incisa, nudatum os feliciter abscidit.

Peractis deinde peragendis, Dissecti membri cutem cum musculis aperuit Medicus, calli formam lustraturus: Ossa tibiæ fractæ tanta firmitudine connexa erant, ut parvo cultello dissolvere nequiverit: Officulum autem acutissimum cuticula adhærebat tenuissima ossi inferiori: Fibulæ ossa fracta nullo modo conjungebantur, id quod ex commotione persentiebatur antequam essent rescissa; Inferior pars ossis tibiæ, ubi quædam cavitas conspiciebatur, nigricabat & sphacelum minitabatur: Optime inde convaluit æger & artificioso pede amissi damnum compensat. *Th. Bartholinus cent. 3. Histor.85.*

Nob. quidam Pomeranus annos 44. natus, circa solstitium hybernum anni 1593. gravissimis in dextro humero, nullo vel tumore vel qualitate p. n. affecto, doloribus, nocturno potissimum tempore torquebatur: Quorum leniendorum causa primum Tonsoris cujusdam opera usus est, qui neglecta morbi causa, parti affectæ multis septimanis medicamenta calida attrahentia & exulcerantia applicavit: Sed magis subinde auctis doloribus, & succedente insuper femoris dextri dolore, à me consilium petiit: Urinæ tum erant aquosæ & crudæ, appetitus mediocris, mens integra, vires tantæ ut interdiu cum dolores remitterent, in area domus obambulare posset, Et si vero ipsi convenientia quædam remedia adhibebam, tamen parum aut nihil profeci. Cum post me aliorum quoque Medicorum auxilium frustra expertus esset, omnem deinceps recuperandæ valetudinis spem abjecit: Porro Dominica Exaudi anni 1594. matutino tempore e lecto in sellam sublatus, maximo tremore & concussione totius corporis oppressus, eoque simulac lectum repeteret iterum relevatus est: Eadem die circa vesperam doloribus Femoris ingravescentibus, contenta voce exclamare cœpit halt! halt! halt! Uxor itaque ipsius ad eum in lecto decumbentem accurrens, femur affectum utraque manu comprehendit; idque media parte introrsum, versus sinistrum pedem subito inflecti atque incurvari sentit, sic ut genu dextri pedis inguen sinistrum respiceret: Visa tum est ægro arbor in pedem decidere, ejusque casu, in quo se manifestum fragorem percepisse ajebat, confringi. Cumque uxor & alii eadem cum ægro opinione essent, ac femur plane confractum esse arbitrarentur, sequenti die Chirurgum pro curatione accersiverunt, qui affectum locum diligentissime inspiciens atque contrectans, præter inflexionem, quæ postmodum in dies magis magisque aucta est, nullum vel fracturæ vel tumoris p. n. indicium in eo deprehendere potuit. Hanc femoris inflexionem octo diebus antecesserunt, & totidem etiam consequutæ sunt urinæ cruentæ, quæ tamen postea ad naturalem statutum redierunt; Ratio quoque circa illud tempus ut plurimum turbata fuit, vires prostratæ, dejectio appertius: Facta inflexione, æger cruciatus in femore sensit intolerabiles ut se loco dimoveri non pateretur, sed quinque septimanis continuis in loco immotus jaceret, donec tandem ipso solstitii æstivi die vitam cum morte commutaret.

Mortuo ægro femur incurvatum nullo negotio extendi atque in pristinum statum reduci potuit, ac tum demum fractura, media ipsius regione, se conspiciendam exhibuit, commissura partium fracti ossis adeo æquali ac si serra esset incisum: Similis fractura mortuo jam ægro, in medio quoque ossis humeri dextri deprehensa est, cujus tamen nullum ipso adhuc vivente vestigium animadverti potuit, & semihora ante obitum amici adstantes utrumque brachium citra omnem difficultatem ab ægro elevari atque extendi videbant. *Jacobus Seidelius observat. Medec. vi.*

Ossis femoris caries ac fractura.

Jurisconsultus de tumore dextri genu querebatur cum dolore ingenti: hocce morbo octo mensibus affligitur. Ad se interim doctissimos Medicos ac Chirurgos vocat, sed nihil auxilii attulerunt. Postea cum lecto decumbebat, ac de latere in latus se vertebat, os femoris in duas partes prope genu diffractum est, & brevi post obiit.

Post mortem femur aperiebatur, ejusque os in duas partes, circa genuum apophyses diruptum cum carie inventum fuit.

Pruden-

Prudentissimus vir circa genu ex obstructione vasculorum quorundam tumorem habuit; liquor obstruens acidus factus periosteum corrosit, unde gravissimus dolor; corrodendo tandem ipsum os invasit, idemque totum carie usque ad intima consumpsit; cum jam consultissimus vir se de latere in latus volvebat, non difficile fuit concipere, id præ corporis onere, quod sæpe femori innititur, in partes duas rupisse. *Stephanus Blancard. in Anatom. Pract.*

Fractura brachii à globulo sclopetari.

Nobilis quidam per os brachii sclopetari globulo ictus. Vulnere accommodato, sine dolore tumore aut inflammatione se primis viginti diebus bene habuit. Postea febre vehementissima correptus: trigesimo die obiit.

Exenterato cadavere pulmones putridi, & schirrositatibus duris pleni Ren dexter ulceratus cujus purulenta in vesicam deposita.

Liquet in hoc nobili morbi causam lincæis oculis latitare; non enim vulnere obiit, sed à malo interno. Multa sacro involucro tecta jacent, neque ullis mortalibus omnia scire fas est. Inest namque sæpe in incredibili verum, & in verisimili mendacium. *Idem ibiem.*

TRENUM PENIS BREVIUS
Vid.
PENIS MORBI.
FULMINE ICTI.
Vid.
COMBUSTIO.

FUNGUS.

Fungus est mollis excrescentia, sensim incrementum capiens ex dilatatione aut laceratione membranarum, & circa has collectis & evasatis succis, imprimis nutritio, & ut plurimum circa articulos oborta.

Ut plurimum circa articulos apparent fungi, & membranis radicitus inhærere solent. In genu sæpissime apparent ejusmodi tumores, & dum hæc scribo infans trium annorum & juvenis 20. annorum iisdem affecti mihi curandi offerebantur.

Per se patet hujusce morbi diagnosis, nam excrescentiæ fungosæ facile in visum nostrum incurrunt, & ex tractu ab aliis haud difficulter dignosci possunt, cum substantiam habeant spongiosam; mollem atque albicantem & impresso digito nulla remaneat fovea, nec ægri magnum inde percipiant dolorem. Ut plurimum verò incrementum capiunt, & circa articulos observantur, imprimis circa genu, & molam seu patellam, hinc genu loco suo sæpe adeo dimovetur, ut extensioni seu deambulationi obsit pedemque ad ambulandum faciat ineptum. Cùm tamen & aliæ partes carnosiores non sint ab iis immunes, sed membranis quibuscunque inhærere queant, & à vulneratione membranæ cranii fungum enatum non ita pridem in milite observavimus. Fungosi hi tumores similes sunt strumis glandularum.

Fungi ut plurimum circa articulos oborti fiunt ex violenta distensione, dilatatione ac laceratione membranarum, vel ex luxatione violenta fibrarum tendinosarum, hincque effluit succus nutritius & quidem in maxima copia, ex quo caro mollis, rara & luxurians squamosa generatur, quæ dicitur fungus, qui ut plurimum post vulnera membranarum emergere solet; quod si accedat acescentia & corrosio, fungi exoriuntur cancrosi.

Prognosin quod concernit, fungi sæpe etiam per plures annos afficiunt homines, sed præter incommodum & dolorem: nisi si contingant in articulis, motum ac sensum, premendo nervos, aliquo modo tollunt. Ob stagnationem vero diuturnam succus acrior redditur, qui facile tumorem cancrosum producere potest. Corpus quoque ad tabem disponunt omni succo nutritio in fungo deperdito. Aliquando malum hoc lethale est.

Quod diætam refert, illa eo dirigenda, ut succi rite constituti absque ruptione tubulorum circulentur, in quem finem aer eligatur calidus ac temperatus. Frigidus vero admodum nocet, quoniam incrassat succos nostros, transpirationemque impedit. Alimenta sint facilis digestionis, exulent acida, acria, salina, muriatica, corrosiva, exinde enim succus nutritius pessimus partibus affertur, & sic ruptio tubulorum, & evasatio succi nutritii facile produci potest. Potus sit calidus, imprimis potus theæ, vel coffeæ, vel succolad. vel vinum Gallic. Hispan. aliudque non acidum. Vinum enim Rhenanum, Franconicum, imo ipsum sæpe Mosellarum, quatenus acido & tartaro abundant, coagulando succos maxime nocent; eligatur potius cerevisia tenuis rite defæcata, & herbis volatilibus ac aromaticis maritata. Vigiliæ & somnus, item motus & quies sint moderata, & modum solennem haud excedant, motus enim nimius, si mox à pastu fit, chylum crudum & cum impuritatibus per alvum expellendis, permistum, in sanguinem pellitur, quies vero immodica, ut est vita sedentaria, quam experiuntur sartores, nocet, quibus propterea verrucæ fungosique tumores familiares sunt. Animus sit hilaris nullis passionibus obnoxius. Animi enim passiones vehementiores, ad affectus hos excitandos ansam dare possunt, quæ fulminum instar sanguinem percutiunt, & inter ea potissimum quæ spiritus figunt, debitam eorum ex cerebro in partes subjectas emanationem sanguinis ac succorum circulationem impediunt, & per consequens succis crassis ac acidis, imprimis nutritio, corrigendis ansam præbent; cujusmodi sunt tristitia, mæror, curæ immodicæ, odium, terror &c.

Fungi curatio difficilis est, eo autem strenue incumbendum, ut obstructiones reserentur & evasatio succi nutritii ante omnia impediatur; quod obtinere possumus, si particulæ acres, scindentes, ac corrodentes, e succo nutritio eliminentur, in quem finem conducunt interna sudorifera, & pro re nata interna laxantia mercurialia. v. g.

℞. Rad. scabios. enulæ camp. ana ℥ß. sarsæpar. ʒiij. herb. scord. fumar. nummular. veron. scolopendr. ceterach ana M. ß. flor. sambu-

buci p. ij. hyperic. p. 1. rasur. santal. citr. ℥vi. sassafr. ℥ß. guaiac ℥ij. cortic. ejusdem ℥iij. vitr. mart. ℥j. s L tart. ℥iß. sem. dauci ℥ß. M. pro mensura iß. vini. Dein exhibeantur Tinct. antimon. tartaris. essent. viperar. essent. lignorum, aliaque. Chalybeata hic præcipue egregia sunt, nodulo propterea includenda, & potui ordinario indenda.

Cura autem præfertim externis peragitur topicis. Thermæ præ aliis conducunt, in quem finem artificiales facile parari possunt. Sæpe etiam ad ferrum est accedendum & exscindendus est fungus in casu ubi inclinat ad cancrum, & cùm hoc sit periculosum, pro partis affectæ ratione, pulveribus acidum temperantibus incrementum ejus quantum possibile impediendum, in quem scopum conducunt omnes pulveres ex sale saturni, camphor. calce viva, tuthia, lapide calaminari, myrrh. succin. thure, C. C. usto parati. Spongiosis his tumoribus item inspergi possunt, vitriol. alum. ustum, vel pulvis ex aristoloch. rotund calam. aromat. caryoph. concinnatus. Applicetur etiam spir. matricalis, oliban. cum calce viva, imò instituantur varia suffumigia ex succino, sabin. oliban. mastiche &c. Vel ex herbis sale volatili gaudentibus parentur fotus, cataplasmata, & calide fungosis imponantur tumoribus. Nec negligenda sunt emplastra optime resolventia, ut sunt emplastrum de thea, divin. de labdan. de ran. cum mercur. & vitriol. albô parat. vel cataplasma egregium ex cucumere asinino, limac. rubr. coctis in vin. gallic. addendo pulver. rad. jalapp. & bryon. s. q. Emplastr. de cicuta & de cumino itidem conducunt. Frequenter tumores hi non deligandi, nec, quod Chirurgis notandum, aperiendi sunt, hinc etiam à cauteriis abstinendum est, quare ex hujusmodi tumore improvide aperito mors sequuta est. *Iob. Dolaus in Encyclopadia Chirurgic. rationali.*

Quemadmodum in stirpibus arborum humores semiputridi per corticem extuberantes in fungos coalescunt: Sic fracta exemptaque portione aliqua cranii, ac dura matre læsa, statim humores cerebri circa plagam affluunt, qui sive ossis (ut Alexander Aphrodisæus voluit) sive aëris frigiditate condensati instar fungi concrescunt, atque interdum adeò intumescunt, ut extra cranium per foramen terebra factum emineant. Affectus autem ille Galen. lib. 1. de loc. affect. & 3. epidem. fungus ex similitudine nuncupatur: est enim caro mollis, levis, pallida & spongiosa, quæ quidem cito excrescit, lento vero pede retrocedit Potest & ex flatu procreari. Si enim calor cerebri imbecillus factus in materiam quæ circa vulnus collecta est, aliquid agere intendit, flatum procreat, qui cum per tenuem meningem expirare nequeat, eam in altum elevat. Observavi enim hactenus in his qui fungis affecti mihi occurrerunt, tenuem meningem, ut plurimum integram, crassam autem disruptam fuisse. Crassa enim disrupta, factaque digestione vulneris, natura statim incipit carnem supra tenuem meningem generare, quæ loco tegumenti incumbit, ne ex aëris injuria nocumentum contrahat. Si namque humores copiosi, aut flatus circa plagam colliguntur tenuem membranam simul cum adnata carne facile, instar fungi, in altum elevant quia caro est mollis, & radix subnixa, fungi instar, superne latior, inferne tenuior. Augetur vero & decrescit pro materiæ affluentis copia, & chirurgi arte incrementum intercipientis. Fœtet valde hæc caro: vulgo ficum sancti Fiacrii nuncupant, qui Galeni sententia partium quibus adnascitur naturam & conditionem redolet; quanquam in genere; sit de natura verrucarum malignarum.

Ad ejusmodi fungorum profligationem admovenda sunt remedia quibus specifica facultas insit absumendæ carnis superfluæ, qualia sunt quæ validius exsiccant, & blandius atterunt & exedunt, quale est quod sequitur.

℞. Sabin. ℥ij. ochræ ℥j. pulverisentur simul & aspergatur caro excrescens.

Vel, ℞. hermodact. combust. ℥ß. fiat pulvis in eundem usum.

Vel, ℞. Fol. & flor. beton. & chamæm. melil. rosar. summit. major. rorismar. ana M j. sem. anis. & fænugr. ana ℥j. incidantur & contundantur pro fotu. Harum herbarum q. s. indatur sacculo ejus magnitudinis, ut mediam fere partem capitis cooperiat, qui filo intertextus coquatur in vini & aq. comm. partibus æqualibus, & applicetur calidé. Post fotum abstergendum est caput linteis calidis, deinde sequentem pulverem insperge fungo, atque toti vulneri.

℞. Rad. caryoph. angel. calam. arom. ana ℥ß. rad. aristol. rot. ireos Flor. lign. guajaci an. ℥ij. flor. salv. summit. major & ror. mar. ana p. 1. f. omnium pulvis subtilissimus.

℞. Emplastr. de beton. ℥iiij. gummi. elemn. dissol. in aceto rosac. ℥j. pulver. ros. rubr. myrtill. ana ℥j. mastich. calam. aromat. ana ℥iß. olei rosar. q. s. f. emplastrum. Quod si ejusmodi caro fungosa, eo ut sæpe fit incrementi veniat, ut ovi magnitudinem æquet, quam proxime radicem serico filo ligabis & constringes arctius, cumque vi constrictionis deciderit, commemoratis pulvisculis asperges. Sic enim certius quàm acrioribus cathæreticis profligatur. *Ioh. Vigierius in Chirurgia sua magna.*

Observationes.

Ex fungo cranii mors.

Cosmus Slotanus, Chirurgus præstantissimus Juvenem nobili familia natum, cui cranium fractum, portioque ejus quædam exempta fuit, unde fungus exortus, curandum habuit. Ille ab omni propemodum periculo levato ægro, & sedatis symptomatibus à curatione continuanda desistere coactus fuit, quod aulam Principis sui sequeretur. Barbitonsor cui erat demandata, contempto consilio & medicamentis *Slotani*, nullaq; habita ratione loci affecti pulverem aluminis & vitrioli usti inspergit fungo. Inde exortis statim dolore vehementissimo, febre acutissima, delirio & inflammatione, paucis post diebus mors subsequuta est. *Hildanus in Observ. Chirurgicis.*

Legitima fungi curatio.

Anno 1601. 9. februar. Dom. Francisci Croserant Lustriacensis Patr. Cai ac tribuni filius, Petrus nomine, 14. annos natus, vulnus ex casu lapidis, ex alto diruti (cujus pondo librarum duodecim cum uncus decem) in dextro bregmate cum insigni cranii fractione accepit. Ego ad curationem vocatus, puerum invenio sine

loque-

loquela, visu, auditu, & ut breviter, dicam, semianimem. Vomitus aderat vehemens & continuus, & sanguinem ejiciebat, tum per os, & nares, tum etiam per aures. Abrasis crinibus, dilatatoque vulnere, impressum cranium altius in substantiam cerebri & duram matrem disruptam, conspiciebamus. Exemptis eadem nocte cranii fragmentis, curationem aggredior, prout necessitas urgebat. Et quamvis gravissima essent symptomata, ita ut de recuperanda sanitate parum superesset spei, tandem nihilominus paulatim & ante vigesimum diem, morbi ex toto fere remiserunt. Pars quoque duræ matris ab impresso cranio disrupta, sensim naturæ & medicamentorum beneficio frustratim excidit, ita ut sperabamus jam procul abesse a periculo. Sed elapso vigesimo die morbi, ecce novum malum, exortus enim est è vulnere fungus insignis qui intra viginti quatuor horas ita excrevit ut magnitudine oui gallinacei extra cranium emineret, quem divino favore infra scriptis medicamentis feliciter persanavi.

In principio, deinde alternis, ac tandem tertio quoq; die, sequens enema injeci.

♃. Radicum & foliorum altheæ, malvarum, Parietariæ, mercurialis, florum Chamomill. Meliloti, florum & foliorum betonicæ ana m. ß. semin. fœnigræci, lini, anisi ana ℥ß.

Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis, in ℔. j. colaturæ dissolue benedictæ laxat. & hieræ picræ compositæ an ʒiij. Vitellum ovi, salis p. i. Ol. chamomillæ ℥ij. misce fiat enema. Bis vero in die fomentationem sequentem vulneri applicui.

♃. Foliorum & florum betonicæ, salviæ, chamomill. mæmiloti, rosarum, summitatum majoranæ, rosmarini ana m. j. sem. anisi & fænigræci ana ℥i. Incidantur & contundantur pro fotu. Harum herbarum q. s. indatur sacculo ejus magnitudinis ut mediam fere partem capitis cooperiat, qui filo intertextus, coquatur in vini & aquæ communis partibus æqualibus, & applicetur calide, post fotum diligenter abstergendum est caput linteis calidis, deinde sequentem pulverem inspersi fungo atque toti vulneri.

♃. Radicum gariophillat, Angelicæ, calami aromatici an. ʒß. Rad. arist. rotund. Iridis florent. ligni guajaci ana ʒij. florum salviæ, summitatum majoran. rosmarini ana p. i. fiat omnium pulvis tenuissimus; deinde sequens emplastrum applicui.

♃. Emplastri de betonica ℥iiij. Gummi elemi dissolut. in oleo rosaceo ℥i. pulver. rosarum, myrtillorum ana ʒj. masticis, calami aromatici ana ʒiß. cum s. q. ol. rosacei fiat emplastrum.

Hic fungus paulatim & intra quatuordecim dies subsidit. Ossicula quoque quæ cum aliis prima nocte extrahi non potuerant exierunt, ita ut intra hebdomadas decem plenissime convalesceret. *Fabric. Hildanus in observ. Chirurgi.*

Facis in observationibus tuis Chirurgicis mentionem fungorum, & læsis membranis cerebri, ex humoribus ad locum affectum affluentibus eos nasci doces. Quæ & aliorum Chirurgorum est sententia, ubi in mentem mihi hoc incidit dubium: An solum membranis cerebri affectis generentur fungi? Faciunt quidem, ut vides, Medici solum fungorum in vulneribus capitis mentionem: sed in aliis quoque partibus fungos nasci posse, hæ duæ persuadere videntur historiæ, quæ superioribus annis, dum hic Wittebergæ Medicinæ operam darem, acciderunt. Prior hæc est. Puer quidam annos natus circiter decem, ex saltu pedem sinistrum ad terram vehementius allisit, atque in planta e regione minimi digiti, læsit. Hinc tumor primo supra malleolum externum conspectus fuit, qui à Rustico quodam imperito (forsan luxationis alicujus reponendæ gratia, adhibito) postea deorsum pulsus fuit. Hinc tumor paulatim incrementum sumsit, ita ut totum pedem prehenderet cutimque insigniter distenderet, & pedes digitorum magno interuallo ob tumorem interjectum distarent. Cutis tamen colore sanæ parti plane fuit similis. Tentata, ut fieri solet, a variis varia, sed omnia frustra. Tandem ad Chirurgum perventum: qui cum suppurationem ob insignem loci mollitiem factam esse crederet, & dolores increscerent, aperuit locum. Parum sanguinis, puris vero nihil effluxit: mox vero prosiluit quasi pinguedo quædam quæ vulnus claudebat. Sequentibus diebus spongiæ, nigro seroso sanguine plenæ copiosius erumpere cœperunt: & in planta pedis versus digitum minorem una nocte quasi *νόμφωνα* incidit tanta, quæ dimidium thalerum æquaret. Aperta illa nihil tamen putridi decidit, & nihil mortuæ carnis separari potuit, sed fuit caro quasi spongia adusta, cruenta, sanguine turgens & stillans. Cœperunt & aliis in locis, ad latera, & supra talos fungi se efferre fœdo & horrendo aspectu, ut pars illa pedis magnitudinem capitis superaret. Tandem ad sectionem ventum, & præcisum est pedium usque ad os naviculare & calcis: quod abscissum est, caro fuit tota fungosa, partim putridæ & corrupta, partim coagulata, densa & viscidæ pinguedini porosæ similis, pondere fere ℔. iiij. Verum sequentibus diebus spongiosa caro, iterum magna vi prorupit, & quantum interdiu auferebatur, tantum noctu iterum succrevit. Denique tumor magnus ad sinistrum inguen loco, quo glandulæ sunt, in femore exortus est, specie plane similis ei, qui in pedio ab initio conspiciebatur, qui & ipse postea, sua sponte ruptus est, ex quo magna spongiosæ carnis copia excrevit. Non ita multo post puer in vivis esse desiit.

Altera historia hæc est: Puer duodecim annorum, dentium dolore graviter vexatus est. Deventum tamen ad extractionem: extractus est unus ex dentibus superioribus. Oritur postea tuberculum in palato prope illum dentem, magnitudine nuclei pruni. Isthinc cum esset molle, nec sponte aperiretur, pus subesse creditur: aperitur, sed nihil effluit, nisi aliquot sanguinis guttæ. Postea vero caro spongiosa, nigricans prorumpit; quæ usque adeo increvit, ut non solum per os promineret, sed & per nares excresceret, puerq; tandem mortem afferret. Parentes primam mali causam suspicantur hanc fuisse. Puer ictus fuit pila nivea cui lapillus inclusus fuerat, ad interiorem oculi angulum. Eo loci post menses tres ortum fuit tuberculum, quod postea præsente illa carne spongiosa in fistulam quasi degeneraret. Hæc eo fine ad te vir Clariss. scribo, ut ex te audiam, quid tibi de generatione fungorum videatur. Faciunt

quidem antiqui Chirurgi, Guido, Theodoricus, & alii mentionem excrescentiarum, nafarum, seu naptarum, ut appellant, quæ apostemata magna, carnosa & mollia sunt, esse dicunt: fungorum tamen, quantum quidem memini, mentionem faciunt tantum in vulneribus capitis. Itaque ad me perscribas velim, an hi, quos in suis duabus historiis descripsi, veri fungi fuerint, si non pro fungis habes, ad quod genus tumoris pertineant. Si vero pro fungis agnoscis: quinam, quod authores, saltem in capitis vulneribus de iis mentionem faciant? Verum itaque fungorum subjectum scire velim. Quid si illud sit membrana in genere aut quodcunque corpus membranosum? Sed nihil definire volo: verum tuum ea de re, & aliquid etiam de vera fungorum curatione (si quid præter illa, quæ in observationib. sunt, habes) expecto. *Idem ibidem.*

Fungus ex capitis vulnere pulveribus ex spica, Et schœnantho inspersis sanatus.

In consilium vocatus, vidi patientem vulneratum in syncipite, cujus vulnus ad cranium usque & durum menyngem pertingebat; cum vero ægrum aliquot post dies à vulnere inflicto reviserem, observavi fungum avellanæ magnitudine. Consului ut inspergerent pulveres ex spica, & schœnantho, quorum usu, sequenti die attritus est, & brevi etiam propriis remediis vulnus sanatum. Quo remedio sæpius fungos sanavi, ac proinde tanquam arcanum vobis propono. *Domin. de Machettis observ. Medico Chirurgic. Sylloge.*

Fungus Palati cum carie, scalpello & cauteriis feliciter extirpatus.

Multi magni morbi sæpius à nobis curarentur, si magis aderent Medico, minusque meticulosi forent ætnici. Nobiliss. Dominus Colin, Jurisconsultus, dum viveret apud Amstelodamenses meritissimus (cujus nomen propter rarum & inauditam animositatem in admittendis & sufferendis remediis, licet durissimis, præter morem apporto) ante aliquot annos me convenit, dicens sese aliquid incommodi in postica & laterali parte palati sentire; quo viso & bene explorato, hisce usus sum verbis; Noli Spectatiss. Domine hoc malum flocci facere, & multo minus unicuique revelare; verebar enim ne in manus incideret eorum, qui omnis generis remedia nil profutura illi præscriberent, imò periculum, quod erat præ foribus, interim augerent. Hisce auditis, rogavit me Dn. Patiens, qualis esset affectus, quomodo & quibus remediis morbo occurrere vellem? Respondi malum consistere in carie posticæ & lateralis partis ossis palati cum carnea excrescentia fungosa eandemque excrescentiam esse extirpandam, & ossis cariem inurendam. Patiens generosissimus hanc curam diu non distulit, ast vero quamprimum vocari jussit Allardum Cyprianum, Petrumque Adriani filium, Chirurgos dexterrimos; qui eandem a nobis propositam commendarunt curationem. Itaque confectis cauteriis loco affecto appropriatis, universalibus præmissis ut & dentibus aliquot molaribus qui nobis in ipsa operatione obstitissent, evulsis, aggrediebamur curam ut sequitur. Omnibus prospectis & rite præparatis, monuimus patientem, ut digitum elevaret simul ac multo suffocationis periculum afferret, & diutius non esset ferendo, ipseque respirare vellet; nam experientia eramus edocti tantum fumum oriturum, quantus in renovandis soleis equinis excitatur. Hisce monitis frustrum ligneum digiti crassitie inter utramque maxillam immisimus, ne in operatione os clauderet; posthac scalpello acuto, recurvato, & secundum palatum accommodato, abstulit alter Chirur. totum tumorem, alter interim buccarum partem interiorem spatula admodum lata muniebat ne a cauteriis nimis læderentur, in quem finem etiam splenis è linteo carpto confectis & aqua frigida madefactis buccis prospiciebat. Ablato tumore cauteria candentia successive fortiter unum post alterum adacta sunt, donec videretur sufficere: cum interim patiens digitum attolleret, eduximus dicta cauteria candentia. Hisce peractis composuimus ægrum in lectum, non sine facetis verbis, quibus subsidens nos alloquebatur. Interim præscripsimus hordeatum ad ardorem compescendum, ut & oris collutionem dolorem leniendi causa. Sequenti die invenimus afflictum nemini magis esse dissimilem, quam sibi ipsi, ita intumuerat ejus caput, propter inflammationem immanem, unde etiam à febre haud manserat immunis. Hæc omnia remediis inflammationi resistentibus oppugnantes, brevi inde cessavérunt & inflammatio & febris. Interim ad escharæ casum promovendum, decoctum malvæ, ficuum &c. usurpavimus, addendo sufficientem quantitatem mellis rosacei, quod pro re nata mutavimus. Post escharæ separationem omnibus rubicundis apparentibus, videbamur in portu navigare. Paulo vero post exigua particula carnis fungosæ in conspectum sese dedit, quod nobis ansam dedit cogitandi malum non esse in totum eradicatum; Itaque novam inustionem commendavimus, quam æger neutiquam renuebat, dicens: facite quod artis est. Proximo die instituimus novas inustiones cum simili fere eventu, caput enim rursus vehementer intumuit, comite febricula, quæ iisdem profligavimus remediis, brevique post in totum convaluit patiens, qui postea per plures annos incolumis vixit. *Ruysch. observ. Anatomico Chirurgic. Centuria.*

Similis casus, dissimilis vero eventus ob Medicastrorum inscitiam.

Eodem fere tempore quidam contra fungosum palati sui sarcoma, junctamque ei cariem, remedia quæsivit apud Pharmacopeos, & audaces medicastros, quorum cæca & stolida temeritate malum eo ducebatur, ut propemodum esset inexpugnabile. Tandem sciolorum istorum nugatoriis remediolis fatigatus me aliosque accersivit; Audito vero, sine inustione nil boni esse sperandum, recusavit nobis obedire, eo magis quod non deessent, qui enim spe recuperandæ valetudinis inescabant, solis scalices

cet medicamentis loco affecto applicandis, quæ tamquam secreta nec ulli revelanda servabant. Post aliquod tempus me de novo consulvere consanguinei, dicentes ægrum inultionem admisisurum: quid sit? Chirurgus, qui curationi præerat, inurere partem affectam volens, cum in finem cauteriolum, quo dentes cariosos inurere solemus, attulerat: Rogatus quid facere vellet, respondit, palati cariem inurere. Quum vero audivisset qualibus cauteriis indigeret ad opus illud perficiendum, animus fere illi defecit; & sic patiens defectu requisitorum remediorum miserrimè per aliquot hebdomadas adhuc vixit, donec vitam cum morte commutaret. *Idem ibidem.*

Fungus ex vulua excisus.

Fungum primum indolentem vident Medici; Sed mox non sine alicujus doloris sensu. Qui eò plerumque fit gravior: quo plus æstu & à pra allata bile; Cujus uberior affluxus, excitat in ipso non modo dolorem, pruritum, ac inflammationem, sed interdum utique livorem, & post illum, veram carcinomatis naturam. Uti evidenter demonstrant mammæ, lingua, labia, guttur, vulua; aliæve partes, vel raræ ac teretes; vel glandulis ita refertæ; ut facile degenerent in fungos: proximum carcinomatis subjectum.

Ex cancroso oris fungo, sequitur præter ardoris, ac doloris sensum, frequens ac molestum illud sputum: quod Hipocrates in coacis prænotionibus, cap. 16. aph. 36. πτυαλισμὸν vocat cujus naturam asserit in eo consistere: quod præcedat pus, ex thorace eruptum. Sed in uliginosa nostra Hollandia, terminat plerumque, ceu fidissima crisis, febres etiam vehementissimas. Utique variolas internas, & interdum contumacissimos, obstructi lienis, affectus. In quibus nonnumquam ejusmodi ptyelismus excurrit, ultra mensis curriculum.

Quod si verò fungus aliquis valuam occupet: irritat illam continenter, & effundit menstrua ipsius non minus copiose, ac si instaret verus partus: à quo tamen fixus hic tumor minimè quum expellatur; necesse est tandem confugere ad scalpellum & ejus ope radicitus evellere: quod nequiit exstirpare irritus ejuscemodi partus.

Sed artis est talem sectionem vel audere, ritè perficere, in tam obscuris tenebris. In quibus tamen illam bis vidi, non minus secure justitutam: & fungum ejus loci à Bernardo Ollulario, Chirurgo dexterrimo: sine ullius partis offensa, non secus ex vulua excisum ac si subdio & in loco maximè obuio scalpellum suum direxisset.

Matrona pia ac verecunda, lacessita aliquandiu ab immodico menstruorum profluvio, incidit tamen in urgentem urinæ difficultatem: & ex illa, quasi in veri partus conamina, à quibus licet nihil expelleretur solidi; dilatabatur tamen inde usque eo angustum vulvæ os: ut obstetrix in auxilium vocata, potuerit illic sentire fungum vulvæ tam firmiter basi sua, adnatum; ut nulla vi inde dimoveretur.

Qua propterea desperata, itum fuit ad Chirurgum, jam nominatum qui (explorata convenienter tumoris natura) scalpellum suum nec timide dimisit in sinum pudoris; nec infeliciter excidit fungum hunc uteri, æquantem magnitudine sua ovum gallinaceum. Mirabantur amici præsentes, hinc fiduciam ægræ, alias maxime verecundæ; illinc vero, non minus audaciam secantis, aggredientis tanta animi præsentia, tam inauditum, ac insolens opus.

Cujus ope ubi exemisset fungosam hanc excrescentiam, cessabant illico dolores, menstrua inordinata, sed præcipue indefatigabiles illi conatus, quibus continenter stimulabatur uterus ad expellendum onus, plus æquo sibi molestum; quod tamen post anni curriculum sensit iterum illic increscere. Sed mutabatur brevi in pus; quo cum frustulatim ibi excideret, liberavit ipsam a repetenda sectione, sed nequaquam à continuo fœtore, vehementibus angustus, & frequentibus animi deliquiis. Quorum symptomatum ergo, necesse habuit deinceps integrum decennium, immundam hancce valuæ illuviem, aliquoties abluere per insequentem clysterem.

℞. Herbarum, plantaginis, boni Henrici, singularum manipulum. Solani, pyrolæ, veronicæ singularum manipulum medium. Seminum lactucæ, cidoniorum, singulorum dragmas duas. Decoquantur ex aqua hordei, admiscendo novem ipsius uncus, succi semper vivi majoris unciam unam, mellis rosac. uncias duas myrrhæ dragmam mediam, misce, fiat clyster uterinus. *Nicolaus Tulpius observ. Medico Chir.*

Fungus cancrosus in interiori matricis colli parte.

Honesta quædam Vidua hic Hagæ habitans quadraginta circiter annos habens, temperamentique calidi, ac sicci, nec non atra (quam jam olim dixere) infestabile de tumore quodam extra corpus propendente mihi quæsta est, quem non parum incommodi sibi adferre, quoque velut stimulis assiduè se pungi dixit; fœtore insuper ingenti illum abundare, ac instantibus catameniis, extendi, multoque ampliorem fieri, asservit.

Quamobrem non parum solicita meam imploravit opem. Ipse autem suasi, uti, præparato, prout deceret, corpore, quicquid hoc esset tumoris (malignum namque perspexeram) Manuali Chirurgi opera tolli juberet. Cum itaque (nec enim alium mali finem videbat) consentiret, rem cum fratre *Ioh. Stalpartio vander Wiel*, nec non cum tunc quidem Chirurgo, nunc autem & Medico *Cornelio Solingio* communicavi.

Tumorem itaque hunc exacte perspectum fungum sive colli matricis excrescentiam cancrosam esse comperimus, anteriori quidem parte latiorem, posteriori vero angustiorem. Statuimus idcirco basin hujus excrescentiæ, si contingere daretur, valido cingere filo, ac quotidie paulo arctius vincire, ut siquidem fieri posset, tumor à sana parte separaretur. Rem itaque agressi duplici fili circuitu anteriorem, crassioremque excrescentiæ cinximus partem; Chirurgus autem, quod utramque manum eodem tempore vagina non admitteret, digitis sensim eo usque promovit filum, ut basin attigisse crederet: tum vero ob viæ angustias præpedie

pediebatur vinculum contrahendi facultas. Id tamen ut perficeretur, nihil consultius duximus, quam si utramque fili extremitatem crassiori firmiorique alligaremus specillo, ut hoc contorso, illud contraheretur, coarctaretque excrescentiam; hoc autem ita successit, ut illa intra quatuor, vel quinque dies alimento destituta protinus decideret. *Stalpartius Vander Wiel in observ. Medico Chirurgic.*

Casum huic nostro admodum similem refert *G. Segerus miscell. med. phys. Germ. dec. 1. an. 2. obs. 21. fol. 200.* de honesta, & pia vidua, atque temperamento melancholico prædita, annorum circiter 47. cui excrescentia fungosa, fœtens, & sphacelo postmodo correpta, uterique prolapsum mentiens propendebat è vagina, post cujus extirpationem ægra è vita discessit, cujus cadevere aperto sphacelosam illam substantiam nihil aliud fuisse compertum est, quam excrescentiam fungosam ex uteri collo majori prope vesicæ orificium enatam, ac à mensium & corruptorum humorum affluxu procul dubio ampliatam, atque dilatatam. Ejusmodi fere excrescentiæ mentionem faciunt dictæ *Ephemerides German. dec. 1. an. 2. obs. 186. fol. 413. &c.*

De maligno fungo scribit. *N. Tulpius in obs. Med.* qui è vagina excisus gallinaceum æquaret magnitudine ouum; ex hoc autem proximè sequenti anno eodem apparente loco temporis tractu malignum, fœtidumque ulcus natum, cui purgando, abluendoque mulieri assidue syphone aqua repleto opus fuerit, addit, cap. 34. agens de maxima uteri excrescentia, quæ excisa pugno magnitudine par esset; hanc autem crassa, firmaque exterius cinctam membrana, at interius albescentem, ac glandulosam fuisse scribit, at postea non rediisse.

Theod. Kerckringius obs. anat. 53. de muliere quâdam memorat Coloniæ Agrippinæ habitante, cui in interno uteri ore carnosa fuerit excrescentia, quæ per totam sese diffundens vaginam, atque extra corpus propendens multis uteri procidentia credita sit.

Plura ejusmodi habent *Victor Trincavellus lib. 9. cap. 15. Aretæus acut. lib. 2. cap. 11. Hieron. Fabr. ab Aquapendente oper. Chirurgici cap. 85. &c.* Idem in Scholio observationis mox allatæ.

De Fungis Microcosmicis.

Juvenis XVII. annorum in sinistro hypochondrio primum, post circa genu illius lateris leves quosdam ultra mensem incurrit dolores, quos, cum negligeret, à tumore circa genu oborto claudicare incepit, donec dolor & tumor totum femur occuparet, & omnimodum pedis istius usum auferret. Ad parentes suos Chemnicium delatus, & acerbissimis doloribus affectus, chirurgi nostri Theophili Voigtii opem implorabat, qui, ut dolori occurreret urgenti, varia cataplasmata, vesicatoria tandem, & potentiale cauterium femori applicuit. His nil juvantibus, ubi & ego vocor, ægrum a continuis doloribus tantum non exanimatum invenio. E sinistro hypochondrio materiam calidam & acrem ad genu defluere querebatur: tactu locum affectum exploranti humor supra genu fluctuans occurrit.

Præmissis igitur præmittendis, sequenti die, ut aperiatur tumor, jubeo. Effluit cum impetu ad tres fere uncias materia serosa crocei coloris, qua evacuata, & turunda molli vulnusculo occluso, ultra horam quiescebat æger. Redit doloris acerbitas, materia tamen illa evacuata remittit, & exhibitis anodynis patiens placidam transigit noctem. Dolore sequenti die recrudescente turundam iterum removere jubeo, & serum loturam carnis referens, circa vesperam autem portiunculæ fungosæ sero illi junctæ evacuabuntur, ex quo caussam illius doloris singularem, & vix curabilem affectum, cum à fungis intra cavitates musculorum latitantibus dependere videatur, enuncio. Nec fefellit prognosticum; non tantum enim singulis diebus notabiles fungos extrahebat Chirurgus, sed & cum post obitum femur illud & genu ipsis Cal. Maii 1673. dissecaremus, musculos omnes emaciatos, & fere tendinosos invenimus, intra eorundem autem cavitates varios fungos, tumoris & doloris autores: Consumtum præterea in osse femoris conspiciebamus periosteum, nec ossis superficiei pepercerat humoris acrimonia, absque tamen nigredinis aut putredinis alicujus notis: ubi caput seu pars femoris inferior cum tibia per γίγγλυμον articulatur, cartilago luxurians tumoris in genu causa deprehendebatur, quæ molam sive patellam genu loco moverat, & extensioni & ambulationi pedem fecerat ineptum. Infimum ventrem aperire erat animus, sed parentes id piaculum reputabant, quocirca mali fontem rimari non licuit.

Occurrunt hic quædam, quæ considerationem utique merentur. Materia, è qua fungi generantur, aliquando è loco, in quo propullulant, aliquando è locis remotioribus scaturit, illaque haud raro acris existit & corrosiva, quod non solum dolor evincit, verum etiam ossium, solidissimarum corporis nostri partium, absumtio. Favet huic pronunciato etiam subsequens historiarum biga.

Fœmina quædam fungum in pollice pedis dextri gestabat, qui à linimentis & emplastris à balneatore quodam illitis & applicatis irritatus, & sensibilia sumebat incrementa, & dolores inferebat intolerabiles. Hic unciam pendens, una cum pollicis anteriore articulo, amputatus, non solum unguem, sed & ipsum os in sui substantiam converterat, immo in osse radices egisse, aut ex osse in mucorem resoluto, aut tabescente, haut secus ac ex C. C. rasi sanie (vid. Verulam. Sylv. Sylvar. cent. VI. n. 546. p. 864.) prognatus videbatur, eo, quod radix illius cartilaginosam præ se ferebat duritiem.

Idem mihi videre ante triennium fere contigit in quodam hujus loci pannifice, quem etiam fungus in pollice pedis dextri mirum affligebat in modum, qui una cum pollicis articulo dextre ablatus, eandem totius ossis propalabat consumptionem, ut adeo mirum non sit, si ipsi fungorum substantiæ aliquando ossicula impacta compareant. Infelicior erat pannifex illa fœmina, quod facta articuli diminutione non tantum non minuebantur dolores, sed & è vulnere alii nascebantur fungi: illius vero vulnus post duarum septimanarum decursum perfecte consolidebatur. Caussa fuit non alia, quam

quod materia fungorum in fœmina in loco affecto delitescebat; in viro in inguinis dextri glandulis, quas duras tumidasque instar bubonum ostendebat; perinde ac juvenis istius in parte abdominis interna. Referebat Chirurgus se in alio, cui in digito sinistri pedis excreverat fungus, inguinis glandulas similiter tumidas observasse, quo una cum fungo pedis digito ablato vulnus quidem ad cicatricem perducebatur, è suppuratis autem postmodum glandulis erupisse fungulos, mortis lentæ, acerbissimæ tamen, præcursores autoresque. Agyrtarum præterea, barbitonsorum & balneatorum gloriatio est, se curasse, aut curare posse, si fomenta non juvent aut emplastra è cauteriis, immo ipsa sectione illos, quos vocant *die Glied-Schvvamme*, genuum tumores. Ego vero in his tumoribus semper cartilagineam excrescentiam adverti, quæ & patellam loco movet, & pedum usum sufflaminat, & proinde illis, qui curari nequeunt, annumeravi. Quadriennium est, cum in vicinia nasutulus quidam mulieri cauterio potentiali circa genu applicato consulere conaretur; sed non multum aberat, quin inflammatione, tumore & doloribus excitatis gangræna superveniente in vitæ discrimen conjecisset alias miserrimam, Interim tumores genuum à flatibus & humoribus ortos curationem admittere neutiquam nego. *à Christopher. Frider. Garmanni.*

FURFURES
Vid.
PILORUM VITIA.

FUROR UTERINUS.

PLato duas maniæ species celebrat, unam ὑπὸ νοσημάτων ἀνθρωπίνων ab humanis morbis alteram ὑπὸ θείας ἐξαλλαγῆς à divina alienatione; hujus iterum quatuor constituit partes, quibus totidem Deos præponit; ac μαντικὴν ἐπίπνοιαν tribuit Apollini, τελεστικὴν Dionysio, ποιητικὴν Musis ἐρωτικὴν Veneri & Amori, hancque omnium optimam esse docet.

De furore Venereo seu Amatorio non Platonice, sed Medice hic differimus, quatenus morbi fœtura est. Ejusmodi furor à membro principaliter affecto, scilicet vtero, vterinus, Græcis μητρομανία dicitur. Sunt qui νυμφομανίαν vocitent; sed improprie, quod cutacea illa pudendi muliebris epiphysis quam νύμφην & τὸ μύρτον appellant, verum non fit huius passionis subjectum: attamen Nymphomaniæ vocabulum admitti potest, eo sensu quo veteres Anatomici clitoridem Nymphæ nomine donabant. clitoris enim, veneris aculeus, in hoc affectu maniféste tumet atque incalescit.

Definitur Delirium ferinum sine febre effrænem ac inexpletam veneris appetentiam inducens. Cum maniâ convenit conturbatæ mentis sævitie, & ἀναιδείᾳ: sed ab illâ sejungitur quod non ab atrâ bile, sed à seminis ferventioris plethorâ ducat originem; quodque desipientia pro halituum è semine euectorum ac imaginationem pulsantium conditione, circa rem veneream peculiariter versetur, ita ut petulcæ ægrotantes nihil aliud vel loquantur, vel cogitent.

Causa proxima non est putridum semen ut in hysterico pathemate, sed genituræ incorruptæ quidem, at uberioris & acrioris, in vasis uterinis orgasmus; hinc enim uterus, partesque ipsi annexæ cum internæ tum externæ, & præcipue clitoris φλόγωσιν concipiunt, ac cerebro per medios vapores in συμπάθειαν tracto, fœmina dementatur, & furiosarum libidinum æstu percellitur.

Cur sola mulier hocce furore crucietur, virque ab illo immunis viuat, quanquam semine præditus multo activiore, duplex est ratio: prior ex parte τοῦ ἐνδεχομένου, id est causæ suscipientis, quod vir sui potentior sit; fœmina vero, iudice Hippocrate, sit ἀθυμοτέρη καὶ ὀλιγοψυχίη, pusilli demissique animi: posterior ac præcipua ex parte τοῦ ποιητικοῦ, hoc est efficientis causæ, quod virile semen in vesiculis seminariis ac prostatis glandulosis ad utriculi urinarii ceruicem sitis, tanquam in penu ac promptuario asservatum, inde ad caput non commode vaporet, nec istis particulis res sit cum cerebro: Mulieres autem eiusmodi vesiculis ac prostatis destituantur, quarum quippe vascula ejaculatoria non ad vesicæ collum tendant, ut in maribus, sed ad vulvam cuius præligne est consortium cum cerebro. Quemadmodum sonus secundum trabis ductum procul & rectà excurrit, ac fumus iuxta pali erecti longitudinem alte effertur; sic per continuitatem spinalis medullæ, cui uterus robustis connectitur ligaminibus, expedita est fuliginum ex arvis muliebribus ad cerebrum ἀναφορία.

Hippocrates, si vulgo credatur, hunc morbum oriri ait à sanguine menstruo, qui in virginibus viro maturis effluvio carens, ad cor & diaphragma præ multitudine regurgitat: vnde cor primum infatuatur, indeque torpor, & ex torpore dementia inuadit. Satius tamen videtur textum istum de matricis strangulatu vel de melancholico delirio, vel de vtriusque affectus συμπλοκῇ interpretari, quam de insania uterina; ut reuera Hippocrates timoris à caligine nati eo loci meminit, qui melancholiam non furorem testatur.

Arbitrantur nonnulli in maniâ hystericâ, Veneris thyrso mentem percuti, ob errorem externum, à nimiâ videlicet objecti vehementiâ, ut fit in ira, amore, cæterisque animi passionibus; quo pacto etiam animantes quibus toto anni cursu in Veneris conflictum prorumpere negatum est, accedente statâ iugandi tempestate, maxima seminis ebullientis plenitudine turgent quæ ipsas furiare solet: proindeque nullas anathymiases e seminis minerâ ad μυελὸν ἐγκεφαλικὸν importari autumant; sed appetitum veneris naturalem qui in utero positus est, ubi à spermatis copiosi atque præferuidi stimulo ultra modum pungitur, appetitum animalem in cerebro tantopere commouere, ut hic immoderatior factus, excusso rationis a qua compesci deberet, dominio, eam secum abripiat.

Fertur equis auriga, nec audit currus habenas

Indeque in pudicis fœminis luctam fieri obseruant appetitus sensitiui & rationalis qui illius procellas pacare nititur, ac mulieres nimium coëundi desiderium præ pudore aliquandiu

diu occultare, donec tandem ratione ſubuerſâ, propudioſæ euadant.

Aliquis etiam opinari poſſet, ipſummet animalem veneris appetitum non cerebro inhabitare, ſed utero, quem ideo Plato ζῶον ἐπιθυμητικὸν vocavit, haud ſecus ac animalis cibi potuſque appetentia in ſuperiore ventriculi orificio collocata eſt; adeo ut metromania reſpondeat bulimiæ, vel ſiti immoderatæ à quibus deliratio nem longe abeſſe conſtat.

Veruntamen in hoc affectu τὸ φανταστικὸν καὶ τὸ διανοητικὸν perturbari ex cogitationum, dictorum factorumque abſurditate liquido colligitur; Nec idcirco furor uterinus, ſed ſimplex laſcivia fami caninæ meretur comparari. Certum eſt etiam illas facultates teneri deſipientiâ proprie ſic nuncupatâ, potius quam ob errorem externum ſolummodo deprauari; ſecus vix vllum unquam dabitur deliramentum, ipſaque mania nihil aliud erit quam prægrandis incandeſcentia rationem inundans. Igitur in furore uterino ægrotatio imaginatricis ac ratiocinatricis potentiæ cauſa eſt effrænati appetitus animalis, non è contrario; aliterque ſe res habet, quam in effuſis animi pathematis; hæc enim licet mentem extra quadrum, ut loquuntur, promoueant: per ſe tamen & proxime non inſunt τῷ λογικῷ, ſed τῷ ἀλόγῳ animæ, neque ideo cadunt in Virum ſapientem quem Philoſophia moralis appetitus ſenſitiui violentiam refrænare docuit; cum morboſa deliria ne fortiſſimis quidem, Stoicisque hominibus parcant, quoniam à cerebri valetudine dependent, quæ rationis imperio non ſubjicitur; hancque ob cauſam in animi paſſionibus ſentiunt homines ſe vitioſe agere, nec in foro ciuili, ac multo minus in foro conſcientiæ excuſatione digni ſunt: delirantes vero, ac ſpeciatim fœminæ ex vtero inſanientes ſe tranſuerſas raptari ignorant, inſonteſque merito habentur.

Domicilium appetitus venerei quod attinet, an illud in cerebro, an in membris procreationi dicatis aſſignari debeat, controverſia eſt Phyſiologica non Pathologica, nec proinde huius arenæ.

Cauſa interna caloris & acrimoniæ in ſemine gemina eſt, partium ſeminis fabricationi deſtinatarum, teſtium nempe & vaſorum ſpermaticorum exuperans caliditas; ac ſanguinis e quo ſemen conficitur, feruor immodicus vel per ſe, vel propter mordacium, ſalſorumque humorum mixturam. Menſtrua quoque non ex voto irrumpentia ad hancce inſaniam conferunt; ab his enim præſertim ſi calidiora fuerint, vterus una cum ſuis vaſis ac ſemine in ipſis contento efferueſcit: quamobrem appetente fluore menſtruali, mulieres magis ſubant ob voluptuoſum pruritum ex plenioree ſanguinis ac ſpirituum aduentu.

Cauſæ procatarcticæ furoris hyſterici multiplices ſunt ἀπὸ τῶν ἀδιαιτημάτων ſive ex rebus non naturalibus mutuandæ. Primo cœlum æſtuoſum atque ſqualidum, ut κυνικαύματος tempore, cum ingenti Sirius æſtu terras adurit: Nam ſicuti, autore Philoſopho, viri æſtate minus quam hyeme ruunt in venerem, quod intenſus eorum calor diſſoluatur à caliditate ambientis: ita ex aduerſo mulieres per æſtatem magis quam per hyemen ad clinopalen inſtigantur, quia frigidius ac ignauius illarum ſemen ab æſtiuo calore redditur actuoſum, ac per compenſationem contrariæ qualitatis refouetur; ideoque Ægyptiacas fœminas, veneris in tantum famelicas eſſe narrat Herodotus, ut cum hircis rem habeant: produnt quoque hiſtoriarum Indicarum Scriptores Americum Veſputium ad quamdam noui Orbis oram appuliſſe, ubi mulieres libidini adeo erant deuinctæ, ut Bacchantum more in nautas furerent.

Sed potiſſimum victus ratio eſt ἀφροδισιαστικὴ uniuerſim quidem dapes ſaliares & opiparæ, dapſiles ac Sybariticæ menſæ, fercula ganeata iuxta Archeſtrati opſodædali, vel Apicij, quem Plinius nepotum omnium altiſſimum gurgitem appellat, artem culinariam parata: mirumque philtra tam graviter interdici, dum interim coquis permittitur, inquit Plutarchus, alimenta μαγγανευτῶν ἢ φαρμάκων. Priuatim vero inter irritamenta veneris languentis & acres diuitis urticas numerantur, aromata omnia; embammata, pulpamenta, tortitaturæ quibus ſucculentæ ac polytrophæ carnes infriantur; gallorum criſtæ atque teſticuli; oua recentia ac tremula; præterea panes azymi (ſi Didymo credendum) ὀνησιμώτατοι εἶναι πρὸς τὰ ἀφροδίσια efficaciſſima ſunt veneris incitabula; item aſparagorum turiones; echinatæ ſcolymorum pineæ, eorumque thyrſuli; nuclei piſtaciorum; pinei ſtrobyli, boleti; tubera, ac pleraque legumina, ut piſa, fabæ, cicera admiſſariis equis exhiberi olim conſueta. In genere quodcunque cupediarum genus, omniſque ventris ſaturitas, ſeminarium eſt venerei amoris: Nihil ſic inflammat corpora ac titillat genitalia membra, ſicut indigeſtus cibus, ructuſque convulſus, inquit B. Hieronymus. Venter etiam meracopræ ertimque dentato ac καυστικῷ exæſtuans cito deſpumat in libidines: Non Ætnæi ignes, ait idem Hieronymus, non Vulcania tellus, non Veſevus & Olympus tantis ardoribus æſtuant, ut iuveniles medullæ vino plenæ & dapibus inflammatæ: nec immerito laſciuiæ iumentum frænis inediæ ſubiugandum eſſe alibi ſuadet. Quadam mulieres in μανίαν uterinam illapſæ ſunt propter uſum vini Hippocratici, cui aliquid boracis fuerat diſſolutum.

An inter venerea illectamenta ſal veniat recenſendus ambigitur. Non pauci contendunt, ut à rutâ atque menthâ, ſic à ſale ope caloris atque ſiccitatis genitalem ſuccum conſumi.

Vrunt res ſalſæ viſum, ſemenque minorant.

Ita Abimelech Sichemorum urbem expugnatam ſoloque adæquatam conſperſit ſale, in perpetuæ infœcunditatis notam: ad cuius forſan exemplum hodierni Magiſtratus reorum læſæ Maieſtatis ædes demolitas ſale aſpergunt. Aliis placet quemadmodum ſal adeſo ſanguine per ſe emaciat; ſed per accidens pinguefacit, alimentum ad partes deuehendo (nam Apollonius Herophili diſcipulus macros ægros ac inuberes cibariis ſalitis recorporabat, ac Hippiatri equos impinguant, pauco ſale eſcæ admixto) ſic moderatam ſalis uſuram eſſe prolificam, quatenus ſanguinem ad ſeminis officinam deducit. Nonnulli denique à ſale ſemen quidem incendi, ſed eius copiam detrahi exiſtimant.

Nos plurimis documentis nixi, veneris ardorem ſale proritari, virtutemque fœcundam ei ineſſe

ineſſe iudicamus, ita ut Grammatici vocem ſalax à ſale non ineptè deriuaſſe videantur. Nam lymphæ minerales ſale impregnatæ à ſterosi vindicant: aqua Nilotica quæ nitroſa eſt, multarum fœminarum viſcera longiore præcluſa ſterilitate, ad conceptum relaxauit: vena ſpermatica ſiniſtra ab emulgente exoritur, ut ſeminis materia, ſalſuginis ſeri redderetur particeps, ac illi ſalaciores ſunt, quibus utraque ſpermatica ab emulgentibus emergit: naues ſale onuſtæ ſunt murium feraces; imo non deſunt Phyſiographi, qui mures abſque maſculi opera ſolo ſalis linctu impleri affirment: dato ſale, canes ad generationem inertes catuliunt: oues aquam ſalſam bibentes maturius coëunt ex Ariſtotele: ac Sacerdotes Memphitici libidinem fugaturi à ſale abſtinebant, autore Plutarcho: populoſiſſima eſt piſcium ſalum incolentium Reſpublica: nec ſine ratione Marini apud Ethnicos Dii omnium petulantiſſimi fingebantur, & Venus dicebatur ἁλιγενὴς ſaligena: ſtirpibus quoque propagandis ſal conducit; hinc ἁλιπεδον apud Græcos dici ſolitum de ſumma fertilitate, ac plantæ maritimæ præ cæteris luxuriant: aquæ quoque ὑφαλμυραὶ & νιτρώδεις, quia nitro imbutæ, irrigandis plantis ſunt magis accommodatæ, docente Plutarcho; & Hippocrates ὕδωρ ἁλμυρώδες commendat: notum eſt in Liuonia ſuccenſarum ſyluarum cineres ſolere tritico conſeri, lætaſque meti meſſes: nix ſuo nitro terris benefacit: agri ſtercorati fœcunditas ſali quo fimus ſcatet, accepta fertur: Eliſæus fontem Jericonis ſale fœcundauit: & Virgilius;

Semina vidi equidem multos medicare ferentes
Et nitro prius & nigrà perfundere terrà.

Denique totis corporibus nihil eſt vtilius, inquit Plinius, ſole & ſale: quaſi ad humanam procreationem, ſimul cum ſole & homine, ſal tanquam tertius collega deberet admitti. Sed nimium à littore receſſimus, reducantur vela.

præter aërem & alimenta, veneris illicium præbent ſomnus longior: ſupinus decubitus in culcitra plumea renes calefaciens, quod etiam præſtant arctiora lumborum cingula: otium corporis & animi: ἡ ὁμιλία familiaritas cum adoleſcentibus: unde B. Hieronymus: Cincinnatulos pueros & calamiſtratos, & peregrini muris olentes pelliculas vocat peſtes ac venena pudicitiæ: Obſcœna etiam ſpectacula ac Feſcennini verſus, ſunt Veneris poppyſmata, ſopitamque amoris flammam ventilant: uno verbo vita mollicula, deſes ac luxurioſa: venus tandem præcox & immatura quæ nondum confirmato iudicio cupiditati habenas laxauit; qua de cauſa ut ex Ariſtotele colligitur, puellæ temporius viro copulatæ vitam degunt incontinentiorem: quædam etiam hoc malo tactæ fuerunt ex concubitu cum viris qui maiorem illaturi voluptatem; oleis calidioribus ac ſuaueolentibus veretrum inunxerant.

His omnibus addi debet fœminarum διάθεσις ac primo quidem temperies non ſanguinea quæ ſemen copioſum, ſed qualitatibus moderatum coacervat; multo minus pituitoſa, ſed vel melancholica, vel bilioſa: Mulieres namque melancholicæ & ſeroſæ ſunt & flatuoſæ, unde ſeminalis humor à ſalſedine ſeri acuitur, & à flatibus turgeſcit: bilioſis autem etſi ratione ſiccitatis, illiberalior inſit ſeminis abundantia, bilis tamen flammeſcens geniales igniculos accendit; unde Poëtæ Marti Venerem coniunxerunt ob iraſcendi & concupiſcendi germanas vires, & quod Martiales viri plerumque ſimul Venerei ſint. Moderatam autem caliditatem ſiccitatemque intelligimus: ſecus ſi qualitates iſtæ plurimum exuperent, urinam genitalem, ut cum Plinio loquar, depopulantur. Ita leo quia calidiſſimus atque ſicciſſimus, minime libidinoſus eſt; cumque ſeminis & medullæ aſſimilis ſit materia; ille quoque tenuem & exiguam habet, & quidem in paucis oſſibus medullam, ac pleraque eius oſſa non ſolum corneola ſunt, verum etiam adeo dura, ut ex iis colliſis quaſi è ſilice ignis elidatur, autore Ariſtotele.

Secundo habitus conſiderandus eſt: nam ut carnoſæ pinguibus, ſic graciles carnoſis magis uruntur.

Tertio ſtatura; in proceris ſiquidem minus quam in paruis bulliunt libidinum incendia, quoniam in his & calor unitus vegetior eſt, & propter parciorem nutricatum plus reſtitat ſanguinis in ſemen abituri: ita claudæ libidini magis indulgent, quod ad membrorum debilium ac decurtatorum nutritionem paucus ſanguis ſufficiat; narrantque Amazonas ſolitas fuiſſe infantes maſculos exarticulare, non modo ut claudi nequirent inſidiari; ſed etiam ut in venere magis valerent. Idem dicendum de gibberoſis quæ camelis idcirco comparantur coitum toto die exercentibus, referente Ariſtotele.

Qarto colorem cutis, & pilorum maxime in partibus pudendis cruribuſque luxuriem oportet attendere: In illis enim quæ ex albo flaveſcunt, aut propter ſanguinis aduſtionem nigricant, ac piloſiores ſunt, ſcintillant magis ignes cupidinei quam in lacteis atque depilibus.

Tandem aphrodiſia lymphatione ſæpius tentantur puellæ viripotentes ὡραῖαι, ut ait Hippocrates, ὅσαι γάμου καιρὸν ἔχουσαι quibus inſtant nubendi tempus, cum mammæ ſororiari, pecten iulis ſiue tenera lanugine veſtiri, menſeſque primum erumpere incipiunt; quapropter Ariſtoteles adoleſcentulas eo tempore diligenter cuſtodiendas eſſe monet: attamen iuuenibus, utut plenis annis nubiles ſint, hac inſania frequentius vexantur maritæ ἄζυγοι, dummodo nihil aliud adiunctum ſit, quod venereæ procliuitati aduerſetur: item mulieres coniugatæ quarum exardeſcens libido ab ignauiore marito haud ſatis reſtinguitur; ac poſtremo juvenes viduæ duriſſima ſuſtinentes caſtimoniæ prælia; nam oblectamenti anteacti memoria, calcar eſt amoris, reique notæ ac expertæ appetitione premuntur magis; quocirca virgines inſtar brutorum, moleſtiæ vitandæ cauſa, Veneris contubernium optant; mulieres inſuper μίξεως illecebris pellectæ, eius flagrant deſiderio; quantumque in negotio veneris polleat retroactæ voluptatis recordatio, patet ex equo Dariano qui ad eumdem locum ductus, ubi pridie equam inierat, memor nuperrimi gaudii hinnitum ſtatim edidit. Huc ac ceſſit aſſuetudo; nam crebro coëundi exercitio, præſertim in illis quæ ætatem conſiſtentum nondum attigere, amplificantur ſeminalia vaſa, eorumque ſimul ac teſtium vis attractrix uſu roboratur: quare, cæteris paribus, fœminas viri conſuetudine quondam potitas, nec in Amoris

palæstra amplius velitantes semine magis turgere necesse est, quam puellas ἀνεχθεῖς quæ sub Veneris vexillis nondum militauere: recteque Tertullianus minus arduam esse virginitatis quam castitatis conseruationem probauit, & B. Hieronymus: Virginitas, inquit, in eo facilior est, quia carnis incentiua non nouit, & viduitas in eo sollicitior, quia præteritas animo recolit voluptates. Quanquam fortassis contingere queat ut quædam virgo venereos amplexus impendio magis iucundos concipiens quam reuera sint, illorum mulcedine acerbius angatur; Vnde idem Hieronymus alibi dicebat: Ferreas mentes libido domat, quæ maiorem in virginibus patitur famem, dum dulcius putant omne quod nesciunt.

Differt furor uterinus à simplici verendarum partium prurigine, quod ille juniores, hæc annosas potissimum infestet, in illo contrectata genitalia sine dolore demulceantur, in hac scalptu magis inflammentur, & cum aliquo delectamento doleant: deinde quod pruritus aut coitus prolubia non conciat, si neque illam pudendi particulam quæ ueneri appetitus primaria sedes est, non occupet; aut fœminas vernis passerculis libidinosiores reddat, sed sine delirio & furore; qua gallinacea ac indomita salacitate famosæ olim fuerunt, Semiramis Assyriorum Regina; Iulia Augusti filia; Messalina Claudii vxor quæ Venere lassabatur sed non satiabatur; Agrippina Neronis mater; & Faustina Marci Aurelii coniux.

Distinguitur à suffocatione hysterica, quia in hac mulieres manent attonitæ citra loquelam, respirationem & motum: In furore vero linguam habent infrænem ac prodigam, anhelant, & instar Furiarum agitantur.

Ut periti est Botanici, ait Galenus herbas internoscere, recenter φυομένας, proindeque inestigiatas adhuc ac informes; sic nascens affectio, necdum numeris omnibus absoluta, nonnisi à Medico perspicacissimo detegitur, ac idiotæ quorum hebetiorem obtutum fugit morbus neophytus, huius diagnosin habent pro prognosi.

In prima igitur huius maniæ, ut ita dicam, ἐμβολῇ, inuictæ perennant vigiliæ, fœminæ ieiunio deditæ sunt, taciturnæ.

Voluuntque curarum tristes in pectore fluctus.

Iactantur corporis inquie; frequenti sed clandestina locorum muliebrium prurientium, ardentium, atque intumescentium confricatione lætantur; oculos institores exactoresque libidinis hinc inde lasciviis evibrant; veneris vel audito nomine, eius cupiditate ardescentes erubescunt; pulsus concitatior est quo Erasistratus Antiochi in nouercam Stratonicem, & Galenus Romanæ mulieris in Pyladem histrionem, amorem deprehenderunt.

Adolescente iam morbo, ac ratione penitus prostrata, emotæ mentis seditio feruet in oculis, facies saturato perfunditur rubore. Nam quemadmodum quæ in civitate peraguntur, solent apud emporium promulgari; sic interiores hominis tumultus in vultus platea perspicue relucent: ægræ incessu furiali ambulant: iracundia ὀξύθυμοι capiuntur: rerum inhonestarum narratione gaudent, ac blando sermone, gratis gestibus, mellitis oculis, oreque beneuolo, virorum gratiam indecenter aucupantur; donec sæuiente furoris impetu, frontem commasculent, & sequestrata fœminea verecunda quasi œstro percitæ, non modo prætextata loquacitate proteruiant; sed audacissima quoque licentia viros propalam insectentur. Historia refertur nobilis cuiusdam matronæ cæteroquin honestissimæ, quæ & homines & canes ipsos ad congressum rabiose prouocabat.

Pax sequestra est placati huiusce morbi, qui postquam valedixit, quasi postliminio revertitur. Verum quia dimissionis intercapedine, ac per amica paroxysmi silentia, datur locus præsidiis quæ μανίας, θυμοί, φωνὰς, λυπαὶ ægrotans alias respuebat, affectio minimus potius censenda est quam exitiosa, nisi combibitum semen deleteriam corruptelam contrahat. Res enim præstantiores haud solum celeriore, verum deteriore quoque putredine dilabunt, ac tanto magis infestæ ac hostiles fiunt, quanto magis utiles affinesque fuerant, sicuti capitale est ac Vatinianum inter consanguineos odium. Lapides ac metalla non modo propter siccitatem atque densitatem; sed etiam quia simpliciora sunt, nec tot pugnantibus elementis conflata, diutissime imputria seruantur, ac dum computrescunt, minime fœda est eorum corruptio. At mixta ex plurium contrariorum συγκρίσει perfectius elaborata, ut lac, sanguis, semen, citius putrent, non modo ratione humiditatis quæ mixtio prompte dissoluitur; sed potissimum quia pluribus particulis heterogeneis constant calore veluti ferrumine colligatis, quæ vi simul irretitæ, amore libertatis sese extricare assidue conantur, quo modo scripsit Hippocrates aquam pluvialem, omnium præstantissimam citissime putrere, quod ex plurimis congregata sit ac permixta. Nec tantum facilior, sed sordidior præterea ac putidior est eorumdem corporum ruina, ubi tam diuersæ quibus componuntur partes, rescisso communi quo tenebantur vinculo scilicet calore, velut solutis compedibus dissoluuntur, & quæ prius sese inuicem contemperabant, per ἀλλοίωσιν sui iuris factæ, intensas recuperant qualitates. Cum igitur major mixtio, majoris putredinis occasio fit, semen ut est perfectissimæ naturæ, ita putrefactum ac ἰοειδὲς, veneni malignitatem induit, mephitimque pestiferam ad cor, cerebrum, & cæteras partes exhalat, unde interitus, perinde ac epoto malefico pharmaco, inopinatus, dirisque & insolitis symptomatis stipatus consequitur; atque unde vita, hinc etiam summa excitatur pernicies.

Quod si semen à venenata eiusmodi putrilagine sese tueatur; furor tamen perseuerans ex sympathico idiopathicus, ac ex hospite civis fit, lenta tabitudine miseras depascens. Imo ni diligens insanientium habeatur cura, tragœdia ad catastrophen brevius traducitur; Nonnullæ enim laqueo vitam sibi eripiunt, ut virgines illæ Milesiæ, quas sine ulla euidenti causa sese catervatim suspendisse refert Plutarchus: cuius euentus causa quærenda est ab Hipp. ὑπὸ τῆς, inquit, περὶ καρδίην πνίξιος ἀγχόνας κρέμανται, ab oppressione quæ circa cor est, sese strangulant: corde namque multitudine vaporum compresso, istius compressionis idea, imaginationi morbidæ iugiter oblata, hanc ad fauces reste constringenda

oblata, hanc ad fauces arcte conſtringendas latenter impellit: quædam vero in fluvios puteoſve deſilire viſæ ſunt aquæ perfrigerium exoptantes; ſic non ita pridem Lugdunenſes mulieres tam atrox, tamque abſurda inceſſit animi perturbatio, ut in flumina gregatim ſeſe pronas deiecerint: quomodo olim in decantatiſſima illa peſte Attica, ægri.

In fluvios partim gelidos ardentia morbo
Membra dabant, nudum iacientes corpus in undas:
Multi præcipites lymphis putealibus alta
Inciderunt, ipſo venientes ore patente.

Aliæ tot ærumnarum mole oppreſſæ, quaſque tandem tædet cœli conuexa tueri, diuerſo ſpontaneæ necis genere pereunt. Ac profecto hunc affectum valde horrendum eſſe neceſſe eſt, quandoquidem Melampus, referente Herodoto, ob reſtinctum Argiuarum mulierum furorem, pacta prius cum Argiuis mercede, maiorem regni eorum portionem, ſibi & fratri ſuo Bianti obtinuerit. *Antonius Meniotius Diſſertation. Patholegicar. part.1.*

Curationes.

Phlebotomia ſæpius, prout vires ferre poterunt, celebranda eſt, ut tota humorum maſſa, & ipſe uterus refrigerentur, & ſanguis fervidus ab uteri venis revellatur Poſtmodum purgatio inſtituenda eſt benignioribus compoſita, bilem aut melancholiam educentibus, prout alterutrum humor redundaverit. Purgationi ſuccedent julepi præparantes humorem peccantem, refrigerantes ſcillicet & leviter aperientes, per triduum uſurpandi. Mox purgans validius exhibendum erit ad humores illos penitus infixos evellendos, cui uſui conferre poterunt illa medicamenta purgantia, quæ in maniæ curatione fuere deſcripta, quæ per intervalla erunt repetenda.

Iterata purgatione ad uterum, & univerſum corpus refrigerandum, humoriſque fervorem temperandum, ſequens balneum erit utiliſſimum, idque pluries in morbi decurſu erit repetendum.

℞ Fol lactuc ſalic. nymphææ, vitis, portulac, umbilic. ven. an faſcj. fl. viol. nymphææ & roſ. an. M. ji. coq. omnia pro balneo, quod ingrediatur tepide, ſine ſudore, bis in die longe à paſtu.

Ad ulteriorem corporis refrigerationem ſerum lactis per multos dies exhibeatur. Proprietate ſpecifica ſemen extinguunt ſequentia.

℞. Fol. nymph. ſalic viticis, an. M. vi. fol lactuc portulac umbil. vener an. M j. ſem quatuor frig. mai lactuc. & papav. alb. an. ℥ß. aneth. ʒij. fl nymph & viol. an. M.j. contunde omnia recentia, & irrorentur ſucco limon. & deſtillentur in B. M. ac ſingulis atquæ libris adde camphoræ ʒj. Capiat ℥j. frequenter. Vel ex prædictis ſimplicibus fiat decoctio & ſaccharo dulcoretur ad plures doſes addendo camphoræ parum, vel fiat emulſio ex ſem. frig. maj. lactuc. & papav. alb extracta cum aqua nymph. lactuc. & ſalicis. cum ſyrupo violaceo. Opiata in hunc modum præſcribi poterit.

℞. Conſerv. fl nymph. viol. & viticis, an ℥iß conſerv. roſ. ℥ß. caulium lactuc. condit. ℥. corall. & ſmaragd. præp. an. ʒj. cum ſyr. viol & nymph. F. Opiata.

In ſumma delirii vehementia ſomnum conciliantia utiliſſima ſunt tam interna quam externa. In toto morbi decurſu clyſteres refrigerantes & blande purgantes uſurpandi ſunt, cavendo ab acrioribus & vehementer purgantibus.

Injectiones etiam fieri poſſunt in uterum ex decoctis herbarum pro balneo aliiſque remediis præſcriptarum, quibus utiliter Sal Saturni addi poterit. Clyſteres frequentes ex oxycrato ad hoc quoque conferre poterunt Exterius linimenta refrigerantia, lumbis, pubi & perinæo admovenda ſunt, ex ol. nymph. unguento roſac vel albo refrigerante cum ſuccis ſolani, hyoſcyami nymphææ diſſolutis, addendo parum camphoræ; tum lamina plumbea perforata ſupra renes continuo geſtanda. Ratione cauſæ hujuſmodi virgines viro juveni *ac valido jungantur. Lazarus Riverius. prax. medic. lib. 15. cap. 5.*

Curatio furoris uterini abſolvitur primo venæ ſectione, ſi ſanguis abundet ſecundo purgatione, ſi humores aduſti calidi peccaverint; ubi imprimis proſunt alterantia, quæ vim habent ſerum ſimul educendi.

℞. Maſſ. pilul. de fumar. ℈i. ſcammon. ſulphur. gr. ſacch. ſaturni gr. iiii. M. F. pilulæ pro una doſi.

℞. Aq. nymph. ℥iß. ſyr. de nymph. ʒiii. pulv. cathol. purg. ℈i. M. pro una doſi.

℞. Syr. cichor. cum rhabarb ℥i, aq. nymph. ℥ß. ſcamm. ſulphur. roſ. gr. viii. M. pro una doſi Tertio alterantia refrigerantia, ut ſunt lactuca, portulaca & occulta qualitate agentia, v. g. ruta vitex, cannabis, camphora, cicuta, quæ in monialibus potius uſurpanda.

℞. Aq. caſtitat. ℥iiii. ſyr. de nymph. ℥iß. ſacch. ſaturn. chryſtall. ℈i. M. Doſis 2. vel 3. cochlearia.

℞. Sem. cannab. ℥ii. lactuc. portulac. ana. ʒii. cum ſ. q. aq. nymph. f. e. a. emulſio. adulcoretur cum ſyr. de nymph.

℞. Eſſent. caſtitat. ʒiii. utatur ad guttas.

℞. Olei nymph. ℥i. rutæ ʒiii. ſacch. ſaturn. ℈i. M. F. litur. quo inungantur renes & partes genitales.

℞, Emplaſtr. cicuta q. ſ. malaxetur renes cum oleo de nymph. inducatur ſuper alutam, & obducatur ſyndone rubra in forma uſitata emplaſtri uterini *Ioh. Michael. Praxeos Clynic. general. part. 1.*

Obſervationes.

Illuſtris Comitiſſa Sterilis, certis temporibus per menſem unam atque alterum incidit in delirium ſine febri, cum audacia & riſu: ſermo multus & frequens uni obiecto diutius inhærens frequentiſſime de rebus venereis adeſt; oculos habet vagabundos huc illuc nutantes; dolor nullus, niſi quod remittente furore tormina ventris infimi ſentiantur: ſæpius ligamentis quibus continetur ſeipſam ſtrangulare conatur. Tandem mentis viciſſim compos reddita, ſæpius anno ſpacio, plus minus, à miſerabili hoc affectu libera vivit, cujus tamen recidivam expectare cogitur.

Caſum hunc ſub finem ann. 1613. Vir reverend. & clariſſ. Joh. Weberus, Sacroſanctæ Theologiæ Doctor, & Eccleſiaſtes illuſtris Aulæ Gleichen-

tis, ad mandatum Illustris sui, per literas proponebat meumque consilium expetebat, nimirum ut primo determinem, quid de morbo sentiam, dein qua ratione curari, vel saltem mitigari queat.

Ad utrumque temporis ratione breviter hoc modo respondi.

Morbum quod attinet, cum propriè melancholiam vocari non posse, sive primaria, sive hypochondriaca intelligatur; idque propterea quod omnis melancholia sit mentis desipientia sine febri cum metu, tristitia & odio hominum ita ut ægrotantes non admodum furiosi sint, & potius solitudinem quam hominum conversationem expetant. Hinc Hippocr. 6. Aph. 23. Si timor & tristitia diu perseverant, ex eo atra bilis significatur. Ergo potius iis subscribendum esse judico qui statuunt affectionem Illustris Comitissæ speciem quandam esse furoris cum sit mania sine febri, cum quadam audacia, timore & mæstitia minimè præsentibus.

Furorem hunc non per *πρωτοπάθειαν* cerebro accidere, sed potius per consensum, inde colligo, quod suas intermissiones habeat, nec etiam tempore paroxysmi semper eodem modo delirium intensum sit. Quæ autem pars læsa ad ejusmodi furorem facere possit inquirendum.

Potissimum ad uterum respiciendum esse judico, cum certior factus sim, conjugium Illustris Comitissæ esse sterile, quam ob causam corruptionem seminalis materiæ fortassis adesse suspicor, una cum intemperie uteri calida & siva plurimum excedente & exurente, quam præcedere solent procatarcticæ tales, ad iram scil. prompta inclinatio, terror ac facilis consternatio, amoris affectus vehementior, menstruorum inordinata effervescentia, tempus anni calidius, &c. Vocatur autem ejusmodi morbus *furor uterinus*, & cognoscitur non solum ex iis quæ sunt de essentia morbi, sicut nimirum ex delirio sine febri absque tumore, cum quadam audacia, sed præterea ex subsequentibus etiam, sermo videlicet multus adest; inprimis de rebus Venereis, quas vehementius appetunt hujusmodi patientes: Oculi vagabundi, huc illuc nutantes conspiciuntur, quod aliis etiam iis convenit, qui Veneris habenas remissius tractant, & affectu amoris diutius cruciantur. Hinc manus quoque non raro naturalibus applicare solent, præsertim dum cogitatio venerea diutius protenditur. De dolore tempore fervoris nullo conqueruntur: qui enim dolent & dolorem non sentiunt; iis juxta Hipp. mens laborare dicitur: in remissione tamen, potissimum ante furoris exacerbati initium, non raro ad infimi ventris dolore & gravitate conquestæ sunt. Accidit quod familiare quoque hic sit ægrotantibus, ut intentionem sese strangulandi frequenter habeant, quemadmodum experientia notum est, forte quod uteri strangulatus facilimè incidere possit, quam ob causam suffocationis species frequentius phantasiæ perturbatæ sese offert; sic enim quod Hipp. de morb. Virg. innuit, circa cor & diaphragma propter compressionem strangulationes oriuntur, ut laqueo mortem, veluti bonum quoddam expetant.

Sit hoc modo determinata morbi species, cum suis causis atque signis: ad curationem progredimur, hoc primum prognostici loco notato; morbum hunc eo curatu difficiliorem esse, quo magis est inveteratus.

In curatione tam ad causas antecedentes, quam conjunctas respiciendum est, ideoque juxta subsequentes indicationes operationes Medicæ dirigendæ veniunt.

I. Uteri intemperies calida & sicca satis excedens, refrigerantia & humectantia requirit. II. seminalis materia ut & sanguis adultus; circa regionem uteri collectus ablationem sui indicat. III. sanguis venosus in toto calidior & siccior effervescentia sua paroxysmum facilime producens, propterea quod una cum eodem malignitas citius ad caput evaporet, ante mensium commotionem alterandus ac temperandus est. IV. Halitus corrupti cerebrum petentes discutiendi, & alio, ad partes ignobiliores ducendi sunt ubi potissimum cauteria non omittenda. V. Inflammatio seu fervor spirituum in cerebro refrigerandum & humectandum esse indicat. VI. Vehementia delirii sæpius topicorum usum requiritur, ubic, ab in ordinatio curationis processu quiescere cogimur.

Pro excipiendis his indicationibus triplex auxiliorum materia consideranda venit, nimir. Chirurgia, Pharmaceutica, & Diætetica. Quoad Chirurgiam venæ sectio primum locum habet qua sola sæpius Empirici maniacos & furore percitos curare conantur, ut videre licet apud Plater. lib. 1. observationum; quæ pro alteratione totius in brachio adhibetur, mediana vel cephalica incisa, sed hac cautione, ne circa tempus menstruorum hoc accidat, quia convenientius est paulo antequam fluxus menstruus expectatur, ut saphæna pedis incidatur, quo promptius sanguis deorsum moveatur. Scarificationes quoque in consuetis non improbantur modo hoc ipsum fiat instantibus mensibus, ac tantum in cruribus, non in superiore corpore, ne magis ad caput materia derivetur. Cauteriorum usus etiam hic pertinet, nimir. ut primo cauteria fiant in cruribus, quo corrupta materia, potissimumque malignæ evaporationes caput afficientes deorsum vergant. post affluente materia revulsa ad partem oppositam, optime vero attrahentibus pedum fonticulis commode quoque cervici setaceum applicaretur, remedium omni ex parte tutissimum, & in gravissimis capitis affectibus præsentissimum, de cujus vero usu legatur. *Guil. Fabricius Cent. 1. observ. Chir.*

Quoad Pharmaceutica juvantia citius in hoc casu medicamenta præscribuntur quam adhibentur, propter quod ægrotantes discretione destituantur. Eligenda tamen alterantia, & corroborantia.

Quod alterantia, conveniunt interius syrupus Acetosus citri, de succo granatorum, additis his, quæ uterum peculiariter respiciunt, ut sunt syrupus de Artemisia, aqua melissæ, castoreum & similia quæ ratione indicantium commiscentur, & mane vesperique tribus cochlearibus exhibentur.

℞. Syrup. de s. acetosæ. Endiviæ, ana ℥iß. Granat. duc. ℥ii. Artemis. ℥ß. aquam Melissæ ℥i. m.

Huc etiam pertinent condita quæ ex conserva

va rosar. violar. Borraginis; pauxillo pulveris castorei addito, cum syrupo pomorum dulc. conficiuntur: his enim, uti prioribus quoque vis modice refrigerandi, humectandique merito tribuitur. Exteriusque inunctionem pubis & infimi ventris commode fieri posse, statuimus, cum unguento santalino, Infrigidante Galeni, admisto s. q. olei violarum, Nenupharis & similium. Imo & balnea aquæ dulcis (minerales & sulphureæ thermæ minus hic conveniunt) post evacuationem conceduntur, insessus vide licet in decocto herbarum refrigerantium ut sunt violaria, fol. salicis, lactucæ, endiviæ & similes, quibus commode flores chamæmeli mediocri quatitate misceantur,

Quoad evacuantia, frequenter lenientia exhibentur, imprimis hic serum caprinum infusionis folior. Senæ commendari posset. Lenientibus præmissis peccans materia digeratur per syrupum de prunis dulcibus, de Artemisia, cremone tartari, spiritu salis & similibus, subsequente mox evacuatione magis appropriata, sive forma potionis vel aliter hoc fiat, ubi plurimum per Magisterium Tartari (quod ex spiritu vitrioli & oleo tartari conficitur) Medicum præstare posse, non dubito.

Nec tantum universalia purgantia sufficiunt, sed opus est ut ad appropriata quoque pergamus, respectu particularium evacuationum, ubi deliberandum de injectionibus seu clysteribus, ac pessis uterinis. Varand. de morb. Mulier. l. 1. cap. 5. hujusmodi laborantibus extra conjugium constitutis mature prospiciendum esse jubet, ut viro eoq; valido jungantur, quia satiato sic utero & vacuata materia & effusa, quæ in vasis illis continetur, aliquando eas sanari contingat. Imo & illa quæ per habitum corporis evacuant, ut sunt sudorifera medicamenta, suum locum habere possunt, si præmissis universalibus adhibeantur; cum non tantum vim habeant attenuandi resolvendique respectu latitantis corruptæ materiæ, sed simul quoque malignas evaporationes ad cerebrum ascendentes dissipent ut per poros cutis evaporent.

Quoad corroborantia, potissimùm caput respiciendum, aliaque membra principalia cum utero, quam ob causam tuto præscribuntur rotulæ capitales ex margaritis præparat. smaragdo præp. cum ol. nucis moschatæ, saccharo in aq. Lavendulæ soluto, quantum sufficit, addito. Item citri conditum, Confectio Diarrhod. Abbatis, sine saccharo Rosat. novellæ, Dimarg. pigid. Electuar. lætificantis Almansoris, ex quibus cum conservis appropriatis Electuaria corroborantia, vel cum saccharo in aq. meliss. & Rosar. dissoluto, morsuli confici possunt.

Tandem in summa delirii vehementia, pro leniendo symptomate totis viribus eò allaborandum ut est, ægrotanti quietem somnum procuremus: Hinc potus loco decoctum hordei & cap. papaveris vel aqua lactuc. cum syrupo papav. permista præscribitur, & externe capiti Epithemata somnifera ex aqua Rosar. Lactucæ solani, Nymphеæ, verbenæ, & similibus applicantur, facta simul inunctione per unguentum populeonis, cum parte quadam olei Nymphææ ac Rosar. pauxillo opii atque croci commistum, imò ad laudani opiati usum interdum quoque, sed cum cautione accedendum.

Quoad diætam, aër ambiens frigidiusculus sit, vel arte, vel mutatione soli: Victus nec nimis sit tenuis nec plenus, sed mediocris ideoque juscula fiant hordacea cum amygdalis dulcibus & sem. papav. permixta: Caro sit hædina, vitulina, avium montanarum, perdicum, pisces saxatiles, percæ, lucii, auratæ, &c. Ova quoque sorbilia non improbantur: exoleribus Asparagi, Endivi. Spinachia, lactuca, beta &c. commendantur.

Exercitationes corporis sint moderatæ, conjugali congressu frequentiori non excluso cum ad corruptæ materiæ seminalis evacuationem servire queat. Hæc sunt, quæ absens ad casum hunc propositum respondere potui, cætera præsentibus Medicis relinquens. *Gregorius Horstius Oper. Medicor. T. 11.*

Virgo nobilis 30. annum agens, boni habitus carnosa sanguinea, rosei coloris, formæ elegantis, alioquin verecundissima, & potius Musicis quam Venereis oblectationibus dedita, deliciisque cibi & potus meracioris indulgens, singulo mense bene expurgata, duobus abhinc mensibus taciturna primo & tristris fieri cæpit, librisque veneris oblectari, mox viriles potius quam femineos congressus appetere, & de re aliqua venerea facta mentione, rubore faciei statim suffundi, suspiria edere, dein lascivam, inconstantem, modo garrulam, modo iracundam se ipsam exhibere, modo in fletum, modo in risum solvi, tandem tumultuosa reddita, exuto pudore, de rebus venereis in virorum potissimum consortio, cum gaudio & voluptate verba facit, & quod pejus eosdem sollicitat, atque invitat, quibus & se ipsam huc usque prostituisset nisi afflicti parentes eam custodissent, etenim ab accersito Medico juvene clam manum optavit, ut illam ad propria pudenda admoveret. Quærit autem Medicus, cum parentibus, quid opus sit facto.

Nobiliss. Virgo, spontaneæ castitati cum se ipsam dicasset, res venereas semper abhorruit & animum impollutum conservavit, quousque ætatis progressu acriori, fervidiori ac copiosiori sanguine producto, semen quoque copiosius & acre progenuit, quod tandem veluti turgens & naturam ad sui expulsionem stimulans, Veneris appetitum, primo naturalem excitavit, qui per medullam spinalem cerebro communicatus animalem quoque corrumpens, turbans atque immoderatus, imaginationem circa illud objectum immo & rationem ipsam depravatam reddidit, unde à turgentia, concitata incontinentia, depravata imaginatio omnia venerea licere sibi persuadet ac pudendi contrectationes & cucurbitum ipsum honestam Virginem expetere, citra pudorem cogit, quod non adeo facile contigisset absque uteri calida intemperie nec solius quidem clitoridis, in quo veneris oestrum, sed reliquarum etiam partium in quibus semen generatur, testium scil. ac vasorum spermaticorum, quam intemperiem uteri sanguinis ac seminis, facile in corpore plethorico inducerunt cibi calidiores, vina meraciora, vita antehac otiosa, deliciis ac voluptatibus dedita, auxerunt vero lectio de rebus venereis & cum viris quæsita conver-

satio. Hunc autem excessum præmonstravit ab initio taciturnitas atque mæstitia illa, cum præ pudore insolens illud veneris desiderium prodere non ausa est, misera patiens, quæ tandem omnia patefacere coacta est subversa ratione, victoque pudore, & morboso veneris appetitu percita, qui definitur ab Aetio, quod sit uteri calida intemperies, cerebrum in consensum trahens, ad quam rabiosum delirium consequitur. Sed forsan melior fuerit ejusdem descriptio, quod scil. sit veneris immoderatus appetitus, feminas in insaniam sine febre ducens à seminis copia & acrimonia non sine uteri calida intemperie ortum habens. Differt autem à salacitate, in qua intra limites honestatis sese continent mulieres. Pariter à fervore uteri, in quo dolor aliquis ac displicentia in utero percipitur, cum aliqua horripilatione. Ab uteri quoque pruritu, quia iste datur etiam sine libidine, ut contingit Semiramidi & Messalinæ, quæ uteri pruritum & libidinem, satyriasi in viris similem, patiebantur, sine delirio tamen ac furore.

Turpis iste affectus qui totam familiam macula & labe aspergere potest, durissima namque prælia castitatis, & ubi quotidiana pugna ratissima victoria, ut ait, D. Augustinus. In principio tamen non adeo difficulter tollitur, at si negligatur, in Maniam degenerare poterit. Itaque curatio aggredienda. Et primo quidem sanguis calidus contemperandus. Secundo uterus refrigerandus. Tertio humores acres evacuandi Quarto semen aut edu endum, aut extinguendum. Quinto tandem caput præservandum.

In Chirurgico fonte, nullum præstantius prostat remedium, repetita sanguinis missione, ut ejusdem copia minuatur & acrimonia contemperetur. Secundum locum tenet balneum aqua dulcis, alteratum foliis lactucæ, salicis, vitis, nymphææ, viol. portul. rosar. cum aliis externis, de quibus infra.

Ex Pharmaceutico & diætetico fonte reliqua desumenda auxilia. Sic primo præbeatur leniens, potu.

♃. Syr. rosf. sol. unc. iv. decoct. pulpæ tamarind. q. s. m. f. p. vel bolo.

♃. Floris cass. rec. extr. unc. i. extracti. mechoacan. gr. x. m. f. bol. quibus superbibat serum asin. aut capr. depur. ad lib. ii. Quod si ob mentis oberrationem medicamenta respuat, præbeatur extractum mechoac. ad scrup. i. & ref. pil. Præparatio ita fiat.

♃. Quatuor sem. frig. an. unc. s. papaver. drach. i. asi. nymphææ. lib. i. m. fiat emuls. & præbeatur. Hanc si aversetur, offeratur seri asinini destill. lib. i. tincturæ chorall. chymicæ gutt. vi. m. pro syr. & sic pro aliis, matutino tempore exhibendis. Purgentur deinde humores hoc modo.

♃. Elect. de succo rosar. drach. ii. diagrydii extracti mechoac. an. gr. v. m. f. bol. quibus transacta hora superbibat seri asinini aut capr. depur. lib. ii.

His peractis facile melius habuerit ipsa virgo tunc vero utatur xv. aut xx. diebus tali potione.

♃. Succi endiviæ depur. unc. iii. decoct. lactucæ portulacæ, nymphææ, agni casti. unc. v. m. pro una, & sic pro aliis. Et interim dum hæc præbentur descendat in balneum herbis præscriptis alteratum.

Capiti pariter prospiciatur oyrrhod. ex suc. lactucæ, al. rof. & viol. ac succo citri parato, & suturæ coronali applicito.

Seminis interim in hoc casu, non emissio. Sed extinctio procuranda decoct. rutæ, anethi, coriandri, viticis mentham commendat Plinius, sed camphora præ aliis potentissime venereos ardores extinguit, hæc enim ter potu sumpta quendam luxuriæ tentatum penitus liberavit, ut narat Avic. cujus dosin præponit Rhasis ad scrup. iv. sed detur a scrup. i. ad drach. s. Extrinsecus quoque renes illinantur infrigid. Gal. cum camphora reformato.

Amuleta quoque à quibusdam proponuntur & peculiariter smaragdus gestatus venereum actum impedire, imo & in coitu frangi dicunt. corallia quoque collaudant, tamquam eximium remedium.

Proponuntur item folia cicutæ ruditer contusa, & utero accommodata, hac enim testibus applicata utebatur B. Basilius, ad venerem arcendam.

Victus rationem quod attinet, sobria sit, nec nimis nutriens. Vitet aromata, salsa, flatulenta, acria, vina meraciora. Aæris usus optimus. Acetaria in cœna, ex foliis lactucæ, portulacæ, menthæ. Aquæ frigidæ potus continuus venerem extinguit, prout a proprietate vinum, potu consueto, in quo multus piscis extinctus fuerit. Vitet otium, namque.

Otia si tollas periere arcus-amoris.

Somnus sit parcior, nisi adsint vigiliæ, & delirium immineat. Meditationes opportunæ erunt. Sic Religiosa colloquia. Virorum vero conversatio vitanda. Sed jam dictis omnibus non conferentibus, marito juveni atque robusto ejus cura committatur. *Raymundus Iohannus Fortis, libro de morbis Mulierum.*

Virgo Gallica, nobilis jamque nubilis, vitam otiosam ducens, calida diæta utens, postquam amorem clandestinum cum ignobili quodam contraxerat, cui tamen annuere recusabant Parentes, insomniis fatigatur; jam aliquot dies incipit vociferari, locum qui nos ab altero sexu distinguit ostendere, lasciva cantare, torvum tueri, & Bacchæ bacchanti si velit quis adversarier, ex insana insaniorem reddit. Imo nisi a robustissimis vinculis & duobus imo tribus viris in lecto retineatur, totis artubus ignem concipit, nuda prosilit, & si quis masculus ipsi obviam factus, in illum ferociter ruit, utque veneri sacra faciat, lasciva petit; perpetuo terme vigilat.

Scintillant oculi, mala mens, gratia blanda;

Facies in totum ignescit & tumet: hum or mucosus, acris, viscidus, lintea fere corrodens, per sinum pudoris, per inordinata temporis intervalla effluit:

Et teter sese halitus atris

Faucibus effundent nares contingit odore.

Pulsus præterea vehemens, Lingua exsucca, Macies in corpore toto. Medicus vocatus virginem hanc in carnificinam Gallico-Medicam inducit, ubi post iteratam trigesimam, intra sex-

sextum diem, Venæsectionem cum sanguine simul insanam Mentem, vesanum amorem, checaram vitam, caramque simul & ferè divinam virginis pulchritudinem exhausit, cadaver vero Anatomicis subjectum manibus quam stupenda exhibuerit, Coronis nostræ Disputationis inferet.

Morbus, qui ægram affligit, est intemperies acris calida, Cerebri, uteri, ac partium generationi dicatarum, cum delirio, audacia & immoderato Veneris appetitu, ortus à sanguinis & spirituum animalium propter vehementiorem amatii impressionem orgasmo, atque ferocia quasi ignea, acrimoniam irritativam conjunctam habente. Vocatur vulgo Nymphomania, item Furor uterinus, uteri deliramentum, ex antiqui Famula uterum cum Platone tanquam Animal furibundum concipiente, a Gallis vocatur le Fureur de la matrice. Belgis Mœder-Razerny. Germ. *Mutter-Wahnsucht.* Estque is morbus, quo Virgines affectæ leguntur Milesiacæ, de quibus Plutarchus, quæ se suspenderunt, quod improbæ Veneri non offerre possent sacra; & Lugdunenses Fœminæ ex alto sese præcipitarunt in fluvios, ex nimio coeundi desiderio. Datur quoque Lacus in Bœotia Furialis, quo si quis biberit, ardore libidinis exardescit & in Furorem agitur.

Differt vero hic morbus ab aliis delirii generibus, quia Nymphomania tota in venere versatur, & nihil aliud affectæ imaginantur aut loquuntur, quam de *veneria*, corporeisque deliciis A suffocatione uteri, quod morbo tentatæ sint garrulæ, iracundæ & inquietæ; in suffocatione vero uteri mulieres manent attonitæ sine motu & loquela ac cum exigua respiratione.

Pars Affecta est cerebrum, cum quo per consensum afficiuntur partes generationi vacantes. Cerebrum vero affici patet ex functionum principum læsione; uterum, ex humore acri e sinu pudoris affluente. Afficitur quoque totum corpus, quod ex macie aliisque phænomenis patet.

Causa Procatarctica morbi est calida diæta, qua ægra usa est, i. e. Cibis multo sale volatili & Sulphure scatentibus, qui tantam effervescentiam in corpore effecerunt, ut particulas quasdam crassiusculas & nonnihil viscosas pori arteriarum transmiserint, quæ alias non fuissent egressæ. Possunt enim pori arteriarum peccare, (1) cum nimis patuli sunt, ita ut crassiores quam solebant particulæ extravasentur, quæ in partibus hærendo producant obstructiones, postea dolores, denique. Inflammationes. (2) Cum pori contorsione aliam figuram acquirunt, ita ut partes acres à se dimittant, quæ sua acredine dolores excitant. (3) Etiam pori peccare possunt nimia angustia, ita ut non transmittant particulas, quas admittere debebant. hinc si sistantur particulæ illæ acres, lancinando quaquaversù dolores insignes pariunt. Videmus jam nostro in casu poros Cerebri & uteri peccasse, primo & secundo modo. Primo dum crassiores viscosæ in cerebro particulæ extravasatæ fuerunt, quæ obstructionem, postea inflammationem produxerunt, & antecedentem hujus morbi causam præbuerunt. Secundo dum pori aliam figuram nacti particulas acres salinas à se dimiserunt, quæ in partibus venereis actionibus dicatis hærendo, suaque acredine vellicando pruritum, titillationem, denique dolorem pepererunt.

Causa antecedens est dispositio inde enata sanguinis & spirituum animalium fervida, seu ignea sulphureosalina acris, quæ ad Cerebrum dehinc ad uterum delata, atque utrinque in orgasmum acta, proxima ac immediata Affectus nostri causa facta est. Hic vero ad concipiendum clarius modum, quo Cerebrum & uterus in dicto casu afficitur, de Cerebro & utero nonnulla inferenda erunt.

Cerebrum itaque concipio, tanquam contextum innumerabilium fibrillarum tenuissimarum, sibi mutuo intertextarum, plus minusve rotundarum, non quidem Mathematice, cum natura tanta ἀκρίβειαν opera sua non exsequatur, sed utcunque teretium & multis in locis figuratum irregularium. Quapropter ob figuram hanc non tam arcte sibi incumbere possunt, quin aliquos ductus relinquant intermedios, non secus ac inter aliquot cylindros sibi mutuo impositos, remanere videmus per totum decursum spatium aliquod triangulare. Et hæc spatia fere referunt figuram talem, qualis ex contactu trium pluriumve circulorum oritur, sed inordinatius figuratam, adeo ut in quibusdam locis vix ullum tale intermedium spatium relinquatur. Istos autem canales exiguos secundum fibrarum longitudinem extensos cujuscunque figuræ vocabimus tubulos.

Uterus contextus est innumerabilium vasculorum tam Venosorum quam arteriosorum, imo Lymphaticorum quoque & nerveorum, id quod videre licet in uteri vasculis cera repletis, qualem philiatrorum oculis publice Lugd. Batav. exhibuit Dn. Nuckius Anatomicus Arausoniensis Principis, in quo minima etiam vascula quæ alias visum fugiunt, & non nisi armatis oculis cerni possunt, ad instar minimorum ramusculorum arborum, cera rubra, viridi, & Mercurio suo præparato subtilissimo repleta, in conspectum venere. Textura autem illa remosa non potuit non tam arcte sibi incumbere, ut non relinqueret spatiola, quæ pororum intro foras & foris intro nomine veniunt.

Nunc in viam redeamus, cum extra oleas hic migraverimus, statuimus, particulas crassas viscidas, in jam dictos Cerebri tubulos adactas, vel totaliter illos obstruxisse, vel partialiter. Totaliter, quando corpus obstruens ejusdem figuræ fuit cum obstructis poris, e. gr. si porus fuerit triangularis & particula obstruens etiam triangularis. Partialiter vero, quando corpus obstruens non fuit ejusdem figuræ cum obstructis poris, adeoque necessario reliquiæ quædam pororum remanserunt. Ut cum pori rotundi obstruuntur à corporibus triangularibus aliisque angulosis, qui itaque non totaliter opplentur, sed reliquiæ quædam pororum remanent per quos non nisi Materia Primi Elementi Cartesii sive subtilissimus (qui æther primus ille motor nostri corporis, ut & aliarum omnium rerum in macrocosmo existentium est teste Cartes. Tom. 1. Eq. 45. 48.) fluere potest, ob parvitatem indefinitam, (cum vacuum in rerum natura non detur) multum istius igneæ materiæ indesinenter illac fluere cogitur, quæ materia ex sua natura celerrimo motu per hasce angustias, cum determinatione quadam magis

versus hanc quam illam partem Cerebri, torrentis, imo fulminis instar ruat, prout nempe illi pori aliter atque aliter sunt dispositi, atque æquilibrium spirituum animalium in Cerebro tollunt. Nam cum spiritus in statu naturali in æquilibrio positi sint, minima vis superaccedens hoc æquilibrium tollere valet; quare non mirum est quod Materia Primi Elementi ab una parte magis quam ab alia mota, hoc æquilibrium tollat; æquilibrio jam sublato non placide & æquis viribus ut ante per Nervos in corpus distribuuntur, sed inordinatis motibus huc atque illuc discurrentes per Cerebrum, & ejus vestigia, Delirium producunt.

Nunc ordo jubet, ut ex causis prædictis inflammatione nempe, & ignea ferocia, tum acrimonia sanguinis & spirituum propter calidam diætam contracta Phoenomena in casu nostro proposita deducam. Et quidem lasciva est memorata Virgo, ut locum scil. ostenderet, qui nos ab altero sexu distinguit, lasciva cantaret, nuda prosiliret, in viros obviam factos rueret, linguam micantem intra labia aliorum vesana vibraret; non aliunde vero hæc oriebantur, quam quod per vitam otiosam & contractum cum igneo bili Juvene amorem, sanguinis & spirituum, tum in Cerebro, tum in partibus generationi destinatis, excitatus fuerit orgasmus, hincque nulla alia Cerebro impressa fuerint vestigia, quam de ineundo conjugio, celebrandaque lascivis illis gestibus Venere. Nam quotiescunque talia vestigia repræsentantur menti, oritur etiam cogitatio de eisdem objectis, spiritus enim animales dum motu feruntur immodico neque Anima amplius in eos obtinet imperium, Phaetontis ad instar solares equos flectere impotentis, in illa vestigia irruunt, quæ cum nihil nisi lascivi contineant, nihil nisi lasciva quoque menti repræsentant, adeo ut Mens, quatenus in cogitatione consistat, minime deliret, (æque namque sana est in stultissimis quam in sapientissimis) sed in eo tantum vitium sit, quod non distinguat bene objecta simul sibi oblata, quæ cum in ægra nostra nulla alia sint, quam lasciva, oriuntur miræ illæ compositiones & sermones huic ægræ nostræ familiares. In hoc igitur erat mens, dum putat ideas excitari in sese à causa externa præsenti cum excitentur revera tantum à vestigiis Cerebro impressis. Sic etiam præter rationem moribundi dicuntur ratione destitui, eo quod nesciant cogitationes suas proferre, ad interrogata apposite respondere, unde non est, quod mulierculæ tantopere clamitent, eorumque misereantur, quasi omnem rationem perdidissent, cum tamen illis in casibus, Mens tanquam suo ergastulo soluta, multò felicius agat & longe diviniora speculetur. Interea otiosam vitam, quæ prægressa est in nostra ægra, implevisse talibus vestigiis quoque Cerebrum, Ovidius Amoris ille Proto-Notarius jam olim testatus est:

> Otia si tollas periere Cupidinis arcus,
> Contemptæque jacent, & sine Luce faces
> Quam Platanus rivo gaudet quam popu-
> ...
> Tam Venus otia amat, finem qui
> quæris Amori.
> Cedit amor rebus, res age tutus eris.

> Accedit, quod Virgo fuerit, nam
> Fœmineo magis est usu Venus ćitera sexu.
> Mitior illa Viris.

Imo nubilis, juxta Ovidium enim

> Prima cupidineis ætas manet apta triumphis.
> Non gaudet veteri sanguine mollis Amor.

Porro etiam natale solum ad hunc Affectum quicquam contulisse dici posset., est enim Virgo Gallica,

> Pronumque genus regionibus illis.
> In Venerem est, flagr. t vitio gentilque
> suoque.

Imo quod lasciva nimis fuerit ante hunc affectum, ex gestibus facile colligere erat, præprimis ab abominando, dum micantem linguam intra labia aliorum vibraverit, qui mos Gallis, talis, Hispanisque frequentissimus, attamen periculosissimus. (Galli vocant baiser a la Florentine, eo quod maxime sint consueta hæc oscula Florentinis fœminis.) Dn. D. *Joh. Mauritius Hoffmannus* quondam mihi retulit, sibi Patavii notum fuisse Baronem Suecicum, qui ex osculis à fœmina Lue Venerea infecta, labiis impressis, & saliva per linguam communicata, uvullam suam amiserit. Idem quoque Amico meo contingit, qui cum Gallinas magis quam Gallos Lutetiæ quæsivisset, ex osculo tali Lue Venerea correptus, misere animulam suam exspiravit. Tales jam lascivæ impressiones in Cerebro factæ cum spirituum ope Animæ repræsententur, lege conjunctionis Mentis cum corpore, (quæ consistit in eo solo, quod Mentis cogitationes certas sequantur certi motus in corpore, & quod certos motus in corpore, sequantur certæ perceptiones & cogitationes in Mente;) sic mox quoque in dicta ægra indecoros corporis motus introduxerunt, atque effecerunt, hinc ut vociferaretur lasciva, cantaret.

> Non peccare putans quod sæpius oscula
> jungat.

Quemadmodum vice versa quando partes genitales pruriunt, ab acribus sanguinis particulis, ita ut particulæ nerveæ vellicentur, & periculum incurrant ruptionis, tunc in Anima oritur idea titillationis Venereæ & influxus fit spirituum; Jam vero cum spiritus inordinatis motibus hinc illinc discurrant & justo copiosiores influant, facile patet, cur ægra nostra interdum a tribus viris, & fortissimis vinculis in Lecto retineri nequiverit.

Vigiliæ perpetuæ in ægra dein notabantur, excitatæ propter spirituum animalium motum nimium, ex imaginatione impressisque phantasiæ vestigiis subsecutum.

Facies in totum ignescit & tumet, quia Materia Primi Elementi seu æther subtilissimus copiosius per humores & sanguinem prope partem inflammatam cum transfluat, hinc omnes humores cum sanguine movet & rarefacit, unde Tumor oritur & inflatio faciei ejusque rubor, unde etiam dependet Pulsus vehemens.

Lingua exsucca est, ob duplicem rationem, aut (1) quia dum serum & partes aqueæ sanguinis habitum corporis, vel per alias vias magna copia extra corpus protruduntur, Lympha vix aliqua pro necessaria humectatione fluit ad os, linguam & gulam, quod alias tunc sensum ariditis in nobis, & tunc sitim efficit, quæ

sitis potu sedari potest, cum tantum proveniat à defectu humidi; aut (3) glandulæ salivales sunt obstructæ, ut nihil vel parum salivæ secretæ ad os mittatur, & hinc à dicta causa si cœteroquin fiat sitis, potu, licet immodico, non tollitur, sed ventriculi coctio & appetitus destruitur; quare potius opera danda erit, ut gargarismatis & internis Medicamentis obstructio reseretur.

Adhæc Spiritus acres magno impetu in ægra dicta dum ad arvum seminale quippe salacitatis partem propulsi, acrimonia sua titillant & convellunt quasi vaginam Uterinam, glandulis undique & undique repletam, ad modum mali Citrii compressi liquorem exhibentis, vel spongiæ aqua repletæ, manuque fortiter compressæ, inde pariter Liquorem profluere faciunt, adeo acrem, ut lintea corrodat, pruritum pudendorum inducat, teterrimum quoque de se spargat odorem. Eadem demum acrimonia spirituum horumque celerrimus motus, in causa est, quod macies fit in corpore toto. Cum enim pinguedo nihil aliud sit, quam racemi minimi substantiæ oleosæ minimis vesiculis contentæ, à quibus ductus peculiares primùm prodire Malpighius observavit, qui similem succum oleosum venis advehunt, (uti id graphice demonstravit in Cursu Anatomico Dn. du Verney, Anatomicus Regius Parisius) ut acrimoniam sanguine temperet, quia particulæ vero illæ pingues, ob sanguinis acrimoniam hic nimium sunt abrasæ, nihil aliud sequi potest, quam ut sanguis indies deficientibus hisce oleosis particulis, acrior reddatur, particulæ nutrientes abradantur, & macies sic inducatur.

En Phænomenorum hoc in Casu occurrentium origines, nunc ad Prognosin accedamus. Miserabilis igitur hic Affectus turpisque, & macula honestioribus familiis, uti lente tantum & sensim curari, ita denique in Maniam consummatam degenerare potest.

Curationem quod attinet, ante omnia illa inchoanda est à regimine rerum non-naturalium, adeoque aër est eligendus temperatus, quod si enim frigidus corpus nostrum intrat aut ambit, poros constringit Cutaneos, contringendo claudit, obstructionibus que ansam præbet. Calidus vero maniam in corpore effervescentiam auget, particulasque crassas extrudendo inflammationi materiam præbet. Alimenta usurpanda sunt tenuia, aquea, insipida, cavendum à salsis, calidioribus multo sale volatili & sulphure constantibus, cum ad Venerem stimulandum maxime sal conducat, ut hinc non adeo insana & vana sit Poëtarum fabula, Venerem ex Saturni testibus in mare projectis & ipsius spuma salina ortam, fictitans, hinc Ausonius cecinit.

Orta salo, suscepta solo, patre edita cœlo.

Æneadum genitrix--Venus. Vinum si concedi debeat, sit oligophorum, Cerevisia tenuia aquosa, præsertim hordeacea, particulis suis mollibus particulas pungentes acres vaginularum instar recondentibus, Somnus procurandus, quiesque imperanda, imo hypnoticis conciliandа, à nimia tamen dosi cavendum; nam ubi ægri à nimiis vigiliis sunt defatigati, si semel dormiant, vix iterum expergiscuntur, id quod ante aliquot septimanas observare licuit Furthi in Patria mea, in obstetrice, quæ ex parva tincturæ opii dosi, vigiliis antea defatigata, satis cessit Excretiones quantum possibile promoveantur; Ocium vitetur, (monente Ovidio.

Fac monitis fugias otia prima meis,
Hæc ut ames faciunt,)

& laboribus continuis exerceatur. Exhortetur semper talis ægra ad honestatem, & opprobrium ei proponatur ni resipiscat, sic Milesias virgines curatas legimus Lege promulgata, ut quæcunque sese, hoc affectu perciтæ, necarent, per forum nudæ traherentur. Venere litent cui thura sunt, nam & in maritatis interdum hic Affectus, præsertim illis, quarum mariti ferendis talibus oneribus impares obvenit,

In non maritatis his nihil proficientibus, triplici indicatione curatio instituatur. (1) Sanguinis nimius motus imminuatur; (2) Obstructiones reserentur; (3) Acrimonia sanguinis corrigatur. Incipiemus itaque juxta primam indicationem a Venæsectione tanquam sacra anchora quæ bis vel ter eodem die erit, modice reiteranda, ut vasis sanguineis notabiliter depletis, & non ita distentis, pori illorum magis coarctentur & subsidant, unde tanta copia spirituum in Cerebro deponi non potest, & omnia in corpore fiunt tranquilliora. Locum quod attinet Rodericus à Castro Saphænam constituit; nobis sufficit quævis patentior Vena, cum propter sanguinis circulationem in Medicam artem nostram introductam, omnes illæ veterum controversiæ de Venis eligendis, corruant. Unam tamen admittimus distinctionem, nempe si sanguis subtilis uti in hoc casu peccet, Venæsectio in brachio, si crassus terrestris in pede est instituenda; & quidem in Affectibus, illis ubi sanguinis magnus impetus est, & vires adhuc constantes, melius est affatim illum extrahere, ad levissimum Animi deliquium; in reliquis Casibus ut in morbis frigidis; non tuto nos tam liberales esse possumus, quam Veteres fuerunt in illa administranda, eo quod homo facilius in Lypothomiam deturbari quam inde revocari queat.

Rodericus a Castro Cucurbitulas commendat, sed quid quæso illæ præstare possunt? nonne sanæ rationi, & circulo sanguinis repugnat hoc dolorificum remedii genus? Videamus quomodo illæ apponentur, & quem usum præbeant. Candelam ceream primum iisdem supponunt, unde aër intra eas rarefit, hoc facto eas cuti apponunt & aër rarefactus iterum condensatur, ac minorē locum replet, unde fit ut cutis attollatur intra cucurbitulas, ad locum ab aëre relictum replendum. Has uno atque altero momento temporis ita applicatas, & in quiete relictas, removent à cute, illamque ab aëre illo sublatam & attractam (uti loquuntur) incidunt lancetta, sic iterum candelam accensam illis supponunt, & tenuiorem ex læsis vasis capillaribus sanguinem extrahunt, obstructionesque in vicinia aliquo modo tollunt, sed successus non semper eorum votis respondet: quia sæpe accidit, ut humores ita sint indurati, ut quamvis tubuli majores sint facti, isti propter viscositatem non possint egredi. Imo subtiliori sanguine per cucurbitulas extracto, crassæ remanent, & terrestres particulæ, in corpore, tanquam instrumenta novas obstructio

nes producentia, (quæ jam in nostro Affectu sunt,) an igitur hoc in casu conducant cucurbitulæ, considerandum illis relinquo, quibus.

De meliori luto finxit præcordia Titan.

Veteres Autores curationem absolvere student frigidis, sed nunquam innuunt, quid sint frigida. Et quidem frigida sunt, quæ particulis crassis & immobilibus constant, hisce obstructiones in corpore facere apta nata sunt, jam vero nonne in nostro casu accusavimus obstructiones sane redderent pertinaciores. Prosunt tamen ex frigidis nitrata, quæ ex salium sunt natura, quibus deobstruunt potius, quam obstruunt, nullum sal volatile in corpus ingerunt, imo denique parum Materiæ subtilissimæ secum vehunt, accidit enim idem cum nitro quod cum marmore aut glacie, quibus si manus imponatur, friget: nimirum cum calor alias in nostro corpore sentiatur, quod certa ætheris copia fluat per ejus poros unde Tremor inducatur in texturam ejus fibrarum, jam si extrinsecus ponatur impedimentum, quo minus solita illa ætheris copia affluere possit, statim ille Tremoris gradus, qui erat in fibrillis minuitur, atque inde sentitur frigus. Sic e. g. Glacies, marmore, poros habet, per quos parum materiæ P.E. fluit, jam si manus imponatur, impeditur æther, quo minus solita copia in illam partem irruere queat atque hinc coloris oritur imminutio seu frigus. Fiat itaque pulvis refrigerans talis.

℞. Lap.Prunell.gr.xv.l.℈i.Camph Sacch. Saturn.an.gr.iii.iv. Laud.op.gr.i.M.F.Pulvis.Camphora enim & Laud. op. leniter incrassando faciunt, ut sua spicula salina acria non adeo exserere possit Massa sanguinea.

Confert potissimum serum lactis, præcipue si chalybs in eo sit extinctus, nam volatile in sanguine aliquatenus remoratur, ob metallicam gravitatem. Nitrum in aqua dissolutum (vel ejus loco Sal prunell.) propinatum, summe quoque prodest in omnibus morbis, ubi sanguinis nimius peccat æstus,& is nimis volatilis est,ut& sp.nitri qui aperit,&coagulando motū sanguinis retardat,&denique diutiuscule in sāguine hæret.

Prosunt quoque omnia, quæ sanguinis motum conpescunt,ut oc.cancr.Corall.Terra sigill. omnia martiata Sol. auri. & lunæ,sed hæc omnia subtilissime debent teri, ne ubi alias aperiunt, nunc potius obstructionem pariant.

Inter externa sequens Oxyrrhodinum (ut levis somnus excitetur) conducit.

℞. Ol.Rosar.℥ii ß.Succ.portulac.Lactuc.Sola. an.℥i aq.papav.Rosar.an.℥iii. Aceti rosacei ℥i. M.F.Oxyrrhodinum.

Cum linteis duplicibus capiti tepide applicandum. Possent vero etiam insuper ad æstum sanguinis coercendum maxime mihi commendatæ emunctoriorum inunctiones nitrosæ, & sinapismi umbilicales hic insignis usus esse.

Accedimus ad secundam & tertiam indicationem.quæ consistit,in obstructionum reseratione & acrimonia sanguinis temperanda;ad quas obstructiones in cerebro & meningibus reserandas conducit potens sudoriferum si vires constiterint,particulæ enim sudoriferi particulas acres secum attollunt,easque volatiles reddendo, extra corpus protrudunt.

℞ Sal.Carduib.gr.xviii. Bezoard. miner. gr. vii.Camph.gr.ii. Laud.op. gr.i.sp. vitriol.gtt.vi. aq.Carduib.℥ii.Syr.papav.℥iii. M.F. Potio.

Viva animalia dissecta & capiti applicata porro prosunt,quia calor & vapor blandus,qui ex iis exhalat,maxime amicus est nostris poris,&conveniens aliquo modo ad obstructiones reserandas in iis

Pedes quoque contineantur in balneo tepido, in quo cocta fuerunt Capita papav. & Fl. Chamomill.& reliquæ herbæ emolientes, ut vapores placide ad caput ascendant, quæ minorem motum sanguini concilient. & particulis suis mollibus instar lanæ hastas acusque pungentes, i.e. particulas acres involvunt,& sic quietē inducunt

Confert quoque ob particulas molles, acres, temperantes, sequens Emulsio.

℞. Amygd. dulc. excorticat. ℥i. contunde in mortario,adde aq.decoct.hord.℥viii.Sem.iv.frigid.maj. an.℈ii. papav.℥ii. sacch. alb.℥iß. Syrup.de papav.℥ß. M. F. Emulsio.

Omnia præterea lenientia prosunt, ut Gelatina C.C.hordeata, amylum, & omnia gummata, quia particulæ eorum moles, & ductiles, acrimoniam sanguinis involuunt, & sanguinis motum nimium inhibent.

His omnibus nihil conducentibus, matrimonium,si possibile est,fiat,idque cum Iuvene, aut viro robusto, & qui strenuum in hoc ludo athletam agere possit.

Nunc promissis meis memor,quam infelicissime res gesta sit cum hac nostra ægra, paululum annectere lubet. Accersitus quippe Medicus, vix explorato morbo,institutis intra vi dies triginta per V.S revulsionibus & derivationibus, injecto quidem primo clystere acri, cum tamen sanguis acrimonia peccaret, posteaque exhibita purgatione,ad putrefactum semen evacuendum.(juxta methodum Gallicam quam ad oculum delineavit Medicorum gallicorum Momus Dn. Moliere,in ludo scenico,inscripto:*Le malade imaginaire*:scilicet clysterium donare,postea seignare ensuita purgare) in ultima instituta phlebotomia,quæ erat trigesima,ita curavit scil.ægram,ut cum sanguine impurum simul spiritum efflaverit, incasto illi amatori nuptu ū, quem immundissimum vocare solent spiritum,dum ultimus adhûc de rebus venereis halitus increbuisset,nam casta Venus cygnis vehitur,Venus improba Corvis.

Postquam vero jussi parentum in viscera defunctæ inquirere licuerat, præter clitoridem mira magnitudine prominentem, ulterius postquam curiosas manus admovimus, ovarium sive testes muliebres deprehendimus,maximæ magnitudinis, ovulaque inspersa pisum, si non superantia, certe adæquantia; obstupuimus horum aspectu, cum vix credam tale quid annotatum fuisse in libris Practicorum,excepto *Cl.Blancardo im Hollandschen Tyden Iahr-Register Ann.35.* qui simile exemplum recensuit;sed quænam Phænomeni hujus admirandi causa?ex superioribus jam constat insignem adfuisse sanguinis & spirituum orgasmum,quid mirum,igitur similem in humore ovulorum factum,ipsa in tantam magnitudinem distendisse?

Observationes.

Furor uterinus in puella.

Puella. 15. annos nata, quæ cum menstrua nondum passa esset, illa vero instabant, ob motum ejus fluxus sequiori sexui familiaris, impeditum

peditum furore uterino & convulsionibus per intervalla misere torquebatur; Saphænam ergo dextri pedis incidendam curavi, ex qua cum sanguis liberaliter fluxisset, paulò remissiora fuerunt symptomata. Præscriptis insuper pilulis menagogis & cæteris non neglectis quæ sana ratio & experientia ad profliganda symptomata suadebant, promotus fuit sanguinis ille fluxus & cum eo Deo benedicente, fuit restituta. *D. Caspari Collicben.*

Ex Pleuritide notha Furor uterinus.

Virgo nobilis ex pleuritide spuria decumbebat; quæsitum à venæsectione & carminantibus aliisque remedium. Et bene se habebant omnia cum intervenit juvenis parentem virgunculæ invisens; in quem illa fixos conjiciens oculos ita è vestigio immutata est, ut mali pleuritici oblita, in cantiones & gestus à maturos affectum suum profunderet. Desiit itaque malum primum, sed recruduit ita violenter secundum, ut in delirium acta de nulla re vel cogitaret vel loqueretur, nisi de nuptiis & fescenninis, certa in gremium juvenis irruere quoties rediret, non sine insigni pudore honestissimæ, unde orta erat familiæ. Neque aliter obviam iri potuit in majorem quotidie flammam erumpenti desiderio, quam removendo ex oculis ejus objectum illud amoris. Tandem allato in hanc rem ficto nuncio, mortem juvenis denunciante, illa post deploratam satis diu orbitatem suam, helleboro per vices expurgata ad sanam mentem rediit. *D. Olai Borrichii.*

Convulsiones & Furor uterinus in Nobili Muliere ex mariti anaphrodisia.

Furoris uterini subjectum non tantum reperire est in virginibus sanguine vegetiori præditis ac bene habitis, vel in viduis junioribus ac ætate florentibus; sed etiam in nuptis iisque modestioribus, quarum mariti impotentia ad venerem afficiuntur. Sic non ita pridem consulebar pro muliere nobili ac formosa, 30. ad summum annos nata, quæ cum jam a sex annis conjugis sui amplexibus minime frueretur, propterea quod ignavior in hac palæstra, seu potius inutilis athleta, factus esset, manibusque interea sæpius ab ipso una cum illa cubante in vulva pruriente attrectaretur, in furorem deducebatur cum motibus convulsivis, ac frequentibus animi deliquiis funestum quid in dies minitantibus. Cui autor fui ut præter specifica, turgescentiam seminis compescentia, abstinentiam à mariti lecto in sui medelam adhiberet, seorsimque ab ipso cubaret; unde sane bene habet.

Quia scilicet cum nondum morbus ad summum suæ exaltationis gradum evectus esset, ratioque ac minus pudor ab eo pessundati, vires suas ultra partem aliquam generis nervosi non exerebat, idque tantum occasione data, scilicet dum maritus imprudens, propriæ debilitatis oblitus attrectationibus in motus efferos ciebat spiritus quos ratio ac pudor alias compescere noverat. Quæritur à quibusdam cur sola mulier hocce crucietur furore, vir que ab illo immunis vivat? Cui quæstioni responsurus celeberrimus Meniotius, duplicem rationem adfert. Primo quidem quod vir sui potentior sit; secundo quod non tam facile sit virilis seminis ac muliebris cum cerebro commercium. Verum ne in ejusmodi rationum futilitate retegenda immoret; quis nescit pryapismum seu satyriasim quo affliguntur viri, sui generis furorem esse, quo ratio sæpe ita proculcatur, ut non tantum in obvias incurrant fœminas, sed etiam in sui sexus homines, ipsaque etiam animalia bruta, ut scilicet revera brutam suam expleant aviditatem. Imo ad cujusvis mulieris aspectum, membrum morbosum aut saltem in quod præcipuum impetum facit humorum ac spirituum orgasmus, evulvant, illudque sub omnium adspectu tractando semen centies de die effundant. Talem prorsus hic habemus virum, qui non sic tamen minus ad octogesimum tertium, & quod excurrit, ætatis annum devenit, quique etiamnum hodie in hac provectiori ætate, tot pollutionibus ac amplexibus minimi fractus, plena fruitur sanitate. Ita non contigit mulieri viduæ quæ cum novissime in furorem hunc incidisset, affecta que etiam durius imaginatione se diabolo nuptam crederet, nihil obscænum omittebat, sed inde brevi enecta est. Utinam corpus aperire datum fuisset.

De Furore uterino unicam *Inspectionem Anatomicam* breviusculum ex Clar. *Steph. Blancard. Anatom. Practic.* adducendam habemus quæ hæc est.

Virgo furore uterino tacta, tanta mania fuit correpta, ut catenis vinciri deberet, Interim ex improviso obiit.

Aperto cadavere, ovarium dextrum pugni magnitudinem æquabat, succique plenum erat.

FURUNCULUS.

Furunculus Latinis, Δοθιήν Græcis, Nostratibus *Een Bloet-bin*, est Tuberculum in acumen protuberans, cum inflammatione, duritie, rubore, ac summo dolore, ovum columbinum magnitudine non excedens. Similiter C. Celsus lib. 5. cap. 28. Furunculum definit, quod sit, tuberculum acutum cum inflammatione, & dolore, maximeque ubi jam in pus vertitur.

II. Species autem Furunculi plures sunt: Alius enim benignus est, ac mitis: Alius malignus, ac vehementius dolens. Idem observavit Paulus Ægineta lib. 4. cap. 23. sic inquiens: „ Furunculorum alius est clemens, alius maleficus: Clemens quidem cum in sola cute coieit; Maleficus autem, curatuque difficilis, cum altius radicibus actis in cutem erumpat.

III. Fit vero Furunculus è crasso, impuro, acido-acri, aliisve modis depravato sanguine, quem natura à reliquo puriore secernens, tanquam infensum & inutilem in corporis habitum critice expellit.

IV. Signa quibus cognoscitur hic affectus sunt exigua inflammatio cum pustula, & vesicula sensim increscens, cum dolore, duritie, & rubore cum Statum attigerit, qui paucos intra dies absolvitur. Porro tuberculum in acutum tendit, & columbini ovi magnitudinem non excedit. C. Celsus aliud signum adjungit, dicens: „ Qui ubi adapertus est, & exit, super apparet „ pars carnis in pus versa, pars corrupta subal-„ bida, subrubra, quem ventriculum quidam „ furunculi nominant.

V. Idem Celsus loco citato docet, in furunculo nullum esse periculum, etiam si nulla Curatio adhibeatur. Maturescere enim per se, atque erumpere. Sed dolorem efficere, ut potior Medicina sit, quæ maturius liberet.

Dicendum ergo furunculum periculo vacare, nisi morbo grassante maligno in Anthracem degeneret. Sed quoniam Cacochymiæ soboles est furunculus, hinc rarò fit, quod solitarius erumpat, sed fere multis corpus scateat, atque inquinetur.

VI. In curatione furunculi, quum humor hujusmodi tumorem efficiens crassus sit, impurus, acido-acris, & aliquando malignus, nunquam Repellentibus utendum est, sed ex sententia Galeni, & Pauli Æginetæ, furunculus coquendus apposito Pane masticato, & in Cataplasmatis formam redacto; vel Diachylo cum gallinaceo adipe; vel ex C. Celsi præscripto, Gummi Galbano.

VII. Igitur applicandum mox emplastrum diachylum cum gummi; vel quid simile facile conneci potest, ut Puris generatio promoveatur & acceleretur. v. gr.

♃. Picis navalis, liquidæ an. ℥ij. Gummi Sagapœni ℥iß. emplastri diachyli cum gummi ℥ß. M. F. S. A. emplastrum.

Vel ♃. Rad. lilior. alb. rec. ℥ij. cæparum sub cineribus assatar. ℥iß. fol. althææ, flor. camomillæ, meliloti an. Mj. Coctis in aqua pura, vel cerevisia tenui ad mollitiem, & in mortario contusis adde Farinæ Secaliginis mellis virginei an. ℥ij. unguenti Basiliconis ℥iß. vitellos duorum ovorum M. F. S. A. Cataplasma. Furunculo aperto, & expresso omni Pure, vix ulla ultra Curatio necessaria est. Equidem Puris eductio ut facilius fiat, imponendum porro emplastrum diachylum cum gummi, cum unguento basilicone, aut alio quodam mundificativo: postea emplastrum diachylum simplex, vel diapalma.

VIII. Sed malignus si sit furunculus, & ex venenata materia excitatus, malignitas illi, priusquam applicentur remedia, foras trahatur admota cucurbitula cum multa flamma.

IX. Cæterum ut præcaveatur ne sæpius ejusmodi tubercula infestent, præcipiunt multi ut nux moschata mas vestibus insuatur. Sed qua vi & proprietate amuletum hoc ab istis satellitibus immune corpus reddere queat, sagacioribus expendendum relinquo. *Joh. Munniks in Praxi Chirurgica.*

Finis Libri Sexti.

BIBLIO-

BIBLIOTHECÆ MEDICO-PRACTICÆ LIBER SEPTIMUS.

De Affectibus à Litera G incipientibus.

GALLICA LUES
Vid.
LUES VENEREA.

GANGLIUM.

DE eo videatur caput de Atheromate. Hic tantum observationem adducemus de Ganglio Nemausi mense Novembri ann. 1682. morsu viperæ curato quam benigne nobis communicavit Clarissimus D. Rivalier, qui illic per plures annos Medicam Artem cum magna celebritate exercuit, nunc verò Patria sua Religionis ergo exul, Lausannæ pro tempore commoratur.

Ganglium in sinistro carpo gerens Pharmacopola Nemausensis, Farie nomine, nullius non generis remedia, ad fastidium usque, per sex aut septem annos, importuno tumori adhibuerat. Fermenta, purgationes, thermas, emplastra, gummi, hydrargirum, omnia frustrà. Mactandas aliquando viperas incautè tractans, in pollice sinistræ manus commorsus est: sed ita leviter ut nullo affectus dolore, oculatorum testium fidem vix sequutus, ictum se fuisse crediderit. Sed cùm inceptum opus intentiori animo prosequeretur, nocentissimum, tamen pollicis & brachii, innotescens venenum, sero satis sibi consulendum esse docuit. Jam interiora pervadens, humoribus pestifero fermento coinquinatis, vitales partes adoriebatur, spiritibusque, præ animi terrore, aut ob humorum depravationem, in confusionem actis, apertum mortis periculum impendebat. Permultis igitur Medicis certatim Pharmacopolæ saluti studentibus, multaque promiscuè antidota propinantibus, ipse unam aut alteram viperam super craticula tostam devorabat, inciso sæpius vulnerato pollice, haustisque cardiacis, inprimis verò sale viperarum volatili; ganglio penitus evanescente, terribili periculo persungebatur.

GANGRÆNA.

GAngræna & Sphacelus nec tumores sunt, nec ulcera: imo nec morbus Sphacelus est, sed partis affectæ νέκρωσις & mortificatio: gangræna verò ad mortificationem tendens, quæ nonnunquam sine tumore invadit: quia tamen frequentissimè tumores subsequitur, inflammationes præsertim graviores, plerique inter tumores de affectibus hisce agere consueverunt: quorum ductum nos sequentes de iis hoc loco etiam sumus dicturi.

II. Gangræna igitur, quam vulgò *het hette Vuer, ofte den Heijsen-brand*, & ignem S. Antonii vel Marcelli nominant, incipiens est partis mortificatio aut corruptio, ad νέκρωσιν seu mortificationem tendens, cui nisi celerrimè succurratur, membrum plane emoritur, omnemque sensum & vitam amittit, nihilque seu secetur seu uratur percipit: quæ νέκρωσις ita perfecta Latinis Sideratio, Græcis σφάκελος, nostratibus *het koude-Vuer* nuncupatur, adeo ut duo hi affectus non nisi gradu differant. In sphacelo namque pars omni sensu & vita destituta est, planeque emortua in gangræna verò perfecta partis corruptio nondum adest. Et cum in gangræna nondum sit tanta corruptio, neque perfecta mortificatio, molliores partes solummodo invadit: sphacelus vero, utpote qui est perfecta ac integra partis corruptio non solum partes molliores, cutem puta, carnem, venas, arterias, nervos invadit, sed & ipsa ossa intacta non relinquit.

III. Hinc multi gangrænam definiunt, quod sit incipiens mortificatio partium corporis mollium, ferè inflammationem gravem, aut malè curatam insequens. Galenus lib. de tumoribus præter naturam videtur definire, quod sit initium mortificationis in partis ægræ, quæ paulatim sic invadit & occupat partes vicinas & adjacentes, ut nisi adferatur remedium, perfecta subsequatur mortificatio. Et alibi inquit, gan-

grænam esse dispositionem mediam inter summas inflammationes & sphacelum, eamque inflammationibus esse tanto deteriorem, quo major est gangræna sphacelo. Alii aliam dant gangrænæ definitionem. Sed omnes omnium definitiones aut descriptiones adferre infinitum foret: sufficit si dicamus, gangrænam esse incipientem & imperfectam partium mollium, cutis scilicet musculorum, venarum, arteriarum, nervorumque mortificationem sphacelum vero plenam, perfectam, & absolutam mortificationem, non solum supradictarum partium, sed & ossium quoque, aliarumque plus minus solidarum. Vel gangrænam esse partis fientem mortificationem; sphacelum vero jam factam & deploratam.

IV. Cum itaque uterque affectus, gangræna nempe & sphacelus, sit mortificatio, hic quidem perfecta, ista autem imperfecta, adeoque nec differant nisi gradu, ideo utriusque eadem erunt causæ.

V. Gangrænæ & sphaceli causa est, quum pars spiritibus, quibus foveri & vivificari solebat, destituitur. Spiritibus pars destituitur, vel quia in ista parte suffocantur, vel quia in eam transferri non possunt. Suffocantur & opprimuntur spiritus aut nimia inflammatione; aut frigore externo; aut aquoso humore in partibus collecto, aut nutrimenti defectu; aut animalis venenati punctione seu morsu; aut nimio æstu externo ex ambustione; aut magna partis contusione; aut scorbuto. In partem perferri nequeunt Spiritus, quum nimia vasorum & pororum obstructione via interclusa & obturata est.

VI. Namque Gangræna haud raro oritur, quando naturalis vivificans calor ex impedita transpiratione suffocatur, uti evenit in magnis inflammationibus; præsertim ubi temere iis adhibentur frigida, adstringentia, & emplastica medicamenta, bolus viz. Armenus cum ovi albumine, similiave, quibus spiritus influentes, ipsumque nutrimentum arcentur, & repelluntur quasi a parte affecta: ipsisque adeo vasculis capillaribus, porisque cutaneis eorundem medicamentorum usu constrictis, empyreumata per insensibilem transpirationem evacuari solita parti impinguntur valde, ac veluti inculcantur; atque ita obruitur, suffocaturque quantulumcunque inest calidi innati, hoc est, spiritus radiantis ac partem vivificantis.

VII. Insuper ab ingenti frigore externo sæpè oritur gangræna, atque non raro observatur hyeme per nives & glaciem iter facientibus extrema pedum, manuum, aures, nasum emori ob externi frigoris vehementiam. Sed priusquam extremæ hæ partes planè emoriantur, primo acutus & pungens oritur dolor, quo cessante gangræna, hinc & sphacelus adest. Enimvero quum tardius in extremitatibus sanguis circulatur, facile, vasculis capillaribus porositatibusque externis vehementi frigore constrictis, ibidem stagnat & condensatur; interim affluens cruor ultra moveri nequiens itidem subsistit, concrescitque: qui, postquam spirituolæ & salinæ volatiles particulæ evanuere, per fluorem salinarum particularum acrior factus nervosas, tendinosas, aliasve membranosas fibrillas vehementius rodit & lancinat, adeoque acutum pungentemque dolorem excitat. At qui corrupto magis sanguine, vasculisque capillaribus exesis, cessat dolor, cessat spiritus vivificantis radiatio, suffocatur nativus calor, hinc incipiens primo, dein perfecta accedit partis mortificatio; cujus color rubicundus in lividum ac nigricantem protinus mutatur.

VIII. Etiam gangrænæ causa quandoque est humor aquosus in partibus inferioribus, cruribus puta, pedibus, ac scroto collectus; quo partes hæ nimis distenduntur, porositates obstruuntur, insensibilis impeditur transpiratio, hinc (recrementis per eam exhalare consuetis in partibus retentis) vivificantium spirituum radians motus imminuitur, tandemque aboletur, atque adeo innatus calor extinguitur, oriturque gangræna.

IX. Cæterum alimenti, sanguinis scilicet, spiritusque influentis defectu nonnunquam oritur gangræna. Cum enim radians vivificansque spiritus perpetuo nutrimento, ceu flamma oleo, indigeat; si id denegetur, suffocatur & extinguitur, ut flamma in lampade deficiente oleo. Et hoc modo extremis corporis partibus accidit interdum gangræna in atrophia, Tabe, similibusve affectibus Chronicis; præsertim in sedibus, in quibus, quæ siccitate plus debito occlusis corporis poris, motus humorum retardatur nimis, tandemque sistitur, ut adeo nativus calor suffocetur, parsque hæc vel illa emoriatur. Eadem de causa, si luxatus articulus non bene reponatur, luxatum os vicina comprimit vasa, sanguinisque ac spirituum transitum impedit, unde partis extenuatio, ac nonnunquam mortificatio accedit. Simili plane modo fit gangræna, si pars quæpiam nimis arcte & diu vinculis constringatur: atque gangrænam paralyticorum ex interceptione spirituum animalium ita oriri nonnulli volunt.

X. Adhæc è mala febrium, præsertim malignarum, crisi aliquando gangræna & sphacelus; viz. cum humores acri-salini ad partem quampiam debilem, per quam evacuari nequeunt, ruunt, atque ibidem aggesti sanguinis spiritusque motum intercipiunt, nec non vitalem radiationem, id est, innatum calidum suffocant, extinguunt. Sic refert Hildanus de Puella Peste afflicta, cui, cum sanata videretur, & liberata ab omnibus symptomatibus, subitò tantus exortus est dolor in utriusque pedis digitis, ut siderati illico fuerint, adeo, ut ad ultimam usque articulationem amputandi: quo facto, & adhibitis remediis tandem convaluit. Memini quoque, me simile quid vidisse ante octodecim annos, cum in hoc Athenæo sub auspiciis Cl. Diemerbroeckii studiis Medicis operam darem, in virgine triginta præter propter annorum, decumbente in Xenodochio nostro, atque mensium suppressione laborante; cui nasi, auricularum, vulvæ labiorum, denique & manuum ac pedum digitorum extremitates emoriebantur, quibus omnibus separatis pristinam illa recuperavit sanitatem. Alterum succurrit exemplum, quod nobis videre contigit ante sexdecim circiter annos in quodam Medicinæ Doctore, cui, cum curatus

ratus omninò videretur à febre tunc temporis in hac urbe epidemica, ecce inopinato mane evigilanti crus sinistrum jacebat plane immotum ac torpidum, doloribus tamen acutis & pungentibus per intervalla genu infra supraque affligentibus; id quod paucos cis dies planè corruptum & emortuum observavimus. Et quoniam indies deficiebat magis natura, partiumque corruptio & mortificatio longius proserpebat, etsi variis in locis magnæ separatæ fuerint portiones, ivit unde redire negant quenquam.

XI. Porrò ex ictu aut morsu animalis venenati fit aliquando gangræna, quatenus acrisalinum valde, ex saliva illiusmodi animalis, venenum læsæ vel per morsum contusæ parti communicatur, in qua humores & spiritus condensando ac corrumpendo, illorumque motum & radiationem inhibendo, innatum calidum extinguit. Idem præstant medicamenta septica, quæ carnem exedendi & corrumpendi vim habent, non satis prudenter adhibita in locis præsertim calidis & humidis, uti in emunctoriis, pudendis, similibusve.

XII. Enormes ustiones interdum excipit gangræna, vel etiam sphacelus; quoniam ustione vasa corrugantur & constringuntur, sic ut tum sanguis affluens, tum spiritus influentes liberè permeare, ac per partem affectam radiare, eamque vivificare nequeant; hinc suffocato, extinctoque nativo calore pars emoritur, corrumpitur. Præterea tum empyreuma, tum cutis corrugatio summum accendit dolorem, ac proinde humorum excitat affluxum, quibus in parte ægra incalescentibus & inflammationem concipientibus, extinguitur spiritus vitalis radiatio, ipsumque adeo innatum partis calidum suffocatur.

XIII. Denique ex partis alicujus magna contusione nonnunquam oritur gangræna, quandoquidem læsis apertisque per contusionem vasculis humores effluunt; qui extravasati, condensati, & in parte contusa aggesti porositates obstruunt, insensibilemque impediunt transpirationem, ac proinde incalescentes inflammationemque concipientes, suffocant tandem, extinguuntque vivificantium spirituum radiationem.

XIV. Scorbutus quoque non raro gangrænæ causa est, & partes quasdam emori facit, crura præsertim, nec non gingivas, aliasve oris internas; ex eo scilicet, quod sanguis acri-salinis, lixivis, ac austeris particulis abundans tardius per vasa moveatur, atque alicubi aggestus & stagnans, nec non insensibilem transpirationem prohibens, exulcerationes primum excitet, ac dein vivificantium spirituum radiantem motum perimat, extinguat.

XV. Cognoscitur vero gangræna ex eo, quod pars affecta livescere ac pallere, & color illius vere naturalis imminui incipiat, tanquam si proximum sui interitum persentisceret; floridi namque coloris extinctio denotat, alteratum esse spirituum sanguinisque in partem affluxum, estque floridi coloris causa radians per partes sanguis. Dein ægra pars mollescit, flaccescit, marcescit, ac cuticula non raro separatur. Tandem magis magisque sedatur dolor, pulsus cessat, febrisque accedit continua, maligna.

XVI. Variant tamen gangrænæ signa pro causarum varietate. Quæ namque ingentes sequuntur inflammationes inde dignoscitur, si color ille floridus, qui solet adesse iisdem inflammationibus, in pallidum & lividum mutatur; dolor pulsans, qui prius infestabat, cessat; partis affectæ sensus hebetatur; pustulæ oriuntur grandiores, ichore carnium loturæ simili plenæ.

Eadem hæc signa plerumque apparent, ubi ab enormi constitutione ortum habet gangræna.

XVII. In gangræna, quæ à frigore externo ortum ducit, subito acutus & pungens oritur dolor, rubor in parte affecta apparet, qui paulò post in lividum & nigrum mutatur colorem, calor partis extinguitur, ac frigus & stupor cum horrore percipitur.

XVIII. Sin ictum, ut morsum venenati animalis excipiat gangræna, dolores & febres continuo affligunt, syncopes adsunt frequentes, quandoque delirium; pustula hic oritur, sub qua nigra est macula, quæ dein partem dispergitur. Talis namque gangræna in partibus sese manifestat extremis, ut manus pedisve digito, atque in totum brachium, totamve tibiam subito sæpe derivatur.

XIX. Ob defectum vero alimenti si partem gangræna corripiat, nullus adest dolor, nullus tumor, nulla inflammatio; sed macies potius, corpusque statim refrigeratur, & accidit plerumque in extremitatibus, ubi pustulæ tandem oriuntur, ac naturalis color in lividum mutatur.

XX. Si autem ex constrictione ac ligatura eveniat gangræna, pars ægra tumet & distenditur, exoriunturque pustulæ majores, ichore carnis loturæ simili plenæ. Præterea pars ingravescit, fitque immobilis atque impressi digiti vestigium in ipsa remanet, & cutis e partibus subjectis deduci videtur.

XXI. Ex scorbuto si oriatur gangræna ferè à pollice pedis initium sumit, maculisve ac lineis subnigris exterius sese manifestat, quæ in crustam siccam degenerant, quam sequitur partis affectæ stupor, & tandem ipsa mortificatio, sine ullo fœtore. Dolor quandoque nullus adest, aliquando intensissimus. Causas equidem evidentes ab ægris facilè explicari possumus, ex iisque intelligere, è quonam præcedente affectu eveniat gangræna.

XXII. Ad sphacelum vero quod attinet, signa ejus intensiora sunt signis gangrænæ: cum enim uterque affectus sit mortificatio, neque differant nisi gradu, ideo utriusque eædem sunt causæ, & eadem signa. Partis sideratæ color niger est, eaque si pungatur aut secetur, non sentit. Membrum insuper cadaverosum spirat fœtorem, fitque molle & putridum, atque impressi digiti vestigium in eo remanet. Cutis si attollatur, facile a carne subjecta separatur, quia adest spirituum per partem radiatio. Sed hoc potissimum signo affectus hi distingui possunt: si pars ægra secetur, pungatur, vel aduratur, nihilque prorsus sentiat, dicitur sphacelus: quia sphacelus seu sideratio est omnimoda sanguinis circulantis, spirituumque radiantium extinctio, tum partis corruptio: sin vero sensus aliquis adest, gangræna nuncupatur.

XXIII. Probè cognitis gangræna & sphacelo, priusquam curam suscipiat Cheirurgus, prospicere debet quis morbi futurus sit eventus, utrumne sanabilis sit, nec ne? gangrænam namque periculosum esse affectum, cuivis facilè patet. Enimvero nisi citissime adferatur auxilium, in sphacelum brevi degenerat, parsque affecta planè emoritur. Qua de causa nullus hic cunctationi locus, sed statim suppetiæ ferendæ; quod non ita difficulter fiet in Vegeto adhuc & juvenili corpore, ubi spiritus sunt robustiores, eorumque radiatio nondum magnopere læsa est.

XXIV. Sed gangræna quæ fit ex humorum affluxu, multo difficilius curatur, quam quæ fit sine eo. Difficulter quoque hic affectus curatur in ore, palato, pudendis, aliisve partibus humidis; uti & in hydropicis. Perniciosa quoque est gangræna partium nervosarum & tendinosarum.

Gangræna à pede aut tibia orta, indeque genu transcendens, in sphacelum sæpius mutatur, & lethalis est.

Ex defectu nutrimenti quæ oritur gangræna, ut plurimum lethalis.

Sed gangræna ex prohibitis ac interceptis spiritibus, ac potissimum quæ à luxationibus malè restitutis provenit, ut & quæ à vasis transversim dissectis proficiscitur, difficillimè sanatur; in sphacelum vero degenerans lethalis.

Ex scorbuto quæ est gangræna ad multos menses protrahi potest, & raro perfectè curatur.

At vero sphacelus longè periculosius malum est. Nec enim pars sphacelo correpta restitui potest; sed mox exscindenda, & a viva separanda est.

XXV. Atqui gangræna ut curatur, prudenter prognosticatione facta, nec purgatio, nec venæsectio locum habet. Sudorifera alexipharmaca apprime conducunt, ut æquabilis sanguinis motus, spirituumque per partes radiatio, quantum quidem possibile, servari possint. Itaque.

℞. Rad. scorzoneræ rec. ℥ ij. contrajervæ ʒ iij. fol. scordii m i ß. rasuræ cornu cervini ʒ ß. coq. S. A. in aqua pura ad ℥ xxiv.
Ex hoc decocto bibat Patiens ter quaterve de die haustum: & interim quotidie bis sumat pulverem ex ʒ ß. oculorum cancrorum. Horum loco etiam cochleatim exhiberi potest mixtura ex. gr.

℞. Aq. carduibened. ℥ ij. melissæ ℥ i ß. theriacalis simpl. ʒ vi. confect. hyacinthor. ʒ j. pulv. oculor. cancror. ℈ ij. syrup. limonum ʒ vi. misceantur.
Utile quoque est vesperi sub hora somni exhibere ʒ j. theriaces aut mithridatii, cum haustu vini. Etenim febris, si adsit, ut maligna curari debet.

XXVI. Igitur generalibus hisce non neglectis, ipsius membri affecti cura aggredienda, quæ consistit in spirituum, qui ei desunt, restauratione: nec non stagnantis ac putrescentis in parte ægra humoris correctione, ejusdemque motus imminuti aut pene aboliti restitutione.

XXVII. Hæc Spirituum ad partem revocatio, atque stagnantis & putrescentis in ea humoris correctio, ejusque motus propomodum aboliti restitutio, absolvitur per Topica Medicamenta Calefacientia, Incitantia, Detergentia, & putredinem tollentia; quæ tamen varianda sunt pro causarum, e quibus oritur Gangræna, diversitate.

XXVIII. Et ad Specialem Gangrænæ Curationem ut accedamus, primo qua ratione Gangræna, quæ magnas Inflammationes subsequitur, curari debeat indagabimus. Quo in casu Affecta Pars Scarificanda multis incisuris, iisque satis profundis, ut stagnantes & in parte ægra corrupti humores evacuari queant, hinc & applicita medicamenta penitius penetrare. Sed in magnitudine & profunditate Scarificationum respiciendum ad ipsius affectus magnitudinem; viz. intusne Gangræna, & in membri fundo inceperit, an vero tantum foris sit, & in exteriore ejus parte. Enimvero partem externam si duntaxat comprehenderit, levibus ac superficiariis Scarificationibus cutis incidenda. Sin autem profundas atque internas membri partes occupet, indeque sensus aut amissus plane, aut multum saltem fuerit imminutus, pars profundioribus incisuris Scarificanda, usque dum sanguis effluat, & vitæ sensusque indicia sese prodant.

XXIX. Facta Scarificatione pars abluatur Spiritu vini in quo theriaca dissoluta est, vel aqua contra gangrænam cum theriaca.

Thomas Bartholinus in miscellaneis curiosis Medico-physicis, seu Ephemerid. Germanor. Anni secundi observat. 2. admodum extollit aquam marinam, cui absynthium incoctum est.

Alii scarificatam partem abluunt spiritu vini in quo dissolutus lapis alchymiæ, vel spiritu vini cum unguento ægyptiaco: eique ægyptiacum cum unguento Apostolorum & Basilicone postmodum imponunt. Cui tamen methodo non subscribimus, quoniam austera & vehementer exsiccentia (qualia sunt lapis alchymiæ & unguentum ægyptiacum) poros nimium constringendo suppurationem, hinc & separationem prohibent.

XXX. Facta ablutione parti circumjiciatur fermentum calefaciens & aperiens, quod sæpius renovetur.

℞. Herb. malvæ, scordii, absynthii, rutæ, artemisiæ an. m ß. fol. dictamni cretici, flor. camomillæ, sambuci an. m j. coq. in s. q. cerevisiæ tenuis ad ℔ iij. pro fomento.

Vel ℞. Herb. scordii, absynthii, rutæ, artemisiæ, fol. dictamni cretici, an. m j. vini albi Gallici ℔ iij. coq. S. A. in diplomate, dein coletur, & colaturæ addendo theriaces ʒ iij. misceantur pro fomento.
Jobus Meekeranus observ. chirurg. cap. 62. Fomenti loco hoc in ponit cataplasma.

℞. Micæ panis albi inveterati ℔ ij. fol. scordii, rutæ an. ℥ i ß. summ. absynthii ℥ j fiat omnium pulvis, qui misceatur cum vino albo gallico, & post levem ebullitionem fit cataplasma, quod calide applicetur.
Barbette Chirurgiæ part. 2. lib. 1. cap. 14. id, quod sequitur, commendat,

℞. Summ. absynthii, flor. camomillæ, sambuci an. m ß. herb. scordii m i ß. rutæ m ß. misce panis similaginei ℥ vii. fimi caballini ℥ ii. coq. in aqua muriatica, & sub finem addendo.

Atramenti ℥ij. Spiritus Vini ℥iij. F. S. A. Cataplasma. Etiam laudibus suis meretur famosum illud.

℞. Cicutariæ Aquaticæ, hoc est, Phellandrii Mij. Absynthii, Scordii, Salviæ an. Mi. Micæ Panis Albi. q. s. Fiat omnium pulvis, qui coq. s. a. in s. q. Vini Albi, & addendo Spiritus Vini quantum admisceri potest, F. S. A. Cataplasma.

Alii Cataplasmatis aut Fomenti loco applicant Flores Cerevisiæ, Nostratibus *Gijl.*

Haud inutile quoque erit medicamentis Gangrænæ applicandis, sive Cataplasmatibus, sive Fomentis, admiscere Tincturam Castorei, aut Assæ Fœtidæ, aut Camphoræ, aliave Balsamica, & Sale Volatili Oleoso Abundantia; quibus porositates aperiuntur, stagnantes putrescentesque humores corriguntur, nunc & spirituum per partem radiatio imminuta valde, & propemodum abolita restituatur.

XXXI. Sed priusquam circumjiciatur Fomentum, aut applicetur Cataplasma, parti Scarificatæ cum petiis imponatur Unguentum Basilicon, vel Basilicon cum Theriaca & Unguento Apostolorum, vel Digestivum jungare cum Basilicone, vel id quod sequitur.

℞ Mellis Comm. ℥iv. Therebint. Venet. ℥ij. Farinæ Hordei ʒx. Pulv. Aloes, Myrrhæ an. ʒiiß. Croci ℈j. Vitellos duorum Ovorum, spiritus Vini ℥ij. Mel & Therebinthina simul coquantur continuo agitando, addendoque in fine Farinam Hordei, & post levem ebullitionem remove ab igne, ac adde Aloen & Myrrham; cumque aliquantulum refrixerit Ovorum Vitellos, tandem Crocum Spiritui Vini permixtum, & F. S. A. Digestivum. Jobus Meckeranus in Observationibus Chirurgicis, loco citato, hoc commendat Separatorium, ;

℞. Digestivi comm. ℥iij. Unguenti Basiliconis ℥iß. Pulv. Myrrhæ ʒij. Mercurii præcipitati ʒiß. spiritus Absynthii gutt. xxii. M. S. A. Cheirurgus vero quoties ad Ægrum accedit, remediis hisce factæ Escaræ summam partem tollere conetur, aut Scalpelli acie incidat ad partem usque sanam, ut imposita penetrare queant medicamenta ad corrigendum quicquid corruptum est; nec alia procedat methodo, donec videat morbum superatum.

XXXII. Insuper ad serpentem Gangrænam sistendam summopere conducit Butyrum Antimonii in circumferentiæ circulo inter partem sanam & ægram illitum, ut de Carbunculo dictum fuit.

XXXIII. Factam esse Separationem partis ægræ à sana ex eo cognoscitur, quod latius Malum non serpat, atque appareat circulus exacte rubens, exquisitique sensus, in quo spissa & alba reperitur materia.

Inducta vero quovis modo Crusta tollatur iisdem medicamentis, quæ de Anthrace cum in finem proposuimus.

XXXIV. Atqui à Nimio Frigore Externo aut Congelatione si fiat Gangræna, accurate perpendendum, incipiatne affectus, an jam aliquantisper adfuerit; id quod ab Ægro, & Adstantibus, nec non ex indiciis hisce promptum erit intelligere. Namque Morbus duntaxat Incipiens est, si eximio rubore affecta pars scintillet, dolor sit vehementissimus, punctorius, exurens. Sin vero Inveteratus sit, pars livida erit, & frigida.

XXXV. Igitur si Incipiens sit Morbus, non statim Pars Affecta igni admovenda, aut Calida qualibet ei apponenda; quin potius Aqua Frigidissima membrum irrigandum, aut Nive perfricandum, unde sensim incalescere, & pristinum calorem recuperare solet. Hoc ipsum quilibet facile hyeme experitur, si manus frigore propemodum congelatas fricet Nive aut aqua gelida: ne enim subito incalescunt; at igni admotæ magnum sentiunt dolorem, cumque pungitivum. Enimvero cum præ nimio frigore tardius in extremis corporis partibus sanguis circuletur, & ferme subsistat, si Patiens propius igni admoveatur, particulæ igneæ poros vehementer intrantes rapidissimo suo motu stagnantes, coagulatosque humores dissolvere nituntur, hinc & corrumpere, partiumque interitum & mortificationem causare facile possunt. Sed nivesi Membra ex nimio frigore Congelata fricentur, aut Frigidissima aqua irrigentur, subtilis materia leniter ac placide admodum per poros intrans congelatos humores, nec non suffocatos fere vitales spiritus excitat blande, eorundemque radiationem, adeoque & nativum calorem plerumque restituit. Et hæc ratio est, quod Regionum Septentrionalium Incolæ homines valde refrigeratos rigidos, & pene emortuos aquæ Frigidæ primo soleant immergere, & manus, pedes, nasum, aliaque refrigerare membra, priusquam hospitium ingrediantur, nive fricare, & Gelida aqua abluere. Cujus rei memorabile exemplum refert Fabritius Hildanus, libr. de Gangræna & Sphacelo cap. 13. quod ita habet;

„ Vir Generosus & Pius narravit, se cum
„ Regiones Septentrionales peragraret, in-
„ cidisse in Viatorem frigore rigidum, ac pe-
„ ne emortuum; quem plaustro suo impositum,
„ cum deduxisset in diversorium, Hospes illico
„ demersit in Frigidam: quo facto undiquaque
„ erupit gelu, ut ipsius corpus glacie conte-
„ ctum conspiceretur. Tum quoque propina-
„ tum illi, ajebat, cyathum ampliorem hy-
„ dromelitis, addito pulvere cinamomi, car-
„ yophillorum, & macis, unde sudor in lecto
„ provocatus est; atque ita ægrum ad se rediisse,
& convaluisse, amissis duntaxat manuum, pedumque extremis articulis.

XXXVI. Conjiciens autem Cheirurgus ex sedato pungente dolore, ipsam quoque Congelationem magna ex parte mitigatam & correctam, missam faciat aquam Frigidam, aut Nivem; at lenes adhibeat Frictiones; dein fotus ex Lacte Dulci, cui Baccæ Lauri, Folia Rorismarini, Salviæ, Flores Lavendulæ, & similia Calida incocta fuerint, applicetur. Raparum decoctio, aut Rapæ coctæ, & cum recenti Butyro, Oleo Rosaceo, & ovi vitello in mortario contusæ, plurimum juvant, teste Johanne de Vigo chirurg. libr. 4. cap. 3.

Vel pars affecta (non neglecta interim, si necesse sit, Scarificatione) fricetur hoc vel simili.

℞. Spiritus juniperini ℥j. Tincturæ Castorei ʒß. Olei Therebinthinæ ʒj. Camphoræ ℈ij. Misceantur S. A.

e in calide applicetur Fomentum, quod identidem renovetur,

℞. Herb. Rutæ, Salviæ, Rosmarini, Absynthii an. Mj. Fol. nicotianæ ℥iß. sem. Sinapi, Cumini, rad. Bryoniæ an. ℥j. coq. in Vini Gallici, & & vrinæ hominis adulti an. p. æq. ad ℥xxx. pro Fomento; cui & spiritus vini addi potest. Barbette in Curatione Gangrænæ ex nimio frigore, sequens præscribit,

℞. Herbar. Scordii Miß. Vincetoxici Mj. rutæ Mij. Sem. Nasturtii, urticæ Rom. an. ʒiij. coq. in s. q. vini Gallici ad ℔iij. colat. addendo, spir. vini ℥ij. M. pro Fotu.

Insuper conducunt, tum Fomenta, tum Cataplasmata, tum alia medicamenta superius præscripta.

XXXVII. Hisce peractis componatur Æger in lecto, probeque tegatur, eique exhibeatur cum vino calido Theriaca, Mithridatium, vel simile Sudoriferum & Alexipharmacum; quo Diaphoresis promoveatur, atque adeo æquabilis humorum motus, ac spirituum corpus vivificantium ordinata radiatio servetur.

XXXVIII. Sin ex Humore seroso in partibus extremis, cruribus puta & scroto, collecto eveniat Gangræna, Universalibus haud neglectis, pars affecta scarificanda, sive altius, sive superficietenus, prout Malum magis minusve altas radices egerit: dein sequenti Fotu abluenda & fovenda,

℞. Rad. Bryoniæ siccat. ℥ij. Herb. scordii, Rutæ, absynthii an. Mj. Pulpæ Colocynthidis, Salis Tartari an. ʒij. Muriæ Limonum ℥xv. aquæ Rutæ ℥xxvi. Coquantur S. A. & Colaturæ addendo spiritus vini, in quo ʒiß. Camphoræ sit soluta, ℥iij. Pulv. Aloes, Myrrhæ an. ʒij Misceantur pro Lavamento & Fomento, quod fervide parti applicetur.

Potest quoque parti affectæ imponi Cataplasma. v. gr.

℞. Rad. Vincetoxici, Angelicæ an. ℥iß. Herb. Phellandrii Mij. absynthii, Rutæ, scordii an. Mj. baccar. juniperi ℥ij. Sem. sinapi ℥j. Coq. in vino Albo & urina hominis adulti ad mollitiem, dein in mortario contund. & addendo Farinæ fabarum ℥iij. Salis Armoniaci ʒiij. M. F. S. A. Cataplasma.

Pars sic curata in lecto est continenda, nec non arena probe calefacta sacculisque inclusa ei circumponenda, ut in perpetuo calore membrum servetur.

XXXIX. Chirurgus interim dum removet Fomentum vel Cataplasma, conetur acie scalpelli Escaram separare; dein abluat denuo partem affectam præscripto Fotu, admoveatque idem vel Fomentum, vel Cataplasma: nec aliter se gerat, donec sisti Malum animadvertat. Tandem separare nitatur Escaram Pharmacis ante commemoratis: imponendumque interea vel Fomentum, vel Cataplasma, quod putrefactioni resistit.

XL. In Gangræna, quæ ex Alimenti defectu, & atrophia evenire solet, atque ut plurimum in partibus excitari extremis, quavis ratione corpus humectandum & reficiendum, tum commodo victu, tum quibusvis, quæ pro Præsenti Causa convenire videntur, rite usurpatis.

XLI. Quoad partem Affectam; indagandum prius, num atrophia velut Causa Futuræ Gangræna solummodo adsit; an vero Gangrænæ ipsa jam invaserit? Si nihil præter metum Gangrænæ ex Atrophia adsit, quavis ratione humectanda ac reficienda pars affecta, pori aperiendi, sanguinis spirituumque in ea motus restituendus, hinc & alimentum alliciendum. Quem in finem pars fovenda jure tepido Intestinorum, Capitis, & pedum Vervecis; cui nonnunquam Lumbrici incoqui solent Postquam vero aliquamdiu fota fuit Ægra Pars, Ventosæ applicentur cucurbitulæ, usque dum rubescere incipiat; tunc autem denuendæ, & sequenti Linimento pars ungenda, diuque fricanda,

℞. Olei Laurini ℥j: guajaci ʒiij. Aluminis Plumosi ℈j. Misceantur exacte pro Litu

Alii laudant Partem Affectam inungere Succo Lumbricorum Terrestrium, qui potenter calefacit, humectat, nec non pororum ac vasculorum obstructiones aperit, ut spiritus, aliique humores liberius permeare queant; atque ex præscripto Johannis Wieri, in tractatu de Scorbuto, ita præparatur.

„ Sumit ille Lumbricos cœmeterii pinguissimos, quos aqua primum, deinde Vino exacte lotos minutim incidit, & phialæ immittit pasta obvolutæ; hanc furno inserit cum alio pane, hocque cocto phialam pasta obvolutam quoque eximit, ac ubi refrixerit mergit in aqua, hinc, pasta mollescente ac phialam deserente, Lumbrici in liquorem resoluti sese offerunt, percolatus liquor servetur usui; sed alterno quoque die renovandus, cito namque corrumpitur, tempore præsertim æstivo.

XLII. At vero si jam invaserit Gangræna, Scarificatio hic non facienda, nisi urgente necessitate. Sed Pars Affecta foveatur tali Fotu,

℞. Rad. Bryoniæ Sicc. ℥ij. herb. phellandrii, Nasturtii aquat. an. Mij. rutæ, Scordii, Salviæ an. Mj. baccar. Lauri ℥iß. Sem. sinapi ℥j. stercoris Columbini ℥iij. coq. S. A. in Vino albo & urina hominis adulti, ad ℔iij. pro Fomento.

Postquam aliquamdiu pars ita fota est, ad luculentum ignem moderate fricetur, & fricando inungatur sequens; quo porositates aperiantur, & sanguinis spirituumque radians motus restituatur,

℞. Spiritus Cochleariæ ℥iß. juniperini ℥j. Tinct. Castorei ʒiij. Camphor. ℈ij. Misceantur.

Post Frictionem & inunctionem imponendum denuo Fomentum, vel ejus loco Cataplasma pag. 93. præscriptum; vel.

℞. Herb. salviæ, Rutæ, Sabinæ an Miß. Sem. sinapi, bacc. Lauri an ℥iß. coq. S. A. in vino albo & urina hominis adulti ad mollitiem, dein in mortario contundantur, & addendo Stercoris bubuli rec. ℥iij. Camphoræ in ℥iij. spiritus vini solutæ ʒiß. F. S. A. Cataplasma.

Sedata Gangræna, mundificandum & incarnandum est ulcus, hinc cicatrice obducendum. atqui ubi nulla spes apparet, membrum conservari posse, amputandum id est. Sed antequam

quam hic amputetur pars emortua, necesse est, ut Cheirurgus ventura pericula prædicat, eaque palam commemoret apud Ægri amicos & adstantes. Nam etsi amputetur altius pars affecta, in ipsa quoque carne viva, malum equidem ut plurimum truncum iterum invadit, atque occupat, estque omnis Gangræna ex Alimenti Defectu plerumque lethalis.

XLIII. Ad hanc Gangrænæ speciem curandam proxime & illa accedit Gangræna, quæ ex Mala Febrium, prætertim Malignarum, Crisi ortum ducit. Et quoniam illa magnam cum Anthrace habet similitudinem, eodem fere modo ac Carbunculus curari debet.

XLIV. Cum vero Gangræna oriatur ex ictu aut Morsu Animalis Venenati, periculum in mora est, atque ideo affecta pars Cauterio actuali mox inurenda, & abfumendum subito, quicquid ejus malignitatis particeps est. aut ejus loco pars alte Scarificetur & abluatur spir. vini vel simplici, vel aromatico, vel aqua contra Gangrænam in qua dissoluta Camphora & Theriaca. Dein hoc vel simile imponatur Cataplasma,

♃. Herb. Rutæ, Salviæ, Rosmarini an. M j. Sem, cumini ℥ j. nucis moschatæ ʒ iij. coq. in s. q. vini Gallici ad mollitiem, dein in mortario minutim contund. & addendo farinæ lupinorum ℥ ij. theriaci ʒ vi. pulv. croci ℈ ij. spir. vini in quo ʒ j. caphuræ sit soluta ℥ i ß. F. S. A. Cataplasma, fervide imponendum. Vigierius Chir. lib. 1. cap. 11. hoc proponit emplastrum ex Hildano,

♃. Fermenti acris, farinæ lupinorum aliorum sub prunis coctor. an. ℥ ij. fol. rutæ, scordii, dictamni cretici an. M ß. pulv. rad. angelicæ, Vincetoxici an. ʒ ß. Theriaces, mithridatii an. ℥ j. M. cum s. q. Decocti scordii, & F. S. A. emplastrum vel cataplasma,

XLV. Interea exhibeatur Theriaca cum vino calido, vel cochleatim utatur Patiens sequenti mixtura diaphoretica & alexipharmaca.

♃. Aq. carduibened. melissæ an. ℥ i ß. theriacal. simpl. ʒ vi. theriaces ʒ j. salis absynthii ℈ ij. camphoræ gran. 4. syrupi limonum ℥ ß. misceantur.

Sedata gangræna mundificetur, incarnetur, & cicatrizetur ulcus, ut in carbunculo.

Gangræna, quæ e medicamento septico corpori admoto evenit, eodem ferè modo curetur,

XLVI. Non prætereunda hic gangræna, quæ è scorbuto originem ducit, & plerumque partes extremas, crura præsertim, afficit, nec non partes oris internas, gingivas puta, palatum, genas, linguam, aut fauces non raro occupat, imprimis in infantibus. In hujusmodi gangræna curanda remedia interna omnia, quæ in scorbuti curatione conducunt, minime sunt omittenda: quæ tamen non enumerabimus, quoniam alterius sunt loci.

Equidem Patiens continuò utatur tali mixtura.

♃. Aq. melissæ, antiscorbuticæ ana ℥ iij, spir. cochleariæ per se destillat. ʒ iij. salis volatilis cornu cervi gran. xv. Syrupi limonum ʒ vi, misceantur.

Interim crus affectum, præmissis scarificatione & ablutione cum spiritu vini, &c. foveatur hoc vel simili fomento.

♃. Rasuræ ligni guajaci, sassaphras an. ℥ j. rad. angelicæ, enulæ campanæ maj. an. ʒ vi. fol. cochleariæ, nasturtii aquat. an. m i ß. Seminis fœniculi ʒ vi. incisa & contusa digerantur per noctem calide in vase clauso in spirit. vini ℥ xxviii, mane fiat colatura, quæ sit pro totu. Vel loco fomenti applicetur cataplasma.

♃. Herb. phellandrii m ij. rutæ, salviæ, absynthii an. M j. baccar. lauri, juniperi an. ℥ j. seminis fœniculi ʒ x. coq. in vino Gallico ad mollitiem, dein minutim contund. & add. farinæ fabarum ℥ ij. pulv. aloes, myrrhæ an. ʒ ij. spiritus cochleariæ cum spir. vini destill. ℥ ij. F. S. A. Cataplasma calidè applicandum, & identidem renovandum.

Cæterum ulterius procedendum, ut de gangrænæ, quæ magnas sequitur inflammationes, curatione dictum fuit.

XLVII. Sed hujusmodi gangræna si in partibus oris internis, gingivis vix Palato, Genis, Lingua, Faucibus, fiat, atque affectæ partes corruptæ, nigricantes, ac omnino putridæ sint, pessimumque emittant fœtorem, generalibus haud neglectis, conducit mixtura, qua partes hæ labe scorbutica infectæ, hinc & corruptæ, frequenter laventur & fricentur, v. gr.

♃. Muriæ limonum, aquæ antiscorbuticæ an. ℥ vi. spir. vini ℥ i ß. theriaces ʒ j. salis absynthii ℈ ij. pulv. myrrhæ ʒ ß. aluminis crudi ℈ iv. mellis rosacei ℥ i ß. misceantur pro oris collutione.

Interim tamen si durities quædam in Gena appareat, foris applicetur cataplasma ad tumorem emolliendum, & citiorem promovendam separationem.

♃. Herb. Salviæ m i ß rutæ, absynthii an. m ß. nucis moschatæ ʒ iij. aloës, myrrhæ an. ʒ ij. farinæ fabarum tostar. ℥ ij. pulver. & cum s. q. Spiritus vini leviter ebulliunt in formam pultis, eique addendo gum. ammoniaci in aceto soluti ℥ ß. F. S. A. Cataplasma calide applicandum, & sæpius permutandum.

Cum vero curari incipiat affectus, oris collutio mitigetur, donec perfecta sequatur sanatio, verbi gratia.

♃. Aq. antiscorbuticæ, plantaginis, salviæ an. ℥ i ß. vini albi Gallici ℥ ij. elixir. proprietatis sine acido ʒ ij. salis absinthii ʒ j. aluminis crudi ℈ iv. mellis rosacei ℥ j. misceantur.

XLVIII. Succedit nunc quæ ex Combustione oritur Gangræna, ad cujus Curationem tradendam haud abs re foret, prolixam de Ambustionis Cura materiam hic exponere; sed quoniam de ea lib. 3. fusius sumus dicturi, sufficiet hoc loco tantum monere, quod si magna Combustio Curam rite non suscipiat, quin potius in Gangrænam vergere incipiat, conducere sequens Medicamentum, quod Parti affectæ, prius Scarificatæ, cum linteo carpto calide applicetur, ac identidem renovetur.

♃. Spir. vini ℥ ij. Tinct. Castorei ʒ iij. Camphoræ ℈ ij. M. S. A.

Dein superponatur Cataplasma,

℞. Herb. Phellandrii Mij. Rutæ, Scordii, Salviæ an Mj. Cœparum crudar. ℥ij. Baccar. juniperi ℥iß. coq. in vino Albo ad mollitiem, dein minutim contund. & addendo Farinæ Fabarum ℥iij. pulu. nucismoschatæ ʒiij. aloes, Myrrhæ in spiritu vini solut. an. ʒij. unguenti Basiliconis ʒii. F. S. A. Cataplasma, fervide applicandum, & sæpius renovandum.

Hinc ulterius procedendum pro re nata, ut superius exposuimus.

XLIX. A spirituum in Partem interceptione si eveniat Gangræna, pro morbi ratione & Ægrotantis viribus, diligenter indaganda causa, ob quam spiritus arceantur a parte affecta, eaque si fieri possit statim tollenda. Hinc si arctior sit ligatura, laxanda est. Dein admovenda Pharmaca calefacientia, aperientia, Resolventia Eum in finem Hildanus proponit hoc Cataplasma,

℞. Farinæ Lupinorum, Fabarum, Lentium an. ℥ij. pulu. scordii, absynthii, florum Camomillæ an. ℥ß. cum oxym. e ite, aut Syrupo de acetosa, F. S. A. Cataplasma.

Sin invalescat nihilominus Malum, Locus affectus scarificandus, & abluendus spiritu vini simplici, vel cum Theriaca, ac porro in Curatione procedendum, uti in Gangræna ex nimia Inflammatione.

L. Verumenimvero quum Gangræna, remediis nunc satis propositis licet commode adhibitis, ulterius proserpat, magisque ac magis invalescat, non amplius Gangræna est, sed sideratio, hoc est, spirituum Radiantium Omnimoda Extinctio, Totaque partis corruptio & Mortificatio, hinc & curari non potest, cum pars plane emortua ad vitam revocari nequeat. Sed unicum tunc, ut Patiens servetur, restat remedium; viz. Membrum corruptum rescindere & extirpare, quo, quamvis dubio, gravi, & violento utendum tamen, mox que sideratum Membrum amputandum, ne pars sincera trahatur, Crudelem siquidem Medicum necessitas facit; nam crudele malum crudeli remedio expugnandum, atque nihil interest, an satis tutum sit præsidium, quod est unicum: satius est anceps auxilium experiri, quam nullum: melior est dubia spes, quam desperata salus: satius est motum alicujus partis perire, quam totum hominem. Nam, ut ait Hippocrates, extremis morbis extrema conducunt remedia: item, quod non sanat medicamentum, sanat ignis; quod non sanat ignis, sanat ferrum; nec illa dura videtur curatio, cujus est salutaris effectus.

LI. Cum igitur sphacelus sit Perfecta Partis Mortificatio, ideo cura ejus non consistit in Medicamentorum facultatibus; sed in unico, eoque ultimo & extremo remedio, quod est Partis sphacelo affectæ, Infectæ, & Corruptæ Extirpatio; nam quod à naturæ regimine non amplius pendet, exscindendum & amputandum est. Atque ita omnibus diligenter consideratis, ubi Cheirurgo de Ægrotantis voluntate, deque ejus viribus plane constiterit, tum ad munus suum rite præstandum sese accingat, omnibusque ante operationem, in operatione, & post operationem necessariis instructus Patientem in opposito, commodoque situ collocet, extirpationemque aggrediatur, sed cum partis corruptæ extirpatio variis modis à variis Auctoribus tradi soleat, haud gravabor quorundam de ea proferre sententias.

LII. Nonnulli Scarificationi profundiori, inter partem sanam & mortuam, inspergunt pulverem ex Arsenico, vel imponunt Unguentum Ægyptiacum, cui admixtum Arsenicum.

Alter modus extirpandi quod corruptum est, fit actuali Cauterio, dum uritur quicquid infectum & emortuum, ac removetur eschara.

Tertius modus est, Novacula simul resecare quicquid corruptum & emortuum, dein actuali Cauterio vulnus inurere, tum ut sanguinis fluxus sistatur, tum ut reliquiæ corruptæ carnis porro absumantur. sed operationes hæ quanquam exerceri possint, cum phacelus fit in corporis parte, quam non est necesse aut possibile totam extirpare, clunibus puta, simulibusve. Si tamen membrum sit corruptum, adeoque amputandum, neque Cauterio actuali, neque Potentiali, neque Novacula id expediri potest, sed integri membri, manus se, pedisve amputatione opus est. Verum qua ratione, & quo in loco Operatio hæc tutius & commodius institui possit, non una est Auctorum sententia.

LIII. Multi ex Recentioribus statuunt satis commodum locum esse in ipso articulo, quamvis in praxi contrarium vulgo observetur, tum ob difficultatem, quæ in ipsa sectione occurrit, quod non tam prompte inveniri possit locus conjunctionis duorum ossium; tum quod cicatrix tarde admodum, & difficulter inducatur.

LIV. Sed cum non semper Malum sit prope Articulum, at sæpe circa Medium aut finem Membri, nunc porro quæritur, sitne facienda Membri amputatio in parte emortua, an in parte sana? Qui in parte corrupta atque emortua Sectionem instituendam autumant, his nituntur rationibus; tum quia sic minorem dolorem sentiet Patiens; tum quia in magnum non incidet hæmorrhagiam, ob quam nonnunquam animi defectio oritur, & in ipsa operatione Ægri moriuntur. atque hujus sententiæ videtur fuisse Galenus libr. 2. de curandi ratione ad Glauconem cap. 9. ubi sic scribit: „Membrum emortuum statim rescinde„re oportet, quo sanam partem vicinam at„tingit. Et paulo post: Satius est ob ma„jorem securitatem, quando abscindis & „circumcidis id, quod jam putruit, eam, „quæ velut radix est, sanæ parti adjunctam „adurere. Hanc quoque sententiam defendit „Johannes de Vigo lib. 4. chir. cap. 7. sic „inquiens: Incidendum est membrum pro„pe sanum, ita ut aliquid remaneat corrupti. „Et hoc de tribus causis. 1. ut incisio sine dolore „fiat. 2. Ut sanguinis fluxus evitetur. 3. Ut post „remotionem ossis fiat cauterisatio cum pauco dolore. Inter recentiores idem sentit Fallopius tr. de tumor. pr. nat. cap. 16. ubi docet, aliquid relinquendum esse potius de parte corrupta, quam ut sanam incidamus, ob easdem ferme, quas de Vigo habet rationes Hier. Fabritius ab Aquapendente Chir. lib. 1. c. 19. & de oper. Chirurg. titulo de Sphaceli Chirurgia, tantam corruptæ carnis partem relinqui vult, quanta est crassities unius aut sesqui digiti: idque ideo, quod,

si in vivente parte instituatur sectio, duo inevitabilia sequantur symptomata: viz. sanguinis profusio ex præcisione magnorum vasorum: & dolor intolerabilis, cui nonnunquam convulsio accedit. Quæ incommoda evitari posse putat, in parte emortua si instituatur sectio. Ne autem sideratio ulterius extendatur, abscisso osse, ferramentis candentibus relictam partem putridam undique inurit, donec vim ignis persentiat ægrotans, & aliquem patiatur dolorem. Ita enim partem emortuam in crustam degenerare, quæ vasis est operculum, & partem vivam ita per ustionem corroborari testatur, ut spatio tridui aut quatridui appareat separatio mortui à vivo, & ita sistatur mortificatio sine dolore, & sine sanguinis profusione. Sed consilium hoc periculosæ plenum aleæ nobis videtur, quia certi non sumus, malum illud, quod relinquitur, non sese multiplicaturum, & quis fidem nobis faciet, os ipsum, quod carni subest, non esse altiori in loco corruptum.

LV. Contrarium igitur merito sentiunt alii, quos inter est C. Celsus, qui lib. 7. cap. 33. inter sanam vitiatamque partem carnem scalpello incidere usque ad os jubet, sic ut potius ex parte sana aliquid excidatur, quam ex ægra relinquatur. Haud secus Guido de cauliaco jubet membrum incidere supra corruptum aliquantulum in loco, in quo cum stilo immisso invenitur dolor & firmitudo. Hos alii sequuntur, inter quos Ambrosius Paræus Chir. lib. 11. cap. 18. qui Celsi consilio minimum ejus quod sanam est amputare jubet: sic tamen ut ex parte sana potius aliquid excidatur Fabritius Hildanus lib. de Gangræna & Sphacelo cap. 17. ubi plures adducit Cheirurgos, plane idem sentientes. Quapropter concludimus tandem, in parte sana faciendam esse sectionem, proxime tamen ad ægram, spatio unius circiter digiti transversi. Equidem hæc regula exceptionem patitur in tibia: in qua si sphacelus sit supra malleolos, prope genu extirpatio est facienda: quod enim relinquitur, nullum præstat usum, imo magnum incommodum ægro affert, cum ligneo crure ipsi utendum sit, parsque otiosa in posteriora vergat: adde quod in tendinosa musculorum, & excarni tibiæ parte instituta sectio consolidationem faciat longe difficilem. In brachio vero tantum conservetur, quantum commode alligandæ & aptandæ manui ferreæ sufficiat.

LVI. Cæterum amputationis locum in manuum pedumve digitis quod spectat; rectissime in ipso articulo fit sectio. Nam in digiti articulo minore cum periculo fit amputatio, ac minore cum dolore; nervi enim & tendines incisi sursum contrahuntur, carne conteguntur, & vix ullum accedit incommodum.

LVII. Explorato & designato amputationis loco, ad membri corrupti extirpationem veniendum est. Sed ut operatio hæc rite instituatur, quæ ad eam necessaria sunt instrumenta in promptu sunt, eaque ita collocanda, & ordine disponenda, ut in operatione unum alteri minime sit impedimento, uti accidit Cheirurgo, cujus meminit Hildanus, qui cum crus emortuum abscinderet, & in medio esset operæ, serra fasciæ (quia cutem & carnem sursum reduxerat) ita involuta fuit, ut ab opere aliquamdiu desistere cogeretur, dum fectam ... fascia iterum excitaret.

LVIII. Sunt vero Instrumenta ad hanc Operationem necessaria, Culter propemodum falcatus, Serra, interdum sed raro Scalper Excisoria forfex, cauteria actualia, pulvis ad sistendum sanguinem, Tenacula ad liganda vasa, defensiva, fasciæ oxycrato madefactæ, Pulvilli, stuppæ ovi albumine intinctæ & pulvere ad sanguinem sistendum adspersæ, vesicæ bovinæ, & si quæ alia.

LIX. Igitur corpore, omnibusque necessariis ad operationem præparatis, & ordine dispositis, id quod agendum inchoetur. Atque si tibia verbi gratia, amputanda sit, implorato prius supremi numinis auxilio, oportet ægrotantem haustum largiorem vini, aut cardiacum aliquod assumere, ne inter operandum deficiat. Nonnulli opiatæ alicujus confectionis, vel laudani opiati aliquid exhibent ad sensum sopiendum. Quos tamen merito reprehendit Fallopius, atque levia soporifera nihil prodesse existimat, valida autem periculosa, quoniam spiritus inde profligantur, hinc vires prosternuntur magis.

LX. Patiens verò pro natura, situ, & varietate partis affectæ convenienter & commode collocetur, atque ne pars in operatione vacillet, aut æger eam movere possit, firmissime vinculis & ministris comprehendatur, detineaturque. Deinde à viro robusto cutis & caro sana (quantum fieri potest) sursum attrahenda, ut eadem postmodum relaxata denudato ossi melius obduci queat. Tum supra sectionis locum valida fiat ligatura vinculo non ita lato, sed forti, idque ut æger minus dolorem percipiat; tum ut, ob vasorum constrictionem, sanguinis fluxus melius compesci possit. Guido vult, vinculum alterum adhiberi parti emortuæ, ut inter duo illa vincula fiat incisio; nec male fortassis. Cum enim adstantes terreantur sanguinis eruptione, hujusmodi ligatura coërcetur sanguis intra venas partis emortuæ, ne effundatur.

LXI. Hisce peractis, ubi locus conveniens fuerit electus, Cheirurgus cultro propemodum falcato totam circumquaque carnem musculosam quam potest festinanter resecet. Hinc serram acutissimam adhibeat prius ad fibulam, deinde ad tibiam, sicque os præcidat.

LXII. Si geminum sit os, ut in crure aut cubito, nonnulli cultellum ancipitem inter duo ossa à ministrante Cheirurgo inseri volunt, tum ut auferatur periostium, tum ut vasa majora ibidem delitescentia discindantur: sed perperam, quoniam in vivis hæc duo Focilia, tum in crure, tum in cubito, tam prope sibi conjuncta cernuntur, ut impossibile sit, vel minimum cultellum inter illa inserere. Insuper mora illa sanguis copiosè nimis proflueret, unde & ægrotanti facile animus deficeret.

LXIII. Facta amputatione, si magna & immodica sanguinis adfuerit profusio (nam ut mediocriter sanguis fluat sinendum) sistenda est: raro tamen id fit, modo fortis instituatur ligatura: adeo ut nonnunquam ad aliquot cochlearia non profundatur cruor, aut ad tres qua-

tuorve

tuorve uncias ad ſummum. Igitur ad ſanguinis immoderatum profluvium ſiſtendum, aliqui cauterio utuntur actuali ad vaſa inurenda & cruſtam carni inducendam: quod remedii genus à multis tutiſſimum judicatur, cum ignis non ſolum fluentem ſanguinem ſiſtat, at etiam reliquias putredinis, & mali radicem, ſi quæ ſuperſit, abſumat; & quo citius oſſis fragmenta excidant, etiam ipſum os inurendum præcipiunt. Sed metuendum eſt, inquit Cl. van Horne in Microtechne, ne eadem illa, quæ ab inuſtione actualis cauterii inducitur, cruſta decidente novus fiat ſanguinis fluxus, &, antequam ad eum ſiſtendum advocetur Cheirurgus, jam æger ad plures abierit. Addit Paræus Cheirurg. lib. 12. c. 35. crudele id eſſe, cum ſummum dolorem adferat, ſi in viva carne, uti debet, ſectio facta fuerit; unde partibus nervoſis prava ſæpè ſuperveniunt accidentia. Quapropter idem cap. 31. 32. 33. ſuadet, ut tenacula vel volſella vaſa apprehendantur, & acu transfigantur, atque adducto filo deligentur.

Conſtrictis autem vaſis, ſeu ligatura, ſeu actuali cauterio, vincula ſolvenda, & membro ſtuppæ albumini ovi imbutæ, & pulvere ſanguinem ſiſtente conſperſæ, imponendæ.

Pulvis ſanguinem ſiſtens, qui valdè laudatur ab Hildano lib. de Gangræna & ſphacelo cap. 17.

℞. Farinæ volatilis ℥vi. thuris, ſanguinis draconis an ℥j. boli armeni, terræ ſigillatæ an. ʒß. gypſi ʒiß muſci cranii hum. ʒj. ranarum aquatil. præp. ℥ ij. pilorum leporis minutiſſimè inciſor. ʒ ij. pulv. album. ovorum Sole exſiccat. ſpumæ maris, ſpongiæ torrefactæ an. ʒj. M. F. pulvis ſubtiliſſimus. Plerumque etiam ſine cauterio actuali & ligatura ſanguinis profuſio cohiberi poteſt, ſi fungum quem crepitum lupi, vulgo *Bovyſt* appellant, in uſum ducamus; viz. ut in ſpatio inter duo oſſa medio, portiunculas ejuſdem, pulvere ſanguinem ſiſtente plenas, & ovorum albumine madefactas, applicemus: aut ſi ex eodem fungo excavato veluti ſcutellam conficiamus, pulvere ſtegnotico repletam, cui tunc membri extremitas immittatur.

Alii liquorem ſtipticum ex calcantho & ſimilibus præparatum cum linteo diſcerpto, aut ſtuppa cannabina imponunt, ſicque ſanguinis fluxum protinus ſupprimunt, ex. gr.

℞. Vitrioli Ungarici, aluminis crudi an. ℥vi. phlegmatis vitrioli ℔ iv. coq. tamdiu donec omnia fuerint diſſoluta: liquorem refrigeratum filtra, & a cryſtallis ſubinde concretis ſepara, ac addendo ſingulis libris, olei vitrioli ℥ j. M. & ſervetur uſui.

Hoc liquore lintea quintuplicia humectata vulneri, vel orificio arteriæ, vel trunco membri extirpati ſuperimponantur, adhibita conveniente ligatura, & obſervatur ſanguinem protinus eſſe coagulatum. Plura de ſtiptico hoc liquore addit Jo. Corn. Weber, in Anchora Sauciatorum pag. 124. 125. Aliam porro methodum, qua hæmorrhagia poſt amputatas manus ſubito fuerit ſedata, proponit Felix Platerus lib. 3. obſerv. pag. mihi 772.

LXIV. Coërcito autem nimio ſanguinis fluxu, & cæteris ita conſtitutis, membri extremitas, ejuſque apparatus ita in ſitu detineatur beneficio emplaſtri defenſivi & glutinantis, quibus omnibus veſica bubula ſuperinducatur, donec hæmorrhagiæ metus tranſiverit; tandem cruciata faſciatio inſtituatur.

LXV. Atque hic primus apparatus eſt, ſeu prima deligatio, quæ ante ſecundum aut tertium diem æſtate, hyeme ante quartum non eſt ſolvenda, niſi quid valde urgeat; interim membrum figura media collocandum in pulvinari. Soluta vero ligatura, & ablato primo apparatu, aliquot pulvillos ex ſtupis aut goſſypio paratos necnon albumine ovi madefactos, & pulvere ſtegnotico adſperſos, in promptu habeat Cheirurgus; qui omnia prudenter amoveat: pulvilli tamen, qui in primo apparatu vaſis impoſiti fuere, ſi aliquo modo, quantumvis leviſſime adhæſerint, propter hæmorrhagiæ metum, in proximam uſque deligationem relinquendi ſunt. Sin vero facile, & velut per ſe deciderint, recentes vaſis imponere convenit; at reliquo vulneri applicetur digeſtivum commune, vel mundificativum de apio, vel

℞. Therebinthinæ Venetæ vino lotæ ℥iij. mellis roſacei ℥ iß. pulv. rad. ariſtol. rot. iridis florent. farinæ hordei an. ʒ iß. ſpir. vin. ℥ ß. M. F. S. A. mundificativum.

LXVI. Interea tamen poſtquam ligatura ſoluta, detractaque fuerit, cutis jam leviter reducenda eſt ad vulnus tegendum, quo tempore fieri id poterit: quem in finem Paræus & alii cutis extremitates quatuor in locis acu & filo traducto ad ſe invicem adducunt, & nudatum os obtegere ſatagunt, ne ab aëre lædatur. Sed quorſum opus eſt ægrum non profuturis carnificinis excruciare? cum enim truncus poſt operationem intumeſcat, ſutura hæc mirum in modum dolores auget; filum quoque intumeſcente carne, cutem abrumpit, unde ſutura relaxatur, & plane inutilis evadit. Hinc commodior videtur ea, quam ſiccam vocant, quæque per emplaſtra conglutinantia ſatis apte peragitur.

LXVII. Tandem dum curatur hoc modo vulnus, procurandus eſt caſus extremorum oſſium, quæ aëris & ferræ contactu alterata fuere. Eum in finem Cheirurgi pulveres catagmaticos inſpergere perperam ſolent; quoniam iis os conſervatur, hinc nequaquam ſeparatio promovetur: ſed pinguia potius, & oleaginoſa oſſium extremis imponantur, quæ oſſa corrumpere, adeoque illorum ſeparationem, feſtinare ſolent. Accelerat quoque caſum oſſis, ſi peracta amputatione cauterium actuale leniter leviterque oſſi applicatum fuerit.

LXVIII. Sed ipſo in trunco luxurians ſpongioſaque caro ſæpius excreſcit, quæ coërcenda eſt inſperſo pulvere radicis iridis Florentinæ, aut aluminis uſti, aut ſequente, quem Hildanus proponit.

℞. Aluminis uſti ʒij. vitr. calcin. ʒß. ceruſſæ, lapid. calaminaris, plumbi uſti an. ʒj. m. f. pulvis. hinc inducenda cicatrix emplaſtro diapalma, de ceruſſa, unguento deſiccativo rubro, diapompholigos, ſimilibuſve.

Poſt curationem vero quomodo tibia lignea aut integrum ex ligno factum crus ſit adaptandum, exponit Ambroſius Paræus Chirurg. lib. 13. *Joh. Munnicks. in Cheirurgia ad hodiernam Praxin adornata.*

Conſultationes.

Gangræna pollicis ſiniſtræ manus lethalis.

Filia Joſuæ Heſſi Eccleſiæ Megageſtinenſis Paſto-

Pastoris ex inflammatione pollicis manus sinistræ gangrænam contraxerat, quam quum negligentius haberet in sphacelum degeneravit; accersitus Chirurgus quidam Castrensis Paullus Polt digitum uno vehementique ictu paullo infra articulum amputavit, usque sanguinis profluvium sisteretur, ferro candenti adussit: hinc dolores acutissimi, vigiliæ perpetuæ, animi deliquia, convulsiones, aliaque suborta symptomata, quæ etsi adhibitis idoneis remediis quandoque mitigarentur, subinde tamen recrudeuerunt, donec tandem e vita decederet ægra.

Inflammationes partium insolentes, quandoque in gangrænam abire & sphacelum, vulgo notum est, quatenus a copia sanguinis & humorum calor nativus partis affectæ suffocatur: qua via autem quibusque remediis præcaveri, possit ne in gangrænam degeneret inflammatio, apud authores passim obvium est.

Curationem vero quantum attinet & in specie quidem sphaceli, nulla alia ratione perfici ea potest quam amputatione, siquidem quod plane jam corruptum est vitam amplius recuperare non potest ac propterea. *Ense rescidendum est ne pars sincera trahatur.*

Quibus autem modis & instrumentis hoc fieri debeat, alii aliter sentiunt: quidam carnem mortuam prope sanam multis sectionibus rectis & obliquis scarificans, idque satis profunde usque ad os, postea vulneribus pulverem ex arsenico & sublimato inspergunt, ut pars mortua a sana separetur. Alii cauterio quod corruptum est, aduruft usque dum dolor percipitur in parte: alii sectione amputant corrupta, idque vel novacula, vel serra, aut modiolo vel securi.

Verùm quàm noxia sit arsenici sublimatique vulneribus scarificatis inspersio, docet Paræus; quam perniciosa cauterisatio demonstrat Fallopius; quam periculosa per modiolum aut securim amputatio, exemplis evincit Fabricius, quibus merito accensetur hoc nostrum, in quo triplex error commissus videtur.

Primus quidem in eo quod pollicem infra articulum resecuit Chirurgus, cum rectius & cum minori periculo & dolore in ipso articulo fiat amputatio: nervi enim & tendines incisi sursum contrahuntur, carne conteguntur, neque ulla sequitur convulsio.

Alter vero, quod ictu adeo vehementi & per modiolum pollicem amputavit, id quod novacula melius expediri poterat. Fieri enim non potest quin percussionis violentia nervi & tendines contundantur, rumpantur, ossaque conterantur & immanissimi cruciatus, inflammationes, tumores, convulsiones, aliaque prava symptomata excitentur, ut in tractatu suo de gangræna & sphacelo cap. 17. annotavit Guilielmus Fabricius.

Tertius denique in sistendo per ferrum candens sanguine, siquidem ut Paræus movet, ustiones non tantum summum dolorem inferunt, sed & partibus nervosis prava accidentia inducunt, multumque sanæ carnis absumunt, unde ossa denudantur, & caro ac cicatrix summa cum difficultate vel planè non obducitur.

Quæ cùm observare ex usu sit in gratiam Tyronum hoc loco inserenda duxi, ut cautius de corio humano ludere discant, & sic ubi ferro aut igni agendum est, diligenti cum præmeditatione, & circumspectè hoc faciant. Arduæ enim & difficiles sunt hæ operationes, & quandoque etiam peritorum eludunt conatus, adeoque temere non tentandæ, nisi ubi nullum aliud est præsidium, tunc enim satis tutum est, ut Celsus loquitur, quod unicum est, modo exquisitè sit comparatum. *Balthassar Timæus in casibus Medicinalibus.*

Gangræna brachii & sphacelus ex ulcere pedis intempestivè occluso.

Vir quidam Consularis ulcere Rheumatico pedis sinistri per multos annos affectus, tandem consolidato ulcere, in vehementissimos capitis dolores incidit, quibus cùm per integram hyemem conflictatus, circa æquinoctium vernum anni 1632. subito vehementique dolore brachii ejusdem lateris prehensus est, cum insigni rubore & inflammatione, quæ cum a Chirurgo ejus loci natio negligentius haberetur, in gangrænam & paulo post in sphacelum desiit, amputato brachio, æger quadriennio post apoplexia forti extinctus est.

Quàm periculosa sit ulcerum fluentium maxime inveteratorum occlusio, supra lib. 2. casu 26. & lib. 6. casu 24. dictum est, ubi enim natura longo tempore assuevit humores noxios ad partes ignobiliores detrudere & per ulcus apertum subinde evacuare, fieri non potest, quin præclusa via in partes principales regurgitent, ægroque certissimam perniciem, aliqvando interitum adferant, nisi tempestive sufficienterque evacuentur & exsiccentur, quod cum in præsenti casu neglectum sit, mirum non est quod a multis annis per ulcus pedis effluens humor exitu denegato, ad cerebrum delatus, capitis dolores, postmodum cum impetu in brachium decumbens, gangrænam & sphacelum excitaverit. Humores enim pravos à natura in membrum aliquod detrusos subito id mortificare posse multiplici experientia constat & supra lib. 5. casu 8. demonstratum est. Accessit & culpa Chirurgi, qui initio malum hoc plane neglexit, nihilque applicandum sed pannis calidis solummodo fricandum, tegendumque suasit, unde proculdubio attractis per frictiones & calorem humoribus exasperatum est, quanquam & in eo peccatum, quòd postmodum suasu Balneatoris vehementer repellentia, refrigerantia & adstringentia, ut succus sempervivi, acetum vini & id genus alia imposita, quibus pori constipati calorque nativus suffocatus est, ut in responsis nostris prolixius docuimus. *Idem ibidem.*

Gangræna scroti.

Nobiliss. D. Petrus *Von Sovenhausen* cognatus meus ex dysenteria in hydropem asciten incidit, cui cùm scrotum supra modum intumesceret, apertionem ursit. Ego dubii eventus auxilium, quòd paucis, bene, multis male cesserat animo volvens, tandem ex arbitrio Celsi, melius esse anceps quam nullum remedium, ratus, ministrante lithotomo, scrotum uno vulnere, eoque satis amplo aperui & primò quidem die serosi humoris libras circiter duas per cannam argen-

Observationes

De Gangræna ex contusione, quæ totum crus, scrotum & inguen, spatio 29. horarum mira cum celeritate invasit, atque ægrum è medio sustulit.

Die 21. superioris mensis Julii, Stephanus Stoppinus, civis Fassaciensis, Oppidi hic in vicinia ad lacum Neocomensem siti, quinquagenarius robustus, & optimo corporis habitu præditus, cum in maximis messis occupationibus, ipsemet plaustrum vacuum ducere tentasset, ac currendo in terram procidisset, rota internam partem sui sinistri cruris dilaceravit, cum tibiæ ossis, à periostio suo ad longitudinem Spithamæ, denudatione; neutrum tamen os fractum aut fissum fuerat, ita ut pedes domum, à qua iter dimidiæ horæ abfuerat, se conferret.

Ego eodem die vocatus, illico totum crus coxamque oleo rosar. ℥iss. inunxi. Vulneri prius vino rubello & aqua tepida, à sordibus & arena abluto, digestivum sequens imposui.

℞. Terebint. lotæ ℥j. ceræ ℥ß. gummi elemi ʒij. ol. de vitell. ovor. ℥j. dissolue lentissimo igne, postea admisce croci ℈ß. vitell. ovor. n. ii.

Ut autem affluxum humorum impedirem, fascia intincta posca, totum crus involui, victumque optimum ac tenuem præscripsi, & pro potu ordinario decoctum agrimoniæ & veronicæ ordinavi. Hinc dolor plurimum remisit, noctem tamen eam, utrumque inquietam transegit. Circa scapulam quoque & humerum sinistrum (licet nullum manifestum contusionis indicium apparuerit) quia tamen eo loci de dolore conquerebatur, eodem oleo rosar. inibi bis illum in die inunxi, adeo ut dolor scapulæ intra biduum cessaverit. Die 22. Julii sequens medicamentum ei exhibui.

℞. Syr. rosf. solut. composf. cum rhabarbaro, Agarico, & senna ℥jß. pulver. sennæ præpar. ℈ij. Cum decocto agrimoniæ & veronicæ fiat potiuncula, qua corpus leniter purgatum fuit. Paulo post deligatione soluta, optima futuræ digestionis signa apparuerunt. Denuo itaque præscriptum digestivum imposui, totumque crus oleo rosar. inunxi, & fascia posca imbuta, omnia colligavi. Circa vesperam eadem reiteravi, qua nocte optime quievit.

Die 23. Julii summo mane basilicam dextram (sinistra enim propter cicatrices ad cubitum nullo modo in conspectum sese dabat) incidi, sanguinisque ad ℥vi. extraxi. Soluta deligatione vulnere partem illam suræ dilaceratæ & à subjecta carne disjunctæ, quia livescebat, ac ad gangrænam tendebat, abscindere visum fuit. Qua parte in præsentia reverendi D. Johan. du Moulin ejus loci præsbiteri, abscissa, eaque aceto & sale abluta, Ægytiacum nostrum ad radicem putredinis, reliquæ vero parti vulneris digestivum imposui. Postea sequens cataplasma, quod putredini resistit, applicui.

℞. Farinæ fabar. ℥iiij. salis marini ℥j. pulver. summitat. absynth. vulg. scordii utriusque rutæ ana ℥i.

Coquantur in oxymelite simplici, fiatque cataplasma addendo sub finem myrrhæ, aloes, an. ℥ß. fiat cataplasma.

Circa vesperam rursus eadem methodo processi, sed quia nox subsequens ei non admodum quieta futura videbatur, grana aliquot laudani ei exhibui. Qua nocte nullos dolores persensit, sed quiete & secure dormivit.

Die 24. Julii mane soluta deligatione, putredinem inhibitam, neque gangrænam amplius proserpere, certis signis conspicere licuit. Ad majorem tamen securitatem, unguentum Ægyptiacum, ut antea filamentis complicatis, & ad radicem putredinis, totamque partem læsam, supradicto cataplasmate cooperui. Intemperies nulla neque inflatio aut dolor aderat. Domum itaque me confero; circa tertiam pomeridianam illico & quidem me absente, in altera tibiæ, nimirum externa parte suræ dolore accutissimo corripitur.

Ergo circa nonam noctis horam ad ipsum veniens, maximis quidem doloribus ipsum vexari facile conjicere potui, absque ulla tamen intemperie manifesta, aut inflatione conspicua. Unde Hippocratis sententiam, libro de vulneribus capitis animo voluens, videlicet, carnem contusam necesse esse putrefieri, & in pus converti, ab inceptis desistere nolui, sed denuo digestivum imposui, tibiam oleo rosar. inunxi, ac rursus tempore somni nonnihil laudani ei exhibui. Verum tantum abfuit, ut somnum capessere potuerit, qui potius circa tertiam horam noctis me accersivit, si forte aliquo modo dolorem lenire possem. Deligatione ita rursus soluta, externam partem suræ, & quidem ipsum locum dolentem ex parte lividum deprehendi. At quia dolor magnus, nihilque aliud in promptu erat, illico cataplasma ex unica panis in lacte cocta, additis vitellis ovorum, parumque butyri recentis, calide applicui. Hinc dolor aliquo modo sedatus fuit, parumque æger quievit.

Die 25. circa septimam horam matutinam solutis fasciis, partem externam suræ palmæ latitudine nigram & sphacelatam offendi. Subito ergo Paterniacum me recepi, ut ea, quæ pro morbi magnitudine necessaria, videbantur, præpararem. Circa meridiem instructus omnibus necessariis ad ægrum rediens, statim sic exclamat: o utinam attulisses serram, tibia enim hæc est amputanda, quo dolore & cruciatu possim allevari.

Solutis ergo denuo fasciis, totam externam partem suræ, & ipsum pedem sphacelatum, vesicis etiam nigris & maximis, nec non aqua loturæ carnis similis, repletis, animadverti. Interim tamen nonnullis in locis, dolores & maximi & continui aderant. Efflagitantibus itaque tum amicis, tum imprimis ægroto ipso, ut tibiam amputarem denuo me domum contuli, & instrumenta cum omnibus ad hanc rem necessariis mecum attuli, atque circa horam secundam pomeridianam ad ægrotum redivi, tumque totam tibiam, præter illam partem vulneris cui præcedentibus diebus Ægyptiacum applicueram, syderatam & in loco sano non amplius abscindi posse comperi. Supra genu item ad externam partem in quodam loco, crines novacula abradens, sonum quasi vacuum aliquod subfuisset, percipere potui. Inde malum inibi subesse conjiciens, adhibitis ut af-

que amicis, significare cæpi, amputationem plane infructuosam & inutilem fore, & ut alios Medicos atque Chirurgos in consilium advocarent, suasi. Post duas horas iterum soluta deligatione, locus ille, in quo antea sonum audiveramus, prorsus sphacelatus deprehensus est. Circa decimam horam noctis in inguine ad scrotum, vesica oui magnitudine nigra, & aqua loturæ carnis & sphacelata conspiciebatur. Intra horas duas scrotum in magnitudinem capitis intumuit & syderatum est. Tum æger sudoribus primo calidis, postea frigidis correptus, circa tertiam post mediam noctem horam, quæ quarta dies sui morbi cum undecim horis erat, ab incæpta vero gangræna, hora vigesima quarta, placide, & inter loquendum fere expiravit.

Post mortem totum latus & caput paulatim ita intumuerunt, ut sequenti die, cum cadaver inhumare vellent, capulam ampliare necesse esset. Sub hypocondrio sinistro vesica, quæ magnitudinem capitis adæquabat, nigra & aqua sanguinolenta plena, exorta est. Ex ore quoque & naribus aqua ista sanguinolenta tam copiose emanavit, ut per cubiculum instar rivuli deflueret. Ex cadavere item talis fœtor expiravit, ut adstantes in fugam converteret. Ab initio morbi usque ad finem vitæ, vix ulla febris in illo cognosci potuit, nullumq; symptoma febrile, veluti dolor capitis & renum, sitis, siccitas & ariditas linguæ, aut pulsus a naturali statu recessus, apparuerunt. Urinæ tamen statim ab initio morbi ad finem usque vitæ sanguinolentæ erant.

In ista autem recitata historia, nonnullæ occurrunt difficultates quarum aliquæ, quamvis ex Doctissimo tuo Tractatu facile dirui possunt, cupio tamen hac de re Excell. T. judicium atque sententiam si quando sibi per ocium licuerit ulterius intelligere.

Primo quidem, an gangræna hæc tam furiosa, tamque dira & immanis, ut vix unquam similis conspecta, ex contusione sola, vel ex causa aliqua interna & oculta, orta sit necne?

Ego ex sola illa contusione tibiæ, tam horrendum malum oriri non potuisse, plane sentio.

Primo enim contusio in tibia etsi magna pro magnitudine tamen gangrænæ non respondebat: erat enim cutis tantum modo cum carnea membrana à subjecto musculo separata: ita quidem, ut ne ramus ille insignis qui per musculum, furæ partem internam constituentem (qui crus moventium in ordine primus) & integer conspiciebatur. Hanc quoque ob causam pars illa cutis dilacerata & a subjectis partibus separata, nutrimento suo destituta, necessario gangræna & sphacelo correpta fuerat. Hac vero parte abcissa, gangræna protinus inhibita fuit, quemadmodum antea dixi, neque postea ullum indicium gangrænæ apparuit, usque dum totum crus invaserat. Secundo, si gangræna ex interna parte furæ ad externam serpendo penetrasset, vulnus prius labe ista infectum fuisse, quam vicinas partes invadere potuisse, luce meridiana clarius existit: at penetratio illa, quomodo sine dolore, inflammatione & inflatione maxima fieri poterat, nondum video. Post primam autem noctem usque ad 14. mensis diem, quæ fuit tertia morbi dies, nullum (pro magnitudine vulneris) dolorem, nullamque præterea inflammationem adfuisse, sed optima signa digestionis apparuisse, testabuntur & fidem facient adstantes, quorum ex numero erant Rever. Ioh. D. du Moulins, ejus loci Presbiter, uti & D. Emanuel Villitius Philosoph. mag. & Medicinæ Canditatus, convictor meus suavissimus. Adde quod extrema suræ parte nullum unquam indicium contusionis apparuerit. Tertio non potuit gangræna hæc ab externa parte ad coxam nisi serpendo, ac in transitu partes, unam post alteram inficiendo, pervenire. Ac in hoc casu gangrænam cum tibiam, tum etiam femur, inguen & scrotum, quasi uno eodem momento (interim tamen hinc inde partes nonnullas illæsas relictas) invasisse, ex præcedenti historia elicere licet. Potuit itaque contusio hæc in crure, meo quidem judicio, esse causa adjuvans, præcipuum autem materiam aliquam venenatam ex corpore eo propulsam fuisse plane sentio. Quamvis enim antea morbis non adeo obnoxius homo iste, quia tamen rota, totum latus transgressa fuerat (id quod dolor circa scapulam indicat) potuit facillime sanguis, aliquo in loco concretus ac putrefactus, in pestiferum hocce venenum conversus, postea vero à natura expulsus hocce crudele malum generare. Gravissima enim quandoque ex sanguine coagulato, Fernelio de abditis rerum causis lib. 2. cap. 15. teste, symptomata oriuntur. Idem testatur Fernelius aliquando se partem sphacelari vidisse sine causa externa, sine tumore aut rubore conspicuo, oborto primum dolore immanissimo, tandemque ægrum extinctum fuisse, sine febre, sine symptomatis admodum gravibus, idque in hoc ægro belle obseruare licuit.

Ex modo dictis autem oritur secundum dubium, nempe, quomodo natura hancce pestiferam materiam absque symptomatis conspicuis, puta febre, syncope, deliriis & similibus, tam diu retinere, multo magis ad extimas partes corporis propellere potuerit? Tertio quomodo factum fuerit, quod caput & totum cadaver, excepta tibia dextra, post obitum in monstrosam hancce magnitudinem intumuerit: Cum animæ facultates, animale extincto, omnes abolitæ sint ac cessent.

Prolixe & ordine hancce historiam recensere placuit, propter varias & ineptas, quæ hac de re apud vulgus habentur opiniones *Guilelmus Fabricius Hildanus in Observ. Chirurg.*

De gangrana gravissima ex morsu equi progenita.

Casum de gangræna, ex morsu equi cujus in via Mildunum versus, mentionem fecimus nunc T. Excell. penitus adumbrare statui, dum tamen de uenenositate vulnerum à feris inflictorum prius verbum unum aut alterum præfatus fuero. Percrebuit apud vulgus Chirurgorum opinio morsus equorum, canum, ursorum, leonum, ac similium belluarum, maxi-

mum ac exitiosum in se continere venenum. Hujus opinionis in causa sunt symptomata gravissima, quæ hujus vulnera sequuntur, & præcipue quod sæpissime in gangrænam terminantur. Chirurgum non mediocriter in operibus artis chirurgicæ uersatum, familiariter novi, qui hac imbutus opinione, omnes morsus animalium, etiam uon venenatorum, aut ferro candenti, aut oleo ferventi, protinus inurebat, atque hac occasione plerumque sibi nomen crudelis parabat. Ego etsi hujusmodi vulnera nonnihil malignitatis in se continere profitear, quemadmodum postea dicam, attamen quomodo eorum opinio qui ipsa absolute venenosa esse sentiunt, fulciri possit, nondum video. Si enim morsus horum animalium, per se & absolute venenosi essent, tunc profecto parvum quandoque vulnus, ab ipsis inflictum, non minus ac magnum, malignæ qualitatis particeps esset, quemadmodum videmus in morsu canis rabidi, ubi minimum quidem vulnus, si neglectum fuerit, mortem inferre, potens est. Contrarium in prædictorum animalium, (nisi rabie infecta fuerint) morsibus observatur. Ingentia enim ac magna ab ipsis inflicta vulnera imprimis ubi ossa simul sunt fracta periculosa exitiosaque esse, necnon aliquando in gangrænam terminari experientia fidem facit: præcipue si fracturæ arcte nimis ligatæ aut error aliquis in curatione commissus fuerit. Unde igitur, inquies, pessima illa symptomata? Profecto ego plane sentio, ipsa magis ex contusione quam ex uenenosa aliqua qualitate horum animalium accidere. Cum enim sint robustissima, vi sua contundunt, & conterunt musculos, venas, arterias, imo & ossa ipsa. Hinc dolor, hinc inflammatio, humorum affluxus, tandemque spirituum suffocatio & gangræna. Cujus rei exemplum memorabile mihi videre contigit, quod tibi viro doctissimo & chirurgicarum operationum avidissimo, prout promiseram, communicare non gravabor.

Anno 1579. quum Novitii Cheirurgiæ operam darem, civis quidam in oppido Zoons ad Rhenum, ab equo in brachio graviter morsu vulneratus fuit, cum carnis dilaceratione & ossis fractione. Advocatus Barbitonsor, ossa fracta in sedem naturalem reposuit: vulneri digestivum, fracturæ vero medicamentum ex bolo armeno, farina & albuminibus ovorum confectum, applicuit. Fascias item ferulasque apposuit, & fenestellam, quo vulnus quotidie absque fasciarum solutione curari posset, reliquit. Sed quia fascias ferulasq; nimis arcte constrinxerat, auctus est dolor, auctus est & affluxus humorum. Et quia corpus neque à pravis humoribus, neque ab abundantia sanguinis exoneratum fuerat, sequuta est inflammatio, tandemque gangræna. Magister Joh. Dumgens, apud Novisienses Cheirurgus exercitatus, præceptor meus plurimum honorandus, in consilium adhibitus, brachium scarificavit, unguentum ægyptiacum, reliquaque medicamenta, quæ ad curationem gangrænæ requiruntur, applicuit; ita ut gangræna remiserit, tandemque brachium sanitati restitutum fuerit: sed curatio fuit & longa & laboriosa, non quod qualitas aliqua admodum maligna animadverteretur, sed quia os fractum fuerat, & gangræna supervenerat.

Ante paucos annos mulier quædam Bernæ cum ursis, qui continuo ibi in propriis fossis asseruantur, escam obtulisset, ac ursus ipsius manum, ni fallor dextram, per cancellos arripuisset, adeo manum & brachium momordit, ut illud abscindere necesse esset. Non quod medici venosam aliquam qualitatem in morsu isto agnoscerent: sed quia caro simul & ossa penitus contusa, contritaque fuerant.

Cæterum etsi in morsu animalium prædictorum & per se non venenatorum, illam quam vulgus Cheirurgorum ipsis adscribit venenositatem, ut antea quoq; dixi non inveniam: non negarem tamen, ab ipsis inflicta vulnera ab aliis, ense & cultro incisis, non nihil differre, imo etiam nonnihil in se continere posse malignitatis, atq; proinde peculiarem curandi methodum requirere. Itaque ut omnia recte, & ut artis est administrentur, morsus belluarum sive equorum, sive ursorum, canum, leonum, aprorum (ut & de hominis morsu observ. 84. cent. 1. scripsimus) sic distinguo. Aut enim animal rabiosum est, aut solummodo commotum, & simpliciter iratum, cum morsu violat: (donec enim mansuetum, & minime ira percitum, neminem mordebit, ut quidam morsum canis distinguit.) Unde affectus quilibet, peculiarem requirit curandi methodum. Si enim animal rabiosum fuerit, vulnus sive inurere expedit, reliquaque media, quæ observatione 87. cent. 1. & observ. 98. hujus centuriæ recensentur, applicanda erunt. In morsu vero ab animali non rabioso facto, inustione opus non est, ea tamen remedia quæ ab alto ad superficiem trahunt, usurpanda sunt idque in eum finem, ut si quid maligni subesset, paulatim educeretur. Primo itaque vulnus aceto, in quo theriaca dissoluta est, abluo: postea si vulnus parvum fuerit, spiritum vini cum theriaca, filamentis impono, & emplastrum Basiliconis applico.

Aut ℞ Pulveris radic. Angelicæ aristoloch. rotundæ, vincetoxici, caryophillatæ an. ℈i. folior. scordii, rutæ an. ℈ß. theriacæ, extract. card. benedicti an. ℥ij.

Cum s. q. mellis rosacei fiat mixtura in forma unguentum hoc in omnibus vulneribus ac ulceribus malignis & venenosis, anthrace & similibus præstantissimum est. Sin uulnus magnum & contusio ingens fuerit, ut quamprimum digeratur, affluxus humorum evitetur, necesse est, alioquin inflammatio, dolor ingens, aliaque pessima symptomata ferenda erunt. Statim itaque victus tenuis instituendus, corpus à pravis humoribus evacuandum, & vena, si nihil est quod obstat, tundenda erit. Membrum vero male affectum oleo myrtino & rosaceo inungere convenit. Defensivum quoque ut affluxus humorum impediatur, applicandum. Vulneri vero sequens digestivum imponendum.

℞. Ceræ novæ, colophoniæ, gummi elemi an. ℥ß. terebinth. lotæ in aqua cardui ben. ℥j. olei rosacei, Amygdalar. dulcium, de vitellis ovorum an. ℥j. liquefiant lento igne & percolentur, deinde admisce croci ℈j. theriacæ, extract. cardui bened. an. ʒiij. vitellos ovorum

u. misce fiat unguentum.

Vulnere hoc modo satis digesto, imponatur antea descriptum unguentum ex pulvere radicum Angelicæ, Aristolochiæ rotundæ tandemque emplastro diapalmeo, aut de cerusa, vel simili aliquo medicamento inducatur cicatrix. Si dolor supervenerit nimius; applicetur cataplasma aliquod anodynum, ex tractatu nostro de gangræna, uel de combustionibus, excerptum. Si fractura adfuerit dementer & absque violentia reponantur ossa, diligenterque in sede naturali retineantur, absque ferularum tamen nimis arcta ligatione, ne fiat humorum attractio, calorisque & spirituum suffocatio, quemadmodum in viro illo, cujus antea memini, accidit. Pura astringentia, uti etiam emplastica hic, propter insignem contusionem non conveniunt: sed quæ simul digerunt. Inuncto itaque toto membro oleo rosacco & mirtyno, sequens applicetur cataplasma.

℞. Farinæ hordei ℥ij. pulv. rosar. rubear. myrtillor. fænigræci an. ℥ß. pulv. scordii folior. rutæ an. ʒij. coquantur cum vino rubro, ad formam cataplasmatis: tum admisce. Croci pulverisati ℈j. ol. rosacei myrtillor. an. ℥j. de vitellis ovorum ℥ß. vitellos ovor.n. ii. applicetur tepide singulis diebus semel, præcipue si contusio magna fuerit, idque usque ad decimum quartum diem, donec vulnus optime digestum sit, & graviora symptomata non amplius sint timenda. Tum in faciis & tinctea minis quæ fracturæ circumponuntur, fenestella, ut vocant per quam vulnus singulis diebus mundetur, relinquatur, fractura vero quarto aut etiam sexto quovis die tantummodo deliganda erit. *Idem ibidem.*

De gangræna ex frigore, ac congelatione.

Anno 1600. peregrinus Britannus Roma rediens, & in monte S. Bernardi a via recta deflectens, ac inter nives pernoctans, tantum frigus passus fuit, ut extremitates omnium digitorum dextræ manus, extincto in ipsis calore nativo, gangræna correptæ sint. Exorto statim dolore vehementissimo viriumque prostratione, maxima nonnisi cum difficultate Sedunum Valesiorum pervenit, ejusque loci Chirurgum quendam diligenter satis in consilium adhibuit. Is videns gangrenam jam in sphacelum degeneratam, apicesque digitorum plane emortuos esse, carnem digitorum circum circa ossa, prope carpum incidit, nec non ad proximum articulum usque separavit: digitos quin etiam in ipsis articulis novacula abscidit. Idque tali artificio & dexteritate perfecit ut postea gangræna ulterius & partes sanas invadere non potuerit. Sed quia serra ad hujusmodi operationes apta, bonus iste vir minime instructus, forcipe vero aut scalpro (ut plerique Chirurgorum facere consuevere) ossa abrumpere, rem nefariam, ac artifice indignam esse censuit, miserum huncce peregrinum Lausannam ad me misit: ubi præsente viro clariss. ac doctiss. Du. Alberto Roscio, ejus Reipubl. Doctore, Medico ordinario atque celeberr. Reverendo item viro Dn. Johan. Retherio ibidem linguæ sanctæ professore dignissimo, multisque aliis, ossa omnium digitorum dextræ manus ad metacarpum serra abscidi, quo facto brevi convaluit, & in patriam rediit *Idem ibid.*

Gangræna ex intemperie frigida & sicca cum defectu alimenti curata.

Cum senectus (G. l. Telte) intemperies quædam sit, ad frigiditatem & ad siccitatem declinans, mirum nemini videri debet, morbos ex hac itemperie ortos, in senibus vix curari posse: Deficit enim in iis calor nativus, qui omnia vivificat, concoquit & restaurat, deficit & humidum radicale, quod omnes partes corporis inhumectat, atque calori nativo pabulum subministrat. E contra abundat hæc ætas humoribus excrementitiis, quorum alluvie sæpe numero calidum innatum paulatim suffocatur, aut ad minimum debilitatur; inde diminuuntur vires, ita ut morbi minime resistere possint. Hinc fit ut gangræna ex intemperie frigida & sicca omnium sit periculosissima præcipue autem in senibus, & quibus partes principes male afficiuntur: Incipitque hæc species gangrænæ circa extremitates, quum partes illæ prius nutrimento destituantur. Non immerito itaque Benivenius scriptum reliquit, gangrænam a digito pedis (id quod de hæc species gangrænæ intelligendum) incipientem mortalem esse. Ego (ut ingenue fatear) inter omnes quotquot hactenus gangræna ex intemperie frigida & sicca, vel alimenti penuria laborantes vidi, unus tantummodo evasit. Quam historiam hic in gratiam juniorum Chirurgorum subjungere placuit, ut semper in morbis, quantumvis desperatis, de sanitate bene sperent, atque ad eam recuperandam summam diligentiam adhibeant.

Anno 1582. die 10. Augusti, cum essemus apud Illustrissimum principem Cliviacensium, & Iuliacensium, Montensium &c. in arce Beneburgensi, Presbiter quidam homo septuagenarius & decrepitus, Gangræna ex intemperie frigida & sicca, vel (ut rectius dicam) defectu caloris nativi & alimenti, in dextra tibia correptus fuit sine causa aliqua externa. Nullus in principio morbi dolor aderat, nullumque inflammationis indicium, sed potius frigus in crure persentiebatur unde statim ad se accersivit Clariss. D. D. Galenum Wierum Archiatrum Principis, ac Cosmum Slotanum, ejusdem principis Chirurgum primarium Præceptorem meum summe honorandum. Invenimus autem paulo supra talum pustulam nigram nucis avellanæ magnitudinem vix excedentem, & (ut dictum) sine dolore, inflãmatione, & tumore. Qua pustula incisa, non nihil jechoris, coloris flavi effluxit, subjecta vero caro livida, & sensus expers erat. Pustula in fœtidissimum ulcus degeneravit quod intra paucos dies tanta sævitia crus invaserat, ut una ex parte semimortuum conspiceretur. Unde ex consilio Clariss. ac Doctiss. Wieri crus ubi cunque suspicio aliqua gangrænæ aderat, scarificavimus, cataplasmata item, unguento, aliaque plurima, quæ putredini adversantur, & nativum calorem simul & nutrimentum attrahunt applicuimus. Cæterum Clariss. D. Doctor Wierus particularibus quibusdam internis medicamentis calorem nativum refocillavit & continuo bonis ac euchymis alimentis instauravit.

sic dei beneficio & Medici hujus ac Chirurgi diligentia summâ, atque industriâ, revocato tandem colore nativo, & humido radicali, putredo remisit, reliqua quin etiam symptomata paulatim cessarunt. Mundificato dein ulcere & penè sanato, Clyviam reversus est æger, ubi domi suæ adhuc ad tempus aliquod supervixerat. *Idem ibidem.*

Quidam cum supra modum incaluisset, & ipsius corpus aqua frigida perfusum fuisset, gangrana & sphacelo in tibia corripitur.

Cæterum antequam ad problemata tua respondeam, affectum gravissimum tibi communicare visum est. Superiori æstate cum Basileæ apud serenissimum Principem ac Dn. Dn. Janutium Radzivilium Lituaniæ &c. Ducem, per menses aliquot (ut ex præcedentibus meis ad te litteris intellexisti) moram traherem, accidit noctu ut in platea quæ posti proxima est, domus quædam incenderetur.

Cum vero cives accurrerent, ac quidam juvenis, viginti circiter annor. ætatis, robustus, plethoricus, & optimo corporis habitu præditus, tectum proximum conscendisset, ibique cum propter caloris ab incendio vehementiam tum etiam propter labores, supra modum incaluisset, rogavit socios ut aqua frigida sibi corpus perfunderent: hoc enim nisi facerent, æstum maximum non amplius se sufferre posse, sed de vita periclitari, ajebat. Affundunt aquam eamque copiose, ita ut vestimenta omnia ipsumque corpus undique madefactum esset. Quid fit? corripitur horrore, ita ut vix eo tecto descendere & ad ædes suas pervenire posset. Postero die, ac deinceps etsi graviter laboraret & maximum incendium internorum viscerum persentiret morbum tamen ne lexit. Circa quartum natura cum per criticam expulsionem sese exoneraret, crus dextrum quoque intumuit, & inflammatione correptum fuit. Ad Xenodochium itaque deducitur, ubi clariss. ac æterna laude digniss. Viro Dn. Dn. *Jacobo ZWingero*, piæ memoriæ, & Chirurgis commissus fuit. Post dies aliquot, cum inflammationem in tibia ad gangrænam tendere videret Dn *ZWingerus*, rogavit me, ut miserum quoque inviserem, ad ægrum itaque me confero, tibiamque ad poplitem fere usque, gangræna corruptam animadverto.

Porro etsi vires prostratas, febrim maximam tibiam quin etiam ad coxam fere usque supra modum tumefactam ac proinde rem istam in angustiis positam esse, satis superque videremus, attamen quia sæpissime, etiam in desperatis, divina clementia atque Potentia, præter spem atque opinionem Medicorum sese patefacere solet, & semper (ut divinus Hippoc. lib. 2. Aphor. 25. nos monet) omnia secundum rationem sint facienda, ejus undique scarificavimus unguentum Ægyptiacum, aliaque medicamenta quæ putredini adversantur, applicuimus, sed frustra, sequenti enim die, ad coxam regionemque hepatis usque livida reperta fuit, Lipothymiæ, frigus extremitatum & sudor frigidus aderant, & eadem die vitam cum morte commutavit. *Idem ibidem.*

De gangræna & retentione urinæ, historia singularis, ubi rara nonnulla recensentur.

Cæterum quia statum generosi nostri ægri scire cupis, ipsius usu pauci, sed ordine ipsum tibi aperiam. Reversus me ex magna Britannia sæpius e de ardore urinæ, nonnunquam quoque de ipsius retentione conquestus est, sed sumptis emulsionibus à te præscriptis Enematibusque, adhibitis quoque candelulis facile restituebatur. Ex sinistra tamen parte peritonæi a duabus aut tribus mensibus ante morbum usque dum ruptus fuit abscessus in perineo, ut postea intelliges, dolorem pungitivum, non usque adeo acutum tamen, continuo persensit. Circa principium vero mensis Aprilis hujus anni, cum præscriptam victus rationem non satis exacte observasset, in exercitiis quinetiam corporis, modum excessisset, fœtorem quendam in urina percipere cœpit. Fœtor ille paulatim adeo auctus fuit, ut mirum sit, quomodo talis putredo absque febre, nausea, aliisque gravissimis symptomatibus in corpore tam diu delitescere potuerit. Eodem quoque tempore in fundo urinæ, materia quædam viscida, spermati ranarum non absimilis conspiciebatur. Præterito mense Majo cum ad Alpes prædia sua invisendi gratia, profectus esset & scopulos pedes ascenderet descenderetque, & proinde præter modum ac consuetudinem suam incaluisset, longè vehementius quam antea ipsum invaserunt symptomata. Reversus Bernam cum esset, Emulsiones exhibui, Enema ex lacte quod præscripsisti, injeci aliquoties: Renes unguentis & oleis refrigerantibus inunxi, post dies quoque aliquot corpus medicamento cholagogo leniter expurgavi, venamque in brachio incidi. Et quia materiam illam fœtidam & viscosam cum urina copiose ipsum excernere videbam; suasi, ut per dies aliquot sero lactis cum saccharo uteretur. His per dies quatuordecim adhibitis medicamentis, & exquisitissimâ observatâ victus ratione, cum omnia salva esse videbantur; fœtor quin etiam urinæ nonnihil remittere videretur, Solodurum ad Illustrem Dn. Meronium Christianiss. Regis legatum vocor. Non diu post meum abitum, malum & longe acerbius & crudelius quam unquam antea, ipsum invasit, non solum enim febris ardentissima & continua, cum urinæ retentione; verum etiam phlegmone in ipso perinæo exorta est. Quapropter me absente, Dominum Davidem Regem, hujus Reipubl. Doctor. medicum ordinar. & doctiss. appellare coactus fuit. Insistit & ille Emulsionibus Enematibusque & locum affectum oleis convenientibus inungit; semicupio quoque propter doloris vehementiam, uti coactus fuit. Interim ego accersitus adeo ægrumque veluti in agone reperio. Febri enim vehemens, syncopæ frequentes, nausea cibi fastidium, urinæ ardor & retentio, omniaque fere signa, quæ mortem præsentem præcedere solent, aderant. Phlegmone in perinæo magnitudine ovum asserinum adæquabat cum maximo dolore pungitivo, tumore & duritie scroti & virgæ. Dn. Dn. Rex ante meum adventum anodynis, & quæ discutiunt ac resolvunt

simul usus fuerat, sed frustra quapropter ad pus moventia nobis transeundum fuit: Sequens itaque cataplasma applicuimus.

℞. Radicum & folior. althex. maluæ. an m. i. coquantur & pistentur, ut artis est, quibus admisce farinæ tritici, ℥.ii. farin. sem. fœnigræci, & lini. an. butyri recentis, Olei liliorum albor. & unguent. de althæa an. ℥. i. ſ. croci. ʒ. ß. vitell. ovor. num. ii. misce, fiat cataplasma, quod calide applicuimus bis terve in die. Vigesima nona maji cum in medio perinæo & quidem in ipso tauro ruptus fuit abscessus, pus adeo putridum & fœtens in copia effluxit, ut totum conclave, incredibili & plusquam cadaveroso suo fœtore adimpleret. Fœtor ille per dies aliquot continuavit; talis enim erat sphacelosa putredo, ut totum perinæum emortuum excideret, & ulcus ingens post se relinqueret. Interim ego quæ putridini resistunt, applico, ulceri unguentum Ægyptiacum meum in tractatu meo de gangræna descriptum, cum filamentis & duabus turundis, quarum una versus scrotum ascendebat, altera deorsum versus podicem descendebat, imposui; postea sequens cataplasma applicui.

℞. Farin. lupinor. fabarum an. ℥ i ß. Pulver summitat. absynthii. scordii. rutæ, an. ʒ i i. coquantur in oxymelite simplici, fiatque cataplasma; adhuc calenti admisce. Aloes, myrrhæ, an. ʒ i ß. carnem autem emortuam quotiescumque ulcus deligavi, forfice & scapellis ad id aptis, quantum fieri potuit, excidi pus cum penicillis ex spongiis in decocto scordii, rutæ, absinthii, & lupinorum, addito sale, madefactis abstersi. Sic per singularem Dei misericordiam putredo paulatim, & quidem intra triduum cessavit, nec ulterius serpsit: quapropter usum unguenti Ægyptiaci intermisi, & linimentum ex pulveribus radicum Aristolochiæ rotundæ, Iridis florentinæ, Angelicæ: Aloes item & myrrhæ, cum Extracto scordii, parumque vitelli ovi mixtus, ulceri imposui Cataplasmate tamen præscripto ultra hebdomadas tres usus fui. In perinæo autem non solum cutis & caro a putridine erosa fuit, Verum etiam membranæ multæ putridæ, ductus urinarii, procul dubio tunicæ, exscindendæ atque extrahendæ nobis fuerunt: quapropter omnis fere urina per ulcus effluxit, idque in longum, ut postea dicam.

Circa initium junii in medio virgæ, & quidem in ipso latere dextro tuberculum, quod ab initio fere morbi duriusculum fuerat, in abscessum abiit, qui paulo post ruptus quoque est, non tamen ad ipsum ductum urinarium penetravit: quapropter adhibitis emollientibus, digerentibus, & mundificantibus haud difficile coaluit. Triduo à nupto in virga tuberculo, humor qui antea per totum scrotum expansus erat, in imam ipsius partem, versus ulcus in perinæo decubuit, ibique extuberantiam quandam duram effecit.

Postquam vero applicuissemus sacculos emollientes, unguentum item de althæâ, & Emplastrum ex meliloto; materia ibidem collecta, per ulcus in perinæo paulatim evacuata fuit.

A carne putridâ & membranis sphacelatis satis mundificato ulcere, decocto Traumatico ex pyrolâ, alchimilla, sanicula, consolida saracenica, artemisia, & beta rubra, cum vino rubro styptico usi fuimus, hoc modo: bibit æger haustum tribus horis ante prandium & totidem post cœnam: cum siphone quoque ulceri illud bis in die calide injecimus, duabus quinetiam cum turundis eodem decocto madefactis ulceri immisimus, una videlicet sursum, alterá deorsum versus prostata. Tandem linteum reduplicatum in eodem imbutum calide applicuimus. Non tantum autem ulceri cum siphone decoctum, verum & ipsi ductui urinario, tam sursum quam deorsum infudimus. Id vero ut commode fieret, rostrum siphonis incurvatum fieri curavimus.

Non autem admiratione caret, in hac gravissima maximaque putredine sphincterem semper saluum & incolumen extitisse. Apparet id inde, quod æger etiam in morbi ipsius vigore urinam semper retinere potuerit, nec unquam illa involuntarie effluxerit. Ulcus nihilominus quod deorsum versus vesicam tendebat profundum erat, & ad ipsas Prostatas, quas ego à longo tempore male affectas fuisse existimo tendebat. Quotiescunque autem urinam excernebat, partim quoque per ulcus effluebat, absque ulla tamen difficultate & dolore. Prædicto decocto Traumatico, eo modo ut dixi, in tertium mensem usus est, ita ut paulatim ulcus plenissime consolidatum fuerit, nec fistula ulla remanserit. Faxit Deus Opt. Max. ut recuperata valetudine diu ad Dei gloriam frui possit. Porro præter Topica enumerata etiam in universalibus nihil prætermissum fuit. Ab initio vires præter modum labefactates cibis optimi succi, cordialibus item medicamentis, quantum fieri potuit, instauravimus. Deinde paululum recuperatis viribus, de triduo in triduum, aut etiam alternis diebus, nonnihil. Terebinthinæ optimæ exhibuimus, cujus beneficio aluum lubricam fecimus, & vias urinarias simul expurgavimus. Renes unguento rosaceo cum camphora inunximus, & laminam plumbeam ejus magnitudinis ut lumbos & os sacrum cooperiret, applicuimus. Nunc optimâ valetudine, laus sit Deo, fruitur generosus ille, nec ullum incommodum hujus mali gravissimi persentit. Urinam absque ulla difficultate & impedimento excernit, præterquam quod cum post cœnam ipsam reddit, pruritum quendam dolorosum, eo in loco, ubi antea fuit ulcus, persentiat. In urinâ præter ea nonnunquam furfures conspiciuntur. Præterea quotiescumque vult ipsam excernere, guttula una materiæ viscidæ, albæ & glutinosæ in extremitate ductus urinarii ante excretionem urinæ apparet. Qualis illa sit materia, & unde proveniat, ex Te scire, cupit generosus? Ego materiam illam ex labefactatis & non dum satis corroboratis prostatis pervenire existimo, esseque veluti excrementum seminis, beneficio naturæ ad extremitatem virgæ projectum. Deinde etiam quærit, cur pruritus ille dolorosus in urinæ excretione, post cœnam, cum cubitum iturus est, solummodo, non autem mane aut interdiu persentiatur? Arbitror ego, naturam locum illum membranâ suâ destitutum, noctu, cum naturales operationes præcipue fiunt, viscosa quædam & glutinosa materia in eum finem, ne ab acrimonia urinæ lædatur, munire; Interdiu vero

vero urinam, quia aliquoties excernitur, materiam illam abluere, partemque adhuc debilem vellicare. Hæc si non probabilia, verisimilia tamen mihi esse videntur. Sed ampliorem declarationem, & quomodo hisce symptomatibus imposterum occurrendum sit ex Te nobilissime vir, avide expectamus.

Generosum ægrum porro quod attinet, etiam nunc optimam exquisitissimamque observat victus rationem. Per intervala quin etiam utitur Terebinthinâ. Præterito quoque autumno Apozemate laxativo corpus expurgavimus & venam in brachio sinistro secuimus. *Idem ibidem.*

De admirandâ curatione scroti post gangrenam delapsi.

Anno Domini 1616. mense Junio, vir quidam honestus, annorum circiter quadraginta vino obrutus, cum repente in scroti tumorem cum febre acuta, & virium subita dejectione incidisset, à Chirurgo vocato remedium petiit, qui cum livorem illius partis cum exulceratione penis totius, imo periculum, quod manifestam gangrænam deprehenderet, notaret, de cura solicitus, petiit consilium Medici. Ego vocatus injecto prius clystere, quoniam alvus à biduo non responderat, præscripsi cataplasma ex scordio, ruta, farina lupinorum, orobi cum oxymelite, vino & similibus. Per os exhibui diasenam Hieron. Fracastorii, subinde aquam Theriacalem, quod malignitatem cordi communicatam observarem, sine hac enim vix respirare potuit. Die sequenti deposito cataplasmate super cuticulam, quam Epidermidem vocant, separatam vidimus: tertio die scrotum sponte opertum, circa vesperam vel libras aquæ decem effluxisse. Quarto die testes ex toto nudatos conspeximus, deciderat enim scrotum à pectine usque ad perinæum. Hic quod facto opus deliberavimus, resiccantibus & incarnantibus remediis, quatuordecim dierum spacio tantum profecimus, ut non tantum testes scroto muniverimus, sed & natura scrotum novis pilis vestiverit, glans peni redierit integra, omnia ulcera penis consolidata fuerint, & officium viri deinceps patiens præstare potuerit. Ego nec quisquam Medicorum nostrorum similem nec vidit, nec audivit: luis venereæ nulla suspicio; nunc inculpata fruitur valetudine.

Ego naturam potius in conservatione speciei quam individui solicit. m esse dixi: studet enim perpetuitati, ut cum individuum servare non possit servet speciem, quod præstat partibus, quibus sobolescimus. Si molestum non fuerit, & negotia ferant, judicium Cl. T. officiose peto. *Idem ibidem.*

De Gangrana Perinæi & scroti admirandâ curatione.

Monstra in morbis fieri, Vir nobilis, Amplissime, Averroem, summum illum Philosophum rectè scriptum reliquisse, indies experimur. Testis est admirandus & fere inauditus ille casus, quem Clarissimus vir mecum communicavit. Ego infinitos propemodum vidi ægros, gangrænâ scroti laborantes, sed, ut ingenus fatear, ne unus quidem restitutus fuit. Pudenda enim cum partes corporis sint humidissimæ, rara & spongiosæ, facile excrementitios humores ex corpore descendentes recipiunt, sequiturque gangræna, uti sæpissime in hydropicis observamus, in quibus gangrænam pudendorum, propter cachexiam corporis, & labefactationem viscerum, nec non caloris nativi partis affectæ imbecillitatem, plane insanabilem esse existimo.

Ægrum autem de quo Clariss. vir scribit, non fuisse diuturno aliquo morbo affectum, ex litteris clarissimi viri colligo: scribit enim, ipsum vino obrutum repente tumore scroti cum febre acuta correptum fuisse. Vires itaque non fuerunt a diuturno aliquo morbo, quemadmodum fit in hydropicis, consumptæ, sed adhuc integræ: quapropter morbum facilius debellare potuerunt. Simile quid videre mihi licuit.

Generosus quidam Bernensis, quadraginta circiter annorum ætatis, à multis annis caruncula laboraverat, quæ ipsi multum negotii facessebat. Ante annum, circa principium Aprilis, cum præscriptam à Medicis victus rationem non satis exacte observasset & in corporis exercitiis modum excessisset, primo fœtorem cadaverosum in urina (quæ sedimentum viscidum, spermati ranarum non absimile habebat) percipere cœpit. Ego quæ renes, viasque urinarias abstergunt & mundificant, præscripsi interim tamen fœtor ad septimanas aliquot continuavit. Tandem penitus supressa urina, & exorta inflammatione in ipso perinæo gangræna sequuta est, ita quidem ut totum illud interstitium, quod est inter podicem & scrotum, ductus item urinarius partim exciderit, partim quoque excindendus fuerit. Longa esset ratio, si omnia quæ annotatione digna in hoc ægro occurrerunt, recensere vellem. Clariss. Vir omnia ordine videbit in v. Centuria Observationum mearum, observ. 64. in qua paulatim progredior. Tandem omnibus admirantibus veluti ex cymba charontis evasit, & nunc integrâ fruitur valetudine, neque ullam molestiam in reddenda urinâ sentit. Carunculæ enim omnes, quæ antea ductum urinarium coarctabant erosæ & ablatæ fuerunt. Exigua præterea fistula in perinæo remansit, & maximo quidem cum ipsius commodo; Viscidi enim atque excrementitii humores, qui ex superioribus & labefactatis partibus veluti renibus, vesica & vasis spermaticis, descendunt, libere per ipsam effluunt, non tamen involuntarie sed cum ipsa urina, quam pelvicula, ad id ex industria fabricata, excipit. Observatione autem dignum est, ante menses aliquot cum ulcus illud in perinæo, ita volente & jubente ægro, me vero dissuadente, maximâ adhibitâ diligentiâ, cicatrice obductum fuisset, ægrum retentione urinæ aliisque incommodis, quæ carunculas comitari solent, de novo tantisper afflictum fuisse, donec fistula iterum rupta fuerit. Porro ut redeam, unde digressus fui, nisi juvenis adhuc esset generosus hic æger, robustus, optimo quin etiam corporis habitu præditus, vix evasisset. Natura enim ut Clariss. Vir rectè quoque sentit, semper sollicita est in conservatione individui sui,

morbisque sese opponit: sed prout valida aut imbecillis fuerit, aut victrix evadit, aut victa succumbit. Memini aliquoties ex Dn. Cosm. Slotano, p. m. Chirurgo præstantiss. intellexisse curationem admirandam, nec obsimilem illi, cujus Claritas tua mentionem facit, cujus etiam meminit centur. 1. observ. 48. Est autem talis.

Quadragenarius quidam Coloniensis, robustus, optimo corporis habitu prædictus, cum æstatis tempore supra modum incaluisset, & maximum haustum frigidæ bibisset, post dies aliquot febre continua correptus fuit. Ex qua potius naturæ beneficio & industria, quam arte & medicamentis Medicorum curatus fuit; interim tamen intemperies & vitium in hepate remansit, quapropter paulo post in cachexiam incidit. Et ita quidem, ut primo Icteritia, postea quoque Ascite prehenderetur. Advocatus Dominus Doctor Bernardus Cronenburgius, si recte recordor Medicus coloniensis longe celeberrimus, omnia quæ ad morbum debellandum necessaria esse videbantur adhibuit. Tandem veluti per criticam expulsionem in scrotum delapso humore Dom. Slotanum quoque vocarunt in consilium. Ambo omnem adhibent diligentiam atque industriam, Interim tumor scroti non cedit, sed paulatim eo in loco, extincto calore nativo, in gangrænam desinit. Scrotum itaque undique phlebotomo scarificant, sale marino & theriaca aceto dissoluta abluunt. Unguentum Ægyptiacum & cataplasma ex farina Juniperorum, lolii, aloe, myrrha, scordio, aliisque putredini resistentibus applicant, nec quidquam eorum quæ ad universalia spectant, prætermittunt. Optimam victus rationem præscribunt, corpus per intervala leniter, leviterque expurgant: Corroborantia & obstructiones aperientia, cum intus exhibent, tum carpis, hypochondriis, & ventri applicant. Interim dum aqua copiose per scrotum effluit, æger melinsculе habere, viresque recolligere cœpit. Demum scrotum sphacelatum partim naturæ & medicamentorum beneficio decidit, partim quoque quod sphacelatum erat, a Dn. Slotano novacula resectum fuit, ita quidem ut testiculi nudi conspicerentur, Ulcus per menses aliquot apertum mansit. Interim natura quidquid humoris excrementitii visceribus inhærebat, per hanc viam ita evacuavit, ut partes nobiles in integrum restituerentur, & à morbo plane liberaretur æger, Circumcirca autem testiculos quod notandum natura cicatricem duram, adeoque callosam procreavit, ut ipsos vice scroti, ab externis injuriis vindicare sufficiens esset. Sic Dei beneficio omnino restitutus fuit æger, & ad multos annos in matrimonio vixit, liberosque aliquot progenuit.

Ante annos aliquot cum Lausannæ Medicinam facerem, venit ad me sabaudus quidam. 14. circiter annor. ætatis, cujus nomini de industriâ parco, huic ulcus ex lue venerea ortum plusquam dimidiam partem scroti & testiculorum eroserat. Adhibitis à me medicamentis, Deo benedicente restitutus fuit, & liberos ex uxore sua suscepit. Hanc coronidis loco addo historiam, etsi à præcedentibus diversa sit. *Gulielmus Fabricius Hildanus in observationibus Chirurgic.*

Gangrana Universalis.

Seni fatuo, neque heri, atque hodie, sed diutissim e debilitati sceban t tandem usque eo, cum languidum cor; tum effectus partium calor: ut a nimia corporis offensa, sequeretur protinus perniciosissima gangræna. Dispergens se per iners hocce corpus, tam libere, ac late ut id intra paucos dios, consumpserit universum.

Non licebat illi, vel natibus insidere; vel cubito incumbere: nedum calcem pavimento imponere, vel scapulam in parietem inclinare quin protinus extingueretur calor: & à gangrænâ obsideretur non minus pars premens, quam pressa. Quæ labes, tam præpete penna, corpus universum, ubi pervolaret: vidimus brevi, vix ullam partem intactam: quin omnia jam emortua, antequam vere emoreretur, misertimum hocce, lascivientis mortis ludibrium. *Nicol. Tulpius Observationum Medico-Chirurgic. lib. 3.*

Gangrana pedis.

Lucas Sircus, geometer Amstelredamensis, contraxit ex penuria coloris innati, gangrænam pedis sinistri. Cujus digitis à parte sana jam avulsis, obtulit nonnunquam, homo natura jocabundus, Chirurgo suo; ubi jam meliusculе ipsi foret, pedem dextrum; quasi recreandi causa.

Sed eo, eadem labe paulo post, itidem infecto; deservit illum illicò intempestiva hæcce hilaritas, & quasi desperata, jam tum omni salute, credidit firmiter, pœnam hanc cælitus sibi immitti: quod tamen intempestive jocalatus fuisset, Quæ certe tristitia non deservit ipsum, antequam desereret ipsa vita. Adeo periculosum in seriis nugari.

Infortunium autem, quod ipsum oppressit, circum venit plerumque, quotcunque à simili gangræna detentos. Neque fuit fortassis, ipsius conditio, eo deploratior: quod peccatum hoc peccasset: sed quia cordis robur fuit imbecilius, quam ut convenienter ab interitu vindicaret pedes: ceu longissime, à se remotos, Quorum partium exitium, propterea indicium facit circum spectis medicis, brevi utique pessum iturum, & totum hominem. *Idem ibidem.*

Gangræna partium naturalium.

Innumera in fœminas cadere incommoda, menstruis post partum, minus prospere succedentibus, vel Tyroni notum. at cui cognitum, exploratumve? Omnem expurgationis uterinæ impetum confertim propelli, in partes naturales, illasque inde, non tantum extrinsecus protuberare, Verum gangræna etiam obsideri, quorum infœlicissimorum eventuum duo nobis oblata fuere Exempla, & utrumque puerperis æque exitiale.

Matrona locuples difficillimè enixa, cui nihil post partum, ex naturæ lege, à vulvâ secederet, doluit impense circa naturalia, præ insigni illorum tumore, quem tamen invitissima quum ostenderet, sategimus quidem cum per clyste-

clysteres ac potiones; tum per fomenta ac olea opem adferre. sed oleo ac opera deperditis, maloque in dies invalescente evicit tandem pudorem, facta copia illius tumoris, quem necessitas non sinebat ulterius celare.

At fluxus uterinus tam libere, tantoque impetu jam tum, se effuderat, in declives hasce partes, ut erosæ ac distentæ ab ani ac feruido hoc uteri excremento, jam induissent naturam gangrænæ; cum cute nigra, febre ardente, crebro animi deliquio, imi ventris dolore, ac summis præcordiorum angustiis, quorum gravissima symptomatum vehementia, adactus Chirurgus, apervit non solum scalpello locum eximitque inde plurimum concreti ac grumosi sanguinis. seu veras infusorum menstruorum reliquias. Verum sategit quoque loca sincera defendere, & quod induruerat, in pus convertere cujus voti propemodum compos, conceperat certe non exiguam sanitatis spem.

Sed heu vanas hominum spes & incerta conceptæ valetudinis argumenta. Vix animos fecerat sperata victoria, quin protinùs in pejus ruere, atque ante duodevigesimum intervenire puerperæ inexpectatum vitæ exitium, secundum illud Celsi: Adeo in medicina, ubi etiam perpetuum est, quod fieri debet, non tamen perpetuum est id quod sequi convenit. *Idem ibid.*

Vulvæ Rectique Intestini gangræna & perforatio feliciter curata.

In gravioribus affectibus haud decet Medicum facile desperare; sæpius enim fiunt, quæ fieri posse pernegares. Reperiuntur ardeliones qui non verentur mox exclamare: *Non curabitur non eluctabitur. Moriendum est ægro &c.* Attamen si nomini & famæ suæ cuperent consulere, cautius certe prognosticari deberent. Uxor cujusdam Pistoris Amstelodamensis, ob partum difficilem, incidit ante aliquot annos in vulvæ intestinique recti gangrænam adeo enormem, ut multi existimarent afflictam brevi è vivis excessuram. Post gangrænæ separationem foramen vulvæ à nobis repertum fuit tantum esse, ut facilimè nux juglans viridi cortice obducta per illud ad intestini recti cavitatem inseri potuisset: unde fæcibus alvinis dabatur locus, ut ex intestino recto ad vulvam nullo negotio transirent; id quod in tali casu admodum familiare, Vulva enim tam arctè cohæret intestino recto, ut quasi continuum sit corpus Itaque si alterutra pars alliciatur, altera nequit remanere immunis. Chirurgus qui mecum curationem suscipiebat, excogitabat instrumentum è bractea confectum, in forma pessarii excavati, cujus superficiem exteriorem obduxerat sarcotico medicamento: quale juxta Theoriam Chirurgicam equidem non erat improbandum, sed tamen in praxi præsenti inutile fuit repertum, neque enim illud perferre potuit ægra. Itaque dictis medicamentis, plumaceolis exceptis, aperturæ dictarum partium prospeximus, quibus brevi in totum reconvaluit hæc puerpera. Ubinam jam sunt scioli, qui effutiunt ejusmodi malum esse incurabile & sine fistula remanente nunquam curam posse absolui? sciant non solum hanc puerperam in totum fuisse restitutam, ita ut nulla superesset labes, verum etiam diversas ex eodem affectu à nobis esse curatas. Hoc vero discrimen in gangrænis partium animadverto: Scilicet, si partes posteriores, nempe, quæ os sacrum respiciunt, tali afficiuntur morbo, facilius curantur, propter intestini recti carnositatem, vulvæque dispositionem, quæ versus intestinum rectum non gaudet tot rugis transversis, nerveis & duris, curationi obstaculum inferentibus, sed quod omnia ibidem molliora, curationique magis prona. Præterea in parte anteriore, nempe, quæ meatum urinarium respicit, propter continuum urinæ stillicidium sanatio præpeditur, unde tum sæpissimè fistula relinquitur incurabilis. *Freder. Ruysch. obs. Anatomico Chirurgic. Centuria.*

Sphacelus strictiorem ligaturam sequutus.

Patitur puer quidam rusticus ix. annorum in agro Golicensi fracturam sinistræ manus in medio cubiti & radii: Ligatur ab imperito æditu̇o illus loci nimis arctè vnde subsequente aurora rubore nigricante in manu suborto, cum sanguinis eruptione circa apices digitorum manus cœpit gangrænescere cum infelici ejusdem sphacelo, factaque hinc amputatione. *D. Ehrenfrid Hagendorn.*

Gangræna brachii ab incautâ venæsectione.

Nobiliss. & magni nominis Jure-Consultus D. Oe. a S. Patricius Norimbergensis, tum juvenis, ex Hispania redux, Monspelii in gallhis ex præcipitantia, Chirurgi alias perceleberis, sanguinis missionem procurantis, in extremum fere vitæ discrimum inciderat. Nam iste, conspecta quadam in medio brachii flexu cicatrice, profundiorem venæ situm conjecturans, cutelli (*Lancette* galli vocant) cuspide justò longius arrepta, non venam tantum infelici ictu pertuderat sed simul nervum quoque sub vena latenti gravissime læsit. Alt Oe. infelicis hujus sectionis ignarus, cum subsequente die horrorem febrilem sentiret, in emittendo sanguine ex altero brachio, ejusdem Chirurgi opera, sed feliciore ausu, usus est. Sequentibus diebus, in primis septimo, brachium dextrum supra modum extumescebat, inflammabatur, ac tandem in sphacelum converti videbatur, tanto cum patientis exquisitissimo cruciatu & dolore, ut plurima sanguinis & laniei copia excreta, ad interitum fere decumberet; variis quidem medicinis intus & extrinsecus, frustra tamen applicatis. Et quamvis singularis fomentationis beneficio ex catellis & felibus recentissime editis, atque summo studio ad id requisitis dolores aliquantulum mitigarentur atque calor brachii naturalis nonnihil redintegraretur; ipsum tamen malum à gangræna conceptum non nisi cum brachii abscissione, vel funesta totius corporis pernicie, curari, aut deponi posse credebatur. Quapropter totum Medicorum Collegium inclytæ inibi Academiæ in consilium convocatum, præmissa inspectione oculari, unum ex illis tribus ægro eligendum pronunciabat, vel brachium ob incidens gangrænæ malum incurabile, amputandum; vel nervum cum amortizatione totius brachii dissecandum; vel vitæ subsidi-

subsidium quodcunque. Is reputans seu sub toga, seu sub sago, se brachio indigere, ultimum eligens, maluit vitam cum brachio amittere, quam sine brachio eandem misere & otiose producere. Ob id in tam desperato casu Medici & Chirurgi abeuntes ægrum misere reliquerunt. Postero vero die ordinis Medicorum illius loci supremus, D. Joh. Hucherus de Bellovac, ac ægrum jam quasi conclamatum accessit, narrans in simili plane casu, olim Carolum IX. Galliarum Regem provida cujusdam Medici ope & arte curatum fuisse, & si æger dubio artis eventui se committere, & tam ad gravissimos dolores obduratum, quam ad sumptuum plurium erogationem lubenter paratum præstare vellet, suum quoque scientiæ & operæ studium ahibiturum se fidenter promisit. Annuente ægro Hucherus novacula arrepta, in affecto brachii loco novum vulnus cruciatim incidit, & ægrô ipso vulneris incisi partes forcipe tenente & dilatante, fruticula quadam inserta, vulnereque rursus colligato, paucis diebus id effecit, ut vena perforata & nervus læsus conspicerentur. Cum vero fomentationibus præmissis, fervido & bulliente oleo locum affectum Medicus crebro perfunderet, eo ipso patienti tantum cruciatum causavit, ut viribus plane consumptis denuo in mortis vicinia versaretur. Tandem immensis doloribus paulatim remissis, ligatura aperta, notabiliter apparvit, quomodo nervus præscissus infusi bullientis olei beneficio coaluerit, ac quasi conglutinatius fuerit; quo & peracto, vulnereque persanato, ipsum brachium pristinas vires indies recipere, & patiens præter omnem expectationem in integrum restitui cœpit. *D. Thom. Bartolini.*

An gangræna pedis ex Sp. C. C. rectificati inunctione processerit?

Amplissimi Viri amicæ petitioni satisfacturi, perlegimus justa diligentia transmissum Casum Medicum, & ad quæstiones propositas brevissimè respondimus. De facto tamen judicium nostrum suspendere debuimus, quia deficiente Medici Sempronii relatione, circumstantiæ variæ desiderantur ex ægræ Viduæ statu, malo præcedente, remediis adhibitis &c.

Interea ad Quæstionem Primam officiose respondetur, videri pustulam in pede excitatam, fuisse mali moris ante farinarum Medicarum applicationem, alioquin enim cessisset, ad minimum ex parte, post admotas farinas, quin & pravitatis ejus indicium esse, quod totus ille prior dolor, & cordis, & aliarum partium superiorum, desierit velut inpunctum aut centrum pustulæ, adeoque ibidem tanto vehementiorem in angusto spatio excitarit, dolorem. Putamus autem minus convenienter illitum postea Spiritum Cornu Cervi rectificatum, præsertim si purus ille fuit, & non temperatus misturis aliis, qualem scilicet mitiorem nostri pharmacopœi divendunt. Opportunius adhibuisset Sempronius diaphoretica interna, quam externum illum vehementem liquorem, qui non potest non, præcipue in affectu non frigido, causari tandem dolores & alia incommoda. Neque spiritus ille in hoc casu salutari potest *Schmerz stillender* spiritus, si accute loqui placeat. Solent tamen Medici in Inscriptionibus medicamentorum propter diversas intentiones ludere quandoque vocabulis, atque id innoxie.

Deinde, postquam ex superioribus constat, postulam fuisse pravi & mali moris, non credimus inflammationem illam, & supervenientem gangrænam, in totum Spir. illi Cornu Cervini adscribendam esse, cum etiam sine illo medicamento potuerit sensim ex pustula illa ceu fonte infecto manasse, præsertim si corpus fuerit Cacochymicum, & ætas in senium declinans. Potuisse tamen dolores accelerare, & aggravare non negamus. In sana autem carne gangrænam ab aliquot guttarum illitu, terque quaterve repetito, excitatam fuisse, hactenus non observavimus.

Tandem, quanquam Theriaca diatessaron succo Sambuci permista cum fructu applicari possit erysipelati incipienti, adulta tamen inflammationi sistendæ quomodo servire potuerit, non videmus, Solum rob. Sambuci applicitum fuisset innoxium.

Conclusum in Collegio nostro Medico, Hafniæ. 26. Martii CIↃ. IↃC. lxxix. Th. Bartholin. Fr. Bartholin. W. Worm. Ol. Borrichius. Gasp. Bartholini Th. F. *E. clar. Thom. Barthol. Act. Hafn.*

Remedium ἰυπόριστον ad Gangrænam.

Acceptis Miscellaneis Academiæ vestræ Curiosæ gratias ago, quod me inter Principes Achivos primum in Scenam producere voluerit. Instituto præclaro Deus annuat, ut tantum opus quod molimini in Reipubl. Medicæ emolumentum cedat. Alias Observationes superadderem, sed Vulcanus omnes turbavit meos talculos. Quia aliis subsidiis jam destituor, prona voluntas inserviendi æqui bonique consulenda, donec ad me ipsum rediero; interea tantum unam alteramve mitto historiam, quæ scribenti occurit. Grassabantur nuper apud nos Morbilli maligni: facies exinde puellæ gangræna adeo defædata, ut labia pene fuerint consumpta. Sedavi statim serpentem gangrænam aqua marina, cui absinthium incoxeram, quod experimentum in aliis quoque gangrænis opposui felici cum successu Dn. Th. Bartholani *in Lit. Hafniæ Danorum ad D. Sachsium datis.*

Scholion.] Remediorum simplicium maximam esse varietatem, nemo est qui dubitet, habuerunt Græci sua remedia, suppeditarunt Mauritani maximam eorum sylvam, sed ut Rombæus ait Ep. 28. p. 98. Videmus adhuc alia in usum cessisse, quæ illi ne attigerint aut viderint unquam. Quanto non Remediorum cornucopia inaudita priscis seculis emergit inde ex utraque India, & ejus adjacentibus Insulis, adeo recte dixit Comicus.

Vsus, ætas, tempus aliquid apportat novi.
Vt quæ te modo scire credas, nescias.

In Gargarea tali messe plurimi non sine certa ratione Remedia apud nos nata Exoticis præstantiora judicant, ut pote tum ob familiaritatem cum nostræ naturæ constitutione, tum quod frustra foris petantur auxilia, quibus domi abundamus, ut censet Andr. Libav. Ep. ad Schniz. 44. p. 135. in cista Hornung. Agnovit hoc inprimis Exc. Ioh. Beverovicius Med. Dordrecht. qui Lugd. Bat. Anno 1614. edidit elegantem tra-

tractatum [Greek] Batavia f. introductionem ad Medicinam indigenam, in qua demonstrat cuilibet Populo satis apud se esse ad necessitatem, cuique proinde morbo sua ubivis remedia, & cum Natura [Greek] nec frustra quicquam faciat, nec deficiat in necessariis) cur Orientis illa solum sit mater fœcunda in superfluis largiendis; reliquarum vero terrarum injusta noverca, quæ cogeret ex alieno orbe advehere remedia. Indigena remedia sane quoad certitudinem, vigorem, puritatem, impensas, convenientiam cum natura incolarum (Beverovic. l. 2. cap. 2. pag. 65.) majorem habent quamvis longe petita plerumque æstimentur. Eandem simplicium detensionem suscepit Primorof. de Error. in Medic. lib. 4. cap. 7. jam suo tempore Plin.) quanquam fere nimis acerbe) L. 24 cap. 1. exoticis indigena prætulit, quando inquit Ex terra nascentibus Medicina: hæc sola Naturæ placuerat esse remedia, parata vulgo, inventu facilia, & sine impendio, ex quibus vivimus: postea fraudes hominum & ingeniorum capturæ Officinas invenere, in quibus sua cuique homini venalis proponitur vita. Statim compositiones & mixturæ inexplicabiles decantantur. Arabia atque India in medio æstimentur, ulcerique parvo Medicina a rubro mari imponitur, cum remedia vera pauperrimus quisque cœnet. Id l. 22. cap. 24. non placent remedia tam longe nascentia, non nobis gignuntur, imo ne illis quidem, alias non venderent Hæc plinius. Eundem in finem Excell. Thom. Bartholin. conscripserat libellum, cui titulus: Medicina Danica inquilinis remediis proprios morbos sanans, sed in miserando illo elapsi anni Incendio cum reliquorum librorum incomparabili jactura periit. De eodem hæc ipsemet scribit in de Incend. Biblioth. pag. 69. vulgo inservire placui, non doctis, quanquam malam gratiam jure videar à Pharmacopæis: Dedit Deus inquilina remedia pro curatione morborum domesticorum, quibus uti potest quisquis ab officinis Pharmaceuticis remotior, nec Medicos habet, quos consultat, nec marsupium, quod peregrinis remediis impendat. Sic Paralisin lateris sinistri curavi Spiritu frumenti cui herba paralysis incocta, Pleuritides populariter grassentes solo decocto hordei sanavi; Scorbuticos folio aquatico in Cerevisia veteri decocto; hydropicos purgavi foliis tenerioribus Sambuci. *Hæc Bartholinus.*

De malo Gangrænoso totius corporis.

Describit tale fere malum à scorbuto Eugalenus de Scorbuto pag. 19. quale non ita pridem in Xenodochio S. Crucis Goslariensi observavimus, in quodam cœlibe XL. annorum. Hic ab aliquot mensibus rigidior incessit, & quasi immobilis, ut pedes & crura, immo ipsum dorsum non satis ex animi sententia flectere valuerit. Ante aliquot hebdomadas fit clinicus, & in lumbis oritur primo intuitu quasi excoriatio, quæ à diuturno decubitu alias oriri consuevit. Hæc primis diebus ab ipso ægro negligitur, post paucos tamen dies advocatur, qui manum Chirurgicam admoveret. Ille pro viribus rem tentat; sed perperam, quippe malum ipsos lumbos & dorsum adeo infecerat, ut ad interiora serpendo ipsas vertebras lumborum & os sacrum denudasset, cum insigni & intolerabili putredine: & ipsa caro lumborum plane indolens apparebat, &, quasi canes dilacerassent ipsam hanc musculosam carnem. Accedebat [Greek] inferiorum partium & abdominis, quippe injussu & excrementa & urina, modo corpus moveretur, effluebant. In pedibus & brachiis utcunque apparet macula nigricans, altera die tumor, tertio die subsidebat tumor, & apparebat ulcus gangrænosum fœtidum, uti & uterque calcaneus brevi spatio & sensum vitam exuit. Hunc, rogatus, miserrimum die ante suum obitum, desperato molo, visebam, ubi vix intoleralerabilem fœtorem cum aliis perferre poteram. *D. Ioh. Georg. Trumphii.*

Sphacelus fracti cruris.

Ratisbonæ observavi in Viro quodam, ac juvene alio, quod, cum in cura & deligatura fracti cruris, calcaneus non rite & subtus concave ponebatur, hunc brevi sphacelo infestari. *D. C. B. Winoleri.*

Scholion Schrockii.

Calcaneus cum in parte posteriori magis præ cruce extet ac promineat, adeoque in supino decubitu concavitatem aliquam efficiat, si illa suppositis pulvillis non expleatur, cruris ossa, ob fracturam tono suo & robore orbata, pondere quasi concidunt, adeoque partes circumjacentes molliores comprimendo, vel etiam distendédo, inflammationem facile atque sphacelum inducere valent. Siquidem ut Hippocrates in lib. de Officina Medic. scribit, jacere eo habitu convenit, qui secundum naturam sit; & dolorem minime faciat; quod paulo post calcaneo in specie adplicans, in prominentibus, inquit, corporis positus mollis, æquabilis esse debet, & qui sursum tendat, velut in calcaneo & coxendice, ita ut neque reflectantur, neque evertantur. Et lib. de fract. hæc habet: Ubi devinxeris, supra molle aliquod & æquabile deponere, ut ne in hanc vel in illam partem pervertatur, aut in anteriorem aut posteriorem partem inflectatur. Ad id vero plurimum confert pulvinum lineum, moliem non durum, medium in longitudinem, aut aliud quid tale cruri supponere.

Gangræna sanata.

Nobis à *Grutschreiber* laborabat Gangræna, Chirurgus imposuit jus sive muriam de Brassica acida feliciter.

Brassicam acidam egregiam vim refrigerandi habere, nemo est qui negat. Memini Dominum Capitaneum à Weixel mihi enarrasse, quod aliquando pulvere pyrio adustus felicissime seipsum sanaverit, imponendo Brassicam acidam Sic *D. D. Sim. Pauli* 4. part. Bot. p. 16. refert: Gangrænam in femore sola applicatione pomorum putridorum contusorum, sine affusione ullius liquoris coctorum sanatam. De Brassica Gal. l. 2. simpl. med. dicit; Brassica esculen-

ta

ta deficcandi vim habet, tam esa quam foris imposita. Quantum Brassicæ acidæ ad usum usque tribuat *Hippol.Guarimonius ita Grevel der Bernustung Menschlichen Geschechlts.p.570.* videri potest. *D. C. Winclern.*

De Natibus sphacelatis.

Glutæos spacelatos videre frequentissimum mihi fuit in febribus malignis & chronicis multis a diuturniori decubitu supino. Licet autem ex illis amplæ habenæ atque lamellæ desectæ sint, atque optima quæque antiphagædenica tam intus, quam extra fuerint adhibita, mortis tamen præda fuerunt, uno duntaxat excepto, vegetiore viro, belli duce, purpurata febre correpto, de quo mihi toties à Chirurgis inclamatum, *tuere vitæ præsidia, nos externis prospecturi sumus.* Et revera quisque nostrum suas partes feliciter peregit, instaurando salutem Numinis afflatu. *E. Clar. viri Carol. Drelincurtii Collegiis communicante Excell. D. Guyot. Med. D.*

Gangræna ex Elleboro lethalis.

Rustica mulier juvenis, doloribus ventriculi molestata, intu.um, e cortice radicum ellebori albi cum vino paratum assumpsit. Hausto pharmaco incidit in Dyspnæam cum strangulationis sensu, cardialgia, pulsu debili & frequente, sudatiuncula, extremorum frigore, tussi, sputoque cruento. Ter aut quater alvum deposuit, postridieque cum tribus aut quatuor sedibus, lumbricos dejecit, cum intenso frigore universum corpus obsidente, dolor in dextro crure oboriebatur. Non fomenta ex vino rubro cum herbis nervalibus parata, non spiritus vini applicatio, n embri mox emorituri frigus sustulerunt. Sensim evanescente dolore, qui per biduum misellam cruciaverat, nativus cruris color in purpureum lividu nque mutatus fuit, membrumque sensu & vita carere compertum est. Nulli fuere auxilio scarificationes, permultaque alia Medicinæ præsidia. Amputata infra genu tibia, nullus manavit sanguis. Interim serpens & interiora pervadens gangræna ægrotantem è vivis abstulit. *Ex communicatione Clar. D. Rivalier Medic. Doct. Celeberrimi.*

GIBBOSITAS.

NE in frontispicio statim propositi nostri mæandris implicemur, sed succincto & solido tramite procedamus, more recepto à vocis significatu initium facturi sumus. Nomina enim sunt εἰκόνες sive imagines rerum, quibus intellectui propositis ipsæ res, uti sunt, exprimuntur, & concipiuntur prout par est. Hinc eleganter Plato in Gorgia: ὃς ἂν τὰ ὀνόματα εἰδῇ, εἴσεται καὶ τὰ πράγματα, nominum gnarus, gnarus rerum. Consistit autem illa nominum cognitio in tribus: *Etymologia, Homonymia, & Synonymia.*

Gibbus itaque, si *Etymologiam* spectemus, nomen græcum est & latinitate donatum, descendit enim à κύπτω inflectere incurvare, à cujus præterito medio κέκυφα, abjecto augmento κ. & mutato α. in ο., dicitur κυφὸς incurvus. Alii hoc nomen derivare allaborant ab ὕβος curvus, inflexus. Hinc ὑβόομαι, ὕβωμα, curvamur, tanquam ab ὕβος curvo, quod iis, qui hoc affectus afficiuntur, non erecto sed magis depresso & inflexo incedant tergo; quæ tamen derivatio cum priori eadem est. Videri de hac Philologia inprimis meretur Pergamenus l. 6. aphor. comm. 46. Ex quo ipso loco & rei ipsius fundamentis potissimum arguere licet, quidnam sentiendum sit quoad

Homonymiam, magni momenti quæ est, ut rite procedamus hinc in dicendis. Notandum enim est, sumi gibbi vocem 1. latissime pro omni convexo & extuberante, etiam naturali, unde notum est, non solum montes ab Helmontio & aliis dici gibbos terræ; verum speciatim hepar dividi in partem gibbam & simam, convexam & cavam. Referri huc meretur, quod ipse Cous spinam scribit à sacro osse usque ad magnum verticulum κυφὴν gibbosam esse, lib. de ossium natura c. 2 t. 6. Quod repetit lib. de articul. c. 41. t. 8.

2. Late & improprie paulo gibbus notat omne vitium ossium circa ipsam cratem sive spinam, a statu recto in curvum abeuntium, & eminentiam inde consequentem, qualis cum in aliis ex consuetudine observatur, tum frequenter in senibus jam decrepitis, potissimum procerum corpus habentibus, quibus corpus præ siccitate aut imbecillitate nimia in anteriora incurvescit ac inflectitur, quæ tamen potius curvitas, quam gibbositas nominanda, ut quæ nullo pectoris aut spinæ vitio accidat.

3. Stricte magis gibbi dicuntur in universum, quibus luxatæ suoque loco dimotæ prominent spinæ vertebræ. Hæc autem luxatio varia est, & deprehendimus illius quatuor vel quinque potissimum annotari differentias, quas communi & recepto ordine recensebimus. Una fit extrorsum, quum foras sive in posteriorem spinæ partem, vertebræ convertuntur, Græcis κύφωσις sive κύφωμα Latinis gibber gibbositas dicta. Altera fit introrsum, quum in partem interiorem vertebræ luxantur, ita ut in dorso sit cavitas, in pectore circa sternum præcipue tumor. Græcis λόρδωσις, Latinis repanditas, recurvitas. Tertia ad spinæ latera, quando nempe vertebræ neque ante, neque retro recurvantur, sed in obliquum sive ad latus declinant, Græcis σκολίωσις, Latinis obstipitas, divaricatio; est autem sic dicta, quod tortuosum velut lumbricum terræ reptantem referat spirarum similitudine. Refert etiam Hieronymus Cardanus in Comm. de caussis, Signis & Locis morborum part. 3. §. 56. id quod etiam obtigit cit. nri id M.A. Severino, l. de gibb. c. 1. p. 324. & D. D. Præsidi, visam sibi puellam, flexa ita spina, ut literam S. referret. Quarta est, quum vertebræ in loco quidem suo manent, earundem tamen compages laxatur, cum æquali magis in sedendo incurvatione, quod in tenellis infantum corporibus speciatim visitur, non item in senibus, exceptis, quibus id vitium incuratum remansit, qualem sartorem novit D.D. Præses, qui continuo incurvato & prono fere corpore incedit, non aliter ac si aliquid amissum studio curioso semper quæreret. Græcis dicitur σεισμα Latinis commotio sive concussio, quassatio;

satio vertebrarum. De singulis his speciebus videri potest Galenus l. 4. de loc. aff. c. 3. & comment. 3. de artic. t. 2. Quinta est, quando tum vertebris dorsi, tum 1 ito ossi pectoris, quod sternum dicitur, ut incurventur intus & extus, accidit, fœdaque corporis exsistit figura cum depressione colli & elevatione humerorum, atque exsiccatione coxarum. Et ista corporis tortura vocatur ante & retro gibbositas.

Ex quibus patet, ut singulas species probe discernendas, cum unamquamque illarum strictissima acceptione venire posse, cumprimis vero, & magis κατ' ἐξοχὴν gibbi nomine venit, quando, quod frequentissimum est, extrorsum fit spinæ protuberantia, qua de etiam in præsentiarum agemus potissimum, ita tamen ut reliquarum hæc ipsa sit velut quædam norma, juxta quam illis opem ferre queamus.

Si Synonymiam spectemus, variis hic affectus gaudet nominibus. Dicitur enim Græcis, præter dicta, κύφος, κυφὸς, κύφωσις, κυρτὸς, ὑβωσις. Latinis gibbus, gibber, gibbositas, gibberositas, & qui hoc affectu laborant, vocantur gibbi vel gibberosi. Germanis *der hoker ode der puckel*. Et hæc de definitione nominali. Plura hac de re scire si quis desiderat, Philologorum consulat oracula. Nos hac vice de nomine non ulterius solliciti, progressum facimus sine ambagibus ad ipsam definitionem realem.

Jam investigavimus Gibberis nomen, ejus denique nominis significationem examinavimus nunc ipsam quoque ejusdem definitionem producimus.

Definitur autem gibber, quod sit eminentia præter naturam, in dorso cumprimis, vel thorace, cum deformitate & motus impedimentis, sine febre, dependens à spinæ dorsi luxatione vel contorsione.

Genus est eminentia seu tumor, in hoc enim gibberis essentia & formalis ratio consistit, ut sensu teste, id deprehendatur, in omni proprie dicto gibbo esse extuberantiam, etiam quando cavitatem extrinsecus videatur exhibere. Omne siquidem convexum corpus sua gaudet cavitate.

Qui vero per contorsionem spinæ morbum hunc definiunt, causalem definitionem offerunt neque nobis hinc contrariantur. Præter hinc vitium esse structuræ tum inconformatione, quoad figuram, quandoquidem quæ recta vel recti æmula debebat esse spina dorsalis, & in longum magis excurrere incurvatur, & actionem naturalem in motu lædit, ac symptomatum diversorum causa exsistit; tum in compositione, situ & connexione mutata.

Differentiam specificam constituunt reliqua definitionis verba, ut facile γνωστὸν τὸ εἶναι tumoris pateat; esse nimirum tumorem ob partes solidas sede suo dimotas. Ut enim ossa loco, suo excidentia partes ad quod contorquentur, intumescere faciunt, illo vero loco, ubi exciderunt, cavitatem efformant, quod luxationis nomine in scholis Medicis venit; ita ad hujus latitudinem etiam gibbus pertinet, & simili contento solido est conspicuus.

Limitatum id speciatim fuit ad dorsum & thoracem, tanquam partes ad hunc affectum recipiendum quam maxime convenientes. Reliquæ enim partes corporis, præter dorsum, non facile & ferme in totum non sustinent gibbum, ut mox dicemus pluribus. Limitatum etiam ab adjunctis velut individuis comitibus primariis, deformitate & motus impedimentis, aliisque verbis, ut iis conjunctim spectatis facilis oriatur distinctio ab aliis tumorum generibus in dorso evenientibus, siquidem partibus ejus musculosis, seu mollibus in genere, affectis enormes sæpe tumores, imo nonnunquam scirrhosos quoque & rebelles, ibidem oriri & gestari experientia rerum magistra loquitur.

Sede morbi prius bene perspecta atque perpensa, felicius hinc in ejus notitiam & curationem pervenire quemque posse, monet Celsus l. 4, de re medic. c. 1. Cujus monitum ut nos quoque sequamur, in gibberis subjectum seu partem affectam jam inquiremus.

Subjectum Principale gibberis sunt vertebræ spinæ dorsalis enim præcipue affici sensu & ratione patet; Adæquatum vero constituunt vicinæ & connexæ cum iisdem partes ossea aliæ thorax, sternum, costæ, scapulæ. Neque enim nisi gradibus læsionis & speciali loco different tumores circa scapulas, dorsum, humeros gibbosi. Remotius subjectum est totum corpus. Unde ossium horum consideratio, quomodo affici possint, multum ad investigationem causarum peritiorem faciet.

Certum enim est 1. effatum generale Hippocraticum, præcipue huic parti conveniens, l. de ossium natura c. 17. t. 1. & 2. (qui de venis in edit. Linden. inscribitur) τὰ ὀστέα τῷ σώματι στάσιν. ἐ ὀρθότητα, ἐ εἶδος παρέχεται, τὰ ἢ νεῦρα κάμψιν ἐ ξύντασιν, ἐ ἔκτασιν, ossa corpori stabilitatem, & rectitudinem, ac formam exhibere, nervos flexionem & contractionem ac extensionem.

2. Constat vero per Anatomen, spinam non uno osse continuo gaudere, sed pluribus, quæ spondyli sive vertebræ audiunt, à vertendo dictæ, quod harum beneficio spina in omnia motus genera aptari & verti possit, flectendo corpus antrorsum, retrorsum, dextrorsum, sinistrorsum.

3. Vertebras hasce sibi invicem superponi, foventes in centro suo medullam à cerebro prolongatam, ut velut columna quædam sit, mobilis tamen, ut & conjunctis iis corporis sustinere moles queat, & iidem conjunctim & æqualiter inflexis & curvatis motus peragi.

4. Ipsam spinam secundum longitudinem ὀρθοκλινῆ, rectobliquam, & in quatuor veluti sectiones exporrectam esse: collum, dorsum, lumbos & os sacrum. Ex his vero dorsi vertebræ, quod antica parte thoracem constituit, frequentissime, hinc lumbi afficiuntur cumprimis, & gibbum pariunt.

5. Ut motus fluxionis & extensionis possit confici, γιγγλυμώδη τῶν σπονδύλων, copulari sibi invicem vertebras per γίγγλυμον & motum conspicuum edere; circumfusas cartilagine insigni utriusque extremis, quibus se excipiunt; connexas præter συγχόνδρωσιν nexu firmissimo per ligamenta & vincula crassa valida ac dura, implicari processibus, & præcipue vinculum membranis validis intextum universam spinam extrinsecus obvolvere, à quo robur & firmitudinem acquirit. Connexæ sunt vertebræ (ut loquamur cum Rolfincio dissert. anat. l. 2. c. 35. p. 578.) dura extrinsecus membrana: intus vero ligamento membranosa, duro & robusto. à summa cervicis vertebra ad os sacrum producto. Elegans comp.

xionis hujus exemplum per speciale membraneum vinculum, à suprema contignatione spinæ protensum, curiosa speculatione videri potest in halecibus, modo certa ἐγχείρησις adhibeatur, ut à carnibus sepaatum, oculis pateat, ad cujus flexionem & spineam cratem curvari oportet. Id vero non nisi in coctis apparet. Neque obstat, non perfectum, attribuere alios ossibus hisce γίγγλυμον, quod non fiat hoc loco mutua duorum ossium insertio, sed moveri potius eadem per ἀρθρωδίαν. Sufficit enim, concedendum omnino esse motum quendam & articulationem, ac eundem in finem & vertebras sibi invicem incumbere, flecti aptas, & articulari earundem apophyses ascendentes & descendentes inter se.

6. Speciatim etiam vertebras dorsi, sive thoracicas, costas excipere, firmare, & hinc inde ad vicinas partes nervos emittere, ubivis annexas inflectentibus musculis.

Qua viscera spectant, vertebras rotundas esse cum substantia tenera magis & rara, extrorsum vero processibus eminere, per σύμφυσιν connexis, & æquali positu rectitudinem proportionatam servantibus. De quibus evolvi præter alios possunt. *Archangel. Piccolhom. prælect. Anat. l. 8. lect. 6. p. 307. seqq. Ro. finc. l. c. 7. & 37.*

Ex hisce, ut alias mittamus, clarum esse potest, illi principaliter morbum esse assignandum, ubi luxatio contingit & consequens vitiosa conformatio. Fitque id ipsum modo per essentiam, proprio & domestico vitio, quod frequentius est modo per consensum aliunde morbo inducto, ita tamen, ut successu temporis essentialis labes fiat.

Ut ut vero sint, qui subjectum hoc latius extendere velint, & præter spinam dorsalem gibbum pati etiam alias partes extra hoc clima medium uti Severinus l. de recond. abscess. n. t. manus & pedes quoque huc refert, cum hæ partes æque distorqueri queant, adducitque exemplum in adolescente, quod videri potest l. c. p. m. 342. Propriè tamen loquendo reliquæ dictæ partes corporis sustinere quidem possunt luxationem perfectam vel imperfectam, curvitatem, eminentiam, at gibbum non item, aliam ergo solum concipit spinæ & præcipue quidem, quoad dorsum frequentissime, cum annexis thoraci partibus, hinc & lumbos.

Cum itaque plurimum referat causam nosse, & in morbis his conformationis ad oculum pateat, non cognitam eandem nec auferri posse, merito ad hujus inquisitionem provehimur.

Causa immediata est vertebrarum spinæ dorsalis luxatio, laxatio, subluxatio vel διαστροφή distorsio, seu contorsio nominata Hippocrati l. de art. c. 41. t. 5. ut μετάστασις τῶν σπονδύλων Galeno l. 4. de loc. aff. c. 5. quibus innuitur articulationem earundem esse læsam, συγχόνδρωσιν, φύσει ἀρθρώσεως non pristino naturali deprehendi in statu, sed vel laxata vincula, quod in nobis potissimum visitur, vel luxatos penitus verticulos. Hisce enim luxatis & non in tute repositis, statim aliqua eminentia, aliqua protuberantia conspicitur.

Notari vero meretur, laxationem hic accipi paulo latius non pro dislocatione omnino perfectá, violenta, & simul ac semel contingente, quæ majorem vim causarum externarum sequitur, &, si vera sit ob spinalis medullæ compressionem, prævia communiter paralysi nervos inde accipientium partium, & aliis symptomatibus, ut plurimum lethalis esse consuevit, vel alia facie saltem visenda; qua de videri potest Celsus l. 8. c. 14. p. 500. sed in perfecta, minus respective violenta, & successiva, unde è sede sua sensim sensimque dimotis verticulis nutritiva & auctrix vis a innata suo aberrat.

Causarum Mediatarum Proximiorum vicem subsistunt quæcunque ἕλκειν καὶ τείνειν δυνάμενα trahere vel distendere nervosa corpora vertebrarum possunt, quas commode in externas & internas dividere licet. Internæ, quoad essentiam, sunt vel vaporosæ, vel humorosæ. Vapores quidem concurrunt, quod videantur debiliores ex ordine suo dimovendis vertebris; si tamen impetum horum respiciamus, etiam suo loco aliquid conferre poterunt, exemplo illorum, qui juxta 6. aphor. 46. ex tussi & asthmate gibbi evadunt, quatenus coactiva expansione thoracis in anxia illa respiratione etiam vertebræ in oppositus extrorsum coguntur cedere, successive impressa debilitatis nota, licet magis videatur loqui aphorismus de asthmate & tussi, tubercula latitantia constante.

Hinc si retento anhelitu comprimatur abdomen, sæpe manifestius hujus rei lusus in dorso se exerit.

Humores vero potissimam absolvunt paginam si peccent, quoad essentiam, serosi cum primis luxare & laxare præ reliquis apti nati. Quoad estendi modum vero considerati, si delinquant quantitate, qualitate, & motu.

Quantitate, partim in excessu, tum primario interdum, tum secundario & dispositive, faciliantes dimotionem illam, si male sint dispositi, si humores in articulis & juncturis acerventur, qui articulationis ipsius ligamenta primum madefaciunt, dein laxiora reddunt & tandem ob copiam os ipsum e sede sua protrudunt; partim in defectu si sufficiens humiditas desit, ipsaque ligamenta velut magis nuda, minusque investita partibus carnosis & adiposis contractioni facilius assuescunt.

Qualitate peccant, si vel alimentarem l.! nudam, roscidam oleosam deponant naturam, & acidis vel alcalinis particulis fœteant, unde aridius corpus consurgit, & tenerius, vel ichorescant, concepta facili labe ab extravalatione vel ῥύσει

Maxime ergo accusandus venit eorundem motus, tum generationis, tum localis. Generantur sæpe in parte affecta ipsa per συναθροισμὸν seu congestionem paulatinam, inductam ob debilitatem nativam vel acquisitam, ob intemperiem humidiorem, vel errores externos, unde non legitime nutriuntur partes teneræ, molles, cartilaginosæ, nec debitam acquirere possunt consistentiam.

Idque ut paulatim magis fit, ita majori cum ὁρμῇ & impetu, si extra locum affectum generati vitiosi humores seu latex vitiatus ad spinalem medullam ejusque vertebras per ἐπιρροήν appellat, unde considerabimus partem mandantem, recipientem, vias & modum.

Partis mandantis vicem obtinet totum aliquando corpus, ob cacochymiam serosam, acetosam, nervisque & ossibus minus benignam, unde ut ex hoc fonte seri vitiati σκολίωσις sæpe consurgit; ita speciatim quoque hæc gibbum conjunctum frequenter habet. Plethorici vero minus videa

gibbosos

gibbosos, quod in iis totosiores musculi minus lætionibus sint obnexii. Interdum viscerum δυσ-κρασία concurrunt particulares, ventriculi, hepatis, lienis, cerebri, depuratione & cohobatione sanguinis minus rite peracta, unde promptus lateris decubitus, & spiritus animales minus vegeti in nervis decurrunt.

Pars recipiens est spina dorsalis, sustinendo corpori dicata. Cum ergo pars hæc sit spermatica, à sero incrementum sibi capiens, mollis natura sua & frigidior, adeoque ibi jam tum glutinosus humor existat, si huic ipsi alius & quidem in excessu peccans superveniat, haud difficulter vitium & tuberculum aliquod excitari potest.

Viæ sunt arteriæ advehendo, venæ & vasa lymphatica non recipiendo superfluum.

Modus fit ἀπὸ ῥίζης. Pellit continuo spirituosi sanguinis & succedentium sibi undarum impetus; obice ergo posito, sive concepto calore pori magis rarefiant, seu dolore velut spina infigatur τάσις prompta est; verbo, circulatione sanguinis vel lymphæ impedita, hoc vel illo speciali loco, promptus affluxus & ἐμφράξεις consurgit, hujusque hinc affectus, tubercula seu abscessus. Sane summi Medicorum proceres Hippocrates & Galenus, binas has præcipuas & unas fere causas gibberis laudant, quas verbis Galeni proferemus ex 6. aph. comm. 46. κύφωσις γίνεται, inquit, ὅτι μὲν ἀφ' τινα πληγὴν ἢ πτῶσιν, ὅτι δὲ ἀφ' τινα φύματα σκληρὰ συστάντα κατὰ τὴν ὀπίσω χώραν. Gibbositas spinæ fit aliquando propter ictum aut casum, fit etiam propter quædam tubercula dura, quæ in parte anteriore consistunt. Et paulo post asserit, omnes qui sponte seu citra externam aliquam causam, sine ictu vel casu, gibbosi fiunt, propter dura & concoqui difficilia tubercula tales fieri, ὑπὸ φυμάτων σκληρῶν ἢ δυσπέπτων τοιούτων γίνεσθαι. Quæ ipsa mens quoque est imo verba eadem, divini senis lib. de artic. c. 37. t. 11 nisi quod φυμάτων loco δυσπέπτων meminit, additque plerisque propter tales συστροφὰς collectiones, morbum fieri.

Quomodo vero à tuberculis hisce tractio, tensio & consequenter contorsio vertebrarum fiat, indeque modo introrsum, si una saltim parte resideant, modo extrorsum, si utrinque, modo laterosum vertebrarum exturbatio contingat, pluribus l. c. it. *l. 4. c. 3. de loc. aff. & comm 3. l. de artic. t. 2. Galenus* explanat elegantissimè, ibidem videndus. Suffecerit nobis, exemplo tumorum extrinsecus oculis occurrentium idem concipi & illustrari posse. Const. I enim v. g. in colli tumoribus inflammatoriis, ea, qua residet malum parte, tensione fibrarum inæquali & laterali magis inflecti caput & curvari velut ad latus, & si in oppositum reclinetur, dolorem mirum quãtum augeri, quod hoc pacto major fiat tensio & consequenter dolor; ab æquali vero & majori in oppositum magis verti. Eadem ratio est, si tumor in inguine consederit, aliisque locis, ubi flexura inprimis opus est Tacemus exemplum mechanicum corporum flexibilium, bacillorum recentium, & calamorum scriptorum. itidem Galeno & ex eo Severino laudatum, Ut in aliis quoque luxationum generibus, quando tendines & ligamenta extenduntur nimis laxantur, flaccidiora evadunt & hinc dimittunt ex acetabulo suo ossa; ita & in affectu hoc nostro plurimum ipsi ligamentorum & nervorum vitio adscribendum est. Facta horum tensione, necessum est vertebras etiam una nunc dextrorsum nunc sinistrorsum, alias introrsum rapi, sicque sua sede dimoveri & luxari Et hac ratione tubercula quicquid præstant, quod non exiguum sed plurimum est, præstant vitium affricando illis corporibus, quibus vertebræ alligantur.

Hinc cum molem superpositam ferre non sustineant vertebræ, non firmatæ nec ferruminatæ, uti prius, sensim fatiscunt, cedunt, & anomalias in figura patiuntur, dimotæ magisque è loco suo. Pro varietate ergo loci, ex quo dicto modo ligamentis & vertebris dislocationis intentatur vitium, etiam modo hic, modo illic, idque iterum varie, conspicuum concitat malum consectarium. Confer *M. yovv. lib. de rhachit. pag. 124.*

Præter internas has proximiores etiam causa externa consideranda venit, cujus vicem obire potest omne illud, quod corpus grave durumque quassat, allidit, percutit, qualia sunt ictus, casus violentus in scapulas vel coxas, nimiæ compressiones, inflexio nimia & similes causæ violentæ. ἀποφύσιες ἀφ' ὧν ξυνεωσμέναι ἐπὶ τὸ πολὺ γίνονται, ὅτ' ἤ τουτο ἐχθεν ἰσχύη, ἐπὶ τὰς ἄρθρας... Gibbositates ex casibus contingentes plerique fiunt, si aut in costas innitatur, ac impingat, aut in humores cadat, inquit Cous l. c. 45. t. 2. Quo pertinet, etiam nutricum imprudentia, quando infantes fasciis nimis arcte aut inæqualiter constringunt, (quod Hildanus in multis observavit, ob strictiorem scil involutionem gibbum infantibus frequenter accidere: siquidem ossa adhuc tenera, mollia, cerea quasi & cartilaginosa facile retorquentur, extraque sedem naturalem reprimuntur, quæ dein paulatim excrescentia indurescunt) aut in brachiis gestant prius, quam spina tam firmata est, ut erecti sedere possint; ut si dum infantes è cunis elevant, dorsum manus altera non fulciunt Huc referenda est & vestimentorum nimia constrictio & angustia, dum puellas stultæ matres junceo corpore esse student, tenella enim istâ ætate mollia nimium & mucosa spinæ dorsi ligamenta eam recto & constanti casu continere nequeunt, sed sequacia nimium ejus vertebras in interiorem, exteriorem aut lateralem partem proruere & projicere se facile permittunt.

Est & ex causis externis memoranda consvetudo, corpus quoquoversum inflectendi. atque inflexum continendi. Quemadmodum enim virgultis & viridibus lignis pondere pressis, assidueque contortis; ita & dorso nostri corporis curvitas accidit sub opificiis diversarum artium & sub institutis vitæ diversis. Ad hanc consuetudinem referendus videtur & indecorus juvenilium & mollium adhuc corporum situs & positus in stando, ambulando, saltando, gesticulando, aut simile quid agendo, de quibus omnibus plura legi merentur apud *Severin. l. c. c. 34. p. 327.*

Prædictis causarum generibus obstetricantur tum προηγούμεναι seu antecedentes, tum προκαταρκτικαί seu occasionales, quas sub naturalium, nonnaturalium & præternaturalium notione complectimur.

Ex Naturalium causarum censu est dispositio corporum, si non hæreditaria, tamen individualis, qua alii præ aliis procliviores sunt ad hujus mali fomitem recipiendum, nam

omnes ageus requerit patiens dispositum ad agentis energiam recipiendam.

Quoad Dispositionem Hæreditariam, licet gibbus non sit morbus æque seminalis proprie sic dictus, nihilominus tamen multum ad illum producendum conferre valet vitiosa in utero conformatio. Hæc autem facile contingere potest ibidem vel interno humorum vitio a matre traductorum, tum quoque, ut colligere non ineptum aliquando est, ex situ fœtus mutato, & exantlatis gravioribus in partu angustiis, præcipue in primiparis. Hinc recte Helmont. libro Retenta inscripto p. 497. Ad continentis morbos, ait, spectant quoque spontaneæ excrescentiæ, gibbositates, luxationes & exarthroses; Quæ quia unitam roboris inæqualitatem sequuntur, semini parentum plerumque vel nutricum defectibus acceptum ferunt.

Temperamentum frigidum & humidum, ut & frigidum & siccum maximopere ad hanc proclives reddit labem. Nec solum totius temperamentum corporis, sed etiam & quidem præcipue reliquorum corporis nostri viscerum attendendum venit. Ventriculus si non recte dispositus, non recte concoquit cibum sed corrumpit, ex quo haud laudabilis fit sanguis, sed cruditatibus cumulatur corpus, quod vitium coctionis primæ non corrigitur in secunda, multo minus in tertia Cor si non bene sese habet, non bonus elaboratur sanguis, & mala fit nutritio, cor enim est primaria sanguis officina.

Ætas unice huc facit & præ aliis quadrat infantilis & puerilis; a. 26. Illa quidem, quando considere incipiunt, ὀπίσω frequentius patiuntur, hinc & κύφωσιν quale exemplum XVII. mensium infantis recenset Theodos. ep 42. p. 250. & similia in praxi sæpe occurrunt, hæc quando jam ambulare cœperunt, anno cumprimis quarto, quinto & sequentibus, donec ex ephebis excesserint. Rarius paulo ultra septimum annum provecti gibbosi, ab interna maxime causa, redditi observantur, vel saltem quo serius malum hinc impetit corpus, eo minus incrementum vitiat.

Inprimis vero id fit, si accedat habitus corporis gracilior & textura tenerior ac serosior, unde spina debilior, ex cartilaginibus magis quam ossibus adhuc constans, pro sustentanda capitis mole fulcrum minus firmum præbet, prompteq; si præsertim ictus vel casus superveniat graviori oneri cedit, & rectitudinem suam non sine insigni costarum sternique contorsione amittit. Hinc Hippocr. lib. de articul. c. 6. carnosis minus contingere luxationes, scribit, & si fiant, difficilius restitui, contrarium vero λεπτοτέροις & ἀσαρκοτέροις tenuioribus & magis ex carnibus accidere Juvenilis vero, crescendi terminum supergressa, ut & media consistens ætas libera ab hoc malo fere est, nec hujus insultum facile experiri cogitur, si quidem de gibbositate proprie dicta sermo sit. Talis enim incurvatio æqualis magis etiam in ætate senili & decrepita visitur, seu quod vires sint debiliores, unde imbecillitas corporis in genere multum huc confert, seu nimis exsiccata vincula & contracta, unde minus onus corporis substinere norunt, quin spina nutet & incurvetur; hæc autem imbecillitas fit partim ex copia pravorum humorum, partim ex penuria succi alimentitii. Sin illud accidat, id magis extraordinarie & à causa graviori fieri putandum est, uti exemplum de coquo recenset lib 5. epidem c. 22. §. 4. Hippocr. de quo interius agemus in . x.

Quoad sexum, apprehendit hoc malum frequentius fœminas, & quidem magis urbanas præ ruricolis, quam viros, fœminæ enim majorem præ viris habent mollitiem, teneritudinem & serositatem sive fœminæ serosiores sunt viris, unde ipsarum corpora deprehenduntur laxiora, & citius adolescunt quam viri.

Nec causæ non naturales suis destituuntur viribus penitus ad gibbositatem juvandam & producendam.

Aer qui inevitabile & perpetuum corporis velut integumentum est, crebris suis mutationibus cum partium anni, tum ventorum vaporumque putridorum admissorum respectu, in alterando saltim sero maximarum est virium, idque tanto magis, quanto corpora sunt teneriora. Sic frigidus & humidus huc facit, quatenus colorem nativum obtundit, humoresque in corpore auget. Calidior vero æstivus, ob exsiccationē majorem

Cibus & potus si peccent substantia, quantitate & qualitate multum ad hujus affectus γένεσιν cōferre queunt. Sic commune puerorum vitium ἀδηφαγία corpus vitiosis replere succis apta nata est in primis si assumantur, quæ minus laudabile præbent nutrimentum, sed tantum generant pravos humores, ut sunt lacticinia, piscium largior esus, fructus quoque nimis frigidi & humidi ὡραῖα ut cerasa, pruna cerea, melones, cucumeres, fungi & similia terræ ulcera, aliaque pituitam cumulantia. Tacemus aquas crudiores, nivosas, usu suo continuato multum conferentes. Cerevisiæ minus defecatæ ex aquis palustribus & putridis coctæ nec lupulo bene conditæ usus huc facit, vini item intempestivus usus tenellis corporibus infantum summe nocet, efferando humores & exsiccando nimis.

Motus summa vis est ad distorquenda ossa tenella, quocunque demum modo excedat, sive tendatur nimis corpus, seu contrahatur, seu tensum & contractum teneatur, unde ligamenta articulorum facile fatiscunt, & ex ordine dimoventur.

Nec quies omnino culpa vacat, cum videamus etiam adultos sedendo & incurvendo dorsum hinc positum corporis obstipum reportare. Multo magis in infantibus id valet, quando citeo corpore superiori immature desidere coguntur, plusque ipsis, ut solet, virium tribuitur, quam substinere corpus queat.

Par ratio est somni & vigiliarum in accumulandis vel dissipandis humoribus. Excreta & retenta magni etiam sunt momenti non solum quando crassiora excrementa per alvum & urinam reddenda restitant, unde vitiosi humores cumulantur, & exinde semina pro morbo hoc excludendo sparguntur in reliquum corpus; verum etiam & potissimum tenuia per habitum corporis exhalari solita. Hinc retentis humoribus & transpiratione prohibita facillime febres & tubercula interna enasci solent. Sin nimiis sudoribus fatigentur succosa corpora & depauperetur serum alimentarium ultra sphæram ætatis, tum nutrimenti tum augmenti defectus oboriuntur necessario.

Tandem Animi Pathemata ad hunc affectum producendum sua etiam non carent virtute, quo loco saltim memorabimus iram, si, cōtra Apollo-

li

li monitum, irritentur ad excandescentiam infantes & pueri, atque inde in inconditos ploratus, cum pectoris singultuosa quasi concussione, adigantur, facile noxa ad ossium & ligamentorum stimulum redundante.

Nec causæ Præternaturales silentio sunt prætereundæ. Intemperies & humida & sicca hic occurrit accusanda; illa quatenus ligamenta vertebrarum laxat, distendit & tandem e suo loco dimovet; hæc quatenus ariditate vincula vertebrarum spinæ in anteriora protrahuntur, sicut in ardente potissimum febre visitur.

Pertinet huc exemplum ab Hippocrate visum l. c. τοῦ μαχαιρω, inquit, ἐν ἀπάνθη τὸ κύφωμα ἐκ φωνηθ- ἐγένη. Coquo in spina gibbositas facta est ex phrenitide.

Quod angina ad gibbum facere possit, legi meretur Cous l. 2. epid. f. 2. t. 66. seqq. quod dolores, item l. de artic. c. 45. t. 1. Gibbositatem ex longo ventris dolore observavit Epiph. Ferdinand. hist. 84. p. 279. seu ob conjunctam frequentem, longam & diuturnam ventris compressionem, & consequentem vertebrarum dimotionem, sive decubitum humorum ad spinam, uti notum est πώρων alias ex colica non raro oboriri, & tanto quidem magis, quia tumore hoc apparente dolore evanuit.

A palpitatione cordis costas è suo loco motas esse post Fernelium l. 5. pathol. c. 12. observavit Horstius l. 3. obs. 17. p. 139.

Ex dysenteria prægressa gibbum factum in puello quinque annorum notavit D. D. Præses, ubi gravissimo malo succis vitalibus depauperatis cutis vix ossibus hæsit, & hinc vertebræ ex sede sua sensim excreverunt. De aliis externis injuriis jam satis diximus superius, hæ vero frequentissima sunt causa.

Si Res Supernaturales addere lubeat, certum est, per veneficia quoque & incantationes ut contracturas & convulsiones horrendas, ita quoque gibbos oboriri posse. Neque opus fuerit immediato damno, satis est per diabolicas artes casus, ictusque in partes osseas hasce & consequenter gibbum concitari posse. Alias vero ope Diaboli in αὐτοχείρων talia contingere luxationum stupenda exempla notum est, & tale refert *Hildanus Centur. 5. observat 68. pag. 458.*

Cognitis nunc causis, differentias ut proponamus, ordo postulat. Præter differentias itaque gibberis essentiales, quas repetere denuo non opus est, alias quoque considerare operæ pretium fuerit, quandoquidem hæ & diagnosin & prognosin, adeoque ipsam quoque curationem limitant & modificant.

Ratione Generis, alius gibbus est major, alius minor, unde & minor vel major deformitas; alius in acutum magis, alius in orbem magis versis vertebris.

Refertur huc, & nominatim ad κῦφον, etiam à Sennerto l. 2. p. 2. prax. c. 21. p. 294. affectus, quem Germani *das Genbun* appellant, a tensione membrarorum & ligamentorum circa vertebras itidem ordus.

Ratione subjecti, gibbus alius est in cervice, alius in thorace; alius supra, alius infra septum; alius in lumbis. Quemadmodum enim vertebræ sunt inter se distinctæ pro vario situ, quem in spina obtinent, ita gibbositas, quæ vertebrarum spinæ vitium est, quoque variat, pro earundem inducta læsione, unde & diversitas symptomatum, quæ singulæ secum invehunt.

Ratione Causarum tot sunt differentiæ, quot causæ, ex recensitis petendæ. Alius ut a causa interna alius ab externa; alius a repletione, alius ab inanitione; alius ex intemperie frigida & humida, alius ex intemperie calida & sicca. Alius ab humorum influxu citatiori, & inflammatione; alius a congestione; alius cum fractura, cum ulcere, alius sine his.

His omnibus missis, advertimus vertebras rarissime, externus frequentissime, ad latus vero frequentes obliquari.

Si ullis in morbis diagnosi opus est, sane in gibbosis quam maxime id valet; adeoque & hic quæ Cous verba sunt, solus is, qui signorum horum cognitionem habuerit, rite curationem aggreditur.

Duplicia vero signa Diagnostica sunt ratione Generis alia imminentis, alia præsentis. Initia incipientis gibbositatis, verba sunt Rolfinc. epit affect. part. l. 4. c. 2. p. 350. adeo interdum latent musculosis in spinis occulta, ut etiam peritos fugiant. Augescens omnibus exposita est oculis. Illa vero metuere oportet, quando ex jam dicendis minori gradu se φαινόμενα exhibeant.

Spectabimus ergo ordine fontes consvetos, ut demonstrative hinc concludere liceat, gibbum adesse, vel non.

Ex Essentialiter inhærentibus, quæ quidem hoc in casu ipsos in sensus incurrunt, vitium adest in situ, in figura, & rectitudine, cum magnitudine aucta, quoad locum affectum, ita ut non instar carinæ in navi decurrat ὀρθὸν ac εὐθὺ præbeat spina dorsalis, sed modo extuberent ante & retro vertebræ, ut in gibbere propria dictomodo velut excavato dorso intro spectent, ut in λόρδωσις modo inveniuntur in latus, modo viminis in modum incurventur universæ, ut in reliquis speciebus. Juxtim vero reliquæ quoque partes figuram vitiatam exhibent, sternum magis acuminatur, scapulæ, costæ magis protuberant, prout varia præcessit læsio, caput thoraci arctius insidet, breviori collo.

Ex Essentialiter consequentibus symptomata gibbum patefaciunt varii generis, in actionum læsis animalibus cumprimis motus imminutio evidens fit. Neque enim ὀρθοστάδην stricto sensu possunt, stare diu nequeunt, neque sedere, nisi corpus vel mentum fulciatur manu, donec confirmato vitio aliud consuetudo & adultior ætas induxerint. Inflecti dorsum renuit versus interiora, ut si terram contingere manu velint demissis poplitibus id facere cogantur. In sternutando molestiam sentiunt, magis ob angustiam concussis partibus. In vitalibus pulsus celerior, respiratio difficilis, defluxiones frequentes, asthma & tussis succedunt, idque tanto magis angustatur spatium thoracis, & vice versa. Cum enim in thorace cor & pulmo reside ut, horum actiones potissimum lædi necessum est. Variant ergo hæc ratione loci, seu partis affectæ specialis, si enim infra septum transversum malum contingat, minus hæc observantur. In naturalibus actionibus nutritio & actio naturum quantum satisfcunt corporis succedit macies & incrementi penuria, ut ad solitam proceritatem non extendatur corpus æqualiter, neque incrementum sumant una carnes

Haurire hæc ex fontibus Hippocraticis operæ pretium est, ex quibus quippe alii fere hæc sua fecere. Quibus inquit divinus senex, gibba fit spina, du pueri sunt, prius, quam corpus ad augmentum plenum perfectum fuerit, his corpus juxta spinam ξυναύξειν coangeri non amat, sed crura quidem ac manus perficiuntur, illæ vero partes defectuosiores fiunt. Et quibus supra septum transversum gibbositas est, his & costæ in amplitudine augeri non solent, sed in anteriorem partem, & pectus acutum fit, sed non latum ipsique & difficulter spirant & stridulam faucium asperitatem habent l. de artic. cap. 37. t. 4. seqq. Causæ maciei potissimum debentur cum rectitudini vitiatæ, unde in latum magis quam in longum fit extensio; tum sero nutribili magis rarefacto. Aliæ videri possunt apud *Helmont. l. vita brevis p. 588. Barthol. de lact. thorac. c. 14. p. 107.*

Notatu dignum vero est & hoc phænomenon peculiare in gibbosis, quoad thoracem occurrens, quod nempe abdomen superiori parte circa epigastrium contrahatur, & cincturam quasi patiatur, durante exspirationis actu, quod sine dubio contingit ob diaphragmatis vitiatum una situm & tractionem. Constat enim per Anatomen, testante Galeno l. 4. de loc. aff. c. 3. septi transversi nervos sub quartâ vertebra emergere. His igitur patientibus necessario motus hujus, uti decet, expediri non potest, sed magis versus superiora trahitur, unde non sola angustationis culpa libera spiratio impeditur, verum etiam plurimum, ut ad respirationem alias, confert diaphargmatis consensus hic, ut & musculorum pectoralium & intercostalium ipsorum.

Quandoque & paralysis succedit, sed rarius, quale exemplum notavit D. D. Præses Ann. 2. Ephemer. Germ. observ. 230. p. 333. & Hildan. cent. 5. obs. 7. ea tamen differentia, quod posteriori casu dolor & affluxus præcesserint, à cujus decubitu & μόνωσιν successit crurum resolutio; in priori non item. Licet enim non subitanea æque vertebrarum dislocatio in gibbere fiat, ipsa tamen paulatim hæc & pedetentim facta nonnunquam obstructiones pororum nerveorum causari potest.

In excretis sæpe tentantur hæmorrhagia narium, quod & angustiori spatio decurrere cogatur sanguis, & ob respirationem difficiliorem moveatur velocius, unde quocunque errore externo, vel aliunde rarefactione majori inducta, prompte stillant nares, illic exitum affectante sanguine.

Causæ Prægressæ quoque patefaciunt affectum, sive externæ, si præcesserit ictus, lapsus, contorsio violenta, vel alia injuria evidens; sive internæ, quando nil tale deprehendi potest, dolores, pectoris angustia, febris & similia.

Hæc ipsa etiam ad signa causarum lustranda faciunt. Si læsæ fuerint æqualiter magis vertebræ, quoad ἁρμονίαν. per quam sibi connectuntur secundum corpora, mediante cartilagine non pauca, fit κῦφος, seu incurvatio æqualis; si versus interiora fiat extentio fit λόρδωσις: si versus exteriora, qua processus, ubi per γόμφωσιν fit connexio. fit gibbus, & κύφωσις ἡ τοῦ ἰξοχῆ dicta. Par ratio est costarum, scapularum, versus exteriora protensarum; sin ad alterutrum latus σκολίωσις.

Nec Similitudo abludit, sed hæc omnia confirmat magis, sive ægri spina cum alterius sani hominis comparetur, sive ad priorem sanum statum ipsiusmet cogitatione recurratur.

Signa subjecti specialis, ex visu & sensu patent. Si superiori parte malum hæreat, caput humeris contiguum, cervix & collum brevius deprehenduntur, humeri non depressi, sed velut alati; in inferiori non item.

In morbis etiam externis hisce multum interest, ut munimentum famæ Medici prognosis observetur, ne vel temerario promisso desperato malo promittatur salus, vel prognostico relinquatur, cui adhuc mederi licuerit.

Eventus prædictionem quod concernit, illa in salutis & mortis, curationis item possibilis vel impossibilis signa concinne dividi potest. Quoad priorem quidem distinguendum merito & hoc loco est inter luxationem perfectam ac repentinam, quæ à solo casu externo graviori accidere potest; & imperfectam, successivam, propulsoriam. Illa ut vel lethalis est, vel satis gravis; quando scil. angulosa fit spinalis medulæ luxatio, cum non paulatim sed affatim, perinde ac si frangeretur, pars aliqua curvatur, subjectas partes omnes lædi necesse est, paulatim vero facta luxatione atque in orbem magis, nihil notatu dignum patiuntur partes teste Galeno l. 4. de loc. affect. c. 3. Ita secundario magis huc spectat. In gibbere vero videnda in se lethalis minus est, licet satis molesta, nam juxta Hippocratem l. c. de artic. c. 45. t. 5. spinalis medulla ejusmodi distorsiones facile fert, eo quod circularis ipsi distorsio contingit, non angularis, sive in acutum.

Id ipsum tamen quoque intelligendum est de violenta magis in angularem seu acutam figuram propulsione. Dari enim casus possunt, ubi, citra illam prægressam, id minus periculum infert. Ita ferulis teretibus, ligneis, cavis itidem spinam lumborum in acutum gibbum una aut altera vertebra prominentem in infantibus quinque, sex, septem mensium, quod sæpe contingit, aliquoties correxit *B. Rolfincius l. 4. epit. affect. part. c. 2. p. 381.*

Quoad posteriorem, ratione Essentialiter inhærentium λόρδωσιν omnium difficillime curatur, imo fere incurabilis est, ob inaccessam opem medicam, ut extrudi possint & exporrigi vertebræ. Post hanc κῦφος à casu non facile etiam cedere consvevit, nisi læsio fuerit levior & recens. σκολίωσις vero & κῦφος cumprimis facilius fere auscultant medicæ arti. Omnibus vero commune est, quod non nisi recenti malo & imminente nondum facto & confirmato, eoque minori & in corpore adhuc molliori, cereo & succulento, ubi flexilis adhuc spina commodius tractari & pro lubitu decenter flecti potest, æque curabile sit malum; sed satis grave, tantoque gravius, quo magis à statu naturali, & ἀφορίᾳ naturæ facta est mutatio.

Quo magis itaque æqualis fuerit & pluribus vertebris communis distensio, eo levius & facilius curatu est malum judicandum, & contra In lumbis si extiterit prominentia, facilior curatu est, imo quo magis versus inferiora declinat, eo etiam promtius cedit; quo magis versus superiora pectoris, eo difficilius, tum ob alias causas, tum quod ibidem commodior & con-

constantior fieri potest deligatio & compressio, hic vero minus.

In essentialiter consequentibus, quo facilius fertur malum in respiratione, motu, incremento aliisque; eo etjam mitius est, & contra. Intuitu causarum, si malum fuerit hæreditarum, diu duraverit, & callum jam contraxerit, desperatum est. Ab externa exortus gibbus curationem magis admittit, tanquam magis evidente & obvia; non item ab interna, nisi mature obviam eatur, per discutientia & roborantia.

Quoad tempus eventus, seu longitudinem & brevitatem, variat id ipsum pro læsionis, pectoris angustia majori vel minori, adeoque tolerantia & respiratione facili vel difficili. Hinc assertum Hippocraticum 6. aphorism. 46: Qui gibbi ex asthmate aut tussi ante pubertatem fiunt, moriuntur; non alio quam hoc intuitu videtur intelligendum, quatenus producta sunt hæc duo à tuberculis latitantibus, ut suppurentur, & in bronchia pulmonum effundantur, unde vel suffocationem, vel phtisin post se trahunt, utramvis vitæ insidiantem mature, idque ut plurimum. Confer Galenum in comment. Neque opus est, quod Severinus contendit, ut in græco textu loco ἐξ legatur ἔξω, cum, quod sciamus, unanimis sit illa lectio.

Et sane anni pubertatis de salute & morte in posterum definiunt fere prognosin in gibbosis quandoquidem vel incrementum tunc aliquod capiunt mutatione illa sollenni ætatis, quod eo usque dilatum fuerat, ut hinc ætatem reliquam facilius assequantur; vel sensim ad mortem fit transitus, exacerbatis symptomatibus. Hinc diuturnum est malum gibbus, ad plures annos ductus & συναποθνήσκον, ita tamen, ut præter dicta, etiam ἀλύπως & ὑγιηρῶς, facile ac sanorum more degant maxime illi, quibus ad carnositatem ac pinguedinem promotum fuerit corpus. Pauci vero talium sexaginta annos superarunt, plerumque brevioris vitæ, teste Coo l. de artic. cap. 38. t. 5.

Quin & omnis quæ sperari potest curatio, si παῖδας exceperis in parvulis, lento & paulatino fere gressu fit, non cita manu.

Modus eventus ad salutem fit repositione vel perfecta, vel quasi tali, ut saltem tolerabilius sit malum & ad naturalem modum magis pertingens, cavendo hoc ipso, ne nimis excrescat, majoremque deformitatem acquirat. Inferiorem finitam in nonnullis dysenteria & varicibus memorat Hippocrates l. cap. 37. t. 4. Ad mortem suffocatione, asthmate, phthisi, omnibus fere pulmonum morbis expositis hisce ægris, nonnunquam & apoplexiâ, quod D.D. Præsidi visum est in juvene, terminari consuevit.

Cum Gibbus ex illorum morborum censu sit ubi natura cedit arti, ejusque opem & auxiliares manus unice exposcit, ad curationem devolvimur. Absolvitur hæc ipsa, ex Medendi Methodi regulis, indicationibus, morbis figuræ & situs aliis communibus, & indicatis seu materiis præsidiorum huic fini aptatis.

Curatoria morbum ipsum respicit per repositionem, adæquationem & complanationem partis affectæ eminentis, ut figura naturali conformis, quantum omnino possibile est, consurgat, quorsum solitæ illæ luxatorum indicationes subordinatæ, extensio, repositio, deligatio & collocatio spectant. Ut enim videmus in vegetabilium genere, quæ curvitatem crescendo affectant, facta ad rectos comites deligatione, inflexione blanda vitium corrigi; ita etiam in corpore se res habet. Totum enim & præcipuum artificium curandi gibbi in hoc consistit, ut extuberantia vertebrarum reprimatur retrorsum, seu in locum pristinum, alioquin omnia frustra tentantur.

Præservatoria causas vel internas affluxu suo malum foventes, vel externas, morbum deteriorem indies reddentes, removet, & reposita firmare jubet.

Vitalis denique viribus subvenit, & symptomatibus urgentibus, atrophiæ, respirationi difficili & aliis occurrit.

Materiæ Præsidiorum ex Chirurgico, Pharmaceutico, & Diætetico fontibus desumuntur.

Maxima spes in Chirurgia sita est, quæ sola suppetias & genuinum juvamen ferre apta est, vel primario saltem, reliquis ministrantibus, tum revera, tum palliative, prout conditio obvenientis mali variat. Cum ergo ἀνθρμ-βόλω, seu reductione vertebrarum læsarum & contortarum in suum locum, opus sit, triplex etiam hic modus usitatus locum obtinet: palæstrites, methodicus, & organicus, pro apparatu scilicet minori vel majori ita dictus, pro ratione subjectorum, malique majoris vel minoris accommodando.

Primus Palæstrites dictu, præ aliis est ἀπύρετος, sola manus Compressione, vel Extensione proprie dicta instituendus. Illa in tubere ipso & in plerisque gibbi speciebus, hæc in vicinis quoque locum habet, in λορδώσει, item & luxatione recenti leviori & graviori. Extensio hæc, quorsum & conjuncta concussio pertinet, mature facienda, quod unice prosit, in locum reducendis quoquo modo vertebris. Solent id & vulgo frequenter cum successu instituere in quassatione aliquali vertebrarum, de quo consuli potest Sennertus l. c. qui modum vulgi describit, licet ad superstitionem sæpe & accusetur illa & curetur, præsertim in infantibus. Cum vero raro statim in ipso principio factæ læsionis extrinsecæ advocetur Medicus ubi extensio primario instituenda fuerit; facta jam extuberantia, compressio in ejus locum cedit. Τὰ μὲν γὰρ ἐξεστῶτα, εἰς τὴν χώρην ἀναγκάζει ἐ ὑπεωνεκ ἰεναι, nam ea, quæ extant, ad locum suum redire cogit depressio.

Modus nempe hic est: fota prius parte affecta vel solo vino calefacto, vel cum nervinis mixto, ut cedere facilius & emolliri partes ligamentosæ queant, sinistra manu sterno apposita, dextra, interjecto linteamine, vel in pugnum conformata fit intrusio, continuo velut semicirculo per motum ejus facto, vel, quod Hippocrates l. c. 45. vult, imposita manus vola supra gibbum, & altera manu insuper alteri superimposita deorsum cogitur, habita ratione loci affecti & status p. n. diversi.

Et hæc coagulatio maxime innoxia & tuta est, cui affinis & altera, cujus meminere etiam laudati medicinæ proceres, quando insidere vel pede inambulare gibbo jubent, quod tamen minus fere usitatum est. Inde vero empla-

stris ungventis, fotibus subjunctis, & ex fonte pharmaceutico repetendis, deligatio instituitur, quo magis magisque & intro adigatur. tumor, ut decet, & firmentur repositæ partes Tali usus est *Epiphan. Ferdinand. hist.* 84. *p.* 280. *seqq.*

Ministrant hinc deligationi fasciæ, splenia & alia, in situ suo detinentia vertebras affectas, adminicula. Et convenit maxime hæc operatio in tenellis & aliis personis, solaque fere sufficit in ... , hinc & in reliquis, si cætera consentiant; Præcipue vero in lumbis, ubi fortius comprimere licet. Utiliter adhibetur eadem ... in scapulæ & aliis lateralibus eminentiis, in sterni acuminatione ipsâ, redigens in ordinem thoracem.

In cervicis vero gibbere & λορδώσει extensio magis administranda, quæ ipsa & conjuncta concussio etiam in reliquis in principio statim, recenti adhuc malo, spem restitutionis in integrum facit.

Alter Methodicus modus eidem fini dicatus, sed mediis diversis, locum habet magis pro successiva impulsione. Referemus. huc primo Ferulas, quas teretes, cavas seu imbricatas adhibere consultum est, seu ligneas quales l. c. B. Rolfincius utiliter adhibuit, seu æneas, quæ in ... sub axillis commode gestantur, erigentes corpus & rectum tenentes. Sufficiunt illæ sola cum deligatione in climate lumbari, cui paria faciunt etiam alibi, æque ac ferulæ pro re nata applicandæ, laminæ ferreæ plumbeæ itidem imbricatæ, magnitudini gibbi conformatæ, aliaque spleniorum in modum compressioni velificantia. Sic M. Antoninus Imperator, cum esset longus & senex, adeoque exacta ætate nimium ob proceritatem incurvesceret, tiliaceis tabulis infasciabatur, ut rectus incederet, quod refert Julius Capitolinus in ejus vita. Vid. etiam Scaliger lib. 1. de plantis p. 286. qui thoracem, ait, tiliaceis assulis illum corrigere solitum, potius quàm aliis, propterea quod calore suo foverent senem. Ipse tamen non tam ob calorem expetitam ad Imperatoris fomentum tiliam addit, quam quod mediocris est inter rigiditatem ac lentitudinem. Valet id quoque in λορδώσει cum primis ipsa.

Deinde in dorsali & thoracis regione eximius est thorax, seu coriaceus uti ex cute humana, præcipue ejus parte crassissima in dorso gestatum costas à gibbo distortas intra limites fidelissime coercere asserit Rolfinc. l. c. p. 381. Seu lineus, firmus tamen & ossibus seu setis balenarum interstinctus, ut firmetur rectitudo & erectum teneatur corpus; seu ferreus quoque, sive postica parte firmandus, si antica compressio magis requiratur, seu antica, si contra. Singuli hi iterum vel minoris vel majoris sunt apparatus, qui posteriores ad tertium magis modum referendi.

Notabile tamen est: 1. thoracem talismodi magis convenire emollitis prius cartilaginibus & ligamentis.

2. Obduci posse commode corio, & leviores cum sint laminæ, per se gestari, vel quoque, quo leviores sint & perspirabiles magis multis & crebris foraminulis pertusæ, corpori aptæ.

3. Continuandum esse usum thoracis hujus per bene multum tempus, donec imbecillitas membrorum & mollities plenarie cessaverit.

4. Pro corporis increscentis & mali remittentis modulo novum fabricari & aptari posse, exactis aliquot mensibus.

5. Contrictione interim probe facta, ad ἀφαίρεσιν tamen, & juncto, si opus fuerit pro extensione cervicis, in thorace postice firmato, capitis elevatorio, gradibus additis, pro majori vel minori intensione vel remissione variandis.

6. Thoraces hi in iis magis usum habent, qui incrementi adhuc magis sunt compotes, qui enim incrementi sui modum maximam partem acquisiverunt, minus ab iis ipsis quoque juvantur, nisi forsan, ut timetur magis debilior ossium crates, suadendi illi & tunc videantur. Confer Hildan. cent. 5. observ. 6 . pag. 458. Paræum l. 22. c. 8. qui thoraces tales depingit, & alios.

Pertinet huc quoque ... Fabritii ab Aquapendente, cujus icon antica & postica parte videnda in operibus ejusdem depicta visitur. Consulendus etiam seorsim idem pag. 187. operat. Chirurg.

Porro huc etiam pertinet suspensio artificialis quando firmatum sub axillis corpus, capite sub mento seorsim fascia excepto, ansisque geminis aptatis manibus, libero in aëre libratur agitaturve corpus pendulum, una alteraque hora de die, ut hoc pacto pondere suomet extendat & exporrigat curvaturam, id quod non minus, ac reliqua plura, cumprimis succedit ex voto quando inferius paulo declinat gibbus, non æque quando superiori loco residet. Meminit hujus etiam MayoW. l. c. p. 148. Cujus succedaneum est, si capite manibus utrinque prehenso sustollatur corpus per vices.

Tertius denique mechanicus compressionem extensionemque; expetitam absolvit, vel intendit potius, scalarum, scamnorum, torcularium comprimentium & laqueorum beneficio, de quibus Hippocrates, Galenus, Oribasius aliique legi possunt. Memorandum hic quoque est instrumentum mechanicum, quo aurigæ utuntur ad attollendas rotas & ponderosiora, cujus mediante impulsu gibbositatem curatam refert River. obs. commun. p. 668.

Genuinum tamen & probe attendendum monitum est Hippocraticum aureo libro de articul. c. 39. t. 1. parum sæpe his effici extensionibus, adde & compressionibus, quin sæpe optimum remedium est, graviori malo & frustra tentatis reliquis, remedio non uti, nisi nempe in principio statim adhibeantur, prius quam callo obducto, vel ossibus etiam coalitus, malum desperatum fit. ita luxationem ipsam vertebrarum dorsi introrsum factam hoc modo curatam legere licet Ann. 4. Ephemer. German. obs 77. p. 64.

Pertinet huc extremum illud spinæ reponendæ, in λορδώσει puta, remedium quod pravis incisionibus manu in ventrem injecta perficitur, ex interna parte ad externam nimirum facta intromissione, quod mirum est Hildanum, tam insignem Chirurgum, centur. 5. observ. 69. p. 460 admittere & commendare, imo tenacula manus loco adhibere velle, quod latius ibidem videri potest, cum tamen divinus Senex l. c. c. 41. t. 6. id in mortuo quidem fieri posse, in vivo autem non item, expressis verbis edixerit. Quin visus

fuit

fuit aliquando abscessus in dorso ortus, spontaneo naturæ conatu, citra tamen mali ablationem.

Hæc vero proposita hactenus ut propria quasi sunt parti hic affectæ; ita communia præsidia chirurgica huc arcessi quoque possunt, si eadem indicata ex usu esse videantur, quod tamen rarius paulo fit. Ita venæsectio non habet locum, nisi forsan lapsu vel ictu graviore facto statim in principio ad revulsionem.

Siti affluxu seri major & copiosior ad spinam dorsalem fiat, consentientibus reliquis, cauterium potentiale vel fonticulus admoveri potest, quale exemplum recenset Poterius cent. observ. c. 38. p. 136.

Cum chirurgia ipsa ex fonte pharmaceutico sibi mutuatur remedia, etiam ad gibberis curationem, tum ipsa pharmacia non minimam de suo addit momentum, potissimum si ab interna causa ortum suum trahat, si cacochymia contracta eundem foveat, si laticis vitium fit extantius, quæ præsidia ordine brevi videbimus.

Ex universalium penultementia serosiorem & laxiorem habitum corporis, eductis e primis viis quisquiliis, & omnino respiciunt, ipsaque pro re nata proprie dicta purgantia. Notum quippe est, non solum optime ferre purgantia infantes, contra ac nonnullis visum est, verum etiam non minus ac alias ætates admittere, imo opus habere iisdem, & indicare, siquidem ob ἀδηφαγίαν facile cumulant recrementa, & corpus infarciendo vitia in nutritione & auctione accersunt. Taceinus mature sese exerere salium scorbuticorum vel hæreditariam labem, unde expurgari postulant corpora nonnunquam & ut præserventur a morbis, & ut facilius curentur gibberis fientis vitia.

Notabile quin etiam est, in abscessibus internis latitantibus sæpenumero purgantium insignem fuisse virtutem observatam. Cavendum solum, ne hypercatharsin patiantur tenella corpora, & hinc exhausto & depauperato nutritio succo nutare occipiant corporis sustentacula, partes osseæ, robur omne suum à spina dorsi velut basi quadam derivantes.

Hunc in finem dari possunt seligenda & individuis aptanda purgantia ex gialapa, mechoacanna alba, manna, rhabarbaro, aloe, sena Alex. & exin præparatis, sir. ros. solut. de cich. c. rhab. elect. lenit. resin. scammon aliisque abunde notis.

Præter hæc, ut potiora saltim libemus, plurimum opis situm est in usu Diaphoreticorum. Cum enim hæc ipsa omnem στάσιν seri & sanguinis, ubi fientem & factam, disjiciant, affluxum arceant, & circulum humorum vitalium in ordinem redigant, merito suo à Severino li. c. c. 4. p. 35. habentur præcipuum & primarium ad morbi hujus causas aut eximendas & minuendas. Laudari hunc in finem merentur antim. diaph. C.C. phil. bez. martiale cachect. ens veneris Boylei, seu flor. sal. armon. vitriol. seu ex terra vitrioli dulci sublimati, M.S. sp. tart. tinct. bez. Exterius verò æstuaria, balnea laconica, tepidaria, thermæ, ad tolerantiam habitus corporis, ætatis, naturæ instituenda.

Par ratio Diureticorum, quæ aperiendi & resolvendi virtute serum superfluum partim imminuunt, partim in ordinem cogunt, ex succin. alb. ppt. in agilt oc. cancri arman. duplic. cujus insignis vis in atrophia ab obstructione glandularum mesentericarum, si a talibus abierimus, accuratioribus practicis dudum notata est; arcano tartari & similibus.

Alterantia specifica interna licet non adeo prostent, vel ad gibberis curationem vendicentur; summo tamen jure huc referri possunt & pro his haberi (1.) Resolventia ex lap. cancr. antim. diaph. sperm. cet. matr. perlar. ppt. pulv. absorbente Wedel. pulv. contr. casum cerefolio, scabiosa, cinnabari nativa, quod divinum ad omnia seri stagnantis vitia remedium laudes omnes superat, & aliis. Non sine causa etiam horum censum subeunt laudata jam diaphoretica & anodina ipsa, singula cum eidemque intentioni debita.

(2.) Aperientia, quorum nomine complectimur, quæ glandulas intestinales obstructas reserant, amurcam venarum extergunt, humores acetosos saturant, edulcant, absorbeant quin & diluendo temperant, sicubi deficit humor debitus. Talia cumprimis martialia esse queunt, quæ instar omnium sunt, modo humectantia & roborantia in sicciori statu magis eligantur, ut tinct. mart. pomata, cydoniata mart. solar. cum arcano tartari tincta, tartari balsamica, Zwelfferi, essentia mart. antim. tartar. anima rhabarbari, elixir antiscorbuticum, ut alia antiscorbutica taceamus.

(3.) Nervina & Cephalica, illa præcipue quæ & vincula roborant balsamica virtute, & seri ichorescentiam & fluxilitatem peregrinam salinam corrigunt, ex chamædr. chamæpit. rosmar. salv. major. stœchad. arab. castor. rad. chin. sarsæparill. essent. succin. liquor. specif. cephal. cinnabarino, pulv. epil. March. & similibus.

(4.) Traumatica, quæ characterem suum alcalinum vel balsamicum sanguineæ massæ, & latici præcipue impertiunt, ut impedimentis γλισχρότητος convenientis ablatis, solidescere magis in cartilaginosam & osseam duritiem possit; ut decocta, aquæ & infusa ex plantis vulnerariis, facile cum resolventibus & nervinis miscendis, essent. traumat. Roll. Wedel. quæ omne absolvit punctum, seu per se, seu cum tinct. bez. elix. pector. essent. succin. anod. prout indicantia variant, miscenda; ut lapides cancr. illorumque infusum vel decoctum cum vino non denuo laudemus.

Inter roborantia hæc (5.) reponi merentur & Pectoralia, tussi, respirationi difficili, phtisi, seu mitigandis, seu præservandis, appropriata, non omissis, quæ calorem hecticum, si quis obrepat, attendunt. Hinc pulv. pector. D.D. Præs. uterque, elix. pector. spec. diamarg. fr. pulv. Haly contra phthisin rec. disp. hic nominari merentur. Quin imo ipsa quoque pinguedo canina recens jusculis non inutiliter inferri potest, ad oleosiorem reddendum laticem.

Tandem & alterantia externa seu topica recensenda veniunt, quæ vi traumatica, nervina, analeptica, emolliente, vel roborante sunt conspicua. Sic fieri possunt Lotus ex cephalicis & roborantibus cum vino vel sp. vin. infusis & digestis; ex aq. anhaltina, essent rosmar. castor. ejusque spiritu, sp. lumbric. junip. &c. Ungenta

ex

ex oleo momord. laurino lumbric. lil. alb. ophiogloss. euphorb. n. m. petrol. medull. crur. vitul. sev. hircin. pingu. human. taxi, unguent dialth. agripp. martiat. nervin. popul. resumptiv. additis quoque oleis destillatis pro lubitu. Sunt qui pinguedinem anseris muribus juvenibus pluribus impleti & assati, pro secreto remedio habent. Quod tamen præstat, sine dubio arcessendum est ab emolliendi virtute, cum aliis communi. Compositum tale unguentum ad gibbositatem infantum describit Stroberg. tr. de aff. puer. p. 61. Emplastra ex cerato citrino, sandal. empl. ad fracturas & ruptur. usit. oxycroc. emplastr. ad gibber. Hildan. descripto cent. 5. observat. 67. pag. 458. de rad. althææ, opoteldoch. Rolf. &c. additis adstringentibus, roborantibus & discutientibus, pulv. lumbric. terr. g. tacamah. carann. &c. Tale quoquo est à Foresto commendatum l. 29. obs. 23. in schol. p. 814. simplicius quidem ex gummi ammon. & ladano, pro pueris, & compositum magis, si desideretur.

Ex his vero non difficile fuerit medico rationali & experto seligere pro causarum & subjectorum diversitate, quod magis ex usu putet. Alia enim ratio est sicciorum, alia laxiorum vinculorum habenda, unde & emollientia & odstringentia, sed diverso tempore & respectu prosunt, cujus rei exemplum videri potest apud *Amat. Lusit. cent. 5. cur. 47. p 143.*

Feliciorem tandem curationem præstat victus ratio, seu vivendi regimen, Diæta, quæ in genere ita comparata esse debet, ut ætatis & corporis temperiei sit conveniens.

In naturali cibus præbeatur εὔχυλο- & πολύτροφο-, imprimis si siccitas conjuncta sit major & aridura. Vitentur vero nimis viscosa, salita, infumata, frixa, aromatisata, obstructionibus generandis vel rarefaciendo sanguini magis apta.

Potus sit cerevisia defecata; recens & vetusta nimis noxia. Vinum parca præbeatur manu, imprimis generosum.

In vitali aër eligendus temperatus. Frigidus cum nervosis partibus inimicus sit, & tussi ac catarrhis generandis aptior, à corpore arceatur. Nocet vero & calidus nimis, sanguinem ad motum magis ciens ac sudorem.

In animali quies cordi habeatur præ motu. Infirma illa corpora omnia lassantur & læduntur motu, qui jamdum difficilis succedit, & respirationem adauget magis.

Somnus cum humectet, & humidum, quo nutrimur, magis ad lentorem debitum disponat, convenit præ Vigiliis. Opus sæpe est & de die & noctu simul gestare thoraces & ligamenta, ut constantius & reprimantur & reposita firmentur ex ordine dimota. Supinus decubitus, capite tamen paulo acclivi, hîc reliquis modis fere præferendus. Vitandæ & in lecto, quas vocant, jectigationes.

Alvus & vesica recrementosas spissas & tenues alimentorum partes justo reddant tempore, ne desidia vel exsiccatione nimia indurata scybala conatum in egerendo majorem inferant, unaque ossibus laborem fœnerent.

Animi Pathemata ad rationis justæ normam moderari fas est. Gaudium moderatum infantum & crescentium ætatum reliquarum temperiei est aptissimum. Ita, terror, metus & tristitia, quæ exiccant ossa, absint. Lachrymandi & plorandi occasiones, quantum licet, vitentur. *Excell. Fridericus Kasebergius Dissertat. Medic. selell. Clar. Wedelii.*

Gibbositatis ab humorum affluxu incipientis cura propria, quam maximo cum successu sæpius adhibuimus, hæc est.

1. ℞. Turbith. gummosi, fol. senn. mundat. radic. mechoacann. hermodacty. cremor. tart. diagrid. cranii hum. extract. liquirit. ana ʒß. M. F. pulvis dividendus in doses 12. totidem septimanis assumendas.

2. ℞. Baccar. juniperi ℔ß. castor. camphor. ana ʒvj. rad. imperator. ℥j. flor. chamom. lavendul. ana ℥iiß. conscindantur & contundant. omnia atque immittantur lagenæ vitreæ, superaffusis sp. vini ℔. v. insolentur, aut igne arenæ digerantur per dies 14. post destillentur organis vitreis.

Spiritu hocce, singulis diebus, bis aut semel gibbus incipiens prope ignem per horæ quadrantis spacium perfricetur.

3. ℞. Fol. salv. recent. major. menth. crisp. rutæ, lavendul. paralys. hyperic. chamomill. summit. ana Mj. baccar. laur. & junip. ana ℥j. rad. pyretr. ʒ.i. Conscindantur & contundant post infund. per septimanas tres loco calido, in olei lumbricor. hyper. rosar. anethi ana ℥iij. additis axungiæ human. catellorum cati sylvestr. ana ℥j. insolatione, aut infusione in loco calido peracta, coquantur omnia vase clauso ad humidi absumptionem; post colatis, & fortiter expressis, adde blei terebinth. ℥j. mastich. pulver. ℥ß. terebinth. Cypr. ℥iiij. tinctur benzoini ℥j. ceræ albæ ℥iij. Coquantur rursus horulæ spacio, materias continuo agitando, ut fiat balsamus, seu unguentum.

Eo inungatur Gibbus post per frictionem factam ex spiritu mox descripto.

4. ℞. Emplastr. de gratia Dei, de pelle arietin. & consol. maj. ana ℥j. balsami sulphur. tantundem, M. in emplastrum, quod toti gibbo post inunctionem applicetur. Removendo & reapplicando bis de die, scilic. in singulis perfrictionibus & inunctionibus.

Potus sit decoctum radic. chinæ pauco cinnamomo aromatisatum, & saccharo ad gratiam conditum, illudque vel solum, vel pauco vino admistum.

Consultatio

Gibbositas cum torpore partium infernarum.

Nob. Adolescens vigesimum primum annum agens, temperamenti & habitus melancholici, à nativitate caput Morphæa sive lactumine affectum habuit, quæ affectio progressu in Tineam migravit, quæ decimo sexto suæ ætatis anno Topicis remediis absque diligenti totius expurgatione omnino cessit; sed quinque abhinc annis successit destillatio quædam capite per dorsum, quæ circa mediam spinalis medullæ partem

tem firmata, dolorem quemdam gravativum & obtusum excitabat, ad pectus & costas mendosas sese extendentem, & exiguo temporis spatio curvatum eidem spinæ induxit, figuram ad instar S. repræsentantem, sicque non exiguam gibbositatem; neque toto jam dicto præterito tempore ullum internum fuit administratum medicum præsidium. Æstate autem proxime præterita remitti cœpit in illa spinæ parte atque costis jam dicta molestia, sed supervenit difficultas quædam deambulandi, cum pedum & crurum imbecillitate, & dolor gravativus atque obtusus qui antea mediam spinæ partem occupabat, lumbos molestare cœpit cum quadam musculorum atque tendonum sub genibus contractione. Tunc convocati fuerunt Excellentiss. Viri Urbis primates & consultum fuit Nob. Adolescentem generosis remediis fore curandum, cujus curatio mense Septembri proxime præterito incepta fuit, redundantiam excrementorum melancholicorum atque pituitosorum deponendam. In quem finem primis viis expiatis, eductus fuit sanguis, primo ex brachio, deinde ex hæmorrhoidibus; præterea reseratæ fuere obstructiones quædam in visceribus existentes, inde totum venosum genus fuit diligenter expurgatum, mox caput ipsum, tandem institutum fuit Decoctum ex China, salsa, visco querc. santalis, necnon cichoraceis & capitalibus herbis par. tu n, & sudor moderatus in lecto fuit excitatus. Præterea inunctiones partibus læsis administratæ. Conservæ capitales cum cranio humano & ungula Alcis atque succino in usum ductæ fuere. Progressu jam dicti decocti melius habere videbatur; verum ambientis invalescente frigore, in deteriorem statum quam antea lapsus est; siquidem impotentia ad ambulandum adeo adaucta est, ut fere ex toto motus progressivus ablatus sit cum torpore & stupore in cruribus & pedibus ipsis, quinimo quandoque motus aliquis convulsivus qui contrahit crura ipsa, observatur. Interim de capite nulla adest querela, licet prægressi fuerint timores, animi agitationes ob varia contingentia accidentia, modo de agendis & quando pro salute consulit.

Mirandum quidem, quod Nob. Viri parentes statum ejusdem morbosum tandiu neglexerunt; siquidem licet lactumen seu Morphæa in infantia, progressu in Alopeciam sive Tineam conversa, bona fuerit, ut causa, mala tamen, ut signum procul dubio semper fuit. Etenim aut totius venosi generis impuritatem, aut capitis insignem intemperiem, aut utrumque nobis significabat, & ideo radicitus extirpanda; quod cum fuerit omissum, ætatis progressu capitis cute cum membrana carnosa crassiori atque densiori reddita, & ideo excrementorum egressum impediente; factum est ut ipsa Tinea evanuerit, sive potius non amplius apparuerit, superstite tamen humore excrementitio, ejusque reproductione vigente, quem à prædominio pituitosum fuisse in capite genitum, sub dominio vero melancholicum atque serosum, à toto ad caput transmissum credendum, qui vias ad egressum sibi impeditas inveniens, quinque abhinc annis per spinam ad vertebras dorsales decumbere incipit, & sua acrimonia, seu potius aciditate partes nervosas vellicans atque pungens, dolorem quendam excitavit, sicut multo magis vertebrarum ligamenta madefaciendo atque laxando, ejusdem spinæ in illa parte contorsionem, atque gibbositatem induxit, postremo vero, aut magis compressis nervis ab adaucta gibbositate, aut quia humor redundans inferius ad vertebras quoque lumbares pervenerit, compressione potius, quam obstructione infernarum partium motum diminuit, imo tandem fere ex toto ademit, præter torporem stupore etiam inducto, diminuto nimirum etiam sensu cum ipso motu. Nec mirum motum convulsivum etiam quandoque observari, qui tamen vera convulsio non est, quoniam non ex nervosæ substantiæ repletione, sed ex irritamento, vel ab aciditate melancholici humoris, vel ab aliqua molestia, à vertebris male suo situ dispositis, eidem illata provenire speramus, nisi forsan portio aliqua melancholicæ serositatis a nervorum principio per medullam quoque spinalem sese insinuaverit, ut non semel in praxi a nobis observatum fuit, quod Deus avertat. Deus, inquam, hoc avertat, quoniam non solum infernæ partis, verum & supernæ, futuræ Paralysis raro curabilis periculum immineret: sicut si extra nervosam substantiam reperiatur jam dictus humor mistus, non adeo difficilis evadet curatio: & si causa morbifica immediata adaugeatur, compressio nimirum vel à vertebris ipsis, vel ab humore multiplicato, motum quoque naturalem infernarum partium abolere, & præter naturam, convulsivum scilicet, frequentiorem ac molestiorem reddere valebit.

Quoniam vero ex adducta relatione comprehendimus malum hoc quotidie magis ruere in deterius; idcirco quamvis anni tempus vernum exigat ipsa curatio, ad eandem tamen festinandum esse credimus: duorum enim mensium spatio tantam posset vim assumere morbus ipse, ut difficilem curationem non sine vitæ discrimine admitteret. Quare statim repetenda curatio, primas vias mundando. Secundo totum venosum genus depurando. Tertio caput expurgando. Quarto materiam ad vertebras jam fluxam resolvendo. Quinto intemperies partium mandantium corrigendo. Sexto caput nervosumque genus roborando, & tandem vires totius conservando.

Tribus autem prioribus intentionibus iisdem jam administratis remediis erit satisfaciendum, omissa tantum ex hæmorrhoidibus sanguinis eductione. Quarta quoque intentioni adimplendæ, decoctum sudorificum erit instituendum, præscripto non dissimile: quod parari poterit in aq. stillat. cich. atque beton. addendo pulv. viperini gr. xv. aut xx. Sed quod omnino necessarium censemus, est sudoris provocatio in hypocausto, ultra horæ dimidium nunquam moretur Nob. Patiens; & in hoc remedii genere supra trigesimum perveniat; ideoque non adeo tenui victu utendum, licet à vino eo tempore sit semper abstinendum.

Terminato sudore, in viperini pulveris usu erit perseverandum, ut diaphoresis adaperta servetur de quo dicebat Gal. quod extenuantis est facultatis, valde enim exiccat ac digerit, & ad cutem properat; & interim non interposita mora ad Thermas sulphureas Aponitanas sese conferre debet, ut luta prius emollientia, si opus fuerit, deinde certo resolventia spinali medullæ administrari possint: & forsan etiam Balnea sulphurea,

ut facilius sulphurea vis emolliens atque resolvens penetrare valeat; quo tempore & capitis suffitum non parum profuturum credimus; tuncque & de aliquo ferreo instrumento adaptando cogitari poterit, sicut forsan & in præsens: quod excellentiss. præsentibus atque videntibus committere debemus. Interim ne humor magis incrassetur atque exiccetur, quotidie externo sudore tota spina inungenda usque ad os sacrum, inunctione parata ex oleo lil. alb. de lumbricis, vulpino & viperino: non autem crura ubi deficit motus, exemplo Pausaniæ; sub genibus tantum ratione motus convulsivi, oleum lil. alb. cum amygdalino conveniens erit.

Quibus jam dictis omnibus congrua victus ratio erit addenda; à vaporosis omnibus, tum calidis, tum humidis abstinendo, vinumque medicatum pro mensa parando, ligno roris mar. visco querc. lentisco & santalis alteratum; cæteraque observando quæ Viris Excellentiss. præscribenda, sicut reliqua omnia dijudicanda atque corrigenda relinquimus. *Raym. Joh. Fortis Consult. & Respons. Medic. T. 1. Cent. 1.*

Observationes

Gibboso cuidam Puero nobili, cui spina dorsi extrorsum admodum extuberabat, thoracem ferream qualem armati ferre solent, ex tenuissimis laminis fabricatum, atque intus forisque ne nimium illum premeret, pannis suffultum, indutum ut gestaret docui, quo facto, cum eum integri anni spatio, dies noctesque gestasset, eique sic assuevisset ut non magnam inde sentiret molestiam, sensim pressa illa curvatura, spina rectitudinem iterum suam naturalem est adepta, posteaque semper recto corpore incedens, procerus admodum est factus. Felix Platerus. observ. t. lib. 1. pag. 164.

Puellula quædam octodecim mensium excrescentia vertebratum dorsi laborare cœpit. Ad eam vocatus, tertiam & quartam vertebras lumborum extuberantes inveni ad oui Anatis magnitudinem, quas secunda & quinta nonnihil sequebantur, ita ut in maximum gibbum excreverit spina, præcipue versus sinistrum latus: quapropter sinistrum crus dextro longe imbecillius fuit. In curatione sequenti modo processi.

Primo dorsum totumque crus sequenti aqua ad nervos corroborandos inunxi.

♃. Aquæ gran. juniperi sine vino destillat. aq. salviæ, betonicæ, lavendulæ, an. ℥ij. pulveris radicis bistortæ, tormentillæ, rosarum an. ʒij. M. fiatque infusio in ampulla magna per dies octo vel decem. Dein per inclinationem à pulveribus separata aqua ad usum reservetur. Post inunctionem, sequens. Emplastr. quo etiam in fracturis ossium utor, applicui.

℞. Emplastr. Slotani ℥v. ceræ novæ ℥ij. lapidis osteocoll. ℥j. pulveris radicis consolid. majorem terræ sigillæ an. ʒiij. pulveris balaust. nucis cupressi rosarum odoriferarum an. ʒj. misceantur lentissimo igne, fiatque emplastrum addendo ol. rosac. aut mastich. quantum satis, totum autem præcipuumque artificium in curatione gibbi, in hoc consistit, ut extuberantia vertebrarum reprimatur retrorsum, alioquin omnia frustra tentantur. In hunc itaque finem laminam ferream, aliquantum incurvatam, & ejus quidem longitudinis & latitudinis, ut totum gibbum cooperiret, in thoracem ex reduplicata ella ita adaptavi ut exturberantes vertebras reprimere posset, Laminam tamen carbaso obtexi, ut puellæ minus esset molesta, thorax nudo corpori induatur & ita quidem adaptandus est, ut totum ventrem ad muliebria usque comprehendat: Per medium ventrem ligula oblonga constringatur: circa pectus quidem mediocriter, ne metaphrenum & costæ constringantur; post costas vero mendosas usque ad imum ventris arctissime, quo lamina ferrea extuberantes vertebras reprimere possit. Ne autem thorax à scapulis sursum trahatur, fasciæ duæ transversum digitum latæ, in utroque inguine annectendæ erunt thoraci, quæ descendentes subter nates, in utroque latere thoraci ligulis annectendæ. Emplastrum autem & inunctiones de quarto in quartum, aut etiam de sexto in sextum diem renovavi, coxam vero totumque crus singulis diebus præscripta aqua inungere jussi, sic divino favore, intra menses sex, gibbus depressus fuit, thoracem vero, laminamque propter imbecillitatem & mollitiem membrorum in secundum usque annum gestavit. Nunc cum annum ætatis tertium attingit, quàm belle se habet. *Guillielmus Fabritius Hild. obs. 67. cent. 5.*

Anatomicæ Inspectiones.

Gibbositas ob sinistrum Pulmonem & Pericardium firma cicatrice costis adnata.

Quidam purulenta tussiens, circa diaphragma sinistrum vehementissime doluit, tandem ascitide obiit. Aperto cadavere, parenchyma sinistri pulmonis fere totum consumptum; bronchia vero relicta cum pauco parenchymate, & ipso pericardio firmissima cicatrice, ceu callo, costis adnata coaluere, ita ut propter diuturnum dolorem, hoc latere compresso depressoque, gibbosus altero latere factus fuerit miser. *Sal. Reiselius in miscell. cur anni 1673. Observ. 191.*

Gibbositatis causa in capite reperta, ob vitiosam ossis Ethmoidis conformationem.

Adolescens à pueritia Gibbo & asthmate vexatus, tandem ex phthisi obiit, circa annum ætatis 16. Hujus cranium aperui, & inveni processum sive interstitium, aut septum illud quod eminet in medio ossis ethmoidis, seu cribrosi (qui processus crassitiem papyri excedere vix solet) in latitudinem & altitudinem ita auctum, ut fere totum os cribrosum obtegeret, adeo ut foramina hujus ossis, per quæ pituita ex cerebro ad nares solebat effluere, plane oppleta viderentur, quamvis percocto cranio, vix eorum ullum pateret. Denique ossicula superioris maxillæ, quæ in magno oculi cantho conspiciuntur, adeo excreverant, ut septum nasi hinc inde propemodum attingerent: Hanc præcipuam fuisse gibbositatis causam verisimile est: nam cum pituita per nares minime posset expurgari, versus spinalem medullam tendebat, sicque vertebræ, earumque cartilagines, assidue irroratæ pituita viscida & relaxata, tandem excreverunt in gibbum maximum. Nec solum pars illa Dorsi ex hac defluxione & irroratione pituitæ relaxata fuit, verum etiam omnia ossa à collo usque ad pedes, præcipue vertebræ, os sacrum, os pubis, ossa pedis, denique

nique omnes epiphyſes ſive appendices, præter conſuetudinem molles ac tenellæ erant, ita ut fere inſtar ceræ tractari poſſent. Illud præterea in hoc cadavere notandum viſebatur, quod 6. 7. 8. 9. & 10. vertebræ metaphreni, quæ Gibbum efficiebant, exeſæ erant carie, præcipue autem 7. 8. & 9. quarum nihil præter exteriores ſemicirculos, & eorum proceſſus conſpiciebantur. Interiores autem partes harum vertebrarum, in quatuor aut quinque fractas partes, non ſine admiratione, in ipſa pulmonis ſubſtantia invenimus; Pulmo enim in parte, quæ dorſum reſpiciebat, ulcere magno & calloſo laborabat, per quod ea fragmenta, ex continuo pulmonis motu attracta fuiſſe, dubium non eſt: Tanta enim eſt pulmonis ad ſe attrahendi facultas, ut nonnunquam turundas ex vulneribus pectoris penetrantibus ad ſe traxerit. Fabritius Hildanus cent. 1. Obſeru. xlu. Diximus in Gibbo illo 7. 8. & 9. vertebram metaphreni ita exeſas fuiſſe, ut nihil præter exterioris ſemicirculos & eorum proceſſus repertum ſit: ubi admiratione non caret quomodo ſpinalis medulla conſervata fuerit, Erat enim plane denudata, & nonniſi membrana ſua cooperta: interim tamen inſigni illa putredine oſſium carioſorum, & ulceris pulmonis ſordidi circumdata, neque tamen ſequutum ullum ſymptoma ex iis quæ ſpinali medullæ læſæ accidunt. *Idem cent. 5. Obſerv. 66.*

Gibboſitas Pectoris & Dorſi à magnitudine Hepatis extraordinaria, Rachitis Anglis dicta, Tabes Pectorea.

Pectoream Tabem appellamus, non quæ intra Pectus ſedem habeat, quo facto Phthiſis Pulmonia eo nomine comprehenderetur, ſed in qua ipſa Pectoris crates vitietur - id quod fit in morbo quem deſcribendum ſuſcipimus, Eſt autem hic Puerilis duntaxat ſeu infantiis, & vulgatiſſimus in Anglia, uti & in Hibernia ab aliquot annis, ubi antea ſolebat rariſſimus eſſe ac vix cognitus. Invadit autem non grandiuſculos tantum infantes, ſed & valde teneros ac recens natos, Sicuti contra rariſſime trimis majores adoritur, & ut plurimum intra bimatum ſe continet: Multæ corporis partes in hoc morbo afficiuntur, pectus, caput, artus, aliæ, ſed præ omnibus ac ante omnia pectus, cujus pars anterior, quæ lata eſſe debebat ac plana, anguſtior fit, & utrinque acclivis in medio, ſeu ſterni regione, altius aſſurgit, tandem prorſus carinatur: Coſtæ inferiores, ad latus foveæ ventriculi, introrſum retrahuntur, ac quandam utrinque velut ſcrobem faciunt, totoque ſui ductu, quibuſdam velut nodis aſperantur ac inæquales fiunt: vitiata pectoris figura reſpirationem facit impeditiorem ac crebriorem, quam etiam tuſſicula plerumque ſicca, comitatur: Caput grandeſcit ultra debitum modum, ac portione inferiores corporis partes, coxæ, femora, crura, extenuantur & debileſcunt; unde infantes inceſſui inepti redduntur; non modo illi qui nonquam adhuc eo uſi fuerant, ſed & qui firmiter admodum agiliterque incedere ac diſcurrere cœperant, diu antequam hoc morbo prehenderentur: Dorſi ſpina in multis incurvatur, atque arcus inſtar in exteriora flectitur: Oſſa articulorum in brachiis & cruribus, non omnium, ſed carporum ac talorum augentur, ac tantopere protuberant ac ſi duplicata eſſet fere eorum moles; unde etiam Doubling of the joints, i. e. juncturarum duplicationem id vitium nominant Angli, qui morbum ipſum, hoc ſymptomate ſtipatum Tent indigitant; quum alioquin cum generaliori vocabulo, omnesque ejus ſpeciem includente The Rickets appellent. Præter hæc omnia dextrum hypochondrium intumeſcit totum, tumore æquali, magno ac renitente, ſic ut digitos ſub coſtas nothas adigere non poſſis: Et ſane omnis mali vel origo vel fomes latet hoc in loco: Tumor iſte cum pectoris aliqua anguſtia, ſtatim initio morbi apparent, ſic ut interdum quidem ambo iſta ſimul, eodemque tempore ſe prodant, alias vero vel hoc vel illud altero nonnihil anterius ſit: Nodi in coſtis, ac ſcrobes illæ in imis oris pectoris poſtea accedent: quandò etiam pectus fit magis magiſque anguſtum: Capitis incrementum iſtis poſterius eſt, niſi quod pectus toto morbi decurſu arctius redditur, donec ad ſummam anguſtiam deventum ſit, ſic ut carinæ inſtar acutum fiat, ac promineat, quod fere non fit niſi paucis ante mortem diebus: Et enim lethalis hic morbus, ſi vel negligatur penitus, vel ſero aut prave curetur, plurimoſque quotidie abſumit, neque ullus eſt annus quo non aliquot millia infantium pereant: Articulorum granditas fere nonniſi ultimo loco ſupervenire ſolet: quanquam multi ſunt qui eam nunquam patiuntur, ac moriuntur prius quam ad eam deveniatur: ſicuti rurſus ex iis, quibus illa accidit, permulti evadunt, etiamſi incuriosius habeantur, quippe haud ita periculoſa eſt illa Tabis Pectoreæ ſpecie quæ hoc ſymptoma trahit, quam quæ eo caret.

Origo hujus labis à Jecore eſt, perſæpe non vitiato ullamve noxam paſſo, ſed ſupra modum adaucto, ita ut plerumque duplo, imo ferme triplo majus ſit quam par erat, totamque anteriorem epigaſtrii partem occupet, & ipſum quoque ſiniſtrum hypochondrium atingat, interdum quoque impleat Jecur ſic adauctum, cum in ipſo ventre non inveniat ſpatii ſatis ubi ſe commode explicet, à thorace mutuatur quod ipſi deeſt, ac verſus ſuperiora attingens, diaphragma longe impellit, adeo ut interdum pectoris cavo vix dimidam partem ſpatiis ipſi debiti relinquat: Pulmones ſic in arctum redacti, contrahunt ſeſe ac in ſeſe colligunt, unde fit ut pectoris quoque crates, ipſorum cauſa facta, iis ſe accommodet ac anguſtior evadat; Quandoque ab ipſo pectore & pulmonibus incipit malum, hectica quadam ſiccitate, cum nonnullo etiam caloris exceſſu, obſeſſis, qua ſenſim marceſcentes illæ partes, ac ſeſe contrahentes, quum vix ullum nutrimentum tunc capiant, ſanguinem quem in ſtatu naturali valde copioſum ad ſe trahere ac abſumere ſolent, Jecori refundunt; quod eo circumfluens, plus juſto increſcit, atque in omnem partem ſeſe adauget: cujuſmodi nimium Jecoris incrementum principalis hujus morbi cauſa eſt, ita in hoc quoque non parum ad eundem fovendum confert, atque in progreſſu eadem omnia mala importat, quæ modo memoravimus; atque ſic morbum, quanquam non ab ipſo cœptum, fovet tamen & magnopere adauget:

renixu aucta magnitudo reperitur, & quoniam nullus dolor, nullusque sensus, saltem secundum dextram partem adest, ideo scirrus secundum hanc legitimus est habendus, vereque scirrus; ut habetur à Galen. 14. Meth. & 2. ad Glauconem, præterea est immobilis ad Strumæ,& glandulæ differentiam, quæ etsi scirri dicantur, mobiles tamen existunt; Cœterum hunc non esse simplicem scirrum, sed complicatum cum rudimento quodam cancri, ita ut scirrus cancerosus dici possit, facile est ex inæqualitate, & liuore in ore ad partem illam perceptis ostendere; atque adest & ulcus, quia continuo ichor fœtidus graueque olens emanat ab eminentis quibusdam erosis dolentibus ad tactum aliquo modo secundum partes internas; rursus quoniam ex Paulo, Cancer ulceratus vel est sordidus, vel purus, hic, de quo agitur, purus profecto est, quoniam cum liuore cruor quidam, & materia tenuis excernitur.

Causam scirri immediatum humorem constituo pituitosum crassum, & lentum per congestionem, non autem per defluxionem a capite (de quo nulla querela à patiente nostro habita fuit) ibidem collectum, item humorem melancholicum naturalem simul mixtos, de humore melancholico fidem faciunt prægressa quartana, necnon sub dominium melancholicum in proprio patientis temperamento. Concedo equidem antea tumorem à simplici pituita ortum duxisse, nam veluti meliceris fuit, uti à suppuratione substantiam similem melli reddente colligere potuit unusquisque; sed nunc ob colorem fuscum partis internæ humorem melancholicum admisceri pro certo habeo, ab his autem duobus humoribus & seorsim diuisis, & coniunctim unitis scirros fieri posse scribitur lib. de Atra bile, & 14. Meth. Cœterum duritiem acquisiuit scirrus prædictus tum à repletione partis ob copiam humoris, tum à concretione à frigiditate ossis mandibulæ facta, immo & ab ipsa siccatione, qua nimirum celebrata suppuratione, diruptoque apostemate pars tenuior est excreta, & quicquid crassum est remansit. Verum quoniam cancer fit ex melancholia genita per adustionem, vel melancholiæ naturalis, vel flavæ bilis lib. de Atra bile cap. 3. dico; præsens cancri rudimentum suam habere occasionem ex Atra bile genita per adustionem bilis, quod ætas juventutis confirmat, necnon habitus, ac ægri temperies biliosa, quam pili flaui in toto fere corpore enascentes ostendunt.

Sed & causæ remotæ eiusdem tumoris tum externæ, tum internæ non sunt contemnendæ, priores in errata externa, in quæ iuvenes incurrunt, referuntur omnes, posteriores vero, & mouentes esse,& generantes non hæreo, mouentes ad facultatem expulctricem totius, partisque laborantis imbecillitatem refero, nam partes oris laxæ, admodum sunt, & humidæ, ob idque ad suscipiendum aptæ, merito quarum causarum humores per transmissionem, coagentibus his, quæ sanguinem acuunt, usu nempe alimentorum calidorum, motuque corporeo, quibus patiens usus fuit, ad locum confluunt affectum, causæ demum generantes in alimenta ad generandos humores dictos idonea, in jecorisque caliditatem meo iudicio referuntur.

Hinc scopos Medicos facile est elicere tum præservativos, tum curativos, præservativi in causarum ablatione consistunt, primo scilicet in totius euacuatione. Secundo in prohibenda humorum dictorum per sublationem causarum mouentium, & generantium, fluxione, atque generatione, proindeque refrigerandum iecur, ventriculus calefaciendus, & pars affecta attemperanda, roboranda,& constringenda, quibus scopis Morbi tantum augmentum prohibebitur; Scopi vero curatiui in unicam partis affectæ euacuationem reducuntur.

De prognostico ita sentio, quod liceat. s. scopos præservativos obtinere, quoniam patiens est ætatis iuventutis aliqua occurret difficultas, quoniam magnus obseruatur recessus à naturali statu, causæ valenter agunt, præsertimque intemperies calida iecoris est in habitu: At scopos curativos absolvere per ea, quæ discutiunt, apud me est impossibile nam facultas partis est abolita, medicamentaque actuari minime possunt.

An vero possit per recisionem, quæ fit & ferro candenti, & medicamentis corrodentibus malum hoc deleri, merito dubitari potest: nam ex una parte id fieri posse videtur, quoniam pars est ignobilis, cui nulla vasa insignia, alicuiusve momenti assistunt; præterea, ibidem alias est facta sectio, cuius occasione nil mali fuit subsequutum, & iure quidem: quia contra verum cancrum haud agebatur, hinc non obstat Aphorismus ille sextæ sectionis trigesimus octavus utpote qui de veris cancris, intimis, & non ulceratis, adhuc ægros fatigantibus, & magnis existentibus, 2. ad Glauconem, loquatur, non autem (vt notat Gal. ibidem) de his, qui in summa cute exulcerati, & in parte, quæ rescindi possit existunt. Et si aliquis obiiceret ex Gal. ulcera ab Atra bile esse prorsus insanabilia, responderi posset pro hac parte, quod Galeni sententia de ulceribus ab Atra bile sincera genitis venit intelligenda. Ex altera vero parte (quod erat principale institutum) recisio nullo pacto videtur convenire, non quidem per ferrum candens, quoniam alias absque fructu tentata fuerit, & summa cum ratione in similibus namque tumoribus dubio procul vasa materiam continuo suppeditant; adhibito autem igne, insignis a vasis fieri solet attractio, hinc augmento tumoris perbelle datur occasio; præterea, corrosiva partes præmitiores non petunt, quocirca frustra adhiberentur; demum incisio scalpello non probatur, non enim est tuta propter vasa externa.

At quid ego sentiam nunc, ubi de materiis chirurgicis loquar brevibus aperiam, quas materias respicio, primum ut disponentes, quæ sunt sectio venæ in cubito dextro, & hirudines ano applicitæ. Secundo ut curantes, inter quas ego seligo ferrum candens; Ad propositam autem difficultatem respondeo, quod tametsi non possit ita perfecte sanari vitium hujusmodi, potest tamen ea ratione præcaveri, qua saltem ne augeatur, prohibetur, nam alias posset ad tantam pervenire molem, quæ omnino intolerabilis existeret; tandem materias chirurgicas ut præservantes intueor, ac inter has unam instar omnium propono cauterium in brachio dextro.

Medicamenta, quæ totum respiciunt, primum occurrunt, hinc pro lenienda aluo casia

mus, brevi moleſtam hanc carnem nos ablaturos. Inſtrumentum ad ejus exſtirpationem convenientiſſimum nobis videbatur, quod parte 5. obſ. 27. delineavit *Hildanus*.

Inſtrumenti hujus ope, celeri manu, ablato fungo, ſanginis, rivuloſè admodum, eo imprimis loco, qui denti oculari ac maxillari interjectus, effluentis impetum ſiſtere coacti; hic multum effecimus pulvere noſtro ſtyptico beneficio lintei combuſti vulneratæ parti applicato, deſcriptio ejus hæc eſt:

♃. Nuc. Gall. immatur. ℥ ij. Boli Armen. ʒ ij. Terræ Lemniæ ʒ iij. Vitriol. Cypr. ʒ ß. Alumin. Crud. ʒ j. M. F. Pulv. ſubtiliſſ.

Pulveris hujus uſus in eo conſiſtebat, ut primo conficiatur mixtura quædam ex albo ovi conquaſſato & ſpir. vitriol. gtt. aliquot, huic imponatur linteum combuſtum, hinc linteo hoc excipiatur pulvis loco vulnerato applicandus debite & per faſciam externam, & per manum ægrotantis in ſuo ſitu detinendus.

Cauteriis in hujus fungi ablatione haud indiguimus. Sequenti die adſtringentia hæc vulneri applicata auferri curavimus, eorumve in locum ſubſtituimus decoctum hordei cui aliquid unguenti Ægyptiaci mixtum, pro collutione uſurpandum.

Tandem ad omnimodam conſolidationem mel roſar. præſcripſimus, cui gut. v. aut vi. ſp. vitrioli mixtæ, pro linimento. *Joh. à Meekren in Obſervation. Medico-Chirurgic.*

Gingivarum eroſio incurabilis à vermium abundantia in inteſtinis.

Puer quidam Duſſeldorpienſis eroſione gingivarum a longo tempore graviſſimè divexabatur; multa remedia fruſtra adhibita; tandem vitam cum morte commutavit. Apertô corpore tanta inventa eſt abundantia vermium, ut aliquibus in locis inteſtina eroſerint, multique in vacuo ventris reperti fuerint. *Guilielmus Fabric. Hildan. obſervat. Chirurgic. cent. 1.*

GLAUCOMA
Vid.
HUMORUM OCULI VITIA
Titulo Oculorum Morbi

GONAGRA.
Vid.
ARTHRITIS.

GONORRHOEA.

Gonorrhœam melioris doctrinæ ergò duplicem facimus, *veram* ſcilicet & notham. *Vera* eſt, quando vera materia ſeminalis, aut ipſi ſaltim proximè ſimilis in teſtibus tamen elaborata, crebrò nimis excernitur. *Nova gonorrgœa* vero eſt, quando alia materia vitioſa loca ſeminis excernitur.

Gonorrhœa vera, eſt triplex. Fit nempe 1. à nimia copia & abundantia ſeminis; unde non tantùm uberior veneris ſtimulus: Sed etiam ubi ſerum paulatim turgeſcere incipit, impetu facto ex veſiculis ſeminalibus prorumpit, id quod contingit præprimis nocturno tempore, dum ſupini jacent, ubi ſcilicet propter ſanguinis circa partes dorſi inferiores & poſteriores, & illarum partium interiorum incaleſcentiam, ſemen abundans calefactum turgere & erumpere ſolet; Id quod fit non tantùm in juvenibus, ſed etiam in viduis, qui a venere ſoluta abſtinere coguntur. Dico fieri in primis nocturno tempore; ſin vero cum hâc ſeminis abundantia conjuncta ſit laxatio quædam veſicularum ſeminalium, aut certe quod harum ipſarum meatus in urethram ſunt paulo patentiores facti: in talibus etiam interdiu ſeminis fit effluxus, accedente membri tenſione, & aliquali venereo pruritu: quod excernitur ſemen eſt copioſum, craſſum, ſpiſſum & naturaliter coctum. 2. Fit gonorrhœa vera à ſeminis acrimonia præternaturali. Unde & irritantur partes continuo pruritu venereo, & præterea illa irritatione veſiculæ ſeminalæ vicinæque muſculoſæ partes ſe contrahere & ita ſemen ſtimulans exprimere incipiunt. Præceſſerunt inprimis cauſæ quæ ſemen acrius generare valent, ut ſunt aromata copioſius aſſumpta, in ſpecie piperata: Sic enim Schenck. Obſervationum lib. 4. refert de quodam qui ſemper quoties voluit, ſiſimbrio ſeu naſturtio gonorrhæam provocare voluit, ex acrimonia ſcil. ſal. volatil. aſſumpti naſturtii, quæ ſtimulando ſemen copioſum genitum talem produxit gonorrhæam. Imo & purgantia acria aſſumpta venerem ſtimulare & interdum gonorrhæam provocare ſolent. Exempla vid. in Plater. & Timæo, quin & cantharridum abuſus hoc ipſum malum, acuendo ſemen, inducit. Facit & huc conſtitutio maſſæ ſanguineæ, paulò acrior, aut ſerô ſalſiore temperata: quod ipſum ſerum acrius imminuens chyloſam materiam ſemen reddit acrius & ſtimulans: & tales continuô ſtimulò venereò, ac tentigine, ſæpius urgente fortiori titillatione excernere ſolent, idque non abſque voluptate venerea, die ac nocte. 3. Fit gonorrhœa ex nimia tenuitate & flacciditate ſeminis, concurrente tunc ſimul laxitate nimia veſiculorum ſeminalium, non ſecus ac proſtatarum glanduloſarum: Unde & aquoſum ſemen effluit; & hinc laxatis ac atonia, ſeu nimia relaxatione affectis veſiculis illud continere, aut retinere nequeunt: unde ſine voluptatis inſignioris & tentiginis acutioris ſenſu interdum non advertentibus effluit tal[illegible]en, aut ſtatim ad levem imaginationem [illegible]m, vel ad levem fœminæ contactum hoc [illegible]m ſponte quaſi prolabitur, & eſt tenue admodum & fluidum plus ſolito. Vitium in primis hæret in teſtibus in hoc caſu eorumque fermento debilitato, quod ineptum eſt elaborando ſemini, & hinc vitium eſt in veſiculis ſeminalibus nimium laxatis; ſi nempe illud citò elaboratum, & hinc non convenientem naturam ſeminis induxerit, Hæc poſterior gonorrhœæ ſpecies ſæpiſſime à damnata oritur maſtuprațione, qua ſæpius reiterata, & teſtes laxantur, & fermentum eorum debilitatur. Exemplum hujus rei habet Timæus caſ. 49 lib. 3. de ſtudioſo juris, qui tali damnato modo gonorrhœam ſibi contraxit.

Species gonorrhœæ veræ ſunt variæ, ſed ex modo dictis facile poſſunt dignoſci. Hoc tan-

tùm adeo; quòd dum loco seminis effluentis continui novum supplementum ex massa sanguinea suppeditatur, oriatur denique ut defraudata massa sanguinea succo suo chiloso corpus tabescat, & in primis tales ægri debiles & pallidi fiunt, oculorum orbitæ excavatæ apparent, & fulgor oculorum deficit, quin potius oculi cornei, & minus lucidi videri videntur, cùm semper cum semine aliquid spiritus animalis simul effluere soleat.

Tales gonorrhœæ ex se quidem non adeò insignis sunt momenti: verùm si diutius continuentur hominem contabescere & succumbere lethaliter cogunt. Superaverit inprimis febris hectica similis cum tali atrophiæ specie qualis est tabes dorsalis nòviter nuptorum. Qualis hectica tunc difficillimæ est curationis. Ulterius: Gonorrhœa diuturna subitò nimis non est supprimenda, imprimis ubi nonnihil inclinat ad virulentiam veneream: metus enim est, ne suppressa subito materia antea copiosius affluente, hæc ipsa stagnando in testibus occasionem tumori suppeditet; unde postmodum periculosius malum superveniat.

In hoc in primis sunt causæ movendæ, & ita semen imminuendum, aut ejus fervor temperandus, aut denique testium fermento roborato partium tonus legitimus restituendus, laxusque nimis adstringentibus firmandus.

His scopis quæ satis faciunt remedia, in primis quæ semen, aut copiosum turgescens, aut acrius stimulans compescunt, sunt, præ cæteris radix nymph albæ & flor. nymph. item sem. agni casti, seu viticis, uti etiam semen malorum, papaver. alb. lactuc. plantag. in specie semen cannabis ad inveteratas etiam, & tantum non desperatas gonorrhœas contundatur; si ex eodem, non secus ac ex reliquis seminibus narcoticam: Convenit præterea urtica mortua, seu galeopsis flore albo, quæ ex signatura commendatur Carrichtero, egregio in hoc puncto botanico, si decoctam propinatur in vino. Præterea res nota est de mentha, item de ruta, de portulaca & similibus. Millefolium item laudatur, si nempe succus millefolii ad ℥iij. exhibeatur cum lacte dulci gonorrhœam totaliter sistere referunt, inprimis ubi simul succus lactucæ cum camphora externè testibus applicetur. Præterea succus limonum & succus citri præ cæteris sunt remedia, licet simplicia, ad gonorrhœas sistendas, sive sint ex acri semine, sive ex abundante, quæ ab omnibus autoribus mirè laudantur. Unde experimentum Sylvatici cent. ... i. est hæc non inefficax compositio; nempe:

℞. Aq. rosar. ℥iij. succ. limonum ℥j. album ovi crud. nu. i. Et hanc misturam quarta qualibet die propinat non sine sperato successu. Petrus Joh. Faber ad curandam gonorrhœam propinat succum limonum cui instillavit spir. terebinth. unà cum tantillo camphoræ.

Porrò de essent. castit. de essent. absinth. de ejus vino & essent. menthæ &c. nihil dico, quia sunt satis clara & cognita. Terebinthinæ inprimis conducit, ac in specie spir. terebinthinæ si ipsi addatur sacchar. saturni: hinc enim evadit mistura eleg antissimè rubicunda, quæ crebrius usurpata mire compescit gonorrhœas.

Deinde etiam succinata sunt commendata gonorrhœam, scil. pulvis succin. in alb. quotidie propinatus in jusculo calido jejuno stomacho mire ad gonorrhœam valet, quin & oleum succin. in tabacalu usurpari potest, quod tamen est paulo fortius ita ut tutius solus pulvis usurpetur. Trochisci etiam de carabe possunt usurpari, ulterius, alia sæpiæ piscis admodum conducunt: præparata specificum fuerunt Harthmanni, ut & etiam D Michael qui sæpissimè ad gonorrhœas compescendas adhibuit pulverem ossis sepiæ præparat. unà cum antimon. diaphoretico, quæ mista à ℈ß. ad ℈j. propinavit; nam & antimon. diaphoretic. in aq. plantagin. haustum gonorrhœas sistit, sicuti etiam bezoarticum martiale, item bezoarticum venereum usurpari solent.

Pertinet huc electuarium sequens quod a quibusdam laudatur.

℞. Conserv. rosar. & menth. crisp. an. ℥j. vel ℥iß. ossis sepiæ præpar. ℨij. borrac. calcin. ℨj. nucis moschat. ℨß. syr. de ros. sicc. q. s. M. F. electuarium, quod quotidie bis vel ter usurpetur. Obiter nota de borrace calcinata, quod instar aluminis adstringat, præcipitet, sistat gonorrhœas, coerceat venerem, dum crudus insigniter venerem in stimulat, Ulterius chrystal. mont. præp. etiam compescunt gonorrhœas nimias, Quidam præscribunt pilulas contra gonorrhœam hoc modo.

℞. Extract. rad. tormentl. ℈ij. sperniol. croll. ℈j. (hoc etiam admodum laudatur ad gonorrhœam) pulver. sem. agni casti, plantag an. ℈ß. terebint. coctæ, camphor. an. gr. . M F. pilulæ.

Vel ℞. Extract. tormentill. ℨj. sacch. saturn. camph. an. ℨß. M. F. pil. quæ subinde usurpentur,

Corallia, in primis eorundem tinctura, cum spir. ignor. aut etiam tinctur. coralior. sassafrata egregii est usus in gonorrhœis. Sic etiam martialia, ac in primis tincturam martis adstringentem laudare solent.

Modernorum experimentum est balsamus de Copaiva ex Indiis allatus, cujus 4. aut 5. guttæ haustæ mirum sunt experimentum ad gonorrhœas sistendas, propinatur cum vino Hispanico vel alio liquore appropriato, & pro mirabili habetur remedio. Ex modò dictis. misturæ, emulsiones, & aliæ formulæ pro usu prædestinato fieri possunt.

Essentiarum quas vocant castitatis compositio est varia; præ cæteris efficax est, idque propter terebinthinam admistam, aqua ad gonorrh. Riverii, cujus descriptio extat in ejusdem cent. 1. obs. 25. item in cent. 2. obs. 30. Prostat etiam aqua castitatis Mynsicht. sed admodum inepta, multa enim continet quæ nihil per alembicum transmittunt: potiùs loco ejusdem è seminibus ingredientibus fiat emulsio, cui postmodum adduntur pulveres reliqui appropriati. Dabo exemplum talis emulsionis contra gonorrhœam, in specie si simul fervor quidam adjunctus sit in inguinæ circa perinæum, & hinc usque ad lumborum principem.

℞. Sem. melon agn. casti an. ℨij papav. alb. cannab. an. ℨiß. cum s. q. aq. nymph. & portulac. f. l. a. emuls. cui adde ossis sepiæ præp. ℨj. antim. diaphor. succin. alb. præp. an. ℨß. spermol. croll. ℨj edulcoret. cum s. q. rotular. man. Christi perlatæ.

Præterea sunt etiam qui insigniter ad has gonorrhœas commendant sequent. pulv. scilicet.

℞. Folior rut. sicc. semin. agn. casth. menth. gallar. pulveris an. q. v. cujus pulver. ℨij. baurian-

tur

tur in vino chalybeato, repetendo quotidie: ἀντίγειον, hoc eſt Hælidei Paduani, qui non tantummodo ad gonorrh. ſed præterea ad fluorem album mulierum commendat; ubi ſimul tanquam expertum ſpecificum extollit ſuccum ceterach, ſeu ſcolopendrii, ſi ad cochleare j. repetitis vicibus adſumatur, idque habet obſ. 170. & 171. Quod ſi vero præter dictas cauſas ſemen aquoſum, ac veſicularum laxitas inducat gonorrh. in tali caſu interne, ex mentha, abſinthio, ſuccino, thure, & ſimilibus conferunt, in ſpecie corall. alb. & thus. eſſentia item lignor. & eſſent. lign. ſaſſafr. tinct. coral. cum ſp lignor. item tinct. mart. adſtringens admodum laudantur in ſpecie ſuccus menth. cum melle coctus & ad conſiſtentiam ſyr. inſpiſſatus, ſi ad ℥ i ß. uſurpetur, commendatur a Foreſto. Item thus pulveriſat. in aq. plantag propinatum feliciter has gonorrhœas ſiſtit: ſed non eſt tam ſæpe hoc ipſum repetendum, quoniam alias etiam urinæ fluxum cohibet.

In genere conveniunt interne omnia quæ inſpiſſant, & fluxilia coagulant, ut ſunt martialia adſtringentia, corall. & ſimilia. Externe fiunt fomenta adſtringentia cum vina auſteriore in quo decoquuntur cortic. granat. bal'auſt. & roſæ; item radix conſolid. major. plantago & ſimilia: aut fiat inunctio perinæi ac radic. penis cum oleo myrtillor. ſcilic.

℞. Olei myrtill. ℥iij. maſtich. deſtill. ʒj. caryophyll. deſtill. nucis moſch. an. ʒß. cum pauca cera fiat linimentum quod veſiculas ſeminales nimis laxas nonnihil roborabit atque adſtringet.

Quod ſi receſſum fuerit ut etiam interdum purgatione inſtituantur, præ cæteris in uſu erunt terebinthinata, v. g. pilul. de terebinth. Mynſicht. vel etiam pilul. factæ ex ſola terebinth. cum rhabarb. pulver. Item pilul. factæ ex maſſ. pilular. de fumar. & terebint. cum mercur dulc. ubi ſuſpicio ſubeſt luis vener. Sic namque D. Michaël curavit aliquando militem quendam diuturna gonorrh. afflictum per ſolas pilulas de terebinth. Cypr. cum croco mart. adſtring. nullis aliis adhibitis remediis. In genere terebinthinata, cùm laxent blande, & ſimul vias urinarias ac ſpermaticas detergant, hic ſunt convenientiſſima.

Hæ fuerunt ſpecies Gonorrhœæ veræ; quod attinet gonorrhœas nothas, in quibus loco ſeminis aliud quoddam liquamen vitioſum excernatur; hæc ipſa denuo eſt duplex, vel benigna, vel maligna, ſeu, ut alias vocatur, virulenta. Benigna eſt quando citra cauſam manifeſtam, v. g. citra prægreſſum actum venereum ſuſpectum, effluit continuò liquamen, ſeu materia tenuia aquoſa & copioſa, idque citra pruritum venereum, aut citra membri tentiginem: fluxus talis die nocteq; diu ſatis continuatur, adeò ut obſervatum fuerit etiam ad aliquot annos duraſſe citra ullam intermiſſionem, & abſque inſigniori, & tali fluxui (ſi ſemen verum eſſet) proportionata virium proſtratione.

Fluxus talis gonorrhœæ nothæ virorum reſpondet fluori albo mulierum: alia à quibuſdam, utut pauci fuerint Autores qui ejuſdem fecerunt mentionem, gonorrhœa catarrhalis appellari ſolet. Autores pauci, uti dico, qui de tali gonorrhœa agnoſcunt Langius in ſuis epiſt. lib. 2. epiſt. 5. item Laurentius in ſuis conſil. p. 60. ac denique Marcellus Donatus, Hiſtor. Medic. mirab. lib. 4. c. 18.

Si preſſius examinemus hanc gonorrhœam notham inveniemus quod ſubjectum ſeu pars affecta in eadem ſint proſtatæ glanduloſæ, ſeu ſpongioſæ in radice urethræ circa cervicem veſicæ ſitæ, quas ipſas eſſe ſubjectum tantis gonorrhœæ ſufficienter declarat & confirmat Graefius in noviſſimo ſuo tract. de organ. viror. generat. inſervient. Sicuti hæ ipſæ proſtatæ glanduloſæ miſerabilium morborum proinde ſunt ſubjectum. Scio enim ex iiſdem indurctis & inſigniter tumefactis, Iſchuriam ſeu ſuppreſſionem urinæ lethalem Romæ in quodam Principe fuiſſe inductam, ſicuti e contra hæ ipſæ proſtatæ glanduloſæ nimis laxæ, aut alio modo vitiatæ ſunt ſubjectum hujus gonorrhœæ nothæ dicendum. Naturaliter enim præparant & ſecernunt quandam lympham tenuem & lubricantem, quæ inſervit pro vehiculo ſeminis ex veſiculis in urethram expreſſi quod ſemen, cum fuerit glutinoſum, hujus lymphæ indiget vehiculo ad fortiorem ejaculationem. Quod ſi ergo fiat ut laxatis his ipſis ſubſtantiis glanduloſis, nimium copioſe, ac frequentiùs talis lympha in urethram excernatur, quæ tunc ſimul a naturali ſtatu ad quandam viſcoſitatem inclinat, exinde oritur hæc gonorrhœa. Fit hoc quando ipſa maſſ. ſanguin. tali humore aquoſo ſuperfluo ſaturata qua data porta ſeſe exonerat. Ubi ergo hæc ipſa corpuſcula, aut ex equitatione nimia, aut ex lapſu, aut ex alia quacunque ratione, erant lacerata, aut diſtenta, aut alio modo vitiata, tunc talis latex maſſ. ſanguin. ſuperfluus per has ipſas proſtatas glanduloſas, tanquam colatorium excernitur, & ita gonorrhœam talem notham conſtituit.

Remotior cauſa hæret in primis in ſtomacho, qui non ritè digerens alimenta ſed hæc ipſa in cremorem aquoſum pervertens, exinde vitioſum ſanguinem etiam generare facit unde & talia ſubjecta ad cachexiam ſunt diſpoſita. Aut ſi non mox in principio reſolvatur talis gonorrhœa, poſtmodum cachexia ſupervenit.

Ex modo dictis ſigna tam diagnoſtica quàm prognoſtica per ſe patent. Quod attinet curam in hoc affectu, ſcilicet ad hanc gonorrhœam, ceu ſuperveniens quoddam ſymptoma minus eſt dirigenda cura, ſed potius prima ratio habenda eſt ſtomachi, reficienda ejuſdem digeſtio, & maſſ. ſanguineæ cruditates emendandæ ac corrigendæ, idque quod ſupereſt laticis aquoſi per vias urinarias eſt expurgandum: tunc tandem externis adſtringentibus proſtatæ glanduloſæ firmandæ & in tonum naturalem ſunt reſtituendæ. Remedia quæ his ſatisfaciunt ſcopis ex illis quæ ſuperiùs de cachexia diximus petenda: præ cæteris conducunt ex ligno ſaſſafras parata remedia ejuſque eſſentia cum ſpiritu ſerpilli parata crebrius & in majori doſi aſſumpta. Huc & ea quæ ex mentha & abſinthio parantur, quæ & ſtomacho & gonorrhœæ ſatisfaciunt. Item ſuccinata, in ſpecie Sal. volat. quod cachexiam imminentem ſubinde prævertit, ciendo potenter urinam.

Immò obſervatum fuit acidularum potum, uti in aliis morbis chronicis, ita & in hac gonorrhœa diuturna contuliſſe; in primis ſi poſt bibitas acidulas thermarum externus uſus circa partes genitales exhibeatur, pro reſtaurando tono proſtatarum læſarum: aut etiam balnea alumi-

no'a artificialia, aut similia adstringentia externe erunt commode in usum vocanda.

Non cito nimis supprimenda est hæc gonorrhœa, quoniam natura abutitur his viis ad evacuandam massam sanguineam; emendetur saltem prius imminens cachexia & vitium stomachi, & fere semper sponte cessabit gonorrhœa.

Quod attinet gonorrhœam notam malignam hæc est ea quæ ex coitu cum fœmina impura, ac Lue venerea infecta contrahitur. Effluit in hac ipsa liqua non aquosum liquidum absque dolore, hinc successive flavescit, tandem viridescit, iniquiter acescit, adeo ut tandem non acerbissimo dolore effluat, imo non raro pus ac purulenta sanies simul excernitur, & ipsum semen odore fœtido & singulari fœtet: nonnunquam talis gonorrhœa accidit iitis qui visitant Galliam & Italiam, interdum fit ut nimia aciditate seminis, seu materiæ profluentis, corrodatur ac exulceretur meatus urinarius, ex quibus ulcusculis tandem excrescunt carnes sylvestres, ut sic dicam, seu verruca, quæ hinc canalem urinarium obstruunt, & vulgo carunculæ meatus urinarii appellantur. Affligit hæc gonorrhœa continuò, inprimis, secundum indolem luis venereæ, vespertino aut nocturno tempore cruciat,, adeo ut eodem tempore acerbissimi dolores crucient penem, iique eo acerbiores, si forsan se erigat ac extendat membrum: sin malum ulterius procedat, superveniunt crudeles ardores nocturni lumborum.

Causa hujus gonorrhææ est contagium Gallicum fermentativum, per coitum ex muliere infectatâ attractum, ex tali scil. quæ ulcuscula gallica in vagina uteri na h bet. Malum enim proximum est hæc ipsa gonorrhæa gallica; adeo ut referat Bailonius Consilior. lib. 1. cons. 92. de quodam viro qui ex coitu impuro gonorrhæam virulentam contraxit. Unde postmodum non tantum propriam uxorem inquinavit, sed cum eadem filium quoque generavit mox à primo ortu eodem malo affectum.

Subjectum hujus gonorrhœæ sunt eædem prostatæ glandulosæ quas modo nominavimus: id quod experimenta anatomica confirmatam dedit Bartholinus Cent. 12. Histor. anatom. 36. ubi, aliquot memorantur hac gonorrhœa affecti, & exinde mortui, in quibus prostatæ glandulosæ fuerunt repertæ ulceratæ. Nam dum hæ ipsæ jam excalefactæ in coitu intentius incalescunt, tunc ulcera gallica vaginæ uteri exhalant & exspirant miasmata fermentativa, quæ post excretionem seminis virilis se insinuant in urethram penis ibique se affigunt, & per meatus à modò excreto semine patentes se insinuant in prostatas glandulosas & sua fermentativa vi corrumpunt successivè lympham in illis prostatis elaborandam, ut degeneret in aciditatem corrosivam & virulentam seu malignam; sicuti notum est, quod in lue venerea abundet acidum virulentum corrosivum. Unde postmodum talis succus acris & acidus fluens, non tantum corrodit proprias prostatas, easque exulcerat, sed etiam meatum urinariam excoriat, & exinde tam dira, & atrocia & dolorifica symptomata post se trahit.

Promotum ulterius & altius serpens contagium, ita ut per vasa deferentia testes ingrediatur horum tumorem & dolorificam inflammationem infert.

Diagnosis hujus gonorrhœæ ex primo dictis symptomatis patet. Quoad prognosin, quo citius ei occurritur, eò facilius curatur. In senibus ut plurimum ad mortem terminatur. Nisi brevi ipsi occurratur in perfectam luem Gallicam, inquinata massa sanguinea degenerat: ut hic est modus communissimus quo lues venerea contrahitur.

Quod curam attinet; in hac virus Gallicum acidum appropriatis partim mercurialibus, partim acidum destruentibus corrigendum, & qua data porta evacuandum. Quod si cui libeat præservare se ab hac gonorrhœa, quem nempe vexat appetitus venereus, nec tamen interim certus esse potest, an cum infecta coëat? is præservationis loco, mox ante, aut post coitum, assumat spir. seu olei terebint. volatilis gut. 6. 7. vel 8. in haustu vini generosi. Hujus enim abstersoria vis meatum urinarium abstergit, ac corrigit contagium virulentum forsitan haustum. Quod si vero quis jam infectus sit hoc malo & laboret gonorrhœa, ante omnia præmittendo universalia purgantia mercurialibus mista, succurrendum v. g. Fiant pilulæ ex extracto ellebor. nigri, aut ex extracto catholico Andernaci cum ana mercurii dulcis his pro stimulo addantur aliquot grana extract. trochiscor. alandhal. Colocynthidis enim efficacia mire commendata est ab Helmontio in cura luis venereæ, prælata usibus lignorum; etiam loco mercurii dulcis, mercurius præcipitatus viridis venereus cujus descriptio videatur apud Schroderum cap. de mercurio, commodè usurpatur. Aut pilulis de terebinthina misceatur mercurius: vel fiat bolus ex terebinthina Cypria cum rhabarbaro, ac mercuriali remedio dulci, vel alio. Nam licet mercurialia talia in principio videantur augere malum, iisdem tamen audacter insistendum; cùm non detur magis appropriatum remedium contra virulentiam Gallicam His ipsis commodè subjungatur aqua Quercetani contra gonorrhœam circulent. m, quam se centies expertum esse gloriatur. Vid. etiam Scultetus in Armamentar. Chirurg. obs. 79. qui ipse etiam inclitat hujus aquæ experientiam. Loco hujus aquæ etiam spir. terebint. mistus cum sacchar o saturni egregie conducit in hac gonorrhœa, non absumendo semen, ut vulgò putatur, sed absorbendo acidum vitiosum in hac gonorrhœa peccans; qua ratione etiam camphora conducit, non quod castret per nares, ut putant, sed tanquam sal volatile oleosum detergit & corrigit acidum venereum Ex hoc ipso fonte infusum cantharidum in vino expertum est remedium cujusdam medici Belgæ: quatenus cantharides acerrimo sale vol tili abundant. Vid. Bartholinus Cent. 4. Epist. pag. 345.

Decocta lignorum, essentias lignorum cen per se notas, & ad luem veneream, & ejus prodromum gonorrhœam commendatissimas, sicco pede prætereo. Tinctura corallior. cum spir. lignorum parata est egregia, sed crebrius usurpanda gummi guajacum appropriatissimum est remedium ad hanc gonorrhœam. Commendatur sal ammoniacum, essent. aut extract. gumm. guajac. parat. cum sp. vini tartarisato & in aqua plantag. propinat. Nam in gummi guajac. hoc perfecta consistit cura gonorrhœæ malignæ. Aliàs etiam balsamum de Cobayva ex fida Belgarum experien-

experientia ad gut. 5. vel 6. propinatum singularitas laudatur. Antimon. diaphoretic. bezoartic. miner. ac similia etiam laudantur; item succum limonum cum spir. terebinth. & camphora ex Fabro jam proposui? uti succin. experimentum videre est in Sculteto obs. 79. Armament. Chirurg. Bartholinus loco citato refert curam gonorrhœæ virulentæ per pulverem sympatheticum, id quod eatenus verum est quatenus eo processit exulceratio prostatarum, ut corrosis vasis sanguis quoque effluat.

Quòd si fiat, ut sæpius etiam fit, exulceratio meatus urinarii, tunc etiam conducunt injectiones in panem, quæ fiunt ex succo plantaginis cum melle rosato, quæ diluantur aqua appropriata, ipsisque pro re nata additur mercurius dulcis & aloe rosata: aut si altius processerit malum, injectiones aloëticæ cum modico, mercurii præcipitati, aut etiam ubi ferocius fuerit malum, cum mercurio sublimato erunt instituendæ. Singulare experimentum cujusdam Medici est aqua mercurialis hermetica: scilicet accipit mercurium vivum, coquit in aqua communi per sex horas, decantat aquam & remanet mercurius in eodem plane pondere quo fuerat ante ebullitionem, & aquæ hujus singulo mane proponat bonam haustum: Unde successive sedatur gonorrhœa virulenta. *Michael Ettmullerus in Collegio Practica.*

In gonorrhœa ℞. Resin. jalapp. scamm. an. gr. vi. mercur. dulc. gr. xii. succ. liquir. ℈j. olei lign. guajac. rectif. gutt. 2. M. F. pilulæ numer. vii.

Vel ℞. Extract. diacathol. ʒ ß. mercur. dulc. gr. xv. olei lign. sassafr. gut. iij. & F. pilulæ num. vii.

Seu ℞. Confect. Hamech. ʒ j. pulver. rhabarb. ʒß. oculor. cancri ℈ j. M. F. bolus.

Vel ℞. Pulp. cassiæ ℥ j. resin. turbith. gran. viii. terebinth. Venetæ ʒ ij. M. F. bolus.

In India ℞. Conserv. flor. cassiæ, tamarindor. an. ʒj. resin. turbith. gr. xii. mercur. dulc. gr. x. olei ligni ebeni rectificati gutt. 5. M. F. bolus.

Vel ℞. Pulp. cassiæ conserv. flor. cassiæ an. ℥ß. resinæ scammon. turbith. an. gr. v. gumm. elem. liquid. ʒ j. mercur. dulc. gr. xii. M. F. bolus. Qui boli quælibet septimana semel exhibeantur. Interim ex sequentibus unum his per diem in emulsione quadam, vel appropriato vehiculo, usurpatur.

℞. Bals. sulph. simpl. ʒj. dos. à gut. x. ad xii.

℞. Bals. sulphur. succin. ʒ ß. dos. à gutt. v. ad viii.

℞. Bals. sulphur. juniperini ʒ ß. dos. à gut. vi. ad gut. xii.

℞. Spir. vini terebinthinati ʒ j. dos. à gut. x. ad xii.

℞. Spir. vini succinati ʒ j. Dos. à gutt. xv. ad xx.

℞. Tinctur. succini & tinctur. tartar. antimoniatæ an. ʒß. M. dos. à gut. x. ad xx. Ad ardorem urinæ ab ejus acrimoniæ, spiritus salis per diem bis usurpatus, ægrotum felicissimè adjuvat. In India.

℞. Olei still. gumm. elemni ʒ j. dos. à gut. x. ad xii.

℞. Olei baccar. cinnam. ʒ j. dos. à gutt. v. ad x.

℞. Bals. sulph. elemniati ʒj. dos. à gut. 8. ad 12.

℞. Spir. vini elemniati ʒj. essent. juniperi ʒß. M. dosis à gut. x. ad xv. cui boli magis placent potest usurpare sequentes.

℞. Conserv. rosar. ʒj. flor. hyperic. ʒß. pulp. cassiæ ʒiii. terebinth. Venetæ ʒij. tart. vitriol. ʒß. oculor. cancr. ʒj. tinctur. succin. ʒß. M. F. bolus dos. ʒj. mane & vesperi. In India.

℞. Conserv. flor. cassiæ ℥j pulp. cassiæ ℥ß. lapid. pessar. præp. matris perlar. præpar. an. ʒj. pulver. liquirit. ʒ i ß. olei gumm. elemni ʒß. M. F. bolus dos. ʒj. emulsiones fiant tales.

℞. Sem. 4. frig. maj. an. ʒ j. amygdalarum dulcium ℥ j. aq. hord. rosar. an. ℥iv. f. emulsio; huic adde aquæ petroselin. portul. an. ℥ ij. sal. oculor. cancr. ʒß. syr. liquirit. q. s. m. Ægroto juxta præscriptum modum tractato, curationi tandem finis per sequentes pillulas, pro valetudine plenario restituenda, imponendus est:

℞. Terebinth. Venetæ in aq. rosar. lotæ & in eadem ad justam consistentiam coctæ ʒ j. balsa. Peruvian. ʒß. pulver. rad. tormentil. con olid. an. ʒj. oculor. cancr. præp. mercur dulc. an. ʒß. M. F. massa pilularis. Dosis mane & vesperi ℈ß.

℞. Terebinth. Cypriæ in aq. plantag. lotæ & ad justam consistentiam coctæ ʒj. bals. copaivæ ʒ i ß. resin. guajaci ʒß. pulver. liquir. torment. rhabarb. an. ʒ j. cortic. guajac. pulver. sangui. dracon. lapid. hæmat. an. ʒß. M. F. massa pilularis dos. ℈ j. in die.

℞. Specier. diamartis ʒij. conservæ rosar. ℥j. m. dos. ʒj. ad ʒij. manè & vesperi.

Vel ℞. Conserv. rosar. flor. cassiæ an. ℥j. pulv. ad gonorrhœam ʒij. m. dos. ʒij. mane & vesperi. Si autem defluens materia coagulatione indurata dolores creat in viis, & ulcerum atque caruncularum causa est: illa frequenti decoctorum, quæ ex abstergentibus & emollientibus, sine adstringentibus consistunt, injectione abluatur *Herman. Nicol. Grimm. compendii Med. Chym. lib. 3.*

In principio Gonorrhœæ laborandum ut fermentum illud peregrinum, acre corrosivum, per contagium contractum, expellatur vel suffocetur, antequam sanguinis materiam aggredi, eamque malignitate suâ inficere queat: Quod potissimùm fit per purgantia sudorifica diuretica & acre fermentum enervantia:

℞. Extract. cathol. ℈ j. mercurii dulcis gr. viii. Trochisc. alhandal. gr. iv. olei juniperi, gut. v. m. f. pilulæ num. vii.

Vel, ℞. Pulp. cassiæ recent. extract. ℥ j. terebint. venet. lotæ, ℥ ij. mercurii dulcis, salis prunellæ, ocul. cancr. præparat. an. ʒ j. salis vol. succin. ℈ iv. syr. de althæa Fernel. q. s. ad form. conditi. m. f. conditum, multi curantur hoc condito in principio, & hujus capiat æger ad magnitudinem nucis moschatæ, bis terve de die.

Corpore purgato, ad diuretica festinandum, ut venenum per easdem expellatur, per quas admissum est vias, ut

℞. Tinct. vermium majalium cum alkali tartari præparatæ, à gut. x. ad xv. in aq. petroselina, vel vino propinentur m. f. haustus diureticus, quod si vero post exhibitionem hujus tincturæ, æger conquæratur de intolerabili stranguria, hanc facile superaveris, exhibendo patienti, lac tepidum saccharatum; vel emulsionem ex seminibus frigidis; addito sem. papaveri

paveris, temperatoque cum ſyr. de althea Fernel.

Ad venenum expellendum multum conducit aqua quercetorii in gonorrhæa.

Vel, ℞. Olei ſuccini, gut. x. terebint. lucid. gut. v. balſami peruviani, gut. 3. dentur ex vino calido ſaccharato, m. f. hauſtus diureticus.

Balſamum cobaiba non tantum educit venenum, ſed poſtmodum conſolidat, & adſtringit, hujus balſami doſis à gut. x. ad xv. exhibeantur cum potu calido.

Præ cæteris balſamum ſulphuris antimonii therebintinatum quod ſequenti modo ſulphure antimonii impregnatur.

℞. Scoriarum antimonii in confectione reguli ſimplici provenientium q. p. his affunde olei terebinthinæ lucidi ad emin. trium digit. transverſor, ſtent in digeſtione, donec oleum terebinthinæ ſanguineum extraxerit tincturam, cujus doſis eſt à gut. v. ad x. in vehiculo convenienti.

Ad evitandum, ne contagium aliquam materiæ noſtri ſanguinis imprimat labem, & ulterius ſerpendo glandulas inguinales inficiat, præſcribatur ſequens ſudoriferum,

℞. Reſin. ligni guajaci, aut ejus loci gummi ℈ j. diſſolvatur in ſ.q. ſp. vini. m. f. hauſtus præſervans una doſi exhibendus.

Vel, ℞. Theriac. venet. ʒ j. ocul. cancr. præparat. ℈ j. ſalis volatilis ſuccin. gr. xv. camphoræ, gr. 3. olei juniperi gut. v. m. f. bolus præſervans.

Si vero malum vel diuturna mora, vel activitate ſui veneni teſtes, vel glandulas inguinales prehenderit, vel urethram eroſerit, vel ulcera maligna circum glandem excitaverit, pro ratione loci & veneni, medicamenta ſequentia applicentur.

In inflammatione teſtium.

Si teſtes inflammentur & tumeant, præparatur ſequens fotus ad inflammationem auferendam.

℞. Lithargiri auri, ℥ iv. flor. ſambuci, roſar. pallidor. m. ij. coq. ex ſ. q. aq. & vini & aceti, an. m. f. Fotus, calideque applicetur. Majoris diſcuſſionis gratia, ſi opus fuerit, nobilitari hic fotus poterit cum ſpiritu vini camphorato.

Inflammatione ſedata, poſtmodum tumori & duritiei obviam eatur partem affectam balſami ſulphuris ſucciuato calide inungendo, applicando poſtmodum, emplaſtrum diaſulphuris Rulandi, cujus præparationem vide in empyrica Rulandi.

Vel, ℞. Scoriarum reguli antimonii ſimpl. q. p. terantur in pulverem antequam humido aëris inſinuantur, iiſque affunde olei ſuccini, terebint. an. q. ſ. ad eminentiam duorum digitorum tranſverſorum, digerantur ut artis eſt. Fiatque balſamum magnarum virium, in tumoribus duris emolliendis.

In Bubonibus.

Bubones ſi in inguine appareant, explorandum primo, utrum diſcuti queant abſque ſuperatione, illis applicando.

Emplaſtrum de ranis cum triplicato vel quadruplicato mercurio.

Quod ſi æger conqueratur de puſtulis cutis, hoc cum emplaſtro miſceatur pauxillum ſacchari ſaturni, quo mediante prædictum hoc incommodum evitabis.

Vel, ℞. Mercurii vivi cum aq. fort. ℥ viii. ſoluti, ℥ iv. axung. porcinæ, ℥ viii. coq. ſimul in fictili vaſe, continuo ſpatula lignea movendo, donec inſpiſſari incipiant; maſſemque obtinebis mollem, adde cer. flavæ, ℥ ij. maſtich. olibani, an. ʒ vi. m. f. emplaſtrum diſcutiens.

Vel, ℞. Lithargiri auri ſubt. pulv. q. p. huic affundo aceti ſtillatic. q. ſ. coq. ſimul, donec acetum de acrimonia ſua remiſerit, & dulcedinem ſaccharinam acqueſiverit, filtra.

℞. Hujus ſolutionis, ℥ vi. mercurii præparati albi vulg. ℥ ij. lento igne evaporentur ad ſiccitatem pulveris.

℞. Hujus pulvi ʒ j m. f. unguentum diſcutiens tophis, glanduliſque induratis applicandum.

Quod ſi bubonum diſcuſſio ex voto non ſuccedat, ad maturationem feſtinandum cataplaſmatis ordinariis, vel emplaſtro diachulo ſimplici, ulcus porro aperiendo, mundificando & emplaſtro opodeldo conſolidando.

In ulcere urethræ.

Urethra ſi ab acri & corroſivo ſale corrodatur, intollerabilis oritur dolor, ubi urinæ reddendæ ſunt; acre enim ſal urinæ tranſiens, locum eroſum, hunc infeſtiſſime mordicat, & pungit, per ſeringam itaque fit injectio talis

℞. Lactis tepidæ, vel aquæ roſarum ʒ ij. ſacchar. ſaturni, ʒ i ß. m. f. injectio anodina.

Vel, ℞. Balſami ſaturni rubicund. gut. xx. aquæ roſ. vel lactis tepidæ, ℥ ß. m. f. injectio anodina, quæ continuatur, donec pars eroſa conſolidata fuerit, ſed cum à præterfluente urina curatio valde retardetur, patiens, dum ipſi jnungendum erit, fiſtulam argenteam, oleo olivarum illitam, in urethram introducat, ut hujus beneficio præcaveatur, quo minus urina locum affectum attingere queat.

Ulcus, ſi ſe manifeſtaverit, mundificetur ſequenti

℞. Vitelli ovi, ad duritiem cocti, nu. i. mell. optimi, ℥ j. miſceantur exacte terend. cum piſtillo, donec obtineas colorem ſpadicium, adde mercurii ſublim. ℈ ij. vel ʒ j. m. f. mundificativum.

Sæpius ulcus tangatur oleo ligni guajaci mediante candela cærea.

Quod ſi ſumme pertinax fuerit, neque ordinariis cedat remediis, tangatur oleo uriginis, de quo vide Hartmannum in praxi ſua chymica, capite de gonorrhea, vel aqua forti, & poſtmodum aqua tepida eluatur, & cicatriſetur, cum prædicta oleo guajaco.

Virus ubi expurgatum eſt, fluxus ſeminis ſponte ſedari ſolet, quod ſi vero ex debilitate vaſorum, vel eroſione nimia, ex voto medici hoc non ſuccedat, adſtringentia, & confortantia ſunt utenda, ut.

℞. Trochiſc. de terra ſigill. ʒj. corall. rubr. præ-

præparat. ʒß. Terebint. cum aq. plant. latæ, ʒvi. M. F. pilulæ instar pisorum, quarum pro dosi v. vel vi. dentur mane & vesperi.

Vel, ℞. Vini rubelli, aq. sulphiti, vel consolid. major. ana ℥v. In quibus infunde per noctem fol. schordei, m j. cort. granatorum, Bacc. juniperi, ana ʒiß Boli armen. ℥ß. Mane leviter ebulliant, & colentur, & post urinam redditam. fiat injectio per seringam

Vel. ℞. Sem. alkekengi, ʒij quatuor frig. major. p. pau. alb. lactucæ, plantaginis, ana ʒj. agni casti, ʒj. Rhabarb. electi, ℥ß. mastiches, ʒiij. boli armeni. Gummi arabici, Succini albi, Gummi tragacant. Amyli, ana ʒij. rof. rub ʒj. Terebint. q. s. pro materia pilularum. M. F. pilulæ, dosis a ℈i ad ℈ij.

In ulceribus malignis glandis.

Ulcuscula maligna si glandam infestent, ordinaria quæ medendi methodum respuant, medeunt aqua sequenti,

℞. aq vulgar. q. p. ebulliat in lebete ærio, in ea dissolve. calcis vivæ parum, adde vitriol. hungar. tantum. ut cœrulescat solutio, fi tretur. M. F. fotus, & tepide applicandus. ad hoc suum confert aqua divina Fernelii, vel

℞. Lactis virgin. q. p. in eaque solvatur, Mercurii sublimati pauxillum M. F. liquor, quocum tangantur ulcera maligna sæpius.

Vel Axung. porcin q. p. quocum misce olei tartari per deliq. tantum, donec obtineas unguentum acre, cui si tandem non auscultent Loco olei tartari per deliq. misceatur oleum vitrioli. M. F. linimentum mundificativum.

Mercurius dulcis, ut & turbith minerale, mixta cum unguento convenienti non inferiores hic obtinent. *Anonymus Praxeos chymiatricæ rationalis cap.* 25.

Consultationes.

Pro Iuvene Perillustri, & Nobilissimo Gonorrhæam patiente.

Quòd perillustris, & Nobilissimus Juvenis detineatur gonorrhœa, jam omnibus est perspectum, quæ nil aliud est quam involuntarius seminis exitus. Verum quoniam quandoque semen purum, quandoque mixtum cum aliis humoribus excernitur, in casu nostro mixtum cum bile semen exire, color flavus exeuntis indicat sed an huic fluori conjuncta sit aliqua malities venerea merito dubitari potest, & pro utraque parte rationes non desunt. Primum quidem pro parte affirmativa est ratio desumpta ex commercio quod habuit cum pluribus fœminis suspectis, pro parte verò negativa est ratio desumpta ex consequentibus hunc fluorem solent enim alia symptomata, ubi est adjuncta malities venerea, fluorem subsequi, quorum nullum observatur in Juvene Nobilissimo. Ex quibus utraque pars sustineri posse videtur.

Verum quamquam symptomata alia non appareant, dicerem hoc evenire posse, quia malum est in principio, & utinam non superveniant, nam ut verum fatear ego quasi certus sum de infectione, & eo magis quia novi patientem ultimo rem habuisse cum muliere lue illa venerea obruta & infecta.

Jam igitur causæ hujus fluoris sunt addendæ, qui nuoi quoniam est symptoma secundarium necessario in aliquam actionem læsam refertur, hæc autem nulla alia esse potest, nisi retentio vasorum seminalium, quæ cum possint lædi, vel per se, vel ex accidenti per se quidem vitiatis vasis seminariis, ex accidenti vero irritata facultate expultrice ob seminis acredinem, quam accedere puto ex dicta bilis cum semine admixtione, atque forsan à lue illa venerea sanguinem, & semen inficientibus.

Sed ut um seminalium vasorum dilatatio aliqua conjugatur, jure quæreret aliquis, cui ego responderem, in hujusmodi vitio fere semper aliquam vasorum dilatationem conjungi, vix enim fieri potest, ut fluor prædictus aliquot diebus perduret, nisi aliqua vasorum relaxatio ; ac aperto suboriantur.

Quare ex dictis patet ad medicum attinere seminis acredinem removere per evacuantia, & attemperantia, atque etiam materiam prædictam retrahere, & si aliqua adsit qualitas venefica, eandem proprii alexipharmacis domare; Amplius oportebit vasa nimis dilatata constringere, maximeque viribus prospicere.

Quare omnia ardua erunt, ac difficilia, quoniam affectus est satis progressus, & suspicio non levis occurrit venereæ infectionis, ut ex hac immineat etiam defluvium capillorum. Danda tamen erit opera, ut quamprimum affectui præsenti, & huic imminenti, & aliis quamplurimum hunc subsequi solitis occurratur.

Ideo lenita alvo venam cubiti secare, & si opus fuerit cucurbitulas natibus cum scarificatione adhibere oportebit.

De pharmacis ita decerno, ut quam citò leniatur alvus cum Diasebesten lenitivo, vel Diacalia cum manna, deinde præparentur humores decocto endiviæ, sonchi, acetosæ, plantaginis, & coriandrorum præparatorum cum syrupis accommadatis, postea deturbentur, cum diapruno lenitivo, & ab hac purgatione uterer ego sero calybeato cum succo acetosæ, vel thermis frigidis, post quarum usum saccharum rosatum antiquum cum pulvere corallii rubri, seminum cannabis, coriandrorum præparatorum, plantaginis, & similium propinarem. Sed præter hæc si suspicio luis venereæ præsens erit, nil præstantius decocto salsæ, & chinæ esse poterit.

Externis autem convenit unguentum Comitissæ, infrigidans Galeni, Renibus adhibitum.

Quibus tandem addendus est victus accommodatus, qui erit, ut patiens degat in aëre temperato, vescatur ptisana, lacte seminum melonis, & cannabis, carnibus optimis in aqua calybeata decoctis, ovis, piscibus petrosis, oleribus refrigerantibus, & utatur vino paucifero, vel aqua diluto, quod magis expediet, si sandalis, salsa, itemque china medicabitur, somnus sit longior vigilia, alvus proprium officium exerceat adjuta, si opus fuerit, clysteribus emollientibus, ac refrigerantibus, demumque animi, & corporis quies imperetur. in quibus omnibus ad majorem efficaciam a D. O. M auxilium implorandum est. *Julius Cæsar Claudinus in Consultationibus Medicinal.*

Gonor-

rubro gallico ad lib. j. cum sacchar. q. s. Et fiat Apozema, de quo sumat haustum. ℥vi. omni mane & vespera.

Et inungatur regio lumborum & perinæi, inter scrotum & anum, hoc unguento.

℞. Ol. masticnini ℥j. rutacei, menthacei an. ℥ii. Sem. agni casti, urticæ, rutæ an. ℈j. Mentnæ, cariophyll. an. ℈ß. cera q. s. Pulverisatis pulverisandis. F. Unguentum.

Postea utatur dragma una sequentis pulveris, cum haustu vini rubri, vel cum lacte, cubitum iturus.

℞. Gland. quercus in furno exsiccatarum ℥vi. Sacch. rof. tabellati ℥i. masticnes, thuris an. ʒi. Sem. coriand. ʒiß. succini ʒj. Viticis, fol. menth. an. ℈i. Oculor. cancri ʒi. F. Pulvis subtilissimus.

Si hæc & similia parum juvent, poterit per cauterium potentiale fonticulus excitari in utraque ti ia, paulo infra poplitem, in paribus internis, ad humores p. uitosos, cum materia seminis ad genitales partes fluentes, easque ni is laxantes, alia deducendum.

In diæta alimenta sint exsiccantia & calefacientia, & frequens oriźæ usus. *Henric. Regius apud Toeodor. Craanen Medicationum lib. 3.*

De Gonorrheâ virulentâ, & Vlcere præputii meatusque urinarii.

Juvenis 30. annorum, jam à quatuordecim diebus patitur fluxum materiæ cujusdam purulentæ & fœtidæ, ex meatu ejus urinario perpetuo fere effluentis, & indusium ipsius commaculantis. Ardor in fine mictionis adest immensus, præputiumque ipsius extrinsecus est exulceratum. Hæc omnia præcessit coitus, cum fœmina non satis pudica aliquoties peractus.

Morbus, quo æger hic laborat est intemperies prostatarum, & forsan etiam vicinarum partium, maligna contagiosa, acris, & nimis laxa & rara; cum urethræ ulcere & præputii externa exulceratione conjuncta: quæ perpetuum fere materiæ pu ulentæ & fœtidæ ex urethra effluxum, urinæque, ab ejus excretione, ardorem producens, vulgo Gonorrhæa virulenta appellari solet.

Morbus hic originem duxit à coitu, cum fœmina in pudica & impura aliquoties instituto. Inde enim, per contactum partium genitalium, maligna intemperie laborantium, partes genitales hujus ægri, & in iis præcipuè prostatæ, similem intemperiem pravam contraxerunt. Eaque humores, ad alituram & semini generationem eo propulsos, in materiam purulentam & fœtidam convertit. Hi vero prostatas laxantes & acrimonia sua vellicantes, urethramque cum præputio erodentes & exulcerantes, partesque illas ad excretionem perpetuo stimulantes, perpetuum materiæ purulentæ & fœtidæ ex urethra profluvium, urinæque magnum, ab ejus excretione, ardoris, vel potius acrimoniæ, sensum producunt.

Morbus hic periculosus est: cum luem veneream & carunculam in meatu urinario, producere possit.

Curatio itaque prudenter instituenda: quæ in intemperiei per contraria correctione, & ulcerum mundatione, consolidatione, consistet.

Primo itaque talibus purgetur bolis.

℞. Rabarbari pulv. ʒi. Terebintinæ venetæ ʒiii. Cassiæ recens extractæ ℥ß. Misce F. Boli mane a jejuno sumendi cum nebulis; qui subinde reiterari poterunt.

Postea mane, & vesperi circa horam 4. sumat cum lacte trochiscorum alkekengi pulv. ʒi. continuando per aliquot dies.

Si malum perseveret, utatur bis in die, de hoc decocto, haustu ℥iiii.

℞. Rad. petroselini ℥i. althææ ℥i. ß. Liquiritiæ, consolidæ an. ℥ii. Bistortæ ℥ß. Herb. pl. ntag. alchimillæ an. m. i. Flor. malv. arborescentis p. i. Sem. lini, cydonior. an ʒii. glandium ℥i. Nucleor. persicor. ℥ß. Decoq. in aq. hord. q. s. ad lib. ii. & Colentur ad usum.

Dum his utitur, in penem prim o c lis fiat injectio detergens, syring. in iicienda.

℞. Lithargyr. argent. cerusæ, tuthiæ præpar. an. ʒi. Sacchari candi ʒß. camphora ℈ß. aluminis ʒi. Aq. rosar plantag. an ℥ v. Misce.

Postea ad cicatricem inducendam, tali injectione utendum.

℞. Trochiscor. alb. Rhasis ℥ß. Boli armen. ʒß. Aq. rosar. plantag. an. ℥iv

Ulceri in glande adhibeatur hoc Unguentum

℞. Cadmiæ fossilis, sive lapid. ca'a i maris. ʒiß Sulphuris, argenti vivi an. ʒi. Cum terebinthin. misceantur in formam. Unguenti, addendo parum ex axungiæ porci.

Si malum pertinacius perseveraret, ʒi. vel ʒß sumatur quotidie de hoc pulvere cum lacte.

℞. Rabarbari opt. myrobalanor. citrin Mercurii dulcis an. ʒi F. Pulvis.

℞. Coralli rubri præp. succini an. ʒiß. camphoræ gr. v. Terræ lemniæ veræ ʒii. nucis muscatæ ʒi. F. s. art. Pulvis subtilis.

Victus ratio. hic instituenda humorum acrimoniam obtundat. Propterea utilis est ptis. hordeacea cum amygdalis dulcibus & 4. sem. frig. majoribus. Utatur frequenter oryzâ & lacte. Vitentur acria, salsa, acida, & diuretica. *Idem ibidem.*

De Hypersarcosi.

Juvenis 27. annorum, postqu. m per aliquot menses gonorrhea virulenta, admodum acri & mordaci, ex coitu cum impuro scorto perac̄to nata, laborasset; ab ea liberatus cœpit laborare magna urinæ difficultate, ita ut ea aliquando penitus supprimatur, nonnunquam paulatim & guttatim magno cum urethæ ardore & dolore emittatur. Immissa in eam candela cerea libere non transit, sed in medio meatus urinarii impedimentum invenit, quod tamen paulo fortiore ejus pressione cedit.

Afficitur in hoc ægro media pars meatus urinarii in pene; quod ex urinæ & candelæ ceeæ immissæ impedimento, & magno urinæ excretionis ardore ac dolore, in eo ibi percepto, patet.

Morbus, quo hic æger laborat, est obstructio meatus urinarii, orta à caruncula in media urethra nata; urinæ justam excretionem impediens; magnamque dysuriam inferens.

Hæc cum a gonorræa virulenta, ex impura Venere contracta, & carunculam in urethra

penis producente, sit profecta, græce Hypersarcosis Urethræ Venerea, & latine Caruncula in meatu urinario, à causa proxima & parte affecta, appellari solet.

Causa procatartica hujus morbi est coitus, cum impuro scorto ab hoc juvene aliquando peractus, quo ejus partes genitales per contactum pravam intemperiem contraxerunt, indeque succus seminalis & alimentarius in iis corruptus antecedentem huic morbo præbuit causam. Pars vero ejus ad prostatas delata, ibique in liquorem virulentum acrem & mordacem conversa, antehac suo profluvio gonorrhæam virulentam aliquot menses durantem, & postea acrimonia sua urethram erodens, primo ibi ulcus, & deinde poros ibidem vitians, & nimis laxans, carnem nimis laxam & copiosam sive hypersarcosin, meatum urinam obstruentem, in urethra genuit; eaque ibi ita genita proxima & continens hujus obstructionis Urethræ, symptomatumque, inde sequentium, nempe urinæ modo suppressæ, modo guttatim cum magno dolore & ardore effluentis, est causa.

Morbus hic periculosissimus est, difficillimæque curationis; propterea quod sit in loco valde angusto, acutissimoque sensu prædito; ad quem remedia difficilime applicari, & applicata ægerrime ferri possint; atque ideo sæpe per totam vitam durare solet. Sæpe etiam, urinam penitus sufflaminando, mortem inducit. Non tamen de sanatione desperandum censeo; quia hoc malum est recens, caruncula est mollis, non callosa, sed pressioni fortiori candelæ immissæ cedens.

Curatio itaque diligentissima hic est adhibenda. Eaque primo in carunculæ extirpatione & consumptione, & deinde in ulceris, post carunculam ablatam reliqui, exiccatione & cicatrizatione consistet.

Quæ ut recte peragantur primo æger noster blando hoc medicamento purgetur.

℞. Electuarii lenitivi, Cassiæ recent. extractæ an. ℥ß Dissolve in s. q. aq. hordei, & f. Haustus brevis.

Postridie venæsectio instituatur ad uncias sex.

His peractis, adhibeatur carunculæ in meatu urinario cannula lintea, intus cera alba & foris sequenti erodente linimento oblita, transversum digitum longa, & justa cavitatis latitudine prædita, longoque filo appendente transfixa. Medicamentum illud tale erit ex gr.

℞. Mellis in cineres usti, Tuthiæ præp. Butyri recent. in aq. plantag. loti. Terebinth. similiter lotæ, Ceræ flavæ. an. ℥ß. Aluminis usti ʒß Misce F. Linimentum.

Hoc crebrâ experientia teste, carunculas meatus urinarii, absque dolore, & sanarum partium excoriatione, consumit.

Quidam hoc experimentum summis laudibus extollunt.

℞. Pulv. argenti viv. Merc. præcipit. Viridis æris Antimonii crudi an. ʒiii. Ceræ albæ ℥i. Misce s. a. in mortario plumbeo ad formam unguenti.

Cannula igitur, cujus jam memini, ubi uno ex his medicamentis foris fuerit oblita, stylo, extra fistulam argenteam ad digiti transversi longitudinem prominenti, adaptetur, atque una cum argentea fistula & stylo inserto, in urinarium canalem immittatur, donec occurrat carunculæ, & cum jam est in loco carunculæ, primum stylus & deinde argentea fistula extrahatur; quo fiet ut cannula, ex linteo cera inducto parata & immissa, relinquatur in meatu urinario, ut per eam urina excernatur, eaque simul prohibeat, ne medicamentum, carunculæ admotum, ab urina elui possit.

Cum volumus renovare medicamentum post unum vel alterum diem, tum ope affixi & propendentis fili cannula extrahenda est, aliaque modo jam explicato adhibenda.

Vel exstirpatio carunculæ institui potest sequente unguento, quo extremitas candelæ cereæ inungitur, eaque ad partem affectam per urethram immittitur, ibique noctu diuque relinquitur; &, cum mejendi est pruritus, extrahitur, & postea rursus adhibetur.

℞. Præcipitati ʒii. unguenti de cerussa ℥iß. Misce. quibus pro magnitudine affectus aliquid olei vitrioli addi potest.

Consumta carunculâ, quod ex facili & libera urinæ excretione deprehenditur, ulcus erit exsiccandum, & cicatrice obducendum tali medicamento.

℞. Butyri recentis ℥ii. cerussæ lotæ in aq. rос. ℥i. Camphoræ ℈i. ceræ parum F. Unguentum, quod candela cerea immissa loco affecto adhibitur.

Vel ℞. Aq fabrilis lib. ß. Nucum cupressi, Gallæ, Cort. mali granati an. ʒiß. Alumin. rochæ ʒß Bulliant omnia.

Ex hoc decocto tepido fiant injectiones in meatum urinarium syringa, donec ulcera sanentur.

Victus ratio hic exsiccet, & humorum acrimoniam etiam obtundat: propterea convenit ptisana hordeaca cum amygdalis dulcibus & 4. sem. frig. major. Utatur quoque frequenter oriza & lacte. Vitentur acria, salsa, & acida, atque etiam diuretica. *Idem ibidem*

Observationes.

Gonorrhaa Virulenta.

Nobilis mulier à marito inita, qui cum prostibulo impuro concubuerat, inquinatur: hinc gonorrhœa virulenta male fluorem muliebrem repræsentans. Quæ excernuntur, cum virore pallescunt. Iam fluxus ille per annos perseveraverat, illam à variis morbis vindicans. Tamen propter contagionem massæque sanguinis labem valetudinaria est; quoniam credo, non satis largiter virulentus ille humor decurrit. Menses plene subsistunt. Atque hinc illinc metus ingruit quidam. Num si supprimatur illud ἀφροδίσιον & virulentum, pernicies consequetur? sin fluat tametsi suo exitu commoditatem affert, siquidem in maciem ita laborantem conjiciet? Quod plerisque usu venit; siquidem non potest non afficere partes per quas traducitur ineunte vere quo præsertim tempore omnia repuerascunt, summam in renibus gravitatem sensit. Dejicitur appetentia: languet: munia non obit sua: Dolores in ventro excitantur toto. Quo medicamento ex orbeo & syrupo laxativo sæpe adjuta

ta fuerat, eodem occurritur: malum recrudescit. Tandem diu noctuque ita vexatur, ut ferendo non sit. Pulsus languidus & sepultus: facultatum omnium fere concussio, ac maxime vitalis. Sursum deorsum fertur materia. Quæritur quid sit opus. Sensim atque sensim crescunt dolores pungentes & ferientes, divellentesque membranas. Dolor turgens est, & qualem Galenus describit lib. 3. de locis aff. 1. c. in partibus quibusdam sentitur dolor veluti a remota alia parte velut radice derivatus; quod notandum est, falso credunt colicum esse dolorem; proptereaque, ut fere fit, liberales nos esse debere in usu rerum calidarum: imo tali usu ægrescebat magis; in eam sententiam ventum est, ut crederemus in provocando illo fluore incumbendum esse alioqui frustra operam deturos. Atque ita provisum est. Primum is clister injectus.

℞. Malvæ bismal. artemisiæ, an. m. j. sem. pœoniæ rubeniæ rubentis ℥j. agripalmæ p. i. rad. petrosel. asparagi an. ℥j. sem. lini, fœnugr. an. ʒ. ß fiat decoct. In colat. dissol. terebinth. ʒij. sacchar. rub. ℥j. olei liliorum Eodem die excitatus vomitus materiei virulentæ & ejus quæ olim per inferiora ferebatur: Non à ventriculo erat, sed ab jecinore & regione Renum, ut conjecturis deprehendebatur. Quæstio an esset sistendus an juvandus. Non placuit juvare, ne materiam quæ per inferiora moveri deberet, aliorsum revelleremus. Vrgentibus doloribus coacti sumus adhibere balneum, ubi sacco amygdalar. dulc. cum vino Hippocrat. Cessabant statim dolores: e balneo egressæ redibant. Secta vena in malleolo; adhibiti pessi ex hiera diacolocynt. Pulvere hieræ & galyops addita styrace liquida: & involuti sunt santalo. Deinde pilulis de hiera cum agarico & rheo consultum est. Tandem repetiti clysteres primo similes. Et præscriptus bolus sequens post balnea.

℞. Therebinth. venetæ ʒiii. rheib. ℈i. cum syrup. capill. ven. capiat. Secta vena in brachio ob turgentem in lumbis dolorem. Applicatæ cruribus cucurbitulæ. Tandem ad decoctum sarsæparillæ ventum est ad proliciendos sudores. Provocati sunt atque ii admodum fatentes. utcumque convaluit. *Ballonius Consilior. medior. lib. 1.*

Mercator quidam una muliere non contentus, quantum licuit libidinose vixit: & cum prostibulis versatus, inquinatus est; unde & gonorrhæa & ulcuscula cacoëthea in pudendo manaverunt: Tamen sibi præcavens advocato Medicorum consilio; in luem non incidit. Sed cum rem leviculam putaret, semine illius virulentæ gonorrhææ intempestivius suppressæ redivivo, sensit dolorem acerbum in spina, & lumborum regione imo in pene ulcuscula repullulant, statimque evanescunt difficultatem spirandi nonnullam habet *αναιμος* est, macrescit in dies, dolet totam spinam, & lumbos. Inito consilio dictum est id totum esse à reliquiis istius virulentiæ quæ sensim vires acquirit: immo & rudimentum esse illius affectionis quam Hyppocrates in libris de morbis tabem ex dorso vocavit. Itaque tametsi ad oppugnandam vim morbi valeret usus guajaci, tamen de macie erat verendum. Itaque creditur satius corpus reficere, & interea non esse alienum ut interponeretur usus hydroticorum temperatorum ut non prolicerentur sudores, sed ut potius sensim humores deciderentur, & maligna qualitas excinderetur. Consilii hæc sunt capita.

Bis hebdomade injiciatur clyster emolliens & detergens. Primo quoque tempore utatur bolo cum rheobarbaro. Aperiatur basilica dextri brachii ad tria vascula.

Utatur semel pauca terebinth. cum syrupo de althæa. Pauca autem sit quantitas, ne hinc alvus solvatur, sed tantum ut vasa munda fiant.

Linatur frequenter spina oleo mastiches, cytonio, ros. [illegible] aceto. Deinde utatur lacte asinino per dies viginti continuos.

Iis partibus decocto sarsæparillæ diluto fatis idque cum passulis. Tandem cum renutritus fuerit, ad decoctum chinæ, & sarsæparillæ minime dilutum adducetur, si semen mali longius disseminetur. Et cum perseveraret dolor, & calor summus in renibus, hoc quod sequitur fuit institutum.

℞. Sapæ lib. 5. mucaginis decoctionis malvæ bismal. violarum, seminis psyllii, melonum: adde opii ℈ii. & applicetur instar cataplasmatis regioni renum. *Idem ibidem.*

Mulier quædam cum Gonorrhœa laboraret, hoc uno decocto, à pronurio seminis, & urinæ ardore, post universalia remedia adhibito, ex incontinenti per me curata fuit.

℞. Liquirit. ʒvi. sem. myrtillor. coriandr. præpar. plantag. agn. cast. an. ʒi. sem. papav. alb. ℈ii. sem. hiosciam ℈ß. hord. mundi. M. j. acaciæ, sumac. an. ℈i. semina contund. crasso modo & bulliant omnia in aq. chalybeata pro ℔iß. colat. adde troch. alkikeng. ʒi. M Sumebat cyathum bis in die, neque aliis medicamentis opus habuit.

Benedictus Faventinus, Præceptor meus hoc in simili casu magno cum successu & experientia utebatur. Si & GonorrhϾ adesset dolor & ardor, dabat tepide septem diebus lactis ovilli ℥iii. aq. plantag. vel succi ejus ℥j. boli armen. ʒi. M. *Petrus Forestus. observ. 15. lib. 20. De Penis Vitiis.*

D. Bontius in Gonorrhœa, ut J. Heurnius inter secretoria remedia sua, annotavit, usus fuit his Pilulis.

℞. Sem. lactuc. papav. an. ʒiii. rad. nymphææ ʒiii. rof. rub. ʒi. coralli rub. ʒii. camphoræ ʒß. sem. agn. cast. ʒi. cum mucagine tragacanth. F. massa ex ʒi. fiant Pilulæ vii. In Notis ad cap. 15. lib. 6. *Pathologiæ Ioann. Fernelii.*

Vir quidam Gonorrœa antiqua laborans, à me consilium petiit: cui primum præscripsi purgationem ex Mercurii dulcis ℈i. cum pil. coch. min. eadem quantitate, & sequenti die venæ sectionem. Deinde Bolum ex rhab. pulv. ʒi. cum terebinth ʒiii. quem continuavit per quinque dies, eoque purgabatur ter aut quater in die: iterum sumpsit Pilul. Mercuriales, & prædictum bolum per alios quinque dies: ac tandem aquam sequentem per octo dies.

℞. Menth. sicc. ʒiii. sem. lactuc. rutæ agni cast. an. ʒiiß. ireos fl. ʒii. dictamn. cretic. ʒx. sacch. albiss. ℔ii. omnia pulverentur addendo terebinth. venet. ʒv. vini albi generosi ℥xxx. F. destillatio in balneo M capiat cochlearia duo mane duabus horis ante cibum. His remediis

à contumaci illo affectu liberatus est. *Lazarus Riverius observ. 25. cent. 1.*

Juris quidam utriusque Doctor Gonorrhœa laborans a me consilium petiit: illi bolum præscripsi ex rheo & terebinth. per quinque dies sumendum: & cum nondum fluxus cessaret, postea usus est aqua ad Gonorrhœam Quercetani in illius Pharmacopœa descripta: prima exhibitione omnino sublatus est fluxus, & ideo per tres aut quatuor dies tantum illius usum continuavit, neque amplius rediit affectus. *Lazarus Riverius observ. 36. cent. 1.*

Vir quadraginta annorum ex impuro concubitu Gonorrhœam contraxit, cui ab initio præscripsi bolum ex cassiæ ℥i. rhei pulv. & crystall. tartar. an. ʒi. Sequenti die volebam sanguinem mittere ex pede, quod ipse æger renuit. Emulsiones præscriptæ sunt ad tres aut quatuor dies quibus urinæ acrimonia temperata est fluxu eodem modo perseverante. Postmodum ptisana laxante usus est per septem dies continuos, in hunc modum præscripta.

℞. Tamar. ind. ℥ii. aq. fontis ℔iv. coq. ad ℔iii. in colat. infund. frigide per noctem sen mund. sem. coriand. liquirit. & rof. rub. an. ʒii. capiat cyathum unum mane hora una ante pastum. Hoc remedio fluxus valde imminutus est, ad quem omnino delendum bolum sequentem præscripsi.

℞. Terebinth. venet. ℥iii. rhei pulv. ʒi. F. bolus quem capiat mane per quinque dies deinde aqua superius descripta usus est per septem dies. Hoc modo Gonorrhæa curata est: quia tamen exigua quædam humiditas in extremitate glandis frequenter apparebat, ut in fine hujus morbi plerumque fieri consuevit: ad eam prorsus cohibendam & exsiccandum sequentes pilulæ præscriptæ sunt.

℞. Gummi arabic, tragacanth. carab. mumiæ, bol. armen. an. ʒi. pulverentur, & cum syr de rosis sicc. F. pilul. massa de qua capiat ℈i. singulis diebus mane, duabus horis ante pastum per octo vel novem dies, & ita fluxus omnino cohibitus est. *Lazarus Riverius. observ. 74. cent. 4.*

Conserva fructus brusci à ʒii. ad ℥ß. per aliquot dies exhibita Gonorrhœas multas curavi.

Idem præstat aqua ejusdem fructus distillat. *Samuel Formius observ. 47.*

In Gonorrœa commendatur pulvis sequens.

℞. Fol. menth. mumiæ, corall. rub. agn. casti, carabes, an. ʒi. M. F. Pulvis: de quo accipiat æger aliquid mane jejuno ventriculo cum ovo tremulo. Vehementius sistit profluvium seminis pulveris ossis Sepiæ ℈i. cum conservæ rof. ʒii. bis vel ter sumptus. Excellentissimum est Magisterium ejusdem cum conserv. rof. antiqua à gr. vi. ad ℈ß. sumptum. Tinctura etiam corall. mirabiliter prodest.

In Gonorrhœa virulenta interdum inflammantur testes cum maximo tumore: in eo casu præsentissimum remedium est Cataplasma ex foliis rutæ & ebuli aceto coctum & applicatum *Io. Hartmannus. Practic. chimiatr. pag. 165.*

Juvenis viginti quatuor annorum, mirus formarum spectator ac vetus Veneris alumnus, post coitum cum impura meretrice peractum patiebatur continuum ferme materiæ albicantis ac viscidæ ex urethra profluvium non tantum absque voluptate, sed præterea etiam cum dolore scindente, qui quoque aderat, cum æger reddebat urinam.

Fermentum nempe acido corrosivum in partibus genitalibus hujus scorti delitescens per penem hujus juvenis in poros prostatarum ac vesicularum seminalium a coitu plus solito apertos, sicque acredine sua & semen & humores nutritios affluentes infecit ac ulcuscula excitavit in illis partibus; hinc itaque vellicatio & continua fere contractio prostatarum ac vesicularum seminalium semen ac humores nutritios corruptos modo prædicto assidue propemodum cum dolore fundentium.

Malum hoc gonorrhæa plerunque nuncupatur, estque satis periculosum, quandoquidem sæpius degenerat in luem veneream, si differatur ejusdem medela, tunc etenim fermentum acido-corrosivum abripitur & cum massa permiscetur sanguinea.

Nulla itaque mora interjecta ad curam properavi, ac ad acidum corrosivum temperandum & evacuandum, ut & ad ulcusculorum sanationem sequentia præscripsi.

℞. Extr. cathol. Gr. xxiv. Mercur. dulc. Gr. vi. Sal. prun. antimoniat Gr. v. M. F. pil. N°. vii. Has pilulas tempore matutino assumsit patiens, ac sequentibus quinque diebus semel quotidie jejunus devoravit bolum hunc.

℞ Thereb. ven ʒii. Rhab. ʒi. M. S. Post iterum mox præscripta purgatione & bolis usus est ut ante, atque hocpacto pristinam sanitatem adeptus est æger.

Therebinthina à quibusdam tam diu coquitur, donec pilulæ inde formari queant, sed male, quoniam coctio oleum spirituosum in aëre propellit, cum tamen in eodem præcipua therebinthinæ virtus consistere reperiatur.

In hoc malo iterum acidum criminor, sed mira fortasse alicui videbitur mea opinio, acidum scilicet in animali vivente adeo noxium existere ac inimicum sanitati, cum interim acetum carnem mactatam conservet integram per longum temporis intervallum; sed ut & hunc amoveam scrupulum, respondeo rem longe aliter se habere in vivo animali ac in mortuo.

In vivo animali ad vitæ ac sanitatis conservationem apprime necessaria est sanguinis ac humorum libera per vasa tubulosque satis patulos circulatio, quæ tamen haud parum impeditur ab aceto aliisque acidis sanguinem ac humores coagulantibus. In mortuo autem animali ad mactatæ carnis conservationem prædicta non requiritur circulatio, sed tantummodo opus est, ut præcaveatur, ne valde parvæ carnis mactatæ particulæ ab aëre nimium agitentur, fermententur, ac è statione propellantur; acetum autem particulis suis crassis ac gravibus ab hunc effectum producendum idoneum est.

Quod autem caro mactata maneat incorrupta, si motus particularum valde parvarum, alias futurus, hac aut illa de causa sistatur vel hinc manifestum evadit, quod caro mactata brumali tempore per multos dies integra servetur, cum tamen eadem æstivo tempore citissime corrumpatur ab aëre tum temporis, in motu valde celeri constituto.

Quod

Quod vero acetum constet particulis, crassis ac gravibus, liquet ex destillatione, quæ docet, spiritum vini citius ac prius quam aquam, & aquam adhuc citius ac prius in alembicum elevari quam acetum.

Præterea dici posset, quod carnis mactatæ sal volatile cum aceto coaguletur, ac ita immotum conservetur & impediatur, ne fermentescat cum aere, figuram suam mutet, ac avolet in aera, sicut cernimus sal volatile cornu cervi aut aliud quodvis cum spiritu acido coagulatum non avolare, ut alias facere consuevit.

Dum ago hic loci de gonorrhæa, in memoriam mihi redit haud illepidum alicujus medici responsum; interrogabatur hic aliquando inter pocula, quid foret in causa, quod homines tam facile supplicium paterentur in pene, ubi cum hac aut illa meretrice concubuerant, dum interim canes masculi cum canibus alterius sexus in numeris coëunt impune, ad quod medicus subridens reposuit, hoc contingere, quia canes, hac in re hominibus longe prudentiores, statim post coitum peractum cultellos suos lingendo bene purgare solent a sordibus, quæ forte adhærescunt; ex quo responso interrogator illud adhuc didicit, ut postea mox à coitu peracto membrum virile propria semper abluerit urina. *Iohan Mays in Praxi Chirurg. rationali.*

Gonorrhœa periodica.

In sexum sequiorem num cadat seminis profluvium jam non disputabimus: Paratæ utrinque rationes: Silentio autem præterire minime decet laborasse apud nos Juvenem Gonorrhœa periodica: Reditum hujus hospitis nunquam non nuntiabant dolorifica labiorum disruptio, nec non prævius universi corporis rigor: Prostratis inde notabiliter viribus ad nos accessit petitum Medicinam, qua facile impetrata, brevi convaluit: Præsentaneum auxilium præstitit sal corallorum ac Magisterium Saturni cum aceto nitrato paratum. *Ioh. Petri Pruckelii.*

In Gonorrhœa affecto balano, insectulum limaciforme fuit inventum. *Petrus Borellus observ. 53.*

Gonorrhœa virulenta cum excrescentiis.

Juvenis quidam temperie biliosus, opulentus & salax, ab impuro & impudico prostibulo numisma venereum pro aureo permutaverat, ut de seminis profluvio dolorifico eoque flavo querelas haberet, monstrando insimul excrescentias verrucosas ad fibulam, unicam principio quidem, postquam vero eandem acu apervisset, proliferam, nam quousque sanguis infectus fluxerat, eousque novarum notaverat exortum, ut etiam numerum tandem sexagenarium transcenderent. Huic in antecessum nodulum ex lignis, rhabarbaro &c. cum vino ordinavi, deinde Pilul. de Terebinthina cum pauco mercurio dulci præscripsi, tandemque decoct. nigrum Mynsichti composui, exterius applicandum, qui nunc aliquot liberorum pater vivit sanus. *D. Christophori Seligeri.*

Anatomicæ inspectiones

Gonorrhæa diuturna laborantis Glandosum corpus Semine repletum inventum est, cum Testibus eodem refertis.

In involuntario seminis fluxu laborante, quem Patavii dissecuimus, corpus Glandosum cum divideretur, non minus quam testes ipsos semine oppletum conspeximus: Et si verum fatendum est, inter dissecandum nulla penitus corporis parte tanta seminis vis usquam atque in hoc glandoso corpore invenitur, quantumvis id a testium substantia, mollitie, æquabilitate differat. *Vesalius de Hum. corp. Fabrica lib. 5. cap. 15.*

Gonorrhæa affecti cadaver vasa semen deferentia in penem maxime dilatata exhibuit.

Vasis semen in penem deferentis insertio conspectum quodammodo fugit, Et coitus, aut alias excretionis seminis tantum tempore aperitur: Quod Patavii quidam dissectus facile edocuit, qui ante suspendium involuntario seminis fluxu laborans, hos meatus omnes apertos laxosque habuit: eos potissimum qui ex testibus in Deferentis semen vasis revolutiones gyrosve pertingunt, & quibus dextrum & sinistrum deferentia semen vasa in vesicæ cervicem terminantur. *Vesalius de humani Corp. fabrica lib. 5. cap. 13.*

Gonorrhæa excitata ab ulceribus orificii vesicæ vicinarumque partium.

Mercatore febre exigua laboraret, ut fere decumbendi necessitas non esset, & flueret Gonorrhæa ut propterea sectio venæ differretur, tertio post die exacerbatus est dolor, & continua febris tenuit, &c Nono mors.

Qui sectioni cadaveris interfuit Chirurgus, retulit reperta esse ulcera in orificio vesicæ & partibus, Et tamen de his non querebatur. *Bal*vicinis *lonius Epid. lib. 2 pag. 160.*

Glandosum corpus (Prostata.) Gonorrhæa virulenta sedes est.

Gonorrhææ virulentæ protrahuntur interdum ad decem annos, quale exemplum Patavii videmus in viro Bergomense, cetera sano sed vix ossibus hærente: unde in Gonorrhæa hujuscemodi non excernis semen, sed pus ulceri, ex prostatis vero videtur proximum: Certe in omnibus Gonorrhæa laborantibus in Nosodochio dissectis, ulcera reperimus, seu callum, ulceris præteriti: Impossibile alioqui foret tanto tempore effluvium seminis vita superstite perstitisse: Severinus Neapoli in dissectis invenit inflammationem & abscessum in parastatis: *Bartholinus cent. ii. Observ. 36.*

Gonorrhæa muliebris Glandoso corpore affecto excitatur.

Fluor muliebris, si continuus, & Gonorhæa, ita inter se conveniunt, ut nisi mentem adhibeat Medicus præ similitudine facile in errorem abeat, quanquam a diversis partibus procedant & per destinata loca excernantur, quidem Fluor iisdem quibus menstrua fluunt, ductibus ejicitur, quod vel ideo judicamus, quia menstruum cruorem ita subinde immutari cernimus, ut qui primo veluti a victima, referente Hippocrate, prodibat, nunc minus floridus, postea pallidus ac sensim albus appareat, Fluoremque muliebrem, Album dictum efficiat: Gonorrhæam vero ex Glandoso corpore provenire, & per lacunas circum, & in meatus urinarii exitu collocatas erumpere, Cadaveris cujusdam mulieris hoc vitio infecti palam fecit, Nam utero ejusque vagina innoxiis corpus glandosum sive Prostatas, urethræ circumpositas solum male affectas offendimus.

Dicet aliquis, Quomodo illa Medicus internoscere valebit, si mulier affecta se castam & ab omni virili consortio alienam profiteatur? utcunque dijudicare poterit si ad prolabentem materiam, ægræque querelas diligenter attendat? materia namque Fluoris alteram in Gonorrhæa manantem longe quantitate superat: Querellas si consideret, Fluore fœdatas lumbari dolore cruciari, alias vero Gonorrhæa laborantes de oborta circa pudendas partes acerbitate lamentari audiet: Sin minus his contentus certior esse velit, genitalia inspiciat, siquidem meatus urinarii exitum circumsistentes partes (in quibus lacunarum exitus terminantur) mucosa quadam materia obsessas, ac interdum ulceratas reperiet, reliquis vaginæ partibus decenter sese habentibus, cujus contrarium in Fluxu albo fieri assolet: Sed hæc vulvæ inspectio non semper necessaria est, cum Medicus haud sit culpandus si medicamenta secundum ægrotantis querimonias præscribat: Si vero illum eludat, nec optatum præscripto medicamine successum contumax mulier consequatur, id sibi imputet: *Regn. Graaf. de mulierum organis cap. 9.*

GRAVEDO

Vid.

CATARRUS

GRANDO

Vid.

HORDEOLUM

GRAVIDARUM MORBI

Vid.

PRAGNANTIUM MORBI,

GURGULIONIS MORBI.

GUrgulio seu Uvula est corpus glandulosum supra laryngem è regione foraminum interiorum narium inter tonsilas situm, figuræ instar rotundæ è palati limbo posteriore dependens. Contegitur involucris ori quidem & faucibus communibus, sed paulo crassioribus. Quidam asserunt binis suspendi musculis interno scilicet & externo pari, ut antrorsum & retrorsum moveatur in deglutione, sive ut humores contenti sic continuò exprimantur. Alii vero volunt in hoc musculorum apparatu rarissime ornari, id interdum ab involucro processus ossis sphænoidis ad ejus latera musculosas dimitti fibras, unde etiam quandoque totum ipsius integumentum carneum appareat. Aperto involucro glandulosa partis retegitur constructio fibris membranosis ac vasculis variis cohærens, quorum vasculorum extremitates inter papillulas ex interiori membrana ipsam investiente assurgentes, hiant, ac segregando cibi liquori cuidam salivali, sicut & aliæ omnes glandosæ palati & oris partes, inserviunt. Non tamen in hoc totus uvulæ restringitur usus, siquidem etiam inservit impediendo cibi & potus in nares ascensui; præterea, secundum aliquot, modulando aëri a pulmonibus propulso pro voce articulanda non parum facit, ut & reprimendo aëris ad pulmones in inspiratione tendentis impetu, ne scilicet in illos liberius irruens suffocationem inducat.

Variis pars hæc tentatur morbis, qui partim ex congestione in ipsa facta partim ab acrimonia aliunde advenientе enascuntur: Si enim humor salivalis in illa secretus, ac per vasa in faucibus hiantia evacuandus, per orificiorum suorum obstructionem in propria scaturigine diutius continuatur, illicque moras longiores trahit, non tantum partem tumefaciet & prolongabit, sed etiam in acrius quid ac corrosivum evectus inflammationes & ulcerationes non parum molestas, procreabit, imò in cancrum abibit. Rursus si virus in sanguine nidulans vel ex scorbutica constitutione vel ex venerea lue illic copiosius depluat, sine mora inflammationes & ulcerationes aliis non absimiles, progignet sed quæ curatâ morbi radice, per se, aut saltem paucis adhibitis aut particularibus ac topicis, evanescent. Ast quid hisce diutius insistimus quum de Curationibus, Consultationibus, observationibus, varia è variis huc adducenda sese offerunt.

Curationes.

In uvulâ exulcerata commode usurpatur hoc remedium, quod in aliis etiam affectibus oris & anginâ est præstans.

℞. Herb. malv. hort. m. i. flor. rosar. rubr. prunell. veronic. salv. an. m. ß. radic. pollypod. querc. ℥i. coq. in aq. portulac. ℔. iv. aceti vin. ℥vi. usque ad casum transversi pollicis, postea colentur & colatura leniter exprimatur Pro uvulæ relaxatæ ac nimis tumentis abscissione singulare describit instrumentum Barthol. Hist. 8. Cent. 2. Alias recentem uvulæ prolapsum, ac relaxationem curat fermentum cum spir. vini humectatum & vertici impositum, una cum gargarism. & decocto florum ligustri cum sale prunellæ, aut nitro. Item sal. decrepitatum cum pauco pipere applicari potest uvulæ ita prolapsæ. Loco salis communis optimum est sal. armoniacum subinde uvulæ applicatum, spiritum

ſpiritum aluminis cōmendant alii. Quod ſi ſimul uvulæ inflammatio adſit optimum eſt decoctum herbæ aut radicis taraxaci; ſuccini ſuffitus ore exceptus ſpecificum eſt Rulandi. Vel ſemen cannabis in poſcâ parum coctum & colatum, pro gargariſmate adhibitum, eſt unum ex optimis remediis. Vel radix tormentill. & uvulariæ an. coquantur in cerevicia ſecunda, & cum modico mellis edulcorata exhibeantur pro gargariſmate. *Michaël Ettmullerus Collegii Practici l.1.*

Laxatur ſæpiſſime gurgulio, & linguæ ſuperin umbens vocis modulationi incommodat, ut in catarrhis; atque adſtringentibus ſiccantibusque remediis in priſtinum ſitum reſtituitur, præſertim gargariſmo ex decocto roriſmarini, roſarum puniccarum, plantaginis, uvularia baccarum myrtearum cum dianuco, vel diamoro; itemque pulvere ex pipere longô, corticibus myrobalanorum, tormentilla, alumine uſtô, bolo Armena, & ſimilibus. Fermentum capiti adhibitum cum ſuccino, & ſpir. vini purus, optime confert ex Frider. Hoffmann. Suffitus etiam ex maſtiche, gumm. animæ, balſamo Peruvianô & Tolutano, pulvere nicotianæ, roriſmarini, betonicæ. Piperis contactus quoque prodeſt ex Borello. De inflammatione uvulæ, vide ubi de Tonſillarum affectibus. *Lucas Tozzi Medic. Practicæ parte 2.*

Conſultationes.

Inflammatio Tonſillarum & gurgulionis laxatio.

Sereniſſimæ Reginæ Secciæ Conſiliarius, Sedini Pomeranorum in ſolenni quodam convivio præter intentionem; vir alioquin temperatiſſimus meracioris vini potu inebriatus, poſtero die moleſtiam quandam & dolorem circa radicem linguæ ſentiebat cum ardore, ſiti, & quadam deglutionis & reſpirationis difficultate.

Tonſillas, aut columellam, vel utrumque aliquid præternaturale pati ſuſpicabar, ac proinde depreſſa lingua fauces inſpexi, ubi primo intuitu amygdalas, uti vocant, ſive tonſillas ex utroque latere tumidas, rubentes & inflammatas, mox & gurgulionem relaxatum & propendentem deprehendi.

Occaſionem malo, procul dubio dedit largior vini generoſioris potatio, quatenus ſanguis ab ea incaleſcens & tenuior redditus, ad partes has ſua natura molles & laxas defluens, tumorem ac inflammationem excitavit.

Confeſtim itaque aperta baſilica dextri brachii ſanguinem detraxi; mox ad fervorem ſanguinis reſtinguendum julapium refrigerans præſcripſi.

℞. Aq. fragor. acetoſell. endiv. an. ℥vi. rob. ribium ſyr. berbr. rubi idæ, an ℥ii. ſucc. citri ℥iß. M.

Ex topicis gargariſmum, vel potius collutionem oris ex repellentibus & aſtringentibus exhibui.

℞. Fol plantag. prunell an. m.i. flor. roſ. rubr. m.ß. cortic. granator. ℥i℥. coque ex ſ.q. aq. ſimpl. pro ℔ii. Colatur. adde rob ribium ℥ii. diamoron ℥i. ſyr. de agreſta ℥ß. m. Mixtura hæc reſupinato capite in ore contineatur tepide; inflammata enim nec frigus ferunt nec calorem, & valida gargariſatione plus materiæ ad locum affectum attrahitur.

Columellam elongatam ſequenti pulviſculo undique conſperſi, beneficio inſtrumenti a Gulielmo Fabricio Cent. 2. obſ. 21. depicti.

℞. Flor. ſcabios. balauſtior. roſ. rubr. cortic granat. ℥ß. rad. biſtort. torment. gallar. immatur. an. ℈ii. alumin uſti ʒiß. M. F. pulvis.

Sedata paululiſper inflammatione, repellentibus moderate diſcutientia admiſcui; extra etiam guttur oleo amygdalarum dulcium & liliorum alborum inunxi.

Tandem corpus bilioſis humoribus refertum extracto caſiæ & pulvere meo cholagogo purgavi, ſicque virum integerrimum, meique amiciſſimum. Dei gratia, bonæ valetudini reſtitui. *Baldaſſar Timæus in Caſibus Medicinalibus.*

Uvulæ Relaxatio.

Juvenis viginti ſex annorum, plethoricus, poſtquam aliquot dies liberaliori vini & cerviſiæ potui indulſiſſet, incidit in magnum dolorem faucium, quo non niſi cum dolore & difficultate quicquam deglutire poteſt. In faucibus etiam aliquid, inſtar boli deglutiendi tumens, ab ipſo perpetuo percipitur. In ore ejus cum lingua depreſſione aperto, apparet uvula valde tumida & laxata, vicinæque partes valde tumentes rubentes.

Afficitur in hoc ægro uvula, ac præterea fauces, quod ex dolore, deglutiendi difficultate, & tumore, inſtar boli fauces prementis, in illis partibus percepto: item, ex ipſa fauces ejus inſpicientium autopſia, eſt manifeſtum.

Morbus, qui ipſum affligit, eſt faucium, & præcipue uvulæ, a ſanguine calidiore & pituitoſo ortus; qui partes illas vicinaſque ſua copia diſtendens, uvulamque nimium relaxans, atque hic dolorem & deglutiendi perpetuam difficultatem, ſuffocationiſque ſubinde inſecuturæ metum, inducens, uvulæ relaxatio, à præcipuo hujus tumoris ſymtomate, reliqua alia ſymtomata potiſſimum producente, vulgo appellari ſolet.

Procatarctica hujus morbi cauſa eſt potus ille generoſus & liberalis, cui hic juvenis per dies aliquot plus juſto indulſit; inde enim multi humores ſanguinei & pituitoſi, in ejus corpore geniti, antecedentem huic morbo præbuerunt cauſam. Pars vero eorum in corpore incaleſcens, & poros vaſorum circa fauces, uvulam, vicinaſque partes plus juſto, ex præcedenti potione illas partes præ cæteris magis laxante, appertos inveniens, & per eos ſe in partes illas copioſe effundens, continentem hujus morbi, ejuſque ſymtomatum, conſtituit cauſam.

Dum enim per illum humorum ſanguineorum & pituitoſorum, in partes illas copioſe illabentium, ibique vehementius incaleſcentium, influxum, tumor in faucibus vicinisque partibus & uvula naſcitur, gula & guttur ita arctantur, ut ea, non niſi magna vi, magnum dolorem neceſſario inferente, in deglutiendo aperiri queant. Uvula vero hinc juſto longior & latior evadens, & fauces ſua nimia mole replens, facit in iis perpetuum, tanquam boli ibi hærentis, ſenſum. Interdum vero illa plus ſolito intumeſcens, & humores quoſdam in aſperam arteriam per rimas epiglottidis copioſius immittens, tantam ſubinde inducit reſpirandi difficultatem ut æger ſuffocationem metuat. Hæc autem om-

nia in ore tam sunt evidentia, ut inspicientium oculis cerni possint.

Morbus hic, cum deglutitionem & respirationem tollere, & uvulæ corruptelam inducere possit, satis est periculosus.

Diligenti itaque Curatione erit impugnandus. Eaque in causæ antecedentis, & continentis, item in tumoris & intemperiei, per contraria ablatione consistet.

E vena igitur in brachio dextro apertâ mox educatur sanguis ad uncias decem. Idque etiam postea repeti potest.

Paulo post talis injiciatur clyster

℞. Decoct. emollientis lib. i. Elect. diapruni. i an. ℥vi. Ol. violar. lilior. an. ℥i. salis ʒi. Misce, F. Clyster.

Cucurbitulæ etiam scapulis & humeris sunt adhibendæ. Et utatur tali gargarismo;

℞. Hordei mundati p. i. Fol. violariæ, portulacæ, plantag. an. m. i. myrti m. ß. Cort. malor. granat. ℥iß. Flor. rosf. rubr. malvæ arbor. an. m. ß. Sem. cydon. malvæ an. ʒj. Auricular. judæ ʒi. Decoq. in aq. com. ad lib. iß. in colatura dissolve diamori, diamuci, mell. ros. an. ℥ß. Misce pro gargarismo, quo sæpius in die gargarnet.

Et sæpe lambat de hoc linctu.

℞. Diamori, diahuci, Sir. violacei an. ℥ß. Misce.

In ingenti dolore, interdum gargarisandum cum lacte recenti.

Postridie purgetur tali haustu, si tum deglutire possit; nam alioqui repetendus esset præcedens clyster.

℞. Sennæ ℥ß. Sem. anisi ʒi. Decoq. in aq. hordei q. s. ad ℥iv. In quibus dissolve el. diaprum ʒii. Misce. F. potio, mane exhibenda: & subinde, malo perseverante, iteranda.

Corpore bene purgato, uvula cum pulvere sequenti, cochlearis, ab Hidano centur. 2. obs. 2. descripti, vel alterius convenientis ope, sæpius in die erit sublevanda.

℞. Rosar. rubr. balaustior. cort. granat. an. ʒß. Rad. bistortæ, tormentill. g. llar. immatur. iride florent. an. ʒi. aluminis usti ℈ii. M. F. pulvis.

In diæta aër sit temperatus; cibus ex jusculis & ovis sorbilibus: vitentur omnia aromata: potus sit tenuis cerevisia: corpus quiescat: somnus sit moderatus: fugiantur animi affectus. *Henricus Regius apud Theodorum Craanen Medicationum lib. 1.*

Ulcus in gargareone cum exesione tonsillarum & uvulæ.

Vir Illustrissimus, quadragesimum tertium annum agens, temperamenti totius calidi & humidi, jecoris calidioris, boni & carnosi habitus jam quintus decimus currit mensis, ex quo præcipiti & copiosa destillatione in fauces correptus fuit cum febre & insigni deglutiendi difficultate. Medicus autem domesticus accersitus sanguinis missionem jussit, gargarismos præscripsit, clysteribus ventrem exoneravit, & victus rationem congruam instituit quibus equidem melius habere visus est Nob. Patiens. verum duobus transactis diebus, rursus invaluit affectus & præsertim in tonsilla sinistra cum ejusdem exulceratione: idcirco sanguis rursus extractus fuit & gargarismi detersorii instituti; quibus licet febris, inflammatio, deglutiendi difficultas fuerint omnia remissa exulceratio tamen progrediebatur uvulam versus, & non obstantibus medicamentis quoque refrigerantibus, & humoris acrimoniam atque aciditatem demulcentibus assumptis, ulcus tamen quotidie serpens, non solum uvulam, sed & dexteram quoque tonsillam occupavit, tuncque lue celtica humores infectos fuisse Medici adstantes suspicari cœperunt: cùm inceptam destillationem Gonorrhæas, & caries passus fuerit; propterea ad alexipharmaca gallica devenire decreverunt, & Decoctum ex salsa, guajaco, ligno cydoniorum & santalo in aqua fumariæ atque chichorii præscripserunt, quod solutiuum reddiderunt sennâ polypod. & tartaro superadditis; pro potu vero conuecto aqua ex salsa parata utebatur: interim melle ros. & syr. de rosis siccis cum spiritu sulphuris partes affectæ tangebantur. His per mensem adhibitis, non solum levatus sed ex toto sanatus, videbatur; verum transacto mense, recruduit affectus & ulcus in iisdem partibus apparuit. Causam autem retulerunt in novum commercium cum infecta muliere. Quamobrem repetita fuere quadraginta continuis diebus jam administrata remedia, omnia tamen in cassum tentata, liquidem ulcus serpendo semper magis unde quaque sese dilatavit; ob idque Medici decoctum sudorificum instituerunt per plures dies, capite tamē extra sudatorium servato, veriti ne nimium illud incalesceret, sed frustra omnia & irrita fuerunt; etenim & uvulam, & ambas tonsillas destillatio corrosit vocemque & deglutitionem adeo læsit, ut loquendo vocem etiam per nares emittat, acque potus præsertim, nonnumquam etiam potulenta alimenta ad nares regurgitaverint atque prodierint, corpore toto interim valde emaciato. Hoc infausto eventu perterriti medici aeris mutationem consulverunt, & ad locum quendam suburbanum tanquam ad Tabias Virum Illustrissimum dumiserunt, à qua loci mutatione juvamen majus, quam a medicamentorum administratione Nob. Par. cognovit. At tamen ad nos perveniens, accuratissime locum affectum exploravimus, & tonsillas, necnon Uvulam ex toto ablatam atque corrosam invenimus; præterea ulcus tum superius ad os sphenoide, & inferius per œsophagum repere cum callositate atque non exigua sorditie observavimus. Et quoniam à nobis auxilium petit, ideo de agendis, ut infra consulimus.

Ad quadragesimum usque annum, vitam incolumem duxit Vir Illustrissimus iste totius temperamento calido & humido præditus, boni & carnosi habitus, cum capitis caliditate & humiditate non valde excedente, & ideo sine sensibili molestia capitis destilatione, quæ ex tempore præceps ad gulam irruere cœpit, postquam Gallicam Gonorrœnam cum Carie contraxit, sicut eodem tempore totius corporis macies incipit; cujus veritatis ratio facile adduci potest, namque si à calore temperamenti propter ætatem acutiori reddito, sanguis calidior & acrior factus fuisset, qui ut ineptus ad nutritionem, maciem introduxisset, & postea per venam

cavam ad cor, indeque per arterias carotidas ad cerebrum circulando perveniens per jugulares venas internas ad fauces atque tonsillas, ut inutilis à natura transmissus affectum anginosum produxisset; id contigisset eo tempore quo magis calor ipse temperamenti viget, nimirum circa trigesimum aut quintum annum; quod non evenit nisi post quadragesimum; postquam scilicet à Lue Gallica, non solum vasa spermatica, sed & hepar una cum massa sanguinea inquinatum fuit, cujus Celticæ qualitatis impressio & characterismus cum sit exustio, idcirco visceribus & ipsi sanguini gradus caloris p. n. superaddidit, ipsumque sanguinem ad nutriendum ineptum reddidit, unde macies: naturæ autem molestus extra venas detrusus inflammationem in faucibus excitavit, ubi diutius remorans sua prava & exurente qualitate tonsillas primo corrosit, & serpens exedendo Uvulam quoque consumpsit. Non igitur mirum, si prioribus medicamentis minime cesserit affectus, & parum quoque alexipharmacis gallicis: etenim cum calida & humida capitis naturalis intemperies non valde excedens, à Lue Gallica magnopere adaucta fuerit, caputque ipsum valde excrementosum redditum, hæc corrigi non potuerat sine sudore, nec sine ipso Gallica qualitas in humiditatibus excrementitiis & partibus solidis fundata extirpari; & propterea nonnihil quidem remissa, at nunquam ablata fuit causa fluxionis & exulcerationis; imo fusi tandem humores in toto à Decocto sudorifico in hypocausto sicco ad caput impetum fecerunt, quod extra hypocaustum existens, nec ideo satis exudans, eosdem infectos humores in seipso retinuit, sicque fluxio necessario ad tonsillas & gargareon adaucta fuit, simulque adauctum ulcus. Ut autem Uvula impedit quominus alimenta, & potulenta præsertim ad superiora ascendere possint, & eorundem descensum atque deglutitionem adjuvat, ita eadem dempta atque consumpta in causa est, ut ad superiora regurgitent & ad nares ferantur, præsertim quia ab ulcere dolorem inferente impediebatur iisdem alimentis descensus: quod impedimentum tandem cessavit, quoniam ob callositatem vlceri obductam non amplius percipitur dolor; vox tamen ob columellæ defectum fertur ad nares, & non tota per os emittitur. Utinam vero in præsens ulcus non amplius depasceretur; in parte namque inferiori vix terminus conspici potest, sicut nullo modo in superiori, adeo ut ad os sphenoide facile pervenire possit, & prætererea cum palatum quoque calorem mutare inceperit, ideo & proximas partes brevi infici posse dubitandum: viget enim & abundat, copiosa Gallica destillatio, cujus aliqua portio in pulmones noctu delabens tussiculam excitat, copia vero major per œsophagum in ventriculum descendens subversionem axcitat, ciborum amplexum & concoctionem impedit, ac chylosæ, & forsan etiam saniosæ materiæ catarrho immissæ regurgitationem inducit.

His autem ita se habentibus, facile videre est statum Illustrissimi Viri adhuc, esse periculi plenum, primo quoniam ulceris dilatationem & propagationem prohibere difficile erit, cum ejusdem termini non satis oculis pateant, & præterea quoniam macies invaluit, & à perseverante in pulmones destillatione, & simul ab aeris frigiditate ob Uvulæ defectum pulmones immediate ferientе, Phthisis facile introduci poterit.

Quare sedulo agendum etiam hoc incongruo anni tempore, ne ulcus ulterius progrediatur, Topica adhibendo primo, & potissimum Cachectica, mox Sarcotica, atque tandem Epulotica, dum interim expiato ventriculo, acrimoniam humorum demulcentia, & Gallicam qualitatem respicientia, (non tamen sudentia) sunt in usum ducenda. Proximo autem ineunte Vere ineunda quoque erit regularis Purgatio, causarum extirpatio & ulceris perfecta Curatio, sine tamen deperditæ partis restitutione; tunc enim primis mundatis viis, massa sanguinea erit depuranda. Caput purgandum. Celtica lues penitus debellanda, simulque humida capitis intemperies, jecoris calida remittenda, Sanguis temperandus & totum corpus renutriendum; Topicis vero ulceri incumbendum.

In præsens igitur ulceri totis viribus prospiciendum, primo detergentibus & cachecticis quoque, non solum saniem, sed etiam callositatem auferentibus, deinde exiccantibus, ideo gargarismi frequentes instituantur ex aqua Tettuciana, cum melle rosato simpl. cui aqva hordei potest etiam commisceri; verum quoniam jam dictis collositas non adeo facile tolli poterit, ideo etiam ad Escharotica & adurentia, ad ignem scilicet erit deveniendum, idoneo instrumento applicandum; vel saltem valde exiccante gargarismo erit utendum (quod tamen tolerabile sit) ut tinct. rosarum, spiritu vitrioli extracta & aqua plantaginis, vel aqua Villensi parata.

Interim ventriculus à præsenti infarctu est vindicandus, præbendo primo mel. ros. sol, cum manna, cui superbibat mulsæ dilutæ lib. ij, ii. Mox die sequenti assumat.

℞. Oxymel. simpl. ℥.iii. aquæ flor. citri ℥.i. m. pro syrupo. Tertio vero die assumat crem. tart. ad ℥. ß. in jure pullæ, aut vituli, cort. citri alterato. Die postea sequenti rursus assumat oxym. deinde cremorem tartari, & ita alternatim perseveret x. aut xii. diebus, ut ventriculus cum œsophago mundificetur & primæ viæ exinaniantur, repetito superius præscripto Leniente. Qua paracta primarum viarum expiatione, in usum ducat lac hujusmodi artificiale.

℞. Sem. melon. mundat. ℥. j. sem. cucurb. mundat. ℥. ß. amygd. dulc. mundat. n. xv. nucleorum pineorum n. xxv. m. contundantur omnia, & cum jure carnis pro cibo consueto extrahatur Emulsio ad ℥. vii. aut viii. cui adde sacch. albi cochlear, & irroretur hujusmodi emulsio ad suavitatem guttulis aquæ rof. aut è flor. citri, & summo mane præbeatur quatuor aut quinque horis ante cibum. Ius autem carnium, tum pro hac emulsione conficienda, tum pro ferculis omnibus parandis, sit semper optima china alteratum. In usu jam dictæ emulsionis

nis perseveret tota Quadragesima, usque ad tempus futuræ eradicativæ Purgationis: poterit enim inservire, tum ad demulcendam humorum mordacitatem, tum ad totum corpus nonnihil enutriendum: Interim decimo quoque die assumat cremorem tart. ad ℥j. cum sacch. in jure, ut supra dissolutum. Et congrua utatur victus ratione, evitando aeris inclementiam & nimis frigidam, & in cubiculo nimis calidam. Vitet quoque alimenta excrementosa, coctu difficilia, calida, vaporosa, sitque cœna parca. Vinum sit album, tenue, aquosum china & santalo albo medicatum, ita ut pro singula situla ingrediantur ℥.ii. dictorum lignorum. Somnus nocturnus, diuturnus quoque proderit. Exercitium fiat ante prandium. Venus omnino ableganda, & alvus lubrica servanda passulis aut prunis coctis in prima mensa cum sacch. assumendis. Tandem ab applicationibus & studiis abstinendum, animique alterationes & perturbationes arcendæ. Et hæc pro nunc.

Purgatio autem eradicativa sub finem mensis Martii ineunda, tunc erit à nobis præscribenda, si de statu Illustrissimi Viri tunc temporis certiores facti fuerimus: consilium enim erit in arena capiendum, & supra propositis indicationibus pro viribus erit satisfaciendum, sanguinis missione, primarum viarum expiatione, humorum præparatione succis depur. cich. borag. betonicæ pluribus diebus assumendis; & non semel electivè purgantibus Cacochymia erit tollenda. Caput pilulis capital. Paracelsi expurgandum. Lues Gallica Alexipharmacis extirpanda, nimirum Decocto sudorifico, medulla guajaci, salsa, visco quercino & santalis albis in aqua cich. & beton. parato, quo humida quoque capitis intemperies corrigetur. Quibus peractis, ad jecoris atque sanguinis caloris moderationem & totius corporis renutritionem, intrinsecus facile convenire poterit lactis asin. usus, & extrinsecus balneum aquæ dulcis herbis refrigerantibus alteratæ, non omissis Conservis capitalibus, & habita semper ulceris providentia, si opus fuerit. Quæ omnia Illustrissimo Viro à summo Deo salutaria precamur. *Raym. Ioh. Fortis Consult. & Respons. Medicin. Cent. 1.*

Observationes

De uvulæ relaxatæ curatione.

Nunc quomodo ego raro maximas quidem & ingentes relaxatas columellas sanaverim, paucis addam. Relaxatur autem ut Hippocr. docet libr. 2. de morbis, quotiescunque pituita à capite ad fauces deffluens, à columalla excipitur. Id quod facile fieri potest, cum sit pars admodum rara, mollis & spongiosa. Estque affectus hic periculosus: Aliquando enim columella cum tonsillis adeo inflammatur, ut æger neque cibum, neque potum deglutire, imo vix spirare possit. Horum ego nonnullos vidi, ac etiam feliciter curavi. Transit & interdum in gangrænam, ut ex præallegato loco. Hippocratis elicere licet. Quod & forestus lib. 15. Observat. 5. annotavit, mihi tamen videre non dum contingit. Potest & in anginam terminari, ut tu ipsemet mecum hic in Dno. Joanne Merula, sene omnimodo reverendo vidisti, & procul dubio annotasti. Is enim cùm inflammatione columellæ laboraret, me absente, Empirico & homini plane ignaro se curandum commisit. Hic per dies aliquot pulverem calidissimum atque adurentem faucibus inflavit unde mox inflammatione & angina sequuta, de vita periclitabatur. Curationem non addo, cùm tu ipsemet inter fueris. Itaque ut Chirurgus in hoc affectu caute & præmeditate procedat, est necesse. Inprimis autem explorandum, an affectus sanabilis sit, nec ne, ne ægro temere quicquam polliceatur. Deinde etiam, an sit cum, vel citra inflammationem: si enim scirrhosa fuerit columella, & cancro proxima, quemadmodum illæ quarum in præcedentibus observationibus meminimus, prudentis erit Chirurgi, manum non admovere aut si ægri, amicorum aut adstantium precibus obtemperare cogatur, nihil quicquam tamen, nisi de eventu morbi prius facta prognosticatione tentet, ne nomen imperiti Chirurgi sibi acquirat, suadeo. Porro ex quacunque ortum duxerit causa, statim ab initio victus ratio tenuis instituenda est, corpus clysteribus, sæpiusque iteratis, Areteo præcipiente, evacuandum, & materia, quæ ad fauces defluit, deorsum trahenda, ligaturis item extremitatum, sectione venæ in brachio cucurbitulisque scapulis adhibitis, defluxus alorsum revellendus est. Gargarisma ab initio sit repellens, quale hoc quo ego uti soleo.

♃. Folior. plantag. Mespilor. Caudæ equinæ, Rosar. rubr. an. m. folior. scabiosæ m. f. gallar. ℥. ß. Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis. In lib. ii. colatura dissolve mellii. rosati, aut diamori ℥. ii. aceti rosac. parum. misce, & fiat gargarismus. Loco decocti possunt sumi aquæ distillatæ cum melle ros. & diamoran. Aliquando & sola posca feliciter usus sum. Nonnulli statim ab initio pulvere piperis longi gulæ inflato, Uvulæ relaxatæ auxiliari conantur quod quidem periculo non vacare, tu ipsemet in reverendo Dn. Merula observare potuisti. Collum quoque oleo rosac. inungere solitus sum. Et si affluxus vehemens, sequens applico cataplasma.

♃. Farinæ hordei. ℥ii. Pulu. rosar. Myrtillor. nucum cupress. an. ʒii. Coquantur posca, fiatq; cataplasma, addendo sub fine olei rosac. parum & vitellum cum albumine ovi.

Os singulis fermè momentis, superiori gargarismate abluendum. Si dolor ingens adsit, gargarismati addo parum seminis fænigræci cydoniorum & florum chamomillæ. Nonnunquam quoq; ut loco gargariematis lac. recens sumat æger, jubeo, videndum tamen, ut quum semel os lacte deinceps quinquies, aut sexies gargarisinate abluat: lac enim magis lenit dolores, quam vere affluxum repellat, quod tamen in hoc affectu circa initia præcipuum. Cæterum quotiescunque æger aliquâ de causa per se fauces non satis rectè abluere & gargarizare potest, soleo gargarisma ut lac ægro, syphone clementer in gulam injicere. Corpus præterea à pravis humoribus expurgandum: Si bilis abundat, conveniunt electuarium diacatholic. de succo

succo rosar. lenitivum, syrup. rosac. solut. compos. cum Rhabarbaro, Agarico, & & lenn. Diaphœnicum. Si vero pituita, Pilulæ cochiæ, aureæ, & de Hierâ cum Agarico, ex usu esse possunt. Si æger pilulas deglutire non possit, potio ex electuario Indo majori aut minori, vel ex diacarthamo cum decocto betonicæ, scabiosæ semine anisi & fœniculi dissoluto, est; Phlebotomiam (si nihil adsit quod impediat) in brachio, tum revulsionis gratia, tum quod humores omnes simul evacuet, tam in deffluxione frigida, (si vehemens & suffocationis periculum fuerit) quam calida administrare soleo. Cucurbitulas item scapulis, & musculis bicipitibus, cum fructu applico, Hippocrat. lib. de affectionibus, vult ut capiti raso in postica parte applicentur; indeque plurimum detrahatur sanguinis.

Id tamen extra laconium, ut fiat, suadeo. Fabianus Scheurerus lib. de catarrhis, capite de catarrho oculorum, cucurbitulas in Podagricis improbat, ne materia ad spinam, indeque ad articulos trahatur, Recte quidem, sed quia Podagrici sæpissime hoc affectu corripiantur, morbus item sit gravissimus, suffocationis quin etiam periculum nonnunquam adsit, ad id quod magis urget, Chirurgo præcipue respiciendum est. Interim etsi aliquid ad articulos defluxerit, minus tamen periculosum erit, quam si ad gulam, & facile postea corrigi poterit. Affluxus autem impetu sedato, ad ea quæ magis discutiunt, transeundum. Unde sequenti gargarismate magno cum successu utor.

℞. Folior. & flor. betonicæ, salviæ, scabiosæ an. m. s. Rosar. m. j. summitat. rosmarini & florum chamomel. an. p. j. Coquantur in ℔. iii. aquæ ad consumptionem tertiæ partis. Colaturæ adde mellis rosac. ℥iii. etiam aluminis ʒii. misce fiat gargarisma nonnunquam etiam prædicta simplicia vino rubro in coque. Exterius collum oleo chamomillæ aut oleo ex floribus solani inungo, & lanam succidam applico.

Aliquando columella propter continuum affluxum materiæ, intumescit adeo, atque relaxatur, ut non minimum negotii, tam ægro quam Chirurgo, facessat, sicuti mihi, tum in multis aliis, tum præcipue, in viro quodam honesto, ac cive Paterniacensi videre contigit.

Huic uvula ad magnitudinem fere nucis juglandis excreverat. Quare impetu affluxus sedato, corporeque semel atque iterum purgato, applicatis item cucurbitulis, sequentem pulverem, bis aut ter in die inflavi.

℞. Pulv. rosar. rubr. balaustior. cortic. granator. an. ʒ. s. fol. & flor. scabiosæ & ligustri ana ʒii. aluminis usti ʒi. s. misc, & fiat pulvis. aut.

℞. Radicum bistortæ, Iridis florent. tormentillæ, gallar. immatur. an. ʒii. rosar. rubr. & flor. scabiosæ an. ʒi. lapidis calam. præparati ʒi. s. aluminis usti ʒii. misce & fiat pulvis subtilissimus. Modus autem ejusmodi pulveres inflandi, talis est. Lingua speculo oris depressa, mox spatula aut cochleari parvo, & ad id apto, pulvis uvulvæ admoveatur. Ut autem pulvis undique uvulæ aspergi atque inflari possit, sequens excogitavi instrumentum, quo multoties usus sum.

Est autem cochleare ex capro cujus manubrium fistulosum, octo pollices longum, & interiori cochlearis parti annexum, Ex altera parte folliculum (ex corio, eo modo, quo auceps fistulis suis ad fallendas coturnices, alligare solet, factum) annexum habet, cochleari itaque impleto pulvere, uvulæque admoto follis corrugandus est, quo aer pulverem in altum pellat, sicque uvula ac palatum eo undique aspergantur. Sed quia necesse est, ut mulier speculo linguam deprimat, interim dum Chirurgus hoc instrumento pulverem admovet, ac proinde sic unus alterum impedit, hanc ob causam, aliud instrumentum longe ad hanc rem commodius effinxi, quo Chirurgus interim, dum sinistra speculo oris linguam deprimit, dextra pulverem admoveat.

Follis hic similiter alligatum habet cochleare cupreum cum sua fistula, longitudine pollices octo continens. Follis vero longitudo quinque, uti latitudo trium pollicum existit. Ut autem follis depressus per se in altum relevaretur, atque unica manu inflatio fieri possit, in interiore parte sua instrumentum veluti plectrum sive elevatorium ex chalybe fabricatum, continet, beneficio cujus, superior pars follis in altum relevatur. Nonnunquam adeo contumacem uvulæ inflammationem, aut relaxationem vidi, ut ultra mensem ejusmodi pulverem quotidie inflare, necessum fuerit. Hæc ideo moneo ut de salute ægri semper bene speres, etiamsi ab initio res per se difficilis appareat. Quod si levioribus hisce remediis morbus non cedit, ad fortiora progrediendum est. Nonnulli aquam fortem per se aut aquæ Plantaginis vel rosarum dilutam, aliaque medicamenta caustica admovent: prudenter tamen & caute hac in re agendum est, ne malum ingravescat. Quotiescunque enim malignitas aliqua adest, facillime malum ab ejusmodi medicamentis acrioribus irritatur: si quis tamen iis uti voluerit, ea quæ a Paulo Æginethâ lib. 6. cap. 31. hac de re traduntur, observet.

Sæpenumero quoque uvulam forticibus abscindere aut filo ligare, vel cauterio inurere coacti sumus. Videat tamen Chirurgus ante omnia, ne aliqua subsit malignitas, vel dispositio ad cancrum, quod facile cum ex duobus proxime præcedentibus observationibus; tum ex Paulo Æginethâ loco præallegato, elicere licet, ubi monet contractas, rotundas, sanguinolentas & subnigras, Chirurgiâ agrediendas minime esse. Quæ vero contrario modo se habent, nimirum quæ ut idem Paulus docet, tenues sunt, oblongæ, & in supremâ parte imminutæ, neque nigræ aut sanguinolentæ sed subalbicantes, Chirurgiam admittere. Tantum autem de uvulâ quantum naturalem excedit modum, auferendum convenit; est enim veluti plectum rocis, qui ea carent, raro distincte ac clare vocem loquelamque proferre possunt, Raro inquam, quandoquidem mihi unum aut alterum videre contigit, quibus licet uvula erosa fuerit, adeo tamen distincte & articulate proferebant sermonem, ac si instrumenta omnia integra ac illæsa adfuissent. Alter eorum Ozenicus fuerat noster, cui per annum integrum ozænâ laboraret, uvula plane erosa conspiciebatur ut suo loco dicemus. sed hæc rara sunt atque infrequentia.

Pone

Porro abscissio hoc modo perficitur. Cuspidem uvulæ rostro ciconiæ Chirurgus apprehendat, deinde quod superfluum, forficibus abscindat, parumque sanguinem effluere permittat. Si autem plus æquo effluxerit pulvis noster ad sanguinem sistendum cochleari parvo, aplicandus est. Postea gargarismis ejusmodi, quales antea præscripsimus, utendum. Quod si æger incisionem abhorrheat, aut sanguinis profluvium vereatur tum sequenti instrumento, à nobis primo invento uvulam absque omni difficultate atque periculo ligare, & abscindere soleo.

Est autem stilus fistularis, longus pollices octo, mihi ex ære fabricatus, cui ex una parte annullus, adaptatur est. Is vero ex interiore sui parte tantùm excavatus, quantum ad recipiendum filum opus. Postea seminodus, faciendus.

Fili deinde una pars per foramen, quod in superiori parte annuli est, similiter traducenda. Tum deorsum angustissimum foramen quod in externa parte annuli existit traducto illo, parti inferiori alligare oportet. Si autem externa pars annuli, similiter non nihil excavatæ, quo filum, ne hinc inde vacillet, continere possit. Quo facto minister speculo oris linguam deprimat, Chirurgus vero partem uvulæ abscindendam, annulo apprehendat, dextraque filum, vehementer attrahat, ac uvulam stringat. Sic enim nodus efficietur. Facto nodo ad uvulam, filum, abscindatur: & extracto instrumento, ut extra dentes propendeat, relinquatur, si enim in ipsa constrictione uvulam non absciderit, eadem tamen, aut sequenti nocte, id præstabit.

Sin vero immodicus sanguinis fluxus supervenerit, cauterium actuale admovendum est, hunc in modum. Habeat Chirurgus duos ministros, quorum unus caput firmiter teneat, & ægroto oculos velet: alter linguam oris speculo deprimat.

Chirurgus vero fistulam æneam, octo pollices longam, linteoque madido; undique excepto foramine excipiat. Postea stylo ferreo ignito fistulæ intromisso, uvulam cauterizet, vicinis tamen partibus illæsis. Tandem gargarismis idoneis, melleque rosaceo curatio absoluenda est.

Putrefactio aliqua si adfuerit, efficacissimum erit cauterium. Sed quia ægri vehementer ab eo abhorrent, & totum, si res ad votum non succedat, Chirurgo adscribunt, ideo prius medicamenta hæc, quæ sequuntur experiri soleo, quibus magno cum successu utor. Institutâ igitur optimâ victus ratione, purgato corpore reliquisque adhibitis universalibus, ut antea monui, sequenti gargarismate os continuo abluere jubeo.

℞ Hordei integri m.i. Radicum plantag. ℥i. Folio.Scabiosæ.geranii, scordii an.m.f.Rosarum & folior.plantag an.m.i.Coquantur in ℔ iiii.aquæ ad hordei crepaturam; tum admistæ mellis rosacei,& diamori,an.℥ii.misce,fiat gargarisma Ter quoque aut quater in die unguento nostro Ægyptiaco,cujus descriptionem pete ex tractatu de gangrænâ,affectam partem penicillo inungo, idque eo usque continuo donec putredo,ac morbi sævia remiserit, tum ea quæ superius in relaxatatione uvulæ tradidi adhibeo, iisque curationem absoluo. *Gulielmus Fabricius Hildanus observat.Chirurgic.Cent. iii.*

De ulceribus oris, ex lue venereâ contractis: Item de uvulæ relaxata periculosâ curatione.

Nobilis ac strenui viri,Dn.Ioh. Held inclytæ Reipublic. Freyburgensis Helvetiorum consulis prudentiss.uxor,cum quadam die sub ardentissimo sole equitasset,caputque plus, quam pro conservanda valetudine licebat, excalefactum fuisset,catharrho ad uvulum & fauces corrupta fuit. Advocatus Barbitonsor, cum uvulam intumefactam esse deprehenderet, pulverem summe calidum & acrem quotidie ter quaterve insflavit Hinc exorta inflammatione & abscessu periculosissimo, non tantum uvulæ, verùm etiam cartilagines narium erosæ fuerunt, ulceraque hinc inde in facie eruperunt. Tandem miseram calamitosamque hancce vitam,misera illa ægra(quæ nulla arte sanari potuit) misere, sed constanter & pie finivit, melioremque vitam sibi elegit. Hæc ex ore generе, & virtute nobilissimæ matrona Dn.prænominatæ,ægræ filiæ, Anno 1616. Martii. præsente clarissimo V. Do. Sebastiano Mejero, Reip.Solodurensis, Do. medico ordinario excepi.

Anno1612. ex Belgio rediens, una cum viro clariss.atque doctiss. *Dn.Georgio Fabro*, Caесarii imperialis Fridbergensis doctore Medico ordinario atque celeberr. matronam piam & singulari virtute præditam, nec non Dn Fabro sanguine junctam vidi: cui cum propter catharrum uvula relaxata inflammataque fuisset, & Barbitonsor aquam quam Regis vocant, nimis indiscrete applicuisset,talis sequuta est inflammatio,& humorum affluxus, ut per dies aliquot de vita periclitaretur ægra. Tandem, cum Dn. D. Faber. (qui peregre profectus fuerat) advenisset summa suâ & indefessa diligentia restituta quidem fuit: sed uvula & portio aliqua ossis palati & cartilaginum narium exciderunt, maximo cum ipsius incommodo & loquelæ depravatione.

Ex pulvere piperis longi & croci,gulæ faucibusque insperso atque insufflato anginam periculosissimam sequutam fuisse,in reverendo viro, Dn.*Iohanne Merula* p.m. Ecclesiæ Paternіacensis pastore fidelissimo; observavi anno 1607. uti in 3. centuria observationum mearum fusius videre poteris.

Quapropter curandum est, ne corpore existente impuro, aut inflammatione & affluxu humorum tentatâ parte affectâ hujusmodi. Medicamentis calidioribus & erodentibus facile utamur, uti etiamsi maligna aliqua qualitas, ex humore atrabilario progenita, quæque cancrum sapit, adfuerit. Cancrosa enim ulcera à medicamentis erodentibus exasperantur irritanturque. In his potiùs medicamentum ex cineribus gammarorum & ranarum, cum eorum menstruo confectum applicarem. Illud quanto cum successu in egregio isto sene *Dn. Claudio Montellieto* ante annum fecerim te non latet. *Idem Cent. vi.*

Pro Columela inflammatione.

Præmissis Clystere & venæ sectione, hoc gargarisma (cum essemus in principio) ad fluxionem reprimendam præscripsi.

℞. Aqua plantag. ℔iß. aqua equiseti. ℔ß. fl. rosf. rubr. p. j. ß. ß. gallarum contritarum numero iij. ebulliant unica forti ebullitione colat. adde diamori ℥iij. M. Postea venas sub lingua secari, & uvulam etiamnum inflammatam, & propendentem pulvere aluminis usti & boli armeni simul mixtis sublevavi. Hoc deinde gargarismo utens convaluit.

℞. Plantag. bellid. min. fl. rosf. rubr. an. an. p. j. balaust ℥iij. coq. in aqua ad ℔ adde aqua plantag. ℔j. sem. Cydon ʒj. sem. malu. ʒß. rursus bulliant. addendo diamori ℥ij.ß. Mell rosat colat ℥. M. pro gargarismo jubebam quoque ut ex dianuco lamberet, quo utebatur Galenus in Hortulano. Petrus Forrestus obs. 1. lib 15. de faucium, guttur. gulæ, & asperæ arteriæ affectibus.

Mulieri cuidam tonsillæ vehementer tumebant, columella inflammata & valde laxata erat, ut deglutire & respirare posset, illam curavi in hunc modum.

℞. Aqua font ℥ij. olei vitrioli tot guttas quo acidam multum reddant. In hac aqua intinctam pennam ad fauces tumentes immittebat aliquoties in horas singulas: cujus usu ore permulta phlegmata continuo emittebat & expuebat. Post aquæ immissionem ex præcepto meo Succinum album carbonibus imposuit, & per infundibulum ore fumum excepit, & sic cum multorum stupore intra diei spatium sanitatem obtinuit Nam mox sine molestia deglutivit, facile respiravit, bene dormivit, tumor & inflammatio protinus sublata fuit *Martinus Ralandus*, cent. 2. cur. 97.

Pro Vvula elongatione.

Fiat rasio capitis super commissura sagittali, & applicetur ibidem ventosa habens orificium satis amplum & oblongum, & teneatur saltem per unam horam, vel mediam, ter vel quater in die reiterando ipsam: violenter etiam sursum attrahantur capilli ejus ita ut cutis capitis exfolietur à cranio suo: per tale enim ingenium statim uvula mirabiliter sublevatur. Vidi ipsum fieri & instanter profuit: sed non debet fieri nisi in casu arduo magnæ suffocationis. *Barthol. Montagnana consil.* 88.

℞. Gummi gott. gr. vi. tartar. vitriol. g. vi. ol. succin. gt. iij. cum syr. rosf. solut. F. pil. v. ante vesperam scarificatione cum cucurbitulis utebatur; & paulo post isto gargarismate usus est.

℞. Aqua verben. plantag. equiset. an ℥iij. fl. rosf. rub. cortic. granat. an p. j. sem. cydon. ʒiß. ebulliant omnia simul. in colat. dissolv. diamor. dianuc. an. ʒvi. syr. papav. mell. rosf. colat an ℥ß vini granat ℥j. syr. de granat acid. ℥ß. sal. prunell. ʒj. spirit. vitriol. q. s. ad grat. aciditatem coletur denuo ut F. gargarismus pellucidus.

Tale circa collum inducatur cataplasma.

℞. Rad. alth. ℥j. fl. scabiosf. sambuc. rosf. rub. melil. chamæm. an. M. j. sem. alth. ʒiß. coq. in vini albi q. s. ad mollitudinem & pistentur: adde farin. sem lini & fænugræc an. ℥ß. Pulu. nidi hirundin, ℥j. mell. rosf. ℥iß. theriac. cl. ʒi. ol. succ. ℈ß. ol. chamæm, amygd. d. rec. an q. s. M. pro cataplasmate.

Contra Uvulæ elongationem hoc etiam proposui.

℞. Rad. bistort. irid. tormentillæ, imnaturar. an. ʒij. fl. rosf. rub. scabiosf. an. ʒj. lap. calamin. præp. ʒiß. alumin. usti ʒij. M. F. pulvis subtiliss. lingua speculo oris depressa, cochleari parvulo ad id facto, pulvis uvulæ admoveatur, imo si fieri potest undique insuffletur Petrus Lotichius. obs. 1, & 2. cap. 3. lib. 2.

Ad. faucium glandulas tumentes. *Io. Heurnius* hoc in secretis habuit.

℞. Argentinam coq. ex cerevisia, & fiat gargarismus, notis ad cap. 9. lib. 5. *patholog. I. Fernelii.*

Columella duplex, vel divisa.

Columellam duplicem, imo potius divisam, vidi in puello, qui Labio Leporino ita deformatus erat ut simul palatum ad imas usque fauces fissum conspiceretur. *Henr Vollgnadit.*

De Vvula Gemina.

Uvulam ad bene loquendum esse necessariam, ideoque non adeo inepte vocis plectrum audire, a plurimis Anatomicorum creditur; id quod absentia etiam ejusdem, & prava, eaque vel connata, vel a morbo inducta, constitutio evincit; ceu inprimis ab Excell. D. Carolo Raygero in discursu, aglottostomographiæ, Jacobi Rolandi, Anno tertio Ephemeridum curiosarum German. adjuncto, præclare illud ostenditur. ubi adpositum exemplum gargareonis duplicis, in memoriam revocat. quæ si mihi in materia observare mihi bis licuit.

Prima vice, dum annis duobus abhinc juvenis 24. annorum, curæ meæ subjectus, singularem in Columella naturæ lusum exhibendo, duplicem eam concessisse ostenderet, non quidem immadiate palato juncta, tanquam e basi quadam propendentem, cæterum naturali plane situ locatum, ac figura & magnitudine justa præditam.

Alterum exemplum hoc demum anno ancilla annorum 22. præbuit, cujus palatum duæ pariter uvulæ unitæ occupant, quoad figuram insoliti ostendentes, magnitudine saltem naturalem illam haud æquantes, ita ut ambarum quantitas juncta, si cum hac conferatur, non nisi parum eam sit superatura.

Revera autem binas in utroque subjecto uvulas adesse, non saltem divisas, quales tum præfatus D. Raygerus l. c. pag. 568. tum D. Henric. Vollgnad in Schol. ad obs. 239. Anni I I. Ephem. laudatarum sibi occurrisse, testantur, ipsa earum conformatio docet, cum ex latiori basi in obtuse acutum mucronem singulæ terminentur. Cæterum rara hæc aberratio in istis personis nullum aliud incommodum affert, quam quod vocem non ea gratia, qua fieri alias solet, edere possint, sed raucam nonnihil, & obscuram, e naribus quasi descendentem, eandem emittant.

Similem plane affectum in pluribus utriusque sexus hominibus, quas lues venereæ particula hac multavit, vel talem ex parte mutilavit, in nostro nosocomio Gallico, cujus curam jam per unde viginti annos ago medicam, observavi, ita ut omnes rauca quadantenus voce detur pati fuerint; hinc me illorum in partes abire permoverunt, qui experimentis edocti, Gabr. Fallopio, nullum vocis detrimentum excisæ uvulæ supervenire, in Obseru. Anatom. adfirmanti, contradicunt, sicque ampla Riolano fides sit habenda, dum lib. 4. Enchirid. Anat. cap. 1. de gargareone agens, quibus deest, inquit, vox rauca evadit. Cujus veritatem etiam nuper à Nobil. D. Nicol. Guil. Beckers, observatione Anno 4. Ephem. Germ. Observ. 66. inserta fuisse confirmatam vide. Lucæ Schrœckii.

Columella absens à nativitate sine noxa.

Beatiss. Dn. D. Johan. Hagendorn patruelis meus, in praxi amplissima observavit absentiam Columellæ in puella quadam a nativitate, quæ nihil inde incommodi passa est, cæterum sana. Ehrenfrid Hagendorn.

De Vvula Abbatione

Perillustris eques Romanus, temperamenti sanguineo melancholici, pluribus annis defluxionibus statis temporibus super fauces ruentibus in Italia laborare solitus, Principum dum negotia Cæsarea in Aula pertractaturus, Viennæ moraretur, acri ac ferina circa solstitium hyemale anno præterito super fauces & circumsitas partes distillatione corripitur, quæ tantæ erat acrimoniæ, ut (quanquam medicamentis tam totum, quam partes affectas respicientibus, ex Pharmacia & Chirurgia desumtis abunde ægro prospectum fuerit) Uvulam cum Tonsilla dextra corroserit, ac ex integro sustulerit. Quo facto Perillustris eques, non loquelæ, neque respirationis difficultatem, ut varii opinabantur; Verum cum uvula sit asperatum ac levium arteriarum tanquam operculum, aliam, præter levem vocis raucedinem, nullam sensit molestiam.

(Simillimum exemplum apud nos. h. l. videre est in fœmina primaria, quæ ob defluxiones salinas corrosivas ante aliquot annos plectro hoc vocis orbata effari quidem omnes literas, & loqui, sed tantum rauca & subnixa voce non clara potest. *G. W. Wedelii.*)

De hiatu Palati & Vvulæ.

Anno 1674. die 4. Aprilis evocatus sum rus ad quendam Nobilem, cujus Generosa uxor tum ante 11. septimanas fœtum masculum pulchre formatum peperit, qui in oris palato quædam insolita ostendit. 1. magnum hiarum ab anteriori oris parte ad locum uvulæ vergentem, ibi qua (2.) Uvula duplex & in medio divisa videbatur, ita ut quis uvulam geminam diceret. 3. Labia hujus hiatus in palato ab invicem digitum lata distant, ibique (4.) palatum spurium maxime rubescere in locum naturalis productum cernitur, (5.) liquida bene deglutit, nisi quando importune ingeruntur, tum per nares effluunt, si autem placide comedat minime, quomodo autem solidiora deglutiet, tempus docebit: 6. in ploratu per nares nihil revolvitur, & si quis juxta ploratum judicaret, nihil vitii ori inesse diceret.

Causam hujus affectus ipsa Generosa Matrona reiicit in hunc casum: contigit aliquando ut quidam Nobilis ephebus cum ancillis nugaretur, strophiolumque ad eas mitteret, quo cum forte adveniret generosa Matrona, in ejus os invasit; hæc idcirco terrore affecta, linguam in ore retrahens, hinc missi strophiolo hæc insolita accepta refert. An ergo imaginatio hic locum habeat, dicant Naturæ Amasii. Paulus Zacchias hanc vim adimit imaginationi, & cum eo alii. Verum meo judicio difficile & arduum erit contra tam receptam, totque seculis assertam, tamque innumerabilibus observationibus confirmatam sententiam, &c. *Joh. Ludov. Hannemanni.*

Exsecta propè uvulam carnea excrescentia.

Præsens excrescentia carnea nuper ex collo Conjugis civis nostri Argentinensis prope uvulam antrorsum à Chirurgo fuit excisa, & feliciter, Deo nobis favente, peracta ita operatio, ut nunc fœmina ista nil detrimenti exinde sentiat. *Seb. Schefferi.*

De ablatione Vvulæ forfice peractâ.

Uvulæ laxitatem ex decubitu mucosi humoris a capite oriri Hippocrates docet l. 2. de morbis.

Affectus hic, per se satis gravis, deterioris sæpius notæ efficitur ab iis, quibus vel morbi, causa æque ejus conditio ignota est, vel adhibitorum medicamentorum virtus, qua de materia legi possunt quæ Fabritius Hildanus de Angina cap. 5. parte 6. obs. 15. parte 2. obs. 21. proponit. Hoc faciunt illi qui in uvulæ laxitate & elongatione, accedente illius cum partibus vicinis, amygdalis, palato, aliisque, inflammatione ex sanguinis affluxu, medicamentis utuntur summe calidis, qualia solent esse, con in casu usualia, piper, zinziber, sal ustum similiaque. Quæ improbat magnus Galenus 6. de sanit. tuenda & 6. de comp. med.

Placet variis in uvulæ prolongatione pilos quosdam verticis sursum attrahere, adeo ut sonitum quendam (quem se audire referunt) edant, sic enim eorum opera elevari censent pericranium, cujus ex elevatione locum concedi uvulæ sibi persuadent.

Uvula hæc non raro ex sanguine & pituita eam ad magnitudinem increscit, imprimis ubi pituita malum producit, ut Nuci juglandi æquiparari queat, Hac de re videri possunt quæ adferunt Hipp. lib. de affect. Aetius serm. 8. cap. 41. Hildanus part. 2. obs. 21. Quod si longe majorem corpulentiam ipsam quandoque assumpsisse dicamus, vera nos proferre scias.

Paulus ab Uchelen, Mercator celebris, vir temperamenti pituitosi, cui tamen cacochymia biliosa aliquomodo accedebat, Vvulæ tumore ex affluxu humorum copiosiore sæpius afficiebatur. Accidit ut ejus magnitudinis evaderet, ut coactus fuerit medicum domesticum, nobiscum, advocare. Primo omnium ad evacua-

cuationem humorum biliosorum, pituitosorum que exhibuimus Purgans conveniens, imo etiam ad sublationem materiæ p. n. in uvula collectæ gargarismum hunc.

♃. Fol. Rosar. rubr. Plantag. caudæ equin. an. M j. agrimon. vincæ Pervincæ an. P. ij. Cor. tic. Granator. ʒ j. ß. nuc. gallar. ʒ j. flor. balaust. ʒ ß. coquantur in aq. puræ & chalyb. an. part. æqual. ad consumptionem tertiæ partis. colaturæ ℔ ij. adde syrup. Diamoron. granator. an. ℥ ij. ol. Vitrioli gutt. v. M. F. gargarismus.

Collo applicabatur linum præparatum (vlas) quod ex thure accenso fumum exceperat; Cervici imponebantur cucurbitulæ præmissa scarificatione debita.

Uvulæ admovebatur pulvis sequens cochlearis commodi ope.

♃. Gallar. immat. ʒ j. ß. cort granator. ʒ j. flor. Rosar. rubr. Fol. candæ equin. an. ʒ ij. alum. usti ʒ ß. Terræ Lemniæ ℈ j. M. C. pulvis subtilissimus.

Instrumenta alia quorum opera pulvis hic aut similis uvulæ applicari queat, qui desiderat, in picta quæ delineari curarunt Fabr. Hildenus, & Ioannes Schultetus part. 2. cap. 21. Tab. 9. fig. 8. commodius licet nobis nullum occurrat cochleari nobis usuali. Medicamentorum dictorum usu, & affectus ipse & tristitia ægrotantis plurimum remiserunt.

Tempore aliquo elapso, convivio cuidam quod adfuisset æger, ex immoderato vino rhenani generosioris usu, subito uvulæ intumescentia ipsum de novo invasit, pituita plus justo aucta, humiditatibusque superfluis denegato loco satis capaci, consternatos hæc fecit consanguineos, maxime ubi sine ullo levamine incrementum sumebat enorme, adeo ut gangrænam minari videretur, colorem sub nigricantem assumens, qualem uvulam describit Forestus lib. 15. obseru. 5.

At usu dextro medicamentorum, prægressis magis calidorum, id effecimus, ut, colore purpureo remittente, flavus inductus fuerit, at ex affluxu flavescentis hujus humoris in eam longitudinem increvit uvula, ut supra linguam ad labia ipsa se extenderit, unde & linguæ motus, ipsaque adeo loquela, deglutitio etiam, & respiratio ipsa, fere fuerint abolitæ.

Symptomata hæc tollere (nostro judicio) impossibile, nisi per extirpationem; hanc quo convenienter instituéremus, luci oppositi ægrotantis linguam sinistra manu ope glossocatochi depressimus, dextra forficem admovimus acutissimum manubrio longiore præditum; videri possunt quæ hac de operatione habet Ægineta lib. 6. cap. 31.

Thomas Bartholinus cent. 2. hist. 88. delineationem exhibet instrumenti alicujus pro uvula abscindenda à rustico quodam Norvvego Canuto Thorberno, ingenio minime plebeo excogitati, at omnibus aliis, etiam acutissimis, merito forficem præfero, secutus hac in re magnum Hier. Fabr. ab Aquapendente, qui part. 1. operat. chirur. cap. 37. volsellam Celsi reiicit, & forfice uvulam male constitutam corruptamve aufert.

Ut redeamus ad ægrotantem nostrum, uvula abscissa exspuebatur, quo facto cochlearis ope applicabatur cataplasma ex linteo tosto (Tondel) farina volatili, & Spir. Vitrioli cautilio, utile ad id ut sanguinis fluxus, qui tamen parcus admodum, inhiberetur. Hinc melle Rosaceo absolvebatur curatio.

Modum hunc uvulam auferendi nil periculi habere certum est nec est quod cum Chirurgis rerum Chirurgicarum minus peritis sanguinis fluxum metuamus, facillimum enim, cochlearis dicti ope, rei necessitate id exigente, ubi calefactum, minime ignitum, parti affectæ applicatur, cum ustere, quale quid fieri posse Hildanus loco citato docet.

Materiæ huic antequam finem imponamus, in gratiam Chirurgicæ artis cultorum, quibus haud grave fuit observationem hanc perlegere, redhostimenti loco medicamentum aliquod communicare placet, cujus vires insignes experti sumus in non uno, quoties exulceratio adsuit uvulæ, imo ubi exulcerationi conjuncta ulceratio Amygdalarum, pharyngisque, siquidem penicelli ope parti affectæ applicetur, præmisso usu gargarismatis ex Decocto Ligni guajacini, Rad. salsaparill. similibusque parati.

♃. Mell. Rosar. ℥ ij. chelidon. ℥ ß. aqua. Mercuriall. ʒ ß. mercur. præcipit. ℈ ij. liquor. Ægypt. ʒ ij. M. F. situs.

Aqua Mercurialis cujus hic datur mentio, descripta est à Carolo Batto Tract. 2. cap. 13. estque Aqua Fallopii. *Job. à Mexren in observat. Medico Chirurgic.*

GUSTUS MORBI.

QUibus organis perficiatur Gustus in Linguæ morbis videbimus dum scilicet tum partem uno describemus verbo. Hic itaque tantùm ejusdem ipsius morbidas affectiones per Consultationes & Observationes, adnotabimus.

Consultationes.

Gustus depravatus.

D. Joacinus Navin Episcopatus Caminensis Cancellarius optime meritus, intemperie calida hepatis affectus, insignem oris & linguæ patiebatur amaritudinem, adeò ut suavissima etiam, seu esculenta, seu potulenta, gusta admodum amara & ingrata penitus aversaretur, cum notabili virium dejectione.

Gustus depravatur ab humore bilioso, linguam profundente, inprimis tunicam sive membranam quæ os & palatum succingit.

Bilis, vitio hepatis intemperie calida affecti, producitur.

Vires dejiciuntur ob alimenti defectum, quatenus æger cibos propter saporis amaritiem aversatur.

Humor itaque biliosus evacuandus, intemperies calida hepatis alterando; & vires reficiendæ.

Ad bilis evacuationem, præmissa convenienti præparatione præscripsi potiunculam.

♃. Rhabarb. electi ʒ ij. tart. vitriol. gr. v. infund. per noctem in aq. endiv. & calendul. an. ℥ j. mane colent. adde syr. de cichor. cum

rhabarb ℥vi. specier. electuar. de succo rosar. gr. xi. M. F. potiuncula.

Pro alteranda intemperie epatis calida ordinavi electuarium,

℞. Conserv. rad. cichor. ℥ij. conf. rof. vitriol. ℥iij. spec. diatrion santal. ℈iß. spec. diarrhod. ℈j. condit. lactuc. Hispan. ℥vi. syr. berberor. q. s. M. F. electuarium.

Cum nondum remitteret oris illa seu linguæ amaritudo repetii potiunculam laxativam modo descriptam additis resin. scammon. gr. iij. unde sufficientissime purgatus est.

Pro alteratione serum lactis caprini cum rad. cichor. & succo acetosæ præparatum exhibui.

Oris collutiones ex aceto rosaceo & aqua endiviæ institui, interdum etiam lapide prunellæ in aq. plantag. soluto, gargarismi loco usus est.

Ad virium refectionem aquam meam cordialem frigidam & subacidam, emulsionem item perlarum Cratonis tinctur. rosar. & alia cordialia commendavi, non minùs ac cibos bene nutrientes, juscula in primis con ... ex carnibus vitulinis, vervecinis, caponum &c. cum acetosa & cichorio alterata, quibus tandem a molestissimo hoc malo plene liberatus est. *Baltassar Timæus in Casibus Medicinalibus.*

Gustus, & Olfactus Depravatio, cum Inappetentia, & totius spontanea Lassitudine.

Proponitur nobis Matrona Nobiliss. quinquagenaria, cui tribus abhinc mensibus cœpit depravari Olfactus & Gustus; quæ quidem depravatio jugis est, & tunc præsertim se prodit, quando assumit alimenta, & speciatim potulenta; percipit enim tetrum quendam halitum, qui potissimum alimenti tempore molestior est. His accedit inappetentia, & spontanea totius lassitudo; de quibus tamen non constat num præcesserint odoratus & gustus depravationem, an vero post apparuerint; audendum quinetiam uno abhinc anno destitutam fuisse purgationibus menstruis. Quare supponendum in primis, affici organa sensus odoratus, & gustus; quia eorū facultas depravata est. Quærendum autem, an primo & per se lædantur, an vero per consensum ab inferis partibus. Et primo quidem essentialem esse affectum inde colligi posse videtur, quod diuturnus sit; siquidem ante tres menses incepit; secundo quia continuus; tertio quoniam de aliis partibus male affectis nullæ adsunt querelæ, quarto quia mentem quodammodo esse perturbatam referunt, quamvis quod spectat ad hanc perturbationem rationi potius consentaneum videatur quandam displicentiam, quam veram depravationem esse; cum referatur nunc suboriri, quia ab esculentis & potulentis exasperatur affectio. Nihilominus organa dicta per sympathiam pati, multis & potioribus argumentis convincitur. Primo quidem, quod laborat inappetentia, ex quo apparet male habere Ventriculum, à quo facile affluere possunt aliquæ materiæ, harum affectionum causæ, Secundo quia totum corpus lassitudine afficitur, quæ cum oriatur ex materia aliqua malæ conditionis, facile potest organis gustus & olfactus impertiri. Tertio quia jam per annum suppressi sunt menses; quod certe materiam has affectiones inducentem, ex alterutro horum locorum promanare convincit. Præterea, si olfactus essentialiter afficeretur, aut propter ulcus fieret, aut propter objectum improportionatum. Vlcus vero, vel extimas partes, vel internas, nimirum supra os ethmoides obsideret, si externas, in conspectu esset; si supra colatorium os, indicarent excreta, sanies scil. præterquam quod perciperet etiam ex hac materia morsum, & difficultate respirationis per nares laboraret, ex materia foraminulis ossis impacta. Quamobrem statuendum fieri malum per consensum, elevata scilicet à subjectis partibus tetra quadam exhalatione, ex qua tamen sensoria alterationem quamdam essentialem contraxerint.

Causam hujus affectionis quod spectat. Vir Præclariss. qui ad nos scribit, existimat esse materiam in capite hærentem, quæ halitu suo utrumque sensorium afficiat; hancque non quidem putridam esse, aut ex ulcere manere, sed in capite nancisci corruptionem quandam; interim vero fieri posse ut à Ventriculo & ab vtero vapores expirentur, affectionem foventes. Hinc priori sententiæ assentiri non possum; si enim supra os cribrosum hæreret, coryzam induceret obstructis ossis illius foraminibus. Præterea nullo prorsus modo affici posset sensus gustus ab hac materia; sicut facillime sensus odoratus, ab illo enim loco ad palatum nulla alia patet via meteriæ, nisi tertius cerebri ventriculus, & extimæ palati orisque partes; at si tertium ventriculum permearet materia, graviores excitarentur affectiones, puta Vertigines, Epilepsia, & hujusmodi; Si vero extimas partes pervaderet, ab assistentibus perciperetur. Rationi ergo consentaneum magis videtur, pendere malum ex tetra quadam exhalatione in caput, à subjectis partibus effumante, ut dictum est; quæ nihil aliud sit quam nidorulentus fumus cum aliquo fœtore, vel vapor inexplicabilis cujusdam odoris, ex corruptione materiæ ad extraneam qualitatem, aliquando contingere monet Avic. licet hoc parum faciat ad curationem; prout certum est gustum ab coaffici specie saporis, quatenus est acris; olfactum vero specie mali odoris.

Cæterum cum hic fumus à triplici loco efferri possit, à toto Venoso genere, a Ventriculo, aliisque visceribus naturalibus, & ab utero; atque cognitu facile sit ab omnibus his locis aliquid affectis organis impertiri, diligentiori inquisitione illud dignum videtur, à quanam scil. parti potior ac immediata mali causa proveniat. Etenim præcipua causa ab Utero pendere videtur; primo quidem, quia fortasse suppressi sunt menses, ante statum tempus, quamvis enim quinquagenaria sit, & ex Arist. habeamus, hanc ætatem menstruis purgationibus naturaliter destitui; hoc tamen non est perpetuum, neque ita facile est statuere determinatum tempus in omnibus, iis præsertim quæ sunt boni habitus, & sanguine abundant. Hoc etiam confirmare videtur spontanea totius corporis lassitudo, ortum fortasse ducens à sanguine ab utero refluente ad totum venosum genus. Neque obstat; quod spatio novem mensium à suppressis purgationibus, immunis à dictis accidentibus vixerit; probabile siquidem est, materiam eo tempore non contraxisse corruptionem, ad hanc depravationem necessariam;

cessariam; cujus rei certius quinetiam haberetur indicium, si menses non senim ac sensim defecissent, ita ut prius imminuti, mox suppressi fuissent, fieri solet; verum ex scheda hoc non constat. Quæ si vera esset mali causa, posset inappetentia ab eadem originem habere, collecta enim hujus sanguinis copia circa venas superni orificii ventriculi, aliquam adipiscitur corruptionem, cujus causa fit ut appetitus tollatur, præterquam quod repletis illis, venis, nulla fit suctio, nullaque cibi attractio; hinc alimentis assumptis agitatur illa materia & molestior fit affectio. Causa vero suppressi sanguinis circa uterum, vel est crassamentum aliquod, ob adustionem à Jecore fervido congestum; vel crudi humores, a debili ventriculo suggesti; vel tandem uteri ipsius imbecillitas; de quibus tam ex scheda nihil conjectura colligere licet. Pro alia vero parte præcipuam mali causam ventriculum suppeditare, multa indicare videntur; primo quidem, quia frequentissimum est has depravationes, præsertim olfactus, oriri ex ventriculi affectione Secundo quia ventriculus evidenter læditur, laborat enim inappetentia. Tertio quia ex ventriculo utrumque sensorium commode afficit potest. Læditur autem ventriculus, tum per essentiam, quia intemperatus tum per consensum ab utero & aliis visceribus naturalibus. intemperatus vero est, quia jam diu laborat; quæ intemperies est caliditas præter naturam, juncta uberiori humiditati; unde fit ut alimenta non probe coquantur, sed corruptionem quamdam extraneam patiantur, nidorulentæ fortasse similem, dependentem ab interno calore, qui tamen insignis non est, ejusdem acrimonia ab humiditam retusa & refracta. Verisimilius itaq; videtur immediatam mali causam à ventriculo subministrari, & potissimum, quod mensibus suppressis proprios non videmus suscitari affectus, cum vapores ab utero ad ventriculum & septum transversum elevati pariant suffocationem, præsertim dum Diaphragma impetunt, præterea rarissime accidit hac ætate menses fluere; adde quod si à suppressione mensium hoc contingeret, affectus multo prius sese prodidisset, cum anno abhinc inceperit. Verum quicquid tandem statuamus in casu, quo divinatione potius opus, credere fas est partes dictas sibi invicem consentire, adeo ut quæcunque demum fuerit pars magis affecta, vel uterus, vel ventriculus, concedendus sit mutuus non solum comensus harum partium, sed etiam Hepatis & Mesenterii, quibus quodammodo obstructis materia ad ventriculum, & ab eo ad organa odoratus & gustus transfunditur. Doctiss. autem Viri, qui curæ præest, partes erunt ex propriis singularum harum partium affectionibus perpendere, quænam ex dictis potiorem mali causam præbeat.

Malum hoc ex se non quidem periculosum; signum tamen est dispositionis in corpore, non omni periculo vacantis; si enim materia, quæ nunc ad organa odoratus & gustus fertur, in cerebrum aliasque præcipuas partes puta cor, impetum faceret, posset inducere vertigines epilepsias, convulsiones motus, palpitationem, syncopen, & id genus morbos, maxima parte lethales; ut idcirco optimum sit consilium, tum ad præsentes molestias auferendas, tum ad imminentes præcavendas, uti quibusdam remediis, licet ab iis non facilis sanatio sit futura præsertim si in utero mali causa resideat; sperandum tamen, diligenti adhibita curatione Pat. liberandam esse, quia affectus nondum est confirmatus, neque validioribus remediis tentatus.

Ut itaque liberetur, revellenda terra illa evaporatio a supernis ad infernas partes; prospiciendum causæ, materiæ scilicet in ventriculo & utero stabulanti; viscerum & uteri obstructiones tollendæ; tandem iisdem, & affectis organis conciliandum robur. Hæc autem fient remediis Chirurgicis, Pharmaceuticis & Diæteticis.

Chirurgiam quod spectat, necessaria est sanguinis missio, non solum ob suspicionem suppressorum mensium, ante statum tempus sed ad revellendam materiam petentem supernas partes, quæ, potissimum si lassitudo ex plenitudine fuerit, & viscera sint obstructa, omnibus numeris juvabit. Quare aperiantur venæ interiores, utriusque pedis, & detrahatur sanguis ad eam quantitatem, quam videbitur ferre virium conditio, & corporis plenitudo. Quod si ob venarum exilitatem non possit ex illis educi sanguis, substituantur scarificationes in suris veterum more; aut admoveantur Cucurbitulæ cum scarificatione, internis coxarum partibus; deinde vero ad derivationem ab utero, referandæ sunt hæmorrhoides. Neque obstat, quod fiat ab utero derivatio; quia si ea evacuatio nondum substiterit, statim omnino subsistet. Si fonticulos in cruribus gestet, eos conservet; secus, inuratur unus brachio dextero; & si graviores corporis affectiones invaluerint, alter etiam sinistro, utcunque enim magis affectæ sunt infernæ quam supernæ partes. Si tandem insignis aliquis materiæ impetus ad caput observaretur, non prorsus inutilia forent duo vesicantia, partibus itidem infernis applicita; quæ tamen hoc statu parum juvare possunt; quia vapor, sursum petens, habet antiquatum & habituatum impetum, & vesicantibus non revocandum. In hoc etiam fonte, lotiones, frictiones cucurbitulæ siccæ & ligaturæ, ad materiæ diversionem utiles erunt.

Reliqua remediis à Pharmacia desumptis perficienda. In primis vero purgandum corpus universum, præmissis præparantibus idoneis, & ante horum usum, exhibito leniente, ad primarum viarum expiationem, quod constare poterit, ex mel. ros. sol. & syr. de Polyp. si placeat potio, si bolus Elect. lenit. & spec. hieræ. Præparantia, erunt attenuantia, incidentia & deobstruentia, paranda ex diluto Capil. Ven. Pentaph. Borrag. cich. meliss. Viol. Fumiter. & Lupul. additis syr. de Pom. de capil. Ven. de Lupul. de Artem. de Cortic. citri. Inde purgentur humores, aut elect. lenit. Diacat. cum confect. Hamech, aut infus. agar. cum portiuncula helleb. nigri. Verum quia corpus valde est impurum, & excrementis redundans, ideo repetenda purgatio, præparatis humoribus syr. de pom. & Fumiter. comp. addito syr. de duabus & quinque rad. diluto vero adjectis puleg. Artem. Orig. & Agrim. Tandem petatur eadem purgatio ex Confect. Hamech. cui addatur, si placet portiuncula extracti helle. nig His expiato diligenter corpore, placet Aquar. Tettucian. per triduum aut quatriduum usus; detergent enim, roborant, aperiunt, quæ

[illegible]us; detergent enim, roborant, aperiunt, quæ hoc casu sunt necessaria. Mox ad obstructiones expediendas, & ad roboranda viscera, nil præstantius fuerit decocto in jure columbæ turricolæ parato, ex port one sassafras, quod fragrantis odoris est, & deobstruit, China, & ligno indico, aut sentisci, quæ aperiunt & roborant omnia viscera, additis Melissa, borrag. Fumar. Puleg. Capil. Ven. Mentha, Absinth. cicer. rubris, portione Sabinæ, rad. Asparag. & Fœnic. Pimpin. Fragr. & Cich. in cujus usu pergat 15. aut 20. dies, vel prout videbitur exigi a morbo, & à viribus tolerari; ejusdem tamen quotidianum usum præcedat bolus, ex Troch. aperientibus, puta de Absint. de cappar. & de myrrha, cum succo cichor. & borrag. condens. Familiariter etiam utatur spec. hieræ, & aliquando Triphera sine opio; quandoque & magnis Antidot. speciatim vero, frigidioribus temporibus, quibus & Castoreum erit adinstar omnium. Ex quorum ope luculentum quidem speramus emolumentum, verum pro continua quadam revulsione, & derivatione ad alvum, laudamus quam maxime Elect. ex spec. hieræ & Rhab. paratum, cum mel. Rof. addita interim portione Diamoschi & Ambræ, cujus Elect. familiaris & frequens sit usus Placent quinetiam inter cætera Pil. de Aloe, quæ hoc casu sunt accomodatissimæ; nam ratione Aloes, detergent & evacuant ac derivant, quod maxime optimus.

Extrinsecus conveniunt Fomenta, Balnea & insessus, ut laxentur viæ, calorque contemperetur; quorum materias omittimus, utpote clariss. Viro notissimas. His omnibus peractis, non erit inutilis usus Conser. roborantium, qualis erit Conser. de Absint. & Rorismar. quibus addatur portiuncula spec. diam. vel diamb. Juvabit quinetiam Vinum Absintithes, cum portione rorismar. & melliss. interim ad ingratum odore extinguendum & obtundendum, præstabit pila odorata ex aromatibus, Ladano scil. puro, assa odorata, rad. ireos, cum pulu. Viol. & rof. & portione moschi & ambræ grisea. Et naribus tandem indi potest quinta essentia rorism. cujus spiritus, si suppeteret, omnium præstantissimus esset.

Tandem ad roborandum Ventriculum nil præstantius stillicidiis, aut ex aqua marina addito vino, absint. Mentha, Puleg. & chamæmel. aut ex oleis. iisdem additis herbis.

His omnibus tandem addatur congrua & accurata victus ratio, quæ ejus sit conditionis ut caput non repleat, & excrementa non augeat. aquæ Aponenses, si possent haberi, post Tetrucian s exhibitæ, utilissimæ forent.

Hæc in casu admodum perplexo dixisse volumus. Faxit Deus, ut singula proficiant, ac optatis curatio respondeat. *Raym. Joh. Fortis Consult. & Respons Medicin. Tom. 1. Cent. 1.*

Observationes.

Gustus privatio, ob vitiosum nervorum situm

Maxima admiratione me affecit inspectio Lazari vitrivoracis vulgo dicti: Hic nullo prorsus gustu dum viveret, præditus erat, nullam in edendo voluptatem, nihil injucundum persentiebat, insipida, amara, dulcia, pinguia, salsa, acria non distinguebat, vitrum, saxa, lapides, ligna, viva, animalia, carbones, pisces e vivario extractos adhuc salientes vorabat, item lutum, lineos laneosque pannos, fœnum, stipulam, & ut brevi omnia complectar quicquid homines, quicquid animantia vorant, quicquid edendum, seu deglutiendum potius offerebatur, proposita mercede, dictum ac factu, ingurgitabat.

Cum igitur hoc naturæ monstrum mihi dissecandum esset Patavii, cœpi hujusce rei diligenter, quoad ejus fieri potuit, causam venari, quam me tandem Deo duce ex particulari nus structura assequutum esse confido: Nam quarta nervorum conjugatio, quæ Gustus gratia in aliis hominibus a natura producta est, in hoc Lazaro neque ad palatum, neque ad linguam, sed ad occipitium reflectebatur. *Columbus lib. 15. Anatom.*

Similem naturæ [illegible] in sartore naturali morte extincto notavimus. *Rolfincius. Dissertat. Anat. l. 4. c. 35.*

Gustus privatio à læsione nervi illi sensui destinato.

Cur in Laryngibus vulnerati sæpe sermonem, sæpe quoque saporem amittunt; equidem non sine admiratione spectavi Wilelmum Auraniorum Principem, accepto in collo vulnere sensum Gustus amisisse? est enim nervus duplex a tertia conjugatione manans qui in laryngem inseritur, altero quidem ramo lingua sermoni apta redditur, altero sapores percipiuntur: hoc quidem resecto Gustus, illo sermonis usus amittitur: Quod cum Aristoteles, (l. de histor. anim. & l. de sensu,) non prospiceret, pro decreto posuit nullum animal sine Gustu vivere posse: At Princeps Aurasius amisso Gustu tam diu vixit quoad occideretur: ac tametsi cibos condimentis acribus, acidis, salsis, parari juberet, nihil tamen gustu percipiebat, ut quidem ab illo accepimus: Minus quidem mirum est Gustum amisisse, sed amitti sermonem ab eo qui audiat Lingua integra, incredibile antea mihi videbatur nisi experientia compertum haberemus. *Bodinus Theatri Naturæ lib. 4. p. 460.*

GUTTA SERENA.

Gutta serena est oculorum affectus ubi visus propter obstructionem nervorum opticorum aboletur dum interim nihil vitii in oculis animadverti potest, nisi quod pupilla & nigrior & amplior apparet.

Pro hoc affectu explicando tota mali fabrica, ac visionis historia nobis describenda foret; verum præterquam quod hoc jam quamvis compendiose, non minus tamen accurate perfectum est à Clariss. Gulielmo Briggs, cujus elaboratissimus tractatus Bibliothecæ nostræ Anatomicæ Tom. 2. insertus videri potest; aliquid etiam hac in re ubi de Oculorum morbis suo loco adducemus. Hic tantum pauca per Curationes & Consultationes, tradimus.

Cura-

Curationes.

Cum guttæ ſerenæ cauſa ſæpiſſime quidem ſit Nervorum opticorum obſtructio ab humore pituitoſo à cerebro in Nervos iſtos illabente; aliquando autem eorundem adſtrictio ſeu compreſſio ab eodem humore vel alia materia circa illos cumulata: materia obſtruens, vel comprimens ſedulo evacuanda, eſt, primo univerſalib., poſtea particularibus; tum demum topica locum habent, viſumque acuentia.

Incipiatur evacuatio cum pil. ſeq.

℞. maſſ. pil. coch minor. ℈j. aggregativ. ʒß. ol. ſtillat. aniſ. gut. ii. mſ. f. pil. n 5. deauratæ, quas deglutiat poſt primum ſomnum, levi cœna præcedente, cum debita cuſtodia, dilato ad 4. horas juſculo.

Vel ℞ Maſſ. pil: purgant. chamæpit. (p. 5. præſcript.) ʒii pil. macri ʒi. pulv. ſubtiliſſ. fol. helleb. nigri ſiccator. poſt præparatione in pane calente ʒiij. folia terantur in alkool, omniaque mixta cum q. ſ. ſyrupi de ſpina cervina & pantagogi noſtri amari redigantur ad conſiſtent. pilular. Doſis ℈j. in ingreſſu lecti ad minus hor. 3. poſt levem cœnam quotidie per 4. dies conſequentes, deinde plures pro ratione operationis.

In robuſtioribus dentur extracti ſeq. gr. xv. ſeptimo vel octavo quoque die, purgantibus debilioribus fruſtra exhibitis.

℞ ſcammon ℥iß. fibrar. rad. hellab. nigr. veri ℥ß. pulp. colocynth. ℥j. cinam. opt. ʒvj. zinzib. ʒj. Extrahe cum optimo ſp. vini in frigido per 2. dies, cola & feſtinanter exhala, continuo agitando circa finem coagulationis, in extractum ſatis ſolidum, ut ex eo poſſint formari pilulæ.

Quibus medicamenta forma liquida magis arriſerint, potio vel apozema ſeqq. maxime conveniunt.

℞ Sarſæparill. ʒiii. bacc. junip. recent. ʒil. cremor. tart. ℈iiij. fol. ſenn. mundat. minutim inciſ. ʒv. turbith gummoſ. ℈iiij. zinzib. ℈ß. f. omnium decoctio & colatura, in qua reducta ad doſin diſſolv. ſyr. roſ. pallid. comp. cum agaric. & ſyr. de ſpin. cervin. ana ℥ß. mſ. f. potio danda mane in aurora hor. 3. ante juſculum cum debita cuſtodia.

Vel. ℞. Rad. oxylapath. ℥iiij. rad. fragar. filic. fœm. ana ℥ii. ſal. agrimon. hepatic. ſumar. ceterach ana m. m. j. ß. hyperic. ſambuc. herb. paralyſ. euphraſiæ totius ana p. ij. paſſul. mund. jujub. ana ℥j. poma redolent. per fruſta ſecta cum corticibus n. 3. omnium decoctio in. ſ. q. aqua fontan. in qua prius maceratæ fuerint per hoc. 6. fol. ſenn. mundat. ℥ii. turbith gummoſ. ℥j. tart. alb. ʒx. f. colatura ſæpius per manicam, quæ levi coctura reducatur ad ℥xv. In quibus diſſolu. ſyr. de fumaria & de cichor. ſimpl. ana ℥j. ſyr. magiſtralis ad melancholiam ℥i. m ß. f. apozema pro 4. doſ. matutinis, ſumend. diebus conſequentibus vel alternis pro ratione operationis & virium.

Potus ordinarius ſit talis.

℞. Raſur. buxi ℥v. raſur. lign. ſanct. ℥iv. ſarſæparill. ℥vi. lign. ſaſſafr. ℥ij. rad. cyperi ℥iß. cornu cervi, ebor. ana ʒxii. ſummit. ſalv. & roriſmar. an. m. j. beton. euphraſ. an. m. ij. chamæpit. ceterach. tamariſc. hythrid. an. m iß. flor. calendul. herb. paralyſ. pæon. hyperic. ſambuci an. p. iv. ſem. fœnic. dulc. & nigellæ Roman. an. ℥j. nuc. moſcat. ʒvi. omnium decoctio in galonibus v. cereviſ. non lupulatæ & tribus aliæ recentis ad duorum conſumption. Adde eorundem liquorum galones tres, ſinatur fieri fermentatio per noctem vaſe probe tecto; mane f. per ſetaceum colatura, quæ indita doliolo juſtæ capacitatis (addito pauco cereviſiæ non lupulatæ fermento recenti) ſinatur fermentari ad perfectam depurationem. Liquor limpidus ad medius uſque depromatur ex dolio, deinde excipiatur lagenis lapideis probe obturatis recondendis loco ſubterraneo, unde depromantur ad uſum pro potu ordinar.

Poſt evacuationes generales, ad particulares deveniendum eſt, qua videlicet fiunt errhinis, fontanel. garg ariſmis, cucurbit. &c. poſt hæc ad diſcutientia & roborantia.

℞. Major. ʒiij. ſalviæ minutæ, roriſmar. an. ʒj. flor. lavend. & ſtœc. Rad. Arab. an. ʒß. elleb. alb. ℈j. agar. albiſſ. ℈iv. dictamni Cretici ℈ij ß tabaci Indici ad pondus omnium, m ß. f. pulvis ſubtiliſſ. hauriendus in minima quantitate per tubum ſive fiſtulam pyxidis. Poſt hujus pulveris operationem attrahatur aqua tepida ex vola manus ad narium collutionem: ſi nimia ſit acrimonia aquæ, poterit commiſceri lac in æquali quantitate.

Vel ſi mitius Errhinum velis,

℞. Fol. aſari, quæ ſiccentur optime in aſſere in furno longe ab exemptione panis; redige in pulverem, qui paulo ante ingreſſum lecti attrahatur in nares, in quibus relinquatur per totam noctem. Mane id quod ex naribus effluet, diligenter emungendo & ſternutando extrahatur.

Applicentur pyrotica tria, duo pone utramque autem, unum inter primam & ſecundam colli vertebram; & ab iis excitata ulcera aperta teneantur immiſſis majoribus piſis, & ſuperponatur emplaſtrum tenax.

℞. Rad. pyrethr. & ſtaphidis agriæ an. ℥ß. ſummit. major. p. ij. fol. laur. minutim conciſ. m. ß. cubebar. granor. paradiſ. cardam. an. ʒ ij. f. omnium decoct. in vino alb. generoſ. ℔iß. aceti ſambuc. ℔ß. ad medietatis conſumption. f. colatura, de qua cape ℥iv. cereviſ. lupulat. fortior. ℥viii. mellis ℥ j. ſinap. ad condimentum præparati ℥ß. m ß pro gargariſm. uſurpand. quotidie mane, ſumend. cochleatim calid. donec hujus mixturæ ℥iv. abſumptæ fuerint, ſedulo excreando id quod à capite attractum fuerit Ante gargariſma caput diu multumque pectatur retrorſum, & fricetur panno aſpero, vel ſ. cetlis in cap. 1. de frigida cerebri intemperie deſcriptis.

Parari autem poteſt gargariſma minori ſumptu & labore, viz. ex cereviſ. acida, aceto, melle, & ſinapi. Poſt gargariſm. colluantur fauces frigida.

Paulo ante ingreſſum lecti affigantur cucurbitæ ſiccæ humeris cum multa flamma per hor. quadrant. qoibus remotis dum tradet ſe ſomno, applicetur oculis clauſis catapl. ſeq per totam noctem deſuper continendum; mane autem oculi (clauſi) abluantur calid. propria urina cum æquali portione vini Canarini mixta.

℞. Pulp. paſſular. ab ariſlis mundat. ℥j. ſem. aniſ. fœnic. fœnugr. an. ʒj. terantur terenda ſubtiliſſime, & incorporentur cum pulpa, addit. pauc. aq. verben. & chelidon. maj. f. veluti cata-

plaſma extendendum in ſtuppis lineis mollibus pexis; applicetur moderate calid. additis gr. 4. croci.

Excipiatur fumus ſeq. per tubum inſtar tabaci mane & ſero.

℞. Major. ſalv. roriſm. an. ℥ß. flor. ſtœchad. & lavend. an. ʒiij. ſem. aniſ. fœnic. ſileris montan. an. ʒij. tabaci Indici quartam partem ponderis reliquorum, f. pulvis craſſiuſculus, cujus quantitas ſufficiens indatur tubo, & inſtillentur guttæ 2. vel 3. ol. ſtillatit. ſuccini.

Vel ℞. Rad. ſiccat. raphan. ruſtican. ℥ß. fibr. rad. elleb. utriuſque an. ʒij. rad. pyrethri. & ſtaphidis agr. an. ʒiß. fol. ſiccor. major. ſal. lavend. roriſm. ſerpyl. an. ℈v. capſici, piperis albi & longi an. ℈ij corticis vvinteran. ℈iv. ſalis ammon. depurat. ʒiiß. (pro quo, ſi habeatur, utiliter ſumetur ſal volat. ſuccini) tabaci Indici ad pondus omnium, m ß. f. pulvis craſſiuſculus pro ſuffitu excipiendo per tubum, reducendo fumum ore attractum per nares, mane præcipue. Add. uſus tempore gutta ol. ſuccini.

Ad materiam obſtruentem vel comprimentem diſcutiendam, viſumque acuendum, exhib. apozema ſeq.

℞. Sem. pœon. mar baccar. juniper. recent. an. ℥ß. raſur. buxi rec. ℥ j. fol. beton chamæpit. euphraſ. verben. vulgar. an. m. j. flor. ſambuci p. iij. ſem nigell. Roman. ʒiij. ſem. myrrhid. & fœnic. dulc. an. ʒiiß. f. omnium decoct. & colat. quæ clarificata coletur ad ℔ j. adde vini alb. tenuis ℔ j. ſp. vitr. ʒij. agita, mox adde liquaminis ſalis tartari q. ſ. ad extinctionem aciditatis: adde ſyr. pœon. & ſyr. veton. rubr. an. ℥iij. aq. cinam. cochlear. j. m ß. cap. bis in die ℥v. longe a paſtibus, ſuperambulando.

℞. Rad. chelid. major. conciſ. ℥iß. elleb. nigri veri ℥j. beton. m j. major. roriſm. ſtœchad utriuſque an. m ß. ſummit. abrotani utriuſque, flor. lavend. an. p. ij. ſem. aniſi & fœnic. an. ℥ß. raſur. lign. ſanct. ʒvi. lign. Rhod. & ſaſſ. fr. an. ʒiij. Ex omnibus comminutis f. ſacculi plures ejus magnitudinis quæ ſufficiet ſaltem ad tegendos oculos. Eorum quatuor ſtent continuo in infuſione in aq. ſtillatit. fœnic. verben. rutæ an. ℥iv. vini Canarini generoſiſſ. ℥xii. Mane calefiat liquor, & ſacculis viciſſim applicatis foveantur oculi per hor. dimid. deinde optime deterſo madore excipiatur fumus ſuprà præſcriptus per tubum inſtar tabaci.

Horá item unâ ante cœnam foveantur oculi liquore ſequenti.

℞. Aq. ſtillat. chelid. maj. verben. rut. an. ℥viii. vini Canarini generoſiſſ. ℥xvi. croci metall. ſubtiliſſime pulverizat. ℥ij. vitri antim. ℥ß. Bulliant ſimul aquæ cum pulveribus donec ℥ viii. liquoris conſumptæ fuerint, mox detracto ab igne vaſe vinum addatur, & ſinatur fieri infuſio. Uſus tempore calefiat liquor limpidus pro fotu faciendo è ſpongiis mollibus intinctis & leviter expreſſis viciſſim applicandis paulo plus quàm tepide palpebris clauſis.

℞. Paleæ avenæ conciſ. ℔ß fol. mal. parietar. violar. ſambuc. beton. an. m. ij. rutæ, chelid. maj. verbenæ, fœnic. lauri, pœon. maris an. p. iij. flor. chamæm. nobilis, melil. ſummitat. thymi an. p. ij. ſem. aniſ. fœnic. baccar. junip. nigel. Rom. an. ℥j. furfuris macri m i ß. Incidantur omnia, & totius iſtius quantitatis pars dimidia coquatur in gallon. j. aquæ, quart. j. vini, & pint. j. aceti pro ſuffumigio ſeu vaporario uſurpando per hor. dimid. mane, vaporem viz. excipiendo inclinato & velato capite, & oculis apertis.

Si ex horum uſu Nervi optici non deobſtruentur, ita ut libera ſpiritib. ad oculos tendentibus via concedatur, viſioque renovetur, vide de ſalivatione ad colliquationem pituitæ & cerebri ſtrenuam depletionem. *Theod. de Mayerne Prax. Medic. lib. 1.*

Conſultationes.

De Amauroſi, ſeu Gutta ſerena. Pro Nobili Viro Franciſco de Alexandris.

Dum attentius conſidero, quæ ſtatutis temporibus paſſus eſt in oculis Periltuſtris D. Franciſcus de Alexandris, annos natus 57. diligentiſſime relata ab Excellentiſſimo Viro, quam maxime hæreo, numquid præſens cæcitas ipſi ſupervenerit ex ſuffuſione propoſita, an potius ex Gutta ſerena, a Græcis Amauroſi dicta. Refertur enim quatuor abhinc menſibus circiter oculum ſiniſtrum derepente obcæcatum fuiſſe, eandemque affectionem in oculum dextrum ſenſim irrepſiſſe, ita ut in præſentia nihil videat. Propterea dubitari poteſt, numquid hoc ex ſuffuſione proveniat. Ad ſuffuſionem namq; producendam neceſſe eſt confluere humorem, vel vaporem craſſum ad oculum, atque vel reddere craſſiorem humorem albugineum, & ſic ſuffuſionem ſpuriam inferre; vel contineri inter corneam & albugineum, ibiq; ita denſari, ut in membranam quandam convertatur, impedientem ſpirituum emiſſionem, & objectorum viſibilium receptionem. Quorum utrumque difficillime confertim fieri poteſt, non dixerim impoſſibile, ſi verum eſt, quod à Fernelio proditum, ſe vidiſſe ſuffuſionem in uno oculo confertim factam. Et certe difficile admodum eſt, cùm quia materia confluens non adeò craſſa eſt, ut illico ſpecierum receptionem, & irradiationem facilitatis prorſus intercipiat; ac propterea fit primò imminutio, deinde, & viſus privatio: tum etiam, quoniam ſuffuſionem factam à vaporib. denſatis, præcedere ſolent imagines illæ volitantes ante oculos, quorum tamen neutrum contingit in oculo ſiniſtro. Cæterum à Viri doctiſſimi ſententia recedendum mihi non eſt, quando jam fuit obſervata materia craſſa in ipſomet oculo ſiniſtro, ut ſcribitur. Quod ſi verum eſſet, non locum haberet, quod mihi relatum fuit, ſc. noxam extrinſecus in oculis non apparere, ipſos intuentibus, ſed videri ſanis perſimiles.

Quare in eam propendeo ſententiam, quod cœcitas hæc proveniat ab obſtructione nervorum opticorum, vel potius denſatione ipſorum, cùm præceſſerit continua ſcriptio, & errores in victu materiam congerentes, & ad oculos allicientes. Habemus enim ex Gal. 4. de L. Aff. inter ſigna Guttæ ſerenæ hoc eſſe præcipuum, quod ſc. affectus confertim fiat, cujus adhuc certius haberemus indicium, ſi nil exterius appareret, ut refertur: neq; omnino hæſitandum eſſet, ſi dolor quidam, ſeu gravitas perciperetur ad oculorum radices. Duo tamen ſunt quæ huic noſtræ opinioni repugnare poſſunt; primum eſt, quod in Amauroſi talis affectus in utroque oculo eodem tempore ſuboritur: alterum, quod patientes lumen non vident: neutrum tamen eam planè

oppugnet;

oppugnat; non primum, si vera est Vesalii, & Columbi sententia, ex Anatome confirmata, nervos opticos non esse prorsus unitos, sed per interfectionem, ac propterea in alterius oculi cæcitate inventum fuisse nervum minorem altero; non secundum, quia densitas seu obstructio potest esse magis vel minus intensa, & sic lumen magis, vel minus impediri. Omnia tamen subjiciantur judicio Viri Doctissimi occulata fide rem ipsam certius comprobaturi.

Quicquid sit, certissimum est affectum hunc curatu fore difficillimum, ne dicam impossibilem, prout anno elapso observatum fuit in Illustrissimo & Excellentissimo Comite de Soura Regis Catholici Legato, in simili affectu, aliquandiu a me curato. Quod si adesset suffusio, cura facilior esset, quia sperari posset ipsius saltem deposito: quam vidi feliciter successisse etiam in ætate longe provectiori: qua de re lithotomos peritissimos consulendos censeo.

Non tamen omittam illa quæ opportune censuero, si fuerit Amaurosis. Si enim statutum fuerit esse suffusionem laudo ut quibuslibet medicamentis supersedeat æger, sed ea perfectè maturata ad operationem manualem deveniatur, Si verò de Gutta serena sit suspicio, laudo setaceum occipiti inustum; aliquam item levem sanguinis missionem ex vena frontis, præmisso fermento eidem parti. Vesicantia retro aures apponenda; & peculiarem capitis expurgationem cum fœniculi radice dentibus attrita, & coriandris. Validioribus etiam errhinis non omissis, post diligentem capitis expiationem per os. Conatus enim ille sternutationis materiam deturbare poterit, non omissis collyriis ex sief de fellibus, cum aqua panis cocti jam fœniculo calentis, inter duas patinas reconditi in cella vinaria: quo vapor ille concrescat, & in aquam convertatur. Et hæc opportuna censeo, præter ea quæ a Viro Doctiss. summa cum ratione fuere præscripta. Faxit D. O. M. ut cedant in utilitatem Perillustri nostri patientis.

De eodem affectu pro eodem patiente Responsum ad Perillustrem & Excellentissimum Iulium Recaleum.

Quas ad me dedisti literas legi de cæcitate Illustriss. D. Francisci de Alexandris, quæ meam confirmant opinionem, affectum scilicet hunc alium non esse, quam Guttam serenam, à Græcis Amaurosin dictam, ex obstructione nervorum opticorum ab humoribus pituitosis & melancholicis. Quam propterea remediorum beneficio superari posse, vel saltem summa cum difficultate levamen aliquod suscepturam censeo: atque facilè mihi persuadeo, eadem te mecum sentire, quanquam ex tuis litteris nihil hac de re statutum videam. Ideo illa tantum remedia in usum revocanda censui, quæ circa partem affectam applicata, materiam peccantem sensibiliter, & insensibiliter evacuare sunt apta, impossibile existimans ipsam evacuare per partes magis distantes.

Propterea præmissa universali totius evacuatione, ab Excellentissimo Caprilio præscripta, laudani sectionem venæ frontis, præmisso fomento, quo facilius turgent, propter angustiam venarum jugularium, & per concitatum illum motum sanguinis educti, fiat, vel saltem tentetur aliqua agitatio humoris jam firmati in nervis opticis: eo prorsus modo, quo ab Hipp. dictum fuit 7. Aphor. 5. Quod maniæ ecstasis supervenicns bonum. Per ecstasin cum balano intelligendo vehementem insaniam, quam dixit idem in Commento liberare ab insania leviori, propter validum cauterum motum: qui non est sperandus ab applicatione hirudinum venis temporum, aut angulorum oculorum; cum alio sine sanguinis detractione ex venis capitis non sit opus, nulla existente inflammatione: aut insigni incalescentia capitis: in quibus casibus utilior foret sectio venarum temporum, vel angulorum oculorum; quas venas alias secandas curavi phlebotomie, & non hirudinum applicatione. Quod statuendum est de vesicantibus cauteriis & inustionibus propositis. Setaceum in occipite proderit, non solum ad revulsionem a parte anteriori, verum etiam, & longè magis, ad derivationem materiæ fluxæ, si locum habet Laurentii & aliorum opinio, septem illa nervorum paria quæ in cerebro sunt originem habere a spinalis medullæ interiori portione, a qua longe minus distabit occiput cui setaceum inurendum scripsi, quam sutura coronalis: quemadmodum & vesicantia retro aures apposita, tanquam loco proximo, & majorem consensum habente cum opticis, quam omoplatæ. Vasorum temporum inustiones proponi solent, ad intercipiendam fluxionem in ophthalmia, in casu tamen nostro non fluit materia per venas temporum, propterea non erit adeo necessaria prædicta operatio.

Sternutatoria quidem & errhina erunt utilissima, facta prius imminutione materiæ per masticatoria. Qua ratione scripsi errhina quinetiam validiora administranda esse, post diligentem capitis expurgationem per os. Collyrium a Galeno Proteus dictum, descriptum 4. de Compos. Medicamentor. per loca. 7. est sane validissimum ad digerendos humores, dummodo inflammationis periculum non immineat: illud diacentetum ex Demosthene, ab Ætio descriptum in lippitudine sicca, dura & scabra, commendatur ab ipso, nec inutile futurum censeo in præsenti affectu. De pisciculo autem à Foresto commendato in visus obscuritate lib. observat. 35. quid sim dicturus ignoro, cùm mihi sit ignotus, scribatque piscem hunc in Hollandia prope Delphensem urbem reperiri. Quod si forte Ferrariæ haberi posset ejus periculum Vir Doctiss. faciat, liquorem ex jecore ipsius defluentem in usum revocando, ut consulit Forestus. Ego enim illa tantum collyria præscribenda duxi, quæ si non juvant saltem, neque nocumentum afferre poterunt. Decoctum ex radice Chinæ, ligno sassafr. Visco quercino, & similibus, cum herbis floribus, & seminibus odoratis, & propriis, opportunissimum judicio, cujus formulam non est meum præscribere Viro in Arte versatissimo, ne sus Minervam doceat; ideò cuncta subjicio prudentissimo judicio Viri sapientissimi. Faxit Deus ut ex voto succedant. *Benedict. Silvaticus Consil. & Resp. Med. Cent. 1.*

Amaurosis, sive Gutta Serena.

Fœmina 38. annorum, postquam ab ulceribus multis, per totum corpus diffusis, tandem

dem eſſet curata, incidit in hebetudinem viſus utriuſque oculi, qua ad longinqua & propinqua cæcutiebat. Malum ab aliquot ſeptimanis ita eſt auctum, ut altero jam oculo vix quicquam videre queat. Oculi inſpicientibus apparent clari: nihilque vitii in iis animadvertitur; niſi quod pupillæ juſto ampliores & nigriores videantur. Alii ſenſus ſunt integri. Materia pituitoſa ex naribus copioſe excernitur. Gravitatem ſentit in ſyncipite, circa frontem, & ſupercilia.

Afficiuntur in hac ægra potiſſimum nervi optici; quod patet ex tali viſus noſtræ ægræ hebetudine, in qua ipſa ad propinqua & longinqua ita cæcutit, ut oculos ipſius inſpicienti nihil vitii in iis appareat. Afficitur etiam interior anterioris cerebri pars; quod gravitas, in ſyncipite circa frontem & ſupercilia percepta, & materiæ pituitoſæ copioſa e naribus excretio evidenter docet. Reliquum cerebrum non afficitur: quia reliqui ſenſus vitio carent.

Morbus quo ægra hæc affligitur, eſt amauroſis ſive gutta ſerena; quæ eſt obſtructio & compreſſio nervorum opticorum, hebetudinem viſus in longinquis & propinquis conſpiciendis in uno oculo, & in altero fere plenam cæcitatem, citra conſpicuum in iis vitium, inducens.

Cauſa procatarctica hujus morbi fuit humorum pituitoſorum, per ulcera e corpore egredi ſolitorum, poſt eorum curationem retentio. Humores vero pituitoſi, inde per totum corpus collecti, conſtituunt ejus cauſam antecedentem. Pars eorum ad anteriores inferioris cerebri partes, & nervos opticos delata, eoſque in una parte magis, in altera minus comprimens & obſtruens, exiſtit continens eorum obſtructionis & compreſſionis nec non iſtius jam deſcriptæ viſus hebetudinis, & cæcitatis, cauſa.

Cum enim cauſa continens tam profunde in oculorum nervis lateat, nec aliæ eorum partes ſint affectæ, nihil vitii in iis inſpicienti apparet; & tamen hic adeſt in uno hebetudo viſus, & in altero oculo cæcitas; propterea ſc. quod quamvis imagines rerum objectarum in fundis oculorum pingantur; earum tamen, ſive propinquarum, ſive longinquarum motus, ob nervorum illam obſtructionem & compreſſionem, ad cerebrum, & hinc ad ſenſorium commune, ubi à mente fit ſenſatio, deferri non poteſt.

Pupillæ autem oculorum ſunt juſto amplior-res & nigriores, quod, propter nervorum opticorum obſtruſt. uctionem & compreſſionem, perceptio objectorum, qua mens ad ſpiritus ad pupillam arctandam & cryſtallinum humorem juſto modo ad anteriora movendum, excitari ſolent, partim nulla, partim exigua hic fiat; ſpirituſque etiam, propter idem obſtructionis impedimentum, ex cerebro in fibras pupillarum, & ductum ciliarium, quibus hæ partes moveri ſolent, fluere ſatis copioſe non poſſint.

Morbus hic difficillimæ eſt curationis; propterea quod humor nervo optico infixus non niſi maxima cum difficultate inde tolli ſoleat. Quia tamen hoc malum in [illegible] partem à compreſſione externa humorum, inferiorem anterioris cerebri partem, circa nervorum opticorum originem, obſidentium, oritur: & obſervationes medicorum teſtantur, nonnullos, hoc affectu laborantes, ſanatos fuiſſe; non penitus deſperandum, ſed Curationem tentandam cenſeo.

Eaque in cauſarum, & obſtructionis, per contraria ablatione conſiſtet.

Primo itaque, ad totius corporis evacuationem, tale præſcribatur purgans.

℞. Fol. ſennæ ℥ß. vel ʒvj. Sem. aniſi. fœniculi an. ʒß. euphraſiæ m. j.

Decoq. in aq. hordei q. ſ. ad ℥iiij. Colaturæ adde diaphænic. ʒij. miſce. F. H. ultus.

Poſt triduum eadem repetatur purgatio, vel hæ exhibeantur pilulæ.

℞. Pil. cochiarum ʒß. Scammonii gr. x vel xij. Cum ſyr. roſ. ſol. F. Pilulæ N. vii.

Ubi purgatio prima peracta fuerit quandoquidem hoc malum ab ulcerum conſolidatione originem duxit, non tantum poſteriori cervicis parti veſicatorium eſt adhibendum, & eo exſiccato fonticulus, circa tertiam & quartam cervicis vertebram, per cauſticum eſt excitandus; ſed fonticuli in utroque etiam brachio, circa muſculum humeri bicipitem, imo etiam in utroque crure, excitari debent.

Fonticulis excitatis, & corpore aliquoties purgato, palpebris & extremis oculorum ciliis bis in die illinatur liquor, qui ex hepate piſcis, *pupi vel* a batavis dicti, tegulæ alligato & radiis ſolaribus expoſito, in vitreum ſcyphum ſubjectum exſtillat. Hic enim ſummæ efficaciæ in hoc affectu à nonnullis prædicatur.

Si malum his non cedat, ad diætam ſudoriferam, purgatione præmiſſa, tali decocto toto menſe inſtituendam, eſt accedendum:

℞. Scobis ligni a guaiaci ℥iij. Cortic. ejuſdem ℥j. Lign. ſaſſaphras Rad. ſalſæparillæ an. ʒi. ſ. Infund. per noctem in aq. comm. lib. [illegible] deinde decoquantur ad mediæ partis conſumtionem. addendo, ſub finem decoctionis. Herb. chelidoniæ major. euphraſiæ, verbenæ, fœniculi an. De colatura per manicam Hippocratis trajecta exhibeantur ℥vj. vel viij. calidæ, & proliciantur ſudores corpus bene tegendo.

Sunt etiam, qui per ſalivationem mercurio & mercurialibus factam, hunc affectum curari volunt.

Corpore aliquoties per purgantia & ſudorifera recte evacuato, ſaliva tali maſticatorio, mane, & veſpertina hora quarta, erit evocanda:

℞. Rad. pyrethri, ireos flor. an. ʒj. ſ. nucis moſcatæ; fol. ſennæ, Sem. ſtaphid. agriæ, ſynapi an. ʒ ß. Pulveriſatis adde maſtiches dragm. j. ceræ q. ſ. & formentur globuli maſticetur unus mane, & veſperi, prono capite, frequenter exſpuendo.

Quidam etiam ſternutatoriis hic, poſt juſtas purgationes, utuntur, quale hoc eſt.

℞. Pulv. hellebori albi, tabaci an. ℈ij. piperis albi, ℈j. euphorbii gr. vi. F. pulvis ſternutatorius, qui vehementius per nares inſpiretur.

In diæta aer ſit calidus & ſiccus. Cibi boni ſucci; conditi hyſſopo, fœniculo, majorana, euphraſia, ſalvia, & imprimis nuce moſcata. Potus cereviſiæ mediocris. Somnus mediocris, & quantum fieri poteſt, ſupinus. Exercitia moderata, Alvus laxa. Affectus animi moderati. *Henric. Regius apud. Theodor. Craanen Medication. lib.* 1.

Obſer-

Observationes.

Pro Amaurosi seu visus imbecillitate.

Comes quidam Lotharingus de visionis imbecillitate conquerebatur, quod res exactè, sive propinquas, sive distantes, dijudicare non posset, obstare dicens veluti fumum, seu nubeculam quendam, quæ sibi visum obscuraret. Cum omnia diligenter inquirerem, nihilque in pupilla obscuri appareret, & non semper in eodem statu permaneret: hic visionis defectus, sed nunc major, nunc minor esset, à vaporibus potius, quam vitio in oculo hoc evenire judicavi, atque ostendi vapores non oculum subire, uti credebat, sed cerebrum, juxta nervorum opticorum exortum, impetere. Usus jam erat multis evacuationibus & diversionibus, & inter reliqua etiam setaceum in cervice gestabat.

Præscripsi illi pilulas sequentes.

℞. Fol. sen. (oculis appropriata esse creditur) ℥ ij. sem. fœnicul. ʒij. pil. sine quibus, & lucis, an. ℥ ij. cum Syr. de fumaria, quæ & ipsa oxydorica est. F. Massa. Capiat ℥ j. singulis mensibus ter sine custodia, cùm leviores sint.

Cucurbitulas applicet menstruatim, duas collo, duas scapulis sine scarificatione, continuando per triduum.

Paretur vinum hoc Euphragiatum visioni convenientissimum, de quo nonnunquam haustum in mensæ principio, vel manè bibat jejunus: sic enim ejus vis, per vapores cum vino rectius ad caput ascendit.

℞. Fol. euphrag. sicc. ℥ j. rad. fœnicul. ℥ ij. fol. caryophyllatæ ʒvj. beton. verben. majoran. an. ℥ ß. flor. rosmar. ʒij. sem. fœnicul. ℥ ß. gran. juniper. ℥ j. incidantur, & in doliolo collocentur, affunde vini albi generos. mensuras 10. vel 12. serventur ad usum vel vindemiarum tempore affunde mustum recens, & finito effervescere. Poterit & cinnamomum ad gratiam addi.

Pulverem sequentem mensura unius cochlearis, noctu cubitum iturus, præcedenti lævi cœna, sumat, superbibendo parum vini, vel projectum in vinum cum eo bibat.

℞. Sem. Coriand. præp. ℥ ij. sem. fœnicul. anis. an. ʒj. carvi, Sileris mont. an. ʒß. Sirupi ℈ j. fol. Euphrag. majoran. an. ℥ ß. Cinamom. ℥ ij. maceris ʒß. Caryophill. ℈. Sacchar. ros. tabell. ℥ iij. fiat pulvis subtilissimus.

Sal in mensa ad manum habeat, quo ova recentia, vel etiam alios cibos quandoque saliat.

℞. Salis puri ℥ij. sem. Carvi ℥j fol. Euphrag. majoran. an. nuc. mosch. ʒß. F. pulvis.

Comedat frequenter jecora caprarum juniorum assa, cônstrixa caryophillis & Cinnamomo, Hæc & illi & alteri cuidam, admodum profuerunt. *Felix Platerus obs. lib. 1. pag. 106.*

Pro Amaurosi ad principem quendam.

In victus genere, inter alia hæc celebria habentur.

Raparum in cibo usus acutiores reddit oculos. Passerum & columbarum esum visum mirifice tueri ferunt, nucis moschata in cibis pro condimento, & extra cibum, manè mediocris usus seminis fœnicul. herba in jusculis inter olera, & semen frequenter à cibo inter bellaria diu mansum, & deglutitum juvant; in cibis & cum cibo uti hoc sale commisto licebit, quo observatum est oculos caligantes & hebetiores mirifice recreari.

℞. Nucis mosch. macis, cinamom. opt. cardamom. an. ℈ j fol. & fl. Euphrag. sicc. ʒij. vel ʒiij. salis communis ℥j. F. omnium pulvis ad usum, vino mediocri, non admodum fumoso, aut generoso, non dulci, neque crasso uon n u-sto, uti juvat.

Euphragiati vini continuus usus plurimos restituit hoc vitio laborantes, etiam senes, qui ocularium ope una antea vix difficulter viderant.

Arnoldus de Villa nova Medicus celeberrimus, mirum in modum laudat, & ego aliquoties in operibus artis verum comperi. Non temere hæc herbula in floribus, oculorum characterem, & signaculum à natura impressum habet.

Euphrasis bene asservata sicca pro magnitudine vasis quantitate convenienti musto injicitur dum effervescit, cum defœcatum expurgatumque vinum est, asservatur remedio probatissimo.

Si ventriculus ferre potest, nec concoctio labefactatur, cum simplicis puri puti vini in mensa usus fuit, magno commodo haustus aquæ fontis puræ prandium & cœnam claudat, nam ita minus vaporum e cibo in cerebrum fertur. Aristoteles in Probl. scribit, eos acutius videre qui aquam bibunt.

Præparanda quoque ex flosculis Euphrasiæ recentibus, & saccharo conserva æstate, cùm frequens Euphrasia floret, eo modo quo rosacea conserva apparatur, ex florum parte una, sacchari duabus, & si haberi tum possunt rorismarini flores, etiam istorum partem addere licebit; ista conserva mane & vesperi sumenda juglandis quantitate potissimum vesperi, cum decumbendum erit: ita juvatur contractio tolluntur viscerum obstructiones; visus hebes non solum instauratur, verum & cæteri sensus vegetiores fiunt, & memoria confirmant.

Ad corporis quoque & capitis ab excrementis purgationem laudo, ut Celsit. tua subscriptis pilulis utatur, subinde noctu cum decumbendum erit, deglutienda una atque altera pilula, ternis aut quaternis quibusque diebus, ita semper aliquid excrementitium paulatim, & quasi insensibiliter à capite abducitur, & si quando in oculos major humorum influxio urgeat, illarum pilularum, statim ℈ iv. plus minus, i. e. xi. pilulæ post mediam noctem, vel summo mane degluriantur. Pilulæ hæ esse possunt.

℞. Massæ pil. hier. cum agar ʒij. aloës rosac. ʒj. pil. lucis, asajeret an. ℈ij. rhab. opt. aq. Cinam. irrorandi ℈j. cum syr. ros. solut. F. pasta mollis instillando ol. fœnic. gt. 5. F. pil. molles ex qualibet ʒj. pil. nu. 8. super pulvere nucis moscatæ.

Oculis quæ insequuntur tutissimè, & cum singulari juvamento admoveri possunt mane, cùm nullum efficacius medicamentum ad manum est, masticentur grana aliquot fœniculi, item aliquando tantillum chamomil. istis jam infecta saliva tingantur & illinantur leviter oculi summo digito. Item fœnic. & cumini semen pinsatur in pane, is calens e furno extractus, & discissus admoveatur: ita ut oculi vapore madescant. Vel hordeaceus panis calens è furno extractus dividа-

nullo vitio in oculo apparente. Postmodum etiam cæcus ille, convulsionibus laboravit, quæ illum per vices, tota hyeme affligebant; quibus initio veris cessantibus, supervenit tussis, febris hectica, expulsio purulenta, & tabes, quâ diu molestatus & consumptus, tandem expiravit. Corpore per anatomen aperto, pulmonum vitium deprehendimus: verum cum causam cæcitatis, aperta calvaria in cerebro perquireremus, invenimus cerebrum, aqueo copioso humore irriguum, partemque illius anteriorem, sinistra præsertim in sede, tumidiorem, à quâ cum portio adimeretur, inventus est tumor seu globus quidam glandulæ seu strumæ instar, inclusus in cerebri substantia, ab ea tamen separatus, propriaque membrana dura contentus, per quam venæ aliquæ capillares dispersæ erant, ovi gallinacei magnitudinem superans, inæqualis & formam pineæ nucis exprimens, cujus interior substantia, albida & æqualis ovi albumen coctione induratum, referebat, sed durior illo erat. Hic, cono obtusiore, nonnihil sursum prominebat, basi verò latiore, ventriculo cerebri, anteriore sede innitebatur. & pondere suo, quod erat ℥xiiij. nervorum opticorum exortui in cerebro, incumbebat, eosque comprimebat. Quam causam fuisse cæcitatis, quod spiritus animalis transitus ad oculos fuerit impeditus, conclusimus; cùm alioquin in nervis obticis, nulla obstructio, aut aliud vitium, uti nec in oculo apparuerit. Hinc conjicere licet, graves & diuturnos cerebri vitio accedentes & incurabiles morbos, ab ejusmodi, occultis in cerebro latentibus tumoribus, aut vitiis, frequenter accidere, & cum rarissime hæc sectione indagentur, Medicos qui causam, cerebri intemperiei, aut humoribus attribuunt, atque hisce remedia accomodando, oleum & operam perdunt, latere. *Fælix Platerus. obs. 1. pag. 108.*

GUTTA ROSACEA.

De ea admodum scripsit nunquam satis laudandus, accuratissimuus Marcus Aurelius Severinus, suo de recondita Abscessuum natura vere aureo tractatu. Nos hic nihil hic iis addimus quæ jam supra in cutis affectibus attulimus sed tantum observationem unam atque alteram dabimus quas collegit *Clariss. Burnetus in suo Medicina Practicæ Thesauro.*

Gutta Rosacea, rubedo est Faciei maculosa, seu potius rubor cum tuberculis, quibus tota Facies defœdatur, ac si guttis roseis conspersa esset cognoscitur visu. Ortum dat sanguis crassus & fervidus, ad faciem delatus. Hoc malum sæpe contrahunt, qui poculis & ebrietati nimium dediti sunt: quibusdam vitio naturæ obtingit.

Pro Gutta Rosacea.

℞. Lithargyr. auri ʒj. ceruss. ℥ij. axung. anser. & gallin. an. ℥ß. argenti vivi cum saliva extincti ʒij. F. unguentum, cum quo sero illinatur facies, & mane lavetur cum aq. furfuris. Item pineæ nuces recentes pistæ cum crema lactis in modum unguenti coëant, quo inungatur Gutta rosacea. Mirabile habetur.

Vel. ℞. Lithargyr. bene triti & pulveris. ℔j. aceti fortis ℔iiij. M. Stent. per duos dies. Postea coq. ad consumptionem tertiæ partis: deinde adde aq. fl. fabarum ℔ij. & simul ponantur in alembico & destillentur. Postea istæ aq. destillatæ adde gummi tragac anth. & arabic. q. s. ut F. unguentum quo facies ungatur. *Petrus Forestus, schol. observ. 9. lib. 2. obs. Chirurg.*

Pro Gutta Rosaceâ.

Puellæ nubili facies admodum defœdata erat jam multos annos pustulis siccis flavescentibus serpentibus, accedente rubore, ita ut de lepra suspecta esset. Vocatus ego veris tempore, primo venam aperui brachii. Scarificatione postea adhibitis cucurbitulis in scapulis, jussi uti singulis mensibus. Vesicatorium quoque nuchæ applicui, quod magnum illic vesicam excitavit, & quod admirandum, ut aliquandiu sanguinem minxerit, fecit: Bibit aliquoties hoc decoctum.

℞. Summitat. lupul. rec. fumar. rec. an. Mj. fol. sen. ʒiij. coque in sero caprino, colaturam bibat uno haustu, & aliquoties repetat.

Unguentum pro facie sequens præscripsi.

℞. Lithargyr. auri, ceruss. an. ʒij. unguenti citrini ℥iß. thuris alb. mastich. an. ʒiß. rad. serpentar. ossis sepiæ, an. ʒj. ol. tartari ℥ß. succi limonum ℥j. M. Inungat faciem Mane abluat aqua flor. fabarum: recesserunt hac ratione pustulæ, sed iterum de novo obortæ sunt. Denuo itaque cum phlebotomia uti jussi, alteroque mox die scarificationibus. Purgavique de novo sic.

℞. Fol. lupul. fumar. an. Mj. fl. cordial pi. sem. anis. ʒij. fol. ten. anis. ʒij. fol. sen. ℥j. epithymi ℥ß. decoq. in sero lactis. bibat duabus vicibus: sed in posteriore dissolvat conf. Hamec. ʒij.

Electuario deinde hoc utatur.

℞. Conserv. fl. cichor. viol. an. ℥j. conserv. fl. bugl. nymphææ, an. ℥ß pulv. triosantal. duplicato rheo ʒij. diarrhod. abbat. diamarg. frigid. an. ʒß. medull. sem. melon. ʒij. syr. conserv. cortic. citri q. s. F. Electuar. capiat alternis diebus bolum.

Postea illinat faciem singulis noctibus hoc unguento.

℞. Spec. unguenti citrin ℥iß. camphor. ʒß. ʒß. boracis usti ʒi. ossis sepiæ ʒß. rad. serpentar. ʒi. lactis virginal. parati ex lithargyr. cum aceto & aq. fabarum ℥iij. fecci limon vel arantior. ol. de tartaro, de frumento. an. ℥ß. fugitivi ʒi. (plus addidissem, sed valde denigrabat) misceantur bene, siccabatur sæpe, sed rursum succis molle reddebatur: mane abluat hac aq.

℞. Cuspid. rosar. p. j. fl. viol. Mj. furfur. ℥ij. cicerrub. conquass. p. ß. rad. ireos, ℥i. rad. lilior. ℥ii. rad. serpentar. cyclamin. an. ℥ß. add. aquæ mensur. ß. eliciatur aqua, quam cum faciem ea lavat, aquâ fabarum diluat: absumpto semel unguento & denuo parando addidi li-

flammatione. In imprimis emollientia & discutientia per aliquot dies aplicui: sed cum viderim his nihil profici, caulam penitus inquisivi Illa respondit se ante biennium interedendum spinam piscis devorasse, quæ æsophago adhæsisset, indeque statim exortum dolorem maximum ita ut difficile cibum & potum deglutire posset: tandem dolore sedato, collum paulatim intumuisse. Ex hac declaratione cognovi spinam aut ipsius portionem adhuc remanere, hinc ad suppurantia confugi. Suppuratus tumor à Ludovico Glandorpio, tum temporis Chirurgiæ studioso, cui alio proficiscens curationes commiseram, incisus est. Manauit materies plurima: spina post apparuit, quam ipse integram & incorruptam extraxit. Ulcus post paucos dies coaluit. *Idem ibid.*

Ex deglutita acicula horrenda symptomata.

Anno 1592. Hildenæ in arce Host. ancilla nobiliss. viri Otton. Schenck von Nideck. 18. annos nata, aciculam grandiusculam forte deglutivit. Hinc tamen quia triduo nullum sensit dolorem, aciculam jam dudum per secessum dejectam fuisse sperabat: sed decepta fuit miserâ illa. Quarto enim die, primo in fundo, mox quoque circa pylorum exortus dolor & cruciatus, adeo vehemens & acerbus, ut dies noctesque exclamare & ululare coacta fuerit. Ego sexto die à morbo incepto vocatus, inveni ipsam phreneticam cum ardentissima febre, lingua arida, vultu inflammato, mente adeo captam adeoque furiosam, ut neminem agnósceret, nec cibum & potum exposceret. Convulsiones colli, brachiorum & crurum, maximæ & horrendæ aderant. Aliquando sese ex una in alteram partem lecti, tali impetu projiciebat, ut tres viri quantum vis robusti, vix illam tenere possent. Exclamabat, ululabat, & manibus ventrem, non aliter quam si ipsum dilacerare voluisset, tractabat: & (ut verbo dicam) videbatur potius à Dæmone obsessa, quam morbo laborare. Quum vero aliquando per horam integram, aut circiter, ita vexata & convulsionibus horribilibus, cum incredibili cruciatu, ex una in alteram agitata & fatigata esset, conquiescebat paulisper, & tanquam semimortua jacebat: rursus & repente priora symptomata invadebant eam. Ego interim juscelis pinguibus castratorum, item crematura hordei mundati, quibus admiscebam butyrum recens, & oleum amygdalarum dulcium, ptissana quoque & lacte amygdalato, corpus continuo nutriri curavi. Præterea ne excrementa, in parte aliqua intestinorum indurata, aciculæ impedimento essent leniter illam purgavi. Sic divino favore aciculam in illo cruciatu tandem decimo quarto die egessit. Postea sedati sunt dolores, reliquaque symptomata, ita ut brevi pristinæ sanitati restituta fuerit. *Idem ibid.*

Ex rebus extraneis, gutturi infixis mors.

Inter comedendum sæpius accidit, officulum, spinæ piscis, aut simile quid gutturi inhæreat: inde compressa tracheia arteria, quæ gutturi incumbit, protinus suffocatur animal: quod sequentibus confirmo exemplis.

Anno 1595. Coloniæ Agrippinæ, Mercatori cuidam frustum cutis pernæ assatæ, ac mica panis sale & pipere aspersæ, infixum est gutturi unde protinus dolor vehemens convulsiones, rigor, ac tandem suffocatio, orta sunt.

Eodem anno Coloniæ mulier pertransiens pistoris officinam, ac manu ducens puellum, laganum emit, quod puellus in manum sibi datum eundo comedebat: hujus frustum quum adhæsisset gutturi, statim suffocatus est puer, antequam mater ad ædes suas perveniret. Hoc quoque anno puer erat coloniæ, *auffdem Bullbender Schildergassen*, cui globulus plumbeus deglutitus, tracheiæ arteriæ se insinavit. Vocatus fui, sed puer ante meum adventum suffocatus decessit. *Idem ibid.*

Modus eximendi officula, & alias res gutturi infixas.

Quam periculosa sit mora hac in re, ex superioribus satis constat. Subito igitur diligentia adhibenda, ut quidquid gutturi infixum est, quamprimum extrahatur Ideoque statim oleum amygdalarum dulcium, aut olivarum (cave tamen ne substituas butyrum) in æsophagum infundendum. Deinde digito, penna, aut simili aliquo instrumento in os immisso, vomitus provocandus: his enim sæpius secum expellit, quicquid gutturi inhæret. Postea speculo oris lingua depressa (si officulum visui sese præbeat) nostro corvino incurbato apprehendendum atque extrahendum est. Si vero profundius fuerit, nec rostro apprehendi possit: Nonnulli spongiam novam, avellanæ magnitudine, eamque compactam, filo longo & forti alligatam, & oleo amygdalarum dulc. inunctam, ægro deglutiendam suadent, filum digitis tenente Chirurgo: fieri enim sic potest, ut deglutita ægro spongia secum simul in ventriculum depellat, id quod gutturi inhærebat, aut retracta filo eadem, simul nonnunquam extrahatur, vomituve rejiciatur. Aut potest globulus plumbeus filo alligari & deglutiri, atque denuo extrahi: ut de spongia jam dictum est.

Nihil vero præstantius aut aptius ad extrahenda officula, & spinas piscium è gutture, hoc sequenti instrumento, quo ego feliciter usus sum, tum alias, tum præcipue anno 1603. 16. Augustini Ludovico Tissor Lustriacensi, qui inter cœnandum officulum, triangularis figuræ, sed crassum deglutivit.

Hac profondius Æsophago, è regione scil. inter ultimam vertebram colli, & primam metaphreni, se adeo insinuarat, ut id neque deglutire, neque rejicere posset. Adstantes statim porrum profundius in ipsius gulam intromiserunt, & vomitum provocarunt, sed frustra: ita quidam ut noctem in magno dolore & suffocationis metu transigeret. Sequenti die pene suffocatus ad me ducitur. Ego oleum amygdalarum dulcium Æsophago satis copiose infudi, & undique exterius collum eodem oleo inunxi. Postea jussi, ut ei tenerentur manus & caput, interim ego, depressa prius lingua speculo oris,

instrumentum meum in gulam intromisi, usque ad ossiculum, sensimque & modice circumducto ex una in alteram partem instrumento, donec id paulatim ad latus ossiculi, profundius depulerim. Deinde retrahendo, ossiculum simul suo loco amotum & extractum fuit. Atque brevi convaluit. Hujus operationis & curationis testes sunt, Daniel Tavellus & Samuel Galliardus, ambo Ludimagistri in schola Paterniacensi.

Est autem hoc instrumentum fistula argentea aut ænea incurvata, crassitie pennæ oloris, longitudine vero unius pedis cum dimidio aut circiter. Est & undique perforata. In sua extremitate vero habet spongiolam novam, avellanæ magnitudine, firmiter alligatam. Hac fistula in Æsophagum immissa & circumducta, quemadmodum antea diximus, postea extracta, ossiculum aut quicquid simile fuerit extrahimus. Si enim accedit, ut foramen aliquod fistulæ ossiculum aut spinam excipiat, tum simul cum fistula extrahitur: sin minus asperitas ossis spongiæ adhærebit, & suo loco amovebitur: quod & ego experientia comprobavi, antequam haberem fistulam perforatam. Non tamen ossiculum aut spinam prima vice, dum intromittimus fistulam, extrahitur, nec propterea ab incepto opere desistendum: aliquoties enim quinquies aut sexies fistulam intromittere coactus fui, donec tandem ossiculum suo loco amotum & extractum, vel (si aliter fieri non potuit) in ventriculum depulsum fuerit: quod & periculo vacat: præstat tamen per os extrahere, si fieri possit.

In hac operatione autem circumspecte agendum, ne instrumentum in asperam arteriam loco æsophagi, immittatur, quod valde periculosum esset. Itaque ut Chirurgus harum partium anatomiam sciat, necesse est. Incumbit autem æsophagus vertebris colli: aspera verò arteria anteriorem partem occupat. Itaque quamprimum Chirurgus linguam speculo depresserit extremitatem instrumenti sui, ubi spongia (quæ oleo amygdalarum dulcium, aut olivarum prius inungenda) alligata est, vertebris imponat, ac leviter leniterque deorsum immittat. Sic enim ratione spongiæ instrumento alligatæ, epiglottis (hoc est, operculum laryngis) deprimitur, & aspera arteria clauditur usque dum instrumentum immissum sit profundius.

Quantum ad spongiam filo alligatam de qua mentionem fecimus, non usque adeo illi est fidendum. Contrarium enim enarrata operatione expertus sum. Et quomodo fieri possit, ut spongia levissima, vel simile quid transeat in os infixum in æsophago? Hujus monitum volui lectorem, ne rei inutili confidat: at interim æger periclitetur. Habeat igitur Chirurgus semper in promptu instrumenta, ad hanc operationem necessaria: cunctari enim hac in re non licet. Si in asperam arteriam quidpiam illapsum fuerit, sternutatorium admovendum est naribus: ueluti aliquid piperis, aut Euphorbii vel ellebori albi: ab acidis & tussim provocantibus, contra opinionem quorundam, omnino abstinendum. Tussis enim sua sponte satis accidit: acida vero & æsophagum & asperam arteriam & quicquid attingunt, coarctant, constringunt & angustiora efficiunt. Qapropter ore continuo teneat syrupum de liquiritio, de polytricho, violarum aut (quod ego expertus sum) oleum amygdalarum dulcium, saccharo ad partes æquales commistum.

Post extractionem ossis, guttur sæpe abluendum est decocto hordeaceo, aut aqua plantaginis, cum melle rosaceo & diamorone. Si dolor adest, sumat ter aut quater interdiu cochleare ol. amygdal. dulcius vel rosacei, aut utatur sequenti Electuario lambendo.

℞. Specierum diatragacant. Frigi, Diairidis ana ʒij. ol amygdalarum dulcium ℥ß. syrupi violarum sine spiritu vitrioli q. s. misceantur atque electarium mediocris consistentiæ.

A vino, & ab eis omnibus quæ calefaciunt, abstineat, ne inflammatio & dolor excitentur. Utatur jusculis, panatellis, crematura hordei, lacte amygdalarum dulcium, emulsione seminum frigidorum majorum, iisque omnibus, quæ deglutiri & concoqui facile possunt si æger juvenis fuerit, & sit inflammationis suspicio, electuario de succo rosarum evacuandus est. Et vena basilica brachii dextri incidenda. Externus inungendum est collum oleo rosaceo & myrtino & unguentum de bolo applicandum.

Descripti autem instrumenti inventorem Dn. D. Gualterum Ryffium, apud Argentoratenses Medico Chirurgum longe celeberrimum fuisse arbitror; qui & delineationem in magna sua Chirurgia, mihi pagina 30. habet. Antequam vero ego prædictum instrumentum à Dno. Ryffio mutuatus essem, catheterem, quo utimur in affectibus vesicæ (cui spongiam annexi) Cum successu usus sum; præsertim in sutore quodam Coloniensi, Mag. Casparo, de quo vide supra observat. 31. si catheter ad manus quoque non fuerit, filo ferreo nonnihil incurvato, spongiolam firmiter annecte & utere. Hæc in eum finem scribo ne Chirurgus propter penuriam instrumenti operationem (quæ moram non admittit) procrastinet.

Etsi autem prædictum instrumentum à D. Gualtero Ryffio acceperim, nonnulla tamen perquam necessaria, in ipso correxi atque emendavi, mancum enim atque imperfectum esse Ryffii instrumentum, lector haud difficulter cognoscet, Si Dn. Ryffii instrumentum cum meo conferre volverit. Primo enim quia aliquomodo in acutum desinit, facile in operatione ac incredibili corporis ægri agitatione, in asperam arteriam intrudi, ægrumque suffocare poterit, obtusum enim ut sit necesse est. Deinde spongia tam utilis tamque necessaria, in ipso desideratur, triplicem enim usum habet in hoc instrumento. Primo impedit, ne in operatione & maxima corporis agitatione, instrumentum in asperam arteriam intrudatur, idque facile fieret, si instrumentum nudum esset. Spongia Epiglottidem deprimit, asperamque arteriam claudit. Hic tamen monendus est Chirurgus, circa Epiglottidem moram non adhibendam, ossiculumque diu quærendum non esse, ne spongia asperam arteriam obturet, respirationemque impediat. Secundo impedit spongia, ne Æsophagus ab asperitate instrumenti lædatur, excorieturque, quæ excoriatio periculo non vacat: plerumque enim dolores, inflam-

flammationes, & gangræna sequuntur, uti lector exemplum annotatione dignum observ. 35. cent. 5. videre poterit. Tertio nudum & aliquomodo in acutum desinens instrumentum, facile juxta os gulæ infixum, descendere, & nihilominus illud relinquere poterit. Si vero annexa est spongia, os vel ad ventriculum detrudit, vel sursum secum extrahit; uti ego cum alias, tum 16. Aprilis 1633. in Juvene Bernensi, Johannis Bietermanni filio expertus sum. Hæc mihi, candide lector, non contradicendi studio, quin potius, ut te in hac operatione, tum magni momenti, erudire possem, tuum erit, omnia benigne interpretari.

Viro clarissimo ac Doctiss. Dn. D. Petro Offenbachio, Illustrissimi Landgraffii Hassie &c. necnon Inclytæ Reip. Francofurtensis medico ordinario ac celeberr. Amico meo singulari studio observando.

Fabricando nos fabros fieri, vir clarissime, juxta ac Doctiss. ante menses aliquot, in juvene isto viro cujus mentionem feci circa finem observationis 35. cent. 1. reipsa expertus sum. Tam vehementes etenim in ipso erant convulsiones, & corporis concussiones jam antrorsum jam retrorsum ac sinistrorsum, ut tres viri, quantumvis robusti, ipsum, ne membra disrumperet vix continere possent, donec tandem officulum, Æsophago infixum ad ventriculum detruderem, per os enim educi non potuit. Quod fit? In maximis istis convulsionibus, & dentium constrictionibus, instrumentum meum sat forte, & ex aurichalco fabricatum, sub dentibus adeo confregit ut plane inutile factum sit. Sed in quem finem, inquies, proverbium? Dicam sincere in hac operatione me edoctum esse, instrumentum ut à Domino Ryffio inventum, & mihi aliquoties usui fuit, non semper tutum esse. Si enim in ipsa operatione inter dentes ægri frangeretur, & fragmentum ad ventriculum descenderet, quotnam, bone Deus mala? Quotnam symptomata periculosa atque mortalia sequerentur? In prædicta itaque operatione edoctus sui, prædictum instrumentum (quod omnium quæcumque in hoc affectu excogitari potuerunt, aptissimum est) quia propter multitudinem foraminum per se nimis imbecille est, corroborativo aliquo indigere. Idque facile fieri potest si stylus ex cupro vel aurichalco, prædicto instrumento ab artifice infixus & ex utraque parte, videlicet manubrium & spongiam versus firmiter annexus plumbatusque fuerit: Crassus ut sit stylus ille, necesse quidem est, ita tamen adaptari debet, ut in medio fistulæ collocatus, foramina ne obturentur, & usus instrumenti imminuatur, non attingat.

Porrò quia gravissimus & periculosus, imò mortalis est affectus, uti ex observatione 35. cent. 1. apparet, suadeo; ut fidelis ac diligens Chirurgus, prædicto instrumento semper instructus sit, moram enim nequaquam admittit affectus iste, ut in prædicto juvene & aliis observavi. Nisi enim ego instrumentum, quod nullibi in hac urbe, nisi apud me reperitur, in promptu habuissem, de ipso actum fuisset, propter doloris enim vehementiam, statim affluunt humores, intumescit collum, sequiturque suffocatio, plerumque etiam inflammatio & gangræna, uti ex observatione 35. cent. 5. videre poteris. De his, clarissime mi Dn. Doctor, quia lectorem admonitum esse cupio, tuam excellentiam etiam atque etiam rogo, ut epistolam hocce observat. 36. cent. 1. antequam apud vos excudatur, ad calcem annectere velis. *Idem ibidem.*

De modo frusta carnis, casei, panis, aliaque corpora faucibus inhærentia auferendi.

Quam difficilis eorum sit respiratio, quibus ex Catharro œsophagus angustiatus, experientia quotidiana abunde docet. At difficilior longe iis obvenit, qui ex corpore aliquo duriore, pane, carne similibusque angustiam ejus incurrunt. Quandoquidem enim œsophagus asperæ arteriæ firmiter cohæreat, incumbatque, impossibile est, quoties frustum aliquod ei inhæret, aërem pulmones respirationi dicatos accedere posse, aut contra pulmonibus contenta exire.

Quæ de nummis, acubus, similibusque authores referunt, non est quod à proposito nos divertant, frusta carnis, casei, panis, aliaque his similia, ex gula auferendi hic est modus.

Ad manus Chirurgo sit stylus ferreus flexilis, cujus extremitas una manubrio gaudeat debito, altera instructa sit spongiæ particula, strictissime alligata, spongiam hanc oleo olivarum madidam, ad faucium posteriora atque inferiora, ubi œsophagi ingressus, dimittat, hinc sensim, ne respiratio magis lædatur, in œsophagum ipsum, in hoc ubi ad frustum aut corpus aliud ei inhærens instrumento dicto devenit, spongiam, ad postica premendo, studeat supponere corpori contento, quo simul cum ea sursum retracta id extrahere liceat. Sæpius hæc operatio non raro iterari debet. Quod si corpus gulæ inhærens hac arte extrahi nequeat, & quidem magis si à ventriculo digeri queat, detrusione blanda ei offeratur.

Ne hic errorem committat Chirurgus, stylum suum in asperam arteriam, non vero gulam dimittendo, quod Chirurgo cuidam contigisse novi, sciat lector gulam à parte postica vertebris dorsi atque cervicis incumbere, asperam vero arteriam ab antica incumbere gulæ.

Hildanus obs. 36. part. 1. instrumentum delineat circa extremitatem foraminibus plurimis præditum, cujus ope spinas, officula, ejusque generis alia gulæ inhærentia extrahi posse scribit: Est hæc ex descriptione authoris fistula argentea aut ænea incurvata, crassitie pennæ oloris, longitudine vero unius pedis cum dimidio aut circiter; est & undique perforata, in sua extremitate vero habet spongiolam novam, avellanæ magnitudine, firmiter alligatam. Hac fistula in œsophagum immissa & sensim medicèque circumducta, postea extracta, officulum aut quicquid simile fuerit extrahitur. Si enim accidit, ut foramen aliquod fistulæ spinam aut officulum excipiat, tum simul cum fistula extrahitur: sin minus asperitas ossis spongiæ adhærebit, & suo loco amovebitur.

Qualiter gula tractanda materia inhærente

vel extracta, vel in ventriculum detrusa, notum satis Chirurgis. Vel hic usurpari potest gargarismus ex aqua hordei cum Syr. Violar. paratus, cujus etiam portio deglutiri potest, vel litus deglutiendus Oles Amygdal. dulc. cum syr. viol.

Non est quod hoc loco prætereamus ea quæ in tali casu solius naturæ ope peracta observavimus.

Filius 5. aut 6. annorum Huberti petri, casu particulam bracteæ ore receptam deglutit. Media nulla, quæcunque etiam adhiberentur, hic profuere, tandem particula dicta ex deglutitione fortiore in ventriculum ipsum delata. Hic non nisi continuum usum decocti hordei cui commixtus syrup. viol. & Alth. commendabam; interim excrementorum alvinorum haud neglecta inspectio, nec tamen deglutitum corpus unquam in iis observatum; nulla puerulo ullo tempore gravis cardiaglia, nulla iliaca passio. *Joh. à Meeckren in observat. Medico Chirurgic.*

Finis Libri Septimus.

BIBLIO-

BIBLIOTHECÆ MEDICO-PRACTICÆ LIBER OCTAVUS.

De Morbis à Litera H incipientibus.

HEMATOCELE.
Vid.
HERNIA.

HÆMODIA.

Unt qui hoc nomine omnem prorsus dentium dolorem intelligunt: verùm propriè sic denotatur stupor ille qui in dentibus gingivisque cum dolore percipitur, vel pel propter manducatos fructus, aliaque edulia austeriora ac acida, vel propter succorum salivalium per vasa glandulis eorundem secretioni destinatis, appensa; in os derivatorum qualitatem etiam austeriorem. De hisce vide in Dentium morbis.

HÆMOPTYSIS.

SAnguinis è pulmone sputum & per tussim modo leviorem & fere nullam, modo fortiorem ejectio, affectus satis frequens (& mirum est quidem, quod non froquentior) existit. Quippe cum vasa sanguifera in surculos & propagines innumeras, & perquam exiles dividantur; cumque per illos omnes, inter se multifariam complicatos, & værie intortos, sanguis usque immaniter æstuans rapidissime deferatur; vix concipere licet, quomodo circulatio ejus, adeo perplexa & tortuosa, simulque impetuosa, absque impedimento aut interruptione quavis peragatur. Et quidem in viventibus hanc difficillimam esse concludimus, quoniam in defunctis per injectiones ægre succedit: quippe liquor, Arteriæ pneumonicæ per embolum immissus, haud promte statim & facile per venas redibit; quin diutius in transitu hæreus, & ductus usitatos transiliens, in vesiculas aliosque tracheæ canales, inque lobulorum interstitia aliosque hiatus varie excurret.

Circa Hæmoptoen considerare oportet primo è quibus vasis, & quali eorundem affectione, sanguis erumpat; secundo in quibus locis sæpissime deponatur, dein tertio quot modis, ut per os excernatur, sursum duci, aut ejici soleat.

Quoad prius, ex circulationis lege supponendum erit, sanguinem, sponte erumpentem, omnino ex arteriis prodire: nam venæ, donec integræ manent, cum versus cor reducunt, ac minime effundunt, quamvis inficias non eamus illas interdum, à vulnere, casu, contusione, alioque accidente violento, quoad unitatem solutas, sanguinem extra sinus suos dimittere. Veruntamen sæpissime sanguis, Hæmoptoen faciens, ab arteriarum osculis reseratis, aut disruptis procedit; & tunc in culpa esse solet, aut ipsius sanguinis dyscrasia, aut vasorum mala conformatio.

Utriusque horum variæ sunt species; ac differentiæ; quæ item ad sanguinis sputum excitandum diversimode concurrunt. Enimverò sanguis quandoque tenuior, simulque acris existens, arteriolarum oscula reserat, aut exedit; quandoque item crassior, & ad coagulandum aptus, cum à venis satis promte excipi nequeat extravasatur. Propter hujusmodi sanguinis vitia, Scorbuto aute febre pestilente laborantes, etiam qui venena quædam biberunt, frequenter in Hæmoptoen cadunt. Nec minus ex vasorum culpa hic affectus exoriri solet, quatenus nimirum ista vel tenera nimis vel gracilia, nonnunquam à motu violentiore, uti à tussi, vociferatione, saltu, alioque exercitio vehementi disrumpuntur; vel in quantum ea laxa nimis & humida quoad oscula sua dehiscunt, & sanguinem è circuitu erumpere sinunt: porro interdum quatenus venæ à frigore constrictæ & corrugatæ cruorem non promte trajiciunt, iste restagnans arteriolas distendit, & ex earum osculis erumpit.

Circa arterias, è quibus sanguis Hæmoptoen faciens erumpit, multum interest cujusmodi illæ, ac ubinam loci constitæ fuerint; prærterquam enim quod sputi cruenti differentiæ insignes of-

antur, juxta quod cruor vase perexili, aut magno; ac alterutro aut pulmonis summitate prope laryngem, aut in regione ejus media inter vasorum ramos majores, aut denique in extrema inter vesiculas orbiculares consito erumpit: insuper advertimus arterias sanguinem expuere solitas, vel ex earum numero esse, quæ, e turpe pulmonari oriundæ tracheæ ramos ubique comitantur; vel quasdam ex illis esse, quæ, originem suam Aortæ debentes, tracheæ tunicam densa ramificatione obducunt.

Quippe manifesto liquet (prout supra declaravimus) ex harum, uti & glandularum, osculis, humorem unctuosum ad tracheæ superficiem interiorem lubricandam exudare: porro, quatenus ex iisdem humor serosus affatim in asperæ arteriæ cavitatem destillat, catarrhum exoriri. Quapropter minime dubitamus asserere, etiam ex harum osculis reseratis, merum cruorem in ductus tracheales quandoque exudantem, in perexigua licet quantitate sputum cruentum parere. Observavi plures sine tussi, aut pulmonum indispositione quavis, semel aut bis in die sputum unum forsan aut alterum cruentum excrevisse: quod quoties ingruit, patientes in imo gutture, aut summitate pectoris, quandam quasi destillationem persentiunt; unde statim mera fibrarum trachealium contractione, sive motu velut cochleari, parum sanguinis fluidi pituita permixti, ac minime spumosi, expuitur: cumque interdum per plures menses talis affectio perdurasset, exinde nihil incommodi, aut quod Phthisin inferret aut minaretur, insequutum est: quod minime fieret; si quædam ex vasis pneumonicis aperta fuissent.

2. Hæc de vasis Hæmoptoïcis, eorumque in sputo cruento affectione diversimoda. Quod spectat ad loca in quibus sanguis extravasatus deponitur, hæc præcipue, & fere tantum sunt asperæ arteriæ, ejusque partium cavitas interna. Quippe in hanc, velut in cloacam, ductuum quorumque cæterorum recrementa quæque, aut superfluitates, per ultimos, qua licet, naturæ nixus, foras statim amandanda derivantur. Quod si in lobulorum interstitia sanguis extravasatus impingetur, vel membrana extima exudans in thoracis cavitatem decidet, hic empyema, & illic frequenter abscessum creat. Ut plurimum vero cruor, à circuitu pulmonari, deciduus, varias sputi cruenti species producit; juxta quod nidum suum, vel superius intra laryngis cavitatem, vel paulo inferius circa intermedios ductus tracheales, vel denique ulterius intra vesiculas orbiculares nanciscitur. Prior affectus solummodo procedit ab arteriæ cujusdam, quæ tracheæ truncum obducit, osculis reseratis; proximus quandoque forsan ab hac causa, sæpius tamen ab ipsis arteriis pneumonicis apertis, aut disruptis; quæ vasa, cum majora fuerint, sanguinis quantitatem sæpe horrendam profundunt; cujus item expuitio, & totius pectoris musculis, simulque ipsius tracheæ fibris multum irritatis, & valde contractis, copiosa & violenta existit. Sin vero sputi cruenti scaturigo in ultimis vesiculis consistat, sanguis in minore quidem copia, sed cum tussi profunda, sæpius iterata, & valde molesta rejicitur.

3. Atque hinc, (quod tertio erat propositum) excretionis e pulmonibus sanguineæ differentiæ, & multiplices sputi cruenti ritus, sive modi innotescant. Nam cruor in laryngem exudans, post levem in gutture titillationem, sine tussi aut screatu, facile & fere insensibiliter in os ascendit: &, si hujusmodi cruoris extravasatio in somnis continget, evigilantibus Hæmoptoës vix consciis statim ore effluit; quatenus nimirum tracheæ fibræ motrices, etiam inter dormiendum contractæ, sanguinem recens extillatum jam jam in fauces exantlarunt. Sin vero e vase majori, circa medios pulmones dehiscente, aut disrupto, sanguis (qui semper spumosus est) affatim in ductus tracheales erumpat, ille mox tussi concitata exinde sursum cum impetu & copia ingenti ejicitur; ut videantur affecti cruorem evomere potius quam extussire. Quod si denique cruor ex vasorum plexibus, quibus vesiculæ orbiculares cinguntur, erumpens in cellulas istas deciderit, inde per vices in quantitate minore, nonnisi per tussim profundam & sæpius repetitam, excernitur.

Hæc de Hæmoptoës ratione formali, causis conjunctis, & differentiis: quod ad causas procatarcticas & evidentes spectat, utræque harum multiplices & variæ existunt. In priore censu habentur, imprimis pulmonum indispositio hæreditaria, uti cum ipsi debiles & teneri cum pectoris angustia originaliter fuerint. Porro illorum a tussi, empyemate, aut pleuritide prægressis mala affectio, & præsertim obstructio, aut mala conformatio, ad Hæmoptoen valde disponunt; ac ita potius, si talis Diathesi sanguinis acrimonia, sive dyscrasia, à mala victus ratione, aëre insalubri, aut aliis modis contracte accesserit. Fluxus menstrualis, Hæmorrhoïdalis, aut e naribus effluentis suppressio, quosvis fere ad sputum sanguineum inclinat. Secundo inter causas evidentes referri debent, imprimis caloris aut frigoris excessus: quippe cum sanguis supra modum æstuat, aut transpiratio ejus per poros cutis impeditur; immaniter exinde turgescens, frequenter e vasis pneumonicis erumpit. Hinc notavit olim Hippocrates, & etiamnum vulgi observatio est, αἱμοπτύσεις sæpissime in hyeme flante Borea accidere. Nec minus raro Thermarum usus multis, antea satis sanis, hoc malum intulit. Quinimo hoc plures à vini, aut aquarum ardentium potu, ab ictu, lapsu exclamatione, vomitu, tussi, aliaque violenta totius corporis aut pulmonum agitatione passim contrahunt. Porro venena quædam, & juxta Heurnium radii lunares, (cujus ratio non facile patet, neque fides constat) hunc affectum excitare perhibentur.

Morbi hujus prognosis satis vulgò nota est; cum nullus fere e plebe sit, qui non sanguinis sputum protenus susceptum & periculo plenum habeat. Attamen cum variæ hujus species existant, alia quidem alia plus, aut minus periculosa deprehenditur. Sanguis e tracheæ vasis exudans malo sæpe vacat: porro e vasis pulmonaribus extremis & minoribus erumpens, curationem sæpenumero admittit: saltem multo tutior est, quam Hæmoptoe copiosa ab arteriæ ramis majoribus, in tracheam apertis, contingens. Cæterum patientis prædispositio magnam circa morbi hujus prognosin differentiam facit

facit: nam ſi Hæmoptoe propter cauſam evidentem ſolitariam excitabitur, atque corpori prius ſano & quadrato accidet; longe major ſalutis ſpes erit, quam ſi affectus ſponte exoriens, cachectico, phthiſico, ſcorbutico, aut alias valetudinario contigerit. Utcumque hunc morbum minus tutum, & ſemper curatu difficilem exiſtere communis obſervatio eſt: cujus item ratio liquido patet, in quantum ſcil. pulmonum munus, in motu perpetuo conſiſtens, continui ſoluti therapeiæ, ad quam imprimis eductio & quies requiruntur, omnino contrarium eſt. Cui etiam medelæ impedimentum hoc majus accedit, quod moles pulmonaria non (uti putabatur) parenchyma eſt; ſed vaſorum innumerabilium textura, ſive tela admodum ſubtilis; cujus unitas ſi quando ſolvatur, impoſſibile prorſus erit vaſculorum disjunctorum fines rurſus coire, aut ſpatium, uti in aliis partibus, carne aut callo adimpleri. At vero unicum hoc ſupereſt, ut, dum vaſorum extremitates incongrue ſemper & imperforatè coaleſcant, ſanguinis circulatio, in parte affecta ceſſans, per aliam vicinam ſuppleatur: quod quidem raro ſine totius pulmonis noxa, aut incommodo, ſuccedit.

Quod ſpectat ad Hæmoptoes Therapeiam, indicationes curativæ erunt potiſſimum hæ duæ viz. primo ſanguinis effluxum protenus ſiſtere & cohibere; dein ſecundo continui ſolutionem abſque tabe in pulmonibus relicta ſanare.

I. Circa priorem hæc duo erunt imprimis procuranda, primo nempe ut ſanguis ad partem affectam non confluat; ſecundo atque interea ut vaſis apertura quoque modo claudatur.

1. Ut ſanguis ad partem affectam non confluat, plures medendi intentiones ſimul in uſum veniunt; viz. ſanguinis copiam minuere, æſtuationem ejus compeſcere, intemperiem alterare atque motum deprimere, aut alio divertere oportebit: in quos fines phlebotomia, ligaturæ, & frictiones ſæpiſſime conveniunt: porro julapia, decocta, emulſiones, & ſucculentæ herbarum expreſſiones propinari debent: Quinetiam Hypnotica moderata, & imprimis Diacodiata, cum fructu exhiberi ſolent: hæc enim, cordis motum ſufflaminando, ſanguinem deferveſcere cogunt.

2. Ut vaſis apertura claudatur, remedia aſtringentia & agglutinantia imprimis conveniunt. Horum præcipua in forma linctus exhiberi ſolent, ita ut inter deglutiendum, quædam ex iis particulæ, aſperæ arteriæ illapſæ virtutem ſuam parti affectæ immediatius communicent. Verum hæc ἐκλεγμάτων ratio haud magni momenti eſſe videtur; quia medicaminum ipſorum efficacia potiſſimum, ac fere tantum, ſanguinis commeatu ad morbi ſedem pertingit: Quare non ſolum eclegmata, ſed etiam decocta, pulveres, & pilulæ ex traumaticis & balſamicis, cum fructu præſcribuntur. Horum formulas infra ſubdemus.

II. Indicatio ſecunda, quæ & Præſervatoria continui ſolutionem, abſque reſidua pulmonum noxa, ſanandam reſpiciens, duo malorum genera præcavere debet, viz. ne hæmoptoe (in quam affecti poſtea fere ſemper erunt proclives) ſubinde repetat; & ne Phthiſis, quæ hæmoptoïcos quoſque minatur, ſuccedat. Propter hos fines circa morbi hujus prophylaxin, & ſanguini & pulmonibus cura aſſidua, ſive medendi ratio conſtans, adhiberi debet.

1. Quoad ſanguinem, maſſa ejus in debita ſemper quantitate, recta temperie, motu leni & æquabili, contineri debet. Hinc ne ſuperabundet, aut, dyſcraſia affectus, turgeſcentias ineat, aut impuras fæculentias in pectore deponat: phlebotomiam, & blandam catharſin interdum celebrare oportet. Exacta victus ratio ſemper neceſſaria eſt. Porro ad cruorem depurandum & edulcorandum; lactis Aſinini, aut acidularum potus nonnunquam egregie conferunt. Cæterum decocta, aquæ diſtillatæ, herbarum ſucci, quæ ſanguinis dyſcraſias tollunt, atque ſerum, aliaſque impuritates à pulmonibus derivant, & per diapnoen aut urinam foras deducunt, ſedulo erunt propinanda: Præterea in hanc rem fontanellæ ſumme conducunt.

2. Nec minus ipſius pulmonis ratio haberi debet, quo nimirum tota ejus compages, & imprimis locus affectus, in debita conformatione, & recto tenore, præſervari queant. Hinc motus quiſque violentus, à quo unitas magis diſſolvatur, aut reſtitutio ejus impediatur, ſedulo vitetur. In aere nitido & perflato, attamen haud aſpero nimis & acuto, degatur: à cibis craſſioribus, ſomno meridiano, cœna lautiore, aliiſque in victu erratis, quæ præcordiis repletionem, aut obſtructionem inducant, abſtineatur. Cæterum remedia, quæ vi peculiari, ſeu virtute quadam ſpecifica pulmones curari perhibentur, in crebro ſint uſu.

Adumbrata ad hunc modum medendi methodo ad Hæmoptoen requiſita, reſtat adhuc quoad ſingulas indicationes therapeuticas, & juxta varias, quæ ad eas pertinent, medendi intentiones, remediorum formulas quaſdam ſelectiores ſubjicere, quarum agmen merito ducant, quæ ſymptomati plurimum urgenti occurrentes, ſanguinis per tuſſim, aut alias è pulmonibus ejecti effluxum, ſubito cohibeant.

In hujuſmodi Medicamentorum primipilo habeantur iſta, quæ impediunt, ne ſanguis ad partem affectam confluat; ſimulque virtute quadam attrictiva, ſimulque agglutinativa, qua vaſis apertura claudatur, pollent; atque poſt alvum per enema ſubductum, & Phlebotomiam (niſi per pulſum debilem & caloris defectum prohibeatur) celebratam, protenus exhiberi ſolent in forma julapii, decocti, emulſionis, ſucculentæ expreſſionis, pulveris, pilularum, aut eclegmatis. Singulorum ex his, uti etiam Hypnoticorum, præſcripta quædam elegantiora, & maxime efficacia ſubjiciemus; quæ tamen non paſſim & indifferenter, ſed juxta prudentis Medici conſilium unaquæque methodice & tempeſtive, pro varia patientis conſtitutione, & morbi conditione uſurpari debent.

1. *Iulapia, & Aquæ deſtillatæ.*

℞. Aq. portulacæ, papaveris Rhæados, ana ℥vi. ſanguinis Draconis tenuiſſime lævigat. ʒß. ſyrup. papaveris rhæad. ℥ij. ſpirit. vitrioli Martis ℈ß. miſc. Doſis ℥iij. repetendo intra v. vel vj. horas.

℞. Aq.

℞. Aqua plantaginis lib. j. gum. tragacanth. Arabic. pulv. ana ʒß. misce & dissolve; dein adde Syrup. è Rosis siccis ℥iß. Julapium. Dosis ℥iij. vel iiij. hora quaque tertia vel quarta.

℞. Aqua gemmularum quercus, rosarum rubrarum, Nymphææ, ana ℥iiij. lapidis hæmatit. tenuissime lævigat. Bol. armon. pulv. ana ʒß. syrupi de Nymphæa ℥ij. misce. Dosis ℥iij. vel. iiij. ter aut quater in die.

℞. Roris vitrioli, sive phlegmatis fere insipidi lib. j. syrup. Myrtini ℥ij. misce. Dosis ℥ij. aut iiij. sæpius in die vel nocte.

℞. Summitatis cupressi M. viij. folior. aut florum salicis M. vj. radic. Symphiti majoris, Nymphææ, an. lib. ß. balaust. M. ij. omnibus simul concisis, affunde lactis recentis lib. viij. destillentur organis communibus. Dosis ℥iij. vel iiij. ter aut sæpius in die.

℞. Hujus aquæ destillatæ, & aqua plantaginis, ana lib. ß. gum. tragacanth. Arabici, ana ʒij. dissolve. Dosis ℥iij. tertiia quaque hora.

Sequens mixtura in Hæmoptoe cochleatim à Frederic. Derkero præscribitur, & remedium utile videtur.

℞. Aqua plantaginis ℥ij. cinnamomi ʒii. confect. de hyacintho ʒiß. acet. stillat. ʒß. coralii rubr. præpar. ʒß. florum Balaust. sang. Draconis, ana ℈ß. laud. opiat. gr. iij. syrupi Myrtini ℥j. misce.

℞. Aqua plantaginis, rosarum rubr. portulacæ, ana ℥ iiij. lapidis hæmatitis, & sanguinis draconis in pollinem redacti, ana ʒß. sacchari candi ʒvi. f. julapium.

Solutio vitrioli communis, vel vitrioli Martis in aqua fontana facta, & cum pecia vulneri applicata, hæmorrhagias quascumque egregie sistit: eam vero intus exhibere haud convenit.

2. *Decocta, tinctura, & Emulsiones.*

℞. Folior. sanguinariæ, pervincæ, pilosellæ, plantaginis, lujulæ, bellidis utriusque ana M. i. florum rosarum rubr. M. ß. hordei ℥ß. passularum ℥ij. coque in aquæ extinctionis ferri lib. iij. ad ij. colaturæ adde syrup. è succo hyperici, ℥ij. vel de pilosellæ f. Apozema. Dosis ℥iiij. ad vi. ter in die.

℞. Foliorum hyperici, tormentillæ totius, Pimpinellæ majoris, ulmariæ, ana M. j. sem. portulacæ, plantaginis, acetosæ, ana ʒj. conserv. rosarum rubr. lib. ß. aqua fontan. lib. iiij. ebulliant clause in B. M. per horas xii. colaturæ adde spir. vitrioli Martis ℈ß. Sumatur eodem modo.

℞. Aqua hordei, cum radicibus rubiæ tinctorum incoctis, lib. iß. affunde tepide florum rosar. rubr. M. i. adde spiritus vitrioli ℈i. f. infusio clausa & calida per horas iij. f. tinctura; colaturæ adde syrupi è succo hyperici ℥is. sumatur ℥iii. vel iiij. ter vel quater in die.

℞. Decocti radicum urticæ recentis lib. iß. sem. papaveris alb. hyposcyami, ana ʒij. sem. melonum excorticat. ʒvi. f. a. f. emulsio edulcorat. cum saccharo penidiato. Dosis ℥iij. ter vel quater indie.

3. *Herbarum succi, & expressiones succulenta.*

℞. Succi folior. plantaginis lib. ß. sume ad ʒii. vel iii. ter in die cum aq. destillata superius præscript. ℥iii edulcorand. ad placitum.

℞. Foliorum urticæ recentis, plantaginis, bellidis minoris, ana M. iii. simul contusis affunde aq. portulacæ ʒvi. f. expressio fortis: sumatur eodem modo.

4. *Pulveres & Pilula.*

℞. Pulv. lapid. hæmatit. sanguinis draconis, cum aq. rosar. in marmore triti, margarit. ana ʒi. bol. armen. terræ Lemniæ, ana ʒß. trochisc. de Alchekeng. ʒij. f. pulv. divide in xii. partes, capiat i. ter in die cum aq. destillata superius præscript.

℞. Sim. hioscyami, papaveris albi, ana ʒx. terræ sigillat. corallii rubr. ana ʒv. idoneo in constantiam mollem redacta, Electuarium Helidæi olim in Germania percelebre vocatur.

Prædicti pulveres etiam possunt in pilulas & Tabulas idoneas, adiiciendo solutionem tragacanth. vel syrupum idoneum redigi.

Excrescentia spongiosa cynorrhodii fructibus adnasci solita, in pulverem redacta, ad ʒß. bis in die exhibita in Hæmoptoe remedium valde proficuum est.

℞. Millefolii contusi & æstivo sole siccat. q. v. redigatur in pulverem subtilem, & in vitro servetur ad usum. Dosis ʒß. ad ʒj. bis in die in vehiculo idoneo.

Pulvis Iulii Cæsaris Scaligeri, seu potius Serapionis, valde commendatur. Dosis ℥iiij. bis vel ter in die.

Eclegmata & Electuaria.

℞. Conserv. rosar. rubr. cynorrhodii, ana ℥ij. pulv. Sem. papaveris albi, hyoscyami. ana ʒii. spec. diatragacanth. frigid. ʒis. lapid. hæmatit. sang. draconis præparat. ana ʒß. Syrup. papaveris Rhœad. q. s. f. electuarium. Capiat qu. nucis castaneæ vesperi & mane; aliis temporibus lambat cum bacillo liquiritiæ.

℞. Conserv. florum symphiti majoris, nymphææ, ana ℥iß. trochisc. de Alchekengi, diatragacanth. frigid. ana ʒiß. syrupi Iuiubin. q. s. f. eclegma molle, de quo sæpe lambatur.

℞. Albuminis ovi fortiter agitati ʒii. sacchari rosacei ʒi. amyli ʒiii. f. lohoch. sumend. sæpe ex cochleari.

℞. Conserv. rosar. rubr. ℥iii. balsami Lucatellæ ʒß. trochisc. de Alchekeng. ʒii. syrupi papaveris rhœad. q. s. fiat eclegma molle. Qu. nucis castaneæ mane & vesperi sumatur.

II. Secunda indicatio præservatoria, ejusmodi remedia suggeret, quæ sanguinem in recta temperie, & pulmones in debita conformatione continendo, & hæmoptoes recidivam, & phtiseos successionem præcaveant. Talia quæ respiciunt sanguinem, vel, sunt blande evacuantia per sedem, urinas, & diapnoen; vel mere alterantia Unaquæque horum præscribi solent, vel in forma

ma Potus Pulveris, Electuarii, aut Pilularum: quorundam ex iis præcipuorum typos selectiores hic subjiciemus.

1. Quoad evacuantia, lenis purgatio ad hunc modum quandoque instituatur.

℞. Senn. opt. ℥iij. cassiæ cum fistula contus. ℥j. tamerind. ℥iij. sem. coriandri ʒis. coquantur in aquæ fontan. s. q. ad ℥vj. colaturæ adde syrup. de cichorio cum Rhabarbaro ℥i. clarific. cum ovi albumine vel,

℞. Decoct. sennæ Geronis ℥iiij. syrup. de pomis purgant. ℥j. misce, f. portio.

2. Ut sanguinis ἰνκρασία præservetur, ejusque recrementa, à pulmonibus derivata, continuo per diapnoen & urinas amandentur, alterantia sequentia aut quædam ex iis, fere in constanti sint usu; quæ item virtute sanativa pollentia pulmonibus infirmis, aut quoad unitatem solutis, succurrunt.

Pro potu ordinario, aqua simplex, præsertim in constitutione calida; aut aq vino clareto parum tincta bibatur. Quibus hic potus haud congruit, Bochetum ex chinâ, sarsa.cum rasura eboris; C. C. & santalo albo; vel cervisia sive alba tenuis, cum foliis linguæ cervinæ, botryos, ac similibus infusis bono cum fructu usurpari solet.

Decocta pectoralia, aut hydromelita cum herbis traumaticis temperatis sumantur bis, aut ter in die, ad ℥vj. vel vij.

℞. Radicum urticæ recentis, cherefolii, ana ℥j foliorum linguæ cervinæ, veronicæ, pilosellæ hederæ terrestris, hyperici, ana M. j. coque in aq. fontan. lib. iij. ad ij. addendo passularum exacinat. ℥iiij. liquiritiæ ʒij. colaturæ adde syrupi Byzantini ℥ij. clarificentur cum ovi albumine, f. Apozema sumend. ad ℥iiij vel vj. bis aut ter in die per mensem.

In constitutione frigidiore, aut phlegmatica, omissis liquiritia & passulis cum syrupo, adde circa finem mellis optime despumat. ℥ij. coletur, & usui servetur. Dosis eadem.

Horum usus interdum intercaletur cum aq. destillata in eundem finem appropriata; quæ item in nonnullis, quibus apozemata nauseæ & tædio esse solent, crebrius usurpetur.

℞. Summitatum Cupressi, foliorum hederæ terrestris, ana M. vj. limacum semicoct. lib. iss. santalor. omnium contus. ana ℥j. incisis & contusis affunde lactis recentis, lib. viij. destilla organis communibus. Dosis ℥iij. vel iiij. cum cochlear. j. Syr. è succo hederæ terrestris bis in die.

3. Respectu pulmonibus, nempe ut sine vasorum obstructione, vel apertione, partium unio, & totius debita conformatio præserventur, Balsamica temperata imprimis conducunt. In hunc finem balsam. Lucatellæ hæmoptoicis quibusdam assiduo & longo tempore sumendus etiam vulgo præscribitur. Chymici & feminæ quædam illustres oleum balsamicum destillatione prolicitum, Balsami matrem ab iis dictum, summis laudibus prædicant.

Facile hic esset alia complura remedia hæmoptoica, tum ab antiquis, tum à Neotericis plurimum celebrata huc referre; attamen horum messis modo congesta jamjam satis locuples videtur. Superest vero hujus morbi tum Theoriam, tum Therapeiam supra traditam, per Ægrotantis historiam unam aut alteram illustrare.

Juvenis insignis, cum post Cachexiam scorbuticam paralysi afficeretur, atque pro hoc morbo sanando; remedia non solum magna, sed & sanguini & spiritus improportionata, viz. Salivationem & Thermarum usus expertus esset, Hæmoptoen contraxit, cujus paroxysmi (omnium quos unquam novi non statim lethales) atrocissimi fuerunt.

Statim à prima hujus morbi apparentia, pulveris Husiani operationem (à qua scil. oris fluorem aliquandiu passus, sine paralysi curata ad magnum languorem redigebatur) Hæmoptoe insequuta est: tunc catarrho & tussi perquam molesta afflictus, sputum discolor & sanguine modo tinctum, modo interpretium excernere incepit. Verum hic morbus ab initio mitis, remediorum usu cito evanuit, & deinceps rus profectus, & aërem puriorem hauriens, melius habuit, & propediem in pectore satis sanus visus, Bathoniam paralyseos sanandæ gratia adiit; ubi per sesquimensem in aquis calidis quotidie balneatus, denuo tussim, & paulo post hæmotoen horrendam contraxit, adeout Nycthemeri spatio sanguinem, creberrimo & copiose extussiens, in vasta quantitate effunderet.

In hoc statu eum primo invisens, facta totius provisione, statim revulsionis gratia phlebotomiam præscripsi: à qua tamen administratione (& tunc & postea semper) sputum sanguineum aut repetebat, aut exacerbabatur. Porro julapia, eclegmata, decocta, quinetiam Hypnotica exhibui; quibus parum aut nihil juvantibus, ligaturæ circa brachia & crura adhibitæ, primo hujus morbi Tyrannidem coercebant. Cumque subinde malum recrudesceret, suasi demum, ut potu cervisiali relicto, constanter biberet decoctum chinæ, & sarsæ, cum pectoralibus. Hujus usu fere continuo, insuper exactam victus rationem observans, atque vino, alimentis calidioribus, & sale & saccharo omnino abstinens, supra biennium satis recte valuit.

Postmodum vero cum in cætu forensi stipatus valde incalesceret, rursus in hæmoptoen terribilem incidit. Medico ascito statim phlebotomia in brachio celebratur; unde sanguinis sputum atrocius factum est; cumque die secundo ac tertio sanguinis missio repeteretur; quaque vice malum exacerbabatur: tandem ligaturis (uti primo) adhibitis, atque decocto pectorali, & linctu sedulo assumptis, morbus illico remisit, & brevi penitus cessavit; nihilominus decocti pectoralis usum, atque diætam tenuem, scil. prorsus excarnem, supra sesquimensem continuabat; indeque per tres annos ab hoste suo inducias obtinuit; cumque postea interdum à vini potu, aut victu lautiori sanguis turgescens è pulmonibus erumpere cœpisset, statim à ligaturis; ac insimul decocti, & linctus usu & diæta tenui impetus ejus reprimi solebat.

At vero non ita securus evasit, quin necesse habuit contra morbum istum usque insidiantem, excubias fere perpetuas agere. Etenim haud diu abhinc propter intemperiem anni catarrhum valde molestum,

enim tussi, sputo copioso & subinde cruento contraxit; & tunc medicamenta priora minus effecere. Quare ex proprio consilio, ad nova se contulit; atque imprimis cepit vesperi & manu cochlear. j. syrupi è succo hederæ terrestris, indeque juvamen insigne consequutus est. Sed cum syrupus iste ob saccharum brevi tædio fuerit, sumpsit herbæ istius pulverem bene præparatum ad ʒß. vel ʒj. bis in die in cochleari cujuslibet liquoris; quo remedio diu usurpato quoad catharrhum & tussim multo melius habuit. Sed cum sanguinis sputum etsi in perexigua quantitate subinde erumperet, medicamentum rursus mutavit, cepitque bis in die pulverem è summitatibus & præsertim è pilosis excrescentiis Cynosbati; quo totidem unico fere remedio, medicus quidam propter curationem Hæmoptoes olim insignis magno cum successu usus fuerat. Nec minus secundum ab isto pharmaco effectum patiens noster retulit; nam exinde statim tussi, catarrho, & sputo cruento prorsus immunis evasit, adeoque perquam diu perstitit: donec tandem hunc pectoris morbum penitus subjugatum, proindeque contemnendum existimans, contra alterum antiquiorem, viz. Paralysin arma sumeret. Itaque dum Hæmoptoe neglecta ad affectum illum debellandum medicamenta calidiora, scil. aquas Magistrales cum vino destillatas, spiritum C. Cervi, salis Armoniaci, & pulveres ac confectiones Aromaticas, in dosi larga quotidie sumeret insuper victui lautiori cum Allæ & vino potu moderato indulgeret, Leo Rugiens prius sopiri visus denuo excitatur: Viz. methodo isti Antiparalyticæ haud diu insistebatur, quin sputum sanguinis cum maxima atrocia rediret, adeo ut nycthemeri spatio supra tres lib. sanguinis spumosi extussiret. Deinde vero cum medicus accersitus illico phlebotomiam præscriberet, à sanguine misso Hæmoptoe remitti incipiens (uti prius semper assolebat) rursus exacerbabatur: quæ tamen à ligaturis adhibitis, atque linctu, & decocto pectorali sedulo assumptis, statim mitigabatur, & propediem penitus cessabat. Cumque exinde supra tres menses decocto pectorali & diæta prorsus tenui, nimirum excarni, & ex meris herbaceis, frumentaceis, & lacticiniis, uteretur, brevi pristinam valetudinem recuperabat; jamque in eo statu vivit, contra morbum istum crudelem adeo triumphans, ut plures Hæmoptoici hunc velut oraculum consultant, & curationis gratia hujus methodum & vivendi genus, posthabitis medicorum consiliis, imitanda proponant.

In hoc casu mirari subest, quod post magnas continui solutiones in pulmones toties habitas, vir egregius per intervalla non tussi afficeretur, nec demum in phthisin incideret, cum plurimi post vasa quævis minutula in præcordiis aperta, deinceps aliquandiu tussi cum sputo copioso & crasso laborent, & tandem sæpe tabidi fiant. Quod autem secus Hæmoptoico nostro contigit, imprimis attribuendum censeo sanguinis ejus constitutioni balsamicæ, viz. in cujus massa recrementa serosa aut minus congeruntur, aut adeo stricta immiscentur, inde ut rursus non facile abscedant; quare post vasa disrupta, sive unitatem solutam, ichor copiosus (tussim & sputum procreare solitus) non uti in plerisque aliis exudat. Porro quod observavit ille, contra ac in plurimis aliis, Hæmoptoen sibi nunquam in hyeme, sed tantum in æstate contigisse, etiam ob hanc rationem ita habuit: quippe cum sanguis recrementis vaporosis minus scateret, pororum apertio aut constipatio ei nec commodo vel incommodo cessere; attamen cruor plus debito incalescens cum minus exhalaret, necesse habuit è vasis erumpere; cumque iste rursus in quantitate diminutus, ichorem serosum è vasis orificio parum aut minime ablegaret, Hæmoptoe absque tussi residua cessabat. Ratio eadem tenet de plerisque aliis hæmoptoicis, quare nimis alii plus aliis in phthisin proclives reperiantur. Decocti pectoralis usum vir insignis semper sibi proficuum invenit: quare cum alia Medicamenta subinde variaret, eandem illius compositionem semper retinuit: quin & eam multis aliis hæmoptoicis cum fructu commendavit. Præscriptionis formula hæc erat.

℞. Santalorum omnium ana ʒvj. infundantur per horas xij. in aq. fontan. ℔vij. deinde coque ad tertiæ partis consumptionem, postea adde foliorum Tussilaginis, Cap. veneris, pilosellæ, veronicæ, florum hyperici, ana M. ij. sem. dulc. ʒvj. liquiritiæ rasæ ℥ß. passularum exacinat. ℔ß. coquantur ad ℔iiij. dein f. colatura, usurpanda pro potu ordinario.

Porro sanguinis sputo urgente vel imminente cepit ter aut sæpius in die electuarii sequentis quantitatem nucis moschatæ, superbibendo julapii cochlearia septem.

℞. Conserv. rosar. rubr. ℥iij. cynosbat. symphyt. ana ℥iß. sang. dracon. ʒj. speciec. de hyacintht. ℈ij. coral. rubr. ʒj. cum s. q. syrup. papav. Rhœad. misce, f. electuarium molle. Sumat vesperi & mane primo circiter ʒiß. superbibendo haustum julap. sequentis Aliis temporibus lambat cum bacillo liquiritiæ.

℞. Aq. plantag. sperm. ranar. ana ʒvj. syrup. è coral. è ros. sicc. ana ℥j. sang. dracon. ℈ij. misce, f. julap.

Inter hæmoptoicorum exempla præteriri non debet casus viri Reverendi D. D. Bervick S. T. P. & nuper Ecclesiæ Divi Pauli Decani, quem partim ab ipso patiente olim didici, partimque frater ejus D. D. Bervvik Medicus peritissimus mihi amicissimus communicavit.

Insignissimus ille Theologus ante quindecim priusquam obiret annos, tussi pertinacissima, & subinde sputo cruento & salso cum gravi anhelitus fœtore cocyten propemodum æmulante laborabat; unde maximo corporis marcore emaciatus, parum aberat quin plane tabidus extingueretur. Quoties hæmoptoe aliquandiu intermitteret, etiam sputi & anhelitus graveolentia cessabat; dein hujus reditus alterum istum affectum mox affore constanter pronunciabat. In languido hoc statu cum vir egregius, regiis partibus tunc temporis gravi tyrannide oppressis favisse deprehensus esset, ac in arctissimum carcerem conjectus loco potus ordinarii meram aquam biberet, præter omnium spem & expectationem revaluit, adeoque supra decennium mediocriter sanus perstitit. Postea tamen, nescio propter quam occasionem, nisi forsan ob hiemis frigidioris inclementiam non solū prædicta mala,

scil. tussis cum sputo cruento, salso, & graveolenti recrudescebant, sed insuper superpondii loco, ventriculi debilitas, inappetentia, & febris nocturna accedebant. Deinde vero haud multum temporis præteribat, quin symptomatis hisce paululum remittentibus sudum denuo affulgere videretur; donec quodam die cœlo derepente in frigidissimum mutato, sub noctem magna pectoris angustia, cum respiratione difficillima, pulsu celeri & imbecilli, cumque spirituum omnium (quasi jam moribundus fuisset) fatiscentia incesseretur. Attamen ex hoc discrimine, per diacrises, scil. primo Hæmoptoen copiosam, & mox diaphoresin satis uberem, cito evasit: verum ex eo tempore sputum ejus multum de solito fœtore, & nonnihil de salsugine remittebat; cumque brevi postea ultimus & gravissimus immineret Hæmoptoes insultus, solitum istum ab anhelitus graveolentia præsagium omnino deerat; subsequens vero sanguinis sputum valde copiosum vires adeo deprimebat, ut exinde sensim declinans, intra mensis spatium expiraret: cumque paulo ante obitum, propter acutum lateris dolorem vena tunderetur, cruor adeo deficere videbatur, ut fere nullus efflueret sanguis. Porro in cadavere post obitum dissecto sanguinis quantitas perquam minima reperiebatur: nec quidem ulla symptomatum aliorum maxime notabilium, viz. Hæmoptoes, atque sputi & anhelitus fœtidissimi vestigia comparebant; quippe nulla fuit in pulmonibus aut cavitas ab ulcere aut solutione continui facta, nulla uspiam puris, aut materiæ putidæ vel fœtentis collectio; sed tantum visceris hujus lobus, ceu potius totum latus sinistrum, à tumore scirrhoso adeo obriguerat, ut sanguis molem istam ita constrictam, & quasi lapideam, non facile, aut minime pertransierit, quare non mirum est, si cruor rapidissime per pulmones trajiciendus, alicubi è vasis, quæ ob scirrhositatem minime cohærebant, aut circulationem sustinebant, subdinde erumperet.

Attamen hic major difficultas oritur, nempe cum pulmones ulcere quovis, aut notabili solutione continui prorsus immunes reperirentur, undenam iste sputi, & anhelitus odor teterrimus, sputi cruenti semper præcursor & comes (exceptis tantum ultimis hujus morbi insultibus) procederet. Super his alibi advertimus, Phthisicorum ulcera pulmonaria, & sputa purulenta, raro aut nunquam, materiem vero è pulmonis vomica ejectam sæpius fœtere: quod autem in ægrotante Domino pulmones utroque affectu immunes anhelitum adeo tetrum expirarent, ratio optime constabit, si inquiramus de causa & productionis modo fœtoris in genere. Hunc autem excitari observamus, quando sulphur impurum, à sale lixiviali, aut acido, scil. alterutro dissolvitur, ac ab altero præcipitatur. Sulphur commune, aut Antimonii ab oleo Tartari, aut ab aqua Stygia dissolvitur; dein si huic solutioni, salis fixi deliquium, ac isti acetum infundas, fœtor teterrimus emanabit. Pariter in casu proposito opinari subest, sanguinis valde impuri particulas sulphureas, è sale fixo, quo latex ejus abunde scatet, corrodi; dein quando humor acidus fluorem passus, è partibus nerveis in massam sanguineam redundat, sulphur solutum præcipitat, proindeque e pulmonibus fœtorem istum exhalari facit, ac insimul dum sanguinem in turgescentiam adigit, paulo postea Hæmoptoen accieri cogit. Novi quosdam pectore satis firmo præditos, atque tussi omni ac diathesi tabidæ liberos, anhelitum valde tetrum fere semper expirare; quod equidem a nulla alia causa, præter eam quam modo notavimus, procedere possit. Sanguis impurus & sulphure a salibus dissoluto scatens, si forsan dum intra pulmones rarefit ac in compage laxatur, humori acido occurret, inter expirandum effluvia putida & tetra exhalabit. Propter consimilem sanguinis alias dispositi rationem, accidit, quod uti quorundam anhelitus valdè putens, ita aliorum suaveolentus existit. Revera spiritus si vel aer per respirationem reciprocatus, quatenus sanguinis intra præcordia, maximè rarefacti effluvia secura foràs evehit, vaporem modò gratum, modò summè ingratum dispergit. *Thom. Willis. Pharmaceut. ration. Part. 2.*

" Antequam praxin in hoc symptomate ma" yernianam describam, præmittendam duxi (" Lector) Epistolam doctissimi Doctoris Bate, " consilium ab Authore nostro petentis de quo" dam hæmoptoico cui remedia communia pa" rum profuere; una cum Authoris nostri res" ponsione. In his enim quæcunque fere sym" ptomati huic opem potissimam ferunt, de" prehendes.

Amico suo honoratissimo

Theod. Mayerne, *Eq. Aur.*

Excellentissime Vir, Nobilis eques cui anno novissimo tua fœliciter subvenit *ἰατρεία*, ad idem novis constitutus angustiis confugit asylum. Præcedentibus (quos tuum consilium & nuncius in memoriam refricabunt) eluctatus est affectibus. Diu ne catarrhi vel tussis vestigium extitit: Sola per circuitus erraticos lacessebat hæmoptoia; leviuscula tamen & quæ sua sponte intra biduum sisti solebat. Longior ero historiam præsentium retexenda.

Circa duos retro menses ab equestri cursu per octo milliaria concitatissimo consueta supervenit hæmoptoia, quæ moras trahebat solito longiores, & nullis oppugnata pharmacis per clandestinos progressus ingruit rapaci adeo torrente, ut parum abfuerit quin extremo funderet cum sanguine vitam. Ipse in consilium accersitus, repetita medianæ, nec non saphœnarum phlebotomia, ligaturis & frictionibus extremorum dolorificis, cucurbitulis lienis hepatisque regioni, suris plantisque pedum adhibitis; julapiis ex tinctura rosarum rub. & santali rub. cum aq. rosf. & sp. vitrioli, latice fontano cum album. ovi, cretæ alkool & syr. nymphææ transvasat. stillatitiis aquis sperm. ranarum, & portulacæ cum magisterio corall. & syr. consolida; eclegmatibus ex conserv. rosf. & consolid. cum lap. hæmatit. & terra sigillat. & bolo syrupoque rosf. sicc.; mucilaginibus ex sem. cydon. & gum. tragacanth.; pulveribus ex amylo, bolo, &c. non intermissis urticæ succo, musco de cranio humano, sanguine arefacto, laudani grano non semel adjecto, ma-

teriæ torrentis minuendæ, convertendæ, incrassandæ, nec non illius orgasmo compescendo, indesinenter incubui. Sed frustra diu, donec post tres dies indefessis victi conatibus, alveis recondi propriis hi fluctus inceperunt. Deinde spirit. vitrioli aliquantulo, pauculisque aceti rof. guttis syr. jujub. nec non consolidæ immissis θρόμβοι excicre spiritalibus studui. Postremo quietem imperavi; victum refrig. & viscosum & analepticum ex gelatinis de pedibus ovinis & vitul. cum rasura C. C. eborisque coctis cum sem. frigid. majoribus & auricula muris, panatallis hordeaceis, cum rad. e consolidæ coctis præscripsi. Potionem ordinavi traumaticam, & levem succivam ex hydragogis cathartic. Ceratum santalinum regioni pectoris & hepatis adhibui. Quibus stimulo sanguinem privare, venam ferruminare, vires resarcire habitumque fas erat. istis dum diligenter incubuerit, belle se videbatur habere; ne specimen sanguinis intra sex vel septem septimanas vetitum affectabat iter, habitu viribus que pristinis eo spatio redeuntibus.

Circa octo novemve dies retro ab hoc tempore, ex violentiori brachii motu (frigore tunc temporis ingruente) fluctuabatur denuo sanguis, leniter tamen adeo ut levissimis compesci medicamentis simularet per. 3. vel 4 dies. Postliminio tamen subitaneam fecit eruptionem, & magis quam prius effrænem, nec minori molimine potuit in ordinem redigi. Jam fractus per 3. dies succubuit impetus; sed nulla fiducia pacis. Tumultus in sinistro latere (quod mali minera) sæpe sentiuntur, lachrymatur adhuc frequenter vena, & sanguine sputum inficit. Vires tanto Nectaris dispendio vitales fatiscunt, habitus inedia defraudatoque genio extenuatus, ut facies parum ab Hippocratica distare videatur. Macies in corpore toto. Tussis instat (mitis autem adhuc) ---- & persæpe quædam spiritus angustia premit. Fugaces infestant genarum rubores, & aliquando phlogosis universalis. Hæmoptoia semper prænuntium habuit rosorium lateris sinistri dolorem.------ Affectus ipse fatetur ideam; & de differentiis, causis aut affecta parte parum scrupuli. Cura vero negotium domitori facescit Herculi. Tu ergo, nostri gloria chori (petunt obnixe quotquot amici Nobilis præsentes sunt) in istam hydram stringas hygeiæ tuæ tela. Qua ratione vires resarciendæ, & Patiens Phthiseos faucibus excipiendus: Annon asinini lactis usus quadraret istis; vel decoctum limacum in lacte vaccino? Qua ratione vena potest obsignari & præcaveri reditus? ut & quid agendum, si canalibus iterum erumpat sanguis? Hi angunt nodi: de his precor impartire sententiam; & præter gratitudinem Patienti, injicies nexus officii Gordianos.

Novemb. 8. 1641.

Servo tuo

Georgio Bate.

Responsum.

Vir Doctissime. Utinam in præsentis affectus (quem inexpugnabilem fore metuo) depulsione tam propitium artificiosis & accuratis tuis conatibus velit esse Numen, quam cordate & graviter medicam instruis aciem ad debellandam hanc hydram, quæ ægrotantis, non Medici, culpa, nova subinde fœtura, cum ingenti discrimine repullulat. Doleo morosum forsan ægrum & nimis delicatum non annuisse continuo dato de latere aperiendo, dum post pleuritidem stagnans in thoracis cortina sanies purulenta molle pulmonum parenchyma infeliciter illueret. Quippe licet naturalis via sit per ἀνακάθαρσιν, fieri tamen non potest quin subtus à pulmone multo sale tartareo prægnans humor, cum viscus perlabitur, & in asperæ arteriæ tubos lento progressu sese insinuat, partem corrumpat, & vasorum membranas attenuet, easque magis obnoxias reddat disruptioni. Sed siquidem quod factum est, infectum esse nequit, id quod nunc instat agamus.

Ancipitis & funesti, immo præcipitis eventus generosum ægrum fatigat hæmoptoe, ad quod formidabile symptoma merito posuit consilium æger, quoniam utplurimum divitiis, aggeribus & mantibus vi. inci nectaris canalibus, qui graviter conflictantur hoc affectu, purpuream animam vomere consueverunt. Vitanda hic quædam, alia facienda.

Alterum caput est in rebus nonnaturalibus, in quarum censu maximi est momenti quies, tam animi quam corporis, quæ potissimum imperanda est pulmoni, cujus flabellatio indesinens plurimum officit curationi fracti vasis, male in motus ad vitam necessarii continuitate, fidam admissuri ferruminationem. In cæteris satis abs te prospectum ex literis tuis colligo, & peritiæ tuæ condo.

Circa agenda, præcautioni diræ tempestatis per sanguinis inspissationem, ejusque plus æquo fervidi contemperationem, & vasis aperti constrictionem incumbendum. Paroxysmi autem præsentis furori usque & usque resistendum, donec sedato æstu tranquillitas denuo illucescat. Præter dictam abs te jam præscriptam, ad ἀσφάλειαν & θεραπείαν facient lactis asinini, sacchаro rosarum perlato & corallato conditi, usus; Lac illud abs te exhibitum bubulum coctum cum limacibus & eodem sacchаro dulcoratum, cui aquam spermatis ranarum adjici velim; Ferculum ex lacte asinino, vel vaccino chalybeato, cui incoctæ fuerint symphyti majoris radices; Imprimis vero assumptio lapidis hæmatitis in omnibus exhibitionibus, circa quem consule Alexand. Trallianum, lib. 7. cap. 1. cui titulum fecit, de sanguinis rejectione. In mineralibus magis quam in vegetabilibus fixæ sunt virtutes, illæ præsertim quæ à substantiæ secundis qualitatibus pendent. In ferro (mirum dictu) æqualiter triumphant vis aperiens & astrictoria, quæ licet adversis frontibus inter se pugnare videantur qualitates, attamen forsitan simul & semel in hoc subjecto sunt profuturæ, præsertim siquæ sit (ut proculdubio est) debilitas, si quæ obstructio in partibus naturalibus, earumque principe hepate, cui in omni hæmorrhagia unice est consulendum. Ex syrupo corallorum exacte, syr. de sympyhto. & sacchаro Martis in tinctura Rosarum dissoluto concinnetur medicamentum potens, cuius cochleare j. ex aqua plantaginis bis in die longe à pastibus propinetur. Deinceps pro re nata &

& ægri ἀντιφθεία magis specificus liquor chalybeatus poterit institui, Corallo rubro particularis vis inest ad hepar roborandum & sanguinem rectificandum. Proderit quocunque modo, sive magisterium per alumen præcipitatum aut vitrioli spiritum, seu sal edulcoratus, sive tinctura per acidum quercus spiritum extracta propinetur. Purgetur aliquando corpus cassia & Manna in potione; aut electuarium diacassiæ cum manna deglutiendum præbeatur. Sæpius (etiam non erumpente per os sanguine) tundantur venæ brachiorum & malleolorum successive ad 3. vel 4. uncias pro vice. Fiant frictiones partium inferiorum quotidie. Denique constanter pergat in iis quæ abs te hactenus fuere præscripta. At si ingruat infortunium ex latebris veluti prosiliens, fiant revulsiones jam factæ. Propinetur decoctum pimpinellæ totius & radicis tormentillæ, præparatum in oxycrato ex aq. plantaginis & spermatis ranarum & aceto rosaceo. Pectori applicetur cataplasma ex santalis, albo & rubro, cortice quercus, subere, radicibus symphyti, bistortæ, tormentillæ, sanguine bubulo siccato, ossibus humanis & C. C. ad summam albedinem calcinatis, succino, seminibus plantaginis & sophiæ chirurgorum, rosis rubris & myrtillis in subtil. pulverem reductis & exceptis melle de spumato cum succis sempervivi maj. plantaginis & decocto tenui ichthyocollæ: applicetur e stuppis lineis pexis linteo duplici assutis ante & retro. Bufo siccatus sacculo ex syndone tenui inclusus suspendatur e collo, ita ut nudam attingat cutem. Si quæ expectari vel sperari possint suppetiæ, per selecta ista medicamina præstabuntur σὺν θεῷ. At super omnia, lapidem hæmatitem tibi commendatum esse velim Ægrum meo nomine saluta, ipsique agito gratias ob collatum in me munus. De omnium eventu (quem fœlicem vix possum portendere) fac me certiorem. Vale & me nomini tuo addictissimum esse crede.

Datum Londini Novem. 10 1641.

Th. Mayerne.

Intentiones curativæ ex antedictis satis innotescunt, viz sanguinis à pulmonibus revulsio, ejusdem acrimoniæ & fervoris correctio, impetus domatio, & vasorum hiantium constrictio & ferruminatio.

Revellunt sanguinem, præcipue quidem venesectio, vel è brachiis vel tibiis, sed & cucurbitulæ regioni hepatis & sub mammis applicatæ, ac frictiones deorsum coxarum & tibiarum.

Sanguinem attemperant tinctura Rosarum præparata cum sp. vitrioli & rosis rubris in aq. plantag. portulac. oxalid. tormentil. e sperm. ranar. &c. lapis prunellæ in ptisana, saccharum Saturni à gr. v. ad x. cum cons. rof. rub. Emulsiones ex sem. frig. in aq. prædictis, vel hordei; cerevis. medicata cum C. C. ebore, plantagine, pilosella, pimpinella, seminibus oxalidis, portulacæ, oxylapathi, santalis, brasilio, &c. Abstineat æger ab omni generoso potu, præsertim vino. victus sit ex pedibus vervecinis, vitulinis; capitibus animalium eorumque partibus nervosis; gelatina carnium, ossium bubulorum, eboris, chinæ, præsertim. C. C. parata cum aq. plantag. & fol. tenell. quercus. Victus ejusmodi acrimoniam humorum obtundit, sanguinemque incrassat.

Sanguinis impetum domant & sistunt, præsertim somnum conciliantia, v. g. Laudanum & diacodium; item incrassantia, & attemperantia supradicta; ligaturæ denique in brachiis & cruribus f. ctæ.

In hæmoptoes autem curatione cum intentio præcipua sit vasorum ruptorum vel hiantium consolidatio & constrictio, ad hunc scopum materia medica utplurimum dirigenda est, quæ in variis formis, ad Patientis placitum, exhiberi possunt.

Notandum vero, cum hujus generis medicamenta alvum adstringendo dejectiones debitas impediant, alvum sæpius movendam esse vel enemate injecto, vel mitioribus purgantibus per os exhibitis. viz. præp. ex rheo, cassia, tamarindis, manna, &c.

Decoctum sequens pro Arcano habetur.

℞ rad. tormentill. millefol. totius ana ℥iij. pimpinell. sanguisorb. m. ii. aut iii. Coq. in. aq. f. ℔vi. ad med. Colaturæ adde conserv. rof. rub. antiq. ℥j. pro quaque libra. Dos. ℥vi. aut ℥viii. bis in die.

Vel ℞ Scabios. pimpinel. ulmar. plantag. veron. utriusque bugul. sanicul. burs. pastor. ana m. j. sem bombac. ʒij. aut iij. cancr. fluviatil. furno exsiccat. ℥ß. coq. in aq. f. ℔iij. ad med. Colaturæ adde sacchar. rof. ℥iiij M. Dosis ℥vj. aut ℥viij. bis in die. Decoctum hoc vulnerarium, si metus sit phthiseos, nulli secundum est.

Rad. symphyt. maj. tormentill. ana. ℥j. plantag. totius m. ii. portulac. sanguinar. centinod pilosell. pimpinell. totius ana m. j. summit. archang. alb. p. iv. rof. rub. p. ii. tamarind. rec. ʒx. prunor. brignolens. par. 11. sumach ʒvj. coq. in aq. hord. ℔iv. ad med. Ex colatura cum sacchar. rof. q. f. f. Syrupus. Aromatizetur ʒij. santal. citrin. & ʒii. sem. coriand. nodulo inclus. & aciduletur gutta una aut altera, exhibitionis tempore, spirit. vitr. corall. aut succo ber. Dosis ʒvi. sensim deglutiendo, mane & hor. 5. p. m.

Syrupus quoque ex album. ovi multum præstat, viz.

℞ Album. ovi fortiter agitat. ℥ij. sacchar. rof. ℥iij. amyl. ʒij. Incorporentur ut f. Lohoch. addi potest lap. hæmatit. ad ʒij.

℞ Syr. e corall. ℥vj. syr. mororum rub. Idai, rob de rib. syr. ex succ. tormentil. totius & plantag. præparat. ana ℥ij. syr. nostr. martial. seq. ℥xii. m. cap. hujus mixturæ ℥j. primo, dein paulatim augendo usque ad ℥ij ex aquæ. tormentil. & plantag. quotidie mane.

℞. Syr Martialis. ℞. Animæ hepatis ʒvß. dissolv. in ℥iv. aq. tormentill. vel plantag. aut portulac. Adde sacchari rosat. tabulat. ℥ij. syr. ex succ. tormentill. vel plantag. vel portulac. ℥iv. vel v. ut f. justum pondus animæ hepatis gr. 24. ad singulas uncias syrupi. Omnia ad levem balnei vaporosi calorem misceantur, & f. syrupus servandus sedulo in ampullâ vitreâ probè obturatâ.

Julapia f. ex tinctura rosarum cum aq. plantag. & sp. vitrioli extracta, vel cum aceto for-

tissimo, addit. syr. moror. rub. Idæi aut de corall.

Utiliter sumi potest brodium seq. post singulas doses syrupi supra præscript.

℞. Hord. mund. p. ij. panul. non exacinat. ℥ j. rad. symphyt. maj. tormentill. ana ℥ ß. Includantur omnia ventri junioris galli, qui consutus elixetur cum frusto poplitis vitulin. addend. sub finem coctionis portulac. plantag. an. m. j. pimpinel. pilosel. pulmonar. an. m ß. flor. borag. buglos. archangel. alb. beton. an. p. ij. macis florem unum aut alterum: redige ad quantitat. ℔ ij. pro 4. dos. in quarum singulis dissolv. marg. tit. corall. rub. cum succo limon. præp. an. gr. x. ad usum prædictum.

Tabellæ seq. sæpissime in ore teneantur, sensim deglutiendo id quod dissolvetur.

℞. Lapid. hæmatit. rubicundiss. in tenuiss. alkool reducti ℥ j. C. C. ad summam albed. usti & præp. cum aq. tormentil. plantag. & ros. r. ʒ ij. sang. drac. boli Armen. simil. loti iisdem aquis, ros. rub. an. ʒ j. sacchar. rosat. triplum pondus omnium M ß. & cum s. q. gumm. tragacanth. dissoluti in decoct. limpidiss. glycyrrhiz. H. s. pan. f. pasta, ex qua trochisci hypoglottidas. N. B. Totum artificium est in subtilitate pulverum.

Vel ℞. Lap. hæmatit. præp. ℥ ß. croci Martis corallin. ʒ ij. C. C. vitriolat. (spodii ex ebore itidem vitriolat.) ossium humanor. aut cervi vitriolator. an. ʒ j. rad. tormentil. bistort. an. ℈ ij. cinamom. crassioris ℈ iv. alum. roch. crud. ad pondus omnium, f. omnium alkool excipiend. mucag. gum. tragacanth. extract. in aq. ros. rub. vel spermat. ranarum, f. pasta addito si opus sit, pauco amylo triticeo, ex qua formentur globuli in hypocausto siccandi, ad usum continuo donec substiterit sanguis.

Ex eodem pulvere cum gumm. tragacant. sive ovi albumine siccato ad solem & syrupo ex aq. spermat. ranar. & sacchar. rosar. f. Looch.

Cerevisia medicata seq. sit pro potu ordinario.

℞. Rad. sarsæpar. chinæ per taleolas sect. an. ℥ viii. rad. tormentill. lapath. sanguinei, pimpinell. an. ℥ iv. santal. alb. rubr. ras. eboris, C. C. ossium bubulor. major. an. ℥ ij. sem. portulac. plantag. sophiæ chirurgor. an. ʒ x. nuc. moschat. ℥ j. gum. Arabic. ℥ iv. ferri fistulati in divisi ℔ j. Tendantur omnia in sacculo ex tela rara in galon. 6. cerevis. non lupulat. post sufficientem defæcationem promend.

In vase ex quo bibatur liquor, sit nodulus seq. quotidie renovandus, & ante potum cochleari versandus.

℞. Lap. hæmatit. prius in porphyrite cum aq. tormentill. plantag. spermat. ranar. lævigat. ℥ j ß C. C. calcinati, spodii ex ebore, ossium pedum vervecin. calcinat. an. ʒ ij. m ß. f. pulvis impalpabilis: hujus ℥ ß. sit pro uno nodulo ex udone coccinea r. rap. rato.

Si medicamenta parabiliora & simpliciora vel ægro, vel Medico magis arrideant, hæc sunt haud infimæ notæ. Succus vincæ pervincæ ad ℥ ij. in vin. rub. Succus urticæ rubræ (urentis) potatus fluxus sanguinis ex quacunque causa, sive per os, sive per nares, sive per menstrua, sive per hæmorrhoid. sive per plagas optime restringit. Item pulv. virg. pastoris ad ʒ j. in brodio, vel istius herbæ decoctum. Linteum ineunte vere imbutum spermate ranarum, ut a. e. totum anteriorum thoracem tegat, idque vel siccum, vel oxycrato ex aq. sperm. ranar. & aceto rosaceo imbutum, præsertim sanguine profusius, qua data porta, ruente. Centinodia in ore contenta, aut linguæ supposita. Frustum aluminis in ore contentum sensim deglutiendo. Lapis scissilis Hibernicus cum conserva rosarum rub. antiqua eodem modo.

Quidam Miles in bello Anglico inter Regem & Parlamentum 1644. Windloriæ glande plumbea transfossus fuit à pectore in dorsum. Vulnerati pulmones primis diebus satis largam sanguinis fudere copiam. Pertexit animose Chirurgus Langley in applicatione omnium remediorum vulneri & periculoso symptomati debitorum. Hâc methodo utcunque lenitum malum. Cùm autem aliqua certior affulgeret salutis spes, ecce nocte intempesta vocatus Chirurgus invenit ægrum continuo cruorem exspuentem tam profusè, ut rejectâ una & altera pelvi, planè deploratus æger videretur. Chirurgus consilii inops, remediis fere destitutus ad obvia & parabilia confugit. Erat in camini conclavis inferioris angulo calx viva in cumulo, hujus bonæ quantitati in medium conclave tractæ affudit, quam cum aceto; & lapidem hæmatitem calcinatum, quem fortuito gestabat tunc in pera, inspersit. Fumus a calce humectata pro more evaporans totum replevit locum, & vapore illo plenus aer plenis buccis inter respirandum haustus pulmonibus, unde sanguis illico substitit. Qui effectus, postea recurrente bis eodem hæmorrhagiæ symptomate, certitudinem experimenti felici successu comprobavit. Æger hic reddidit etiam urinas cruentas, quæ etiam post illum vaporem ad pristinum statum redierunt. Tandem perfectè convaluit æger. *Theodor. de Mayerne Prax. Medic. lib. 2.*

Recentia sanguinea sputa, undecunque proveniant, curando adoriuntur nonnulli iteratis phlebotomiis, frictionibus, ligaturis, cucurbitulis, catharticis etiam lenibus, in diæresi, & diabrosi ad purgandum sanguinis vitium: mox vero refrigerantia, & glutinantia exhibent ex farre, limacibus, testudinibus, aliisque parata; itemque lac, ejusque serum.

At alii his parum vel nihil fidentes solùm cohibentibus utuntur, quibus etiam vitia sanguini adimere conantur, ut sunt succi depurati urticæ, polygoni, plantaginis, verbasci: pulveres terræ armeniæ, & sigillatæ, coralliorum, sanguinis draconis corticum myrobalanorum, hæmatites, croci martis colchotaris vitrioli, sperniolæ, C. C. usti: gummi tragacanthum, & Arabicum, thus, stirax mastiche, succinum: syrupi de rosis siccis, de papavere albo, & rubro, de baccis myrteis, de cydoniis, de portulaca; de nymphæa: trochisci de succino, de terra sigillata: theriaca recens, philonium persicum requies, magna, pilulæ de cynoglosso, & de styrace, laudanum opiatum, & id genus alia.

Curari dicitur Harmanno sputum sanguinis è pulmonibus semine hyoscyami; ex quo tabellas conficit. Platerus, additis gummi Arabico, corallis rubris, violis recentibus,

succo

succo berberis, & saccharo. Helidæus verò De-Paduanis ex seminibus Hyoscyami, & paperum alborum, terra sigillata, coralliis rubris, & saccharo ros. parat electuarium, quod ad sputum sanguinis mirabile dicit esse. Apud Du-hamel memoratur aliud à Boyle confectum ex seminibus hyoscyami, & papaveris albi contusis, & cum conditura rosarum rubrarum mistis. At Cardilucius monitu Carrichteri semen hyoscyami infundendum vult per noctem, in tribus partibus aquæ fontis, duabus acri, & una parte vini albi veteris, mox exsiccatum in usum adhibet.

Idem Hartmannus feliciter cohiberi ait sanguinis sputum usu aquæ stillatitiæ radicum urticæ majoris ad ℥ iv. cum oleo vitrioli ad gratum acorem. Ab aqua plantaginis ad ℥ iv. cum ℈ß. spiritus vitrioli subitò etiam fluentem ex pulmone sanguinem sisti affirmat: quod & Riverius quoque fatetur. Præter aquam plantaginis, & spiritum vitrioli addit Cardilucius pulverem hæmatit. præparatum ad ℈ j. & granum j. laudani opiati. Interea vero potandam præcipit aquam solani, in qua hydropiper, seu persicaria urens decocta sit, ea postmodum defossa in loco humidiori ad putrescendum.

Quercetanus in sua Pharmacopœa describit aquam summopere efficacem ad Hæmoptysim. Et Serapio tract. 2. cap. 25. atque ex eo Antonius Valerius, pulverem valde utilem, qui sub nomine Julii Cæsaris Scaligeri circumfertur, & passim ab Authoribus memoratur.

Riverius amylo sine calce parato, in aqua decocto, & per mensem integrum assumpto, sputum sanguinis omnino desiisse scribit. Alii looch inde conficiunt cum albumine ovi vehementer agitato, & saccharo rosaceo, apud Willisium.

Amatus Lusitanus succum urticæ mirabilem dicit, si eo utatur æger per sex dies ad ℥ iv. jejuno stomacho: quia & urticam ipsam jure pulli incoctam comedendam consulit. De hujus vi notabilem quoque historiam scribit P. Borellus, quamvis nonnulli suspectam illam habeant in principio Hæmoptysis, quòd tenuium sit partium, & menses, urinamque promovere dicatur à Dioscoride.

Præscribit ad quemcumque sanguinis exitum Leboë Sylvius misturam, quam pluries efficacissimam ego comperi, addendo succum urticæ, & polygoni, seu sanguinariæ ad ℥ j. in aquæ plantaginis unciis duabus, semisse aceti stillatitii, ac tantumdem aquæ cinnamomi, cum syrupo baccarum myrtearum miscet coralliorum rubrorum præparatorum semidrachmam, & sanguinis draconis sextam drachmæ partem laudani demum opiati grana ii. Alibi Apozema memorat æstuanti sanguini compescendo valde accommodum.

Quanta autem sit vis Polygoni seu sanguinariæ vulgo centinodiæ non solum in sistendo sanguine, verum etiam in omnibus immodicis egestionibus, experientia testis fida est, ut plane dixerim me nunquam fefellisse, sicut pariter de plantagine, & verbasco testari possum: ex dupla enim foliorum plantaginis parte, & una radicum recentium consolidæ majoris simultaneis addita sufficienti quantitate saccha-ri purissimi conficitur syrupus ad cruentum sputum efficacissimus. Pulvis etiam ex foliis verbasci arefactis, cum pari portione terræ damnatæ vitrioli optimus est ad dosim semidrachmæ. Idipsum affirmant alii de bursa pastoris.

Maximi facit Pulverem sperniolæ Crollius in omnibus Hæmorrhagiis. Laudant alii pulveres vel extracta tormentillæ, bistortæ, & millefolii. Alii Crocum Martis, lapidem hæmatitem & tincturam sulphuris vitrioli. Pulverem, è summitatibus, & spongiolis Cynosbati elicitum efficax remedium esse inquit Willisius, si bis in die ad ʒß. exhibeatur.

Quoniam vero sanguis è suis vasis egressus ilico concrescit, ac mox in pus vertitur; unde Empyema, & Phthisis, propterea grumi illi omnino dissolvendi, ne Præter Pulmonis corruptionem, glutinamentum vasorum impediant, ut scite advertit Sennertus, & Fridericus Hofmannus. Veteres utebantur oxycrato, seu posca, quam Galenus 5. meth. cap. 8. jucundam, neque multo aceto saturatam præcipit, ne tussim excitet, & nos camphoræ modicum addere solemus, ac tepidam pro gargarismo præscribimus: quamquam nonnulli potandam quoque exhibent; interea vero Misturam Sylvianam ad cochleare unum per intervalla propinamus additis pulvere oculorum Cancr., Antimon. diaphoretico, & spermate ceti, monitu ejusdem Authoris. Specialius etiam commendat misturam aquæ hyssopi, & fœniculi singularum unciam unam, vitæ Matthioli ʒ ij. aceti stillatitii ℥ß. oculor. Cancr. ʒß. Antimon. diaphoretici ℈ j. syrupi Capillorum veneris ℥ j. At Paulus, Ætius, & Oribasius coagulo hædi, vel leporis utuntur: & Forestus mumia, & spermate Ceti Exhibent alii rhabarbarum (ex quo pulvis Meynes contra casum) cum modico mumiæ, & rubiæ tinctorum in vino rubro, vel aqua plantaginis.

Ante horum exhibitionem, utile existimant levi aliquo cathartico vitiosos humores à sanguine secernere. Verum caute procedendum, ne sanguis à purgante medicamento citatior fiat, & ad exitum magis promoveatur. Locum idcirco solum habebunt quæ potius corrigunt, & blande admodum acres succos per epicrasin educunt, ut est rhabarbarum, pulpa tamarindorum, cassia recens, cavendo ab his quæ Aloëm admittunt, sicut à cæteris purgantibus validioribus.

Cæterum victus ratio eo vergat, ut fluentem sanguinem quoque cohibeat, illiusque vitium pro rata sua emendet, & mediocritatem non excedat. Vitentur acria, salsa, flatus excitantia acida. Vinum leve, & rubrum præsertim consuetis concedi potest, atque eo magis si fuerit dilutum aqua consolidæ majoris, plantaginis, aliusve. Motus, clamor ira, cantus etiam prohibeantur; admissis solùm, quæ sanguinis motum retardare, & gluten adaugere valent.

Inter externa, Fridericus Hofmannus Bufonem transfossum, sole existente in Leone, exsiccatum, & manibus detentum, vel suspensum è pectore, certo experimento sanguinem spuentibus mederi ait: pariterque bursam pastoris ry-

centem pulſibus applicitam. A decocto etiam centinodiæ axillis, aut genibus impoſito id ipſum præſtari addit. At ipſe memini hæmorrhagiam e naribus aliquando ſtetiſſe ſanguinaria, & plantagine contuſis plantiſque pedum adhibitis. *Lucas Tozzi. Medicin. Practic. part. 1.*

In Hæmoptyſi. ♃. Aq. plantag. burſ. paſtor. an. ℥ iij. tinctur. ſulph. vitriol. gut. xv. ſyr. ſtiptici ℥ j. M. utatur ex cochlear.

Vel ♃. Aq. portul. roſar. an. ℥ j. ſucci plantag. ℥ j. tinctur. martis gut. xii. ſyr. ſtiptici ℥ j. eſſentiæ vulnerariæ ʒ ß. uſurpetur cochleatim.

♃. Decoct. radic. torment. biſtort. an. ℥ ij. tinctur. lapid. hæmatit. gut. xv. ſyr. corallior. ℥ ij. M perdius interdum exhiberi poteſt.

In India. ♃. Aq. plantag. roſar. an. ℥ ij. ſucci portulac. ℥ j. tinctur. lign. calitur. ʒ iß. tinct. martis gut. x. M.

Adjunctis Febribus. ♃. Sem. 4. frig. maj. an. ʒ ij. aq. portul. roſar. plantag. an. ℥ ij. F. emulſio. Huic adde ſyr. perlar. coralliior. an. ʒ ij. tinctur. martis gut. xii. ſantal. rubr. ʒ ß. M. utere hoc ſicut præcedenti.

Sive. ♃. Conſerv. roſar. flor. conſolid. maj. ſyr. ſtiptici an. ʒ j. tinctur. martis ℈ j. ſal. perlar. ʒ ß. C. C. pphice præpar. M. F. bolus. Doſis ʒ j. mane & veſperi.

Vel ♃. Tinct. roſar. ſant. rubr. corall. an. ʒ j. eſſent. vulnerar. ʒ ß. M. Exhiberi poteſt in decocto ligni quercini, radic. ſymphyti, torment. aut alio appropriato.

Ad Empyema ſi ſuccedat.

♃. Eſſent. vulnerar. ʒ j. ſal. oculor. cancr. ʒ ß. tinctur. croci ℈ j. antim. diaphor. ʒ j. aq. hyper. ℥ iij. ſyr. pector. ʒ j. M detur cochleatim.

Pro ordinario habeatur potu decoctum hordei compoſitum ex herbis ſaniculâ, alchimilla, veronica, hypericô, centauriô, pulmonaria, ligno quercino radic. polypodii, ireos, liquiritiæ & uvis paſſis.

Eſſentiæ vulnerariæ, de qua hic paſſim, hæc eſt compoſitio.

♃. Tempore illo quo vegetabilia multum balſamici continent, flor. hyperici, centaurei, an. m j. conſolid. major. tapſi barbati an. m ß. radic. torment. ℥ j. extrahe tincturam cum ſpir. vini terebinthinati. Quando nulla amplius tinctura ſequitur, alios infunde flores & radices, fiat extractio, poſtea effunde, & ad uſum ſerva. *Hermann. Nicolaus Grimm. Compend. Medico-Chimici lib. 2.*

Conſultationes.

Pro Nobili Viro ſputo ſanguinis cum punctione ad partem exteriorem thoracis circa mammam dextram, anhelandi difficultate, febreque detento.

Inter caſus formidabiles, qui Medico curandi occurrunt, omniumq; potiſſimus eſt ſputum ſanguinis, quoniam ſub eo non tamen Medicus, verum & Aeger vitæ periculum imminens præcognoſcit quandoquidem ſputo ſanguinis ſputum puris, ſputo puris phthiſis, cui demum mors ipſa ſubſequitur, hinc Areteus occaſione ægri hoc vitio laborantis dicere ſolebat, ecquis eſt videns inſtar victimæ nuper mactatæ ſe jugulari, qui non expaveſcat? Et eo magis, quia plura ſeſe offerunt, quæ jam dicto vitæ periculo ſolent atteſtari, quod ſcilicet fere nunquam hujuſmodi malum accedit, quin alia ſecum adjungat, & quod præcipuum eſſe conſuevit, ulcus pulmonum exiſtit, quod propter illorum irrequietum motum, & quoniam continuo deſtillationibus ſunt obnoxii medicamentaque non ita commode, ac ſu ito ad ipſos perveniunt, nullo pacto ſanatur; Ut non ſit mirum, ſi patiens noſter prædicto malo detentus ob haſce ac ſimiles rationes in maximo verſetur animi angore, vitæque diſcrimine, quocirca illi citò ſuccurrendum eſſe cenſeo, ut ſaltem à majori ruina præſervetur.

In ſputo itaque ſanguineo, quod à multis diebus per incerta quædam intervalla patitur vir præſens, affici thoracem, duo præter tuſſim præſertim ſuadent, primum eſt Sanguis nigricans, alterum eſt punctio ad anteriorem thoracis partem circa mammam dextram percepta ut facile ſit intelligere, nullo modo ſanguinem à pulmonibus prodire quoniam, ubi pulmones emittunt ſanguinem, hic ipſe floridus eſt, & ſpumoſus, nullus dolor, nullaque punctio ad thoracem ſentitur: ſed neque ab aſpera arteria, quoniam poſitus doloris extra regionem ipſius obſervatur, præterea ſanguis non ita modicus excernitur, ut fieri ſolet ab aſpera arteria; verum nec à gingivis, quoniam non ſimplici exputione, ſed tuſſi ejicitur, propter quam ſanè cauſam nec à palato prodire poteſt, quoniam tunc excreatus requiritur neceſſario; adhuc & ad palatum titillatio percipitur, quæ interim non proponitur, immo vero neque à capite prodit interea ſanguis, quia per aſperam arteriam ſolet in pulmones decumbere, ac poſtmodum niſi excerni, quoniam tunc præter id, quod nullus dolor in pectore percipitur, Sanguis tantum ſecundum ſuperficiem ſpumat, non autem ſecundum partes intimas, ut nunc obſervatur, ſed pulmones etiam affici ſecundum bronchia, facile comprobari poteſt ex aliqua anhelandi difficultate conjuncta; quæ diſpnœa, difficiliſque ſpiratio ſimpliciter dici poterit, quia ſomtus adhuc in aſpera arteria, ut in aſthmate ſolet evenire, non eſt præſens patienſque reſpirat, & ſi maneat cervice non erecta, ex quo nequaquam ortopnœa laborat; Atqui poſtremo ſecundum totum corpus, unaque cor ipſum, occaſione febris, male ſe habet, ut patet.

Quorum omnium vitiorum generatio inde colligitur, quod ſputum ſanguinis eſt Symptoma ſecundarium neceſſario à retentione venarum læſa dependens, retentio autem cum lædatur ob morbum vel in mala compoſitione, vel ſoluta unitate, hic in hanc vitium refero factam non per fractionem, quia non præceſſit cauſa externa ad id idonea, non adfuit plethora, aut ſaltem cacochimia materiei flatulentæ conjuncta, neque per inciſionem, nam quod potuerit incidere, non adfuiſſe referunt, ergo quia patiens à pluribus annis paſſus eſt deſtillationem à capite ſalſam, quæ facultatem habet exedendi, puto ſanguinem hunc per eroſionem potius rejectari, cui uſſis vehemens plurimum favet, huc accidit & illud, quod ſanguis paucus & ſenſim egreditur, quod non

in fractione non in incisione, immo vero neq; in mala compositione per anastomosim solet accidere, nec aliquis diapedesim morbum pariter malæ compositionis proponat, quoniam tametsi in hac sanguis modicus excernatur, hic ipse tamen tenuis existit, & aquosus.

De spiratione verò difficili ita sentio, eam scilicet accidere propter materiam catarrhalem bronchia pulmonum occupantem, aerisque ingressum, ac fuliginum egressum liberum prohibentem, nam sic lucta veluti quadam excitata inter id quod ingreditur, & egreditur necessarium est, ut difficilis fiat respiratio.

Tandem febris occasionem ego maximè adscribo alicui putredini, quæ destillationem in pulmonibus & quoquo pacto sanguinem etiam a venis effusum apprehendit, quandoquidem postremis hisce diebus, in quibus hic æger sanguinem expuit, inflammationem quandam subortam fuisse suspicor, ut sputa putredinis notam aliquam præ se ferentia suadent, ex quo quin imposterum eadem omnino purulenta, saniosaque sint evasura, nullus datur meæ judicio dubitandi locus; Sed febrem esse putridam docent leves illæ accessiones, quas ad vesperas circa noctem patiens experitur symptomaticam tamen cujus meminit Galenus primo Aphorismo. 12. cui febris hectica quoque superadjungetur, nam febris, quæ hujusmodi pulmonum vitia sequitur solet demum esse mixtæ naturæ, partim inquam putrida, partimque hectica: Cæterum & causas hujusmodi vitia generantes quas coadjuvantes dicunt (præter capitis intemperiem humidam cum excessu, & calorem aliquem illius) addere licet, quarum alteram internam, alteram externam arbitror, illa ichor est biliosus in jecore fervidiori genitus, & capitis communicatus, hæc vero ad malum aeris usum pertinet, nam omnibus aeris injuriis indifferenter sese exposuit vir propositus, merito quarum tusses, gravedines, aliaque similia mala suboriri scripserunt Hipp. & Galenus.

Quocirca, ut ille quantum fieri potest ab hisce malis sublevetur, a majoribus præcaveatur, necessarium est contra causas omnes prædictas pugnam inire, per removentia, aut saltem corrigentia destillationem, jecur attemperantia, bronchia pulmonum ab infarcta vindicantia, & quicquid in illis continetur præter naturam absumentia, verum prius sanguinis grumis, si qui erunt in thorace dissipatis, sanguis omni studio, & diligentia erit cohibendus.

Curatio itaque, & primum per Chirurgiam sic instituenda, ut modo ex uno, modo ex altero brachio sanguis extrahatur, nam hic motu quidem magis peccat, sed etiam copia subpeccat, morbus imminet magnus, vires validæ sunt, ætasque florens existit, hyrudines quoq; ano applicitæ, sicuti & juges frictiones, deligationes, ventosationesque partium extremarum conveniunt; cauterium etiam in sincipite multum videtur esse maxime opportunum, atque ut una quoque pars in morbo tam verendo suis non destituatur remediis, putarem satius esse cauterium, vel setaceum in nuca excitare; vesicantiaque sincipiti adhibere, ac in progressu antequam Medicus de sanando cauterio nucæ cogitet, Cauteria in brachiis excitet.

Medicamenta quæ hoc tempore mihi videntur opportuna ad sanguinis grumos dissipandos, ejusque vitiosum motum emendandum dirigantur oportet, quibus & quæ destillationem ad intestina retrahunt sunt conjungenda, ideircò continua oris collutio ex posca, ejusdemque potus, veluti pitissando factus, itemq; coagulum leporinum ex eadem poscha cum saccharo ad lambendum exhibitum pro grumis dissipandis probantur, simulque eodem tempore manna tartarum cum aq. violarum irroratum, & postea dilutum cum decocto myrobalanorum citrinorum, seminum plantaginis acetosæ, tamarindorum, ac pallularum propinatum mihi maximè placet, & ubi destillatio huic non cesserit medicamento, á pilulis Galeni quinto Meth. pro illa Matrona Romana præscriptis non abhorrerem: Deinde pro supprimendo sanguine præter Philonium Persicum cum violarum conserva, præter diaspermaton Galeni, mihi sunt in usu primò pulvis testæ ovi, a qua pullus exierit, ex aq. plantaginis datus secundo succus plantaginis, vel per se, vel cum sero calibeato bibitus, tertio medicamentum, quod fit ex duabus unciis sacchari violacei, & dimidia uncia sem. hiosciami albi datum ad dragm. j. vel alteram, quarto trocisci de carta combusta qui

℞. cartæ ustæ drag. ij. suberis corticis interni ilicis caudæ equinæ pilorum leporis combustorum boli Armenæ orient. linguæ serpentinæ sem. hioscami albi ana ℈j. Phi onij. persici scrup. iv.

M. & cum succo plantaginis, & saccharo fiant trocisci, quorum drag. 1. vel duæ dari poterunt. Verum ante cibum per horam mane, & vesperi immo vero & ad lambendum singulis horis poterit patiens uti syrupo myrtino (qui non nocet pectori) cum puluere sanguinis draconi in lacrimis, lapides hematites & boli Armenæ, ac ubi difficilis spiratio urgebit, ab his conueniens erit haustus aquæ farfaræ, vel scabiosæ: Atque plurimum etiam ad supprimendum sanguinem conducet immergere scrotum in gelidam, maximus enim est consensus inter spiritualia, & genitalia membra.

Suppresso sanguine, ad destillationem est descendendum, quocirca præmissa leui præparatione totius corporis per medicamenta primum concoquentia ex cicoraceis, lingua serpentina, pulmonariæ, farfara, hordeo, & sem. melonum cum syrupo myrtino de cicoreo simplici, & de capillo veneris, deinceps per purgantia ex trociscis de violis absque sciammonio, infuso Rhabarbaro, & manna, dilutis decocto rerum pectorarium, & myrobolanorum, citrinorum, oleo amygdalino dulci fricatorum, de aliquo medicamento siccante, dissipanteque destillationem est cogitandum; nullum autem præstantius meo judicio excogitari potest jure pulli, in cujus ventre sit incocta copiosa china cum simplicibus superius commemoratis, eo tamen constituto, ut ante syrupum matutinum exhibeatur pillula facta ex therebintina cocta, vel Ammoniacom cum puluere cornu cerui usti & pulmonis vulpis, his enim si quid in pulmonibus præter naturam continebitur, detergetur, siccabiturque, hora somni saccharum rosatum cum bolo Armena, vel corallis rubeis, vel pulnere baccarum myrti offeratur, quæ spectat theriaca recens, atque

hoc eodem tempore capiti adhibendum est cataplasma ex sinapi, tapsia, fimo columbino, cum aceto scillitino paratum, ceratum quoque ex puluere limaciarum in clibano siccatarum, succo tabasci excepto, & secundum artem factum probo, tempore vero opportuno stillicidium ex aqua Villensi, vel Porrectana veteri, vel alia simili, in qua coquantur oliua, rosæ, grana myrti, balaustia, camomelum, stœchas, cariophylli, sandali, & modicum aluminis, quod si capitis lotionibus erit assuetus æger utatur lixiuio dulci, & valde temperato decoctionis sandalorum. Ante hæc tamen oportet caput herrinis expurgare, in quem usum esse potest ex usu decoctum hordei, hederæ terrestris, ac maluarum, cum melle violato solutiuo, verno etiam tempore aduentante, si, quod timorem ulceris in pulmonibus incutiat, adfuerit, nil præstantius lacte Asinino per plures dies assumpto, quod etiam iecoris feruorem compescet; nec febris ubi tunc temporis aderit, quæ nunc adest, huiusmodi lactis genus prohibebit, quoniam solum febris putrida, quæ est venarum passio lac prohibet, febris autem, de qua agitur est putrida secundum quid, quæ eo tempore ulcere existente, hecticæ naturam sapiet, quamquam etiam sperem futurum, ut diligentia excellentissimi curantis tunc febris imminuatur, saccharum quoque rosa tum recens tempore usus lactis mihi maxime opportunum videbitur, deinde ad emendandam omnino Iecoris calidam intemperiem illa tempestate ab usu aquæ Villensis non abhorreo, quemadmodum neque ab usu balnei aquæ dulcis, à quo regionem Iecoris inungere unguento facto ex oleo rosato completo in posca loto, & ex succo endiuiæ, ac hepaticæ adiectis cera, aceto, tandemque speciebus cerati sandalini maxime præstabit.

Cœterum (quod ad vivendi modum attinet) hoc præsenti tempore puto insistendum esse victui attemperanti, ac inuiscanti, cavendum ideo est ab aere calidiori, a cibis acribus, dulcibus, salsis, ac utendum oriza, farre, millio cum hordeo decoctis in jure pedum vituli, vel porci cum carne aliqua laudabili coctorum in aqua calybeata, pedesque dicti, atque carnes etiam comedi poterunt, sublataque omni suspicione hæmorragiæ ova haud erunt denegandа; Cibariis omnibus nunc etiam inspergatur puluis ex amilo, coriandris præparatis, & saccharo, quinimmo & carnibus incoqui poterit ophioglossum, cidoniaque sub cineribus cocta, item poma ac pira subaustera, dactili, & uvæ pastæ conceda poterunt. Verum ob difficilem spirationem victum mutare, & ab adstringentibus abstinere oportebat, quare ptisana, & panis, vel ova ex iure patienti offerre non erit inutile. Pro potu nunc conveniens est aqua calybeata, in qua saccharum rosatum fuerit dissolutum, vel in qua tamarindi, ac sebesten sint incocta, vel vinum granatorum medium saporis cum eadem aqua dilutum; in posterum vero vinum album tenue, non valde austerum aq. cocta cum china mixtum conveniet; Dormiat tamen eger capite humili, & ubi somnum voluerit adire, cochlearium affirmat mixturæ, quæ ex duabus partibus pulpæ sebesten, un. sem. melon. mundatorum, atque dimidia seminum papaveris albi exceptis cum juleb. violato componitur, quiescat animo & corpore, vitet motus omnes corporeos, clamores, & vociferationes, alvum lubricam servet usu potissimum caricarum ante mensam comestarum, Deusque sit illi propitius, & adjutor. *Iul. Cæs. Claudinus in Co[...] Medici.*

De Sanguinis sputo. Pro Perillustri, & Adm. R. Patiente

Perillustris & admodum Rev. patiens, temperamenti calidioris quoad jecur, & totum corpus, cum aliqua humiditate, Anno 1637, dum esset Goritiæ, sanguinem exspuere cœpit, non tamen multa copia; anno vero sequenti 1638. hiberno tempore multa copia cum tussi excrevit, & magno cum impetu, atque huiusmodi sanguinis excretio Vere subsequente bis aut ter contigit; frequentius iterum postmodum, & quidem spumosi aliqua copia, cùm in agro Vicentino, tum in Bergomensi, cum tussi valdè molesta, & excretione catarrhi aliquando salsi, gravitate capitis, & molestia circa thoracem ex tussi violenta. Nunc vero cum nulla adsit sanguinis expuitio, horis tamen matutinis excernitur copia catarrhi, ut refert patiens, crassi, non tamen viscidi, qui sicuti ante hac coloris erat flavi, & viridis, ita nunc albicans est. A cibo incalescit, febrilem tamen annotationem non observat.

Ex his facile colligere est, affectum præcipuum esse in partibus spiritualibus. Tussis enim, sensus erosionis, & excretio cum tussi materiæ heterogeneæ, ut plurimum cruentæ, id confirmant. Et cum multæ partes in thorace affici possint, in præsenti casu vasa pulmonum laborare statuendum est. Facta enim fuit ipsorum anastomosis, mox & forsan diæresis a catarrho salso, hincque sputum cruentum. Cœterum fieri quidem potuit, ut sanguis hic aliqua sui portione in thorace detentus, computruerit, erosionemque induxerit, ut hinc fit excretio materiæ purulentæ aquam tamen cum non observaverim; neque de ipsius qualitate possum certum ferre judicium; quanquam frequens illa sanguinis excretio cum tussi plures annos observata, non levem suspicionem inferat: propter sententiam Hipp. à sanguinis sputo & c. hincque & febris illa symptomatica, nulla habens, accessiones, a cibo invalescens facile supervenire potest.

Unde non immerito præsens affectus est plurimi æstimandus, medica præsidia pro ipsius debellatione sunt præscribenda, ex triplici fonte desumpta, Chirurgico, scilicet Pharmaceutico, & diætetico.

Inter Chirurgica, sanguinis missio primas habet, tunc potissimum repetita, quum apparet sputum cruentum, mittaturque ex salvatella alterutrius manus, partitis vicibus, & pauca copia. Atque duo sunt inurendi fonticuli, nisi forsan hactenus factum fuerit, sinistro scil. brachio, & dextro femori.

Alvus lubrica est servanda frequenti usu flor. cas. rec. ext. & pulpa tamarind. parato interim electuario polychresto ex oleo amygd. dul. sine igne, pulpa passularum. manna flor cassiæ, liquir. rasa, & syrup. de pomis, quo familiariter utatur. Præparentur, & purgentur

hum.

humores blandis medicamentis, abstinendo ab illis, quæ recipiunt acetum, ne excitent sanguinis excretionem; & a validis purgantibus, ne calefaciant magis quam par sit. Facta purgatione totius, caput peculiariter purgabitur blandis nasalibus, puta succo malvæ, aqua hordei, & similibus. Eclegmatibus blandis iuvabitur expectoratio materiæ, confectis ex syr. de farfara, de liquiritia, & capil. ven. cum looch de pulmone vulpis, & modico saccharo cand. Hisque paractis, tria remediorum genera nunc ex usu futura censeo; primo quidem aqua vellenses, vel B. Virginis, vel Noceræ. Poterunt enim refrigerare, cum detersione, exsiccatione & evacuatione, hisque ut potus utatur duodecim dies saltem lib. 8. 9. & plures, etiam, servando normam consuetam in harum usu. Horis autem nocturnis sumat saccharum rof. antiquum, cum modico terræ sigill. Postquam vero aliquot dies supersederit prædictarum aquarum potu, præscribetur decoctum ex radice chinæ, & santalis, 25. & 30. dies, cum victu quidem tenui, non tamen valde attenuante. Quare concedentur aviculæ, & pulli; quo tempore ante horam decubitus sumet cochlear sacchari rof. antiqui, cum eadem terra sigillata. Tertium remedium erit autumni tempore, lac scil. asininum pauca copia, & diu assumptum, cum saccharo modico, servata congrua victus ratione, præscribenda à viro Excellentiss. ipsius curæ præfecto. *Benedicti Sylvatic. Consil. & Responsf. Medic. Cent. 2.*

De Tussi, & Sputo cruento, cum Febre. Pro Nobili Viro.

Affectus Nobilis patientis sunt duplices; alii scilicet continuo fere infestantes, alii per longiora intervalla recurrentes. Conflictatur fere continue febre, singulis diebus exacerbationes habente, cum artuum refrigeratione, utplurimum circa vespertinas horas: à qua tamen immunis observatur, idque quatuor abhinc mensibus circiter: quo toto tempore defluxum patitur pituitæ viscidæ, modo subdulcis, modo salsæ, ad partes spiritales, cum quodam dolore earum partium, dum spiritum cohibet, accedente gravitate quadam, cum capitis, tum partium prædictarum, tunc primum remittente, vel etiam delitescente, quando tussi excernit aliqua copia; quæ tussis est frequentissima, non sine aliqua spirandi difficultate. Per longiora autem intervalla supervenit ipsi sputum cruentum, tribus abhinc annis subortum, cum tussi, post exercitium validum ex ludo pilæ ipsi familiarissimo, quod licet intra paucos dies tunc cessaverit, singulis tamen annis statuto quodam tempore recurrit, pauca tamen copia, & brevi tempore durans.

Horum affectuum causam duplicem censeo, diuturnorum quidem, copiam pituitosæ materiæ in capite calidiore congestæ, cum per modum generationis, tum attractionis, & receptionis, a subiectis partibus; cum præsertim incompositissime vixerit. Hæc itaque materia in thorace collecta, febrem, aliaque symptomata permanentia fovet & conservat: adeoque ubi primum tussi extenditur, à prædictis affectibus vel liberatur, vel minus molestatur. Sputi autem cruenti per intervalla recurrentis singulis annis causam esse existimo, cum sanguinis calidioris copiam in toto venoso genere, tum vero laxitatem in pulmonibus, contractam à continua fluxione, tum nunc aliqua excedenti ipsorum incalescentia ex immodico exercitio. Et hæc de essentia, & causis prædictorum affectuum.

Qui sane sicuti sunt curatu difficiles, ita sedulo, & accurate sunt tractandi, ne hinc sequatur aliqua pulmonum erosio, febrisque fixa, cum macie corporis. A quibus Nob. patientem nunc immunem esse mihi, persuadeo; quandoquidem nec febris est continua, nec macies corporis, nec ullam virium labem patitur.

Agendum igitur & quæ materia in pulmones influxit, est attenuanda, incidenda, & evacuanda; fluens autem divertenda; caput exsiccandum absque calefactione, pulmones exsiccandi, & roborandi, præmissa diligenti totius, & capitis expurgatione. Hæcque præstabuntur remediis Chirurgicis, Pharmaceuticis, & Diæteticis.

Remedia igitur Chirurgica quod spectat, non solum educendus erit sanguis: duente vere, ex jecoraria dextri brachii, seu frequenter hæmorrhoides sunt aperiendæ, fonticulusque sinistro brachio erit inurendus.

Ac interim lenienda alvus, præparandique, & purgandi homores in toto redundantes, remediis opportunis, Viris doctissimis abunde notis. Caput, & thorax peculiaribus remediis sunt & ipsa expurganda: illud quidem errhinis, non masticatoriis, ne materia labatur ad pulmones: Thorax quinetiam eclegmatibus paratis ex syr. de farfara, de liquiritia, de hyssopo, oxymel. compos. cum diacodio. A quibus, duo genera remediorum apprime profutura censeo, quorum alterum erit jus galli junioris, optime flagellati, & exenterati, paratum ex medulla ligni derasi, visco quercino, & santalis citrinis, cum radice enulæ campanæ, pulmonaria, & radice iridis illyricæ præmisso bolo ex terebinthina laricina, cum lapide hæmatite: cuius usus erit 30. dies circiter. Neque negotium facessat febris. Sì enim prodest lignum Indicum in phthisi, ut plures medicinæ Scriptores, & ego quoque experientia comperi, quanto tutior erit ipsius usus in hac febre, dependente à catarrho: in cuius curatione magis incumbendum est causæ quam febri. Aliud remedium valde accommodatum erit conserva ex radicibus enulæ campanæ, cum conserva ex flor. malvæ, & saccharo rof. antiquo; cuius cochlear sumere poterit hora decubitus; detinendo deinde in ore tempore somni diacodium ipsum. Quod si tussis esset infensa, uti quinetiam posset aliquando Theriaca recenti, sex scil. mensium. Atque hæc erunt interna potiora; exsiccando interim caput externis, pulveribus scilicet ex agarico corticibusostreorum ustis, ossibus sepiarum, betonica, & rosis siccis. *Idem ibidem.*

De Sputo cruento. Pro Iuvene studiosissimo.

De cruenta exspuitione conqueritur patiens studiosissimus, 10. abhinc diebus, modo magis, modo minus copiosa, ac diversis diei & noctis horis

horis molesta. Quæ sane symptoma est in excretis toto genere præter naturam, dependens à soluta venarum continuitate: quæ quidem cum solui possint, vel per transudationem, & rarefactionem, vel per reserationem orificiorum ipsarum: vel per rupturam; vel per erosionem. In præsentia nunc non patiuntur; quia non præcessit causa erodens, salsa sc. pituita, aut alia causa acris, & mordax. Non per transudationem, quia tunc sanguis pauca copia effluxisset. Verum per apertionem quidem primo, mox & disruptionem, ob quam sanguis nunc effluit per os. Ex quo autem loco manet, facile ni fallor ex colore sanguinis, ex modo reiectionis ipsius, aliisque, talem affectum comitantibus, colligi potest. Cum enim per tussim excernatur, non ex faucibus, quia tunc per solum screatum excerneretur, & minori copia: neque ex ventriculo, aliisque partibus naturalibus manat: sed vel e cerebro, primo tamen destillans ad asperam arteriam, vel ex partibus spiritalibus, vel ex pectore. Verum cum non præcesserit grauitas, & dolor capitis, non insolatus alicuius rei, atque cum leui tussi excretus fuerit, ut plurimum spumosus, floridus, referens colorem, & substantiam pulmonum, cum aliqua præcedenti grauitate in partibus spiritalibus, statuendum est ipsum ex pulmonibus effluere, & quidem ex ipsorum substantia, quæ euidentissime hesterna die se exhibuit. Neque contrarium suadent sputa nigricantia. Hoc enim fit ob aliquam sanguinis moram extra propria vasa. Cur autem vasa ipsa primo fuerint aperta, mox & disrupta, à quibus effluit sanguis, triplicem causam censeo, vitium ipsius in substantia, quia scil. fit crassus & flatulentus, extensionem insignem vasorum inducens, item naturæ calidus ob iecur præcalidum, accedente tempore anni calido, & itinere satis longo, & laborioso; quæ omnia sanguinem calefacere potuerunt: qui & copiosus est, cum exercitio, otio & victu pleniori sit usus, iecore præsertim calido, a quo sanguinis proventus.

Cum ergo hæc sint sanguinis vitia, atque patiens sit opportunus eius expuitioni, ob naturalem pulmonum, & partium spiritalium imbecillitatem; quid mirum si sanguis copiosus expuatur frequentius, & plures dies: quin potius mirum, si patiens præseruari possit ab imminente phthisi. Si enim verum est Hipp. effatum 6. aph. à sanguine pus, à pure tabes, à tabe interitus, prout verissimum est; ab huiusmodi expuitione exulcerantur pulmones, ulcerati pus generant: quod dum fit, inducitur huiusmodi febris hectica quæ insanabilis cum sit, ob difficilem ne dicam impossibilem curationem ulceris pulmonum, comitatur ad interitum patientes. Attamen cum simus in principio, quo ulcus nondum adest, vel saltem superficiale, spes aliqua affulget fore, ut patiens præservetur à tabe, si sanguis statim sistetur; vel saltem longius trahatur morbus.

Quod ut fiat, necessarium est sanguinem ad pulmones fluentem diuertere ad alias partes, fluxum refrigerare, & incrassare. Quamquam enim crassities potuerit augere disruptionem, quando sanguis erat copiosus, nunc tamen ex usu erit incrassatio, quo impeditur motus ipsius; fluxus, & extra venas hærens, jam grumosus, est attenuandus, & expurgandus, venæ sunt obducendæ astringentibus, & glutinantibus præsidiis; demulcenda est tussis, a cuius impetu reiectus est sanguis: quod si adest ulcus exsiccandum, viresque conseruandæ. His intentionibus satisfacere conabimur cum hoc tempore, tum alio opportuno magis Chirurgia, Pharmacia, & diæta.

Quantum ad Chirurgiam, sanguis quinquies hactenus missus fuit ex utroque brachio, ex utraque manu, & lumbis, ac coxis, per cucurbitulas: & quidem primo ad unc. viiij. postea vero minori copia, sed quolibet fere die, ex Galen. consilio præcipientis, pro reuulsione sanguinem sæpe mittendum esse pauca tamen quantitate. Frictiones, & ligaturæ partibus extremis; lotiones aqua calente non fuerunt usurpatæ, ne sanguis plus satis attenuaretur. Nunc erat animus repetere sanguinis euacuationem per hæmorrhoides: & durante morbo, non mihi improbantur hirudines applicitæ retro aures; vel venæ frontis sectio; cum censeam magnam copiam sanguinis fluere a cerebro calido ad pulmones, cum præsertim antehac laborarit hæmorrhagia, quæ non multis abhinc annis est suppressa. Neque displicet, si iam partes extremæ in aqua actu frigida detineantur, atque linteo hac imbuto scrotum, & testes refrigerentur, ad refrigerationem scilicet totius corporis. Vtrum vero conueniant acria medicamenta, rubificantia nempe suturæ coronali, indicio Viri clarissimi committo.

Quantum ad medicamenta lenita fuit aluus syr. rosarum solut. cum pulpa tamarindorum; postea exhibita iura refrigerantia, & astringentia ex plantagine, cichorio, & sonc ho: addita demum magis astringentia. Atque exhibui primo syrupum myrtinum, & de rosis siccis, cum acetoso simpl. ad dissoluendos grumos: cumque abhorreret ab usu syrupi dulcis, nec dulcia, nec dulcia sint adeo tuta præscripsi aquas plantaginis, portulacæ, polygoni, cum puluere sanguinis draconis, lapidis hæmatitis & portiuncula mumiæ; qui pulueres boli forma exhibentur cum syrupo myrtino, quibus aquas superbibit. Lambitiuum quinetiam præscripsi ex syr. de myrto, de rosis, siccis, cum sanguin. draconis, terra sigillata, & corallis rubris; conseruam item ex rosis antiquam sumit bis in die, parum ante cibum, admixto puluere corallorum rubrorum, & terræ sigillatæ, pauci tamen quantitate. His addo & incrassantia ad intercipiendam fluxionem: in quam rem utitur diatragacantho. Externa intercipientia non fuerunt administrata, ne repelleretur magis materia ad pulmones: sed si perseveraret affectus, indicium erit penes Virum Clarissimum, an ad hæc externa refrigerantia, & astringentia deveniendum sit: qualia sunt oleum cydoniorum rosarum cum posca, penetrationis causa Cogitabit pariter, an ad opiata debeamus progredi, ac unica vice exhibere, vel drachmam unam Philonij, Persici, vel drachm. sem. Theriacæ recentis. Postea vero persistendum in emulsione semin. papau. albi, cum amygdalis dulcibus: vel etiam quandoque exhibendus syrup. de papavere, cum syr. violato lambitiui forma. Quod si persistet affectus, non improbarem rhabarbarum immaturum masticatum, cum passulis dulcibus; vel alia proposita à Viro clarissimo.

Victus

Victus hactenus fuit primo tenuis valde, mox & habita ratione virium mediocris: semper tamen refrigerans, deinde & incrassans ideo usus est hordeo primo, mox farina, pedibus, & capite vituli, atque hesterna cœna panatella ex farina amyli. A vino abstinet, cuius loco parata fuit aqua hordei: utitur & quandoque aqua Virginis. *Idem ibidem.*

Hæmoptysis.

Hæmoptoicus Vir hic Illustriss. à capitis destillatione, biliosis serositatibus immixtis, tandem evasit, sicut enim caput excrementorum ferax, ita jecur præcalidum natura sortitus fuit, quæ destillatio jandiu ad pulmones delabens, tussim molestam excitavit, quam non parva & frequens sequuta fuit sanguinis excretio. Et licet per anastomosin a pulmonum vasis profluxisse creditum fuerit, attamen circa bronchia pulmonum diæresin aliquam factam fuisse jure suspicamur, quod anhelitus difficultas, cum quadam raucedine huic successerit, dum scil. materia catarrhalis delabens, antequam pulmones attingat in asperæ arteriæ & bronchiorum continuo impedimentum & obicem nacta, hæret, incrassatur & aeris meatum intercipit, qua ratione observatur, quod eadem materia quandoque levissima tussi extruditur, prout tussi violentiori eget pulmonum cavitati inhærescens, quæ dum ad motum corporis, & potissimum per loca acclivia, commovetur & effertur ad bronchia, auget spirandi difficultatem.

Vt autem & caput & pulmones exsiccarentur, decoctum simplex primo, mox cum sudore fuit illi præscriptum, ut ab eo Patiens, non solum ad pulmonum exsiccationem, verum, & ad jecoris venarumque refrigerationem, necnon sanguinis perfectam suppressionem, aquas acidulas, imo vitriolatas, in valle Solis enascentes assumerat, at neutram intentionem consequuti fuimus. Et primo quidem non capitis exsiccationem, quia sudor paucis diebus & parce fuit exsiccatus. Nec secundo jecoris & sanguinis contemperationem, quoniam aquæ vitriolatæ, licet in omnibus permanere ac præterfluere soleant, in hoc tamen Nob. nostro Pat. subsititerunt ut propterea aut tertia die earum secunda usum intermittere fuerit coactus, cujus infortunii causam quoque omnino ignorans, quam tamen, postquam ad manus nostras pervenit, solo tactu statim deprehendimus, hepar enim inveteratis obstructionibus implicitum nobis occurrit, eo quinetiam progressis, ut ipsius tensio tumoris potius quam obstructionis naturam, repræsentet, quæ si nobis literis significatæ fuissent, aquarum certe usu dimisso omnino, decoctum potius nonnihil deobstruens præscriptum foret.

Modo tussis persistit molestissima, nondum remissa immoderata capitis essentiali humida intemperie, & spirandi difficultas invalescit, à materia copiosiori ad pulmones irruente, & forsan quoque ab ulcere adaucto. Color totius corruptus est, & pedes quandoque intumescunt, affecto jecore non solum ex morbo instrumentali, obstructionibus sc. contractis, verum & à propria intemperie, necnon debilitato ob calorem influentem, qui languidus à corde non pro usu ventilato ad ipsum transfunditur. Quibus perpensis, non est qui non prævideat imminentem vel tabem vel cachexiam.

Quare nihil cunctandum, quinimo omnia agenda, ut jam dicta mala a tanto Viro arceantur. Nec nos deterreat agendorum difficultas. Satius enim est etiam anceps remedium experiri, quam ægrum certæ morti relinquere. Et quoniam morbo magno convenit remedium magnum, ideo levioribus neque insistendum, neque udendum est. Quamobrem destillationi est præ omnibus aliis incumbendum, ut quæ fons & soboles omnium morborum sit, & ut causa sine qua non reliqui affectus curari possunt. Verum id nos assequuturos nullo modo speramus sine sudore, ope accommodati decocti, utpote qui caput exsiccare, & utpræsens remedium, à pulmonibus fluxionem divertere possit, non tamen id usurpandum censeo, nisi imminutis prius jecoris obstructionibus. Quare hoc tempore statim cura jecoris est suscipienda.

Omnium itaque primo potio ex manna clarif. præbenda, cui superbibat aq. hord. saccharatæ, aut mulsæ dilutæ, ex eadem paratæ ℔ ii. inde quinque diebus, matutinis horis, sumat. ℥iij. oxymel. s. diluti. cum tribus drachmis crem. tart. omnibus dissolutis in pauca aqua flor. citri. Quinque autem post diebus, eandem repetat pot. ex manna clarif. epotis ab ea, ut supra, vel aq. hord vel mulsa diluta. Deinde ad deobstruentia deveniendum, ac propterea die sequenti, assumat rhab. opt. ʒ ſ. cum ʒii. flor. cass. bol. reform. à quibus hora post, bibat ser. destil. ℔ i. & tribus horis ab eo prandeat, in cujus usu persistat decem continuos dies. Deinde integra hebdomada, quotidie sumat syrup. Fernel. ex nostra descriptione ad ℥ ii. in pauca aqua desucco cich. destillat. dissolutum, a quo hora post, bibat cyathum aq. cich. & agrim. syr. de succo lim. addito.

Dum jam dicta fiunt, caput solis errhinis erit expurgandum, metu scil. ne à purgantium validiorum usu, sputum sanguinis denuo concitetur. Paretur autem errhinum leve, ne materiam multum exagitet, neve sternutamentum moveat, expul. majoranæ, & radicis iridis florent.

Quibus præmissis ad sudorem, in quo omnis spes nostra sita est, deveniendum decocto prius assumpto, ita parando.

℞. salsæ electæ ℥ i. ſ. visci querc. ℥ i. medullæ guaiac. rec. radic. enulæ camp. an. ʒ ſ. aq. still. cich. ℔ ii. beton. farf. an. ℔ i. m. f. inf. per hor. 24. deinde bull. ad consumpt. dimidij, & colat. serv. pro tribus vicibus, mane ante ingressum hypocausti exhibenda. Propotu autem.

℞. Residuum lignor. aq. comm. opt. ℔ xii. fol. end. malv. pulmonariæ, si haberi poterit. an. m. i. pullam juniorem integram, sed incisam, m. bull. omnia ad consumpt. tertiæ. deinde B. M. destil. colat. addendo sacch. fin. ad libitum Pat.

Victus interim non sit tenuis, sed mediocris, adeo ut quotidie comedat, modo carnem pulli junioris, modo columbæ turricolæ, modo

modo ptysanam hordeac. modo ova sorbilia recentia semper autem nucleos pineos, sacch. ro incrustatos, sicut & amygdalas, nec panis sit biscoctus, cum omni industria vires & humiditates substantificæ sint conservandæ, etiam cum minori capitis exsiccatione. Utatur de more conservis, à prandio rosarum, sub ingressum vero lecti beton. sit quoque in usu aliquod intercipiens, noctu ore detinendum, ut diatragacanth. frigid. cum bolo. Alvus lubrica servetur Clysteribus ex lacte, butyro, & sacch. paratis, vel flore cassiæ, potiones enim validè nimis evacuantes, prout purgantia nimis exsiccantia, hoc casu valdè suspecta. Quæ angustis his rebus in medium adducenda nobis suppetunt, meliora à Viris Excellent. præsentibus expectantibus. *Raym. Joh. Fortis Consult. & Resp. Medic. Tom. 1. Cent. 2.*

Sputum Sanguinis.

Licet Juvenis Nob. hæmorrhagiis è naribus obnoxius tribus abhinc annis sanguinem per os excreverit, externa præcedente causa caput ipsum calefaciente, quem propterea ab eodem per infundibulum ad os defluxisse sit omnino credendum, nihilominus, cum rursus non semel, sed iterum & pluries, per os fuerit ejectus, sive solo screatu, sive levi quadam tussi. ideo negligendam non esse hujusmodi excretionem censemus, sed considerandam, si non ut causam, saltem ut signum malum. Etenim Sanguis quidem supra, qualiscunque fuerit semper malus, non solum quia pravo motu peccat, verum etiam qualitate, dum ab expultrice venarum irritata, ob ejusdem acrimoniam, ad earum orificia prius, inde foras extruditur, & quidem per superiora potius quam per inferiora, quia utpote calidus atque fervidus, sursum potius petit, prout niger ad inferiora proclivis est.

Hic autem malus ab Hippocrat. existimatus est, licet à capitis venis, quoniam eadem occasione, eodemque impetu quo in illius venas irruit & aperit, eodem etiam ad pulmonum venas influeres, inflare ac reserare posset, imo, quod pejus, ut acris & mordax, easdem erodere, atque ita non solum anastomasin malam, verum & diæresin pessimam temporis spatio inducere posset.

Quare ut Juvenis Nob. ab imminentibus affectibus tutus præstetur, qui præsentes sæpe curationem respuunt, medicam opem implorat, atque ideo nostrum erit sanguinis aliquam redundantiam minuere, eandem à superioribus partibus divertere, & omnium maximè fervorem ejusdem atque acrimoniam contemperare. Quibus intentionibus, hoc anni tempore, Paschatis nimirum, peracto, erit satisfaciendum, remediis Chirurgicis, Pharmaceuticis & Diæteticis.

Et ex Chirurgico fonte repetita depromenda sanguinis missio, primo ex jecoraria dextera, secundo ex saphena pariter ejusdem lateris. Præterea quam maximè conferre poterunt frequentes pedum lotiones, atque calente ante cœnam, prægressa potissimum aliqua causa, caput & totum corpus valdè excalefaciente.

Ex Pharmaceutico desumenda Lenientia, Præparantia, Purgantia, Alterantia. Leniens esse poterit syr. ros. solut. rec. aut cass. cum lenit. & tart. Præparans per hebdomadam julap. acet. ad ℥ ß. cum viol. ad ℥ j. sine diluto. Inde repetendum præscriptum leniens. Mox ulterior adhibenda humorum præparatio, succis depurat.

Ut ℞. Succ. depur. cich. endiv. sonchi an. ℥ j. decoct. cich. borr. g. end. viol. plantag. hepaticæ ℥ v. m. pro syr. & sic pro aliis. Decem vero post diebus præbeatur purgans hujusmodi.

℞. Flor. cass. rec. extr. elect. diacathol. elect. de succo rosar. an. ʒ iij. m. f. b. & hora post, bibat seri capr. depur. ℔ ij.

Vel ℞. Rhab. opt. cortic. myrob. Chebul. an. ʒ ij. spicæ gr. vi. aq. end. q. s. m. f. inf. per horas 12. & facta express. colat. adde syr. ros. solut. ℥ v. m. f. p. & tribus ab ea horis hauriat serum, duabus vero horis ab eo prandeat.

Hac peracta purgatione, jecur, potissimum erit quam maxime refrigerandum, & hypochondriorum æstus contemperandus, in quem finem aqua Noceriana, aut B. V. M. Montis Ortonis foret utilissima, primis quidem diebus dejectoria, reliquis vero diuretica præbenda. Quod si Pat. has respuerit, instituatur refrigeratio hoc modo. Bibat. tribus diebus continuis serum capr. ad ℔ iij. vel iv. præmisso vehiculo syr. ros. solut. ad ℥ v. deinde posteris diebus, integro mense, quotidie summo mane bibat cyathum de succo cich. destill. præmissa ℥ j. conser. ros. Verum decimo quoque die assumat ℥ ß cass. additis ʒ iij. elect. de succo rosar. & gr. vi. magist. mechoac. reformatis bol. à quib. hora post, bibat ℔ ij. aut seri capr. depur. aut aquæ Noceræ, & tribus ab ea horis prandeat, sequentibus vero diebus aquæ cich. usum repetat, transacto autem mense, prima mensa, hauriat jusculum acetosa alteratum.

Quibus congrua addatur vivendi ratio, qua potissimum radiis solaribus non adeo facile se submittat. Secundo abstineat à cibis salitis, acribus, vaporosis, ab aromatibus, vinis generosis, & à cibo conservam rosarum de more sumat. Tertio capite elevato dormiat. Quarto vitet violenta exercitia, nimiosque labores. Quinto moderata sit Venus. Et ultimo alacriter vivat, sed computationes & comestationes fugat. *Idem ibidem.*

Præservatio à frequenti sanguinis ex pectore excretione.

Reverendiss. Abbas annum agens quinquagesimum primum, temperamenti totius subsanguinei, hepatis calidioris & humidi capitis, mediocris habitus, podagricis & nephriticis doloribus jam obnoxius; ex Matre quæ tabida periit, & Patre podagrico & nephritico natus; in adolescentiæ ætate impetigini, mox frequentibus febribus, necnon podagricis & nephriticis insultibus fuit obnoxius, & hypochondriacus redditus. Tandem anno quinquagesimo suæ ætatis, dum Venetiis hyberno tempore morabatur, in Rheuma lapsus est cum tussi molesta, à qua & domum reversus excruciabatur, de nullo errore conquestus. Sputa ejiciebat modo cruda, modo crassa, flavescentia, viridia quandoque salsa, semel vel bis cruore infecta: à quibus paucos

paucos post dies, nocte quadam initio Veris, dolore, copiosum ad libram circiter, repetita vice, per os magna tussi sanguinem rejecit biliosum, in superficie spumantem, partim liquidum, partim concretum: comitante quinetiam febri, quæ in primis symptomatica videbatur, dein periodica, ex biliosarum specie, & postea catarrhalium judicata fuit. Quibus opportune prospectum fuit evacuantibus, alterantibus, & præsertim Hæmophthisi cita ex cubito & pede sanguinis detractione, priusquam inflammatio suboriretur: adhibitis cæteris revulsionum generibus, intusque administratis astringentibus, ac modice incrassantibus, ut rosarum tinctura, ac syr. coraliorum: quibus statim cohibitus est sanguis fluens, fluxusque vero & jam concretus, optime posca eductus fuit. Peracta curatione nostrum erat prophilaxim Patienti parare, quam ab uberrimo tuæ doctrinæ fonte accipere licuit; aderas tunc enim Vincentiæ, qui inter cætera succos depurato refrigerantes, aquas quinetiam B. M. destillatas refrigerantes, postremo loco lac Asininum & Caprinum jussisti, habita etiam ratione hypochondriacæ affectionis cui Pater obnoxius est. At majus emolumentum sperabas ad præcavendam sanguinis rejectionem, si hæmorrhides excitarentur, ex Principum Medicinæ consilio, ad quod præstandum duas vel tres hirudines singulis mensibus apponendas docebas, quo auxilio natura evacuationi assuesceret, sanguinisque cursus revelleretur; quod tamen per plures menses incassum tentatum fuit, licet paucis diebus ante sanguinis sputum ex hæmorrhoidibus sponte nonnihil stillasset. Convaluit attamen Pater Reverendiss. usque ad Augusti mensem, quo in tertianam simplicem lapsus est, a qua paucis auxiliis levatus recidivavit, ab eaque erratice postremo invadente liber evasit. Cum tamen Octobri mense ruri degeret, gravidine pressus in tussiculam incidit cum sputis crassis, lividis, ponderosis bisque cruentis; insuper cum febricula, quæ circa vesperas invadebat catarrhalium more, non sine metu initiantis Tabis, ne dicam factæ, ut Vir Præstantiss. Collega asserebat, pro quibus consultum fuit, Patri prospicere universali ac particulari expiatione, necnon Decocto ex china, santal. rub. ligno roseo & eboris rasura in jure pullæ cichoraceis, pectoralibus, cephalicis ac hepaticis alterato, præmisso bolo ex terebinth. aqua farfaræ lot. cum sale tart. fixo; imperata pro ferculo ptisana hordeacea, ac pro potu aqua è santalis ac lentisco M. B. destillata, cui lapis hæmatites infundendus, si denuo sanguis excitaretur. Bene interim valebat Pater, cum statim ab assumpta potione ex Caphe, Turcarum more, die quinta præteriti Januarii iterum excitata tussis ac sanguis ejectus, sed minori copia, qui sequenti nocte oborta tussi ex deglutita rosarum Conserva iterum rediit, qui tamen cito repressus restitit: Tussis minor & febris minor hac vice observata fuit; Utraque paucis remediis evanuit. Attamen tertia vice sanguis excretus est die 24. nuper elapsi Augusti absque febre ad uncias circiter sex, cum pauca tussicula, à quibus ut alias Pater evasit, viribus bene constans, satis appetens, de quadam tantum hypochondriorum angustia conquestus, si cingulum arctius constrinxerit, ob flatulentam fortasse affectionem quam patitur. Quia vero paucis mensibus ter sanguinem rejecit, necnon levi destillatione torquetur, licet utplurimum saporis experte; ideo ut præservari valeat, maxime a repetita sanguinis excretione, à qua cum Hippocr. Tabes, in Senibus lethalis ex Aretæo, cum sit sanguis omnium alimentum, omnium calor, omnium color, quo effuso, Senes facilius in Tabem labuntur, à qua eorum interitus. Necessarium ergo ducerem sanguinis sputo occurrere, quod debilioribus redditis venarum osculis, tum hæreditaria dispositione, tum irrigua destillatione qua pulmones facilius mollescunt, iterum iterumque recurrit, pro quo igitur prohibendo, præscripta inviolabili optime vivendi lege, quæ ab omnibus calefacientibus Patientem arceat, opportunum censerem, si Vere juxta Galeni monitum Purgationem iniret, sanguinem demendo ex cubito & pede; Autumno vero adventante loco pedis, ex hæmorrhoidibus, duplex Pharmacum accipiendo, & per aliquot dies succos depuratos refrigerantes, quibus rosarum Conserva pro coronide familiaris succederet. Quæ tamen infallibili tuo consilio, Sapientissime Vir, subjicio, cui obsequium interim meum perenne devotumque humiliter dico.

Praclarissime Vir. Tibi, qui Patrem Reverendiss. toties hæmoptoicum, Eruditissime Antoni, curasti, & ab Orco ad vitam revocasti, eundem ab hujusmodi pravo symptomate præservare, haud difficile fuerit; seu ut propriam prudentiam modestiæ associatam magis patefacias, consilia petis & amas. Et quoniam ex eleganti sola relatione jam dicti repetiti symptomatis idea, causæ, prognostica, indicationes præservativæ, præservandique modus innotescunt; idcirco pauca mihi pro confirmatione dicenda restant. Siquidem ex iis quæ a Te relata sunt, facile conjici potest Patrem Reverendiss. pectoris & pulmonum imbecillitatem ab ortu primo hæreditariam contraxisse, & ab adolescentia pravos succos sanguinem inficientes habuisse; quæ probatione non egent, cum tabida Mater objerit, & ipse adolescens pruriginem & impetiginem passus fuerit; mox frequenter febricitaverit, & podagrica atque nephritica affectione laboraverit, non sine capitis consensu, dum pravus sanguis circulando, a carotidibus arteriis ad venas jugulares in capite transitum faciens, pravorum succorum portionem aliquam deposuit, capiti nutriendo parum aptam: quod factum est ut rheumatismo frequenter obnoxium redditum fuerit, cum tractu temporis essentialem quoque labem acquisiverit, & ab eodem plura mala prodierint, dum enim catarrhalis materia redundans, per musculorum spatia ad articulos defluxerat, arthriticas passiones inducebat; dum in ventriculum, cruditates, obstructiones, indeque hypochondriacas & nephriticas affectiones; dum ad pectus tussim, cum ejusdem catarrhalis materiæ, modo tenuis, modo crassæ, modo insipidæ, modo salsæ & varii coloris, atque tandem cum cruenta sputorum excretione, imo cum copiosi sanguinis ad libras per intervalla iterata rejectione semper comitante febre, excepto postremo in-

ſultu; quæ tamen febris non ſymptomatica, ſed eſſentialis cum ſuis periodis obſervata fuit, alteratis nimirum atque fermentatis pravis humoribus jam in ſanguine ipſo collectis. Ex quibus certo ſtatuendum ſanguinem non per diæreſin, ſed per anaſtomoſin ſemper excretum fuiſſe: cum poſt plures iteratas ſanguinis excretiones Reverendiſſim.Pater omnino convaluerit, quod rariſſime permittit ipſa diæreſis.

Verum quoniam ab humiditatibus à capite defluentibus, tractu temporis, præſertim ſenectute ineunte pulmones laxitatem & flacciditatem, atque tandem fraciditatem pati ſolent, unde ſecunda Phthiſis ab Hipp. in Epidem. deſcripta exoritur; & præterea quoniam humiditates jam dictas ex catarrhali materia, in capite genita, & ex ſeroſa, acri & acida a toto capiti communicata, conſtare non eſt dubitandum, quæ erodendo diæreſin, hucuſque non ſecutam, ſicque Phthiſin primam cum ulcere excitare poſſet, ideo omnino præſervatione eget Reverendiſſ. Abbas, partibus mandantibus, nec non recipientibus proſpiciendo. Quare etiam hoc Autumnali tempore, licet Verno minus proprio, eſt ineunda Purgatio, cum ſanguis & menſe Octobri, & Ianuario alias ab ipſo fuerit excretus. Primæ igitur viæ expediendæ; deinde deſtructiones nonnihil immorandæ. Tertio Maſſa ſanguinea quoquo pacto depuranda & edulcoranda. Quarto Jecoris & ſanguinis calor contemperandus; atque tandem humida capitis intemperies & pulmonum laxitas corrigenda. Quibus intentionibus quamvis prorſus hac vice ſatisfieri non poſſit, ſperanda tamen erit præſervatio uſque in Ver venturum. quo tempore de opere perficiendo conſilium in arena erit capiendum.

Pro prima intentione duo Lenientia; quinque diebus intermediis Præparantia ſine diluto, non eſt quod Tibi Viro in Arte veriato proponam; ſicut pro ſecunda ſat erit uti decoctionibus ex cichoraceis poſt ebullitionem ex luteo expreſſis, ut jus alteratum efficacius evadat. His addi poterit ſal tartari fixus, vel ſal prunellæ ad ſcrupulum. In his x. diebus mittere licebit, in quorum medio & fine medicamentum ex Caſſia, & rhabarb. exhiberi poterit, cui ſuperbibat ſeri aut aquæ Nocer. lib. ii. Interim ſanguis ante primum Purgans erit educendus, parce tamen ex Jecoraria dextera, & Cauterium, ſi non geſtet, ſiniſtro brachio inurendum. Pro tertia & quarta intentione, lac arte factum in hunc modum parari poterit.

℞. Semin. melon. mandat. ℥.i. ſemin. cucurb. & angur. mundat. an. ℥.ß juris pullæ ℥. vii contundantur ſemina, & cum jure f. emulſio, cui adde ſy. de pom. aut viol. ℥.i.m. pro potu matut, in cujus uſu perſeveret triginta aut quadraginta diebus: ſubſtituitur enim lacti naturali Aſinino, tum quia hoc tempore non adeo proba & efficax eſt lactis naturalis conditio, tum maxime quia ratione capitis impune propinari non poſſet. Interim venæ ſedales erunt aperiendæ, & rurſus parce ſanguis educendus. Poſtremæ intentioni ut ſatisfaciamus Decoctum exiccans proponitur, cui ego aſſentiri non poſſum, primo quoniam Decoctum humores liquans atque ſuadens, ſine ſudore, capiti obeſſe, non prodeſſe cenſeo. Secundo quoniam eidem perexiguam fidem habeo ut nimirum, viribus integris & adeo valentibus ad caput pervenire, & humidam intemperiem ſine ſudore ſuperare valeat. Idcirco multo efficacius foret vinum medicatum tota hyeme in menſa potandum; cum ipſius quantitas & qualitas facilius ad caput feratur, & diuturno uſu ejuſdem capitis humiditates abſumere, & intemperiem corrigere poſſit: ut propterea Hippocr. aſſerverit Medicamentum in cibo eſſe valde bonum; Poretur igitur vinum in doliolo, ita ut pro unoquoque ſyclo ſive ſitula ingrediatur Chinæ opt. inciſæ, & ſantali rubr raſp. an. ℥.i ligni roſ. mar. & lentiſc. an. ℥.ß quod tranſacta hebdomada bibere incipiat, ſitque potus pro menſa conſuetus, vinum que eligatur non dulce, non auſterum, non generoſum, ſed tenue & ſubſtypticum. Pro pulmonibus roborandis, rurſus in uſum ducat Conſervam roſarum ſtatim ab aſſumpto cibo, pulvere pulmonis vulpis præpar. & lapidis hæmatitis reformatam: ſicut, noctu tempore ſomni ut rotulam ex Diatragacantho cum bolo de more in ore detineat ſuadeo, & ferculum hordeaceum Excell. Saxoniæ frequens pro cœna conſulo.

Quibus omnibus congrua vivendi ratio erit addenda, à Te, Præclariſſime Vir, inſtituenda, cui cætera quoque omnia, non ſolum melius dirigenda, verum & alteranda & mutanda libenter remitto. *Idem T. ii. Cent. ii.*

Iuvenis fortis nullam diætæ rationem habens cibis ſalſis, duris & acribus veſci ſolitus, poſtquam hiberni aëris frigori nudatum caput multoties expoſuiſſet, atque hinc primo magnam gravedinē cum aliquo gravativō capitis dolore contraxiſſet, & poſtea validiſſima tuſſi, ab acrib. catarrhis in thoracem delabentibus, aliquamdiu exagitatus fuiſſet, tandem incidit in ſanguinis ſputationem qua copioſum ſanguinem, per intervalla tuſſiendo, rejicit, idque ſine dolore Medicus in principio advocatus venam in brachio ſecuit & mediocrem ſanguinis quantitatem dettaxit, qui refrigeratus, admodum tenuis & male coloratus apparuit, ut vix pauxillum coagulabatur. A venæſectione ſputum ſanguinis per biduum ſubſiſtit, ſed poſtea rediit. Appetitus dejicitur & vires debilitantur, ſed nulla febris adeſt.

I. Hujus ægri primaria affectio, quæ per ſe ſatis cognoſcitur Græce αἱμόπτυσις, Latinis ſanguinis ſputum, & rejectio nuncupatur. Quæ nomina licet quamcunque ſanguinis evacuationem per os ſignificent, ſpecifice tamen apud Medicos per αἱμόπτυσιν intelligitur illud ſanguinis ſputum, quando cum tuſſi, ex partibus reſpirationi dicatis, ſanguis rejicitur, ſine illarum inflammatione.

II. Eſt igitur ſymptoma in genere excretorum, præter naturam è pulmone & vaſis profluentium Morbus autem, quem ſymptema illud ſequitur eſt ſolutio continui.

III. Pars primario affecta eſt pulmo cum ſuis vaſis, quod patet ex tuſſi, & ex ſanguine cum tuſſi, rejecto: qui ſine dolore prodit, quia pulmo eſt valde obtuſi ſenſus. Præterea caput quoque affici, docent gravedo & catarrhorum deſcenſus Secundario etiam nonnihil patiuntur aliæ partes, quatenus à valida tuſſi delaſſantur, ab eaque & ſanguinis evacuatione debilitantur

IV. Cauſa

IV. Cauſa antecedens ſunt humores acres & crudi in capite collecti, qui inde ad pulmones delapſi, acrimonia ſua reſpiratorias illas partes, partim vellicando graviſſimam tuſſim, partim erodendo ſolutionem continui inducunt, ejuſque cauſa proxima evadunt. Procatarcticæ cauſæ ſunt frigus externum, obſtructio pororum capitis, aliæve, quæcunque crudos humores colligi faciunt, aut collectos ex eo deturbant.

V. Ab inordinato victu, multorumque ſalſorum & acrium uſu, copia pravorum & acrium humorum in corpore fuit genita, ac ipſe etiam ſanguis tenuis & acris evaſit, hinc in valida illa calidaque juvenili ætate multæ acres evaporationes ad caput elatæ ſunt, quæ per ordinarios ethmoideos meatus evacuari, ac per ipſos quoque poros diſcuti ſolitæ, cum poſtea à frigore externo condenſatæ, per eodem frigore conſtrictas ordinarias vias tranſire amplius non potuerint, primo majore copia in cerebro cumulatæ, ſua craſſitie & viſciditate ſpongioſa narium oſſa obſtruxerunt, ſicque gravedinem excitarunt, quam à copia retentorum humorum, membranas cerebri diſtendentium, ſubſecutus eſt gravativus aliquis capitis dolor. Poſtea per alienas & inſolitas vias ad aſperam arteriam & pulmones defluxerunt, in quibus acri vellicatione, viarumque reſpiratoriarum obſtructione, validam tuſſim, ac vaſorum eroſionem induxerunt, ex quibus duobus concurrentibus ſolutio continui ſubſecuta eſt, quippe eroſa vaſa à validiſſimo tuſſis impetu facile diſrupta & aperta fuerunt.

VI. In ſanguine multos pravos & acres humores redundare, ex eo patet, quod qui venæſectione detractus eſt, ſit male coloratus & tenuis, ac vix tantillum coaguletur.

VII. Per intervalla redit hoc ſanguinis ſputum, quia ubi aperta vaſa ſemel evacuata ſunt, tunc nonnihil concidunt, ita ut rurſus aliquo tempore opus ſit, antequam tanta ſanguinis copia turgeant, quæ cum impetu ex iis erumpere poſſit, ea autem data, & vaſis nonnihil intumeſcentibus, iterum profluit ſanguis.

VIII. Quod à venæſectione per biduum ſubſtiterit hæmoptyſis, inde evenit, quia per illam ſanguinis eductionem cor nonnihil debilitum fuit, hinc pulſus ejus minores evaſerunt, ſicque minus ſanguinis è dextro ejus ventriculo in pulmones fuit impulſum, qui minori copia in iis redundans, & per ordinarios meatus levi negotio ad ſiniſtrum ventriculum properans, non minus tam facile leviter apertas venulas potuit effluere, ſed poſt duos dies, corde rurſus fortius pulſante, in pulmonum vaſculis turgeſcens, facile effluxit, inprimis validiore tuſſis agitatione impulſus. Ad hæc, eandem ob cauſam, minus quoque acris ſanguinis ad cerebrum impulſum eſt, & pauciores acres exhalationes ſurſum elevatæ ſunt, ſicque pauciores acres humores in capite colligi, & ex eo ad thoracem delabi potuerunt.

IX. Appetitus dejicitur, propter continuam inquietudinem & agitationem à tuſſi, nec non debilitatem, à ſanguinis per ſputa evacuatione inductam: quibus de cauſis etiam totum corpus delaſſatur, omniaque viſcera una cum ventriculo debilitantur. Adde, quod procul dubio etiam multi crudi humores in ventriculo, propter inordinatam diætam, generentur & colligantur vel aliunde in eum defluant, qui appetitus ſtimulum obtundunt, & coctione debilitant.

X. Vires dejiciuntur, partim à ſanguinis copioſa evacuatione, partim à delaſſatione, per tuſſim inducta. Febris tamen abeſt, quia humores non putreſcunt.

XI. Hæc affectio admodum pericoloſa exiſtit. 1. Ratione partis affectæ, quæ ad vitam maxime neceſſaria eſt, cum nemo reſpiratione carere poſſit. 2. Ratione magnæ cauſæ, quia hæc continui ſolutio non fit ab aliqua vaſis anaſtomoſi ſed à diæreſi, ſeu vaſis partim eroſione, partim ruptione. 3. Ratione difficilioris curationis; quod ſolutio hæc in curando quiete opus habeat, quæ in parte reſpiratoria impetrari nequit: quod etiam ſolutio ſeorſim tolli nequeat, verum etiam catarrhorum acrium defluxus & validæ tuſſis ſimul curanda veniant. His penitus conſideratis, magna cum ratione a Benedicto Vict. Faventino hæc duo prognoſtica de tali hæmoptyſi, prax. tom. 2. cap. 5. conſcripta ſunt. 1. Rejectato ſanguine e pulmone tuſſi, diſrupta vena ipſa non ſolidabitur, niſi magna cum difficultate, & Medici providentia ac ſollicitudine. 2. Ubi ex vena pulmonis vel pectoris rupta ſanguis cum tuſſi exilierit, ab humore quidem erodente ſalſo procedente, curationem moliri non parum difficile eſt. Ratio eſt, quia aperto aliquo vaſculo facile oboritur ulcus, ulcus ſequitur phthiſis, phthiſim mors: teſte Hipp. 7. aph. 15. 16. Interim tamen, quia noſtro ægro juveni virium robur mediocriter conſtat, febris nondum acceſſit & malum in principio eſt, non omnino de felici ſanatione deſperandum eſt, cum alias etiam plures a tali affectione optime curatos fuiſſe conſtet.

XII. Curatio igitur quamprimum incipienda, in eaque multis indicationibus ſatisfaciendum. 1. Tuſſis ſedanda. 2. Sanguis a pulmone revellendus & avertendus. 3. Vaſa aperta conſtringenda & conſolidanda. 4. Catharrhorum delapſus ad pulmones præveniendus. 5. Proſpiciendum ne crudi & acres humores in capite colligantur. 6. Sanguinis & humorum prava conſtitutio emendanda.

XIII. Præmiſſo igitur clyſtere aliove lenitivo per os exhibito, ad venæſectionē deveniendum, quæ poſtmodum ſubinde reiteranda eſt, prout neceſſitas illam urgere videtur; urget autem cum æger gravitatem aliquam in imo pectore incipit ſentire, tunc enim mox inſtituta venæſectio vaſorum pulmonis nimiam repletionem, novamque apertionem prævenit & impedit.

XIV. Ad ſanguinis & catarrhi incraſſationem, atque tuſſis ſedationē præſcribendus talis hauſtus.

℞. Pulveris Haly contra tabem ſcrup. ii.ſ. coralli rubri præparati ſcrup. i. decocti plantaginis ℥ i. ſyrupi de ſymphyto ℥.ſ. miſce, fiat hauſtus mane & veſperi exhibendus. Æger etiam ſæpius de die utatur ſequenti linctu, ut & amygdalato.

℞. Syrupi de ſymphyto, de roſis ſiccis, de tuſſilagine, an. drach. vi. de papavere. drach. iii. miſce, fiat linctus.

℞. Amygdalarum dulcium mund. ℥.ii.ſ. ſeminum lactucæ drach. i.ſ. papaveris albi ℥.ſ. decocti hordei q.ſ. fiat ſ. art. emulſio ad lib. i. cui admiſce ſacchari albi q.ſ. fiat amygdalatum.

XV. Interea etiam ad catarrhi diverſionē fonticulus in brachio, aut potius in cervice excitetur

& cucurbitulæ scapulis ac dorso applicentur. Præterea, ad crudorum humorum in capite collectionem præveniendam, cucupha cephalica calefaciens, corroborans, siccans, & poros aperiens, capiti imponatur. Utque via per nares rursus patefiat, clemens aliquis sternutatorius pulvis iis aliquoties immittendus.

XVI. Ubi his mediis tussis sublata est, & sanguinis sputum subsistit, nondum desistendum, sed malum illud diu suspectum habendum est, ac proinde ad ulteriorum erosæ aut ruptæ venæ consolidationem, acriumque humorum sublationem pergendum; in quem finem æger per intervalla clementer purgandus est, ut acres humores per epicrasin paulatim evacuentur. Intermedio tempore ter de die exhibendus haustus apozematis.

℞. Hordei mundati unc. i. rad. consolidæ, majoris, tormentillæ, bistortæ. glycyrrizæ rasæ, an. drach. vi. herb. saniculæ, veronicæ, pyrolæ; tussilaginis, agrimoniæ, alchymillæ plantaginis, an. m. j. rosarum rubrar. m. i. capitum papaveris albi unc. ii. s. passularum cum arillis unc iii. ficus num. v. aqua q. s. fiat. s. art. apozema ad lib. i. s. Hujus loco potest æger subinde sumere ex hoc condito particulam magnitudinis nucis moscatæ.

℞. Pulveris Haly contra tabem drach. i. s. coralli rubri præparati, lapidis hæmatitis, cornu cervi usti, an. scrup. i. s. conservæ rosarum rubrarum unc. ii. syrupi de syn phyto q. s. misce, fiat conditum.

XVII. In victu abstinendum ægro ab omnibus acidis: & licet Galenus oxycratum epotum in hoc affectu commendet quam maxime, nos tamen illud nocentissimum existimamus; propterea quod talia acida acrem tussim irritent, qua nihil pejus in hoc casu, in quo summa quies maxime requiritur. Abstinendum etiam à salsis & quibuslibet acribus eduliis & potibus. Aër convenit modice frigidiusculus. Cibi sint facilis digestionis & subdulces ac boni nutrimenti, & succi viscidioris, quales sunt carnes vitulinæ, agninæ, vervecinæ, pulli gallinacei, & ex his jusculа, cum hordeo mundato, oryza, passulis, aliisque similibus. Maxime autem conveniens est lac dulce, imprimis caprillum. Potus sit cerevisia subdulcis, mediocris notæ. A vino abstinendum longo tempore: vel si forte ratione ventriculi, aut alterius cujusdam debilitatis, necessarium vini usum judicet, utendum erit rubro sub astringente, eoque subdulci, aut alio vino subdulci, sed admodum pauco. Somnus solito longior existat. Corpus quiescat. Abstineat æger à cantu, alta locutione, vociferatione, & loquatur quam minimùm fieri poterit. Alvus liquida servetur, ut sine multa compressione facile deliciat. Animus omnino quietus sit, à gravioribus pathematibus, quantum fieri potest, immunis. *Isbr. de Diemerbroeck, Medicationum libro.*

Dominus Ioannes, Sacerdos Cranenburgensis, anno 1636. 16. Februarii has ad me Litteras misit.

Expertissimе Domine Doctor, maxima scientiæ & experientiæ tuæ fama me impulit, ut vestrum in meo morbo consilium experiri desiderem, sperans V. R. Ram aliquod salutare auxilium mihi allaturam: Diu valida tussis me infestavit, vix unquam requiem permittens: præterea ante mensis circiter spatium ad tussim adhuc accessit sputum sanguinis spumosi, quem exinde continenter (interdum majore, interdum minore quantite) rejicere soleo, quæ expuitio mihi valde molesta est. Ad hæc appetitum plane perdidi, ita ut nihil edere possim, nihi parum, cui acetum vel aliud quid acidi admixtum sit. Totus emacior, & vires jam ad extremum dejectæ sunt. Multa aliorum consilia nihil mihi profuerunt. Quæso si V.R tiam adhuc aliquid remedii adhibere posse existimet, illud nobis impartiri velit. Vale, 16. Februarii. 1636.

V. R. ita Deditissimus,
Ioannes Sacerdos.

Huic eadem die sequenti modo Respondi.

Reverende Vir, Litteræ tuæ mihi datæ sunt, quibus breviter pro temporis brevitate respondeo. Acri & salso catharro ad pulmones decidente diu te vexatum tussi, atque hinc vehementem illam & continuam tussim originem traxisse percipio. Tandem autem humorum distillantium copiâ pulmonis aliqua vena aperta, vel tussis vi disrupta sanguinem profundit, qui e pulmone spumolus plerumque ejicitur. Malum hoc non curabitur, nisi catharri descensus impediatur, & tussis sedata fuerit. Ad has intentiones quatuor tibi mitto medicamenta. Primum, sunt septem pilulæ, quas cras mane assumes, atque his clementer purgaberis. Secundum est conditum, de quo peracta purgatione singulis diebus ter, nempe mane, meridie, & vesperi, assumes particulam magnitudinis avellanæ vel nucis moscatæ. Tertium, est, linctus, de quo, cum tussis maxime infestat, interdum linges. Quartum, est tabellatum, de quo sæpius diu noctuque particulam in ore liquescere sines. His quatuor adhuc addidi sacculum, cui quod inest, effundes in ollam novam fictilem, & super ignem calefacies sine ulla humiditate, crebro movendo spatulâ, ne herbæ comburantur, deinde sacculo iterum infundes, atque ita calide capiti impones, imo quam calidissime ferre poteris, atque per unam duasve horas inhærere sines, idque bis terve de die reiterabis, eoque ablato, statim capitum laneum, fumo mastichis & gariophyllorum bene perfumatum, calide capiti impones, eique mantile calidum adhuc circumligabis, ut hoc modo refrigeratum & debilitatum cerebrum rursus calefieri, corroborari, exsiccari, atque ita catharri descensus impediri possit, quo facto, reliqua curatio facilius succedet. Satis nobis constat vos propter bellorum turbas & milites hospitio excipiendos minus commo-

commode vivere posse, interea tamen, quantum fieri potest, aliqua etiam diætæ ratio habenda est. Itaque continebis te loco calido, imprimis autem caput ab omni externo frigore præservabis. In victu abstinebis ab omnibus cibis salatis & fumo induratis, ut & ab omnibus quæ sunt difficilis concoctionis aut mali nutrimenti, maxime autem ab omnibus acidis (licet te his maxime delectari scribas) ut aceto, succo limonum, pomis acidis, vino acido, omnibus denique, quibus aliqua aciditas admixta est, quia acida pulmones maxime lædunt. Conveniunt juscula carnis ovillæ, agninæ, vitulinæ, hœdinæ, gallinarum, ut & ipsæ carnes, cum rosmarino, majorana, hordeo mundato, vel passulis cocta; ova quoque sorbilia, & lac caprillum: ut breviter dicam, pleraque dulcia conveniunt. Si his non cessaverit malum, morbi statum post aliquot dies rescribito, Interim V.R.tiam Deo Opt. Max commendatum volens, ero

Tuus in omnibus,

I. de Diemerbroeck.

Medicamenta quæ præscripseram, hæc erant.

1. ℞. Massæ pil. cochiarum, scrup. i. ſ. diagridii gr. v. fiant pilulæ vii deaurentur.

2. ℞. Coralli rubri præparati, lapidis hæmatitis, trochiorum de terra sigillata, ana scrup. ii. florum sulphuris, drach. i. olibani, tragacanthæ, spodii, cornu cervi usti, an. scrup. i. conservæ rosarum rubrarum, unc. ii. myvæ cydoniorum, ℥i. ſ. requiei Nicolai, drach. iii. syrupi de papavere q. s. misce, fiat conditum.

3. ℞. Syrupi de jujubis, de tussilagine, de glycyrriza, an ℥i. de papavere, loch. sani, an. ℥iſ. misce, fiat linctus.

4. ℞. Capitum papaveris albi, n. v. conscindantur minutim, & coquantur per semi-horam in aquæ communis q. s. deinde colentur cum forti expressione colatura coquatur cum sacchari albi, ℥iiii. ad tabellati consistentiam, addendo sub finem pulveris radic. althæa scrup. i. ſ. glycyrrizæ rosæ, drach. i. florum sulphuris, scrup. ii. coralli rubri præparati, boli arm. veræ ana scrup. i. fiant s. art tabellæ.

℞. Herb. majoranæ, M i. rosmarini, betonicæ, flor. rosarum rubr. meliloti. an. m. ſ. gariophyllorum, drach. i. nucis moscatæ, sem. cumini, an. drach ii. grosso modo contusis adde, sem. milii m. iiii. salis communis m. iii. misceantur simul, & dentur in sacculo lineo satis largo.

Cum his remediis per octiduum usus fuisset, transcripsit, tussim & sanguinis sputum non quidem curata, sed multum tamen fuisse imminuta. Ut malum prorsus sanaretur, rursus sequentia præscripta sunt. Reiterentur pilulæ, linctus, & conditum, antea præscripta.

℞. Radicum consolidæ majoris, bistortæ, tormentillæ, fœniculi, an. ℥ ſ. glycyrrizæ rasæ, drach. vi. herbarum hyssopi, tussilaginis, scabiosæ, veronicæ, plantaginis, betonicæ, rosmarini, an m. i. salviæ, florum rosar. rubr. an. m. i. capitum papav. albi minutim concisorum, n. iiii. pessulatum cum arillis, ℥iiii. dactylorum. n. ix. decocti hordei, q. s. coquantur s. art. & fiat apozema adlib. 3,

Primo purgetur dictis pilulis, linctu utatur ad tussim, mane & vesperi post assumptum conditum bibat haustum apozematis. Circa finem Martii scripsit se a sputo sanguinis & tussi plane liberatum esse, optime quoque dormire & edere posse, mihique pro meis consiliis maximas gratias egit. *Idem in Observationibus Medicis.*

Juvenis xxiv. annorum, constitutione corporis sanguinea præditus, postquam dolore capitis pulsante per aliquot tempus laboraverat, noctu tussi molesta correptus, libram fere floridi & spumosi sanguinis sine dolore; brevi interjecto temporis intervalo ἀθρόως per os excernit, tandem quæ etiam nares stillant sanguinem unde non solum de virium debilitate, sed etiam dolore pectoris gravativo, tussi & respiratione difficili conqueritur, absente quidem febri, cumque nondum plane cesset sanguinis, concreti licet, rejectio anxius de salute sua ægrotus noster Medici anhelat consilium.

Quisquis paulo attentius omnia atque singula in modo recensita Historia perpenderit simptomata, ei haud difficile erit, affectum, quo cum noster æger conflictatur, æque ac ejusdem causas determinare. Quod enim navigantibus est pyxis nautica, & in illa inclusa acus magnetica, aut etiam cœlo sereno tempore nocturno stella Polaris; Quod per terram iter facientibus statuæ Mercuriales; Medicis sunt in sensus vel Medici, vel ægrotantis, vel adstantium incurrentia Symptomata aliave signa. Hæc enim Medicum alias de ipso affectu ejusque causis dubium existentem certum reddunt, non aliter ac illa peregrinantibus in bivio constitutis, aut in vasto Pelago errantibus, expeditum atque securum ostendunt iter. Hinc non tantum ipsa sanguinis per os eruptio, sed & ejusdem sanguinis rejecti spumosa atque florida consistentia, nec non excedens quantitatis, motus præterea excretionis tussi descriptus, gravitatis porro in pectore sensus, tandemque difficilis respiratio satis produnt Hæmoptysin præsentem, De cujus Natura ac Essentia generalia quædam præmittere animo constituimus, antequam individualis hujus affectus resolutionem aggrediamur.

Dicitur Hæmoptysis, quo rem à primo, quod dicitur, ovo ordiamur, Græcis quibus sua incunabula debet, ἀπὸ τὸ αἷμα sanguis & πτύσις sputio. Latinis sputum sanguinis, sputum cruentum, rejectio sanguinolenta. Germanis *Blutspeyen*. Accipitur vel generaliter vel Specialiter. Generaliter sumitur Hæmoptysi, sive sanguinis sputum, pro quavis sanguinolenta per os rejectione, sive critica illa sit sive Symptomatica, sive per screatum, sive per simplicem exspuitionem, sive per vomitum excernatur, sive ex capite juxta veterum sententiam, gurgulione aliisve etiam partibus accidat. Sic Galenus se sanguinem è cerebro & gurgulionis partibus internis ad fauces affatim descendentem rejectum tussiendo, conspexisse 4. de loc. aff. cap. 1. Ex ventriculo Riverius cent. 3. observ. 12. Ex Hepate Fontanus in observ. rarior. cap. 23. p. 68. testatur. Specialiter autem pro ea sanguinis per os rejectione quæ fit cum tussi ex vasis

pulmonum, de qua utpote propria acceptione hoc loco sumus acturi.

Definimus eandem, quod sit sanguinis per os cum tussi citra inflammationem rejectio, à vasorum pulmonalium apertione ortum habens.

Generis loco ponitur rejectio sanguinis quæ ipsis sensibus patet; quo ipso refertur ad classem symptomatum, nimirum quæ est Excretorum & retentorum, in quantum illa toto genere peccare dicuntur. Reliqua in definitione verba præter causæ proximæ, & partis affectæ determinationem differentiam constituunt specificam.

Hinc rejectio dicitur per os ad differentiam illarum sanguinis excretionum, ubi per alia loca, qualia sunt; nares, alvus, uterus, meatus urinarius, viæque minus solitæ, ut oculi, aures, papillæ mamillarum, cutis pori &c. sanguis exit.

Additur ulterius, hanc sanguinis rejectionem fieri cum tussi ex pulmonibus, atque sic discretam eam volumus à vomitu cruento sanguinem undecunque in ventriculum transmisso.

Sequitur porro citra inflammationem, ut excludatur Pleuritis & peripneumonia, utpote in quibus sanguinis illa expuitio hisce affectibus etiam familiaris, Hæmoptyseos nomine ob inflammationem præsentem neutiquam salutanda.

Ultima verba à vasorum pulmonalium apertione p. n. ortum habens, causam hujus symptomatis proximam una cum parte affecta innuunt.

Etenim cum Affectum Præsentem symptomatibus annumerandum superius censuerimus, hæc vero in ordine ad causas à Morbis dependeant, ut à corpore umbra, secundùm ea quæ tradidit Galenus, atque universa Ejus Interpretum caterva. Sanguis præterea secundum naturæ leges in vasis detentus ejici p. n. nequeat, nisi eadem vasa præter naturam aperiantur. Hinc consequens est causam Hæmoptoes Proximam esse vasorum pulmonalium morbum organicum, quem apertionem eorundem præternaturalem dicunt. Et quandoquidem tria sint apertionis vasorum genera, Anastomosis puta, Diæresis atque Diapedesis, priora duo magis erunt inculpanda, insonte relicta diapedesi, eo quod transudatio non sufficiens videatur sanguini confertim erumpenti.

Causarum remotiorum nomine veniunt omnia illa, quæ vasis vel ἀναστόμωσιν vel διαίρεσιν inducere apta sunt, quæ quamvis sint innumera, commode tamen in Internas & Externas dispescuntur, illæ potissimum sanguinis, in quantum ille vel copia vel acrimonia peccat, generationi inserviunt, ita tamen ut non planè excludantur quæ sanguini in motum præternaturalem concitare possunt, & fere tribus poterunt includi Classibus, Rerum nimirum Nonnaturalium & Præternaturalium.

Inter res naturales occurrit 1. Temperamentum calidum & humidum, calidum & siccum, quoniam illud sanguinem quantitate, hoc eundem qualitate peccantem producere potest.

2. Ætas præcipue Juvenilis tum ratione sui tum ob commissos in diæta errores in hac ætate frequentiores iisdem vitiis contaminatum sanguinem generans.

3. Idiosyncrasia in peculiari partium affectarum debilitate, vel jure hæreditario vel aliunde contracta consistens.

Rerum nonnaturalium agmen ducit aër caliditate excedens, sive ipsi ajuncta sit humiditas, unde sanguis copiosior, sive siccitas, unde acrior idem evadens, vasis dilatandis aptus redditur. Spectat huc quoque Anni tempus Vernum pariter atque æstivum, quæ si sine constantia, prout loquitur Hipp. l. 3. Aph. 8. id est, si statum naturalem retineant, itidem sanguinem vel augebunt, vel acuent, adque motum impetuosiorem propensionem conciliabunt De juvene Alcmariano quotannis tempore verno Hæmoptysin passo, exemplum habet P. Forest. l. 16. obs. 11. itemque aliud in alio instante vere periodice sanguinolentum sputum ejiciente. Obs. 22. ejusdem lib. ubi similem causam ex Amat. Lusitan. Cent. 2. Curat. 13. Angeli cujusdam de Prato dicti, viri singularis eruditionis allegat. Succedit cibus & potus qui si vel copiosius assumantur, aut vero tales, qui acredinem & huic affines qualitates junctas habent. Et cibi quidem acres, multis aromatibus ac sale nec non muria conditi, aceto macerati, carnes ac pisces fumo indurati, Nimium generosioris potus usus, aquæ item salsæ, nitrosæ similibusque impuritatibus scatentis. Spectant huc ratione assumptorum medicamenta acria, inprimis crebrior aloeticorum usus, nec non vomitoria fortiora adhibita.

Sequitur jam Motus corporis vehementior, vim vasis aliquando inferens, ut, sunt clamor validus, efflatio immodica illorum, qui tubæ canunt, vel lituo aut cornu, saltus, cursus, equitatio, gravioris ponderis elevatio, nimius conatus in excernendis alvi fecibus, fœtuve excludendo.

Ex Animi affectibus illi potissimum hic incusandi, qui vel sanguinem cum spiritibus nimis exagitant, vel vero circa cor eundem detinent nimirum iracundia præprimis, tristitia item ac mœror.

Supressæ demum consuetæ evacuationes sanguinis per nares, hæmorrhoides, uterum; intermissa solennis venæsectio, causam & occasionem huic evacuationi præbere, & Historiæ Medicæ atque quotidiana experientia sufficienter edocent.

Ex Rebus præternaturalibus huc faciunt Intemperies calida vel totius, vel viscerum principaliorum, plethora, sanguinisque copiosa, nec non ejusdem effervescentia immoderatior, defluxiones ad pulmones, humorum præcipue acrium, salinorum, vomitus vehementiores palpitationes cordis &c.

Causis succincte quidem ad sufficientiam tamen ni fallor in medium adductis; Proximum nunc est, partem affectam determinare. Illud vero adeo difficile non erit, quin ex superioribus jam dum innotescere potuit. Pulmonum nempe hic laborare vasa sanguinea non est ut quis dubitet.

Cum autem duo, ut in aliis membris, ita & hic, sint vasorum sanguinem vehentium genera, venæ nimirum & arteriæ, haud injuria ambigeret quis, num utraque hæc vasa in Hæmoptisi

tysi veniant inculanda? sane officium venarum, pariter ac ipsum sanguinis motum consideranti non deerunt argumenta, quibus venæ in hoc quidem delicto possent exculpari, si per solius ἀναστόμωσιν modum apertio acciderit. Ast vero cum διαβρῶσιν hic etiam nonnunquam obvenire superius innuimus, huic vero non immunes sint venæ, consequens est nec has omni omnino vacare culpa. Ita quoque sanguis excretus floridus, fervens ac tenuis, arteriam potius pati non obscure posset colligi; attamen cum etiam nonnunquam sanguis cum tussi excretus, dictis qualitatibus destituatur, nec venæ ab arteriarum consortio partium affectarum, in sputo sanguinis rationem habentium, erunt excludendæ.

Signa Diagnostica Pathognomonica suppeditant, Essentialiter inhærentia, Ipsum videlicet sanguinis sputum in sensus incurrit, quibus ex consequentibus se associat tussis, discriminans hoc symptoma à vomitu sanguineo. rectione ejusdem sanguinis per os, ex faucibus gingivis Palato &c.

Hisce ceu generalioribus præmissis, specialior casus propositi Resolutio nunc aggredienda erit, ubi quæ de Prognosticis atque Therapia dicenda restant, simul adjiciemus.

Præsentem ergo ægrum Hæmoptysi laborare proprie & specialiter ita dicta, non saltem ipsa rejectio, sed & huic adjuncta tussis, sufficienter evincunt.

Ortum autem eam duxisse plenitudine sanguinis in ὀργασμὸν rapti, atque sic arteriarum pulmonalium non tantum orificia aperientis, sed & fortassis osculis arteriarum dictarum diæresin induxisse, non tantum ætas, sed & temperamentum & reliqua signa, ab antecedentibus essentialiter inhærentibus, nec non consequentibus desumpta, evidenter satis demonstrant.

Hinc in ætate Juvenili constitutione corporis sanguinea præcessit dolor capitis pulsans in ὀργασμὸν conciat o sanguine, in arteriis utriusque meningis. Rejicitur post per os libra sanguinis, ob vasa majuscula aperta.

Sanguinis *Floridi*, qualis est ille maximè, qui per arterias fertur. Spumosi, ob per mixtum, propter agitationem ejus à pulmonibus factam, aërem.

Sine dolore, sunt enim pulmones sensus admodum obtuosi, quo vasa plenariè destituuntur.

Breve interjicitur temporis intervallum, ob læsionem arteriarum lævium non exiguam ob eandem causam.

Nares stilant sanguine, ob turgescentem sanguinem copiosum ad ad superiora raptum, atque vasorum sanguineorum, in narium interiora. membranasque pituitarias anteriores terminantium, orificia aperientem.

Subsequitur virium debilitas, spiritibus vitalibus, in quibus robur, cum rejecto sanguine deperditis.

Dolor pectoris gravativus à distensione, & hunc post factam rejectionem sanguinis subsequente subsidentia sui stantiæ pulmonum.

Tussis, à sanguine extravasato, respirationis organa molestante, adque hanc expulsionem irritante.

Difficilis respiratio, ob angustiam bronchiorum asperæ arteriæ, quam idem sanguis extravasatus illis incumbens efficit.

Abest febris propter inflammationem pulmonum massæve sanguineæ turgescentis effervescentiam absentem.

Quandoquidem ergo æger de salute sua sollicitus, eventum morbi desiderat. Generale ipsi vel potius adstantibus erit communicandum prognosticon, quod tradit Hipp. noster sect. 4. aph 25. ubi sanguinem, inquit, superne, qualiscunque sit, efferre malum. Periculo enim nunquam vacat hæc per os facta sanguinis expuitio, quippe cum ob vasa pulmonum læsa & difficulter curabilia, ulcus fere immedicabile, & hoc insequentem tabem, aut vero dissipatis, cum sanguine copiosius rejecto, spiritibus, mortem inducere possit. Non tamen omnis plane abjicienda spes erit, tunc enim demum res pene condamnata est, Authore eodem Hippocr. si prout habet Aphoris. 4. sect. 5. copioso sanguinis fluxui convulsio aut singultus supervenerit. Adhuc vero majus imminet periculum, ex mente ejusdem Medicinæ Parentis sect. 7. Aphor. 15. si sanguinis sputum exceperit puris sputum. Ex puris enim sputo subjicit aph. sequente Idem, tabes & fluxus, postquam autem sputum retentum fuerit, moriuntur. Quibus funestis symptomatibus cum æger noster hactenus fuerit immunis, neque enim aut singultus aut convulsio huc usque fuit observata supervenisse, nec etiam inter rejecta aliquod purulentæ materiæ vestigium conspectum. Hinc aliquid adhuc residuum est, quod dejectum ex mortis metû animum aliquo adhuc modo erigere valemus. Quod si his superaddere quis velit sect. 7. Aph. 37. per nos utique licebit, quanquam hic Aphorismus secundum literam solamen potius afferat iis, qui sanguinem evomentes a febre sint liberi.

Ad curationem nunc ut accedamus animi fert sententia. Illa vero maturanda est, authore Tralliano, qui ταχύνειν, inquit, δεῖ τὴν θεραπείαν ne ægro eximia profusione sanguinis alia graviora symptomata superveniant. Sed ne, remedia præscribentes, imitemur Empiricos, qui uno collyrio, ut habet proverbium, omnes oculorum ægritudines curare satagunt, justa Medicorum Dogmaticorum cynosura, medendi inquam methodo, utemur, & juxta Indicationes curam instituemus.

Cœterum cum Hæmoptysin superius inter symptomata referendam diximus, hæc vero accuratè loquendo neutiquam indicent, sed omnis remotio eorum in morborum, quorum Symptomata sunt, & quos ceu umbra corpus sequuntur, remotione consistat. Morbum autem, præsentem hunc nostrum affectum producentem, apertionem p. n. vasorum pulmonalium supra quoque innuerimus, hinc Curatio eo dirigenda erit, & juxta triplicem Indicationem, curatoriam scilicet, præservatoriam & vitalem. Quarum illa morbum, illa causam, hæc vires respicit, procedendum, nisi fortassis symptoma nimis urgens, à sueta aliâ via recedendum esse suadeat.

Curatoria ergo indicatio; id quod p. n. apertum, claudendum & obturandum esse jubet.

Præservatoria; causarum remotionem postulat, atque adeo sanguinem copiâ & motu

peccantem corrigendum, hinc non tantum sanguis minuendus, atque ad pulmones ruens alio invitandus, sed & omnia, quæ nimis fluxilem reddere, aut ad ἐμφραξιν disponere poterant illum, removenda, nec negligenda, quæ parti recipienti, robur conciliando, affluentes humores excludunt.

Vitalis indicatio vires, quæ in hoc affectu non levem sentiunt jacturam, spectat, quarum restauratio, ne æger dubii eventus exponatur periculo, maturè procuranda.

Hæ autem convenientes cum sibi poscant auxiliorum materias, è consuetis tribus Fontibus, Chirurgico videlicet, Pharmaceutico ac Diætetico erunt illæ depromendæ.

Ex Chirurgico Fonte præsto est generosum illud ac omni Hæmoptysi conveniens remedium, Venæsectio, statim in principio administranda. Permittunt eandem Ægri constitutio, vires non plane dejectæ, ætas, idque generis alia. Secetur ergo Mediana vel Basilica dextri lateris, & quidem partitis vicibus, ne vires præter spem nimium dissolvantur, & revulsio sit efficacior. Sanguis autem ad ℥ii. vel iii. singulis vicibus emittatur. Venarum in talo quoque sectionem multùm levaminis afferre posse testantur Practici, ast magis præservationis quam curationis gratiâ illa instituatur.

Nec negligenda insimul, ubi opus fuerit cucurbitularum, vel cum vel sine scarificatione, in cervice, scapulis ac pedibus, affixio, extremorumque tum Frictiones, tum Ligaturæ. Expediet tamen venesectionis prius successum circumspectè expectare, quam ut naturam officiosè turbemus.

Ex Fonte Pharmaceutico sese nobis sistunt (1) alvum leniter subducentia; Qualia sunt, Manna cassia recenter extracta, Syrup. rosar. violar. solut: pruna laxativa, aliaque id generis mitiora. Ex quibus & aliis varia formularum genera concinnari possunt. Præ aliis insignem meretur laudem Syrupus Magistralis Riverii, quippe ex moderate refrigerantibus, qualia hic requiruntur, paratur, aliquoties exhibitus.

℞. Syrup. magistral. Riverii cap. de sputo sanguinis descripti ℥ii. S. *Zarier-Safft auf einmal.*

Nec inutile fuerit Enemate ali taut. simili evacuationem simul & alterationem humorum intendere aut moliri.

℞. Rad. Nymph. ℥ß. Fol. polygon. branc. ursin. violar. an. Mi. Sem. papav. alb. portulac. ana ʒi. anis. fœnicul. an. ʒiß. Fol. sen. Alexandr. s. s. ʒvi. Coq. in s. q. Aq. fontan. collat.

℞. ℥x. Add. Cass. extract. pro clyster. ℥iß. ol. violac. ℥i. Sal. nitr. ʒß. M. F. Clyster.

S. Clyster laulich. in appliciren. Hinc ad fervidioris accriorisque sanguinis alterationem, Tinctura flor. papav. thead. de consil. Timæi à Guldenklee l. 2. Obs. medicinal. cas. 15. p. 104. miva cydonior. & syrup. myrtino dulcorata, cum fructu exhiberi poterit, aut præscribi sequens aut simile Julapium.

℞. Aq. portul. papav. rhæad. an. ℥vi. Sanguin. Dracon. tenuiss. lævigat. ʒß. Syrup. papav. rhæad. ℥ii. de ros. ℥iß. m. f. l. a. Julepus. *Iulep offt davon zu trincken.* Tempore somni non inconveniens fuerit ægroto nostro Emulsionem ejusmodi propinare.

℞. Sem. 4. frigid. major. an. ʒß. Amyd. dulc. excordicat. ʒß. Aq. Alkekeng. papav. alb. plantag. portul. an. ℥. 1. Emul. cui add. Magist. ocul. cancer ℈i. corall. rubr. Margarit. ppt. an. ℈ß. Julep. rosar. & violar an. ʒii. M. S. *Keuhlende Krafft. Milch auf zweymal.*

His ita præmissis totis viribus eo allaboremus, quo vasa, antequam inflammatio, difficilem & periculosam relinquens medelam, accedat, statim occludantur. Testis est Galenus qui, 5. Method. Med. c. 13 & 14. scribit, se omnes curasse, qui è pulmone sanguinem expuentes, mox primo die ipsius opera usi fuerant, qui vero post biduum aut triduum Eô usi essent, horum aliquos sanatos esse, quos autem phlegmone occupaverat, ut febricitarent, eorum sane nullum perfectè restitutum fuisse. Medicamenta vero illud præstantia, sunt & recensentur varia apud varios, selectiora sunt: Rad. Symphyt. major. tormentill. pimpinell. plantag. Herb. sanicul symphyt. plantag. portulac. heder. terrest. & omnia præparata ex plantag. portulac. heder. terrest. quæ palmam reliquis præripiunt. Flores hyperic. rosar. bellid. violar. bugloss. Gummosa, ut Gummi arabic. tragacanth. hederæ arboreæ, thus pro consolidatione valde conveniens. Semina quoque quædam, quæ simul anodynam vim habent, ut semen papav. alb. & hyoscyam, sed cum insigni polleant vi stupefaciendi, non nimis frequenter, nec majori etiam in copia sunt usurpanda. Ex Mineralibus, lapis hæmatites, illiusque Tinctura, nec non medicamenta legitime ex sulphure parata. terra item sigillata, bolus armen. & ex his parata vel Officinalia vel Magistralia, possunt enim ex hisce & similibus sequentes aut aliæ fieri formulæ.

℞. Conserv. rosar. antiq. pimpinell. symphyt. an. ℥i. Rad. consol. major. condit. Cichor. condit. an. ʒß. Croc. mart. adstringent. ʒß. Tinct. mumiæ. ʒi. Syrup. de hispidul. q. s. M. f. F. Electuarium. *Katmerge, einer Castanien grob zu essen* Non inutiles quoque erunt hæ Rotulæ, quæ præparentur.

℞. Lapid. hæmatit. ppt. ʒiß. Croc. mart. adstringent. Bol. armen. an. ʒi Ocul. Cancr. ppt. ℈i. f. c. s. q. sacch. aq. portul. & papav. alb. solut. Rotulæ. *S. Kuchlein gegen das Blut. Aus messen offters zu gebrauchen.*

Vel ℞. Pulv. Heurn. ad sput. sanguin. anonym. an. ʒiß. ocul. Cancr. ʒi. Sem. cerefol. ʒß. cum rotulis diacodii f. pulv. *S. Pulver alle 6. Stund. 2. oder 3. gute Messerspis voll mit Rosel Wasser zu gebrauchen.* Sequens etiam succus cum fructu adhiberi poterit.

℞. Aq. Plantag. equiset. burs. pastor. an. ℥i. Syrup. portul. symphyt. Fern. an ℥i. Tinctur. Sulph. vitriol. ʒiß. *M. S. Safft, gegen das Blut-Auswerffel voll. auf einmal.* Nec non Emulsio partem affectam corroborans viresque instaurans, hunc in modum fieri conveniet.

℞. Amygd. dulc. excort. ℥iß. sem. 4. frigid. ana. ʒi. papav. alb. ʒiii. cum Aq. decoct. hord. q. s. f. Emulsio ad ℔. 1. sacch. perlat. q. s. edulc. *S. Starcklende Mandel-Milch nach und nach zu trincken*

Cancri vivi una cum putaminibus, sed novellis mollisculis, in mortario cum ejusculo carnis contusi, & percolati, succum præbent, & viribus restaurandis & affectui Hæmoptyco idoneum, si nimirum

mum tum sæpius ad ℥ii. ægro propinetur. Sic Gelatina C.C. quæ confortandi qua glutinandi virtute prædita, in hoc affectu summæ est efficaciæ.

Quod si autem hæc, quæ hactenus sunt proposita aliaque, quæ addi adhuc possent, præter spem omnem paginam non sint absolutura, in casu necessitatis, Authore Rolfincio l. 3. cons. consultat. 2.p.141. ad narcotica, utpote sputum sanguinis miraculose sistentia, transire licebit, sed illa cum ratione tanquam æquissimâ lance sunt perpendenda, ne inpestive & viribus pene sepultis in usum trahantur.

Quo autem vasa eo promtius obturantur, insimulque impediatur, ne alia denuo ingruant graviora symptomata, de sanguine grumoso dissolvendo sollicitus sit Medicus. Quapropter in præsenti Ægro cum sanguinis impeditus aliquâ ex parte cessat, ejusque tamen portiones concretæ adhuc rejiciuntur, omnis nostra cogitatio eo dirigenda est, ut reliquiæ illæ vasa pulmonis relictæ primum resolvantur, cum sanguine misceantur, vel per expectorationem educantur. Necessium itaque e dia in usum vocare, quæ sanguinem coagulatum & concretum dissolvere valent. Qualia imprimis sunt: Aq. chærefol. Alkekeng. flor. hyperic bellid. utriusque, bursi. pastor succus urticæ, qui summe proficuus censetur ita, ut etiam pro deploratis habiti, hujus usu curati fuerint, vel in ipso paroxysmo, vel post, cessante fluxu, exhibitus, test. Amat. Lusitan. Cent. 6. spermo ceti. rhabarb. sanguis hirci, Mumia, diaphoret. Ex quibus ut & aliis, huic scopo inservientibus, pro desiderio ægrotantis varia possunt parari formularum genera. Unam vel alteram patientis nostri constitutioni convenientem apponere placet. Ad dissolvendum itaque sanguinem grumosum.

℞. Syrup. papav. errat. flor. bell. rubr. an. ℥. iii. Aq. Alkekengi. plantag. Chærefol. an. ℥ß. Essent. o ul. Cancr. ℈iß. Misc. pro duabus dosibus.

Vel ℞. Ocul. Cancr. Corall. rubr. an. ppt. ʒß. Sperm. cet. non rancid. Mumiæ, rhabarb. an. ℈i. m. f. p. pro tribus dosibus in seq. Aq. sumendus.

℞. Aq. Chærefol scabios. card. bened. an. ℥i. Syrup. flor. bell. papav. an. ℥ß. Dum hæc fiunt, poterit æger ad materiæ uberiorem expectorationem sequentia usurpare.

℞. Oxymel. pectoral. Horst. ℥iß. Essent. hypericon. ʒiß. aq. chamædryos, hyperic. plantag. chærefol. an. ℥ß. m.

Vel ℞. syr. de jujubis portulacæ an. ʒi. è succo scabios. violar. an. ʒvi. sperm. ceti non rancidi ʒß. aq. aq. hæmopt. Dorncrell. ℥ii. m.

Diæta tandem his omnibus succedit, & agmen claudens salutarem vitæ ciborumque præscribit normam quam merito æger noster observare debet, ni sæpissime hocce malo affligi velit. Ratione *vitalis*, aërem suadenus ægro nostro temperatum, aut moderate ad siccum & frigidum inclinante. Ratione *naturalis*, cibos initio tenues, frigidiores & vi emplastica, seu glutinandi pollentes, ut pote cremorem hordei, orysam lacti incoctam, pulmenta ex milio, avenâ amilo &c. lentes fabas, pruna Hungarica acida juscula, & pultes amygdalinas admixtis pineis nucibus, pyra, cydonia mala, mespila, lactucam, portulacam, indiviam, cicorium, carnes agninas, vitulinas, vervecinas, imprimis exta pedes, aures, & capita horum animalium. Potus ordinarius sit cerevisia tenuis rite excocta. Extraordinarius vinum aquosum rubellum, hydromel aqua hordei, lac amygdalatum, lac vaccinum, ebutyratum caprilum; quo solo se curasse refert Trallianus sanguinis sputum.

In *animali*, somnus & vigiliæ non excedant mediocritatis limites. Motus nimius præcipue pectoris per clamores & cantus, fugiatur. Ab affectibus animi vehementioribus abstineat. *Ioh. Michaelis Praxi Clinic. speciali.*

Observationes.

Vir quidam Patritius hyeme media, derepente in copiosissimam sanguinis floridi e pulmonibus rejectionem incidit, ita ut una nocte, sanguinis heminas plusquam quatuor ore excreverit, unde pallidus & prope sine viribus redditus pulsu exiguo & intercisio voce tremula, deliquiis crebris oppressus, moriturus in horas sperabatur. Ad hunc nos vocati, quum graviter urgeret affectus, huic protinus ac celeri manu succurrendum duximus: itaque protinus è cubiculo turbam omnem, quæ multa officii causa affinium & sanguine conjunctorum aderat, locum dare jussi, forasque prodire, præter eos qui ægro necessarii erant: ignemque qui tum ob frigoris inclemen tiam succensus multus in cubiculo erat, extingui jussi. Mox vero quû adstricta esset alvus ægro, mollem clysterem indere jubeo: atque interea dum apparatur clyster, poscam devorandam atque gargarisandam do. Silentium ægro impero, ut ne quicquam loqueretur, sed nutibus quæ sibi opus essent significaret, atque etiam ut ne magno respiratu uteretur: nam & loquutio & respiratio vehemens, thoracem atque pulmones exagitant & ob id sanguinem promovent. Protinus vero clystere soluta alvo, sanguinem è vena media dextri brachii auferri venæ sectione jubeo, non affatim, sed bis eodem die, quatuor inter unam & alteram sectionem interpositis horis. Sic namque jubet Galenus, & eo pacto minus avertitur sanguis, servaturque virtus: quin & crastino ejus diei iterum, sed leviter sanguinem detraximus, quod & æger viribus valeret, florenti ætate esset & copioso sanguine abundaret. Ubi hæc peracta sunt, mox vinculis fortioribus crura, brachiaque deligavimus, & multa posca os colluere, ac portionem etiam devorare jussimus: ut si quid intro concreti sanguinis esset, dissolveretur: multos namque thrombos deorsum clysteris usu dejecit sanguine in ventriculum per gulam delabente: frictionibus etiam crurum ad diversionem usi sumus: quum vero sanguis nimium proflueret, sistere eum ante omnia potionibus datis adstringentibus glutinantibus & refrigerantibus coacti sumus. Hac itaque potione bis, ter etiam in die data, usi fuimus.

℞. Lapid. hæmatit. cum aqua plantag. lot. corall. rubr. similiter loti. an. ℈iiii. terr. sigillat. ʒii. margarit splendid. ʒiß. sem. plantag. arillorum uvar. exsiccat. an. ʒi. m. redigantur omnia in tenuissimum pollinem, adde troch. de carabe ʒi. atque ex hoc pulvere ad sistendum sanguinem efficacissimo ʒiß. ex aq. plantag. & peculi rosar. & ℥ii. syr de ribes dari jussi: quum adhuc sanguinis ingens profusio perstaret, compescendam validiore præsidio censuimus. Dedi igitur sequentem potionem.

℞. Philon

bam Conditum hujusmodi ad virium robur præscripsi.

℞. Conserv. rosar. antiq. ℥ii. conserv. symphit. mai. margarit. select. corall. rubr. loti cum aq. rof. & subtiliss. pulver. an. ʒi. man.ch. perl. ℥i. conserv. bugl. ℥i. M. cum sacch. opt. F. conditum auri foliis contectum. Interdum Electuario ex margaritis confecto utebar.

Extra vero ad sanguinis motum compescendum cervici & collo, tum & pectori linimenta admovi, & unguento hoc sum fœliciter usus.

℞. Ol. mastich. cotoneo. & myrtill. an. ʒi. sevi hircini aq. rosar. diluti ℥iß. pulv. pilor. leporis minutissime incisorum, corall. rubr. bol. armen. sang. drach. oliban. mastich. an. ʒi. ceræ alb. q. s. M. F. unguentum, quo thoracem illiniri & colli atque cervicis partes jubebam: clysteres lenes ad excrementorum subductionem (imbecillus namque viribus erat) parari hujusmodi jubebam.

℞. Decocti caponis ℔i. in quo bulliat hord. p. sem. melon. cum cortice contus. ℥. colatura dissolv. mell. rosat. colat. ℥ii. vitell. ovor. numero ii. sacch. rubr. ℥i. M. F. Clyster. interdum catholici ℥i. nonnunquam vero cassiam cum saccharo admiscebam. Quoniam vero bilis multa sanguini mista fervorem & profusionem non parum augebat, hanc confestim nulla expectata mora evacuandam duximus; hac data potione.

℞. Rhei. elect. subtiliss. pulver. ʒi. rhei elect. in aq. endiv. cum tantillo cinnamom. per noctem infusi & mane fortiter expressi ℈iiii. (quia obstructa hic vir viscera habebat, infusum etiam rhei dare visum est, ad obstructiones aperiendas) syr. ex infus. rosar. ℥ii. decocti pectoralis q. s. fiat potio.

Interdum etiam ad sistendum sanguinem confectione de styrace usus sum, cujus hæc est descriptio.

℞. Passular. exacinatar. & cribro setaceo transmissarum ℥i. liquirit. ras. & subtiliter pulveræ ʒvi. xyloaloes, nucis myristicæ. an. ℈ii. gr. xv. cumini tantundem. styrac. calamit ʒi. bol. arm. præp. ʒiß. sacchar. in aq. beton. dissolut. q. s. F. Electuarium in tabulis.

Hac methodo, hisque cum paucis aliis ejusdem generis præsidiis, magna cura & sedula opera abhibitis curatus est hic vir præter nostram & omnium opinionem, nutu Dei opt. max. qui sanat languores nostros. *Franciscus Valeriola. obs. 2. lib. 2.*

Virgo quædam quadraginta annorum à sex circiter annis valetudinaria, sæpiusque sanguinis exiguum cum pituita expuere solita, tandem circa secundam noctis horam dum lateri dextro incumberet, ob maximâ copia in os & asperam arteriam, affluentem sanguinem, à somno excitata, de suffocatione repentina periclitabatur, tussi & vomitu quasi, copiosissimum sanguinem excreavit. Accedens summo mane ex relatis & rejectis, venam pulmonum reseratam à fluxione forte salsa, quam referebat in ore sensisse, vel ob plethoram, è qua tanta sanguinis copia prodierit, cognovi, quapropter præscripsi ei pulverem sequentem, de quo cum brodio statim coch. i. & postmodum cum syrupis portiunculam sumat. cin. sem. hyosciam. an. ℈i. m. f. pulvis tenuissimus.

℞. Sacch. rof. tabul. ʒii. corall. rubr. ʒß. succ.

Item. ℞. Syr. jujubin. & myrtill. an. ℥ß. m.

Circa octavam matutinam, me præsente, dum lateri dextro incumbere conabatur, sanguinis copiosa profusio, cum tussi, vomitu, horrore, & virium prostratione, eodem plane modo rediit, ut prius nocte ei accidebat: repræsentabat sanguinem è pulmonibus elapsum, spumosum & rubicundum, unciarum circiter quinque, postmodum expuebat cruenta. Circa tertiam exhibui ei julepum ex syr præscriptis cum aq. plantag. & portul. q. s. Post cœnam sumpsit julepum ex syr. de plantag. cum aq. plantag. rosarum parum & portulac. gargarisavit prius os aceto rosac. & aq. pura, sicuti & postmodum frequente, loco potus bibit lac amygdalinum. Post mediam noctem hora secunda eodem modo rediit exputio, cum tussi & conatu vomendi dixit se sentire semper ardorem in gutture præcedere, subsequente statim copioso sanguine salso. Sumpsit de pulvere præscripto, sed nihilominus horis duabus elapsis, rediit cruenta illa exputio, cum horrore & virium prostratione: illo die mane ebibit potiunculam ex syrup. plantag. & portulac. an. ℥ß. syrup. myrtill: ʒiii. terr. lemniæ veræ ʒi. aq. plantag. & burs. pastoris, an. q. s. Postea jecori adhibita fuit cucurbita magna sine scarificatione bis reitera, ante somnum bibit hunc julep.

℞. Aq. plantag. & portul. an. ℥iß. syr. plantag. & portulac. an. ʒii. syr. papav. alb. ʒiß. terr. lemniæ veræ ʒi. m. Illa nocte fœliciter satis dormivit, nec exputitio illa sanguinis copiosa rediit, mire medicamentum hoc prædicabat, mane bibit coch. i. pulv. præscripti cum syr. de plantag. & portulac. reiterata fuit cucurbita sine scarificatione in regione hepatis. Sub noctem bibit julepum priorem cum syr. papav. placide quievit, nec amplius excreavit sanguinem, ut grumi sanguinis e corpore expurgarentur, & dissolverentur, præcripsi potionem hanc.

℞. Rhei subtiliss. pulveriss. ʒß. syr. rof. solut. cum infus. rhabarb. & mannæ elect. an. ʒvi. cum aq. plantag. & portulac. q. s. f. Portio, addendo aq. cinnam. ʒii. ter copiose dejecit,

Tandem ut sanguis si quis in pulmonibus remansisset facilius excreari posset, præscriptum fuit hoc Lohoch.

℞. Syr. de portul. ℥i. de plantag. ℥ß. tab. diamar. frigid. ʒi. terr. sigill. lemniæ veræ & pulv. supra præscript. an. ʒß. F. Lohoch. de quo lambat frequenter cum baculo liquirit. Postea præscripsi tabulas sequentes, de quibus singulis noctibus unam vel duas in ore, ut sponte diffluerent, continuit.

℞. Sem. hyosciam. alb. subtiliss. pulverif. ℈ii. gummi arabic. ℈i. corall. rub. ʒß. viol. rec. numero x. succ. berber. ʒii. aq. rof. & plantag. an. q. s. sacch. ℥ii. F. tabulæ. Hisce omnino restituta est: nec ab aliquot septimanis quicquam cruenti in sputo apparuit. *Felix Platerus. observ. lib. 3. pag. 789.*

Quidam profuse sanguinem purum aliquot dies cum tussi per os effundebat, idque sequente mox summa imbecillitate cum vitæ discrimine. Dedi illi troch. de alkikengi cum opio, ut aliquot noctes cum lacte caprino dissolutos biberet. Profuerunt plurimum; sicque

que à mortis imminentis periculo, vel subsequentis phthisis, uti fere ea sequi solet, & à lethali morbo sanus evasit *Felix Platerus obs. lib. 3. pag. 792.*

Quædam tussiendo excreabat sanguinem satis copiose, catarrho simul affecta, alvusque ei constipata erat: valde phthisin metuebat, quam venam ruptam in pulmonibus sequi solere, ex lectione practici cujusdam Germani didicerat, adeo ut vix eam consolari potuerim: exhibui ei mannæ ℥iß. cum jusculo, quam & pectori prodesse dixi: excrevit placide & copiose. Sanguinem postea detraxi e mediana; jussi mane & vesperi sumere tabulas in hæmoptoica passione utiles ex semine hyosciami: in præcedente subiectione descriptas. Desiit sanguinis excretio, sed mox rediit; jussi tabulas repetere, idque factum est tertio: sed post tabularum usum continuatum nihil amplius cruenti apparuit *Felix Platerus observ. lib. 3. pag. 793.*

Mane & vesperi si sanguinem expueret, capiat ʒi. phion. persic. aut tantumdem nostri electuarii ad sputum sanguinis quod est mirabile.

℞. Sem. Hyosciam. alb. papav. alb. an. ʒx. terr. sigill. corall. rubr. an. ʒv. sacch. rosar. antiquiss. q. s. F. Electuar. Heldæus de Paduanis. consil. 7. lib. 3. consil. Cratonis & aliorum medicorum à Scholtzio editorum.

Novi nostratem quendam Lemovicum Hæmoptoicum, qui cum alternis temporibus multum rejectasset sanguinem nec ullis potuisset remediis sanescere, ad Iulium Cæsarem Scaligerum, Medicorum suæ tempestatis facile Principem, confugit, ex quo pulverem accepit; hujus formulam, quia mihi communicavit, libet hic adscribere.

℞. Spodii, rof. rubr. bol. arm. terr. sigil. hæmatit. an. ʒv. corall. rubr. carab. margarit. non perforat. an. ʒiiß. gummi arabic. tragacanth. an. ʒii. sem. papav. portulac. sem. rof. rub. sem. arnogloss. C. C. combust. an. ʒiii. acaciæ, succi barb. hircin. succ. liquirit. an. ʒii. amyli torrefacti ʒiii. terantur, misceantur, & fiat pulvis, cujus dosis sint ʒiii. Datur cum aqua pluviali.

Hoc remedium tandem descriptum reperi apud *Serapionem cap. 25. tract. 2. Antonius Valerius. ad cap. 27. lib. 1. De morbis intern. Iac. Hollerii.*

Consiliarius quidam Monspeliensis circa noctem incidit in sputum sanguinis spumosi cum tussi, & magnam illius quantitatem excrevit tota nocte. Sequenti die mane vocatus, venæ sectionem præscribo ad ℥viii. Deinde julepum ex aq. plantag. syr. de rof. sicc. & sale prunellæ postea injectus fuit clyster cucurbitula admota regioni hepatis, lohoch. incrassans & adstringens usurpatum: hora decima iterata fuit venæsectio ad ℥vi. syrupus ex succo portulac. etiam præscriptus: post meridiem rediit sanguinis sputum, magna copia scilicet ad ℔i. iteratus fuit julepus, oxycratum admotum testibus, epithema refrigerans hepati, linimentum refrigerans eidem parti, lumborum regioni, cucurbitula hipochondriis frequenter iterata, & circa vesperam sanguis denuo missus ad ℥vii. præscripti julepi ex infusione millefolii. &c. qui magnæ sunt efficaciæ in hunc modum.

℞. Millefol. fl. albo & luteo an. Mii. rad. tormentill. rec. & cum fol. si haberi possit, sin minus siccæ ℥i. pimpinell. maj. M. i. conserv. rof. rub. ℔ß. aq. fontis ℔xvi. ponantur in olla vitrea quæ cum suo operculo diligenter lutetur ut vapores non expirent. coq. postea in balneo M. bulliente per horas xvi. colatura servetur in vase vitreo; de qua capiat ℥vi. mane, meridie & vesperi.

Pro potu utebatur conserva rof. cum decocto hord. & liquirit, ad noctem præscriptus est hic syrupus sequens.

℞. Syr. de rof. sicc. de succo portulac. & papav. alb. an. ℥i. M. capiat cochl. i singulis duabus horis, ita ut intra noctem tres illæ absumantur, mirum in modum profuit hic syrupus, & sequenti die fuit iteratus, ut per longiora intervalla sumeret cochl. i. Sequentibus vero diebus nihil amplius sanguinis excrevit, & omnino covaluit *Lazarus Riverius. obs. 3. cent. 1.*

Vir quidam militaris temperamento sanguineo & bilioso præditus, triginta annos natus, ab octo mensibus incidit in sanguinis excretionem per os, quem vomitu rejecit prima vice ad ℔viii. a quo affectu frequenti phlebotomia liberatus, est. Idem tamen vomitus sanguinis post aliquod tempus semel atque iterum recurrit, sed minori copia, & jam per intervalla sputa cruenta, & sincerum sanguinem per sputum rejicit. Huic sequentia præscripta fuere remedia, injecto clystere laxante aperiatur primum vena basilica cubiti dextri, deinde die sequenti vena malleoli sinistri & mittantur singulis vicibus sanguinis ℥vi. vel vii.

℞. Fol. plantag. M. i. tamarind. ℥ß. coq. ad ℥vi. in colat. infunde rhab. elect. ʒi. myrobalan. citrin ʒß. santil. citrin ℈ß. in express. dissolv. mann. & syr. rosac. an. ℥i. rhei ℈i. F. potio, quæ detur postridie ultima venæ sectionis, die sequenti applicentur duo caustica posteriori parti cervicis inter tertiam & quartam vertebram.

℞. Rad. bistort. tormentill. symphyt. mai. an. ℥i. fol. plantag. pimpinell. pilotell. vinc. pervinc. an. M. i. santal. rubr. ʒii coq ad ℔iß. in colat. dissolv. syr. de rof. sicc. ℥iv. F. julep. pro quatuor dosibus matutinis, addendo unicuique dosi salis prunellæ ℈i.

Finitis julepis, reiteretur portio purgans prædicta addendo pulv. julapæ ℈i. & totum rhab. infundendo.

℞. Rad. consolid. mai. ℥i. fol. plantag. pimpinell. bugul. prunell. & pilotell. an. M. ß coq. cum jusculo colli vervecini, & colaturam capiat mane tribus horis ante prandium continuando per duodecim dies.

Post quartum quodlibet jusculum, capiat potionem purgantem prædictam.

Finitis jusculis, utatur opiata sequenti.

℞. Conserv. rosar. & rad. symphyt. an. ℥i. troch. de carabe, & terr. sigill. an. ʒß. corall. præp. margarit. præp. lapid. hæmatit. an. ʒi. gummi arabic. & tragacanth. an. ℈i. cum syr. de rosis sicc. F. opiata: de qua capiat magnitudinem avellanæ duabus horis ante pastum, superbibendo parum aquæ potus ordinarii, quæ erit prisana confecta ex decocto hord. & liquirit. vel aqua ferrata in qua pimpinella vel pilosella infundatur.

Uta-

Utatur per quindecim dies lacte caprillo vel ovillo leviter chalybeato.

Quam primum aggressus est horum remediorum usum sanguis sputum cessavit, neque unquam amplius in toto eorum decursu comparvit neque deinceps. *Lazar. Reverius obs.12. cent.3.*

Præmissis venæ sectione & debita purgatione soleo maximo cum fructu singulo mane ʒß. plus minusque seminis papav. alb. cum ℥ß. sacch. rosat. antiquiss. quod remedii genus compluribus insigne juvamentum attulisse scio. *Hier. Mercurialis. consult. 15. tom. 1.*

In hoc casu sæpissime expertus sum magnopere profuisse semen hyosciami alb. cujus pulvis acceptus cum sacch. rosac. antiq & syr. de portulac. solet mirum in modum fluores sanguinis compescere. *Hieron. Mercurialis. consf. 42. tom. 2.*

Civis quidam Monspeliensis Hæmoptoe laboraverat per triennium, qua sanguinem rejiciebat per intervalla satis magna copia: tandem post multa remedia, per mensem integrum mane sumpsit amylum in aqua decoctum (& sine calce paratum) instar panatellæ; & ab eo tempore sanguinis sputo nunquam correptus est. *Lazarus Riverius observ. 11. cent. 4.*

Andrea Baillao consulis regii filio annorum viginti, magna sanguinis per os rejectio: valde pulmonibus metuitur: omni arte pulmonibus studetur: forte fortuna dum hypochondria manu blande continguntur, pulsus percipitur, ac veluti παλμὸς: nec non ab hypochondriis decurrentis sanguis ac partes superiores affectantis cursus percipiebatur, ac si manus sanguis duceretur: prout partes superiores petebat, horror quidam excitabatur: at tum confertim rejiciebatur è pulmonibus: talis rejectio erat hæmorrhagiæ loco, quæ juvenibus erat familiaris. Relictis tum præsidiis quæ pulmoni dicabant, conversum est ad hypochondria studium. Expurgata innumera colluvie prærepta est ei rejectioni sanguinis occasio: quod notandum valde est *Guil. Ballonius lib. 1. Epid. & Ephem. pag. 62.*

Syrupus ex stercore asinino in omni rejectione sanguinis plurimum confert, Lavatur primum aqua rosac. in eadem incoquitur cum sach. rosac. & fit Syrupus *Guil. Bollonius consi'. 22. lib. 1.*

Quater in anno corpus purgandum erit sequenti bolo.

℞. Cassiæ rec. extract. ʒvi. rhei el. pulverisʒiß. elect. diatragac. frigid. aut sacch. alb. q. s. F. bolus.

Sæpe etiam sub noctem ad lecti ingressum uti conserva rosacea expediet. Si tamen accideret sputum hoc sanguinis repere, commodum videretur post blandam alvi mollitionem mittere sanguinem è basilica dextra, quæ est lateris fluxioni magis opportuna. Die sequenti haustulum rhab torrefacti potare in hunc modum.

℞. Rhei el torrefact. ʒiß. syr. rof. sicc. ʒvi. ac plantag.

Utatur quoque frequenter, atque odeo omnibus horis hac familiari opiata, donec sanguis consistat.

℞. Conserv rof. sicc. ℥i. bol. arm. ʒiis. terr. sigillat corall. rubr. carab. C. C. usti an. ʒß. syr. myrtill. q. s. F. opiata. Ad præcautionem, etiam si sanguis non erumpat, hoc condito sæpe utendum.

℞. Conserv. rof. & symphiti an. ℥ß. troch. de carabe & de terr. sigill. an. ℈i. corall. rubr. margar. elect. an. ℈ß. sacch. rosat. q. s. F. conditum. Capiat cochleare unum hora una ante pastum. Usus boli arm. perutilis erit si sanguis rursus erumpat.

Deinde ipso supresso sequenti syrupo pulmones corroborandi, leniendi, & detergendi.

℞. Passul. mundat. ℥i. polipod, q. liquirit, ras. ʒii. tussilag. scabios. pimpinel. centinod. an. M. i. sem. altheæ & bombacis, an. ʒi. F. decoct. ad ℔. in express. dissolv. sacc. alb. quartaria tria. F. Syrupus mediocriter coctus: utatur omni hora ex cochleari sine aquis: pulmones roborat & deterget. *Io. Fernelius. consil. 22.*

Ioannes Hugo, tubicen Domini de Persil, cum nimiâ violentia cantilenas aliquot tubâ cecinisset, atque inde valde incaluisset, paulo post obscurum in pectore sentit dolorem, & simul etiam cum tussicula sanguinem spumosum, sed paucum, exspuere cœpit, adeoque debilis evasit ut anhelitum vix traheret, imo ne stare quidem nec loqui posset, sed continuo supinus in lecto jacere cogeretur. Erat à medicamentis admodum aversus, ac proinde nullius Medici cõsilio uti statuerat. Verum cum usque ad sextam septimanam in tali statu jacuisset, neque morbus in melius mutaretur, tandem 10. Martii meum consilium imploravit. Inveni ægrum absque febri, sed valde debilem, quæ debilitas ab anhelitus defectu aliquo proveniebat, nam thoracem ad lubitum extendere & contrahere nequiebat, cujus mali hæc causa erat, quod fortissima illa tubæ inflatione musculos thoracis magna & nimia violentia intendisset, atque hinc adeo debilitasset, ut postea rursus contrahi nequiverint. Sanguinis autem sputum, quod non erat copiosum, ab exili aliqua in pulmone disrupta originem habebat. Curationem aggressurus, primo convenientem diætam præscripsi: secundo alvum medicamento leniente subduxi: tertio e mediana dextri brachii sanguinis lib. s. extraxi. Denique hoc sequens ceratum toti pectori applicandum præcepi.

℞. Castorei, croci orient. an. scrup. ii. mastiches olibani styracis cal. an. drach. i. benzoini, drach. i. s gummi taccamaccæ, galbani aceto dissoluti, emplastri de meliloto, oxycrocei, an. ℥. i. fiat s. art. ceratum quod extandatur in corio rubro tantæ magnitudinis, ut totum pectus à cartilagine ensiformi, usque ad asperam arteriam, atque etiam latera sub brachiis utrinque investire possit. Inungatur olei nucis moscatæ, scrup. ii.

Præterea cingulum ex corio alcis molliore, latitudinis manus, cum lata fibula parari jussi. Ceratum primo pectori impositum fuit: deinde pectus proxime sub axillis hoc cingulo circundatum & quantum ferre poterat æger contractum, ac fibula firmatum fuit. Hoc facto, statum maximum levamen sentit æger, atque anhelitum multo liberius & fortius attraxit. 14. Martii sanguinis sputum una cum tussi prorsus desiit. Adhæsit hoc ceratum per integrum mensem, quo tempore musculi thoracis adeo firmati sunt, ut æger nullis aliis medicamentis opus habuerit, atque etiam sine prædicto cingulo rursus optime tuba caneret. Monui tamen ut hunc cingulum semper gestaret, præcipue cum eo circumdatus, se multo levius, facilius, & melius tubam inflare diceret

Æger hic præter medicamentum laxativum nullum aliud per os assumere voluit, quapropter summopere metuebam ipsum in phtisin prolapsurum, nam præter periculosam sanguinis sputationem, tanta etiam aderat virium dejectio, ut in lecto erectus sedere non posset, at semper supinus jacere cogeretur. Verum cum animadverterem hanc debilitatem totaliter dependere à defectu motus instrumentorum spirationi inservientium, ipsum mirabiliter præter omnium expectationem dicto cerato & cingulo restitui: cingulo tamen non minima curationis pars adscribenda erat, nam simulac pectus eodem constrinxissem, statim erectus sedere, & anhelitum multo liberius trahere potuit.

Tubicines sæpe nimis superbi, honoris acquirendi gratia, omnes vires in tubæ inflatione & cantu adeo intendunt, ut non raro herniosi fiant, vel sanguinem spuant, imo sibi ipsis vitæ filum ex improviso sæpe præcidant, quemadmodum id anno 1641. mense Novembri, vidimus evenisse tubicini Capitanei Bax, qui cum inter alios tubicines tuba cantando maxime excellere vellet, disrupta magna in pulmone vena, & sanguine copiosissime effluente, intra duas horas exspiravit. *Isbr. de Diemerbr. in Observat. Medic.*

Miri sunt illi affectus, qui sine signis suis Pathognomonicis & essentialibus nihilominus quandoque dantur. Contradictio in adjecto esse apparet, Dysenteria & pleuritis indolens, Hæmoptysis sine tussi, attamen revera dari interdum talia observare novum non est illis qui praxin solicite exercent. Anno 1669. fœmina 54. ann. hic loci Hæmoptysin patibatur, *ἀβήχως* excernens sanguinem spumosum, & floridum, sine dolore, cum respiratione aliquo modo difficili, sed, quod singulare est, semper absque tussi. Eadem ante decennium eodem modo aliquoties excrevit sanguinem ad aliquot uncias, tunc à Medicis Ordinariis, qui miro hoc affectu mori vix credere sustinuerunt, posse absque tussi è Pulmone ita sanguinem mitti, donec *αὐτοψία* frequentior eos convicit. Curata a me est binis Medicamentis 1. Sem. Hyosc. cum Lap. 69. alisque resolventibus & attringentibus mixto. 2. Tinctura Catechu ad 60. gtt. pro dosi propinata.

Eodem anno vidua 48. ann. in Musæum meum veniebat, consilium petitura, cumque, quid pateretur, ex ea quærerem, loco responsi floridum excernebat per os sanguinem & spumosum sine tussi. Sentiebat cum impetu quasi sanguinem urgere exitum & ascendere; curabatur tinctura antiphthisica Michaelis, Opiatis, alisque, semper interpositis illis, quæ sanguinem coagulatum dissolvunt.

Circa curationem enim methodicam hujus morbi notanda est cautela Pergameni 4. m. m. & 7. de comp. medi *κατ' τόπ.* scilicet, sanguinem exspuentibus, quæ adhibentur, Medicamentis, miscenda esse tum calida, tum tenuium partium existentia, ut Medicamenta astringentia distribui melius possint hinc v. g. mel. admiscendum monet. Innuere vult, non adhibenda esse pro sistenda hac excretione terrestris crassioris substantiæ Medicamina, quæ solum constipant, anxietatem præcordiorum & respirationem difficilem pariunt, sed quæ simul liberum aeri relinquant motum, & nihilominus sanguinem effervescentem retreneant. Denique illud maxime observandum, ut vel immediate... ur vel interponantur provide sanguinem coagulatum dissolventia, ne ex intempestivo ... lo astringentium usu sanguis retineatur, putrescat, & in ulcus Phthisicum degeneret Hæmoptysis, de quo conqueritur Ronceles. Meth. curand. morb.

Ad observationem superiorem addi potest distinctio: Hæmoptysis duplici contingit modo, vel simul & semel, uni... ruptione extravagante & quasi effervescente sanguine, ubi sæpe ad uncias aliquot, vel libram excerni potest, & in hac specie rariot observatur tussis, tanta enim non adest irritatio, sed sanguis lubricat sibi ipsi viam per superius guttur affectans exitum. Vel excernitur, & quasi excussitur, pedetentim, ab erosis in Pulmone vasis, & ob salinas particulas teneras Pulmonum vesiculas stimulat, & inde irritatione facta tussim producit cruentam. Georg. Wolfgang. Wedelii

Hæmoptysis periodica innoxia

Hæmoptysin non semper in lethalem desinere Phthisin observare mihi licuit, Hildesiæ in Dom. Tilmen, hospite diversorii publici ad insigne aurei Leonis, qui bis ut plurimum in anno tam enormem patiebatur hæmoptysin ut sanguinem floridum aliquot librarum mensura levi sere tussi cinceret, nullo alio insequuto incommodo, nisi quod pallidior inde, cætera sanissimus fieret, adhibitus in consilium sanguinis acrimoniam contemperantia, ejusque immodicam effervescentiam cohibentia, ut & laxa vasorum oscula modice adstringentia præscribo, ut que bis in anno venam secaret injungo, quibus rite peractis per integrum biennium a meo discessu ab hæmoptysi liber vixit, quid postea ipsi factum nondum rescivi. Joh. Henr. Brechtfeld.

De Sanguinis sputo tertia vice apparente percurato.

Cum Doctissimus juvenis G. S. C. SS. theolog. & Philosoph. cultor indefessus, aliquot supra viginti annos natus, primum in Academia Groningensi post vehementem corporis commotionem sanguinis sputum pateretur, eoque sedato, itineri se accingens, recidivam expertus esset iterumque naturæ robore ab eo li... retur; tandem cum jam Thorunii in paternis ædibus subsisteret, & feria tertia Nativitatis Christi sermonem prolixiorem è cathedra in templo Divi Georgii publice haberet, paulo post, die scilicet prima Januarii anni 167., summo mane tertia vice affectu isto oppressus est, ejectis tum cum tussi sanguinis spumosi libris fere quatuor. ego hora octava matutina vocatus, offendi ipsum satis debilitatum: nihilominus, quoniam sanguinis sputum nondum cessaret, jussi mox, accersito chirurgo è mediana dextri brachii revulsionis gratia aliquot uncias sanguinis partitis vicibus optimo cum successu detrahere; quod remedium etiam olim Excel. p. m. Dn. Johanni Beckhero Phil. & Med. Doctori, Phy-

fico Thorunensi Ordinario & Gymnasii Professori, cum similem affectum pateretur, n ultum protulisse recordor. Ne autem terribilis & periculi plenus hic affectus reverteretur, præscripsi eidem ad vasa pulmonum lacerata consolidanda & roboranda, tam curationis quam præservationis gratia, sequentia remedia. Primo quidem illud conditum.

℞. Conserv. rof. antiqu. ℥ij. flor. nymph. violar. papau. errat. consolid. maj. ana ℥ß. flor. cichor. veronic. salviæ, enulæ ana. ℥iii. spec. diatrag. frig. diamarg. fr. ana. ℈ij. corall. rubr. præp. fl. Sulph. alb. ana. ʒß. cum f. qu. sir. de symphyt. Fern. F. l. art. Conditum molle, de quo nucis juglandis quantitatem sæpius sumebat. Secundo hunc syruptum.

℞. sir. de symphyto Fern. succ. plantag. rof. sicc. ana. ℥iij. M. D. ad vitrum, de quo singulis matutinis bina cochlearia cum haustu cerevisiæ calidæ usurpabat. Tertio talem emulsionem.

℞. Amygdal. dulc. extort. ʒ x. sem. 4. frig. maj. excort. ana. ʒii. papav. alb. ʒiij. cum aqu. plantag. nymph. portulac. rosar. ana. ℥iiiß. F. l. art. Emulsio, cui adde sir. de portulaca, papau, f. ana. ℥iß. M. Tandem hocce epithema collo & epati applicandum.

℞. Aqu. plantag. portulac. rosar. ana. ℥iiß. acet. rosac. ℥ii. pulu. rosar. r. myrtill. boli Armen. ana. ʒii. M. D. Quibus ad præscriptum usurpatis, per Altissimi gratiam pristinæ sanitati restitutus, in hanc usque diem, elapso jam annuo curriculo, bene valet: ut tamen à nimio & violento motu, calidis cibis & sermone longo atque sonore sibi ad tempus caveret, serio injunxi. D. Simonis Schultzii.

De Hæmoptoe Periodica Menstrua.

Illam in sexu fœmineo naturam tam accuratam temporumque observantem, ut nisi vitio corporis, nec properet se nec retardet, quis est qui satis mirari possit, adeo omnia ille secretum atomorum illapsum, figuratos Planetarum motus, aut quid nescio spirant divini: nam sanguinem menstruum a nutrimentis tantum residuum esse, illa ut plurimum parcior diæta. & incrementa sæpe, quam in viris, copiosiora prohibent, ut credamus. Quæ deinde illa diætæ toties à sese discrepantis ratio, ut tamen menstrua periodo certum Lunæ sanguinem velut in tributum reddat? Sive autem occulta sit Archei Lunaris potestas, seu muliebris sexus proprium specificumque fermentum, ubique est, quod & novum & difficile appareat. id unum certum est, novitque ipse sexus, tam inevitabili necessitate in hac plaga sanguinem illum proripere sese, ut, ubi uteri viæ sunt occlusæ, modo perspirabile sit & laxum corpus, in illas sæpe partes erumpat, qua duci alias sanguinem posse haud facile tibi persuadeas. Plurimas reperias ejusmodi observationes in Medicorum monimentis, quas nisi in singulis videre juvat, in magno Schenkii opere requiras, oportet: & ut plures ejusdem naturæ historiæ sint animadversæ, tamen, ne nostra quoque & hodierni ævi observata conferamus quisque pro ingenio suo, vetare illa vel frequentia aut similitudo nequit; semper enim aliquid invenias à singulis diversum, quodque priorem historiam confirmet vel illustret. Joannes Rhodius, Vir meliore fato dignus, Centur. 2. obs. 30. Mulieris meminit Patavinæ singulis aut alternis mensibus sine pectoris offensa sanguinem exspuentis, mensium per hoc pensato deliquio: in quo id tamen reperi dubium, an sine tussi prodierit, cum sequentis historiæ lemma tussim adfuisse haud obscure testetur. In Kerkringii spicilegio observ. 25. minus id quoque explicatum video, nam, etsi index, sputum sanguinis præferat, idque periodicum, & in ipso deinde historiæ recensu, modo violentum sanguinis ejectionem, modo vomitum Auctor repetat, tamen ut credam, illam sputi speciem fuisse, quæ Tussim complectitur, vel hoc persuaserit, quod in Phthisin desiisse sputum illud ipse textus ostendat, & plerumque, qui tussi rejicitur sanguis, sputo prodire dicatur: certissimum autem est, qui cum saliva erumpit sanguis, infrequentem esse & rarum, sed qui screatu, vomitu aut tussi provocetur, quos tamen etiam modos ad sanguinis sputum Galenus libro de loc. affectis retulit, quotidie videri. Non potui autem sputi tussiculosi periodici observationem, quæ mihi hic obtigit, silentio præterire. Nempe mulier triginta duos annos nata, aliquot olim liberorum mater, nunc infœcunda, vultu pallido macilento & quasi tabifico, ad labores tamen domesticos alacri & expedito animo, postquam sui negligentior frigidam aliquandiu tractasset, in hæmoptoen incidit vehementi tussi comitatam, illo ipso tempore, quo menses fluere jam incipiebant. Illa, quod olim virgo similem affectum sæpius experta esset, & propediem desiturum hoc malum crederet nihil tum vel ab operibus domesticis aut curis remisit, minus etiam de remediis sollicita. Præterierat hæc tempestas quinque dierum sine magno incommodo; at cum proxima Luna cum menstruo sanguine rediret idem ille impetus, dolorem lateris gravativum & titillationem magis de nocte molestam persensit, sic tamen sui secura, donec tertio mense in eadem incideret symptomata, sed paulo deteriora, nam & dolor vehementius ingravescere, & sanguis tussisque copiosius urgere videbantur; magis ergo suspicione morbi, quam morbo exterrita ad me accedit, narratque rem sibi olim Virgini familiarem, nunc autem diu intermissam; quid deinde adversus malum hoc præciperem, serio exquirit. Cum itaque ex querelis intelligerem, menses non deficere, sed simul fluere, abundare etiamnum in illa corporis macie plurimo sanguine menstruo, & tamen, quæ ab utero prodiret, copiam multo esse minorem, quam olim erat; ad singulas tusses, neque eas adeo difficiles, & velut prurigine aut ebullientе lateris fermento, *als vven et kochie*, excitatas, sanguinem reiici purum, cum dolore tamen nonnihil molesto; non adeo per se morbum esse periculosum dixi, sed errore & vitio rerum nonnaturalium, negligentiaque reddi non tantum deteriorem, verum, etiam funestum posse, caveret sibi suasi ab aere horrido, ab acidorum usu animique imprimis affectibus, sed & à motu corporis intempestivo, operisque domesticis, quibus nimium alias incumbebat diligens

bat diligens materfamilias: deinde laborandum esse medicamentis, ut sanguis ad uterum justa copia revocetur, idque non alio facilius præstari posse, quam sectione saphænæ, ita enim revulsi sanguinis pondere arctatis osculis veterem tonum rediturum esse: quibus accessit commendatio internorum, aquarum attenuantium, uterinarum, tinctur. f. hyperici, bellidis, papau erratici, partim, ut pori uterini rarescerent, partim, ne sanguis in pulmonibus grumum stagnatione conciperet; ut ne autem à nimia tenuitate periculum esset, curavi adjici, quæ præcipitandi aut absorbendi vim haberent, Antimonium diaphoreticum, oculos cancri &c. quamvis sanguis illud, lentaque pulsus temperies satis essent argumento, fermentationem illam sanguinis nullam aut certe exiguam fuisse. Hæc quidem ego consului, verum ipsa, cum denuo immunem se fluxum cessare fluxum observaret, remedii usum distulit, differetque, nihil monitiones meas morata, sed quod vereor, olim luitura, nisi graviditationis successerit beneficium. Joh. Nicolai Pechlini.

De Oleo Lini in Hæmoptysi.

Magnarum virtutum alias oleum lini commendatur in peripneumonia, phthisi, doloribus colicis, maxime autem celebratur in pleuritide, adstipulante Gesnero, qui l. 2 epist. 46 inquit: ego multoties in istis pleuriticis doloribus, nihil melius expertus sum, quam oleum lini propinatum, hocque statim respirationem facilitavit, sputumque promovit. Proinde studiose apud nos asservatur ad solem depuratum, qui modus optimus & tutissimus mihi videtur, nam clarificatio, quæ fit per lixivium ad mentem Hœfferi in Herc. med. l. 2. c. 2. instituta, & quam Reumerus cum cepa assata Obs. 67. proponit, ingrata, vix enim non aliquid de lixivii acrimonia aut cepæ graveolentia retinebit. Hungari recenter expresso delectantur, cum dulce omnisque ingrati saporis expers, verum minus salubre est, a recrementis & fæcibus nondum purgatum. Nonnulli etiam extrinsecus adhibent, ventrem eodem inungendo, aut linteo imbuto tegendo, ad solvendam alvum in constipatione, quod & quandoque cum successu factum recordor, cum oleum lini laxandi vim habeat, teste eodem Gesnero. At nuspiam adhuc memini me legisse, aut observasse, quod conducat in hæmoptysi, forte a nemine adhuc tentatum. Referam ergo quod a me observatum.

Sub initium anni elapsi 1675. visitavi sæpius fœminam quandam honestam, quinquagenariam, quæ fluxum patiebatur menstruum jam a longo tempore, non quidem adeo largum continuum tamen. Jam vero catarrho satis molesto divexabatur, cui ex meo consilio medebatur jusculo ex hedera terrestri, chær. fol. pulmon. matrisylu. liquirit. &c. facto. Aliquando summo mane ad illam vocatus inveni cum stupore ultra mensuram excreti sanguinis floridi, qualis e pulmonibus solet egredi, hunc inter quartam & quintam matutinam sputo rejecerat. Statim curavi aperiri venam in brachio, & dedi, quamvis invitæ tinct. lap. hæmat. aliquot guttas in syr. de symph. Fern. sed exiguo cum fructu. Nam circa vesperam iterum rediit sputum, & ultra triduum mane & vesperi continuavit. Refractaria erat patiens, & omnia remedia respuens, obitum forte mortis cupida. Ita anxius, cum ab adstantibus in absentia mariti summopere rogatus, libenter auxilium tulissem, nescio quomodo inter loquendum mentionem feci olei lini, quod ipsi placuit. Suasi illa statim cochleare unum sumsit, ejusque usum continuando per aliquot dies penitus convaluit. Credo tum ex ruptione vasis in pulmonibus ortam hæmoptysin, oleum lini vero virtute balsamica iterum consolidasse. Non sine successu postmodum in aliis tentavi. Nam valde tum temporis grassabantur catarrhi, & apud plurimos credo, a destillationibus acribus & mordacibus subsecuta hæmoptysi, quibus pro sistendo sputo sanguinis, tincturam primo lapidis hæmatitæ, mox pro consolidatione oleum dedi lini: unus tamen ex iis factus phthisicus & mortuus. Pharmaceuticæ is erat deditus, qui ex esu nucum tam recentium, quam postea aridarum in catarrhum, mox in hæmoptysin incidit, quam excepit, licet omnia, quæ poterant, adhibita, phthisis & mors. Asserebat is mihi se jam semel passum fuisse hæmoptysin in Suecia cum Holmiæ theriacam dispensasset, & catinum non admodum gravem sine violentia ab igne removere voluisset, sed remisisse post usum convenientium medicamentorum, jam vero quinque elapsis annis hic iterum theriacam dispensaturum eodem denuo correptum affectu. Non penetravi, an huic dispensationi quidquam tribui potuerit, cum parva nec multis indiguerit viribus, potius autem, ut dixi, ex esu nucum contractam tussim, & ex ea propter validam pectoris commotionem, prius consolidatam venam ruptam arbitror, *D. Caroli Raygeri.*

Anatomicæ Inspectiones.

Hæmoptysis à Pulmonibus Sanguine nigro, liquido, cum sanie refertis.

Illustr. Comes sanguinem tussiendo exspuerat: Dissecto corpore, ut an recte de abscessu sensissem judicium fieret, Inventi sunt pulmones sanguine nigerrimo, liquido, cum aliqua sanie, citra propriam suppurationem redundantes, *Hier. Cardanus Art. Curat. p. 294.*

Hæmoptysis ab inflammatione Pulmonum & Lateris dependens.

Vir sanguineæ & biliosæ temperationis in febrem assiduam delabitur, cujus cum diuturno rigore fuit initium, tussi dolore pungente, Sputis cruentis &c. 7. die alba ea visa sunt, qua transacta rursus febris invadit cum rigore & Spuitione cruenta nigricante uberrima &c. Mortui xiv. die secto cadavere, pars dextra pulmonum fuit inventa corrupta, nigricans, tanquam sanguis concretus, & ejusdem lateris etiam pleura male affecta. *L. à Fonte consult. 9.*

Sectio Cadaveris Hæmoptoici. A Clar. Sylvio in Nosocomio Leidensi administrata 1664.

cujus pulmones multum sanguinis nigri & concreti continebant &c.

Nov. ii. die ante sex circiter hebdomadas cœpit male habere Jacobus de Vala: Tussi correptus est & sanguinem spuit, maxime lecto decumbens: Conqueritur de difficili respiratione: Quando plus potat magis etiam sanguinem spuit: Urina cruda: Sedimentum pituitosum: heri sensit dolorem circa lumbos, qui adhuc adeo continuat ut erigere corpus non possit: Cumprimum inciperet male habere, per totum diem a laboribus incaluerat, noctu vero domum rediens à frigore læsus fuerat, unde primum tussis, quam post duas hebdomadas sanguinis sputum consequutum est: Jam tabescit & debilis fit: pro consolidatione vulneris, quæ promovenda cito, ne in ulcus evadat, utatur sequenti medicamento.

♃. Aqua plantag. ℥iß. fœnic. ℥j. acet. stillat. ʒij. sangu. drac. ℈j laud. opiat. gr. ij. syr. myrth. ʒj. assumet subinde cochlear: Nov. 12. melius in omnibus habet: dolores enim lumbares non sentit & paucum quoque sanguinis dejecit: Perget ulterius eo ut: Nov. 13. heri vesperi edit lac dulce, unde noctu summis anxietatibus fuit pressus: Secunda nocturna sensit frigus; forsan paroxysmum febrilem habuit: Tum vehementissime (durante frigore) sitivit, cerevisiamque frigidam bibit, quam tamen præ nimia linguæ & faucium siccium siccitate non gustare, neque sitim illa extinguere potuit: A frigido sumpto adhuc magis anxius factus, vehementem cordis palpitationem passus est: Malum hoc, unaque frigus fere per 5. horas duravit. Die 14. sitis non tanta fuit, ob usum posterioris misturæ, (vide infra scholia) Pauciorem sanguinem exspuit: Die 17. melius habet: iteretur mistura 3. Nov. præscripta: Nov. 19. Hodie hora tertia pomeridiana assidens foco luculento habuit paroxysmum febrilem: Somnolentus tum fuit, sensitque gravitatem per universum corpus: & frigus, simulque tremorem, nec frigus, nec dolorem speciatim sentit in lumbis, sed tantum in ventre circa umbilicum, partibusque extremis inferioribus: duravit circiter per horam, nullusque calor subsequutus: Multum jam sitit, sumpsit misturæ aliquid, Non quiescit, semel dejecit: Die 20. iterum habuit paroxysmum post prandium: Frigus iterum in abdomine & artubus, sed & in regione lumbari, vehementius quoque fuit hesterno, perque duas horas duravit: insequutus calor per horam permanens: Valde sitivit, utque sitim levaret comedit integrum malum citrium: Nondum alvus hodie suo munere functa.

♃. massæpil. cochiar. ℈ß. troch. alhand. gr. v. resin. Gial. gr. 4. ol. gargyoph. gtt. ii. m. f. Pil. n. 5. assumet cras summo mane: iteretur simul mistura 13. Nov præscripta; adde laud. op. gr. 1. Die 21. pessime habet, doloresque habet in hypochondrio sinistro, Non potest respirare graviterque anhelat: Nullum frigus sentit: à pilulis hodie mane assumptis, à meridie tantum semel sed parum dejecit.

♃. Aqua hyssop. petros. fœnic. ana. ℥j. tinct. cinnam. ʒß. spir. salcom. gtt. 5v. syr. fœnic. ℥ j. m. assumet subinde coclear. Die 24. Nov. valde statim ab usu misturæ ab angustiis & anhelationibus, à quibus videbatur suffocari, levatus est: continuabit usum ejusdem misturæ: Die 25. conqueritur de tussi sicca, quæ per biduum illum jam afflixit, unde non quiescit, item crura tument & quasi distenduntur, Non dejicit; habet adhuc misturam, Pro tussi.

♃. Massæ pil. de Cynogl. ℈j. f. Pil. n. 2v sumat æger subinde unam: Die 26. Ante octo annos erysipelate laboravit in utraque tibia, à qua quidem nullam huc usque amplius molestiam sensit, rubor tamen permansit: Occupaverat rubor ille pedem quoque, sed ille colorem & cutim mutavit: Nunc iterum pes dolet, supraque & infra ruborem illum pedes valde tument & splendidi sunt: Non dolores tantos in pectore expertus est minusque tussivit, commodius quoque quievit: continuabit in usu misturæ & pilul. de cynogl. Pro Erysipelate.

♃. Aqua plantag. fumar. ana ℥iv. acet. sambuc. spir. vini vulg. ana. ʒij. m. lintea liquore illo tepido madefacta circumponet pedibus & loco affecto. Die 27. heri vesperi lac dulce comedit, & hodie mane, à quo & noctu & hodie pessime habuit: Non dejecit, unde abdomen valde tenditur, Rubor ille pedum sensim minuitur & in livorem abit; Perget uti medicamentis præscriptis: Die 28. Novembr. iterum pessime habet, difficulter respirat & graviter anhelat, inprimis si incurvet corpus, tum videntur ipsi partes interiores quasi infringi: Ter dejecit crassa excrementa cum torminibus in parte superiore abdominis: sanguinem rursus excrevit, hodie octies, sed parum singulis vicibus: Abdomen jam non distentum neque flatus emisit: Conqueritur se jam nihil commodi à mistura sentire: iteretur mistura 21. d. præscripta, adde sangu. draconis ℈ß. Obiit.

In Cadavere ejus dissecto 2. Dec. Liquor tenuis & serosus repebat in corporis habitu sub cute inter musculos & pinguedinem, unde ipsa pinguedo mollior & laxior erat: Omentum non tegebat intestina, sed ad latera deflectebat: Intestinum crassum inflexum infra umbilicum erat: Color Intestinorum carneus & solito rubicundior: Intestina crassa flatibus turgebant, tenuia non item: Tenuium tamen vascula turgebant, quod fieri solet à doloribus Aqua abdominis cavitate continebatur subflava & subsalsa; initium nempe hydropis; cui aliqua purulenta meteria juncta erat: Jecinoris color subpallidus, qui color fere ab aquis præsentibus provenit: folliculus fellis externe instar membranæ albicabat, nihilque omnino fellis continere ob tenuitatem videbatur: Lien satis grandis, & parti posticæ & vicinis annexus: color ejus pallidior justo, substantia firmior erat: Pancreatis substantia satis elegans; Ductus illius magnus: immissus in ductum liquor variis in locis pancreas non tingebat; ex Thoracis cavitate aqua copiosa valde effluebat, clara, limpida, nec tam salsa quam quæ in abdomine erat: Pulmones costis annexi, imprimis sinister: Aqua illa ex dextro pectore promanabat; In sinistro pectore aliqua quidem aqua, sed pauca conspicienda erat; Color Pulmonum solito erat obscurior, lividior, substantia firmior & à flatibus distenta, Multum sanguinis in ipsa Pulmonum substantia hærebat interiore, qui nigricans &

cans & coagulatus illam distendebat, occurrentibus passim particulis durioribus, quæ sensim in apostema abire solent: Die 3. Dec. aperto capite cerebrum vidimus copiosum ac firmum, quod Cl. Sylvius post meridiem accuratissime demonstravit: Die 4. Dec. cum absente Cl. Sylvio, ipsius permissu ulterius scrutaremur cadaver, deprehendimus in utroque cordis ventriculo materiam crassam, fibrosam, quasi carneam- Polypum vulgo dicunt, quæ in omnia vasa extendebatur in cor exeuntia: præcipue vero ex jugulari sinistra eduximus tres spithamas longitudine superantem: Erat autem illa materia in ipsis cordis ventriculis, crassitie insigni, cui multum grumosi sanguinis adhærebat, annexa cordis carneis fibris, easque suis fibrillis amplectens: in medio continebat sanguinem grumosum, videbaturque minuscula vasa habere: in asperâ arteria aperta materiam spumosam, pituitosam, cumque pauco sanguine mixtam, qualem vivens sæpe excrevit, Humorem in pericardio copiosum, similem illi qui in abdomine repertus fuerat: In folliculo fellis bilem & substantia & colore vere vitellinam, paucissimam, eamdemque aperto per incisionem variam ipso hepatis parenchymate, in plurimis ductus Hepatici ramis hærentem vidimus: Renis sinistri pelvis erat magna, extra ipsum renem propendens, ureter natur li longe amplior: Facta incisione in tibia Erysipelate affecta, vidimus substratam carnem integram, cute tantum læsa, à qua cuticula facillime separabatur: Matthias Paisenius in miscell. cur ann. 4. & 5. observ. 193.

Sanguinis sputum à Pulmone sphacelo infecto manans.

Cum tussi sanguinem excerni, modo pulchre rubentem, alias pituitæ, puri aut sputo permixtum haud infrequens est: Nigrum vero atque spumosum ejici, ut concretus & undequaque porosus spongiam aut pumicem referre videatur, rarissimum, hujusmodi autem à nonnullis cum tussi rejectum, non ex vase aliquo rupto, huc ex pulmonis ulcere, sed ab ipsa pulmonis substantia ac parenchymate profusum suspicati fuimus, nec fefellit nos conjectura: Nam pictoris cujusdam, qui cum valida tussi hujusmodi sanguinem rejecerat, pulmonis pars quædam nigricans reperta sphacelo correpta, in qua magnus & profundus sinus, nulla interim sanie, nullo pure vel hanc vel reliquam partem occupante: atque ex hoc sinu sanguis corruptus, nigricans, atque cum eo siderata parenchymatis pars cum tussi rejecta: Similem & ichtyopola quidam sanguinem exspuit, cujus & pulmo eodem modo affectus fuit. Cerevisiæ coctor ejusmodi sanguinem cum valida tussi ter reddidit: in hujus autem Pulmone, plurima parte nigro, tres patuerunt sinus: Semper autem talem affectum incurabilem judicavimus, vitam tamen produci ad aliquod tempus posse, bona beneque instituta victus ratione, haud alienum est: Pictor plusquam mensem supervixit: Cerevisiæ coctor bis evaserat, sed & in tertia exspuitione subito periit veluti & ichthyopola qui & in sanguinis sputo defecit. *Dodonæus observ. medic. cap.* 24.

Hæmoptysis ab Aneurismate in Pectore, aperto per exesionem.

Joh. Pauli homo ebriosus, circa 50. ætatis annum in aneurisma incurabile incidit: anno 1640. circa Autumnum, cum supra modum inebriatus fuisset, postridie anxietate quadam pectoris correptus fuit, quam primò negligebat consueto more vivens: Circa initium sequens anni, Tumor cum valida pulsatione, circa claviculæ sinistræ & sterni conjunctionem subortus est, qui ab omnibus judicatum est anevrisma insanabile, eo quod ab internis initium sumpserat: Medicina ea tantum adhibita fuit quæ sanguinis calorem mitigaret, & quantum possibile tumoris augmentum prohiberet: Sed omnia frustra, nam tumor in tantum increvit, ut externus pugni magnitudinem multum superaret, & interius respirationi non leve impedimentum afferret: 12. Novembr. circa vesperam, per tussim incepit rejicere grumos nigri & concreti sanguinis; unde tumor multum imminutus fuit: Sed cum continua ea esset sanguinis excretio; summo mane vitam finiit.

Cadavere aperto, in Thorace statim sese conspectui dedit dilatata aorta arteria descendens, cujus paulo supra divaricationem tanta erat amplitudo, ut duas libras sanguinis & ultra capere posset adeoque iste tumor ad latus asperæ arteriæ increver atantrorsum; ut cuti proxima esset ipsa arteria: Sed ea ipsa in loco sub aspera arteria exesa esse videbatur, simul & postica pars asperæ arteriæ, unde suprema ipsi nocte ea sanguinis evacuatio: Quæ tamen non confertim processit, uti plerumque in ruptione anevrismatis fieri consuevit: ideoque videtur verisimile ob summam ægri debilitatem, sanguinem in tumore contentum refrigeratum atque concretum fuisse. *Otho Heurnius observat.* 27.

Hæmoptysis à percussione Pectoris & contusione interna.

Rusticum eques quidam ebrius in campo adortus, in thorace sclopeto percussit; & in terram dejectum equo calcavit: unde dolorem protinus in latere sentiens; sanguinemque excreans, post septimanas aliquot exspiravit. Judice criminali Medicorum judicium, an ab hac vi illata mortuus sit, inquirenti? Corpore aperto, internisque diligenter inspectis atque examinatis, talis ab illis sententia lata est.

Cum prius ante hunc casum minime ægrotarit, sed tunc primum cum læsus fuit, dolorem vehementem & perseverantem in illo latere senserit, sanguinemque exspuerit; atque post apertionem pectoris intrinsecus contusionis signa eo in loco apparuerint, sine dubio percussionem illam atque ictum ex calce equi, mortis causam fuisse. *F. Platerus obs. p. m.* 785.

Anatome Hæmoptici, cujus Pulmones summâ parte obsidebat tuberculum crudum, è quo acris materia prodibat eos erodens.

Christ. Hallerus, homo proceræ staturæ, æta-

tis 45. cholericus, laborabat destillatione tenui, aliquando salsa ad pectus & ad fauces, ita ut cum fluxus ille inciperet, aliquando per os ad pondus dimidiæ horæ effluebat, tandem incidit in sputum sanguinis copiosum cum tussi: Habebat etiam à multis annis Tuberculum circa furculam, in latere dextro pectoris, quod aliquando crescebat, aliquando decrescebat, & mutabat interdum colorem: interdum enim album, interdum rubrum apparebat: Tandem tussiens in momento aperta denuo vena, vel potius rupta, in momento suffocatus est:

Secto ejus corpore, invenimus tuberculum crudum spongiæ haud dissimile, adnatum pulmoni circa furculam, in latere dextro, quod ex materia tam acri erat natum, ut fere adjacentis costæ mediam partem consumpserat, omnis etiam sanguis redibat in pulmone collectus, cum cæteræ partes viderentur exangues. *Ex Joh. Hessi observ.*

Hæmoptoici dexter Pulmo tumidus à sanguine illic subsistente repertus.

Post sanguinis sputum in φθινάδι corpore, ad duarum librarum mensuram, ingentis in dextro Pulmone sensus ponderis aliquot septimanarum decursu animadversus: rejecta materia flava, crassa, viscida, tenax, frustillatim tenui aqueæ copiosæ innatans: adaperto iterum vasculo hæmoptysis urgebat: Ea sine negototio sedata, continuabat excretio priori similis: Aderant indicia Hecticæ non levia, putridæ intermista, & Dyspnœa, dextro potissimum in latere: Sanguis nullus excreabatur, sed alba solum, tenax, viscida materia viribus exhaustis anni quadrante elapso, suffocatus abibat ad plures:

Aperto thorace, dexter pulmo tumidus, adeo ut totam illam impleret cavitatem: inciso Pulmone, in circumferentia sanguis spumosus crassus effluebat: incisis & divisis bronchiis, alba ut materia fere tota referta erat, ita illa effluebat puris speciem præ se ferens planissimam, qualem multis ante septimanis ejecerat: quam si extussire potuisset, nondum vitæ terminus adpropinquasset.

Alius Hæmoptysi correptus, & ab ea sine negotio liberatus, statim gravitatem pectoris sensit, & tensionem in brachio dextro, circa axillas molestam: Aliquoties sputo sanguinis suppresso, de eadem gravitate conquerebatur: Tandem illa gravitate pectoris vires sumente, dyspnœa febrique hectica superveniente, suffocatus ultimum mundo vale dixit: Nullum dubium si cadaver apertum fuisset, eundem deprehensum fuisse statum. *Rolfinckius Dissertat. Anat. lib. 1. cap. 13.*

Hæmoptysis à fluxione acri, tracheæ partem cum Pulmonibus erodente & levem arteriam.

Lobum pulmonis sinistrum cujusdam erodebat ulcus, è tussi inveterata & fluxione salina Hæmoptysin inducente oriundum, quod levis arteriæ divaricationem lobo insertam una pereserat; Dissecto cadavere tracheæ pars erosa, cui cicatrix inducta fuerat varicosa: lobo vero pars adnata callosa conspiciebatur. *Bennetus Theatri Tabid. p. 95.*

Exsputio cruenta Vomica in Pulmone disruptionem fere pracedit.

Non pauci subito è vivis crepti sunt, in quibus non alia mortis causa comparuit quam repentina Vomicæ disruptio in Pulmonibus: Omnibus sic affectis, multo tempore antequam vomica rumperetur, cruenta excreatio præcessit e Pulmonibus, eaque cum tussi &c. *Fernelius Pathol. l. 5. cap. 10.*

Anatome Hæmoptoici, qui Phthisicus interiit.

Henricus N. Phthisicus obiit: in dextro thoracis latere, ubi majorem dolorem senserat, inventa sunt fragmenta bronchiorum à substantia Pulmonum avulsa, cum sanie copiosa: Laboraverat longo tempore antea sputo sanguinis, unde hujus miserandi mali principium. Bronchiorum fragmenta & saniem copiosam, dum viveret, in magna quantitate ejicere consueverat. *Vide tit. de Phthisi.*

Sanguinis & puris sputum sine Pulmonum offensa aliquando contingit.

Exspuunt non semel statis temporibus quidam cum pure sanguinem nec tamen Phthisici sunt, nec ulcus ullum in Pulmonibus habent: Hujus census tres novit Sala, quorum duo exspuerunt statis vicibus pus & sanguinem sine pulmonis ulcere, quippe sanati sunt & bene valuerunt, tertius adhuc vivit sanus: nam ex rupto abscessu inter thoracem per Pulmones quidem expurgata est materia, sed sine ejus læsione; quod in cadaveribus duorum dissectis eidem apparuit: adest quidem in hujusmodi impedita respiratio, febrisque lenta, sed absterso pure & exsiccato ista signa disparent. *Bartholinus cent. 4 histor. 17.*

Hæmoptysis à cordis ulcere orta

Die 3 Janvar. 1654. vocatus sum ad filiam D. N. annos. 14. natam, quæ antea per multos dies laboravarat vomitu pituitoso semel aut bis in die invadente, horis præcipue matutinis, cum cardialgia per intervalla affligente: item patiebatur dolorem in summa scapula sinistra & summitate brachii qua humero committitur; Nocte insequente, quæ erat quinta à prima invasione, correpta est alvi fluxu & febre quæ tota die eam detinuerunt. 6. Sumpsit rhei pulveris. ʒj. cum jusculo, & pluries dejecit, febris perserverat, nocte bis tantum dejecit, per duas horas dormivit 7. alvi fluxus perseverat, sed minus frequens, ut locum dederit venæ sectioni, qua missus fuit sanguis ad ℥iv.: Hæc duo peculiariter à febris invasione notavimus, quod Pulsus fere semper erat intermittens, Et cum dolor prædictus in eadem parte fixus permaneret neque ad thoracem ullo modo pertingeret, ægra tamen non poterat in illud latus, quod erat sinistrum, decumbere, quin statim cardialgia & tussi corriperetur; ita ut perpetuo super latus dextrum decumbere cogeretur: Tussis sicca eam infestabat per intervalla; flatus emittebat interdum superne & inferne: 8. Eadem sympto-

dem symptomata perseverant, præcipue cardialgia per intervalla recurrens, & pulsus intermittens inæqualiter: Somnus paucus: continuabantur cardiaca, sumpta & admota, tum vermes enecantia ac ventriculum roborantia: Urgente admodum cardialgia, exhibitus est Salis absynthii ℈j. cum succi limon. cochleari, unde optime habuit per horas aliquot, sed symptomata redierunt, noctu urinæ erant crassæ & satis pallidæ. 9. Admotum fuit vesicans cervici, quo tussis cessavit: antea dolor humeri immunitus fuerat; & supra latus sinistrum melius decumbebat: Eadem die sumpsit medicamentum ex infusione ʒj. Rhei cum hieræ picræ ℈j. & syrup. de cichor. comp. quo valde purgata est cum fructu, & alvi fluxus perseveravit per aliquot dies, unde prorsus convalescere visa est, cum tamen pulsus continuo intermitteret in 3. 4. vel 5. pulsatione: Postquam à lecto surrexit; intermissio pulsus desiit, manente tamen frequentia & ægra tussi premebatur; noctu præcipue cum difficultate spirandi: Quæ symptomata per longum tempus perseverarunt, ac præter difficultatem spirandi aderat per intervalla dolor lateris pungens, qui magis urgebat cum ægra in latus sanum decumberet, & contra gravior erat difficultas spirandi quando supra latus dolens decumbebat: febris perpetuò erat intensa, quæ omnia magnam suspicionem faciebant abscessus in sinistra pulmonis parte latitantis. Tandem die 34. morbi subito correpta est sanguinis sputo, quem per tussim excrevit ad ℥viij. circa meridiem; is autem sanguis erat satis crassus & non spumosus, quam ægra ipsa dicebat à capite descendisse: seque ante illius exclusionem, in faucibus percepisse titillationem, tum aliquid ejus mungendo per nares eductum fuerat: Attamen vespertinis horis sanguinis sputo redeunte, satis apparuit eum e pulmone ferri, erat enim totus spumosus, ejusque quantitas fuit ad ℔, Tum missus fuit de basilica sinistra, exhibitus julepus ex aqua plantaginis & papau. rhoead. cum sale prunellæ & syrupo de rosis siccis: utebatur tota nocte syrupis violaceo, de rosis siccis & de papavere simul mixtis, quibus Tussis sedabatur, excretionis reditus impediebatur & per intervalla dormiebat: Postridie mane iterata fuit s. m. ex brachio dextro, itaratus julepus, & multa alia remedia in hæmoptysi usitata, præscripta fuere in communi consilio habito cum D. D. Ranchino & de Lort: Sputum sanguinis rediit ad ℥viij. circa horam 11. aute meridiem, continvabant remedia & V. S. malleoli usurpata: Hora 4. vespertina redeunte sputo sanguinis copioso subito extincta est.

Dissecto cadavere, inventus est Pulmo colore albicante, costis undique & diaphragmati adhærens, tum etiam pericardio undique adhærebat, ut unum corpus continuum efficeret: Cor vero albicans visum est, & media sui parte fere, qua diaphragma respicit, exesum atque exulceratum, ut fibræ carnosæ semiputridæ summis digitis avellerentur: Et animadversum fuerat frustula quædam carnea, hujusmodi fibris simillima cum sanguine per sputum rejecta fuisse: ita ut verissimum sit istam ægram cordis substantiam sputum rejecisse, quod est valde mirum, cum autem in capsula cordis nullus humor repertus fuerit, existimandum est materiam hujusmodi abscessum, seu ulcus, efficientem cum sanguine permixtam fuisse & per tussim excretam. *Lazarus Riverius centur. 1. observ. 67.*

Hæmoptysis ab inflammatis Pulmonibus, subsequente abscessu.

Pleuritis à Peripneumonia hac præsertim nota distinguitur quod in hac sputum cruentum primis statim diebus & largius diffluit, si salubris præsertim futurus sit morbus, sed diutius & 40. etiam dies, ut observavi in Nob. A. de Gatinois, qui à pulmonia & pleuritide complicatis convaluit beneficio tam copiosæ excreationis cruentæ, ut quotidie linteum unum & alterum lecto instratum tabo rejecto con plueret: Præterquamquod enim è pleura tanta cruenti sputi copia rejectari nequit, abscessus in Pulmone relictus, sed detectus quadriennio post in cadavere magni viri, à simili affectu recrudescente interempti, repertus satis docuit. *C. Piso de morbis à colluvie serosa sect. 3. c. ultimo.*

Hæmoptysis à sanguine melancholico è Liene & vasis mesaraicis transmisso

Vir 19. annorum constitutionis melancholicæ, hypochondriaca affectione per aliquot annos mire divexabatur, maxime tamen de dolore hypochondrii sinistri conquestus est, tandem prægressa suppressione fluxus hæmorrhoidalis, quo alias cum levamine fovebatur, hæmoptysi bis intra semestre spatium corripitur, qua etiam tertium redeunte purpuream *cum sanguine vomit animam.*

Impetrata licentia aperiendi cadaver, infimus venter 1. ad examen vocatus, in quo Lien quidem sat magnus, colore lividus & flaccidus: mesarajcæ, tam venæ quam arteriæ, tum & vasa gastro epiploica, atro sanguine turgescentia & quasi varicosa conspiciebantur: Ad Renes vero cum deventum erat, eorum sinister flaccidior multo & magnitudine inferior dextro reperiebatur: hic vero dexter in parte superiori extrorsum, cysti donabatur ad magnitudinem pilæ usoriæ; sero subflavescente turgida, qua dissecta, ac cum impetu proruente humore, nulla via conspicua erat perquam vel excretio vel ingressus sero pateret: quantum conjectura assequi licuit, videbatur dicta cystis ex membrana communi Renis conflata. Ad medium ventrem ubi deventum, in eo Pulmones sanguine nigro fermentescente turgescentes ac inflati comparebant: Talis etiam sanguis in Liene, & continio venæ portæ ec dextro cordis ventriculo conspiciebatur.

Hinc conjectari licuit ex fermentatione nimia humoris melancholici, massam sanguineam orgasmo concitatam, cum per consuetas vias evacuatio non pateret, per ramum splenicum in Hepar, inde in cavam ac dextrum cordis ventriculum, exindeque per venam arteriosam seu arteriam pulmonalem facta vel anastomosi, vel ruptura ad superiora regurgitasse, ibique ob copiam & viarum angustiam circulationem sanguinis impeditam, indeque huic viro flammam vitalem extinctam fuisse. ex observ. Laur. Wolf.

Strigel Medici Viennensis, in miscellan. curiosis anni 1970.

Hæmoptysis à Iecore per fibras costis nothis annexo.

Vidi in hac Civitate Senatorem Clarissimum, qui cum ardenti febre correptus spumantem sanguinem spueret, falso judicatus est Pleuriticus, quia non à thorace sed ab hepate inflammato sanguinem spuebat, cum hypochondrii dextri dolore, & sine dolore lateris, tandem interiit:

Dissecto hujus cadavere, inventum est fibris quibusdam connexum hepar cum nothis costis, ut inde vix avelli potuerit: *Duretus annot. in Hollerii lib. 1. cap. 26. de morbis int.*

Hæmoptysis ob Sanguinem è Iecore in Pulmones transfusum, eo per totum distentos.

R. P. Hieronymus Griffius, ordinis Prædicatorum, Juvenis optimo habitu præditus, in sanguinis sputum copiosum incidit, spumosum valde secundum totam substantiam, ita ut post concretionem totus cavernosus instar spongiæ appareret, ad differentiam sanguinis cum spuma, quam in superficie tantummodo conservat, una cum hypochondrii dextri dolore, Et dum sputi sanguinis curationi incumberetur, idem fluxus repetit sæpius, concomitabatur etiam tussis vehemens, cum sputi pituitosi copia non mediocri, ita ut dum alii Medici huic curationi adhibiti, timentes tabem, humectare corpus, jam sanguinis fluxu sedato, tentarent, à sputi copia suffocaretur: Quapropter ego Coacæ 360. sect. 2. authoritate permotus, ad Hepatis curationem me contuli remediis communibus, quæ hepatica medicamenta dicuntur, & inter ea Trochiscis cypheos, quos singulo mane exhibui, à qua curatione adeo sublevatus est ut sibi sanus videretur: Quia tamen ante perfectam sanitatem frigidiori vento se exponens à febre magna correptus est, eaque continua cum siti, spirandi difficultate, tussi, aliisque symptamatis gravioribus, à qua 25. dierum spatio extinctus est.

Cumque aperto cadavere partes læsas inspicere procurarem, unum primo occurrit mirabile, quia ventriculus omnino vacuus est inventus, etiamsi antequam moreretur, spatio non ultra 4. horarum plurimum commedisset, videlicet ferculum ex pane contrito, tria ova, panem & carnes (erat enim per totum morbum vorax multi cibi, nec ab eo se continere poterat) sed & intestina fere penitus inanita erant: Hepar satis magnum erat, alioqui sanum; Pulmo totus sanguine repletus mirum in modum tumidus apparuit, ita ut non vasa tantummodo turgerent, sed per totam substantiam sanguis conglobatus scirrhi duritiem æmularetur, Nulla tamen alia læsio in eo apparebat: Cor & circumsitæ venæ sanguine mirum in modum repletæ inventæ sunt, & in latitudinem immodicam distentæ, imo & sinister cordis ventriculus sanguine repletus erat: Turgebant pariter venæ omnes, quæ per costas disseminantur; *Prosper Martianus comm. in aph. 11. sect. 5.*

Hæmoptoe, Tussis, Pleuritis, & Empyema, à duobus Claviculis fortuito in Pulmones delapsis.

Vir quidem ex occupatione Cæmentarius, cum pro more in munere fungendo claviculos in ore detineret, ex forti cachinno dum sursum aspicit duos in Pulmones fortuito demisit. Illico ingenti tussi correptus est, & hæmoptoe; & ab illo tempore molestiam circa pectus sensit, nihilominus fungebatur munere solito, & post elapsum annum uxorem duxit. A celebratis vero nuptiis Tussis magis sæviebat, an à Baccho, Venere, tripudiis vel à suscepto frigore me latet. Post 4. dies ingenti dolore dextri lateris, anhelosa respiratione & febre detentus, Dominum Morton, ut ipsi medicinam faceret, accersit. A. datis medicamentis dolor iste Pleuriticus evanuit; Febris vero, vigiliæ & importuna tussis usque perseverabant. In tantum vero quandoque sæviebat, ut erecto corpore per longum spatium cum maxima violentia miserum defatigaret. In cassum vero tentatis vel optimis medicaminibus, & habito jam Prognostico, exspirans fere tandem Medicum admonuit, de deglutitis (ut ipsi visum est) clavis. Dissecto corpore, dextri lateris Thoracis cavitatem materia purulenta repletam offendimus. Pleura hic insigniter crassa, alba & putrida fuit, & membrana dextrum Pulmonis lobum investiens ejusdem indolis. In eodem lobo Cystidem observavimus pure valde foetente & instar Meliceridis repletam. Pulmones discolores fuerunt, & fere nigricantes, utrique lateri adhærebant, & sanguine & pituitosa purulentia multum infarcti. Juxta Trachæam ubique glandulas frequentes advertimus, viscida nigricante materia obsitas; & in ipsis Pulmonibus alias insignes materia steatomatosa turgidas. In cavitate vero Tracheæ intra Pulmones ubi se in bronchias seu ramificationes suas diffundit, clavos istos duos juxta sitos, purulentia quadam obsitos & rubigine obductos, miseri hominis fati misericordes invenimus. *D. Edward. Tyson. Medic. Anglic.*

Exenteratio Ancillæ Hæmoptysi extinctæ.

Hæmoptoicam passionem, uti videre est in Ephem. Ann. 2. observ. 45. cum sanguine spumoso & florido sine dolore, tussique excreto curavit Excell. ac Experientissimus Dom. Dom. Georg. Wolfgang. Wedelius P. P. Medicus Ducalis Saxonicus, Vir certe de Arte nostra multum meritus. Ejusmodi hæmoptysin in ancilla 18. annorum temperamenti cholerici hac in civitate Hanoviensi servitiis addicta observavi, quæ tempore matutino surgens, patre familias adhuc dormiente, valvulas fenestrarum aperit, hoc peracto, illa ad hypocaustum alta voce, ejulans accurrit, à quo clamore ejulatuque herus domus expergefactus ancillam in terra prostratam, sanguineq; fere obrutam stupens aspexit; Ego vocatus

vocatus puellam in sanguine quasi natantem, exanimatamque offendi. Cadaver ad secandum ab hospite petii, hospes annuit: aperto cadavere sequentia notatu digna, multis viris spectatissimis præsentibus, reperi. Abdomen dissectum exhibebat cuncta viscera optime constituta, ovarium multis ovis tenuissimis membranulis præditis refertum, siphone intruso, lacteque per ductum Fallopianum emisso, evanuere ova, quæ illustrant nostram conceptam opinionem, quam de conceptu fovemus. Hepar justæ erat magnitudinis sine vitio, folliculus fellis totus bile vacuus reperiebatur, nullam enim (vera dico) guttulam bilis exprimere poteram: thorax pulmones exhibebat ad nigredinem vergentes, inflammatosque in iisdem venam cavam disruptam, sanguineque multo spumoso refertam. Cor sanguinis albescebat, ventriculi cordis, arteriaque magna grumescentem continebant sanguinem, & vix uncia sanguinis in toto remitabat cadavere. His perpensis, si causam mortis in bilem in sanguinem effusam eundemque nimis fermentantem conjiciat, fortasse haud a scopo aberrabis. *Johannis Dolai.*

Hæmoptoici post obitum dissecti.

Advocatus longo tempore sæpe sanguinolenta, deinde purulenta expuit. Quæritur de magno dextri lateris dolore. Tandem e vivis excessit.

Libuit post mortem pulmones indagare.

Utrinque costis firmiter non tantum adnati sed & interius diaphragmati.

In latere dextro fragmenta quædam bronchiorum, cum pulmonum membranosa substantia erant avulsa & putrida: pus cruentum copiosum. Vox clangosa fuit.

A sanguinis sputo puris sputum malum: atq; hoc in nostro causarum patrono manifestum; ab incunabulis ei pulmones diaphragmati connexos fuisse facile fidem meretur. A quavis occasione; idque à longo tempore, forte nimio corporis motu, aut aliàs, sanguis, quam potuit celeriter, per pulmones ruebat, unde vasorum pulmones perreptantium *hiatu*, sanguinisque effusio; cujus putredine adjacentes partes corruptæ, imò & tracheæ ramulus unus aut alter, qua via materia sanguinolenta extussiri debuit. Interim cùm plaga in principio neglecta fuit, tandem & purulenta ejecit; quia vascula lymphatica à sanguinis effusi compressione obstructa lympham effundebant, quæ post aliquid temporis moram in pus versa est.

Haud mirum cum de dextri lateris dolore conqueri, cum ob diaphragmatis & pulmonum connexionem respiratio libera & denegata fuerit, nam respirando membrana connectens jugi fibrarum elongatione læsa fuit.

Porrò cum pulmones perforati sint, aut alio modo læsi, vox ipsa variatur hinc clangosa facta est. Pro varia enim pulmonis & laryngis dispositione, etiam vocum efflatio mutatur, quod unicuique obvium. *Stephan. Blancardus in Anatomia Practica.*

Unde quadraginta annos natus vir, ut dicitur, melancholicus, & hypochondriacus, per aliquot annos de dolore sinistri hypochondrii vexatus, incidit post prægressam fluxus hæmorrhoidalis suppressionem in sanguinis sputum singulis tribus mensibus repetens, ast tertio rediens animam evomuit cum sanguine.

Lien non tantùm magnus, sed & lividus & flaccidus. Vasa mesenterii & omenti atro sanguine turgebant & varicosa videbantur. Ren sinister is to flaccidior & magnitudine inferior dextro: dexter vero in parte superiore extrorsum veficulam ad magnitudinem pilæ lusoriæ, latice subflavescente turgidam habuit. Pulmones sanguine nigro referti ac inflati.

Quorum cruor aciditatibus: bund.t inspissata sanguine gaudent; non quod sanguis ad saporem usque acidus sit, sed cujus particulæ saliuæ volatiles instar salis armoniaci sint, quod in officinis venditur: illud quippe constat quidem ex particulis volatilibus, verùm ab acidis particulis ita donatum, ut vix sui juris sit, nisi addantur aliæ quædam particulæ planè alcalicæ, tunc acidum domatur, & quod volatile erat, jus pristinum, in statu volatilitatis existens, possidet. Ad eandem plane normam res se habet in ægro nostro, cujus sanguis ita est inspissatus, ut inde obstructiones patiatur. Revera quantum acida nocent norunt ii qui acetariis quotidie vescuntur, vel in morbos vagos, vel chronicos, cùm adoleverint, incidunt; nisi exercitiis inutile acidum (rustici enim, præsertim in Frisia serosa lacte, nec non sero acido multa copia utuntur) per diaphoreseos vias evaporare cogant, Verùm desides ac studiis continuis dediti, nullo exercitio corpus suum & sanguinem commoventes, non multum transpirant, acidumque in sanguine servant; & hinc, proh dolor! illæ lachrymæ.

Sanguis ita inspissatus & in liene à particulis tenuibus (lien enim multum lymphæ a sanguine segregat, inque chyli cisternam ablegat) liberatus magis densatur, adeò ut ipse lien obstruatur, hinc hypochondriaca passio sive lienis intumescentia. Ob eandem causam, sanguis per arterias hæmorrhoidales in venas ejusdem nominis transire impotens partes ani distendit, & aneurismata concitat, quib. ruptis sanguis effluens fluxus hæmorrhoidalis dicitur. Sæpe tamen varices eodem in loco concitantur, sed hoc plerumque fit à prægressa alvi constipatione, qua sanguinis regressus impeditur ita ut venæ magnopere distendantur, tandemque rumpantur.

Incidit quoque æger noster in sputum cruentum, seu hæmoptysim; quod non mirum, quoniam sanguis etiam per pulmonum vascula sanguinea liberum transitum non habens, & ab adveniente per arteriam pulmonalem, sanguine propulsus, tenera vascula ita dilatavit, ut tandem rupta sint, unde sanguinis extravasatio, & per tracheæ ductus excretio. *Idem ibidem.*

Mulier apud nos obstetricatoriam exercens artem & jam 73. annos nata, jam dudum hæmoptysi obnoxia vixerat, cui ultimis vitæ temporibus tantus se adjunxerat dolor radices mammæ dextræ occupans, ut ibi cancri malignioris semina delitescere crederent quidam; Baccho interim non parum litabat ac merum paulò largius ebibebat, unde tandem, in inflammatorium quid incidens, ac sanguinem pleno quasi alvo tussi rejiciens, animam efflavit.

Aperto thorace pulmones in universum malè affecti visebantur ac præcipuè dexter major lo-

bus

bus, is enim per totam suam investientem membranam costis adhærebat, ad latera scilicet, anterius & posterius; imò cùm aperiretur cochlearia aliquot puris fœtidioris ex abscessu contento fundebat. Notandum autem quod pars pleuræ abscessui memorato apposita, non parum livebat, unde procul dubio dolor ille qui cum in ima persentiretur dextra mamma, cancri suspicionem faciebat. Scilicet ichor ex hoc foco continuo transudans, pleuram salinis suis aculeis, causticum quid redolentibus, perterebrans, ejusque texturam sensim destruens, gangrænosam induxerat dispositionem, unde non mediocris dolor enatus fuerat, in parte exquisito prædita sensu; cujus cùm sedes non ita accurate perciperetur, non mirum si ipsi musculi pectorales mammis suppositi accusarentur. Cor erat flaccidum in ventriculo suo sinistro polypum duos transversos digitos cum dimidio longum, octo vero lineas crassum complectens.

Reserato dein abdomine vidimus ventriculum omnino flaccidum ac rugis prorsus destitutum; magnitudinis naturalem non parum excedentis. Jecur erat albidum a siccum intus & extus, non absimile jecori quod aquæ per aliquod tempus incoctum fuisset. Lien aderat naturali duplo major ac per sui substantiam & membranas prorsus dissolubilis, ita ut sub digitis ad instar luti tenuioris diffluerct. Renes reperiebantur flaccidi, sed minime ulcerati, quamvis in eorundem pelvi sanguinolentum contineretur lotium &c.

Hinc inhæsitanter asserimus serum acrius tot malorum causam extitisse, ac non tantum pulmonum vasa erosisse, sicque sanguini impetuosius per illa exilienti viam aperuisse; sed etiam fibroso ac ex parte glanduloso renum corpori vim fecisse, & cum cruore admisto in ejus pelvim visum esse, imo totam lienis compagem ac texturam destruxisse & in purulentum quid convertisse.

HÆMORRHAGIA.

Curationes.

SIcut ars naturam imitatur, sanguinem copia, aut crasi, aut etiam motu peccantem, per phlebotomiam emittendo, ita huic laboranti, aut perperam agenti eadem succurrit, sanguinis effluxum, si quando immodicus, aut noxius fuerit, sistendo. Cùm variæ, & multiplices sint hæmorrhagiæ species, ad eas omnes medicina non opus est. Si forsan continui solutione per accidens externum, uti vulnus, aut plagam excitata, cruoris effusio magna contingit, Chirurgia administrationum modos, quibus cohibeatur illa, suggerit. Porrò hæmorrhagia dum critica fuerit, mero naturæ (dum sui juris est) regimini relinquenda, nulla medicina interturbari debet; quin ad symptomaticam, donec parva, ac minus incommoda est, [illegible] minime requiritur: attamen tum præcipue, & ferè tantùm hac opus est, si quando sanguinis fluxus aut immodicus sit, aut per loca incongrua erumpat.

Eruptiones sanguineæ posterioris generis medelam imprimis exigunt, si forsan cruor tussi, aut vomitu sursum ejicitur, vel deorsum per sedem, aut vias urinarias excernitur. Enimvero in his casibus, licet sanguinis excreti quantitas sæpissime haud multum timetur: attamen quia continui solutionem ita in pulmone, vel in stomacho, aut intestinis, vel in vena factam, non raro ulcus periculosum, aut exitiale sequitur; idcirco hæmorrhagiis istis à prima statim apparentia sedulo occurrendum est. Idcirco inter morbos illarum partium, tales excretiones sanguinolentæ recensentur; atque nos jam jam Hæmoptoes, & affectionis dysentericæ theorias, & medendi rationes alibi tradidimus, ut non opus sit eas hoc in loco repetere: nec etiam urinæ cruentæ, siquidem ad pathologiam nephriticam pertinet, medelam hic proponere: quin vero ad pathemata illa, a quibus ob sanguinis effluxum immodicum, remediis [illegible] præcipue opus est, transibimus.

Hujusmodi affectuum species potissimæ sunt hæ tres, viz. hæmorrhagia narium, mensium, & hæmorrhoidum fluxus immoderati. Ultimi hujus curatio ad Chirurgiam magis quam ad Medicinam spectat, atque alterius considerationem ad pathologiam hystericam referre visum est. [illegible] e naribus generalissima illiusmodi pathematum species, utpote à cujus diagnosi & Therapeia rite designatis, medicamentorum [illegible] usus, & efficacia optime innotescant: nam quæ ad hujus eruptionis sanguineæ causas, & curationem explicandas proferimus, ad ceteras quasque hæmorrhagias immanes accommodari possunt.

Observatio satis vulgaris est, sanguinis è naribus effluxum plerisque hominibus propter magnas occasiones passim evenire; nam quoties sanguis vel ob propriam turgescentiam, vel ob vasorum laxitatem, erupturus, alicubi viam facere, aut invenire aptus est, naturæ instinctu quodam sæpissime ad nares, quasi partem facillime aperiendam dirigitur. Vasa è quibus ibidem effluit, sunt propagines rami Arterialis à Carotide, postquam Cranio superato cerebri basin attigit, profecti; hæc enim juxta processus mamillares procedens, plures surculos quaquaversus a se dimittit, quorum aliqui notabiles, cum nervis olfactoriis foramina ossis cribrosi transientes, per membranam glandulosam summi naris antractus investientem distribuuntur. Arteriæ hæ nasales, à carotidis trunco, intra cranium primo abscedentes, sanguinis partem maxime serosam a cerebro anticipant, atque serum ipsum, & recrementa alia aquosa, in naris glandulas, velut propria istius regionis emunctoria deponunt, unde in cavitatem ejus destillant. Quapropter siquidem Arteriolarum istarum oscula propter seri exudationem semper paululum dehiscunt, nihil mirum est, si ipse sanguis turgidior factus, eadem (quæ non raro ex se nimis laxa sunt) paulo amplius reserans foras erumpat. Profecto hoc tum fieri, tum sanguinis emissarium ordinarie, aut pro data occasione recludi aptum, cerebri, aut præcordiorum, imo nonnunquam totius corporis magnas incommoditates præcavet aut curat.

Namque imprimis hac via serum (prout dixi) à capite derivatur, cumque vasorum istorum ora à Pharmaco nari immisso vellicantur ac

irritan-

irritantur, serum exinde copiosius elicitur; quod tamen non a cerebro descendit, (uti vulgo putatur) sed ne ipsum petat, per arterias hasce nasales anticipatur; e quibus cum errhinorum usu uberius exprimitur ac emulgetur, propterea cerebrum magis serenum, & nebulis immune evadit. Dein secundo ne cerebrum à sanguine impetuosius inundante obruatur uspiam, portio hujus per hæc vasa abscedens, & foras erumpens facile impedit.

At vero interdum accidit, hujusmodi hæmorrhagiam in morbum, potius quam remedium cedere. Si quando enim sanguis à nare crebrius, & copiosius quam par est effluet, si non vita illico ob nimia ejus impendia periclitabitur, exinde tamen reliqua cruoris massa depauperata, & crasin suam amittens, diathesin Cachecticam, & non raro hydropicam acquiret; quemadmodum in superioribus satis clare innuimus: ubi insuper ostendimus hujusce affectus Ætiologiam, cum aliis hæmorrhagiis ni is communem, aut in sanguiniis, aut in vasorum, aut simul in utriusque horum vitio consistere.

1. Sanguis per se hæmorrhagiam inducens, aut quantitate, aut qualitate peccat; proindeque dum occasionaliter effervescit, intra vasa contineri nequit, quin eorundem ora aut distendendo aperiens, aut acrimonia sua reserans, foras exilit: quibus accedit, quod sanguis interdum in compage solutus & quasi venenatus, circulationis filo continuando impar evadit, quatenus nimirum portiones ejus ab invicem decedentes, partim in carne aut cute defigantur necrosin passæ; partimque erumpentes, hæmorrhagias immanes & non raro lethales cient; uti passim in febribus malignis, & aliquatenus nonnunquam in scorbuto cernitur. Attamen sanguis mera quantitate, aut acrimonia peccans nisi vasorum culpa etiam superveniens effluxum ejus proritet, aut facile nimis permittat, raro in hæmorrhagiam immanem erumpit.

2. Itaque vasa sanguifera, quoties ad affectum istum producendum conspirant, in vitio esse solent, vel primo quatenus ob fibras nimis laxas, & debiles, oscula illorum dehiscentia, sanguinem ex arteriis in venas non expedite transvasant; quod vitium in scorbuticis, & cachecticis passim contingit; vel secundo quatenus ob easdem fibras motrices spasmodice affectas, & convulsas, sanguis huc illuc, & inprimis versus caput impetuose correptus, propter continuandum circulationis filum erumpere cogitatur; prout ex Ægrotantis casu (quem infra subdemus) plane apparebit.

Quoad Prognosin, etsi primo immoderatus sanguinis fluxus, in variolis, morbillis, febribus malignis, ac in peste semper malum portendat, eumque sisti expediat; attamen non meris refrigerantibus aut revulsoriis cohiberi, sed per hydrotica temperata in diaphoresin commutari debet.

2. Hæmorrhagia narium haud immanis, in cachecticis cum pulsu debili, & sudore frigido, multo periculosior est, quam valde copiosa in hominibus sanguine præfervido, & pulsu satis forti præditis.

3. Morbo huic propter sanguinis dyscrasiam, simulque vasorum laxitatem obnoxii, si insuper fibrarum Arteriolarum diathesis spasmodica accedat, longe difficilius curantur; & non raro, propter magna sanguinis impendia, ad extremos languores rediguntur.

4. Quibus febricitantibus sanguis multus è naribus effluet, & morbum non judicabit, sæpe loco criseos, affectio delira aut soporosa succedit. Restant plurima alia circa hæmorrhagiam prognostica, olim ab Hippocrate accurate notata: quæ tamen ad συμφλεγμον proprie spectantia hoc in loco præterimus, siquidem fere tantum affectus hujus in genere therapeia hic intenditur.

Circa quam tres erunt primariæ indicationes, scilicet Curatoria, vitalis, & præservatoria. Duæ priores symptoma quoties urgebit illico sistendum respiciunt; ac ultima morbi causam, quo minus, aut nonnisi minimæ hæmorrhagiæ insultus redeant, tollendam satagit. Præterea hæmorrhagia alio modo sine febre, & nonnihil diverso si cum illa urgebit, tractari debet.

Si quando igitur circa febrem, sanguis multus e nare effluxerit, illico ut remedius [illegible] opus fuerit, tres erunt præcipuæ medendi intentiones, simul omnes in praxin sumendæ Viz, sanguinis turgescentia, quo minus in [illegible] inordinatas aptus fuerit, compescatur. Porro itidem detur opera, tum ut fluxio ejus a naribus avocata, alio divertatur, tum ut vasorum ora intra nares dehiscentia occludantur: in quos fines remedia, tum externa, tum interna quam plurima ac diversimoda adhiberi solent; de prioribus ordine ac breviter dicemus.

Primo igitur Ægrotans cum situ capitis erecto quietus maneat, dein brachiorum, & crurum artus una plures, sed non omnes ligaturis arctis constringantur; qui tamen subinde solvi, & in alias partes transferri debent; namque omnibus simul, & diu ligatis, propter sanguinem in externis detentum, & a corde nimis exulantem, leypothymias terribiles accidisse novi; secus autem hoc remedium prudenter adhibitum non raro juvat. Quippe cum hac ratione sanguis in membra per arterias excurrens, inhibetur ne statim per venas redeat, impetuosior ejus in caput latio impeditur. Porro per artuum ligaturas dolorificas, arteriarum carotidum fibræ musculares à spasmis, quos sæpe ineunt, avocantur.

2. Ad sanguinis [illegible] à naribus devocandam, quandoque expedit venam in brachio, aut pede aperire. Quippe quo plus sanguinis per arterias ad venæ sectionis locum feratur, eo minus erit affluxus ejus ad nares. Attamen hæc administratio non usque adeo semper juvat, quin effectus ejus contrarius nonnunquam accidit; prout supra in Hæmoptoe notavimus. Cujus ratio est, quod vasa subito & non satis depleta, humores incongruos prius ejectos, & intra poros stagnantes, denuo resorbent; à quibus sanguis, illico in majorem turgescentiam eruptivam accietur.

3. Frigida fronti, ac temporibus, etiam nuchæ, ubi arteriæ vertebrales ascendunt, applicata, vasa constringi, & sanguinis affluxum nonnihil reprimi, aut repelli faciunt. Attamen male est, quod nonnulli venis jugularibus Topica infrigidantia adhibenda consulant; ita namque sanguis in recursu tardatus, uberius e naribus effluet. Porro quod usitatum est lintea, aut spongiam

giam aceto madefactam, pubi & genitalibus applicare, haud alia ratione, quam ligatio membrorum juvat; in quantum scilicet sanguinis venosi refluxus impeditur. Aquæ frigidæ in faciem subita ac inopinata aspersio, quatenus terrorem incutit, hæmorrhagiam non raro sistit.

4. Cucurbitæ hypochondriis, illis, internis femoribus, imo & pedum plantis applicandæ, apud medicos tum veteres, tum recentiores propter sanguinis ῥοπὴν a naribus devocandam, celebre remedium habentur. Et quidem hujus ratio facile constat; quia scilicet ventosâ imposita, per orificii spatium, aeris impulsu prohibito, & circumcirca aucto; illico sanguis & humores, imo & vapores, & partes solidæ, ab alia quavis tendentia avocati, versus inane cucurbitæ substratum pelluntur.

5. Frictiones extremorum a quibusdam practicis in hoc affectu commendantur, quas tamen non usque adeo utiles, imo vix tutas censemus, quia licet sanguinis ad pedes aut manus appulsum majorem sollicitant, adeo nihilominus reditum ejus accelerant, ut tota cruoris massa in effervescentiam concitata, de ῥοπῇ ejus ad nares violentiore periclitetur.

6. Zacutus Lusitanus inter revulsoria remedia, proponit cauterium actuale utrique plantæ pedum applicandum; & Crato digiti minimi ex eodem latere incurvationem, quod siquidem nullo cum negotio fiet, experiri oportet, non ita de remedio altero consulimus, nisi juvandi ratio esset certior, quæ dolorem & claudicationem insecuturam compensaret.

7. Leipothymia quocunque modo excitata, hæmorrhagiam ut ut contumaciam illico ut plurimum sistit; quare cum αἱμοῤῥαγοῦντες languidi e lecto eximuntur, aut Phlebotomiam etsi parciorem timidi admittunt, vel membra habent diutius ligata, vel timore quolibet ficto subito perterrentur aliam quamvis occasionem, in syncopen sive animi deliquium incidunt, sanguinis e naribus effluxus e vestigio cessat. Cujus ratio satis evidens est; quia quamprimum cordis motus fatiscit, illuc statim & sanguis, & spiritus ruunt proinde ut effluxus omnis exterior derepente sistatur, & qui immodicus antea fuit non denuo repetat.

8. Ultimo in loco, ad reprimendum sanguinis e naribus effluxum, recenseri debent remedia quæ modo occulto, & per sympathiam, aut antipathiam operari persuadentur; cujusmodi imprimis sunt, pulvis sympatheticus, ex vitriolo Romano per solem æstivum ad albedinem calcinato; item ligni e fraxino virgineo sive primum arborescente, & circa momentum, quo sol Tauri signum ingreditur, incisi portio: cujus remedii efficaciam, in nupero bello civili, pro sistendis militum vulneratorum hæmorrhagiis, plures fide digni probatam testantur. Quin etiam adhuc nonnulli hoc cum multa fiducia, in quibusvis sanguinis eruptionibus præscribunt. Hujusmodi effectuum, si modo sæpius eveniant rationes me latere fateor. Porro nec minus empiricum & remedium ἄλογον videtur, quod sacculus e serico, cui bufo siccatus includitur, supra ventriculi scorbem gestatus, hæmorrhagiam quamcunque sistat, ejusque reditum præcaveat: nisi forsan (juxta Helmontii Ætiologiam) applicatura ista Archæum terrefaciens, sanguinem illico perculsum, ab excursu suo inordinato recedere aut desistere cogat.

Restant multa alia ἐμπειρικὰ celebria, quorum operatio ad causas occultas, & virtutem quandam secretam referri solet: uti sunt monilia ex lapide hæmatite collo suspensa, item usnea, sive muscus cranii humani, manu gestata; epithemata ex foliis urticæ contusis, & plantis pedum ac volis manuum applicata; cujusmodi administrationes empiricas cum citra molestiam aut sumptum adhiberi possint, non est ut recusemus: præcipue siquidem in casu periculoso fere nihil non agendum sit, cumque ejusmodi applicationes eo respectu interdum juvent, quod ægrotantis imaginationem corroborant.

Dum hujusmodi administrationes externæ, ad sanguinis effluxum a naribus reprimendum, aut devocandum usurpantur, etiam topica alia naribus indantur, quæ vasorum ora dehiscentia occludant; in quem usum liquidorum injectiones turundæ, pulveres insufflandi, & suffitus præscribi solent, quibus non juvantibus, ultimo ad escharotica devenitur.

9. Inter liquida, non modo prima, sed instar omnium habetur, solutio vitrioli in aqua fontana facta, Quidam hanc pro magno secreto & certissimo ἴαμα venditant. Profecto eadem vulneri recenti applicata, quatenus vasorum decissorum extremitates corrugando occludit, sanguinis fluxum cohibet, ac potenter sistit. Verum applicatio ista in hæmorrhagia narium, ubi sanguis ad arteriolarum oscula dehiscentia delatus, excipi debet a venis, quatenus his æque, ac potius quam illas occludit, minus, ac sæpe non omnino prodest, prout sæpius expertum novi. Paratur medicamentum hoc, ex vitriolo viridi, viz. Hungarico, aut Nostrate etiam ex vitriolo Martis factitio, in s. q. aq. fontan. dissoluto. Scio nonnullos commendare vitrioli Romani solutionem, quam non tantum injiciendo, adhibere solent. Quin & aquam ex infusione vitrioli albi, cum bolo & camphora paratam, tum ad vulnera, tum ad alias hæmorrhagias frequenter, & quidem utiliter usurpatam novi.

10. At vero siquidem aqua nari injecta vasorum osculis non satis adhæret, sed a sanguine erumpente eluitur, priusquam virtutem suam exerere possit; idcirco potius expedit, vel pulverem stypticum insufflari, turundam aquæ vitriolicæ intinctam, aut per se, aut pulvere astringente imbutam, ad naris summitatem intrudi. In hanc rem pulveres styptici plures ac diversimodi præscribi solent; ego sæpissime utor aut croco martis ad summam rubedinem calcinato, aut pulvere vitrioli camphorati, aut fuligine vitriolica de fundo cacabi ænei veteris derasa, cujus pulverem in hoc casu sæpe cum successu expertus sum. In obstinatis hæmorrhagiis aliisque remediis non cedentibus, turunda, cujus summitas colcothare caustico imbuitur, naribus altissime immittatur, ut vasorum osculis inustis, & eschara obductis sanguinis effluxus omnis illico sistatur. Errhina multa alia ἐμπειρικὰ apud practicos celebria habentur, cujusmodi sunt stercus porcinum naribus intrusum, quod tetro odore terro sanguinem effluxurum repellere putatur: item fumus sanguinis in ferrum candens exstillantis, in narem

rem

rem repercussus, cujus etiam ita combusti pulvis intus exhibetur. Usnea sive muscus cranii humani inhumati naribus inditus, ad hunc effectum à nonnullis valde commendatur: sed hujusmodi applicationes posteriores si quicquam omnino valent, ad Ætiologiam sympatheticam referri debent.

Hæc de remediis ἐγχειρήσει externis, quorum virtus, & efficacia nimul ab internis tempestive exhibitis & cooperantibus promoveri debet.

Itaque victu tenui instituto, & Ægrotante in situ erecto, aut non multum supino se continere jusso, dum administrationes prædictæ ordinatim adhibentur, medicamenta in eundem finem appropriata etiam intus sumenda præscribantur. Hujusmodi remediorum duo præcipui erunt scopi, viz. primo ut sanguinis effervescentia sive incensive fermentativa suppressa, liquor ejus intra vasa coercitus, placide circuletur. Secundo, ut cordis motus impetuosior, sanguinem nimis rapide circumpellentis per sufflamina idonea deprimatur.

1. Intentio prima ejusmodi medicamenta requirit, quæ sanguinis accensionem nimiam supprimunt, ejusque fermentationem indebitam sedant, in quos usus sequentia præscribere soleo.

℞. Aq. plantaginis, papaveris Rhead. portulac. spermatis ranarum, ana ℥iiij. syrupi nymphææ ℥ij. salis prunel. ʒ j. m. f. julap. dosis ℥ iij. ter aut quater in die.

℞ Aq. hordei lib. ij. flor. rosar. rubr. Mj, spir. vitrioli q. s. ad gratum acorem, sive circiter ℥ß. f. infusio tepida, ad tincturæ extractionem, adde syrupi de succo hyperici ℥ij. dosis ℥iij. vel iiij. ad libitum sæpius in die vel noctu.

℞. Folior. urticæ urentis, plantaginis, ana M iij. contusis affunde aq. plantaginis ℥vi. f. expressio fortis, sumatur.

2. Propter secundam intentionem, viz. ad cor vehementer nimis pulsans sufflaminandum hypnotica & opiata conveniunt.

℞ Aq. papaveris Rhead. ℥iij. syrupi Diacod. ℥ß. misce, f. haustus sumendus hora somni, vel.

℞, Conserv. rosar. rubr. ℥j. ß. pulv. sem. hyoscyami, papaveris albi, ana ʒ. ii. syrup. papaveris q. s. f. opiat. dosis qu. nucis moschat. sexta vel octava quaque hora Vel,

℞. Laudani Cydoniati ʒ j. dosis gut. xv, bis in die in vehiculo idoneo.

Hæc de Hæmorrhagia immodica, ejusque remedio quando sine febre contingit: quæ vero in febre eveniens, propter nimia sanguinis impendia sisti debet, vel est Critica, propter accidens quoddam in immoderationem excurrens, ad quam methodus, & medicamenta modo præscripta, cum cautione quadam, & respectu ad febris statum habito, accommodari possunt; vel est mere symptomatica, quæ in febre maligna, petechiali, variolis, morbillis, aut peste excitata, remediis supra dictis repelli, aut sisti vix potest, aut debet, Sanguinis enim emissio non convenit; Topica repellentia, item julapia vel decocta refrigerantia, aut narcotica, locum non habent: præcipua medendi intentio [illegible]it, ut hæmorrhagia in diaphoresin commutetur; nam sudore blando excitato, fluxus sanguinis, si non admodum sit periculosus, frequenter sponte cessat.

℞. Aq. ulmariæ, tormentillæ, ana ℥iiij. cordialis frigid. Saxon. ℥ij. Theriacalis ℥ß, Aceti ʒ. iij. syrup. e Corallis ℥ß. confect. de hyacinth. ʒ. ij. f. Julapium, dosis cochl. vi. tertia quaque hora.

℞. Pulv. Bufonum præp. ʒ ß. camphoræ gr. ij. sumatur cum Julapio prædicto sexta quaque hora, vel.

℞, Confect. de hyacinth. ʒ iij. pulv. Pannonici rubr. ʒj. syrup. e Corallis q. s. f. Confect. dosis qu. nucis moschat. alternis horis.

℞. Radic. Bistortæ tormentillæ, ana ℥j. folior. ulmariæ, pimpinel. Jujulæ, ana Mj. C. cervi usti ʒ ij. rasur. eboris, C. cervi, ana ʒ ij. coquan. in aq. fontan. lib. iij ad ij. adde circa finem con. rosar. rubr. ℥iij. f. colat. dosis ℥iij. sæpius indie.

2. Hactenus de Indicatione prima Curatoria, una cum medendi scopis, & Remediorum formulis ad Hæmorrhagiam e nare, cum, vel sine febre contingentem destinatis. Indicatio secunda vitalis solummodo victum tenuem, Cardiaca temperata, & Ægrotantis tractationem idoneam præscribit, Priorum apparatus adeo parvus, & facilis est, ut non opus videatur ad ea modum. & regulas particulatim designare. Circa posteriorem præcipua quæstio est, utrum αἱμοῤῥαγοῦντας in, vel extra lectum detinere oporteat. Extra dubium est languidos, & crebræ leipothymiæ obnoxios, nisi forsan tentaminis curativi (prout supra innuimus) gratia, excitandos non esse; quoad alios minus imbecilles ita statuendum videtur. Quorum sanguis ob poros constipatos non facile transpirat, atque à lecti calore incitatus ille in turgescentias majores, & eruptivas aptior est, expediet eos non tantum extra lectum donec sanguis effluet manere, verum insuper nonnunquam, per applicationes externas, in toto corporis habitu, aut saltem in plerisque membris infrigidandos esse. Quamobrem Fabricius Hildanus narrat se quendam maxima narium hæmorrhagia correptum, post multa præsidia ordinaria incassum tentata, labro aqua frigida impleto immersisse, & subito curasse. Cum pari item successu, Riverius alium simili modo affectum, lecto exemptum, & super mattam laneam in pavimento recumbere jussum, linteis oxycrato madidis per totum corpus fovebat. Attamen hæc methodus non passim omnibus, aut omni tempore convenit; verum e contra quorum sanguis halituosus & poris apertioribus potitus, facile evaporat, & à calore moderato ambiente in sudorem exolvi, & proinde sedatius habere solet, eos intra lectum manere convenit, non modo dum sanguis erumpit, sed quamdiu eruptio ejus subinde redire periclitatur. Profecto ob hanc rationem est, quod plures hæmorrhagiis immanioribus obnoxii, durante æstate, quando liberius transpirant, eo morbo immunes degunt, ut gente vero frigore brumali, ob poros constrictos, insultus eos magis crebros, ac diros patiuntur.

3. Indicatio tertia præservatoria, quæ morbi istius causam tollendam respiciens, sanguinis eruptiones aut inhibet, vel easdam rariores,

aut minores reddit, binas hasce præcipuas medendi intentiones suggerit, viz Primo ut sanguis ad temperiem & mixtionem debitam restitutus; intra vasa absque turgescentiis, & eruptionibus placide circuletur. Dein secundo ut vasa sanguifera, quoad osculorum conformationes, & fibrarum muscularium tenores, usque in statu legitimo contineantur; ita ut neque sanguinis in caput ... inordinatas illa efficiant, aut e nare effluxus sinant. In utrosque hos fines imprimis sanguinis nimia copia, & magna impuritas, per phlebotomiam & catharsin tempestive celebratas, sedulo præcaveantur; dein propter ... ejus procurandam & conservandam, alterantia sequentia, aptis medendi temporibus exhibeantur.

♃. Conserv. rubr. Cynorrhodii, ana ℥iij, pulv. santalorum omnium, ana ʒ ß. corallii præp, ʒj. croci martis rubicundissimi ʒii. f lis prunel. ℈iiij. cum s. q. syrupi e coralliis, f. electuarium, capiat primo mane, & hora somni qu. nucis castaneæ vel per se, vel superbibendo aq. destillat. sequentis ℥iij.

♃. Summitatum cupressi, Tamarisci, ana Mviij. summitat. hyperici, Tamarisci, equiseti, ana Miij. santalorum omnium contus. ana ℥j. micæ panis albi lib. ij. Minutim concisis, attun de lactis recentis lib. viij. destillentur organis communibus; edulcoretur quæque dosis inter sumendum, cum s. q. syrupi e succo plantaginis.

♃ Folior. plantaginis, beccabungæ, urticæ urentis, ana Miij. contusis affunde aq. præscript. lib. f. Aq. cinnamomi tenuioris ℥ij. f. expressio fortis dosis ℥iij. ad iiij. mane hora nona & quinta p. m.

Hujusmodi medicamenta sumantur vere ac autumno per xx. aut xxx. dies. quandoque leniter catharticum intercalando. In æstate vero bibantur Acidulæ chalybeatæ per mensem, quibus in hoc casu non datur præstantius remedium. E multis quæ præsto sunt hæmorrhagia laborantium ac curatorum exemplis, libet modo unicum, sed rariorem, hic proponere.

Nuper ad distans consulebar, pro generoso quodam sanguinis eruptiones crebras, & immanes, modo ex naribus, modo vasis sedalibus, aliquamdiu passo. Huic Phelebotomiæ ex amicorum suasu frequenter celebratæ, nihil profuere; imo sæpissime post venæ sectionem in sudores frigidos, ac leipothymias incidens, atque sanguinis eruptionibus nihilominus obnoxius, multo deterius habere solebat. Huic ego nondum viso julapia, & decocta refrigerantia, & Anodyna, item herbarum expressiones succulentas, aliaq. sanguinem refrigerantia præscripsi; verum etiam his (quasi omnia adhuc essent à scopo eliena) nihilo melior adfuit successus. Tandem rus ad eum invisendum accersitus, reperi affectionem. qua laborabat iste mere aut potissimum spasmodicam fuisse; quippe cum sanguis quotidie erumperet, pulsus erat debilis, extrema frigebant, & vasa omnia quasi nimis inanita conciderunt; porro Ægrotans vertigine fere continua, ac cordis tremore, & subinde leypothymia, aut metu ejus afficiebatur. Profecto tantum aberat ut sanguis ob plenitudinem, aut turgescentiam nimiam è vasis erumperet, ut potius è contra rivus ejus admodum depressus, & tenuis, vix circulationis fluento tuitinendo par videretur. Attamen quod res fuit, sæpius in die perientiscebat in corpore suo aliquid modo, tumum, modo deorsum sub flatus specie confestim obrepere, & plerunque motus illius tendentiam, sanguinis e naribus, aut hæmorrhoidibus effluxus sequebatur; hinc ut facile concludere esset, vasorum sanguiferorum fibras, quibus contrahuntur illa, motrices spasmo affectas, sanguinis fluvium, ut ut tenuem, & dimissum, huc, illuc morripuisse, & subinde in eruptiones compulisse: quod item facilius evenit, in quantum vasorum ora laxa, & dehiscentia, cruorem ad ea compulsum absque remora debita effluere sinebant. Ætiologiam hanc medendi methodus instituta, quatenus tali supposito innitens feliciter successit, plane comprobat; nam Phlebotomia: & medicaminum ... usu deinceps omisso præpscripti usum pulveris sequentis, cujus dosin sexa quaque hora, cum julapio idoneo sumebat.

♃. Pulv. radic. pœoniæ maris corallii rubr. margaritarum, ana ʒj. eboris, oculorum Cancri, Lapidis hæmatit. ana ʒß. lapidis prunel. ʒj f. Pulvis dosis ℈ß.

♃. Aq. ceras. nigr. ℥viij. meliss. cinnamomi hordeat. ana ℥ij. Theriacalis ℥j. syrup. è coralliis. ℥iß.

Ceterum præcepi, ut ligaturæ quibusdam locis ex situ constanti, & subinde aliis pro data occasione, tum ad sistendos, tum ad intercipiendos vasorum spasmos adhiberentur; atque hujusmodi remediis, & administrationum modis sine ulla morbi recidiva brevi convaluit. *Thomas Willis. Pharmaceutices Rationalis Par. .*

Trifariam sanguinem e suis vasis effluere posse Medici communiter arbitrati sunt, nimirum per Anastomosim, Dieresim aut diapedesim. Anastomosis a vasorum mollitie, & sanguinis plenitudine. Dieresis ab humore acri, vehementi medicamento, ictu, casu, vulnere, Diapedesis a venarum raritate, & sanguine tenuiori, serosiorique fieri dicitur. at plerumque prodit sanguis a suis conceptaculis, aut ab acido in se contracto, aliundeve suggesto; aut ab alkali abundantiori, acido convenienti non coercito. Utrumq; enim cum moderationem non servant, fluxum sanguinis promovent: ut in scorbuticis, hecticis, ictericis, sæpe sæpius experimur.

Quocumque modo sanguis è naribus effluat, nisi virium imbecillitatem, ex pulsu languido, visus, & auditus hebetudine, capitis languore, tactus tepore; aliisque symptomatis, indicatam minetur, non statim sistendus est. præsertim cum critice erumpit, & cum manifesto levamine patientis. Sic capitis dolores, febres ardentes, phrenitides hystericas affectiones ex mensium suppressionibus, spirandi difficultates: aliasque ægritudines per narium hæmorrhagiam non raro curatas vidimus. Quin & plerosque novi, qui a redeunte per certa intervalla ejusmodi profusione nedum salubriter vixerint, verum etiam a gravibus morbis immunes, in quos facile laberentur, suppresso sanguinis exitu. Quare solum cum nimius est, vel immoderatus, aut etiam grave damnum inferens, puta singultum, aut convulsionem, ut dicitur 5. aph 3. quo citius fieri

citius fieri poterit sisti debebit. Consueverunt autem vulgares Medici in hanc rem, venas, & quidem e remotioribus partibus, incidere, putantes hac ratione sanguinem fluentem in oppositum cursum derivatum iri; deinceps frictiones, ligaturas, cucurbitulas, etiam sub hypochondriis adhibendo: imo si diæresi, & vitio acrium humorum sanguinem promovere decernant, purgantia quoque medicamenta propinant; indicta interim diæta ex cibis refrigerantibus, & adstringentibus potibus. Nonnulli præterea gelida aqua, quin & nive ipsa frontem, & collum perfundunt: naribus acetum ingendum præcipiunt, aliosque liquores refrigerantes, succum sempervivi, solani, plantaginis; iisdemque testes pariter madefaciunt, & hepatis regionem unguento rosarum, aut santalorum inungunt.

At tutius, & facilius cohiberi ab aliis visus est sanguinis fluxus sola bursa pastoris contrita cum ovi albumine, & aceto commista, ac fronti applicata. Quidam nari stillanti ferrum ignitum admotum profuit, vapore sanguinis torrefacti naribus suscepto Caro bubula recens acerrimo aceto conspersa, & occipitio imposita contulisse scribit Hoeferus. Pulverem bufonis exiccati in nares inditum, idem præstare notat Hartmannus. Urtica contusa sisti hæmorrhagias refert Borellus. Et Boyle, musco cranii humani in manu detento. In Ephemeridibus Germanis ann. 1670. obs. 24. refertus pulvis mirificus, qui componitur ex alumine crudo, & lacca Pictorum: admoveri autem is debet naribus, vel etiam immitti. Solo aluminis contactu fluentem sanguinem ex vena secta cohiberi testatur Borellus: putorque idipsum haberi à Vitriolo, ejusque colchotare; unde atramentum ad idem utile quoque esse subdit. Curatum similiter ab hæmorrhagia alium memorat oxycrato, pannis scilicet eo madidis toti spinæ admotis, sæpeque renovatis: testaturque Riverius hoc remedii genus aliis feliciter cessisse, itemque oxycrato naribus attracto stillantem inde sanguinem stetisse. Acetum quoque rosarum è directo naris sanguinem fundentis inditum ad guttas aliquot sistere hæmorrahagiam meminit in observationibus communicatis. Cinere chartarum albarum combustarum naribus excepto, & frusto cretæ albæ digito annulari detento, è regione naris unde sanguis extillat. donec incalescat, illum supprimi pluries se observasse commtetur Forestus, Fimus porcinus olfactus proclamatur ab eodem, itemque à Rulando, Mizaldo, Riverio, & Hoefero: sicut pariter stercus asininum à Roderico à Castro: atque ab aliis vitriolum ustum Galenus 5. meth. cap. 5. cum ovi albumine miscet thuris partes duas, aloes partem unam, additis pilis leporinis ex ventre excerptis, & minutissime concisis. At cæteris præstantiorem experientia sæpius testata est pulverem sympaticum dictum ex Vitriolo ad solem æstivum in pulverem album ad formam calcis redacto; cujus vires, & usum declaravit Kinelmus Dygbæus peculiari libello de pulvere sympathetico, & post ipsum alii plures, quos legere est in Theatro sympathetico.

Intrinsecus vero assumenda commendantur alia complura. Apud Robertum Boyle deutilitate naturalis Philosophiæ mentio fit de quodam electuario composito ex seminibus hyoscyami, & papaveris albi singul. ad ℥ii. & cons. ros. ℥j. quo ad dosim nucis myristicæ Medicum quendam enormes hæmorrhagias narium, uteri, & aliarum partium brevi sanasse testatur. Succus urticæ mirabilis quoque dicitur Riverio, tum per os exhibitus ab ℥ iv. tum naribus excéptus, & fronti, ac temporibus applicitus. Aquæ etiam spermatis Ranarum, plantaginis, & nymphææ optima creditur Hoefero cinis Ranarum, & sperniola Crollii, efficax ab eodem, & ab aliis fertur; atque à Petræo Nitrum fixum, nihil præstantius esse, inquit ibid. Hofmannus, radice zizaniæ: & thomas bartholinus faba rubra in vino decocta. aquam bursæ pastoris ad ℥j. cum guttis x. olei martis, sanguinis per nares effluxum perfectissime sistere tradit Jo.Petrus Faber. Præparat que Hartmannus crocum Martis, quem ad gr. iv. cum aqua plantaginis exhibet. Laudanum opiatum, assumptum, vel naribus intrusum commendatur ab eodem, præter alia plurima apud relatos auctores videnda.

Enarrata hæc medicameta convenire quoque possunt hæmorrhagiis vulnere contingentibus. At vero speciatim ad sistendum sanguinem ex vulneribus experimento comprobatum edocet Borellus alumen esse in venarum orificiis intrusum. Heurnius ad Fernelii Pathologias recipit caphuræ ʒ j. radici tormentillæ, & boli armeniæ veræ singul. ʒ. ij. in pulverem redigit, huncque stupa aceto madefacta excipit, & vulneri in mittit. Acetum etiam asperrimum cum æqua portione croci Martis, & semisse colchotaris, pari ratione permiscet, & cum stupa adhibet. Apud Weckerum certo quoque experimento comprobatum refertur ex Rantzovio sanguinis profluvium ex vulneribus supprimi imposito cataplasmatis instar panno lineo, quo ranarum ova, ineunte vere, excepta fuerint, ad solem exiccato, unguento Paracelsi Herculeo dicto magna vis tribuitur in cohibendo ex vulnere fluentem sanguinem, de quo Crollius, Goglenius, Helmontius, aliique, Anselmus Boetius de jaspide testatur eam collo gestatam sanguinis fluxum illico sisti: in quam rem historiam narrat cujusdam fæminæ, quæ sex annos hæmorrhagia laboraverat, a Jaspide sanatæ: inquit autem Jaspidem fuisse rubrum, *Lucas Tozzi Medicinæ Practica lib. 1.*

Consultationes

Pro perillustri, ac Excellentissimo Iur. Pekaliminense fluorem sanguinis ab ore patiente.

Perillustrem & excellentissimum virum solicitari à fluore sanguinis ex ore, referunt excellentissimi curantes; Cæterum quoniam sanguis ab ore prodiens potest vel à capite, vel thorace, vel à partibus oris prosilire, ea propter locum affectum distinguere interim oportet; quoniam igitur tussi non excernitur, à thorace non potest exire, verum quod à capite, aliqua potest esse suspicio propter hæmorrhagiam, quam alias passus fuit vir perillustris, ac ut quod ingenue sentio libere fatear, puto ego per palatum sanguinem hunc à capite emanare quasi

do sanguis usque adeo copiosus excretus ab ore, à thorace minime proveniens, nulla ratione possit a gingivis tantum, vel alia qualibet oris parte prodire, atque hoc eo magis, quoniam arbitror nobilem patientem absque sputationis occasione, sponte inquam, sanguinem excernere, quem ideo à capite non est dubitandum provenire, sed quod a gingivis idem prodeat, indicio est, præter sensus testimonium, simplex expuitio sanguinolenta.

Quam ob rem ad causas descendens dico, quod cum symptoma hoc sit secundarium in genere excretorum præter naturam, necessario dependet ab actione aliqua læsa, quæ nulla alia interea esse potest, nisi quæ facultatis est retentricis, cumque actio qualibet ex Galeno tertio de sympt. causis, primo lædatur vel facultate læsa, vel propter errorem externum, utrumque in casu nostro locum habet, primum enim læditur facultas retentrix vasorum capitis ob anastomosim illorum ut patet ex copioso affatim, atque periodice sanguine excreto, læditur pariter & facultas retentrix gingivarum propter diapedesim, quoniam cum nulla fiat in illis corosio, atque sensu judice exiguus admodum, calidus, & mordax sanguis excernatur, necessario hunc ipsum pertransicolationem exire, est necessarium, quamquam & apertis exiguarum venarum ad illas pertingentium osculis, non sit impossibile sanguinem prodire modo dicto Error aute externus est vitium sanguinis tum in quanto, unde nascitur Anastomosis, tum in quali, unde diapedesis, nasci etenim illam à copioso sanguine fatetur unusquisque, sicuti & hanc ex calidiori, atque tenviori, defluit sanguis hic propter iecur a toto corpore in partes prædictas per transmissionem, uti ad locum imbecillum, quemadmodum hæmorrhagia prægressa videtur attestari propter iecur quidem, quoniam ut calidum, & humidum plurimum sanguinem gignit, ut vero calidius factum ab erroribus externis, & in victu proprietatis sanguinem secundum qualitatem culpatum gignere potest, Quibus ita constitutis, quoniam à qualibet sanguinis evacuatione immodica, spiritus dissipantur, calorque natiuus maximam jacturam patitur, non est mirum, si ciborum inconcoctio, flatulentia, cœteraque huiusmodi ventriculi symptomata, & animalis facultatis imbecillitas fiant; Ad hæc quoniam in qualibet sanguinis evacuatione agitatio maxima in ejusdem massa succedit, non mirum si in proposito casu bilis commota in os ventriculi decumbens Cardialgiam, & pro inde lipotimiam inducat.

Quare universa medendi ratio tum in præservationem, tum in veram curationem dirigatur oportet, merito itaque illius copia sanguinis est minvenda, bilis ipsi commixta præpræparanda, ac inde detur banda, tandemque jecur temperandum, caputque, ac gingivæ roborandæ merito vero huius sanguinis impetus in caput est coercendus, per revellentia, & per adstringentia. sanguinemque incrassantia.

Quos scopos assequi, etsi haud impossibile putem, rem tamen operosam valde, atque difficilem arbitror, necnon sine periculo, nam malum est quasi, in habitu, causæ morbificæ sunt adeo intensæ, plura symptomata, eaque non contemnenda complicantur, plures partes, eæque principes afficiuntur, & denique vires propter morbi activitatem, ætatemque declinantem non resistunt, ut jure graviora longo mala superimmineant, sicuti totius refrigeratio, ac phtisis ipsa, sed non ob id ad materias Medicas non est ut descendam.

Et quantum ad Chirurgicas spectat, ad præservationem laudo, ut bis in anno secetur basilica dextra perquatvor dies ante tempus illud, quo symptoma huiusmodi prorumpere consuevit; præterea si studendum ut curationi, probo venæ sectionem in talo, apertionem venarum sedis per hyrudines, siccas cucurbitulas infernis partibus appositas, ac demum lotiones, frictiones, & vincula dolorifica crurum.

Inter medicamenta præservatoria, pro leniendo alvo laudo cassiam cum diacatholico, vel syruptum ros. sol. pro bilis præparatione arridet mihi decoctum in aqua calybeata sonchio, cicorii, acetosæ, hepaticæ cum syrupis de succo cicorii, & acetosæ; purgans vero ex Rhabar. diacatholico, & cassia poterit institui, quibus ad usum deductis cogitandum de secunda præparatione, quæ commode fiet medicamento proposito, additis plantagine, portulaca, atque syrupis ex iisdem simplicibus, & rosis siccis paratis, pro catartico non displicebit Rhab. cum eodem diacatholico cum decocto myrob. citrin, tamarindorum, sem. plantaginis, portulacæ, & acetosæ in aqua calybeata parato dilutum.

Atque ad alterationem jecoris intus probo serum caprinum, vel vaccinum depuratum & calybeatum, cum succo acetosæ, & cicorii exhibitum, quo pertinent thermæ frigidæ tempore debito epotæ, potissimum autem Villenses, Porrectaneæ veteres Beatæ Virginis Patavii, ac tandem Brandulenses, quæ etsi nullum habeant frigoris excessum, summam tamen vim obtinent adstringendi; Exterius commendo jecoris perfusionem cum succo cicorii, hepaticæ, additis speciebus confectionis ex tribus sandalis.

Verum ad capitis robur theriaca recens, saccharum ros. antiquum cum bolo Armena, corallis, & pulvere ophioglossi hora somni decorataplurium facio sicuti & embrocam sincipiti admotam ex thermis prædictis vel aliquo decocto ex arte parato, quod eandem cum thermis facultatem obtineat.

Deinde ad gingivas roborandas convenit frequens oris ablutio cum iisdem thermis, vel cum decocto equiseti ophioglossi, nucum cupressi, gallarum, & malicorii in aqua calybeata facto, huc pertinet & succus plantaginis, in quo liquetur alumen, vinum etiam cydoniorum, extinctionisque lamina au... erit opportunum.

Pro curatione laudo diatragagantum cum bolo in ore detentum, sic & succum plantaginis non solum in ore detentum, verum etiam & epotum, in quem usum pariter facit theriaca recens cum seminibus hosciami albi.

Quibus omnibus compar victus ratio est addenda, quare excellentissimus patiens vitet omnem aeris calidioris, atque ventosi inclementiam, abstineat à gestatione graminum supra caput, atque demum omnes causas externas caput ipsum calefacientes effugiat, cibum

sibi parari

sibi parari curet ad frigidum inclinantem, qui adhuc sit inviscans, unde carnes in aqua calybeata cum pedibus vituli decocta maxime probantur, sicuti & oriza, millium, ac fructus austeri; Condiantur autem cibaria cum succo Arantiorum, corallisque rubris, & alterentur seminibus plantaginis, portulacæ, acetosæ, radice consolidæ majoris, & hujusmodi, Potus sit vini nigri subausteris, pauciferi, quod poterit etiam alterari cum santalis, corpus exerceatur, modeste tamen, ac sine sudoris evacuatione, non statim a cibo, sed ventriculo jejuno, somnus devitetur meridianus, hacque capite humili super pulvinar, non plumeum, sed laneum cum floribus rosarum,& nenufaris, Alvus servetur mollis clysteribus emollientibus, ac postremo studium post cibum, curas, negotia, solicitudinesque quantum fieri poterit, sicuti iram, ac excandescentiam evitare proficuum erit, quibus omnibus ut fœlicem successum D. O. M. benigne largiri velit, exopto. *Julius Cæsar Claudinus in consultationibus Medicis.*

Hæmorrhagiâ Narium.

Juvenis robustus, viginti duos annos natus, ex intemperantiore diæta incidit in febrim synocham, ardore febrili continuo, sed blandiore, sese manifestantem. Hic postquam aliquoties post venæ sectionem esset purgatus, & julapiis convenientibus alteratus, ex muliercularum consilio sumsit medicamentum, nescio quod, vomitum ingentem, cum rosione ventriculi, excitans; quem insecuta est tanta narium hæmorrhagia, ut plus quam 4. libræ sanguinis ex iis jam sit evacuatum; eaque vires ita sunt debilitatæ, ut jam animam agere videatur.

Præterquam quod in hoc ægro à febri afficitur cor & totum corpus, afficiuntur etiam ejus ventriculus & nares; quod ex vomitu, & sanguine à naribus tam copiose fluente, est manifestum.

Morbus præcipuus, qui ipsum jam potissimum affligit, est diæresis & diapedesis vasorum narium; quæ, copiosum sanguinem ex iis emittentes, Hæmorrhagia narium appellantur.

Causa procatarctica hujus morbi est intemperantior illa diæta, qua copiosus sanguis in corpore genitus corruptelamque certam febrilem contrahens, ac synocham febrim producens, antecedentem hujus morbi constituit causam. Is vero vomitorio assumto vehementius agitatus, & in naribus vasorum diæresin & diapedesin excitans, copiosissimumque illum sanguinem ex iis effundens, eoque vires ægri summopere prosternens, continens hujus morbi & symtomatum est causa.

Morbus hic, propter prostratas ægri vires, est periculosissimus. Ideoque neglecta ad tempus febri synocha, quæ forsan hoc sanguinis fluxu cessabit, Curatio ejus protinus est aggredienda,

Eaque in humorum ventriculi acrium attemperatione, solutionis continui vasorum narium unione, & nimii sanguinis fervoris & motus temperatione & moderatione, consistet.

Itaque primo sumat dragm. j ß. salis prunellæ, quod in unc. ij. aq. plantaginis sit dissolutum.

Porro præscribatur tale lac amygdalatum ad acrimoniam humorum temperandam; & vires restaurandas:

℞. Amygdalar. dulc. ℥j. ß. Sem. 4. frig. major. an. ʒj. Papaveris albi ʒiij. Cum aqua decoct. hord. q. s. F. lac amigdalatum. ad lib. j. de quo subinde sumat ℥ij. vel ℥iv. Quantitatem.

Et mox in nares inserantur turundæ ex cotone factæ, & atramento, fungine fumarii, & aceto rosaceo, imbutæ.

Ac præterea acetum rosaceum in aures instilletur.

Item linteum, in aceto madefactum collo frigide erit obvolvendum, & testibus adhibendum aliud linteum, aqua plantaginis frigidissima imbutum.

Ac ligaturæ arctiores brachiis & cruribus erunt injiciendæ.

Cucurbitæ quoque hypochrondriis & scapulis sunt adhibendæ; venæ sectio vero, ob magnam sanguinis emissi copiam, hic prætermittenda.

Victus sit resumtivus ex ovis sorbilibus, jusculis gallinaceis & vervecinis, cum pane candido, & vino tenui oligophoro. Motus corporis, & vehementiora vitentur animi pathemata. Somnus sit paulo longior. Alvus sit arte vel natura laxior. *Henricus Regius apud Theodorum Craanen Medicationum lib. 1.*

Narium Hæmorrhagia immoderata.

Secretarius Illustrissimi Baronis de Funfkirchem *Iohannes Rieder* Austrius, sanguineæ constitutionis & plethoricus, postquam in nuptiarum solennibus vino generoso largius se invitasset, & totam fermè noctem tripudiis & saltationibus consumpsisset, manè domum repetens in narium hæmorrhagiam incidit adeò profusam, ut de vitâ periclitaretur.

Resolutio) Hæmorrhagiam narium fieri per vasorum vel ἀναστόμωσιν, vel διαίρεσιν, vel διαπήδησιν vulgò notum est. Præsens hoc sanguinis copia, nullâ præcedente causâ externa violentâ per quam διαίρεσις fieri poterat. In διαπήδησει verò sanguis in exiguâ tantùm quantitate, & sensim guttatimque quasi transudat.

Occasionem apertioni dedit vini potentis usus largior & immoderata corporis agitatio, quibus supra modum incaluit sanguis, fervidusque redditus, concepto ὀργασμῷ exitum per osculorum in vasis paulò majoribus reserationem sibi paravit.

Fervor itaque sanguinis ante omnia restinguendus: præscriptum est hoc nomine julapium.

℞. Aq. fragor. ℥iv. burs. pastor. endiviæ, cichor. rosar. an. ℥iij. syr. de coralliis Quercet. ℥iij. syr. flor. papaver. rhœad. & fragor. an. ℥iß. succi citri acidi ℥ij. M. Hinc revulsiones institutæ per ligaturas extremorum dolorificas damnatis frictionibus, quibus ut rectè monet Gulielmus Fabritius Hildanus Cent. 2. Obs. 14. sanguis magis incalescit, & fluidior ac subtilior efficitur eodem fine & cucurbitulæ, primò absque, deinde cum scarificatione, scapulis & cervici applicatæ: Mox etiam topica refrigerantia

& adstringentia adhibita. Fronti quidem epithema inductum.

℞. Aq. ros. optim. ℥ iij. folior. quercus ℥ j. aceti rosacei ℥ j. boli armenæ terræ sigillatæ, lapid. hæmathit. an. ʒß. album ovi unius M. Epati vero emplastrum appositum, quod

℞. Cerat. santal. ℥ ß. unguenti infrigidant. Galeni ʒ ij. specier. diatrion santalor. diarrhodon. Abbatis, trochiscor. de spodio an. ʒß. lapid. hæmathit. ℈ ij. ceræ parum. M. F. emplastrum.

Interea etiam & naribus quædam indita ad osculorum in vasis nati occlusionem facientia, additis appropriatis & specificis sanguinem sistentibus.

℞. Lanugin. cydonior tragachant. mastiches, sangu dracon. boli armen. lapid. hæmat. aloes, farin. volat, an. ℈ j. M. F. pulvis subtilissimus ex quò cum albumine ovi & gossypio, vel carbaso fiant turundæ naribus immittendæ, quod dum fit os aqua frigida repletum, teneatur, ne sanguis in fauces irruat.

Pro virium refectione, quæ interdum planè deficere videbantur, aquam nostram cordialem frigidam cum confectione alkermes & tinctura coraliorum exhibuimus, simulque & cordi & pulsibus epithemata convenientia applicuimus.

Sedatâ tandem periculosâ narium hæmorrhagiâ, altero die, resumptis quodammodo viribus, præcautionis gratia plethoram imminuimus venæ sectione in brachio instituta, victumque tenuem & refrigerantem commendavimus, prescripto vini potentioris usu, ac vehementiore cùm animi, tum corporis motu. *Baltassar Timæus in Casibus & Observationibus Practicis.*

Observationes.

Hæmorrhagia Gingivarum in prægnante, lethalis, cum supervenientibus maculis rubris & sudore sanguineo.

Honesta fœmina juvencula, Pastoris in viciniâ conjux, in septimum mensem prægnans, mense Maio ann. 1624. incidit in hæmorrhagiam subitaneam gingivarum, sanguine confertim effluente, die noctuque per septimanas tres continuas, tantâ copiâ, ut aliquot mensuras implere potuisset, unde non tantùm matri, sed fœtui quoque periculum præsentissimum imminebat. Tandem à capite ad calcem usque maculæ succedunt sanguineæ, quas cum sudorifero balneo discutere conaretur, sudores supervenit sanguineus, potissimum circa superiorem corporis partem, iis in locis, ubi ante maculæ sanguineæ sese manifestaverant, quem sudorem postea tanta virium omnium dejectio fuit subsecuta, ut paucis diebus post vitam cum morte commutaret.

Cum 17. Junii 1624. casus hic singularis, à marito prædictæ fœminæ per literas determinaretur, protinus recordabatur lethalis hæmorrhagiæ cujusdam honestæ matronæ, conjugis professoris Giesseni, quæ anno 1622. sub initium Martii febrim continuam patiebatur, ex qua convenientibus remediis adhibitis liberato, circa tempus mensium instans, sub initium Aprilis, incidebat in gravissimam hæmorrhagiam per nares, quam excipiebat sanguinis continua secretio per gingivas, idque tanta copia per quatriduum continuabatur, ut tandem præeunte alvi quoque fluxu sanguineo viribus exhaustis, 8. Aprilis naturæ debitum solveret. Aderat autem hic constitutio corporis macilenta, sua natura ad acrioris sanguinis collectionem disposita, quam præcedens febris, adustione plurimum auxerat; unde propter imbecillitatem ex præcedenti morbo relictam, loco menstrualis evacuationis per uterum, fortè viis ibidem reliquiis peccantis materiæ infarctis, sursum vergebat sanguis acris, sero plurimo dilutus & symptomaticè per nares ac gingivas profluebat. Quanquam verò Dodonæus observ. cap. 15. Virgini cuidam 18. anno mensibus non succedentibus, superfluum sanguinem per oculorum angulos sanguineis lachrymis continuis, aliique per gingivas expulsionem sanguinis moliente natura, segregatum fuisse scribit, eventu salutari quemadmodum superius etiam sub finem observ. 3. varios alios modos annotavimus: distinguendum tamen ubi tale quid accidit naturæ robore concurrente, quod in hoc subjecto laborante deerat, ob morbum præcedentem naturæ viribus labefactatis. Similis vero casus nobis videbatur prægnantis illius in qua recte quidem, propterea quod utero gestaret, mensium defectus aderat, sed symptomaticè tanta sanguinis hæmorrhagia per gingivas superveniebat, idque propter sanguinis acrioris, serosi & aquosi constitutione præter naturam, cujus ratione non tantum ob denegatam adæquatam nutritionem & refectionem, debilitas omnium virium introducebatur, sed insuper etiam reseratis ab acri humiditate serosa sanguinis venarum osculis, præternaturalis, excretio fiebat in gingivis, tanquam partibus mollioribus, aliàs ad sanguinolentiam dispositis, cujus rei exemplum refert Marcellus Donatus lib. 4. hist. Mirab. c. 9. ex Matth. de Grado, qui in Moniali quadam, non ex abundantia humorum, nec propter causam aliquam violentam undequaque per sputum, per nares, per urinam sanguinis eductionem ad 18. libras, vidit, licet natura exilis, macilenta & phlegmatica fuerit, quam tamen ab interitu per narcoticum liberatam fuisse dicit. Imò lienoso cuidam Fabro Ferrario per venulam gingivæ spacio diei naturalis ultro octo libras sanguinis evacuatas fuisse Marcellus ipse testatur, ut pote in quibus etiam sanguis acri sero dilutus abundat. Hinc ego in periculo prædicto, frustrà suasimus illa quæ sanguinis effervescentis ὀργασμὸν lenirent, acrimoniam ejusdem temperarent, & naturam corroborarent, præsertim cùm symptoma rarissimum, nimirum sudor sanguineus, cum maxima virium debilitate superveniret. Ut autem Rondeletius lib. de dignosc. morb. c. 11. sudoris sanguinei observati causam in studioso quodam, ad venarum raritatem, illarumque osculorum laxitatem & sanguinis tenuitatem refert; Aristoteles vero lib. 3. de part. anim. cap. 5. & lib. 1. hist. animal. cap. 19. nonnullis αἱμάτωδες ἱδρῶτα accidere dicit, propter vitiatum corporis habitum, scilicet ubi corpus laxum, fluxumque; nec non quòd sanguis propter crudi-

eruditatem imbecillitate caloris humescit, & ut posterior locus habet ὕστερον ἐχομένῳ, crescit: ita hic etiam accidens illud periculosum primum à sanguinis tenuitate & aquositate, caloris imbecillitate producti, nec non à cutis ejusque potorum laxitate; tandemque retentricis facultatis languore deducimus, unde neglectis ab initio convenientibus mediis, imò adhibitis iis, quæ morbi vehementiam augebant, inter quæ balneum erat sudoriferum, eventus lethalis subsequebatur. *Gregorius Horstius libro de morbis mulierum.*

Pro Hæmorrhagia Narium.

Vidimus Pithueris anno 1545. puellam annorum octodecim pauperulam per quatuor integros dies sanguinis fluxum è naribus adeo enormem habuisse, viribus prostratis, mentibus ad longum tempus retentis, humi prolapsam, ut nulla spes salutis superesse videretur. Ad quam vicini cum omnia tentassent remedia, me tandem ad eam perduxerunt: statim arrepto utroq; brachio circa carpum, ubi pulsus tangitur, aqua frigidissimam ex poculo stricti orificii embrocha instar continuo stillavi, fimumque porcinum naribus objeci, & ut ore repleto aqua frigidissima, succum urticæ per nares attraheret, mandavi: nucham autem aq. plantag. frigida lavari permisi, quanquam hoc remedium febricitantibus sit suspectum; hæc autem non febricitabat. His remediis fluxus cessavit: viribus postea paulatim recreatis ut venam saphænam secaret consului ad menses revocandos.

Alteri puellæ cui & menstrua purgantes ad quatuor menses restrictæ non procedebant, & sanguis e naribus per tres continuos dies fluxerat, saphæna ejusdem lacteis incisa non proficiente, irritisq; omnibus aliis auxiliis uti solitis, tandem ut venosa magna absque scarificatu sub mamilla dextra ad hepatis regionem (è dextra enim nare fluebat sanguis) applicaretur, mandavi: quo protinus fluxus enormis cessavit, cum pro mortua & deplorata prius haberetur.

Alia etiam mulier cum profluvio sanguinis narium admodum vehementi & diu perdurante detineretur, neque aliis remediis restringeretur, tandem cinere chartarum albarum combustarum naribus demisso, præter spem sanata est. Addam & indubitatum experimentum ad sanguinem è naribus fluentem exhibendum, quod ipsimet vidimus sæpius expertum in Nobili matrona. Hæc cum sanguis è naribus supra modum flueret, frustum cretæ albæ digito annulari continebat è regione naris fundentis sanguinem, donec incalesceret, & statim sanguis supprimebatur: ut diversis vicibus in eadem Domina spectavimus. *Petrus Forestus obs. 10. lib. 13. De Nasi Affect.*

Vir quidam cum mustum in cœna largius bibisset in multam satis noctem, & in fine etiam vinum Hispanicum, die subsequenti manè in fluxum sanguinis narium enormem incidit, ita ut ultra sex libras ferè sanguinis è nare sinistra profuderit: cum debilior fieret, me vocavit; ut de vena incidenda mentionem feci, id protinus amici ægro dissuadebant, cum sanguis è naribus largius profusus esset; à nobis tamen persuasus, cum sanguine repletus esset, & pulsus satis constaret, eo præsidio ad diversionem usus est. Secta ergo vena brachii sinistri cum hoc anacolemma fronti circumligatum, & stercus porcinum (asininum si reperiri potest magis laudatur) recens cum bolo armena mixtum, ne perciperetur quid esset ad olfaciendum naribus objecissem ab enormi sanguinis fluxu præter astantium opinionem curatus est.

Anacolema tale erat.

℞. Aq. ros. ℥ iv. aceti rosac. ℥ i ß. bol. armen. ʒj. M. frigide cum panno lineo inculcato fronti alligabatur: & ubi incalesceret, novum denuo idque frigide apponebatur, neque aliis remediis uti necessum fuit. *Petrus Forestus, obs. 12. lib. 3.*

Cavendum ne ventosam umbilico applicemus, ne nobis accidat quod mulieri acciderat, Gatinaria referente, quæ obiit ventosa pinguedine repleta. *Id. Schol. obs. 12. lib. 13.*

Vir quidam Generosus sanguinis narium profluvio cum extreme laboraret, neque remedia commode adhibita juvarent, circiter ℔ xii. sanguinis ex utraque nare per vices effluxere. Cum ad eum accitus essem, ut duas arenosas absque scarificatione, unam supra hepatis regionem, alteram supra lienis locum poneret, mandavi; quibus parum videtur fluxus subsistere. Verùm post meum discessum. uxor cum videret sanguinem iterum ex utraq; nare cum impetu erumpere, & quod venosæ hypochondriis, impositæ, nullo modo juvarent, alias duas, unam supra pedem dextrum, alteram supra sinistrum affigi jussit, & dictu mirum, sanguis præter spem subito restrictus est: verum cum aliquanto tempore venosæ cum adhærerent, æger in animi deliquium incidit, quare iisdem detractis, aqua in faciem conspersæ excitatus est, & odore vini recreatus, ad se rediit: & à fluxu sanguinis mirum per venosas miraculi aut incantamenti instar, præter omnium opinionem restitutus est. *Petr. Forest. obs. 24. li. 13.*

Primò digitum annularem cum auriculari constringo. Postea admoveo fronti, cervicique hoc cataplasma.

℞. Argill. ust. & contus. M vi. aceti acris q. s. M. pro cataplasmate, quod duplici linteo inductum fronti atque cervici crebro admovebam actu frigidum: & sic intra paucas horas ingentem, diuturnum, continuumque sanguinis fluorem per Dei gratiam compescui. Fumum etiam ex electro albo accenso per nares clauso ore excipiebat æger manè ac vesperi per dies aliquot: quo sanguis quoque cohibitus, ac vires animales & vitales roboratæ valde fuere. Victus rationem observabat frigefacientem & siccantem: potus erat aqua chalybeata. *Martinus Rylandus curat. 27. cent. 2.*

Vir quidam in sanguinis per nares fluxum valde copiosum, incidit, ita ut intra diem circiter decem sanguinis libræ profluxerunt. Consultus mox fluxum repressi sequentibus remediis. Olfaciebat stercus suillum, quo olfactorio statim remissus factum est profluvium: præterea lintea aqua chalybeata frigidissima imbuta applicabam fronti, collo, toti cervici & scapulis, item ad hepatis regionem: his factis fluxus desiit & recte habere cœpit. *Martinus Rulandus. curat. 57. cent. 10.*

Cum præter naturam sanguis immodicè fluit, revulsionibus, diversionibus per sanguinis missionem, cucurbitulas & ligaturas, reme-

diis item astringentibus & à proprietate quadam sanguinem reprimentibus sistitur. Quidam compressione quæ fit in incurvatione vehementi digiti minimi in dextra manu si ex dextra nare fluat, vel in sinistra, reprimi sentiunt. aliqui arctius digitum illum serico rubro ligat; sed hoc remedii genus, ubi vel magna est intemperies in sanguine, vel venarum mala compositio parum profuturum videtur inter medicamenta à proprietate sanguinem reprimentia, lapis qui in capite carpionum reperitur, tritus, & in pollinem redactus, præsertim si cum lanugine, quæ in malis cydoniis hæret, applicetur, imprimis commendatur, item herba atque radix fragorum axillis subjecta, vel collo appensa, radix etiam ista & lapillus in ore teneatur. Sed in fervore sanguinis aquam fragorum bibere & genitales partes aquæ frigidæ, cui acetum admistum sit, imponere, & cum aqua fragorum sanguinem, qui effluit lamina ferri candente exceptum, & pulverisatum assumere, vel pulverem istum cum pulvere lapidis carpionum mixtum ut dixi, imponere rectius est. *Joannes Crato consilio. 7. lib. 3.*

Hæmorrhagia narium si moderata; & per intervalla advenerit, ad tuendam sanitatem conducit, & à dolore capitis, aliisque morbis gravissimis liberat, ideoque non illico sistenda est. Sin vero immoderata fuerit, protinus cohibenda, ne vires simul cum sanguine dissolvantur, partesque nobiles refrigerentur ac debilitentur, inde enim sequitur cachexia, icteritia, hydrops, & hujusmodi morbi curatu difficiles, statim igitur turundæ ex carbaso paratæ, albumine ovi imbutæ, ac pulvere nostro ad sanguinem sistendum (cujus descriptionem vide supra lib. 6. sect. 9.) conspersæ, naribus immittantur lapis quoque qui in capite carpionum reperitur, in pulverem redactus, & turundis inspersus à nonnullis commendatur. Muscum tamen, qui craniis hominum aeri expositis, adnascitur, in subtilissimum pollinem redactum, multo præstantiorem esse, non raro expertus sum. Postea linteum replicatum, & posca imbutum, aut defensivum aliquod fronti & naso applicandum, quale hoc est quod sequitur.

℞. Farin. hord. ℥iij. sang. drac. bol. arm. terr. sigill. croci martis, cortic. granat. an. ʒj. succ. prunor. sylvestr. inspissat. & aceto dissolut. ℥ß. & cum album. ovi, aceto, parumq; aquæ aut omphacio, in mortario fiat defensivum, quod supra linteum extensum, fronti & naso frigide applicetur, sæpiusque posca irroretur, ne exsiccetur, & incalescat.

Si vero hisce fluoris impetus non sistatur, cucurbitulæ cum magna flamma, scapulis, cervici, natibus, & coxis primo absque, deinde vero cum scarificatione erunt applicandæ, maximo quoque cum fructu musculo anteriori cubitum flectenti, qui à nonnullis biceps appellatur, cucurbitulas cum flamma admovi, brachia & crura fortiter liganda, ut sanguis ad longinqua trahatur.

Juveni cuidam Lausannensi, propter maximam hæmorrhagiam de vita periclitanti, non solum genitalia linteis aqua & aceto madefactis, verum etiam totum fere corpus involvi, brachia & crura arcte ligavi, pulveremque nostrum ad sanguinem sistendum naribus imposui: hinc sanguinis fluor remisit, & brevi convaluit.

Est & vena poplitis aut malleoli e regione naris sanguinem fundentis incidenda, dummodo id absque usu aquæ calidæ fieri possit.

Sequenti quoque potione fœliciter utor: temperat enim fervorem sanguinis, fluoremq; sistit.

℞. Aqua. fragor. & centinod. an ℥j. syrup. granat. aut de acetosit. citri ℥j. succus berber ℥ß. terr. sigillat. bol. armen. vera & præp. an. ʒ. M. fiat potio, frigide exhibenda. Vel,

℞. Aqua. plantag. & rosar. an. ℥iß. troch. de terr. sigill. ʒj. syr. de ros. sicc. & de succo acetos. an. ℥ß. M. f. potio.

A vino, & ab eo, quod actu aut potentia calidum est, item a risu, vociferatione, colloquiis, ambulationibus, & quavis motione corporis, æger abstineat, hac methodo multos fœliciter sanitati restitui. *Guil. Fabritius Hildanus. obs. 15. cent. 2.*

Est usnea cranii humani in pulverem redacta (ut ego multoties expertus sum) in hæmorrhagia narium præstantissima, per se, aut nonnullis aliis, veluti terra sigillata, pulvere ranarum præpar. & similibus mixta, applicata. Craniis suspensorum usnea non adnascitur Guil. Fabritius Hildanus. *Epist. 27.*

Sanguinem restringit muscus cranii humani in manu retentus. *D. Robert. Boyle, tr. de Utilitate Philosoph. Natural. part. 2. sect. 5. cap. 14.*

Juvenis quidam robustus ac plethoricus, cum sub sole tempore dierum canicularium supra modum incaluisset, posteaque sponsam suam, quam nuper duxerat, ardentius, quam sibi pro conservanda bona valetudine conveniebat, amplexus fuisset, hæmorrhagia maxima narium correptus est. Vocatus ego, omnia, quæ profutura existimabam præsidia, præscripsi & admovi, sed frustra, quam ob rem cum hominem propter ingentem ebullitionem ac fervorem sanguinis, in maximo versari periculo, probe cognovissem, extremo huic affectui, extremum potius remedium (in quo tamen spes aliqua) adhibendum esse, quam immaturam mortem expectare, adstantibus & amicis suasi, labrum itaque frigida impleri jussi, in quod totum corpus immersi. Sic frigefacto ac inspissato sanguine, fluxus paulatim restrictus fuit. Postea per dies aliquot sequens julapium bis in die exhibui.

℞. Aquæ bugl. & acetos. an. ℥ij. syr. de succo limon. ℥j. M. F. julep. victus regimen tenue & refrigerans observavit, & sic brevi convaluit. *Guil. Fabritius Hildanus obs. 17. 2.*

Quidam hæmorrhagia correptus est adeo immodica ut vires dejiceret, ad eam cohibendam cum multa usurparentur remedia, hoc unicum profuit, nempe oxycratum per nares frequenter attractum, quo statim cohibitus est sanguinis fluxus, eoque post biduum denuo prorumpente, oxycratum iterum simili modo usurpatum confestim cohibuit. *Lazarus Riverius, obs. 23. cent. 1.*

Vir quidam robustus contumaci hæmorrhagia ad extrema redactus fuerat, post multa remedia frustra tentata, tandem cujusdam medici consilio, è lecto in pavimentum delatus est supra mattam laneam, & totum corpus contectum linteis oxycrato madidis per longum tempus, donec rigore correptus est, tunc etiam ad lectum

tum deportatus & rigorem febris ſubſecuta eſt, quam ſudor excepit, a quo curatus eſt, collum etiam iiſdem linteis obducebatur. *Laz. Riverius obſ. 5. cent. 4.*

Epiſcopo cuidam quinquagenario circa veſperam oborta eſt hæmorrhagia, quæ per quatuor horas perſeverans, ſanguinis fere ℔ ij. æquavit, adhuc affatim fluebat, & vires concidebant, igitur cogitandum fuit de cohibenda hæmorrhagia, & præſcripta fuit venæ ſectio revellens in brachio dextro, ſal prunellæ in aqua frigida diſſolutum, frontale adſtringens, acetum in aurem inſtillandum, ſuccus urticæ ſumendus, cucurbitula regioni hepatis admovenda, linteum in aceto madefactum, quo frigidè cervix erat obvolvenda & ligaturæ extremorum: quibus nihil proficientibus æger ſe alvum deponere velle dixit, nec potuit cogi, ut in lecto dejiceret; præmonuimus ſi è lecto ſurgeret cum tanta exolutione virium, fore ut in ſyncopem rueret, attamen eam cohibendo ſanguini fore perutilem, ita fere ſucceſſit, nam poſtquam ſurrexiſſet animi deliquium paſſus eſt, à quo ſtatim excitatus eſt vino exhibito, & aqua frigida in faciem projecta. poſtea copioſe dejecit, & poſtquam in lectum delatus fuiſſet, ſanguis multo minore impetu fluebat, poſtquam vero paululum quieviſſet, exhibitum eſt ſal prunellæ ad ʒß. in aqua frigida diſſolutum, quo aſſumpto, ſtatim ſanguinis fluxus omnino fuit cohibitus, nec aliis remediis opus fuit. *Lazarus Riverius obſ. 48. cent. 1.*

Revulſionibus quæ in uſum vocari ſolent, aliquandiu uſurpatis, ſi fluxus nihilominus perſeveret, ad repellentia veniendum remedia, qualia ſunt ea quæ anacollemata vulgò nominantur, fronti & temporibus applicanda, quæ ita componi poterunt,

℞. Bol. armeniac. terr. ſigill. ſang. drac. thur. maſtich. aloës, an. ʒj. farin. volatilis, & pilor. lepor. minutim inciſ. an. ʒß. album. ovi num. 1. ſucc. plantag. & ſolan. an. q. ſ. f. cataplaſma fronti & temporibus applicandum.

In caſu urgente promptiſſimè parari poteſt cataplaſma ex bolo arm. ſol. cum, ovi & aceto ſubacta, fronti ac temporibus apponendum.

Efficaciſſimum etiam paratur cataplaſma ex gypſo cum aceto ſubacto, & ad craſſitiem duorum digitorum fronti & temporibus admoto & ſi prima applicatio non ſuccedat, iterabitur, & certo curare creditur.

Faba aut numiſma argenteum radici narium inter cilia admotum & faſcia arcte alligatum, ut fortiter partem comprimat, eundem fluxum cohibet, animadvertendum eſt, an in temporibus, aut fronte venæ aut arteriæ tumeant; tum enim eas numiſmate aliquo, aut faba ſicca per medium in longitudinem ſecta comprimere, faſcia interveniente, optimum & ſupremum remedium eſt.

Præter repellentia dicta, in uſum revocanda ſunt, quæ ipſas venas apertas occludere & conglutinare ſolent, in quem finem multa remedia in nares immitti conſueverunt. Galenus thus & aloem in pulverem redacta albumine ovi excipit, & cum linteolo, aſperſis prius pilis leporinis, in nares immittit.

Vel turunda in hunc modum parari poteſt.

℞. Thuris, aloes, ſang. drac. farin. volatil. telæ aranear. & pilor. leporin. minutim inciſor. an. ʒß. excipiantur ſucco plantag. & goſſipio, fiantque turundæ in nares frequenter immittendæ.

Potenter etiam ſanguinem fluentem cohibet goſſipium atramento infectum, quod in thecis ſcriptoris aſſervari ſolet, ſi aliquantulum expreſſum, & in turundæ figuram efformatum in nares immittatur.

Tandem hæmorrhagia omnibus remediis pertinaciter obſidente, ad eſcharotica veniendum eſt, quæ venarum extremitates apertas comburendo cruſtam inducunt, & ſanguinem inhibent. In iis tamen magna cautio adhibenda eſt, quia dum eſchara decidit vaſorum apertio plerumque renovatur, & ſic fluxus redintegrari ſolet. Inter eſcharotica autem principem locum obtinet vitriolum uſtum, quod præterquam quod eſcharam inducit, ad quemvis ſanguinis fluxum cohibendum eſt efficaciſſimum, ſi u itius remedium habere deſideres, vitriol. aliis permiſcendum eſt in hunc modum.

℞. Bol. arm. ſang. drac. thur. aloës, gyph. vitriol. uſt. ſarcocoll. maſtich. an. ʒj. f. pulvis ſubtiliſſ. vitriolum uſtum, neque eſcharoticum eſt; hæmorrhagiam tamen potenter cohibet orificia venarum conſtringendo, ſi in nares cum turunda ex goſſipio facta immittatur.

Optimum eſt hepar & lienem epithemate refrigerante, vel etiam oxycrato tepido fovere, ad ſanguinis ebullientis fervorem temperandum.

Denique in contumaciſſimo affectu & aliis remediis non cedente, ad narcotica eſt veniendum, & inter cætera laudatum ad gr. 3. exhibitum. principem locum obtinet. Cavendum tamen eſt, ne ægro valde debili exhibeatur, periculum enim eſt ne calor nativus admodum debilis, narcotica vi omnino ſuffocetur.

Inter ſpecifica ſuccus urticæ miris laudibus effertur ad quemlibet ſanguinis fluxum ex quacunq; parte prodeuntem, maxima efficacia cohibendum; & ideo tum per os exhibetur ad ℥ iv. ſemel atque iterum, tum per per nares attrahitur; tum fronti & temporibus admovetur in formam cataplaſmatis cum farina ſubactus, vel tota urtica contuſa dictis partibus admovetur; nonnulli alterum radicem urticæ in ore detentam ſanguinis fluxum ſtatim conſtringere. Fimus porcinus inter præſtantiſſima ſpecifica etiam recenſetur, ſi adhuc calens fronti & temporibus admoveatur, vel olfaciendus præbeatur, ſiccus in nares immittat. Poſterioris formula talis eſſe poterit.

℞. Stercoris porcini exſiccat. ʒ ij. pulv. roſar. ad fœtorem auferendum ʒ ß. excipiantur ſucco plantag. in eoque intingatur bombax in nares immittendus.

Finkius teſtatur bufonem exſiccatum & pulveriſatum in ſyndone rubra axillis ſuppoſitum, vel manibus retentum, ut incaleſcat, ſanguinem ſtatim ſiſtere, eumque veluti Gorgonis conſpecto capite, ſtatim frigeſcere, alii bufonem ſi b- dio ſuſpendunt, donec caro univerſa abſumpta ſit, os femoris denudatum ſervant, idque nari inditum, hæmorrhagiam in inſtanti cohibere aſſerunt. Dum remedia prædicta in uſum revocantur, de omnimoda cauſæ ablatione cogitandum eſt, quæ ut plurimum ſolet eſſe humor tenuis, ſeroſus aut bilioſus in ſanguine redundans, eique motum præpoſterum concilians, naturamque ad

illius

illius excretionem irritas; unde fit in humore illo evacuato, & ſanguine expurgato, natura eum tanquam amiciſſimum & familiariſſimum, ac vitæ theſaurum retineat, neque amplius excernat, ideo purgatio inſtituenda eſt, bis terve iterata, ſi opus fuerit expurgantibus adſtrictione præditis, & refrigerantibus compoſita, in hunc aut ſimilem modum.

♃. Fol. Tamar. ad ℥ß. fol. plantag M j. coq. ad ℥ iv. in colat. infund. rhei el. ʒ j. rhei pulv. ℈ j. f. potio.

In affectu inveterato & frequenter recurrente, talis purgatio ſemel in ſeptimana repetita erit efficaciſſima; interim julepi adſtringentes poſt ſingulas purgationes exhiberi poterunt.

Cibi ſint incraſſantes & pauci nutrimenti, & ſub forma liquida exhibeantur, ut ſunt juſcula refrigerantia, hordeata, avenata, & oryzata, cum aqua non juſculo parata.

Medicatio cum hæmorrhagiam promovet.

Si vires ſint debiles, juſcula carnium & panatellas exhibere oportet in quibus amylum ſine calce paratum, aut gummi arabicum diſſolvantur. *Lazarus Riverius prax. med. lib. 4. cap. 7.*

Memini expertiſſimum Virum Emanuelem Vaezium Avunculum meum quatuor Luſitaniæ Regum Medicum cubicularium, quique ſanguinis fluore per nares jam ſeptuagenarius ſæpe divexabatur, ſtercus aſininum modicè exſiccatum in capſula ſemper ad manus habuiſſe, cui medicamento nullum aliud ſimile reperiſſe, ſæpiſſimé referebat, præſertim ſi ſucco urticæ commixtum, cum ſiccum jam erat, aut recens per ſe naribus adhiberetur. *Rodericus à Caſtro. lib. 1, De Morbis Mulieribus cap. 5.*

Memini me virginem Pragæ curaſſe, quæ ſex annis hæmorrhagia laboraverat ita vehementer, ut vix unquam hebdomada præteriret, quin aliquoties illi ſanguis efflueret. Hæc cum nullis remediis juvari poſſet, à me conſilium petiit, qui prætermiſſis aliis omnibus, quæ à Medicis præſcribi ſolent, utpote quibus ad nauſeam jam diu uſa fuerat, Jaſpidem, cujus facultas ad hujuſmodi ſymptomata mihi experientia nota erat, illi commodato do, ut collo appenſam gerat, paret illa, ſanguiniſque fluxus ilico ſiſtitur, geſtat per aliquod hebdomadas, nec rediit fluxus. Cum itaque ſe prorſus curatam opinaretur, deponit gemmam: poſt paucos dies redit fluxus, iterum appendit Jaſpidem, cujus beneficio mox liberatur. Cum vero ſingularem hujuſmodi facultatem & divinam miraretur (ut mihi retulit) experiundi gratia aliquoties a collo depoſuit gemmam, ac ſemper animadvertit redire fluxum, nec curari, quin iterum appenderet. Obſervavit tamen, non ſtatim ſepoſita Jaſpide redire, ſed poſt multas prius elapſas hebdomadas; appenſa tamen, ſtatim ſiſti, ita ut nulli aliæ cauſæ fluxus inhibitio aſcribi ab illa potuerit quam Jaſpidi, tandem cum per aliquot menſes à corpore gemmam depoſuiſſet, nec unquam hæmorrhagia rediiſſet, mihi illam reddidit. Poſtea cum illam ſæpius convenirem, affirmavit non redire amplius fluxum, ac ſe omnino curatam eſſe. Erat Jaſpis rubra. *Anſelmus Boetius lib. 2. De Lapid. & Gemmis. cap. 102.*

♃. Sem. hyoſciami albi. & papav. alb. an. ʒij. conſerv. roſac. ℥ j. F. S. A. Electuarium, doſis, quantitas nucis moſcatæ vel juglandis. Hoc ſimplici remedio Medicus quidam præclarus enormes hæmorrhagias narium, uteri etiam, & aliarum partium ſæpiſſime curabat. *D. Robertus Boyle, tract. de utilitate naturalis Philoſophiæ. part. 2. sect. 5. cap. 6.*

Aperiam quod mihi cum maxima languentium utilitate ſemper adhibere profuit. Burſa paſtoris contrita ſi cum ovi albumine & aceto commiſta fuerit, & fronti applicetur, confeſtim ſanguis conſtringetur, ut mihi non ſemel in infirmorum cura contigit. *Julius Cæſar Barricellius Hortul. Genial. pag. 160.*

Cuidam febricitanti, die ſeptimo hæmorrhagia copioſiſſima accidit, ita ut præ immenſo ſanguinis diſpendio æger fere viribus exolveretur, atque opis medicæ pro ſanguine ſiſtendo maxime incumbere neceſſitas: in hunc finem cum venæ ſectio in brachio, ligaturæ, epithemata tum capiti, tum imo ventri adhibita, & quamplurima alia remedia incaſſum tentabantur: tandem mulieris illuc caſu occurrentis ſuaſu, nari ſtillanti ferrum ignitum, admovebatur, & derepente a vapore ſanguinis torrefacti in nares ſuſcepto, illius fluxus ſiſtebatur, hoc remedium poſtea in pleriſque bono cum ſucceſſu uſurpatum novi. *Thom. Willis lib. de Febribus cap. 11.*

A proprietate hæmorrhagiam ſiſtit ſtercus ſuillum pro odore naribus objectum. Parens meus admiſcuit fragmenta ollæ veteris pulveriſata, & ſic ad miraculum ſtitit ſanguinem.

Medicus quidam celeberrimus hæmorrhagiam narium ſic curavit.

♃. Pulv. aſtringent. ʒj. album ovi conquaſſ. q. ſ. aceti parum M. applicetur fronti & circa collum.

♃. Aq. ſpermatis ranarum, plantag. nymphææ, ſyr. corall. an. ℥j M bibat frigide.

♃. Carnis bubulæ recentis, aſperge aceto forti, & impone nuchæ capitis. *Wolgangus Hoeferus. Hercul. Medic. lib. 1. cap. 10.*

Vir quidam hæmorrhagia inſigni cruciatus, cum curari non poſſet, tandem relatum ei fuit, quendam virum ſecretum admirandum ad hæmorrhagias inſigniores ſtatim ſiſtendas habere, ſola herbæ contuſæ applicatione, eoque remedio innumeros curatos fuiſſe; remedium igitur hoc habendum curavit æger noſter, miſſa ergo fuit herba contuſa & aqua in phiala, herbam plantis pedum & volis manuum applicandam eſſe, neque viginti & quatuor horis amovendam ſcribebat ſecreti poſſeſſor, & mantile aqua frigida madefactum teſticulis involvendum, naribuſque indendas interioris cepæ partis turundas in aqua ſupradicta madefactas, naribus primò eadem aqua mundatis; hoc omnia facta fuerunt tanto cum ſucceſſu, ut nihil melius exoptari poſſet. Ego vero remedii addiſcendi deſiderio flagrans portionem herbæ aſſervaveram, qua diligenter explorata, manifeſtiſſime ſecretum agnovi, folium enim herbæ male contuſum & fere integrum inveni, aquamque ex eadem herba eſſe percepi, ut autem miſeris ægris prodeſſe poſſim, libenter eam nominabo. Urtica communis hæc herba tantæ virtutis eſt, hæc enim ut ſæpe ab illo tempore expertus ſum miros ad hoc produxit effectus, imo in vulnere equi magni pretii hæmorrhagia pereuntis; quod etiam præſtat ſi fronti admoveatur. *Petrus Borellus cent. 1. obſ. 95.*

Otho Heurnius ſtupam ſequenti aqua madefactam

factum naribus inditam potenter hæmorrhagiam compescere tradit.

℞. Aceti fortiss. ℥ j. croci martis ℥ j. colcotharis ℥ß. M. In Notis ad cap. 6. lib. 5. Pathologiæ *Joan. Fernelii.*

Pro Hæmorrhagia ex dente avulso.

Domini quædam cum sibi dentem avulsisset, tam copiosa hæmorrhagia successit, ut ferme moreretur, irritis omnibus remediis. Vocatus jussi ut emplastr. contra rupturam satis magnam tempori denti avulso respondenti admoveretur, item ut alveolo e quo dens extractus erat, parum colcotharis pulverisati adhiberetur cum cotono & digito contineretur. His factis intra horulam substitit sanguis. *Petrus Pachequus. observat. 28.*

Pro Hæmorrhagia ex Vulnere.

Cum miles quidam vulnus accepisset in brachio, quo radius & cubitus transversim secabantur, tanta secuta est hæmorrhagia, ut post varia astringentia admota, tum etiam caustica & escharotica, fluxus tamen sanguinis per intervalla recurreret, ita ut Medici & Chirurgi de brachio penitus amputando cogitarent. Ego vero cui æger commissus fuerat, linteum complicavi in formam cylindri, longitudinis trium digitorum transversorum, & crassitiei pollicis, quod perpendiculariter in vulnus demisi: deinde plumaceolis reliquum vulneris spatium implevi, & quia cylindri extremum extra brachii superficiem pollicis crassitie eminebat, splenia quatuor admovi, quæ cylindrum æquabant firmabantque: ipsi vero cylindro quintum splenium, idque quadratum apposui, ac denique fascia arcte ligavi: & ab eo tempore sanguis amplius non effluxit, vulnus autem non detexi per quatuor aut quinque dies, donec caro intus enata venæ orificium impleverit. *Samuel Formius observat. 1.*

Cum equus commendatori cuidam mordicus digitum abstulisset, sanguinisque fluor, multis frustra tentatis, non sisteretur, jussi eum in pulli gallinacei vulnus, recenter jures podicem sectum, intrudere, & sic quam diu caleret retinere, fluorque statim substitit. *Felix Platerus obs. lib. 3 pag. 772.*

Hæmorrhagia à vena secta quam nemo sistere valuerat solo aluminis tactu curata est. *Petrus Borellus cent. 4. obs. 7.*

Rusticus quidam vulneratus in manu, arteriæ læsæ solutionem patiebatur, ubi hæmorrhagia sanguinis arterialis cum saltu frequenter invadebat, nullisque remed is communibus corrigi potuit, hic tandem ad collegam meum. D. Strowajerum accedens, auxilium in hac periculosa hæmorrhagia desiderat cui pauxillum magisterii opii ad arteriam vulneratam opponitur, quo ad miraculum usque contumax hæmorrhagia mox restingitur: vulnere post emplastro sticitico Crolliano facillimè consolidato. *Gregorius Horstius. obs. 12. lib. 9.*

De periculosa hæmorrhagia narium in sene, quomodo cohibita fuerit.

Reverendus Dominus Johannes de L'Osea, apud Muratenses Gallicanæ Ecclesiæ, Verbi Divini Minister fidelissimus, homo ad sexagesimum ætatis annum appropinquans, varicibus in cruribus laborabat, qui certis anni temporibus sponte erumpere, sanguinemque profundere solebant. Quum vero anno 1605. diutius solito retenti fuissent hæmorrhagia narium, eaque periculosa, correptus est. viginti enim quatuor circiter horarum spatio, sanguis continuo fere effluebat. Ego quarta Aprilis advocatus hominem pene mortuum inveni, sanguis per nares & os copiose profluebat, & (quod mirandum) lachrymæ sanguinolentæ, simul exstillabant: pulsus fere nullus & syncope frequens. Protinus itaque crura sub genu, & brachia ad cubitum arcte ligavi: naribus turundas, albumine ovi madefactas, & pulvere nostro ad sanguinem sistendum aspersas, imposui. Fronti vero sequens defensivum applicui.

℞. Farinæ hordei ℥ iij. Sanguinis draconis boli armeni terræ sigillatæ croci martis corticum granator. an. ʒ j. succi prunor. sylvestr. inspissati & aceto dissoluti ℥ß.

Et cum albumine ovi, aceto, parumque aquæ aut omphacio, in mortario fiat defensivum, quod supra linteum extensum, fronti & raso, frigide applicetur, sæpiusque posca irroretur, ne exiccetur, & incalescat. Renes & hypochondria, oleo & unguento rosaceo, parumque acetirosacei simul mixti inunxi. scapulisque cucurbitulas siccas admovi. Sequentem quoque potiunculam exhibui.

℞. Aquæ plantag. & rosar. an ℥ i ß. terræ sigillatæ ʒ j. Succi granor. berber. ʒij. Sacchari q. s. ad saporis suavitatem: confect. alkermes (propter virium lapsum) ʒ j Misce, fiat potio, quam per intervalla iteravi.

His remediis adhibitis, fluor paulatim cessavit, per menses tamen aliquot valdè imbecillis fuit, quo tempore eum cibis euchymis, veluti jusculis carnium recentium, caponum, hordei decorticati, & similibus, nutriri jussi. Vinum decoct. agrim. veron. parumque cinnam. diluebat. Hepar linimentis corroborantibus, obstructionesque impedientibus inunximus. Per intervalla quoque confectione alkermes, dissoluta aq. cinamomi absque vino destillata, utebatur. Sic divino favore, ad hunc usque annum 1608. laus Deo bona valetudine fruitur, nec ab eo tempore unquam amplius ejusmodi fluxum passus est. Tandem 16. Februar. prædicti anni pleuresi correptus, pie, placideque in Christo obdormivit. *Gulielm. Fabric. Hildan. Observ. Chirurg. Cent. 2.*

Alia hæmorrhagia periculosa, curatis.

Anno 1696. Juvenis quidam Lausannensis robustus ac plethoricus, cum sub sole tempore dierum canicularium supra modum incaluisset, postea que sponsam suam, quam noviter duxerat, ardentius, quam vero sibi pro conservanda bona valetudine conveniebat, amplexus fuisset, hæmorrhagia maxima narium correptus est. Huic à Pharmacopola varia, cum interna, tum externa, sed sine successu, adhibita fuere remedia. Ego vocatus, omnia, quæ profutura existimabam præsidia, præscripsi, & admovi, sed frustra quoque. Quamobrem. cum hominem propter ingentem ebullitionem ac fervorem sanguinis

nis, in maximo versari periculo, probe cognovissem, extremo huicce affectui, extremum potius remedium (in quo tamen spes aliqua) adhibendum esse, quam immaturam mortem expectare, aditantibus & amicis suasi. Labrum itaque frigida in pleri jussi, in quod totum corpus immersi. Sic frigefacto ac inspissato sanguine, fluxus paulatim restrictus fuit. Postea per dies aliquot sequens Julapium bis in die exhibui.

℞. Aquar. buglos. & acetosæ an. ℥ij. Syr. de succo limon ℥ j. Misce, fiat Julapium. Victus regimen tenue ac refrigerans observavit. Et sic brevi convaluit, adeo ut ad hunc usque annum 1609. bona valetudine fruatur. *Idem ibidem.*

Et maxima hæmorrhagia, cachexia, tandemque mors sequuta.

Anno 1607. die 22 Novemb. Reverendus D. Isaias Monninus, Verbi Divini Minister in Mery ad Muratum, Vir pius, & sexagesimum circiter ætatis annum habens, maxima hæmorrhagia correptus fuit. Quum vero de pulvere meo ad sanguinem sistendum a D. de L'Osea (qui illum, ut rem pretiosam penes se semper conservabat) petiisset, & sibi a barbitonsore cum nonnullis aliis medicamentis, veluti defensivo & refrigerantibus, (uti paulo ante in curatione D. de L'Osea a me viderant) applicandum curavisset, hæmorrhagia cohibita ac restricta fuit. Ego eadem die opportune Soloduro, ex aula Illustris D. Eustatii Reffugii, Legati Regis Gallarum Muratum veniens, accersitus fui, ipsumque propter sanguinis effluxi copiam, pene exanimatum offendi. Suasi, ut jusculis carnium recentium, caponum, gallinarum, lacte item amygdalarum dulcium, ovis sorbilibus, & ejusmodi cibis multum nutrientibus vesceretur, quin etiam ut medicamentis nonnullis viscera corroborantibus, uteretur. Consilio meo ad dies aliquot paruerunt, postea vero cum in victus ratione æger deliquisset, neque medicamenta idonea adhibuisset, paulatim in cachexiam incidit. Tandem ascite correptus, sequenti anno 1608. mense Februario, animam Deo placide pieque reddidit.

Mirabilis Umbilici Hæmorrhagia.

Sanguinem ex umbilico infantulorum recenter natorum aliquando nimis copiose profluere, multoties observavi, ut ex observat. 52. cent. 1. videre poteris. Vasa enim umbilicalia si post partum ab obstetrice nimis negligenter ligata fuerint, sanguinem maximo cum infantulorum damno & vitæ periculo profundunt, uti loco præallegato ostendimus. In adultis vero, quia vena umbilicalis contrahitur & in ligamentum transit, sanguinem non amplius per eam naturaliter prouuere posse, rationi consentaneum est. Verum naturam materia aliqua morbifica oneratam, aliquando iterum venam illam reserare, per eamque serosos humores copiosè projicere, nonnunquam in hydropicis observavimus, qua de re vide obser. 47. cent. 1. Sanguinem vero in adultis ex hepate per umbilicum adeo copiose, ut in sequenti historia acciderit, profluxisse, hactenus an observatum fuerit, nunquam me legere memini: ideoque casum ordine recensere non gravabor.

Dn. Daniel Schertler, Apothecarius Solodurensis Helvetiorum, experientissimus, homo pituitosus, obesus & trigesimum sextum annum ætatis agens, amicus meus singularis, cum superiori anno 1612. circa festum Divi Johannis Baptistæ ad Nundinas Argentinenses, negotiorum suorum causa profectus, ibique occupatissimus esset, ac quodam die supra modum incaluisset, apertus sibi fuit umbilicus, ita ut ad libram unam & semis sanguinis efflueret, per se tamen & nullo adhibito medicamento substitit. Miratus simul & perturbatus hac de re cum esset. Medicos eruditos, simul & Chirurgum advocari jussit; qui hujusmodi medicamenta, quæ sanguinis fervorem refrenare solent, exhibuerunt, & exterius applicarunt; sed exiguo cum fructu. Altero enim die & subsequentibus, usque ad undecimum, ex umbilico quotidie bis sanguis, non quidem guttatim neq; in parva quantitate, sed cum impetu & copiosè erupit. Foramen adeo erat angustum, ut vix lentem excipere posset. Certis autem horis (quod probè notandum) nimirum præcisè inter septimam & octavam matutinam, & inter secundam & tertiam pomeridianam, hæmorrhagia illa accidebat. Ut plurimum quoque hoc tempore singulis diebus semel hæmorrhagiam narium patiebatur. Medici simul & Chirurgi, etiamsi omnem adhiberent diligentiam, sanguinem tamen medicamentorum beneficio sistere nunquam potuisse, æger ipsemet mihi affirmavit; sed sponte & per se substitisse. Hoc modo, nimirum quotidie bis, totos undecim dies sanguinem profluxisse, & interim ad libras usque viginti septem emanasse, à Medicis & ipso ægro observatum fuit. Elapsa undecima die, ulcus umbilici accrevit, ex quo loco sanguinis materia purulenta per menses aliquot extillavit, paulatim tamen iterum coaluit.

Cæterum quia quantitas illa sanguis, qui undecim dierum spatio tam ex umbilico quam ex naribus effluxit, modum excedere videtur, & vix hominem tanta sanguinis copia præditum esse, credibile sit; adeoque rem fabulosam esse aliquis æstimare possit, quæstio suboritur: nimirum sanguis an purus fuerit, nec ne? Ego ipsum non purum, sed aliis humoribus, inprimis serosis ichoribus permixtum fuisse, existimo.

Constitutio corporis phlegmatica & obstructiones viscerum, quibus antea per annos aliquos laboraverat, fidem faciunt. Serosi enim humores isti, beneficio naturæ exitum petendus, venam umbilicalem paulatim dilatarunt: tandemque unà cum portione aliqua sanguinis per umbilicum eruperunt.

Ex maxima porrò evacuatione ista vires adeò prostratæ fuerunt, ut nonnisi summa cum difficultate Solodurum reduci potuerit. Ego 12. Novembris in anno 1612. ex patria rediens, cum ipsum inviserem, omnia illa quæ recensui, ex ipsius relatione annotavi. Umbilicum extensum, rotundum & aliquantum elevatum, & instar vesicæ aqua impletæ, molem inveni, nec non fluctuationem quandam in ipso percepi. Dolorem præterea per intervalla, imprimis vero tussiendo & noctu decumbendo, ambulando vero nullum aut exiguum saltem adesse, referebat. Venter extensus, durus, appetitus pro-

ſtratus, & ſitis maxima aderant, parumque dormiebat. Poſteà vero quid cum ipſo acciderit, ad meos redeundo, & Solodurum tranſeundo, ſi intellexero, tibi volente Deo, per occaſionem communicabo. Nunc propter feſtinationem plura abſcribere non poſſum. *Idem Centur. iij.*

Ex mictione ſanguinolenta repentina mors.

Anno 1623. Menſe Julio, nobilis quidam Lauſannenſis, Dn. Ferdinandus Loviſius, Dominus de Cheſau, & Chandens, quem honoris gratia & propter eam, quæ inter nos fuit, familiaritatem, nomino: Vir pietate, & Virtute excellens, cum quadam diem in publicum prodiret, & cum ſubditis ſuis ſermonem haberet, in deliquium animi incidit. Ex Pago ſuo Chandans Lauſannam in lectica deportatus, animam Deo piè placideque reddidit. Cauſa mortis fuit mictio ſanguinis, quam per tres integras ſeptimanas ſtudioſe celaverat, & Uxori ſuæ vix, Medicis vero nunquam indicare voluerat. Verecundia, quæ ſanitati adverſatur, plerumque necem afferre ſolet. *Idem. Cent. vj.*

De admiranda Hæmorrhagia per Penem.

Aliquoties mihi, vir clariſſime, Amice Colendiſſime, cum Lithotomis, rerum Anatomicarum imperitis, negotium fuit: Veſicam enim ipſiusque collum, venis, quæ alicujus momenti cenſeri poſſint, præditam eſſe, in dubium vocare auſi fuerunt. Atque hanc acceptam eſſe opinionem Lithotomorum Empiricorum in Germania exiſtimo. Ex iſto porro errore multa incommoda, & quidem graviſſima ſequuntur; In extractione enim calculi, dum hæmorrhagiæ & ſanguinis, qui in veſicam confluit, ibidemque in grumos concreſcit, rationem non habent, & ut effluat, ſubſidia non adhibent, putreſcit, & graviſſima excitat ſymptomata; videlicet dolores graviſſimos, inquietudines, febres, inflammationes, Gangrænas, tandemque mortem ipſam. Verùm enim verò rem aliter ſe habere, tibi, Vir Clariſſime, omnibusque, qui fabricam humani corporis intelligunt, notum eſt. Ut autem ignorantiam horum hominum exemplo quoque refellerem, rationeſque Chirurgos cautiores redderem, ſtatui Hiſtoriam illam obſervatione digniſſimam, de Affectu Dn. Anthonii Marionis, Centuriæ meæ inſerere. Nequaquam tamen illam publici Juris facere volui, niſi prius ad Virum Clariſſimum, ut qui ante me ad ægrum accerſitus fuit, referrem ea, quæ Ego hac de re conſignavi, quod & nunc facio, ſubmiſſe rogans, ut omnia perlegere, caſtigare, & ſi quid à me prætermiſſum fuerit, id abſcribere non gravetur: inprimis autem obnixe rogo, ut excellentia T. quantitatem ſanguinis, ab ipſo rejecti, à Dn. Capitaneo *Meiſter*, communi noſtro Amico, qui etiam curationi interfuit, aliiſque aſtantibus expiſcari, mihique ſignificare velit. His Vale, Vir Clariſſime, Conſultiſſime, & cum tuis æternum feliciter vive. Dabam Bernæ 18. Septemb. 1626.

Anno 1623. cùm viri nonnulli juvenes Friburgenſes ſaltando ac currendo ſeſe exercerent, accidit, ut quidam ex eis, Antonius Marion nomine, homo viginti circiter annorum, robubuſtus, & plethoricus, inter ſaltandum Perinæum contra extremum ſcamni angulum allideret, ſine ulla tamen cutis vulneratione: quapropter etsi dolor protinus ſuperveniret maximus, nulla tamen ſecuta eſt Hæmorrhagia, inde factum eſt, ut de affectu non uſque adeo ſollicitus fuerit: ſed aliquo modo ſedato dolore, cum reliquis ſuis Sodalibus hilaris eſſet. Sequente vero nocte adaucto dolore, cum ſanguinem copioſe emingere cæpiſſet, & intra paucos dies ad libras aliquot ſanguinis per penem eminxiſſet, ac ita quidem, ut vires mirum in modum imminuerentur, haud parum perturbatus fuit. Quapropter nobilem & clariſſimum virum Dn. Franciſcum Proſperum Gottrovvium Reipubl. Friburgenſis Medicum ordinarium atquè celeberrimum, in conſilium vocare juſſit. Is conſiderato periculo, in quo verſabatur æger, autor fuit, ut ego quoque accerſerer. Quarta itaque Martii, 1623. cum ad S. Albinum, in agrò Aventico ſitum, ad ægrum pervenirem, vires, propter copiam ſanguinis, per penem rejecti, mirum in modum proſtratas inveni: ea quoque die, & ſubſequente nocte, ad libras circiter duas excrevit. De urina, quæ jam ſeparatim cum ſanguine permixta erat, non loquor. Sed quod admiratione non vacat, vidi his meis oculis, etiam præſente Dom. Doct. Gottrovvio, ægrum grumos ſanguinis, qui magnitudinem ovi gallinæ excedebant, ſine inſigni moleſtia & conatu per ductum urinarium excreviſſe, tam valida erat in ipſo facultas expultrix. Inter effluendum autem veluti gelatina erat, è momento tamen in grumos ſpiſſos concrevit. Vix credibile eſt, quantum ſanguinis per penem eminxerit. Interim tamen, divino aſpirante numine, feliciter à nobis Sanitati reſtitutus fuit, & priſtinas vires ita recuperavit, ut ſequente anno in Galliam profectus ſit, ubi in hunc uſque annum 1626. hæc ſcribo, caſtra regia ſequitur.

Curationem autem ut ſequitur, inſtituimus. Primo victus rationem, quæ refrigerat, humectat, nutrit, & corroborat præſcripſimus 2. Sequentem potiunculam bis in die, videlicet mane & veſperi propinavimus.

℞. Aquæ Fragariæ, Prunell. Plantag. ana ℥. j. ß. ſyrup. de papavere, Althea Fernel. ana ℥. j. Tripheræ magnæ cum Opio, ʒ. ij. Miſce fiat potio, pro ſex doſibus, matutinis, & veſpertinis.

Frequenter quoque interdiu nonnihil de ſequente potione ex cochleare ſumebat.

℞. Aqua plantag. Burſæ Paſtor. Centumnodii ana ℥. j. Boli oriental. veri ʒ. j. confect. Alkerm. ℈iij. ſyrup. de papavere, ℥j. ß. miſce. Perineo ſequens cataplaſma applicuimus:

℞. Farin. hordei ℥j. ß. pulv. Balauſtior Nucum cupreſſ. Rad. Biſtortæ, tormentill. an. ʒ. j. Roſar. ʒ. ß. Cum decocto rad. & foliorum plantag. parumque acet. roſac. fiat cataplaſma, applicetur tepide. Imo ventri, quia de dolore extenſivo, propter copiam ſanguinis in veſica collectis conquerebatur, hoc applicuimus cataplaſma.

℞. Parietar. malvæ, altheæ, an. m. j. flor. chamomill. melilot. ſambuc. an. m. ß. ſem. lini, fœnigræc. aniſi, ana ℥. ß. miſce, fiat omnium pulvis tenuiſſimus. Hujus pulveris.

℞. Ana ℥j. ß. farin. fabar. ℥iij. coquantur cum lacte vaccino, fiatque cataplasma, addendo vitellos ovorum num. ij. Butyr. recent. ℥j. applicetur tepide. Regionem Renum sequente unguento inunximus:

℞. Unguenti refrigerant. Galeni ℥iij. ol. nymphææ. ℥j. Camphoræ dissol. in acet. rosac. ℈j. Misceantur in mortario, fiatque linimentum.

Cæterum, quum propter maximam, & fere incredibilem sanguinis deperditionem, & proinde hepatis refrigerationem atque labefactionem, secuta fuisset viscerum obstructio, & cachexia, visum nobis fuit, ut sequente uteretur Syrupo Magistrali, qui non tantum viscera reserat, sed & internum ulcus circa collum vesicæ, propter casum factum, consolidat;

℞. Rad. fœniculi, petroselini, asparag. ana ℥. ß. herb. betonic. scabios. agrimon. veronic. Alchymill. Pyrol. sanicul. ana m. j. sem. anis. fœniculi, Urtic. an ʒ. ij. flor. trium cordial. Genist. Hispanicæ, an. p. j. liquirit. mundat. uvarum exacinat. ana ℥j. Fiat s. an. decoctio in aqua fontan. ad consumptionam tertiæ partis: Colaturæ adde Mellis despumat. & sacchari miscellanei an. ℔j. fiat syrupus s. an. aromatizetur speciebus aromatici rosat. & Diarrhodon. Abbatis, an. q. s. de hoc syrupo sumebat æger singulis diebus per tres horas ante prandium cochleare unum aut alterum. Sumebat quoque per intervalla ad ℥j. aut ʒj. ß. terebinth. claræ, cum pulvere liquiritiæ. His non sine admiratione multorum feliciter & perfecte sanitati restitutus fuit. Quid non potest Juventus in corpore integris visceribus prædito? *Idem ibidem.*

De periculosa Hæmorrhagia per pudenda, in Puella.

Casum illum gravissimum, quem vidimus una in Dn. Antonio Mirione, Vir nobbilissime, Amice plurimum honotande, non ita pridem consignavi, & ad T. excellent. misi. Ab eo porro tempore, cum quadam die adversaria mea revolverem, en incido in casum non longe absimilem quem tibi communicare volui.

Anno 1612. 5. Decembris, puella quædam ex nobilissima familia Bernensi orta, quinque circiter annorum, cochleare oblongo manubrio, qualibus in Culina utuntur, in manu gerens, cum ex scamno in pavimentum hypocausti decidisset & mucrone manubrii infimam partem colli matricis, versus intestinum rectum vulnerasset, tanta secuta est sanguinis profusio, ut parens ipsa, & adstantes, non semel ad me dixerint, se nunquam credidisse, corpus tam exile ac juvenile, tanta copia sanguinis præditum. Ad libras enim aliquot effluxisse, ausus sum affirmare. Restricto tamen sanguine pulvere nostro ad sistendum sanguinem, & refocillatis atque instauratis viribus, vulnus, quod ad intestinum rectum fere usque penetrabat, brevi feliciter curavimus, & in hunc usque diem vivit.

Ex hac porro historia, nobilissime & clarissime vir, apparet imprudentia Lithotomorum quorundam, qui Hæmorrhagiam illis in locis esse pertimescendam, negare conantur. Videmus quoque, pueris urgente necessitate, & præsertim in morbis acutis, venæsectionem, quam vulgus tamen Germanorum tantopere rejicit, sine ullo periculo administrari posse. Si enim in hac puella ad libras aliquot sanguinis, sine vitæ discrimine, effluxerint, quid, quæso, obstat, cur Medicus rationalis ad paucas uncias non extrahat? *Idem ibidem.*

Hæmorrhagia Narium.

Theodorus Biil, vir circiter 55. annorum, mense Augusto hora quarta matutina hæmorrhagia naris dextri correptus fuit. Ego post tres horas ad ipsum vocatus, ad revulsionem statim per Cirurgum venam in dextro brachio satis largo vulnere aperiri, & sanguinis unc. xi extrahi curavi: quo facto, & aqua etiam frigida fronti ac cervici admota, sanguinis fluxus substitit. Post triduum, cum vespertino tempore ad convivium vocatus, vinum paulo liberalius bibisset, domum reversus eodem malo iterum correptus fuit, fluxitque sanguis tota nocte antequam me vocarent. Postridie ipsum invisens venæsectionem rursus institui, ut ante, sed nihil profuit, neque ob ætatem & vires jam dejectas eandem reiterare licuit. Turundas in nares immitti primo non permisit, quapropter hanc mixturam cum stupa cannabina fronti applicavimus.

℞. Boli armenæ drach ij. s. lapidis hæmatitis, mastiches, thuris, coralli rubri, an. scrup. ij. albumen unius ovi, aceti rosacei, q. s. misceantur. Præterea oxycratum actu frigidum cervici, fronti, & testibus admotum fuit, revulsiones per ligaturas & frictiones dolorificas extremarum partium ac per cucurbitulas scapulis applicatas, factæ sunt, quæ tamen omnia nihil profuerunt. Tandem cum hæmorrhagia jam ultra 36. horas duraret, & ægri vires ob copiosum sanguinis fluxum admodum exhaurirentur, ac de vita periculum foret, tunc sibi metuens, astringentia in nares admittere coactus fuit. pulverem itaque ex trochiscis de terra sigillata, bolo armena, mastiche, & thure compositum cum penna scriptoria utrinque pertusa (expurgata prius nare a sanguinis thrombis) quam altissime in narem insufflari curavimus, simulque turundam crassiusculam, ex tenui linteo ad digiti fere longitudinem paratam, aceto & albumine ovi madefactam, eodemque pulvere conspersam, superimmisimus: atque eo pacto hæmorrhagia per duas tresve horas subsistere videbatur, sed postea sanguis per palatum ad os descendere cœpit, & excidente turunda etiam rursus per narem. Tunc iterum expurgata nare, eundem pulverem inflavimus, & turundam ex frusto cretæ confectam, tante magnitudinis ut totam narem obturaret, immisimus, atque sic hæmorrhagia statim substitit, ad majorem tamen certitudinem, turundam istam tribus diebus inhærere permisimus: ita hac vice ab imminenti periculo servatus fuit æger. Sequenti tamen anno in autumno eadem hæmorrhagia rursus invasit, in qua cohibenda cum anilibus quibusdam consiliis tota die & nocte frustra usus fuisset, tandem viribus pene exhaustis rursus ad me concursum est: hanc ego eadem ex creta turunda iterum citissime cohibui. Verum non diu post, hepate à nimia ista sanguinis evacuatione admodum refrigerato & debilitato, hydrope simul et asthmate correptus, extremũ diem clausit.

Narium hæmorrhagia immoderata (symptomatica nempe, non critica) cum hydropem, cachexiam, aliaque gravia mala inducat, quam citissime est cohibenda. Hæc autem (præmissa sex rerum non naturalium convenienti regimine) imprimis curatur his modis: revulsione sanguinis ad nares affluentis; ejusdemque à naribus repulsione: sanguinis incrassatione: & venarum apertarum occlusione.

Revulsio optime & citissime fit sanguinis missione in brachio lateris affecti, qua Galenus, lib. de sang. miss. asserit se validas narium hæmorrhagias repente cohibuisse. Plurimi Medici exiguo facto foramine, & parva quantitate, sed iteratis vicibus, sanguinem detrahendum esse arbitrantur; verum magis nobis arridet opinio illorum, qui è largo foramine sanguinem confertim effluere jubent, nam tali modo citior & melior fit revulsio. Præter venæsectionem etiam cucurbitulæ sanguinem potenter aliorsum revellunt. Sic Galenus, lib. de præcog. ad Post. maximam hæmorrhagiam in juvene curavit, cucurbitula magna hypochondrio admota. Forestus lib. 13. observat. 14. hæmorrhagiam desperatam, quam nullis mediis sistere potuerat, tandem cucurbitulis pedi impositis miraculi & incantamenti instar sustinuisse refert: quod experimentum etiam nobis aliquoties felicissime cessit. Cucurbitulæ scapulis impositæ, quamvis multum revellant, multis tamen non sine ratione suspectæ sunt, propterea quod etiam ab inferioribus partibus sanguinem ad superiores potenter trahant. Crato inter revulsoria commendat minimi digiti in latere affecto incurvationem cum dolore: cujus generis etiam sunt, extremarum partium frictiones & ligaturæ dolorificæ, ut & cauterium actuale plantis pedum admotum, quo Zacutus Lusitanus gloriatur se desperatam hæmorrhagiam curasse.

Repellitur sanguis à naribus (nempe præmissa revulsione) aceto, aqua frigida actu, vel oxycrato, fronti, temporibus & cervici admoto, vel cataplasmatibus ex bolo, terra sigillata, mastiche, thure, albumine ovi, aceto, & similibus paratis, ac fronti admotis, quibus plantago, pimpinella, aliæque herbæ astringentes & refrigerantes, recentes contusæ addi possunt. Cochleæ cum suis domiciliis tritæ, dein mixto thure & aceto, atque sic fronti & naribus impositæ multum commendantur. Riverius tanquam efficacissimum laudat gypsum cum aceto subactum, & ad crassitiem duorum digitorum fronti & temporibus admotum. Acetum solum, vel oxycratum naribus sæpe attractum idem præstat ut & aqua frigida majore copia ex improviso in faciem projecta. Aëtius tanquam expertum laudat vaporem ex aceto lapidi ignito infuso, in naribus excipi. Pachequus (in observationibus Riverio communicatis, obs. 16) aliud experimentum describit: Rusticus (inquit) ex hæmorrhagia liberali jam vicinus morti me accersivit: sed cum nulla remedia contulissent, instillavi in aurem è directo naris sanguinem fundentis, guttas aliquot aceti rosati, & sanguinis fluxus statim substitit. Didiceram hoc à D. Pontuado, qui viderat hoc remedium à Belga Medico factitatum: legi apud Scribonium Largum cap de hæmorrhagia.

Sanguinis incrassatio peragitur medicamentis refrigerantibus, astringentibus & incrassantibus per os exhibitis, iisdemque etiam foris admotis; quo in casu foris conveniunt jam dicta repellentia, in primis vero oxycratum & aqua frigida. Sic Hildanus cent. 1. obs. 5. in desperato casu totum corpus linteis oxycrato imbutis involuens, hæmorrhagiam compescuit. Idem cent 3. obs. 2. totum corpus aquæ frigidæ immergit, eodemque loco de hujus remedii utilitate latius differit.

Venas reseratas occludunt & conglutinant astringentia naribus immissa. Galenus lib. de med. parabil. facilibus thus & aloën in pulverem redacta albumine ovi excipit, & cum linteolo, aspersis prius pilis leporinis, in nares immittit. Turundæ astringentibus pulveribus aspersæ utilissime naribus induntur. Muscus crescens in craniis humanis aeri expositis, pulverisatus & quocunque modo in nares immissus potentissimum censetur medicamentum. Ego turundam longam ex frusto cretæ confectam, efficacissimam esse aliquoties expertus sum. Gossypium thecæ scriptoriæ atramento diu infectum, aliquantum expressum, & instar turundæ in nares immissum, valde efficax est. Fimus porcinus inter præstantissima & specifica recensetur, si adhuc calens solus, vel cum bolo armena & aceto calefactus, fronti & temporibus admoveatur, & olfaciendus præbeatur, aut in nares immittatur: hujus usu desperatam hæmorrhagiam in nobili Germano me curasse memini. Rodericus à Castro & Zacutus Lusitanus maxime extollunt stercus asininum, eodem modo usurpatum; quod etiam Zacutus non pudet per os exhibere & omnibus cibis admiscere. Pulvis sanguinis humani exsiccati, ut & limacum cum cochleis combustarum, & ranarum combustarum, in nares immissus efficax censetur. Refert Pereda vetulam quandam immane in hæmorrhagiam tribus diebus durantem, curasse sola mentha naribus imposita. Succus urticæ per os exhibitus & naribus attractus, ut & urtica contusa ac fronti admota, specifica vi nunc sanguinis fluxum efficacissime cohibere traditur. Riverius tanquam præstantissimum remedium à se multoties probatum, commendat spicam nardi subtilissime pulverisatam & ad drachmam cum jusculo, aqua plantaginis, aliove liquore exhibitam, hancque non solum specifica vi, sed hepar roborando sanguinis fluxum cohibere tradit. *Isbrand. De Diemerbroeck in observat. & curationib. Medicis.*

De sanguinis Narium fluxu per oculum sinistrum.

Teste Aristotele solus homo inter omnia animalia hæmorrhagiæ narium subjectus.

Sollicitos hæc non raro facit non solum ea laborantes, sed & adstantes, imo medicos ipsos, media quibus fluxum hunc inhibere studemus guttarum sanguinis exstillantis numero sæpius respondente, fere sine ullo successu adhibita.

Heraclides Tarent Galeno authore ablato prius cruore naribus inhærente, ad fluxum hunc cohibendum, turundam lycio contuso immissam naribus intrudere solitus fuit.

Chirurgi Germani, qui castra sequuntur, frustra adhibitis carpionum lapidibus, vel moscho craniis defunctorum innato, vel etiam bufone præparato, ad verba quædam quibus virtutem occultam inesse certo sibi persuadent, plurimumque tribuunt, ipso Borello Cent. 1. obs. 94. asserente, quæ tacite (quod si enim aliquis au-

Di

diret, vana omnia habent) muſſitant: ſunt hæc idiomate germanico.

Gelijck Christus stil bleef staan im Iordaan, Also must ook dien bloede staan.

Pro ſecreto habent alii ex guttis ſanguinis ex ſtillantis quatuor aut quinque vitriolo cyprio pulveriſato mixtis conficere unguentum axillæ illi quæ eſt ejus lateris, cujus nares fluunt, illinendum.

Miſſis his ſimilibuſque aliis, nullius conſiderationis & efficaciæ merito habendis, haud inutile quantum omni tempore negotii veteribus æque ac recentioribus, medicis, chirurgiſve ſanguinis hic per nares fluxus creaverit, exponere, cognoſcereque.

Hæmorrhagia narium quævis, docente Hildano, parte 2. obſ. 14. ſi moderata fuerit, cum ſalutaris, ſubito ſupprimi non debet, à dolore etenim capitis, variiſque aliis morbis gravioribus hominem liberat; confirmat hæc exemplo *Simonis Clerkii aurifabri parte 3. obſ. 11.*

Critica ſolutio morborum, ſalutaris ſæpius, variis perficitur cauſæ morbificæ evacuationibus, per alvum, ſudorem, urinam ſanguinis fluxum varium, etiam illum qui per nares fit; qua de re legi poſſunt quæ lib. 22. cap. 28. de *Fontan refert Ambroſ. Paræus.*

Animus haud eſt, ea, quæ medicæ conſiderationis ſunt, ut chirurgica proponere, faciunt tamen hæc eo, ut chirurgiæ tyrones attendere diſcant, quam arduum malum narium hæmorrhagia gravis, quanque neceſſarium, remediis certis huc conferentibus inſtructum eſſe.

Haud ita pridem ex inordinato ſanguinis motu non ſolum largior ejus fluxus per nares, in Wilhelmo ab Erpecom, mercatore hujus loci, à nobis obſervatus, ſed &(quod nunquam antehac notare mihi in praxi chirurgica licuit, ab aliis, ut Barthol. cap. 1. Hiſt. 2. Schenk lib. 1. fol. 197. &c. propoſitum) per oculos ipſos, ſiniſtrum imprimis, ſic ut linteo quoties tolleretur oculo collectus, toties noves eundem illico repleret.

Hildano minus notam ſanguinis fuiſſe per oculos excretionem vel ex eo colligere licet quod *part. 2. obſ. 16 de Rever. D. Ioanne de l'Oſea agens hæc proponat verba: Et quod mirandum, lachrymæ ſanguinolentæ ex oculis prorumpebant.*

Hujus conditionis inordinata de ebullitione ſanguinis Hild. part. 6. obſ. 77. exemplum adfert, in Rever. Doctiſſimoq; Viro, D. Iacobo Blaunero, juvene robuſto, obſervat. hæc verba præponens.

Huic viro ſanguis non tantum ex naribus cum impetu promanabat, verum etiam ex gingivis & quidem ſanis & incontaminatis exſudabat. ita ut ſanguinem non ſolum reſponderet, ſed & hinc inde circa gingivam, ſub lingua & intra dentes in grumos concretum cogeretur digitis extrahere.

Mercator noſter conſilio Medici domeſtici venæſectionem admiſit, imo potiones varias refrigerandi, ſanguiniſque motum inhibendi vipollentes, quin & ſtyptica quædam naribus recepit, aſt fruſtra adhibita omnia, ſuaſu hinc Amici cujuſdam lapides ſanguinis effluxum cohibere valentes manibus detinuit, etiamſi aliqua jam coagulatio in naſo obſervaretur, & horum uſu levaminis aliquid percepit.

Media hæc ſimiliave alia cum ſucceſſu licet ſæpius uſurpata, in gratiam nihilominus juniorum placet nobis, antequam huic diſcurſui finem imponamus, quædam eorum, quæ uſui nobis fuere, nec unquam fere niſi cum optato ſucceſſu adhibita, quoties gravis ejuſmodi narium hæmorrhagia ex ſanguinis excedente ebullitione cauſata, homini fuit moleſta, hoc loco proponere, quod exemplo uno alterove illuſtrabimus.

Ante aliquot annos Ruſticus quidam, juvenis, validus atque carnoſus hæmorrhagia tentabatur gravi admodum, venæſectione brachii dextri inſtituta ſanguinis libram integram eduximus, moxi ſuccum plantaginis commixtum ſucco limonii naribus recipi curavimus. Vincula itidem brachiis, pedibusque injecimus, lintea frigida madefacta fronti, teſtibuſque appoſuimus, adſtringentia noſtris in locis uſualia applicavimus, at nihil his omnibus effecimus frumenti pro cereviſia, aut Sp. vini cocti reliquias, quibus saginantur porci, quibus multum in hoc caſu tribuunt varii, cum ſucco plantaginis mixtas aſſumeret ſuaſimus; at fruſtraneus omnis labor, continuabat fluxio, nec ullo modo imminuebatur. Incidebat obſ. 17. part. 2. Hildani haberi, ſponſum quendam periculoſa imo ut videbatur, lethali hæmorrhagia narium laborantem ſuaſu Hild. refrigeratione univerſi corporis, in aqua frigida facta fuiſſe curatum; hujus ad exemplum etiam author fui noſtro ægrotanti ut fluvio vicino ſe committeret nudum, quod etiam fecit natationique ſatis diuturna corpus ſuum adeo refrigeaverat, ut tremulus prodiret, at nec hoc medio fluxus ſedatus.

Hiſce ſic fruſtra uſurpatis Limonis recentis particulas teretes, linteo combuſto, pulvereque gallarum, incruſtatas naribus imponi juſſimus, & quidem ad eam altitudinem, ut vaſorum ſanguiferorum extremitates, ſi quæ eſſent laxæ, attingerent.

Intus aſſumebat quantum cochlearibus tribus contineri poterat, ſingulis tribus horis, mixturæ hujus, & quidem frigide.

℞. Aq. plantag. ℥vj. ſal. prunell. ʒij. laud. opiat. gr. iiij. camphor. gr. iij. ſyr. papav. errat. ℥. ß. ſpir. vitriol. gutt. x. miſce & detur uſui.

Aſſumpta prima doſi, illico fluxus imminutus, imo ſine ulteriore hæmorrhagia nox fuit quieta.

Joannes ab Heemſtede, juvenis 18. circiter annorum, macilentus valde, & ex diuturno morbo debilis admodum, ex caſu incidit in narium hæmorrhagiam largam; vocatus ego, quo laboranti ſuccurrerem, venam ſecare haud audebam, quod vires impedirent.

Remedia hinc alia in uſum ducere neceſſarium, ſtyptica nempe naribus imponere ordinaria, vincula pedibus manibuſque imponere, lintea frigida madefacta fronti, pudendiſve applicare; at irritus omnis labor; coacti adeoque etiam in hoc ægrotante ad uſum mixturæ modo præſcriptæ, & limonum modo dicto naribus imponendorum devenire, applicato inſuper frōti emplaſtro nobis in tali caſu uſuali, cujus deſcriptio hæc eſt.

℞. Succ. caud. equin. portulac. Solani, plantag. an. ℥j. ol. roſar myrtill. cydonior. an. ℥iij. coquantur olea & ſucci ad conſumptionem ſuccorum dein adde ceræ flavæ q. ſ. lapid. hæmatot. boli veri, nucis gallar. cortic. granator. an. ʒiß. F. e. a. emplaſtrum.

Et horum mediorum uſu brevi ſanguinis fluxio dicta ſedata licet in deliquium animi grave

ſatis

satis jam bis inciderit æger. *Ioh. a Mekren in obs. Medico Chirurgicis.*

Hæmorrhagia Narium.

Decus illud Anglicum, inventionibus egregiis & scrutiniis naturæ latebrarum pollens Cl. Harvæus in Tr. de motu Cord. p. m. 46. ita exclamat: ecce jam duo sunt genera mortis, extinctio ob defectum, & suffocatio ob copiam (scil. sanguinis in corde.) Hujus defectus causa sæpissime exsistit hæmorrhagia enormis à quacunque parte proveniens. Quantum negotii frequentissime Medicis in praxi facessat hæmorrhagia narium, unicuique patet. Itaque medicinæ proceres egregie desudant, remediis approbatissimis congrue huic resistere, & thesaurum vitæ sartum tectum conservare; & hoc non tantum seculis præteritis, sed & hoc nostro, & præcipue in collegio nostro curiosorum. Videatur in Anno I Ephemerid. pulvis egregius Dn. D. Heltodii obs. 24. Inspiciatur decoctum præsentaneum in anno secundo Dn. D. Volkameri obs. 23. considerentur experimenta ad aliira ferenda Dn. D. Bernhardi a Berniz anno secundo obs. 52. & sequ. revolvantur, quæ Dn. D. Wedelius anno 3. obs. 105. protulit. nec vitio vertetur, quod meam me spartam condecorando, ipsorum vestigia sequi & quicquid inimi in praxi mea hoc in malo experiri contigerit, annectere haud pigeat.

Domina quædam generoso stemmate nata, vidua annorum 59. intermissa ætatis decrescentis ratione, qua assueta erat, venæsectione, subito enormi sanguinis fluxu è naribus infestabatur. Sanguis non guttatim, sed quasi vena tusa confertim emanabat. Auxilium à me efflagitanti, à mitioribus incipiens, saltem ad inhibendum aliquo modo tantum, præscripsi epithemata refrigerantia & repellenda pro fonte & collo, verumtamen fluxus concitatior factus, ut priusquam redire potuerim, sanguis ad ℔. vj. effluxerit. Chirurgus in propinquo habitans interim accersitus turundis, pulveribus sanguinem sistentibus impregnatis, nares implevit. Me supervenientem ægrota anxie rogabat, ut removerentur, alias sibi suffocationis periculum imminere. Removi, actutum sanguis effluxit enormiter. Deliquia animi venæsectionem dissuadebant. Itaque ventosam magnam prius hepatis regioni, mox & alteram nuchæ adhibeo, & confestim fluxus retractus & sublatus est. Non satis laudari potest harum usus, non enim saltem in hac domina id remedii genus proficuum expertus sum, sed etiam alia vice in fœmina, ubi nec T. S. sæpius iterata, nec sexcenta alia ab alio Medico adhibita, quicquam emolumenti adferret, & omnia desperata & conclamata erant, quæ tamen ventosa unica nuchæ apposita sanata est. Non ignoro huic experimento opponi posse Fabr. Hild. obs. 47. C. 2. ubi inflammatio hepatis à ventosa ejus regioni apposita secuta. Sed ut in principio hæmorrhagiæ periculosum, ita in progressu, ubi magna sanguinis quantitas effluxerit, vel corpori venæsectione prospectum sit, haud inflammatio metuenda, satis superque refrigerato hepate.

Hæmorrhagia Menstrua critica.

Vocabulum Hæmorrhagiæ apud Hippocratem sæpe quodvis sanguinis profluvium copiosum indicat: interdum autem non addito partis nomine exprimit eam sanguinis eruptionem, quæ per nares fit, ut testatur Gal. 1. Epid. Comment. 1. Aphor. 9. item 6. Epid. Comment. 3. Aphor. 25. quo sensu etiam hic usurpatur, & significat fluxum illum criticum, per quem natura e venis & arteriis cerebri in ejus præsertim basi existentibus, sibi noxia & molesta certo tempore expellit. Clariss. Rolfincius in Epit. Method. cognosc. & curand. particul. corp. affect. lib. 1. part. 2. c. 4. hæmorrhagiæ narium arterias magis in culpa esse, quam venas autumat ibidemque sinum tertium crassæ meningis per longitudinem falcis ad os cribrosum excurrentis in hæmorrhagiis aperiri, easque contumacissimas excitare statuit: quarum causa est sanguis calidus, acris, copiosus, serosus ad motum aptus. Talem ego hæmorrhagiam in juventute ab anno decimo nono ætatis per longum tempus in me ipso expertus sum, ubi singulis fere mensibus e nare dextra sanguis copiosus mihi cum euphoria effluere solebat. Hujus fluxus continuationem, at non menstruam, sed rariorem, adhuc hodie patior, & quidem cum valetudinis commodo, quam semper capitis gravitas, dolor, & faciei inflammatio præcessit, quæ incommodo fluxus ille statim solvit. Si vero sanguis sponte sua haud fluxerit, soleo sæpe cum penna anserina venulas in nare dextra irritare, post quam irritationem sanguis cum alleviatione effluit. Sic mentionem facit Oetheus lib. obs. prop. juvenis cujusdam Canonici Eichstadiani cui diæta largiori utenti, & à venæsectionibus abhorrenti hæmorrhagia narium tam familiaris fuit, ut singulis septimanis recurreret, ac jam quasi ordinaria ac naturæ consueta esse uideretur, & quidem citra valetudinis vel vitæ dispendium. Historiam juvenis cui Gal. sanguinem critice e nare dextra profluxurum & nonnullis præcedentibus signis prædixerat, videat Lector benevolus *apud eundem lib. de præcognit. ad posthum. c. 13. Simonis Schultzii.*

Hæmorrhagia rebellis.

Strenuus quidam miles infelicius in castris acidaliæ quam gradivi militaverat, hinc ex Lue inde reportata & male curata varia ipsi relicta sunt symptomata; inter alia & hæmorrhagia narium longa, frequens & rebellis: omnia tentavimus, quæ industria nostra excogitare potuit, sed prohibere potuimus, quin illa tanto sæpe cum impetu rediret, ut de vita periclitari videretur æger noster. Interim confortantibus, sanguinem sistentibus & acrimoniam ejus mitigantibus tam diu pugnatum fuit usque dum ipse natura medelam attulit: ossiculum enim oblongum & satis acuminatum, quod benevolus lector hic delineatum videt, à natura ex parte sana separatum & sensim ad nares protrusum, inde tandem chirurgi manu fuit extractum, quod facto, non amplius rediit enormis ille narium sanguineus fluxus. Ita sublata causa, tollitur effectus. *Thomæ Bartholini.*

Hæmorrhagia narium à frigore lethalis.

Puella quædam septennis, Senatoris cujusdam Ratisponensium filiola, tempore brumali sub aura frigidissima nimis libere obambulans, unica saltem sternutatione noctu quassata, tantam hæmorrhagiam per os & nares passa est, ut subsequente die, omni medicina tam interne quam externe frustra exhibita, convulsione gravi infestata mortem obierit. Sine dubio, quod vase quodam venoso magno in capite sub cranio è sanguinis à frigore brumali moti impetu rupto, hæmorrhagia hæc oborta fuerit, ac meninges à sangui-

nis à acrimonia vellicata, & cerebrum sanguinis extravasati copia oppressum, convulsionem necemque induxerint. *Helvvigius.*

Scholion Schrockii. Sanguinem à calore agitatum & justo magis rarefactum, quod in longiori sub solis radiis mora, vehementiori à corporis motu, vini generosi liberaliori ingurgitatione, &c. sæpius accidit, majori spatio indigere, quo denegato, arteriarum oscilla penetrare, reserare, sicq; ingenti sæpe rivo effluere, frequenti admodum constat observatione. Ast à frigore hæmorrhagiam maximam oriri, rarius licet sit, impossibile tamen haud esse, & ratio & experientia confirmat; idque præsenti ex auctoris nostri observatione abunde patescit. Silicet non ipsum frigus exitum illum primario inducit, cujus potius est constipare, & vasorum extremitates occludere, ipsam etiam sanguinis turgescentiam refrenare; ut adeo illis, quæ frigidiori natura sua ac virtute adstrictoria contractionem dehiscentium in vasculis sanguiferis oscillorum promovere valent, nec non quæ variorum epithematum frigidorum fronti, cervici, hypochondriis, testibus, &c. impositorum forma, aliisve modis fervorem atque concitatiorem sanguinis motum compescunt, feliciter sæpe ingentes hæmorrhagias sisti videamus. Sed qua ratione præstare id valeat, paucis dispiciamus: Si frigoris natura in sale aliquo volatili urinoso consisteret, quod quidem non neminim statuere nuper libuit, ratio in promptu foret, cum similium salium in sanguine rarefaciendo, fluxilli reddendo, & ad celeriorem decursum concitando, (non figendo, quod nuper cuidam imperito empirico placebat.) quin & humoribus serosis, adapertis in cute poris, per sudorem expellendis virtus sit perspectissima. Tale tamen solitarium adesse, ipse frigoris effectus haud admittit, quo nempe sanguinis ac spirituum naturalis in corpore motus inhibetur, & somnolentia, ipsaque tandem mors subsequitur, nisi concitatiori corporis motitatione, sanguinis & spirituum liberior per corpus pervagatio & circulatio promoveatur. Unde altissimas alpes hiberno tempore transeuntes, si in via quiescant, à somno, rigore, & morte confestim opprimi, Martinus Zeillerus cent. 2. epist. 52. ex Jo. Simleri comment. de Alpib. nec non Exc. D. D. Joh. Jacob. Wepferus Exercit. de loc. affect. in apopl. p. m. 260. memorant. Pariter si ab alio alioque sale qualitas ista deducenda foret, quale est ammoniacum dictum gemmeum, commune, &c. dum acredine sua interiora narium stimulare, vasorum oscula reserare, & sanguinem fluidiorem reddere valent, causam hæmorrhagiæ hujus reddere, itidem foret perfacile; quamvis enim illa, si in aqua solvantur, insigniter eandem frigefacere comperiantur, consimilem tamen aliquam regidissimo in brumali frigore fingere salium, vel particularum salinarum frigorificarum solutionem, excitationem vel extricationem quo modo liceat, equidem haud video; quinimo tale aliquod in aëre per naturam sal hospitari, & incertissimum est, & nullis hactenus experimentis demonstratum. Nitrosum autem, quale in aëre latere (licet & hi non una premantur difficultate) plures majori probabilitate statuunt, cum frigiditatem potius corpori inducere, ideoque in topicis refrigerantibus utiliter adhiberi, sanguinem item in febribus, anginis, &c. æstuantem compescere nitrum observetur, eandemque ob causam in vulnerum hæmorrhagiis internum ejus usum Joh. Agricola tract. 2. chirurg. parv. pag. 190. commendet, huc nihil contulisse, verosimile videri potest; nisi forte aëreum illud nitrum plane alterius alicujus naturæ fingatur. Si vero substantia aliqua spirituosa frigus sit dicendum, quod Clar. Sebast. Wirdigius lib. 1. de Medic. sp. c. 9. defendit, atque igne suo frigido spiritus calidos ejiciat, exturbet, extinguat, suffocet, neque hac ratione, ad propositi nostri explicationem conferre quid posse, videtur. Sed frustra diutius his insisto, qui etiam hoc in negotio, de frigoris natura illud: quantum est, quod nescimus! & cum Poëta 2. Georg. exclamare cogor.

Sceleratum exquirere frigus,
difficile est.

In hoc igitur casu nostro poros cutis à frigore, quomodocumque jam id factum fuerit, densatos occlusosque, effluviis illis, per insensibilem transpirationem naturaliter alias e corpore continuo eliminandis, exitum præclusisse, credibile est; quæ dein sanguini remixta & conjuncta, eundem exagitare, calorem ejus intendere, atque ad fervorem concitare valuerunt, ita ut Archæus hic in furorem quasi actus, teneriori isto in narium loco, accedente in primis a commixtis acrioribus halitibus, qui præterea & sternutationis, hæmorrhagiam prægressæ, & convulsionis ejusdem consecutæ auctores fuerunt, fibrarum arteriosarum motricium spasmo, verisimiliter satis à Cl. Willisio proposito, tandem perrumpere sicque ab onere liberare se conatus fuerit; licet vehementiorem ob conceptam turgescentiam, majori in copia, quam ad salutem conferre poterat, tam per nares, quam ex his, mediante foramine illo, quod ab ipsis ad palatum tendit, per os effluxerit, simulque purpuream secum animam exterminaverit, sive jam, quod Magnus Fr. Baconus de Verulamio in hist. vit. & mort. statuit, ob meram vacui fugam, cita mors profluvium istud ingens & repentinum, omnibus nimirum, sanguine cum spiritu, affatim se ad spatia, quæ exinaniuntur, implenda moventibus, insequuta fuerit; sive quod (vacui illa fuga ut commentitia a doctoribus rejecta,) probabilius, vis aëris elastica mortis causam attulerit, quatenus spiræ ejusdem, ut ita vocare nonnullis libuit, arctioribus antea terminis coarctatæ, majus, ob sanguinis per vasa aperta effluxum, nactæ spatium, in majorem sese molem successive expandere, sicque sanguinem magis magisq; premere, & per reseratata oscula exprimere atque expellere potuerint. Licet alias tam fuga vacui, quam aëris elaster remotior tantum mortis causa dici debeat, illoq; solum respectu, quo ab utroq; sanguinis spirituosi vivifici, & cum eo animæ ipsius e corpore fuga, expulsio, vel exitus acceleratur. Et hanc sanguinis excretionem, non e venis, sed ex arteriis, quæ à carotidis ramo interno ad nares feruntur, fuisse factam, certum est, postquam sanguinis naturalis motus, arteriis rubeum istum liquorem à centro ad circumferentiam derivandi, uti venis ab hac ad centrum reducendi, munus vindicans, extra omnem dubitationem positus est. Ut adeo tertio etiam crassioris in capite meningis, supra falsiformem hujus processum longiori ductu sub calvaria ob osse ejus, crista galli communiter dicto, versus posteriora repenti sinus, vel hac ratione hæmor-

hæmorrhagia narium vehementior, secus ac nonnullis placuit, adscribi forte nequeat; cum & idem venæ officio fungatur, & sanguinem à cerebri substantia copiose (siquidem si non dimidiam, saltem tertiam sanguinis partem, si cum universo fiat comparatio, ad cerebrum deferri, celeberr. D. Marcelli Malpighii est sententia Epist. de cerebr. ad Carol. Fracassatum,) refluum suscipiat, inq. sinus duos laterales derivet, ipsis dein venis jugularibus infusum ad cor transferendum; quo intuitu eundem Nathan. Highmorus venæ cavæ comparat, quæ ut in regionibus inferioribus, sic iste in superiori, receptacula quædam sint & quasi mare magnum, quod minores rivulos, venulas scil, sanguinem ab arteriis adducentes recipiat; id quod præcipue in illo sinuum omnium concursu, qui alias torcular quibusdam dicitur, conspicuum redditur. Præterea Exc. D. D. Conr. Vict. Schneiderus in lib. de osse cribriform. p. 411. finem sinus istius falciformis, ossi, quod crista galli audit, adnatum, non amplius formam meatus, sed ligamenti naturam usumq; habere, ostendit. Recordor equidem, non ignobilem alias anatomicum in demonstrationibus publicis sinui huic in parte capitis anteriore valvulam quandam adsignasse, qua laxata aut erosa, hæmorrhagia letalis insequatur; sed præterquam valvulam istam à nemine alias unquam observatam, oculis, quorum sensu, hic utique res decidenda, sistere quod prætermiserit, non video etiam, quem ibi usum habere queat, & cur idcirco adesse debeat. Quanquam effusi per nares sanguinis causam ab isto sanguiductu interdum provenire posse, haud præfracte negaverim, si, quod Exc. D. Dominicus de Marchettis c. 14. anatom. habet, eo obstructo sanguinis transmissio impediatur. Licet enim satis ampla ei sit cavitas, quæ non adeo facile obstrui queat, à sanguine tamen crassiori, concreto & grumefacto (qui ut in aliis majoribus vasis, ita in hoc quoque venoso ductu talis evadere potest) obstrui, impossibile haud est; unde arteriæ, cum locus deficiat, in quem sanguinem deponant, novo subinde à corde suppeditato impletæ, eundem qua possunt via exterminare violenter laborant, faciliorique ea in narium concavo inventa, sese ibidem exonerant perq; semel adaperta ostia adventantem etiam reliquum exire permittunt. Simili sane ratione Willisius part. 2. pharmaceut. ration. sect. 3. c. 2. topica infrigidantia venis jugularibus, ad sanguinis effluxum è naribus reprimendum, male adhiberi judicat, cum sanguis ita in recursu tardatus uberius effluat. Cur vero facilis adeo per nares sanguini conceditur egressio, idem doctissimus auctor l. c. eleganter demonstrat, dum arteriolas à carotide cranium ingressa, primo abscedentes sanguinis partem serosiorem, vel sanguinem sero commixtum, ad membranam glandulosam, summi naris anfractus investientem deferre, inq; illas glandulas, velutì propria istius regionis emunctoria, serum superfluum, in cavitatem narium postea destillandum, deponere scribit, addens: quapropter siquidem arteriolarum istarum oscula propter seri exudationem semper paululum dehiscunt, nihil mirum est, si ipse sanguis turgidior factus, eadem (quæ non raro ex nimis laxa sunt) paulo amplius reserans foras erumpat. Plura non, præter unicum hoc coronidis loco addo, veritatem in hac puella effatum Hippocratis fuisse adeptum, quod sect. 7. aphor. 9. desipientiam aut convulsionem à sanguinis profluvio malum quid esse, edocet; & veluti sect. 5. aphor. 3. habet, ex copioso sanguinis fluxu convulsio contingens, malum denunciat, quæ sententia etiam Coac. prænot. §. 358. Cod. Foes. continetur. Id quod prosp. Martianus ea ratione fieri, qua succi in corpore ex nimia evacuatione acriores redditi, nervosum genus stimulantes, convulsivos motus efficiant, comm. in sect. 6. aph. 39. interpretatur, ubi divinus Senex convulsionem à repletione aut ab inanitione oriri, dixerat. An vero hoc nostro in casu illa quoque Hippocr. sententia, quæ 1. Prorrhet. § 145. legitur: αἱ λάβροι πάνυ, βίαιαι, πολλαὶ ῥύσιες, ... σπασμὸν ..., larga, vehemens, & multa sanguinis à naribus eruptio interdum ad convulsiones deducit, locum invenerit, incertum quidem, sed verosimile satis est: ibi namq; ex Martiani decisione, dictio hæc: βίαιαι, violenta, non ad ipsam hæmorrhagiam violentia inductam, sed ad medicos aliosve, vi quadam sanguinis fluxum sistere tentantes, referri debet; quod etiam confirmat Hippocr. dum Coacarum Prænot. §. 336. largas sanguinis è naribus eruptiones accersere testatur; & Gal. com. 3. in 1. Porrhet § 53. sæpius vidisse se tales hæmorrhagia affectos, fatetur, convulsos non solum ob exuperantem vacuationem, sed & propter refrigerationem, si caput medici refrigeraverint, profusionem retinere volentes.

Vermis ex Nare sinistra cum longa Hæmorrhagia adductus.

Studiosus quidam ætatis circiter annorum viginti, constitutionis phlegmaticæ sanguineæ à teneris unguiculis catarrhis admodum obnoxius per biennium & quod excurrit, hæmorrhagia narium haud infrequenter exercebatur, sine ullo virium lapsu, quam subinde Cephalalgia excipiebat. Morbo temporis tractu adaucto, septies de die à nare sinistra copiosissime profundere cœpit sanguinem: hinc variarum pronata symptomatum congeries, dolor & imbecillitas capitis, virium prostratio, sternutationes frequentes, & tristis ac convulsiva quasi nasi circa appendicem sensatio. Non ita pridem iterum in largam narium incidit hæmorrhagiam, quæ per quatriduum sævire non desinebat; accedente denique quinto, cum sanguis affatim effluxisse, in sinistro naris spiramine aliquid exitum impediens hærere sentit: quod dum fortiter emungit, vermis hirudinis ad instar sanguine turgens, qui depictus conspiciendus erit, in terram decidit, vixitque per triduum.

Scholion plura vermium, post vigilias perpessas, cephalalgias, & mentis aberrationes è naribus excretorum exempla habentur in Anno. II. Eph. N. C. obs. 147. apud D. Conr. Vict. Schneiderum de oss. cribr. p. 440. &c. D. Joh. Michael Fehr. N. Cur in sua Hiera Picra p 79 D. Th. Barth. cent. 2 epist. 74. D Nicol. de Blegny Ann. I. Zod. Med. Gall. Mens. April. obs. 3. Theod. Kerkringium obs. anat. 43. Nic. Tulpium l. 4. c. 1. Petr Borellum cent. 3. hist. 45. Jac. Hollerium l. 1. de morb. int. c. 54 in Schol. Guil. Fabr. Hild. cent 1. obs. 8. & cent. 6. obs. 1. Nic. Monardem hist. med. simpl. cap. 14. Joh. Georg. Schenckium l. 1. obs. med. Marc Don. tum l. 4. de hist. med. mir. c. 26. nec non Vinc. Alsarium Crucium de quæs. per Epist. cent. 3. Nec indictum abire debet, quod excell. D. D. Jo Jac. Harderus non ita pridem per literas mihi retulit, de male

feriata quadam, nuper scilicet vermes quatuor, præcedente atrocissima cephalalgia, per nares eam excrevisse, albicantes, oblongos, minimeq; hirsutos. Ipse etiam Ebnsina lib.3.fen.1.tr.2.c.3.ex medicorum quorundam indorum fide, cephalalgiam quandoque generari jam edocuit à vermibus in capite generatis, motu suo, tensione & rosione lædentibus, addens: nam vermes multoties nascuntur in anteriore capite & super locum, qui est in strictura narium; & possibile est, ut nascantur apud velamina, etsi raro contingit. Locum generationis non semper eundem esse, verisimile videtur; interdum enim, licet rarius, a partibus inferioribus, utpote ventriculo, &c. ascendisse, perq; palati foramina sic in nares perrepsisse, interdum vero in ipsa nares investiente membrana, aut anfractuosa earum cavitate, quandoque in caverna ossis frontis ad radicem nasi sita, quandoque etiam in ipsis ossis ethmoidis spongiosis cavernis stabulari posse, autumo; quin & si cerebrum ipsum per nares excretum aliquando fuisse perpendamus, quod celeb. D. Georg. Wolffg. Wedelius Physiolog. med. sect. 3. c. 24. se vidisse testatur, cur non ex ipso cerebro, in quo vermes quandoque inventos fuisse D. Th. Barth. cent. 1. hist. anat. 64. aliiq; memorant, eosdem aliquando prodiisse, dicere liceat, haud video. Utrum vero ex ovulis insectorum cum cibis, &c. adsumtis atque ad partes illas delatis: an vero ex singulari humorum putredine oriantur, eruditoribus dijudicandum relinquo; uti enim ovula insectorum ejusmodi, præcipue minima cum sint, in remotam illam corporis partem cum massa sanguinea deferri posse, nemo dubitabit: ita tamen argumenta, quæ generationem absque seminio isto arguunt, & à Franc. Redi in libello de insect. proferuntur, qua ratione omnimode enervari queant, non perspicio. *L. Schrock, L. F.*

Venæ Sectio spontanea & naturalis.

Helmontius sanguinis evacuationes acerbissime insectatur propemodum omnes. Rationem inter alias adducit hanc: ejusmodi remedii genus à natura nunquam intendi, nec approbari divinitus, sed potius improbari per legem Mosaicam Gen. 9. v. 6.

Ut hoc ridiculum, ita illud experientiæ contrarium. Opponuntur hæmorrhagiæ criticæ narium, fluxus hæmorrhoidales, ut multis Hypochondriacis consueti, ita maxime proficui; nec non & aliarum venarum diæreses spontaneæ, quæ satis probant naturam nonnunquam intendere sanguinis imminutionem.

Venam Malleoli in fœmina cruribus varicosis onerata vidi sponte apertam cum tanto sanguinis profluvio, ut adhibenda esset manus chirurgica.

Matronam novi affinitate mihi junctam, quæ Cephalalgia urgente aliquoties venarum sublingualium sectione quæsivit lenimen. Hæc aliquando sub furente Sirio faciens iter, dolore capitis ob æstum correpta est recidivo. Domum reversa sub cibi masticatione sublingualem sensit apertam, quæ pro more fluens, feliciter mitigavit dolorem. *L. Sigismundi Grassii.*

Hæmorrhagia cohibita sanguine in Araneum vivum derivato.

Vir quidam militaris, qui adjutant dicitur hæmorrhagia narium contumacissima laborans, cum omne à Chirurgo adhibitum hunc fluxum non sisteret, cujusdam Colonelli uxor hoc dedit consilium, vivam araneam caperent, atq; in eam vivam cruorem derivarent, huic consilio cum obedirent, statim hic fluxus sanguinis desiit, non sine adstantium admiratione: & hac observatione medicina transplantatoria stabilitur: contigit id hoc anno 1674. die Septembr. Buxtehudæ. *D. Hannemanni.*

Hæmorrhagia feliciter curata.

Quantum periculi immineat sanguinem, ceu unicum vitæ thesaurum, & quacunq; corporis parte nimis copiose effundentibus, non est loci hujus longa verborum serie diducere. Quid vero in tam veloci & dubio casu extremum metuenti vale, auxilii superfit, norunt illi, qui præcipitem talem ausi sunt sufflaminare fluxum, quamvis irrito sæpius ausu. Decubuit ad bimestre temporis spatium quidam è mercatoribus nostris, nomine Auschicker, continua quidem, sed non vehementi narium hæmorrhagia laborans: Hic sedula licet cura à suo tractatu medico, opem tamen nullam sentit. Accitus & ego, aquosiori sanguine, nec non totius corporis habitu conspirante scorbuticum judicavi patientem. De qua re monitus corporis hujus medicus, varia quidem huicq; sini accommodata usurpavit remedia, nil tamen effectum. Tandem usu syrupi sceletyrbici nostri dispensatorii, cum aq. Scolopendr. capill. vener. & lupuli, ad mentem Sal. Alberti, de Scorb. §. 253. ana dissoluti, intra biduum fluxus ille remisit.

Alius, Antonius Groz, nimis largo tantum non occubuit sanguinis per nares fluxu. Huic cum, præterquam quod in frigidiore cubiculo moraretur, etiam nucham aqua è fonte allata liberius perfunderent domestici non attendentes nervorum inibi principium, ob actuale frigus extremo objectum iri discrimini, sperniolam quoque propinarent, extrema absurdo ausu ligarent, venam secarent, naribus utrinque turundis ex fungis obturatis, & nullo non ad eripiendum è faucibus orci decumbentem tentato remedio; nihil tamen auxilii allatum est, nisi quod maximam interea cruoris per guttur ad Oesophagum delapsi partem deglutiit æger, adeo ut non saltem sanguinem vomeret, sed & nigræ dejectiones sequerentur, quæ plerisq; hepar vel lienem diffluxisse, (*die Leber oder Miltz sen ihme zerfahren*) opinionem induxit Medicis Anatomiæ penitus ignaris, quicquid ignarum asserit vulgus, ignorante suo consensu comprobare festinantibus. In tanta rerum perturbatione, cum ubertatem sanguinis per screatum excerni animadverterem, ex capite hanc judicavi cataractam delabi, & injecto per Siphonem in ambas nares decocto aliquo astringente, venularum laxitatem coarctavi, unde ocyus fluxus fuit restinctus ac liber annum bene se habuit Æger. Nimia ista frigidioris in nucham aspersio, quod metuebam, & futurum ominabar, (plethoricus autem fuit) paralysin dextri lateris sequenti anno adduxit, & redeunte, elapsis aliquot mensibus, eodem in sinistra regione consimili affectu occubuit. Decoctum in nares immissum.

℞. Rad. Symphyti, Bistortæ. Filipendulæ, tormentill. ana ℥ß. Fol. acetos. Scordii. Beton. Saniculæ, ana mß. Con ar. Hyperic. mj. Ras. Santal. rubr. ʒj. Fl. Ros. finiss. mj. F. decoctio in ℥ß.

f. q. aq. comm. ad ℥vj. votæ, adde ol. ovorum ℥ß. Ms. *In die Nasen zu spruzen. Joh. Georg. Volcameri.*

Annotatio ad Caput præcedens.

De cohibenda Hæmorrhagia.

Ad hanc historiam Ipsemet Exc. Dn. D. Joh. Georg. Volcamerus Noriberg. Reip. Æsculapius in adjunctis Litteris sequentem subjungit notam: hæmorrhagiæ curatæ exempla adducere animus fuit, quod Scorbuticis frequenter contingat, quibus Topica non conducent. Mentio insimul facta in anno primo rar. obs. f. 89. 90. curatæ feliciter narium hæmorrhagiæ beneficio pulv Excell. Hertodii fuere & alii consiliorum authores celeberrimi, qui longa & rationum & experimentorum serie curationem hæmorrhagiæ narium fuere polliciti, cum brevissimam eam censuerint methodum, quæ in adstringenda vel obturandia venula laxiore occupatur. Multi pedibus manibusq; frigidæ immissis velox experti fuere auxilium, tenuiore & calidiore sanguine in extremis contemperato & incrassato. Certius vero subsidium non vidi, nisi injectionem decocti adstringentis per siphonem in nasum calidiuscule usurpatam, cujus etiam beneficio non saltem largiorem fluxum uteri cohibui, sed etiam sterilibus plerisque fœcunditatem restitui.

Hæmorrhagia Difficilis sanata.

Sanguinem esse vitæ nostræ thesaurum, animæ sedem, ac spiritus vitalis vehiculum, quo diffluente omnia in corpore pereunt, & homo cadaverosus relinquitur esca vermium, quotidiana nos docet experientia. Hoc idem testari debuisset Amicus mihi sincerissimus 36. circiter annorum, plethoricus & satis robustus, qui dum paulo largiori more radiis Solaribus se exposuisset, improviso hæmorrhagia utriusque naris hora secunda pomeridiana correptus, eaque non intermittente, me circa septimam vocari jubet. Sanguis qui fluebat copiosus erat, cum saltu rubicundissimus, testis furiosi & ab atomis solaribus irritati Archei, excitantis turgentem particularum sanguinearum fermentationem, quam subsecuta est osculorum arteriarum apertio. Hic constantibus adhuc viribus illico sanguinem, tam in dextro quam sinistro brachio partitis vicibus mittendum præcepi, non neglectis cucurbitulis tam scarificatis ipsius scapulis, quam siccis ipsis suris ad revulsionem appositis. Ad concontemperandum sanguinis fervorem julap. exhibitum ex aq. plantag. burs. pastor. Syr. de rosis sicc. lap. prunell. &c. Ad sanguinis fermentativi motus inhibitionem ab intra propinata mixtura ex aq. equiset. portulac. syr. corallor. lap. hæmat. & croco Mart. adstr. Ab extra vero epithema ipsi fronti & testibus applicatum ex aq. fol. quercus, spermat. Ranar. acet. ros. & lapit. hæmatit. Ad constrictionem osculorum inflatus pulv. ex stercore porcino, & ad fœtorem discutiendum distemperatus pulv. rosar. & balaustior. Ore masticata & deglutita radix cichor. flor. albo in signo virgin. collecta, ad hæmorrhagiam alias specifica. Imo ipse pulvis ranarum calcinat. & usnea cran. hum. usurpata fuerunt: ast frustraneo effectu & spe plena periculi, nisi pulverem seq. in nares insufflassem, cujus authorem nomino exc. virum D. D. Matth. Francis. Hertod. Inclyt. Stat. Marchionatus moraviæ medicum dignissimum, qui primus eundem communicavit & Tartaro-Mastigi meo Moraviæ. cap. 4. p. 27. inserendum tradidit.

♃. Alumin. crud. q. pl. adde Laccæ pictorum, Germ. *Kugel-Lack*, q. s. ad pulv. incarnato colore saturandum. Hoc pulvere sæpius repetito, hunc ægrum ut & alios plurimos (nisi hæmorrhagia ab erosione valvulæ tertii sinus cerebri contigisset) ab orci faucibus, Deo benedicente, liberavi. Hujus quoque pulveris admirandas & eximias virtutes sat dilaudare nequit civis quidam Brunensis Ephippiarius, qui dum dentem per Chirurgum sibi evelli curaret, & subjacentia vasa læderet, subsequente hæmorrhagia copiosissima, & vix non lethali, nullo medicamento licet efficacissimo quam hocce solo pulvere curari potuit. Plures hujus pulveris observationes, ubi etiam ad ferrum candens erat descendendum, adducere possem, ni tempus inaniter tererem, & B. L. tædio afficerem. Merito itaque sit Benedictus Deus, ex cujus in exhausta munificentia hocce nobis innotuit medicamentum. *Joh. Ferd. Hertodi.*

Hæmorrhagia narium critica.

Idem post biennium in febrem incedit, supervenit hæmorrhagia narium immodica, fluxit sanguis indesinenter, adeo ut æger ad summam virium debilitatem & mortis periculum devenerit, vocor in consilium, genitalibus epithema, interne corroborans & astringens præscribo; sistitur mox fluxus hic sanguinis.

Scholion. hæmorrhagia fuit critica & febrim procul dubio solvit, cum vero natura in excretionis quantitate exorbitaret, illam inter limites retrahere necessum erat. Genitalibus refrigerantia applicavit, ideo quod morbi prægressi memor, seminis retentionem & fervorem haud parum ad fervorem sanguini conciliandum facere putaret. Civis fuit Bregæ, qui à retentione seminis fatuus erat, durante viduitate, uxorem nactus statim ad mentem saniorem redibat. *Danielis Wincleri.*

Hæmorrhagia Scorbutica Spiritu Vitrioli curata.

Inter alia symptomata, quæ ab effectu Hypochondriaco & scorbuto ceu ex equo Trojano producuntur, non minimum est hæmorrhagia narium crebrior. Utut enim frequentius lutosus & feculentus sanguis, ut communiter habetur, ipsis per hæmorrhoides potius exsolvatur, nihilominus ut volatilis sæpe & serosior ipsorum est cruor, ita non raro ἄνω affectat viam, & exitum per nares quærit, ea interdum copia, ut ægrorum vires maxime inde vacillent, & corpus jamdum cachecticum pleno passu ad hydropicam dispositionem ruat. Contingit hæc hæmorrhagia, ut alia immoderata sanguinis effluvia, præcipue duabus de causis in scorbuticis, primum ob enormes & ingentes viscerum, hepatis potissimum & lienis, obstructiones, quorum anfractus & mæandros cum

libero

libere perrumpere non possit sanguis, angustatus quasi, qua data porta ruit, & in tali casu tantum abest ut ulla prosint adstringentia, ut potius summe noceant, cardialgias, anxietates & dolores variarum partium excitantia; contra ea obstructiones reserantia, aperientia & calida facilius longe exeuntis sanguinis impetum retrenant. Quo nomine præter alia omnium optime se gerunt Martialia. Deinde fibræ debilitatæ & tonus partium naris laxatus symptomati huic ampla a sternunt viam. Cum enim plurimo abundent sero salso, acri scorbutici & hypochondriaci, a sale hoc stimulante oscula vasorum laxantur & reserantur, unde prodituros tunc sanguis titillationem quandam ceu prodromum certum adventus sui excitat. Quod si postea aliquoties iterata hac insolita via dehiscant hæc repagula, quippe debilitata, sustinere cruorem renuunt & frequens illius profluvium certo contingit. Scorbuticus vir 55. annorum, cum autumno 1669. tumore & maculis lichenosis pedum dolore hypochondriorum, capitis, articulorum, æstu vago seu φλογώσει aliisque symptomatibus scorbuticis afflictus per aliquot septimanas esset, tandem & magna hæmorrhagia narium corripiebatur, quæ frequentius redeundo vires admodum frangebat. Adhibebantur interne & externe laudata aliasque probatissima Medicamenta, ana collemata, frontalia, styptica ex Marte præsertim parata, ipsaque opiata, sed omnia frustra. Tantum absit ut ullum secutum fuerit commodum quod præsertim ab aperientibus prius adhibitis variis, quam hoc symptoma emergeret, sperari potuisset, ut potius alvus inde obstrueretur, malo interim non ablato, nova minata mala. Ut igitur serum sanguinis nimis fluidum & acre temperaretur, ejusdemque e reliquo sanguine ἀποχώρησις impediretur, propinavi spirit. nitrioli, cum essentia violarum pro aciditate moderanda mixtum. Dictum, factum, hactenus per duos & amplius annos perfecte malum emansit. Alii bini hypochondriaci, cum alter singulo mane, cum ἀναρροπία humorum ex ventriculo, alter vale hæmorrhagiam narium pateretur, ab eodem Medicamento auxilium sensere. In quartana vero, ad hydropem inclinante duplici, conjuncta narium hæmorrhagia, novis indies Paroxysmis ebulliente sanguine, non ita feliciter adhibitum medicamen, nihilominus sensim & sensim fluxus cruentus narium destitit. Adeo laus hæc debetur acidis, quod & sanguinem coagulent nimis fluidum & attenuent grumescentem quo de posteriori alias plura. *Georg. Wolfg. Wedelii.*

Hæmorrhagia Nyctalopiam subsequens.

Josephus Veronelli Italus Parmensis, Affinis meus, in ædibus meis a decennio jam commorans, dum annum ætatis ageret 21. optimaque alias frueretur valetudine, hoc sibi semel in vita contigisse narrat: Uno integro Mense lunari occidente Sole notabiliter visu privabatur, etsi lumen candelæ intensissimum adesset, oriente denuo sole visum integre recuperabat; finito illo Mense tota illa affectio cessavit. Quæsitum est ab adstantibus de Mense, Refertur Lunam Martii fuisse; ab illo tempore nusquam illi quid simile contigit, cum tamen 15. anni sint elapsi. Hoc tamen subsecutum est, frequens & copiosa narium hæmorrhagia, ut quandoque exanguis dici mereatur, neque ullis remediis sisti potest, postquam incipit, quam frequentes sternutationes præcedere solent. Nuper dum spatio 6. septimanarum continue sanguinasset, ita ut non amplius sanguis sed liquor subflavescens aquosus guttasset, præque virium debilitate de eodem conclamatum esset, usus lactis caprini & Sal Corallorum ægrum restituerunt. *Jacobi Dobrzensky.*

De Aqua Styptica.

Hamburgi à Cl. Viro D. *Michaele Kirstenio* nostri amantissimo accepi, missa esse Florentia à Fr. Redi ad Fogelium varia experimenta ad Aqua stiptica facta: præterea observatum interdum aqua communi vulnera arteriarum sanata, de quibus per literas idem *Kirstenius* porro adeundus est amice consulendus. Alioqui nuper Hamburgi egregie, ut accepi, probata est aqua stiptica in Nobilissimo quodam viro, cui sub brachio sinistro arteria gladio transfixa interitum profluvio sanguinis minitabatur. Mihi etiam relatum est cochlear unum ejus liquoris ipsi a Medico Hamburgensi propinatum.

A laudato *Kirstenio* exinde rem uberius expositam 7. Augusti, accepit ejus Caspar Bartholinus, & exercitationi septimæ Miscellan. Leiden 1675. editæ inservit, unde huc transferam quæ compendio adducunt. Exhibitum est vasculum, plenum aqua clara limpida, qua sistit omnem sanguinem ex quocunque loco profluentem, modo tam subito & certo ut nulla opus sit fascia: sufficiat tantum madefacere, aut imponere gossypium aut pulvillum ex panno lineo, aqua madefactum.

Et relatum est etiam ita canem sanatum, cui vena jugularis cum arteria fuit præcisa, & duos vitulos, quorum uni crus abscissum, atque mulierem, cui mamma resecta, denique viros duos, quibus crura amputata.

Franciscus Redi, jussu M. Ducis experimenta fecit, quæ tamen expectationi non respondebant. Anno 1673. d. 10. m. Julii & seqq.

Ovi detecta est vena, cum arteria, jugularis, sive læsione musculorum aut nervorum, deinde arteria cum vena plane dissecta per transversum, & statim adplicitum gossypium, madefactum liquore, & superimpositus pulvillus manibus firmiter tenerentur & apprimerentur loco sauciato, nullo modo sisti potuerit, ovisque sit mortua intra quadrantem horæ.

Idem evenit cani, cui præcisa erat arteria jugularis, sine læsione venæ.

d. XI. Julii. Rursus arteria jugularis detecta & separata est in ove, eaque phlebotomo secta per longum, eo modo quo aperiuntur à quibusdam venæ. Non permissum est exire sanguini, quoniam arteria digitis compressa tenebatur. Statimque applicatum gossypium, & pulvillus liquore madidus, per quadrantem horæ. Nihil exiit sanguinis. Hinc ligatum est vulnus fasciis, ovisque demissa. Verum post alterum horæ quadrantem, cum violento cursu ovis fatigata esset, & in sepem incidisset, fascia à collo decidit, & sanguinis copia profluxit, ut mortua sit.

d. eod. Iterum ovi jugularis arteria, & alii vena

vena eo modo aperta est obligataque ut antea Nihil sanguinis exiit, dimissæ oves ad pascendum ita durarunt spatio hor. 41. Post id tempus vulnus arteriæ incisæ detectum est, & subito erumpente sanguine animal mortuum est idem alteri, cui vena secta, evenit. Conspectumque est venam nullo modo consolidatam.

d. XV. Julii. Tres oves captæ, quibus arteriæ jugulares detectæ. Unius arteria dissecta per transversum, digitis comprehensa, ut nihil sanguinis emanaret. Aqua vulnus rigatum & digitis constrictum, per 10. minuta temporis. Retractis digitis statim sanguis exiit Reditum est ad madefactionem & compressionem eam per 10. minuta alia, retractisque digitis similiter secuta hæmorrhagia. Ergo rursus irrigato vulnere & superimposito puluillo, manu compressum est spatio 20. minutorum. Quo tempore cum exiissent sanguinis unciæ quinque vel sex, tandem ille constitit. Obligataque plaga, ovis dimissa statim cœpit comedere. Eodem plane modo tractata est altera, eventu quoque eodem, nisi quod loco aquæ stipticæ accepta sit aqua fontana pura, & octo vel decem unciæ sanguinis exierint antequam sisteretur. Tertiæ ovi arteria dissecta est non per transversum, sed per longum, imposito pulvillo madente aqua stiptica, & detento firmiter per min. 20. Nihil fere sanguinis exiit. Obligata plaga in pratum missa est, in quod etiam priores duæ. Omnes hæ tres recte se habuerunt d. 15. Julii, quo in iis periculum factum, ut & seq. 16. sed circa huius vesperam primæ caput intumescere cœpit, crevitque tumor usque ad d. 19. mane, quando mortua est. Alteri caput similiter tumere cœpit d. 17. & d. 20. mane, illa quoque mortua est. Tertia ovis se semper bene habuit octo diebus, & tam fascia dempta est. Arteria consolidata inveniebatur, multa carne generata. Vulneri impositus pulvillus ex linteo sicco & rursus fascia constrictum. Post d. 10. deprehendebatur vulnus plane consolidatum cicatrice inducta.

d. XVII. Julii. Secta est in ove arteria cruralis, & eadem aqua stiptica adhibita: sed post triduum mortua est reperta.

Eodem die in alia ove arteria jugularis per longum est aperta, & aqua stiptica adhibita sine ulla sanguinis effusione. Plaga fasciis constricta per continuos d. 8. detenta est, ut ne tangeretur quidem. Quibus elapsis inspectum vulnus est: optimeque habere se deprehensum, ut in aliis d. 10. sit prorsus consolidatum.

d. XVIII. Jul. Secta est arteria cruralis in ove & eodem modo ipsi medicina facta. Reperta est mortua post triduum.

Eodem d. in alia ove aperta est secundum longitudinem arteria jugularis & aqua adhibita eodem modo, ut nihil sanguinis effunderetur. Vulnus obligatum servatum est per octiduum, ut ne attingeretur quidem. Elapso eo se habuit, & intra X. dies prorsus convaluit.

d. XIX. Julii. Arteria jugularis per longum aperta in duobus hoedis. Abhibita est pro medicina aqua fontana, & nihil fere sanguinis exiit. Unus mortuus est intra quinque dies. Alter perfecte curabatur d. XV. absque fasciis, quibus vulnus obligaretur.

d. XX. Julii. In ove arteria jugularis secundum longitudinem incisa & vulnere satis longo: in alia eadem aperta angusto foramine. Priori adhibebatur pulvillus madens albumine ovi, & nihil sanguinis emisit; alteri pulvillus madens aqua fontana. Utraque penitus convaluit sine fasciarum solutione aut mundificatione vulneris.

d. XXI. Julii. Arteria jugularis in duobus agnis secundum longitudinem secta. Statim pulvillus super impositus ex gossypio imbutus aqua fontano, & appressus manibus per 10. min. hor. Nihil fere exiit sanguinis. Intra d. 18. deprehensum est vulnera perfecte consolidata sine ulla alia providentia. Non vero hi agni tantum, sed omnes oves prædictæ, sub dio relictæ sunt dies noctesque sine ulla custodia.

d. XXII. Aug. Truncata ala dextra in duobus caponibus, in medio ossis superioris; obligatumque vulnus gossypio imbuto aqua puteali, & evaserunt.

Similiter ii evaserunt pulli gallinacei in quibus omnibus truncata alarum una: quorum sex Medicina facta, adplicito gossypio aqua communi madente: sed aliis appositum gossypium siccum, sex reliquis nihil adhibitum, Naturæ providentiæ relictis. *Caspar. Bartholini Thomæ Filii.*

Aqua Stiptica ex quibus confici.

Cum de aqua stiptica nuper incidisset sermo in pharmacopolio Johannis Gotfridi Beckeri, ipse, qua est rerum Chymicarum sagacitate, non dubitavit similem aliam aquam sanguini sistendo appropiatam posse componi, quod alios quoque attentasse accepimus. An vero paria cum aqua illa, quam Philippus Hacquart Hisniæ jam componit, & usibus mortalium destinat, facere possit, non ausim dicere. Quanquam enim sapor eandem indicet, potest tamen latere alia simplicis alicujus virtus, quam ignorant qui vera descriptione carent, quæ jam clementia Augustissimi Regis nostri Chirurgo dexterrimo Hacquardio innotuit, cujus etiam aquæ efficaciam experti sumus non semel, & omnibus quantum possumus commendamus: suspicatur vero Beckerus noster ad hujus imitationem posse componi aquam stypticam aliam, de qua, uti & de Vitriolo ipse ad acta nostra hanc dissertationem misit, quam ex mente illius hic subjungam:

Aliquam partem aquæ stypticæ Gallicanæ nactus sum, eamque diligenti examine deprhendi constare ex vitriolo & alumine, quanquam hic commune vitriolum, non intelligam, sed ex Metallico vitriolo. Licet commune vitriolum, quod vel nativum vel ex terra extrahitur, etiam ex metallis accidenteliter exsurgat, nam si nullum metallum in terræ visceribus reperiretur, nunquam vitriolum exinde produceretur. Sane cogitavi hic locum habere Juris Consultorum axioma: quo quidque modo ligatum est, eo dissolvitur. Quod axioma ad Chemiam Hermeticam applicari potest, & ab alio hoc modo translatum est, sed alio sensu, quippe ille de vera solutione auri illo loco cum illius homogeneo primo eunte sive vero solvente explicandum judicat; scilicet, aurum debere radicaliter reserari, ut nova regeneratio & plus quam

perfectio producatur, ita ut imperfecta metalla etiam tingat, & in illam formam commutet. Ego vero hoc modo applicabo, quo commodissime potest explicari: quandocunque quis se læserit, sive vulneraverit, quod solo fere ferro sive ferreis instrumentis ordininarie; (quanquam etiam vitro aliisque rebus vulnerari possumus, sed ratione vulneris inflicti res eadem est) tum optime curabitur eadem materia. Aquæ stypticæ id concedo, plus tum valere, quando in forma liquida adhibetur, quia facilius datur illi ingressus quam formæ emplastri aut unguenti in vulneribus, sympatheticum tale emplastrum ante plusculos annos confeci. At unguenta & emplastra, quæ plerumque ex oleo & cera conficiuntur, prohibent accessum, ut omnes vulneris partes attingi nequeant, & quanquam unguenta mollia omnes particulas attingant, non potest tamen materia ex marte & alumine ita composita, quia aquosa, propter pinguedinem aggredi illas. Hinc, ut dixi, aquæ formam præfero, ita tamen ut vulnera bene claudantur, ne accedant impuritates. Ego meam aquam ita confeci. Recepi partem Limaturæ Martis, additis spiritus vitrioli rectificati tribus partibus. Blando calore quia per se calefit, imposui donec corpus dissolutum & spiritus coagulatus esset. Deinde rantum phlegmatis vitrioli (quod nihil aliud est, quam aqua communis, nisi spiritus aliquis in prima distillatione una adscenderit) additum ut bene solvi potuerit, & philtrari. Mox alumen crudum in sufficienti, pro lubitu, aquæ destillatæ pluvialis quantitate solvi, ne aquam Gallicanam acrimonia superaret, utramque aquas simul miscui, & per duos dies ita reliqui mistam, ut subsideret. Quanquam antea fuerit filtrata, tamen aliquæ faces remanserunt, per subsidentiam separandæ, quæ nihil aliud sunt quam Sulphur vitrioli. Causa, cur sanguinem sistat & sanet sine eschara, mira non est, quia simile metallum dissolutum majoris longe est efficaciæ, quam si alio modo destruatur, quando solum aceto, quo non bene omnia dissolvuntur, vel etiam sulphure destruitur, qui spiritus in labore evaporat, & ita Mars sicut caput mortuum seu scoriæ remanet, quod ulteriorem nullum vel certe exiguum ingressum habet, quia periit ipsi spiritus, qui ipsum dissolvere debebat.

Existimo etiam aquam istiusmodi vitriolatam solam sufficere sanguini sistendo & curando, sed quia alumen priori aquæ admistum in examine deprehendi, etiam illud addidi, alioquin aqua vitriolata dulci foret sapore, & à priori differenti. Quia memoriæ meæ jam occurrit narrabo quid nuper mihi evenerit. D. D. Simon Paulli senior noster medicus, præteritis diebus ad me revisens, allatoque secum vitro aquæ flavæ, quod à Matrona quadam primæ notæ acceperat, quæsivit, anne constare possit qualis sit aqua & ex qua materia composita? Ego quamprimum gustu explorassem, statim divinare potui in his diu exercitatus quid illi subesset, inde duplici processu instituto, inveni primam aquam purpureo rubram eodem pene sapore, quam credo eandem habere virtutem, sed quia fæces per destillationem separatæ non sunt, colorem flavum accipere non potuit aqua, verum purpureo rubentem. Hinc mecum ratiocinari cœpi: si eo modo aquam siveris non credent illi, qui ea usuri sunt, eandem esse. Igitur secundam operationem tentavi, & ita destillatam aquam observari eodem sapore præditam & colore, adeoque eadem virtute. His finitis ex condicto reversus D.D. Simon Paulli visum quomodo successerit operatio mea qui gustata utraque aqua, meam prorsus eandem esse judicavit, ideoque earundem quoque virium: idcirco utrumque vitrum secum tulit exploraturus eventus veritatem, de quo nullus dubito. Est vero aqua cosmetica ad faciei rubedinem tollendam, cutemque levigandam, composita ex fixo & volatili sale unius subjecti. Igitur nisi similem hanc aquam cum altera mihi allata effecissem, non habita fuisset pro eadem vel ejusdem virtutis, quanquam nescius non sim, ipsum authorem hujus aquæ ignorare salem fixum & volatilem ex uno corpore esse. Quia vero hominem non novi; nec Chemiæ peritum credo, hæc relinquo: Sunt enim qui quidem componunt aliquid, idque recte, sed quia fundamenta rerum ignorant, sint licet periti, ulterius non inquirunt: Non facio cum illis, nec ita ego acquiesco.

De Liquore Styptico Experimenta.

Percrebuit hujus aquæ fama inter Gallos Anglosque naturæ curiosos, autore & inventore Gallo Dn. Vivient Colonello, & variis experimentis in Anglia confirmata fuit eo successu ut secretum hoc 1000. Imperialibus in usum classis suæ comparaverit Seren. Magnæ Britanniæ Rex, Hafniam nuper idem secretum advexit Dn. Boudet, de quo hoc Programma in vulgus disseminavit.

La veritable & infaillible Essence Styptique, pour arrêter le sang, dans toutes les Playes en un moment.

On doit convenir de bonne foy, que tous les siecles passez ont ignoré la nature & les qualitez merveilleuses de nôtre Essence Styptique; & que jamais on n'a trouvé un remede infaillible, prompt & sans crainte de retour, qui arrêtât le sang sortant de toutes sortes de vaisseaux, grands & petits, Arteres & Veines ouvertes, picquées, déchirées ou entierement coupées; comme le fait cette liqueur, le bonheur & le prodige de nôtre siecle, le tresor abregé de la vie & de la santé publique: Elle à une qualité tres-particuliere pour le seignemẽt du nez pour le flux des hemorrides immoderé, & pour le déreglement des ordinaires des filles ou femmes. Dans les playes on ne sçauroit trouver un plus excellent remede; son effet se fait tout sur l'heure, & presque en un moment. Elle ne se corrompt jamais, & ceux qui la sçavent à fonds & d'original, la boivent comme de l'eau commune, en font l'essay sur leurs personnes; ce que les Copistes ou Contrefaiseurs de cette eau n'oseroient jamais entreprendre.

La maniere de se servir de cette Essence, est de tremper un tampon de linge dedans, & l'appliquer sur la playe avec une compresse par dessus, trempée dans ladite liqueur; tenant les doigts par dessus.

Ladite Essence se fait par le Sr. Boudet, & on la vend avec permission des Superieurs.

Ut ab omnibus legatur, eruditorum lingua faciet. Hic igitur verborum Gallicorum sensus est.

Vera & infacillibilis Essentia Styptica ad sistendum sanguinem momento temporis in omnibus vulneribus.

Bona fide fatendum est, omnibus seculis præteritis ignoratam esse naturam & miraculosas qualitates Essentiæ nostræ Stipticæ, nec unquam juventum esse remedium infaillibile, promptum & sine recidivæ metu quod sistat sanguinẽ exeuntem ex variis vasis magnis parvisque, Arteriis & venis

Venis apertis, incisis, ruptis aut prorsus discissis, sicut liquor hic facit felicitas & prodigium nostri æ vi, thesaurus compendiosus vitæ & sanitatis publicæ. Habet singularem qualitatem id narium hæmorrhagiam, ad fluxum hæmorroidum immoderatum, & ad inordinatos menses puellarum & mulierum. Ad vulnera excellentius inveniri non potest remedium. Ipso quasi momento effectum suum prodit. Nunquam corrumpitur, & qui principia ejus & originem norunt, bibunt aquæ instar communis, in seipso periculum facientes, id quod nunquam ausint tentare qui ad imitationem hujus similem aquam præparare præsumunt.

Modus utendi hic est, ut linea petia eo liquore imbuta applicetur vulneri, super imposito comprimente eadem liquore tincto, digitisque impositis.

Laudatam Essentiam conficit Dn. Boudet, venditque cum Superiorum licentia.

Quanquam efficaciam Essentiæ suæ passim probatum à se fuisse affirmaret Boudet, veritatem tamen ejus experimenti ad oculum nobis quoque Hafniæ probare voluit. Igitur ab Illustrissimo Legato Gallico Dn. Terlon Equite invitati complures Medici convenimus cum aliis Magnis parvisque spectatoribus curiosis, certissimi experimenti testes. Cani majori tenuiur amputatur serra, mox petiam suam liquore stiptico imbutam applicat Boudetus, & manu imposita vulnus velut velamine comprimente stringit. Nullus amplius cruor manare visus, nec ulla convulsionum indicia apparebant. Post mediam horam remota manu comprimente & petia, sine eschara visum vulnus nullo sanguine profluente, consolidatum, arteriis quanquam sub membrana tenerrima pulsantibus. Ut porro vulnus crudum curaretur, repetita petia vinculisque, & ligaturis injectis, canis in lecto stramineo quieti repositus, sed pede uno mutilus; laudantibus spectatoribus medicamenti astringentis insolitam virtutem. Ex vitriolo confectam esse aquam, gustu divinare potuimus, sed singulari modo præparato, quia sine vomitu bibitur. Narrat ipse Boudet ex senis ingredientibus compositam, & ex illis unum esse venenum, ita tamen attemperatum ut nocere non possit. Credendum illi sine testibus loquenti, quanquam rectius conscientiæ consuleret & publicæ utilitati, si sine questu arcanum hoc propalaret; quod aliquando facturum non dubitamus si Magnatum indulgentiam fuerit expertus. Jam enim in Anglia Serenissimo Britanniæ Magnæ Monarchæ revelatum esse secretum, & ab aliis quoque Medicis in Regia Societate Londinensi experimentum factum nobis narravit Illustris Legatus Anglicus, Hafniæ residens, Dn. Thomas Henshavv, Vir civilis prudentiæ & rerum Naturalium peritissimus, ut cæteras animi dotes, quibus fulget, prætercam.

De liquore isto astringente dubia non pauca occurrunt, quorum solutio facilior foret si arcanus non esset. An Chirurgorum nostrorum pharmaca sanguinem supprimentia ex aceto, ovi albumine, vitello, pulveribusque adstringentibus, quibus magnas hæmorrhagias in amputatione artuum, mammarum &c. repressas vidimus non semel, paria facere possint, expendendum illis qui ignota in usum trahere dubitant. In eo tamen nota remedia liquor hic post se relinquit, quod citius vim suam exserat. Vix enim ante tertium diem vulgatæ aliæ aquæ removentur à vulnere, cum liquor iste secretus non quidem momento sed post semihorulæ moram vasa astringat & membranula obducat sine eschara. Deinde magicam artem subesse, affirmare non audemus. Cardano si credimus, si ter super vulnus recitentur hæc verba, statim omnis sanguinis eruptio compescitur:

Sanguis mane in te, sicut Christus fecit in se.
Sanguis mane in tua vena, sicut Christus in sua pœna.
Sanguis mane fixus sicut Christus cum fuit crucifixus.

Nomen Christi morborum esse terriculamentum non ignoramus, sed an bona Dei venia fiat, quod nomine sancto ad hæc abutamur, meritò ambigimus. Novi amicum, qui ter repetito nomine Jesu, hæmorrhagiam narium quasi miraculo supprimere, sine ulla alia, ut fatebatur, superstitione. opposui oraculum: Non sumes nomen dei in vanum. Reposuit, vanam non esse sanitatem. Respondi cum Theologis, solos illos recte usurpare nomen Dei, qui illud eo fine usurpant, quo ipse Deus illud usurpari mandavit. Ille vero quotidianas preces urgebat, quibus nos ab omni malo, etiam corporali, munimus, nomine Dei. Sed quo fuco illi factum sulim regent qui ignotis verbis hæmorrhagiam sistunt? Ex Schedis Knodii, olim Prævotii secretum accepi ab illo quidem, non me, probatum. Si re quacunque inventa inscribas parti viciniori unde fluxu manat, in Viri Ophilon, in mulieribus Ophila, hæmorrhagiam cujuscunque partis sedari. Quicquid de his sit, pro magica curatione non pauci traduxere illud unguentum armarium, & pulverem Sympatheticum, quo & vulnera curantur feliciter, & sanguis supprimitur; cum per naturam, quamvis nobis occultam, succedat quotidie operatio sperata. Hujus pulveris sympathetici virtus jam tot experimentis confirmata à vitriolo dependet, quod primas tenere partes in liquore hoc styptico, nulli dubitamus, quanquam de veneno aliquo, aliisque ingredientibus, nebulæ quædam oculis nostris objiciantur. Illud sapore quasi sorex suo indicio se prodit. Mera solutio vel coctio vitrioli videtur. Difficultas augetur unica, quod innoxie assumi dicatur. Et hic totum artificium latet, ut vitriolo emetica vis adimatur. Quod ubi successerit, in sanguinis vomitu cohibendo præclarum remedium inventum est.

Aliud experimentum ejusdem aquæ stypticæ Bondeti postea factum est in Arce Regia, me in prædio meo absente, de quo ita ad me perscripsit conjunctissimus Affinis & Collega *D. Henricus à Moinichen.*

Præsente Serenissima Regia Majestate feliciter heri successit experimentum aquæ stypticæ in cane molosso, cui post acre cum Urso certamen postquam ex motu & ira satis effervescere sanguinem constaret, circa horam decimam arteria carotis sinistra transversim dissecta est. Sanguinem ut in arteriarum vulneribus fieri solet, affatim & saltuatim prosilientem ex voto suppressit Aqua Styptica. In ea namque tincta linamenta præcisæ arteriæ imposuit Philippus Hacquardt ac manu super compressit, ita ut nihil sanguinis amplius ex vulnere elabi visum sit. Quo autem de Experimenti veritate certius constaret, placuit post horulam vulnus detegere, quia vero amotis linamentis novum sanguinem præsecta

arteria evomuit, aliis eadem aqua stiptica imbutis u nus denuo impictum est, ac fascia super injecta . pte deligatum est, ac canem ad tertiam cu..d meridie a meridie reliquimus. Attum vulnere detecto omnibusq; luteamentis a notis, nudam me .egmine c m pesti mus dicti m carotide n arteriam, nec g .ttu .am quidem sanguinis amp.us fundente . , unde & simplex tantum linea fascia vulneri in,ecta,& canis , ne quiescentem jam f ngamen . ho. u .u uris ite. um conn overet, ligatus ad Dom.. .. .. .conum custodem deferrtur, ubi & hoc ipsum vidi solutum & comedi .. e .,& quod magis, ne guttula quidem sanguinis hac nocte e vulnere stillaverat nec adhuc in l t. Expeditior posthac erit m gnorum vulnerum curatio, quia post aptam stipticæ hujus quæ ad ..otionem sanguis statim conquiescit nec amplius e læsa vena vel Arteria fluit, & quod palmarium, nulli ab hoc medicamento crusta inducitur, sed solo ruentis sanguinis impetu inhibito, vulneri stati n prospici potest digestivis ac ... .. ntibus. Et si ulterior fides adhibenda Boudetto (a quo serenissimus Rex noster compositionem sti t . hujus aquæ obtinuit) post ejus admotionem nullus inflammationis,g ngrænæ vel convulsionis metus erit; unde cordatiores in posterum habebimus Chirurgos in arteriotomiis in magnorum vulnerum ac att ... curationibus, in artuum & cancrosarum part um amputationibus , quas ob certissim ingentis hæmorrhagiæ pericula (alia ut sileam) permulti hactenus subterfugere Chirurgi. Jussu Regio propria manu aquam hanc confecit Philippus Hocquart,ejusque copiam promisit se daturum nobis nostræ Chirurgis,ut ejus vires data occasione ipsimet experiantur, ita ut non opus sit ad alia peregr na & conquisita & composita medicamenta confugere. *Th. Bartholini.*

Aquæ stipticæ vis quousque se porrigat.

N ... hodie liquoris illius styptici usus, quem Gallus ante triennium per Europam circumtulit, ubere ob divenditum hinc inde secretum marsupii proventu. Est sane cur inventum laudemus in vulneribus cæsim inflictis, sed in pu ... m ... perinde experimur utilem. Quin & in hæ orrhagia narium compescenda sæpe inutilem dep ... Scilicet quoties ora vulneris ubiqu att ngere . et, est suus ipsi honos, cæteroquin hebescere vel, quod sequitur exemplum, clare docuerit: Joachimus Nichel civis noster, in duello saucius ictum gladii excepit interna brachii dextri parte, p ulo supra cubitum; penetraverat autem ferrum largo & profundo vulnere ad ip. m u que alam, læsa quoque quemadmodum postea constitit, arteria. Vocatus chirurgus familiaris G. Urstedius arte vulnus tractavit ad undecim u usque diem, ambiguus tamen futuri ob ichorem tenuem & sanguinolentum quotidie profluentem, nullo puris laudabilis indicio. Sed ecce unde. imo die improviso tanta vis arteriosi sanguinis subito prorupit, ut æger in deliquia agere.tur,& in metum chirurgus. Scilicet grumus sanguinis, qui jam ante hiatum arteriæ malefido obice clauserat, nunc demum in pus conversus L xaverat ja .uam exitu o cruori. Accersitus ego tentati jam frustra aliis, quæ ratio & consuetudo in simili casu suggesserant; propono apertutam vulneris ad usque locum male affectæ arteriæ; sed renitente ægro, ventum ad aquam stypticam; qua per aliquot dies subinde injecta, licet bis reverterentur immensæ illa sanguinis profusiones, novissime tamen stetit rivus in articulos omnes artis exeunte, qui una adjunt Ph. Hocquardo, cui artificium conficiendæ aquæ illius stypticæ jussu Regio crediderat Gallus. Visus sibi tum defunctus periculo æger, nec omnia aliis suspicante tum ob supervenientem acutissimæ febris, tum ob respirationem iter angustius. Quid plura? succedunt spasmi, tumores brachii & in manu summi dolores: decimo octavo die obit æger, laudatur nihilominus aqua styptica, quod egregie fecisset officiū. Aperitur jussu Magistratus cadaver, ut de causa mortis constet: mirum dictu, deprehenditur arteria adhuc quidem aperta, sed via quam gladius fecerat, circa arteriam grumis ab aqua styptica generatis obsidetur quo minus cruorem profundat. Interea postquam arteria per vulnus obstrictum nihil posset effundere, m. mor tamē sui officii alio derivarat sanguinem, scilic. vicinorum musculorum interstitia oppl. rat omnia, nec eo contentus liquor proserpserat ad usque medium pectoris; namque inter costas, sternum & pectoralem musculum dextrum inventæ nobis vel tres libræ corrupti & fœtentis jam sanguinis, unde asthma, febris; & denique mors ipsa pependerunt. *D. Olai Borrichii.*

Circa Hafniensem Stypticum liquorem observationes particulares.

Accepimus Hafnia sub præcedentis anni 1678. principium, data sic occasione per Sereniss mi nostri Legatum Dn. Prüeschenck a Lindenhofen, famigeratum illum P. Hocquarti nunc liquorem stypticum. Et cum de effectu, externo scilicet, satis constaret, quodque promissis, licet experientes nonnunquam deseruerit, aut aqua saltem simplice, albumineve (referentibus in Actis Hafniensibus miscellaneisque Exercitationibus Magnis illis Bartholinis,) suppletus aliquando fuerit, de cætero tamen ut plurimum, sub competenti adhibitione satisfecerit; proinde potius ulteriori ingredientium, minus adhuc tunc secundum numerum proportionemque determinatorum perquisitioni dicare vo um usin commune postmodum collaturi, quæ mihi forte specialius obvenissent: de interno vero exhibitione tantisper securi; non tam ob intermixtæ venenositatis cujusdam traditionem, quam opiatorum securiorumque adstringentium in ventris pectorisque, (quo modo laudati Dn. G. Bartholini observatio de Hæmoptoicis pertinet,) affectibus præsentiorem (præ hujuscemodi strangulatoriis,) sufficientiam. Nam quod quidpiam, seu cochlear ejus, aliquando citra notabiliores interaneorum turbas datum foret, præterquam quod oppido sic minueret venenositatis suspicionem, id propter inhærentis vitrioli (mage forte martialis remissiorisque) paucitatem, aluminisque restrictionem, in robustiori forsan simul ventriculo, contingere potuisse conjiciebamus. Senarius autem numerus in liquore adeo limpido, eaque stypticorum diaphanorum, aut perspicuitatem mixturarum saltim postliminio non pervertentium paucitate, haut parum hinc fiebat dubius, Pachium in memoriam revocantibus, qui occultationis gratia longe plura, quam Hiera ejus requireret olim contudisse dicitur. Unde perrexin us in suscepta perquisitione: donec aliquanto post D. D. Weherum, Med. C. ... librū de

liquor.

liquore styptico, sub Anchoræ, sauciatorum inscriptione edidisse, in Germanicarum Ephemeridum Anno octavo legeremus. Et cum eodem tempore habitæ passim super ingredientia conjecturæ indies magis simul confirmarentur; insuper etiam per semestre, Serenissimos secuti, domo abesse teneremur, seposuimus collectas tunc observationes; usque dum ægre tandem tandiu desideratum libellum nuper nancisceremur, per sanguinis naturam ac generationem, ad ejus chirurgicam quoque conservationem, (medium cum applicatione sua perspicue tradendo) ducentem. Quod si compendio factum hic retulerimus, cum liber hodieque hisce in locis sit rarior, operæ pretium videmur facturi.

Constat itaque Viri Excellentiss. liquor vitrioli Ung. aluminisque cujusq; libra dimidia: solvuntur per ebullitionem in phlegmatis vitr. libris quatuor, remotisque in fundo concrescentibus crystallis, reliquoque filtrato, singulis ejus libris drachma una olei vitrioli permiscetur. Applicatur autem quintuplicatis spleniis, probe eo madefactis, & sub competente deligatione per dies aliquot, ne sanguinis (statim quidem coagulati) crusta perperam detrahatur, sic relinquitur, vulnere perfecte subtus curato. Intus autem una, si placuerit, pro facilitando effectu, exhiberi posse putat prælaudatus Author, solutionem Terræ sigill. cum vitrioli, vel etiam aluminis atque vitrioli conjunctim destillatorum spiritu paratam; utpote tinctura terræ catechu, similibus longe præsentiorem. Hæc ibi Vir experientissimus. Quibus & forsan aliis nobis nondum visis, an nostras quoque super Hafniensem seorsim habitas observationes nunc demum superaddere queamus, equidem diu hæsitavimus: tandem tamen nihilominus particulariorē potiorum hic circumstantiarum considerationem iis saltem, ad quos, remotioribus præcipue in districtibus, iis in specie vix vel nondum pervenit, futuram putavimus haud plane inacceptam.

Calor proin erat diaphanus, sed aqua simplici aliquanto obtusior; præcipue si vitrum simile vilius que foret: non aperte viridis aut cœrulescens vitrioli cujusdam præsertim nativi, in saturata hinc aqua solitarii vel supereminentis index.

Odor nec ut recentiorum vel per asservationem minus alteratarum solutionum vitriolicarū; nec tamen etiam phlegmatis vitrioli vel aluminis (vehementiori denuo calori hanc expositi,) instar: sed ut duorum triumve dierum pulvialis. An ulterius rosaceis quid mistionis initio affrictum fuerit, (ut occultanda odoriferorum tingentium ve pauxillo quoque obnubere solemus,) ex emortui jam, & è longinquo quasi perceptione conjecturali saltem, nunc quidem determinare nolumus.

Sapor deprehendebatur nec pure vitriolicus, (martialis aut adversior venereus;) nihilominus nec pure solum aluminosus, stypticus interea, & sub qualicunque vitriolici illius dulcoris nota, mox in austeritatem acoremque talium metallicum desinens.

Pondus, ni lagenula (de meliori luto adeo fere non ficta) aliquid improportionalius, (quod tamen vel externæ efflorescentiæ defectu tantisper non existimavimus, (absorbuerit, erat collata aqua simplici in tantum gravior, ut vitrum quinque ejus uncias capiens, dimidiam insuper liquoris admitteret.

Quod, quibus & quantis è contentis fieret, amplius investigaturi, evaporationem primitus tentavimus, sex (pro faciliori computatione) ejus uncia in patella vitrea successive, vegetiore tamē sub finem (cum ægrius nec sine acidi cujusdam perceptione ultima expiret humiditas,) colore exhalantes, ad eam, quæ in ejusmodi concrementis haberi potest, siccitatem. Proveneruntque inde adstringentis & (inter quasi cœrulei nonnullibi aliquid) viridescentis coaguli drachmæ quatuor, fere cum scrupulo dimidio.

Exsiccatum è guttis, lateribus vitri fortuito adhærentibus, tal ochrei coloris; aliud præterea albicantius, in repletioris adhuc vitri orificio interius concrescens, (utrobique primo quidem subdulce, hinc tamen statim stypticum, demumque quasi ferrugineum,) hic tantum inter accessoria sunt: quemadmodum etiam instillati cultro tantilli liquoris concrementum; super mediocrem ignem, post brevem & fere aluminiformem ebullitionem remanens; gustanti ab initio crocum mart. saccharinum; inde satis quid adstringens metallizansque referens.

Quo proin circa pondus constitutivorum essemus certiores, Præcipitationem insuper adscivimus, atque hinc sex dicti liquoris unciis, instillabamus unam Alcali (ex ana nitri atque tartari invicem detonatis,) in aqua simplici dissolutam, & filtratione à terrestri sua materia separatam: quo scilicet per alcalium prædominium eo certius securiusque pessundarentur omnia. Exoriebatur sic, si consertim id fieret, ebullitio sat valida, cum fatiscentis quasi aquæ regiæ cujusdam odore: fundum verò petebat massa, pingue quidpiam, aut aluminis per dictum oleum tartari præcipitati, liquorisve silicum CL conglomeratum crassamentum exprimens; albicans primitus, hinc affusa copiosiori aqua, concussisque inter se omnibus, saturate, (inter tenues quosdam tunc cœrulei gyros) virens; separata demum (per edulcorationem quoque accedente) humiditate, post exsiccationem pulverem relinquens croceum, ipso tamen vitrioli Martis factitii croco longe vividiorem, mole diffusiorem quam pondere, quod drachmarum duarum & scrupulorum duorum cum dimidio erat.

Collectam vero prædictam (salinas tam ipsius liquoris, quam præcipitantis quoque alcali particulas continentem) aquam postmodo lente exhalantibus, proveniebant sicci, & tartaro vitr. longe magis lixiviosi coaguli desuper spicei, de cætero ex albo virescentis drachmæ novem cum dimidia; adeoque detractis alcali drachmis septem, duobusque scrupulis, (quia terrestris ejus substantia filtro separata, cum ibidem absorpti salis tantillo, facile scrupulum unum excedit;) particularum salinarum liquori styptico propriarum drachmæ duæ, scrupuli duo.

Quod autem v. g. guttis octo vel decem aquæ simplici tribus unciis instillatis, invicemque (cum istæ prius in fundo conglomerentur,) concussis, totum lactescentem colorem induerit, parum huc fortasse conferet: singularius erat; quod post semestre demum domum redeuntes, in residuis adhuc quinq, præter propter unciis invenerimus ad vitri fundum expansum aliquod liberè natans, crassioribus aranearum telis inmolendinis simile, colore griseum: atque post idem pene

tempus; (quieto in angulo vitro aquositateque mage consumpta,) simile denuo, in superficie primo collectum, hinc sidens, scrupulorum duorum (cum conjunctim filtro separata & edulcata essent,) pondere, odore in prunis satis sulphureo; pondus residui liquoris de cætero potius, quam saporem, nostra quidem opinione, mutantia.

Atque hæc quidem tum temporis successive notavimus. Quo vero eundem, quoad ejus fieri posset, aut æquivalentem saltem liquorem hinc erueremus, post varias ponderum ac putatorum ingredientium, præcipue vitriolorum permutationes, sapore tandem atque pondere (tam separatorum quam conjunctorum) eo ducente, in analyticam incidebamus proportionem aluminis atque vitrioli; non præcise martialis factitii, laboriosi ac præter rem carioris, (licet eadem inde eadem ratione oriantur producta;) vel e venalibus speciebus eo titulo, seorsim selecti; sed Goslariensis tantum alteriusve boni sat virentis. Solvebamus proin utriusque unciam dimidiam contusam moderato calore, & (cum operosum, necessitatisque tempore vix requisita quantitate suppetens vitrioli phlegma, in sulphureitate sua, alias facile dissipabili, forte nil, in exigua vero vulgaris destillationis acetositate parum conferre videretur, (saltem in aquæ simplicis (cui tamen ferrata quoque seu fabrorum sua substitui posset) unciis quinque: in sex enim color pene fiebat dilutior, sapor remissior, pondus duobus scrupulis minus: in minore autem quantitate, præter proportionis in sapore, pondere atque colore intensionem, tractu temporis salini quidpiam,) quod etiam in proportione quadrupla supra laudatus D. D. Weherus notavit,) quasi concrescere, (& quidem magis alumini formiter,) incipiebat. Filtrabamus hinc totum, quo ob vitriolum, obscurior prius, limpidus nunc prodiret liquor; secedente simul ochræ impuritatumque vitriolicarum, (cum alumen raro quidpiam deponat,) grano uno ad alterum interdum: variant enim ista ibi exoterica. Hæc erat nostra tum imitatio.

Ut autem effectus in oblatis tantisper tunc fortuito vulneribus, &c. (nam ulterius progredi nec debatur nec vacabat,) similiter quoque statim erat evidens; in hæmorrhagia narium Serenissimi cujusdam, prius incompescibili, per siphunculum, aliis aquis dilutum,) injiciendo præsentaneus, addito, secundum D. D. Weheri animadversionem, vitrioli spiritu, adstringentior: ita color quoque atque sapor,) de odore enim etiam affricto dicere supervacuum foret,) cum Hafniensi, (nostra quidem opinione,) apparebat idem, aut saltem vix distinguendus. Pondus eodem recidebat; & liquor in vero quinque aquæ simplicis unciarum capaci, ut intermixtas aquositati minerales particulas,) uncia dimidia ad lancem pariter existebat gravior altera dimidia uncia, (quod pristinæ sex provenierent,) restitante, pro drachmis quidem tribus, in vitro mixturam illam antea continente; pro residua drachma in filtro, utut exiguo & satis expresso.

Dum autem simplex unciarum sex coagulum, eadem methodo collectum, similiter superiori in colore pondere responderet; nec separatus per alcalinam præcipitationem crocus, aut productum postmodum salinum coagulum ab illis differre videtur; colore croci ob candicantis aluminis terræ accessum æque diluto; odore vero sub præcipitatione talium pariter imitar, aquæ cujusdam Regiæ, ob nitrosas adhuc in alcali illo latentes particulas, urinosique in alumine tantillum, de quo alibi,) exurgentes; majorem proin potius imitamenti nostri illustrationem experimentorum, circa vitriolum atque alumen, eorumque constitutiva, seorsim ac diversimode (per præcipitationes aliasque separationes, coagulationes, proportionales ponderationes, lentas evaporationes, &c.) habitorum collatione, indeque instituta supputatione tum quæsivimus; sed tamen (quod petimus,) sub unius alteriusve grani forte latitudine, & salvo, quod ajunt, (in ea constitutivorum variatione, extranearum dispersionum facilitate, &c.) errore calculi.

Insint itaque vitrioli, (pro modulo suo sicci, nec impuritatibus externis affluentioris,) unciæ dimidiæ, (secundum prædictorum experimentorum modos atque proportionem,) terræ sat edulcatæ & siccæ drachma una, scrupuli duo cum dimidio; utpote nondum per ignem quid, (ut in colcotare) passa, eoque minutæ. Salinarum, nec quam concentratarum, aquosiusque minus (ac in vitriolicis salificationibus attinejausque confectionibus,) complicatarum particularum ad minimum scrupuli duo. Aluminis porro unciæ pariter dimidiæ terræ saturninæ albissimæ & mollis, antequam in tragacanthinum fere quidpiam coeat, diffusissima, communiter scrupuli duo, grana quatuor; salinæ substantiæ drachma una præter propter; (utroque enim, quod uni parti, pro puritatis siccitatisque ratione, ac metallicarum ab ocido absorptarum particullicarum variante quantitate decedit, accedit alteri.) Si terræ jam, ut dicuntur utriusque,) aluminosæ scilicet ac vitriolicæ) invicem miscentur, prodeunt denuo, eodemque colore, supra notatæ binæ drachmæ, scrupulique duo cum dimidio; Sin salinæ habentur pariter ibidem, ejusdem saporis ac coloris quinque scrupuli. Si denique utræque conjungantur, & exurgentes hinc, præter grana quatuor, scrupuli tredecim istis aquæ simplicis quinque unciis, aquosarum (natura sibi adhærentium, & ut simplex ibi phlegma constituunt, ita aquæ simplicis loco pondereque venientium) particularum medio) seu in crudorum illorum duorum ingredientium dissolutione fit,) copulentur; e dimidia earum uncia (seu scrupulis duodecim) protinus id vitri quincuncialis superpondium, quod semuncia secundum proportionem erat, provenit; residuis granis viginti quatuor in restante liquoris styptici semuncia hærentibus sive natantibus: uti ex adverso absolutæ illæ sex ejus unciæ facile habentur, si, (simplici solum additione,) aquæ simplicis unciæ quinque, mineralium inibi gravitantium, & ex alumine vitrioloque profectorum) scrupuli, cum granis quatuor, tredecim, ac utriusque phlegmatis (spontanei quasi nec violento igne, etiam a salina substantia penitus expressi) scrupuli septem, grana sexdecim, ponantur; e vitrioli semuncia drachmam unam semis, ex aluminis eadem quantitate drachmam præter propter cum sex granis,) invicem

computentur, sed tantum de liquore hoc. Si interea logistica conjecturaque nostræ circa ingredientia eorumque præcipue proportionem non fefellerint; (verum telæ simile quidpiam in vitro negligentius obturato, sicque per menses aliquot reposito concrescere occidit;) negotiosiori saltem curiositati, (quod speramus & rogamus,) ignoscet benevolus feciorque circa talia Lector. Sane licet interea, cum duo faciunt idem, non protinus fit idem: tamen alius, saltem aliquantum variato ingredientium, v.g. pulveris laxativi pondere, eundem nihilominus effectum in catharsi assecutus fuerit, peccasse propterea non creditur. De cætero de renitentissimo, inter salina coagula, alumine, alibi forte agemus: ut & de vitrioli vitriolatorumque (etiam in chirurgia) singulari, (ceu inter recentiores quidem, præcipuè quoque notavit in Physica sua subterranea Experientissimus D. Kircherus) vulgo interea minus in usum tracta, efficacia. *Dan. Ludovici.*

Medicamenta Secretiora ex Spermate Ranarum D.D.A.C.

Sperma ranarum (Germ. *Froschleich.*) à Paracelso sperniolum, sperma aquaticum, & gluten aquaticum, a Cl. Cnœffelio in observationibus mucago aquatica dictum; est illa mucilago instar albuminis ovi, quæ ineunte vere hinc inde circa lacus, paludes & stagna invenitur, unde postea beneficio Solis viva animalia, seu ranæ, generantur quamque medici & chirurgi hujus seculi in summo pretio habent.

Colligitur à pharmocopolis brevi ante novilunium vel in ipso novilunio, quo tempore collecta, teste Hartmanno in not. ad Croll. ad annos triginta durare potest, è contra ea quæ in plenilunio colligitur, facile putredinem concipit & maxime fœtet.

Conservatur autem beneficio aluminis istud sperma, in doliolo è ligno querno recenter fabrefacto, quemmodum Cl. Dn. D. Cnœffelius cum D. D. Zwvefero observavit in hac proportione, nempe ad liquoris sperm. ran. per sacc. clarificati ℥xi. adjecit aluminis usti ℥i. tantum, aliquando ℥ii. & sic sine ulteriore destillatione in loco frigido repositum hoc sperma ranarum in virtute & efficacia conservatur, citra periculum corruptionis per totum annum, ac diutius. Virtutes a *Cl. Hartmanno in l. 1. enumerantur.*

Sperniolum siccum ordinarium D.D.A.C.

♃. Sperm. ranar. mense Martio & in ipso novil. coll. q. v. (*Not.* in nostro climate vix ante mense Aprilem sese prodit) ponatur in saccum: quæ sponte defluit Aqua interim seorsim asservanda.

Jam ♃. Oculorum nigrorum in sacco relictorum, q. v. in patella cuprea supra ignem spatula lignea continuo movendo, donec in pulverem subtilissimum redigi queant; vel quod melius, in calore solis, vel post fornacem sponte exiccentur.

Pulvis ex oculis sperm. ranar. tali modo paratus, impraegnetur sæpius cum proprio spermate, superius per saccum transcolato & denuo exiccetur: pulvis tandem asservandus.

Alius modus.

♃. Sperm. ran. justo tempore, h. e. circa novill. collecti, q. v. immittatur in cucurb. vitream, ac apposito alembico cœco, bene munito, leni carbonum igne in cineribus digeratur & continuo detineatur, donec omne hoc sperma prius in liquidam & postea in crassiorem substantiam abeat. Continuata digestione materia coagulatur, & fit instar pinguedinis & tandem totaliter exiccari incipit, ut facile in pulverem redigi possit. Pulvis demum ita laboriose confectus aliis medicamentis admiscetur, de quibus postea & suo loco.

Citius absolvitur negotium, si liquor prius per destillationem abstrahatur usque ad siccitatem, materia in fundo vitri relicta pulverisetur, & postea irroretur sæpius, cum liquore suo recenti & sponte resoluto, atque iterum iterumque exiccetur.

Sperniolum siccum ordinarium ex Ranis. D. D. A. C.

♃. Ranar aquaticar. in aquis puris & circa fontes mense Martio & Aprili captarum & adhuc viventium numero xl. vel q. v. immittantur cucurb. vitr. appositoque capitello, in MB. igne lento destillatio instituatur, liquor egregius interim ad suos usus reponendus est. Destillatio adhuc continuanda est, donec ranæ totaliter exiccatæ sint, ut facile in pulverem teri possint, qui tandem ita paratus cum proprio spermate (per saccum recenter transcolato) sæpius impraegnandus & rursum exiccandus est.

Vires magnæ sunt in quacunque hæmorrhagia & effervescentia sanguinis; datur à ℈i. ad ii. in propria aqua destillata; externe inspergitur vulneribus.

Sperniolum siccum compositum D.D.A.C.

♃. Spermat. ceti ℥iv. thuris; mastich. ana ℥ii. crot. ℥ß. terantur singula in pulverem; postea misceantur; & cum spermate ranar. (in sacco resoluto) irrigentur pulveres ter, quater & sæpius, & dein sponte exiccentur. Quo facto hic labor etiam toties cum spermate juniperino & flore cœli instituendus est, tandem add. camphor. ℨiii. misc. fiatque pulvis in vitro puro asservandus.

Vires sunt æquales cum sperniola Crollii; in hæmorrhagia sc. narium, gutturis, uteri, hæmorrhoidum, sanguinem quippe frigiditate & virtute specifica coagulat. Dos. à ℈ß. ad gr. xv.

Exterius idem pulvis inflammationes omnes mitigat, dolores podagricos lenit, (cum vino calide applicatus) insuper omnia ulcera antiqua, inflammata, dolorifica, & cancrosa curat.

Sperniolum mucaginosum compositum.

I.

♃. Spermatis ranar. spōte resoluti & beneficio

aluminis seu nitri asservati, ℥xLviii. myrrha commun. aloes sociot. à ℥ii. Mixta asserventur in lagenis vitreis bene clausis locoque frigido, pro nostro topico externo.

II.

℞. Spermat. cet. mastich. an. ℔ß. myrrh. camphor. an. ℔i. phlegmat. Vitrioli, spermat. ranar. transcolat. an. q.s. Misce. & sign. mixtura nostra localis externa.

III.

Sperniolum pro Illustriss. Principe van Eggenberg. in Styria, compositum.

℞. Spermat. ranar. & colati ℔vi. ceti ℔ß juniper. ℔. cœlifolii, quantum haberi potest, myrrhæ el. thuris, mastich. an. ℥j. croc. pulv. ʒß. camphor. ʒiii. Misc. & in vitro bene clauso insolentur ad omnimodam resolutionem.

In chirurgia ejus usus est insignis, ideo ad sananda ulcera antiqua, fœtida, chronica, cancrosa & maligna, præsertim ad cancrum mammillarum & faciei, remedium est magni solatii. Applicetur cum plumaceolis seu floccis mollioribus circa semen cardui benedicti collectis, & in lac mixtura intinctis, superposito etiam emplastro spermatis ranarum; tollit etiam omnes dolores inflammationes partium externarum, ideo in doloribus podagricis cum linteis (sc. eo imbutis) singulari cum successu applicatur.

Non dissimilis mixtura sequens à Paracelso, in libro von offenen Schæden p. 434. (operum latin. Tom. III. sect. 2. tr. de Apostem. &c. cap. 5. p. 42.) descripta, quæ.

℞. Serm. ceti sperm. ran. sperm. juniper. cœlifolii an. p. æqu. Fiat destillatio in sole; ad erysipelatis exulcerati curam ab authore commendatur.

Hic adjungo etiam ex ipsius D. D. Cnœffelii M. S. quæ de mutagine juniperina sibi annotaverat, quid sit, & ubi colligatur.

Gelatina, sive gluten hoc juniperinum (teste experientia rusticorum in Syria) nunquam toto anno magis repetitur quam mense Majo, imprimis horam unam aut duas post imbres nimbosve, ubi circa nodos seu juncturas stolonum juniperi instar candidæ, interdum flavescentis gelatinæ ex interna, diis exudat, quemadmodum Synovia ex articulis hominis, sibique concreta adhærescit, non tamen ita firmiter, quin vento vehementiore concussa decidat, aut à solis radiis liquata defluat, Quod si contingat, ut gelatinam hanc nec venti nec imbres nec solis radii lædant, in fungos concedit, qui vitro inclusi, solique expositi in limpidum liquorem resolvuntur. Liquor iste virtute ea præditus est, ut membris paralyticis applicatus (juncturis quotidie bis inunctis) omnem contracturam perfecte sanet, quod certe summum arcanum est, ipsa etiam signatura præbente argumentum. Quare etiam ab arthritide confectos articulos eundem liquorem restaurare & corroborare necesse est. Experimentum dictis faciet fidem. Huc usque Cnœffelius, qui in allegato M. S. Germanico, quid sit & ubi inveniatur cœli folium, quod & flos cœli dicitur, sequenti sensu hæcce annotaverat.

Cœliflos seu cœlifolium, nonnunquam in æstate autumno in ripis maris Baltnici, quandoque etiam in viis, instar gelatinæ coagulatum invenitur, sed frequentius matutino tempore ante ortum solis; nam quamprimum solis illud radii attingunt, in aquam mox resolvitur, ideoque ultra horam post exortum solem non durat, nec uspiam tota die reperitur. Vulgus hominum vocat istam gelatinam *das Sternges-chos oder Sternnuben*, quasi dicas, stellarum jaculum seu stellarum purgamentum. Tantum ille. Ipsemet ego in juventute mea peregrinando & postmodum hinc inde iter faciendo, gelatinam istam multoties in viis & juxta eas vidi, sed semper ante solis ortum, uti laudatus modo Autor noster annotaverat. Rusticæ ea utuntur ad comæ productionem.

Observationi Cnœffelianæ subjungo & hoc de Cœli Flore, quod in Joh. Ernesti M.D tractatu de oleis p. 500. legi; hic flos, inquit mense Majo circa Pentecosten temporeque nocturno instar mucoris narium in prata incidit, idque trepidantur & quasi in circulo; hæc aqua lente destillata (alias enim nimis cito ascendit) est corrosivum dulce, omnes dolores cum admiratione sedat, ulcera quotcunque rebellia curat & sanationi obedientia reddit, cum emplastris ad puncturas mixta: in cancro & fistulis est valde admirabilis, cum pannis laneis applicata, vermemque interficit.

Helvetus quidam ex eo fecit pulverem album & cum ejus granis duobus vel tribus sistebat omnes dolores internos intensissimos, eoque ut exterius in ulceribus, ita etiam intra corpus summa felicitate utebatur.

Paracelsus hujus cœlifolii etiam meminit aliquoties, & ab illo Nostoch. & Cerefolium nuncupatur; videlicet Tr. de vita longa l. 4. c. 2. & 8. (Tom. II. p. 65. & 67. edit. Lat. novisſ. Genev.) item de Signat. rer. natur. l. 9. p. 910. (Tom. II. p. 115.) porro l. I. Berthon. c. 7. (Tom. III. II. sect. p. 32.) & Tr. *von offenen Blattern*. c. 5. (Tom. III. sect. II. p. 42. b.) denique loco jam supra citato.

Nostoch in Lexico chimico Jonstonii, est jaculum alicujus stellæ, vel potius ejus repurgatione dejectum quid in terram, Invenitur potissimum Junio, Julio & Augusto super latos campos vel in pratis instar fungi magni vel spongiæ, foraminosum quid & leve, tendens in fulvum & ravum colorem, & ut coagulatum jus tactum contremiscit.

Petrus Borellus Obs. 41. c. III. Histor. rarior Medicophysicar. Vidi, inquit, nostoch. sive rorem cœli, speciem musci, terræ friabili & monticulosæ incumbentem, tanquam glutem, post pluvias à quibusdam Chimicis decantatum illum enim pro universi spiritu capiunt & ex eo spiritum dulcem, sed maximis præditum viribus aurumque solventem educunt.

Emplastrum spermatis ranarum D. D. C.

℞. Oleum sperm. ranar. lumbricor. cancror. an. ℥viii. cerusſ. pulverisat. ℔iß. Coquantur igne leni in sartagine ampla, spatula continuo agitando ad consistentiam amplastri mollioris, cui

cui ab igne remoto, & parum refrigerato adde ceræ albæ, (seorsim liquef.) ℥iii. pulv. mastich. thuris opt. an. ℥ß. ran. cum propr. sperm. insucc. ℥i. camphor. in oleo ovor. dissol. ʒiii. Misc. accurate; empl. debitæ consistentiæ, quod multum conducit in inflammationibus & doloribus coercendis, & ad ulcera contumacia fluida & antiqua in tibiis curanda; insuper salutare topicum externum est in omni fluxu sanguineo, ac speciatim hæmorrhoidum; menstruorumque dorso solum applicatum.

De usnea seu musco cranii humani, Item de ejus virtute, usu & comparatione.

Sub usnea humana intelligitur hic ille Muscus, qui in capitibus seu calvariis suspensorum rota contusorum, vel alio modo morte violenta peremptorum, liberoque aëri expositorum adnascitur, & in illis adnærescere solet; nam capita talia sub libero Cœlo, ventis, pluviis, radiis solaribus lunaribusque continue exposita, tempore tandem mollescunt, ac ita disponuntur, ut muscum de se protrudant. quem Paracelsici usneam, Libavius autem in Alch. pag. 185. Florem cranii appellant. Hildanus in cent. 3. observ. 38. in ultima Cent. Epistolarum p. 975. (qui Usneam sibi ipsemet ex ossibus humanis in angulo quodam Cæmeterii collegerat) dubitat Usneam hanc in Craniis suspensorum inveniri: quia eam nunquam in illis reperire potuerit, neque credit, quod in istis craniis, quæ ventis, pluviis, grandinibusque impetuosis in patibulo objiciuntur, Usnea nasci possit. Sed Clar. D.D. Daniel Beckerus in Microcos. Med. lib. 2. c. 5. scribit, id quod ipse non observarit, alios Clariss. Med. observasse: ait, quod venti grandines, pluviæ magis disponant solidam Cranii partem, quo solis radii in caput totum agentes, facilius florem hunc ex ipso cerebro elicere & evocare possint: hinc teste Tabern. lib. 2. p. 488. nonnulli Medici aut Pharmacopæi cranium aëri locoque humidiori exponunt, ut sic facilius Muscus proveniat: nec impetus eorundem Meteororum generationem hanc impediunt, cum & è locis minus dispositis, imo saxeis, & illis tempestatibus æque expositis, herbulas egregias enasci videamus, etiam exemplo probat cum aliquo cranio ex patibulo desumpto & Usnea decorato, quod apud Clariss. Celsissimi Ducis Borussiæ Regiomonti Pharmacopæum D. Casparum Pancerum vidit, exoticis & raris quoque gaudentem.

Clariss. D. Joh. Chemnitius in Indice Plantarum circa Brunsuigam scribit, se vidisse ante annos aliquot octo simul crania militum in prælio Cæsareo Danico occisorum, quæ annos septendecim in sylva vicina delituerant, Usnea undique obducta.

Ego ipsemet aliquando in venatione cum Ser. Rege Joh. Casimiro, Domino meo Clementissimo; similem calvariam, Usnea in diversis locis incrustatam, casu inveni. Cranium hominis suspensi musco seu usnea in aliquibus locis obductum, vidi Anno 1642. apud piæ memoriæ Ser. Caroli Ferdinandi, Principis Pol. & Svec. Apotekarium, Dn. Sebastianum Englertum, is prope patibulum Varsaviense, olim curatum, sub muro in capella antiqua id invenerat, in quo adhuc nidus passerculorum conspiciebatur. Sed hoc notandum, quod usnea humana sit duplex, scil. vegetata, villicosa & herbacea, quoniam ex parvis filamentis herbaceis constat, in forma quasi illius musci, qui in tegulis crescere solet, & qui à Taber. lib. 2 p. 488. in figura ibi delineata inspicitur, & iste muscus maxime in illis capitibus seu craniis invenitur, quæ in terra locisque humidioribus seposita sunt. Altera est crustacea, in ipso capite tanquam crusta adhærescens, simili modo illi, quæ in saxis & lapidibus campestribus, ordinarie in multis locis non cultis apparet, & à Botanicis lichen saxatilis, seu lichen petreanus, (Germ. *Steinflechten*) appellatur, de cujus specie hic nobis sermo est, quia & illa est usnea, quæ ab authoribus eligitur, quæ peculiari quadam virtute, ad diversos morbos depellendos & curandos, dotata est.

Virtutes & usus usneæ cranii humani ab authoribus attributi sunt mirabiles, & primo.

In Epilepsia & affectibus Cephalicis tanquam expertissimum & sæpe probatum remedium à multis habetur: cujus usum & affectum ego ipsemet in fœmina quadam à multis annis Epileptica, (& per pie defunctum D. D. Andr. Cnoffelicum Archiatr. S. R. M. curata) vidi, ubi usnea humana tanquam basis & fundamenti Antepileptici erat. Quoniam vero prænominatus D. D. Cnoffelius usneam illam non semper in copia ad manus habere potuit, loco ejus postea in aliis similibus curationibus ipsum cranium humanum suspensorum substituit, & maxime illud Ossiculum triangulare seu triquetrum accepit, quod aliquando in craniis circa principium suturæ Lambdoidis manifeste apparet, quod cum summa diligentia avide quærere solebat, sed raro, nec in omnibus reperitur, ideo diversa capita inquirenda fuere. Hild. in Cent. 1. Epist. 6. scribit, se habuisse semel horum ossiculorum ultra centum. Cranium cum osse triangulari in confinio Sagittralis & Lambdoideæ, variisque in hac ossiculis spectatur in Musæo Cl. D. Th. Bartholini. Sunt alii, qui scribunt, hoc esse illud Ossiculum Lutz, de quo moderni Hebræi mirabilia somniant; in illo latere radicem vegetantem, cujus vivifica facultate corpora humana in novissimo die sint surrectura; de quibus vide Robertum Fludt de Fluctibus in Philosophia Mosaica, qui vult ossiculum hoc habere formam crucis, & solum in craniis recens trucidatorum inveniri. Alii scribunt in dorso reperiri vertebram, cui Luz nomen imposuerunt, Cornelius Agrippa & Vesalius in pede collocant.

Sed iterum ad usneam nostram.

In Hæmorrhagia narium præstantissimum usnea cranii humani est remedium, quod omnibus Medicinam profitentibus est notum. Hildanus Cent. 2. p. 54. in sistenda Hæmorrhagia ejus præstantiam non raro expertus est. Paracelsus in Manual. pag. 49. Tabermontan. l. c. & aliique quam plurimi Medici idem hoc de Usnea scribunt. Cl. Daniel Beckerus lib. 2. p. 133. Microcos. Medici dicit, se exoptatum ejusdem vidisse effectum, desperatamque correxisse Hæmorrhagiam, in juvene quodam, jam pro agonisante habito. Ego ipsemet in sistenda Hæmorrhagia narium desperata, ex usnea & fimo porcino, cum mu-

cilagine Tragacanthi (per aq. spermat. ranarum fact.) turundas paravi, quæ prius exsiccantur, & postea in loco sicco servatæ, tempore necessitatis naribus intruduntur, incantamenti instar sanguinem retinere solent. Circa frontem Anacollema, ex Bolo, sang. Draconis Pulvere sperniol. nostr. (ex nigr. Oculis ppt.) & usnea an. q. s. cum albumine ovi & modico aceti paratum applicet. In defectu vero usneæ ex capitibus suspensorum eligitur illa, quæ in cæmeterio aliquando in ossibus demortuorum, vel etiam illa, quæ in tegulis crescit, item usnea, quæ in ramis seu truncis antiquis prunorum sylvest. & acidorum adhærescere solet. Et ex illa prius pulverisata, cum adjecto albumine ovi, fiat dicto modo frontale.

Unzerus in lib. 3. de Pest. p. 267. vult, quod Usnea humana, solum manibus retenta, omnem hæmorrhagiam è vestigio supprimere & restringere valeat. Sennertus lib. 1. Pract. p. 977. eandem in Syndone rubra de collo suspensam, in simili casu commendat, ubi & sequens Amuletum concinnat.

℞. Cinerem bufonis unius. Lap. Hæmatit. ℥ß. Musci cranii humani pulver. Umbilici marini, coral. rub. ppt. an. ℈i. radic. Tormentillæ Bistortæ an. ℥ß. bursæ pastoris, flor. Bellid. minor. Anagal. rub. an. p. i. f. pulvis, qui in sericum rubrum includatur, f. sacculus collo appendendus.

Amuletum aliud ex Usnea Microcosmi nostro more sic componitur.

℞. Usneæ microcosmi, seu musci cranii humani (vel loco illius musci ex ossibus humanis defunctorum, in cæmeteriis collect.) Pulveris bufonis, Spermatis ranarum cum propria mucagine aquat. per creberrimam imbibitionem præparat.) part. æquales. misce & cum mucilagine Tragacanthi, per aquam spermat. ranarum fact. fiat massa, ex qua postea formentur Amuleta, cordis vel alia forma collo apendenda. Vel duo poma, quæ manibus tam diu tenenda sunt, donec incalescant.

In omni Hæmorrhagia tam narium, quam uteri, hæmorrhoidum & vulnerum miræ virtutis. Armillæ elegantissimæ & corrallia circa manus & collum pro fæminis parantur modo sequenti.

℞. Specierum præcedent. ex Usnea, bufone & Pulv. Spermiol ppt. part. unam vel q. v. Ossium human. ex cæmeterio ad nigredinem ustorum (melius crudorum) & subtilissime pulverisatorum tantundem ad pondus omnium.

Et cum mucilagine Tragacanthi per aquam sperm. Ranarum fact. q. s. f. massa, ex qua postea formentur globuli vel tabulæ ad placitum, inter formandum vero inungantur digiti & massa ipsa cum Ichthiocolla, prius in aq. spermatis ranarum super ignem dissoluta, qui tandem acicula crassa vel alio stylo ferreo perforari, & in loco umbroso excicari debent, & postea in scamno tornatorio ab aliquo tornario explanari & poliri possunt.

Not. Vidi & olim ad hanc operationem perficiendam apud Dominum Gothofredum N. N. Apothecarium Thorunienfem, dum Warsaviæ adhuc esset, instrumenta singularia ex ferro, quibus ex Ebore nigredinem prius calcinato [illegible]satoque, admixtis variis Gummatibus & speciebus odoriferis, varia similia coralina efformare & elaborare solebat.

Sunt & alii, qui ex Usnea in cranio hominis suspensi inventa, vitriolo Veneris (prius in Sole phil. calcinat.) & Nitro fixo p. æq. mediante Ichthyocolla in Aq. Spermat. ranarum, prius dissoluta, Lapides & Tabulas formare solent. Lapides tenentur in omni Hæmorrhagia (ex quacunque parte etiam illa proveniat) manibus, donec incalescant. Tabula in majori forma applicetur dorso in fluxu Hæmorrhoidum & mensium mulierum, in fluxu vero sanguinis è naribus, fronte, in febribus calidis, pulsibus: item vulneribus cæsis & aliis partibus, ubi sanguinis impetus cohibendus est. Alias in desperato fluxu nimio menstruorum & hæmorrhoidum sæpissime & nunquam absque juvamine & solatio infirmarum & infirmorum, Usneam Microcosmi in forma Pulveris ℈i. per se, vel cum additione coral. rub. cum spermate ranarum (rec. collect.) præparatorum exhibui, etiam pro meliori usu & commoditate Pilulas sequentes paravi.

℞. Usneæ pulverisatæ. Eboris fossilis, seu corallorum, prædicto modo potorum an. ℈i. Opii nostri correcti gr. i. Cum Syr. Idoneo f. Pilulæ parvæ, foliato auro obductæ, quæ semper die (in Emulsione aliqua ex Seminibus 4. frig. cum aq. spermat. ranarum prius rec. parat.) circa decubitum sumuntur. Cl. Daniel Beckerus in Medico Microcosm. cap. V. in simili affectu tales habet Pilulas.

℞. Musci Cranii Humani. Magist. Corallor. Perlarum. an. ℈ß. Boli Orient. gr. vii. Misce f. Pil. & Usnea, linteolo obvoluta, inferiori immittitur parti.

Ego in fluxu nimio menstruorum, ordinavi pessarium sequens ex eadem Usnea (vel etiam in defectu hujus Muscum ex corticibus sylvestr. collect. Germ. *Schleben Moeb.*) cum fimo porcino & spermiola nostra ex oculis nigris, propria mucagine per iteratam insuccationem prius parat an. part. æqual. misce. f. pulvis. Ex hoc pulvere postea cum materia idonea, scil. gossypio, lana concerpta, stupa purgata, vel materia syndonea sive Zendalo, f. Pessarium, vel Pulvis incorporetur Cera, vel cum mucilagine Tragacanthi per aquam Sperm. Ranar. fact. vel alio succo conveniente, scil. acatiar. Sylvestr. bursæ pastoris. f. & Pessarium in forma consueta, alligatur filo, ut pro libitu singulis 6. horis extrahi, & sinui pudoris novum inserere possis.

Fabricius Hildanus in Cent. Epistol. ad amicos Epist. 39. pag. 987. sequens, ex Usnea composita compolita commendat pessarium.

℞. Farinæ volatilis ℥ii. Terræ Sigillatæ, Sang. Draconis, gypsi, Cinerum aquat. ranarum an. ʒiii. musci cranii humani ʒi. misc. pulvis subtilissimus, in quo turunda seu pessarium (ex stupis suavibus, justæ magnitudinis prius formata, & decocto fol. prunor. sylvestr. vel alio liquore conveniente humefacta) involvenda est.

Hinc Weikard. p. 356. & cl. D. D. Beckerus ex illo p. 133. in uterum sequens Decoct. injiciendum efficax esse scribunt, quod & in procidentia ipsius Uteri & intestini recti etiam adhiberi potest, quod.

℞. Gland. exsiccat. ℥iii. Usneæ cranii ʒi. [illegible]

consol. bistort. tormentil. an. ℥ß. Terræ Sigil. ʒiii. Lap. Calaminar. Ciner. Sarment. Herniariæ siccæ an. ʒii. Absynthii ʒi. coq. in aq. fol. Quercus, & tertia parte vini rubri ad mens. i. pro injectione, quæ efficacior erit, si parum aluminis addatur.

In dysenteria & aliis profluviis ventris & Intestinorum Poppius lib. 2. Thesaur. p. 410. ʒi. Usneæ exhibet.

Ad sistendum sanguinis profluvium è vulneribus, vix invenitur Chirurgus exercitatus, qui Usneam in Ossibus humanis mortuorum collectam non pro certo & infallibili experimento habeat.

Hildanus in lib. de Lithotomia vesicæ c. x. p. 714. & in Tract. de Gangræna & Sphacelo c. 19. p. 814. item in Cista Militari Class. xviii. p. 1041. pulverem cum Usnea commixtum à multis annis jam probatum sequentem habet.

℞. Farinæ volatilis. ℥vi. Sang. Dracon. Thuris an. ℥i. Boli Arm. Terræ sigil. an. ℥ß. Gypsi ℥iiß. Ranarum aquatilium præparatum ℥ii. Musci Cranii humani ʒi. Pilorum leporum minutissime incisorum ʒii. Pul. albuminum ovorum, Sole caniculari exsiccatorum Spumæ maris, spongiæ novæ torrefactæ an. ℥i.

Misce fiatque pulvis subtilissimus, quo in omnibus vulneribus etiam capitis, & detectis membranis, uti & in Hæmorrhagia narium, cum fructu uti poteris. Weickard p. 566. hanc habet formulam, & Cl. D. D. Beckerus ex ipso.

℞. Thuris, Aloes, an. p. æq. pulverisa subtilissime, & cum albumine ovi incorporentur, addendo Muscum de cranio hominis defuncti; excipiantur lanugine panni veteris, & utere.

In Synovia. Chirurgus quidam Usneam (in cæmeterio ex ossibus & capitibus humanis collect.) cum æquali parte Laccæ rubræ globulosæ commiscebat, etiam aliquando in defectu Usneæ pulverem ex ipsis ossibus humanis seu calvaria admiscebat, & vulneribus, linteo concerpto, applicare solebat: & hoc apud illum pro summo secreto in isto affectu tenebatur.

Helmontius ex Usnea, sale marino & ente Veneris, cum Ichthiocolla soluta, suum parat Periapton Salutis Magneticum (Drift) seu Lapidem Butlerianum, quo solo attactu extremo linguæ apice salutem afferre vult.

Usnea in cranio humano suspensorum inventa, ingreditur quoque unguentum Armarium, quod alias Martiale & Magneticum dicitur, quod ut magnes ferrum, abscondita & occulta facultate trahit, ita simili modo occulta vi vulnus inflictum per hoc unguentum sanatur. Armarium & martiale vocatur, quod unguentum hoc non vulneri, prout ordinarie fieri solet, sed armis, (quibus vulnus inflictum est & iis adhuc cruor adhærescit) applicatur, cumque eo affricatur. Alii solum, quando illud telum seu arma habere nequeunt, aliud telum seu lignum, sanguine prius ex vulnere imbutum, & exsiccatum, in hoc unguentum imponunt, & vulnus singulis diebus, fascia nova, urina vulnerati madefacta, obtegunt. Hujus unguenti primum inventorem dicunt fuisse Paracelsum; sed Keckermannus lib. 1. System. Phys. c. 9. Authorem vult Italum quendam Parmensem. Post ipsum à diversis authoribus diversæ compositiones & descriptiones compositæ sunt, scil. à Crollio, Gohero, Weckero, Goclenio, Helmontio, Cornario, Weikardo, aliisque pluribus Authoribus, qui de hoc unguento scripserunt, & in quibus omnibus Usnea microcosmi tanquam basis & fundamentum est. Qui de hujus unguenti effectu, virtute, usu, & præparatione plura desiderat, is adeat Theatrum Sympatheticum, Norimbergæ impressum, ubi omnes Authores, qui pro & contra huc usque scripserunt, Ben. Lect. quasi in uno fasciculo inveniet. Hoc saltem hic admonendum, quod Usneam non solum pro confectione unguenti, sed & aliis usibus, tam internis, quam externis colligi volunt, Luna crescente, & in bona Domo existente, scil. veneris, si fieri possit, (non Martis aut Saturni) cur vero ex strangulati potius quam alterius cujusdam capite, Usnea eligatur, rationes dat Goclenius in Tract. de confectione hujus unguenti, & Helmontius de Magn. Vulnerum curatione, quos B. L. inspicere potest.

Sunt & aliqui qui credunt, sed superstitiosè Usneam cum Zenith virguncularum, & radice victoriali simul sacculo virgineo inclusam sub axilla sinistra vesti insutam, portatamque contra omnia arma & tela valere & defendere, hominemque inviolabilem reddere. Quod & Cl. Sennertus lib. 5. Part. 4. c. 24. Med. Pract. ex libello publice impresso scribit, quod Usnea die Veneris ante Solis exortum, ex hominis suspensi vel rota necati Cranio, Muscus cum certis precibus (quæ ibi non ponuntur, nec poni debent) deradendus sit, qui si in veste sub sinistra axilla insutus gestetur, hominem eodem modo inviolabilem præstet. Sed uti hoc illicitum est, sese impenetrabilem reddere, ita & Christianum hominem non decet similia superstitiosa tractare. Et ego tale artificium conjuratione acquisitum malo credere, quam cum periculo corporis & animæ tentare, quia superstitiosa sunt, & nullius in hac re efficaciæ.

Alii iterum sunt, qui Usneam ex cranio hominis suspensi, cum eodem Zenith seu linteo maculato primi menstrui, plumbo commiscent, quando sphærulas seu Pilulas fundunt, & sic sibi certum ictum ex bombarda promittunt, sed & ista sunt vana, nec ad nostrum propositum spectant.

Jam restat, ut, cum Usnea Microcosmi tanquam remedium in multis morbis excellentissimum, alias ut supra dictum, raro & in exigua quantitate inveniatur, quomodo facilius & in majori copia acquirenda sit, hic ostendatur. Non pauci fuere, quos ipsemet nosco, qui diversis modis hoc tentaverunt, & crania similia, scil. hominum violenta morte peremptorum, in loca humida super terram (ubi alias muscus copiose crescere solet) reponebant. Alii ponebant caput supra rupes in locis altioribus montium, ubi alias muscus similis, quasi crusta lapidibus & saxis adnascens, copiose conspicitur. Alii etiam ut rem promoverent, caput seu cranium circumcirca similibus lapidibus (musco crustaceo, contagii instar infecto) tegebant, & suo tempore muscum seu florem, simili modo in cranio crescentem, sperabant. Meliorem adhuc successum credebant & aliqui, qui muscum ipsum in tegulis & lapidibus collectum, cum aqua pluviali, seu rore Solis commiscebant, & calvariæ instillabant, ac postea supra murum in loco altiori & quietiori ad annos 3. vel plures reponebant. Qui modus defuncto & superius præmemorato Domino D. Cnoeffelio non displicuit: nam ille ipse qui

qui adhuc meliorem successum sperabat, commiscebat muscum terrestrem minimum (qui in terris locisque humidioribus, item in tegulis tectorum umbrosorum invenitur) prius manibus contritum, cum vino optimo Hispanico, mixtura postea ungebat cranium circumcirca, & reponebat illud in superiori loco domus, ad crescendum super murum & sub aperto cælo, interim irrupit bellum cum Suevis, caput seu cranium ita confectum, in absentia hospitis, remotum & rejectum fuit, & nemo postea scire potuit ubi remanserit. Jam est septimus annus, ubi de hac materia cum amico aliquo curioso in discursum incidi, qui mihi jurando quasi confirmabat, se habere inventionem ad acquirendum hunc muscum brevi tempore, & quidem in copia, nullo alio modo, nisi quod calvariam hominis prius oleo olivarum bene inunctam, in loco remoto & sylvestri super lapides antiquos, tali musco crustaceo infectos, poneret, (qui in campis desertis aliquando in unum cumulum collecti inveniuntur) & per annum in illis quiescere relinqueret, sic acquisivisse certum muscum in cranio, quod sæpius probarit. *Martini Berhardi.*

Magna dentis hæmorrhagia.

Anno Christi 1655. Civis quidam Ratisponensis nocturno tempore in subitam hæmorrhagiam è dente quodam intimo, ac carioso superioris maxillæ in latere dextro inciderat, ubi sanguis subniger, serosus, per horas septem continuas, tanquam ex siphone prosiliit; post multa alia medicinalia, adhibitis ventosis siccis sine scarificatione, sæpiusque deorsum in dorso ad lumbos usque deductis, & assumpta oris collutione ex decocto astringentium, sanguis quidem destitit, sed ad horam & ultra serum plane clarum, subalbidum ac salsum adhuc sequebatur. Inde conjecturari licet, quod sanguinis acrimonia cum abundante sero salso hæmorrhagiæ tantæ ansam dederit. *Helvvigii.*

Scholion Schroeckii. Magnas ex dentibus, vel gingivis potius, hæmorrhagias alii etiam adnotarunt; potius quales in Scorbuticis non raro observantur, vix aliam ob causam, quam quæ ab Auctore nostro in Casu præsenti à seri acris in sanguine abundantia desumitur. Unde Clar. Gualt. Charleton libr. de scorb. cap. 14. art. 5. diri hujus in scorbuto symptomatis causam in sanguinem, luxuriante supra modum sero dilutum, vel sale volatili acri, à quo debita ejus consistentia pereat, abundantem, sicque orgasmo exagitatum, per arteriolarum oscilla erumpentem, rejiciendam arbitrabatur. Quo etiam referre liceat fabri illius ferrarii lienosi historiam, cui è venula (ut quidem Donatus vocat, cui tamen rectius fortasse arteria substituenda erit, quæ in superiori maxilla à carotide interiore, in inferiori autem ab exteriore ad dentes propagari solet,) gingivæ, ichorosi sanguinis libras amplius octo effluxisse, Marcell Donatus lib. 4. hist. med. mirab c. 9. refert. Et Alex. Benedictus lib. 5. de curand. morb. c. 3. ex gingivis profluvia sanguinis incredibilia, supra modum salsa, vidisse se testatur. Tanta nonnunquam illa exoritur, ut ipsam etiam mortem comitem inveniat. Talem Hollerius Comm. 2. ad Aphor. 18. lib. 2. sect. 2. Coac. Hipp. memoravit, scribens. Nos vidimus è loculo dentis longo tempore sanguinem profluxisse, qui nullis remediis cessit ægrumque tandem substitit. Idem accidit juvenculæ in septimum mensem gravidæ, apud Gregor. Horstium par. 2. lib. 1. observ. med. 25. quæ in hæmorrhagiam subitaneam gingivarum, sanguine confertim & magna copia per tres septimanas continuas effluente, inciderat, maculis sanguineis, ac sudore sanguineo, tandemque morte ipsa subsequutis. In cujus observationis resolutione aliud porro exemplum magnæ sanguinis per gingivas excretionis lethiferæ profertur. Feliciorem vidit successum Illustr. D. D. Paulus de Sorbait in Murario, cui sanguis post diuturnam tertianam ad 24. libras ex gingiva effluxerat, pulvere tamen chalcanthi & cauterio actuali personato, ut ipse obs. 48. Anni 11. Ephem. Germ. Cur. recensuit. Et femina illa apud Nic. Tulpium lib. 1. obser. med. cap. 49. plus æquo poculis dedita, plurimum sanguinis quotidie ex gingivis effundens, difficulter quamvis, sanata perhibetur. Nonnunquam carnosa gingivas excrescentia defœdans, magnum ibi sanguinis fluxum efficit, qui excisione illius feliciter curatur; ceu ejus specimina apud Joh Mekerarum c. 16. & 25. observ. chirurg. occurunt. A dentibus etiam evulsis immodicas sanguinis evacuationes contigisse scimus; qualem Valleriola lib. 5. obs. 5. à dente putrido sine ulla vi ac sine ferro, sola digitorum lenissima apprehensione educto, ex arteria subdita, rivuli instar è fonte per triduum manantem, brevi tamen curatam, descripsit. Hæmorrhagia quoque ingens à dente evulso. curata habetur in obs. Laz. Riverio communic à D. Petro Pachequo obs. 18. nec non obs. 2. Achill. Gasseri apud Geor. Hieron. Welschium in Syllog. curat. & obs. ut & obs. 72. Joh Udalr. Rumleri apud Eundem. Egregius ille Ulmensium Chirurgus Joan. Scultetus tria remedia part. 1. Armament. Chirurg. tab. 29. §. 11. adnotat, quæ varias hæmorrhagias & deploratam quoque illam gingivarum, extractiones dentium violentas excipientem, infallibiter compescant, illudque, multa inter alia, exemplo Bractearii cujusdam confirmat, qui ob violentam à Circumforaneo dentis molaris evulsionem, incompescibilem fere in gingivæ hæmorrhagiam delapsus fuerat. Sed neque in hisce sanguinolentis fluxionibus semper exspectanda est salus, dum vel ob sinistrũ remediorum usum, vel aliam ob causam, sanguinis impetus sisti nequit, & mors atra una cum humore illo vivifico ipsam effundit animam: Sic duos eruto dente, ob multitudinem sanguinis obiisse Cardanus de caus. sign. & morb. ab Felix Platerus lib. 3. obs. fabrum ferrarium, ab extracto dente canino, quem sanguinis saltu quodam exsilientis, subtilis, rubri, & fervidi per triduum eruptio, nullis remediis compescenda, insecuta fuerat, exspirasse notarunt. Qua occasione magnam Agyrtarum imperitiam, fraudem & audaciam obiter perstringere licebit, dentium extractionem sæpe non necessariam, inconsideratius, argenti scilicet una extrahendi causa urgentium; quorum inutile officium ut Magistratus auctoritate inhiberetur, multoties necessum foret, ad Turcas potius ablegendum; Famosa enim illa humanitatis monstra, referente Menavio, scripto re Italo lib. 1. c. 22. Chirurgis suis olim interdicebant, ne sine impetrata Regis licentia dentes extraherent, dubio procul non negligendum sanitatis damnum declinaturi, uti Exc. Goth. Mœbcius c. 6. Medic. physiol. loquitur.

Notabilis Gingivarum hæmorrhagia.

Murarius Italus Viennæ, ad aureum Cervum ex gingiva ad 24. libras sanguinis post diuturnam Tertianam emisit, & tandem sanguinem pulvere chalcanthi & cauterio actuali sedato, ex toto convaluit, nec minimo hydropis remanente vestigio. *Pauli de Sorbait.*

De hæmorrhagia universali, ex ictero nigro lethali.

Sanguis, vivificum flumen, aliquando coacte, nonnunquam velut pertæsus exitum affectat e corpore, & tanquam profugus ad internecionem fœdere rupto conspirat. Vidimus plus simplici vice in febribus ardentibus lethales hæmorrhagias narium, nulla arte compescendas, (quamvis in quibusdam cessent ordinariis præsidiis,) donec extremum frigus, sanissima mente vitam exsolveret. At non una via excidere eundem, & consimilem tamen [illegible], vel exilium spontaneum, sequenti observavimus historia. Vir primarius, lxx. annorum per plures annos cardialgia, hinc calculo laboraverat, per vices repetitis insultibus, remittente tamen dolore illo, postquam in calculum successive cojerat tartarea mucilago, ob hypochondriacum malum consummatum præseferebat corpus cachecticum. Non raro tumere pedes, inprimis sinister, consensu lateralis solenni, commoda tamen diæta cavere sibi, non minus ac medicamentis. Prædixerat Astrologus, ex infausto Saturni aspectu mortis genus ex ictero nigro futurum, quod seu conjecturam probabilem casus firmavit, seu archeus ex conceptis ideis morbosis sibi exitium hoc fecerit, eveniebat tandem.

Oculi, icteri præcones, flavedinem conciperent, urina cum sedimento tartareo rubro copioso croceo colore linteamina tingere, corpus totum concolor reddi, alvi scybala non tingi. Visus alias morbus facile cedere vel unico purganti cholagogo, experimento Galeni & aliorum, imo nostro quoque, visus aperientibus generosis martialibus, infusis, nitrosis, vinci, hic rebellis restitit. Per duos propemenses durâte fabula, color è flavo in fuscū tendens minitari mortem dudum quasi prævisam terrore tanto majori incusso, quo certior credebatur eventus jam jam respondens prædictionis. Tandem, cum obstructa intimius vasa, & sine dubio cœmento tartareo bilis concreta negaret effundi consuetis loculis, licet vomitu amaricante os inficeretur nonnunquam leviter, sanguis serosus merus per os excretus mox excipiebatur hæmorrhagia narium, per alvum quoque concretus multus exibat, & urina cruore tincta ubivis patulas portas seu perruptas potius ostendebat. Ita per omnes vias effusus, ne quicquam præstante arte omni, corpus morti tradebat. Denegata anatome nihilominus certum est, hepatis glandosos acinos æque ac papillas biliosas, induratas, obstructas & tantum non scirrho occupatas fuisse, lympham sanguini incoctam omnem successive, bilem granulatam in folliculo suo, sanguinem vero inspissatum, rarefactum tamen biliosa amurca citatum in motum, &, præcluso debito spatio pro absolvendo circulo, illapsum laxioribus poris viarum ordinariarum erupisse, nulla humana arte corrigendum. Eodem propemodum tempore relationes publicæ narrabant, strenuum quendam virum militarem sanguine per os, aures, oculos, nares seditiose erumpente vita functum. *D. Georg. Wolffgang Wedelii.*

De Urticæ usu in hæmorrhagia narium.

Fœminæ cuidam narium hæmorrhagia laboranti exsiccatas urticas in nares immiserunt, & desiit fluere sanguis.

Scholium.) Urticæ vim hæmostaticam à multis commendatam novimus, diversimode corpori applicitam. Sic Dioscorides lib. 4. cap. 89. Urticæ, scribit, faciunt ad profluvia narium cum succo tritæ, & naribus inditæ. Æmilius Macer hunc in modum lib. de herb. virtut. de ea canit.

Quod si manantem cupias retinere cruorem,
Urtica succo frontem line, reprimit illum.

Ant. Mizaldus Alexinep. camp. 6. art. 4. eandem virtutem maxime radici tribuit; quam etiam experientia comprobatam Gafferus in observat. a Welschio edit. 6. laudat. Herbam contusam plantis pedum & volis manuum adplicitam miros produxisse effectus, Borellus cent. 1. hist. 95. testatur, quod etiam de ea in manu detenta, aut collo adpensa, vel axillæ supposita alii proferunt, imo Clar. Sylvaticum succo urticæ ab unc. ii. adunc. iii propinato, desperatas cum alc narium hæmorrhagias, inter MSS. Welschiana notatum reperio. Quam virtutem adstrictoriæ facultati forte adjudicabunt, qui cum Galeno lib. 4. de medic. comp. s. l. cap. 8. inter medicamenta adstringentia urticam referunt, aut insigni refrigerandi potentiæ, a Joh. Langio lib. 2. epist. med. 31. eidem adjudicatæ. Scio equidem esse, qui succum hujus plantæ causticum, acrem admodum, & venenosum venditant, vim ejus urendi eapropter eidem imputantes; quam recentior per microscopia observatio confirmare nititur, succum istum in cutem, à spiculorum impulsu læsam, per eorundem in extremitate videndum foramen instillari perhibens, ceu etiam Clariss. Cat. Hoffmannus lib. 2. de med. offi. cap. 240. § 1. succum illum acerrimum à spinis vix sensibilibus emitti, jam olim edixerat, unde sanguinem potius elicere è naribus, quam fluentem compescere posse, verosimile videtur; quo citatus Macer respexit, scribens.

Naribus impositus succus, foliumve, cruorem.
Elicit, innata est illi vis tanta caloris.

Verum uti urticæ urendi vim spiculis acutissimis in planta ista occurrentibus, post Celeb. D. Casp. Bauhinum, [vid. notæ ejus in Matthioli Commentarium Dioscorideum] Exc. D. Christianus Langius in Diss. de Morbill. egregie asserunt: ea flaccescentibus illis aut tritura fractis & conquassatis pungendi vim adimi, sicque tuto ad compescendas narium hæmorrhagias adhiberi, non est mirum; succus enim ille, linguam si judicem admittamus, ad imputatæ acredinis culpam immunis omnino deprehenditur, lenemque potius aliqualem adstringendi, non corrodendi facultatem obtinet, in spiculis autem dictis licet microscopiorum ope cavitas revera occurrat, succum tamen in eis, qui quidem in basi eorum, vesiculæ in modum ampliatæ stagnat, reperire non potui, uti neque foramen illud extremitati innatum microscopia mea, licet alioquin non contemnenda, detegere valuerunt, a melioribus forte manifestandum. *D. Joh. Ludov. Hannemanni.*

De præsentaneo Hæmorrhagiæ Remedio.

Fabri ferrarii filius 18. annorum, scorbuticus, corripiebatur fluxu menstruali, qui minabatur mortem. Post adhibitionem plurimorum remediorum vulgarium incassum, me tandem accedunt, jubeo sectionem medianæ cum julepo, & pulverem aluminis crudi cum lact. D. D. Hertodii Ann. I. Ephemerid. Germ. observ. 24. notatum, & sanguis statim substitit cum ægroti reconvalescentia & astantium admiratione summa. Eodem modo curavi Affinem meum Soræ felicissime, cum ob motum vehementiorem sanguis impetuosissime per nares flueret. Idem remedium sensit efficacissimum Ioh. Fr. Vogel, Pharmacopola noster. Hic tolerare vix poterat dolores dentium acutissimos ideo jubebat extractionem molaris, succedente tanto fluxu sanguinis per alveolum dentis, ut plane debilitaretur. Adhibebat Chirurgorum, barbitonsorum, balneatoris remedia, & fluxus interdum subsistebat, ut eo impetuosiore motu dein flueret. Quatriduum abiit, indies ægroto debiliore existente fluxuque continuante. Tandem meum expetit consilium morti vicinus, (putarat enim hanc curam pertinere tantum ad Chirurgos, non Medicum) & statim impero hunc pulverem, sanguis per 12. horas emanet, tandem redit, jubeo iterationem; & levem venæ sectionem cum julepo ad sanguinis æstum contemperandum, statimque sanguis emansit cum plenaria restitutione. *D. Samuelis Ledelii.*

De Hæmorrhagia narium curata.

Quidam studiosus Tondera-Holsatus, meorum filiorum præceptor in tam contumacem hæmorrhagiam narium incidit, quam nullis medicamentis sedare licuit, euporista varia (excepto decocto Excell. Dn. D. Volkameri, cujus efficaciam in enormi fluxu sanguinis ex intempestiva venarum sub lingua sectione expertus) adhibita, sed omnia carebant optato successu. Tandem propinavi succi ex urticis recens expressi cochlearia tria, & urticis contusis involvi membrum virile, sic miraculi instar illico subsistit contumacissimus nectaris vitalis fluor, qui procul dubio hominem é mortalium societate exemisset. *D. Ioh. Ludov. Hannemanni.*

De Hæmorrhagia narium in Hydrope salutari.

Hydropem non raro largiorem sanguinis evacuationem sequi, ab omnis ævi Medicis crebro observatum est, passimque ea de re historiæ in scriptis eorum consignatæ leguntur. At vero, eundem hæmorrhagia largiore sanatum fuisse, à nemine, quantum ego quidem scio, annotatum est. Quare cum mihi in praxi mea paucis ab hinc annis insigne quoddam exemplum obtigerit, rem non ingratam curioso lectori me facturum esse arbitror, si illud hic recensuero.

Christophorus Matz Ligniicensis, opifex, qui tondendis pannis laneis occupatur, addictus. Anno 678. æstate febre ardente corripiebatur, à qua iteratis venæ sectionibus

aliisque

aliisque remediis, post trium septimanarum decubitum tandem liberatus, utcunque valuit, donec autumno adulto Quartana ipsum febris invaderet. Hanc, qui curam ejus gessit, rursus venæ sectione ac sæpius repetitis purgationibus fugare conatus est; sed ex simplice duplicem, immo triplicem effecit, paroxysmis quotidie ægrum exagitantibus. Hinc primo pedes, mox etiam venter intumuerunt, ita quidem, ut tandem spes salutis vitæque omnis evanesceret. Mortis itaque candidatum se videns æger, ex Moravia, ubi tum commorabatur, in patriam se recipere constituit utut ob morbi magnitudinem ipse frigori, quod tum temporis experiebatur. Vix itaque circa Calendas Januarias anni 1679. se committit, fatisque sic volentibus die 7. Januarii Uratislaviam, vix animam adhuc trahens, venit, & penes Adamum *Heidenreich* consanguineum suum divertitur. Ab hoc ego mox in auxilium vocatus, hominem toto quidem corpore tumidum, sed ventre imprimis ad summum usque pectus, maxime distentum invenio, febrili horrore concussum, ita, ut qui cæteroquin ægerrime propter distentos musculos respirabat, tunc saltim non animam agere videtur. Exhibui ipsi statim Spiritus Sal. Armon. aromatici cujusdam dosin; sequenti vero die, postquam in causam morbi statumque ægri paullo curatius per quisiveram (utut vix aliquam reconvalescentiæ spem superesse viderem, nihilominus aliquid potius tentandum, quam ægrum prognostico relinquendum esse duxi,) leni quodam purgante primum corpus lustravi; deinde mane & vesperi quotidie Tartari Martialis dimidiam drachmam exhibui, paroxysmo vero febrili ingruente spiritum Sal. Armon. aromaticum propinandum dedi; quibus medicamentis altera statim septimana effectum est, ut multiplex ista quotidie affligens febris, in simplicem rursus quartanam commutaretur.

Hoc viso, viæ illi porro insistendum esse duxi, & Tartaro Martiali quidem Croci Martis aperitivi portionem remiscui, Spiritum vero Sal. Armon. cum Elixir Propr. Paracelsi maritavi singulis septimanis aloes lotæ ℈ß. ad alvum laxandam exhibui. Exinde, quamvis febris quarto quovis die non interrupto ordine repeteret, ventris intumescentia remittere, respiratio pedetentim facilior fieri, appetitus hactenus penitus prostratus, utcunque redire, sitis fera sedari, viresque æger paullatim recipere cœpit. Cumque posthæc Antimonium martiale cachecticum, quod tum recens paratum marte saturatissimum ad manus erat, aliis medicamentis subinde intercalarem, ut naturæ conanti in sudore ciendo auxiliares manus porrigerem, en miram ea crisin molita, sanguinis stillicidio per nares à maxima oneris sibi molesti parte se liberare tentat, optimo cum successu. Siquidem in tertiam usque septimanam quotidie bis, interdum etiam ter sanguinis serosi, vel potius seri cruenti copiam excrevit, singulis vicibus facile dimidiam libram pondere æquantem. Hæsitabam primo; deque sistenda hæmorrhagia mecum consilium agitare incipiebam; sed cum videbam ægrum ab ea non saltim non lædi, sed etiam levamen accipere, atque indies melius habere, naturæ opus minime turbandum esse statui, quin potius methodo hactenus adhibita porro insisti. Cessavit inde febris, venterque magis magisque detumuit: postquam vero hæmorrhagia sponte desiit, decocto sudorifero, diureticisque, quod reliquum erat hydropis ex voto è corpore exterminatum est. Sicque tandem spatio trimestri, Deo sit laus! æger præter omnium spem & expectationem integræ sanitati restitutus est, & adhucdum Olsnæ Silesiorum, maritus ac Pater factus, superstes vivit. *D. Gottofr. Schultzii.*

Sanguis humanus curat fluxum sanguinis humani.

Anno 2. Decur. 2. Ephemerid. exhibui observationem 38. quæ habet, quod ossa humana profuerint dysentericis. Dum perlegi, inveni additamentum Ingeniosissimi & Excellentissimi Domini Schockii F. Amici olim Jenæ non vulgaris, vidique quod malit abstinere, certo respectu talia dare medicamenta, ne læsæ humanitatis, non dicam crudelitatis notam incurrat. Ingenue ut fatear, mihi ipsi non sapiunt, ait ægrotis interdum exhibeo, præprimis iis qui sunt durioris commatis. Interim tamen cranium humanum multoties a Practicis præscribitur, ut notum; & res in idem recidit punctum. Quid non facimus dum ægrotamus, quid non, dum curamus? Esset hic amplissima discurrendi materies. Quod subnecto, videtur magis nauseabundum remedium. In districtu nostro Grumbergensi erat nobilis ab V. cui post partum difficilem sanguis copiosissime fluebat per uterum cum periculo vitæ. Matronæ astantes exsiccabant aliquid sanguinis profluentis; & insciæ sub forma pulveris exhibebant cum juvamine.

Dum accedebam, clanculum exponebam quid dedissent, ego dicebam: est abominabile, interim regerebant, ho! multoties profuit. Habet equidem rationes ob sal fixum, sed si rescivisset puerpera, vix dubito quin non præsentaneum vitæ periculum incurrisset ob nauseam inde conceptam. Novimus sanguinem leporis Martio enecti, linteo exceptum recommendari in dysenteria & profluvio cœliacorum, si potui mutatur aliquid, item si affertur, ut vult Schroderus Pharmacopœa l. 5. p. m. 300. Quomodo conciliabimus hoc cum Excellentissimi D. Ludovici relatione, contrarium effectum habente, Anno 9. & 10. Ephemerid. Decur. 1. sub finem observ. 35. An non sit æquiparandus noster sanguis assatus & exsiccatus Croco martis adstringenti: Excellentiss. D. Ludovici vero linteo exceptus & in aëre lente exsiccatus Croco Martis apertitivo, hæreo. Diversitas etiam quærenda veniret inter sanguinem humanum & leporinum, præprimis leporis tenerioris. Sed quid nodum in scirpo quærimus.

Scholion.] Sanguinem in sistendis hæmorrhagiis utilem præstare operam, si in pulverem redactus parti fluxum sanguinis patienti inspergatur, plurimorum constat experimentis. Id quod glutinositati ejus, qua erumpenti alteri occurrens eundem demulceat & vasa conglutinet, adscribit Nobil. noster Wedelius tract. de medicam facult. lib. 2. sect. 2. cap. 5. Idem etiam præstare

in hæmorrhagia narium vaporem sanguinis, in ferrum candens elabentis, naribus haustum; quod odore tetro, sanguinem effluxurum repellente, ceu Cl. Thom. Willis Pharm. ration. part. 2. sect. 3. cap. 11. de stercore porcino disserit, num efficiat, prudentiores judicent. Ut plura alia quæ adduci hic possent, taceam. De ipso sanguine menstruo siccato & propinato in alium sanguinem menstruum agente tractat Joh. Baptist. Sitonus Jatrosoph. miscellam. tract. 20. sistere scilicet fluxum ejus qualitatibus manifestis, terrestribus, exsiccantibus & obstruentibus, ad modum boli. Armen. terræ sigill. & similium. Quomodo tamen in aliis idem sanguis moras nectentem alium expellere queat, ceu in citata Ludoviciana observatione habetur, salvo doctiorum judicio, imo præsupposito, experimenta hæc non fallere, videndum. Si in utero peculiare fermentum hærere, quod certo tempore in sanguinem agat, illum agitet, inque fluorem illum menstruum adigat, dicere mihi liceat, causam hujus forte invenire dabitur. Colligi autem tales in utero fermentantes particulas, Francisc. Bayle. in diss. de caus. flux. menst. mul. rationibus non prorsus contemnendis evincere videtur; nec ipsa structura uteri, glandularum haud expers, de quibus conjecturas in Dec. 2. Anno 1. observ. 41. scholio dedi, repugnat; imo sicut fermentum in partibus genitalibus, præsertim testiculis, viribus admittere debemus, quod vel seminis ibi elaborati singularis odor demonstrat: ita cur mulierum organis genitalibus simile quid denegari queat, haud video, præcipue si, quod in appendice cent. 3. observ. Riverianar. pag. m. 271. habetur, sanguis menstruus calendulæ odorem spiret; quinimo principium aliquod in sanguine necessario statuendum erit, a quo menstrui illa ejus agitatio suscitetur; quod cum nec a Lunæ sit influxu, quisdam hic assero, neque in sanguinea masse per totum corpus circumflua, neque alia aliqua corporis parte hactenus deprehensum fuerit, ipso utero commodius quid effingere haud licet. Hujus itaque fermenti particulæ, dum una cum sanguine prodeunte una evacuantur, & in linteo exsiccantur, si in ventriculum femellæ mensium obstructione, quam sanguis v. g. minus temperatus, & viscidis multis particulis refertus & hinc vel ad subeunda illam fermentationem, vel per arteriolas uterinas minima transitum non ita aptus, aut ipsa etiam uteri dispositio morbosa ac fermenti in eo vitiati torpor induxerit, ingerantur, ac postea cum sanguine permisceantur, solitam illam in eo turgescentiam concitare, crudiores sanguinis partes attenuare, & uterinam una labem emendare, ac consequenter sanguinem expellere poterunt. Quam sanguinis agitationem noxa illa, a menstrui istius humoris, loco philtri, propinatione inducta, mania & amentia, pariter quodammodo ostendit. Quod si tamen cruor hic longo tempore asservetur, & fermentans illa potentia in eo evanescat, tunc adsumtus non tam menstruum sanguinis fluxum promovere, quam potius alterius alicujus cruoris ad modum cohibere valebit. Illud quoque fermentum cum graviditatis tempore, in mutata tunc multum uteri constitutione, utplurimum aliter se habere videatur, sanguis etiam ex utero puerperæ profluens fermentantibus illis particulis minus erit imbutus, ut ita reliqui sanguinis in corpore circumflui naturam magis æmuletur, sicque etiam glutinosis suis particulis sanguinem demulcere, inviscare, atque ab excretione hoc pacto, si propinetur, vindicare queat. Quidquid tamen fuerit, sordidum hoc remedii genus, ut a laudato D. Ludovici vocatur, Medicus non facile suadebit, qui delicias has mulierculis dispensandas merito relinquit. Cæteroquin remediis e Microcosmi partibus, imo ipsis etiam excrementis pro usu interno petitis frui per me cuilibet sit integrum; quamvis, si carere Medicinam eis commode posse, nec ægris meis aut ista aut alia a me præscribi solere dixero, nemo vicissim culpare id jure valeat. *D. Samuelis Ledelii.*

Hæmorrhagia penis spontanea.

Longius foret differre de multiplici usu quem corpori nostro fœnerat nectar illud vitale, sanguis, qui motu indefesso machinæ nostræ circulat mæandros. Nec levius nobis facesseret negotium, si eundem effet per omnes vias, quibus diffluere potest tam pretiosus latex. Non tamen æque tritæ sunt hæ semitæ, cum hac eatur frequentius illac rarenter. Tristius, hercle, omen habetur, si profluentem viderimus, ubi ne rivum expectassemus. Quamvis interdum, qui sponte referantur fontes, obserentur gratuito, ipsa se corrigente natura, ne videatur errasse. Cum non ita pridem, per me, post Deum, in gratiam cum sanitate rediisset aliquis cruenta mictione quam gravissime laborans; accidit, ut alius e vicinia meam contra Ophthalmiam efflagitaret operam medicam. Dum autem varios invicem sermones cædimus, narrat sibi, ante aliquot annos, ex insperato latguni profluxisse sanguinis imbrem, per membrum illud, quo viri sumus. Nesciebat plainissime quid de Thyrso fieret, alia omnia exspectans potius, quam sanguinem; qui observatus maximum incussit terrorem. Ubi vero per sesquihoram durasset hic æstus sanguineus, inarescens commodum, eadem, qua proruperat, sistebatur indolentia, nullo, ne quidem levissimo, tristioris cujusdam inducto symptomatis vestigio. Ego varia quæsivi huc spectantia; interrogans, numne causas quasdam scire potuisset hujus hæmorrhagiæ? an non, vel calculus ipse, vel equitatio succussans, vel gestatio gravioris oneris, aut aliquis in diæta error præcessisset; vel usus Aloeticorum quorundam medicamentorum, quæ oscula reserassent venarum, hanc rupissent cataractam? Verum omnia hæc negavit constanter. Hinc patet ipsam naturam, quasi provido consilio, imminens amoliri gestientem periculum, per hanc sentinam, superfluum tantummodo eructasse sanguinem. Atque ita hæc fidem celeberrimo concilians Kozakio, dicenti Tract. de Hæmorrhagia, lib. 1. cap. 11. pag. m. 202. Simplex sanguinis mictio non omnis est æque vel molesta, vel noxia; sed interdum & quædam utilis patientes a multis gravioribus tum liberans tum præservans affectibus. *D. Georgii Hannæi.*

Ex ulcere penis hæmorrhagia enormis orta facili quidam, at singulari cohibita.

Chirurgus quidam in affectibus venereis curandis satis bene versatus me noctu ad ægrum accersivit, qui ex aperta arteriola in ulcere inter glandem & præputium penis tantum sanguinis illa nocte profuderat, ut ipse ex sanguis propemodum videretur. Imò ausim dicere, me dimidiam cupam linteaminibus cruentis oppletam in cubiculo, ubi ille decumbebat, invenisse; non aliter ac si fœmina quædam in procinctu puerperii fuisset. Diversi generis styptica applicuerat Chirurgus ante meum adventum, sine ullo tamen levamine, compressioni vix ullus quoque ibi locus erat, propter membri constitutionem: itaque in summis angustiis erant & Chirurgus & æger, quam tamen momenti temporis spatio ab hoc periculo, Dei auxilio, liberavi, idque remedio simplicissimo: scilicet glandem penis præputio strinxi, & sic præputium arctè digitis compressi, unde ne gutta quidem amplius effluere potuit. sicque mihi fuit restitutus. *Frideric Ruyschius in Observationum Anatomico-Medicorum centuria.*

Alia in eodem argumento Observatio.

Non ita pridem cum Henrico Annema peritissimo in hac civitate Chirurgo vocati sumus ad ægram, ex cujus membro virili per urethram 14. circiter sanguinis libræ effluere, idque interdum tanta vi, ut majori urinam excernere non posset. Quod cùm sit hujus partis vitium dignum ut posteritati tradatur ejus historiam hic annectemus.

Jam Huybreckz annos 52. natus, vir robustus atque vegetus, habitans in vicó dictó Vocquestert, ultimo Januarii 1668. onustus sacco tritici, dum per asserem super aquam positam transiret, pedemque versus marginem figeret, alter invertebatur ea ratione, ut inter ipsius pedes asseris acies existeret, in quam pondere tritici ita comprimebatur, ut peritonæi atque testiculorum mira contusio adesset, absque vulnere externo aut hæmorrhagia donec dimidia post casum elapsa hora urinam emitteret, tunc enim primò tria circiter sanguinis cochlearia effluxere, urina clara & sine sanguine mixta subsequente, quæ acrimonia sua summos in urethra excitabat dolores, nunquam tamen sanguinem effluxisse nobis retulit, nisi dum rursus urinam redderet. Cùm itaque per horas 4. dies non nisi exigua quantitas sanguinis per urethram efflueret, operæ pretium non existimabat Medici cujusdam auxilium implorare. Quid contingit? Quinto à casu die, cùm supra sedem sese ponens, partes contusas aliquantulum durius agitant, sanguis cum pulsatione tanto impetu per urethram effluxit, ut adstantes ipsum jam jam moriturum crederent. Ne tam omnis sanguis uno impetu efflueret, aliquis consanguineorum penis partem anteriorem tamdiu comprimebat, donec nostrum auxilium implorassent. Domum intrantes, inter uxoris, filiorum filiarumque ejulatum, imbutum, & sanguineorum suspiria, ægrum in miserrimo illo statu invenimus. Lecti tegumenta & reliqua ipsi vicina non aliter sanguine erant conspurcata, ac si tubos in loco illo, ubi æger decumbebat, jugulatus fuisset. Intelligentes modum quo cecidisset, & quod per 4. dies consequenter exigua semper sanguinis quantitas, solummodo ante urinæ emissionem effluxisset, judicavimus spongiosam urethræ substantiam, ejusque arterias læsas esse, licet tam impetuosi illius sanguinis effluxus causas non sufficienter conciperemus. Præterea explorantes in interiore abdominis parte, immediate supra pubis ossa, tumorem instar capitis infantis magnum, asseruimus illum propter dictam penis constrictionem à regurgitante in vesicam sanguine originem habere, quemadmodum dictum nostrum eventus confirmavit: & explorantes ægrotantis pulsum, eum debilem ac languidum, propter tantæ copiæ sanguinis effusionem, invenimus; quapropter hærebamus dubii, quibus inter tot ac tanta huic primò occurreremus, cogitantes præterea, quod à sanguinem sistentibus, sanguis in vesica nimium incrassantur, & ab attenuantibus contra sanguis in corpore fluidior evadens, majori etiam copia per arterias, ob casum internè dilaceratus, efflueret. Tandem aliquando re, ut decebat examinata, ex arena cepimus consilium, & diximus invicem potiori malo succurrendum esse, quod cum à nimia virium debilitate, propter sanguinis effluxum immineret, similem mixturam qualem magnus Professor noster Franciscus De le Boë, Sylvius in praxi sua, nuper edi cœpta lib. 1. cap. 3. proposuit, ægrotanti nostro ad virium corroborationem & sanguinis fluxum sistendum præscripsimus: quandoquidem propter summam virium debilitatem venæ sectioni non daretur locus, & præterea perinæo, cùm partis affectæ compressionem per ligaturas non possemus instituere, medicamentum astringens applicuimus, atque sic ægrotantis vitam per illam noctem conservavimus; sequenti die reversi, cùm sanguinis fluxus necdum in totum cessaret, & vires paulo melius constarent, venam ipsi in brachio aperuimus, atque decoctum vulnerarium præscripsimus. Tertio die ægrum nostrum, quem mediocriter pro tempore constitutum dereliqueramus, in pessimo statu invenimus; nam præterquam quòd ex nimia inanitione singultus, etiam à sanguine in vesica & aliis partibus corrupto, ingens febris excitabatur. Gravissima hæc symptomata, cùm post iteratam enematum ex lacte dulci & electuarii diacatholici uncia cum dimidia injectione minuerentur, decocto vulnerario quædam diuretica addidimus, quæ sanguinis grumos jam semicorruptos feliciter ex vesica propellebant, cessante sensim cum febre singultu. Paucis, præter ea quæ enarravimus, medicamentis ægrum nostrum in mortis bilance versantem. Deo benignè annuente, parvo temporis spatio feliciter restituimus. *Regnerus de Graaf libro de Virorum organis &c.*

Vena cruralis spontanea apertio.

Rustica quadrata triginta & quod excurrit annorum, plurium liberorum mater, cùm denuo concepisset, sub ultimum circiter gestationis mensem ann. 1685. quotidiano labori vacans, in femore sinistro, non procul ab inguine

sanguine, è vena crurali turgescente, sed sponte aperta, hæmorrhagiam insignem patitur, cui ligaturis, aliisque vulgaribus album ovi cum aceto rosac. applicatis vicini occurrerunt: quatuordecim ab hinc diebus, cum prætis verrendis sola incumberet, vulnusculum nuperum enormiter recrudit, cui misella aqua frigida, qua corpus tantisper potuit medelam quæsivit, postquam binis hisce vicibus ultra quatuor libras sanguinis perdidisset, quarta septimana ægra mirum quantum intumescere cæpit, imprimis collum versus, quod instar aquæ lympidæ pellucebat. Die 1. Augúst. cum nos convenirent, actaque narrarent, sinistrum eventum prædiximus, in primis si dolores partus ipsam non corriperent, huncque ob finem mixturam convenientem præscripsimus, quæ ex parte hausta, ab ipso mane infantulum feliciter enixa est. Sub vesper. cum ipsam inviserimus cum D. Schorhopff, de partu gratulati fuimus, juxta vero ægram pallere deprehendimus, tumore colli quamvis remittente, & circa præcordia per intervalla opprimi: exhibita hinc una altorave dosi diaphor. jovial. cum mixtura cordiali additis blandis volatilibus porreximus, commendatis juxta jusculis & prohibito vino: quibus cum ipsa sedulo obtemperasset, licet paroxysmus graviores quandoque intercurrerint, attamen, Deo benedicente, pristinam sanitatem feliciter recuperavit. *Joh. Jacob. Harderus in observationibus Anatomico-Practicis.*

De hæmorrhagia ex ulcere tibiæ varicoso.

Fœminæ quadraginta annorum ulcus in tibia dextra exortum est a causa interna supra varicem satis amplum, quod nullis remediis obtemperabat, aderatque tumor & erysipelas satis grave nullis medicamentis morem gerens.

Post aliquot dies inopinato ab humore acido, corrosivo illic hærente apertus est varix, ex quo adminimum duæ libræ sanguinis nigricantis ac (ut astantes asseverabant) in effluxu valde fætentis promanaverunt.

Ego placentam illam duriusculam ex medicamentis acidum temperantibus conflatam, quam in Observatione sexta primæ Decadis laudavi, à Chirurgo imponi curavi, & sic varicem non tantum obturavi, verum etiam acidum illud in ulcere hærens temperavi, quod alias corrosione sua varicem facile iterum aperuisset, ac præterea ulceris curationem impedivisset.

Erat visu mirabile, quod, postquam varix inexpectato apertus tantum sanguinis copiam profuderat, erysipelas, aliaque symptomata mox evanverint, & ulcus, de die indiem melius habens, intra tres septimanas solius prædictæ placentulæ ope prorsus coaluerit.

Ego jam temporis minime mihi propositi originem ac medelam varicis, ulceris, ac erysipelatis tradere, quandoquidem illud in observatione sexta primæ Decadis satis accurate [illegible] sum, & mihi semper, si cuiquam alii, crambe bis cocta mors est.

Sed animus mihi est hic loci per experientiam confirmare, quod dixi & egi in prima Decadis observatione sexta, quam indubitatum nempe si erysipelas ac ulcus originem suam trahere ab acido, & quam opportune instituerim sectionem varicis in ulcere illo tibiæ varicoso.

Hæc autem sine ullo negotio ex allato exemplo deducuntur, nam nec erysipelas nec ulcus ullis remediis cedebat, quamdiu varix ille tanta nigricantis & absque dubio mora sua acescentis sanguinis copia repletus erat, & quam primum sanguis ille peccans effluxerat, erysipelas evanvit, ulcusque non longo post coaluit. *Johan. Muys Praxeos Chirurgicæ rationalis Decade* :.

HÆMORRHOIDES.

Curationes.

Quamquàm sanguinis omnis fluxus periculosissimus sit, is tamen, qui ab hæmorrhoidibus est, si modum servare videatur, consuevit sæpenumero prodesse. Advertit insuper Hippocrates a diuturnis sanato hæmorrhoidibus, nisi una servetur, aquam intercutem vel tabem imminere: hæc autem certo superveniunt, cum immoderatè fluunt, aut ichores inde exudant, ut pluries experientia comprobavit.

Tument autem & rubent nonnumquam hæmorhoides, & dolorem acerbissimum afferunt, imò & capiti gravamen cordi, & pectori oppressionem, stomacho nauseam, & alvo duritiem pariunt. Huic incommodo variis occurrere consueverunt Medici: conferentiora verò putantur linimenta ex oleo vitellorum ovorum, seminum lini, buxi, balsaminæ, balsamo sulphuris Rulandi, lacte aureo sambucco, unguento linariæ, populeo, & malorum insanorum. Scribit Henricus ab Heers, seipsum à Castrensi Pastore edoctum, expertum esse, minimum quid scrofulariæ, sive radicis, sive foliorum cum cibo aut potu assumptæ, statim dolorem hæmorrhoidum sedare. Hartmannus, & Horstius maximi faciunt linariam, quam in linimentum redigunt cum vitello ovi. Et apud Riverium Pacqueus ex Arnaldo Villanov. summè commendat infusum millefolii in aqua fervente, & per mensem integrum epotum. Chelidonium minus mirabile prædicat in omnibus hæmorrhoidum vitiis Solenander. Millepedes effert Quercetanus, & Hœferus, in oleo nucum excoctos. Aliter ex illis oleum conficit Borellus, illudque sæpius in die frigidum admovet dolentibus tumentibusque hæmorrhoidibus. Hartmannus utitur decocto scarabeorum rotundorum in oleo lini; itemque cinere suberis cum axungia cari, vel oleo myrtino. Decoctum tapsi barbati, malvæ, althææ, parietariæ, & quatuor anodynorum efficax aliis dicitur; itemque cæpa alba sub cineribus cocta, & cum butyro recenti subacta instar cataplasmatis. Helmontio commendantur annulus dentis equi marini, & morientium sudor, quo hæmorrhoides, & extuberationes quascumque solo contactu comprimi, & complanari scribit. Oleum ex floribus sambuci, vel ex cortice ejusdem interiori in oleo seminum lini, vel ...

cum incocto cum modico croci ex voto aliquando feliciter profecit. Cardilucius in Hartmannum, excellentissimum se expertum dicit emplastrum Apostolicum, quod dolorem sedet, & sanguinem effluere sinat.

His præterea immodice fluentibus medentur millefolium infusum; radix scrofulariæ, tormentilla, bistorta, C. C. ustum, ut & suber essentia mart. in aqua sempervivi stillatitia, & alia sistendo sanguini opportuna superius relata. Conficit Solenander pilulas ex bdellio, trochiscis terræ sigillatæ, & carabe, cum liquore è seminibus cotoneorum ex aq.rosar.expresso;quas mirabiles fatetur:scribit etiam,tribus seminibus gentillæ mane quotidie sumptis, hæmorrhoidum,& cujusvis sanguinis profluvium sisti; itemque epota aq. stillatitia chelidonii, aut etiam (quod tutius ait) vino,in quo chelidonium ipsum fuerit maceratum. Externe vero fluentem sanguinem cohibere referuntur fumigationes ex thure, aloë, mastiche,pice,carabe,verbasco, foliis quercus, crepitu lupi, qui solus siccatus, & venis sanguinem fundentibus admotus,remedio est: fluxum quoque inhiberi ex croco mart. inspersо testantur alii: & Heurnius pulvere colchotaris, seu vitrioli usti. Si tangantur inquit, Frid. Hofmannus, hæmorrhoides tuberosa radice chondrillæ,siccantur,si chondrilla siccatur, corrumpuntur, si corrumpatur; quare sub camino exiccandam consulit. Cingulum conficit Hartmannus ex foliis hellebori nigri recentibus, quo nudum corpus circumdari ait successu felicissimo: atque hoc etiam cohiberi etiam menses immoderate fluentes. Succus plantaginis injectus cæcas quoque hæmorrhoides sanare fertur. Lotio ex urina propria, mox fumus sulphuris per tritorium exceptus dolori, & fluxui aliquando medela fuit, ex Velschio. Cætera alibi ad sistendum sanguinem descripta ex vitriolo, alumine marte, opio, huc etiam adhiberi possunt.

Si denique à suppressis hæmorrhoidibus mala in corpus universum proficiscantur, ac propterea opus sit illas reserare, indeque sanguinem elicere, præcipuum erit elixir proprietatis Paracelsi simplici etiam infusione paratum. Conferunt pariter pilulæ Aloëphanginæ, Rufi, Rhasis, Aloë, croco, & succo absinthii subacta, & quidquid ex Aloë est compositum. Interim adhibenda quæ venas ipsas emolliant,ac relaxent, uti potissimum sunt balnea ex decoctura laxantium herbarum,malvæ,althææ,anethi,violarum, quatuor anodynorum, & similium. Post hæc solent nonnulli foliis ficus, aut frondibus parietariæ illas perfricare, ut sanguinem deponant. Idipsum alii tentant succo cæparum aloë misto. At cavendum ne nimio affrictu partes illæ exasperentur, & inflammationem contrahant quam non raro gangræna comitatur: quamobrem satius erit medicamentis internis sanguinis exitum promovere, vel ejusdem vitium moderari; externis verò blandioribus uti. *Lucas Tozzi Medic. Pract. lib. 2.*

De Hæmorrhoidum fluxu.

N. B. Hæmorrhoides diuturnæ non sunt statim supprimendæ, metu refluxus ad nobiliores partes;unde phthiseos,hydropis,cancri maniæ, epilepsiæ, aliorumque gravissimorum morborum impenderet periculum. Fluxus itaque non astringentibus illico sistendus est, sed potius revulsione, sanguinis acrimoniæ correctione, tom partium corroboratione, &c. sensim minuendus.

Victus sit refrigerans & humectans. Vescatur utplurimum carnibus elixis juniorum animalium. Alterentur autem juscula boragine, buglosso, portulaca, agrimon. plantag. pimpinell. pomis, trifolio, acetosa, sylv. fruct. berber. addit. C.C. ebore, dente equi marini, rad. chin. tormentill. Fiant aut in aqua sæpissime chalybeata, vel saltem in lebete ferreo. Colatura acidula reddatur cum sp. vitrioli corallat.

Notandum, ea esse in cibo danda quæ non sunt duræ substantiæ, sed quæ facile pertranseant, & mollia reddant excrementa; siquidem durities fæcum maxime noxia in hoc affectu. Ova sorbilia, succus carnium, sorbitiones crebræ maxime conveniunt. Abstineat ab omnibus acribus, salsis, præcalidis.

Potus sit ptisana cum china, rasura dentis hippopot. ebor. C. C. rad. tormentill. glycyrrhiz. Pomaceum cum iisdem & rad. filipendul. scrofular. major. &c. paratum, ita ut cum iis f. fermentatio. Amygdalata, & emulsiones ex quatuor frig. sem. maj. in aqua chalybeata, addit. sem. plantag. sophiæ chirurg. & portulac. Julapiæ item v. g.

℞. Ros. rub. p. iij. flor. veton. rub. p. iv. violar. borag. bugloss. an. p. ij. rad. tormentill, ℥ iij. sant. citrin. ℥ j. aq. fontan. purissim. ℔iv. cum sp. vitrioli corallat. q. s. f. tinctura. Colaturæ adde tertiam vel mediam partem pomacei, & sacchario edulcoretur.

Somnus convenit visceribus, ut labor articulis: propterea cavendum à vigiliis & lucubrationibus quæ sanguinem acuunt & fluxum augent. Somnus omnes fluxiones sistit, excepto sudore & seminis fluore.

Exercendum moderatè corpus ante pastus, & abstinendum a vita nimis sedentaria.

Ad fæces ex primis viis eliminandas injiciatur clyster leniens cum cassia vel elect. lenitiv. Decocto autem admiscenda sunt roborantia & astringentia quædam, ut dum liquor enematis fæces educit, qualitas intestino impressa ren aneat, verbi gratia, rof. plantag. sophia, alchymil. &c.

Validiora purgantia noxia: Conveniunt syr. ex cassia, violarum solutiv. de pomis solutiv. cum tamarind. polypod. cass. semi. sem. & rad. violar. Prima laxantia cum manna. Horum ope (si alias alvus non respondeat) toto curationis decursu fæces, antequam nimis induruerint, subducendæ sunt.

Revulsio, præsertim in plethoricis, tentanda est per phlebotomiam brachiorum sæpius iteratam in parva quantitate: in aliis per cucurbitulas sæpissime regioni hepatis applicatas.

Chalybs sive ferrum, specificum in hoc affectu remedium est, obstructiones viscerum tollens, atram bilem (nam hoc morbo laborantes plerumque sunt hypochondriaci) domans & plurimum dulcificans, viscera roborans. Incipiendum à syrupo de scoria ferri vel alio chalybeato cum cichor. tormentil. scrofular. filipend portulac. plantag. prunell. vinc. per vinc,

vinc. alchymill. &c. Inde veniendum ad vinum vel cerevisiam chalybeatam. Parentur autem ex croco Martis aperient. parato ex ferro, non ex chalybe; vel ex battitura ferri. Tandem f. progressus ad substantiam Martis, inter cujus præparata maximè in hoc casu convenit ferrum cum aceto præp. Ex hoc fieri possunt Electuarium vel pilulæ, addit. margarit. corall. &c. sumend. mane per longum tempus. Horum medicamentorum formulæ sint hujuscemodi.

Scoria ferri decies ignita & extincta sit in succo plantag. & portulac. addita vin. alb. Rhenan. tertia parte. Pulveris hujus postea exsiccati.

℞. ℥ vi. rad. sicc. scrofular. maj. filipend. tormentill. an. ℥ j. rad. cichor. taps. barbat. an. ℥ i ß. sem. sophiæ chirurgor. plantag. an. ℥ ß. rasur. dent. hippopot. C. C. ebor. an. ʒ iij. santal. citrin. ʒ ij. Omnia præparata macerentur in q. s. succ. depurat. bugloss. acetosell. sylv. granator. ceras. cydon. & vin. alb. supereminentiam viii. digitor. Postea coletur, & cum sacchar. rosar. q. s. f. syrupus. Sumat cochlear. ij. unoquoque mane ad dies plures ex aqua tapsi barbati, portulac. plantag. & ros. rubr.

Cerevisia medicata ferrata pro potu ordinario in hac forma instituatur.

℞. Rad. chinæ ℔ j. rad. verbasci sicc. ℥ vi. rad. fœniculi, asp. ragi, rusci an. ℥ iv. rad. scrofular. major. ℥ iij. rasuræ dentis equi marini ℥ v. battituræ, ferri in vino Hispanico sexies extinctæ, atque in porphyrite cum aqua rosarum pulverizatæ, sacculo inclusæ seorsim ℔ j. nuc. moschat. num. vi. cerevis. lupulat. galon. vi. fiat, ut artis est. Bibatur per mensem unum vel alterum.

Si vinum magis arriserit, eadem in vini q. s. infundantur. Colaturæ bibat ℥ iv. bis in die.

Electuarium tale fit.

℞. Conserv. ros. rubr. & flor. taps. barbat. an. ℥ i ß. flor. papav. rhœad. ℥ j. pulv. rad. symphyt. major. tormentill. an. ʒ iij scrofular. maj. rasur. dent. hippopot. an. ʒ ß. C. C. ʒ ii ß. magister. perlar. corall. an. ʒ iij ß. tinctur. corall. chalybeat. & sap. cydon. an. q. s. f. Electuarium. Dosis ʒ j. cum chalyb. vel ferr. per acetum præp. ℈ j. m ß. f. bolus mane sumendus per dies plures sensim augendo chalyb. aut ferr. ad ℈ ij.

Vel ℞. Magister. corall. & perlar. dulcis (forsan satius esset ad dulcificationem ista communi modò præparata sumere) croci Martis corallini, gumm. arabic. an. ℈ j. Excipiantur pauca cons. mororum rubi idæi. f. bolus mane sumendus, & sæpe repetendus.

Vel Pilulæ chalybeat. formari possunt ad hunc modum.

℞. Salis tart. crystallini ℈ j. corall. rubr. triti in alkool cum aq. menth. & absinth. gran. xv. succin. alb. præp. bol. Armen. præp. croci Martis corallin. alb. an. gran. xii. gum. Arab. gran. ix. cum succo liquido sive extracto glycyrrhizæ mellagineo f. massa, ex qua form. pilul. viii. deglutiendæ mane hor. 4. ante prandium.

Aquæ spadenses & minerales acidulæ multum valent in hoc affectu.

Coralliti syrupus sic fit.

Coralliata item magnæ sunt efficaciæ, ut syrupus, magisterium dulce, & tinctura coralli.

℞. Corall. rub. opt. lævigat. ℥ iv. acet. acerrim. succ. limon. an. ℥ vi. macerentur in fimo per dies xv. ad tincturæ extractionem, coletur; colaturæ adde succi depurati cydon. ℥ iv. succi fragor. moror. rub. Idæi sylvest. an. ℥ ß. sacchar. ros. dimid. ponderis, f. s. a. syrupus, cui indatur nodulus continens nuc. moschat. ʒ ij. santal. citrin. ʒ iij. Dosis cochl. ij. mane & vesperi.

Tinctura rosarum rubr. opem haud levem confert, præcipuè si extrahatur in aqua duodecies chalybeata & filtrata, & acidula reddatur cum spiritu vitrioli, addito syrupo rib. berber. moror. corallor. aut julap. Alexand.

Julapium item seq. haud contemnendum est medicamentum.

℞. Succ. urtic. alb. ℔ j. aq. ros. ℥ iv. sacchari ℔ j. f. julap. utendum bis in die cum aqua hordei.

Hæc sunt medicamina præcipua quæ interne exhibere soleo, & in quibus curationis symptomatis hujus spem summam colloco. Neutiquam vero omittenda sunt *Topica*, quæ vel inflatas hæmorrhoidas externas discutiant & earum dolorem tollant, vel earundem fluxum nimium sistant; vel hæmorrhoidum internarum (cæcarum dictarum) dolorem leniant.

Inflatas hæmorrhoidas externas discutiunt & earum dolorem tollunt sequentia.

℞. Unguent. popul. (quod potentius præparabitur cum succis hyoscyami, cicutæ, mandragoræ, solani, stramonii spinosi Indici) ℥ ij. cochinellæ (quam specificam in hoc morbo asserit Rhedus) in alkool lævigatæ in porphyrite ʒ ij. plumbum ex mercurio sfacti, sive mercurii per plumbum odorem coagulati in tenuissimum pulverem reducti ℥ ß. m ß. & diuturna agitatione f. unguentum applicand. è bombace, & continuo gestandum.

Vel ℞. Ol. lini puriss. & limpidiss. q. v. radic. bulbos. Telephii (Anglice *Orum* dicti) quantitatem convenientem: Hæ recentes detersæ non lotæ incidantur & terantur in mortar. marmor. mox ollæ parvulæ fictili indicæ cum oleo, vel potius lapideo vasi opprimè tecto vel obturato immittantur cacabo aquæ ferventis pleno, & bulliant per sex horas continuas; f. fortis expressio olei servandi ad usum, qui erit intincta pluma tubercula liniendo, & sumendo floccos lanæ nigræ circa ovis nates sive podicem crescentes, ex qua lana formetur pulvillus, qui tinctus & imbutus oleo prædicto applicetur.

Si sanguis discuti nequeat, venas opplens, rumpentur, & effluet sanguis; sin minus, detumescent venæ, & cessabit dolor.

Efficacius autem unguentum erit; si aut succum exprimas ex radicibus, & cum oleo mixtum coquas ad succi consumptionem, aut radices novas contusas eidem oleo ter quaterve indas, coquas & exprimas.

Vernix, qua pictores utuntur, est remedium singulare in curandis hæmorrhoidibus tam apertis, quàm latentibus: at si apertæ fuerint, & nimis tenaciter vernix cuti adhæreat, addi-

tur ol. rosatum. In ista autem vernice tingatur pannus lineus & admoveatur. Hujus usu sanatus est Carolus quintus à muliere, cùm nulla ope curari posset.

♃. Unguent. popul. ℥j. cass. fistul. recenter è canna extract. ℥iij. mucilag. sem. psyll. & cydon. extract. in aq. tapsi barbat. ℥ß. albi Græci ℥ ij. m ß. & agitentur diu multumque in mortario plumbeo, f. linimentum applicandum è bombace.

Vel ♃. Unguent. popul. ℥iiij. vernic. liquid. ex ol. sem. lini & gumm. juniper. fact. ℥ij. sacchari Saturni, albi Græci ana ʒvj. opii in aq. scrofular. vel tapsi barbati dissolut. & inspissat. ad mellag. ʒv. msf. & adde usus tempore vitellum ovi crudum.

Fol. scrofular. maj. cum butyro in forma cataplasmatis ano applicata hæmorrhoidas externas purgant & dolorem sedant.

Denique oleum seq. ad hæmorrhoidas est specificum.

♃. Scarabæos in stercore bovis repertos numero 50. asellos vivos numero 200. rad. scrofular. majoran. succulent. per taleolas sect. rad. chelidon. minor. ana ℥ iv. succi tapsi barbati, solani hortensis an. ℥ vi. succi cicutæ, mandragor. baccar. solan. somnif. an. ℥ iij. olei lini recentis ℔ j. medull. crurum bovis ℥ iv. sperm. ceti ℥ iij. Bulliant. simul ad succorum consumptionem & ingredientium putrilaginem, deinde f. expressio fortis, & servetur pinguedo, quæ cum æquali portione unguent. popul. mixta servetur in pyxide plumbea ad usum. Applicetur ex bombace. Ex isto litu addita cera poterunt formari suppositoria ad necessitatem.

Ad fluxum immoderatum sistendum utiliter externè admoveri possunt sequentia.

♃. Unguenti populei ℥ ij. mucilag. sem. psyll. & cydon. extract. in aqua plantagin. & spermat. ranarum ℥ ij ß. ossium humanorum ad summam albedinem calcinat. ʒ vi. bol. Armen. croci Martis astringent. sang. draconis, sang. human. vel bubul. desiccati & subtil. pulverizat. an. ℥ ß. vitell. ovorum numero 2. sacchari Saturni ʒ iij. m ß. & longa agitatione f. *Nutritum* applicandum ano cum bombace molli. Vel.

♃. Plumbi albi (vide de sumenda residentia præcipitata in parando lacte virginali) ℥ ß. cretæ ʒ ij. croci Martis astringentis, lap. scissilis (*ardoise*) an. ʒ j. f. omnium alkool excipiend. unguent. popul. agit. diu in mortario plumbeo, & f. linimentum satis durum applicandum bis in die ex linimento carpto. Posset excipi partibus duabus vernicis pictorum, & una unguenti populei. Vernix autem præparetur ex ol. lini ℥ xii. terebinth. Venet. ℥ iv. sandarac. puriss. sive gum. juniperi ℥ iij Liquentur simul lento igne.

♃. Cochlear. limac. in viribus collect. mundat. & in clibano exsiccat. ℥ j. cum ℥ j. butyr. recentis agitetur tamdiu in mortario plumbeo donec f. linimentum.

Item aselli, vel æs ustum cum ol. rosar. agitatum in mortario plumbeum unguenti instar.

♃. Suberis q. v. uratur, & in pulverem redigatur, qui mixtus cum ovi albumine applicetur.

♃. Terr. Sigillat. boli Armen. trochisc. spod. de carabe an. ℥ j. succi urtic. alb. ℔ ß. alb. ovorum q. s. i. litus quo ungatur anus ter in die.

♃. Rosf. rubr. summit. rubi, verbasci, caudæ equinæ an. manip. j. cor . g anator. balaust. nuc. cupress. aluminis ana ℥ ij. aqua plantag. ℔ ij. f. decoctio ad ℔ j. Colaturæ adde mell. rosac. ℥ j. f. fotus.

Experimentum Patris Ottonai. Pulvis quidam instar furfuris qui adhæret filici, ceterach, osmundæ regali; vino alb. vel aqua Rosar. locus humectatur, mox pulvere aspergitur.

Balneario in aqua fabrorum multum juvat.

Anus abluatur decoct. virg. aut. sanguinar. vinc. perviuc. sanguisorb. &c. parat. in aqua chalybeat. & compergatur Cornu Cervi calcinato.

Suffitus fiat ex eodem decocto cum dimidia parte aceti projectis in scoriam ferri candent. excipiend. in sella perforata.

Cataplasma lumbis potest applicari ex argilla emollita succis plantag. portulac. sophiæ & acet. rosf.

Si ab hisce fluxus immoderatus sisti nequeat, tunc rebus desperatis veniendum ad ferrum candens quo venæ sunt urendæ & cauterizandæ: quo casu venam unam intactam relinquere sæpe necesse erit, ne fluxu omnimodè simul suppresso pars aliqua ex nobilioribus pœnas luat.

Si sanguis ab hæmorrhoidibus internis immoderate fluat, quæcunque ex prædictis commodè ano injici vel indi possunt, similem his ac externis opem conferunt.

N. B. Ubi aliquid indendum est ano quod partes affectas tangat, sumatur tantùm sebum cervinum, damæ, vervecinum, &c. ex quo, ut statim docebitur, præparato poterunt projici in modulos suppositoria variæ magnitudinis, quæ unguento populeo aut vernice liquida delibata immittantur ano.

Sebum sic præparetur.

♃. Tapsi barbati florem album gerentis totius minutim concisi man. ij. foliorum hederæ terrestris, chelidon. majoran. totius ana man. j. rad. scrofular. majoran. & chelidon. minor. an. ℥ ij. rad. hyoscyam. concis. ℥ iij. capita papav. albi majoran. numero quarto aqua vel succ. rosar. plantag. solan. ana ℔ß. axungiæ suillæ recent. ℔ j. sibi cervin. ℥ iv. Coq. ad herbarum putrilagin. & liquorum consumptionem, f. expressio fortis pinguedinis ad usum dictum.

Quoniam autem hoc genus hæmorrhoides cæcæ dictæ, cùm non fluunt, sunt admodum dolorificæ, sedari potest dolor à seq.

♃. Emulf. sem. papav. alb. fact. cum decocto fol. tapf. barbat. ℥ iv. mucilag. sem. fœnugræc. & psyll. extract. in aqua solan. ℥. unguentum popul. cum vitel. ovi dissolut. ℥ ß. m ß. pro injectione facienda, quæ quamdiu fieri poterit, continuabitur, bis in die tepide.

♃. Sebi hircini, vel, si desit, alterius q. s. ad formandum suppositorium; huic adde opii ℈ ß. Alliga filo; immitte ano, dolorem

tollit

tollit, somnum consequenter conciliat, quæ si sit nimius, extrahatur.

Unguentum anodynum potens fit ex succo stramonii & axungia, formantur veluti suppositoria quæ induntur ano. Compescunt dolorem hæmorrhoidum quasi miraculo. Stramonium autem sumatur spinosum Peruvianum. *Theodor. de Mayerne Praxeos Medicæ lib. 3.*

Hæmorrhoides narium, de quibus Marcus Aurelius Severinus aureo tractatus de recondita abscessuum natura; ut & hæmorrhoides uteri de quibus alii, hic non describimus, quia si quid in ejusmodi morbis agendum veniat, ejus materia in curationibus, consultationibus &c. ad ani hæmorrhoides facientibus, abunde sufficitur. Jam itaque continuo ad

Consultationes

Hæmorrhoides sine dolore fluentes.

Quæ sine dolore describuntur manantes hæmorrhoides, cæcæ sunt & interiores; quarum nihil putem foras prominere.

Hæ autem cum jamdiu & supra annos duodecim abundantius fluere consueverint, omnino supprimi non debent, ne tandem incommoda sequantur quæ Hippocr. commemorat & metuit. At vero cum immoderatus illarum fluxus jam vires obterit, & jecur impendio refrigerat, ex quo icterus, & fortasse cachexia jam apparet, & impendet: illas certe cohibere non modo utile, verum in primis necessarium videtur. Sic tamen ut tertio, quartove mense quiddam profluere sinatur.

Cohibuntur utiliter in hac descripta corporis constitutione, non revulsione per venæsectionem è cubito, aut per cucurbitas hypochondriis affixas, non pulveribus, conditis, aut potionibus adstringentibus, sed hisce levissimis remediis, quæ profutura non dubito. Itaque si quæ purgatio necessaria videbitur non alia conveniat quàm quæ ex rheo constat.

℞. Aquar. rosar. & arnogloss. ana ℥ i ß. in quibus infunde rhei elect. ℈ iv. cinnam. elect. ℈ j. in expressione dissolve rheubarbari elect. pulverisat. ℈ ij. syrup. rof. siccor. ℥ ß. fiat dosis.

℞. Plantag. centinod. rosar. rubr. balaustior. an. pug. j. fiat decoctio in lacte ad ℔ j. in colat. dissolve bol. armen. farin. fabar. an. ℥iß. f. clyster in forma pultis, quem diu teneat, & iteretur bis, ter aut quater, si non satis primus cohibuerit: si miscella major placebit, addetur sanguis draconis. Juvabit etiam cataplasma extrinsecus podici adhibere ex bol. armen. optim. quæ in aceto, & arnogloss, & ovi candido sit dissoluta, aut in succo plantagin. & centinod. qui etiam in clystere conveniet.

In victus ratione vitanda sunt vina vinosa, admodum tenuia, & quæcunque alimenta sanguinem inflammant. Parcè vivendum, ne vires: jam imminutæ nimio cibo premantur, neve sanguis supra modum increscat. Vitanda exercitatio vehemens, & quæcunque sanguinem ac spiritus inflammant ac exagitant. *Joh. Bartoletus in Consiliis Medicis.*

Fluxus hæmorrhoidalis præter naturam. Dolor vehementissimus in pectore cum hypochondriaca affectione.

Reverendissimus Abbas, annum agens quinquagesimum primum; temperamenti totius, & potissimum jecoris calidi & sicci, ex Parentibus hypochondriacis natus; & ipse multis abhinc annis eadem affectione hypochondriaca molestatus; & quandoque moderata sanguinis per hæmorrhoidas evacuatione cum sui levamine tentatus, quinque jam mensibus elapsis; post graves atque molestissimas animi perturbationes, fluxu sanguinis ex hæmorrhoidibus abundantissimo atque superfluo correptus fuit quo in animi deliquia incidebat, eoque suppresso, statim supervenit intensissimus lævæ partis thoracis dolor, difficilem reddens anhelitum ipsum, cum ejusdem pectoris fervore maximo; quo tempore urinam copiosum, crudam & aquosam mingebat; & sedato dolore, febricula levis insurgebat, quæ primo aut altero die solvebatur. Hæc autem omnia symptomata & affectiones ter hucusque reperierunt, semper præcedente aliqua molesta animi motione, & præterea quodam pondere in podice ad perinæum quoque sese extendente, non sine aliquo dorsi dolore & ventriculi imbecillitate. Modo quamvis ad finem mensis Junii jam pervenerimus, Patavium tamen se contulit, ut à gravissimis jam dictis symptomatibus ope medica præservari possit.

Abbatem Reverendissimum multis abhinc annis hypochondriacum fuisse & esse ex relatione tum à Viro Excellentissimo in scriptis adducta; tum ab eodem Reverendissimo ore tenus exposita necessario deduci potest; præsertim addita totius & jecoris calidæ intemperiei, ætatis, & naturalis ac hæreditariæ dispositionis consideratione; quinimo cætera graviora symptomata de quibus nonnullis abhinc mensibus conqueri cœpit, non aliunde quàm ab hypochondriaca affectione ortum duxisse decerno; & præsertim superabundantem sanguinis per venas sedales effusionem, necnon dolores in læva pectoris parte cum ardore & cordis oppressione, præcedentibus rugitibus abdominis, non sine aliquo dolorifico sensu ad dorsum quoque perveniente, iisdem tamen etiam citra thoracis dolorem frequenter repetentibus; cum enim jecoris fervor naturalis à clausuris etiam & impedita ventilatione adauctus, propter mesenterii obstructiones, à quibus flatuosa orta fuit affectio, & inde dolor ad dorsum usque pertingit, ubi scilicet ejusdem mesenterii duplicatura alligatur; cum, inquam, jecoris fervor sanguinem fervidum necessario producat, nec ipse à corde calidiori existente corrigi possit, in vasis ita justo calidior & acrior congestus, utpote ad carnium generationem & totius nutritionem ineptus; dum circulando ad mesentericas arterias pervenit, naturæ molestus, ab eadem irritata per eadem vasa, indeque per hæmorrhoi-

dalia ad sedem detruditur; quibus vasis repletis sequitur pondus, quod perinæo quoque communicatur; imo quandoque monet Gal. quod lumborum & stomachi dolores antecedere solent, sicque hæmorrhoidalis sequitur ipsius sanguinis per sedem excretio, quæ tunc toto genere præter naturam non est, quotiescunque tempestive fiat: tempestive autem fit, quando id quod contristat excernitur. Cum autem in casu nostro probus quoque sanguis copiosus post improbi evacuationem excernatur, t. g. p. n. evadit hujusmodi evacuatio, eoque magis, cum niger non appareat, tunc enim Malancholicis magnopere prodesse solet, dum natura atrum humorem sanguini permistum ad vasa sedis excernit, ut ad crura varices. at sanguis profluens talis non est, & copia peccat, robur, idcirco viscerum naturalium totiusque vires prosternit. Quoniam vero ab eodem jecoris & hypochondriorum fervore ventriculi quoque concoctio labefactatur, dum fermentatio ciborum, quæ est via & præparatio ad chylificationem absolvendam, à nimio illo calore probe perfici nequit, hinc fit ut frequenter cruditates inde sobolescant, quæ antiquis & exiccatis obstructionibus in mesenterio existentibus superadditæ atque commistæ, eo loci stagnantes plures molestos & perniciosos effectus pariunt: primo namque ab eodem calorem in halitus crassos & exhalationes magna ex parte conversæ, sinistri lateris cruciosos pariunt dolores; dum vero aut per porositates, aut per vasa ad musculorum intercostalium interstitia sese insinuant, distentione ac morsu illarum partium continuum solvunt, & dolores excitant, quo eodem tempore & febriculæ, & crudæ urinæ copiosæ excretiones observantur, dum earundem cruditatum portio relicta, partim in eodem ignobili loco fermentatur atque putrescit, & febriculas accendit, partim à fervore liquatur atque funditur, & per copiosas urinas ejicitur, quæ omnia tunc exacerbari videntur, quando animi passiones, motusque vehementes præcesserint, cum perpetuo verum sit quod non solum corporis, sed multo magis animi motus sit causa caloris; ut propterea mirum non sit quod molestiarum tempore circa præcordia de æstu & insigni fervore conqueratur Reverendiss. Abbas.

Cui ut opem medicam feramus, vitium sanguinis potissimum, deinde & vasorum sedalium est corrigendum; jecoris & hypochondriorum calida intemperies est emendanda; antiquæ terreæ & melancholicæ obstructiones sunt alterandæ & imminuendæ, & ante jam dicta omnia, ventriculus & primæ viæ à recentioribus cruditatibus sunt vindicandæ, adeo ut quod primum fuit in intentione, postremum evadat in executione.

Et quamvis fons malorum, nempe hypochondriaca affectio antiqua & confirmata sit, salus tamen desperanda non est, cum hucusque nonnisi ad primos gradus Melancholiæ pervenerit, & ideo nonnisi perexiguam melancholici sanguinis portionem circa viscere naturalia stagnantem supponamus; præterquamquod superabundans sanguinis evacuatio, si non ex toto supprimenda, saltem magna ex parte cohibenda est, alioquin calore nativo progressu temporis valde imminuto, Cachexia succedere posset: hanc enim per hæmorrhoidas evacuationem tantopere formidavit ipse Gal. ut nulli ex consuetudine convenire existimaverit, ac propterea dixerit non esse assuefaciendum hominem; evacuationi per hæmorrhoidas, quoniam uterque excessus periculosus evadit, sive sanguinis nimium effluat, sive nihil.

Quamprimum igitur Reverendiss. succurrendum; nec obstat anni tempus calidum, siquidem post prima administrata remedia, hoc tempore nondum existente, reliqua, utpote alterantia & refrigerantia, fervidissimo quoque exequi poterunt. Expientur itaque primæ viæ potione ex manna clarificata. Quinque deinde sequentibus diebus cruditates in iisdem viis commorantes præparandæ erunt Julapio acet. ad ℥. iij. corticibus citri alterato, addita uncia aq. flor. citri, ut dilutior, & suavior evadat. Mox repetatur potio ex manna clarif. ad ℥. vi. cui duabus aut tribus transactis horis, superbibat seri capr. depur. ℔. j. & duabus horis ab assumpto sero prandeat. inde ad antiquas obstructiones imminuendas devemendum, quæ quoniam jam exiccatæ sunt, ideo humectantibus & moderatis incidentibus egent; in hunc igitur finem succi depur. aptissimi erunt.

Ut ℞. Succi depur. & per aren. trajecti, cich. borag. endiu. an. ℥. j. salis tartari fixi gr. x. decoct. in jure pullæ paratæ folior. malv. var. viol. sonchi ℥. v. m. pro syr. & sic pro aliis. Et si fortasse decoctio à ventriculo non toleretur, cum aliquam concoctionem, & consequenter moram requirat, succi jam dicti diluantur cyatho aq. stillat. borag. & malvarum: citius enim è ventriculo ad mesaraicas pervenient. Sequenti vero die præbeantur summo mane flor. cass. ℥. iij. additis gr. x. salis tart. & post horam superbibat cyathum seri capr. aut asin. depur tribus vero horis ab assumpto sero prandeat. Tertio vere die rursus succos depur. assumat, ut supra, & ita perseveret alternatim, succos & cassiam assumendo, ad xx. vel xxv. dies Rhabarbari autem usum omitto, tum propter hypochondriorum fervorem, tum vero maxime propter sanguinis fluorem, quod alioquin cassiæ commistum ad obstructiones reserandas aptissimum foret. Interim secunda succorum die Jecoraria dextra erit aprienda, & sanguis moderate, prout Excellentissimo Assistenti visum fuerit, erit educendus, quotidie toto Purgationis tempore unguento rof. Mes. totum abdomen illiniendum.

Terminato succorum & cassiæ usu, serum capr. aut asin depur. ad ℔. iv vel v. ter saltem tertio quoque die erit propinandum, præmisso vehiculo syr. rof. solutivi; idque eo fine, ut hypochondriorum partes humectentur, viæque laxentur, & apertæ reddantur ad aquæ nocer. transitum expediendum, siquidem calorem, & inde siccitatem primarum viarum interceptionis aquæ thermalis alias tentatæ, causam fuisse censeo. Nocerianas autem dixi propinandas esse, quoniam cum minerales non sint, nec adeo exiccantes, facilius permeare & pervadere poterunt;

terunt; & si earum aliqua protio forte detineretur, nocere non posset, ut nocent thermales, quæ nunquam, teste Hippocr. à natura nostra actuantur & superantur. Ut autem facilior eisdem reddatur transitus, tribus primis diebus cum vehiculo dejectorio sunt exhibendæ; reliquis vero diebus cum vehiculo diuretico, quale tutius esse poterit spiritus tart. ter rectif. ad semidrachmam in primis tribus cyathis, cui addatur quoque syr. de succo limonum, ut potus quoque suavior evadat.

Tandem lactis asin. xx. diebus, totidemque capr. usus de more mane assumendi opportunissimus erit; quod tempore pro balneo aquæ dulcis, aut insessione administranda opportuno existente convenire poterit; sin minus, in annum venturum, dum reliqua quoque omnia repetenda erunt, differri poterit, ut ex toto obstructiones extirpentur, jecoris fervida intemperies emendetur, & sanguinis vitium omnino corrigatur, sicque à natura toleretur, imo in vasis ad usum detineatur. Sed quoniam vasorum quoque sedalium vitium, sive laxitatem nonnihil concurrere dixi, ideo opportune aliqua iisdem roboratio est afferenda, spongiola aqua rosacea cum albumine ovi madefacta, qua pulvis astringens tangatur, & post fæcum depositionem atque consuetam abstersionem podici iterum atque iterum apponatur, ut pulvis ipse adhæreat, & iteratis vicibus vasa ipsa roborentur; pulvis autem erit constrictivus magistralis consuetus, eidem gypsi vulgaris portione addita.

Jam dictis vero omnibus congruam victus rationem addere debet, & calidiora alimenta præsertim evitare, prout salita omnia, condimenta aromatum, allii, cæparum, usum aceti & vina generosa, memor quod summetipsius status insigni humectatione & moderata refrigeratione indiget; & ideo familiaris sit & quotidianus usus juris tenuis herba aliqua refrigerante alterati, in prima mensa hauriendi; herba autem poterit esse æstivo tempore oxalis, acetosa vulgo dicta, cæteris vero temporibus intybus, endivia vocata. Somnus diuturniori semper conveniet. Exercitium vero moderatum esse debet, & nonnisi jejuno ventriculo. Consueta alvi evacuatio, nisi sufficiens fuerit, adjuvanda, prima mensa assumendo flor. cass. ℥. ij. aut iii. quam disponere quoque poterit jus prima mensa, ut supra, quotidie sumptum. Tandem animi motus vehementes, qualescunque sint, avertendi, sed præsertim molestæ perturbationes, quæ si casu occurrant, non sunt fovendæ, sed forti animo repellendæ. Quæ omnia Reverendissimo Abbati à Deo opt. max. salutaria precor. *Raym. Joh. Fortis Consilio & respons. Medicin. Tom. 2. Cent. 3.*

Fluxus hæmorrhoidalis num supprimendus?

Illustrissimus Co. annorum quadraginta, temperamenti à primordiis usque ætatis calidi & sicci, fervidioris & sanguis, & hepatis, habitus potius gracilis, varia semper passus est excedentis caloris incommoda & symptomata, nam decimo quinto anno, dum Romæ degeret, repentino dolore sub planta pedis sinistri in media parte, metatarsi elevatione, correptus est, postquam fere momento secuta est elevatio cuticulæ, cutisque ipsius ad instar vesicæ nigrescentis violaceique coloris; qua ferro adaperta, magna effluxit corruptorum humorum illuvies, quæ semper & per partem præscriptam perseveravit non solum, sed & per externum talum ejusdem pedis & cruris per duos circiter menses, cum vasorum insuper per totum crus percurrentium extensione & inflatione, cum evidenti & manifesto periculo omnimodæ mortificationis totius cruris, adeo ut proposita fuerit non semel ipsius cruris rescissio; attamen adjuvante valida virtute, unaque fervente juventa, & remediorum usu, post quartum circiter mensem convaluit, remanente solum in cicatrice obducta, restricta parte, aliqua motus difficultate. Cumque jam prospera frueretur valetudine, circa annum vigesimum incidit in naris sinistræ frequentem hæmorrhagiam, quæ etiam perseveravit ad trigesimum usque annum, cum qua in vigesimo octavo, tempore Autumnali, dum in paludosis locis versaretur, febri tertiana duplici correptus est, qua licet curata ex Arte, non tamen convaluit, sed in duplicem conversa est quartanam, cum qua cicatrix jam obducta, & tanto temporis intervallo in affecto talo confirmata, iterum sponte adaperta est, emanante ex ipsa pellucido, ad instar crystalli, acri mordacique liquore, qui & febrem per sex menses toto cursu comitatus est non solum, sed prosecutus. Post per aliquod tempus ex quo integre liber evasit, & abolita, ut dictum est, trigesimo suæ ætatis anno descripta naris hæmorrhagia, cœpit trigesimo sexto, nullo ante præcedente vel sensibili dolore, vel quavis alia offensa ac molestia in exoneranda alvo statim in principio sanguinem, & rubicundum quidem & satis consistentem, affatim & cursim, modo per binos, interdum per plures veluti rivulos effundere, dum scil. in primo impulsu redduntur fæces alvinæ; quo tempore aliquo delapsu intestini, protuberant foras cum ipso intestino oscilla vasorum, cessatque statim ipsa fluxio ut plurimum per se post primam initiatam expressionem, vixque in continuanda exoneratione fæcum stilla aliqua educitur. Cogitur tamen Patiens Illustriss. partem intestini aliquo pacto foras expressam auxilio quodam intromittere, & illico finitur effluxio. Semper itaque in principio exonerationis sarcinæ præcurrit sanguis, emungitur in progressu, ex toto cessat in fine; hoc tamen modo prosecuta est talis sanguinis effusio solum toto tempore æstivo, nec contingebat, accidebatque hyemali tempore, etiamsi violentioribus motibus immoderatoque exercitu, ut pote Venationibus, summe indulgeret vir illustrissimus. Verum proxime præterita hyeme non dissimiliter ab æstate, passus est fluxionem ipsam sanguineam; unde visus est sensibiliter detrimentum recepisse, & quoad vires ipsas, & quoad corporis totius nutritionem: cum vitiato colore, non naturali & solito, videatur infici totum corpus. Jure itaque majora extimescens pericula, medica exposcit auxilia.

Hæret, tr,

Hæmorrhoidalis affectus apprime à Præstantissimo Viro in relatione delineat, fluxum sanguinis præter naturam, quia copia peccat, necnon earumdem hæmorrhoidum excedentem, incommodam atque molestam molem cum intestini descensu sub se continet. Et primo fluxus sanguinis quod sit t. g. p. n. non est dubitandum, quoniam non solum quod contristat, excernitur, ut considerabat Gal. sed quod excernitur, contristat, cum universo corpori congruum & necessarium nutrimentum detrahat, vires prosternat, & viscerum naturalium calorem debilitet, adeo ut cum postremo præterito hoc anno, non solum æstate, ut antea, sed præter consuetudinem etiam hyeme perseverare inceperit, cum evidenti totius corporis detrimento, summa cum ratione inde deducendum sit, Comitem Illustrissimum impostérum semper in pejus lapsurum, & progressu ad atrophiam & Tabem, vel ad Cachexiam & Hydropem deventurum, nisi ope medica succurratur: eoque facilius, cum hæmorrhoides, tumentes, laxa ac ponderosæ factæ fuerint. Verum quoniam ad sanguinis suppressionem & ad hæmorrhoidum exiccationem devenire non licet, nisi maturo judicio considerata & ablata causa, ne mala succedant, ab Hippocr. prænunciata, nempe quod A diuturnis sanato hæmorrhoidibus, nisi una servetur aperta, periculum sit Hydropis, aut Tabis; idcirco radices altissimas plantam hujusmodi habuisse & conservare, prudentissime innuit in relatione Sapientissimus Vir: cacochymum etenim sanguinem, & biliosis serositatibus refertum fuisse etiam in tenella ætate manifestum indicium præbuit abscessus in pede, diu perdurans cum copioso & pravo humorum affluxu, Gangrænam minante: quo ablato, paucis post annis narium hæmorrhagia successit, annis decem per intervalla perseverans, ut causa, bona, ut signum vero mala, dum sanguinis pravitatem quæ à natura tolerari non poterat, nobis significabat; sed cum calor in sanguine ultro processerit, & ad exustionem pervenerit, ideo febrem duplicem tertianam primo excitavit, quæ in duplicem quartanam spuriam, ut pote ab exustione productam, degeneravit: cujus exustionis signum præbuit serum acidum, & ut aqua pellucidum, quod ad pedem jam primis annis affectum pervenit, & cicatricem tunc temporis obductam & confirmatam, propria acrimonia & aciditate rursus reserare valuit, quod eo usque ab eadem cicatrice effluere & emanare perseravit, quousque Quartana ipsa perduravit. At quoniam hujus cacochymi sanguinis radices nunquam extirpatæ fuerunt, hinc factum est quod natura tandem pro totius massæ sanguineæ depuratione, ad venas hæmorrhoidales aperiendas conversa fuerit, per quas sanguinem adustum, ac fæculentum, utpote à vasis alvinariæ regionis defluentem deponere & extraducere solet: quæ quidem naturæ intentio optima est, at effectus sæpe malus, cum temporis progressu viis lubricis, & venarum osculis laxatis, uno quandoque callosis redditis, post exitum pravi sanguinis, probus quoque sequatur, ut modo contigit Viro Illustr. quem ætatis ratione, jecoris & cordis calore adaucto & intensiori reddito, acriori quoque & adustiori sanguine scatere necesse est, & idcirco magis stimulata & irritata natura non solum æstate, sed hyeme quoque, & quovis anni tempore sanguinem pravum ad illam partem detrudere non cessat.

Quid igitur in hoc ancipiti casu nobis agendum? dum Comitem Illustriss. inter Scyllam & Charybdim vitam ducere videmus: uterque enim excessus, dicebat Gal. Hippocratem secutus, periculosus est, sive sanguis nimius, sive nihil effluat. Ex una parte habemus Hippocratem asserentem, unam hæmorrhoidam esse apertam servandam: insuper nos monet, quod sanguifluis venis laborantibus medela intempestive adhibita, multa mala producat: Ex altera habemus experientiam, quæ multoties demonstravit nobis, sanguinis ab una tantum hæmorrhoida aperta provenire profluvium. Præterea difficultatem quoque non exiguam expertus sum in occludendis aliquarum venarum orificiis, ita ut unum tantum apertum servaretur, & sæpe in vanum laboratum est, Ægris interim ad exitium tendentibus. Quare ego in casu præsenti, omnino supprimendam esse hujusmodi hæmorrhoidalem evacuationem, si possibile fuerit, censeo, ut quæ ex consuetudine corporibus non debeatur, & quæ tandem Virum Illustriss. in perniciem ducere possit; & idcirco in hujusdi statu consulit idem Hipp. Ferramentis candentibus urendas esse, donec resiccatæ fuerint: urere enim oportet, subdit, & nullam hæmorrhoidam sine ustione sinere, sed omnes exurere. Et ratio quæ movit Hippocratem ad sibimetipsi contradicendum, fuit, quod superflua & abundans sanguinis effluxio certe Patientes interimit, suppressa vero ex toto, hydropis, aut tabis periculum inducit; quod periculum ut præcaveatur & evitetur, docet modum ipse Gal. in illo com. dicens. Medela importune adhibetur, quotiescunque neque vena per circuitus aperiatur, nec purgationibus & exercitiis utantur, aut una aperta non relinquatur; quæ eadem præservatio accuratissime & summa cum prudentia præscripta fuit etiam ab Aetio, Medicos illos irridente, qui sanguinis profluvium ab hæmorrhoidibus salubre asseverabant, usque ad Patientum interitum.

Dixi tamen superius, ex toto supprimendas esse, si possibile fuerit, quoniam difficilis sæpe & operosa semper evadit hujus intentionis executio, siquidem quod primum est in intentione, ultimum debet esse in executione: prius enim primæ viæ sunt expiandæ. Secundo Massa sanguinea ab impuritatibus vindicanda. Tertio sanguis ab hæmorrhoidibus revellendus. Quarto Jecoris intemperies calida corrigenda. Quinto ipsius sanguinis, acris & acida qualitas edulcoranda; atq. tandem vasa hæmorrhoidalia occludenda & roboranda, nimiaque moles exiccanda.

Quibus intentionibus ut satisfiat, bis saltem sanguis à superioribus venis parce educendus, & duobus Lenientibus congruisque Præparantibus primis viis expurgatis, ad usum succorum refrigerantium sanguinemque depu-

depurantium erit deveniendum, nimirum cich. borag. acetosæ, & in fine etiam plantag. in decoct. cichorac. additis foliis plantag. violarum, portulacæ & hepaticæ. Quinto vero aut sexto quoque die elective purgans medicamentum erit exhibendum, ex infusione rhabarb., senæ, & myrobalan. cum syr. rosato; aut ex Cassia cum electuario lenit. de succo rosarum, & granis magist. Mechoac. paratum; quibus serum aut aquam Nocerianam copiosam superbibat. inde de aquis thermalibus acidulis cogitandum; inter quas vitriolatæ, aut aluminosæ hic principem locum habeat: Chalcanthum enim in sanguine sistendo prærogativam obtinet, & ideo in Valle Solis nascentes optimæ forent. Sed si itineris incommodum evitare cupiat, aut domestica negotia non permittant, substitui poterunt aluminosæ Brandulenses, quæ à fonte delatæ vim & facultatem propriam conservant. Aquis autem assumptis, succedat lactis primo asinini, mox etiam caprini usus ad quintam intentionem explendam. Et interim postremæ intentioni incumbendum, astringentibus, roborantibus, & molem resiccantibus. Igitur post fæces exoneratas, præsto sit albumen ovi quo spongiola imbuta illiniantur, hæmorrhoides, & præcipue orificia vasorum. deinde statim pulvere astringente aspergantur, ita parando, nempe ex pulvere magistrali constrictivo, addito quoque pulvere gypsi, idque quotidie repetendum; eodemque tempore reliqua hæmorrhoidum massa alia spongiola madefacienda, imbuta aqua, ita parandi.

℞. Vitrioli Rom. calcinati ℥. ii. aq. rosar. plantag. an. ℔ j ß. m. infund. per xxiv. horas, deinde fiat colatura, quæ servetur ad usum suprascriptum.

Jam dictis vera omnibus congrua & cauta erit addenda vivendi ratio, quam super omnia commendat cum Gal. & ipse Aetius; hæc autem à Præstantissimo viro Adsistanti erit præscribenda, simulque bis saltem in anno, Phlebotomia præcipienda, & cætera jam dicta ab eodemmet corrigenda. *Idem ibidem.*

Hæmorrhoidalis moles cum Vlcere.

Consultationes I.

Illustrissimus atque Reverendissimus Antistes quadragesimum octavum annum agens, temperamenti totius ad calidum & siccum vergentis, fervidi jecoris atque cordis, habitus gracilioris & fusci coloris, arduis semper negotiis implicitus, & longis itineribus deditus, multis abhinc annis hypochondriacus fuit, eodemque tempore usque in præsentem diem hæmorrhoidalibus affectionibus obnoxius, quæ prioribus annis adolescentiæ dolores eidem Illustriss. inferebant, quia cææ tunc temporis erant hæmorrhoides ipsæ, sicut iisdem adapertis itinerum occasione, dolores infestare cessarunt, semper tamen paulatim earum moles tantum augmentum suscepit, ut modo acini uvæ figuram repræsentent, & quatuor abhinc annis consuetæ fæcalis evacuationis occasione, omnes extra mittantur, nec adeo facile mox intromitti possint; quæ interim præterito tempore quandoque etiam sanguinem effuderunt. Verum postquam mense Augusti proxime præterito duplici Tertiana fuit correptus, jam tumefactis hæmorrhoidibus dolor accessit, qui exacerbatur semper post fæcum depositionem, & plures horas, quandoque integrum diem perseverat; qui dolor utpote acutissimus, Virum Illustriss. Patavium ad me impulit, qui, facta loci diligenti inspectione, primo vidi hæmorrhoidas ad prædictam molem perductas, sed lividas & fere nigras, nempe atro sanguine repletas, sicut niger & crassus ex vena antea nullus observatus quoque fuerat. Præterea in superiori parte versus coccygem, corrosionem, ulcus præseferentem & alias inferius leviores excoriationes observavi.

Quod ab ineunte ætate Præsul iste Illustriss. melancholicam dispositionem nactus fuerit, mirum non est: cum à nativitate cor ipsum fervidum, & jecur præcalidum sortitus fuerit, nec mirum pariter quod hujusmodi dispositio majus in dies augmentum susceperit, & ab immodicis exercitiis atque itineribus peractis, & à perpetuis animi applicationibus, quæ omnia viscerum dolorem intendere, sicque sanguinem exustum reddere potuerunt.

Quoniam vero provida natura totius massam sanguineam depurare totis viribus conata fuit, hinc factum est ut nigri & adusti sanguinis portionem ad vasa hæmorrhoidalia deposuerit, quibus repletis, hæmorrhoidales dolores distensivos immature excitaverit, qui erumpente sanguine, quodammodo cessarunt. Verum quoniam Curatio, nimirum totius massæ sanguineæ depuratio, fervidæ viscerum intemperiei correctio, & vasorum hæmorrhoidalium roboratio neglecta fuere, idcirco invalverunt semper quotidie magis & causæ morbificæ, & pravi effectus, quandoquidem & sanguis niger, atque crassus, in vasis mesentericis stabulans, Melancholiam hypochondriacam firmavit, & ab eodem conspurcata massa sanguinea vitiatam reddidit totius nutritionem, naturaque stimulata, ejusdem atri sanguinis portionem ad hæmorrhoidas perpetuo, non solum per intervalla sanguinis excretiones tentare coacta fuit, verum superioribus postremis annis tanto cum impetu atque copia fuit sanguis effusus ut deficiente nutritione, fere ad Atrophiam vir Illustrissim. ductus fuerit, qui tamen utpote robustam naturam alioquin sortitus, suppresso sanguine, pristinum habitum recuperavit, sed per interim hæmorrhoidum malo quotidie magis augescente

Tandem postquam mense Augusti proxime præterito biliosa febre correptus fuit, ab ipso febrili calore visceribus ipsis una cum sanguine super excalefactis, irritata natura ejusdem acriorem & magis acidam portionem per modum crisis ad hæmorrhoidas deposuit, quæ sua activitate vasa ipsa erodere valuit, & ulcusculum in superiori parte versus coccygem, aliasque leves excoriationes extrinsecus excitare: unde dolores atroces procedunt, qui exacerbantur à fæcum depositione, dum à fæcibus ipsis comprimuntur

vasa

vasa, & exprimitur ichorosa, acris & acida materia, quæ labia ulceris attingens, dolores infert, & ad cæteras hæmorrhoidas extrinsecus expansas, alias, sed leviores, excoriationes inducit.

Est quidem gravissima hæc hæmorrhoidalis affectio, non solum ratione causæ conjunctæ, verum etiam ratione antecedentium: naturales enim sunt viscerum intemperies, tota massa sanguinea atro sanguine infecta, & moles hæmorrhoidalis insignis & pravo colore affecta, quæ omnia ulcus jam contractum & excoriationes fovere valent, imo necessario fovent. Quare Curatione eradicativa opus habet, quam anni tempus non permittit, & ideo ad Ver venturum est differenda. Interim urgent dolores, qui attrahendi novos humores vim obtinent, & præterea vigilias inducendo, corpus extenuandi: ut propterea Hippocrat. Vigilias veraces appellarit; & quod magis ac pejus est, si moles hujusmodi hæmorrhoidalis adhuc a doloribus augeatur, calor naturalis partis, adeo à fronte remotæ, non adeo facile humores ipsos, multos & pravos tegere & custodire poterit; ideo usque ad illud tempus diligenti cura & prudenti custodia opus est, ut dolores quidem leniantur, sed calor nativus partis conservetur, & exiccantibus pars ipsa à putredine & corruptione custodiatur.

Pro leniendis doloribus, materia illa ichorosa quæ a fæcum compressione foras exprimitur omnium primò detersionem expostulat, ut citius & facilius & ulcus, & erosiones demulceri possint; id autem procuretur spongiola madefacta vino tepido dulci, in quo capita papaveris ebullierint; vel aqua hordeacea, in qua pariter papaveris capita & rosæ ebullierint, addita mellis rosf. simpl. portione. Illiniri quoque poterit unguento populeo, additis gut. ol. Jusquiami; quod si præsto non fuerit, reformetur unguentum cum ol. nenupharino. Sed in usum quotidianum ducatur balsamus Saturni, ut qui refrigerandi (exiccandi, roborandi & uniendi quoque, imo & demulcendi facultates obtineat. At nullo modo erit omittendus ignis usus, admovendo prope partem laminam ferream omnino ignitam, adeo ut pars ipsa citra dolorem atque molestiam excalefiat & exiccetur. Duæ igitur parentur laminæ ferreæ, ut altera admoveri, altera interim igniri & repeti possit,

Quibus jam dictis congrua erit addenda victus ratio, humectans atque refrigerans, alimentorum boni succi, facilis coctionis & distributionis, ut facilius proximo verno tempore mesenterii obstructiones reserari, massa sanguinea purificari, intemperies viscerum corrigi, & tandem moles hæmorrhoidalis, aut valde imminui, aut ex toto deleri possit. Interim tamen non erit inutilis usus emulsionis ex amygdalis & seminibus melonum, frequenter, vel summo mane, vel prima mensa assumendæ, ut humorum prava qualitas quodammodo emendetur, eorum nimirum acrimonia & aciditas edulcoretur, sicque minus acute hæmorrhoidas ipsas feriant. *Idem ibidem.*

Ab Hæmorrhoidibus Præservatio.

Consultationes II.

Quamvis Melancholiam hypochondriacam tot annis confirmatam & consummatam superare velle vanum videatur, eoque magis, cum tota massa sanguinea eodem humore melancholico sit infecta, adeo ut & hypochondria cum toto, & totum cum hypochondriis communicationem habeant, sibique invicem materiam suppeditent; nihilominus hanc & illam non parum diminui posse pro certo habeo, ita ut facultas expultrix ab atro sanguine minus molestata, minus quoque imposterum ad hæmorrhoidas expellat atque deponat, sicque Illustr. Vir non parum ab hæmorrhoidali affectu saltem levari, si non omnino vindicari possit; præterquam quod ab aliis quoque plurimis Melancholiæ hypochondriacæ symptomatibus multo minus divexabitur.

In hunc igitur finem primæ viæ à crudis humoribus sunt mundandæ, Secundo Mesenterij obstructiones aperiendæ. Tertio Massa sanguinea purificanda. Quarto Jecoris & hypochondriorum fervor contemperandus; atque tandem hæmorrhoidum cura est habenda.

Pro prima intentione, primum Leniens erit potio ex syr. rosf. solut. rec. & ex manna clarif. vel flos cassiæ cum lenitivo. Primum præparans erit hujusmodi.

℞. Julap. acet. ℥. iij. aq. florum citri ℥. j. m. pro. syr. & sic prp aliis quinque. Quibus succedat hujusmodi Leniens.

℞ Syr. rosf. solut. de polypod. an. ℥. iij. aq. florum citri parum, m. f. p. vel præbeatur elect. lenit. cum tartaro, quibus superbibat jus hordei.

Pro secunda intentione, medicamenta aperientia debent esse humectantia, non exiccantia, non calorifica; siquidem & cruditates jam exiccatæ, & sanguis ipse à calore crassior est factus; & in horum usu diutius persistendum: multo enim difficilius est humectare siccum, quam exiccare humidum; quare succi herbarum depur. humectantes & aperientes sunt in usum ducendi ita,

℞ Succi depur. & per arenam trajecti, cich borag. pom. dulc. an. ℥. j. decoct. in jure pullæ paratæ malvarum, violarum, lupulorum, sonchi ℥. v. m. pro syrupo. Sequenti vero die assumat summo mane flor. cass. ℥. ij. & post horam superbibat jus pullæ foliis malvarum, borag. & sonchi alteratum, tribus vero horis ab assumpto jure prandeat. Tertia vero die repetat succos, ut supra, & quarta florem cassiæ cum jure, sicque alternatim perseveret ad decimum quintum usque diem. Quo tempore assumat potionem hujusmodi,

℞. Rhabarb. opt. ℨ. j. fol. senæ mundat. ℨ. iij. cinnam. integri. ℈. j. aq. cich. q. f. m. f. inf. per hor xii. deinde f. fortis expressio, & expressioni adde syrup. rosf. solut. ℥. v. m. f. potio, cui, tribus transactis horis, superbibat seri capr.. depur aut aq. Nocer. ℔. ij. duabus vero horis ab assumpto sero prandeat. Die autem sequenti repetat usum succorum aperientium ita.

℞. Succi

℞. Succi depur. & per arenam trajecti, cich. borag. agrim. an. ℥. j. sal. tart. fixi gr. x. decoct. in jure pullæ factæ, malvæ, lupulorum, asparag. capill. Ven. ℥. v. m. pro syr. & sic per integra hebdomada. Interim hoc tempore Jecoraria dextera erit aperienda, & sanguis modice educendus. Transacta autem hebdomada, succedat talis expurgatio.

℞. Flor. cass. rec. extr, elect. lenit. an. ℥. ß. Extracti rhab. ʒ. ß. m. f. boli, vel repetatur infusum supra descriptum, quibus pariter superbibat serum aut aquam, inde repetat eorumdem succorum usum integra altera hebdomada, & tandem quoque idem medicamentum purgans, modo descripto; & toto jam dicto tempore illiniatur quotidie totum abdomen unguento rosf. maluino.

Pro tertia intentione explenda, rursus aliorum succorum usus erit opportunus ita

℞. Succi depur. fumariæ, borag. pomorum dulc. an. ℥. j. salis tart. volat g. x. decoct. in jure pullæ cich. endiu. agrim. fumariæ, lupulorum ℥. v. m. pro syr. & sic pro aliis quindecim; in quorum intermedio assumat hujusmodi medicamentum.

℞. flor cass. rec. extr. ℥. v. elect. de succo rosf. ʒ. i. extracti senæ, polypod. an. ʒ. m. f. boli, quibus post horam superbibat seri capr. depur. aut aquæ Nocer. ℔. ii quod idem medicamentum repetatur in fine. interim primis diebus dictorum succorum aperiatur vena magis apparens brachii sinistri, & sanguis parce, prout Excell. Adstanti videbitur, educatur.

Quartæ intentioni satisfaciendum aquis stillatitiis potius, quam thermalibus, tum quia exiccantes esse solent, tum quia ab illarum copia facile calor nativus obrui posset; quare sat fuerit.

℞. Aquæ stillat. de succo cich. ℥. x. julap. viol. rosf. an. ℥. j. m. pro potu matutino quindecim diebus summo mane assumendo; cui præmitti quoque poterit Conservæ rosarum cochlear unum. Post hæc nullo vero modo omittendus est usus lactis asinini, ut quod & obstructionum reliquias valde exiccatas humectare & superare possit, & præterea jecur refrigerare, totamque massam sanguineam edulcorare valeat; in cujus usu quadraginta saltem diebus insistendum.

Tandem hæmorrhoidum cura est habenda, quæ, præsente dolore, Anodyna requirunt, jam à me in altera Consultatione satis proposita: absente autem dolore, exigunt exiccantia, non tamen adeo valida ut nimis astringendo & corrugando dolores suscitare possint, fat sit igitur, quod dum fæces deposuerit, ablvantur hæmorrhoides vino nigro tepido, in quo ebullierint folia verbasci, rosf. rub. myrti & plantaginis; valebit enim earumdem molem imminuere citra serositatum suppressionem.

Hisque jam dictis omnibus congrua victus ratio, intentionibus medicis atque medicamentis jam propositis proportionata, necessario addenda erit, ab excellentissimo viro adstanti singillatim præscribenda, ut ad multo meliorem statum redigatur vir Illustrissimus atque Reverendissimus, quem eidem optimum à Deo ex corde precor. *Idem ibidem.*

Hæmorrhoides tumentes, & magnopere dolentes.

Nobilissima Mulier annum agens quadragesimum quintum, temperamenti subsanguinei biliosi, habitus potius gracilis, anno decimo septimo suæ ætatis Viro nupta, statim concepit, & in partu tuberculum quoddam circa venas sedales externas contraxit, non tamen valde molestum; sed succedentibus annis quibus pluries enixa, decem & novem edidit partus, tuberculum jam dictum non modo majus atque molestum sibi redditum observavit, verum & plura alia proxima enata fuisse, cum intensis doloribus percepit, quorum occasione intumverunt hæmorrhoides, tum externæ, tum internæ, vehementes dolores inferentes, neque sanguinem fundentes. Convenerunt Medici pro sedandis doloribus, & hæmorrhoidibus ipsis extirpandis & desiccandis, non tantum localibus medicamentis, sed humores divertendo, repetitis sanguinis ex superioribus partibus eductionibus, quandoque massam sanguineam a biliosis humoribus vindicando medicamentis electis ve educentibus; quandoque acrimoniam eorundem demulcendo, refrigerantibus & Anodynis, aquis nimirum, herbarum decoctionibus & diuturno lactis asinini usu, verum omnia incassum administrata; perdurant enim tumores, perseverant dolores, & præsertim in exitu fæcum, sive compressione, si duriores fuerint, sive acrimonia & morsu, si liquidiores. Quare pro tanto malo inveterato, si non ex toto auferendo, saltem paulatim imminuendo, medicum auxilium implorat.

Matronam Nob. quoniam in tenella ætate concepit & peperit, non sine valido nixu partum edidisse credendum, cujus occasione portio feruidioris sanguinis ad partes sedales transmissa tuberculum primum excitavit: quod forsan neglectum, in sequentibus partibus magis intumuit, & alios humores ad sedem evocavit, concurrentibus quoque in edendis fœtibus conatibus atque laboribus: unde alia quoque tubercula emerserunt, cum venarum sedalium intumescentia cæcas hæmorrhoidas constituente. Et quia calor & dolor sunt duæ potissimæ causæ attrahentes, Mulier vero nobiliss. cum ob proprium temperamentum, & forsan etiam non adeo caute vivens, feruido, bilioso, & tandem etiam crasso & adusto sanguine abundet, idcirco facilis fuit ejusdem sanguinis attractio & ad venas sedales transmissio, qui exitum quærens, & non inveniens, in iisdem vasis diutius stagnans, crassus adeo jam factus fuerit, & ad motum ineptus, ut Arte quoque adapertis vasis, prodire non potuerit, sed intus manens, sui copia vasa distendens, & acri, & acida qualitate mordicans, perennes dolores conservat: qui majores & minores redduntur, prout magis, vel minus mordicat humorem confluxus, & quotidiana fæcalium instrumentorum depositio; magnopere autem foveri & augeri solet ejusmodi fluxio in illis Mulieribus, quibus Menstrua immatura suppressa aut imminuta fuerint; de quibus in relatione nulla fit mentio.

Ab hoc malo adeo confirmato nob. Mulie

rem liberari posse, non solum difficile, sed impossibile arbitror, præsertim inthac ætate in qua Menstrua deficere solent, & natura sæpe redundantem sanguinem pravum ad venas hæmorrhoidales deponit. Augetur difficultas quoque, spesque imminuitur, quoniam ex relatione generosiora & propria administrata fuisse remedia percipio. Nihilominus auxilium nunquam ægris est denegandum; & idcirco nonnulla agenda, à me alias non inutiliter experta, infrascripto ordine executioni mandanda præscribam. ut scil primæ viæ ab excrementis liberentur. Secundo Humorum acrimonia demulceatur. Tertio Jecoris, & sanguinis calor contemperetur. Quarto Dolores remittantur; atque tandem, si possibile fuerit, ut tumentes hæmorrhoides reliccentur.

Pro prima igitur intentione, primum Leniens erit syr. rosf. & violat. solut. vel flos cassiæ. quibus superbibat jus copiosum hordeo vel malva alteratum. Præparans erit Julap. acet. syrupo de pomis temperatum, & transacta hebdomada, Leniens supræscriptum erit repetendum, cui superbibat serum cap. inum aut asin. depurat. ad libras.

Pro secunda intentione, alterans hujusmodi erit in usum ducendum.

℞. Succi depur. malu. ℥. ii. pom. dulc. ℥. j. decoct. in jure pullæ paratæ endiu sonchi. viol. plantag. passularum, jujub. ℥. iv. m. pro syrupo, & sic pro aliis; & quarto quoque die hora una ante dictum syrupum assum t flor. cass. ℥. iij. & tribus horis ab assumpto syrupo prandeat; ni hujus usu insistat xv. diebus. Mox vesperi hora 1. ante cœnam assumat semiunci. m floris cassiæ; sequenti vero summo mane bibat lac asininum ad heminas, nimirum ad ℔. iij. quinque horis ante prandium, & hoc idem ter repetat tertio quoque die, vesperi Cassiam assumendo, & summo sequenti mane lac bibendo.

Inde pro tertia intentione explenda, lac arte factum erit ita parandum.

℞. Semin. melon. mundat. unc. j. semin. cucurb. angur. mundat an. unc. ß. juris pullæ unc. vii. m. extrahatur emulsio, cui adde syr. de pom. vel de violis ℥ j. m. pro potu quotidiano quatuor aut quinque horis ante prandium assumendo; in cujus usu integro mense persistat: sed tertio aut quarto quoque die sub cœnam devoret florem cass. ad ℥. ii. vel iii & interim hisce iisdem diebus aperiri poterit Jecoraria dextera, educendo sanguinem in ea quantitate quam Medico assistenti indicabit major, vel minor crassities, & nigredo ipsius exeuntis sanguinis.

Pro quarta intentione, plura in usum duci solent anodyna & Narcotica remedia, quoniam quæ uni prosunt, sæpe in altero nihil præstant; & propterea uni tantum remedio fidendum non est, sed mutanda, & experientia etiam consulenda. Ego igitur sæpissime utilissimum expertus sum sequens linimentum, quod & dolores demulcere, & hæmorrhoidas deficcare valet.

℞. Unguenti albi Pauli ℥. j. Popul. ℥. ij. ol. nenuph. ℥. ß. viol. ℨ. ii. opii. Thebaici, camphoræ an. ℈. iv. Lithargyri pulver. ℨ. j. m. & in mortario plumbeo diu agitando reformetur unguentum. Unguentum autem Pauli ita paratur.

℞. Ceræ dealb. ℥. j. ol. rosf. compl. ℥. iii. Litharg. Cerussæ an. ℨ. v. ol. amygd. dulc. ℥. ß. albumin. ovorum n. j. m. S. A. f. unguentum. efficacissima quoque & præsentanea est talis inunctio.

℞. Olnenuph. ℥. ii. ol. Hyoscyami ex seminib. alb. expressi unc. ß. m. pro illinitione hæmorrhoidum; cujus portio, diligenti adhibita industria, poterit etiam ad hæmorrhoidas internas inici Quæ omnia c. unt quoque in usum ducenda toto tempore curationis jam præscriptæ.

Postremæ intentione non adeo facile satisfieri poterit præsentibus cruciatibus ipsis: sed tempore minoris afflictionis. Paretur itaque vinum exiccans hunc in modum.

℞. Baccarum cupressi, baccar. Myrti an. manip j. radic. plantag. aquaticæ, radic consolidæ an. unc. i. aluminis crudi, camphoræ an. unc. ß contundantur contund. incidantur incid. & adde vini albi generosi, non dulcis ℔. iij. m. bull. ad consum pt. tertiæ ipsius vini, & colatura servatur ad usum, apponendo hæmorrhoidibus ipsis spongiolam eadem decoctione. imbutam. mirabilis quoque est aqua ita paranda.

℞. Vitrioli Rom. calcinati unc. ij. infusionis rosar. solutivæ, aquæ plantag. an. ℔. j. ß. m. infundantur per horas xxiv. deinde fiat colatura, & servetur ad usum, eodem modo, ut supra; applicanda; qua tamen utendum non est, nisi sedatis doloribus, & absente ab hæmorrhoidibus inflammatione.

Jam dictis omnibus congrua erit addenda victus ratio, præscriptis intentionibus proportionata; cavendo ab acribus, acidis, salitis; ab aromatibus; à vinis generosis; à motibus violentis & corporis, & animi. Provocetur quotidiana alvi excretio, & fæces humidiores serventur usu frequenti floris cass. ad ℥. ij. vel iij. sub prandium vel cœnam: necnon potu consueto juris malva alterati. Quæ, sicut cætera omnia, a Viris excellentiss. ad stantibus melius suggeri poterunt, ut nobil. ista Mulier minus molestam, imo & alacrem vitam impòsterum ducere possit. *Idem ibidem.*

Hæmorrhoidalis sanguinis fluxus cum Dyspepsia in Hypochondriaco.

Quales fuerint prægressi Morborum labores, quibus anno elapso Excell. summus Venetæ classis Proconsul conquestus fuit, jam tuæ expositum est Sapientiæ, Rei Medicæ Præstantissime Pater, iisdem fere insultibus proximo Autumno rursus Amplissimus cœpit conflictari Senator, à venulis nimirum sedis hæmorrhagia sed longe minori: in abdomine doloribus, cum liquidorum dejectione aliquantisper crebra, vigiliis, ingenti cibi fastidio, siti molesta; quibus omnibus conjuncta non tam levis fuit virium labes.

Flatus copiosi, rugitus molesti, cibi fastidium, sitis, vigiliæ, sunt omnia symptomata hypochondriacum affectum concomitantia, qui à venarum sedalium hæmorrhagia confirmatur, dum à clausuris adaucto jecoris & hypochondriorum

driorum calore, etiam à nativitate fervidiori existente, in cruditates exiccatas agente, exhalationes inde elevantur, ventriculum infestantes, hypochondria distentes, caput exiccantes, & spiritus animales agitantes, unde vigiliæ, inflationes, dolores emergunt: & excalefacto quoque sanguine, utpote naturæ quodammodo molesto, ad vasa hæmorrhoidalia detruso, hæmorrhagia quoque sequuta est. Verum jam dictis omnibus associari deberet alvi stypticitas, cum ea non præter ordinem & supra necessitatem lubrica nimis observetur; quæ mihi suspicionem præbet non solius Bradypepsiæ, nempe imminutæ concoctionis ab imbecillitate privativa, sed etiam Dyspepsiæ, alicujus nimirum portionis alimenti corruptionis ab excedente caliditate corruptiva: Quæ omnia ab intensis & continuatis applicationibus, tanquam à causa externa, originem primo, mox recidivam habere potuerunt; ut propterea non sine ratione existimaverit Plato morbos omnes in nobis ab animo provenire posse, dum ab applicationibus distrahuntur spiritus a ventriculo, unde cruditates & obstructiones, & magis magisque incalescunt viscera naturalia, calidæque intemperies augentur, quibus duobus cruribus innititur & incedit hypochondriaca affectio, cæterorum aliorum quoque symptomatum fons atque soboles.

Hujus autem affectionis & causarum cognitio apud Virum Excellentiss. Assistentem multo majora & pejora mala præcavere potuit; Nāmque Illustriss. & Excellentiss. Classis imperatori Patienti, si ignorata idea & causis hujus affectus, perperam curatus fuisset. Id autem spem mihi præbet salutis recuperandæ, cum præmissis legitimis intentionibus, præter administrata, administranda quoque ab eodem medica proponantur congrua auxilia, ut obstructiones reserari, calida intemperies remitti, sicque venæ sedales etiam sponte occludi possint.

Quæ ut assequamur, expiatis primis viis levi Leniente, magnopere arridet mihi cassiæ usus ad ℥. ij. addito scrupulo rhabari, cui post horam superbibat Excellentia Sua cyathum seri capr. aut asinini destillati, tribus vero horis ab epoto sero prandeat. Sequenti vero die succos depur. assumat cich. endiu. & pom. dulc. ad unc. iii per arenam trajectos, in decoct. cichoraceorum, additis lupulis. Tertia vero die reassumat cassiam cum rhabarbaro, & quarta succos, ita alternatim perseverando ad decimum quintum usque diem absque ullo alio purgante medicamento, præsertim aloetico, cum orificia venarum aperiendi vim habeant. Quibus transactis diebus, si venarum sedalium hæmorrhagia importuna esset, de aliqua parca missione sanguinis è venis superioribus cogitandum esset, tum ad revulsionem, tum ad caloris remissionem. Inde ad usum copiosi seri depurati, cum vehiculo syr. rosf. solutivi, [redacted] decoct. pulpæ tamarindorum deveniri poterit, quatuor aut quinque vicibus, alternis diebus propinandi; vel ad copiosum lactis asinini usum, ad heminas more Hippocratico, quod non solum refrigerandi & humectandi, verum & solvendi facultatem obtinebit, ut postea, valde imminuta dosi, præmissa hujusmodi refrigeratione & humectatione, ad novem vel decem uncias in usum duci possit, ad hoc, ut non solum nutrire, verum & sanguinis acrimoniam & aciditatem moderare atque edulcorare valeat. Verum perseverante ab hæmorrhoidibus sanguinis eruptione & alvi superflua humectatione, ante lactis alimenta in usum acidulæ aquæ terreæ propinari poterunt, primis duobus aut tribus diebus cum vehiculo dejectorio syr. rol. solutivi & decoctione pulpæ tamarindorum, reliquis vero cum diuretico spiritus vitrioli in primis cyathis; eligendæ autem sunt Villenses, quæ à fonte sine ullo præjudicio devehuntur; quod si hæ præsto non essent, substituantur Nocerianæ, quæ cum terram samiam pro fundamento habeant, præter refrigerationem attrictionem quandam & corroborationem in se continent, eoque magis cum vehiculo spiritus vitrioli; suapte namque natura sanguinem sistit. Mox, absoluto aquarum potu, lactis usus omnino instituendus erit, addito aquæ dulcis Balneo, refrigerantibus herbis alteratæ Et dum jam dicta omnia fiunt, abdomen totum unguento rof. Mef. erit quotidie illinendum.

Quibus addenda est congrua, non solum victus, sed vivendi ratio, a Viro Excellentiss. Adstanti præscribenda, cujus prudentiæ etiam cætera omnia rite & recte administranda committo; illud unum addendo, quod in ista Regione & laboriosa Administratione venturo Autumno Excellentia Sua nullo modo immorari debeat: evidens enim ego prævideo ejusdem vitæ discrimen, cum hæc gravia mala atque symptomata Autumni tempore recidivare soleant. *Idem ibidem.*

Hæmorrhoidum Dolor.

Iuvenis triginta quatuor annorum, temperamento melancholicus, poculis largoribus sæpe indulgens; jam à longo tempore, magno dolore, calore, & tumore, per intervalla recurrente, circa anum laborat. Interdum sanguinem ex podice emittit, qui dolorem illum magnopere levat. Potissimum autem, ubi alvum dejicit, duriorem que illam habet, dolor ipsum torquet.

Afficitur in hoc ægro podex, sive inferior intestini recti pars; & præcipue secundum vasa hæmorrhoidalia ibi existentia: quod ex dolore & tumore ibi conspicuo, est manifestum.

Morbus, quo hic æger laborat, est tumor ani, cum intemperie acri & calida conjunctus; qui ingentem dolorem in eo per intervalla, & præcipue dum alvus durior deponitur, excitans, Hæmorrhoidum dolor, sive Hæmorrhoidum suppressio appellari solet.

Causa procatarctica hujus morbi est potus intemperantia, quæ, adjuvante melancholico ægri nostri temperamento, crassi fæculenti & acres humores in corpore ejus sunt geniti; qui antecedentem huic morbo præbuerunt causam. Pars vero eorum per poros arteriarum & venarum hæmorrhoidalium, ob certam suarum insensibilium particularum adaptationem, in partes podici vicinas propulsa, ibiq; hærens, sua quantitate & acrimonia tumoris ac doloris, & ca-

liditate caloris ani est causa continens.

Affligit autem hic affectus per intervalla: quod materia nova, non perpetuo, sed certis intervallis in corpore satis copiose gignatur & aptitudinem talem acquirat, ut in partes ano vicinas propelli satis copiose possit, ea autem materia, quæ in podicem jam ante fuit propulsa, paulatim dissipetur: atque ita inducias hic affectus facit. Dolor autem podicis ab excrementis alvi duris intenditur, quod dura illa excrementa dum excernuntur, tumentem podicem quam maxime distendant & premant. ab excretione sanguinis ex podice levatur dolor, quod, ea imminuat doloris & tumoris causam continentem.

Metus est, ne hic dolor ingentem faciat tumorem, qui in ani fistulam degenerare, & sanguinis totius corporis corruptelam ac hydropem inducere possit.

Curatio itaque est tempestive aggredienda; quæ in pravorum humorum eductione & correctione, atque in tumoris & doloris ablatione consistet.

Primo itaque, præmisso clystere emolliente, educetur sanguis ex brachio dextro ad ℥viij.

Diende utatur hoc apozemate;

♃. Fol lactucæ, buglossæ, malvæ an M. j. Liquiritiæ rasæ, passular. mundat. an. ℥ß. Flor. borrag. bugloss. violar. an. p. ij.

Coquantur in aq. comm. ad lib. j. In colatura dissolvue cassiæ recent. extractæ, syr. violacei an, ℥j. Misce, F. Apozema, de quo sumat ℥iij. bis in die.

Dum his utitur, adhibeatur podici hoc linimentum:

♃. Cineris combusti suberis ℥j. Vitellum ovi no. j. olei rosacei q. s. F. Linimentum.

Summopere etiam hic commendatur hoc linimentum:

♃. Herb. linariæ cum floribus M. ij. decoquantur ad mollitiem, iisque, contusis & cum adipe porcino q. s. coctis, addatur vitellus ovi, ac fiat Linimentum, quod cum gossypio podici dolenti adhibeatur.

Ad doloris levamen hirudines etiam podici adhiberi possunt, iisque sanguis ad ℥iij. vel iv. educi.

Ad curationem & præservationem summopere hic conducit aqua, in qua, dum fervet, millefolium est infusum sive maceratum, usus, per mensem continuatus:

Item sacculus, ex radicibus chelidonii minoris, cum gossypio in linteo contusis. confectus, & circa os sacrum perpetuo gestatus:

Item tubercula, vel globuli, carduis silvestribus adnascentes, qui vermiculum continent, si in marsupio gestentur, magnopere hic commendari solent.

Diæta hic sit tenuis, ad humidum declinans, & alvum laxans. cum cibis itaque sumantur borrago, blitum, spinachia, malva, passulæ. Aromata & acria vitentur. Potus sit tenuis cerevisia, & vinum oligophorum. Alvus si durior fuerit, ea clystere, ex jure pingui vel ex decocto emolliente, emolliatur. *Henricus Regius apud Theodor. Craanen Medicationum lib. 4.*

Consultationes.

Pro Hæmorrhoidum dolore.

Nobilis quædam Matrona in puerperio doloribus hæmorrhoidum fere semper valde affici solebat, quæ cum multis frustra tentatis remediis, à dolore minime libarari posset, tandem consultum fuit, ut suberem lignum combureret, & cinerem ejusdem cum vitello ovi, & oleo rosaceo linimenti instar simul commisceret, quo remedio ut nobis retulit, dolores hæmorrhoidum miraculo quodam semper sedabat. ego autem in hæmorrhoidibus in quibus cruciat dolor, commode sæpe oleo ovorum solo usus sum, aliquando vitellum ovi cum rosaceo aut viol oleo subegi: atque iis tantum utebar. *Petrius Forestus, observat. 5. lib. 23. De Ani affectibus.*

Tria adhuc remedia mihi valde familiaria & probata hæmorrhoidum dolori mitigando destinata proponenda duxi, oleum ex vitell. ovor. rec. extractum, oleum balsaminæ. & unguentum populeonis cum opii modico ac ovorum vitello: quibus digito exceptis anus liniatur. *Jo Zecchius consult 57.*

Pro hoc malo tollendo balsamum sulphuris ad ℥ß exhibeo: quo calido hæmorrhoidas sæpe maxime post excretionem perunxit, actatum ab acerbissimo & odioso isto dolore liber sanusque factus est nam valet hoc balsamum certo in hoc vitio, nec unquam fallit, ut experimenta innumera docuerunt. *Martinus Rulandus. curat. 87. cent 1.*

♃. Unguenti popul ℥j. opii. torrefact. pulu. ℈j. M. applicetur parti. Ad sedandos dolores secretum est oleum sem. lini; item medulla cruris uituli. Unum tamen præ cæteris tanquam secretum propono, & experientia comprobatum est & est balsamum sulphuris, in quo pessulæ intingantur, & applicetur tepide loco affecto, fit balsamum sulphuris ex floribus illius cum terebinthinæ spiritu. in eandem intentionem oleum buxi non minorem efficaciam haben in hunc modum.

♃. Ol. sem. lini ℥ß. ol. buxi ℈j. M. illinantur eo hæmorrhoides.

Si balsamum sulphuris non reperiatur, misceantur flores sulph. cum terebinth. multoties in aqua rosac. lota, & loco balsam sulph. imponatur, habent enim hæc vim dissolvendi, & aperiendi hæmorrhoides cæcas ut effundant sanguinem, quod præcipue procurari solet in hoc affectu in quem usum etiam aliquando applicantur hirudines: aperit quoque hæmorrhoides lac ficulneum, si contricentur folia ad invicem & apponantur. *Rodericus à Fonseca tomo 1, consult 27.*

Hic non celabo quod à Castrensi quodam pastore edoctus sæpissime expertus sum. quis hæmorrhoidum cæcarum insano dolore torqueatur minimum quid Scrophulariæ, vel radicis, vel foliorum, cum cibo aut potu capiendo, statim dolore liberatur, sive ipsam plantæ substantiam siccam aut viridem, sive decoctum ejus adsumat *Henricus ab Heers. obs. 20.*

Refert Otho Heurnius radolphum Secundum imperatorem cum immani hæmorrhoidum dolore

lore cruciaretur, vapore Casei Hollandici Edamensis prunis impositi ab empirico quodam curatum. in Notis ad cap. 11. lib. 6. Pathol. Jo. Fernelii.

Cum aliis multis & selectis medicamentis non juvabatur, ad balanum ex sero hircino cum opio confectum confugimus, quo dolor evanuit, nec postea rediit, *Amatus Lusitanus curat. 61. cent. 2.*

Post multa & varia à medicis tentata præsidia, hoc remedio a nobis præsentato usus fuit, & brevi illo infestissimo dolore liber evasit. Habuit autem hoc topicum sic.

℞. Arantium pomum, id cultro excava, in quo oleum rosac. & lavendulæ semina infunde, & ad cineres calidos admove, & calidum applica & sæpe innova, est enim mirum *Amatus Lusitanus. curat. 6. cent. 3.*

Protinus herbæ linariæ cum floribus M. j. aut ij. conquisivi: quibus contusis, & cum adipe porcina coctis linimentum fieri curavi: cui expresso & parumper refrigerato vitellum ovi permiscui, quo postea cum gossipio vel parti dolenti applicetur; quod hujusmodi dolores ad miraculum usque confestim sistit, hoc tanti fecit bene meritus & celeoris in Hassia Medicus Dn. Wolfius ut (quemadmodum ex ore ipsius habeo) tanquam secretum aliquod illustrissimo suo Principi Ludovico seniori Hassiæ Lantgravio toties rogatus, non revelare vellet priusquam ipsi annuatim bovem saginatum promitteret, qua promissione facta, non tantum herbam linariam ei monstravit, sed etiam addendo versiculum consuetum, differentiam hujus ab esula patefecit: nimirum quod esula lactescat, sine lacte Linaria crescat. alter per jocum versiculum invertit hoc modo.

Esula nil nobis, sed dat Linaria Taurum. Gregorius Horstius, obs. 50. lib. 4.

Religiosus quidam mense Augusti correptus est dolore hæmorrhoidum acerbissimo cum tumore insigni, atque inflammatione. Vocatus ad eum, venæ sectionem præscribo ex brachio sinistro, præmisso clystere, postea fotum anodynum cum cataplasmate de micapanis, quod ferre non poterat propter exquisitissimum partis sensum. Secundo die iteratur phlebotomia ex brachio dextro, sumpsit julepos emollientes, & aliquantulum laxantes, ut alvus liquida servaretur, siquidem fæces induratæ doloremadmodum exacerbare solent, julepi erant hujusmodi.

℞. Fol. lactuc buglosf. & summitat. malu. an. M. j. liquirit. ras. & passul. mundat. an. ℥ß. fl. buglosf. borrag. viol. an. p. j. coquantur ad ℥viii in colatura infunde cassiæ rec. extract. ℥j. colentur iterum & clarificentur addendo syr viol. ℥j. capiat bis in die.

Parti vero sequens unguentum admotum est.

℞. Ol. rosac & viol. an. ℥j ungenti popul. ℥ß. F. Linimentum.

Cum autem tumor & dolor perseverarent, admotæ sunt duæ hirudines hæmorrhoidibus extractusque sanguis ad ℥iiij. & tensio atque inflammatio aliquantulum remissa est. Postea suffumigium sequens præscriptum est.

℞. Sempervivi maj. M. j. vini alb. ℔ij. bulliant, hujus decocti fumum recipiat in cathedra perforata. Deinde sequens unguentum parti admoveatur.

℞. Unguenti rosac. ℥j. mercur. crudi ʒij. M. fiat unguentum: quamvis Mercurius eximiam vim habeat emolliendi, & tumorem discutiendi, durities tamen in parte permanebat, ideo ad molliendum, ac discutiendum tumorem, duo remedia præscripta; primum fuit suffumigium aceti in quo silices igniti extinguebantur, quo scirrhosos tumores emolliri Gal. docuit. Alterum fuit sequens liniment. post suffitum admovendum,

℞. Ol. amygd. amar ℥ij bdell. & styrac. liquid an. ʒij. M. F. linimentum.

His dolor & tumor singulis diebus multum imminuebatur, cui rei etiam multum contulit decoctum millefolii, quod per biduum sumpsit pro potu ordinario cum pauco vino.

Quia vero alvus continuo astricta erat, ad eam laxandam, & simul causam antecedentem per epicrasin auferendam pilulæ præscriptæ sunt sequentes.

℞. Mass pilul. de bdellio ʒii. sen mundat. rhei el. & agar. rec tro hisc an. ʒj. cum syrup. rosat. solut. F. massa pilul. de qua capiat ʒj. Singulis diebus mane, donec massa absumpta fuerit: & hisce per aliquot dies continuatis omnino convaluit. Suffitus ex aceto ad tumorem discutiendum mire profuit. *Lazarus Riverius. obs. 7. cent. 3.*

Vir quidem sexagenarius dolore hæmorrhoidum molesto conflictabatur, cum tumore & inflammatione partis, qui multis remediis non cessaret. Præscripsi fotum ex aq. rosar. in qua ℥vi. sal. Saturni ʒj. dissolvebatur: qui fotus pluries in die iterabatur. Postmodum cataplasma admotum est ex cepa alba sub cineribus cocta, & cum butyro subacta, partibus æqualibus: intra biduum inflammatio sedata est, & tumor magna ex parte resolutus. *Lazarius. observ. 58 cent. 4.*

Ego à muliere stipem emendicante didici infundere millefolium in aqua fervente, & bibere infusionem illam per mensem integrum, aut diutius, & omnes tali affectu laborantes sanati sunt. Tandem hoc ipsum remedium reperimus apud Arnoldum De Villa Nova. cap. de Hæmorrhoidum doloribus, id ipsum remedium ad fluxum illarum immoderatum valde confert, si prædicto Arnoldo credendum, & ratio etiam suadet. *Petrus Pachequus. obs. 5.*

Succus vermicularis (sedum minus intelligo) linteolis sæpius madefactis applicatus bene facit: mitius est, si cum hoc succo unguentum populeum misceatur, applicetur que ita dolorem sedat & pruritum tollit.

Elegans est remedium si crassulæ majores (cotyledonis speciem arbitror) radix turgentibus primo vere foliis contundatur in pila, teraturque cum oleo rosac. seponaturque in loco subterraneo aliquandium, tum coquatur in duplici vase ad lentorem, isque illinatur & apponatur. Scrophulariæ etiam radicem verno tempore tundo, & cum recenti butyro subactam sepone aliquot septimanas, tectam in subterraneo loco, deinde coquo & reservo ut unguentum istis doloribus aptum. Soleo etiam æstate, flores verbasci recentes legere & indere in ampullam vitream, eamq; seclusam exponere Soli, ita paucis diebus solvuntur in liquorem, hic illitus calide dolentibus hæmorrhoidibus, item

fluentibus, mirifice utilis est; quod comperi ipso usu probatissimum. Si vero sine insigni calore aut acrimonia pressæ aut tensæ doleant, tum non utile est refrigerantia adhibere: ea enim diflatum impediunt, & impactum sanguinem magis compingunt: sed tum prodest laxantia discutientiaque admovere, quæ si præter istas facultates, etiam habeant quod dolorem sopiant, profutura sunt magis. Hic convenit sena. upium in aqua mediocriter calida, quæ incoxit rad. & fol. althææ, malvæ, rad. scrophular. fl. aneth. meliloti, chamæmeli, & sem. lini: inde abstersus locus dolens illinatur oleo momordicæ, quod efficacissimum est vel oleo ex floribus arboris persicæ, quo ego sum in isto casu usus magna cum laude. si desunt, commodissimum erit oleum ex fl. sambuci. sic medius cortex Sambuci oleo simplici, vel lini, vel nucum incoctus efficit oleum ad illisionem in tumore & dolore hæmorrhoidum salutare. Si memini *Alexius Pedemontanus, id idem quoque annotavit.*

Ego accepi lardum vetus rasum, cum cera recenti aut propoli, ubi habere potuit, & pauco oleo lini, addidi corticem Sambuci interiorem tusum, inde simul cocta, & colata in aquam frigidam, assumpsi ad ungendum dolentes hæmorrhoides, non inutile, ubi efficacius defuit: paratu etiam facile est & commodum. cepa alba cocta vel porrum, & butyro subacta, vel vitellus ovi cum rosac. utilia etiam sunt, quibus si tantillum croci addatur, efficaciora fiunt medicamenta.

Facit aliquando doloris acerbitas, ut stupefacientia adhibere sit necessarium, sic opium aliquando admiscemus linimentis: tamen id agendum, ne podex narcoticis refrigeratus non præstet officium. Avicenna Philonium quod Tarsense describit, applicat. Ego sæpenumero recentibus theriaca vel mithridatio admotis & dolorem compescui, & siccata discussaque influxa materia tumorem sustuli. Sunt præterea alia medicamenta quæ & nimium fluentibus, & quia attrictæ sunt, dolentibus utilia sunt. Ego adhuc adolescens, vidi Tarquinium Schnellenbergium Medicum Empiricum omne vitium hæmorrhoidum curantem chelidonio minore, is secrete integram herbam siccatam in manipulos collectam cerevisiæ macerabat, eamque propinabat, & aquam ejus destillatam adhibebat lotione & fotu exterius perlinimenta. Postea illa herba ego multis modis ad hunc effectum fœliciter sum usus: succus frequenter illitus juvat, quam aqua; herba etiam tusa apposita medetur: flores quidam, alii herbam commiscent, ovi vitello coquunt, & in placentula mane edunt: huic herbæ ego ad hæmorrhoidum vitium mirabilem efficaciam tribuo.

Novi Chirurgum apud nos, qui in hæmorrhoidum dolore, tumore, & fluxu, crassulam maj. nec non scrophulariam herbas integras cum rad. utriusque part. æq. pota M j. concisas macerat cerevisia, eamque offert mane & vesperi bibendam: his si chelidonii minoris tantundem adderetur, potio redderetur efficacior: in harum enim trium herbarum radicibus, characterismum affectus hujus evidenter natura impressit.

Adscribam medicamenta duo, oleum & unguentum, quibus ego usus sum antehac, & utor fœliciter, utrumque implicitæ rationis, in altero tamen scientiæ evidentia major. Conficitur oleum ex bruchis stercorariis autumno hoc modo, quod oleum scarabæorum vulgari nomine voco.

℞. Ol. lini ℔j. bruchos stercorarios vivos, bene pastos, numero 56. eos ordine comprimo conteroque inter duos politos lapides, atque contritos, injectosque in oleum coquo lento igne in vase terreo tecto, ad tertiæ partis olei aut medietatis consumptionem: inde colatum oleum asservo, in eoque tutiæ optime lavigatæ, aut pompholigos aliquid dissolvo, quo inungo hæmorrhoides si in conspectum veniunt, sin intus in ano latent, jubeo guttatim per ansermam pennam instillari, dolores sedat, & hæmorrhoides mirum in modum persanat.

Unguentum ad eundem affectum hoc modo conficio.

℞. Ol. viol. ℥ii. asellor. in subterraneis & humidis locis degentium ℥j. (si mediocres sunt 100. aselli ut plurimum ℥j. pendent) istos indo oleo, atque in vase terreo leviter coquo, tum addo ceræ albæ rec. ℥ß deinde colo, & exprimo in aquam frigidam, atque subactum bene, refrigeratumque recondo in usus. Si latent, linamentum in formam glandis involutum isto oblitum suppono, atque splenium eodem inductum superaddo. Si exterius prominent, unguentum in splenio superdare satis est. Desiccat hoc idem, discutitque magis. Si una aut altera radix serpentariæ vel ari decorticati & tusi oleo simul incoquatur: his ego magno ægrorum commodo uti soleo. quæ omnia lubens tibi communicare volui *Reinerus Solenander. consil. 20. sect. 4.*

Ad hujus affectus curationem, primo sanguis detrahendus est ex venis brachii, ut fiat revulsio à parte affecta: qua sufficienter celebrata, derivationis gratia vena malleoli etiam aperienda est.

Interdum ad humoris acrimoniam demulcendam, emulsiones quatuor semin. frigid. exhiberi poterunt.

Inter topica Quercetanus valde commendat oleum meum expressum, in quo bullierint millepedes in oleo communi, eoque dulci, possunt etiam aselli decoqui, & dolorem mirabiliter sedant. vel,

℞. Mucilag. sem. psyll. ℥ii. ol. viol. ℥iij. F. linimentum. vel,

℞. Mucilag. sem. psyll. & fænugræc. cum vino extract. an. ℥ii. butyr. rec. ℥ii. sevi hædini ℥j. agitentur simul in mortario plumbeo. F. linimentum: vel butyrum solum in mortario plumbeo ductum ad Solem donec nigrescat, est egregium remedium. Pomata etiam recens parti admota est valde anodyna.

Cataplasma etiam ex medulla panis albi in lacte decocti, addendo oleum rosac. & vitellos ovorum commode usurpatur.

Portulaca contusa & admota dolorem sedat, tumorem imminuit, ulcera consolidat, & excrescentias carneas absumit.

Cepa alba sub cineribus cocta, & cum butyro rec. subacta instar Cataplasmatis, dolorem sedat, & tumorem discutit.

Fotus admoventur eidem parti, ad dolorem sedandum, ex decocto tapsi barbati, malu. bismalu. parietar. sem. lini fænugræc. althææ, fl. chamæmi & anethi in lacte parato: vel in hydrælæo, vel jusculo

vel jusculo intestinorum vervecis: insessus ex eodem decocto, aucta quantitate simplicium, parari potest: aqua frigida pro fotu utilissima.

Ad tumorem discutiendum convenit fotus ex alumine in vino rubro decocto. Aquapendens admovet spongiam ex aqua calcis expressam, & supra partem alligat.

Ad hæmorrhoides absumendas & exsiccandas convenit suffumigium ex pulveribus lolii, tapsi barbati, scrophulariæ, super prunas conjectis: at efficacius fiet suffumigium, si sulphur simul uratur, imo vero ex sulphure solo suffumigium paratur, & per tubulum exceptum hæmorrhoides cæcas, & latentes potenter exsiccat: mirum in modum confert injectio sequens frequenter usurpata.

♃. Succi plantag ol. viol. an. ℥iij. balsami naturalis ℥ß. M. f. injectio in anum.

In communi usu est pulmo hædinus ex animal adhuc calens parti appositus.

In iis qui huic affectui valde obnoxii sunt causticum tibiæ utilissime admovetur. *Lazar. Riverius prax med. lib. 10. cap. 11.*

Succus ceparum cum aloe mistus & panno asperiore fricando applicatus aperit hæmorrhoides. *Jo Hartmann. Practic. chimiatr.*

Habet sudor morientium mirificas vires mortificandi hæmorrhoides & excrescentias. *Jo. H ... tract. cui tit. Latex humor neglectus.*

Ad cæcas hæmorrhoides, quibus affligebatur avus meus, hoc pulv. experimento suo utebatur.

♃. Antimonii pulver. ℥ij. hemodactyl. ℥ß. bol. arm. ʒj. M. f. pulvis: applicetur cum cottone quoties egeritur. *Achilles Gajerus. obs. 42.*

Obstetrix Gallica lib. 3. pag. 24. medetur dolori hæmorrhoidum etiam gravidis & parturientibus molesto, hoc unguento:

♃. Milleped. q. f. contund. & probe misc. cum pulpa pomorum acidorum cocta, & applica cum linteo bis in die mane & vesperi. *Wolfgangus Hæforus lib. 3. Hercul. med. cap. 5.*

Pro Horrhoidibus nimium fluentibus.

Si profluvium grave est, internam venam in brachio secare poterit, quod id remedium expeditum est, & efficax. Si profluvium diu duravit, viresq; attrivit, ne spirituum fiat subita eductio, partiri sectionem in vices decet, ita & viribus minus incommodi infertur, & revulsio fiet iteratis retractionibus evidentior: sin nec ita impediatur profluvium cucurbitulæ sine vel cum scarificatione affigendæ: affixæ hypochondriis potissimum sinistro, profluvium egregie retinent, illud præcipue quod ex portæ venæ ramo derivatur: & scapulis primum, deinde lumbis admotæ efficaciter fluxum retinent, qui ex cavæ venæ propaginibus derivatur: exhibeatur demum potio purgans ex iis, quæ fæculentum, crassumque item biliosum humorem & ichorem melancholicum ducunt, & membra interim ab obstructione vindicata corroborant: inter alia author sum ut rhabarb. usum tibi familiarem faciat. Si profluvium diutius protrahi incipat ex floribus verbasci & ovo placentulas confectas quotidie edat: & vesperi cum decumbendum est, suffitum ano excipiat e sella perforata a concisi verbasci foliis molari ignito lapidi injectis, excitatum: tum plantaginem & verbascum simul tusa ano admoveat, vel calendula tusa succo pororum incocta impo natur, quod est singulare: hoc modo sæpe firmantur nullo efficaciori adhibito. Si gravior urgeat sanguinis profusio, utatur illis pilulis, quibus in hoc affectui efficaciter soleo.

♃. Pilul. e bdellio ʒi. troch. è terr. sigill. troch. e carabe, an. ℈j. cum mucilagine sem. cotoneor. ex aq. ros. extract. f. massa, & ex qualibet ʒ. pilulæ ix. ex his degluttiendæ iij. mane ante prandium, & vesperi ante cœnam totidem: non est quod quem terreat in harum pilul. exhibitione Rondeletii censura. Vulgare nostrum bdellium myrrham esse arbitrantis: nam hic fidem facere possum, me in usu illo. um ut sunt præscriptæ, atque cum usitato bdellio compositæ, effectum quem promittunt tam evidentem deprehendisse, ut de compositione dubitare vix queam; nisi quis putet ab adjectis siccantibus & adstringentibus hoc qualecunque quod recipiunt myrrhæ obtutum superatum que esse. Exhibui in hoc casu aliquando troch. e carabe solos cum decocto sumach. Cum alias profluvium fuit instantius, & humor co-delatus calorem induxit: applicui ad anum quod sequitur.

♃. Succ. plantag. ℥iiß. aq. ros. ℥vj pulv. sumat part. iiß. fl. verbasc. rosmarin. siccat. an. part j. redige S A. in emplastr. si postulet necessitas, licebit sanguinem drac. bolum armen. malicorium & id genus alia addere. Ista enim foris adhibita minus nocent, licet intus frigidiora omnia sint suspecta: atque omnia ista utilia sunt, undicunque sanguis profluat; quod si constet ex cavæ venæ propaginibus prodire, jam licebit interiorem lumborum & dorsi partem unguento comitissæ vel simili astringente & refrigerante illinire.

Memini me in M. S. antiquo libro legisse quod tria semina genistæ quotidie mane sumpta, & hæmorrhoidum & sanguinis e naribus profluvium sistant, cui licet nulla manifesta ratio subsit, nisi quis putet, ideo hoc fieri quod ad urinas vias avertant, indicare tamen id tibi volui, quod experimentum sit facile & sine ullo periculo. Novi qui sanarunt quos nimium profluvium fere confecerat, ut hydropis periculum adesse videretur, exhibita herbæ chelidonii aqua destillata, sed quia acris est admodum, libentius utor herba ista cervisia vel etiam vino macerata. Reinerus Solenander, consil. 20. sect. 4.

Pulvis busonis combusti vel ranæ terrestris positus supra hæmorrhoides, dicitur eas stringere à proprietate. *Petrus Forestus. schol. observ. 6. lib. 27. De Sedis & Ani vitiis.*

Cuidam mediæ ætatis nimia præcipitatione fundebatur hemorrhoides cum Medici & Chimici cuncta tentassent. nec successissent, jussi ut una intacta reliquæ tangerentur colcothare; ita appellant crassamentum illud à vitrioli olei destillatione relictum: illico constitit, vivit; præstitisset tamen sensim aliquaque die id actum fuisse. *Jo. Heurnius ad aph. 12. sect. 6.*

A proprietate quadam valet cingulum ex foliis recentibus hellebori nigri conquassatis, nudo corpori circumdatum: hoc fœliciter usus sum: præstat idem in immoderatis fluxibus mensium, & sanguinis arteriosi post partum gravissimum sæpe magno conamine profluentis. Laudatur etiam hic essentia croci Martis. *Jo. Hart.*

Ex suppressis hæmorrhoidibus mictio sanguinis, & paralysis sequuta, ejusdemque paralysis curatio.

Nobilis Dominus de Glane, Dominus in Cugy, Vir prius & probus, per annos multos hæmorrhoidibus singulis mensibus absque ullo incommodo, imò maximo cum fructu, laboraverat. Ineunte vero anno 1605, & ætatis suæ septuagesimo circiter, hæmorrhoides substiterunt. Hinc lassitudo & gravitas totius corporis orta, & post menses duos nimirum principio mensis Martii, sanguinem purissimum per triduum absque dolore emixit. Corpore leviter purgato, mictio sanguinis sponte cessavit, uti & lassitudo corporis, hæmorrhoidibus tamen nihilominus adhuc suppressis. Sequenti deinde mense Junio Paterniacum venit, meque cum in consilium ejus rei gratia adhibuisset, suasi, ut sibi hæmorrhoides aperire curaret. Id cum neglexisset, denuo se malè habere cœpit. Trigesima itaque die Julii, cum à prandio ex fenestra cursum Broiæ fluminis, & circumvolutionem rotæ molaris inspiceret, dolore capitis & vertigine, prius, mox in terram procidens, paralysi sinistri lateris correptus est. Ego eadem die sub vesperam unà cum D. Emanuele Urstisio liberal. artium Magistro, convictore meo suavissimo accersitus, curationem sic institui.

Illico sequentem potiunculam ei exhibuimus.

℞. Theriacæ optimæ ʒ j. Aq. cinamo. destillatæ sine vino ℥ ij. Misce, & fiat potio. Deinde totum latus affect. & spinam dorsi sequenti linimento inunximus.

℞. Ol. chamomel. lumbricor. rosar. an. ℥ j. Misce. Non cœnavit ea vespera, & nocte subsequenti, quæ ei aliquo modo gravis erat, bene sudavit. Altera die, prius exhibito clystere aliquo leniente, sanguisugas venis hæmorrhoidibus applicuimus, sanguinisque ad ℥ vi. vel vii. extraximus. Postridie, prima scilicet Augusti, sequentem potionem sumpsit.

℞. Flor. & folior. betonicæ Salviæ Rosmarini an. M. ß. Sem. anisi & folior. senæ mundat. ana ʒ ij.

Coquantur in sufficiente quantitate aquæ, ut colatura redeat ad ℥ iv. In quibus dissolve electuar. diaphœnici cum rhabarb. & Diacatholici an. ʒ j. Syr. rosat. solutivi ℥ j. Misce. Fiat potio. Ex qua clementer purgatus fuit, sexies aut septies. Latus affectum totum præcedenti linimento quotidie bis inunximus. Purgato corpore, sequenti usus est apozemate.

℞. Radicum fœniculi petroselini polypodii an. ʒ j. Flor. & folior. betonicæ primulæ veris Summitat. majoranæ an. m. j. Sem. anisi & fœniculi an. ʒ ij. liquiritiæ rasæ ℥ j. Coquantur in aqua. ut colatura redeat ad ℔ j. in qua dissolve, Syrupi de betonica ℥ ij. Sacchari & mellis despumati, quantum satis, ad saporis suavitatem. Exhibeatur quatuor matutinis cum tabellis Diarrhodon Abbatis. Absoluto præscripto apozemate, sequentes sumsit pilulas.

℞. Massæ pilular. cochiar. & aggregativar. an. ʒ ß. Cum syrupo, de betonica, formentur pilulæ septem, involvantur pulvere cinamomi.

Interim præcedenti linimento totum latus quotidie bis calidè inunctum fuerat.

Sumptis pilulis, aliud linimentorum, quo quotidie bis inungebatur, præscripsimus.

℞. Ol. lumbricor. Vulpini Costini an. ℥ j. ol. granor. Junipari ʒ ij. aquæ vitæ ʒ j. Misce, fiat linimentum.

Hisce sic usus medicamentis, cum spatio decem dierum nullum sumsisset postea medicamentum, sequentes pilulas ipsi ordinavimus.

℞. Pilular. cochiar. & de hermod. ctyl. an. ℈ j. pilular. de agarico ℈ j. ß. Cum syrupo rosar. solut. formentur pilulæ 7. & involvantur pulvere cinamomi. Pro corroboratione membrorum nobilium sequenti utebatur electuario.

℞. Conservæ flor. betonicæ Salviæ primulæ veris rosmarini majoranæ an. ℥ ß. Specier. aromat. rosati ʒ j. ß. Cinamomi ppt. ʒ j. Cum syrupo conservationis corticum citri fiat electuarium, de quo singulis diebus, tribus horis ante prandium sumebat ad magnitudinem castaneæ.

Ab initio morbi statim optimam victus rationem observabat. A vino, spatio viginti dierum omnino abstinuit, sed ejus loco hydromelita, in quo flores betonicæ, salviæ, primulæ veris, agrimonia, & veronica coxerant, utebatur.

His divino favore à paralysi liberatus, atque feliciter sanitati restitutus fuit, & deinceps adhuc annos aliquot sanus & incolumis vixit, anno vero 1608. plane decrepitus pie in Christo obdormivit. *Gulielm. Fabric. Hildan. Observat. Chirurg. Cent. 2.*

Hæmorrhoidum fluxus arte suppressus alios morbos funestos accersens.

Gabriel ab Hund, Præfectus Grorgaviensis, diu vexatus est fluxu hæmorrhoidum, & sanari à nemine potuit. D. Sebizius curavit cum unguento de tabaco, ut non amplius fluerent. Sed quartana & scorbutus sequebantur & extinctus est.

Scholion.) Intempestivè hoc malo curati, quibus morbis corripiantur, videatur Hippoc. l. 6. Epid. Sect. 7. Intempestive vero secundum Galenum curati sunt: quorum corporibus nec venæ sectione, nec purgatione &c. prospectum sit. Intempestive hunc ægrotum, ut Galenus sentit, curatum fuisse, non præsumendum; diu enim hoc malo vexatus & à rationali & methodico Medico sublevatus fuit. Intempestive vero ratione constitutionis ejus perversæ, cujus causa humores melancholici & scorbutica labe infecti regenerati, & denegato iis exitu pristino morbos & mortem attulerunt. Memini Illustrem quandam personam à scelestissima Medicastra in fluxu albo Balneis vitriolatis curatam, Scrophulæ statim exinde collum occupaverunt, Phthisi subsequente insanabili, cum fluxus erat irrevocabilis Itaque ut circumspectus sit Medicus necessum est, nec se statim exorari sinat pollicitationibus & efflagitationibus Ægrotorum, in fluxibus istis consuetis & inveteratis sistendis.

De Hæmorrhoidibus fluxu à prima juventute ad decrepitam usque ætatem durante.

Connotavi in præcedentibus observationem de fluxu hæmorrhoidum in viro quodam Clarissimo

simo à juventute usque ad virilem ætatem durante: Sed) in propositum nostrum est, eundem fluxum in duobus decrepitis, uno sene & altero silicernio, hoc socero, isto genero, den onstrare. Habitat scil. in horto meo extra civitatem senex quidam octogenario major, sed robustus & salacissimus, ex corbium sit pandorum opificio victum quærens, qui a prima statim juventute ad prædictam ætatem fluxum hæmorrhoidum patitur, & quidem quovis mense cum maximis dorsi doloribus & ventris torminibus ordinarie & uberrime redeuntem. Apud ipsum socer ejus commoratur mendicando vitam sustentans, nonagenario major, & cui idem ab ipsa quoque juventute hucusque menstruatim contingit. Mirum certe, cum mulieribus ordinaria naturæ lege fluxus menstruus tantum ad quadragesimum vel quadragesimum quintum annum ad summum prorogetur (quanquam novi mulieres quinquagesimo, imò & quinquasimo primo ætatis anno eundem fluxum patientes) quomodo in hisce viris hæmorrhoides tamdiu aperiantur; ego credo fluxum istum longævitatis vitæ utriusque causam esse, natura scilicet se a superfluo & impuro sanguine non sine fructu liberante. *Simonis Schultzii.*

De Hæmorrhoidibus in Fœminis.

Paucis mulieribus accidere hæmorrhoides vel varices, vel hæmorrhagiam narium, & si quid eorum acciderit, detrimentum immenses decumbere. Philosophi l. 3. H. A. c. 19. est elogium, quo loco & causam eorundem investigat. Et observatus quidem est sæpius restitantium mensium loco hæmorrhoidum fluor, cujus inter alios testis Heurnius comm. in 6. Aph 11. se mulieres nosse, scribit, quæ mensium vice hæmorrhoides fundebant, quemadmodum & venæ hæmorrhoidales quandoque a lochiis vel mensibus detentis solum intumescere visæ sunt; Verùm illud non frequens adeò est, quod constante Lunaris tributi pensione, nihilominus nonnullis hæmorrhoides ad senilem usque ætatem fluunt.

Ita anno hoc 1671, die 19, Jun. consuluit me rhedarii Aulici conjux 64. annorum, faciei colore ad viriditatem inclinante (quod experimento Foresti Pathognomonicum signum est hæmorrhoidibus laborantium. Hæc mihi retulit, se & olim, mensibus non minus fluentibus, hæmorrhoidum fluxum passum esse, & etiamnum eodem laborare, licet naturalis mensium terminus dudum cessaverit, cum dorsi & hypochondrii sinistri dolore, sanguinem utplurimum esse atrum, & cum saltu non raro exire, instar Siphunculi, quo factum est, ut sæpe nimium eundem experta sit, & vires labantes adstrictionem urserint. Hunc vero nimium fluxum, ante hac aliis non facile auscultantem, Euporisto egregio hactenus compescere solet, solo nempe polygono sub axillis posito.

Adeoque quod ceu Porisma inde elicimus, purgatio hæmorrhoidalis utrique solennis est sexui, & mulieres quoque hæmorrhoidalem fluxum quædam patiuntur, verbis Caroli Pisonis de morb. à seros. collav. ort. p. 409. sect. 4. Quale exemplum etiam videri potest apud Hippocr. ipsum l. 4. Epid. c. 14. t. 8.

Confectarium alterum est, hæmorrhoides maximam cognationem habere cum affectu hypochondriaco, unde & cacochymiæ & imperfectæ sanitatis indicium præbent, & consequenter in horum Symptomatum curatione maxime invigilandum esse obstructionibus viscerum, præsertim Lienis. Ita vir Magnificus aliquoties fluxum hæmorrhoidalem expertus, cum per aliquod tempus uteretur tinctura Mart. aperitiva, illum non sentit amplius in hunc diem. *Georg. Wolfgang. Wedelii.*

Appendix ad caput præcedens.

Quæ hæmorrhoidibus in fœminis, amicus noster, Dn. D. Wedelius, Miscellaneis curiosis inservit, memoriam refricant gemellarum aliquot historiarum, quarum bigam saltem addere placet. Hæmorrhoidibus cæcis tumentibus & summe dolorificis, quæ tandem etiam suppuratæ, cognata quædam mea ante decennium affligebatur, & hoc anno, nobilis fœmina, gracilioris habitus, gibbosa, ad quinquagesimum vergens, decessit, quæ ante mortem mihi narravit, se quovis plenilunio menstrua, novilunio autem hæmorrhoidali fluxu laborasse, sine notabili virium dejectione, cumque m ter fuerit multorum liberorum, ingravidatione facta, etiam cum menstruis hæmorrhoides cessasse.

De menstruo Hæmorrhoidum fluxu eoque nimio, in fœmina.

Honesta matrona quinquagenaria affligebatur febre continua maligna, ad quam ego vocatus curavi ipsam methodice, ab eaque post recuperatam, Deo benedicente, sanitatem, honorifice dimissus iterum post aliquot dies revocor, invenio ipsam maximè debilem, convulsionibus tentatam, quærenti mihi de causa hujus tam subitæ imbecillitatis, respondent adstantes, honestam istam Matronam; postquam menstruus ille fluxus, sequiori sexui alioquin familiaris, ipsam defecisset, singulis mensibus per aliquot dies & quidem sine ulla debilitate, aut sanitatis dispendio laborare fluxu hæmorrhoidali, jam vero consueto quidem tempore sed copiose admodum ipsi fluere hæmorrhoides ut de vita periclitaretur, præscripsi decoctum sanguisorbæ pro potu ordinario & sic, Deo benedicente, sistimus fluxum illum enormem: non neglectis insuper quæ ad cætera symptomata tollenda & ad restaurandas vires necessaria videbantur. Ita in simplicissimis sæpe magna latent arcana. *D. Casp. Kolichen.*

De fluxu hæmorrhoidali puellorum.

Cum ante aliquot annos Sororis meæ Germanæ & Bartholomæi Schaden. Civis & Dulciarii Thorunensis, filius unicus annorum octo præter propter, aliquoties sanguinem per alvum dejecisset, quum tamen neque tormina ventris, nec ullum dolorem sive in intestinis, sive circa intestinum rectum aut in podice perciperet, vegetusque adeo esset, & circa res non naturales optime se haberet, nisi quod interdum sudore copioso corriperetur & hæmorrhagiam narium frequenter pateretur, cum calore præternaturali, sed non immodico, qui tamen sedato fluxu etiam mox sedabatur. Soror perterrita mihique casum exponens, jussa à me partem affectam

nd agare, venulas tumentes & sanguinem rubicundum stillantes circa orificium ani deprehendit. Duravit symptoma hoc per aliquot septimanas æstivo tempore: sed jam puer 12. annorum vegetus munia sua in ludo literario diligenter obit. Alterum pullum minorem natu præterito an. 1676. mensibus Novembri & Decemb. Michaelis Teschken senioris, civis & mercatoris Thorunensis, eundem affectum, sed discrimine sanitatis aliquo, passum fuisse, mihi nuper relatum est; qualia ego exempla huc usque me legisse vix recordor, cum hoc symptoma tantum aliquando fœminas, plerumque mares in virili ætate constitutos afficere consueverit. Simonis Schultzii.

Hæmorrhoides in Puellis

Hic puelli duo, trennis unus alter quadriennis, laborarunt gravi morbo Hæmorrhoidum, & quidem postremum fungi specie extantium summo dolore; quibus præsens remedium fuit Oleum olivarum infusionis baccarum Solani illius, italis. *Belladona. Caroli Offredi.*

De Hæmorrhoidum menstruorum & ordinario fluxu in Viro.

Excellent. Dn. Simon Schulzius de Republica Asclepiadea, nostra Societate Leopoldina præclari meritus, de fluxu hæmorrhoidum menstruo in viro oppido raram observationem communicat Tomo 6. & 7. obs. eliu. p. 39. cui sociam similem observationem de quodam pastore in ducatu Bremensi volumini tertio actorum Hafniensium insertam dedi. Accedit nunc alia. Hic kiliæ Holsatiorum est quidam Vulcani vel Tubalcaini minister, qui quolibet Mense & Luna, nonsecus, ac fœminæ suum pendit vectigal de rosa, eodemque modo sese præparat, quo fœminæ has lunulas habituræ, & terminum istius fluxus instare præsentire potest.

Scholion.) De hujus sanguinis motus causis hic nihil dicam, fiet forte alibi, interim nos sumus in hac hæresi, nostræ vitæ rosam sive illud nectar vitale ad Lunæ phasium mutationem quamlibet parti aliquam in suo motu vicissitudinem, citius tardiusve fluat, isteque fluxus variat juxta quatuor anni partium seriem; multa sunt quæ hoc nostrum assertum evidentissime probant, neque desunt authores idem asseverantes, inter quos est nobilissimus Kozack Medicus Bremensis famigeratissimus. Sed subsistimus, discursum hunc in aliam occasionem rejicientes. *Joh. Ludovici Hanneman.*

Hæmorrhoides in viro singulis stillantes mensibus.

Novi fabrum Murarium, nunc demortuum, quem ab anno ætatis vigesimo ad 60. usque, fluxus hæmorrhoidalis singulis fatigavit mensibus, perinde ac catamenia apud fœmellam stato redire consueverunt tempore: Retulit etiam se iisdem affligi symptomatibus quibus menstruatæ, retentas vel nimium fluentes iisdem quoque promoveri, vel sisti, quibus fœmellarum, remedius. *Ehrenfrid Hagendorn.*

Vir quidam Hæmorrhoidum fluori obnox. cius eadem symptomata quæ mulieres pati solitus si sisterentur.

Pastor quidam in hoc Ducatu Bremensi iisdem hæmorrhoidibus laboravit, & si non fluerent stato tempore ea symptomata pati solebat quæ patiuntur mulieres in mensium suppressione. *Hanemanni.*

De Hæmorhoidum menstruo & ordinario fluxu in viro.

Cum nuper Ephemerides Medico-Physicas Germanicas anni secundi percurrerem, & sub titulo observationis 192. Hæmorrhoides in viro singulis mensibus stillantes Dn. D. *Ehrenfried* Hagendorns, Gorlicensis, perlegerem, revocavi mihi in memoriam similem casum in Viro Clarissimo Haymone Rigio Hamburgense tum Phil. Magistro, postea Med. Doctore & Practico Rostochiensi Experientissimo, Amico & Consalino meo Lugduni Batavorum dilectissimo, jam ἐν ἁγίοις, cui ab annos ætatis decimo octavo hæmorrhoides ordinarie singulis mensibus per aliquot dies fluere solebant, non sine magno valetudinis commodo: siquidem cum interdum fluxus ille vel desiisset, vel non sufficienter processisset, se malere conquestus est. Fuit alias vir iste coloris fusci, & capillitii nigri ingeniosus & judicii acerrimi. Similes casus consignaverunt Amatus Lusitanus cent. 5. cur. 5. Vesalius de Corp. hum. Fabr. lib. 5. c. 15. Ant. Zinara Comment. ad cap. 10. lib. Somn. Arist. atque Gethеus lib. observ. propr. *Simonis Schultzii.*

Hæmorrhoidum fluxus albus.

Viro cuidam 49. annorum perpetuo valetudinario, post purgationem majalem hæmorrhoides, ut aperire curaret, consultum fuit, quibus apertis exivit materia instar spermatis ranarum ad lib. 10. cum jactura tamen virium, convaluit ab hoc momento, liberatusque fuit à suo diuturno morbo & millenis aliis accidentibus. *Joh. Georg. Greiseli.*

Vlcus fistulosum post hæmorrhoides suppressas.

Vir Nobilissimæ prosapiæ superfluitate fluxus debilitatus ab empirico radicem inter utramque scapulam suspendendam, radici cichorii simillimam, accepit, qua adhibita, totus sanguinis fluxus desiit. Post semestre spacium tuberculum in perinæo oriebatur, quod postquam proprio motu rumperetur, inter gravissimos dolores per duos annos effluxit sanguis cum serosa purulentia. Horum dolorum frequentia & materiæ profluentis constantia medicamentis externis & internis levabatur quidem, apertura autem nullo modo mutabatur, per hæmorrhoidum fluxus medicamentis excitari poterat; denuum usu thermarum Pirmontensium ulcus coaluit & dein hæmorrhoides sensim redierunt, quamvis non raro superfluæ.

Scholion.) Quod Celsus lib. 6. cap 18. generalius

rulius, parum tuto in quibusdam hæmorrhoidum fluxum supprimi, scribit, in iis nempe qui sanguinis profusio imbecilliores non fiunt dum purgationem hanc, non morbum habent, ideoque curari quidam cum sanguis exitum non haberet, inclinata in præcordia ac viscera materia, mortalis & gravissimis morbis correpti fiunt, id Hippocrat. sect. 6. aphor. 22. specialiter de hydropis & phthiseos periculo edixerat, atque lib. 4. Epid. in fine Alcippum insania, & lib. 6. sect. ph 25. multos pleuritide, peripneumonia, phagedæna, furunculis, terminthis, lepra &c. correptos fuisse scripserat. Prout & Galenus hydropis lib. 2. de Natur. facult. cap. 8. melancholiæ, insaniæ, intercostalis inflammationis, morbi renalis, vomitus sanguinei, hæmoptyseos, paraplegiæ & hydropis lethalis cap. 6. de V. S. adverf. Erasistr. mentionem fecit. Sic etiam lassitudinem, sanguinis, & tandem paralysin ab hæmorrhoidibus, quæ maximo cum fructu singulis mensibus fluxerant, subsistentibus, fuisse insecut., Guil. Fabricius Hildanus cent. 2. observ. 11. recensuit; exemplum etiam mictus sanguinei a fluxus hujus cessatione Th. Reinesius Epist. 44. ad Nest. protulit; hydropis autem Joh. Rhodius cent. 3. obser. 5. hydropis atque mensium obstructionis Frid. Loßius lib. 3. obs. med. 2. & arthritidis obs. 24. insaniæ Zacutus Lusit. prax. med. adm ir. lib. 1. obs. 51. hæmoptyseos Amatus Lusit. cent. 2. cur. 13. & cent. 5. cur. 3. Cum enim sanguis ille per hæmorrhoides evacuari solitus vel quantit. te, vel qualitate etiam peccet, violentiori illa suppressione in corpore concervatus & turgescens, quacunque data porta, ex tum. olitur, aut etiam impuritatis us suis viscera inficit. Fuisse autem radicem illam, ab Empirico commendatam, ex Cichorii familia, facile credi potest, quam nempe hamorrhagias sistere ab aliquibus credi, alii jam m tarant; quos inter D. Joh. Schroderus Pharm. Med Chim. lib. 4. class. 1. cap. 96. & D. Frid. Hoffm annus in animadvers. Quod vero in ipso n tivit tis B. Mar. æ festo colligenda esse præcipitur, si quis diem illum simpliciter inculcare voluerit, vix à superstitione immunis erit censendus: secus veró si virium tantum vigorem, qui sane in illo autumni principio non omnino deesse deprehenditur; id quod Schroderus voluisse dici forte debet, cum in sua exaltatione collectionem designat; licet idem lib. 1. cap. 33 cichorii radicem eas inter, quæ vere colligendæ, repo'uerit. Poppius autem, sole cor Leonis ingresso, integram cichorii plantam acervo formicarum impositam, in quo flores rubicundi evadant, pro miraculo ideo habiti à Jo. Bodæo a Stapel, quod t men eximere studuit D. Sim. Paulli class. 3. quadrip. botan. cap. de cichor. & spiritui formicarum acri, juxta cum Poppio, adscripsit, commendat. Aliis tamen virtutem illam non simpliciter cichorii radici, sed cujus flores albi sunt, & quidem certo tempore collectæ, tribuere tantùm libuit; hinc varia, mere tamen superstitiosa, in collectione observanda, in Practica MS. Petri à Castro præcipiuntur, mediam nimirum horam ante solis o. tum eligi debere, unico tractu integram pl ntam evellendam, idemque circumcirca terram novo cultro, cujus manubrium sit nigrum, prius esse excavandam. Aliud pro superfluo illo fluxu admirabile, uti vocat; inque se ipso expertum secretum Dominic. Auda in secret. libello, radicem sc. licet Caryophyllatæ montanæ maj. rotundifoliæ in vere collectam & adpensam commendat. Quorum Amuletorum virtutem in casibus & debita cum cautela adhibitam non prorsus neg verim; quo tamen modo operationem suam perficiant, non omni caret obscuritate. Licet enim Cichorio insint particulæ, præternaturales biliosi sanguinis motus compescentes, aut etiam alios impuros, crassos, acore vel acredine mixtos humores, qui liberum sanguinis motum impediendo, ejusdem per loca illa effluxum fovere possint, quæ a Galeno sub nomine sanguinis crassi feculenti proponuntur, alterantes; & licet porro in Caryophyllata virtutem vasa nimium hiantia adstringentem, serosioremque sanguinem balsamico suo sulphure & sale emendantem agnoscere agnoscere teneamur, hasque etiam per poros corporis intromissas, & cum sanguine totum corpus permeantes, operationem su. m peragere posse, vix quisquam diffiteatur, tantum tamen effectum ex iis subsequi merito admiramur, si, paulatina exhalatione sic suadente, intromissarum atomorum paucitatem consideremus, cum tamen ipsa in substantia, & quidem large satis similia in corpus adsumpta eandem vix non exserant. Nisi forte hic digestio in ventriculo subeunda nativas, virtutes multùm immutet, antequam sanguini commisceantur; id quod, præcipue cum tenuiores, subtiliores & certo respectu præstantiores solum per cutis poros ingrediantur, at; immediate cum sanguine uniantur, imò & quandoque per fortiorem in periapta similia fiduciam, à tot observandis in collectione & præparatione ceremoniis non parum excitatam, in actione roborentur, ab externe adpensis non adeo erit pertimescendum. *Joh. Georgii Sommeri.*

An fluentibus liber aliter hæmorrhoidibus liceat uti cathartico?

Dubitandi ratio inde proficiscitur, quod purgantia turbent, aperiantque, & hoc pacto ampliorem profusioni sanguinis videantur aperire fenestram. Contra, humorum acrimonia interea suadet catharticum, ne illi incubitu longiori hæmorrhoidas patefaciant largiùs. In hoc bivio, tutius purgari, quam abstinere, docuere me experimenta. Fuere enim ex ægris meæ fidei commissis, qui menstruis ejusmodi evacuationibus vexati, cùm viderent se tandem deliberari non criticis, sed symptomaticis his excretionibus, opem flagitavere, quibus ego frequenter infuso rhabarbari succurri; observans ternis alvi solutionibus, inter purgandum vix tantum cruoris effundi, quantum una vice extra purgationis tempus excerni solet, immo sæpe in ipsa purgatione nè guttam sanguinis profluere, aversa alio humorum rodentium acrimonia. Sed quid audendum, si evacuatio menstrua fœminis propria ultra debitum perseveret? Nec hic formidandus rhabarbari usus, quanquam providentius incedendum. Nam alia purgantia plerumque hic infida sunt, & ab eclecticis certum periculum. Quoties autem gravidæ supervenit fluxus hæmorrhoidum, ut fit quando-

que,& is nec quiete, nec leniter adstringentibus sistitur, ægra interim quotidie languidiore, ambiguum est, utrum rhabarbaro sit; sed certum, potius istuc veniendum, quam cum evidenti periculo vel fœtus, vel puerperæ, vel utriusque rem naturæ beneficio permittendam. Qui fortioribus hic insistit, raro ita circumspecte rem transiget, ut non alterutri immineat exitium. *Ol. Borrichii.*

Hæmorrhoidum cæcarum & apertarum remedium

Illustri cuidam Viro, cui ante moderatius ad Uncias sanguis ex hæmorrhoidibus fluxerat, jam nescio qua sanguinis acrimonia vel viarum laxitate ad libras manat ad animi fere deliquium. Tentata ad revulsionem venæsectio, aliaq; remedia solita advocata, sed frustra. Tandem præsens auxilium grana Granatorum succulenta subministrarunt, quibus masticatis succoque deglutito cessavit periculosus sanguinis fluxus, cujus idcirco remedii certitudinem, sæpius in se factis experimentis, deprehendit Hafniæ.

Ad hæmorroidas cæcas amuletum suum mihi per literas revelavit Gothæ Medicus Doctissimus D. Georg. Wolffgang. Wedel. Est fabariæ radix recens, dorso intra scapulas appensa, nodulorum numero tuberculis mariscarum respondente, sive ulla alias superstitione, varia circumstantia. Vidit inde effectus stupendos & mirabiles, neque unquam illum frustratus est eventus, nisi ubi inveteratum malum in verrucosum jam fistulosumque declinavit. In cristis tentare volui. Non successit. Forsan moræ impatientes sunt nonnulli. Statim remedii vim poscunt.

Amuletum contra Hæmorrhoides cæcas, mariscas, condylomata certissimum.

Quæ de Amuletis vulgo scribuntur, raro admodum explent authorum effata, si ad experientiæ amussim judicentur, ut fere omni exciderint præconio. Laudetur Hartm. in Epilepsia Sambucus in salice crescens; extollat radicem Rheumaticam Dodonæus, maneant Dioscoridi & Scaligero vermes Dipsaci in Quartana: stet sua laus in Hæmorrhoidum dolore Linariæ, Scrophulariæ, aliisq; in peste & variis morbis Periaptis. Hoc Amuletum firmo stat talo, & sine ulla superstitione, temporisq; vel loci observatione Medicum juxta ægrumque exhilarat. Quoties à partu difficili Mariscæ infelices vexant & torquent puerperas? Quàm urgent sæpe dolore etiam fluentes hæmorrhoides? Quot dantur Hypochondriaci, quibus eo derivatur mali sentina? Omnes in hoc inveniunt auxilium. Linariæ pinguedine non raro exasperati dolores, (neque enim pinguia semper patiuntur tubercula hæc) Crocus Metall. Magist. Saturni, Antimon. diaph. album Græcum, cum aliis remixta pigre se utplurimum gerunt. Soli tot seculis ignorato huic amuleto manum dat molestissimum malum. Neque enim ullus author vel gry quidem de illo meminit. Et ne lectorem curioso hoc medicamento excludam diutius, Fabariam seu Telephium illud esse, publice jam propono. Sin observationes desiderentur, ut fides fiat laudibus, ex plurimis hæc sint loco pignoris. Serenissima persona, matronæ plurimæ illud expertæ, post exantlatum partum novos dolores ab his tuberculis passæ. Vir primarius, cum hypochondriacis pistrinis conflictaretur Symptomatibus, fluentibus Hæmorrhoidibus tubercula experiebatur summe dolorifica, reliquis omnibus, ipsaque linaria incassum tentata, unica nocte ab appenso amuleto nihil de iisis sensit reliquum. Vir Reverendus illuc... devexatus, ad stuporem levamen percepit. Taceo plures, qui sedere nequiverunt, nec stare frustra macerati à variis unguentis, linimentis & aliis externis. Appenditur vero radix Telephii recens, (vel aliquot saltem nodi, prout nodi ipsi plures vel pauciores in ano protuberant) cum filo in dorso inter Scapulas. Simul cum marcescente radice, tabescit & evanescit omne tuberculum. Usus alias externus hujus plantæ ab officinis hactenus fere exclusus, tum à maculis à lue venerea relictis, teste Solenandro in Consil. tum in venenis extrahendis non est contemnendus. *Georg. Wolfgang. Wedelii.*

Consilium pro Sereniss. Rege Poloniæ diuturnâ Ani Hæmorrhagia laborante.

Ad consilium de syndrome morbosa S.R. Majestatis, a 15. annis jam quasi habitu. li facta & à Serenissimo propter continuas peregrinationes neglecta, & sic derelicta, deque cura in præsenti periclitanda, postliminio ego, cum Domino Collega, accedens, quasi post vulneratam causam remedium facturus, ad paucas septimanas, pro fide mea in S. Majestatem nihil supra naturæ vires spondeo; sed ne propendentia hæc mala, in illa fistularum, spongiosarumque exulcerationum utplurimum incurabilium pericula cum tempore erant, vel matrimonii ratione, robur partium relaxatarum & exsolutarum reparandum intendo, munitus Dictatura Hippocratis: Quæ longo tempore afflicta sunt corpora, sensim & longo tempore reficere oportet; protestando, ne plus, quam suffecerint vires, quæ solæ sunt medicatrices à nobis earum ministris medentibus exigatur. Præsens enim virium inventarium & parcum curationis nostræ beneficium exhibet, quos effectus post se reliquerit effusissima & inordinata ani hæmorrhagia, anno 35. ad 36. fiunt impetuose ruens, quæ nectaris vivifici syrrhoen (quæ est spiritus, sanguinis & caloris naturalis communio) solutis repagulis, solvendo omnium actionum vitalium & naturalium promptuarium & liberalem arcam, cor, hepar, & compaginem venosam & arteriosam exhausit immodice. Cum natura certe omnem hujus sui thesauri profusionem, tanto magis, tam impetuosam & deleteriam, horreat; cique nihil esse possit [illegible] præter copulam sanguinis & spiritus, quem ducendo vivimus.

Causam hujus profusionis cruentæ [illegible] nescio, quo Dei vel amanuensis naturæ supplicio, è labe hæreditaria & quasi congeniali acerrimi & terebrantis fermenti, sive salis anastomotici universo sanguini, & officinis sanguificantibus ita congenitam, ut non tamen fixa & in mortem durabilis sit, esse puto, ea de causa, quod tres ad unum omnes Regiæ Familiæ Serenissimos Fratres, quos ego novi, hæ-

cruentatione laborasse, & tamen tandem cum tempore suæ maturitatis, etiamsi non penitus liberatos, tamen maxime alleviatos fideli observatione cognoverim. Quam causam insimul esse puto, cur sanguis per se & quatenus sanguis, nondum sit factus corrosivus; alias immutabilis in vitam sic permaneret; sed quod cognata & prona in talis acrimoniæ genituram, viscerum confermentatione, nutricationi destinati, & sanguificandi liquores dulces, & non paucæ illarum partes immutentur in hostilia & exosa delicatissimo sanguini fermenta, & quasi novæ quadam superfœturæ superaddantur, sanguinem sua paroxysmi periodo, nempe nova subinde ebullientis hujus & confusi fermenti occasione, in spumas dilatando, prout in omni fermentatione fieri solet; & sua sic ebullitione in corpore & venis alias exhaustis plethoram mentiente, una cum suo vehiculo acri ad infima hæc & ignobilia per naturæ impatientis orgasmon deturbato, longa annorum familiaritate hospitando in his partibus, & furente impetu venarum januas perrumpendo.

Huic virulentiæ suas vires addunt ingesta; siquidem hæ coctionum officinæ, hæreditaria, annis tamen mitescente labe, pronæ in talem acetosam acrimoniam, more antiquæ ollæ acetosæ, cui quicquid infundis, acescit, quæcunque è dulcium vel meracioris vini potu; vel cupediarum, vel aromatum (quæ omnia male fermentata & digesta in spiritus & salia acerrime resolventur) voluptuario, aut reliquorum calidiorum & acriorum proportionem caloris nativi excessive superantium frequentiori usu incipiunt, quia congenialia, degenerare ea magis faciunt in hanc acrimoniam, nutrimenti zizaniam, sanguinis incendium, venarum terebram. Unde tandem secundæ nostræ positionis, & illorum symptomatum ibi recensitorum, effectus; nempe tumoris, doloris, incalescentiæ, pruritus, tenesmi, & ex illo insolentiori, relaxatio & elongatio per continuos hos stimulos protrusi intestini, apertiones venarum hæmorrhodalium enascuntur, quibus facile succedit, pro sanguinis, per fermenti insolentioris vel remissioris occasionem, majori vel minori tumultu, insolentior vel benignior hæmorrhagia. Ea vero, quod jam ab aliquot annis, maxima ex parte evanida, parca & fere nulla sit hucusque, nec per vitam perennet, id caussæ esse puto; quod potestates seminales morbosæ per traducem in liberos translatæ, in parentibus aliquando illum gradum suæ exaltationis & nequitiæ morbosæ non sint assecutæ, ut fixum suæ pertinaciæ & in vitam durabilem characterismum signare queant, potius veluti horarii fructus, maturitatis tempora non expectantes in successoribus filiis per optimum ætatis & naturæ vigorem, quasi excusso jugo devictæ & interemptæ mitescant, & Medico spem curationis haud pœnitendæ faciant: vel sanguinis profusione usque in virium & vasorum deliquium depauperati, quod non defuerit quidem hactenus causa ad hunc tumultum arma & ignem conferens, sed vim natura priscam negaverit hactenus. Absque hoc si esset, utique sanguine sic & sedato, & composito non perseverarent tertiæ & quartæ positionis nostræ, nempe in hunc usque diem recidivantia levi occasione symptomata: Aurium pruritus, stillicidium ex earum & intestini recti venulis; acrimoniæ erodentis & prurientis hucusque sanguini cohabitantis satis fido argumento. Quæ acrimoniæ in aures, & maxime in anum proscriptæ, ejusdem semper importuni incolæ vellicando pruriunt membranas & vicinas musculosas intestini partes, ad frequentem, & vehementiorem, sed frustratum semper dejiciendi conatum, & hac stimuli frequentia, affluentis simul seri actu humectantis, ut & balneorum actu humidorum irrigatione motuque insolenti & indecenti ab Anno 43. non tantum laxatum & sequax intestinum rectum elongari cœpit, sed violentia illa excessiva, à membrana mesenterii, à qua intestina suspensa tenentur, nonnihil avulsum & extrorsum delatum hucusque propendet, nec sua sponte amplius facile in locum naturalem remeat. Nam etsi musculi, partibus genitalibus communes, intestino appositi sint, anum leniter retragentes paulatim, tamen soli non sufficiunt, eoque minus, quando per prædictas insolentias jam relaxati procidunt quasi resoluti. Cujus relaxationis & resolutionis commune malum (siquidem communes sibi & subsidiariæ sunt musculosæ genitalium & intestini recti partes ut & sphincteris) compatiuntur genitalia, & una cum aliis occasionibus ideo quasi resoluta & imbellia, & alia nunc positionis nostræ sextæ indigitata symptomata.

Inter quæ & reliqua omnia, equidem suspicor causam quandam corrosivam ad intimiora sanguinis penetralia habitualem fore, uno eodemque sero, sive lixivio acri, similiter graveolente tam per venas Hæmorrhoidales, quam aurium terebrante, eoque confidentius, quo minus per tot medendum tentatas curas, ne recrudesceret hoc malum per annos, in hunc usque diem quicquam fuit expeditum. Nam etsi non nesciam aurium illas fœtentes & prurientes stillas sæpenumero degenerante aurium stercore (habent enim illæ & quælibet partes sua privata & peculiaria stercora è domestica sua digestione) in fœtidum liquamen, digestiva facultate auris errante, excerni: attamen digestione auris stercoraria per convenientia medicamenta semel & solide rectificata, postmodum raro aut nunquam recruduisse in tam fœtidas & acres sordes, observatione certa constat; quæ ideo in contrarium suspicionem bene fundatam facit illius pertinacioris miasmatis è sanguine, quod famosis decoctis & aliis generosioribus medicamentis (sanguine in hunc diem impuro, ut ex fructibus apparet, subsistente) malum hoc per annos alleviatum quidem, sed in hunc diem nunquam totaliter sublatum fuerit; quæ omnia simul & semel Hæmorrhoidalis stillicidii una cum aliis occasionibus causæ sufficientissimæ, eæque constantes in mortem esse possunt, præsertim sibi invicem indissolubili tot annorum connubio sic nuptæ firmiter.

Unde prognosis mea (faxit Deus sit falsa) enascitur sub fronte consilii mei prolata. Nempe corpus & robur hujus sanitatis esse neutrum, cachecticum, exsolutum, ut merito huic valetudini à divina misericordia apprecari debeamus, ut hæ, incremento ætatis, decremento virium, partes relaxatæ (quibus sinum aliquem fistulosum etiamsi non amplum, ob stillicidium

licidium illud constans, in cannis exilium venarum (subesse metuo) in illam soliditatem cogi & muniri possint; ne, quod in his partibus tali occasione fieri non insolens est, majores, latiores, erosiones & cavernæ fistulosæ, una cum spongiis ex impuro semine & sanguine hæmorrhoidali adnascentibus, in loca hæc impervia, & ideo male medicabilia, annorum decursu, tandem putrilaginem gangrænosam & lethalia pericula inducant.

Prognosin hanc meam excipit curatio, quæ cum malo ultra 15. annos inveterato debeatur, chronica etiam, & per tempora repetendi & continuanda necessario erit, nos præservativam pauco harum septimanarum spacio intendimus, eamque ob inveterati mali pertinaciam omnes medicinas deludentem, annuatim bis vel ter, si possibile erit repetendam.

Et siquidem negari non potest universum horum affectuum eluvium e sanguinis vehiculo livelatice (ὀχήματι τοῦ αἵματος) in salinum lixivium causis supra dictis contemnentato, & quasi habituato, promanare, naturæque metastasi, hujus lixivii partes acriores sequestratas & proscriptas huic hæc & auris & Hæmorrhoidalium venarum emunctoria elegisse, & ex antiquo familiaria & fere quotidiana sibi fecisse, mala eaque cum εὐφορίᾳ potius, & periculo ægri conjuncta erit, ideoque sui vel minorationem vel omnimodam ablationé significare & indicare. Quapropter quibus modis & mediis harum indicationum cura expedienda sit tuto & jucunde (siquidem in affectu hoc inveterato cito id præstare impossibile est) sincere inquirendum & decernendum est.

Meam mentem salvo cujuscunque judicio, pro conscientia sine affectu hic explicare debeo scriptotenus. Urget enim Serenissimi Regis, Domini nostri Clementissimi obsequium & necessitas, tot medicinis apud exteros exercitati, antiquum nihilominus obtinente morbo, circa quem nostræ curationis solo hoc fine fit Consultatio.

Indolui certe sæpe mecum, quoties infausta molimina & medicationes factas vidi morbis & causis morbificis intimius in ipso sanguinis thoro hospitantibus, per illa δραστικὰ præsertim pharmaca, quæ alvum & intestina turbando, naturæ constitutivos & bonos liquores, vitæ furto in fœtidum, variegatum & cadaverosum liquamen æque in sanis ac ægris indifferenter solvunt, & tale quid in corpore non inveniunt, sed faciunt & abradunt, nulla ægri, vel saltem perfida & momentanea alleviatione, quamvis lenitiva illa ἐκκοπρωτικά præsertim balsamica, eaque specifica, quibus ipse utor, quotiescunque ignava est alvus, & specifice purgandum est, è civitate & administratione medica, hac mea cautela minime proscripta esse velim: cum tamen altiores medicaminum potestates, non purgantes, sed mundantes sanguinem desiderent hi penitiores in universo corporis & sanguinis habitu affectus, eo modo, quo maculæ linteo nec lacerato nec destructo, sed mundato & integro illo per saponem eluuntur, vel illo modo, quo lues venerea, mundantibus sanguinem per sua cohobia repetitis, tandem sanguinis suoque vehiculo eluitur, quo nomine cæteris nihil proficientibus, nec attentis, generoso suo specifico mundativo Dominum Berigardum plus profecisse constat, quam cæteros omnes cauterisantes, phlebotomantes, purgantes, urentes, secantes, curando eo minori ægri damno & periculo, quo majori, non tantum generosa acria, stimulantia, aperientia cathartica irritando intestina, venas Hæmorrhoidales aperiendo, earum fluxum promovendo, sed & leviora, laxativa (monente Platero p. 717.) nonnunquam intempestive adhibita, subdole talia damna augent, ideo, quod cum saltem alvum laxando movere credantur, cum etiam abstergente vi aliqua & adversa naturam ad excretionem sollicitent, nec tanta in illis sit humiditas, vel aliqua unctuositas, ut sic alvum vehementius laxando, solvere possint; superpurgationes, ut in cassiæ & mannæ exhibitione sæpe fieri solet, nonnunquam pariunt.

Dubium hic mihi moveri video. Ergo, siquidem penitius illa integris viribus non pertingunt brevi quatuor horarum spacio, quibus alvum laxant, & sic se penitus expediunt Purgantia, turbantia; Itaque sanguinis vitium & crimen, sanguine piandum est.

Homicidis hæc lex, etiam ante legem Decalogi, statim post diluvium, ob summam sanguinis & vitæ reverentiam scripta est, non Medicis. Dominus Deus enim creavit non phlebotomiam, sed medicinam; & sapiens non abhorrebit ab ea; ab illa vero natura ipsa, ut supra scriptum, horret, in corpore inprimis & aliàs exhausto, exsangui & exsucco.

Innocens quippe semper sanguis (nisi in gangræna & lepra morbis incurabilibus) est, & quatenus sanguis per se nunquam peccat, ideoque sui ablationem non indicat; quin potius necessarius æque ac humor in oculo crystallinus, constitutivus & primarius integritatis vitalis liquor & vitæ sedes est; sed aliena & peregrina fermenta ipsius vehiculum vivum seu partem coëssentialem, individuam ab ipso, nisi per morbum & mortem; laticem nempe sanguinis contaminantia parva quantitate, tales acores & acrimonias de sua indole, & earum postea effectus fabricant, cum teste scriptura & experientia quotidiana parum fermenti totam massam fermentare possit, quorum fermentorum vis & potestas in natura & tam generandis, quàm curandis morbis fundata, ad seculum usque fratris Basilii Valentini & Paracelsi stetit neglecta: Olfecisse illam videtur Hippocrates suo tempore; qui non calidum, neque frigidum (quæ potius effectus & producta symptomata non causæ sunt) sed Acre, amarum, & salsum & alia innumera (videlicet fermenta incognita) morborum causas, easque non phlebotomandas aut purgandas, sed Commoderandas & Concoquendas dicit sect. 1. de prisca medicina pag. mihi 22. & Claudius Theodatus, insignis Helvetiæ Medicus, lib. 3. Panthei sui hygiastici cap. 2. pag. 11. Neque demum sanguinis vitium, venæsectionem indicat. Si enim intemperies sit facta, alteratione in contrarium curabitur, si putredo;

quatenus talis, non curatur venæsectione, sed suis idoneis remediis, putredinis causam & generationem tollentibus.

Specioso, ideoque Græco, verbo plethoras, quod nimietatem sanguinis denotat, prætexunt phlebotomi, sanguinem nimium esse profundendum, ne ipsius moles retenta, spiritum vitalem opprimens, apoplexiam, vel subitaneam vitæ præfocationem, vel alia similia, non sine metu periculi inducat, maxime cum Sua Majestas habeat hepar justo majus, & ideo copiosiorem justo sanguinem generans. Insuper siquidem hæreditaria familiaritate natura erraret nimis, & sanguinem hospitio suo per incompetentes scalas, nempe ignobilia hæmorrhoidum loca præcipitaret, per phlebotomiam revulsoriam eundem amice revocandum & postliminio invitandum esse in pristinum hospitium.

Bona hæc essent, si, prout satis speciosa sunt, æque satis fida essent. Quam speciose mentiatur nimietatem sanguinis sive plethoram dictam, & Medicis sic imponat illius ebullitio, è diversis fermentis exterius sanguini advenientibus, pluribus causis occasionalibus externis (etiamsi per aliquot interstitium sedata quiescat) denuo in spumam & rarefactionem majus quærentem spatium irritata, non tantum ex supra dictis patebit; sed & è scripto meo nuper publicæ censuræ, & securitati valetudinis Regiæ dato, à nemine quidem refutato, sed oppresso. Ne longus sim, consultationem hanc non commentarium scribens, peto me dextre intelligi exemplo ollæ non plethoricæ, sed ad dimidium cum cerevisia nondum fermentata repletæ. Injice particulam fermenti, quæ antea semivacua erat, plethorica jam facta supereminet; Venam ipsi seca, laterem lavabis; aufer, vel non da fermentum, non erit plethorica amplius, & parum illud, quod habet cerevisiæ nondum fermentatæ suis terminis facile detinebit.

Et quomodo Sua Majestas potest esse plethorica, quæ à juvene fere continuo stillicidio Hæmorrhoidali in tantum laboravit, ut tot annis inopiam illius sanguinis tandem etiam uxoratæ Suæ Majestati, per sedulam prophylaxin, Dei extraordinaria benedictione, intra servitiorum nostrorum sexennium, cohibendo illius diluvium, hucusque vix reparare potuerimus? Cui accedit fluxus denuo modernus excessivus ab octo his mensibus præteritis, fere 16. septimanis indies continuans, non sine notabili & præsentissima virium vitæque depauperatione. Certius itaque est, hanc depauperationem realem magis esse cum vitæ furto conjunctam, quàm illam imaginariam plenitudinem, oppressuram tandem spiritum vitalem superius prætextam.

Venæ sectionibus itaque semper prætexta illa plethora, sive nimietas sanguinis, cum nimis magno Suæ Majestatis hepate petit principium, id est, in quæstione adhuc est, An sit? Ridiculus forem, qui retinendi illius nectaris vivifici Sanguinis ergo, & in favorem meum, qui ab ejus perditione semper sum alienissimus, mihi prætexerem Serenissimum habere è contrario hepar nimis parvum. Pari enim fiducia id asserere possem hoc argumento: Quis nostrum hepar Suæ Majestatis vidit? an nimis magnum pro phlebotomis, an vero nimis parvum pro me, sanguinis abstemio, sit. Blasphemus forem in Deum æquissimum conditorem, & ejus amanuensem naturam, quæ, nisi ideis erroneis, sub plasmate deviaverit in monstrum, nihil facit nihil minus, nec in quanto aut quali abundat, nec deficit, nisi, ut dictum, errans in monstrosis.

Revulsionem speciose prætensam quidem, sed e nugis Galeni loquaciter delirantis natam, non tantum irritam, sed & damnosam, & frequentius repetitam periculosam, æstimo. Certe curiose & officiosissime prætexta cautela venæsectionis revulsoriæ his annis non neglecta; sed ad minimum annuatim quater celebrata, & à Sua Majestate, me toties contradicente, fideliter fuit admissa. At certe non satis bene in hunc diem liberat suam fidem, quam de commoderando tandem & continendo sanguine luxuriante & exorbitante toties magnis promissis fecit. Ex post facto irritam se esse, satis in contrarium docet.

Et quomodo sanguini ad peremptoriam Medicæ revulsionis citationem, dicam & locum scribere possumus, qui privilegio speciali vitalitatis in circulum & seipsum rediens, cum spiritu suo hospite nullius loci & temporis leges respicit, neque locum standi ullum in universo corporis foro agnoscit?

Revulsio insuper quam damnosa sit in viris æque ac mulieribus, gravidis præsertim, una eademque ratione constabit sequenti: Non est negandum ex hac aliquando momentaneam fieri alleviationem symptomaticam, dum scilicet natura studiosa sui thesauri conservatrix, hanc meram sanguinis & virium extractionem exhorrescens, & hanc ruinam sibi procuratam præsentiens atque formidans, non raro præfatorum symptomatum mitigationem tremula molitur; sed pacatio illa momentanea vires è causa radicali permanente resumens, persolvenda est crudelioribus subsequentibus symptomatibus. Nam etsi vena cubiti tota posset evacuari (quod impossibile) tamen mox iterum totus cruor, in se & circulum rediens, æquaretur per totum venarum contextum. Unde vanitas revulsionis & derivationis famosæ cuivis liquido apparebit.

Quàm damnosa sit in fluxu vere Hæmorrhoidali excrementitio, citra necessitatem facta, inde liquet. Quo natura vergit, eo ducere convenit sequacem medicum. At natura sub fluxu solito Hæmorrhoidali excrementitio, studio sanguinem Hæmorrhoidalem excrementi loco, è consortio venarum vitali proscripsit & damnavit, recte agens, & cum tolerantia ægri. Depletæ ergo per phlebotomum superiores venæ, vacui impatientes; in momento, undecunque, qualemcunque etiam excrementitium jam, & mortuum cruorem ad se revocant, & proscriptum semel cadaver in totum retrahunt, bonoque & vitali denuo confundunt. Prout & menstruum suo tempore & ordine digesto in exitum dicatum, & sic cadaveratum eodem modo in venas inanitas, fuga vacui allicitur. Quæ communio sit vivis cum mortuis, vel in rejectamentum semel & plene à natura provida destinatis,

ille

ille referet, qui excrementa denuo delibando, ventriculo refectionem & gratiam se facturum inepte sibi pollicebitur. E tam frequenti ergo confusione heterogeneorum cum homogeneis, excrementorum cum vitalibus suis, quid boni sperandum tandem, illi norunt, qui tales sordes purum putum sanguinem inquinare, eundem turbatum & contaminatum, in vitis pro indole deturpati nutrimenti nil nisi malum corporis habitum; in mulieribus præsertim gravidis & lactantibus, nutriendæ soboli infectum & deleterium nutrimentum ministrari, & sic vivacitati præjudicare sat fido ratiocinantur argumento.

Quæ omnia æquis rationibus deducta, cum futilitatem, damna & pericula futura ex insolentiori abusu talium magnorum & generosorum subsidiorum nobis non tantum minitentur in futurum; sed & impræsentiarum, pro sperata melioratione deteriorationem, nec nimia reparationis incommoda & remoras faciant; talium usus liberalior, extra urgentem necessitatem, restringendus esse videtur ad mitiora; & sanguini mundando, non simul & semel cum fermento morbifico ejiciendo, specificaque dote per naturam destinata; nec ideo ad quasvis animo obrepentes indicationes virium vitæque exsolutiones, per electiva illa purgantia & phlebotomias, sæpius ac par est repetitas, sensim sensimque cum tempore cumulentur; suspecto & inviso epilogismo Hippocratis ad Democritum: Omne solutivum deprædari de viribus & substantia corporis nostri. Sitque eodem Hippocrate Dictatore, (in fragm. d. purgat. remed.) fœda calamitas à pharmaco purgatorio hominem interiisse. Ne, quod Deus avertat, in eosdem nostros errores, eadem tandem, sed infelix plangat nænia, quam in memoriam facti, & præmaturum obitum Serenissimi Principis Ferdinandi, Hispaniarum Regis Fratris in Belgio, versu sacravit Janus Walhornius D. Regis Hispaniarum Consiliarius:

Quid multis fidis Medicis, Dux optime? multum est
Si fidas uni, cætera turba nocet.
Nonne vides toto vacuari corpore venas.
Hic secat, hic urit; crescit ab arte malum:
Imperatorem medicorum turba peremit;
An medicos medicam credis habere manum?
Pauca dabo tumulo: Jacet hic, Dux optimus, in quem
Nil potuit Mars, dum corpore sanguis erat.
Quod Mars non potuit, Medici potuere secando:
Sic Mavors ipso fit minor Hippocrate.

Spero nemo bonus pio huic zelo indignabitur, si, (quod solemniter protestor me dicere de tiis, parcere personis) pro scientia & conscientia mea, de sanguine & inquilina huic vita suæ Majestatis liberius & fidelius dixerim, scripserim.

APPENDIX.

Consultationes Generalis Pro speciali & moderna affectione Majestatis Regiæ.

Explicatis sic affectionibus suæ Majestati familiaribus, nempe solito hæmorrhoidali eoque sæpe excessivo fluxu, pruritu & stimulo intestini recti, cutis universæ, aurium, si quidem uno ore Dominorum collegarum in confesso est, propter hæreditariam hanc affectionem hæmorrhoidalem totum quasi hominem esse morbosum, necessarium itaque videtur, totum hominem immutandum & quasi renovandum à spurcitie illa salsa, sanguinem in tales tantasque ebullitiones, & quasi profluvium ruptis venarum aggeribus, in tales pruritus scabiosos universi corporis, aurium, intestini recti, & stimulos ejiciendi & excernendi continuas irritante. Quod per modum insensibilis restaurationis & mundationis per vices pro singula nova ebullitione me clandestina & pia quasi fraude Serenissimi impatientiam præveniendo, integro quinquennio fecisse nuper in apotheca confessus sum, prout & est res facti. Ita certe ille modus hactenus (Deus novit cujus impedimento) ab anno cum dimidio posthabitus, morbo & causæ huic morbificæ licentiam & tandem insolentiam fecit: quam tantopere habituatam, vix eodem temporis spatio in pristinam æqualitatem & continentiam, quam sic connivendo excessit, lente & cum securitate suæ Majestatis reducendam, postea verò obtentam Dei gratia sancte in posterum & sic sanitatem custodiendam esse existimo.

Qua methodo & quibus mediis Dei benedictione imprimis hic finis obtinendus sit, siquidem nostra medicorum consilia (charta ideo consignata, ut certa & immutabilia in uno eodemque hoc casu sint & maneant) singula ab invicem cum discrepent? Quam sanitatis & valetudinis curandæ securitatem nunc & in posterum è tali tantaque discrepantia sua Majestas habebit? Dicam pro captu meo & fide in suam Majestatem, salvo meliori cujuscunque judicio, pace & veniâ singulorum.

Cùm prout in bello, ita in curanda valetudine, verba non spectanda sint (medicina enim est ars, quæ facere, non dicere docet,) necesse est, ut sua Majestas & omnes benevoli suæ Majestatis, in id summo rigore incumbant; ut ne in posterum sanitas pluribus plurium medicorum, iisque diversis & verbosis consiliis detineatur dubia & anceps negligatur. Sed post consilium cujuscunque singulum, medico per illud suam promittenti curationem, sua Majestas serio demandet, ut viam illam, quam semel elegit in consilio, ambulet. (2.) ut tempus, quod sibi medicaturus eliget pro cura, & modũ curationis illius interturbari non permittat, ne medicus habeat, quod excuset, sed facienda faciat. Secius si fiet, inter consultationes multas multorum medicorum aliter fieri non potest, quam quod dictum & factum est, multitudo medicorum perdidit Imperatorem. Quo nomine suæ Majestati fideliter hoc suaderem, ut nec mihi, nec ulli suorum medicorum amplius credat, in quacunque etiam morbi specie peroranti aut discurrenti; sed in posterum medicos suos singulos mutos esse velit, & solum factores tales, qui, ne verbum mussitantes curatione reali positiva diversorum morborum reales in aliis prius præstent curationes, de quibus realiter & feliciter præstitis sua Majestas nunc & in posterum assecurata esse possit (quod tamen Deus avertat) cui medicorum, & in quibus affectibus tuto & cordate citra ambitum talium consilio-

rum & disceptationum vitam & sanitatem concedere possit.

Si quidem autem in hac familiari suæ Majestatis affectione duabus vicibus fidem meam intra duo decennii decursum, per Dei in primis singularem benedictionem probasse me eousque puto, quo, me non audito, illa suæ Majestati facta est dubia; itaque pro illa reparanda lubens meritoque hanc curationis provinciam ad duos menses, quos suffecturos puto, pro insultu hoc hæmorrhoidali Clarissimo Domino Doctori Davissonio trado, & illam, quam communibus votis apprecamur suæ Majestati felicitatem curationis fundatam in reali & prædicta demonstratione pro securitate suæ Majestatis futura, nec modo, nec in posterum invideo, reputando pro honore & felicitate mea; meum Evergeten (per quemcunque etiam fiat) constanter bene valere & feliciter agere. Qua libertate concessa, si quidem ea, nil nisi sanitatem & securitatem suæ Majestatis intendit, peto, ut, si res aliter, ac in votis esset, cederet, ut eandem & ego, & reliqui Domini Collegæ, quibus injuncta esset curatio, secundum tempus, modum & media curationis habeamus mutuam & communem, ne in proposita bono, quibuscunque etiam artibus, impediamur in posterum, imo hanc libertatem jure merito pro peculiari mea medendi ratione exigo.

Quibus præsuppositis, cum unica & sufficiens causa sit, sal illud corrosivum, plumosum, pruriens incola universi sanguinis, ex quo generatur postmodum frequens cutis pruritus, scabies vaga, cum pustulis hinc inde emergentibus, pruritus auris & anis, & in illis extremitatibus, venarum hæmorrhoidalium, & inde natus perpetuus excernendi, sed sæpe irritus, stimulus. Ego vero sanguinis & virium, vitæque diminutione curare non didicerim, sed medicamentis, quæ Dominus Deus creavit, & suis morbis destinavit; illum, qui adhuc superest, & quem in thesaurum vitæ reverenter adhuc custodit natura, ejus observantissimus minister, ego medicus studebo integrum conservare, & solummodo liberare ab importuno illo hospite, & hoste suo peregre adveniente fermento salso corrosivo: patrante effectus modo dictos & Suæ Majestati familiares, è quibus ultimo illa apertio venarum hæmorrhoidalium, & excessiva illa sanguinis, virium, vitæque profusio. Consistet itaq; mea curatio in totali sanguinis universi immutatione & renovatione, per unicum internum medicamentum eradicans sanguinis illius fermenta salsa, acria, uno verbo, vitæ ærugineni & zizania. Quibus liberatus non amplius ita ferociens, sed pacificus suis cancellis & officio debito se continebit. Illa tamen lege, prædicta sanguinis depuratio instituenda, ut si quidem fere biennio neglecta fuit, sub singula exaltatione sanguinis in novam ebullitionem paroxysmantis, quocunque tempore ea contingat, ad paucos dies ea repetatur eo usque, donec ea sanguinis & constans contingat continentia, quæ annuatim in posterum vernali & autumnali renovatione ad dies non multos facienda, contenta esse possit.

Hæc methodus medendi mea correctior ad Galenicorum regulas minime quadrans (cum illa non currat neque curet; quà gentiliter itum hactenus, sed quà fideliter eundum fuit) illud meum arcanum est, nunquam & nemini, nisi meliora discere recusantibus, per me absconditum; invisum equidem multis; sed orando, laborando, divina gratia, vigiliis, laboribus, itineribus, molestiis, persecutionibus tandem impetratum; nullius monarchiæ studio, sed solum juvandi proximum ergo quæsitum, de quo dator hujus luminis Deus in conscientia solus est testis; maxime cum tot annis praxeos meæ medicæ non tantum abominabilis illa paganorum medendi methodus, per tot & tanta martyria, à quibus benigna mater natura abhorret, sed & suspecta tandem fieri cœpit, cum per illam tot miseros ægros derelictos incurabilitatis subterfugio & excusatione frivola a medicis vexatos, tandem proscriptos & ablegatos ad balnea sulphurata, fontes acidos, salubres, vel prognosi vel diætæ tandem mancipatos viderim, & sæpe mecum ingemuerim; satius fuisse & non recepisse curandos ægros tali methodo, quæ tantum catalogum incurabilium morborum suæ incertitudini prætexit, quam tandem miseros & deceptos ægros gementes abdicasse ad talia subterfugia Christiana charitate indignissima.

Qui itaque hoc arcanum vult, orando, laborando, quærat & inveniet, quærens enim inveniet, & pulsanti aperietur, sed fideliter, & non nisi apud Deum, illo, quem mendavit, modo: per laborem & sudorem. *An. d. Cnoffelii.*

Medicamenta Hæmorrhoidalia.

Etsi fluxus hæmorrhoidum multoties salutaris esse, & à multis gravissimis morbis hominem liberare & præservare soleat, ob eamque utilitatem non cohiberi debeat; aliter tamen se res habet, ubi fluxus iste nimia frequentia & copia peccat. Quo malo cum S. Reg. Maj. Joh. Casimirus, ob copiam & acrimoniam feculenti sanguinis non raro, & aliquando sex vel septem septimanis, omni die vexata fuerit, fluxu vulgaria medicorum remedia spernente; nihilominus tandem adhibitis Cl. Dn. D. Cnoffelii medicamentis S. M. sæpius curata fuit, qualia sunt sequentia:

Emulsio coralliata Cl. D. D. C. in fluxu immodico hæmorrhoidum, pro S. R. Maj.

℞. Decocti hordei, aquæ spermatis ranar. destil. an. ℥ij. sem. melonum & cucumer. aa. ʒij. amygdal. dulc. excort. n. viii. F. l. artis emulsio simplex. Adde manus Christi coralliat. ℥ß. coral. rub. cum sperniola insuccator. ℈j. ocul. canc. præpar. ℈j. M. F. Emulsio coralliata. Hanc emulsionem S. Reg. Maj. per 10. dies continuavit, & ex solo usu hujus medicamenti convaluit.

Emulsio styptica S. R. Maj. in fluxu magno hæmorrhoidum, & menstruorum, cum metu dysenteriæ, ex præscriptione Cl. Dn. D. And. Cnoffelii.

℞. Decoct. hordei cum rad. serpentar. s. q. parati, aqua still. spermatis ranarum an. ℥ij. sem. papaveris albi & nigri an. ʒij. gland. immatur. n. ij. amygd. dulc. excort. n. vj. F. Emulsio Cui ... adhuc

adhuc adde gelatinæ C. C. ℥ß. miv. cydoniatæ ʒvj. magist. corall. butyr. ℈j. cornu mineral. fossil. gr. xv. extr. nost. sedativi gr. j. Misce. Semel hanc emulsionem S. R. Majestas eundo cubitum bibit, unde fluxus uterque cessavit, ut Medico amplius auxilio non indiguerit.

Oleum hæmorrhoidale.

℞. Rad. scrophulariæ ℥ij. chelidon. ℥j. herb. linariæ c. floribus m. ij. fol. hyoscyami, flor. verbasci an. m. j. spong. cynorrhod. n. iv. scarabæorum pilular. n. xij. olei spermatis ranar. ℔iß. lini in Sole albificati ℔ß. Facta maceratione adde succi cancrorum ℥iij. Bulliant lento igne, ad consumptionem humiditatis, fiatque fortis expressio, insolentur adhuc per aliquot dies. Mirum in modum lenit pertinacem tumidarum hæmorrhoidum dolorem, si calide applicetur.

Unguentum hæmorrhoidale D. D. C.

℞. Olei sperm. ranarum, hyoscyami, in quo rad. scrophulariæ sint coctæ, lini, (in quo prius scarabæi & porcelliones bullierint) a. ℥vj.

Quibus infundantur usneæ in ossibus humanis collectæ, vel loco hujus musci in tegulis domorum invent. ℥iß. æris viridis. ʒij. Insolentur per mensem, in vitro bene clauso. postea coquantur per mediam horam, oleum fortissima expressione separatum, interim asservetur. Jam.

℞. Aceti anodyni (ex acet. distil. flor. hyoscyami & verbasci, per infus. more consueto confecti) ℔iiß. lithargyrii opt. pulverisati. ℔iß. Stent in vasu terreo vitreato, per octiduum, quotidie bis vel ter, spatula lignea agitando. Hoc facto.

℞. Hujus infusionis lithargyrii q. s. & cum olei superius asservati an. p. æq. Fiat unguentum, sub continua agitatione, nempe, donec ambo concrescant, in butyrum quasi viridissimum.

Ad hujus unguenti jam parati ℥iij. adde axung. ursi ℥j. pulv. sperniol. nost. ℥ij. opii gr. ij. Misceantur pro S. R. Maj. in doloribus & tumoribus hæmorrhoidum.

Unguentum hæmorrhoidale aliud S. R. Maj. à Cl. Dn. D. Gnoffelio præscriptum.

℞. Butyri hæmorrhoid. præced. absque axungia ursi & opio parati ℥iij. rebis suillæ seu porci ʒvj. croci Martis nost. styptici, sacch. Saturni, sperm. ranar. nost. coagul. an. ʒij. M. F. unguentum. Memini etiam S. R. Maj. à gravissimo hæmorrhoidum fluxu quondam in Italia curatam fuisse, beneficio frustul. spongiæ in atramento (ex vitriolo & galla parato) intinctæ, & in orificium consuetum intrusæ. Pro interno remedio præscripta fuit & infusio ligni lentisci, de qua ter in die bibit, scil. mane, à meridie & vesperi, aliquando & in prandio, loco potus ordinarii. Ex relatione ipsius Reg. Majestatis, Domini mei tunc temporis clementissimi.

Mirabile remedium est illud, de quo Francisc. Osvv. Grembs M. Doct. (in lib. 2. c. 1. §. 5. n. 74. Arbor. scil. integr. & ruinosæ) scribit, quod sudor morientium intra linteolum collectus, & hæmorrhoidibus applicitus, fluxum sistat, quod remedium Archeum timidum reddit, qui ex natura sua mortem timet, ut propterea a furore remittat.

Pulvis externus hæmorrhoidalis niger.

℞. Sperniolæ simpl. nost. (ex oculis nigris præp.) cornu fossilis an. ℥ß. ʒij. aluminis crudi, vitrioli ad rubed. calc. an ʒiiß. gallar. immaturar. pulverisf. ℈vj. M. F. Pulvis. Usus ejus externus est, non solum in fluxu nimio hæmorrhoidum, sed & in quavis hæmorrhagia, maxime vulnerum, si gossypio exceptus, osculis venarum stillantium imponatur.

Pulvis alius hæmorrhoidalis ruber.

℞. Cornu mineral. fossilis, & labiis adhærescentis, lacc. rub. globulos. pictorum, musci crustacei ossium human. an. ℥. aluminis crudi, sperniolæ siccæ nost. ex ipsis ranis cum propr. sperm. parat. an. ʒij. M. F. Pulvis. Eandem habet virtutem & usum cum præcedenti, nempe externum, etiam in desperatissimis hæmorrhagiis cæteris remediis nihil juvantibus.

Pulvis hæmorrhoidalis internus, pro Illust. Princip. Razivvil.

℞. Coral. rub. præpar. unicornu mineralis seu fossilis, sperniol. sicc. simplic. descript. an. ʒij. sedativi nost. citrati simpl. gr. iij. essent. rosar. ver. odorif. gtt. vj. Misceantur in mortario lapideo, post dividantur in 6. æquales partes ad 6. chartas. In emulsione specifica seu aq. sperm. ranarum sumendas. Omnem hæmorrhagiam sistunt.

Amuleta in fluxu hæmorrhoidum.

Omnia illa amuleta quæ in hæmorrhagia narium & fluxu nimio menstruorum recensita sunt, & collo appenduntur, atque manibus tractantur, & hic locum habent.

Præ aliis à proprietate valet cingulum ex linteo urticæ crudo, (seu loco hujus cannabino) spermate ranarum insuccato. Item cingulum ex herb. bursæ pastoris recent. collecta. Muliercula in Russia, ad hoc negotium muscum terrestrem clavatum C. B. (quem & ibi plicariam vocant) sibi eligunt. Hartmannus in prax. chym. vult cingulum ex foliis hellebori nigri conquassatis recentibus, nudo corpori circumdatum, quo ipsemet feliciter usus est. Pelle leonis, si ei insideatur, hæmorrhoidum dolores efficaciter leniri, autor est *Jonston. de quadruped. hist. nat. p. 117.* Laudatur etiam:

Annulus stellatus Helmontii.

Quem Clariss. Dn. D. Christianus à Paulitz S. R. Maj. p. m. medicus, amicus & collega meus charissimus, ab Illustriss. Principe van Eggenberg dono acceperat, & S. R. Maj. Joh. Casimiro p. m. (me præsente) iterum obtulit; quæ R. Maj. annulum, exterius auro, absque igne ornari jussit, & per multos annos digito manus sinistræ gestavit. Annulus stellatus describitur *ab Helm. in libro de Lithiasi cap. 2. & in tract. super verba, in herbis, verbis & lapidibus magna est virtus.*

Quod cæteris nihil juvantibus (inquit Autor) si gestetur annulus, subito & in ipso spatio orationis Dominicæ omnes hæmorrhoides, tam cæcas, quam apertas, & illarum dolores, uti etiam matricis affectus sistere solet. Meminit & hujus annuli *Unzerus de epilepsia lib. 2. c. 9.*

Hæmorrhoides sunt (ut multi volunt) nonnullis hæreditariæ, præsertim apud Judæos, qui graviter iis infestantur; & si hoc fortasse non male ad maledictionem divinam referunt, quippe qui clamaverunt, sanguis ejus super nos & filios nostros. Quod probare videtur Psaltes, dicens, quod percusserit Deus eos in posterioribus dorsi, opprobriumque illis dederit sempiternum.

Hæmorrhoides in viro jam per quadraginta annos periodo menstrua redeuntes.

Vir Amplissimus, Dn. Felix Hannibal Rauschart, Dominus in Heyna, nuper Præfectus Duc. Saxonicus, Amicus meus Honoratissimus, temperamento sanguineo-melancholico, anno ætatis suæ vigesimo, quo Ratisbonæ studiis incumbebat, primum passus est fluxum hæmorrhoidum, quem natura ex eo tempore usque in præsens quolibet mense, stato tempore repetiit, quamvis hoc naturæ beneficio, (uti illud ab Hippoc. aphor. 25. lib. 4. aphor. 11. & 21. lib. 6. cum Galeno commentante merito extollitur,) nunc sexagenarius paulo parcius fruatur. Ubi notandum, quod quoties hæmorrhoides tributum suum ratione quantitatis aut temporis moræ non rite persolvunt, toties actiones naturæ principes huic inde turbatæ labascunt, nimirum sub hoc sanguinis ὀργασμῷ calor quidam præter naturam, alvi obstructio, cordis angustia, hypochondriorum inflatio cum totius corporis & animi languore oritur: quoties autem hic fluxus restituitur, toties etiam disparent omnia symptomata.

Cæteroquin hos 40. annos Vir supra laudatus per Dei gratiam in tolerabili sanitatis statu transegit. Nominat etiam alium Virum maximi nominis, qui eandem cum ipso fortunam hoc in passu fuerit expertus, vegeta senectute felicem. Quibus confirmatur, quod talismodi à natura ipsa institutæ evacuationes sanguinis aliorumque humorum, quantitate aut qualitate peccantium, zizaniam in prima, quod dicitur, herba evertere, adeoque per Dei gratiam vitæ salubritatem & diuturnitatem promovere valeant. *D. Joh. Georg. Sommeri.*

De arbitraria Hæmorrhoidum per solos odores resinosos suppressione.

Theologus quidam, temperamenti serosi, eruditione, Ingenio, Lingua præstans, sed Memoriæ labilis, quam fugacitati spirituum in Sero subtiliter dilutorum, & minus constantes in cerebro undulationes habentium, tribuo, ferente Discursu, queritur se à leviculo zelo, vini haustulo, voce aut motu corporis concitatiore, confestim pati fluxum aliquem Hæmorrhoidum, qui ipsum aliquandiu post fatiget. Cui coërcendo interne nunquam non utiliter Sperniola Crollii usus fuerit: sed metuens, ne natura medicamento adsueta, in posterum eidem minus auscultatura sit, parcius eodem uti statuit; & memor, myrrham inter alia ingredi compositionem ejus, à solo hujus suffitu, Naribus percepto, quærit subsidium; qui etiam conduxit. Experitur hoc sæpius, atque à Myrrhæ odore quoque abstinet, ut videlicet habeat probatum quid, quod in usus urgentiores servet. Eidem itaque suffitum Thuris & Mastichis substituit, eodemque iterum successu. Verisimile arbitror, nervos odoratorios oleoso Nidore Resinarum, & Aura plane Balsamica, peculiariter refici; unde circa radicem eorum, aut basin cerebri, motus spirituum efferus in ordinem redigatur, quo minus impetuose ad partem affectam protrudat. Quam speciem motus mutati, Galenice forsan, revulsionem diceremus. Præterquam in Rivetio (lib. 10. Med. Pract. c. 10. p. m. 513.) non aliter ibi, invenio, fluxum hæmorrhoidum per odorifera sedatum. Imo pulvis ille ex Thure, Aloë, Mastiche &c. quem Autor carbonibus inspergendum præcipit, non libero suffitu in nares, sed laboriose per infundibulum proxime fontem cruoris in posterioritate corporis est adhibendus. Neque etiam existimo, odores acetosos, & Salia mere fugacia, occasione carbonum elevata, nasoque excepta æque præsens auxilium præstitura. *D. Joh. Danielis Majoris.*

Anatomicæ Inspectiones.

Hæmorrhoidum fluori obnoxius ramum Portæ, sub recto intestino decurrentem, pollicis crassitiem superantem habuit.

Ramum venæ Portæ, quem sub recto intestino declivem ac mesenterio suffultum porrigi scripsimus, nonnunquam ad fæculenti sanguinis per ani venulas, sanguine interdum manantes, expurgationem plurimum conducere arbitror: Quandoquidem dum, aut ob lienis obstructionem, aut aliud quodcunque ipsius vitium, fæculentus sanguis non universus, vel nullus plane in lienem absumitur, vel lien eundem ad ventriculum eructare nequit, hujus rami beneficio, certis quibusdam intervallis, uti mulierum menstruæ purgationes solent, per anum excerni credo: Rarius enim ex universo corpore, hæmorrhoidum vitio laborantibus, ad venæ cavæ ramulos in sedem pertinentes, lutosum ejusmodi sanguinem regurgitare verisimile nobis videtur, dum veram venæ portæ distributionem perspectam habemus: Quippe ex hac conjectari est promptissimum, qui is sanguis à liene non attractus, aut ob meatuum obturationem non admissus, unde fluebat rursus regurgitet, atque sua gravitate per ramum ad intestinum rectum pertinentem, deorsum procumbat, ibique tantisper reservetur colligaturque, donec nimium turgentes venæ, osculis reseratis, per anum manare illum sinant: Huic meæ sententiæ magnum robur adjecit is, quem hoc sanguinis defluxu per intervalla laborantem, non ita pridem resecuimus: Huic enim minor, sed durior lien fuit, & vena sub recto intestino excurrens pollicis quasi crassitiem superavit, eoque modo sanguine turgebat, quo jam parturientium animalium venas uterum amplexantes, insigniter amplas distentasque cernimus. *Vesalius lib. 3. cap. 5. de Fabr. corp. hum.*

In

In Hæmorrhoidibus periodicis obnoxio vena Portæ ramus, sub coli intestini fine, & tota recti longitudine sanguine turgens adnimadversus.

Quidam ordinatis vicibus, ut mulieres suis mensibus, sanguinis fluxu ex venis in anum pertinentibus vexari consueverat, Et cum ex nigro arquato, jecorisque mira duritie periisset, Num portæ rami, an cavæ hunc sanguinem evacuarent, judicaturus, illum dissecui, atque venæ portæ ramum, sub coli intestini fine, & tota recti longitudine in mesenterio ductum, pollicis fere crassitiem æquare & sanguine turgere animadverti, conterminis venæ cavæ ramis nihil prorsus immutatis. *Vesalius l. 5. c. 15. de Hum. corp. Fabrica.*

Hæmorrhoidum inflammatio ob mesaræum Gangræna vitiatum.

Obiit uxor Rondeletii intra paucos dies ex hæmorrhoidum inflammatione, quam maritum celare voluit: Dum affecta sedes investigatur, extrema Mesaræi pars à gangræna occupata occurrit. *Joubertus in Vita Rondeletii.*

HEMICRANIA
Vid.
CAPITIS DOLOR

HEMIPLEGIA
Vid.
PARALYSIS.

HEMITRITEOS
Vid.
FEBRIS SEMITERTIANA.

HEPATIS MORBI.

Hepar est magna glandula de genere conglomeratarum, ex cujus vasis excretoriis in truncum abeuntibus enascitur vas illud amplum nomine pori bilarii insignitum, imo & vasa alia minora, radices cystidis bilariæ dicta: quæ omnia inserviunt abducendæ bili, per viam fermentationis, aut percolationis, vel per utramq; etiam simul, in hoc viscere, efformatæ; vel tantum à sanguine, per varias arteriæ hepaticæ ac venæ Portæ ramificationes, in glandulas ex quibus tota ipsius assurgit moles, accedente, secretæ. Ex hac compendiariâ admodum descriptione, quis non videt, si vel secretio bilis impediatur vitio glandularum viscus componentium, vel vitio fermenti, si aliquod tale in hac operatione naturæ detur, ut plurimis non mediocris nominis perplacet: vel eadem bilis secreta propter obstructum porum bilarium aut ejus præcipuos ramos, in intestina delabi non valeat. vel viscidior reddita imperfecte tantum illuc defluat: vel acrior, fluidior, ac serosior facta colatoria sua canalesque inde assurgentes vellicans, imo etiam corrodens, abundantius decurrat: Quis, in quam, non videt inde procreatum iri multiplices morbos, inflammationes, tumores, ulcerationes, fluxus biliosos imo fluxus hepaticos &c? de quibus hic particularius quid non adjiciemus, sed continuo ad ea quæ de hepatis morbis eorumque remediis, in genere adducit Clariss. Thomas Willisius descendemus, illique adjungemus pro more Curationes, Consultationes, Observationes & Anatomicas Inspectiones ex variis. Sic autem Clar. Willis;

Hepar siquidem colatorii, & juxta nonnullos, visceris mixtorii munus obit, raro aut nunquam atrophiæ, aut extenuationi obnoxium reperitur; quin è contra plures ob causas & occasiones quoad molem augeri, & diversimodis ingestis, & concretionibus infarctum, hac intumescere periclitatur. Hinc sanitatis ratio haud levis in hoc consistit, ut jecur rite conformatum, sanguinem usque libere absque tributo, seu vectigali nimio sibimet arrepto, trajiciat.

Profecto multa huic visceri, uti & lieni, & quidem haud prorsus immerito vitia imputantur; quorum genera præcipua attingemus. Hepar sæpe, ac potissimum, in his duobus, uno scilicet aut altero solet delinquere: viz.

Primo quod succum nutritium aliis partibus destinatum intercipiens proprio impertit usui. Hoc passim cernitur in pueris Rachitide affectis, quin & multis aliis vitam desidem & otiosam agentibus. Olim apud Romanos ars fuit anserem ita pascere, ut hepar in immensum accrescens totum præterea corpus præponderet.

Secundo aliud hepatis vitium est, quod sanguinis depravati fœculentias & recrementa quæque oblata in recessus suos intimos, facile nimis suscipit eaque retinendo non modo grandescit, sed quoad ductus suos obstruitur; unde sæpenumero icterus, aut hydrops, quin etiam tumores & concretiones præternaturales varii generis contrahit.

Ad geminum hunc censum plures & diversimodi jecinoris affectus referri debent: de quibus singulis pathologias particulares instituere haud nostri propositi est. Quod spectat ad generalem hujus visceris pharmaciam, unus erit principalis medendi scopus, nimirum ut fiscus ejus, quantum fieri possit, diminuatur, aut omnino præscindatur Itaque hæc duo procurare oportebit, viz: ne jecur succum nutritium sibi nimis accipiendo supra modum accrescat & ne sanguinis fœculentias retinendo, obstructionibus & tumoribus præternaturalibus afficiatur.

Utraque hæc visceris hujus delicta, multo facilius erit præcavere quam curare. Enimvero prius efficietur, habita tantum ratione ut sanguis in crasi sua bene constitutus, & circulatione libera potitus & succum nutritium ad partes & præsertim extimas dispenset, & recrementa quæque sua ad particularia cujusque emissaria propellens, ibidem deponat. Et quidem medicamina hepatica vulgo dicta, virtutem suam per sanguinis lustrationem, potius quam hepatis emendationem prius & immediatius exerunt: ista nimirum ejusmodi particulis constant, quæ cruorem subingressæ, cumq; eo non miscibiles, massam ejus adeo exagitant, inque minutias frangunt, ut coagulationibus & concretionibus quibusque inhibitis fœculentiæ & impuritates omnes facile abscedant, inque propriis emunctoriis depositæ foras convehantur.

Remedia enim vero omnia quæ dicuntur splanchnica, primo in sanguinem operantur, ejusque partes constitutivas in effervescentiam quandam incitant, adeoque comminuunt, dividunt, & huc illuc rapidius adigunt, ut effluvia vaporosa in habitum corporis, recrementa serosa in renes, biliosa in hepar, atrabilaria in lienem, aliaque in alia emissaria quibusque adaptata, sine impedimento aut adhæsione secludantur.

Quapropter

Quapropter eadem Pharmaca quæ hepar, etiam lienem, renes, pulmones, & reliqua viscera in secretionibus suis juvant, & plerumque diaphoresin & diuresin movent. Siqua unam aliquam præ aliis partem virtute quadam specifica respicere deprehendatur, ideo est, quia eorum particulæ, recrementis intra viscus illud secernendis magis affine, & proinde associatæ, una cum ipsis illuc ferantur. Propter hanc rationem, Rhabarb. curcuma, chelidonia major, cum multis aliis humoris biliosi adjuncta, facilius ductus felleos petunt, & in ictero prodesse solent. Hujusmodi medicamentorum energias, & operandi modos supra notavimus. Quod ad reliqua hepatica vulgo dicta spectat, primo eorum quæ hepatis accretionem nonnaturalem, dein quæ obstructionem & tumores ejus præternaturales præcavere, aut tollere perhibentur, formulas quasdam breviter subdemus.

1. Contra hepatis, accretionem nimiam sive nutritionem improportionatam, imprimis diæta parcior & tenuior, somnus brevior, & exercitia crebra & moderata conveniunt: quare infantibus & pueris, si quando huic affectioni, uti & Rachitidi obnoxii deprehenduntur ut lac tenue & serosum sugant, nutricum brachiis quotidie agitentur, & huc illuc ocius rotentur, aut in curru aut cathedra rapide vehantur, & quamprimum pedibus uti ac incedere discant, præscribimus.

℞. Aq. limacum, lumbricorum, an. ℥iii. syrupi è cichoreo cum Rhabarbaro ℥ii. spir. salis Ammoniac. cum gum. Ammoniaco ℈i. misce, sumatur coch. i. vesperi, & primo mane.

℞. Radicum filicis maris, cherefolii, eryngii condit. an. ℥i. fol. agrim. linguæ cervinæ, veronicæ maris, an. Mi. ras. eboris C C. an. ʒii. santali albi, citrin. an. ʒi. passul. exacinat. ℥iß. hordei ʒiij. coquantur in aq. fontan. lib. iii. ad ii. colaturæ adde aq. limacum, lumbricorum, an. ℥iß. syrupi de cichorio ℥ii. f. apozema, sumatur ad ℥ii. vel iii. in die.

℞. Pul. santal. alb. citrin oculor. cancri, ligni aloes, an. ʒß salis absinthii. ℈i. f. pulvis, dosis ℈ß. ad ℈i. bis in die.

℞. Emplastri diasaponis, cerati sentalini, ana q. s. f. emplastrum hypochondrio dextro applicandum.

℞. Unguent. splanchnici ℥ii. olei absinthii ℥i. misce, f. linimentum pro regione hepatis.

Possint hic plura alia medicamenta tum methodica, tum empirica ad Rachitidem usitata referri, verum ad alia festinamus.

2. Remedia ad plerosque alios hepatis affectus dicata, simplicia sunt vel composita. Prioris generis quamplurima, ab authoribus quasi in hunc usum peculiarem procreata recensentur. Dicit Heurnius summum Deum hujusmodi remediorum magnam copiam, ob insignem eorum necessitatem mundo intulisse. Ad hunc censum referri solent, imprimis cichoracea omnia, oxalides, oxylapathi, & vegetabilia fere cuncta amarore, & nonnihil acredine (in quibus virtus deoppilativa consistere perhibetur) prædita, uti sunt absinthium, chamædrys, chamæpytis, fumaria, tanacetum, agrimonia, hepatica, lignum aloes, santala omnia, cortex tamarisci, fraxini, radices capparum, cum pluribus aliis quæ Botanices maximam fere partem constituunt, adeo cum hepar quasi diva quædam hæmatosei præficeretur, quamplurima in ejus satellitium aut subsidium pharmaca conscribi solebant.

Sales herbarum fixi, & spiritus mineralium acidi per destillationem proliciti, jure optimo ad hunc censum pertinent, utpote massam sanguineam summe exagitant, concretiones ejus dissolvunt, infarctiones expediunt, ipsamque quoad omnes ejus partes ubique permeabilem faciunt.

Chalybeata si hic præteream, chymici plerique me hepati valde iniquum censebunt: nam siquidē veneris prærogativa, ita ut amare cogat, huic visceri vulgo attribuitur, huic certe expectare licet. Martem ei semper benignum fore, quin vero tum ratione, tum experientia constat ferri præparata in affectibus hepaticis, uti imprimis ictero, & hydrope sæpius convenire; quare hæc & veterum & modernorum recepta, & compositiones pharmaceuticas ingrediuntur. Qua ratione chalybis præparata, uti etiam acidulæ ferratæ, tum naturales, tum artificiales massam sanguineam purificant, & per consequens affectibus plerisque hepaticis vulgo dictis succurrunt, alibi a nobis satis fuse ostensum est, ut non opus sit hic repetere.

Pharmaca ab authoribus medicis jecinori destinata, in varias classes, imprimis vero in calida & frigida, insuper in humectantia & exiccantia dividuntur; juxta quod visceris illius temperies variis modis haberi supponitur: cum revera sanguinis tantum dyscrasia est, quæ ita diversimode peccans ita variam medicaminis energiam desiderat. Nec minus error vulgaris est, quod in æstimandis hominum constitutionibus varium cujusque temperamentum sanguini debitum, hepati imprimis, uti calido aut frigido, aut alias disposito ascribitur.

II. Veterum Antidotariis plures extant compositiones officinales in solius hepatis gratiam designari visæ, cujusmodi sunt electuarium e scoria ferri Rhasis, crocus ferri. Balchusis, qui Theriaca mixtus ad affectus hepaticos commendabatur; species Diatrion santalon, Diarrhodon Abbatis, Trochisc. de Rhabarbaro, de eupatorio, de capparibus, Diacurcumæ, Dialaccæ, syrupus de absinthio, de cichorio, de v. radicibus, Byzantinus, cum multis aliis, quorum omnium formulis, virtutum pro curandis quibusque jecinoris catalogus ingens subjicitur. His autem posthabitis, libet modo juxta recentiorum praxin, pharmacorum quæ deoppilativa habentur, species & exempla quædam proponere.

Itaque pro decocto aperiente.

℞. Radicum filicis, cherefolii, urticæ majoris, Taraxici, ana ℥j. foliorum Agrimoniæ, linguæ cervinæ, veronicæ, Botryos, hepaticæ, ana Mj. santali albi, citrini, ana ʒiii. rasur. eboris, ʒß. cicerum rubr. ℥j. sem. coriandri ʒiii. passul. ℥ij. coq. in aq. fontan. lib. iiij. ad ii. addendo sub finem vini albi ℥iiij. f. colatura per manicam Hippocratis, cui impone spec. diarrhod. Abbatis ʒj. chalybis nostri præp. ʒij. colaturæ adde syrupi de cichorio cum Rhabarbaro ℥ij. Aq. limacum, lumbricorum, ana ℥j. dosis ℥vj. bis in die post dosin electuarii sequentis.

℞. Conserv. flavedinis Aurantii, limonii, an. ℥ii. absinthii, fumariæ, ana ℥j. pulv. radicum Ari simplicis, santali citrini, ligni aloes, radic. capparis an ʒiß. oculor. cancri ʒj. salis absinthii ʒii. Syrupi de fumaria q. s. f. electuarium, dosis qu. nucis juglandis bis in die superbibendo haustum Apozematis modo descripti, vel aq. destillat. sequentis.

℞. Folior.

℞. Folior. abſinthii, centaurii, Tanaceti, Abrotani utriuſque, comarum tamariſci, ana Miiii. Iuglandium virid. lib. iiii. linguæ avis ſive ſem. fraxini viridis lib. ii. cortices exteriores 10. Aurantiorum: iiii. limoniorum, limacum, lumbricorum præp. ana lib. j. inciſis omnibus affunde vini albi lib. viii. deſtil., organis communibus, liquor totus miſceatur. Doſis ℥iii. edulcorando cum ſaccharo, vel ſyrupo idoneo.

Si formula pilularum magis arridebit, extractum ſequens ecphracticum in officinis dictum, utile videtur.

℞. Tartari albi pellucid. & limaturæ ferri recentis, ana ℥iiij. ſimul terantur in pulverem, dein coq. in aq. fontan. lib. iiii. ad ij. (nonnulli vino albo utuntur.) Colaturæ adde ſummitatem centaurii, abſinthii pontici, cardui, ana Mj. rad. gentian. ℥ß. ſpec. diacurcum. ʒiſſ. effervenant clauſe per horas iii. vel iiii. f. colatura, quæ leni balnei calore evaporet ad conſiſtentiam pilularum, addendo ſi libet Trochiſc. de Rhabarb. vel ſpecierum hieræ picræ ʒii. doſis. ℈i. ad ʒſſ. in pilulas redact. veſperi cum vehiculo idoneo.

Propter eandem intentionem, viz. ad præcavendas, vel tollendas hepatis obſtructiones, cerviſia medicata purgans, vere & autumno per plures dies ſumenda, a nonnullis valde prædicatur, & à quibuſdam quotannis per totam vitam religioſe obſervatur.

℞. Radic. lapathi acuti præp. polypodii qu. ana ℥iii. Rubiæ Tinctorum ℥ii. Rhabarbari Anglicani ℥ii. folior. ſennæ ℥iiii. epithymi ℥ii. ſantali citrini ℥i. ſem. carthami, coriandri, an ℥iß. inciſ. & contus. f. a. f. ſacculus pro iiij. congiis cerviſiæ, poſt vi. dies ſumatur ad ℥xij. plus minus mane; expectando iv. vel v. ſedes ſine regimine.

Curationes.

Partium univerſæ corporis humani œconomiæ ſtudentium maxima eſt habenda ratio; earum præſertim in quibus fixere ſedem facultates principes, unde veluti ex uberrimo penu ignobiliora membra ſuſtentantur, & in eadem ſpiritus & humores functionum prima inſtrumenta tanquam ex ſcaturigine derivantur. Hepar ſanguinis corpori alendo deſtinati promum condum viſcus, benigni ſucci naturam foventis officina, maximam Medici curam præ nobilitate ſua totum corpus in affectuum ſuorum parilitatem trahente exigit; & ſicubi principiis obſtandum, id in hepatis morbis pernecesſarium, qui eo gravius & periculoſius provecti inſtant, quo lentius & minus perceptibiles ſub obſcuris principiis ſeſe in intima parenchymatis ſenſus obtuſiſſimi inſinuant. Porro frequentiſſime Intemperie omni, quæ ſanguini aliquam præternaturalem qualitatem impertit, conflictatur Hepar: non minus frequenter obfarctu laborat, ob exiles venarum ex ipſius corpore in caudicem creſcentium radices. Nonnunquam corruptelam in propria ſubſtantia patitur; ſæpe imbecillitatem experitur, ejuſque vitiatur tonus, ex quibus ejuſdem viſceris tumores, abſceſſus, ulcera, magna ſymptomatum caterva ſtipata enaſcuntur.

Medicamentis quibus hepatis affectibus variis obviam eatur, præmittendum duxi univerſale Specificum Hepaticum quod vel per ſe uſurpetur vel aliis pleriſque ſit pro vehiculo. Quippe remedia partes formali qualitate vel ſimilitudine ſubſtantiæ reſpicientia, in eaſdem poſſunt etiam contrarias quaſvis qualitates facile inducere.

Jecur ſumatur ex recenter occiſo animali, vitulo, nefrende, lupo, lepore, cervo, cujus hepar ſicut & columbæ felle caret; vel ex aliis eximatur diligentiſſime. Hepar per tenues taleolas ſecetur, atque in clibano poſt exemptum panem blandiſſimo calore ſiccetur & ſervetur uſui. Eodem modo poterit præparari hepar hominis juvenis ſani laqueo intercempti.

Sanguis cervi menſe Maio exceptus poſt coagulationem manibus rumpatur, multumque agitetur, diſtillatur in B. & excipiatur ſtillatitius liquor. Maſſa vero ſang. in aſſere aut diſco argenteo extendatur, atque exactiſſime in clibano ſiccetur ut ſupra.

Menſtruum hepaticum optimum parabitur ex veronica, agrimonia, eupator. Avicen. plantag. cichor. ſcabioſ. card. bened. ulmar. abſinth. plurimo, naſturtio aquatico, anagallide aquat. piſt. vaſis lapideis optime obturatis incluſis & poſt aliquot menſes diſtillatis. Si aliquid fermenti addatur, melius fiet fermentatio, & aqua potentior erit, extillabitque cum ſpiritu ardente.

℞. Jecoris cervi præſertim, vel ſi deſit, alterius animalis ut ſupra præparat. ſicciſſim. ℔i. ſanguin. ut dict. eſt ſiccat. ℔ß. rad. ſiccar. (quemadmodum omnia reliqua ſimplicia debent eſſe ſicciſſima) enul. gentian ana ℥ii. rad. chelidon. maj. ℥iiii. rad. filic. fœm. cyper. rub. tinctor. petroſelin. fœnicul. apii ana ℥iiß. rad. cichor. eupator. Avicen. plantag. ana ℥iij. fol. abſinth. utriuſque, eupator. Meſu. ſummit. centaur. min. ana ℥ii. fol. chamædr. chamæpit. veronic. mar. ana ℥i. fol. hepatic. ſalv. vit. alias rut. murar. herb. Robert. ſcabioſ. brunell. bugl. ophiogloſſ. fl. lupul. ana ℥ii. ſem. Aquileg. & ſecuridacæ ana ʒvi. cortic. exter. citr. ſicc. rad. tormentil. ſant. citrin. rhabarb. elect. ana ʒx. ſelectiſſima omnia & ſicciſſima incidantur minutiſſime, redigantur in pulverem, iiſque affund. phlegmat. vitriol. cum proprio ſpiritu volatil. acidul. ℔iiii. aq. ex ſanguin. extract. ℔i. hydromelit malvatic. vin. Canarin. an. ℔iii. vin. Alicant. ℔ii. ſuccor. per reſident. depur. baccar. dulcamar. & alkekeng. ana ℔i. ſucc. lupul. plantag. fumar. cichor. ana ℔iß. ſucc. limon. & berber. an. ℔ii f. digeſtio in fimo equino vaſe probe clauſo per octiduum, deinde expreſſio, liquoris in B. depuratio, & per chartam bibulam colatura, tandem ejuſdem ad mellaginem coagulatio in B. vaporis.

℞. Iſtius mellaginis ℥viii. crem. tart. alb. ℥ij. trochiſc. Mart. aper. ℥iß. tinctur. corall. cum acid. quercus ℥i. magiſter. eorund. & perlar. dulcis, ocul. cancr. præp. an. ʒx. C. C. uſti, ſuccin. alb. præparati an. ʒvi. ſpodii ex ebore & C. C an. ʒiii. ambr. griſ. ʒi. moſchi oriental. ℈i. pulp. paſſul. cum decoct. cichorii & agrimon. extract. ℥iiii. mſ. & lentiſſimo calore f. Elect. reſervand. vaſe vitreo vel fictili vitreato probe clauſo.

Poterit in morbis hepatis per ſe exhiberi iſtud ſpecificum, ſuperhauſt. juſculo hepatico; vel etiam aliis admiſceri pro vehiculo. V. g. ſi exhibeatur potio purgans hepar, diſſolvatur ʒi. iſtius Electuarii. Si dentur pilulæ, ſic præparentur.

℞. Maſſ. pil. de ammoniaco & de rhabarb. an. ℈i. ſpecific. hepatic. ℈ß. mſ.

Ad Bolum. ℞. Caſſ. fiſtul. rec. è cann. extract. ℥ß. diaprun. ſolut. ʒij. rhabarb. elect. ʒj. ſpecific. hepat. ʒß. ſp. vitriol. gutt. iiij. Mſ. f. Bolus.

Eodem

Eodem modo admisceatur alterantibus: v. g. si paretur Opiata chalybeata hepatica, ad ejus ℥iiij. addatur ℥ß. specific. & sic de cæteris.

℞. Rad. cichor. tarax. fragar. oxylapath. ana ℥j. fol. hepat. fumar. pimpinell. agrimon. chamædr. ana m. j. flor. lupul. p. ij. santal. citrin. ℨijß. lign. rhod. ℨj. f. decoct. in qua omnia hepatica poterunt dissolvi; sicut in aq. hepatic. sequente.

℞. Rad. siccar. cichor. tarax. fragar. pentaphyl. oxalid. oxylapath. ana ℔ß. rad. chelidon. major. ℔j. rad. asari, fœnicul. asparag. petrosl. eryng. lign. rhodii, sant. citrin. ana ℥iiij. fol. sicc. agrim. fumar. pimpinell. chamædr. chamæpit. eupator. Meu. ana ℥iij. absinth. utriusque ana ℥iijß. succor. per resident. depurator. cichor. endiv. acetos. plantag. ana ℔ij succor. ribes, berber. limon. ana ℔iij. succ. bacc. solan. lignos. sive dulcamar. &c. bacc. alkekeng. ana ℔iiij. pomacei defæcatissimi non vappidi ℔xx. omnia debito modo præparata in uno vel pluribus vasis probe obturatis macerentur per octiduum in fimo equino, deinde f. distillatio.

Aqua quæ extillarit vel servetur per se, vel cum floribus cichor. veron. rub. ros. rub. & spir. vitriol. corallat. rubedine tingatur & servetur ad usum.

Aqua ista poterit exhiberi vel per se ubi simplici alteratione opus est, vel esse aliis potentioribus pro vehiculo. Quidquid sit, quoties partis alicujus curatio suscipitur, satius est specifica sumere, eaque juxta indicationes accommodare; quàm vulgaribus vel obviis quibusvis promiscue uti, sine ulla solidi alicujus effectus vel expectatione vel certitudine.

Hæc de Hepatis affectibus eorumque curatione in genere: Pauca subnectam de correctione intemperiei hepatis calidæ indeque exæstuantis sanguinis, ptisan. præsertim aliorumque liquorum consimilium frigidorum ope.

Ptisana erat hordei ad putrilaginem cocti pulmentum, ei haud absimile quod nunc præparatur ex hordeo mundato in olla fictili cocto, affuso jure capi aut gallinæ donec hordeum tenerescat, jus vero inspissetur. Sumitur vel pars liquidior seorsim, & pauxillo salis condita propinatur; vel teritur ipsum hordeum, & per setaceum pannumve trajicitur, affusa portione liquidiore ad faciliorem transcolationem; colaturæ additur pro condimento (habita dispositionis ventriculi & affectuum corpus exercentium ratione) aq. rosar. sacchar. sal, macis, cinamomum. Huc referendum Hordeatum proprie dictum sive hordei cremor, ex hordeo eodem modo in aq. cocto in mortar. marmor. contus. & traject. cui, aq; decoctionis permisto, adduntur aq. rosar. & inter terendum nonnunquam amygdala, sem. frig. majora mundata, pineol. pistach. mica panis alb. pulpa capi aut perdicis, sem. papav. alb. &c. juxta varias intentiones. In principiis morborum acutorum convenit istud alimentum, quod satis sustentat naturam, eamque nullo modo onerat, vel ab humorum morbificorum coctione avertit, neque pravorum succorum incendio ansam subministrat; immo multum refrigerat & humectat.

Nunc ptisanam vocant, præsertim Galli, decoctum glycyrrhizæ, vel simplex, vel quod addito hordeo, passulis, prunis, ficubus, rasura C. C. vel eboris, radicibus aut herbis hepaticis, pectoralibus, aliisve ad varias affectiones cōcinnatur; ita tamen ut glycyrrhiza cæterorum basis habeatur. Radix ista ἄδιψος est, & gratum præbet potum ad restinguendos febrium æstus, cujus quantitatem venis alioquin gravem & præcordiis noxiam, diuretica facultate blande eliminat, & per urinæ vias educit.

Ptisana sicca, sic vocata quod ejus species in sacculo ex aluta, vel pyxide circumferri possint, ut in rem præsentem, citra decoctionis incommodum, sola aquæ supra pulverem trajectione iterata, ad hunc modum fit.

℞. Pulv. subtil glycyrrhiz. Hispan. ℥iiij. sem. anis. & coriand. ana ℨij. cinam. inter. ℥j sacchar. crystallin. ℥vj. f. omnium pulvis. Tota hæc quantitas est pro ℔xvj. aq. quæ per manicam super pulverem toties trajiciatur donec ejus virtutem attraxerit.

Ex solo pulvere glycyrrhiz. in aq. citra calorem externum macerato ad tincturæ extractionem fit ptisana grata, eximie sitim sedans & refrigerans: huic autem species quædam ventriculo roborando dicatæ plerumque adduntur. Ubi vero impensius refrigerare, ardorem extinguere, & sitim sedare est animus, lapis prunellæ addi potest in ea quantitate, ut pars una lap. prunel. partibus 4. pulv. glycyrrhiz. respondeat.

Aq. hordei item ptisanæ accensenda est, ægris æstuantibus æque utilis ac grata Eam solent præparare mulieres ipsæ cunicæ hoc modo: Hordei mundati parti 1. affundunt aq. partes 12. coquunt per dimidium horæ quadrantem, aquam effundūt affunduntq; aliam vicissim ad tertiā usque vicem: tandem quarta vice percoquunt, donec hordeum coctione emollitum digitis facile attritum diffluat. Aquam per residentiam sinunt depurari.

Aqua, primum frigidum, simplicissimus potus, bene dispositis, validis & perviis naturalibus visceribus non inconveniens: debili ventriculo, venis obstructis noxia, & tardæ distributionis. Levissima & maxime insipida optima. Hujus imaginariam cruditatem dum coctione longa plerique etiam Medici corrigere satagunt, abeunte in auras tenuiori & magis aerea ipsius portione, à refrigerandi scopo longissime aberrant. Equidem satis corrigi aquæ cruditatem arbitror, si crusta panis optime torrefacta, calens indatur, & per aliquot horas in ea maceretur. Aqua fit coloris flavescentis.

Permiscentur etiam aquæ succi vinosi fragorum, cerasorum, ribes, & quæ ex iis concinnantur sapæ sive Rob; syrupi item aciduli, acetos. simpl. de limon. de acetosit. citr. & alii, violac. pomor. &c. spiritus denique acidi, vitriol. sulph. salis. Ipse sæpius febricitans sitim fœliciter restinguo aq. cruda saccharata, in quam taleolæ integræ limonum projectæ longa agitatione, & liquoris de vase in vas transfusione, acidulum simul saporem, & corticis aromaticam qualitatem magno ventriculi cordisque commodo in aquam deponunt.

Locum hic habet Turcarum Sherbet, quo Mahumetis lex abstemios vivere jubet. Illi in calidissimis regionibus viventes acidos succos ribes, berberis, aurantior. citri, & similes cum saccharo coquunt in conservam solidam, cujus portionem aqua dilutam hauriunt. Hujus condituræ

dituræ præparandæ hæc sint paradigmata. Succus (v.g. Citri) per residentiam depuratus decoquatur lentissimo calore (in B. M.) ad mellaginem; saccharum purissimum pulverizatum in patina argentea calefiat semper movendo spatula: Et bene exsiccato, paulatim irrorando, affundatur mellago dicta in parva quantitate, continuo agitando donec tandem tantu saltem sit humidi quantum opus est ad ligandam & formandam pastam, ex qua adhuc calente fiant morselli reponendi loco sicco, &si fieri possit aliquantu n calido. Id quod in omnibus confectionibus saccharatis solidis observandum, quæ aliquid acidi recipiunt; quippe dum acidi sive spiritus sive succi sese in sacchari corpus (quod plurimo acido abundat) insinuant, solvitur corporis unio, & fit dissolutio salis qui abit in liquamen. Aliter ex Aurantiorum succo: Saccharum pulverizatum in paropside vel concha argentea plurimum calefiat, affundatur paulatim succus recenter expressus, continuo agitando donec fiat pasta, ex qua pene resiccata formentur morselli penitus siccandi & reponendi in pyxide loco sicco. Eidem usui inserviet in aqua dissolutum rob de rib. & rob de berber. in quo debite præparando est operæ pretium.

℞. Aq. fontan. q.v. superponatur igni, cumque erit ebullitioni proxima, non tamen bulliet, (id quod in tota hac operatione est summopere cavendum, si enim vel tantillum bulliat materia, denigratur instar atramenti.) Injiciantur fructus berber. maturi in ea quam volueris quantitate; post dimidium horæ quadrantem eximantur, & pulpa trajiciatur per setaceum; mox additâ pari sacchari quantitate in ampla patina fictili vitreata, semper agitando, levissimo igne sine ebullitione coquatur ad debitam consistentiam, (saccharum autem priùs clarificetur) & fiet rubicundissima conserva.

Prædicta omnia Aquæ vel cruditatem corrigunt vel promovent distributionem; utramque verò intentionem omnium optimè perficit Vinum, cujus vel minima quantitas aquæ permista eam in penitissimas venulas deducit, & facit ut multo potentiùs refrigeret. Neque metuenda est vini noxa in quibusdam morbis etiam calidis, cum spiritus ipsius inflammabiles per aquam retusi evanidi reddantur.

Ab hepatis obstructione mala plurima enascuntur; quapropter sedulo obfarctus ejus amovendi sunt; quod à sequentibus optime fiet.

℞. Mass. pil. stomach. cum gum. ℈ß. extracti colocynth. cum spir. vini parat. gr. ii. vel iii. ol. anis. gutt. ii. m. f. Pil. numero 3. quas deglutiat alternis diebus horâ dimidiâ ante cœnam.

℞. Rad. cichor. tarax. oxylap. an. ʒiii. polypod. rec. fol. senn. mund. an. ℥ß. fol. hepat. & fumar. an. m. ß. flor. cordial. p. ii. sem. anis. & fœnic. an. ʒß. glycyr. ʒi. crem. tartari ʒiß. f. omnium decoctio & colat. cui adde infus. ʒii. rhabarb. seorsim factæ in aq. pomor. redol. cum ℈ii. santal. citr. Reduc. omnia ad parvam dosin in quâ dissolve syr. ros. pallid. comp. cum agar. ℥i. man. Calabr. ℥ß. M. f. Potio danda in aurora cum debita custodia horis tribus ante jusculum.

℞. Rad. cichor. tarax. oxylap. oxalid. an. ℥i. fol. agrimon. hepat. fumar. scabios. ulmar. capil. omnium an. m. i. flor. cord. p. iiii sem. alkek. & milii solis an. ʒiii. prunor. Brignolens. jujub. sebest. an. par. v. pom. redol. per frusta sect. cum cortic. numero 4. omnium decoctio in s. q. aq. hord. add. tartari alb. subtil. pulv. ʒj. Colatura clarific. leni coctura, reduc. ad ℔iß. in qua dissolve syr. viol. de cichor. simpl. & acetos. citri an ℥iß. julap. rosat. ℥i. M. f. Apozema aromatizand. ℈iii. santal. citr. pro iv. dosibus bis in die sumendis longe a pastibus.

℞. Rad. graminis, fœnic. petrosel. an. ℥i. cicer. rubr. cappar. a sale mund. an. ℥ß. sem. alkek. & milii solis an. ʒiii. sem. melon. rec. ʒv. sem. carthami rec. in aqua subsid. ʒvi. includ. ventre pulli, qui consutus elixetur cum frusto carnis vitulinæ, addendo sub finem coctionis fol. agrimon. pimpin. borrag. buglos. oxalid. oxylap. an. p. i. calend. chærefol. hyssop. an. p. iß. reduc. ad quantit. jusculi unius, in quo per pannum stamineum colato dissolv. crem. tartari albi chalybeat. ʒi. exhib. mane horâ dimidiâ post totum.

℞. Conf. flor. genistæ, calend. summitat. meliss. absint. pont. vel vulgar. an. ℥i conf. Alkerm. ℥ß. rad. chelidon. maj. sicc. verm. terrest. præp. C. C. præp. cum aq. cinam. ocul. cancr. præp. an. ʒvi. flaved. citri & aurant. sicc. an. ʒiiß. magist. perl. corall. lap. gigatis præp. an. ʒiii. cinam. C. C. ad albed. usti an. ʒii. diacurcum. ʒiß. troch. dialacc. de eupator. & de absinth. an. ℈iii. ambr. gris. ʒi. crem. tartari chalybeat. nigri ℥iß. croci Martis aperient. ℥iii. M. f. & cum syr. veron. rubr. & caryoph. arom. f. Elect. instar opiatæ, de quo capiat quotidie mane ℥ß. superhausto vini albi tantillo, superambulando horis 4. ante prandium quod differendum est donec ventriculus ab omni pondere liber percipiatur. Si quod autem incommodum sentiatur in ventriculo, octavo vel decimo quoque die capiat ℈i. Pil. coch. min.

℞. Rad. cichor. ab interiori parte lignosâ mundat. & diligenter sicc. ℔ß. rad. oxalid. gram. fœnic. cort. rad. cappar. & tamarisc. an. ʒiii. santal. citr. ℥ii. rasur. C. C. rec. ʒiii. rasur. ebor. ʒiß fol. sicc. agrimon. scabios. veron fœm. an. m ii. fol. ceterach. m. iii. sem. coriandr. ʒiii. nuc. mosch. numero iiij. cerevis. fortior. gallon. viii. post debitam fermentationem propinetur cyathus magnus mane & vesperi horis duabus ante pastus. Poterit etiam in pastibus usurpari.

Rad. althææ ℥iiii. rad. ebuli, Iridis, enula, bryon. an. ℥iii. polypod. ℥v. fol. chamædr. chamæpit. ceterach. calend. chelidon. totius, absinth. centaur. min. chamæm. melilot. an. m. ii. flor. sambuci & genistæ an. p. iiii. sem. anis. fœnic. coriand. an. ℥i. lign. rhodii ℥ii. cort. citri & aurant. an. ℥. iii. f. omnium decoctio in tribus partibus aq. fabror. & unâ vini albi, addendo sub finem unc. vi. aceti scillit. pro fotu spongiis latis intinctis & expressis vicissim applicando per horam integram mane & vesperi.

Liniatur etiam Hepar litu sequenti.

℞. Butyri rec. ol. amigd. dulc. & viol. an. ℥i. ol. rosat. complet. ℥ii. succ. cichor. agrim. oxylap. an. ℥iß. aq. ros. & plantag. an. ʒiß. aceti vini albi ℥iii. Bulliant ad liquorum aqueorum consumpt. mox f. per pannum lineum colatura, cui adde pinguedinis gallinæ rec. sperm. ceti rec. an. ℥ß. M. f. Linimentum usurpandum ad regionem Hepatis mane & vesperi superposito linteo.

℞. Massæ empl. diachyl. ireat. ℥i. diacalcit. ℥ii. cerati santal. ℥ß. picis Burgund. in oxycrato

coct. ℥iiß. liquentur simul & f. Emplastrum cujus portio extendatur in alutâ debitæ formæ, tegatur syndone & applic. *Theodor. de Mayerne Prax. Medica lib. 3.*

Non dissimiliter accidunt obstructiones, inflammationes, tumores, & abscessus jecori, ac lieni, qui tamen faciliùs dignoscuntur ex situ tumidæ regionis ad dextrum vel sinistrum hypochondrium. Obstructo namque, tumefactoque Hepate, præter duritiem, & inflationem, in dextro hypochondrio, percipitur sensus ponderis, præsertim in ampliori respiratione, & motu post assumptum cibum, quoniam Diaphragmati Hepar alligatur. Si verò inflammatione corripitur, etiam febris cum arida tussi comitatur, & respiratio difficilior, cum pulsu celeriori, frequentiorique, Unde deceptus Medicus ille Siculus 5. de loc. aff. cap. 7. arbitrabatur se pleuriticum esse, cum jecoris affectu laboraret. Memorat pariter Galenus eodem loco alia signa, quibus affectiones Iecinoris ab illis vicinarum partium internoscantur, ut & à Musculorum Abdominis tumore, vel inflammatione, quemadmodum refert evenisse Stesiano Abscessum inter musculos abdominis passo, quem Hepati reliqui Medici adscripserant.

Cæterum lieni accidit frequentius scirrho, hoc est tumore duro, & indolente, gravari: aitque Hippocrates lib. de Aëre, aquis, & locis a potibus aquarum palustrium, & immobilium, magnos lienes, & plenos effici, ventresque duros. Inde autem universum corpus macrescere contingit, ac decolorari, ut notavit idem Hippocrates lib. de loc. in hom. & Galen. 2. de natural. fac. cap. 9.

Quod ad obstructiones pertinet cum Iecoris, tum Lienis, eadem proderunt, quæ in Mesenterii ejusque ductuum obstructionibus memorata sunt. Speciatim verò in scirrho adhibentur emollientia, & leviter dissolventia ex gummi præsertim ammoniaco parata, qualia sunt pilulæ tartareæ Bontii, & de ammoniaco Quercetani, atque emplastrum, ejusdem. Quæ item ex chalybe conficiuntur, salubriter conterunt, cum & incidendo obstructas vias reserant, & acidum corrigendo sanguinem repurgent. Ab Hartmanno conficitur aqua æquivalens spiritui aperitivo Penoti; itemque alia philosophica dicta, seu spiritus vini tartarisatus. Apud nostrates est in usu vinum medicatum ex chalybe & vitriolo ad subrufum colorem igne pulveratis ope sulphuris & nitri. Efficacius est vitriolum ferrum Vinum etiam absinthites optimum, ut & aqua absinthii stillatitia, & ferraria. In cibum prosunt nasturtium, eruca, asparagus, fœniculum, petroselinum, siler, capparis; itemque crocus, cinnamomum, zinziber. Sæpenumero tamen scirrhus cum ægrotante consenescit, præcipuè si diutiùs opportunis remediis obstiterit; quin imo ex Hippocr. lib. de affect. in hydropem mutari solet.

Minime verò prætereundum ab obstructo tumidoque jecore, aut liene sæpissime hæmorrhagias oriri: quod etiam animadversum a Volchero Coitero. Etenim ab horum viscerum obstructionibus, cùm non bene secernatur, repurgeturque sanguis, in causa est, ut acrem, acidamque conditionem nactus, oscilla arteriarum, & venarum aperiat, sibique viam faciat: Unde ejusmodi sanguinis fluxum nonnisi obstruentes humores inde deducentibus, acidumque temperantibus potissimum ex chalybe medicamentis brevissime cohiberi contingit, non sine vulgi admiratione.

His præterea curatum scirrhum narrat Forestus: Radicis filicis ℥. i. & radic. Cuscutæ ʒ. ii. ebullire jubet in ℥. viii. vini albi veteris ad tertiæ partis consumptionem. decoctum autem colatum patienti exhibet. Hoc etiam cerato lienis regionem inungendam mandat: ol. cappar. ℥. i. lilior. alb. amygdal. dulc. chamæmel. & butyri recent. singul. ℥. ß. succ. bryoniæ, & cyclam. ℥. i. bull. ad consumpt. succor. deinde add. gumm. ammon. aceto sol. ʒ. ii. ß. pingued. gall. medull. crur. vitul. œsyp. humid. singul. ℥. ß. pulver. cort. rad. tamar. capp. ceterach. rad. filic. singul. ʒ. i. pulver. sem. agn. cast. & genist. singul. ℈. i. ceræ parum f. cer. Testatur insuper minui lienem totu aceti acerrimi, in quo lapis pyrites candens extinctus sit, cum spongia in regione lienis. Et Benivenius utitur capparibus pro cibo, & aquâ ferrariorum pro potu: & quidem illis capras, hac vero canes lienibus diminui compertum est. Apud Heurnium mirabile dicitur emplastrum ex Cicuta, & ammoniaco aceto dissoluto ad duritiē quamcumque emolliendam. Et ab Hildano conficitur, commendaturque unguentum de Cicuta dictum. Aliud proponitur ab Aquapendente compositum ex duabus partibus ammoniaci aceto dissoluti una succi nicotianæ, terebinth. & succi ebuli altera, dimidia resinæ pini cum ol. cappar. & ceræ novæ q. s. Plerisque splen peracuta securi iteratis ictibus scinditur, cute non dissecta; mox vero cataplasma apponitur ex verbena, sinapi, capparibus, & farina hordei, quo per alvum magna atri sanguinis quantitas exturbatur, & lien in suam naturalem molem restituitur: quod remedii genus Rusticis est familiare; idque vidi aliquando tam dextrè actum, ut certè admirationi esset. Hanc etiam medendi duri lienis rationem commemorat Cardanus de Rer. variet. De cætero purgantia validiora, vehementerque exagitantia, & obstructos ductus commoventia monitu Hartmanni vitanda sunt.

Postremò ad inflammationem Jecinoris, cautiones à Galeno traditas summoperè observandas velim ab illis potissimùm qui credunt nimium refrigerantibus, & acidis potionibus, & lituris relaxantibus, facilè citoque illam sanatam iri: cum cæteroqui ab his mors certò expectanda sit, scilicet recrudescentibus humoribus, aut promota suppuratione, quæ huic visceri infensissima est: nam ex supputato Jecore ii solum evadere dicuntur Hippocrati 7. Aphor. 45. quibus in tunica pus continetur; omninò verò pereunt, cùm ad parenchyma usque corruptio pertingit, ex Gal. ibidem. Interdum etiam singultus, aut alvi fluxus inde subortus, est uterque lethalis, alter ex Hipp. alter ex Avicenna.

Ea igitur conducibilia duntaxat putanda sunt, quæ hærentes humores dissolvant, & per sudorem, vel urinam educant: quamquam, inquit Galenus, diuretica potiùs convenire in affecta parte

Ie

Iecoris gibba. Cum cibis commisceantur herbæ detentos succos ad vias urinæ deducentes. Victus autem tenuis sit, neque glutinosa, neque acida, neque dulcia, & constipantia admittat.

Quamvis autem dissolventia cæteris præferenda videantur, ea tamen acria nimis haud sint; quamobrem sedulo iis tantummodo incumbendum, quæ blande congestos succos diluant, & in proprios ductus promoveant. Sic quoque danda opera est, ne suppuratio insequatur. Quare ab initio suadet Petræus adhibenda esse epithemata ex saccharo saturni dissoluto in aquis; vel succis depuratis solani, plantaginis, rosarum fragariæ, quibus utile erit addere succum absinthii ex documento Galeni. At ab his parum vel nihil emolumenti sperare licebit.

Quod si suppuratio inhiberi nequeat, videaturque congestus sanguis in pus abire: quod dignoscetur ex superveniente insolito rigore, cum febris incremento, doloris reditu, & sensu fluctuationis sub dextro hypochondrio; ac patentius ex urina, vel dejectione purulenta, aut etiam ex anacatharsi, quod rarius, tunc quoad fieri poterit, promovebitur puris evacuatio per eam viam quam Natura indigitaverit, exhibitis quoque quæ roborent, & abstergant, ut & potionibus vulnerariis cum balsamo sulphuris anis. vel terebinth. Vinum medicatum ex medulla ligni guajaci, floribus rorismarini, & hyperici mire aliquando contulit; sicut pariter extractum hyperici irroratum oleo macis, vel cinnamomi. At in hoc Naturæ solertia præ cæteris valentior erit quæ ex Hipp. prima Morborum Medicatrix dicitur; &, ut inquit Galenus, mille sibi parat vias; regenerandæque carnis præcipuus opifex existit. *Lucas Tozzi Medicin. Practic. lib. 2.*

De Tumore Iecoris, Rugitu ventris, & Spirandi Difficultate. Pro Nobiliss. Ragusæo.

Cum Perilustris, & Nobilissimus Iuvenis ab anno 14. ætatis ad 19. usque hæmorrhagiam ex naribus copiosissimam, & frequentem passus fuisset, hac imminuta 18. anno incidit in febrem acutissimam, & mali moris, cum exanthematibus, & carbunculo circa os sacrum; à qua immunis evasit, superveniente copiosa sanguinis excretione per nares, ita tamen convalescere visus est, ut in hanc usque diem de variis affectionibus conquestus fuerit, vertiginosa videlicet passione, capitis incalescentia, quam inflammationem capitis vocat, dolore ventriculi, cum læsa coctione, palpitatione, rugitu ventris inferioris, & difficili respiratione. Quæ quidem affectiones convalescunt æstuante Syrio, & vigente hieme; quarum cura tentata fuit hactenus variis præsidiis cum internis tum externis: imprimis vero inustus fuit fonticulus coxæ dextræ maximo cum fructu, ita ut earum plurimæ cesserint, aliæ vero remiserint. Verum quia respirationis difficultas adhuc molesta est, cum ventris aliquando rugitu, & capitis inflammatione, quandoque vero absque aliis affectionibus, videndum quid facto sit opus, quo ab hoc affectu liberetur. Quod ut ex methodo fiat, præmittenda est eius essentia, cum causis. Sic enim elicitur methodus curativa.

Affectus autem hic alius non est, quam motus imminutus musculorum thoracis, ac proinde symptoma in actione animali læsa; rugitus vero inferioris ventris, vel symptoma in excretis immodice retentis, cum cohibeantur flatus: vel actio sensitiva depravata hoc symptoma consequens, ob murmur illud insolens quod percipitur. Capitis autem inflammatio est qualitas mutata, ex primis quidem; non tamen est morbus, quia non est affectus permanens; neque luculenter lædens operationes, sed symptoma tantum. Quorum quidem omnium symptomatum causam antequam proponamus, quædam præmittemus, totius, & partium temperamentum spectantia, quæ nobis præluceant ad cognitionem morborum, & causarum à quibus ortum ducunt. Cum autem ex actionibus partium, colore, & juvantibus ac lædentibus potissimum depromantur indicia temperamenti ipsarum; censemus universale, & particulare partium principum, & ventriculi temperamentum utcunque excellere in caliditate; ita tamen ut cerebrum sit etiam humidius, aliæ vero partes parum excedant in passivis qualitatibus, & potius ad siccum vergant. Caliditas totius patet ex fusco colore, jecoris caliditate; à qua sæpe dependet temperamentum totius corporis, ex Lib. Art. Medicinalis Gal. Iecoris autem caliditatem prodit venarum amplitudo, redundantia sanguinis per nares excreti, febris acutissima, qua laboravit & excreta biliosa, & melancholica per alvum; caliditatem autem cerebri cum humiditate, color niger capillorum, crisporum utcunque, facilis capitis incalescentia; excrementa furfuracea, somni profunditas, & venarum in oculis conspicua turgentia. De ventriculi vero caliditate, vel frigiditate nondum satis constat; cùm coctionis vitia utramque causam agnoscant. Licet autem major sit flatuum proventus à frigido, quam à calido; attamen cùm vitiata concoctio in patiente Nobilissimo fuerit corruptio ciborum ad nidorem, quæ caliditati non verò frigiditati adscribenda, atque dolores, quos passus est, fuerint acuti, pungitivi, & veluti erodentes, susceperitque juvamentum à refrigerantibus, usu scilicet seri lactis caprilli, nocumentum verò à calefacientibus, inunctionibus, fomentis, & pannis calidis applicitis, determinandum censemus ventriculum excedere in caliditate; à qua etiam intemperie flatus coacervari possunt, quando loco perfectæ chylificationis fit ciborum exustio in ipso: quæ tamen caliditas non est morbosa, nec valde præpollet: hujusmodi enim non solum flatus generaret, sed & resolveret. Quemadmodum enim ab excedente frigiditate non generantur flatus, quia non fit actio, ab intensa caliditate vicissim excitantur, & resolvuntur ob vehementem actionem: ita ab ea non valde excedente produci poterunt, non tame resolvi; non secus ac anni tempore calidissimo, & frigidissimo silent venti, non autem mediis temporibus. Verum quidem est, quod affectionum propositarum aliquæ fieri possunt etiam sine intemperie calida ventriculi, corruptio videlicet ad nidorem, dolores, & flatuum copia, ex sola nempe materia biliosa à jecore trasmissa ad ventriculum; ut propterea inæqualis intemperies constituatur, calida scil. ratione materiæ; frigida verò, ratione solidarum partium. Attamen in casu præsenti non fiunt hæc accidentia à

materiæ præsentia, sed ab intemperie solidarum partium, quandoquidem ante seri usum ventriculus vacuus esse debuit à materia biliosa; ut ideo ratione partis solidæ frigida seri potio noxæ esse debuerit: quod non contigit omnino, præterquam quod aliquando saltem adfuisset cruditas ad acidum, ob frigiditatem solidarum partium, cum non semper confluat bilis à jecore ad ventriculum; quæ tamen cruditas nunquam se prodidit. Ratum itaque sit, cerebrum ad calidum & humidum, ventriculum, jecur, & totum corpus ad calidum vergere, cum levi excessu siccitatis.

Quibus sic statutis, non est difficile reddere rationem symptomatum propositorum. Caliditas enim capitis, quam pro inflammatione habet dependet a vaporibus calidis ex venoso genere exhalantibus: rugitus in abdomine, & vitiata coctio ventriculi, à caliditate ipsius, & jecoris cibos assantibus, & in flatus convertentibus. Obscurior autem & abstrusa magis est causa difficilis respirationis, cuius essentia in eo sita est, ut non possit libere attollere thoracem, quo totum aërem commode admittat, sed in media dilatatione cogatur quiescere. Hæc autem multas agnoscit causas, omnes tamen ad morbum in via reducendas, qui cum possit esse subsidentia, obstructio, compressio, coalescentia, & adstrictio; triplex erit in præsenti causa, subsidentia videlicet pulmonum: obstructio nervorum ad musculos perreptantium; & compressio diaphragmatis à jecore facta; quod ideo comprimit diaphragma, quia laborat insigni obstructione, quæ potius tumor ad scirrhum vergens nuncupanda venit, quam simplex obstructio Quæ autem sit vis tumorum, cum lienis ad intercipiendam respirationem, fidem faciunt qui iis laborant, non solum inflammatoriis, quorum est indicium præ cæteris difficultas respirationis, sed etiam scirrhosis & scirrhis exquisitis, quum à graviori pondere harum partium comprimitur diaphragma, ac proinde intercipitur respiratio. Accedit & secundo levis quædam obstructio, vel semi obstructio potius nervorum ad musculos thoracis dispersorum; cujus ratione non confluit ad eos ea virtutis, & facultatis vis, quæ illis movendis omninò, & thoracis commode perfectè diducendo par sit. Locum etiam habet aliqua pulmonum subsidentia, ex copia materiæ in ipsis contentæ. Quanquam enim de tussi non conqueratur, quæ solet indicare materiæ copiam in pulmonibus, hoc tamen non est signum demonstrativum eos vacare materia; quia quando hæc non irritat, tussim non excitat, qualis ista est, ut patebit. Atque ita constat symptoma propositum à tribus morbis dependere, subsidentia scil. obstructione & compressione, ac proinde à morbo in via. Nunc causas horum morborum inquirentes, dicamus, subsidentiam, & obstructionem ab una eademque causa dependere, destillatione scilicet materiæ pituitosæ à capite. Quotiescunque enim caput est calidum & humidum, est semper opportunum destillationi, & multis excrementis redundat, collectis per attractionem, & generationem, quæ decumbunt ad partes inferiores, & potissimum ad nervos musculis thoracis dicatos, ad pulmones, tanquam partes imbecilliores; tempore calidissimo imprimis, quia ab insigni caliditate liquantur humores; frigidissimo vero, quia & excedens externa frigiditas per compressionem destillationes inducit, ut propterea affectiones propositæ his temporibus convalescant. Verum præter has causas statuere quinetiam possumus, quod ad venas pulmonum confluat copia illius sanguinis, qui olim per nares excernebatur, qui cum sit & crassior, & copiosus, potest gravare pulmones, & sic impedire ipsorum dilatationem, non vero irritare facultatem expultricem, excitare tussim. Quia vero affectionem propositam auget jecoris tumor, hujus etiam causam censemus materiam cùm pituitosam, tum melancholicam; pituitosam quidem, non genitam ob intemperiem frigidam ventriculi, sed potius ob excessum caliditatis jecoris attrahentis chylum à ventriculo non elaboratum, & crudum, atque ita coacervantis copiam humoris crudi, & pituitosi; accedente etiam inordinata vivendi ratione in sex rebus non naturalibus, quæ accumulare potest excrementa. Melancholica vero genita est ex sanguinis adustione à jecore fervido; cui intemperiei naturali accedit & morbosa calida & ipsa, à virulentia Gallica, qua alias laboravit, cum non semel, sed sæpius gonorrhœam passus sit. Quantum autem polleat lues hæc ad jecoris noxam, palam faciunt, qui censent subiectum huius esse ipsummet iecur. Unde etiamsi non existimaverim superesse adhuc aliqua huius vestigia, cum multos annos nullo se symptomate proderit, suspicione tamen prorsus non vacat, a lue præterita iecur intemperatum magis redditum fuisse. Atque hæc de causis præsentium affectuum. De præteritis enim frustra est consilium; ut propterea neque de vertigine, neque de ventriculi dolore, aut aliis symptomatibus agendi locus sit.

Ex His colligere est, patientem Perillustrem pristinæ sanitati restitutum iri, cum quia iuvenis est, tum quia affectus propositi non sunt adeo graves qui respuant medicam opem. Quod tamen adeo in proclivi non est, propter iecoris obstructiones, quæ difficulter removebuntur, & partium intemperies naturales, quæ novam materiam jugiter subministrare poterunt.

Quo autem voti compotes simus, materia in pulmonibus, nervis thoracis, & iecore collecta, necnon quæ in capite, & ventriculo, ut pote quæ potest affectiones propositas fovere, est evacuanda sensibiliter & insensibiliter; primo autem attenuanda, & incienda; intemperies partium quidem corrigenda, exsiccantibus humidam capitis, refrigerantibus vero cum eiusdem, tum calidiorem iecoris, ventriculi, & totius corporis intemperiam; præmissa tamen totius cura. Quæ præstabuntur præsidiis Chirurgicis, Pharmaceuticis, & Diæta.

Quoad Chirurgica, venæ iecorariæ sectio est apprime necessaria, habita quinetiam ratione hæmorrhagiæ præteritæ iam suppressæ; statutisque temporibus educetur ex venis aut hæmorrhoidalibus, aut saphena, quando illæ non intumescunt.

Pharmaceutica sint primas vias lenientia, syr. ros. sol. & manna electa, cum decoctione flor. & fr. seminibus citri additis. Humorum fiat præparatio syr. de acetositate citri, de succo acetosæ & de cichorio cum aquis cichorii, borraginis, acetos. Purgabuntur iidem rhabarbaro infuso in aqua acetosæ, addito syrupo rosato solutivo; ac statim hausta libra una seri lactis caprini optime depura-

depurati. Deostruentibus demum locus erit, syr. de eupatorio, de quinque radicibus, & de cichorio composito cum aquis agrimoniæ, ceterach, tamarisci additis seminibus quatuor frigidis maioribus: cuius usus erit 15. dies infundendo tertia quaque die drach. 1. rhabarbari noctem in prædictis aquis, ad Balneum Mariæ, & facta valida expressione: atque octiduo post præmittatur bolus ex ammoniaco, & trochiscis cypheos; horisque vespertinis exhibeatur drach. 1 pil. de tribus cum rhabarbaro, hora ante cœnam; facta interim inunctione jecoris oleo amyd. amararum, de capparibus, & de absinthio; apposito cerato oxycroceo. Hic enim cum congrua victus ratione cedet hypochondrii dextri tensio & durities. Ad flatus autem discutiendos, stillicidium ex Aquis thermalibus calidis toti ventri opportunum erit. A quibus ad contemperandam viscerum intemperiem, cum ventriculum roborandum, summopere ex usu erit potus aquæ B. Virginis in agro nostro Patavino, cum Patavium venerit. Præscribetur autem ex more cum vehiculo, quo per urinam ducatur 12. vel 15. dies. Roborabit enim ventriculum, & iecur, præscripta congrua victus ratione prædictis respondent. *Bened. Silvatic. Consil. & Resp. Med. Cent. 3.*

Iecoris Inflammatio.

Clarissimus Vir quadragenarius, temperamenti totius & jecoris calidi & humidi, mediocris habitus, libere vivens, sed præsertim strenuus vini meracioris & dulcis potor, hac ineunte æstate, postridie statim à copioso potu, circa meridiem febre correptus est, cum horripilationibus inæqualibus invadente, cui tarde, & nonnisi vespertinis horis calor successit. Interim vomitus contigit materiæ tenuis & amaræ, cum siti molestissima, necnon dolore gravante in latere dextero, levi tussi, sine ulla materiæ excreatione. Dolor autem sub costis mendosis potissimum urgebat, verum usque ad jugulum protensus, cum spirandi difficultate, quo tota nocte adeo conflictatus est Pat. ut in latus affectum decumbere minime poterit, præsertim ob agitationem à non levi febrili calore. Quare sequenti mane Medicus domesticus accersitus, Pleuritidem adesse existimans, injecto statim clystere, venam medianam affecti lateris aperiri, atque hora post Flor. Cass. cum pulv. liquiritiæ exhiberi jussit, pectori quoque inunctione ex Oleo Amygd. & Viol. adhibita. Expectorantia pariter ex Iulap. acet. & Syr. de Ibisco, vespertinis horis præscripsit, & Aquam hordeaceam Iujubis & Siliquis alteratam, cum Saccharo, ad potum parari præcepit. Hisce tamen, licet accuratè administratis, dolor non cessit, neque febris, quinimo hæc tota nocte eodem statu perduravit, sicut & dolor quoque iisdem symptomatibus comitatus, quibus insuper, accessit ingens cibi fastidium; & frequens paucæ bilis vomitus cum tussicula, at sine sputis. Quamobrem, summo mane sequenti, ego quoq; una cum medico domestico in Consilium advocatus omnibus enarratis diligenter expensis, partem dolentem contrectans, in hepatis regionem durum, nec adeo exiguum deprehendi: Quare in hanc sententiã sermonem exorsus sum:

Tanta intercedit similitudo Pleuritidi cum Iecoris inflammatione, ut sæpe alteram alterius loco habeant decepti medici, ut contigit, Siculo Medico se Pleuriticum existimanti quem tamen Iecoris inflammatione laborare primo intuitu, cum Glauconis admiratione agnovit ipse Gal. ex pulsu, spirandi difficultate, pauca tussi & arida, sensu, gravitatis & dolore ad jugulum diffuso. Quare nil mirum nos etiam circa artem conjecturalem versantes aliquando decipi, jecoris siquidem, non pleuræ inflammatione Clarissimus iste Patiens divexatur. Neque nos fallere potest inflammatio inter transversales & obliquos musculos aliquando suborta, quæ contigit Stephano, & Medicos illius temporis decepit: etenim tumor hoc casu satis immerius, & sub mus[illegible] u observatur, præterquamquod nec febris adeo vehemens esset, nec cætera symptomata adeo gravia; quæ jecoris inflammationem certo significant; præter durum quippe tumorem, tangenti manifestum, dolor adest gravans potius quam pungens, pro partis conditione; obscuro prædictæ sensu; qui usque ad iugulum propagatur, cum difficili respiratione, quoniam septo jecur per ligamentum appensum est; quinimo quandoque contigit ut costæ nothæ etiam doleant, si, ut in quibusdam, iecur ope membranæ iisdem annectatur. Exigua quoque tussis excitatur, à calore quodãmodo irritante ad septum & spirituales partes diffuso; quæ propterea arida est & sine sputis. Bilis vero vomitus fit ex portione sanguinis ab inflammato iecore corruptis, atque in bilem conversi, ab expultrice in ventriculum transmissi, & ab eo vomitu electi. Nec mirum urgere sitim & appetentiam deiici, calore à iecore in ventriculum propagato, præsertim à vehementi febre, quæ utpote ab inflammatione dependens, hepatica & symptomatica ab Antiquioribus dicta est.

Affectus igitur idea deprehensa, difficile non fuerit causas eiusdem indagare, inflammatio enim à sanguine dubio procul genita est, qui purus quidem foret, & legitimam inflammationem excitaret, ratione totius & iecoris temperamenti; at quoniam consuetus vini meracioris usus, conspirante nonnihil etiam ætate, iecoris sanguinisque fervorem auxit, ideo potius à sanguine bilioso productam esse credendum, qui quantitate & qualitate naturæ molestus, cum ab arteriis in iecur effusus, rursus in venas non remearit, in hepatis non solum vasa, sed parenchyma quinetiam transfusus & cohibitus jecur ipsum in tumorem inflammatorium, elevavit. Et quamvis nulla inflammatio; aut cavam aut gibbam tantum partem obsidere soleat; multo major tamen manifestè apparet in gibba, ut ex tactu, dolore inter respirandum ad iugulum usque protenso, cum tussi molesta; sed arida facillime coniici potest.

Inflammatio hæc, ut incipiens, fluentis sanguinis revulsionem indicat, atque hic, prout copia peccans, evacuationem. Mox repellentia conveniunt, inde repellentibus aliquã degerentia addenda postea repellẽtia & digerenti æquis partibus commiscenda postremo digerentia sola usurpanda. Febris vero, licet symptomatica, refrigerationem & humectationem postulat.

Quibus intentionibus satisfacere aptissime iam incepit Excell. Vir, licet admodum incertum sit in reliqua æque explere possimus, cum dubius adeo sit acuti huius morbi eventus, ut huiusmodi inflammationes, etiam in valentioribus lethiferæ esse soleant, & potissimum præsenti câsu, quo convexa magis, quam concava pars inflammata est. Attamen quoniam tum propriâ

tum opportune adhibita fuere medica auxilia, & præterea quia virium robur constat, in quo salutis spem reponebat Gal. neque corpus calidum & siccum est, tunc enim ut plurimum ægri moriuntur, ideo præsenti animo in curatione progrediendum.

Atque in fonte Chirurgico, cum statim Sanguis extractus fuerit revulsionis gratia, modo id repetendum revulsionis & derivationis causa. Et quamvis in maximis inflammationibus mensura evacuationis sit animi deliquium, nihilominus, nostris temporibus, cum Avic. multiplicationem potius numeri quam quantitatis eligimus, partitis vicibus, ut mojor fiat Antispasis, sanguine educto. Quare jecoraria affecti lateris aperiatur, & sanguis ad libram educatur, etenim per venæ sectionem inflammationes celeberrime evacuantur. Statim autem repellentia sunt applicanda, quibus semper aliquod odorum & aromaticum commiscendum. Sic Absinth. in Oleo Rosac. maceratum apposuit Gal. quinimo ponticum, ut magis astringens elegit, qui etiam Rosam, ut medelam increscentium inflammationum usurpavit, præterea Emplastrum parari jussit ex pulpa Cydon. Myrob. & pulv. Ireos. Nos autem uti solemus succo Cich. depur. additis speciebus Trionsant. & aceto Rof. pro Epith. Vel Ung. Santal. Oleo Rof. & pauco Absinth. succo refor. quæ omnia semper tepida, nunquam frigida adhibenda. In progressu vero succi absinth. copia augetur, & species trionsant. removentur, & Olea adduntur laxantia, ut Amygd. Chamæm. Liliac. sed prope finem, semper tamen omnibus laxantibus & resolventibus astringentia aliqua commiscenda, ne in Attali Thessalici errorem incidamus, qui Theagenem Philosophum Cynicum, jecoris inflammatione laborantem, solis laxantibus enecavit.

A fonte Pharmaceutico reliqua depromenda remedia. Et quoniam cassia assumta jam primæ viæ expeditæ fuerunt, alterantia exhiberi possunt, ut Serum Asininum, vel depur. vel destillatum, decoct. Cich. End. Acet. Sonci. Hepaticæ succi depur. atque filtrati Cich. sonci, End. in decoct. præscripta. Verum ego Aquas potius stillatitias, de succo Cich. End. & Acet. exhibere soleo, ad ℔i. s. vel. ii. cum vehiculo diuretico Sy. de succo Lim. Etenim decoctiones & succi diutius in ventriculo morantur, cum aliqua coctione egeant, sicque refractis viribus refrigerantia ad hepar parveniunt. Serum vero depur. non adeo facile permeat, & destillatum igneam quandam qualitatem in destillatione acquirit, quæ Aquis, utpote impensius refrigerantibus, non inuritur, nec conservatur. Observanda autem Gal. cautio, ne quicquam actu frigidum exhibeatur, frigida enim partem densant & crudos reddunt humores.

Clysteres interim molles atque refrigerantes injiciendi ex Lacte, Butyro, & Sacch. Vel ex decoct. Malv. Viol. addito flore Caff. vel Syr. Rof. sol. cum Oleo Amygd. aut Violac. Jam dictis vero medicamentis appositis, & refrigerantibus per os assumptis, observandum quo natura, vergat, materia enim, inflammationis causa, non solum insensibiliter digeritur, verum & sensibiliter per alvum, si cava, per urinam, si convexa hepatis pars laboret, expurgari solet, & si utraque, utraque etiam observatur evacuatio. Nos itaque naturæ imitatores, & ejusdem recte operantis ministros esse oportet. Quare, si alvum petat, Clysteres acriores sufficere solent, ad ejusdem naturæ motum adjuvandum, ex decoct. Malv. Bet. Mercurial. cum Syr. Rof. solut. vel Elect. de succo Rosar. Si vero ad urinæ vias tendat materia, quod facilius fieri poterit casu nostro, quo convexa magis quam concava pars læsa observatur, tunc Aqua hujusmodi præscribi & exhiberi poterit.

℞. Seri Asin. depur. ℔v. quatuor Sem. frigid. an. ℥i. Rad. Gram. Pentaph. an. ℥i. Folior. Capill. Ven. Agrim. an. m. contund. incidenda incidant. & macerentur in Sero per noctem, & sequenti die destillentur, ut fiat Aqua ad ℔i. exhibenda addito Syr. de Succo Lim. Hoc etiam tempore applicetur Emplast. de Melil. utpote emolliens ac digerens. Quæ vera atque legitima hujus inflammationis cura, ejusdem suppurationem omnino prohibens, etenim si ad suppurationem transeat, neque curatio proponenda, dum enim pus in jecoris substantia conficitur, actum est de salute ac vita Patientis, quod malum ominari possemus casu præsenti. tunc enim tantummodo spes salutis superest in suppurato jecore. quando pus contectum inter jecoris tunicam & ejusdem substantiam congestum est secti namque, aut usti Patientes evadunt, unde dicebat Hipp. Quando hepar suppuratum aduritur si pus purum fluxerit, & album, evadunt; in tunicæ enim his pus continetur, si vero qualis amurca, pereunt. Addamus nos, quia pus in parenchymate concluditur.

Quibus omnibus congrua erit victus ratio addenda, cibos & potus dulces vitando. Quare cibos tenuis substantiæ, non acres, non dulces non adstringentes exhibet ipse Gal. qui commendat quoque ptisanam in cibis, quia sine morsu detergit, sicut in medicamentis Oxymel Aqua mistum, cujus loco, vigente inflammatione nos Arabum exemplo, succo acido. Cit. & Lim. cum Sacch. uti solemus, prout in declinatione, Acetum cum Sacch. Iulapium scil. acetosum permitti potest. Quod vidit quoque idemmet Gal. dum Mulsam inutilem esse asseruit, quia in bilem vertatur. Hæcque tanto malo expugnando dicta sufficiant. *Raym. Ioh. Fortis Consult. & Resp. Medic. T. i. Cent. 3.*

Iecoris tumor scirrhosus.

Illustrissimus Comes & Eques quadragesimum quintum annum agens, temperamenti totius & jecoris calidi & sicci, humidi cerebri ac ventriculi frigidi, jam diu destillationibus obnoxius, antehac liberam vitam ducens, anno 1669. febre correptus fuit cum copiosa à capite destillatione, raucedinem, tussim, & anhelitus difficultatem producente, febris autem integrum annum perseverans ad maciem insignem deduxit Comitem Illustrissimum, adeo ut in hecticam migrasse Medici suspicati fuerint licet & accessiones (quamvis obscuræ) & declinationes observarentur, pro cujus Curatione chinæ Decoctum, & alia adhibita fuere remedia, quibus tandem adjutus fuit. Sed mense Decembri proxime præterito rursus febris invasit cum accessionibus circa vesperas, & cum extremarum partium refrigeratione incipientibus,

bus, cujus progressu non mediocris calor accendebatur in capite, catarrhalem materiam ita colliquans, ut copiosiori evadente destillatione, raucedo & tussis adaugerentur, cum excretione viscidæ & lentæ materiæ, insipidæ tamen & cruori commistæ, quam à capite derivari creditum fuit, cum quandoque guttatim è naribus sanguis defluxerit usque ad semunciam, & ideo noctu quoque in somno effluebat nonnunquam catarrhalis materia sanguini mista. Sitis in febris accessionibus urgebat, & ab initio tumor cum dolore in hepatis regione apparebat, cum urinis ictericis linteum album flavo calore tingentibus. Curata autem fuit febris Alterantibus & blandioribus Cholagogis evacuantibus & omnia remissa fuerunt, excepto jecoris tumore, qui adeo excrevit, ut ejus moles fere totum abdomen occupaverit; huic successerunt coxarum & crurum œdematosæ intumescentiæ, dum e lecto surgit, quæ tamen, eodem decumbente, evanescunt: nec decumbens de spirandi difficultate conqueritur, sed solum dum erigitur & e lecto surgit. Pro Curatione varia deobstruentia adhibita fuere; atque tandem antimonium diaphoreticum; sed incassum omnia. Modo singulo mane rhab. sumit ad ℈.i. in convenienti victus ratione insistit, modico potu ex vino albo aqua diluto utitur. De agendis pro salute consulit.

Jure merito omnium morborum fontem & sobolem esse posse Catharrhum proferebat Galenus, adeo ut Hipp. quoque divinus asseruerit, fluxionem à capite in carnes Hydropem anasarcam nonnunquam excitare, quod idem præstare posse non dubito, si intrinsecus ad partes naturales decumbat, ventriculi & jecoris robur exoluat, sicque coctiones vitiet, sanguinem totum cruditatibus inficiat, & Cachexiam, indeque Hydropem inducat. In iisdem autem visceribus naturalibus detentus obstructiones cumulat, febres putridas quidem, sed catarrhales excitat; quod si ad partes spiritales sese convertat, & raucedines, & tusses, & spirandi difficultates inducere quotidie videmus; hæque contigerunt Illustriss. Comiti, qui tandem mense Decembri proxime præterito acuta febre correptus fuit, a cujus calore liquata magis magisque in capite catarrhalis materia raucedinem & tussim adauxit, imo & osculis vasorum adapertis, non solum fluxio cruore tincta apparuit, sed puri sanguinis quoque aliqua portio inde emanavit, & quod pejus est, statim ad initio ictericæ urinæ apparuerunt cum jecoris doloroso tumore; ut propterea dubitari potuerit de jecoris inflammatione spuria, nimirum à sanguine exusto ob jecoris calidam intemperiem, & pituitoso tum ob ventriculi frigiditatem, tum vero maxima ob perennem à capite destillationem massam sanguineam inquinantem, qui tandem tumor inflammatorius non resolutus in insignem tumorem scirrhosum degeneravit à cujus pondere deorsum tracto diaphragmate; difficilis redditur anhelitus, & ab eodem hæmatosi ipsa vitiata, œdematosæ intumescentiæ tum in coxis, tum in cruribus apparere cœperunt, quæ Cachexiam & pravum totius corporis habitum prænunciantes, Hydropem quoque minantur.

Omnia igitur agenda, ne in hujusmodi infortunium imminens incurrat Illustrissimus Comes; & quamvis prima causa in capitis destillationem referri possit, quia tamen remota est; proximiori incumbendum esse censeo, jecoris nimirum tumori jamfacto, idque præstare tentandum Attenuantibus, Emollientibus Aperientibus, & sensibiliter atque insensibiliter Evacuantibus. Quibus intentionibus ut satisfaciamus, remedia sunt petenda a fonte Chirurgico, Pharmaceutico & Diætetico.

Et primo ex Chirurgico parca erit desumenda sanguinis missio ex Jecoraria dextra, ut exploretur totius sanguinis qualitas, & nonnihil jecoris fervor humores adurens remittatur. Reliqua vero remedia ex hoc fonte depromenda, ordine executivo inferius describentur.

Ex Pharmacia desumenda essent medicamenta ventriculum & primas vias expiantia, quæ à me in præsens omittuntur, cum jam adhibita fuisse supponam. Expiatis igitur primis viis, ad jecoris tumorem curandum erit deveniendum; primo attenuantibus & humectantibus, secundo aperientibus, tertio aperientibus & evacuantibus.

Et primo pro attenuante parari poterit oxymel dilutum, aqua agrim. & aceto paratum, ad ℥.iii. exhibendum, cui superbibat Comes Illustriss. jus pulli junioris, cichorio, borag. malva & cuscuta alteratum, huicque addantur succi depurati cichorii & agrim. ad ℥.ii. in cujus usu integra hebdomada perseveret. Inde præbeatur elect. lenit. cum ℥.i. pil. de tribus cum rhabarb. Mox ad ulteriora aperientia erit ascendendum, cujusmodi esse poterit decoctio in iure pulli cichorii, borag. agrim. cuscutæ, pentaphylli petroselini & fœniculi rec. in qua dissolvantur gr. xv. aut xx. tart. vitriol. & in huius usu insistat decem aut duodecim diebus; in quorum intermidio assumat pilulam iam propositam de tribus cum rhab. electuario diacath. reformatam, cui post horam superbibat ius malva alteratum.

Post hæc an syrupi Fernel. usum ducendus erit Vir illustriss. cuius descriptio nostris Consultationibus reperitur; hic autem alternis diebus, duodecim saltem vicibus, erit exibendus ad ℥.ii. in vino albo tenui, nec dulci, nec austero, quatuor horis ante prandium: diebus vero intermediis assumat decoct. iure pulli paratam ex suprascriptis herbis, addita portione radicis althææ, aut lil. alb. cui decoct. addatur spiritus tartari ter retif. ad ℈.i. sicque alternatim assumat syr. Fernel. & descriptum Aperiens; quorum terminato usu præberi poterit Purgans, ex lenit. confectione Hamech, & pil. de tribus cum rhab. paratum, cui pariter superbibat ius malva vel hordeo alteratum.

Tandem ad validissimum Attenuans atque Deobstruens devenire opus erit, ita parandum

℞ Salsæ parillæ electæ ℥.i. radicis Chinæ, radic. althææ an. ℥.ß. aq. stillat. cichor. agrim. an. ℔.ii. ß. m. fiat infusio per horas xxiv. deinde adde dimidium pulli iunioris, & bulliant ad consumptionem dimidii. postea fiat colatura pro duabus vicibus, summo mane Viro Illustr. exhibenda, in qua dissolvantur gr. vi. salis ammoniaci seties sublimati: est enim præstantissimum & efficacissimum Aperiens, & in huius usu perseverandum erit integro mense; singula hebdomada

præbendo pil. de tribus, electuario lenit. aut flore c ss. reformatam.

Dum jam dicta omnia intrinsecus administrantur, extrinsecus quoque emollientia & refoventia non sunt omittenda; sic œsypus humidus regioni hepatis applicari poterit; adhuc efficacius erit stillicidium ex alto cadens, lotura lanarum paratum, pauco aceto ad penetrationem superaddito; à stillicidio vero quotidie per horam administrando, succedat appositio Cerati diachilonis magni cum pinguedinibus reformati, addito anseris adipe & exiguo absynthii succo, ut tonus visceris conservetur. Interdum apponatur cucurbitula magna hinc inde regioni hepatis, sed cito removeatur & reponatur.

Quibus omnibus congrua victus ratio erit addenda, mediocris quoad quantitatem, attenuans & emolliens quoad qualitatem, quæ tamen viscera non inflet, à Viro Excell. diligenter præscribenda, cujus prudentiæ jam dicta quoque omnia disponenda libenter remitto. *Idem T.2.Con.3.*

Iecoris obstructio post Lienis tumorem scirrhosum.

Lienosus superioribus annis fuit Illustrissimus Comes modo ad virilitatem inclinans; tumidum enim adeo Lienem gestabat, ut mediam abdomini regionem, & ultra, occuparet, adeoque durum, ut verum, & legitimum Scirrhum æmularetur, quinimo talis à pluribus Medicis judicatus fuerit. Et quamvis ejus Curationem difficilem reddiderit temperamentum jecoris calidum, pariterque totius: nihilominus iteratis Purgationibus, & P. Illustrissimi exacta in vivendi ratione custodia, paulatim imminutus, & annorum spatio ad molem fere naturalem redactus est.

Verum quoniam tumidus Lien tractu temporis per venas mesaraicas jecur quoque in consensum trahere solet, hoc ipsum evenit Illustriss. Viro, cujus hypochondriorum dexterum non quidem tumore, sed obstructionibus abundare manibus percepi, quarum partem majorem in cava iecoris reperiri credendum: id enim non modo ratio suadet, verum & Icteritia universalis, & in facie, atque oculis præsertim quandoque apparens confirmat; Obstructiones enim aut in poro felleo, aut in ramo cholidoco reperiri, aut saltem adaugeri significat. At non soli Lieni iecoris malum est imputandum; verum vivendi quoque libertati trib endum. Sicut enim Comes Illustriss. dum Lien valde tumescebat, exacta & rigida vivendi ratione libenter utebatur, ita eodem viscere imminuto, liberæ vitæ se dedit, tum in cibis & potibus, tum maxime in imp rtunis exercitiis & equitationibus. Quare m ltiplicatæ cruditates à delicatiori ventriculo ad iecur sese insinuarunt, & secundum crassiorem portionem in eodem stabulantes, forsan, cum Fernel. crassæ bili quoque immistæ, obstructiones produxerunt, quarum portio crassior ad renes transmissa, diuque ob eorundem naturalem angustiam retenta, à calore in tophos conversa fuit, sicque elapso anno nephritici dolores super venerunt: pars vero tenuior una cum biliosis humoribus ad venas delata, circulando per venam cavam ad cor, indeque per carotidas ad caput elevata, dum ab arteriis in caput evomitur, nec à venis ressumitur, ut una cum sanguine per venas jugulares circulationem perficeret, redundans in spatiis ad synciput defertur, & gravitatis sensum inducit, donec ad aurem dexteram tanquam ab imbecilliorem partem olim à folle percussam transmittatur, & per eand. m saniosa, pravi coloris & odoris, emittatur.

Dum igitur Illustr. Comes ab his malis vindicari se desiderat, & in hunc finem ad omnia diligenter agenda seipsum accingit, præsens anni tempus, ut Purgationibus proprium est eligendum, antequam obstructiones in tumorem vertantur, tunc enim à jecore multo facilius, quam à Liene Hydrops provenire posset, transfusiones enim à Liene ad jecur periculosas, sicut à jecore ad Lienem utiles existimabat Gal. ut propterea Avicennas jecoris obstructionem matrem omnium malorum jure merito appellaverit. Sed præterea calculosus etiam reddi posset Illustr. Patiens.

Antequam autem aliquod aliud ex hac malum emergat, & altiores radices sibi figat, evellenda à nobis & radicitus extirpanda, si non unicâ, saltem iterata vice, hujusmodi prava & venefica radix, primo primas vias expurgando. Secundo Cavam partem jecoris, nimirum ramos venæ portæ aperiendo. Tertio Partem gibbam, nempe ramos venæ cavæ ab o stru ionibus expediendo. Quarto Veno um genus depurando; atque tandem ipsius jecoris & renum calorem contemperando, viasque pa entiores reddendo; ita enim & capiti non parum prodesse poterimus, cujus vera Curatio in a iud erit tempus differenda: non enim possumus Vere præsenti duobus Dominis ita distantibus inservire. Et à Chirurgico fonte omnium primo est depromenda sanguinis missio ex Jecoraria dextera, præsente Medico, ut si niger & crassus appareat, ad vii. usque uncias exire permittatur; sin minus, supprimatur. Hirudines quoque venis sedalibus applicitæ, & ramis venæ portæ, & capitis prodesse possent, modice tamen sanguinem educendo. Sicut nisi Vir Illustr. abhorreret, Cauterium in brachio ad materi m ex aure defluentem divertendam & educendam, remedium esset insignis profectus.

Reliqua remedia à fonte Pharmaceutico sunt desumenda. Et Lenientia erunt potio ex manna clarif. aut syr. ros. sol. vel elect. lenit. cum tartaro. Quinque autem aut sex diebus intermediis Præparans erit Julapium acet. cinnamomo aromatizatum, & aqua florum citri dissolutum.

Pro secunda intentione explenda succi depurati & per arenam trajecti cich. borag. ad ℥. ii. erunt præscribendi, in tenui jure pullæ cich. & præterea lupulis & malva alterato, in quo dissolvatur scrupulus salis prunellæ. Sequenti vero die offeratur rhabarbarum ad ℈.i. flori cassiæ immistum, ita ut formentur boli duo summo mane assumendi, quibus post horam superbibat jus malvarum vel hordei, sicque alternatim procedat, succos & rhab. assumendo ad decimum usque diem. Mox hauriat portionem clarif. addendo infus. consuetæ rhab. & agarici portionem, cui post tres horas superbibat aut seri

feri asinini depur. aut aq. hordeat. ℔. i. ß. Quod de læsione ab aquis conqueratur Illustrissimus P. substituatur jus pullæ malva aut hordeo alteratū.

Tertiæ intentioni, imo simul & quartæ satisfacere poterit syrupus Fernel. cum rhab. secundum discriptionem in nostris Consultationibus traditam, ad ℥. ii. in jure pullæ endivia aut cichorio alterato. Sequenti vero mane bibat cyathum aq. stillat. cichor. & agrim. in quo dissolvatur semidrachma Aperientis nostri circulati, quo efficacius adhuc erit sal ammoniacum septies sublimatum, & semel per chalybis limaturam trajectum ad gr. vii. exhibendum; ita alternatim erit procedendum, syrupum Fernel. altera die, altera vero Aperiens exhibendo, ad vigesimum usque diem: tuncque potio à superiori non dissimilis erit præbenda, cui superbibat feri asinini depur. ℔. ii. in eum finem, ut ad lactis usum ventriculus & hypochondria disponantur.

Et quamvis quintæ & postremæ intentioni satisfacere posset lactis asinini usus, nihilominus quoniam præstantissimum sese mihi offert medicamentum pro reliquiis obstructionum extirpandis renibusque mundandis atque patefaciendis, ideo consulo ut Illustriss. Comes ad aquas vitriolatas in Valle Solis nascentes assumendas se ipsum conferat, quæ quoniam exiccandi quoque facultatem quandam obtinent, idcirco xv. diebus ante earundem assumptionem, ut præcedat lactis asinini usus humectans, optimum fore censeo, cujus usus post assumptas aquas erit reassumendus ad triginta saltem dies, & decimo quoque die elect. lenit. ad ʒ. vi. aut ad summum ad unciam assumere sit contentus. Pro materia vero ab aure emanante nihil in præsens, nisi ut auris aperta conservetur; Decubitus in primo somno in latus affectum procuretur; per nares blande divertatur & evacuetur, pulverem radic. Ireos Florent. mane attrahendo, & pro nunc nil aliud agendo.

Congrua autem victus ratio est ad usum revocanda, abstinendo ab eduliis crassæ substantiæ & difficilis concoctionis, imo & ab aperientibus omnibus, ut quæ facile atque celeriter in cocta & ad jecur, & ad renes ferantur, & reliquos cibos crudos ad partes easdem secum ducant. A vinis dulcibus pariter prorsus abstinendum, ab exercitiis post prandium, à vigiliis, à coitu frequenti & à nimiis applicationibus. Interim alacri & confidenti animo vivat. *Idē. ibidē.*

Inflammatio Hepaticis.

Vir 36. annorum crapulæ passim indulgens, incidit in dolorem gravativum, hypochondrium dextrum, cum inani tussicula, & respirationis difficultate, occupantem. Dolor ab hypochondrio ad claviculam sese extendit. Facilius æger supinus, quam in latere jacet. Pulsus est valde celer, ac creber, & inæqualis. Lingua arida rubensque. Sitis adest inexhausta, cum nauceā, cibi fastidio, & singultu. Urina observatur rubicunda.

Afficitur in hoc ægro hepar; quod ex dolore gravi, hypochondrium dextrum occupante, & tussicula inani, ac respirationis difficultate, nec non nausea, cibi fastidio, & singultus commitatā potissimum patet. Afficitur etiam cor, quod ex pulsus illis vitiis; item ex siti inexhausta, & lingua arida, & urina rubicunda, est manifestum.

Morbus, qui ipsum affligit, est Inflammatio hepatis: eaque ex dolore hypochondrii dextri, siti perpetua, febri continua, aliisque symptomatis in historia commemoratis, innotescit.

Causa procatarctica hujus morbi est crapula; cui æger passim indulsit. Hinc enim multi sanguinei & fervidiores in corpore ejus geniti humores antecedentem huic morbo præbuere causam. Pars vero eorum sese extra vasa in substantiam hepatis effundens, ibique putrescens, & vehementer incalescens, continens hujus morbi & symptomatum est causa.

A copiā enim istorum humorum, hepar occupantium, & in eo vehementer incalescentium, oritur in eo tumor inflammationis, indeque gravis sive gravativus hypochondrii dolor; qui propter pondus visceris, & viciniam, connexionemque cum diaphragmate & pleura, ad claviculam sese extendit, & respirationis difficultatem inducit: & quia ardor hepatis & ejus humores per evaporationem, propter viciniam, ventriculo & pulmonibus perpetuo & copiose communicantur, hinc oritur in nostro ægro singultus, nausea & cibi fastidium, & sitis inexhausta, ac inanis tussicula. Parte vero istorum accensorum humorum perpetuo ab hepate ad cor per venam cavam ascendente, vehementiusque ac malignius ibi incalescente, & in os ex pulmonibus exhalante. Hinc in nostro ægro, febris est continua symptomatica, sese per pulsum celerem & crebrum & inequalem, & sitim illam inexhaustam; nec non lingua arida, rubenteque se prodens.

Morbus hic, propter magnitudinem suam, ac partem affectam, graviaque, quæ inducit, symptomata; ac etiam ob metum atrophiæ hydropis, aliorumque gravissimorum morborum, est periculosissimus.

Curatio itaque diligens adhibenda est: eaque in causæ procatarcticæ, antecedentis, continentis, & intemperiei, per contraria ablatione, consistet.

Primo itaque mox vena in dextro brachio aperiatur, sanguisque ad ℥viii. vel x. pro ratione viriū, educatur. Venæ sectioque reiterari poterit. Sequenti die tali lenitivo medicamēto purgetur:

℞. Cassiæ recens extractæ ℥i. Rhabarb. pulverisati ℈i. Aq. cichorei q. s. m. f. Haustus brevis.

Expurgato corpore, inungatur regio hepatis unguento santalino, & pannum, lineum eodem unguento inunctum apponatur, citra calefactionem. Interea etiam sequenti utatur decocto:

℞. Rad cichor. endiv. an ℥i. Taraxaci, petroselini, fœnicul. an. ℥ß. Herb. endiv. cichor. taraxaci, acetos. violar. Lactuc. an. m. i. fumariæ, agrimoniæ capill. ven. Borrag. buglost. chamæpitis, an. m. ß. Sem. 4. frigid. major. an. ʒii. anisi ʒi. Tamarind. ℥i. pruna. acida. No. vi. Uvar. pass. ʒx. hord. mund. p. i. liquirit. rasæ ʒiii. Decoq. in aq. com. ad ℔i. ß. Colat. adde Syr. de limonib. ℥ii. F. Apozema, de quo sumat æger subinde haustum, ter quaterve in die.

Morbo magis inclinante, pro dolore utatur sequenti epithemate, regioni hepatis pannis lineis adhibendo.

℞. Herb. endiv. cichor. viridis, an. m. i. Florum camomill. melilot. Rosār. rubr. an. m. iß. Summit. absinth. p. i. Coq. in aq. communi ad ℔iß. in fine addendo Aceti opt. ℥ii. spec. diatriumsant. ʒiß. Iterum ebulliant, & postea colentur pro Epithemate. Post Epithematis adhibitionem inungatur locus tali linimento:

℞. Ol:

♃. Ol.amygd.amarar.camomill.an.℥ſ. Ol.roſacei, unguenti ſantalini an.℥ii.M. pro Linimento.

Porro ſi inflammatio invaleſcit, atque ejus ſuppuratio, (quæ tamen omni ſtudio præcavenda, ne ulcus immedicabile ſequatur) prohibere nequeat, natura mollientibus & maturantibus juvanda eſt;itaq; tale tum adhibeatur cataplaſma

♃. Rad.althææ ℥ſ.Fol.malvæ.flor. camomill. Farinæ hord.an.m.i.Sem.lini ℥ſ.Coctis iis & contuſis adde pinguedinis gallinæ q.ſ.F.Cataplaſma.

Cognoſcitur inflammatio ad ſuppurationem tendens ex febri,dolore , aliiſque ſymptomatibus ingraveſcentibus; confecto pure omnia illa miteſcunt,vires tamen debiliores relinquuntur.

Pus genitum vel in vaſa per hepar diffuſa,ſe inſinuat , & per ſanguinis circulationem fertur illud ad cor,& inde vel in ventriculum,vel inteſtina,vel renes propellitur,vel pus genitum, diſrupto,hepate,ſe infundit vel in cavitatem abdominis,quod ſectione vel uſtione ventris eſt educendum,vel illud peritonæo,cum muſculis abdominis & cute exeſo,ex eo foras expellitur, tumque ulcus per vulneraria intro aſſumpta & foris adhibita,eſt ſanandum.

Victus,pro ratione virium ſit tenuis,ex ptiſanâ & juſculis carnium , endivia & cichorio alteratis. Utendum hic abſtergentibus , citra acrimoniam. Aromata & vinum vitentur. Potus ſit cereviſia tenuis. *Henric. Regius apud Theodor. Craanen Medication.lib.3.*

Obſtructio Hepatis.

Fœmina 22.annorum, temperamento pituitoſa,victu craſſo & humido longo tempore uſa, faciem & omnia fere membra pallore habet ſquallentia, genua & pedes, præſertim ſub veſperam, ipſi tument. Urina ejus alba eſt & clara. Gravitas & diſtentio cum obtuſo dolore , dextro inſidet hypochondrio;quæ ubi mox ſe à cibo nonnil exercet, ipſi potiſſimum eſt perceptibilis. Spiritum impedite ducit , ubi altiora aſcendit loca. Nulla adeſt febris vel ſitis. Os ſaliva madet: nec ullus in hypochondrio hactenus obſervatur tumor.

Afficitur in hac ægra facies & reliqua externi corporis moles , quod ex earum pallore ; afficiuntur etiam genæ & pedes , quod ex eorum tumore: afficitur quoque , & quidem primario, hepar,quod ex gravitate,diſtenſione , & dolore obtuſo, dextrum hypochondrium potiſſimum à cibo occupante,item ex urina alba & clara, nec non reſpiratione à corporis motu difficilius ducta eſt manifeſtum.

Morbus,quo hæc ægra affligitur , eſt intemperies pituitoſa & viſcida hepatis, quæ poros ejus & meatus obſtruens & chymoſin vitians,reliquaque in hiſtoria commemorata ſymptomata inducens,à potiori ſuo effectu, reliqua producente, Obſtructio hepatis vulgo appellatur.

Procatarctica hujus morbi cauſa eſt diutinus craſſorum & humidorum alimentorum uſus,quo adjuvante temperamento ejus pituitoſo , multi craſſi,viſcidi & tenaces & frigidi in ejus corpore geniti humores,antecedentem huic morbo præbuerunt cauſam. Pars vero eorum,partim ad hepar delata , ibique ejus meatus anguſtans & oppilans intemperiemque ejus vitians, partim ad genas, pedeſque , totumque corporis habitum perveniens,continens hujus morbi, ſymptomatumque jam enarratorum, eſt cauſa.

Dum enim humor ille pituitoſus,viſcidus & tenax poros & meatus hepatis multis in locis occludit,ibique hæret,parit in eo intemperiem pituitoſam & viſcidam,ac præterea obſtructionem qua humores hepar poſtea tranſituri , in eo retinentur,illique retenti , ac ſuâ copia & pondere, hepatis,in dextro hypochondrio ſiti,parenchyma gravantes,& diſtendentes,pariunt in dextro hypochondrio gravitatis & diſtenſionis,obtuſo dolore citra tumorem comitatæ, ſenſum. Hic, poſt cibum aſſumptum, & corporis exercitationem, altiorumque loborum aſcenſum,magis eſt perceptibilis , difficilemque reſpirationem gignit ; propterea quod humores copioſiores eo ferantur,iique tum plus ſolito ibidem diſtendentur, & quod diaphragma quod eſt præcipuum reſpirationis inſtrumentũ,vehementius premant

Et quoniam , ex hac hepatis intemperie pituitoſa,cum obſtructione conjuncta,chymus gignitur crudus & aquoſus,qui deinde in aquoſum in corde convertitur ſanguinem,per totum corpus ad alituram diffundendum ; hinc facies totaque corporis externa moles,quæ tali pituitoſo ſanguine nutriuntur,ſqualido pallore perfundũtur.

Et quia hic ſanguis ad nutritionem eſt ineptior calorque nativus ex eo debilitatus , juſtã excrementi vaporoſi diſcuſſionem in habitu corporis efficere non poteſt ; hinc oritur ex ſanguine illo eo propulſo,ſed non bene agglutinato,& ex vaporoſo excremento retento,genarum & pedum, vaſis in noſtra ægra poroſioribus inſtructorum, tumor; qui ſub veſperam magis eſt obſervabilis, quod ob corporis diurnum motum & erectionẽ, humores eo tum paulatim copioſius fuerint propulſi , nec per ſanguinis circulationem in alias partes ſatis copioſe referri potuerint. Pituitoſus vero ille ſanguis,ad tonſillas oris delatus,ibique aquoſiores ſuas partes in os,per ductus ſalivales alioſque deponens,facit ſitis abſentiam,ſalivæq; in ore abundantiam. Ad cor vero citra putredinem,& deinde ad renes,ex viſcidis illis humoribus obſtructos vel anguſtatos,perveniẽs,producit febris abſentiam,urinamque albam & claram.

Morbus hic,ob magnam hepatis affectionem, periculoſiſſimus eſt. Metus enim eſt,ne in hydropem, vel ſcirrhum, vel alium gravem affectum, degeneret.

Diligentiſſima itaque Curatione erit impugnãdus; quæ in cauſæ procatarcticæ,antecedentis,continentis,& intemperiei,ac obſtructionis, per contraria,ablatione conſiſtet.

Primo itaque utatur tali apozemate alterante & purgante.

♃. Rad.apii,petroſelin.fœnicul.an.℥i.chelidonii major.℥iſ. Filicis,enulæ campanæ,cort.rad. capparum,fraxini,Tamariſci an.℥.ß. Fol. abſinthii,agrimoniæ,capill.vener.chamædrios an. m. i.Flor.centaur.minor.hyperici an.p.i.Sem. apii, petroſelini,aniſi,fœniculi, an, ʒii. Fol.ſennæ ℥ii. rad.polypod.q.℥ß.Decoq.in aq. hord. ad lb iiß. In Colatura diſſolve ſyr.de cichor.cum rhabarb. ℥iß.M.F.Apozema, de quo ſumantur ℥iii.bis in die vel ſemel,pro ratione operationis.Dum hoc utitur apozemate,hypochondrium dextrum hoc foveatur fomento , mane & veſperi , ante uſum decocti.

♃. Rad.bryoniæ,althææ an.℥iß.Ebuli,cyperi, eryngii,capparis , fraxini an. ℥i. Fol. malvæ,althææ,violariæ,agrimoniæ, chamæd, Menthæ, abſinth.an.m.i. Sem.lini , fœnugræci,baccar. Iunip. coriandri an.ʒii.Flor.geniſt.ſambuci,chamomill. meliloti, an.p.i.Ligni ſantali citrini,℥ſ. Fiat omnium

nium decoctio in duabus partibus aq. chalibeata, & una vini albi sub finem additi; colat. adde aceti ℔ß. & fiat Fomentum cum pannis lineis eo imbutis adhibendum, ut fuit dictum.

Post fotum inungatur locus tali unguento:

℞. Ol. lilior, de capparib. an. ℥ii. succ. bryoniæ, apii an. ℥i. Bulliant ad succorum consumptionem Addendo ung. de althæa, gumm. ammon. acet. dissol. & Extracti an. ʒi. Sem. dauci, spicæ nardi, an. ʒiß. Ceræ flavæ q.s. F. Unguentum, cui tempore usus, addatur aceti rosacei parum.

Post horum usum, ad obstructionum reliquias tollendas; & partem affectam roborandam, conveniet sequens opiata.

℞. Conserv. flor. absinth. Flor. tamarisci, capill. ven. an. ℥i. Rad. enulæ campanæ, cort. citri cond. an. ℥ß. Myrobalan. cond. No. i. Nuc. moschat. cond. ʒiii. Spec. diarhod. abbatis ʒi. Chalibis præp. ʒii. Salis absinthii, tamarisci an. ℈ß. Croci ℈i. ambræ gryseæ ℈ß. Cum syr. cond. cort. citri F. Opiata, de qua capiat singulis diebus magnitudinem castaneæ majoris, duabus horis ante pastum; superbibendo vini Hippocratici parum.

Plurimum etiam conducent balnea tepida, in quibus emollientia & aperientia ebullierint.

Obstructiones si contumaces fuerint, utatur sequentibus pilulis:

℞. Aloës optimæ, succo absinthii diligenter nutritæ ℥ß. Gumm. ammon. aceto dissoluti & trajecti ʒiii. Myrrhæ electæ in vino calido solutæ & trajectæ ʒii. Pulv. diatrium santal. cristall. tartari an. ℈i Agarici recenter trochisc. rhabarb. electi an. ʒii. Salis absinthii, tamarisci, an. ʒß croci ℈ß. Cum syr. rof. sol. F. massa pilularum, de qua capiat ʒß. bis in septimana, duabus horis ante pastum.

Ad obstructiones pertinaces tollendas præ cæteris conducunt remedia ex tartaro, vitriolo chalybe confiata, quæ apud practicos occurunt; & ideo hic etiam adhiberi possunt.

In diæta, Aër sit purus, calidus, tranquillus. Cibus attenuans & calidus ex pane bene fermentato, & carnibus gallinaceis, vervecinis, ovis sorbilibus, capparibus, asparagis, hyssopo, petroselino. Potus sit cerevisia & vinum mediocrium virium. Alvus respondeat arte vel natura. Gaudio det operam: moderate se exerceat. *Idem ibidem.*

Scirrhus Hepatis.

Vir 40. annorum, pituitosus, alimentis frigidioribus & humidioribus diu usus, diutinamque ac contumacem obstructionem hepatis passus; paulatim incidit in durum tumorem, dextrum hypochondrium occupantem; qui ipso erecto vel decumbente & in sinistrum latus inclinato, tactu facile percipitur. Situ & figurâ jecoris circumscribitur. Decubitus ipsius dexter est facilis, sinister verò adeo gravis, ut ægro, sinistro lateri incumbenti moles quædam, velut suffocans, ventriculo & præcordiis inniti videatur.

Afficitur in hoc ægro hepar, quod ex præcedentibus ejus obstructionibus, & subsecuto tumore duro, qui in hypochondrio dextro percipitur; difficilemque in sinistro latere decubitum paret, est manifestum.

Morbus, qui hunc ægrum affligit, est intemperies crassa & viscida hepatis; quæ tumore duro & obtuso sensu prædito, comitata, Scirrhus hepatis vulgò appellatur.

Causa procatarctica hujus morbi est diutinus ille frigidorum, crassorum & humidorum alimentorum usus, quo adjuvante temperamento nostri ægri pituitoso, humores frigidi, crassi & tenaces, in ejus corpore geniti, antecedentem huic morbo præbuerunt causam. Pars vero eorum ad hepar delata, & deinde poros ejus obstruens, & postea suâ copiâ & crassitie illud distendens, & in tumorem attollens, duritiemque sua partium firma cohæsione concilians, continens hujus morbi & ejus symptomatum est causa.

Hinc enim nata est intemperies illa hepatis, tumore duro, & stupido sensu, comitata, cujus pondere, cum per sinistrum decubitum ventriculus & præcordia premantur, quæ per dextrum decubitum à pressione sunt libera; hinc fit ut decubitus dexter ægro sit facilis, sinister vero adeo difficilis, ut difficilem respirationem suffocationisque metum inducat.

Quia, autem, per corporis erectionem & in dextras partes inclinationem, tumidum hepar magis versus exteriora à vicinis partibus propellitur, idcirco tumor ejus, figuram & situm hepatis habens, corpore erecto & in dextrum latus inclinato, facile est perceptibilis.

Morbi hujus magna solet esse pertinacia & periculum: cum viscus hepatis meatus habeat angustos, qui præcedente obstructione valde sint obstipati, & à subsecuto hoc scirrho fere omnes sunt occlusi, ita ut vis medicamentorum eo difficulter sit perventura; unde vel hydrops vel atrophia hic est metuenda.

Curatio itaque diligens instituenda est, quæ, in causarum, & intemperiei, ac tumoris, per contraria ablatione, consistet, Primo itaque purgetur tali medicamento cathartico:

℞. Syr. rosati sol. cum fol. sennæ, & rhabarb. ℥is. Elect. diaphæn. ʒii. aq. decoct. hord. q.s. m. f. Haustus Deinde utatur tali apozemate alterante & purgante. ℞. Rad. fœnic. petrof. gramin. asparag. in aceto maceratar. an. ℥i. Herb. marrubii, ceterach, cuscutæ, capill. veneris, Scolopendrii, chamædryos an. m. i. Sem. anisi, fœniculi, an. ʒis. Fol. sennæ ℥is. agarici, mechoacann. an. ʒi. Passul. ℥i. ficus sicc. N°. v. Decoq. in aq. hord. ad lib. i s. Colaturæ adde syr. de cichor. cum rheo ℥is. M. F. Apozema, de quo sumat semel, vel bis in die, haustum trium vel quatuor unciarum. Reiterari subinde simile apozema debet, omissis vel additis purgantibus, prout res hic desiderabit. Purgari etiam subinde poterit tali haustu.

℞. Fol. sennæ ʒiii. agaric. trochisc. rhabarb. an. ʒi. Sem. anisi ℈ii. infunde in aq. hord. ℥iii. Colaturæ adde diaphœnic. ʒiii. M. F. Haustus. Interea dum his utitur, admoveantur fomenta, unguenta & emplastra sequentia. ℞. Rad. bryoniæ, liliorũ alth. an. ℥i. Cucumeris silvest. ℥s. Fol. malv. violar. parietar. absinth. agrimon. an. m. s. flor. camomill. melil. rosar. an. p. i. Coq. in tribus partib. aq. com. & unâ vini sub finem additi. Colaturâ foveatur, cum pannis laneis, hypochondrium dextrum.

Post fotum adhibeatur tale linimentum.

℞. Ol. lilior. camomill. melilot. amygdal. dulc. an ℥i. Rosar. absinthii an. ℥s. Gumm. ammon. in aceto dissolut. ʒiii. cera. ʒii. M. F. Linimentum. Postquam pars affecta linimento illo inuncta fuerit; tale ei imponatur emplastrum. ℞. Mass. emplast. de mucilag. ℥i. De melilot. ℥s. Gumm. ammon. liquati in succo absinth. ʒiii. Malaxentur cum ol. absinth. & liliorum q.s. F. Emplastrum, extendendum super aluta. Si vero durities contumax nondum his cederet, sequentes pilulæ per plures dies erunt usurpandæ.

℞. Gumm.

℞. Gumm. ammon. in aceto dissolut & trajecti & iterum inspissati ʒii. Bdellii, styracis, an. ℈iiii. M. F. Pilulæ justæ magnitudinis, capiat ʒi. alternis diebus.

Intermediis diebus utatur opiatâ roborante & aperiente, in obstructione hepatis præscriptâ.

Usus etiam chalybis præparati, superius & inferius a nobis descripti, hic magnopere conducit

In Victus ratione, Cibus sit attenuans, ut in obstructione hepatis, moderata quantitate exhibitus. Item incidens & detergens. Vitentur dulcia. Vinum sit tenue, odoratum, vel cerevisia clara, mediocrium virium. Cappares sint in frequenti usu. Alvus moderate fluat. Exercitia sint moderata Vitet tristitiam. *Idem ibidem.*

Observationes.

Pro Hepate calido.

Inter omnia remedia quæ hactenus ars invenire potuit ad hepar præcalidum refrigerandum atque roborandum, primas obtinet tinctura corallorum: cujus cochlearia duo æger sumere poterit singulis diebus manè duabus horis ante pastum. Ita præparatur.

℞. Corall. rubr. crassiuscule triti ℥vi. reponantur in vase vitreo, quod matracium vocant, iisque affundatur succus limonum, ut supra materiam quatuor digitis emineat; (in penuria succi limonum, substitui poterit succus berberorum) vase bene clauso ponantur in B. M. per quatuor aut quinque dies continuos, & tincturam separa à fæce, & in alio vase serva ad usum dictum, gustui gratior fiet tinctura, si cum sacchari candi pari quantitate reducatur in syrupum; sed multò inefficacior evadet, at melius addetur saccharum cuilibet dosi exhibitionis tempore. Ad eundem usum valde commendatur conserva ex fructu cynorrhodii confecta, cujus sumat singulis diebus ad nucis magnitudinem. Uti etiam poterit Electuario sequenti.

℞. Elect. triasantal. quadruplicato rheo in tabell. redacti ℥iiii. capiat tabellam unam ponderis ʒii. superbibendo parum potus ordinarii.

Tinctura etiam rosarum ad usum prædictum utilissima erit.

Hæc quatuor remedia in usu continuo ita habenda sunt, ut manè alterutrum sumatur horis duabus ante pastum, vesperi vero alterum, in introitu lecti, postridie vero alia duo iisdem horis, ita frequenter remedia immutando, ne natura nimium iisdē assuescat. *Laz. Riverius obs. 49. cēt 1.*

Si reperiri posset aliquod pharmacum, quod uno eodemque tempore stomachum foveret, jecurque refrigeraret, maximum esset inventum, cichorium sylvestre duas hasce facultates possidet in cibis administratum, nam amaritudine qua pollet ventriculum roborat, sicut reliqua amara, & bilis fervorem compescendo immensos æstus ipsius hepatis coercet. Hoc remedio plurimos sanatos vidimus, *Dominicus Panarolus. obs. 47. pentecoste. 3.*

Quia hepar habes natura calidum, contemperatione aliqua interdum indiget, utque ea hepatis refrigeratio sine ventriculi incommodo instituatur, suadeo; ut utrique membro, etsi dissimiliter affecta sint, sic consulas, ut saccharo rosato aliquot grana piperis per medium incisi indas, & simul deglutias, ita piper calefaciet ventriculum frigidum, nec ultra progredietur, & sacch. rosacei frigiditatem inhibebit; saccharum vero rosac. postea hepar contemperabit. Caspar Hoffmanus consil. 9. lib. 3. consil. Cratonis & aliorum Medicorum a Scholtzio editorum.

Pro Hepatis dolore.

Dominum Sangermanum dolor ad gibbas hepatis vexabat: irrita omnia fuerunt remedia ex arte comparata, & cum naturæ totum negotium relinqueretur, rusticus advocatus est, hic similem affectum se aliquando curasse asseveravit, æger confidenter ei sese credit: accipit radicis hederæ pulverisatæ ʒi. aut ʒii. potui dat cum decocto capi aut pulli, non longo post juvatur plurimum: ejusmodi remedia a veteribus sunt præscripta, à nobis neglecta; & eadem magno nostro vituperio cum summa laude usurpant Rustici. Ætius caput scripsit de iis quæ purgant cavas & gibbas partes jecoris. Guil. Ballonius. lib. 1. Epid. & Ephem. pag. 41.

Vidi pistorem quendam qui cum in itinere se fatigasset, ac in gramine dormivisset, querebatur de aliquo at non valido dolore hepatis: febricitabat non ardenter: interdum Leipothymia tentabatur: cum obiisset hepatis parenchyma, intacta ac integra membrana, in pus merum degeneraverat. *Io. Heurnius. ad aphor. 45. sect. 7.*

Pro Hepatis Inflammatione.

Vir quidam crapulæ deditus Inflammatione jecoris correptus est. Huic febris continua aderat, & dolor valde gravis in hypochondrio dextro, cum tussicula quadam inani: dolor ad claviculam ascendebat. Habebat etiam sitim inexhaustam, nauseam, cibi fastidium & singultum, cum lingua arida in principio, postea nigra & aspera, & lotio rubro. quæ omnia inflammationem hepatis indicabant: ad hunc accitus, venam illico tundere feci ad ℥viii. Sequenti die cum non satis alvus responderet, lenitivum sequens ut exhiberetur mandavi.

℞. Cassiæ rec. extract. ℥i. rhei pulv. ℈i fiat bolus quo quatuor sedes biliosas habuit, ita ut ex hac levi purgatione & sanguinis detractione febris mitior evaserit, dolore parum diminuto. inunximus etiam regionem hepatis unguento santalino; & pannum lineum eodem unguento munctum apposuimus sine calefactione: interea & hoc decocto utebatur.

℞. Endiv. Cichor. cum toto, dentis leonis cum toto, acetos. viol. lactuc. novell. an. M. i. fumar. agrimon. cap. ven. borrag. bugl. an. Mß. chamæpit. chamædr. (cum esset etiam quædam obstructio) an. M. ß rad gram. petrosel. an. ℥ß. sem. quatuor frigid. maj. & min. an. ʒi. sem. anis. ʒß. tamarind. ℥i. prunor. damasc. numero xiii. uvar. pass. exacinat. ℥i. liquirit. ras. ʒii. hord. mundat. p. i. F. decoctio in aq. pro ℔iß. colat. adde syr. de cichor. cum rheo ℥iß. syr. viol. de limon. de endiv. ex infusione ros. communium, an. ℥ß. M. quo apozemate cum usus esset, febris valde diminuta est, & alvum quotidie deponebat. Morbo magis inclinante, pro dolore usus est sequenti epithemate bis aut ter in die, atque ita dolor omnis evanuit, neque ad apostema devenit, de quo metuebat, sed sanus cum nostra laude, ab astantibus pro deplorato habitus evasit.

℞. Endiv. virid. cichor. an. Mj. fl. chamæm. meliot. & rof. rubr. an. M. ß. summitat. absynth. p. j. coq. in aq. commun pro ℔ijß. in fine adde aq. absynth. endiu. an. ℥j. aceti opt. ℥ij. spec. triosantal. ʒiß. iterum bulliant, & F. epithema pro hepatis regione: eo peracto, inungatur linimento infrascripto.

℞. Ol. amygd. amar. chamæm. an. ℥ß. ol. rof. unguent. fantal. an. ʒii. M.

Quod ad victum attinet, tenvissimum adhibuimus, in principio nil nisi cremorem ptisanæ, & poma cocta administrando, abstinendu a dulcibus, quibus tum jecur, tum lien intumescunt: à valde etiam attringentibus abstinendum Petrus forestus. obs. 7. lib 19. de hepatis Affectibus.

Quidam febre acuta corripitur: dolor ad hypochondrium dextrum: satis colligebamus non esse pleuretim: tamen summa erat difficultas ducendæ animæ, & quæ in horas increscerεt: spes erat eam sedatam iri uno medicamento: contra aucta est: metus suffocationis: revera phlogosis erat pituitosa circa eas partes, & nisi tern. sectione venæ provisum fuisset, metus erat abscessus. Guil ballonius consil 91. lib. 1.

Indubitatum auxilium in hepatis inflammationem corruptione adfert hepar galli nigri vivi exemptum & adhuc calens in ℥v. aceti rosac. vel aceti simpl. minutissime contritum, resolutumque, & a fibris colatum: tepidemque exhibitum. Franciscus Joel. pract. sect. 1. lib.

Senator quidam Paterermacensis quadragenarius, constitutione corporis gracilis, & natura biliosus, ob exercitia nimis violenta, cum supra modum incaluisset, inflammatione hepatis cum dolore ventris correptus fuit. Advocatus ego, ægrum febre acuta, cum linguæ ariditate, tussicula sicca, respirandi difficultate, cibi fastidio, siti maxima, nauseo, vomitu, inquietudinibusque laborantem offendi: duritiem quoque e regione hepatis manifestam persano; inflammatio enim præcipue gibbum hepatis occupabat, in curatione itaque processi, victus rationem refrigerantem & humectantem præscripsi, loco vini, decocto agrimoniæ & veronicæ, admixto nonnihil syr. de suco citri & acetosæ, utendum jussi, mox sequens enema ordinavi.

℞. Rad. & fol. alth. malu. viol. pariet. agrimon. & veron. an. M. j. fl. chamæm. melilot. an. M. ß. sem. anis. fœnic. an. ℥j. lini & fænugræc. an. ℥ß. F. decoctio in colat. ℔j. dissolu. sacch. ℥ij. vitell. ovi. ol. viol. & rof. an. ℥i. sal. p. j. M. F. enema, quo rejecto, venam in brachio dextro incidi, & ad ℥vii sanguinis extraxi. exterius totum latus sequenti linimento tepide inunxi.

℞. Ol rof. & viol. cerati santal. an. ℥j. ol. absynth. ʒß. M. F. Linimentum. Post duas à cœna horas, ad inflammationem internam arcendam, & somnum provocandum, nonnihil, laudani ipsi exhibui, adeo ut ea nocte, & sequenti die meliuscule habere cœperit: symptomata enim multum, ut & vires aliquo modo refocillatæ, fuerunt, quapropter sequentem potiunculam ordinavi

℞. Fol agrimon. veronic. cuscut. scabios. an. M. ß. sem. anis. fœnic an. ℥ii. liquirit. ras. ℥j. coq. in colat ℥iiij dissolue elect. diacathol. ʒvi. syr. rof. solut. compos. cum rhab. agar. & sena. ℥iß. M. F. potio, qua clementer expurgatus fuit.

Victus rationem interim optimam observabat: pro potu ordinario utebatur decocto agrimon. & veronic. lacte amygdalino, & emulsionibus sem. 4. frigid. mai. oleis convenientibus quotidie inungebatur, clysteres quinetiam urgente necessitate injecimus, corpusque per intervalla infusione rhei, cum syr. rof. solut compos. purgavimus, & sic divino favore dolor, reliquaque symptomata remiserunt, tandem hepar, partesque nobiles sequentibus tabellis corroboravimus.

℞. Spec. diarhod abbat ʒij. aromat. rosat. tro. h. e rhab. an. ℈j. sacch. dissolut. in decocto agrimon. & veron. ℥iiij. M F. S. A. tabellæ, de quibus sumantur ʒiij. horis tribus ante prandium. His plenissime convaluit. Guil Fabritius bildanus. obs. 4. cent. 2.

Hominem intemperie frigida ventriculi, & calida intemperie hepatis laborantem cognovi, cui ab empirico quodam plurima tam emplastra quam unguenta, eaque præcalida, veluti e pipere, cardamomo, oleo caryophyll. cinnam. & similibus præscripta, atque cartilagini xyphoidi admota fuerunt; inde inflammatione hepatis correptus, vix ab eadem liberari potuit, tandem vero Dei beneficio, iis quæ hepar refrigerant & corroborant, veluti julepo ex aq. cichor. endiu. agrimon. veronicæ cum syrupo de succo limonum acetosæ & unguento santalorum exterius applicato, sanitati cum restitui. Guillelmus Fabritius bildanus. observat. 46. cent. 2.

Memini me apud Suetonium & Plinium legisse Augustum vitiato jecore laborantem, fomentis calidis sine fructu à Medicis tractatum esse, accito autem Antonio Musa, cum frigidis remedis fuisse sanatum; quam rem libenter commemoravi, quod cum viderim à solertissimis Medicis remedia calorifica huc usque administrata, aut nullam aut exiguam Medicinam contulisse, in ea sum sententia, ea medendi ratione paulisper omissa, ad refrigerantia moderate potius omnem curam esse convertendam, ita tamen ne calore nativo hebetato, ulla vis inferatur. Hieronymus Mercurialis tomo 2. consult. 59.

Pro Hepatis intemperie frigida hydropem minitante.

Præscribenda victus ratio, quæ calefaciat, moderate siccet, incidat, attenuet, ex iis quæ facile concoquantur & subigantur, ex usu erit hoc conditum, quod ex condit cort. arantiorum, rad. enulæ, rad cichor. spec. arom. rosat. diarrhoid. &c. confectum est item maxime probo electuarium hoc quod Arabes de vino, græci Cyphoides vocant, hoc modo secundum Hollerium præparatum.

℞. Passul. coriath. ℔ß. coq in vino veteri generoso ad pultis consistentia, tuias excernere per setaceum, tum admisce conserv. anth. cortic. condit. cinnam. an. ℥j. spec. arom. rosat. diamargar. calid. diacinnam. an. ℈ij. lignialoes odor. ʒß. croc ℈ß. M. dosis. ʒß. Reinerus Solenander. cons. 2. sect. 3.

Pro Hepatis obstructione.

Digestione facta, semel atque iterum pulverem hunc purgantem cum fructu præscripsimus.

℞. Sepec. maturib. cum rheo ℈j. tartar. vitriol. ℈j. M. F. pulvis, in brodio pisorum. sumendus Gregorius Horstius. obs. 30. lib. 4.

Rusticis & agrestibus hominibus hepatis & lienis obstructionibus laborantibus, epotandum dedi proprium lotium magno successu, illud enim extergit & incidit, illud etiam calidum cum canabina stupa applicare juvat. Hepar etiam vulpis comestum a quadam proprietate convenit, ut & corallium valde tritum. Prodest etiam urtica mortua quæ lamium dicitur, ea quo modocunque assumpta, induratos & obstructos liberat. Ego soleo eam exhibere mane incoctam in ovo in formam placentulæ. Hoc medicamentum didici a Monacho Hetrusco, qui solum singulis diebus hujus herbæ aliquot folia contrita & ovo incocta exhibebat edenda, & permultos curabat. Ego postea solos ipsius pulvere feliciter in vino albo in eodem affectu exhibui, debet in usum vocari illa duntaxat lamiæ species, quæ in foliis maculam habet albicantem. Est etiam filicis decoctum efficacissimum in hoc casu, id quod antiquis cognitum Gal. lib. 8. De comp. med. S. loca, feliciter exhibet in hepatis obstructione, & optimum pharmacum vocat *Reinerus Solenander. consil. 12. 13. sect. 1.*

Studiosus quidam ex intempestivis lucubrationibus in gravissimas obstructiones hepatis & lienis incidens, quæ cum ad extremam maciem perduxerunt, cum potiones purgantes, apozemata aperientia aliaque remedia parum contulissent, sequentibus a me præscriptis intra mensem restitutus est.

℞. Aloes opt. & gummi ammoniac. in aceto soluti & per setaceum trajecti atque iterum inspissati, ãn. ℨiij. sen mundat & myrrhæ el. an. ℨiß. croci ℈ij. cum oxymel. scillit. F. massa pilul. de qua capiat ℈ij. alternis diebus duabus horis ante pastum. Lazarus Riverius. observ. 34. cent. 1.

In omnibus hepatis obstructionibus dextre demoliendis principes partes obtinet Mars seu ferrum, cujus scobs cruda (a ℈ß.) sæpius ingesta, mirum quantum valeat in talibus affectibus. Martis præparationes excogitatæ sunt multipliciores vero quo fuerint, eo meliores: simplicitate ipsa natura gaudet, est pulvis cachecticus simplex elegantis virtutis in omnibus obstructionibus internis. Ille sic fit.

℞. Chalyb præp. part. j. cass. lignææ, part iij. sacch. albiss. part. iiij M F. pulvis (chalybs in bracteas tusas tantisper tunditur super incudem donec prorsus in formam abeat, postea subtiliter pulverisetur; incus bene mundetur undique) ejus tantum, quantum mucrone cultri arripi potest, seu a ℈ß ad ℈, detur ter quotidie, mane jejuno ventriculo, hora tertia vespertina, & ituro cubitum; tamdiu donec omnis obstructio fuerit expedita, etiam ad aliquot septimanas.

Essentia croci Martis quoque laudabilis est. *Jo. Hartmannus. pract. Chimiatr.*

Pro Hepatis Scirrho.

Cum ex mensibus retentis hoc malum provenerit, tota cura consistere videtur in eorum evacuatione: per octo ergo dies ante tempus mensium purganda erit bis aut ter per potum coctum in quo radix hellebori nigri ad ℨß. affigatur (ut intra Sectione De podagra videre est) singulo quoque mense repetat eandem purgationem. Solet enim hoc medicamentum præ cæteris movere menses, sed continuare oportet per tres aut quatuor menses juxta tempus consuetæ purgationis: præter cæteris vero efficacissimum remedium est ad omnes viscerum scirrhos usus chalybis in hunc modum.

℞. Chalyb. præp. pulv. ℥ß. rhei, agar. an. ℨ j. spec. hier. sim pl. ℨj diarrhod. abb. t. ℥ij. mall. despumat. q. s. F. electuarium: cujus sumat singulo quoque mane ℨij. per quindecim dies. Rodericus a Fonseca. tomo 1. consult. 61.

Pro topicis in usu erunt emplastr. diachyl. de meliloto & ceratum a me sæpe cum successu usurpatum: quod,

℞. Empl. de mucilag. ℥iij. bdell. ℥j. ammoniac. ℥x. (gummi solvantur in aceto acerrimo) bulliant in ol. absynth. ℥ij. cum vini alb ℥iiij. adde spic. nard. ℨij. cum cera alb. q. s. F. cera tum emolliens & digerens obstructiones & tumores scirrhosos ac præsertim jecoris. Jo. Zecchius. consult. 11.

Domina quædam Cachexia laborans, cum duritie hepatis, palpabilis, sequentibus pilulis per viginti dies usa perfecte restituta est.

℞. Chalyb. præp. cum sulph. ℥ß. aloes opt. sennæ mund. agar troch. & rhei el. an. ℨj pulv. el diarrhod. abbat. ℨß. croci ℈ß. cum syr. rosat. solut. F. massa pilul. de qua capiat ℨj. singulis diebus mane leviter deambulando: postea hor s capiat jusculum in quo folia & rad. petrosel. bullierint. quia hæ pilulæ non purgabant, bis aut ter additæ sunt uni dosi diagridii gr. iiij. *Lazarus Riverius. obs. 68. cent. 10.*

Hepatis tumore scirrhoso diuturno premebatur Nobilis vir, cui nullum auxilium prodesse potuit, licet præter providentiam totius ex ebeno sudorifica tantasset, uteretur medicamentis chalybeatis balnea naturalia admitteret, & varia unguenta & emplastra parti apponeret: hic solum conserva ex marrhubii floribus cum melle parata quadraginta diebus ad ℥j. diluculo assumpta, & desuper aqua ebibita, quæ e foliis & radicibus ipsis, vitreis organis stillat, sanitati integræ fuit restitutus: nam sensim ac sine sensu emollitus & resolutus est tumor. *Zacutus Lusitanus. lib. 2. prax. med. admirand. observ. 48.*

Hepatis abscessu.

Cùm anno 1675. Parisiis Chirurgiæ operam daremus, curæ nostræ commissus fuit Vir consistentis ætatis faciei colore flavescente, pilis subrufis. sed minus lautæ conditionis, qui vulnere à gladii ictu profundiore intra costas nothas inflicto, abscessum hepatis incurrit, ita ut per sex septimanas materia purulenta copiosè manavit, eo majori cum periculo, quo in hepatis parenchyma stylus profundius adigi potuit. Hic octo circiter septimanarum spatio ab affectu

funesto liberatus fuit, medicamentis balsamicis ac vulnerariis, detergentibus ac consolidantibus, internè & externe usurpatis; Nobili alio, quem simili malò laborantem eodem tempore curæ suæ creditum, D. Morellus Chirurgus peritissimus ter de die invisebat, paucorum dierum intervallo è vivis excedente; adeò abjectioris sortis homines quandoque præ divitibus natura favere dicitur. *Joh. Jacob. Harderus in Observat. Anatomico-Medicis.*

Hepatis durities & suppuratio feliciter finita.

Quantum sufficere possit pars adeò nobilis prout est hepar, Medicorum monumenta testantur. Hic quoque recensebimus exemplum non inauditum attamen rarum, quod in eadem parte accidit. Juvenis quidam Amstelodamensis qui Chirurgiæ operam dabat, ante tres ferè annos nobis querebatur de epigastrii tensione, cum dolore gravativo ad hypochondrium sinistrum sese extendente, tandem tumor durus ibidem ortus, cum aliquali difficultate respirandi & febricula. Hisce exploratis, hepar esse induratum judicavi diversisq; emplastris emollientibus applicitis, tandem cataplasmatis maturantis adminiculo tumor mollior redditus ad suppurationem pervenit, quo post cauterii potentialis applicationem, phlebotomo aperto, multum puris effluxit, & brevi post, ulcere purgato, sanatus est. In hoc casu non est dubitandum quin à prægressa inflammatione, gibba hepatis pars fuerit connata peritonæo, unde ulcere aperto, puri denegatus fuit in abdominis cavum decubitus. Ejusmodi exempla reperiuntur quoque in observationibus curiosis Nobiliss. Viri D. De Marchettis, Professoris Patavini, pag. mihi 120. *Frideric. Ruyschius in Observationum Anatomico-Chirurgicarum centuria.*

Hepatis vomitu curata.

Mulier quintum completura climactericum, inflammatione hepatis cum tussicula sicca, spirandi difficultate & pungitivo in hypochondrio dextro laborans dolore, phlebotomiis aliisve non obstantibus remediis, juxta effatum Hippocrat. 4. acutor. eodem in latere suppurata est, atque XL. die puris crassioris sanguine striati libras sex sponte evomuit & convaluit. *D. Nicolai Gulielmi Beckers.*

Calculi ex Abscessu circa hepar.

Pauci elapsi sunt anni, quod hic Uratislaviæ vixerit, Johannes Groschius, Oeconomus Xenodochii ad Spiritum Sanctum, Vir robustus ac validæ Constitutionis, temperamenti Sanguineo-cholerici. Hunc quondam mense Junio, anno ætatis 60. desubito Rigor vehemens invasit, cui postliminio dolores in Hypochondrio dextro ad regionem Hepatis una cum Tumore, nucem juglandem æquante, accesserunt. Tumor is, doloribus persistentibus, intra semestre spatium adeo increvit, ut tandem panem siligineum Uratislaviensem quantitate tantum non superaret, sicque induruit, ut scirrhum referret. Quanquam vero Affectus huic diligentior adhibenda fuisset, ægrotus tamen nec Medico nec Chirurgo usus, sed sui ipse curam suscipere ausus est: interne quidem Balsamum Sulphuris, aliquandiu singulis diebus deinceps bis terve in Septimana, ut & nonunquam pulverem cardui benedicti adhibuit, & pro Evacuatione quandoque, velut pro libitu, Rhabarbarum; Externe vero ab initio ad finem morbi nil nisi Emplastrum Jenisigneri Normbergensis Tumori applicuit. Tandem aliquando contigit, ut circa Festum Nativitatis Christi, dum noctu ægrotus dormiret se haut sentiente, Tumor rumperetur, unde magna quantitas materiæ, pultis instar crassæ, cinericei coloris, integris 4. septimanis profluxit, donec Tumor quasi omnino desideret.

Posthæc ex vulnere, quod interea in fistulam degeneraverat, atque in nonum usque annum, indito in id instrumento argenteo, apertum servabatur, juxta cum humore ichoroso, necessitæ plurimi lapilli provenerunt, diversæ magnitudinis, formæ & figuræ, sic ut alii trianguiares, alii quadrangulares, alii sexangulares, deprehensi sint, inter quos majores, glandibus fagi-nis, minores vero, granis ericæ similes erant.

Iidem Coloris sunt extrinsecus sub-punicei, instar Castanearum nondum omnino maturarum, inducti tenui quodam cortice, intrinsecus lutei instar Rhabarbari, quo ægrotus sæpius utebatur. De cætero lapilli dicti sunt friabiles, pondere admodum leves, ac numerum eorum novem annorum spatio excretorum, quingentenarium aut sexcentenarium æquare, hæredes ægroti affirmant. Eorundem etiam lapillorum numerum ad 80. apud me asservo. Quamdiu vulnus apertum conservatum est, & lapilli excreti sunt, cætera vir ille bene valuit, & ad quævis sua munia obeunda, supra morem ætatis, expeditus & alacer; quam primum vero vulnus sua sponte coaluit, in alios Morbos incidit, præcipue vero interdum in Asthma, interdum in Icterum, sæpius in Diarrhoeam, quorum morborum unus tandem quoque ipsi vitam extinxit, postquam 72. ætatis annum accessisset. *Godofr. Thilesin.*

Anatomicæ Inspectiones.

De Hepate insolita magnitudinis, pendente quatuordecim libras civiles.

Uxor Johannis Kippleri, textoris Uracensis ætatis 45. ann. temperamenti biliosi, per aliquot mensium spatium sub dextra axilla, facta à natura quasi fontanella, ulcus aluit, ex quo materia quædam alba cum flavedine permixta interdum copiose fluebat & ruebat. Hoc cum à chirurgo (quod hujus pertæsa amplius ipsi exitum concedere nollet) imprudenter nimis meo judicio consolidatum esset, paulo post dolorem circa hepatis regionem sentire cœpit gravativum, cum ciborum fastidio, vomitu interdum bilioso, nec non siti, qua premebatur, intensa, cum insigni tumore; quem digitis tangere licebat, dextri hypochondrii, ea potissimum parte, qua hepar ventriculum ambit.

Ego in consilium vocatus, postquam prognostico ancipitis & exiguæ spei me præmunivissem

artis præsidia arripui, remediisque tam internis quam externis curationem auspicatus sum; sed sine fructu, & exiguo cum levamine.

Nam cum symptomata indies graviora fierent, dolores non remitterent, præprimis autem tumor, à topicis nec emolliri nec discuti posset, icterusque totum corpus subito invaderet & occuparet, medicamentorum usum porro sibi salutarem fore dubitabat; proinde ab iisdem plane abstinuit, sola aqua comfort. tiva, qua per vices ex cochleari utebatur, contenta.

Interim in sella dextro latere versus terram, declinato (à pondere & mole tumoris illius hac miseram retrahente, & ferme opprimente) dies noctesque sedens, crebris & reiteratis gemitibus blandam animæ à corpore ἀπάλυσιν a deo exoptavit, quam etiam ab ipso impetravit.

In tumoris hujus ad aspectum & tactum protuberantis causam cum inquirere animus esset, apertionem cadaveris à marito & amicis, precibus & persuasionibus (quanquam initio omnes reclamarent,) tandem extorsi.

Cum itaque opus aggrederer, & circa parenchyma hepatis, tumoris indagandi gratia, occuparer, illud cum stupore & admiratione tam vastum ac mole ponderosum, videns adstantibus monstro, qui perterriti vix oculis fidem habebant.

De pondere autem certior fieri volens, monebam chirurgum ut extraheret, & totum scirrhosum repertum, ponderabat libras quatuordecim civiles. Cæterum in mesenterio adhuc carnosa excrescentia, magnitudine caput infantis æquans, conspecta & detecta fuit.

Reliqua viscera a nativa bonitate nil defecerunt.

Sequentia in viro quodam honesto hujus urbis, cujus nomen erat Urbanus Walcker, notavi.

Hic ex vitio hepatis per annos duos, maximos dolores perpessus est, nihil quicquam proficientibus medicamentis. Ex hujus umbilico sæpe materia alba & serosa stillabat; qui tandem fatis concessit.

Post mortem aperto cadavere hepar induratum grande & in gibba parte ultra triginta diversæ magnitudinis ulcuscula habens, inventum est; quæ aperta & dissecta, similem, prout ex umbilico fluxerat, materiam, cum fœtore tamen aliquali conjunctam, fundebant; in parte autem cava, abscessus, vesicula propria inclusis, magnitudine ovi gallinacei deprehensus est.

Lien solito minor. Renes, quoad substantiam carnosam in totum consumpti erant; relictis tantummodo involucris seu integumentis illorum. *Joh. Friderici Fuldenreichii.*

Hepar insignis magnitudinis in puella.

Puella octodecim circiter annorum recens nupta juniori M. mortua ex continua Tertiana, Dissecto cadavere exhibuit Jecur tantæ molis ut ad quintam pectoris costam ex ossibus pertigerit, ubi usque adeo pulmones arctabat ut respirationi liberæ fuerint impedimento, florida alioquin substantia & omnis labis experte. *Caroli Offredi.*

Hepar maximum in v. lobos divisum.

Inveni Hepar divisum in quinque lobos, una cum Splene, figura referens serram insolitæ magnitudinis. *Jac. Grandi Anat. Veneti; In Actis Phil. 1670.*

De Hepate insolitæ magnitudinis, & variis aliis in anatome infantis observatis.

Ano 1672. mens. Oct. nata G. W. civi, ac mercatori Thoruniensi e primariis haud postremo, filiola egregia, optimæque, ut videbatur, constitutionis, quam etiam per medium annum integram servaverat. At hoc elapso, varia infantem affligere cœperant accidentia, quæ tamen, quia levia, facile superabantur. Usque dum sub medium Julium anni præteriti 1675. ingravescentibus malis in subsidium me vocavit parens. Apparebat tumor totius abdominis durus, qui in hypogastrio tantus erat, tamque dolorificus ac plumbeus, ut ibidem magnum latitare ulcus nemo ambigere potuerit, & quia puella omnem medicamentorum usum cum summo aversabatur horrore, pro deplorata habebatur ab omnibus.

Pugnatum interim est inunctionibus atque cataplasmatibus, emollientibus digerentibusque, quibus id tandem, Deo benedicente, obtentum, ut sub Augusti incrementum, magna puris copia per aliquot dies cum lotio ejecta, melius se habere cœperit puella, & abdomen detumuerit. Unde omni adhibito astu id tandem obtinuimus, ut syr. de tribus insuf. cochleare unum absumpserit illa.. Cœterum vix elapsis aliquot septimanis redière pristinæ infirmitates, quæ tamen, ubi maculæ quædam ad instar scorbuticorum in pedibus imprimis & collo, eruperunt, denuo remiserunt, ita ut rursum restituta crederetur puella. Idem post tres septimanas iterum accidit.

Et licet postmodum quædam medicamenta assumpserit, accedente tamen diarrhœa, viribusque prostratis, die. 18. Decembr. naturæ debitum solvit, erumpentibus denuo in pedibus dictis maculis, Post mortem, aperto à chirurgo Petro puls, me præsente, corpusculo, omentum cum mesenterii magna parte putridine consumptum apparebat. Hepar vero insolitæ magnitudinis pallidique coloris totam fere cavitatam abdominis repleverat. Quod exscissum, pondere suo sesquilibram civilem fere æquabat. Vesicula fellis satis magna bile subpallida scatebat. Lien nigricans, quadratus & scirrhosus, vix triuncialis erat magnitudinis. Ventriculus cum vesica urinaria, nihil peculiare fovebant. Pancreas putridum erat; Intestina flatibus distenta videbantur. Ren uterque eam magnitudinem, quæ in adultis occurrit, obtinebat. Horum dexter satis naturaliter erat constitutus, sinister vero discissus copiosam fundebat saniem, in quam tota renis substantia ita mutata erat, ut diffluente pure sola vasorum concurrentium interstitia, quæ apum loculamentis haud absurde comparat Highmorus, remanserunt. Pulmones flaccidi & subnigricantes, inque plurimos lobos divisi, cor justo exiguum & pallidum stipabant. Plura scrutari non licuit. Hoc quoque addo. Infantem

stantem hunc per totum vitæ suæ curriculum nunquam sudasse, etiam assumpto sudorifero. *Georgii Sageri.*

Hepar magnum, cum lapide in Cysti fellea.

Princeps Hassovicus Hadamarensis ante mensem Catarrho suffocativo defunctus est, in cujus cadavere præter alia reperta fuere sequentia, Hepar erat immensæ molis octodecim librarum, in folliculo fellis repertus fuit calculus, unciæ unius ponderis, quem Principissa adhuc sibi reservat inter rara tanquam non *memor. Johannis Dolæi.*

Anatome pulli septennis scirrho hepatis exstincti.

Natatui indulgens puellus, dum undis marinis nimium credit, ab iisdem per infortunium abripitur, mersusque profundo ægrè à sociis inventus, defertur in littus, & inter frequentes rotantium manus oborta vomitione salsam aquam copiose rejiciens eripitur quidem morti subitæ, sed æger tamen domum refertur, & anicularum suasu ut est illa ratio molestè officiosa, & ad consilia longe paratissima, sacculis arena marina plenis, calentibusque obruitur, potissimum, qua parte hepar delitescit, quod de illius partis regione conquereretur. Sed cum jam diu sacculorum nullus finis esse, ille quidem lectum deserit, obambulatque cubiculum languidus & pallens, verum ignoto amicis morbi genere paulatim contabescit. Tandem huc translatus mihi committitur, animam ægre trahens, Ego re expensa ostendo conclamatum esse, hepar ferventibus arenis perustum, sanguinis motum illa parte non parum sufflammasse, eoque ex concervatis ibi humoribus scirrhum hepatis natum, meo quidem judicio jam immedicabilem. Quid fit? biduo post exspirat puellus, & quidem viginti quatuor horis ante convulsus. Rogor ab amicis, salvum hepar suspicantibus, ut aperto cadavere mortis causam indagarem, profuturum id fratribus reliquis, etiam temperamenti imbecillioris, ut sibi rectius prospiciant. Itaque rejectis integumentis dum hepar intentius contemplor, naturali longe majus, duriusque offendo, atque ostendo adstantibus non tantum viscus durissimum, sed & parenchyma ejus mille abscessibus minutis refertum. Erant autem abscessus illi non fluido pure distenti, sed duro, alboque, quale fere in elephantiacorum suum Carne quandoque videmus, & abominamur. Nec immunis ab eodem malo Lien, circulatione sanguinis luem in diversa transferente. Pulmo superna parte maculis nigris, flavisque hinc inde versicolor, sive aqua marina illuc quoque novam calamitatem deportante, sive catarrhis ex capite sensim in pulmones destillantibus: notavi enim sæpe alias in pulmonibus mortuorum, quos catarrhi infestaverant; nigrantes illas pulmonum maculas, vera vel præsentis, vel brevi secuturæ corruptionis argumenta. *Olai Borrichii.*

Anatome Mulieris, suppuratione, sive abscessu Hepatis mortuæ.

Honesta honesti apud nos Civis uxor, cujus nomen dicere nihil attinet, 42. circiter annorum, bilioso-sanguine temperamenti, annuo jam abhinc spatio, utero tum gerens, de gravi dolore, tumoreque circa hepatis regionem, & calore præternaturali per intervalla redeunte, conquesta, me primum vocavit Medicum? ubi ego, præscriptis paucis remediis dicta symptomata vix ac ne vix quidem prius mitigatum iri prædixi, quam fœtus exclusus fuerit; quo facto, dum eadem symptomata adhuc persisterent, advocatus est & alius Medicus, Excellentiss. D. D. Joh. Christian. Halbach, præscriptaque tum ea medicamina, quæ contra abscessum, quam subesse ex signis suis collegimus, optima visa sunt. Sed omnia frustra. Tantum enim abest ut remiserit dolor, ut potius indies magis magisque invaluerit, augescente insuper & tumore & vomitu superveniente molestissimo; Verbo: obiit patiens fœmina; cumque sic volentibus Marito & proximis Agnatis Anatomico cultro secaretur, en ablatis communibus abdominis integumentis, facta eo loci sectione, quo dolorosum tuber, duorum circiter pugnorum magnitudinem æquans, se obtulit, tanta puris tenuis copia effluxit, quam vix integra mensura capere potuisset. Unde hujus originem curatius scrutati permagnam hepatis inferiorem partem absumptam, & inspurcissimam fœtidissimamque putrilaginem versam invenimus, cui pauca tantum ejus frustula caudicantia, mollia & excesa parvisque glandulis similia innatabant; ut hinc ea quoque peritonæi portio, quæ tumore contexit, adeo infecta fuerit, ut plumbeum, æruginosum, lividumque colorem altissime inde contraxerit, & omnino putrida atque squalida apparuerit. Hepar ima sui parte prope felleæ vesiculæ fundum duas oblongas quasi appendices gallinacei ovi magnitudine, velut duo jecinora succenturiata exhibuit, & gibbere suo adeo excrevit, ut præter naturam valde intumuisse videretur, intus marcidum & lurido colore deturpatum. Mesenterium universum, quod mireris, nil nisi dura atque densa pinguedo erat & intestinorum tenuium extremitati glandulæ itidem pingues, citrinæque, concinno ordine velut quædam in partes divisæ lacidiæ superficietenus eleganter appensæ conspiciebantur. Et omentum, non ut naturaliter solet, super intestina se expandebat, sed ventriculum versus contractum corrugatumque, quin & satis densum ac multa pinguedine intertextum deprehendimus. Cætera viscera intaminata vidimus, præter pulmones, qui subrancidi ac purulenti nonnihil erant. *Georg. Abrah. Merclini.*

De Abscessu hepatis in Gravida morte repentina terminato.

Nobilissima Matrona annorum 38. temperamenti calidi & humidi, habitus carnosi, coloris rosei & floridi acris ingenii, fixæque imaginationis, postquam sexdecim partus feliciter in lucem edidisset, tandem decima septima vice concepit, quam conceptum, cum ultra tempus consuetum gestasset, sibi præsagium fecit, ultimam hanc uteri gestationem fore fatalem. Dictum factum. Cum enim tempus pariendi ipsi fuisset præterlapsum, nullaque appare-

rent partus indicia; œconomicis operam dabat, ita ut vix unica die, antequam naturæ debitum persolveret, lecto affixa hæreret, & obstetrici se submitteret, quo tempore subinde tormina, & doloris in diversis abdominis & lumborum partibus percipiebat, qui tamen, proportionatis adhibitis remediis, cessabant, ita ut desuper se melius habere mulierculis indicaret. Quid fit? sumpta cœna, ex improviso convulsione epileptica corripitur, accurrunt omnes, sed frustra, jam enim natura succumbente, animam suo reddebat Creatori. Circumstantes terrore perculsi, apertionem cadaveris urgebant, ut fœtus, si adhuc vitalis, salvari posset. Vocatus Chirurgus properanti manu uterum discindit, sed nihil vitale in fœtus sed potius eum jam ante biduum fuisse extinctum, experientia edoctus confirmat, erat enim totus lividus, & gangrænæ indicia præ se ferebat. Secundinæ etiam putrefactæ. uteri cornubus firmissime annexæ, & nonnisi summa cum violentia poterant avelli. His perspectis, hepatis constitutionem explorare fuit desideratum, tractatur cultro anatomico Hepar, sed totum corruptum, & manu Chirurgi in centum particulas, instar Lanæ, discerptibile, in cujus cava parte ingens se monstrabat Abscessus, quo disrupto materia heterogenea copiosissime prorumpebat, cum sanguine grumoso diu extra venas fuso & refrigerato, non exiguæ calidum innatum extinguendi occasio.

Scholion.) In hac Historia offerunt se nonnulla inquisitione digna: primo, qua ratione nobilissima Marona cum tanta Hepatis corruptela colorem faciei tam floridum, album & rubicundum habere potuerit, cum Color bonus sit character illæsi Hepatis, color vero malus viscerum latens vitium ostendat. Secundo, utrum hic casus non confirmet, quod pulchriores, & colore vividiores citius intereant. Intemperans est natura pulchriorum celerius aliis morientium. Pulchriores citius intereunt, ajebat Cardanus, quia plurimum habent calidi innati, quod sua activitate facilius depopulatur humidum radicale; licet enim color vividus optimos supponat humores, intellige de humoribus in superficie, non autem in centro existentibus: hinc Alexander Petronius dixit, ideo Homines magis coloratos citius interire, quo humor deterior in centro consistit, Recte Celsus: qui nitidiores sunt sua bona suspecta habere debent. Tertio indagandum est, cum Hepar totaliter corruptum fuerit inventum, & præcipuum sanguificationis organum credatur: quænam pars vices hepatis egerit, & sufficientem pro nutritione sanguinem & matri & fœtui suppeditare potuerit? Nonne hic dicendum cum Hipp. lib. 4. de morb. Sanguinis fons est Cor? Idem vult Aristoteles, & cum his sentit tota virorum doctissimorum hujus seculi Corona, uti per Anatomiam omnibus notum esse potest. Verum hæc omnia non otio, & sordidæ pigritiæ immersis, sed doctrinæ cupidis Philiatris relinquo ruminanda. *Tobia Craschilli.*

Hepatis prolapsus Tumorem circa umbilicum inducens.

In Nosocomii nostri civici Pædotrophio Viennæ, ante menses plusculos infans natus cum tumore circa umbilicum ad pugni magnitudinem coloris lividi: Chirurgus, loci omphalocelen gravia tactum ratus, medicamenta calidiora gangrænam & tandem sphacelum compescentia applicuit: inde aucta adhuc inflammatione misellus expiravit. Medicus Ordinarius, Excell. D. D. Ursinus, collega plurimum honorandus, vocato chirurgo civico, Rachardo nomine, alias sat dextro, aperire cadaverculum jussit, & inchoata sectione ad tumorem dictum, vixque cuspide cultelli adacto, jam hepatis substantia conspectum prodiit: unde patebat, tumorem ex prolapso hepate (forsan a conformationis vitio) & non ex umbilici protuberantia ortum traxisse, divulsa linea candida, quæ inter rectos musculos constituitur. Cum vero mihi à prædicto Domino Ordinario cadaverculum pro confectione sceleti, quod nostrum etiamnum exornat Theatrum Anatomicum, concessum esset, præter inflammationem hepatis, ac dispositionem gangrænosam in mesenterio, observare mihi nil licuit quod insoliti ac curiosi quidpiam in se contineret. *Laurent Wolffstrigel.*

Lapis in Abscessu hepatis.

Domina quædam 35. Annor. Temperamenti sanguinei, gravida jam dum decimo mense, Catarrho suffocativo repente extinguitur: & cum tempus partus jam dum immineret, fœtum excidi; extracto fœtu matricem iterum compo-nebam, matrique cadaver consuere incipiebant, cum ultra aperiendi nunc non data fuerit licentia. Inter consuendum cum Musculi Abdominis extracto fœtu consederant, tetigi massam quandam oblongam unius spithamæ, duram aliquomodo in dextro hypochondrio, quam cum etiam tangendam darem Dominabus & Mulierculis adstantibus, omnes clamarunt esse alium fœtum, putantes se pedem infantis tetigisse; impossibilem talem impregnationem extra matricem licet illis deprædicaverim, sed aliquid aliud esse prædixerim, nihilominus incredula hæc gens, quæ nullis rationibus, sed tantum palpabilibus autopsiis ducitur, & ne vis quidem, hunc pedem, ut putabat, & per consequens totum fœtum videre & habere desiderabat. Cui petitioni quam lubentissime annuens aperui factam futuram, incisionemque feci, & inveni in inferiori parte Lobi hepatis accreatam cystidem longam unius palmi, duriusculam, parumper plenam & bene infarctam, quam a substantia hepatis modeste liberavi, & absque ulla venula, aut alio canale intrante reperto, ad tabulam extraxi. Hujus membrana ita densa & fortis erat, ut forfice eam scindere vix potuerim, cultro vero minime, aut certe cum summa difficultate, cujus concavitas erat repleta humore aliquo glutinosissimo, ex nigro resplendente & rubricante instar visci nigri, quo capiuntur aves, qui humor tam glutinosus fuit, ut eum vix cultro à manu plane non, nisi ea sevo inuncta, uti fit cum Terebinth. abradere potuerim. In hujus humoris meditullis repertus fuit Lapis paulo minor ovo gallinæ, qui per medium securi confractus resplendebat, ac si auro plenus fuisset, cortex erat durior meditullio,

mediculio, alias insipidus & nullius odoris, Mirum est, quod in illa parte nunquam ullum dolorem, aut saltem gravitatem persenserit, licet de calore Hepatis Domina hæc semper conquesta fuerit. D. Greisel. è vienna ad D. Sachsium Vratislaviam.

Scholion.) Pars hujus Lapidis Vratislaviam transmissi pondere Drach. iiß. æquat, si itaque reliquæ duæ partes addantur, totum erit Unc. j. & gr. 18. coloris est subgryset interius, exterior cortex durior subfuscus cum aliquot punctis albis. Si manibus contrectetur interius & exterius semper unctuosus apparet instar saponis: microscopio ubi subjectus, interiores splendentes particulæ quasi mercurium vivum exhibuerunt hinc inde aspersum. Quia porosior est, pro magnitudine levius est ipsius pondus.

Marc. Aurelius Severinus in de aAscess. Natur. L. iv. cap. 18. p. 160. Tubercula Lapidicosa, seu Lapides in Abscessibus duplices facit; alios qui immerguntur quasi & innatent propemodum in sinu cystive anomalorum sub infarctu pultaceo, qui totum sinus ambitum complet; & talis fuit hic Viennensis quoque: alios vero cum sinus arcte materiam comprehendunt & hi vicissim comprehenduntur ab eadem cum mutuo adhæsu perfecto, habentque simplicitatem materiæ. Talem idem Severin. l. a. p. 259. Neapoli Anno1640. è tuberculo circa jugularia vasa exscuit castaneæ forma & magnitudine, inæqualem, semisepultis quasi botris undique discretum, Lapidea densitate, qui aquæ injectus rubellus periltit. Tales lapideos humores interdum Chirurgos fatigare notavit. Tulp. l. iv. obs. c. 21. Vidit D. Christoph. Tinctorius Electoral. Medicus Regiomonti, in fœmina dissecta duos Tumores saxeos dependentes à suspensorio hepatis, quorum unus 16. alter 1 pond. libravit apud D. Barthol. Cent. iv. obs. 18. Chirurgus Albigensis ab ulcere antiquo tibiæ lapidem tophaceum, nigrum, durissimumque extraxit. Borell. Cent. 1. obs. 4. & alium ex abscessu in humero ovi magnitudine 16. obs. 87. ex Umbilici abscessu prosilientem Andregetti de Andregettis Prof. Patav. observavit lapidem apud Joh. Rhodium cent. II. obs. 99. Concludo cum recenti exemplo. D. Petri à Castro, quod consignavit in Observat. ms. observ. 18. Mense Aprili, inquit, Anno M. dc. xlv. Veronæ Cæsp. Caponis uxor, quæ habitabat ad Portam Episcopi, abscessum supra os Ischii passa, qui dum suppuratur ingentibus cruciatur doloribus, qui parum cessarunt rupto abscessu. Tandem applicato Cerato Castrensi Lapillos produxit magnitudine pisorum coloris subcrocei, intra 3. dies plusquam 40. H. Georgi Greiselii.

Lapis in Hepate.

Excellentissima Comitissa de Nadasti, cum esset in procinctu partus, derepente extincta fuit; Aperto ut fœtus baptisaretur ventre, repertus fuit Lapis magnitudinem ovi anserini referens, ponderis levissimi, intus candicans; ac si ex contritis diadematibus coagmentatus fuisset: Lapis autem hic adhærebat tunicis hepatis; Similem fere historiam narrat Benivenius l. de Abditis morb. causis, *Pauli de Sorbait.*

De Sacculo membranaceo calculis referto, hepati annexo.

Plena calculorum in corpore humano esse omnia sufficienter testantur observationes, satisque quotidiana loquitur experientia: hinc nulla fere corporis nostri pars à Gorgonicis istis spiritibus immunis existit, frequenterque miserabiles instituuntur tragœdiæ. Exemplum præter alia nobis præbet vir quidam hujus urbis primarius & consulari quondam dignitate conspicuus, ὁ ἐν ἁγίοις Aplurimis annis hic calculo vehementissime laboravit, & in tanta copia lapides, lapillosq; cum urina excrevit, ut hodiernum à relictis liberis aliquot scatulæ calculis variis, coloris figuræque diversæ refertæ, tanquam portio paternæ hæreditatis, ostendantur. Sub gravissimis tandem doloribus, atrocissimisque cruciatibus ante aliquot annos succumbere fuit coactus, prægressa totali lotii suppressione per novem dies perdurante, quam calculus dactyli formis sat grandis excitaverat, remediis multis frustra tentatis. Post beatam εὐθανασίαν exanime corpus cultri aciei subjectum, & exenteratio instituta: ad renes ubi deventum, nulli fere vel parvuli saltem inventi lapilli: in uretere vero dextro non procul à vesica calculus, uti jam dictum, se conspiciendum præbuit, dactyli formam repræsentans, nonnihil friabilis, & instar pumicis spongiosus ac candidus, hic ischuriæ lethalis causa extitit unica, ista vero fatalem introduxit horam.

Præcipuum autem quod admirationem subiit, fuit sacculus quidam sive involucrum membranaceum in perlustratione hepatis & vesiculæ felleæ oculis sese offerens: rotundus hic fuit & oblongus, non procul à cystide fellea sinistram versus, adnexus parte sui mediæ hepatis substantiæ per fibras quasdam exiles, extremitatibus utrinq; pendulis & minime adfixi: inferne ex medio sacculi hujus ductus quidam, instar ureteris, conspicuus fuit ad & in vesicam usque tendens, quo dubio procul prædictus lapillorum proventus receptaculo urinarum suppeditatus fuit. Inferior sacculi pars & ultra quidem dimidium, referta fuit innumeris calculis concinne impactis ad formam seminum tritici Turcici: in superiori vero parte liquor quidam coloris spadicei & nonnihil spissus, lapillis superfusus, quem puto materiam generandorum calculorum subinde suppeditasse, spiritu lapidifico turgidum, Ex vesicula fellea ad folliculum hunc nullus observatus ductus, ita per dictas fibrillas liquor in sacculum ex hepate videatur effusus, de quo tamen nihil certi definiam, sed curiosis Naturæ scrutatoribus decidendum illud relinquam. *Gottofredi Samuelis Polisii.*

De Caculo in Vesicula Fellis.

Mulier quædam ætatis lxi. annorum, uxor sutoris Vracensis, à multis annis de atrocissimis, quos per intervalla sentiebat in abdomine doloribus conquesta, cum quodam die maritum comitem habens, negotiorum causa proximum pagum peteret, inter eundum iisdem correpta doloribus, alvi exonerandæ gratia, ad arborem multis virgultis circumseptam, non procul à ripa fluvii stantem, considere coacta fuit.

Interea maritum viam prosequentem, subito

magno clamore vocat, ſeque viperam per alvum rejeciſſe conſtanter affirmat; qui accurens, facto ſtrepitu inter virgulta, viperamque (quæ procul dubio ibidem loci delituerat, prout exitus hiſtoriæ docebit) in fluvium ſeſe immergentem videns, mulieri poſtmodum majorem fidem habuit, præſertim cum jurato omnibus rem ita ſe habere, affirmaret.

Cùm autem ventris tormina etiam poſt excluſam, uti opinabatur, viperam non remitterent, ſed per intervalla iiſdem ut antea paſſionibus recurrerent, aliam adhuc vivam viperæ prolem in ventre domicilium habere firmiter ſibi perſuaſum habebat; hancque farciminis inſtar ſæpe per inteſtinorum contubernium circumgyrari ajebat; quam licet interdum manibus apprehenderet, ſtatim tamen rurſus iiſdem ſeſe ſubduceret, & evaneſceret: nec ullis rationibus, ut contrarium ſtatuerit, flecti potuit.

Affectus iſte, cum miſeram (quod aliquoties vidi & obſervavi) invaderet, ambabus manibus ventrem comprimendo, pedibuſque tremendo tanto clamore & ejulatu ædes replebat, ut etiam extra eaſdem in vicinia longè exaudiri potuerit: firmiter credendo, dolorem hunc immaniſſimum & jancinationem inteſtinorum à vipera veneno emiſſo excitari; fidemque adſtantibus hoc ipſo conciliabat majorem, dum diceret, ſe ſæpius vexari his tormentis, cum jejuna eſſet; quamprimum autem lac tepidum hauriret, vel juſculum ſorbillaret, aut panis fruſtulum comederet, venenatam in ipſius ventre hoſpitantem beſtiam placari, doloremque exinde mitigari; præſertim cum ſedato illo munia domeſtica rurſus obire poſſet.

Multi ſuper hac re variis opinionibus diſtracti; quidam uteri ſymptomata, alii lienis affectum, nonnulli colicam bilioſam accuſare ſolebant: Reliqui, neſcio quid morboſi apparatus in abdomine deliteſcere arbitrari, ſinguli ſuo, tam Medici (à quibus paſſim conſilia & auxilia emendicata & efflagitata fuere) quam empirici, ut & alii in conſilium adhibiti viventesj judicio, non excluſis, ut ſæpe fieri ſolet, ex hoc medicantium conſortio, aniculis; quæ malum dæmoni & ſagis adſcribebant; aliæ, certo veſperam adeſſe, quam ſibilare & cantillare audirent, hariolabantur.

Durante vero per triginta annorum curriculum hoc atrociſſimo affectu, multa (quamvis interdum etiam inepta) à multis pro exturbando hoc peregrino, uti opinio ferebat, hoſpite, adhibita fuere remedia: ſed tot aſſumptorum quibus ferme enecta, pertæſa, (cum etiam omni argentario deſtitueretur præſidio ægrota) rem totam Deo & naturæ commiſit; nil quicquam medicaminis porrò aſſumendo.

Tandem ſub finem vitæ hydrope correpta fuit unde dolorem priſtinum jam in totum ſopitum eſſe, nec quicquam de viperæ motu ſe amplius perſentire ajebat.

Cum autem affectum hydropicum naturalem, & interdum etiam curabilem ex fœmina quadam (à me & chirurgo per paracenteſin in umbilico factam eductiſque 12. circiter in hujus abdomine reſtagnantis laticis menſuris feliciter curata adhuc ſoſpite) intelligeret, me rurſus in conſilium vocavit, ventriſque apertionem urſit.

Renui propter virium imbecillitatem, & quod umbilicus ipſius, non ut præfatæ mulieris aqua plenus tumeret: itaque medicamentis hydragogis & veſicatoriis pedibus applicandis, nec non aliis, rem moliendam & experiendam eſſe prædixi.

Ultro citroque habito ſic ſermone, opinionemque confirmante chirurgo, rem omnem meo arbitrio commiſit.

Hinc curationem medicamentis, affectum hunc propriè reſpicientibus aggreſſus, ventrem ſucceſſive omni aqua exoneravi, detumeſcentibus etiam, veſicatoriorum ope, pedibus: ſed brevi ægrotæ gaudio, quæ jam perfectè curatam ſe putabat, & prædicabat.

Recrudeſcente enim malo abdomineque aquarum copia aucto, tandem exantlatis tot annis, incredibilibus dictu doloribus mortalitatem exuere coacta eſt.

Facto ſic dolorum vehementium, & calamitatum ingentium fine, amici & cognati de certitudine hujus affectus ſolliciti, ut cadever aperirem, obnixè rogarunt, quod etiam pie defuncta, adhuc in vivis, me monendo, ne intermitterem urſit; quorum precibus ne deeſſe viderer, cum & ipſe ſummo deſiderio cauſam tam diuturni & chronici affectus reſcire tenerer, rem ſtatim miniſtrantibus duobus chirurgis expedivi; & cum venter aqua plenus tumeſceret, eandem per canalem ad ſex menſurarum complementum eduximus.

Poſtmodum aperto decenter cadavere, inſpectiſque viſceribus, omnium primò pulmones utrinque coſtis adhærentes, totos purulentos & plenos tuberculis nigris & cœruleis, invenimus. Hepar grande & multis in locis durum apparebat.

Veſicula fellis autem (hîc latebat anguis in herba) hoc, quem depictum vides calculo, infarcta erat; in cujus ſuperiore ductu verſus hepar ſupra præfiguratum calculum reliqui minores tanquam proles matris alvo excluſa quieſcebant.

Etenim grandior calculus tam arcte & tenaciter veſiculæ bilis adhærebat, ut vix digitorum meorum ope ſeparari & detrahi potuerit.

Perluſtrato deinceps meſenterio hoc planè ab acrimonia bilis eroſum, & ejuſmodi calculoſa materia (cauſa proculdubio hydropis) refertum vidimus.

Reliquis viſceribus naturalis erat conſtitutio, neque in inteſtinorum contubernio vipera inventa; quamvis maxima pars adſtantium hanc ibidem contentam crederet.

Itaque calculo hoc è cyſtide fellea à me exempto ad oculum demonſtravi adſtantibus & amicis cauſam dolorum & mortis, non viperæ, ſed primario huic (ſcilicet calculo) adſcribendam ac imputandam eſſe: neque ullam aliam me agnoſcere poſſe nec velle: hoc permotus fundamento, quia veſicula bilis obſtructa à novo iſto poſſeſſore bilem nec recipere, nec emittere potuit; hinc natura aliam quærendo viam hanc in meſenterii ſubſtantiam depoſuit; unde ingentes iſtos dolores & cruciatus ſubortos eſſe nullus dubito.

Id quod etiam apparebat in muliere iſta adhuc vivente; quamprimum enim (poſtquam dolores aliquamdiu duraverant) per vomitum

esse expurgaret, brevi sublevata est, dolore omni penitus remittente, donec nova bilis generatio, eadem inferens symptomata, eundem quæreret exitum.

Similes fermè duas historias ex eadem causa præter immunissimos dolores cancrosam etiam partibus dispositionem inferre valentibus, lector benivolus, in Armamentorio chirurgico D. Johannis Sculteti inveniet. *Vid. Observ. 48. p. m. 102. 103. Joh. Frid. Huldenreichii.*

De hepate magno & Lapide Cystis fellea.

Princeps Nassovicus Hadamarensis ante menlem catarrho suffocativo defunctus est, in cujus cadavere præter alia reperta fuere sequentia; Hepar erat immensæ molis: octodecim librarum: In Folli. ulo fellis repertus fuit calculus unciæ unius ponderis, quam Principissa adhuc sibi reservat inter rata tanquam μνημόσυνον. *Johannis Dolei.*

Ex Cystide fellea 99. lapides eductis.

Fuit quidam in Prussia Ducali Nobilis nomine SakK, ex cujus cystide fellea 99. lapides, pisorum magnitudinem æquantes educti sunt: Is Ictero nigro subactus cecidit. *Andreæ Cnoffelii.*

Vesica fellea ad examen vocata.

Democritus olim in felle considerando versabatur, ego & in fellis vesica: quam cum attentius intueor in genere bubulo, deprehendo quatuor constare tunicis membranaceis. Sub extima sive prima delitescit copiosa pinguedo, & se pant vasa sanguinea; consequitur secunda & tertia, inter quas nullum sanguinei vasis indicium oculis meis patuit, ut neque inter tertiam & quartam sive intimam, & bili excipiendæ natam. Quarta hæc cæteris densior, crassiorque, & illa nullis vasis conspicuis interstincta, eo forsan magni artificis consilio, ne ab acerrima bile croderentur, & morbos statim ab ortu inducerent. Et hæ quidem tunicæ quatuor sola manuum ope, nulla coctione prævia in conspectum venere. Post levem autem in aqua salsa coctionem extima tunica eodem vultu perduravit sine incremento, similis tunicæ allantoideæ proxima illi non admodum dissimilis, nisi quod fibris quibusdam torosioribus distincta appareret. Tertia & quarta, ut bili vicinissimæ, triplo evasere crassiores, imitatæ non amplius membranas, sed densum, firmumque & non pellucens corium, ut puncturas bilis, opinor, facilius sustinerent. Neque vero hæ tunicæ intimæ patiebantur se post cocturam in plures tenuari laminas, sed propter inexplicabile, ut conjicio, fibrarum textum attenuantis scalpelli industriam eludebant, quod idem corio accidere observavi. *Olai Borrichii.*

Vesicula fellis in equo.

Novi hic parum. Cl. Blasius in Anatome equi observavit falsum esse quod vulgo refertur, illum vesicula fellis carere, quippe invenit ad pugni magnitudinem, sed in ipsa hepatis substantia insculptam, unde forsan frustra ab aliis quæsita est.

Certè neque vesiculam fellis in Equo Regio invenit Hafniæ senex venerandus & Anatomicus emeritus D. Simon Pauli, cujus verba digna sunt, velut ex tripode profecta, quæ relegantur ex Discursu eruditissimo Anatomico & Medico de Equi Regii per Anatomen dissecti Hafn. 11. Dec. 1671. morbo, ibidem typis impresso 1672. & 1674. Ita vero Magnus ille Anatomicus de hapate loquitur; Hepar ingens erat, & in concava parte, quæ ventriculum tegit, coloris plumbeo-grisei: Convexa pars mediocris coloris, & ita semisana, semimorbida inventa. Interea in medio relinquere cogor, an cum omni equorum genere ita comparatum sit, ut vesiculam felleam non habeat. Certum est, quod in hoc individuo, de quo mihi sermo est, prorsus nulla vesicula fellis inveniri potuerit, quanquam maxima diligentia quæsiverim, & hoc fine hepar in frustula dissecari jusserim.

Variare igitur in subjectis oportet, ut modo adsit, modo absit: Absentiam verò suppleat analogon aliquod. (*assp. Bartholini, Thomæ filii.*)

Lapilli à Vesica fellea.

Magnificus ac Excellentissimus Dn. Rumoldus Wander Borcht, Augustissimi Romanorum Imperatoris Leopoldi, nec non Serenissimi quondam Archiducis Leopoldi Guilielmi Protho Medicus Ætat. Anno 54. postquam annis quamplurimis atrocissimo Ischiatico dolore cruciatus, Asthmate ac Orthopnœa, ut nonnisi erecta cervice spirare posset, defatigato, aurigi-noso corripitur morbo, quorum morborum, diversorumque symptomatum vehementia (appropriatissimis medicamentis non neglectis) Natura devicta 24. Octob. 1668. fatis cessit.

Cadavere per S. Cæs. Majestatis Chirurgum Dn. Pilas, me præsente, exenterato, præter bina in pulmonibus tubercula, 7. Lapilli coloris flavi subnigri fabarum minorum ac pisorum magnitudinem adæquantes in vesica fellea, ac poris cholidocis repertifuerunt, & S. Cæs. Maj. ostensi. *D. Beckers Litter. è Vienna Uratislav. datis ad D. Rachsium.*

Scholion.) Lapides in vesicula fellea reperiri plurima prostant apud Practicos hinc inde exempla, non minus quam apud Schenck. in Lithegenesia, & Kentmann. l. de Calcul. His recentia quædam nostri seculi exempla subjungi possunt. Fabritio Hildano monstrati fuere Lapides in vesicula fellea Coloniæ 1612. in septuagenarii Comitis cadavere reperti, exciti, quorum major Drach. xiv. minor Drach. iv. ponderavit, quamvis pondus minus videatur propter insignem magnitudinem, quod factum, quia spongiosi fuerunt. Hildan. Cent. 2. obs. 44. fol. 320. qui etiam illos depictos exhibet. In fœmina 63. ann. vesica cholidochos prægnans pluribus calculis fabæ molem excedentibus, usque viridantibus. Carol. Piso Sect. 2. de morb. ex Sero p. 2. c. 4. observ. 17. Ann. 1628. Mantuæ in fœmina Fabricius Bartoletus 300. Lapides magnitudine Ciceris in folliculo fellis invenit non minus in principe Mantuano Ferdinando Gonzaga, ad orificium ipsius vesicæ calculum triangularem Sectores repeterunt. Joh. Rhod. cent. 3. observ. 1. in Clemente VIII. Vesicula fellea monstravit Calculos, Hornung. Cist. med. Ep.

68. & ex Urbani VIII. vesicula quinque calculos, singulos magnitudine nucis avellanæ extraxit Joh. Trullus Anatomicus. Barthol. Cent. 1. Hist. 45. sic calculos friabiles in Illustrissimi Comitis Thomæ Arundelii Angli Anno 1646. Patavii demortui vesicula fellea repertos fuisse describit & depingit G. Hieron Welschius in Episagm. observ. 65. p. 40. Cæcilius Folius egregius Anatomicus in Cent. 1. epist. 62. Bartholino narrat se diversis in Anatomiis diversi colores multiplicesque albos citrinos, nigros, atque rubros calculos ex folliculo felleo eduxisse.

D. Olaus Borrichius vidit Anno 1661. Leidæ in Nosocomio, secante Exc. Sylvio Mulierculam, in vesicula fellea plus quam 90. calculos magnitudine fabarum, angulosos, sed figurarum irregularium, tactu molles, & qui in aqua calida pene toti colliquescerent, in Cent. 3. Epist. 85. Barthol. ubi in respons. Epist. 86. p. 472. Exc. Barthol. concedit eos in liquore calido facilè frangi potuisse, quia leves sint, nec facilè merganțur in aqua, a bile exsiccata vel assata originem ducente tanquam à causa calida; nam & in Regis Daniæ Christiani II. corpore, à Cornelio Amsfort Archiatro parvos rubros lapillos inventos, quod in carcere Regio, præcipue circa vitæ finem frequentius usus fuerit generosis vinis imprimis Malvatico. Tandem unicum adhuc addo exemplum, ab Illustribus aliquot personis mihi pro certissimo tum temporis narratum, cum Celsissim. Princeps Aversperg. Conjux Comitissa de Lovenstain anno 1666. obiisset, in ejus corde & vesicula fellea varios lapides visos fuisse. D. Osvvald Grembs, ex mente Helmontii, felleos hujus calculi seu Dulech originem putat fieri in Arbor. Hom. l. 1. cap. 7. sect. 3. §. 9. quando Spiritus urinæ deviarit ex suo utero in fellis vicinum cruorem, tunc confestim lapides in felle obnasci.

In brutis pariter interdum tales inveniuntur felles lapilli, quos alios natales habere quam calculum humanum asserit Helmont. de Lithias. cap. 8. §. 23. anomaloque modo produci ab excrementis ipsis, non per modum aliis infirmitatibus consuetum. In bove communiter eos in forma cicerum inveniri notat Exc. Joh. Dan. Major. Prof. P. Kiloniensis, in Anatom. Chilon. f. 9. major tamen est ab eodem ibid. descriptus, colore cereo ferrugineo ac splendente, magnitudine ovi gallinacei, ponder. drach. vi. Medic. quem possidet D. Henric. Vollgnadius Collega curiosus. Ipsemet Uratislaviæ ante biennium diversis temporibus binos à Lanioribus nostris accepi lapides è vesicula fellea è duobus bobus excissos, quorum major colore & figura pomum aurantium ordinariæ magnitudinis amulatur, & pondere ℥ j. drach. ij. Medic. excedit, licet jam optime sit siccatus; alter minor drach. vi. qui ex parte fructus varios exhibet cortices, & in meditullio rotundum quasi nucleum inclusum pruni magnitudine, ex flavo rubescente colore. Alii è porcorum domesticorum felle oblati ex viridi nigricantes, plurimi, sed minores fabas magnitudine non excedentes, maximè friabiles sunt, *Nicolai Guliel. Beckers.*

Calculi cystidis fellea & meatus Hepatici.

Anno Dom. 1661. Illustrissima Domina Baronissa Przehorzouskiana hic in Bœmia à longo tempore de tumore & duritie dextri hypochondrii conquerebatur, unde varus adhibitis remediis nihilque proficientibus tandem ictero correpta, intra aliquos dies fato cessit. Aperto cadavere hepar ipsius repertum est magnitudinis insolitæ, pondere æquantis circiter 12. libr. quod discissum durum, flavum, & hinc inde calculis flavis respersum oculis patescebat Dum ad vesiculam fellis perventum esset, eadem humore bilioso vacua, sed loco ejus flavis arenulis onusta deprehensa est, inter quas eminebant calculi duo rotundi flavi, scabrosi, glandem sclopetiferè æquantes, præter hos paulo minoris rotunditas calculus meatum hepaticum ad vesiculam felleam tam arcte & scabrosè obsidebat, ut difficillo meatu difficulter erui posset. Ex hac observatione colligitur.

1. Vesiculam felleam esse receptaculum humoris biliosi.

2. Hepar continere materiam aptam pro humore bilioso deponendo in vesiculam.

3. Si eandem deponere non potest propter obstructionem vesiculæ felleæ, eandem collocare in ipsum Parenchyma hepatis tam diu, quam diu illud est capax extensionis.

4. Ubi non est amplius capax, tandem iterum in massam sanguinis remittere, & in habitum corporis propellere, ut ex hoc casu patet; Sequitur igitur ex his bilem prius inesse sanguini quam in vesiculam felle deponatur: ubi autem illa generetur, an in hepate, aut corde, aut primam suam origine accipiat, in ventriculo, ubi idem bilis ex vesicula per porum choledochum ventriculo se insinuans per modum fermenti se commisceat cibis, chylificationemque adjuvat, & tandem reliquo corpori communicatur, hoc dubium felicissimo aliorum Medicorum ingenio consecro. *Joh. Jacob. Dobrzenski de Nigroponte.*

De Ingenti Calculorum in fellea Cystide copia.

Jacobus Nagy de Harsany, natione Ungarus, vir antiqua nobili prosapia oriundus, eruditos, & qui diu cum Turcis Constantinopoli ratione sui status honorificè vixerat, tandem ex ditissimis suis territoriis à Turcis ejectus, à Serenissimo Electore Brandeburgico in numerum Consiliariorum suorum receptus est. In hoc dignitatis suæ gradu cùm per aliquot annos vixisset, meque interea temporis familiarissimè usus esset, incidit tandem in renum suppurationem cum purulentis mictionibus, dysuria, & id genus symptomatibus affectum jam enarratum consequentibus. Post multos medicamentorum usus, & à me & ab aliis Medicis præscriptorum, fato tandem functus decessit Senex annum sexagesimum sextum agens, pridie ultimi Decemb. anni jam elapsi 1679.

Medicus, D. Paulus Tarczali, natione quoque Ungarus, qui illum ad ultimum usque morbi conflictum curaret, diuque ipsius notitia & familiaritate usus erat, cadaver ejus à Chirurgo aperiri curavit, ut causam morbi cognosceret. Inveniebant itaque ambo renes suppurati, pauco eorum parenchymate superstite, unde colluvies puris in vesicam, & ejus excretio cum stran-

ſtranguria, quandoque dyſuria, tanquam mala neceſſ. rio concomitantia. Inteſtina erant exulcerationibus hinc inde exeſa. Cyſtis fellea calculis refertiſſima, adeo ut ne guttula quidem humoris biliosi in ea reperiretur, ſed tanquam ex uno lapide concreta, vel tota lapidea appareret. Exemti lapides (quorum multi in inteſtinis putridis, dum eximebantur, hinc inde diſperſi perditi ſunt,) à me numerati, illi tantum, quorum maximus nuclei caſtaneæ majoris; (cujus figuram quoque præſentabat, medii autem piſi, phaſeolique, minimi denique lentis magnitudinem æquabant, ſupra centum & quinquaginta inveniebantur. Relinquam calculorum ſaburram (quorum quidam erant ſuperiores globulo acus, quidam inferiores,) à famulo meo ultra quingentos calculos contiſſime repertum eſt, ſicut in univerſum plures quam ſeptingentos calculos veſicula illa fellea, omnes commeti nigricantis, viridis coloris concluſerit. Quod licet pluries humanis imbecillitatibus acciderit, operæ tamen pretium duxi, in favorem eorum quibus caſus tot calculorum bilioſorum inauditus eſt, miſerandam humanam ſortem hac in parte prodere. Scripſit vir ille p. m. ante quadrennium librum eruditiſſimum, Turcicum ſtatum hodiernum ad unguem exhibentem, cujus titulum curioſis fautoribus hic apponere viſum fuit, qui talis eſt: Colloquia familiaria Turcico latina, ſeu ſtatus Turcicus loquens, in quo omnes fere Turcici imperii ordines, miniſtrorum cujuſcunque conditionis extra vel intra aulam regiam dignitas, qualitas, officia; regimen gentis, robur terreſtre & maritimum, item natura, mores, ritus, conſuetudines variæ, religio, ſectæ & religioſi, &c. per colloquia veluti in ſpeculo quodam ad vivum repræſentantur, ac notis neceſſariis illuſtrantur per Jacobum Nagy de Harſany, nob. Ungar, Sereniſſ. & Potentiſſ. Electoris Brandenb. Conſiliarium. Subnexum eſt Teſtamentum ſeu fœdus Mahomedis cum Chriſtianis initum. Coloniæ Brandenburgicæ anno 1672. in 8. Obſervandum ultimo Medicis, quod Vir per quinquennium iſthoc morbi genere laborarit, nec tamen continue, ſed per intervalla ſtatis anni temporibus, autumni præſertim, ubi cum cœli tempeſtatibus in ægro quoque ſtranguria, mictio purulenta, dyſuria, &c. ingruebant. *Chriſtianus Mentzki.*

De Lapidibus Felleis.

Deyſſoius Prof. Groninganus An. 1661. in folliculo fellis invenit calculos nu. 92. quorum alii pentaëdri, alii tetraëdri alii aliarum figurarum, referente D. Deuſingio in Examin. Pulv. ſympat. p. 447. In Brutorum complurium Epate calculi, cum ſicco veſcuntur nutrimento & pabulo, & oriuntur, à quo affectu ex graminis, (dilutioris nutrimenti) in paſcuis liberari ſolent. Par medela quibuſdam contingit ex lactis aſinini potu, vel a Cerevisiæ tenuis, & aquæ ante comedendum ingurgitatione, imo ſolis herbarum infrigidantium ſuccis fœmina quædam nobilis à muccagine tartarea alborumque calculorum infeſtatione una cum urinis excretorum ſanata eſt. Qui in veſica fellis generantur, calculi læves & friabiles ſunt, oriuntur, cum pars ſucci terreſtris caſeoſi ſero commixta in muccaginem degenerat & una cum bile in veſicam felleam delata eſt; unde Hipppocrat. in Infantibus calculum fieri aſſerit ex lacte valido & bilioſo, uti diſſerit Joh. Bettus Anglus in de nat. Sangu. cap. III. ſect. 3. §. 14. p. 2 5. Medici Amſtelodamenſes in privato Collegio anatomic. a Caſp. Commelin. edito p. 18. obſervarunt Anno 1664. 8. Dec. in Hepatis Bubuli ramo ductus Hepatici quiduſdam in lotis varios lapides, imo ipſos canales lapidea cruſta obtectos, & ſubinde lapideus canaliculus in Canali membranoſo hæſit, cujus partem D. Abrahami Quina Medic. Amſtelodam. ſervat. *Ph. Jacob. Sachs.*

Calculus in Veſica Fellea.

Sartoris cujuſdam ad montem Arcis Regiæ hic Poloniæ habitantis Uxor, poſtquam triduum parturiendo conſumpſiſſet, nullique medicamentis fœtus jamjam mortuus extrudi potuiſſet, ſuper venientibus Lipothymiis moritur. Petitu mariti & obſtetricis apertum fuit corpus, exemptuſque infans jacens ſupino quaſi corpore per tranverſum Uteri, capite ſiniſtrum, pedibus dextrum attingens os Ilion, brachio vero ſiniſtro extra uterum pendulo. Scrutando deinde una cum D. D. Zolicoffero nunc Archiatro Brehenſi affine meo longe dilectiſſimo, & D. D. J. Georgio Elſnero, amico meo integerrimo, qui forte fortuna Vienna huc conceſſerat, reliqua viſcera, ex veſica fellea præter morem magna, bile lenta & ex viridi nigricante repleta extraxi calculum olivæ majoris (quas Regias vel Hiſpanicas appellant) magnitudine, nec colore & figura ipſi abſimilem, cæterum æqualem, & Drachmam unam civilis ponderis pendentem, quem adhuc obſformæ raritatem & elegantiam domi inter alia curioſa ſervo integrum. Hæc enim ſola obſtitit quominus fregerim, & quid valeat, probaverim; annon forte eandem vim & facultatem habeat, qualis forte Lapidi in Cyſti fellea bouis nigri ad curandum Icterum, aut Lapidi Porcino, qui in felle porcorum, aut etiam ventriculo Hyſtricum in India reperitur, & Luſitanis Piedra di Puerco dicitur, in profligandis febribus tribuitur. Lapides enim in cavitatibus & ventribus brutorum repertos uſui eſſe, humanos vero illo deſtitui, cum homo omnium animalium ſit nobiliſſimum, & inter omnia delicatiſſimis utatur cibis, mihi cum Jac. Bontio animadv. ad Garc. ab. orto p. 48. non credibile videtur. Sed quod, dum non adeo infrequenter, quia teſte Joh. Rhod. Cent. III. Obſ. 2. & ſæpius inveniant, & fuere inventi, nunquam & à nemine adhuc in uſum deducti aut probati, merito miror; Licebit hic ingeminare illud Satyrici. Externa neſ. quo fuco ſe adornant, & plerumque Patria rebus (quin & illis quæ iiitra nos & e nobis naſcuntur) beatiora videntur Cæterum, quia incidenter mentio facta Lapidum ex felle bovis nigri & Lapidis porcini, non ingratum aut incongruum erit de hiſce aliquot experimenta addere, Contigit mihi primo videre lapidem porcinum in Muſæo Illuſtriſſ. Equitis & Medici Corvini, Romæ qui vires ejus in ſe ipſo probaſſe quidem, ſed an bonum eventum, & a fe-

bris quidam (ni fallor) continua liberationem ipsi, an aliis Medicamentis debeat adscribere, adhuc se dubium esse affirmavit. Certe soror mea Viennæ post obitum Mariti Anno M. dc. lxii. febri maligna laborans, & ab omnibus Medicis pro deplorata habita, bibens de infusione Lapidis hujus (quem e Serenissimo Archi-duce Austriæ Guilielmo Leopoldo felicissi. memor. dono acceptum Magnif. D. D. Managetta S. C. M Proto Medicus b. m. ipsi concesserat) in aqua simplici facta, brevi fuit restituta. Accidit forte, ut quidam ex Domesticis febri tertiana detentus residuum, quod illa reliquerat; sumserit, & blando excitato sudore ab illa liberatus etiam convaluerit. De lapide autem vesicæ biliariæ Bovis nigri bina experimenta mutuabo ex D. D. Pauli Spindleri Practici quondam Polonensis, post Ratispon. felicissimi, Cognati mei multis nominibus colendi, observationibus manuscriptis (quarum centum insigniores & rariores cum scholiis luci destinavi propediem publicæ:) Caupo quidam hic Poloniæ ad Aquilam Nigram, ictericies, assumpto pulvere talis Lapidis cum Salibus Absinthii & Centaur. minoris, quibus solis antea diu, sed sine fructu usus, insigniter fuit adjutus, & accepto postea uno vel altero Laxativo, penitus à fœdo faciei colore liberatus. Item: Mater prælaudati D. Doctoris, Matrona Nobiliss. laborans ictero pertinaci totius corporis, fere ad nigredinem declinante, à solius vini, in quo talis calculus infusus & liquefactus, potu, urina crassa prope nigra copiose excreta, fuit curata. *Caroli Raygeri.*

Lapilli in vesicula fellea.

Cum Anno 1620. studii medici gratia Monspelii in Gallia versabar, Dn. Georgius Scharpius, Scotus. tunc temporis in Academia professor Medicus Regius, in disputatione quadam publice narravit, se aliquando Monspelii dissecto corpore lictoris cujusdam, in cystide fellea triginta lapillos carbunculi instar pellucidos invenisse.

Cum Eminentissimi Cardinalis, Francisci Gulielmi, ex familia Comitum de Wartenberg, A. 1661. demortui cadaver ad sepulturam sectione & conditura præparatur, inventi fuerunt, præter cranii partem deperditam, (de quo superius Observatione 18. plure,) cæteris corporis partibus ac visceribus sanis in vesicula fellea, cum pauca bile, lapilli 67. forma partim triangulari, in medio plani, coloris prasini, quorum novem avellanæ parvæ magnitudinem, reliqui pisa adæquabant. Helvigii.

Ann. 1628. in apertione cadaveris cujusdam Senatoris & Septem viralis, repetiti in vesica fellea 27. calculi, quorum quatuor figuræ quadrangularis magnitudinem nucis moschatæ æquabant, reliquorum magnitudo paulatim imminuebatur, ad pisi majoris, sed inæqualem rotunditatem. Nullum ab illis vivente homine, hepati, aut ejus, quod mireris, officio damnum inferebatur, nulla noxa. Vesicæ alterius ulcus, quod totam ferme ejus cavitatem, in qua sex quippe continebantur calculi, occuparat, illum extinxerat. Quam observationem, dignam notatu confer cum iis quæ amor & deliciæ nostræ, Riolanus, refert lib. 2. anthropograph. cap. 22. Ex schedis D. Gregor. Queccii.

Scholion Schrockii.) Quamvis verissimum utique sit, quod de biliariis calculis amicissimus meus D. D. Joh. Georg. Volckamerus in schol ad observ. 71. Ann. vi. Ephem. Germ. cur. dedit judicium, infinita nempe & eorum exempla Anatomicorum oculis esse objecta, ut pro miraculo amplius haberi nequeant. Quod & Nobil. D. Andr. Cnoffelius Ann. III. observ. 206. monuerat, multos scilicet rerum naturalium Historicos ad satietatem usque horum fecisse mentionem, adeo ut sibi adquiescendum fore reputaret, nisi admodum rarus casus eum ad enarrandum adegisset. Id quod sane etiam præsenti inprimis Auctoris observationi primæ adcommodare licet, ubi sese Lapilli fellei pelluciditate, carbunculi ad instar se habere, commendant, numero etiam memorabiles redduntur. Ad quorum illustrationem, notabiliores aliquot nuper indicasse non abs re fuerit. Sic durissimum ad nucis juglandis molem accedentem profert Guil. Fabricius Hildanus cent. 1. observ. chirur. 60. & duos alios, oblongum unum, alterum fere rotundum, una cum delineatione cent. 4 observ. 44. illum quatuordecim drachmas, hunc quatuor tantum & dimidiam ponderantem, quamvis ab initio multo ponderosiores fuerint. Magnitudine quoque insignis fuit quem describit Excel. D. D. Sebast. Schefferus in Analect. ad an. III. dd. Eph. observ. 206. & 283. vel ex pondere æstimandus, unciam semis fere exæquante, postea vero ad medietatem propemodum imminuto: Humidi enim satisque molles esse utplurimum solent ingrati illi hospites, ideoque quo molliores & humidiores sunt, eo etiam leviores cum tempore redduntur, exhalante sensim immixto illo humido; id quod inprimis in eximio rotundo vesicæ felleæ calculo bubulo, ex meris laminulis facile satiscentibus compacto, observavi, qui recenter inde extractus novem drachmarum pondus suggerebat, cæterum mollis adeo, ut comprimi quadantenus absque magna difficultate potuerit; nunc vero exsiccatus & durior factus, vix tres cum dimidia drachmas pondere exhibet. Duo etiam ovi fere magitudine spectabiles in lib. 2. c. 1. 4. Gammarolog. beati Sachsii nostri, & alii duo juglandis quantitate in Append. ad h. l. recensentur. Magnum, quatuor drachmarum pondere, vacuæ biliariæ vesiculæ inclusum exhibet nob. D. Carol. Raygerus Ann. iv. Eph. Cur. observ. 11. Alium, totum fere receptaculum illud replentem Bald. Timæus lib. 5. Cas. medicin. 28. aliumque compactum, solidum, ea quantitate, quanta ipsius extensæ cystidis esse potest. Joh. Fernelius lib. 6. Patholog. cap. 5. his verbis: Decrepitus quidam Senex in iram mire propensus, post decessum sine felle ac sine cysti inventus est, in cujus sede calculus ingens concreverat. Admirandum vocat Marc. Donatus lib. 4. de hist. med. mirab. cap. 30. & quod omnem propemodum fidem superat. Forte membraneus ille folliculus à calculo ingenti extensus admodum, attenuatus, eique adglutinatus, minus curiosis observatoribus, ac si abesset, imposuerat, vel una cum liquore suo bilioso in calculosam duritiem concreverat. Quam ipsam Fernelianam historiam celeb. quondam Medicus,

Medicus, D. D. Gothofredus Mœbius cap 15. Fundam. medic. physiol. illustratus, in Polonia olim innumeros boves, exorta quasi peste quadam interiisse, refert, in quorum cadaveribus dissectis nil aliud notatu dignum fuerit repertum, quam vesicula fellea tota in lapidem conversa. Auro quasi micantes plus quam ducentos Bernhard. Stieberus apud Horstium l. c. lib. 2. sect. 5. Orbicularem, novem aliis triangularibus splendentibus constantem Cnoffelius l. c. nitentem etiam Petr. Borellus cent. ob. serv. 21. lucidum vel pellucidum Zodiacus Medico-Gall. Ann. 1. epist. 4. observ. 7. & epist. 5. obs. 8. Nicolai de Blegny exhibent. Beatus quoque Joh. Theodor. Schenckius crustatum possedit, qui effractus instar crystallorum tartari splendebat, uti refert in Epist. 2. ad Sachsium, ejusdem Gammarolog. adnexa. Alias non unius coloris existunt, dum modo pallidi & cineritii, modo flavescentes, crocei, rubicundi, viridescentes, nigricantes, variegati deprehenduntur; prout enim bilis hac in parte se habet, quæ præternaturali in statu varios inducere solet colores, sic & calculi ex eadem à spiritu coagulatore, quem descripsit Petr. Joh. Faber lib. 3. Sapient. univers. cap 2. producti, varie eodem imbuuntur. Numero denique memorabiles sunt, quos describit lib. 3. observat. Felix Platerus, trecentesimum nempe excedentes.

De Lapide vesicæ Felleæ mirabili & raro.

Multi rerum Medicinalium Historici etiam ad satietatem usque lapillorum in Vesica fellea inventorum fecerunt mentionem, propterea, & meum fuisset, acquiescente, nisi admodum rarus casus ad enarrandum me adegisset. Fuit magni nominis Vir Theologus Posnaniæ nomine Duain, Canonicus & Decanus capituli venerabilis Posnaniensis. Is per bene longum tempus sensit graves lateris dextri dolores, post siti immodica pressus, & potu oppletus nimio, factus est hydropicus. Excellentissimus ac Experientissimus D. ibidem Medicus & Practicus Brotouuski, ludibrium hocce Medicorum pro parte sua averruncandum præsumpsit, & quidem non parvo successu, dum aqua intercutanea fere omnis per urinaria vasa deviabatur, & detumefactis abdomine & pedibus, spes sed vana restituendi patientis florescebat. Infixa namque hujus mali spina localem illum dolorem non poterat mentiri, quin de novo pedes & abdomen longe majori tumore extensi, mortis celeriori gradu accelerantis & ita misere anhelantem & suffocatum Dominum Patientem cultro Medico extradendi, exspirante anno 1671. causa fuissent. Facti Cadaveris apertione, nihil magis spectatores in admirationem rapuit, quam quod fere nullum membrum index tanti mali apparuerit. Tandem sorex se prodit, vesica fellea parum bilis, sed ejus in loco orbicularem ex novem, aliis figuræ triangularis, sibi invicem incumbentibus, facilique manu separabilibus lapillis, constantem lapidem, mole quam pondere grandiorem, subnigricantis, subviridantis & splendentis coloris exhibuit. Hæc sunt, quæ ex autoptica relatione Domini Jacobi Weissel Chirurgi Posnaniensis, mihi ibidem commoranti, patent. Ille mihi dono dedit unum ex istis lapillis, qui ℈j. pendet, cujus forma pomi minoris sylvestris, per quincuncem dissecti partem unam ex asse æquabat, quem pro majori fide Excellentiss. ac Experientiss. D. D. Martino Bernhardi a Bernia S. R. M. Pol. Personæ Medico, & D. D. Segero S. R. M. Med. & P. P. & Physico ordinario Thoruniensium dignissimo videndum tradidi.

Paratus etiam essem non solum hunc lapillum, sed multo majoris & maximi momenti Metalla mineralia Academiæ Curiosis tradere, modo constet domum raritatum esse confectam in qua more Anglicano possent reservari. *And. Cnoffelii.*

De Liquore bilioso corrosivo per cistidem felleam exsudante.

Anno 1670. Auriga ex febre continua ardente quasi furibundus, in via regia demortuus, jussu Serenissimi ac Potentissimi Electoris Saxoniæ secabatur. In exenterato cadavere inter cætera observari, viscera omnia bene constitura, excepto, quod in ventriculo neque cibus, neque chymus sese offerret, erat autem repletus materia viscosa fluidiore, ex viridi nigricante (*schvvartzgrun*) gelatinæ spissiori, adhuc tamen fluidæ similis, quoad mensuram Cantharum Misnicum ferme excedente. E cystide fellea adhuc integra & illæsa, Ovo Columbino majore, exsudasse vidi tenuiorem bilis portiunculam, duorum vel trium transversorum digitorum spatio, circum circa superas, inferasque & adjacentes partes undiquaque croceo colore tingentem, irrigantem, itaque corrodentem, ut partes ea illinitas & attactas putredinem acquisivisse manifeste non solum apparuerit, verum & præter hepatis substantiam, magnam partem hypochondrii dextri tingendo, rodendoque putridam reddiderit, illæsa plane vesicula biliaria. Unde facile colligendum, erodentem vim bilis simul nervosum genus tetigisse, & ægrotum furiosum reddidisse. Venulæ insuper & arteriæ in Cerebro turgebant sanguine nigricante, eque Corde dissecto sanguis nigerrimus, picis ad instar liquidæ, dimanabat. *Melchioris Fribe.*

Hepar magna ex parte in hydatides degeneratum & ab imperito temerè confossum.

Hepatis substantiam glandulosam, aut è minimis glandulis esse compositam, variis observationibus jam ante comprobavi; glandulas in hydatides degeneres multoties quoque demonstravi. Hic vero historiam satis mirabilem recensere animus est de hepate magna ex parte in hydatides degenerato. Chirurgus quidam temerarius in loco quodam suburbano habitans, paracentesin in thorace instituturus, ob hydropem pectoris, ut sibi imaginabatur, me in consilium vocari jussit; quando tamen ob adversam valetudinem illuc pergere haud potui. Quid fit? Proprio marte, idque solus, non thoracem, sed in hypochondrio dextro abdomen perforat. E vestigio hydatides multæ successive erumpunt. Hinc vilis obstupescens turundam indidit, & me convenit, ast incassum, brevi enim post obiit misera fœmina; unde nobis

rem penitius investigandi occasio relinquebatur. Aperto igitur thorace, nihil liquoris præternaturalis invenimus. Imo viscera bene ibi vidimus constituta. In abdomine vero hepar peritonæo connatum, & propriæ substantiæ loco ex hydatidibus magna ex parte coagmentatum se se obtulit. Hanc hepatis partem peritonæo connatam perforaverat iste audaculus, cum apertionem in thorace institueret, & ex ea hydatides proruperant. Quod eo facilius contigit, quia tota substantia hepatis eo in loco in hydatides degeneraverat: ita ut inter cavitatem illam & peritonæum, sola membrana, hepar ambiens, peritonæo connexa, intercederet. *Frideric. Ruischius in Observat. Anatomico-Chirurgicarum Centuria.*

Ulceris hepatis dissectio.

Cerdo quidam inflammatione jecoris laborans taliter qualiter se habuit, incidit tandem in fluxum alvinum, quo sanguis concretus excernebatur. Languit sex menses, & emaciatus fuit usque ad mortem.

Cum cadaver aperiebatur, mirum! loco hepatis sacculus crassus & membranosus inventus est, cui pus cruentum & aquosa quædam inerant.

Dixi sæpius chylum acidum sanguinem ita inspissare ut circulationi ineptus evadat, exinde obstructiones, sive in hepate, ut hic, vel in alio quovis viscere pariuntur. Particulæ caseosæ chyli in tenuioribus jecoris canaliculis sedem fixerunt, erant enim tam crassæ, ut eos permeare non potuerint: hinc primo obstructio. Succi porro, qui continua circumductione circa obstructionem restitare cogebantur, incalescere incipiebant: succi enim quodammodo stagnantes, occasionem majorem nanciscuntur, quàm cum celerrimo itu vehuntur: atque hæc incalescentia à medicis inflammatio, seu phlegmone appellatur. Succi interim ibi tardius se moventes acorem contrahunt, unde pus. Pus enim nihil aliud est quàm succus chylosus leviter coagulatus; quod si diu in parte quavis remaneat, fœtet. In hoc cadavere omne pus in hepatis membrana remansit, & quicquid intus hepatis substantiam constituebat, continua rosione consumptum est: hinc pus non unius formæ, sed cruentum & aquosum, nam vascula erosa, sanguinem & lympham aliquatenus adhuc adferebant. Non mirum videri debet eum fuisse imbecillem & mortis instar emaciatum, cùm omnis succus nutritius continuo corrumpebatur. Imò corrupto chylo, latex serosus intestina erosit, adeo ut sanguinea vasa sanguinem effunderent, qui coagulatus per anum excernebatur; atque sic debuit extrema sua fata claudere. *Stephanus Blancardus in Anatomia Practic.*

HERMAPHRODITI.

Absit ab hoc capitulo lasciva petulantia, & procul hinc, procul estote aures profanæ & salaces. Medicis scribimus, quib. & tangere subinde permittit necessitas, quæ natura, sollicita pudicitiæ conservatrix, velanda curavit. Iis ergo non molestum erit audire, quid circa eas partes etiam extra ordinem aliquando ipsa illa omniparens mater moliatur. Obstupuit mecum Guilielmus de Penyn Amstelodamensi nosocomio præfectus Medicus, & aliquot celebres, qui aderant, Chirurgi, dum puellam septennem visitabamus, quæ anno ætatis suæ sexto fluxionem menstruam passa erat diuturnam & vehementem, atque ubi ea desierat, pleuritide correpta fuerat, ac diu colluctata cum febribus eam ordinariè comitantibus, & hic diu etiam sequacibus, tandem in regione pubis vehementissimos sensit dolores; parsque ea paulatim intumescens, anno ætatis septimo, quo hæc oculis nostris usurpavimus, non puerum, sed penem produxit, qui perfectus, & perforatus erat; ita ut urinam commode per eum redderet, testiculi jam etiam sui prodebant initia, nam in sinistro latere tangentibus occurrebat globulus, qui manui cedebat, omnium, qui aderant, judicio extra omnem controversiam, testiculi latitantis adhuc, sed se foras prorumpere conantis argumentum. Quamquam autem parte recenter adnate urinam redderet, non tamen eandem minus commode, qua antea solita erat via, emittebat. Mirabamur ista tam insolita naturæ molimina, & quo tandem evaderent inter nos quærebamus, quod succedentia docebunt tempora, vivit enim & valet hæc parva hermaphroditula, quæ non minus obstupuit, credo, quam famosa illa Anna Weylde Angla, quæ ne quidem per umbram suspicans se aliam fore, quam fœminam, sine ullo doloris sensu anno ætatis sexto sensit prodire testiculos, quibus decimo tertio adnatus est penis, ita ut utriusque sexus membra exhibeat, testiculis etiam, quam ordinarii virorum sunt, majoribus, titillabatur utriusque sexus libidine, sed quia penis non erat perforatus, semen, quod eum inflatum impleverat, siquidem id affirmanti fides potest haberi, deorsum per muliebria, deorsum per muliebria effluebat. Curiosa alia de hac perfectissima hermaphrodita referre possem, nisi illa per totam Europam pene vagata, penem & reliqua omnibus videnda, omnibus tangenda obtulisset.

Itaque aliud in hoc genere mirabile referam, quod etiam Amstelodami visendum fuit: puer est trium annorum, in quo nec testiculi, nec scrotum apparet, sed tantum virgæ cujusdam imperforatæ exiguus tubus, & infra eum foramen, quod caput majoris aciculæ magnitudine non excedit, per quod urinam reddit sine incommodo. Sed hisce stupendis naturæ exorbitationibus tantisper immoratum esse, sit satis, Legat, qui curiosior est hac super re, Ausonii carmen, non unum hujus rei exemplum adferens, quod hic tibi suis admetior numeris.

Vallebana res nota, & vix credenda Poetis;
Sed quæ de vera promitur historia.
Femineam in speciem convertit masculus ales,
Pavaque de pavo constitit ante oculos.
Cuncti admirantur monstrum; sed mollior agna
Adstitit in teneram de grege versa marem.
Quid stolidi ad speciem notæ novitatis hebetis?
An vos Nasonis carmina non legitis?
Cænea convertit proles Saturnia Consus,
Ambiguoque fuit corpore Tiresias:
Vidit semivirum fons Salmacis hermaphroditum,

Vidit

Vidit nubentem Plinius Androgynum.
Nec satis antiquum quod Campana in Benevento,
Unus Ephoborum virgo repente fuit.
Nolo tamen veteris documenta arcessere famæ,
Ecce ego sum factus femina de puero.

Legat Fortunium Licetum de Monstris, & Martinum Delrio in disquisitionibus magicis, ubi hermaphroditum genuisse & peperisse narrat, alios ex fœminis subito in viros mutatos, alias ex aniculis in juvenculas, nec nugatur vir ille, tempus, locum, aliasque assignat circumstantias, quæ solent rebus fidem attruere. *Theodor. Kerckringius in Spicilegio Anatomico.*

Conceptio Hermaphroditica seu Androginea.

Fortunius Affaytatus, Physicus atque Theologus Italus insignis, in suis considerationibus Physicis atque Astronomicis, Paulo III. Pontif. Max. inscriptis, & Venetiis Anno 1549 impressis, de conceptu Androgyneo cap. 2. hæc habet: Merlinus Britannus, divinus vates, anno à Christo nato 446. ex ea matre natus est, quam constabat sine viro concepisse, cum forte, se cum viro jacere somniaret; id Sabellicus scriptor historiarum diligentissimus, aliique Historici & Chronologi, præsertim apud Anglos, literis prodiderunt. Averrhoes asserit hujusmodi casum suo tempore accidisse, hoc est; virginem sine virili concubitu concepisse & peperisse. Divus quoque Thomas ait, suo seculo idem evenisse. Nostrates etiam paucis abhinc annis testantur idem Cremonæ contigisse. Vivuntque adhuc tum obstetrices boni nominis, tum probatissimæ quædam matronæ, cum quibus hac de re sæpe longos ipse sermones feci, quæ jurant, se huic spectaculo interfuisse.

Allegatus Autor cap. 5. suam hac de re sententiam fert, dum dicit: Dari hermaphroditos utriusque sexus munus egregie absolventes, & alterum tantummodo sexum foris ostendentes; fœminea genitalia exterius conspicua esse, virilia intus latere, semine prolifico prædita, & per certum seminis ductum, quotiescunque opus sit, semen ad matricem deferre, vehementi aviditate illud excipientem: illudque penetrare illæsa etiam virginea membrana in loca ad generationem accommodata: illicque residere, & ita conceptionem fieri, eodem modo ac si cum viro rem habuisset: & hoc plerumque solere per somnum usu venire, quo tempore sagax natura ad venerem excitandam varia simulacra confingere facile potest. Servatis igitur naturæ legibus, satis constare arbitratur, mulierem sine viro foris adhibito concipere posse: qua in re providæ & almæ naturæ gratias ingentes agendas esse censet, quæ nullo pacto genus nostrum perdi aut exstingui voluerit: etiamsi viri non invenirentur, aut fœminas prorsus odissent. Immo omnia procurasse naturam statuit, ut humanum genus tueretur & conservaret, illudque homine etiam invito latius propagaret.

Rarus hic Tractatus plurima alia paradoxa in se continet non ubivis obvia: Speciosas etiam rationes complectitur, cur magnes se ad polum vertat, in quibus eruendis hactenus plurimi desudarunt. An autem Lectori curioso author hic in omnibus satisfaciat, in medio relinquitur.

Scholion.) Aristot. l. 4. de Gen. Anim. c. 4. judicat, de Hermaphroditis, quibus gemina sunt pudenda unum ratum, alterum irritum habent. Non verum hoc Aristot. decretum esse statuit Joh. Faber Lynceus in not. ad Hist. Mexic. f. 547. certorum, inquit, mihi fide testimoniorum constat fuisse egregia statura & venusta facie juvenem, qui modo gladium cingebat, modo colum tractabat, & agi patique posset. Nisi Aristotel. intelligat, qui fœcundum virile profundit semen concipere non posse, aut vice versa, quæ gravida sit in alia fœmina generare non posse. Contrariam, ait fere foveo, Aristot. sententiam. Exenteravit Theophil. Molitor Lynceus in Fabri æde murem majorem, Rattum, qui hermaphroditus erat & prægnans, novem masculos utero conclusos gessit, non majores quam aliqua magna formica, vivos omnes, & in quibus cor pulsare visum est: Erant huic omnia fœmineam constituentia genitalia & semen præparantia, conficientia Testes ac deferentia vasa una cum matrice: Altera ex parte aderant omnia vasa semen facientia & jaculantia masculina, cum ipso utero, testibus, vesiculis semine denso & optime concocto onustis. Hactenus Faber: Memor. e Wolphius in memorabil. com. 2. Camer. cent. 16. f. 510. fuisse Hermaphroditum Hieronymo Montano Gallo satis cognitum, qui sexus muliebris putabatur, viro nupserat, cui filias aliquot & filios pepererat, sed nihilominus ancillas compresserat, & in his generare solitus fuerat; licet itaque rarum ut Hermaphroditus utroque sexu & incubum & succubum cum aliis agere possit, & utroque fœcunditatem exhibere, ut tamen solus sibi ipsi utroque sexu sufficere possit, res videtur esse valde difficilis quæ & credi & probari satis possit. *Georgii Christ. Petri.*

De Duobus Hermaphroditis.

Inter praxim, quam in castris Brandenburgicis ad Anclamum Pomeranorum locatis, apud multos dysenteria & febre maligna decumbentes, hoc Anno 1676. Mense Augusto, exercui, oblatus mihi fuit infans masculus, vix tertium anni quadrantem ætate superans, dysentericus, ex plebeia stirpe minime oriundus. Puellus hic, cum ultra octiduum laborasset dysenteria, & ea mulierculárum medicastricum ope jam esset sublata, accedenti videbatur mihi insultibus epilepticis iisque lethalibus decumbere. Cumque inter cætera indicantia Clyster esset applicandus, & nemo in castris adesset, qui manum operationi huic adhibere gnarus esset, ipsemet ego enema paravi, idque instrumento apto infantulo infudi, ne aliquid damni imprudentia alterius administrantis pateretur. Etenim non mihi aut alteri Medico candido turpitudini ducendum existimo, quandoque Pharmacopœi aut Chirurgi vices supplere, ubi id necessitas efflagitat. Cum itaq; cannulam ol. amygd. dulc. oblitum cauta satis manu ano admovissem, ut sine noxa & dolore posset penetrare, Sphincterem ani (qui in dysentericis quidem relaxari solet) adeo amplum inveni, ut is primo statim intuitu mihi po-

tius membrum muliebre, quam anus videretur. Rima erat oblonga, ampla, labiis septa, quæ rugis quibusdam sed paucis erant plicata, anique partim sphincterem, partim vulvæ labra præsentare videbantur. Præterea cum syringam hinc inde in ano laxo agitassem, nec tamen illam penitus intrudere possem, cum semper aliquid obstare deprehenderem, quaquaversum canaliculum movebam, & liquor enematis etiam refflueret, paulo superius versus os coccygis reperi ingressum, quo syringa penetrabat & clyster plurimam partem infundi posset. Dubius igitur primo, an aliquid monstrosi & Hermaphroditici subesset in tenero hoc subjecto, an vero secus, &, (quod in his morbis familiarissimum est) ani sphincter nimis esset relaxatus, atque intestinum rectum acrimonia humorum dysentericorum exesum foramina acquisivisset, rogavi Parentes, ut infantulum cum muliere, quæ illum a partu curaverat, lectica ad tentorium meum, quod inde ultra dimidium milliare distabat, duci curarent, ut per integrum diem eo melius infantuli curam haberem, quoniam officii Electoralis causa longius abesse non possem. Id autem feci ea de causa, ut præter diligentem curam illas partes exactius perlustrare mihi simul copia daretur. Consensere Parentes, & subsequenti die miserunt ad me puellum cum vetula. Illum ego lethalibus laborantem symptomatibus, quantum opus erat, refeci medicaminibus necessariis, & posticas partes diducendo inte fora ani perlustravimus ego & vetula quid lateret post rimam, quam natura loco sphincteris ani produxerat. Diductis itaque labiis externis, rugis quibusdam (ut superius innui) sphincterem ani mentientibus, inveni nymphas & carunculas versus abdomen, inter quas hiatus erat pro vaginula uteri: Paulo superius versus dorsum, sphincter erat intestini recti minime, ut alias, corrugatus, sed tanquam duabus membranis rubris ex adverso sibi correspondentibus, alvi excrementis exitum præbentibus; compositus: Hi: valvularum more aperiebatur, quotiens infans ejularet, & (quod ob dolores internos fere continuo accidebat) vocem raucam minime sonoram ederet. At, quod assequi ego non poteram, supra hunc ani sphincterem internum aliud foraminulum parvum, ad formam meatus urinarii, in mulieribus alias versus abdomen, hic autem versus os coccygis, conspiciebatur. Notabile & hoc erat, quod Perinæum, forma sua suturam exactissime referens, ultra quatuor transversos digitos inter penem & hunc monstrosum anum distabat. Ita satis hisce partibus perspectis, infantulum hunc (Puellum ano-Puellam, vel quomodo unque eam appellare placuerit) cum vetula dimisi, qui etiam subsequenti die epilepticus moriebatur, statimque in proximi pagi templo sepeliebatur, cum Parentes exenterationem, quam sollicite implorabam ob internam partium structuram, penitus abnegarent. Mulier quæ infantis curam à partu usque gesserat, eandem mecum sententiam circa muliebre membrum fovebat, quæ (ut ajebat) semper observasset, Infantulum circa illas partes sese non bene habuisse, præsertim cum egesserit urinas & alvi excrementa.

Adjunxi hic Schema partium illarum infantis, mea quidem, sed rudi manu delineatum, cui etiam addidi aliam Hermaphroditi militis figuram, qui eodem ipso tempore occisus erat ad propugnacula Urbis Anclamæ. Hujus Cadaver denudatum inter aliquos occisos ita cum suis genitalibus utriusque Sexus fuit conspectum à plurimis, ubi membrum muliebre perinæi locum occupabat. Christiani Mentzelii.

De Hermaphrodito.

Die 12. Iulij. proxime elapsi, comparuit puella quædam rustica, non imberbis, in nostro Othiniensi Consistorio, cui nihil in votis erat, prius quam ut nuncio & sexui sequiori, & ejusdem sexus habitui, misso, sibi integrum esset a Gynæceis ad masculum & sexum & cultum transire. Erat autem,

Mercurio genitore satus, genitrice Cythera
Nomen is ut mixtus sic corporis, Hermaphroditus,

Androgynus hicce natus in pago Fionensi, *Espe*, cum salutari Regenerationis tingeretur lavacro, dictus est Petrus, teste ipso loci illius Pastore; postea autem, cum errorem Naturæ observassent Parentes, salutabatur Petronella, ultra annos unum & viginti, in hunc usque diem, quo captus vel tædio, vel odio sui generis, spreta nobilitate fœminei sexus & præcellentia, (quam solam laudavit qui omnia vituperabat Agrippa) ad castra Virorum redire optabat. Casum hunc & causam ad forum Medicum mox devolvebant Assessores, ideoque remittebatur ad utrumque Clarissimum meum Affinem Dn. D. Christianum Henricum Luja, Dn. D. Christophorum Balslavv, & me simul, ut nostra, qui una tum temporis aderamus, valeret existimatio. Nos varia primum huc spectantia rogantes, tandem ipsum hominem oculis subjicimus nostris, Ubi jam oculi nostri ad metam pervenissent, observavimus in perinæo, sive interfæmineo.

Pudendum muliebre, exiguum quidem, sed non plane clausum aut impervium, quod tamen otiosum judicavimus, nec omnibus, quod dicitur, absolutum numeris, cum nunquam vel lotium emiserit, vel tributum pependerit lunare. Prævaluit autem membrum illud quo Viri sumus, in quo defectus apparuit nullus, nisi quod Penis brevior videbatur, verum, præ pudore, ni fallor, brevitatem modo mentiebatur, confugiendo in viscera mille operta rugis. Testes adeo accreverant, ut non mereantur nomen Testiculorum, communem quippe supergressi magnitudinem, Vervecum pœne adæquant. Atque ita non modo bene testantur virilitatem, sed & salacitatem, cujus instimulatus dicitur (ut cum Plauto loquar,) præsentibus testibus petulcas adamare ruricolas. Percrebuit equidem rumor, pamphilam quandam ex ipso gravidam esse, quod tamen ipse, à nobis interrogatus, negavit constanter, ideoque nec temere hoc affirmavero. Egregii hi Testes carissimo teguntur scroto, non ad communem Naturæ legem formato, sed prorsus bifido, & in dextram sinistramque partem exacte diviso; quippe cum linea illa, in infima scroti parte secundum longitudinem communiter excurrens; quam suturam vocamus, heic sedem suam circa Penis elegerit radicem.

radicem. Atque sic iterato sæpius luserat in hoc nostro Natura, in longum sui ludibrium ipsum reservatura. Immo & varias vices ac vicissitudines experta sunt hæc membra, ipso teste possessore. Tempore quippe nativitatis, & primis statim annis, favit Natura potissimum Virilibus, progressu temporis videbatur ad alteram inclinare partem, quasi organo muliebri dedititia futura verum ubi pubescere cæpisset, rediit ad priorem locum, unde digressus fuerat, suetus Naturæ vigor, quasi eandem remensurus fabulam. Cum vero se heic sentiret diverti commodius, transtulit huc suas sedes, masculo generi futuras hæreditarias. His omnibus rite pensitatis, ductum Naturæ sequuti, Virorum numero hunc adscripsimus; jubentes ut, qui hactenus sub muliebri palla mas delituerat larvatus, jam, complicato sipario, in scenam sine fuco prodiret, vesteque fœminea cum virili mutata; masculesceret, & faciendo opere rustico, jam tum Vir futurus, digno Viro, lacertos posthac exerceret suos. *Georgii Hannai.*

Andria. Sive mulier Hermaphroditica.

Emasculatam fœminam, non caridum luxu aut deliciis pronatam Andriam, non illam Terentii ex Insula Lesbo ortam, sed rustica gente in superiori Bavaria editam exhibeo, cujus lepidum exemplar Marius Grapaldus lib. 2. Lexic. cap. 9. voce ἀνὴρ in Latine reddito Epigrammate exhibet.

Cum mea me genitrix gravida gestaret in alvo
Quid pareret fertur consuluisse Deos.
Mas est, Phœbus ait, Mars fœmina. *Junoque* neutrum,
Cumque forem natus, Hermaphroditus *eram.*
Quærenti lethum, Juno sic ait, occidet armis,
Mars cruce, Phœbus aquis, sors rata quæque fuit
Arbor obumbrat aquas, ascendo, decidit ensis,
Quem tuleram casu, labor & ipse super:
Pes hæsit ramis, caput incidit omne, tulique
Fœmina, vir, neutrum: flumina, telo, crucem.

Andria autem nostræ rustica *Martha Lechna* nomine, patriam habuit pagum superioris Bavariæ peramœnum Ilmunster, quitere medium itineris inter Ingolstadium & Monachium peregrinantibus exhibet, à præterlabente fluvio Ilne, & Cœnobio, quod circa annum R.S. DCCLV. ibidem extructum Bavariæ annales referunt, ita indigitatam, quam corrupto idiomate incolarum dialectus nunc *Idelmunster* vocat. Parentem habet *Johannem Lechna* mercenarium, matrem vero, ob motum pedibus negatum ægerrime inque summa penuria decumbentem. Amor Judicis in egenam hanc decimum quartum annum ætatis nunc agentem literis hisce commendatitiis pro viri posse munivit;

Demnach Mir Vorvveiser dessen mein Unterthan Hans Lechna unterthanig zuvernehmen geben, dass er unter seinen funff Kindern ein mannesam und armseliges, vvelches in gleichen Man und Weib, nicht vveniger dessen Ehevvirtin vvegen zu gestandenen Unglucks an beyden Fussen contract, *Sintemal er aber vvehen grosser Wehemuth zu Unterhaltung dessen keine Mittel, auch mit seiner Hand Arbeit, als Tagvvohler, jedich zuerhalten nicht vveiss, sondern ihnen kaum die Lebens Mittel schaffen kan, dahero gedrungen, gute, fromme, treuhertzige Christen umb das vvurdige Almosen umb Gottes vvillen anzuruffen und zu bitten, hat er mich ihme dessen* Attestation *und Urkund zuertheilen unterthanig gebeten und angelanget, vvelches Ich der Warheit zu Steur, vvie es auch der Augenschein bezeugt, nicht vervveigern vvollen: demnach an alle und iede, vvas Dignitaten und Standes sie seyn, vvelche mit diesem Urkund ersuchet vverden, mein gebuhr-dienstvvilliges und freundliches Ersuchen, Sie vvollen gedachtem Lechna auss Christlichem Mitleiden die Barmhertzigkeit ervveisen, und ihme mit ihrer Gabe dem vvurdigen Almosen befohlen seyn lassen: Solches vvird Gott der Allmachtige seiner Verheissung nach hie Zeitlich und dort evvig belohnen, der arme Mensch auch mit seinem Gebet gegen Gott furbittend nicht in Vergessenheit stellen. Der Warheit zu Steur habe Ich auff beruhrten Hansen Lechna, sein gebuhrendes Ersuchen und Bitten ihme diesen Schein verfertiget, zugestellet und geben.* Actum *Idlmunster* 10. Novembr. Anno 1679.

(L.S.) *ULRICH VIRDE*
Richter allda.

Hac ratione ostiatim victum quæritante Martha anno hoc P. C. N. & Inc. MDCLXXI. 5. Iduum Jun. quo die Romæ antiquitus Vestalia celebrabantur, ædes meas adiit, pro obtinendo Viatico: lectis literis salvi commeatus, copiam videndi ut faceret hanc naturæ aberrationem petii, quæ antequam inspiciendam se præberet, una cum fratre suo Jacobo *Lechna* fassa est, se a primis unguiculis & dum sacra initi fœderis cum ea celebrarentur, Hermaphrodisias suspicione detentam a potiori membri genitalis efficaciori signo, eviraris Casparis impositione fuisse indigitatam: succrescentib. vero annis cum & pudenda mulieoris signaculi longiorem rimam evidentius ostenderent, circa decimum ætatis annum, alterum, quod in ipso S. Baptismatis fonte insimul Marthæ nomen acceperat, pro diluendo sexus dubio reassumere parentes anxie laborarunt: bavaro hunc Dialecto nostra *Marthel* vocata. Monachiumque deducta est, atque censuræ & inspectioni prudentissimæ sagacioris Experientiæ Gratiosi Ordinis Medici ibidem commissa fuit, horum suasu Martha nomen in hunc usque diem retinuit, atque virili exuto habitu, ob perpetuum urinæ stillicidium, muliebrem utpote laxiorem vestitum induit. Pendulos vero testes cum scroto vidimus juxta adumbratæ figuræ lit. A. A. quas justa figura & proportione efformatas deprehendimus, supra quas brevior ac natura in viris finxit, præputii ac penis effigies BB. imminebat, siquidem præputii involucrum medii glandis caput C. C. quadantenus obvelabat, nec omnino obtegebat: erat autem glans penis turbinata, ut in aliis viris, cujus basis reliquo membri virilis corpori abbreviato nimium circuli instar, sive in modum coronæ adhærebat, molli admodum acutie prædita: nec deerat χαλινὸς κῶν sive μυόδηρον in glandis inferiori parte, quod quidam ex nervorum extremitatibus conflatum, pro contractione præputii factum, frenum esse autumant D. Hoc suberat discriminis, quod eviratæ hujus penis in summæ glandis medio apice non fuerat pro more perforatus, ac in maritali sexu, sed in superna membri parte rimā obtinuerat satis longam & profundam E. E. quæ se infra præputii partem pubi substratā ad dimidii pollicis transversi longitudinem extendebat.

diducta rima alæ pudendorum muliebrium conspiciebantur, quin & bini meatus F. G. horum prior & superior styli mediocris magnitudinem admittebat, perpetuo urinæ stillicidio squalens, inferior & longe minor satis difficulter & cum dolore non ita exquisite pervestigari potuit: stricta rima, quæ mentulæ huic non in apicis medio, sed potius in superna parte sita conspiciebatur, diducto altius præputio, pollicis extimo articulo longior erat; teneilæ lanuginis vestigia in pube pubertatis imminentis indicia dabant. Penis de nunc male conformatæ ex brevitate nimia memori (quia præter glandis solius corpusculum tenellum nil de coli extensa parte residuum cernebatur, quamvis alias pro membrorum proportione conformatum deprehendamus, & parvi statura quandoque magno coquo pendulo membro conspiciantur) judicium, quibus alte in mente hærebat, hi corporis proceritatem, macilentiam, vocem & vires viriles, promissiores comas, mammas ad latera minutas, & pudenda, non tamen ut in viris promissa adeo, cum appensis testiculis scroto obductis intuebantur, rimam elongatam cum binis ductibus altius evolutis parum habentes: qui vero altius rem ad rationis trutinam examinabant Tribades cum Cœlio Aureliano, & ad nequitias attrectantes subigatrices comici referendam censebant. Hos curiosior Genitalium observatio in quæstionem intricatam satis adeo deduxit, ut de futuræ aut imprægnationis aut prolificationis munere sciscitarentur: alios movit Galeni authoritas Comm. in 7. Aphor. 44. περὶ ἀμφιδέξιον γύναικα, mulierem non fieri æquimanum, cum eidem nil virile insit, ex Divi Senis authoritate: alii pro ratione roboris genitalium dimicantes, virili potius habitu incedendum duxerunt: inter utrorumque diverticula alij media incedentes via utrumque veneris exercitium Marthæ nostræ attribuerunt, quoniam juxta Suidam ὅτι αἰσχρῶν ἡδονῶν κατήρχετο, adeo ut merito quærendum,

Num Dea fœmineum jam negligit Hermaphroditum.
Amplexu teneri sollicitata viri.

Favet horum sententiæ historia Keckermanni de milite Ungarico, qui in utrisque castris & Marti & Veneri litando assidue strenuum se gerebat tandem effeminatus puerperii vices subivit. Ut taceam binos Monachos, de quorum altero ἐπίγραμμα illud.

Mas, Mulier Monachus, Mundi Mirabile Monstrum.

Sic Andriam Scoticam herilem filiam in uno lecto accumbentem stuprasse Anno. 1461. Boethius author est. Et hæc de Andria nostra dixisse sufficiant. *Jo. Sculteti.*

Annotatio ad observationem præcedentem De Andria.

Quam ex cl. Dom. D. Joh. Sculteti relatione exhibuimus Andriam, illius descriptionem fusius tradiderunt alii Duumviri Noribergenses, quorum narrationem nunc subjungo, ita exc. Dn. D. Joh. Georg. Volkamerus.

Puero cuidam Scrotum intra crura sub inguine convenientis formæ propendebat; exinde canalis quasi nullus sursum adhærebat cuti, sub cute glans prominebat nullo tecta præputio, antrorsum consimilis cum aliis figuræ, ventrem vero versus ubi adhæsit, diffissa, diduci potuit: extremum digiti apicem longitudine sua vix æquabat, connata deinceps pone præputium glandem vulgarem e quercu referebat.

Altera relatio communicata à Dn. D. Georg. Abrahamo Mercklino Juniore Medico Norbergensi explicat magis magisque Andriæ naturam, sic autem ille.

Quam multifariam ac mirabiliter in minimis, in maximis sæpe ludat natura rebus, præter Medicorum annales quotidiana experientia passim abunde docet: ludit quoque haud raro in nobilissimis etiam nobilissimi ipsius humani corporis partibus, sed & vix unquam frequentius quam in generationi dicatis organis, adeo ut ejus arcanarum & occultarum virium ratio non semper subtilius quærenda, sed effectus solummodo cum admiratione spectandus, fatendumque sit cum incomparabili Thoma Bartholino, De insolitis partus humani viis, cap. ult. multa in corporibus humanis quotidie fieri, quorum vim naturamque perspicere non possumus: Hujusmodi Naturæ lusum, dicam an errorem, notare licuit anni hujus 1671. mense Iunii in genitalibus cujusdam vulgo, sed ut opinor, minus recte putati Hermaphroditi, quem puerum, si ita loqui licet, fœmellatum aliqui vocaverunt, xiii. circiter annos natum, in pago prope Bavarorum Monachium sito, infimæ sortis patre Joh. Lechna mercenario: Sacrum lavacrum nomen ei primum dedit Caspari; at quod mutarunt, qui de fœmineo sexu aliquid eum participare primitus observarunt, hincque nominarunt Martel, quo & Martham & Martinum subintelligere voluerunt, quo etiamnum audit nomine: muliebri incedit habitu, licet ad masculinum quam fœmininum longe manifestius inclinet sexum; an ut ex vesica continuo scaturientis urinæ molestiam facilius eo ferret, aut promptius declinaret? an ut in curiosorum animis majus se videndi excitaret desiderium? an quod parum curans qua indutus sit veste, quæcunque suppetit, posthabito delectu assumat? Noribergam venit, non ob aliam quam ostiatim stipem quærendi causam, intercessionalibus literis ab illo illius pagi præfecto instructus, qui pietate erga pauperculum motus testimonium simul ejus infirmitatis ac indigentiæ impertivit; Mas est, maris enim generationi externa dicata exhibet organa omnia, Testes scroto inclusi ad naturalem alias eorum conditionem rite se habent, nisi quod minus quam par est propendeant, ac paulo latiores compressioresque sint, & pubis ossi arctius adhæreant: Penis præputio quidem, sed retroducto, & glande, sed denudata, instructus in hoc insuper discrepat, quod longitudine vix digiti manus articulum superet, supra cujus regionem pubes quoque sparsim pullulare jam incipit, Mammæ quoque tantum abest ut sororientur, ut potius admodum graciles & puerorum mammillis simillimæ conspiciantur, Fœmineum autem nil prorsus habet, nisi quod Penis foramen, per quod è vesica urina consueta Naturæ lege profluit, perampium sit, sublongum, vulvæ ad instar, labiis, quæ diduci possunt, & internis quibusdam carunculis conspicuæ formatum, satis crassum admittens stylum, eo quo urina subinde stillat, adeo ut ne momentum quidem continere eam queat: Proluitque hinc subuculam, & adsitam cutim ita irrigat ut sua acredine eam adurat, inspicientis nares graviter offendentem: Quam urinæ incon-

næ incontinentiam ex sola foraminis amplitudine, hincque rite ac strictè se constringentis ineptitudine deducerem.

De Hermaphrodita singulari.

Historiam (referam) de hermaphrodita, qualem nec Bauhinus, nec alii, qui hujusmodi meminerunt, admirabiliorem scripserunt; quamque egomet vidi Hagæ-Comitum, & examinavi: Est paupercula, quæ pro nummis lucrandis sese Medicis & Nobilibus quibuscunq; denudat, quare nuper in Hollandia fuit, jam, uti audio, ad Gallos ivit. Historia ipsa Regiæ Societati communicata est, ex qua sequentia transfero. Nomen illi est Hannali Wilde, nata mense Februarii A. D. 647, in pago Agri Hamptoniensis Ringrood dicto. Sexto ætatis anno inter saltandum cum pueris coætaneis, extuberantiæ duæ, pro herniis bubonocelis habitæ, primum emicuere, quibus in ordinem redigendis, Chirurgi diu operam luserunt: Testiculi enim erant, qui jam prægrandes facti, scrotis duobus cutaneis, parum corrugatis, sed vix prominulis, pilisque obsitis visuntur, ex quibus divisis & elongatis confinguntur vulvæ labia: Adest sinus muliebris, in quo nymphæ, & caruncula una vel altera myrtiformium loco: Est & membranula, a perinæo sursum tendens, mediam rimæ partem tegens, unde non video, quomodo peni virili introitus esse queat. Clitoris non habetur, sed loco ejus penis imperforatus, nisi forsitan is Clitoris dici debeat: Usque ad decimum tertium ætatis annum pro fœmella habita est, cum forte pani subigendo strenuam navaret operam, derepente priapus hic, ad id temporis latens, magno cum impetu foras erupit, accedente non levi corporis metamorphosi. Penis hic aliquando erigitur, tum quatuor pollices pene æquat; præputio & frænulo, ut in viris sit, instruitur, sed ubi perforatio fieri debet, adest tenuis membranula foramen obducens, ut nihil inde excerni queat. Uteri vagina, quantum videre contigit, in cæteris a communi sequioris sexus lege non recedit; in quam non pauci digitos intruserunt; quare hymenem, si adfuisset unquam, corruperunt; sed nec hoc efficere potuerunt, sine flexura articulorum propter membranam mediam rimam obvelantem; ob quam etiam non satis explorari potest sive oculis, sive digitis, quomodo se habet uterus ipse, aut cervix ejus: hæc tamen adesse valde verisimile. Cum annorum esset sedecim, menstrua periodico & modo debito fluere cœperunt, & jam nunc fluunt, ut ipsa refert. Barba satis densa erupit, imo totum corpus est pilosum: Vox corporisque habitus viros æmulatur. Mammæ nullæ exurgunt, papillæ perquam exiguæ, pectus valdè latum. Dicit se ad utrumque sexum comparatam esse, cum fœminas concupiscit, penis erigitur, cum viros, flaccidus manet. Oculos aliquando conjiciens in virum formæ venustioris, illum deperibat adeo, ut insequenti die, præ amoris œstro, in passionem hystericam inciderit, quam comprobarunt elevatio abdominis, crepitus, risus, fletus, usi & juvantia: convaluit enim ex emplastro de Galbano regioni umbilicali applicato, & aliis remediis hystericis exhibitis. Tandem utrum vir vel fœmina sit, nescio; Testiculos adesse mobiles, satis largos, extuberantes, scrotis contentos, uti supra his oculis vidi: priapus, qui erigi & flaccescere capax est, adhuc clarius videtur: quare vir dicatur. Adsunt rima, uteri vagina, nymphæ, foramen intra pudendum pro urinæ exitu, quare ad alterum sexum relegetur, vel ad utrumque vel neutrum.

De Hermaphrodito.

Ludere in humanis rebus Divinam potentiam, ac inter creaturas non raro monstrosa, & contra solitas naturæ vias accidere, singulis, qui æqua rationis lance Physica ventilant, non est incognitum. Similibus extraordinariis contingentibus non immerito adnumerantur homines illi, hermaphroditorum nomine quos insignimus, dum scilicet & virile & muliebre genitalia, bonam tamen partem ut plurimum imperfecta, à natura ludente vel errante talibus insimul impertiuntur.

Cum horum historiæ in observationibus Medicorum non sint adeo passim obviæ, junioribus autem Medicis, aliisque interest noscere circumstantias hujus erroris naturalis, ob divortium sæpe ideo quæsitum & alia diversa, lubet heic aliquam proponere; præprimis cum nonnulla ab aliis similibus diversa contineat, atque rariora: Civis quidam in vicino aliquo oppido honeste vivens, simili, id est honesto proposito matrimonium ingressurus, eligit sibi virginem, parentum honestorum filiam, famæ itidem non inhonestæ. Dum conjugii debitum sponsæ suæ persolvere aggreditur, dapes hasce venereas neutiquam experitur ita dulces, veluti quidem easdem sibi promiserat; (prima autem vice, dum vixerat, coitum tunc exercebat.) Rem enim suam in novellæ uxoris rem immissurus, (ignoscant mihi casti oculi, castæ aures; Egomet castus Medicus hæc castis scribo; si quis Genius protervus scandalum inde accipiat, sibi ipsi habeat,) invenit portam hancce nimis angustam, & vix duos digitos transversos amplam; Et quod majus adhuc fortunæ adversæ obtigit tragicum symptoma, mentula conatu violentiore intrusa sentit aliquid interius contra audentius ire audens, atque ita huic introitum summe dubium reddens.

Misellus iste cœci Cupidinis miles duellum hocce amatorium, præter opinionem ingratum, satis ægrè ferens, ex amicis calculum sciscitatur aphrodisiorum castrorum exercitia, consuetasque circumstantias, atque ita desiderata castelli hujus mirabilis atque miserabilis expugnatione desperat, propterea rem gestam Magistratui Ecclesiastico denuncians, divortium petit, & quod petit, obtinet.

Ocularis enim inspectio, Magistratus jussu à perito Chirurgo instituta, docuit, hominis hujus pudendum muliebre duos saltem digitos transversos esse amplum, atque intra hoc superiore in parte membrum apparere virile, primo intuitu duas ad tres digiti articulationes longum, inter leves autem contactus in æqualem magnitudinem adhuc excrescere, duriusque insimul redditum: Contrectatione adcuratiore itidem edocente, sub carne adhuc latitare ejus portionem digitum longam: Penem istum glande esse præditum non perforata, ac sine præputio: Labiisque pudendi muliebris diductis solitas

non apparere nymphas; Collo item uteri anteriore existente quasi cartilaginose duro.

Cæterum sanguineæ illa erat complexionis, ac satis vegetæ corpus obtinebat forte, vocem virilem, mammis carens, barbæ rudimentis & visum & tactum eludentibus, & quamvis tunc 26. ætatis suæ annum absolverat, menstruum tamen fluxum nunquam fuit experta. Modo dictis tamen non obstantibus, illa ipsa sese credebat fœminam in pluribus jam annis masculorum inhians amori ac contubernio; imo è congressu mariti matrimoniali desiderans & sentiens, modo monstrosa conformatio, & confusa partium genitalium structura hasce ipsi non invidisset. *D. Gabriel. Clauderi.*

Hermaphroditus.

In hermaphroditis Clitoris est quæ increscens virgam virilem effingit, ut ex eo patet quod nulla manifeste completa perforatio in ea observetur, quamvis testes ei foris inferius à lateribus adsint. Talem memini me prope Andegavum vidisse, ætatis 28. annorum, qui circum os, instar viri, totus barbatus erat, & tamen muliebri vestitu utebatur, suaque genitalia pro vili pretio conspicienda exhibebat. Huic superiore pudendi parte clitoris excreverat ad medii digiti longitudinem & mentulæ crassitiem, cum glande, frenulo, & præputio, ut in viris esse solet, excepto quod natura glandis non esset manifeste pervia: Inferius meatus urinarius & vagina uteri adstabant, ut in muliebribus; In singulis pudendi labiis unus testis continebatur. *D. Dn. Diemerbroeck.*

HERNIA.

NOn est quod humores tantum in causa esse imperiti credant ubi tumidam cutim conspiciunt; cum circa umbilicum atque inguina [illegible] haud raro contingat, idque quod vel omentum, vel intestina, vel utrumque simul illuc decidant: Dicitur autem Latinis morbus hic Ramex. Ruptura, Hernia a Græco ἔρνος quod ramum innuit, vel a Sabinorum voce Hernia quæ idem quod saxum est. Græcis κήλη, ἀπὸ τοῦ κηλεῖν noceo; Quarum differentias demonstraturi, ab ea quidem initium sumimus, quæ & incompleta, inguinalis, βουβωνοκήλη dicitur, cum intestinum, vel omentum, rupto vel dilatato tantum Peritonæo, in alterutro inguine subsistant.

Initio ne quid sicco a nobis pede prætereatur, Partium infimi ventris structuram & usum, Peritonæum, vasa semen præparantia, Testes cum tunicis & scroto, quæ omnia hernias considerantibus explicanda præcipuè veniunt, paucis repetemus ex Anatomicis. Peritonæum membrana visceribus circum tensa, firmo eadem nexu continet, operit. Pervium subinde conspicitur, ut vasa transmittat, circa uterum imprimis ligamenta rotunda, vermiformia. In Viris Processus, spermaticis vasis exitum præbentes. In utrisque Vesalio teste. Venam cavam, ventriculum cum nervis, aortam cum aliquot sextæ conjugationis nervis, vasa ad umbilicum, podicem, & in fœminis ad uterum excurrentia, quæque ad musculos majores tendunt. Cohæret vero multis in locis musculis. Vertebris, septo transverso. Spermaticis vasis præparantes adnumerantur venæ, arteriæ, (quarum aliquando defectum vel absentiam observarunt Sebizius, Bartholinus, Kerckringius, & nuper admodum Alardus Hermannus Cummenus, Lunæburgensium Ducis Medicus, Carolus item Raygerus, Physicus Poloniensis, & Joan. Rhodius, cui Epididymides, quoque desideratæ vitæ in Mantissa Anatomica) ex aorta à dextris, ex emulgente ab altera parte, originem petentes: quamvis ab utroq; nonnunquam latere arterias spermaticas ab arteriæ magnæ trunco exortas, Antonius Molinettus. Venetus, Medicinæ Theoricæ & Anatomiæ in Lycæo Patavino Professor Primarius Insignis atque Celeberrimus observaverit; quæ corpora efformantes pyramidalia, vel pampiniformia dicta glandulosæ inseruntur Epididymidum substantiæ, ut sensus contra testimonium Epididymides testium crediderit tunicas Geierus. Jam testes adsunt Epididymidibus conjuncti ac semini conficiendo destinati, sero nequaquam attrahendo, quæ eorum est temeritas, qui indoctam publicè sententiam in Theatris profiteri, inter partium generationi inservientium demonstrationes ausi sunt, vel argumento inconsiderate stabilire: Si testes non junguntur Epididymidibus, semen neque per testes transmittetur ad Parastatas variciformes. Hoc vero imprudentiam sapit, fortè ignorantiam At si nostra illis tanti non videatur animadversio, Auctores habeant dissectionis peritia toto orbe Clarissimos. Veslingius.

- --- Cujus solet eloquio florere Lyceum,

Incumbunt inquit Epididymides subjectis sibi testibus, quorum propriæ membranæ quam plurimis fibris meatibusque conjunguntur. Deprehenditur hic nexus circa utrumque testium extremum. Spigelius, Serum, ait, reperitur in testibus, sed alii usui dicatum, quia, juxta Galenum, serosa arteriarum substantia genitalis est, & ex sero à sanguine separato semen conficitur. Quid elegantius dici, quid clarius poterit? quid & hoc Glissonii paragrapho? Tunica testium nervorum ipsos adeuntium dilatatio quædam est & expansio, à qua nervuli undique emittuntur versus testiculi medium, ubi concurrentes vas nervosum oblongum constituunt, quod in epididymidis canalem manifestè exoneratur. Fernelii quoque habemus αὐτοψίαν. In Animante, dicit, quæ a venere diutius abstinuerat, dissecta, copiosissimum crassissimumque semen comperitur, quo & vasa, & testes, & epididymis turgent, Pergunt autem: si exsectis testiculis semen generatur fœcundum, testes nil conferunt. Epididymides eo interdum fungi munere non refragabor, immo semen in illis contineri παράδοξον non est, ut illud, meo quidem arbitrio: Eunuchi semen emittunt, ranæ absque utero, animalia exsecto liene, commode degunt, & canes voraciores redduntur, Politissimis Italo, Anglo adstipulantibus; Testes igitur, lien cultro removendi? Desperatum omninò consilium. At si ex filamentis constant, aloysii Trissini, Nobilis Vicentini, ingeniorum suo tempore phœnicis, ratio valet: Cur sanguis in vasis quibusdam albescit, similisque fit vasorum tunicis albis, in omnibus vero non item? an in quibus tantum diutius moratur, in illis albescit.

vasisque

vasisque similis sit? pars enim omnis alimentum sibi simile facit, ut in vasis seminis, quæ ob multiplices flexus sanguinem diu continent, in nullo autem alio vase accidit, quod in nullo alio ita diu moretur: quanquam & vasis cujusque humidum nativum, a quo ipsorum tunicæ nutriuntur, est ejusmodi: Verum quomodo animalia quædam absque testibus generent, Severinus quoq; habet. Testes membranosa circumdantur cute, Scroti nomine insignita. Hujus non simplex structura est, nam præter ἐρυθροειδῆ, albugineam etiam propriam, δαρτὸς est, & ἐλυτροειδὴς sive ἀμφιβληστροειδὴς, quam unam eandemque contra Thomam Bartholinum, Accuratissimum Anatomicum, & alios, notamus.

Accidit igitur, ut vel ex ictu, Celsi sententia, retento quoque diutius spiritu, vel ob læsam in genere facultatem, vel errorem externum, secundum Galenum, (neque prohibitum sperma inter herniæ causas cum Avicenna admittimus. Doctissimo notante Salio) illa abdominis membrana dilatata, ruptave interiori (duplex enim existit,) omentum, ex tenui extensa membrana, in sacculos & stirias propagata, intus contenta pinguedine, conflatum, Illustris Marcelli Malpighii, Professoris Bononiensis Primarii, observatione, vel intestina, cœcum imprimis aut ileon (præter rationem esse, ut velamen sive peritonæum descendat, Salius contra Avicennam disputat) circa inguina subsistant, & tumorem, βουβωνοκήλη dictum, primam Herniæ speciem ab Aquapendente constitutam, efforment. Hic cum sæpe impingant imperiti, signa proponenda erunt, quibus accurate ab aliis discerni queat. Bubonocele quidem ex eo cognoscitur, quod Tumor æqualis sit, rotundus, compressus etiam facile cedat, vel penitus evanescat ubi Bubo, renisus adsunt, renitentia, aliquando rubor, calor, nonnunquam febris: ut plagiarius merito censeri debeat barbitonsor, cum in tenuioris fortunæ homine Bubonocelen, venereum bubonem credens, sectionem, abnuente ægro, aggrederetur; qua perpetrata, protuberantibus fecibus in lipothymiam incidit pauperculus, sed brevi tamen temporis spatio à Petro Marchettis restitutus, ut habet in Observationum Chirurgicarum Sylloge. Hieronymus Senex Juvenis recenset Historiam, qui, cùm circumforaneo testium suam exposuisset elevationem difficili illum laborare hernia, & brevi, si opem respueret, fatis cessurum prædixit. Credulus homuncio, quo præsentissimum evaderet mortis periculum scilicet, sectionem, barbitonsoris suasu admisit. In eo jam erat carnifex, ut testem extraheret, ubi Pater attonitus cruentas retinuit manus agyrtæ accersito Medico, qui nulla puerum detineri hernia asserebat. Ioannes Prævotius Professor Medicus Patavinus Celebris, rusticum vidit, intestino tenui dissecto à Curione, qui se bubonocelen curaturum profitebatur, ex inguine toto vitæ decursu alvi feces excipientem. Affectus prorsus similis aliam descriptionem Hildanus notavit, qualis etiam decumbentis mihi fuit in valetudinario D. Francisci Patavino, cui intestinum in inguen prolapsum unà cum scroto computruerat, ex Elegantissimis Rhodii Observationibus. Testiculus quoque in inguine latens herniæ fingit speciem, narrante ex Jacobo Ætheo, Joan. Schenckio, & in Spicilegio, Theodoro Kerckringio. Brechtfeldus tenuium circa annum ætatis octavum & decimum primum erupisse, in Hafniensium Actis Medicis recensuit. Alia igitur via tentanda Curatio, & prolapsum quidem intestinum digitis, quod si turgeat stercore accepto, vel aere, balneo, fotu, lenientibus; vel imposito, ubi induratæ feces, cataplasmate quod recipit: radic. v.g. alth. & lilior. alb. an. ℥iv. folior. mercurial. malv. viol. an. m ij. sem. lin. fœnugr. an ℥ß. flor. chamom. melilot parietar. an. m ß. coct. contus. ac per setaceum trajectis add. farin. sem. lin. ℥ij. ol. lilior. q. s. vel corporis etiam concussione aut subagitatione, capite deorsum reflexo, id unice agendum, ut situi restituantur in abdomine contenta viscera. Quippe Michelotum quendam, quòd imperiti barbitonsoris curæ, qui inguen, intestino ad partes superiores nondum restituto, devinxerat, se commiserit, e vita discedentem idem introducit ex Benivenio Schenckius.

His pro virili peractis, novus intestinorum descensus facile prohibetur, si & diætæ, vitandis scilicet quæ flatus, borborygmos, ac humiditates nimias procreant, & exacta quietis & ἀνακλίσεως habeatur ratio. Purgantibus imprimis blandioribus opus est, clysmis, medicamentis adstringentibus, agglutinantibus, exsiccantibus, quæ hinc inde ab Auctoribus recensentur prolixius. Fernelius inguen decumbenti supine fovet decoctione, quæ constat Pisidiæ, Balaustiorum, Nucum Cupressi, Gallarum an. ℥j. Aluminis ℥iij. cum aq. fabarum. Ambrosius Paræus, Primarius Francorum Regis Chirurgus, fotum habet ex corticibus granator. cupress. nucib. gall. alum. caud. equin. sumachio, berberibus, aq. fabror. incoctis, immo, amici fide, magnetem in pollinem redactum commendat, & limacum rubrorum pulverem. Crato, Trium Augustissimorum Imperatorum Medicus, in bubonocele derasis pilis, tumorem terebinthina inungit, tum pulverem inspergit, qui habet Sang. drac. mast. thur. myrrh. an. ℈j. sumach. Balaust. an. ℈.j. aloës, torment. mum. coloph. bol. arm. an. ʒiß xyloal. spic. an. ʒß Hieronymus propositis Avicennæ, Pauli, Celsi etiam medicamentis, & emplastro, quod ingrediuntur malicorii, boli armenæ, sang. drac. an. ℥j tegul. pulverat. ℥ij. pulver. bislinguæ ʒiiß. cum ovi albumine, modico aceto & colophon. Ægrotantem quadraginta dies in lecto continet, risu, venere, balneo prohibitis, ac bis de die sequentis electuarii dimidiam unciam præscribit. Accipe rhabarb. asli, consol maj. nuc. mosch. nuc. cupress. cymini, tragacanth. gum arab. mastich. bol. arm. sang. drac. mum. pic. græcæ an. p. æq. in alcohol contundantur, & cum melle despumato f. electuarium. Nonnulli pulverem leporis combusti addunt. Propinetur vinum austerum, vel aqua chalybeata, aut fluvialis cui folia cupressi, myrtique incoxerint. Schroderus, in Pharmacopœa, ad quamvis herniam excepta hydrocele, emplastrum posuit, cujus sunt, gluten ex anguillarum exuviis paratum, lapis hæmatitis, saccharum Saturni stann. ust. gum. ammoniac. in aceto rad. solut. & cum myrrh ol. ℥ j. nusquam reperiturve in gedanensium dispensatorio. Michael Joannes Paschalius: mihi crede inquit, quod si juvenis triginta resupinus dies quiescat, & de die ʒj. pulveris consolidæ majoris vel minoris

minoris cum jure pedum arietis, vel vino adsit ingente, mane accipiat, recens curabitur hernia. Nec virtute, si Medico fides, inferior valerianæ radix, succus scabiosæ, pentaphylloinis radicis pulvis. Decoctum contra Herniam, Unguentum Herniosum, Emplastrum contra Herniam, Mynsichtus descripsit in Armamentario. Christoph. Roeslerus, Principis Lignicensis Medicus, Filio, cui intestinum dimidii digiti longitudine a Scroto prominebat, postquam digitis intro adegisset, sequentem pulverem præscribit: Acc. Fol. Cons. Sarac. Sem. & fol. Perfol. an. ℥iiß. fol. Pilosell. rad. cons. maj. an. ʒß. Sacch. pen. ʒ. v. f. Pulv. quo indies usus in jusculo, & horas aliquot quievit. Insuper inguina inunxit oleo Momord. & Emplastrum contra rupturam cum subligaculo adhibuit, quibus feliciter restitutus, mortem evasit. Joannes Fridericus Allmacherus, Chirurgus Francofurtensis, desperatam Enterocelen in pago, præter alia hac potione restituit: Acc. Herb. Equis. Mj. rad. Liquir. Sem. anis. Caran. ℥ß. Ebull. in aqua. Joannes Baptista Sitonius ad qualemcunque Herniam Emplastrum habet, quod accipit: Rad. Consol. utriusque an. ℥iij. Laventur optime, siccentur, pistentur, & in Pulverem redigantur, deinde per horas duas in vase ferreo bulliant, igne lento, & addendo Terebinth. ℥vj. optime misceantur, postea Mastich. ℥ij. Thur. ℥iij. pulver. & per setac. traj. semper agitando, donec bene misceantur, jam adjic. Gumm. Elem. in pollinem redact. & Tacamahac. ℥ii. remov. ab. igne, & usui serv. ut distendi urgente necessitate super corium possit. Nicolaus de Blegny hoc habet: Acc. Oliban. Thur. Masc. Gumm. Ammon. Opopan. an. ℥ii. diss. in acet. destil. tum acc. piper. alb. sem. sinap. fol. bux. an. ℥j. Ebull. omnia in aquæ Fabror. cotylis tribus ad ʒ. part. reman. Coletur Decoctum, & fervens adhuc aff. Gumm. dissol. mixta lento igni impon. & diger. per duas horas, demum aucto igne adde ol. Lumbr. ℥ii. & bull. quousque humiditas consumpta fuerit, jam, add. Pic. Nav. ℔ß. & serv Bernardus Verrascha, Medicus & Scholarcha Basileensis, post Emplastri contra rupturam applicationem, vulnerariam Potionem mane & vesperi propinandam præscripsit: Acc. Rad. Torment. Cons. maj. Bistort. an. ℥ß. Herb. Sanic. Pyrol. Alchim. agrimon. an. Mj. Fl. ros. rubr. pap. rh. Granat. an. p. ii. Sem. anis. ℥iß, incisa & contusa dentur ad sacculum, cui duæ mensuræ vini albi & una aq. font. affund.

At his non obstantibus, ubi neque medicamentis Tumor cedit, neque imminuitur papyro; in aqua quadam adstringendi vi prædita macerata, atque imposita ex Aetii & Paræi consiliis, paratove Aquapendentis Emplastro, quod recipit: Terebinth. ℥jß. Ceræ, Thuris. Myrrhæ, Ichthyocollæ, Carnis cochlear. an. ℥j. Quod si, inquam. adhuc conspiciatur, manu curari debet ex Celsi Sententia, atque effato Hippocratis Ὁκόσα φάρμακα οὐκ ἰῆται, σίδηρος ἰῆται· ὅσα σίδηρος οὐκ ἰῆται, πῦρ ἰῆται· ὅσα δὲ πῦρ οὐκ ἰῆται, ταῦτα χρὴ νομίζειν ἀνίατα. Quæcunque non sanant medicamenta, ea ferrum sanat, quæ ferrum non sanat, ea ignis sanat: quæ ignis non sanat, ea incurabilia judicare oportet. Quidam locum inurunt cum Arabibus. Cum Guidone contra alii adductis Peritonæi portionibus Vasis Spermaticis, & cremastere musculo ad Ischium usq; reliquæ Apophyseos parti Pyroticon imponunt, ut contracto callo, omentum à prolapsu vel intestina cohibeantur: sed cum periculo non careant evidentissimo hæ Curationes, ideo haud facile à Chirurgo in Usum introducendæ, Paræo, Chirurgo in arte Exercitatissimo consentiente ac adstipulante, Incisionibus Curationem absolvunt Celsus cum reliquis, quarum methodum non attinet ex Auctoribus excerptam adjicere, cum nuper admodum prolixior & accuratior earundem Historia Lutetiæ, gallico Idiomate, Auct. Thevenino, Chirurgo Parisiense Claris. prodierit. Verum non possum, quin Exercitat. Aquap. consilium quod nobis & prudentioribus omnibus, vel maxime arridet, hic annectam: Quod si dilatatio, inquit aut ruptura ingens sit, eo casu fit Chirurgia cum extractione testiculi, quæ ita periculosa ut quamvis plures evadant, plures tamen aut sub ea, aut paulo post moriantur: propter quam causam ego fui semper hujus opinionis, ut nullo modo ægrotantes hujusmodi periculum subeant, cum præsertim tota vita bracherium gestare possint, idque eo lubentius consulo, quod hisce dieb. Horatius de Noscia, cum ea de re loquerer mihi dixerit, se ante aliquot annos plus quam ducentos singulis annis incidisse, nunc neque viginti, & causam retulerit, quia bracherio & adstringente medicamento imposito, plerique sanantur. Fateor, leve quoddam esse supplicii genus fasciis uti, & bracherium gestare in tumulum usque, & novi aliquos, qui nescio quid præoptarent, cum & quam maxime corporis debeant evitare exercitia, Mercuriali præeunte: Quos Herniæ labor sollicitat, omnem aversari debent exercitationem, quæ majorem, quam ipsa ambulatio, defatigationem parit. Deinde, præter doloris sensum, quem in utroque latere impertiunt musculos comprimendo & cutim, pudoris quandam prætendere speciem ἐπιπλοκηλικῶν omenti gestatores, plerumque solent. At cum incerta penitus sit atque ambigua Curationis spes, Dodonæi accedente prognostico: Non omnes qui à ramice curantur, in vita servantur, plerique enim eorum moriuntur, cruciatus omittam & maximos dolores: nonnisi serio instituta deliberatione arripiendam esse censeo. Non me movent blandiora Aquapendentis verba; nec Hildani, celeberrimi Chirurgi, exoptatissimi latent eventus. Hic quidem Rupturæ quiete & decubitu in Sene Sexagenario curatæ exemplum habet in Observationibus Chirurgicis: Ille periculosiorem credit operationem & Empiricis usitatam, quæ cum testiculi exsectione perficitur; alteram, cum testis relinquitur, Chirurgis summo decumbentium emolumento & sibi summopere probari asserit. Sed, Hieronymi venia, hanc ceu inutilem proscribo illam cum periculo vitæ conjunctam profiteor, ægri vero cum levamine institui: quod ejusdem plane opinionis ἀρχηγέτην Celeberrimum & Experientissimũ deprehenderim, q. i, post institutam, Hieronymi quoque præcepto ac jussu, hebdomadarum aliquot Curationem, adhibitis etiam, quæ conducere præsertim & e re videbantur, Emplastris, Ceratis, Pharmacis adstringentibus, tum post celebratam Sectionem Seni adeo commendatam nihil quidquam profecit; cum recidivam plerumque decumbentes

sentserint; ab illa verò, quæ testem eximit, curatione multis revixisse, frequenter annotavit. Mercurialis, ut est Auctor Elegans & Doctissimus, reprehensionem incurrit severa nimis approbatione. Verba afferam ut examinentur: Advertendum, inquit, licet facilis sit Curatio, præsertim in puero, tamen non ita est relinquendum inveteratum malum, nec etiam facilè permittendum erit, quod facere amant isti Chirurgi, ut testes auferantur: ut castrati homines sapientissimi pene dimidium intellectus habeant. Jure Magnus ille Avenzoar scripsit, nullum fuisse unquam virum castratum qui esset optimi intellectus & bonorum morum, unde Vos considerate, qua ratione homines tardos & stupidos appelletis testiculos. Næ Eunuchos, Castratos, Spadones iratos sibi habeat Arabs, ob connexam fabulam, vel Sacra Philosophorum Decreta, propter translatam in testiculos animam. Incomparabili Cartesio, quod in pineali glandula animam quæsiverit, vitio vertitur, quæ tamen verisimilior longè, quàm vetus illa de Testibus sententia. Historias taceo, quibus ea, quæ diximus comprobari, Homines altero scilicet orbatos teste, virorum strenue obiisse officia, si locus requireret, nullo negotio possent. Sed & alium eadem dealbare fidelia parietem oportet. Novæ de [illegible] Dissertationis Auctor ad Indos, qui castrant, [illegible] temere relegat, nullis instructus argumentis, aut alienâ, vel suâ suffultus fide. Miror Hominis audaciam, qui [illegible] vulgarem sectionem, iteratis vicibus revocatam, vidit Parisiis, quod miser Perizomatum usum neglexisset. Sapiant tandem cum Phrygibus nasutuli, & exemplis discant, communem operationis methodum in junioribus, si unquam, locum obtinere, quod vicinæ partes facilius coalescant; at in provectioris ætatis Viris, quibus mederi chirurgus aut barbitonsor studet, testiculum eximat. Neque Paræi quidquam objectio infert à barbitonsorum desumpta inscitia: Castratores dum timent ne Curatione absoluta superstes sit relaxatio, violento tractu Peritonæi processum à partibus divellunt, unde dolor, Convulsio. At Chirurgorum imperitia operationi nil detrahit. Quòd si neque stillicidium, inquit Crato, ex aquis Montis Orthonis, in quibus res adstringentes bullierint, contulerit, consulimus, ut ad extrahendum testiculum deveniatur, adeo enim dexterè à nostris Ministris hoc munus obitur, ut omnes incolumes evadant. Fredericus Hoffmannus Emplastrum magneticum conficit, quod lumbis impositum intestina sursum trahit, & iliaca licet passio adsit (verba sic habent,) tormina juxta sopiendo Ventris atrocissima, intorta, dislocata (ossa rectius dislocata pronunciamus) & incarcerata in scroto intestina quàm primum incaluerit, ad pristinam abdominis transfert sedem, ipsis etiam ægrotis non quidem sine molestia vim ejus attractivam animadvertentibus: si habenda Auctori fides, qui in Clavi Pharmaceutica paginas nobis vitiorum plenissimas obtrudit dictatoriè, ut depictæ graphice in frontispicio Tabulæ correspondeat volumen scilicet. Charrasius, Clarissimus in Galliis Serenissimi Regis Pharmacopœius, inscitiæ & Gallicæ levitatis memoriam Excellentissimo, si Diis placet, Germano refricabit. Processus facta nobis est copia, cujus tamen inventorem non ita multum a veterum recessisse formulis experimur. Agricola, Hartmannus, ejusdem naturæ malagma ad malignos humores alliciendos, præmisso vesicante, commendant.

d Credula multorum superstitio latius serpit, ut, posthabitis Prudentum Consiliis aniles fabulas, Magos, Præstigiatores, imprudentissimum vulgi genus, consulant. Doleo vicem plebeculæ! quis enim sana mente præditus recta ratione orbatis credat mulierculis? ita me hercle est. Magos ut plurimum non veneficos, non fascinatores, sed insanos, vel superstitiosos credimus. Demonstratione quid facilius? Paterfamilias rudis, nullis instructus Scientiis, credulus, vinoque sepultus, in somnis se transiisse noctes inter spectra, larvas, immò flumina maria transjecisse, & quot nescio confecisse milliaria momento citius, lustratis pagis, Urbibus, Regionibus, Regnis, infelici sidere natis domesticis, ac pro veris obtrudit historiis. Misera gens, verbis gestisve senis perterrita, ne dubitare quidem audet: cum subsequenti mox nocte in eadem se versari navi existimet. Hac prorsus ratione incantatricum crescit numerus vel insipientium, & sola aliquando carminis violentia homines interemit apud Poëtas. Quod si cum melancholicis imposterum aut maniacis ad Anticyras ablegarent fascinantes, ubi ædepol gentium conspiceretur præstigiatrix? Nemo tamen me adeo securum credat vel impium, ac si nihil posse præter vel supra naturam fieri, assererem: cùm potius Deum O. M. posse, quæ & [illegible] humano apparent captui, ex S. Codice & D. Augustino didicerim: plerosque tamen ex Veneficis pro deliris habeo. Nec mea hæc est & nova sententia, sed Scripturæ S. & Philosophorum suffulta testimoniis. Quidni Regnum Satanæ destructum? Mundi Princeps in abyssum dejectus, & postquam Christus apparuit, nullam in nos habet Auctoritatem Cœli angelus? Coram Deo non inferis expavescimus. Bernierius, Doctor Medicus Monspeliensis, in contracta Gassendi Celeberrimi Philosophia idem sentit. Joannes Schefferus, Vir Eruditus, ac Regius Upsaliæ Professor, specioso fortè Religionis prætextu, contrarium adstruit: Non pauci, ait, qui, ut sapere cordatius quam vulgo alii videantur, Magica omnia pro veris habent somniis, & anicularum credularum nugis ac commentis. Cur negant tandem? an, quod Diabolus non possit talia efficere, an quod nolit? immò vult, regerimus, dummodo possit. Ad Permissionem enim Divinam, in his talibus, statim aut promiscue confugere, res est non simplicitatis tantùm pudendæ, sed & insignis impietatis, certè superstitionis. Quid igitur de Curationibus magica ope factis? Ad Hernias quercum perforant ut [illegible] puer aliquoties excavatam subeat arborem: Sunt qui die viridium ovum Gallinaceum è nido adhuc calidum sorbent; & testam herniosi urina repletam in camino suspendent. In Pleuritide, dolore lateris, cultrum lanionis, qui cruore madet, vino imponunt aut potui, ut propinetur: Seri Collectionibus sive Catharris, indusiis medentur: Singultibus, inverso cultro: & quid attinet dementium somnia exponere: Theologum ferunt

quærenti

quærenti circumforaneo, & stolida sua facinora jactitanti, annon adstantium plerique vellent decipi, applausum dedisse. Idem nos facimus. Vulgus, quo est perverso animo, nullis subinde paret legibus; dissolutis moribus, quousque à scelestissimo seducatur, obtemperat. At quo feror! qui judicio pollent, eu non abripi se sinunt vecordiæ, ut magicis ac ineptis signaturis vim quandam inesse aut virtutem opinentur.

In ὄρχεις si quid decidat, (hinc ὀσχεοκήλη) vaginam tunica exitum præbente cujus studio supersedemus recensere causas, quod è Practicorum peti queant voluminibus, & levissima sæpe numero occasione eveniant. Naturæ illius calculo, cui, peritonæi processu ob factum naufragium atque aëris accepta incommoda in inguine relaxato, intestina in scrotum devoluta, perhibente Nicolao Tulpio, Amplissimo Amstelodamensium Consule, fungorum esu ex Hildano) duplex oritur Rupturæ species, intestinalis quidem ἐντεροκήλη, &, ubi omentum descendit, in mulieribus præcipuè, ἐπιπλοκήλη dicta. Omentum siquidem ita Vesalius vidit in testis tunica auctum, ut quatuor aut quinque librarum pondus excederet, ventriculumque deorsum ita traheret, ut deficiente munere, multisque obortis singultibus, id pondus mortis causa fuerit. Intestini prolapsi Signa Celsus habent & Mercurialis: Tumores facti ab omentis & intestinis ubi tanguntur, diversitatem quandam elationis & demissionis nec non levitatis habere videntur. Amplius, qui fit ex omento, prorsus est sine dolore, & sine multa rotunditate: iterum Tumores facti ab intestinis & omento, dum ægri balneo se lavant, vel fricantur, vel rebus emollientibus tractantur, vel corpora motu vehementi movent, incrementum insigne suscipiunt. Accedit postremo, quod qui fit Tumor ab omento prorsus digito absconditur, & cedit facilè sine rugitu. Factus vero ab intestinis, redit cum rugitu, cum intestina vel plena sint flatu vel fecibus. Hæc quam gravia sequantur symptomata, Hildanus duobus demonstrat exemplis, & Meekeranus, quod Tumor ad genua usque prolapsus fuerit. Verum ut contineri aliquo modo possint sacculum idem præscribit Hildanus ex ros. rubr. absynth. fol. prunor. sylvestr. caud. equin. fol. salv. musc. querc. Cort. querc. sem. fœnic. anis. vino rubro incoctis. Quoad Curatricem, eadem utriusque quæ inguinalis ratio est, & si χειρουργικῆ morbi initio instituatur, felicem nobis spondere eventum licet: cùm hac imprimis ratione Parisiis quosdam in valetudinario à certissimo mortis periculo liberatos viderim. Senem Hernia laborantem, cui intestina ad scrotum delapsa sævissima excitaverant symptomata emollientibus & relaxantibus intra paucas horas restitutum, ex Holtzachio Schenckius habet in Observationibus. Enterocelen in quadragenario absque sectione subligaculi solius ope evanuisse, Paræum, Meekeranum fidissimos habemus testes. Quid de Hollerii herba proferamus aut polygono minori, novem diebus rupturas consolidante, si Hollerio credimus, Fallopio, Matthiolo, Pisoni? quid de aqua ejusdem stillatitia, cujus haustu puer sanatus, & emplastro, quod accipit: Emplastro contra rupturam, & de gratia Dei an. ℥j. Sanguin. dracon. osmund. regal. olib. an. ʒij. cum ol. myrtill. f. massa apud Vallesium? Si hariolari fas est, ac divinationi locus, temerarios aut plebeculam gentem Medicis sæpe imponere, suspicor. Quis enim rei peritus aquam credat destillatam simplicem, vel succum herbæ expressum, cum vino albo propinatum, uno eodemque impetu versus Peritonæum ferri, ut ramici medeatur, ubi Ceroti Virtus exulat? Morbus iste nullis mehercle in adultioribus cedit Medicamentis, nullis Medicorum formulis, omnia respuit, præter manuum operam. Ubi facta est per fracturam Hernia, Mercurialis dicit, in pueris quidem, ob corporis teneritudinem, posse per medicamenta curari; sed, ubi est in corporibus adultioribus, nequaquam nisi manuum opera. Nam, ut habet Hippocrates, Peritonæum discissum in durioribus corporibus non coalescit. Timæus puero Enterocele ex rupto in dextera parte, Peritonæo, laboranti sequens Electuarium & Emplastrum præscribit, post decoctum Herniariæ ex vino rubello cum syrupo de symphyto dulcoratum. Rec. Rad. consol. maj. ℥ß. fol. herniar. perfoliat. sanicul. millefol. an. ʒij. in pollinem redacta cum syr. de symphyto q. s. f. Electuarium. Rec. Pic. Naval. ℥ß. Aloes ʒij. lythargyr. colophon. galban. ammon. an. ʒiij. visc. quern. liquid. ʒvi. Aristol. rot. myrrh. thur. mastich. bol. armen. an. ʒiij. Cons. major. ʒvj. lumbricor. terrestr. gallar. an. ʒiij. sarcocoll ʒvj. Terebinth. & Ceræ q. s. f. Emplastrum. Joannes Uldaricus Rumlerus, Medicus Augustanus, in Observationibus, unguentum habet Medici cujusdam Viennensis quod in magno ipsi secreto fuit, eoque infantes plurimos, nullum autem adultiorem, restitutos, affirmavit: Acc. Cons. Maj. ℥i ß. Consol. Saracen. Agrimon. Caryophyll. fœnic. ped. Leon. Millefol. prim. ver. p. ant. an. m i ß. mastich. thur. cupul. gland. nuc. cupress. gallar. an. ʒvi. rad. tormentill. serpent. an. ℥j. butyr. majal. q. s. f. s. a. ungu. cui admi. vin. sublimat. ut fiat fluxile, instar linimenti. Hieronymus Reusnerus, Medicus Nordlingensis hanc Curam proponit. Acc. Beton. Auric. mur. veron. alchimill. pyrol. cons. Saracen. agrim. sanic. an. m ß. rad. caryophyll. ℥ß. incis. & consus. coq. in m ij. aq. ad consumpt. med. bibat manè & vesperi haustum. Postea acc. Lap. magnet. mastich. an. ʒ ij. lap. calam. sangu. drac. an. ʒj. ferri ℥ß. boli arm. ℥ß. vin. sublim. quart. mens. in hoc pannus duplicatus intinctus herniæ fortiter adligabatur bis quotidie, manè & vesperi cum subligaculo, ac brevi convaluit. Monachum Deggingensem in utroque latere ex casu hernia intestinali laborantem, præter alia Syrupo quoque vulnerario feliciter sanatum in iisdem habet observationibus. Ad Syrupum autem conficiendum acc. rad. Caryophyll. ℥ j. Dictamn. alb. cons. maj. an ℥ß. H. Leontopodii Sanic. pyrol. auric. mur. Solidag. Sarac. consol. med vinc. pervinc. perfoliat. numular. agrim. an. m ß. rhapont. opt. acor. commun. an. ʒiij. ros. rubr. p. iv. sant. rubr. ʒiij ß. calam. arom. ʒj. mac. mosch. an. ℈ ij. aq. font. ℔ iij. stent. 24. hor. in loco calido vase bene obturato, & primum lento igne, post vehementiore ferveant ad cons. med. ubi ... extrixerint, col. & cum sacch. albiss. ℥ vij. coq. ad consist.

consist. syrup. Scultetus hoc sibi habet inter assumenda expertissimum: Accipe conserv. symph. ℥ij. rof. antiq. ℥ j. cort. citr. cond. arant. cond. an. ℥ß. pulv. herb. persol. herniar. ling. serpent. rad. consol. maj. an. ʒiß. semin. plantag. ℈iv. cichor. fœnicul. an. ʒ j. corall. rubr. præp. ʒ i ß. marg. præp. ʒß. lap. chrysol. præp. ℈ j. syrup. myrtin. vel corall. q. s. M. F. electuarium, quatuor ante prandium & tribus ante cœnam horis nucis juglandis quantitate degluciendum, cui vini rubri austeri, suspensis nodulo, haustum superbibat. Acc. herb. fragar. consol. med. vinc. pervinc. equiset. ling. serpent. persol. an. m j. rad. sigill. salom. ʒiß. consol. maj. ℥ j. sem. plantag. ʒiß. cichor. ʒ iij. fœnic. ʒij. cumin. ʒj. incis. & contus. misc. ad sacculum in trib. vin. rubr. vel alb. mens. suspend. Marcellus Cumanus medulla Citri herniæ intestinalis curationem molitur: Acc. Medullam Citri subtiliter incisam, bulliat in axungia porci recenti, post coletur per petiam, & iterum ponatur ad ignem, in fine misceatur mastix, olibanum, cera alba, eritque optimum unguentum Citrinum.

Virum recordor Parisiis eruditum, operam
6. Literis strenue navantem, qui, ut superbissimas quasdam Aulæ Solemnitates intueretur, equum conscendit, nullis credo instructus subligaculis, ac si corpusculi extenuati latis, & ruptura affecti, curam studio posthaberet. Postridie, si recordor, in scrotum devoluta erant intestina, devolutum ἐπίπλοον, cum rubore, inflammationis principio, ac gangrænæ metu, consistentibus, quibus demandata erat Viri egregii cura. Aderant ex præcipuis & fama inclytis, qui sectionem omnibus modis urgebant, econtra sinistrum atque lugubrem pollicebantur eventum, ac certo certius prædicebant: aliis alta voce reclamantibus, feces intestinorum induratas cataplasmate vel fotu posse emolliri, inflammationem facili negotio curari, neque extremis subito exponendum esse corpusculum remediis. His relinquebant ægrotantem prognosticis, hæc adstantium erat altercatio, immo, ut, quod res est, eloquar, quorundam in optimum Chirurgum invidia accersito siquidem, paucis interjectis diebus, novo Magistro, sectionem moliebatur funestam, quæ maximam artifici conciliare debuisset ignominiam. Rem, ut accidit, expono ac exitum, quod cadaver postea diligentius ipse inspexerim. Rhasis quoq; methodum in curatione rejicio, qui inguinis adurere locum, ubi intestina vel omentum descendunt, ad os usq; pubis ferris candentibus, vel caustico medicamento, ex sapone nigro, calce viva & tartaro, vel saponenigro, auripigmento, sulfure & calcantho, quod potentiale communiter rudiores vocant, consuevit: De puncti aurei administratione, cùm facti super os incisione, speculum juxta Peritonæi processum immittitur, prehensisque cum cremastere musculo vasis spermaticis, acus fila aliquot ducens per reliquum processus ducitur, vel relictis vasis spermaticis, virgula, aut filum aureum, vel e plumbo, per processum adigitur, Paræum consulant, celebrem Auctorem. At vero accuratior nostris temporibus sectio inventa fuit a Chirurgis Parisiensibus, quorum fama & dexteritas multis superant reliquos parasangis, quam ne longior justo sim, ex Thevenino, Operationum Chirurgicarum Scriptore, cuilibet repetere facile admodum erit. De gangrænæ ex herniæ intestinalis ortæ curatione, gangræna itidem & subsequuta morte ex male curatis ἐπιπλοκήλαις, Hildani evolvantur historiæ.

Non intestina tantum & epiploon, vel utraque in scrotum delapsa ἐντεροκήλην & ἐπιπλοκήλην, sed humores nonnunquam, aqua, flatus, caro, humoralem herniam, ὑδροκήλην, φυσοκήλην, σαρκοκήλην & κιρσοκήλην constituunt. Haud raro enim evenire solet, ut viscerum quorundam vitio, non hic tenues solum colligantur liquores, sed per universum corpus λευκοφλεγματία insignis conspiciatur. Sic sanguis in his vel biliosus magis, serosus aut melancholicus, affectus præternaturam varios & symptomata excitat, atque in tumores vel abscessus abit, vel lateralem morbum, ac pus in thorace, ἐμπύημα, producit. Horum eventuum causa evidens: accedunt vero subinde, προκαταρκτικαί, percussio, vasorum disruptio & quæ non? Nec infrequens est limpidam tunicas inter testiculos cooperientes reperire, quam & propriæ inclusam cuticulæ subinde vidimus in cadaveribus, & semel in Leydensium Nosocomio, annuente Illustrissimo Christianissimi Invictissimique Galliarum Imperatoris Consiliario & Medico, Praxeos atque Anatomiæ Professore Primario, Carolo Drelincurtio. Discrimen facile deprehenditur. Humoralis Ramex cum calore, tensione, immo inflammatione oboritur: φυσοκήλη impositis digitis sonum edit, inæqualis est, lubrica, levis. Σαρκοκήλη calore, duritie, tumore dignoscitur: tumor enim manui resistit: secus in ἐντεροκήλη, gravis est, obscurus, Fernelio docente; ὑδροκήλη opposito lumine distinguitur, & a φυσοκήλη, quia obscurior, nec ita levis; interdum ὄγκον obsidet, ἀλγεινὸν subinde inter & ἀργὸν reperitur. Quamprimum curationi nos accingimus, evacuationes instituendæ humores ac serosam massam absorbentes, cui intentioni inserviunt purgantia, diuretica, diaphoretica, præmissis tamen ubique ferè clysmis & ad diminutionem ac derivationem, Celso judicante, sanguinis detractione.

Digerentia scroto admovenda, quæ Ætius, Aquapendens, Paræus habent, vel illo suadente, unguentum Comitissæ, vel desiccativi rubri nomine donatum. Hydrocelen in illar capitis brevi curatam refert Borellus. Lotichius, loco cum spongia fomentato, emplastrum præcipit: Acc. herb. origan. rut. absynth. chamom. an. m j. bacc. laur. j. sem. anis. fœnic. cumin. an. ʒ ß. coq. in s. q. aq. comm. & acet. pro fotu. Acc. empl. de bac. laur. stercor. caprin. an. ℥iß. cochlear. contus. cum testis ℥ß. sem. cumin. sulfur. an. ʒij. malax. cum ol. rut. chamam. q. s. f. emplastrum. Rondeletius, Professor Regius, & Cancellarius, fotum habet, qui accipit: lixiv. barbitonsor. ℔iv. coq. cum cumin. ℥ij. ceterach. vel petrosel. apii. an. ℥ ß. sal. com. ℔ j. Hieronymus Reusnerus Nobilem quendam hernia aquosa laborantem, bis liberatum remediis introducit. Acc. vini sublimati quartar. sem. ol. chamæmel. cochl. j Croci parum M. optimè in vitro, coque calefacto ungatur quotidie hernia mane & vesperi. Postea fac sacculos ex geranio cocto in vino rubro, & inter duos orbes ligni os expressos calidissime applica, semper applicato

relinque noctu & interdiu, donec humor omnis omnino absumatur. Ubi ad aquarum effusionem deveniendum, scalpello, vel acu absolvatur negotium. Arabes Caustica introduxere, ut vetus ferebat consuetudo, quæ à Posteris rejecta sectio. In hydrocele medicamenta septica sive caustica non sunt tuta, quia gangrænam excitare possunt. Novacula itaque ima incidatur Scroti pars, & posteaquam omnis humor probe effluxerit, cicatrix inducatur. Setum si arriserit, aliquoties de die trahendum filum, ut aqua paulatim destillet, setaceum tamen non est ante parandum quam aqua per foramen emissa. Dubium mihi prævideo illatum iri quod à causa ἐντερο... proveniens aquosus ramex nonnihil simul occupet testem, aut ab hac parte ὄσχεον vel ἐλυθροειδής. Manifestum superius dedimus, sinistri lateris seminalem venam non ex magnæ venæ trunco, sed renis emulgente, originem ducere. Rene vero male habente, serum, quod excernitur, cum per consueta demandari loca nequeat ἐρυθροειδῆ incurrit, & hydrocelen in scroto efformat, notante, in Anglo quodam, Dodonæo. Sexagenarium Besanthus vidit Hildanus, cui ob ὑδροκήλην Chirurgus singulis annis ὄσχεον perforabat ex inferiori parte, postea ulceri cicatricem inducebat: id quod & mihi in Galliis videre contigit. Habet tamen & idem ille Historias, quibus lugubri multorum fata abunde satis cognoscuntur, Crotesii inprimis Senatoris exemplo. Aquapendens decocto salsæ, cum sudore copioso, aquæ exsiccationem in abdomine molitur & universo corpore. Salius calculum apponit: Tutior est Curatio, si impediatur aquarum generatio, ex viscerum mala dispositione ortum habens, ut hydrocelen, in xv. Dierum puero cum gangræna conjunctam curationem admisisse, testetur Binningerus in observationibus.

φυσοκήλη & πνευματοκήλη Scrotum à flatibus in tumorem elevatum innuit. Affectus cum facile dignoscatur, quoad causas, signa & prognosin, formulas concinnare, χειρουργίαν instituere, nobis etiam tacentibus, in promptu erit. Mercurialis arridet: Flatuosam dicunt herniam Medicinam non admittere, in qua re non satisfaciunt, quoniam si spectemus hujus rei materiam, cum sit flatus, medicamentis dissolvitur & dissipatur. Si spectemus etiam locum affectum, sive fiat relaxatione, seu fractura, non est ita alienum ipsum persanare. At si malum in arteriis, quæ per ὄρχιν repunt, curam respuit. Ceterum pulverem magnifacit Geierus: Acc. anis. fœnic. car. dauc. cumin bacca. laur. contus. an. ℥ j. liquirit. ras. zing. alb. galang. an. ℥ ß. caryophyll. cubebar. piper. long. sem. rut an. ʒij. anis. sacch. obducť. ℥ iij. Sacch. ℥ vi. M. F. S. A. Tragea. acc. spec. arom. rosat. dianis. an. ʒiß. ol. fœnic. ℈ß. sacchar. in aq. aurantior. solut. ℥ iv. f. Tabellæ. Πνευματοκήλην ex vulnere mammæ dextræ Curationem Meekeranus proponit in observationibus Chirurgicis. Rondeletius ramicem fovet vino adstringente & lixivio in quo ebullierint cumin. bacc. laur. sesel. rut. an. ʒj.

Σαρκοκήλη à carnea mole, vel fungosa carne dicta quatuor & triginta semunciarum in mercatore Samio annotante Borrichio, testes aut vasa afficit spermatica raro quamvis monente Celso accidat, Medicamentis vix cedit ac persanatur nisi amputatione Salius duram facit & cancerosam, a Medico nullatenus tractandam: Non cancerosam alteram, quæ simplicem admittit scirrhosum curationem, ἀκόσμως κρυπτῆς χειρῶν ... [illegible] ... Quibus Cancri occulti oriuntur, eos non curare præstat Curati namque cito pereunt, non curati vero diutius perdurant. Aquam virgæ aureæ destillatam præclare agere, ac nonnullis esse in pretio, Patavii accepi a Clarissimo Carolo Offredo. Rolfincius ad herniam carnosam suum, quod Rolfincianum vocat, Emplastrum commendat: Acc. succ. fenulæ galbani feræ resinosi, ammoniaci resinosi an. ℥ j. infund. per noct. in 4. scillitico solve super igne, & cola, ut a sordibus liberetur. Tacta leni aceti exhalatione add. radic. aristoloch. rot. ireos Florent, an. p. 5. Marcasitæ saturni ʒ j. lapid. calaminar. myrrhæ an. ʒ iij. ol. laurin. & ceræ q. s. f. emplastrum. Scultetus pulvere radicum ononidis tumorem resolvit & emplastro, quod habet: Gumm. ammoniac. galban. bdell. an. ʒß dissolutis in aceto add. adip. anat liquat. & col. ℥ i ß. ceræ citrin. ℥ ij. ol. lilior. albor. medull. crur. bovis an. ʒx. M. F. Emplastrum. Herniam carnosam fotu testiculorum ex vino sublimato fomitis calore in vaporem resoluto, & imposito cataplasmate ex absynth. malv. chamæm. rad. alth. & sem. lin. an. part. æq. conscissis, & in lacte caprillo coctis, curatam, Joannes Udaricus Rumlerus in observationibus habet. Georgius Hieronymus Velschius, Medicus & Polyhistor. Augustanus Celeberrimus ex Guilielmi Quarræi ad Joannem Prævotium, Professorem Patavinum, Literis adfert, visam a se curatam Sarcocelen tam contumacem, ut omnia frustra tentata fuerint, solo emplastro illo Paracelsi, quod in Tractat. de Cur. vulner. Chirurgiæ minori adnexo copiose describitur & fodicationis alterum appellatur, quo scirrhos etiam durissimos & diuturnos tantos Prævotius quoque in secretis adnotavit. At, Borrichius, non satis providi rei æstimatores mihi videntur, inquit, qui confirmatam σαρκοκήλην vel Medicamentis discussisse se, vel discuti posse evulgant, quod nimirum occalleat massa illa, & mille plexibus nervosis, iisque solidis, contrahat invictam duritiem. Aquapendens in teste, carcinomate affecto, qui pileo major erat, vasis prius circa inguen forcipe prehensis, inde consutis, & vinculo constrictis, eadem transversè abscidit, & universum abjecit testem, postea ferramentis candentibus inussit, hac ratione intra viginti dies sanatus, qui alioquin periturus fuisset. Quidquid sit, periculo non vacat operatio. Studium itaque ac cautionem adhibeat Chirurgus necesse est, ut observato herniæ sive tumoris loco, scrotum ad carnem usque incidat. Quod si firmiter cum annexis partib. coaluerit, vasa cum testibus præciduntur. Hic in illos animadvertimus, qui, peracta sectione, Πεπτικὰ & σηπτικὰ temere præscribunt, ut superflua caro absumatur putredine, cum hac ratione nullam plane admittat curationem, sed symptomata frequentius excitet cane pejus & angue fugienda carnosa moles. Harvæus faciliorem suggerit methodum: ad arteriarum, inquit, officium sive circulationem respiciens, ingentes aliquando hernias carno-

sa

ſas, præter omnem ſpem, perfectè curavi; id ſolum . gens, ut præciſa, vel ligata arteriola, nihil nutrimenti ſpirituſve ad partem laborantem accederet, quo factum, ut tumor facile poſtea vel ferro vel igne exſtirparetur. Habuit quidam præ cæteris Sarcoſin in ſcroto ſeu herniam carnoſam, humano capite majorem ad genu uſque deorſum pendulam: indeque ſurſum carnoſa moles ad carpi magnitudinem, ceu funis nauticus, abdomen ingrediebatur; adeoque malum increvit, ut nemo ferro, vel aliter curam aggredi auderet. Hanc tamen ingentem excreſcentiam ſcrotum tantopere diſtendentem, teſticulumque in medio obvolventem, quo dixi modo, plane abſtuli, & curatione perfecte defunctus ſum: relicto interea teſti vaſe ſuo præparante & deferente, reliquiſque in ſcroto per vaginalem tunicam deſcendentibus, ſalvis & intactis. Sarcoceles in milite Sectionem, cui teſticulus dexter ad capitis puerilis magnitudinem excreverat. Bartholinus deſcribit in actis Medicis Hafnienſibus. Lyroticis ſubinde caro abſumitur, & remediis convenientibus vulneris promovetur conſolidatio.

Simplices quaſdam herniarum ſpecies hucuſque in medium adduximus. Compoſitas, quas ſingularem non exigere Curationis methodum, in propatulo eſt, ſilentio involvere ſatius eſſet, quam ingenii imbecillitate deterere. At ne ſponte quidquam nobis excidat, vel lubentes quædam tranſire videamur, nomina dabimus, ad reliquas ramicum differentias progreſſuri. Dicuntur itaque [illegible], [illegible], [illegible], [illegible]. Poſtremum rupturæ genus in valetudinariis vidi in Niſocomiis, ſed Curationem cum ſiniſtro plerumque decumbentis fato adhibitam. Fabricius curam aggreditur & modum exponit, cui Rhodii prætero Doctiſſimi ex Fallopio monitum: Si cum hernia aquoſa caro circa teſticulum concreverit, operatio periculoſa, & in cancrum proclivis; Teſtis enim corruptus facile inficit, [illegible], ni fallor, Lugduni ad Rhenum meo tempore conſpectæ, depictam tabulam, inter chartulas repoſuimus.

Zirbus, Velamen, Inteſtina, [illegible], [illegible], [illegible], cum venæ intumeſcunt, κιρσοκήλην Græci appellant. Hæ non dilatatæ tantum, ſed intortæ quodammodo ac contractæ, Scrotum cum tunicis obſident. Inter cauſas [illegible] alimenta referunt, terreſtrem ſuccum ſuppeditantia: [illegible] viſcerum pravam διάθεσιν ac diſpoſitionem: [illegible] demum ſanguinem humore melancholico abundantem aut copia peccantem, Galeni auctoritate: [illegible Greek quotation] Accedunt procatarcticis, corporis concuſſio vehemens, curſus, ſaltus, pedeſtre iter. Διάγνωσιν judicare, operæ non eſt pretium. Quoad prognoſin, cum Paræo notandum: Inveteratos, vel in hominibus temperamenti ac habitus melancholici,

præſtare, Curationem omnino relinquere, quia à curatis, Cancri, mania, ſuffocatio ſupervenientre illo Hippocratis Genio, Joanne Fortis, Celeberrimo Praxeos Doctore atque Profeſſore Patavino: Quando Varices, inquit, immature & præpropere, Medicorum imperitia, prohibiti fuere, vidi ego atra bile & inſania vexatos, immo & inteſtinali inflammatione, & renali calore, ſanguinis ſputo, attonito morbo, & intercutanea aqua eoſdem detentos. Quod ſi vel à violenta provenerint Corporis exercitatione, g ſtato pondere, & ſtando multum, ſed eleganter & ad rem Mercurialis: Marium ſcimus omnes, ex Plutarcho in ejus vita, laborioſum virum extitiſſe, ob quod, ſi quis, dicat, ei varices quibus affligebatur, in ambobus cruribus ortos, ob nimios in ſtando labores, cum annos [illegible] turum, exiſtimarem. Fortunatus vero Fidelis; Proditum, ait, memoriæ eſt, gignendi facultatem his tolli, quia varicibus tenentur. Quod ſi, inquam, his de cauſis varices oriantur, auxiliares implorare manus convenit. Veterum mos erat referente Celſo ferramentis candentibus ſcrotum adurere; tum farinam ex aqua frigida ſubactam ſuperponere; tertio die lenticulam cum melle imponebant; poſt ejectis cruſtis, ulcera melle purgabant, roſis implebant, & ad cicatricem aridis linamentis perducebant. Similiter, tumentibus mediæ tunicæ venis, inguen incidebant, venas digitis ſeparabant, & filo utrinque injecto, ſub vinculis præcidebant repoſito teſticulo. Ubi vero inter mam membranam & teſticulum generatus varix, teſtem abſcindere veterum ductu oportet. Noſtra ætate, cum gigantum humeris inſidentes pygmæi longius proſpiciant, Magno Angliæ Cancellario, Barone Verulamio, explicante, vix reperies, qui id perferre ſupplicii aut injungere auſus fuerit. Recentiores ramicis curam aggreſſuri, ab utraque varicis parte venam hamulo aut digitis elevatam conſtringunt, ut ſcalpello incidatur, ac ſanguis probe eximi poſſit. Aquapendens hoc loco, adſtringentia componit ex tragacantho cum vino granatorum, bolo armena, maſtiche, ſanguine draconis, juxta varicis longitudinem conformata.

De [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], rupturis in inguine, ſcroto, inferioribus partibus conſpicuis, verba fecimus, & ad nauſeam fortè. Superiora verſus herniæ contingunt, Græcis ἐξόμφαλος & βρογχοκήλη, umbilici procidentia, & cervicis vitium.

Tumor qui umbilicum obſidet, umbilicus prominens, procidiuus, umbilici eminentia, hernia umbilicalis; puerorum plerumque morbis accenſeri ſolet: quamvis fœminæ laborioſo quoque & difficili partu umbilici herniam incurrant. Mercurialis rupturam vel cum inflammatione facit; vel ſine inflammatione, [illegible]. Tumorem auctæ magnitudinis perhibet, cum dolore, & pulſu: ubi ſcilicet umbilicus in recens natis malè præſcinditur. In hernia vero umbilicali, proprie dicta; omentum, inteſtina, aqua, flatus, caro ſupercreſcit. Diagnoſtica, prognoſtica, ex Celſo ac ſuperius adductis repetenda. Quod ſi [illegible] Curationem exigat, injungantur refrigerantia, humectantia, anodyna, quæ ſcopo correſpondeant. Ad peritonæi vero conſolidationem, antequam manu, ferroque

utantur, subducta alvo, Celsus super umbilicum imponit: Cicutæ & fuliginis, singulorum P. I. Cerussæ elotæ P. I V. Plumbi eloti P. V I I I. cum ovis duobus, quibus solani succus adjicitur, Auctores, repositis omento vel intestinis, id quod memoria perpetuo tenendum, pilulas, electuaria conficiunt & ceratum umbilico. Habeant tyrones formulas. Acc. limatur. ferr. ℥ j. Nuc. cupress. ʒiij. mum. sang. dracon. thur. corall. rubr. an. ʒ j. contic. cum melle. dos. ʒß: mane & vesperi, superbibendo medicum vini adstringentis. Acc. radic. consolid. maj. caud. equin. burs. pastor. rub. canin. an. m ß. coq. opt. vin. adstring. add. mastich. corall. rubr. bol. armen. nuc. cupress. an. ʒ i ß, cinamom. ℈j. cum melle f. electuarium cujus dos. dimid. cochlear. Acc. gumm. Arab. tragacanth. mastich. bol. armen. sang. dracon. corall. pisc. coll. de corio bovis an. ʒ ij. thur. ʒ iij. Pic. græc. ʒ j. Pic. nav. ʒ ij. liq. ad ign. t. Magdaleon. vel. acc. boli armen. sang. dracon. mastich. sarcocol. an. ʒ j. bisling. tegul. pulver. an. ℥ iij. resin. pin. ℥ i ß Ov. album. & ceræ q. f. puerum exomphalo seu umbilici exitu laborantem, facillimo remedio sanatum Hieronymus vide Reusnerus. H. nempe & rad. fanicul. in aq. cocta & calide applicata Eodem cum inflammatione & humiditate adflicta filiola, seq. pulvere inspersо convaluit acc. bol. arm. ver. ʒ j. myrrh. ℈ ij. pompholyg. ʒ i ß. f. pulvis. Aquapendens subligaculum ex linteis componit, in cujus medio globulus intestinum vel omentum protuberans reprimit, & herniæ umbilici fascia sublevatæ exempla afferunt Hildanus, Ulmensiumque olim Physicus Joannes Scultetus. Quod si vel in tenellis corporibus Medicinam respuat, vitium sectione curare incumbit. Hæc priusquam instituatur, repetenda quædam ex Celso erunt, & in limine quidem curationi neque infantem aptum, neque decrepitum exponendum. Quod superest, de χειρουργίᾳ nihil adjicimus: cum nemini non, vel primis Artis rudimentis instructo, quam notissima esse debeat. *Ludovic. Van Hammen Dissertatione de Herniis.*

Curationes.

Etiamsi quævis hernia non facile Curam suscipit. in infantibus tamen facilius curatur; in senibus difficulter, aut nunquam. Quod si intestinum flatibus aut excrementis repletum sit, sequitur dolor, atque hunc, si non illico tollatur, inflammatio, gangræna; hinc passio iliaca, ac ipsa denique mors succedit. Rarum est, quod refert Fabritius Hildanus Cent. 1. Observ. 55. fœminam septendecim annos hernia laborasse, & circa annum ætatis tertium & sexagesimum maximis vexatam fuisse torminibus, intestinumque in abdominis rupturam impulsum ac mihi retentum dolores non leves, simul & inflammationem, aliaque graviora excitasse symptomata. Vocatus ad Curam Hildanus invenit dextrum inguen gangræna affectum: Tumore itaque scarificato, & cæteris quæ ad gangrænæ curationem attinent adhibitis, caro putrida & callositas rupturæ exciderunt; unde dolor, inflammatio, febris, tormina, lipothymia, nausea, vomitus, omnia denique symptomata sedata sunt: sed intestinorum materia, nondum penitus excrementitia, velut ilei & cæci, per abdominis rupturam excernebatur, circiter duos menses. Ægra tamen admirantibus omnibus curata, & a ruptura perfecte sanata fuit, nulla relicta fistula.

Atqui Ratio Curandi Herniam, in primis intestinalem, in hisce tribus consistit: viz. in intestini intra abdominis cavitatem repositione; in repositi conservatione, ne rursus descendat; in relaxati peritonæi contrictione.

Verum ante repositionem Cheirurgus diligenter consideret, an hernia sit parva, vel magna? an recens, vel inflammatione correpta? an flaccidum adhuc, vel materia aliqua repletum sit intestinum?

Si hernia parva sit & recens, intestinumque vacuum, facillime reducetur si æger supinus in lecto collocetur, capite declivi, pedibusque elevatis, quoniam hac ratione intestina sursum ruentia secum trahunt id, quod prolapsum est.

Sin vero magna sit & recens hernia, oportet Cheirurgum intestinum nulla materia distentum digitis tractare, idque, ægrotantis capite declivius posito, sensim tamdiu molliter comprimere, donec paulatim abdominis cavitatem ingrediatur.

Atqui herniæ quum associatur aut inflammatio, quam indicant dolor, calor, febris; aut flatus adsunt, qui cognoscuntur ex eo, quod æger percipiat totum abdomen a flatibus distendi, si flatus emittat, & rugitus in intestinis audiantur, dolorque extendens sit sine gravitate; aut fæces, alvusque supprimitur, tumor sensim increscit, & pondus majus, majorque durities percipitur: tunc a reductione intestini desistendum est, usque dum inflammatio abierit, fæces egressæ, & flatus dissipati fuerint.

Igitur inflammatio cum adsit herniæ, scroto vel inguini calide imponatur cataplasma emolliens, digerens, simulque roborans, ex farina hordei, furfuribus tritici, foliis malvæ, althææ, floribus sambuci, rosarum, vino rubro, &c. idque identidem renovetur. Etiam ex Fallopio, pars affecta foveri potest lixivio calido, in quo cineres ex ligno fagino ebullierint. Accipiantur itaque duæ illi crudi massæ, indantur cacabo, & coquantur cum m ß. seminis cumini in lixivio acri; deinde massarum una extrahatur, quæ inter duos discos exprimatur, atque expansa calide, quantum ferre potest æger, apponatur; verum tepescens removeatur, & alia substituatur, eaque repetatur, donec omnino sublata sit inflammatio.

Si cum inflammatione concurrant fæces, quæ repositionem intestini impediant, casus quidem est maxime desperatus: nihilominus tamen fæcum tentetur eductio clysteribus lenientibus, identidem injectis; nec non fomentis, aut cataplasmatibus distensionem relaxantibus, v. gr.

℞. Fol. parietariæ, malvæ althææ an m i ß. flor. camomillæ, meliloti, sambuci, sum. anethi an. m j. sem. cumini, fœniculi an. ℥ß. incisa & contusa coq. in s. q. lactis vaccini pro fotu.

℞. Rad. liliorum alborum rec. ℥ ij. fol. malvæ, violariæ, parietariæ, flor. camomillæ, meliloti an. m j. furfurum m ß. coctis in aqua pura ad mollitiem, & in mortario minutim contusis add. farinæ althææ, Hordei, lini an. ℥ij. olei rosarum, liliorum alborum an. ʒ i ß. m. f. cataplasma

plasma. Vel Tumor continuo foveatur mappis calefactis, Oleo camomillæ & Anethino imbutis, atque subinde renovatis.

Sed & flatus non raro absque inflammatione Intestinum replent; quo in casu usurpanda sunt Fomenta ex emollientibus, calefacientibus & discutientibus composita; nec non Clyster calefaciens & carminativus injiciendus est, haud secus ac de Intestino Prolapso, & vel Inflammatione obsesso vel Fæcibus repleto, Reponendo nunc diximus.

Sublata vero Inflammatione, excretis Fæcibus, Flatibusque dissipatis, reponatur in propriam sedem Intestinum. Viz. collocetur Ægrotus capite plurimum demisso, affecta autem parte elevata, deinde manibus Tumor capiendus, tentandumque ut materies paulatim eo, unde exiit regrediatur; digitum nempe sub tumorem reponendo, repellendoque leniter in ventrem quod ex eo delapsum est, atque diligenter cavendo, ne contusio livorve intestino adferatur, quod ea pars Gangrænæ obvia sit, & opportuna.

Atqui e contrario cum, omnibus frustra tentatis remediis, intestinum prolapsum, & vel inflammatum, vel fæcibus flatibusve repletum, reponi nequeat, adeoque præsens Ægroto immineat periculum, extrema quoque tentanda sunt. Quo in casu Ambrosius Paræus Chirurg. lib. 7. cap. 15. ad Cheirurgiam accedere, & ductum illum, per quem intestina elapsa sunt, Sectione dilatare suadet, sic ut digito reponi queant. Sed ardua est Manualis hæc Operatio; quæ quomodo sit instituenda videre insuper est apud Pigræum prax. Chirurg. lib. 2. Cap. 41. & præsertim apud Jobum Meekeranum observ. Chirurg. Cap. 45. 46.

Ubi jam intestina reposita fuerint, proximum est cavere, ne iterum excidant. Quem in finem maximi sunt momenti fasciæ seu Subligacula, adeo ut in Herniis recentioribus tota fere Curationis spes in iis sita sit. Parandi autem fascias commodissima hæc videtur ratio. Fiat cingulum seu fascia ex corio, quæ lino molliori seu panno gossypino, atque etiam gossypio nonnihil suffulto inducatur, quæ ligula stringi possit. Atque hæc fascia ventri infra hypochondria supra coxendicem prope inguina applicetur; ita tamen, ne partes quæ sunt supra ilia & ossa lædat, & atterat. Huic autem fasciæ seu Cingulo alia fascia cum splenio seu pulvinari quodam ita adaptari debet, ut quantum opus est constringi possit, ipsumque pulvinar recta loco affecto, seu parti ubi intestina excidere solent, incumbat, suoque incubitu intestinorum prolapsum prohibeat. Quod ut rectius præstet, fasciæ, quæ ventrem ambit, nonnulli geminas habenas adaptant, quæ ad humeros ascendunt & collum ambiunt.

Fasciæ loco parari potest Cingulum ferreum cum Scuto ferreo, quod locum ubi Intestina procidunt arcte tangit, & Intestinorum Prolapsum prohibet. Rationem vero conficiendi omnia hæc instrumenta Praxis docet. Icônes habentur apud Paræum Cheirurg. libr. 7. cap. 15. Scultetum Armament. Chirurg. Tab. 39, aliosque.

Equidem intestinum postquam repositum est, priusquam adhibetur Bracherium, Adstringens aliquod relaxato peritonæo applicari potest Emplastrum, quale est oxycroceum, seu Emplastrum ad Rupturas in corio extensum, vel simile v. gr. illud Pigræi,

℞. Gummi Elemni ℥j Mastichis. ʒij. olibani, Sarcocollæ an. ʒj. Emplastri contra Rupturam ℥iß. Pulv. Boli armeni ʒiß Olei therebinthinæ. q. s. M. F. S. A. Emplastrum. Emplastri loco nonnulli laudant fotus Adstringentes, adeoque relaxatum peritonæum Roborantes, ex Corticibus Granatorum, balaustia, Sumach, nucibus cypressi, floribus camomillæ, alumine, similibusve, in aqua fabrorum, & vino rubro adstringente decoctis. Alii inungunt oleum ovorum. Sed imprimis Quies hic imperanda est, qua sola nonnunquam graves sanantur herniæ; cujus rei memorabile adfert exemplum Hildanus cent. 5. Observ. 54. cujusdam generosi Bernensis sexagenarii, qui viginti annos maligni Hernia Intestinali laboraverat; cui curandæ tum Hildanum, tum alios in Gallia & alibi expertissimos frustra adhibuerat Medicos & cheirurgos: Is idem cum de recuperanda sanitate ne quidem cogitaret amplius, & subligaculis, ne malum ingravesceret uteretur, in morbum incidit, quo ultra sex menses lecto affixus fuit Post morbum hunc ne minimum quidem herniæ, qua tamdiu laboraverat indicium persentit, nec amplius spleniis aut subligaculis uti necesse habuit.

Igitur fascia intestina, ne rursus prolabantur, contineri possunt: quod ubi factum danda opera, ut excrementa potius mollia sint, quam dura, alvusque ne supprimatur; atque in egerendis fæcibus observandum, ut manu inguina & scrotum probe contineantur, ne fæces emittendo intestina extrudantur. Deinceps abstinendum a cibis flatulentis, ne flatus intestina distendentes producantur. Insuper omnis vehemens motus, saltus, cursus, oneris gravioris gestatio, vociferatio, aliaq; vehementiora vitentur exercitia. Denique in tussi & sternutatione idem observandum, quod modo in egerendis alvi fæcibus attendendum diximus.

Hisce alii addunt ad accelerandam relaxati peritonæi confirmationem varia intus sumenda medicamenta, & inter illa huic affectui curando specifica, qualia dicuntur Radix consolidæ, osmundæ regalis, herniaria, hypericum, &c. quorum formulæ plures habentur apud auctores.

Verumtamen si integram sanitatem iis æger consequi non possit, bracherio contentus sit; quo solo si recte contineantur intestina, omnibus vitæ actionibus sine magno impedimento vacare poterit. Atqui hisce qui contentus non est, semet ipsum Cheirurgiæ tradat, quæ per ablationem Didymi Herniam penitus curare potis est; de qua videantur Pigræus prax. Cheirurg. libr. 2. cap. 40. Scultetus Armam. Chirurg. Tab. 40. Cl. van Horne in Microtechne Sect. 2. part. 1. § 14.

Quæ autem hactenus de Cura herniæ intestinalis dicta sunt, quoque applicari possunt herniæ ex omenti prolapsu ortæ. Iidem enim in ejus curatione sunt scopi. Primo nimirum reducendum est Omentum manuum opera; deinde prohibendus elapsus, quod itidem bracherio fieri solet. Atqui si omenti prolapsus non exacte prohibeatur, adeo ut frequentius illud elabatur, facile peritonæi processui per fibras arctissime accrescit, hinc reduci in abdominis cavitatem nunquam potest, manetque immedicabilis epiplocele.

Hydrocele porro pro Causarum varietate nunc magis nunc minus periculosa est: quæ enim cum Hydrope conjungitur, non curatur, nisi sanato prius Hydrope, ejusdemque causa ablata. Nam licet aquosus humor vel discutiatur, vel Scroti apertione evacuetur, novus tamen rursus affluit. Si vero causa Aquam generans minus gravis sit, facilius curatur. Equidem inveterata hydrocele, ne Testes corrumpantur, haud immerito suspecta est.

In Curatione autem herniæ aquosæ, Universalibus ad tollendas Causas Antecedentes haud neglectis, ut de oedemate, nec non de Tumore tum flatulento, tum aquoso curandis dictum fuit; vel Topica Scroto prætumido applicentur calida, Siccantia, resolventia, Digerentia, contentam adeo in eo aquositatem absumentia; vel Scroti quocunque modo apertione aquosa materies educatur.

Fallopius tom. 2. tract. de tumor. p. n. cap. 34. haud abs re duplicem statuit herniam aquosam; unam, in qua dilatato nimium peritonæi processu, aqua ex Abdominis cavitate in Scrotum descendit, adeoque fluere & refluere potest: hæc autem non curatur nisi prius ex Abdomine omnis educatur aqua.

Altera herniæ aquosæ species est, in qua nimium non aperto peritonæi processu, aquosa materies per extrema tum sanguineorum, tum lymphaticorum vasculorum oscula in Scrotum, vaginalem inter & albugineam testiculi tunicam, effunditur. Atque in hac specie Topica Medicamenta calida, Resolventia, & Digerentia adhibita multum prosunt, eaque semper experiri oportet, priusquam ad scroti apertionem veniamus. v. gr.

℞. Rad. cucumeris asinini ℥j. fol. calamenthæ, abrotoni, rutæ, Sum. Anethi, flor. Camomillæ, rosl. rubr. an. Mj. Sem. cumini ℨvj coq. in aq. puræ & vini albi an, p. æq. ad ℥xxx. colatura sit pro Fomento. Magnæ quoque efficaciæ talia dicuntur medicamenta, si Aceto incoquantur.

℞. Rad. Cucumeris Asinini Bacc. Lauri, Sem. Cumini, Agni Casti an. ℥ß. fol. lauri, rutæ, rosmarini an. Mj. decoq. in aceto ad ℥xxx. colatura pars affecta cum spongia foveatur Vel Fomentum fiat ex lixivio cinerum Sarmentorum vitis, in quo similia cocta sint, nec non sal, sulphur, aut alumen liquatum fuerit. Etiam Litus hic multum prosunt. ex. gr.

℞. Olei Cucumeris Asinini ℥j. Rutæ. Laurini an. ℥ß. Cumini stillat. gutt. x. Misceantur pro Linimento. Laudant. Alii cataplasma ex Stercore vaccino, mixtis cineribus Plantarum Digerentium, aut Seminibus Rutæ, viticis, cumini, baccis lauri, Juniperi, similibus.

Nonnulli imponi volunt Emplastrum de meliloto, de cumino, vel simile.

Scoltzius Consil. Medicin. 191. vehementer laudat id, quod sequitur,

℞. Rad. Cucumer. asin. rec. contus. & in Aceto scyl. macer. ℔j. Mellis despumati ℔ij. Misceantur, & bulliant in cerati consistentiam, addendo in fine Sem. Cumini subt. pulv. ℥iij. M. F. S. A. Emplastrum.

Sin his, similibusve remediis Tumor resolvi nequeat, ad cheirurgiam, hoc est, Scroti apertionem veniendum. Quo modo autem & ordine Scroti Apertio instituenda sit, docent Paulus Ægineta lib. 6. cap. 62. & C. Celsus lib. 7. cap. 18.

Nonnulli Scalpello Scrotum aperire solent, cui tamen methodo vix assentimur, quoniam id ex collecta aqua distentum admodum, & flaccidum difficulter consolidatur; atque non raro ob partis affectæ porositates obstructas, spirituumque per eam radiationem valde imminutam Gangræna accedit.

Alii hanc apertionem Caustico, vel Ignitis ferramentis efficiunt, atque apertum diu servant foramen cannula immissa Argentea vel plumbea.

Quidam Scrotum aperiunt, Acum filum duplicatum vel quadruplicatum ducentem Setacei in modum trajiciendo, & quotidie bis terve protrahendo.

Avicenna in Inguinis regione candentibus ferramentis inurit, ut pars corrugetur, ne aqua iterum descendere possit.

Sed potius Scrotum aperiatur acu perforata Barbetiana, vel Blockiana, sicque aquosa educatur materies. Atque hac methodo sæpius hydrocelen curavimus, eduximusque aliquando ex Scroto tres, aliquando quatuor aquæ libras. Etiam nunc inter mortales versatur Vir septuagenarius, cui singulo præter propter biennio Scrotum perforata acu aperiri solet, ad collectam in eo aquam evacuandam. Similiter Fabritius Hildanus Cent. 4. obs. 66. scribit, se novisse virum Sexagenarium cui ob Herniam aquosam singulis annis Scrotum ex inferiore parte perforabatur, & serosus humor evacuabatur, ac postea ad cicatricem ulcus perducebatur: additque hominem illum ad summam pervenisse senectutem. Equidem circa Scroti apertionem utiles quasdam admonitiones & observationes proponit idem Hildanus *Centur.* 4. *observ.* 65. 66. 67. 68.

Adesse Sarcocelen cognoscitur ex eo, quod Tumor in Scroto durus sit, sine inguinis tumore, sensimque adauctus: quo signo distinguitur ab hernia Intestinali, quæ mollior est, & subito oritur: insuper major hic molestia est, quam dolor, nisi pravi humores confluant. Indagandum quoque diligenter, ne Hydrocele vel alius Testiculi Tumor pro Carnosa Hernia habeatur; quod interdum contingit, si aqua profundius lateat, & foris nulla sui signa exhibeat. Tale exemplum profert Forestus libr. 27. observ. 25. in scolio, de quodam, qui testem una cum scroto in modum scyrrhi, paulatim majorem in molem auctum, & durum per quinquennium habebat, ut omnes Sarcocelem putarent. Postea tamen cum emollientia & maturantia applicarentur, tumor mollis evasit, & facto abscessu magna aq. copia, quæ intus latuerat, cum impetu erupit, unde scrotum & testiculus detumuit, æger que penitus curatus fuit.

Equidem medicamentorum ope vix unquam curatur Sarcocele. Sed Cheirurgiæ opera tolli solet, ut plurimum cum didymo, cui adhæret, vel inhæret heterogenea hæc substantia. Ad inguina ubi se extenderit, fere incurabilis est.

Quoad Medendi Rationem; ea duplex est, scilicet ut vel tumoris incrementum prohibeatur, & porro tumor absumatur: vel substantia hæc carnosa cheirurgia tollatur. Primæ intentioni ut satisfiat, medicamenta interna ad tollendam Sarcocelen quoque commendantur. Et

scribit

Matthiolus in Dioscoridem libr. 3. cap. 18. se novisse quendam, qui ononidis radicis pulvere duntaxat plures menses sumpto, carnosum ramicem absumpsit, & sanatus est, licet à Medicis nullo alio remedio, quam sola sectione, ustioneque hunc curari posse esset statutum.

Inter Topica Medicamenta valde hic commendat Rulandus Cent. 9. Observ. 66. sum oleum Sulphuris, hoc est, Balsamum Sulphuris quotidie bis illitum. Alii imponere malunt hoc emplastrum.

♃. Gummi Ammoniaci in aceto soluti ℥iß Bdellii similiter soluti, pulv. seminis sinapi, urticæ an. ℥j Aristolochiæ rotundæ ℥vi. Sulphuris ℥ß. therebinthinæ, Lapidis spongiæ an. ℥j. spiritus vini ℥iß. Ceræ ℥vj. olei olivarum ℥iiij. Ex hisce S. A. Fiat Emplastrum. Scultetus post armament. Chirurg. Observ. 74. scribit, plures se curasse, exhibito quotidie pulvere radicum Ononidis, & imposito hoc in Emplastro,

♃. Gummi Ammoniaci, Galbani, bdellii an ℥ß. dissolutis aceto adde adipis anatis ℥iß. Ceræ citrinæ ℥ij. Medullæ crurum bovis, olei Liliorum alborum an. ℥x. Misceantur in formam emplastri, quod linteo inductum Scroto applicetur, & quarto quoque die renovatur.

Sin hoc modo Carnosa Hernia non imminuatur, sed e contrario augeatur, sequenti methodo tentari potest Curatio. Fiat foramen exiguum in Scroti parte superiore: per hoc petiæ ope medicamenta applicentur suppurantia, quo sic carnosa hæc substantia tolli possit, quavis deligatione pus expurgando; verum non totum, ad meliorem reliquæ carnosæ substantiæ consumptionem.

Quod si nec hæc successerint, Testiculus extrahendus, & sectione tantum carnosæ exerescentiæ tollendum, quantum sine læsione fieri potest; hinc restituendus iterum in suum locum Didymus, & quod reliquum est carnosæ substantiæ suppuratione auferendum.

Quum vero nulla spes sit, dictis modis sarcocelen tollendi, Didymus, cum adnata ipsi carnosa substanta, vel tota sua substantia tumefactus exscindendus est.

Præterea Venæ spermaticæ in Scroto Varicum adinstar dilatantur nonnunquam, & Tumorem in Scroto efficiunt, qui Cirsocele seu Varicosa hernia nuncupatur. Ea namque nihil aliud est, quam circa Testiculos spermaticæ Venæ dilatatæ, & Varicum modo conglomeratæ, contortæque.

Hinc & eadem hujus affectus causa est, quæ Varicum; viz. sanguis crassus ac terrestris, circa valvulas venarum spermaticarum subsistens, atque Varicosum hujusmodi Tumorem in Scroto excitans.

Facile quoque manifestum fit hoc malum, quod in Scroto supra Testiculum circa Peritonæi Processum venæ turgidæ, conglomeratæ, & capreolorum modo intortæ tanguntur; quodque deorsum magis descendat Testiculus.

Cura equidem hujus Affectus facilis non est. Ea tamen ut absolvatur, commodo aliquo subligaculo, aut fascia convenienter apposita Scrotum cum inclusis testibus sustentetur; hoc namque tam certum est remedium, ut teste Fallopio, quidam eo solo curatus fuerit, quod testes per duos menses fascia suspensos gestaverit, & quotidie aquam è Nucibus cypressi destillatam adhibuerit, eaque Scrotum humectaverit, & per se exsiccari siverit.

Alii emollientibus & discutientibus Curam moliuntur, ideoque Balneum usurpant, seu semicupium ex Radicibus althææ, semine Lini, siliq thusve in aqua decoctis, ac deinceps oleo amygdalarum, vel quovis alio locum inungunt. Alii id quod sequitur, imponunt emplastrum,

♃. Picis navalis ℥vi Colophoniæ ℥iij. Gummi Ammoniaci, bdellii, opopanacis, Mastichis, lithargir. terebinth. an. ℥j. bol. armen. thur. sanguin. dracon. sarcocoll. aloës, centaur. symphyti, gallarum, malicorii, nucum cupress. lumbricor. terrestr. an. ℥ij. glutin p. llis arietin. dissol. in aq. chalyb. & aceto q. s. M. F. s. a. Emplastr.

Quod si nec istis remediis morbus hic curetur, ad Chirurgiam deveniendum; & vel, apertura in scroto facta, varicosæ testium venæ meidantur; vel simul cum didymo eædem exscindantur. *Joh. Muÿs wicks in Chirurgia ad Praxim hodiernam adornata.*

Omnes illi qui Hernias gerunt, sive veras, sive falsas, si prudentes fuerint, sobrietatem colent, venere immoderate non utentur, ea omnia quæ harum invaletudinum causa esse possunt, vitabunt, & quandoquidem partes quas occupant debiliores evadunt, earum indulgendum imbecillitati, & ad diætam attendendum. Vitanda itaque veniunt omnia ipsis contraria, qualia sunt legumina, fructus recentes, omne artocreatis genus, vel panis butyro conditus, & non satis excoctus, carnes muria conditæ, pisces, & caseus; inter equitandum lorum Scandulariorum brevius faciendum, eo latere quod hernia afficitur, in sede humidiori non sedendum, nec brachia nimium elevanda, in extremos præterea assurgendo pedes, pro aliqua re in altiori collocata loco arripienda, caligarum zona non nimium constringetur, alvus servabitur libera, & si aliquando difficilius solvatur, in ipso nisu manus subligaculi pulvillo imponentur, violentiora devitabuntur exercitia, præcipue si herniis laborantes veris aptis & validioribus subligaculis chalybeis aut aliis à filo ferreo confectis, non fuerint instructi. De hisce subligaculis jam mihi verba veniunt facienda.

Subligaculum apud Gallos variis donatur nominibus, siquidem apud plurimos bandage, apud aliquos tamen vetustiori nomine brayer, apud Normannos ceint, apud alios retreintif, ceinture aliisque synonimis insignitur quorum primum est & decentius & convenientius.

Pro conficiendo subligaculo apto vel e chalybe, vel è filo ferreo, attendendum ad ea omnia quæ in superioribus de herniis curandis diximus, indeque indicationes veniunt deducendæ pro subligaculi forma: nam si corpus fuerit macilentum, alia debet subligaculum ratione confici, quam si obæsum foret.

Viri macilenti & obæsi duas constituunt generales differentias formarum subligaculorum, ut & eorumdem applicationis, sed aliæ exque innumeræ particulares dantur, corpora siquidem omnia in sua variant forma, unde necessarium est etiam innumeris modis subligacula variare, ut superius adnotavi. Hoc non parum facit difficultatis ignaris, qui unius tantum generis

subligacula conficere norunt, arbitrari satis esse, si pro varia corporis crassitie valide constringant.

Non sic se gerit ille qui ad perfectionem tendit; quam magna revera inter meam theoriam & praxim quam hic demonstrandam suscipio, intercedit differentia, & quamvis Guido dixerit peritum practicum, operari pro modulo theoriæ suæ, dantur tamen quædam facienda quæ scriptis explicari nequeunt, & quæ in demonstratione oculari posita sunt. Exempli gratia pro apte flectendo subligaculo, illoque iis proportionibus donando quæ herniis maxime conveniant, necessario subjectum inspiciendum venit, alias in aliquibus semper deficit: itaque multo commodius foret me operantem cernere, quàm docentem audire, sed quandoquidem in omnibus Ditionis Gallicæ regionibus præsens adesse non possum, ut inspiciar ab iis quos cupio doctos facere in cura Provincialium, qui tam sæpe ineptis afflicti subligaculis Lutetiam adveniunt. Hoc unicum mihi liberum est, scil. pro ea qua polleo accuratione scriptis edoceam methodum in subligaculis mihi familiarem, cui si adjungatur perspicacia iis necessaria qui Chirurgiæ se dicant, non dubito quin facillimè acquiratur quod summo plurium annorum labore conquisivi.

Primum quod faciendum venit examinatis indicationibus necessariis, positum est in mensura crassitiei, sive viri, sive mulieris, sive pueri; hæc autem mensura instituenda est cum iis materiis quæ nec elongari, nec abbreviari facilè valeant, v. g. cum charta pergamena, vel tenia limbo donata validiori, incipiendo ab eo loco, in quo hernia apparet, & toto circumducto corpore ad eandem redeundo partem: illa autem circumductio variè institui debet, unde nõ parva tironib. creabitur difficultas; alii quippe subligacula altius collocata; alii inferius, pro corporis forma, gerere debent. Quib. altius sunt applicãda subligacula, sunt illi qui crassiores habent nates, nam se undum earum majorem aut minorem crassitiem subligaculum variè flecti & ad superiora reflecti debet. Iis vero quibus subsident nates minus necessarium est subligacula ad superiora reflexa dare, imo aliquando omnino hac ad superiora flexione abstinendum est.

Subligaculum pro subjecti sui crassitie, debet ut plurimum ad duas suæ longitudinis tertias partes, aut paulo plus, è chalybe aut filo ferreo componi, reliquum verò debet ex corio robustiori confici, si subligaculum duplicem pulvillum lamina armatum ferrea habuerit, pro secundi pulvilli longitudine minuenda erit corii prædicti longitudo.

Chalybs autem debet esse melioris notæ & ejus generis quo effinguntur loricæ, ita ut illud subligaculum non possit abrumpi etiamsi frigidum cudatur, & interim ea flexibilitate & vi elastica polleat, quæ aptæ corporis circumductioni necessaria sit. Hæc Fabrum spectant Ferrarium, cui probe & accurate significandum quod ab ipso exquiritur, ut qui in Chirurgia instrumentum aliquod aliud adinvenit, illud operationibus suis instituendis aptum, cultrario cudendum exhibet.

Secundum quod in subligaculi fabrica attendi debet, est validitas necessaria.

Duabus de causis necessarium est subligacula satis robusta effingere. primo in herniis majoribus, atque fluxibilioribus. secundo in obæsioribus subjectis, quod tamen committo prudentiæ chirurgi qui malum attentius examinavit, unum admonendo, attendat scil. exercitio illius cui applicabitur subligaculum, nam si fuerit homo magni laboris, aut exercitiorum violentiorum, subligaculum debet esse validius, ne herniam patiatur elabi, aut inter utendum abrumpatur.

Tertium quod adnotari debet in eo positum est, quod chalybs aut filum ferreum è quibus effinguntur subligacula, a scuto sive pulvilli lamina, ad suæ longitudinis dimidium, una quarta parte validior & crassior fabricari velit, sensim minuendo ad finem usque, ut sic vis major adsit elastica. Si vero necessarium fuerit pro duabus herniis subligaculum conficere, oportet ut illud scutum quod zonæ seu cingulo continuum est ponatur super molestiori hernia, sive illa à latere dextro, sive a sinistro fuerit. Observandum autem quod omnium subligaculorum laminæ sint suis pulvillis minores, nam hi illarum oras ad dimidii saltem digiti quantitatem excedere debent, & præterea quo magis elevare velis eosdem pulvillos, eo minores debeant esse laminæ, inguina enim quibus applicantur, nequeunt grandiores laminas pulvillis instructas elatioribus ferre, præterquam quod parum adferant commodi.

Quarta eaque notatu dignior subligaculorum pars, pulvillus est, qui compressæ vices gerere, atque partibus e quibus herniæ elabuntur imponi debet, ut sic impediatur quo minus vel intestinum, vel epiploum vel utrumque simul excidat.

Generalior regula exigit, ut quantum fieri poterit pulvilli effingantur minores, nam sic & utiliores & minus importuni evadunt, & præterea ad peritonæi annulos commodius perveniunt, nec ita facile de loco moventur ac grandiores. Interim necessarium est eos tam variè effingere, ut illud describere sit impossibile, in hoc judicium exercendum, advertendo ad herniarum exitum unde tam multiplices enascuntur effectus. Præcipuè vero observandum ut prædicti pulvilli proportionentur parti cui imponuntur, nam aliquando requiruntur depressi & molliores, ut in subjectis macilentis, in quibus hernia non fuerit grandior, nec in inguine cavitas; ubi vero cavitas adfuerit major minorve pulvillus exigitur plus minusve elatus ac turgens, ita ut cavitas repleatur, nec tamen pars ad atrophiam deducatur, quod evenit quibusdam novis Sectatoribus qui instrumentis utuntur acuminatis, quib. præter dolorem, substantiæ deperditionem faciunt per impeditam spirituum irradiationem, & nutrimenti appulsum; sic etiam annulos apertos servant, & unioni ad curam quàm maxime necessariæ, obstant.

Omnes herniæ contineri debent in eo quo egrediuntur loco, non vero in illo ad quem devolvuntur, itaque semper supra os pubis debent reprimi adque coxam propius, ubi annulorum sedes est, & ubi vasa vitantur spermatica; nam si subligaculi scutum propius ad penem adducatur dolor in prædictis patitur vasis, quæ inter pulvillum & os pubis sic arctius incarcerantur, præterea cum os pubis sit hic elatius quam

prope

prope coxam, impedimento est ne pulvillus cavitatem repleat, sicque hernia elabitur, præsertim inter sedendum, aut corpus curvandum, jam vero hoc attentius observandum ut devitentur mala quibus vix mederi valeas pro voto, cum sc. subligaculum elabi sinit intestinum, unde periculosissima enascitur strangulatio.

Regulam generalem flexionis subligaculorum quod spectat, attendendum ut circum totum corpus circumducta illi undique quam accuratissime & immediate applicentur, ne sc. facile de loco moveantur quod ipsorum operationi non parum officeret. Particulares flexionis differentias quod attinet, in variis subjectis, illæ nullatenus possunt edoceri, & etiam, subligaculum quantum ante applicationem possibile, ad perfectionem suam deductum, necessarium est ipso applicationis momento varie flectere, ut corpori aptius accommodetur, propterea e melioris notæ metallo constitui omnino debent.

Qui subligacula è filo ferreo conficere norunt hoc fruuntur privilegio, quod sc. filum ferreum minus facile in variis sui flexionibus abrumpatur, si fuerit melioris notæ; quod e Germania adfertur ineptum prorsus est.

Hæc Subligaculorum species inter præclarissima reponi meretur inventa, nam sic omnibus prope in locis, nulla fabri ferrarii adhibita opera, subligacula & apta & firmissima possunt effingi.

Pro condendo hoc è filo ferreo subligaculo eadem quæ in subligaculo chalybeo sunt adnotata observanda veniunt, & quoad mensuram sc. & quoad ferri longitudinem, validitatem vero quod attinet, siquidem variæ crassitiei dantur fila ferrea, illud pro prudentia sua seliget artifex, aptum illi firmitati suo subligaculo conciliandæ quam intendit. Observandum tantum quod cujuscunque demum crassitiei filo utaris ferreo semper duplicandum sit, ad utrumque sc. subligaculi ut & ejus scuti limbum, & quandoquidem filum ferreum ejusdem est per totam suam longitudinem crassitiei, igne temperandum est ut ab ea parte cui corium alligari debet minus firmum evadat.

Conficiendum subligaculum postquam ad corporis modulum exegeris, & ad indicationes necessarias attenderis; validitatis aptæ filum ferreum seliges, ejus longitudinis ut commode duplicari possit, & ab altera parte manuali aliquo instrumento flectes extremitatem rami ferrei superioris, ut ex ea constituas scutum, vel à dextris vel à sinistris, ejus figuræ quã aptam videbis pulvillo sustinendo herniæ tuæ continendæ accommodato. Hocce peracto producetur mẽsura usq; ad fili ferrei partem igne temperatam, ubi subligaculi futura est extremitas; indeque illud duplicabis. Quando secundus iste ramus duplicatus paulo ultra scutum deductus fuerit; cum priori subjicies, & filo multipliciter complicato subligabis; tum ea extremitas quæ scutum excedet lima corradetur ut depressionem aliquam acquirat, postea eandem ad interiora contorquebis ad prædicti scuti figuram, ut illud è ferro duplicato construatur, ut ipsum cingulum. Continuabis validam ligaturam duarum extremitatum, quæ in unum scuti locum coibunt; postea subligaculum pro libitu flectes duabus adhibitis manibus, flectere incipiendo quasi ovalem aut aliam aptiorem figuram conficere in animo esset, recurvabis postea cingulum prope aut longe a scuto, prout necessarium fuerit altius illud applicare; reliqua & perfectior flexio malleolo conciliabitur, ramum ferreum interius leviter tundendo ut ad mensuram corporis exquisite adaptetur.

Quando subligaculum pro voto efformatum habueris, duos ramos simul deligabis, eos invicem complicando, & taenia filea tres lineas lata circumducendo: Hæc ligatura duplici adhibetur usui, sc. validitatis æqualitatem ramis duobus conciliat, & præterea prima est subligaculi instructio, cui secunda e tela contecta, bombace, aut lana tenui & bene carpta repleta, per totam longitudinem interius adsuitur, ut ne ferrum minime lædat. Secunda hæc instructio non adsuetur quin prius extremitatem loro coriaceo, clavo adnexo, vel telæ spissiori ad aliquam longitudinem productã, armaveris, postquam eandem illam extremitatem lima corrasam depressiorem feceris, ut sic minus crassa fiat atque minime lædat.

Pauci admodum cudendorum subligaculorum chalybeorum sunt periti, nullique in provinciis Gallicis tales reperiuntur, quantumvis aliis instrumentis cudendis; apti interim illud utilissimum foret, cui ego pro viribus medebor dummodo urbium chirurgi attentiori animo & magno cum studio legere velint quæ hactenus à me hic fuere perscripta.

Verum quandoquidem mensura à me descripta fabro pro conficiendo subligaculo est insufficiens, consulo unicuique chirurgo paret sibi exemplar aptum ex unico filo ferreo ejus crassitiei quæ facile flecti possit, ut sic apte curvetur ad figuram corporis cui applicari debet, & postquam filum illud ferreum ad corporis mensuram exquisite exegerit, tum faber viso exemplari facillime subligaculum cudet, unicum superest, scil. præscribatur & crassities latitudo cinguli, cui demonstrandæ chartaceum omnino aptum fuerit: Scutum quod attinet conficietur ad normam illius quod per flexionem fili in altera extremitate & quoad magnitudinem & quoad figuram necessariam, descriptum erit.

Habemus subligacula chalybea fracta miræ inventionis; quæ sæpissime Magnatibus exhibui. Unico aut duplici armantur scuto, prout libuerit.

Quæ duplex scutum gerunt per scuta sua disjungentur mediante cochlea à dextris vel sinistris posita, hoc est si e duabus herniis quas reprimere necessarium est major à dextris fuerit, cochlea in eodem latere poni debet, & à sinistris, si hernia præcipua in eo fuerit latere. Hæc cochlea insinuatur in striarum cavum in altero scuto efformatum: Subligacula hæc, præter scuta sua e quatuor aliis concinnantur partibus, quarum prima, eaque brevissima, cochleæ continuatur; hæc à secunda secunda à tertia; tertia à quarta; & quarta à quinta concluditur; quintæ autem debet adfigi lorum coriaceum validum pro subligaculo claudendo.

Subligacula fracta unico armata scuto, e quatuor tantum conficiuntur partibus quæ clavo ferreo ita compinguntur, ut ad interiora tan-

tum flecti queant, sic magnum subligaculum in pera gestari potest. Eadem ratione muniuntur ac alia simplicia è chalybe aut filo ferreo, & in eo tantum differunt quod pro flectendis partibus clavo compactis, necessarium sit tria foramina, seu potius aperturas, in instructione quæ ipsis adsuitur, conficere.

Subligacula hæc sunt ad odum commoda atque præcipue iis qui de die & nocte ea gerere necessarium habent.

Omnia subligacula chalybea quæ noctu gerere animus est, latitudine trium aut quatuor pollicum breviora esse debent, quam ferunt duæ tertiæ crassitiei corporis partes, ut quando super subligaculi extremitate cubatur, mini ne sic scutum aut ejusdem pulvillus de loco moveatur.

Pro infantulis fasciis suis adhuc dum circumvolutis, aut aliis ex crementis se inquinantibus, componenda sunt subligacula quibus urina & sordes adhærere non possint ut ea putrefaciant; ejus conditionis sunt quæ è duplici fili ferrei tenuis ramo concinnantur, ad modum quem supra in majorum descriptione enarravi, sed alia instruuntur ratione, rami sc. duo non simul colligantur ut in majoribus, sed inter eos cartaceum reponitur tegmen, duas aut tres lineas latum, circum adsuta valida è filo cannabino tænia, in totum cingulum producta, & etiam multo ulterius pro pueruli crassitie, quod ultra cingulum producitur ter replicatur ut sic ligulæ coriaceæ quæ hamulo aut productioni ferreæ è scuto ex liuteo ad magnitudinem olivarem confecto, assurgit alligatur, vices gerat: mox memoratum scutum parvæ adsuitur lamellæ, quo peracto, intersuitur tænia ramos ferreos inter & cartaceum per totam cinguli longitudinem, post ceræ albæ fusæ per totam sui longitudinem exquisite immergetur, ut sic ab urina non corrumpatur; frigefacta cera cultello lævigabitur, atque ita subligaculum applicationi aptum habebis, quod de die & nocte gestum necessario hernias infantulorum intestinales, curabit, & iis minime molestum erit.

Pro umbilico conficitur etiam subligaculum ex chalybe aut filo ferreo, sed ad dimidias tantum, pro varia magnitudine corporis varie curvabitur ut in aliis dixi, in hoc tamen differt quod sc. partes quibus hocce in casu applicatur, sunt omnino dissimiles iis quibus alia admoventur. Lamina media fit grandior & ovalis figuræ, aliquando rotunda; vastior conficitur hæc lamina, ut abdomen quod in obæsioribus semper prope acuminatur, contineatur.

Si subligaculum hoc fiat pro intestino, & intestinum integre reduci valeat in media hac lamina collocatur mollior globulus ad umbilici formam constitutus, ut cavitas eo repleri possit.

Si subligaculum è filo ferreo construatur necessarium fuerit postquam laminam mediam duplicat. spissioris textus tela instruxeris, illi adsuas aliam laminam e tenuiori subere Hispanico, aut è duplici carta lusoria confectam, prius apposito atque alligato hamulo ferreo illius laminæ parti mediæ. Hujus subligaculi cingulum latius esse debet, per vaginam laneam aut xylinam, quæ propterea ab utraque cinguli parte frequentibus densabitur punctis.

Subligacula omnia quantum fieri potest levia sunt facienda, siquidem eorum majus pondus post aliquod tempus molestum est. Si materia è qua conficiuntur melioris fuerit notæ, frigide facile cuditur, & subligaculum exhibet leve, quodque eo validius est quo magis cuditur, sicut tenuior lorica malleo probe cusa, ictibus fortius resistit, quam quæ è pejoris notæ metallo & ponderosior fuerit.

Subligacula chalybea, ut & è filo ferreo triplici volunt vestiri instructu, tam quoad scuta, quam quoad cingula.

Primus instructus è spissioris textus tela cannabina confici debet, quæ adsuetur tum laminis scuto sustinendo destinatis, tum cingulis; sed super memoratis laminis semper duplicari debet, ut sic scutum sive pulvillus, validius colligari atque uniri possit, ut & hamulus ferreus ipsi commode inhærere valeat in subligaculis è filo ferreo constructis.

In omnibus subligaculis hamulus cui ligula coriacea connectitur in media lamina pulvillo subjecta semper collocabitur; hamulus vero cujus mucro ad inferiora vergit commodior erit, & indusium non lacerabit.

Ligula coriacea cui oscilla inseruntur pro claudendo subligaculo, e corio constituetur valido ne facile elongetur & oscilla confertim inseri possint, ut sic constrictio pro libitu fiat, & prædicta oscilla nullatenus lacerentur.

Secundus instructus cinguli vagina erit, de qua mox verba feci, & quæ componitur è fascia linea oblique scissa & gossypio aut lana repleta, post subtus cingulum chalybeum à pulvillo ad oscilla usque consuta. Hic instructus efficit ut ferrum minime lædat, utque rubiginem non contrahat; ejus loco potest etiam substitui limbus panni lanei tenuioris.

Pulvillorum secundum instructum quod attinet, multipliciter in forma & materia variant, forma pendet ab ipso artificis judicio; superius pronunciavi minimos esse optimos, quod non ita intelligendum, quasi omnes eadem ratione efformari deberent, penes opificem erit magnitudinem aptam seligere.

Si necessarium fuerit pulvillum paulo longiorem conficere, adeo ut usque super os pubis ascendat, quia sc. intestini eruptio juxta illud os reperitur, parsque macrior est, oportet pulvillus sit mollior, ut prædictum os in illum pulvillum inseri queat, alias vacuum fiet in loco unde intestinum elabitur, & præterea si durior foret pulvillus hoc in casu, partem cui applicatur læderet; ut autem mollior evadat pulvillus replebitur lana carpta, aut gossypio.

Quando agitur de duriore conficiendo pulvillo, adhibebitur tomentum panneum malleo contritum, & in sacculum è largioris textus tela cannabina immissum, qui sic melius super lamina ferrea collocabitur; pilus equinus ad id etiam assumitur, qui medias inter lanam & tomentum occupat. Aliquando subere utor Hispanico pro ea quam in pulvillo expeto duritie, semper satis lanæ superimponendo, ejusque bene carptæ; ut pars præ pulvilli applicati duritie non atrophietur aut marcescat.

Pulvillus pro Epiplocele, in iis qui magnum gerunt abdomen debet brevissimus fieri & obtusus, atque

ſus, atque in ſui ſuperiore parte depreſſus, lævis, & inverſionis commodæ, ut abdomen non lædat, nec effectum impediat quem ab arcta compreſſione exquiris, hæc autem compreſſio per partem pulvilli inferiorem perficitur, quæ propterea magis aut minus tumebit, pro cavitate partis; obſervandum præterea quod ſemper pulvillus a parte coxæ magis turgere debeat, nec durior effici. Jam vero ut qui ſubligaculum gerit illud inferius quam par eſt applicare non valeat, in quo error committitur ſatis ordinarius, oportet pulvillum magis in tranſverſum deducere, ut immediate infra os pubis ſemper remaneat, oportet præterea eum & molliorem & depreſſiorem à parte vaſorum & penis efformare.

Tempus mihi deficeret ſi tot pulvillorum genera, quot herniæ pro ſua varietate conficere cogunt deſcribere tentarem, in hoc exercebitur artificis judicium, nec mirum ſi qui chirurgiæ genium non ſatis poſſident, nihil boni conficere queunt.

Medium omnium pulvillorum, cujuſcunque demum fuerint formæ, durius eſſe debet, quam ejuſdem limbi, excepto eo qui pro teſticulo retento adhibetur: Neceſſarium autem eſt pulvillos laminis ſuis probe aſſuere, & poſtea corio ovillo albo, aut potius caprino tegere; eadem ratione tegitur cingulum, hicque tertius & ultimus inſtructus eſt; ſutura vero tum pulvillorum, tum cingulorum, debet quantum poteſt à limbis eorumdem removeri, ut ſic minime lædat.

Aliquando faſcia quæ coxam complectatur opponitur, cujus aliud extremum cingulo appenditur, aliud vero hamulo ſcuti alligatur; hæc autem faſcia ante ligulam coriaceam hamulo debet inſeri, ut ſic ſolvi nullatenus poſſit.

Et quandoquidem ſæpiſſime de vita proximi agitur qui ſubligaculis in ſuis herniis confidit, eorum faber per propriam tenetur conſcientiam, ſe in hoc negotio peritum reddere, & omnes herniarum ſpecies noſſe, propterea ſi artem cui ſe vovet dilexerit, in eaque delectetur peritus evadet, ſin minus in difficultates multas impinget.

Debet præterea & prudens admodum eſſe, & in arcano tegendo religioſus, ne ſcilicet morbi ipſi commiſſi divulgentur. Inopibus etiam in charitate ſuccurret, ut ſic ab omni parte conſcientiæ ſatisfaciat; ſed potiſſimum quod ipſi impoſſibile eſt nunquam pollicebitur. *Nicolaus Le Quin Tractatu Gallico de Herniis.*

De Operatione in Herniis alias incurabilibus.

Herniarum cauſis cognitis facile intelligi potest in quo conſiſtat curationis ratio. Nam ſicut cauſa herniæ eſt illius meatus apertio, ſeu per relaxationem, ſeu per rupturam: Ita curatio è contra ejuſdem eſt meatus conſtrictio. Illa conſtrictio aliquando conficitur per pharmaciam, nempe per medicamenta aſtrictiora, vel conſolidativa intus exteriuſque adhibita, & per Zonam ſimul geſtatam [illegible] nius conſtrictione impeditur, partium prædictarum exitus extra illum meatum: quo impedito, paulatim meatus conſolidatur, præſertim cum tantum eſt dilatatio, & non ruptura; vel cum ruptura eſt exigua, & in ætate puerili. Interdum non poteſt per medicamenta, & Zonam curari, præcipue cum hernia eſt non à dilatatione, ſed à ruptura, & quidem ruptura magna, ac jam antiqua, & inveterata, tunc enim debet curari per Chirurgiam, nempe, vel ſectione, vel uſtione. Quando ergo per chirurgiam curatio inſtituitur, tota ratio ejus in eo conſiſtit, ut illi meatus, ſeu dilatatione ſeu ruptura dilatati conſtringantur. Conſtrictio illa non fit per ſectionem, ſed ſectio præcedere debet, ut poſtea conſtrictio fieri poſſit. Conſtringi enim meatus non poteſt, niſi prius ſectio ad meatum uſque fiat, & talis per quam Chirurgus ad meatum illum poſſit pervenire, ac eum poſſit contingere, non enim poteſt meatum conſtringere, niſi prius ad eum manibus pervenire poſſit. Cum ad meatum pertingi poteſt, tunc ille vel ſutura, vel uſtione, vel ſtrictura fili aurei aut plumbei circumducti coarctatur, de quo latius

Interim ex præcedentibus & ex eo quod ſectiones hæ ſunt periculoſæ colligere poteſtis, quod non facile, neq; temere ad eas ſit progrediendum. Nam ſi tantum ſit hernia inguinis, quia illa tantum eſt incipiens, & incompleta, & tantum à dilatatione peritonæi, & quia ibi omentum vel inteſtinum facile per Zonam retinedi poteſt; ideo ſectio non eſt neceſſaria, ſed tantum per pharmaciam cura eſt inſtituenda, nec propter parvum malum debet tam periculoſum remedium ſuſtineri. Si etiam ſit hernia ſeroti, & ſit parva; ſic ut omentum tantum incidat, non eſt opus ſectione; omentum enim quia ſuperius eſt ligatum, non poteſt procul, & non niſi exigua ſui portione in ſcrotum incidere, & ſic illa hernia non eſt tam magna, ut tantum remedium exigat. Si ſit major, ſic ut inteſtinum in ſcrotum incidat, ſitque parva & recens, & in juvenili ætate, primum tentanda eſt cura per medicamenta: nam ſæpe adhuc curatur, & ideo non eſt temere ad ſectionem veniendum. Sin inveterata ſit, & tumor maximus, & pharmacia omnis fruſtra adhibita, tum primum de ſectione debet cogitari: debet autem ea fieri in ætate juvenili, ſenilis non ſufficit tanto remedio ferendo. Eſt porro hæc ſectio omnis valde periculoſa.

Verum quia plures ejus differentiæ ſunt, illa quæ fit modo ordinario, quo utuntur Empirici, & circumforanei, hernias ſecantes, quæ ſcilicet cum exſectione teſticuli fit, omnium eſt periculoſiſſima: quæ vero fit per punctum aureum vocatum, etſi etiam ſit valde periculoſa, minus tamen eſt periculoſa præcedente. Inſuper quæ fit modo empirico, exponit hominem periculo ſterilitatis, propterea quod fiat cum ablatione unius teſticuli: imo, ſi hernia ſit ab utroque latere, & ab utroque latere fiat ſectio, facit hominem abſolute ſterilem, quia talis fit cum ablatione utriuſque teſtis. Punctum vero aureum non aufert teſticulos, ideoque hoc periculum ſterilitatis non adducit. Sed in univerſum modus Chirurgicæ curationis eſt triplex. Unus fit per uſtionem. Secundus eſt ordinarius, & communis empiricorum, & fit cum extractione teſticuli; Tertius. vocatur

punctum aureum, propterea, quod fiat cum filo aureo, meatum per quem inteſtina labuntur, conſtringente.

Primum modum curandi per uſtionem docent, Avicenna, Rhaſus, Nicolaus, Theodoricus, Guido, & alii. Alii autem faciunt eam cum cauterio actuali, alii potentiali, qui iſtum modum docent, dicunt, quod æger debeat collocari ſupinus, cruribus elevatis, capite depreſſo, quodque inteſtina, ſi exciderint, debeant intra abdomen reponi. Inde, inquiunt, debet aduri, ſuper inguen cum cauteriis ignitis, uſque ad os pubis, eo ſcilicet loco, per quem deſcendere ſolebant inteſtina: & debent fieri uſtiones plurimæ, incipiendo à ſurſum, & deſcendendo per totam regionem rupturæ. Tunc curandum eſt, ut eſcharis collapſis loca uſta conſolidentur, & cicatriſentur, & ut æger interim 40. diebus maneat ſupinus, nec moveatur, ut interim inteſtina non deſcendant. Cavendum autem eſt, ne inteſtinum aliquod vim ignis ſentiat, nec vaſa quoque ſpermatica; nam ſic virtus generandi læderetur, quamvis, inquiunt, ægre fieri poſſit, ut illa non offendantur. Theodoricus, & Guido, docent uſtionem facere cum potentiali compoſito. Ergo, ut prius, ægro & inteſtinis intra abdomen repoſitis, laxiorem productionis peritonæi partem, unaque ſpermatica vaſa, & cremaſterem muſculum ad iſchii os adducunt: tum reliquam proceſſus peritonæi partem cauſtico medicamento validiore, vel debiliore, pro ratione corporis inurunt cauterio recta ad oſſis perpendicula affixo ea parte, qua inteſtinum procidebat, eſcharam, quæ inde producetur, ad vivum uſque divellunt. Tum aliud iterum cauſticum, eidem loco, quod ad os uſque exurat apponunt, ut ſic proceſſus ille peritonæi aduratur, & in eſcharam convertatur, tum faciunt medicamentis, ut illa quoque eſchara cadat, & in locum eſcharæ caro, & dura cicatrix, ac quaſi callus ſuccreſcat. Nam cum proceſſus ille peritonæi, per quem inteſtina incidere ſolebant, ſic dura ac ſolida, ac calloſa cicatrice eſt obſtructus, fit, ut omentum, & inteſtina non poſſint amplius per ipſum in ſcrotum procidere. Hæ ergo uſtiones ea ratione curant herniam, quatenus faciunt talem conſtrictionem, & coarctationem in loco, in quem inteſtina relabuntur, ut deinceps delabi per illum non poſſint. Cardanus Comment. ad Aphor. 27. l. 6. Hippocr. ait; quod ille modus ſit facilior, & ſecurior quam ſecundus modus, qui ordinarius, & empiricus dicitur, quique cum exſectione teſtis fit, idemque etiam Paræus. Verum tamen monet, ut iſta curandi ratio tunc non tentetur, quando ipſum omentum, vel inteſtina ipſi proceſſui peritonæi tam fortiter ſunt agglutinata, ut inde divelli, & in locum ſuum compelli non poſſint: tum enim inteſtina aduſtione illa tangerentur & violarentur, unde graviſſima mala ſequerentur. Secundo etiam, ut non tentetur, cum illius proceſſus dilatatio eſt valde magna, aut cum proceſſus eſt ruptus, & inteſtina magna mole excidunt, tunc enim uſtio ad curandum non ſufficeret; quia ſatis calloſa cicatrix non eſſet tunc ſatis fortis ad illam molem incumbentem retinendam; ſed effringeretur & malum recideret. Tertio, ut etiam non tentetur, cum ægri adhuc in illa ætate ſunt, in qua non poſſunt ſe immotos continere, & excrementa alvi ad arbitrium tenere.

Secundus modus, qui eſt ordinarius, & empiricus, & per ſectionem fit, deſcribitur à P. Ægineta c. 65. lib. 6. & fit hoc modo. Æger debet collocari ſupinus ſuper ſcamnum, aut menſam, cruribus divaricatis, & extenſis, non autem curvatis. Tunc inteſtina reponi intra abdomen, & retrudi diligenter debent: & porro palpandum eſt, ut teſticulus ſit in burſa, an vero ſurſum retractus. Si ſit in burſa, erit tum atramento faciendum ſignum, pro vulnere faciendo; vulnus debet fieri in inguine lateris, tam alte aut paulo altius, ac eſt origo ſeu radix penis. Obliquum debet eſſe vulnus, longitudinis fere duorum digitorum tranſverſorum. Eius ſigno ſic atramento notato, debet cutis in illo ſigno apprehendi, & ſecundum latitudinem tranſverſam plicari, ſic ut plicatura, cum linea notata, faciat crucem, & unum extremum plicaturæ tenebit, & attollet famulus aſſiſtens: alterum extremum, quod vetus ſe eſt, attollet ſiniſtra manu, ipſe Chirurgus.

Tunc ſecundum, & ſupra lineam ipſam, cum raſorio facienda eſt ſectio profunda. In vulnus debent immitti duo digiti anteriores, & cum iis vaſa ſpermatica, & proceſſus peritonæi, illa vaſa cingens, apprehendi, & à partibus, quibus adhæret, violenter ſeparari, & ſeparata uno cum teſticulo, ipſis vaſis annexo extrahi per vulnus factum. Cum extracta ſunt, & extra vulnus pendent, debent vaſa ſpermatica, & proceſſus peritonæi illa vaſa circumdans, altiori, quo poſſunt loco, ligari ſerico filo valde longo, & tunc ſub locum ligaturæ amputari: alii amputant tantum, alii extrema inſuper adurunt. Quod amputatum eſt, nempe teſticulus cum portione illa vaſorum ſpermaticorum, & proceſſus peritonæi, terra mandari poteſt; quod ſupra amputationem eſt, ei corpori interius adhæret, reponi per vulnus intra abdomen debet: ſic tamen, ut fili oblonga particula extra vulnus pendula maneat, quo poſtea poſſit filum extrahi, ut in corpore non remaneat. Per foramen poteſt olei aliquid roſati immitti: penicillum cum oleo roſato, & vitello ovi imponatur, & deſuper ſtuppa cannabina cum unguento ſtiptico, & repellente, quod ſanguinem compeſcat, & inflammationem arceat, ex albumine ovi, aceto, oleo roſato, bolo, ſanguine draconis, &c. Ad latus vulneris lintea multiplicata, quaſi pulvinare quoddam ad comprimenda labra vulneris adhibeantur. Poſtquam intra corpus, quod ſub ligatura eſt computruit, & filum decidit, filum extrahendum eſt: extracto, vulnus curandum, claudendumque. Interea dum illud quod ſub filo eſt, putreſcit, & decidit, generatur caro & callus durus in locum vinculi decidentis, qui callus extremum proceſſus peritonæi abſciſſum, per quem inteſtina incidebant, & ſeminarium vaſorum, qui in illo proceſſu ſunt, occludit & obturat: Illo extremo ſic per callum occluſo non poſſint deinceps per illum proceſſum inteſtina delabi in ſcrotum, & illa hernia eſt curata. Si hernia ſit ab utroque latere, quod jam de uno latere dictum ab utroque eſſet faciendum.

Tertius

Tertius modus vocatur aureum punctum. Vocatur autem sic, quod fiat stringendo cum filo aureo. Verum est notandum, quod sub hoc puncto aureo comprehendantur varii modi operationis, qui omnes vere & proprie non deberent dici punctum aureum, cum non fiunt omnes cum filo aureo, nec omnia fiunt eo modo, quo punctum aureum proprie dictum, tamen improprie vocentur punctum aureum, & comprehenduntur sub eo per hoc, quod fere sic fiant, sicuti punctum aureum, & in eo cum puncto aureo, ab empirico, & ordinario secandi modo differant. Hac lata puncti aurei appellatione sunt plures aurei puncti modi.

Primus est; Ægro supra mensam collocato,& repositis si exciderint intestinis in inguine, supra radicem virgæ, fiat oblonga, & obliqua sectio, tam profunde, quo usque perveniatur ad vaginalem peritonæi processum. Cum jam ille processus detectus est, debet blande digito à circumjectis partibus paululum separari, ut sub illo aureum filum duci possit. Cum ergo separatus est, tenue aureum filum, crassitudinis aciculæ majoris, subcurvum, sub illum processum duci debet, duplici circumductione, circumducti extrema debent conjungi,ne dissolvantur. Itaque debent per tenacula ferrea sibi mutuo intorqueri; Ab intortis, quod superest debet abscindi, & extrema abscissionis ita deorsum, & ipsi nodo implicari, ut ipsa circumjectas partes non pungant. Hoc est proprie punctum aureum, quo hernia curatur hac ratione,quatenus scilicet per illud filum aureum circum vaginalem peritonæi processum circumductum, ipse processus qui antea laxatus, vel ruptus, & per quam propterea omentum, & intestina in scrotum incidebant, ita constringitur, ac coarctatur, ut illa deinceps non amplius per illum dilabi possint. Verum sciendum est quod cum per illum processum debeant naturaliter spermatica, & deferentia vasa transire, ideo illa astrictio per filum aureum non debet esse nimis arcta; nam si esset arcta nimis, tunc illa vasa ita comprimerentur, quod per ea non posset esse materiæ seminalis transitus; & sic homines imprimis fierent steriles. Deinde, si nimis arcta esset, testes qui sub loco constrictionis sunt, putrescerent, quia privarentur fluxu sanguinis alimentarii, & spiritu vitalis, qui per illa vasa spermatica ad testes debent pervenire. Debet ergo strictio cum filo aureo esse moderata, sed ita arcta, ut nec omenta. & intestina per illum meatum & circulum aureum circumductum ei prolabi possint, & tam laxa, ut commode, & sine coarctatione possint spermatica, & deferentia vasa per eum transire.

Notandum propterea, quod in pueris strictio debeat minor esse, quam in adultis, propterea quod pueri adhuc debent crescere, & ille processus & vasa spermatica debent in iis cum ætate adhuc ingrossari, Itaque debet in iis strictura proportionari crassitudini, quam processus, & vasa illa sunt habitura in adulta ætate, ut illa nimirum tunc adhuc sit satis libera,& laxa in ætate provecta, quia illa vasa non amplius crescunt. Potest strictio proportionari crassitudini processus, qui tunc est. Filum illud aureum debet ibi tota vita relinqui,& vulnus factum debet desuper uniri, ac consolidari, modo quo alia vulnera curantur. Postmodum debet æger adhuc 20. diebus in lecto contineri, capite demisso, & pedibus in altum elevatis ne intestina contra partem sauciatam,& à sectione & contractione debilitatam incumbendo, eam dolore, & inflammatione afficiant. Capitur vero ad hanc rem filum aureum potius quam alterius metalli, quia illud est imprimis valde flexile,& ideo apprime accommodatum,ad ita facile intorquendum. Secundo illud metallum in corpore remanens non corrumpitur, nec putrescit, nec æruginem contrahit, nec maligna qualitate afficit partes, quas attingit. Et hic modus est proprie dictum punctum aureum.

Secundus modus puncti aurei est, qui fit fere eodem modo, sed non omnino. Differt autem à priore, quod filum, quod circumducitur, processus illo peritonæi, ad eum constringendum, non relinquatur in corpore, sed postea educitur, qui modus à nonnullis ideo est excogitatus, quod putent, malum esse in corpore metallum aliquod, aut aliquod naturæ nostræ heterogeneum, in corpore relinqui. Incidunt ergo in inguine, ut prius,& processui peritonæi seu vaginali, eo modo, quo antea dixi, uno tantum circulo circumducunt, virgulam plumbeam, & quantum sufficit coarctando intorquent,& simul extrema virgulæ, quæ longiora esse debent, extra vulnus propendere simul, tum ægrum in lecto continendo expectant, donec naturam in loco coarctato jam callum duxisse verisimile sit. Cum hoc factum arbitrantur, eam virgulam plumbeam iterum evolvunt,& explicant, & blande extrahunt, & tunc vulnus consolidant,& tunc hernia est curata, hac nempe ratione, quatenus in loco illius processus vaginalis, ubi coarctatio à filo plumbeo facta fuit, est à natura productus callus, qui facit quod ille processus non amplius possit dilatari,& intestina non amplius possint per illum (ultra locum, in quo callus generatus est) procidere, qui callus non potuisset a natura produci, si processus ita laxus permansisset, & si locus per circumductum ejusmodi plumbeum, filum non fuisset sic coarctatum. Ideo autem hi capiunt filum plumbeum & non aureum, quia plumbeum adhuc est mollius & ideo postea facilius extricatur & educitur, quam filum aureum. Verum mihi non placet iste modus, quia imprimis per hoc, quod filum aureum in corpore remaneat, nihil mali potest corpori inferri. Videmus enim aliquos globos plumbeos multos tota vita in corpore sine noxa gestare. Secundo, quia non puto per ejusmodi callum inductum, sufficienter herniam curari posse, præcipue, si magna sit: nam incumbens denuo magnum illud intestinorum pondus supra calli locum, eum facile effringere potest, neque videtur, quod callus semper tam fortis generabitur, qui possit incumbentibus intestinis resistere.

Est & tertius modus fili aurei, quem ex Paræo vobis tradam,& est talis. Incisio fiat super os pubis, in vulnus imponatur specillum simile cannulæ. Illud specillum per foramen sub peritonæi processu, secundum ipsius processus longitudinem impellatur, tum surrigendo specillum, divellatur eo dictus peritonæi processus, à vicinis, & fibris nervosisque partibus, quibus adhærescit, mox & spermatica vasa à cremastere, testiculi musculo, abstrahente. Quibus perfectis, Chirurgus ipsum processum seorsum adducet, ejusque quantum laxius est, exiguis,& laxis tenaculis, fo-

raminibus in medio præviis, comprehendet, atque acu duplex filum ducente transadiget, proxime, prope vasa spermatica, & cremasterem testiculi musculum, sed & iterum ducenda erit acus in ejus, quod ex processu peritonæi restat medium, una cum prehensis vulneris labris: tum arcto modo filum restringendum est, & postea persecandum: sed ipsius tantum relinquendum est, quantum satis est, ut extrorsum à vulnere pendeat, illud filum putredine sensim ex se dissolvente, nec vero ante abstrahendum, quam natura in ligaturæ locum carnem generaverit & reposuerit, alias frustra omnis labor. Inde vulnus detergendum, carne implendum, & cicatrice obducendum, cujus callosa durities delapsuro iterum intestino, vel omento obstabit. Hunc modum illis verbis describit Paræus, & ponit in modos puncti aurei, qui quamvis proprie non sit punctum aureum, sed ab eo multum divisum. Ideo tantum nomine puncti aurei appellatur, quod fit sine exemptione testis, sic ut punctum aureum, & quia in hoc cum puncto aureo convenit, quod sicut in puncto aureo processus ille peritonæi, seu meatus vaginalis, in quem ruptum, vel laxatum, intestina, vel omentum incidit, mediante filo aureo circumducto, constringitur, & moderata strictione coarctatur. Ita in hac operatione, idem processus primo mediante sutura, postmodum vero callo in suturæ locum succedente arctior fit, qua arctione fit, ut omentum & intestina non amplius per eum incidere possint. Verum Paræus hunc modum valde obscure describit, & multa sunt, quæ vix intelligi possunt, nec ipse intelligo. Interim tamen notandum, quod hæc sit summa operationis, nempe ut in inguine oblonga sectio fiat, donec processus vaginalis detegatur: cum est detectus aliquo specillo seu instrumento, à vicinis fibrosis partibus blande abducitur: cum est abductus, videatur quantum processus ille excidat in laxitate, vel ubinam sit ruptus, & quanto sit meatus ille laxior quam debeat esse, aut quam pro transitu spermaticorum vasorum requiretur, in quanta parte laxitatis excedit, in tanta debet mediante sutura conjungi, sic ut sufficiens tantum portio cavitatis restet, per quam libere spermatica vasa possint deferri, sic ut non sit totus processus suendus, aut sutura occludendus, sed tantum aliqua portio unius lateris ipsius. Ut autem sutura illa commode fiat, debent vasa spermatica, quæ in isto processu sunt, ad unum latus illius processus seu meatus abduci, nempe ad latus, quod non debet sui, ne ab acu pungatur. Tunc portio ejus quæ superflua est in laxitate debet apprehendi, & attolli, & conjuncta una cum labris vulneris, aut cum ipsa cute sui, cum filo serico, cujus extrema extra vulnus pendeant. Sutura facta, tam diu æger in lecto detinendus est, donec filum putrescat, tunc in locum suturæ à natura generatur callus. Callus in illa portione superflua laxitatis ipsius processus productus sit, ut ille processus sit strictior, & quia sic strictior factus est, fit, ut omentum, & intestina per ipsum non possint amplius decidere, callo nempe transitum impediente. Verum quia totus processus non est sic sutura, nec callo occlusus, sed tantum portio ejus, quæ erat superflua in laxitate, aliqua vero portio ejus est relicta, & non consuta, & consequenter, in ea callus non est factus, ideo per illam possunt vasa spermatica libere transire; Ergo per hanc operationem hoc efficitur, ut ille processus peritonæi pro tanta solum portione restringatur, pro quanta erit nimis laxus, quo fit, ut hernia curetur, & tamen seminarius vasis transitus non impediatur, atq; hi sunt aurei puncti, & omnium herniæ sectionum modi.

Modo quæritur, an hæ sectiones in viris tantum, an vero etiam in mulieribus locum habeant? Videtur enim, quod non habeant locum in mulieribus; quia hæ sectiones maxime sunt pro hernia scroti, ea autem mulieres non laborant. Secundo omnes hæ sectiones sunt pro hernia, quæ fit ab omento, & intestinis incidentibus per illa foramina peritonæi, quæ sunt in inguinibus, per quæ vasa spermatica extra peritonæum ad testes extra corpus pendentes feruntur, & sic tantum pro illa hernia, quæ fit ab omento & intestinis in processum illum peritonæi à dictis foraminibus ortum habentem, & usque in scrotum, per modum canalis pendentem, decidentibus: atque illa foramina peritonæi, & illi processus non videntur in mulieribus esse; Ergo illis hæ sectiones, quæ pro tali hernia fiunt, non videntur locum habere. Quod talis processus, & foramina in mulieribus non sint, docet Vesalius c. 2. l. 5. & ratio videtur suffragari; quia illi processus, & illa foramina tantum sunt facta, ut per eos deducantur vasa spermatica, extra corpus ad testes, quia testes earum interius latent, ergo non sunt in iis foramina illa aut illi processus. Verum respondeo Vesalium in eo errasse, ut Columbus, Fallopius aliique notaverunt, quod mirum est, & ideo dico in mulieribus etiam illa foramina & illos processus peritonæi esse, verum per illos non deferuntur in eis nec spermatica, nec deferentia vasa ad testes, sed uteri musculi, cremasteres, & sic quia illos processus & foramina etiam habeat, ideo quoque in eis hernia illa, quæ ab omento & intestinis, in illos processus delabentibus, fit, contingit, quæ hernia in illis, tamen non est hernia scroti, cum scrotum non habeant, sed tantum hernia inguinis. Verum cum hernia inguinis eodem modo, & ab eadem causa fiat qua hernia scroti, & hæ sectiones etiam in hernia inguinis locum habeant, etiam hæ sectiones in curandis mulierum herniis locum habent. *Thom Frenus de præcipuis Artis Chirurg. controversiis.*

Consultationes.

De dolore colico & hernia Bubonocele. Pro Illustrissima Matrona Angla.

Dolor ille, quem à multis annis in ventre inferiori non raro recurrentem patitur Nobilis Matrona cum nausea, vomitu, & adstrictione alvi, quique aliquando annexum habet tumorem insignem in inguine dextro, eumque valdè dolorificum, & insensibiliter evanescentem, alius non est, quàm colicus, excitatus à flatibus in intestino colo conclusis, & præsertim in regione ejus dextra, ubi facta peritonæi dilatatione, ex prolapsu intestini ilei, illa herniæ spuriæ species suboritur, quam Græci bubonocelen vocant, quæque plurimum sponte subsidet, ubi primum flatu discusso, inopinate recurrit in naturalem situm. Flatulentaq; hæc materia elevatur ab humoribus crudis in ventriculo genitis, imbecilliore redditocum ob errores præteritos, tum & magis ob intemperiem frigidam, & humidam ejusdem ventriculi.

Affectus

Affectus equidem curatu difficillimus, cum sit antiquus, & confirmatus, qui propterea, nisi congruis remediis occurratur, vel in siccum hydropem desinet, ex Hippocrate 4. Aph. 11. vel in paralysin, populis Transmontanis familiarem: vel Iliacam saltem passionem, propter nauseam, & vomitum in dies graviores factos. Propterea medicis præsidiis tentandus est.

Ac proinde præmissa universali corporis expiatione blandioribus lenientibus, præparantibus, & purgantibus, attenuandi, incidendi, & evacuandi sunt humores peccantes, flatus discutiendi, ventriculusque & intestina calefacientibus sunt corroboranda variis præsidiorum materiis.

Propterea si nobilis Patiens hæserit Patavii, totum hoc negotium absolvetur aquis Thermalibus, primo Tettuciams, cum melle ros. sol. triduum assumptis. Hæ etenim sua salsedine attenuabunt, detergent, & evacuabunt materiam peccantem per alvum; deinde aquarum Aponitanarum intervo usu, & externo forma stillicidii administratis: discutient enim flatus, & intemperiem corrigent, calefaciendo, & exsiccando. Quod si alibi locorum curæ Medicorum se commiserit, tunc decoctum præscribi poterit, præmissa semper universali purgatione, quod parabitur ex sassafras, tamarisco, seminibus fœniculi, dauci, in jure Galli junioris salsi, præmisso bolo ex castoreo, & Theriaca antiqua, interpositis clysteribus attenuantibus, detergentibus, & discussoriis ex melle ros. sol. electuario de benedicta laxativa & de baccis Lauri, cum oleo rutaceo, & decoctione cymini, fœniculi, utriusque centaurii, & florum chamæmeli. Conferet quoque summopere familiaris usus specierum Hieræ simplicis, & aliquando Hieræ Archigenis, cum castoreo, additis à proprietate juvantibus; qualia sunt intestinum lupi exsiccatum, avis Galerita uita, & in cinerem redacta, ad unc. 1. hac tamen lege, ut ligat uram sibi curet parari herniosis familiarem, cujus beneficio compressa continuo detineatur dextra pars, quæ intumescere solet, metu scil. volvuli, a quo præsens imminet periculum, si ea solu tus fuerit. Pro ventriculi corroboratione vinum generosum absinthites, ex usu erit; vel aqua vitæ, cum cinnamomo, si buccella panis prædictis intincta summo mane singulis diebus sumatur, mensis circiter spatio, & alvus continue lubrica servetur pilulis de hiera cum agarico.

Cæterum congrua victus ratio instituatur, omissis placentis, lacticiniis, limacibus, piscibus palustribus, aliisque omnibus flatulentis, & crassi succi, ac difficilis coctionis. *Bened. Silvaticus Consil. & Respons. Med. Cent. iij.*

De Hernia Sarcocele, Tumore lienis, & Dolore ad os Coccygis. Pro spectabili Mercatore Vicentino.

Ingenuus juvenis, temperamenti calidi & sicci, gracilis, octo abhinc annis gonorrhœa virulenta menses aliquot laboravit, qua alexipharmaco extincta, aliud nullum symptoma Gallicum ab eo tempore se prodidit. Nunc vero de tribus aliis potissimum affectibus sunt querelæ; tumore scil. inguini, duro, & doloris experte in hypochondrio sinistro, in totum fere inferiorem ventrem diffuso; & quidem a pueritia, minori licet. Huic accessit ab anno tumor alius in inguine sinistro, propagatus ad sinistrum testiculum, qui lenium ad magnitudinem ovi anserini excrevit, dolorificus antehac, attollens se, & subsidens, nunc vero consistens, durus & doloris expers. Accedit & dolor ab eo tempore in articulo sinistri femoris, mox circa os coccygis, ubi nunc continuo eum torquet, licet non acutus, invalescens tamen per vices, cum potissimum equo vehi cogitur. Copiosa insuper illi fuit elapsis annis expuitio materiæ aquosæ, quæ nunc omnino fere nulla est.

Ex enarratis constat tres esse partes affectas, lienem scil. Testiculum sinistrum, & postremas dorsi vertebras; quarum & varii sunt affectus. Lien siquidem afficitur tumore scirrhoso, duro, doloris experte, ad inferiora declivi, amplo, totum fere abdomen obsidente; qui sicuti in pueritia ortum habuit ab heterogenea materia, crassa, & melancholica, a febre diuturna superstite, & cruditate puerilibus annis coacervata, ob errores in victu, ita nunc sensim adeo excrevit, & continuo hujusmodi materiæ pituitosæ & melancholicæ confluxu, ut in scirrhum verum, & legitimum obduruerit; ad inferiora declivem, ea mole, & amplitudine quaqua versum, cujus Hipp. meminit 2. in 6. Epid. 34. his verbis: Lien durus, non superius, sed inferius, latus crassus; ut propterea non comprimat diaphragma, ac proinde respirationem gravem non efficiat, sed decumbente saltem ægro in latus dextrum, pondere quodam sit molestus. Testem autem sinistrum tumor occupat carnosus, sarcocele à Græcis nuncupatus; vel potius scirrhosus, amplus, ad lividum vergens, ab hujusmodi materiæ heterogeneæ decubitu, per vasa spermatica ad partem affectam; præpollente tamen melancholia, ut ex colore patet. Dolor tandem primo ischiadicus, mox circa extremam spinam, seu os coccygis, causam habet catarrhum, a capite calido & humido ad partem affectam ex frequentibus equitationibus imbecilliorem decumbentem: qua prorsus ratione Hipp. ævo Scythis contigit, ischiadi opportunis ob equitationem continuam.

Quorum affectuum alii sunt incurabiles, alii difficillimæ curationis; quam alii admittere possunt. Incurabilis est scirrhus lienis; quippe antiquus, & confirmatus, ex Gal. 2. ad Glauc. 4. ubi de Scirrho; nec solum incurabilis, sed hydropem quinetiam minatur, ob consensum jecoris. Non tamen propterea medicis præsidiis supersedendum, præservationis saltem causa.

Præmissa itaque totius evacuatione, usurpanda erunt emollientia, attenuantia, & sensibiliter, ac insensibiliter evacuantia, quorum ope dolori quinetiam coccygis occurremus, ratione autem sarcoceles putrefacientibus, & sensibiliter evacuantibus utemur.

Leniatur autem alvus melle ros. sol. & syrup. de polypodio composito, cum decoct. cord. Præparentur humores oxymel. sin pl. syr. de pomis, & melle ros. simplici, cum decoct. betonicæ, fumariæ, lupulorum, agrimoniæ, & cetrach.

cum decoct. betonicæ, fumariæ, lupulorum, agrimoniæ, & cetrach. Purgentur demum agarico trochisc. & foliis sennæ, in decoct. cord. infusis, addito syr. de polyp compos. & manna electa. Repetatur mox ipsorum præparatio validioribus attenuantibus, incidentibus, & emollientibus, puta syr. de fumaria composito, deponus compositio; & byzantino cum aceto, addita decoct. radicum fœniculi, asparagi, corticum radicum capparum, & althææ, præmissa drachm. 1. ammoniaci, boli forma, assumpto alternis diebus decocto epithymi Mesues loco prædictæ decoctionis: quorum usus erit novem dies. Repetatur tandem purgatio extracto hellebori nigri, confect. hamech. & elect. lenitivo. A quibus jus galli antiqui ex usu erit, sic paratum.

℞ Corticum radicum capparum, fraxini, asparagi, an. unc. sem. radicum enulæ campanæ, fœniculi, malvæ, an. unc. 1. seminum cardui sancti cymini an unc. ij. incidantur incidenda, contundantur contundenda, & immittantur in ventrem galli antiqui, flagellati, deplumis, & eviscerati, atque decoquantur in libris xv. aquæ fontis, & tribus libris aceti, lento igne, ad pertis, & tribus libris aceti, lento igne, ad perfectissimam carnis cocturam, addito spiene bovis minutim conciso; factaque forti expressione, subsidentia, & colatura servetur ad usum; cujus singulis matutinis horis assumantur unc. v. cum decem guttulis chalybis potabilis, præmissa drach. 1. ammoniaci, viginti dierum spatio; usurpatis interim clysteribus ex crassiori juris parte, cum mel. ros. solut. oleo chamæmel. & decoct. carminativa; præscripto exercitio duabus horis ab epoto jure; atque applicato lieni cerato ex ammoniaco dissoluto cum aceto & succo herbæ reginæ. Cui parti apprime quinetiam conferrent luta emollientia Divi Bartholomæi in agro nostro; vel stillicidium ex oleis chamæmel. anetinno, liliorum, rutaceo. & laurino. Ceratum Rhasis item 7. ad Almansorem, omnibus scirrhis accommodatissimum, sic paratum.

℞. Bdellii, ammoniaci, galbani an. partes æquales, oleo irino, vel liliorum alb. emolliantur in mortario calido; deinde adde mucilag. fœnugr. & sem. lini. ad pondus omnium, atque additis caricis pinguibus. fiat emplastrum, applicandum, præmisso fomento ex decocto malvæ, althææ, & fœnugræci. Sudor autem tunc temporis excitari poterit in aquis Thermalibus, vel in fovea, ad umbilicum, usquequo discutiatur materia in extrema spina impacta; applicato deinde cerato sacro, vel citrino. Sarcocele item difficillimæ est curationis; ad quam nihilominus commendatur quammaxime a Matthiolo radix ononidis pluribus mensibus assumpta: cui tamen præferrem curationem Hieron. Fabricii ab Aquapendente, libro primo sui Pentateuchi Chirurgici cap. 29. ut nempe altius patefiat tumor in medio scroto dummodo herniæ carnosæ accedat aquosa, ac deinde immittatur turunda longior, medicamento pus movente oblita, puta Terebinthina, cum thure, ovi vitello, & butyro; superaddito emplastro de meliloto, vel diachylo, primo cum butyro, seu de pinguedinibus, mox ex gummi parato idque plures dies, absque puris evacuatione. Hoc enim citabit pus, atque ita per partes putrescet tota caro superflua; exsiccata deinde, & cicatrice obducta parte. Quod si non observatur aqua, supersedendum erit operatione illa; siquidem sive sectio fiat, sive non, res periculi plena est, solaque perforatio gangrænam inducere posset. Atque hæc in medium attuli, patientis precibus potius satisfacturus, quàm de ægri valetudine ulla spe concepta. *Idem ibidem.*

De Hernia Enterocele. Pro Nobili Raguseo.

Tumor ille, quo laborat generosus patiens in inguine dextro sex abhinc mensibus, alius non est, quam qui à Græcis κήλη, à Latinis vere Hernia nuncupatur. Cujus cum plures assignentur differentiæ, epiplocele scil. sarcocele, hydrocele, physocele, & enterocele; pro varia materia eam producente, omento scil. descendente; vel carne adnata, aqua, flatu, vel intestinis ipsis; hæc species enterocele censenda est; cujus utpote causa est intestinum extra peritonæum protuberans, in eam quandoque molem, quæ manum compressam æquet. Est tamen imperfecta; intestino non prolabente in testem, vel scrotum sed hærente in inguine: quo nomine a parte affecta, bubonocele nuncupanda venit.

Cujus causa est flatuum, & humorum pituitosorum copia; qui antehac in ventriculo coacervati, ejus dolorem, nauseam, & vomitum induxerunt; atque ad intestina, & peritonæum decumbentes, hoc potissimum dilatato, & laxato, illapsum intestinum ad inguina, tumorem in eo excitarunt, dolorificum, ac sensim increscentem ex incessu; quod sane non contingeret, ex rupto peritonæo, quinimo intestinum confertim protuberaret, nec tanto cum dolore. Causæ autem producentes hanc pituitæ copiam, sunt errores in victus ratione; cum decubitu materiæ catarrhalis à cerebro humido ad ventriculum: quæ vero eandem in ventriculo genitam ad intestina propellunt, sunt magno conamine concitatus vomitus, exercitia violenta, & equitationes, verbo, errores externi.

Quæ cum ita se habeant, quoad essentiam, & causas præsentis affectus, si de prognostico sermo sit; quanquam herniæ in adultis plerumque sint insanabiles; de hoc tamen in bona spe sumus; nec difficili forsan negotio, cum quia recens est, tum quia imperfecta, tum potissimum, quia levis, tumore vix conspicuo, compresso licet spiritu, tussi excitata, & adhibitis aliis conatibus, soluto cingulo; quanquam sensim excrescat, cum aliquandiu ambulavit discinctus patiens.

Curatio autem in eo sita est, ut exsiccetur, adstringatur, & roboretur pars affecta; prohibeatur generatio materiæ, quæ illuc confluit; vel saltem alio divertatur; præmissa totius cura, exigente usu: quod ideo monemus, quia fortè abunde fuerint externa, & quidem leviora præsidia.

Nunc itaque sufficiet, ex medicis præsidiis, ceratum adstringens magistrale, quod hic profitat, parti affectæ applicatum, obductum membranæ pergamenæ, aceto imbutæ, superaddito cingulo, continuo gestando, cum accommodata victus ratione, in qua abstineat ab omnibus cibis flatulentis, & crassi succi, quales sunt placentæ, legumina, brassicæ, lactaria, rapæ, castaneæ, carnes

carnes bubulæ, liporinæ, suillæ recentes. Vina item crassæ substantiæ, & recentia, aliaque hujusmodi. Quorum loco pane utatur condito fœniculo, aniso; & carnibus avicularum, cum cydoniis, vel diacydonite vel saccharo rosaceo, aut aliis hujus census cibis facultate adstringente pollentibus; idque duos, aut tres menses. Quod si eo temporis spatio non cedat affectus, ad generosiora deveniendum erit, deprompta ex Chirurgia, & Pharmacia, una cum recta victus ratione præscripta.

In Chirurgicis convenit missio sanguinis ex vena communi dextri brachii; commendatur & fonticulus in brachio sinistro; & si postulet usus, inustio partis affectæ, ad validiorem ejus exsiccationem, & roborationem; quod tamen fiet irritis cæteris.

Ex Pharmacia, leniatur alvus electuario lenitivo, & speciebus hieræ; vel melle rosaceo solutivo, & manna. Præparentur humores syrupo de mentha, de betonica, & oxymelite simplici, cum decoctione betonicæ, menthæ, seminum citri, & cichorii. Purgabitur demum corpus medicamento jam præscripto; addita portiuncula agarici, & rhabarbari. A quibus utatur quatuor dies aquis Teutianis, ad libras quinque, cum melle rosaceo solutivo. His peractis, localibus internis & externis demum locus erit. Interna erunt decoctum ex radice chinæ, salsa, & visco quercino, addito polygono, consolida minore, baccis myrti, & cupressi, cum foliis plantaginis, rosarum, & portulacæ. cujus usus erit semel in die, horis matutinis, ad uncias sex; præmisso bolo ex pulvere radicis sigilli Salomonis, valerianæ, mumiæ, & chalybe, tenuissime pulverizato, exceptis syrupo de ribes, citato tunc sudore, cum tenui victus ratione, & continuo decubitu triginta & quadraginta dies. Extrinsecus parti affectæ applicabitur ceratum ex mastiche, olibano, sarcocolla, sanguine draconis, mumia, & limatura chalybis, cum aceto, & albumine ovorum, commendatque Ætius globulum ex charta pergamena in aceto macerata, supra partem affectam continuo gestatum, non neglectis caputpurgiis, & lotionibus capitis ex lixivio dulci alterato betonica, agarico, salsa, stœchade, roremarino, rosis, & corticibus granatorum.

Victus autem ratio sit superius præscripta. Quibus ad amussim observatis a Nobili Patiente, pristinam valetudinem ipsi spondere audemus. *Idem ibidem.*

Hernia ad Scrotum.

Adolescens XX. annorum, temperamenti sanguineo phlegmatici, habitus mollioris, cum ante biennium motu fortius agitatus & certatim fossam quandam transiliendo fatigatus esset, domum redux sentit in scroto præter gemellos testes tumorem quendam indolentem sinistro latere emergere, primum magnitudine castaneæ, hinc nucis, imo pomi majoris, cum movendi imminuta promptitudine; inde studiis diligentius operam navans rarius motu digessit torporem, cibis delectatus grossioribus, brassicæ, carnium infumatarum, suillarum, leguminum, esu, sola fere cerevisia contentus, neque corpus æque à frigore defendens, sentit à pastu ordinarie dolorem gravativum abdominis, ad locum affectum protensum, inde vero tumor magis inflatur, cum tensione & torminibus circa umbilicum, nec prius conquiescit, quam desidendi vel decumbendi quoque detur occasio. Dolores iidem à diutina sessione & corporis inclinatione ac motu continuato; tumor vero ab iracundia vel motu increscit. Decubitu longiori retrocedit & quasi nullus est tumor, extraverso vero & caput quandoque dolet. Petit Consilium.

Affectus, historia præsenti expressus hernia est, generali nomine, speciali ὀσχεοκήλη, seu hernia scroti dicta, quo ipso ab omnibus aliis speciebus, sub uno eodemque genere militantibus, distinguitur. Uti enim hernia, si latinam significationem, Sabinis debitam spectemus, durum, monticulosum & asperum notat, proprie hoc loco in abdomine, improprie paulo in gutture ubi bronchocele audit; sin originem græcam, ubi ramum significat, qui videtur quasi protrusus a trunco, res eodem recidit; Sic utrumque hic visitur, tumor durus idemque aliunde velut ramus protensus.

Omnis hernia nomē sortitur vel à subjecto, vel prædicato, quo ipso differentiæ specificæ consurgunt & internoscuntur statim. In nostro casu dum herniā scroti, seu enterocelen dicimus, ab hernia quacunque locali alia, non minus ac duritiei modis, ut hernia aquosa, carnosa flatulenta, varicosa, vel ipso nomine fit distinctio. Id vero ut ad diagnosin sic ad prognosin & curationem quoque multum facit. Ruptura adest, ut Latine alias vocatur ruptura vel in continuitate, vel in contiguitate, ruptura partis continentis [illegible]

Demonstrant id ex usitatis fontibus signorum I. Essentialiter Inhærens, seu παθογνωμονικὸν, tumor mentiri nescius, isq; in se indolens & subitaneus, testibus gemellis contra in sinistro latere exortus, de quo & hic valet, ubi tumor, ubi dolor, ibi morbus.

II. Essentialiter Consequentia symptomata idem confirmant, potissimum ex actionibus læsis animalibus, seu imminutam movendi promptitudinem, seu dolorem gravativum ordinarie à pastu ad locum affectum protensum, seu abdominis circa umbilicum tensionem & tristem sensum seu hoc ipsum quoque circa meninges capitis expressum spectemus.

III. Causæ prægressæ subscribunt, & præ aliis quidem saltus intempestive institutus & frequentatus, cibi item grossiores & flatulenti. corporis infrigidatio & alia.

IV. Similitudo denique ultimum momentum addit, cum tali modo decumbentes hoc affectu laborare lippis quoque & tonsoribus notum sit.

Subjectum hujus morbi est scrotum, si quidem herniam ut tumorem reputemus, illud enim intumescit, sicque in dimensionibus suis augetur.

Est vero & scrotum de horum genere, quæ ut membranea contrahi & corrugari, hinc & dilatari possunt & solent pro modulo contentorum, qualia quidem in aliis varia occurrunt.

Sin subjectum causæ lustrare velimus, non aliud nisi peritoneum est, ejusque processus lateralis sinister. Proprie enim scrotum est subjectum recipiens, cum tumor præsertim hic non sit immanens, non substantiæ scroti proprius, sed transiens, pro illapsu ponderis vel egressu.

Subjectum Adæquatum sunt intestina, proxime huic loco accumbentia & ordinarie ab his thermopylis seclusa, uti per mechanicam quoque notum est, per minores canales concedi pos-

se transitum peculiarem, citra adapertam portam pro aliis quibuscunque. Hic vero ampliori concesso spatio & pondere suo prolabuntur mox intestina, & eodem ampliant sibi spatium, cumprimis & ipsa magis expansa. Nominandum speciatim hinc Ileum, quod & longissimum omnium & lubricitate magis ad exitum pronum, &, quod palmarium est, accubans huic regioni; Illud enim excidit, citra ullam πρόφασιν quod proximum est, trudentibus vel cedentibus quoque superioribus.

Locus illapsus est processus peritonæi, quo mediante communicant cum reliquo corpore testes, extra mœnia quasi publica locati, datis illuc vasis spermaticis, & communi speciei usui & proprio testium dicatis. Processus concedit transitum his canalibus, & per accidens quoque intestinis facta hic locorum læsione particulari, nam & plura alia dantur, & vicina inguina etiam in viris, ut ut minus constantem, ramicem sustinent non raro.

Causa Immediata est decubitus intestinorum laudatus. Omnes siquidem tumores materiale aliquod possident, quod velut causa continens eosdem fovet, quo ablato tollatur & ipsi. Triplex cum tumentes possit materia, fluida, vaporosa & solida, posterior hoc loco accusanda est. Omnis enim tumor fovetur ab intestino huc delabente, idque immediate.

Causa mediata Proximior est extensio peritonæi interna, quam Extensionem vocamus, ut sic satis fiat, quibus vel ruptura, vel relaxatio saltim in causa videtur. Medium hoc aliquod est præcipue morbo conveniens, & utrumque complectens. Nunquam fieri potest hernia citra extensionem, eamque inæqualem. Inæqualitas hæc proprie herniam facit, seu protuberantiam; in statu enim naturali æqualiter obtensum undique visceribus infimi ventris visitur. Sique extensio nat æqualis, sive per ætatem, exemplo adultorum, seu per morbum, exemplo hydropicorum, nulla fit hernia. Ubicunque vero inæqualitas talis manifesta in extensione observatur, ibi eadem sedem suam figit, seu in umbilico, seu inguine, seu scroto, seu aliis quoque his illis abdominis partibus.

Ita enim cessat munus hoc non infimum membranæ hujus, quo integumentum est proprium intestinorum, quod cum musculis cum habeat commune, nec illi extra omnem culpam sunt, tum aliis in spatiis definitis, relaxatis & inæqualiter tensis eorundem fibris membraneis, tum in nostro casu inferius ad pubem, quorsum & moles intestinorum reclinat magis, & ad exitum vasorum pro testibus perforatio datur.

Liceat speciatim & musculos laudare pyramidales, quorum usus inter alia est firmare basin musculorum reliquorum & una processus peritonæi, ne tam facile laxentur vel tendantur.

Inæqualis extensio est tum absolute & considerata in se, ibi facta, quorsum tendentium aliorum vis incubuit, tum respective. Consentiunt enim in hoc anatomici & medici, disrumpi in hernia hacce tunicam peritonæi interiorem, externam vero duntaxat relaxari. Id omne extensio inæqualis supplet & comprehendit.

Mediatæ causæ Remotioris titulum subeunt omnia ea, quæ quocunque modo extensioni huic & consequenti prolapsui velificantur.

Temperamentum ægri est sanguineo phlegmaticum, cumulandis in corpore cruditatibus & impuritatibus serosis aptum natum, & ob id laxitati maxime conveniens, imo partium dispositio mollior & rarior, concurrente causa violenta, multum ad herniam confert.

Ætas consentit ipsa. Cum omnis ætas huic malo obnoxia esse potest, tum plerumque tamen infantes & pueri, ob texturam teneriorem, adolescentes & juvenes, ob licentiosam vitam & errores diætæ varios frequentius sibi hoc malum accersunt, quod damno suo expertus non minus est æger.

Habitus corporis mollior fibrarum minus robur ac carnium denotat, unde facilior labes oboriri potest tam ab interna humorum indispositione, quam ab externis injuriis.

Ex non naturalibus accusandus venit Aër frigidus, qui & in genere calorem concentrando, poros cutis occludendo, insensibilem transpirationem prohibendo, sanguinem coagulando, ad varios morbos corpus nostrum disponere potest, & speciatim intestinorum tono infestus est. Inde flatuum proventus largissimus, ac exacerbatio ramicis. Videas sæpe quiete degere herniosos, simul vero aëri frigido exponunt corpus, accendi dolorum faces, tumorem augeri, indurari, incarcerari, & minitari symptomata horrenda alia. Idem longe magis fit in mollioribus, & tali temperamento, quali æger noster gaudet.

Cibus & potus magnum morbo addidere momentum. Cibi grossiores negotium facessunt archeo, minus obsequi calori & menstruo, ἀλλοιωτικῷ & πεπτικῷ instituentibus, nec prompte evolvuntur inde alimentariæ particulæ, multum vero accumulantur recrementitiæ. Pinguia, oleracea, leguminosa ex hoc censu sunt præcipua, flatibus producendis & gravandis intestinis aptissima. Ex hoc vero inflata magis, non contenta spatio pristino, novum affectant, extuberant, prolabuntur magis, ut contra ea si tenuata subsidant, contrahi amant magis secumque habitare.

Intemperantia ergo in victu cum morborum genitrix, tum nutrix amplissima etiam herniosis onerosa evadit & lugubris. Excessus omnis talis cruditates, cruditates flatus, flatus tumores, tumores dolores, singula obstructiones & iliacam passionem facile inducunt herniosis. Accedit, quod non vini potu cruditates corrigere satagit roborando sic calore, & præpediendis flatibus. Tacemus inde quoque laxari magis debuisse vincula.

Motus gemino vitio accusandus venit, excessu & defectu. In promptu affectus causa est potissima, motus excessus, saltus citatus cum violentia conjunctus, quando certatim fossam transilivit plus vice simplici. Vix ex adultis centesimus corripitur hernia, citra hunc tyrannum, ut in tenellis quoque motus sui generis tensivi clamorum, & jectigationum malum hoc toto die producunt. Motus talis herniæ autor est, tum nisu illo summo & conatu ad impellendum, unde diaphragmatis socium & sororians peritonæum intenditur magis, facileque laxationem vel rupturam subitum pondere & mole corporis gravioris, quod ut non labatur, periculosam tamen quoad hoc concussionem patitur utrobiq; conjuncto violento impetu, quod sensus ipse testatur, si de loco in locum fossam transiliat quis vel transilientem videat, abdomine non cincto vel munito

munito, nec corpore alias satis robusto, vel jam dum disposito.

In defectu peccavit vita illa desentaria, quæ affectui quadrat quidem, eo ipso vero excernenda congerit magis, unde nec alvus respondet debite, nec transpirant fuligines serosæ, sed in glandulis stagnant & cum massa sanguinea remiscentur.

Imo violentia hæc motui conjuncta ad Causarum Præternaturalium classem referri meretur, siquidem actu lædit magis, unde ut tussis, sternutationes vehementes, vomitus contumaces, alvi obstructiones pertinaces indeque orti nisus coactivi, ac plura alia hujus mali certissimi autores esse solent; sic & ipsa hæc exterior violentia.

A talismodi ac tantis causis productus affectus, non mirandum est, quod sequentia post se traxerit symptomata, quæ signorum loco habita explicanda nunc veniunt.

1. Tumor subitaneus scroti notat præternaturale contentum ibidem non natum, sed factum, & speciatim ab ingressu intestini per processum peritonæi.

2. Tumor sensim increscens primum castaneæ, hinc nucis juglandis, postmodum pomi majoris magnitudinem assequens, magis magisque dilatatum ductum ob incumbente volumine intestinorum, sicque perruptum magis parietem designat.

3. Tumor indolens est, ob æqualitatem læsionis majorem. Dolor enim omnis inæqualitatem tensionis sequitur & conjunctam habet; quæ si adsit, minor vel nullus est, quod per solutionem continui in fieri & facto explicant communiter.

4. Imminuta movendi promptitudo adest, partim ob articulationem femoris per accidens ac consensum læsam, ob tumorem sensim sensimque adauctum, qui illam impedit; partim ob tensionem majorem, motu & decubitu gravium inductam, utrobique spiritibus magis fatigatis & impeditis.

5. Sentit ordinarie à pastu dolorem gravativum abdominis, ad locum affectum protentum, ob chyli evolutionem & διακρίσεως πέψεως impeditam, indeque consurgentes flatus dolorificos. Hi cum per intestinorum glomeramina volvantur, ad locum affectum tanquam debiliorem pertingunt quoque, ibidemque magis exprimuntur.

6. Tumoris inflatio major, cum tensione & torminibus circa umbilicum, debetur inflationi & obstructioni; flatus enim adaucti distendunt colon & reliqua intestina, distenta majus occupant spatium & pondere suo fibras intestinales velliant, sicque tanquam in centro tristem sensum exprimunt.

7. Desidenti vel decumbenti levamen contingit, cessante sic tendente pondere, & motu peristaltico seu circumpressorio liberius succedente. Imo tumor sic recedit omnino, concesso ob positum hunc corporis pristino spatio, quo pondus extraversum remeat.

8. Exacerbatio dolorum à diutina sessione, corporis inclinatione ac motu continuato, eidem adscribenda tensioni, ponderi ac communioni intestinorum minus æquabili.

9. Tumor à motu animi & corporis increscit. Illud ob spiritus efferatos, viis minus patulis facilius in motu ordinario turbatis; hoc ob pondus gravius laudatum intestinorum, cæteroqui lubricorum, successione illa magis delabentium.

10. Caput quandoque dolet, extraverso tumore, tum ob vapores illos peregrinos, inæqualiter membranas afficientes, tum consensum nervorum sexti paris.

Perlustrata nunc insigni hac symptomatum turma, ad Prognosin faciendus est accessus.

In se affectus hic nullum lethalitatis metum incutit, intestinis loco quidem alieno exceptis, ibidem tamen non extra archei forum & imperium penitus latis. At in adultis rebellis est, & sæpe incurabilis, ob indolentiam neglitiam neglectus, sicque productus utplurimum, præcipue vero ob interpositam hiatui rem oram naturalem, ipsis vasis genitalibus ad testes euntibus, & intestino illic p.n. inhærente. Nulla vero solutio continui curari potest, nisi extranea quævis unitionem impedientia tollantur vel removeantur. Accedit diuturniore mora velut callus quidam, sive consuetudo potius. Nihilominus remoris illis ablatis, dicendis remediis, visi sunt etiam adulti curati, eademque spes ægro integra esse potest.

Ab altera vero parte metuendum est, ne vel ruptura negligentia reddatur major, sicque ad motum inconveniens dispositio, vel incarcerata, obstetricante frigore, obstructione aliisque cavendis. Incarceratam vero vocamus, quando intestina non tam quoad continentem suum tunicam includuntur huic malæ mansioni, quam quoad contenta scybala, ut provolvi nequeant penitus, occlusa ob tumorem & duritiem extraordinaria porta, qua eluctari eadem oportet, sicq; iliaca passione inducta. Id enim si fiat, lethalis eventus accidere potest, quod tamen alius est loci.

Si, citra heroicam operationem ad remoram illam tollendam, curatio speranda fuerit, illud quoq; Longius temporis requirit spatium, unde [illegible] facile solet & ad mortem usque comitari. Id vero cum variet secundum præsidia proponenda, liberum fuerit ægro, salutis suæ cupido, eligere quod magis ex usu est. Est enim hic morbus ex genere illorum, qui dum facile feruntur, nec periculum intentant majus, servantur in statu tolerabili, cæteroquin parum sanitati vel vitæ officiunt.

Modus Eventus erit ad salutem, vel in totum, repositis in pristinum locum intestinis, inque eo detentis per deligationem & applicationem emplastrorum fortiter agglutinantium, membranarum tunicarumve tono roborato; vel in tantum, ut cessent symptomata à malo exacerbato oriunda, ipsum vero conquiescat & inducias incolumitati reliquæ præbeat.

Curatio innixa methodo medendi ad indicationum modulum instituenda. Curatoria pro diverso respectu variat, mala enim, quæ molestiam non fœnerant, seu non lædunt, suo modo sanitati quasi æquiparantur. Si ergo læsionem hanc intueamur, ex hujus regula vel ablationem completam meditabimur, curando intestinorum prolapsu hocce, vel incompletam, seu quasi talem, repositione & gestatione tolerabili solum procurata.

Præservatoria, causis intenta, omnia illa attendere jubet, quæcunque vel tendere vel ampliare intestina possint, seu præcavendo, ne id fiat, seu auferendo fomitem imprimis flatus.

Vitalis vires attendit dejectas, & tonum viscerum sibi restituit ac conservat.

Hanc in rem si consulamus institutos fontes, Chirurgicus imprimis herniosis salutem, si aliqua reliqua, certissimam promittit.

Prima cura fit Repositionis, quæ facilis quidem est, ut in nostro hoc casu, nulla incarceratione præsente, sed ut constans sit, non æque. Altera, ut repositum maneat, longe potior.

Omnis igitur opera navanda, quo repositio intestini in abdominis cavitatem rite & legitime fiat, alias deligatio ex voto non contingit, nec motus perversus inde corrigitur.

Ut melius illud fiat, æger supinus in lecto vel alio loco conveniente ponendus est, capite quidem decliviori, cæteris vero partibus eminentioribus, unde clunibus pulvinar subjici potest. Hinc cruribus divaricatis locus affectus inspiciendus, sensim & molliter contrectandus, digitis & vola manus oleo amygd. dulc. mo. nord. vel alio inunctis, donec intestinum prolapsum sensim sensimque in suum locum reducatur. Possunt etiam hoc fine linimenta emollientia, ex unguent. dialth. oleo ovor. aneth bals. traumat. aliisque illini, ut lubricatis partibus & discussis flatibus facilior fiat intrusio.

Ut vero repositum maneat, suademus 1. Decubitum continuatum per aliquot hebdomadas, ut sic recubans pondere suo domi manere discat intestinum, & tempus concedatur coarctationi & consolidationi, quæ alias nequaquam potest. Facit hoc ad bene esse, si id æger velit & possit. Observatum est idem non solum in ... decubitu, verum quoque per accidens & præter expectationem, herniam, sed probe ligatam, curatam fuisse, cum ob fracturam ossis decumbendum esset longius, quod *Helmontius* meminit.

Opus est 2. Roborante emplastro, quale est empl. contr. ruptur. seu de pelle arietin. mist. & imprimis 3. Deligatione, quo per fascias tanquam vincula occludatur aditus, sicque ars levet naturam in firmando pariete debito.

Deligationem commendabimus duplicem, unam suspensivam, alteram stringentem. Illa duplex iterum est. Una cingulo constat latiori, ex panno xylino, cum bombace interpassato, solo, vel ferro simul ad id conformato, quo firmetur hypogastrium circa inguina. Huic vero iterum anterius splenium in pulvinaris modum compositum, lateri affecto respondens, adnæreat, & à perinæo ad lumbos ipsi cingulo illigetur.

Firmius idem reddit pro re nata culcitra adhuc alia, in medio perforata, ut dimitti penis cum testibus, unoque tegmine subligaculi melius sic deligari & coerceri vagina queat. Variandum hoc pro partium illarum in ægro modulo.

Altera ὑποζώματα, quæ ad modum humeralium, Germ. *ein Tragband*, humeris utrinque suspendatur, sicque gestando onus scroti levet, firmetque.

Ast cum probe quidem hæc se gerant, quando æger deambulat, flexo vero corpore vel ipsa sessione firmitudinis robur cedat, nec par sit occlusioni isti, cogitatum quoque est de alio modo, quem ob firmiorem detentionem stringentem nominavimus.

Stringens hæc deligatio sola fit fasciatione, quando fascia linea aliquot ulnarum, longiorem enim esse oportet, circa lumbos cingitur corpus, affecto vero latere artificiose circumvolvitur & decussatim traducitur extremum, sicque quasi nodum efformat, quo stringitur egregie vagina, repetendo hoc ipsum, ex lumbis ad perinæum utrinque progrediendo, quo pacto & deambulare potest æger sine molestia, aliaque præstare munia.

Proponimus hæc singula ægro, ut commodius eligat, & ex διάφοράν approbet. Ita enim, si consolidatio plenaria speranda non fuerit, præcavere tamen elapsum potest, & supplere illud damnum internum artis hac ope.

Cumque natura sit morborum medicatrix, quod nullo magis quam solutæ unitatis exemplo videri potest, expectandum est, quantum conferre suo loco possit hæc secundum ipsius intentionem administrantibus. Sin pertæsus mali, & tenax sanitatis desideratæ integræ, non contentus palliativa hacce, graviorem curam non adversetur, ablegandus fuerit ad ὀρχότομον peritum, qui cum exsectione testiculi, citra metum impotentiæ, id præstet.

Ex Pharmaceutico Fonte primo loco Lenientia se sistunt, magni usus in herniosis, quandoquidem alvo obstructa congeruntur & regurgitant flatus, sicque tumorem inflant & augmentant; unde alvum apertam esse in his consultum est.

Cordi sit ægro, talibus ἐκκοπρωτικοῖς benedictis aliquando uti. Omnem vero obstructionem longiorem & dolorificam cumprimis habeat suspectam.

Promovebunt alvum ex lubricantibus butyri assumtio largior, ol. amygdalor. dulc. cum jusculo avenaceo, manna, & passulæ laxativæ. Ex stimulantibus & detergentibus aloetica, & alia.

♃. Aloes rosat. virgo tartarear. an. ℈j. croc. mart. aper. ℈ß. ol. anis. g. j. c. s. q. elix. prop. laxat. F. l. a. Pilulæ minimæ. S. Eroffnende Pillen.

♃. Cryståll. tart. ℈ß. tart. vitriol. gr. viij. res. scam. gr. iij, ol. mac. gt. j. M. F. Pulvis. D. ad chartam. S. Lind Pulver.

♃. ess. fol. senn. rhabarb. antim. an. ℈ij. M. D. in vitro. S. Lind-Essentz.

Ad hunc censum etiam spectant Clysteres sicubi obstructiones facessant negotium, vel aliquod minitentur periculum, sine ullo metu, imo certa cum spe promti auxilii adhibendi. Citra tumultum enim ullum ac molestiam emolliunt duras feces, demulcent tensa intestina ac eluctriant, unaque flatibus exitum pacatum monstrant, ut mirandum sit, intuta à nonnullis hæc in hernia præsidia haberi.

♃. Rad. althææ, lil. alb. malv. an. ℥ß. fol. rut. ror. marin. meliss. an. m. j. flor. chamom. verbasc. lil. alb. an. p. ij. bacc. laur. juniper. sem. anis. an. ʒj. fœn. græc. ʒiij. Coq. in s. q. aq. f. Col.

♃. ℔j. add. elect. de bacc. laur. ℥j. mell. rut. ℥ß. ol. lil. alb. ʒvj. vitell. ovor. n. j. M. F. l. a. clysma.

♃. Rad. apii, malv. gram. an. ʒiij. herb. 5. emoll. flor. verbasc. melilot. an. m. ß. sem. pertol. fœn. græc. bacc. laur. an. ʒij. caric. ping. n. vj. Coq. ex s. q. ser. lact.

♃. Col. ℥x. elect. diaphœn. ℥ß. ol. verbasc. ℥j. vitell. ovor. n. j. F. l. a. Enema.

Tacemus, in casu tumoris inducti & obstruentis, residuum decocti clysteris in cataplasma aptari posse emolliens, exterius scroto affecto imponendum non minimo cum successu, cum emollientia clysterum sint materia prima.

Respondent his in stimulanda alvo Suppositoria.

toria, quorum usus etiam hic locum aliquando habere potest, apparatus vero cum in officinis sufficiens extet, non opus est denuo præscriptionem fieri.

Purgantia tum præservandi fine, verno vel autumnali tempore, ex usu esse possunt, tum curandi, si fors ita ferat. Observatum quippe est, in ἐλεῷ nihil magis prodesse quam opiata & purgantia, illa compescentia archeum, hæc in viam ducentia cum juvamine.

♃. Spec. diagalap. ℈j. scam. rosat. mag. g. g. an. gr. iij. cryitall. tart. ℈ß. ol. anis gt. j. M F. Pulvis D. ad chartam. S. Purgier Pulver.

♃. Conserv. rosar. c. mann. rob passular. an. ʒj. pulv. laxativ. veget. ℈j. polychr. gr. iij. crem. tart. ℈ß. syr. de pom. laxativ. q. s. F. l. a. Bolus.

Cumque in laxitatibus ejusmodi membranarum lymphæ copia & qualitas plurimum momenti addat, tum ad ipsam lubricitatem, tum affluxum & ξάσιν, huic sufficient Diaphoretica, vi sua halituosa lympham in motum cientia, rarefacientia, dissipantia & per poros cutis expellentia. Imo hoc pacto depurato sanguine & discussis, ob affinitatem operandi illitibus, consolidatio non leviter promoveri, symptomata vero arceri possunt.

♃. Bez. martial. gr. xv. mag. C. C. ℈ß. cinnab. nativ. gr. vj. laud. opiat. gr. ß. M. F. Pulvis D. ad chartam. S. Schevveisz Pulver.

♃. Tinct. bezoard. essentif. M. S. an. ʒj. ess. carm. sp. sal. armon. vin. an. ʒß. M. D. in vitro. S. Zertheilende mixtur.

♃. Rob. ebul. ʒj. antimon. martial. cachect. g. xij. conch. ppt. ℈ß. cinnab. antim. gr. iij. sacchar. q. s. M. F. Bolus S. Schvveisz-Zucker.

Diureticis abstergi amat amurca venarum, fluxilitas vero & serositas superflua, alendoque corpori inconveniens educi, quo facto, minor pituitæ proventus torporem minorem intestinorum relinquit, eligendo inprimis magis polychresta, v. g.

♃. Magist. oc. cancr. tart. vitriol. an. ℈j. sal. onon. ℈ß. ol. lign. sassafr. gt. j. M. F. pulv. D. ad chartam. S. zertheilendes Pulver.

R. ess. antim. tartarisat succin. an. ʒj. ol. lign. sassafr. gt. iij. M. D. in vitro. S. Eroffnende Essentz.

♃. mixtur. antiscorb. sp. aper. Penot. an. ʒj. M. in vitro. S. Eroffnende Mixtur.

Complementum addunt Alterantia & Roborantia, non tàm archeum universalem attendentia, qui cæteroquin bene habet, & si vacillet, aliunde repetenda, quàm intestinorum & processus affectorum. Specifica hinc, quæ puta indicationibus determinatis satisfaciunt, esse possunt duplicia, carminativa & traumatica, quibus nervina, paregorica, adstringentia aliaque ministrantia & secundaria includimus.

Carminativa sane omnem absolvunt paginam, quatenus & archeum irritatum placant, & discussis flatibus intestina, minori spatio contenta, domi manere discunt. Unde, Helmontiano experimento optimum est in reducendo tumore duro & inflato, vinum leviter bullitum cum sem. 4. carmin. & coriandri ana.

Traumatica verò lympham alimentarem aptant, ut γλισχρότητι sua gaudeat, sicque firmari magis laxæ membranæ & stringi possint.

♃. Ess. contr. hern. Mich. ʒij. tinct. mart. D. in vitro S. Geilende Tinctur.

♃. Ess. traumat. Wedel. carminat. an. ʒj. anodyn ℈ß. M. in vitro. S. Mixtur.

℞. Aq. plantag. zedoar. gentian. traumat. an. ℥j. magist. coralllior. ocul. canr. an. ʒß. extr. torment. antim. diaph. an. ℈j. syr. de symph. Fern. cort. citr. an. q. s. M. F. l. a Potio. S. Starck Trancklein.

♃. Rad. consolid. maj. aristol. rot. plantag. ulmar. an. ʒij. herb. herniar. sanic. millefol. chamom. flor. hyper. balaust. an. p. ij. sem. 4. carmin coriandr. sand. omn. an. ʒj. oc. cancr. ℈iv. nucist. n. j. Concis. contus. g. m. D. in ch. S. hellende species.

♃. Rad. onon. ℥ß. fol. herniar. ʒij. sem. 4. carmin. perfol. oc cancr. ana ʒj. macis ℈j. sacchar. ad pond. omn. M. F. Pulvis D. in scat. S. Starck. Pulver.

Externa, immediate loco affecto applicanda insignem ferunt opem, merito hinc commendanda, tum balsamica traumatica, quæ vigorem archeo addunt, bals. Hispanicum; tum oleosa, ut quæ repositionem adjuvant, ubi præ aliis ol. ovor. & momordicæ optime se gerit; tum emplastica, quæ firmant, conglutinant & roborant.

Facta sunt hinc Emplastra de pelle arietina, ad hernias Fernelii, Weckeri, Empl. ad ramices Agricolæ, Grülingii, Schroteri, Jessenii, contra rupturam Felicis Wurzii, & alia.

♃. Empl. contra hern. Mynf. ℥ij. sem. perfol. cumin. an. ℈j. bacc. laur. ʒß. pulv. stypt. Croll. ʒj. gum. tacamahac. ʒij. ol. ovor. q. s. pic. naval. parum. M. F l. a. Empl. S. Bruchpflaster.

℞. Empl. contra rupt. ℥ij. magnet. A. S. ʒiij. ol. aneth. carv. chamom. destill. ana gt. iij. momord. q. s. M. F. Empl. S. Heilpflaster.

Agmen claudit Diæta, in rerum non naturalium legitimo usu comprehensa, quem merito æger noster attendere debet.

Ex Vitali aër vitandus est frigidus & humidus, nervis enim & membranis simul & intestinis inimicissimus est. Eligatur purus, amœnus, temperatus, nullis oblitus inquinamentis aut aliis miasmatibus imprægnatus, qui facile sternutationem excitare potest, herniolis cane pejus & angue fugiendam.

In Naturali Cibus, cum suggerat succis vitalibus pabulum, sit εὔχυμος & εὔπεπτος, temperatus, boni succi pro optimi sanguinis generatione. Vitentur frigidi, flatulenti, crassi, leguminosi, incoctiles, oleracei, acres, salsi, panis non probe fermentatus, carnes fumo induratæ, fructus æstivi & omne genus ciborum, quod ventrem constipare & flatus inducere aptum natum.

Potus sit cerevisia, ab omni heterogeneitate feculenta libera, non recens, nec acescens; medicata etiam ex herbis traumaticis & roborantibus usum habebit egregium. Vinum, imprimis rubrum, tàm adstringendi, quam roborandi fine, maxime erit conveniens & stomacho gratissimum.

In Animali motus quieti oppositus, moderatus & parcus suadendus: ut enim taceamus communes noxas, in nostro casu nil magis prolapsui intestinorum velificatur, quam

motus

motus. Quieti ergo potius indulgendum est, ita tamen ne obstructiones pariat, atque calorem nativum obruat. Hinc leniter & æqualiter omnes partes exerceat, & nullo tempore modum excedat. Equitatio, saltatio, cursus per loca declivia, eo, quod corporis viscera quassent, summo vitentur studio. Elevatio oneris gravioris, jaculatio & quicquid musculos & ligamenta extendere & rumpere valet, procul absit. A clamoribus & vociferationibus maxime sibi caveat, quæ omnia peritonæum tendunt & & exercent gravius.

Somnus cum animalium facultatum quies sit, vires restauret, & dolores mitiget, ægro commendatus esse debet, ut sufficiens sit, non immoderatus, ut sic alterna requies etiam intestinis quietem vel ipso decubitu concedat. Vigiliæ productæ exulare debent.

Excreta assumtis respondeant & curiose inprimis alvi munus cordi habeatur, ut non cesset, vel, si id fiat, admoneatur lenientibus laudatis.

In Animali, Animi Pathemata omnia dictamen sanæ menti sequantur. Vitet æger iram, quæ sanguine circa cor effervescente humorum varias commotiones excitat. Animi sui sit compos & placidus. Pellat timorem, nec dolor adsit. *Ioh. Martinus Ehrlich in Dissertationibus Medicis selectis Clar. Wedelii.*

Observationes.

Gangræna ex hernia intestinali, cum intestini erosione curatio.

Nobilis matrona Margaretha à Gleresse, septendecim annis insigni hernia laboravit, qua circa annum ætatis sexagesimum tertium, mense Decembri Anno 1597. torminibus maximis vexata est. Intestinum in abdominis rupturam impulsum, ac inibi retentum dolores non leves, simul & inflammationem, aliaque graviora symptomata concivit. Vocatus demum K. Januarii 1598. inveni dextrum inguen gangræna affectum. Scarificato itaque tumore & cæteris, quæ ad gangrænæ curationem attinent, adhibitis, caro putrida & callositas rupturæ exciderunt: unde symptomata, dolores, inflammatio, febris, tormina, lipothymia, nauseæ & vomitus sedata sunt: sed intestinorum materia, nondum penitus excrementosa, velut ilei & cœci, per abdominis rupturam excernebatur, circiter menses duos. Ægra tamen, multum mirantibus adstantibus, favente Numine, sanata & a ruptura perfecte curata fuit, nulla relicta fistula, aut herniæ indicium.

Curationi sæpius interfuere, qui & sanationis testes sunt, Nob. Gabriel à Bloney, Baro en Chastelart, & Nob. Philippus Ceriatius, Dominus de Denesi, & Reverendus Claudius Merlinus, Villetanæ & Quliceens. Eccles. pastor, Moyses Bettetus, & plurimi alii, quorum etiam mentio facta fuit in prima Observatione, vixit autem matrona illa usque ad finem fere anni 1613. obiitque peste. Ex his duabus jam recitatis Observationibus, palam fit, intestinorum vulnera non esse prorsus deplorata, *Guilielm. Fabric. Hildan. observation. Chirurgic. Cent. 1.*

Ex epiplocele & enterocele, gangræna & mors sequuta.

Anno 1585. mense Augusto, robustissimus quidam faber lignarius, quum Genevæ elevasset pondus ingens, omentum ei prolapsum est in scrotum; & quia reductum non fuit, intumuit, inde dolor acutissimus, inflammatio, febris, vomitus, aliaque graviora symptomata exorta, denique mors sequuta est septimo die. Ego una cum Joanne Griffonio, Chirurgo præstantissimo vocatus, scrotum præsente Jano Antonio Saraceno, Medico regio, incidimus, & invenimus omentum, imo etiam testes & vicinas partes plane corruptas & gangræna infectas.

Anno 1596. cuidam intestina in scrotum ceciderunt. Unde, quia reducta non fuerunt exortus est dolor aliaque symptomata graviora. Barbitonsorem in consilium advocat æger. Is fomentum ex absynthio & rosis, vino rubeo coctis applicari jussit: sed ut erant aliena a morbo, sic quoque ingravescebat morbus. Ego vocatus cum clarissimis doctissimisque D. Jano Antonio Saraceno, & Andrea Boneto, apud Genevenses Medic. Doctoribus, scrotum magnitudinem capitis excedens invenimus; febris erat vehemens, syncopæ, & vomitus frequentes.

Statim fomentum ex radicibus altheæ, semine lini, fœnigræci, seseleos, floribus chamomillæ, meliloti, foliis malvarum & violarum applicuimus. Deinde capite inclinato & pedibus in altum elevatis, reductum est intestinum. Sed quia propter inflammationem, & compressionem, in ruptura abdominis jam cœperat corrumpi intestinum, paucis post horis è vita decessit. *idem ibid.*

Ex hernia gravissima symptomata & mors.

Nobilis quidam in Cuilly ad Lacum Lemanum, Daniel de Challon nomine, per annos aliquot Enterocele lateris dextri laborans, tandem 20. Octobr. anno 1606. cum violento nimis exercitio atque motu usus esset, intestinum in scrotum delapsum fuerat. Unde statim dolor ingens totius ventris exortus, eadem nocte quoque vomitus frequens, inquietudines, urinæ item, & excrementorum retentio supervenerant. Ille vero remediis neglectis, symptomatisque indies ingravescentibus, propter doloris vehementiam, die 2. 3. coactus fuit accersere D. Jacob. Marrionem, apud Lausannenses pharmacopolam exercitatissimum; Qui ægrum in summis angustiis constitutum videns, suasit ut me advocaret, verum ne interea temporis in mei absentia, otiosus ibi degeret, Fomentationes & Enemata emollientia, anodyna & flatus discutientia exhibuit & applicuit. Ego 24. mensis hujus die, qui quartus

quartus morbi erat, illum invisens, maximis doloribus & inquietudinibus, vomitu quinetiam continuo infestatum, retentione item excrementorum, & urinæ laborantem, offendi, id tamen, quicquid urinæ excerneret, subrubicundum erat. Atque illa retentio urinæ ad 25. diem usque persistebat, qua sub crepusculum urinam maxime furfuraceam excernebat. Exinde vero absque omni difficultate, imo quod magis mirandum, ad ipsam horam mortis usq;, urinam tum colore, tum consistentia sanorum urinis plane similem reddebat. Scrotum porro inflatum ac durum adeo erat, ut tactui omnino reniteretur.

Statim itaque illi sequens Enema præscripsi:

℞. Radic. & fol. malvarum althææ fol. violarum betæ, parietariæ an. M.j. flor. chamomel, meliloti, sambuci an. M.ß. sem. fœnigræci, lini an. ℥ß. anisi, fœniculi an. ℥j. Coquantur ad tertias. Colaturæ sume ℥v. In quibus dissolve electuar. diacathol. ℥ß. vitellor. ovor. n. ij. ol. chamomel. anethini, butyri recent. an. ℥ij. Misce, fiat Enema.

Scroto vero sacculum ejusdem Enematis radicibus, herbis, floribus & seminibus confectum & aqua coctum, calide applicui.

Idem quoque Scrotum & ventrem oleo anethino & chamomelino inunxi.

Enemate rejecto, aliud denuo exhibui, sacculum præscriptum calide applicui, scrotumque & ventrem, ut priùs, inunxi.

Rejecto vero & hoc enemate, ægrum in lecto capite reclinato, pedibus vero elatioribus collocavi, atque intestinum in locum suum reponere tentavi, sed frustra. Quamobrem ne quid forte mihi exprobraretur, si res ex animi sententia minus succederet, suasi, ut D. Abelem Roscium, apud Lausannenses Medicum celeberrimum ac doctissimum, accerserent, ille, cum advenisset, voluit, ut eadem die denuo de intestino reponendo periculum facerem, id si minus succederet, fomentationes, inunctiones & enemata continuarem, quinetiam, ut herbæ, radices, & residuum ex decoctione clysteris in mortario lapideo contunderentur, postea per cribrum cupreum pistillo ligneo traducerem, ex iisque cum mica panis, vitellis ovorum, oleo anethino & chamomelino fieret cataplasma, quod calide ac frequentius applicaretur. Idem quoque Medicus, ut æger sequenti nocte ter aut quater aliquid olei amygdalar. dulcium biberet, altera vero die tempore matutino potiunculam laxativam sumeret, imperavit. Circa vesperam itaque an intestinum reponi posset frustra cum tentassem, Enemata, fomentationes & inunctiones continuare cogebat. Oleum vero amygdalar. dulcium, quia sibi nauseam movebat, assumere non potuit.

Altera die Potiunculam hanc à Roscio præscriptam illi exhibui.

℞. Expressionem rhabarb. in aq. menthæ infusi ℥j syr. rosar. solut. ℥j. syr. violac. ex infusionibus ℥ß. Misce, & dissolve in aqua menthæ & hyssopi, fiatque potio quam horis quatuor ante prandium sumat.

Sed quum potiunculam hanc paulo post cum pituita multa, & nonnihil humoris biliosi evomuisset, denuo fomentationibus usus fui. Enemaque ex præscripta decoctione, in qua parum Electuarii Benedictæ laxat. & hieræ simplicis cum vitellis ovorum, sale & oleis præcedentium clysterum, dissolutum erat, infudi. Cujus beneficio nonnihil excrementorum induratorum ac fœtidorum excernere cœpit. Hinc dolores aliqua ex parte fuere diminuti, inflatio item & tumor nonnihil subsidit, ut scrotum manibus tractando, murmur intestini obaudiretur. Circa vesperam cum denuo simile Enema exhibuissem, multum reddidit excrementorum, intestinum quoq; levi compressione manus simul reductum fuit, scroto tamen adhuc vehementer intumefacto, indurato, ac dolore affecto, adstringentia applicare non licuit, sed sequens Cataplasma emolliens, & flatus discutiens admovi.

℞. Farinæ fabar. ℥iiij. Pulv. flor. chamom. meliloti, Sambuci an. ℥ij. pulv. sem. anisi, fœniculi, cumini an. ℥ß. pulv. baccar. lauri ℥j. Cum decocto radicum althææ, malvæ, parietariæ, florum chamomel. meliloti, sambuci, & seminis fœnigræci, fiat Cataplasma, quod bis autter in die calide applicetur.

Die 28. mensis hujus circa vesperam, jusculum quod paulo ante sumpserat, cum multa pituita fœtida evomuit; cum nihilominus tamen ea nocte sponte alvum, & quidem excrementum laudabile, beneque digestum exoneravisset.

Vigesima nona die mane rursus sponte beneficium ventris habuit sed excrementa livida, aut cinericei coloris nigr. r, & fœtidissima erant. Eadem quoque die bis jusculà illa, quæ absumpserat, mixta pituita fœtidissima revomuit. Nocte vero sequenti vomitus continuus & fœtidissimus cum lipothymia supervenit, unde cordi Epithema aliquod applicui.

Die trigesima mensis, quæ morbi dies decima erat, continuo, & quidem materiam fœtidissimam adeo copiose evomuit, ut mirum ubi tanta in corpore copia materiæ retenta fuerit. Assiduo quoque egerendi conatu, cum modica tamen egestione vexabatur, atque excrementa fœtida, nunc solida, sed cinericei coloris, nunc vero liquida, purulenta tamen, aut sanguinolenta excernebat, atque sic tota illa nocte, quæ principium erat undecimi, in eodem statu permanebat, ita ut jusculà, vinum, & quæcunque offerebantur, recusaret: Sequenti enim die, quæ finis undecimi; circa meridiem placide ex hac ærumnosa vita ad beatorum sedes demigravit.

Porro nonnulla in hoc morbo observatione digna occurrunt. Imprimis enim urina à sexto morbi die usque ad extremam vitæ horam, sanorum urinæ similis plane conspiciebatur. Contra vero pulsus à quarta die morbi, qua primo ad ægrum vocatus, ad finem usque continuo tam debilis, tamque exilis & obscurus, ut hominis jam tum morituri pulsui similis omnino esset, reliquæ tamen facultates & actiones adeo validæ, ut interdum vestes indueret, & in conclavi ambularet. Materiam illam viscidam, pituitosam, ac fœtidissimam, quam evomuerat, non omnino ex intestinis, sed partim aliunde, ubi diu inclusa fuerat, processisse, inde apparet, quod ante morbum aliquandiu valetudinarius adeo fuerat; ut & à pastu anhelitus (qui gravis ac fœtidus, præcipue tempore matutino) aliqua difficultate laboraret, tussicula quoque sicca, ad mortem usque illum comitante, continuo vexaretur; de dolore item stomachi sæpissime conquereretur. Ex quibus perspicuum fit, ipsum non solum propter intestinum prolapsum, sed aliam quoque internorum

norum viscerum putredinem extinctum fuisse; facile tamen concessero, intestinum aliquam corruptionis notam præ se tulisse: Quandoquidem fieri non potuit, quin pars illa intestini, in ipsa abdominis ruptura, sex dierum spacio compressa atque coarctata, alimento suo privata, ac tandem corrupta fuerit, (sicut etiam ex Observ. 72. Centur. 1. colligere licet) ex qua tamen intestini putrefactione tantus fœtor, quantus hic aderat, promanare non potuit. Utinam igitur Amici post mortem ipsius cadaveris dissectionem concessissent, multa dubio procul rara & notatu dignissima nobis innotuissent. *idem Centur. ij.*

De nobili Enterocelico. Et Enterocele curata Divinitus.

Observatione transmissa, præstantissime Medice, amiceque observande, verum te Hippocraticum exhibes, refersque ἀκριβείᾳ singulari, divinum nostrum senem in epidemiis, describendo singula morborum Nobilis Enterocelici tempora.

Quantum vero istiusmodi conducant singulares, confirmandis medicinæ catholicis theorematis observ. testatur Galen. noster, argumento primi epidemiorum, verbis hisce notatu dignissimis. Singularia, inquit, autumant Empirici universalis constitutionis esse principium, illaq; tandem asserunt vera præcepta esse, quæ constituuntur ab experientia. Nobis multo aliter, adeoque numerosa præcepta inventa esse ratione videntur quorum tamen de veritate judicium facimus, prout stabiliuntur ab experimentis, & fidem accipiunt. Nam sic quidem, etsi quæ inventa ratione, ac demonstrata sunt, de eo quid magnitudine Sol à Luna distet, his credamus tamen, cum à sensibilibus multis aliis, quæ Geometricæ docent rationes, & ab Ecclipsibus singularibus, confirmentur, fidem habemus majorem. Quando igitur ab experimentis singularibus comprobata quæ per Geometriam demonstrantur, accipiunt majorem fidem, stabiliuntur firmius: longe magis, quæ ex Medica disciplina sunt in universum inventa, singularibus sunt probationibus constituenda. Quæ nos observari in libris vulgarium morborum docebimus. Hactenus Gal. cum igitur, Præstantissime Fabr. quæ ex medica disciplina in universum sunt inventa, singularibus suis tamq; accuratis probationibus cōstituas atq; fulcias, profecto institutū hoc præclarissimum prosequi, tuumq; sic nomen, & publicam utilitatem amplificare constanter debebis.

Neque vero Pathologicæ tantum parti Medicinæ lumen affert observatio tua mihi communicata, verum etiam Therapeuticæ, dum remedia reponendo intestino feliciter, & ex arte adhibita Enemata, Fotus, cataplasmata, inunctiones, & reliqua commemoras. Quin & illud ex eadem patet, haud solo prolapsu intestini, sed alio quoque interiori affectu, nempe corruptela visceris alicuius extinctum ægrum. Qui viscidam illam, confertamq; odore tetram, vomitu reiectam materiam, mesenterii profecto sedibus diu conclusam aluisse videtur. Recte item urinæ illæ sanorum similes, observatæ abs te. Quæ declarant eorum de vulgo insipientiam, qui medicos (celato etiam ægroti nomine) ex sola urina de morbo ut pronuntient, cogere volunt (quales & mihi nonnunquam molesti sunt) cum urina nullius sæpe morbi vestigium præ se ferat, quemadmodum ex hac tua liquet observatione. Ego vero ingratissimus sane erga Deum Opt. Max. censeri possem, si duobus nobilibus Viris commemoratis, enterocele mortuis, ego eodem affectu demum, decimo nempe octavo anno, solo Dei nutu absque sectione liberatus, id beneficium tam memorabile silentio præterirem.

Anno superioris seculi octogesimo quarto, tempore belli Coloniensis, in peramplo Gymnasio, & cœtu amplius centum discipulorum, ideoq; contentiore voce docenti mihi, primum sola ruptione interioris membranæ peritonæi, prolapsuq; intestini tumor in solo inguine exortus est, non longo vero post tempore, cum dilatatio quoq; accessisset, ejus membranæ, quæ in scrotum devolvitur, hoc pariter distentum fuit. Adhibeo Emplastrum vulgatum ad rupturam, sed eo diu frustra usus, uno cingor perizomate, à dicto jam octogesimo quarto anno ad annum usq; hujus seculi secundum, meæ vero ætatis quadragesimum primum, hoc est, ad annum usq; morbi decimum octavum. Quo spacio toto cum nec quies curando necessaria concederetur, nec orchotomia mihi probaretur, graves perferendæ, nec molestiæ (per ventositates præsertim) elabente sæpius intestino, fuere. Gravissimus supremus mali dies extitit. Nam dum Einshemii, Alsatiæ Urbe, stipendiis Cæs. Majest. Rudolphi II. Curiæ Austriacæ medicinam facerem, celebri quoq; vicino Xenodochio, D Antonii Eisenheimensi ejusq; Administratori Reverendissimo Domino Suffraganeo, Francisco Bero, summo Viro, salario annuo obligatus sui. Itaque inde Gebvveilerium, Principis Murbacens. (qui opera quoq; utebatur mea) fedem, verno tempore proficiscenti, immani cum dolore, universum intestinum erupturum videbatur. Nunquam ante, totos octodecim annos tumor major. Revectus ab amicis domum, insessu quodam anodyno dolorem paulum lenivi, moxq; petito lecto, summo experrectus mane, & restituta concinne suo loco τὰ ἔντερα, & peritonæum ita firmatum atq; consolidatum deprehendo, ac si nullo unquam tempore enterocele laborassem. Cumq; nullo unquam ante die perizomate carere ausus fuissem, jam abjicere illud, & absq; eo incedere minime dubitavi, nec in hunc usque diem eo egui, annosque amplius jam quinq; nec quicquam illius affectus (Conditori æternæ laudes ac gratiæ) percipio. Certe tam inveteratus affectus, in homine quadragenario, tempore præsertim, quo summum incrementum sumpserat, Physicis remediis, tamque brevi depelli non potuit. Quare verum ἀλεξίκακον & liberatorem meum D.O.M. agnoscam, laudaboque quandiu fuero, cujus proinde inusitati, & hactenus (mihi quidem) inauditi beneficii prædicandi gratia, ac gratitudinis ergo, loco ut arbitror, non incommodo, sub mentione scilicet duorum nobilium hoc malo sublatorum, hæc adscripta volui. Gravissimo sub id tempus, per summam manifestamque injuriam affectus rerum mearum damno fueram, quod Majestatem Divinam tanto beneficio (quod quidem multis prætulerim) compensare, farcireq; voluisse crediderim. Eademque ab aliorum quoq; me adversariorum machinationibus, quæ denuo paratæ mihi videntur, paterne tueatur, teq; diu incolumem servet & sospitet. Fryburgi Aventicor. Calend. Feb Anno 1607. Sebastianus Meyerus Med. Friburgens. ad Fabric. Hildan. observat. Chirurgic. Cent. ii.

Intestina in scrotum prolapsa, quomodo reposita?

Quam gravissima symptomata, ac tandem mors quoque, ex prolapsu intestinorum in scrotum sequuta fuerint, tum præcedenti observatione, tum etiam Observ. 72. primæ Centuriæ, satis superque demonstravimus. Nunc quomodo iis in situm naturalem reductis, ægri convaluerint, exemplis tribus sequentibus declarare operæpretium erit.

Generoso cuidam ex familia Hatzfeldiorum, à multis annis hernia laboranti, cum quadam die intestina in scrotum prolapsa, flatuque protinus distenta essent, dolor maximus totius ventris, vomitus continuus, cibi fastidium, vigiliæ, inquietudines, præcordiorum angustia, & lipothymiæ exortæ sunt.

Ego altera die ad ipsum vocatus, quamvis graviter, & non absque mortis periculo ægrotantem offenderim, tamen aliquid tentandum suasi. Quocirca statim sequens exhibui Enema.

♃. Radicum altheæ, malvarum cum toto folior. violarum, parietariæ, flor. chamomil. meliloti, sambuci an. Mj. sem. fœnigræci & lini aliquantum contusi, an. ℥.ß. sem. anisi, fœniculi, carvi, cumini an. ℥j. Incidantur & contundantur omnia, postea indantur sacculo, ejus magnitudinis, quo totum scrotum possit cooperiri, qui intersutus coquatur in ℔ ii. aquæ font. Hujus decoctionis.

♃. ℔j. In qua dissolve Electuar. diacathol. ℥j. vitellor. ovor. n. ij. butyri recent. non saliti, & ol. commun. an. ℥iij. Misce, fiat Enema, quod protinus injiciatur. Sacculus vero parum expressus calide applicetur scroto, & recalefiat in eodem decocto, & applicetur, quotiescunque opus fuerit.

Post mediam horam rejecto Enemate, rursus aliud ejusdem decocti Enematis, cum admixto Electuario, oleo, butyro, vitellis ovorum, parumque mellis infudi, & sacculum calide applicui. Quo enemate denuo rejecto, & sacculo calido intestino probe lubricato, ægrum in lecto capite declivi, pedibus vero in altum elevatis, collocavi. Postea manu sinistra scroto apprehenso, eoque ventrem versus sublevato, & aliquo modo compresso, dextra vero imo ventris admota, reliqua intestina sursum versus pectus retrusi, sicque intestinum prolapsum felici cum successu in locum suum naturalem reposui. Deinde ad intestinum suo in loco cohibendum, sacculum hunc adstringentem applicui.

♃. Rosar. rubr. absynthii vulgar. folior. prunor. sylvestr. caudæ equinæ fol. salviæ & musci quercini an. M. s. corticum querc. ℥ij. sem. fœnic. & anisi an. ℥j. Incidantur & contundantur, postea indantur sacculo, qui filo intersutus, & vino rubro incoctus, calide frequentius applicetur. Postera die, corpus sequenti potiuncula expurgavi.

♃. Radic. fœniculi. petrosel. gramin. polypod. querc. an. ℥ß. herbar. agrimon veronica, cuscutæ an. Mß. sem. anisi fœniculi an. ℨij. folior. sen. mundat ℥ß. Coquantur in aqua, ut colatura redeat ad ℥iiij. In quibus dissolve Electuar. diacarthami & diaphœnic. an. ℨiij. aq. cinamom. destill. sine vino ℥ß. Misce. fiat potio.

Tandem Emplastrum aliquod adstringens applicui, & subligaculum adaptavi. Sic divino favore gravissimo hoc periculosoque affectu liberatus fuit.

Joannes Hoff. Grammateus Hildenæ, Compater meus plurimum honorandus, à multis annis Enterocele gravissime vexatus, cum anno 1593. in itinere aliquo modo defessus, in terram somni capessendi gratia decumbens, obdormivisset, intestinum ad magnitudinem fere capitis infantis in scrotum prolapsum est; quod quia illico repositum non fuerat, ab aere tum temporis satis frigido in ipso scroto frigefactum & inflatum est. Hinc dolore exorto, ipsoque à somno expergefacto, vix domum (a qua iter unius horæ aberat) præ maximo cruciatu redire potuit. Ego ad illum accersitus, ipsum quasi semianimem cum animi deliquiis, vomitionibus frequentibus, iisque fœtidis, offendi. Dolores item tam maximi, tamque frequentes aderant, ut subinde sese ex una in alteram lecti partem jactare, coactus esset. Statim itaque supra scriptum Enema exhibui, & sacculum loco affecto applicui. Postea pedibus elevatis capiteque declivi posito, intestinum feliciter reposui. Tandem expurgato corpore, & subligaculo applicato, plenissime convaluit, multosque dehinc annos sanus vixit.

Anno 1607. die 26. Augusti. Johannes N. dler, faber sclopetarius, civis Paterniacensis, homo septuagenarius & herniosus, dolore colico cum intestini descensu correptus fuit. Ego quarta die morbi vocatus, ipsum febricitantem, cum maximis doloribus inferioris ventris offendi. Intestinum cum nonnullis excrementis in eo contentis in dextrum inguen prolapsum erat, supraque modum durum percipiebatur. Quapropter cum illud vi reducere, consultum minus fore animadverterem, protinus ventrem, scrotum & inguen, oleo liliorum albor. pinguedine anser. & caponis inunxi, sacculumque ex emollientibus qualem supra descripsi, calide applicui, & enemata infudi. At quia in reductione intestini quæ citra violentiam maximam fieri non potuisset, timendum erat, ne intestinum læderetur, in usu medicamentorum prædictorum, per dies aliquot pergere visum fuit. Interim excrementis in intestino prolapso inclusis, emollitis, injectis quoque per intervalla enematibus emollientibus & attrahentibus, intestinum paulatim in locum suum naturalem retrocessit, ita ut ex maximo illo periculo Dei beneficio liberatus fuerit. *Idem ibidem.*

Sarcocelen ut plurimum dextras occupare partes probatur.

Generosus quidam juvenis, cum amasiam suam amplecteretur, atque cum ipsa in actu venereo esset, & jam semen ejaculare vellet, à quodam cubiculum ingrediente in actu ita deturbatus fuit, ut semen retrocesserit, retentumque fuerit, quapropter dolor in inguine exortus est, & testiculi intumuerunt. Cum vero morbum propter verecundiam celasset, dolor in sinistro inguine paulatim per se remisit, intumefactio evanuit, & testiculus ad naturalem statum re-

diit, circa dextrum vero tumor remansit, qui successu temporis in ingentem herniam carnosam excrevit. Ego cum aliis magni nominis Medicis in consilium tandem adhibitus, non solum carnem circa dextrum testiculum concretam, verum etiam scrotum serosis humoribus ita extensum reperi, ut magnitudinem capitis infantis fere adæquaret.

Ante annos aliquot patritium Coloniensem una cum clarissimo viro Dn. D. Johanne Slotano Medico celeberrimo invisi: Laborabat & ille maxima hernia carnosa, eaque ex dextra parte.

Anni elapsi sunt tres, à quibus Bernam Helvetiorum ad virum quendam nobilem una cum clarissimo viro Dom. D. Paulo Lentulo poliatro Bernensi vocatus fui. Laboraverat ille per annos aliquot hernia carnosa ex dextra parte, tandem quoque hydrocele accessit, ita ut scrotum in illam magnitudinem extenderetur, ut membrum virile planè absconderetur.

Ante menses quatuor Paterniacensis quidam Johannes Comes nomine, viginti quatuor circiter annorum ætatis, Lausannam ad me venit. Huic testiculus dexter in massam carneam durissimam, quæ magnitudinem pugni longe superabat, excreverat. Deliberavimus inter nos, ut ineunte Vere manum adhiberem. Verum cum aliquantisper diutius apud vos moram traherem, & affectus de die in diem mira celeritate accresceret, Freiburgum se contulit, ibique curationi cujusdam Chirurgi sese submisit. Quid vero cum ipso factum sit, nondum intellexi.

Cùm ante menses duos apud vos viverem, in pagum Vauxuallançon ad Reverendum Virum Dn. Casparum Perretum, ibidem presbyterum vocatus fui. Illi autem non solum testiculus dexter, verum etiam vasa spermatica veluti in lapidem induruerant, ita ut manu compresso abdomine, duritiem illam in ipso quoque hypochondrio dextro persentire possem. Malum autem ad ipsam originem usque vasorum spermaticorum ascendere, dolor ipse, quem è regione vasorum spermaticorum ad renem usque dextrum continuo persentiebat, indicabat. Aderat præterea vomitus, & appetitus prostratio, non tamen propter herniam, ut quidam, qui ipsum ante me inviserat, statuit, sed ratione tumoris dolorosi & duri, è regione fundi ventriculi existentis, quique compresso abdomine, tactu facile percipi potuit. Quid plura? in tota praxi mea unicum solummodo, ex sinistra parte laborantem hernia carnosa (quæque tandem in cancrum exulceratum atque insanabilem degeneravit) me vidisse memini. Peculiaris itaque hujus rei ut aliqua sit causa, necesse est. Te, Vir doctissime, ut pro acumine ingenii tui, usu, atque experientia rerum medicarum, illam inquirere, mihique haud gravatim communicare velis, obnixe rogo. Ego quid sentiam hac de re, paucis annectam.

Hernia carnosa, quam Græci Sarcocelen vocant, teste Galeno, fit testiculo indurato, & utidem Galenus testatur, cum scirrho convenit. Caussam vero, humorum crassorum, ad testiculos decurrentium abundantiam, atque partis affectæ debilitatem esse, Guido & alii statuunt. Platerus ex contusione vasorum spermaticorum in scroto, item ex succo è vasis illis luxuriante: Petrus Pigray vero ex humore non naturali e venis exsudante, ac paulatim in carnis substantiam transeunte, fieri scribunt. At vero Vigo docet, per affluxum alicujus humoris fieri herniam carnosam, nempe cum hujus materiæ subtilior pars propter calorem testiculorum in halitum resolvatur, quicquid vero crassum & viscosum est, remaneat, in scirrhum tandem illam indurescere. Prædictæ porro caussæ, etsi minime rejiciendæ, attamen cur potius in dextro, quam in sinistro testiculo locum habeant, nondum satis manifestum fit. Etenim potius circa sinistrum testem herniam carnosam gigni debere, non immerito cuipiam videri possit. Dexter enim testiculus cum propter vasa à magnis vasis eo delata, sit calidior sinistro, ipsum robustiorem quoque esse sequitur. Ad calidum enim & siccum temperamentum (Galeni verbis utor) quod actionum robur consequatur, omnibus in confesso est. Totus itaque circa sinistrum testiculum, qui dextro imbecillior est, sanguinemque impuriorem, ut idem Galenus testatur, ad se trahit, fluxum illum humorum delabi; ac proinde carnosam illam substantiam procreari posse, verisimile esse mihi videtur. Id vero cum rarissime observatum sit, caussam carnosæ herniæ obscuram esse, cum Paulo Æginetа statuo. Quod si tamen præter prædictas caussas, retentionem & alterationem, aut veluti corruptionem quandam seminis, hujus mali caussam quoque esse, concedere velis, non usque adeo difficile erit causam invenire, cur in dextro testiculo potius quam in sinistro gignatur. Et revera retentionem seminis in Generoso isto viro, cujus ab initio memini, caussam totius mali fuisse, certum est. Cum enim vasa omnia semine & spiritibus turgerent, & natura ut sese exoneraret, intenta esset, retentionem, ac veluti refluxum illum seminis absque ingenti periculo fieri non potuisse, dolor ille, qui in inguine subortus est, testis fuit. Idem fortassis & in reliquis, quorum facta fuit mentio (qui forsan caussam morbi propter verecundiam celarunt) accidit. Hujusmodi enim herniæ utplurimum in juvenibus, qui sanguine & semine abundant, & in cœlibatu vivunt, accidere solent. Raro autem fit ex sinistra parte) quandoquidem seminalis vena sinistra non à vena cava, quemadmodum dextra, sed ab emulgente sinistri renis exoritur. Itaque verisimile mihi plane esse videtur, cum semine ex vena emulgente nonnihil salsedinis & nitrositatis, quæ crassos viscososque humores incidat & resolvat, exsiccet, & putredini adversetur, ad sinistrum testem desluere. *Idem Cent. 4.*

De Hernia aquosa, in qua præter spem & opinionem carnosa quadam substantia, vasis spermaticis adnata, reperta fuit.

Argentina discedens, in Alsatia nobilissimum quendam juvenem, hernia aquosa laborantem invisi. Huic quia spacio quatuor anno-

rum

rum varia medicamenta, cum à me ante annum, tum etiam ante ab aliis frustra præscripta & admota fuere, petierunt parentes, ut tentarem an aliqua alia via sanitati restitui possit filius, se quoque fore contentos, ut incideretur scrotum, dummodo conservaretur testiculus. Parui, intra 3. septimanas curationem me feliciter absolvere posse sperabam: quandoquidem exterius nihil aliud præter aquam, quæ sive ad radios solares, sive noctu ad candelam exponerem scrotum, limpidissima, & in vesicula veluti in ampulla inclusa, apparebat: tactu quin etiam nulla durities percipi potuit; ita quidem, ut nihil præter aquam subesse putarem, uti & ante me ab aliis Medicis & Chirurgis judicatum fuerat. Sed bone Deus, quam me fefellit opinio! quàm verissimam esse divini Hippocratis sententiam, *Judicium difficile*, reipsa inveni: purgato enim & præparato prius corpore, cùm caustico meo, absque ullo tamen dolore, scrotum perforassem, & tertio die post applicationem escharam separassem, præter aquam etiam carnosam quandam & induratam materiam circumcirca vasa spermatica inveni. Post excisionem itaque escharæ, cum nonnihil humoris serosi effluxisset, dolor ingens in infimo ventre, imprimis in inguine dextro (qui erat locus affectus) subito exoritur, sed momentaneus: antequam enim anodynum præparassem, per se, & nullo adhibito medicamento, remisit. Sequenti nocte scrotum aliquomodo intumuit, & tumor durissimus in superiori parte vaginæ, circumcirca vasa spermatica plenius percipiebatur. Tunc gravissima illa & periculosa symptomata, quæ ex hujusmodi apertionibus aliquando provenisse sciebam, mihi in mentem venerunt. Ante annos enim aliquot, cum præstantissimus ille atque Excellentissimus Medico-Chirurgus Dom. Johannes Griffonius, piæ memoriæ, Sabaudo cuidam Lausannæ scrotum aperuisset, & nihil aliud præterquam de hydrocele cogitasset, carnosa quoque substantia, testiculo & Vasis spermaticis adnata sed seroso humore velut submersa & tecta, reperta fuit, quæ & paulò post in cancrum malignum degeneravit, ubi medicamenta, ferrum simul & ignem, frustra adhibuit Griffonius.

Ante annos circiter tres Lausannæ idem ferè mihi in quadragenario accidit. Sed ambo isti viri, quod non omittendum, pravis humoribus referti erant. Nobilis vero noster æger sanus est corpore; interim tamen seriò apud me perpendens periculum, anxius fui, præcipuè eam ob caussam, quod de periculo ab initio nihil prædixeram. Ægri tamen ætas juvenilis, constitutio corporis optima & sana, & quod ad illud usque tempus ab omni dolore, inflammatione, & febre immunis fuerat, obediens præterea, cordatus, & ad omnia, quæ agenda & patienda, paratissimus esset, animum meum à solicitudine abducebant. Iterum igitur expurgato corpore, quæ leviter emolliunt, simul & discutiunt, veluti emplastrum de mucilaginibus cum gummis, de meliloto, & de ranis, per dies aliquot applicui. Ex illis cùm malum minime ingravescere, quin potius duritiem decrescere, ac nihil maligni subesse (ab emollientibus enim medicamentis, inquit Galenus de simplicibus medic. lib. 5. cancrosi tumores exasperantur, uti quoque in prima centuria observationum mearum exemplis demonstravi) inde cognovissem, ad fortiora perveni. Ulceri itaque pulverem insigniter emollientem, & materiam ex profundo extrahentem quotidie semel inspersi. Exterius linimenta, emplastra, cataplasmata, & similia emollientia applicui, quibus remediis Deus Opt. Max. ita benedixit, ut per singularem Dei misericordiam (cui in omne ævum laus sit & gloria) spacio quinque septimanarum, curatio feliciter ad optatum finem perducta sit. Vides clarissime mi Dom. Schlanovi, quanta in hisce affectibus sit difficultas, quantaque diligentia & vigilantia requiratur; quod si corpus cacochymicum extitisset, procul dubiò propter accursum humorum de ipso actum fuisset. Hæc non sine caussa, quæ te non latet, ad te scribo, & ut literas nobilissimo viro, simili affectu laboranti, communicare velis suadeo. *Idem ibidem.*

De Hernia aquosa felicissima sectione.

Hernia aquosa, si ex caussa interna ac latente originem habet, ut plurimum sinistram partem scroti occupat, serosusque ille humor in membrana testem involvente, Erythroidæa dicta colligitur: idque præcipue fit rene sinistro, ut Dodonæus recte annotavit, male affecto: quapropter serosos humores non attrahens, & ad vesicam mittens, per venam seminariam, quæ isto in latere ex emulgente procedit, in membranam Erythroidæam delabitur. Sectio autem herniæ aquosæ, si ex hujusmodi caussâ originem traxerit, & testiculus simul exemptus fuerit, periculo non vacat, ut idem Dodonæus observat. cap. 39. & 40. annotavit. Itaque ne temere quicquam hac in re tentet Chirurgus, suadeo. Ne tamen Tyrones cùm meo in præcedenti observatione exemplo, tum exemplis à Dodonæo recitatis deterreantur, & ab officio atque instituto abducantur, sequenti exemplo illis animum erigam.

Jacobus Gerbetus, vir pius & illustrissimæ Reipublicæ Bernensis Commissarius dignissimus, quadragenarius, robustus, & bono corporis habitu præditus (cui & in juventute calculus per incisionem ex vesica extractus fuerat) à multis annis hernia aquosa ex sinistra parte vexabatur. Multa ipsi cùm à me, tum ab aliis Medicis doctis præscripta & adhibita, tum interna, tum externa fuere medicamenta, absque fructu tamen omnia: ita ut tandem in maximam molem excresceret scrotum. Cùm verò æger tumorem indies augeri vidisset, denuo me advocandum jussit, petiitque, ut extremum sibi auxilium adhiberem; quod etiamsi periculo omnino non vacaret, experiri tamen potius maluit, quàm in hujusmodi miseriis vitam diutius trahere. Quamvis enim dolorem non adeò gravem inferret tumor ille, equitando tamen & ambulando ipsi maximo erat impedimento.

Præparato itaque satis corpore, tum optima victus ratione præscripta, tum purgationibus aliquoties reiteratis, & venæ sectione, septima die Maii Anno 1602. ægrum in sedem

collocavi, deinde in superiore parte usque ad tunicam Erythroidæam inciso scroto, ipsum ex anteriori parte ab ipsa membrana aliquantum separavi. At quia tota aqua in tunica illa continebatur, ita ut testiculus ei innataret, ne in posterum denuo descenderet aqua, acu incurvata, ac filo reduplicato universam hanc tunicam (præter vasa seminalia) apprehendi, & mediocriter constrinxi atque ligavi. Postea ex inferiori parte ligaturæ, membranam jam ante dictam secundum longitudinem incidi, & aquam ad libras aliquot extraxi, paulatim tamen, ne vires deficerent: Deinde turundam satis longam crassamque, ex stupis factam, ex albumine ovi madefactam, ad latus testiculi & inferiorem partem scroti versus infixi. Inguina & imum ventris oleo rosaceo inunxi, & haspum cannabis vitello atque albumine ovi, cum pauca aqua rosacea conquassatum madefactum applicui. Postero die iterum ventre & inguine inuncto, sequens digestivum applicui,

℞. Terebint. lotæ ℥ ij ceræ novæ ℥ß. gummi elemi ʒ j. ol. rosac. & amygdal. dulc. an. ʒß. ol. de vitellis ovo. uñ ʒ ij.

Dissolvatur gummi lentissimo igne cum oleis, terebinthina, & cera separatum cum & pauxillo olei liquefactis, & additis, fiatque unguentum: tum admisce vitellum ovi, croci ℈ß. Unguentum turundis longis & crassis vulneri imposui, & emplastrum Basiliconis applicui. Neque processu m huncce, antequam vulnus probe esset digestum, mutavi. Tum pulverem mundificativum ulceri, & turundis quotidie semel aut bis inspersi, & ulcus per menses duos apertum retinui: interimque scrotum omni diligentia mundificavi, corpus item per intervalla purgavi Tandem vulnus cicatrice obduxi, bona ægri cum valetudine, qua etiam ad hunc usque annum 1608. quo hæc scripsi, fruitur. Ab eo tamen tempore optimam victus rationem observat, & singulis annis aliquoties superfluos humores pharmacis expurgat.

Annotatio.

In hac operatione cautus ut sit Chirurgus atque circumspectus, propter pessima symptomata, quæ supervenire solent, necesse est. Inprimis autem nullo modo operationem hanc, nisi prius bene præparato corpore, incipiat. Quod si intemperiem aut vitium aliquod in rene subesse cognoverit, aut ab ipsa operatione omnino abstineat, aut scrotum in inferiori sua parte tantummodo incidat, ut serosus ille & inclusus humor effluat, via tamen nullo modo (ut fit cum testiculus abscinditur) obstipetur, & serosus humor, qui à rene attrahi non potest, in abdomine retineatur, sed si opus est, denuo illic defluere possit. Vidi ego Bisantiis sexagenarium virum pium ac probum cui Dom. Johannes Griffonius, Chirurgus præstantissimus propter herniam aquosam singulis annis scrotum ex inferiori parte perforabat, & serosum humorem evacuabat, postea ulcus ad cicatricem perducebat. Pervenit homo iste ad summam senectutem. Sin autem in rene vitium non fuerit, & defluxum planè impedire volueris, incisionem superiori parte scroti prope inguina fieri expedit, quandoquidem duplex Chirurgo est scopus, prior evacuare serosum humorem, posterior prohibere, ne rursus de novo aqua in scrotum defluat, coacerveturque. At cum aqua hæc ut plurimum ex corpore in tunicam illam erythroidæam dictam defluat, eamque extendat, necesse est ut incisio in superiori parte scroti fiat: sic enim tunicæ dilatatæ corrugantur, & cicatrix impedit, ne aqua postea facile in scrotum defluat. Ut autem hæc operatio rectè & majori cum facilitate administretur, non super scamnum ligandus est æger, nec supinus decumbere, sed in sella sedere debet, ut melius aqua deorsum descendat, & tunicæ in inguine facilius separari, & acu apprehendi possint. *Idem ibidem.*

De hernia aquosa periculosa sectione.

Hernia aquosa aut simplex est, aut composita. Simplicem appello, in qua sola aqua scrotum extenditur; Compositam, ubi circumcirca testiculum materia putrida collecta, aut denique varices ortæ fuerint. Accedit & nonnunquam, Camerario teste, aquosæ herniæ, prolapsus intestini in scrotum, quod & ego observavi. Caro item sæpissimè testiculis & eorum tunicis adnascitur, serosus enim humor ille nonnunquam acris factus, venas capillares, membranasque leviter erodit: hinc pars illa sanguinis, quæ paulatim exsudat, quæque optima & laudabilis est, beneficio caloris innati in carneam substantiam concrescit. Indurescit autem sensim, propterea quod calor nativus paulatim debilitatur: interim tamen in illam aliquando molem augetur atque accrescit, ut magnitudinem capitis humani, Montagnana consil. 227. Foresto lib. 27. scholio, observat. 23. attestantibus, accedat. Reliquum vero sanguinis, quod serosum est, paulatim membranas totumque scrotum adeo extendit, ut caro ista, quæ testiculo adhæret, digitis palpari non possit. Hujus rei exemplum memorabile clarissimo, ac longe celeberrimo Viro Dn. Johanni Griffonio, Præceptori meo perpetuo honorando observare contigit.

Quadragenarius quidam, natione Sabaudus, à multis annis hernia aquosa laborans, in Hispania à Medico quodam per scrotum trajecto setaceo, parvo cum negotio primo sanatus fuerat. Post annos vero aliquot, cum in victus ratione peccasset, & in Pharmacis sumendis negligens fuisset, denuo in scrotum delapsus est humor serosus, qui non solum membranas totumq; scrotum in maximam magnitudinem extendit; verumetiam carneam substantiam procreavit, quæ tractu temporis supra modum indurata, naturam cancri sapiebat, idq; eventus demonstravit clarius. Accedens enim Lausannam, ubi Dn. Griffonius tum temporis degebat, nulla in ipso cognosci potuit hernia carnosa, ita seroso humore extensum erat scrotum. Inciso scroto plurimum effluxit aquæ. Hinc scrotum primò subsedit: post paucos tamen dies sequutus est dolor vehemens, inflammatio & cancrosum ulcus, maximeque malignum, quodque adeo impetuose adjacentes partes occupavit, ut ipsius malignitas nullo modo arceri posset. Itaque intra paucos dies maximo cum cruciatu è vita discessit.

Admonitio.

Diligenter itaque Chirurgus signa omnia, quæ de herniis à Celso, Paulo Ægineta, aliisque medicis & Chirurgis describuntur, examinet, essentiamque morbi accurate investiget, antequam manus operi adhibeat, ne malum in pejus ruat. Præterea videat, ne corpus multis humorib. prævisscatear, aut vitium aliquod insigne in renibus subsit, quemadmodum fuerunt in illis viris herniosis, quarum Dodonæus Observat. 39. & 40. mentionem facit. Quotiescunque vero Chirurgus una cum aqua carnem circumcirca testiculum concretam subesse cognoverit, præstat scrotum incidere, testiculum, & quicquid circa ipsum concretum, separare atque excindere, dummodo id radicitus fieri possit: Si enim scirrhosa illa materia processum sive didymum, ut vocant, jam occupat, & abdomini adhæret, frustra tentabitur incisio, & chirurgo infamiam, ægro vero immaturam mortem inferet. *Idem ibidem.*

Ex hernia aquosa inepta sectione immatura mors sequuta.

Dominus Petrus Grottesius, Paterniacensis Senator prudentissimus, Vir genere, virtute & pietate vere nobilis, quadragenarius, robustus, & optimo corporis habitu præditus cum anno 1606. ex equo in terram cecidisset, scrotum & testes sibi adeo contudit, ut inde exorto dolore, sequuta sit inflammatio, scrotum quinetiam & testes mox in tumorem magnum elevati sint. A principio propter verecundiam malum celavit. Tandem cum me in consilium adhibuisset, victus rationem tenuem præscripsi, corpus purgavi, & venam in cubito incidi. Loco vero affecto ab initio anodyna, discutientia & quæ simul aliquo modo repellunt, quale est seq. cataplasma, applicui.

℞. Farinæ hordei ℥ ij. farinæ fabarum ℥ j. Coquantur posca ad formam cataplasmatis, in fine admisce pulveris rosarum odoriferarum ℥ ß. & post unicam ebullitionem remotis ab igne, admisce vitellum & albumen unius ovi, olei rosarum parum, fiatque cataplasma, quod scroto per dies tres tepide applicui, bis in die. Deinde quæ magis resolvunt adhibui: quale est sequens cataplasma.

℞. Farinæ fabarum ℥ iij. hordei ℥ j. Coquantur vino rubro ad formam cataplasmatis, postea admisce pulveris rosarum, florum chamomill. meliloti ana ℥ ß. Olei rosarum & chamomill. ana ℥ j. Vitellum & albumen unius ovi. Misce, fiat cataplasma.

Horum medicamentorum beneficio dolor & inflammatio omnino remiserunt, inflatio quinetiam præcipue ex dextra parte scroti subsedit. Circumcirca vero testiculum sinistrum in membrana Erythroidæa, tumor quidam ex seroso humore remansit. Denuo itaque corpus per intervalla purgare visum fuit: loco affecto fomentationes & cataplasmata, quæ incidunt, resolvunt, & discutiunt, admovi. Verum enim vero cum frustra hæc omnia esse viderem, suasi ut scalpello aut novacula scrotum incidi permitteret: sic enim inclusum humorem facile & absque periculo evacuari posse, ipsi promittebam. Ille etsi non recusaret, quia tamen tunc præ aliis occupationibus ipsi non licebat totum negotium naturæ tantisper, donec tempus esset aptum, committere voluit. Porro etsi tumor scroti paulatim accresceret, & serosus humor magis magisque in membranam Erythroidæam defflueret eamque distenderet, exiguum tamen incommodum inde ipsi sequebatur. Quapropter cum hac de re non usque adeo sollicitus esset, res in annum usque 1608. prolata fuit. Tum me absente, plane imperiti in manus empirici incidit. Is nulla habita ratione corporis, neque quod hesterno die in magnifico quodam convivio fuerat, & proximam præcedentem noctem inter pocula cum amicis absumpserat, vigesima tertia Maji, postquam laute jentasset, & vino generoso atque mero iterum incaluisset, ipsum in scamnum collocavit, ac testem vi quadam extraxit. Post operationem mox supervenit & febris ardens atq; continua, vigiliæ, aliaque symptomata, qui pium ac optimum huncce virum, ad finem usque vitæ suæ continuo ac misere extorquebant. Et quia artis periti homines in consilium vocati minime fuere, lipothymia quoque & sudores frigidi tandem supervenerunt, ita ut vigesima die morbi animam Deo pie reddiderit, maximo cum luctu civium & reipublicæ dispendio. Post mortem scrotum totumque sinistrum latus supra modum intumuit, nigrum lividumque evasit. *Idem ibidem*

Pro Hernia inguinis.

Puella quædam duodecim annorum per dimidium anni hernia inguinali laborans, quum à Medicis quantumvis doctis, quorum opera usa fuerat, sanari non potuerit, ad me accedens, in hunc modum cum ea processi: ut sequentem bolum omnium primo devoraret præcepi.

℞. Gass. rec. extract ℥ vij. sem. dauci. pulv. ℈ j ß. sacch. asperso. F. bolus. Deinde hoc fotu usi sumus.

℞. Rad. alth. ℥ ij. fol. malv. fl. chamæ. melilot. summit. aneth. an. M. j. sem. lini ℥ ß. F. decoctio in aq. pro ℔ j ß. quo fotu sine magno negotio intestina in locum suum reducta fuere. Deinde jussimus, ut quotidie locus affectus inungeretur oleo ovorum, myrteo, & hyperici simul mixtis, & ut mox emplastr. contra rupturam applicaret per plures dies: & ut subligaculis ad hoc aptis uteris, recte cincta semper procederet: præterea præcepi, ut interea perpetuo uteretur cerevisia in qua decocta esset radix consolid. maj. adjecto exiguo sacchari ad saporem: illis continuatis hæc tandem recte curata fuit. Petrus Forestus. obs. 11. lib. 27.

De Scroti & Testiculorum vitiis.

Inter arcana Io. Tiengii. Medici quondam amstelrodamensis hoc erat, quod quidam potaris tribus septimanis ex decocto rad. sigilli Mariæ in vino curatus sit à ruptura. Ego etiam felicissime utor rad. sigilli Mariæ vel Solomonis. *Petrus Forestus. obs. 15. lib. 27.*

Avenzoar refert de Juvene quodam qui hoc malo laborabat decubuitque duobus mensibus in dorso suo, & cum bono regimine sine

medicinarum applicatione liberatus est *Idem. obs.* 0. *lib.* 17.

Danda opera ut alvus sit lubrica : tumorem totum inungat terebinthina, sed prius foveatur decocto absynth. ex vino : sacculus etiam parvus ex foliis absynthii apponi poterit. *Jo. Crato. consil.* 17. *lib.* 7.

Oleum hyperici compositum, quo utor per se illitum subinde calidum, mirum in modum in hoc effectu efficax atque utile comperi, quemadmodum aliis ruptis, convulsis, recens vulneratis, maxime ubi membranæ aut nervosi generis aliquid oblæsum est. Oleum ita fiat.

♃. Ol. opt. ℔ijß. sem. & fl. hyperic. ℥ix. vini Hispan. vel malvat. ℥viij. rad. tormentill. ʒiij. myrrh. gummi elemi, sarcocoll. thur. aloes, an. ʒjß. lumbric. lotor. vino ℥iij. M. S. A. contusa bulliant ad dimidii consumptionem in duplici vase, deinde exprimendo coletur oleum: in eo dissolve croci ℈iij. ol. abietin. (resinam vel lachrimam abietis ita vocant) vel ejus loco terebinthin. puræ ℔ß. fl. maturor. hyperic. M. j. infunde mista per dies sex aut octo, ad Solem diligenter obturata, Solis calore deficiente, post panem extractum, imponantur furno, deinde diligenter prioribus floribus expressis infundantur secundo, tertio, quarto, alii recentes hyperici flores, prioribus exemptis; atque ita comparatum oleum serveturin usus. Emplastrum sequens continuo geratur.

♃. Empl. contra ruptur. ℥j. mastich. glutin. piscium, sarcocoll. an. ʒij. pulv. rad. osmund. regal. sang. drac. an. ʒj. thur. alb. pulv. rad. consolid. maj. mumiæ, an. ʒß. gummi dissolvantur in aceto & cum olei hyperic. supradicti, q. s. f. empl. S. A. *Reinerus Solenander. consil.* 14. *sect.* 4.

Pro Hernia intestinali oscheocele.

Novimus Illustriss. principem, qui jam annos circiter viginti & tres intestinorum satis magnum ramicem perfert solius fasciæ aptæ beneficio, & tamen sine ullo valetudinis dispendio omnes principum actiones etiam vehementes & graves in venationibus, equitatione frequenti etiam in succussante equo, in longis & difficillimis peregrinationibus, in intenso frigore subire solet. Si quando tussiendum erit, item quotiescunque alvus egerenda, maxime si ea durior fuerit, inguen oblæsum retinendum: atque utraq; aut saltem altera manu adducendum comprimendumq;: in cibis cuncta, quæ ventrem flatibus implere nata sunt ac distendunt, vitanda : quod si accidat ut ileum intestinum vel quid aliud procidat & descendat in scrotum, & mora ibidem flatibus, ut induratis fæcibus ita distendatur, ut difficulter reduci possit, ex usu erit (quod in ista necessitate subinde factum utile comperi) ut ex stercore ovillo dulci lacte incocto fotus adhibeatur, tum etiam idem cataplasmatis in modum apponatur, reitereturque ut postea blandis manibus contrectatum reducatur. Ego fidem facio me aliquoties isto fotu prædicto, cum res alioqui videretur in præcipiti esse, prolapsa & aliquamdiu extra corpus existentia intestina reposuisse, antea tentatis frustra aliis remediis. quapropter hoc te celari nolui : quidam ab hernia sanatus fuit perfoliatæ usu, non tamen sine apta fascia. Ego non paucos hernia affectos juvenes in quiete degentes fasciæ commode ope percuravi; non admodum multis adhibitis medicamentis : ad hernias probantur symphytum majus, sanicula, jacea alba & nigra, sigillum Solom. quinquefolium, tormentilla, filix, pilosella, cujus integræ herbæ pulverem Maio collectæ, infantibus & pueris herniosis continuo in cibis, in lacticiniis, puculibusque pultibus exhibitum comperi mirum in modum profuisse. Quidam perfoliata ad rupturas sanandas feliciter utuntur. Novi qui hunc affectum novem ex ordine diebus cinere lactantis leporis in vino rubro vel decocto consolid. maj. exhibito sanarunt.

Caspar Peucerus, Vir & pietate & doctrina insignis narravit D. Adolpho Occoni medico & mihi, se puerorum hernias recentis coagulati & in caseum formati lactis impositione curasse. Scribit Hollerius se herniariæ herbulæ succo expresso affuso vino exhibito novem diebus perfecte hunc morbum curasse, & Antonius Valetius, qui luculentis exercitationibus Hollerii praxin ornavit, testatur aquæ ejus herbæ stillaticiæ unico haustu percuratum Parisiis adolescentem, cui citatior saltus insignem herniam induxerat; adhibito tamen, ut scribit, emplastro. Vocatur hæc herba Holleriana, quod Hollerius primus ejus in hoc affectu efficaciam observaverit. Præscripta hæc omnia ex simplici medicina desumpta remedia tam exterius admota, quam intro assumpta in proprie dictis herniis prodesse mirifice possunt : quæ tamen in præsenti casu maxime profutura arbitror, hæc insequentia ex prænominatis selecta notare placuit : itaque reducto intestino applicetur ceratum hoc triquetrum inguini supe posito splenio (quod fasciæ annexum inguen ne dehiscat aut laxetur continere debet) ut totum inguen contegat, prius nudato loco pilis.

♃. Nuc. cupress. gallar. an. ʒj. balaust. hypocist. veri, an ℈ij. mastich. ℈iiij. rad. consolid. maj. pul.. perfoliat. herniar. an. ℈ijß. bdell. ʒiß. boli armen. ʒij. sang. drac. ℈iij. pic. græc. ℥j. resin. pini, ʒvi. cum terebinth. cera & oleo, vitell. ovor. vel hyperic. magistr. q. s. f. ceratum : hoc feliciter usus sum.

Verum usitatum illud commune Arnoldi de Villa Nova ex pelle arietina dictum mihi præ cæteris omnibus maximopere probatur.

Recordor me Medicum exercitatum vidisse, qui assumpto quantum volebat gummi elemi, affundebat acetum, eo macerabat donec acetum in superficie obduceretur, alba pinguedine, tum affusis olei paucis guttis (oleum e vitell. ovor. vel hyperic. magis probarem) coquebat gummi lento igne liquatum ad formam cerati. Quando ego ipsius usum commodum scio, improbare haud queo. Ego hoc in pueris aliquoties feliciter sum usus.

♃. Perfoliatæ viridia folia, & rad. consolid. maj. contero ut plane subacta simul sint & lævigata, addo ceræ novæ vel propolis tertiam partem, vel paulo plus : concorporata & bene commixta induco pittatio, ut inguini affecto sub splenio imponi possint : te autem suadeo, ut hoc quod sequitur simplicissimo utaris.

♃. Consolid. maj. radicem solam ab omni

sorde ablutam, munda nihil interim abradens, istam exquisite tritam, & lævigatam, calefactam leviter induc pittacio aliquo lineo albo & impone emplastri modo inguini rupto sub splenio: mutetur bis in die, inducto alio. O. servavi intra dies quindecim ista ratione coalescere: possunt consolid. maj. radices sacchato conditi, subindeque exhiberi. *Reinerus Solenander. cons. 13. sect. 4.*

Ætius jubet papyrum (nos charta emporetica uti poterimus) triduo in aqua macerari atque in globum coactum inguini apponi, reposito prius intestino: Solet enim tridiana adhæsione à delapsu vindicare: sed erit efficacius si aqua astringenti ut puta rosac. myrtac. papyrus vel quarta maceretur: hoc remedio ait Paræus se multos sanasse. Rodericus *à Fonseca. tom. 2. consult. 36.*

Filiolus cujusdam pharmacopœi hernia intestinali laborans hac ratione feliciter curatus est.

♃. Beton. auric. muris, veronic. alchymill. pyrol. solidag. sarrac. agrimon. fænicul. an. M. ß. rad. caryophyllat. ℥ß. incis. & contus. coq. in M. ij. aquæ ad consumpt. medietatis: bibat mane & vesperi haustum. postea.

♃. Lapid. magnet. mastich. an. ʒij. lapid. calaminar: sang. drac. an. ʒj. ferri ʒiij. bol. armen. ℥ß. vini sublimat. quart. j. M. in hoc pannus duplicatus intinctus herniæ fortiter adligabatur bis quotidie, mane & vesperi cum fascia: brevi convaluit. *Hieronymus Kenfuerus. observ. 95.*

Enterocelem adsumpta limatura ferri atque empl. magnetico apposito in seipso sanatam narrat Thom. Campanella. lib. 6. Medicin. cap. 20. art. 2. quam tamen curandi rationem frustraneam doctissime ostendit Athanasius Kircherus. lib. 3. De Magnete. part. 7. c. 2. & contra Paræum urget Uop. Fort. Plempius. schol. in Ebn. Sin. lib. 2. quanquam non magnetismi ratione, sed propter vim siccandi admittat author Enchiridii medic. pract. cap. De Enterocele. qua ratione hic quoque probari debet. Hieronym. Velschius. *notis ad obs. 95. Kenfneri.*

Generosus quidam Bernensis sexagenarius spatio viginti annorum insigni ac maxima hernia intestinali laboraverat, ad quam curandam, cum in e, tum alios in Gallia & alibi expertissimos adhibuerat Medicos & Chirurgos, sed frustra, tandem cum de sanitate recuperanda ne quidem cogitaret amplius, & subligaculis, ne ingravesceret malum, uteretur, incidit in morbum, a quo ultra menses sex lecto affixus fuit. Post morbum hunc ne minimum quidem indicium præcedentis herniæ sentit, nec amplius utitur spleniis aut subligaculis. Ex his manifestum fit, quietem & decubitum in dorso, unicam esse panacæam herniarum. Guil. Fabricius Hildanus. obs. 54. cent. 5.

In Enterocele, Bubonocele & Epiplocele valet balsamus salis gemmæ, arcanum summum in rupturis, qui hoc modo fit.

♃. Salis gemmæ ℔ij. fluat in igne (in sigillo) & postea solvatur in aqua pluviali destillata filtretur, & vicissim coaguletur; has operationes quæ factionis, solutionis, filtrationis, & coagulationis tantisper repete, donec sal gemmæ ad summam subtilitatem fuerit perductum, quod inde cognoscitur, quando ejus particula ad candelam admota, statim liquescit: serva in vitro bene clauso: cura sic fit.

Repositis, si opus est (ut in Enterocele & Epiplocele) partibus prolapsis, locus affectus lavetur cum aceto destillato acerrimo, vel cum spiritu vini quotidie bis post fomentationes statim inungatur locus cum arcano salis gemmæ: ad intra exhibe singulis diebus mane jejuno ventriculo essentiæ consolid. maj. cochlear unum cum guttis ij. balsami salis gemmæ.

Si intestina & reliqua prominentia difficulter reponi possint, etiamsi emollientia per injectiones & fomentationes fuerint adhibita, ut fœlicius absolvatur cura, cœteris non neglectis, sic procede. Post adhibitas fomentationes quotidianas patienti exhibe per tres aut quatuor dies cor talpæ exsiccatum & pulverisatum (quotidie cor unum) mense Maio collectum cum aq. cinnam. & fœlicem videbis operationem. inungatur locus cum balsamo sulphuris. *Jo. Hartmann. practic. chimiatr.*

Pro Hernia intestinali & omentali.

Post universalium & ordinariorum remediorum usum, exhibeatur cochlear sequentis pulveris, mane & vesperi, ho. 2 una ante cibum, continuando usque ad perfectam sanationem.

♃. Cortic. myrobal. indar. chebul. an. ʒjß. nasturt. portulac. plantag. sumach. an. ʒß. corall. rub. lapid. hæm. tit. carab. an. ℈j. cinnam. el. ℈iiij. sacch. rosat. ℥iiij. F. pulvis. *Io. Fernelius consil. 66.*

Pro Hernia hydrocele.

Vir quidam herniam aquosam, ὑδροκήλην, vocant Græci, patiebatur, quam citissime removi oleo sulphuris: quo totum ramicem perungebat mane ac vesperi, & applicabat sacculum ex calentibus cineribus factum. Martinus *Ruland. curat. 82. cent. 8.*

Paretur cataplasma ex stercore vaccino rec. & tertia parte pulv. bol. arm. ad. idem maxime valet & mihi valde probatum est. Cataplasma nunc describendum.

♃. Stercor. capræ ℥jß. cochlear. cum suis testis contusis ℥j. cumin. pulv. sulph. an. ʒij. M. F. cataplasma, parti affectæ applicandum, & sæpe renovandum: quod si hisce non cedat malum, punctione cum phlebotomo vel sectione tandem utendum est. Io Zecchius: consult. 64.

Infans quidam undecim menses natus, laborabat hernia aquosa dextrum testem occupante, ita ut testis ovi exigui magnitudinem æquare videretur, vocatus ego, sequens præscribo cataplasma:

♃. Farin. ℔ß. decoq. cum vino generoso ad pultis consistentiam, deinde adde oxymel. simpl. ʒiij. F. cataplasma, admovendum sero & mane: intra octo dies hoc solo remedio tumor omnino discussus est. *Lazarus Riverius obs. 4. cent. 2.*

♃. Fol. origan. rutæ, absynth. chamæm. an. M. j. bac. lauri, ʒj. sem. anis. fœnic. cumin. an. ʒß. coq. in s. q. aq. & aceti pro fotu, quo foveatur scrotum ter in die cum spongia: Postea applicetur hoc emplastrum;

℞. Empl. de bacc. lauri, sterc. caprin. an. ℥iß, cochlear. contus. cum testis. ℥ß sem. cumin. sulph. an. ʒij. malaxentur cum olei rutae chamaem. an. q. s. F. Emplastrum. Hisce puer convaluit. *Io. Petrus Lotichius. obs. 10. cap. 3. lib. 6.*

Vir quidam Nobilis hydrocele laborans, ita sanitatem obtinuit, primo, consilio D. Ferrandi peritissimi medici, & meo, jalapio purgatus fuit, postea totus emollientes & discutientes admoti, & tandem lanceola perforatus, in parte decliviore scroti, vitando testiculum, & lineam interstitium inter testiculos facientem, ictus autem transversi digiti profunditatem attigit antequam aqua exiverit, quae iteratis vicibus extracta fuit, clara & non foetida, eaque ad libras duas, cura haec satis rara fuit, cum paucis post diebus ad negotia iverit. *Petrus Borellus. obs. 4. cent. 1.*

In Generoso quodam Viro, quam omnis periculi plena sit scroti, & erythroidis membranae in hydrocele per scalpellum apertio, teste non sublato, compertum est, ab aliquot annis sinistra parte hydrocele huic molesta fuerat: frustra cataplasmatis, ac aliis remediis crebro usus tandem temerarii Chirurgi consilio acquiescens, aperiri sibi scalpello tumorem permisit: effluxit cito omnis humor: tumor quoque subsedit, sed cum testis ipse omnino esset corruptus, vicinas partes facile infecit: subsecuta mox scroti universi, ac etiam penis cum tumore & ingenti dolore gangraena. Delirium cum vehementi febre propter doloris magnitudinem supervenit, ac non ita multo post mors accessit: ren hujus sinister corruptus fuit, & seminalis in erythroiden descendens valde ampla & multum patens. *Rember. Dodonaeus. obs. 40. vide etiam obs. 39.*

De Hernia Omphalocele.

In oppidulo quodam mulierem inspexi, cui ex hernia omphalocele, universa pene intestinorum mole, è peritonaei cavitate procidente, tumor immensus ac velut novus venter, a vero ventre flaccido & depresso, & in hunc tanquam Saccum inanito appensus propendebat, quem & fascia circumducta, ut onus hoc sublevaret, collo suspensum gestabat. *Felix Platerus. obs. lib. 3. pag. 759.*

Pro Hernia sarcocele.

Iuvenem quendam hernia sarcocele laborantem absque incisione facile ita curavi.

℞. Pulv. sen. laxat. ℥ß vini absynth. ℔jß. macerentur pro infuso. De quotidie bibit ad ℥iij. colatas. Post sufficientem purgationem, utebatur ante & post meridiem balneo aquae, in qua cogebatur tartarus ad ℥iij. ante & post balneum inungebatur tumor oleo sulphur. nostro, motus rarus erat, quies vero in lecto multa, atque his sine remediis tumor indies decrevit, & per Dei gratiam spatio quatuor hebdomadum ex toto evanuit. *Martinus Rulandus. curat. 66. cent. 9.*

Chirurgus quidam insignis contra herniam tam carnosam quam aquosam emplastro sequenti foeliciter utitur, quod singularis loco secreti mecum communicavit, coque nobilius aliud in hoc affectu remedium se non habere disserte profitebatur.

℞. Gummi ammoniac. ℥jß. bdell. ℥j. farin. sem sinap. sem. urtic. lap. spong. an. ℥j. aristol. rot. ʒvi. sulph. ℥ß. terebint. ʒj. sp. vini ℥jß. ol. olivar. ℥iiij. cerae ʒvi. M. F. S. A. emplastrum. extend. super alutam, & loco affecto applicetur, continuo gestando. Si hoc non juverit substituatur ceratum de pelle arietina tam à Medicis Augustanis commendatum: intus vero de sequenti pulvere quo alias contra hernias prodesse soleo, aliquot mensibus assumat.

℞. Pulv. rad. consolid. maj. ℥ß. pulv. herniar. ℥j. perfoliat ʒvi spong. combust. spongiae, cynosbat. adnascent. an. ʒiij. lap. spong. ʒij. spod. terr. sigill. an. ʒiß. cinnam. foenic. d. an. ʒj. F. pulvis.

Aliquando etiam assumpsit de sequenti pulv. contra strumam, qui Arnoldo de Villa Nova *ascribitur.*

℞. Spong. combust. pilae marin. tost. ossis sepiae, piper. long. nigr. zinzib. cinnamom. salis gemmae, pyrethr. gallar. lap. spongiae, an. ℥j. M. F. pulvis. Io. Petrus *Lotichius. obs. 9. cap. 3. lib. 6.*

Vir quidam Sarcocele laborans quum cataplasma ex althaea, farina fabarum & lacte caprino frustra usurpasset, jussus a Gassero decocto lentium in aceto facto locum fovere, deinde suffire cum thure, & superponere emplastrum de meliloto cum ficubus contusis mixto; cumque non statim resolveretur tumor, thermas fermas cogitare coepit, quas ipsi Gasserus dissuadere noluit. Sed his ipsis quoque non satis operantibus, quod unicum supererat remedium, ad sectionem devenit, quam testiculi jactura, tandem admittere cogebatur. Io. *Vdalricus Rumlerus obsrv. 91.*

Alius quidam hernia carnosa laborans à Chirurgo quodam curatus fuit testiculorum ex vino sublimato, & imposito cataplasmate ex absynth. malo. chamaem. rad. alth. & sect. lini, an. part. aeq. concisis & in lacte caprillo coctis. Alius etiam eodem affectu laborans, sectionem postulavit, sed Chirurgi praesentia territus, mutavit sententiam, & emollientium ac resolventium usu continuato, ramice in abscessum transeunte, & suppurato, foeliciter tandem percuratus fuit. *Idem. obs. 92.*

Ileos ex Hernia curatus.

Septuagenarius in scroto vexabatur tumore valde magno ac dolorifico, ejusdem cum cute sana coloris; tormina sentiebat in abdomine ac evomebat quicquid assumebat; jam per viginti quatuor horas hoc in statu constitutus opem meam implorabat.

Æger inter examen à me institutum retulit, se jam per longam annorum seriem laborasse hernia, quae saepius eum, intestino in scrotum prolapso, mirum in modum molestabat, ac iterum nullum afferebat incommodum, cum intestinum in locum suum recessisset; intestinum autem hoc nunquam antehac tamdiu extra abdomen exulaverat, quam jam; & quicquid moliebatur aeger, illud reponere non potuit.

Morbum hunc satis periculosum esse, amicis praedixi, quia tamdiu extra abdomen per-

permanserat intestinum; (Sic vir 40. annorum Ultrajecto Arenacum pedes profectus incidit in herniam scrotum incitantem, cui antea etiam obnoxius erat, sed tantum in inguine, & tamen adhuc per quatuor horas incessit pedibus, unde tumor valde excrevit, eratque valde durus & dolens; æger interim semper vomebat, ac frigori expositus in stramine per totam noctem jacebat apud rusticum; postero die curru advectus est Arenacum continuo vomens. Mixtura ægro propinabatur flatus discutiens, sed eadem mox vomitu rejiciebatur; tres præterea clysteres injecti sunt, sed sine fructu; æger in bono situ positus est, totus humidi sicciique imponebantur parti affectæ, sed his nihil juvantibus ægrotus quarto ægrotationis die è medio sublatus est pulsu sensim diminuto. Aperto cadavere intestinum ileum inventum fuit gangræna affectum spithamæ longitudine, ac situm in scroto cum flatibus & excrementis duris; præterea magna pars omenti continebatur in scroto convoluta instar pilæ cum vasis sanguiferis valde distentis.) Interea autem amicos ægri admonui, ne animum nimis despondérent, ac eum in finem iis narravi observationem octavam Riverio communicatam à Domino Ozia Aimar Chirurgo Gratianopolitano, in qua post multa remedia per novem dies in cassum usurpata, intestinum per totidem luces in scroto commoratum, repositum fuit feliciter incisione facta usque ad productionem peritonæi quæ intestinum strangulabat.

Sed unde provenit, quod in hernia intestinum prolabatur in scrotum, aliasque partes? Ob relaxationem peritonæi, quæ exoritur ex eo, quod multi ejusdem tubuli obstruantur, inque illis stagnent ac coacerventur humores, qui progressu temporis se insinuant inter fibrillas peritonæi, illudque hoc pacto relaxant.

Cur jam intestinum in scrotum nostri patientis delapsum, non tam facile rediit in abdomen, quam inde egressum est, cum via sit eadem? Hoc præcipue contigit, quia intestinum tandiu extra abdomen permanserat, ubi minor est calor; nam pori intestini eo modo aliquatenus obturati impedivere quo minus vapores ob minorem calorem etiam aliqua ex parte condensati ex intestino in scroto decumbente libere quaquaversum egrederentur, quapropter illi coacervati sunt in intestino, illudque distenderunt flatibus vulgo nuncupatis.

Hinc igitur manifestum satis evadit, præcipuam hujus mali medelam consistere in eo ut pori intestini extra ventrem exulantis obstructi recludantur iterum, ac vapores aliquousque condensati, majore motus ac agitationis quantitate donentur, ut sic rursus citato gradu circa propria sua centra rotentur.

Utrumque hunc effectum consequutus sum lino nendo recenter contorto ac nondum coctione depurgato, nam ubi hoc prius in lacte dulci coctum calide per quadrantem horæ fuisset impositum parti affectæ, intestinum blanda manus agitatione, in abdomen ægri in bono situ collocati remigravit.

Æger hoc pacto ex vicinis orci faucibus ereptus postea cum piscatore ictus sapuit, ac gestavit vinculum ferreum externe vestitum ad intestinum intus retinendum; nam homines provectæ ætatis à tali malo prorsus velle sanare, est oleum ac operam perdere; contingit enim admodum raro, quod Fabric. Hildanus refert in lib. suarum observation. nimirum sexagenarium per 20. annos hernia magna laborasse intestinali, quæ à nullo Chirurgorum aut Medicorum potuit sanari, eumque senem postea sine medicamentis in totum esse restitutum pristinæ sanitati, postquam morbo aliquo periculoso decubuerat in dorso per semestre spatium, ideoque optimum contra herniam remedium citatus Autor esse affirmat quietem & decubitum in dorso.

Hernias vero puerulorum sæpissime sanatas esse vidi, & quidem præsertim circa octavum ætatis annum, bona fascia ex linteo confecta ac emplastro carminante Sylvii extenso super corium, quod reperitur prax. lib. 1. cap. 12. tit. 58. in quo tamen unum errorem, quem neminem secuturum spero, annotare lubet, sc. quod gummi, galbanum, aliaque solvantur in aceto salem volatilem eorum non parum infringente.

Juramentum Medicorum in Academia Ultrajectina jubet, audita vel visa inter curandum, non enuntianda, involvere silentio, hocque stricte observandum puto in herniis juvenum, quandoquidem hoc malum puellis invisum magis esse solet quam par est, quod, antequam hanc observationem finiam, exemplo declarare mihi proposui.

Recenter nupta virgo, ubi prima vice lectum cum suo sponso esset ingressa intrepida manu mox illas mariti partes contrectat, quas Adamus sibi ficuum foliis statim post lapsum contexisse legitur, atque ita eundem hernia divexari ex vinculo quod gestabat animadvertit, unde fere in furorem acta, hæc in verba erupit: pudeat te conjux quod Amasiam tuam tam impiè deceperis; quid consilii mihi miseræ? Perii profecto; num tam malè conformatum corpus puellæ in flore ætatis constitutæ, ac annum decimum octavum nondum egressæ satisfacere potest? Minimè, actum est de me; emori mallem, quàm tecum amplius habitare.

Maritus, hac super re interea temporis serio philosophatus, placido sermone tandem respondit; bono animo sis, anima mea, vanam ac supervacuam hanc, meum corculum, repelle solicitudinem, quoniam polliceor tibi, me pro virili conaturum efficere, ne unquam hac de re conquereris amplius, ac novem mensibus vix elapsis experientia mariti verba confirmavit gemellis, quos enixa est uxor, postea mutire vix audens de imaginaria conjugis impotentia. *Joh. Muys in Prax. Chirurg. Rationali.*

Hernia inguinalis, cum gangræna.

Thomas Adeler, eques Anglus sexagenarius, herniam in inguine sinistro per multos annos habuerat. Anno 1657. mense Septembri inte-

intestinum, quod in herniam inciderat, nimiis flatibus distentum, atque hinc disruptum fuit, ita ut stercora in herniæ capacitatem prolaberentur. Hæc proluvies gangrænam cum fœtore intolerabili parti statim induxit, quæ inde cito putrefacta & disrupta fuit, atque ita fæces alvi ordinarie per herniam foras profluxerunt, nunquam per anum. Ego vocatus prædixi ægrum evadere non posse: ne tamen incuria mea perire videretur, per Chirurgum applicare jussi spiritum vini cum melle rosato & unguento ægyptiaco, usque dum partes gangrænosæ à sanis separarentur & deciderent. Tunc intestinum non tantum ruptum, sed omnino transversim abruptum esse, ejusque partem superiorem foras propendere, hincque stercora proffluere animadvertimus. Hic intestini finis progressu temporis carnosior evasit, & quasi carneum annulum acquisivit, qui annulus cum vicina carne firmiter coaluit, ita ut postea intestinum hoc loco semper fixum & apertum remanserit, atque inde ægro præter voluntatem alvi fæces semper effluxerint. Huic parti postea cacabum parvum æneum, commode adaptatum, semper appensum gessit, sic reliqua sanus; quocunq; vellet deambulans. Nonus jam agitur annus quo huic molestissimo oneri assuetus nunquam ægrotavit.

Rarissimum hoc est & notatu dignum exemplum. Antehac nunquam credideram intestinum abruptum in inguine cum vicina carne coalescere posse, quod tamen in hoc ægro oculatus testis me vidisse testor, nunquam antea à me observatum; licet hujusmodi intestinorum rupturas in aliis aliquoties viderim. Si forte intestinum abruptum inter carnosos abdominis musculos foras erumpat, tale quid aliquando contingere posse verisimile videtur, cujus rei notabilem casum Platerus observat. lib. 3. sic describit. Capitaneus quidam ante annos multos in ventre vulneratus, stercus per fistulam, quæ sanato vulnere illic remanserat, multos annos incolumis alioquin & superstes, excrevit. Cujus causam investigans ex anatomicis observationibus, certis argumentis collegi, intestinorum vulnera, si illis in locis, ubi carneæ musculorum abdominis portiones existunt, ventrem penetrent, agglutinatis tunc utrinque, & intestinorum & musculosæ carnis, vulnerum in ambitu labiis, viam fieri posse, per quam stercus extra corpus educatur, & in abdominis cavum excidere prohibeatur, eaq; vulnera licet consolidari nequeant, minime tamen esse lethalia: quod etsi rarum sit, tamen & in aliis partibus, ut vesica, accidit. Idem Platerus proxime sequenti observatione adhuc alium similem casum enarrat. Joannes Hornung Medicus Heldenheimensis, epist. ad Gregorium Horstium, enarrat historiam rustici cui è vulnere abdominis intestinum rectum vulnere lato apertum exivit, neque à Chirurgo intus reductum est, sed sanato abdominis vulnere, toto vitæ tempore foras propendit, naturalem colorem retinens, sed paulatim crassius ac carnosius evadens, per quod propendens intestinum fæces alvi cum magno fœtore excernebantur, neque amplius ab ano prodibant. *Isbrand. de Diemerbroeck in Observat. & Curation. Medic.*

Epiplocele cum sarcocele conjuncta, ex erosione omenti complicati, enata carne in spithamæ longitudinem ex inguine propendente.

Quidam Estensis in Patavino Xenodochio habuit prominentiam longam spithamam, instar priapi ex inguine luxuriantem, ubi processus peritonæi, crassam vero duos digitos transversos, adeo ut non inconcinne æmularetur formam alterius membri virilis. Cum vero ab ægro quærerem hujus morbi originem, atque negaret esse intestinum prolapsum, ex ejus verbis conjectura assecutus sum, esse omentum complicatum, cum prius Bubonocele laborasset, postmodum abscessu, quo disrupto, prorupit omentum, atque sensim ita convolutum fuit, illique propter erosionem caro quædam inter plicas accreverat in prædictam formam; quem hoc modo curavi. Primo expurgatis humoribus redundantibus, portiunculam dictæ prominentiæ secui, ampliato usque adeo vulnere, ut omentum implicatum se proderet; quod duobus, vel tribus post diebus secui ex toto ad inguina usque; tum digerentibus; demum consuetis exsiccantibus cicatricem obduxi, incolumi adhuc nunc ægro, & omni molestia vacuo. *Petrus de Marchettis In Observat. Medico-Chirurgicar. Sylloge.*

Bubonocele loco bubonis Venerei ab imperito barbitonsore secta, prodeuntibus alvi facibus, brevi temporis spatio sanata.

Villicus quidam Bubonocele laborans, barbitonsorem accersit, qui Venereum bubonem cum existimaret, ejus proinde sectionem suadebat; quanquam æger cum nulla alia muliere; uxore propria excepta, rem se habuisse sancte affirmaret, honesta equidem; ac pudica; cum vero tonsor opinionem suam tueretur mordicus, atque omnino sectione opus esse, eam tandem miser villicus admisit; ex qua cum fæces erumperent; statim in lipothymiam prolapsus est; tonsore obstupescente. Ego vero cum casu illac transirem, vocatus; statim digito compuli intestinum in locum proprium; applicato ovi albumine; cum sanguine draconis, atque linteolo quadruplicato compressione facta arctius nonnihil constrinxi quatuor dies, à quibus cerato demum ad herniam ab Aquapendente usus, spatio decem dierum, sectæ partes coaluerunt. Tandem meo consilio totum vitæ tempus gestato cingulo, multos annos incolumis vixit. *Idem ibidem*

De Hernia intestinali.

Filiolus nondum bimulus prænobilis Viri S. P. herniosus, prolapsis per peritonæi processus intestinis, catarrhis & tussi molestissima gravissime affectus, ægrotavit hyeme jam adulta, Adhibita in rem plurima. Concussio corporis à tussi intestina, quamvis, reposita & fasciis ac subligaculis constricta, sede tamen sua contineri non est passa. Accessit Lithotomi uxor, adducta à peregrino Chemiatro, quæ ventri Cobitides barbatulas imposuit, ut nescio qua virtute intestina

testina prolapsa retraherentur, & loco suo firmarentur. Sed puer tamen obiit. Unde contentiones haud leves mixtis conviciis inter Medicos utrinque, parum decoræ: magnetismum hinc illo defendente, illinc autem altero mortis causam internunante, quæ quomodo tandem transactæ fuerint, non satis constat. Nos interim interrogati respondimus, curationem ejusmodi mere empiricam, non quidem lethiferam, sed tamen ineptam, & inutilem fuisse, ipso eventu attestante, dum nugis ejusmodi certiora præsidia intermitti oportebat. *Georg. Hieronymi Velschii.*

Herniæ intestinalis cura temeraria lethalis.

J. B. I. F. de K. hernia intestinali, seu bubonocele per multos annos laboraverat, cui sæpius intestinorum pars, neglectis fortasse fasciis & decente subligamine, in inguine aliquando valde prominens ac refrigerata dolores acerbos causavit, & nullo modo quam fomentis tepidis emollita in ventrem recessit. Sed cum sexagenario ob flatuum abundantiam iterum accideret hoc malum, intermissa deligatione solita, intestinum diu nimis propendens refrigeraretur & induresceret, circumforaneus quidam perseveranter promiserat, se intestinum propendens facile intrusurum, & herniosum hunc affectum perfecte curaturum; verum ob renixum & contractionem cutis dilaceratæ, ac intestini inflati & indurati magnitudinem, scalpello cutem & peritonæi membranam prolixius dilatavit, intrusoque violenter intestino nec prius emollito nec tepefacto, cutis discissæ ora confibulavit, ab emplastro imposito fasciis deligavit, attamen brevi post patiens febrem ardentem cum animi deliquiis sentiens, & accedente sphacelo intestinorum, paucos intra dies vitam cum morte commutavit. *Helvvigii.*

Scholion Schrockii.) Ut Agyrtarum in decipiendo promptitudo temeritate ubique circumvallatur, sic & in herniis eandem multoties spectandam impune exhibent, quas duriter tractare, & absque necessitate crudeliter secando adgredi sunt paratissimi, necessaria partium, quas incidunt, cognitione vacui, nec symptomatum supervenientium medela instructi, sed unico experimentorum, quam morte aliorum sibi comparant, fulcro cæci incedentes, vilissimoque ut plurimum ab ortu ad opus hoc accedentes; qualem herniotomum Guil. Fabr. Hildanus præfat. Oper. chirurg. delineat, qui subulcus porcos castrare cum didicisset, in hominibus postea idem tentaverat. Sed præstat unum alterumque exemplum in curando & secando temerariorum hominum ac imperitorum nebulonum indigitasse; Herniæ omentalis in lanione, nec non intestinalis in alio perperam, & cum ægrorum interitu curatæ habet Malach. Geigerus Kelegraph. cap. 3. Adolescenti in præpostera herniæ inguinalis sectione, ab agyrta pennato cujus fallax anima sacco holoserico inclusa fuerat, intestinum vulneratum narrat Philipp. Hochstetterus dec. 10. obs. med. cas. 3. Intestinalem agyrta rusticus, sarcocelen forte reputans, suppuratione curaturus, in exitium deturbaverat ægrum, ceu refert Henr. Salmuth. cent. 1. obs. med. 11. Contra Gallum agyrtam, herniarum curam filo aureo certissimam pollicitum, Henricus ab Heer obs. med. 22. invehitur, quem filo ferreo mercurio crudo oblito, intestinum ileum una comprehendisse, & valida contorsione fecibus per inferiora exitum letaliter præclusisse, memorat. Barbitonsor imperitus villico bubonocele, quam venereum bubonem crediderat, laboranti, ejusdem sectionem persuadens, purulentæ materiæ loco, feces erumpentes obstupuit; ægroto tamen exercitatissimi Petri de Marchettis ope, restituto, quod ipse recenset observat. med. chirurg. 55. Cui consimile exemplum producit Hieron. Fabricius ab Aquapendente tract. de operat. chirurg. cap. de bubonocele. Sic etiam, quodam Naturæ lusu aut errore, testiculum in inguine reconditum habentes, aut tertio insuper præditos, pro herniosis miserrime frustraque diu vexatos scimus: quales vidisse se testatur citatus Geigerus, nec non Ambros. Pareus lib. 7. oper. chirurg. cap. 16. Notabilis quoque est historia, quam Aquapenden. cap. de intest. hern. exhibet, adolescentis nimirum, testiculorum naturalem in magnitudine diversitatem ignorantis, atque ex sinistri majore mole herniam pertimescentis; quam cum herniotomo ostendisset, & nisi testis extraheretur, mortem instare, persuaderi sibi passus fuisset, jam legatus castrationem exspectabat, nisi Fabricii consilio a carnificina ista liberatus fuisset. Scilicet quæstuosa cum sit illa sectionis crudelitas, quam præter dolores, testiculi jacturam, ipsiusque vitæ periculum, care satis redimere ægroti coguntur, herniotomi isti inhumani ad persuadendam cum ferro medelam sunt expeditissimi; quamvis plurimi, non pueri tantum, sed adultiores quoque, solo medicamentorum usu, sedulaque deligatione, vel omnino curari, sed saltem minori cum discrimine degere possent. Hinc Bartholinus cent. 4. Epist. med. 22. Herniam, scribit, inguinalem in adultis pro incurabili non habeo, si vel recens sit, non inveterata, vel imperfecta tantum sit, tunica vaginali nonnihil dilatata. Utroq; enim casu non difficulter primo reponendum est intestinum, deinde pars emplastro adstringente & vinculo munienda. Sic Paulus Ægineta lib. 3. de re med. cap. 53. multos pueros citra manus operam medicaminibus impositis, & convenienti deligatura persanatos refert. Joh. Sculterus innumeros, longo temporis progressu, magna adhibita cura remediis, bracherio, victusque bona ratione pristinæ sanitati se restituisse; quos vero vel ob adfectus magnitudinem, vel ejusdem diuturnitatem integre sanare non potuerat, incrementum saltem enteroceles se prohibuisse, testatur part. 1. Armament. chirurg. tab. 39. Hinc male facere, part. 2. obs. 64. judicat, qui malunt a Castratoribus torqueri, quam Medicis mitiora bene consulentibus per mensem obedire; prout nec illos Medicos laudem mereri, qui ab ægro rogati Orchotomis adstant, & Circumforaneos male operantes non corrigunt. Quod etiam de inguinalibus puerorum herniis Ambros. Paræus l. c. cap. 15. fatetur, remediorum ope multos à se sanatos, & castratorum manibus, testiculorum puerilium avidis, ereptos scribens, quin & de adultioris ætatis homine exemplum proferens. Et præfatus Fabricius ab

Aqua-

Aquapendente, Horatium de Norsia, operatorem hac in re maxime exercitatum, & qui plus quam ducentos quotannis castrando curaverat, postea nec etiam viginti sectioni huic subjecisse refert, cum bracherio & adstringente medicamento imposito plerosque sanari observasset. Quin & Nicol. Monardus de simpl. medic. ex Novo Orbe delat. cap. 72. solam ligaturam decentem sufficere posse existimans, nulla herba aliave re imposita, cujusdam Cordubensis mentionem facit, qui omnes herniosos eo modo curaverat. Atque Joh. Bapt. Helmontius herniæ bene ligatæ citra exspectationem sanatæ meminit tr. Pueril. humorist. vindict. p. m. 323. cum patiens ex ossifragio diu lumbis decubuisset.

Hernia inveterata periculosa.

Dn. V. C. de W. Ann. 1663. die 19. Aprilis ventris constipationes flatulentas & dolores lancinantes sentiebat, & inquiete dormiverat, ideoque sequente diluculo Medicum accersiri jussit, de iis doloribus, præsertim in lumbis ad latus sinistrum ac in inguine dextro, calculum renalem fore putans, querebundus remedia petiit. Sed cum ex gressus & loquelæ difficultate Medicus jamdudum herniam quandam suspicatus, quam æger per viginti septem jam annos tolerans, præ pudore celaverat, nulloque unquam medicamine, nec auxilio, nec ligatura ad sublevandum tam grande pondus usus erat, inde omnium medicamentorum successus difficiles fore hic aperte pronunciavit, nihilominus pro morbi statu & qualitate caute procedens ad ventrem leniendum, ac dolores flatulentos amoliendos, potionem brevem laxativam & carminativam, atque fomentationes externas, itemque alia interna, non omissis cordialibus, præscripsit, per quæ die 21. Aprilis evacuationes tres leves ille habuit, dolorum mitigationem quandam sensit, sine ulla urinæ difficultate, aut suppressione, quapropter patiens bonam revalescendi spem conceperat. Subsequente vero nocte diei 22. Aprilis morbus, seu dolores lancinantes cum corporis in lecto circumjectatione magna, recruduerunt, quocirca inter alia mitigantia, ad instantiam ipsius ægri, insessus balnei ex decocto emollientium & flatus discutientium, cum bono, quamdiu insederat, sublevamine, quod ipse prædicabat, concessus fuit, sed subinde adveniente ob longiorem moram in balneo, virium prostratione & spirandi difficultate, ventre rursus constipato, circa vesperam portionem quandam cassiæ extractæ in jusculo sumpsit, suppositorioque sub nocte applicato, quæ tamen præter spem nullam sedem moverant; nox quidem paululum quietior fuit. Mane autem, die videlicet 23. Aprilis circa horam quartam, coram Medico nihil pene quam anhelitum difficilem querens patiens, maturius levamen desideravit, & cum Medicus vix quicquam scriberet, & ad pharmacopolium mitteret, æger ad alvi secessum se propere commovens, administrantes advocavit, tunc subito illi spiratio deficere videbatur, & lente sic inter suorum brachia occubuit. Post obitum hernia inspecta, quam vivens ille valde pudibundus ab aliis conspici & contrectari unquam noluit, inventa est magnitudine caput viri robustissimi excedens, atque pondere aliquot librarum extra corpus dependens, vixit vero ille ad mortem usque in cælibatu. Helvvigii.

Scholion Schrocki.) Ex incuria, pudore & negligentia maximas tandem oriri posse hernias, non est dubium; intestina enim, via ad scrotum inventa, cum pondere gravia sint, sensim magis magisque eo devolvuntur. Tales amplissimas hernias Olaus Borrichius in centur. 4. epist. medic. Bartholini 92. Joh. Mekeranus cap. 5. observat. chirurg. Felix Platerus lib. 3. observat. pag. 756. & Johann. Freitagius apud Gregor. Horstium lib. 2. epistol. medic. sect. 19. &c. descripserunt. Quarum sane cura difficillima & utplurimum frustranea exsistit; præcipue si, quod facile accidit, inflammatione, & quæ eam insequitur, gangræna corripiantur intestina prolapsa, sive a frigore externo lædantur, flatibus fæcibusque distenta compressionem patiantur, adeoque sanguinis liberior ibi transitus inhibeatur; sive justo calidiora interna externave remedia in usum ducantur; aut etiam violentiori manu tractentur; qua ratione, alias inter animadversiones, in curatione enteroceles notandas Dominic. Panarolo cent. 2. observat. med. 49. primo loco in onere placuit, à Chirurgo sæpius manum haud admovendam esse, cum alias dolor; & cum dolore attractio crescat.

Hernia Curata.

Filium meum Henricum, cum in Patriam meam misissem, ut fugeret pestem Brigæ grassantem, ibidem herniosus factus est, intestinum prominebat in Scroto dimidii digiti longitudine. Postquam id digitis intro adegissem, præscripsi pulverem, qui Rec. Fol. Consol. Sarac. Sem. & fol. persol. ana. ʒiiß. Fol. Pilosell: rad. Consol. maj. ana. ʒß. Sach. penid. ʒv. M. F. Pulvis. De hoc indies mane usus est in jusculo & quievit aliquot horas. Inunxi etiam inguina Ol. momord. & imposui Emplastrum contra Rupturam. Subligaculo etiam usus est aliquandiu, quod tamen postea amovi, & ita integre Dei beneficio curatus est. Egit annum fere quintum.

Scholion.) Fuit Enteroceles, Curatio, quam eventus comprobavit, est egregia, & nullus dubito, quin in aliis eundem exitum & emolumentum præstitura sit. Æger fuit Avunculus meus, qui in senium & ad Mortem usque nunquam huic malo amplius fuit afflictus. Ita ut sane integre & perfecte restitutus fuerit. *Christoph. Roesleri.*

Enterocele desperata, curata.

Andreas *Nuck.* Gottlaviensis, anno 1661. d. 8. aug. hernia intestinali diu laborans, agros sulcandi ergo campum adit, sulcando autem, nimiumque se movendo, intestina in scrotum prolapsa sentit; domum itaque delatus, varia adhibuit remedia domestica. Parum autem istis proficientibus, quin potius symptomatis aliis pluribus irruentibus, in pejus ruit. Obortus enim deplorandus ille affectus Miserere mei, singultus insuper

insuper vehementisſimus, à vicinis ultra ſextam etiam domum auditus. Summo itaque in periculo constitutus æger meum implorat auxilium. Intuito autem miſero ægri ſtatu, ipſemet expavi, tum, quod remediis convenientibus non ſatis eſſem inſtructus, tum quod ſcirem fruſtraneos eſſe tali in caſu ſæpe conatus. Quo autem adſtantium, ægri imprimis, votis ſatisfacerem, de iis, quæ in pago ad manus erant, medicamentis, fui ſollicitus, ex horto itaque prope ædes ipſemet collegi ſeq. herbas pro clyſtere fomentoque v. g. herb. malv. alth. viol. alſin, chamom. an. M. ii. coq. in ℔. iii. lact. vacc & diſſol, butyr. rec. ℥iii. mell. ℥ii. diverſis vicibus injectus eſt clyſter &c. Species autem ſacculis duobus inditas, fomentationis ergo alternatim calidè impoſui, totumq; abdomen fovi. Cœpit & inſuper potionem ſequentem, quam frequenter aſſumpſit.

℞. Herb. equiſ. M. i. rad. liquirit. ſem. aniſ. carvi. an. ℥ß. Quamvis autem hæc omnia ritè facta ſint, de mortis tamen neceſſitate nemo non cogitabat. Convocatis itaque amicis, Parochoque Dn. Schelfero, voluntatem ſuam intimavit ultimam, viaticoque ſacro accepto, & mihi & adſtantibus cæteris porrecta manu, vale dixit. Continuantibus autem nobis medicamentorum applicationem, fomenta imprimis diligenter adhibendo, inſigni crepitu ac ſtrepitu, inteſtina in abdomen ſunt regreſſa. Hinc fœcum per ſuperiora ejectio, ſingultuſque inhibitus. Æger autem paulo poſt optime exoptateque reſtitutus eſt. Vivunt autem hujus rei in Gotlavv. hodie num adhuc, & æger, aliique adſtantium teſtes veridici plures. *D. Iohannis Friderici Wilmacheri.*

Enterocele enormis dextera manu reducta Recidivæ metu caſtratione poſt feliciter instituta.

Devolvebatur frequenter in ſcrotum inteſtinum Mag. N. B. Horologiopœo Genevenſi: Anno 1670. tam enormis ſupervenit illi delapſus ut omnia inteſtina illuc devoluta crediderentur; Scrotum ad capitis biennis pueri magnitudinem intumuerat; Advocati Chirurgi, iique non imperiti, operam inanem ludebant, nec enim reductionis ullum exordium apparebat: Inflammatio tantum progreſſum fecerat ut gangræna in procinctu eſſet, jamque ſpes omnis ſalutis ægro & aſſidentibus excidiſſet: Notus mihi erat peritiſſimus Herniotomus in proximo diſtrictu oberrans, Coletius Filius; Fortuito & fauſte ea die in urbem advenerat; & quanquam de ſucceſſu dubius eſſem, ille tamen repoſitionem inteſtini aggreſſus, tam celeri manu eam abſolvit, ut duodecima horæ pars interim vix effluxerit: Cohibito gangrænæ progreſſu, ſedata inflammatione, ac ſpatio conceſſo ut æger vires collapſas reſumeret, Eunuchiſmus ab eodem Coletio ſuſceptus, cui non invite ſe ſubjecit miſer, eadem felicitate & celeritate perfecto, adeo ut intra octiduum plane convaluerit: Eandem Operationem, in non diſſimili Enterocele, ante biennium in conſanguineo cognomine, eadem induſtria eventuque æque felici præſtiterat: Ut hinc, aliiſque exemplis, colligere liceat affectum hunc hæreditariis adnumerandum eſſe: Neque tamen artis peritia (præ chirurgorum quorundam tumore & κομψείᾳ) jus civitatis comparare illi Herniotomo licuit, etſi apud nos endemium ſit id malum, *Th. Boneti.*

Hernia Curata.

Dominus Balthaſar à Rotkirch cum jam 50. & aliquot annorum eſſet, dicebat ſe curatum Subligaculo & crebro uſu Conſolidæ ſaracenicæ & perfoliatæ in juſculo cum axungia gallinæ, melle & butyro majali. Sed per annum his uſus eſt.

Scholion. In Pueris quidem cura herniarum non tantum difficultatis habet, quantum in Senibus, cum ipſorum Humidum radicale adhuc inexhauſtum, nec humores tanta acrimonia ſcateant, ut glutinationem impedire poſſint; tamen aliquando hanc curam etiam in ſenibus ſuccedere, ſi in uſu medicamentorum perſeverent, inter alia & hoc Exemplum teſtimonium ſatis luculentum exhibet. Sed in hoc voluptuoſo ſeculo neceſſum eſſet ut Medicus Patientiam, ſi vendibilis eſſet medicamentis admiſceret, nam delicatiſſimi homines, cum adhuc in primoribus labiis medicamentum verſatur, effectum & levamen deſiderant. Ad curam quod attinet, Conſolida ſaracenica vulneraria eſt, & aſtringit, ut & perfoliata: itaque diutiùs uſurpatæ optimum effectum dederunt. *Chriſt. Ræsleri.*

Enterocele per tiliam fiſſam ſanata.

Puellus annorum octo hernia inteſtinorum laborans cùm aliquandiu hic Chirurgi alioquin ſatis periti, opera fruſtra uſus eſſet, quod ſectionem non admitterent parentes, revocatur domum, conferunt conſilia vicinæ, exempla narrant felicis tiliæ ad urbem Halmeſtadium enatæ, cujus ope plures ab ejuſmodi malis liberentur. Quid multis? perſuadetur ſollicita mater, & cum filio illuc excurrit; quæritur in nemore viribus incluta arbor, & tandem reperitur. Hic puellus exuere ſe omni veſtium apparatu, & in morem Dianæ nudæ (ita enim juſſerat arti huic præfecta neſcio quæ Canidia) per rimam tiliæ hujus junioris manibus duorum valentulorum juvenum eo ipſo temporis articulo diffiſſæ ter ſaltu celeri ſe proripere. Peracta fabula veſtitur iterum puer, rimæ arboris cera & terebinthina admiſſis coëunt, & nobilis effectus ſenſim promittitur ſecuturus. Ne longus ſim, convaleſcit paulatim ſaucia arbor, & cum arbore paulatim æger. utque frondere iterum illa incipit, ita firmari ſanitas puelli. Quo audito ſubiit animum conatus Maroniani illius amatoris Ecl. x.

Certum eſt in ſylvis inter ſpelæa ferarum
Malle pati, teneriſque meos incidere amores
Arboribus: creſcent illæ, creſcetis amores.

Similia memini ante paucos annos in Harlemenſi nemore attentata fuiſſe, & tum quidem in fiſſa quercu ſucceſſiſſe experimentum: Scrutentur hic alii occultas rerum abditarum cauſas, Ego nihil video præter ſuperſtitionem. *D. Olai Borrichii.*

Sarcocele ex operatione instituta lethalis.

Vir quidam honeſtus ſeptuaginta circiter an-

nos natus ad nos non ita pridem adveniebat. Is jam dudum Sarcocelem gestaverat, ejusque grandioris pondus, quantumvis ii olestum, tacito concluserat pectore; verùm dolores ultimò adjuncti, cum tandem ad opem chirurgicam implorandam compulerunt, idque sanè malô suo fatô; nam cum Chirurgus e nostris alias dexterrimus, ac in ministeriis suæ artis peritissimus, separationem sarcoceles moliretur, nec satis explorasset an hæc à separatio intactô testiculo fieri posset, incisione sufficienti factâ, arreptoque tumore per eam extrahendô, testiculus undique adhærens identidem subsequutus est, sicque castratio in decrepitô peragenda fuit à minus ad hanc operationem præparatô artifice, quæ quidem satis bene pro tempore cedere videbatur at tertiâ die derepente suborta est pessimi ominis raucedo, atque mors quinta subsequuta. Videant itaque quibus talia committuntur negotia ne temeriùs rem aggrediantur.

Anatome Sarcoceles.

Sarcocelen variè definiunt Auctores. Celsus l. VII. c. XVIII. Raro, inquit, sed aliquando caro quoque inter tunicas (testiculi) increscit σαρκοκήλην Græci vocant. Galenus l. de tumor. præt. nat. testiculos vocat induratos, & l. XIV. meth. med. eandem scirrhis non improvidè comparat. Hodie tamen Medicorum plerique, ut clarius rem exprimant, Sarcocelen interpretantur, quoties carnosum quiddã in scroto testibus adnascitur. Atque id quidem nonnunquam contingere, haud inficiandum, prostantque apud Hildanum, & Lotichium exempla, frequenter tamen sarcocele nõ tam adnascitur testibus, quam innascitur, hoc est, totum testem, ejusque vasa omnia materiæ novæ accessu ita infarcit, & porrigit, ut aliquando etiam vigecuplo se ipso gravior, ampliorque evadat. Hoc ut sæpe alias, ita superiori quoque hyeme in mercatore Samio mihi observatum, cui ablatus ferro chirurgi ramicosus testis pendebat semuncias XXXIV. durus ille quidem toto corpore, & massæ carneæ nervosis hinc inde gyris distinctæ similis, sed neque ad latus, neque in gremio suo ullum alium testiculum naturalem complexus. Dissecta enim quaquaversum informi mole, ut testiculus verus, quem intus delitescere quidam suspicabantur, in conspectum veniret, deprehensum clarissimè fuit, totum illud enorme corpus testem fuisse, sed testem à sanguine, ut conjicere licet, admisso, verùm propter vel contusionem, vel frigus, vel pituitam nimiam ad superiores partes non remisso, eoque in carnem degenerem coagulato distẽtum. Proinde non satis providi rei æstimatores mihi videntur, qui confirmatam σαρκοκήλην vel medicamentis discussisse se, vel discuti posse evulgant, quod nimium occalleat massa illa & mille plexibus nervosis iisque solidis cõtrahat invictam duritiem. Crediderit Matthiolus in Dioscoridem, crediderit Scultetus in Armam. chirurg. sese sarcocelen pulvere ononidis percurasse, mihi tamen mihi fit verisimilius, quam fuisse hydrocelen duriori cortice circum datam atque ideo sarcocelen mentientem. Atque ut id credam præter jam allata, persuadent tum similia passim exempla apud Forestum, Sennertum, alios, docentia artifices sæpe aqua profundius in testiculorum sinubus latente deceptos pro carnosis æstimasse herniis, quæ fuerint aquosæ; tum docet radix ononidis, quæ cum inter nobilissima diuretica sit, aquas haud dubie in sinu testium intimo occuleatas paulatim eduxit, atque ita concidentibus sensim in se involucris durioribus, sarcocelen æstimata fuit sustulisse. *D. Olai Borrichii.*

Usus Catechu in hernia varicosa.

L. L. Studiosus 24. ann. cum ante aliquot annos laborasset hæmorrhoidibus, Spleniticus, in sinistro latere in vasis spermaticis, ubi ex peritonei processu in scrotum inferuntur, tumorem varicosum mediocrem duos jam annos passus est, duriusculum & dolorificum, præsertim, si stare diutius cogitur. Adhibitis resolventibus & aperientibus, externis & internis, mollior redditus est tumor, a frigore jam recedens, contractis sc. vasis, quod etiam decumbenti contingit, tandem dato pulvere terræ Japonicæ præp. tantillo, quam cum Antimonio Martiali cachectico remixto, optimum præ reliquis sensit levamen, imminui scilicet eundem referens, & melius habere. Non dubito, si continuaverit, ut est affectus chronicus, & pars corporis remotior, plenariè propediem ipsum restitutum iri. *D. Georg. Wolfgang. Wedeli.*

De Enterocele abscessu inguinis spontaneo sanata.

Operarius quidam enterocele laborans sinistri inguinis, repositis intestinis, gestatoque trium mensium spatio subligaculo, per integrum postea triennium absque ulteriori incommodo vixerat. Quo tempore elapso, a motu vehementiori, laboribusque durioribus, denuo in herniam loci illius, maximis junctam ventris doloribus, inciderat, quos variorum calefacientium fomentorum, ex cumino &c. concinnatorum, adplicatione uxor ejus abigere diu, sed frustra tentaverat; tandem a Chirurgo intestinum quidem, difficili licet & multo cum labore repositum, atque subligaculi ope egressui via rursus occlusa fuerat. Paucis tamen post diebus, inguinis illius dolor & inflammatio supervenit, in abscessum denique terminata; quo brevi, ab imposito pharmaco, rupto, copiosum pus evacuatû vulnusque amplum satis & profundum debite tractatum, labia inprimis ejusdem invicem adducta, & in cicatricem ut abirent, curata fuerunt; quæ partes subjectas duritie sua comprimens, ne delapsuro iterum intestino transitum concederet, præcaverunt. Adeoque, quod antea bracherii solius gestatione effecerat, jam callosa cutis duritie periculum felicius avertit. *D. Lucæ Schroeckii Lucæ Filii.*

Sarcocele.

Sectioni Sarcoceles in milite in vico Aurigarum interfui cum D. Moinichenio & D. Kolichen, a Lithotomo Laurentio Nicolai feliciter & dextre administratæ. Aperta cute inguinis dextri, testiculus dexter, quid à capitis pueriles magnitudinem excreverat, separato τῷ δάρτῳ scroto, extractus & resectis vasis spermaticis, prorsus exemptus fuit, magno militis alias corda-

cordatiſſimi ejulatu. Ligatis vaſis, conſutum ſcrotum, & cætera, ut vulnus decet, curata. Diſſectus hic teſticuli dextri tumor, glanduloſam ſubſtantiam oſtendit ea magnitudine auctam, ut oneri eſſet militi ſatis valido. Infima vero parte veſiculas intra membranam continebat, ſanguine plenas, qua parte de maximo ſemper dolore, ob diſtentionem tunicæ ſenſilis, conqueſtus fuerat. Tormentorum oblitus ad militares functiones poſtea rediit. *D. Iacob. Schmid.*

De oſſiculis ex Sarcocele ſuppurata prodeuntibus.

Quam varia ſæpe & inſolita reperiantur in corpore humano, & ſubortis imprimis in eo abſceſſibus corpuſcula, ſive aliunde eo translata, ſive in ipſis etiam genita, plurimis obſervationibus paſſim extantibus docemur: Inprimis vero Calculos in omnibus fere partibus genitos quis neſciat, qui etiam nec partes generationi dicatas immunes abire permittunt, velut in proſtatis lapidem mixtum fuiſſe deprehenſum refert M. Donatus lib. 4. Hiſt. mir. cap. 30. Calculum magnitudine piſum fere ſuperantem deſcribit. I. R. Saltzmannus in obſerv. anat. ultimis: Ex teſticulo quoque ulcerato lapides exemtos habet Pachequus in obſerv. 1. Riverianis 44. Ipſum ſemen in vaſis ejaculantibus petrificatū legitur in Zodiaco Med. Gall. Ann. 1. m. Mart. Obſ. 4. Aſt oſſa etiam in abſceſſibus quod reperta fuerint, id revera inter rariſſima eſt connumerandum, Cujus tamen fidem faciet ſequens, quam communicare libet obſervatio. D. P. G. aurifaber, per plurimos annos dextri teſticuli tumore ad capitis infantilis magnitudinem tandem adaucto, & ipſum inguen, ut hinc brachii craſſitiem æquaret, ſimul occupante, a variis in conſilium adhibitis Chirurgis primo Hydrocelen, poſtea cum teſticulum equo inſidens durius ephippio impegiſſet, Sarcocelen pati creditus; tandem fruſtra in uſum ductis plurimis remediis, ante ſeptennium a Natura ipſa, optima morborum medicatrice, auxilium invenerat; ſiquidem in eodem latere ſponte aperto ſcroto, ſerum primo aliquandiu, tandem plurima, & vel ad quinque uncias quandoque, purulenta materia egreſſa fuerat, ſicque uſu mundificantium & traumaticorum per ſiphonem injectorum, tumore paulatim decreſcente, durum quid in orificio ulceris Chirurgis, *Ioann. David Freitagiis*, patri & filio, quorum dexteritate tum curabatur, ſeſe obtulerat, quod volſella extractum, eſſe oſſiculum plurimis eminentiis aſperum, & inæqualem cōparuerat; cui dein ſucceſſive plura alia diverſæ figuræ & magnitudinis inſecuta fuerant; uſque dum tandem alterum, etiam non ſine magno labore exemtum fuerit, conſolidatione vulneris mox ſponte ſuccedente, & integra cura intra novem ſeptimanarum ſpatium ad finem perducta; ita ut nunc ſalvus adhuc, & ſenio licet preſſus, ſat tamen vegetus vivat, teſticulumque morboſum bene jam conſtitutum circumferat.

Scholium. Adfectum hunc ad nullum alium commodius quam ad Hydrocelen cum Sarcocele conjunctam referri poſſe, mihi equidem haud eſt dubium. Quamvis enim (ut de hydrocele, a ſeroſo ſtillicidio ex vulnere primo obſervato ſatis demonſtrata, nihil dicam,) ſarcocele teſtium & vaſorum adnexorum in molem inſignem a ſanguine in eis ſubſiſtente & concreſcente, factam extenſionem, ac in maſſam quaſi carnoſam indurationem, ut plurimū denotet, quam ideo diſcutientibus poſſe curari negat Excell. D. Ol. Borrichius Vol. 1. Act. Med. Hafn. obſerv. 97. & ſi quæ hoc modo ſanata perhibeatur, hydrocelen potius fuiſſe ſtatuit; ſicque etiam per ſuppurationem, ſalvo remanente teſticulo, tolli haud poſſe, adſerere liceat. hic non tam teſticulum auctum, quam potius carnoſam tantum quandam ſubſtantiam fuiſſe eidem adnatam, ſtatui poſſet. Licet fortaſſe, ſanguine extra vaſa effuſo & in eo. ura interſtitiis ſubſiſtente, aut alio quocunque modo incraſſato & indurato, per ſuccedentem autem ſuppurationem evacuato, vaſcula illa & membranas tenſa ſic denuo contrahi, & naturalem, quam antea habebant, conformationem adipiſci, dici poſſet. Unde vero oſſicula illa in locum iſtum plane exoſſem pervenerint, magis intricatum eſſe videtur. Non enim ab oſſe aliquo per corruptionem abſcedente, & in hunc locum depoſitas fuiſſe particulas, ſanitas cæteroquin ſat integra, juxta cum oſſiculorum iſtorum multitudine, perſuadet; nec per faſcinationem, cujus nulla hic ſuſpicio, injecta fuerunt; nec etiam externa ſaltem forma oſſeam ſubſtantiam referunt, cum ſolida admodū ſint, raſura in oſſeam ſcobem abeant, & igni ſubjecta, præter odorem, ab oſſibus crematis aut etiam congenere cervino cornu exhalanti ſimilem, remanens corpus, uſtis taliſmodi oſſibus omnino reſpondens ſuppeditaverint. Unde a ſero extra vaſa effuſo eorundem ortum deducere opus erit; quod uti in ſtatu naturali conſiſtens, membranæ, cartilaginis, oſſiſve naturam adſumere aptum eſſe, ſive particulas in ejuſmodi corpora coagulari prona continere, nutritio iſtarum partium nos edocet; ita & hic gelatinoſæ ejus particulæ, diſcuſſis aquoſioribus, in oſſea abire corpuſcula potuerunt. *D. Lucæ Schröckii Lucæ Filii.*

De Hydrocele à Catarrho orta.

Inveteratam hydrocelen medicamentis externe impoſitis uti raro & vix curari, celebriores Practici obſervant, ita recenter exortam iiſdem aliquando cedere, notum eſt. Sic *Laz. Riverius cent. 1. Obſervat. 4.* in puerulo herniam aquoſam per cataplaſma ex farina fabarum cum vino generoſo coctum, admixto etiam oxymelite ſimplici, intra octiduum fuiſſe diſcuſſam, memorat; Ingentem quoque teſticuli ſiniſtri tumorem aquoſum, adhibito ex convenientibus cataplaſmate, ſanatum refert *Henr. Salmuth. centur. 3. Obſerv. 93.* Idem & mihi anno præterito obſervare contigit in Juvene 17. annos nato, qui dolore capitis inſigni & tumore genæ ſiniſtræ, ut & colli, circa menſis Auguſti principium correptus, cum ab adhibitis 5. & 6. die dicti menſis, medicamentis ſerum blande per ſudorem evacuantibus, externe vero adpoſitis diſcutientibus, levamen habuiſſet, remittente nempe dolore, & ſubſidēte paulatim tumore, eodem tamen tempore per latus ſiniſtrum juxta dorſum deſcendere aliquid perſenſit, teſticulumque ſiniſtrum non ſine dolore in molem ingentem attollere; quod cum veſperi d. 6. mihi anxius indicaſſet, hydrocelen eſſe deprehendens, Cataplaſma ex maſtiche, floribus chamæmeli, ſambuci, ſalviæ, & roſarum rubrarum cum lacte paratum imponere juſſi, quod non tantum ſopiendo do-

lorem, sed tumorem etiam notabiliter imminuendo, optimè conduxit, ut, cum insuper 7. die Aug. potiuncula ex resina jalappæ parata purgatus fuisset, paulo post plane convaluerit. Mira hæc serosi humoris, copia & stagnatione peccantis, & hinc tristem capiti sensationem inferentis, nec non tumorem genæ collo inducentis, *pariter* majorem admirationem parit quod serum discutientibus interne & externe in usum ductis, ob copiam non promte cedere valens, non in vasa sanguinea readsumtum, sicque ad scrotum, sed rectiori via per latus sinistrum sensim eo derivatum fuerit. Quod si consideretur, catarrhosas defluxiones non simpliciter deliramenta in posterum esse dicenda, evidenter satis adstruitur. Vias tamen, per quas fluxio hæc processerit, satis obscuras nobis reliquit Natura; nisi forte nervorum, & quidem, si ordinem à Cl. Willisio nervis adsignatum sequamur, quinti paris, buccarum musculis surculos mittentis, & postea una cum sexti paris ramulis, nervum intercostalem, ad testes etiam abeuntem, producentis, id beneficio accidisse dicere liceat, intra quorum membranulas insinuans se lympha illa extravasata, per latera eorum sensim usque ad testiculum descenderit. *Idem.*

Monstrosa umbilici procidentia.

Superiori anno Bernæ matronam quinquagenariam, robustam, sanam, obesam & pinguem valde, invisi. Illa ante multos annos in difficili partu relaxationem umbilici contraxerat, ex qua relaxato peritonæo, paulatim exomphalos plane monstrosa facta fuerat, quandoquidem ad magnitudinem uteri, qui fœtum maturum gestat umbilicus propendebat, venter nihilominus suam servabat proportionem. Extuberantia vero illa umbilici, veluti ingens saccus ita propendebat, ut manum facile inter ventrem & saccum illum imponere possem. Porro tumorem huncce ex omento prolapso, & sensim in illam magnitudinem aucto, prognatum fuisse, verisimile mihi videtur: absque dolore enim tactuque, mollis & undique æqualis erat, a naturali colore non discrepabat, murmur nullum persentiebatur, ut in hernia nt intestinali: in ventrem retrocedebat nunquam, etiamsi alvum exoneraret, vel in dorsum ægra decumberet, sed semper in eodem permanebat statu. Ex quibus apparet, fuisse omentum, idque in illam molem & magnitudinem auctum, sed hæc obiter, quæ si non probabilia, verisimilia tamen esse videntur.

Cæterùm etsi saccus ille ingens & ponderosus esset, ita tamen corpore erat valida atque sana fœmina illa, ut negotia sua domestica ipsamet administraret. De generatione verò tumoris omenti, cujus mentionem facis, nescio quam aliam adferre debeam causam, præterquam illam ipsam, quam tu quoque statuisti. Ludit enim aliquando natura, ut plus nutrimenti ad partem aliquam, quam pro sua nutritione opus, amandet. Hinc accrescentiæ præternaturales & aliquando monstrosæ fiunt. *Gulielm. Fabric Hildan. Obser. Chirurg. Cent 3.*

De ingenti umbilici procidentia, historia altera.

Ante aliquot annos de quadam monstrosa extuberantia umbilici ad te scripsi, fœminam illam etiamnunc superstitem esse arbitror. Ab eo tempore similem affectum in Germania, in nobilissima & singulari virtute prædita matrona vidi. In illa tamen non umbilicus ipse, sed paulò supra ipsum peritonæum, & pars quædam abdominis, veluti in saccum maximum dilatata propendit. In isto autem sacco non solum omentum, sed & intestinum aliquod continetur, aliquando enim murmur in ipso percipitur, & tunc quoque dolor adest, nunc vehemens, nunc verò remissior, pro flatuum copia. Affectum huncce in difficili partu se contraxisse, mihi affirmavit.

Cæterum quia hujusmodi procidentiæ umbilici aut abdominis, rarò in ventrem retrudi possunt, aut si retruduntur, difficulter tamen retinentur, maximasque molestias ægris pariunt, dum propter pondus superiores partes secum deorsum trahunt, fasciam quandam sacculatam excogitavi, qua extuberantia illa tam commodè sursum retrahitur atque sublevatur, ut nullam ferè molestiam aut incommodum pariat.

Primo autem ex tela reduplicata, parandus atque adaptandus est thorax; ita tamen ut ultra primam costam mendosam non descendat. Thoraci porro isti in dorso, & quidem e regione Omoplatarum, ex utroque latere fascia, duos digitos in latitudine positos lata, & undique perforata, annectenda est. Istis præterea fasciis parva fascia magna & sacculata, beneficio lororum annectenda est. Elevatur autem & delabitur secundum necessitatem & voluntatem ægri, beneficio lororum & foraminum.

Fabricatur fascia illa, ex duabus particulis telæ, in exterior parte consutæ; ita ut in medio sacculus efficiatur. *Idem ibidem.*

Hernia umbilicalis monstrosæ prorsus magnitudinis.

Nobiliss. Dom. annos circiter 40. nata, constitutionis ex natura admodum laudabilis ac obæsissima, Hernia laborabat umbilicali, cujus primordia inde enata fuere quod jam à 14. annis, dum lectica veheretur, fluviolumque extra ripas tum excurrentem transfretaret, non parum contentionis adhibuit ne in medio subverteretur fluctu. Statim fabæ magnitudinis tumor visus est, qui subsequentibus annis, tum ob matronæ obæsitatem indeque productam totius habitus corporis mollitiem extensionibus admodum aptam, tum ob plures advenientes partus, in eam accrescebat molem, ut tandem capite humano duplò major foret: in hoc tantum ab eo quem mox ex Clar. attutimus Fabricio Hildano, diversus quod umbilicus supra illum esset, at contra hujus medisi occuparet. Peritonæum, musculi abdominis, accutis ipsa, inde quasi lacera ac monstrosè expansa, facile permittebant ut contrectarentur omentum ac intestina contenta, imò etiam illorum motus peristalticus deprehenderetur. Strangulationem tamen nullam patiebantur intestina in tam amplum devoluta saccum, quia ejus orificium non parum patebat, atque itui & reditui eorum non officiebat; nunquam interim ad dimidiam sui partem decrescebat tumor etiam post longum decubitum. nec omnino in proprium situm reponi valebant intestina, quin ex levi etiam compressione in deliquium animi incurrebat ægra. Continuo præterea dolorem non mediocrè in lumbis persentiebat, quem nec suspensoria Herniam, prout licebat, reprimentia, aliaque artis præsidia, satis mitigare valebant, Propterea Lutetiam Parisiorum, egregios illic subligaculorum confectores, Herniariosque celebres consultura ivit, sed nihil inde levaminis retulit. imò amplior ex itinere factus tumor, doloresque colici qui subinde

matronam

matronam nobilissimam excruciabant frequentiores facti, tandem in iliacam abiere passionem qua trium dierum spatio, postquam per 12. horas alvinas evomuisset fæces, magno nostrum, omniumque sane proborum luctu, rari admodum exempli mulier sublata est. Taceo illa omnia quæ adhibuimus auxilia, hic que tantum consultationem addicio quam Clar. quidam Medicus Germanus Lugduni Gallorum, dum Parisiis reverteretur pro Nobilissima Ægra conscripsit.

I. B. Consilium Medicum.

De Nobilissimæ Dom. Morbo & raritate curioso, & curationis difficultate gravi hujusve causa, amplum ut faciam discursum supervacuum duco, de hisce quoniam Judicium illi haud erit difficile, qui vel primis saltem labris delicias degustavit anatomicas; Omissâ proin rari hujus Casus prolixiore delineatione, ad ipsam statim progredior curationem seu potius allevationem, totalis cum curæ omnis spes non sine ponderosa ratione ab Experientiss. Chirurgis sit præcisa, palliativa proin quæ restat Cura in hoc consistit ut quantum possibile & presens malum demulceatur, & incrementum modis omnibus impediatur ad quem scopum pervenire licebit, exquisitâ remediorum appropriatorum selectione, eorumdemve ritâ applicatione; Ordiar ab ipsa Venæsectione cujus usus non solùm proficuus sed & necessarius videtur vel ob solam mensium fluxus cessationem, addo Nobilissimæ Dom. Temperamentum sanguineum ut & corporis obesitatem, unde facillimè accidit ut Vasis sanguiferis à pinguedinis mole valdè coangustatis, motus sanguinis necessarius retardetur, qui hinc circa intestina contorta sensim sensimque majori copiâ collectus, stagnationeve acrior redditus facilè inflammationem causari in illis posset, accedit quod ex ipsâ hac ratione venulæ alicujus capillaris vel in Cerebro vel in Pulmonibus ruptura cum funesto exitu contingere queat, interveniente præprimis à vehementi quadam animi commotione, impetuosiore sanguinis motu, funestus proin hic ne accidat effectus singulis annis ad minimum bis, Vere nempe & Autumno larga Venæsectio celebranda est, ut ita detractâ quadam sanguinis portione sanguinis motus liberior reddatur, hæc vero ut salutaris esse possit, corporis præparatio perquam necessaria, quæ fit vel clystere solummodo, vel purgante leni si nempe primæ viæ succorum vitiosiorum saburrâ obsessæ sunt, quod fit vel syrup. de cichorio cum rheo ad aliquot uncias in jusculo assumpto, vel si insufficiens sit, infusum rhabarbari convenientissimum erit paratum ex rhabarbaro electo herbi cardui benedicti, cortic. citri siccis, santalo rubro & nitro præparato cum Aqua cichorei, addito sub finem syrup. de cichor. cum rheo, observatâ interim circumspectè rhabarbari dosi, exulent pulveres, extracta, pillulæ &c. utpote quæ sæpe tarde & non sine torminibus operantur, quæ hic omnibus modis evitanda sunt. hanc ob caussam manna, folia sennæ, jalapa &c. mihi sût suspecta, si verò Nobilissima Domina flatibus admodum divexata sit, non absre erit ante hujus usum clystere carminativo uti, parato ex radice althææ, fœniculi, Herb. malvæ, violariæ, mercurialis, absynth. floribus hyperici, chamomillæ, femin. lini; anisi, additis melle mercuriali & oleo anethino, omissis omnibus acribus, dissipatis ita flatibus sequentis diei assumptum purgans melius & minore cum dolore operabitur, cavendum tamen probe a frequenti purgantium usu, utpote à quibus Intestinorum tonus destruitur & tota Massa sanguinea acris redditur; Et quia totius hujus curæ palliativæ cardo primario in hoc vertitur ut alvus semper sit libera, hæc proin ut conservetur aperta omni studio allaborandum, quod obtinebitur diligenti Medici in dandis remediis circumspectione ut & exacta nobiliss. Dom. præscripti regiminis observatione. Medici eapropter ex presentia molesta & periculosa symptomata pro virili corrigere & mitigare Nobiliss. Dominæ vero exquisita Dietæ observatione impedire ne eadem mitigata recrudescant; Frequentissimum verò & periculosissimum quod in hocce affectu contingere potest symptoma est Colica passio, cujus præprimus contumacioris Pedissequa sæpe est utplurimum funesta Iliaca passio; Cum vero Colica triplicem agnoscat originem, triplici etiam methodo tractanda venit, vel enim provenit à fæcibus induratis, vel ab acido viscido tenaciter intestinorum tunicæ tenaciter adhærente, vel etiam ab acido acri vitriolico, a vitiosa bilis & succi pancreatici constitutione oborto ac tenellas intestinorum fibras vellicante; Illius signum evidens alvi pertinax obstructio; Illius copiosa flatuum insipidorum eruptio, ructus acidi, appetitus dejectus à ciborum viscidorum esu proveniés &c. Hujus verò ardor in intestinis insignis junctus cum exquisitissimo dolore a vitiosa succi Pancreatici cum bile fermentatione, flatuum acrium ejectio, ructus saporis cuprei, oris siccitas, sitis magna, appetitus adauctus, prægressa vehemens animi emotio, ut & ciborum acrium & aromatibus nimis conditorum usus. Probe hic attendendum, quænam præsente insultu colico ex dictis tribus peccet species; si prima Fœces sc. induratæ remediis humectantibus & emollientibus internis & externis certandum, quæ inter primatum tenent clysteres emollientes parati ex radicibus lilior. alborum, altheæ, herbis 5. emollientibus, floribus chamæmel. summitat. anethi, seminibus lini, fœnograeci, additis oleo lilior. albor. & butyro recenti non salito, quod si constipatio adeò pertinax, ut clysterum ejusmodi reiteratorum ut & interne assumptorum & externe applicatorum remediorum effectum eludat, & metus sit subsequentis passionis iliacæ, dictis clysteribus permiscenda fortiora, ut mell. mercurial. scyllitic. Electuar. lenitiv. simplex, de hiera picra Logadii, sal commune, gemmæ. syrup. emetic. Angeli sal ℥vin. emeticum, cum hisce potremis summâ cùm prudentia procedendum; quæ non usum in sunt vocanda, nisi urgente extremâ necessitate, ubi extremo morbo extremum adhibendum remedium; suppositoria hoc in casu experientia teste, sæpissimè magis obsunt quàm prosunt, etenim ab irritatione quam faciunt fibræ intestinorum lacessitæ vehementius constringuntur, fæcibus hinc devenientibus magis induratis, Per os quæ dantur remedia varia sunt, maxime jusculæ emollientibus herbis alterata frequenter deglutita, Oleum amygdalar. dulc. recenter express. (Si Nobilissima Domina ejusmodi pinguia sufferre potest) ad uncias aliquot in jusculo propinatum, vel cum syrup. de althea Fernel. permixtum po-

tatum magni sæpe effectus est, sperma ceti recens & non rancidum ad ℥i. in jusculo dissolutum assumptum, item serum lactis caprill. cum cremore tartari præcipitatū & copiose haustum, sæpe acidularum largus haustus pertinacissimas solvit alvi obstructiones, conducit & butyrum recens assumptum, quoad purgantia, lenia nullius effectus, validiorum eventus dubius sæpe auxilio fuerunt sæpe etiam damno, ego omnibus aliis præferrem mannam Calabrinam elect. ad uncias aliquot in sero lactis caprill. dissolutam, assumptam; externe conducunt linimenta, Fomenta maxime verò Balnea medicata (Gallis demy Bain) hæc parari possunt ex dictis emollientibus, & discutientibus, pro fomentis dictæ herbæ lacti incoquendæ quo sæpe foveatur pars affecta tepide imponendo sub finem inter linτea duplicata ipsum malagma; Illa verò parari possunt ex unguento de althæa, martiato, spermate ceti, pulvere florum chamomillæ & oleo lilior. alborum, quibus statim post fomentationes inungatur ventriculi regio calide: si hæc non sufficiant addi possunt unguentum Agrippæ, de arthanita ol. colocyntid: Si verò secunda colicæ species orta ab acido viscido seu pituita peccet, Discutientia & incidentia remedia locum habent, Clysteres carminativi magni sunt usus, paratis ex radicibus althææ, angelicæ, Herbis malv. parietar. origan. rutæ, floribus lavendulæ, sambuci, hyperici, Baccis lauri, seminibus fœnugr. fœnicul. oleis additis Electuar. de baccis lauri, oleis anethin. & hyperici adjectis, oleo destillato chamomillæ guttis aliquot, & si dolor valde urgeat theriacâ optimâ & castoreo, qui pro ratione durationis reiterari possunt; Per os exhibentur Potiones cordiales, Electuaria, Trageæ, Pulveres essentiæ &c. Potiones parari possunt ex Aq. menth. meliss. flor. tiliæ, pæoniæ cinamomi cum aqua destillat. syrupi cortic. arantior. spiritu nitri dulci confectiones de hyacint. &c. cochleatim sumendæ. Electuarium parabitur ex conservis betonic. menthæ, borragin. meliss. flor. pœoniæ, corticibus arantiorum conditis, radice helenii conditâ, speciebus diarrhodon. abbatis, Oculis cancr. præparatis, succin. albo præparato cum syrup. de cortic. citri, de quo manè & vesperi duabus horis post cœnam magnitudine Nucis moscatæ deglutiendum superbibendo 3. cochlearia aquæ flor. tiliæ, Tragea stomachica fiat ex pulvere stomachico Birckmanni, herbâ melissæ, flor. arantior. semine pœon. Oculis cancr. præp. cinamom. & saccharo perlato, de quo sub finem prandii & cœnæ cochleare unum pani tosto & vino madido inspersum assumat. Pulveres carminativi fiant ex Oculis concr. ppt. Ebore sine igne præp. Unicornu fossile, antimon. diaphoretic. recenter & bene præparato. corticibus arantiorum siccis, tartaro vitriolato. salibus juniperi, absynth. &c. adjiciendo guttulam unam vel alteram olcorum destillatorum citri vel chamomillæ, vel anis. &c. si materia adeo tenax ut horum remediorū vim respuat. deveniendum ad fortiùs penetrantia, qualia sunt Essent. corticum arantior. Zedoariæ, Tinctura Castorei cum spiritu salis armoniaci parata, Elixir Proprietatis Paracelsi cum spiritu tartari volatili paratum, spiritus salis armoniaci anisatus, maximam vero meretur laudem spiritus nitri anticolicus sequens, recipe flor. hyperici & chamomillæ recent. & dimidiâ ex parte siccatorum ana quantum vis affunde spiritus vini optimi ad eminentiam 2. digitorum stent in infusione in loco calido aliquot horas in vase probe tecto, postmodum eundem spiritum vini affunde aliis floribus repetendo ita tertiâ vice, hujus spiritus Vini & spiritus nitri recipe an. partes æquales destilla per alembicum lento igne ter repetendo & ita paratus erit spiritus anticolicus; Ejusmodi vero volatilia semper aliis liquoribus permiscenda & cum grano salis præscribenda. probe notandum ne hisce contraria acida scilicet addantur. sæpe enim talia volatilia sinistre exhibita in parva etiam dosi maximo fuere sæpe nocumento, purgantium loco esse possunt pilulæ de ammoniaco & de tartaro Quercetani; externe conveniunt Balsamum stomachicum flatus resolvens paratum ex ol. absynth. anethin. Nucestæ express. destillato cortic. arantior. anis. Balsamo peruviano & cera, item Fomentationes ex carminativis ut radic. pœon herb. menth. calaminth. meliss. summitatib. anethi, florib. hyperici, Baccis juniperi, Corticibus arãtior. sicc. & semin. anethi, quibus in aquâ & vino decoctis linteis quadruplicatis foveatur ventriculi regio tepide, imponendo sub finê ipsas herbas; prosunt & Balnea ex iisdem herbis parata; Devenio tandem ad tertiam passionis colicæ speciem cujus natales sunt acidū acre vitriolicum, quod participat & de bile & de succo pancreatico acidiore, in hocce colico insultu eximium apportat solatium nitrum & omnia quæ nitrosæ sunt virtutis, quæ inter admirandi effectus clyster ex fimo equino adhuc calido paratus v. gr. ℥. Fimi equini adhuc calidi mij. flor. chamomill. m℥. affund. aquæ communis q. s. stent in infusione in loco calido 4. horarum spatio colatur. expressæ ℔i. admisce olei violacei & hyperici an. ℥iß. F. clyster, vel si fimus haberi non possit fiat clysma ex radic. lilior. albor. cichor. Herb. violar. malv. endiv. flor. papav. rhæados, chamomill. semin. melon. & fœniculi, fiat decoctio cum sero lactis caprilli, colaturæ admisce olei violac. & chamom. & si uterus compatiatur aliquid de trochiscis de camphora; Interne conducunt jus ula alterata herb. violar. cichor. lactuc. flor. papav. rheados, cichor. ut & Iulepi parati ex Aquis cichor. violar. flor. tiliæ, cardui bened. syrup. violar. papav. rheados, Corn. cerv. philosophice pp. & nitro perlato per cochlearia sumendi, item Electuarium confectum ex conservis borragin. flor. violar. meliss. radice cichor. condita, corticibus citri conditis, Oculis cancr. pp. Corn. Cerv. philosophicè ppt. & syrup. papav. rheados, de quo manè & vesperi hora somni capiat magnitudine Nucestæ. prosunt & tincturæ violar. cichor. papav. rheados & præprimis si magnus æstus præsens sit, nec non serum lactis caprilli succo citri paratum. si Bilis abundat leni purgante supra indicato educi potest, imo si tota Massa sanguinea valdè æstuet venæ sectio modica negligi haut debet; Quoad remedia externa Balnea temperatâ lenimen afferre poterunt, sed cavendum ne nimis sint frigida, eapropter fomentationes ex frigidis paratæ haut magni æstimo, quia ab insitâ quadam virtute infrigidante fibræ constringuntur poris hunc

hinc strictioribus existentibus exhalationibus à côtinuâ efferveſcentiâ obortis exitus intercluditur, & ita æſtus adaugetur, accedit quod ejuſmodi Fomentationes ſæpiſſimè, ſcirrhos poſt ſe relinquant. Si vero duæ ex dictis ſpeciebus ſimul junctæ ſint, malum judicioſe examinandum & maxime cavendum, ne a remediis nimis violentis propinatis, excitata convulſio funeſtam poſt ſe trahat paſſionem Iliacam, Medium proin in tali caſu tenuere beati; Ut vero Nobiliſſ. Dom. hujus paſſionis Colicæ frequentem invaſionem evitare poſſit, ut exactiſſimum obſervet vitæ regimen, neceſſum eſt; Fugiat proin Aerë calido ſiccum ut & nimis frigidum, Tempeſtatem ventoſam, abſtineat ab omnibus cibis qui fermentum ventriculi enervare, bilem adaugere, ſuccum pancreaticum corrumpere & flatus progignere valent, ut ſunt omnia viſcida, dulcia, ſaccharata, acida & pinguia, ex quorum cenſu ſunt legumina omnia, fructus omnis generis, caſeus, lac, piſces, acetaria, placentæ farinaceæ ut & cibi nimis ſaliti ac nimis aromatiſati, panis nimium fermentatus nec ſatis coctus &c. econtra alimenta aſſumat boni ſucci & facilis digeſtionis ut ſunt Carnes vitulina, ovina, caponum, gallinarum juſcula alterentur cerefol, betonic. petroſel meliſſ. violar. &c. hordeata etiam proſunt brodio, carnis parata; conducunt & poma regia (Gallis Renettes) cocta præprimis ſi alvus adſtrictior ſit aſſumpta horâ una ante cænam, ut & pruna damaſcena cocta &c. Potus ordinarius ſit Vinum album, vel rubellum tenue aqua (in qua prius fruſtulum panis toſti fuerit extinctum) dilutum nec nimis frigide hauſtum, poſt paſtum Nobiliſſ. Domina nô ſtatim ſeriis vacet negotiis, quia ſpiritibus animalibus alio vocatis, digeſtio in vêtriculo non adeo feliciter peragitur. Ad ſtomachû confortandum & flatus diſſipandos ſicuum nec ingratum remedium erit ſequens. Recipe Malum aurantium dulce, quod cruciatim inciſum indatur vaſi terreo, affundendo vini rubri generoſi aquâ parum diluti ad eminentiam unius digiti, in quo diſſolve ſacchari ſiniſſimi quantum placet, coquâtur invicem lento igne vaſe probè cooperto ad conſiſtentiam ſyrupi tenuis, de hocce pomo ita cocto Nobiliſſ. Domina ſingulis diebus & horæ ante prandium & cænam aſſumat fruſtulum rotundum ſuperbibendo duo Cochlearia liquoris admixti, quo remedio vero non ſemper ſed certis ſolummodo temporibus utatur, ſi nempe flatibus ſe valde moleſtatam ſentit; Omnes dein violentos Animi & corporis motus cane pejus & angue fugiat; Somnum nimiis vigiliis haut turbet; Alvus ſemper reſpondeat, ſi non, dicto modô ſollicitetur; Hiſce ita rigide obſervatis Nobiliſſ. â Domina non opus habebit multis remediorum Præſidiis, nec approbarem frequentem horum uſum, quæ tamen urgente neceſſitate non ſunt negligenda; Remedia proin quæ in hocce meo Côtelio medico conſignata ſunt pro lubitu & circumſtantiarum varietate in uſum vocari poſſunt; Verùm cum fruſtra plantet Paulus, & riget Apolo niſi Deus det i. Benedicere, calidiſſimum ea propter meum eſt Votum ut Archiater Celeſtis ad cuncta, quibus Nobiliſſ. Dom. opus habebit, Remedia divinam ſuam Benedictionem largiri velit; Cujus Divinæ Protectioni Nobiliſſimam Dominam una cum Tota Nobiliſſima Familia recommendo.

Periculoſa Hernia ſanata.

Nihil herniæ inteſtinali pernicioſius eſt, quam ſtercus per os reddi. Arguit quippe hæc regurgitatio manifeſtam motus periſtaltici offenſam. In quo cum conſiſtat verum inteſtinorum ſtabilimentum, mirum non eſt, ſi eo labefactato, peſſum eat homo. Licet interdum reperiantur nonnulli adeo validi, ut devicta tam exitiali noxa, adipiſcantur iterum priſtinam ſanitatem. Quod tamen albo corvo rarius.

Nautæ ex hyberno naufragió diu madido, ac frigido intendebâtur tantopere a ſpiritu inteſtina, plus æquô refrigerata; ut dilatato peritonæi proceſſu, deſcenderint non modo in inguina, verum in ipſum ſcrotum. Unde difficulter retro compulſa; ſive ob diſtendentem ſpiritum, ſive ob induratum ſtercus, læſere non parum motum periſtalticum, Et cum non poſſent ſe infra exonerare, ejecere ſupra per os, cum bilem flavam, tum ſordida alvi excrementa.

Quæ præternaturalis excretio aliquandiu continuans, licet videretur habere certam deſperationé: vidimus tamen, die tertio decimo inteſtina hæc a Cornelio Salboutio rite in locum ſuum reducta, & ægrû quantumvis ſummè debilem, imò morti jam vicinum, præter omnem ſpem, enaviga ſſe feliciter periculoſam hanc carybdim. *Nicolaus Tulpius obſervationum Medicarum lib. 3.*

Similem ſane caſum vidimus in viro quinquagenario, is enim poſt quam ex Herniâ grandiori in Ileon miſerè deductus, & continuis doloribus iiſque atrociſſimis imo horrendis vomitibus per ſex dies excarnificatus fuiſſet, tandem in totalem ἀσφυξίαν cum ſtercoraceæ materiæ per os regeſtione, incurrebat. Cum advocabar jam à 24. horis in tam deſperatô ſtatu verſabatur æger, nec erat quid conſilii illi darem; Quâdoquidem tamen opem meam, mente omnino conſtans, voce admodum languidâ, avidiſſime expoſcebat, accerſiri curavi Celebrem Chirurgum D. Stephanum Dentand, qui cum arte ſibi ſane ſingulari inteſtinum prompte ac ſine violentiâ, repoſuiſſet; ceſſavere ſymptomata, pulſuſque & vita tum prorſus fugitiva, ſenſim reducebantur. Ex hiſce addiſcant Medici atque Chirurgi prognoſticô minime eſſe dereliquendos ægros etiam deſperatiſſimos.

De Enterocele in viro ſene, lethali.

Inter affectus omnes, qui magno numero hominibus moleſtiam adferre ſolent, haud infimæ notæ inteſtinales Herniæ, utpote quæ variis exitiales.

Tilemannus Niekerken, Pellio, ſenex, temperamento ſiccus, per multos annos Enterocele moleſta, inſciis omnibus, laboraverat. Anno 1653. menſe reſrigeratis pedibus, imo totus frigidus, lectui ſe commiſit, ventris hic ſubito corripitur dolore, mox vomitu gravi, undè inteſtini inſcrotum ſecutus prolapſus.

Vocatus Chirurgus arte nulla efficere potuit, ut in ſitum reſtituerentur inteſtina; in côſilium adductus ego, ſummo mane, inveni hominem dolore ventris, febri, vomitu, ſuppreſſioneque excrementorum alvinorum & urinæ, decumbêtem, conſultum videbatur Enema hoc præſcribere.

℞. Rad. Lilior. Alth. an. ℥ii. Fol. Violar. Malv. Parietar. an. M. i. Flor. Chamomil. Melilot. Anethin. an. M. ß. Semin. Lini, Anis. Cumini, Fœnugr. an. ℥ß. Coquantur in aq. pur. & cereviſ. an. part.

æqual.q.ſ.in col.℥viii.diſſolve Elect.Diacarth.ʒv. Vitell.ovin.i.Ol.chamomil. Verbaſc. Aneth. an. ℥i. Aniſ. g.ii. f. Clyſter. Pro fomento Tragæam hanc præſcripſimus, in lacte dulci decoquendam ℞.Fol Parietar. Malv. Verbaſc.an.M.i.flor Chamomill.Melilot.Aneth.Sambuc.an.M.ß.Sem Aniſ.Fœnic.an.℥ß.Præparata dentur uſui in chartar.Totus hic antequam applicaretur Litus hic uſurpandus.

℞.Ol.Aneth.Melilot.Chamomill.an.℥ß. Aniſ. gr.x.M.F.Liniméntum. Mediis hiſce exiguo tempore adhibitis, cum, in inteſtino ſacculo, contento non tantum flatus, ſed & alvinas fœces reſervari, conſtaret, leniter inteſtinum manibus noſtris tractare, ſecundum monitum Hieron. ab Aquapendente quod habetur parte 2.de tumor. præternaturalibus lib.1.cap.31.aggreſſi ſumus, quod ſic, fœcibus emollitis, ſenſimque ad interiora protruſis, etiam inteſtinum ipſum reponi ſuo loco poſſet. At irritus omnis labor, eo quod partes omnes, durius juſto à Chirurgo nocte præcedente tractatas, inflammatas, & non parum côtuſas, ſine dolore gravi apprehendere haut liceret.

In re ejuſmodi gravi nobis jungere placuit conſanguineis Virum Ampliſſ.D.Nicolaum Tulpium qui, ex tempore accedens, habita conſideratione affectus perceptiſque iis quæ prægreſſo tempore fuerant peracta, neceſſarium omnino duxit Enematis ad modum à nobis præſcriptum præparati injectionem, hinc, pannorum ope Olei ſequ. applicationem.

℞. Olei Anethin.Chamomill.an.℔i.m.Uſurpetur calide. Imò quo molliter inteſtinum reponere nobis liceret, conſultum judicavit ægrum eo in ſitu detinere, ut pedes ſurſum ſint elevati, caput verò inferiora ſpectet. At ne quidê hoc tempore de novo ad inteſtinum prolapſum delatæ fœces ad interiora deduci à nobis potuerunt, quamcunque etiam diligentiam adhiberemus; imo ab opere deſiſteremus vomitus gravis materiæ pituitoſæ, biliosæque, coëgit.

Ita ſine ulla doloris in ægro anxietatisve remiſſione tempora noſtra trivimus uſque in diem tertium, qui, cum doloris equidem decremento, at vero febris incremento, vomitu fœcum fœtidiſſimarum gravis valde atque moleſtus fuit, quod ob anguſtiam inteſtini deſcendere inhiberentur. Conſiderabile enim in hoc ægro, inteſtina ſcroto detenta convoluta aliquomodo fuiſſe, unde impoſſibile ſtercora per anum evacuari, quin contra, ad gyrum inteſtini delata, retrogredi neceſſe habuerunt.

Ad hujus affectus curationem, quo & dolor & anxietas tollatur, medium aliud hactenus haud cognitum, periculoſum licet, incertique exitus, quam quod lib.2. cap. 40. deſcribit: Chirurgus Regius Petrus Pigræus, nec eſt quod id rejiciat Marcus Aurelius Severinus; noſtro ſane, imo & Ampl.Dn.Tulpii judicio facilius longe operatio hæc inſtituitur quam ſectio cæſarea.

Declarata operationis hujus utilitate, incerta licet, periculoſaque, conſenſu ægrotantis, conſanguineorumque, die quarto ægrotum acceſſimus, nil obſtare ſperantes quo minus eam inſtitueremus. At opus hoc inhibuerunt varia, animi imprimis deliquia, deliria, ſudores frigidiores imo ſcroti ipſius gangræna. quæ omnia, ad mortem uſque, circa meridiem ſupervenientem, continuarunt.

Quo vero junioribus conſtet, qualis operandi modus in deſperato ejuſmodi caſu a Celeberr. Pigræo deſcribatur, cum ſemper ex ſententia Celſi, aliorumque in morbis gravioribus præſtet remedium adhibere anceps quam nullum, & neceſſario ejuſmodi herniosus mori debeat, ſi nullum adhibeatur medium. Verba Authoris hæc ſunt.

Si, inquit Vir expertisſimus, inteſtina contorta, fœceſque in iis concluſas eſſe contigerit, nullatenus proderunt quæcunque manibus factæ contrectationes ſive contorſiones, aut cujuſvis generis exhibita medicamenta, ita ut ad ultimum remedium, peritonæi nempè ſectionem confugere ſit neceſſe.

Quæ quidem ut debito modo perficiatur, primum, ſecandus facie cœlum verſus, ſive ſupinus ſternendus eſt, atque adhibenda ſciſſura duorum circiter digitorum latitudine ſupra eum locum, qui arcte côcluſus eſt; quoniam ipſo hoc loco ſine manifeſto læſionis diſcrimine jam peragi nequit.

Factâ ad peritonæum uſque apertura, in adverſum latus componetur ſecti corpus, quo facilius inteſtina ab eo loco, in quo peragenda ſectio recedere valeant; immiſſoque in vulnus digito (qui butyro recenti aut oleo Amygdalarum Dulcium inungendus) inteſtinum molliter ac pedetentim loco naturali reſtituetur. At vero ſi tanta inteſtinorum copia erupiſſet, ut opus eſſet apertura latiori, ad concluſum locum uſque ea perducenda foret, ſuppoſito interim ad inteſtinorum tutelam digito aut ſpecillo apto, quod ſi inteſtina flatibus referta, unde operatio difficilior, acu (res etenim periculo caret) perforanda, quo eiſdem exitus præbeatur. Poſtremo repoſitis loco ſuo inteſtinis, vulnus, ſi ita res exigat, conſuendum, ea methodo quam nos in ventris vulneribus adhibendam præſcripſimus, ac tandem vulneri conſueta in aliis admovenda medicamenta.

Hactenus Pigræus, cujus accurata deſcriptio explicatione nullâ indiget, addemus tamen ſequentia.

Locus operationi huic accommodus lucidus ſit oportet, detineatur eo menſa pulvinaribus variis inſtructa, his imponatur æger, dorſo incumbens, adhibitâ, vel, pro rei exigentiâ, neglectâ, alteram menſæque connexione. Hinc cutim abdominis, ad duorum digitorum tranſverſorum à proceſſibus peritonæi diſtantiam, pollice digitiſque manus ſiniſtræ elevet Chirurgus, altera vero dextrâ manu, loco eo, qui ad latus muſculi recti, proximus eſt parti anguſtiori conſtrictæque, vulnus cuti partibuſque ſubjectis infligat, de ſanguinis fluxu, qui levior, haud ſollicitus, ſectione hac inſtitutâ, hamo peritonæum elevet, quod manu levi, ſenſim diſſecet, ſedulo cavendo ne inteſtina ſubjecta cultello vulnerentur. Foramine in peritonæo facto, cultellû in extremo, ne partes ſubjectæ lædantur, globo donatum, per illud inſerat, ejuſque ope, ſurſum, deorſum, ad latus hoc, illudque, pro placitu, peritonæum diſſecet. Pigræus loco cultelli dicti aliô inſtrumentô utitur per cujus ſinum dum cultrum ducit, læſionis partium ſubditarum nullus metus.

Peritonæo diſſecto indicem ſuum, imò, ſi poſſibile, cum eo pollicem, digitumvè alium, oleo lubricatos, dimittat in ventris cavum, ad uſque peritonæi proceſſum, ubi inveniet inteſtinum contortum, ſæpius omento nexum, ad ſcrotum deſcen-

descendisset hæc, digitorum incurvatorum ope, leviter trahendo, sursum in ventris cavitatem deducat. Operatio hæc felicius, citiusque absolvetur, si manu alterâ, planiore, scrotum leviter cõmoveatur, ventri quo appropinquetur, sic enim convolutio intestini melius solvetur.

Hisce peractis vulneris habenda ratio; intestina quod si extra vulnus prodierint, adeoque ab externo aëre alterata fuerint, flatu sæpius insuper dilatata, acu acutiore, locis variis, ad flatuũ eruptionem promovendam, perforanda, ex doctrina Pigræi, hinc vulnus suturâ ea claudendum, quæ Pigræo in vulnerum abdominis curâ usualis est, tandem curatio ea obtinet quæ in vulneribus aliis locum habere solet.

Suturam in ventris vulneribus convenientem, quæ Gastroraphia dici solet his verbis describit *lib.5.cap.2.* citatus *Pigræus. Sutura hic instituenda incarnativa etiam est; hic peritonæum una parte acu perforandum est, altera manẽte integra, mox hac pars perforanda, relicta imperforata ei opposita, & sic procedendum, quo inter quamvis perforationem carnis particula protuberet, sicque incarnatio, interiorque cicatrisatio promoveatur.*

Explicatione prolixâ verba hæc haud indigent, per se satis clara; notari tamen necesse, acum, quæ hic ad vulneris consuitionem usurpatur, falcatam debere esse, filum itidem duplicatum requiri, cera incrustatum.

Carnis cum mentionem facit Pigræus lib. 6. meth. cap. 2. Musculos abdominis intelligit, sutura hic obtinet similis illi quam pelliones instituere solent, ubi alternatim utriusque lateris partes, exteriores, interioresve, acu perforantur.

Audi quæ Galenus de vulneribus ventris imi proponit. *Ad id*, inquit, *ut intestina reponantur, vulnus ampliettar necesse est, hinc sutura eo modo instituatur, ut modo musculi cum peritonæo, modo iterum peritonæum cum musculis connectantur.*

Plura huc facientia qui desiderat legat quæ de gastroraphia habent, inter varios alios, C. Celsus, *Hier. Fabr. ab Aquapend. Iacob. Guillemeau*, aliique, que qui suturarum species varias, curiosas, facilesque, in vulnerum abdominis curatione summe necessarias describunt.

Superest, ubi, intestinis prolapsis repositis, gastroraphia hæc instituenda, utrinque ventris partes vulneri adsitæ manu molli ministri comprimantur, quo minori cum molestiâ sutura perficiatur, eaque fit certior.

Molestam hanc, licet dubiam, operationem ne fugiant Chirurgi, placet, observationem aliquam in canibus annotatam adductis addere. Cl. Henricus Blasii, Medicus, haud ita pridem in cane Lienem exscindere volens, peritonæo illius magnitudinis vulnus inflixit, similiter ac ventris integumentis communibus, ut intromissorum digitorum ope & intestina miris modis loco suo dimovere, & lienẽ extra id extrahere, potuerit, hoc facto, instituta suturâ ea quæ pellionum est, vulnus clausum, brevique canis curatus, qui etiã postea sanus vixit, impossibile dixisses, si quidem vulnus dictum, miramque intestinorum agitationẽ manu operatoris peractam, cõsiderare licuisset, animal ullum, ita constitutum, vivere posse.

Capiti huic ut finem imponamus, Author sum, quoties occasio conveniens se offert, operationem hanc instituendi, nunquam eam fugiat Chirurgus, tanti periculi haud est, quanti eam habẽt varii, in morbo per se absolute lethali, præstatius instituere remedium dubium, quo salvari posse ægrotantes ratio & experientia docent, quam nullum. *Iob. à Meeckren in Observ. Medico-Chirurg.*

De Enterocele ex processus peritonæi laxitate in Viro.

Nec intestina, nec scrotum Herniæ causa unquam dici haberique possunt, sed tenera constitutio processuum peritonæi, his enim, levi ex corporis motu, dilatatis, antrorsumque extensis, imo, ut volunt alii, omni modo ruptis, facilis intestinorum ad aliena loca prolapsus.

Civis quidam Amstelodamensis, siccioris constitutionis, ex inordinato pedum motu, dum ex sedili surgeret, subito contraxit bubonocelem, mox, ex prolapsu intestini in scrotum, Enterocelem. Chirurgo se committere non audens, ex Herbario. *Remb. Dodonæi*, qui in promptu erat, herbas floresve dolores mitigandi vi pollentes collegit, ex pharmacopœâ petita hæc medicamenta in lacte decoqui curavit, tumorique applicari; bene cessit negotium, dolor remisit, tumor imminutus.

Hoc in statu, sine ullo vinculi s. bratherii usu; solâ oleorum inunctione contentus, aliquandiu vixit. Tandem cum in convivio quodam cibo potuve ventriculum plus justo replevisset, in tumorem inguinis non solum sed & scroti incidit, periculosum non minus quam dolorificũ, accedente illico intestini in scrotum prolapsu, horrendo adeò, ut & scroto rupturam, & ægrotanti mortem minaretur.

Vocatus inveni hominem pedibus manibusque ædes perreptantem, quod dolores ex rupturâ dicta intolerabiles, in scrotum prolapsa intestina manibus tractare permittebat; causarant hæc tumorem magnitudinis immensæ.

Misero nostro ægrotanti quo quantum possibile succurreremus, primo Enema aliquod ex emollientibus & anodynis paratum, ita tamen ut decocti minor adsumpta quantitas quam ordinario fieri solet, oleorum contra, ut Amygd. dulc. verbasci &c. major.

Ad inflammationem ex intestino, flatu fœtibusque causatam, quæ gravis his aderat, cataplasma hoc præscripsimus.

℞. Farin. Tritic. hord. an. ℔ß. Furfur. Tritic. ℥iiii. Flor. Chamomill. Sambuc. an. M i. Ol. Myrtill. Rosar an. ℥ii. Vini rubr. q. s. M. F. Cataplasma.

Hæc interea dum præparabantur, nostrum fuit molliori manu, adhibitis linteis calidioribus, intestinorum repositionem procurare, quæ etiam benè successit, magna enim intestini hujus portiô jam suo loco restituta, antequam præscripta pharmacopœus adferret.

Injecto hinc Enemate, applicatoque Cataplasmate, (quod post horam; duplici quantitate renovari curavimus) repositio intestini longê facilior fuit, integreque absoluta.

Repositum suo loco quo reservetur, consultum vinculum processui peritonæi dilatato applicare, ad eum modum formatum, quo parare ea solitus Nicolaus Minnebroeder, Chirurgus hujus loci, qui etiam varios simili malo afflictos curaverat. Vinculum hoc haud differt ab aliis, nisi quod duplex fascia, utrinque una, ad majorem firmitatem, ne deorsum decideret humero incumbat. *Idem ibidem.*

De Herniâ flatulentâ scroti, s. pneumatocele ex vulnere Thoracis.

Vulnus thoracis non penetrans, Fabr. ab Aquapendente *inquit, curatur ut vulnus simplex. In penetrante autem*

autem, præmissa corporis totius procuratione potissimùm in id incumbendum, ut evacuetur colluvies, & humiditas, quæ in thoracem è labiis vulneris descendit, ne putrescens mortem inferat. Evacuatur autem per tres vias, per vulneris orificium, per os scil. tussiendo, & per urinæ viam.

Georgius Stouk, discipulus Notarii cujusdam à condiscipulo vulneratur cultello exiguo pectoris latere dextro. Propter exilitatem foraminis & aeri & sanguini transitus omnis denegabatur.

Vocatus febrem adesse reperiebam gravem, cum asthmate, pectorisque duritie. Ministrorum nostrorum aliquis per vulnus suctione notabilem sanguinis quantitatem extraxit, quo facto ad modum ab Aquapendente præscriptum processimus.

Die tertio quartovè scroti pars dextra eam in molé intumuerat, ut caput infantis minoris magnitudine referret. Flatulentus hic tumor, cujus causam cognoscere ut arduum, ita curationem instituere. Haud improbabile nobis videbatur flatus hic collectos ex cavitate pectoris descendere, adeoque diaphragma etiam perforatum esse; in ventre autem hærentes, ubi vario tumores in externis notabiles producere videbantur, per processus peritonæi ad latus vasorum spermaticorum testes accedere.

Curatio difficillima, atrophia aderat, indies magis magisq; notabilis, expectoratio materiæ fœdæ continua, cum tussi gravi, febris continua cum sudore frigido, vomitus molestus, adsumptorum maxime, vigiliæ diurnæ nocturnæque valde vexabant.

Tertia septimanâ tussi ejecit materiam quandam crassam, longam, rotundam, porosam, impuram, hanc particulam carnosam diaphragmatis habebamus, quod hic vulneratum conjiciebamus. Ea excreta febris, sudor, respirandi difficultas, debilitas plurimum remiserunt, unde consultum visum naturæ operanti succurrere; in locum adeoque apozematis ex Rad. Chinæ parati, quo hactenus usus, vulnerarium hoc substituere placuit. ℞. Herb. Tussilagin. M. j. Capill. Vener. hyssopi. Sanic. Verben. an. M. j. Vincæ perv. M. ß. Rad. Petroselin. ℥ ii. Flor. Beton. Liquirit. Oculor. cancri an. ℥ ß. Coq. in aq. hord. par. iij. Mulsi parte. Utebatur hoc quotidie bis terve. Syrupum etiam confici vulnerarium curavimus ex brassicæ rubræ & consolidæ succo.

Et horum usu id effecimus, quod vires corporis indies increverint, purulentæque materiæ per fistulosum pectoris foramen, evacuatio successerit; Hinc plumaceolum planum Oleo ceræ madefactum vulneri imposuimus, plumaceolo linteum quadratum, quadruplicatum, linteo verò ferrum ignitum, & hac ratione olei dicti virtus interioribus communicata. Ter quaterve hac methodo ubi in curatione nostrâ processimus, vulneris foramen claudi permisimus, & sanitati restitutum ægrum observavimus.

De aeris ex thorace per diaphragma apertum in scrotum motu in prægressis egimus, haud erit exemplo aliquo notabili dicta illustrare.

Petrus Jacobi, Diemensis, rusticus, ebrius cultro interfecit Cognatum, vulneratur interim à cognato. Vulnus erat abdominis inter costam spuriam secundam & tertiam, per quod eo impetu aër extrorsum proruebat, ut vix detineri potuerit. Unde hic aër controversiam inter medicos Chirurgosve movebat; erant enim qui non nisi in ventris imi cavum penetrare vulnus credebant, at horum opinioni accedere haud poteram, quod & ratio suaderet, & præcedens observatio docuisset, non nisi Diaphragmate læso aeri per vulnus viam concedi; unde oblique hoc vulnus sursum per diaphragma in thoracis cavitatem penetrare credibile mihi videbatur. Post diem tertium quartumve aëris per vulnus dictu egressus haud amplius notabatur. Hic nova quærendi occasio, quid causæ subesset quod flatus haud diutius se exhiberet? ad hoc respódere nobis placuit, probabile omnino nobis haberi, vulnus intra costas & hepatis partem exteriorem penetrare in thoracis cavum, hoc autem ab hepate incumbente hoc tempore claudi.

In aperto cadavere (insidenti enim sellæ carnificis manu caput ablatum) suspicioni nostræ correspondere omnia, visum. Primo enim hepatis partem convexam sursum versus diaphragma elevatam notavimus, unde vulneris in eo obturatio. Secundo non solum vulnus diaphragma penetrasse, sed & pulmonis partem interiorem fuisse ablatam, quam sero in thorace collecto innatantem vidimus.

In gratiam curiosorum hic loci addere placet, in Cordis ventriculo dextro sanguinis ne guttá à nobis fuisse repertam, in sinistro vero spumosum omnino sanguinem; quod sententiam scriptorum illorum confirmare videtur, qui volunt, in iis, qui violenta morte intereunt, sanguinem spumosum in venis contineri. *Idem ibidem.*

De Enterocele gravi.

Anno 1652. occurrit nobis vir satis annosus, qui Hernia scroti laborabat enormi, erectus quoties incederet, tumor se extendebat ultra genua, evadebatque crassitiei satis notabilis; conferatur figura addita.

Tumor hic quoties in scroto appareret, venter adeo detumescebat, ut etiam manu planâ premendo vertebras lumborum attingere liceret. Hinc ubi tumorem hunc tollere animus, elevatione leni omnia intestina in scroto prolapsa, per peritonæi patentem valdè aperturam facillimo negotio ventrem repetebant, nec ulla in hac restitutione molestia afficiebatur, nisi quod, ubi intestina reposita diaphragma attingebant, animi deliquium non leve incurreret.

Admirationem omnem superabat, hilari adeò ipsum animo fuisse, atque ad opera navalia promptum, ut etiam mal. conscendere, ea celeritate dexteritateque valuerit, qua nullus sociorum.

De quo præcipuè conquereretur hoc unum erat, quod urina ad latus scroti distenti stillaret, unde excoriatio gravis & dolor insignis, membrum etenim virile scroto ita arctè unitum erat, ut impossibile esset urinam ex debito emingere. De curatione hujus affectus videri possunt quæ in prægressis, observatione duplici habentur. *Idem ibidem.*

Anatomicæ inspectiones.

Hernia à ruptura Peritonæi.

Anno 1613. Septembris 24. aperui corpus cujusdam decollati, in quo cum ruptura intestinali laboraret, affectum & peritonæum ruptú ostendi, quomodo per eam rupturam intestina vel omentum decidunt. Modum etiam incidendi & ligandi demonstravi. Plures idem in utroque latere habebat venas & arterias emulgentes. *Joh. Rudolphus Salzmannus Observ. Anat. p. 42.*

Enterocele à dilatatione sola processus peritonæi citra rupturam dependens.

In Hernioso hydropico secto post mortē, ejusmodi foramen per quod intestinum in scrotum descendens transmittebatur, rotundo margine integrum, nec dum scissum vel ruptum ullo modo deprehēdimus. Per quod intestini tenuioris portio illa, quæ supra cœcum est, in scrotū, aqua pleni, infimam sedem usque ferebatur, totoque illo ductu huic processui peritonæi hujus aquæ causa, quæ tunicas has erodendo ut conglutinentur facit, firmiter accreverat & adnatum erat, nihilominus sine incommodo excrementa egerente, nec dum de dolore conquerente. *Platerus Practic. lib. 3. cap. 2.*

Vasa Seminalia Peritonæo obvolvi ex sectione Anatomica Herniosorum patet.

Notandum quod quando musculi oblique descendentis tendo modice relaxatur, fit Herniæ illa species quæ Bubonocele vocatur: Quando vero valde dilatatur, tunc fiunt Herniarum duæ species, Intestinalis & Omentalis: Valent namq; corpora hæc in scrotum descendere, Neq; si alicui sit mirum si contra opinionem cujusdam Excell. Medici sententiam, qui cum Fernelio credebat vasa seminalia à Peritonæo non esse inducta, neque ita de facili tendinem hujus musculi perforari posse, cùm jam sæpe, ut vidi, & celeberrimis Medicis ostendi rem aliter se habere, nō solum in cadaveribus, sed in vivis, præsertim anno 1596 in quo vidi puerū qui Hernia intestinali afficiebatur, & cum a Chirurgo a Nursia per incisionem curaretur, Testiculo cum suis vasis avulso manifeste inspexi, atque ostendi vaginam, ut ita dicā, testiculo a peritonæo factam, quæ ita erat dilatata in suo exortu, usque ad finem & fundum, ut duo digiti manus meæ facile ingrederentur, quod credo omnibus facile esse visu. *Hippolitus Boscus de Facult. Anat. Lect. 1 p. 9.*

Mulieres Herniis esse obnoxias ostendit dissectio virginis, cui à relaxato Peritonæo Inguinalis accidit.

Ligamenta uteri Rotunda oriuntur à fundi uteri lateribus, iis præsertim in locis ubi Tubæ Fallopianæ utero committuntur, & inter duplicaturam Peritonæi versus inguina utrinque ascendūt, & ut vasa spermatica in maribus, ita hæc Ligamenta in mulieribus extra abdominis cavitatem prodeunt; hinc illæ eadem ratione ut viri Herniis sunt obnoxiæ, quatenus scil. Peritonæū eo in loco, ubi ligamenta exeunt, præter modum dilatatur: Quemadmodum hisce diebus observavimus, dum Filiam Hernia laborantem post mortem dissecaremus, eo namque in loco, ubi rotunda uteri ligamenta abdomen deserunt, Peritonæum adeo relaxatum invenimus, ut integram foveam sive bursam efformaret, per quam intestina in inguen descendendo herniam intestinalem producebant. *Regnerus de Graaf de mulier. organis cap. 10.*

Hernia ope subligaculi soliu curata, natura hiatum materia adiposa offarciente.

Sacrificulus in ædibus S. Andreæ Artium sacris, nomine Ioan. Moretus, Hernia completa laborans me accessit, opem efflagitans, maximo enim se dolore affici dicens, præsertim ubi officii causa esset canendum: Viso loco laborante, à cantione abstinendum dixi, munere alteri concesso; hinc plurimis morbo congruis præscriptis, inter cætera subligaculo descensum cohibere jussi, quo & quinquennii vel sexennii spatio usus est; atque ex eo quærens qua valetudine frueretur, se sanum esse asseruit: Quo de rei veritate constaret, in ædes meas eum deduxi, examinatisq; genitalibus, nullum Herniæ vestigium comparuit.

Eo autem semestri post ex Pleuritide defuncto, cadaveris apertionis concessa, inquisivi sedulus quibus repagulis natura descensuris intestinis obviam ivisset: Ibidem testor me circa foramen productionis peritonæi, invenisse substantiam adiposam, magnitudinis mediocris globuli sphæristerii, tam arcte dicto processui annexā, ut vix sine dilaceratione adjacentium locorum divelli potuerit: Quæ sanationis causa fuerat: Multos præterea novi qui a pertinaci subligaculi gestatione, eaque sola citra aliud præsidium sanitatē consequuti sunt, quibus, prius macilentis, post obesis factis, circa intestina colligitur pinguedo, à qua intumescunt, unde nullus in scrotum patet transitus, relicto postmodum sine recidiva subligaculo. Ex quibus patet temere instituendam non esse castrationem. Res certe admiratione non caret, naturam morbos incurabiles creditos, superare, levi auxilio adjutam. *Parens Operum lib. 8. cap. 15.*

Extraordinariæ Herniarum species per Anatomen deprehensa.

Hæ sunt simplices Herniæ & compositæ, prout vulgo discribuntur, sed nobis plures alias praxis demonstrat, & quæ apud Scriptores non reperiuntur: nam experientia me docuit Peritonæum etiam in parte posteriori versus Dorsum possē disrumpi, & ibi Herniam efficere: Inguina sunt locus Herniis consuetus, verum noli tibi persuadere Peritonæum in aliis locis etiam non posse dilatari aut disrumpi, & ibi Herniam efficere: Supra umbilicum contingit, sed rarissime: Infra umbilicum, & ad ejus Latera, & longe supra Inguina, non duntaxat ego, juxta alios Hernias vidi, sed cum illis tanquam cum abscessu agebatur, & Chirurgus non aliam sui erroris rationem in medium producebat, quam quod ibi Herniis consuetus locus non esset. *Barbette Chirur. parte 1. c. 7.*

Bubonocele à descensu Coli in inguen.

Occurrit ante aliquot annos mulier. 40. annor. quæ jam à sex annis hernia gravi ex casu laboraverat: sic ut subligaculo forti propendentia, detinere coacta fuerit.

Aperto in cadavere: Intestinum Colon, rupto peritonæo, dilatatis externis, cavitatem ventris magna parte reliquisse observabatur, loco eo ubi ad constituendū Rectum flexuosum valde sinistro in latere detinetur. *Ger. Blasius observ. medic. 8.*

Hernia ab intestini Cæci descensu.

Cum Cæcum intestinum prope renem dextrū peritonæo contumaciter adhæreat, non possum adduci ut credam cum Galeno solum hoc intestinum omni vinculo solutum esse, ob idque facile in scrotum decidere: Experientia docet solum Ileum pubi proximum Enterocelen facere; Inveni tamen in puerulis quibus tum ossi sacro incubat, in scrotum delapsum. Et nuper in Pharmacopæi cadavere juxta inguen provolutum observavi. *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 12.*

Hernia à descensu omenti.

In subjecto virili ob cusam monetam strangulato 1638. Parisiis, Omentum in inguen dextrum producebatur: Deinde vero musculo cremasteri ita adnatum visebatur ut naturalem nexum diceres: Epiplocele enim laboraverat: Uterque

quoque Testiculus Hydrocele infectus. *Bartholinus cent.2.observ.85.*

Hernia à descensu intestinorum inter cutim & musculos.

Experimur etiam processum peritonæi in Inguinibus ita posse dirumpi, ut intestina non in scrotum, sed inter cutim & musculos versus femur sese urgeant. *Barbette l.c.*

Hernia ab intestini & omenti prolapsu.

Pagano cuidam viro robusto cum duobus litiganti,& in terram dejecto, adversariorum alter pedem in inguinis dextri regionem adeo impetuose impegit, ut vehementem inde cruciatum mox sentiens,vix iterum potuerit assurgere: Inde in lectum collocato,statim tumor in eo loco amplus apparuit: Chirurgus & Lithotomus vocati,rupturam in peritonæo factam, atque procidentiam intestinorum sequutam judicabant, aliquotque die in reponendo intestino laborarunt,fomentis,inunctionibus & manuali operatione adhibitis: Quibus cum nihil proficeretur, dolorque in dies augeretur,& tumor admodum luberet,ad nos advectus fuit:Cum vero cognovissem illum totos octo dies, ex quo læsus fuerat, nihil per alvum dejecisse, vomitumque ea nocte excrementorum alvi sequutum, & postmodum omnino intestina procidisse, uti & omenti portionem,tumore in inguine persistente, nec in scrotum descendente, intestina ex læsione inflammata, uti & vicinas partes asseveravi: Et quia tumor mollis,plenus & lividus erat,sanguinem quoque illic collectum ex læsione,cumque ex diutina retensione corruptum esse judicavi. Quibus consideratis, cum nulla alia spes salutis esset,& gangrænæ indicia, excitatis jam nigris in inguine pustulis, exsudanteque ichore apparerent, per sectionem cutis viam patefaciendam, & per rupturam peritonæi tunc conspicuam,intestina reponenda, Ægro etiam hoc unice rogante, necessarium fuit existimatum. Itaque Chirurgus, cutem tumori instratam attollens digitis,ne dum secaretur,intestina forte læderet,eam novacula aliquousque discidit, ægro nullum inde dolorem sentiente,quod emortuæ carnis è gangræna signum erat, statimque flatus fœtidissimi & corruptus sanguis lividus, cadaverosi & abominandi odoris, per foramen peritonæi scissum, è vulnere erupit, tanta copia ut pelvim pene impleret: Inde sectionem longo vulnere continuans, omentum, quod omnino corruptum erat & prociderat cum intestinis, ab his,amplitudine duarum palmarum abrupit, atque hæc eadem admodum rubentia cruentaque per rupturam intrudere, rursumque erumpentia retinere studuit, quod dolorem ægro pariebat, ut omnino interdum deficeret: Postea pannis duplicatis & involutis, applicatisque cum emplastro, ne erumperent intestina cavit, mortem interim prædicens, uti & ego, cum pulsus in eo deficeret,extremaque frigerent, quare tres tantum horas in agone versatus exspiravit.

Abdomine sectione reserato, intestina intrinsecus livida aliquousque, uti & peritonæi inferior sedes, carnosaque vicina loca contusa apparuerunt, ex quibus ea inflammata gangrænataque fuisse satis apparuit. *F. Platerus observat.lib.3.pag.756.*

Ob Herniam castrati plerique intereunt, vi illata peritonæi processui, nervo sexti paris & vasis spermaticis.

Et si ea curandarum Herniarum via, quæ aureo puncto fit, dolore ac periculo non vacet, tutior tamen est quam illa quæ fit per castrationem, quæ ægros remedii crudelitate enectos manifesto mortis periculo exponit: Castratores enim dum timent ne curatione absoluta superstes sit relaxatio, violento tractu peritonæi processum a partibus quibus adhæret divellunt, unaque nervum a sexta conjugatione, qui ad testem pergit: eandem vim spermaticis vasis inferunt, quibus ex rebus dolor excitatur ingens, convulsio, hæmorrhagia, inflammatio, putredo, ac denique mors, ut ego in multis observavi, quos paucis post diebus quam execti fuerant, exsecui mortuos: Hæc pericula & damna, etsi nonnulli evadant, illi tamen generandi facultate per omnem dehinc vitam privantur. Quare nunquam exsectioni Testium subscribam, nisi forte sarcocele aut gangræna ipsos invaserit. *Pareus lib.7.cap.16.*

Entero - Epiplocele lethalis ob sequutam gangrænam 1. Ob Ilei & Epiploi, cum aqua & flatibus. 2. Ob Epiploon maximam partem devolutum. 3. Ob inflammationem Epiploi & intestinorum. 4.

Accersitus olim fui ad Senem quendam herniosum, cui intestina in scrotum prolapsa erant; & qui variis iisque gravibus ob id molestabatur symptomatibus: Apud quem Chirurgum reperi illa in suum redigere locum annitentem, applicatione fotuum & unctionum, ex rebus magna ex parte adstringentibus apparatarum: Ego animadvertens eorum usu impediri potius quam promoveri curationem, confestim ex emollientibus & relaxantibus curavi concinnanda remedia, quorum usu intra paucas horas suo loco fuerunt restituta intestina, & dolores quibus acriter infestabatur sublati: Post aliquod autem temporis spatium, quia fasciæ usum aversabatur, relapsa cum essent, denuo ad illum sum vocatus, ac eadem quæ antea per aliquot dies usurpans remedia, nihil profeci, nec ullo modo intestina potuerunt restitui, & sic me præsente bonus senex exspiravit.

Ego hærens qua ratione id potuerit accidere quod usu convenientium remediorum morbus, quemadmodum antea, non cesserit, petii ex uxore defuncti ut liceret dissecto cadavere ejus contumaciæ investigare causam: Ill: non refragante, Ego & Chirurgus opus anatomicum mox aggredimur, & reperimus intestina, una cum epiploo, admodum livente, in scrotum decubuisse, & eo intestina adeo intricata, ut ob id impossibilis omnino fuerit eorum reductio, Et sic αὐτοψίᾳ in veram ejus contumaciæ pervenimus notitiam. *Ex Observationibus Cosmæ Holzachii.*

D. N. herniosus erat; In scrotum pars Ilei devoluta erat cum Epiploo, præter aquæ copiam: Colon flatibus turgidum. *Vide lib.2.tit. de palpit. cordis.*

Dom.

3. Dom. du Lac, annos circiter quinquaginta natus, ab incunabulis Enteroepiplocele vexatus, cum Tumorem ad immensam magnitudinem devenisse observaret, Tierrio Arvernorum, patria, Lugdunum medelam quærens concessit: Convocati in consilium D. D. à Claustro, Grassius Ego, Mag. Panthotus & Benoist Chirurgi, exitum lethalem & calamitatis plenum prædiximus, qui sectioni soli cedere possit, evidenti periculo obnoxiæ, ob debilitatem partibus inductam, gangrænæ & sphacelo expositarum: Objecit æger se ab anno bis vel ter volvuloso affectu affectum fuisse, ob quem in exitium pene deductus esset: malle se remedii aleam subire, quum nihil morte funestius ipsi accidere posset, languoribus finem impositura: Masculus ægri animus assensum Medicorum & Chirurgorum obtinuit: præparato ergo corpore Celotomen peregi, atque Omenti uncias octodecim exsecui, membranis tenaciter annexi, immutato quadantenus illius colore: Operatione peracta curam juxta methodum institui: sed Anima ejusmodi domicilii pertæsa, id atrophia consumptum septima die deseruit.

Præsentibus dictis D. D. Medicis & M. Chirurgis cadaver aperui: Omenti vero tantum portiunculam, ovo columbino magnitudine parem intestino Ileo hærentis, reperi, cujus pars gangræna erat affecta, convulsionum & mortis causa.

Inde colligo in affectibus qui minus spei quam timoris præbent, non temere ad operationes accedendum esse, sed demum habito consilio, & petito a viris Artis peritis, quo præcedente matura deliberatione & prognostico, libera sit erga Deum & homines conscientia. *Josephus Covillard Operationum Iatro Chirurgic. Gallice editarum 17.*

4. Illust. J. H. Heslerus, ab octodecim annis Herniosus, vehementi correptus tussi, intestinis vi deorsum pulsis & quasi incuneatis, tandem inflammatione & ingentibus doloribus supervenientibus, bis vomuit nigra, cum præ anxietate non posset contineri lecto, & omnibus invitis sæpe surgeret, à loci mutatione remedium dolorum sibi promittens, tandem sedili locatus, lethali animi deliquio correptus placide expirabat.

Aperto cadavere scrotum dextrum omento & aliquibus intestinis plenum inventum, ita erant impacta, ut quamvis corpus adhuc caleret, vix extrahi sine ruptura potuerint. Inflammata erant, tensa erant quasi: inde biduo ante obitum e lecto surgens, erecto non poterat ambulare corpore: ventrem semper pronus curvare cogebatur. *Rolfinkius Epitomes meth. & cur. cap. 26. lib. 3.*

Hernia à prolapsu partis mesaræi & intestinorum in scrotum, cum putredine.

Nl. Hernia laborans suasu amicorum agyrtam conducit, qui ad suppurationem illam perducere ausus est, (Existimans, ut credo, esse sarcocelem) itaque ad eam stercore utebatur caprillo destillato: circa 14. diem oborta febre, vocor & ego tum propter febrem, tum propter urinæ difficultatem: Adveniens igitur & omnia diligenter perpendens, periculum existimo agyrtæ cura ægro illi allatum: nimirum ob febrem symptomaticam, itemque dysuriam ex consensu istarum partium ortam, & imprimis quod hernia esset intestinalis, quæ cresceret nonnihil & decresceret: adde decubitū vel ascensum: præterea membranosas illas partes ad suppurationem prorsus esse inhabiles, & rem nonnisi gravissimis intervenientibus symptomatibus in effectum posse deduci: Quin & ut effectus responderet, tamen corruptis illis membris functiones naturales necessario aboleri: Æger contra malle se periclitari quam cœptam curam intermittere, meque rogare ut febris tantum curam habere non gravarer: Pergit itaque adhuc per tres septimanas: tunc redit agyrta ille, rusticus qui erat, & cum phlebotomo incisuras instituit per fundum scroti satis altas, ad materiam exhauriendam, tertio vero die æger moritur.

Aperio cadaver, astante ipsius agnato, & mesaræi partes cum intestinis prolapsas putrescentes jam & corruptas invenio, itemque in collo vesicæ abscessum quantitatis nucis avellanæ, ut non tantum ratione consensus, sed & abscessus difficultas illa urinæ exorta fuerit. *Phil. Salmuth. centur. 1. observat. 11.*

In consultatione referebat nobis I. Dom. Sala vidisse se mesenterium cum intestinis tenuibus omnibus in scrotum delapsum, abdomenque alterum præ se tulisse, qua mole compresso vesicæ collo, urinæque impedito transitu, necessitatem moriendi ægro esse accitam. *Th. Bartholinus cent. 2. histor. 95.*

Hernia vicennalis, solo pondere molesta, ex decubitu Ilei & Epiploi in scrotum.

Anno 1678. 18. Januar. dissectum est cadaver Caroli Ludovici, in Nosodochio Genevensi, à Mag. Bailly Chirurgo, me præsente & Dom. D. de Communis, Nosodochii Medico ac Mag. D. Dentand Chirurgo peritiss. Septuagenarius erat dictus Ludovicus, Vir procerus, vino & veneri, dum juvenis, addictus, qui totam Persiam peragraverat: Obiit autem ex Peripneumonia Ante 20. annos Hernia laborabat; quam præ pondere & magnitudine subligaculis sustentabat, cæterum immunis omnium affectuum quos hernia comites sibi accersit.

Dissecto scroto, primo se obtulit Omentum eo devolutum, paucula pinguedine obductum, flavescente: hinc intestinum Ileum, cum annexo mesenterio, ad ulnæ nostratis longitudinem devolutum, citra ullas læsionis notas: Peritonæi productio adeo expansa & dilatata, ut nequaquam detractis intestinis & omento, quinque digitos conjunctos admitteret, manum integram, alias excepturum: Omentum autem peritonæo & intestina arcte invicem cohærebant, ut hinc conspicuum sit operationem sine dilaceratione impossibilem futuram fuisse: Testes exigui, compressi, flavescentes, nucis moschatæ magnitudinem vix æquantes: Stentorea voce erat præditus: Diversorium, cui pro insigni appendebat effigies viri sylvestris, in suburbio San Gervasiano, ejus fuerat: Coma autem & barba hirta, effigiei prototypus videbatur. *Theph. Bonetus in Sepulchreto.*

Ulteriorem cultri progressum adstantes prohibuerunt: Emplastri compositionem libens communicarem, nisi retraxisset quorundam objurgandi audacia, fiet tamen si benevolum aliquem offendero. *Fridericus Hofmannus meth. med. lib. 2. cap. 2.*

4. Mense Dec. 1676. obiit famulus Chirurgi Nosodochii Genevensis, Enterocelæ obnoxius: Ea tum temporis prehensus, præ vehementia doloris, accedente syncope, intra horas 24. extinctus est: Ante apertionem loci affecti, perpendit Mag. Bailly, Chirurgus peritissimus, vix trium digitorum spatium inter umbilicum & pubem intercessisse, Scrotum vero mire tumebat à fæcibus in intestino conclusis; facta autem hypogastrii dissectione, reperit Intestinum Ileum bis, in formam literæ s conduplicatum; adeo in via coarctatum ut neque hinc impellendo, neque inde trahendo, in sedem naturalem compelli potuerit, etiam ablatis in intestino contentis.

5. Anno 1674. Apparitor Genevensis, nomine Dominice, septuaginta quatuor natus annos, ab Enterocele extinctus est, post trium septimanarum languorem: In quo etiamnum Ileum intestinum eodem modo conduplicatum deprehensum, atque tam arcte incuneatum ut nulla vi, etiam remotis impedimentis, in abdomen compelli potuerit. *Theophilus Bonetus in Sepulchreto.*

Epiplocele lethalis ob corruptionem Omenti, Testium & vicinarum partium. 1. A maxima Omenti parte in scroto. 2. Epiplocele ab Omenti in Testis seminaliumque vasorum tunicam descensu. 3.

Anno 1585. robustissimus quidam Faber lignarius Genevensis, quum elevasset pondus ingens, Omentum ei prolapsum est in scrotum, & quia reductum non fuit, intumuit, Inde dolor acutissimus, inflammatio, aliaque gravissima symptomata, denique mors sequuta 7. die.

Ego scrotum incidi, & inveni Omentum, imo etiam Testes vicinasque partes plane corruptas & gangræna infectas: *Fabritius Hildanus cent. 1. observat. 72.*

2. Conspicatus sum Omenti selibram extra umbilicum; Et in scroto Omenti libram & amplius *Columbus de Re Anatom. lib. 15.*

3. Ego non semel sane Omentum in eam testis seminaliumque; ipsius vasorum tunicam (cui peritonæum originem præbet) devolutum, ac miris modis mediocrem omenti alias constitutionem adauctam deprehendi: Nam cum tota omenti pars alioquin intestinis incumbens in mediocriter pingui homine vix libræ aut sesquilibræ pondus excederet, Vidi tamen omentum ita p. n. in ea testis tunica auctum, ut quatuor aut quinque librarum pondus penderet, & ventriculum ex sua sede ita deorsum distraheret, ut ventriculi deficiente munere, variisque obortis singultibus id pondus mortis occasionem fuisse inter secantium collegerim, cum in morbo quodam laterali, qui alioquin bene expurgatus fuerat, scrotum ex more ab ægro adstantibusque subligari neglectum fuisset: Quin etiam quo exactius ramicum herniarumque, uti vocamus, rationem perquiro, eo etiam magis omnes illos molles ramices, quos carnosos vulgus appellitat, ac merito à varicosis affectibus distinguit, ex omenti prolapsu incrementoque progigni mihi persuadeo. *Vesalius Anat. lib. 5. cap. 4.*

Hernia triplex lethalis, ob putrefactionem intestinorum in scroto incipientem,

In quodam magni nominis Viro, vitam sedentariam agente, temperie humida prædito, & diu in viduitate vitam transigente, hernia tum aquosa, tum carnosa ac intestinalis (de qua ultima tamen semper fuit dubium, cum nullos dolores sentiret vehementes) excreverat in tantam magnitudinem ut ultra 40. libras penderet, & ipse amplius hoc pondus propemodum ferre non posset, propter difficultatem spirandi, cum omnia magna vi deorsum traherentur, semperque lecto affixus decumbere coactus fuit: Tandem cum nulli amplius remedio locus esset relictus, & mors illi brevi immineret, de consilio Medicorum & Chirurgorum, prius tamen prognostico indicato, cum omnibus copia aquæ adesse videretur, sectio fuit adhibita in loco inferiore, ubi undans aqua percipiebatur, Qua adhibita sine magno dolore, effluxit cum impetu illius ad libram 1. sed foramine obstructo tunc, Medici noluerunt plus excerni: Sequentibus diebus tribus plus illius evacuatum est, & æger non male se habuit: Verum quarto die febris supervenit cum erysipelate, quod alioqui illi fuit sæpe molestum, prælertim in pede altero, qui ob scirrhum œdematosum insolitatæ quoq; fuit magnitudinis, ac paulatim vires decreverunt: ut paucos post dies placidissime obierit.

Apertum scrotum, quod ex sectione alioqui satis detumuerat, & spem aliquam convalescentiæ præbuerat, Reperta intestina putrescentia, quæ proculdubio mortem accelerarunt. *Observatio Ioachimi Camerarii.*

Hernia ex Aquosa, Varicosa & Carnosa conflata.

Nobil. Ramsæus accepit in sinistræ natis partem superiorem & externam introrsum & deorsum leviter tendens vulnus, ex quo statim concidit: Huic accessit vulneri, inter alia symptomata, sinistri testiculi cum tumore & summo dolore inflammatio, quæ tamen post magnam partem sublata, remanente solum levi duritie, rubore & dolore: vocatus deprehendo herniam, non ventosam, ob defectum flatuum; nec simplicẽ aquosam, quia scrotum nec lucidum, nec aqua turgidum: nec Carnosam simplicem, ob dolorem: Sed Herniam ex Aquosa, Carnosa, & Varicosa conflatam: Aquosam quidem inculcat tumor instar ovi oblongus, cum testiculi occultatione quoad tactum & visum. Accedit & hoc quod sinistro lateri aquosæ herniæ valde sint familiares, quod ven pe vena spermatica sinistra oriatur ab emulgente: Carnosæ vulnus ad sinistræ natis partem superiorem vergens ansam dare potuit & cautam generatur enim hæc hernia ex sanguine testes & scrotum obruente, ibique in molem carneam mutato: cui . . fluxit vulnus

potuit, ut dixi, anſam dare, ut non ſolum in principio ſtatim teſticuli ſiniſtri inflammatio, ſed & dolor ſequutus fuerit: Suppetias fert ſanguis adultus melancholicus à vitio lienis oriundus, ſtemque ſiniſtri debilitas: Varicoſam monſtrat dolor, qui exacerbatur in diſtenſione vaſorum ſpermaticorum, unde erectionem penis cruciatus intenſiſſimi comitantur: Omnia incaſſum tentata, nam ſequenti menſe mortuus.

Aperto corpore, Renum loco portionem pinguedinis quaſi, Lienis vero loco ovi gallinacei quantitate nigrum frustum, ſanguinis coagulati facie, inveniebamus: Cavitas, (circa veſicam) abdominis, aqua erat repleta, ut & ſcrotum circa ſiniſtrum teſticulum potiſſimum, dextro longe majorem: Vaſa teſticulorum varicum modo conſiſtebant; Dextri teſticuli ſubſtantia ſpongioſa & putrida, tunicæque mutata erat, In dextra ſcroti parte caro adipoſa. *I. D. Horſtius obſerv. Anatom. 6.*

Hernioſi calculoſa veſica unam ſcroti partem implevat, Inteſtina tenuia alteram.

Venetiis quendam Hernioſum novit. I. Dom. Sala, cui omnia ſigna calculi veſicæ videbantur adeſſe, nec tamen cathetere aut candela potuit deprehendi: In mortui cadavere calculus cum ipſa veſica unam ſcroti partem impleverat, inteſtina omnia tenuia alteram: *Th. Bartholinus cap. 4. obſerv 28.*

Hernia à deſcenſu Ilei in ſcrotum, ſubſequente Iliaco affectu, irremeabilis ob excreſcentiam circa meatum enatam.

Dom. à Charancon, Senator Camberiacenſis, cum quodam die in Vinea aliquid magno cum niſu ageret, repente ſibi imum ventrem crepari ſenſit, atque inteſtina in ſcrotum prolabi, quæ cum reponere conaretur, nec poſſet, in Iliacam paſſionem incidit, ſecunda enim die ructibus & vomitibus aſſiduis vexatus, alvum habuit penitus ſuppreſſam, difficultas etiam urinæ illum comitabatur: Sub veſperam febris, ſitis, oris amaror ingens, vigiliæ, jactationes, ventriculi ſubverſiones, dolores, ſeu potius cruciatus, clamoresque continui illum torquebant, adeo ut nihil per os admittere & retinere poſſet. Ego accerſitus ſub veſperam ſecundæ diei, ex pulſus inæqualitate, inordinatione, parvitate & celeritate etiam ex tot ſymptomatum vehementia & ſubitanea virium dejectione, morbum acutiſſimum & quartum diem non præteriturum pronunciavi, Atque præſcriptis quibusdam topicis, ne nihil feciſſe viderer, cardiacis, anodynis, ad diſceſſum me paravi: Sed victus precibus remanſi, & protinus enema emolliens & anodynum parandum & injiciendum curavi, poſt tres horas iterandum: quæ ambo ante diluculum tertiæ diei per os reddidit: Tertium poſt meridiem injectum, ſub veſperam adhuc ſincerum evomuit, & ea nocte fæces ipſas fœtentes, & iterum bilis copiam cum violentia & cruciatu maximo per vomitum rejecit; ſicque viribus & ſpiritibus exhauſtis, corpore prorſus marcido, ſub veſperam quartæ diei defecit.

Diſſecto cadavere, Ileum inteſtinum, quod in ſcrotum deſcenderat, livens invenimus, & ſupra os pubis, in meatus initio (quod notatu dignum) ſpongioſam, ſeu potius fungoſam carnoſitatem reperimus inteſtinum circa meatum involventem, membranisque vicinis adeo adhærentem, ut vix manibus & unguibus avelli poſſet: Eam excreſcentiam primo ſtatim die enatam, & à ſanguine ob dolorem & rupturam in plagam confluxo, & ad locum laceratum concurrente, genitum fuiſſe autumo, qua fungoſitate viam obſtruente, facta fuit impoſſibilis inteſtini delapſi reductio. *Abel Roſcius ad Fabricium Hildanum cent. 6. obſerv. 70.*

Hernia à vaſe deferente in ſcrotum delapſo.

Præterea non ſemel tantum obſervavimus vas deferens corrugatum in ſcrotum deſcendiſſe & ibi Herniam effeciſſe, quæ manuum ope facillime reduci poterat: imo quæ, ſi corpus reſupinaveris, ſua ſponte intro recedit, a qua tamen nihil mali expectandum aut metuendum eſt. Talis Hernia *Spermatocele improprie a me vocatur. Idem ibidem.*

Hernia ab aqua teſticulum replente.

Quidam ex phthiſi obiit: Illi Teſticulorum alter in magnam molem excreverat, durus, qui aquam fundebat citrinam, ut in hernia aquoſa: membrana, quæ aquam continebat, erat plane cartilaginea & quaſi cornea: ipſe enim teſticulus ſua propria ab hac diverſa cingebatur. *Rumlerus obſerv. medic. 52.*

Hernia ab aqua inter teſticuli tunicas.

Ego in teſticulo dextro hydrocelem vidi: Aquoſus humor inter nerveam tunicam & elitroidem continebatur: Evidentes erant tres aut quatuor propagines vaſis deferentis intra teſtem vitiatum & ſanguine ſanioſo refertum diſperſæ. *Riolanus Anthropogr. lib. 2. c. 29.*

Scroti apertio inutilis in hydrocele ob corruptum Teſticulum.

In Generoſo quodam viro, quam omnis periculi plena ſit ſcroti & erythroidis membranæ in hydrocele per ſcalpellum apertio, teſte non ſublato, compertum eſt; Ab aliquot annis ſiniſtra parte hydrocele huic moleſta fuerat; fruſtra cataplaſmatis ac aliis remediis uſus crebro, tandem temerarii Chirurgi conſilio acquieſcens, aperiri ſibi ſcalpello tumorem permiſit: Effluxit cito omnis humor, tumor quoque ſubſedit: ſed cum teſtis ipſe omnino eſſet corruptus, vicinas partes facile infecit: Subſequuta mox ſcroti univerſi, ac etiam penis, cum tumore & ingenti dolore gangræna: delirium cum vehementi febre, propter doloris magnitudinem, ſupervenit, ac non ita multo poſt mors ſucceſſit.

Ren hujus ſiniſter corruptus fuit, & ſeminalis in erythrooidem deſcendens, valde ampla & multum patens. *Dodonæus obſerv. medicin. 40.*

Tumor, seu Hernia Umbilicalis, lethalis ob Jecoris lobum alterum, extra Peritonæum prolapsum eidem accretum.

Beaverat Deus Illustr. Mariam Henly prole mascula, in hoc infantulo fausta Junone Lucina recens nato, observavit obstetrix quendam umbilici tumorem, nucis moschatæ magnitudinem æquantem: Uterque Parens Medicum & Chirurgum in consilium adhibent, & me quoque ad octo milliarium distantiam vocari curant: Convenimus omnes intra 30. horarum spatium, jamq; tumor ad pugni magnitudinem accreverat: Quo diligenter examinato, candela admota, conspicienda se præbebant intestina versicolora, in eum prolapsa, rupto peritonæo: desuper vero, à dextra tumoris parte, quæ sphacelo correpta erat, nescio quam carneam substantiam, intestina deprimentem deprehendimus: Chirurgus cum altero Medico spem unam in tumoris incisione collocatam esse affirmabant, fore, sic ut intestina in suum locum reponi queant: Ego contra dissuadebam, quod intestina sphacelo correpta viderentur, & infantulum, admodum debilem, moriturum dicebam, & præstare eum intactum relinquere, quàm artem apud plebem maleficam defamare: Parentes vero, filioli vitæ desideratissimi, iis auscultantes, anceps potius remedium experiundum constituerunt, quam infantulum sine auxilio, etsi dubio, Libitinæ absorbendum relinquere: Facta ergo incisione, cum Chirurgus immisso in vulnus digito, intestina in suum locum reponere anniteretur, renitente carnea substantia, ipsis incumbente, eademque deprimente frustra laborabat; infantulo mox vitalem auram, quam vix hauserat, immature effundente.

Aperto à morte corpusculo, ne vestigium quidem omenti conspiciendum erat: Lien præterea exiguus admodum apparebat, intestina tenuia, rupto peritonæo, in umbilicum prolapsa & sphacelo emortua: Hepar vero, quod continuum esse solet, nec in lobos, ut in quadrupedibus, divisum, in duos lobos profunde sectum erat, quorum alter in proprio loco, dextro scil. hypochondrio, sub diaphragmate & costis nothis conspiciebatur: alter vero extra peritonæum prolapsus, eidem adeo firmiter accreverat, ut novacula ab eo separari minime potuerit: Cætera sana. *Fridericus Loßius observat. 30. lib. 2.*

Omphalocele ab ortu contracta.

Puella modo nata, tumorem immensum in umbilico propendentem secum in lucem attulit. Quem cum vocatus inspicerem, deprehendi tenuia esse intestina per umbilicum prolapsa, globi magni instar convoluta, tenui membrana pellucida, qualis amnion fœtum involvens existit, investita, in quam chorda umbilicalis desinebat, & vesica ampla humore plena adhærebat: infans cætera bene habitus erat: Cùm autem intestina premendo reponere studeremus, videbantur nonnihil in abdominis cavum ex parte remeare, mox tamen rursum cum murmure egredi: Quæstio erat an vesica aperienda, digitoque immisso, foramen per quod egrediebantur investigandum esset, ut per illud intestina reponerentur? verum quià mox postea intestina inflammata esse conspiciebantur, atque infans stercora evomens, admodum debilis erat, nihil tentare voluimus.

Cum expirasset, atque abdomen aperiretur, intestina quæ exciderant, membranæ amnio qua ambiebantur, adeo connexa invenimus, ut nulla ratione ab ea avelli potuerint.

An hoc situ in utero fœtu existente & crescente intestina collocata semper fuerint, vel postea antequam nasceretur prociderint, vel in partu, in dubium vocabatur: Ego procidisse diu antequam in lucem ederetur ex eo collegi quod dum eum mater utero gestabat, ob excrementorum duritiem, conatibus magnis abdomen premere coacta fuit, & quod amnios membrana illi fuerit adnata: Potuisse autem fœtum, dum utero inclusus calore matris fovetur, citra incommoda hoc perferre, quæ postea cum à matre separaretur, supervenerunt, eumque e medio sustulerunt, censui. *Platerus Observ. lib. 3. pag. 75.*

Hernia cystica, cui ex terrore juncta bubonocele.

Herniam magis esse expansionem, aut extensionem peritonæi, quam rupturam, aut dilacerationem ejus, haud dubito, quin inter medicorum filios satis constet. Hic affectus nomen mutuatur à contento: sic hernia dicitur intestinalis ab intestino in ea contento, & omentalis ab omento, &c. Non minus etiam cùm vesica urinaria prolabitur in scrotum, hernia cystica dicenda foret, qualis mihi bis occurrit cum Andrea Boë Kelmanno Chirurgo expertissimo: Amplissimus vir. Dom. N. N. Mercator Amstelodamensis, ab aliquot annis in tantam mingendi difficultatem incidit, ut urinam reddere nequiverit, nisi manu scrotum elevando comprimeret. Reticuit hoc malum tamdiu, donec simul, mirum dictu! in Bubonocelen solo terrore incideret: Dolium enim ingens vini de improviso rumpebatur in ejus cella, unde ita obstupuit præsens, ut ilico in bubonocelen incideret. Id quod semel mihi adhuc observare contigit in alio, qui solo terrore subito herniosus factus erat; retulitque mihi supra citatus Chirurgus in herniis sanandis versatissimus, se se hoc quoque pluries observasse. Hæc igitur bubonocele coëgit ægrum aliorum manus auxiliares implorare; vocabar ergo cum D. Bellangerio, Medicinæ Doctore eximio, Andr. Boëkelmanno, Petro la Nou, & Petro Adriani filio, Chirurgis dexterrimis. Verumenimvero bubonocele tam arctè comprimebatur à tendinibus musculorum adstitis, ut nullus nostrum opitulari ægro potuerit, ita ut brevi diem suum obiret. Multiplicis hujus herniæ apertionem concesserunt nobis consanguinei, in qua notavimus bubonocele dissecta, intestini ilei portionem inflammatam, & gangræna (ut sæpius contingit) obsessam, aperturamque (ut vulgò loquuntur) vel potius dilatationem adeo exilem aut arctam circa tendines musculorum abdominis ut digitus pertransire vix potuerit; unde dicti intestini portio reponi neutiquam potuit. In scroto posthac totam vesicam urinariam prolap-

tam offendimus. *Fridericus Ruyschius in Observationibus Anatomico-Chirurgicis.*

Hernia intestinalis curatæ post mortem dissecti.

Cantor quidam quadragenarius, sæpius cantando in herniam intestinalem incidit, non absque dolore, præsertim inter cantandum. Chirurgus advocatus illum à cantilenis abstinere jussit, & bracherium inguinibus accommodare, quod sex annis gessit, interea temporis se curatum confessus. Post illud tempus, sex mensibus elapsis a pleuritide tollitur.

Aperto cadavere invenit idem Chirurgus multum adipis in eo loci ubi peritonæum fuerat dilatatum, & per quod intestina deorsum premeabantur, ad magnitudinem pilæ. Adeps dilatationi ita erat accretus ut nisi cum laceratione circumjacentium partium divelli quiverit. Omnia ea quæ peritonæum nimis intumescere cogunt, ad herniam procurandam aniam præbent. Hernia nihil aliud sonat quàm dilatatio peritonæi, idque quovis in loco Bracherio postea ita constrictum est, ut dilatatum concreverit: vascula tamen adiposa ob summam dilatationem tantam adipis quantitatem in se collegerunt, ut locum antea dilatatum repleverint. *Stephanus Blancardus in Anatomia Practica.*

Bubonocele Ileosa.

Puerum curavi quadrimum, dire torminosum, acutè febricitantem & interdiu noctuque ejulantem, nec non susque deque omnia rejicientem alimenta, excrementa, remedia. Quarto die extinctus est. In inguine dextro ileon reperi ab agyrta, *bubonoceles curandæ specie*, scuto ita compressum ut gangræna & sphacelo fuerit occupatum. *E Collegiis Clarissimi Caroli Drelincurtii.*

Epiplocele mira.

Puero saltu inguen sinistrum intumuit. Judicatum est, *ileon* eò delapsum. Retrusum & contentum. Sed rursus ludibundo puero cursibus & saltu non unum inguen sed & scrotum tumidius evasit. Primis mensibus retrusum est denuo epiploon suas in sedes & scuto firmatum. Sed tandem neglectum est ligamen, specie curati morbi. Verum interjecto tempore præparco tumor majorem in molem surrexit, sed quoniam indolens, in cura fuit nulla per menses plurimos. Tandem vero tumor inguinalis dolorem peperit, & ad ligamen prius impulit. At industria nulla prior artifex omentum repellere potuit. Nihil igitur admotum, sed res naturæ commissa. Puer interim & adolevit & virilitatem attigit. Is vero febre synocha putri cadaver evasit, in quo summa cum voluptate omentum detexi intra scrotum tunicæ erytroideæ penitus accretum fibrillis scilicet veluti hederaceis in illam tunicam penitius infixis, singulas autem omenti arterias atque venas non modo crassiores detexi, sed elongatas omnino & per modum vegetationis intra scrotum ita radicatas, ut non nisi filamentis diruptis illud è crypta sua in apertam lucem protrahere valuerim. Quid miri igitur omentum illud reduci non potuisse. *Ex iisdem Collegiis.*

Enteromphalocele fœminina virilisque.

Mulieri ætat. 35. annor. in laborioso partu ob spiritus contentionem laxatus est umbilici circulus, & ileon leviter erupit. Retrusum est primò facilè & contentum per aliquot annos; sed deinceps conamine quodam altius prorupit ileon, nec amplius ita regestum, ut antea. Mansit ergo tumor, primis quidem mensibus æstivis indolens, sed autumno & hyeme sævus, præsertim borea flante. Deinde autem, non ad unius boreæ flatum, sed ad quemvis imbrem dolor repungebat acutior & acutior, donec tandem intercluso chylo tam enormiter tumuerit, ut nec digitis nec remediis cesserit. Toto demum ambitu livescente, febris, vomitus, convulsio, sudor frigidus & syncope ægram de medio sustulerunt. Repertum est ileon duplicatum laqueo veluti constrictum intra umbilicalem annulum, livens omnino & sanie olida fluxum.

Id ipsum in Causidico sexagenario vidi qui ventricosus admodum erat, & per multos annos tumorem illum levi scuto compresserat indemnis. Sed venit tandem suprema dies qua umbilicus dirè tortus est, donec accedente sphacelo febrili indolentia supervenerit cum animi deliquiis, sudoribus frigidis & ipsa morte vomitum occupante, aliàs in procinctu uti patuit è nausea & singultibus. *Ex iisdem Collegiis.*

De Sarcocele & Hydrocele quædam rursus ex iisdem Collegiis.

Lucripetas execror barbitonsores qui sarcomati testiculorum hydrargyrosin adhibent, quæ loculos emungit, sed de causa conjuncta nihil demit; imò majus exinde & dolentius surrectum vidi sarcoma.

In Hydrocele, tunicam inter elytroideam atque testiculi nervaceam, setaceum notavi utilius longè ad recursum morbi arcendum quam simplex paracenthesis. In Physocele autem quam in recens natis millies vidi, neutrum convenit, sed cataplasma admotum e rosis rubris, balaustiis, caphura, & salis armoniaci tantillo.

HERPES

Vid.

CUTIS VITIA.

HORDEOLUM.

Vid.

PALPEBRARUM AFFECTUS.

HYDROCELE

Vid.

HERNIA.

HYDROCEPHALUS.

1. HYdrocephalus Aquosum Capitis Apostema, seu aquositas quæ in Capite reperitur „ dici consuevit. Congregatur autem inter- „ dum, inquit Manardus Epistol. Med. lib. 7. „ Epist. 2. in capitibus præsertim puerorum „ aqua in medio aut cutis, aut pericranii, aut hujus & ossis, quam ὑδροκέφαλον Græci vocant. Pariter Galenus Aquam in capite extra cranium interdum esse admittit, tuncque mollem apparere tumorem; aut quandoque sub cranio existere, neque tum foris conspici; vel nonnunquam utrobique inesse. Asserunt porro nonnulli, ejusmodi morbum nequaquam fieri, neque inchoari, nisi in recens natis puerulis, idque ex morbi hujus causis rite perpensis constare putant; nihilominus tamen observatum fuit, pueros septem, octo, decem, duodecim annorum hoc Affectu laborasse.

II. Est autem Hydrocephalus Tumor aquosus, vel totam exteriorem capitis partem, vel majorem ejus portionem occupans; hinc quibusdam haud immerito Hydrops Capitis appellatur.

3. Causa itaque hujus Affectus est Humor Aquosus in toto corpore redundans, hinc in capitis partes, exteriores plurimum, effusus, qui nonnunquam serosus, aliquando pituitosus & subcruentus, semper vero lentus ac subviscidus existit.

4. Cæterum quatuor hujus Affectus enumerari solent differentiæ, desumptæ ex sede diversa. Aliquando namque aquosus humor inter cutem consistit & pericranium, tuncque mollis est tumor, doloris expers, eique impressa digitorum inhærent vestigia. Nonnunquam pericranium inter & cranium humor colligitur, estque Tumor magno cum dolore, neque tam facile tactui cedit. Aut inter cranium & crassam menyngem; Vel sub menyngibus in ipsius cerebri ventriculis humor continetur, atque tum foris nulla tumoris mollities est, sed suturarum cranii dehiscentia sentitur, quemadmodum visum fuit in bienni puella, cujus meminit Andræas Vesalius, intra cujus cerebri ventriculos novem prope aquæ libræ deprehensæ fuerunt, uti refert. *Humani corpor. Fabric. lib. 1. cap. 5.*

5. Equidem Aquosus Humor si extra cranium hæreat, Hydrocephalus aliquando curatur, nisi ob tenellam patientis ætatem remedia adhiberi nequeant. Sed sub cranio, vel ipso in cerebro si humor collectus sit, lethalis est affectus: hinc recte ait J. C. Arantius lib. de Tu- „ mor. pr. nat. cap. 1. eorum qui ab interna „ causa Hydrocephalo corripiuntur, & præcipue altius latitante malo, neminem evasisse vidi. Si apoplexia aut Lethargus accedat, mors præ foribus est.

6. Ut autem tollatur hic Affectus, Antecedentes Causæ primo sunt removendæ. Quem in finem circa Victum, Resque cæteras Nonnaturales, & circa Remedia Universalia, si ægrotans adultus sit, eadem conveniunt, quæ pro Oedemate curando proposuimus. Sin vero infans sit, Nutrix parce tenuiterque vivat, & siccantibus utatur, humectantia fugiat, ac parum bibat; dein curandum ut tum Infanti tum Nutrici alvus semper libera sit.

7. Sed ad Continentem Causam ex parte læsa tollendam, duplex occurrit Curationis Methodus. Altera est, quæ Topicis convenientibus absque manuali operatione omnem humiditatem absumit. Altera vel unica incisione, vel pluribus scarificationibus aquosam materiem educit. Prima Curationis Methodus sane tutior est, in Puerulis præsertim natu minoribus; atque poros cutaneos Aperientibus, Materiamque Conjunctam Attenuantibus & resolventibus perficitur, sub quacunque forma Capiti applicentur. ex. gr.

℞. Rad. Calami aromat. ℥iij. Fol. betonicæ, majoranæ, Salviæ, rosmarini, Summ. Anethi an. Mj. flor. Stæchados Arab. Mß. bacc. Juniperi ℥ß. Sem. Cumini ℨiij. Cerevisiæ tenuis vel Vini albi Gallici ℔iiij. coq. S. A. in Diplomate pro fotu. Hoc fomentum cum pannis laneis Capiti calide admoveatur, ac identidem removetur, exacte interim cavendo, ne unquam refrigeretur. Et quia sæpe id prohiberi nequit, hinc fomenti loco Capiti imponatur cucupha ex foliis majoranæ, Betonicæ, Salviæ, calaminthæ, floribus stæchados, Lavendulæ, rosis Rubris, Nuce moschata, &c. quæ sæpius permutetur.

8. Malunt alii totum caput linimento inungere,

℞. Olei cucumeris asinini ℥j. Rutæ, anethini an. ℥ß. Absynthii stillat. gutt. xv. M. F. Linimentum. eique inunctione facta mappam probe calefactam, vel modo laudatam Cucupham imponere.

In Adultioribus haud inutiliter Spiritu vini calido caput fricari solet, quod tamen non temere in Infantibus tentandum.

J.B. Cortesius laudat Unguentum à Foresto descriptum & probatum, quo spatio trium dierum, in puero quindecim dies nato Hydrocephalum se curasse refert,

℞. Pulv. Absynthii. flor. Camomillæ aut meliloti an. ℨij. butyri recent. Olei camomillæ aut Anethini an. ℥iiij. Ceræ parum q. s. M. F. S. A. Unguentum. Aut Cataplasma ex Cephalicis in vino coctis compositum, & capiti applicatum multum laudant.

Cataplasma ex Cochleis cum Decocto Cephalico minutim contusis extollit Avicenna, eoque Ægram se sanasse refert Carolus Piso.

IX. Sed remediis hisce si morbus non cedat, ad alteram Curationis partem, Chirurgiam puta, deveniendum est, quæ proponitur ab Aetio & Paulo Ægineta, dicendo: " quod ubi " aquosa materia inter cutem & pericranium, " vel inter pericranium & cranium continetur, " & quando tumor parvus est, apex ipsius " unica incisione per diametron a parte po- " stica ad anteriorem ducta incidendus. Si ve- " ro materia inter pericranium & cranium " contineatur, & tumor major sit, duas per " medium se mutuo secantes, crucis instar " incisiones molimur, vel triangularis for- " mæ. Sin grandior adhuc sit tumor, ter- " nas literæ H figuram æmulantes, aut etiam " plures juxta tumoris magnitudinis propor- " tionem.

10. Equidem Curatio hæc, quæ per Incisionem fit, quamvis a gravissimis descripta sit Autoribus, cum vix tuta sit, mihi non probatur; atque de periculosa illa Hydrocephali apertione testatur Fabritius Hildanus Cent. 3. obs. 17. imprudenter illos agere, qui in Hydrocephalis multa promittunt, sectionemque tentant. Si tamen per imposita exsiccantia & resolventia medicamenta aquosus humor absumi nequeat, atque adeo Cheirurgia requiratur, præstat in pluribus capitis locis maxime tumidis (cavendo à musculis temporalibus) cum Phlebotomo parvas facere incisuras, quales in Venæsectione, aut partis post appositas cucurbitulas scarificatione fieri solent: Deinde mappæ siccæ ac probe calefactæ imponantur, quæ identidem, quoties à suscepto humore seroso madefactæ sunt, permutentur, usque dum omnis aquositas ablata,& Hydrocephalus sanatus sit.

11. Alii Causticis capitis cutem aperire, vel Actuali Cauterio urere, quinque, sex, pluribusve in locis suadent: sed videtur talis Chirurgia merito suspecta, & ob Cerebri vicinitatem admodum periculosa. Atqui potius usu venirent Vesicatoria, fonticuli, Setacea.

12. Si sub cranio, viz. crassam menyngem inter & cranium, vel sub menyngibus ipso in cerebro hæreat aquosus humor, nulla tentanda Cheirurgica Operatio, sed per sola Topica est procedendum, & reliquum opus naturæ committendum: recte namque inquit Ambrosius Paræus Cheir. lib. 7. cap. 1. ex tumore & humore intus sub cranio contento neminem convaluisse vidi. At de variis, nec non monstrosis Hydrocephalis videantur Scenkius obs. Medic. libr. 1. p. m. 10. 11. 12. Fabritius Hildanus Cent. 1. obs. 10. Cent 3. obs. 17. 18. 19. Cent. 4. obs. 10. *Joh. Munnicks in Chirurgia ad Praxin hodiernam adornata.*

Curationes.

In Hydrocephalo limaces cum suis testis pistentur & reducantur in formam emplastri, quod capiti applicatum & relictum, donec sponte cadat, mirabiliter resolvit. *Johann. Hartmann. in Prax. Chymiatric.*

Curatio hydrocephali in infantibus adhuc lactantibus admodum difficilis est, quòd infantes sint tenerrimi, & medicamenta purgantia non tolerent, quocirca caute admodum & summa cum prudentia cum his procedendum est. Solis topicis fovendum est caput, ut roboretur calor eorum nativus & sic per insensibilem transpirationem materia hydrocephali evacuetur. Topicum autem medicamentum, quo solo tenellorum infantium caput refocillari, & materia hydrocephali evacuari potest, sic componi debet.

℞. Ess. rorismar. & salv. an. ʒ j. pulv. cinnam. & nuc. moschat. ana ʒß. caryophyll. ℈j. ceræ ℥ ij. picis navalis ℥ iij. fundatur & liquatur cera cum pice, quibus liquefactis adde pulveres, & ultimo infunde essentias, dum materia saltim tepet, ne essentiæ evanescant, & lege artis fac cerotum, quod deraso capillitio semel in die capiti infantium applicetur, donec caput omnino detumeat. Quod si vero infantes sint robusti, ut purgantia medicamenta sustinere possint mercurio dulci spagyricè præparato purgentur sequenti modo.

℞. Mercurii dulcis ℈ j. diagrid. è succo liquiritiæ dissoluti & rursus exsiccati gr. v. conserv. viol. ʒ j. m. f. bolus, detur mane cum regimine & custodia artis. Per capitispurgium nostrum ac sternutamenta etiam expurgari queunt, ut materia hydrocephali per nares educatur, sicuti pariter per sudores & urinas hæc affectio exterminari potest. Sudores sudorifico nostro cum jove & mercurio parato promoventur.

℞. Milii solis ℥j. saxifrag. & rest. bovis. an. m. j. terebinth. Venet. ℥ iij. mell. opt. ℥iv. spiritus acet. rectificat. ℔ j. f. omnium destillatio per alembicum vitreum in cineribus ad materiarum siccitatem, ita tamen ut caveas, ne materiæ comburantur: Hujus liquoris destillati ʒß. misceatur cum jusculo pulli, & detur manè semel in die. essent. etiam salv. gutt. 3. aut 4. in jusculo pulli propinatæ ad hydrocephali curationem valdè conferunt. *Joann. Petr. Faber in Patholog. Animal.*

Autor hic docet, quid solicito medico in cura hydrocephali cum primis agendum, ut scopum suum consequi feliciter valeat: Nimirum talia esse adhibenda dictitat, quæ calorem nativum specifica virtute (medicamenta cephalica, eaque calida dubio procul hic subaudit) exhilarare ac recreare ita queunt, ut refocillatus denuo functiones suas exserere, ac potissimum collectam aquosorum recrementorum copiam expellere auspicetur: Hoc enim nisi fiat prognosticum mali ominis instituit Autor, & infantulis hinc moriendi necessitatem imminere non immerito prædicit: Exinde enim non tantum calor nativus penitus demum extingui aut suffocari potest, verum etiam tenelli cerebri violenta ob pondus retenti copiosissimi seri compressio, vel lethalis ejusdem obstructio ac per consequens aut apoplexia aut lethargus pertimescendus erit. Duo sunt in Arte Medica juxta Epiphan. Ferdinandum ardua, quæ difficultatibus scatent non contemnendis, ac titubantem proinde Medicum, gravidis nempe & infantibus mederi. Infantes enim quod attinet, ipsi sanè secundum ipsius Galeni confessionem quàm maximè intractabiles existunt, præsertim quòd medicamenta convenientia, prout par est, insinuari ipsis nequeant; & quod tanto insuper robore non polleant, ut remedia illa & ex illis quidem purgantia, quæ tunc eaque fortiora medendi methodus requirit, tutò porrigi possint. Ergo ut in dubiam aliam hic utique, itur, & valde anceps propterea infantilium morborum curatio deprehenditur, quapropter cuncta prudenter & caute hic peragenda erunt; ne conscientiæ suæ Medicus injuriam faciat, hoc est neque temerarium nimis, neque formidolosiorem etiam se in hoc casu exhibeat: Hac ratione enim penitus vitanda non adhibebit & usurpanda non expavescet aut abhorrebit. Tutò autem hic tua progredi circa tenellorum lactentiumque hoc malo afflictorum curam se existimat Autor, si ad sola topica tunc refugiat: Unde etiam hujusmodi formulam remedii seu ceroti adposuit, quod tamen ut ut juxta componendi leges se rectè omnino habeat, nostro quidem animo nisi

universalia nonnisi clysteres ad minimum ac sudorifica debite præmittantur, non tantum nequaquam secure, sed cum exitio potius applicabitur, quoniam eo ipso pori potius (qui nil aliud sunt, quam quædam insensibilis transpirationis ac sensibilis pariter seu sudorum portæ) ob admotum undique cum pice ceram conglutinabuntur aut obstruentur, adeoque materiæ peccantis vitium quo minus excerni queat, citius retardabitur, verum etiam quum topicum illud vim calefaciendi ac fundendi habeat, sic comfortato calore nativo aut spiritu, ac proinde extimulata insimul expultrice colluvies serosa deorsum citius pelli, atque ad vitalia seu præcordia præcipitari poterit, ut vehementissima tussis, gravior anhelandi difficultas aut catarrhus suffocativus facile hinc succrescere valeret. Nos itaque hujusmodi characteris topica nisi balsamica & secrete habenda virtute (sic namque efficaciam præstabunt aquosam seu serosam hanc colluviem quasi magnete extrahendi) singulariter dotata sint, nisique in forma liquida præscribantur, nullo modo commendare possumus: Aut si nihilominus cuipiam hic curandi modus vel hoc ipsum Autoris topicum arriserit, suademus ut in antecessum clysteres supra a nobis designati & postmodum sudorifica nobiliora pariter superius laudata præmittantur: Hac enim ratione tutius quodammodo Authoris methodum sequi licebit. Quid faciendum cum robustioris constitutionis infantibus hydrocephali sarcina onustis nunc subjicitur, & propterea purgans iis porrigendum, utpote cujus vim sustinere sic valebunt, absque hæsitatione ulla consuadetur: Verum nec forma cathartici illius nec dosis approbanda nobis videtur, siquidem tam in forma boli medicamenta infantibus vix ac ne vix quidem insinuari posse ex praxi constet; quam ipsam dosin mercurii dulcis videlicet ad ℈j. pro hac ætatula esse evidenter nimiam, vel quilibet statim conspiciat. Verum instabit fortassis quispiam primo, remedia ex mercurio præparata tutius exhiberi non posse quam in formula pilularum aut boli vel etiam electuarii; quod mercurialia exactius sic subigi ac commisceri queant, ut in deglutiendo faucibus vel œsophago non adhærere, adeoque salivationes aut hujusmodi incommoda alia exinde alioquin provenientia oppido sic præcaveri possint: Deinde in hujus mali cura mercurium dulc. nequaquam negligendum esse, quod is serositates & humores noxios præ reliquis omnibus purgantibus mascule sed sine perturbatione ulla ac blande educat, & proinde infantibus etiam secure præbeatur. Respondemus his omnibus nos etiam nullatenus contradicere; sed tantummodo in dosi hujus mercurii primo desiderare; quod tunc gr. v. vel vi. ejusdem & diagrid. gran. 3. vel 4. (acuuntur enim mercurialia purgantia non absque ingenio cum fortioribus purgantibus, ut eo citius nacto hoc stimulo operationes suas perficiant, nec diutius in corpore permaneant) sufficere possint: Dein; de quod formam pharmaci concernit, rectius electuarium liquidiusculum hinc conficietur, addendo scilicet conserv. viol. ℈j. & parum insuper de syrupo viol. admiscendo, quo modo sicut nec minus vel cum syrupo solo purgans illud facilius insinuari posse infanti hydrocephalico non desperamus. De caputpurgiis seu sternutatoriis, quorum quidem usus præmissis itidem universalibus in hoc affectu plurimi valoris est, dum materia peccans per nares veluti per propiorem viam & compendium sic educi potest; adnotamus; quod infantes valde inepti existant ad applicandum sibi hoc remedii genus, dum fortiter id naribus attrahere, prout requiritur, non calleant, nisi pulvis cannulæ beneficio naribus insuffletur, aut si liquidum sit ptarmicum per siphunculum immittatur. Ideoque tunc balsamus majoranæ commodius substituetur, qui narium interioribus inunctus suaviori modo ac pedetentim sternutationem concitabit. Deinde circa sudorificum maximum seu joviale nullum est dubium, quin id cum fausto successu tunc adhiberi poterit; præsertim si ad gran. 3. cum aqua sudorifica ac cephalica propinetur, sicuti etiam diuretica seu pariter præstantiora multum auxilii præstare id poterunt; quorum mentio & catalogus alibi plenius oblata occasione examinabitur: illud vero diureticum; quod in præsenti ab Autore adscriptum concernimus, tenellorum constitutioni itidem valde ingratum ac horridum erit, cumprimis in tanta dosi ad ℥ß. nempe cum jusculo porrigendum: Cui accedit; si ingredientia nullo præoccupati affectu æstimare non vereamur, quod singularis aut nobilis tantoque Chymiatro digni remedii titulus huic diuretico nulla ratione attribui queat: Præstantiora ergo quum habeamus hodierno seculo hujusmodi efficaciæ medicamina; & quum ipse Autor & alibi in hoc tractatu suo excellentiora diuretica nobis communicaverit; quorum dosis ad quasdam guttas dumtaxat aut grana se extendit, non-nimia levioris conditionis medicamenta proscribimus; aut sicco pede præterimus. Specifica cephalica; quorum numerum adornare etiam possunt essentiæ rorismar. & salv. spagyrice aut peculiari menstruo paratæ non pœnitendam operationem exserent; modo præmissis universalibus curæ hujus primordium fuerit institutum: Quod autem tam frigide hujus affectus curationem tractaverit Autor; forsan deficienti occasioni, & dum malum hoc (prout rarum id est; ac proinde Medicorum paucis hujusmodi observatio contigit,) ipsi curandum non occurrit; non male adscribemus: Unde & nobis consultius videtur, hic nostro quoque loco abstinere manum, quod sub scuto experientiæ de hydrocephalo testatum dare parum aut nihil valeamus: Interim tamen hoc saltim adjicimus, Medicos illos non aberraturos, qui ad nobilius emeticum aliquod in pauca dosi datum in principio mali, ubi vires adhuc constant, præmisso tamen convenienti enemate; confugiunt, utpote cujus beneficio ex capite (faciam exinde concussionem compatiente) serosa hæc materia commodiuscule & moveri & promoveri, hoc est evacuari poterit: Deinde cum spiritum nostrum cephalicum in percurando hydrope tanquam singulare & probatissimum specificum fuerimus experti, quanto magis is & quidem duplici ut patet vel multiplici potius (viscera enim mire confortat, calidum innatum recreat; sudorem & urinam suaviter provocat, imo cruditates digerit, ac superfluitates omnes potenter consumit;) nomine ad hydrocephalum

ex sententia tollendum conducet, videlicet in aq. quadam cephalica v. g. salv. vel ceras. nigr. vel flor. tiliæ &c. ad gut. vi. vel vii. sedulo exhibitus: Ad extra tandem aquam nostram salutarem nunquam non feliciter in sublevandis omnis generis tumoribus calide adhibitam usurpavimus. *Christianus Langius in Animadversionibus ad Joh. Petri Fabri Pathologiam.*

Medicamentis absumentibus aquosum humorem, simulque etiam affectam partem roborantibus utendum, qualia sunt sequentia.

℞. Rof. rub. furfur. melilot. an. m. j. flor. anth. chamæmel. salv. beton. stœch. an. p. j. bulliant in s. q. aq. addita vini austeri quarta parte, quo decocto modice calente, infantis caput singulis saltem octo horis irrigetur quinque vel septem diebus continuis. dein.

℞. Ol. chamæm. aneth. an. ℥j. pulv. absinth. rof. rub. an. ʒvi. sulphur. exacte pulverat. ℥ij. ceræ, q. s. f. linimentum, quo ter in die caput infantis liniatur, & lana succida obtegatur: interposito interdum præscribendi nunc cataplasmatis usu.

℞. Mell. ℔ß. origan. m. j. sal. ℥ß. cum modico vini austeri & croci gr. iv. vel v. F. cataplasma capiti infantis de more adhibendum. De Chirurgia nihil proponendum duco, quod tumorem hunc præsidiis præscriptis ex arte administratis omnino cessurum putem; verum si punctione seu incisione pro educenda aqua opus erit, aqua sensim ac paulatim, non autem tota simul evocetur, ne infantis vires dejiciantur. *Jo. Zecchius consult. 64.*

Hier. Fabric. ab Aquapendente, in hydrocephalo infantium maximo, ut remedium efficacissimum, laudat aquam calcis vivæ, si ea calida spongia imbuatur, & capiti imponatur, ac hoc solo remedio se hydrocephalum curasse scribit. Idem commendat spiritum vini primæ destillationis, cum parte quarta aq. scabios. cum spongia impositum. Monet autem hic spongiam novam esse recipiendam, & arctè fascia capiti alligandam, ac ne refrigeretur, calido linteo superposito moderate calefaciendam esse. Exsiccant & thermæ sulphureæ ubi earum est copia, si spongia in iis madefiat, & capiti imponatur; in defectu vero coquantur in aqua sal. sulphur. & alumen, & eodem modo applicentur. Avicennas usurpat cochleas, quas coquit in decocto artemis. stœch. calamenth. vel ebul. easque ita coctas contundit, & calide capiti raso applicat. Sed ante usum discutientium & exsiccantium medicamentorum evacuanda est aqua è toto corpore (si per ætatem fieri possit) hydragogis, sudores & urinam moventibus. Adultioribus pil. coch. exhiberi possunt, vel succus iridis, vel gr. ij. elaterii cum pil. convenientibus: per sudorem serosum humorem evacuant decoctum lign. guajac. sarsaparill. sassafras, vel balneum laconicum, & sudatorium: per urinam evacuant decoct. betonic. rad. fœnicul. asparag. sem. anis. & alia. *Daniel Sennertus pract. lib. 1. part. 1. cap. 28.*

Consultatio.

Puello unius & dimidii anni, per sex menses ablactato, cùm à parentibus pauperioribus fere negligeretur, nec ei alimenta convenientia, sed lac pressum, crudum, fructus horarii crudi, aliaque similia darentur, & caput etiam hyberno tempore non satis tectum servaretur, caput in parte capillata & fronte usque ad oculos cœpit intumescere; qui tumor spatio unius mensis in tantum adauctus est, ut fere ad virilis capitis magnitudinem excreverit: facies tamen non intumuit. Et autem tumor ille mollis & albicans, eique alte impressa digitorum vestigia inhærent. Puer interea mediocriter edit & bibit, non febricitat, sed somniculosus est, & totius corporis membra languide movet. Nares præter consuetudinem sicciores sunt, & saliva paucior ab ore profluit. Urina & liquidæ alvi dejectiones satis copiosè procedunt.

Hujus pueri affectus Medicis hydrocephalus appellatur, qui est tumor capitis, quo, caput à serosi humoris collectione intumescit. Hic serosus & pituitosus humor collectus est extra cranium, & latet sub cute, quod tactu percipitur, quia nulla ossis durities sentitur sed tantum mollis tumor. Serosum, pituitosum & copiosum, esse humorem qui colligitur, patet ex colore cutis albicante, & quod alte impressa digitorum vestigia capiti inhæreant sine dolore. Causa antecedens hujus mali sunt humores frigidi & humidi in toto corpore, & imprimis in cerebro collecti, qui extra cranium elati, & sub cute condensati, causam continentem constituunt. Humores hi generati sunt, tum ob pravum victum pituitam crudosque humores producentem, tum ob frigidam & humidam totius corporis constitutionem, quippe horum ratione viscerum coctiones debiliores evasere, unde multi pituitosi & serosi humores generati sunt, qui partim per urinas & alvi liquidas dejectiones evacuati, partim ad caput delati fuerunt, cumque per nares & palatum more solito non effluxerint, à cerebri calore in crassos vapores attenuati, cranii poros & suturas transierunt, atque sub cute rursus condensati, ibidem constiterunt & collecti sunt. Per nares & palatum evacuati non sunt, quia sua crassitie ductus eò tendentes obstruxerunt. Sub cute autem collecti sunt, quia ab externo frigore ejus pori angustiores & humores ipsi densiores evaserunt, ita ut ob crassitiem per constrictos poros permeare non potuerint. Cumque quotidie novi humores ad priores accesserint, & nulli vel admodum pauci per poros dissipati fuerint, hinc factum quod caput spatio unius mensis in tantam magnitudinem intumuerit. Æger alimenta adhuc assumit, quia ventriculi appetitus à cruditatum saburra non multum impeditur, cùm illa per copiosas urinas & liquidas alvi dejectiones satis evacuetur. Non febricitat, quia humores non putrescunt, nec caloris est nimius excessus aut malignitas. Somniculosus est ob frigidam & humidam cerebri intemperiem, cujus ratione non tantum nervi sensorii flaccidi, & ad spirituum animalium transitum, atque objectorum sensibilium receptionem minus apti sunt, verum etiam pauciores spiritus animales generantur, cùm à frigida humiditate angustiores seu strictiores factæ sint arteriolæ in plexu choroide, atque hinc pauciores spiritus vitales transmittantur, qui quandoquidem materia sunt è qua animales conficiuntur, sequitur si illa materia pauca sit, necessario quod inde

gene-

generatur paucum eſſe debere. Hæc ſpirituum animalium paucitas etiam in cauſa eſt, quod æger totius corporis membra languide moveat; cum enim dicti ſpiritus pauci ad partes & muſculos influant, neceſſario motus animalis languidus eſt. Alvus liquida eſt ob copiam ſeroſorum & pituitoſorum humorum, qui in corpore generantur, & magna parte ad inteſtina defluunt, quorum tenuior pars ſanguini permiſta, & in renibus ab eo ſeparata, urinas quoque facit copioſas.

Hic affectus admodum periculoſus eſt; licet enim collectio ſeri ſit extra cranium, atque hinc magnam ſanationis ſpem promittere videatur, tamen periculo non vacat, cùm capitis intemperies, totiuſque corporis cachexia magna ſit, ſeroſus humor copioſus, & ætas tenella; quæ fortia remedia non fert. Quia tamen in re dubia adhuc ſpes apparet, curatio quamprimum eſt inſtituenda, antequam affectio pejor fiat.

In curatione ſeroſus & pituitoſus qui in toto corpore redundat humor; in primis ille qui in capite colligitur, quocunque modo clementer evacuandus, & viſcerum corroboratione ac intemperiei ſublatione ejus copioſior generatio, & in capite collectio impedienda.

Primo cum cochleari exhibeatur ſyrupi de cichor. laxativ. ℥ ß. cum pulver. jalappæ gr. v. vel vi. vel paſſularum ſolutivarum ʒv. vel vi. comedendæ dentur. Poſtea ſubinde exhibeatur pauxillum theriacæ veteris, & ſi fieri poſſit, ſudor provocetur. Offeratur etiam ter quaterve de die pauxillum conſerv. anthos, meliſſæ, aut florum ſalviæ. His præmiſſis ſequenti fomento tepido caput ſæpe foveatur.

℞. Herb. betonic. roſmarin. origan. thymi, flor. chamomill. melilot. ſtœchad. an. m. j. fol. laur. m. ß. ſem. aniſ. fœnicul. cumin. an. ʒij vini alb. q. ſ. coquantur ad ℔ ij. pro fomento, cum magna ſpongia aut panno laneo admovendo, diligenter cavendo ne refrigeretur. Poſtquam uſu hujus fomenti tumor capitis maxima ex parte diſſipatus eſt, ad ulteriorem intemperiei ſublationem, inungatur caput mane & veſperi hoc ungento calido.

℞. Olei chamæmel. unguent. alabaſtrin. an. ℥ j. olei nucis moſchatæ expreſſ. ℈ iv. pulv. caſtor. ſtyrac. calam. benzoin. an. ℈ j. miſce, f. unguentum. Poſt inunctionem imponatur capiti tale capitium.

℞. Fol. roſmarin. majoran. flor. chamomill. melilot. an. m. ß. benzoini, gariophyllorum, nucis moſchatæ, an. ℈iß. f. pulvis groſſus, è quo in ſerico rubro conficiatur ſecundum artem capitium inteſſutum. Poſtea relicto etiam linimento, hoc ſolum capitium diu in capite geſtare debebit. Interea etiam ad viſcerum corroborationem biſterve de die exhibeatur cochleare hujuſmodi mixturæ.

℞. Aq. flor. tiliæ, liliorum convallium, ana ℥ ij. aq. cinnam. ʒ vi. ſyrup. de ſtœchad. ℥ j. miſceantur. Vel hujus loco detur ſubinde pauxillum melicrati. Regioni ventriculi, hepatis & lienis hoc linimentum inungatur.

℞. Olei laurini, chamæmelin. unguent. martial. an. ʒß. olei nucis moſchatæ expreſſi ʒ i ß. miſce, fiat linimentum. Si hæc non profuerint, in capitis tribus quatuorve locis maxime tumidis lanceola perforatio exigua per cutem facienda eſt; non major quàm in venæ ſectione fieri ſolet, ut per illa foraminula ſerum paulatim exſtillare poſſit, quod mappis calidis impoſitis excipiendum eſt, uſque dum fluere deſinat; poſtea antedictum capitium capiti imponendum eſt.

In victu ſit aër calidus & ſiccus. Cibi offerantur paulò ſicciores quàm ordinarie hujuſmodi puellis exhiberi ſolent: ut panis biſcoctus maſticatus: offæ ex pane albo cum decocto paſſularum, aut juſculo gallinæ humectatæ, ac cinnamom. & ſacchari pauxillo conſperſæ: Pulticulæ etiam conficiantur ex farina tritici cum decocto paſſularum; iiſque aliquantulum vini addatur. Bibat æger ſubinde lac amygdalatum cum pauxillo aquæ cinnamomi. Abſtinendum ab uſu lactis preſſi acidi, ſeri lactis, cereviſiæ tenuiſſimæ, fructuum horariorum, & pomorum, licet coctorum. Somnus ſit mediocris; non nimis longus. Excreta naturalia ſi non procedant arte provocentur. *Iſbrand. de Diemerbroeck de morbis Capit. Medicat. 25.*

Obſervationes

Quamvis in ventre ut plurimum ſeſe manifeſtat hydrops; cum tamen in omnibus fere corporis partibus naſci poſſe experimur. Præter abdominis enim hydropem, ſive aſcitem, pectoris etiam datur hydrops; capitiſque ac teſticulorum, tam virilium quàm muliebrium, nec internis tantùm, ſed & in externis corporis partibus, cujus veritatem demonſtrabo obſ. 25. hic loci ſaltem acturus de hydrocephalo, quem mihi videre licuit 4. Decembr. ann. 1685. in filiolo Chirurgi cujuſdam Hagienſis bimulo, cujus caput latitudinem adulti capitis multum excedebat, hoc enim totum ambiens, à ſyncipite videlicet ad occiput, linteum tres ſpithamas, ſive ulnam longitudine æquabat. Infans ille ſano quamvis, & bene diſpoſito corpore in lucem editus, ſextò demum menſe quodam correptus fuit morbo, à quo uſque tempore caput primò increſcere, viſuſque ſenſim imminui cœpit; tandem omnino ſublatus.

Quemadmodum diverſus admodum eſt abdominis hydrops; ita etiam hydrocephalus; qui tam partium capitis aqua diſtentarum; quam cauſarum intuitu multiplex eſt: Collectio enim aquarum contingit, vel in toto capite vel in aliqua parte; ſiquidem nonnunquam in externis tantùm advertatur partibus, inter cutem videlicet, & pericranium; vel inter pericranium, ac cranium, quandoque & internis tantum partibus inter cranium, & meninges, inter duplicaturam duræ meningis, falciſve, vel ipſas inter cerebri membranas, aut inter piam matrem, & cerebrum, imò aliquando in dimidia tantum capitis parte, interdumque ſimul tam in internis; quàm externis. Atteſtante Veſalio lib. 1. de humani corp. Fabrica cap. 5. Ut & Fabric. Hildano cent. 1. obſerv. 10. in ipſa interdum cerebri cavitate reperitur aquæ quantitas, hydrocephali ſæpius cauſa. Dionyſ. van der Sterre tract. de partu fol. 168. ſe duos hydropes in embryonum partibus capitum exterioribus vidiſſe narrat, è quibus, aperta tantùm cute, aqua profluxerit. Similis rei mentionem facit Carolus Piſo de morb. à ſeroſa colluvie ſect. 2 part. 1. c. 1.

fol.

fol. 49. Puellæ, inquit, cuidam frons, palpebræque supra admirationem tumebant adeo depressæ, & conniventes, ut eas tollere, oculosque aperire nequaquam posset: sed & calanticam, sive redimiculum capitis abjicere à me jussa, universum pariter caput immaniter conspicatus, in eodem sæpiusculè manu contrectato mollitiem deprehendo insignem, & humorem sub cute fluctuantem, qui tactum subterfugiens quidem, sed mox refluens, recurrensq; evidenter se proderet. Hoc malum, cùm ad menstruam purgationem, hactenus omninò suppressam, tum ob assiduam sub sole moram, cui ejus loci incolæ maximam vitæ in hortorum, vitiumque cultu transigentes vivunt obnoxii, ortum sumsisse autumno. Non multum differt quod habet Epiphan. Ferdinand. hist. 11. fol. 66. & Joh. Baptist. à Lamzuveerde append. obs. ad armament. Chirurg. obs. 33. fol. 253. Henricus Regius Prax. med. cap. 13. fol. 57. Pueri meminit trimuli, cujus caput contactum molle erat, & digitis pressum subsidebat in fossulas, radiisque solis, vel candelæ expositum pellucebat; quamvis ille judicaverit malum intus in cerebro latuisse, quia puer sensibus erat stupidioribus, & somnolentus, reliquo corpore, licet sufficienti cibo, potuque frueretur, macilentus, pallidusque. Credidit Riolanus humorem in externis hydrocephalis transire ad cerebri ventriculos, verum Joh. Jacob. Wepferus exercitat. de Apoplexia fol. 12. statuit ipsum non primò externe congregari, posteaque versus interiora prorumpere, sed viceversa originem habere in cerebri ventriculis, interdumque versus exteriora adeo expelli, ut ibidem animadverti queat. Andr. Vesalius lib. 1. cap. 5. de non exiguo agens hydrocephalo humorem nonnisi in cerebri ventriculis reperiri ait. Humorem illum omnium primò in iis provenire ventriculis G. Fabrit. Hildan. etiam cent. 3. obs. 17. scribit: alias enim (inquit) nonnullæ post mortem viæ reperirentur, per quas ille è partibus externis deductus fuisset ad cerebri ventriculos, quas tamen, etiamsi diligenter indagaret, reperire non potuit. Zacutus Lusitanus prax. admir. lib. 1. obs. 5. humorem invenit inter, duplicaturam duræ meningis. Theoph. Bonet. Anatom. pract. lib. 1. sect. 2. obs. 45. fol. 112. ejusmodi liquorem lymphaticum à Chirurgo Baylly non tantum inter duram meningem, & cranium, sed & in falce, & duræ meningis duplicatura, ad quinque circiter libras Medicas repertum fuisse refert. Expertiss. Steph. Blancardus collect. phys. med. cent. 1. obs. 73. fol. 65. se in septem mensium abortu inter duram, & piam matrem magnam aquæ sanguineæ latentem quantitatem animadvertisse memorat, cujus forsan causa, ut ait, fuerit præcedens matris lapsus: cerebrum autem ejus molle & aquosum erat. Johannes Jacobus Wepferus exercitat. de Apoplexia histor. 13. fol. 376. & histor. 14. fol. 398. se non cavitates tantum cerebri, sed & locum illum inter duas meninges plerunque vacuum sero repleta invenisse narrat

G. Fallopius obs. à Francisc. Michino edit. indicat se intra pueri cujusdam sexennis piam matrem, & cerebrum, ut & inter hujus gyros aquam conspexisse. Andr. Vesalius lib. 1. de hum. corp. fabrica, bimulæ puellæ meminit in cujus cerebri ventriculis septem mensium spatio novem aquæ libræ collectæ fuerint. Quamvis autem cerebrum ejus juxta verticem ita pressum, & in se contractum reperiretur, ut membranam aliquam crassiorem referret, & genuinæ cerebri membranæ sibi adeo essent contiguæ, ut unum, idemque corpus viderentur, cerebellum nihilo secius, ejusque basis, & nervorum processus naturaliter se habebant, quare puellæ ad finem usque vitæ mens sana fuit. G. Fabrit. Hildan. cent. 1. obs. 10. fol. 15. pueri cujusdam mentionem facit, cui caput in tantam excreverat molem, ut ejus rotunditas ulnam & quartam ejus partem, altitudo autem ab aure ad aurem totidem æquaret longitudine: is autem non ita natus fuerat; sed cum septimum ætatis mensem vix attigisset, caput mirum in modum ei tumescere cœperat. Intra triginta autem menses paulatim ad dictam magnitudinem excreverat, unde puer in lethargum inciderat, nec ita diu post obierat. Dissecto cranio in duobus anterioribus cerebri ventriculis aqua crystallo lucidior ad libras Colonienses 18. apparuit. Hæc autem non ventriculos tantum, sed & substantiam cerebri distendebat, ita ut totum cerebrum (cerebellum excipit Hildanus) in sacculum extenderetur, unde circumvolutiones, gyrive cerebri, tumentibus omnibus, non apparuere. Dura & pia matres integræ erant, atque ita dilatatæ, ut totum cerebrum cooperirent: cranium similiter dilatatum erat, sed passim membranosum potius, quam osseum, nec reperiebantur meatus, per quos serosus ille humor ad caput delatus fuerat, quantumvis accurate dispicerentur. Omnia. Cur autem, dicet quispiam, hoc, quidquid est liquoris, in cerebri ventriculis apoplexiam non producit? Resp. Quia aliquo modo est spirituosa respectu aliarum aquarum, & coagulationis expers. adde quod sensim in cerebro colligatur, & non subito; sensim enim ibi collecta sensim quoque poros, tubulosque cerebri dilatat, & non comprimit, vel obstruit, ut quidem fieret, si uno impetu fuisset collecta. Idem Hildanus cent. 4. obs. 10. fol. 294. pueri cujusdam quintum ætatis annum nondum prætergressi meminit, cujus capitis circumferentia continebat pedes Geometricos duos, cum sesquipede, & pollice, altitudoque eadem erat: cranium utcunque durum erat, & nonnisi quibusdam locis membranosum; reliquæ vero corporis partes proportionem pueri ejus ætatis observabant, non ita, ut hydrocephalorum solent esse corpora, extenuata. Ingenio puer stupidus admodum erat, visu, audituque, necnon loquela destitutus: Id vero malum ex eo provenerat, quod circa annum ætatis suæ primum morbo laborasset gravissimo, & acuto. N. Tulp. obs. med. l. 1. c. 24. fol. 49 de puero memorat quinquenni è cujus capite post mortem eductæ fuerint quinque aquæ libræ, quibus effusis omnia adeò vacua apparuerint, ut plerique Medicorum præsentium, sed præpropere, hic caput sine cerebro conspici judicaverint. Tale autem hydrocephali exemplum affert. Theod. Kerckring. obs. Anat. 46. fol. 102. & Zacut. Lusitan. prax. Med. admir. lib. 1. At oculi acie illuc penitius directa satis perspicue liquebat non defuisse

cerebrum,

cerebrum, sed amissa figura globosa, formam convexi fornicis induisse, ut instar membranæ crassioris undique arcuatæ dissolutorum ossium circumferentiæ adhæresceret; quasi etiam modo se habuisse puellam Andr. Vesalii, de qua loco adducto, idem affirmat.

Demonstravit an. 1666. D. Joh. Hornius Anat. Professor Leydensis hydrocephalum pueri anni unius, è quo aq. ℥ 36. hauriebantur. Th. Bartholin. cent. 1. hist. 20, fol. 40. exemplum habet pueri quinquennis hydrocephalo laborantis, cui caput tantæ molis erat, ut tria adultorum superarit, circumferentia ulnam æquans cum quadrante, duasque spithamas altum, fronte ita elevata, ut oculorum orbitæ mediam faciei partem occupare viderentur. Suturæ laxatæ omnes a summo capite ad occiput, & in utroque capitis latere. Nulla verba articulata proferre, nec ciborum quicquam manducare potuit, quia superior dentium series longè ab inferiori propendebat. Os perpetuo madebat sero copioso affatim è capite profluente. Pedes sustinendo corpori impares erant. Hoc autem malum inde ortum arbitratur Barthol. quod matri pauperculæ, quæ undecim sine labe tali pepererat liberos, quum hunc utero gereret, præter consuetum morem gravia omnia evenissent, uterusque adeò intumuerit, ut prono in terram corpore progredi fuerit coacta. Plura hujusmodi habent M. Aurel. Severinus de noviss. obs. abscess. c. 9. Schenck. pag. 11. & 12. Paulus Æginet. lib. 6. c. 3. Ætius tetrab. 2. serm. 2. c. 1 Philip. Ingrass. lib. de tumor. præter naturam tr. 1. c. 1. fol. 380. Nonnunquam dimidiam tantum capitis partem occupat hic hydrops, cui rei bina profert N. Tulpius, obs. Med. lib. 1. c. 25. fol. 50. liquorum, vel in dextro, vel in sinistro cerebri ventriculo hærentium exempla: in quorum alterutro se ultra duas aquæ libras tam strictè uni isti parti inclusas vidisse ait, ut altera illæsa planè esset, & integra.

Differunt autem hydrocephali ratione temporis, vetustatis, & magnitudinis. Nonnulli se ante partum in utero materno manifestant, sive ex imaginatione, sive lapsu matris, aut ipsius fœtus incommodo intra uterum situ orti, vel etiã matre nimis crassis alimentis, aut fructibus, aliisve refrigerantibus utente, unde sanguis ejus nimis evadit crassus, & tardus, vel etiam, quando illa tempore gravidationis aliis obnoxia fuit morbis. Balduinus Ronssæus de extract. fœtus c. 23. Goudæ anno 1561. se puerum quendam vidisse hydrocephalo laborantem scribit, cui mortuo in lucem prodeunti caput toto corpore fuerit gravius; cujusmodi plura extant apud Helvvigiũ obs. phys. med. 3. fol. 9. Joh. Lechel. ephem. German. decur. 1. ann. 1. pag. 138. necnon Stephan. Blancard. collect. med. phys. ut & de morb. pueror. fol. 208. Nonnulli post nativitatem demum serius, citiusve se manifestant hydrocephali, quamvis raro, vel non adeo magni conspiciantur in illis, quorum crania jam omnino clausa sunt, quia ossa tunc solidiora evasere, & per consequens intus contento liquori non facilè cedunt. Hujusmodi autem pueri prius obirent, quàm semel occlusa crania dehiscerent, quamvis G. Fabrit Hild. cent. 3. obs. 19. exemplum habeat juvenis cujusdam 18. annor. cui monstrosum valdè erat caput; rotunditas enim ejus duos pedes Geometricos, & pollices decem continebat, altitudo capitis ejusdem erat magnitudinis; reliquum corpus, in primis pedes (qui contorti erant, & retracti) & crura extenuata erant; cranium autem non membranosum, ut plerumq; hydrocephalorum esse solet, sed durum; solidumq; Mente non usque adeo constabat: loquebatur tamen satis distincte, comedebat avidè, & multum; sed mirum in modum ipsum à morbo epileptico vexari referebant Parentes. Caput verò accrescere inceperat tertio ætatis anno, cum morbo quodam liberatus esset acutiore. P. Borellus hist. & obs. rar. cent. 1. obs. 38. fol. 43. de puella quadam 12. ann. nata narrat, quæ maximo continuoq; verticis, suturæq; coronalis diu laboraverat dolore sine febri tamen, tumoreve, aut rubore, cuiq; remedia omnia utiliora incassum admovebantur, ita ut tandem mors finem miseriis, & doloribus ejus imposuerit. Aperto autem capite, abscessus repertus fuit natibus, & infundibulo cerebri inhærens, è quo aq. clarissima cum impetu ad libras duas exivit quasi e fonte scaturiens, & in altum prosiliens: causa verò hujus mali fuerat, quod quinque vel sex ante morbum mensibus scabiem capitis, sive achores passa à Monachis quibusdam malè curata fuisset remediis repellentibus, frigidisq; unguentis, unde caput refrigeratum, serositatesque in eo cumulatæ fuerint. Zacutus vidit hydrocephalum in puero decem annos nato. Roget quispiam cur magis affectus ille in infantibus quam adultis observetur? Ratio est, quia tunicæ arteriarum iis sunt molliores, atque pori, tubulique angustiores, nec motus sanguinis tam efficax. Interim quoq; arteriarum facilius dilatantur, & particulæ crassiores in cerebrum deponuntur. Quæritur autem, anne & in brutis reperiantur hydrocephali? Eos in vitulis, bobus vaccisque observavit Ioh. Iacob. Wepfer. exercita. de Apoplexia fol. mihi 69. & Thom. Barthol. act. Hafn. tom. 1. pag. 249. indicat quæ idem Wepferus, Colonos id animadvertere posse in brutis, quando in pratis vertigine corripiuntur, testaturque se audivisse apud Subsylvanos in Helvetia frequentem hunc boum esse morbum, ac se vertigine prodere. Addit & bubulcos esse, qui ipsi medeantur. Hi primo malleolo post cornua pulsant, ubi ex sono aliud vacuum spatium, ac vulgo sunt in craniis bubulis, percipiunt, cumque mox perterebrant, ac foramini pennam inducunt, & attracto spiritu vesicas hujusmodi extrahunt. Si in superficie existat prompte suctioni cedit; si autem profundior, & cerebro immersa sit, successu frustrantur. Ac tum quidem quantocyus bos mactandus est. Idem hoc modo multa animalia curata fuisse ait, memoratq; quum juvenca in pascuis crebrius vertigine corriperetur, se mactatæ caput, in quo causa mali latuerat, forte fortuna obtinuisse, quo aperto, ac cerebro denudato, sinistrum latus sub syncipite tumidius & mollius reperisse; quod cum durius attrectasset, prosiliisse aquam limpidissimam, faciemq; ei conspurcantem. Post quod, inquit, tumor subsedit. Divulso autem cerebro ad corpus usq; callosum, ventriculum sinistrum aperuit, invenitq; vesicam tenerrimam, totam anteriorem ejus partem occupantem, quam citra ulteriorem lacerationẽ integram extraxit, ovum gallinaceum magnitudine superãtem. In ventriculo, verticẽ versus superius, & infra, asperitas leviuscula ubi vesica annata erat, apparuit, ac si seminib. papaveris

albi aspersus fuisset; Ventriculus autem sinister duplo major erat dextro: in anteriore parte superior ejus pars, & lateralis tempora versus, propter extensionem, tenuis vix cultelli dorsum æquavit: cætera omnia in cerebro sana erant. Similem, at paulo minorem vesicam idem Wepferus in bovino cerebro, dextri ventriculi anteriori parti undique accretam se invenisse ait, in cujus fundo mucus instar sedimenti crassioris, atque candidi lapilli, tanquam creta friabiles, subsederant. Si quis quærat, quo pacto liquor ille in cerebri cavitates perveniat: dicendum est, varias circa illud phænomenon occurrere considerationes, litemque adhuc sub judice esse. Existimant Riolanus, Regiusque poros in dictis cavitatibus existere, humoremque illum à circumferentia cerebri ad punctum, hoc est, ad cerebri cavitates transire, hæc tamen opinio à Wepfero fol. 60. refutatur. Thom. Bartholinus lib. 3. cap. 6. anatom. reform. negat ibidem poros esse conspicuos, & etiamsi darentur, facillime, utpote minimi, obstruerentur, unde hic illic defectus in sensibus, aut etiam apoplexia oriretur. Statuunt alii malum hoc interne ex debili cerebri calore originem ducere, quia hoc valdè refrigeratum, humectatumque nutrimentum suum debite præparare, humoresque ab infernis partibus allapsos sufficienter transpirare non potest. Quidam autem arbitrantur vitium hoc externè à quadam violentia, lapsu, allisione, contusione, dura, imperitaque obstetricum contrectatione in partu, vel alio quodam violentiori modo provenire, unde cerebrum puerorum lædatur rumpanturque lymphatica vascula, sicque magna tandem lymphæ colligatur copia, qua nondum occlusum, tenerumque cranium sensim extendatur; unde etiam fiat (uti aiunt) ut morbus iste in pueris magis, quàm adultis reperiatur. Nonnulli etiam, vasis lymphaticis obstructis, hydrocephalum produci autumant, unde lympha, cessante circulatione, aquosi causa sit tumoris. Nonnulli quoque opinantur aquam illam ex arteriolarum extremitatibus, vel etiam per modum transudationis ibidem colligi. Hydrocephalus autem externus meo quidem judicio, quod tamen meliori nihil derogare opinioni velim, à superfluo plerumque quodam humore provenit, qui ex arteriarum extremitatibus, vasisque lymphaticis procedit, vel propter illorum abundantiam, vel obstructionem, vel etiam tardiorem sanguinis intra arterias motum à viscoso, crassoque humore sanguini mixto ortum, unde hic necessario minori vi in vasa lymphatica propellitur: quamvis etiam fieri possit, ut tenerum necnon porosum valde infantis caput ab aëre frigido non bene defensum fuerit, unde humores in vasculis lymphaticis facilius condensantur, sicque ad motum evadunt ineptiores vasis ipsis magis, magisque intumescentibus. Hydrocephalum hujusmodi externum provenire posse ab arteriarum extremitatibus vel hinc magis patescit, quod tales hydrocephali non tantum à violentia, aliave causa externa nascantur, sed & quod in iisdem limosa quædam, vel sanguinolenta, turbulentaque semper reperiatur lympha, cùm tamen in internis hydrocephalis ea clara semper, & limpida appareat, hanc sententiam confirmat præter alios Epiphan. Ferdinandus hist. 11. fol. 66. Si verò quisquam dubius roget, undenam contigerit, ut in cane Richardi Louveri tr. de corde c. 2. pag. 123. ligata vena jugulari, omnes supra eit; musculi, & glandulæ liquido, pellucidoque repleti fuerint sero? Id forsan contingit, quia sanguine per ligatam venam jugularem versus inferiora non retrogrediente, sed in ipsa arteria manente, per poros tunicarum arteriolarum, quæ in extremitatibus non duplices, sed simplices sunt, non nisi purum serum transcolatur; illarum enim arteriolarum textura transcolationi tenuis ejusmodi humoris satis idonea est. Quantum autem ad internum attinet hydrocephalum, lympha in cavitates cerebri, aliumve capitis locum eodem defertur modo, quo ille humor, qui in aliis corporis partibus producit hydropem, ut in tunicis viscera circumcingentibus, testiculis tam virilibus, quàm fœmineis, peritonæo &c. in quibus ultimis partib. multoties quidem centum, & quod excedit, aquæ libræ fuere repertæ. Verosimile est hoc, quidquid est lymphæ, per arteriolas in glandulas cerebri corticales delatum, ibidemque separatum, per canaliculos (eodem planè modo, ac in renibus aliisve corporis partibus humores sequestrantur) ad cerebrum deduci, estque hæc hydrocephali lympha ejusdem plane naturæ, cujus est illa, quæ in ventriculis cerebri sanorum hominum semper reperiri solet, quemadmodum abunde e sapore & colore colligitur; qui humor naturaliter semper a subsequente novo inde propelli solet. Verum quorsum ille, cavitatibus cerebri irrigatis, in sanis deferatur, an scilicet ad nasum, sive oculos, auresve, aut oris cavitatem, non adeo exploratum est. Joh. Lechelius Ephem. Germ. decur. 2. an. 2. obs. 178. fol. 363. exemplum habet pueri masculi, cui recens nato caput hydrocephalo obsidebatur, cujusque non multo post mortui totus cerebri cortex non excedebat calami scriptorii crassitudinem, quo separato, loco ventriculorum offendisse se ait amplam quasi vesicam limpidissima, & insipida aqua repletam, quantitate uncias 50. excedente, neglecta ea, quam spongiæ & linteamina imbiberant; effusa autem hac, collapsi cerebri ventriculi manifesto docuere illam in utrumque ventriculum per corticis quosdam tubulos, à recentioribus Anatomicis passim descriptos destillasse, ac undique sui copia cerebri substantiam, cranium, pericraniumque extendisse, atque capiti illam deformitatem produxisse. Fieri etiam potest, ut abscessus, sive vesiculæ aquosæ in cavitatibus cerebri tam brutorum quàm hominum repertæ primo ex aliis parvis vesiculis plexui choroideo annexis constentur: quia glandulæ illæ tunc etiam tumidæ sunt & induratæ, quæ successu temporis ita accrescunt, dum superfluus humor propter obstructionem revehi nequit. Ita Willisius glandulas illius plexus sæpe se vidisse testatur tumidas. Scribit etiam Franc. Sylvius disput. 4. se glandulas illas in solis morbosis reperisse; forsan quia tunc temporis superfluo humore tumefactæ melius conspici potuerint. De glandulis hisce agit quoque Wharton. Adenogr. cap. 24. fol. 142. ut & Theodorus Kerckringius observ. 10. pag. 29. Testatur D. Fred. Ruysch. Medicus, & Anatomicus Amstelodamensis expertissimus se in dissectione cadaveris cujusdam fœminei glan-

glandulas copiosas magnitudine sem. milii reperisse plexui illi annexas Joh. Jacob. Wepferus pag. 375. se non cerebri tantum cavitates humore plenas, sed & ipsum plexum sanguinis fere expertem vidisse ait, in quo multæ conspectæ fuerint glandulæ, sed albicantes, limosæ, tactuque duræ; fol. autem 415. se observasse tradit varias hydatides tam in sinistro, quam dextro plexu choroideo, necnon fol. 410. se varias in plexu dextro hydatides animadvertisse scribit, quarum quædam piso majores fuerint, ut & pariter in sinistro, quarum una avellanæ nucis magnitudinem excesserit. Quando itaque liquor hic vasculorum lymphaticorum præter consuetudinem, & naturam viscosa quadam sanguinis materia incrassatus est, obstructionemque ibidem produxit, vasa lymphatica continua subsequentis lymphæ pressione tandem rumpuntur, sicque liquorem suum inter membranas effundunt, & receptaculum quoddam ibidem efficiunt, vel etiam inter vasorum lymphaticorum valvulas hydatides producunt. Contingit etiam, ut extremitates arteriarum à viscoso quodam humore sint obstructæ, vel vasculum quoddam alicubi tumore quodam prematur, unde sanguinis circulum suum per arterias absolvere non valentis tenuis, & aquosus liquor extra ipsas per poros transcolatur, qui ita hydrocephali interni causa est. Sunt qui dubitent an in cerebro vascula dentur lymphatica, verum testatur epistola quadam Steno sæpius se vascula quædam lymphatica circa glandulam pinealem animadvertisse, quæ, ut ait, totidem forsan viæ fuere lymphaticæ humectationi ventriculorū cerebri destinatæ. Et, siquidem eadem in pectore, abdomine, aliisq; externis membris reperiuntur, non ita erraverit forte an, qui nec caput ipsis destitui dixerit, hoc enim instar gazophylacei cujusdam humorum, utpote lymphatico liquore, arteriisq; liquorem istum advehentibus abunde ditatur. Ita ut dubitare non liceat, quin caput aquæ, ac thorax, venterve, aut alia corporis exteriora membra, suis scateat vasculis lymphaticis. Ac quamvis nulla adhuc cerebro reperta sint hujusmodi vascula, non tamen non existere dicendum erit. Sed quænam quæso, fuit causa, cur infimæ corporis partes illius, de quo retuli, ut & in aliis, quæ adduxi, exemplis, adeo fuerint macilentæ? Nos causam fuisse putamus, quod durante hydrocephali accretione, ille parco admodum, imo sæpe nullo usus fuerit alimento, solo matris lacte contentus. Accrescente itaque capite, reliquæ corporis partes decrescebant, quod nutrimento destituerentur, quemadmodum aliis partibus, nutrimento alio delato, accidit. Conferatur obs. 49. tom. nostri primi, ubi de magno liene. Sic etiam refert Thom. Barthol. Act. Med. Hafn. vol. 1. obs. 92. Quomodo D. Borrichius duarum gallinarum, quas macrescere quotidie & fine manifesta causa, suppetente licet sagina largiori, oppido attenuari videbat, in conspectum prolata viscera omnia flaccida, & exsucca, præsertim quæ in abdomine continebantur, repererit. Solum ibi hepar præter morem imminens, adeo non videbatur imminutum ut plus, quam decuplo auctius cerneretur, &, quod accedit, pinguissimum: quale quid etiam observarunt. Joh. Lasel. in renum scrutinio, Olausque Rubecq. obs. anatom. Quod autem in gallinaceo genere vitium deprehendit, id in anseribus deliciarum loco in cœnis antiquorum æstimatum fuit. Hinc *Martialis lib. 13. Epigram. 58.*

Aspice quam tumeat in igno jecur ansere majus
Miratus dices, hoc, rogo, crevit ubi?

Juvenalis Satyra V.

Anseris ante ipsum magni jecur anseribus par.

Certum autem est liquorem hydrocephali è succo quodammodo constare nutritio; idem enim satis lentor, qui post ejus evaporationem animadvertitur, demonstrat. Infimarum partium marcor forsitan inde quoq; ortus fuit, quod sanguis istarum partium crassior plerumq; minusque spirituosus existat quam supremarum, necnon quia ille per secretionem magnæ copiæ tenuis liquoris in capite aliquanto crassior factus, obstructione inde in vasculis suborta, infernas partes tam bene nutrire nequeat, vel denique, quia tubuli nervorum aliquomodo pressione lymphæ sunt obstructi, unde spiritus satis abunde in partes, pro circulatione humorum nutrientium propaganda influere nequeunt. Puer autem ille sensim visum amisit, quod tubuli nervorum opticorum paulatim magis, magisque materia viscosa intus contenta obstruerentur, vel etiam nimia ejus quantitate comprimerentur.

De signis, prognosique hydrocephalorum legi poterunt Paul. Ægineta lib. 6. cap. 3. D. Sennertus lib. 1. prax. part. 1. cap. 28. necnon Ambros. Paræus lib. 7. oper. Chirurg. cap. 1.

Dicendum restat an, hydrocephalus queat curari? externus quidem facilius curatur, sed internus, præsertimque locum habens in ipsis cerebri ventriculis, nulla est sanabilis arte, teste etiam Galeno lib. med. introduct. Quum autem medicatio consistat in medicamentorum internorum usu, longoq; tempore ea assumi debeant, difficile ad eorum assumptionem adducentur infantes. Balth. Timæus lib. 5. de morb. infant. cas. 5. fol. 144. dicit se puellam bimestrem sanasse, quæ tumore capitis insigni, & pellucido ejusdem undique coloris afficiebatur, tumor in altum elevatus tactui cedebat, rursusque assurgebat; compressus aquæ fluctuantis motum prodebat sine dolore. Ab humore autem seroso extra cranium, inter cutem, & pericranium collecto, tumorem hunc excitatum fuisse signa modo enumerata satis ostendisse ait, sensim autem, & in utero materno coacervatum esse serum exinde collegit, quod mater alioquin valetudinaria, & ad hydropem disposita, toto gestationis tempore potu cerevisiæ tenuis, sive secundariæ usa, multum aquosi, & serosi humoris cumulavisset. Quare nutricem sanam, & boni habitus substituendam suasit, cum que infanti tenello ex medicamentis internis nihil adhiberi posset, externis agendum esse censuit, imposito sequenti cataplasmate, cujus solius usu aliquandiu continuato sensim disparuit tumor. ℞. Pulv. rad. cucum. asinini, iridis an. ʒß. sem. cumini ℥j. far. fab. ℥ij. mell. anthos. q. s. f. cataplasma capiti raso calide applicandum. Laz. Riverius obs. med. à Sam. Formio communicat. pag. 350. infantis recens in lucem editi, hydrocephaloque laborantis meminit, qui totum caput, cum magna suturarum dilatatione occupabat, dicitque sine ullo impedimento aut alio remedio hunc se curasse, sola scilicet fascia Gurdonis in formam cucuphæ concinnata, qua totum caput obvolutum fuerit. Hæc autem fascia,

Gallis *Capeline de Guidon*, quotidie renovabatur, & intra 15. aut 20. dies tumorem prorsus evanuisse tradit. Circa hydrocephali curationem inquit Steph. Blancardus lib. de morb. puer. fol. 208. optimum esse existimo, ut caput valde calidum servetur, sique infantes in cunis decumbant, calidus aliquis lapis, vel arena calida circa caput ponatur, unde obstructiones iterum reserantur, & lympha liberum acquirit transitum; sudorifera quoque, ut censet ille, hoc casu utilia sunt. Idem collectan. med. phys. cent. 3. obs. 47. fol. 248. exemplum habet hydrocephali cujusdam in sutura lambdoide siti, magnitudinem æquantis panis albi, quales binos argenteorum nummorum nummo nostrates emunt, qui fotu quodam ab eodem descripto, præmissa corporis debita evacuatione, sublatus fuit. H. Montuus Puleror. Progymnat. cap. 8. Opifici cuidam instar bovini caput intumuisse memorat, ita ut eo tota facies, undique congereretur. Huic autem consuluere, uti ligneum in os immitteret frustum, quo facilius respiraret. Atque ita quidem porro avertentibus a capite remediis, sobriaque vivendi lege percuratus est. De puero sexenni sanato vide Ephem. Germ. ann. 1. pag. 137. Quæritur porro, an hydrocephalum, curandi gratia, incidere fas sit? N. Tulpius obs. med. lib. 1. cap. 25. fol. 51. binis hydrocephalis dimidii capitis, de quibus supra, Chirurgum varia inussisse ulcera, cutemque non uno dissecuisse loco, sed utrumque, æque improspere cessisse ait, exstillante humore magis guttatim, quàm tam effuse, ut levaret cerebrum, & exhauriret fontem, vitalem calorem alioquin certo extincturum. Deinde, etiamsi aq. majori copia ex cerebri cavitate simul effluxisset (quod tamen isto modo fieri nequit) alia tamen in effusæ locum successisset: adde, si malum diu duraverit, crania valde distenta, & aucta esse unde postea collabi nequeunt. Non minus infelicem eventum habuit infans quidam, de quo Schenk. obs. med. lib. de monstros. cap. conformat. ex Joh. Franc. phys. Camicensi fol. mihi 11. G. Fabric. Hild. Cent. 3. obs. 17. fol. 198. exemplum habet infantis cujusdam, cui cum tertium ætatis mensem vix absolvisset, caput paulatim accrescere coëperit, ita ut infantuli caput antequam ipse octavum ætatis mensem attigisset, magnitudinem capitis cujusvis hominis longe excederet; usq; adeo namque aqua limpidissima extendebatur cranium, ut cutis, omnesque subjectæ partes pellucidæ redderentur, & posita ex adversa parte candela, aut ad radios solares collocato capite, aqua facillime conspiceretur: Interim Chirurgum juvenem, ingeniosum tamen satis, in consilium adhibuerant, qui, inciso bregmate dextro, aquæ claræ ad libram unam circiter, prima vice extraxit, mox turundam imposuit, & emplastro quodam vulnus obturavit, sed quia caput aqua valde turgebat, ita ut ea continue, & copiose effluerет, vires infanti adeo fuere debilitatæ, ut intra horas 36. è vita discesserit. Periculosa itaque valde est cranii apertio, & aquæ evacuatio, nec sine ratione: continetur enim, inquit ille, aqua ipsis cerebri ventriculis, ideoque si quis illam educere tentet meninges simul, & substantiam cerebri incidat, necesse est: cerebrum etiam, præsertimque partes ejus internæ, liquore isto, præcipue si diutius ibidem hæreat, adeo debilitantur, ut materia nutriens illuc deducta in laudabile mutari nequeat nutrimentum. Hanc quoq; ob rationem Cæs. Arant. lib. de tumor. sectionem in hydrocephalis internis non admittit; ut nec P. Ægineta lib. 6. c. 3. neq; M. Aurel. Severinus Chirurg. effic. part. 2. fol. 135. Non nisi externi itaq; incidendi erunt hydrocephali, nec quicquam adhibitis exterioribus, interioribusq; remediis, approbante ipsomet Galen. lib. med. introduct. c. 18. dum dicit hydrocephali pericranium duabus, vel tribus, prout scil. id magnum fuerit, incisionibus aperiendum esse; quæ tres lineæ secundum Æginet. l. 6. c. 3. instituendæ sunt ad figuram literæ H. Idem Paræus affirmat lib. 7. c. 1. nec non Epiph. Ferdin. hist. med. 21. fol. 67. ut & M. Aurel. Sever. G. Placentinus. Forest. &c. Carol. Piso sect. 2. part. 1. de morb. cap. ext. ab illuvie serosa c. 1. fol. mihi 52. se ejusmodi hydrocephalum senis cujusdam multis tam internis quam externis remediis incassum adhibitis, fonticulo occipiti inusto percurasse scribit. Joh. Bapt. de Lamzvverde obs. ad armament. Chirur. obs. 33. fol. 153. hydrocephalum quendam in muliere quadragenaria curatum fuisse ait, cui diu crudeli capitis dolore interno detentæ, tandem mèdia hyeme caput extrinsecus tumore œdematoso in tantum excrevit, ut duplo fere majus videretur, & oculi amplius aperiri non possent, auresq; ad pollicis crassitiem intumescerent. Per quam humorum metastasin internus, acutusque dolor externus evasit, multoque levior. In curatione autem caput variis vulnusculis lanceola factis hic illic perforari se jussisse dicit, è quibus serosus liquor copiose exstillavit, sicq; caput paucis diebus multum detumuit; adhibitæ etiam fuere fomentationes, & cucuphæ è cephalicis calidis, ac discutientibus confectæ, & sic ægram convaluisse affirmat. Hoc autem malum infantibus, inquit, raro, sed adultis rarissime accidit. *Cornel. Stalp. obs. rarior. cent. 2.*

De periculosa hydrocephali apertione.

Aquileæ ad Rhodanum fluvium, in ditione Reip. Bernensis, superiori Anno 1608. puellus ex parentibus honestis, corpore quinetiam satis bene constitutis & temperatis natus fuit, nisi quod mater, quæ antea, si recte memini, bis utero gestaverat, etsi natura satis robusta, totum tamen gestationis tempus præter consuetudinem corpore aliquo modo imbecillior fuerat. Nihilominus nato infantulo, nulla deprehensa fuit in ipso deformitas, aut vitium in conformatione, omniaque ut videbantur, secundum naturam sese habebant, præter oculum sinistrum, qui aliquo modo depressior altero videbatur. Quum vero tertium mensem ætatis vix absolvisset, caput paulatim accrescere cœpit, ita ut antequam infantulus octavum mensem ætatis attigisset, magnitudinem capitis cujusvis hominis longe excederet, ita enim aqua limpidissima extendebatur cranium, ut cutis omnesque subjectæ partes pellucidæ redderentur, & posita ex adversa parte candela, aut ad radios solares collocato capite, aqua ista facillime conspiceretur in capite. Interim etsi infans continuo valde morosus esset, lactabat nihilominus, & alimenta infantium more sumebat, quibus tamen corpus minime nutriebatur; sed nutrimentum totum ad caput differebatur. Porro cum genere & virtute vere nobilissimus vir, Dn. Antonius ab Erlach, ejus

ejus loci nomine Reip. Bernensis pro tempore præfectus prudentissimus, fautor meus omnimode observandissimus, hujus rei inspectionem ocularem ipsemet habuisset, meque rerum rararum curiosum agnovisset, Mense Martio proxime elapso, ut ad se proficiscerer, per literas me monuit, idque ad eum finem, non solum ut infantulum suum hernia laborantem, quemque tunc sub curatione habebam, inviserem, verum etiam casum huncce infrequentem annotarem, ac consilium imo & auxilium meum adderem. Sed quia Burgum Segusianorum, Galliæ Provinciam, ad nobilem virum Dn. Jacobum Walley ictu Sclopeti graviter læsum, tum vocatus fueram, puerum huncce adire mihi non licuit.

Cæterum, interim dum per menses aliquot Burgi & Lugduni hæsi, Chirurgum juvenem, ingeniosum tamen satis, in consilium adhibuerunt. Is inciso bregmate dextro, aquæ claræ ad libram unam circiter pro prima vice extraxit; mox turundam imposuit, & emplastro quodam vulnus obturavit. Sed quia caput turgebat aqua, ita ut & continuo & copiose efflueret, vires adeo debilitatæ fuere, ut intra horas triginta sex è vita discederet, cum menses novem, & dies quatuor vixisset.

Hæc ex relatione ipsius parentis habeo. Quum enim vigesima die mensis Junii, Aquileam ad prædictum generosum virum vocatus essem, parentem defuncti infantis, Jean Baptiste Petraux nomine, advocari jussit, qui coram generoso viro Dom. Præfecto, omnia quæ acciderant, narravit.

Vides itaque, vir clarissime, quam periculosa sit apertio cranii & evacuatio aquæ hydrocephali, idque non immerito. Continetur enim, ut ego bis in hydrocephalorum dissectionibus observavi, aqua in ipsis cerebri ventriculis, ideoque si quis illam evacuare tentat, meninges simul & substantiam cerebri ut incidat, necesse est. Hæc autem absque mortis discrimine fieri non posse, etiam tyrones norunt. Quid igitur, inquies, erit agendum? Profecto ut ingenue fatear, morbum hunc plane incurabilem esse, cum ratio tum etiam experientia mihi suadet. Quoad experientiam, scio clarissimum atque doctissimum Dn Johan. Slotanum, apud Colonienses Doctorem Medicum longe celeberrimum, in infantulo suo, cujus ad calcem observat. 10. Cent. 1. fit mentio, non solum omnem curam, diligentiam, industriam, atque scientiam suam adhibuisse, verum etiam aliorum in re medica clarissimorum virorum per Germaniam, consilium auxiliumque imploraffe, sed oleum, ut dici solet, & operam perdidit. In altero præterea infantulo, cujus in eadem observatione fit mentio, similiter multa variaque medicamenta à viris doctis frustra adhibita fuere. Quod ad rationes spectat, nullus negare potest, morbum hunc magnum esse, ideoque juxta Hippocratem extremis indigere remediis. Extrema autem remedia sunt sectio, ustio, evacuationes item fortes, & exquisita victus ratio. Sed quis quæso hujusmodi remedia in tenellis illis infantulis adhibere ausus esset? Adest præterea tanta cerebri labefactio atque imbecillitas, ut non solum major pars nutrimenti sui proprii in serum convertatur, verum etiam excrementa serosa ex infimis partibus corporis recipiat: solent enim membra fortiora continuo ad imbecilliora demandare. Hinc accidit, quod reliquum corpus hydrocephalorum minime nutriatur, etsi membra nutritioni inservientia, optime & secundum naturam sese habeant, ut in istis dissectionibus, quarum observ. 10. Cent. 1. fit mentio, observavimus. Imprudenter itaque agunt illi, qui in hydrocephalis multa promittunt, sectionemque tentant. Tibi quid videatur rescribe. *Gulielm. Fabric. Hildan. Obs. chirurg. Cent. 3.*

Artificiosus Hydrocephalus.

Anno 1593. Lutetiæ Parisiorum puer quindecim aut octodecim circiter mensium ætatis visus est, cui capitis ita extensa erat cutis, ut magnitudinem capitum infantulorum, quorum observatione decima Centuriæ primæ fit mentio, excederet, Parentes autem hujus infantuli ipsum de oppido in oppidum circumvehebant, ac ut monstrum videndum exponebant, indeque maximum lucrum quæstumve recipiebant.

Tandem vero cum concursus hominum esset magnus, & magistratus Parisiensis pro singulari sua prudentia dolum malum & fraudem subesse suspicaretur, parentes in vincula conjecit. Quæstione adhibita, delictum crudele atque impium fassi sunt, nimirum se cutem capitis infantuli sui, circa verticem ad musculos usque incidisse foramine parvo, ac per illud ipsum (intra cutem & musculos immissa fistula) inflasse, ac paulatim, & intra menses aliquot (inflando singulis diebus aliquoties) cutem capitis infantuli in istam extendisse altitudinem, cunctisque hinc inde per Galliam, quæstus faciendi gratia, visendum exhibuisse.

Foramen autem ea industria fecerant, ut extracta fistula, cera aut simili aliqua materia illud facile obturare possint. Nefando ac immani scelere satis explorato ac cognito, parentes ambo morte mulctati fuerunt.

Historiam hanc nobilissimus Dn. Ludovicus Wallier, (qui se puerum huncce Parisiis vidisse affirmat) præsente nobilissimo Viro Domino Philippo Destauaye, Domino de Molondins, mihi anno 1609. 23. Maji communicavit, eamque hic adscribere visum est. *Idem ibidem.*

Hydrocephalus Incipiens Curatus.

Anno 1667. Hannoveræ curæ meæ submittebatur puer sex annos natus, huic in tantum caput auctum erat, ut mole vel Juvenis 18. annorum caput æquaret; totam vero cum naso faciem occultaret, artus è contra & venter tabescebant. Ego primo omnium suadeo, ut quantum fieri posset, baculo in os immisso illud apertum tenerent: hinc capite raso singulis diebus, bis aut ter, caput oleo chamæmelino in quo sticæ has Arabica, spica, lavendula &c. per aliquot dies infusa erant, inungo, inde aqua vitæ Anhaltina abluo. Nonnunquam quoque aquam St. Elisabetæ Reginæ Hungariæ applico, linteisque madefactis frequenter foveo. Utrique Cruri cauterium applico, corpus quater

singulis septimanis cum Syrupo diacnici purgo, in potu semper aliquid de oleo tartari per deliquium facti exhibeo, in cibo sæpius aniso, cumino, aneto ut utatur suadeo. Hoc modo, sensim caput detumuit, venter & artus nutritionem suam recipiunt, adeo ut intra duos menses puer integræ sanitati fuerit restitutus. *Alardi Herm. Cummii.*

Anatomicæ Inspectiones.

Bogislaa Nicolai, &c., Sexto mense gravida abortum rejecit, cætera non ineleganten, sed à temporibus & fronte nucham versus tumore ingenti deformem, qui mitræ Turcicæ similitudinem gerebat: Mox tamen sponte aperta propè sinistram aurem cute, evacuataque inde aqua loturæ carnium simili, concidit & flaccida cute quasi disparuit, nisi quod immisso flatu eandem figuram turbinatam & ovalem nancisceretur. Resecta ista in particulas membrana crassiore, calvaria ostendebatur naturali forma, sicut in puerulis solet: E jugularibus autem venis, intra processum ossis jugalis temporum, ambiens & suturas mendosas, ad os frontis usque sese ostendebat, proximeq; cum pericranio copulatus cernebatur, qui crassitie filum ferreum intortum referebat: Iconem non addo, illi hydrocephalo similem, quam dedit M.A. Severinus de Abscess. cap.9. ut ovum ovo similius non sit. Th Bartholin. tract. de Cometa, pag. 97. ex communicatione Frideric. Hamminei Med.Helsingorensis.

Augustæ Vindelicorum puellæ biennii caput in mensibus plus minus septem ita increverat, ut nullum viri unquam viderim quod non mole illi cederet: fuitq; is affectus quem veteres hydrocephalum vocarunt, ab aqua quæ in capite asservatur, sensimque colligitur: Quanquam ea non inter calvariam & exterius ipsam succingentem membranam, aut cutem, (ubi alias aquam reponi Medicorum libri docent) huic puellæ fuerit collecta, verum in ipsius cerebri cavitate, adeoque in dextro sinistroque illius ventriculis, quorum cavitas amplitudoque ita increverat, ut novem fere aquæ libras, aut tres Augustanas vini mensuras continuerint: Adhæc, ut cerebrum in capitis vertice, membranæ quasi modo erat & quodammodo continuum cum tenui sua membrana corpus, ita quoque calvaria fuit prorsus membranea, tantaq; duntaxat sede ossea, quanta calvariæ puellæ erat amplitudo, priusquam caput extra modum increscerer: ea fere ratione qua in nuper natis pueris frontis os & verticis ossa constare cernimus, ubi illa alioquin mutuo sunt contermina, & in admodum pueris insigni intervallo amplitudineque visuntur membranea: Cerebellum interim, cerebrique universa basis secundum naturam habebant, uti & nervorum productiones: dein nullis prorsus sedibus quàm in cerebri ventriculis, adeoque atque dixi adauctis, aquam reperi, & puella ad mortem usque sensibus omnibus integris est usa: Et quoties caput, quum illum paucis ante mortem diebus conspexi, ab adstantibus movebatur; & nonnihil, quantumvis etiam leviter, erigebatur, gravis illico tussis puellæ molesta fuit, cum difficili respiratione & totius faciei miro rubore, sanguinisque suffusione & lacrymarum proventu: Reliquo corpore mediocriter habuit, etsi laxis infirmisq;, sed non resolutis tamen fuerit articulis, neque præsenti etiam insigni macie, aut etiam seroso in membris tumore, aut morbo comitiali, aut tremoris alicujus notis. Jecur cum paulo post mortem spectaretur, subpallidum, & nonnihil naturali alias jecore contractius duriusque occurrit: Liene interim maximo & molli conspicuo, perinde ac si jecoris vices aliquandiu obivisset: Adeo ut cum præsentibus Medicis nihil æquè admiratus fuerim ac tantam aquæ vim in cerebri ventriculis, absque majoribus symptomatibus tamdiu collectam fuisse. *Vesalius Fabr. corp. hum. lib.1. cap.5.*

Dissecabatur Lugduni Batavorum an.1666. Infans unius anni, à puero hydrocephalus: Ex hujus capite D.Van Horne extrahebat uncias 36. aq.limpidæ subsalsæ: quibus extractis adeo apparebant cuncta vacua, ut quis existimare potuisset cerebrum hic plane deficere: sed oculi acie eo penitus directa, apparebat cerebrum nequaquam deesse, sed amissa saltem figura globosa, induisse formam convexi fornicis & ab exuperante aqua sequacem ejus medullam adeo fuisse distentam, ut instar alicujus crassioris membranæ, adhæresceret undique arcuatæ ossium circumferentiæ, ita tamen ut tam exterior cinereus cortex, quam interior albicans medulla optime discerneretur. Præterea 1. sub cute nulla conspiciebatur pinguedo. 2. In thorace notabilis aquæ quantitas, illi quæ in capite continebatur similis. 3. renes adhuc inæquales 4. glandulæ pituitariæ & pinealis nullum vestigium, in pavimento tamen cerebri notabantur aliqua filamenta nervorum, materia quadam mucilaginosa obtecta; quæ credita sunt esse filamenta seu propagines nervorum sexti paris. Ex observationibus Alardi Hermanni Cummii, Archiatri Brunsvicensis in Miscell. curios. ann. 1670.

Infantis octimestris hydrocephalo affecti à Cl.Hornio dissecto capitis perimeter erat 1½. ulnæ: Tumor digito prementi cedebat non remanente vestigio; Cranii ossa, quamvis hiabant ab invicem, eo quo pueris solent loco, solito tamen ampliora erant, magis tenuia, ita ut cultro commode secari possent, non multum absimilia cornubus ex quib. lucernæ fiunt. Dura meninx cranio arctissime annexa, aqua, nec inter cutem & pericranium & cranium, nec inter hoc & duram meningem, nec, quantum observari poterat, inter meninges sed intra ventriculos cerebri laterales continebatur; ejus quantitas octo pintas Leidenses, sive ibo uncias medicinales, h.e tredecim libras excedebat; aqua erat limpidissima, nullo notabili sapore prædita, nisi quod aliquantulum ore detenta, salsugine quadam linguam feriret: Cerebrum amplum, & pueri cerebro densius duriusq; Ejus anfractus omnes penitus obliterati, contra cerebri laminæ egregie distinguebantur, Cerebellum totum cerebro minus affectum, vasa quædam per superficiem cerebri serpentia sanguine turgida, sinus falcis superior plane sanguine vacuus: Cerebri sinus laterales, quibus aqua continebatur, pro quantitate aquæ distenti, adeo ut totum cerebrum nonnisi saccus videretur. Glandula pituitaria flaccida & satis magna; glandula pinealis nulla inventa, nescio an errore dissecta ablatave: In plexu choroeide glandulæ nullæ observatæ: radix spinalis medullæ quasi in filamenta fissa, quod memini in cerebris ovium aliquando observasse. Omnes ferè corporis glandulæ solito majores, mesenterium totum

plurimis

plurimis glandulis rubentibus, lentesque parvas æquantibus consitum. *Matthias Patsenius in miscell. cur. ann. 4. & 5. obs. 197.*

Solutio continui contingit aliquando in cerebro à causis internis &c. Vera autem tanta est aliquando ut capitis juncturæ solvantur magno spatio: quod vidimus an. 1598. in filio Dom. Merindoli Aquensis, è cujus capite dissecto effluxit ingens copia serosi humoris, qui in ventriculis & tota cerebri substantia inclusus manebat: Distabant autem suturæ 4. fere digitis à se invicem. *Jacobus Fontanus pract. lib. 1. cap. 5.*

Vidi quatuor infantes hoc capitis affectu laborantes, e quo numero unum mortuum dissecui: Et sancte testor cerebrum me reperisse pilam palmariam vix mole æquans: neque sanatum vidi cui aquosus humor partibus internis conclusus est magna copia: si vero partes exteriores obsidet, sanationem non respuit: si ergo humor inter cutem musculosam & pericranium, aut inter hoc & cranium, si pauca insit quantitate, resolventibus tentanda ejus discussio. Si non succedat, ad incisionem transitus fiat, vitato musculo temporali, expresso inde humore loturæ carnium simili: ater aliquando sanguis concluditur: si contusionis soboles ut sanguinis grumi humori permisti aderunt: humore vacuato, linteis discerptis inflictum vulnus oppleatur, factaq; idonea ligatura, eaque arcta ad cicatricem deducatur. *Pareus oper. lib. 8. cap. 1.*

Decennis puer percussus est cum ense in parte superiore capitis; hic passus est vulnus satis magnum, cum incisione ossis, vel animum, & depertitione substantiæ cerebri, nam hæc exivit quantitate nucis juglandis: curatus convaluit citra noxam. Hic post tres annos, confluentibus succis ad partem debilem, hydrocephalo correptus emoritur.

Apertum caput sine cerebro est inventum: dura meninx in conspectum apparuit duplicata, habebat tamen in se aquam limpidissimam, boniq; odoris, quæ ab adstantibus gustata, insipida videbatur: at in præsentia putrilaginis tantæ jucundum odorem persentiri monstrosum est, cum ingens corruptio graveolentiam ex se prodat manifestam. *Zacutus prax. admir. lib. 1.*

Coloniæ multoties invisi puerum robustissimis parentibus natum, cui caput in incredibilem molem increverat, ita ut ipsius rotunditas ulnam & quartam partem ulnæ Coloniensis, ejusdemq; altitudo, ab una aure ad alteram, ulnam cum quarta parte excederet, non autem sic natus erat, sed cum septimum mensem ætatis vix attigisset, cœperat ei caput monstrose excrescere: nullus præcesserat morbus, reliquum tamen corpus vitiose nutriebatur: verum caput intra menses 30. paulatim in illam magnitudinem accrevit, ac tandem puer in soporem lethargicum incidit, nec ita multo post obiit.

Cranio dissecto invenimus in duobus anterioribus cerebri ventriculis aquam crystallo clariorem, ad libras Colonienses 18 illa autem non solum ventriculos, sed & substantiam cerebri distendebat, ita ut totum cerebrum (cerebellum excipio) in sacculum extenderetur: hinc fiebat ut circumvolutiones & gyri cerebri non conspicerentur, sed turgerent omnia, dura & pia matres integræ, erant atque ita dilatatæ ut totum cerebrum operirent; cranium similiter dilatatum erat, sed passim membranosum, potius quam osseum: tertius ventriculus anterioribus confusus non apparebat: in quarto viscidam quandam materiam, parva tamen quantitate invenimus, reliqua in cerebri basi secundum naturam erant, nec reperiebantur meatus per quos serosus ille humor ad caput delatus fuerat, quantumvis accurate dispiceremus omnia: Partes vitales & naturales perquam sanæ erant, unde earum functiones parum lædebantur, ita ut vix febre unquam laboraverit, quinimo edebat, bibebat, excernebat, & dormiebat ut sanus, ipsa tantum deerat nutricatio: totum enim corpus (excepto capite) perexiguum & extenuatum remansit: actionibus autem animalibus, quæ ex cerebro prodeunt, puta ingenio, loquela, visu, &c. destitutus fuit: brachia autem & tibias, labia, palpebras, oculos voluntarie vix movebat, at involuntarie sæpius h. e. contrahebantur & convellebantur continuo, absque tamen dolore. *Fabric. Hilda. in Cent. 1. Obs. 10.*

Humor capitis hydropem inducturus, inflat, & extendit interdum tam late nobile hoc mentis palatium: ut in ætate tenella, nonnunquam excedat magnitudinem virilem. Delitescente aqua, non nunquam extra, quam intra calvariam; & utrobique, modo supra, modo infra membranas: obvolventes, vel cerebrum, vel calvariam ipsi circumpositam.

Puer quinquennis, dissectus in valetudinario publico, congesserat in capite tantum liquoris ut vitiata naturali figura, tantopere inter se dehiscerent dissoluta ossa: ut dilatata ipsorum compages, haud parum discreparet a virili magnitudine. Cui oneri impar cum foret exile corpusculum, cogebatur, vel perpetuo desidere; vel assiduo incumbere cubili: saltem eousque, dum finem miseriæ imponeret mors.

Qua defunctus ostendit, in capite suo detineri, quinque aquæ libras: quibus effusis, fuere omnia adeo vacua, ac inania: ut plerique Medicorum præsentium, sed præpropere, judicaverint hic conspici, caput sine cerebro. At oculi acie, illuc penitius directa, vidimus satis perspicue, cerebrum non defuisse: sed amissa figura globosa, induisse formam convexi fornicis: & ab exuberante aqua, sequacem ipsius medullam adeo fuisse distentam: ut instar alicujus crassioris membranæ, adhæresceret undique, arcuatæ, dissolutorum ossium circumferentiæ. Mirabantur autem summopere, qui sectioni intererant Medici, qui, ex tam deformi cerebro, & medulla adeo extensa, ac irrigua, prodierint (quod tamen sancte adseverabat pueri pater) integra mentis munia. Quum in aliis, vel solius figuræ vitium, inducat, sive morbum attonitum, sive lethargum, vel fatuitatem vel insanabilem aliquam amentiam. Aliis vero suggessit, confusa hæc intricati cerebri congeries, inexpugnabile argumentum, adversus distincta illa loca: quæ nonnulli adsignant, cuilibet animæ facultati. Alii vicissim credebant, hic confirmari dogma Aristotelis asserentis cerebrum, non mentis ergo, sed refrigerandi cordis causa, constructum. Et prout quisque, vel amore, vel studio fuit, in hanc illamve partem, pro eo, etiam extulit, ejecitve, vel hujus, vel illius sententiam. Sed exercitatiores, confugiebant ad ingenuum illud: Quantum est

quod nescimus! velut namque in aliis, sic certè credibile est, potissimum nos cæcutire, in genuino cerebri regimine: cujus opera multo fortassis sunt diviniora: quàm quispiam hactenus, suo comprehendit captu.

Sicuti autem priori puero, totum caput: ita protuberat aliis, duntaxat media ipsius pars: hærente liquore, vel in dextro, vel sinistro cerebri ventriculo. In quorum alterutro, memini me bis vidisse, ultra duas aquæ libras, inclusas tam strictè uni isti parti; ut altera foret planè illæsa ac integra. Inusserat quidem hisce capitibus, ulcera chirurgus; & dissecuerat non uno loco, cutem: sed utrumque, æque improsperè; extillante humore, magis guttatim, quam tam effuse, ut levaret cerebrum; & exhauriret fontem, vitalem calorem, alias certò extincturum, *Nicol. Tulp. Observ. Med. lib. 1.*

Anno 1676. Calendarum Januarii decimo septimo dissecui Leovardiæ septem mensium abortum. Mater gravida ac paupercula desiderabat comedere carnem vaccinam salitam, quam præ egestate ad lubitum habere non potuit; tandem à vicinis vel ab aliis civibus eandem nacta est. Cùm porro ferè satiebatur, quidam cornice fores pulsat, quas ut aperiat, à mensa surgit & per gradus descendens, cecidit, frustum istius carnis adhuc bucca tenens. Postea abortivit. Abortum paulo post præsente Augustino Reilnaldo aliisque Chirurgis aperuimus. Caput permagnum, intra spatium craniæ & tenuis meningis duæ circiter libræ lymphæ cruentæ continebantur, glandula pinealis solito major & lympha turgida. Cerebrum aquosum & molle. In ore habebat vesicam lividam & carni salitæ, coctæque similem: primo intuitu carnosum quid esse putabam, sed incisione facta, lymphæ unciæ fere triginta ad laqueare vi quasi adactæ saliebant: hæc vesica totum os implebat ac linguam adeo premebat, ab interiore gingiva oriri videbatur, cùm alias ortum multo posterius habuit. Cystis aquosa videbatur mihi esse partem œsophagi posteriorem, & hinc liquet cur ventriculus adeo parvus erat, hujus vesiculæ constituendæ gratia, ventriculus sursum trahi debuit.

Porrò quoad hydrocephalon ex lapsu matris ortum, dicimus matrem unà cum fœtu eadem quasi vita frui, eodem modo ac surculus arbori insertus: omne enim quicquid patitur mater gravida, idem patitur embryon; matris terror fuit & embryonis; vascula lymphatica matris, satis rigida ac tenacia erant ne a terrore rumpantur, sed in fœtu nondum excluso mollia admodum, ac facilè fragilia, unde vascula lymphatica, cerebro contenta, ruperunt; liquorque effusus, cranium necdum coalitum, immensum dilatarunt, hinc hydrocephalos seu capitis hydrops. Sed unde vesicula ori contenta? Experientia satis docuit, quid non possit matris imaginatio. Fibræ nempe œsophagi adeo à liquore ex ruptis lymphaticorum vasculis dilatatæ fuerunt, ut vesicula extra os quasi propendere coacta fuit: interim vascula quædam sanguinea, cruorem reducere impotentia, rubedinem & livorem vesiculæ induxerunt, eo modo ac si carnem salitam, voraciter à matre ingestam repræsentaret. *Steph. Blancard. Anatom. pract.*

Hydrocephalus cum vesica carnosa circa suturam sagittalem.

Anno Christi nati 1666. die 7. Martii, Noribergæ, uxor J. W. textoris lentei, juvencula, & anno præterito nupta, filiolam peperit facie quidem formosam, sed capite monstrosam, in cujus apice, circa suturam sagittalem excrescentia vesicæ, instar aqua repletæ, multo major puellæ capite prominuit, rotunda, rubicunda, tactu mollis & pellucida, maculas aliquot habens nigricantes, putredinis accedentis indices; circa radicem cutis apparuit naturalis & pilosa: Tertio post die noctu vesica hæc multo quam ab initio minor, sponte per vesiculas hinc inde exortas & apertas multum humoris serosi & rubicundi instar loturæ carnis exsudavit: Ideo 10. Martii Fridericus Kuhne, Chirurgus celebris, accersitus statim hanc vesicam monstrosam in parte anteriore versus radicem aperuit, cumque multum humoris serosi instar loturæ carnis effluxisset, totam vesicam jam semiputridam, ad cutem usque naturalem abscidit, absque ullo puellæ ejulatu, Digito cavitatis superficiem explorans, ad magnitudinem ovi gallinacei, cranium nullum, sed loco illius cuticulam expansam reperit. Adhibitis postea emplastris suppurantibus aliisque remediis convenientibus, effecit ut cutis ad radicem vesicæ abscissæ posita sensim abscederit. Infans inde lac quidem maternum sugens, & pultes pro more comedens, valde tamen debilis, die decima denique vitæ luce noctem obiit. Posthinc accuratiori facta inspectione in loco concavo excrescentiæ abscissæ, subtus cranium nullum, sed meninges apparuere, nec intus in latere dextro cerebrum, sed loco hujus carnosa & glandulosa moles, in sinistro vero latere cerebri substantia naturalis inventa fuit. Ex communicatione D. Pauli Frelseri,

Scholion Hellwigianum. Practici communiter statuunt Hydrocephalum esse tumorem, seu collectionem humoris serosi, vel in toto capite, vel in parte aliqua capitis, scilicet nunc inter cutem & pericranium, nunc inter pericranium & cranium, nunc inter cranium & cerebri membranas, nunc inter membranas & cerebrum, itemque, Vesalio attestante lib. 1. de corp. human. fabric. cap. 5. & Fabricio Hildano cent. 1. obs. 10. in ipsa interdum cavitate cerebri. Causam autem hujus morbi constituunt duplicem, internam, nempe cerebri calorem debilem, cum cerebrum nimis refrigeratum ac humectatum, alimentum recte elaborare, vel humores ab inferioribus partibus transmissos discutere nequit: vel cum vasa capitis rarescunt, & aquosam illam substantiam, quæ sanguini mista, in locum aliquem effundunt; Externam causam atque evidentem, plagam seu contusionem, quæ præsertim ab Obstetricibus fœtui in partu, vel alibi rudius contrectato & appresso capite infertur. Indè morbus hic in infantibus, quàm in adultis, ob calvariæ teneritatem, frequentior, periculosior, ac ut plurimum lethalis. De diagnosi, prognosi, & curatione hujus affectus latè satis scripserunt Daniel Sennertus lib. 1. Prax. part. 1. c. 28. & Ambrosius Paræus lib. 7. Oper.

chirurg. c. 1. Hydrocephalum nostrum in utero ex interna causa ortum suum habuisse, historiæ series demonstrat, ac paucos dies vixisse. Alioquin cognovi Ratisponæ uxorem cujusdam vigilum Præfecti, temperamenti frigidi & humidi, corporis obesi, fere quadragenariam, quæ sæpius singulis pene annis, accrescente Luna, calvariæ suturis se dilatantibus & adaucto capitis tumore, hydrocephalæam singularem patitur, sed malo huic mature hydragogis, præsertim gargarismate quodam certo occurrit. Duorum hydrocephalorum etiam meminit Thom. Bartholinus observat. anatomic. cent. 1, observ. 28. Curationem & anatomiam hydrocephali ab Alhardo Hermanno Cummio conscriptam lege in Miscellaneis Anni primi Academ. Naturæ Curiosor. obs. 46. & 47. Nicolaus Tulpius habet etiam lib. 1. observat. medicar. c. 25. historiam hydrocephali, ac ejus curationis infelicis. Jo. Petrus Lotichius lib. 2. consil. & observat. medic. capit. 1. obs. 7. refert, sibi Anno 1623. Mindæ puellum ejusmodi semestrem consilii causa oblatum fuisse, sed noluisse quicquam tentare, ac sub prognostico illum dimisisse.

Additamentum Schrockii. Omnis morbus monstrosi quid in se continet, cum præter Naturæ ordinem & intentionem generetur. An vero Hydrocephalus proprie sic dicta inter Monstra referri queat, merito dubitatur. Communiter non monstrorum, sed morborum in catalogo ponitur; & Illustr. Thom. Bartholinus in tract. de Cometis, abortum Helsingorensem hydrocephalum, quem pro monstro vulgus habuerat, morbis, non monstris, adnumerandum fuisse, decernit. Hydrocephalus utique, dum non nisi hydrops capitis exsistit, semper morbus est. Quandoque tamen revera monstrorum numerum augere probabile est. Id quod patebit, si monstri definitio ei adplicetur, quod, juxta Licetum aliosque, est Vivens subcœleste, membrorum constitutione enormi, videntibus horrorem cum admiratione incutiens, raro admodum nascens, ex secundario naturæ instituto genitum, propter aliquod impedimentum in principiis suæ conformationis. Fœtus enim, cujus caput ab ingenti seri copia in immensam molem extensum est, deformi illo & improportionato capite, videntibus, non tantum vulgo, sed & Medicis horrorem cum admiratione facile incutere potest, inprimis cum rarus admodum sit, paucisque Medentibus videre tales contingat, ac fœtum magnopere deformet. Cæterum ex secundario Naturæ instituto semper generatur, varias ob causas, interdum etiam propter aliquod impedimentum in principiis suæ conformationis. Hydrocephalum itaque & morbosum, & interdum quoque monstrosum dari, dici posset. Ille non tantum embryonem, sed & adultos invadere valet, collecto nimirum p. n. in capite aquoso humore; præterea intra cranium quandoque consistit, latetque, qualem Petr. Borellus cent. 1. histor. 8. describit: unde nec deformis nec horridus videntibus adparere potest; interdum in fœtu sine errore formatricis in utero, abundantis, & vel ibi sponte stagnantis, vel ob externam aliquam violentiam, uti percussionem, casum &c. cumprimis in partu contrectatam durius & compressam ab incauta vel imperita obstetricis manu tenellulam calvariam, collectu seri soboles esse potest. Hic autem, scili et monstrosus Hydrocephalus quod detur, ipse Bartholinus laudatus non plane contradicit, dum à monstroso illo Helsingorensi actionem sympatheticam excludi haud posse, cum Cl. Friderico Hammerico adfirmat; hæsisse enim, refert, mulieri hoc fœtu gravidæ in fixa memoria infortunium, quod pridem ejus culpa infanti Chirurgi acciderat, qui in lebetem ferventis aquæ demersus paulo post exspiraverat. Sic etiam Guil. Fabric. Hild. cent. 5. obs. 3. puellam ætatis undecim aut duodecim circiter annorum, ob intempestivam curiositatem, continuo circa infantulum hydrocephalicum fuisse versatum, caputque ejus tractasse commemorat, tam alte in memoriæ ejus idea hydrocephali impressa, ut aliquot post annos viro cum nupsisset, toto gestationis tempore monstrosum illud caput continuo fere ante oculos ipsi obversaretur, fœtumque pariter hydrocephalicum enixa fuerit. Imaginationem itaque hujus mali præcipuam fuisse causam apud me, sic Hildanus subjungit, nullum est dubium. Idem confirmare posset historia à Levino Lemnio lib. 1. de occult. natur. miracul. cap. 4. descripta, si internam etiam capitis, stupenda magnitudine, à phantasia matris, ex conspecta hydrocephali pictura attonitæ, deformati constitutionem traderet; ubi quidem serum copiosum non defuisse, suspicari licet. Et cur phantasia carnosas, aliasque præternaturales excrescentias embryonis capiti sæpius adnectens, humoris serosi cursui uberiori ad partem illam pariter ansam præbere nequeat? Quidquid sit, præsens casus, ob miram, quæ post mortem comparuit, capitis constitutionem, monstra inter referri utique poterit. *Alhardi Hermanni Cummii.*

Hydrocephalus vitio spinæ bifidæ.

Anno 1683. d. 22. Febr. natus est infans masculus Parentibus quibusdam magni nominis, non sine magno gaudio, Sed ubi statim post partum tenelli infantis corpus paulo exactius examinatum, duos tumores, unum in occipite, alterum in spina dorsi offenderunt. Ille in medio occipitis juglandem magnitudine æquavit, tactu mollis, colore fusco, multis pilis obsitus, similibus murium pilis. Mater hujus tumoris causa fuit, uti postea dicetur. Alter tumor in spina dorsi, magnitudinem ovi anserini habuit, initium sumens ab ultima thoracis vertebra, tendens usque ad os coccygis, colore sanguineo, tactu mollis, instar fungosæ carnis. Ad latera vero tumoris spinæ dorsi divisæ, margines utrinque satis luculenter digitis tangi & distingui potuere. Medicos & Chirurgos consuluere, quid circa istum tumorem agendum? Chirurgorum intempestiva suppuratio rejecta, Medicorumque opinio admissa, nempe & naturam tumoris & conditionem corporis infantis requirere lenia exsiccantia ex variis herbis & floribus, quæ etiam adhibita & sæpe quotidie tumori calide imposita.

Secundo à partu die apparuit totalis utrinsque

que pedis paralyſis à coxendice uſque ad plantam, non ſine ſuſpicione illum morbum ortum vitio ſpinalis medullæ. Varii ſpiritus & aquæ ſpirituoſæ membro affecto adhibitæ, ſed incaſſum, uti etiam exſiccantia pro curando tumore.

Interea caput ſenſim ſenſimque in molem præternaturalem extenſum, oſſa calvariæ nec dum ſeparata ad pollicis latitudinem & amplius ab invicem diſtare obſervata, pericranium pellucidum, & reliquum corpus macie conſumtum deprehenſum. Lacte interea rite tenellus nutritus, excrementa debite reddidit, ſomno refectus & cæteræ medii & infimi ventris functiones integræ repertæ, niſi quod tuſſiret quandoque & difficulter reſpiraret, quæ tuſſis eo aucta, ut ſuo fine. Maii uſque ad finem vitæ cum ſtertore & ſonitu clangoſum duxerit ſpiritum.

Interea moles capitis adeo aucta, ut truncum corporis præponderaret, cum ſumma miſeri infantis moleſtia.

Die 28. Maii placidiſſime hic infans abſque motibus convulſivis animam efflavit.

Die 29. ejuſdem, permiſſu Parentum, corpus exanime diſquiſitioni anatomicæ ſubjectum.

Aperto abdomine, nullum fere omentum, niſi tantillum, quod fundo ventriculi adhæſit; inteſtina vero laudabiliter conſtituta reperta. Ventriculus, hepar, lien, renes, optime; in pectore pulmones & cor abſque omni culpa.

Exemptis his, ſpina dorſi ab altera parte tumorem ſupra deſcriptum, obtulit.

Quo diſſecto duo cochlearia aquæ inſipidæ & limpidiſſimæ, cryſtalli inſtar effluxere, nihil cruoris, nihil ſubſtantiæ fungoſæ vel peregrinæ; nihil, quod magis, ſpinalis medullæ, repertum, filamenta quædam alba & tenuiſſima ſi excipias, rudera potius membranæ inveſtientis ſpinalem medullam, quam nervorum.

Vertebræ vero ipſæ, ab ultima thoracis uſque ad os coccygis ſupputando, in utramque partem dilatatæ, admodum deformes, quarum ſtructura depravata ſpinæ bifidæ, quam Tulpius obſ. 38. l. 3. exhibet, tam ſimilis eſt, quam ovum ovo. Per foramen ultimæ thoracis vertebræ hians in apertum tumorem & explicatas lumborum vertebras, ſtylo Chirurgus penetravit, uſque ad tertiam colli vertebram.

Medullæ ſpinalis in utrumque crus nulla diviſio, quare tota in liquorem limpidum reſoluta, cruribus nihil virium afferre potuit.

Porro caput in tantam molem cretum inſolita promſit.

Pericranio facili negotio in crucem diſſecto, oſſa cranii infantum more nullibi conglutinata, in naturali ſtatu omnia apparebant, niſi quod longius quam ſolent, & latum pollicem ab invicem ſejungerentur.

In medio quoque occipitis oſſe, rotundum foramen, craſſum digitum admittens, in conſpectum veniebat, omnino præternaturale, pericranio eo in loco, ut principio dictum, in levem tumorem elevato, ac pilis conſito.

Meninx dura piaque, ut & cortex cerebri, quoad externam faciem, erant ſaniſſima. Cum vero in cerebri corticem ad ventriculos ejuſdem explorandos culter fixus, viderunt corticem non excedere calami ſcriptorii craſſitudinem, quo ſeparato, loco ventriculorum oſtenderunt amplam quaſi veſicam, repletam limpidiſſima & inſipida aqua, quantitate uncias quinquaginta excedente, neglecta ea quam ſpongiæ & linteamina imbiberunt.

Hac effuſa collapſi cerebri ventriculi manifeſto docuerunt, illam in utrumque ventriculum per corticem, mediantibus tubulis, a recentioribus Anatomicis paſſim deſcriptis, deſtillaſſe, undique ſua copia cerebri ſubſtantiam, cranium, pericranium extendiſſe, atque capiti illam deformitatem conciliaſſe.

Reliquas cerebri partes, glandulam pinealem, nates, vulvam &c. examinare non permiſit præceps aquarum affluxus, & hunc inſecuta partium illarum contuſio. Ex cerebello tamen adhuc integro, & naturaliter conſtituto pars in ſpinam dorſi pro medulla deferebatur, quæ ſolummodo unam & alteram thoracis vertebram aſſecuta in brachia dimittebatur pro motu illis conciliando. In reliquis thoracis vertebris medulla ſenſim deficiebat, & in prima lumborum erat plane nulla: Altera pars cerebelli in aquarum cerebri per occipitis oſſis foramen inuſitatum ſupra deſcriptum, propulſa, ibi tumorem illum pilis conſitum formabat, qui ſignatura muriformis ante obitum credebatur.

Mater infantis quæſita, an tempore geſtationis terrorem ex re aliqua adverſa paſſa ſit, unde ſignaturam illam muriformem fœtus acquiſiviſſet? Reſpondit, ſe quidem à muribus ordinario non moveri, ſed accidiſſe ante 4. menſes, ut Maritus parvulum ſacculum herbarum odoriferarum plenum, luſus ergo ipſi ex improviſo in occiput jaceret, quo perterrita ſibi imaginatam eſſe, murem ab alto in occiput cecidiſſe, & partu citius locum affectum digitis parum fricuiſſe.

Cui vero tumorem ſpinæ adſcribere deberet, neſcivit, Niſi quod cecidiſſet aliquoties graviter, & ſemel cervi cujuſdam vertebras ad uſum œconomicum in longum diffindere paulo attentius intuita ſit. *D. Joh. Lechelij.*

In Hydrocephalo, qui puerilis & jam pridem natorum, forte etiam naſcentium, eſt morbus, ſeroſa colluvies nunc cerebrum atque membranas, nunc membranas & Cranium, Perioſtiumque & cutim inter, ſæpius tamen in Cerebri cavitatibus, ut quæ naturæ excipiendo ſero ſunt deſtinatæ, deprehenditur. Unam ego Hydrocephali anatomiam, quod rara ſit minusque pro ſui pretio deſcripta, curioſius exponam. Anno vertentis ſeculi ſexageſimo ſexto à B. D. van Horne, Anatomico celeberrimo, Infantem diſſecari vidi fere ſeptimeſtrem, cujus caput jam inde a nativitate ex Hydrocephalo tumeſcens tandem cæteri corporis ſtaturam enormi magnitudine infamare & vitam copia inundantis ſeri obruere cœpit. Utrum Septenarius Criticus tantopere nonnullis & ipſi M. A. Severino, in Hydrocephalo Hildani ex ipſo ſeptimeſtri, formidatus, an ſecretior impetus tempus hoc definiverit, ſuperſtitioſi ocii cultoribus interpretandum relinquo. Certe Infanti noſtro ſtatim à partu ſecundum omnes dimenſiones caput in

majus augeri cœpit, invalescente tumore ad mortem usque, adeo ut peripheria capitis æquaret ulnam fere & dimidiam. Reliqui corpusculi & ipsius vultus proportio longe pro isto capitis ossei tumore minima; juratis universo trunco vultuique detractam humiditatem in unum caput concessisse, adeo macra omnia atque strigosa. Tensa quam maxime capitis cutis, nec Periostium, ullis aquis rigabantur; ubi tum ossium compages alia apparuit, quam esse solet. Hiatus ille rhomboides, Fontanellam vocant, longe patentior quam oportet, continuato etiam per suturas, sagittalem & coronalem, plus quam digitali divortio, satis ostendebat subjectam Cerebri molem in dies auctiorem coalitum impedivisse, atque hinc in illo futurarum divulsarum spatio cutis ipsa cum dura menynge arctissime concreverat, adeo ut laboriose secerni potuerit. Tenuiora adhæc videbantur Bregmatis ossa & cornea fere, in oris etiam quæque suis cartilaginosa ad notabile intervallum; ubi radiantium fibrarum ossearum lusum pulchre animadvertere licuit. Nulla interim aqua, neque cranium inter & crassam membranam, neque hanc & tenuem, superficies duntaxat cerebri solito humidior; hic vero ingens cerebri tumor complanata undique superficie, mæandrorum, qui alias distinguere corticem solent, vestigia aboleverat, adeo & venæ, quæ copiose irrigare cerebrum debebant, paucæ apparuere, & in ampliata propulsaque Cerebri convexitate exiles. Itaque, cum intus ali monstrum videretur, acum admovit Anatomicus, qua in Paracenteli uti solemus, cerebrumque, cujus passim crassitudo vix digitum æquabat, pertudit. Fluere statim limpidissimi seri rivus cœpit, quem, quod deliquium metuendum non erat, ad Uncias CLXII. non numerato, quod in anfractus cerebrique basin se diffuderat, excepit. Subsidebat interim Cerebrum pro ratione & modo fluentis aquæ, jamque formam & magnitudinem subsidendo amiserat, cum interiora ejus cultro rimari curiosa manus cœpit; reperit autem ipsam illam Cerebri substantiam tenuem admodum, intus etiam rarissimis sanguinis permeantis vestigiis perfusam. In Ventriculorum fundo lenta reliqua erat & pituitosa Lympha, quæ se glutinis instar parietibus cerebri medullaris & ventriculorum limbis applicaverat. Quid quod radix Cerebri à perpetuo illo diluvio & seri incubitu in fibras diffluxisse videbatur, quibus alias constare naturaliter solet. Loco suo quæsita Glandula Pinealis non apparuit, sive avulsa seu deliquio soluta. In plexu Chorioide nullæ etiam glandulæ conspectæ. Cerebellum autem plane integrum & nulla sui parte labefactatum, nulla etiam aqua in Ventriculo ejus, adeo &, quod mirandum, gyri anfractusque illæsi & lætiore sanguinis colore perfusi. Et hæc quidem erat Hydrocephali historia, cujus causam si altius repeto, non ambigendum, quin sæva Obstetricis manus intempestiva compressione ossium Bregmatis plurimum eo contulerit, & coarctato insimul venarum spatio lentæ Circulationi & hinc ortæ secretioni Aquosæ occasionem dederit, quæ deinde laxatis fibrarum medullarium intervallis se in Ventriculos, ordinarias humidi lymphatici officinas, stillando effuderit. Vulgato experimento jam olim cognovi, ligatis venis jugularibus internis in vitulo semimortuo cerebrum copiose a restagnante sero inundatum fuisse; adeo & à remissa circulatione lentiusque eunte sanguine idem fieri probabile est. *Joh. Nicol Pechlinus in Observat. Physico medic.*

Hydrocephalicus & hydropicus.

Sigmund Biermann adolescens 27. circiter annor. in tenella ætate, ut sciscitantibus nobis confessus est, motibus convulsivis valde obnoxius, à catarrhis toto reliquæ vitæ decursu nunquam immunis extitit. In Nosotrophium, propter summam imbecillitatem, sex circiter ante obitum septimanis advectus, præcipuè tum de diarrhœa querelas movit & appetitu prostrato, cum siti, quæ tantum non ad finem vitæ usque duravit: manus erant tremulæ, pulsus nunquam naturalis, sed tremulus & creber, tractu temporis, seri effusionibus magis magisque urgentibus, & infimo ventre plenius intumescente, æger Creatori spiritum reddidit.

Præsentibus Medicis aliquot, inter quos tum erat Clariss. D. D. Stokerus Scaphusianus, sub vesperam operi sectionis nos accinximus Ann. 1677. mens. April. Curæ præcipue fuit cerebrum, unde cranio ablato illud studiosius lustravimus. Dura mater densissima fuit, & Pia ipsi parum absimilis, si non densior, sanguine præterea corrupto ac putrido penitus spurcata. Cerebrum, quasi mera gelatina obductum esset, per hanc ipsam transparuit, ejus substantia tota flaccida fuit, & aqueis humoribus irrigua, qui pia meninge ablata copiose in fugam dabantur. Ventriculi anteriores, una cum tertio & quarto, ichore aquoso erant referti; in plexu choroideo glandulam utrinque reperimus duriusculam, nisi magnitudine. Aperto abdomine, aliquot mensuræ seri putridi, summè fœtentis eruperunt. Epiploon putruit, pancreas albicans & durum, hepar parte cava inflammatum & corruptum fuit. Ex vesicula fellis, cujus facies exterior gelatinosa videbatur, discissa effluxit humor, qualis ex ovo putrido prodire consuevit. In Mesenterio lympham in vasculis stagnantem animadvertimus, in quam vero, uti nec in thoracem media urgente nocte, studiosius inquirere non licuit. *Joh. Jacob. Harderus in Observation. Anatomico-Practicis.*

Jacobi Calvas Mercatoris Namausensis filius, tertium ætatis annum agens, vegetus & elegans, sine causa manifesta soporatus & torpens, ἀφωνος, post multa valida & confertim sine fructu adhibita remedia, pulsu & respiratione paulatim deficientibus, è vivis excessit.

Aperto capite cerebrum sero è vasis scaturiente inundabatur.

Filius Causidici Nemausensis primi nominis, in eadem ætate constitutus, acris ingenii, haud multum absimili, verum iniquiore fato functus est; etenim ophtalmia & Lippitudine frequenter laborans, per dies quindecim sustinuit convulsivos motus, quos excepere veternus & mors.

Apertum caput, fontanellam oppido hiantem, suturamque sagittalem os coronale inter-

tericindentem, & ad nasi usque radices protensam, exhibuit. Dura meninx admodum densa fuit, ejusque vasa, quæ sub osse parietali sinistro sita sunt, fuere turgida sanguine, & inflammatione occupata. Paucissimus adfuit sanguis in vasis cerebri, quod ut & fistula spinalis, vasto seri gurgite restagnabat. Dum viveret misellus, meatulum infra sinistram aurem situm, lympha perpetuo madentem, verum post mortem prorsus obliteratum, gessit. Malè huic se habuere pancreas & mesenterium, magnaque fuit ipsi vesicula fellea, quam limpidus, sed fusci coloris succus adimplebat. Ann. 1679. *Ex communicatione Clarissimi Viri Domini Rivalier Medici Nemausensis &c.*

Sutoris Nemausensis filiolus ab ipso ortu laboravit Hydrocephalo, ex quo caput in molem immensam, & solita quadruplo majorem, creverat; cranii suturis quatuor fermè transversorum digitorum spacio dehiscentibus: Hebes & sensibus propemodum orbatus, oculisque mire inversis, ad omnia, præterquam ad exsiccandas nutricis mammas, male se habens, per sesquiannum victitavit. Tandem motibus convulsivis fractus fatalem diem clausit. Ann. 1680. *Ex eadem communicatione.*

HYDROMPHALOS.

Vid.

HERNIA.

HYDROPHOBIA.

De hydrophobia fusè satis capite de Rabie agemus; Hic tantum dissertationem à Præclarissimo Domino Menjotio conscriptam tradem{u}s. Sic autem ille.

Hydrophobia, & si propter vacuitatem à febre, ac ferocitatem delirii, formam gerat maniæ, ab ea tamen multifariam discriminatur, videlicet venenata qualitate, contagio, pluribusque symptomatis, ac imprimis portentoso illo conjugio hulcæ sitis, cum aquæ & liquidorum omnium abominatione. Mania insuper morbus est chronicus, hydrophobia vero affectus præceps; neque enim tempus illud computari debet quo virus diutissime aliquando in corpore dissimulatur, quo sparsa rabiei semina nondum germinaverint. Denique mania Hippocrati notissima fuit, at hydrophobiæ in scriptis Hippocraticis neque vola extat, neque vestigium, ac inepte ad ipsam detorquetur locus Prorrhetici, ubi sic præceptor, φρενιτικοὶ βραχυπότοι ψόφου καθαπτόμενοι, τρομώδεις, Phrenitici parum & raro bibentes sono quolibet pulsati, tandem tremuli fiunt. Nam ut cætera taceamus discrimina Phreniticis unda timori non est, sed sunt saltem, sicuti latine reddidit Aurelianus, parvibibuli; hydrophobi autem aquam non modo non degustant, sed maxime horrescunt.

Legitur quidem aphorismus 10. lib. 8. Rabiens remisse, & non agnoscens neque audiens neque intelligens morti est proximus; sed liber iste Hippocratis lucerna dignus non est: at demus genuinum esse ejus fœtum, nec in ipsius familiam intrusum, tamen ut persæpe mania, ita hocce loco meram sonat desipientiam.

Scribit ex mente Athenodori Plutarchus, ætate Asclepiadis (qui sub Pompeio Magno apud Romanos in arte Medica florebat) duorum morborum monstris, hydrophobia & elephantiasi, homines noviter esse infestatos, vel saltem probabile est, canes quidem ab omni ævo rabie tactos fuisse, hominesque ab iis semper potuisse conspurcari; sed inde subsequutam hydrophobiam à Veteribus Medicis fuisse inobservatam, forte quod illico, sed plerumque tardissime post acceptum morsum exurgat: ut reverà non solum Hippocrates, verum scriptores quoque omnes Asclepiade superiores, hominis hydrophobiam prætericrunt, ac ipsemet Nicander (qui ante Pompeii tempora; sub Attalo postremo Pergami Rege claruit) de hydrophobia οὐδὲ γρῦ, licet venena omnia homini lethalia concinnis versibus expresserit. Democrito tamen Hippocratis coætaneo, imo ut quibusdam lubet, ejus præceptori, nec non etiam Polybo Hippocratis discipulo, hanc affectionem cognitam fuisse, autor est Aurelianus; quin ipsi quoque Homero notam conjicit, cum ex Tantali fabula, tum ex Teucri verbis post octo viros occisos, ita loquentis de Hectore.

Τοῦτον δ' οὐ δύναμαι βαλέειν κύνα λυσσητῆρα.

Præterea, inquit idem Aurelianus, Comicus Menander, inducens senem irascentem, istius passionis imaginem vinolentis adscripsit, dicens non posse bibere eos qui vinum usque ad vexationem potant. Plinius quoque ex Epicharmo brassicam sylvestrem laudat contra morsum canis rabidi: atqui Epicharmus Hippocrate senior fuit utpote Pythagoræ auditor, cujusque meminere Cicero & Horatius. Sed missis controversiis Chronologicis, toti simus in medicinali hujus ægritudinis historia.

Vocatur ὑδροφοβία ac usitatius ὑδροφοβία à liquidorum & aquæ formidine: quibusdam placet eo affectu correptum φεύγυδρον quasi aquifugam appellare: item φοβόδιψον aquæ metu & sitis ardore pressum; vulgo hic morbus, Rabies dicitur, rectius tamen cum adjuncto Rabies Canina, ægerque κυνόλυσσος, quia rabidi canis morsu, malum istud persæpe invehitur. Alias enim rabies simpliciter pro furore accipitur, eoque sensu intelligendi sunt naturalis Historiæ Scriptores, dum à certis plantis ac serpentum morsu rabiem concitari tradiderunt. Imo rabies generalissime sumpta quemlibet notat excessum, quomodo Hippoc. ab æruginosis humoribus λύσσας & δήξιας σπλάγχνων & θώρακος oriri scripsit, hoc est ingentissimos & acerrimos viscerum ac thoracis dolores, vulgo *des douleurs enragées.*

Curiosuli verborum aucupes hydrophobiam à rabie disterminant, quod illa amplissimo significatu ad quosdam delirantes extendatur, qui falso mota veneni suspicione, liquores omnes renuunt, quantumvis siti teneantur.

Non desunt etiam qui hunc affectum in brutis, Rabiem; in hominibus, hydrophobiam nuncupent, sed male, constat enim & homines in rabiem, & bruta in hydrophobiam delabi.

Describitur hydrophobia, Affectio primum cordis

cordis, deinde totius corporis contagiosa, à veneno rarius intus genito, sed frequentius aliunde transmisso procreata, per quam furens æger siti simul & aquæ timore crudeliter distorquetur.

Venenum istud cæterorum toxicorum more, clandestina quadam proprietate cordis substantiam appetit, deinde membratim insinuatur, ac præcipue ad cerebrum iter intendit ubi rationem pessundat. Hujus autem vires reconditas esse exinde colligitur, quod in dosi etiam minutissima supremam obtineat potentiam, nulli qualitati elementari concessam: deinde quod singularibus alexeteriis per ἰδιότητα τῆς οὐσίας operantibus ut pimpinella, alysso, astacis fluvialibus empirice curetur. Nam ut docet Galenus, quædam sunt totis substantiis inter se contraria, quædam solis qualitatibus: horum quædam est methodus, illorum vero nulla, sed omnia per experientiam inventa sunt: methodus enim est per indicationem, hæc autem supponit naturam indicantis cognitam; At eorum quæ tota substantia agunt, natura ignota est. Ideoque Pelops Galeni præcepto cum hydrophobiæ essentiam & curandi rationem per cinerem cancrorum fluviatilium ex causis manifestis se redditurum ambitiosius jactitaret, inextricabilibus contradictionibus sese implicuit, eoque nomine vapulat a Galeno. Cum ergo qualitas non agat nisi in qualitatem sibi contrariam, ac contraria dicantur quæ sub eodem genere maxime distant; si rabiei alexipharmaca abditis qualitatibus suam debeant efficaciam, hunc n ortum in eodem qualitatum occultarum ordine locari necesse est. Et mehercle quicunque an malum jobolorum, verbi causa, aspidis occæcato vulnere tam agile, tamque rapidum venenum diffundentis, virtutem maleficam ex primis qualitatibus demonstrabit, ille etiam ex crasi elementorum, hydrophobici veneni naturam poterit pervestigare, e minimo seminario tam feracem horrendorum symptomatum segetem propagantis.

Hanc veritatem memorabili exemplo fulcit Fernelius. Venatores, inquit, in lupum sæviorem irruerunt, trucidatum in varia obsoniorum genera apparatunt & coxerunt. Omnes quicunque esitarunt non multo post rabie correpti, alii perierunt, alii, sociorum morte prudentes facti sibi prospexerunt, in ea carne tam diligenter apparata, quam tu restare putes caloris exuperantiam? At vis lethifera ac venenata permansit, quæ vix igne mitescit, quemadmodum nec cantharidum vis deleteria ultione tota perit. Hæc Fernelius. An igitur credibile est intensam putredinem quam crepant elementarii Medici, nullo odore vel sapore alieno, lupinam istam carnem edentibus sese manifestasse?

Porro & si humores venefica corruptela per se sordescentes huncce morbum humanis visceribus quandoque inseminent, ut Atticorum testium ac intemeratorum cum antiquorum, tum neotericorum fide constat; rarissime tamen αὐτομάτως ortuque spontaneo in hominibus emergit; sed sæpe sæpius contagione velut inserto surculo proseminatur, & ut ita dicam, inoculatur.

Ac primo quidem hydrophobia missis ad distans qualitaminibus fertur colore fuisse conceptа. Nam Dioscorides iuxta aliorum renunciationem prodidit Themisonem dum amico suo hydrophobo officiose ministraret, quadam naturarum concordia, consimili calamitate fuisse percussum: & Aretæus hominem à cane rabioso, solius inspirationis interventu rabire scripsit, pariterque Aurelianus quosdam notat in hydrophobiam incidisse, adducto aere quem rabientis canis odor venenaverat. Verum perrara sunt, ne dicam dubia, ejusmodi exempla, quia venenum hydrophobicum ut & venereum, fixius est atque terrestrius, quam ut morbida pene dixerim spicula eminus jaculari queat: Proindeque rabiei inquinamenta per fomitem potius transferuntur, unde degustatos ab infectis cibos assumere, eodemque poculo combibere periculosum est. Narrant equos atque boves straminе pastos, cui sues rabie periti incubuerant, hydrophobiam contraxisse. Sartrix quædam, apud Aurelianum, cum clamydem scissam rabiosis morsibus, sarciendam sumeret, atque ore stamina componeret, & lingua pannorum suturas lamberet anuendo, quo transitum acus faceret faciliorem, tertia die in rabiem venisse memoratur. Imo ferunt a gladio, quo canis rabidus confossus fuerat, venenatum vulnus post plures annos inflictum fuisse.

Iterum que per contactum paratius quam per fomitem serpunt seminia ista morbosa, nempe per morsum rabidi animalis, cujus spuma eo est intensior, quo saniorum etiam animalium salivarius humor malignitate non destituitur: potissimum si jejuna fuerint, sitientia vel irata, quibus de causis humores efferati salivam coinquinant: hæc namque cum sit excrementum partim primæ coctionis quæ in ventriculo, partim tertiæ quæ in cerebro peragitur, in tonsillas, quasi castella paulatim corrivatum, horum quoque membrorum impuritatibus facillime fœdatur, ita ut omnium ferarum morsus tanquam virulentos Celsus infamaverit: sed cordis spiritu salivalis humiditas præsertim polluitur, cujus quippe miscella, naturaliter bullata redditur atque ampullosa.

Quinetiam sola spumæ aspergine, nullo interveniente vulnere, accenditur rabies, si lingua, labia, aliæve partes molliores ac rariores contingantur, adeo ut hydrophobos deosculari tutum non sit; Imo asseverant nonnulli, si quis rabioso accubet, tetra morbi μίασμα per mediam cuticulam cutemque licet densiorem irrepere in corporis penetralia: quicquid sit, negari non potest aliter quam salivæ vehiculo hocce venenum traduci, nam cum per totum animalis corpus disseminatum sit nonnulli propter commanducatam rabidi animalis carnem, alii hujus duntaxat unguibus oblæsi, aut, si quibusdam credendum, cornubus petiti in rabiem devenere; utinam quoque canis rabiosi calcatam præcipue ulcus habentibus nocuam esse testatur Plinius.

Jam vero morbi malitia nunc ocyus nunc serius sese prodit: raro tamen mox ab immissa contagie rabies enitet, cum propter veneni crassitiem ac hebetudinem, vel, ut loquuntur Chymici, lentam veneni minus volatilis fermentationem; tum propter salivam (consuetum ejus ὄχημα) naturaliter viscosam, nec di-

stribui facilem; sed plerumque circa quadragesimum diem ac interdum post plures menses vel annos incipit nefanda lues suos edere tumultus, vixque ultra septennium sopita degit in corpore; licet quidam per octodecim, alii per quadraginta annos, ipsam imis sedibus velut in statione oblituisse affirment.

Tantæ diversitatis ratio multiplex est: nimirum veneni activitas; ut enim primæ qualitates, ita etiam occultæ intenduntur atque remittuntur: Ejusdem major, minorve mensura: Tempestatis regionisque status, in cælo siquidem algido segniter magis malum sese exerit, quam in æstuoso: Profunditas vel sublimitas vulneris: Demorsæ partis conditio, nam nervo, vena, arteriave læsa, virus ad arces vitæ velocius perreptat, quam si particula ignobilior, nec cum principalibus membris sympathiæ jure sociata vulneretur: dubium etiam non est interius assumptam, quam exterius admotam virulentiam celerius multo insurgere Locorum principum & maxime cordis alacritas vel languor, unde generosius vel ignavius adventanti hosti renituntur: Cacochymiæ morbo analogæ, ut biliosæ ac melancholicæ uberior parciorve copia: Tandem vitæ ratio quæ si fuerit exquisita, veneni infringet conatus. Imo probabile est omnes istas causas vel earum præcipuas adeo fortunate nonnunquam consociari, ac potissimum tam propitiam reperiri posse corporis ἀναρμοστίαν ἢ ἀσχημίαν, ut fugato vel exarmato, vi caloris nativi, hydrophobico quod transumptum est veneno, ab imminente alioquin rabie homo vindicetur; quomodo Perseæ arboris in Ægyptum translatæ fructus, ferunt soli fœlicitate veneniferam posuisse qualitatem.

------ quæ Barbara Persis
Miserat, ut fama est, patriis armata venenis
Ambrosios præbent succos, oblita nocendi.

Sic multi ad pestem imparati aerem pestilentem sorbent innoxie; causarum namque externarum virtus hebescit, ubi nihil auxiliatur domesticus apparatus, abestque corporis ἐπιτηδειότης ac passiva potentia ad morbum.

Quæres an silens tamdiu contagio, interim fixa stet atque otiosa, ad instar cineris illius quem in Laciniæ Junonis ara subdio sita, immobilem fuisse, perflantibus undique procellis testatur Plinius. Nequaquam certe, sed furtim in humores sese multiplicat, partibusque intimatur, donec velut e latibulis desubito insiliat in naturam, quæ dum viriliter ac strenue sese tueri nititur, ex amborum acerrima μονομαχίᾳ ac colluctatione, perquam atrocia exuscitantur symptomata.

Tametsi ex hactenus dictis satis pateat ὑπερζέσιν τοῦ λυσσήματος in caliditate atque siccitate minime esse positam; faventibus tamen istis qualitatibus expeditiorem esse hujus morbi generationem inficiari non licet. Vigere namque consuevit retorridis æstatibus ac latrante Canicula,

Dum Procyon furit.
Et stella vesani Leonis.
Sole dies referente siccos.

Item affluente acriore brumæ frigore, quo calor repercutitur ad viscera. Hinc Aristoteles populos in frigoris pariter ac caloris excessibus positos, exempli gratia, Sarmatas non minus quam Nigritas, & moribus & aspectu efferos esse scribit. Præterea sæviente ambientis ἀνωμαλίᾳ animantes rabie crebrius quatiuntur, quam per ingentes; sed constantes atque statos aeris sive æstus sive algores.

Causis procatarcticis illæ quoque annumerantur quæ sanguinem contaminant, & succi atrabilarii proventum faciunt; ut esus carnium rancidarum aut morticinarum utpote marcidum sanguinem continentium (unde gravis illa τῶν πνικτῶν apud Judæos interdictio) præsertim si hæ cerucæs animalium fuerint ἀστρόβλητα Jovis ignibus ictorum, testaturque Plinius rabire canis, potato menstruo sanguine. Cibi itidem acres, salsi & aromatici; ideoque matronæ cavere debent, ne Melitæos catulos alimentis nutriant, pipere vel zinzibere conditis. Aquæ palustres & stativæ. Famis sitisque diutina tolerantia. Mœror, ita canes ut herorum sunt amantissimi, sic eorum obitu non infrequenter in rabiem abiguntur. Terror, legimus enim historiam cujusdam fœminæ per noctem spectris pavefactæ quæ non solum in hydrophobiam, sed quodammodo etiam in aerophobiam lapsa, aerem tantisper commotum, vel auram leviter insibilantem, haud absque cruciatu persentiebat. Postremo videtur hæc passio etiam frequentare quibusdam temporibus vel locis, verba sunt Aureliani, ut apud Cariam atque Cretam, hæc enim insula aliorum animalium venenosorum raro altrix & procreatrix atque pene libera, sola canum rabie vexatur frequentissime. Idemque de Sicilia refert Scribonius Largus.

Ad causarum externarum classem eæ quoque pertinent, quæ venenosam camarinam movendo, paroxysmum concitant: seu manifesta qualitate, ut ira, motus immoderatus, admissi morsus recordatio (narrat namque Aurelianus Themisonem quemdam a rabido cane quondam vulneratum, quoties hujus morbi curationem scriptis mandare aggrederetur, statim relapsum esse, ac propterea a scribendo destitisse:) seu secreta virtute: fama enim circumfertur, si quis sub tegmine sorbi recumbat, aut cornum vel virgam sanguineam attrectet, donec in manibus incalescant, latitantis veneni vim efferam splendescere; referuntque lanificem quemdam rabie peremptum, quod corni arboris virgis lanam diu excussisset: qua de re experientia consulenda venit, ob fabellas ferme innumeras, quibus historia naturalis farta est.

Inter animantes canis sponte intimoque vitio promptissime agitur in hydrophobiam, non propter temperaturam melancholicam (plurimum enim absunt a canibus hujus temperamenti indicia, quippe qui dum gestiunt & mollibus ac inquietis tortiunculis, palpoque adulatorio blandiuntur, lætitiam potius præ se ferant) sed præsertim propter inexplicabilem illius animalis aptitudinem: nam subjecti rabiem recepturi legitima ἀφορμὴ æque latet sub arcana naturæ Majestate, quam ipsa rabiei indoles. Neque vero unus canis primario & ex principiis internis hydrophobiam experitur, ut censent Aphrodiseus & Galenus, sed etiam camelus ex Aristotele, item mulus, equus, asinus, ursus, simia, mustela, viverra, feles,

gallus gallinaceus, & multa alia, ac ea præ cæteris quibus nonnulla interest cum canibus similitudo, ut vulpes, lupi. Neque etiam pisces; & si iuxta Aristotelem pestem ignorent, ab hoc morbo immunes sunt, quandoquidem testis est Columella murænas rabie efferari: quinimo in humanis quoque præcordiis, hocce virus interdum creari possibile est. Sunt qui anseres nunquam rabire scripserint, an propter servatum quondam Capitolium jure potiuntur adeo nobili; Sicut apud Melitenses omne serpentum genus traditur veneni expers ab eo tempore, quo vipera B. Paulo fuit innoxia.

Aristoteles observat ex morsu canis rabidi cuncta rabire & interire animantia, πλὴν ἀνθρώπου excepto homine. Quibus verbis confirmatur quod nuper dicebamus, nempe Aristotelis seculo nondum innotuisse, hominem fieri posse λυσσώμενον. Doctissimi tamen interpretes pro πλὴν ἀνθρώπου præter hominem legunt πρὸ ἀνθρώπου prius homine, ut sensus sit animalia tali veneno præsentius magis vitiari atque interimi, quam hominem: scilicet propter incuriosam illorum providentiam, sive usque majorem cum morbo affinitatem. Nam homo a feritate rabiosa plus distat quam cætera animalia; partim quia humidior est, ideoque minime omnium potat; partim etiam quia rationis ope, vesano rerum liquidarum timori potentius obnititur: posito tamen eodem affectionis gradu in homine & in bruto, ille periculosius laborabit; Morbi etenim dispares deteriores sunt, quod causæ morbificæ majorem ἐνέργειαν, ægrotantisque corporis longiorem à seipso recessum arguant. Demum alii πλὴν ἀνθρώπου exponunt præter hominem, ita ut is sit sensus non modo hominem, sed cætera quævis animalia rabire & interimi si à cane rabiente commorsa fuerint.

Quoniam vero ut plurimum hydrophobia morsicatim communicatur à cane rabido qui apud nos hospitatur, uno nobis contubernalis est, & cujus morsus, cum sani canis morsu ad sensum exacte convenit, nec ut cæterorum animalium venenatorum perniciale vulnus, dolorem egregium, ardorem, tumorem, aliaque accidentia extemplo infert, sed tum demum suam aperit κακοήθειαν, cum partes principes venenatam qualitatem ebiberunt; ideo signis opus est primo quæ canem rabiosum commonstrent; deinde quæ vulneris inflicti velatam nequitiam retegant, ut tempestive instituatur προφυλακτικὴ & ab ipsismet mali primordiis, qua porta aditus patuit veneno, eadem illico revocetur. Nam Baldus Iuriconsultus ille clarissimus ex rabientis catelli in labro inferiore morsiuncula, quam perniciem intus conderet, ignorans, quarto post die hydrophobia Tridenti sublatus est.

Internoscitur ergo canis rabido furore motus, si solito tristior appareat atque macilentior; si pigrius capite ad latus contorto & ad humum depresso, auribusque flaccidis ac prægravantibus incedat: fixe torveque contueatur: fulgores tanquam fulgetra vibret ex oculis: patente ore anhelet ut frigidum aerem pleno haustu foris ducat, vaporemque fuliginosum pleno afflatu foras effundat: si linguam croceam rubram, vel nigram emittat: largam spumam & rubiginosam ore ac naribus profundat: escæ negligens sit: potum tantopere aversetur, ut aqua conspecta, toto corpore contremiscat, surrectisque setis horreat: si voce rauca umbræ oblatret, alias vero a consueto latratu desinat: dominum suum ignoret: animantes hominesve etiam domesticos sine discrimine adoriatur: caudam sub alvum reflectat: intenta celeritate cursitet, rursumque gradum repente sistat: inter cursandum titubet, ac in obstacula quasi cæcus impingat, nec unam certamque teneat semitam, sed nunc dextrorsum, nunc lævorsum per transversa agatur itinera: denique si cæteri canes odora vi eminus præsagientes, ipsum fugitent, capti vero ei subblandiantur, ut captata fugæ opportunitate, clam sese subducant, proteriores licet atque fortiores.

Vulneris jam illati perversitas exploratur, si panis medullam sanguine vel ichore e sauciata particula recenter effluxo subactam, quilibet canis famelicus oblatam respuat, aut nequidem olfaciat. Nuces quoque juglandes levissime contritæ per aliquot horas membro vulnerato imponuntur, vel ex cruore emanante cum farina conciciuntur offæ, ac gallinæ objiciuntur quas si devoraverit, postero die illa necabitur, rabioso existente cane, secus servabitur incolumis.

Oriente primum & velut gemmante rabie, homo incerta & flammantia huc illucque torquet lumina: faciem gestat rubicundam: frontem vultuosam exhibet atque caperatam, mœstitudinis & anxietatis indicem: præter rationem ac temere totus in fermento jacet, ut phrasi Plautina utar, hoc est irarum fluctuat æstu: πολυλόφοβος est, si dicere liceat omnipavus, ac è strepitu vel levissimo repente trepidat: insueta cogitata ac polydædala pectore voluit & revolvit: solus apud se mussitat: adeo est μισάνθρωπος ut hominum congressu se excerpat, atque etiam amicorum qui antea fuerant in intimis, displiceant consortia: lucifugus est ac latebricola, vespertilionum instar atque hybridum, aliquando autem luce oblectatur, facesque alto etiam meridie accendi jubet: de aere inclementiore ac Austrino conqueritur, quantumvis temperatus sit, & liquide serenus. Deinceps æger suspiriosus est, ac præter consuetudine ἄποτος, quasi diceres, impotus: ventriculi dolore stimulatur: plumbea gravatur corporis mole: somni immemor noctem querelis ducit, vel saltem somnum capit furialem ac suspensum. In parte olim vulnerata, etsi ulcus jam pridem fuerit obseratum, refricatur dolor, ac evecto inde ad cerebrum vapore, vertigo nonnunquam cietur.

Invalescente & velut hiante jam morbo, crebra adest pandiculatio & oscitatio: sudor partium superiorum: frequens mutonis arrectio, per quam ægrotans involuntarie

profundit

Seminis ingentes fluctus, vestemque cruentat.

Quæ pollutiones alias quidem somniantibus, minime vero vigilantibus contingunt: præterea spumat æger perinde ac ἐπιληπτικός sive arreptitius, exspuitque in eos qui præsto sunt: linguam exertat: manibus ora dilacerat: μανικὸν & τραχὺ intuetur: omnes promiscue etiam necessarios mordicus impetit, & ad

ctici omnes essent hydrophobi; & econverso. Nec tandem exsiccantes cancrorum cineres hunc morbum pellerent.

Melius igitur alii istum aquæ horrorem in vitium imaginationis mentisque rejiciunt; inter quos aliqui opinantur τὴν ὑδροφοβίαν esse melancholiæ speciem, cumque omnium melancholicorum communis sit metus, alios quidem alia, ac rabientes aquam peculiariter extimescere. Verum hydrophobia nullum è melancholicis deliriis arctiore attingit cognatione quam maniam, à qua tamen pluribus modis distingui superius probatum est. Deinde timorum differentiæ ii melancholicis corporis dispositioni raro adversantur, imo hæc aberrantem animum ad hoc illudve privatum figmentum videtur potius tacite inducere: Exempli gratia, strigosi ægri atque κρυόχαμνοι, quos Themistius infœlicibus lignis comparavit in arente terreno natis, se fragiles testas factos esse rati, collidi metuunt ab obviantibus: & melancholicus ille apud Ætium putans ἀφῃρῆσθαι κεφαλὴν se capite detersum, hoc est truncatum esse, fortassis ob levitatem id mali patiebatur, à flatu sursum lato. Etenim sicuti vinum est πολύμορφοι variatque potatorum ebrietas, puta melancholicorum temulentia querula est, sanguineorum jocosa, biliosorum rixosa, venereorum amatoria, ac pituitosorum veternosa.

O nata mecum, Consule Manlio,
Seu tu querelas, seu tu geris jocos,
Seu rixam, & insanos amores,
Seu facilem pia testa somnum.

Ita succus ater desipientium naturis sese accommodat; hydrophobia autem, corporis affecti qualitatibus non modo non respondet, at semper ac è diametro dissentanea est: corpus namque exuctum, siti uritur πυρέχων, interimque eluxata ratio aquam perhorret.

Sunt qui doceant quemadmodum externæ figuræ, ut picta peristromata, desipiendi ansam præbent phreniticis, ac ut dici solet, Oleum addunt camino; ita in rabie oribus ægrorum multa spuma madescentibus, & corde liquescente, phantasma oriri liquidi exstinguentis, ac inde consequi liquorum omnium βδελυγμία. Sed primo non omnes rabiosi spumescunt; deinde phrenitici sputatores, essent quoque hydrophobi, quod eventis refragatur.

Summates Medici nec proletarii, rationem reddunt istius symptomatis, quod rabidorum imaginationi species canis, à quo morsi sunt & quem reformidant, assidue objiciatur, ita ut hunc ante oculos dies noctesque versari existiment; ac tum præsertim canes aquæ inesse suspicentur, cum in ea faciem suam rutilam, necnon oculos flammeos ac terribiles speculantur. Sic philosophus ille Ætianus jam citatus cum à bibendo deterreretur, erecta animi constantia sese colligens, diuque intra se meditatus quam absurdum sit canem in balneo delitescere, ecquid tandem, inquit, commune est cani cum balneo? ac in aquam animose immersus, siti expleta, simul cum hæresi malum exuit; unde manavit in proverbium, quid cani & balneo? Cui opinioni illud quoque videtur patrocinari, quod non tantum aquæ, sed etiam speculi ac rei cujusvis tersæ lævisque utpote objectorum imagines reverberantis intuitu, hydrophobi perangantur.

Verum hæc sententia à vero quoque abludit, eamque revincere facile est. Concedamus enim ex ægrorum confessione ratum firmumque esse, canes in aqua semper spectari, non tamen liquida omnia faciunt imagines; sed ea modo quæ pellucida sunt: nonne etiam vas aquam complectens linteo contegi, aut alio artificio potandus liquor abscondi, vel ægri vultus obnubi potest? Insuper à rabido homine, aut alio quovis animali præter canem demorsi, aut qui ἀπὸ τ̃ ἐνύδρου fiunt λυσσαλέοι, omnia poculenta nihilo secius exhorrescunt: præterea non solum ad liquoris omnis conspectum, sed & ad tactum; imo ad ejus etiam sonitum, atque adeo ipsam mentionem ægrotantes pavitant; sicuti rerum ingratarum commemoratio vel aspectus nauseam proritat ac vomitum: prudenterque commonet Aurelianus, ubi sanguis rabiosis detrahitur, non tantum avertenda esse à fluente sanguine ægrotantium ora, sed etiam manu sanguinem esse excipiendum, ne hujus fluentis murmure inquietentur.

Ultimo speculi non minus quam aquæ contuitu terrentur hydrophobi, quod lævigata quævis corpora potissimum imaginationi, delirio ac metu turbatæ oblata tanquam liquida appareant, ob planam claramque superficiei æquabilitatem: quapropter æquor, speculo pariter ac mari tribuitur; ac vicissim crystallus de aquis puris limpidisque dici solet, ut marmor de corpore polito etiamsi solidum non sit, sic poeta.

Et quæ marmoreo fert monstra sub æquore pontus.

Itaque non verè dictum est hydrophobos ad præsentiam speculi torqueri, propter horridam faciem suam in eo conspectam, cum non leviore premantur angore, si ad speculi latera ita positi fuerint, ut in illo sese contueri ipsis non liceat.

Quidam forte istarum objectionum tela declinaturi, dicent aquam rabientibus esse formidolosam; non quod vultum suum canino similem in illa deprehendant: verum propter specificam proprietatem veneni hydrophobici, eamque superelementarem, nec à primis qualitatibus emendicatam, sed ἀπερι-λόγιστον quæ imaginationem certo modo depravet, eique suadeat canes in liquidis omnibus contineri; talis erat ille apud Rhasem; qui siticulosus aquam expetebat, eamdemque propinatam fastidiose aspernabatur, canum interaneis ipsam refertam esse querens. At ponamus quempiam nunquam viso cane, quinimo nec audito ejus nomine, rabie arripi; an canes quorum spectra in mente non præhabuit, aquæ subesse imaginabitur? An infantium hydrophoborum matris ubera expaventium phantasiæ, simulacrum canis infixum esse, quis probabiliter affirmaverit?

Igitur in tot opinionum dubiosarum anfractibus ductor nobis sit & veluti lychnuchus Galenus, post Hippocratem (quem ut Achillem semper excipi par est) omnium bonorum

nobis autor. Is ita philosophatur: Non corpus, inquit, duntaxat ipsis inarescit, & convellitur interdum, febrique acri intus aduritur, sed animus etiam delirat & gravissimum ipsis affert symptoma; quippe aquam timent, & propter multam siccitatem, humidi capiuntur desiderio; à potu vero abstinent, quia mente alienati id quod auxiliari possit, non considerant: fugientes enim aquam paventesque miserrimo mortis genere intereunt. Hæc Galenus.

Qualis autem sit πολυδίψια illa sitis, hydrophobiæ comes, dissentitur. Vulgo asserunt hydrophobos propter membrorum ariditatem sitire appetitu naturali; sed ob mentis errorem non sitire appetitu animali; contra vero prior sitis per συνήθειαν sic nominatur, ac vix aliud est quam ipsamet humidi egestas animalibus communis atque plantis Pluvio Jovi supplicantibus, necnon etiam terræ solibus perustæ, quæ amicum imbrem sitire communiter dicitur. Dum igitur rabiosos tali siti premi aiunt, nil docent nisi eorum corpus superarefactum esse atque exuccum. Itaque hydrophobi siti vera & animali discruciantur, hujusque tyrannidem suis questibus luculenter exprimunt. Nec est ἀδύνατον ab uni ac eadem appetitiva potentia idem objectum diverso respectu peroptari simul atque reprobari: adest enim effrænata aquæ aviditas, prout hæc sua frigiditate atque humiditate sitim ἀναμφισβητήτως non instrenue valet depellere, prout autem liquida est, odio habetur flagrantissimo; cumque liquorum ἀποφυγή urgentior sit atque imperiosior, quam frigoris humorisque cupiditas, non mirum si ægrotantes tanto furore aquam exhibitam detrectent: quod si τὸ ἄποτον in forma solida concinnari posset, illud sine dubio ab ægris neutiquam repudiaretur. Quid pluribus? Annon melancholici quatenus meticulosi, mori pertimescunt, quatenus autem mœsti ac proni in desperationem, sunt αὐτοφόνται, monstrosoque animo mortem & expavescentes & exoptantes, mortis formidinem, morte pellunt.

Porro duo supersunt gravissima dubia exsolvenda. Primum cur hydrophobi tam enormiter sitiant, quamvis præsens sit causa sitifera; cum cæteri delirantes ob dispersam divagantemque imaginationem ad suctionis ἐν τῇ καρδίᾳ sensum obstupescant, ideoque persistent sitis expertes: non enim vim causæ sitim moventis ac phantasiam ad sentiendum revocantis criminari fas est, quia licet sitis intensissima sit atque ἀξιόλογος, delirationi tamen ad extremum perductæ nullo pacto prævalet. Altera difficultas est, unde invicta illa liquidorum omnium ἀλλοτρίωσις succrescat; cum phrenetici atque maniaci, in quibus non minus quam in hydrophobis ἐκστάσεως ac immanium cœptorum summa sunt omnia, liquores non execrentur.

Geminum hunc nodum τῶν ἰατρῶν χαρίεντων expediendum relinquimus: aqua siquidem nobis hæret, ac naturæ ἀνεκδιήγητον non tam rationem hic quærimus quam voluntatem. Ad quid enim rationes proferre ficulneas ac nullius æris quæ doctis auribus, & mordaci lotis aceto parum satisfaciant. Ita Galenus περὶ φύσεως τῆς κόσμου ἐμπειρίαν (ut de Democrito dicebat Hippocrates) & quem Trallianus θειότατον titulo dignatus est, cum ἀμφιβόλως ἐκδοχὴ de mirabili corporis animalium opificio à nemine audivisset, nullam quoque apud se repertam publice testatum voluit, nec ipsum puduit sapientiores philosophorum hortari, ut solerter scrutentur, & si veritas sese obtulerit, hanc sine invidia palam faciant.

Vos istbac Delia proles
Queis solium sedemque Jovis scandisse libido est.

Nos vero iis missis quæ captum nostrum superant, hydrophobiæ diagnosin σημειωτικῶς absolvamus. Observavit Avicenna rabidorum lotia carunculis quibusdam catulorum effigies exprimentibus esse variegata, & Conciliator ait in pinguedinibus matulæ fundum petentibus, formas canum repræsentari, quæ quassata urina, ita dissolvantur, ut nihil resideat. Testificatur quoque Averrhoes catulorum natantium figuras in urina apparere, hacque colata, nulla ipsorum vestigia in panno relinqui; sed quiescente lotio, easdem canum imagines iterum conspiciendas dari, cujus eventus rationem sibi incompertam esse non dissimulat. At alii audaciores causam referunt, partim in diuturnam intra corpus hujus veneni moram, partim ac præcipue in ἐνεργείᾳ sive actuosam, ubi jam manifesto agere incepit, ejus potestatem quæ hominis constitutionem in caninam quodammodo demutat, ejusque humores ita adulterat, ut animalcula catellis similia in ipso procreentur; pariter ac è sputo canis rabiosi linteo aut vesti adhærescente, parvula animalia catellis haud absimilia pullulare pro certo nunciant; atque etiam per urinas, ventrem ac vomitum velut telas aranearum ab illis excerni qui venenatis phalangiis icti fuere.

Transeamus ad præsagitionem. Ampliora morsus rabidi vulnera, angustioribus minus formidabilia sunt, illis enim sanies exudat, his conclusa detinetur. Hydrophobici veneni sensim ac morate πολυχρονίως in corpore cunctatio exitialis est, majusque damnum usura quasi nautica rependit; nam quo diuturnior fuerit causarum morbificarum generatio, eo affectionum inde prodeuntium inopinata irruptio calamitosior esse solet; silenti namque pede repentes morbi non ante declarantur, qui in una cum spiritibus atque humoribus partes etiam solidas, οἰκείως τῇ δυνάμει, labefactaverint, quæ tanto difficilius morbosa spoliantur tinctura, quanto tardius propter compactam substantiæ suæ densitatem & calidum nativum tenaciter ac profunde ipsis inditum, eadem imbuuntur: idem nempe membris spermaticis contingit ac lanis veneno Assyrio fucatis quæ sunt δυσεκπλυτοί quod eousque imbiberint tingentem succum, ut nulla parte pristinum servent colorem. Quicunque ab internis causis in hanc ærumnam trahitur, pejore est loco quam traduce veneno tinctus; nam principia sunt fortiora principiatis (si cum scholis loqui liceat) virtusque veneni pestifera, transgressu victa redditur, viresque perdit eundo, nisi forte ob immundam suscipientis corporis illuviem novo revirescat robore, ac fundus, ut ita dicam, fatali fœcunditate concreditum sibi semen liberaliter nimis refundat. Pauci eorum quibus post transfusam luem remediis opportune provisum est, hoc affectu periere; Imo inchoata rabies ante hydrophobiæ adventum

ventum non omni spe ægrotantes deponit, multosque cum à se, tum ab aliis perfanatos scribit Dioscorides. Verum insanabilis ad hosce annos fuit, ait Plinius, rabidi canis morsus, pavorem aquæ, potusque omnis afferens odium: Nuper cujusdam militantis in prætorio mater vidit in quiete ut radicem sylvestris rosæ, quam cynorrhodon vocant, blanditam sibi aspectu pridie in fruteto, mitteret filio bibendam: In Lusitania res gerebatur Hispaniæ proxima parte: casuque accidit ut milite a morsu canis incipiente aquas expavescere, superveniret epistola orantis ut pareret religioni, servatusque est ex insperato, & postea quisquis auxilium simile tentavit. Attamen ante Plinium Dioscorides, quippe Antonii & Cleopatræ familiaris, quosdam assurgente jam aquæ metu, sumpto elleborismo, simul atque primum morbi insultum senserunt, morti ereptos esse annotaverat; sicuti prorsus comprehensos nunquam salvos superfuisse. Venenum enim, expugnatis jam vitæ præsidiis, intra septem dies necessario jugulat.

Tollere nodosam nescit Medicina podagram,
Nec formidatis auxiliatur aquis.

Scribonius Largus qui sub Claudio Imperatore Medicinam Romæ profitebatur, Nemo adhuc, inquit, correptus hoc malo, quantum ego scio, expeditus est: ita ut officiosa inhumanitate, meluctabilis ægrotantium interitus suffocatione inter culcitras jure prævertatur. Quemdam tamen hydrophobum supervixisse assertor est Eudemus apud Dioscoridem: Themisonem etiam post multos annos tandem evasisse ex aliorum relatione notat ibidem Dioscorides. Nonnulli *διαιτησ* utentes, eorum qui contagium ab homine sunt mutuati, res profligatas non esse asseveranter proferunt; quos vero aliquod animal momordit, conclamatos esse pronunciant. Non despondent denique de *ὑδροφόβων* salute, si seipsum in speculo agnoverit, quod *τὸ διῳρισμένον* haud sit penitus collapsum, quodque interdum natura recollecto residuarum virium agmine conflictum repetat cum morbo; nec infeliciter, utpote animos irasque sumens à casu, præsertim si auxiliatrices idoneorum remediorum copiæ ipsam proxime affectentur. *Anton. Menjotius Dissertation. Pathologia. Parte prima.*

HYDROPS

ac Primò

HYDROPS in genere.

Omnis hominum ætas, sexus omnis ab Hydrope nonnunquam infestatur. Fœminæ tamen huic morbo magis sunt obnoxiæ quam Viri: verum hos ætate præsertim ingravescente adoritur, illas ubi jam parere desierint: Steriles autem quandoq; etiam juniores occupat. Foveæ à digitorum impressione in surarum parte inferiore, sub noctem imprimis conspicuæ, mane vero evanescentes, primum hujusce mali indicium dant; quod non perinde certum est Hydropis ingruentis signum in Fœminis atque est in Maribus, cum & prægnantes, & aliæ quibus Catamenia quavis de causa sistuntur, haud raro idem patiantur. Neque tamen in Viris ejusmodi tumor Hydropem certo indicat: etenim cum senex quispiam, habitu corporis paulo pleniori præditus, Asthmate jam a multis annis laborans, ab eodem derepente idque Hyemis tempore, fuerit liberatus, mox ingens tumor musculos tibiarum occupabit, Hydropicorum tumores æmulans, qui Hyeme etiam magis quam Æstate, tempestate magis pluvia quam serena, pariter invalescet; & tamen sine quovis incommodo insigniori, eundem ad Libitinam usque comitabitur. Quo non obstante, si generaliter loquamur, suræ & tibiæ intumescentes, etiam in Viris, pro signo supervenientis Hydropis habendæ sunt; maxime si ita affecti spiritum ægrius ducant: qui quidem tumor tam copia quam mole auctior indies redditur, donec pedibus majorem aquarum vim jam respuentibus, crura tentantur, ac postea Abdomen ipsum; quod quidem sero e sanguine jugiter decidente repletum, paulatim ad ultimum capacitatis suæ limen distenditur; adeo ut sæpe multos aquæ congios intus contineat, quæ in umbilicum, qua data porta, ruentes, quandoque exomphalon constituunt.

Tria interim hunc morbum stipant Symptomata, Dyspnœa, Urinæ paucitas, & sitis intensa. Spirandi difficultas oritur ab aqua Diaphragma comprimente, unde naturalis ejus motus sufflaminatur. Urina idcirco parce redditur, quia sanguinis serum, quod per ductus urinarios ex lege naturæ excerni debuerat, jam in cavitatem abdominis deponitur, & in cæteras partes excipiendo aptas natas. Sitis est à putredine colluviei serosæ quæ a mora in corpore longiore & calorem & acredinem contrahit, unde æger & febre quadantenus semper laborat, & memorata siti.

Pro rata qua æger in partibus quas morbus obsidet, mole augetur, in reliquis magis magisque indies emaciatur, & gracilescit: tandemque cum tanta aquarum vis intra abdominis ambitum coerceri ulterius nequeat, impetu in Viscera nobiliora & vitalem arcem facto, cataclysmo quasi submersus perit.

Causa hujusce morbi in genere sanguinis debilitas est, unde alimento, quod forinsecus importatur, in substantiam suam convertendo non jam par, idem in extremitates & pendulas corporis partes explodere necesse habet, mox & in abdomen etiam, in quo, quamdiu in exigua quantitate hinc inde dispergitur, natura eidem continendo Vesiculas quasdam fabricat, donec tandem, modum jam superans, uno Peritonæo simul clauditur.

Sanguini autem debilitando operam ut plurimum commodabant vel nimia ejus per Venæsectionem aut alio quovis modo evacuatio, vel morbus aliquis diuturnior, vel perditus ille liquores spirituosos ingurgitandi mos, unde & naturalia corporis fermenta destruuntur, & dissipantur spiritus. Hinc est quod bibacissimi quiq; Helluones sæpius cum hoc morbo, frigido licet, quam cæteri conflictentur. E contra etiam aquæ potatio in iis qui generosis liquoribus diu assueverant, sanguini eandem nox. m infert.

In fœminis vero, quod notandum est, alia quædam & ab his longe diversa hydropis causa reperitur, inclusa nempe in testiculorum alterutro

cis ſtimulum addant. Quo non obſtante in iis qui purgatu ſunt faciles, Hydragoga iſta & celeriter, & cum magno effectu operantur.

Quocirca in iſtis qui Catharſi prompte cedunt, Syrupus de Spina Cervina, etiam ſolus, Aquas ſat copioſe elicit. Quod quidem Remedium in his aquas fere ſolas, easque in magna quantitate educit, nec ſanguinem perturbans, nec urinam reddens coloratiorem pro reliquorum Purgantium more: Id tantum habet incommodi Syrupus ille, quod inter operandum ingentem ſitim provocet. Quod ſi idem vel in ſumma doſi aliis propinetur qui ægre expurgantur, neque multæ ſequentur dejectiones, neque eæ multa aqua, ut debuerant refertæ.

Equidem probe memini, (cum tunc primum ad Hydropem curandum invitaret) me annis abhinc 17. aut circiter ad Matronam quandam piam & honeſtam nomine Salimarſh, Weſtmonaſterii commorantem, fuiſſe accerſitum; cujus abdoſſien Hydrops, quo atrociorem nondum vidi, in molem magnitudinis vix credendæ evexerat huic ego Syrupi prædicti Unciam unam ante prandium, qui tunc mos obtinuit, exhibui: credi vix poteſt quam magnam aquarum vim per ſedem deturbavit, idque nullo excitato tumultu, abſque ulla virium ægræ jactura. Quod mihi animos addidit, ut eundem quotidie repeterem, niſi quod diem unum alterumve intercalari paterer, ſiquando paulo infirmior videretur. Atque ita aquis ſenſim eductis, venter indies detumuit, ipſaque prorſus convaluit. Ego fiducia plane juvenili atque hominis inexperti, credebam me ejuſmodi, medicamen poſſidere, quo Hydropes quoſcunque poſſem debellare: verum hujuſmodi erroris intra paucas ſeptimanas admonebar. Cum enim non ita diu poſt ad aliam Fœminam eodem morbo laborantem qui Febri Quartanæ diuturniori ſupervenerat, medicinam facturus accederem, eundem Syrupum propinavi; quo ſæpius repetito, & doſi gradatim aucto morbum laceſſebam; at cum aquarum evacuationem fruſtra tentarem, Catharſi non procedente, tumore autem ventris magis aucto, miſſum me fecit ægra, atque alterius Medici ope qui remedia efficaciora adhibuit, ſi bene memini, ſanitatem recepit.

Ubi igitur conſtiterit ægrum eo eſſe corporis habitu ut Cathartica Leniora nec celeriter, nec cum bona euphoria opus ſuum peragant, Fortiora tentanda. Quo in caſu, ut modo innui, notandum eſt, quod licet Hydragogorum pauca, ſi ſola exhibeantur votis reſpondeant, lenioribus tamen, calcaris vice permiſta, efficaciſſima omnino ſunt. In hujuſmodi corporibus, exempli gratia, ſequentem Potionem cum ſucceſſu ſæpenumero præſcripſi.

℞. Tamarind. ℥ß. Fol. Senn. ʒij. Rhei ʒiß. Coq. in qu. ſ. Aq. fontan. ad ℥iij. In Colatur. diſſolv. Mann. Syr. Roſar. ſolut. ana ℥j. Syr. de Spin. cervin. ℥ß. elect. è ſucc. roſar. ʒ ij. m. f. pot.

Quæ tamen potio non niſi Robuſtioribus exhibenda eſt, quibus alvum ſolvit, ubi cætera id præſtare nequiverint; quod multiplici experientia ipſe probavi.

Sequitur alia medicamenti formula, mihi haud infrequens; quo illi ſatis commode utentur, qui à repetito aliorum purgantium uſu abhorrent; quando ægrum calefaciat inter purgandum, tum etiam corroboret, ex. gr.

℞. Rad. Jalap. contuſ. Hermodactyl. ana ℥ß. Scammon. crud. ʒiij. Fol. Senn. ℥ij. Glycirrhiz. raſ. ſem. Aniſ. Carvi ana ℥ß. Summit. Abſinth. fol. Salv. ana m j. Infunde frigide in ℔. iij. Aq. vitæ vulgaris, & coletur tantummodo uſus tempore. Cap. cochlear. j. hora ſomni, & ij. mane ſequenti. Augendo vel minuendo doſin pro ratione operationis.

Reſtant vero Medicamenta duo, me judice, Palmaria, & in iis qui non niſi ægre purgantur, cæteris quæ vel ſupra enumeravi, vel adhuc comperta habeo δραστικώτερα. Elaterium intelligo, & Infuſionem Croci Metallorum. Elaterium ſive Fœcula cucumeris agreſtis potenter in permodica quantitate vires ſuas exerit in conturbanda alvo, & fæcibus cum ſeroſis & aquoſis humoribus copioſe egerendis, adeo ut ejus grana duo pleriſque, in genere loquendo, corporibus doſis aptiſſima ſunt. Ego permiſcere ſoleo Pilular. Coch maj. ℈ß. quas in Pilulas duas exiguas formandas, ac mane ſumendas impero.

Infuſionem Croci quod ſpectat; ejus ℥iß. (vel purgatu difficillimis ℥ ij.) mane exhibita, & quotidie pro ægri viribus reiterata, quamlibet prima facie haud aliud promittat quam colluviem in ventriculo ſtabulantem egerere, tandem tamen efficiet ut abdomen ab aquarum ſuperincumbentium onere liberetur. Præterquam enim quod ceſſante Vomitione, in Catharſin τῶν κάτω ſolet deſinere, neceſſe eſt omnino, ut cum tanta fuerit agitatio concuſſioque tam Ventriculi quam viſcerum, à tam inſigni aquarum corrivatione quaſi circumſeptorum, earundem evacuatio per ductus communi naturæ lege haud ſatis patentes, conatum ita vehementem inſequatur. Verumtamen ſi prædictum Vomitorium inferiorem ventrem haud efficaciter expurgaverit, tam Electuarium de Succo Roſarum, quam Syrupum de Spina cervina ſoleo poſt tertiam aut quartam doſin meræ infuſionis Croci Metallorum quandoque, licet rarius, adjicere. Ex. gr.

℞. Aq. Card. Ben. ℥iij. infuſ. croc. Metallor. ℥iß Syr de Spin. cervin. ℥ß. Elect. de Succ. roſar. ʒij. m. f. Potio.

Quod vero dentur ejuſmodi cæci meatus per quos aquæ ex abdominis cavitate ad inteſtina transferantur, de facto liquet; cum quotidie obſervemus Hydragoga tantam aquarum in abdomine incluſarum vim per ſeceſſum educere, perinde ac ſi primitus in ipſis inteſtinis continerentur. Cui tam duro nodo cum parem cuneum haud facile inveniamus, in mentem mihi venit celebre illud dictum Medici omnium ſæculorum judicio ſapientiſſimi optimique, Hippocratis ſcilicet, qui in libro de Priſca Medicina hæc habet. Λέγουσι δέ τινες καὶ ἰητροὶ καὶ σοφισταί, ὡς οὐκ ἂν δυνατὸν εἴη ἰητρικὴν εἰδέναι, ὅστις μὴ οἶδεν ὅ, τι ἐστὶν ἄνθρωπος, καὶ ὅπως ἐγένετο πρῶτον, καὶ ὅπως συνεπάγη. ἐγὼ δὲ τουτέων μὲν ὅσα τινὶ εἴρηται σοφιστῇ, ἢ ἰητρῷ, ἢ γέγραπται περὶ φύσιος, ἧσσον νομίζω τῇ ἰητρικῇ τέχνῃ προσήκειν, ἢ τῇ γραφικῇ. Id eſt Medici quidam & Sophiſtæ dicunt, quod impoſſibile eſt eum medicinam cognoſcere qui non novit quid ſit Homo, & quomodo primum factus & compactus ſit. Ego vero ea quæ ab aliquo ſophiſta aut Medico de Natura dicta, aut ſcripta

ſunt,

sunt, minus censeo ad Artem Medicam spectare quam ad Pictoriam.

Attamen (ne vel divinus hic Author erroris ullatenus insimuletur, vel ex hoc loco Empirici ignorantiæ suæ patrocinium quærant) aperte dicam, me quantum attentissima cogitatione, eaque ad Praxin (quæ Medicinam profitentium Lapis Lydius haberi debet) relata assequi valeam, utcunque existimare, quod necesse omnino sit, ut Medicus structuram humani corporis probe calleat, quo rectius veras ideas & naturæ, & causarum quorundam morborum animo concipere ac formare queat. Neque enim fieri potest, ut qui Renum fabricam ignorat, ductuumque exinde ad Vesicam tendentium, conjicere possit unde oriantur Symptomata illa quæ a calculo vel in pelvim, vel in ureteres altius impacto pendent. Nec minus Chirurgum oportet eandem humani corporis structuram perdiscere, quo melius inter operandum ab iis vasis, sive aliis partibus abstineat, quæ si violentur, ægro exitium afferant. Sed nec ossa dislocata ad situm naturalem, recte poterit reducere, nisi eam ossium compagem, Sceleton dictam, curiose inspexerit, atque animo comprehenderit.

Hujusmodi itaque humani corporis notitia omnino necessaria est; quam qui non habet, cum quibusdam morbis Andabatarum, quod ajunt, more pugnabit, aut sine Nautica pyxide tentabit mare. Porro hæc scientia & cito & facile acquiritur, cum id præ cæteris difficilioribus habeat compendii, quod αὐτοψίᾳ in cadaveribus vel humanis vel animalium quorumlibet perdiscatur, idque nullo fere negotio, etiam ab iis qui mente ac judicio minus valent. Verumtamen in Acutis quibuslibet, quod genus plus quam duas tertias morborum partes comprehendit, atque porro in Chronicis plerisque, omnino fatendum est τὸ θεῖον inesse, sive specificam proprietatem aliquam, quam nulla unquam contemplatio à speculatione corporis humani deducta, queat indagare, atque in lucem protrahere. Quamobrem ne ita homines in cadaverum dissectione præcipuam locarent operam, tanquam exinde potius quam ex φαινομένων naturalium, ut & Iuvantium & Lædentium diligenti observatione, promoveri possit Ars Medica; id opinor, ut maxime caveri in loco prædicto voluit Divinus ille Senex, non autem generalem fabricæ humani corporis notitiam carpere ac sugillare.

Et profecto Virum tantum tamque sapientem nullo modo potuit latere humanam omnem investigationem ultra generalem ejusmodi notitiam pertingere non posse. Licet enim diligenti in secandis cadaveribus inquisitione ac scrutinio, majora organa, quibus natura in peragendis operationibus suis utitur, in conspectum veniant; vasaque itidem nonnulla per quæ succi ab his ad illas corporis partes transmittuntur; quæ tamen hujus motus sit origo & causa primaria, oculi docere nequeunt. Neque Microscopium quodvis vel exquisitissime elaboratum exiles istos meatus per quos Chylus, ex. gr. ex intestinis in vasa Chylifera transcoletur, vel per quos ductus sanguis per Arterias derivatus in venarum oscula reducendus transmittatur, potest detegere. Quinimo sunt & alii fere innumeri, iique magis adhuc affabre concinnati, meatus ac pori in hac mirandâ hominis compage, quos nemo hominum ne per somnium quidem vidit: cum rudis & indocta, (sit verbo venia) Cognitio nostra in rerum cortice omnis ferme versetur, ac ad τὸ ὅτι, sive quod res hoc modo se habeat, fere tantum assurgens, τὸ διότι, sive rerum causas nullatenus attingat. Utut se res habeat, haud difficili investigatione scire possumus quantum nobis dirigendis (prout fert rei natura) sufficit in eorum Curatione morborum qui hujusmodi peritiam, quod supra dixi, sibi vendicant: maxime vero quantum nos impellat ad Divinum Artificem summa animi demissione adorandum, dum stupendum ejus artificium contemplamur in iis quorum ratio nobis innotescit, tum illud longe excellentissimum in cæteris ad quæ prorsus cæcutimus.

Et sicuti Hippocrates eos reprehendit qui huic in humanis corporibus speculandis curiositati & θεωρίῃ plus dant quam observationibus practicis, ac proinde quam ipsius naturæ judicio; ita pari jure prudens vir quispiam in hoc nostro sæculo eos culpare possit, qui existimant, Artem Medicam nulla re alia magis promoveri posse quam novis Chymicorum inventis. Quanquam enim ingrati prorsus animi esset non libenter agnoscere id emolumenti quod Chymiæ acceptum debemus, eo quod utilia nonnulla medicamenta, & indicationibus satisfaciendis perquam accommoda (inter quæ vel hoc ipsum Emeticum, de quo jam agimus, haud infimum locum tenet) nobis suppeditaverit; atque eam ob causam si intra Pharmacopœæ limites contineatur, Ars est satis quidem laudabilis: attamen nec illi culpa, aut saltem errore vacant, qui cerebrum sibi eousque excalefaciunt ac torquent, ut tandem arbitrentur Artem Medicam in hoc præsertim deficere quod Remediis magnis atque efficacibus à sola Chimicorum præparatione atque opera nobis subministrandis, indigeat. Cum ei qui rem recte perpenderit, satis liqueat præcipuum Medicinæ faciendæ defectum non in eo verti quod nesciamus quo pacto huic aut illi Intentioni satisfacere debeamus, sed quod non satis sciamus quænam sit illa Intentio cui satisfaciendum est. Cum vel rudissimus quispiam Pharmacopolæ servulus intra dimidium horæ quadrantem certum me faciet quo medicamento Vomitionem, Purgationem, vel Sudores provocabo, vel refrigerabo æstuantem; at vero in palæstra medica probe exercitatus sit oportet, qui pari certitudine me docere queat, ubi hoc vel illud remediorum genus in usum revocare debeam per omnem morborum ac Curationum circuitum.

Et quidem certissimus sum nihil æque ad judicium hac in re rite formandum conferre atque observationem exactissimam φαινομένων naturalium & morborum, & pariter eorum quæ in Praxi cernuntur a Iuvantibus & Lædentibus derivata, post ea sive Remedia usurpata, sive etiam Medendi methodum istam, quibus morbos depellere satagimus. Hæc si diligenter inter se collata fuerint mihi ostendent & morbi naturam, & insuper undenam Curativæ Indicationes desumendæ sint longe melius certiusque,

quam si ad speculationem naturæ hujus aut illius principii corporis concreti tanquam ad cynosuram cursum dirigam. Etenim vel exquisitissimæ hujus generis Dissertationes nihil aliud sunt quam Metaphora belle deducta exornataque: quæ etiam ad eorum instar omnium quæ in scena imaginationis, non vero in ipsa rerum natura fundamentum habent, dies delebit ac proteret; cum Naturæ judicia rerum veritati superstructa, non nisi cum ipsa natura intercidèrint.

Quamvis autem Hypotheses speculationibus Philosophicis mixtæ futiles sint prorsus, cum nemo hominum scientia intuitiva præditus sit, qua fretus Principia queat substernere, quibus mox superstruat: attamen si Hypotheses ab ipsis rebus factis fluant, ex eis tantum observationibus natæ, quas Phænomena Practica & Naturalia suggerunt, stabiles manent & inconcussæ: ita ut licet Praxis Medica, si scribendi ordinem respicias, ex Hypothesibus orta videatur; nihilominus ipsæ Hypotheses, si modo solidæ fuerint ac genuinæ, Praxi quadantenus originem debeant. Exempli gratia, in Affectione Hysterica non ideo Chalybeatis utor, cæterisque sanguinem invigorantibus; nec ideo ab evacuantibus me tempero (nisi scilicet in statis quibusdam circumstantiis) & Remedia potius Paregorica impero, quia primum pro concesso habui hunc morbum a debilitatis tractatisque spiritibus Animalibus pendere: verum cum φανερῶν Practicorum constans observatio me docuisset Cathartica exhibita nobi symptomata semper auxisse, his vero contraria eadem symptomata consopire solere; ex his, aliisque φανερῶν naturalium observationibus Hypothesin meam desumpsi, ita ut Philosophus Empirico hic famularetur. Quod si ab Hypothesi cœpissem, ea plane ratione insanirem atque ille qui tabulata tignaque domus superiora prius velit erigere quam fundamentum jecerit: quod quidem illis tantum convenit qui in Aere Castella, quod ajunt, solent extruere: his enim certo quodam privilegio ab alterutra extremitate licet ordiri.

Sed ut ad rem redeam. Quicunque demum sint meatus isti per quos aqua ex abdominis cavitate in intestina deducitur, certissimus sum Vomitionem a dicto Emetico excitatam easdem potenter evacuare, idque non solum deorsum per sedem, sed & sursum per ipsum Ventriculum atque os in vomendi actu. Etenim post duas vel tres evomendi vices, aquæ non tam medicamenti vi secretoria elici videntur, quam ruptis quasi repagulis & claustris reseratis, pleno alveo effundi: quod satis constat ex earundem eruptione atque impetu sæpe facto inter ipsa vomendi spatia, sive intervalla.

Mense Augusto postremum elapso, Paupercula quædam annos habens 55. aut circiter, opem meam imploravit. Febre intermittente diu laboraverat, dein carcere fuerat inclusa fere per triennium, à frigore multum passa erat, venter denique ad tantam molem increverat ut ei parem nunquam hactenus viderim: Ego ℥iß. Infusionis Croci Metallorum singulis diebus ad triduum exhibui, mox alternis diebus pro virium ægræ ratione, usque dum doses omnino sex hauserat. Primis aliquot vomendi vicibus urina penitus supprimebatur, quam postea quandoque per intervalla reddebat, sed raro admodum: quo frequentius Emeticum repetebat eo majorem aquæ copiam solebat rejicere, idque sub finem tam per os quam per sedem. Verum post tertiam dosin tumor subsidere atque imminui cœpit, & post quatuordecim dies illo, quo crassitiem corporis inflati jussu meo fuerat dimensa, judice ac teste, jam tribus pedibus gracilior comparuit, atque aliquot aquæ Congios, supputatione ex iis quæ mihi ipsa narravit facta, ἄνω ϗ κάτω egesserat. Ita ut quæ prius in lecto non nisi erecta dormiebat, ne decumbens ab aquarum pondere suffocaretur, jam capite in pulvinar reclinato secura jaceret, & de latere in latus pro arbitrio se movere potuerit. Cum vero dicta Emetica operandi violentia Vapores, quos dicunt, ad eum gradum excitarent, ut iisdem diutius morbum lacessere tutum non foret, & tamen tam ex residua adhuc ventris mole quam aquarum rotatione quam toties percipiebat quoties se in alterutrum latus convertebat, & vestigiis insuper rei cujuslibet prementis in tibiis etiam nunc manentibus, plus satis liqueret multum aquæ adhuc in corpore restare, ob causam jam dictam, reliquam Curationem Purgantibus proprie dictis cogebar absolvere. Posthac igitur vel Potionem Purgantem supra dictam, vel aliud quoddam Hydragogum præscripsi; idque vel rarius vel sæpius prout vires ejus ferrent, aut Vapores minus infestarent. Etenim & Catharsis per inferiora Affectus Hystericos aliquatenus invitabat, licet non ita graves & violentos ac solebant Emetica. Atque in hac methodo persistebam donec prorsus convaluisse videretur. Quæ dum fierent, hæc mihi præcipue observanda occurrebant: Primo quod iis diebus quibus purgatione feriabatur, nonnunquam magnam aquarum vim per sedem excernebat, atque etiam sub finem per meatus urinarios, vel ad Congii mensuram; quamlibet non ultra ℔ijß. vel ℔ ij. Potus pro singulis diebus concederem; ita ut portæ omnes, atque canales undicunque patere viderentur. Secundo notatu dignum erat quod curatione fere absoluta si quando Vapores à Catharticis commoti tumultuarentur, venter, maxime versus superiora, intumescebat, tanquam novo aquarum proventu denuo repletus foret: quod tamen fieri non posse sciebam, cum ita parce biberet; ac proinde tumorem illum a flatibus, quos peperit ἀταξία ista a Catharticis provocata, tantum oriri: quod meum judicium eventus comprobavit. Licet enim vel Congium aquæ eo die quo purgabatur ejecisset, mox tamen cœpit intumescere: nec remittebat tumor ille, ad guttur usque assurgens, & dyspnœa affligens, donec corpus à Purgantium molestia liberatum, statum naturalem ac quietem reciperet; quo facto & tumor & cætera symptomata derepente evanescebant, donec a succedente Catharsi de novo irritarentur. Denique & hoc animadvertendum erat, quod cum præfata Fœmina annum agens quinquagesimum quintum, fluxum Menstruum jam ab annis aliquot non fuerat passa, attamen Menses magno quasi flumine erumpebant denuo; qui sanguinis fluxus debilitati & evacuationibus prægressis additus ingens Affectuum Hystericorum

ricorum agmen adducebat, dolorem scilicet in dorso & circa regionem Splenis vehementem, Cephalalgiam, & Tussim ferinam. Ad hæc tametsi post tam insignem Aquæ quantitatem per os, sedem, & urinas eliminatam omnino credibile esset non multum in corpore restare, attamen venter haud minus protuberabat quam nulla adhuc evacuatione tentata solebat. Quamobrem ad hos motus sedandos, qui etiam ad septimanam à postrema purgatione negotium facessebant, coactus sum ad quatuor noctes continuas Diacodii, ℥jß. propinare; quæ etiam Dosis erat repetenda nisi somnus intra horas tres insequeretur. Quo tandem pacata sunt omnia, & tumor disparuit.

Hoc interim observari velim, quod si leviculo aliquo ventris tumore tentetur æger, non ita prompte educuntur aquæ per Infusionem Croci Metallorum, ac in Ascite grandiore ubi ingens aquarum copia aggesta fuerit: etenim vel ipsa aquarum copia moles dum emetici operatione agitatur ac concutitur, ad earundem evacuationem mire confert; atque eam ob caussam nisi venter in tumorem insignem attollatur, omnino convenit ut tota res evacuantibus per interiora committatur.

Est & aliud Medicamentum satis vulgare ac simplex quod Hydropem pari ratione qua illud de quo modo egimus, expugnat. Nempe manipuli iij. Corticis interioris Sambuci a ligno derasi in ℔ ij. aquæ & lactis simul mistorum, ad ℔ j. incoquantur: Decocti hujus altera medietas mane, altera sero quotidie assumatur donec æger convalescat. Hoc remedium & vomitionem ciet & catharsin, pariter ac Crocus Metallorum, ac proinde eodem modo morbum depellit, non vi aliqua specifica: quocirca si neutram harum operationum præstet, vel si mediocriter ac parce, ne hilum prodest quidem: ubi vero alterutram producit efficaciter, maxime vero si utramque, mire ad hunc morbum debellandum confert.

At sane, quod serio animadvertendum est, haud raro accidit ut aqua non solum in crura ac tibias deturbetur, sed etiam in ipsam abdominis cavitatem depluat, quæ tamen Medicamentis Catharticis sive ἄνω sive κάτω ducentibus, omnino elicienda non est. Verbi gratia, quoties hujusmodi tumor vel Phthisin diuturnam excipit, vel à viscerum alicujus labe ac putredine nascitur, vel à sanguinis tono, si ita loqui fas est, non tantum relaxato sed & deperdito, ac spiritibus penitus exhaustis, vel a longa Fistularum in partibus carnosis mora quæ copiosam saniem egesserunt, vel à nimia debilitate atque evacuatione tam humorum quam spirituum quas advocavit sive salivatio, sive sudatio, sive etiam Purgatio justo intensior, & Diæta tenuis quæ in Luis Venereæ Curatione, etiam magis quam res postulabat, fuerant adhibitæ. In his atque aliis morbis ad hunc modum factis, æger non tantum non juvabitur à Catharsi, sed imminuto adhuc amplius sanguinis tono augebitur malum. Quamobrem rebus ita stantibus, omnis Curationis Cardo in sanguine ac visceribus omni ope corroborandis firmandisque omnino vertetur. Inter cætera hujus ordinis, præter Remedia Confortativa infra enumeranda, ego certissimo Experimento edoctus sum, aëris mutationem, & in aere libero Exercitium, quale quale demum æger ferre potuerit, huic Indicationi apprime respondisse; spiritibus scilicet quasi nova vita hoc pacto afflatis, atque Organis Excretoriis ad penum sibi debitum denuo revocatis.

Est etiam ubi absque omni istiusmodi σοφία Intentioni isti quæ aquas evacuandas respicit, nec Catharticis, nec Emeticis satisfaciendum est: quoties enim vel æger constitutione est infirmiore, vel Fœmina Vaporibus atque ataxiis spirituum animalium admodum obnoxia, fieri non potest ut Catharticis & multo minus ut Emeticis res geratur. Hic itaque aquarum evacuatio Diureticis committenda est. E quorum familia, licet quamplurima in Medicorum scriptis magni sint nominis, efficacissima tamen (ne dicam sola) mihi videntur ea quæ è Salibus Lixivialibus fiunt: neque quicquam refert è quorum vegetabilium genere cineres petantur. Quandoquidem vero vix aliud vegetabile Genista sit parabilius, & in hoc morbo bene audiat, ego ut plurimum cinerum ejus ℔ j. in Vini Rhenani ℔ iv. frigide infundi jubeo, addendo foliorum Absinthii vulgaris pugillum unum alterumve. Liquoris per filtrationem colati ℥ iv. mane, hora quinta pomeridiana, & sero, ægro jugiter hauriendas impero, usque dum tumor evanuerit. Quo solo Remedio Hydropes pro deploratis habitos curatos vidi, in iis quorum Crasis debilior Purgantibus ferendis non fuit.

Aquis autem, (ut ad secundam Intentionem properemus) quæ sunt proxima causa morbi, jam penitus evacuatis, non nisi ad dimidiam Curationis partem ut plurimum perventum est, nisi sanguinis etiam debilitati, quæ prima morbi origo fuit, occurratur longo & assiduo Medicamentorum Calefacientium & Corroborantium usu, unde novus aquarum proventus præcaveri possit. Quamvis enim in junioribus sæpe contingat, ut aquis rite expurgatis sine alio quovis præsidio convalescant, cum eorum calor naturalis jam ab aquarum onere ac pressura liberatus, dictorum Remediorum vices supplere valeat; tamen in ætate provectioribus, aut iis qui alias minus sano corporis habitu sunt præditi, omnino necesse est, ut statim ab aquarum eductione jam absoluta, ad eorum simplicium usum quæ sanguinem excalefaciunt invigorantque, protinus confugiant. Inter quæ ea quæ ego jam superius in Podagra curanda laudavi, sive ipsa Remedia spectent, sive sex Res non-naturales, præter illa quæ jam dicentur, locum habere possint: (nisi quod Vinum à quo in Podagra prorsus est abstinendum, non tantum non noceat Hydropicis, sed & prosit admodum, si pro potu ordinario usurpetur:) Cum hi duo morbi id habeant commune, quod eadem Remedia Corroborantia utriusque causæ originali adversentur. Fatendum est interim, quod cum tam ex manifestis Phœnomenis, quam à juvantibus & lædentibus edocti simus tum hos, tum alios plures morbos Chronicos sanguinis debilitati atque indigestioni ortum debere, nec ulterius progredi valeamus, adhuc in extimo morborum cortice hæremus; nec in essentiales eorundem differentias, & specificas Humorum depravationes ab istiusmodi Indigestioni-

digestionibus prognatas, (quæ quidem ἀπεψίαι communis omnium stirps est) quimus penetrare. Uti neque varias illas specificationes quæ in morbis Acutis ab una eademque causa, sanguinis nempe inflammatione, fluunt, ullatenus callemus. Quocirca tam in his quam in Chronicis morbis, cum Specificis careamus, Curationem non ad Essentialem morborum naturam, sed ad causam eorundem magis generalem dirigere cogimur; Curandi methodum subinde variantes, vel pro indicio naturæ spontaneo, quo in morborum eliminatione illa utitur; vel experientiæ, cui potissimum medicationis generi quilibet morbus facillime concedat dictantis, filum secuti.

Porro ad hanc, de qua jam agimus, Intentionem implendam, nempe ut sanguis corroboretur, sive aquarum evacuatio per hoc diureticum, sive per Catharsin vel etiam Vomitionem procuretur ut supra omnino necesse est ut æger, quantum res ferat, Vinum potare teneatur dum in curando est, (modo ne prius incipiat ὑδροποσίαν quam meatus quadantenus reclusi fuerint, & porta aquis data) vel saltem loco vini Cerevisiam aliquam e generosioribus: cum liquores tenues ac refrigerantes quilibet, utut ægri palato arrideant qui fere semper in hoc morbo siticulosus est, cum magis Phlegmaticum reddant, & aquis obstetricentur; raro itaque, aut nunquam hi sunt concedendi. Atque e diverso liquores generosi, modo non sint spiritus per distillationem eliciti, usque adeo sanitatem promovent, ut vel soli aliquando amissam revocaverint: utique in morbi initio nondum multa aqua distento abdomine; præsertim si Herbis calefacientibus & confortantibus fuerint impregnati. In Pauperibus, verbi gratia, quorum res angusta domi meliora remedia non permittebat, Cerevisia fortis, in qua quantitas sufficiens Radic. Raphan. Rustic. fol. Absinth. vulgaris, Cochlear. hortens. Salviæ. Centaurii min. summitatum genistæ inclusa fuerit, meo consilio usurpata pro potu ordinario, spla[?] [illegible] omnium. Pro ditioribus Vinum Canarinum eisdem herbis amaris potest similiter impregnari, cujus haustulus bis terve de die inter Medicamenta supra memorata deglutiendus est. Vel si id palato minus allubescat Vinum Absinthites vice ejus substituatur de quo æger sumere possit cochlearia ix post Electuarii Digestivi (in Tractatu de Podagra descript.) ʒ ii. horis medicinalibus, id est, mane, quarta pomeridiana, & nocte, devorandas. Electuarium hoc huic intentioni faciendo satis, Corroborantia qualibet Medicamenta longo post se intervallo linquit alia. Hic vero magni momenti est quod æger parce admodum bibat liquores istos qui minus generosi sunt; quandoquidem omnes, qualescunque demum sint, aquis nonnihil incrementi dant; adeo ut vel omnimoda abstinentia à potu nonnullos sanaverit, atque ob eam causam si liquoribus illis quandoque indulgendum sit, æger tamen admodum parce eos bibat. Verumtamen cum sitis magna huic affectui comitem adjungere soleat, quam insuper a potu tenuiori abstinentia adaugeat, e re erit ut æger sæpiuscule aqua frigida Spiritu Vitrioli acidulata os colluat, aut Tamarindos in ore subinde teneat, aut Limonem manducet; neutrum vero deglutiens, præ eorum frigiditate quæ morbo minus convenit.

Verum inter Corroborantia, Chalybs in Hydropis incipientis curatione haud minimum locum sibi vendicat, sanguinem videlicet invigorando, calefaciendoque. Quam ob causam & Allium hic adeo conducit; cum eo solo, missis evacuantibus, Hydropem ex aliorum præscripto, non meo, depulsum noverim.

Est enim observandum, cum Hydropem qui vel pedes tantum inflavit, vel etiam ventrem, sed modice, non statim Curationem per Emetica & Cathartica sibi deposcere; sed hujusmodi liquoribus præfatis calefacientibus & corroborantibus haud raro cedere. At vero præ cæteris serio animadvertendum est, quod quoties hunc morbum solis corroborantibus, vel etiam Lixivialibus aggredimur, æger nullo modo expurgandus est sive mitiori, sive fortiori quocunque Pharmaco, tantisper dum sanguinis corroborationi navatur opera: evertet enim Catharticum quicquid Corroborans substruxerit; quod vel invitus agnoscat oportet qui observaverit tumorem, qui ab usu Corroborantium jam imminui cœperat, mox à Purgatione augeri. Etenim tametsi cum Intentioni isti aquas educendi satisfacere cupiamus, haud abs re fuerit etiam Corroborantia subinde exhibere? tamen cum tota res in isto solum cardine vertitur ut sanguis corroboretur, omnino necesse est ut à Catharticis abstineamus.

Notandum est autem ægrum non semper sanari, quamvis utrique Indicationi satisfecerimus, id est, tum Aquæ in abdomine congestæ omnino educta fuerint, tum etiam Calefacientia & Corroborantia postea ad præcavendum novum aquarum proventum fuerint exhibita. Etenim non raro contingit ut Ascites ad multos annos perdurans, diuturna aquarum in viscera incubatione eorum substantiam perverterit, & quasi semicoxerit; & tam ipsa viscera quam partes vicinas corruperit penitus, glandulas præternaturales & Vesiculas sanie turgidas generans, & omnia intra abdominis cavitatem contenta in putrilaginem quasi quandam convertens: prout in eorum cadaveribus, qui ab Ascite inveterato sunt interempti, Sectio patefecit. Morbus ad hunc gradum jam provectus, Artis subsidia, quantum video, contemnit. Nihilominus Medici est, cum certò scire nequeat quantum adhuc noxæ visceribus illatum fuerit, curationem omni ope moliri Remediis tam Evacuantibus quam Corroborantibus: & neque animo ipsus cadere, neque ægro ut cadat autor esse debet. Cui rei ob hanc potissimum causam danda est opera, quoniam in permultis Affectibus, morbi fomite jam penitus exantlato, Natura, quæ noctes atque dies nostris rebus invigilat consulitque, sponte sua mirum in modum machinatur quo ægrum à perniciosis morbi reliquiis muniat ac tueatur. Quamobrem omnis Ascites quantumlibet inveteratus, &

si nunc primum occœperit.

Topica sive Remedia Externa, quantum ego observare potui, nihil egregium in hoc morbo præstiter unquam. Ea nimus saltem nocuere quæ in forma sive Cataplasmatis, quantumlibet funestam cladem visceribus intulerit, haud alio modo tractari potest, quam sive Linimenti abdomini ad tumorem discutiendum fuerint applicata: Neque tamen video quo pacto aquæ possint discuti. Verum & alia sunt a nonnullis Remediorum loco præscripta, quæ ita non prosunt, ut etiam obsint plurimum: Hujusmodi sunt Unguenta e Catharticis fortioribus confecta, atque abdomini adhibita. Vesicatoria item cruribus & tibiis superimposita, ubi cutis in magnam molem fuerit protensa, ad aquas scilicet hoc pacto educendas. Utrumque hoc genus Medicationis est periculosum; cum à primo vis simplicium Cathartica ita penitus nonnunquam musculis ac membranis impingatur, ut excitetur Hypercatharsis, nulla Remediorum ope unquam sistenda. Vesicatoria autem locis prædictis ab Empiricis applicari solita, calorem naturalem jam ferme aquis obrutum, deficientibus item spiritibus Animalibus, omnino extinguunt, & Gangrænam (plus satis in hoc casu familiarem) sæpenumero invitant. Etenim vulnus vel levissimum in Hydropicorum carnibus, maxime in membro pendente, sanatu difficillimum est; quoniam ipsa carnium substantia his in partibus usque adeo irrigua est & scatens latice, ut data quacunque porta, continuo cursu prorumpat humor, à quo vulneris conglutinatio impeditur. Neque aut feliciori cum eventu, aut minore discrimine administrantur, me judice, sive Paracentesis, sive Acu-puncturæ à nonnullis celebratæ quam Vesicatoria.

At vero cum in externis hujusmodi Remediis jam sim, omnino aliquid mihi dicendum est de Musco quodam Indico Moxam vocant, nuper magni nominis in Podagræ Curatione, si nempe pars affecta eadem accensa leviter ustuletur. Quamlibet hoc Remedii genus Indis Orientalibus acceptum referatur, atque Europæis universim omnibus pro incognito habeatur, attamen constabit antiquioris id esse ævi etiam apud nos, illi qui Hippocr. effata jam ante annos bis mille literis tradita voluerit consulere In præstantissimo illo de Affectionibus libro, Sectione quinta, pag. mihi 524. de Ischiade agens, hæc habet, [illegible] &c. i. e Quod si in uno aliquo loco firmiter constiterit dolor, neque Medicamentis expellatur, quocunque loco dolor forte extiterit eum lino crudo inurito. Et paulo post de Podagra verba faciens: [illegible] & c. i. e. Huic eadem quæ Articulari morbo conferunt, & longus quidem hic morbus est & gravis, minime tamen lethalis, Quod si in digitis dolor remaneat, venas in digito paulo supra articulum inurito; ustio autem per linum crudum fiat. Opinor neminem posse existimare eam esse differentiam Specificam inter flammam vel à lino, vel ab hoc musco Indico excitatam, ut hæc illa in sanatione Podagræ plus valeat, non magis quam reputaverit ignem è Roboris Segmentis accensum majus aliquid præstare posse illo qui Fraxini ligno alitur. Hæc partis affectæ ustulatio aliquid pollicetur (quod & efficere quandoque possit) ad doloris commitigationem, evocata scilicet fomitis morbifici parte subtilissima ac maxime spirituosa, in articulum jam deposita. Attamen beneficium ab hoc remedio partum, cum Indigestionem, quæ Podagræ causa est Antecedens, nullo modo attingat, fugax esse oportet ac breve. Neque opus est ut dicam illud in Podagris tantum incipientibus locum habere; quando enim sive à morbi diuturnitate, sive ab importuno atque indebito Medicamentorum usu, Podagra, ut subinde fit, ad partes internas fuerit conversa, ac proinde ægritudine, torminibus ventris: atque longo hujusmodi symptomatum agmine, potius quam dolore ægrum multaverit, nemo sanus igne utendum esse arbitrabitur. Atque hæc sunt quæ hic de isto Remedii genere visum est disserere, quæ, nisi memoria mihi exciderant, loco magis suo fuerant dicenda.

Ut tandem finiam; quamvis hic Morbus ubi jam in verum Ascitem evaserit, pro deplorato semper habitus fuerit; attamen constabit quod si dicto modo tractetur, æque certo potest subjugari (modo viscera à corruptione sint libera) ac alii permulti qui non ita funesti vulgo æstimentur.

At si quis forte arguerit hæc Remedia, utpote simplicissima & plane inartificialia, ego potiori jure ejus nequitiam arguam & improbos mores; si dum ringatur alios hujusmodi simplicibus Medicamentis juvari, se, uxorem, vel liberos suos, siquando ægrotaverint, vel vilissimis ad sanitatem reduci exoptet. Adde quod fucum sibi facit Morio, Equitans in arundine longa: etenim Artis Medicæ pompa & dignitas non tam in Formularum concinnitate & elegantia, quam in Morborum Curatione cernitur.

Atque hæc sunt quæ de his duobus dicenda habui; & nisi fallor alios haud attingam unquam. Verum ista quod spectat quæ hactenus in publicum dedi, si quis ea semel tantum perlegere dignetur, est quod doleam me huic eam perdendi temporis ansam præbuisse; Quod si eadem sæpius relegere voluerit, & alta mente reponere, nullus dubito quin eum fructum ex iis capiet, qui voto & magnis laboribus quos ego in istis observationibus faciendis componendisque locavi, aliquatenus respondeat. Quæ quidem quam bona fide fuerint traditæ, haud aliter sciet, quam si in earum Praxi fuerit versatus, ac perinde in observando diligens ac curiosus Explorator atque Ego prius fueram. At si in paucis iis quæ scripsi, Naturam me quasi manu ducentem, omnino secutus fuerim, nullius unquam Hominis quantuscunque is demum sit opinationibus me addicens, pro certo habeo sapientes, quotquot sunt, veniam mihi saltem daturos; quos & latere non potest duo esse hominum genera qui profectum omnem in Arte Medica ex æquo prohibent sufflaminantque: Primum ii sunt, qui nullum prorsus symbolum ad eam, quam profitentur Artem excolendam ipsi conferentes, illis succensent qui vel minimum conferre videantur; defectus interim

terim suos atque socordiam, Reverentiæ, quam Antiquioribus, a quibus ne latum unguem discedere audent, deberi contendunt, specie prætexentes. Quorsum vero reliquas artes omnes, quæ homines minus tangunt juvantque, magna incrementa sumpsisse fateamur, etiam sine ulla priscorum hominum injuria, solam autem Medicam undique perfectam existimemus? An non certioris istius quæ nunc obtinet navigandi Artis Repertores, cum Pyxidis Nauticæ usum, qui ita feliciter cessit, tentare potuerint, nisi primos ac rudiores illos qui non nisi ad stellarum conspectum, & littorum anfractus cursum suum dirigebant, prius contempserint? Aut accuratior illa ac magis perfecta, sive construendarum navium, sive earundem in pugna regendarum, Ars, qua hodie præ cæteris pollent Europæ magis Occidentales incolæ, istos sugillat Naupegos, qui classes eas fabricabant quæ olim Actii deprædiabantur? Aut Augustum & Marcum Antonium tanti belli Duces & classium Rectores ignominia afficit? Ad hæc innumera fere sunt exempla rerum à nuperis hominibus inventarum, quæ antiquioris seculi inventis longe antecellunt; quarum omnium Repertores haud potiori jure priscorum memoriæ vim inferre censendi sunt quam is filius patris famam lædere putandus est, qui rem familiarem à Parente acceptam industria ac solertia sua auctiorem ac cumulatiorem reddiderit. Est & aliud hominum genus, qui præ animi levitate, ingenii ac sapientiæ haud vulgaris titulum affectantes, Speculationes ad morborum Curationem ne hilum facientes molestè ingerunt; Medicis non tam viam præmonstrantes, quam Ignibus suis fatuis devios in errorem agentes. His Natura cum ingenii modulum largita est, quo de illa docte nugari queant; at prudentiam non dedit, qua intelligant se eam haud aliter scire posse, nisi experientia Indice, atque ejus peplum revelante; quando abjectior humanæ naturæ conditio ad scientiam Intuitivam nullatenus assurgens, intra angustos cogitationis, quam à quinque sensibus haurire potest limites coarctetur. Unde nihilominus vir prudens, quantum fert sors humana, quis potest evadere; Philosophus vero saltem pro augustiori hujus Nominis Majestate, nemo mortalium evadet unquam. Medici autem Philosophia omnis in expiscandis Morborum Historiis, iisque Remediis adhibendis, quæ experientia Indice ac Magistra, eosdem valent depellere, tota stat; observata tamen, ut alibi dixi Medendi Methodo, quam recta ratio (non speculationum commentis, sed tilto & naturali cogitandi modo innixa) ei dictaverit. *Thomas Sydhenam Tractatu de Hydrope.*

Hydrops confirmatus difficulter curatur; incipiens facile.

Nobiliora tamen medicamenta, utcundique ratio expedita, prætereaque subjectorum dispositio æquabiliter affecta, quandoque etiam hydropem confirmatissimum tollere visa sunt.

In singulis hydropis speciebus semper ab aperientibus & mundificantibus per alvum, nunquam à Diureticis cura incipienda: Secus nimirum colluvies ventris tota ad renes confertim quasi coacta summam difficultatem parit.

Purgantia universalia sunt.

1. Mercurius vitæ seu flores butyri Antimon. dosi sua ab initio à gr. iiii, in Extracto Ellebori vel Colocynthidis, postea, si vires ferant, auctiori usque ad 10. & 12. per aliquot dies continuatus; præsertim in hydrope confirmato, stante tamen adhuc virtute ventriculi maxime prodest. In hoc casu nullos generat vomitus, sed tantum per inferiora purgat.

Nota: In senioribus hæc purgatio Mercurius vitæ producit procidentiam ani, quæ postea raro seu potius difficulter sanatur & curatur.

2. Flores Antimonii albi in oleo destillato, (ut dictum est ad Crollium) & postea illo oleo in aqua frigida repercusso, & in pilulas pulvere dulcificato bene redacto, etiam per inferiora aquam intercutem expellit, si sæpius exhibeatur.

3. Extractum compositum Crollii ad specificum Hydropis.

Extractum Elaterii cum sp. V. factum. Dos. à gr. j. ad iii, ad summum.

Post purgantia universalia deveniendum est ad leniter aperientia & viscera interiora corroborantia, ita tamen, ut semper diuretica admisceantur, partim in cibo & potu, partim etiam cum medicamentis ipsis leniter aperientibus.

Principes hic partes tenet pulvis Cachecticus supra descriptus ad ℨi. vel ℈iv. in decocto centaurii minoris maceratus per noctem, & postea colatura in 2. æquales partes distributa, & duabus auroris sese subsequentibus invicem exhibita. Idem quod Essentia Alhandal efficit.

In Ascite laudatur etiam Extractum Esulæ. It. diaturbith, cum Rhabarbaro. It. gummi guttæ, sine omni mora enim materia in abdomine contenta evacuanda, præmissis tamen aperientibus & simul humorem crudum hepati impactum præparantibus. *Joh. Hartbmann. in praxi Chymiatrica.*

Curationes.

Curatur omnis hydrops probè roborando hepar & ejusdem obstructiones cunctas tollendo. Roboratur autem illud summoperè ac reseratur obstructum. Essentia mercurialis: Mercurius enim in centro suo continet aquam, quæ cætera elementa continet; cujus ope omni ex parte hepar reficitur, ita ut si hæc habeatur aqua, alio medicamento non opus sit. Si autem hac aqua careas (admodum enim difficilis factu est) poteris uti antimonio nostro purgativo superius præparato, quoter aut quater repetitis dosibus hujus antimonii corpus purgandum est. Essentia etiam stanni ad eosdem usus valet, et & oleum martis; aperit enim omnes obstructiones, ac hydropicorum aquas in aq. communi laudati fontis assumptum oppido desiccat: oleum vitrioli quoque hepati roborando summoperè prodest, item aurum sudorificum valet multum, quin & mercurius laxativus hydropicorum aquas educit, easque siccat & he-

par reficit. Sal. absynth. sal corallor. & tinctura eorum, necnon omnes essentiæ metallicæ curando hepati læso valdoperè prosunt, ac proinde omnes hydropis species his essentiis metallicis curari queunt, quod basin & fundamentum mercuriale habeant, cujus solius virtute & energia hepar & lien omnino restauratur: Est enim essentia mercurialis vitæ nostræ fundamentum. *Joh. Petr. Faber Pathol. Animat.*

Ne in defectu aquæ hujus gloriosæ seu cœlificatæ Philosophorum, penitus deseratur hydropicus, alia remedia interim excogitanda & accersenda veniunt, ut Medicus ab hoc scandalo liberum se præstare, hoc est, hydropem sanare seu microcosmi hanc inundationem aut diluvium, quod si jam factum sit, plerumque interitum portendit, tollere vel avertere possit. Quod igitur antimonium illud præparatum seu purgativum Autoris nostri concernit, de illo toties jam dicta hic etiam nos saturare, & ad approbandum ejus in hoc casu usum excitare poterunt, modo hydropicus ad ultimam infirmitatis miseriam adhuc non sit redactus. Quid quod à Paracelso hic mercurius vitæ (quem Autor rectè antimonium præparatum vocat, quia revera antimonii partus est) omnia viscera & organa non secus clarificare asserat, atque stibium purificare aurum alioquin solet: sanguinis enim purpurea aura, cujus serenitas ac puritas omnia lætificat membra, non immeritò microcosmi vocabitur aurum atque solaris immunitas, quæ virtute hujus antimonialis prolis consimiliter puritatis restitutæ beneficium vel exaltationem potius accipit: ubi apprimè notandum, quod emeticum hoc hydropicis datum rarissimè vomitum concitet, quod sal copiosum in colluvie serosa, quâ hydropici tument, stabulans vim emeticam corrigat, sicuti alioquin notum est ratione salium ex emeticis & purgantibus optima diaphoretica fieri. Oleum seu essentiam tam jovis quàm martis à suis viribus in profligandis vehementioribus aut contumacibus valdè morbis jam sæpius decantavimus, ubi pariter adscribimus præsidia ex regno martis desumta palmam in reseratione obstructionum & corroboratione viscerum sanguificationi destinatorum cum applausu probatæ experientiæ sibi vendicare, & inter epatica atque aperitiva insignia regalem locum obtinere. Ad hanc ipsam quoque classem pertinet oleum vitrioli præsertim martis vel veneris, quod eò potentiùs aperiendi virtutes exhibet, quò magis ad dulcedinis suavitatem est perductum: Modus vero non unus id præstandi videatur apud Schroderum in Pharmacop. qui ex Autoribus probatioribus quasdam dulcificandi hoc oleum rationes solicita cura congessit. Aurum sudorificum à virtutis maximæ, quam in corroborando calido nativo ac convocando l udato sanguine obtinet, majestate aliquoties jam nobis commendatum fuit. Magis tamen in hoc casu specificum erit bezoardicum seu sudorificum martiale, cujus præparatio ex Crollio & Agricola aliisque jam nota est. Nobile & secretum selectissimumque Diaphoreticum denominavit quoque Helmontius his verbis, quæ adscriptu digna esse censemus: Observavi, nimirum inquit si antimonium in liquorem (hoc est, ut ego quidem interpretor, si butyrum exinde fiat) ac postmodum in pulverem vertatur (ita ut mercurius vitæ l. a. impetretur) qui tantùm per sudorem purget (quod beneficio nitri effici poterit, eo plane modo, quo antimonium diaphoreticum vel etiam bezoardicum minerale simplex communiter parari solet) tunc habebitur remedium, quod omnem hydropem modeste (suaviter puta atque insensibiliter) citra ullum recidivæ metum tollit: Et hoc medicamentum mercurius vitæ bezoardicus seu magisterium antimonii diaphoreticum nostro quidem judicio rectè nominabitur.

Sal absinth. afflictum hepar peculiariter solari, serique diluvium quasi insensibiliter ad minimum tamen vi sua diuretica per vias urinarias copiosè educere, ab Autoribus experientia id juxtim comprobante adscritur; qua occasione etiam audivisse nos meminimus, quod non nemo solo sale absinth. frequentius exhibito (ubi notandum, quod eodem sale absinthiaco loco salis communis tam juscula atque edulia reliqua, quàm potulenta, quibus pascendus ac sustentandus est hydropicus, condiri atque imprægnari debeant) hydropem exoptato successu se sanasse affirmaverit: Ad classem illam salia fraxini, stipitum fabarum, cichor. tiliæ, ebuli, sambuci, præsertim vero florum genist. ac hyperic. recenseri omnino merentur, quorum usus etiam cum & in vino quotidianus tunc esto. Tenuioris fortunæ hydropicis cineres dictarum specierum præscribuntur, quibus ut illos sacculis seu nodulis comprehendant, atque sic cerevisiæ immittant, postmodumque infusum hoc assiduo bibant (potus enim sic innocens non solum, sed & saluberrimus redditur, ut tuto tantum potare quantum allubescat, possint) imponendum est. Socer meus desideratissimus D.D. Paulus Macasius, magnæ famæ quondam chymiater, cineres summitatum juniperi prædicto modo in cerevisia pro egenis, ditiorib. vero in vino per infusionem usurpandos cum felicissimæ efficaciæ fructu commendavit. Cum prænominatis salibus vegetabilibus (unum vel alterum eligere aut jungere quædam penes Medicum vel ægrum erit) fieri poterit l. a. spiritus salis coagulatus & ad crystallinum splendorem perductus; sic enim nancisci illa salia cum gratiore sapore faciliorem penetrabilitatem queunt. Tartarus vitriolatus ut & sal armoniacum ter sublimatum vel flores ejusdem præsertim martiales consimilem operando felicitatem exhibebunt. Majoris autem virtutis excellentiam præstabit sal corallor. sicuti etiam tinctura seu vera essentia eorum, utpote quæ ambo non tantùm, nobiliorum diureticorum atque eorum, quæ obstructos ductus effectissimè aperiunt, familiam affatim adornant verùm etiam præterea balsamum nativum generosè exaltant, tantæque in mundificando depurandoque universo corporis sanguine coralliorum vires sunt, ut omnibus morbis ex corrupto sanguine progenitis mirificè ac præsentissimè medeantur. Ex perquam autem depravato sanguine oriri hydropem, hactenus sufficienti notitia percepimus. Tandem cur omnes essentiæ ex metallis hermetico artificio extractæ intentionem Medicorum in cura hydropis tantopere fortunent, ipse Autor dilucidè atque ex fundamento mercurialis astri tradidit, veluti uberiorem hujus negotii declarationem notæ seu scholia nostra ubertim subministrare poterunt.

runt.

runt. Restat saltem, ut quæ in hydropis curatione nos facienda existimemus, & quæ in praxi nostra deprehenderimus comprobata, paucissimis nunc quoq; adspergamus potius quam apponamus. Nostri & supra aliquoties nominati clysteres ante omnia specifice hic conveniunt. Pilulæ catholicæ nostræ martiales semel in septimana usurpatæ salubritatem suam abunde hic nobis probarunt: sæpius hydropes etiam factos solo spiritu cephalico nostro quotidie aliquoties dato felici auspicio curavimus, sed etiam tamen ut pro una dosi 80. vel plures quoque guttas præbuerimus, & id quidem in die 3. vel quater, prout postularet necessitas: horis matutinis in jusculo carnis, in quo semper aliquid de radice irid. nostr. vel etiam Florentin. (quæ inter specifica antihydropica alioquin reputantur, sicut etiam radix bryon. quam Helmontius asserit optimum esse hydragogum modo virus solutivum ab ea auferatur) decoctum erat, laudatum hunc spiritum porreximus. Solo hoc spiritu ante hos 10. annos vir quidam desperato hydrope decumbens intra menstruum spatium sub sollicitudine nostra ex voto convaluit. Potio nostra panchresta, item tinctura nostra contra calculum, quæ excellenti urinam strenuè provocandi facultate pollet. Tinctura antimonii & martis utraq; nostra, spirit. noster philosophicus seu astralis, essentia pini vel summitatum juniperi, & alia non immerito hic quoque adhibentur, utpote quæ raro desiderium nostrum, modo natura paulisper saltem cooperari valuit, deseruerunt. *Ex Christian Langii animadversionib. in Joh. Petri Fabri Patholog. Animat.*

Mirari hic subit plerosque Medicorum, qui sibi persuadent hydropem quemcumque felicissime tolli repetitis evacuationibus per alvum, cum interea ægrotos alant carnibus contusis, assis, & elixis, cum oleribus, victuque, quam par sit, pleniori. Laudandus sane Medicus ille Chrysippi discipulus, cujus idem Celsus meminit, qui notæ intemperantiæ quendam mediocriter hoc morbo implicitum negavit posse sanari, quem alter Medicus se sanatum pollicebatur; quia hic ad morbum ægri respexit, ille vero ad animum: & quidem æger nec famis, nec sitis patiens, malagmata sua devorando, bibendoque propriam urinam, in exitium se præcipitavit.

Admonet quoque Fridericus Hofmannus in Hydrope, Ascite, Tympanite, & Cachexia purgantia validiora non esse usurpanda, ex Galeno, quia corpus admodum debilitant, ut postea major aquarum, & flatuum proventus fiat; ideoque roborantia, & aperientia frequentius, quam purgantia erunt præscribenda, hydrops etiam leucophlegmatia per concoctionem, & non per evacuationem subigitur. Nec Cachecticis purgantia ullo modo danda, cum ab iis lædi Hepar, & bilis fermentum debilitari certissimum sit. Hæc, & alia Hofmannus.

Cæteri vero omnes purgantia præsertim hydragoga dicta in omni Hydrope absque ullo metu præscribunt imo & Willisius in Anasarca cathartica validiora commendat, tum Emetica, gummi guttæ, esulam, Herculem Bovij, pilulas lunares; tum alvum moventia, sambucum, & ebulum, soldanellam, Gratiolam, succum ireos, elaterium: quorum medicamentorum formulas, & præparationes latius ipse prosequitur: quamquam cautius in Ascite illis utitur, & in Tympanite à cathartics vehementibus nimo abstinet. Iisdem purgantibus insistit Sylvius Leboe; at solum per epicrasim evacuandum docet Barbette.

De Diureticis etiam summopere ambigendum in Ascite, & Tympanite. Nam qua via ex Abdominis cavo in Renes materia ibidem collecta deponi possit, non facile designare licet. Iuvabunt autem illa plurimum in Anasarca, sicut etiam diaphoretica sudorifica, cum ex glandulis per universam cutim dispersis, porisque partium, facile lympha superabundans è vasis sanguiferis, & lymphaticis resorberi possit, atque ad Renes deferri, vel per poros cutis in sudorem ablegari. Verum cum aliquando observatum sit Asciticos ab urinæ profluvio convaluisse, non abs re quoque fore arbitrandum, si illis interdum quis utatur, præcipue cum sponte sua aquæ per eos ductus ferri videbitur. Ex autem tutiora semper erunt, quæ ex animalibus, & vegetalibus petuntur, modo sale volatili abundent. A nitro, quoque consulit Willisius perutile diureticum præstari; atque inter plura, quæ ex isto parantur, sal illud in crystalli formam redactum, quod ex iteratis ablutionibus cerusæ antim. emergit, opportunum est. In Anasarca vero diuretica e lixiviis elicita cæteris præfert idem Willisius, ac potissimum ex cineribus absinthij, vel genistæ cum vino albo ad ℥. vi. vel viij. bis vel ter in die. Servanda tamen inprimis cautela Wedelij, ut scilicet lixivia minime exhibeantur ventriculo debilibus, & emaciatis, urinam rubicundam, & quasi lixivio similem reddentibus: his enim deficit fermentum dissolvendis cibis addictum, & viscera cuncta laxantur; quare aromatica, & sale volatili prædita istis conferent.

Cæterum Narcotica, Cauteria, Vesicantia, Scarificationes, unguium ad vivum usque resectiones, sanguinis missiones, & similia periculosissima sunt. Ab his enim facile imminet Gangræna: quantvis non defuerint, qui ab istorum usu hydropisim curatam fateantur, At si ex Hipp. 6. Aph. 8. aqua inter cutem laborantibus ulcera in corpore facta difficulter sanantur; sine metu mali gravioris hæc in hydropicis nunquam erunt.

Superest consideranda Paracentesis, quam vetustissimam quisque ex eo potissimum conjiciet, quod illius meminerit Hipp. Monet autem cito faciendam esse, sed non affatim aquam esse educendam: cito quidem, antequam vires delabantur, & viscera languida sint reddita, à morbi diuturnitate, & à longiori mora lymphæ in abdomine; At non affatim, quippe omnis subita evacuatio non tam facile toleratur. Cum ferro candenti haudquaquam instituendam consulit Panarolus; inde enim Peritonæum inflammari reformidat. Neque caustico; ne ex latiori foramine, magno impetu aqua resiliat, atque subinde grande ulcus excitetur non sine noxa viscerum subjectorum. Tutissima methodus à Sylvio Leboe, Paulo Barbette, & Io Vanhorne præscribitur per acum argenteam cavam, quatuor circiter transversis intra umbilicum digitis, totidemque ad ejusdem latera in

abdomen immissam. Vult tamen Formius apud Riverium haudquaquam secandos Hydropicos, nisi exomphalos appareat, natura viam ad exclusionem aquarum affectante; alioqui omnes, qui aperiuntur, non prominente umbilico, interire ait. Suadet propterea in hunc finem admovendas esse umbilico cucurbitulas cum fomentis emollientibus, & ubi intumuerit, sectionem faciendam.

Quamvis autem Hippocrates dixerit Aquam non tubito, neque totam simul educendam esse, non tamen adeo parce illi exitum concedi debere adnotat Fienus, ut irruens in adapertum foramen aqua gangrænæ causa fiat, ut aliquando accidisse memorat. Quamobrem ejus ipse votū est, ut mox ab apertione, ad aquæ dimidium, vel tertiam saltem partem evacuatio promoveatur, donec venter notabiliter detumuerit, refecto interea patiente oleo cariophyllorum, aqua cinnamomi, vel simili; deinceps vero minori, & minori quantitate: at postremam diu relinquendam ob contractam ex diuturno tempore in abdomine consuetudinem.

Loco Paracentesis, scroti sectionem nonnulli subrogant, ubi, etiamsi gangræna superveniat, minus periculosa esse solet, ut etiam observat Hildanus.

Clysteribus quoque & Emplastris ad Ascitem vim plurimam tribuit Willisius, quod illi commode aquas ex Asciticis educant absque totius massæ sanguineæ fusione, quam Cathartica fortiora cient. Præ cæteris vero hunc efficaciorem describit: In Vrinæ hominis sani, & vinum bibentis lib. j. dissol. terebinthinæ Venetæ vitello ovi solutæ ℥. j. ß. adjecta sesquidrachma salis prunellæ. Vult autem quotidie repetendum.

Emplastra vero proponit, quæ roborent viscera, & vasorum oscula, ne ichores stillent, constringant; in quem usum emplastrum diasaponis ipse commendat. Aliud efficacius affert Valleriola ex stercore bubulo, & caprino in aceto fervefactis, adjecto sulphure, alumine, sale, baccis lauri, succo ebuli, simulque subactis cum pice navali. Sylvius sal tostum adhibet; itemque ex cineribus clavellatis multoque sale præditis potentissime aquas allici subdit. Emplastrum e cochleis ab aliis paratur, quod ventri hydropicorum admotum creditur efficacissimum ex Dioscoride, & Galeno. At vult Platerus testas esse prius in cinerem redigendas, mox cum earundem carne esse permiscendas. Et Zecchius cochleas cum testis exacte contritas cum aqua ardente, oleo irino, & terebinthinæ stillatitio commiscet, & emplastrum conficit.

Præterea ad Asciten mirificæ traduntur à Iacchino pilulæ compositæ ex squama æris, vel ex ære usto cum melle, additis caryophyllis, aut cinnamomo. Efficacissima dicitur Rulando aqua terræ sanctæ ex bolo orient. & terra sigill. in aq. levistic. maceratis elicita. Amato Lusitano commendantur pilulæ ex nitro Alexandri, & trochiscis alhandal. Matthiolus optimum remedium dicit esse saccharum absinthij pontici. Et Fridericus Deckers conficit conditturam ex absinthio, mentha, corticibus mali citrij, diacalamentho, sale sambuc. spiritu nitri, & oleo stillatitio cinnamomi, & macis. Pulvere bufonis usti curatum præter spem hydropicum narrat Uvierius; quin & bufonem discissum, & renibus impositum hydropicorum aquas per vias urinæ expellere ait. Usu Electarii pastularum in vino albo decoctarum sanatam memorat puellam Riverius; atque alium solo vino c baccis juniperi singulo mane ad selibram epoto, Simeon Iacoz: & alios usu salis prunellæ per mensem, sale silicum, & millepedum. Describuntur à Roberto Boylæo pilulæ lunares, quæ unice commendantur ad Hydropem, tum quoque ad Paralysim etiam à Du-Hamel. Alias describit Schroderus Bontio Principis Auriaci Medico debitas, quibus aquam efficaciter educi testatur. A Riverio commendatur Mercurius vitæ correctus cum spiritu salis; itemque succus cherefolij ad ℥. ij. in vino albo, & decoctum radicis Brusci. A Cratone, succus cochleariæ quotidie sumptus. Et a Borello succus saturejæ, petroselini, & aqua Veronicæ, ab aliis decoctum rad. vincetoxici, & urticæ. Apud eundem Riverium in observationibus hinc inde decerptis memorantur plerique Ascite curati usu vini, in quo silices candentes forent extincti. Laudatur quoque a multis lotium, ejusque spiritus, & sal volatile, quod diuresim efficaciter promoveat. Mirabile remedium fertur Epiphanio Ferdinando authoritate Plinii, & Galeni Triticum, si in illud solaribus radiis excalfactum æger toto corpore immergatur. Refert Forestus vetulam ab oleo, ubi ranæ vivæ incoctæ fuerant, ventre inuncto, intra triduum sanatam. Fumo tabaci per fistulam hausto Asciticum convaluisse testatur Bartholinus. Aquas ex abdomine insensibiliter inaniri asseverat Fabritius ab Aquapendente applicita spongia magna, quæ illud undequaque comprehendat, expressa primum in aqua calcis vivæ, & superligata. Lapis evomitus à colubro aquatico alligatus ventri hydropici aquam paulatim absumere dicitur Hollerio. Adjicit Helmontius ex anguium senecta per ventrem, & renes alligata Ascitem curari, itemque usu mercur. præcipitati, ut & stibii diaphoretici quemcumque hydropem tolli; pariterque bryoniæ albæ per ebullitionem in aceto correctæ; atque infuso ligni juniperi cum baccis ejusdem. A Cinnabari antim. cum elixire baccarum juniperi sanatum quendam ab Ascite ipse novi.

Transplantari quoque posse creditur Hydrops Ascites exhibito in cibum Cani, vel Sui, sanguine ægri ovi putamine incluso, mox foto, tandem carnibus admisto. Itemque fumo exposita urina patientis in vesica suilla: quo enim urina ipsa in halitus extenuatur, eo etiam venter hydropici sensim detumere fertur.

Ad Tympanitem, quæcumque flatus discutiunt, à Medicis commendantur, licet ista vana dicantur Helmontio. Hartmanno speciale remedium est liquor elicitus ex floribus tapsi barbati, atque ad ℈. j. exhibitus in decocto seminum, & radicis fœniculi; interea foto ventre urina pueri calida, in qua sal prunellæ fuerit dilutus. Ex cumino, & carvo medicamentum quoque paratur arcani loco. A Willisio magni fit fotus alter ex floribus salis ammoniaci, & crystalli fossilis dissolutis in vini spiritu multo phlegmate imbuto; postmodum adhibetur cataplasma ex fimo vaccino cum pulvere stercoris canini, vel emplastrum ex minio,

&

& sapone Veneto. Ab aliis commendatur emplastrum ex baccis lauri cum oleo nard. & rut. atque a Mynsicht unguentum carminativum dictum. Refert Helmontius Cabrollium Anatomicum Montispessulanum sanasse octogenarium fomento bis in die adhibito supra ventrem ex lixivio, quo sal, alumen, & sulphur incoxerat; superimposito deinde fimo vaccino. Mirifice etiam affert Mercurium diaphoreticum: & Paracelsus suum præcipiolum. Præscribitur ab Epiphanio Ferdinando vinum quoddam, quod mirabile sæpiusque expertum dicitur ad educendos flatus, esseque tutum, & saluberrimum remedium tam in Ascite, quam in Tympanite: id autem conficitur: Cucumer. agrestis, seu asinini, sambuc. ireos, & soldanellæ, singul. ℥. iij. incid. & infund. per horas xij. in lib. vi. vini albi, & clari; deinde bull. ad consumpt. tertiæ partis, mox add. cumin. anis. sem. fænicul. ammeos, dauc. seseleos, rut. aneth. singul. p. j. cortic. citr. ℨ. ij. cinnam. elect. ℥. ß. tragac. & mastich. singul. ℨ. j. iterum bull. tandem col. & serv. Dosis ℥. vj. vel. viij.

Vino etiam meraco usum legimus Hippocratem ad flatus discutiendos, & Galenum confectione ex tribus generibus piperis.

Alia plura decoctorum genera in vino ab aliis ad eundem usum conficiuntur; his tamen moderate utendum monet Fienus, ne venter à flatibus insigniter attollatur, & thoracis motu impedito, repente æger suffocetur. *Lucæ Tozzi Medic. Pract. lib. 2.*

„ Autoris nostri Consilia duo ad hydropem, „ (alterum ad Tympanitem, ad ascitem alte- „ rum) Medicamentorum formulis præmitten- „ da duxi, quippe quæ curandi methodum, „ materiamque medicam præcipuam edo- „ ceant.

Epistola Doctoris Bavii ad D. Doct. Th. Mayern. 1634.

Jam annus ferè est (vir celeberrime) à quo Domina Gastlet annum agens sextum supra quadragesimum se meæ commisit curæ. Laboraverat enim tunc temporis ultra semestre Tympanitide, & affectus omnia tam Medicorum quam Empiricorum eluserat conamina, antequam vocarer in auxilium. Accersitus tandem circa initium Maii ultimo elapsi, varia tentavi ut ei succurrerem, sed venter nihilominus in miram excrevit molem à cartilagine mucronata usq; ad os pubis, cum continuis fere borborygmis, sine ulla inflatione crurum, manuum, aut faciei, quod speciem Hydropis, ni fallor, satis evincit. A flatus discutientibus levamen quidem percipit, sed momentaneum. Purgantia non admodum facile fert, & illis nimis fuit exercitata sedulitate nescio quorum Empiricorum. Emetica administrare non audeo tam ratione debilitatis ægræ quam timoris, veretur enim ne majora inde sibi sobolescant pericula: & alterantia potius leniunt symptomata, quam medentur morbo. In hoc tam periculoso affectu ad te confugimus, Vir Excellentissime, ut nobis viam sternas, qua huic jam dolorum acerbitate & symptomatum violentia fere attritæ succurrendum statuis, dum adhuc partes naturales mediocriter funguntur officio. Bene enim appetit, nec de ingestis conqueritur, sed parce admodum mejit, & lotium lixivii instar saturatum est. ----Novi quantum E. T. meis faveat studiis, ac proinde submisse rogo ut votis meis in gratiam hujus ægræ, de cujus salute alias conclamatum esse statuo, respondeas. Vale, Fautor plurimum colende, & meis studiis nunquam favere desine. Vale iterum.

Dabantur raptim Marspfeldiæ 19. Februar. 1634.

Tuæ Excell. observ.
Samuel Bave.

RESPONSUM.

Quid de ægra tua Tympanitica languente, & tam morbo quam remediis, viribus attritis fatiscente, vel sperandum, vel statuendum sit, nescio (Vir Ornatissime) nisi quod si non penitus relinquatur Prognostico, saltem eo in sinistram partem serio edito, dulcè & caute tractanda sit, ne arti vel artifici inique imputetur id, quod soli morbo tribuendum brevi continget. Quamvis aquæ in hoc affectu flatus præpolleant, attamen sine humore, materialis causæ locum tenente, vix producitur aër, seu ventus iste Microcosmi, quem rugitus & borborygmi in abdomine excitati arguunt. Materia porro ista duplex est, vel frigida & viscida, in quam debilis calor agens quantulacunque ejus attenuatione flatus excitat; vel calida, acris, salium acumine turgens, quorum diversorum & inimicorum concurrentes & commixtæ substantiæ fermentationem faciunt, in qua excitati spiritus sub flatuum specie insolenter tumultuantur, dum vitiata partium naturalium œconomia & pessundato Hepatis tono, Natura tandem succumbat. Tuum est sedulo disquirere & exacte nosse veram præsentis mali causam, qua cognita facile erit tibi debita morbo assignare remedia, ea tamen lege ut deficiente Natura, vana omnia & irrita fore certo asseveres, ne propinqui præstita abs te officia pro more loquacis & injustæ plebis, calumnientur. Scio te à me aliquam remediorum assignationem expectare, id quod quam difficile sit in præsenti casu & moribundo subjecto tute cogita. Ne tamen plane sim ἀσύμβολος & ut te virum amicum, qui rebus tuis nunquam deerit, consuluisse ægra sciat, quid faciendum censeam, si quis restet aliquid agendi campus, paucis accipe. Hic purgandum, sed remediis specificis, qualia sunt quæ ex Mercurio, Croco metallorum & gutta Gummi desumuntur. Mercurium dulcem velim per os exhiberi, non per se, sed cum benigno aliquo Cathartico, quod audacem hospitem diu in corpore morari non sinat, sive purgans in forma solida, liquida, vel media aut molli, pro ventriculi dispositione propinetur. Infusio Croci Metallorum, ut & Cambog. in vino generoso dissolut. pro Clysteribus reservetur. Ista toties administrentur, quoties vel morbus suadebit, vel impune eorum admissionem vires laturæ sunt; id quod indagini tuæ & prudentiæ committatur. Secundo loco movendæ urinæ, cui intentioni satisfa-

cient lixivia ex cineribus Juniperi, Filicis fœminæ, Genistæ, Ericæ totius, Stipularum & siliquarum fabarum, affusâ aqua stillatitia Parietariæ & siliquarum viridium fabarum præparata, quorum acrimonia non retundatur modo sed penitus deleatur paulatim instillata sufficienti quantitate succi Limonum, addendo ad saporis gratiam sacchari Crystallini aut syrupi alicujus (ut ex floribus Ericæ) quantitatem sufficientem, cum tantillo aquæ Cinamomi. Non inutiliter etiam quarta pars vini Rhenani purissimi huic mixturæ adjicietur. Tertio discutiendi flatus, id quod potenter præstabunt Electuarium ex radice & cortice Sassafras cum speciebus Diacymini per os exhibitum, & stillatitium ejusdem ligni oleum, sicut & succini Clysteribus prædictis additum. Omne feret punctum virium conservatio, cui prospiciet victus ratio: vana quippe hic ea quæ vulgo indigitamus Cardiaca: In alimentis erigendorum spirituum & instaurandarum virium negotium totum consistit; sic tu Coquum simul & Medicum agito. Potum præbe medicatum cum succis antiscorbuticis, doliolo indito frusto Chalybis. Si hisce præsidiis vel non sanetur (quod vix credibile est) vel nullum ab eorum usu percipiat levamen ægra, conclamatum esse pronuntio. ----

Vale, & me nominis & studiorum tuorum quamdiu vixero, benevolum & amicum fautorem esse & fore certo scito.

Datum Londini die 2. Mart. 1635.

Consilium ad Hydropem Ascitem.

Hydropem, præsertim Ascitem, qui mox cedit, mox revertitur, siquidem incurabilem judicant medicinæ Proceres, curandum suscipere valde arduum est, nisi cum sinistri & funesti, ut plurimum, eventus præmisso prognostico; cui Medicus prudens, & non nimis famæque amans generosam dominam ægram, quæ nostrum poscit consilium, forsan relinqueret, nisi foret satius anceps experiri remedium quam nullum. Si recenti malo difficillimum est efficacia assignare auxilia, quid quæso, sperandum nobis in subjecti compendium, quod à variis Medicis, iisque peritis, myriadem accepit præsidiorum, quorum ope infirmitatum feracissima hydra, aliqua ex parte castigata, si non absolute fuit edomita? Quid in prostratis viribus & corpore emaciato, in quo nihil plenum apparet præter aqualiculum, & inferiores partes quæ depluentem ex abdomine imbrem conditione situs excipiunt? Multa incassum tentata, quædam ex arte præscripta cum successu, attamen augetur indies malum symptomatum imminentium fons, qui non tam resiccatione, quam mandantes partes restauratione indigent. Observandum credo quid profuerit, quid nocuerit hactenus, & juxta istas indicationes procedendum arbitror. Meæ non est intentionis sigillatim remediorum persequi minutias, siquidem dies diem docet, & forsitan crastina lux ea producet accidentia, quæ statuta penitus immutare jubebunt. In sequentibus ambigua in attrito corpore curatio, vel saltem levamen consistit. Medici præsentes vel meliora proponant, vel si meæ acquiescant sententiæ, ejus capita prudenter seligant: & juxta temporum opportunitates administrent.

Præscripta convenienti diæta (quam hactenus usque & usque inculcatam, denuo iterare, veluti recoctam crambem apponere, importunum duco) vicissim juxta præsentes indicationes, & consuetum naturæ ordinem usurpanda sunt, alterantia, vacuantia, roborantia, procurando non tam ut aqua evacuetur, quæ satis fluida lubens facilisque sequitur exhibitorum [illegible] impulsum, aut ut dissipentur flatus cruditatum & fermentationis soboles; quam ut eorum perennis generatio præcaveatur.

Porro Alterantia ista sunto: præparatus universale Crollii, cum tartaro vitriolato; vel liquamine salis tartari, & spiritu vitrioli præsertim philosophico. Quæcunque ex tartaro, cremor, spiritus, sal, tinctura. Quæ ex sale petræ, præsertim ejus stiriæ purissimæ multiplici dissolutione, filtratione, & crystallizatione correctæ. Salis spiritus conterens dissolutioni salis microcosmi, cujus coagulationi necessariæ confert etiam debite præparatum alumen, urinas potenter movens, sitim sedans, & innoxia astrictione viscerum tonum restituens. His addantur salvia bosci, & plantag. cujus insignem effectum describit Johannes de Gadesden in Hydrope, qui etiam à calore viscerum præternaturali sæpissime excitatur. Addantur etiam absorbentia serosam colluviem, ejusque acrimoniam retundentia, inter quæ primas tenent corallus & cancrorum lapilli, quos oculos appellant. Addatur etiam cerevisia medicata cum lig. Nephritic. part. ij. ligni sassafras cum cortice part. jß. ligni Juniper. nostratis, cortic. radic. Tamarisc. ana part. jß. addendo ad singulos congios, sive gallon. squamæ ferri purissimæ ℥ij. Liquori pro potu ordinario præparando per exactam fermentationem limpidissimo usus tempore addendum saccharum, compositum ex part. iii. sacchar. dur. & part. j stiriarum prædictarum nitri Sed cæteris omnibus tanquam antesignani generosissimi prævalent Mars in salinam substantiam reductus, & vomica liquoris æterni, sive cruda, sive cocta, quibus nihil proficientibus, conclamatum esse absolute pronuntio.

Vacuationum diversæ sunt species, quæ singulæ successive in depulsione hydropis locum habere possunt per varia corporis emissaria. Aliquando exhibita vel intus genita indignatus ventriculus poscit vomitorium, quod nolim dare vehementius, depromptum è stibio, sed vel ex vitriolo, etiam Martiali, aut albo in gillam reducto, vel ex seminibus maturis catapitiæ majoris tritis cum paucis amygdalis in formam Emulsionis. In viam regiam sive cloacam alvi tam serum quam crassam blennam commode deducent Iris florent. cum pulvere interioris Jalap. à cortice liberati, semen ebuli, soldanella, baccarum spinæ cervinæ syrupus, succago, pulvis; Rosarum muscatellinarum conditum, pulvis, decoctum; Imprimis vero Mercurius dulcis, quod remedium cæteris intactas quasvis causas morbificas aggreditur, & si superari possint prosternit. Sed si audax iste athleta in debita dosi sumptus aliquando huic succedere ptyalismum, qui præcavebitur addito cathartico

cathartico activo satis, non tamen scammoniato, quo nihil est hepati magis inimicum. Sed si nihilominus moveatur sputum, nihil est periculi, immo salivatio in hydrope, quamvis semper sit molesta, attamen sæpissime est salutaris. Nihil majus dat hydropicis levamen, quam larga urinarum profusio, idque minima cum virium dejectione. Sales omnes sunt diuretici, verum nitrum omnibus præfero, quod sitim, intolerabile in hoc morbo flagellum, extinguit, & calorem præternaturalem visceribus in hac muria mersis impressum egregie temperat. Pauca quærenda sunt & efficacia. Si exhibendi sudorifici sese offerat occasio, id quæratur in Jove, & ad ulterum fixato antimonio, cujus virtus lapides bezahar & contrayerv. multis superat parasangis.

Denique vero corroborantia accersenda sunt ex Marte, in quo summa est utique aperiendi vis, & constringendi; nec non ex corallo sive ejus tinctura, sive magisterium, sive sal exhibeatur. Valet etiam cornu cervi philosophice calcinatum, vel post vulgarem ustionem summam vitriolatum, quo modo etiam præparari poterunt spodium, sive ebur, & dens equi marini.

Hæc omnia perito medico nota esse debent. Vanum enet mihi particularem singulorum usum exponere. Miles fortis armis instructus pugnabit pro re nata: Equidem nec rerum metas, nec tempora pono. Deus omnipotens ægram restituat, & medico inspiret tam remediorum delectum, quam debitam eorum applicationem.

Datum Chelsei 26. Iunii. 1651.

Ex Consiliis prædictis liquet quænam sint, Indicationes curativæ, viz. Aquas educendas per secessum & per urinas; flatus discutiendos assumptis & admotis; omnia viscera naturalia corroboranda, & obstructa aperienda.

Incipiatur à Clysteribus, postea transeatur ad Cathartica.

℞. urinæ pueri ℥viii. infus. croc. metall. ℥iiij. cambugæ in vino Hispanico solut. ʒi. terebith. Venet. in ovi vitello dissol. ʒvi. ol. sassafr. ʒß. Mis. f. Enema injiciend. mane, & contineat quamdiu potest.

Vel ℞. Rad. brion. irid. nostr. ana ℥jß. lign. sassafr. ℥ß. bacc. lauri & junip. ana ʒv. fol. laur, chamæm. tot. rutæ, costi hort. ana m. j. sambuci m. ii. sem. cumin. & fœnugr. ana ʒvi. f. decoct. & colat. ad ℔j. in qua dissolve mell. anthos ℥iii. vini infus. croc. metall. ℥iiii. cambugæ in vin. Canar. dissol. ʒß. Mis. f. Clyster injic. circa hor. 4. pomerid.

Suppositorum efficax. ℞ rad. cucum. asin. longam sex digit. oleo inunctam, ano inde. Mirabiliter aquam extrahit. Idem præstat rad. ebuli.

Hydragogon excellens est rad. Ireos flor. rec. & fragans in tenuiss. pulv. redacta. Ex vino albo à ʒi. ad ʒii. sumptæ copiosè operatur & blande. Sæpius dedi Hydropicis felici successu & per se, & cum Jalap. (cui permista egregie purgat) & cum mercur. dulci. Consumit materiam Cachexiæ & Hydropis, & Tumores œdematosos usu tollit.

℞ Ir. Flor. ℥iii. macis ʒii. zinzib. ʒiii. vel ℥ß. f. Pulvis. Detur quotidie mane cochl. j. cum sacch. in vino albo vel cerevisia. Vel.

℞. Ir. flor. ℈ j. tartari vitriol. macis, cort. vvinter. cort, sassafr. an. gr. v. santal. citr. curcumæ an. gr. x. sacch. anisat. ʒ j M ß. f. pulvis pro una dosi, detur ex vino quotidie.

Succi ex rad. irid. expressi & per residentiam depurati ℥ß. detur cum ℥ j. syr. ros. pallid. solutivo.

Succus è rad. ebuli vel sambuci cort. expressus; vel semen ebuli in aqua subsidens ad ʒj. datur cum ℈ j. cinam. & sacch. ex vino.

℞. Sem. ebuli pleni & subsidentis ʒ j. jalap. ʒß. spec. diatr. sant. ℈ß. f. pulv. subtiliss. excip. pauco syr. caryoph. M. f. Bolus. Capiat mane superhausto cerevis. aut vini rhenani momento.

Rosæ moscatellinæ simplices albæ condiantur ut acetaria solent oleo, & sale, & initio pastus comedantur ad m. j. magnum desuper pastum sumendo. Bona succedit, & satis copiosa, facilisque purgatio à grato remedio. Hydragogon ἄριστον, efficax.

Elaterium commodè & fœliciter cum merc. dulci jungitur: viz. ejus gr. ß. vel ad summum gr. j. cum gr. xii. xv. vel xx. mercurii dulc. calomel. Potenter purgat aquas & copiose.

Ex lixivio fabarum tot extrahe salem, sume ʒ j. cum an. ocul. canc. mirabilia videbis.

Sal volat. C. C.

Vel sal junip. ex tota planta cum liquore convenienti.

Aparines succus depuratus per residentiam utiliter propinatur Hydropicis incipientibus cum vino albo ad ℥ iij. bis in die. Ducit urinas, & insensibiliter consumit materiam.

Succus plantaginis eodem modo.

℞. Crem. tartari alb. ʒß. ℈ ij. ʒ j. sal. stipit. fabar. gr. x. vel xv. M ß. & paulatim affunde succ. depurat. limon. ℥j vini alb. tenuis & generosi ℥ iv. fiet ebullitio & tandem omnimoda dissolutio. Adde sacch. cand. ʒ ij. M ß. Propinetur mane & vesperi.

℞. Raphanos in taleolas sect. numero viii. sacch. cad. pulv. ℥vi. lap. prunell. ℥ij. Conspergantur salibus taleolæ inter duas patinas, & succus sive liquor seu syrupus qui effluet servetur, exhibendus per se vel cum sorbitionibus diureticis.

Decoctum Parthenii bibatur ad perfectam curationem usq; specificum est, per urinas purgans.

Ol. e bacc. Junip. cum vino sumptum.

Petroleum cum vino, urinam, sudorem & vomitum movet.

Ova formicarum in lacte ebutyrato cocta copiose urinam movent.

℞. Ovor. formicar. cochl. j. Coq. in lacte ebutyrato, exprime, & dulcora pauco sacchero: datur mane superambulando hor. 4. ante prandium per octiduum.

Mulier hydropica cui hæc ova præscripsi mirè commendavit, dixitque movisse ingentem flatuum copiam, & prolixos crepitus, magno cum levamine; dixit etiam frequens primo ortum meiendi desiderium, tandem se fudisse copiosas urinas, ita ut una vice totam repleverit matulam sæpius.

℞. Aq. still. chamæm. tot. parietar. infusion. lign. nephrit. & sassafr. vini alb. opt. an. ℔ j. ol. vitrioli ʒ ij. ol. tartari ex sale per deliq. facti q. s. ut pereat aciditas, dulcoretur sacchero, & f. Julep. de quo bibat bis in die longè à pastibus.

℞. Lap.

℞. Lap. prunell. ℥ j. facch. cryftall. ℥ iv. M. f. pulv. fubtil. cujus cochl. j. diffolv. in cyatho cerevif. lupul. pro potu ordinar. quoticunque bibet, idque pro fingulis hauftibus.

Pro potu ordinario ut cerevifia fequens.

℞. Rad. chinæ ℔ j. farfapar. ℔ß. lign. faffafr. ℥ iij. rad. fœnic. graminis, eryng. an. ℥ iv. cort. rad. amaræ dulc. ℥ iij. nuc. mofchat. num. viij. fucc. cochlear. ℔ iv. fucc. nafturt. & becabung. ana ℔ ij. cerevifiæ lupul. (poft imbibitionem factam) gallon. viij. f. ut artis eft, & poft defœcationem bibatur etiam in paftibus.

Vel ℞. Sarfæpar. ℔ j. rad. anodin. petrofel. fœnic. rub. tinct. raphan. ruft. an. ℥ iv. cort. rad. tamarifc. rec. cort. med. fraxini an. ℥ iij. lign. faffafr. cum cort. ℥ ij. rafur. C. C. ebor. & dentis equi marini an. ℥ j. nuc. mofch. ʒ x. Coq. ut a. e. in gallon. iv. cerevif. decem folidor. deinde f. per fetaceum colatura, cui, poftquam refrixerit, adde cerevif. ejufd. recent. coct. gallon. v. fucc. cochlear. ℔ iv. fucc. nafturt. ℔ iij. vin. rhenan. gallon. j. ciner. junip. filic. fœm. abfinth. genift. opt. calcinat. an. ℥ ij. finatur fieri fermentatio ad perfectam depurationem. Liquor limpidus recondatur lagenis lapideis exactiffimè claufis in ufum ordinarium.

N. B. Cùm nonnullis cinerum ingratus fapor naufeam moveat, fatius eft cum aqua diftillata ex filiquis & ftaminibus fabarum viridibus & cineribus lixivium parare, vinum rhenanum addere, & cum faccharo & pauco cinamomo facere Hippocraticum.

Vel ℞. rafur. ligni ebeni nigerrimi ℥ vi. rafur. lign. abietis rec. & fragrant. ℥ viij. rafur. guajac. interior. rad. althææ & urticæ ana ℥ iv. cort. median. fraxini, ulmi, rad. rufci, anonid. caryophyllat. ana ℥ iij. rad. filicis fœmin. ʒ x. rafur. eboris, dentis equi marini ana ℥ ij ß. fol. agrimon. ceterach. tamarifc. cum cortice chamæpit. beton. veron. maris an. m. j. fl. hyperici, fambuci, geniftæ an. p. viij. fem. cochlear. nafturt. hort. ling. avis. an. ℥ ij. nuc. myrift. ℥ j. Omnia concifa bulliant in gallon. viij. cerevif. rec. ad ij. confumpt. Adde ejufd. cerevif. gallon. vj. Sinatur fieri infufio per noctem vafe probe tecto. Mane f. colatura per fetaceum, quæ indatur doliolo juftæ capacitatis, addendo quartam unam fermenti alæ rec. finatur fieri fermentatio ad perfectam depurationem. Pendeat autem in doliolo ℔ j. rament. Jovis facculo inclufi ex tela rara vel panno ftamineo.

Vel denique, ℞. Ligni nephrit. ℥ j. lign. faffafr. ʒ vi. fantal. citr. ℥ ß. hifce concifis affunde aq. font. fervent. ℔ viij. ftent in infuf. per horas 24. adde vin. rhenan. opt. ℔ ij ß. anim. hepat. ʒ iij. facch. cryftall. ad libitum, utatur pro potu ordinario.

℞. Gum. Ammon. in acet. fcill. folut. & infpiff. ℥ i ß. fagap. præp. ℥ ß. pulv. ftom. elect. de verm. ana ℥ j. troch de cappar. & dialacc. ana ℥ ii ß. curcumæ, fem. cochl. Batav. an. ʒ ij. ceruff. Antimonii & Jovis an. ℥ v. fal. abfinth. card. ben. artemif. an. ℥ j. M ß. & cum fyr. è cort. citr. f. electuar. inftar opiatæ fervandum ad ufum.

℞. Hujus elect. ʒ ij. anim. hepat. gran. xii. pulv. fubtil. jalap. ℈ j. Mf. & addito pauco fyrupo f. Bolus fumend. mane cum debito exercitio, Perfeveret in hujus ufu per plures dies augendo dofin Anim Hepat. ad gr. xvi.

Salvia bofci, agreftis, montana (Angl. *Garlick Sage*) perhibetur multos hydropicos fanaffe. Præparatur ex ea Cerevifia medicata, quæ languentem appetitum erigit, & potenter purgat per urinas. Decoctum ejus idem facit.

Allium continuo comeftum urinas ciet mirifice. At nota, quibufdam vifcera præcalida habentibus Allium intolerabilem excitare capitis dolorem.

Nunquam in hydrope (præfertim humido, Anafarca, vel folo vel eo qui cum Afcite complicatur) omittenda per habitum evacuatio, feri retubilis in partibus poft tertiam concoctionem. Flores Jovis ex theriaca ad ℈j. potenter fudores movent. Item acetum aut vinum album tenue diuturnæ infufionis ramentorum tenuiffimorum Jovis Cornubiani.

℞. Part. æq. bezoar ramofi, margaritæ mineralis Salæ, & margaritæ five ceruffæ Jovis: Dofis eft à ʒ ß. five gr. xxxvj. ad ʒ j. è theriaca, fuperhaufta aqua Cardui bened. petafit. valerian. addit cochl. uno vel altero p. acid. guajaci.

℞ rad. hirundinar. pondere ℔ß. per noctem in vini albi ℔ j. maceretur, mane coq. ad tertias. Expreffio calida potetur mane jejuno ftomacho in lecto. Copiofus movetur fudor, & valide expellitur hydrops.

Crocus Martis aperiens ad ℈ j. cum rhabarb. & conf. abfinth. cum moderato exercitio, continuando per 10. vel plures dies, obftructiones aperit & hepar roborat.

Roborantia præcipua quærantur in Marte, cujus cum fint variæ præparationes, omnes non contemnendæ. Ubi tamen infigniter funt confirmanda vifcera, croci Martis fermentati magna eft virtus. Valet etiam is qui fit fine igne & acidis, fed tantum per aquam pluviam. Si major requiratur aftrictio, conveniat crocus corallinus.

Roborant etiam fyrupus & tinctura corallorum, fp. vitriol, corallatus, lac perlarum & corallorum, diacurcuma, trochifci de rhabarbaro, &c. Externe item frictio longa & afpera totius ventris; fotus ex decocto difcutientium, calefacientium, carminantium parato in vino aut lixivio, &c.

Si flatus fint valde molefti, capiat à ʒ j. ad ʒ ij. vel ʒ iii. Elect. feq. fuperhaufto paffulato junip. abfinthite mane horis quatuor ante prandium, fuperambulando vel alio modo corpus exercendo.

℞. Bacc. junip. matur. fucculent. ℔ ij. cort. citr. exter. cort. Aurant. an. ℥ ß. fantal. citr. ʒ iii. rad. faffafr. cum cort. ℥ vi. vin. alb. generofiff. ℔ xij. Macerentur fimul per quatriduum ad lenem calorem, mox f. ebullitio lenta ad dimidiæ partis confumpt. tum f. liquoris colatura, & baccarum per canapatium denfum fortis expreffio; jungantur omnia fimul, & fiat lentiffimo calore coagulatio ad confiftentiam pulpæ, de qua cape ℥ iiij. diaphoretici vulgaris fideliffime præp. ℥ ß. crem. tartari chalybeati opt. ℥ j. ocul. cancr. præp. ʒ vi. magift. corall. & perl. ana ʒ iii. fuccini utriufque præp. ana ʒ ij cinam. inter. ʒ j ß. macis, caryophyll. ana ʒ i. Mf. f. Elect.

℞. Uvar.

℞. Uvar. passar. commun. ℔viii. bacc. junip. matur. ℔iiij. absinth. utriusque ana ℥iiii. cort. fraxini, & cort. rad. tamarisci ana ℥v. sassafr. cum cort. ℥iii. vini albi Andegavens. vel Rupellens. pint. Parisiens. xii. aquæ cisternæ pin. xxv. Omnia in doliolo posita humectentur vino, mox affundatur aqua, tandem ℔i. tincturæ tartari, vel pinta una fermenti cerevisiæ, sinatur fieri fermentatio donec limpidus evaserit liquor, post defæcationem transvasetur, & servetur in lagenis terreis subere obturatis.

Si loco aliorum liquorum affundatur Hydromel, erit potentissimus potus.

♃. Mucilag. sem. psyll. & cydon. extract. in aq. ros. rubr. ℥ii. sacch cand. ʒiii. spir. vitrioli gutt. iii. M. f. mucilag. cujus ʒi. pro vice in ore tenenda ad sitim fallendam.

♃. sterc. columbin. arid. ℥ii. troch. de thure ℥iiß. myrobal. Ind. & cheb. ana ʒß. corall. rubr. & alb. bacc. myrti, balaust. ana ʒijß. acet. rosat. q. s. f. Cataplasma ad partem tumidam.

♃. Nasturt. aquat. & hortens. nasturt. Indic. cardamines, cochlear. utriusque dracon. ana fascic. j. rad. brion. utriusque recent. ana ℔i. cortic. median. sambuc. ℔iß. radic. ebul. succulentar. ℥xvi. fol. mentastri, calaminth. salv. sabinæ, lavend. ana m. ii. Concisis omnibus atque cacabo immissis affunde vini Canarini optimi ℔iv. acet. scillit. ℔i. axung. suill. rec. ℔iv. Coquantur ad herbarum putrilaginem & liquorum consumptionem: postea exprimatur pinguedo, de qua cape ℔j. ol. laurin. & styrac. liquid. colatæ ana ℥ii. mis. pro litu totius ventris tumentis, usurpando mane, sed præsertim in ingressu lecti diu multumque fricando manu calefacta, superposita lana succida, quæ eidem usui perpetuo inserviat.

♃. sterc. columb. acet. macerat. ℔i. sulphuris vivi ℥j. nitri ℥ß. pulv. rad. enulæ, bacc. lauri, anethi, flor. chamæm. ana ʒvi. sem. nasturt. ʒii. Coquantur omnia in vino ad spissitudinem, & adde mellis ℥ii. terebinth. ℥jß. succ. ebuli ℥ij. iridis ℥i. farinæ fabar. ℥jß. f. Emplastrum.

Chartam bibulam infunde in aceto & applica tibiis.

♃. Cinerum fagi & mororum bati ana f. Lixivium in quo pedes tumefacti teneantur.

Sacculi repleantur herbis carminantibus & discutientibus, ollæ indatur lapis ignitus, affundantur lapidi tria aut quatuor vini cochlearia, olla tegatur sacculo, ita ut nihil expiret, incalescit sufficienter pro fotu.

♃. Gum. sagapeni, sandarach ana ℥ii. thuris masc. ʒii. alcali bufonis vetustiss. ʒjß. alcali visc. quercin. ʒiii. f. Emplastrum pedibus tumentibus applicand. *Theodor. De Mayerne Prax Medic. lib. 3.*

Ad Indicationes transeo, circa quas cum fructu eliciendas, Practici unanimiter sentiunt, causas eo, quo se consequuntur ordine removendas esse, quoad fieri potest, adeoq; à prima earum inchoandum. Quæ cum ita sint, clare hinc elucere existimo, Indicationem utilem non desumi à sero, quod vel sit Catharticis per alvum exturbandum; vel per Paracentesin, perforato scilicet abdomine; vel per scarificationes detrahendum; vel per urinarios meatus evacuandum; vel per interna, externaque exsiccandum: quibus breviter trutinatis, Indicationem utilem subjungam.

Inprimis in Evacuatione seri per alvum fiducia non est ponenda. Ratio est, quia plerumque paucis post purgationem diebus venter nova seri colluvie in eandem molem reintumescit, & qui gravi Hydrope detinentur, purgantibus Hydragogis perquam raro restituuntur.

Deinde nec per Paracentesin serum educere convenit, primo, quia cum Deus ideo tres corporis humani ventres membranis, tanquam densis operimentis occluserit, ut naturalis calor & spiritus, qui sunt proximum vitæ instrumentum, coerceantur, & sic in sua virtute, veluti per reflexionem, intenderentur, fit ut, perforato abdomine spiritus, quà data porta evanescere, ac vires concidere necessum sit. Secundo, quia per experientiam constat, Paracentesin utplurimum infelicem sortiri exitum. Tertio, quia, quamvis etiam prudenter & caute instituta operatione mortis celeris causa non fieret, tamen morbi causam non tollit. Apertio tamen Umbilici, si eum Natura propria sponte in tumorem elevaverit, atque hac ratione hanc medelam postulaverit, repudianda minime est, modo Cautelæ requisitæ in ejus Chirurgia administrentur, atque interna simul exhibeantur.

Tertio nec in eductione seri per Scarificationes curatio consistit, primo, quia nihil præter inducias ad aliquod tempus spondere potest, sicuti ante annos undecim in muliere quinquagenaria expertus fui, quæ administratis primo Universalibus, expurgatoque per alvum sero flavo scarificationes admisit, factis quinque in interioribus surarum incisuris oblongis, cutim penetrantibus, nec non tribus aliis paulo brevioribus supra matatarsum utrinque, unde primum aliquid cruoris, mox vero purum serum in pavimentum destillavit. Ægra dein lecto commissa sensim ac sensim, absq; ullo virium hinc dispendio, insignem quantitatem trans lectum continua destillatione emisit, unde plurimum allevata, sibique restituta visa postea surrexit, obambulavitque. At vero sicut imperfecta erat curatio hæc, ita & sanitas curta, nam intra menses tres reintumescente abdomine & pedibus, scarificationes frequentare nolens, ad mortem, quam tali statu inevitabilem esse agnovit, se pie accinxit, nec enim ego tunc temporis plus poteram, Secundo, quia Scarificationes circumspectum requirunt Medicum ob metum gangrænæ. Si enim æger senex, vel natura debilis, vel corruptos admodum humores gestet, partes exteriores, utpote quæ à corde, ceu foco, remotiores sunt, calidi innati influxu quodam modo destituuntur, ac idcirco necrosin facile patiuntur, facilius adhuc à vesicatoriis: hæc enim carnem ad mortificationem disponunt.

Quarto, nec per urinarios meatus serum in abdomine stagnans educi potest, aut debet; Primo quia quod in capacitatem ejus effusum est per venarum oscula resorberi nequit. Secundo, si lien v. g. scirrhoso tumore laboret. aut vena cava descendens. aut emulgentes, aut renum ductus ob humoribus crassis

obstruuntur;

obstruantur: Diuretica illos amplius coacervant, & crassos etiam angustioribus meatibus impingunt; quod autem talis saburra in urinarios meatus invehatur, ex superioribus patet ægris, quorum duo convaluerunt, nullo usi diuretico.

Quinto serum nec per Suffumigia & balnea vaporaria, multo minus autem per Unguenta & Emplastra desiccantia exhauriri potest. Quia serum solummodo ex ambitu Corporis, h. e. ex musculosa carne potissimum, minus vero ex cavitatibus evacuant, obstructionibus non attactis. Si qua tamen externa peculiarem intima Corporis penetrandi potestatem haberent, ea non forent rejicienda: Hic vero de usitatis sermo est.

Indicationibus inutilibus à sero, tanquam ab effectu, desumi solitis huc usque immoratus sui, quod nihilominus, ubi causæ rationem induit, v. g. si excedens seri quantitas suffocationis periculum minetur, tunc ejus quantitatem esse imminuendam indicat, donec per alia opportuna remedia naturæ succurratur. Hanc imminutionem clystere congruo aliquoties repetito obtinui.

Conspiratio viscerum intercepta est Intumescentia, cum, (uti dictum,) ab obstructione tanquam effectus a sua causa pendeant, eamque involvant, superest unica, eaque utilissima indicatio, scilicet, obstructionem esse tollendam. Quod nihil æque præstat, ac remedia Aperitiva. Et hoc est omne, quod hoc scripto insinuare volui. Aperitiva enim, seu deobstruentia sola sufficiunt; hæc omnem paginam, ut dicitur, absolvunt. Hoc bene intellecto, Hydropicos quosdam desperatos persanabis, sublata quippe obstructione, viscus antea impeditum, ac veluti cœno immersum, postea sibi restitutum σύμπνοιαν & σύῤῥοιαν recuperat, Corde ceu Sole Microcosmico suam influentiam vivificantem iterum libere effundente.

Neque huic sententiæ repugnant Historiæ eorum, qui per abstinentiam a potu curati fuerunt; illorum quippe calor nativus sic roboratus morbificos humores concoxit, & digessit. Neque hic mihi adversatur, quod multi per purgantia restituti fuerint; Ast horum effectum præstitum conjicio tum in virtutem aperitivam, quam quædam purgantia insignem obtinent; tum in causam morbi leviorem, humorem facile mobilem, vel jam coctione devictum, & ad excretionem propensum.

Habet enim & Hydrops sua tempora, non minus ac alii morbi; habet inquam, suos cruditatis & coctionis decursus, tardiores aut celeriores pro Natura humoris putrescentis, pejoris aut mitioris. Quæ qui considerat, facile intelligit, Medici munus esse Naturam adjuvare, ut cruda concoquantur, crassa attenuentur, bonaque à malis separentur: non vero naturam à Cœpto avocare, aut interturbare, ut faciunt, qui varia intempestive præscribunt, Natura nullatenus consulta nec intellecta.

Neque tamen intelligi velim, ac si in curando Hydrope Ebulum & Sambucum, (quæ ob remissiorem calefaciendi vim quibusdam purgantibus longe præferenda esse, diuturnus eorum usus docuit:) improbare: vel Cucumeris agrestis succum, radic. Elleb. nigr. Ireos. Turpeth. poma Colocynth. Gratiolam, &c. omnino rejicere cogitem; hoc absit, sed istud notari velim, debitam purgantium administrationem à dexteriore præparatione dependere, quam ii instituunt, qui Medicamentorum operationes sola qualiumcunque humorum eductorum copia metiuntur. Non quantum, sed quale hic attendendum, juxta aph. 25. sect. 1. si qualia oportet, purgentur; confert, & facile ferunt; sin minus; contra.

Conclusive denique dico, quod, qui Medicamentis deobstruentibus viscerum oppilationes tollere, eaque ad liberam humorum, spirituumque communicationem promovere sciverit, is totam Hydropis curationem feliciter absolverit. Neque est cur verbum his amplius addam, cum remediorum Catalogus in dispensatoriis abunde prostet, & mihi propositum non sit, aliorum scriptis hanc Methodum extendere. Hydropis cognitionem ampliorem suppeditabit Dissertatio sequens. *Ioh. Georg. Greulichius de curandi Hydropis vera methodo.*

In curatione respiciendum ad illa, quæ vel obstructiones vasorum lymphaticorum reserare valent, vel ad illa, quæ acrimoniam lymphæ corrigere & enervare possunt: insuper ad seri extravasati eductionem, vasorumque ruptorum constrictionem, & conglutinationem.

Inter phlegmagoga specifice commendatur hydragoga Angli Sale, cujus descriptionem vide in autoris recentioris spagirica septem planetarum terrestrium.

Vel, ℞. Pilul. cathol. nostr. desc. ℈ß. Mercurii præcip. solaris, gr. viii. Ref. jalapp. gr. iij. Olei juniperi, gutt. iv. M. F. pilulæ purgantes N. v. deaurentur.

Vel, ♃. Elect. cario costini, ʒiii. Ref. jalapp. gr. v. Tartari vitriolati, ℈ß. Dissolvantur in s. q. vini enulati, M. F. haustus purgans.

Vel, ♃. Extract. cathol. ℈j. Mercurii vitæ correcti per tartarum & salem, gr. iii. Trochisc. alhandal, gr. ii. Olei cariophyl. gutt. 3. M. F. pilulæ purgantes N. vii.

Vel, ♃. Guttæ gambæ sulphur. vel maceratæ cum Oleo tartari per deliquium, gr. v. Rad. jalapp. pulv, gr. xv. Trochisc. alhandal. gr. iij. Sem. dauci pulv. ℈ß. Olei macis stillat. gutt. iv. M. F. pulvis purgans.

Vel, ♃. Extract. esulæ, ℈ij. Dissolvantur in sero lactis ℥v. M. F. haustus purgans. Quidam laudant extractum elaterii à gr. i, ad iii, in. sp. vini dissolutum.

Ad aperiendum & corroborandum sequens præscribatur decoctum.

♃. Ras. ligni guajaci, ℥iii. sassafras, ℥ii. Cort. tamarisci, rad. capparum, an. ℥ß aurant. citri an. ʒii. Rad. petroselini, apei, enulæ campanæ, fœniculi ana. ʒi. Coq. in s. q. aq. chalybeatæ, & vini, in quo silices candentes extincti sunt sæpius an. ut artis est vel ℥100. col. adde Oxymell. scyllic. ℥iii. Salis genistæ, ʒii. Spiritus salis ammoniaci, ℈iv. Aq. vitæ Matthiol. ℥iii. M. F. decoctum aperiens & corroborans.

Conducunt hic chymica ex metallis præparata, & dentur tinctura metallorum à gutt. xii. ad xxx. in vini enulati haustu.

Suam hic conferunt flores lapidis hæmatites

cum

cum sale ammoniaci elevati à ℈ ß. ad ʒß.

Præscribatur mars potabilis Willisii, & hinc elaboratæ aquæ spadanæ sulphuratæ.

Pro diaphoretico inserviant sequentes formula.

℞. Theriac. venet. ʒ j. antimon. diaphot. solaris gr. 15. vel ℈ j. mercurii præcip. diaphor. jovialis gr. viii. olei cariophylli. gut. 3. M. F. bolus in vino emulato dissolvendus.

Vel, ℞. Reg. antim. med. gr. 15. flor. lap. hæmatit. gr. x. confect. de hyacinth. ℈ ij. olei macis still. gut. 3. M. F. bolus ut supra solvendus.

Vel; ℞. Reg. antimonii med. ℈ j. croci optimi, gr. viii. salis card. bened. gr. 15. olei fœniculi gut. 4. M. F. pulvis.

Laudatur mixtura de tribus seu diaphoreticum in paracutis Paracelsi ex spiritu tartari volatili, sp. vitrioli volatili, & sp. vini theriacalis camphorato conflatum.

Vel, ℞. Tart. rhenani purissimi, alum. crud. an. q. p. terantur in pulverem tenuem & exacte misceantur, & ut artis est distillentur per retortam ex arena, spiritum volatilem hinc oriundum rectificatum usui reserva. Præstabit enim illud quod a sale tartari volatili sperare potest, nam potentissime vasa rupta constringet.

Tinctura martis adstringens ex capite mortuo in sublimatione florum lapidis hæmatites educta à gut. 3. ad 10.

In Tympanitide.

Pro fotu in tympanitide præscribatur, spiritus vini theriacalis camphoratus.

Vel, ℞. Herb. menthæ, origani, an. m ij. sem. cumini, carui, bacc. juniperi, lauri q. p. vel an. ʒ ij. coq. ex lixivii debilis & vini, an. M. F. fotus, quo cum foveatur.

Vel ℞. Ungu. martiat. ℥ j. olei philosoph. terebinth lucidæ an. q. s. ad formam linim. quibus addatur salis volatilis aromatici pauxillum: M. F. liniment. *Ex Anonymi Prax. Chymiatrica.*

HYDROPS ANASARCA

Curationes.

IN Anasarca, quia semper adjunctus est humor pituitosus, viscosus & crudus ad evacuationem ineptus, ante evacuantia medicamenta præmissis tamen lenientibus præparantia adhibenda sunt, alterantia, qualia sunt imprimis syrupus de eupatorio, de absinthio, oxymel compositum, dissolve in aqua agrimoniæ & absinthii.

Præparato humore evacuatio instituenda interposita tamen præparatione & coctione humorum, ut & confortatione viscerum, imprimis hepatis & ventriculi: in primis viis vomitum excitare licet sale præparato, aut aqua benedicta, ut ventriculus a crudis humoribus liberetur; hinc ad ea, quæ urinam & sudores movent, accedendum, ubi maximè commendatur aqua Jacobi Weckeri tantopere in hydrope celebrata.

℞. Liquoris tartar. destillati, aq. gentianæ (cum aq. simplici per vesic. factæ) aq. theriac. Lan. ℥ j. sp. vitrioli, ol. sulphur. an. gr. x. capiat æger a ʒ ij. ad ʒ iv. cum acet. ante ingressum balconici. Maximum quoque arcanum in hoc morbo est gratiola, quæ semper in copia tum purgantibus, tum aliis medicamentis admisceri debet; potest etiam ex ea fieri extractum vel sal, ex quibus componuntur pilulæ hydropicæ.

℞. Extract. gratiolæ, mechoacann. an. ℈ j. Sal. gratiol. gr. vi. F. pilulæ, purgant per alvum & urinam, si non satis purgant, adde extract. trochisc. alhandal cum spir. vin. malvatici factum, quandiu visum fuerit. Possunt etiam hic nonnunquam adhiberi scarificationes in pedibus, femoribus & naribus *Johann. Hartmann. Prax. Chymiatric.*

Circa therapeiam designandam duo præcipui hic medendi scopi occurrunt, viz. Primo ut aqua intercus quoquomodo evacuetur, & absumatur, dein secundo provideri debet ne nova continue generetur & aggeratur; in quem finem danda erit opera medica; tum ut coctionis viscera recrementis inanita, & obstructionibus libera chylum usque laudabilem conficiant, ac in debita copia massæ sanguineæ suppeditent: tum insuper ut sanguis (principiis ejus ad εὐκρασίαν restitutis) chyli succum ei jugiter suffusum, rite fermentet, inque sanguinem assimilet. Indicatio vitalis minime in hoc morbo, uti in multis aliis, necessaria videtur; quoniam raro hic adsunt spirituum deliquia, aut vigiliæ, pro quibus cardiaca & hypnotica requirantur: atque victu resumtivo parum opus est, quia jejunium, & abstinentia potius juvant, & sæpissime in magnam curationis partem cedunt: cujus ratio est, quod vasa per mediam inanita, aquas intercutes, aut alibi stagnantes resorbent, easque partim per renes, poros cutis, aliaque emissaria foras ablegant, partimque succo alibili adhuc turgidas corpori enutriendo utiliter impendunt.

Primò, ut prima indicatio curatoria, materiæ morbificæ evacuationem intendens, perficiatur; adhiberi debent, pharmaca hydragoga omnia, tum simplicia tum composita, quin & medicamentorum formulæ, infra in cap. de Ascite recensendæ & præscribendæ. Porro huc pertinent non tantum cathartica, & diuretica, sed etiam diaphoretica, quæ licet in aliis hydropis speciebus ut plurimum interdicta, in curatione Anasarcæ sæpe locum habent. In simplici Anasarca fortiter purgare licet, & non raro multum juvat. Et quidem ab hoc morbo interdum per catharsin sanato, empirici de medelis suis plurimum gloriari habent; eorumque medicamina quædam pro curandis hydropicis multum decantata existunt, quippe si forte unum aut alterum Anasarca laborantem, specificis hydragogis, aut elateriis, eos uspiam sanasse contigit, satis est de quo se & artem suam semper vendITent. Ut eodem medicamento centum Asciticos jugularint. Quapropter licet esulæ aut elaterii præparata, pilulæ lunares, Hercules Bovii, aliaque hydragoga in quibusdam casibus nonnunquam profuerunt; tamen si indifferenter hydropicis omnibus, aut omninò ulli constitutione debili & visceribus toni præfracti, ut conformationis læsæ, præcito exhibentur, sæpius necem quam remedium afferunt. Itaque semper prudentis medici judicio committatur, quando, quousque & quibus Catharticis utendum erit; Cathartic orum cujusque generis hydragogorum

ſcilicet tum ἄνω, tum κάτω vim ſuam exercentium, atque tum lenius tum fortius operantium, formulas ſuprà deſcripſimus, unde poſſunt huc referri, & medendi methodo jam propoſitæ accommodari. Quod ſi ratio inquiritur, quomodo cathartica in hoc morbo operantur, & quare felicius, & multo efficacius, quàm in aliis hydropis ſpeciebus aquas educunt, dico in Anaſarca materiem ὀῤῥῶν (quæ lympha eſt) partim in maſſa ſanguinea, partimque in habitu corporis, intra poros & vacuitates vaſorum finibus interjectas, ſubſiſtere; quapropter catharticum fortius exhibitum, illico maſſam ſanguineam exagitat, fundit; & ad ſuperflui cujuſvis, aut heterogenei excretionem ciet; ſimulque arteriarum oſcula, verſus inteſtinorum cavitates dehiſcentia irritat, ut per hæc potius emiſſaria humor è ſanguine rejectus exitum inveniat. Hinc imprimis aquæ intra ſanguinem fluctuantes copiosè elutriantur, dein vaſa inanita aquam mox intercutim reſorbent, & partim illicò per ſedem, partimque per urinas, aut diaphoreſin foràs amandant; nullus interea metus eſt ne, ut in Aſcite, materies morbifica à ſanguine per medicamentum exagitata & fuſa, in loca affecta, unde non facilè remeabilis eſt, amplius adigatur: item ne, ut in Tympanite, propter ventriculi, & inteſtinorum fibras, à pharmaco nimis irritatas, viſcera iſta in extumeſcentias τυμπανώδεις accieantur. Quippe donec viſcera erunt firma, & bene conſtituta medicamenti particulæ nullam iis noxam infligunt: verum exinde in ſanguinem traductæ, non modo aquas ex eo eliciunt, ſed maſſam ejus exagitando, particulas activas prius obrutas exuſcitant, & verſus δύναμιν ſuam ζυμωτικὴν diſponunt. Secundò, hydragoga per diureſin operantia, tum ſimplicia tum compoſitas, necnon medicamentorum ex utriſque paratorum formulas, & exhibendi modos etiam ſuprà deſcripſimus; quæ item (ut repetitione non opus ſit) huc transferri poſſunt. Quoniam vero pharmaca hujus generis non omnia pariter in quibuſque affectionibus juvant, advertere hic ſubeſt, pro curanda Anaſarca, Lixivialia cæteris diureticis longè præſtare. Enim vero tritum & vulgare nunc remedium eſt, ut quiſpiam membra habens tumida, poſt purgationem præmiſſam, ſumat bis vel ter in die lixivii ex cineribus abſinthii, vel geniſtæ cum vino albo fact. ℥vi. ad viii. ejuſque uſum per aliquot dies continuet. Medicamentum hoc, uti in pluribus notavi, urinas potenter movet, imò nonnunquam in tanta copia, ut lotio ſupra ſeſquicongii menſuram, intra nycthemeri ſpatium profuſo, Ægrotantes ferè ad miraculum uſque brevi convaluerunt. Quo ritu, & qualis viſcera, ſanguinem, alioſque humores afficiendi modo, diuretica cujuſque generis operantur, in priori tractatu explicavimus; quod verò in Anaſarca laborantibus, medicamina ſale fixo, & lixiviali, pluſquam ſale acido, alcali, aut volatili prædita, urinas expellunt, ratio ut opinor hæc eſt, viz. in morbo iſto affectis poſtquàm deficiente ſanguinis, ζυμώσει, & virtute ſanguifica, humores aquoſi, & crudi tum in ejus maſſa, tum intra corporis habitum aggeſti, ibidem, fere immobiles aliquandiu permanſerunt, tandem illi (prout ſuccorum aqueorum paulò ſtagnantium mos eſt) coaceſcunt; quapropter medicamenti particulæ lixiviales in ſanguinem ſuffuſæ, illico cum aquarum acidis efferveſcunt. quas inſuper dum exagitant & fermentant, in tota maſſa ſanguinea ζύμωσιν inſignem, & excretivam cient; proinde ut particulis omnibus in motum concitis, non tantum aquoſæ ac recrementitiæ cæteris extruſæ, per renes amandeutur, ſed & ipſius cruoris initæ & activæ craſſioribus quibus obvolvuntur ſeſe extricent, & denuo emergentes virtutem ſuam fermentativam reſumere, & ſanguificare incipiant.

♃. Cinerum geniſtæ, vel abſinthii, vel ſarmentorum vitis ad albedinem calcinat. & cribrat. ℥iv. ponantur in lagena vitrea cum vini alb. ℔ ij. digerantur clause & calidè per iij. vel iv. horas, dein colentur doſis ℥vi. ad viii. bis in die.

♃. Tartar. alb. cum nitro calcinat. & dein in crucibulo ad cæruleitatem fuſ. ℥ iij. ſpiritus vini tenuioris lib. i ß. aq. limacum, lumbricorum an. ℥ iv. digerantur clausè in furno arenæ per duos dies: doſis liquoris clari ℥ ij. ad iij. cum decoct. radicum Ruſc. & Bardanæ, in cervilia facti ℥iij. Pro potu ordinario.

♃. Cinerum geniſtæ alborum & mundat. ℔ ij. ponantur in ſacculo cum raſ. lign. ſaſſafras ℥ iij radicum galang. minor. ℥j. baccar. juniper. & ſem. dauci, an. ℨ i ß. hat ſacculus pro iv. congiis cerviſiæ, poſt 7. vel 8. dies hauriri incipiatur. Diaphoretica in leucophlegmatia (quæ ſcilicet Anaſarcæ proximum aut declinatio eſt) non raro egregie conferunt: Cæterum in hoc morbo confirmato, melius quam in aliis hydropis ſpeciebus convenire ſolent. Et quamvis ab initio propter habitum corporis craſſiori velut palude obſeſſum, ſudores movere nequeant, utcunq; dum ſanguinem exagitant, particulas ejus inſitas activas, antea ſopitas, & ſemiobrutas exuſcitari, & verſus ζύμωσιν diſponi, quin & recrementitias quaſq; & præſertim aqueas in motum accieri faciunt, proinde ſtatim ut illæ è receptaculis ſuis exundantes, promptius ac facilius per ſedem, vel urinam, & ſæpè aliquatenus per διαπνοὴν abſcedant. At vero poſtquàm aquis per catharſin elutriatis, materies morbifica in tantum diminuitur, ut corporis moles & membrorum intumeſcentiæ remittere incipiant, humoris reliquiæ per ἱδρῶτα moderatam, & diaphoreſin conſtantem optimè abſumentur.

Pro curatione Anaſarcæ, ea maxime conveniunt, quæ in doſi paulò largiori exhibentur: quorum enim quantitas perexigua eſt, particulæ eorum activæ aquis immerſæ obruuntur, priuſquàm in ſanguinem diffuſa, vires ſuas exerere poſſunt. Quamobrem ſpiritus ſive armoniaci, ſive vinoſi, necnon tincturæ, & elixires, imò ac pulveres contra morbum iſtum rarius in uſum veniunt: quia nimirum in doſi minori minus efficiunt, atque in perampla ſi exhibentur, efferatione ſua viſcera ſæpè lædunt: quin ea potius ſeligantur, quæ hauſtu pleniori, & calidè aſſumta, ſanguinem totum illabata, permeare poſſunt: cujuſmodi imprimis ſunt decocta ex lignis & radicibus, quorum particulæ ſanguini ſatis congruæ, ab eoque indomabiles, totam ejus maſſam pertranſeunt, & vim elaſticam, humores omnes commovendo, exerunt.

♃. Raſ. lign. ſanct. ℥vi. ſaſſaphras ℥ij ſantalor. omnium an. ℨvi. raſ. eboris, C.C. an. ℨiij. f. a. infundan-

dantur, & coquantur in aq. font. ℔ viii. ad medietatem, addendo radic. calam. Aromatic. Galang. minoris, Bardan. petasitidos an. ℥ j. foliorum salviæ acutæ, chamædryos siccat. an. m. ij. Colatura servetur ad usum, dosis ℥ viii. ad x. calide bis in die, unicuique dosi addi possunt spir. sal. Armoniac. succinat. vel fuliginis gutt. 20. ad 25. vel tinctur. salis tartar. ʒß. ad ʒj. Hæc de medicamentis hydragogis internis, quæ lymphas, vel intus versus intestina eliciendo, vel extus ad renes, aut poros cutis pellendo, foras educi possunt: Præterea in usu sunt administrationes quædam externæ, quibus aquæ intra corporis habitum aggestæ commoventur adeoque vel generaliter ad egrediendum per diaphoresin, aut diuresin disponuntur, vel particulariter, exitu in privatis quibusdam locis facto, protinus emittuntur. In prima classe frictiones, linimenta, fotus & balnea tum sicca tum humida ponuntur: dein aqu. educentia particularia sunt, vesicatoria, escharotice & per acum puncturæ. Super his singulis aut saltem præcipuis quatenus ad hunc morbum spectat, breviter dicemus. Frictiones in leucophlegmatia, & Anasarca effectum sæpe utilem præstant: quippe cum habitus corporis non tantum illuvie aquosa illic aggesta adeo impletur ut nihil evaporare possit; sed & partes externæ, propter sanguinis ad eas appulsum inhibitum frigescunt, frictiones crebræ ac validæ, aquas stagnantes commovent, & aliquatenus inde dissipant, quin & sanguinem, vias aperiendo in partes eas unde exularat, denuo accient, quare non solum membra intumefacta sed & totum corpus semel aut bis in die cum pannis asperis, aut cum verriculo in eum usum ordinarie nunc parato fricari expedit.

Inter, vel post frictiones, linimenta & fotus interdum conveniunt. Parantur vel ex salibus aliisque mineralibus dissolutis, vel ex vegetabilibus calidis, & discutientibus, cum vini fœcibus aquæ incoctis: quorum applicatio calida poros aperit, aquas aggestas amplius commovet, ac discutit, & jam circuitus sanguinei ambitum aggerie aquosa aliquatenus dissipata protendit. Linimenta constent ex sulphure, & salibus diversi generis vel ex calce viva, aliisque mineralibus, in unguenti formam redigantur: quibus ob meliorem consistentiam, olei scorpion quantitas; idonea adjiciatur: Porro oleum hoc (modo sit genuinum) per se adhibitum, opem non raro insignem præstat.

Balnea hydropi vix ulli præter Anasarcam, atque huic nonnisi in diathesi, aut declinatione conveniunt. Quippe cùm ab hujus calore totum corpus ambiente, sanguis effervefactus, & incitatus aquas prius stagnantes ubique commovet, & in se resorbens varie transfert, periculum est, ne (uti frequenter assolet) eas è corporis habitu, in massam sanguineam excipiens, è vestigio in præcordiis, aut cerebro deponat: quippe nihil usitatius est quàm partium istarum affectus viz. Asthma, vel Apoplexiam, hydropicis à balneatione intempestiva, supervenire. Attamen cùm morbi causa conjuncta, (viz. intumescentia) moderata, aut non multa fuerit, Balneum ex aqua salibus ac sulphure impraegnata, aut etiam Laconicum, à quibus blanda ἱδρῶσις promovetur, non rarò cum fructu adhibetur: pro laconico plus expedit & insigniter sæpe prodest ut Ægrotantes in salinariorum Ædibus, propè furnos in quib. aqua mineralis, in salem decoquitur, in cellis idoneis collocentur.

Vesicatoria aquas intercutes copiose, & non raro profuse nimis emittunt. De modo quo operantur infra speciatim dicemus; interim advertimus hæc caute admodum hydropicis adhibenda, quæ scilicet ejusmodi epispasticum locis tumidis applicatum, emissarium nimis patens facit, quo aperto, aqua primò erumpens, sæpe magnam post se illuviem è tota vicinia trahit, unde statim sequitur magna spirituum concidentia. Porro nonnunquam locus ita subito inanitus, siquidem caloris, & spirituum orbus, brevi in sphacelum labitur; quapropter medicamen hoc rarò hydropicorum tibiis, aut pedibus, ubi calor debilis, & tumor maximus est, sed interdum femoribus, & brachiis secure (quoties opus erit) applicetur. Escharotica paulo tutius, quam vesicatoria locis tumidis adhibentur: quoniam ex hoc emissario, aquarum fluxus non tam præceps, & copiosus statim ab initio contingit: verùm iste moderate incipiens, deinde paulatim ad fluentum ingens accrescit; quod natura (postquàm sensim ei assuefit) melius tolerat. Porro minor ab charotico, quàm à vesicatorio, gangrenæ metus est; quoniam in ista applicatione pars cujus continuitas solvitur, contra caloris exolutionem per escharam munitur. Novi olim empiricum indoctum & rudem, qui hydropicorum membra, ut tumida, sequenti modo per escharoticum non raro feliciter evacuabat; viz. Primò tibias fovebat vesperi & manè cum decocto ebuli, absinthii, chamomeli, aliarumque herbarum calidarum, cerevisiæ aut vini fœcibus adjectis; atque inter fotus tempora cataplasma ex decocti istius magmate cum furfure paratum applicabat; post hæc per triduum usurpata, utramque tibiam cum pede totam cum emplastro ex pice Burgundica, tegebat; relicto tantùm super utramque suram foramine exiguo, ad magnitudinem nucis avellanæ, quibus in locis escharoticum ex cinere corticis fraxini cuti nudæ imponebat: quo post 12. horas amoto eschara tenuis relinquebatur, è cujus poris, aqua primùm lente exudare, dein in dies paulo uberius extillare, & postmodum (eschara decidua) tanquam è fonte aperto, copiosius emanare solebat, donec è toto infrà & suprà crure elutriaretur. Restat adhuc alius (prioribus non inferior, etsi minus usitatus) aquas intercutes educendi modus, scilicet per Acus puncturam: quæ itidem, ne præceps ac nimius accieatur aquarum effluxus, cautè admodum & minutim celebrari debet. Accipiatur Acus ordinaria (qua sartores utuntur), & super locum maximè œdematosum, in cutim punctim adigatur, eousque tantum, ut sanguis non sequatur, adeoque fiant uno tempore vi. vel vii. foraminula, pollicem latum ab invicem distantia; ex unoquoque foraminulo, aqua guttatim erumpit adeoq; continuè extillabit, donec circumcirca loci puncta tumor omnis evanuerit: dein proxima vice post horas modo 12. modo 18. aut 24. ejusmodi punctura in alia cruris ejusdem, aut alterius parte celebretur, adeoque deinceps semel, aut bis in

die in membro hoc, aut illo unico vel duobus, vel simul in pluribus, talia aquarum intercutum emissaria excitentur. Enimvero hoc modo uberius ac tutius quam ab alia quavis ἐγχειρήσει exteriori, illuvies hydropica exhauriri possit; cujus interea proventus novus, si per internam pharmaciam præcavetur, morbus facilius sanabitur. Porro in hydrope deplorato, optimè per administrationem istam vita prolongatur, in quantum scilicet aquis per emissaria isthæc externa continue elutriatis, inundatio interna vitalis diutius protelatur. Nuper senex septuagenarius toto corpore, hydrope immersus, nunc hujus remedii ope præter spem omnium per plures menses in vita perstitit, & caput super aquas extulit. Hactenus de remediorum generibus & formulis per indicationem primam scilicet curatoriam suggestis; quod ad alteram scilicet præservatoriam spectat, quæ nempe sanguinis crasin, & virtutem ζυμωτικὴν sive sanguificam restituendam procurat, ejusmodi illa medicamenta suggerit, quæ particulis calidioribus & elasticis prædita, massæ sanguineæ principia activa aut depressa resuscitat, aut absumta reparari facit, in quos nunc remedia alterantia vulgo dicta, sub forma electuarii, pulveris, pilularum, aquæ destillatæ, julapii, apozematis, & diætæ præscribi solent, quibus etiam spiritus, tincturæ, elixires, interdum majoris efficaciæ ergo adjiciantur: Cujusque horum exemplar unum aut alterum proponemus.

℞. Conserv. absint. mar. cochleariæ, flavedinis aurantii, an. ℥ij. cortic. winteran. ʒ ij. spec. diacurcum. ʒiß. Chalybis præp. cum sulphure ʒ iij. sal. absinth. ʒ ij. syr. è corticibus citri q. s. f. electuarium, dosis ʒ ij. mane & hora quinta p. m. superbibendo haustum vel julapii, vel aq. destillatæ ad ℥ iij. vel iv.

Chalybeata in hoc morbo, uti in Pica virginum sæpenumero egregie prosunt; in tantum ut non raro totus aut saltem præcipuus medendi scopus, in hoc remedii genus devolvatur: attamen advertere est, hujusmodi medicamenta non omnia in illis casibus ex æquo conveniunt: nam quæ maxime in usu sunt, viz. sal. chalybis sive vitriolum martis, aliaque cum acidis præparata ac sulphure in totum spoliata, nequicquam juvant, utpote quæ sanguinis ζύμωσιν minime promovent, sed potius e contra cum nimis efferum, aut elasticum figunt. Attamen ad Anasarcam, & quamcunque in habitu corporis Cachexiam œdematosam, ejusmodi chalybeata adhibeantur, in quibus particulæ sulphureæ relinquuntur, & pollent; uti inprimis sunt ferri limatura, & squammæ in pollinem redactæ, item Chalybs cum sulphure liquatus, & pulverisatus. Horum pulveres assumti, illico à salibus intra corpus nostrum acidis dissolvuntur, unde particulæ sulphureæ metallicæ m… issæ, & in sanguinem traductæ, totam ejus massam fermentant, particulas ibidem symbolas, antea sopitas exuscitant, ipsisque adjunctæ sanguinem vigorant, ejusque vim ζυμωτικὴν sive sanguificam prius depressam redintegrant. Quapropter observare est ab hujusmodi chalybeatis, vel paulisper usurpatis faciei χλωρότης in vultum floridum mutari.

℞. Pulv. rad. Ari compos. cortic. Winterani an. ʒiij. radicum galang. minoris, cubebarum, an. ʒiß. chalyb. cum sulphure præp. ℥ß. sacchar. anthosat. ʒvi. f. pulvis divide in 20. partes, dos. p. j. omni mane & hora quinta p. m. cum haustu decocti sudoriferi superius præscripti.

℞. Extract. gummos. residentis post destillationem, elixir vitæ Quercetan. ℥ ß. pulv. lumbricor. præp. ʒ ij. radic. galang. minoris, corticis Winterani an. ʒ i ß. salis absinth. ʒ ij. rubiginis ferri ʒ ii ß. balsam. Peruv. ʒ j. tinctur. sal. tartar. ʒ ij. balsam. Capivii q. s. f. massa, formetur in pilulas exiguas, dosis ʒ ß. vesperi & primo mane superbibendo julapii vel aq. destillat. sequentis ℥ iij.

℞. Aq. florum sambuci, è succo baccarum ejus fermentato, an. ℔ j. aq. lumbricorum magistral. raphan. compos. mirabilis an. ℥ ij. syrup. e succo baccarum sambuci ℥ ij. misc. f. julapium.

℞. Florum Cochleario hortensis, erucæi piperitidos, an. m. vi. radic. calam. aromatic. galangæ minoris, zedoariæ, iridis Florent. sambuci, Ari, an. ℥vi. cort. winterani, piperis Jamaicensis; an. ℥iij. baccar. juniper. ℥iv. Caryophillorum, zinzib. nuc. moschat. an. ℥j. incisis & contusis affunde vini Rhenani veteris ℔ viii. destill. organis communibus, liquor totus misceatur. Decoctum antihydropicum supra inter diaphoretica describitur. Potus diæteticus loco Cerevisiæ sumendus juxta formulam sequentem conficiatur.

℞. Rasur. lign. sancti, sassaphras, an. ℥ iv. radic. irid. Florentin. Calam. Aromatic. Galang. minoris, enulæ campanæ. an. ℥iß. baccar. juniper. lauri, an. ℥ ij. sem. anis. carui, fœnicul. dulcis, coriandr. anethi, an. ʒj. piperis longi, cubebarum, an. ℥iß. caryophyllor. nucis moschat. zinzib. an. ℥ß. piperis Jamaicensis ℥ ij. folior. siccat. salv. acutæ, Scorodoniæ, Calamenthæ, Agrimoniæ, an. m. j. liquirit. ℥ iij. incisa & contusa coquantur in aq. fontan. congiis iv. ad medietatem. Colatura frigefacta servetur in lagenis vitreis ad usum: hujus potu constanti plures Anasarca fere deplorata laborantes convaluisse novi. *Thom. Willis. Pharm. rational. part. 2.*

Consultationes.

Morbus quo vir Juvenis N. N. affligitur, nihil aliud est quàm Cachexia hydropica, ad Anasarcam proxime vergens, quod ex urina cruda colligitur, quatenus ventriculus quidem appetit, & concoctionem primam dextre tentat, ubi tamen concoctio, jecoris scilicet & lienis minus perfecte subsequitur, utpote quæ sc. viscera propter siccam intemperiem, cito nimis aquositates à ventriculo attrahunt, unde tota massa sanguinea aquea & serosa redditur: hinc urina copiosa, & accedente refrigeratione dysuria, sæpius etiam circa pubem atque partes genitales ob affluxum aquositatis, intumescentia generatur. Stomachi compressivus etiam dolor post cibum frequenter adest, quod à cruditatibus in ventriculo relictis oritur, unde post potum frequens est faciei intumescentia, quatenus hac ratione phlegmaticæ & aquosæ collectiones ebullire incipiunt maxime superfluitas illa serosa per tempus aliquot pedes occupare consuevit, ubi quotidie sudoris instar transcolatur, unde morbus levior redditur, cùm aliàs proculdubio totius corporis hydropicam intumescentiam produceret

duceret. Ut autem huic diſpoſitioni præternaturam, per convenientia remedia obviam eamus, neceſſario eo reſpiciendum erit, 1. ventriculo, jecori & cæteris membris concoctioni proſpicientibus illa convenient, quæ digeſtionem promovent, 2. collectio aquoſæ ſeroſæ materiæ diſſipanda veniet, 3. tandem interna viſcera, tanquam partes mandantes, & exterius parte ut partes recipientes corroborandi erunt.

Quoad primum, vinum, laxativum conveniet, tam ad primas vias evacuandas, quàm etiam ad aperiendas obſtructiones in venis minoribus.

℞. Fl. perſicor. geniſt. ſambuc. an. p. j. centaur. min. p. ß. herb. agrimon. epatic. nobil. gratiol. ſoldanell. Card. bened. com. abſinth. an. m. j. fol. ſenæ Alexandrin. S. S. ℥ j mechoacann. turpeth. gummoſ. rhabarb. elect. an. ℥ iij. rad. ebuli, hirundinar. ireos noſtr. an. ʒ vi. cichor. ℥ ß. cortic. ſambuc. ʒ vi. calam. aromatic. galang. an. ʒ ij. ſem. cartham. ℥ ß. ſem. cardui benedict. ſem. aniſ. an. ʒ j. inciſa & contuſa dentur in ſacculo ex ſerico albo, pro vino laxativo. Ubi per octiduum uſus vini laxativi continuatus fuerit, neceſſarium erit, ut ſingulis diebus bis per quadriduum aſſumatur pulvis digeſtivus ʒ ß. pondere, cum vino abſinthii vel c. rdui benedicti.

℞. Magiſterii tartar. vitriolat. ʒ i ß. fœcul. bryoniæ ʒ j. ſalis cardui bened. Sal. Geniſtæ an. ʒ ß. magiſter. corall. rub. ℈ ij. miſce & divide in 8. partes. Hoc modo digeſtione facta ſequens electuarium hydropicum aliquoties interpoſitis diebus, provocatione ſumatur jejuno ſtomacho, quod.

℞. Mercurii dulcificati ritè præp. gr. xv. guttæ gamandræ gr. v. Conſerv. roſar. ʒ ij. miſce cum ſyr. roſat. ſolut. q. ſ. Quoad ſecundum, copia ſeroſitatum ulterius minuenda & diſcutienda venit, quod fieri poteſt tam per urinas, quo etiam ſponte vergit, quàm per ſudores. Per urinam promovebitur, ubi frequens erit uſus ſpiritus ſalis vitriolati gut. v. vel vi. matutino tempore, cum brodio decoctionis rad. petroſelin. ſumti: permutationis ergo ſpiritus terebinthinæ recens paratus etiam uſurpari poterit; ut & ſyrupus ſequens, cochlearibus tribus.

℞. Syr. de althæa Fernelii ℥ vi. Spir. tart. ʒ ij. miſce. Ad ſudorem promovendum plurimum inſerviet decoctum ſudoriferum, quod hoc modo paretur.

℞. Rad. Chinæ ℥ iv. ſaſſaphras ℥ ij. Rad. cichor. rad. fœnicul. aſparagi, eryngii an. ʒ j. ſem. Dauci, fœniculi, petroſel. an. ʒ iij. paſſul. minor. ℥ iij. tartar. alb. purificat. ʒ j. Inciſa dentur. De ſpeciebus his dimidia pars in 6. ℔. aq. ferventis infundatur per noctem in loco calido, manè coq. ad 3. Hujus decoct. ℥ vi. matutino tempore ſumantur, ſudoris provocandi gratiâ, quod per octiduum repetatur. Nota vero quod ʒ iij. de rob. ebuli, cum ℈ j. mithridatii interdum præmitti poſſint, decocti ℥ iij. tantum ſuperadditis, quo tanto felicior expulſio reddatur. Quoad tertium, interius pro corroboratione viſcerum diligenter tragema ſumatur, cum pane toſto ex malvatico, quod.

℞. Sp. diarrhod. abb. diatrion ſantal. an. ʒ j. dialaccæ, diacurcumæ an. ʒ ß. magiſt. margar. ʒ ß. Corall. utriuſq. an. ʒ j. tabul. manus Chr. perlat. ℥ j. ſacchar. albiſſ. parum, ad ſaporem jucundum f. tragema. Exterius pedes etiam topica requirunt, ubi conveniunt balneum ſudoriferum, partim aquoſitates eo translatas diſcutiens & reſolvens, partim et iam corroborans, quod fiat ex decoct. naſturtii aq. beccabung. betonicæ, Chamæmeli, bacc. juniperi, laur. cort. ebuli, ſambuci &c. ſudor linteo, maſtiche perfumato, detergatur, adhibito, ſimul pulvere pro ſumo, qui.

℞. Maſtich. ſuccin. oliban. an. ʒ iß. tacamahacæ ʒ iij. lign. aloës ʒ ij. roſar. rub. m. j. f. pulvis pro fumo. Abſterſo ſudore, pulvis, corroborationis ergo aſpergatur.

℞. Abſinth. vulg. heder. terreſtr. ſcordii an. m. ij. Sabin. m. ß. fl. roſar. rubr. fl. anthoſ. flor. ſtœchad. ſalv. an. m. ß. farinæ fabar. farin. lentium, farin. lupinor. an. ℥ i ß. bacc. laur. juniper. myrtill. an. ℥ j myrrh. maſtich. an. ℥ ß. m. f. pulvis per cribrum.

In victus ratione caveantur [illegible], quæ difficilis ſunt coctionis: carnes potius aſſatæ quam elixæ ſint: potus parcus ſit, ubi vinum decocto ſaſſaphr. diluatur. Sitis interdum paſſulis in vino maceratis, ceraſis acidis condit. ſyr. citri, granatorum, berberorum & ſimilibus fallatur. Hæc ſunt, quæ pro tempore præſcribere voluimus, quibus Deus ex alto benedicat. Ulmæ, 14. Novemb. 1622. *Gregorius Horſtius de Morbis infimi ventris.*

Abbatiſſa quædam ſeptuagenaria, pallore totius faciei intumeſcentia, membrorum carnoſorum flacciditate, pedum œdematode tumore, pectoris anguſtia, lipothymiis inſtantibus, ſubitanea laſſitudine, dejecto appetitu, & ſimilibus prehenditur.

Cum ſub initium Febr. 1623. in conſilium vocarer, protinus Anaſarcam adeſſe dicebam, ex imbecillitate digeſtionis provenientem, quod non tantum externa ſigna teſtabantur, ut ſunt pallor totius, ſanguine phlegmatico & ſeroſo cutis ſubſtantiæ imbibito, ſubitanea faciei intumeſcentia, propter crudum ſanguinem in carnoſa cute faciei minus ritè digeſtum, membrorum flacciditas, unà cum laudabili ſanguine plurimis excrementis in ipſis carnoſis partib. abundantibus; pedum tumor œdematodes, qualis ex abundantia pituitoſi ſanguinis oriri ſolet: Sed interna quoque ſymptomata ſatis hoc ipſum confirmabant, uti erat anguſtia pectoris, tam propter diaphragmatis compreſſionem, quàm etiam propter pituitam viſcidam in bronchiis pulmonum, & congeſtione, & catarrho materiæ defluentis collectam: inſtans lipothymia, quatenus ſerum copioſius cordis capſulam quoque replebat, ibidemque ebulliens ejuſmodi ſymptoma producebat: ſubitanea laſſitudo totius, ob caloris nativi ſæpius imminentem ſuffocationem: dejectus appetitus, ob copiam peccantis materiæ, vias primas etiam replentem, unde ſitis etiam nulla admodum urgebat, In hoc caſu leniendi affectus gratia, in tam decrepita ætate, eo reſpiciendum eſſe dicitur ut ſingulis menſibus, luna declinante lenitivum aliquod phlegmagogum exhiberetur, 2. concoctio ventriculi roboraretur, 3. jecur etiam ab obſtructionibus liberaretur 4. tandem interius anguſtia pectoris, & exterius etiam tumori pedum, tanquam ſymptomatibus

urgentibus, succurreretur. Pro primo dilutum Agarici ordinavimus, quod.

℞. Agaric. ʒiiß. zz. ℈ j. f. infusio per noctem vino & aq. veronic. q. s. mane colentur ℥iiß. adde syr. ros. solut. ℥ j. extract. diacartham. ℈j. m. f. haustus. Pro secundo: corroborationis gratiâ sæpius usurpet trageam, quæ.

℞. Corall. rubr. præp. ʒiß. C.C. usti præp. ʒj. succin. alb. præp. ʒß cont. arom. rosat. ʒj. manus Chr. perlat. ℥ j ß. m. f. tragea. Pro tertio: frequens sit usus conservæ radicum chicorei per se, vel cum brodio quodam decoctæ & extractæ. Pro quarto: angustiæ pectoris succurrendum: exterius inunctione, quæ.

℞. Ol. amygd. dulc. lil. alb. an. ℥ j. anethini ℥ß. terebinth al. ʒß. ceræ parum. f. linimentum. Interius. ℞. Oxymellis squil. ℥j. syr. de hyssopo, de glycyrrhiza an. ℥ß aq. prasii, card. bened. an. ℥vi. misce f. potio pro 3. vicibus.

Item. ℞. Aq. asthmat. ℥vi. prasii, tussilag. an. ℥iß. conf. manus chr. perlatæ ʒvi. misc.

℞. Flor. sulphuris opt. ʒiß sacchar. cand. ʒiij. m. fiat pulvis. tumori pedum, totiusque corporis ordinavimus electuarium sequens, quod.

℞. Rob. sambuc. ℥iß. mithridatii ʒß. syr. papav. errat. ℥ß. aq. aureæ langii q. s. f. electuarium, sumatur ʒ [illegible] antesomnum. Exterius fiat fomentatio per decoctum sudoriferum hoc modo.

℞. Rad. ebuli ℥iv. herb. salviæ, betonicæ, rorismarini an. m. iij. bacc. laur. m. ß. juniper. m. ß. incisa & contusa coq. pro balneo sudorifero pedum. Hæc in gratiam ægrotantis, ab omni medicamentorum usu abhorrentis, paucissima fuerunt ordinata quibus aliquandiu fuit sustentata, donec morbo, senioque confecta, naturæ debitum solveret. *Idem ibidem.*

Vir quinquagesimum annum agens, temperamenti totius & jecoris, calidi & humidi, habitus tamen potius obesi, & coloris ad album vergentis, & post vitam otiosam, ventri & veneri deditam proximo præterito autumno, incidit in febrem, primo acutam, mox in diuturnam transmutatam, in qua errores commisit in cibi & potus tum copia tum qualitate, neque ejus accuratam expurgationem admisit. Huic verò successit copiosa & exuberans hæmorrhagia, qua febris recessit, quo tempore tamen tussicula sicca eum exercuit, & statim cessante febre, sub initium hujus mensis, decolor omnino factus est, & albidior facies, manibus & pedibus sensim intumescentibus, necnon, paucis post diebus, tibiis quin etiam & femore, & tandem abdomine, & universo corpore, fovea à contactu relicta, tensio insuper in dextro hypochondrio tactu percipitur. De agendis consulit.

Leucophlegmatiam, hyposarcidium, Anasarcam licet aliqui distinguant, synonima tamen esse unumque, & idem significare voluit Gal. qui proinde ea distinguentes improbat, cùm tamen Hipp. leucophlegmatiam, id est pituitam albam non esse hydropem, sed in hydropem tandem desciscere censuerit, qui & incipientem, non albam sed vulgarem popularem pituitam appellavit. Uterque vero affectus est cachexiæ affinis, namque ex Avic. in Cachexiæ alimentum agglutinatur quidem, non assimilatur, in Anasarca nec agglutinatur, quod à Gal. desumpsit. Hoc igitur affectu laborat noster Pat. qui sicuti in sola aliqua particula œdema appellari solet, ita in toto hydrops Anasarca. Symptoma in actione sanguificatrice depravate læsæ quod vitium semper fit refrigerato jecore, & naturali calore destituto, præterea præsenti casu, organico quoque morbo affecto, ut patet ex tensione, ex tussicula sicca, qui calor licet sæpe ex suffocatione imbecillis reddatur, ob suppressam aliquam sanguinis evacuationem consuetam, hoc tamen casu, ejusdem paupertas & defectus supponenda, ex obeso habitu cum colore totius albicante, anteacta liberaliori vita, Veneri & gulæ dedita, ex febre, cum acuta, tum maxime diuturna, absque accurata corporis expurgatione, quæ omnia e coris & totius calorem depopulari potuerunt, accedente externa pernicie, ex copiosa & longe uberiori hæmorrhagia, quæ jecur & totum refrigerans, febriculam quidem extinxit, verum præter naturæ scopum, ob sanguinem vitiatum non solum hepar, sed totius quoque venas cum arteriis, & omnes ejusdem partes refrigeravit, non parum opitulante hyeme, cujus causa jecur crudum & pituitosum sanguinem primo progenuit, qui in venoso genere perfrigerato perfectiori coctione non elaboratus, neque adhærere, minusque ob partes refrigeratas assimilari potuit, unde nil mirum, si decolor primo fuerit. Fat. & postmodum extrema, utpote magis a fonte caloris semota, ac proinde primo perfrigerata intumuerint, moxque totum corpus atque ideo hydrops Anasarca subortus, fuerit.

Morbus equidem magnus, ratione essentiæ, quia magna intemperies, ratione partis affectæ, quia læsum jecur, imo totum, ratione functionum symptomatum, quia læsa sanguificatio, ratione resistentiæ & pervicaciæ, quia difficilem sanationem admittit, imò ex Hipp. impossibilem cui consentire videtur & Aret. dicens, quod totum hominem permutare Medico opus est quod, neque Diis ipsis facile fuerit. At quoniam facta pericula inter species hydropis comparatione non conveniunt Auctores, Anasarcam enim periculosiorem existimavit Hippocr. & cum eo Amatus, Vega, Vidius, Tympaniten Altimarus, Valesius Mercatus, Pereda. Asciten Costæus, Valezius. Avic. Rhasis. Ideo aggredienda curatio, cum soli inveterati hydropes, qui totius habitum corruperint, Ab Ætio insanabiles censeantur, de quibus Hipp. 4. Acut. si tamen hic liber sit ejusdem, videtur autem Anasarca minus periculosus, cùm humor proprius ad naturam sanguinis accedit.

Medicæ itaque intentiones curando huic affectui erunt quinque, primò evacuandi humores in primis vijs conclusi. Secundo auferendæ jecoris obstructiones. Tertio totum evacuandum. Quarto corrigenda frigida, tum jeceris tum totius intemperies. Et tandem jecur corroborandum, tostumque exsiccandum.

Et in Chirurgico fonte, inter hydropis species; solus hic sanguinis missionem admittit quando fit ex nativi caloris oppressione & suffocatione aut ex plethorica, dispositione, aut ex suppressione mensium, vel hæmorrhoidum. Si cum Hipp. & Gal. Avic. & Trall. verum in principio. alioquin, cùm sanguis in cacochymiam desciverit, medicamentis purgantibus utendum. Locus erit ex venis superioribus ple-

plethora vigente, ex inferioribus vero, suppressis mensibus aut hæmorrhoidibus. A Italorum vero scarificatione, quantum fieri potest, abstinendum, nec nisi toto tumente corpore admovenda qua mente, tum a Galen. tum à Cælio proposita sunt. Antiqui Pat. ad Solem, tecto capite, mungebant oleo, multo sale admisto, & multa lanugine pertundebant. Alii arenis, potissimum marinis & acribus, hydropicos cooperiebant, detergere enim, detrahere, extenuare, digerere, colliquare, & violenter exsiccare materiam sunt aptæ: addit Nicolaus & incinerationes, quorum tamen remediorum loco, nos hypocaustis & sudoribus uti solemus, ut infra dicetur: Interim frictiones manibus madefactis aqua vita, pipere & iterata, administrari debent: quibus præmittendæ linteis calidis, sed asperioribus tactæ. Circa vesicas, è crustas, vesicantia, cauteria, quæ facile a plerisque, & potissimum a Fernelio excitari solent, caute agendum, namque copiosa attracta materia, facile calore particulæ suffocato, gangrænam inducunt.

Ad primæ itaque intentionis executionem devenimus, lenientibus, præparantibus, & purgantibus. Primo itaque.

℞. Elect. lenit. ℥ vi. hieræ picræ Gal. ℥ j ß. magist. mechoac. gr. viii. m. f. bolus duabus horis ante cibum assumendus.

Vel ℞. Mel. rosat. colat. oxymel. s. aq. vitæ cinnam. an ℥j. m pro syr. & sic pro aliis. Purgetur vere materia præparata hac ratione.

℞. Pilul. de hiera cum agaric. alephang. aggreg. an. ℨ ß. magist. mechoacan. m. reform. pilul. cum vino malvatico, & exhibeantur v. horis ante cibum. Repetatur demum præparatio tali pacto.

℞. Syr. de v. radicibus, byzant. cum aceto, oxymel an. ℥ß. decoct. menth. cuscutæ, pulegii, origani, calamenthi, spicæ ℥v. m. pro aliis, cui præmittatur bolus hujusmodi.

℞. Troch cyphoidis, de eupatorio an. ℈ j. m. & cum vino malvatico reform. bolus & aur. efficaces quoque sunt pastilli Trall. Deinde repetatur purgans, hac formula.

℞. Pil. aggreg. de hiera cum agaric. an. ℨß. alephang ℈ j. magist. jalapp. gr. viii. vini malvat q. s. m. reform. pilul. & aur. sequenti vero die, assumat bolum ac theriaca, purgantium enim medicamentorum vim deleteriam corrigit. Sed quoniam, tum jecur obstructionibus magis expeditum & totum accuratius expurgatum esse par est; ideo utrumque præstare poterit syr. cachect. Fernelii constat enim ex flor. & radic. aperientibus & purgantibus, qui assumi debet ad ℥ ij. quotidie, in vino albo, xii. aut xv. dies. Et quoniam materia noxia in universum corpus redundat; ideo non solum per alvum, sed & per omnes corporis partes hæc evacuanda. Quare secundo loco urinam ducentia usurpanda, & bolus ita parandus.

℞. Tereb. Cypriæ, lotæ in aq. agrimon. ℨ j. sal. agrimon. gr. v. m reform. bolus, cui superbibat decoct. prassii, chamædryos, agrimon. ℥vj. spir. sal. gut. v. m. in cujus usu persistat 15. aut 20. diebus; & si res pro voto succedat, diutius quin etiam. Et tandem humor in ambitu corporis hærens, decocto, & sudoribus discuti, & evacuari debet. Paretur autem decoctum ita.

℞. Ligni Indi resp. ℥ij. rad. imperator. ℥ j. lign. sassaphras ℥ß. aq. meliss. agrimon. an ℔ iv. m. f. infus. per 24. horas, deinde bulliant ad consumptionem dimidii, in fine ebull. adde vin. alb. odorat. ℔ j. bul. & colatur. servetur pro tribus vicibus, præsumpto bolo hujusmodi.

℞. Sal theriac. ℈ j. sal. absinth. gr. v. pulv. hepatis lupini ℈ß. m. & cum vino malv. reform. bol. j. & aur. in hac vero intentione, præsentis sunt usus foveæ, sulph. post hypocaustum usurpandæ, sicut & luta sulphurea, & balnea Aponentia poterunt etiam postremam intentionem implere; quæ si præsto non fuerint, substituantur balneum, ad pedum tumores, lixivio fervefacto cum ebulis & sale; facta postea inunctione hujusmodi.

℞. Ol. amygd. amarar. ℥vi. semin. anethi, cymini, baccarum juniper. an. ℥iij. salis, aluminis an. ℥ ij. vini malvat. ℥ ij. aq. vitæ ℥ j m. bull. ad consumpt. vini & aquæ pro inunctione. Interim in usum revocet absinthium, quolibet modo paratum, vel bibat aliquando cyathum lixivii, ex vino albo & cinere juniperino parati, vel utatur theriaca, cum cyphoide, de qua,

Invadat quoties hydrops mala corpora, tuor
Inficis, hac fies liber ab Antidoto.

à qua exhibeatur potu asari decoctum. Quare parabitur bolus hujusmodi.

℞. Ther. veter. ℨß. confect. cyphoid. quam de vino vocant Arabes, ℈i. hepatis lupini ℈ß. m. refor. bol.

Circa victus rationem Trall. ambiens frigidum quam maximè damnat. Victus sit calefaciens, attenuans & exsiccans, & medicus inter crassum & tenuem. Panis biscoctus. Vinum sit paucum, tenue & antiquum: solo enim parco usu vini malvatici quidam est sanatus, ex Nicolo; quam minimum bibat, & quamplurimum laboret; multum ambulandum, currendum aliquando est. Ubi concaluerit, adhuc à ven re abstineat. Ad alvum movendam, utatur pilulis alephang. cum magist. mechoac. Et hæc in casu præsenti satis. *Raymund. Joh. Fortis Consult. tom.* 1.

Observationes.

Puella quædam trium annorum anasarca totius corporis inflata, penitus abhorrens ab omni medicamento, per usum mercur. dulc. cum gr. aliquot magist. jalap. restituta fuit morti proxima: quæ repetitis vicibus sine molestia copiose prædictis evacuata fuit, subsequente quoque quoque balnei medicati usu corroborationis gratia. *Gregorius Horstius Epist.* 2. *ad observ.* 3. *lib.* 4.

Vir quidam vexabatur vermibus longis, corpus præterea totum intumescebat, & humore circumluebatur, aderat ciborum fastidium, sitis inexhausta, faciei tumor, & color albus, urinam reddebat rubeam & pauculam. Cœpi huic mederi in istum modum.

℞. Extract. esul. ℈ ij. juris pilorum ℥ v. mixta, colataque potioni dabam singulis tribus diebus, & cum aliquoties sumpsisset, vermes ore longos ejecit, alvo vero aquositates omnes dejecit: & intra mensem, Dei auxilio præter spem omnium integram sanitatem adeptus est. Victus ratio erat tenuis, vinum bibebat subtile & album, frequenter etiam hoc decoctum diureticum.

℞. Bacc. Juniper. contus. m. iij. decoquantur in aq. fontanæ q. s. ad tertias. *Martinus Rulandus. Cur. 64. cent. 2.*

Aqua intercutem cùm vehementius urgeretur puer, tantaque intus contracta esset, ut alvus nullam in partem movere posset omni auxilio medicorum destitutus, temerariam sic libertatem vindicavit: quare aqua quantum poterat epotâ in ultimum sese mortis discrimen male sanus præcipitavit. Verum sive id aquæ contractæ impulsu, sive ope naturæ factum sit, soluta est umbilici unitas:, indeque tanto impetu aqua profluere cœpit, ut supra ventrem cubitos tres ascenderet: quo sane vitam finisset, nisi circumassistentes opposita manu aquam fluere non permisissent: hinc medico accersito, & aqua paulatim educta, ac curioso victu, & cæteris quæ ad rem facerent injunctis, brevi tempore in pristinam redactus est sanitatem. *Antonius Benevenius cap. 11. lib. de abditis morborum & sanationum Causis.*

Vir quidam robustus, mediæ ætatis, postquàm febre quartana epidemice contracta, & ab initio male tractata supra annum laborasset, ac interim malâ victus ratione usus fuisset, in hydropem Anasarcam incidit, quæ deinceps, cum pro siti (quæ immanis erat) restinguenda potui liberalius indulgeret, brevi in immensum accrevit; adeo ut membris omnibus à capite ad calcem, ipsoque insuper abdomine intumefactis, se in lecto de latere in latus, sine ministrantium ope devolvere nequiret. Hunc primò invisens, & de curatione desperans (sicut Medicus apud Celsum lib. 3. cap. 21. qui Hydropicum quendam intemperatum sanari posse negabat) illico prognosticon hoc dixi, eum scilicet ni potu abstineret brevi interiturum. Ad quod respondens ille, profitebatur se, modo salvari possit, hebdomadæ spatio non omnino bibiturum. Et quidem dictum factum, admodum licet siticulosus per 6. aut 7. dies vix quidquam liquidi, nisi quod medicamentum fuit ore ingerebat; atque per id tempus, cùm interim hydragoga Cathartica, & diuretica, quin & alia quælibet præscripta sedulo assumeret, multo melius habuit: & postea methodo (qualis supra describitur) aliquandiu adhibita, ad sanitatem integram restituebatur, & etiamnum post 5. circiter annos vivit ac sanus degit. *Thom. Willis. Pharmaceut. rational. part. 2.*

Olim pro generoso quodam valdè cacochymo & doloribus nocturnis a lue venerea, male, aut minime curata, oriundis miserrime divexato consulebat Multa præscripsi, sed in cassum; quia medicamenta plurimum obhorrens, ferè nihil præter laudani dosin semel tantum aut bis in hebdomade pro sedandis doloribus ei concessam sumere voluit; brevi hydropicus factus, ab Ascite simulque Anasarca in tantum intumescebat, ut vix. à latere in latus, sine ministrantium auxilio se devolvere potuerit. In hoc statu ad eum denuo accersitus, & præceptis medicis obstinatum reperiens, quod supererat, mortis non longe absuturæ, & pro certo expectandæ, propterea ut se. & res suas propter æternitatem componeret, prognosticon dedi. Ille non multum perturbatus, obnixe rogabat ut ἀνώδυνον gratia Laudanum nostrum, parcius ante permissum ad libitum, aut saltem quoque vespere sumeret: hoc cum addixi, Postea pharmacum illud quotidie sumpsit ille, & quotidie dosin auxit, ita ut brevi tempore quantitatem ejus vix credibilem absumsisset. Pharmaco hoc unico constanter usus in dies melius habuit, ac intra mensis spatium in tantum convaluit, ut, tumore omni, & doloribus immunis factus, stomacho valeret, & foras obambularet. Ab assiduo hujus opiatæ usu, sitis, antea multum urgens, cessabat; & quaque nocte in sudorem magnum dissolutus, insuper & urinam copiosam excernebat. *Idem part. 1. Pharmac. rational.*

Ingenuus annor. 20. adolescens, post inordinatam victus rationem, & largiorem aquæ potum, leucophlegmatia correptus, atque juxta Hipp. decretum, lib. de int. affect. hydragogis, diæta exsiccante & hepar roborantibus, quinq; mensibus tractatus est. Tandem natura a crudorum humorum saburra quadantenus sublevata, residuum causam morbificam à centro ad circumferentiam propellens, quinque magnos diversis in locis produxit abscessus, quibus suppuratis & ultra libras tredecim materiæ purulentæ effundentibus, Adolescens restitutus est. *Nicol. Guil. Beckers.*

C.I.S. à S. ab infantia aquæ simplicis potui assuetus, vini & cerevisiæ prorsus abstemius, octennis à Gonzaga, Principe quodam Italo, in Siciliam deductus, diætetice valde, Italorum more, educatus fuerat; octennio post Germaniam reversus, in R. & I.D.A.S.E.F.D.B. Epheborum nobilium numerum receptus est. Sed cum more aulico inordinate vivere, equitationi & venationibus dies noctesque indulgere, ac vigiliis multis sese defatigare oportuit, ex humorum crudorum collectione in leucophlegmatiam, & dein in anasarcam, concomitante scabie valde molesta, inciderat, Monachii Proto-Medici Electoralis cujusdam percelebris curæ & medicationi se commiserat, qui illum priori sanitati quidem restituit, hac tamen injuncta cautela, ut in posterum ob stomachi debilitatem & jecinoris intemperiem, aquæ frigidæ & simplici desuesceret, omnia cruda, salsa, & acida vitaret, & placatiori vitæ generi studeret. Verum ad aulam Principis sui is rediens, ex juvenili licentia, ac posthabitis diu tandi præscriptis, febre tertiana notha afflictus, in veterem mox tumorem hydropicum relapsus, Ratisbonam veniebat, atq; consilium meum implorabat: quem demum intra bimestre penitus omni hoc malo levavi, & inter alia vino quoque paulatim assuescere feci, dum primò decoctum aquæ simplicis, corticibus citri exterioribus & recentibus tinctum, in mensa potui porrigi, subsequenter aliis diebus succum carnis citreorum immisceri, paulatim vero, sed inscio illi, vinum postea aq. dilutum opponi jusseram ac ita fraus feliciter successit, ut posthinc se bene haberet, & vini amantissimus in Oenomachia alteri non facilè cederet. *Helvvigii.*

Anatomicæ Inspectiones.

Corpora sive pituitosa, sive fibrosa sæpius in cadaveribus Cachecticorum, diuque & frequenter ex morbis decubitorum inveni. Basileæ anno 1644. cum Clar. D. D. Felice Platero, fœminam ascite & Anasarca diu ægrotantem, tandemque fatis concedentem aperui. Invenimus cordis sinistrum ventriculum & aortam arteriam

teriam, in quibus corpora hæc contenta erant, tantum non duplo fuiſſe majores naturalibus. *Joh. Jac. Wepferus Exercit. de Apoplexia. pag.196. & 200.*

Juvenis Anaſarcâ diu cùm laboraſſet, ſubitò incidit in ictericiam, deinde in hæmorrhagiam narium, poſt in ſubitam mortem. In cujus cadavere aperuit. Hepar ſubalbidum, cum magno abſceſſu in parenchymate, lien ſupra modum maximus, lapidibus albiſſimis plenus. *Nicol. Fontanus Reſponſ. & curat. pag. 90.*

Sexagenarius qui mendicàndo vitam ſuſtentaverat, poſtea valetudinarius in Noſocomium delatus eſt, ubi per tres ſeptimanas commoratus obiit. Ante ſex circiter menſes ex victu pravo in leucophlegmatiam inciderat, quæ paulatim in hydropem Aſcitem, & hydrocelen inſignem Scroti degeneraverat aderat inſignis pedum tumor, appetitus dejectus cum perpetuo alvi profluvio, ex dejecto viſcerum tono.

Cadavere aperto, hæc p. n. erant præcipua. In abdomine aqua reperta mediocri copia, multum enim natura aut per ſeceſſum aut per diadoſin exoneraverat: Hepar à naturali ſtatu non multum aberat, niſi quod paulo pallidius; Sed lien tam exiguus ut dimidium magnitudinem, quæ rem naturali eſt, vix haberet; ſimiliter flaccidus valdę & pallidus erat. Ipſiuſque vaſa, quæ ad Portæ truncum & ventriculi fundum feruntur, vix præ tenuitate conſpicua; in folliculo fellis (qui tamen mediocrem bilis quantitatem tenebat) tres erant calculi miræ conſtitutionis, unuſquiſq; enim eorum mori fere figuram repræſentabat, niſi quod altius inciſi erant, & partes ita ſibi cohærebant ut uvæ rariores in uno racemo, cæterum leves, nigræ & friabiles, carbonis teneriotis inſtar. Renes à naturali magnitudine & ſitu ut non aberant, ſic colore multum à naturali receſſerant: nam lactis fere inſtar albicabant; in thoracis cavitate ſiniſtra aquæ nonnihil inventum, quæ & in pericardio debito plus abundabat. Dextri autem lateris pulmo paſſim partibus continentibus e-rat adnatus, totuſque fœdo ichore ſcatebat, cujus vitia etiam in ſiniſtro apparebant, cordis autem cavitas, ut & magna ejus vaſa humore viſcido, albo & tenaciſſimo infarcta erant adeo ut credibile talem & ſanguinem in ipſo fuiſſe, *O. Heurnius obſerv. 19.*

Anno 1625. Religioſi cujuſdam Anaſarca defuncti cadavere aperto pulmones utrinque coſtis arcte adhærebant, cætera omnia vitii expertia: *Job. Rhodius Manxiſſa obſer.* 10.

Non immerito Hippocrates 2. Epidem. Sect. 1. occaſiones conſiderare jubet ex quibus laborare quis incipit, ſive ex capitis ſive auris, ſive lateris dolore. Etiamſi autem Galenus non uno loco aſſerat antecedentem cauſam neutiquam morbum gignere, niſi adſit præcedens diſpoſitio, id tamen certum eſt eam eſſe quarundam cauſarum externarum efficaciam, ut vel corporibus optime conſtitutis effectum imprimant citra apparatum morbificum. Exemplum nuperrimum ſuppeditavit exiens September anni 1678. Pueri duo, ſpectatæ familiæ, laudabilis conſtitutionis, unus decennis, alter quatuor annos natus, puerili affectu, capitis ſcilicet ſcabie, leviter infecti, à vetula inunguntur butyro, (ut aſſeruit) cocto & ſalito, alteri rei impermiſto, vix exacto biduo major natu leucophlegmaticus evadit toto corpore, accedit difficilis reſpiratio & ſitis intenſa citra tuſſim: Porrigitur illi ptiſana ex radic. fœnicul. & irid. recent. confecta, ex muliercularum conſilio, ad alvum ſimulque lotium cienda, unde intendebatur tuſſis, triduo, horis matutinis, ante obitum acceſſor: in parato erat potio purgans, cujus exhibitioni annuo, ad ſeroſi humoris eductionem, quam puer effudit, vomitu ſe hauſtam excluſiſſe dicens: ob affectus urgentiam mannam in juſculo diſſolutam cum tartari cremore & pulvere mechoacann. præſcribo, cujus hauſtum vomitum illico ſequutus, vix enim continebat ventriculus, in anguſtias redactus à ſubditorum viſcerum tumore, abdomen quippe (ſicut in hydropico) admodum erat diſtentum. Exhibitum tandem morſulum ex mechoacanna non reſpuit ventriculus, a quo plures & numeroſæ dejectiones, quanquam venter nehilum detumuerit. Paulo poſt ſuffocationis metus ingruit, reſpiratio ut μετέωρος, atque ut equus curſu fatigatus ilia ducit Fuere injecti clyſteres (cui ſoli præſidio poſtmodum locus fuit, ob collapſas vires) ne momento morabantur, quanquam humorum copia & flatuum ſuccederet. Alimentum, ne anguſtia major evaderet, exiguum & ex cochleari tantum dabatur, ſuccus ſcilicet ex coxa vervecina expreſſus, addito ovi vitello. Reſpiratione tandem difficiliori facta, aucto tumore ventris & totius habitus, præſertim labii ſuperioris, exacto tertio, à quo mihi commiſſus fuit, die interiit: exenterationem conceſſere parentes, quod frater ejus natu minor, toto corpore eſſet tumidus, quanquam ὑδεριώδης, iiſdemque premeretur ſymptomatis, inter quæ impeditus in dorſum & latus ſiniſtrum decubitus, cum ἀσφυξία quod deliteſceret arteria, nec ſe explicare illi liceret, obrutæ à madore carnium.

Reſerato abdomine vaſtum jecur ſe obtulit, lienem altero extremo contingens, ſed citra labem: ventriculus exhibitum paulo ante obitum ſuccum carnis continebat, cui lumbricus ſemivivus innatabat. Inteſtina flatibus, fœcibus & lumbricis turgebant; Lien naturalis erat, quanquam in plures lobulos diſcretus: veſica lotio ſemiplena, quod pauciſſimum toto morbi decurſu emiſit: Renes fuere inculpati: meſenterium glandulis deſtitutum, videbatur, quanquam anſam tumori illarum, ob ἀδδηφαγίαν, dediſſet puer veraciſſimus. In pectore mortis & affectus cauſa ſe exhibuit; quod hydrope laborabat, ſero enim cruento, latere præſertim dextro, erat refertum: pulmones, ſiniſtri coſtis verſus dorſum arctè affixi erant: utrique vitiati, colore vario, viridi nigro: diſſecti ubi candicabant, purulentam materiam effundebant. Cor erat magnum quale adulti hominis: aqua copioſa in pericardio, caput apertum non fuit quod cauſa mortis manifeſta videretur *Chriſt. Guarinonius Conſil. 378.*

In Cadavere fœminæ Anaſarca laborantis, ſequentia notanda erant: Ex abdomine aqua effluxit ſubflavi coloris in mediocri copia, odoris admodum fœtidi. Peritoneum, omentum, & inteſtina parvis cirofulis durioribus inquinata, valdeque inflammata, muco undique oblitas

diver

diversæ magnitudinis, quarum majores imperialem excedebant; hæ per incisionem apertæ & extractæ materiam continebant albicantem & quasi tophaceam. Lien parvus & subrotundus, colore tamen naturali. Pulmones lividi, lobusque dexter inflammatus, ex quo inciso sanguis stillabat nigricans. *Carolus Rayger. in Miscell. cur. anni 4. observ. 3.*

Nobilis fœmina vidua, per multos annos pedem graviter ulceratum & fontanellam etiam in altero pede habuit. Horum diuturna molestia defessa per Chirurgum consolidari curavit, quo facto, statim spirandi difficultas occupat, appetitu edendi non ejecto, imò, ipsa dicente, jam vegetiore reddito, ita ut desiderio indulgere, ab asthmate, nunquam ausa fuerit. Tandem totum corpus intumuit, & asthmate aucto, viribusque diuturnitate fractis & attritis, vitam reddidit.

In hujus post mortem latere sinistro, ad lienis situm, abscessus, quem omnium cum admiratione occultum habuerat, apertus inventus est, ex quo, defuncta jam ipsa, magna fœdissimæ saniei copia effluxit.

Sunt perplurimi, & nomine & superficie nasuti Medici, qui causam hujus asthmatis & ulceris occulti, fontanellæ aut ulceris consolidationi imputarent: quod reverâ non est, si quis solummodo consideret, fontanellam, esse aliud nihil, quam ulcus artificiosum, cujus puris evomitus, non ab omni parte corporis corrodatur, sed in ipso hoc ulcere produci, à succo nempe chyloso, ex vasculis in ulcere ruptis, emanante, & ob acoris contractionem, coagulante. Sunt certe cœci & talpis terram rostro evertentibus, qui hoc non animadvertunt. Unde ejus ulcus in altero pede ortum duxit? nisi ab humoribus eodem in loco restagnantibus, unde inflammatio & ulcus: vascula interim lymphatica, continuo lympham reddentia ulcus, ne ad consolidationem duceretur, perpetuum produxerunt. Eandem ob restagnationem, ulcus in latere sinistro, productum; eademque causa pulmones reddidit obstructos, aërique spirando minus permeabiles, unde respirandi difficultas & asthma. *Stephan. Blancard. in anatom. practic. rational.*

Judicis secundarii Nemausensis, Anasarcâ defuncti, cadaver tumultuariâ anatome dissectum & exenteratum, serô diffluebat. Viscera inculpata. Vesicam felleam lacteus humor distendebat. *Ex communicatione Clariss. Rivalier Medic. Nemausens.*

HYDROPS PECTORIS.

Pectoris regionem Hydrope nonnunquam affici, & certo & multiplici indicio plane constat: namque illud in viventibus aquarum fluctuantium sensus ac sonitus, inque defunctis αὐτοψία Anatomica evidentissime demonstrant. Attamen circa morbi hujus causam, & fiendi modum, quibus nempe viis, & quasi ritu dispositis, aquarum intra Thoracis specum aggestio primo incipiat, dein sensim augeatur, & sæpenumero insensim donec morbus deploratus evadit continuetur, res adhuc in abstruso latet. Siquando hydropis aut Anasarcæ affectus generalis existens, & carnes, & viscerum cavitates, ubique, aut plerisque in locis occupaverit, nihil mirum est, si aquarum istarum illuvies etiam pectoralia occupabit; attamen præterea interdum accidit regionem Thoracicam, aut primo, aut solummodo inundari, cæteris interim partibus ubique satis sanis, aut secundario tantum læsis.

Circa morbi hujus ortum & generationis modum valde ambigitur, undenam & per quos ductus, aquarum illuvies, uspiam intra Thoracis specum reperta illuc perveniat, Authores nonnulli eam desuper, viz. à capite per tracheam descendere, aliique scaturiginem ejus ab infra derivantes, à cavitate abdominis, quandoque item ab hepate vel liene, aquas istas in pectoris cavitatẽ per vias nescio quas cæcas deferri statuunt. Verum neutra ex his sententiis aut assensum nostrum vendicat, aut elenchum me refert nullus enim sanguinis, & humorum in corpore transitus perpendens, aut hanc, aut istam commeatus viam agnoscet; quin vero statuere oportet, humorem serosum hydropem pectoris excitantem, illuc pervenire, aut specie vaporis, qui à præcordiis & Thoracis parietibus exhalatus, in quam facile condensatur; vel 2. serum illuc deponitur sub propria forma, quatenus nempe è vasorum, sc. Arteriarum osculis reseratis, in cavitatem istam exudat. Utrum lymphaductus, aut chyliferi alicubi aperti, aut disrupti, morbum istum quandoque pariant, mox disquiretur.

Quoad prius, in tantum probabile est, Hydropem pectoris, à vaporibus intra specum ejus condensatis nonnunquam oriri, ut mirum videatur quomodo uspiam secus habeat, aut quispiam à tali affectu immunis degat. Quantum enim vaporis est, quod à sanguine ebulliente decedit? cumque in præcordiis iste insignius defervet, qui fieri potest, quin vapor copiosus in claustro hoc, velut sub Alembico conclusus in aquam condensetur? Et quidem non facile erit determinare, cum halitus vaporosi intra pectoris specum ita perpetim aggerantur, quid de iis fiat, quomodo absumantur, aut exinde foras ablegantur. Profecto dicendum erit, eos vel Thoracis parietes penetrare, vel (quod potius videtur) in pulmonum poros insinuari, adeoque inter expirandum avolare. Utraque sane via vapores Thoracici exhalare possunt: & forsan si alterutra deficiat aut præpediatur, propterea hydrops pectoris accietur.

2. Verum insuper opinari subest morbum hunc etiam modo altero, (viz. quatenus serum sub propria forma è vasis exudat) interdum contingere. Enimvero in constitutione corporis cacochymica, aut valde scorbutica, ubi sanguis aquosus & debilis serum superfluum è compage sua passim dimittit, & ab arteriarum osculis etiam laxis & patentibus ubique ejiciens circulationis filo excludit, nihil usitatius est, quam cavitates, nec viscerum, non & præcordia, imo & cerebrum ipsum illuvie aquosa inundari: porro in tam generali ad hydropen diathesi, regionem modo hanc, modo istam vel alteram, primo & nonnunquam fere tantum occupari: quandoque item penetralibus intactis, carneis exteriores, sc. musculos eorumque interstitia, ab illuvie serosa inundari.

3. Inter vasa materiem hydropicam in pectoris cavitatem infundentia, lymphæductus, &

Tubi-

Tubi chyliferi merito in suspicionem veniunt. Ad priores quod spectat, αὐτοψία Anatomica constat, ingens horum satellitium totos pulmones perreptare, atque ab exterioribus eorum oris citerius latos, versus ductus Thoracicos tendere, iisque laticem suum, quem à sanguine arterioso superfluum ubique absorbent, maxima ex parte infundere. Si quando igitur hæc vasa obstruantur aut quoquo modo à munere suo defungendo impediantur necesse erit aquarum in pulmone aggestionem fieri; quæ postea in pectoris cavitatem decidentes, regionis istius hydropem, excitabunt. Enim vero hac lympha in compagem pulmonarem restagnante sæpenumero accidit vesiculas hydatidas dictas, in extima hujus visceris superficie excitari, quæ postea disruptæ, & aquas in thoracis cavitatem dimittentes, ibidem Ascitem producunt. Hujusmodi affectio in ovibus, quando ob tempestatem humidiorem, & pascua aquosa ab hydrope gregatim intereunt, passim cernitur. Et quidem nonnunquam in homine, pectoris Asciten à tali causa procedere sequens Historia (cujus subjectum morbi hujus spirans exemplum existit) plane arguere videtur. Nuper Adolescens satis sanus & robustus venationi, equitationibus improbis, aliisque corporis exercitiis quantumvis immodicis, dudum impune assuetus, tandem in Thorace plenitudinem seu velut inflationem quandam persensit; in tantum ut pulmonis latus sinistrum intumescere, & cor extra locum suum dextrorsum protrudi videretur: ea namque ex parte pulsatio ejus maxime percipiebatur. Postquam in hoc statu aliquandiu perstiterat, quodam die cujusdam quasi vasis intra Thoracis cavitatem disrupti sensum habuit, indeque per semihoræ spatium in regione ista humoris velut ab alto in pectoris fundum cadentis, stillicidium non tantum ab eo percipi, sed etiam ab stantibus audiri potuit. Quanquam affectus hujus raritate primo attonitus esset, quia tamen exinde vires, appetitum, somnumque, aliaque naturalia satis recte valeret, mox denuo securus, & medicinæ negligens evasit: postmodum vero à corporis motu, inclinatione, aut agitatione quavis in latere sinistro aquæ intus aggestæ fluctuatio ab ipso persentiebatur; quin etiam ab aliis motus, & sonitus evidentissime, tum tractatu tum auditu percipiebatur. Hinc cum extra dubium fuerit Dominum insignem pectoris hydrope tunc affici, ita verisimillimum videbatur morbum istum ex eo originem duxisse, quod lymphæ ductus ad pulmonis latus sinistrum spectantes prope insertiones suas in ductum chyliferum primo obstructi, ad molem ingentem intumescerent, & postea disrupti humorem suum in Thoracis cavitatem extillarent.

Quando nunc præcordiorum arcisque adeo vitalis inundatio immineret, tandem vir egregius sibi prospiciendum ratus medicinam adiit, & curationis ergo pharmaca quædam ruri sumsit, sine ullo tamen fructu notabili. Deinde Londinum adveniens primo D. D. Louver sibi prius notum consuluit. Hic Thoracis apertionem quasi unicum remedium proponens D. D. Michlethuvait, neque in consilii partes adsciscii curavit. Dein communi statim omnium consensu lateris sectio decernitur, itaque post factam totius provisionem, chirurgus inter sextam & septimam vertebram cauterium applicuit, & postridie foramini in pectoris cavitatem secto canalem indidit, quo facto statim liquor crassus, ac instar chyli albescens, & quasi lacteus effluebat. Hujus prima vice tantum sex circiter unciæ detrahebantur, & postridie tantundem. Die tertio cum paulo major quantitas exire sineretur, magno statim languore affectus, & deinde febricitans per diem unum aut alterum male habuit. Quapropter donec temperiem & vires recuperaret, materiæ illius exitum inhibere, visum est: postea vero ejusdem evacuatione tantum parcæ quotidie facta, pectoris cavitas fere in totum manebatur: ad hæc vero canalem cum epistomio in foramine gerit, quo semel nycthemeri spatio aperto humoris usque tantillum emanat: interim, stomacho vultu & viribus valens, foras obambulat, equitat, aliaque exercitia prius assueta satis vegete obit. Pharmacia haud multa usus est aut opus habuit. Post sectionem cardiaca temperata, sc. pul. perlarum, Julapia, & quandoque hypnotica, & postea decoctum traumaticum quotidie bis sumendum præscripsimus.

Hac methodo, & medicamentorum formulis aliquandiu continuatis, vi insignis temperiem, vires, corporis habitum, imo & pectoris immunitatem recuperare visus erat, usque tamen cannam argenteam in lateris foramine (è quo ichor quotidie effluxit) gerebat: cumque post aliquot menses hac subtracta fontanella ista occluderetur, intra pectoris specum, ejusdem humoris, per sonitum & fluctuationem perceptibilis aggestio fiebat; deinde vero cum recurrente morbo idem recurreret remedium, proindeque lateris apertio decerneretur (forte natura hoc chirurgi munere defungente) ea sponte obveniens, materiæ ad erumpendum aptæ exitum præbebat. Jamque necesse incumbit ad præcavendam pectoris illuviem, foramen istud quasi lacunam constanter patefieri.

Ex his satis constare arbitror, pectoris Asciten quandoq; ob vasa lymphatica intra pulmonem disrupta exoriri; nec minus dubito quin idem affectus etiam à ductibus chyliferis intra thoracem diffractis excitari possit; attamen hic casus tam raro contingit, ut eum hactenus neque ex propria observatione, nec aliorum relatione cognoverim. Porro minime refert talis morbi Ætiologiam inquirere, quia non tantum incurabilis, sed brevi lethalis existit, quia sc. à chyli inundatione præcordia statim obruentur, simulque sanguis & spiritus animales succi nutritii vectigali solito defraudati illico exolventur.

Ex variis hujus morbi causis modo designatis, facile erit differentias ejus colligere: nempe primo pectoris hydrops aut affectio simplex & primaria est, regioni huic peculiaris; aut secundaria, sc. hydropi generali superveniens ut in cachecticis crebo assolet. 2. hic morbus distinguitur quoad loca affecta nempe quatenus aqua vel in toto pectore colligitur, vel tantum in altero ejus latere. 3. quoad materiam in Ascite pectorali aggestum, quæ modo limpida & plane aquosa est, modo crassior, albicans & quasi lactea, qualis in præcedenti historia describitur.

Signa diagnostica satis manifeste hunc morbum

bum produnt: nimirum aquarum fluctuatio tractatione, & corpore inclinato ſenſu percipitur, ejuſque ſonitus plane auditur. Porro affecti tuſſi ſicca & inani plurimum moleſtantur, nec non dyſpnœa fere continua & gravi, præſertim dum loca acclivia aſcendunt, afficiuntur: inſuper adſunt ſitis cum febricula, & noctu poſt primum ſomnum, propter vapores a calore tunc intenſiori elevatos, magna inquietudo, & corporis jactatio. His interdum accedunt cordis palpitatio, pulſus intermittens, aut perturbatus, & crebra animi deliquia. Quoad prognoſin, morbus hic ſanatu ſemper difficilis exiſtit, & ex opinione vulgi incurabilis habetur. Et revera ſi abdominis Aſciti aut Anaſarcæ in toto corpore excitatæ superveniat, deploratus jure cenſetur; attamen ſi affectio ſit primaria, & corpori alias ſano contigerit, de curatione haud protinus deſperetur.

Quod ad morbi hujus Therapeiam ſpectat, indicationes primariæ, juxta communem in pleriſque aliis affectibus medendi methodum, erunt tres: ſc. curatoria, præſervatoria, & vitalis.

Prima aquas in pectoris cavitate aggeſtas quoquo modo evacuandas reſpicit. Secunda, Ne ſubinde nova ibidem illuvies colligatur, præcavet. Tertia, vires inſtaurandas, & ſymptomata eas lædentia quamprimum tollenda procurat.

Ut primæ indicationi ſatisfiat, atque ut pectoris Aſcites inaniatur, duæ tantum viæ ſeu evacuationis modi, quibus aquarum illuvies iſta educatur, occurrunt: nimirum vel ut pectoris vaſa & humorum ductus inaniti lympham iſtam rarefactam reſorbeant, & dein aut ſanguinis aut aeris commeatu foras convehant; vel ſecundo ut per lateris ſectionem aquæ iſtæ in propria ſpecie affatim educantur.

Prior iſte modus etſi rarius, quandoque tamen ſuccedit: quod equidem ex propria obſervatione teſtari poſſum. Enimvero pulmonum compages, intus ſpongioſa, & extus poroſa admodum, aquis ſubſtratis dum quaque diaſtoles vice immergitur, eas in vaporem converſas nonnunquam imbibit; adeoque vel ſanguini remandat, vel cum aere jugiter expirato ore exhalat. Hujuſmodi effectus pro morbo iſto ſanando ut facilius contingat, ſubſidia medica hic in uſum adhibentur: itaque propter intentionem iſtam ſanguinis, aëris, & humorum ductus quantum licebit inaniti, & vacui ſervari debent. In hunc finem purgantia diuretica, & diaphoretica mitiora methodice, & per vices exhibeantur; item remedia Thoracica & expectorantia locum vendicant; victus ſit tenuis & calfaciens, & ejuſmodi quoad omnia regimen inſtituatur, quod ſanguinem plus exhalare, & humores quoſque ſuperfluos evaporare faciat. Medicamentorum in hos uſus accommodorum libet hic formulas quaſdam ſubjicere.

℞. Radic. chærefolii, Ruſci bruſci, polypodii qu. ana ℥i. folior. eupatorii. Adianthi Botryos, hederæ terreſtris, ana M. j. ſem. cartham ℥i. radic. Ireos florentin. ʒß. ſem. ebuli ʒv. rad. calami Aromatici ʒß. coquantur in aq. fontan. ℔. iiii. ad tertiæ partis conſumptionem, dein colaturæ adde foliorum ſennæ ℥iii. Agarici ʒii. mechoac. turbith, an. ʒß. ſantal. citrin. ʒiß. rad. galang. minoris ʒi. ebullient clauſe per horas ii. dein coletur. adde mellis opt. ℥ii. & clarificetur cum ovi albumine, f. hydromeli purgans, doſis ℥vi. ad viii. mane bis, vel ter in ſeptimana.

Vel, ℞. Calamelanos ℈j. reſin. Ialap. ℈ß. Balſam. peru. q. ſ. f. pilul. iiii. ſumantur mane repetendo intra v. vel vi. dies.

℞. Tincturæ ſulphuris ʒiii. capiat. gut. vii. ad x. hora ſomni & primo mane in cochl. j. mixturæ ſequentis ſuperbibendo cochl. iii.

℞. Aq. limacum, lumbricorum, Raphani compoſit. ana ℥iiii. Aq. è ſucco baccarum ſambuci fermentat. ℔. j. ſyrup. e ſucco hederæ terreſtris ℥ii. miſce, f. Iulapium.

Vel, ℞. Tinctur. gum. Ammoniac. vel galbani; exhibe ad gut. xx. veſperi & primo mane cum eadem mixtura.

Vel, ℞. Millepedarum præparat. ʒii. flor. ſulphuris ℈ii. florum Benzoin. ℈i. pul. ſem. Dauci, bardanæ, an. ʒß. Terebinthinæ Venet. q. ſ. f. maſſa, formetur in pilulas, exiguas, ſumantur iiii. veſperi, & primo mane ſuperbibendo hauſtulum ejuſdem Iulapii.

Hora nona matutina & 5. p. m. ſumatur hauſtus aquæ calcis vivæ compoſit. ad ℥iiii. per ſe, vel cum alio medicamine appropriato.

Pro potu ordinario ſumatur bochetum ſequens.

℞. Radicum ſarſaparil. ℥vi. chinæ ℥ii. lign. ſantal. albi, citrin. ana ʒvi. raſ. eboris, C. Cervian. ʒiii. rad. calam. arom. ℥ß. paſſul. exacinat. ℔. ß. liquir. ʒiii. ſ. a. infundantur & coquantur in aq. fontan. ℔. xii. ad vi. f. colatura.

Olim ante xxv. annos cum Oxonii degerem, ad Juvenem ſcholarem accerſebar, qui per tres hebdomadas de dolore Thoracis, & dyſpnœa graviſſima veſperi conſtanter, inſuper a corporis motu citatiori, aut greſſu acclivi ſupra modum infeſtante, laborarat: in neutrum latus diu potuit diſcumbere, verum neceſſe habuit in lecto ſupinus uſque jacere, & cum capite erecto; ſi forſan in latus alterutrum diſcumbere niteretur, corporis ſitum iſtum illico dolor aſſequebatur, & ſi forſan a latere uno in alterum ſe devolveret, etiam dolore ſtatim tranſlato, perſenſit velut aquas e loco in locum fluctuare. Hinc merito Aſcitis pectoralis ſuſpicio incidit, de quo ut certior fierem, præcepi ut ſupinus ſupra lectum jacens, caput a margine ejus uſque ad pavimentum reclinari ſineret; illico perſenſit aquæ verſus claviculas decurſum, ſimulque illuc doloris metaſtaſin: inſuper his ſi quando à motu, calore lecti aut foci corpus plus ſolito æſtuaret, illico in Thorace tanquam aquæ ſupra ignem ebullientis ſenſum habuit, ſimulque de vertigine, & levi ſpirituum defectione conqueſtus eſt. Quandoquidem ex his rite perpenſis colligere liceret, eum pectoris Hydrope affectum fuiſſe, methodum & medicamenta ſequentia cum ſucceſſu præſcripſi.

℞. Calamelanos g. xv. reſin. Ialap. ℈ß. ſyrup. roſar. ſolut. q. ſ. f. pilul. iii. cepit mane primo, & duodecim habuit ſedes cum magno levamine, dein die tertio ab eodem medicamine tantum quater alvus dejiciebatur, ſed cum majori adhuc fructu; cepit poſtea per plures dies Apozematis diuretici & pectoralis ℥vi. bis in die denique ultimo cathartico eodem repetito integre convaluit. *Thom. Willis. Pharmaceutic. Rationalis Parte 2.*

Pro perfectori hujus affectus Diagnosi pergratum Lectori Studioso fecerimus si quod communicavit Clarissimus & Accuratissimus D. Carolus Drelincurtius Medicinæ Lugduni Batavorum Professor Primarius, hic inseruerimus. Sic autem ille.

Morbus certè haud infrequens est hydrops pectoris, sed Medicorum ruditate vix detectus. Mihi ter accidit ignorasse: sed cadaver apertum uti pudore tacitum me suffudit, ita fidelissimè docuit. Ruminatus deinceps symptomata quibus æger conflictabatur, & eadem in aliis observans, morbum alias protinus agnovi, & dictis fidem fecere pectora reclusa.

Illos igitur dyspnoicos conspexi, præsertim stantes & occiduò sole; ægrius insuper in alterutrum latus decumbentes, idque licet in utroque latere hydrops foret: nam reperi nunquam molem aquarum eandem. Quò igitur in latere, vel plura, vel crassiora lymphatica crepuerunt, ibi majus gravamen. Ad cursum præterea, vel celerem motionem quamvis, pedibus, curru, equo &c. ad cantum, vocem altam, contentam & protractam, prorsus impares, imò citra causam manifestam animo sæpius linquentes.

Paucissimis latus intumuit, vel tussis adfuit: omnibus autem producto morbo, vultus decolor & serosus, (*un visage pâle & bouffi*) nec non pedes œdematosi; imo quibusdam scrotum intumuit, & brachium e directo vel doluit, vel torpuit, inertius saltem fuit ad motum, ob nervos scilicet intercostales communicantes cum testicularibus: à stomachico; & brachialibus: à cervice & dorso. Exinde frequenter vidi in castris pectore sauciatos quibus brachium è directo vulneris enormiter tumebat.

Paucos Asciticos secui hydrope exortes, vel in altero latere, vel in alterutro; imo quandoque reperi pericranium serò flavo, salsissimoque turgidulum, ℥. v. g. 5. 6. 7. vel 8. quod mihi pondus fuit summum.

Tales autem Dyspnæa jugi laborabant, gravati pectore medio, quod sæpius palma vel pugno contundebant. Cardialgici, irrequieti, stare, vel decumbere nescii, nullo medicamento erectiores, nullisve bechicis quicquid expectorantes.

In iis insuper polypos sæpe reperi è ventriculis cordis in pulmonem expassos utrinque; & isti (præter signa modò relata) pulsu fuerant frequenter intermittente. *Hactenus Vir Praeclarissimus.*

Pectoris Hydropem plerumque comitantur, immo eidem præcedunt, partium nutritiarum omnium obstructio, spirandi difficultas & tussis inanis (quæ partim à compressione diaphragmatis quam invehunt naturales partes obfarctæ, partim & præcipue à vitio pulmonis ac ab aqua in thoracis cavitate fluctuante pendent) cordis palpitatio, vel valida pulsatio, facies obfusca, &c. Sed certissimum hujus diagnosticon est aquæ ab hoc latere in illud cum murmure fluitatio.

Obstructa reserato; succos peccantes attenuantibus præparato; præparatos per *ἐκκρισιν* educito; aquam per urinas potius quam per sedes evacuato, item per sudores: pulmonem obfarctu liberato: omnia roborato.

♃. Rad. irid. nostr. brion. ebul. ana ℥i. fol. parietar. mercurial. nasturt. erysim. chamæmel. totius ana m. j. summit. sambuc. recent. p. iii. sem. anis. fœnicul. bacc. laur. ana ʒiii fol. senn. ℥i. ß. omnium decoctio & colatura, in qua reducta ad ℔i. dissolv. hier. picr. diaphœn. ana ʒvi. syr. ros. comp. cum agaric. ℥ii. vin. hyacinth. ℥iii. misc. f. clyster. Injic. vesperi levi cœna subsequente.

Seq. mane exhib. pulv. seq. ex vino albo generoso hor. 4. ante jusculum.
pulv. subtiliss. fol. senn. ℈ii. jalap. ʒß. cremor. tart. chalybeati ℈i. misc. f. pulvis irrorandus pauca aqua cinamomi.

♃. Rad. fœnicul. petrosel. summit. aspar. ana ℥i. cort. med. fraxin. ʒvi. sem. alkekeng. & milii solis ana ʒiii. sem. melon. rec. ℥ß. cappar. à sale mund. ʒvi. passul. pur. par. 5. rasur. ebor. & C. C. ana ʒiiß Includantur omnia ventre pulli, & f. decoctio cum carne vitulin. addendo sub finem coctionis fol. chærephyll. fœnicul. virid. agrimon. calend. ana m. ß. nasturtii aquat. m. j. macis ʒi. Cape de colatura ℥vi. in quibus dissolv. crystall. utriusque ana ʒß. Cap. mane hor. 4. ante prandium, corpus exercendo ambulatione, si fieri possit: sin minus, equitatione, aut vectione in rheda.

♃. Flor. irid. p. iiii. leucoii rubri, aquileg. cærul. veronic. mar. teucrii ana p. iii. flor. fumar. p. ii. ros. rubr. p. i. aquæ fontanæ infusionis batturæ ferri, vel textæ extinctionis chalybis filtratæ ℔ii. vin. alb. tenuis ℔ß. macis ʒß. sp. vitriol. q. s. ad gratam aciditatem, f. tincturæ extractio, & per chartam colatura, in cujus ℔iß. dissolve syrupi capillarium seq. ℥iiii. f. Julap. pro 4. dos. sumendis eisdem diebus quibus æger utetur jusculo præscripto hor. 4 à prandio, duabus ante cœnam.

Syrupus capillarium. ♃. Rad. petrosel. fœnicul. asparag. eryng. mundat. ana ℥iiii. fol. recent. ling. cervin. polytric. adianti, rutæ murariæ ana m. iii. ceterach. m. iiii. Istis omnibus concisis in ampla pelvi affund. aq. fontan. calentis quantum supernatet 4. digit. f. infusio per hor. 24. deinde colatura, quam cum dimidio pondere sacchari reduc. in syrupum, addendo sub finem nodulum qui contineat santal. citrin. cinam. integr. ana ʒii. Serv. ad usum.

Potus sit decoctum chinæ dilutum, in quo maceretur continuo nodulus continens batturam ferri; cum hoc decocto diluatur vinum ultra medias.

Exacto quatriduo iterum purgetur æger apozemate seq. (præcipue si sit melancholicus, ut plerumque accidit.)

♃. Rad. gram. filic. fœm. ana ℥i. polypod. quercin. ℥ij. fol. chamædr. epithym. fumar. chamæpit. ceterach, scabios. ana m. j. flor. anth. p. iii. sem. card. bened. ℥ß. cortic. citr. condit. sicc. ʒiij. f. omnium decoctio: In colatura infund. & decoq. fol. senn. mundat. vino albo odoro nutrit. ℥iß. cremor. tart. alb. ʒii. medull. sem. cartham. ℥ii. Expressioni addatur infusio ʒß. rhabarb. seorsim facta in aq. cichor. cum ʒi. cinam. reducantur omnia ad ℥viii. in quibus dissolve syrupi ros. pallid. comp. cum agar. ℥iii. sp. vitrioli q. s. ad gratam aciditatem, misc. f. apozema pro 2. dos. matutin. sumendis diebus alternis horis tribus ante jusculum. Singulis dosibus additur ʒß. jalap. in alkool subtiliss. reducti.

Postea vino chalybeato tali utatur.

℞. Rad. sicc. petrosel. fœnic. fragar. anonid. ana ℥i. fol. sicc. scabios. melis. ana m. ii. sem. alkekeng. ℥ii. rasur. dentis equi marini ℥iß. nuc. moschat. numero 4. cinam. ℥ß. caryoph. ʒii. chalyb. præp. ℥vi. vini albi ℔viii. f. infusio ut a. e. Utatur post bidui macerationem. Dosis ℥iv. summo mane hor. 4. ante prandium corpus exercendo serratione, vel deambulatione, si vires & spiritus ferant.

Tertio quartove quoque die addatur infusio ʒii. fol. senn. mundat. minutissime incis. & macerat. in frigido per noctem in vino pauco.

Quod si ab admixtione sennæ abhorreat, & pilulis uti malit, diebus alternis hora dimidia ante levem cœnam cap. pil. seq.

℞. mass. pil. stomach. cum gum. ℥ß. antimon. diaphoret. Hartmann. ℈iv. Mf. f. massa de qua cap. ʒß. vel ℈ii. ut dictum est. Perstet in vini pilularumque usu per duas tresve septimanas.

Horis pomeridianis si magna sit sitis, sedetur bono haustu liquoris seq. qui frigidus exhibeatur.

℞. Vini albi Rhenani maturi non acidi aut crudi ℔ iv. reddatur acidissimum sp. vitrioli: mox instilletur tantum olei tartari ut aciditas omnis evanescat & denuo dulcescat liquor, in quo infunde florum bugloss. & borag. recentium ana p. iiii. ros. rub. p. ii. Post extractam tincturam rubicundissimam f. colatura, in cujus ℔ii. dissolv. syr. capillarium supra præscript. syr. violac. ana ℥ii. Mf. f. julap. ad usum.

Si spirandi difficultas urgeat, parentur tabellæ tales, quibus noctu præsertim utatur.

℞. Pulp. passul. extract. per decoctionem in ptisan. vulg. pulp. rad. althææ ana ℥ß. lactis sulph. optime præp. ʒii. pulv. subtiliss. glycyrrhiz. ʒiii. ireos florent. ʒiß. sacchar. albiss. ℥viii. mf. & addita pauca aqua naphæ vel ros. f. pasta ex qua formentur tabellæ in ore tenendæ sensim deglutiendo id quod dissolvetur.

Urgente autem paroxysmo paretur syrupus acetosus talis sumend. e cochleari vel bacill. glycyrrhiz. contuso.

℞. Erysim. roris solis, scabios. ana m. ii. pulmonar. m. iiii. tussilag. totius m. iii. passul. jujub. ana ℥i. dactylor. mund. par. v. f. decoct. & colatura quæ cum dimidia parte sacchari reducatur in syrupum, ut a. e. Paretur oleum sacchari cum aqua vitæ debiliori, ut a. e.

℞. Syr. præscript. ℥iiii. ol. sacchar. ℥ii. olei sulph. q. s. ad gratam aciditatem. Utatur ut dictum est.

Si flatus, ut solent, ventriculum & hypochondria distendant, unde liber diaphragmati motus negatur, sum. ʒi. Electuarium seq. sub ingr. lect. vel alias.

℞. Baccar. junip. recent. maturat. ℔i. cortic. citr. exter. sicci ℥i. cortic. aurant. ℥ß. santal. citrin. ʒiii. macis ʒii. vini Canarini vel Malag ℔ii. aq. fontan. puriss. ℔iii. Coq. ad mediæ partis liquoris consumption. deinde f. per canapatium densum fortis expressio; pulpa lento calore reducatur ad consistentiam mediocriter spissam, de qua cape & elect. ex sassafr. an. ʒj. mithridatii, conf. alkerm. ana ℥ß. pulv. elect. diambr. & aromat. rosat. ana ʒii. mf. f. Electuar.

N. B. Si mitioribus hydragogis non cedat morbus, nec ab his aquæ subducantur, ad validiora transeundum est, cujusmodi Lib. 3. cap. de Hydrope plura invenies. Quod si nec ab his latex serosus evacuari possit, ad Paracentesin deveniendum est, cujus operationis modus aptissimus supra in Cap. de Empyemate docetur. *Theodor. De Mayerne Prax. Medic. lib 1.*

Quocunque modo gignatur Hydrops Pectoris, semper vitæ periculum minatur, quamquam ad tempus aliquod protrahi possit. Nonnulli per vices repetunt hydragoga, & præsertim pulverem, extractum, aut resinam jalapæ, & Mechoacan, itemque agarici, & quod fortius, gummi Peruani, seu gummi guttæ: & Riverius magni facit usum calomelanos cum diagridio: Alii diuretica; & alii sudorem moventia. Etiam in hoc affectu Paracentesis institui consuevit. At si quod juvamen unquam huic morbo sit adfuturum, certe ex diæta exactissima illud solum sperare licebit, indicto nimirum victu attenuante, & exiccante, non neglectis tamen iis, quæ supra, de Empyemate memoravimus. Ab aere pariter maximum juvamentum, nedum in hoc, sed etiam in reliquis Pulmonis affectibus sperandum. *Lucas Tozzi Medicin. Practica lib. 1.*

De Paracentesi Thoracis vide quæ suprà Capite de Empyemate ex Thoma Fieno.

Consultationes.

Vir Amplissimus 46. annos natus, temperamenti melancolico-sanguinei, à pluribus annis varia à sero acriori redundante symptomata passus est, & præsertim urinæ ardores (cum sanguine etiam quandoque admisto) quam maximè molestos; à quibus cum ex parte liberatus fuisset per usurpata præsidia, & præcipuè per aquas minerales pluries cum cautionibus necessariis epotas, nihil aliud patiebatur incommodi quàm quòd urinæ profluvio afficeretur.

Proximè præteritâ hyeme, cùm minueretur lotium, multum de eo sibi gratulabatur Vir Ampliss. secum reputans laxiores urinarias vias, lotiique secernicula sic firmari ac roborari. Languidus vivebat tamen, deficiebatur appetitus, augebatur sitis, tumebat aliqu. tenus venter, tussisque, Viro Nobiliss. tempestate hyemali semper familiaris, crudelius cum anhelatione inter ambulandum, & febre lentâ comite, affligebat. Non sic tamen retrahi potuit à Curis Publicis, donec adventante vere, subito facto seri in vasis aggesti cataclysmo, admodum tumuerint partes imo ventri subjectæ, ipseque etiam venter; accedebat aliqua cubandi, ac præcipuè in alterutrum latus, impotentia, propter dyspnœam tunc affligentem, & perseverabat tussis ac febris. Urinæ quæ jam à septem annis, eo ipso quo excernebantur momento, fuerant turbidæ, in eodem permanserunt statu, imò phlegma tam viscidum iis admiscebatur, ut in ipsis viis vesicæque cavo in pelliculas concresceret, ipsoque egestionis momento sic concretum sero urinario innatans viseretur. A quinque septimanis, ex quo scilicet se curæ Medicæ subjecit Vir Ampl. varia adhibita sunt præsidia, scilicet antequam morbus se omnino explicaret, hirudinum venis sedalibus applicatio, antea jam ægro familiaris, facta est, posteaque purgantia, nunc mitibra, nunc validiora. pilulæ speci-

specificæ de Vermibus Clarui. Domini De Mayerne, aselliorum emulsiones, herbarum appropriatarum succi, salia volatilia, tum è succino, tum e viperis, tum e tartaro, tum e bufonibus, tinctura tartari antimoniata, mixtura bezoartica mistura simplici multum affinis, opiatæ martiales pluribus aperientibus & absorbentibus prægnantes, decocta lignorum & radicum aperientium, ac diureticarum cum pauco vino pro potu ordinario admiscenda, imò ipsa decocta deficcantia & sudorifera, clysteres non unius compositionis &c. in usum fuere revocata, non omisso quando propter somni difficultatem summam laudano opiato in parcissimâ dosi, & addita etiam diætâ, quantum permisit Nob. Pat. inappetentia maxima Sic tamen efficere non potuimus ut fugaretur malum remediis omnibus hactenus prope surdum, sed tantum obtinuimus ut tumor non ascenderet ultra id quod secunda, postquam morbus integre caput exeruit, septimanâ visum est, præterea & tussis, & cubandi impotentia, & ipsa anorexia, aliquatenus remiserunt; quamvis respectu decubitus supinus tantum esse possit, minimeque ad latera. At perstat febris, tumorque œdematosus crurum, femorum, atque ipsius abdominis, ac dorsi, in quæ ex imis partibus per noctem præcipuè devolvitur, tument etiam aliquatenus manus &c. Lotium in quantitate satis respondet liquidis assumptis, sed semper confusum atque turbidum est, non tamen rubrum & sulphuribus recoctis saturatum.

Ex supra enarratis satis constat hydropem Hyposarcidium hic adesse, verum non æquè clarum an jam aquæ in ipso abdominis cavo fluctuent, aut illuc confluere sint paratæ. Imò de pectoris hydrope, quamvis ex obscurioribus signis, suspicio non parva primis ægrotationis diebus injecta est, quæ jam minuitur quidem, discedente ex parte tussi, atque mitigatâ dyspnœa, sed integrè nequaquam tollitur.

De cauteriis tibiis inurendis, aliisque remediis, iis, quæ jam memorata sunt, adjungendis, cogitavimus quidem, sed prius sententiam Doctissimorum aliquot, atque Famigeratissimorum Medicorum in re arduâ audire consultum duximus; nihil non tentandum rati pro Viri Ampl. producendâ vitâ, non suis tantum & familiaribus, sed etiam toti Reipublicæ pretiosissimâ.

Dabam us Genevæ die 1 Maii Ann. 1691.

Consilium Medicum Clarissimi ac Celeberrimi Viri Domini Ioh. Iac. VVepfferi M. D. super casu proposito.

Nobilissimi & Amplissimi Domini affectum primarium existimo esse hydropem pectoris, nam à motu etiam leviore & ambulatorio difficulter respiravit, præ dyspnœâ non solito more decumbere, nec ad hanc usque diem alterutri lateri incumbere valuit, supinus decubitus eligendus fuit, & forte altior solito, deinde vehementer tussiit, nec dum tussis penitus evanuit. Ascitis principium & Anasarca quædam, sunt ejus ἐπιγεννήματα, dum serum, seu lympha extravasata subtus diaphragma sensim deorsum in cavum abdominis, indeque per cuniculos ad imos pedes, femora & ad lumbos stillavit; quod citius hydropem pectoris advenit, si præ respirandi difficultate, noctu in lecto permanere nec volunt, nec possunt: tandem brachia & manus intumescunt, quia diu noctuque illis innituntur. Causam stagnationis & tandem extravasationis seri proculdubio est renum aliquod insigne vitium, quia primum passus est dysuriam, urinæ quandoque admisto cruore; sequebatur profluvium quoddam diabeticum, & tandem imminuebatur, verum cum damno valetudinis, nam brevi post supervenerunt lassitudo spontanea, pallor, & sensim difficultas respirandi, quæ in horas incrementa sumsit. Vitium in renibus superesse testatur urina statim in emissione turbida. An illud sit calculus sessilis; ejusque parenchymati intus accretus, an vero ulcus, an utrumque, non certo constat; aliquid tamen renes monstri alere febris lenta prodit. Quoniam apud Ampl. Domin. urina potus quantitati adhuc respondet, & levamen non exiguum ab usu purgantium, diaphoreticorum jam expertus est; dum respiratio est facilior, tussis minus vehemens & tumores subsident, spes aliqua superest. Hanc ob causam vix alia medicamenta, præter illa quæ Excellentissimi Medici ordinarii prudentissimi suaserunt superaddere possem; si enim resorbitio seri per constitutionem glandularum interiorum possibilis esset, hæc viam illi sternerent, & extravasatum per loca congrua educerent. Unicum hic addo me hanc aquam utilem expertum in hydropicis esse.

℞. Rad. lapat. acuti recent. ℥ iv. herbar. recent. nasturt. aquat. cochlear. beccabung. cherefol. an. m. viii. marrub. alb. millef. urticæ flore albo an. m. iv. summit. fœnic. recent. flor. sambuci an. m. iij. sem. anisi ℥ j. incisa & contusa indantur cucurbitæ seu vesicæ stanno benè obductæ, affunde aquæ fervidissimæ lib. viii. & in reposito alembico statim destillentur. Aquæ primum prodeuntis ℔ iv. statim adde spir. sal. armon. urinos. ℥ . aromatici, fuliginis, liquor. C. C. succinati an. ʒ ij. sal. volat. lumbricor. aut viperarum quod egregiè Genevæ paratur, ʒ j. sal. absinth. ʒ ij. M. Serventur in ampullâ bene opertâ vesicâ bubula, & post horas 24. in loco tepido repositâ colentur per chartam emporeticam. Hujus aquæ cochlearia duo, quandoque, si tolerare possunt, tres permisceo jusculi carnis calidi & non saliti ℥ iij. vel iv. propinoque mane hora 6. & vesperi horâ 5. Item quoties jusculum comedunt semper de hâc aquâ cochleare unum admisceo.

Dimidia horâ ante prandium & cœnam; propter inappetentiam elixyr. proprietat Claudini gr. x. cum pauxillo jusculi sumere posset: Autor illud describit in lib. de Balsamandis Cadaveribus, & nobis hic in frequenti usu est, præ elixyre vitriol. Mynsict. aut Paracelf. Purgantibus adulto hydrope pectoris nihil efficere potui, imò morbum exacerbavi. Clysteribus aliquid opis quandoque præstiti, quamvis etiam Practici sint qui illos in dubium vocent. Fonticulos, vel in tibiis, vel femoribus, seu foris, seu intus excitare plane non tutum existimo, vix evitabitur gangræna. In robustis, quibus viscera robusta, scarificationem superficiariam longo vulnere lancettâ facto aliquoties tentavi, quandoque cum fructu, quandoque vix gangrænam declinare valui. Tutius in utro-

que latere pectoris, quia non certò conſtat ubi aqua hoſpitetur, dum non ſemper aquæ fluctuatio auditur, ibi fonticuli excitantur ubi paracenteſis fit, nam ex Williſii mente aliquid ichoris ex pectore emulgeant; id ante plures annos apud Illuſtriſſ. Domin. Comitem de Zollern in Hottingen empyicum cum fructu auſus ſum, nam adhuc ſuperſtes eſt Canonicus Argentoratenſis. Paracenteſin Thomas Fienus de Operat. Chirurgic. prope unicum remedium hydropis pectoris cenſet, quam tentare licebit, ſi natura viam oſtenderit, & mihi quoque apud ruſticum feliciter ceſſit: alia vice, primùm impoſito cauterio potentiali, fruſtrà cutim pertudi cum pleurâ nullâ ſubſequente aquâ, quia procul dubio pulmo ibi pectori accretus erat: Id nuper vidi in juvene hydrope pectoris & vomica pulmonis ſublato; nam pulmones in utroque latere firmiſſimè pleuræ adhæſerunt, quamvis multum aquæ in pericardio & dorſum verſus, aliiſque ſpatiis adhuc liberis ſtagnavit. Et hæc ſunt quæ mihi hac vice ſuccurrebant, quæ Excellentiſſ. Domin. Medicor. ordinarior. cenſuræ ſubjicio D. T. O. M. hæc Nobiliſſ. & Ampliſſ. Domino Ægro ſalutaria eſſe jubeat Scaphuſii die 19. Maii ann. 1691.

Quandoquidem ſerius paulo adveniebat Reſponſum Clariſſ. Dom. Wepferi, cauteria interim tibiis ex ferro candente fuere admota, ſicque copioſiſſima educta eſt aqua, unde primo enata ſunt animi deliquia quod ſane familiare eſt copioſis omnibus ac promptis evacuationibus, qualis fuit hæc, quæ nullatenus ſupprimi poterat, ſed mox tranquilliora omnia facta ſunt, remiſit prorſus febris, appetentia rediit, tumor abdominis aliarumque corporis partium ſubſedit, urinæ copioſiores multo factæ ſunt; uno verbo æger noſter liberatus quaſi videbatur. Verum hæc non fuere durabilia, quandoquidem poſt tres ab applicatis cauteriis, ſeptimanas, cum ſerum per illa emiſſaria minus abundanter proflueret, recrudure ſymptomata, illaq; remediis omnibus rebellia Nobiliſſimum Ægrum ſuſtulerunt die 19. Junii an. 1691. Obitum per aliquot dies præcedebat febris intermittentis quædam quaſi ſpecies, quam animi deliquia frequentiora comitabantur, quamque continuo ſubſequebatur gangræna ſcroti præcipue ac imi ventris, & femoris ac tibiæ dextræ: nam quod mirum! eo latere quo cauterium applicitum ſerum copioſius dimiſit, ſcilicet latere ſiniſtro nihil prorſus gangrænoſi viſum eſt.

Anatomicæ inſpectiones.

Puero trimo, ferebatur, ab humido capite, tam frequens deſtillatio in ſubjectos pulmones, ut præter tuſſim, ac febriculam, contraxerit inde ſummam ſpiritus difficultatem, profundum ſoporem; & tam frequens animi deliquium, ut tandem repentè, migraverit è vita. Qua defunctus, obtulit Medicorum oculis, pectus aqua refertum; & pulmones non tantum flaccidos; ſed ſiniſtram cordis auriculam, variis ulceribus exeſam. A quorum eructante fœtore, defecit proculdubio, frequentius ipſi animus, cujus deliquium etiam aliis, ex ſimili cauſa, vidimus contigiſſe: ſed præcipue cuidam fueri, quem propterea, ceu puſillanimem vituperaverant, qui cum ipſo verſabantur, nebulonos. Sed viderint hic eruditi. Utrum non oporteat, ad ſimilem horum ulcerum eruptionem, referre repentinas illas mortes: de quibus loquitur Hippocrates, inquiens, qui exolvuntur ſæpe, ac vehementer, ſine evidenti cauſa, repente moriuntur lib. ii. aph. 41. *Nicolas Tulp. Obſerv. medicat. lib. 2.*

Sexagenarius per quadriennium initio levi, poſt gravi pectoris anguſtia detinetur, is ſubito inopinata morte, quaſi fulmine ictus corruit. Diſciſſaque cartilagine coſtis annexa, mox lympha ex viridi citrina, cum impetu, profilit, pulmones maculis nigris etiam diverſicolores, inſtar ſpermatis ranarum occurrunt, ex quibus ſanguis nigerrimus profluxit.

Apoplecticus obiit, nam in pectoris cavitate lympha erupit, ob cujus copiam pulmones ſe libere movere non potuerunt, atque ſic per eos ſanguinem amplius moveri conceſſum non fuit: cerebrum interim ab ejus irrigatione fruſtratum, corpus corruit. *Stephanus Blancardus in Anatomic. Practica.*

Vir quidam aliquando febricula & tuſſi infeſtatur: hæc omnia tempore in pejus ruere cœperunt, adeo ut ſuffocationis metum erecte ſedere coactus fuit. Viribus interim deperditis, obiit, poſtquam a longo tempore ἀσθμα laboraverat. Thorace aperto, ingens aquæ fœtentis copia effluxit, pulmo ſimiliter putridus. Splen quoque multum puris continebat. In arteriæ magnæ initio, quidam ſanguinis grumi aderant.

A corrupto pulmone, reſpirandi difficultas; cor ſi ſanguinis quantitatem ſufficientem ex pulmonibus obſeſſis non accipiat, ſeſe debito modo non expandit, nec contrahit, unde & pulſus defectus, præſertim ſi arteriæ à ſanguine grumoſo obſtruantur. Ob pulmonum quoque corruptelam, vaſa lymphatica rupta ſunt, ex quibus liquor emanavit, qui a fœtentibus pulmonibus, fœtidus redditus eſt. *Idem ibidem.*

Quidam repentinâ morte è vivis eripitur: Aperto thorace, inferior dextri pulmonis pars erat conſumpta, ſuperſtite tamen exteriori membranâ, valde incraſſata, intuſque materia ſebacea oblita: ſupra diaphragma ingentis molis hydatides ſuccrevere. Similiter pulmo lividus erat. Cordis ventriculi atro ſanguine turgidi.

Hujus repentinæ mortis cauſa fuit ſuffocatio, nam ſanguis in corde ob craſſitiem reſtagnans, pulmones aëre impleri non amplius potuerunt, unde quoque ſanguinis circuitus deſiſtentia. *Idem ibidem.*

Nuper in Prochodochio adoleſcentem ſedecennem pauperculum ſecui, & quidem, ceu ocularis docuit inſpectio, ex hydrope pectoris & pericardii mortui. Hujus thalamos cardiacos, quum examinarem penitius, in dextro, mox a cavæ inſertione, polypum inſigniſſimum deprehendi, cujuſmodi portentum hactenus nec vidi, nec ab aliis deſcriptum memini. Totam hic ventriculi peripheriam latitudine exæquabat; denſitate vero ſeptum carneum, de quo Clariſſ. Lowerus, ſeu parietem illum intergerinum; carnoſum calamo dextro in ſua actione ſuppetias ferentem, mentiebatur primo intuitu, pedibus ſuis multiplicibus fiſſuris thalami

lami

lami inter carneas columnas infixus, & inde in arteriam pulmonalem se se extendens, atque secundum totidem hujus ramificationes in complures alios surculos se se diffundens &c. Servo hujus ipsius portionem quæ dextrum ventriculum occupavit, membranam densam duramque jam referentem. *Ex communicatione amica Clarissimi Doctissimique Viri Dom. Joh. Jac. Harderi Medicinæ in Academiâ Basiliensi Professoris longè Celeberrimi.*

Insignis Respirandi difficultas ab Hydrope singulari Pectoris, quod refertum liquore cremori simili, sacculo concluso.

Puella Rumburgo-Suffolciensis tredecim circiter annorum adhibitis Medicamentis Chalybeatis contra Leucophlegmatiam seu Chlorosin, Remissionem quidem morbi sensit, sed post multum laborabat obstructione flatuum. Ab an. 16. ad 22. semet summopere affligebat ob obitum Parentum, & corruptos mores Fratris; interea singulis annis uno, duobusve morbis acutis laborabat. An. ætatis 18. languida admodum erat obstructo thorace, & Melancholica. Domo forte egressa tempestate Ventosa, cogebatur domum properare; parum enim abesse, ajebat, quin vento strangularetur. Ægre admodum & lente ambulabat, magnaq; cum difficultate ascendebat in montes, vel per scalas in contignationes superiores. Tum observabatur magnopere premi siti, cum soleret bibere cubitum itura, nec non aliquando noctu; nisi vellet, ut ipsa ajebat, siccitate suffocata perire. Inter annum 21. & 22. ætatis suæ, descendens de scalis, sentiebat horribilem agitationem in pectore suo: quod tum aliis in eadem domo significabat, monstratoque illis modo agitationis illius motu corporis sui, secum omnes in admirationem istius accidentis pertrahebat, qui judicabant, (prout plerique omnes ex fremitu judicassent,) Pectus ejus fere totum aqua esse repletum. Utebatur variis medicamentis, consulente Doctore Brovvne aliisq; Norvici, sed circiter menses, sine sensu remissionis morbi. Dimidio post anno initio autumni, levi frigore affecta, tantam passa est obstipationem, ut nil nisi mussitare valeret; nec poterat prostrata cubare, sed sedebat ad angulum obliquum suffulta cervicalibus. Ego accersitus extemplo venam secari curabam, cum Phlebotomia sit remedium procurandæ liberiori circulationi, & spacio extricando, quo natura semet exoneret. Intra unius horæ intervallum spiritū recipiebat, pristinamq; conditionem recuperabat non multo post. Asserebat, se nunquam sudasse, neque ei sudorem elici potuisse per vulgaria sudorifica. Desiderio Remedii Empirici præscripsi pilulas Malthæi, quæ illi facile Sudorem eliciebant, ultra memoriam ejus. Singulæ quotidianæ doses Pilularum Lockieri quarternarum, agitationem illam in Pectore removebant, ut ajebat, deorsum magis Diaphragma versus; cum metuens Hypercatharsin, Pillularum usum ad duos, tresve dies omitteret, & deinde denuo reiteraret, nulla ulteriore alteratione per illas inducta. Nunquam sinistro latere prostrata jacere poterat. Anno 23. ætatis, tempore Brumali periculosa laborabat Febri comitata Diarrhœa, sed convalescebat. Ann. 24. hyeme rursus frigida gravedo illi totalem obstipationem inferebat: & post quinque, sexve dies convulsionem patiebatur, antequam vena ei secta fuisset, per negligentiam familiarium ejus; Sera nimis Phlebotomia statim passionem levabat; ipsa vero vesperi quidem hilaritate perfruebatur, ac postridie illius diei moriebatur.

Ipsa adhuc vivens ejusq; Consanguinei permiserant mihi corporis mortui lectionem; quam etiam perfeci.

Quamobrem primo Os pectoris seu Sternum diffindebam à Cartilagine Ensiformi usq; ad collum: ibi tum Cavitate Thoracis exposita evaporabat, primum fœtor olidus admodum, non obstante rigido gelu temporis illius, quod erat circa Natalitium diem Salvatoris nostri. Deinde ubi viam parabam exponendo utriq; lateri Sterni, cum stupore videbam (ut præsenseram) totam fere Cavitatem Thoracis superius vacuam, (cadavere supino jacente) & inferius nonnisi crasso lacte repletam. Sed ulterius investigando comperi tantum dextrum latus Thoracis integrum, & tertiam circiter sinistri partem, ita se habere. Extendebatur in parte Collum versus latitudine palmæ, & excurrebat incrassitiem trium digitorum ad dextrum latus Mediastini. Liquor Cremori similis erat, vel potius Glutini Alb. Hispanici, seu Cerussæ distinctæ flavo, instar Colostri. Immisso enim Cochleari extrahebam ex fundo spissam, limosamque materiam, simillimam Cerussæ, quæ subsidit in fundo Glutinis. Quantitas erat circiter trium pintarum, continebaturque in Sacculo, qui illius duplum & amplius capiebat. Sacculus porrigebatur a sinistro humero ad extremum lateris dextri Diaphragmatis, non directe in longum nec firmiter extensus; sed ad Palmæ latitudinem ab ortu directe descendebat ad Diaphragma, cum quo in Longitudinem concurrebat. Cutis seu pellis ejus crassior erat pelle stomachi, ejusque capacitas amplior, quantum flexuræ Costarum illi adjacebant & componebant plusquam dimidium circumferentiæ. Ubi adhærebat Diaphragmati, digitum fere crassa erat: & in loco quodam, ubi separare eam conabar a Diaphragmate offendebam tenuiorem sacculum, unde effluebant duo, triave cochlearia aquæ puræ: quæ qua via eo penetrasset, invenire haud poteram. Mediastinum vel totaliter fuerat assumptum, vel intextum in crassitudinem Sacculi, quod observabam accidisse in Pleura, quousque Sacculus pertinebat. Porro sacculus ille solutus & remissus jacebat ab Axillari sinistra ad Pectus, cum ante fuerit repletus aut distentus vel vento, vel liquore. Tota Cavitas erat inquinata circumcirca agitatione Liquoris, instar algæ limosæ, quæ æstui maris est subjecta. Lobus ille Pulmonum, qui debuerat extitisse in latere dextro, perierat totus, dexter autem tertia fere parte mutilus erat. In Ventre inferiore omnia se recte habebant.

Doctor Brovvn, ait, se offendisse similis quid in Authore Italico. Ipsi erat sententia in salvandi eam. Ego meditabar Paracentesin. Nam ex fremitu Liquoris, & eo quod non posset sinistro Latere cubare, concludebam, quod esset Cystis in dextro. Sed si id factum fuisset, sacculo nimis crasso existente, mors forsan insecuta fuisset. Agitatio simillima erat agitationi Aquæ vel Lactis. Hæc fœmina plano pectore, instar

Matris, prædita erat. Quæstio est, an liquor processerit ex delapsu chyli ab axillaribus, quod videtur aliqua ratione probabile. Sed ab ulteriori reflectione abstineo.

Actor. Philosoph. Anglic. anni 1667. mensis Novemb.

Canis summa difficultate spirandi laborans ob Hydropem Thoracis. rarumque Pulmonis affectum.

Cum Oxonii olim studiis incumberem, quidam me admonuit de cane summa spirandi difficultate laborante, ita ut vix spatium viginti pedum motu citatiori emetiri potuit, quia illico in humum delapsus & anhelans rapidissime spiritum trahere necesse habuit, Cum data pecunia dissecandi mihi copiam fecerant, secto Thorace integram ejus cavitatem Aqua repletam inveni; Pulmones vero ita parvi, ac quasi sacculo inclusi, ut dimidio minus spatium præ solito occupabant, etsi Aere inflato ope follium ad maximam sui expansionem excitaveram. Tunica quippe communis Pulmonum (quæ hic crassior & albidior videbatur) ita coarctaverat ipsorum parenchyma, & constrinxerat, ut copiam aeris pro respirationis munere idoneam, non nisi repetitis nixibus admittere potuerint. Substantia Pulmonum alias satis integra videbatur, & id unum vitium, quod non satis libere sese explicare licuit. Aquam istam in Thorace contentam multum quoque Respirationi obesse facile crederem; sed an non a contractura illa Pulmonum originem suam traxerat, cum non alias videam, unde efflueret, in medio relinquam. Canis hic venaticus fuit, & eo nomine domino suo valde gratus, sed à sex fere mensibus (si bene memini) morbo hoc detineri incepit. Eduard Tyson.

Respirandi difficultas ab Hydrope Thoracis.

De pectoris hydrope pauca apud Practicos reperimus; ita enim Laz. Riverius Pr. med. l. 7. C. 5. inquit, Practicorum Vulgus hunc morbum non describit: Carolus Piso tamen Tr. de morb. ex serosa colluvie & quidem de morbis Thoracis pag. 214 & jam nominatus River. cit. l. itemque nuperrime Sylvius in Praxi sua l. 1. C. 50. paulo fusius & satis accurate de eo scripserunt: frequens tamen est malum in oris præsertim maritimis, ratione scorbuti, & cognitu difficile. Nuper cum ex officio cum duobus Chirurgis tum temporis mihi adjunctis, in Cadavere Fœminæ alicujus causam mortis indagare deberem, cum in supremo ventre nulla mortis signa apparerent, aperto Thorace, tota pectoris cavitas aquis diffluebat, sterno enim remoto, velut ex fonte lympha cum impetu dimanabat; verùm ergo hydropem pectoris ibi reperi & ipsam mortis causam; (pulmones enim siderati erant & malè affecti) pergo tamen sectione ad infimum ventrem & ibi ventriculum tam pusillum, tam contractum vidimus, ut pugni magnitudinem non excederet, hepar vero justo grandius erat & scirrhosum, quamvis abdomen aquis necdum distentum esset: Sic in omni hydropis specie hepar laborare verum est, cum enim sit colatorium sanguinis, illo malè affecto etiam sanguis patitur ratione seri quod vehiculum est sanguinis, unde hydrops & alia mala, prout hepar affectum est. Ut cognitu difficilis est iste morbus, ita etiam curatu. Cognoscitur enim proprie difficultate spirandi, quod signum tamen ambiguum est: signum pathognomicum statuere oportet, inquit Carol. Piso loco supra citato pag. 239. eam in spirando difficultatem ac crebritatem, quæ de subito somni primo tempore invadat, & quiete defraudet, sed tamen procedente die sensim lentescat, quod signum cum ratio mihi dictavit. tum experimenta in omnibus comprobavit. Curatu difficilis est; pergit enim eodem loco Carol. Piso p. 220. & dicit: Vacuatio certe contentæ materiæ in thorace tentari quidem posset sive purgantibus, sive per tussim vacuantibus, sive discutientibus, sive aliis id genus, sed verendum ne ab eorum calore agitata materia, dyspnoea increbescat, suffocatioque suboriatur: quo sane consultius videtur, ut vacuetur illa sensibiliter thorace aperto Cauterio potentiali, in aliis autem masculi animi, cauterio actuali: ubi apud ipsum Pisonem, Riverium & Sylvium locis supra allegatis plura videantur de hoc affectu. *Gaspari Kollichen.*

Anatome virginis Scrofulis & hydrope pectoris laborantis.

Anno 1665. d. 22. Jun. Cl. Sylvius in nosocomio Leidensi secuit Saram Jansen, 20. circiter annorum virginem, in cujus cadavere seqq. notatu digna occurrebant.

Hepar in dextro latere loco admodum profundo situm erat, & infra umbilicum superioremque partem ossis coxendicis propendebat. Pallidiusculum erat, & quia satis grande, partes subjectæ inferius, quam secundum naturam debebant, sitæ erant.

Suspensorium hepatis, quod solet esse in dextro vel medio thoracis plane in sinistra parte situm erat, & tres digitos transversos minimum distabat a medio. Alter lobus hepatis occupabat totum sinistrum hypochondrium, quod eo totum replebatur.

Folliculus fellis in sinistro etiam conspiciebatur latere. Tinctura ipsi peritonæo à folliculo fellis erat inducta.

Ventriculus non continebatur in medio, sed totus in sinistro hypochondrio situs, erat, & quodammodo convolutus. Pylorus etiam erat in sinistro latere.

Ventriculi substantia inferior interius nigricabat, & vasa minima insigniter conspicua erant, & stellulas quasdam quasi repræsentabant, ex quibus alia vasa exibant.

Pancreatis substantia bene se habebat, sed glandulæ conglobatæ ipsi adhærentes grandiores & duriores erant.

Lien admodum exiguus erat, ut raro tam parvus appareat.

Intestinum Colon situm erat loco decliviore ob hepatis magnitudinem, & flatibus erat turgidulum, cumque communiter e dextro latere transversim versus sinistrum feratur, in hoc subjecto deorsum ferebatur. Vasa minima & capillaria

ria in eo variis in locis valde turgida erant, quod indicium esse putabat alicujus φλογώσεως, idque sibi nunquam in crassis intestinis visum. Iam tenuis etiam erat membrana hujus intestini, ut in nullo tenui esse solet, quod etiam rarum, & sibi non visum ajebat. Apparebat autem tenuitas illa eo potissimum in loco, ubi major ejus erat distentio.

Intestina tenuia aliqua sui parte distenta erant, & vasa illorum turgida & rubicunda, aliqua vero parte flaccida & pallida.

Glandulæ plures notabiles in Mesenterio apparebant.

Ren dexter pro constitutione reliquarum partium admodum grandis erat, sinister comprimebatur à partibus superioribus, quapropter etiam aliam a naturali conformatione habebat figuram.

Ductus pancreaticus satis grandis erat, ut duos stylos admitteret, ingressum ejus in intestinum cum ex pancreate non posset invenire, dissecto intestino, & immisso stylo in orificium ductus bilarii, manifeste in intestino protuberantis, stylus in ipsum ductum pancreaticum penetrabat.

Spatium insertionis ductuum in intestinum, quatuor circiter transversos digitos distabat à pyloro.

In cavitate Thoracis, potissimum, in dextra ejus parte, aqua fœtida copiosa continebatur, quæ aliquot catinos implebat.

Ab acrimonia illius aquæ pleura & tota superficies interior Diaphragmatis exulceratæ erant & erosæ, ut etiam pus darent.

Membrana pulmonis dextri quadruplo fere crassior reddita erat ab aqua illa purulenta.

Pulmo dexter plane durus erat & corrugatus, colore lividi & fœdi. In partibus superioribus interius corrumpi cœperat pulmo dexter, & aliquid puris continebat.

Pulmo sinister melius habebat, in sinistro latere aqua etiam cœperat colligi, sed limpidior, nec partes ita rubebant & excoriatæ erant, hinc inde in substantia sinistri pulmonis glandulæ parvæ erant.

Pericardium plenum erat aqua limpida, quæ 6. vel 7. cochlearia implebat, cum naturaliter vix duo cochlearia adesse debeant.

In orificio interno uteri materia viscida reperiebatur.

In parte interna colli uteri parvi quidem musculi eleganter apparebant, quos nunquam sibi tam eleganter apparuisse ajebat.

Ex glandulis Colli conglobatis dissectis & pressis albicans quædam materia pultacea, & veluti gypsea erumpebat. Conglomeratæ vero vicinæ nihil mali erant passæ. Ex glandulis Mesenterii dissectis plane similis materia exprimebatur.

Non nisi emollientibus singularibus gypseam illam glandularum materiam emolliri posse ajebat; quærenda putabat ejusmodi remedia, quæ non tantum emolliant, sed materiam magis fluxilem reddant, scrofulariam, squillam & ex ea parata medicamenta, ut & gummata, galbanum, sagapenum, ammoniacum &c. commendabat. D. Joh. Henr. Brechtfeld.

HYDROPS ASCITES.

Hydrops Ascites quoad materiem & rationem ejus formalem, vel sensuum simul plurium indicio manifesto dignoscitur; viz. abdominis tumor est, ab humore aquoso intra cavitatem ejus contento. Aqua tumorem hunc efficiens, interdum ad diluvium ingens, & quantitatem vix credibilem accrescit. Semel vidi doliolum xv. congiorum capax aquis fœminæ ab hydrope defunctæ abdomine exemtis impletum. Unde jam vero iste humor provenit item quo ritu & quibus de causis aggestio ejus in ventre primo incipit, & dein sensim augetur; quibus denique viis, & quali remediorum hydragogorum virtute ac operatione inde rursus demi & evacuari interdum possit, explicatu difficillimum videtur.

Quoad prius, scilicet; aquæ proventum, quidam opinati sunt, eam ab hepate, alique eam à liene male affectis, in abdominis cavitatem descendere; adeoque viscus hoc, aut illud vitiatum, semper Ascitis causam esse. Veruntamen secus habere, plurium ab hoc morbo defunctorum anatomiæ manifesto declarant: cùm post ventrem mundatum, hepar & lien sæpe inculpata reperiuntur. Et quidem hæc viscera haudquaquam illuviei cujusvis scatebræ videntur, ut pote nullis quibus aquæ congerantur cavitatibus donata: quapropter Ascitis tanquam stagni, aut lacus originem ab humoris cujusdam rivo, aut saltem depluvio derivare oportebit.

Humores intra ductus aut vasa velut rivos, scatentes, sunt in primis hi tres, viz. sanguis, humor lacteus, & lymphicus. Aquæ depluvium, aut stillicidium fieri possit à liquore nerveo, qui interdum e fibris, & membranis lente & insensim exudat; atque à vaporibus intra corporis specum, aut cavitatem aliquam condensatis. Utrum ex his modis Ascites potius ac sæpius oriatur, modò disquiramus.

Et primò ad sanguinem quod spectat, extra dubium habetur, serum e massâ ejus dissolutâ nimis deciduum, uti fluxiones & catarrhos varii generis, ita nonnunquam majores aquarum illuvies, scilicet hydropicas excitare: quare cum Anasarca ab hoc causa omnino procedat, cumque isti morbo haud statim sanato sæpenumero Ascites superveniat, inferre licebit, utrumque affectum ab humore aquoso, arteriarum osculis ubique effuso induci. Porro non multum improbabile est, sanguinis dissoluti serum, ex arteriæ cœliacæ, & mesentericæ finibus quibusdam apertis, in abdominis cavitatem primo, & solitarie exudare, adeoque Asciten absque Anasarcâ præviâ inferre: ac ita præsertim si forsan accidat, tumores scirrhosos, ganglia, tubercula, aut aliusmodi concretiones præternaturales circa mesenterium, lienem, hepar, uterum, aut alia quævis imi ventris viscera prius excitari: nam quandoquidem in istis locis sanguinis circulatio præpeditur, ut cruor per arterias evectus quoquomodo

reduci queat, pars serosa è consortio ejus extrusa, in cavitatem decidit. Enimvero ita fieri, experimento hoc à nobis alibi citato evidentissime liquet; viz. si in vivo animali venis jugularibus filo exceptis, & ligatis, sanguinis reductio inhibetur, tota capitis regio aqua intercute, & plane hydropica brevi intumescet. Et quidem sæpius observavi, tumoribus privatis, & circumscriptis alicubi in imo ventre excitatis, Asciten supervenisse: quod certe ob rationem prædictam contigit. Quando sanguinis cursu præpedito, pars ejus aquosa brevi extravasatur, humor iste non mere serosus est, sed insuper liquor nutritius, solidis quibusque partibus alendis destinatus, in ventrem profunditur: quare dum hæc regio intumescit, membra extenuantur, & lympha Ascite exemta, instar ovi albuminis, à calore inspissatur & albescit.

2. Verisimile est etiam, vasa lactea disrupta, humorem suum in abdominis cavitatem effundere. Profecto Clarissimus Sylvius à tali causa, morbum hunc sæpissime progigni autumavit. Et quidem ex vasis lacteis, vel lymphicis, scilicet, aut alteris, aut simul utrisque divisis, aut apertis, aquæ aut chyli illuviem ventris imi viscera nonnunquam inundare, prout suspicari fas est, ita sequens observatio id ipsum confirmare videtur. Nuper quidam diu Ictericus, ac interea temperatus, ac à potu (ad quem siti minime premebatur) Abstinens, Ascitem in immensum brevi adauctam contraxit. Post medicamina incassum adhibita, paracentesis juxta Sylvii modum cum acu perforata tentatur; è foramine aqua non Icterica, sed limpida & tenuis copiose effluxit, unde liceat inferre, humorem istum hydropicum non è massa sanguinea profluxisse, tunc enim coloratus fuisset; sed è vasis lymphicis, aut lacteis in abdominis cavitatem extillasse. Vasorum lacteorum, & lymphicorum circa Asciten progignendam rationes, utpote affines, unà conjunximus, quia sc. utraque vasa chylum, aut quod ei analogum est, ad commune receptaculum deferunt, & plurimi utriusque generis rami, sive ductus circa viscera imi ventris distribuuntur; interim non improbabile est vasis alterutrius vitium solitarium quandoque Asciten producere.

Quoad alios Ascitis generandi modos ab initio propositos, vix opinari ducor, tale ventris diluvium, ab humoris nervei stillicidio, aut propter vapores illic condensatos facile exoriri posse: quanquam in Tympanitide forsan, ubi abdominis cavitas ampliatur, & transpiratio præpeditur, effluvia exhalare solita, intus coercita in lympham vertantur, quapropter morbo isti, Ascites fere semper conjunctus reperitur.

Designatis ad hunc modum Ascitis causis immediatis, sive conjunctis, quæ nimirum videntur esse, vel humor aquosus è vasis sanguiferis, vel lympha aut chylus è propriis utriusque ductibus effusus; jam proxime inquirendum erit, circa morbi hujus causas remotiores, viz. ob quas προφάσεις & quo ritu vasa cujusque generis affecta sarcinas suas in ventris cavitatem deponant.

Primo igitur quod sanguinis pars aquosa in aquaticulum exudat, aut ipse cruor, aut vasa continentia, aut simul utraque in culpa reperiantur, sanguinis vitium est, qui in crasi depravatus, partes constitutivas intra compagem suam haud rite continet, quin ad dissolvendum aptus, serositates suas à mixtione passim rejicit; quas vel foras per urinam aut sudores ablegat, vel intus residere permittens, in carnium poros, aut in viscerum cavitates detrudit. Vasa sanguifera sub secunda ratione peccant, quod nempe illorum fines sive oscula aut nimis laxa, aut prorsus occlusa existunt. In priori statu circulationis sanguineæ filum haud integre & firme continuatur, sed cruoris pars tenuior & crudior abscedere apta, juxta arteriarum & venarum intercapedines, aut inosculationes, effluere sinitur; pariter è contra, cum vasorum quorundam osculis propter tumorem, aut obstructionem penitus occlusis, sanguinis cursus præpeditur, huic ita coarctato ut transitus quoquo modo pateat, quod tenue & aquosum est extravasatur, inq; loca vicina amandatur, prout supra ostendimus.

2. 3. At vero Ascites solitarie incipiens, non raro ob vasa lactea, aut lymphica vitiata exoritur: quare cum morbi istius, hujusmodi causam sæpenumero conjunctam existere supponimus; inquirendum erit, quot modis, & propter quas occasiones, hæc vasa adeo aperiri aut disrumpi solent, ut liquorem suum in ventris cavitatem effundant.

Primo igitur lymphæductus quod spectat, vasa hæc diversimode in culpa esse possunt, potissimum vero, aut quod juxta origines suas obstructa, aut compressa, humorem non excipiant, aut circa medietates vel fines disrupta eum in aqualiculum profundant. Cujusque horum plures sunt causæ, & efficiendi rationes: fieri enim potest ut materies viscosa eorum principia obstruat, tumores glandulosi, scirrhosi, aliique præternaturales eos comprimant, nec non lymphæ exundantis diluvium ingens, quinetiam vehementes corporis motus, aut animi passiones eos disrumpant.

Secundo vasa lactea, haud minus quàm lymphica, discindi, adeoque liquorem suum in ventris cavitatem effundendo, hydropem Asciten excitare periclitantur: & quidem pari ratione lædi solent, quatenus eorum ductus intermedii, aut fines, vel à chylo viscidiore iis impacto, aut pituita intestinali obstruuntur, vel à tumoribus in Mesenterio adnatis comprimuntur: nam proinde chylus vasorum initia subiens, & transitum non inveniens, imprimis ea plurimum distendit, & postea disrumpit. Plures sunt causæ & occasiones, propter quas humores crassiores & oppilativi in vasa lactea propelluntur; nam præter diætam irregularem, & plerunque ex cibis dyspeptis, malum hoc sæpe incurritur à potu nimio, aut exercitiis immoderatis statim à pastu habitis, etiam à potu frigido dum viscera summe æstuant; ita nempe vasorum ductus prius hiscentes subito constringuntur, & postea arctius connivent, propterea ut chylus intra rivos suos coarctatos hærens, eos brevi penitus oppleat, & obturet.

Quod spectat ad morbi hujus differentias, præter eas modo citatas, viz. quod Anasarcæ supervenit, vel solitaria accedat; quod etiam hæc multiplex, & diversimoda fuerit, juxta quod vasa sanguifera, aut lymphica, vel lactea, in culpa reperiantur; insuper advertimus quod hydrops

hydrops Aſcites, interdum à mero humore aquoſo partes imi ventris implente & diſtendente procedit; quandoque vero huic diluvio membranarum extenſiones, ſive inflationes à ſpirituum incolarum inordinationibus factæ, accedant, adeoque abdominis intumeſcentiam adaugeant, atque in hoc caſu Tympanites quaſi dam Aſciti ſupervenit, prout ſæpius è contra hæc illius ſoboles exiſtit.

Porro in Aſcite mere aquoſa, quandoque lympha intra cavitatem abdominis ſolummodo fluctuat, interim ut viſcera ei immerſa uſque integra, & mole ſua minime aut parum aucta perſiſtent; interdum vero præter lymphæ in aquaticulo diluvium, ſanguis ibidem tarde circulatus, & fere ſtagnans, aqua plurimum diluitur; inſuper viſcerum parenchymata, vaſorum & membranarum parietes, ac imprimis glandulæ ubique nimia ſeroſæ aqua irrigua madefactæ intumeſcunt, adeoque ventris tumor ex pluribus velut aquarum ſtagnis, & contentis paludoſis conſiſtens, in molem ingentem aſſurgit.

Morbi hujus prognoſis ſuſpecta ſemper & mali ominis habetur: nullus enim è plebe eſt, qui abdominis tumorem pertinacem, ſumme periculoſum, & curatu perdifficilem pronunciet. Si quipiam hydrope, vel phthiſi affici videatur, apud vulgus ſtatim proxima de hærede ejus quæſtio eſt.

Aſcites Anaſarcæ ſuperveniens (qui ut plurimum à tota maſſa ſanguinea in ſeroſitates fuſa, eaſque attenuatum oſculis in cavitatem abdominis exſudante procedit) facilioris curationis, aut ſaltem melioris ſpei habetur, quam morbus iſte ſolitarius propter tumores circa viſcera, vel propter vaſa lymphatica, aut lactea diſrupta eveniens, quippe prioris affectus tum cauſa conjuncta, tum procatarctica, ſæpe in totum aut quoad partem tolli ſolent; verum in altero caſu, utraque ut plurimum incurabilis exiſtit. Urina in hydrope Aſcite rubicunda, lixivialis, & pauca male ſignificat, quippe indicio eſt ſanguinis maſſam, ſale & ſulphure ſcorbuticis ſimul incoctis refertam, in compage ſua nimis ſtrictam eſſe; proinde ut fæculentias non bene ſecernat, & per cloacas idoneas amandet, quas tamen coacte in ventris cavitatem, quatenus ibidem in circulatione præpeditur, perperam deponit. Enimvero in Aſcite, non ſemper cruor ut in Anaſarca diſſolutus, ſed in craſi ſua quandoque nimis compactus exiſtit; ita tamen ut ſerum ſalſum poris cutis & viis urinariis denegatum, propter viſcerum obſtructiones intra abdomen exire cogatur.

Si quando in aſcite, à Cathartico exhibito, aquæ copioſe cum εὐφορίᾳ per ſedem evacuantur, indeque abdominis intumeſcentia quidpiam minuitur, de curatione non deſperandum erit; ſin vero purgantia parum aut nihil ſeri vel lymphæ educant, indeque ob fibras nerveas irritatas, itaque extenſiones ſive inflationes viſcerum & membranarum (uti crebro aſſolet) adactas, venter plus intumeſcet, & velut tympaniticus evadet, morbi eventum non niſi funeſtum expectare licebit.

Circa hydropis aſcitis curationem, imprimis conſiderare oportet quibus viis, & quot modis, aquæ intra abdomen aggeſtæ, illinc educi, & evacuari poſſint, quippe per vias tantum poſſibiles talis evacuatio tentari debet. Atque hic ſtatim occurrit, remedia juxta ordinarium medicinæ praxin pro hydragogis habita, finem ſuum intendere per catharſin, per diureſin, per diaphoreſin, & per inſenſibilem tranſpirationem: in quibuſdam ægrotantium caſib. hac via, in que aliis potius iſtac, vel alia procedatur, & ſi nulla ex his poſſibilis videbitur, aut bene ſuccedit, de paracenteſi mature deliberetur. Operæ pretium erit ſingula hæc pharmacia genera, & cujuſque rationes, & operandi modum, quantaque virtute hydragoga pollent, expendere.

Primo igitur quod ſpectat ad Catharſin, alibi oſtendimus à pharmaci irritatione, in ventriculo & inteſtinis habita, tum viſcerum horum contenta & flatus, tum inſuper humores tunicis, & glandulis eorum impactos, item in partium vicinarum vaſis & ductibus aggeſtos, commoveri, & partim in ductus inteſtinales exprimi, partimq; in maſſam ſanguineam relegari; proinde ut tumor abdominis, à partium ejuſmodi infarctu, & affectatione velut paludoſa oriundus, à catharticis tempeſtive exhibitis minuatur ſæpe, & nonnunquam penitus tollatur, verum non ita ſuccedit, ſi quando hic morbus à lympha intra abdominis cavitatem fluctuante, vel à membranarum inflatione, ſive extenſione Tympanitica procedit: quoniam hydragoga aquas iſtas parum aut minime educunt, & ſi fortiora ſint, pathema hoc φυσώδη exaſperant, & augent.

Cathartica pro hydragogis habita, vel ſunt Emetica vel Purgantia; illa in ventriculo, atque hæc virtutem ſuam potius in inteſtinis exerentia, quatenus fibras nerveas immaniter irritant & vellicant, ſimulq; ſanguinem, & liquorem nerveum vi quadam velut ſeptica plurimum fundunt, humores ſeroſos ubivis impactos ſuccuti, & qua data via copioſe amandari faciunt. Utraque varii generis, viz. vel ſimplicia, vel compoſita, vel leniora, vel fortiora, tum apud veteres, tum recentiores recenſentur; quædam ex iis quæ præcipuæ notæ ſunt hic breviter notabimus.

1. Hydragoga emetica maxime celebria, ſunt gummi guttæ, eſula ſive cataputia, eorumque diverſimoda præparata, nec non Herculis Bovii, & pilulæ lunares.

2. Purgantia ſunt Sambucus, & Ebulus, Soldanella, Gratiola, Succus Ireos, Elaterium. Cujuſque horum aut præparandi, aut componendi, aut exhibendi formulas quadam & modos breviter deſignabimus.

1. Gummi gutta pharmacum primo Indicum; dein apud noſtrates à pictorum officinis ad pharmacopolia translatum, in uſu eſſe cœpit; & ad ſeroſos humores educendos valde prædicatur. Quatenus vero per ſe exhibitum, ſtomachum vehementer perturbat, & non raro debilitat, idcirco ut vis effera, & violenter emetica nonnihil retundetur, varii ejus præparandi modi excogitantur: omnium optime vero corrigitur, cum ſpiritu acido, aut cum ſale Alchaliſato, aut permiſcendo & ſubigendo cum aromaticis.

Hadrianus à Mynſicht laudat magiſterium ejus, quod fit diſſolvendo cum ſpiritu vini, & dein abſtrahendo, & præcipitando cum aquâ fontana, item diſſolvendo cum ſpiritu vini vitriolato cumque roſis, ac ſantalo rubro tincto,

& dein

& dein evaporando, alii præparant, cum fumo sulphuris, ad modum scammonii sulphurati, alii in marmore lævigant, imbuendo cum oleo cinnamomi, aut caryophyllorum, aliisve chymicis aromaticis. Mihi potissimum in usu esse solet, solutione ejus cum Tinctura salis tartari facta, cujus dosis a gut. xv. ad. xx. vel xxx.

℞. Gum gut. gr. vi. mercurii dulcis gr. xv. conserv. violarum ℥iss. misce. f. Bolus.

℞. Cum. gut. gr. xii. salis absinth. gr. vi. olei macis gut. j. conserv. rosar. damasc. ʒi. f. bolus. Exhiberi etiam solet cum Tartaro vitriolat. vel cremore Tartar. & pul. Rhabarbari.

℞. Gum. gut. sulphurati aut vitriolati gr. xv. cremoris. Tartari ℈ß. extract. Rubarb. ℈i. olei cinnam. gut. iii. f. pilul. iiii.

Nuper femina Ascite gravissima, ac uti mihi videbatur deplorata laborans, medicamine sequenti per sex dies continuos assumto, multo melius habuit, & brevi postea integre convaluit.

℞. Gum. gut. pulv. gr. xii. olei cinnamomi gut. j. syrupi de spina cervina q. s. f. Bolus, dosis indies augeatur ascendendo à gr. xii. ad. xx.

℞. Tinctor. nostr. gum. gut. ℈i. Aq. lumbricorum ℥i. syrupi de Rhabarbaro ℥ß. misce, detur cum regimine.

2. Esulæ, sive Tithymali, cum variæ sint species, omnesque propter insignem irritationem ab iis in visceribus factam, per vomitum, aut secessum violentius operentur, proindeque serosos humores copiose educunt; tamen ob plurium ex iis vim nimis efferam, Esula minor fere tantum nunc in usu est; ejusque præparata maxime celebria sunt, corticis radicum ejus pulvis, & extractum, nos etiam Tincturam ejus reliquis non inferiorem addimus.

℞. Esulæ cum radicibus mundat. Miiii. ligni Aloes, caryophyl. an. ʒi. contus. coqu. in aq. fantan. lib. iiii. ad medietatem, colatura depuretur per subsidentiam in vitro oblongo, dein liquor clarus evaporet Balnei calore ad consistentiam extracti, dosis ℈i.

℞. Hujus extracti ℥ß. affunde in matracio Tinctur. salis Tartari ℥vi. digerantur balneo arenæ ad tincturæ extractionem, dos. gut xx. ad xxx. cum vehiculo idoneo.

℞. Pul. radic esulæ gr. vii. ad x. cinnamomi ℈ß. salis tart. gr. 8. simul tere in mortario vitreo, detur per se, aut cum additione conserv. aut syrupi idonei, f. Bolus, aut Pilulæ.

2. Præcipitatum mercurii cum sole, sive Hercules Bovii, quod ab Authore pro sanandis hydropicis summopere prædicatur, à nobis in tractatu priori, capite de vomitoriis describitur, ejusque ibidem parandi, & operandi modus, ac Ætiologia traduntur. Pharmacum hoc quatenus acrimonia sua fibras stomachicas insigniter vellicat, & ob particulas mercuriales & salinas saguinem fundit, vomitionem atrocem ciet, proindeque serosos humores in cavitates viscerum violenter expressos, ejici facit.

3. Pilulæ lunares dictæ, pariter ob particulas argenti vitriolicas cum aliis menstruis salinis aculeatus similem effectum producunt, sc. viscerum fibras plurimum corrugando, serosos humores in eorundem ductus fortiter exprimi, & evacuari cogunt.

Solutio Argenti in aqua stygia facta, & bene depurata, parum evaporando in Crystallos elegantes redigitur; qui per se (aut sale nitri ad ferociam vitrioli lunaris retundendam adjecto) cum mica panis in pilulas formantur: dosis pilula modo unica, modo duæ, aut tres pro ratione operationis, & virium tolerantia. Hujusmodi pharmaca in constitutione robusta, & visceribus adhuc firmis, & bene confirmatis, cum fructu interdum exhibentur, corporibus vero teneris, aut cachecticis, vix unquam commode, & raro impune sumuntur.

Hydragoga mere, aut potissime purgantia, vel sunt mitiora, uti sambucus, ebulus, soldanella, & succus Ireos nostratis, quæ rarius per se exhibita, acriorum stimulis indigent, eorumque vice versa ferociam nimiam retundunt, vel sunt fortiora, uti Gratiola, Jalapium, & elaterium.

Sambuci & Ebuli semina, sive grana siccata in pulverem rediguntur, qui ad ʒi. pondus exhibitus, serosos humores per sedem blande educit. E succo baccarum utriusque fermento, aqua & spiritus destillantur, item Rob, & Syrupus conficiuntur; quæ cum multis aliis vegetabilium illorum præparatis, ad affectus omnes Hydropicos valde prædicantur.

Soldanella, & gratiola in nostro seculo rarius per se in usu sunt, nec quidem medicamina ulla ex illis simplicibus elegantia, & valde efficacia parari solent; quorundam aliorum hydragogωn, ac imprimis Apozematum compositiones sæpe ingrediuntur.

Succus Ireos nostratis pharmacum utile est, & quia pro pauperibus facile parabile, pluris æstimandum: datur a ʒvi. ad ℥iß. vel ℥ii. aut per se vehiculo idoneo, aut cum aliis appropriatis. Jalapium contra omnem hydropem medicina notissima, & satis vulgaris est. Unusquisque è plebe morbo eo laborans, statim radicis Jalapii pulveris quantum denario constabit, cum parum Zinziberis vino albo permixtum assumit; idemque remedium aliquoties per intervalla repetitum effectus desideratus non raro sequitur.

Elaterium hydragogon potentissimum jure habetur, utpote quod fibras splanchnicas gravissime irritans, ac insimul sanguinem & humores virtute quadam velut septica fundens, quicquid viscerum membranarum, vasorum, tunicæ, nec non glandulæ, & carnes serositatum in se continent, in stomachi & intestinorum cavitates expui cogit: à quo pharmaco feliciter operante, abdominis detumescentia nonnunquam succedit. Profecto Armamentarii empirici hoc præcipuum contra Asciten quamcunque telum est: quo tamen passim utentes, sæpius ad patientis noxam, quam emolumentum exhibent: dosis à granis iii. ad x. vel xv. sumitur vel per se, additis duntaxat Armoniacis correctivis, vel cum aliis hydragogis; in forma pulveris, pilularum aut Electuarii. Tinctura & essentia ejus extrahuntur cum spiritu vini, aut cum tinctura salis Tartari.

Hæc sunt præcipua hydragoga simplicia, è quibus rite præparatis, cumque aliis adjectis composita multiplicia, tum officinalia, tum magistralia conficiuntur, & passim in usu sunt; quin & alia quamplurima, pro re nata extempore præscribi possint. Ex iis formulas quasdam paucas selectiores, ac imprimis quæ sub specie potus, pulveris, electuarii, ac pilul. sumantur, hic subdemus. ℞.

℞. Radic. ebuli, Ireos nostratis, an. ℥iß. folior. soldanellæ, gratiolæ, ana Mi. radicum. Asari, cucumeris Asinini, ana ʒii. radic. galangæ minoris ʒvi. Ialap. select. ʒß. elaterii ʒiii. cubebarum ʒii. incisis. & contusis affunde spiritus vini, tenuioris Tartarisati lb. iii, digerantur clause in furno Arenæ per duos dies, f. colatura clara, quæ per subsidentiam depurata, detur e cochl. ii. ad. iii. cum vehiculo idoneo.

℞. Elaterii, soldanellæ, zinziberis, ana ℈i. galang. caryophyl. cinnamomi, an. ℈ß. salis Tartari gr. xv. f. pulvis pro duabus dosibus.

℞. Pul. radic. Ialap. select. ʒi. zinziberi ℈i. cremoris Tartari gr. xv. f. pulvis; detur in haustu vini albi.

℞. Rhabarb. pul. ℈i. elaterii gr. v. Tartari vitriolat. ℈ß. spicæ. ger. iii. cum syrupo de spina cervina, f. pilul. iv.

℞. Pilul. Aloephangin. ʒß. elaterii ℈ß. olei caryophyl. gut. iii. f. pilul. iiii.

Pilulæ Hydropicæ Bontii dentur à ℈ß. ad ʒß. Ad hunc modum parantur.

℞. Aloes opt. ʒiiß. gum. gut. parat. ʒiß. diagridii correct. ʒi. gumm. Ammoniac. solut. ʒiß. tartari vitriolat. ʒß. f. massa quæ formetur in pilulas.

Electuaria quædam hydragoga nunc passim in usu apud practicos celebrantur; cujusmodi imprimis sunt unum à Cl. Sylvio, ac alterum à Zwelfero descriptum. Nobis hoc sequens arridet.

℞. Resin. Ialap. ʒi. tartari vitriolat. ʒi. extract. rhabarb. ʒii. esulæ ʒiß. rad. galang. minori ʒi. iterum tere, ultimoque adde confect v. flor. Ireos nostratis ℥iii. & cum. s. q. syrupi e floribus persicorum f. electuarium, dosis ʒß. ad ʒiß. vel ii.

Possim hic multa alia hydragoga purgantia citare, aut describere, verum Cathartica Asciten non semper curant; imo sæpe exacerbant, & (si diutius eisdem insistitur) incurabilem reddunt; hinc ut necesse fuerit, pro hoc morbo sanando ad alia remediorum genera recursum habere. Itaque jam proxime inquiramus utrum diuretica hic prosint, nec ne?

Et quidem facile quispiam existimet, medicamenta urinas moventia, propter aquas è quocunque loco, aut corporis specu educendas, plurimum conferre. Revera hæc Anasarcam frequenter sanare, & præ aliis quibusque remediis juvamen præstare, experientia satis crebra liquet, videamus igitur quid pro abdominis cavitate eluttianda efficiant.

Super hoc imprimis constat, nullum ad renes à stagno Ascitico, quamvis vicino, ductum immediatum patere; sed quicquid aquarum hinc inde transfertur, necesse erit primo in massam sanguineam resorberi, & deinde e sinu ejus in cloacam urinariam effundi: at vero quantulum est, quod venarum oscula, circa viscerum superficies (si forsan omnino patent) dehiscentia, excipere possunt: atque hoc unicum diuretica efficere queunt, ut sanguinem fundendo: ejusque serositates ad renes copiosius pellendo, ipsum adeo inanitum aquas in ventre fluctuantes ad se allicere faciant, interim haud minus periculum est, ne diuretica intempestive exhibita, dum cruorem nimis fundunt, serum abscedere coactum, in Ascitis nidum, plusquam in renes adigant, adeoque ventris diluvium augeant potius quam tollant. Enim vero ita interdum evenire, observatione crebra mihi satis compertum est; quare cum diuretica ad Asciten curandam præscribuntur, à tali effectu contrario summopere cavendum erit. Profecto ob hanc rationem est, quod remediis hydropicis (ex veterum Authoritate & praxi per experientiam inventa) adstringentia, & corroborantia semper admiscentur, non quod talia Hepatis Tonum (uti vulgo dicitur) confirmant, verum sanguinis crasin sive mixtionem, ne fusione nimia penitus dissolvatur, præservent. Itaque in Ascite quæ propter viscerum & vasorum compages, ac imprimis tunicas, glandulas, ipsasque fibras, earumque interstitia ab humore seroso infarctas, proindeque summe intumefactas, potissimum aut ex parte contingit, quemadmodum Cathartica, ita & diuretica conveniunt, & non raro cum fructu sumuntur; in quantum sc. horum usu, massa sanguinea (sero ad renes copiosius derivato) inanita, aquas istas juxta ipsorum oscula ubique stagnantes, facile in se recipit, & versus cloacam urinariam convehit: verum e contra in mera Ascite, ubi viscerum texturis à seroso infarctu immunibus, aquarum illuvies ventris cavitatem inundat, diuretica aut frustra, aut incommode exhibentur; quatenus nempe nihil e ventris stagno exprimunt, & sæpissimè cruorem fundendo, aquas illic instillari aptas impetuosius adigunt.

Diuretica in Ascite non omnia cujusque generis ex æquo conveniunt, neque indifferenter exhiberi debent, quippe observare est morbo isto affectos, plerunque urinam paucam, rubicundam, & quasi lixivialem reddere; quod equidem indicio est, sanguinis crasin a sale fixo & sulphureo exaltatis, & simul combinatis, nimis strictam in iis existere: proindeque serum ejus intra renes haud debite secerni; quod tamen circa viscerum obstructorum anfractus exuitur, adeoque in ventris cavitatem deponitur. Quapropter in hoc statu ad urinas ciendas ea tantummodo propinare oportebit, quæ sanguinis constitutionem ita restituunt & emendant, ut salis fixi & sulphuris enormitatibus sublatis, pars serosa intra renes separari, & uberius amandari possit; in quem finem, non acida, aut lixivialia, verum sale volatili prædita destinantur. Nam sæpius observavi in ejusmodi ægrotantibus, cum spiritus salis, aliaque mineralium stagmata acida, cumque salis Tartari, genistæ, aliorumque deliquia, aut solutiones, noxæ potius quam commodo extitere, succum plantaginis, Beccabungæ, aliarumque herbarum sale volatili abundantium, nec non Millepedarum expressiones plurimum juvasse: propter eandem rationem, sal nitri summe purificatus, sive Chrystallum minerale non raro insigniter prodest. Medicaminum in hunc usum accommodorum formulæ in tractatu priori nostro extant, ubi sc. Diureticorum, quibus tum sal volatilis, tum sal nitrosus, pro basi est, exempla describuntur. Porro huc referri debet experimentum notabile, quo Iohannes Anglus Asciten a causa calida sæpius curatam asserit, quod etiam medicamentum Medicus experientissimus D. Theodor. Mayerne in simili casu præscribere & magnifacere solebat: sc.

℞. Succum plantaginis & hepaticæ, & imple-

ple ollam terream usque ad summum, quæ cooperta & exacte clausa ponatur in furno calido, pane extracto, & hac ignis in lateribus ollæ debilis, ad calorem furni sustinendum, post coctionem liquor colctur; & cum saccharo dulcoratus potetur mane & sero, & curat; ad hujus imitationem, sæpe cum successu, modo sequenti præscripsi.

♃. Folior. plantaginis virentium M. iiii. Hepaticæ, Beccabungæ, ana M. ii. simul contusis affunde aq. Raphani composit. tenuis, aut alterius magistralis appropriatæ ℔. ß. f. expressio fortis, dosis ℥iii. ter in die.

Diaphoretica licet in Anasarca potissime, in Ascite tamen, aut nullius, aut rarioris usus existunt: quippe intempestive adhibita, sine ullo juvamine magna in sæpe ægrotanti noxam afferunt, quatenus nimirum sanguinem excalfaciendo, aquas in ventris cavitate fluctuantes æstuare, & velut ebullire faciunt: propterea ut spiritus & humores a vaporibus exinde elevatis valde perturbentur: adeoque functionum omnium inordinatio consequatur, ipsaque viscera velut elixata plurimum lædantur. Porro a diaphoresi ita perperam instituta, cruor infusionem, & seri præcipitationem coactus, ipsum amplius in Ascitis nidum deponit. Quod igitur nonnulli fotus & linimenta ventris tumidi aqualiculo applicanda, & Balneationem præscribunt, laborantib. fere semper in deterius cedit; nam præter febricitationem cephalalgiam, vertiginem, spirituum deliquia, aliaque cerebri, & cordis mala symptomata ita sæpissime excitata, etiam venter exinde plus intumescit: in quantum sanguis agitatus & fusus, serum ibidem amplius deponit; quinimo & vasorum ora proinde magis laxantur, & aperiuntur, ut aquas e massa sanguinea abscedere aptas promtius extillent. Remedia autem quæ prope loca affecta (cum citra paracentesin morbi curatio intenditur) maxime cum fructu adhiberi solent, sunt Enemata ac Emplastra.

Priora absque totius massæ sanguineæ fusione (quam Cathartica fortiora cient) serum e vasis & glandulis intestinorum ac mesenterii proliciunt; quæ proinde inanita lymphas extravalatas aliquantulum imbibunt. In hunc finem Clyster sequens, à nobis in hoc casu præscribi solitus, egregie convenit, quatenus nempe una fibras intestinales vellicat, atque serum à sanguine imbibitum, aut in eo prius contentum, versus renes projectat.

♃. Vrinæ hominis sani & vinum bibentis ℔. j. Terebinth. Venetæ cum vitello ovi solut. ℥iß. salis prunellæ ʒiß. f. enema, repetatur quotidie. Emplastra nonnunquam in Ascite juvamen conferunt: illa tamen ejusmodi sint quæ virtute quadam restrictiva, & confortativa viscera corroborant, & vasorum ora ne serositates expuant nimis, constringunt; in hunc finem Emplastrum Diasaponis sæpe cum fructu ventri tumido applicare soleo. Vel.

♃. Emplastri de minio, Paracelsi, ana q. s. f. emplastrum abdomini applicandum. Si quando hic morbus cum Tympanite complicatur, aliusmodi epithemata conveniunt, prout inferius declarabitur.

Magnum & præsentissimum Ascitis remedium est, ut Paracentesi facta aquæ extrahantur: quæ tamen administratio haud sæpius morbum curat, quam patientem interimit: quapropter summa cautione opus est cujusmodi affectis & quo morbi tempore adhiberi debet: cachecticis, & diu invaletudinariis, in quibus viscerum conformatio & temperies prorsus vitiantur, frustra erit ex Aqualiculo perforato lymphas elutriari; nam exinde statim spiritus fatiscunt, atque vires exolvuntur: quin & propediem humoris morbifici nova illuvies succedit. Porro quis prius ὑγιαίνων & quoad partes quasq; alias satis sani, a causa quadam magna evidenti in Asciten incidunt, uti paracentesin non primo statim tentare, ita nec diu nimis, si requisita fuerit, eam differre oportebit: etenim mora longiori viscerum, dum aquis immersa, & velut elixata diu perstant, vitiositas inemendabilis contrahitur.

Paracenteseos administrationem, sive modo ordinario, sive Sylviano per acum perforatum fiat, non opus, imo extra propositum nostrum erit hic describere: ἐγχείρησιν hanc utpote periculosam cum medici raro præscribunt, his sæpissime inconsultis, agyrthæ ac empirici eam temere ac intrusive aggrediuntur: libet hic coronidis loco Ascitis veteræ, ac immanis absque paracentesi nuper curatæ, historiam subjungere.

Femina Juvenis Mercatoris uxor, tenuis & procera, cum infantem suum lactaret, ad lac augendū interdiu & noctu cervisiam modo simplicem, modo lacteatam immodice ingerebat. Postquam hac mala victus ratione per sesquimensem usa fuerat, Asciten, cujus initia minime adverterat brevi, immanem contraxit: quippe abdomen aqua intus fluctuante gravidum, valde intumescebat, ejusque moles cum e latere uno in alterum se devolveret, extra ilia & reliqui corporis oram concideret: interea membrorum omnium carnes valde absumebantur, ut non minus tabida simul, ac hydropica videretur.

Infante ablactato, & meliori victus ratione instituta ad medicinam se contulit, cepitque imprimis hydragoga leniora, tum cathartica, tum diuretica, absque ullo tamen commodo; quin a purgatione omni semper deterius habuit: hanc postea curæ nostræ commissam, & pene deploratam methodo sequenti tractabam.

Cervisiæ & liquoris cujusque potulenti (pharmacis exceptis) usu fere in totum interdicto medicamenta hæc præscribo.

♃. Foliorum plantaginis, Beccabungæ, aparines, an. M. iiii. simul contusis affunde aq. lumbricorum & Raph composit. ana. ℥iii. f. expressio. cepit bis in die, viz. hora viii. matut. & v. post mer. Medicamenti hujus usum diu continuabat, sed compositionem subinde variabat. mutatis modo herbis, modo liquore iis contusis affundendo.

℞. Tincturæ salis Tartari rubicundissimæ ℥iß. cepit. gut. xx. hora somni & primo mane in cochlear. ii. Iulap. seq. superbibendo cochl. vii.

♃. Aq. flor. sambuci, saxifragiæ, ana ℥vi. aq. Limacum, Lumbricor. Raphani composit. an. ℥ij. Super abdomen gestabat emplastrum ex emplastro de Minio & oxycroceo. Enema sequens adhibebatur primo quotidie, postea diebus alternis aut tertiis.

♃. Vrinæ hominis sani ℔. j. Terebinthinæ solutæ cum vitello ovi. ℥iß. sacchari ℥i. salis Prunellæ ʒi. f. enema.

Horum

Horum usu constanti, intra sesquimensem venter detumuit, sed carne indies contabescente Phthisis metuebatur. Quare hujus præcavendæ gratiâ rus profecta, lac asininum bibebat; cujus nutrimenti, & auræ purioris beneficio, medicamina usque prædicta assumens, intra tres aut quatuor septimanas integrè convaluit, & etiamnum vivit, valetque. *Thom. Willis Pharmaceutic. Rationalis Parte* II.

Curationes.

Propter materiæ ventriculo & hepati propinquæ tenuitatem, promptitudinem & copiam, non requiro longam multamve concoctionem; sed statim ad aquei humoris evacuationem festino & præter alia, hic mihi in usu est gratiola herba, quam licet valdè amaram, & propterea minùs delicatam, in substantia exhibere queunt alii ad ℥ii. cum pulv. cinnamom. & sem. anis momento, sacchari & vini haustu; ego tamen in vino decoquo m. i. ejus parvum, seu ℥ß. cum uvis passis acinis exemptis, & à forti expressione admixta canella, aniso & sacchar. horâ matutinâ propino, vel hac ratione apparari potest.

♃. Gratiol. ℥ß. soldanell. ʒi. sem. anis. ʒii. pass. sul. enucleat. ℥ß bulliant cum vino ad remanentiam ℥v. liquor expressus exhibeatur. Potens illud est pharmacum, quo serosarum & aquearum superfluitatum libræ non pauciores octo quandoque expurgantur, proximum potentia & bonitate catharticum succedit succus rad. iridis depuratus qui cum ovi vitello diligenter commixtus, albumine prius effuso, ex testa tepide sorbeatur vel paretur sequens haustus.

℞. Succ. irid. per residentiam defæcati ʒiii. vel ℥ß. syr. rosat. solut. ℥i. cinnamom. elect. ℈i. m. Dantur item pil. aggregat. ℈ii. cum gr. ii. elaterii Cortex sambuci & ebuli interior flavescens vulgo hic usurpatur, redigitur & ebuli cortex in pulverem, ejusque ʒi. cum aq. linar. ℥iiii. propinatur, unde per urinam, vel etiam sedem, aqua cutim subiens potenter expellitur, frágulæ a clariss. *Mathiolo* descriptæ utilitas non vulgaris: cujus interior cortex decoquitur cum eupator. absynth. Roman. cuscut. veron. rad. cichor. sem. apij & fœnicul. adjecto postea cinnamomo. Efficax hic item vitis sylvestris radix. Sunt qui olei vitrioli guttam in vini cyatho hydropicis propinant, idque magni arcani loco habent, porro hoc observandum, singulis septimanis ad minimum semel tentandam esse evacuationis repetitionem ne venter mox denuò saburræ aqueæ affluxu exundet, quando autem paulatim ventrem & hepar exonerari desideramus, aut propter humoris delinquentis abundantiam, aut labefactatam viscerum virtutem, aut plurium symptomatum concursum, tunc ex hoc condito quotidie vel alternis diebus hora matutina sumatur. ℥ß.

♃. Succ. irid. ℥ß. canell. galang. an ʒii. caryophyll. macis, an. ʒi. Zedoar. ℈ii. soldanell. elect. ℥i. in pulver. trita, m. cum melle despumato ad elect. formam è baccis quoque sambuci & ebuli à semine expurgatis, & per colum trajectis, succus cum pauco melle despumato vel saccharo coctione inspissatus hic utilis, stillatitia item utriusque aqua artificiose extracta ad ℥vi. hausta commendatur. Prima ad hæc arborum harum germina vel fol. adhuc tenella leviter bullita in acetariis hic cum successu assumuntur, quæ in eundem usum etiam oleum more coquuntur. Urinam cientia hic unicè prodesse constat, inter quæ efficax est imprimis oleum è juniperi baccis pure extractum, & cum vino sumptum. Datur à plerisque petroleum cum vino, quod urinam, sudorem & vomitum movet. Memini adhæc quod *Romæ* marito ascite diutius excruciato, pulverem bufonis usti, ut veneno tolleretur, sumptuum pertæsa uxor exhibuerit, unde copiosum hic lotium reddidit, hinc ipsa denuo eundem propinat pulverem, ut citius ærumnosam sumptuosamque vitam cum subita commutaret morte; qui ab uberiore aqua confertim per vesicam exoneratus, præter conjugis expectationem convaluit. Sunt item qui propinant decoct. rad. aperient. ℥iiii. cui admixtæ fuerint sem. lini ʒiii. Correctoriæ scilicet, & cantharides duæ simul decoctæ, sed prius simul colantur, interim ad viscera roboranda hanc præscribo mixtionem.

♃. Conserv. rad. enulæ ℥iß. conserv. absynth. Rom. ℥i. spec. diacinnamom. ʒiß. dialacc. ʒi. ol. junip. ℈ii. cum syr. de eupator. q. s. f. condit. In usu etiam sint zinzib. conditum, radices pimpinellæ conditæ cons. absynth. Rom. cons. rad. helenii, & rad. eædem conditæ, aliquoties vini sublimati usum permitto, maxime in hyposarca. Cæterùm duo etiamnum reliqua sunt præcipua totius curationis capita, quæ si ritè observentur, mire conducunt. primum est in toleranda siti constantia, quam stricta adeo lege impero, ut ægris non ultra ℔iß. vini in quemlibet diem permittam: minori molestia hic obedire queunt, si ex angusti oris vitro bibant humectata etenim sæpius vini stillantis momento lingua promptius tallitur sitis, nec ejus copia gravatur ventriculus. Alterum & ferè maximum erit sudor; quem quomodocunque, quantum fieri poterit extorquere oportet. Theriaca postridie purgationis, cum vino calido propinata, huc facit extrinsecus sudoris profluvium multipliciter molior, idque pro ægrotorum diversa conditione, tenuioris siquidem fortunæ hominibus consulo, ut mensæ incubans corpus universum in clibanum, recenti pane extracto etiamnum tepentem, immittatur sic ut caput extra præfurnium pulvinari innixum libere respiret, ne calidiori aëre suffocationis periculum subsequatur. Ut is quoque citius promoveatur & tibiarum inflatio simul discutiatur, arenam in lebete vel cacabo calefactam, sive etiam cineres quercinos eodem modo calentes in sacculum infundo, cui colligato imponuntur crura tumida mane & vesperi. Alius sudorum exprimendorum modus mirè utilis & certior existit, si cupa idonea prius igne vasi imposito incalescat, tecta indice, aut panno denso vel operculo ob tumidum corpus commodo, in hac super sedecula insideat æger, thorace & collo ita munito, ne quid vaporis exhalet: Deinde sequens decoctum in cacabo vel vasculo aptiore fervidū intra tibias collocetur, in quo subinde igniti silices immittētur, ut novus copiosiorque denuò excitetur halitus, qui semper in ventre tumido quam fieri potest calidissime excipiatur: ne tamen primi semper fervoris violentia urat cavendum sedulo: quo autem con-

ſtantius diutiuſq; hoc ſudoris effluvium toleraverit ægrotus, eò ſuæ valetudini conſulet rectiùs. Poſtea linteo calido coopertus, in contiguum lectum calentem deponatur, ne præpediatur ſudoris fluxus: interim exhibeatur quod vires roboret, vel reficiat: decocti jam dicti materia eſto; rad. & folia sambuci & ebuli, raphanus, abſynth. puleg. ruta, abrotan. marrub. heder. roſmarinus, majorana, origan. ſalvi, calamenth. laur. folia. thymus, hyſſopus, centaur. minor. naſturtii ſpecies, bacc. juniper, anethum, chamæm. quæ admixtis ſulphure potiſſimùm & ſale, in lixivio & vino, aut in lixivio ſolo bulliant: vel ſuffitus hic excitetur ſolo acri lixivio, ex ſarmentorum cineribus, vel quercinis parato. *Ex Ioh. Wieri obſerv.*

Inter medicamenta quæ aquam educunt, primum obtinet locum ſuccus iridis depuratus à ʒii. uſque ad ℥ß. bis in ſeptimana cum mell. roſat. ℥ii. in aurora datus: hac lege ut inter has evacuationes jecur corroboretur hoc medicamento.

♃. Spec. diarrhod. abb. trochiſc. de rheo, hepat. lupi præparat. an. ℈i. cum ſyr. de abſynth. F. bolus, in aurora dandus. Succus etiam cucum. ſylveſtr. ſiccatus (quem elaterium vocant) omnium efficaciſſimè purgat, atque cum minori moleſtia & violentia, ſi hujus tria vel quatuor grana cum pilul. alæphang. ʒß. in bolum cum ſyr. abſynth. redigantur, & in aurora exhibeantur. Medicamentum autem ex cantharidibus paratum, licet ex *Galeni* placitis aquoſum humorem hunc per urinam valenter expurget, mihi medicinam facienti ſemper fuit ſuſpectum. Hydragogum quod ſequitur egregiè aquas ſubducit.

℞. Soldanell. ℥ii. bulliant in aq. ſcolopendr. ℥ix. ad conſumptionem tertiæ partis, in colat. adde pulv. ſem. ebul. ʒiß. vel ʒii. vini alb. ℥iß. hæc potio alternis diebus maximo cum ſucceſſu in aurora fæliciſſimè exhibetur. Subinde etiam injiciatur clyſter ſequens.

♃. Soldanell. m. i. mercurial. malv. flor. chamæm. an. m. ß. ſem. anis. fænicul. carui, dauci, an. m. i. bulliant in aq. q. ſ. in colatur. ℔i. diſſolve benedict. laxativ. ℥i. elect. è bacc. laur. ʒi. ol. rutac. ℥iii. ſacchar. rubr. ℥iß. ſal. comm. ʒiii. F. clyſter. Hic clyſmus non ſolum aquam corruptam expurgat, verum etiam & flatus, qui aquoſo humori ſemper junguntur (unde ventris diſtentio & dolor) mirificè diſcutit: propterea & toto etiam curationis tempore alternis ſaltem diebus utiliter injici poterit, inter cataplaſmata ventri adhibenda, quod ſequitur maximè valet. Emplaſtrum videlicet ex cochleis cum teſtis ſuis exacte contritis cum aqua ardenti, oleo itimo & oleo ex terebinthina deſtillato paratum. De Chirurgicis auxiliis, nihil habeo quod proponam, quandoquidem venæſectio hydropicis omnibus nocentiſſima cenſetur, niſi inter morbi initia ex conſueta aliqua ſanguinis ſalubri excretione pendentis, neque etiam de perforatione, vel uſtione cogitandum judico, quoniam præterquam quod opus hoc periculo maximo plenum eſt, nihil facit ad morbi fomitem tollendum, viſcerum nempe tumorem *Ex Ioh. Zecchii Conſil.*

In Aſcite, quæ omnium communiſſima, ſinè omni mora materia in abdomine contenta evacuanda, præmiſſis tamen aperientibus & ſimul humorem crudum hepati impactum præparantibus. Fiat igitur ſtatim decoctum, quo,

♃. Rad. Ellebor. nigri præp. mechoacann. an. ℥iß. galangæ ʒi. fol. ſen. Alexandr. mund. ℥i. ſem. anis. fænicul. an. ʒß. cartham. ʒß. infunde in ſ. q. decoct. aperitiv. per noctem manè coque ad ℥viii. addendo ſub finem coctura Rhabarb. ʒiß. ſacchar. ℥ii. Colentur. F. Apozema non clarificatum pro 3. aut 4. doſibus, addendo ad ultimam doſin ſpecier. diaturbith. cum Rhabarb. ℈ß. aut ℈i. Poſt tres doſes Apozematis, exhibeatur doſis Mercur. laxativ. aut præcipitat. cum ſole, cum extracto Colocynthidos & ſcammonii, aut exhibeatur ℈i. ad ʒi. extract. Elu.a toties à Rulandio ad hunc morbum decantat; præparationem vide in notis ad Crollium.

Huc referri etiam poteſt ſp. vitæ aureus Rulandi, qui fit cum ſpir. vini Malvatic. ex trochiſcis alandhal. extracta, tinctura, quæ pro quantitate trochiſcorum & ſpir. vin. propinatur. Hinc exhibeatur per tres dies continuos diureticum ſequens.

♃. Rad. Ebul. ℥ß. fœniculi, polypodii, petroſel. an. ʒiiß. rad. irid. m. i. Elleb. præp. mechoacann. an. ℈ii. fol. ſen. ʒi Cort. interior. ſambuc. ℥iß. flor. ſambuc. geniſt. an. p. iiii. flor lavendul. p. ii. ſem. fæniculi, dauci, an. ʒiß. zinziberis, galang. an. ℈iß. Infunde in ſ. q. aq. gratiol & florum ſambuci per noctem manè leviter coque ad ℥viii. vel circiter exprimantur, Colaturæ adde ſyr. Eupatorii, ſyr. byſantin. an. ℥ii. aq. Cinnamom. ℥ß. adde ſemper ſi alvus non reſpondeat, extract. Trochiſcorum Alandhal aut Sp. vitæ aurei, quod viſum fuerit: aut addatur ſucci rad. iridis noſtratis, naſturtii & corticis viridis ſambuci ℥ß. ad ℥iiii. Apozematis dicti: imò ſi ſucci dicti ad ℥ii. vel ℥iiß. propinentur cum aq. communi tantum, potenter aquam educunt. Debet etiam interdum, ne ſcilicet ſemper purgetur æger & vires labaſcant, exhiberi Cremor Tartari aut magiſterium ejuſdem aut ſyr. de Eupatorio, Corticibus citri, & oxymel ſcilliticum cum aq. meliſſ. fœnicul. agrimon. apii, Cinamomi dilutus. It. Tabellæ ſequentes.

♃. Pulver. dialacc. diacurcum. an. ℈ii. ſacchar. ſolut. in aq. halicacab. ℥iß. tinctur. martis ℈ii. ol. nuc. moſchat. deſtillat. gr. iii. F. ſ. a. Rotulæ de quibus ſumat. ʒii hor. ante & poſt potum. It. Utatur Electuario ſequēte, quod,

℞. Rob. ſambuci ℥iii. mithridati ℥ß. ſpec. diarrhodon. Abbatis, ſolut. perlarum, ſolut. ocul. cancrorum præp. an. ℈i. ſyr. de Eupatorio q. ſ. ſp. vitrioli ℈ß. F. Electuarium, de quo mane & veſperi 3. horis ante cibum ſumat ad quantitatem avellanæ. Poteſt quoque venter foveri decocto, quod fit ex herba menthæ, origani an. m. ii. florum ſambuci, meliloti an. p. iii. ſem. carvi ℥iß. baccar. laur. ℥iii. ſtercoris capræ ad pondus omnium, coq. in lixivio & ex aq. ſimplici cum decoct. aut herbis ipſis calidis foveantur partes tumidæ, poſt fomētum applicetur emplaſtrum de baccis lauri. Hinc accedatur ad ea quæ proprietate occulta ad quemlibet hydropem faciunt. Eſt aqua lumbricorum terreſtrium rubrorum, a. aqua ſequens.

♃. Uitriol.

℞. Vitriol.& Tartar.an. ℔i. rad. vincetoxici ℔ß. Spir.vin. pintam unam, ſtent in infuſione per tres dies, poſtea deſtill. in arena per alembicum, aquæ deſtill. adde gutt.aliquot ſp.vitrioli ad gratam aciditatem, detur ſingulis diebus tribus vicib. in decocto vincetoxici cochl. urinam properanter moveri intemperiem corrigit & obſtructiones tollit, 3. Pulvis bufonum. 4. ſtercus anſerinum. Pro potu utatur ſequente julapio

℞ Aq.petroſel.halicacab.an.℥v.aq.flor.ſambuci℥iii.ſpir. vitriol.℈ß.aut ſp.lap.prunell. ʒß ſyr. de radicib. ℥iß. m. aut utatur vino abſynthiaco chalybeato, &c. Tandem tumore ſublato ad ea veniendum, quæ reliquias diſcutere, & partem affectam roborare valent, qualia ſunt aquá Theriacalis, decoctum ligni guajaci, Sarſaparill.chinæ, Balnea ſulphurea & aluminoſa. aut.

♃. Rob. ſambuci ℥ii. ſal.card. benedict ℈i, mithridatii, ʒi, ſyr. de Card.bened.q.ſ.ad conſiſtentiam Electuarii, quod aſſumat duabus vicibus & in lecto aut ſtupha duobus matutinis ſudet, aut.

♃. Rad. ſarſæparillæ, raſ. guajaci, an.℥ß. ſaſſafras ʒii. infund. in ſ.q.aq. comm.per hor. 24. poſtea coq. ad ℥vi. colaturæ adde ſyr.de Card. bened. de ſcabioſ. an.ʒvi. ſal.card. bened. ℈i. aq. cinnamom. ʒii. m. pro 2. doſibus ante introitum laconici, aut detur doſis bezoardici mineralis, aut antimonii fixi diaphoretic. cum gr. ii. lapidis bezoardici Hepar roboratur Electuario de ſcoriis ferri. Electuario diambræ: ad ejus ℥ii. adde conſerv.roſar. rubrarum antiquæ ʒiß. croci Martis ʒi. Quod ſi tumor pedum, ut plerumque fit ſimul adſit, tunc fiat lixivium ex Cineribus quercus, & in lixivio dicto ſuperius pro fomentatione herbæ adjiciantur, & coquatur uſque ad conſumptionem mediæ partis. In lixivio intingantur lintea cruda, quæ exprimantur & ita calide applicentur cruribus. Aut ſi tumor adhuc aliquis ventris & tibiarum adſit, tunc panis niger in vino & modico aceto coquatur ad conſiſtentiam pultis ſeu Cataplaſmatis & extendatur ſuper pannum lineum, atque ſuperimponatur ventri toti, & relinquatur per 24. horas. Poſtquam detumuit, ponatur verſus genua ſemper deſcendendo uſque ad pedes. Quod ſi nec his tumor cedat, aut tanta adſit copia, ut reſolvi non poſſit, convenientiſſimum eſt tibiis applicare cauteria potentialia, 4. digitis ſuprá malleolum aut 4. digitis infra genu: quo ſolo remedio, qui ab aliis incurabiles cenſebantur, tumores crurum & ventris ſanari vidimus. Alii applicant folia Bardanæ dictis partibus tumidis, ſæpius mutant, & ſic aquam contrahi & conſumi dicunt. Sitis ſi adſit magna, ut tolerare nullo modo eam poſſit, tunc & ſp. Sal. in vino granatorum exhiberi poteſt, vel ſal abſynth. a gr. iii ad viii. cujus exhibitionem ſi continuaveris aliquandiu, amplius non ſitiet. (In hydrope quotidie detur ℈ii. vel ʒi. ſalis ex felle vitri cum vino albo, mirabiliter juvat.) *Iohann. Hartmannus in Pract. Chymiatric.*

De Paracentheſi Abdominis.

De Paracenteſi Abdominis quandoque in Hydrope Aſcite fructuoſa, verbum habet Clar. Williſius: de ea hic jam diſtinctius agendum venit, adductis propriis hoc in argumento Accuratiſſimi Thomæ Fieni verbis. Sic autem ille.

Exempla dantur non pauca in quibus natura ſponte, rupto umbilico, ſibi viam invenerit pro aquis ejiciendis. Quare ergo & nos, naturam imitantes, non audebimus idem in deſperato caſu facere? Interim tamen ſectio eſt periculoſa, & non debet a medico, niſi prædictione maximi periculi tentari, ut ſic honori ſuo conſulat. Periculum, quod circa eam eſt, non conſiſtit in ipſa ſectione, per ſe, quia illa ſectio non eſt per ſe lethalis; nulla enim ibi venæ, aut arteriæ, aut nervi, aut partes magni momenti, ſed tantum cutis, muſculoſa etiam caro, & quotidie videmus vulnera abdominis, etſi penetrantia ſint, modo nihil internorum membrorum læſum ſit, facile & ſine magno periculo conſolidata.

In hydropicis ergo nullum periculum eſt hæmorrhagiæ; nullum etiam periculum eſt, ut a ſectione internæ aliquæ partes lædantur; illæ enim in imo jacent, & inter eas & carnem abdominis magnum interjacet ſpacium, aqua plenum: verum periculum conſiſtit in his tribus. Primo, quia periculum eſt, ne poſt uſtionem aut ſectionem, ſequatur gangræna. Venter enim ab aqua putreſcente plurimum debilitatus, & refrigeratus eſt, ideo á minima accedente læſione, facile omnem calorem nativum perdit, & mortificationem incurrit. Secundò, conſiſtit in exitu aquæ; quia ſi aqua repente tota effluat, periculum eſt, ne æger ſtatim moriatur, ſpiritibus multis cum ipſa erumpentibus. Si lente exit, etiam periculum mortis ex eo eſt, quod etiam lente ſpiritus & caro exhalent, & quod partes, quæ antea ſolidæ ſunt in calida illa aqua natitarent, fluctuarentque nunc ſubſidant, ſitum mutent nudæ ſint, & aeri in vacuo loco contento expoſitæ. Tertio in moleſtia aquæ retinendæ, cum jam foramen factum eſt. In eo enim ſumma, ut experientia didici, difficultas conſiſtit; & ut foramen bene claudatur, hic opus hic labor eſt. Magnum certò hic imminet periculum. Nam cum foramen factum eſt, aqua ea magno impetu fertur, ad exeundum. Si confertim affluat, periculum mortis eſt, ut Hipp. in aphor. teſtatur. Itaque debet retineri, ut per intervalla tantum exeat. Atque vix retineri poteſt, quia in foramine debet eſſe fiſtula, per quam aqua per intervalla emitti poſſit. Nam ſi fiſtula ſemel exiret, non poſſet iterum intromitti, propterea quod tunc cutis, peritoneum & muſculi eſſent divulſi, & mutaſſent ſitum imum, & ſic foramen unius non reſponderet foramini alterius. Itaque cum talis fiſtula non poſſit tam exacte foramen claudere, fit, ut aqua erumpat. Si vere eam ita, & fortiter intrudere vis, ut foramen exacte claudat, periculum eſt, ne gangræna ſequatur, quod facillime fit, cum venter ab aqua tam refrigeratus eſt, & ſectione inſuper debilitatus: ad hoc impoſitis cum dolore tentis, vel fiſtula laceſſitur. Nam quod dici poſſit, emplaſtra deſuper inducenda eſſe, quæ valde tenacia ſint, & adeo fortiter ventri hæreant, ut aquam includant; id equidem impoſſibile eſt. Nam aquæ impetus & ea excutit; & ipſa quoque, cum ſint oleoſa, ventri ab aqua humido exiſtenti non adhærent, ut experientia didici, & ſic cum factum eſt foramen, vel periculum eſt ut non bene clauſo foramine aqua confertim exeat, vel ut clauſo gangræna, & utrinque mors inſequitur.

Ut his incommodis obvietur commodus, perforandi locus modusque est inveniendus. Quoad locum, ita est sciendum, quod Ascitici pro aquæ eductione variis locis secentur. Interdum crura aqua tumida sunt, fiuntque sectiones, seu scarificationes plurimæ in cruribus, per quas aqua non e cruribus tantum, sed e toto sæpe ventre exit, & exire potest. Interdum cum natura aquæ copiam ex abdomine in scrotum exturbat, & scrotum aqua tumet, vel aperitur, vel ceto scrotum transfigitur, ut unde aqua tota elabi possit. Verum nos hic non loquimur de illis sectionibus, sed de illa tantum, quæ fit in ipso ventre usque ad cavitatem. Hæc secundum Paulum, & doctrinam omnium Medicorum hactenus tritatam, fit tribus aut quatuor digitis, sub umbilico, paululum a latere, modo uno modo alio. Verum nuper quidam a recentioribus doctissimus Medicus alium assignavit locum, & dicit, illam sectionem faciendam esse in ipso umbilico, & ibi fieri commodissime, & securissime. Hoc probat his rationibus. Primo, quia videmus, quod natura illam viam nobis quodãmodo digito mõstret, ex eo quod videamus, quod quoties natura critico quodam motu aquam aliquando ex corpore exturbat, id facit per umbilicum ruptione quadam facta, de quo leguntur apud authores plurima exempla, qui sic erumpente per umbilicum aqua, convaluere. Atqui quo natura vergit, eo ducere oportet. Itaque, cùm ipsa illum locum sæpe, & cum bono successu eligat, nos eum quoque præ aliis eligere debemus. Etenim *Antonius Benivenius. c.* 12. de abdominis morborum, & sanationum abditis causis scribit historiam de quodam puero, cui Ascitico jam existenti, cum præ siti nimiã copiosam aquam bibisset, ruptus fuit umbilicus, & aqua exiit, & convaluit. Amatus Lusitanus loco supra citato, scribit, de muliere quadam, quod ei umbilicus intumuisset, & cum forte fortuna eum scalperet, discerpserit, & aqua eruperit, & fuerit curata. Valeriola lib.4. observat. c.3. & Marcellus Donatus, Vidus Vidius. Laurentius, Schenckius, & alii adhuc alias historias habent, similis per umbilicum eruptionis, & convalescentiæ inde secutæ. Secundo probat ratione. Nam illa punctio fit multarum partium solutione, coeunt enim circa umbilicum vasa quatuor umbilicalia, quæ si dehiscant, ut solent in hydropicis propter vim aquarum, eo prorumpentium, tunc tantum ipsa cutis venit secanda. Dicat aliquis, quod circa umbilicum tendines musculorum omnium terminentur; & quod si illa scindantur, periculum sit convulsionis secuturæ. Sed respondet ille; musculorum omnium extrema in lineam albam terminari, sed hæc circa umbilicum perforata sunt, ut vasis umbilicalibus aditus pateret. Tertio, quia Ascite laborantes fere omnes ex omphalo, seu sarcinã, & humore umbilici laborant, quem tumorem prorumpens ibi aqua creat. In iis a. jam via, & perforatio à natura facta est, neque aliud restat faciendum, quam quod tantum cuticula transpungatur, qua transpuncta mox sine molestia aqua effluet. Quarto, quia hæc sectio hanc habet commoditatem quod post eam ægri in utrumque latus incumbere possunt, cum alias in altero latere facta sectione non nisi in unum, id est oppositum latus cubare possint, quod ipsis sæpe aut impossibile aut molestissimum est. Modus hujus sectionis faciendæ talis est. Tota umbilici circumferentia filo primum trajicienda, ut arctari possit foramen, si majori impetu erumperent aquæ; Deinde acuto, & pungente ferro secanda cutis, qua parte vasa dehiscunt. mox argentea fistula in vulnus immitti debet, per quam effluere aqua potest. Verum quod ad hanc sectionem attinet, puto distinguendum esse. Nam, si Asciticus exomphalo laboret, sicut aliquando fit & videatur, quod aqua eo prorumpat, puto quod tunc commode in umbilico illa sectio fieri possit, imò qua tunc levi cutis transpunctione solum modo opus est: Secundo, quia, quo natura vergit, eo ducere oportet; Verum, si umbilicus non tumeat imo sit valde retractus, & profundus, sicut plerumque in Ascite fit, puto quod tunc talis sectio sit difficilis, & periculosa; Imprimis esset periculosa, quia ad umbilicum quatuor vasa umbilicalia proveniunt; una vena per quam hepar umbilico annectitur. duæ arteriæ, ouracnus, quo vesica annectitur eidem. Facile autem contingeret in illa sectione aliquod istorum vasorum præscindi, quod est periculosum; legimus enim aliquos vulneribus in umbilico acceptis, quod illa vasa læderentur, subito mortuos esse: Nam illis tanquam ligamentis, partes illæ in ventre suspenduntur, quibus per vulnerationem disruptis concidunt, coarctantur, & alium acquirunt situm, suis operationibus non convenientem. Deinde esset etiam difficilis, primo quia tam profunde jacet umbilicus, & difficulter attingi potest. Secundo quia est durior, & difficulter transpungitur. Tertio quia fistula non posset commode imponi, nec ita facile quoddam ad aquæ retentionem adhiberi: Denique non video, quomodo umbilici circumferentia sic filo trajici & astringi possit. Nam etsi id fieri forte posset, cum umbilicus exomphalo laborat, posset tunc quidem sic filo trajici, sed quod filo illo sic constringi, & per modum bursæ tam arcte claudi possit, ut aqua non efflueret, id quoque mihi impossibile videtur. Locus ergo ordinarius ex communi doctrina Medicorum est, tribus digitis sub umbilico, quia si supra eum foramen fieret, non posset ultima aqua quæ in fundo ventris continetur, per ipsum evacuari. Dico a latere; quia recta in medio ventris est linea, quæ dicitur alba, quæ linea nihil aliud est, quam concursus tendionum musculorum abdominis Illas autem tendones secare minimè licet. Imo, quia hoc esset periculosum, propterea quod convulsio inde sequi potest. Secundo, quia cum ibi locus non sit carnosus, non posset postea vulnus bene consolidari, ut autem sciatur, à quo latere sectio fieri debeat, considerandum est, in quod latus æger incumbere possit, & in quod non, nam si est aliquod latus, in quod æger incumbere non posest, tunc in illo latere, in quod tatum incumbere potest, & solet, nulla ratione fieri debet sectio, sed in opposito, seu in quod incumbere non potest. Nam si sectio fiat in latere decubitus, contingeret tunc ut in nullum latus exinde incumbere posset, per sectionem enim sic etiam illud unum latus debilitaretur, quod forte etiam in illud incumbere non posset, quod intolerabile foret. Et ut posset, tamen nulla ratione deberet, quia periculum inde fieret, inflammationis, gangrænæ ac

ac continui, & involuntarii aquæ effluvii. Si ab utroque latere æger æque commode jacere poterit, tunc videndum, cujus partis vitio hydrops orta sit, si hepatis in sinistra; si lienis in dextro latere est secandum; si neutrius potius in sinistro, propterea quod plerumque omnes homines in dextrum latus incumbere solent.

Quoad modum paracenteseos, dico, eam, sicut paracentesin thoracis, etiam vel ustione, vel sectione fieri posse. Ustiones antiqui hydropicis circa ventrem, & umbilicum superficiarias plurimas solent adhibere, quibus aqua exsiccaretur, & partes roborarentur. Sed de iis non loquimur, sed de ustione tantum penetrativâ. Ea fieri potest, vel cauterio actuali vel potentiali. Nonnulli quia partes ab aqua refrigeratæ humectatæ, & debilitatæ sunt, laudant cauterium actuale: propterea quod ipsum calefaciat, exsiccet, & roboret. Sed ego improbo, primo ob crudelitatem, secundo, quia periculosum est peritonæum sic uri, & ideo hodie ille perforandi modus exolevit. Verùm moderni Medici, & Chirurgi utuntur, vel simplici sectione per vivam carnem, vel primum adhibent cauterium potentiale, & tum per emortuam carnem secant. Ego experientia doctus, puto posteriorem modum esse securiorem, neque probo simplicem sectionem. Nam in foramen debet imponi fistula. Ea, si arcte imponatur & relinquatur, tangens fibris carnes eas molestia & dolore afficit, & periculum affert gangrænæ, si laxe imponitur, aqua involuntarie effluit, si eximitur, foramen, utpote parvum existens, deperditur; sicut aquam aliquando non possit amplius, cum velimus evacuare. Si verò primo eschara inducatur, non fit dolor, neque à sectione, nec fistulæ impositione melius aqua retinetur, & magnum fit foramen, quod ultro manet apertum ex quo potest aqua continuo usque ad finem evacuari. Interim tamen si indicetur, quod sectione paracentesis sit instituenda, sic fieri debebit. Iaceat æger in lecto corpore elevato, & à ministris cutis abdominis sursum prematur, tunc sub umbilico cum scalpello fiat perforatio, (cavendo tamen venas,) tam profunde, donec aqua exeat, quæ fere est profunditas digiti transversi. Foramen non sit majus, quam ut fistula crassitudinis calami tenuioris imponi possit.

Tum confestim fistula in foramen imponatur, sic ut aqua per eam effluat. Et cum effluxerit quantitas sufficiens, in fistulam epistomium ponatur, quo fistula aptetur, & desuper imponatur emplastrum astringens, quod quam firmissime ventri adhærere possit. Fistula illa debet esse ex argento longitudinis ferè trium digitorum transversorum, & anteriore parte debet habere labra exstantia, quæ impediant, ne ipsa in cavitatem ventris infortunio aliquo incidere possit. Labris debent ligacula annecti, quibus ipsa ad posteriora religetur ne volutione corporis ex foramine excidat. Debet enim fistula in foramine manere, quousque tota aqua sit evacuata. Nam, quando ipsa semel excidisset, non facile denuo imponi, nisi cum dolore & molestia, unde gangrænæ periculum esset: & forte etiam nulla ratione imponi posset, propterea quod cutis, & musculi, & peritonæum diversimode contrahantur, & divellantur, & mutua sibi foramina claudant, & sic foramina non maneant foraminibus opposita. Alii tamen fistulam non relinquunt, sed eam postea extrahunt, & cutem ventris, quæ ante sectionem sursum trusa fuit, dimittunt, ac delabi sinunt: quæ cadens ante foramen, quod in peritonæo ipsum obturat, & sic facit, ut aqua non possit exire; & cum volunt aquam iterum emittere, nunc cutim illam itererum sursum trudunt, ut foramina foraminibus iterum possint respondere. Et hæc est causa, propter quam supra dixi, quod ante sectionem cutis ventris sursum attolli debeat. Certe, si aqua per illum modum sic reprimi, & emitti per intervalla posset, esset omnium commodissimus: quia fistulam, vel tentas in foramine relinquere parit difficultatem summam, in aqua retinenda, & periculum gangrænæ, per hoc, quod tale aliquid contra naturam inter labra partis vulneratæ & debilis, tam arctè intrudi & relinqui debeat. Credo equidem commodè aquam illà ratione retineri posse; sed credo postea iterum per intervalla difficulter posse emitti. Nam etsi cutem iterum sic attollas, tamen quia foramina parva sunt, & partes perforatæ plurimæ, vix credo fieri posse, ut foramina illa foraminibus respondeant, & aqua iterum exire possit. Ideo puto, adhuc melius, & securius fistulam in foramine relinqui Guilmerius ait, quod ad aquam secure retinendam aliqui soleant labra vulneris transversaliter acu transfigere profunde cum multæ carnis apprehensione, & circum ducto circa acum filo constringere, sicque facere, ut neque gutta quidem aquæ exire queat, cum autem aquam emittere volunt, filum solvere & relicta interim semper acu labra vulneris deducere, per quæ tum aqua effluat, & postea iterum filo, & prius, circumducto, astringere. Sed nescio, an ille modus non habeat periculum gangrænæ.

In emissione aquæ commune præceptum Medicorum est, ut aqua non tota simul, sed per intervalla emittatur. Hoc primus monuit Hipp. sect. 6. Aphor. 27. & aliis sæpissimè libris, his verbis: Si quibus empyicis, dum uruntur, aut secantur, aqua universim effluat, moriuntur. Ratio prima; quia etsi illa aqua sit contra naturam, tamen à corpore plurimum calorem nativum, & plurimos spiritus recipit, ideo, si tota simul exeat, natura simul, & confertim privatur plurimo calore, & spiritu, ex quo partib. refrigeratis & spiritib. subito effusis, mors sequitur. Secunda, quia illa aqua secundum quid, & aliquo modo, est facta naturalis, per diuturnam in corpore moram, & partes ei jam assuevere certo modo innatare, & ab eâ quodam calore, quasi foveri: si itaque ea subito tota evacuetur, partes quæ ante ab illa tegi solent, acquirunt alium situm, & super se mutuo decidunt, & denudantur, ex qua subita mutatione in tam debilibus corporibus facile mors sequitur.

Sed qua ergo proportione debet aqua illa evacuari? & quibus intervallis? Non memini Autores jam quantitatem exactè determinare

Practici tamen moderni dicunt, manè & vesperi aliquid evacuandum esse: pro primo non ultra duas libras, vesperi tantundem: postridie paulo plus, & sic paulatim, ne scilicet æger debilitetur nimis subitâ spirituum effluxione. Verum illa ratio evacuandi videtur mihi esse pessima, & perniciosa, & postquam ego sic semel vidi aquam eductam, & ægrum intra biduum mortuum esse nunquam deinceps adstipulaturus sum, aut consensurus, ut aqua tali modo evacuetur. Puto enim, solam mortis causam fuisse, tam parcam aquæ eductionem. Etenim, cum aqua tam exigua quantitate educitur, ipsa via jam facta exitum tentans, ad foramen magno impetu prorumpit, & mole sua vulneri incumbens, partem jam sectione debilitatam, debilitat magis. Inde primò surgit maxima difficultas in aqua retinenda, & si vi detineatur, metus gangrænæ, quod in illo, de quo loquor, moriente contingebat. Secundò, quid utilitatis ex tam pauca evacuatione sequitur? solum aqua concitatur, unde vapores crebri sursum feruntur, quæ viscera feriunt, natura autem nihil alleviatur. Nam in ventre ascitici jam perfecti, 30. aut 40. pocula aquæ continentur, quam autem alleviationem potest æger tunc percipere, ex unius medii poculi evacuatione? quid aliud, nisi magnam alterationem ex aquæ, antea quietæ agitatione, & conatu ad exeundum? Meum ergo judicium, quidquid omnes dicant, primo magnam quantitatem esse educendam usque ad medietatem, vel tertiam saltem partem, ac donec venter notabiliter detumuerit. Interim, ne ab effluvio spirituum æger debilitetur, oleo garyophyllorum, aqua cinnamomi, vino Hippocratico, aqua rosata, aceto, & similibus esse refocillandum, postridie iterum quantitatem duorum, aut trium poculorum, tertia die iterum; sed deinceps minus & minus; sicut adhuc insignis aliqua aquæ quantitas in ventre possit remanere, quæ ibi diu relinquatur, & non nisi paulatim educatur. Quia enim in hydropicis partes jam tanto tempore præsentiæ aquæ adsuevere ab eaque foveri, & in ea fluctuare tam diu solent, ideo puto postremam aquam non statim evacuandam, sed diu relinquendam. Primam autem puto confertim esse educendam, quo natura statim manifestam sentire posset alleviationem. Tunc n. imprimis non erit tanta difficultas in aqua retinenda; non n. erit tanta moles aquæ supra vulneratam & debilem partem: non erit necessarium tentas, aut fistulam tam arctè intrudere cum dolore, aut vulneratam partem adeo fortiter comprimere, quia propter ablatam aquæ quantitatem, non erit tanta tentio ventris, nec tantus conatus aquæ ad erumpendum, & sic non erit illud periculum gangrænæ, quod ab illis simul junctis alioqui esse potest. Nec internæ partes aliquam mutationem patientur, quam non sunt consuetæ habere: adhuc enim ab aqua residua tegentur, adhuc in aqua fluctuabunt, & calore ejus fovebuntur. Quod dici possit, cum magna illa æquæ evacuatione copiosissimos spiritus simul effluxuros, inde ægrum ita debilitatum iri, ut statim moriatur; non est adeo magni momenti. Fateor id quidem in valde debilibus fieri posse, & ideo scio totam hanc operationem, quomodocunque fiat, esse periculosam: sed tamen puto, periculum esse longe minus si sic fiat, quam si aliter. Et quia non sit tantum periculum simul, ac semel facta aquæ evacuatione, docent exempla plurimorum quibus ultro aliquando, vel casu aqua erupit, ut tota fere simul effluxerit, & tamen convaluere. Ita audivimus nuper hic Lovanii mulieri asciticæ aquam brevissimo tempore, totam fere simul erupisse, & tamen convaluisse. Legimus autem supra nominatos idem. Dicet aliquis illas expulsiones à natura criticè expellente factas: quod autem a natura fit, bene fit, non vere ita ab arte.

Respondeo, illas eruptiones non esse criticas, sed carnales, & violentas: nihil enim differt, utrum venter casu sic dirumpatur ictu, aut alia aliqua violentia, an a sectione: Interim tamen, quomodocunque aqua exeat, seu criticè seu aliter, non propterea una vice plures, pauciores ve spiritus, & calor, quam alia exeunt. Si ergo mors sequeretur propter exitum spirituum, & caloris, tum bene mors sequeretur, quando aqua criticè à natura expelleretur, quum quando artificio Chirurgico educeretur.

Porro, hæc paracentesis non habet in omnibus corporibus locum, & imprimis non habet locum in valde debilibus. Ut ergo ex ea fructus expectetur, non est usque ad extremum expectandum, sed dum adhuc vires ægri cōsistunt est adhibenda. Et hæc est ratio, cur plurimi, post eam adhibitam, statim moriantur, quia hodie fere nemo audet ad eam devenire, nisi re desperatissima, & viribus jam consumptis. Tum autem ægri tam debiles sunt, ut minima spirituum evacuatione moriantur. Secundò, tum temporis, propter tam diuturnæ aquæ in corpore moram, ita viscera omnia interna sunt corrupta, & alterata, ut etiamsi aqua evacuetur, nihilominus æger adhuc moreretur. Hinc in iis, qui forti febre laborant, paracentesis non est tentanda: quia duplici violentiæ, causæ febri, & paracentesi resistere non posset. In corporibus etiam valde gracilibus, propter eandem causam, non est tentanda. Uti neque in senibus, nec in pueris. Pueros perforare dicit Celsus valde periculosum esse: & Galenus ait, se nunquam vidisse puerum perforatum, sanatum; præter unum, qui erat validissimus. Qui in hydropem incidere, ex alicujus partis corruptela, vel propter scirrhum hepatis, vel Lienis in iis omnibus paracentesis non est tentanda, propterea quod nihil juvaret, & æque bene, etsi aqua evacuaretur, adhuc postea morerentur; vel aqua rediret, & ratio prima. Ergo in his omnibus non liceat hanc operationem tentare; quia non sunt profananda remedia, quæ multis saluti fuerunt. *Hactenus Thom. Fianus.*

Consultationes

Pro Serenissimo Duce Parmensi, Alexandro Farmensio Hydrope Ascite occasione lienis laborante.

Quod Serenissimus Dux secundum lienem male se habeat, tactus judicium, quod a Medicis clarissimis, qui illius sanitati præsentes consulunt,

sunt, refertur, ac ea quæ præcessere, demonstrant: Audio enim ipsum, ut Podagræ hæreditariæ molestiam, ac immanitatem evitaret, diu à vini potu abstinuisse, & aquæ se totum tradidisse, quæ cum in humano corpore lienem tanquam proprium locum ex Hippocrate in 4. de Morbis, statim adeat, necessario etiam eundem à proprio temperaméto pervertit. Verumtamen, quoniam liene male se habente ventriculus, ac jecur facile ob viciniam, & colligantiam labem suscipiunt, vnio insententiam ventriculum, atque jecur per essentiam, sed non primaria ratione in Serenissimo patiente laborare, per essentiam quidem, quia facultas utriusque alteratrix ob discrasiam sensim conceptam a proprio aberrat scopo, quemadmodum ex ventris, primum autem faciei cum fœdo colore subtumescentia constat, secundaria vero ratione, quoniam a liene primum affecto cladem propriam suscepere.

Cæterum, quid de eventu affectionum horum viscerum sit sperandum, non est difficile cognitu per eas discurrenti. Si igitur lienem intueor, statuo eventum medium partim scil. salubrem & partim insalubrem expectandum esse, nam sicuti ægrotantes, sub eo non perduntur, & diu vivunt, ita nunquam sanantur, quoniam (cirrhorum hæc natura (& eo magis, si legitimi fuerint) ut materiis medicis reluctentur, nam præter id, quod fiunt a materia pertinaci, pars affecta beneficio facultatis regitivæ destituitur, quæ in actum secundum medicamenta redigit, ut jure meritò periculum etiam immineat, quod ex præstantia partis, atque difficili tolerantia augetur; nam lien quamquam non sit principale viscus, principali tamen inservit immediatè; & quasi jecur ab Aristotele dicitur 3. de partibus animal. capite 7. pariter aucta magnitudo illius præter naturam, ob Symptomata aliquando supervenientia difficile admodum toleratur.

Quod si ventriculum, & jecur præter naturæ leges affecta intueor, eventum salubrem futurum autumo; nam præterquamquod illorum vitia non sunt in habitu, primaria ratione prædicta viscera non exercent; Difficultas tamen curanti Medico obviam ibit, quoniam per essentiam laborant, eorum indispositionibus causa permanens, nempe lien male affectus favet, atque jecur officina nutritionis totius corporis, & ventriculus alimenti promptuarium, non bene se habent, ut dictum est. Verum in hisce malis non nisi ad longum tempus eventus jam dictus est expectandus, non tantum quia horum aliqua sunt aliquo modo impossibilia, alia curatu difficilia, sed et jam quia omnia à causa frigida pendent. Quocirca ut Serenissimus Princeps præcaveatur ac (si possibile curetur) tum ideam, tum generationem horum vitiorum explicatius oportet aperire.

Primum igitur pro certo habendum ipsum Hydrope laborare, quod ex difficili anhelitu, siti, ventris inferioris & pedum tumore deducitur; nam ex secundo Prognost. 3. secundum Galenum, pedum tumor perpetuus est comes Hydropis, quæ cum triplex sit, Ascites, inquam, Tympanites, & Anasarca, Ascite laborare Serenissimum Ducem nulli dubium quando ipso (ut refertur) de latere in latus devoluto, manifesta fiat fluctuatio, præterea (nam divolutio illa ex 4. de Dignoscendis pulsibus 4. non sufficit) percusso abdomine sonus cum duritie, quæ sunt propria tympanitis argumenta, non observetur; Item nec a manu abdomini pressa fovea ab anasarca inseparabilis remaneat, ut ex his Ascite solum detineri sit inferendum; in cujus confirmationem & illud facit, quod 4. de Morbis traditur ab Hippocrate nempe superiorum partium in Serenissimo Duce contabescentia satis apparens. Verum Ascite non confirmato, sed initiato, & progresso tantum laborare, prædicta symptomata non valdè intensa demonstrant, ad hæc scrotum, ut audio, adhuc illi non tumet, tussi non corripitur, nec inappetens comedit. Et quoniam hoc malum ex secundo ad Glauconem, 5. & 2. Prognost. ac 5. Locor. affect. citato, fit vel tumescente jecore, vel citra ejusdem tumorem, rursusque jecore primario, vel secundario affecto quid in casu nostro sentiendum sit, patet ex dictis: nam sicuti nullus insidet jecori tumor, ita secundario jecur afficitur.

De generatione hujus mali sic statuo, ut à materia aquosa in spatio, inter intestina, ac peritoneum contenta prodeat, hæc enim sui copia tum replet spatium illud, atque sic abdomen in tumorem elevatur, tum spiritualia premit, unde difficilis anhelitus, & ad pedes aliqua portio delata, eos tumefacit; amplius, quia frigida, intensa est calori nativo, quia tenuis, & putrida, calidos fumos ad os ventriculi transmittit, ac sitim infert; An vero etiam media qualitate recondita ex lue venerea lædat, ex relatis nil certi potest haberi.

Sed duo hic occurrunt Problemata discutienda; Primum, undenam fit, quod materia hæc in jecore genita (ut ab omnibus censetur, ab illo in cavitatem prædictam deponatur. Alterum per quas vias: quorum explicatio cum summopere conducat ad cognitionem regionis, per quam materia hæc possit evacuari, non est ullo pacto interim negligenda.

Quod igitur ad primum attinet cum Avicenna statuendum, ibi aquam colligi ob tres causas, Prima est loci imbecillitas ob laxitatem, & maiorem, Secunda est loci propinquitas cum jecore, tertia causa est, quod cum minori incommodo, ac ægri molestia aqua ibi colligitur, & ibi collecta etiam copiosa ad longum tempus citra dolorem, & ægrotantis interitum asservatur.

Quantum ad secundum spectat, Aliqui ex Hippocrate & Galeno 2. Aph. 53. dicunt in Hydrope jecur scatere quibusdam vesiculis aquosis, a quibus disruptis aqua in cavitatem Abdominis perlabitur, quod in aliquibus locum habere, sed non in omnibus cadaverum dissectio demonstrat, & ubi id accidit, non videtur qua ratione vesiculæ illæ possint tantum aquæ persundere, ut ventris tumor insignis adeo, qualis plurres in Hydropicis observatur possit attolli, & eo magis, quia vesiculæ illæ non penetrant ad jecoris usque substantiam; alias cum aqua sanguis etiam persunderetur. Sed neque per vasorum umbilicalium disruptionem id fieri posse existimo, quoniam vasa hæc sunt usque adeo indurata, & callo obducta, ut disrumpi vix credi possit; Ad hæc, neque per

vas aliquod urinarium disruptum idem accidere posset, nam graviora suborirentur Symptomata, & patientes statim perderentur, cum tamen Hydropici diu superstites vivant.

Puto igitur ego, fieri quandam in membrana Jecur investiente, ac venis Meseraicis Diapedesim, ob calorem extraneum rarefacientem, atque sic coagente etiam succi tenuitate à jecore in cavitatem dictam aquam jugiter colligi, quæ cū non sit ibi, tanquam in naturali loco, a natura non regitur, & proinde putrescit, quod illi quoque ob externum calorem ab obstructionibus illis in locis concitatum evenire arbitror, hinc fœtor, hinc sitis.

Sed jam caus. s hujus aquæ perpendamus, tum generantes, tum colligentes; generantes sunt agens materia, agens est jecoris frigida discrasia, merito cujus non solum Ascites, sed etiam aliæ Hydropis differentiæ exquisitæ dicuntur, Verum in Ascite intemperies hæc est intensior, at in Tympanite, & Anasarcar remissior 4. Aphor. 11.

Et si quis objiceret, ergo Tympanites, & Anasacra præcedent semper Ascitem quod experientiæ repugnat. Respondeo causas refrigerantes aliquando usque adeo, vehementes esse, ut statim Ascitem valeant excitare, aliis Hydropis speciebus non præcedentibus.

Materialis vero causa sunt alimenta aquea, chylus crudus.

Cæterum jecoris intemperies referenda in ea omnia, quæ calorem nativum lacessunt, ipsum tum dissolvendo, tum suffocando, cum Avicenna, qui hæc a Galeno loco citato, & 3. Aphor. 22. desumpsit, atque hæc potissimum refrigerant jecur, etiam à tumore liberum, nam si intumeat, à tumore, nempe scirro, suscipit frigiditatem. Quæ ergo dissolvunt, & imminunt calorem, sunt causæ internæ & externæ; Priores sunt insignis aliqua sanguinis evacuatio, morbi vel totius, ut febris, præcipuè tamen ardens, vel partis refrigeratæ, & jecori vicinæ, aut secundum cavam, uti ventriculus, mesenterium, intestina, lien, uterus; aut secundum gibbam, uti spiritualia, hinc Asthma hydropem infert.

Posteriores vero causæ, externæ nimirum sunt, & calefacientes, cujus census medicamenta calida importune, atque immodicè usurpata censentur; & refrigerantes, quo pertinent cibi sua natura frigidi, & aqua gelida copiosè assumpta.

At quæ suffocant colorem, causæ sunt quamplurimæ, præcipuè tamen retenta quælibet solita evacuatio.

Causas tandem colligentes refero in facultatem, & objectum, in facultatem quidem, ad quam generatio, atque excretio serositatis, quæ ad jecur, renes, uretera, ac vesicam referuntur attinent.

Ad jecur inquam, frigidum, quod sicuti non sanguificat, ita non segregat, non expellit, unde nascitur Hydrops exquisita, quoniam simul coit causa generans, & colligens, sub qua urinæ rubræ ob vitium segregatricis mejuntur. Ad renes, si debiles non attrahant, unde spuria hydrops; Ad Uretera, & vesicam, si à materia copiosa, crassa, & lenta, à calculo, apostemate, & inflammatione angustentur.

Objectum est aqua frigida copiosa, & materia cruda non bene a jecore confecta; in quarum causarum multitudine potus frigidæ, intemperies lienis frigida ex tumore scirroso, segregatio jecoris labefactata, transitus succi serosi in hepate geniti ob viarum angustiam ex materia crassa obstruente fere impeditus (ut ex parvo lotio excreto colligitur) item & objectum illud duplex in Serenissimo patiente locum habent.

Quare primum in id incumbendum, ut lien per calefacientia, & discutientia tumorem illius in naturalem statum reducatur; deinde pariter ut jecur ad calidum alteretur, & ejusdem proportio servetur, quæ cum non possit Medicus obtinere, nisi succum aquosum jam genitum fluxum evacuet, fluentem retrahat, ideo ab his auspicanda curatio mediis illis medicis instrumentis, quæ vulgus Chirurgiam, Pharmaciam, & dietā vocat.

Et quod ad primum pertinet, Chirurgicæ materiæ, quæ pro hac curatione faciunt, omnes in unicam aquæ evacuationem dirigantur oportet; Inustiones præterea circa umbilicum ex Avicenna, & Albucasi, Vesicantia Abdomini, maxime vero regioni lienis, adhibita, item & fonticuli parti domesticæ femoris utriusque, magis vero sinistri multi probantur. Alias chirurgicas materias non propono, quando hydrops hæc non sit consummata. Nec ab usu vesicantium me amovet, quod ulcera in hydropicis ob redundantem humorem 6. Aph. 8. non sanentur, quoniam hæc sententia de profundis, non autem cutaneis qualia à vesicantibus inducuntur, venit intelligenda.

Pharmaca materiam, & viscera respiciunt. Priora sunt evacuantia succos primū hydropis, deinde scirri lienis. Verum ante horum usum non abhorrerem à communibus pharmacis, ut scil. leniretur alvus hieræ bolo, & melle rosa. sol. item post bolum assumptum Viæ primæ, humoresque illis insidentes præparentur oxymelle simplici, melle rosato colato, & syrupo de eupatorio, tandem purgentur pilulis de hiera cum agarico Mes. vel ipsomet Agarico, exceptis hisce omnibus modico succi radicis Iridis; à quibus primum ad evacuantia humorem aquosum tum fluxum, tum fluxurum est deveniendum; fluxus igitur, & qui continetur in abdomine, non tantum sensibiliter per alvum, hydragogis medicamentis, verum & insensibiliter evacuabitur.

In coordinatione priorum, quæ vehementissima seligenda sunt, & ratio est, quoniam materia non existit in venis, ductusque commodi, per quos à cavitate abdominis ad intestina materia trahatur, non reperiuntur, ideo aut debemus uti iis, quæ propria natura fortia sunt, cujus census pilulæ de mezereo, confectio alchachengi, Itybium præparatum ex vino odorato, & Elaterium ex pilulis Alephanginis datum habentur: aut usurpanda placidiora infra proponenda, sed in majori dosi. Clysteres quoque hydragogi non improbantur alternis diebus injecti, uti sunt, ex decocto brassicæ marinæ cum anisis, & artemisia ex succo ebuli, elaterio, oleo irino, benedicta, vel pilulis de opoponaco, vel fœtidis parantur.

Evacuant vero sensibiliter interna, & externa medicamenta.

Inter externa ego primum laudo fotum ventris per spongias madefactas in aqua aliqua thermali sulphurea, salsa, & nitrosa, in qua calx viva fuerit extincta, ea tamen ratione, ut spongiæ fasciis ventri arctè adligentur, & diu ibi detineantur,

subin-

ſudoribuſque permutentur. Præterea & perfuſionem ex aqua ardente potente cum pipere medicata non improbo. Cataplaſma quoque ex cochleis, vel oſtreis cum teſtis uſis, vel ex ſtercore Accipitris, cum ſucco cauium, vel ex calcanto Aetii, pariterque & ceratum diadictanum cum nitro & ſulphure, ac ſucco nicotianæ reformatum, ſunt miri uſus.

Humor aquoſus in pedibus exiccabitur fotu vel ex furfuribus craſſis cum ſale permixtis, & calefactis, vel lotione ex aliqua aqua thermali mineræ jam dictæ, vel illitu olei maſticini ſaliti.

Interim tamen humor aquoſus nondum defluxus eſt educendus, vel Hydroticis, vel Diureticis, vel Hydragogis. Sed Hydragoga natia ſeligantur, nam materia in venis continetur, & educitur facilè; quocirca ſuccus medianæ ſambuci, vel radicis Iridis, vel palmæ Chriſti cum manna, & melle roſ. ſol. item & pulvis ex radice cucumeris agreſtis, cum vino Cretico præparata, vel ex ſeminibus ebuli, cum aqua ardenti lotis, ac poſtea ſiccatis ex eodem vino Cretico datus, mihi ſummopere placent.

Pro movendis vero urinis tum ſal abſynthii chymicum, tum vinum cum granis Alchachengi medicatum omnibus præfero, ſuccum tamen concretum ex iiſdem granis expreſſum non damno; Atque quibuſdam intervallis conſtitutis modo his, modò Hydragogis uti oportet. Quibus non ſufficientibus, & ſudorificis agendum, quare ſtufæ, & evaporatoria, ſuffumigiaque cum calorificis compoſita mihi arrident, & eo magis, ſi ante eorum uſum, non decoctū di . an quod quidem maxime ſua humiditate actuali noceret, ſed extractum guajaci, aut ligni ſaſſafras, carduique benedicti, vel antidotum magnam antiquam Sereniſſimus patiens aſſumat.

Educto aquoſo humore, ad alterationem jecoris, ventriculique accedendum; quocirca, trochiſcos cipheos, & de amygdalis amaris Tralliani, adjectis epate lupino, & tunica interna ventriculorum gallinæ, tanquam pharmacis proportionatis horum viſcerum, ſummis laudibus extollo; Huc referantur Elixir Vitæ, Vinum Creticum cum carduo benedicto, vel aromatibus maxime vero nuce miriſtica conditum.

An vero thermæ aliquæ Sereniſſimo Duci conducere poſſint, inquiſitione dignum occurrit: nam ex una parte nulla aqua opportuna videtur, cum ſua humiditate, quam actu habet, maxime lædere valeat; ex altera verò, quia aqua thermalis valenter exiccat per alvum, & urinam quoque ducit, humores noxios, videtur convenire.

Ego autem in ea ſum ſententia, auctoritate Galeni primo Sympl. 7. ductus, aquas haſce plurimum conferre, dummodo calefaciant, uti ſulphureæ, ſalſæ, nitroſæ, bituminoſæ ibi à Galeno propoſitæ, quæ ubi redoleant naturam calcanti, tanto magis proderunt: Idcirco aquæ Spadanæ, ſeu de Spa in Belgio præſtantiſſimæ ſunt, nam omnibus hiſce muneris afficiuntur: Accedit, quod quotquot hydropici aquas illas bibunt, omnes ſanantur, hinc etiam atque etiam hortor Sereniſſimum patientem (quandoquidem in illis moratur locis) ut aquis illis utatur ſub forma tum lavacri, tum potus, & eo magis quoniam omnes aquæ medicatæ ſponte naſcentes, ſacræ ab Ariſtotele effectu dicuntur, quoniam inquam ſacros, ac pene divinos effectus edunt, cautè tamen eas bibendas eſſe ſuadeo, quod onus totum prudenti judicio Medici curantis committo.

His omnibus peractis, ad lienis tumorem pharmaca reſpicientia accedere neceſſarium eſt; quapropter, jus galli antiquioris, in cujus ventre coquantur China, lignum Indicum, quod ſaſſafras dicitur, ſcolopendrium, tamariſcus, cuſcuta, praſſium, abſintium, radices capparorum, radices aperientes, liquiritiæ, alteæ, & filicis maris, paſſulæ, & pulvis tartari albi, mirum in modum laudo, quod magis proderit, ſi ante Syrupum matutinum devorabitur bolus ex Ammoniaco, ac pulvere lienis equuli, vel aſini. Medicamenta quoque chalybeata, præcipue quod ab Aetio præſcribitur, necnon ſal theriac. le ex aceto mulſo, aut ſcillino deſtillato datum (niſi forte medicamentum nimis ingratum fuerit) opportuna videntur.

Sed tempore uſus horum exhibenda catapotia de helleboro, atque maſticina, ſingulis decem diebus: Clyſteres quoque ſunt injiciendi ex decocto colocyntidis hellebori nigri, ſimplicium communium, & ſpleneticorum, hiera logadii, melle helleborato, & oleo laurino parati.

Extra convenit embroca ex oleo amygdalino dulci, & amaro, à qua adhibendum emplaſtrum de meliloto, vel diachylon gummatum, vel ſaltem aliquod lutum bituminoſum poſt quæ emollientia deveniendū ad extenuantia ac diſcutientia. Quare ſtillicidium ex aceto infuſionis Dictami Cretici, ceratum ſacrum, vel Cerine dictum, luta ſulphurea, ſalſa, & nitroſa, ſuffumigiaque ex molari lapide, vel pyrite, ita ut ſuper lapidem projiciatur acetum, in quo macerata ſint primum tamariſcus, deinde colocynthis atque uterque helleborus, item & emplaſtrum, quod 9. Localium cap. 2. proponitur, ſummopere conveniunt, & ſi luta haud haberi poſſint, ſubſtituantur olea ex illis chymice confecta, & ne ab hiſce medicamentis robur, calorque partis nativus diſſipetur, addatur omnibus jam propoſitis oleum maſticinum, & abſynthinum.

Quibus omnibus, victus accommodatus eſt addendus, ideo in aere calido, & ſicco Sereniſſimus patiens verſetur, utatur cibis calefacientibus, & ſiccantibus, attenuantibus, faciliſque coctionis ſuapte natura, & præparatione, abſtineat à dilutis, liquidis, craſſis, viſcidis, dulcibus, ac pinguibus, atque illi uſui ſit pulvis in cibariis ex hepate pullorum in furno ſiccatorum, cinnamomo, coriandris, ac ſaccharo; Comedat tum carnes optimas, & euchymas, aliquando eas, quæ propria natura ſicciores, & potius aſſas, quam elixas, tum panem nonnunquam ex flore, farinæ, aliquando vero biſcoctum vel qui ex tota farina cum ſale, & aniſis conficitur. Ova quoque ſorbilia, itemque gallinarum pullorumque hepata erunt accommodatiſſima, Paſſulæ, etiam, fiſtici amygdalæ, cappares, ac alices ſale condita, adhuc, & intinctus ex cortice citri condito cum ſinapi paratus concedi poterunt; Curandumque, ne cibi copia ſucci crudi coacerventur. Vinum bibat album tenue, antiquum, odorum, non dulce, non auſterum, quod parcè admodum eſt bibendum, (nonnulli etenim ab omni prorſus potione abſtinentes ad longum tempus, tandem ſanitati fuere reſtituti

tuti) opportune itaque parabitur vinum medicatum ex absynthio, floribus Anthos, carduo benedicto, guajaco, ligno sassafras, ex aromatibus, & seminibus odoratis. Alvus si non sponte fluat, irritetur usu prunorum dulcium, passularum præparatarum cum infusione Sennæ, in qua prius ferbuerint Cartamus, ac soldanella cum anisis, deinde facta colatura dissoluta fuerit manna electa; huc etiam panis ex tota farina, adjectis sale, anisis, & pulvere mechioachani confectus, in prima mensa commansus referatur. Corpus exerceatur tempore opportuno, ventriculo scilicet à cibo vacuo, & aliquando ad sudorem usque. Vigilia somnum superet, ac animi mœrores, tristitiæ, similesq; passiones, penitus auferantur. Quæ omnia habui pro salute Serenissimi Ducis, in gratiam Christianæ Reipublicæ incolumi, & longiori vita meritissimi, proponenda; quæ sicuti proficua illi à D. O. M. enixe precor, sic etiam illi

Medici Excellentissimi præsentes, ut addant & auferant, prout sibi ipsis opportunum videbitur, & occasio recta postulabit, vehementer exopto. *Iulius Cæsar Claudinus in Consultationibus Medicis.*

Pro Quodam Egregio Mercatore Bononiense hydrope Ascite spurio laborante.

Præter naturam affectus, à quo vir egregius vexatur, hydrops est Ascites, quoniam illi venter tumet, & fluctuationis in eo sensus exauditur, nec non excreta per alvum aquosa redduntur, Verum quia sonitus aliquis ab abdomine percusso editur, idcirco flatus admisceri, proindeque Ascitem spurium esse pro certo habeo, qui quidem eo quod color totius non est mutatus, nulla sitis, ac anhelandi difficultas nullaque tussis adest, dubio procul erit incipiens.

Fit autem hujusmodi vitium, sicuti & quilibet alius præter naturam a toto genere tumor ex materia secundum copiam, & qualitatem peccante quæ in præsenti est à prædominio aquosa, à subdominio flatuosa: sed quoniam utraque hæc est opus extra naturæ leges, necessario ideo supponit aliquam actionem læsam eorum viscerum quæ generationi succorum in corpore sunt destinata, hepatis inquam, atque ventriculi, quorum actio læditur, vel ob læsam facultatem, vel ob objectum improportionatum, vel ob vitium viatum facultati inservientium.

In subjecto autem patiente vitiari facultatem sanguificatricem jecoris & chelificatricem ventriculi ob intemperiem frigidam puto, nam visceribus hisce vix ad frigidum immutatis, sicque eorum calore nativo retracto flatuum ortui occasio est suborta, deinde vero aucta, intensiorique reddita eadem frigiditate succi aquosi generatio & collectio est inchoata, quarum utraque adaucta, venter intumuit ex quo malum, de quo agitur fuit suscitatum. Atqui caloris refractio, ac intemperies illa frigida sine dubio à causa per se, & ex accidenti pariter frigida suam generationem habuit, per se quidem occasione potus frigidæ; ex accidenti vero, quoniam præcessit causa resolvens, itemq; calorem dissipans, nempè sanguinis vomitus copiosus bis factus.

Ut ex his omnibus pateat, medendi rationem in id esse dirigendam, ut materia genita evacuetur, tum sensibiliter, tum insensibiliter sensibiliter quidem per alvum, si materia sit in abdomine, insensibiliter vero per alvum totium, & sudorem, si sit extra abdomen. Adhuc ejusdem materiæ nova generatio est cohibenda calefactis visceribus, eorumque proportione servata, necnon nativo calore reparato.

Ad quos pervenire scopos forsitan licebit, nam vitium hoc est in habitudine, ac veluti ad fores, docebat etenim D. Hippocrates quarto aut tertio, hydropem initiatum curari, adde quod noster hic affectus ad aliquem morbum acutum non fuit subsequutus: Non negandum tamen Medicum curantem in scopulos aliquos incidere posse, ita ut ipsi provincia quoquopacto difficilis, ac periculosa offeratur, quoniam jecur primaria laborat affectione, & fœtor in excretis alvi persentitur, qui non solũ ex Avicenna periculum minatur, verum, & difficultatem non levem inducit, indicio namque est virium languori, & succorum corruptioni, Utcumque tamen spe concepta ob rationes prædictas, de præsidiorium materiis est cogitandum.

Ac primum de chirurgicis, ita decernendum, ut scilicet hoc tempore abdomini sæpius apponantur cucurbitulæ cum multa flamma, & postquam audio, nec femora, nec crura intumescere; cauteria in eis inultaetiam atq; etiam pobo, in posteriũ um vero, progrediente morbo a vesicantio, super abdomen & ejusdem inustioni b. non abhorreo; intumescentib. autem cruribus scarificationes, & punctiones omnibus antepono, Paracentesim adhuc usu postulante (nam interim affectus est in principio) tamquam remedium adeo anceps, atque mortiferum non propono; ubi tamen ægroti eam sibi fieri exoptant, eos adhortari soleo, ut illam nulla ratione differant, etenim alias vires a morbo confractæ diuturniori, id remedii genus non admittunt, & quantum ad locum, perforetur umbilicus, non abdomen propter musculos, nam ille a musculis est separatus, & eo magis quia per umbilicum natura sæpius evacuationem molitur; nec obstat quod musculorum extrema in ipsum terminentur, quoniam in lineã albam terminantur, circaque umbilicum sunt perforata, ut pateat aditus vasis umbilicalibus

Et si quis interea quæreret, undenam sit, quod hydropici perforati moriantur, communis est responsio, quod una cum aqua spiritus dissipantur. Sed arbitror ego, & id addendum (nam alias quotquot insignes hęmorragias patiuntur, propter hujusmodi rationẽ perderentur) quod natura privata oblectatione illius aquæ, quã ob longam moram, suborta quadam familiaritate contraxerat, succumbit, quod eo magis naturæ accidit, quoniam aqua illa ad longum etiam tempus absque aliqua noxa, ac molestia in abdomine detinetur, sed hæc obiter.

Venio ad medicamenta, quæ sunt evacuantia, & alterantia: priora si materiam fluxam respiciant, tum per alvum, tum per insensibilem digestionem extra corpus educunt; Per alvum educunt ea, quæ valentiora sunt, cum nulla adsit via manifesta per quam materia in cavitate abdominis contenta ad intestina trahi possit: Cortex ideo radicis esulæ siccatus, ac tritus ad scrup. j. cum mastiche, & in bolo cum syrupo rosato solutivo redactus, item æris squama ex Hippocra-

pocrate ad drag. j. vel drag. j.s. cum cariophyllorum, vel Cinnamomi pulvere ex melle rosato solutivo excepta laudatur. Vinum etiam cum stybio medicatum apud Iesuitas, ac demum Elaterium cum pilulis masticinis exhibitum huc sunt referenda, & quod in simili casu (quamquam non sit in classe vehementium) mihi est in usu frequenti medicamentum, paratur ex pulvere mechiocani in dosi paulo majori solita dato ex jure columbi decoctionis, brassicæ marinæ, anisorum, & passulatum; Clysteres quoque ex decocto carminantium, ebuli, atque similium ex melle cum radicibus cucumeris agrestis factitio, benedicta, oleo laurino, & elaterio parati apud me sunt ex usu. Insensibiliter autem flatus evacuant vinum Hippocr. diaciminum, diagalanga, & electuarium de baccis lauri per os assumptum Sed & applicita flatus, ac aquam in eo contentam discutiunt, atque siccant, quemadmodum in hunc finem unguentum Agrippæ, vel Artanitæ cum elaterio, vel quod secundum Mesuem ex ipsomet elaterio paratur, pariter & emplastrum quod fit vel ex stercore bubulo, aut Caprino in furno siccato cum nitro, alumine, sulphure, speciebus emplastri de baccis lauri, farina lolii, ac lupinorum exceptis cum oleo laurino, ac therebentina, vel ex calce secundum Actuarii descriptionem adjectis baccis lauri, atque juniperi, pariter fotus, qui fit per spongias madefactas in vino decoctionis Artemisiæ, anisorum, fœnicu'orum, cimini, radicis ciclaminis, & salis, tandemque perfusio ex aqua ardenti, superasperso pulvere cimini, elaterii, & piperis, ac superdato panno lineo in eadem aqua macerato, mihi probantur.

Materia verò fluens evacuatur modò per alvum cum pulvere seminum ebuli ex vino Cretico, aut cum succo radicis ireos, adjecto syrupo rosato solutivo, aut cum manna dissoluta in vino decoctionis, & infusionis soldanellæ, cartami & radicis ireos rec. cũ feniculis, cinnamomo, ac passulis parato, modo per urinas cum therebentina, ac pulvere fœniculi, aut anisorum, vel cum pulvere rubeæ, tinctorum ex vino albo odoro, vel cum vino infusionis asari adjecto modico cinnamomi, vel demum cum sale Artemisiæ ex aqua florum genistæ exhibito.

Quod si sudorifica opportuna videbuntur, jus galli antiqui cum guajaco, & ligno Indico, quod sassafras vocatur, aliisque simplicibus accõmodatis medicatum offeratur, & ab assumpto syrupo matutino instrumentum ligneum in lue Venerea ad sudores movẽdos paratum sit in usu.

Postremò medicamẽta alterantia, occurũt cujus census existunt electuariũ cyphoides, theriaca antiqua, trochisci de eupatorio, atque de Rhabarbaro, necnon diacalamentum. Verum quoniam patiens noster in hunc morbum incidit occasione sanguinis per vomitum rejecti, & periculum denuo vomitus imminet, idcircò medicamentis omnibus mastichem addere saluberrimum erit

Sed & victus accommodatus instituendus, qui mediocris inter tenuem, & crassum sit oportet, necnon extenuans propria natura, ideò cibi salubres erunt panis fermentatus, qui fœniculum, & salem receperit, carnes propria natura sicciores, & ova, quibus immiscendi sunt pulveres ex aromatibus confecti. Parcissimè patiens bibat, utaturque vino albo, odoro, atque factitio ex absynthio, aut rhapontico, aut prassio, adjecto mastiche, reliqua vero omnia jam dictis respondeant, sic etenim Deo concedente, Vir egregius pristinæ sanitati restituetur. *Id. ibid.*

De Hydrope Ascite, & tympanite, Pro Spectabili Viro bayarensi.

Iuxta divinum omnino Hipp. præsagium, Quarta Aphorism. xi. Quibus tormina adsunt, & circa umbilicum cruciatus, & lumborum, qui neque medicamento, neque aliter solvatur, dolor in siccum hydropa firmatur, contigit spectabili nostro patienti, boni habitus, mediocriter carnosi, symposiis & comessationibus ferè continuo addicto Hic etenim paucis abhinc mensibus, continuis ventris torminibus excruciatus, cum lumborum doloribus, nullis medicis præsidiis cedentibus, licet ex methodi lege à Viris Excellentiss. præscriptis, incidit tandem non solum in hydropem tympaniten ab Hippocr. prænunciatum, sed in Asciten quinetiam, cùm febre lenta, siti inexhausta, macie corporis, inappetentia, adstrictione alvi, quæ antehac sponte respondebat, cum insigni adeo virium labe, ut decumbere continuo cogatur. Propterea nostram implorat opem.

Huic itaque morem gerentes, pronunciamus, multa quidem in promptu esse præsidia, cùm Chirurgica, tum Pharmaceutica; quæ tamen omnia in affectu nunc deplorato frustra sunt futura, cùm habeamus ex Galeno in Comment. Aphor. citati, Tympaniten hunc factum esse ab intemperie quadam in habitu prædictarum partium, cùm potissimum comitem habet Asciten, cujus causa est intensa frigiditas, ex eodem Galeno sub finem illius Commendum statuit, ex majori frigiditate aquosum humorem generari, Ascitis causam, à minore verò tympaniten, cùm in flatum humo facessere non possit sine aliquo calore.

Quare dum consulimur, utrum paracentesis ab Autoribus in Ascite proposita sit futura usui, statuimus omnino in hoc virium languore patientem in operatione extinctum iri; ac proinde abunde futurum, si pauca aquæ copia alternis vicibus per alvum expurgetur, puta mechoacan drach. ii. cum modico vino montano tenuis substantiæ; vel offa parata ex cacuminibus ebuli viridibus coctis: vel emplastro ventri apposito ex cochleis contusis, succo cyclaminis, & speciebus Aromatici rosati. Brassicæ quoque marinæ recens expressus succus ad drach. ii. exhibitus, cum scrupulo specierum aromatici rosati in vino Cretico, serositatem ipsam ducet. Radix quinetiam cucumeris agrestis in taleolas resecta, in umbra exsiccata, atque in pulverem redacta, affusa aqua vitæ iterum, ac tertio exsiccata, exhiberi potest ad drachm. xv. cum vino Cretico; quibus serositas per alvum educetur. Quod fiet quinetiam per urinam, seminibus fœniculi, anisi, & dauci; quorum ope discutientur etiam flatus. Electuaria item diacyminum, diacalamentum erunt accommodatissima utrique affectui, ut & saxifragia, apium, radices asparagi, & hujusmodi; omniumque maximè urinam ciere poterunt cantharides, exhibitæ integræ, pulverizatæ, cum pulvere ameos & rutæ, haustis statim ab ipsis lixivii ex cineribus floris genistæ unc. v. cum guttis vi. salis absinthii Chymica arte parati, & unc. i. butyri recentis.

Atque

A potu omnino quantum fieri potest abstinendum. Novi enim ego non postremi nominis medicum Hispanum publice Bononiæ profitentem, qui solo esu alimentorum assorum & abstinentia potus omnis per 40. dies continuata, curatus est, absque ullo prorsus medicamento: quod si à potu abstinere omnino non potest, bibat quantum siti remittendæ satis erit, id tamen parce. Porro bibendum vinum tenue quod urinam provocet, dulcia ac mustum perinde ac pestis fugienda, acetum mirifice hydropicorum sitim extinguit & compescit: expertus ego sum acetum aqua chalybeata dilutum, sola oris ablutione sitim fregisse. Cavendum tamen ne quid aquæ in viscera descendat, imo quorundam est opinio aquam hydropicis vel solo intuitu nocere. Prandium sit mediocre, cœna parcior; secundæ mensæ & fructus omnes vitentur, poterit tamen degustare juglandem, amygdala, mala punica, pyra cocta, & caricas interdum, non tamen quotidie, idque modice: lectus sit non admodum mollis, præsertim anasarca laborantibus, qui semper satis superque lecti secum circumferunt, puta molem illam œdematicam, & in toto corpore humorum colluviem. Si autem fieri posset ut ex herbis exsiccatis conficerentur lectuli, ut ex origano, puleg. calamenth. urtica, hyssopo, & similibus, incredibile dictu, quantopere prodessent per somnum; quod & medicorum declarant libri, qui multos in acervis frumenti obvolutos, vel arena absconditos, vel furfure calido obtectos, à somno firmos surrexisse narrant, tanta vis est in exsiccantibus medicamentis. Inter evacuantia salutare est quod sequitur.

℞. Hier. picr. ℥ß. rhei elect. ℈ij. exhibeatur insuper rheum infusum in succo ireos hoc pacto paratum.

℞. Succ. ireos rec. per residentiam depurati ℥vi. rhei elect. ʒi. contund. parum rheum, & per noctem in prædictum succum infundatur, facta forti expressione, adde succi cyclamin. depur. ℥iß. syr. capill. veneris ℥i. aq. cuscut. ℥ij. M. F. potio, quæ cum valde abstergens est, non solum internos sed externos meatus aperit; & primum quidem per secessum copiosissime evacuat, deinde etiam sudores elicere consuevit. Postea ad paratu facile, & in talibus casibus mihi domesticum remedium devenirem, quo uno curata est mulier quædam, & cujus unius ejus vir tanquam miraculosi meminerit. Remedium tale est.

℞. Milii excortic. ℥ii. aq. font. clar. ℔ii. in mundo vase bulliant donec tantum ℥iii. vel ad summum quinque supersint, colentur, & cum aliquali vini meracioris portione mulceantur, ut si potio exhibenda calide, copiosissime sudabit, si texeris diligenter, ut illa mulier sudavit, cujus sudore permaduit totus lectus. Usa est hac potione per octo dies, & convaluit. Vocatur hæc potio syrup. S Ambrosii. Usus sum eodem syrup. in pueris hoc affectu laborantibus sæpe semperque cum successu. Inter externa laudatur epithema ex caprino fimo & urina pueri confectum. Laudat Galenus emplastr. ex cochleis cum suis testis contusis, ventri impositum; quod aquam exhaurit, hoc composito uti soleo.

℞. Limac. cum testis contusar. ℔i. cumin. torrefact. & subtiliter pulver. sem. carui, ammeos, salis usti, ana ʒi. pulv. rad. irid. farin. lupin. ana ℥i. M. F. emplastrum S. A. ventri apponendum donec sponte decidat, vel ceratum quod ego experientia non solum mea, verum etiam aliorum comprobata mirabile inveni.

℞. Ceræ, picis navalis, ana ℥ij. alumin. liquid. sulphur. vivi, bitumin. nitri rusti (si haberi queat) an. ℥ß. terebinth. ℥iß. ol. veter. ℥iii. aceti q. s. ut fiat ceratum. Medicamentum rurale est quod sequitur, & rusti summo esse usui potest.

℞. Fimi vaccini arid. & tusi ℥f. sulph. vel salis ʒi aceti q. s. M. & apponito ventri, cui ex Archigenis sententia addi possunt ova gallin. rec. cum suis testis contusa, ac brassicæ succus. Ubi autem fimum animalis in emplastro apponendum legis, ibi non recentem, sed aridum sumendum esse putabis. ubi in hydrope maximum juvamentum per urinæ evacuationem speratur, idque in natura imbecilli, tali uti poteris pharmaco, quod & alvum subducit & urinam ciet.

℞. Terebinth. claræ ℥ß. aq. adianth. ℔i. M. & bulliant ad totalem aquæ consumptionem; & adde cantharidum abscissis alis pedibusque & capitibus subtiliter pulver. ℈i. mastich. cinnam. ana ℈ß. rhei opt. pulv. ℈i. cum oleo amygdal. dulc. rec. F. massa, cujus ʒii. tuto dari possunt. Hoc experimentum bis hoc anno mihi occurrit: primum quidem in Xenodochio Delavita in puero decem annorum diu tympanitide laborante, qui tanquam à Medicis derelictus in lecto se continebat: cumque ad ea, quæ per os dantur, propter ætatem & longum morbum, & virium imbecillitatem non admodum aptus esset, tale jussi apponi emplastrum, quotidie affixis sine scarificatione cucurbitulis in abdomine; miraculoseque convaluit intra octo vel decem dies.

℞. Rad. cucum. asinin. optime contus. & in aceto scillitico per viginti quatuor horas macerat. ℔i. mell. despumat. ℔ii M & bulliant ad consistentiam cerati, in fine adde cumini subtiliter pulver. ℥iiii. singulis diebus amovebatur emplastrum, & abdomini optime tertio cucurbitulæ affigebantur, dein rursus emplastrum apponebatur: cumque non sincerus esset tympanites, sed una cum flatu aqua adesset, immodica tamen quantitate, paulatim una discussus est flatus, & in habitum digesta aqua; sanatusque est: cujus exemplo motus quidam non infimi gradus vir, cujus nepos ex filio simili morbo vexatus, a primario quodam Medico tanquam deploratus derelictus erat, jussit me accersiri, & simili modo curatus est. Alium in Hospitali Dellaviva hoc modo curavi.

℞. Brassic. marin. subtiliter pulver. ℥ß. rhei elect. subtil. pulver. ʒij. spec. dialacc. diacurcum. ana ʒi. hepat. lupi præpar. limatur. chalyb. cum aceto scillitic. sæpius lotæ an. ℥ß. mell. despum. q. s. M. F. electuarium cujus cochl. i. per horas duas ante prandium sumat, & similiter ante cœnam tantumdem: alvus inde semel aut bis in die mota: quodque excernebatur aqueum erat. *Victor Trincavellius. Consil. 32. lib. 3. & Horatius Reserus consil. 74. lib. 6. Consil. Io. Cratonis, &c.*

Cum Illustris & generosa fœmina, jam annum

corporis debilitates anno currente, potum acidularum Suvalbacensium, cum subsequenti thermarum Wisbadensium usu frustra visitaret, parum vel nihil levaminis inde sensit, utpote increscente magis intumescentia ventris, pedum, ac dextri quoque brachii, cum intermedio horrore, sopore, vomitione salis phlegmatis, angustia respirationis & similibus. His consideratis, luce meridiana clarius est, adesse hydropem incipientem, cujus origo dependet à debilitate caloris nativi circa viscera concoctionis infimi ventris, ex quo fundamento non difficulter causæ symptomatum præcedentium deducerentur. Quanquam vero morbus hic chronicus, in ejusmodi declinantis ætatis subjecto minime nobis ad plenariam sanitatis restitutionem pervenire posse videatur: spem tamen aliquam concipimus, prædicta symptomata Dei benedictione, lenire posse, juxta scopos subsequentes diligenter observandos. Eò igitur respiciendum, ut 1. superflua ichorosa, serosaque collectio per diversa convenientia media vacuetur. 2. ut jecur, aliaque viscera concoctionibus inservientia confortentur: & 3. symptomata varia & gravia leniantur.

Pro primo non dissuademus usum enematis, quod fiat juxta consilium præsentium Dnn. Medicorum hoc modo.

℞. Brodii decoctionis gallinæ ℔i. adde herb. veronic. M. ij. Flor. chamæmeli, fol. malvæ, altheæ ana. M. i. sem. Anis ℨij. coque ad medietatem, coletur, & adde vitell. ovor. num. ii. sacchar. rub. ℥iß. ol. chamæmel. lilior. alb. an. ℥iß. m. Quo præmisso reiterentur evacuationes non admodùm nauseabundæ, quæ fiant Magist. Rad. jalap. gr. 14. vel 15. cum ℈i. extract. diacartham. Quibus aliquoties præscriptis, spem nobis faceret mediocris cura sudorifera, cujus beneficio serosæ superfluitates consumerentur, calor nativus confortaretur, membrorum tam internorum, quam externorum intemperies frigidior calefieret, & abundantes ichores tam per sudores, quàm etiam per alvum & urinas educerentur. Nec dubitamus quin generosa patiens, eo modo, quem determinabimus, sudoriferam hanc curam absque difficultate sustinere queat. Primo itaque fiat decoctum Rad. Chinæ hoc vel simili modo, juxta bene placitum præsentium. Dnn. Medicorum.

℞. Rad. chinæ ponderosæ ℥iij. sarsæparill. ℥i. lign. n. Lentiscin. ℥ß infund. per noctem in ℥q. ferventis ℔xij. mane tecto vase coq. ad tertias sub fine coct. adde passul. minor. ℥iß. cinam. sassafras an. ℥ij. post refrig. coletur. De hoc decocto matutino tempore sumatur haustus quatuor unciarum, & in sudatorio, quod sit justæ altitudinis, sudor provocetur, ignitis silicibus affusa decoctione sequenti, quæ.

℞. Herb. Anagall. aquat. nasturtii aq. recent. an. m. iij rad. ebuli cum toto m. vi. flor. chamæmel. Miß. Baccar. laur. juniper. an. m. i. F. decoct. in s. q. aq. Ejusmodi sudor, quo citius natura perferat, semel tantum quotidie provocetur: protinus à sudatorio patiens ad lectum sese conferat, quo reliquiæ sudoris in lecto per udam transpirationem ulterius consumantur. Quo facto, diebus alternis, duabus horis ante prandium haustum sumat laxativum, qui fiat hoc modo.

℞. Prædict. decoct. sudorifer. ℔iß. fol. senn. s. s. ℥iß. Agaric. in petia ligati ℨij. Mechoacæ nigræ ℨiiß. sem. cartham. ℥ß. cryst all. cartar. ℨi. herb. soldanell. ℨvi. stent per noctem in loco calido per 24. horas, mane colentur per manicam Hipp. addito, pro lubitu, sacch. cand. al. ℥i. plus minus; dosis ℥iij. vel iiij. Hujus beneficio peccans attenuata materia simul per proximiores vias educeretur. Non negligatur interim conveniens victus ratio, potu quotidiano simul ordinato, qui.

℞. Rad. chinæ ℥iij. Lign. lentiscin. ℥iß. santal. citrin. ℥ß F. infus. per noctem in s. q. aq. mane cocto tecto vase ad 4. partis consumptionem, sub finem coct. adde Passul. min. ℥iiij. cinam. sassafras an. ℨiij. colentur ℔xxiiij.

Pro secundo non repetimus corroborantia jamdudum ab aliis Generosæ Matronæ præscriptà, quibus addi posset usus elect. passulat. sive de vino, ut vocat Solenander in consiliis medicis, item usus magist. corall. rub. cremor. tartar. cum margar. præp. sicut etiam confectio de extract. lign. Aloes, Zedoar. cum ol. macis, nucis mosch. Margar. præp. &c. Elixir propriet. Paracelsi ritè digestum sæpius ad gutt. vii. vel viii. vel ix. cum syrupis appropriatis, vel in brodio quodam decoctionis radicum aperientium, plurimum quoque concoctioni serviret.

Pro tertio, nimirum, quod symptomata lenienda concernit, non opus est pluribus hic agere, propterea quod pro re nata præsentium Dnn. Medicorum directioni id ipsum relinquatur, utpote ejusmodi remedia sæpius varianda veniant. Unicum addimus, ob urgentem sæpius difficilem respirationem usurpandum, mixturam videlicet hanc pectoralem. de qua sæpius cochlear unum lambendo sumatur, juxta determinationem præsentium Dnn. Medicorum, quæ.

℞. Spir. veronic. ℥iß. spir. anis. ℥ß. sp. sulphur. acid. ℨß. facchar. cand. al. ℥vi. misce. Hæc sunt quæ absentes ad petitionem factam, communicare voluimus: faxit Deus ut omnia succedant ex voto. Dabantur Ulmæ. *Gregorius Horstius de morbis infimi ventris.*

Nobilissimus Vir sexagenarius, calidioris & siccioris temperaturæ, olim Podagricus, mox Ictericus, cui fluebant hæmorrhoides, non sine evidenti levamine, ac demum imminuta est sponte fluxio cum salutis incommodo: obstructum enim est utrumque hypochondrium, & præsertim dexterum circa jecoris cavam, quod videre erat in procedente Ictertitia; diebus nuper elapsis cecidit, circa spinam dorsi ac renum regionem percussus doluit; hactenus molestus dolor perseverat; ab hæmorrhoidibus illico materia ichorosa, colore flava, jugiter emanat, pauco, vel nullo cruore tincta; utrumque hypochondrium tumidum apparet, tactui tamen obediens; abdomen elevatum tumet, à molestis flatibus infestatur, multa serositate inundat, tumorem in latus jacentis perpetuo sequi videmus, & recto stanti mediocris fit moles, ac tensio aquæ descensus cubanti venter sentitur mollior, pedes semel aut bis œdematosos observavimus. Febricula tempore vespertino sese offert, quæ periodicè, tertianario nempe modo exacerbatur, urinæ perpaucæ, ferè semper crassæ ac rubicundæ; respiratio hactenus illæsa servatur. Universum

autem

autem corpus (dempto ventre) extenuatur, ac veluti liquescit; sitis ad est molesta, in dies vehementior, inappetentia & virium imbecillitas.

Antiquam hypochondriacam affectionem, adauctis in jecore obstructionibus, in Cachexiam degenerasse, sive melius, ad eandem pervenisse credo, quæ quoniam in Hydropicorum caput à Medicinæ principibus appellatur, ideo nil mirum, si hydropis quoque gradus fuerit in Nobiliss. Pat. isto introductus. Et sicuti hypochondriacam affectionem intensis applicationibus jam acquisitam copiosi flatus sat attestari poterant, ita Cachexiam totius macies, pedum intumescentia, & totius color vitiatus liquido demonstrare valent, & hydropis principium aquæ fluctuatio cum abdominis tumore, qui lateralem decubitum sequitur, & supino cubanti Viro Illustriss. abdominis mollitiem conciliat, & obstructionum viscera, & jecur potissimùm occupantium modo tactus judicium intercipit. Propterea fluctuationem illam abdominis, ut pote ab aqua in cavitate existente provenientem, diversam esse ab illa quæ in hypochondriacis ut plurimum observatur, ab exigua serositate melancholica, in omenti duplicatura procedente, existimo.

De affectu dorsi atque renum, ex casu contracto, nil certi neque concipere, neque scribere possum, si quidem mutilata valde de hoc ad me pervenit relatio: febricula enim quando supervenerit, prorsus me latet, quam sicuti ab humoribus, circa viscera naturalia fermentatis, procedere credo, ita forsan à contusione ad suppurationem tandem provenire posset; præterquam quod dolores num continui, vel intermittentes, & solum ad motum desævientes, num præterea lancinantes & pulsatiles, an contundentes sint, omnino me latet; sed ex medicamentis diureticis & calidis, fere statim à casu à viris excellentiss. administratis, humores ad renes ducentibus, conjicio, renum affectum ex casu prægresso Eximios Viros parvi fecisse, & ideo ejus curam externis remediis, ad contusionem appositis, Chirurgo relinquo.

Quare ad prioris affectus manifesti considerationem deveniens, de Ascitis causa dubitandum venit, quam licet utplurimum frigidam, imo semper statuerit cum plerisque Medicinæ scriptoribus & ipse Galenus, hanc tamen frigiditatem ab eximio & excedenti calore ut plurimum provenire, negligendum non est, ut magni viri Trallianus & Fernelius considerabant, dum calor temperamenti jecoris (vulgo intemperies calida dictus) adeo calorem innatum ejusdem labefactare valet, ut propriam operationem, nimirum hæmatosin, imperfecte solum obire possit, & ideo recte dicebat Gal. idem, quod qualibet intemperies valet dejicere robur & munus partium; quam quidem causam in Illustriss. Pat. isto ad Cachexiam & hydropem introducendam principaliter conspirasse credo, quod facile, imo necessario deducitur ex patientis Illustriss. temperamento, habitu corporis, prætentis ictеritiis, antiqua hypochondriaca affectione, siti molesta, inappetentia, urinæ paucitate atque colore, & tandem ex suppressa consueta sanguinis hæmorrhoidali evacuatione, quæ non calidam solum & fervidam jecoris intemperiem, verum & ipsius sanguinis exustam qualitatem indicabat. Nec pro frigiditate positiva ullum mihi affectus signum considerandum in rebus naturalibus, nullum in nonnaturalibus, & exiguum atque valde dubium in rebus præter naturam; Podagra namque suppressa in hujusmodi temperamento, causam aut calidam, aut non sine calore facile agnoscebat.

Quare sicut neque ego inficior frigidam intemperiem ad hydropem, quatenus in facto esse, necessariam esse, & in casu nostro quoque reperiri, ita quatenus in fieri, ab intenso & exuberante hypochondriorum & jecoris fervore initium sumpsisse assero, & ideo aquam, si non immediate à colliquante calore, mediate tamen ab eodem effervescente, nativumque jecoris calorem destruente, provenire sentio.

Quibus ita se habentibus, difficilis evadit hujus affectus non solum ob ætatem sanatio, sed & ipsa curatio, & ideo mirum non mihi videtur, si inter eximios viros aliqua, licet levis, intercedat discrepantia: etenim morbus, quatenus in fieri, requirit refrigerantia, quatenus in facto esse, calefacientia: calor enim præter naturam excedens, continuo nativum devastat, atque depascitur, dum calor idem innatus labefactatus, restauratione & refocillatione indiget. Sed in hac rerum angustia utrique intentioni, at urgentiori magis, semper incumbendum: aqua enim primo omni arte & industria educenda: siquidem aquæ eductio Medicinæ locum facit, Dicebat Celsus. Secundo loco calida jecoris & hypochondriorum intemperies corrigenda: quæ quoniam per accidens ab obstructionibus fomentum recepit & recipit, ideo obstructiones reserandæ, & tandem jecoris calidum innatum corroborandum.

Quibus ut satisfaciamus, non est quod à fonte Chirurgico remedia multa petamus, aliquam tamen ex hæmorrhoidibus sanguinis missionem omnino profuturam spero, illamque parcam, & potius repetitam, si Hippocr. oracula consideremus, eoque magis, cum natura & in præsens ad illam partem convenientem vergat, serositates flavas & calidas extramittens.

Aquæ autem eductio per intervalla & per epicrasin procuranda; sed interima periendа, at non. valde calorifica, administranda. Inter aquam educentia, eligenda quæ nativum calorem non valde labefactare, nec vires prosternere valeant, ut frequens possit esse eorum usus, & ideo sicut potio ex manna clariss. hic locum habet, ita & Magist. Mechoac. quod Venetiis paratur, ut multo minus quam, jalappæ ventriculo infensum, ad gr. xx. drachmis duabus elect. Lenit. vel pilulis de tribus cum rhabarb. inmixtum. Ita familiaris esse poterit Cremor ita parandus.

℞. Radic. ireos, ebuli, cucum. asinin. ana ℥iij. soldanellæ, gratiolæ, mercurialis ana nip. manip. ij. contundend. incidend. & adde aq. comm. opt. ℔v. m. maceren-

diant ad consumpt. quartæ, & fiat torcularis expressio. Expressioni adde tartar. albi, prius loti & depur in mus. rof. solut. ℔i. omnia reponantur in vase cooperto, bene lutato, & bulliant usque ad consumptionem totius humiditatis. Tandem colligatur fumus sub cooperculo, cremor à lateribus, & sal in fundo, & m. inde.

℞. Hujus cremoris ʒi. vini alb. ℥iij. aq. cinnam. vel flor. citr ℥ß. misce pro una vice.

Vel ℞. Hujus cremoris ʒi. conserv. à flor. perf. ℥ß. m. pro una vice, quinto aut sexto quoque die repetendi.

Interim aperientia erunt jecori insinuanda, & esse poterunt succi cichor. & agrimon. non solum depur. verum & filtrati, vel per arenam trajecti, ut subtiliores evadant, magisque permeent, quibus vehiculum esse poterit sal tart. volatiliz. ad gr. x. quibus habita nativi caloris illius visceris ratione, addi quoque possunt totidem grana salis viper. sicque concinnari poterit quotidianum Aperiens.

℞. Succ. cichor. agrimon. ana ℥iß. sal. tart. volatiliz. viper. ana gr. x. aq. still. cichor. agrimon. an. ℥iiß. m. pro syr. & sic pro aliis quatuor: quibus succedat vel cremore proposito, vel Magisterio Mechoac. cum pilul. de tribus aquæ evacuatio.

Et licet hæc oportuna mihi videantur, observatione tamen egent, ut ab iisdem quoque discedamus, nisi res pro voto succedat, & ad syrupum cachecticum Fernelii mentem convertamus ad ℥ij. juxta nostram descriptionem, alternis diebus exhibendum in vino albo, si febricula discesserit, sin minus, in exigua aqua de succo cichorii; & licet rhabarb. contineatur, & Hipp. jusserit, aquam purgato, & bilem non moveto, quod repetit postea & ipse Galenus, de Hydrope frigido & jam perfecto atque absoluto locuti fuerunt. Rhabarbarum autem in casu nostro, cum causam Hydropem foventem, imo facientem respiciat, quæ in hieri reperitur, admitti debet. Diebus vero intermediis aperiens aliquod non exigui valoris erit præbendum, quod non solùm obstructiones reserandi, verum & urinam ciendi facultatem obtineat, quod ita parari poterit.

℞. Fol. cichor. agrimon. pentaph. cuscutæ. malvæ, an. manip. ii. absinth. manip. i. rad. chi, petrosel. gram. asparag. an. ℥iij. rad. apij. fœnic. an. ʒij. liquiritiæ ℥i. lign. sassafras ʒß. sem. melon. ℔ß. contund. contund. incid. incid. m. adde aq. Nocer. lib. xx. macerentur omnia per duos dies, deinde fiat torcularis expressio & expressioni eadem nova ingredientia addantur, ut rursus fiat maceratio in vase clauso ad duos dies, & fiat rursus torcularis expressio. Fœces omnes deinde calcinentur, cineres reponantur in colatorio, quibus ter & quater superaffundatur expressio fervens, ut fiat lixivium, quod reponatur in vase vitreo, & B. M. destilletur, aqua autem servetur ad usum. Spissamentum autem in fundo relictum, reponatur in vase terreo, cui superaffundatur succi absinth. depur. & agrimon opt. depur. aa. ℔ß. bulliant usque ad consumptionem totius humiditatis, & sal colligatur in fundo.

℞ Aquæ jam dictæ ℥vii. sal. jam dicti ℈i. spir. tart. ter rectificat. gutt. x. aut spir. sal. gutt. vi. m. pro syrupo alternis diebus assumendo. In horum alternato usu perseverari poterit ad triginta, & plures dies, & interim nisi aqua fortasse per urinam expurgari cœperit, quinto aut sexto quoque die hydragogum erit porrigendum: quod si validius expetatur extractum esulæ Rulandi, additis eidem gr. x. aut xii. Magister. Mechoac.

Plura scribere non licet, nisi de statu Pat. Illustriss. tunc temporis certior fiam, sicuti quoque jam proposita Præclarissimorum Virorum Assistentium diligenti observatione atque custodia egebunt, ut in arena in chora consilia capere possint: facile namque lacte aliquo, si non naturali, arte facto, corpus totum nutriente opus erit.

De victus ratione quid scribam non habeo, cum recte ab eximiis viris fuerit instituta, optimi succi, facilis coctionis & distributionis, nec valde refrigerans, nec omnino calefaciens, ut propositis intentionibus nostris correspondeat. Nec de vino exhibendo nigro, vel albo multum curandum: sicut enim album aperire & urinas movere, ita nigrum, calorem nativum magis roborare valet. Utra igitur harum intentionum magis necessaria sit, pro vino vel albo, vel nigro exhibendo considerandum. Sal in mensa poterit esse absinthii & roris marini. Et hæc omnia sapientibus Viris, potius consideranda, quam executioni mandanda descripsi. *Raymund. Ioh. Fortis Consil. Tom. 6. Centuria 3.*

Historia & Consultationes super hydrope Ascite, variis symptomatibus stipato.

Viro Amplissimo & Nobilissimo D. Joh. Jacobo Wepffero Medicinæ Doctori Famigeratissimo J. J. Manget. Med. D.

Jam dudum respondissem, Vir Ampliss. Tuis ad me 14. decembr. anni 1691. datis, verum non suppetebat quid significarem de Nob. Matrona *** Jam enim illa prægnans, imo partui vicina, omnia recusat remedia, & cum satis bene se se habeat, consilia medica minus avide exquirit. Interim, redeunte morbo, cum quo procul dubio actum prorsus non est, sed tantum induciæ datæ, adhibebimus quæ commendasti medicamenta, quæ omnino consona sunt intentionibus & indicationibus quas hoc in morbo nobis proposueramus. Occasionem in præsentiarum ad Te rescribendi præbuit Vir ætate ad minimum quinquagenarius, temperamenti sicci & biliosi, cujus historia hæc est.

Nobiliss. D. ***. jam ab annis 18. in affectum incidit asthmaticum, quo sæpius ad absolutam prope suffocationem deductus fuit; imo per plures annos sic afflictus, & per venæsectiones frequentius & largius quam par fuisset, in præsens solatium, celebratas, viribus sic exhaustus ut pulmones debilitati, ac oneri impares, sanguinem materiis aliis parce admistum, imo postea purulentum quid satis larga copia evomuerint. Illius autem puris multum semper in viscere restitit, quod & tussim vehementem cieret, & febrem accenderet lentam per annum integrum quandoq; sine intermissione perdurantem; unde nullus fuit qui, cum tabe præterea confectum Nob. Ægrum videret, eum Phthisi consummata correptum non crederet. Interim tamen jam

à

à pluribus annis, remediis petitis ex lacte, variis sulphuris præparationibus, decoctis pectoralibus & vulnerariis, viperinis julculis, saleque viperarum volatili, item florum Mei Regii sumo, adjectis per intervalla levioribus purgantibus, quia facillime alvus solvebatur, semperque aderat ad diarrhæam propensio, morbus ita fuit expugnatus, ut postmodum, & peregrinationes longas, & negotia satis molesta perficere valuerit; nulla recrudescente febre, nisi cum per pulmonum debilitatem à morbo præcedaneo inductam aliquid aggereretur quod turbas moveret; verum illud facile egerebatur. Uno verbo ita restitutus fuit, ut si modo valetudine delicatula probe usus esset, satis sanus vivere potuerit. Verum cùm varios in diæta errores commisisset, imo frequentius multo plus quam vires ferebant corpus defatigasset, in febrem continuam, jam à 4. prope annis, incurrit, quâ postquam ad orci fauces deductus esset, liberabatur quidem, sed sanguis debilior dispositionem quandam leucophlegmaticam, per septimanas aliquot in partibus extremis, manibus scilicet & pedibus, reliquit; qua demum profligata satis bene habuit, donec sub finem julii anni proxime præteriti, subito in novam dyspnæam cum adjuncta febri, tantaque virium exsolutione ut pedibus stare minime valuerit, incidit. Tum abdomen integrum mihi tensum visum est, & jecoris corpus se se durum obtulit, continuo præterea successerunt, & urinarum imminutio atque rubor cum sedimento lateritio, & femorum atque tibiarum tumor grandis, eaque prope omnia quæ ascitem perfectum facere consueverunt, adjecta, quod sæpe in hoc morbo evenit, dispositione totius leucophlegmatica. Eo ipso tempore quo tumuit abdomen partesque interiores, liberum fuit pectus, & ab omni tussi aut oppressione immune; sed febris pergebat donec semicupio per 4. dies celebrato, & aquis calidis, bituminosis, nitrosis, ac perbelle purgantibus, loci dicti *la Mothe* prope Gratianopolim in Delphinatu, per totidem dies exhibitis, succis e plantis appropriatis, dosibusque aliquot purgantium medicamentorum paulo validiorum, quæ tum sane ferre commode potuit, propinatis, urinæ revocatæ sunt, & febris una cum abdominis ac partium inferiorum tumore, diminuta, imo postea omnino profligata per iteratas emulsionum ex semine, seu potius arillis ebuli præparatarum, exhibitiones. Interim crura exsiccata quidem per humoris ipsa replentis eliminationem, visa sunt, sed ita dura remanserunt ut carnes fumo induratas dixisses; unde merito erat quod arbitraremur petrificans quid in salibus ab aquis exhalantibus relictum quod tantam induceret duritiem, illudque præterea ita acre, ut corrosionis sensum importunum perpetuo faceret, quo somnus ita per noctem arcebatur, ut ne quidem exquisitiora anodyna illum conciliare possent. In illo ipso statu perstitit Nobil. D. Donec sub medium mensis januarii imminutis rursus multum urinis, mox cito rediit tumor cum febri satis intensa. Tum morbo statim opposuimus eadem remedia, quæ prius bene cesserant, nempe semen ebuli, succos e plantis, tum temporis reperibilibus, parabiles, decocta aperientia varia nec non purgantia omnis prope generis, exceptis tantum iis quæ drasticum quid habent, elaterium scil. &c. ne interanea illis ferendis non sufficerent; at hæc omnia per tres septimanas sine fructu peracta sunt, quandoquidem nec per diuretica, quorum hic enumerationem non tradimus, urinæ largiores factæ sunt, nec per purgantia, præterquam à paucissimis tantum diebus, multum obtinuimus. Jam autem inter cætera semen ebuli, cui hactenus salutem suam assignavit Nob. D. officium suum repetens, satis bene illum expurgat, cumque hoc sine torminibus aut appetitus dejectione, imo sine ulla patientis defatigatione, peragatur, propositum habemus per dies aliquot continuos illi insistere, adjectis subinde diureticis, aliisque serum per varias eliminantibus vias, ac viscera confortantibus. Iam autem, Vir Amplissi. ac Medicinæ verum decus, ad te confugimus ut quod habebis in ulterius Viri Nob auxilium nobis concedere per tuam humanitatem non degneris. Procul dubio sic apud omnes honestos quibus magno in pretio est patiens noster bene mereberis, & mihi doctissimorum tuorum consiliorum avidissimo pergratum facies. Vale Vir Amplissi. & me tui cultorem observantissimum &c. *Datum Geneve die 9. Februarii ann. 1692.*

Responsum Medicum.

Salve plurimum Nobilissime & Excellentissime Domine.

Ex literis tuis Excell. D. patet apud Nobiliss. Dnum. ***. in curatione ad duo præcipue attendendum, scil. ad pulmonum inveteratam quandam debilitatem & sanguinis vitium. Ratione pulmonum potissimum cavendum ne refricetur antiquum ulcus, nam post hæmoptoen Nob. D. vere phthisicum fuisse probant purulentorum ejectio per tussim per annum cum febri lenta perpetuo comite. Eluctatus quidem est vestra industria periculosum morbum, attamen porro ejus curam habendam existimo, quia subinde mucosa in bronchiis colligit, sine tamen febri; & mense julio 1691. cum febri rursus dyspnæam expertus est. Non equidem puto multis pulmonicis Nob. D. Ægrum onerandum, attamen cavendum sollicite erit, dum sanguinis vitium emendabitur, ne illi lædantur. Sanguinis vitium consistere puto in nimia ejus aquositate, forte etiam in lentore quodam & salsugine nimia. Persuasus sum sanguinem ipsum sanguificare, quia chylus ipsius massæ omnis confunditur, ipse calet actu, aliæ partes ejus beneficio calent, & ipse spiritibus abundat. Officio suo non fungitur, si crudis obruitur, si spiritus ejus nimis prodige crebris V. G profundatur, si aquosior pars non rite eliminetur, glandulis excretoriis obstructis, aut induratis; quod conjicere licet ex urina pauciore & jam prope lixiviosa cum sedimento farinæ laterum simili sæpe intensiûs instar cinnabaris rubente. Febres frequentes & diuturnæ depauperant sanguinem, ejusque spiritus absumunt, & non parum ad indurationem glandularum contribuunt; unde forsan Excell. D. jam hepar durum tetigisti. Notum est hepar ab elixatione valde indurari, quod idem aliis glandulis evenit. Forte febricitans multum aquæ ingurgitavit, ut plerumque fieri solet. Acrimoniam adscribendam in sangui-

ne puto) temperamento connato, eamque à tot febribus, forte etiam obstructionibus in glandulis, auctam puto. Serum stagnans peperit leucophlegmatiam, ascitem, & nunc tumorem extremorum. Acrimonia & lentor is effectus sunt crustæ & pruritus tibiarum. Jam præcipue studendum arbitror ut viæ reserentur per quas natura superflua aquosa excernere solet, quandoque & calcar addendum, ut largius illa exturbet, unaque opera lentor & acrimonia sanguinis emendanda sunt. Quibus præsidiis id faciendum sit vix alia superaddere novi, cum vos vel eadem, vel æque efficacia adhibuisse ex doctissimis literis perspiciam; ne tamen asymbolus abeam illa recensebo quæ quoque quandoque proficua expertus sum apud illos quorum viscera nondum penitus depravata & scirrhosa erant: suntque primo pilulæ.

♃. Diaphor. mart. ʒij. oculor. cancr. præp. milleped. præp. an. ʒj. flor. sal. armon. cum lap. hæmat. sublim. ℈i sal. volat. lumbric. aut viper. ℈ß. extract. trifolii fibrini ʒij. vel ejus loco extracti gentianæ ʒi. olei terebinth. gtt. iiij. cum mucil. g. tragac. q. s. fiant pilulæ ex ʒi. n. xl. conspergantur pulver. glycyrrh. Dosis mane hora 6. & vesper. hora 5. n. x. cum tantillo syrupi capillor. veneris. Post quadrantem horæ bibat jusculi carnis non saliti ℥iij. cui adde cochleare unum hujus liquoris aperit. calide.

♃. Aq. gramin. petros. an. ℥iij. spir. aperitiv. ʒij. M. spirit. aperitiv. sic paratur.

℞. Limatur. chalyb. puri ʒij. ei in vase vitreo robusto affunde sp. sal. armon. urinosi ℥iij. sp. sal. dulc. ℥i. sal. absinth. ʒij. sal. tartari ʒi. M. Vas quod amplum sit oportet, bene tegatur; reponantur in locum temperatum & subinde agitentur: post horas 48. liquor decantetur: coletur per chartam emporeticam. Spiritus iste servetur in vase vitreo, robusto, bene clauso. Si forte jusculum ab uno cochleari acrius fiat, addatur solum cochlear dimidium. Hac ratione, benedicente Deo, urinam copiosiorem tenuiorem, minusque tinctam evasisse, & sedimentum rubrum sæpius evanuisse, observavi.

Secundo. Quadrante horæ ante quemlibet pastum cum jusculo, dentur elixyr. propriet. Clauderi sine acido gtt. xx. aliquando dedi cum jusculi cochlear. iiij. ad gtt. xl sine ulla molestia.

Tertio. Quin citra molestiam hactenus pertulit emulsion. sem. ebuli, in illa audacter pergendum arbitror, subinde tamen mercurium dulcem hydropicis utilem comperi: ne tamen moras nectat in corpore & salivationem excitet, addidi aliquid de extracto panchymag. Crollii, aut simili. v. g.

♃. Mercur. dulc. gr. xv. ad gr. xx. extract. panchymag. ℈ß. cum mucilag. tragac. f. pilul. n. x. vel. xij. Ab hoc mercurio vidi in canibus minus ventriculum & intestina læsa fuisse, quam à gumm. gott. aut magister. gialapp. Emendat iste quoque acrimoniam sanguinis. Subinde jusculis in primis mane, sal viperar. addi posset; quod a Te Excellentiss. D. egregium parari Neocomi intellexi.

Si detumuerit, maneantque crustæ in tibiis cum pruritu, audacter fotum impregnatum aqua calcis in cujus ℔iij. ebullierint solummodo gr. vj. mercur. sublim. tibiis circumponerem, vel illas mane & vesperi involverem calide, probe liquore expresso.

Fonticuli in utroque brachio excitati tunc quoque prodessent: nullo modo in tibiis parandi.

De diæta non multa memoro: huc solum addo vinum non denegandum nisi febris adsit: attamen in ℔. iij. aquæ fontan. coque lign. visc. querni ʒiij. qua vinum diluatur.

His Excellent. D. cum tota familia optime vale &c.

Aliud in eodem argumento responsum Medicum ex Gallico.

Asthma quo jam à pluribus annis afflictus fuit D. Ægrotans, cum degenerarit in excreationem sanguineam & purulentam propter fluxiones quas primus hic morbus in pulmones advocavit: suspicor sane hæc funesta symptomata vomicæ pulmonaris fuisse productum quid, potius quam veræ phthiseos; quandoquidem ab iis liberatus est viresque restauratæ. Iam verò serum acre & quasi ardens quod de novo in ipsius sanguine è malis dispositionibus inibi restitantibus procreatum est; ut & debilitas ac obstructio viscerum, illum in hydropem deduxere, qui manifestus factus est per abdominis, tibiarum, aliarumque corporis partium tumorem. Timeo sane ne quæ in hoc morbo consequentur, funesta sint, agitur enim de subjecto a pluribus malis fracto, sicque in languorem dejecto. Interea tentanda veniunt quæ magis efficacia credi possunt & pro evacuandis aquis, & pro deobstruendis visceribus, & pro corrigenda humorum acrimonia; seligendo in eas intentiones remedia benigniora, atque magis temperata; ne scilicet alias nimium excalescat sanguis, ac supprimatur urinarum cursus, quod non semel ab usu validiorum hydragogorum evenisse expertus sum.

Non video quod D. Ægrot. V. S. sit itinere possit, quandoquidem jam à longo morbo, remediisque in ejus expugnationem adhibitis, viribus prorsus exhaustus est; satis fuerit igitur si primo purgetur medicamento sequenti, post applicitum clysterium emolliens refrigerans & purgans, cum electuario lenitivo & melle rosato.

℞. Senn. elect. ℥ij. rhabarb. elect. in nodulo suspensi ʒi. sal. tart. ℈ß summit. absinth. minor. p ß. infundantur ad ℥viij. in colat. dissolve mann. elect. ℥i. fiat potio quæ detur mane.

Post purgationem per duodecim dies matutinis horis assumet hoc jusculum.

♃. Limat. ferr. rubigin. in nodulo suspens. ℥i. radic. fragar. & rusci an. ℥ß. f. dentis leonis cum toto, agrimon. capillo. vener. ac pimpinell. ana m. ß. rhabarb. electi in nodulo ligati ʒß. cum pullo gallinaceo fiat jusculum quod copiat mane.

Purgabitur ut supra in medio & fine jusculorum.

Postquam assumpserit jscula præscripta, vorabit tertio quoque die, per mensem integrum 45. aut 50. grana pulveris subsequentis jusculo ex carne vitulina cum cichoreo ac agrimon. parato, admisti.

♃. Limat. ferr. rubigin. ℥ß. sem. mund. & rhabarb. elect. an. ʒii. jalapp. & aquil. alb. an. ʒi M. f. pulvis.

Pro

Pro potu ordinario adhibebit decoctum radic. buglossi, taraxaci, & fragariæ, addita vini rubri quarta parte.

Si somnus per se non accedat, circa decimam vespertinam assumet laudani opiati gr. j. Barbeyrac D. M. *Datum Monspelii Martii xxv. Ann. 1692.*

Aliud rursus in eodem argumento Responsum Medicum. Ex Gallico.

Ægre admodum fero quod non videam quid amici nostri valetudine restituenda fructuose adhibendum veniat; nam cum attendo ad ea omnia quæ prudentissime administrata fuere pro præcavendo morbo, qui jam prorsus caput exeruit, non est quod cum Galeno non pronunciem spirationes quæ nonnisi erecta cervice ducuntur hydropem siccum faciunt per extinctionem scilicet ac destructionem caloris naturalis; à cujus privatione tandem ad habitum non datur regressus: Imò cùm Hippocrate in Coacis: Hydrops curationi concedens & recidivans desperatus est. Idque præsertim quod hic partes œconomiæ naturali principaliter inservientes jam dejectæ ac fractæ sint per complicationes quas antea novi, quarumque in tuis doctâ ac brevis perhibetur historia. Interim tamen amor quo Ægrum prosequor cogit me aliquid adducere in ipsius solatium, aut saltem ut aliquatenus prolongari queat vita, tot oppugnationibus jam quasi prostrata; Ea propter ad te mitto descriptionem ptisanæ, cujus effectus non semel votis meis responderunt, in ciendis præcipue urinis.

♃. Cinerum genistæ ℔. ß. semi. lectiss. ℥ ij. summit. absinth. m. iß. itent infusa vase diligenter operto per biduum integrum iñ vini albi poculo, infusio servetur ad usum sequentem.

℞. Soldanell. m. j. (seu folior. vel radic. optime conquass.) infunde in alio dimidio poculo vini albi, etiam per integrum biduum. Postea misceantur hæ compositiones, per hippocratis manicam deinde colandæ; sumantur ℥ iv. singulis diebus matutinis tribus ante cibum horis. victus ratione convenienti posthac observata. *Datum Vesuntii Aprilis 6. ann. 1692. Bouchard D. M.*

Aliud rursus in eodem argumento Responsum Medicum. Ex Gallico.

Accuratius describi non possunt affectiones D. **. prementes; quam illud fit in historia Gratianopolim ad nos transmissa. Quod evaserit a tot morbis qui ipsum hactenus afflixerunt, debetur proculdubio peritiæ Medici ordinarii; quamvis enim sustinuerit mala omnium maxima; ea tamen semper eluctatus est; cùm salutis nulla eluceret spes. Postquam scientiam atque solertiam sic probavit Medicus; non est sane quod alia adhibeantur remedia quam quæ ipsi omnino arriserint: Jam enim consumpsit quicquid solet in similibus consumi casibus: Ægrè interim non feret si cursus quædam proponantur medicamenta quæ, si ipsi probata fuerint, usurpabit.

Potest adhiberi resina jalappæ cum mercurio dulci, scil. mercur. ad ℈ i. & resinæ jalapp. ad gr. x. in conserva rosarum, pro dosi. Idonea itidem erit ptisana è cineribus ligni chynorrhodon in aqua fontana, ut & cataplasma e cochleis terrestribus in sartagine excalfactum. Vinum minime prohiberi debet; quandoquidem ventriculo vires addit, ac propterea medicamenta è cineribus genistæ ac juniperi in vino parata apta sunt futura, si de iis bis de die cochlearia duo ebibat. Syrupus de Rhamno cathartico in remedio purgante composito ex tamarind. senn. rheo, manna, & electuario de succo rosarum, æ refuturus est; verum eo tantum alternis utetur, adhibitis intermediis spatiis roborantibus medicamentis, quale fuerit Diascordium Fracastorii, aliaque; sanguis enim firmandus semper venit dum aliquid leri evacuatur. Ne nimium ebibat patiens, subinde sitis venit fallenda. Si scroti tumor multum augeatur, aquaque inibi reperiatur, punctio est adhibenda. Sobrie debet comedere, ac alimenta bonæ notæ. Potu utatur parco, sed in id adhibeat vinum, aqua enim minus est apta restaurandis fermentis naturalibus & sanguini. Verum quidem est quod temperamentum D. Ægri omnino videtur aliud exquirere, sed ex iis omnibus quos passus est morbis satis superque manifestum fit in ipso semper lympham crassiorem, salibusque fixioribus impræguatam, cumulatam fuisse. *Datum Gratianopoli Maii 8. ann. 1692.* Chastelain D. M.

Omnia quæ præscripserat Clariss. Wepferus, aliique magni nominis Medici minimo cum fructu cum adhibita fuissent, tandem sub initium Junii aliquid levaminis habuit D. Æger ab usu opiatæ confectæ ex cortice Peruviano, viperina sive serpentaria Virginiana, floribus sal. armoniaci, aliisque volatilibus ac mistura bezoartica; rob juniperi suo sale fixo, oleo æthereo, spirituque ardente imprægnato, exceptis. Unde sic subsequentibus mensibus rursus ad Clariss. D. Wepferum.

Antequam hasce claudam, superest paucis de Nob. D. **. Tecum agam, Vir Amplis. Ille restitutus quasi videbatur, post assumpta remedia, tum qualia consulueras, tum etiam alia; quorum præcipuam vim semper fecerunt volatilia; sed abeunte æstate, cum iter in viciniam, me invito ac reluctante, haberet, febricitans rediit; ac continuo totius tumor revocatus est, & ille hactenus omnibus remediis surdus fuit, eoque magis, quod jam medicamenta purgantia, extractum scilic. panchymagogum admisto mercurio dulci, aut aliud quid e validioribus, imo ne quidem semen ebuli ipsi hactenus in tanto pretio habitum; ferre possit. Unice ab aliquot mensibus ipsi proficua est opiata concinnata ex cortice Peruviano, viperina Virginiana, cum volatilibus &c. illa enim semper alvum solvit; urinas ciet, & febrem, ex quo caput exerit, reprimit: verum timeo ne quamprimum istud præsidii genus etiam infructuosum evadat, ut de aliis omnibus evenit, quorum satis non minimam consumpsimus copiam; ita ut hic sit unde & æger & Medicus non parum defatigentur. Interim morbus augmento continuo est paratus; ni obviam illi eatur, & exoptat Nob. Pat. in sui solatium, tum sudores (quandoquidem tumor jam potius est leucophlegmaticus quàm asciticus, cum maximo tæ-

tius pruritu; urinæ minus rubræ, ac copiosiores, sitis moderata, febrisque satis parva)tum alia quæ Viro Amplill. nobis indicare placuerit. *Datum Genevæ Ianuar. 11. ann. 1693.*

Responsum Medicum

Nobil. D. quod attinet non possum certum quid tradere, quia nescio quali febri cum leucophlegmatia efficiatur: Si esset ex numero intermittentium, sive quartana simplex, sive duplex, quod ex morbi diuturnitate conjicio, hanc observare soleo methodum. Diebus quietis, mane hora sexta, & duabus horis ante cœnam exhibeo nucis juglandis magnitudine de hoc electuario.

♃. Conserv. rosar. rubr. ℥ii. cons. flor. centaur. min. ℥i. pulver. cortic. Quinæ quinæ ℥i. sal. absinth. ʒi pulp. pom. citr. n. i. jubeoque ut ad minimum horis duabus à cibo & à potu abstineant, maneantque semper in loco temperato. Quoties jusculum comedunt semper addo cochleare unum de liquore aperitivo, pro quo.

℞. Sp. sal. armon. urin ʒi. sp. sal. dulc. ʒß sp. C.C. rectific. ℈i. sal. absinth. ℈ß. aq. gramin. ℥vii. M. Die paroxysmi, horam circiter ante Paroxysmum, do infusum febrifugum, postquam illos quinque horis ante insultum parce cibavi.

♃. Pulver. Quinæ quin. ℈ii. antimon. diaphor. cum triplo nitri detonati ℈i. sal. absinth. ℈ß. aq. cardui benedict. ℥ii. M Post sumptum febrifugum nihil comedant ad finem paroxysmi, nec bibant donec calor en erserit.

Ratione leucophlegmatiæ, die quietis mane hora quinta utatur scamno sudorifero; hac methodo. Scamnum calefiat batillis pruna ardente plenis. Scamno imponatur jacens, palea infarctus, tegatur linteo mundo: operculum cameratum tegatur culcitris. Anterius versus cervical appendantur lintea munda multiplicata, velut octodupla, ne calor exeat, aut caput nimis feriat. Cervicali imponatur pulvinus; ut sacco & pulvinari incumbere ceu lecto possit. Antequam scamno incumbat detur haustus decocti sudoriferi ad ℥v. vel vi calide, quale lubuerit. E. g. unum addam.

♃. Rad. salsæparill. ℥iij. gramin ℥j. incisa & contusa infundantur in aq. calid. ℔. iiij. horis 12. postea coquant. lento calore ad dimidias. Sub finem coctionis adde passular. major. exacinat. ℥ii. post ebullition. colentur & exprimantur. Dum scamno incumbit sæpe reficiatur julepo diaphoretico, pro quo.

℞. Aq. flor. acaciæ ℥v. antimon. diaphor. ʒß. syr. de rubo idæo ʒß. M. Post elapsum tempus detergatur linteis calidis, & in lectum calidum reponatur, ac subinde cochleari uno vel altero julap. refocilletur. Prima vice non relinquatur ultra horam dimidiam super scamno. Hac ratione sine ulla virium prostratione sudorem movi: præstat tamen sudorem movere mane; nec, etiamsi vires constent diu super scamno licet relinquere. Verum quid agendum sit præsens melius præstabis, quàm si in scribendo prolixior fuero. Vale Excell. D. cum tuis omnibus optime, laveque &c. *Scaphusii raptim die 25. Ianuar. 1693. Ioh. Iac. Wepfer. M.D. In sequentibus Clar. D. Wepfero hæc rursus significavi.*

Nob. D. quod attinet, febris qua detinetur est proprie de genere lentarum, sed quam tamen non parum reprimit opiata, seu electuarium nostrum, de quo supra. Sudores tolerare nequiit, quandoquidem sarcina leucophlegmatica in illo major fuit, quam quæ facile & tuto hoc remedii genere dimoveri potuerit, hac præcipue tempestate, admodum importuna, qua impossibile est ab Ægro obtineamus ut in cubiculo calido clausus maneat. Gratias interim maximas tibi agimus, Vir Amplill. pro prototypo scamni sudatorii ad nos träsmisso, quod sane perquam commodum, etiam pro debilioribus mihi videtur; jam vero laconicum, ad formam prope illius quod apud Harthmannum describitur, confici curaveram: at hæc omnia in tempestatem oportuniorem remittemus; substituto tantum succedaneo, scilicet decoctionibus, ex china, sarsa, lign. lentiscin. &c. quibus utcunque attenuabitur humor in gelatinam undique concretus, paratiorque egressui per var vias iastibi aperiendo, fiet. Vereor tamen ne collabentibus in dies viribus, cumulatoque semper ulterius sero facile concrescibili, in toto corporis habitu, ipsisque etiam visceribus, quæ admodum infarcta se præbent, adventance vere Vir Probus, nihil aut parum proficientibus auxiliis, ad plures emigret. *Februar. 6. ann. 1693.*

Ad hæc sic respondebat Vir Ampliss. Februar. 7. ann. 1693.

Utinam Nob. D. vel per quadrantem horæ scamnum experiretur, si omnino per febrem lentam liceret. Certe gelatinam solveret.

Atque hactenus varia consilia pro Nob. D. pro tempore ascitico, mox leucophlegmatico, attulimus, jam superest ut aliquid de iis quæ ultimo evenere dicamus. Cum postremis vitæ mensibus, imo per annum integrum, nihil proprie levaminis, quam ab opiata supra descripta, ac à me ipsi parata, haberet, nec inde tamen sanus omnino evaderet. Vir alias præcedaneis suis ægritudinibus prorsus labefactatus, in consilium tandem adhibuit Medicum quendam Gallum, qui, me renuente, suasit pilulas lunares à Nob. D. Boile in sua Philosophia experimentali descriptas; inde autem enata est sitis inexplicabilis, inappetentia totalis, ac nigror linguæ quasi gangrænosus; brevique subsequuta est mors, quam proxime præcedebat sopor, maximaque abdominis tensio. *Mortuus est Martii 11. Ann. 1693*

Consilium Medicum pro Nobil. Matrona Bononiensi Ascitica.

Ex iis omnibus quæ à Viro Præclariss. D. Levizagno Medicinæ Doctore Celeberrimo, de Nob. Matronæ Bononiensis D.N.N. statu compendio perscribuntur satis superq; constat hydropem hic reperiri ascitem; nam flatus, et uncti, ut & tumor femorum ac tibiarum in spinam per lectuli quietem subinde devolutus, morbi ideam non variant, aut de tympanitide atq; anasarca tanquam complicatis, aliquid pronunciare cogunt. Sunt siquidem ascitis comites propeperpetui, non minus quam urinæ rubicundiores, quales à Nob excernuntur Ægra. Si minus neglecti fuisset morbus in suis principiis nec graviditatis opinio medelæ necessariæ per menses obstitisset facilis

citius multo proculdubio præsidiis auscultasset. At confirmatus jam, labem visceribus inni ventris, per salia sero stagnanti combinata, inussit, unde multo rebellior, laborioriorque curæ fuerit. Interim omni nisu expugnandus venit, ut si possibile ulteriores non acquirat eundo vires. In hunc finem varia tentari debent auxilia, sero accumulato evacuando, obstructionibus reserandis, visceribus corroborandis, sanguinisque tono redintegrando, dicata. Itaq; præter purgantia paulo generosiora, ac ægræ viribus magis accommodata, quorum selectus Medicis assidentibus merito relinquitur, omnino autor essem ut frequentius, scil. bis de die, uteretur oleo tartari purgante Sennerti, seu liquore terræ foliatæ tartari ad gtt. xxx. vel xl. in jusculis tenuioribus nasturtio aquatico & radice petroselini alteratis; imo, si febris non adsit, de qua ne verbulum quidem in morbi descriptione, consulerem singulis potus sui ordinarii haustibus paux illum admisceretur, sive salis volatilis succini vere urinosi, qualem hic concinimus, sive salis volatilis tartari, sive horum defectu, salis volatilis bufonum, aut lumbricorum terrestrium. De asellorum pulvere opiatis appropriatis immiscendo, de medicamentis martialibus suo tempore exhibendis, de succis e beccabunga, nasturtio aquatico, lichene seu hepatica saxatili, ac plantagine, de decoctis ex rad. chinæ, ligno sassafr. &c. pro potu parandis, de clysteris ex urina terebinthina & nitro vitriolato imprægnata, aliisque confectis; sæpius injiciendis, de topicis variis, imo de paracentesi in casu alias desperato per acum tubulatam peragenda, ut & de diæta, hic nihil addo, ne falcem in messem Celeberrimorum virorum lectissim. Matronæ medicinam facientium, quorumque nominibus assurgo, temerius immittere videar; sufficiat pauca hæc, mihi in similibus casibus probata, verbo indicasse. *Datum Genevæ Maii 4. ann. 1689. Manget. D. M.*

Observationes.

Colonus quidam hydrope diu laborans, cum nihil opis à medicis aliis sentiret, me consilii causa accersit, cui imperavi, cum non febricitaret, ut continuo allium comederet, quo factum est, ut multum aquositatis per urinam profuderit, atque ex imperato eo remedio sanus evasit: alii etiam plurimi ita curati sunt: possunt contundi allii capita viridia, succusque per pannum cum jure vervecis aut pulli colatus bibatur. Novi & alios hoc solutivo subinde exhibito, multum aquæ per intervalla per alvum reddidisse, & sanos factos esse.

℞. Fol. sen. ℥ß. sem. anis. ʒi. fol. Mezereon. ʒiiß. rad. irid. virid. parum contus. ʒiiß. soldanell. ʒß. infund. per noctem in ℥ix. seri lactis. Facta ebullitione mane hujus fort. express.

℞. ℥vi. mell. rosat. colat. syr. de eupatorio an. ℥i. M. pro duabus dosibus. Ego cum video urinam supra modum tinctam esse, loco mezereon pono ℥iß. rhei opt. addendo spicæ ℈i. quo sæpe cum magna fœlicitate usus sum in nosocomio Delphensi. Elidæus præceptor meus hoc utebatur.

℞. Rhabarb. elect. pulv. ʒi. pulv. soldanell. ʒij. m. exhibeat unica vice cum decocto aut aqua convenienti. *Petrus Forestus obs. 27. lib. 19. de morbis hepatis.*

Cuidam hydrope laboranti inter reliqua pharmaca nullum magis juvabat, quam sequens medicamentum.

℞. Succi ireos ℥ß. aq. casei ℥iiß. mell. crud. ℥ij. F. levis ebullitio, & coletur, in colat. dissolve spic. nard. ℈ß. cinnam. ℈i. diagrid. gr. iij. m. detur in aurora, ex eo semper habebat ad minus octo sedes valde aquosas. *Petrus Forestus obs. 30. lib. 19.*

Quidam hydropicus inflatus ventre, manibus, pedibusque & facie, a medicis destitutus, & tanquam desperatus, adiit littus marinum, & navicula per aliquot milliaria ascendit in altum maris: & provocato vomitu, post vomitum exercitio utens, sanitati restitutus est. *Idem schol. ad obs. 32. lib. 19.*

Mirabilis est historia vetulæ mulieris ab hydrope curatæ, quæ talis est. Vetula quædam hydropica à Medicis destituta, ab altera vetula edocta capiebat ranas rubetas dictas, easque vivas in ollam novam conjiciebat, superinfuso oleo olivarum illisque sic decoct. eo oleo ventrem inungebat, deducendo manus versus inferiora a stomacho incipiens versus inguina, idque calide; & secundo die tumor descendit ad inferiora, ita ut mirum in modum intumuerunt pedes, sed quum prosequeretur inunctionem, tertio die penitus delituit tumor cum nulla sensibili evacuatione. Laudat Gradus, si in balneis arte paratis imponantur ranæ vivæ, mirabiliter enim ad se attrahunt aquositatem. Sed topica non administranda nisi præcesserint universales purgationes. *Idem Schol. ad obs. 35. lib. 19.*

Matronæ cuidam hydropicæ prius bene per pil. tres exiguas ex mezereo descriptionis Donati ab Altomari, repurgatæ, post aliquos fotus convenientes pro cruribus inflatis, sequens etiam cataplasma cruribus supra modum inflatis apposuimus.

℞. Rad. ebuli rec. m. vi. rad. bryon. ℔i. cortic. exterior. sambuc. m. iij. fol. cucum. asinin. m. ij. caulium rub. M. vi. fol. malv. m. ij. fol. althææ m. iij. furfur. macr. m. v flor. chamæmum. iij. flor. melilot. m. ij. absinth. exiccat. m. iij. decoq. in aq. fontan. q. s. pistentur, addendo unguent. Agrippæ ℥ iij. farin. hord. ℔ß. f. cataplasma ut artis est, hoc cataplasmate crura involvebamus usque ad genua quo multa aqua effluxit absque corrosione. Est egregium & pro arcano retinendum. *Petrus Forestus obs. 39. lib. 19.*

Vidi Venetiis religiosum quendam hydropicum ex ascite & tympanite, qui fuit curatus, adfuerunt mecum excellentissimi medici plurimi, scilicet, Papiensis, Eugubinus, Trincavella, & alii. Habebat is, ut dixi, asciten cum tympanite, & tabem cum febre hectica, oportebat tunc exiccare & humectare, quare eramus in maxima discordia, ego volebam ut multum biberet, sed quæ aperirent, quia habebat plurimas obstructiones, præterea ut humectaretur, quia ad tabem pervenerat: ordinabam ergo syrupum acetosum cum omnibus quæ provocant urinam. Eugubinus nolebat quicquam esse bibendum & narrabat de quodam historiam, qui per sicca fuit curatus. Papiensis ut litem dirimeret, conclusit neque liberaliter, neque omnino nihil esse bibendum, res extrahebatur

usque

usque ad noctem, deducebant nobiles unumquemque medicum ad suam cymbam, ibi tum Papiensis quod antea dissimulaverat, conversus ad magnificum quendam dixit, si vultis curare hunc Dominum, profecto non aliud erit faciendum quam quod consuluit *Baptista Montanus. Io. Baptista Montanus. Consf. 863.*

In Hospitali ventre tumente & pedibus ægrotabat pauper, cui hoc vino medicato subvenimus.

℞. Rad. irid. ℥iß. cort. rad. sambuc. & ebul. ana ℥i. absynth. sicc. ʒij. fol. senn. ℥i. sem. carui ʒi. vini mens. i. coque leviter in duplici vase, bibat mane haustum aliquoties: multum & frequenter inde minxit, sensimque tumor ventris & pedum subsedit sanitatique restitutus est. *Felix Platerus obs. lib. 3. p. 633.*

Hydropico cuidam sartori propinavi succum ireos ut biberet ad ℥ij. addito melle, unde plurimum & sæpius minxit & dejecit, & postquam repetiisset bis vel ter detumuit venter, pedesque subsederunt, ipseque sanatus est. *Fœlix Platerus obs. lib. 3. pag. 634.*

Cum seni cuidam hydrope laboranti, pedes mire intumescerent, & vix spirare nisi erectus posset, scarificatio cruribus fuit adhibita, unde mensuræ aliquot seri, pedetentim effluxerunt, liberiusque spiritum duxit: sed rursus recrudescente malo, & repetita scarificatione, fluente aqua, semper melius habebat, donec gangræna in pedibus suborta (uti frequenter fieri solet) eum confecit. Felix Platerus. obs. lib. 3. pag. 649.

E pedibus in hydrope ascite tumentibus, sponte aquam e phlictænis, seu vesiculis illic natis, quæ disruptæ aquam profundebant, vel scarificatione facta, e plagis ad multas sæpe mensuras sensim effluxisse, aliquosque sic liberatos fuisse, licet in aliis, mortis imminentis sit indicium, multoties observavimus. Sed quod magis rarum, in quodam hydropico, ex scroto mire tumefacto, aquaque pleno, nulla apertura facta, supra mensuras tres vel quatuor sensim exstillasse vidimus, qui tamen minime mortem evasit, quod paracentesin in scroto ubi tutius fieret, plurimum profuturorum in illis, qui curari possunt, nobis ostendit. *Felix Platerus. obs. lib. 3. pag. 650.*

In Xenodochium Basiliense adducta fuit puella pauper annorum decem ascitica, ventre in immensum tumente, pedibus item inflatis, reliquo corpore penitus absumpta, summaque dyspnæa laborans, ita ut pene suffocaretur, prominebat illi umbilicus vesicæ instar pelliculæ, quam Chirurgus scalpello leviter discindens, me jubente, aperuit, unde magno impetu aqua prosiliit, quam cum sensim aliquot dies emitteremus, ipsaque statim ubi venter parum subsedisset, spiritum facile duceret, eamque tanquam bene habentem Chirurgus negligeret, factum ut aqua rursum se colligente, venter denuo intumuerit, vesicaque apparuerit, qua rursus dissecta, cum denuo aquæ effluxus pateret, & turunda immissa foramen ne coalesceret apertum retineretur, atque in dies aquæ aliquantum educeretur, tandem ventre in pristinam formam remeante, pedumque tumore evanescente, marcoreque corporis per cibum & potum emendato, ex Xenodochium translata, ibique aliquot septimanas, permanens, integre sana cum matre discessit. *Felix Platerus obs. lib. 3. pag. 651.*

Viro cuidam hydropico singulis quatuor diebus exhibui sequentem haustum, qui miraculose depellit hydropes.

℞. Aq. absinth. ℥v. extract. diacolocynthid. ℈ij. ad ignem dissolvantur, hæc potio multas aquositates, multos flatus, multos quoque alios vitiosos humores quavis vice sine dolore & molestia eduxit, ac mirum in modum profuit. *Martinus Rulandus curat. 3. cent. 3.*

Puerum quendam novem annorum (ut & alios multos hydropicos) sanavi per solam potiunculam hanc.

℞. Extract. esul. quantitatem nucis mosch. aq. ℥iij. m. facta simul ebullitione. Macerentur per noctem. Mane colatum bibit frigide, quo per alvum plurima pituitosa & aquosa excrementa expulit. Pro residuis aquositatibus propellendis exhibui die sequenti iterum eandem potionem, cujus operatio bona & multa contentum sanitatem integram reddidit. *Martinus Rulandus curat. 63. cent. 3.*

Mulier quædam ascitica à me optime & brevi curata est taliter.

℞. Seri lactis ℥v. extract. esul. ʒij. m. pro haustu, quem bibit mane, & tertio post die repetiit, & hoc sane omnes aquositates ex toto corpore exturbavit, adeo ut paucis elapsis diebus sanitatem iterum obtinuerit. Totus erat serum lactis, sed hircin, meo jussu, perferebat quantum potuit *Martinus Rulandus. cur. 94. cent. 3.*

Virum quendam hydropicum ita curavi.

℞. Aq. terr. sanct. ℥vi. f. potio, quam in lecto bene contectus bibit calide, ac sudor emanavit e toto corpore per tres horas, & post sudationem, egessit quoque multoties multas per alvum aquositates, & intra biduum annuente Deo, omnibus admirantibus, tumor abdominis, crurum & pedum, & reliqua omnia symptomata evanuerunt. Hæc aqua est optimum medicamentum hydroticum & hydragogon. Martinus Rulandus. cur. 88. cent. 3. Aqua terræ sanct. descriptio talis est.

℞. Boli orient. ʒviii. terr. sigill. ℥iij. aq. Levistic. ℔v. macerentur per dies novem in loco calido. Postea destill.

Quidam ex domesticis Nobilis viri Johan. Francisci de Martines, Domini de Bouriod Jean Vaschaut nomine, natione Sabaudus, septuagenarius, sed robustissimus, morbisque raro obnoxius, anno 1597. tertiana febre mirum in modum arefactus & extenuatus fuerat ita ut post menses sex ab eadem curatus in ascitem asciderit. Quocirca corpore prius purgato, ex consilio prædicti Domini Bouriod; singulis matutinis in aurora, unum vel alterum haustum propriæ urinæ ebibebat. Id cum spatio quatuor mensium continuasset, & interim hydragogis aliquoties purgatus fuisset, quin etiam optimam victus rationem observasset, tumor ventris & tibiarum paulatim subsidit, tandemque plenissime convaluit, qui cum ad annum 1604. prospera valetudine usus fuisset, tandem mense Decembri ejusdem anni, propter catarrhum decumbentem, in phthisin incidens, extinctus fuit. *Guilhelm. Fabric. Hildan. obs. 51. cent. 3.*

Cosmus

Cosmus Slotanus Chirurgus præstantissimus virum ascite laborantem curandum habuit, medicamenta permulta tum interna, tum externa, ei absque fructu adhibita fuerunt; tandem vero adeo copiose in scrotum delapsus est humor serosus, ut extincto calore nativo, secuta sit gangræna, adhibitis quæ ad gangrænæ curationem spectant, decidit scrotum, ita ut testiculi nudi conspicerentur. Hinc tantum effluxit humoris serosi, ut à morbo liberatus sit æger, & diu supervixerit sanus, atque liberos aliquot procrearit. Testes autem natura obduxerat callosa quadam substantia, quæ eos vice scroti obtegebat, & ab externis injuriis vindicabat. *Guil. Fabritius Hildanus observ. 3. cent. 1.*

In Urbe nostra juvenis quidam Hydrope laborans, sponte natura binis vomitibus excitatis, ingentem aquæ copiam evomuit, quo facto venter detumuit & Hydrope liberatus fuit. Avicenna in cura hydropis vomitum maxime laudat; qui tamen si copiosus sponte naturæ viribus imbecillioribus existentibus supervenerit, mortem accelerare consuevit, quemadmodum colligimus ex historia à Nicolo descripta. Meminit enim cujusdam hydropici, qui continuo evomens aquam, extinctus est.

Piscatori cuidam læsio hepatis non esset insignis, tumore tamen ingenti venter intumesceret; ex assiduo labore soluta hydrops, & detumefactus venter, perfecteque sanatus, nullis Medicis adhibitis auxiliis. *Marcellus Donatus cap. 21. lib. 4. histor. medic. mirab.*

A fide digno medico mihi relatum est, canonicum quendam ex hydrope periculose decumbentem, à Medico suo petiisse, ut halecis esum sibi indulgeret, annuit medicus sed hac conditione, ne intra duarum horarum spatium, quicquam potulenti post esum halecis assumeret, & integrum halecem, si posset, assumeret, ægrotus paret. Quid fit? æger tandem ad urinæ emissionem stimulatus, tam large ipsam profudit, ut per horæ ferè quadrantem nulla mictionis quies interveniret, ipsumque abdomen sensibiliter magis magisque subsidere deprehenderetur. *Daniel Sennertus pract. lib. 3. part. 6. sect. 2. cap. 3.*

Novi Comitissam de Falaix, quæ dum juvencula hydrope timeret, suasu cujusdam medici, abstinuit fere per solidum annum a potu, solidiore cibo & jusculis contenta: & evasit sana vivitque modo septuagenaria. Authores aliquot commendant bufones vivos utrinque renibus alligatos, solvere hydropem per lotium: Saltem vidi rusticum hydropicum sanatum alligata anguium senecta per ventrem & renes. Mercur. præcipit. curat omnem hydropem. Observavi si antimonium in liquorem vertatur, ac postmodum in pulverem, qui tantum per sudorem purget, haberi remedium, quod omnem hydropem modeste tollit, non frustra commendat fimos Paracelsus, cùm sint salia ciborum putridorum, quibus datum est resolvere materiam occasionalem hydropis. *Io. Helmontius tractat. cui titul. Ignotus Hydrops.*

Hydropica mulier cum nullis remediis levari potuisset, sola prisana herbæ ceterach curata fuit; ejus autem prisanæ valde coloratæ præ copia plantæ tres haustus mane quotidie sumebat; sic enim jecur, ubi sæpe fons & origo hydropis est corroboratum, & ad pristinam tempertem deductum fuit, adeo ut non aquosum amplius sed bonum sanguinem produxerit: alios epoto succo satureiæ curatos fuisse pro certo mihi relatum fuit. Veronicæ aqua mane epota ad ℥vi. per tres dies, ad hydropicos curandos valde etiam utilis est. *Petrus Borellus. obs. 53. cent. 2.*

Virgo sexagenaria per aliquod tempus ascite laborarat, cui medicus post medicamenta plurima & varia, cruri demum cauterium potentiale imposuit. Excitata ac decidente eschara, in dies serum copiosum, salsum, acre emanabat, tumor ventris & crurum totus desidebat, sicque brevi restituta ægra, quadriennium & ultra satis sanæ vitam suam protraxerat. *Helvvigii.*

Vidua quædam, pene septuagenaria, Noribergæ ascite & Tympanitide per plures annos graviter laborans, ac ob corporis molem, & deambulandi impotentiam, lecto plerumque affixa, demum ex consilio villicæ cujusdam amystidem muriæ seu brodii brassicæ conditæ calide in lecto decumbens biberat, atq; culcitris plumeis bene operta incalescens, per vices postmodum urinam copiosam reddiderat, tumor omnis inde paulatim evanuit, & biennium adhuc satis firma supervixit. *Helvvigii.*

Figulus quidam juvenis post febrem incidit in ascitem, variisque utebatur remediis, sed frustra; ita ut tandem desperarit de curatione, præsertim interveniente dysenteria. Tumor post hanc non cessavit, sed erat maximus, urgebat dyspnæa. Jussi uti absinthio, & usus est decem dies succo absynth. & postea ex suasus Ducisse axungia canis in jusculis; & pedetentim remisit tumor. *Cl. DD. Febr. p. m. d. C. Chr. Winckleri.*

Novi puellam sexennem ascite aut verius Anasarca, præ tumido quidem ventre; sed & facie artubusque præ tumore translucidis, correptam, post biennium rediit affectus cum orthopnæa desperata: huic adhibui hydragoga, diuretica, & diaphoretica, tandem, ex alieno consilio cum per paucos dies urinam hirci bibisset, magno juvamine vidi Hydropem declinasse anno M. D. C. L. V. Hinc patet excreta quoque naturæ benignitate fæcunda esse, & Hircinam sale suo copioso simul ac urinam humanam serosos & excrementitios humores educere, quæ simpliciora interdum tutiora, quam quæ vel Indus vel Arabs corrupta & effœta mittit. *Salomonis Reiselii.*

Minabatur ascites Mythopœo Hafniensi extrema omnia: venter in immensam molem intumuerat, reliquum corpus inane & flaccidum, urina parcissima, & guttatim tantum erumpens, appetitus exsul, alvus nigra, noctes insomnes, facies Hippocratica, pulmones, quod malum cæteris accesserat, erosi, ex quibus non raro integræ sanguinis floridi libræ in subjectam pelvim rejiciebantur; ætas in præcipiti, & formidatus ille senibus annus sexagesimus tertius præ foribus. Evasit nihilominus Libitinam, & salvus hodieque per plateas obambulat, etiam nuptias secundas cogitans. Eam vero sanitatem ante omnia Deo immortali, deinde frequentibus lignorum exoticorum decoctis

hentia

reterr acceptam. Postquàm enim viderem acria & acida, utcunque vias urinæ aperientia, hic non convenire ob debilissima pulmonum vasa, desiccantibus institutis, & fibras intestinorum roborantibus. Ante quidem Jalappa cum gummi gotte frequenter propinata evacuavit mascule humores noxios, sed novis identidem per patulas vias succedentibus parum recreavit ægrum: ante martialia frequenter adhibita, lumbricorum pulvis in usum vocatus, tinctura salis tartari frequentata, sudores proliciti, morbo obstinate edurante: itaque persistendum monui in decocto guajaci, sassafras, lentisci, chinæ, fore enim ut hac via fontes liquoris hydropici exsiccarentur, & laxior intestinorum mesenteriique tunica fibras suas strictius colligeret, adeoque irruenti quotidie novo humori vitioso reluctaretur. Ne autem jam tum hærens in cavitate abdominis aqua perpetuo ibi hæreret, ex intervallo ad jalappam, ad balnea laconica deventum, quibus demum cessit pertinax malum, & reseratis iterum urinæ viis sanitas sperata reversa est, admonens, in certa desperatione certam quandoque spem, obediente ægro, superesse. *Olai Borrichii.*

Gregers Dorsliana vidua tumorem sedavit decocto cotulæ fœtidæ & raporum aridorum, quoman dies usa est.

Cotulam fœtidam commendat Tabernæmontanus in ictero inveterato; pollet enim vi calefaciendi & siccandi in gradu secundo, ac insuper desiccandi. Narravit mihi nobilis e Ducatu Nissensi puerum hydropicum unico decocto cotulæ sanatum. Experiri volui anno præterito in hydropica annosa, sed nullo emolumento. Interim tamen in junioribus, ubi viscera salva, vi discutiendi aliquid præstare non dubito. *Christiani Winckleri.*

Augustus Schaper figulus Hildesiensis ex fictilium per lithargyrium calida incrustatione factus, ut plerumque hoc hominum genus solet, cachecticus, in subitaneum incidit hydropem ut intra paucos dies toto corpore scroto præsertim & cruribus immane quantum intumesceret, curatur à me methodo ordinaria per aperientia, hydragoga, diuretica successive sine tamen successu exhibita, suadetur ipsi tandem a nescio quo superveniente scarificatio crurum., quam tamen ego, eventum in corpore extreme cachectico prævidens, omnibus modis dissuadeo, ille tamen quidvis potius quam nihil experiri cupiens illam acrius urget, & nisi permittatur se sibi ipsi ultro crura perfossurum minitatur. Hic ego facto prius de subsecuturo eventu prognostico chirurgum crura phlebotome leniter scarificare jubeo, unde intra duos dies in suppositas patellas omnis destillavit morbidus latex, & aquosus albo corpore languor paulatim ita decessit ut se omni periculo perfunctum integre sanum existimaret, Breve fuit gaudium; cum enim ancilla ejus infantem recens natum ex incuria in terram præcipitem daret, ille terrore & iracundia subito percitus crura sibi statim inflammari sentit, quæ inflammatio tantum abfuit ut, quæsitissimis licet adhibitis remediis, sedari potuerit, ut potius in lethalem desineret sphacelum. Ita sæpe ubi morbi quærimus remedium mortis reperimus compendium. *D. Ioh. Henr. Brechtfeld.*

Vidua quædam 60. annorum hic loci sedem rerum ac fortunarum suarum habens, post varios in diæta commissos errores septem abhinc annis hydrope ascite corripiebatur: quo in dies ingravescente, accersitus medidicus nullo ad sanandum apposito remedio neglecto curationem tentabat: Sed quodvis incassum adhibebatur, neque medicamentorum virtute vires morbi frangere ejusque radices evellere licitum erat. Superfuit Paracentesis, cujus tamen administrationem omnimodè recusavit, nulliusque persuasionibus eò impelli potuit, ut dicto medio locum daret, quin potius mortem appetiit. Att præter omnium opinionem morbus ad exoptatiorem longè eventum provectus est. Ægrota namque vi morbi fere consumpta sensit aquam ex utriusque lateris hypochondriis, ubi pori cutis mirum in modum aperti conspiciebantur, promanare: Cui fluxui, quod mirum! natura quasi non nescia una vice hydropicorum aquam non educendam esse, præclusis poris moram interdum imperabat, quæ tamen aliis temporibus remotis obstaculis sponte solvebatur. Fluxu igitur hoc per intervalla aliquot menses durante, abdomineque sensim detumescente, ægrota morbi gravitate magisque levabatur, donec tandem aqua præternaturali ex corpore ejus ejecta integritatem pristinæ valetudinis recuperaret, qua etiam, dum hæc scribo, satis belle atque commode fruitur. *Ioh. Petri Albrechti.*

Fæmina Juvenis Mercatoris uxor, tenuis & procera, cum infantem suum lactaret, ad lac augendum interdiu & noctu cerevisiam modo simplicem, modo lacteatam immodice ingerebat. Postquam hac mala victus ratione per sesquimensem usa fuerit, asciten, cujus initia minime adverterat brevi, imminentem contraxit; quippe abdomen aqua intus fluctuante gravidum, valde intumescebat, ejusque moles cum e latere uno in alterum se devolveret, extra ilia & reliqui corporis oram concideret: interea membrorum omnium carnes valde absumebantur, ut non minus tabida simul, ac hydropica videretur.

Infante ablactato, & meliori victus ratione instituta ad medicinam se contulit, cepitque imprimis hydragoga leniora tum Cathartica tum diuretica, absque ullo tamen commodo; quin à purgatione omni semper deterius habuit; hanc postea curæ nostræ commissam, & pene deploratam methodo sequenti tractabam.

Cerevisiæ & liquoris cujusque potulenti (pharmacis exceptis) usu fere in totum interdicto medicamenta hæc præscribo.

℞. Fol. plantaginis, Beccabungæ, Aparines, ana M. iiij. simul contusis affunde aquam lumbricorum & Raphan. composit. ana ℥iij. f. expressio. cepit bis in die, viz hora viij. matut. & v. post mer. Medicamenti hujus usum diu continuabat, sed compositionem subinde variabat, mutatis modo

mutatis modò herbis, modò liquore iis contusis affundendo.

℞. Tinctur. salis tartari rubicundissimæ ℥iß. cepit gut. xx. hora somni & primo mane in cochlear ij. Julapii sequentis, superbibendo cochl. vii.

℞. Aq. flor. sambuci, saxifragiæ, an. ℥vi. aq. limacum, lumbricorum, raphan. composit. an. ℥ij. super abdomen gestabat emplastrum ex emplastro de minio, & oxycroceo. Enema sequens adhibebatur primo quotidie, postea diebus alternis aut tertiis.

℞. Urinæ hominis sani ℔j. terebinthinæ solut. cum vitell. ovi ℥iß. sacchar. ℥j. sal. prunel. ʒj. f. enema. Horum usu constanti, intra sesquimensem venter detumuit, sed carne in dies contabescente Phthisis metuebatur. Quare hujus præcavendæ gratiâ rus profecta, lac asininum bibebat, cujus nutrimenti, & auræ purioris beneficio, medicamina usque prædicta assumens, intra tres aut quatuor septimanas integre convaluit. & etiamnum vivit, valetque. *Thom. Willis. Pharmaceut. rational. part. 2.*

Sudorificis suas laudes in sanando hydrope nequaquam denegandas esse, exemplum hoc ante paucos annos nobis observatum oppido confirmabit: Rusticus quidam isque pauperculus hydropico malo gravissimè & quasi desperatè laborabat, adeo ut nunquam non suffocatio hinc ingrueret; Is autem cum unice hoc in desiderio haberet, ut vehementius duntaxat sudare liceret. exinde non incertum pollicendo levamen, fortè fortuna animadvertebat vicinum panibus pinsitandis occupatum, & propterea in hoc probe calefacto clibano se constitutum avidè exoptabat. Postquam itaque negotium hoc furnarium tunc expediverat vicinus atque hinc discesserat, ille ex casa sua prorependo se totum furno illi tolerabiliter sed satis adhuc fervido cum vestibus immisit, capite duntaxat exserto & foramine clibani linteis bene munito, ne aëris frigus irruere & furnarium calorem tam cito dispellere posset. Indulgens per trihorium sudori effusissimo, ita ut animi deliquium hinc immineret, semimortuus quasi sed onere aquoso tamen liberatus fuit extractus, lectoque exutis vestimentis, quæ hydropica quasi & undiquaque madidissima facta erant, impositus, intra paucos dies cum prospera valetudine plenarie in gratiam rediit, & adhuc in vivis sine ullo vestigio hydropis exitiit. Ut itaque per sudorem contertim provocatum causa materialis hujus ærumnæ oppido sic sublata & infausta aqua hæc desiccata fuit, ita etiam suffitus ille confortativus, quem panes in furno cocti reliquerant, hic sicco pede nullo prætereundus est modo, utpote qui apertis per sudorem poris ad interiora corporis libero possit se penetrare, spiritus vitales (cum quibus immediatum concoctum servant odores) egregie confortare, ac per consequens famelica membra reficere aut balsamico velut nutrimento suo præstabiliter recreare, hoc est vitam citò attingere, & in ea puritatem suavitatemque præparare sic potuit. Verissimum adeo est, quod Helmontius dicit, altiora esse suffituum præsidia, quam ut hoc vulgo æstimari soleat: odoramentis enim plurimorum fiunt morborum sanationes, quod ex illis vires & robur masculum scaturiat: Et quamvis pauci fidem adhibeant Helmontio, aut intelligant ejus effatum, quo odorem esse fermenti symbolum & seminarium transmutationis causam continere illum statuit, tamen si penitus id consideremus, hoc verissimum & ex ipso naturæ sinu depromtum est. *Christ. Lang. in Animadvers. ad Joh. Petri Fabr. Patholog. Animatam.*

Hydrops Ascites cum Anasarcâ opii usu sanatus.

Olim pro generoso quodam valde cacochymo & doloribus nocturnis à lue venerea, male, aut minime curatâ, oriundis miserrimè divexato consulebat. Multa præscripsi, sed incassum; quia medicamenta plurimum abhorrens, ferre nihil præter laudani dosin, semel tantum aut bis in hebdomade pro sedandis doloribus ei concessam sumere voluit. Brevi hydropicus factus, ab ascite, simulque ab anasarcâ in tantum intumescebat, ut viz. à latere in latus, sine ministrantium auxilio, se devolvere potuerit. In hoc statu ad eum denuo accersitus, & præceptis medicis obstinatum reperiens, quod superrerat, mortis non longè abfuturæ, & pro certo expectandæ, propterea ut se, & res suas propter æternitatem componeret, prognosticon d di. Ille, non multum turbatus, obnixe rogabat ut εὐθανασίας gratia laudanum nostrum, parcius ante permissum, ad libitum, aut saltem quoque vespere sumeret: hoc cum admonitione quâdam concedens discessi, ac uti putarem, supremum vale dixi. Postea pharmacum illud quotidie sumsit ille, & quotidie dosin auxit, ita ut brevi tempore quantitatem ejus vix credibilem absumsisset. Pharmaco hoc unico constanter usus indies melius habuit, ac intra mensis spatium in tantum convaluit, ut, tumore omni, & doloribus immunis factus, stomacho valeret, & foràs obambularet. Ab assiduo hujus opiatæ usu, sitis, antea multum urgens, cessabat, & quaque nocte in sudorem magnum dissolutus, insuper & urinam copiosam excernebat. *Thomas Willis, Pharmaceut. ration. part. 1.*

De Tanaceti pro Absinthio usurpati felici effectu.

Quam communico observationem hanc à singulari amico meo Jacobo Poirierio de la R. mee Ambœsiano Med. Doct. è Monte Pessulano Kal. Aug. Mdclxxx. accepi: Miles quidam præsidiarius in arce Monspeliensi postquam per improbos Martis labores, & malesuadam famem in febrem lentam incidisset, hydrope tandem obsessus est, adeo ut æqualiculus sesquipede ampli exstaret, tumefactis una cruribus. Luridi vultus æger cum medicinam Rossel etii Medici ordinarii fastidiret, & militare stipendium sumtibus impar esse videret, ad absinthium, stomacho ejus gratum, tanquam ad certam salutis anchoram se conferre decrevit. Verum specie delusus pro absinthio obvium tanacetum arripuit, & radicitus evulsit; quo in aqua decocto ad mediæ partis consumtionem, cum ejus ciathos duos exhausisset calide, sitim auspicato sedare

regrina peti videas, ut indulgere religio sit. Habent hoc morbi desperati, ut conjectis in ἀδυναμίαν sensibus alienissima quæque ab ægris sollicitentur non temere concedenda; in nonnullis etiam Phantasia laborat, & duntaxat pro mobilis versatilisq; appetitus ingenio petuntur, quæ vel ipsi postea rejiciunt ægri oblata, aut concessa nocent; Verum etiam ab aliquibus certo & querulo appetitu ad ea properari videas, quæ, etsi nocitura initio videntur, tamen, quod ab importuno Naturæ sibi consulentis instinctu proneniscantur, in illo experimentorum lusu concedi cum judicio debent. Docuit id nos multiplex observatio, & ostendit a Medicis negata, pertinaci laborantium appetitui indulta ab aliis, & ægrorum querimonias & morbi vim compescuisse. Referre pudet, quoties Vinum a Medicis severe prohibitum in Ardentibus, ægros jamjam conclamatos & de appetitu perinde ac febre querulos, ab Orci faucibus, ut ita lubet, revocaverit; plane autem singulare erat, quod Virgini mihi consanguineæ accidit. Laborabat hæc omnium Medicorum judicio ex Ascite confirmato, cui, quod jam inde a teneris valetudinaria fuisset & cum Asthmate scorbutico semper & usque conflictata, nulla admodum remedia profuere; relinquitur ergo prognostico, & mortis beneficium patienter exspectat. Interea ad sprocuratam iam ἰατρεῖον Cardiaca multis elogiis commendantur, quæ illa plane aversabatur. Inter alia vetabant Medici Cerevisiæ usum, quod illa aquas augere ventriculumq; nimium debilem labefactare videretur. Sed hæc nihil morata ægra nostra in pendio quærebat, quo sitim intolerabilem leniret. Poscebat ergo identidem Cerevisiæ haustus, quæ cum non sufficeret, ut solet per varia ambulare ægrotantium libido, ad novum & periculosum Zythi genus, quod in Batavia Bottel Bier vocant, incredibili appetitu fertur. Negant Amici se parere rogan. posse, quod cerevisia illa spumosa esset atque flatulenta; illa tamen instat & vetitam potionem maxima obstinatione poscit, etiam, ni protinus adsit, mori satius putat. Quæritur ergo novum liquoris genus, &, ne in conclamatam inofficiosi videantur, conceditur. Illa se largo spumantis Cerevisiæ flumine beat, neque mora, quin statim animi deliquia & pulsus difformis mortis periculum portenderent; sed pauxillum intererat temporis, cum effuso vomitu alviquæ fluxu enormi ad fermentationem spumantis Zythi animam agere videretur; itaque supremum illum esse Naturæ conatum omnes credidere, sed opportune accidit, ut facta seri evacuatione aqualiculus nimium quantum tensus subsideret mortique, cui jam Medicis & omnibus adjudicata erat, delinitis omnibus symptomatis eriperetur, eventu sane rarissimo, & quem vel in naturæ aut Fortunæ, si qua est, potestate fuisse unice credas. Decem nunc anni sunt, ex quo hoc morbo laboravit nunc quadragenaria, sed anniversariis morbis periculisque exposita. *Joh. Nicol. Pechlinus in Observation. Physico. Medicis.*

Anatomicæ Inspectiones.

In Ascitico quôdam, ultra decim menses, institutam vidi paracentesin Lutetiæ Parisiorum in Nosodochio l'Hotel Dieu vocato, ab illius Chirurgo jurato, *Monsieur Petit*, sequenti modo & successu, facta in umbilicum incisione, & immisso canali ferreo, binis transversis digitis longo, aquam extraxit prima vice ad lib. an. unam, canaliculum immisso epistomio rite clausit, Ita primo die bis, altera ter, aqua in convenienti copia detracta; Nocte quæ tertium præcessit diem, de ingentibus intestinorum doloribus conquestus, & inquietus dormiens, recluso epistomio sibi ipsi aquam educere cœpit, quod cum rite loco suo reponere nequiret, fluxit aqua ad auroram usque & adventum Chirurgi: unde pessime se habuit, & unius vel alterius horæ interjecta mora vitam cum morte commutavit, juxta Hippocr. sect. 6. aphor. 27.

Apertum ejus cadaver talia exhibuit: Abdomen ante sectionem ita erat tumidum ac distentum ac sine ne gutta humoris emissa fuisset, quo incisione recta aperto, serosus humor subflavi coloris in magna quantitate effluxit, hac educta, & sectione ulterius continuata, inter peritonæum & musculos abdominis aqua apparebat nulla: peritonæum autem infra umbilicum conspiciebatur valde inflammatum ac rubescens, supra vero, & circa situm hepatis, quasi gangrænosum, mucosa quadam viridique materia alba circumcirca obductum, cui insuper sanguis nigricans in grumos concretus adhæsit: Intestina inflammatione ingenti quasi erysipelate erant correpta (unde forte illi cruciatus de quibus conquerebatur) similemque materiam mucosam adjunctam habebant: Hepar genuino præditum colore ac duritie, nec nisi circa vesicam felleam albicantius conspiciebatur: Lien a statu naturali non recesserat, nisi quod vicinam habuerat vesicam aqua plenam, quamvis tunc ruptam: Pulmones boni erant & naturales: vesica urinaria admodum parva, contracta, omnique urina destituta. *Carolus Rayger. Observat. 3. Miscellan. curios. annor. 4.*

Nicolaus Sueiger, adolescens XVI. annorum, Basileæ probis natus parentibus, sed pauperculis, atque adeo viliori a teneris victui & laboribus assuetus, timidus, ac eo temperamento quod veteres sanguineo-pituitosum appellarent, præditus, spiritum a puero difficiliorem trahebat, præsertim cursu exercitatus. Igitur anno ætatis XV. ingravescente spiritus difficultate inguinum dolorem sentit, tensivum pungentemque, incessu exasperatum: Una & altera septimana post sequutus abdominis tumor, initio parvus & neglectus, in dies vero altius assurgens: Scrotum etiam ipsum jam intumescere, imo & femora, quoque & pedes: quorum tumor cuti concolor impressa digitorum vestigia aliquandiu servarat: In summo quinetiam femore, prope scrotum, serum ex ipsis cutis poris largiter stillare: Successu temporis brachium itidem sinistrum intumescere visum est, iterumque

cium quodammodo mentientes, quia & rubicundi erant, & à basi latiuscula in acutum apicem fastigiati, serie multiplici: Propriam cordis tunicam alicubi quidem corrosam, soluta fibrarum compage vidimus, sed alibi carunculæ illæ, tanquam excrescentiæ, integræ superficiei adnatæ hærebant, aliquando semiunciam altæ, totumque adeo cor fungi speciem exprimens visum est, quem cavernosum appellant, mentis multorum, etiam principum expertum. *Idem ibidem.*

Obliterationem eminentium intrinsecus in cordis ventriculis columnarum & monticulorum carneorum, superstitibus duntaxat paucis vestigiis, adeo ut penitus ferme evanuerint, in quodam phthisico, sed ad hydropem vergente, antehac etiam observavi: Cui cor adeo fuit extenuatum, ut sinister ejus thalamus vix mediocre corium, dexter vero simplicem tunicam parietum crassitie æquaret. *Idem ibidem.*

Anno 1591. secui fœminam octogenariam hydropicam: Huic mirum in modum turgebat abdomen. Existimabantque e vulgo non pauci eam fascino laborasse: Simulac cutis separata esset, copiosa serosa materia in latere dextro emanavit, quæ præ nimia copia à natura eo deposita fuerat: Pertusis abdominis musculis protinus copiosa eruptit aqua, quæ universum repleat abdominis spatium: Quin & in thorace omnia vitalia viscera aquosæ materiæ largiter innatabant, ablata quoque calvaria ventriculi aqua repleti erant, altatimque cerebrum aquam profundebat. Peritonæum huic cum omento prorsus absumptum cernere erat, nam simulac musculi abdominis dissecti erant, cernere erat in interva abdominis capacitate copiosa filamenta nervea, eodem fere modo uti in ventriculis cordis. ast copiosiora, hæc erant, & hinc inde vesiculas fecerant, quibus pertusis aqua effluebat: hæc corpora nil nisi reliquias peritonæi & omenti notabant: Omnia hinc fere viscera non naturali erant statu, vesica reperiebatur nusquam: Intestina omnia in unum conglomerata & veluti in globum acta, qui globus exterius undiquaque peculiari eaque satis crassa cingebatur membrana, uti videbatur ex excrementis aquosæ substantiæ nata: Jecur solito multo durius, nihil tamen lapidei intus continebat, nec ei color naturalis, ast albidus seu pallidus: Lien durus admodum, & solito multo major ponderosusque figuram mutarat suam, dum & in longitudine & latitudine accreverat. Renes solito multo flaccidiores, tum & versus dorsi vertebres retracti: In cordis dextro ventriculo substantiam quandam pituitosam viscidamque reperi, vitellum ovi colore & substantia referentem, ex pituita lenta & viscida ibi concretam: Aqua quæ effluxit vix duabus urnis capi poterat *P. Pauvius Obser. Anat. 5.*

Filius parci Typographi adolescens, ascitícus factus est. Cùm mortuum aperirem; Præter reliqua, hepatis, lienis, renumque vitia, asciticis consueta, etiam in medio cordis dissecto, os tribus articulis constans, cavumque & arenosa quadam materia repletum inveni. *Felix Platerus observation. lib. 3. pag. 636.*

Fœmina quædam cùm imprægnationis suspicione intumesceret, spe delusa in hydropem incidit, quo etiam juvencula adhuc laboravit, variis interea symptomatis exagitata, post triennii decubitum vitam finivit.

Suscepta sectione, apparuerunt sequentia notatu digna. 1. Exhausta colluvie aquarum, denudata fuere intestina & viscera infimi ventris omnia, exceptis renibus testibusque, sevaceo adipe, steatomatis instar incrustata, ut visum effugerent: 2. Ex adipis crassitie intestinorum cavitates, angiportus in morem coarctatæ erant. 3. Stomachus cataphracta eadem vestitus se coarctare nequit. 4. Hepar diaphragmati mediante sevo illo arctè adhærebat: parenchyma exangue, semiputridum, contractum ac subnigrum apparebat. 5. Thorax apertus, omni aqua destitutus erat: Pulmones vero undique costis ac diaphragmati adnati, & per superficiem externam grandinibus albis atque sevaceis, tanquam margaritis, consiti, plus tamen hic sanguinis quàm in jecore aut liene inventum. 6. Cor pericardio planè denudatum, quod & semel Columbo observatum. Dextra auricula, circa venæ arteriosæ orificium, aneurismatis modo ultra juglandis magnitudinem erat, distenta: Sinister thalamus durior, crassior tumentiorque sanguinem grumosum, subnigrum ac paucum continebat, secus quam in dextro, qui adhuc purpureus erat: frustulum quoque adiposum, subluteum, molle ac lentum in duos ramos, tanquam digitos longiusculos abiens, inque truncorum cavitatem se insinuans, ipsis arteriæ venosæ aortæque ostiis arctè adhærebat, eaque occludendo sanguinis affluxum vel omnino impediverat vel plurimum retardaverat, hinc 7. Arteriæ grumefactum eumque paucissimum sanguinem continebant. 8. Venæ sureo pleniores, præcipuè vena arteriosa & arteria venosa: venæ etiam cordis coronariæ ac superficiariæ sanguine adhuc turgebant. *Tr. Bartholinus cent. 4. histor. 20.*

Nepos Georgii Illustrissim. Hassiæ Principis hydrope anno 1655. vix annum natus decessit. In examine viscerum Cl. Horstius sequentia notavit. 1. Cutis circa regionem ventriculi, umbilici & inguinum, maculis atropurpureis, instar ecchymomatum pictæ erat. Ex abdomine, per sectionem umbilici leniter factam, humores serosi, biliosi, curescentes & fœtidi, instar aquæ per canaliculum ductæ ad libras Medic. xx. prosiliebant: Quibus subductis, & aperto abdomine, omentum penitus putrefactum notabatur: Intestina cum ventriculo aliquo modo inflata; Pancreas vero ita consumptum, ut ejus nullum fere vestigium animadvertere liceret: Venæ meseraicæ glutinosa materia refertæ. Lien monstrosus tribus appendicibus instructus, sinistroque reni arctissime annatus, ut sine sectione digitis avelli non posset: Renes ipsi satis grandes: Hepar sanguineo colore coruscabat: Pericardium ejusdem coloris & fœtoris aqua distentum erat, cui cor innatabat; ipsum cor plane exsuccum & ne guttulam quidem sanguinis intra se continebat, quod in aliis etiam visceribus observabatur: nunquam

enim ſanguis notari poterat, etiam in venæ cavæ & arteriæ magnæ inciſione, ſed tantum aqua loturæ carnium non abſimilis: Pulmones flaccidi & ex una parte purulenti. *Bartholinus cent. 3. obſerv.* 81.

Illuſtriſſ. Princeps Fridericus Tertius, Elector Palatinus ad Rhenum, quamvis obeſo admodum corpore, vergenteque eſſet ætate, puta ſexagenario major, rariſſime tamen ægrotabat, præterquam bis aut ter in anno ex catarrho tenui ad pectus fluente, & orthopnœam cum ſuffocationis periculo, ad breve tempus generante, quod poſt pauculos dies ceſſabat: Nonnunquam & cordis palpitatione vexabatur, rarius tamen, & quum contemnebat, utpote vetus vitium nec adeo moleſtum: Tandem 5. Octobris 1576. à venatione reverſus domum, aſthmate ſuo corripiebatur, & hæmorrhoidum fluxu, ichore quodam inſtar loturæ carnis recens mactatæ ſuccedente: 8. ejuſdem, utrumque crus ab œdemate invadebatur, tenſo & ſubduro, quod ad femora aſcendebat: accedebat, & tumor planus aſſeris inſtar, durus in imo ventre, inter umbilicum & pubem, cum pulſu inæquali, inordinato & intermittente, tumeſcebat ſenſim totum abdomen: 12. die ex male feriatorum quorundam conſilio, acidulam Birckfeldianam, ut hydropem pelleret, Princeps ſenex, autumno jam adulto, tempeſtate frigida, morboque rigido gravatus aquæ frigidæ minime aſſuetus, ſed vinis generoſiſſimis, moderato tamen ſemper, nunquam ad ebrietatem utens: acidulam, inquam, & quidem in otio, domi quietus, modiceque tantum cum largiſſime illam adjunctoque exercitio, quo citius in venas & per corpus diſtribuatur, perque urinas & ſudores evacuetur, ingurgitari moris & neceſſe ſit) bibere occœpit, & ad 20. uſque menſis diem continuabat: Quam cum nec ſudores, nec urinas, nec alvum ciere videret, puta propter doſim nimis modicam, & quidem in otio cubiculari, idcirco à 20. per dies aliquot, affatim largiterque illam hauriebat, perſuaſus ab illis aquæ potoribus hac via rem felicius ſucceſſuram, adeoque eryſipelati profuturam, quod cruri dextro 20. menſis acciderat ac exulcerari cœperat, verum longe aliter accidit; Nam 24. die ab hora 2. pomeridiana ad 5. veſpertinam, Principem frigus horridum occupabat, calore febrili ſubſequente, qui in ſudorem noctu ſolvebatur, cum ſumma virium proſtratione: cum qua febri poſtridie pedis cruriſque eryſipelas vehementer accrevit in noctem, totoque 25. die Sopore detinebatur: 26. Continuabat in Electore Sopor & ſomnolentia, ut eodem illo veſperi, paulo ante 4. horam, ex hac vita placidiſſime, dormienti ſimilis, ſed tamen ad interrogata annuens, decederet, anno ætatis 62. Notandum quod per totum hunc annum dum filius ejus Dux Joh. Caſimirus in Gallia belligeraretur, per varios de rebus Gallicis rumores; Paternus animus infinitis curis; moleſtiis & anxietatibus excruciatus fuerit.

Poſtridie obitus, diſſecto ad exenterationem cadavere, abdominis cavitas aqua plena; Inteſtina flatu turgida apparent: Interior ventriculi tunica, circa ſtomachum, verſus dorſum ſubnigricans. Hepar, Lien, Renes, nil mali habebant: In thorace, omnes pulmonum lobi, intus atque extra, nigricabant, ſanguine quoque nigro turgebant, ſubſtantia viſceris æquabili, dextro tamen lobo pleuræ adnato: cor in utroque ſuo ſinu, ſubſtantiam quandam continebat, oblongam, teretem, mollem, ex albo flaveſcentem, lentam, medullæ oſſium calefactæ perſimilem, ſed appendicibus aliquot præditam: in dextro quidem longam digitos ſeptem, in ſiniſtro tamen ſinu minorem multo, craſſitie digitali: Subſtantiam hanc talibus locis contentam, veroſimile eſt inæqualium, inordinatorum, intermittentium pulſuum, fortaſſis etiam palpitationis cordis, qua ſæpe laborabat, ſicut in mercatore illo de quo alibi dictum, cauſam fuiſſe: Urinæ per totum morbi decurſum croceſcebant, craſſiuſculæ quoque, attamen perſpicuæ erant: Admiratione dignum eſt vultum exanimati hujus corporis, quod inſepultum totos dies 16. ſervabatur; non flaccidum, non pallidum aut luridum, quales mortuorum facies eſſe ſolent, ſed plenum atque roſeum fuiſſe & permanſiſſe, qualis decumbenti & morienti fuerat. *Smetius miſcell. lib.* 10. *pag.* 476.

Magiſter Philibertus Macaud Catapultarius, annos 55. circa finem Julii anni 1641. dum Calibone rediret ſiti inexplebili, itinere longo & æſtu magno fatigatus, lacum inveniens totum corpus demerſit in ipſo. hauſto Germanico & ſitim, & æſtum, & itineris moleſtias per aliquod tempus tantum ſedavit, ab hauſta aquæ ſtagnantis immoderato iterum ſiti primaria preſſus, hoſpitio receptus meri libras tres iterum hauſit, & paulo poſt viam pergens in altero hoſpitio totidem meri ſumpſit: Domum reverſus febre corripitur eaque continua, ſiti primaria comitata: Dolor lateris ſiniſtri ſub mamma urget, triduum perſeverans: Cubiti ſiniſtri vena baſilica tunditur ad ℥ viii. à celebrata phlebotomia tumor totius ventris & inflatio apparuit: febris in pulſu non agnoſcebatur, urinæ pro morbi decurſu rubræ & igneæ apparuerunt; Tunc temporis tantùm accitus ad ægrum ut rebus conſulerem, & ipſi medicinam facerem, utrumque hypochondrium durum & tenſum deprehendi, ſed dextrum potiſſimum: per octiduum remedia ſumenda morbo contraria alternis tantum diebus, bene ſe habuit, ita ut ipſi vale non ultimum dixerim: nam genio indulgens & mero, iterum in hydropem incidit, eumque aſcitem, pro quo curando vocatus fuit nebulo quidam pharmacopœus imperitus & ignarus, nomine Royes, qui ſermonibus fumivendulis priſtinam ſanitatem promiſit: Imaginatus ſpecificum remedium, ægrum torſit ſudorificis, exiſtimans è ſilice ſudorem prolicere, hecticus enim erat, umbilico tenus: Iterum accitus ut ægri malis rebus conſulerem, & errores graviſſimos nebulonis corrigerem, deploratum hominem inveni, venter enim in immenſum excreverat; ſcrotum aqua plenum, crura & tibiæ tumore œdematoſo tentabantur, ſitis non exigua, lingua nigricans & aſpera cernebatur, utrumque viſcus palpari non poterat: appetitus eduliorum omnium pravus, meri tantum avidus: His autem ita examinatis, & in conſi-

lium

lium vocatis duobus aliis Medicis, & Chirurgo familiari Jacobo Pilerino, artis perito; denuntiato ægro, uxori & amicis prognostico, anceps & extremum propositum fuit remedium, paracentesis scilicet, quam quidem in umbilico faciendam censui, propter vitiatum utrumque viscus: quæ quidem me præsente & præsidente, cito, tuto, & jucunde facta est, circa 9. matutinam: primo quoque impetu hausimus aquas ad uncias 25. quæ non limpidæ erant, sed naturam aquæ primo haustæ stagnantis redolebant: Nonnihil levaminis æger persensit: Iterum sub vesperam tantundem aquæ hausimus ejusdem furfuris & farinæ, & sic ad septimum usque bis in die aquas evacuavimus; Venter sensim detumescebat, noctes non erant juges nec insomnes, spes salutis non exigua affulgebat: Tibiarum, crurum & scroti tumor & aquæ evanuerunt; nox ad septimum gravis: circa finem septimi, interiit: Suppuratione facta intra sex dies, bis scilicet in die, hausimus 168. uncias aquæ, naturam primæ haustæ redolentis.

Aperto cadavere venter medius satis laudabilis, tum in temperie, tum in situ, tum in conformatione apparuit: Hepar in imo ventre ita induratum erat, ut ligni naturam imitaretur: In liene nonnihil immutatum apparebat: Syderatio omnia occupabat intestina: nihil novi in renibus: In capacitate ventris inferioris tantum aquæ repertum est quantum XVIII. cyathi mediocres continerent: Hoc notatu dignum, vis. ab operatione die, 7. Luna die, 7. mensis die interiit, ætatis 35. Matisconi degebat: *Observatio Dom. Pellét Medici Matisconensis.*

Helluo qui quotidie inter potationes & comessationes vitam degebat, hydropicus periit, mirandum dictu, hepar in tantam molem excreverat ut universam fere diaphragmatis cavitatem repleret, tam in dextra quam sinistra parte, totus durus & in magnitudine monstrosus. *Dom. Panarolus Pentec. 4. Observ. 24.*

Vir Nobiliss. per triennium circiter ictero laborans, quotidianis alvi suppressionibus, bile stimulante per habitum corporis dispersa, vexatus, ætatis ann. 26. medicam implorat opem: Quibusdam remediis per menstruum spatium usurpatis, affectus ictericus antiquum obtinebat, qua de causa naturæ negotium aliquandiu fuit commissum; donec autumnali tempore peregrinationis contracta, quam suspicionem augebant tubercula, verrucarum instar, in genubus, in extremitate ulnarum, & circa regionem ossis sacri in dorso copiose germinantia; quorum color ex albo flavescens, superficies lævis & consistentia dura percipiebatur: Cum autem ob induratum jecur, quod tactus confirmabat, non tantùm tenuis, (quam vesica bilaria separat,) sed etiam crassa bilis, quæ alias immediate per porum bilarium ad intestinum duodenum ablegatur, in sanguine remaneret, idque tanto temporis spatio, protinus statui tuberculorum istorum materiam esse bilem crassiorem, cum sanguine tenaciori, quem partes tendinosæ pro nutrimento trahunt, conjunctam; Hinc de ligni decocto cogitare cœpimus, utpote cujus beneficio mesenterii & jecoris contumaces obstructiones, incidendo, attenuando, detergendo & evacuando, procedente tempore corrigantur, non sine viscerum corroboratione, quam adstringens, amica qualitas, in cortice plurimum abundans, præstat: Usu decocti, remittentibus hypochondriorum doloribus, color ictericus etiam eo usque discussus fuit, ut extuberantiæ circa genua & alias partes emollirentur, & plurimum minuerentur: ita ut spes restitutionis affulgeret: Sed circa finem Novembris rescribit æger de novo colorem ictericum totum corpus invasisse, qui balnei sudoriferi usu magis auctus est, invadente simul calore p. n. affligente, protinus statuimus non à reliquiis in habitu corporis remanentibus, sed ex nova bilis effusione recidivam vehementem adesse, præsertim cum insuper etiam certiores fieremus ægrum genio per septimanas aliquot indulsisse: quocirca ad intemperiem calidam alterandam nos convertimus: At quanquam usurpatis remediis calor & sitis ad martium usque sequentem perseverarent: forte quod sanguis penitus à bile vicissim copiose genita, non per vias ordinarias secreta, fervens fieret, unde circa 1. Martii vehemens hæmorrhagia narium patientem prehendit, sanguine copiose, maximam partem bilioso, per intervalla non admodum magna usque in tertium diem profluente: Cum autem partim acrimonia sanguinis, partim retentricis imbecillitate symptoma hoc fieret, hoc emisi prognosticum, vel viribus resolutis ægrum brevi periturum, vel hydropem subsequuturum: Revera parum vel nihil remediis adjuvantibus, hydrops successit, pedetentim ichoribus biliosis, in cavitate ventris infimi collectis: Malumque radicatum in mesenterio & vicinis partibus antiquum obtinebat, ita ut nec enemata, nec fortia purgantia quicquam educerent, nisi tantum ea quæ circa primas vias per congestionem quotidie ex prima concoctione redundabant: hinc non mirum quod diuretica etiam efficacia nihil quicquam efficerent, interclusis scilicet viis intermedijs: Hinc semper omnia in pejus vergebant, non tantum abdomine, sed ipso quoque scroto pedibusque plurimum intumescentibus: Scroti tamen apertionem suasimus, etsi restitutionem in integrum, ob viscerum corruptelam, impossibilem futuram crederemus: Ea igitur parte inferiore, in dextro latere, per scalpellum instituta, subsequutus est fluxus aquæ, instar loturæ carnis, ad mensuras duas: hinc flatus ingentes, dolor tensivus immanis & alia accidentia mox remittebant, ut æger orci faucibus ereptus sibi videretur: Quanquam vero ventris tumor hydropicus non remitteret, nihilominus vires aliquo modo vicissim colligebantur; appetitus ad cibum constans permanebat, cibos varii generis, laudabiles, copiose æger ingerebat, necnon serum lactis caprini ad satietatem bibebat, & hoc modo laborans per Julium, Augustum, Septembrem, Octobrem, Novembrem & maximam partem Decembris vivebat, donec tandem sub finem anni 1626. subito vitam cum morte permutaret.

Ejus aperto abdomine, serosi humoris biliosi mensuræ Virtembergicæ decem extractæ fuerunt ubi postea jecur scirrhosum & induratum in conspectum venit, necnon exsuccum, instar

♃. Ammoniac. opopanac. rad. ellebor. nigr. saxifrag. aristol, rotund. & longo, colocynthid. an. q, s. f. pessar. medii digiti longitudine, terantur omnia, præter ammoniacum, quod cum aq. artemis. dissolvatur, cum quo aggregentur cætera, ex quibus postea cum succo rutæ, vel decocto colocynthid. fiat Pessar. cum filo, somni tempore incipiendum in uterum. Cùm potionem hanc bibere recusasset, post biduum denuo vocatus fui, & inveni ventrem rursus insigniter intumuisse, & fœtum putrescere, indeque oriri gangrænam, quæ totum abdomen cum insigni ardore infestabat, unde iratus quod consilio parere noluisset, nihil agere volui, cùm tamen summopere rogaret, lac virginis præscripsi 23.' August. cum fœtus per integrum diem in ostio uteri constitutus esset, nequaquam tamen in lucem prodire posset, illaque vehementissimis doloribus afficeretur, qui tamen statim recedebant, exhibui præscriptam potionem, à cujus usu intra mediam horam fœtum exiguum peperit, Paulo post correpta fuit insignibus torminibus matricis, cum motu ejusdem ad superiora, adeo ut existimaverit alium adesse fœtum, vel aliud quid p. n. Eandem ergo potionem recepit cum pessario, quod tamen licet sæpius fuerit injectum in matrice permanere noluit, sed semper exilijt: Ab illa hora non amplius consultus: Illa vero cùm semper deterius haberet, nec quicquam solidi per plures dies, præter brodia, pruna viridia, lac & alia quibus delectabatur, admisisset, dissipato vitali robore, 27. August. sub noctem obiit, cum ultra septem septimanas hydrope laborasset.

Sequenti mane per tonsorem aperiri curavi, ubi primum ex abdomine affluxit copia maxima aquæ flavæ, fœtidissimæ ultra decem mensuras: Deinde prodierunt partes omenti putrefactæ & famosæ, fœtidissimæ: Musculi omnes abdominis erant absumpti una cum peritonæo: Intestina fuerunt valde inflammata: Ventriculus, postquam apertus fuit, præter aquam fœtidam nihil in se continuit, cujus interna tunica erat sphacelata & nigerrima. unde factum est ut mortificato sensu ventriculi prorsus nihil comedere potuerit: jecur vero erat admodum durum & papulis refertum, variolis non absimilibus, & pustulis quas Hippocrat. ἰόνθια vocat: Tale erat per totam ejus substantiam: Vesicula fellis bilem vitellinam, crassam & fœtidam continebat: Lien erat admodum conglobatus & crassus: Uterus nonnihil contractus & pomum aurantium vix superabat, fereque urinale referebat per omnia, in quo Medici urinas dijudicare solent; in quo nihil aliud p. n. invenimus quam sanguinem nigrum, crassum & conglobatum: Pulmones erant paulo nigriores, nec admodum male affecti. Cor vero non erat male constitutum, expers omnis pinguedinis in cujus ventriculo sanguinem quoque crassiorem invenimus: ob cujus robur factum esse puto quod tamdiu vitam producere potuerit: Moribunda usque ad extremum vitæ spiritum satis bene omnia percepit quæ dicebantur, etiam ablata loquela, ita ut nutibus signa daret se omnia probe animadvertere. *Wolfgangus Gabelchovers cent. 3. curat. 36.*

Mulier Alcmariana ex hydrope decumbebat. Sed hæc ipsa gravida simul, postquam peperisset, paucis deinde diebus a partu mortua est, ventre æque distento permanente: Hinc suborta opinio eorum qui artis Medicæ ignari non sunt, arborem in corpore adhuc permansisse: Alii vero ut & obstetrix, secundum partum adhuc in corpore subesse constanter pronuntiabant: Aliæ vero mulierculæ molam esse suspicabantur aderat & sacrificulus Empiricus qui vesiculas hepati adhærere somniabat, ex quibus aqua in ventrem destillabat. Ego vero cum sustinerem neque secundum partum esse, neque molam, sed ventrem distentum esse hydrope, & cum precibus quibusdam divitis matronæ Vir eo perductus est, ut in uxore mortua fieret incisio, quam cum admisisset, effluxit è ventre tanta aquæ copia, ut octo congios Hollandicos pluresve vas cadaveri suppositum receperit.

Erant autem interna viscere præsertim intestina fere omnia, præter uterum ac renes, corrupta & livida, ne que mola reperta: Peritonæum vero undique disruptum erat ex aquæ mole ut arbitror: Omentum plane consumptum, ut ejus partes putridæ & disruptæ cernerentur: Hepar vero in scirrhum erat mutatum, ac lienem quasi lapidosum conspeximus. *Forestus lib. 2. de incert. urin. vid. p. 199.*

Anno 1595. Virum publice secui in Nosodochio Amsterodamensi: Lien huic adeo intumuerat ac induratus erat, ut tres libras lance libratus penderet: Pulmo ferme centum locis costis ac pleuræ arctissime annexus hærebat: Hydropicus obierat: fluctuabant namque, ac aquæ innatabant omnia quæ in abdomine erant, erat aqua flavi coloris, fœtoris pessimi. *Pet. Pauvius obs 13.*

Nobilis sumptuose & lautissime vivens, vina generosa bibere solitus, morbis quibusdam infestabatur, nunc colicis nunc nephriticis, nunc arthriticis; unde sæpe graviter affectus, ingruente senectute manus contractas digitosque attrictos reliquo vitæ tempore habuit: quotannis fere ad thermas aliquas profectus, non solum lavans, sed etiam bibens, imprimis acidulas, quas sibi eo nomine conducere credebat, quod ardorem & calorem hepatis, ex vini generosi continuo & ferculorum aromatizatorum quotidiano usu conceptum, non nihil restinguerent: Tandem annum ætatis agens septuagesimum cœpit illi venter subito quandoque intumescere, cum summa dispnœa, quæ tamen postea iterum remiserunt. Anno sequenti 1603. circa finem Aprilis, ætatis superans 71. à convivio domum bene potus, sub noctis medium; Cœlo sero, leviter vestitus rheda reversus, pectoris angustia cœpit angi, tussisque vehementissima eum invasit, per quam licet copiosa excrearit, nihilo tamen melius habuit: Vocatus illico Medicus, defluxionem à capite supra pectus factam judicant, varia præscripsit, quibus usus ad 7. Maii usque, nihil intermittente remittente tussi & dyspnœa, vocatus frater meus, communicatis mecum consiliis, sequentia illi administravit remedia; cum crassa & tenacia difficulter expueret. utebatur oxymelite ex hydrom. malvatico, acetoso reddito, miscendo syrup. de liquir. de jujub, & tantis-

faciei naturalis perstitit : Me absente alii in auxilium vocati Medici, Celeberrimus nimirum noster Archiater D. J. Jac. Wepferus & Clar. D. Emanuel Hurterus : Ipse tandem 20. Septembris adveniens, percipi cum Clariss. istis viris Dominam istam viduam per bimestre conquestam fuisse de Abdominis intumescentia, tacto ventre, deprehendimus in regione umbilicali corpus scirrhosum, incipiens à latere dextro, supra umbilicum, extendens sese ad regionem hypogastricam, palmæ latitudine & longitudine majus, in profundo situm, globosum quadantenus, durissimum, indolens, cum motu aquæ resonantis ex abdominis impulsione ac concussione corporis sequentis : Aquam pectus quoque opplere ostendit tussis summe ferina, mane, acerrima diu noctuque ipsam fatigans, cum dolore, asthmate, sputo copioso, difficili, cruento, vigiliis, inappetentia, febricula, decumbendi impotentia, imprimis tempore anadosis cibi, quo vel decubitum mutare, vel e lecto planè surgere cogebatur : à vino læditur, deliris agitatur insomniis : Hoc tempore ipsi menses jam per tres septimanas copiose fluxere, antea vero ordinati, ac copiosi semper extiterunt: Hinc persuasi ediximus corpus prædictum scirrhosum a glandulis potius mesenterii, vel testiculis uterinis, quam ipso uteri corpore dependere : Tussi, febri, vigiliis, asthmati, inappetentiæ, omni ingenio occurrimus ; purgantia, rebus sic stantibus, vix tuta reputantes 8. Octobris melius habere videtur, alacrius comedit, liberius respirat, incedit rursus, color faciei floridior, abdomen imminuitur &c. At tuber circa umbilicum & hypogastrium, durum adhucdum & magnum, imo majus quam pridem persentitur. Ad id dissolvendum, & viscera roboranda varia in usum ducta remedia : 19. Octobris venter denuo intumescit, urina imminuitur : tuber item majus & durius videtur esse in testiculo dextro, necdum dolet. Tussis iterum exasperatur & asthma. alvus est durior, menses singulis ferè 14. diebus redeunt copiosi, aquosi. Sudor frequens circa collum & caput. 22. Novembris quoniam abdomen & tumor augescunt, ad purgantia accessimus, à mitioribus ad fortiora ascendendo, interpolatim ea exhibendo, per epicrasin potius quam ἀθρόως aquas educere volentes, quæ primò proficua, dein molesta, tandem noxia animadvertimus. 20. Decembris sub vesperam gravissimo, fuit obruta asthmate, ac si jamjam suffocatura esset : Revellentibus & thoracicis incidentibus è mortis erepta periculo, abdomen monstravit tumidius, tensius, gravius : Procedente sputo copioso, ac suborta diarrhœa mitius habuit: Bechica, quibus gummi ammon. additum continuantur cum fructu : Regio lienis & abdomen valdè tument ac dolent : Subinde à sumpta vesperi conserva rosarum cum theriaca, versus diluculum sudavit. A. g. Ammoniacus alvus fluidior evasit. Interposuit usum diureticorum, confortantibus mixtorum : Immensi abdominis dolores leniuntur ab inunctione oleis anodynis : Mense Januarii copiosa licet excernatur urina abdomen tamen durum, magis tensum & plenum tangitur, cum dolore in hypochondriis & circa umbilicum: Tubera silent, ardor stomachi molestus, chalybeata communi consilio, cum corrigentibus ac confortantibus in usum ducta, ad vasa & glandulas obstructas induratas reserandas, emolliendas, quo serum resorbere queant. 5. Januarii pleuritis notha superveniens curam ad se traxit. Dolor demum circa hepatis regionem fixior, fomento ex pomis tracidis, succo senecionis, & clysteribus evacuato colo intestino disparuit : Abdomen intenditur, purgantibus identidem parva dosi repetitis, relaxatur ; non admodum imminuitur : urina pauca, crassa, lixiviosa : repetita diuretica : conqueritur inprimis de dolore ardente sub diaphragmate, ex sero acri, ut rebatur, rodente intestinum colon, eo loci situm : qui dolor videbatur ominari tandem funestam hæmorrhagiam, sicuti sex ante menses accidisse nemini Celsiss. Principissæ de Arschott: , Abrogatis, vel frigidè saltem continuatis hydragogis, omnia in deterius ruere visa sunt, vitiosa magis urina ac pauciore, amisso vivido faciei colore : Suasu tandem quorundam (nobis de valetudine desperantibus) aliorum consilia & remedia experiri voluit : quibus per alvum licet & vesicam multum fuerit inanita, auctum nihilominus abdomen & pedes, haud ita pridem naturales, summè intumuere. Abjecto appetitu, aucta siti, aridis faucibus, adustis, lurido labiorum colore, fractis viribus, ad extremam reducta maciem 12. Martii obiit.

In cadaveris nocturna ac privata evisceratione sequentia comparuere αὐτοψεί, oculis observata fidelibus, paracenteseos in modum pertusis abdominis involucris, protinus mensuras plus minus viginti aquæ flavescentis ac lixiviosæ eduxi; qua evacuata aperui abdomen, crucis in formam discissis communibus integumentis, & festinanti manu ac intentis oculis inquirens in tuber toties à me atque prænominatis Clariss. Viris observatum, inveni tuber magnum, obviam quasi mihi prosiliens, instar renis fere efformatum, pendens laccæ libratum libras decem civiles ortum sumens ex dextro uteri testiculo, carnosum extrinsecus, intus pure cruento refertum, non admodum fœtido, forinsecus cutè crassa obductum, venis respersa copiosissimis, cui suberat caro solidiuscula : tuber hoc abdomen versus fuit durius, at versus intestina mollius, duobus tribusve locis exesum, unde pus, ac parva quãtitate affudit in cavũ abdominis tuber fuit liberum, nulli parti annexum, excepto testiculo (dextro qui totus fuit extẽsus, cav°, pure expletus, adeo vix ut agnosci amplius potuerit) tuba Fallopii, & vespertilionũ ala ejusdem lateris dextri, quæ omnia tuber ingressa, sunt non recto sed intorto ductu, ac si tuber in magno vel violento corporis motu, circa principium hoc studio fuisset in gyrum actum, superstite etiamnum illa involutione : Tuber istud magnitudine caput humanum superavit: viventi nullos excitavit dolores, excepto pondere quo fuit molestum, imò ne à purgantibus irritatum: Durante morbo increvit potius quàm decrevit, etiamsi chalybeatis diminuere decreverimus sæpe. Quando inceperit, & quamdiu creverit tuber nec ipsa ægra effari scivit ; Nullas unquam de eo movit quærelas, vel coram aliis, vel me per 20. annos ejus Medi-

formam exuerat Ballonius paradigm. iv.

Inter affectus mulierum non raro occurrunt tumores ventris, qui primis mensibus imprægnationem mentiuntur, & vel molæ, vel flatibus, vel colluviei sanguineæ aut aquosæ in utero contentæ adscribi solent. Materiam autem ventrem distendentem, interdum etiam extra uterum peculiaribus membranis inclusam contineri, sequens facit palam historia. Uxor juvencula, altero post nuptias anno, cœpit variis torqueri doloribus in imo ventre & hypochondriis, qui interdum omnino delituerunt, interdum ad leipothymias usque sævierunt, facies pallore suffundebatur, venter in tumorem surgebat, sed inæqualem, qui quidem ab ineunte ætate paulo turgidior fuerat, menses tamen usto fluebant tempore: Consilio usa est primum Empiricorum, quorum unus rem totam veneficio adscripsit. cum autem dolores urgerent, nec ineptiis illorum juvaretur, etiam me in consilium adhibuit, præter universalia, tum temporis oleum quoddam carminativum ei adhibuimus, ex cujus usu dolores circa matricem adeo intensos, parturientium instar, sensit, ut obstetrix vel molam, vel simile quid in uteroa proditurum expectaret, sed præter aquea quædam effluvia nil apparuit, & dolores paulatim omnino remiserunt; quoniam autem interpositis aliquot diebus & tumor ventris & dolores iterum aucti sunt, vocatus etiam fuit D. Ulianus, qui purgantibus denuorem aggressus est, dein cataplasmate & insessionibus dolores lenire studuit, nec sine fructu, nam non solum tumor insigniter inde fuit diminutus, sed & dolores ita sublati videbantur, ut in ædibus munia domestica rursus perficere inciperet, infelici tamen omine, cum enim sub dio frigidiore lanio suem mactanti adstaret, subito epileptica concidit, & ea ipsa die obiit.

Cadaver altera die apertum fuit, in quo ventriculus, hepar, lien & intestina naturaliter se habentia: Matrix etiam integra sana & loco naturali reperta. Loco vero glandulæ Mesenterii, vesicæ venulis ejusdem implicitæ & tectæ, uti & toti mesenterio hinc inde adnatæ, ultra xx. vesicæ, diversæ magnitudinis, aqua limpidissima turgentes apparuerunt, quarum una omnium maxima (capitis infantis anicujus mole) mox in dissectione conspiciendam se præbuit, & totam matricem contexit, ut Chirurgus hydropem matricis adesse primo intuitu pronunciarit. Re vero penitius perspecta, uterus subtus latuit. Ab hac maxima, sex adhuc paulo minores pugnum æquabant, reliquæ ova gallinacea & columbina, quæ omnes inter se connexæ, ova gallinacea, partim ad maturitatem perducta, partim adhuc varia magnitudine succrescentia egregiè repræsentabant. Ex quibus apparet nos frustra purgantib. laborasse, cum materia peccans suis membranis vel vesiculis, nullibi perviis, inclusa, medicamentorum vim facies eluserit. Quin ob diuturnam moram, malignitatem fo te concipiens, venenatos ad cerebrum vapores emiserit, unde epilepsia & mors consequi potuerunt. *G. Horstius lib. 5. obs 3?.*

Filio Calandrini excrevit abdomen. intra biennium, in eam molem ut crederetur firmiter laborare aqua intercutent: Sed sectio cadaveris deinceps adminita invenit tamen illic nihil liquoris, verum ingens solummodo steatoma, quod ex mesenterii glandulis excrescens devenerat in eam magnitudinem ut bilanci impositum ponderaret ultra libras xxviii. Jecinore interim, liene ac ventriculo integris ac illæsis: sed pancreas erat pingue ac ponderosum, & alterutrum latus rene suo destitutum; cujus vicem cum gereret mesenterium, effusum fuit illuc tantum liquoris, ut glandulæ ipsius à redundante illo sero plus æquo intumescentes, repleverint tandem ventrem universum, sed sine ullis collectæ aquæ notis. *Tulpius lib. 2. cap. 32.*

Cuidam ex plebe pauperculæ, triennio multis doloribus in abdomine vexatæ, hoc anno in molem venter assurrexit, qui distinctas extuberantias seu tumores monstravit: mulieres plures in utero latitare fœtus imaginabantur sibi, maxime cum mater motum infantis in utero sentiret. Partui vicinæ exacerbati sunt in abdomine dolores, qui post enixum infantem debilem, paulo post exspirantem, non desiere: medium tamen abdominis in se concidit, inæquali remanente ventre, cum latera turgida, & in tumorem sublata extuberarent: A partu lochia nulla, dolor ventris ingens adhuc, tumor minime decrescens, sed adcrescens in dies. Nescio quæ ipsi medicamenta oblata sunt ad molam ejiciendam, at defecit misera tandem, cedente anima doloribus & extincto calore, privato suo humido, tota utpote emaciata: singultibus crebris efflagitavit corporis sui apertionem, ut causa suæ acerbitatis in apricum veniret latens.

Mos geritur, secatur cadaveris abdomen, nec difficile erat, cum musculorum caro contabuerit exsiccata: aperta itaque cute cum peritonæo quod lacerum & erosum ab ichore bilioso apparuit, serum effluxit bile tinctum, & duæ moles globosæ in conspectum veniebant, quæ peculiari investiebantur tunica, adhærentes mesenterio, à quo mutuarunt cingentem membranam, quæ subdura erat, & hinc inde pustulosis vesicis luxuriabat, plenis serô: Discindis his molibus, serum effluxit primo multum, quo distentæ, fuerant duplices membranæ & infarctæ, ut in tantas moles assurgerent: deinde glandulæ apparebant multo ac copioso cum adipe, materiæ steatomatis non absimilis: Cavitates quas in ventre hæ moles non replevere, eas serum occupavit; Madebant eo omnia quasi in ventre contenta interiori, quæ etiam ita corrupit, ut fœtor diligentiorem inhiberet indagationem: Exiguus uterus hepar flaccidum, luridum, ejus cystis turgida & infarcta crassiore felle, lien exiguus. Pulmones sicci & lituris gangrænosis maculati. Sanguis paucus & nonnulli in magnis circa cor vasis ater prodiit: Cadaver totum exangue videbatur, & caro musculorum omnium consumpta, contabuit enim misera, & cutis ossa & nervosas partes tegebat. Glandularum extuberanties facile erat sectione a mesenterio removere, ideoque eas separatim secuimus. *Hasfortellerus Casu 6. centur. 6.*

Anno 1666. Mercator Gedanensis à multis annis ingluviei deditus, variisque modis in victus ratione peccans, incidit in varios corporis affectus, qui quidem curati, nunquam tamen in totum sublati sunt, quia æger præceptis medicis parum obediens fuerat, tandem totius inferioris ventris inæqualem tumorem percipiens, hinc

que sensim languore corporis universali, afflictus, de dolore in regione lumbali gravativo, eoque sinistri hypochondrii obtuso, ac vinculo sub ventriculo transversali conquestus est. Vocatus, deprehendi ex signis pertinaces latere in corpore obstructiones, quare omnem movi lapidem ut ipsi pristinam restituerem sanitatem. Cùm alvus subinde adstrictior esset, exhibui blandè evacuantia, quibus tantum profecimus ut viderem sibi æger aliquoties ab illorum usu fere restitutus, quoniam scybala excernebat grandia summeque dura, adeo ut in excretione ad pelvim sonum ederent, lapidum instar ab alto delapsorum. Quod cùm forte indicasset, jussi ut adstantes excrementa mihi monstrarent, in quibus aliquot frustula caseorum induratorum, sicut ille, uti ipse æger fassus est, ante aliquot septimanas ruri tum degens pro jentaculo, pravo suo more deglutierat, invenimus: Talia quamvis sæpius cum successu educerentur, tamen longitudine morbi contabuit & naturæ satisfecit.

Aperto cadavere, observavi omnes glandulas infimi ventris, tam internas mesenterii quàm externas abdominis induratas, imprimis illas copiosissime regioni lumbari incumbentes, unde dolorem lumborum deduxi gravativum: Lustratis intestinis reperi, cellulas intestini coli per transversum corporis sub ventriculo siti, scybalis frustisque caseorum ingestorum fere omnes infarctas: hinc excretiones præmemoratas ortum suum deduxisse indicavi: reliqua intestina erant omnino vacua: Remotis iis examinavi hepar, quod miratu dignum, omnibus sui partibus inveni sanum, etiamsi æger dum viveret crapulæ nimium indulsisset: ultimo perquisivi lienem, & dum illum circumcirca vellem blande liberare, animadverti duritiem haud levem: quare novitate rei perculsus, totum lienem excidi, eumque dimidia fere sui parte ossea cartilagine incrustatum vidi, adeo dura, ut acutissimo quamvis cultro vix discindi, sineque læsione parenchymatis separari potuerit: Exinde haud difficulter dolor sinistri hypochondrii obtusus patere potuit. *Christianus Rudnicius in Miscell. curiosis anni 1673. observ. 159.*

Nob. Andreas Eliken ann. 46. cùm usque extra civitatem, utut opulentus, cœlebs, admodum parce & frugaliter vivens, ex vitio diætæ primum ventriculi dolorem cum siti, dein hypochondriorum intumescentiam percepit, quæ tandem hydrops ascites sequebatur. Hic anno 1660. in autumno Thorunium venit, morbumque suum mihi exposuit, cujus signa erant urina tincta & rubicunda, sitis magna; appetitus cibi nullus, constipatio alvina, urinæ retentio frequens, noctes insomnes, tumor totius infimi ventris & hypochondriorum intensus, atrophia artuum superiorum & inferiorum, virium que maxima debilitas. Institutæ fuerunt purgationes per epicrasin, adhibita tam externa quam interna alterantia & corroborantia, sed sine ullo fructu. Tum anno 1661. adjuncto mihi D. D. Meisnero, instituta est paracentesis sub ipso umbilico versus partem sinistram, natura ipsa per vesiculam umbilicalem viam commonstrante, per Antonium Stattlender Chirurgum. Talem paracentesin Gal. 14. meth. 12. & comm. ad aphor. 27. 8. hydropicis & herniosis adhiberi suadet. Paulus autem non omnibus aquæ intercutis generibus, sed ascitæ tantum convenire scripsit, ejusque tres in universum differentias statuit: unam sectione facta directe sub umbilico, tribus digitis interpositis, si ab intestinis origo fuerit: Aliam etiam facta à sinisteriore umbilici parte, si primario jecoris affectui malum feratur acceptum. Tertiam autem à dextra ejusdem parte, si à liene vitium originem duxerit, scalpello ejusmodi sectio fieri debet, aut aculeo intra peritonæum adacto, deinde in foramen immissa ænea fistula, per eam humor sensim effundendus, pro cujusque virium ratione, cavendo ubique subitam cumulatamque vacuationem: Hæc Paulus: Idem nos quoque hac in parte observavimus, facta incisione, impositoque canaliculo argenteo, eduximus aquam in abdomine stagnantem pedetentim, a semilibra incipiendo, tum ad libram devenimus; quotidie bis, aliquando etiam ter, pro re nata, ad multarum usque librarum quantitatem: Aqua educta fuit citrini coloris, odorisque fœtidi, videbaturque patiens aliquantum sibi vegetior; Verum omnia in pristino statu permanebant, indicantia scilicet dyscrasiam & corruptionem viscerum imi ventris, quam anatome corporis extincti postea aperuit, Quare vires indies debiliores, ægrotum ut animæ curam adhiberet admonuerunt, quæ cùm peracta, ille ultimis Januarii diebus, placide animam Salvatori suo reddidit. Instituta autem paracentesis altera à circumcisione Christi Salvatoris die.

A morte cadavere aperto, nullum viscus sanum & integrum repertum est. Peritoneum, mesenterium, pancreas, singula consumpta, intestina livida, hepatis & lienis aliquot frustula tantum veluti lacerata dependebant. Renes vix conspicui, uno verbo, & ante mortem pie defunctus vivum cadaver erat, apud quem post mortem adstantes præ fœtore maximo non diu subsistere potuerunt. *Simon Schultzius in miscell. curiosis ann. 1674. 1675. & 76. p. 229.*

Juvenis vir Religiosæ familiæ incidit in hydropem Asciten, à medicastro pluribus etiam agitatus mediis, ex urbe in qua degebat, cum remotior locus foret, hicque illius familiæ ordo vigeret, huc deportatur, quem ubi accessi, malum incurabile superioribus detexi, partibus internis jam sideratis: Præsto nihilominus adfuit qui vultu superciliosо & fastu, velut fere fit, plusquam ampulloso ausus fuerit curam perbrevem polliceri, & promissis vere intra paucos dies stetit. Domum forte ingredior, febri tertiana laborantem invisurus, ad hunc hydropicum à sanitatis præfecto deducor, cui de necessariis moribundo nulla data mora providendum urgeo.

Ipse ut fatis mox cessit, accitum ego operationi peritum lithotomum ad paracentesim celebrandam, ut aquis daretur exitus, applico. Inde ulterius progredior, ut prognostici veritas innotesceret, pateretque ignari medicastri judicium: Omentum telæ ad instar tenuis se offerebat: Intestina livida primo tactui consumpta diffluebant. Glandulæ mesenterii omnes purulentæ. In parenchymate hepatis 18. apostemata visebantur, sua cysti inclusa; pulmonum bronchia membrana livida spissa referebat, Renes putridi: Lien induratus scatebat, crassa gypsi ad instar

instar materia, nec ultra castaneæ magnitudinem restabat intacta: Unicum cordis parenchyma sanum erat: Ex quibus patet impostoris temeritas, & in judicando ignorantia, in una admirer vires in juvene, partibus adeo corruptis tamdiu in vivis perstitisse. *Alardus Hermannus Cummenus in Miscell. curiosis anni* 1677. *obs.* 186.

Mulieris hydropicæ abdomen in tantum excrevit, ut ulnæ nostratis cum quadrante altitudinem æquarit; maxime ad sinistrum latus vergente tumore, ex aperto post mortem abdomine sanguineum serum fœtens mediam tonnam implevit, quam cadaveri subjiceramus, quo exhausto detumuit; omentum & peritonæum putridum frustillatim excerpebantur: Intestina omnia ad dextrum hypochondrium erant detrusa, ut initio intestinis caruisse apparuerit, sinistrum vero aqua ubertim repletum: Hepar à nativa bonitate nihil defecit, at Lien minor. Chirurgus paracentesin instituerat, sed abdominis musculos non pertransiit vulnus: *Bartholi. cent.* 1. *observ.* 11.

Petrus Kickup quadragenarius ex febre terciana, eaque diuturna, curatus, in Ascitem incidit: Ego advocatus, ventrem in monstrosam fere magnitudinem elevatum invenio: umbilicus ad ovi anserini magnitudinem aqua plenus propendebat, quem ut phlebotomo aperirem obnixe rogabat: Quum vero in tam gravi morbo temere & absque consilio nihil tentare vellem, atque de Medico accersendo, ut de umbilici incisione consultaremus, cogitarem, umbilicus sua sponte ruptus est: inde per trimestre magna copia serosi humoris effluxit: Is autem humor ut paulatim flueret operam dedi, imposito ipsi umbilico linteamine reduplicato & fascia involuto, ne ex intempestiva evacuatione aquæ, vires ægri, jam ob morbi vehementiam invalidæ, labefactarentur & plane prosternerentur: Sic Divino favore venter paulatim subsedit, ut tandem plenissime convaluerit, & per annos aliquot sanus vixerit: Demum vero Pleuresi correptus, ac nullis adhibitis remediis, obiit. Post mortem cùm cadaver ipsius aperirem, inveni venam umbilicalem, quæ in adultis in ligamentum solebat coalescere, adeo dilatatam ut facillimè pennam anseris per eam immisissem. *Fabritius Hildanus cent.* 1. *Obs.* 47.

Anno 1658. dissecuimus in nostro nosocomio juvenculam 24. annorum, quæ per 16. annos Ascite detenta, indeque tandem mortua fuerat, in qua nullius visceris manifestum vitium invenire potuimus, sola aliqua vascula lymphatica disrupta mali diuturni causa fuisse videbantur: crudeliter enim à parentibus in pueritia fuerat tractata, & ictibus pedum manuumque sæpissime excepta à quibus proculdubio aliqua vasa lymphatica dudum disrupta fuerant: Hanc suspicionem humores ipsi in abdomine collecti non parum confirmabant, nam in cadavere jam refrigerato aliquantum coagulati apparebant, sicut lympha per frigus coagulari solet: & si ad tantam gelatinæ consistentiam non pervenissent, quantam consequitur lympha ex ipsis vasis lymphaticis in cochleari collecta: Vitam autem per tot annos produxerat misella, propter, viscerum integritatem, atque etiam quia per juvenilem corporis calorem quotidie multum serosæ humiditatis in abdominis cavitatem sensim influentis dissipatum fuit. *De Diemerbroeck. Anat. lib.* 1. *cap.* 11.

Decembr. 30. anni 1675. offerebatur nobis cadaver mulieris 24. annorum; in aperto corpore D. Gerardus de Pericin, Medicus, & D. Petrus Adriani Chirurgus, nobiscum observarunt sequentia, 1. occurrebat venter imus insigniter distentus, uno loco mollis, altero durus atque renitens, quamprimum integumentis externis lenta manu leviter dissectis, ad ejus interiora pervenire concedebatur, aquæ sanguinolentæ magna effluebat quantitas, quam non tantum ventris cavitates replere inveniebamus, sed & ad externorum extensionem plurimum contulisse: lenta satis erat, illa imprimis quæ circa lumbos & in pelvi detinebatur, fœtoris non levis particeps: Hac vasculo spongiisque ablata, reclinatis integumentis dictis, ad considerandorum exactius examen profundius justo dissectis, tumor enormis in hypogastrio, atque umbilicalis regionis parte superiore hærens, animum, oculos, imo manus ipsas sui ad considerationem commovebat: variæ hic figuræ duritieique, quandiu beneficio omenti (cujus vix reliquiæ aderant) diversæ partes sibi hic jungebantur, hoc enim leviter locis variis soluto, ventriculi magnam partem, intestini aliquam portionem, ipsamq; excrescentiam præternaturalem ad constitutionem ejus concurrere observabatur: ventriculus ab assumptis satis turgidus, similiter ac intestinum chylo repletum: licet mollitie singulari, materiaque contenta, quoties premeretur, mobilitate, non parum se manifestarent: quale tamen intestinum hoc haberi debeat dubii valde hærebamus, eo quod an & ubi ventriculus ei jungeretur notare haud liceret; duodenum autem hic pronuntiare, sublimis valde situs, atque omnino præternaturalis contra varietur: quod enim justo naturæ ordine intestinis aliis suo modo succumbit, lumborum vertebras oblique accedens, adeoque in occulto latens, hic se primum oculis nostris manibusque offerebat; Anceps hæc res certior evasit, postquam per foramen in intestino dicto, circa renem dextrum factum immissus flatus, & sursum ad ventriculum, & oblique deorsum, vel transverso potius ductu ad intestina reliqua excurrens, & continuationem ventriculi cum intestino excrescentiæ dictæ inhærente, imò hujus cum intestinis aliis, & quale hoc intestinum haberi debeat, patefaceret: excrescentia ipsa, quæ præcipuam molis hujus partem constituebat, insignis adeo magnitudinis erat, ut etiam extra corpus librarum quinque pondus exhiberet: firmiter hæc undique vicinis partibus cohærebat, hepati imprimis, ventriculo, intestino duodeno, ipsique continuato jejuno, ex latere dextro ad sinistrum se extendente, imò & lateralibus abdominis partibus mollibus, quæ inania dici solent, necnon ipsi colo intestino transverso ductu eidem accumbenti, ut nonnisi violentia, cultri maxime ope, separari debuerint: omnium autem arctissima unio eo loco observabatur, ubi mesenterii principium constitui solet circa lumborum vertebras superiores hac parte, quasi collo dissecta, separatis connexis aliis modo indicatis, massam totam cum annexo pancreate è corpore auferre licebat: partibus dictis quandiu adhuc unita massa hæc, curiosum valde qualiter vesica bilaria se exoneraret, notare, quandoqui-

dem ea in dies augmentum sumens, antrorsum versus umbilicum se extendens & intestinum duodenum, & cum eo ductum bilarium è loco suo naturali deturbaverat: non tantum intestinum, sed & ductum in majorem longitudinem extendi necessarium omnino fuit, observabamusque adeoque flatu in vesicæ fundum, postquam bilis per foramen factum expressa, immisso, bilarium hunc porum miræ longitudinis, imo & capacitatis: Extendebat se anfractuoso quodammodo ductu ab hepatis parte concava ad sinistram massæ partem, ubi pancreas massæ ipsi uniebatur extremo eo quod in statu naturali intestino unitum, ubique firmo nexu eidem cohærens, hinc oblique ad intestinum jejunum quod massæ parti anteriori, ast simul inferiori connexum diximus. properare videbatur, quod licet oculis nostris se haud subjiceret, ob dissectum ductum eo loco ubi pancreas massæ jungebatur, maxima tamen ea copia bilis, quam in aperto intestini jejuni principio massæ connexo reperiebamus, imo & ductus ipsius, eo loco ubi abscissus, capacitas ea quæ vel digiti minimo apicem exciperet, id demonstrare videbatur: alba scilicet & satis dura, quasi ex plurimis variæ figuræ corpusculis concretis composita, sic ut pro steatomate vero, est scirrhoso magis, omnibus habita fuerit: Durus licet hic abscessus, pars tamen ejus dextra mollis satis, adipis veram formam ubique fere referens: fere diximus, cum non uno loco puris notæ se proderent; vasa sanguinea haud quidem in eo notabilia, satis tamen sanguinis fluxus, massa ubi dissecabatur, observabilis, ea adesse indicabat.

Abscessui huic similes illi qui in hepate ipso occurrebant, si non mole, saltem substantiæ conditione, haud notabilis hic protuberantia, licet aliqua, parenchyma ipsum in alienam ejusmodi substantiam locis variis degeneratum videbatur: Abscessus se exhibebat simplex, ast satis magnus, in parte hepatis dextra, à convexo se extendens ad sinum, duplex in parte sinistra, sic ut unus in gibbo, alter in cavo: Lien in hoc subjecto exiguus admodum; parenchymate bono præditus. tunica vero ejus, ea parte qua spectabat latus, cui etiam arctè cohærebat insignem crassitiem adsumpserat, imo callositatem, sic ut consistentia æque ac colore, arteriæ aortæ truncum in bove referre videretur: Ren dexter bene se habebat, ast in sinu sinistri, valde parvi, præter arenularum copiam insignem, occurrebat calculus durus admodum, satis magnus. extremo uno obtuso, ureteris pelvi: quatuor aliis acuminatis, totidem fere tubulis infixus: Testiculus uterque exiguus valde, rubicundus admodum, ac si inflammatione gravi correptus: In vaginæ uterinæ principio, parte ea quæ intestino incumbit, excrescentia aderat, eo loco ubi utero cohærebat, fibrosa, alias gangrænata, condyloma verum merito habebatur: Jam à 4. annis malè se habuerat mulier hæc, conquesta semper de præcordiorum dolore & summa gravitate, imprimis ab assumpto cibo potuve *Gerardus Blasius obs. medic.* 11.

Urinam vesica perforata in ventris cavitatem profluere aliquando à me annotatum: sed & alvi excrementa vulneratis intestinis eo quoque deferri possunt: Uxor fuit Medici formosa & vivido colore prædita, carnosa quoque & satis pinguis; hæc concepit, peperit, sed fœtum nec plene gestatum, nec vitalem: Post partum venter non modo non subsedit, sed & paulo post auctior factus est, ampliusque quam prius intumuit: Suspicio nata est collectos esse in ventre aquosos humores, tametsi faciei color non mutatus sanitatem viscerum præ se ferret, nec pedes, quod sæpe hydropicis accidit, tumerent, & urinæ sanorum similes: Exhibita quandoque initio hydragoga, verum ab his nulla aquosi humoris successit purgatio, sed torsiones admodum molestæ. In hac miseria duos annos vixit, ventre interea in tantam molem & altitudinem distento, ut vix partes genitales manu contingeret: mirabantur omnes ventris tantum tumorem facie optimè colorata & nullis morbis notis in urina apparentibus: accessit successu temporis respirandi difficultas, quæ in dies increscens, ac molestior facta, tandem vitæ imposuit finem.

Dissecto ventre: non aquosus humor, sed sordes nigræ, quales in cloacis, effluxerunt, crassæ, fœtidæ: quibus frustillatim omentum permistum, quod solum à tantis sordibus computruerat: Sordium autem tanta fuit quantitas, ut quatuor urnas vel amplius implere potuissent, quarum singulæ 40. libras mensurales continent: Distentio autem ventris tam quoque magna, ut peritonæum, cum amplius distendi non potuerit, aliquot locis à superioribus partibus ad inferiores usque fissum fuerat, & jecur cum liene ac ventriculo, relicta propria sede, cedente septo transverso, intra pectoris spatium ascenderit, pulmone cum corde sursum collum versus in angustias coacto: quæ viscera integra, nec ulla parte vitiata fuere: Non licuit in tantis sordibus intestina eximere, & diligentius perquirere, sed dubium non est sordes istas non aliunde quam ex intestinis vulneratis ac læsis profluxisse: nec enim alia via aut modo in hunc locum pervenire potuerint: *Dodonæus cap. 35. obs. medicin.*

Vidua Nobilis N ad secundas accessit nuptias, & mox à complexu conjugali, menses, (qui statis temporibus à morte primi mariti, ad alterum usque conjugium copiosè satis fluxerant) ad 16. & plures hebdomadas jam desiisse sentiens, gravidam se firmiter credidit; Sed postea novus mensium fluxus, parcus tamen, est exortus, qui sic constitutis temporibus, ut ne dies quidem deficeret, suum observavit circuitum: Dubitantem itaque ægrotam gravidane esset annon? (nam fluentibus mensibus abdomen in dies increverat) fœminarum quarundam assertio, quæ se similia gestationis expertas fuisse tempore affirmabant, in concepta graviditatis opinione detinuit: finitis vero mensibus septem, cum nullum infantis in utero motum perciperet, abdomen tamen in dies accresceret, non gravidam se amplius, sed aut molam in utero portare, aut hydrope se affectam credidit: quare variorum expetiit consilia, qui frustra hydropem expugnare tentavere: Quare se Hafniam contulit, ubi D. D. Simon Pauli fuit vocatus, & huic post sui adjunctus collega; Nos historia morbi præsentis cognita, & inspecto abdomine, adeo tumidum illud invenimus & inflatum, ut mulieris gemellos gestantis abdomen sua magnitudine non solum æquaret, sed etiam longe superaret;

Ideo consensimus ut ascitim tympanitidem morbum appellaremus: non solum enim abdomen tumebat, sed & femora atque crura adeo erant inflata, ut ad digitorum levem impressionem relinquerent foveatum vestigia: Ad has igitur morborum species directa fuere remedia, & mitioribus catharticis ultra 20. pottæ aquæ putæ, sine ullo Nobil. ægræ incommodo brevi fuerunt eductæ, exceptis excrementis, quæ serosam sæpe materiam exigua comitabantur quantitate: quæ tamen aquarum educta copia, non solum non levavit ægram, sed ne abdomen quidem potuit detumescere, in dies majora excipiens incrementa: quam ob causam relictis tum catharticis tum flatus discutientibus, urinæ propter paucitatem, cujus horarum 24. spatio vix ℥viii. reddebantur, diuretica variis sub formis præscripsimus, sed sine fructu, majorem enim solito urinæ copiam non excrevit, terreum itaque cum hunc morbum non solum medicamine non mitigari, sed magis abdomen, femora, crura, pedesque magis quotidie tumescere cerneremus, ne quod remedii genus à nobis intermissum videretur, tres Lanceola profundas satis & aliquantum ab invicem distantes scarificationes, supra malleolum pedis dextri administrari curavimus, ex quibus serum magna copia per aliquot effluens hebdomadas, ut tali remedio & femora & crura pedesque detumescerent, non exiguam nobis præbuit salutis spem: Verum gaudium non erat diuturnum, nam ad inferiores partes ex abdomine serum ulterius descendere, inde vulnuscula facta, una cum novo, quod in pedis superficie erat inflictum, fluere sponte desierunt, brevique cicatrice fuere obducta: omnibus hisce evacuationibus abdomen nihil minuebatur, sed quotidie accrescebat: Ideoque internis per os onerare ægram amplius noluimus, sed clysmatum commodiorum usu frequenti, satis bono cum successu continuavimus curam: In absentia postea D. Collegæ, cum continuo à me ægra nova remedia efflagitaret, balneum ipsi siccum ex sabulo marino calido commendavi, ex quo cum maxime levaretur, exque abdomine, lumbis cruribusque calore sabuli, magna seri extraheretur copia, illud tandiu, spe restitutionis, continuavit, donec vires quotidie magis deficientes, ulteriorem ipsi ejus usum denegarent: ab hoc igitur etiam abstinui, atque ægræ duo remedia generosa, Paracentesin abdominis, è regione umbilici, & perforationem paulum sub umbilico proposui, ex quibus perforationem illa se melius laturam putans: illam elegit, quam Chirurgus feliciter expedivit; Sed ex intrusa, fere sine dolore in abdomen cannula, quod ne gutta quidem prodiret aquæ mirum nobis est visum, quamvis Chirurgus oris primo suctu, deinde syphone eam extrahere tentaret: quare, re quasi infecta, cannulam iterum extraxit, statimque adeo arcte istud foraminulum in abdomine factum, clausit, ut ejus postea vestigium nec cognosci, nec profluens humiditas a nobis posset observari: nec ægra de ullo facti foraminis dolore conquereretur: Cannula extracta erat quadam repleta materia, quam immisso cannulæ stylo adaptato, albam & glutinosam, sed in parva quantitate, inde expulimus, factoque experimento num in lympham caloris posset resolvi beneficio in cochleari super lenti caloris ignem, tanta adepta est spissitatem, ut glutinum verum albo colore dixisses & fragile, quæ glutinosa substantia, aquæ frigidæ affusione resoluta, ad priorem redut viscitatem: Hæc jam postquam extrema remedia, sine ullo fructu adhibita, cùm cerneret ægra, ulteriorem Deo curam commendavit totam, clysteribus interim, quoties urgebat necessitas, proritans alvum ad excernendū, & tanta gestavit facilitate abdominis pondus, ut post occlusam ejus puncturam, carpento extra urbem vehi se aliquoties sit passa: Cùm vero ad eam invisendam circa nonarum Augusti octavam matutinam adessem, nocte præcedenti bene quievisse se & (appetitus enim toto morbi tempore non fuerat dejectus, neque sitim patiebatur) jentaculum more sumpsisse solito mihi retulit. reliqua etiam omnia mediocriter habere cognovi; circa vero sextam ejusdem diei vespertinam iterum advocatus, adeo immutata vidi omnia, ut jam nihil, nisi mox parturientis ex ægra clamores exaudirentur, retulit etiam mihi, remissa planè & penè deficiente voce, se majores circa uterum, pudenda vicinasque partes, jam parturiendi perferre cruciatus quam antea nunquam: Et quoniam hosce dolores, dixit, meas superare vires longè sentio, aut abdomen jamjam rupturum, aut me fatis hoc momento concessuram credo, hique dolores toto noctis fere intervallo persistebant, nec ullum mitigandis illis aptum remedium potuit applicari, donec tandem post matutinam sextam ultima ad Deum transferret suspiria.

Quoniam vero Nobil. hæc, tenerrimæ alias conformationis, abdomen p.n. modumque habebat maximum, maritus, metu rupturæ, postulavit, ut lanceola facta pertusione leni, quandam copiosæ in abdomine contentæ materiæ portionem educeret, quod factum: Verum non ut in hydropicis consuevit, magno impetu prosiliit aquæ profluvium, sed ejus loco materia talis viscosa & crassa, qualem ex vivente syphone extraxeramus, hoc tamen discrimine, quod hæc priori minus albicans ad puniceum vergeret colorem: Tum, quod largior hujus materiæ copia per puncturam factam egredi non posset, illam Chirurgus paulum fecit majorem: Tum materiæ dictæ quinque ad minimum pottæ nostræ mensuræ cum impetu effluxere, & una cum hac frustum aliquod peculiare materiæ glutinosæ, quod mirabili magnitudine & figura, uvam racemiferam, aut conum pineum referebat, colore ex albo flavescente, quod à materiæ glutinosæ reliqua saburra facillimo separabatur negotio, sed basi sua uteri rupti parti interiori per venulas & membranarum fibrillas adeo adhærebat arctè, ut propter raram extensionem, sine ejusdem læsione ab utero non separaretur: Illud vero in rupti uteri parte prodeunti, materia quædam glutinosa, distincta, rotundam exhibens figuram, firmiter adhæreret: Venæ itaque istæ, earumque variæ ramificationes, quibus singulis pro magnitudine talis glutinosa figura erat superposita, admirabile hoc glutinosum corpus efficiebant: Exempto tandem cum materia hac racemifera, simul & ipso utero (quem in fundo & ad latera nimia ipsius superat extensio & raritas) in ejus latere dextro, corpus membranosum, rotundum, capitis virilis æquans magnitudinem, fibris

figuræ oblongæ, nec instar linguæ bubulæ, sed aliquomodo globosum, coloris diversi, in cujus medio, digiti latitudine, atra linea, substantia compacta, densa ut hepatis, in cujus convexo venæ varicosæ, crasso sanguine farctæ in imo, cellulas coli, vel potius pilulas conglomerans, sic vocante D. Cneulino, referentes, varices non magnæ erant, alligatum ventriculo. Mesenterii corpus crassum, pingue, adiposum ubi Colo ac ileo jungitur, cum paucissimis glandulis arctè vinciens intestina, veteri stercore turgida, quæ & cultro separanda fuerunt. Renes carebant vitio, copioso adipe tecti, vesica urinaria lotio turgida: Pinguedo & adeps sua copia vellicabant omnia, occultabant & viscera, ob quod pondus Stadlero spiritus impeditus fuit. Sic ventriculi exiguitas non admittebat multum cibi. Caput intactum reliquimus. *Hachilletterus casu 6. Decad.* 10.

Honesta erat fœmina, pudica, & sexum suum decentibus virtutibus ornatissima. Hæc ante hos sedecim circiter annos, anno nempe præter propter 1666. tum annorum ætatis suæ 26. sensit, abdomen nonnihil intumescere, ignara, unde hæc abdominis intumescentia ortum ducat: quæ etsi nec dolorem, nec ambulandi impotentiam, nec aliud quodvis symptoma actionem aliquam lædens comitem haberet; tamen super ea Medicus consultus est, qui flatulentiam subesse ratus, contra eam alias proficua remedia præscripsit & adhibere jussit. Sed frustra. Abdomen sensim magis magisque attollitur, fluentibus interim rectissime mensibus, cæterisque sanitatis indiciis plerisque apparentibus, præterquam quod artus eo magis subinde gracilescere viderentur, quo majorem in molem æqualiter excrescebat. Abdomen totum. Anno 1672. conjugium init Nobilissima virgo, spe, fore, ut fortassis prolium enixu illa una subsideret abdominis intumescentia. Sed & hæc decollavit spes. Facta quidem est trium liberorum mater; at tantum aberat, ut detumuerit abdomen, ut potius subinde majus sumpserit incrementum; quo factum, ut alia prætereà supervenerint graviora symptomata, nempe ambulandi difficultas, dextræ coxæ dolor, & præcordiorum anxietas; præter illa gestationis fœtus tempore, ultimis imprimis mensibus, familiaria, ut stranguria acerbissima animique crebriora deliquia. Diris his sanitatis hostibus per aliquot annorum decursum conflictata, tandem sub finem Novembr. 1681. inopinate incidit patientissima patiens in spontaneum alvi defluvium, quo abdominis moles ita re sedit, ut non levis spes, urina etiam imprimis indies ad aliquot mensuras secedente, affulgeret redintegrandæ valetudinis: sed quam paulo post superveniente summa respirandi difficultate, tristis eventus, placidissimus nempe obitus. D. 14. Octobris 1682. excepit. Post quem cum instituta extispicina extra lustrarentur, en! oculis nostris se sistit tantæ capacitatis saccus membranaceus, ut 20. circiter mensuras tenuerit, qui innoxie omnibus visceribus incubuit, inque tantam molem extulit abdomen, urinoso liquore ultra dimidium ejus repletus, cæteris visceribus plerisq. intaminatis repertis: præterquam quod uteri fundo inhæserit semirotundus globulus cartilagineus, & tuba uteri dextra, ex qua saccus ille, ceu radice, prodiit, obliterata apparuerit: atque omentum non super saccum & viscera expansum, sed corrugatum prope diaphragma inventum fuerit. *Georg. Abrahami Merklini.*

Mulieris se gravidam putantis abdomen sensim intumuit. Gestationis tempore elapso, hydrope laborare judicatur, per triennium venter ita accrevit, ut oneri ferendo vix sufficeret. Tandem febri continua, dyspnœa, siti immani & inquietudine emaciata animam reddidit. In vivis multo potu frigido & fructibus crudis usa fuit.

Continebat abdomen lymphæ nonaginta libras. Peritonæum parti anticæ ventriculi tam firmiter adhærebat, ut nonnisi cultello separari potuerit, adeo ut vulnus, per quod lympha educta fuerat, in ipsum ventriculum penetrabat. Ambo ventriculi orificia eundem situm fere obtinebant, seque invicem tangebant: Omentum superiorem partem occupabat. Jecur è loco valde elevatum, ventriculus per medium dissectus ulnam vulgarem superabat, fibris, quæ membranam interiorem contexerant, à se invicem latè dissitis. Cystis aquosa de pylori medio pendebat, interior ventriculi membrana hydatidibus scatebat.

Quantum frigida & fructus acidi nocent, cuivis notum: frigida sanguinem instar gelatinæ concrescere faciunt, acida vero eundem coagulant: atque hæc duo mulierem hanc vexarunt.

Rarum certè hydropis ventriculi exemplum est, novimus hydropem esse vel generaliter per universum corpus, in partibus particularibus tantum residere, atque illa sors nostræ mulieri in ventriculi membranis contigit. Vasculis lympham, per universam texturam, vehentibus, dilatis, primo hydatides seu aquulæ ortæ sunt, & deinde post eorum rupturam, lymphæ intra ventriculi tunicas effusio, hinc quoque laterum ingens dilatatio, intra cujus intercapedinem immensa liquoris copia, dissecantibus invent... Ob sanguinem aliquando refrigeratum & deinde incalescentem, febri laboravit: ex diæta liquet multum cruditatis & aciditatis in sanguine reliquisque succis accumulasse. Ex febri, ob salivæ defectum oriebatur sitis ingens. Inquietudine fatigata est, quia acidi & viscidi humores, particulas acutas habentes, membra omnia vellicabant, unde quasi totius corporis dolor. Sitim patientes, cibos vix capere aut deglutire queunt, imo abhorrenti, accedit appetitus prostratus & ventriculi ab aqua ad interiora coarctatio, unde vix cibum, nisi cum summa difficultate sumere quivit: non mirum igitur illam ad extremam maciem fuisse redactam. Facile mihi persuaderem, ex potu frigido, quem æstate largiter ingessit, lympham, ventriculi parietes percurrentem, fuisse constipatam, unde vasculorum dilatatio & ruptio: unde venter post annum unum & alterum immensum usque extensus fuit. *Steph. Blancard. in Anatom. Pract. ration.*

Virgo quinquagenaria cacochymica, in uteri hydropem incidit, qui ad triennium duravit. Tandem post obitum dissecto cadavere, non tantum uterus pustulis, aqua refertis, inventus, sed in ipso etiam abdomine saniosa colluvies fœtida subpurulenta ad aliquot heminas deprehensa fuit.

Cacochymia est corruptio sanguinis & humorum, unde obstructiones, & vasculorum lym-

phaticorum eruptiones, hac de causa aqua facile intra membranas effluit, Hydatidesque elevat. *Idem ibidem.*

Fœmina quædam ante obitum per duos menses continuo febre quadam afficitur; questa est de gravi pondere, (quod libere pendebat, ut putabat) in abdomine. Urinæ ejectio non respondebat, alvus quoque dura, ac respiratio difficilis. Medici divinabant de mola in utero; alii vero de hydrope & tumorem istum abdominis octo annos gessit. Post mortem abdomen aperiebatur. Mesenterium ac pancreas immensæ molis erant, decem libris cum dimidia æquabant. Externè scirrhosa videbantur, connexa tantum erant cum lumborum vertebris posterius; anterius vero cum peritonæo etiam planè scirrhoso, adeo incrassato, ut cartilaginis speciem referebat: ab intestinis, quod mirum est, plane libera erat. Varia ulcera in mesenterio inveniebantur, quorum singula singulari quasi pellicula continebantur, quædam pure plena, olei instar, alia mellis consistentia erant, alia vero adipis liquefacti vel pultis, albuminis ovi aut lymphæ liquorem continebant: & ut brevi dicam quot ulcera, tot materiæ diversitates. Aquæ aliquot libræ effluebant, jecur plane induratum, ac ulceribus plenum: Intra octo annos, quibus iste abdominis tumor sensim accrescebat, se quod menstrua & cœtera sanitati convenientia, bene habuit, exceptis postremis ante obitum mensibus, tum enim præ gravitate abdominis & febre continua decumbere cogebatur.

Omnes abdominis glandulæ atheromate, meliceride, steatomate aut scirrho obsessæ fuerunt, præsertim pancreas & mesenterii glandulæ; atque pro varia glandularum obstructione, fuit etiam materia ab invicem varia. Ob ingentem pancreatis molem, rectum intestinum & vesica compressa, adeo ut, nihil stercoris aut urinæ excerni potuit. Sic quoque, ob elevatum, à tumoribus & aqua, diaphragma, musculisque abdominis distentis, respirandi actus libere fiere non potuit, ideoque in difficilem incidit respirationem. Quod ante mortem febri laborabat, mirum non est, nam obstructis visceribus, sanguis tandem saburra inficitur, ita ut tandem inspissatus, incalescat. Ex ruptis in abdomine lymphaticis, aqua extillavit, unde hydrops ascites, sive venter aquosus. Mirum videtur, pancreas & mesenterium intestinis ut solet, non adhæsisse. Sed præ nimia ponderis gravitate, omnes membranæ, cæteraque viscerum retinacula à pancreate & mesenterio dirupta sunt, adeoque ut ipsa fatebatur viva, liberè pendebant. *Idem ibidem.*

Hydrops in quo tumor pilosus in omento repertus est.

Anno 1683. aperuimus cadaver cujusdam mulieris, jam à 15. annis hydropicæ, unde per abdomen ejus, trium ulnarum spatio distentum, vasa sanguinea crassitie & capacitate calamum scriptorium maximum superantia, dispersa invenimus. Tandem post multos, & quidem intolerabiles dolores, incidit in gangrænam supra umbilicum, qua separata, magno cum impetu, humor in abdomine contentus erupit, sine notabili fœtore. Magister Abel Vander Horst de arte chirurgica bene meritus, spleniorum, & emplastrorum glutinantium usu ulteriorem inhibuit fluxum: utq; partitis vicibus daretur exitus huic liquori, singulis quadrihoriis quantitatem sufficientem eduxit. Hic humor, paucis post eruptionem horis, tantum concepit fœtorem, ut nemo perferre potuerit. Quarto, quintove post apertionem die, obiit misera patiens. Cadaveris aperienda copiam nobis suppetebant consanguinei. In omento, digitum crasso & carnoso, fixeque peritonæo adhærescente invenimus tumorem pugni magnitudine, quo secundum longitudinem aperto, primo paululum materiæ pultaceæ, albæ, nullo fœtore præditæ, erumpebat. Hac emissa, nihil præter glomum durum, e capillis intricatis & crispis constantem; invenimus. Hi capilli diversæ erant longitudinis; nonnulli magnitudinem digiti, alii spithamam superabant. Hosce capillos microscopio subjectos planè convenire cum aliis capitis capillis reperi, excepto quod nullis gauderent radicibus. In cæteris visceribus nil notatu dignum observabam. *Fridericus Ruyschius in Observationibus Anatomico-Chirurgicis.*

Hydrops in quo hepatis glandula admodum tumefacta.

Hepar humanum magna ex parte è glandulosis corporibus constare, jam à longo tempore deprehendimus. An. 1686. vetulæ, ex hydrope ascite mortuæ, cadaver in usum discipulorum aperui, Primo cuspide cultelli exitum paravi tenuiori sero, in abdomine contento. Post grandiori facta incisione, visui se se obtulit humor flavus, & limosus, satis indicans in hydrope ascite non tanti esse momenti paracentesin: nec adeo temere instituẽdam, prout nonnulli voluere auctores: pauci enim evadunt, nisi ichor intra musculos & peritonæum (alii dicunt inter duplicaturam peritonæi) hæreat. Tubis Fallopianis compressis, materia quædam, spermati humano analoga effluebat. Ovaria comparebant admodum exilia: quemadmodum in vetulis ut plurimum visuntur. Intestina non solum undiquaque peritonæo, verum etiam sibi invicem connata. Hepatis superficies inæqualis, propter glandulosa corpora tumefacta. Ejusmodi corpora glãdulosa, aut glandulas hepatis magnitudine auctas, nuper quoque publice demonstravi, & aliquoties conspexi, nunquam tamen adeo copiosa, quam in supradictæ vetulæ hepate: totum enim hepar è meris glandulis magnis constare videbatur, unde perquam inæqualis existebat ejus superficies. *Idem ibidem.*

Hydrops ascites ex hydatidibus.

Incurabilibus affectibus nobis sæpius occurrentibus, haud sine ratione dicitur, non esse in Medico semper relevetur ut æger. Quis Medicorum curare potest hydropem ascitem limosum, membranis inclusum? cujus varia quidem vidimus & apud autores legimus exempla: nunquam tamen mirabiliorem hujus rei historiam me intellexisse memini: quàm eam, quæ mihi ante aliquot annos in platea Sancti Johannis occurrit: ubi præsente Magistro Petro Adriani filio aperui cujusdam virginis ætate provectioris cadaver, cujus admodum distenti abdominis totam cavitatem repletam conspeximus innu-

merabilib. vesicis aut sacculis, humore tenaciori & glutinoso refertis. Nonnullæ earum vesicarum erant magnitudine pugni minoris, aliæ magnitudinem nucis juglandis non superabant, non paucæ æquabant nucem avellanam. Utrum harum vesicarum subjectum glandulæ fuerint mesenterii in vesicas, aut, si mavis dicere, hydatides, degeneratæ, (quod crediderim) aut vasa lymphatica præter naturam expansa, non ausim certo affirmare. temporis enim penuria, & morosorum consanguineorum præsentia ulteriorem investigationem denegavit. *Idem ibidem.*

Partium quarundam induratio in hydropica.

Ab atrophia & corporis marcore partes nonnullas indurescere, imò ossescere, vel lippis atque tonsoribus notum. Id autem etiam in hydropicis contingere posse sequens probat exemplum. Mulier quædam utero gerens, & hydrope ascite simul laborans syndromen malorum tempore gestationis perpessa est. Enixo fœtu maturo, non desiere illam vexare ascites, præcordiorum anxietates, dolores intolerabiles & multa alia mala; donec Deo ter Opt. Max. placuit, miseriis ejus finem morte imponere. Cadaveris apertione latici aquoso exitum paravi. Quo facto peritonæum variis in locis duris particulis, arenulas mentientibus, conspersum, venamque portæ ex parte osseam factam, reperi. Venam ipsam domi reservo. Cætera viscera satis bene erant constituta, omento excepto, quod in totum erat consumptum. *Idem ibidem.*

In hydropici cadavere hepar malè & quomodo affectum.

Quantumvis in hydropicis glandulas præsertim hepatis indurari, sæpius accidat, attamen non semper ad amussim sibi invicem respondere ejusmodi casus reperio. Nonnullorum hydropicorum jecinora in totum indurantur, superficie manente æquali, glandulisque insensibilibus. Aliquando ita augentur glandulæ, ut per universam hepatis superficiem expullulent. Nonnunquam hæ glandulæ sunt magnitudine nucis avellanæ. Nuper cadaver cujusdam hydropici (cujus pedes à tribus fere annis œdematosi facti, unde tandem, in mari naufragio facto & multum frigoris perpessus in verum ascitem inciderat) dissecui præsentibus Viro Doctissimo Petro Bernage, Medicinæ Doctore expertissimo (qui mihi cadaver aperiendi copiam fecerat) ut & Chirurgo Vogelesangh, in arte sua bene versato. In thorace, quantumvis summis & maximis anxietatibus fuerat afflictus, nil mali invenimus; omnia abdominis viscera optimè erant constituta, solo hepate excepto: totum enim deprehendimus induratum, cujus superficies ubique inæqualis erat, propter glandulas induratas & magnitudine auctas. Harum nonnullæ erant magnitudine capitis aciculæ, aliæ semen lentis æquabant. In abdominis cavitate magnam aquæ copiam deteximus absque ulla notabili graveolentia. *Idem ibidem.*

In simili alio hepar itidem malè affectum unà cum calculo in ductu cystico.

Vir quidam cum à longo tempore ascite laborasset, tandem multis remediis incassum adhibitis, animam efflavit. Cadaveris ejusdem aperiendi ansam mihi suggessit Joachimus Schraderus Chirurgus minime ineptus, qui dissectioni quoque interfuit. Nulla, præter hepar induratum, viscera malè erant constituta: vesicam felleam admodum magnam, aquoso, (at nullo modo amaro aut bilioso) humore refertam conspeximus, in cujus ductu cystico calculus occurrebat ciceris majoris magnitudine, qui meatum in totum obstruebat. *Idem ibidem.*

Hydrops tubæ uterinæ monstrosus.

Corneliæ Nicolai Virgini paupercula adversa valetudine aliquandiu usæ cœpit abdomen intumescere anno 1660. a quo tempore tumor paulatim & ita increvit, ut præ pondere 18. ann. molestissime vixerit, antequam miseriarum suarum invenerit finem: quem tamen circa annum ætatis suæ 43. adepta, fecit nobis copiam inspiciendi miserrimum suum cadaver, in quo ann. 1678. 17. Junii, St. vet. coram aliquot Medicis & Chirurgis, nec non spectatissima studiosorum corona, sequentia demonstravimus. Totum corpus quodam modo erat emaciatum, sed abdomen in tantam molem excreverat, ut reliquæ partes vix conspicerentur, & fere a nemine, qui demonstrationi non adfuit, concipi queat. Aperto abdomine nulla aqua affluxit, sed omnis continebatur in dextra uteri tuba, & quidem solummodo in ejus parte juxta testiculum, necnon in ligamento illo lato, quod ab Anatomicis alæ vespertilionis vulgo assimilatur: eaque ab aquarum copia ita erat dilatata, ut inflicto parvo vulnusculo 112. libræ effluxerint. Aqua hæc erat limpida, fontanæ ad instar, saporis subsalsi. Substantia in qua continebatur crassitiem habebat semidigiti. Externæ superficiei multæ vesiculæ aquosa; necnon portiones adiposæ plurimæ adhærebant. In latere opposito eodem in loco tumor conspiciebatur tenax, continens in se purulentam, fungosam, cartilagineã, viscidam, & nescio quam putridam materiam, necnon plurimas vesiculas limpido humore repletas ultra 10. libras pendens: cujus extremæ parti adhærebat alius tumor, magnitudine duarum manuum sibi invicem complicatarum, flavus, mollis, friabilis, materiam continens purulentam casei putrefacti adinstar. Testiculus erat mediocris magnitudinis, at dimidia ex parte corruptus. Uterus naturaliter erat constitut', & decentem habebat magnitudinem, atque in ejus cavitate ne guttula quidem aquæ conspiciebatur. Meatus ex utero tubas spectantes erant aperti, ita ut libere & sine ullo impedimento ex utero in tubas utrasque stylus penetraret usque ad tubarum medietatem, ultra quam ulterior progressus nequaquam concedebatur. Hepar extrinsecus erat fœdi coloris, & multis hydatidibus obsitum, quarum aliæ ovi columbini, aliæ ferè ovi gallinacei, aliæ minoris erant magnitudinis, quibus tamen non solum hepar, sed etiam aliæ in abdomine partes scatebant: interior hepatis substantia satis sani & rubicundi coloris conspiciebantur. Lien similiter bene erat constitutus. Ventriculus ad minimum apparebat naturali quadruplo major, quem non aperuimus, ob magnum fœtorem, qui modo ex apertione aliarum partium per cubiculum erat dispersus: putamus tamen humore aquoso & bilioso fuisse repletum, quoniam Medicus ipsius ordinarius nobis narravit,

illam aliquot ante obitum diebus similem humorem sæpius vomitu rejecisse. Intestina omnia erant atri coloris & fere sphacelata. Cùm cultro perforatum esset diaphragma, magna rubicundi humoris copia cum impetu effluxit. Cætera ob magnum fœtorem non inquisivimus. *Autores Bibliothecæ Anatomicæ ex communicatione Clariss. atque Celeberr. Viri Joh. Munnicks Medicinæ Doctoris ac ejusdem Trajecti ad Rhenum Professoris Dignissimi.*

Hydrops cum Schirro Ovarii sinistri tuberoso.

Nobilis Matrona annos 35. nata, quæque anno ætatis 20. nupserat, quatuor filios, totidemque filias enixa semper magnam aquæ copiam rejecit, idque præsertim in ultimo partu quo tribus abhinc annis quintum edidit filium, qui adhucdum benè sanus vivit. Crediderunt tunc temporis eam gemellum parituram, quia dolores persistebant, post editum prædictum filium, ac eapropter me in re difficili accersiri curarunt. Cùm adveni uterum quidem onere omnino liberum deprehendi, verum tumorem admodum grandem, durum & inæqualem in inguine sinistro tetigi: Unde ex situ partis, præcedaneisque meis experimentis, facile judicavi ovarii sinistri schirrum subesse tuberosum per tubæ uterinæ longitudinem excurrentem, eaque propter malum esse incurabile. Et sane ab ipsis primis diebus tam prodigiose intumuit abdomen, ut eam magnitudinem quam graviditatis tempore adeptum erat etiam superaret, atque abhinc ita sensibiliter auctum fuit per tres annos continuos, ut tandem ægram suffocarit. Familiam iis quæ jam dixi imbueram, unde exquisitum est ut defunctæ cadaver aperiretur, sicque rei veritas in mei laudem vel opprobrium pateret. Ex quo cadavere potitus sum, ex eo per paracentesin, aliasque etiam vias quinquaginta aquæ libras civiles eduxi, quæ faciunt pintas Parisienses 25. Hoc peracto viscera nutritiva ad examen vocavi, eaque prorsus integra reperi. Postea tumorem meum monstrosum ab uteri tuba sinistra aliisque quibus adhærebat partibus separavi, qui libras civiles decem ponderavit, cujusque figura ovalis pluribus tuberibus atque sulcis erat inæqualis. Undique apparebant globi quasi in acervum aggesti, & substantia, & rotunditate, & colore & consistentia varii Ab instituto plenius examine omnino vidi tam confusam aggeriem nihil aliud prorsus exhibere quàm ipsum ovarii corpus præter naturam mirè auctum; nam totus ille tumor à vesiculis seminalibus earumque cellulis & multiplicatis & alteratis procedebat. In quibusdam ex illis globulis aqua & limpidissima & liquidissima, in aliis serum subflavum ad minimum attactum perquàm facile effluens, in aliis humor viscidus, ad instar mellis crassus atque parum pellucidus, in aliis viscida quidem materia, sed ad instar albuminis ovorum pellucida, in aliis gypseum quid opacum ac pluribus spiculis de se assurgentibus asperum & inæquale, in aliis tandem coriaceum quid ac schirrosum ad instar cornu ad ignem emollitum continebatur. Illiq; omnes invicem firmissime copulabantur per callosa ac nervea quædam ligamenta. Fibras prætereà de se emittebant numerosas & peritonæum & musculum abdominis transversum, & inguen ipsumq; umbilicum ita penetrantes, ut inde quasi e fornice firmo dependerent. Globorum prædictorum magnitudinem quod attinet, alii nuces avellanas, alii ova columbina, alii ova gallinacea æquabant. Verum ex iis tres erant præcipui quorum quisque pugni magnitudini accedebat, ac non multum abscedebant ab illis decem tumoribus monstrosis à Vesalio capite de liene descriptis. Mihi prorsus impossibile fuit omnes alios numerare, nam ea qua Ingrassias solertia non præditus sui, qui in mesenterio solo 70. ejusdem cum meis conditionis subtiliter computavit. Cùm itaque minores ab implicationibus suis expedire ac extricare minime valuerim, contentus fui eos cum cotyledonibus vituli, termino suo nati, comparare, tunc enim & grandiores & numerosiores reperiuntur, magisque ad meum accedunt subjectum, tum propter magnitudinis inæqualitatem, tum propter numerum minus certum. Tota tuba uterina ac morsus diaboli, monstroso huic assidentes ovario, cum suis parvulis musculis contabuerant; interim immisso in cavitatem spiritu eam expandebam. Ovarium dextrum, uterusque cum adjunctis sibi partibus intemerata ac inculpata erant. Verum monstrosæ illæ omnes vesiculæ, ac præcipue quæ ad minimum diffluebant attactum apud me confirmarunt hydropis causam qualem illam Hippocr. libro de morbis internis retegit ac explicat, ibi enim producit aqueas vesiculas disruptas, sicque fatale facientes diluvium unde calidum innatum ac vitæ lampas extinguatur: Hic sanè duo singularissima demiror, quorum alterum est, quod matrrona hæc per tres quibus hydropica fuit annos semper menstruata vixerit, imò appetentiam & in potu & in cibo satis integram conservarit: alterum vero, quod in interaneis suis onus ponderis 60. librarum gerere valuerit &c. *Ex Epistola gallice conscripta quam nobis communicavit. Clarissimus atque Celeberrimus D. Carolus Drelincurtius Leidensis Universitatis Professor Senior.*

Hydrops ingens in duplicato peritonæo.

Evenit quandoque, ut aqua non in cavitate abdominis stagnet; sed aut vesicis quibusdam, hydatidibus dictis, & visceribus adnatis includatur, ut Schenkius habet; & Zacutus Lusitanus duas invenit aqua fœtida, lividaque mucoso humori permixta repletas, quarum una libras aquæ xxx. excepit, ac Mauritius Cordæus plusquam 800. in infimo, & medio ventre offendit: aut inter duplex peritonæum coacervetur, quemadmodum fidem mihi fecerunt Clarissimi viri Medici, primum quidem Simon van Zyl Cognatus mihi charissimus, qui è duplici peritonæo Fœminæ staturæ brevioris 24. seri stopas exhaustas vidit; cum illa in principio rectè functiones citra tumorem pedum obiverit, affectu tamen procedente ac viribus pedetentim attritis tumor, pedum quidem subortus est, & abdominis usque adeo increvit; ut ægram suffocaverit. Consimilem historiam à Carolo Drelincurtio Phil. ac Med. Doct. Pract. prudentissimo, ac in Alma Lugdunobatava acad. ejusdem Facultatis Practicæ, & Anatomes Professore experientissimo dignissimoque, præceptore meo multis nominibus venerando, meis auribus hausi, quam utpote rarissimam nolim involvisse silentio, cum præsertim parilis eventus, nec vola,

nec

nec vestigium exstet vel apud Veteres, vel apud Neotericos, uno excepo Cl. Viro D. D. Nicolao Tulpio; sed profecto vir ille tantus in re tanti ponderis & usque adeò insolentis concisa nimis verborum brevitate usus est. Mihi igitur volupe est orationem dilatare & fusa verborum serie ab ovo usque ad mala, ut ajunt, rem totam enucleatim enarrare; isthæc enim auditio uti mihi nusquam infrunita fuit, ita me hercule, nec meæ narrationis lectio meis Condiscipulis erit infrugifera. Si quippe rerum à me narrandarum in singula momenta; tamquam in speculum intuentur, tanti casus idea illis ante oculos usque adeo fideliter obversabitur ut deinceps suæ mentis obtutu parem abstrusissimum morbum introspicere, atque etiam impendentia fata suprema istis ab ægris avertere queant. Decennium est cum ineunte veris amœnitate ad Clar. Drelincurtium adivit 17. annorum virgo, facie florida, habitu carnoso, temperie sanguineo-biliosa, periodice menstruata, bene appetens & ingerens, atque etiam digerens ac egerens, non cephalalgica, non somnolenta, non dyspnoica, non siticulosa, nec ullis pressa symptomatis quæ vulgares hydropicas fatigant.

Interim trimestre est cum primum ingenti totius abdominis tumore deturpatur, quasi passa sit virgineum sibi delibari florem, quem illibatum jurejurat diris sese devovens si cum viro rem habuit. Meus interim præceptor à virgineo vel sanctiori jurejurando totus diffidit, probe conscius fœmineum versipelle genus mira comminisci technas, quibus suo consultat honori, teste illa infami atque propudiosa, quæ mentita est sese gravidatam in balneo ob ejectum & residuum eo loci virile semen, quod uterus geniturae rapacissimus allexisset atque vorasset. Eidem igitur virgini sese periodis statis menstruatam esse asserenti meus Pr. detrahit, dum quippe florentem illam ventriosam contuetur, facie rosea ac purpurea, artubus torosis, appetitu vigente, & inculpatis vitæ functionibus adhuc locorum obeundis peridoneam, aliud nihil quam virginis compressæ fraudes animo evolvit; quidni enim illam suspicaretur utero gravem, licet innubam cum experientiæ sit consonum utero gerentes à male menstruatis inter alia multa in eo potissimum discrepare, quod utero gestans nihil nisi salubria spiret, aut si quid insalubre sub prægnationis initia prodat, id sensim atque pedetentim minuatur donec plenius atque plenius conceptus ejus alescat & augescat; at menses moratos gravia symptomata consequuntur, quæ nova in dies incrementa capessunt. Ne diutius itaque res tota vacillet, nec jam animi pendeat Meus Pr. abdomen consulit, quo contrectato atque compulso magis ac magis & æstuat dubitatione, & versat sese inter utramque partem, prægnationem nempe atque hydropem. Virginis enim compressum animo præsumpserat, sed en signa quæ ipsum ab illa mente penitus avocant; non est quippe tumor abdominis prominens & acuminatus nec etiam subrotundus, conglobatusque circa alterutrum inguen, aut epigastricam versus regionem, nec contrectatu, & compressu hypogastrium versus sese subducens, nec denique monticulis exasperatus & prominulus inæqualiter, uti solet dum infans sese volutat, & cubitos, vel pedes, vel nates huc & illuc devolvit, atque protendit. Accedit magnum pondus ad dubitationem de graviditate tollendam; urina siquidem immutata perstat excretionis tempore, consistentia, colore & hypostasi; at frequentior est in gravidatis ob compressam vesicam ab uteri mole sese in dies ampliante. Coloratior item atque crassior est, & vel fabarum decoctum, vel jumentorum urinam similitudine refert, a suppressis enim lunaribus effluviis quidpiam albentis crassique menstruales in ductus decurrit. Hic insuper alvus nuspiam astrictior sicut obtingit dum infantile pondus Uterum aggravat, & princeps intestinum premit atque coarctat. Abunde vero Hydropem culpare nequit, meus idem Pr. quia nulla symptomata sese produnt, nullæ ventriculi, jecoris, lienis, aut renum querelæ, nullum œdema vel in lumbis vel in artubus internis, nulla macies vel in trunco, vel in artubus supernis, nullæ mammæ aut detumentes, aut flaccidæ, aut decolores; sed omnia isthæc sese habent ex naturæ præscripo prorsus inculpanda. Solus aqualiculus exstat sesquipede turpiter prominulus & virginem deformat atque deturpat; imo præter infamiam, quam protuberantia sua infert, insonti ægræ ita onerosus est ut ipsa stare loco nesciat: Nihilosecius mei Pr. animo (in tantum valet anticipata rerum opinio) jugiter illud incubat, mendacium esse virginis turpissimum sese intaminatam profitentis; atq; adeo virginem illam, opinione tenus, defloratam dimittit, nullis ipsi Pæoniis remediis ex arte præscriptis; satius enim ducit ab illis supersedere, quam ausu temerario in re tam lubrica, tam ancipiti, tam abstrusa, tam fallaci operam ludere Medicam, Artemque suam, seque Artificem infamare; alienis præsertim Medicorum damnis cautior factus, qui virginibus, falso sese tales esse asserentibus, non aquas ex alvo detulbarunt, sed embryonem, vel fœtum, ex utero decusserunt. Meus itaque Pr. virgini subridet ipsique memoriam refricat Divini illius Salvatoris dicti, qui valent, Medico non egent: sed qui ægrotant: ac proinde, idem meus Pr. addit) mi virgo, frustraneam a me exigis operam, tuiq; ficti morbi fictam curam incassum exposcis: cuinam enim vel morbo, vel symptomati sim bellum indicturus, me fugit, alienissimus enim sum ab agyrtarum subdola gente nequam, quæ luctatur cum larvis, & phantasmata sibi debellanda fingit quo milvinis unguiculis argentarias opes hominibus male credulis exenteret. Acrior instat illa & voce supplice Medicam opem ita rogat ut majore studio rogare non potis sit, sed Medici mens occupata supplicem non audit. Nihilominus constans illa quotidiano suo convicio efflagitat, ut Phœbi potentibus herbis id quicquid est, sibi perinde odiosi ac infamis cum tumoris, tum oneris, fœliciter subsidat, nec cunctanter tollatur. Rebus itaque singulis pensiculate perpensis Medici ad consilium adhibentur: Duplicem & illi distracti sunt in sententiam, Graviditatem alii subodorantur, Hydropem altius alii sonant & hydragogis numerosis ferent uberrimum quidem proficiunt, sed ne pilum transversum deturget abdomen, imo hydragoga quo plus sunt data, plus damnosa sunt. Semestre interim exigitur in apozematis, jusculis, bolis & pilulis hydragogis: sed omnia incassum: non

mo do

modo enim irrita fuerunt leviora ex foliis Alexandrinis cum radice Barbara & ſale tartari; vel manna Calabrina & ſyrup. modo diarrhodonis, modo de florib. mali Perſicæ, modo tandem de rhamno cathartico frequens exhibita, ſed & ſambucina & ebulina ſapa fortiter diagrydiata ſæpius oggeſta eſt. Dati ſunt & boli ex Electuario de palmularum & ſeminis cnici pulpamento cum mercurio dulci, & antimonio diaphoretico. ipſe Mercurius vitæ & cryſtalli lunæ, a que etiam agarici & colocynth: extracta e S. V. adjecto Gigarothi pulvere, aliquoties exhibita ſunt, & tu inde reditum eſt ad minora mochlica ex gutta gummi & reſinoſo ſcammonii ſucco, nec non radice jalappæ cum in pulvere, tum in retina, vel per ſe, vel cum granis regiis minoribus, ſeu lathyridis minoris ſemine contuſo. Conſervæ, condita & opiatæ aperientia & roborantia, diætetica inſuper calefacientia, ſiccantia, hydroticis purgantibus intercalantur, ſed exitu male fortunato. Ubi igitur ſatietas illam cepit tam tædioſæ tamq; infelicis Medicinæ, à genuinis Medicorum filiis defecit ad agyrtas; qui virgini protinus ſanitatem ſpondent, illamque annum in integrum & argento emungunt & remediis caſſis atterunt. Poſtquam itaque tot empiricis adhæſit, (quos ſingulos pollicit is quidem divites, ſed re & effectis egenos comperit) totum negotium naturæ commiſit, atque ſic integrum aliud ſemeſtre tranſegit. Verum audita fama alterius hydropicæ (non obfirmatæ tamen) à Meo Pr. ſanatæ, illam defectionis ſuæ pœnituit, atque adeo gemitus imo de pectore ducens, Meum pr. revocari ſuis lacrymis ſuas Amicas eſt deprecata. Accedit ille, & miſellum nunc nemiratur corpuſculum monogamum, exſuccum, exſangue, ſuſpirioſum, anheloſum, temporibus collapſis, naribus acutis, oculis concavis, cute arida, ſqualente, furfuroſa & intenta, colore lurido & nuſquam vivaci, unguibus aduncis, viribus caſſum & elumbe, reſpiratione frequenti, parva, moleſta, pulſu crebro, duro, exili, formicanti contermino, appetitu proſtrato, ſiti inexhauſta, lingua ſicca, parva, ſcabra, voce vel faucibus hærente, vel gracili & interciſa; ſudorib. & ſaliva nullis, urina parca, alvo nulla, ſed inſimul tamen alvo tota. Sceletum eſſe Meus Pr. exclamat pelle contectum ſcabra, ſeu machinam vocat ad humanam ſimilitudinem effictam & arte motam, ſed cui ſit abdomen vel ſtamine vel tomento dir... in amplitudinem ſuffertum atq; diſtentum, adeo quippe moles ejus increvit, ut horrendum omniqu: fide majus ſpectaculum præbeat, reliquum vero corpus tot diureticis, tot hydragogis exhauſtum colliqueſcit, ſubſidet atq; ut ita dicam in nihilum redigitur.

Convocat Meus Pr. Apollinis Myſtas ut vaſtum illud abdomen contemplentur, contrectent atque compulſent prodigialiter contentum, nulli compreſſui cedens, ſubrotundum, æquale, non acuminatum, nulliſque hinc inde monticulis extuberans, umbilico projecto, venis paſſim turgidulis, amplis, nigricantibus, cute ſubrubra, tenui, perlucente & crepandæ mediæ proxima. Tantis profecto rerum in anguſtiis, tamque deplorato rerum in ſtatu, licet conclamatum eſſe judicaret meus Pr. nihilominus ſatius eſſe duxit anceps experiri remedium, quam nullum, & incertam ſalutem certa deſperatione potiorem habuit, atque adeo ad extremum morbum extremum remedium propoſuit παρακέντησιν nempe, qua ceu anchora ſacra & ultimo ſalutis perfugio liceret uti. Tot certe Ped... rios Senatores iſthæc ſententia, quot Apollinis Synmyſtas in conſilium evocatos habuit: ſed ægra imbelli Martem exhorreſcente illicitum fuit ad iſthæc arma confugiſſe. Re igitur infecta, ſuo relicta eſt fato miſella dypnoica, & ſæpius orthophnica, ab omnibus tum eduliis, tum poculentis abhorrens, dulciori tamen Cerere recocta & generoſiori Baccho madente, ceu vitæ propediem deſituræ fomitibus uſa eſt, atque ſic querula, cui tamque ſibi Pæoniam. Artem traducens, trimeſtre complevit, ſed extrema tandem ærumnarum clauſula, quæ toties labiis ejus oberraverat, lamentabilem illum clauſit affectum, totique Aſclepiadarum familiæ, ut æternam ignotæ partis affectæ notam mulſit, ita & univerſo Medicorum choro memorabile dedit rari Hydropis ſpecimen, de quo conticeſcere nolim priuſquam illud plenius adhuc atque plenius dederunt. Me igitur ad Cadaver accingo. ille aperto obſtupuere cunctore ſibi prius viſa & inaudita perculſi. Inciſis ſiquidem abdominis integumentis quinque communibus, & adacta ſcalpelli cuſpide in intimum albæ lineæ decurſum, ſtatus primum erupeˉrunt, una cum ſalientibus aquis. Mox inciſione alt. ra decuſſatim facta, & ſectarum partium angulis ... revulſis ſeſe dat in conſpectum ingens lacuna, ſeu lacus immanis qui longe lateque ſe pandit & alte penetrat, ſtagnanteque uri..., ſive ... ſalſo, ubique ſcatet. Viſus eſt prima fronte vulgaris Aſcites eſſe, ab aquis in abdominis alveo deſidibus atque ſtatariis. Quæſitum eſt hepar, utpote in quod totius damni culpa regereretur, ſed nuſquam comparuit: atque adeo in illud nuſquam animadverſum eſt. Mox interanea, meſenterium, pancreas, lienem & renes ſeſe comprehenſuros ſibi ſpondent, ſed illorum nec vola nec veſtigium extitit. Mirabundis ſingulis ad unum, ſtant comæ, lingua hæret: ſed novis animis aſſumtis & propius admota mentis, corporiſque face omnis diſcutitur caligo atque luculenter id latentis vitii detegitur, ſuiſque Cimmeriis e tenebris eruitur. In apertam quippe lucem protrahitur peritonæum intra ſe duplicatum concludens atque coercens (tanquam coriaceus uter immanis) tantum illud ſtagnantis aquæ pondus. Singulis igitur attentius exploratis certo certius ſcitum eſt ingens illud ſtagnum, (quantum quantum eſt) totum eſſe à peritonæo duplici, cujus interior membrana ab externa ſibi naturaliter contigua & muſculis epigaſtrii tranſverſis firmiter connexa atque connata longe ſeceſſerat, atque adeo ſaccum illum ingentem coriaceum effinxerat, quo (velut utre ex denſiſſimo corio recocto, nulliſque pervio & meabili poris) dira iſthæc totius inundantis ſeri colluvies ita coercebatur, ſuiſque limitibus atque metis uſque adeo concludebatur, ut ejus omnis ne guttula quidem una in abdominis alveum aut ſtillare aut irrepere potuerit.

Res tota ut aperta & conſpicua foret, ſerum fuit Cleanth... exantlandum labore, tuncque vitium alterum atque alterum latens patefactum eſt.

Per

Primum quidem id ipsum est quod jam attigi sed luculentius patuit quam antea totius enim ambitus ille labri, sive pelvis, formatus erat à peritonæo duplici, cujus interior membrana ab altera stillantibus aquis sensim compulsa fuerat introrsum, in abdominis scilicet cavum, atque adeo ex convexa concava facta fuerat ad instar vel marsupii, vel lanei pilei nocturni duplicis, cujus pars interior dum invertitur & extrorsum pellitur, superficiem suam concavam mutat in convexam. Ambitus autem ille protendebatur à pube ad diaphragmatis fornicem universum, cui adhæsione stricta peritonæum copulatur, & à regione lumbari sinistra ad lumbarem dextram. Istud deinceps observare fuit, nimirum quod sicut uterus gravidatus; quo plus increscit eo plus inspissescit atque crassescit, quoniam ejus substantia tota porosa est atque bibula & majorem tunc sanguinis & spirituum copiam admittit, quibus turgescat & intumeat, spissiorque & crassior paulatim evadat, donec post partum repetitis vicibus, quasi totidem eructationibus omnem illam, qua affluebat atque tumebat, sanguinis molem per lochia expurget & exhauriat, ncque paulatim ad pristinam exiguitatem recurrat: Ita etiam peritonæum hic cernere fuit, non quidem porosum (saltem poris sero perviis) sed spississimum densissimumque instar corii bubali, nullis unguibus, nulloque digitorum tractu lacerabile.

Dignissimum foret Medica disquisitione problema, unde spissitudinem tantam nactum sit peritonæum, cum ex naturæ præscripto serica tela sit tenuius, hic autem quovis bubalino corio densius & spissius existit, ut in Hydrope Tulpiano lib. 4. obs. 43. crassitudinem digiti annularis induerant duplices illæ peritonæi tunicæ.

Adlubesceret præterea in aquarum illarum tanti ὑετισμοῦ, tantæque congeriei primævos ortus inquirere: sed quia fusiores jam sumus, quam modus exigit, lubet unice viscerum reliquorum αὐτοψίαν hoc eodem in cadavere insequi pede presso. Resecto igitur & remoto vastissimo illo & capacissimo peritonæi sacco qui instar fideliæ, aut hydriæ, explebatur, sese obtulerunt contemplanda viscera, quæ profecto nec saburrata nec tophacea, nec tartarea, nec gypsea, nec calcaria, nec saxea) uti sæpe visuntur in hydropicis) conspecta sunt, sed duntaxat vieta & vivacis expertia coloris, utpote marasmum passa extremis præsertim vitæ diebus, quibus ab eduliis fere omnigenis abstinuit ægra, ne præfocationis metum sibi accerseret; nam statim ac ventriculum vel minime distendebat cibo, vel potu levioribus gravissimam dyspnœam perpetiebatur, ob majorem scilicet diaphragmatis compressum, ventriculo sese sub diaphragmatis fornice distendente, atque adeo liberæ respirationis organum istud molestante, & suis in motibus conturbante & remorante; ne igitur gravaretur ventriculus vitellos ovorum sorbiles, & panem dulciarium bis coctum vino madidum assumsit, id enim tenuioris alimenti ventriculum nusquam premit, sed confestim lacteos in tubulos compellitur. Viscera deinde & ab ipsis tot assumtis medicaminibus non levem noxam passa erant, nec leviter tot stiis hydrapogis suo orbata tore; unde nihil mirum si color illorum maxime deflexerit à naturali; nam, haud secus ac hydragoga mochlica morbotis & nimio sero turgiduis partibus peramica atque salutaria sunt, ita profecto partibus sanis, nec luxuriante sero gravatis damnosa atque deleteria sunt, juxta quotidianam experientiam Hippocratis oraculo consonam. Virginem autem illam sana habuisse viscera, antequam moles aquarum ita increverit ut dyspnœam & orthopnœam ipsi pepererit, vel ex eo liquet, quod ineunte morbo facie florente fuerit atque rosea, quod vitæ munia obiverit inculpate, quod statis lunis menstrua passa sit, quod nullis fuerit vexata symptomatis; uti supra notavimus. Atque adeo consequens est aquarum congeriem natura & industria paracentesi exhauriendam fuisse, antequam lethalis Orthopnœa, funestusque viscerum illis marcor fuerint invecta. In illam quippe solertiorem ἐγχείρησιν unam ægrotantis salus inclinata recumbebat; nulla enim potiori machina, nullisque potioribus hydraulicis organis sentinam tantam licuisset exsiccasse: sed sic in fatis fuit ut saluberrimum illud Artis Machaoniæ præsidium citam, tutam & jucundam opem alias allaturum, pertinax & morosa atque refractaria virgo repudiaverit. *ex eadem communicatione.*

Hydrops à scirrho partium glandulosarum.

Anna Buosingerin annorum circiter 17. misella & paupercula, pravaque hinc victus ratione usa, in orphanotrophio labori quotidiano vacans, sæpius nostram imploravit operam, conquesta tum de dolore circa fundum ventriculi, & fœtore narium, adstantibus valde molesto: Suasi usum pulver. aperitiv. præpar. cum purgante ex fol. sen. cum prunis decoct. Redijt hinc ad pristinam operam. D. 20. Jan. 1651. quum visitatione hebdomadaria fungeremur, ægra in lecto decubuit, de ventris intumescentia renitente, appetitu prostrato & artuum inferiorum tumore qualicunque conquesta: præscripta fuit mixtura per cochlear. sumenda. Viribus deficientibus, maloque in pejus ruente, cardiaca propinata sunt, usquedum ægra d. 11. Februar. An. ejusd. spiritum Creatori reddidit.

D. insequ. Cadaver aperuimus præsentib. Viris Clariss. D. D. Konig, D. Licent. Speckero & Dn. Ritzio Pharmacopola. Musculis abdominis ex altero latere incisis, ad usque mensuras duas ichoris flavi, subfœtidi, ex cavitate abdominis vacuavimus, prorumpente magna copia ichoris purulenti ex ore simul & naribus: hinc iisdem ex opposito latere remotis, epiploon putridum non tamen plane absumptum comparuit: intestina quoque non admodum inflata erant, colon tamen colore flavo maxime tinctum: Hepar prægrande satis, & parte cava lividum omnino ostendit vesiculam felleam, bile crocea subviscida distentam, intra cujus membranarum duplicaturam, prope ductum choledochum, corpus notavimus albicans, scirrhosum, quod discissum cum inflaremus, tunica exterior, quasi melle spumoso turgida esset, videbatur: Eidem hepatis cavo

arcte ſatis connectebatur ſcirrhus inſignis, à parte inferiore pancreatis, ubi hoc inteſtinum tenue lambit, enatus; parte vero gibba hepatis glandulæ accuratiſſime notari potuerunt, liquore rutilo parce admodum, & reticulariter loca intermedia perreptante: Parte ſui ſuperiore pancreas magis erat incolume. Ventriculus totus conciderat, propeque hujus orificium ſuperius, & abhinc ſecundum œſophagi & ſpinæ longitudinem glandulæ ſcirrhoſæ, & ex parte nigricantes, majores & minores, (ſcrophulas dixiſſes internas) copioſæ deprehenſæ ſunt: Meſenterium gelatinæ ſimile, & vaſis ſanguiferis albidis magis, quam rutilis donatum: Gelatina circa inteſtina craſſa manifeſtiſſime diſtingui potuit, ut & glandulæ per eorundem tunicam tranſparentes: Prope ſpinam meſenterii glandulæ mirum in modum excreverant, ſcirrhoſiſſimæ, pugnum majorem adæquantes: Inciſione autem facta, prodiit ſubſtantia albicans inſtar ſebi concreti: Lien magnus ſatis, totusque corruptus: Renes ſuccenturiati ad ℥iii longi & ℥i lati, intus cavi fuerunt: Ren ſiniſter in medio fiſſuram habuit inſignem, qualem etiam in aliis jam obſervavimus: vaſa emulgentia in hunc inſerebantur duplicata: non item in dextrum. Cæterum uterq; fuit flaccidus: Ovarium pauca ovula habuit: Venter medius ichore ſuprad. refertus erat: Mediaſtinum autem ſterno & diaphragmati ita adnatum, ut ſcirrhos in ipſo diaphragmate accuſaſſes: thymus itidem totus erat ſcirrhoſus: Pericardium craſſum, multo ſero turguit, Auriculæ cordis maximæ: Cor tamen minus pro ratione ætatis & ſtaturæ: Pulmones adnati coſtis, non tamen purulenti. *Joh. Jacob Harderus in Obſervationibus Anatomico-Practicis.*

Hydrops ex Rene dextro, materia calculoſa oppleto &c.

Jacob Schvveitzer Ludi Magiſter, cum ex caſu in ſpinam dorſi, ad munia ordinaria obeunda, paulo ineptior redditus eſſet, à Dn. Curatoribus Noſotrophii ſuſceptus, & per aliquod temporis intervallum in iſto ſuſtentatus fuit, vino cum potuit plus ſatis indulgens: primum de quo apud nos conqueſtus eſt erat faucium ardor cum oris amore, quibus cum remediis convenientibus ſatisfeciſſemus, poſt de tumore Ventris ſenſim ingruente, querelas movit: Ex loco priſtino in Eleemoſynarium receptus, heic remediis idoneis vacavit: Præſcriptum fuit Apozema diureticum, quo ſatis bene habuit ab initio: tumore autem magis magisque ingraveſcente, viribusque juxta proſterni incipientibus, apozemati aquas cardiacas adjunximus, quorum Virtutem nihilominus morbi ferocia eluſit.

Miſeri hujus Cadaver cultro ſubjecimus d. 18. Decembr. 1678. præſentibus Vir. Clariſſ. & Præſtantiſſ. D. Jacobo Hardéro, Scaf. & D. Hieron. Zollicofero Sangall. Med. D. & D. M. Speckero Baſ. Med. Licent. Integumentis qua propriis, qua communibus, cultro diſciſſis, copia prorupit aquarum ingens, colore materiæ chyloſæ turbidæ, ad menſuras uſque octo: Epiploon hinc ſe obtulit putredine conſumptum: Lien ſcirrhoſus plane cum pancreate duriſſimo. Hepar à ſtatu naturali & ipſum deſciverat, non autem tantopere ut Lien: Veſicula fellis bile porracea admodum diſtenta. Meſenterium non admodum corruptum: aſt in Renibus lærna malorum: Hi ſub hepate & Liene arctiſſime detenti & involuti, ſpinæ adeo pertinaciter adhæreſcebant, ut multa opera vix divelli potuerint: Dexter ad attactum duriuſculus, inciſione facta, mirum quantum materiæ gypſeæ ſpumavit, quæ preſſis papillis copioſiſſime erupit: (copiam hujus non paucam etiamnum inter curioſa noſtra ſervamus.) Alter autem ſiniſter, ſatis magnus, tumidus, ea qua vaſa ingrediebantur parte, hydatidem prominulam habebat inſignem: Hic inciſione facta, papillas conſpicere licuit amplo ore hiantes, pauloque profundius cultro adacto, copia multa prorupit humoris turbidi. In medio Ventre pulmones vidimus putridos & corruptos, quorum dexter coſtis & ſterno firmiſſime annectebatur: Pericardium aqua moderate plenum; Cor autem per exteriorem membranam pellucebat.

De pectoris & pericardii hydrope, ſuperius aliqua innuimus, jam de hydrope aſcyte, diſſerendi anſam nanciſcimur, affectu ſatis frequenti, utinam modo & cauſæ notitia atque modi, quo ſynathiſmus aquæ in hoc affectu fit, & ratio curationis ejus tam faciles inquiſitu eſſent: De illis fatur Hippocrat. hunc in modum Καὶ ἢν ἐν τούτῳ ἐπιγίνεται τῷ ὕδατι πολὺ χωρίον ὑπὸ τῆς κοιλίης, καὶ εἰς τὸ σπλάγχνον ἔρχεται ἄχρι ἀπὸ τοῦ ποιεῖν, ὁ πάσχων ὁ ἄνθρωπος, γίνεται δὲ ἐπὶ τῆς νόσου ταύτης, ὥστε μὴ συμπίπτειν ἄλλως ἐν τῇ κοιλίῃ, ἢν ἐκβάλῃ ὁ ἄνθρωπος διψῇ, ἐὰν δὲ αὖ κινῇς καὶ ἡ κοιλίη μετέωρος χρόνον, μηδὲ ἐπιτηδείῃ ὃ ἀφαιρῇ ὁ ἄνθρωπος χρῆται &c. A Galeno ejuſque aſſeclis retunditur aſcites omnino in αἱματώσεως noxam & fruſtrationem ſanguificationis, conſequentem inſignem facultatis αἱματοποιητικῆς in hepate imbecillitatem per intemperiem frigidam, eamque ſummam: Verum enim vero præterquam quod iſtam hepatis temperiem intemperiemve cum functione ipſi adſcripta, procul rejiciendam eſſe ſuperius monſtravimus, docuit inſuper anatome alios nobiſcum, hepar & lienem in omni hydrope pariter non affici, uti quidem Galenus hypotheſi ſua fretus ſibi perſuaſit: Eleganter ſane occaſione horum Excellentiſſ. Piſo tract. de Morbis à proluvie feroſa: Mihi attentius in humoris continentis cauſæ aſcitis intuenti, nunquam ſatisfacere potuit Galeni opinio ab omnibus ſcholis hucuſque ſumma cum approbatione, atque unanimi Medicorum conſenſu recepta, ſed alias eſſe ejus cauſas à generatione aquæ loco ſanguinis laudabilis ſymptomatica, & intemprriem hepatis frigidam conſequente diverſas, ex hac ſequenti ratiocinatione intelligere eſt. Inprimis enim aquam in hydrope legitimo aſcite dicto collectam, & tumoris continentem cauſam tam certum eſt quam quod certiſſimum, partem eſſe ſeri, chyli & ſanguinis vehiculi, ut qui de ea re dubitet, is ſenſu egere videatur: hoc enim ſimilitudo ſubſtantiæ, imo identitas evidenter docet; & urina ut plurimum pauca nec quantitati potus reſpondens confirmat: deinde quia ſeri conceptacula à natura inſtituta ſunt venæ & arteriæ, in quæ vaſa id cum chylo & ſanguine ex potu & cibo genitis è viſceribus illabi-

illabitur, necesse est serum abdominis in cavitatem venisse defluxisseque e vasis, quæ decurrunt aut sedem habent, inseruntur que membris ventre inferiore conclusis, siquidem hic venter undiquaque membranis densis sepitur, & circumcingitur quas aqua non facile præterfluit: Quia ergo omnis motus, vel est ab interno principio, vel ab externo, qui duplex extractio scilicet, & pulsus, atque in abdominis cavitate nihil quod serum ad se trahat e vasis, exugatque reperire est, in eam certe cavitatem serum sponte sua e vasis defluit, aut motu pulsus conceptaculis suis expressum extrusumque decidit, & quocunque modo descendit, vel per diapedesin ex occultis tunicarum poris desudavit, vel per anastomosin ex apertis vasorum oscillis defluxit: nam rhyptionis vel erosionis vasorum nullæ causæ nullaque indicia: In quibus verbis satis apposite Vir Clarissimus ex causis ascytis conjunctis principalissimam exposuit: humorem viz. aquosum ex vasis sanguiferis abscedentem & extillantem; cui adjungit Excell. Willisius & ipso cum plures alii Viri Clarissimi, Vasorum lacteorum & lymphicorum præprimis disruptionem, vel etiam obstructionem aut compressionem, quæ tamen non prorsus placere videmus aliis, qui fontes hosce rarius aperiri, hancque vasorum ruptionem usque demonstrabilem non esse dicunt: Equidem ut super re satis ardua sententiam nostram exponamus, itidem priorem causam pro frequentissima admittimus, juxta tamen nondum videmus, qui vasculorum lymphaticorum ruptio vel dehiscentia osculorum eorundem ab irruente lympha copiosa, aut etiam obstructio à viscida implente ac distendente, aut compressio ab extrinsecus incumbente, ac identidem ejus motum sufflaminante prorsus negari possit: quamvis enim demus una cum sero particulas fibrosas ac alias nutritias pauciores extillare posse, gelatinam sive formantes in cadaveribus visibilem, sive sero super prunas posito conspicuam, inde tamen concludi nequit, lymphæ motum pariter impediri non posse à tumore partium scirrhoso, glandulis vasa lymphica emittentibus pariter ac recipientibus infarctis ac obstructis, & lympha ista viscidiore ac torpidiore existente, cujusmodi sane est, ubi parilem lentorem ac ad motum ineptitudinem sanguis ipse possidet: aut dicendum erit, subsistere in partibus glandulisve partes viscosiores, tenuiores vero in vascula dicta jugiter usque recipi: quæ, num cum ratione & experientia conveniant, dubii hæremus adhuc, videturque absurdi nihil esse, dicere ex vasis lymphicis in abdomine, hepate & mesenterio conspicuis, lympham pariter extravasare posse, atque in hydropibus partialibus illud admittit Celeberr. Ettmullerus: sed ad priorem causam transimus, humorem viz. serosum sanguine copiose excedentem, cujus causæ variæ secum esse possunt; enim vero vel aquotior sanguis est, & ad dissolvendum aptus, cujus proin particulæ aqueæ facile in partibus abscedunt ac subsistunt; idem in motu torpidior plerumque est & lentescit, ceu supra monuimus, hincque vasa pneumonica mole sua opplet pulmonesque, ipsos ponderoso suo motu gravat, unde hi sæpius rimas agunt per quas exudans serum aut etiam lympha vicinis partibus pleuræ, diaphragmati ac pericardio ipsos sæpissime agglutinat, imo frequentem labem una funestam ipsis affricat ceu præsentes historiæ testantur: atque id dicere necesse habemus, in hydropicorum sectionibus, quas plures citra jactantiam instituimus, nos usque in organis pneumonicis labem graviorem invenisse, ut persuasi simus adhuc, in dicta sanguinis diathesi, pari celeritate partibus hisce noxam inuri, ac aliis usquam: vel in vasis ipsis vitium latet, quando oscula ipsorum vel laxiora sunt, aut prorsus occlusa existunt, suntque hæ causæ principes quas Clariss. Willis. allegat. cap. 1. sect. 2. Part. 2. de medicamentor. operation. Et certe obstructio vel compressio vasorum, qua sanguinis circulus interrumpitur, non parum in hydrope progignendo valet. Notarunt alii nobiscum ex ligatis venis jugularibus canes multum aquæ sub cute capitis & musculorum intercapedinibus passim congestum fuisse, ex sanguinis arteriosi in venas libero commeatu impedito, unde serosa portio facile exundat & inter musculorum interstitia cumulatur, alibique versus loca declivia decumbit: atque hac ratione hydropes subitanei oriri possunt, ex vasorum in corde conspicuorum occlusione à polypo vel compressione: Eidem impedimento ansam dant hepatis, lienis, mesenterii &c. scirrhi insignes, à quibus comprimuntur subjecta vasa, artusq; interiores intumescunt, imo ipsum abdominis cavum aquis inundatur: Et quamvis ejusmodi tumores, vitium sanguinis vel lymphæ jam arguant, indeque ad hydropem dispositionem, huic ipsi tamen malo primarium fomentum deinde præbere negari nequit: sic in priore historia sanguinis torpiditatem ex mala victus ratione contractam atque auctam, tot scirrhis occasionem dedisse, imo lymphæ vitium supra notatum produxisse, ceu mesenterium totum gelatinæ simile probare videtur, apud nos ratum est: id vero insuper rationi consentaneum, ab iisdem cum sanguinis tum lymphæ liberum cursum & recursum sufflaminatum ac ita utriusque regurgitationem atque extravasationem promotam fuisse, coarctato enim sanguini, ut transitus quoquo modo pateflat, quod tenue & aquosum est prorumpit, & in vicina loca deponitur, ubi post restitans, atque membranulis interceptum hydatides, cujus in rene sinistro insignis historia posterior meminit, gelatinæ similes alicubi efficit: Præter scirrhos autem adhuc alia sunt, quæ serum abscedere faciunt, imo supra dictam sanguinis diathesin augere possunt, utque de pectoris pathematibus, aliisque morbis, ictero, hæmorrhagiis nimiis &c. plura non adjiciamus, transpiratio insensilis suppressa, & inprimis urinæ excretio deficiens, frequens hydropis causa sunt, atque hinc est, quod Helmont. Renem ceu adæquatum artificem omnis hydropis asserit, dubiumque non est, quin materia gypsea, qua ren dexter ludimagistri infarctus fuit, huic commodissimam ansam dederit, M. H. vitio, quod eadem confirmat, non prorsus rejecto: nec potuit duplicata quasi actione seri vacuationem promovere Ren alter, cujus papillæ amplo ore hiantes ecquam strenue illud secreverit, probare poterant: nec vasculorum renalium obstructionem nude accusabimus: Regurgitans inde pars aquosa exitialem labem ipsi M. H. infert, dum solvi magis crasin ejus, torpescere

motum & laxari vasculorum facit oscula, hincque qua data fere porta, sibimet quasi effluxum parit. Id vero apud Eruditos Naturæ Ruspatores ambiguum adhuc esse animadvertimus, negata vasculorum lymphicorum ruptione vel erosione, explicare fontem aquarum tam copiose sæpe in abdominis cavo stabulantium, a quarum limpiditate ac tenuitate ad illorum ruptionem argumentatus fuit Celeberrimus Sylvius: arteriæ cœliacæ & mesentericæ, harumque propaginum oscilla alicubi aperta, fontem hujus probabiliter facit Clariss. Williss. nec inficias pervicaciter ire possumus: illud vero Artis nostræ Statoribus pensiculandum relinquimus, cujus Hippocrates supr. cit. loc. & sub finem præc. §. meminit, annon ex epiploo hujusque vasis aquæ hæ una scaturire possint? enim verò licet ductus aquosos, quos aliqui ipsi attribuunt, nondum credamus, id tamen asseverare possumus, in hydropicorum sectionibus partem hanc vel erosam & absumptam, vel summe extenuatam putridamq; nos reperisse: Excellentiss. quoque Pejerus in Scholio ad historiam hydropici quam method. Historiar. Anato. exhibet, magnam aquæ in ejus abdomine repertæ partem a peritonæo destillasse judicat, siquidem hoc porosum plurimisque sanguineis vasis distinctum fuerit, quæ hinc natura dilatarit ac multiplicarit, ut hac redundans serum commode exantlaret: merentur sane ejusmodi φαινόμενα ulterius scrutinium pariter ac attentionem, idque heic aliorum judicio submittimus quod superius in histor. hydrocephalici attigimus, annon serum ejusmodi ex meningibus harumq; vasculis æque exundare possit? ut lamellarum cranii in recens natis laxas commissuras, per quas serum facile exudare potest, linquamus: de vasis vero lympphicis in cerebro conspicuis, quibus negotium facile absolveretur, nostra ex autopsia, certi quid dicere nondum audemus, aliorum hinc tantisper contenti. *Idem ibidem.*

Ex peripneumonia phthisis & hydrops.

Wilhelm *Leybli* Lucisvallensis, 15. circiter annorum, ex orphanotrophio, ubi quotidiano vacabat labori, morbo periculoso decumbens, mense Junio anno 1677. in nosotrophium, sanitatis, si ita Deo placuerit, recuperandæ ergo, admissus fuit; cum tum temporis adhuc curæ ægrorum vacaremus, vidimus ægrotum, facie ex subatra pallescente, siti vexatum intensa, pulsu præditum celeri, debili & inæquali, difficultate spirandi pressum, & de sputo sanguineo purulento, cum magna appetitus prostratione, anxie conquerentem: solliciti tum hærebamus, cum meliora edocere, neque ab ægro, neque ab adstantibus potuerimus, utrum pleuritidem præcedaneam æger passus fuerit, nec ne: Tandem vero cum doloris pungitivi in latere, se vestigia ulla unquam sensisse, negaret, contra sputo cruento cum tussi, quod jam purulentum evaserat, ab aliquo tempore vexari confessus fuerit, cum ex peripneumonia phthisicū jure arbitrati fuimus, hanc præscriptæ potiones vulnerariæ cum decoct. pectorali antiphtis. aliave quæ è re esse videbantur: Verum & hic, quod fieri solet, docta prævaluit arte malum, ægro vitæ hujus misellæ afflictionibus fesso, spiritum Creatori suo reddente.

Antequam occasionem cadaver lustrandi arriperemus, placuit prius ab Excell. Orphanotrophii tum temporis Medico ordinario sciscitari, quonam morbo primitus affectus fuerit, & quænam symptomata, ipsi adhuc in orphanotrophio degenti, infesta præcipue esse cœperint, qui per alium nos certiores reddidit, se in misello hoc corpore, jamdudum affectionem scorbuticam metuisse, jamque ab aliquot spatio manis phthisicum eundem auguratum esse: Quibus ita exploratis operi sectionis nos accinximus, linteamentis, quibus demortuos obvolvi honestas suadet & Scriptura imperat, remotis, ventrem infimum tumidum omnino, deque nec æger conquestus unquam, neq; nos quidquam in ipso animadvertimus, contuiti sumus, unde statim ingentis seri copiæ suspicio mentem nostram neque frustra cepit: Involucris infimi ventris cum epiploo, quod subputridum erat, ablatis, deprehendimus hepar p. n. omnino magnitudinis, parte cava corruptum & putrescens una cum vesicula fellea, quæ uti in cœteris gelatinam referebat: succus tamen effluens subater erat & lividiusculus, parum spumosus: in hypochond. sinistro lienem deprehendimus tumidum, durum, flaccidum, corruptum, & quoad interiorem substantiam nigricantem omnino. Pancreas sub ventriculo vidimus maximum, glandulis insignibus & duriusculis superbiens. Mesenterium observavimus gelatinosum plane, maxime quoad extremitates, quibus intestina cingit: gelatinosus hic humor fere intestinalium cellularum exteriorem faciem circumdedit. ipsamque mesenterii substantiam tantopere occupavit, ut difficile fuerit, vel vasa vulgo dicta mesenterica, vel quod plus est glandulas detegere: In ipsa hujus ventris capacitate ingens extitit seri copia, quæ integumentis discissis, qua data porta fugam dare cepit, non tamen ita fœtidum, uti in aliis spirabat odorem: Cætera hujus ventris satis rite habebant. Thoracis examen aggressi, diaphragmate separato, multum aquei humoris, ex thorace effluxit, neque facile fuit pericardium à sterno, cui firmiter cohærebat, absque ruptione separare; In pericardio aquam adhuc copiosam reperimus, quæ autem ruptione facta per viam Thoracis apertam ad inferiora vergebat: Pulmonum lobus uterque putridus erat & corruptus, magis tamen sinister quam dexter, uterque pressus materiam reddebat purulentam. *Idem ibidem.*

Anatome Adolescentis hydropici μεγαλοσπλαγχνου

Anno 1678. mense octobri in Orphanotrophio diem suum obiit adolescens annorum circiter 22. nomine Furler, prosapia rustica oriundus, ex Arthritide vel magis Rheumatismo Asthmaticus & hydropicus factus: hic referente Medico, tum temporis ordinario, per totum vitæ quod traxit curriculum, imbecillioris erat constitutionis, valetudinarius, cumque morbis conflictans sæpius: Thermas Rheumatismo jam infestatus, Medico invito magis quam volente, invisit, ex quibus autem, si non deterior, melior saltem non rediit: hinc Empirici cujus generis Carnifices & παλαμναῖοι, plures hoc

fæculum alit, opem incautus efflagitavit, licet illam parum falubrem fenferit: in orphanotrophium ab hoc redux, aliquot ante obitum feptimanis d. fymptomatibus afthmate & hydrope magis magifque obrui cepit, donec tandem natura pugnæ nimietate fatigata, animam ad fuperiora adfpirantem Creatori reddidit.

Aperto cadavere, plurima occurrere memoratu digna. Ante omnia otare licuit copiam aquarum multam, qua ex imo, qua ex medio ventre, fummo cum impetu, atque hoc diuturniore erumpentem: hinc apparebant vifcera (vulgo αἱματῶν dicata) longe maxima: Hepar nimirum Lien & Pancreas fed fcirrhofa omnia, alia tamen magis alia minus: In Mefenterio notabilem labem (vel multam gelatinam) animadvertere non licuit, fecus ac in aliorum hydropicorum cadaveribus: Renes itidem magni fatis, non tamen duri: reddidit interna horum fubftantia preffa, materiam, quandam puri analogam (quam gelatinofam fuiffe arbitramur) Epiploon putredine confumptum erat: Medius Venter difcuffus exhibuit Pulmones fterno & coftis valide adhærentes ex utraque parte corruptos & putridos. Cor vero longe maximum, quale ac quantum portentum hactenus nec vidimus, nec apud alios legiffe meminimus: Continebat illud in circuitu pollices octodecim, longitudine fpithamam, & latitudine digitos octo: (Hujus fubftantia intrinfeca fibrofa erat & carnofa, quæ ipfi quoque pondus fecit infigne.) Totum cor ultra libras medicas tres pependiffe judicatum fuit: uterque ventriculus cum auriculis annexis fcatebat concreta materia tenaci, feu polypis & grumis, præcipue autem finus dexter, e quo hos plena manu haurire licuit.

Confirmat utraque harum hiftoriarum, quæ de organis vitalibus ac fpiritalibus in hydropicis non raro primario læfis meminimus, enimvero non rejecta fanguinis intemperie, aquofitate ac fluiditate,) cum in utroque fcorbuticam ac rheumaticam difpofitionem Medicus ordinarius, pridem tum viderit tum fufpicatus fit) labem quam fenferint, fpirandi difficultas utrumque primo invadens, & in illo fputum fanguinolentum pariter ac purulentum, pulmonesque hinc fterno & coftis valide adnati,una cum polypis compluribus in macrocardia hujus ftagnantes, oppido fatis commonftrant: nec arbitramur ad vifcerum nativum vitium,quod in utero matris contraxerint,in eodem neceffe effe recurrere, quamvis ordinariam magnitudinem fuperarint, inprimis cor: fi enim proportione cætera huic refpondiffe confideramus, infuperque robuftiffimas fibras, quibus erat inftructum perpendimus, magis cogimur in fanguinis viciatam διάθεσιν primariam noxam conjicere, quam ex mala educatione & prava victus ratione contraxiffe poteft uterque, neque nobis conftat, an orthopnœa a prima ætate laborare ceperint: Accedente fane ex infignibus cordis thalamis in vafa grandiufcula fanguine ejufmodi aquofo & foluto, non tam gravati inde pulmones fuerunt, quam vero ab eodem per venas pari copia & promptitudine non revecto,feri portio abfcedere, ulterioremque labem pulmonibus fenfim inducere potuit. ut lymphæ vitium vafculaque, quibus recipitur jam prætereamus:acceffit; extravafanti fero in illo, unà cruoris portio non exigua, unde hæmoptyfis fucceffit,à quibus hinc junctim circa præcordia retentis & fubfiftentibus, fpiritus difficilior redditus, fanguinisque circulus magis adhuc impeditus fuit, pulmonumque cum partibus vicinis adunatio & adnafcentia (modo quem fuprà defcripfimus) ulterius promota, & fic malorum lærna aucta fuit; mirumque eft feri parum e cavo thoracis, in Furlero dimanaffe, in quo materia tenax & polypofa, fenfim fuccrefcens & ad oftium venæ cavæ aggefta, partibus aquofis & cruoris particulis tenuioribus in arteriam propulfis, fanguinis ex cava liberum plenumq; ingreffum fufflaminando, eum fere effectum produxiffe poteft, quem Excellentiff. Lovverus in canibus ex ligata intra cor vena cava, prompte fatis fubfequi vidit,de quo etiam videri poteft Clariff. Willifius citat. cap. part. 2. de Medicament. Operationib. fomentum augmentumq; non leve deinceps, ex noxa à fanguinis partibus craffioribus & vifcidioribus prius illata, hepate lieneque fcirrhofis afferentibus,|cæterum hiftorias de corde magno qui volet, adeat Sepulchretum Excellentiff. Boneti p. 38. & 594. *Idem ibidem.*

Hydropis rari Hiftoria.

Ornatiffima matrona, Domina Genovefa du Verney Lugdunenfis, Uxor Nobilis Viri Joan. Claudii Marcellini, Doctoris & Profefforis medici Collegio Medd. Lugdun. Aggregati, annos tum nata xxxiii. cum beffe, quorum xx. in conjugio tranfegerat, quamvis neque puerperii, neque ψεύδους κυήματος ullius, toto illo temporis tractu feciffet periculum: Vitam interim fedentariam agens, ac ἐν γυναικείῳ jugiter detenta: poftquam per duos ante menfes præter propter, balneo aquæ fluvialis intempeftive, prorumpentibus quippe tum ftato tempore τῶν ἐπιμηνίων, fe immerfiffet: cœpit menfe Octobri anni 1667. animadvertere, tumorem quendam in finiftro hypogaftrio fenfim fubnafci,qui fefe poftea verfus hypogaftrium dextrum propagavit, totumque fere fpatium, quod ab umbilicali regione deorfum exporrigitur, occupavit. Tumor autem ifte mediocriter durus erat ac anodynus cum tenfione: quæ res aliis perfuafit, molam fubeffe, aliis hydropem uterinum, aliis tumorem frigidum in mufculis altioribus abdominis conceptum. Poft adhibita varia præfidia tam Chiriatrica quam Pharmacurgica, ad Thermas Vichenfes ablegata fuit, ut ibi aquas de Craticulæ nomine dictas, actu calentes hauriret, & quidem menfe Majo anni 1668. abs quarum lympharum ufu tantum abeft ut aliquid acciperet emolumenti, ut potius ab ipfis fe deterius habuiffe, palam profeffa fuerit. Quum ergo per annum integrum ab eo tempore domi hæfiffet, variaque remedia incaffum tentaffet, adeoque ventrem indies magis ac magis intumefcere videret, menfe tandem Junii anni 1669. in animum induxit in Burgundiæ Ducatum iter capeffere, ad pagum quendam diftrictus Antiffidiorenfis, cui nomen Seneley, ut ibi Virum quendam cui nomen *la Tour* conveniret,quem fama vulgabat omnes affectus p. n. ex fola Urofcopia deprehendere,præ-

tereaque medicamentis instructum esse ad contumaciores quosvis morbos, cæterisque Medicis insuperabiles eradicandos efficacibus, ita ut Magi potius quam Medici personam merito præferret. Hujus itaque ardelionis remediis per dies xv. sine ullo fructu usa, Lutetiam Parisiorum se contulit, ubi a compluribus tum Medicis, tum Chirurgis inspecta, qui quo conflictabatur affectum hariolari, multo vero minus persanare potuerunt: Parisiis Lugdunum reversa est xv. Decemb. ejusdem anni, graviore quam unquam alias infestata valetudine: abdomen enim adeo turgidum evaserat, ut neque erecta stare, neque decumbere posset, neque somnum capere, neque alvum, nisi clysterum adminiculo, dejicere, quos etiam nonnisi ægre admittebat: lotia pauca reddebat: καταμήνια verò quot mensibus periodice utplurimum fluebant, minori tamen copia quam sanitatis tempore. Per morbi decursum febris, nulla vel ἐπιπόλαιος vel idiq;perraro. Totum corpus mire colliquefactum ac extenuatum. Quod vero apprime notari meretur, etiamsi intra ventris inferioris capacitatem ingens subesset aquarum proventus, neque femora, neque crura, neque pedes tumorem ullum unquam conceperunt, cum reliquum corpus præter ventrem mire intabuisset. Abdomen ipsius, quod ante iter Parisiense, tumorem unicum præferebat ab umbilicali regione deorsum, etiamsi vel tunc sublesta rudimenta tumoris in hypochondrio dextro, præsto forent, duos tumores ab invicem discretos post reditum ab Urbe manifeste spectandos exhibuit: unum obsidentem universum hypochondrium dextrum, quique ad latitudinem transversorum duûm digitorum supra costas spurias inequitabat, mollis atque fluctuans: alterum vero obsidentem totam sinistri hypogastrii regionem, qui renitentior aliquanto duriorque erat hypochondrii dextri tumore. Inter geminos hosce tumores observare erat interstitium quoddam vacuum, aut quasi sulcum, quo ab invicem dirimebantur ad latitudinem transversorum duum digitorum, quodque protendebatur oblique ab hypochondrio dextro, supra umbilicum progrediendo, versus partem aquiculi sinistram. Duo isti tumores speciem manticæ quodammodo effingebant, parte utraque extrema propendula saburratæ, parte vero intermedia quæ cervicibus imponitur, inani. Circa regionem Renis dextri tumor quidam circumscriptus observabatur, atheromatis cujusdam genium æmulans. Post varias tam Medicorum quam Chirurgorum συνελεύσεις, conclusum fuit, Paracentesin hîc celebrandam, aliis consentientibus inchoandam à tumore hypochondrii dextri, aliis à tumore hypogastrii. A quo posteriore tandem decretum ut inciperetur, propterea quod si forte tumor superior communionem haberet cum inferiore, hunc ipsum vacuefaciendo. alterum etiam illum eadem opera contingeret evacuari, ita ut nova apertione minime opus foret. Causticus itaque lapillus, pisi unius mole, admotus fuit regioni laterali mediæ hypogastrii sinistri. Eschara facta incisa fuit. Postmodum cannula in extremo suo punctata, ad magnitudinem pennæ anserinæ, longitudinis vero, trium transversorum digitorum, paratus fuit in capacitatem subjectam intromissus: tuncq; e vestigio prorupit aqua lixivii colore, & quidem tanto impetu, ut unico fere momento duas scutellas adimpleverit. Prima vice eductæ fuere ℥.xxi. & diversis vicibus plusquam cxl. ℥. Aqua primulum prodiit ultimis vicibus limpida, sub finem vero emissa, albicans, mucilaginis instar viscida, & caulium putridorum odore prædita apparuit. Ex vulnere manavit pus album, quod ex abscessus intimo sinu procedebat per paracentesin inflicto, licet profluere plerisque putaretur ab externis incisionis oris. Tertia vel quarta die post apertionem, nihil amplius, aut nimium saltem aquæ ex vulnere ipso effluebat, eo quod Cannula alium situm sibi compararat, neque amplius ad perpendiculum, quemadmodum ab initio, vergebat, mucrone videlicet deorsum converso, propter pondus insigne tumoris alterius in dextro hypochondrio consistentis, qui mole quidem nullo modo fuerat diminutus, cæterum qui tum nonnihil, propter evacuationem aquæ abdomine contentæ, supra quam prius innatabat, subsederat. Atque hic ipse tumor in causa erat, quod aqua non amplius per aperturam effundebatur, cum vicem repaguli præstaret, emissionem coercentis, etiamsi plusquam sex pintæ liquoris in abdominis capacitate adhuc forent superstites, sicut post mortem in cadaveris apertione ad oculum patuit. Porro cum animadverteretur, ne gry quidem aquæ amplius extillare, consilium ceptum est, similem apertionem instituendi in hypochondrio dextro: qua facta, non minori impetu ac in priore paracentesi prosiliit aqua, sed nigra, non secus ac si fuligo camini aqua simplici diluta fuisset. Ægra autem mox languidior nonnihil evasit, & febris increvit, propterea que ea die à nova evacuatione satius visum fuit abstinere. Postridie evacuatio parca manu denuo tentata. Tertia die mortem oppetiit, Kal. videlicet Maii, anni 1670. hora sesquiquarta pomerid. annos tum nata xxxvi. menses II. dies. xv. Eodem die hora noctis decima, cadaver adapertum fuit, per Henricum Charavel Magistrum Chirurgiæ Juratum, coram Dominis Petro Garnier Collegii medici Decano, Andrea Falconet, Medico Regio, & Joanne de Rhodes, Doctore med. Aggregato, nec non præsentibus Antonio de la Forest, Philiberto Cochaud & Antonio Verdelet, Magistris Chirurgiæ Juratis: qua in cadaveris apertura sequentia fuere deprehensa.

Mox ab obitu totum abdomen mirifice intumuit. Per fissuram primo loco inflictam in hypogastrio pus effluebat. Per alteram vero secundo loco in hypochondrio dextro factam aqua nigra manabat. Remotis artificiose abdominis integumentis musculis, ac peritonæo, obvia fuit facta ingens ampulla rotunda aqua nigra semiplena, duarum vel trium ipsius pintarum capax, cujus adhuc pinta una præsto erat. Hæc autem ampulla fuit molis & figuræ, qualis magna cucurbita rotunda, incumbens intestinis omnibus lateris dextri, hepati, atque regioni renis dextri, quæ omnia obumbrabat: hæcque ipsa ampulla tumorem illum circumscriptum ad transversorum duûm digitorum latitudinem

tuberem supra spurias costas eminentem effingebat. Huic ampullæ ren dexter velut initus moluerat basi sua admodum lata, & qui à situ suo naturali luxatus apparebat: quin imo is ipse Ren erat, qui in regione renis dextri, atheromatis speciem falso spectatoribus repræsentabat. Et sane Ren iste molliculus erat, aquaque limpida gravidus, atque intra hunc ipsum latebat vesica aqua plena, mole & figura, quales sunt vesicæ quæ in corporibus occurrere solent: Insuper etiam hydatides complures, singulæ nucis juglandis mole, adnexæ visebantur ampullæ modo dictæ. Ren sinister colliquefactus erat ac fusus. Magna illa ampulla definebat in modum utricularis tibiæ, in partem dextram superiorem ac lateralem corporis uterini. Ampulla ista sublata, Hepar, quod scirrhosum existimabatur, nonnihil albidum ac decolor duntaxat apparuit, nequaquam tamen admodum vitiatum in propria substantia. Lien suo modo paris erat fere conditionis ac Hepar. Quo fit ut credibile sit, Hydropem quo detinebatur patiens, oriundum potius fuisse a vitio renum debilium ac labefactorum, quam à vitio vel hepatis vel lienis. Epiploon subflavum erat ac pene consumtum, infimo hypogastrio affixum. Omnes mesaraici glandulæ erant scirrhosæ. Pulmones utrique marcidi, nigrisque maculis respersi. Cor parvum, at sanum. His perlustratis, ad hypogastrium perrectum est, ubi tumor valde insignis comparuit. cujus tunica erat crassitiei digiti unius transversi. Erat hic tumor instratus intestinis, & ossi sinistro ilium, ad longitudinem & latitudinem manus humanæ: intra quem tumorem, multum adhuc puris continebatur, præter illud quod tam in abdominis capacitatem effusum fuerat, quam quod per foramen paracenteli eo loco factum, effluxerat. Hic autem tumor definebat etiam in modum tibiæ utricularis, in partem sinistram superiorem ac lateralem corporis matricis, Chirurgus initio adstantibus persuadere nitebatur, ingentem ampullam lateris dextri esse ipsummet uterum; alteram vero quæ in parte sinistra hypogastrii sita erat, esse Vesicam. Verum enimvero cum per totum morbi decursum, nulla puris indicia in urinis observata fuissent, hæc res impulit adstantes, ut majori cum ἀκριβείᾳ investigare sibi proponerent, undenam duo isti tumores ortum ducerent: quod ut melius nosceretur, totus pudoris sinus facto ab orificio externo initio, dissectus fuit ad uterum usque, qui in puellabus & in fœminis, quæ neque fœtus, neque ψευδοκυήματα ulla protulerunt, exiguus esse solet. Quapropter cum ad Uteri corpus deventum esset, quod mole & figura pyrum nostratibus dictum telmum, æquabat, occurrit totum illud uteri corpus, sanum atque integrum. Postremo αὐτοψία cunctos satis superque erudiit, duos hosce tumores procedere ex Cornubus uteri, quæ vulgo uteri Tubæ nuncupantur: unum scilicet ex Tuba dextra, puta illum qui hypochondrium dextrum occupabat: alterum, ex Tuba sinistra, nimirum qui in hypogastrio sedem sumserat. Qui posterior tumor, imam Hypogastrii regionem obsederat, tam propter propriæ substantiæ pondus, quam propter materiæ, qua scatebat, gravitatem, adeoque in sublime non evehebatur, quemadmodum tumor Hypochondrii dextri, qui supra aquas innatabat: Præter enim aquam illam, quæ per duo foramina pertusione facta prosilierat, plusquam sex pintæ ipsius inventæ sunt intra abdominis capacitatem adhuc restagnantes. Per hanc porro Cadaveris reserationem notari facile potuit, utrumque tumorem ope Cannulæ probe perforatum ac penetratum fuisse. Et sane Tumor uterque per sectionem administratam, perque patens illac vulnus materiei intus contentæ portionem evomuerat: imo decepti fueramus omnes, quoad materiam ex tumore hypogastrii eructatam: Cum enim Puris plurimum per vulnus inflictum profunderetur, illud ipsum suppurationi vulneratæ partis perperam a nobis tribuebatur, cum debuissemus illud apertioni interni abscessus, unde unice promanabant, imputare. *Idem ibidem de communicatione Excellentiss. Sponii Patris.*

Hydrops ovarii muliebris &c.

Rustica quadraginta & quod excurrit annorum, paupercula & ponderoso oneri ferendo assueta, ante triennium circiter dolorem persentiscere cepit, pone articulationem femoris sinistri cum Ischio, gravidamque juxta se esse arbitrata fuit: deficientibus menstruis dolores hi increbuerunt, cum femoris pedisque sinistri atrophia: Ab isto tempore difficulter incedere potuit, & nonnisi baculo suffulta, quin imo, cum ob pauperiem mali rationem segnius haberet, dorso amplius incumbere nequiit: An. 1683. cum à Pastore loci rogaremur, ut misellam hanc inviseremus, vidimus pedem sinistrum citra sensum fere motumve graviter intumuisse, manentibus undique digitorum vestigiis, ægraque de dolore enormi circiter lumborum vertebras & ossis innominati regionem, eoque lancinante conquerente, quibus accessit, urinandi difficultas, ut non absque dolore mingeret. Varia tum quà externe ad lymphæ viscidæ lanemantis solutionem, qua interne ad ejusdem serique subsistentis attenuationem & vacuationem præscripta remedia, sed absque feliciore successu: tandem ad scarificationem in pede imo devenimus, qua multa aquarum copia educta fuit, pesque totus detumuit: diu tamen hoc in statu non perstitit, quin facta nova stagnatione, ex seri cum sanguine accedentis extravasatione, lymphæq; in suis vasis subsistentia, immane quantum intumesceret, cui scarificatione profundiore non saltem hic sed parte etiam superiore iterata occurrimus, aquæque copiosissime iterum eductæ, non neglectis interim mediis internis & externis: Fonticulus quoq; pedi dicto inustus, ceu ex quo aquæ continuo manare possint: ann. 1684. intra musculos femoris vastos, tumor conspiciebatur digitis cedens, & folliculo quasi inclusus, e quo inciso manu Chirurgi materia primum viridis acerrima, inde pultum ovis similis, tandem ichorosa fœtens prolluxit: specillo immisso ad inguen usque pervenit Chirurgus, ut de sinu profundiore in cavum abdominis pergente non dubitaverimus: interea injectionibus certatum ex vulnerar. balsam. detergentib. ac putredini resistentibus: Parte inferiore, femori magis adversa, tumor alius deinceps

Prodiit insignis, ut priore tantisper relicto, ad hujus apertionem necessario progrediendum fuerit, qui apertus ichorem acerrimum fudit, simulque sinum ostendit, pone os Ischium versus sacrum & lumborum vertebras pergentem, cui itidem convenientibus obviam ivimus, quibus tamen nihil magnopere effecimus, quin in deterius labente corpusculo, viribus exhaustis placide expiraret d. 7. Jun. 1684.

Cadaver lustravimus postridie præsentibus Vir Nobiliss. D. D. Schorkopf. Hildes. D. D. Nabelio Heidelb. & D. Cand. Kartschero Brig. Siles. Chirurgisque aliquot è vicinia: Antequam abdomen incideremus, in hypogastrio tumorem renitentem animadvertimus, ad cujus examen ilico perrectum, separatis undique integumentis & peritonæo rescisso: Tum vero in pelvi ovum prominuit, aqua limpidissima subsalsa, parum fœtente ad ℥xviii. prorsus distentum, quod totam illam regionem opplebat, vasis elegantibus donatum, à quo aliquantum remoto uterus inferius pendebat, densus crassusque, & ad latus dextrum ovarium marcidum, superius autem abscondita prodiit vesica urinæ receptaculum: Inde cum ovum illud accuratius pervestigaremus, vidimus secundum ipsius medium expandi oviductum cum extremitate sua foliacea, nullo alio ovari comparente vestigio, ceu curiosis etiamnum demonstrare possumus: Epiploon pene consumptum erat: Hepar & lien semiputrida: Mesenterii glandulæ duriusculæ fuerunt, & pancreatis facile atteri poterant: Renes flaccidi & in sinistro conspicuæ protuberantiæ aliquot, cujusmodi glandulosæ in intestinis quandoque observari solent, quæ cultello incisæ, glandulas corticales cum fibræ ductibus egregie ostenderunt: Thorax apertus pulmones non quidem adnatos sed putridos exhibuit, punctulis nigricantibus innumere maculatos: Pericardii liquor modicus, sed cor quoad externam superficiem quasi erosum, in cujus auricula & ventriculo dextris sanguis grumosus cum polypis multus hæsit: Interna vero substantia tota corrupta fuit & flaccida: Os ilium parte anteriore perforatum fuit & nigricabat, effluente ichore, à quo stylus argenteus in abdominis cavum immissus mox arrosus fuit, quod à sanie à lumborum vertebris & osse innominato versus inferiorem femoris partem secundum musculorum ductum dimanante, pariter evenit.

Idem ibidem

De atrophia quædam propalandi nobis heic occasio subnascitur, quam in universalem marasmum dictam & particularem Practici distinguunt, hancque ipsa rariorem uno fere ore pronuntiant, cujusmodi exemplum illustre, aliquando prolixius sistemus, atrophiæ viz. ossis coccygis, ex violenta Venere contractæ, facta profusione & jactura spirituum animalium, simulque accedente nervulorum compressione in fistula ossis sacri, à lympha extravasata & in mucum concreta, quam forte succum nervosum alii interpretabuntur, de quo autem fusius heic ducere non constituimus: sufficit atrophiam ut plurimum morbum vel organicum agnoscere, nervorum compressionem, aut etiam coangustationem vel obstructionem, vel intemperiei, M. H. nempe talem vitiationem, qua particulis ad nutriendum aptis illa destituitur, sive jam victus vitio illæ suppeditari nequeant, sive partium chylificationi ejusdemque distributioni destinatarum labe non accedant: fere autem spiritus animalis in causa esse solet varie deficiens: enim vero cum alimentarium particularum secretionem, tum earundem agglutinationem sua præsentia egregie promovet elatere suo, vel tubulorum in partibus nutriendis tonum conservando ac fovendo, imo ipsissimas Massæ particulas in blanda dulcedine sustentando, qua dispereunte sibi relictæ acriores fiunt, fibrillasque nerveas vellicando atrocissimo dolori, qui in atrophia persentiscitur, occasionem dant: Quod nervos obstruit, vel comprimit serum est vel lympha, aut etiam sanguinis grumescentis portio, perreptant siquidem minutæ arteriolæ vertebralium propagines spinalem medullam, è quarum osculis, casu potissimum vel ab alia causa externa vehementiore sanguis quandoque excutitur, ibidemque subsistendo grumescit, ceu superius in artuum inferiorum ἀναισθησίᾳ innuere cepimus cepimus, lympham vero lentescentem sive in vasis, compressione ipsius motu impedito, sive extra vasa, uno alterove ipsorum rupto, nobis persuadet autopsia, qua in fœtib. vitulinis abortivis in fine spinalis medullæ interdum vesiculam lympha plenam invenimus, observavitque idem in fœtibus ovillis Excellentiss. Wepferus: sæpenumero autem nervi coangustari videntur, imprimis in iis qui incurvati incedunt, ponderosæque moli ferendæ assuetæ sunt, & interdum distorqueri, sicque spirituum influxui via præcludi: Id heic decidendum videtur, qui spiritus animalis absentia ex compressione nervi hic accusari possit, cum tamen sensu omni pars non careat, id quod etiam in paralysi notamus, in qua pars quidem motu sed non sensu destituitur: sunt qui hoc expediunt distinctione inter nervos sensorios & motorios, illos in paralysi salvos volunt, hos non item. Nobis distinctione hac non rejecta, cum multo major copia spirituum requiratur pro motu, quam vero pro sensu in anima ciendo, videtur sive unica fibrilla nervea superstite rationem facile dari posse, cur sensu pars adhuc gaudeat, cum è contra nec una nec duæ pro motu conservando sufficiant, id est, quod fibrillæ in membranas tenuissimas abeuntes, usque salvæ supersint, principio etiam à quo ortæ sunt, gravius non læso: Quicquid sit in Rustica nostra & coangustari è lumborum vertebris, vicinisque ossibus ad musculos cum his tum femori pedique incumbentes transeuntes nervi potuerunt, & comprimi à coagulata & subsistente lympha, quod malum haud dubie causa externa, gravis viz. ponderis sub quo incurvata incessit gestatio frequens produxit, accessit dehinc mala victus ratio, ob quam sanguis torpidior viscidiorque generatus, menstrua subsistere fecit, sensimque reliquorum symptomatum proventum adjuvit, nempe ab hærente lympha acredine sua vellicante, dolores circa ischium & in lumbis primi pullularunt, maloque sensim radicato, deficiente spirituum influxu, partes vicinæ, femur præprimis cum pede nutrimento defraudari ceperunt: accessit motus impotentia, unde sanguinis lymphæque circulus magis sufflaminatus fuit, serumque à cruore usque non volatili & balsamico abscedere & una cum illa subsistendo

do

do, tam gravem intumescentiam parere cepit, particulis ejusdem aculeatis, (de quarum corrosivo genio maculæ in pulmonibus, cordisque superficies in histor. descriptæ testimonium perhibent) cum subinde membranas fibrasque vellicarent, dolorem non exiguum inferentibus: accessit primum ob nervorum continuitatem, dolore circa lumbos urgente, mingendi difficultas qua cum dolore lotium excrevit: Medicamentis variis malo succurrere annisi sumus, sed in cassum, quod cum lymphæ incorrigibilem lentorem tum nervi graviorem labem contraxerant: & quamvis scarificatione aquæ copiosissime eductæ sint, primaria tamen causa non ablata, diluvium idem ilico recruduit, imo femur ipsum petiit, collectis particulis seri etiam in abdomine acerrimis viridescentibus, ossaque ipsa erodentibus, de cujus aciditate summa stylus argenteus immissus ilicoque arrosus testari potest, particulis ramosis ac ad motum minus aptis, invicem cohærentibus, sibique ita complicitis ovula illa piscium, particulis magis ramosis ad latera protrusis constituentibus, è cujusmodi etiam particularum similium congerie materiam lacti coagulato similem profluxisse vidimus: scilicet e poris arteriarum distortis ac ampliatis, quandoq; etiam exesis, cruor serosus aliisq; particulus variis prægnans profluit, quæ deinceps sive folliculo includatur, particulis dictis ad latera secedentibus, ibidemq; invicem conglobatis reliquas involventibus, aut libere stagnat inter musculorum interstitia, reliqua sui parte per venas utcunque remeante. De hydrope ovarii muliebris, quem primum in hac fœmina contuiti sumus, Clariss. D. D. Schorkopf, in Dissertat. Inaugural. hac ipsa occasione erudite scripsit, eandemque exemplis à Celeberrimo Wepfero communicatis illustravit, ut necesse non sit pluribus super illum commentari: Confirmavit nobis ille ovarii structuram à Malpighio, Graefio, Vir Celeberr. aliisque studiose sub cultrum vocatam & detectam, quam in animantibus brutis sæpiuscule rimati fuimus: Elegantes sane sunt vasorum plexus, qui ovarium undique investiunt, & notatu dignissima vasculorum minimorum expansio, quibus ipsa ovula, perreptari deprehendimus, una cum fibrillarum, seu mavis, tubulorum subtilissimorum serie, quorum ope ex iis materia congrua, pro ovi maturatione jugiter secernitur, quibusve vel obstructis aut compressis aliterque læsis, ut viam liquori secernendo negent, sterilitas subsequitur, ruptis vero laceratisve à seri extravasantis vel lymphæ stagnantis, aut e vasculis suis ruptis, exundantis copia, hydropi dicto via sternitur, de quo ille prolixius: Id modo heic addimus vasorum copiam atque implicationem, qua in ovario qua oviductu & tuba conspicuam, una cum aquarum undis considerantibus ac perpendentibus, verisimile fieri, serum ex vasorum sanguiferorum osculis copiose abscedens & collectum pari frequentia affectum hunc producere, ac lympham è suis canaliculis extillantem. *Idem ibidem.*

Historia Hydropis memorabilis.

Die 20. Martii, anni 1681. hora prima pomerid. denata est Ludg. Gallor. honestissima matrona, Mauricii Avinan Sartoris Uxor, annos nata LX. quæ valetudine satis commoda usa fuerat ad annum usq; ætatis undequinquagesimum, quo toto temporis tractu sedecim omnino liberorum, totidem diversis puerperiis mater evasit, quanquam ex isto fœtuum numero duo fuerint abortivi: postremum tamen puerperium laudabile admodum fuit. Anno itaque unde quinquagesimo ætatis, tertio aut quarto mense postquam καταμήνια periodica τῷ λόγῳ exulassent, tumor quidam internus pusillus cepit in regione hypogastrica suboriri, qui paulatim ad extremum usque vitæ diem ultra modum increscens, omnes rei conscios varia in ratiocinia merito pertraxit, etiamsi ipsarum nullus verum scopum visus sit attigisse, suisve conjecturis assequi potuerit tam prodigialem Naturæ molitionem. Tumor porro iste sensim augescens, intolerabilis demum evasit, tam ratione molis quam ponderis insolentis, adeo ut etsi non prius lectulo plane affixa fuerit muliercula, quam per tres ante mortem septimanas, ædibus tamen pedem efferre aut in publicum prodire, toto fere postremique quem vixit anni spatio nequiverit, donec Parca tandem ægrotanti finem ærumnarum fecit, eo ipso quod statim ab initio indicavimus tempore. Tunc itaque Chirurgus familiaris de Cadaveris apertione consilium cepit, ut causæ morbificæ morbique natura palam oculis usurpari posset. Cadaver ergo mensæ impositum, spectaculum adstantibus exhibuit plane portentosum, propter miram ac enormem totius ventris inferioris struicem ac elationem, quam filo dimetiri primo visum fuit, antequam cultro tentaretur apertio, dimensionum quibus constabat explorandarum gratia. Quare producto à cartilagine xiphoide ad os usque pubis supra umbilici regionem filo, eodemque similiter à transversis apophysibus spondylorum lumbarium unius lateris usque ad apophyses transversas prædictor. spondyl. alterius, lateris itidé supra umbilici regionem protracto, eandem mensuram dari innotuit, puta quinq; pedum utrobique: unde Geometra peritus non difficulter capacitatis subditæ amplitudinem collegerit. Ut autem partium interiorum [illegible] liquido patesceret, oportuisset cautius procedere, quam factum est à præcipiti chirurgo, qui citra ullam προδιάγνωσιν derepente scalpellum in partem inferiorem hypochondrii dextri alte impegit: qua pertusione facta extemplo incredibili quodam impetu liquor inde prorumpere cepit, nullo penitus fœtore præditus, colore subcruento, qualis fere esse solet vini vappescentis, & quidem tanta copia, ut sex urceos ad minus repleverit universos: quæ quantitas collectim sumta ad libras præterpropter centum & quadraginta adscenderet, habita consistentiæ materiei ratione, quæ tum lotio, tum sero hydropum ascitarum aliquanto spissior erat. Hoc pacto ubi detumuisset venter inferior, mox apertio ipsius instituta fuit à medico præsente, nimirum ab cartilagine xiphoide ad os pubis tendendo, nec non altera sectio transversalis etiam adhibita. Quo facto, atque ipsa cavitate sic abunde reserata, nihil protinus in conspectum se exhibuit quàm membrana validissima urifor-

mis, quæ visceribus universis in abdomine sitis superstrata, ipsa obumbrabat, & quæ hinc inde ipsis adhærescebat, videl. ad cartilaginem xiphoiden, costas spurias, epiploon, ventriculum, ac peritoneum fere totum, parte saltem superiore, unde fibræ innumeræ huic membranæ suppeditabantur, quæ fibræ totidem erant minuta vascula succi nutritii vectricia, unde robustior, durior & spissior reddebatur quam peritonæum vel etiam duplicatum. Nec difficile admodum fuit, membranam istam utriformem ab omnibus vicinis partibus sine ulla laceratione liberare: præterquam a Tuba uteri sinistra, cum qua continuitatem habere manifeste constitit; adde quod specillo subtilissimo ductum satis evidentem deprehendere licuit, ab ista imi sacci cavitate in ipsum usque uteri corpus pervium, qui ipse uterus solito crassior erat, ac nonnihil scirrhosus: unde conjectari fas est, κύσιν adeo vastam nil aliud fuisse, quam Tubæ illius sinistræ dilatationem, cujus Tubæ extremitas fimbriata testiculum vel si mavis, ovarium sinistrum amplexans ac obvelans, initio quidem hydatidum quarundam iis in partibus non infrequentium γένεσιν excepit, quas ipsas hydatidas nihil aliud esse quam vasorum lymphaticorum dilatationes, credibile est. Observandum autem heic venit, I. Tumorem hunc pedetentim, sine sensu doloris, ac citra omnem inflammationem pullulasse ac incrementa sortitum esse. II. Quum auctior evaderet tumor, ægram suæ Evexiæ partem demum amisisse, neque tamen vel crurum vell somorum ullo turgore affectam fuisse, qualis in hyderis subnascentibus alias notari solet. III. Quod statim a prima mali genesi serum quoddam per assiduam quasi exudationem (nequaquam vero per fluxum periodicum) ἐκ τῶν γυναικείων extillarit, & quidem serum ejusdem plane coloris, ac in cavitate illa longe amplissima stagnabundum. IV. Quod nullo pravo odore prædita erat materia illa stagnans. Testiculus porro sinister, sive ovarium, mole sua æquabat majusculum gallinæ ovum, in quo hydatides numerosæ, satis insignes probe distinctæ apparebant, in unum veluti globum coactæ, sed varia materia refertæ, aliæ quidem liquore lymphatico limpido & glutinoso, aliæ magis concocto & albidiore. Testiculus vero totus Tubæ uterinæ tunicâ vestiebatur, quæ ipsum superius plane amiciebat, & continebat, imo etiam per semipedis spatium altius quam situs ipsius naturalis postulabat. Dextra uteri tuba, ut & testiculus ejusdem lateris naturali plane modo visebantur constituta Sacco illo ingente undique remoto, partes omnes abdominis comparuerunt satis bene constitutæ, sed sursum à prædicto utre propulsæ. Pancreas tamen perfecte scirrhosum erat. In exteriori abdominis regione observatum quoque hypogastrii dextri partem versus os pubis inguen item dextrum, & pudendi totius dextram partem, gangrænosi affectas esse. Crus quoque dextrum, postquam per VIII. aut X. dies ante mortem quasi ἰσχνὸν intumuisset, gangræna correptum fuerat per quinque duntaxat aut sex ante obitum horulas. Quæ partium dextrarum gangrænosis non aliunde profecta fuisse videtur, quam à pondere immani prædicti utris tantopere infarti, quod partes dextras forte magis comprimens, quam sinistras, liberum nectaris vivifici appulsum ad partes illas intercipiebat, ut proinde præ hujus ipsius defectu corruptionem sentire coactæ fuerint. Aperto thorace, pulmones toti nigri, propter prægressam phlogosin, animadversi fuere, quin & ad latus sinistrum pleuræ pertinaciter agglutinati & adhærentes erant, ut sine laceratione inde avelli minime potuerint. Nec mirum, cum Diaphragma ab utris supra memorati inusitata magnitudine ac fœtura tam violenter sursum versus protruderetur, ut præ angustia thoraci conciliata, liberatis perquam *motui pulmonum relinqueretur. Cor aliaque partes circum vicina nulla ἀξιόλογα noxæ vestigia præferebant Idem ibidem ex communicatione excellentiss. Sponii Patris.*

De Aqua hydropica, in peritonæi duplicatura, in muliere.

Quis Medicorum conjecturalem esse artem medicam negabit, qui quotidiana experientia incertitudinis plurimum eam possidere didicit.

Experientia fallax, Judicium difficile Hippocrati Aphor. 1. sect. 1. habetur, imo nullam artem minus constantem inveniri magisque variabilem Medicina Plinius addit.

Incertitudinis hujus, mutabilitatisve variæ, causam inveuire haud licet, præter partium plurimarum occultos situs, naturæ lusus varios, humorum spirituumque miscelas diversas, unde actiones corporis integræ læsæve.

25. Mensis Januarii Anni 1651. aperuimus cadaver Dinæ Nicolai Thovelings, quæ uxor fuerat Pictoris apud nos celeberrimi Goverd. Flinkii, jam a primis annis ventris laboraverat, cum tensione gravi, intumescentia magna, quæ tamen circa pubertatis tempora, ætatis nempe annum 13 aut 14. mirum in modum increvit. Menstruorum fluxus non nisi bis, isque parcus valde observatus, ventre eo tempore leviter subsidente. Nec tamen molestus hic ventris tumor, quo minus matrimonii molestias subiret, impedire potuit; nupsit viro nominato, gravida infantem peperit, at sine ulla ventris detumescentia.

Varia ad sublationem tumoris hujus usurpata media, variæ institutæ medicorum, Chirurgorumve, consultationes, at irritus omnis labor; causam in aliud conjicere, non licebat, quam sententiarum de vero morbi origine, veraque affecta parte, diversitatem. Fuerunt enim qui Fungos divisos ventris dictæ extensioni ansam præbere statuerent; placuit aliis Atheromatum fasciculos mali causam dicere; Vesiculas plurimas pituita repletas hic hærere varii assurere ausi fuerunt. Imo, nec defuerunt, qui Molam adesse suspicarentur.

Præcipua Medicorum, Chirurgorumve, in consilium adhibitorum, pars, aquam ventre conclusam in interstitiis viscerum hærentem, causam esse habendam voluit. Clar. Walæo Medicinæ apud Leidenses Professori probabile omnino videbatur (nec, sententiam hanc mutaret, ullis rationibus induci potuit) serosum humorem sensim ad peritonæi duplicaturam destillasse, ubi, collectione facta, tumorem produxit enormem.

enormem

Magni hujus Medici sententia quam vera certaque fuerit antequam demonstremus, considerari meretur, brevissimo temporis spatio, octo nempe dierum, in eam molem ventris tumorem fuisse auctum, ut tres partes accesserint, ad digiti transversi latitudinem ventrem increscere, impossibile omnino dixisses, siquidem eum intueri concessum fuisset.

Addo, quod admirationem omnem superat, agilem eam adeo fuisse, atque in motu celerem, ut nihil non, domestica officia spectans, currendo, stando, laborando, efficere valeret; paucis ante mortem diebus, referente marito, turrim clivensem adscendere, descendereq; sine ulla molestia potuit.

Misera tamen nostra interea temporis, quæcunque etiam adhiberentur media, ventrem magis magisque intumescere percipiens, tandem doloris gravitate quam maxime debilitata, quod nec sedere nec stare, sed manibus pedibusque repere cogeretur, in lecto decumbere coacta est, in quo vitam finire debuit, deo opt. max. animam, nobis, causam gravissimi hujus morbi inquirendi gratia, corpus, concessit.

In cadavere primo cutem cultelli acie circa umbilicum, (quam fere cartilagineum reperiebamus) dissecuimus, & aquæ limpidæ minime fœtentis quantitas centum & viginti quinque librarum effluxit.

Educta aqua saccum, quem hactenus ignorabamus peritonæum esse, ex quo liquor dictus effluxerat, in partes quatuor, cruciali sectione, dividimus, cujus fundum materia impura, lentaque obductum invenimus; rei novitatem admirabamur, qui pervenisse nos in ventris cavitatem putabamus, nihil viscerum reperiebamus; peritonæum cuti unitum in eam magnitudinem extendi posse, qualis nobis occurrebat, nunquam admisissemus, nisi oculis nostris in sequentibus fuisset exhibitum.

Partem adeoque peritonæi superiorem, circa mucronatam cartilaginem, costasque notas separare aggressi sumus, quo facto in conspectum venere hepar, ventriculus, intestina aliaque viscera, integra, & bene constituta, præterquam quod intestinum colon plus justo contortum.

Uterus insuper sinistro latere bene se habebat, similiter ac Tuba Faliopiana, Vas deferens, Testiculusque sinister, quæ tamen partes omnes magnitudinis crassitieique erant excedentis.

Lateris dextri Testiculus deficiebat. Vas deferens & arteria (per quam menstruus excernitur sanguis in non gravidis) alieno detinebantur loco, in ipsius enim peritonæi duplicaturam deferebantur, quam perrerabant simili omnino modo ac ureteres vesicam urinariam, in quam etiam, sine dubio, sanguinem, imperfectumque semen, deduxerunt, materiam tumoris supra declarati.

Sanguinem menstruum per arterias in saccum hunc fuisse deductum inter alia demonstrare videtur, quod, instante tempore menstruationis, quavis vice, ventris intumescentia fuerit aucta.

Hisce sic consideratis, inquirere aliquis posset, quomodo menses, qui statis temporibus fluunt, aquam fere claram potuerunt producere? eamque ad aliquot librarum pondus? Ad hoc quæsitum dicimus, verosimile nobis neutiquam haberi, sanguinem menstruum limpidæ aquæ materiam præbere, quin potius fœtentem ex eo produci liquorem censeamus. At vero aquam hic collectam ex parte etiam ex uretere dextro a rene descendente ad vesicam urinariam exstillasse, judicamus. Ductum enim hunc errore naturæ, ad duplicaturam peritonæi, cum arteria spermatica, & ductu cœco s. Tuba uterina transiisse, per anatomen notavimus.

Et sic dissectionis nostræ opera veritas sententiæ Cl. Dn. Joannis Walæi detecta, imo etiam paracenteseos in ægrotante hac & facilitas, & utilitas, quam idem Walæus, cum Medico nosocomii nostri Dn. Samuele Coltero valde commendaverat. *Job. à Meekeren in Observat. Medico-Chirurgicis.*

Hydrops gravis.

Christianus Friderici Holsatus 2. Octobr. an. 1659. apostemate laborabat sinistro abdominis latere, trium transversorum digitorum distantia ab osse ilium, dolorifico valde, ad externum attractum materia purulenta sic extra peritonæum collecta videbatur. Cauterium primo applicuimus potentiale, hinc cultello acutiore apertionem instituimus, & effluxit materiæ bene coctæ, haud fœtentis quantitas ℥ij aut iij. Sequenti die materia effluens & parcior fuit, & sanguinolenta magis; placuit itaque quo materiæ dictæ commodior exitus concederetur, cultello, maximâ parte linteo armato, cujus descriptio habetur apud Scultetum Armament. Chirurg. tab. 2. fig. 7. incisione secundum longitudinem tumoris factâ tumorem magis aperire.

Die tertio, quarto & quinto materia se obtulit impura, fœtidaque; sexto stylo nostro explorare placuit, quousque quaquaversum, apostema hoc se extenderet. At quamprimum eum inserere aggressi sumus, inscii paracentesin instituimus, illico enim aqua effluxit clara, alba, nullius fœtoris, ad quantitatem mediæ pintæ, quem subitaneum effluxum ventris detumescentia insperata sequebatur.

Die sequenti ad foramen factum membrana se conspiciendam dabat crassa, complicata, quam intestinum esse conjiciebamus. At cum vasa in ea nulla occurrerent, forcipe eam apprehendere ausus fui, imo lenta manu extrahere; instar cornu politi pellucida erat vasis nullis prædita.

Ea extracta aquæ iterum limpidæ aliqua quantitas effluxit, hinc nil nisi materia fœtida. Quod educta membrana sinum hic aliquem (uti videbatur) reliquisset, consultum visum fuit injectione hac cum mundificare.

℞. Fol. Scord. Ruthæ, Absinth. Rosar. an. M ß. Hord. ℥ j. ß. flor. Hyper. Centaur. an. ʒ ij. Coq. in vino rubro. in Colat. ℔ j. dissolv. Mell. apii. ℥ ii. Aloes, Myrrh. an. ʒ j ß. F. Injectio.

Utilitatis aliquid adferre videbatur, quod materia magis concocta se exhiberet.

Interim etiam medicamenta ea intus sumenda

amicorumque invitationibus ad mensam paruerit, imo vero contra inhibitiones frequentissimas etiam extra tempus potui induluit, suum pro excusatione guttum allegans; Quo factum ut serum denuo colligi cœperit, atque tandem circa initium Junii 1680. ubi peregre profecto correptus fuit sanguinis confertim e stomacho quasi eructantis sputatione, sic transactis 24. horis superveni; nocte secunda, binis a media nocte horis (31. circiter horis a prima Invasione) Fatis cessit. Septimo cum Chirurgus famuli sui opera adjutus Cadaver apertum ubi communia involucra incideret, pinguedo copiosa apparuit, ut adstantibus omnibus admirationi fuerit, dein aqua flava totum ventrem implens exantlanda se obtulit. Omentum sinistro in latere nigrum erat. Intestinis pinguedo hinc inde adhærescebat. Lien erat monstræ magnitudinis, ut tres circiter libras pendisse judicem; Interius visu pulcher atque floridus, à sanguine scilicet, quo exterius turgebat, ab omento nigro quodam in loco infectus. Hepar album, distensum meatibus albo crassoque succo infarctis. Folliculus fellis, primarius inquisitionis meæ scopus, fellis ℥iß. (vix ultra) continebat, quod in vitrum infusum fuit. Interrogante me cujus id esset odoris, mox quidam Medicinæ Studiosus, qui fidelem operâ præstabat, naribus admovit, atque gravissimum halitum deprehendit, cum tanta aversione, ut sibi male quodammodo inde esse dixerit. Plura libenter investigavissemus, præsertim abscessum in Mesenterio, unde pus prodibat, ut opinor, nisi amicorum præsentia obstitisset. Ex quibus præcipue notatu digna sunt excretiones fellis per alvum, & per vesicam, ejusdemque in sua cystide deprehensa Corruptio; In quam qui in Hydropicis aliisque Cachecticis frequentius inquirere volent, similes fellis degenerationes plures invenient, quemadmodum accidit Reguero de Graaff. scribenti in tract. de succo pancreatico: Icterici Bilis fuit inventa serosa, & tam levi flavedine imbuta, ut immissa in eam lintea non nisi exiguam admodum amaritudinis speciem exhiberent. Item quod Glissonius in anatomia hepatis affert: Erat apud nos Mulier Cachectica in cujus vesicula fellea deprehendimus humorem serosum pallidiusculum, minime amarescentem, sed insipidum potius, dulcique proximum, Tantum quippe potest fellis constitutio, ad quam hactenus tam pauci respexerunt, penitiore Ascitis causa in abstrusis latente. *Ioh. Georgius Greulichius de Hydropis curandi vera methodo.*

Hydrops in quo Lien præcipuè affectum repertum est.

Uir annum agens 40. temperiei calidæ & siccæ utcunque naturalis, coloris in facie ex atro & citrino turpiter confusi, opum, quibus jam confertim abundabat, cumulandarum famelicè cupidus, ut etiam in earum gratiam honestæ vitæ commoda nihili faceret, infami passione imprudens Hinc radicibus, rapis, oleribus leguminibus, caseo, carne sale & fumo exsucca, aliisque idgenus ineptis & rusticis cibis, quod avara forent impensæ, ventrem alimoniæ usurpandæ inane inhiantem animaliter farciebat. Interim duris, barbarè, corporis, sed animi maxime laboribus, curis, studiis, scriptione, lectione, ruminatione & futurorum conjectura, se se inhumaniter conficiebat. Subinde cæcam hospitii cameram nactus, ringente avaritiâ, profusâ vini helluatione totus inundabatur. Extemplo absque præcursoribus morbi instantis indiciis, morose questus est de subita virium ruina, de corporis enervis plumbea mole, de anxio respirationis pressæ gravamine, de tussi sicca, de appetitus se se desperate negligentis agonia. Interim prurienti inquietudine frangebatur nimis ærumnosum corpus, febre levi continua ardens, & inopinato totum abdomen ad duritiem explicatum illico apparuit, quod ante aliquos dies leve initium ceperat; sitis intolerabiliter avida, somnus nec minimus, pulsus debilis, intermittens, intercadens. His pensitatis prognostica rerum futurarum scientia calamitosè ominandum esse non dubie dixi de affectus grandis sorte. Contra sentiebat collega Medicus mecum in efficacius curæ robur rogatus; ego autem ursi ut mature sibi in horribile æternitatis jam jam inchoantis momentum, diligentia alacri ad id opus esse, ne tempus avarum, quod modicam lucis usuram concedebat spem ita blandientem crudelissima calamitate deciperet. Medicus opposita mente à me alius, nolim ea die consilium his omnibus inire, id non adeo immatura præcipitatione urgendum, sed in crastinum otiose differendum dixit, ætatis vigentis robur facile superius asserens, reposui strictim, nulli ætati ignoscere cæca prægrandium mo borum fata: Et revera illa ipsa nocte obiit, ut horum tantummodo remediorum opera usus fuerit. Enema injectum carminativum, quod flatibus superbe tumidis abdomen extensum diceret ordinarius. Ego quidem flatus plurimos lubens ultro concessi, sed aquas iis & copia & noxa graviores. Propinata fuit potio cardiaca.

℞. Aquar. rub. idæi ℥ii. cinnam ʒiii. confection. hyacynthinæ ℈iii. elixyr. vitæ Matthiol. ʒiß. syr. violarum ʒvi. M. f. potus cochleatim sumendus. Exhibitum hydragogum leve.

℞. Syr. rhamn. cathart. ℥i. magister. jalapp. gr. v. tinct gran. juniper. spir. vin. extract. ʒi. aq. baccar. ebuli ʒvi. m. nec remediis audacius vacuantibus patuit, ob vires ferientis ruinæ jam lugubriter affines. Emixe precatus fui ut corpore secto, sensuum indigitantium sententia nemini non evidenti de duplicis opinionis veritate statueretur: quod ut datum fuit, invitavi Medicum curæ socium ad spectaculum secure de nostra lite decreturum. Quando abdomen incisione inavit, illico prorupit incredibilis humoris aquei, fœtidi, adstantibus intolerabilis & subcitrini colluvies, cameram prodigiose inundans, qui in spatiis inanibus inter ventris infimi partes otiose stagnarat. In vicinam thoracis capacitatem irrepserat ex abdomine notabilis ejusdem diligenter crescentis portio, quæ non tarde quaquaversum diffusa corignis vitalis venerabile sacrarium tandem funebriter submerserat, unde mors repentina, quam sanguine proximi cogitatione assequi non poterant, & si eis modum quo acciderit centies ad nauseam inculcassem. Parum deerat internis partibus ad sui integritatem, nisi quod effeminatæ apparebant; Majus jecur creverat. Lien digitis pressus cedebat haud ægre, & tractatus sæpius

in pultem spissam pigre fluebat. *Ex amica communicatione viri Clariss. Domini Nozet Medici Friburgensis Celeberr.*

Hydrops ascites in quo tumores omnigeni & innumeri abdomen occupabant.

Mulier sexagenaria N. Ascite laborans & Medici cujusdam curæ commissa, male se habuit ab apozemate aperiente & purgante, incommodum pariter accepit ex opiata chalybeata & cathartica: unicum tantum pharmacum ex gumm. gutt. & mercur. dulci conflatum ipsi levamen præstitit Uerum quandoquidem post catharticum citissime intumescebat venter, ex paracenteti auxilium petere mens fuit. Ter intra sesqui mensem ipsi perforatum fuit abdomen, acu scilicet fistulata juxta umbilicum adacta, totiesque duodecim, aut circiter, seri limpidi libræ eductæ sunt, donec ejus decursu cessante acus sanguineo rore stillaret. Grandi levata onere ægrotans, spirandi & decumbendi libertatem adipiscebatur, receptisque somnô viribus res suas expedite peragebat. Uerum ad modicum tantummodo tempus prospera illa valetudinis conditione fruebatur: etenim præ angustia rei domesticæ, & ob inconvenientem infelicemque victus rationem, in priora ægritudinis symptomata relabebatur. Non illi fames & sitis, non mille alia tædia, longaque patientia ad tollendum hydropem, à Celso lib. 3. cap. 21. decantata, quicquam profecere quin potius in diro carcere, religionis ergo, diutius olim asservata, famem, frigus, inopiam, & multa alia non patienda ferens, immanem morbum conceperat. Sed (quod spectandum, & attentiori animo in ægritudinis istius ὑποθέσει advertendum) nunquam post paracentesim toties repetitam, aut etiam post catharsim a prædicto pharmaco sæpius institutam, intumescebat ægrotanti abdomen, quin urinæ profluvium ipsi adveniret, quodque opem ferre debuisset, è contra calamitatem inferret. Iam vastius tumefacto ventre, habitum corporis lymphæ diluvium inundavit, tibiæque frequentibus rimis fatiscentes & ulcerosæ supremo frigore obsidebantur, ægraque sub tam acerbo affectu sollicitam & actuosam vitam exhalabat. Apertum abdomen tumores innumeros & omnigenos exhibuit. Contentæ in illo partes, ob situm & figuram penitus immutata, difficile innotescebant è diruptis vasis hinc inde, scaturiente sero, epiploum, diaphragma, mesenterium, intestina, scirrhorum plena omnia. Tumorum autem scirrhorumque impares fuere conditio & natura. In diaphragmate, peritonæo, externaque intestinorum tunica, duritiei erant lapideæ; plerique autem granorum milii speciem referebant. Unus præ cæteris visendus erat in epiploo monstrosæ magnitudinis & figuræ scirrhus, duo aut ferme tria pondo, cujus interiora cellulis destincta, & vasis atro sanguine plenis instructa; materia istic sevo, illic puri, hic autem gypsi instar concreta & indurata infarciebantur. Reliqui tumores ovi columbini figura & magnitudine, membrana simplici, hydatidum instar, constantes, liquore viscido albidoque pleni. Insigne ad molem hepar decolore ac victo erat parenchymate. Lausannæ mense Nov. an. 1691. *Ex communicatione viri Præclarissimi Dom. Rivalier Medici Nemausensis Celeberrimi.*

Hydrops ascites in quo tumor grandis in pancreate aliique minores per totum mesenterium ac intestinorum longitudinem dissemi- nati &c.

Juvenis 22. circiter annos natus, jam à tredecim mensibus febre lenta correptus; tussi præterea, pectoris oppressione, ac larga hæmoptysi subinde afflictus, in marcorem primo decidebatur indeque in hydropem universalem, quo remediis aptis fugato, ultimis vitæ septimanis abdomen tandem non parum tumuit ac distensum est. Cadaver pro timenda morbi lethalis prima origine die 19. Augusti ann. 1691. conceium, exsuccum nobis primo intuitu, ac quasi sceletum visum est, imo excepto ventre molis ingentis. Aperto illo effluebant seri tenuis ac subflavi pintæ, ad minimum septem. Intestina flatibus quidem distenta, sed minime corrupta apparuere. Ventriculus integer fuit ac liquoribus qui pro potu & cibo hauriebantur semi plenus. Epiploum valde extenuatum at non consumptum. Hepar magnitudinis longe supra naturam, colore albido se quasi sæpius lotum ac elixum oculis exhibebat. Lien paulo tumidior ac mollior. Renes probe constituti. Totum mesenterium, imo intestina, præcipue ad radices vasorum tum mesaraicorum, tum lacteorum, glandulis durioribus variæque magnitudinis, quasi consperta. Uerum se præ aliis observandum præbuit tumor grandis caput infantis annum nati magnitudine sua referens, pancreatis corpori qua additus eo loci quo ipsius canalis duodenum perforat. Hic tumor erat racemosus e pluribus invicem unitis corporibus compactus, quibus una eademque materia, scilicet sebacea, continebatur. Ab ejus mole sursum elevata ita comprimebatur canalis bilis communis ut hic humor cum liber ad intestina sibi non concedebatur transitus, versus superiora refluens non solum hepatis interiora replesset, sed etiam vesicula fellea multum ampliata, imo in sui collo herniam passa fuisset, unde altera quasi vesicula efformabatur. Bilis coloris erat naturali viridioris. Ex abdomine in thoracem ascendentes, vidimus corpus glandulosum nucem juglandem magnitudine æquans diaphragmatis centro tendinoso adnatum. Pericardium multo sero turgidum. Cor ad modum parvum, at fibris solidioribus & validis donatum. Cavitates, seu ventriculi cordis aperti nullum profudere sanguinem, nec ejus aliquid congelatum præbuere; hocque notatu dignum, quod in hoc subjecto, quamvis adhuc dum calido a nobis disserto, parum admodum sanguinis effluxerit, scilicet magnæ illius impensæ ac deperditiones tum in hæmoptoë præcedanea, tum in variis ab ea seri separationibus (unde & tumores descripti, & aquæ extravasatæ) obvenerant, Pulmones undique pleuræ adhærentes, ad latera scilicet, anterius ac posterius, eo magnitudinis venerant, ut sex librarum civilium pondus excederent, erantq; materiis sabulosis, sebaceis, aliisq; viscidioribus ita infarcti, ut vix ac ne vix quidem dignosci posset, quomodo tantula quidem

dem via pro respiratione qualicunque ad extremum continuanda aëri pateret.

Hydrops Ascites in quo omentum variis turberculis consitum, heparque supuratum repertum est.

Vir Honestissimus mercaturâ inter nostros exercens, febre continua sub finem anni 1692. Augustæ Taurinorum, ubi tum degebat, correptus, inde in febrem quartanam simplicem, duplicem triplicemque incidebat, ac totam hyemium sic afflictus transigebat, non proficientibus corticis Peruviani variis dosibus, quia scilicet à nimis avaro Medico, larga satis manu non exhibebantur. Nec febris sola perstitit sed sibi etiam adjunxit duritiem hepatis scirrhosam, quam identidem subsequutus est tumor universalis. Quo viso, Medicus de Aegro suo omnino conclamatum opinatus, illius curam prorsus abjecit. Consultum itaque visum est Aegro, ineunte vere, tempestate sanè incommoda: pro Alpibus trajiciendis, iter Genevam nostram suscipere. Quomodo & qua industria illud peractum fuerit nihil opus est hic enarrare, verum quid demum in tragædiæ finem evenerit jam explicabo. Ex quo ad Nos accedebat plura tentavimus auxilia, unde quidem obtinuimus ut febris lenta morbi comes, ac inappetentia maxima ex parte fugarentur, sed Hydrops universalis in verum ascitem jam conversus, nec purgantibus, nec diureticis, nec specificis selectioribus vel minimum cesset. Uribus interim adhucdum satis constantibus, in immensumque ampliato abdomine, e re visum est paracentesim, in aliorum omnium præsidiorum absoluta desperatione, instituere idque mensis Augusti, ann. 1693. die 15. Cumque propterea acum tubulatam, cuspide triangulata, loco apto immisissemus, statim ea prorupit serum extravasatum vehementia, qua è dolio perforato vinum quo repletum est produceret. Satis itaque largam ejus dosim una eademque die eduximus, scilicet tribus vicibus quibus evacuationem repetiimus, libras civiles ad minimum octo. Die subsequenti rursus libræ sex eductæ sunt. At cum interaneorum dolores tum accederent, qui quidem ante paracenthesim molesti fuerant, sed jam molestiores fiebant cum adjuncta etiam inappetentia, febri, dejectionibus alvinis, summaque virium prostratione; ab ulteriori evacuatione pro tempore scilicet per diem integrum abstinuimus, donec Aegrum nostrum cardiacis & anodynis refecissemus. Hoc peracto turbisque suscitatis maxima ex parte sopitis ad opus nos de novo accingebamus, sed modestius agentes libras tantum tres de die educebamus, sicque per dies duodecim continuavimus, quibus elapsis loco seri, pus fœtidum, sensimque fœtidissimum maxima dimanavit copia, tum detumescebant femora ac subsidebat abdomen, imo duricies illa hepatis scirrhosa, quæ hydropem præcesserat, evanescebat. Uicesima quarta paracenteseos die laxabatur denuo alvus, purulentaque copiosissima dejiciebat. Tum viribus collapsis necessario ab opere desistendum erat; & quicquid restabat agendum cardiacis, topicisque loco paracenteseos admotis, pro corruptione arcenda, perficiebamus. Mors tandem lentiori pede ægri sum me afflicti sententia adveniens vitæ finem fecit anno ætatis 51. Cadaver nobis concessum rara plura commonstravit, quæ antequam sigillatim explicem non inutile forsan fuerit, si verbo de paracentesi aliquid dicam. Pluries hanc operationem in hydropicis tentavi, sed nullus sic orco ereptus est, quia potius mors, aliàs etiam inevitabilis sic forsan accelerata est. Revera nostri qui toti ad hanc operationem horrent, tardius ad eam deveniunt, postquam scilicet debilitata viscera, imo etiam corrupta, jam prorsus fatiscunt, eorumque fibræ tono suo resumendo prorsus inhabiles redditæ sunt. Præterea purulentia in hydrope, à suppuratione aliqua interiori necessario lethali proveniens apud nos satis frequens est, ut & viscositas in materia educenda quæ illam cannulæ immissæ, trajiciendæ inidoneam facit; ut non semel expertus sum. Quicquid sit, non ita sine confidendum est huic operationi ut volunt aliqui, uno aut altero exemplo persuasi: nisi enim in peritonæo duplicato aquæ restagnent, quod admodum rarum est; aut in ipsis morbi initiis, antequam serum salibus asperioribus imprægnatum viscera corroserit, quod ab ægris vix ac ne vix quidem obtinebitur, operatio peragatur; non video quid salutis ab ea exquiri debeat. Revera aliquos habui hydropicos qui præ aquarum onere, eò molestiæ ac suffocationis, deducebantur, ut ab omni situ pessime haberent, nec procumbere, sedere, aut erecti stare possent, qui ab hac operatione parte oneris levati ultimam diem suam majori cum tranquillitate, ac minus ærumnose obierunt; ac ea propter in ægrorum solatium, si non itidem in eorum salutem, aliquando utilis pronuncianda. Sed unde digressi sumus jam redeamus, scilicet in demonstrationem eorum quæ in nostro apparuere cadavere. In exterioribus ipso etiam paracenteseos loco gangræna nulla, aut corruptio se manifestavit. Tegumenta communia quod spectat ea in abdomine admodum crassa reperta fuere, quia scilicet dum ab aquis quæ ipsa prius distenderant per paracentesim liberabantur, eorum fibræ facile obediebant contractionibus quæ ab actione salium austeriorum ex prædictis aquis in eas permeantium, proveniebant; unde non mirum si à corrugationibus partium tegumenta constituentium ac salinis particulis turgentium, multo crassiora illa evadebant. Hoc idem evenerat peritonæo quod duarum ad minimum linearum crassitiem possidebat, dum interim per sui interiora ita erat necrosi affectum ut ad minimum digitorum attactum undique per lamellas discerperetur, una excepta regione epigastrica in qua minus corruptum erat. Reserato abdomine multum pus, illudque admodum viscidum undique respersum visum est, quod etiam parum compresso omento, ipsoque hepatis parenchymate multo copiosius fuit, ita ut ad duodecim ad minimum librarum civilium pondus ejus assurgeret quantitas. Omentum alligabatur peritonæo ad latus dextrum & sinistrum, ac etiam ad ejusdem inferiora ubi pelvis constituitur: imo idem omentum profundius in intestinorum varia interstitia se immergebat. Totum ipsius corpus cellulis erat plenum quarum majores nucem juglandem, minores avellanam facile admisissent, purulentiamque fundebant illi prorsus similem quam per paracentesim ultimo eduxeramus, quamque

in abdominis cavo stagnantem repereramus. Nihil itaque paradoxum dixerimus si asseruerimus fermentum hujus partis vitiatum, succos in sacculos adiposos ab Illustrissimo Malpighio in omento abunde demonstratos, eoque satis copiosos in subjecto plethorico & abdominoso advenientes, in purulentum quid convertisse, quod regimini naturæ per alterationem suam subtractum, proprios sacculos, seu vasa adiposa, hinc inde per collectiones hic & illic magis aut minus copiosas, varie distenderit, eorumque perruptiones innumeris in locis fecerit. Sic sane multum de materia extravasata sufficiebatur, sicque adligationes cum partibus vicinis enascebantur, dum scilicet, puris particulæ crassiores ac viscosiores glutinis partes hic agebant. Hepar undique diaphragmati cohærebat, ipsiusque membranâ exterior albida admodum visebatur. Substantia tota erat vitiosa ac purulentia turgida, sed præcipue à dextris ad dimidium prope sui corpus in pus omnino abierat. Sicque quod restabat hujus visceris admodum parvum, & quasi lacerum apparebat. Suppuratio autem hæc per viam inflammationis non obtigerat, siquidem hepatitidis ne minima quidem indicia se manifestarant, sed per fusionem lentam materiæ scirrhosæ in hoc viscere prius collectæ. Per hanc suppurationem non tantum multum sufficiebatur humoris in cavum imi ventris diffusi, sed etiam quicquid ejus per totum intestinorum tractum copiosissime se exhibebat, alvoque etiam prius rejectum fuerat, inde effluxerat. Ab illo pure in intestina per pori bilarii ramos dilabente, vas hoc justo grandius factum erat, sed dum in ipsius cum canali cystico unione crassiores particulæ subsederant, oppilationem ac obstructionem fecerant, quæ bilis è propria vesicula evacuationem impediens, ipsam non parum distenderat. Advertendum autem hic ratione dilatationis prædictæ, quod quandoque maxima fit, dum ejiciendæ veniunt materiæ in ipso hepate genitæ. Sic v. g. non semel vidimus in capris atque ovibus (in quarum hepatibus sæpius enascuntur vermes illi figura semen cucurbitinum referentes, magnitudine vero minorem scarabeum creperum æquantes) quod ex hujus visceris substantiâ sibi per pori biliarii capillares ramusculos quam maxime dilatatos, viam in intestina, ad plura etiam millia, faciebant, unde foras rejecta non pauca ex his animalibus verno tempore postea evadebant, etiamsi viscus tam nobile in iis tanta affectum fuisset corruptione. Unde non ita difficile fuerit percipere quomodo multi in suppurationibus jecinoris interioribus, dum viscus per alvum commode expurgatur, fatum suum declinarint. Idem etiam evenire potest glandulis mesentericis & præcipue iis quæ Asellii pancreas cōstituunt, nam dum materia contenta turgent, sicque ad alterius pancreatis corpus accedut, & illi uniuntur, facile pus in iis efformatum a canalis Virsungiani ramusculis excipi potest, ac in intestina protrudi. Lien quamvis justo tumidior nihil vitii in sua contraxerat substantia, illa tantum parte qua ad hepar accedebat coloris albidioris erat. Cætera integra visa sunt.

HYDROPS TYMPANITES.

Tympanites vulgo, etsi minus proprie, hydropis species habetur, a quo tamen censu, Prosper Martianus Hippocratis testimonium allegans, tum morbum illum, tum Anasarcam rejicit. Verum prior iste Abdominis regionem infestans, inque molem attollens, jam proxime post Ascitem (cui nonnihil affinis est) in considerationem venit: ubi primo occurrit, affectum hunc; prout curatu, sic etiam cognitu difficillimum existere; nam licet exterior ejus species, sc. ventris tumor subdurus, renitens, & a pulsatione instar Ty.. pani sonitum edens, sensuum una plurium indicio evidentissime percipiatur; attamen quæ sit materies morbificâ tumorem istum reducens, quomodo in ventre aut progignitur, aut aliunde illuc advenit, plane nescitur: ideo Tympanitici quasi vento revera gravi i, conceptus sui πατέρα & modum & tempus ignorant. Profecto morbi hujus naturam & causas idcirco latere arbitror, quia cum prima ejus initia non advertantur, subito in immensum accrescit; adeo ut affecti vix prius se ægrotare sentiant, quam pene incurabiles fiant. Dein Tympania, statu ejus peracto, in Ascitem degenerans, seu potius hunc sibi consciscens, naturam suam amittere videtur: & quidem post obitum, inspectio Anatomica vix quidquam magis in cadaveribus à Tympania quàm ab Ascite defunctorum detegere solet. Quod autem plerique Authores medici, affectum hunc à flatibus intra abdominis cavitatem conclusis, excitari facile pronuntiant, animo veritatis avido minime satisfacit; quoniam omnino improbabile videtur, flatus in eo loco tam subito, & copia tam ingenti produci; aut si producerentur, tumorem adeo durum, immobilem, & constantem excitare posse.

Porro inter ipsos, de morbi sede, ubi flatus concludi supponitur, non facile convenit; statuunt enim nonnulli locum hunc in peritonæi concavo, atque ab intestinorum, aliorumque imi ventris viscerum superficie convexa determinari; quomodo autem tanta aggeries ventorum ibi colligatur, nulla ut opinor ratione, exemplo, aut parallela instantia declarari potest. Præterea si ita res haberet, multo facilius punctura quam Ascites paracentesi sanari potuit; quod tamen nunquam audivi factum. Refert Helmontius à paracentesi in quodam hydropico habito flatum putidum editum; repente abdomen sedisse, & virum quam primum interiisse. Verum Platerus, & Smetius, Authores nihilominus fide digni, se deprehendisse asserunt, in quibusdam qui Tympanitici putabantur, post mortem sectis nullum flatum è ventris cavo erupisse, nec ventrem subsedisse, sed intestina præsertim tenuiora, adeo flatibus distenta, & convoluta prosiliisse, ut in eundem ventrem amplius reponi nequirent.

At vero, neque hæc observatio mihi argumento est, morbi (de quo agimus) causam intra cavitates intestinorum subsistere, atque flatus ibidem aggestos, sæpius aut potissime, ventris intumescentiam Tympaniticam excitare. Præterquam enim, quod affectus à tali φύσησι oriundus non ita immobilis, & frequenter incurabilis

curabilis foret; insuper opinari ducor, non tam intestina à flatibus conclusis immaniter dilatari & extendi, verum illa sæpe sponte extumescentia, flatibus quo spatia ampliata implerentur, consequenter & secundario producendis occasionem præbere, prout mox planius ostendemus.

Quod autem ab aliis asseritur, flatus, qui Tympanitis causa, sunt inter mesenterii, & intestinorum tunicas progigni, multo adhuc improbabilius videtur: quia cum nulla ibidem præexistat cavitas, quomodo flatus eas partes ita divellet, & ab invicem separabit, proinde ut à specubus ita efformatis, & ventorum cumulis illuc reconditis tota ventris regio in molem ingentem accrescat? Certe tot tantæque continui solutiones, absque torminibus continuis, & cruciatibus acerrimis fieri nequeunt.

Quamobrem his opinionibus circa Tympaniten posthabitis, ad pathologiam ejus paulo certius investigandam, alia procedamus via; perpendendo sc. quot modis, & quibus de causis evidentibus abdomen intumescere solet. Itaque advertimus quatuor esse contentorum genera, à quibus ventris ἔγκωσις in viventibus procedit. (Cur in defunctis abdomen intumescit, ratio inferius explicabitur.) Sunt autem ista Solida, Humida, Flatus & Spiritus.

Primo satis obvium est Tumores viscerum internos, sc. scirrhosos, strumosos, cancrosos, glandulosos, & quosdam forsan alius generis, quando ad molem notabilem assurgunt totum ventrem intumescere; interea tamen donec simplices, & recentes existunt, tactu percipi, & circumscribi possunt: postea tamen inveterascentes in viciniam suam, imo in totam abdominis regionem mala alia accersunt. Profecto hi interdum Ascitis, uti & Tympanitis ab initio sunt causa procatarctica, quibus deinde in utriusque morbi complementum, causa alia conjuncta, sc. aquarum illuvies, aut spirituum inordinatio accedit.

Secundo humor aquosus intra abdominis cavitatem aggestus, aut partibus ejus membranaceis, vel glandulosis impactus, non raro Asciten producit, cujus rationes, & fiendi modus, satis fuse superius explicantur.

Tertio flatus intra coctionis viscera à cruditate, dyspepsia, aut humorum dissimilium fermentatione exciitati, non raro intestinorum cavitates inflant, atque ventris ἔγκωσιν plerunque tamen brevem, & transitorium producunt. Quippe succorum ζύμωσει cessante, atque flatuum eruptione procurata, subinde statim ventris detumescentia succedit. Huic causæ, & Colica & Tympanites non tantù vulgo, sed etiam à multis magnæ notæ medicis imputantur; verum nostra fert sententia eam solitariam neutrum ex iis affectibus producere.

Quarto restat adhuc alia subita & quidem immanis ventris intumescentia, quam spiritus Animales (non de nihilo ab Hippocrate ὁρμῶντες dicti) acciere videtur. Si quando enim hi fibras nerveas ad viscera imi ventris pertinentes ἀτάκτως & inordinate irruunt, illico partes quas hæ contexunt, plurimum inflari, distendi, & quaque versus extumescere facient. Enimvero ab hac causa, subitaneum totius abdominis ἔγκωσιν & inflationem velut Tympaniticam in paroxysmis tum Colicis tum Hystericis vulgo dictis crebro accieri, alibi sæpius ostendimus. Et quidem hi affectus Tympaniti in tantum affines sunt, ut in ipsum non raro desinant: nam frequenter observavi, passioni Colicæ, aut Hystericæ, diu ac graviter obnoxios, nisi curantur, demù Tympaniticos fieri. Et tunc maxime discriminis ratio erit, quod affectio ista, sc. ventris intumescentia, quæ prius Symptoma erat, vagum, & cito pertransiens, demum morbus fixus, & permanens evaserit. Quapropter ex re fore videtur, pathematum isto, u. Ætiologias, à nobis alibi traditas, ad præsentis morbi naturam, & causas explicandas accommodare.

Quod equidem non magni negotii, aut difficultatis erit, supposito enim (quod alibi fusius exposuimus) membranarum & viscerum concavorum extensiones φυσώδεις seu velut inflationes, à spirituum in fibras nerveas (e quibus contexuntur illa) incursibus impetuosis exoriri, satis obvium erit concipere, etiam Tympanitim à tali causa, sed fixiori, & in actu diutius, aut perpetim existente produci: cujus discriminis rationem mox inquiremus.

Interim opinari ducor Tympaniten non à flatibus intra, vel extra Intestinorum cavitates conclusis excitari; (talis enim in iis locis flatuum aggestio hujus morbi affectus, sed non causa est) verum exoriri, quatenus, in imo ventre spiritus Animales, ad viscera membranacea spectantes, ab incongruo quodam in ἀταξίας adacti, fibras ubique nerveas tumultuarie irruunt, inflantque nec statim denuo ab iis recedunt: hinc peritonæum extumescit, intestina ampliata & distenta velut inflantur, mesenterium, aliaque viscera membranacea spiritu impetuoso turgida, velut in molem attolluntur; porro dum hæc fiunt, ut vacuitates à viscerum concavorum extumescentiis factæ impleantur, humoris statim cujusvis intus contenti portio in vapores rarefacta, illico in flatus spatia istæc inania oberrantes cedit.

Profecto spiritus Animales inordinatione sua partes membranaceas inflare adeoque affectus quasi φυσώδεις producere, in Pathologia nostra spasmodica, rationibus, & instantiis satis clare ostendimus. Porro idem ex observatione Anatomica per vivi sectionem facta, apertissime demonstratur in quantum sc. truncus nervorum octavi paris per cervicem utrinque descendens, si excipitur & filo ligetur, totus illico ventriculus, tanquam à vento inflatus, extumescit; quod certe à nulla præterea causa procedere potest, quam quod spiritus fibrarum istius visceris insiti, aliiq; per ductus nerveos influi (quatenus à fonte suo præscissi, in confusionem aguntur) partes illas tumultuarie, subeunt inflantque. Insuper his, ad hypothesin hanc adhuc amplius illustrandam, libet hic Historiam à Clarissimo Smetio citatam referre de Tympanite (uti appellat) universali in Juvene quodam Leodiensi, qui cum in conflictu subter Axilla dextra vulnus punctim factum, in pectoris cavitatem penetrans accepisset, postridie toto corpore post unicam noctem, mane turgidus apparebat, non solum pectore, sed & dorso, ventre, lumbis, imo scroto quoque, præterea & Brachiis, humeris, collo vultuque ut ne palpebras quidem deducere possit, quinetiam in vertice ipso, cute ubique distêta & tumefacta, tumor ubique erat tensus, & cum dolore non pauco. Affectionem hanc admirandam, Author Appellat Tympaniten universalem. Casum huic simi-

le in Cl. Sennertus ex propria notitia recēset. quin & ipse me tale quoddā a vulnere pectoris prope Axillam facto legisse, vel audivisse memini.

Attamen symptomatis hujus ratio à Smetio assignata, & à Sennerto comprobata mihi haudquaquam arridet: quippe ascribunt illi generalis istius Tympanitis causam, in insufflationem pectoris, per vulnus axillare, subter cute tota illa nocte factam, quomodo vesicam recentem & flaccidam, inserto calamo à pueris inflari videmus: quod equidem non solum improbabile videtur, sed etiam vix possibile censemus, ut ventus è thoracis vulnere exufflandus, propter foramen unica nocte obturatum, cutem subeat, indeque totum corpus permeans, ubique intercus fiat. Præterquam enim quod illinc in partes omnes ventus, etsi per calamum ex ore subter cute insufflaretur, tam subito transire nequiret; insuper dum vulneris foramen obturatur, nullus omnino à cavitate pectoris ventus exsufflari potest, quia nullus interea potest ingredi. At vero stupendi istius affectus, (unde etiam Tympanitis ratio formalis illustratur) causa procul dubio hæc est, In pectore prope Axillas, magni & perquam insignes, (prout in Neurologia nostra descripsimus) extant nervorum plexus, per quos nervi totius corporis inter se communicant: viz. Truncus octavi paris, cum nervo intercostali, & utriusque cum nervis spinæ dorsi, per ramos & propagines hinc inde missas conveniunt. Quapropter plexu isto nerveo, per gladii puncturam forte transfixo, primo spiritus ibidem hospitantes irritati, ἀταξίαν ineunt, dein consensu per nervos tot exinde statim facto, & quaqueversus huc illuc trasmisso, spiritus alii, & subinde alii, pares inordinationes concipiunt, atque membranas, fibrasque nerveas, (quas ubique tumultuarie subeunt) inflantes, totius corporis Affectionem quasi Tympaniticam inducunt. Propter similem furorem, sive œstrum virulentum spiritibus alicubi impressum & inde mox longe lateque diffusum, toxica quædam epota, telorum aut ferarum ictus, vel morsus venenosus, sæpenumero partium unius plurium, aut totius corporis intumescentiam inducunt; cujusmodi spirituum Affectio Typhodes, ab Helmontio dicitur Indignatio Archæas. Complures alii subsunt casus, & instantiæ, quibus clarissime evincitur, spiritus Animales irritatos, & in excandescentias actos, quatenus fibras nerveas impetuosius subeunt, partes imprimis membranaceas intumefacere, & multas ex iis passiones excitare, quæ vulgo sed perperam flatibus ascribi solent: revera ut Tympanitis nulla alia causa verisimilior assignari possit.

Quod si objicitur, defunctorum Abdomina, post aliquod tempus, à flatu in molem attolli, & quasi tympanitice intumescere: dico hoc omnino ab humorum putredine, & extrema mixtionis dissolutione, in qua particulæ activæ omnes manumissæ ab invicem discedunt, & avolantes quaqueversus exitum quærunt, & obstacula quæque, ac imprimis cavitatum parietes immaniter distendunt, (quod minime in viventibus contingit) procedere; quapropter uti cadavera non omnia ex æquo putrescunt, ita illorum ventres citius aut tardius magis aut minus extumescunt; attamen durante vita nulla fit in corpore animato putredo, aut particularum dissolutio, ζύμωσιν sive intumescentiam splanchnicam illatura. Interea non inficias imus flatus intra pepseos, hæmatoseos, & secretionum officinas, imo intra singulos quosq; corporis nostri specus & recessus generari: attamen è singulis istis donec spiritus fibras tum nerveas tum motrices rite influunt, actuantque, ut vi eorum parietes haud distenti ac rigidi teneantur) flatibus ubicunq; genitis, æque facilis patescit exitus. Atque in Tympanite revera flatum spatia vacua implere concedimus, verum spiritus ipsi, quatenus inordinatione sua viscera extendunt, vacuitates istas (in quibus flatus secundario & consequenter progignuntur) primo efficiunt, & illi (quatenus viscera eadem usque rigida & distenta servant) ne flatus isti ablegentur impediunt.

Denique ex prædictis satis constare arbitror spiritus Animales potius quam flatus, ejusmodi ventris intumescentias, saltem breves & transitorias, quales in paroxysmis colicis & hystericis contingunt, excitare. Attamen magna difficultas restat, quomodo abdominis ὄγκος Tympaniticus, qui fixus & permanens, imo plerumque immobilis est, a tali causa procedit; præsertim quia spiritus Animales, ex sua natura irrequieti & valde mobiles, fere semper lationem affectant, ut nisi detenti, aut devincti, vix unquam resideant.

Ut nodum hunc solvere ratiocinando pergam, considerare oportet, una cum spirituum Animalium hypostasi, Succum Nerveum, qui istis ubique pro vehiculo simulque pro retinaculo est; namque spiritus hujus fluento subtilissimo potiti, libere expatiantur, & ne ab invicem dissipati avolent, in serie integra continentur. Si quando igitur latex iste quoad crasin, aut motum suum peccat, exinde statim spiritus Animales, in functionum suarum exercitiis varie delinquunt, aut pervertuntur: uti in Pathologia nostra fuse exposuimus. Ne hæc modo repetendo, longas ambages faciam, quod ad præsens institutum spectat paucis contraham.

Itaque imprimis advertere licet, imi ventris contenta, (demptis solum hepate, liene, ac renibus) visceribus membranaceis (quas fibræ nerveæ magna ex parte contexunt) plurimis instrui: unde sequitur succum nerveum (cujus in his partibus major ambitus, simulque angustior transitus est) remoras hic plures offendere: quod etiam ab effectu comprobatur, in quantum insultus spasmodici, in passionibus hypochondriacis, colicis, nephriticis, & hystericis passim excitati, abdomen ita graviter infestant. Si quando igitur latex iste, fibras harum partium nerveas irrigans, vel ex se tenax & viscidus fuerit, vel iisdem fæculentias plures impingat, propterea quidem accidet, spiritus Animales, si quando in has fibras quadantenus obstructas impetuose adigantur, exinde non omnes facile redire: cumque ita sæpius, plenior eorum incursus, & parcior reditus fiat, tandem eveniet, magnas spirituum copias in fibras istas magis indies magisque impactas manere, easque distentas usque & plurimum inflatas tenere; demumque propter ituum, & redituum in fibris istis vias occlusas, ibidem prorsus immobiles fieri, atq; partes continentes semper extensas & rigidas servare: interea quoniam hi spir. ibidem intra ductus nerveos impacti, ac densim stipati, cum aliis ad illorum

antra

antra influis commercium habent, idcirco pars affecta quamvis rigida, & fere immobilis, usque tamen sensu potitur. Pathologia hæc, ut ut paradoxa ac insolens quibusdam videatur, minus dubito quin à pluribus assensum merebitur, si perpendatur eos potissimum, qui affectionibus hypochondriacis, colicis, aliisque imi ventris spasmodicis diu obnoxii fuerunt, demum Tympaniticos fieri.

Designatis ad hunc modum Tympanitis ratione formali, & causa conjuncta, priusquam ad causas ejus remotiores investigandas procedimus, ex prædictis licebit, morbi hujus Definitionem aut saltem descriptionem quandam tradere: nempe quod sit tumor Abdominis fixus, & constans, æquabilis, durus, renitens, & à pulsatione sonitum edens, à partium, & viscerum membranaceorum inflatione [illegible] ortus, propter spiritus Animales in fibras istas copia nimia adactos, ibidemque succi nervei obstruentis vitio, à recessu impeditos; cui affectioni, consequenter, flatuum in locis vacuis aggestio, velut complementum accedit.

Quod ad morbi hujus causas procatarcticas, & Evidentes spectat, perraro accidit eas omnino adverti, quin tacitis iste initiis obrepens, sæpe consummatus, aut deploratus evadit, antequam percipiatur: proinde ut contra affectum hunc, vix prophylaxis ulla instituatur: quippe donec functiones ordinariæ haud multum læduntur, ventris intumescentia tantummodo à flatibus exoriri præsumitur; dumque ut sponte evanescat, expectatur, sæpe in Tympaniten accrescit. Itaque ut hujus procatarxis tempestive notetur, sciendum est Affectus quosvis prævios ad eum disponere; cujusmodi imprimis sunt Diathesis hypochondriaca, colica, hysterica, imo & nonnunquam Asthmatica; quarum paroxysmis frequenter excitari solitis, si demum abdominis tumor ut ab initio parvus superveniat, illico Tympanites metuatur. Priorum ex istis affectuum casus passim occurrunt, & vulgari observationi prostant: de posteriori refert Scherichius, virum sexagenarium aliquot menses antequam in manifestum tumorem attollebatur venter, hoc symptomate infestatum fuisse, quod quotiescunque assidens mensæ, cibum mordere aggrederetur, item quando se ad somnum componens, obdormiscere inciperet, tanta corripiebatur anhelandi difficultate, ut pro crebritate respirandi, suffocationis periculum præ se ferret, quo tempore etiam percipiebat circa hypochondria palpitationem quandam, ac si præcordiis aliquid vivi animalis subesset, cujusmodi affectio postea cessit in tumorem abdominis, à quo interibat. In hoc aliisq; modo citatis casibus, eadem ratio tenet, nempe quod Spiritus Animales ad faciendos in fibras imi ventris nerveas excursus irregulares assueti, tandem eas non modo crebrius & copiosius subeunt, sed in iisdẽ impacti ac impediti resident, adeoque demum viscerum inflationes Tympaniticas inducunt. Quæ quidem [illegible] Epigenesis citius ac certius evenit, si insuper causæ evidentes accedant quæ spiritus imi ventris perturbant, inque [illegible] crebras adigunt, simulque succi nervei intra fibras istas scatentis, aut motum sistunt, aut crasin pervertunt, in quo censu habentur inordinationes in sex non naturalibus, passiones immodicæ, ac præsertim mœroris, evacuationes solennes suppressæ, post æstum ingentem frigidi potus, aut subita ab aere aut aqua, infrigidatio ventris illata.

Quoad Prognosin morbus hic adeo pessimi semper ominis habetur, ut vulgo ejus nomen abhorreatur: in tantum, ut sæpe cum de ventris tumore nulla fere mali suspicio fuerit, si forsan ille tumor à medico Tympanites pronuncietur, illico de spe omni conclamatum sit. Attamen hic Affectus raro per se interficit, qui longo tempore protractus, quod demum certius jugulet, sibimet Asciten lethi prænunciam adsciscit; in cujus rationem ut inquiramus, satis obvium erit concipere, dum in imo ventre viscera omnia distenta, & veluti rigida teneantur, insimul sanguinis, nec non humoris nervei, ac Lymphici ductus aut nimis extensos, aut compressos plurimum coarctari: proindeque laticem suum haud libere & expedite transmittere, unde sequitur unumquemque humorem in transitu angustatum ut demum quoquo modo pertranseat, e massa sua serosum quoddam, qua data via exuere; & denique ista humorum stillicidia, in abdominis cavitatem decidua, hydropem excitare.

Quod spectat ad morbi hujus Therapeiam, fere totus medendi scopus, contra flatus dirigitur. viz. indicationes ab Authoribus practicis inculcatæ, materiam unde flatus elevantur evacuandam, & causam quæ eos attollit removendam, flatus vero qui jam ventrem distendunt, discutiendos & dissipandos suggerunt.

Propter hos fines, purgantia contra humorem maxime suspectũ destinata, sc. modo phlegmagoga, modo melanagoga, modo cholagoga, quib. insuper hydragoga, (ut tela in quemcumq; hostem tendantur) cum magna confidentia, etsi minimo plerumque, aut malo cum successu præscribi solent. Namque hic morbus (uti nostra observatione constitit) à catharticis præsertim fortioribus, fere semper exacerbari, & raro aut nunquam alleviari solet; cujus ratio satis evidens est, quia fibris nerveis à pharmaco acriori irritatis, Spiritus Animales excursus suos irregulares reiterant, & magis usq; ac magis intendunt, potius quam remittunt; quare licet dejectiones crebræ & copiosæ, cum sedibus aquosis & flatuosis inde procurantur, venter tamen plus intumescit. Porro dein ad flatus dispellendos, discutiendos, aut compescendos vis plusquam Æolia conscribitur; medicamenta carminativa vulgo dicta, cujusque fere generis, vel formæ, intus, ac extus, supra, ac infra, ac super partem affectam sedulo adhibentur; quibus tamen omnibus hic morbus plerunque obsurdescit; unde plurimum suspicari est, veram hujus morbi causam adhuc latere, quia medicamina per Ætiologiam ejus ordinariam indicata, aut suggesta, minime prosunt.

Quamvis non ergo meliorem in hoc morbo sanando successum, aut certiorem medendi methodum, ab experientia comprobatam venditare possum, attamen libet hic quendam alium Terapeias ritum, hypothesi nostræ accommodum, & rationibus satis firmis stabilitum, in medium proferre.

Itaque in Tympanite, sicut in plerisque aliis affe-

albo parat. ℔. viii. destill. organis communibus, liquor totus misceatur.

℞. Chrystal. mineralis ℥ß. salis succini volatilis ʒij. pul. sem. dauci ʒj. Terebinth. Venet. q. s. f. pilul. exiguæ, sumantur iii. vesperi, & primo mane superbibendo aq. prædict. ℥iii.

℞ Spiritus salis dulcis ℥ß. sumat. gut vi. ad xii. bis in die cum haustu ejusdem aquæ, addendo syrupi violacei cochl. j.

℞ Sp. salis Tartari ℥j. sumat. ℈i. ad ʒß. bis in die eodem modo: sic etiam spiritus, nitri; & Tinctura salis Tartari exhiberi possunt.

℞. Folior. plantaginis, chærefolii, Aparines, ana M. iiii. contusis affunde aq. destillat. prioris ℔ j. f. expressio fortis, dosis ℥iii. bis vel ter in die, cum alio medicamine.

℞. Radic. graminis ℥iii. rusci Brusci ℥ii. chærefolii, eringii condit. ana ℥i. ras. C. C. eboris ana ʒii. Cor. cervi ult. ʒiiß. sem. Bardanæ ʒiii. coquantur in aq. fontan. ℔. iii. ad ii. colatura fervida effundatur foliorum aparin. & nasturtii aquat, contus. ana M. j. addendo vini Rhenani ℥vi. f. infusio calida, & clausa per horas ii. dein iterum coletur, & adde aq. lumbricorum Magistral. ℥ii. syrupi è v. radicibus ℥iß f. Apozema, dosis ℥iiii. bis in die cum alio medicamine.

Dum hæc intus sumuntur etiam Topica, & Applicationes externæ sedulo adhibeantur, non calida, & discutientia, sed particulis salis volatilis, & nitrosis prædita, quæ nempe salium aliorum combinationes destruunt, & spirituum impactiones dissolvunt, in quos fines sequentia proponimus. Si fotus omnino in usum admitti debent, ne calide nimis applicentur, item non è carminativis vulgo dictis, sed imprimis è salibus & mineralibus parentur. Cabrotius (citante Helmontio) se octoagenarium sanasse narrat, cujus ventrem bis in die fomentabat cum lixivio, cui sal, alumen, atque sulphur incoxerat; ac inde fimo vaccino, pro cataplasmate utebatur. Ego sequentia præscribere soleo.

℞. Florum salis Armoniaci ℥i. Crystalli mineralis. ℥ii. spir. vini tenuioris multo phlegmate imbuti lib. ii. misce & dissolve in vitro.

Pannus laneus huic tepide intinctus, super totum abdomen applicetur, & subinde mutetur denuo intingendo: fiat bis in die per horæ semis, dein applicetur vel cataplasma ex fimo vaccino cum pul. stercoris canini, vel emplastr. sequens.

℞ Emplastri diasaponis h. e. de minio cum sapone Veneto, q. s. extendatur tenuiter super alutam tenuem, toti ventri applicetur renovando intra x. vel xii. dies.

II. Indicatio secunda remedia alterantia potissimum requirit, quæ nempe in visceribus imi ventris humorum fermentationes, & spirituum orgasmos, & excursus irregulares sistunt, quæ insuper chyli & succi nervei mixtiones æquabiles, & motus debitos procurant; in quos fines chalybeata imprimis accientur. Et quidem modo ad hunc morbum, sed & plerosque alios splanchnicos, ad medicamenta ex ferro, tanquam inde tela maxime aculeata pararentur, statim accurri solet: cum interea à multis empiricis, aut medicastris qui hæc confidenter & dogmatice præscribunt, parum aut minime attenditur quo ritu talis pharmacia operatur; aut quas in melius alterationes inde expectare liceat: quapropter dum ferrum in medicamentum cedens, etiamsi Goliathi gladius, à cæco arripitur & vibratur, nihil mirum est, si in irritum cedat, imo si loco morbi hostis, ipsa interdum natura percutiatur, ac lædatur: & quidem ita frequenter accidit, cum chalybeata, quorum magna varietas, & operationum diversitas est, sine ullo delectu, aut in patientibus temperamenti, constitutionis, & morbi status respectu, & discrimine exhibentur.

De medicamentis ex ferro ac chalybe præparatis, eorumque virtutibus, & operandi modis, alibi ex professo egimus; ut non opus fuerit, hic eadem repetere. Ad morbum hunc, si ulla omnino ex iis, certe non omnia conveniunt; ea namque in quibus mixti compage reserata, sulphur usque remanet, & solutum cæteris prædominatur, ab hoc censu prorsus exulent: quippe ζυμώσει sua insigni viscerum succos valde fermentant, atque sanguinem & spiritus adeo exagitent, ut tota imi ventris regio, quasi à spiritu quodam impetum faciente, in majorem molem attollatur.

Nec minus hic conveniunt, à quibus particulæ sulphureæ una cum salinis prorsus abiguntur; uti fit in Croco Martis, per calcinationem fortissimam, ac diuturnam præparato. Hoc enim medicamen cum ad fluxiones omnes sistendas utile sit, ita & humorum, & spirituum impactiones quasvis figit magis, & obstinatiores reddit.

Verum restat medii generis pharmacum Martiatum, in quo sulphure in totum, aut maxima ex parte abacto, sal vitriolicus remanet ac præpollet: uti quidem habet ferri limaturæ solutione, aut infusione simplici, aut acidulata; in sale, aut vitriolo martis. chalybis præparatione nostra, cum multis aliis, ex quibus pharmaca, præparata aut composita, in nonnullis casibus opem insignem contulisse, experientia satis crebra liquet. Hæc enim viscerum fermenta exotica destruunt, & genuina restituunt: obstructiones eorum reserant, sanguinem figunt, ejusque compagem à dissolutione nimia cohibent: quapropter remedia chalybeata, quemadmodum etiam alterantia quædam alia, contra Tympanitis causas procatarcticas, & remotiores, aliquantum forsan prosunt; verum ad causam ejus conjunctam, parum aut nihil opis conferunt.

℞. Chalybis nostri tenuissime lævigati ʒii. aq. destillat. superius præscript. ℔. ii. syrupi è v. radicibus ℥ii. misce in vitro, & per subsidentiam clarificetur dosis ℥iii. vel iiii. mane & hora quinta P. M.

℞. Pul. radicum ari, oculor. cancri, ana ʒiii. crystalli mineralis ʒii. vitrioli Martis ʒß. sacchari Anthosat. ʒii. misce, dosis ʒß. bis in die cum vehiculo idoneo.

Hartmannus, egregie prædicat liquorem è floribus Tapsi barbati, quasi remedium in hoc morbo specificum: flores istos recentes inde in alembicum immittendo, & fortiter comprimendo, dein vas exacte clausum ponatur in clibano dum panes coquuntur, & postea è floribus exemtis liquor fortiter exprimatur, qui in balneo destilletur. Dosis ℈i. in decocto sem. & radic. fœnicul. Certe medicamentum hoc, si quid omnino efficiet, in dosi majori exhiberi debet.

Iohannes

Ioannes Anglicus commendat electuarium ex rosata novella cum Diatrion. santal. & ovis formicarum, quod equidem remedium satis probabile aliquid promittere videtur. In horum imitationem libet hic sequens proponere.

♃. Conserv. florum Cichorii, nasturtii Indici an. ℥iii. pul. rad. Ari, ligni Aloes, santal. citrini an. ʒi. oculor. Cancri, ʒiß. salis absinthii ʒi. ovorum formicarum ʒi. liquoris Tapsi barbati ʒß. cum s.q. syrupi e corticibus citri, f. Electuarium, dosis ʒii. bis in die superbibendo aq. destillat. prioris, aut Iulapii sequentis ℥iii.

♃. Aq. foliorum Ari, è succo Baccarum sambuci, Aq Iuniperi, flor. sambuci, an. ℥vi. Aq. limacum, lumbricorum Magistral. an. ℥ii. syrupi è succo bacccarum sambuci ℥ii. misce, f. Iulapium.

III. Indicatio tertia vitalis præscribit remedia potissimum contra spirituum deliquia & dypnœam, & contra vigilias & sitim. Utriusque generis formulas quasdam breviter subjiciemus.

I. Cardiaca.

♃. Aq. Naphæ, florum Calendulæ, Chamomeli, an. ℥iii. D. ris Stephani ℥ii. Tinctur. Croci ʒii. sacchari. ℥i. Margarit. ʒi. f. Iulapium. Dosis Cochl. iiii. vel v. ter aut sæpius in die in languoribus.

♃. Conserv. flor. Calendul. ℥ii. Confect. Alchermes, de Hyacintho, an. ʒii. margarit. pul. ℥i. syrup. è succo citri q.s.f. confectio, sumatur quantitas nucis moschat. vesperi & mane superbibendo haustum Iulapii.

2. Hypnotica.

♃. Aq. hystericæ ʒvi. syrup. de Meconio ℥ß. misce sumatur sera nocte.

Vel ♃. Aq. Cinnamomi tenuioris ℥i. Diacodii ʒiii. Tinctur. Croci ʒii. misce, sumat ad coch. i. sera nocte si somnus defecerit. Vel.

℞. Syrupi è floribus Paralyseos cochl. iii. Aq. pœoniæ composit. j. laudan. Tartarisat. ʒi. sumat cochl. i. sera nocte si vigiliæ urgebunt.

3. Ἀντιδιψώδη in hoc morbo valde siticulo frequenter ac in quantitate solum perexigua exhiberi debent, ut molestissimum illud simptoma absque multo potu qui semper perniciosus est, compesci queat. In quem finem.

♃. Conserv. Iululæ per setaceum traject. ℥iii. Pulp. Tamarindorum ℥ii. Salis Prunel. ʒi. syrup. è succo Iululæ q. s. f. Eclegma molle de quo sæpius lambat. *Thom. Willis. Pharmaceut. Rational. Parte 2.*

Curationes.

In Tympanitide simplici purgationes raro proficiunt, (exasperatur nimirum malum) in composita vero præsertim cum ascite sæpe purgantia præsertim mercurialia & aquam & flatus excusserunt. Est autem specificum in Tympanitide simplici liquor ex floribus tapsi barbati (tapsi arcanum etiam valet, sed liquor hic præstat eo modo paratus, quo supra de ophtalmia liquor ex floribus Cichorii ad affectus oculorum paratus est) cujus ℈i. aliquoties & quotidie sumptus in decocto seminis & radicis fœniculi ventositates expellit. Felicius id exequemur, si simul fiat fomentatio ventris hoc modo.

♃. Urinæ pueri mundi ℔iiii. Lapidis prunell. ℥iii. bulliant invicem ad ignem lentum usque ad casum tertiæ partis urinæ. Hac urina calida fomentetur in pectus, facta insuper forti frictione cum manu (hoc modo restitui viduam Marpurgi ab omnibus Medicis relictam) post bene absolutam curam, expulsis scilicet aquis & tumoribus, tum ventris ipsius, tum reliquarum partium plane consumptis; Colophonem imponant exsiccantia, qualia sunt 1. Essentia Croci martis à Crollio in fine specifici Hydropis in conserva rosarum antiqua, vel etiam in Rob Ebulino aliquoties exhibita. 2. Diacubebæ Paracelsi, quod sic fit.

♃. Cubebarum h. e. granorum myrtillorum exsiccatorum, sem. ocymi, caryophyllor. ℥iiß. santal. omnium. spodii, sem. 4. frigid. majorum excorticator. an. ʒi. succini albi ℈ii. sem. endiviæ, portulacæ, lactucæ an. ʒß. pulverisata omnia subtilissime & cum sacch. ʒiiii. in aq. cichor. soluti f. Electuarium, cui adjiciatur syr. granator. ʒiß. Hæc mixtura a ʒii. usque ad ℥ß. sæpius exhibeatur. 3. Spiritus Guajaci cum Rob. Ebulino sumptus ad sudores eliciendos, feliciter exsiccat. In Tympanitide sp. cumini, & carvi philosophice præparatum post primas purgationes leniores, ne malum exasperetur, ejus aliquot guttulæ cum sudoriferis & aliis specificis exhibentur. *Ioann. Hartmanni. Pract. Chymiatric.*

Tympanitidi, quæ semper serosam materjam habet adjunctam cum flatibus, eadem omnia, quæ in Ascite præscripsimus, quoque proderunt, nisi quod Carminativa, cuminum, anethum, caruum, fœniculum, daucus, assumantur. Clysteres in hoc affectu ab initio injiciantur ex decocto carminativo cum ol. anethi & rutæ. Ventriculus frigidus qui semper adest, calidis appropriatis alterandus, ut spec. diacumini, dialaccæ, diarrhodon. Abbatis, diacurcumæ in tabellis cum oleo Caryophyllorum, anisi, aucum conserva menthæ, pulegii, & theriaca ana prosunt etiam syr. de cancella, oleum Caryophyllorum, mastichis destillatum, sp. absinthii, cumini, & carui, illorum gutt. aliquot cum sudoriferis propinentur. Hepar vero calidum refrigerandum extrinsecus appositis succo Endiviæ, Cichorii cum pauco aceti, & unguenti rosati; assumptis intrinsecus nonnunquam appropriatis refrigerantibus. Uentriculus externe muniendus oleo nardino, mastichino Emplastro aliquo aut sacculo: maxime ut in reliquis hic prodest Cremor tartari, tinctura tartari, ol. sulphur. & sp. vitrioli. Cucurbitæ magnæ cum multa flamma applicentur umbilico, incantamenti instar, flatus discutiunt, teste Galeno. *Idem ibidem.*

In Tympanitide ♃. Spir. nitri ℈i. spir. Tartar. ʒß. Rob. Iuniperi ʒi. Aq. Carminatim. ℥i. fœnicul. ℥ii. misc. detur cochleatim. (*Elyxiria*)

♃. Essent. Iuniper. ʒi. Tinctur. succin. Tinctur. Tartari, Spir. sal. ammoniac. succinat. ana. ℈i. misc. Dosis mane & vesperi. *Vel.*

♃. Tinctur. antimon. ʒi. Spir. sal. ammoniac. aromatic. ʒß. m. Dosis. ℈i. mane & vesperi. *Seu.*

♃. Elix. proprietatis ʒi. Elix. Balsamici ʒß. Spir. sal. ammoniac. acidi. ℈i. misc. Dosis mane & vesperi

& vesperi ℈i. (*Confortantia & Corrobotantia.*)

℞. Conserv. Absinth. menth. an. ℥i. Essent. Absinth. ℥i. Tinctur. Succini, Tinctur. Tartar. Tinctur. antimon. an. ʒß. Elix. Carminativ. ʒi. misce f. Conditum. Dosis ʒi. mane & vesperi. (*Externa*)

℞. Emplastr. de Cumino, Empl. Baccar. Lauri an. ℥ii. ol. still. Cumini, ol. still. fœnicul. an. ℈i. misc. f. Emplastrum.

In plagis Indicis hic morbus inter plebem valde grassatur. Ægrotos optime adjuvant talia vomitoria.

℞. Sulphuris antim. gr. vii. Sal. Cinnam. ℈i. Aq. calidæ ℥i. misc. f. vomitorium. *Vel.*

℞. Tartar. emetici gr. iiii. Syr. Cinnam. ʒii. Aq. fol. Cinnam. ℥i. misc. Purgatio sequens quandoque sumpta, ex voto prodest.

℞. Resin. Turbith. gr. x. Gran. Tiglium gr. iii. Elæosacchar. fol. Cinnamomi. ℈i. misc. Ad aquæ per sudorem & urinam expulsionem post posita exhibeo medicamenta.

℞. Spir. sal. ammoniac. Spir. morung. an. ʒß. essent. lign. Colnbrin. ʒi. Aq. Baccar. Cinnamom. ℥ii. misc. f. Sudoriferum. *Vel.*

℞. Spir. urin. ʒß. sp. morung. ʒi. Spir. Lign. Ebeni. ℈i. Aq. Carminativ. ℥ii. misc. Ad flatus discutiendos unguentum Carminativum, ventri extra applicatum usurpo. *Hermannus Nicolaus Grimm. in Compendio Medico-Chymico.*

Consultationes.

Pro Perillustri, ac Nobilissimo Equite Regiensi Alexandro Malagutio Hydrope Tympanite detento.

Tormina ad umbilicum ex Hippoc. 4. aphor. 11. quæ non superantur, nec medicamentis cedunt, solent esse præludium hydropis siccæ, à quibus cum ante duos annos iterum, atque iterum sollicitatus fuerit perillustris eques, mirum non est, si vitium illud incurrerit, quod Abdominis, tibiarum, pedumque tumor, flatuum copia, sonitus cum tensione ventris, ac difficilis anhelitus docent. Verum hydropem hunc siccam esse notham, ex eo non obscure convincitur, quod flatibus immixtus est succus aquosus, quem sonitus ille obscurus, fluctuatio quoque aliqua, & aquosa excretio attestantur; quinimmo est vitium confirmatum, ac in habitu existere, inappetentia insignis, sitis, impotentia ad motum, color totius corporis viride fœdus, urina sanguinea, & genitalium tumefactio suadent: Nec obstat, quod nunc tumefactio illa delituerit ac tussis absit, quoniam illud contingit ob evacuationes præcedentes, hoc vero, quia adhuc in pulmonibus materia non est recepta, nam morbi latitudinem quamdam habent, ut non sit necesse semper omnia illa reperiri, quæ illos exacte demonstrant, hinc hydrops hæc, est quidem in habitu, non tamen omni ex parte, quatenus inquam tussis hucusque non supervenit. Malum itaq; de quo agitur est tumor, & ob id morbus in magnitudine, ut habet Galenus libro de Tumoribus præter naturam. ad finem, & quamquam ipsum libro de Differentiis Sympr. 4. Symptomata vocaverit, alicui mirum videri non debet: tumor namque ex libro de Differentiis Morb. 12. si ad insignem magnitudinem pervenerit ut lædat actiones, Morbus dici debet, sicut in casu proposito, lædit n. (ut ex dictis constat) plures actiones, potissimum vero tem intestinorum compressionem, quæ ut à musculis abdominis pro fæcum expulsione; quod si idem tumor non vitiaret actionem, jam symptoma esset facultatis sanguificatricis.

Causa hujus mali petenda tum ex parte agentis, tum ex parte passi; Ex parte agentis duplex existit, proxima & remota: proxima est materia flatulenta cum aquosa permixta in cavitatem abdominis, tanquam in locum jecori, ac ventriculo proximiorem, capacioremque citra dolorem, ac ægri molestiam receptat. Remota est intemperies frigida jecoris & ventriculi, nulla enim hydrops ex Galeno secundo Progn. primo, nisi citra jecoris refrigerationem ob quam sanguinem flatulentum, ac aquosum gignit, cui & ventriculi intemperies favet, qua facultas ejusdem concoctrix calore proprio, atque nativo ex parte orbata, à scopo aberrat, jecorique chylum aquosum, ac flatulentum suppeditat, quamquam etiam & flatus per poros membranarum ventriculi expirare, & in cavitatem abdominis recipi possint.

Undenam autem horum viscerum intemperantiæ ortum duxerint, præter errores in victu, ac animi passiones refrigerentes, puto ego à caloris nativi diminutione ipsius ortum duxisse; Nam in ventriculo primum fuit imminutus calor nativus ob resolutionem factam in spiritibus occasione cujusdam venarum podicis hæmorrhagiæ, quam antea nobilissimus patiens passus fuit; deinde vero in jecore, non solum primo per resolutionem, sed etiam per suffocationem, suppresso scilicet ex toto illo sanguinis fluore, sic enim cacochymia vitiosa retenta sui copia, & qualitate venas jecoris obstruens, caloris extranei, ac præter naturam causa fuit, qui uti magnus ignis in calorem naturalem moderatum, agens, tamquam in parvum ignem, eundem depauperavit primum, non autem suffocavit, quoniam copia haud excessit, cum illius portio ad cutim transmissa lichenes, quibus vir perillustris fuit afflictatus, pepererit, quæ postmodum non amplius illuc demissa, sed in hepate retenta, suffocando, calorem nativum corrupit, atque sic hydropi, prout Hippocrates, & Galenus 6. Aph. 12. indicabant, dedit occasionem, à quo Symptomata jam proposita, veluti ab uno fonte plures rivuli scaturiunt: inappetentia quidem ob humiditatem excrementitiam os ventriculi supernum irrorantem, sitis ob fumos calidos in eandem partem superius elevatos ab aquoso succo putrescente, vel ob moram in cavitate abdominis, tanquam in loco non naturali, & insolito, vel ob jecoris calorem extraneum ab obstructionibus in eodem exortis suscitatum; urina quoque rubra ex eo pendet, quoniam putredine, & imbecillitate segregatricis jecoris urina inficitur, ea etiam ratione impotentia ad motum patiens noster detinetur, à qua spirituum deficit necessaria irradiatio, quia spiritus ipsi deficiunt, tandem fit scroti tumor. ob aquam illam abdominis descendentem; Cæterum quod ad hujus hydropis

dropis ortum facit, fuit diſpoſitio paſſi hæreditaria, nam patientis huius conſanguinei hoc Morbo detenti periere.

Si ergo medicatio eſſet inſtituenda ratione tumoris, flatus per inſenſibiles meatus & materiam aquoſam fluxam per alvum, atque per eoſdem pariter poros evacuare, fluentem vero per urinas, & alvum derivare, ac per ſudorem revellere opporteret: At ratione cauſæ remotæ jecur, & ventriculum deobſtruere, & calefacere opus eſſet, ratione vero virtutis proportionem horum viſceru n hepaticis, ac ſtomaticis conſervare, & caloris nativi ruinam, imminutionemque reparare, ac reſarcire.

Quam medicationem ad fœlicem exitum perducere non licet, quoniam vitium tractatur hæreditarium, in habitu, & cum maximo receſſu à ſtatu naturæ, vexat etenim corpus a primo ſemine bilioſum, cauſæ etiam morbificæ neceſſario ad agendum efficaces exiſtunt, nam plura Symptomata patientem affligunt, totumque corpus male habet, ac virium robur ſub hiſce malis pene ſuccumbit, quod non tantum ex ætate quinquaginta ſex annorum, ſed etiam ex virtutis regitivæ non obſcuro languore facile eſt intelligere, Verum tametſi medicationi locus non detur, quoniam tamen (ut Soranus tradebat) haud humanum eſt in extrema quoque deſperatione languentes penitus deſerere, ideo patienti noſtro medicina non deneganda, ſi non curationis, ſaltem præſervationis gratia, quod eo magis faciendum eſſe puto, non ſolum quia malum hoc omnem ſui gradum non attingit (ut ex tuſſis abſentia, ac ſcroti tumore interpolato indicatur) verum etiam quoniam patiens remediorum avidus, ſe totum Medico obſequentem præſtat, quibus omnibus rationibus impulſus materias medicas in medium proponere cogor.

Et primum chirurgicas, quas ad evacuatorias tum immanifeſte, tum manifeſte redigo, Illæ ſunt cucurbitulæ cum plurima flamma ex Raſe, ventri ad flatus diſſipandos applicitæ: hæ vero ſunt veſicatoria ibidem adhibita, & diu cerato ſacro aperta aſſervata; huc referantur cauteria circa umbilicum tantum, non autem femoribus (quoniam tument) excitata, item & ſcroti punctiones ex Aetio cum acubus, vel, quod magis probo ſetaceum eidem ſcroto affixum, cum jam ad ipſum natura cœperit tranſmittere, & commode admodum aqua per partem illam expurgetur, quoniam peritoneum, quod eſt ſicuti ſacculus flatus, & aquæ hypochondriorum illac deſcendit, perforationem umbilicalem in præſenti rejicio, non ſolum quia ſenilis ætas reclamat, verum etiam quia mortem accelerat, quod ſive contingat, quoniam cum aqua ſimul ſpiritus innatus abſumatur, vel quoniam ingreditur aer frigidus, qui vices aquæ ſupplet, & calori nativo jam valde imminuto adverſarius eundem extinguit, non eſt ut interim pertractetur, ſat enim eſt experientia noviſſe hoc remedii genus interimere, quare loco ejus punctiones in ſcroto ab Aetio propoſitas, item & crurum ſcarificationes ſubſtituerem, Atque ut hæ diu ichorem emittant patientem Lectica circum ferre opportet.

Medicamenta reſpiciunt cauſam & proximam, & remotam, ſi proximam, occurrunt evacuantia ſenſibiliter, ac inſenſibiliter. In priorum ordine ſunt, quæ alvum citant ſingulis quinque diebus data, uti quod ex ſucco radicis ireos aucta doſi cum melle ſolutivo vel confectione de Alcachengi, vel pilulis de Opoponaco, de elaterio vel ipſomet elaterio cum pilulis alephangginis dato paratur; quinimmo & clyſteribus paratis ex elaterio, oleo laurino, decocto radicum ebuli, centaurii min. artemiſiæ, fœniculorum, aniſorum, & ſoldanellæ, melle roſato ſolutivo, pilulis fœtidis, vel aliqua ex hyeris magnis, ac nitro alternis diebus uterer; umbilicalia etiam ex elaterio, ſcammonio, ſquama æris, ſucco tithimalli, helleboro albo, nitro, & unguento de artanita cum felle taurino exceptis continuo admoverem.

Inſenſibiliter autem evacuant aſſumpta, injecta, & admota, Inter aſſumpta oleum calcanti, vel ſulphuris ad guttas aliquot ex vino odoro, vel jure columbi datum, atq; utraque antidotus magna mihi vehementer arrident, ſicuti & ad flatuum diſcuſſionem præcipue aqua ſtillatitia cinnamomi, & oleum ex aniſis, fœniculis, aut rad. anthoræ deſtillatum laudatur; In hunc etiam uſum clyſteres injiciuntur ex decocto rutæ, & ſeminum Dauci, carvi, cumini, baccarumq; lauri in aliqua therma calida facto ex electuario de baccis lauri, oleo rutaceo, hyera Diacolocynthidos, & melle deſpumato parati.

Exterius pro abdomine primum fotus ex decocto artemiſiæ; Diptami Cretici, ac ſeminum flatus diſſipantium cum ſulphure, nitro, & alumine in vino, & lixivio compoſito, & per ſpongias applicito. Secundo, illitio facta cum oleo, in quo radix brioniæ in talleolas diſciſſa fuerit frixa, in quo etiam oleo parantur placentæ ex ovis ad comedendum. Tertio, Cataplaſma ex radicibus cucumeris agreſtis, & ficubus in vino decoctis, adjectis elaterio, ſtaphide agria, hyſopo, felle tauri, cymino, ac ſale, vel illud quod nono local. 3. ex Aſclepiade ipoterium malagma dictum habetur, vel luta ſulphurea, ſalſa, nitroſaque. Quarto, Ceratum Diapirites convenit, vel quod.

℞. Cerati barbari, phœnicini an. ℥ ii. nitri, ſulphuris vivi an. ℥ j. ſeminum dauci, ameos an. drag. ij. Terebintinæ olei laurini an. ℥ ß. baccarum lauri, juniperi an. drag. iii. cum cera & pice fiat ceratum molle.

Ad tumorem vero crurum, & pedum, tum lotio ex thermis calidis, in quibus calx ſit extincta, tum oleum ſalitum atque fotus ex ipſomet ſale ſiccato, & furfuribus calefactis probantur.

Medicamenta vero, ſi cauſam remotam reſpiciunt, diriguntur vel ad materiam antecedentem, vel ad viſcera, priora per varias regiones evacuant, primo per vomitum, dummodo materia ventriculo inſit, ac primis ductibus, patienſque ad evomendum ſit facilis; inter cœtera autem vomitoria probo quod ex decocto florum geniſtæ, ac oxym. ſimplici conficitur; Verum enim vero hæc eadem materia percommode hydragogis mitioribus evacuari poteſt, ac propterea ſuccum medianæ, ſambuci, mechoacanique ſeligo.

At ſi materia ſit in gibba jecoris parte, ac venis ſuperioribus, urinas eſſe movendas arbitror

tror vino infusionis Dauci Cretici cum Nardo, & Cinamomo, vel sale ex Sabina chymico ex decocto baccarum juniperi propinato, vel syrupo de artemisia, aut de rubea tinctorum, vel diacurcuma.

Quod si eadem materia in ambitu corporis contineatur, sudorificis omnino est educenda, ideo pulvere cardui benedicti ex vino, vel syrupo Sancti Ambrosii vocato, cum decocto cardui benedicti, vel Diureticis exhibitis vel balneis siccis, præcipue vero instrumento ligneo in lue venerea ad sudores excitandos efformato erit excitandus sudor.

Tandem de alterantibus viscera sermo est habendus, in quorum classe ab electuario cyphoides, ab ipso dialacca, ac trochiscis de absynthio, adjecto hepate lupino haud recedendum. Theriaca etiam in hunc finem mihi non parum arridet, neque propter ætatem senilem suspectam esse censeo, quoniam Gale. 6. de Sanitate tuenda capite quinto, theriacam senibus non incommode dari, & in calce libri de theriaca ad Pisonem vitam prorogare scripsit.

Utcumque tamen rationis victus maxima est habenda ratio, ideo versetur patiens in aere calido, & sicco, cujus causa licebit & solum mutare, vel navigatione ex Galeno, vel itinere pedestri, Cibus quantitate sit mediocris, qualitate calidus, & siccus, extenuans vel propria natura, vel præparatione, & admixtione pulveris aromatum, & seminum odoratorum, qua de causa parum admodum panis comedendum, quando nonnihil viscíditatis retineat, ut propterea panem biscoctum magis probem, sicuti & cœnam prandio quoquo pacto uberiorem non improbo; humida quoque, & liquida quæcumque vitanda censeo, potus existat vini Fulvi, ac tenuis, & quam minimum bibat vir perillustris, illudque semper ob oculos habeat, quod plures hydropici, qui ab omni potu abstinuerunt, liberi tandem ab hydrope evaserunt, vinum autem factitium (uti esset anthosatum, salviatum, ac enulatum) seligere oporteret. Plus vigilare, quam dormire expediet, sicuti corpus exercere (si liceret) ambulationibus, gestationibus, vel per currum, vel per triremem, aut cymbam; Quod si somnus interdum fiat in stratis, in quibus substernantur herbæ calefacientes, uti salvia, Anthos, amaracus, serpillum, calaminta, Hysoppus, & Diptamus Creticus, plurimum conferret; Alvus proritetur, si necesse erit, vel conserva ex summitatibus rosarum communium domesticarum in manna conditis, vel pilulis de aloe in succo ireos lota, vel pulpa caricarum, & Cartami, vel sale chymice ex tartaro facto, & caricis indito, sitque inter cætera Patiens nobilissimus animo (quantum fieri potest) constanti, & læto, bene de valetudine speret, quæ ut illi quamprimum contingat D. O. M. precor. Julius *Cæsar Claudinus in Consultationibus Medicis.*

De Tympanite. Pro Illustriss. Gostacuto, Ferrariam

Quemadmodum ex inflatione ventris tympani instar resonantis facile est determinare Tympanite detineri Illustrissimum Virum, Dominum meum Colendissimum: ita accedo sententiæ Præclarissimi Viri, cui ejus cura demandata est, affectum hunc ortum ducere ab imbecilli calore viscerum naturalium; & quidem ventriculi primo, ut patet ex variis dejectionibus pituitosis, cœliacis, & lientericis. Lienis autem imbecillior multo est, utpote quem jamdiu melancholica saburra gravat, ut propterea feculentum sanguinem in præcalido jecore genitum, accedente inordinata victus ratione, ad sese allicere, & depurare non potuerit, cujus proinde sarcina gravata natura, ejusdem per vomitum excretionem, & per alvum, forte & per urinam molita est: per quas vias lien facili negotio vitiosos humores sibi graves deturbat. Ab hac tamen evacuatione imbecilliorem longe redditum fuisse calorem cum ventriculi, tum lienis, tū & jecoris mihi persuadeo, ut paulo post intumuerit venter. Cuilibet propterea palam fit summa cum ratione à D. Hipp. determinatum fuisse. 4. Aph. 21. quod excrementa alvi nigra sanguini atro similia, sponte exeuntia, sive cum febre, sive sine febre, pessima. Quod tamen intelligendum non est de excretione melancholiæ naturalis. Hæc etenim non raro felici cum successu à natura dejicitur, teste Gal. Lib. de Atra bile Cap. 3. sed locum habet in excretione atræ bilis, prout variis exemplis confirmavit Marcellus Donatus Lib. 4. suæ historiæ Medicæ mirabilis: cujus qualitatis præteritum vomitum, & dejectionem fuisse mihi persuadeo, cum & elapsis annis, dum crura intumescerent, suborta fuerint ulcera, febribus acutis fuerit opportunus, & vinis generosis sit assuetus.

Quas ob causas vereor quam maxime ne tandem aut hydrops invalescat, vel nova succedat hujusmodi materiæ lethalis excretio, quod avertat Deus.

Quare pro curatione præsentis affectus, & præservatione à gravioribus imminentibus discutiendi sunt flatus; eliminanda minera, à qua elevantur per alvum, & urinam, atque contemperanda intemperies omnium viscerum naturalium per moderate calorifica, & subastrictoria facultate prædita.

Quibus intentionibus abunde satisfactum video a Viris istis præclariss. decocto præscripto, cum gallo, & aperientibus, roborantibus, diureticisque præmisso bolo ammoniaco, & lienis equi pulvere tanquam à proprietate juvantis, non omisso cyphoidis antidoto, in affectu non absimili magni usus, addito sale absinthii, aliisque hujusmodi, si Morbus Curationem admittat. Non præter rem tamen censerem pulveris viperini usum cum aliquot guttulis olei de mentha & spiritus vitrioli, cum pro validiori subastrictione, tum pro faciliori excretione materiæ per urinam. Nec displiceret, si aliquando dejectorium redderetur prædictum decoctum corticibus myrobalanorum. Indorum, & foliis sennæ. Quod si sperarent Viri illi præclarissimi urinam liberalius fluxuram, admixta urina destillata pueri impolluti, ratione sympathiæ, in usum revocari posset. Magna tamen cautione utemur validis aperientibus, ob metum novi sanguinis fluxus; cujus ratione non abs re forsitan fuerit instillare decocto proposito quinque aut sex guttulas chalybis potabilis cum magisterio corallorum. Extrinsecus autem foveri poterit totus venter pelle vulturis, præmissa & sæpius repetita inunctione oleo de men-

favere. Bis intra biennium ægrotavit, primoque diuturnam lentamq;febrem experta est,pro qua pellenda, præter, cætera, decoctione epithymi Mes.& syr.de cich.& pom.comp.usa fuit,recidivante interim sequenti anno eodem affectu, victus ratione, aliisque levioribus auxiliis fugato.

Demum hoc anno, elanguente vere, papulis quibusdam rubeis, violaceis rotundis, per cutem sparsis fœdari cœpit, quæ assumpto jure cichoraceis alterato extemplo delituere:superstitibus tantum quibusdam pustulis miliaceis in collo & dorso. Sed quod negotium facessit, est morbi deterioris, pro quo consulimus, nova propago, mense Junio proxime elapso exorta; tunc enim circa lumbos dolorose torqueri cœpit, dolore etiam ad umbilicum protenso cum torminibus,quibus per quindecim dies circiter vexata fuit, nullo interim adhibito auxilio quievit,at rediit post dies cruciatus idem, cui successit abdominis totius orbicularis intumescentia, tensa, prædura, elevata & sonora, quæ aliquando spirandi tulit angustiam & decumbendi impotentiam, siquidem misella Patiens deorsum se reclinare nequibat, nec super latera jacere, at sedens noctes diesque transigere cogebatur; Nunc vero decumbit, bene spirat, nihil tamen imminutus est tumor. A lest aliqua apud familiares suspicio, hujusmodi inflationi ansam dedisse moram diuturnam ac sedentariam supra novos ædis Sacræ parietes, quo ipsa virgo sodalitii causa festivo tempore conveniebat. Non omnino pallescit, non sitit,nec alia pars tumet, excepto ventre, qui tamen non fluctuat compressus, non cedit,semperque quoquo se vertat permanet idem, nec fiuit ob inflationem præmagnam. viscerum obstructiones in apertum venire. Tandem accersitus ego,& cuncta diligenter contemplatus,Tympaniticam affectionem censendam esse non dubitavi; ultra namq; tumoris spectaculum,etiam sonorus auditus est, nam ad palmæ percussum abdomen sonum edit; neque ad corporis conversionem spiritus locum mutat, inquit Aretæus lib.2 cap. 1. quæ cuncta in præsenti affectu concurrunt. Quem quidem prænuntiavit ventris dolor dierum quindecim. Quare divinus Senex Aph 11. Sect.4.ita prædixit: *Quibus tormina, & circa umbilicum dolores, & lumborum dolor, qui neque medicamentis, nec aliter solvitur in Hydropem siccam firmatur.* Cujus profecto causam spiritum flatuosum cum Gal.ibidem in Comm. seu flatum crassum extare asserendum cum Actuario lib.4.cap. 2.intra ventris capacitatem conclusum, sive in toto corpore stabulantem, ut vult Alexander lib.9.cap.1.exque venarum mesaraicarum oscillis cum Platero, vel per cæcos meatus cum Fernelio detrusum.Quod facile in virgine Nobilissima contigisse crediderim ob cruditatum saburram in venoso genere scatentium, cujus indicia extant vitiati Menses decolores & inordinati, atque cutis efflorescentiæ prægressæ. Quas cruditates in primis viis connutriri suspicor ab imbecilli ventriculo ob hæreditariam diathesin humidaque forsan ipsius universalis temperatura, quam arguunt color corporis albus, pacati mores & vita sedentaria; quibus interim ab ignea jecoris effervescentia in halitus flatusque conversis, nil mirum, si prius inter mesenterii tunicas involuti, earum lancinatu ac tensione lumborum dolor ob viciniam exortus fuerit,inde post exitum ventris tumor, cum difficili respiratione ex ventriculi cum diaphragmate compressione. Cui morbo omnino periculoso, ut cum Aetio loquar Tetrab. 3. serm. 2. cap.20.statim occurrendum decrevi, antequam Ascites exoriatur: Quare ex Chirurgico fonte, ratione hepatis calidioris,& Mensium aliquatenus imminutorum paucula sanguinis unciæ ex pede dextero demptæ sunt, coloris atri, fœculenti, crassi, viscidi & flatuosi, Clysteres, prout res postulat, modo laxantes, cathartici, emollientes & carminativi impositi; ventri inunctiones, emplastra emollientia & discutientia.Nondum cucurbitulæ siccæ abdomini applicitæ sunt sive magnæ cum Galeno 12 Meth.3. & 14.7.sive parvæ cum Paulo 3. de Re Medica cap 48. quas assidue affigendas consuluit. Ex fonte Pharmacentico varia deprompta sunt, primo mundatæ fuere primæ viæ potione solutiva in gutt. clarif. in aqua totius citri parata; dein per vices septem alternis diebus exhibitum est electuarium lenit. ad ℥iii. cum gr. vi. mag. mechoac. quandoque cum elect. lenit. permistæ sunt pilul. de Aloë & hisce postremis diebus ad hieram simplicem, & species *Elescoph.* devenimus potionem quinetiam catharticam ex sena, rhab. jalap. mechoac. cum cremor.tartar. in aquis agrimoniæ & menthæ cum manna præscripsi. Præparavi syrup. acetos. & cort. citri; blandeque simul eduxi materias crudas per epicra in Cichoraceis cum Cremore tartari mistis. Copiose dejecit virgo usque adhuc tenaces densasque pituitosas materias cum multa flavæ bilis societate. Quare nunc non abs re deveniendum putarem per dies aliquot ad sanguineæ massæ depurationem per depuratos succos cichor. & borag. prius, inde agrimoniæ,cum decoct. cichor. fumariæ, boraginis, melissæ, agrimoniæ capill.veneris, menthæ & sem. in. citri additis aperientibus radicibus, ut ad urinæ via in duceretur, qua vergendum hortantur. Oribasius Synops.9. c.23. & Ægineta lib. 4.cap.vigesimo octavo & 3 cap.48. Et nisi timerem de nimio jecoris calore,mihi arrideret syru. Fernelii usus. Dein descendere cogitarem pro majori intestinorum & ventriculi correctione ad aquas Tettucianas & postea ad aquam de succo agrimoniæ cum spiritu salis ac tartari,ut efficacius aperirem urinasque cierem. Quibus peractis; ad flatus discutiendos & viscera roboranda descenderem, intus videlicet rotulis ex aaomat. rosf. in q.menthæ paratis cum oleo fœniculi, cit.anis. chymice extractis, vel assumptione aq.de cinnam. vitæ juniperinæ, theriacalis, vel syrupi de cinnamomo, aut de caryoph. Quercetani. Extra pararem Emplastra de baccis lauri,de meliloto præmissis prius frictionibus inunctis manibus ol. lil. alb. rutaceo cum aq.vitæ.Et si refractarius esset affectus, ab oleis magis discutientibus, stillicidii forma, non abhorrerem. Postremum locum obtinerent vipereus pulvis,absinthii sal cum ligno sassafras, Conservæ rosarum, cichor.& de toto citro permistus: totaque hac hyeme medicatum vinum paratum china, salsa, sassaphras, lentisco & absinthio exhiberem, observata in cæteris optima vivendi ratione. Quæ ut Patienti eximiæ morem geram,cui salutem enixe precor, pro meorum virium tenuitate exaravi,cuncta tamen, Vir S-a

℞. Rad. cucum. agrest. seu asinini, sambuc. ireos, & soldanell. an. ℥iii. incid. optime & infund. per duodecim horas in ℔vi. vini albi & clari, deinde bulliant ad consumptionem tertiæ partis: quo tempore adde cumini, anisi, sem. fœnicul. ammeos, dauci, seseleos, rutæ, anethi an. p.i. cortic. citr. ℨii. cinnamom. elect. ℥ß. tragac. & mastich. an. ℨ.i. bulliant S. A. & coletur, & servetur: dosis ℥vi. vel viii. hoc vinum partim est ab Ætio desumptum, & partim ex nostra inventione, & ut ingenuè fatear, mirabile est ad educendos flatus, tum per os, tum per secessum, & multoties sum expertus: evacuat per vomitum aquam citrinam, & quandoque per secessum, & tantam ructuum & flatuum copiam movet, ut certè sit incredibile: & testor Deum quod assumptis à nostra ægrota bis pro vice ℥vii. illius vini, fuerit secuta evacuatio ad ℔iii. aquæ citrinæ, & infinituum ructuum & flatuum proventus, & tumor minor satis erat: & iterum illud bis exhibuimus singulis quinque diebus, & eadem secuta sunt cum mira tumoris detumefactione. Est hoc vinum mirabile & innoxium, nam si quæ simplicia sunt in ipso deleteria, tamen adsunt corrigentia: quare tutum est & saluberrimum remedium tum in Ascite, tum in Tympanite. *Epiphanius Ferdinandus hist. 41.*

Tympanitis externis curata.

Tympanticus quidam ab omnibus fere Medicis desertus, a fœminâ quadam mihi consanguinea sola inunctione olei philosophor. totius ventris bis de die facta, & per aliquot septimanas continu[a]ta, & suppositorii loco adhibitis globulis contra flatus, perfectè convaluit. Antea Melancholiæ ex hypochondriis, dolori colico sæpissime recidivanti obnoxius fuit, postea vitam satis commodam per octo ferè annos duce ns *Paul. Spindler. recensente Carolo Raygero in obs. Medic. Centuria.*

Historia Tympanitidis curata.

Vir annis quadraginta natus temperamento insignitus calido & humido, quod amicum inquiunt, sanitatis erat ad arrogantiam felicis, ut pudendos & familiares diversæ sortis excessus praxi vix interfectos inconcussa rideret; grandibus vitæ immodestæ peccatis aucta viribus adeo petulanter superbiit bilis, ut quæ naturæ rationalis decreto animæ agentis officiosa est ministra inverso per nefas rerum ordine illi violenta injuria subditæ impudenter dominaretur, sociorumque laticum inclinationis naturalis motus injuste frustraretur; hinc vel ad umbram rei ingratæ bilis igneæ raptu perditus furebat quam sæpissime uxori & toti familiæ horribilis & adeo sylvestris isthæc passio in habitum inhumanum sese corruperat, ut non tantum ad occasiones ab aliis quacunque tandem sorte datas, præcipitanter excandesceret, sed ipsemet capritante animo eas vel mentiretur, vel ubi per genium huc imprimis callidum licebat, malignè vexaret. His omnibus sed maxime profusa meri generosi ingurgitatione & concomitantiæ necessitate, irregulari & sensuali alimoniæ abusu imaginationem gustu animaliter ludente accidit tandem, (cum studiose agenti ruinæ denique nil non pareat) ut nutrices partes deplorandam subierint felicitatis naturaliter exinaniæ jacturam, medullitus corpori universo radicata intemperies peregrena, calida ea & sicca, qua arsit spiritus & humor quivis irrigans corpus ad varias ejusdem augendi & servandi necessitates; ceciderent tandem, quæ se generose ab injuria pertinaci aliquandiu vindicarant n[...] ortincatæ vires, appetitus omnis stratus, universa cutis flavo colore omnia tingente inepte fœdata, præcipue album, ut solet, oculi utriusque, gutturis nata amarities mordicans, somnus brevis, isque insomniis horridis intolerabiliter gravis, interea in miseriæ cumulum terrifica tensione totum abdomen se dilatabat, ut digito percussum aliqua tympani militaris imitatione non obscure sonaret & corpus prolutio[n]i repletione rigidum tantum flecti pervicaciter abnueret ut conanti sæpius agro & acrius propterea furioso [...] tibias videre nô liceret. Reliquæ omnes corporis partes macie depascenti famelicè tabescebant, anxiè cogebatur spiritus vitalicus, brevis & frequens quasi arctato thorace; captivus pulsus erat irregularis, intermissus, debilis, frequens; urina ex rubro nigrescente colore imbuta, eaque, quod huic statui desperatio est, avara; tussis sicca pulmonem sæpius concussum proterebat. illico ut decumbentem breviter examinavi ipsius sorti nequissim[a]e indignatus candide uxori ipsius & adstantibus dixi res ipsius pessimo loco sedere, cum funesto hydrope jam radicitus corpori implantato, & quem viscerum pollutorum lues nutriat, gravissime periclitari, & ea specie, quod pejus est, quam tympanitem usus dicit, reliquis. [...] vitæ perdendæ periculo longe graviori; insuper quod hic nuntians vicinam mortem tussis jam urgeret; ex Hippocratis Aphor. 47. sect. 7. si hydropicum tussis habeat, desperatus est; quod aqueus humor jam in thoracem irrepat brevi [...] rsurus funebriter vitales functiones. post quorundam fletus, omnium commiserationis sensus teneros in ultifarios discursus & denique tempestatis subitæ impetu primo nonnihil pacato, rogatus omnium sensu fui, ut in solamen, si in vitam reducem non pateret spes, omnia ex artis beneficæ industria & charitate humana quæ vel umbra spei blandiri valerent, studiose disponerem; quæ omnia benevolè pollicitus fui, ea ergo ipsa die illius naturalê iconem, ut rogatus fueram depinxi vicinæ urbis Medico fama gloriosa illustri, mittendam in consilium qualecunque accipiendum; Is in conclam[a]tam morbi huius [...] prognosin multo discursu parcens [...] haud, hæsitanter ivit, ego nihilominus, ut promissa solverem has indicationes stabilivi, corpus caloris & siccitatis utriusque excedentis insolentia, viribus, spiritibus, humoribus & partibus sanguineis exhaustum humectandum, refrigerandum, reficiendum, ratioque id humorum ad crassitiem excoctorum glutine obstinaci infarctum aperiendum; & excrementis, queis squalebat, extricandum; idque internorum & externorum medicaminum officio generoso, ejus tamen sint perpetuo conditionis quæ citra caloris hic utique funesti actionem rem moliantur. Ergo imprimis imperata jusc[u]la ex pullis gallinaceis & carne vitulina, queis incoquebatur oxalis, Borrag. cichor. endiv. Buglolf.

pitatio sentirentur eoque nomine de sepeliendo corpore ambigeretur, accersitus cùm ventrem aperirem, flatus tandem erumpebant: verum intestina tantopere distenta erant, ut femoris crassitiem certis in locis adæquare viderentur, atque ex compressione disrumperentur, stercusque magno impetu profunderent: aliis vero locis adeo convoluta, intorta & implexa, ut nulla illic nec excrementis nec flatibus deorsum pateret via: Sed & vermibus vivis, oblongis quamplurimis referta erant, qui rursum aliis minoribus repleti inæquales illos motus effecerant: Præter hæc, hepar corruptum, arenulis, lapidibus infarctum lienem immutum, pulmones vitiatos costisque affixos (ut in aliis multis sæpe accidere dixi) ostendebat. *Platerus Observat. p. 656.*

In intestinis & ventriculo retenti flatus, necdum in spatium abdominis procidentes, non solum colicos cruciatus pariunt, sed si adeo inclusi sint, ut nullo patente exitu ea in immensum adeo attollant, ut totus venter inde distentus appareat, tympanitidis quoddam genus, & forte frequentius quàm aliud quod illis in ventrem erumpentibus fieri communiter docent, procreare possunt: Sicuti in illis quos Tympaniticos esse putabant, deprehendimus, flatum nullum in sectis post mortem e ventris cavo eruptisse, nec ventrem subsedisse, sed intestina, tenuiora præsertim, adeo flatibus distenta & convoluta prodiisse, ut in eundem ventrem reponi amplius nequirent, mirumque fuerit quo pacto in ventre prius clauso adhuc contineri potuerint. Quæ & in quodam adeo attenuata ex summa illa dilatatione reperimus, ut non solum tenuissimæ vesicæ instar, vento inflatæ & dilatatæ pellucida essent, sed & compressione aliqua disrupta, stercora cum flatibus procul effunderent: Cujus Tympanitis causa non alia ab ea quæ & alterius existit, flatuum scilicet proventus, atque intestinorum convolutio, vel insignis obstructio: Unde & in hac specie nec flatum, nec quicquam per alvum longo sæpe tempore egerunt. *Idem Pract. lib. 3. c. 6. de exuberantia.*

D. Salvatoris Medici uxor 18. annorum, cui nunquam menstrua effluxerant, quæ multis mensibus antea laborarat quartana, splenemque magnum habebat; illi venter nonnihil intumescebat, licet nulla de re conquereretur, ita ut dubium esset an prægnans: die 25. Octobr. incidit in dolorem ingentem scapulæ lateris sinistri, vix poterat corpus movere, febricitabat, conquerebatur de hypochondriorum dolore, maximè de sinistro, vomituriebat, & ructus emittebat, venter admodum intumuit, & subito difficulter spirabat, dentibus interdum stridebat, dolebant lumbi, potum appetebat quem raro rejiciebat: vires statim prostratæ, 29. mane, circa 2. aut 3. obiit, semper mente constans.

Ex aperto ventre ingens copia flatus erupit, fœtidi admodum, inter intestina & peritonæum multus humor aderat, circa latus sinistrum apparuit pinguedo innatans, quæ suspicionem præbuit esse vel ex enematis vel ex jusculis. rem inquisivimus, invenimus foramen circa mediam ventriculi partem, ad fundum, ubi jungitur epiploon cum ventriculo prope Colon, versus sinistrum latus, magnitudinis digiti, epiploon, ventriculi tunica tertia, hepatis tunica, & ligamentum suspendens, omnia erant putrida: ventriculus adhuc bene habebat. Intus continebantur multa nigricantia, ita ut videretur humor melancholicus: pridie supremi diei sanguinem concretum longitudine dodrantali excreverat, præter eum grumum nullum, splen detumuerat. *Ex Observat. Joh. Bauhin.*

Creber spiritus cum aqua ubi distenderent abdomen Matthæi Antonii, τυμπανίτης vocatur Græcis, sategit ipse pro virili parte corrigere alliatis illam intemperiem, vel potius imbecillitatem quæ ponitur mali causa, sed accendit illis usque eo lienem obstructum, utique bilem atram (qua redundabat) per se satis turgidam, ut per reseratas ventriculi ac lienis venas, eruperit ipsi supra infraque tam frequens cruor, ut pessum ivisset nisi impetum ejus illico frænassent, cùm sanguis mature missus, tum pulvis corallorum, aliaque inspissantia actutum potui data: Quorum ope superavit quidem tempestatem ab alio improvidè excitatam, sed nequaquam imbecillitatem viscerum: nedum spiritum vel aquam, cujus Tympanites nunquam est expers.

Facta autem post mortem secandi copia, vidimus perspicue quàm inconsiderate dentur sæpenumero hydropicis allata aliave potentiora vina: intumuerat quidem lien: hepar retorridum exaruerat: intestina erant syderata: ren putridus, & in ventre ultra xxx. libræ aquæ: memini aliquando in simili hidrope, ob continuum usum vini malvatici ab empirico præscripti, adeo inflammata fuisse viscera, ut os non modo repleretur aphthis, sed ignoraret ægra præ siccitate quo se verteret, donec miseriæ finem imponeret magis mors quàm Medicus. *Nic. Tulpius observ. lib. 2. cap. 35.*

Anno 1655. mense Martio, Nobilis cujusdam vicina Cujavia conjux cum filiolo unius anni à colicis doloribus & flatibus per aliquot dies misere afflicto Thorunium venit, consiliumque à p. m. Excellentissimo D. Georgio Mochingero, Physico tum primario, petiit: Sed puellus ille paucarum horarum elapso spatio mortuus est. Tum præfatus Dominus Mochingerus pie defunctum Excellentissimum D. Christophorum Meisnerum Phys. ord. & me, ut sectioni una cum illo interessemus, rogavit. Mirum sane dictu! quantum ventriculus distentus erat, in quo nihil præter flatus & aliquid viscidi humoris conspiciebatur, intestina autem omnia tam pellucida transparebant, ut etiam multis in locis compuncta statim conciderent, ne guttula quidem humoris alicujus in illis apparente, reliquis visceribus se bene habentibus. Huic analogum exemplum recenset Ant. Benivenius Exempl. Medic. Obs. cap. 81. ubi ex solo vento in Ludovico Nicolino Generosi equitis Othonis filio, mortem subsecutam scribit, quem affectum ibidem in Annotationibus Dodonæus Tympaniti similem fuisse scribit. *Simonis Scholzi.*

HYPOCHONDRIACA AFFECTIO.

Vid.

AFFECTIO HYPOCHONDRIACA

Interea ad virium refectionem per vices cochlear unum atque alterum mixturæ cordialis exhibui.

℞. Aq. nostræ cordial. frig. ℥ ii ß. aq. rubr. idæi, fragorum, rosar. an. ℥j. cinnam. cum floribo. borragin. sine vino destillat. ℥ ij. aq. carbunculi ℥ j. margar. præp. ℈ j. C.C. usti ℈ ij. corallor. rubr. præp. ℈ i ß. smaragd. præp. ℈ß. sp. rubri idæi ʒß. spir. rosar. ℈j. mivæ cydonior. ʒ ß. Misce.

Cordi & pulsibus epithemata convenientia apposui, inuncta etiam spina dorsi oleo amygdalar. dulcium.

His nondum proficientibus circa vesperam exhibui opiatam meam bezoardicam cum granis duobus laudani opiati, a cujus usu in somnum profundum incidit, quievitque per integram noctem, sedatis ex toto alvi turbationibus. Vires etiam continuata cordialium usurpatione & alimentis bene nutrientibus, brevi, per Dei gratiam, pristino vigori restitutæ sunt, relicto evidenti documento, medicastris & barbitonsoribus parum in his fidendum esse: Quæ nocent, docent. Melius à Magistratu prospectum est Italiæ, ubi in singulis fere Civitatibus locò publico affixæ conspiciuntur tabulæ, cum inscriptione: Nomina Medicorum, quibus licitum in hac urbe purgantia præscribere. Magna enim in molienda catharsi opus est cautione, etiam doctis interdum non satis expedita. *Balthas. Timæus in Casibus Medicinalibus.*

Hypercatharsis à levissimo purgante medicamento.

Cognatus strenuissimi Viri D. Thomas Lucas equitum Capitanei, vir circiter quadragenarius, cùm se non admodum bene haberet, meo consilio foliorum sennæ ʒ ij. (nam dicebat se facilè ne medicamentis moveri) per noctem maceravit in cerevisiæ tenuis ℥ iij. vel iv. atque illam colaturam sequenti mane bibit. A facili & levi hoc medicamento, mirum dictu! spatio circiter octo horar. sexaginta sedes cum summis torminibus habuit, & fortassis de vita illius actum fuisset, nisi sequenti haustu exhibito, & sudore provocato, fluxum sedassem.

℞. Terr. sigill ℈iß. corall. rubr. præp, C. C. usti an. ℈ j. theriac. Andromachi ℈ iv. requiei Nicolai ℈ . aq. theriacal. & cardui bened. an. ℥ j. M. F. haustus. Linteamina ad ignem calfacta ventri quoque imponi & sæpius renovari jussi: atque ita substitit fluxus. Suasi autem, ne in posterum ullius Medici consilio aliquod purgans medicamentum, quantumvis leve, assumeret, sed necessitate sic urgente, alvum potius enemate proritaret, vel aliquo jusculo emolliente. *Isbrand. de Diemerbr. in Observationib. & Curationibus Medicis.*

Ex levi purgatione in Aurifabro mors.

Egregius ac virtuosus Dominus Georg. Heidit, Civis & Aurifaber Viennensis, rerum artificiosarum deaurationi sedulo intentus, Realgaris sulphureo ac Mercuriali per inspirationem attracto fumo, reiteratis vicibus, lassitudine ulcerosa totius corporis, tremore & palpitatione cordis prehensus, est à me curatus; Pluribus tandem dum septimanis apparamentis equestribus deaurandis incubuisset, ac quatuor hebdomadis omnino deaurationi supersedisset; præter lassitudinem totius nil sentiendo, ordinaria lenitiva ex securissimis parata; sumpta purgatione, venenatis qualitatibus a tempore deaurationis in corpore latentibus agitatis, præfatis symptomatibus, sudoribus frigidis, Lipothymiis ac Convulsionibus totius corripitur, nullis ve proficientibus Remediis, Regia Cordis occupata, robustissimo corporis habitu expirare cogitur.

Scholion.) Ut metallarii qui in fodinis operantur, peculiaribus obnoxii sunt morbis, de quibus singularem tractatum edidit Theophrastus Paracels. illosque rudita disputatione Lipsiæ 1612. enucleavit colleg. . ... praepropere demortuus Zephyrus ... Leonhard. Ursinus prof. botanices . hi ... ... Aurifabri aliique quinimus cerebro Mercur. tractant, aut ejus fumum quovis modo, sive per os sive per aliam viam ad se trahunt, maximo suo damno experiuntur morbos nervos infestantes. Ut etenim in loco clauso exponatur aureum vas, & dein mercurius supposito igne avolare permittitur, totus Mercur. qui subitò is in auras evanuisse putabatur, simulata fuga in aurei vasis amplexibus hærere invenietur, experiente Kircher. de arte Magn. L. 3. p. 3. c. 2. sic non minus in ipsis evaporationibus, quæ ab istis Artificibus peraguntur, attrahitur in nares Mercur. inque id Cerebrum genusque nervorum. Unde concludit Kircher. de arte Magn. L. 3. p. 3. c. 5. p. 635. cum Mercur. non raro in cranus in sepulchris inveniatur, esse crania talium Artificum, qui etenim in extrahendo aut præcipitando Mercur. multum sunt occupati, non exiguam vaporis partem per nares excipiunt, qui in frigidas cerebri cellulas receptus, ibi demum congelescat, ut etiam post mortem tanquam in vasculis perennet, non ut Philosophastri augentur, quod intra hominem & ubivis Mercurius, ut materiam Lapidis sui hoc prodigio jactent, invenitur. Docet hoc Anatomicis Anatomia Romæ facta, qui cum iniquos capitis dolores passus obiisset, in aperti capitis cerebro plusquam Libr. j. Mercurii reperta fuerit ex vapore ejus hausto ibique congelato. In fœminæ calvaria quæ finis ex Mercur. quotidie usa, & per biennium enormi capitis dolore fatigata, in osse calvariæ Unc. ii. Mercurii inventi fuerunt. Zwinger. in Thes. vit. Hum. T. I. f. 520. ex Cardano de subtil. Quin & externus admotus Mercur. per poros Corpori se insinuat, & divisæ istius particulæ rursus se uniunt, unde ex mamma cancrosa Mercur. exstillavit, quod fœminæ Unguent. mercuriale adhibita fuisset Bartholin. c. 1. hist. 7. & Mercur. in sanciati Emplastro adhærere visus est, qui antea inunctionem passus fuerat. Rhodius Cent. 3. obs. 87. Sæpè post imperfectam Inunctionem in Lue Gallica Mercur. in caput interdum se insinuat, ibique relictus ... dissimas Cephalalgias excitat, qui tandem Mercurius aureo globulo naribus, & aureo nummo ori indito (quia Mercur. auro ob sympathiam se associat, & illud dealbat) per nares extrahendus. Jacob. 13. commen. River. & ipse Laz. River. Cent. 4. Obs. 91. ex articulis ve-

degeret, varios committens excessus in crudita-tem humorum, indigestionem, inappetentiam, pruritum ad frequentem vomitum, tumorem & inflationem stomachi incidit, sputum erat continuum maxime matutino tempore, idque album, tenax & valde viscosum, me ad se vocatum pro remedio rogavit, cujus petitioni lubens satisfaciens ordinavi illi pro digestivo vesperi sumendo ℥ß. Tartari Vitriolati in jusculo sumendam, absoluta post unam aut alteram horam pauca & liquida Cœna, ut altero die sumendum vomitorium in ejusmodi viscosis humoribus jam parumper præparatis tanto felicius succederet, nam totam materiam in Stomacho hærere adverti; assumpsit ille suum Tart. vitr. quem alias assumere solebat, nam semper eam domi pro ordinaria & domestica Medicina habebat; hora ab assumpto isto digestivo in talem purgationem incidit, ut intra 24. horas ultra centies secesserit, ita per noctem corruit homo alias corpulentus, ac si substantiam suam carnosam simul expurgasset, adeoque ob urgentia continua animi deliquia, & virium prostrationem, adhibita omni diligentia fluxum coercere debui, qui utique stetit, ita tamen ut per tres dies sequentes bis tantum singulis diebus excreverit, vires interea se modicum valde recolligebant, 4. die circa vesperam accessit calor ingens, & virium dejectio adeo increvit, ut venæ sectionem prohibuerit, sed videbam etiam penes aliqualem efflorescentiam, eam autem definire nondum poteram, adfuit difficultas respirandi circa præcordia, eorumque ardor & æstus manum urerunt, & tensio tactui potenter renituit, absque tamen dolore: in his circumstantiis ita constitutus ad alexipharmaca confugi, & ordinatum tale Diaphoreticum, intermixtis aliis variis Cordialibus vesperi assumpsit, & expulso sudore fœtidissimo melius respirare, maculæque se potentius monstrare inceperunt, & urina turbidissima non adeo accensa mingebatur, cum autem idem altero mane ante ortum solis reassumendum ordinassem, assumpsit quoque, & circa meridiem tam copiosæ maculæ illæ petechiales conspiciebantur, ut totum corpus virgis cæsum quis putasset, Symptomata etiam omnia de hora in horam minuebantur, non neglectis interea tamen diaphoreticis continuis, sed non tam potentibus, ita ut 7. die adhuc insuper per copiosam diarrhœam fœtidissimam, & variis coloribus intermixtam perfecte & saluberrime judicatus fuerit. Mulier quædam phthisica raræ texturæ 26. annorum, temperamenti Cholerici ad me venit, & consilium rogavit, satis adhuc robusta & vegeta, quia scalas ascendere potuit, sua etiam domi & extra absque adeo magna difficultate ritò perfecit, ordinavi illi duas Uncias mannæ in jusculo dissolvendas cum Uncia una Olei amygdalorum dulcium, & assumpto hoc laxativo pectorali venæ sectionem, & post venæ sectionem jiscula ex herbis pectoralibus & ut ulterius quæreret illi dixi, atque ita eam dimisi: vadit domum & parat sibi hoc Medicamentum, & illo assumpto ita purgavit, ut altera die etiam expurgata anima in lecto mortua inventa fuerit, ego hac de re nec minimum somnians inveni, die post in scheda mortuorum talem, & talem esse mortuam, vado ad illum locum, & quæro causam mortis, sic nihil aliud adstantes dicere potuerunt, quam hoc, quod assumpserit mannam cum Oleo amygdalorum dulcium in jusculo carnium dissolutam, & inde perdiem potentissime excreverit, sine tamen magna virium amissione, & quod altera die cum summa copia excrementorum in lecto mortua inventa fuerit, cum omnium stupore. Joh. Georgii Greiselii.

Hypercatharsis à Medicamentis Mercurialibus.

Nuper ad ægrotum quendam vocatus, invenio ipsum admodum debilem & morti vicinum. Hic ab agyrta aliquo pulverem acceperat à quo sexagis secessit, & decies vomuit, tandem etiam cruenta excrevit, molestissimusq; tenesmus secutus est, ex quib. & febre superveniente, insigni virium dejectione, anxietate cordis, salivatione nimia, torminib. ventris, & dosi parva, pulverem istum Mercurialem fuisse conjeci. Hunc ægrotum. Deo (cui sit laus) auxiliante, exhibitis remediis convenientib⁹, præprimis vero tinctura theriacali, intra quinq; dies ex orci faucib. eripui. Similem hypercatharsin non sine vitæ periculo perpessæ sunt hic mulieres duæ honestæ ex usu Azot notissimi Empirici Heslingii, & ante paucos menses Secretarius quidam alias ἰατρικῶν hoc medicamentum plurimis admodum commendans, qui eo assumpto maximos cruciatus & brevi mortem sibi conscivit. nihil proficientibus à Medico Ordinario efficacibus etiam remediis exhibitis. De hoc Azot brevibus quidem in tract. meo de varis sive Arthritide vaga scorbutica aliquid monui, sed in altera ejus editione (quam quia prior multis mendis & crassis vitiis Typographicis scatet, atque exceptis paucis exemplaribus distracta plurimum variis rarissimis medicamentis & observationibus auxi) fusius de τούτῳ acturus sum. *Valentini Andreæ Moellenbrocci.*

Hypercatharsis Curata

Dominus Theodorus à Biruth usus est Pilulis ex Extracto solutivo, quibus alias sæpe feliciter usus erat, die Lunæ dejecit ante prandium septies, prandio nihil amplius, sed optime se habuit; vesperi cœnavit largiter, dormivit usque ad mediam noctem. Tunc subito tormina in ventre maxima cum vomitu & sedibus multis oborta, quæ die Martis duraverunt, & quoque sequenti nocte. Die Mercurii domum rediens ipsum invisi, & dedi Theriac. ℈iv. Croc. Mart. gr. j. in jusculo; Imposui Theriac. ℥i. Remisit dolor, vomitus & sedes. Vesperi omnia rediere, & quicquid assumpsit, evomuit. Præscripsi sequens:

♃ Rad. tormen ill. symph. maj. an. ℥ii. Herb. agrimon. plantag. ana m. ß. fl. chamom. mß. Verbasc. Piii. Hord. mß. Coq. in s. q. v. ad ℥x. Col. adde Mell. ros. col. ℥ii. M, F. Enema. Quamprimum assumpsit omnia remiserunt, repetitum sequenti nocte bis feliciter. Postea corroborantia ventriculum dedi. Excrementa fuere prasina.

Scholion.) Hypercatharsis provenit vel culpa assumpti, vel assumentis. Assumpti, cum medicamentum sit violentum, vel non rite præparatum. Assumentis, cum vel ille errorem committit externum, cum sc. aeri frigidiori se exponit, frigida nimis bibit, &c. vel propter naturæ ipsius errorem internum, cum sc. commota

commota camerina viam monstratam sequitur, & ab acrimonia & copia humorum nimis stimulata insurgens, plus educit, quam requiritur, vel vires permittunt. Et hæc ultima causa hic locum habet. Astringentia cum narcoticis à principio mox adhibuit, ideo quod vires propter largam evacuationem abstergentia non admitterent, & morbus in centro conservaretur. Malo vero recidivante, recollectis viribus, abstergentia anodynis & astringentibus miscuit, & ita feliciter malum sublatum est. Sequenti aliquando Hypercatharsi laborantem a medicamento violento à Tonsore exhibito, cum jam prodromi convulsionum adessent, liberavi:

℞. V. Tormentill. ℥iß. fol. querc. plantag. ana ℥i. Pulv. Pumic. ʒi. Syr. Cydon. ℥i. rib. corall. ana ℥ß. M. Quantum enim Lapis pumex valeat in hoc malo sæpius feliciter expertus sum. Dan I. *Wincleri.*

A remedio superpurgante & humores nimium acuente Apoplexia enata & mors.

Vir temperamento dotatus calido & sicco annum agens 30. in quo bilis nutritia & excrementitia reliquis sociis humoribus subditis peregrinâ virtute domina audacter imperabat, inde nata ex spiritibus sanguineve truculentius concitis, ut functionum famulis, tanta inter agendum animæ immoderatio, ut modo eam bilis flava tostione in atram facessat, saturni morose omnia nauseantis humori melancholico effœminate obediret, aliâs nata rerum vel levi occasione bilis efferæ phrenitide perderetur, hinc novus accessit & atri & biliosi humoris cumulus, & urgentior harumce passionum immodicatarum reciproca malorum productione stimulus, rerum consequentia physica; mentis insatiabilis avarities sacra iis persæpe fames fiebat, ut & mulier pro genio illi sexui naturali tantum sapiens, imo quarumdam pudendarum inclinationum nimium quamvis injuste suspecta, execrandum ferientis cœli flagellum. istis factum est ut primò universa cutis colore citrino subpallido violaretur, sed album, ut fit, oculorum maxime, brevi dein cœpit pigrescere appetitus, corpus languere, in tabem pendere, animus passionum torturis durius premi, & functiones tandem omnes sensibiliter labascere: tum suæ salutis ex necessitatis cogentis vi sollicitus consuluit prudentissima mente fœminam sublimi doctoratu dignissimam. cui soror apud milites & exteras nationes longa & decora sexui modesto praxi nobilis secretum secretorum tradiderat omnium sine exceptione morborum remedium divinum. scammonium nempe pondere temerario rabidum, & correctione acuente sanitati humanæ longe infestius. hujus barbaræ violentiæ corpus non minus morbi languore, quàm delicata naturaliter indole effœtum vix suffecit, ergo in ferendas momento oppetias præcipitanter precibus coactus præscripsi post maturum, quod præsentiæ desperatio annuebat. rerum omnium examen, sequens remedium exta demulcens pro sumpti acriter urentis necessitate.

℞. Ol. amygd. dulc. sine igne express. ℥iv. syrup. de alth. Fern. ℥iß. aqu. malv. ℥j. misce hauriat duabus aut tribus dosibus quamprimum possibile erit, post hujus usum exhibui pulverem fluxum omnem quasi incantamento frænantem quàm brevissime.

℞. Gummi arab. tragacant. sang. dracon. an. ʒß. saccar. saturn. gran. xii. laud. opiat. gran. 2. saccar. rosac. ʒiij. misce f. pulvis in duas doses easdem secandus, primam accipiat immediate ut libuerit, secundam quinta post hora, si necdum quiescat fluxus, obediitis ilico frænatus, sed ne urgéti adhuc necessitati deessem solicite studiosus fui, ut periculosas inhumani remedii notas expungerem humectantibus & lenientibus blande, primo emulsionibus sæpius iteratis.

℞. Amygdal. dulc. excortic. ʒ x. sem. quatuor frig. maj. ʒv. contunde affundendo decocti. hordei mund. passulat. ʒ vi. in colatura misce species. diatragac. frig. ℈ij. syrup. de pom. f. ʒvi. f. emulsio quam hauriat cubitum iturus dies quindecim continuos, accessere hordeata, panatel. lac amygdal. dulc. juscula ex incocta borrag. buglos. cichor. endiv. lact. bet. &c. Quarum fide agentium favore omnis incisa noxa pergit, ergo dato amice consilio ut victu humectante & refrigerante corpus corrigeret, & vel occasiones ad motus ferventis bilis studiose luderet, generoso animæ pacatæ imperio sensimque illam ita mortificaret, donec nulla deinceps vel levis insolentia argui posset, sed nec istis gravibus malis, nec salubribus monitis sapere didicit, ergo cum melancholia & iræ obstinaci stimulo bilis sæpius ad ream turgescentiam insanivisset, rursus empiricam rogat, ut sibi periclitanti amice adesset, sed imitatione dictæ mulieris eum inclementi ni fallor, antimonii vitro imperite forsan parato exagitavit ita, ut cassis viribus tenellis impar certo crederetur inimicæ vi, tunc momento questus est de rodente in capite intus doloris sensu immanissimo, de appetitus morte, de virium extinctione, de privatione dulcis somni, de lacerante in infimo ventre sensatione fixa: tunc ausus fuit secunda vice me accersere pro eodem casu terum opprimentium desperatione cogente: hic scriptæ methodo, cum idem foret rerum pessimarum casus, nihil detrahendum credidi, sed post ejusdem sedulos conatus & infimi & supremi ventris inclementer discrucians uterque dolor parili malitiet obstinacia perstitit; ergo altiori mentis anxiæ ratiocinio fallens rei mysterium disquirens credidi tandem, vomitus omnia inhumaniter violantis furore sacro sursum præcipitatum quæ unque demum via humorem acrem urentem, & probabilissime biliosum, qui suam ibi tragœdiam tam crudeliter & pertinaciter ditissimis patientis impensis luderet, & particulas quasdam lacerantes hujus cathartici maniaci intestinorum tunicis internis abrasa pituita lenta, & avulso adipe insito fixas hæsisse, quæ irato aculeo eam implacabiliter vellicarent. Ut furentes ventris turbas componerem extemplo injici jussi clysma intestinis ad insaniam offensis blande adulans.

℞. Fol. parietar. lactuc. solan. sempervív. min. an. m. j. rad. lil. alb. ʒ x. flor. melilot. verbasc. an. m. j sem. hyoscíam. lin. an. ʒ iij. f. decoctio ex lacte recenti in colatur. ℔j. solve ung. popul. ol. catul. an. ʒ i ß. f. clysma, mox indendum, huic sociam nec disparem operam annexuit cataplasma hujus compositionis.

℞. Rad.

℞. Rad. alth. mandrag. pulv. ad ℥ß. lumbric. terrestr. purg. m. iv. farin. sem. lin. ʒ vi. coque in lacte vaccin. recenter mulcto ad consistentiam cataplasmatis. applicetur toti abdomini calidum, & ubi refrixerit, calefiat sæpius & applicetur rursus, cessit fractus his remediis indefesse adhibitis dolor: sed majus negotium imposuit is, qui caput dire lancinabat, ei ergo ut prospicerem, & eadem cura mimtati de apoplexia eluderem imperavi hanc mixturam.

℞. Aq. epilept. D. Lang. fl. lil. conval. tinctur. castor. cum spir. sal. arm. parat. ad ʒij. sal. volat. succin. gr. xv. misce f. mixtio cephalica ex cochleari sumenda per intervalla, mox partem utramque aurium inferiorem perforari jussi, & radice gentianæ impleri, ut humor efferus in capite dirè tripudians illuc prolucta retur: dein scarificationibus altis dorsum incidi, adhuc partibus pone aures ambas vesicatoria agglutinari, & tandem tibias iisdem emplastris magnis uri, quæ omnia effectum suum physicum sed minimè intentum meum sortita fuere: ergo morbi invictæ hactenus obstinaciæ iratus propinavi vomitorium ut ejus vi concussum generose caput excuteret forte contentum in se præternaturam humorem.

℞. Spir. ceras. nig. ʒ iij. tart. emetic. Mynsicht. ℈ß. misce, quod impigre suo munere functum fuit, sed nullum excepit illud miserabilis levamen: errhino acriter titillante rei pertinaciam frangere studui.

℞. Aqu. majoran. ℥ iv. vitriol. alb. ℈ ij. naribus violenter hauriat & cerebro intimius mandet, ilico dives muci prodiit expurgatio, sed & ipsa inutilis insuper totum verticem rasum emplastro cephalico indui, tum denique in spem videbatur non dubiam respirare me timidius & ei & mihi applaudente, cum mulier, viris plerumque fatalis ei ad habitualis & ideo facilis iræ commotionem ansam, aliquoties misere præbens, quamvis innoxie omnia rursus in priorem miseriæ statum funeste turbavit, ut post duos gravis torturæ dies apoplexia obruente cujus non abditæ minæ toto morbi cursu me terruerant, vixerit. Instanter petii ut sectione cadaveris concessa liceret sensuum ostendentium testimonio evidenti scire, num diagnosis mea ex scientiæ principiis nata vera fuisset: ablata cranii parte superiore, cerebrum inundante sero bilioso medebat læva sui parte, ejusque venter lateralis universus eo gravidus erat, color quidem citrinus ab adstantibus plurimis distingui haud potuit ob noctis ignis lumine tantum animatæ tenebras, tunc semper ad sensum albus sed tacite album linteum ei intinxi, quod colore citrino intenso quidem flavescebat ad diem, naturali majore mole creverat hepar alioquin innoxium, & ei alligatam felleam vesiculam bilis ex viridi nigrescens impleverat, crassioris & æquo pinguioris consistentiæ: pulmones colore subcæruleo hinc inde plurimis suis portionibus fœde polluti apparebant, cæteris partibus vix aliquid desiderabatur.

Secui adhuc aliud viri cadaver non absimilis sortis, cujus capitis intestinas partes parilis omnino liquor biliosus inundarat, nescio an remediis an vero alio casu illuc trusus quantum ex domesticis & empyrico, cujus dispositioni is incuriè datus fuerat, extorquere potui, ex iræ & desperationis alternatim sæpius & affrænatè furentibus motibus ea miseria prodierat, in corpore fortunatæ constructionis vitæ sæculum pollicentis. *Ex communicatione Viri Amicissimi Clariss. D. Nozet Archiatri Friburgensis.*

HYPOPIUM
Vid.
CORNEÆ MORBI.

Finis Libri Octavi.

BIBLIO-

BIBLIOTHECÆ MEDICO-PRACTICÆ LIBER NONUS.

De Morbis à Litera I incipientibus.

ICHOR & MELICERIA.

DE Hisce tanquam Ulcerum symptomatibus, atque ad Juncturarum morbos etiam pertinentibus, non est quod specifice hic agamus. Verum si quis iis quæ propriis capitibus de Ulceribus, & de Juncturarum morbis reperientur, minus contentus fuerit, ac curiosius quid hac in parte expectat; legat Clariss. Gulielm. Fabricii Hildani elaboratiss. de Ichore & Meliceria Celsi tractatum.

ICTERITIA ALBA
Vid.
CHLOROSIS.

ICTERUS.

ICterus aut per se morbus est; primario incipiens, de quo hic proprie agitur, aut alterius morbi effectus, sive productum: uti cùm febri intermittenti supervenit, quàm & sæpenumero judicat; de quo etiam mox obiter dicemus.

Icteritiæ affectio ex communi plurimorum consensu exoriri statuitur in quantum flava bilis, è venæ portæ finibus, in pori bilarii ductus non omnino, aut non satis excepta, in massam sanguineam restagnat, eamque virore suo (unde etiam cutis inficitur) inquinat.

Obstructio ista multis modis, & variis in locis contingere solet. Quandoque enim fit juxta extremos utriusque generis vasorum, scil. venæ portæ & pori bilarii fines; quorum intercapedines ob hepatis parenchyma intumefactum, aut alias vitiatum, nonnunquam comprimi, & obturari accidit, quapropter humor felleus è portæ vasis secretorus, in vasa altera exceptoria minime traductus, in sanguinem regurgitat. Secundo humoris fellei transitus interdum in mediis pori bilarii ductibus intercipitur in quantum scil. horum cavitates materia aut viscosa, aut sabulosa, & nonnunquam lapidea implentur: uti passim cernitur in jecinoribus jumentorum, hyberno tempore dum fœno ac stramine vescuntur. Tertio ex observatione Anatomica etiam constat obstructionem Icteri causam nonnunquam in ipsa vesica fellea, aut in meatu cystico fieri: siquando enim illa lapidibus impleta bilem non recipit, aut hic obturatus aut coalescens, bilis versus intestina descensum inhibet, humor iste quamvis à sanguine bene secretus, in massam ejus refluere cogitur, adeoque morbum regium parit.

Contra receptissimam hanc opinionem, qua statuitur Icteri causam plerumque citra vesicam felleam, aut circa ipsam versus hepar consisteret Cl. Sylvius omnino ultra hanc, viz. in meatu cystico aut ductu communi eam collocat. Quippe bilem non è sanguine intra ductus hepaticos secerni, sed in ipsa cysti fellea, ex humore per arterias illuc advecto progigni supponens; partem ejus maximam per pori bilarii ductus superius latam, sanguini propter insignes quosdam usus suffundi, partemque alteram etiam ob fines necessarios, inferius ad intestina descendere statuit: quamobrem si posteriori hoc emissario occluso, bilis tota sursum in sanguinem evehatur, eum humore isto nimis saturans à crasi genuina in Ictericam pervertet.

At vero ne meatus cystici, aut ductus communis occlusio (cujus neutra facile, aut a levi occasione contingit) ad Icterum quemcumque excitandum minus efficax videatur: idcirco sive talis obstructio locum habet, sive non, insuper ingeniose supponit vir Clariss. bilem dum in cysti generatur, quandoque mutationem notabilem subire, propter quam moveatur, & feratur impetuosius, & copiosius, versus sanguinem, cui tamen solito minus permisceatur, sed ipsi dumtaxat confundatur, adeoque facilius ab eodem recedat, partesque solidas colore suo inficiat, & tingat.

Quod autem bilis in Ictero cum cæteris humoribus permisceri, aut intime uniri inepta reddatur; fieri statuit, à spiritu nimis volatili ei copiosius admisto, ipsamque proinde spirituosiorem, altisque immiscibilem faciente. Assertionem hanc binis instantibus confirmat, in quantum scil. venenum a viperæ morsu spirituosissimum, atque potus generosior, scil. vini, aut aquarum ardentium aliquandiu usurpatus, Icterum accersit. Insuper hypothesi huic fidem astruere nititur, eo quod morbus iste non tantum a medicamentis deobstruentibus, verum ab iis quæ salis volatilis ferocientis vim retundunt, (cujusmodi sunt decoctum seminis cannabini, item sapo Venetus, cum multis aliis ejusdem farinæ) curari solet.

Non hujus loci, neque ad propositum nostrum est, ad hanc litem dirimendam descendere, neque temere nunc determinare ausim (postquam tot egregia recentiorum ingenia res fatigavit) utrum bilis revera conficiatur in cysti fellea, vel annon a sanguine intra hepar, magnum secretionis organum, dumtaxat separetur; fateor posteriorem hanc sententiam mihi potius arridere. Et quidem hæc serio perpendens opinari ducor, Icteri causam in eo potissimum consistere, quod bilis in hepate secreta, ob vias obstructas non omnino, aut non satis ad vesicam felleam transferatur, quin necesse habeat in massam sanguineam regurgitare; interea tamen haud inficias imus, affectum hunc (etsi rarius) a meatu cystico, aut ductu communi obstructis interdum exoriri posse. Cæterum in causæ morbificæ partem, & forsan aliquando totum, etiam sanguinis vitium accedere putamus; quando nimirum ob particulas ejus sulphureas, & salino-fixas supra modum exaltatas, bilis in cruoris massa uberius, ac ocius progignitur, quam per vias ordinarias secerni, aut foras amandari queat; quare hæc à sanguine cum sero ubique decedens, partibus solidis affigitur, iisque tincturam suam imprimit. Et proculdubio ob hanc rationem est quod venena quædam, & imprimis viperarum morsus, atque potus generosior diutine usurpatus, in corpore prius sano morbum Arquatum inducit, pro cujus Therapeia interdum phlebotomia, & medicamina sanguinem ad rectam crasin reducentia, plus quam deobstruentia prodesse solent. Porro ob hanc causam esse videtur, quod febris tertiana intermittens, ita frequenter in icterum terminatur; quippe haud suspicari licet, Postquam in singulis paroxysmis tanta sanguinis & humorum agitatio, per frigus, & æstum, eorumque tanta per vomitum aut sudorem evacuatio contigerit, ductus hepaticos quoquo modo obstrui posse; ac vero sicuti paroxysmi febriles accientur, in quantum sanguinis pars sulphurea nimis evecta, succum nutritium primo in materiam morbificam pervertit, & dein accensa eandem absumit, & exterminat; ita postea cum sal fixus demum in sanguine una cum sulphure exaltatur, ideoque bilis pura copiose progignitur, propter salis fixi vim restinctivam sanguinis accensio febrilis cessat, ejusque loco dyscrasia ictéritia succedit. Quemadmodum autem sanguis ad dyscrasiam sulphureo salinam nimis evectus, Icterum quibusvis utut minime prædispositis accersit, ita in aliis quantumvis prædispositis, viasque bilarias obstructas habentibus, cruoris sulphur nimis depressum, morbi istius immunitatem parit; enimvero cognovi plures cachecticos, & phlegmaticos, tamet si hepatis quoad plurimos ejus ductus obstructione & induratione laborarint, Ictero caruisse.

Circa morbi hujus Ætiologiam, non est operæ pretium amplius ut disquiramus; ad Therapeiam quod spectat, tres erunt primariæ Indicationes, quas omnes (siquidem quæ sit potissima, & primo adhibenda fere semper latebit) simul prosequi oportebit; itaque medendi intentiones erunt. Primo ut ductuum obstructiones, si quæ forsan aut in poro bilario, in meatu cystico, aut alibi circa hepar, vel vasa choledocha fuerint, aperiantur. Secundo ut sanguis, ne bilem supra modum progignat, aut secretioni ineptum reddat, ad justam temperiem & crasin reducatur. Tertio demum ut vires sustententur, & symptomatis eas præcipue lædentibus occurratur.

1. Ut primæ Indicationi satisfiat, evacuationes catharticæ, tum per vomitum tum per sedem, quibus bilis versus intestina descensus irritetur, simulque vasa obstructa, magna eorum succussione facta, ab infarctione liberentur, egregie conducunt. Secundo Medicamenta acria, amara, salsa, aliaque incitatione quadam prædita, quæ bilis in hepate aggestæ, & stagnantis motum stimulent, adhiberi debent; huc etiam referre oportet: quæ ex similitudine substantiæ & velut signatura, quatenus nempe succo flavo prædita sunt, contra Icterum juvare creduntur; attamen pleraque ex his quoniam urinas, aut sudores cient, sub eadem qua priora, scil. evacuantium classe, satis apte recenseri possint.

Secunda Indicatio alterantia omnino requirit, medicamina sc. quæ sulphuris ac salis fixi exaltationes, sive efferationes deprimant, atq; salis volatilis interim depressi restitutionem promoveant; propter hoc fines remedia sale acido aut volatili prædita: insuper chalybeata adprime conducunt, hinc spiritus salis, vitrioli, succus limoniorum, item spiritus C. Cervi, item stercus ovinum, anserinum, crocus martis, aliaque diversimoda ejus præparata, in Ictero sæpe fructu præscribi solent.

Tertia Indicatio vires instaurandas, & symptomata quibus læduntur tollenda procurans, plures & diversimodas medendi intentiones suggerit, quas omnes aut præcipuas speciatim enumerare, & præscribere operis ac tædii immensi foret; quapropter regulas quasdam circa diætam generales, & remedia quædam Cardiaca & Anodyna in hoc casu appropriata subdemus.

Designatis ad hunc modum Indicationibus Therapeuticis, jam proxime incumbit quibusque modo propositis medendi intentionibus, medicamenta selectoria viz. tum simplicia, tum composita accommodare, & remediorum, quæ ad hunc morbum præcipuæ notæ habentur, operandi modos, & rationes explicare. Primo igitur pharmacorum Evacuantium in Ictero appropriatorum formulas proponemus:

1. *Vomi-*

1. *Vomitoria*

Pharmaca Emetica in ictero recenti, dum viscerum tonus & vires constant, sæpissime juvare solent; quatenus nimirum & ventriculum phlegmatis viscosi saburra in hoc morbo fere semper aggravatum alleviant; insuper & vasa choledocha irritando, atque ductus omnes hepaticos succutiendo, infarctiones eorum expediunt, & bilis per vias prius assuetas transitum sollicitant.

℞. Infusionis croci Metall. ℥ß. ad ʒvi. vini scillitici ℥i. oxymel. simpl. ℥ß. f. vomitorium cum regimine sumendum.

Vesperi præcedente, interdum exhibere convenit mixturam sequentem pro facilitando vomitione præparatoriam.

℞. Pul. radicum Asari, fæculæ Aronis, ana ℈i. Tartari vitriolat. ℈ß. Oxymelitis simplicis ʒi. misce.

℞. Sulphuris Antimonii gr. vii. scammonii sulphurat. gr. viii. cremoris Tartari ℈ß. f. pulvis, detur è cochl. j. panatellæ.

℞. Fol. Asari 9. incisis & contusis affunde vini albi ℥iii. exprimatur succus, detur mane cum regimine.

℞. Gum. gut. præp. gr. viii. Tartari vitriolat. gr. vii f. pulvis.

2. *Cathartica.*

Medicamenta purgantia in hoc morbo sive recenti, sive inveterato locum habent: viz. tum ut uberior excrementorum proventus subinde è primis viis subducatur, tum ut vasa choledocha ad excretionem stimulentur.

℞. Electuarii è succo rosarum ʒiii. Rhabarbari ʒi. salis absinthii, cremoris Tartar. an. ℈ß. syrup. de Rhabarb. q. s. f. bolus.

℞. Radic. lapathi acuti præp. ℥i. summitatum absinthii pontici, centaurii minoris ana P. ii. rad. gentian. curcumæ, ana ʒii. santal. citrin. ʒi. coq. in aq. fontan. ℔. iß. i. ad ℔. j. circa finem adde sennæ opt. ʒvi. Rhabarb. opt. ʒiii. Agarici ʒiß. sem. coriandri ʒii. vini albi ℥ii effervescant clause per horas 2. dein f. colatura per subsidentiam depuranda: Dosis ℥iii. ad vi. cum syrupi de Rhabarbaro ℥i. aq. lumbricorum ʒiii. f. potio repetenda per tres vel quatuor dies continuos, vel alternos.

In constitutione debiliori.

℞. Rhei electi ʒii. Agarici Trochiscat. ʒß. cinnamom. ℈ß zinz. ℈ß. f. infusio in vini alb. & aq. Cichorei ana ℥iii. clause & calide per iii. horas, in colatura dissolve syrup. de Rhabarbaro ℥j. aq. lumbricorum ʒij.

℞. Pul. Rhabarb. ʒß. ad ʒi. salis ℈i. absinthii f. pulvis.

℞. Pilul. Ruffi ℈i. extract. Rudii ℈ß. f. pilul. iv. sumantur mane cum regimine, repetendo intra iv. vel v. dies.

Tertio sequuntur Deoppilativa, quæ Diuretica, vel Diaphoretica existunt, quorum etiam nonnulla ob substantiæ similitudinem Specifica habentur: hujusmodi medicamina & bilis a sanguine secretionem promovent, ejusque secretæ, per ductus & meatus in hepate minus patentes, transitum urgent. Porro interim ea sanguinem fundendo, & serositates, & recrementa ejus biliosa aliquatenus per sudores, aut urinas amandari faciunt.

℞. Elixir. proprietatis ʒi. sumat. gut. xx. mane, & hora quinta p. m. cum vehiculo idoneo. Eodem modo tinctura Antimonii, aut salis Tartari, item mixtura simplex in majori dosi sæpe cum fructu exhibentur. Pro vehiculis etiam propter eandem medendi intentionem Apozemata, aquæ destillatæ, & Iulapia conveniunt.

℞. Radic. chelidoniæ Majoris, urticæ urentis, rubiæ tinct. ana ʒi. summitatum absinthii pontici, marrubii albi siccat. agrimon chamædr. an. M i. sem. santonici ʒii. ras. eboris C.C. ʒii. santali citrini ʒiß. sem. coriandri ʒii. coq. in aq. fontanæ ℔. iii. ad ii. adde vini albi ℥iii. & f. colatura, adde syrupi e cichorio cum Rhabarbaro ℥ii. Aq. lumbricorum ℥iß. f. Apozema dosis ℥iii. ad vi. bis in die.

℞. Folior. Marrubii albi siccat. centa[u]r[ii] minoris an. M. j. rad. gentian. curcumæ an ʒiii. cinnamomi ʒi. croci ʒß. incisa ponantur in vitro cum vini albi vel Rhenani ℔. ii. f. infusio clausa, dosis ℥iii.

Huc spectat celebre istud Gesneri Antictericum.

℞. Radic. urticæ majoris ℔. j. croci ℈j. contundantur probe, & cum vino albo extrahatur tinctura. dosis ℥iii. mane per iv. vel v. dies.

Huic simile est illud Fr. Joelis.

℞. Radicum chelidoniæ majoris incis. Mii. granorum Iuniperi Mi. contusis affunde vini Rhenani lib. j. & extrahatur succus, dosis ℥iii. bis in die.

Succus Marrubii albi à Dioscoride, & syrupus ejus a Foresto pro curatione morbi regii valde commendatur.

Loco elixiris aliorumque liquorum chymicorum, qui ad nauseam evitandam, in quantitate perexigua sumendi præscribuntur, aliis fortiori constitutione præditis electuaria, pulveres & pilulæ cum meliori fructu exhiberi possunt.

℞. Conserv absint. pontici, flavedinis aurant. limon. an. ℥ii. spec. diacucurmæ ʒiß. pul. eboris, santali citrin. ligni Aloes, ana ʒß. trochisc. de capparibus ʒj. de Rhabarb. ʒß. salis absinthii ʒii. cum s. q. syrupi de cichorio cum Rhabarbaro, f. electuarium, dosis qu. nucis castaneæ bis in die superbibendo Iulapii seq. ℥iij.

℞. Aq. chelidoniæ majoris, fumariæ, absinthii simpl. flor. sambuci an. ℥v. Aq. limacum magistral. lumbricorum compositi an. ℥ ii. sacchari ʒß. misce f. Julapium.

Vel ℞. Rad. urticæ majoris angelic. gentian. an. ʒiv. chelidon. majoris totius M vi. absinthii, tanaceti, abrotani, utriusque, ana Mii. cortices exteriores xii. Aurantiorum iii. & limonorum, lumbricorum præp. limacum, an. lib. j. Caryophyllorum contus. ℥ii. incisis & contusis affunde vini albi lib. viii. deinde organis communibus, liquor totus misceatur.

Vel ℞. Limaturæ Chalybis lib. j. fragorum recentium lib. vi. ponantur in olla vitreata simul agitando, & fient per diem, dein adde radicum Rhabarbari Anglicani incis lib. j. con-

tices iiii, Aurantiorum incis. affunde vini albi lib. vi. & destil. l. a. liquor totus misceatur, dosis hujus & prioris ℥iii. bis in die post electuarium, vel aliud Medicamentum.

℞. Pul. radic. curcumæ, Rhabarbari, ana ʒiss. cortic. radicum capparis, rad. asari, ana ʒii. extracti gentian. centaurii ana ʒ1ß. salis absinthii ℈iv. sem. nasturtii. ʒß. erucæ ℈ß. elixir. proprietatis ʒi. gum. Ammoniac, solut. in aq. lumbricorum q. s.f. massa pilularis, formetur in pilulas exiguas; dosis ʒß vesperi, & mane superbibendo aquæ destillatæ ℥iii.

Sylvius pro curatione icteri valde prædicat decoctum sem. cannabini in lacte, & solutionem saponis, indeque (prout supra innuimus) hypothesin suam, qua Icteri Ætiologiam à bilis alienatione potius, quam à meatuum ejus obstructione deducit, stabilire nititur.

II. Indicatio secunda sanguinis alterationem sive æquationem respiciens, quo sc. bilem modice tantum progignat, & rite secernat, ejusmodi medicamina requirit, quæ sulphur & sal fixum nimis evecta deprimant. In hos fines nescio quo casu, aut ductu, pharmaca sale volatili prædita, ut lumbrici, limaces, millepedæ, imo pediculi, quadrupedum & volatilium stercora, pro Ictero sanando in praxin introducta, non tantum ab empiricis, sed etiam à medicis celebrioribus præscribi solent: hæc interdum per se, verum sæpius evacuantibus, & deoppilativis adjuncta, præcipuas Antictericorum compositiones ingrediuntur.

Fonseca præscribit stercus Anserculi verno tempore collect. & siccat. etiam pullorum excrementum album, quorum utriusque pulvis detur ab ʒß. ad ʒi. in idoneo vehiculo.

℞. Pul. lumbricorum terrestrium præp. stercoris anserini, ana ʒiii. eboris, santali citrin. pulv. an. ʒss. croci ℈i. f. pulvis, dividatur in vi. partes pro totidem dosibus matutinis cum liquore appropriato. Apozemati, & tincturæ Antictericæ superius descriptis lumbrici terrestres, item stercus anserinum, quin & ovinum utiliter addi solent.

℞. Millepedarum recentium & vivarum n. 50. ad 100. croci ℈ß. nucis moscat. ℈i. simul contusis affunde Aq. chelidoniæ ℥iv. lumbricorum ℥ii. f. expressio fortis, & ebibatur: ad hunc modum sumatur primo semel, dein bis in die per septimanam.

Remedium vulgare, & empiricum apud nostrates est, ut novem pediculi vivi sumantur mane, per v. vel vi. dies, quo remedio (cum alia minus efficerent) plures sanatos audivi: quod certe nullo alio modo juvare potest, nisi quod salem volatilem in sanguine depressum restituat.

Propter eandem juvandi rationem, etiam in hoc morbo flores salis Armoniaci, sales volatiles succini, C. C. fuliginis, item horum spiritus, sæpe magno cum fructu exhibentur.

℞. Pul. lumbricorum præp. ʒii. spec. diacurcum. ʒi. florum salis Armoniaci ʒß. salis succini ℈i. extract. gentian. ʒi. croci ℈i. gum. Ammoniaci solut. in aq. lumbric. q. s. f. massa, formetur in pilulas exiguas, dosis 3. vel 4. mane & vesperi superbibendo Iulapii superscripti ℥iii.

℞. Spiritus C. Cervi cum croco tincti ʒiii. Dosis gut. xv. ad xx. cum aq. destillata superius descripta.

In hac medicaminum, quibus sanguis dyscrasia icterica emendata intenditur, classe, etiam remedia chalybeata jure locum vendicant; hæc enim non tam viscerum obstructiones reserando quam sulphuris, & salis fixi exaltationes deprimendo, & cruorem volatilisando, in morbo egio, haud minus quam in aliis cachexiæ affectibus insigne juvamen præstant.

Itaque decocto, item Tincturæ, sive infusioni superius præscriptis, ferri limatura, aut pulvis ejus (compage minerali quoquo modo resoluta) præparatus, aut sal vitriolicus extractus, commode adjiciantur: enimvero hinc est, quod Acidulæ ictericos prognostico relictos, interdum usque ad miraculum sanant; quanquam & hæ prælarga quantitate epotæ, quatenus vasa omnia permeant, etiam ductus hepaticos quantumvis occlusos aperiant.

Idcirco etiam Electuario, pilulis, & pulveribus, supra præscriptis, etiam Chalybis præparata, modo hoc, modo illud, in debita proportione addantur, porro syrupus ejus ad cochlear j. in Apozematis vel aq. destillatæ antictericæ ℥iii. detur bis in die, item tinctura chalybis ad gut. xii. vel xv. modo cum fructu exhiberi possit.

Ultimo in loco huic pharmacorum alterantium classi, accenseri debent ea quæ non intus sumta, sed exterius aut per contactum applicata, ictericorum urinis adhibita, morbum nunc curare perhibentur.

Quoad prius remedium apud vulgus satis tritum habetur, ut Tinca piscis vivens, cujus squamæ & exterior superficies nonnihil flavescunt, Icterici hypochondrio dextro aut ventriculo juxta quosdam, & plantis pedum juxta alios applicetur, unde morbi evanescentia subita expectatur; hinc licet multi certam medelam promittunt, mihi tamen aliquoties ad ipsum experto successus defuit.

Icteri curatio altera ad distans, nescio qua sympathia aut secreto operandi modo fieri perhibetur.

℞. Urinam ictericam recentem quæ una vice mingitur, cineris lignorum fraxini cribrati q. s. misce & redige in pastam, quæ formetur in tres pilas æquales, in loco clauso prope focum aut hypocaustum collocandas; quando pilæ hæ exiccatæ induresscent, Ictericia evanescet. Hoc ritu morbum hunc inveteratum, & multis aliis remediis surdum, feliciter curatum novi. Praxis hæc apud vulgus familiaris existit.

Si effectum hunc plerumque aut sæpius eventurum pro certo constaret, hujusque ratio inquiretur; imprimis supponere oportebit, consensum, sive sympathiam, inter spiritus aliasque particulas in cruore animato, cum aliis symbolis urinæ recentis incolis; quoque illi pari statim ritu cum his afficerentur. Attamen satis constat, sal lixiviale urinæ commixtum, salem volatilem prius subjugatum, aut aliis particulis implicitum, illico manumittere: uti plane cernitur in destillatione urinæ, quam si per se arenæ calore urgebis, nihil præter phlegma ascendet; sin tartari calcem, aut cineres addas, è vestigio spiritus & sal volatilis prodibunt: quapropter administratione istac empyrica adhibita, eodem tempore quo in urina icterica, etiam

in ægrotantis sanguine, sal volatilis à salis fixi & sulphuris dominio vadet; proindeque icterica cruoris dyscrasia evanescet. Hac etiam ratione innititur curatio altera morbi regii sympathetica, cujus Phil. Grulingius, & Felix Platerus mentionem faciunt: scil. mictionem supra stercus equinum dum calet, ab Ægro factam, plures ictericos sanasse, in quantum scil. urinæ, proindeque sanguinis icterici sal fixus, à stercoris recentis sale volatili alteratur, inque crasin debitam reducitur.

III. Indicatio Therapeutica tertia vitalis, idoneam victus rationem instituit, & insuper cardiaca, & anodyna, quibus utrisque sæpe opus est, præscribit.

Ad priorem quod spectat. alimenta in hoc morbo plusquam alio fere quocumque medicata esse solent. Etenim vegetabilia, eorumque partes, remedia Hepatica vulgo dicta, ictericorum jusculis incoquuntur. Hæc etiam loco aliarum carnium è lumbricis aut limacibus (qui morbi regii antidota habentur confici solent. Porro cervisia, aliique potus ordinarii pharmacorum infusione imprægnantur.

℞. Radic. urticæ majoris, fragariæ, ana ℥iss. eringii conditi ℥i. ras. ebor. C. C. an. ʒii. lumbric. mundatos n. xx. crustam panis albi, maceris ʒi. coq. in aq. fontanæ ℔. ii. ad ℔. j. coletur per manicam Hippocratis, cui impone spec. diatrion santal. ʒß. f. Iusculum cujus ℥iv. ad vi. sumatur bis in die: pro potu ordinario doliolum iv. congiorum impleatur cervisia, cui post fermentationem imponatur sacculus sequens.

℞. Summit. absinthii pontici, Marrubii albi siccat. ana M. ii. rad. lapathi acuti siccat. ℥vi. corticis fraxini, Berberorum an. ℥iii. cortices exteriores viii. Aurantiorum, & iiii. limoniorum, incisa & contusa præparentur s. artem.

Icterici plerique siquidem magno languore, & crebris spirituum deliquiis solent affici, etiam remediis cardiacis opus habent.

℞. Aq. mirabilis tenuioris ℥viii. lumbricorum ℥iv. syrup. è corticibus Aurantiorum ℥ii. misce dosis ℥ii. vel iii.

Porro hoc morbo laborantes doloribus nonnunquam valde molestis qui noctu potissimum desæviunt, ac insuper vigiliis sæpe obnoxii reperiuntur; quapropter etiam Anodyna in usum adhibenda veniunt.

℞. Aq. mirabilis, lumbric. an. ℥i. diacodii ℥vi. tincturæ croci ℥ß. misce, dosis cochl. j. vel ii. sera nocte siquando somnus deficiet.

℞. Laudani Tartarisat. ʒii. Aq. mirabilis ℥ii. syrup. Caryophyl. ℥i. misce, dosis cochl. j. eodem modo. Thom. Willis. Pharmaceutic. Ration. Parte 2. Sect. 2. Hisce in ulteriorem ac absolutiorem morbi idæam jam adjiciamus quæ habet Præclariss. *Johan. Nicolaus Pechlinus in suis Observationibus Physico Medicis. Sic autem ille.*

Icteri vel regii morbi non unæ sunt causæ, neque semper illæ quas vulgo recipimus. Felleus ille qui in habitum erumpit color, non protinus visceris labefactati indicium est: nam & in ipso sanguine sine ulla hepatis offensa affectus hujus semina latere posse manifestum est. Sunt in sanguine mistisque in humoribus potentialia quædam fermenta: sunt ibi acidi, sunt salsi, sunt amari, sunt aliarum qualitatum species, sed centro quæque suo inclusæ, nec ante sensibus nostris obviæ, quam turbata harmonia, in superficiem, id vero est, actum se emerserint. Sit usque biliosa hominis temperies, at certe in sanguine nulla amaritudinis, nulla Bilis ad sensum indicia. Fermento opus est aut textura fluidi mutata, quibus jam tum Bilis in sanguine secernatur, mox colore se suo & amaro contagio preditura. Sane quæ ad leviculas occasiones, Iram aut Tristitiam, è potentia materiæ evocatur Bilis, corporisque habitum colore suo repente infamat, haud dubie non tam solidi quam fluidi texturæ debetur, cujus tamen deinde vitium in solidum ipsumque Hepar successione quadam dimanat. Nimirum à solo animi affectu adflari sanguini vel fermentum aut instar ejus potest, quod occultum ibi biliosum & secretioni hepaticæ relictum jam ante contextu fluidi extricet separetque, non aliter, ac venenati animalium morsus evertere sanguinis misturam latentemque ibi Bilem sistere amaram solent. Sed vix fluidi texturam mutatam reperias, quod non ejus quoque contagio in solida & Bilis quidem in Hepar transeat: sive enim tenuior justo sit & volatilior, sive crassior, ubique est, quod Hepati adspergat vitium: hoc tamen cum discrimine, ut, ubi fluidior est bilis copiosiorque, glandulosi visceris secretionem facile admittat & saturatissima tinctura in alvo quoque se ostendat, contra, ubi crassior est viscidiorque, quod plerunque evenit ægre per contextum Hepatis transeat, tandem etiam invalescente ob sanguinis viscidatem glandularum obstructione repellatur alvique excrementa non tincta dimittat. Vidi, quibus per paroxysmos vel ob Diætæ aut animi vitium fermentationes hæ molestæ essent & pro modo secretionis læsæ alvus modo colorata modo alba decederet, non ante instaurato Hepatis tono, quam frequens & diuturnus amarorum atque attenuantium usus fluidorum texturam atque crasin ex æquo revocasset. Et vero contaminata Bilis in intestina excretione, quod fieri necesse est, ubi à nova secretaque jamjam Bile vetus illa non pellitur, relinquitur Lymphæ Pancreaticæ pituitæque facile sine Balsami hujus mistura acescenti in intestinis dominium; unde gravia illa flatulentiæ dolorumque lancinantium symptomata, non ante remittentia, quam calidis carminantibusque succurritur, aut talium amaricantium accessione excitata Bilis contextum Hepatis perrupit & intestina flumine novo proluit. Quod autem vulgo de regurgitatione ajunt Bilis, non bene concipi posse videtur, cum Bilis nomine non ante veniat liquor ille pinguis oleosus, quam transmissa glandularum Hepatis textura in ductus secesserit Choledochos: atque ex hisce ad sanguinem contraria via remitti tam improbabile est, quam quod maxime. Vero similius est in ipsa sanguinis massa latere fermentum Archeumve operantem, qui à primis causis dispositus secretionem solidi texturæ debitam in fluido peragat & τὸ χολῶδες centrale occultumque in superficiem evocet; adeo mirum non est Auriginem esse, ubi nulla sunt obstructionis Hepaticæ indicia. Nota-

Glissonius ne quidem interiora Hepatis attingere Arteriam putavit, morientibus jam inter Portas surculis. Verum, cum ubique corporis secernendos humores per Arterias efferri intelligam, non potui facile persuaderi, quod in plerisque omnibus obtinet experimentum, in uno fallere, quin potius credam aliis intentos Anatomicos Arteriæ Hepaticæ Cysticæque propagines incuriosius tractasse. Ut vero ad primum respondeam, non equidem necessum est, ut pars excipiens deferente, mandataria mandante sit exilior, quando exemplo Arteriarum & Venarum contrarium appareat, hæc semper proportione majoribus, etsi magna sui parte mutilum accipiant sanguinem. Sed malui in causa particulari experientiam sequi, & ex occasione oblati cadaveris veritatem rei investigare. Reperi itaque ramum illum arteriæ Cœliacæ, qui Hepaticus audit, inque duos deinde ramos rursum dividitur, Hepaticum unum, Cysticum alterum, multo esse majorem, quam accuratissimi vulgo Anatomici voluere; imo, si omnium invicem ductuum arteriosorum cum Cholodochis rationem ineas, proportionem non usque adeo esse disparem, certe non minorem dimidia. Jam, si causam quis requirit, cur vas recipiens majus esse debeat, facilis est in illa cæterorum comparatione responsio; nempe ut motus defectum, quem arteriosus sanguis frequenti illa & anfractuosa in capillaribus allisione amisit, latitudo canalium compenset. Sed & illud Glissonii nihil est, Arteriæ Hepaticæ ramos mature & inter Portas deficere; comitantur enim usque vaginam illam, qua & Portæ rami & Cholodochi ductus includuntur singulisque lobulis totidem surculi respondent. Joh. Nicol. Pechlinus *Hælenns Clariss.*

Curationes.

Curatio Icteri varia instituitur. Equidem cum obstructo, tumefacto, obduratoque Jecore junctum, ex hoc deducentia humores, stagnantesque dissolventia moderabuntur; inter quæ præcipua censentur tartarum vitriolatum, sal prunellæ, sal tartari, cardui benedicti, & absinthii, bezoardicum Ferrum, stibium diaphoreticum cum extracto hyperici, baccarum juniperi, spermate ceti, sanguine hirci, aliisque diuresim una simul promoventibus, decocto chelidonii, graminis, apii, fragariæ, marrubii, cum spiritu salis dulci. Si vero suspicio sit concreti lapidis in cysti, commendat Sylvius aquam, & decoctum graminis, ejusque succum cum saccharo, vel melle permistum. Conferre quoque ait spiritum nitri spiritu vini dulcem redditum, ad gutt. x. xii. & ultra in vino, aliove potu. At vero impediunt illius concretionem salia volatilia quævis, sed præsertim oleosa, quippe quæ bilem puram reddunt defæcatamque. Cum à veneno Viperæ, aliove accidit, sudorifera volanti sale abundantia maximo usui erunt, quibus simul corrigi, & expelli illud possit: cujus censûs sunt sal volatile C. C. viperarum, succini, salis ammoniaci, spiritus theriacalis, theriaca ipsa, & quam vocant Germanicam, aliaque ex viperis confecta. Depravatam autem, & vitiatam bilem emendari idem Auctor inquit per oleosa, & pinguia, testaturque à solo cannabis semine in lacte bubulo pingui, donec rumpatur cocto, & colato, atque bis, terve in die ad ℥. v. vel vi. sumpto se plurimos ictericos curasse. Idemque præstari a quovis sapone ad ʒi. in calente lacte dissoluto cum saccharo, bis aut semel in die exhibito.

Specialia denique remedia ab Authoribus plurima referuntur. Apud Hartmannum præsentaneum remedium est Mercurius præcipitatus luteus cum theriaca, ejusque extracto; nec non decoctum Fragariæ. Aliis prædicatur egregium decoctum Marrubii, chelidonii, abrotani, hyperici, radicis rubiæ tinctorum, lapathi acuti, aut lentis palustris. Croco pariter maxima in hoc tribuitur vis, itemque lumbricis terræ, millepedibus, stercori anserino, aut gallinaceo, sali urinæ, lapillis repertis in felle bovis, aliisque similibus. A Cardilucio describitur pulvis D. Alsteinii ex floribus sulphuris, & modico croci cum æquis partibus sacchari albi: eo enim intra triduum Icterum pelli perhibetur.

Neque desunt qui magica præscribant: per linteum urina patientis intinctum, & soli expositum quousque siccetur: per tineam vivam umbilico impositam, donec moriatur: per araneam vivam testa nucis inclusam, & è collo ægrotantis suspensam; dentemque leonis, cæteraque à Petræo, Friderico Hofmanno, & Helmontio memorata.

Experientissimus noster Thomas Corhelius, insigni rei literariæ damno, nuper nobis tristi fato ereptus, inter plurima alia remediorum genera, illud præcipuum sibi arcanum servabat, adhunc morbum, admirandum, Aquam videlicet ex Albo Albi, quam gelidam potandam exhibebat jejuno stomacho per hebdomadam.

Rusticis demum usui est succus cucumeris sylvestris naribus exceptus; itemque succus marrubii è foliis contusis ex Dioscoride. Lucas Tozzi Medicin. Practic. lib. 2.

In Ictero flavo & nigro.

℞. Tart. emetic. gr. v. syr. absint. ʒ ij. aq. absint. ℥ j. M. F. vomitor.

Vel ℞. Sapæ vomitor. gut. vi. vini absint. ℥ j. M. seu.

℞. Gumm. guttæ gr. xii. sal. vitriol. ℈j. rob sambuc. ʒ j. M. F. bolus.

Purgantia. ℞. Rad. jalapp. ʒß. scamm. sulphur. gr. x. tart. vitriol. gran. vi. olei maceris gut. ij. M. F. pulvis.

Vel ℞. Resin. jalapp. scammon. an. gr. v. tart. vitriol. ℈ß. rob sambuci ʒ ij. M. F. bolus.

Seu ℞. Extract. rhei ʒj. centaur. ℈ j. resin. jalapp. gr. v. cremor. tart. gr. viii. rob. sambuc. ʒij. M. F. bolus.

In India. ℞. Extr. rhei ʒ j. resin. turbith. gr. vi. sal. cinnam. gr. xv. rob sambuc. Indici ʒij. M. F. bolus.

Clysteres, ℞. Folior. alth. flor. chamom. melilot. an. m. ß. herbar. centaur. minor. absint. an. p. ij baccar. laur. juniper. sem. anisi an. ʒ j. Coque & colat. ℔ j. adde pulp. cassiæ ℥ j. olei chamom. ℥ i ß. sal. nitri ʒ j. M.

Diuretica. ℞. Rob baccar. juniper. ʒ j. essent. hyper. gut. xv. tinct. sal. tart. ℈ j. aq. petrosel. ℥ j. M. F. potio.

cancr. præp. lap. gagat. præp. ana ℈iii. corall. rubr. & margarit. in magister. præp. ana ℥ii. cinam. inter. cort. sassaf. ana ℥iiß. sacch. alb. ℥iii. Mſ. f. Pulvis dividendus in 24. doses sumendas mane è vino albo, superambulando diu, horis 4. ante prandium.

℞. C. C. ad albedinem usti, lap. bezoar. orient al. an. gr. x. excip. pauca conserva rof. rubr. f. Bolus deglutiendus mane & vesperi, superbibend. julap. seq.

℞. Aq. decoctionis pomor. redolent. ℥vi. syr. limon. & ceras. ana ℥vi. syr. fragorum ℥ß. acetosit. sulph. gutt. 4. mſ. f. julap.

℞. Verm. terrestr. præp. rad. chelidon. maj. sterc. anser. sicc. ana ℥ß. milleped. præp. rad. curcum. flaved. aurant. crem. tartari magistral. crystal. rup. optime præp. per multiplicem extinctionem & lævigationem ana ℥ii. tartari vitriolati, sal. absinth. magist: corall. ana ℥i f. omnium Pulvis subtiliss. excipiendus s. q. clyssi liquidioris chelidon. maj. f. Electuarium instar Opiatæ quotidie spatula versandum ad usum.

℞. Hujus electuar. ℥ii. exhib. involut. nebulis, bibendo desuper haustum vini chalyb. & absinthit.

Post assumptionem hujus remedii quiescat per horam, deinde corpus moderate exerceat, & prandium differat ad quatuor horas post medicamenti exhibitionem. Perseverante malo,

℞. Elect. præscript. ℥ii. vitriol. Martis, salis albiss. tartari pulv. subtiliss. fol. sen. & rhab. ana gran. x. Mſ. cum clysso chelidon. maj. f. Bolus sumend. mane, superbibendo haustum cerevisiæ medicatæ & exercendo per plures dies.

℞. Croci Martis aperient. crem. tartari albiss. ana ℈i. conf. Alkerm. cinam. interioris ana ℈ß. sacch. cand. ℈ii. vel. ℥i. Mſ. & addita pauca mucag. gum. trag. vel potius sem. alth. extr act. in aq. cinam. f. pasta ex qua formetur Cortex instar cinamomi pro una dosi sumenda mane, superhausto Julepo sequenti, corpus serra vel trochleis exercendo, horis 4. ante prandium,

℞. Vini Rhenan. opt. ℔iii. rad. mund. rubiæ maj. & chelidon. mai. ana ℥i. sterc. anser. recent. siccat. ℥ii. cinam. inter ℈viii. Infundantur simul per biduum ante usum: cujus tempore.

℞. De liquore colato ℥iv. conf. Alkermes ℈i. aq. cinam. claret. ℥i. Mſ. Capiat ilico post corticis factitii chalybeati supradicti assumptionem hora una ante exercitium aut saltem dimidia. Item horis 4. a prandio cum leviori exercitio etiam. Ita fiant pluribus diebus consequentibus.

Remedium Monachi de S. Jean d'Angely.

℞. Duo mala Aurantia per medium divisa, quorum singulam medietatem in medio perfora, & in singulis foraminibus pone croci Orientalis gr. xviii. aut xx. has medietates filo simul colliga, superponendo folia betæ aut brassicæ, coquantur ad lentissimum ignem instar pomorum, etiam sub campana si vel is. Explica poma & macera per horas xii. in ℔i. vini albi opt. Vinum colatum bibat æger tribus matutinis jejuno stomacho.

D. Augerius vidit Genevæ filiam ictericam annorum 17. quæ præmissa purgatione fœlicissime convaluit poto vino albo per quatuor dies in quo maceratum fuerat per diem Pomum Aurantium integrum Caryophyllis & Cinamomo transfixum, deinde sub prunis lentissimo igne coctum.

℞. Rad. Tapsi. barbati q. v. Infund. in vino albo, da pro potu ordinario.

Succus Aparines depur. per residentiam ad ℥iii. bis in die cum vino albo utiliter propinatur.

Quidam aliis omnibus irritis curatus fuit pulv. santal. rubr. in vino albo. *Theod. de Mayerne Prax. Medic. lib. 3.*

In curatione Icteri respiciat medicus ad bilis peccantis & superfluentis eductionem, ductuumque obstructorum reserationem.

℞. Rhabarb. elect. ℥ii. ß. Fol. sennæ mund. ℥i. Zinziberis, ℈i. Sem. dauci, ℈iß. Olei tart. per deliq. gut. xxx. infundantur per noctem in s. q. Seri lactis chalybeati, mane leviter ebulliat. col. adde tartari vitriolati, gr. xij. Syr. de cichorio cum rheo, ℥ß. M. F. haustus purgans. Conducunt hic pilulæ universales antimoniales ex antimonio vitæ correcto cum extracta rhabarbari exhibitæ. nec non pilulæ ex gummi, uti & pilulæ Spadanæ Eligmanni.

Non abs re erit per sudores obstructionum resolutiones tentare, quem in finem mercurius diaphoreticus tam jovialis, quam per præcipitationem factus, exhibeatur cum theriaca, ut

℞. Theriac. Venet. ℥i. Mercurii cum oleo tartari per deliq. præcip. & guttula una aut altera sp. salis irrorati, gr. iv. Croci optimi, gr. x. M. F. bolus sudorificus.

Vel, ℞. Theriac. Venet. ℥i. Mercurii diaphoret. jovialis, gr. x. Reg. antimonii med. gr. xii. Salis tamarisci, gr. vi. M. F. bolus sudorificus.

Suum hic egregie conducunt decocta, ex specificis præparata, ut.

Rad. chelidoniæ, polypodii, Corr. tamarisci, & cort. rad. capparum, Herb. bryoniæ, chamedrii, cent. minor. Marrubii, eupathorii, Semen dauci, & sileris montani, Ligna guajaci, sassafras, quorum col. addatur. Oxymel scylliticum, Sal tamarisci, vel cardui bened. spiritus salis ammoniaci.

Vel in temperamentis calidioribus, ut spiritus salis, Nitri, Vitrioli, Oleum sulphuris per campanam. Conveniunt insuper, tinctura martis volatilis, & metallorum: etiam vina medicata ex aperientibus & incidentibus conflata, ut

Aquæ chalybeatæ minerales artificiales, Spadanæ, spiritus aperitivus, Vini tartarisatus, Tartarus vitriolatus, chalybeatus, Mars aperitivus Willisii in quovis liquore solubilis.

Descriptio martis aperitivi Willisii, ut

℞. Limaturæ chalybis purissimæ, p. i. Terantur in pulverem tenuem, eique addantur Tartari rhenani purissimi vel Crem. tartari p. ii. Terantur simul in pulv. tenuem, iisque addito vini rhenani tantum, ut inde globuli formari queant, quos in aere exsicca, & postmodum quando panes excoquuntur clymaco committito, pane excocto globulos eximito, & in pulverem terito, addito rursus vini rhenani

tant-

tantum, ut globuli formari queant; Eamque operationem 3. vel 4. vice repetito, sic enim tandem materia tua viridem acquiret colorem, habebisque martem potabilem in quovis liquoro solubilem, cum quo facili negotio elaborari poterunt aq. spadanæ artificiales.

Aquæ spadanæ artificialis descriptio.

℞. Aq. fontanæ. q. p. Coquantur ad medium, iisque addito Martis præparati (ut supra) tantum, quantum sufficit ad vitriolicum saporem induendum.

Quando phiolas obturare animus tibi est, sequenti odore sulphuris nobilitato.

℞. Sulphuris flavi, q. p. Fundito in patina terrea, fuso commisce Coriandri aliquot grana contusa, Linteaque trajicito, ut artis est in suffimentis Sulphureis præparandis, portionem lintei sulphurati accendito, ejusque fumum in collum phiolæ flando cogito, & arte postmodum phiolas obturato. ita enim obtinebis aquam spadanam artificialem, odore sulphuris nobilitatam, earundem virtutum & connaturalem. *Anonymus in Praxi Chimiatrica.*

Consultationes.

Pro Quodam Egregio Patiente icteritia Nigra, obstructione lienis, & dolore ejusdem gravativo laborante.

Si casum propositi patientis diligenter intueor, cogor affirmare nec locum affectum, nec affectum ipsum curandum unum esse, nam merito illius coloris fœdi, & pravi, qui in toto observatur, Cutis tamquam locus affectus est constituenda, sicuti ratione symptomatum, quæ ad hypochondrium sinistrum observantur, lien pro altero loco affecto censendus existit. Affectus autem cutis, ut de se patet nullus est alius, nisi qui a vulgo medicorum icteritia nigra nuncupatur, symptoma inquam in qualitate visibili mutata: Affectus vero lienis non est unus, nam & obstructione ipsum laborare, uti tensio regionis ejusdem suadet, & à dolore gravativo solicitari satis constat, qui dolor gravans proprius est visceribus, quæ sensum habent ob membranas investientes, cujus prorsus naturæ lienem esse nemo est qui neget, & quamquam dolor prædictus morsum nonnunquam interat, id ratione flatuum contingere non dubito.

Quibus ita sese habentibus generationem horum vitiorum hujusmodi fuisse puto, quod nimirum ex mutatione loci, atque habitationis, ex comestione item piscium paludosorum, patiens noster alioquin melancholicus, a prædominio facile sanguinem sibi melancholicum comparaverit, qui in liene adauctus insignes, & contumaces pepererit obstructiones, propter quas repleto viscere humore crasso, ac terreo dolor gravans occurrerit, lacessito autem calore innato flatus interdum excitentur, unde aliquando morsus illi; Amplius propter easdem obstructiones impedita lienis facultas attractrix non potuerit (sicuti neque potest) sanguinem a succo limoso, terreoque depurare, hinc succus hujusmodi recurrens ex jecore in venas, & ex venis in cutim eandem colore illo fœdo infecerit, quemadmodum sensus ipse demonstrat.

Quare ut æger sublevetur, habita totius providentia Medicus totum studium ad aperiendas lienis obstructiones per attenuantia, & detergentia, ad roborandum calorem innatum ejusdem visceris potissimum, & ad discutiendum succum, qui cutim apprehendit, tandemque ad prohibendum ne de novo generetur convertere debet.

Verum tamen quoniam succus melancholicus propter sui pervicaciam, non ita facile cedit materiis medicis, arbitror non nisi cum difficultate insigni Medicum sui voti compotem fieri posse; multum tamen spei remanet propter ætatem florentem, atque etiam propter id, quod mala hæc a causa externa originem duxerunt.

Curatio ideo sectione venæ basilicæ, apertione venarum ani. & inustione cauterii in crure sinistro pro parte erit absolvenda.

Quocirca alia etiam pro ista curatione perficienda erunt necessaria, hinc lenita alvo syrupo de polypodio, & melle rosato solventibus, præparatis humoribus decocto citerac, capillorum veneris, agrimonii, boraginis, fumariæ, lupulorum, additis syrupis convenientibus, iisdemque deturbatis infuso hellebori nigri cum mel e rosl. sol. aut confectione hamech cum electuario lenitivo, devenirem ego ad deobstruentia Inter quæ summopere laudo jus Galli antiqui medicatum cum simplicibus jam dictis, atque etiam cum radicibus aperientibus filicis mai liquiritiæ, & altheæ, item & cum tamarisco, prassio, ac ligno sassafras. Secundo laudo trochiscos de capparibus, & de agno casto. Tertio medicamenta calybeata quibus omnibus pulvis lienis equuli esset addendus, ac tempore mus horum molienda est purgatio aliquot intervallis cum pilulis de helleboro.

Exterius pro toto corpore propono inunctionem factam ex oleo camomelino nardato, pro liene vero fotum factum cum lapide molari ignito, aceto superaspersо, probo & embrocam factam cum oleo amygdalino amaro, rutaceo, & nardino, sicut & ceratum Diachilon gummatum cum trochiscis de capparibus.

His omnibus addatur victus extenuans moderate, unde mutato aere ad siccum, patiens debet vesci optimis carnibus, ovis; fisticis, capparibus sale conditis, amygdalis dulcibus, vinum bibat medicatum guajaco, sassafras, ac tamarisco; Alvum lubricam servet pilulis de aloe in prima mensa acceptis, quo pertinet & vinum medicatum cum sena, & reliqua omnia jam dictis respondeant, ac Deus patienti faveat. *Julius cæsar Claudinus in Consultationibus Medicis.*

De Icteritia. Pro Perillustri, & Reverendissimo Patiente.

Quemadmodum oculis patet affectus Perillustris, & Reverendissimi Patientis, annum agentis 30. temperamenti calidi, & sicci, gracilis habitus, incomposite viventis; ita tecum causa ipsius obvia est Icteritia namque est affectus, morbus Regius à Latinis vocatus, cujus essentia consistit infœditate cutis universi corporis,

quæ immediate provenit ab effusione flavæ bilis in partes cutaneas: ut propterea definierint Ætius, & Paulus Ægineta inter Græcos, hunc affectum, per effusionem humoris biliosi per corpus, causalem ejus definitionem proponentes.

Quanquam autem à multiplici causa bilis per corpus diffundatur, cum critice, de qua Hippoc. 4. Aph. 64. Quibus in febribus morbus regius in septimo, vel nono, vel undecimo, vel decimoquarto supervenerit, bonum; finita scilicet febre per abscessum; tum symptomatice, stimulata natura à vi morbi; de quo idem Hipp. eodem Aphor. 62. Quibus in febribus morbus Regius ante diem septimum accedit, malum; ut contigit Hermocrati ab Hipp. descripto Primo in Tertium Epid. Ægr. Secundo, qui sexta auriginosus factus fuit, omniaque symptomata exacerbat; atque ita processit affectus modo cum remissione, modo cum incremento ad 27. usque diem, qua obiit.

In præsenti casu aliunde non provenit, quam ab impedimento viarum, quæ per duodenum bilem transmittunt ad intestina, & expurgant per alvum. Quod quidem impedimentum duplex esse potest: obstructio scilicet pori fellei, & ejusdem compressio à jecoris intumescentia. Quod ex tactu colligo, qui in utroque hypochondrio duritiem prodit maxime conspicuam; quamquam majorem in dextro quam in sinistro, in quo ad tumorem scirrhosum proxime accedit, licet verus scirrhus non sit, cum ad compressionem dolore aliquo sit gravis. Intumuerunt autem jecur, & lien ex humoribus crassis cum pituitosis, tum biliosis copia genitis, ob incompositam vivendi rationem, vitamque sedentariam assiduo scribendi studio addictam, unde coarctatis ductibus pori fellei, bilis non fuit ad intestina transmissa; accedente imbecillitate facultatis excretricis, cujus causa sanguis impurior diffunditur per venas, cum urina colore tincta, & cute universi corporis defœdata, non sine alvi stypticitate, cujus propterea fæces, ut audio, albicant.

Affectus hic est antiquus, duorum scilicet annorum, ideoque rebellis valde, qui propterea sicuti antehac generosis remediis non cessit, ita in posterum summa cum difficultate superabitur. Neque spes ulla est hæmorrhagiæ, alteriusve evacuationis, quæ in icteritia ante septimam accedens eam salutarem reddit aliquando: quinimo metuendum potius ne febris invadat, quod antehac contigit, & cachexia, aut aliæ graviores affectiones suboriantur.

Quare agendum, & bipartita instituenda curatio. Primo etenim occurrendum est tumori jecoris per attenuantia, incidentia, emollientia, & resoluentia, ac sensibiliter evacuantia; deinde insistendum expurgationi bilis plurimum quidem per alvum, tanquam viam consuetam, ex parte quinetiam per corporis ambitum: quod remediis Chirurgicis, Pharmaceuticis, & Diæteticis consequemur.

Chirurgica quod spectat, scrupulus hæret de missione sanguinis; cum ex Galeno habeamus de Sanitate tuenda Quarto, in cacochymia sanguinem non esse educendum; tunc tamen eximit Ætius Tetrab. 3. Serm. 2. cap. 18. dum proponit curam icteritiæ symptomaticæ, in hac scilicet duo esse maxima remedia, venæ sectionem, & purgationem; subjungitque quod, quibus multitudo sanguinis cum bile adest in venoso genere; vel etiam quibus dolet hepar, vel lien, aut prædicta viscera distenduntur, nihil venæ sectione sit accommodatius, si nulla alia re id facere prohibearis. Quare in casu præsenti proculdubio sanguis est educendus, mediocri quidem quantitate, ex salvatella utraque, consilio ex Avic. 16. 3. quod mittendus utraque salvatella sanguis sit, dum mixtus est icterus ex flavo & nigro; unde cum in casu nostro tumidum sit utrumq; viscus, ac proinde supponendus sit affectus mixtus, utrinque commode sanguis educatur.

Pharmaceutica sint lenientia, præparantia, & purgantia. Præmissa itaque alvi lenitione elect. lenit. & speciebus hieræ; præparentur humores redundantes syr. de cichorio, de capillo vener. & de succo limonum, cum aqua intybi, agrimoniæ, & acetosæ; deinde purgentur rhabarbaro infuso in sero lactis caprini, agarico trochiscato & senna, cum syr. rof. sol. & de polypodio composito. Mox deveniendum est ad præparationem humorum in visceribus tumefactis, juxta Galeni præceptum Primo de Naturalib. Facult. 13. scribentis medicamentum ad ictericos, bilem purgans exhibendum non esse ante purgationem humorum obstructiones inducentium. Quam ob causam syrupi magis aperientes hunc in modum sunt præscribendi.

℞. Syr. de duabus, vel de quinque radicibus, syr. byzantini cum aceto an. unc. 1. oxymel. scyll. unc. sem. decoct. apii, petroselini, fœniculi, agrimoniæ, cetrach. unc. vi. misc. pro syr. & sic pro quinque. Purgetur deinde materia el. de dactylis, & confectione hamech. vel inf. agarici, epithymi, sennæ, & rhab. cum syr. rof. sol. & de polyp. compos. Repetantur validiora præparantia, & per vices evacuantia: atque ideo præparationis ergo præscribi poterunt trochisci de eupatorio, de rhab. & de capparibus, cum syr. propositis, & ammoniaco. Purgatio fiet pil. de tribus cum rhab. aggregativis, & cochiis præparatis cum helleb. exhibeanturque biduo præparantes, & tertia quaque die purgantes pilulæ; à quibus aliquot dies uti poterit vel elect. Saxoniano de chalybe, vel vino chalybeato, vel croco martis, cum exercitio, additis externis fomentis, inunctionibus, & cataplasmatibus olim à Viro præstantissimo præscriptis, applicato jecori cerato oxycroceo. Quod si huc se conferre posset, lutorum quoque cum emollientium, tum digerentium usus in rem esset, quo remotis plurimum impedimentis, devenire possit ad validissima cholagoga. In quem usum proderit radix cyclaminis contusa, & cum mulsa epota ad unc. iii. vel 4. Expurgat enim viscera, & sudorem ciet: propterea ab ipsius usu tegatur corpus ad faciliorem sudorem. Ætius in hanc rem laudat pulverem erinacei terrestris; corticem quinetiam raphani contusum, & expressum, cum mulso assumptum. Atque hæc cum victu accommodato ex usu futura censeo in hoc affectu refractario, & difficillimæ curationis. *Benedictus Silvaticus Consilior. & Respons. Medic. Cent. 3.*

Icteritia

Icteritia cum doloribus hypochondriacis.

Hypochondriaca affectione, à Gal. flatuosa, ab Arabibus mirachialis appellata, Principem Excell. jam diu divexari significabat nobis pituitosi humoris proventus, cum ventriculi subversione, frequenti viscida expuitione, & vomitu crudorum ciborum, non sine aciditate, & in fine, majori ventriculi conatu, amari quoque saporis excretione, quandoque etiam concomitante diaria febre, ex cruditate, sive alimentorum corruptione proveniente. Affectio hujusmodi pro causa perpetuo supponit morbum organicum non solum, verum & potissimum in intemperie, eaque calida primo in hepate, mox & in mesenterio, quæ ventriculi fundo quoque communicata, coctiones in eodem vitiare nunquam desinit, modo imminute, modo depravate, unde nonnunquam Bradypepsia, quandoque Dyspepsia excitabatur, & propterea crudorum ciborum congeries frequentem expuitionem, ventriculi subversionem, corruptorum vero acidos vomitus primo, mox adaucto conatu ab inferiori parte, amaros quoque vomitus provocabat, sicque effectus frigidus à causa calida, non sine ignorantium administratione non raro provenit: caliditatem enim ostendunt non solum amari vomitus, sed etiam corruptiones ciborum ad acidum; aciditas enim in facto esse frigida quidem est, at in fieri, quatenus a calore introducitur, calida existit, ut in aceto apparet, qua de re plura Trallianus & Gal.; sed quoniam datur etiam aciditas à frigiditate immediate facta, idcirco ego hanc aciditatem positivam, superiorem vero privatiuam appellare soleo, & ita ventriculum in Excellentissimo Principe privative, non positive frigidum esse decerno. Verum quia ex improportionatis objectis, exercitiis omissis, & evacuationibus per alvum intermissis, sive retentis, cruditates quotidie majus incrementum susceperunt, hinc factum est ut retentæ in mesenterio, obstructiones adauxerint, quæ à calore in halitus & vapores crassos conversæ, totum ipsum mesenterium aliasque cavitates repleverunt, & distendendo atque continuum solvendo, dolores excitarunt, hypochondriacos potius, quam colicos nuncupandos; portio vero cruditatum crassior ab expultrice facultate à doloribus irritata, ad inferiores partes detrusa, non solum porum felleum obstruendo, bilis depositionem ad vesicam felleam intercipit, & inde totum corpus inficit, verum & ulterius progrediens, vas etiam cholidochum implet, & bilis in vesica fellea existentis ad duodenum intestinum transmissionem impedit, sicq; fæces ex bilis defectu albæ per alvum dejiciuntur, & hoc modo jam dictis doloribus Icteritia supervenit: hæcq; toties, quoties præter consuetas mesenterii obstructiones, nova congeratur materia cruda, naturam ipsam infestans, febrilem etiam alterationem potius, quam veram febrem inducens, & potius à doloribus spiritus calefacientibus proveniens. Ex quibus omnibus patet quod etiam in Icteritia, quamvis affectus calidus, biliosus nimirum appareat, causa tamen frigida, cruda, & pituitosa est; ut propterea Hipp. in Icteritia curanda Phlegmagoga ab initio præcipiat, mox Cholagoga; sicut enim quod clauditur, bilis est, ita pituita, quod claudit; quam copiosam observavit per alvum excretam Vir Excellentiss. Adstans.

Hypochondriacus affectus exigit Curationem; hypochondriaci vero dolores & Icteritia Præservationem expostulant, cui præcipue in præsens est incumbendum, dum uno eodemque tempore, iisdemque remediis & affectui hypochondriaco non parum prodesse poterimus. Quod si præservatio negligeretur, frequentiores atque diuturniores dolores evaderent, & in alium affectum Hydropem scilicet siccam migrare posset.

Quare statim primæ viæ sunt mundandæ. Secundo Obstructiones in mesenterio existentes, sunt saltem minuendæ. Tertio Jecoris cava aperientibus & Evacuantibus ab excrementis vindicanda. Quarto Jecoris calor omnium horum malorum principalis auctor, est moderandus; atque tandem aliquo familiari medicamento evacuante semel aut bis in mense cruditatum congeries est impedienda ac removenda. De ventriculi autem roboratione parum, aut nihil, sed potius de congrua victus ratione instituenda soliciti esse debemus.

Pro prima intentione explenda, primum Leniens sit syr. ros. sol. aut potio ex manna clarificata, sive electuarium lenit. cum crem. tartari. Quinque sequentibus diebus I ræparans sit.

♃. Julap. acet. ℥. ii. aq. florum citri ℥. j. aq. cinnam. ℥. ß. m. pro una vice, & sic pro aliis. Mox repetatur alterum ex jam dictis Lenientibus.

Pro secunda intentione ♃. Rhab. maturi ʒ. ß. elect. lenit. ʒ. ii. m. f. boli quatuor horis ante prandium assumendi; transacta autem hora ab assumptis bolis, superbibat jus malva, borag. & endivia alteratum; tribus vero horis ab assumpto jure prandeat. Sequenti vero die assumat crem. tart. ad ʒ. ß. in jure corticibus citri alterato dissolutum, tribus saltem horis ante prandium; sicque perseveret duodecim saltem diebus, alternatim assumendo & rhabarbarum, & crem. tartari; deinde succedat medicamentum purgans, ex elect. lenit. & pil. de tribus paratum, cui post horam superbibat seri capr. depur. aut aq. Nocer. lib. ij. tribus autem horis ab assumpto potu prandeat; aut paretur rhab. infusum, addito syr. ros. solutivo.

Pro tertia intentione ♃. Rhab. opt. mat. ʒ. j. aq. stillat. de succo cichor. de succo agrim. an. ℥. iii. m. f. inf. per noctem, deinde facta express. adde syr. de succo limon. ℥. j. m. pro una vice, & sic pro aliis. Sequenti vero die bibat.

♃. Aq. stillat. de succo cichor. unc. vii. spirit. tart. ter rect. f. gutt. xii. syr. de succo limon. ℥. j. m. pro una vice, & sic pro aliis: & in horum usu pergat alternatim ad duodecimum usque diem.

Pro quarta intentione valde proderit sanguinis eductio ex Jecoraria dextera ad ℥. vii. vel viii. deinde aliquod Alterans erit offerendum; & quoniam anni tempus permittere, non poterit

terit, quod aptissimum & efficacissimum esset remedium; aquas nimirum Thermales acidulas, ideo aliud erit minus efficax substituendum; aquæ vero ad rem nostram essent Lucenses, & adhuc valentiores, in Valle Solis Agri Tridentini scaturientes, quibus in præsens substitui poterit.

℞. Sem. melon. mundat. ℥. j. sem. angur. & cucurbit. mundat. an. ℥. ß. aq. de succo cichor. ℥. viii. M. f. emulsio, cui adde syr. de pom. ℥. j. m. pro potu quatuor horis ante cibum; in cujus usu perseveret xv. aut xx. diebus. Tandem familiaris esse poterit pilula ita concinnanda.

℞. Pil. de trib. cum rhab. ʒ. j. magist. mechoac. ℈. j. in. ref. pil. n. vi. & aurentur, pro duabus vicibus, hora una ante parcam cœnam semel aut bis in mense assumendæ.

Ut vero aliquod ventriculo robur addamus, abs re non erit, quod Excellentissimus P. aliquando statim à prandio, aut à cœna tria aut quatuor integra grana mastiches devoret.

Quibus jam dictis omnibus congrua vivendi ratio addenda est, ut victus sit humectans, tenuis substantiæ, facilis coctionis & distributionis, parca sit cœna, & ix. aut x. horis a prandio remota, ut sigillatim ab Excellentiss. Viro Assistanti præscribi poterit. Et hæc omnia Principi Excellentiss. à Deo salutaria precor. *Raym. Joh. Fort. Consult. & Resp. Medicin. T. 2. Cent. 3.*

Icteritia cum lenta febre.

Eminentissimus Princeps annorum sexaginta unius, temperamenti calidi & humidi quoad totum, hepatis vero calidioris, & ventriculi frigidioris, edentulus fere, laute libereque parumper vivens, atque sedentaria utens vita ob frequentem ad Studia applicationem etiam à cibo; multis idcirco congestis in corpore pituitosis in primis & biliosis humoribus, correptus fuit, uno jam elapso mense cum dimidio, febre lenta circa vigesimam tertiam horam, dietim invadente, tamque exigua ac levi, ut ipse Princeps Eminentiss. sæpius hæc proferret verba: Dicerem me bene valere, si Medicus non assereret, me ægrotare atque febricitare; nec quidem invalidæ rationi innixus, cum perbelle comederet, noctu dormiret, omnemque aliam actionem integre ederet. Id tantum mali patiebatur, quod circa faciem incendebatur, flammeoque calore & colore suffundebatur, & urinam rubram, ac veluti sanguineam effundebat. Sed paucis post diebus hæc quoque duo abierunt, cum urina redderetur fere naturalis, nulloque calore & colore amplius fœdaretur facies. At paucis interpositis diebus febris adaucta fuit una cum vultus calore capitisque dolore, necnon subinde hæmorrhoidum tumore, rubore atque dolore, nescio an occasione clysteris injecti, licet ex lacte, re epiceraslica parati, an vero potius affluxu redundantium in corpore humorum ad hæmorrhoidum sedem à natura facto. His omnibus sublatis, redactaque ad suam remissionem febre, mox supervenit immanis dolor ventriculi regionem exercens, thoracem in consensum trahens, necnon spiritus difficultatem invehens, quæ omnia sustulit larga pituitæ vitreæ evomitio; quem tamen dolorem excepit fœdus totius corporis cutis color, dum icteritia subsecuta est hepatis & cystis felleæ obstructionem: siquidem albidæ illico visæ fuerunt alvi fæces, & aliqualis etiam durities atque dolor hepatis substantiam obsidebant. Ad hanc debellandam febrem, instituta primum congrua vivendi norma, lenitaque alvo, pituitosi crassique humores præparati levi deinde cathartico evacuati fuerunt. Inter Purgationem sanguis pro prima vice eductus fuit ex brachio dextero (qui præscriptus fuit ad uncias novem aut decem, licet Artificis liberalitate largius, nempe ad uncias xv. fuerit extractus) minime indicatione à parva febre petita, sed ratione faciei phlogosis, & urinæ flammeæ moderandæ. Et quia præstat ex Galeni cons. majori ex parte evacuare, deinde ad detergendas obstructiones accedere, si enim aliter effeceris, ipsas magis impinges: necnon etiam præcautionis gratia, ne videlicet sanguis, in corpore plethorico exuberans, aliam febris speciem lenta longe majorem excitare valeret. Pro altera vero vice fuit sanguis ad uncias x. extractus ex crure, ratione inflammationis haud parvæ, qua hæmorrhoides occupabantur. Qua peracta Purgatione, ad mugnem superstitem excrementorum saburram minuendam consilium de Curatione per epicrasin initum fuit, ideoque in usum ductus cremor tartari, & julcula deobstruentia; quibus tamen non sufficientibus, perseverat febris cum oris amarore, & inappetentia, adeo ut ciborum quoque nomen abhorreat: & quod pejus est, cum virium prostratione. Idcirco non parum de Triplepis salute timendum videtur, præsertim cum tumor in jecore tactu manifeste percipiatur, qui progressu Hydropem minatur. Quare indicationes insurgunt, obstructiones, quæ sunt lentæ febris & Icteritiæ basis, reserare, materias præparare, per epicrasin purgare, partesque in primis roborare, ne novi in dies pravi regenerentur humores, cum præstet humores non generari, quam genitos evacuari. Ut autem expleantur indicationes, consultum fuit aquam Tettucianam exhibere, deinde jus pipionis aperientibus alteratum, præmisso bolo ex tartaro vitriolato, atque tandem ad usum chalybis potabilis Magni Ducis devenire: docet enim Dioscorides, contumaces obstructiones sine metallis vix superari posse. Hæc raptim scripsi, utpote pluri: is negotiis ac summa temporis angustia pressus; Lectorem propterea præstantissimum, me excusatum habeat, rogatum velim, si omnia inconcinna reperiat, nullaque doctrina referta ac firmata: doctissima enim & selectissima à Viro praeclariss. expecto, eaque Virum eminentiss. omni virtutum genere cumulatissimum, à morbo vindicantia.

Naturale robur quod à primordiis sortitus fuit Emin. Princeps, permisit eidem libertatem vivendi, quam paulatim postremis annis detrahebat & denegabat senilis ætas, quæ secum duxit nativi caloris deficientiam, dentium carentiam, & ad exercitium ignaviam, perseverante forsan, aut parum à consueta declinante

victus ratione, quo factum est ut cruditates, antehac calculorum matres, tandem in primis viis mesentericis stagnantes, fermentatæ, febriculam lentam primo produxerint, quæ utinam intensior fuisset, quoniam Eminentiss. P. victum tenuiorem servasset, & medicamenta, tum attenuantia, tum detergentia & evacuantia adhibuisset, sicque cruditates nec multiplicatæ, nec ulterius ad nobiliores partes nimirum ad jecur traductæ fuissent, in cujus vasis stabulantes obstructiones: & in parenchyma visceris intrusæ, forsan tumorem quoque excitarunt. porum felleum & vas cholidochum repleverunt, ad cujus obstructionem, bili intercepto transitu, ad duodenum intestinum cum pervenire non potuisset, fæces ab ipsa tingi nequiverunt, sicque albidæ egestæ fuerunt; sicut e contra bilis, retrocedendo per venam cavam, mox per arterias ad totum corpus diffusa, fœdo colore flavo habitum universum inquinavit, affectumque constituit, Ictericum, sive Auriginosum dictum; ut propterea summa cum ratione Avicennas & Aetius dixerint, affectionem hujusmodi, licet ab affecto jecore pendeat, quandoque tamen a ventriculo & intestinis sui primam originem trahere, & ideo dolores in ventriculi fundo colicos æmulantes jam passus fuit; quos potius hypochondriacos fuisse censendum, dum a vehementi pituitosæ & crudæ materiæ commotione motus ejusdem non ad superiora tantum, sed ad inferiora magis, nimirum ad hepar & vasa fellea impetum fecit, cui ideo statim Aurigo successit. Quare cæteras omnes causas excludere possumus, nimirum inflammationem, solam jecoris intemperiem, vehementem adscititium jecoris ardorem, cresim in febribus, solam bilis copiam, ferarum morsum, atque tandem vesicam calculis repletam manifestissimam enim causam habemus, tactu ipso, nedum intellectu dijudicandam, Cruditates autem ultro progressæ, & nobiliorem locum occupantes, clausæ & ventilatione privatæ, a calore p. n. fermentatæ, febrem conservant, priori paulo intensiorem, tum loci ratione, tum quia forsan aliqua bilis portio iisdem copulatur, à cujus minera vapores ventriculum elevari, Anorexiam & quasi Apositiam una cum oris amarore dictum progressu introduxerunt. Interim, totius nutritionem bene procedere impossibile est a sanguine bilioso humore infecto, & ideo acri & amaro, cum nutriamur dulcibus; præterquam quod primum ejusdem sanguinis rudimentum, ab affecto jecore, depravatum necessario procedit, ut propterea non solum cacochymicum, sed cachecticu n quoque, & imbecille totum corpus modo reddatur.

Status Eminentissimi P. ad perniciem magis quam ad salutem inclinat; ægre namque curari potest affectus ille, ultro progressus, præsertim in Sene jam viribus destituto & à continua febre divexato; sicut ad meliorem statum redigi non potest, nisi prius obstructionibus reseratis, ita cum tempus non breve requirat hoc opus, nec levioribus Purgantibus cessurus sit affectus, cum naturam adminiculantem, validam & irritatam non habeamus, vires nec temporis diuturnitatem, nec purgantium medicamentorum violentiam sustinere posse dubitandum: sicut interea aut Cachexiam in Hydropem migraturam, aut Atrophiam tabidam suspicandum. Et quamvis glorietur Galenus se unica Purgatione Auriginosum sanasse, a sola bilis copia, non ab obstructionibus Icterus proveniebat.

Deserenda tamen Curatio non est, primas vias expiando. Obstructiones attenuantibus, incidentibus & aperientibus reserando, humoresque crassos & viscidos per epicrasin evacuando. Deinde bilem elective educentibus expurgando; atque tandem partes affectas, nempe ventriculum & jecur roborando.

Quibus intentionibus implendis, quamvis Gal. asseruerit quod Regio morbo laborantibus si venam secemus, extremam in perniciem Ægrotantes perducimus; attamen de legitimo Ictero in quo mera & sincera bilis peccat absque sanguinis subdominio, intelligendus est, & ideo sanguinis missionem admisit, quando bilis cum sanguine peccat: subdens tamen, quod Purgatio sit magis appropriata, quam sanguinis missio. Sed Phlebotomia admittitur & ab Avic. & a Paulo, habita semper peccantis humoris, ætatis & ipsarum virium, sicut in casu præsenti, temperamenti, & comitantis febris ratione. Attamen de sanguine mittendo, non est amplius quod cogitemus, sicut neque de primis viis expiandis, ne actum agamus; sed statim ad obstructiones aperiendas devenire debemus medicamentis, quæ quidem conferre, sed æque tolerari possint; ex quorum sylva eligerem ego syrupum Fernelianum cum rhabarbaro tertio quoque die xv. vicibus exhibendum ad ℥. ii. in vino albo tenui, non dulci, juxta descriptionem nostram. Intermediis vero diebus, validissimum Deobstruens à me multoties expertum, est spiritus tart. alchalizatus, in decoctione jusculo parata fol. cichor. cuscutæ, agrim. marrubii, chamædryos & absynthii: ita enim & obstructiones aperiri, & humores crassi ac viscidi epicratice evacuari poterunt.

Absoluto jam dicti syrupi Ferneliani usu, ad aliquod chalybeatum medicamentum deveniri poterit, quod pariter & aperire, & evacuare valeat; utrumque autem præstabit vinum chalybeatum ita paratum.

℞. Vini albi tenuis lib. xii. chalybis præpar. lib. j. ponatur in vase vitreo per octo dies, & quotidie bis vas agitetur, tandem adde radic. cichor. petrosel. apii an. ℥. j. fol. senæ mund. ℥. ii. sem. cartam ℥. j. rhabarb. opt. ℥. ß. cinnam. integri ʒ. ii. f. infusio per tres dies, mox servetur ad usum, cujus dosis erit ad ℥. v. singulo aut tertio quoque mane. Et dum jam dicta omnia administrantur, extrinsecus quoque regio hepatis emollientibus illinienda, unguento scil. ex rosac. & malv. parato & exiguo succo absinthii reformato. Neque medicamenta præscripta à febre prohiberi poterunt, cum ut considera-

bat Gal. in hisce casibus causæ multo magis, quam febri sit incumbendum. Aqua vero Tettuciana convenire potuit in principio, ad cruditates primas vias occupantes, detergendas & abluendas, in præsens autem exigua valde cum utilitate ventriculi, nullaque jecoris, & cum virium jactura propinaretur, cum affectarum partium corroboratio debeat semper in Arte esse postrema intentio: de qua tamen si soliciti esse velimus, non decrunt absynthii sales, ejusdem Conservæ, aut succus densatus, omnia statim ab assumpto cibo, ut ventriculum simulque jecur roborantia, assumenda.

Si tandem bili expurgandæ, Deo durante, offeratur occasio, ablatis nimirum obstructionibus, cholagoga medicamenta, & præsertim rhabarbarum cum diagrydio, sulphure præparato, per intervalla in usum duci poterunt, cæteraque medicamenta partes affectas corroborantia, Viris Præstantissimis notissima; quibus præscriptorum omnium rectum usum & congruam victus rationem instituendam libenter committo. *Idem ibidem.*

Observationes

Filiola mea unicum annum nata, morbo regio oppressa, est, quam paucis diebus hoc solo decocto curavi.

℞. Hord. mund. passul. an. ℥i. fragar. M. ii. coq. ad lentum ignem. M. s. q. aq. fontis, quoad rubella fiat ac dulcis potio; quam continuo bibebat. Valet enim optime decoctum hoc in morbo regio. *Martinus Rulandus; cur. 6. cent. l.*

Rusticum quendam quadraginta sex annorum ictero laborantem hoc modo brevi curavi.

℞. Juris pisorum ℥vi. pulv. sen. laxat. ʒiß. M. F. haustus mane bibendus, qui fomitem icteri alvo soluta prolectavit blande. Pro potu utebatur decocto fragariæ. Pertuia est hepatica, & sic convaluit, Deo sit Gloria.

Alteri ex oculis ictericia remota est aqua rosarum, qua oculos mane, meridie & vesperi lavabat. *Martinus Rulandus Curat. 32. Cent. 7. & cur. 30. cent. 8.*

Nobilis quædam Matrona non febricitans & bene valens, subito ictero correpta est, excrementa alba & duriora erant; ad me, consilii causa accedens, his duobus remediis, miraculi instar statim convaluit.

℞. Syrup. infus. ros. pallid. cum sena ℥iß. diacathol. ʒii. aq. agrimon. ℥ii. M. detur mane: alvum egregie deposuit: mox quotidie Cerevisiam bibens expresso nodulo infrascripto in cerevisia dependente convaluit.

℞. Marrhub. exsiccat M. j. rhei opt. incisi ʒi. schænanth. incis. gr. v. croc. orient. gr. iii. spec. diarrhod. abbat. ℈i. M. F. nodulus filo astrictus.

Cognata quædam nostra solo decocto foliorum buxi in sero lactis, sine aliis remediis, ab ictero curata fuit.

Scribit Dioscorid. succum marrhub. è foliis contusis expressum naribus, Regium morbum expurgare.

Mulier quædam Nobilis ictero laborans, ex oppilatione cystis fellis, admodum diuturno, multis remediis adhibitis per Medicos doctissimos, curari non potuit; illi continuum usum Syrupi è succo solo marrhubii cum sacch. confecti, admodum commendavi, quo cum diu usa esset, ab omni flavedine icteri, qua per duos annos & ultra afflicta esset, curata fuit: ait ut illum syrupum pro curando Ictero semper in summo honore habuerim. Sic quoque exsiccata herba in nodulo egregie profuit. Petrus Forestus observ. 19. & schol. lib. 19. De Hepatis Affectibus.

Collige stercus anserculi tempore, veris sicca ad moderatum Solem: hujus pulveris dato ad ʒß. aut ʒi. in inveterato morbo per hoc remedium omnis Aurigo tollitur, si per tres aut quatuor dies exhibeatur. Idem facit pullorum excrementum album pulver. ad ʒi. amygdalæ amaræ numero vi. jejuno ventre mane assumantur. *Rodericus à Fonseca tom. 2. consult. 34.*

Tempore æstivo potes quandoque haustum aquæ betulæ bene asservatæ sumere; ea primo vere colligenda, arboris betulæ trunco inciso, aut ramo aliquo amputato, nam large profundit aquam priusquam folia prorumpant, statim autem cum germinare occeperit, nihil humoris extillat, aqua ista limpida est, sapore grata, sitim sedat, interim obstructiones tollit, ut & icterum sanare, & calculum e renibus carare valeat. *Reinerus Solenander cons. 16. sect. 6.*

Quidam ictericus sanatus est edendo omni die pugillum unum absynth. Idem cons. 15. sect. 5.

Mulier quædam post febrem intermittentem tota evasit icterica, alvusque penitus constipata: persuasi ut vino sequenti alternis utaretur diebus.

℞. Rad. aper. an. ℥ß. cortic. rad. sambuc. ʒvi. rad. asar. ʒii. absynth. ʒiii. summit. cent. min. ʒii. fl. cordial. an. ʒi. sem. fœnic. petrosel. cuscut. an. ʒi. fol. sen. ℥iii. turpeth. ʒiii. agar. ʒß. zinzib. ʒß. tartar. vini alb. & limatur. chalyb. in nodulo ligatæ, an. ℥ß. infunde in vino: coque parum in duplici vase, & utatur. Dejecit egregie hujus vini usu, in quo aliquandiu permansit, sensimque flavities minui cœpit, urinæque ad naturalem colorem redire, alvusque respondere. Postea ut viscera simul roborarentur, obstructionesque solverentur, Electuarium hoc præscripsi.

℞. Conserv. fl. cichor. fl. bugl. capill. ven. an. ℥i pulv. pellicul. stomach. & intestini gallinæ ʒi. troch. de eupator. ℈i. limat. chalyb. præp. ʒii. cum syr. de bugl. F. elect. capiat alternis diebus superbibendo parum vini diluti aqua endiv. sic restitura fuit, & licet gravida tandem esse deprehenderetur, nihil hotum usu mali passa est, sed filium mox sanum & bene habitum peperit. *Felix Platerus observat. lib. 2. pag. 352.*

Urina pueri ad ℥v. aliquoties propinata probatur, quæ saccharo vel melle dulcorari potest. Stercus anserinum decoquunt alii in aqua & vino, & colaturam propinant. Salvia folia sæpius sumpta quendam curarunt. Pediculos alii numero xi. devoratos juvare credunt. Pulvis, quem pro singulari remedio in Ictero quidam laudant, & in tres partes

dividunt, tribusque diebus continuis, mane in decocto cicerum aut pisorum exhibent, talis est.

℞. Sem. aquilin. raf. C. cervi, croci, or an. ℨi. M. F. pulvis tenuissimus, dividatur in tres doses. Felix Platerus. practic. tom 3. cap. 2. pag. 140. 141.

Vinum laxativum per triduum in hunc modum ordinavimus.

℞. Rad. cichor. ℥i. liquir. ℨvi. cortic. rad. frangul. ℨii. fol. sen. ℨx. rhei ℨi. sem. fœnic. ℨiß. passul. min. ℥j. macis. cinnam. an. ℨß. spic. ind. ℈ß. fiat infusio in ℔jß. vini, & ℔ß. aquæ, post viginti quatuor horas, sumatur pro haustu tertia pars, addendo ℈i. crem. tartar. propter majorem apertionem; hac evacuatione lenitiva præmissa, ad obstructiones venarum minorum reserandas, sequenti formula potionem aperientem & digerentem præscripsi.

℞. Rad. cichor. ℥i. rad. fœnic. petrosel. an ℨxi. fol. agrimon. marrhub. alb. an. M. jß. sem. fœnic. anis. an. ℨii. cicer. rubr. ℨvi. coq. in s. q. seri lactis caprini ad tertias, colaturæ ℥x. adde syr. de cich. cum rheo, de eupator. an. ℥iß. M. pro tribus vicibus. Gregorius Horstius obs. 36. lib. 4.

Pro reserandis obstructionibus, hunc julepum digestivum assumpsit.

℞ Aq. absynth. cichor. endiv. an. ℥ii. syr. de cichor. cum rheo ℥iß. syr. cap. ven. de duabus radic. an. ℥ß. spirit. vitriol. gut. iiii. M. F. haustus. Sequenti die pro evacuatione bilis, dedi quod sequitur cum malvatico.

℞. Gummi gutt. laxativ. gr ix. tartar. vitriol. gr. iv. M. F. pulvis, excrevit eo die egregie. Postea sumpsit M. & v. de sequenti liquore duabus horis ante cibum.

℞. Lumbric. terræ probe lotorum numero vi. coq. in aq. graminis aspar. hader. terrestr. an. ℥i. in colat. dissolv. sacch. cand. ℨi. spirit. terebinth. gr. iii. M. Pro ulteriore obstructionum deoppilatione bibat per biduum de hoc julepo.

℞. Aq. petrosel. apii, gram. an. ℥ii. syr. de cichor. cum rheo ℥iß. syr. byzantin. & de quinque radicibus, an. ℥i. succin. tenuissime pulv. ℈ß. spirit. terebinth. gr. iii. M. F. julepus.

Iterum purgetur pulvere priore. Jusculа fiebant cum rad. fœnic. cichor. & petrosel. aurigine nondum cedente, de hoc nodulo bibit vino infuso.

℞. Marrhub. sicc. M. j. rhei. el. ℨi. agar. rec. troch. ℨß. schænanth. gr. vi. croci gr. iii. spec. diarrhod. abbat. ℨi. incid. ad nodulum. Vel sic,

℞. Marrhub. sicc. M. j. rad. aperient. an. ℨi. bacc. junip. concis. M. ß. croci ℈ß. incid. pro nodulo.

℞. Rad alth. malv. fœnic. cich. enulæ. an. M. ii. fol. marrhub. cent. min. agrimon. absynth. chamædr. an M ii ß. fl. chamæm. melil. sambuc. an M iß. sem. cumini, fœnic. an. M. ii. surfur. M iii. Coquantur in aq. communi pro incessu. *Io. Petrus Lotichius. obs. 4. & 5. cap. 2. lib. 4.*

Exhibeatur potio digestiva ut ante. Pro potu ordinario bibat de hoc nodulo in vino suspenso.

℞. Rad. cichor. fœnicul. polypod. an. ℨi. fol. cent. min. absynth. marrhub. sicc. card. benedict. an. p. j. fl. 3. cordial. an. p. ß rhei el. ℨiß. spec. diarrhod. abbat. ℨß. fol. sen. el. ℨii. pulv. chalyb. præp. ℈i. spic. schænanth. an. gran. iii. cinnamom. el. ℨß. incid. & conqu. ii. ad nodulum sericeum.

Sequens pulvis anti ictericus pro tribus matutinis medeviat.

℞. Pulv. lumbric. terræ præp. stерc. anserin. verno tempore collect. an. ℨiß. ras. ebor. spec. diarrh. abb diatriosantal. an. gr. xv. sacch. tabul. ℨvi. M. F. pulvis dividendus in tres partes. Interdum de elect. sequenti ad libitum capiat.

℞. Conserv. cichor. cent. min. an. ℥ß. conserv. viol. ℨvi. pulv. lumbric. præp. spec. diatriosantal. an. ℈i. spir. salis rectificati gt. v. M. ad fictile. *Io. Petrus. Lotichius. obs. 6. cap. 2. lib. 4.*

Icterum à folliculi fellis obstructione ita vinces.

℞. Rhei. ℨii. cinnam. ℈j. agar. troch. ℨß. zinzib. ℈ß. infund. vino tenui & aq. endiv. colaturæ adde mannæ el. ℨxii. F. haustus. Deinde,

℞. Lumbric. terræ pulver. ℈. diaspolitici, gr. viii. cum syr. byzantino. F. pilulæ iii. & superbibat decoctum absynth. ex vino, si non febricitet, alioqui ex aqua: & pro potu utatur solo illo decocto. *Io. Heurnius. ad aphor. Hipp. 64. sect. 4.*

Vidi quendam statæ ætatis robustum virum, qui sæpe gemo indulgebat: hic in pleuritidem tractus fuit: a vena secta expuebat flava admodum & crassa. Quarto die in Icterum abiit, excrementis biliosis nimirum urina & alvi. septimo, sudavit vehementer; purgabatur interdum manna cum rhab. & quia virulenti aliquid adesse videbatur, conquerebatur enim valide de dolore ad ziphoiden cartilaginem, jussimus decocto pectorali & cichoraceo incoqui scordium & aliquid marrhub. utque interdum ℈i. vel ℨß. theriacæ sumeret, evasit. *Jo. Heurnius. ad aphor. Hippoc. 42. sect. 6.*

Puer quidam quatuordecim annos natus Ictero tenebatur tædissimo: huic sequentia remedia præscripsimus.

℞. Fol. sen. ℨß. sem. anis. ℨi. summit. absynth. pont. fol. agrim. an. M. ß. liquir. ras. ℨii. flor. genist. cichor. an. p. ß. coq. ad ℥iv. in colat. dissolv. rhei in aq. absynth. cum cinnam. infus. & express. ℈iv. elect. e succo ros. ℨii. syr. rosat. solut ℥i. F. potio. capiat mane.

℞. Rad. rub. tinct. ℥ß. fol. chelidon. maj. M. j. summit. cent. min. p. j. cinnam. ℨß. croci ℈ß. infund. per noctem in vini albi ℥viii. colat. adde sacch. albiss. ℥ß. capiat omni mane per quinque dies post prædictam potionem. Deinde reiteretur potio laxans præscripta. His solis remediis perfecte convaluit. *Lazarus Riverius. observ. 6. cent. 1.*

Infans quidam natus ex matre febre tertiana laborante, ipse in lucem editus quatuor accessiones ejusdem febris passus est. Deinde factus est ictericus: erat tantum bimestris cum ad illum curandum vocatus sum. Dubitavi admodum quid fieri posset in tam tenero corpusculo. Tandem hunc syrupum præscripsi.

℞. Rad.

℞. Rad. rubiæ tinctor. & chelidon. maj. an. ℥ii. fol. chelidon. maj. cent. min. & absynth. pontic. an. Mii. cinnam. ʒii. croci ʒß. coq. in aq. fontis ad ℔j. in colat. dissolv. sacch. alb ℔j. F. syrupus, de quo capiat exiguum cochlear mane per viginti dies, & perfecte restitutus est. *Lazarus Riverius. obs. 17. cent. 1.*

Cuidam icterico egregie contulit quod sequitur.

℞. Fol. marrhub. ceterach cap. ven. cuscut. card. ben. cichor. cum toto, an. M. j. rubiæ tinctor. ℥i. vesicar. alkikengi, numero x. rhei el. ℥ß. caryophyll. ʒß. incid. crass. harum specierum partem ß. coq. in mens. j. vin. & quarta parte aq. ad consumptionem aquæ, dentur mane ℥v. calide, & duabus post cœnam horis totidem frigide. *Hieron. Reusnerus. obs. 71.*

Vir quidam amplissimus totus ictericus, evacuatione facta, hoc pulvere diutius adsumpto, plene sanatus est.

℞. Rhei el. ʒi. alb. græc. ʒii. lumbric. terræ sicc. ℥ß. spec. diarrhod. ʒiß. cinnam. ℈ii. sacch. ℥ii. M. Solo etiam decocto euphrat. in vino plurimi curati sunt, interpositis catharticis solutivis: & pulvere millepedum siccat. cum ammoniaco & spec. diarrhod. exhibito. *Achilles Gasserus. obs. 77.*

Ego post bilis purgationem sequentibus remediis Icterum ex bilis regurgitatione ortum fœlicissime semper curavi.

℞. Rad. chelidon. maj. rec. optime lotæ. & concisæ. M. ii. gran. junip. M. j. simul in mortario conterantur. contritisque adfundatur vini rhenani ℔i. quibus simul subactis beneque agitatis, validissime exprimantur, & colentur, cujus ℥iv mane & ante cœnam ebibantur.

Vel. ℞. Croci pulv. ʒi. cujus singuli scrupuli in ceram novam & mundissimam in tenuissimamque laminam extensam involvantur, & in globulum formentur, singulique globuli in pomum excavatum imponantur, & torreantur vel ad ignem, vel in cacabo, donec cera simul & crocus in pomi carnem resoluti fuerint, ex his pomis unum per triduum mane devoret æger. *Franciscus Ioel. sect. 1. lib. 5. practic.*

Nuper mihi communicavit pro secreto infallibili ad Icterum, infusionem lentis palustris in vino albo per novem dies, ℥vi mane præbendo. Novi hominem qui prognostico relictus, importuno usu cent. min. in potulentis, & haustu decoctionis fortis in vino omni mane ab ictero convaluit. D. Bates. referente Jo. *Rajo. in Catalogo Plantarum Angliæ.*

Jam diu ægrotaverat quidam toto corpore ex viridi flavescens; dedi pilulas p imum aggregat. quæ parum moverunt, itaque præscripsi sequens decoctum.

℞. Rad. sambuc. & cichor. rec. an. ℥. limatur. ferri in petia ligatæ, instar nucis, coq. in vino & aqua, bibit per triduum, atque egregie fuit purgatus.

Jussi eo absoluto, sudare in balneo. sumendo bis rob. sambuci, & lixivio se abluere.

Cum octiduo exacto ad me veniens, urinam adferret, adhuc ea tincta erat, jussi hoc decoctum reiterare, quod ita profuit, ut mox discedens gratias egerit. *Felix Platerus. obs. lib. 3. pag. 6.0.*

In Belgio Rustici fœliciter icterum curant eupatorii canabini d ecoctio. *D. Regemorter referente Jo. Rajo. in Catalogo Plantarum Angliæ, &c.*

A solo cannabis semine in lacte bubulo pingui, ad crepaturam circiter cocto & colato, atque bis, ter, e in die ad ℥v. aut vi. sumpto, plures curavi, ac vidi curatos ictericos, à quovis etiam Sapone ad ʒi. circiter in calente lacte dissoluto & sacchari tantillo edulcorato, atq; bis aut semel saltem in die usurpato aliquoties curavi fœliciter icterum. *Franciscus Sylvius. prax. med. lib. 1. cap. 46. paragr. 74. & 5.*

Binas infusiones in vino fieri curavi, quarum una præpararet, altera purgaret, primæ infusionis hæc erat formula:

℞. Rad. cichor. aspar. an. ʒi. rad. fœnic. cortic. sambuc. ebul. dulcis amaræ, an ʒvi. rad. rubiæ maj. ʒiii. fol. absynth. M. j. chamædr. ceterach. chamæpit. an. M. ß. ß. genist. borrag. an. p. j. sem. cuscut. ʒ.i. conquass. omnia, addendo limatur. chalyb præp. ʒiii. adde vini alb. ℔.v. fiant in infusione bene obturata. Altera infusio sic parab. tur.

℞. Rad. apii levistic. fœnic. petrosel. gram. cichor. rad. ireos, rubiæ maj. an. ʒß. cortic. cappar. tamarisc. fraxin. an. ʒii. cortic. radic. sambuc & ebul. an. ʒi. fol. absynth ʒiii. chamædr. chamæpit. ceterach. eupator. an. ʒii. sem. petrosel. apii, cuscut. an. ʒi. flor. cordial. pugil. j. foliorum sen. ℥iß. F. infusio in ℔viii vini albi addendo ag. r troch. & rhe el. an. ʒß. spic. ℈j. limatur. chalyb. in panno ligatæ ʒß. stent per viginti quatuor horas ante illius usum. Sumebat per biduum infusionem præparantem, tertio die purgantem. Postea has pilulas præscripsi.

℞ Gummi ammoniac. in aceto scillit. dissolut. ʒiß. rhei ʒß. rad asar. gentian. troch de cappar. an. ℈j. ciner. lumbric. limatur. chalyb. præp. an. ʒß. cum terebinth. F. massa pilul. capiat. ℈.i. atque sic factum est, dum uno die infusionem præparantem, altero purgantem, tertio die pilulas sumeret, ut tandem excrementa tingi croceo & atro colore inciperent, ægraque aliquandiu in horum usu continuando, præter omnium spem, integre restituta fuit successum & laudans, & liberaliter remunerata. *Felix Platerus. obs. lib. 3. pag. 612.*

Ictiritia inveterata.

Stannarius quidam Icteritia laborans usus erat consilio cujusdam Medicastercul; qui baculo incumbens, luscus & loripes hinc inde per civitatem discurrit & multis imponit: hinc factum, ut ignorantia hujus Impostoris, bonus ille Vir ad miser. bilem statum redactus de vita periclitaretur: Icteritia enim inveterata varia secum trahit symptomata eaque funesta, ut huic nostro accidit; & sicubi tritum illud locum a iquando habuit, hic profecto meretur:

Principiis ob sta serio Medicina paratur,
Cum mala per longas invaluere moras.

Tandem vero leniter aperientibus, (icteritia enim, præsertim inveterata, non vehementia sed mitia eaque appropriata amat remedia, & quæ præterea secundum methodi leges ad morbi curationem & profliganda Symptomata necessaria videbantur ut decocto Fragariæ pro potu ordinario, præscriptis & rite adhibitis, sen-

fim, Deo benedicente convaluit. *Caspari Kolbeceri.*

De Ictero singulari.

Celsissima Princeps 53. circiter annorum, symptomatibus scorbuticis frequentius correpta, dum curæ meæ sese submitteret, & à me ordinata medicamenta continue conducerent, ad aliquod tempus valuit pancratice. Sed ubi domo absens aliquo modo inordinatius viveret, rediens sensit inexplicabiles dolores ventriculi, tales quidem, ut præ nimiis angustiis sese morituram diceret, superveniente frigore intensissimo, subsequente pauco calore per modicum tempus durante, totum tamen corpus occupante, & singulis diebus ad noctem repetente. His adjungebatur icterus gravissimus cum dolore dextri hypochondrii, sine tamen ulla inflatione aut alio tumore, constante urina uberrima, & excrementis argillaceis. Dum prædicta symptomata intimius considerassem, a succo pancreatico acidiore hosce dolores oriri dicebam, dum scilicet vapores austeri ad superius orificium assurgentes id ipsum rodunt & molestia afficiunt. Hinc itidem succus austerior stagnatione factus dum per venas lacteas, ductumque thoracicum cor penetrat, cum sanguine ad totum corpus delatus intensum frigus excitat: quia vero in intestinis bile acriori non conjungitur, sed inter circulandum sanguini tantum bilioso obviat, sic eundem modice exagitando, modicum tantum calorem producit. itaque principalis & primaria causa prædictorum symptomatum esse videtur denegatio ipsius bilis, à qua pituita intestinalis alias abstergitur, & succus pancreaticus eliminatur. Quia vero bilis denegatur propter obstructiones, medicamenta ordinata, quæ easdem reserarent, sed frustraneo cum effectu, adeo, ut grandinem vesicæ felleæ adesse nullus dubitarem.

Itaque vomitu præmisso ubi pulvisculum A. cum jusculo B. Celsissima sumeret, eundemque sæpius repeteret ultra centum grandines flavas instar nucis avellanæ per secessum excrevit, & desuper optime habuit.

Jam quæritur, ubi iidem grandines latuerunt? Ego credo minores in vesica fellea, majores vero in intestinis pituita viscida instar involucri obductos fuisse.

Pulvis. A.

℞. Sal. prunellæ, crystall. præp. lapid. ceraunii præp. judaici ana. ℈ß. magister. dentis castoris gr. iv. spir. Sal coagulat. gr. iv. f. pulvis.

Jusculum. B.

℞. Rad. urticæ, petrosel. asparag. chelidon. filicis an. ℥ii. fol. heder. terr. absinth. pont. card. ben. flor. centaur. min. genistæ an. p. j. sem. aquileg. alkekeng. saxifrag. ana. ʒi. lign. nephrit. ℥ii. agaric. troch. ʒvi. turpeth. opt. ʒii. rhabarb. ℈ii. epithym. ʒii. Sal. Tartari ʒi. M. incis. & contus. in. 2. chartas æquali dosi distinctas. f. species *Zuden Suppen. Joh. Ferdin. Herted.*

Icterus hæmorrhoidibus succedentibus curatus.

Textor 30. annorum anno 1669. cum Ictero laboraret, Hæmorrhoidibus, antea fluere non solitis, succedentibus, à morbo liberabatur. *Th. Barth.*

De Felicissima icteri diuturni curatione per muscum Pulmonarium quercinum.

Nisi tædium vobis ex descriptione prioris Musci Pulmonarii obrepsit, non injucunda forsan pauca quædam erunt, quæ de vulgari musco Pulmonario quercino (qui subinde locis vacuis in foliis, quibus ad arbores, stipites & ramos se applicat, occurrentibus miras exprimit figuras) mihi constant. Ejus efficacia hic in Conjuge Honestissimi Civis & Mercatoris Andreæ Goiii, fœmina satis corpulenta (ut & in multis aliis) cum Ictero, omnium Medicorum solertiam eludente, pene biennium conflictata, ita enituit, ut intra quinque aut sex dierum spatium ex pertinacissimo contagio, cum jam de ea actum videretur, emergeret. Suasore atque Commendatore Magistro hujus loci publico, cum corpus ante Medicamento purgari jussisset Medicorum experientissimus, eodem approbante, de hoc Musco accepit manipulum addito ℔. Cerevisiæ secundariæ, quem in olla fideliter occlusa ad dimidium decoxit, postea tredecim Cochlearia tepida, mane atque etiam vesperi, eo quem dixi, eventu felicissimo imbibit. Ita hic Muscus exoticis quam plurimis palmam eripuit, reipsa declarans, infinitam Dei bonitatem in prima rerum Creatione, non ut Novercam, parce, sed velut benignissimam Matrem largiter unicuique Regioni Medicamentis prospexisse utilissimis. Optandum esset votis omnibus, ut in tanta Ingeniorum Excellentium fertilitate, quædam ad vires plantarum vernacularum accuratius rimandas accingerentur: nec profecto tot præclarissimas plantas, utpote Ledum Silesiacum, Calceolum Mariæ, Oreoselinum, & alias innumeras, Mysteriis plenissimas, sicco, quod ajunt, pede transiliremus, aut potius conculcaremus. *Jacobi Breynii.*

De icteri cum Hydrope nephritide & ischuria stipati curatione.

Nobilis virgo pene nunquam passa fuerat debito modo & ordine menstrua, licet, ut ait, à Medicastris circumforaneis, & hujus farinæ hominibus cum pluribus cruciata in juventute fuisset remediis, quam sola fere aeris mutatio domum revocata curavit, parentibus etenim orbata teneris annis in Burgundia degebat. Anno ætatis trigesimo incidit in Icterum flavum, ad quam vocatus, remediis ultro citroque à fœmellis aliquot hebdomadibus usurpatis vano eventu, animadverti primo intuitu, latere anguem in herba: Illius enim facies solito tumidior, ventris distensio, respiratio difficilior hydropem subesse notabant, firmavit opinionem pedum œdematosus tumor, sitis insatiabilis, paucitas urinæ crassæ, rubræ cum sedimento farinæ laterum simili, alvus adstrictior, &c. Itaque in ætate non provecta, viribus constantibus, curam adgressus sum admoto quantocius Clysmate ex decocto Rad. Bryon. Irid. nostr. Aspar. Brusc. Eryng. fol. Soldanell. Malv. bis malv. ℔. Camomill. Sem. Aneth. fœnicul. Elect. Catholic. è Bacc. Laur. Ol. viol. therebint. Mell. Mercurial. Sal. Gemm. &c. quo feliciter alvus sua deposuit, mane pulverem hydragogum simul & diureticum exhibui ex Rad. Jalapp. crem. tartari, tartaro vitriolato

luto & digestio secessit magnalteri copia, subsistentibus porro urinis vaporarium sum ex decoctio Aperitivo, cui aliquot vicibus succedit, & commode satis minxit, his quidem levabantur aegri, sed in bene coeptis perrexi vino videlicet Medicato ex Rad. Rhab. Ver. mechoac. Jalapp. Irid. nostr. Gramin. chelidonia. tot. fol. Soldanell. Epatic. nobil. fumar. pulèg. Anthemid. Centaurii min. cortic. Tamarisc. fraxin. fol. Senn. Elect. tract. tamarind. tartar. crudi; Croci Martis Aperit. Sem. Anis. Carthami. de quo mane vitrum sumpsit cum euphoria. Diaeta fuit conveniens & exactissime usurpata, potus erat vinum album diureticum chalybe cum salibus praeparato impraegnatum, roborantia stomacho & epati non deerant: Interea licet in remediorum usu pergeret indefessa, corpus ab eductis non minuebatur etiam pulvere diuretico & hydragogo saepius usurpato, cui accessere cum salibus, volatilibus; Card. Benedict. Centaurii min. Scabios. Antimon. Diaphoret. Bezoard. Minerar. Sudores copiose moti: Tandem subsequitur Ischuria, dolores Nephritici aegram angunt pertinacissime, Enematibus, potibus, Electuariis, pilulis, anodynis, intùs & extra ventri & lumbis admotis non cedentes, deventum ad Salia, quae ob vim diureticam urinas una cum viscosa & sabulosa expellerent saburra singulis diebus ter ad ℥i. sumpsit pro dosi cum Ol. Amygdal. dulc. ℥i. Salia fuere Juniper. Camomill. Rest. bov. fraxin. stipit. fabar. volat. Succin. Mandib. luc. piscis, tart. vitriol. cremor. tart. test. Ovor. Calcinat. Magist. Ocul. Canct. Lapid. Judaic. à quorum usu alvus praeter morem solvebatur aliquoties non secus ac sumpto pharmaco purgante, matulam inspiciens, ut de materia magis constaret, animadverti arenulas in fundo latitare, quas ab incuria ministrantis provenire autumabam, elota eadem matula in dejectione prima ecce novos adverto calculos, electos servo, parique Methodo faciendum impero, sicque spatio dierum octo, ni fallor, plusquam integram libram recipio, quos amicis in vicinia, ut & T. E. communicavi, restant mihi etiamnum ℥ii. Praefata virgo asserit, antequam animadverterem, se longe plures dejecisse, cum singulis dejectionibus aliquid asperi se deponere sentiret. Hac saburra feliciter educta, urinas nullo incommodo libere dejecit sanae adinstar, atqui, quod summe mirabar, in illis nulli apparuere calculi: perrexit constanter in sumptione Salium, usquedum ab Hydrope, Ictero, Nephritico dolore, Ischuria penitus libera evaserit, hunc effectum excepit integro semestri singulis noctibus sudor universalis copiosus absq; ulteriori virium languore, qua crisi peracta, vixit sana & vivit jam ultra biennium à funestissimis exempta Symptomatibus: cum insuper calculi aliquam ad semen carvi haberent similitudinem, inquisivi, utrumne pica laborans, ut cachecticis peculiare est, hujuscemodi semine usa fuerit, à quo horruisse tunc temporis & nihil nisi chartam bibulam avidissime devorasse subintulit. Ista sunt, quae hoc de affectu scribenda videbantur. *D. Maichanquez.*

De observatis quibusdam in Icteri curatione.

Æstate Anno 1674. coelo non admodum laetuoso imprimis mense Junio valde frequens apud nos erat Icterus; nunquam plures vel vidi, vel sub cura habui ictericos. Omnes autem eo modo corripiebantur, cum gravissima scilicet praecordiorum compressione, morsu ventriculi, nausea, cibi inappetentia, constipatione alvi &c. quae omnia tandem excepit citrino bilis per totum habitum corporis. Urinae usque ad finem morbi erant ex viridi nigricantes cum sedimento viridi crassissimo in fundo. In quadam foemina ab initio tenues & croceas observavi urinas cum dextri hypochondrii tumore, sed purgato corpore, urinae ut aliis turbabantur cum magna aegrotantis allevatione. Convaluere omnes hac tractati & cholagogis bene purgati; V. S. adhibui nullis, cum morbus non in sanguine, sed in exsuperantia biliosi humoris fuerit. Quidam tamen curabant sibi venam aperire in apice nasi, ad ejus profligandum foedum faciei colorem, quod quidem tunc excepi prima fronte, cum mentatur apud nos, & proverbii loco venerit (*fur dem verwirzten Nasen-Spitzel lasser.*) Inveni tamen quod Galenus incisionem hujus venae commendat in continuo dolore capitis, & Botallus lib. de cur. per sang. miss. p. m. 557. aierit multoties se suasu ac instituto Medici cujusdam Empirici, cum juvenis chirurgiam exercuisset, eam administrasse in vetustis oculorum affectibus, nec non in diuturnis capitis doloribus, utiliorem autem observasse in nasi rubore quam in supradictis affectibus. Edoctus itaque aliis probatis Medicis usu venisse, licet in aliis affectibus, tentavi quid in hoc valeat. Hinc aliquoties curavi institui, sed dubio successu, nam aeque cito curabantur ac pristinum colorem recipiebant, quibus aperiebatur quam iu quibus intermittebatur. Nonnulli applicabant regioni ventriculi tincam piscem, quam etiam commendat Schrod. in Pharm. sua l. 3. cap. prop. & ex Kentmanno confirmat Conrad. Gesn. l. 4. de aq. h. v. Ictericis aliqui Tincam viventem alligant umbilico, donec immoriatur, postridie rursus aliam, idque etiam tertio repetunt. Tinca immortua, intus ac foris veluti croco tincta redditur, & plerique hoc remedio restituuntur. Ego authoritate munitus, in nonnullis, reiteratis vicibus, applicari jussi, sine effectu in morbo, & sine alteratione coloris in pisce. Quaedam tamen aliquando ex adstantibus honesta Matrona, mihi pro certo affirmavit, sibi in juventute ictericae, hoc remedium à celebri quodam Medico fuisse commendatum, applicuisse etiam unam viventem umbilico; aliasque duas utrisque pedum plantis, perque 24. horas reliquisse, Remotae, quae in plantis pedum erant, nihil de colore mutaverant, at illa, quae supra umbilicum jacuerat, ea parte, qua cutim contigerat, tota fuerat crocea. Iterum probavi, & ut dixit illa, per 24. horas reliqui, sed frustra: Erit tamen ulterius probandum; cum tantis viris fidem omnem denegare non possim.

Dum haec in chartam conjicio, ad Virum quendam Generosum hujus Civitatis vocor, qui hydropota, ante aliquot dies, in convivio, suis convivis, variorum sanitatem, aqua praebibens, in horrendos ventriculi morsus, & cardialgiam incidit, praescripsi aquam physogonam Manag. cum spir. arant. spir. nit. & ju-

lepo rosaceo, credidi namque à nimia aqua refrigeratum ventriculum ita flatibus torqueri, sed parum inde alleviationis habuit, quievit tamen per noctem. Altero die mane ipsum visitans, totum inveni ex effusione bilis flavo colore tinctum, & ictericum, cum maxima admiratione: suasi purgans, quod tamen in crastinum differre ipsi placuit. Circa vesperam novi invadunt dolores, & superius orificium ventriculi initar cordis vehementissime pulsare cœpit (quem pulsum sive palpitationem ventriculi sæpius jam in colica in primis nostrate observavi) dedi fl. nitr. cum magist. ocul. canc. perl. corall. & in instanti omnis evanuit dolor, nec rediit. Reliquias icteri purgatione & acidulis Egranis fultuli. *Caroli Kaygeri.*

Icteri cura infelix per pediculum. Ex Epistola Georgii Hannæi Prof. Othin. Othin. 27. Decembr. 1664. ad D. Olaum Borrichium.

Nec silentio dignam judico raram Phthiriasin, quæ puerum in hac mea afflixit Patria. Hic puer Ictero laborans non Galbulam quæsivit, ut eam fixis aspiciens oculis, solo, teste Cl. Renodæo, à Galbulo liberaretur obtutu; non ad calcinata ingeniosissimi Helmontii Alcalia provocavit, ut debellarent Arquatum; non ad appositiora Feliciss. olim Sylvii confugit apozemata, aut accuratam Medendi invocavit Methodum, ut viscidi Humores pituitosi, bilem in suo motu impedientes, atque ita noxam universo communicantes sanguini, incisi profligarentur; sed in sordidissimis dignisque Empirico Pediculis solatium se inventurum ratus, vel septem vel novem devoravit. Disparet sensim morbus; unde & sibi & puero gratulabantur Parentes. Verum citato gradu appropperantibus gravioribus ipso Morbo symptomatibus, stultæ lætitiæ suæ graves dederunt pœnas. Pediculis enim sugillatus insidiosus hic hospes, simulata tantum fuga delituit aliquantulum, ut postea, ceu alter Pharao, surgeret contumacior. Successit quippe in vicem hujus mali pallor infernus; Appetitus nimius imo caninus, ut jurares huic quinquaginta Ægæonis fuisse ventres; insignis quoque accessit Atrophia, unde mors. Cum autem ventriculus defuncti cadaveris, quod jam tum ariditatem mentiebatur, permissu Parentum, novaculæ cedebat in prædam; obtulit se monstrosæ magnitudinis inusitata Pediculorum in unum conglobatorum Colonia, qui in hanc civitatem receptis, infelici sidere, sed tecto latere, natalibus, numerosissimæ suæ multitudinis originem debuerunt. Hinc illæ lacrimæ! hæc lerna malorum! Invisa erant hæc mala, in quæ curiosius inquirere Parentes moleste seduli prohibuerunt; sed non minus invisa hæc Medicina. Si quid contra Icterum valent Pediculi, quos in consilium sæpe adhibent anus Medicæ, nec dissuadente Zacuto; expediunt certe omne illud negotium sale suo volatili, qui præstat, ut, & inimicæ amoliantur obstructiones, & corporibus nostris necessarii alacrius se moveant liquores. Verum, me judice, & nausea & periculo vacuum nobis exhiberent hæ bestiolæ medicamen, modo ad rigidissimum Vulcani tribunal protractæ excuterentur diligentissime, ut salia quæ in se possident volatilia, Chemiæ penderent. Sed antea mittendus Proxeneta ad conscriptos mendicorum patres, qui copiam impetret. De Phthiriasi cordibus Ægyptiorum inhærenti, legi apud Plinium hist. Nat. lib. 19. c. 5. verum hæc acutissime ab. Exc. T. in Hermetica sapientia explicatur per vermes in sinubus cordis hærentes.

Transplantatio Icteri. ad D. Ioh. Lud. Hannemannum. Hafn. 27. Septembr. 1676.

Lætus excepi binas litteras, nuper mihi traditas cum fasciculo Exercitationis Tuæ de sanguificandi Organo, nomini meo inscriptæ, pro quo honore Tibi maximas ago gratias. Non potui singula accuratius expendere quæ pro sententiæ Tuæ veritate afferuntur. Nec vacavit jam crambem illam recoquere, cum aliæ curæ me distrahant. Duo tamen animadverto errata. Ignosce libertati. Unum est, quod nimius sis in me laudando & filiis excomiis. Alterum, quod §. 18. & 21. confundantur Lactei ductus cum Lymphaticis.
Cætera non tango, ne in Oceano isto, unde enatavi, si reversus fuero, submergar. Gaudeo potius rem tantam à tanto Viro sub incudem revocari, quam libenter lego, non animo examinandi, sed ut veteres delicias recolam, judicandi aliis libertate relicta. Unusquisque suo sensu abundat, & omnibus patet Naturæ campus, per quem decurrant.

Qui proxime feriet hostem, mihi sit Carthaginensis. Cl. D. Lachmundo salutem nuntia & officia mea. Lapidis Judaici delineationem mittam ex Musæo Academico, quamprimum per otium licuerit, nam beati Wormij Musæum dudum esse desiit, quod ab hæredibus subjectissime oblatum Regio Museo cessit.

Quia de Transplantatione Morborum sæpe antehac inter nos actum memini, Tuque illi Medicinæ faventior videris, cujus non pauca experimenta & annotasti, & suggessi ego, mitto jam de Ictero arcanum, pro cujus veritate sponsor ero, sicut ex narrandis perspicies.

Illustris quidam Vir ex hepatis obstructione Icterum contraxerat. Omnia tentavimus ut viscerum obstructiones tollerentur, facile enim tum evaniturum icterum bile per ordinarias vias reducta. Nec fefellit augurium. Internis enim externisque aperientibus adhibitis, disparuit Icterus, urina naturalis reddita, fœces coloratiores sensim expurgatæ, quamquam diu flatuum molestiam senserit æger Magnus. Cum omnia essent in vado, nec ullum superesset flavi coloris indicium, facile etiam peregrina remedia commendari poterant cum successu certo, & morbus profligatus curari.

Ita enim ignoto nomine quidam, bono, ut videtur animo, per literas obsignatas secretum contra Icterum expertum laudato Viro Illustri transmisit. Suadebatur ut decrescente Luna lotium ægri, in panno lineo non loto exceptum nocturno aeri exponeretur donec linteum exsiccaretur, toties que repetendum illud eodem modo donec icterus cessaret. *Thom. Bartholini.*

In Ictericis non semper obstruitur Ductus aut Intestinalis aut Cysticus: In iisdem solito acidior evadit sanguis.

Obser-

Observavi in dissectione ictericorum non semper obstructum esse ductum aut intestinalem aut Cysticum.

In cujusdam icterici mortui sectione memini me aliquando observare sanguinem solito acidiorem.

Ab obstructione ductus intestinalis docent vulgo bilem in descensu suo naturali plane impeditam ascendere vi ad hepar, sicque ferri ad sanguinem, mox cum ipso transferri ad corporis habitum & superficiem, ibidemque parere Icterum: Quamvis autem existimem posse aliquando ab obstructione dicta excitari icterum, non puto tamen sufficere illam obstructionem ad illum producendum, nisi novam mutationem subeat in suo præsertim Folliculo tunc subsistens bilis; id ut sentiam plurima me movent experimenta tum Anatomica tum Practica: Observavi autem 1. in Dissectione Ictericorum non semper obstructum esse Ductum aut intestinalem aut cysticum: 2. Non semper in ictero pallere alvi excrementa, licet solito essent minus tincta. 3. Non tantum à veneno peculiari, verum ab animi mœrore gravi & inexpectato, sæpe citius productum Icterum quam ut quis aut aliis persuadere possit productam tam subito, à quacunque demum causa, tunc præsente atque agente in ductibus bilariis, obstructionem; 4. Curari, & quidem sat cito, à medicamentis quorum ope solutam, vel tam cito solutam obstructionem vix aliquis credat, nisi præjudicio præoccupatus: In hunc censum refero cum cannabis semine decoctum lac bubulum, cujus unius beneficio plures curavi: Saponem cum olivarum vel raparum oleo, vel balænarum pinguedine paratum, lacte solutum & assumptum: Observavi 5. infantes multos nasci cum Ictero, aut mox post partum ipsis erumpere Icterum: Ex his observationibus cum pateat Icterum posse produci absque ductus bilarii obstructione, quæritur merito quænam vera sit, aut esse possit ejus causa? Hæc ut fælicius & facilius eruatur, præmittam symptomata Icterum instantem aut præsentem indicantia: Solet igitur Icterum frequentius præcedere, ac initio etiam comitari Compressivus cordis dolor dictus, & circa ventriculi regionem inferiorem maxime molestus, concurrentibus anxietatibus, atque obscuris in dextro hypochondrio, ubi & bilis folliculus & ejus ductus existit, lancinationibus: Alvi excrementa fere albent, suntque coloris cinericii, nec à bile, ut alias diversimode tincta, quin segnius ad dejiciendum ægri sollicitantur: Mox urinæ prodeunt obscure rubentes, atque immissa lintea colore croceo inficientes: Tandem in facie ac collo, & magis evidenter in adnata oculorum tunica, hinc per universam corporis cutim, color citrinus & flavus, quin aliquando ad viriditatem obscuram vergens exsurgit, unde nunc flavus nunc niger vocatur Icterus: Ubi inclinat, nonnunquam pruritus magnus sentitur in tota corporis superficie: Inter causas externas, non raro vidi ex spiritus vini, aliorumque potuum generosiorum abusu productum Icterum, & huic succedentem Ascitem, ut plurimum lethalem: Quibus omnibus rite expensis, censeo, sive locum habeat cujusvis ductus bilarii obstructio, sive talis obstructio fingi nequeat, Bilem tunc subire mutationem notabilem, propter quam moveatur & feratur impetuosius & copiosius versus sanguinem, cui tamen solito minus permisceatur, sed ipsi duntaxat confundatur, ideoque facilius ab eodem recedat, & non tantum cuti partibusque externis, verum internis quoque atque visceribus se jungat, & illa colore suo inficiat & tingat; bilis enim naturaliter se habens, tum in tenui intestino, tum etiam cordis ventriculo dextro, haud laxe tantum, sed intime admiscetur ac permiscetur occurrentibus humoribus, & ita quidem ut ab illis amplius separari nequeat: quæ unio fit ob ipsius effervescentiam in loco memorato utroque cum confluente Acido junctam: Quoniam igitur desiderari videtur in ictero, ista Bilis cum cæteris humoribus intima conjunctio, ac secundum aliquas sui partes commistio, ut & laudata illa effervescentia, si non in totum, ex parte saltem impedita, videndum quo utriusque hujus effectus, quin & icteri quoque causa innotescat, quid requiratur in bile ad effervescentiam utramque perficiendam, quidnamque illi advenire possit ut ipsam minuat vel tollat: Jam vero notum Effervescentiam omnem contingere inter Acidum & Salem lixivum, quodve de Sale lixivo participat, & in quantum de ipso participat: Quisquis autem Bilem examinaverit, & tam cum acidis liquoribus quam cum Salibus lixivis qualibuscunque confuderit, facile capiet Bilem concurrere ad excitandam effervescentiam ratione Salis lixivi, sed multis modis in ipsa multum temperati, ne fiat in corpore potens ac vehemens, adeoque nocens, quin blanda potius & naturæ amica Effervescentia: Quod si Salis lixivi rationem habeat in effervescentia excitanda Bilis, ulterius pergendum, ac videndum qui affici queat ejus Sal, ut minus sit ad effervescendum aptus: Notum autem per experientiam, iterum Salem lixivum purissimum, adeoque acerrimum, esse ad effervescendum aptissimum; eundem contra quomodocunque obtusum, ad effervescendum reddi plus minusve ineptum: Obtundunt vero Salis lixivi acrimoniam plura & 1. quidem omne Oleosum & pingue, quod testatur Sapo quivis: 2. Omne spirituosum volatile, quod testatur Tartari Sal, cum spiritu vini rectificatissimo volatile factum. 3. Omne terreum, quod testantur coralia, margaritæ, oculi cancri, creta & alia plura: Salis lixivi effervescentiam promovet, facilitatque aqua si pauca ipsi jungatur: eandemque infringit & offuscat, si multa ei effundatur: Solus ignis ejusdem lixivi salis acrimoniam acuit & auget: unde quo diutius illud urgetur ignis vi & flamma, eo redditur idem acrius, & ad potenter ac vehementer effervescendum convenientius: Hæc omnia ut præsenti negotio accommodemus, atque doctrinæ de Ictero lucem optatam afferamus: Quisquis attente Bilem consideraverit, agnoscet facile non parum oleosi & pinguis ei secundum naturam esse admistum: propter quod, utpote potentissimum ac efficacissimum, adeoque primarium acrimoniæ Salinæ retundens, nunquam & magna, durante sanitate, observatur bilis aut in corde aut in tenui intestino

ftimo effervescentia: Eidem Bili admistum esse Salis volatilis aliquid, dignoscet quisquis non tantum nervos satis grandes viderit ad Hepar deductos, sed insuper ipsam cognoverit rebus quibusvis facile admisceri: quod non fieret nisi ei permistus esset notabili quantitate spiritus volatilis: nam ob comitem oleositatem volatilem difficilius admiscetur rebus omnibus Sal lixivus, cui quoties junctus est spiritus volatilis, toties aptior fit ad illam cum singulis commistionem absolvendam: Sed eo ipso redditur insuper Sal bilis temperatius, unde hactenus quoque blandior existit ejusdem in statu naturali effervescentia: In Bile aliquid reperitur Terræ; non tamen tantum ac multi male putant, alias minus esset mobilis & fluida, minusve aliis se insinuans, quin etiam mobilia præstans, sicut id peculiariter patet, in colorum materia, quæ à bile admista redditur fluidior & ad pingendum aptior: ab admista vero terra, etiam pauca, infringitur Bilis effervescentia, ne in statu sanitatis contingat potens acrisque: Ignis vero in humano corpore talis tantusque fingi nequit, à quo uri, acriorque fieri queat Bilis Sal lixivus, nequidem in statu recedente maxime à naturali: cum si quis rem rite examinaverit, primaria caloris intensioris in statu naturali, aut præternaturali, causa in corpore ipso existens fit à bile petenda deducendaque: Errant enim qui solum ignem esse agens, & quidem universale putant, quod rebus omnibus naturalibus omnem afferat mutationem: Experimenta enim Chymica ostendunt infinitas mutationes occurrere quæ ab igne deduci nequeant, & non paucas quæ igni adversantur: Dixi autem caloris causam primariam in corpore existentem, sive Internam; quo distinguam ipsam ab Externa quanam; quo distinguam ipsam ab Externa quavis, quam nil impedit posse aut ignem vulgarem, quovis pabulo sustentatum, esse, aut Solem, à quibus humores omnes, ac præcipue bilem, acriores fieri nulli non notum: Quoties proinde acrior redditur in humano corpore bilis, & quidem acrimonia propria, & in Sale lixivo consistente, toties acrimonia illa quærenda deducendaque ab externo igne nunc Solis, nunc foci: dixi acrimonia propria, quo distinguatur ab accidentali, quæ ipsi ex admisto acido acri contingit, quod bilem producit nunc æruginosam, nunc atram, prout nimirum magis vel minus acre acidum bili admiscetur, & compositum humorem constituit, uno licet bilis nomine notum: Cum proinde inter ea quæ in corpore inveniuntur, atque inter causas internas referri possunt ac debent, nil occurrat quod bilem possit reddere acriorem præter succum acidum, facile quoque patet cui adscribi debeat bilis incendium; His ita præmissis, quærendum porro, cuinam præsertim debeat suam in ictero se humoribus cæteris permiscendi ac intime uniendi ineptitudinem bilis? Hoc ut pateat, considerandum sæpenumero icterum brevi temporis spatio excitari à Viperæ morsu: cujus venenum, quoniam celeriter opus suum absolvere solet, valde mobile, adeoque subtile, quin naturæ volatilis & spirituosæ omnino censendum: A spiritu valde volatili copiosius bili admisto, ipsamque spirituosiorem faciente, Icterum produci posse, confirmare videtur icterus, sat sæpe vini generosioris, ac præsertim ejus spiritus, potatoribus, propter neglecta simul alia alimenta solidiora superveniens, ac imprimis quando aliquis animi mœror præcessit permanetque. Adeo ut non videatur mihi improbabile bilem ad Icterum producendum reddi, nunc à veneno viperæ penetrantissimo & spirituosissimo brevi tempore, nunc à potu generosiore diutine usurpato, sed longiori tempore, nimium spirituosam, & ad convenienter cum acidis effervescendum, hinc & humoribus cæteris se intime jungendum minus aptam. Sed dicat aliquis rei attentus, Si à veneno Viperæ, aut à potu generosiore ita immutari potest bilis, ut absque obstructione in ductibus bilariis existente, produci queat Icterus, non desinet saltem ad tenue intestinum deduci bilis, a qua licet minor ac debilior contingat ibidem cum succo Pancreatico effervescentia, quidni ab eadem saltem tinguntur alvi excrementa, ut alias fieri solet? Respondeo 1. in omni ictero haud æque albicantia, ideoque minus flavo bilis colore tinctas occurrere fæces unde judico alias plus, alias minus bilis admisceri quoque in Ictero alvi excrementis, à quibus plus vel minus tinguntur. 2. In omni Ictero haud æque male affectam esse bilem: unde hactenus quoque magis vel minus ipsa excrementis alvi admisceri potest eademque tingere. 3. ut à bile rite tingantur alvi excrementa, desiderari præviam & sufficientem ejusdem cum succo Pancreatico effervescentiam, ob quam ejus partes diversæ ab invicem secedunt, ac tincturam habentes excrementis junguntur: 4. Si durante ictero spirituosior & volatilior, ideoque fluidior & mobilior existat bilis, poterit eadem facilius penetrare ex hepatis glandulosis acinis per minimos suos ductus ad venæ cavæ radices, atque cum sanguine ad cor: maxime si ab eadem bile spirituosiore irritatus arctius contrahatur, aut etiam aliquando obstruatur ductus bilarius intestinalis, quam ob rem facto ad hepar impetu, in eodem persistat bilis, neglecta ordinaria, sua licet ampla, versus intestinum tenue via: Potest namque fieri ut si non obstruatur in totum, angustetur saltem ductus bilarius intestinalis à pituita, imprimis post mœrorem gravem viscosiore facta, ipsum quovis modo obducente: vel à bile spirituosiore facta, ideoque turgente, ac è suo folliculo effusa, irritetur idem Ductus ad sui contractionem arctiorem, propter quam ipsi transitus denegetur liber ad intestinum, atque adeo ipsa sursum ad Hepar feratur pene tota per Ductum Hepaticum, mox cum sanguine ad dextrum cordis ventriculum delata, cum descendente ac lymphatico sanguine solito minus effervescat, ideoque sanguinis massa toti magis confundatur quam permisceatur, mox ubique à sanguine recedens, partes quasvis colore suo inficiat & ad nutritionem naturalem minus aptas reddat, quocirca sensim succedat Ictero vel atrophia vel hydrops, ni brevi curetur: Quamvis enim non putem requiri necessario ad icterum producendum Bilarii ductus obstructionem, non video tamen cur non possit aliquando ipsa præbere ansam ictero, dum sistendo bilem naturali suo effluxu in tenue intestinum, causa est

quod bilis ibidem moram nectens alteratur, & si ita loqui fas est, spiritualescat, tum accessu majore spiritus animalis, tum exaltatione atque attenuatione ulteriore partium ipsam constituentium: Hoc vel inde patere videtur quod multis, antequam Icterum patiantur, solet summa in dextro hypochondrio, ubi observatur intestinalis Ductus insertio in tenue intestinum, sentiri anxietas, praecedente nonnunquam mœrore gravi, alimentorumve pituitosorum abusu: A mœrore autem solent humores omnes reddi glutinosi ac viscosi, maxime in tenui intestino, & quidem ob succum pancreaticum idcirco factum austeriorem: undecunque autem pituita existat glutinosa & viscosa, eadem apta est nata in tenui intestino Ductus bilarii orificium obducere atque obstruere, sicque bilis descensum exitumque impedire, quapropter angustia excitabitur ibi loci a bile innotatam pituitam vim suam exerente, atque flatus, ex ipsa producente, dum pars reliqua in semetipsam agens attenuatur, spiritualescit & tandem Icterum excitat. Ex his videor mihi non improbabilem Icteri, absque bilarii Ductus obstructione necessaria, generandi modum & rationem invenisse, Auctam scilicet bilis tenuitatem & spirituositatem, ideoque ad rite & satis effervescendum ineptitudinem: quam idcirco in Bile notavi, quoniam observatur ipsa tunc sanguini non tam permisceri quam confundi. Videndum porro an symptomata ictero familiaria, & superius notata, deduci queant à modo assignata ejus causa: denique an nota ejusdem curatio eidem quadret? Compressivi cordis doloris eadem causa est quam dixi paulo ante, esse Anxietatum circa ventriculi regionem inferiorem, in tenui intestino excitatarum. Pituita glutinosa ibidem coacervata, & in flatus ex parte deducta, continentesque partes diducens angens ac premens: Lancinationes in dextro hypochondrio adscribendæ humori acido & pancreatico, a bile parcius accedente minus tracto, adeoque puriori, noxamque suam potentius exserenti, partesque sensiles pungenti & lancinanti: Alvi excrementa solito sunt minus tincta, tum ob bilem parcius accedentem, tum ob eandem minus effervescentem, ideoque partes suas tingentes minus ad ipsa inficienda deferentem. Segnius ad dejiciendum sollicitantur ægri ob causam eandem, minusque acrem bilem: Urinæ obscure rubent, ob bilem copiosam & tinctura multa prægnantem ipsis admissam. In cute tota, sed in primis magis tenera, qualis est faciei, colli, manuum, quin carne universa, exoritur diversus color flavus ab eadem bile, ob auctam suam spirituositatem, partiumque suarum unionem intimiorem, minus quoque in corde effervescente, minus proinde sanguini se permiscente, quin potius ipsi duntaxat confusa, ideoque notatis partibus ubique, dum transfluit cum ipso, adhærente, atque colore suo flavo, nunc pallidiore, nunc obscuriore, atque ad viriditatem quandoque vergente, ipsas inficiente: Ingruente ictero sentitur in corporis superficie pruritus, propter effervescentiam ubique resuscitatam, & halitus subacres inde erumpentes, atq; partes sensiles blande mordicantes. Fieri enim nequit quin postquam usu medicamentorum convenientium correcta est, non tantum in suo folliculo, in quo multa est collecta, verum in universa quoque sanguinis massa, cui est confusa, quin partibus continentibus & solidis omnibus, quibus adhæret, bilis ubique ad occursum succi pancreatis & lymphæ, imo ipsius sanguinis solito acidioris (quod in cujusdam Icterici mortui sectione meminimi me observare) excitetur quam prius potentior effervescentia, ex qua proinde halitus attollantur subacres, qui ad sensiles partes, ac præsertim cutim delati, pruritum ibi pariant: Quæ modo dixi confirmabuntur amplius ex icteri curatione, quæ in eo consistet ut 1. Remotiores causæ, animi mœror, alimentorum viscosorum, potusve generosioris abusus tollantur. 2. Mediæ causæ, pituita glutinosa, ductum bilarium obducens aut obstruens, quoties locum habet, aut venenum qualecunque bilem immutans & vitians, corrigantur ac emoveantur. 3. Causæ proximæ, bilis corrupta & vitiata, nimium scil. spirituosa. & ad rite effervescendum ineptior facta emendetur, & ad intestinum iterum deducatur. 4. Color cutis tœdus separetur & naturalis restituatur, &c. *Francisc. Sylvius Prax. lib. 1.*

Icterici sectio à Clar. Sylvio anno 1664. administrata, In quo folliculus fellis solito major, ac bile turgens deprehensus, Hepar coloris ex flavo obscure virescentis, &c.

De querelis Martini Hanskenii, ex observationibus meis practicis, in Nosocomio notatis, hæc præmittenda duxi vi 1. Maii conqueritur de doloribus variisq; hypochondrii, qui à motu ita augentur ut fere intolerabiles sint, quos etiam transversim in ventre cinguli instar sentit. Decumbens paulo melius habet: Per duos jam annos laboravit hoc affectu, sed initio adhuc ambulare potuit; Jam vero per septem hebdomadas in Nosocomio, & per 8. dies fere semper decubuit: conflictatur jam per annos 4. vel. 5. cum variis morbis, tandem fit Ictericus. Præscripta illi sunt a Medico ordinario varia, a quibus nullum levamen sensit. Inter cætera & oleum juniperinum & Philonium, a quibus semper pejus habuit: ab assumpto alimento molestias majores sentit, 5. horis circiter post alimenta assumpta; hora 6. vespertina cœnat, & deinde per mediam fere noctem se hinc inde jactat, nec dormire potest, deinde obdormiscit sed vix per semihoram continuam: Non assumit nisi juscula. Totus fere osseus, Alvus morigera est: quotidie dejicit, excrementa albicant, Vires animales quoad motum sunt valde debiles: Appetitus integer, etiam sapor, digestio male habet: Respiratio quandoque difficilior, imprimis a sumpto cibo: conqueritur de frigore præsertim in pedibus; num 1. Ictero raro febris conjuncta est: 2. Non tantum superficies cutis, sed etiam ipsa caro Ictericorum flavet, quod ex cadaveribus dissectis patet. D. Sylvius judicat acidum in eo nimis acre, propter dolores

res graves, appetitum integrum: Pituitam item viscidam abundare, propter diuturnitatem morbi & sensum doloris gravativi, quare sequentia præscripta.

℞. Aq. cochl. menth. ana. ℥i. theriac. s. ℥ß. laud. op. gr. ii syr. cochl. ℥i. m. 9. Maii. non est sine animi mœrore æger, propter uxorem & liberos: Heri non assumpsit, sed hodie aliquot cochlearia misturæ, unde id commodi habet quod dolor in hypochondriis non est tantus: Iteretur itaque mistura 10. Maii die præcedente nocte melius solito dormivit, & ille dolor qui instar cinguli abdomen afficiebat, magis ad interiora tendere videtur, dejicit commode: Fæces paulo magis tinctæ ac antea fuerant. 12. Maii in pejus ruit ob defectum medicamentorum: Iteretur mistura die 8. præscripta, 15. Maii conqueritur de dolore magis interius quam exterius urgente: Sensit humorem in sinistro crure à genu ad pedem usque: Forsan in hydropem incidet, quod facile fieri potest, & sæpe fit. Sensit frigus & humorem per totum corpus distribui ab assumpro potu, quia potus cum parte pituitæ solutæ per venas lacteas in corpus distribuitur. Iteretur mistura die 8. præscripta. NB. Qui in hydropem incidentes multum bibunt, in iis plerumque hydrops se primum in abdomine manifestat, Qui vero sobrii sunt in potu, in iis plerumque in pedibus se primum manifestat. 16. Maii non adfuimus Nosocomio. 17. levamen sentit, perget uti præscripto 19. Maii proficit in melius; 20. die habuit paroxysmum febrilem, & quidem frigus circa 10. matutinam initium fecit. Conqueritur de debilitate genuum: observat in ipsa febre quosdam dolores, præcipue circa articulos, qui simul ac in somnum incidit, caput petunt, & tunc quasi delirium sentit. Die 21. per totum corpus dolorem molestum sentit & debilis est, habet quod sumat: 22. Dolor per totum corpus auctus: Surrexerat circa meridiem, & frigus tunc sensit, nunc aliquem calorem habet, pulsus est frequentior. Appetitus prostratus, fauces siccæ.

℞. Rad. petros. fœnic. apii ana. ℥j. coq. in aq. pura, in colat ℥xxv. dissolve. syr. de 5. rad. ℥ii sal. prunell. ʒi. m. 23. Die pulsus paulo melius habet, febricula levior: Præscripto uti perget. 28. die conqueritur de sapore salso, quem in decocto deprehendit; Lingua flava est quasi fissa; Æstus, deglutitio & respiratio difficilis, Emaciatio.

℞. Aq. petrosel. fœnic. ana. ℥i. syr. de 5. rad. ʒvi. ocul. cancr. ʒß. acet. stillat. ℥ß. m. 29. die paulo melius habet: Utetur præscripta heri mistura. 30. die iteretur mistura 28. Maii præscripta: 2. Iunii iteretur mistura 20. Maii præscripta.

℞. Sacch. alth. ℥ii. 6. die paulo melius habet, Pulsus robustior, dejicit sponte, appetit varia, sed simul ac quædam ex istis quæ tantopere expetiverat comedit, nauseat eadem: De deglutitionis difficultate conqueritur: videntur prope gulam quædam pustulæ albicantes instar aphtharum.

℞. Aq. pluv. q. s. adde paulum aceti & sacch. utetur tepide pro gargarismo: Iteretur mistura 28. Maii præscripta. 9. die deglutitio adhuc difficilis: pulsus paulo robustior: habet quod sumat. 10. die, pejus habet ac heri: pulsus paulo frequentior: in robore ac magnitudine vix judicatur: Respiratio difficilior, satis urget. Per 8. jam dies amarum in ore sentit saporem, imprimis vero hodie.

℞. Aq. cichor. fœnic. ana. ℥i. syr. de 5. radic. ℥i. spir. sal. dulcis ℈i. m. N. Syr. V. Salis d. radic. vim habet incidendi, solvendi pituitam viscidam & ad appetitum. 11. die de vigiliis conqueritur. Alimenta commodius appetit & consumit; alios in eodem statu. Habet medicamenta: 12. die Iteretur mistur. 10. Junii præscripta: adde laud. op. gr. ii. ob vigilias. Assumat vesperi dormiturus: 13. die commodius jam somnum sumit: habet medicamenta. 13. Jun. appetitus restituitur, Somnus mediocris, vires dejiciuntur: 17. die eodem modo se habet.

℞. Sapon. ven. nuc. mosch. magnitudine, dissolve in lacte dulci, capiet quandoque cochleare. 15. die iteretur mistura 10. Junii præscripta: 20. die appetitus indies restituitur magis magisque, assumpta alimenta minus solito gravant: visus ante biennium obscurari cœpit, & nunc in dies magis obscuratur. die 22. Jun. conqueritur adhuc de summa crurum debilitate: Appetitus permanet integer postquam spir. Olis dulci est usus, Somnus impeditus & vigiliæ fere continuæ, De visu obscurato valde conqueritur, videt tamen singula debito colore.

℞. Aq. euphr. ℥iß. fœnic. ℥i. syr. cochl. fœnic. ana ℥ß. ✡ Sal commune dulc. ℈ i. laud. op. gr. ii. m. cochleatim sumat, 25. die calor semper molestus. Videtur aliquanto clarius videre adstantes: putat felicius sese habiturum ab assumpta minori misturæ quantitate, cum à majori alvus semper adstrictior sit. Appetitus omnino restitutus, alimenta etiam recte sapiunt, carnes tamen non generantur.

℞. Sem. cannabis, decoque in lacte dulci, capiat una vice ejus decocti ʒii. 27. die melius se habet: heri male habuit à decocto cannabis sem. ob nimiam ejus assumptam copiam, cum loco ʒii. dimidiam pintam hauserit: habet adhuc quod sumat, 30. die status mediocris; non in pejus ruit, nec multum etiam proficit: Sedens vel decumbens ægre surgit: Habuit aliquot abhinc annis dolores in sinistra scapula & toto illo latere, ad inferiora usque qui nunc cessant. Iteretur mistura 23. Jun. præscripta. Die 1. Julii in dies magis magisque proficit, color faciei non amplius tam flavus, clarius etiam quam prius videre potest: habet medicamenta: die 2. Jul. in dies melius habet ab assumpto decocto cum semine cannabis. 3. Jul. in eodem est statu: die 4. proficit: Iteretur mistura 23. Jun. præscripta. die 7. proficit in omnibus, excepto motu corporis; iteretur mist. Die. 8. in eodem statu, adde misturæ die 23. Jun. præscriptæ ol. mac. still. gutt. iii. die 9. Jul. iteretur mistur. 23. Jun. præscripta, adde ol. mac. still. gtt. iii. die 14. iteretur mistura 23. Junii præscripta adde ol. mac. still. gtt. 3. ad discutiendos flatus: die 25. in eod. statu, ut & 16. die 17. urina valde tin-

tincta, alias in eodem statu: die 18. excrementa albicantia sunt minusque mollia, iteretur mistura 23. Jun. præscripta, adde ol. mac. stillat. gtt. iij. die 20. in eodem statu, habet medicamenta: die 22. iteretur mistura 23. præscripta, cum gtt. iii. ol. macer. Die 23. in eodem statu: ad tumorem pedum utetur decocto furfurum cum sale, pro lavacro pedum: die 28. in plerisque levamen sentit, solæ vires debiles, excrementa alvi adhuc albicant: pergit uti decocto cannabis cum lacte; iteretur mistura 23. Jun. præscr. cum ol. mac. gtt. iii. Die 29. habet medicamenta: Die 1. Aug. iteretur mistura 23. jun. cum gtt. ol. mac. Die 4. iteretur duplo mist. 23. Jun. præscripta, cum ol. mac. gtt. 6. utetur porro decocto sem. cann. cum lacte: anno 1664. die 10. Nov frequentante iterum Nosocomium Cl. Sylvio, invenimus eundem quod ad omnia symptomata iterum in statu pejore: omisit usum decocti semin. cannabis: præterito mense cum exiret aliquando in publicum, capitis dolorem vertiginemque expertus est, & deinde etiam capillorum defluvium, sanguis etiam præterito mensis tempore copiosus è naribus effluxit, sputumque sanguinolentum dejecit, quod sine dubio fluentis sanguinis parte in fauces decidente ita tinctum est: somnus paucus, interceptus, alvi dejectio multa, excrementa albicantia. Per tres dies levem habuit alvi fluxum cum torminibus: parum sitit, appetitus cibi integer, bene assumit, sed gravatur ab assumptis, neque nutritur sed sensim fit macilentior: tumor levis in pedibus, hydropis initia, ventris tamen tumor adhuc nullus est: lancinationes in articulis inferioribus, ut in flexura genuum, &c. Sitis nulla.

℞. Rad. galangæ, enul. camp. an. ʒß. sem. anis. fœnic. an. ʒi. summit. absinth. abrotoni, an. man. ß. concisa & crasse contusa indantur sacculo, suspendanturque in pinta vini, de liquore bibet mane. Inserviet medicamentum, ut ejus ope defectus bilis ad intestina non defluentis restituatur, fitque loco bilis ibidem: die 12. Nov. queritur de summo dolore lancinante, in dextro hypochondrio imprimis, quoties corpus dextrorsum intorquet: plus dejecit quam ante, parum quidem singulis vicibus, detur sæpius: affundetur iterum præscriptis speciebus vinum, continuabitque in usus ejus. Die 13. excrementa adhuc subalbida: hodie mane alacrior fuit quam nunc est, hypochondrii dextri dolores adhuc sentit: subinde quoque aquas circa ventriculum quasi fluitantes, unde metus est leipothymiæ, hodie non tam frequenter dejecit: die 14. habe medicamenta: die 17. Nov. capitis doloribus continuo infestatur, lancinationibusque in dextro hypochondrio, unde respiratio quoque impeditur: parum quiescit. Quotiescunque assumit vinum præscriptum, levi vertigine corripitur: videtur medicamentum illud bilem nimis acrem reddere, abstinebit proinde per diem ab usu illius: die 17. ante tres dies incidit in gravedinem & tussim: excrementa nondum tincta: Subinde cardialgiam patitur, capitis dolor ante gravior quam nunc: quater dejecit: in hypochondriis adhuc malum perdurat; superiori anno gravedinem similem passus est.

℞. Aq. beton. petrosel. fœnic. an. ℥i. theriac. ʃ. ʒvi. laud. op. gr. iii. syr. de 5. radic. ℥i. m. die 20. assidens foco paroxysmum febrilem sensit, A mistura præscripta melius paulo habet die 21. melius habet: perget uti medicamento, quod iteretur. Die 25. sensim magis debilitatur: Non potest jam tandiu extra lectum se sustentare. Heri vesperi iterum febrilem paroxysmum passus est, cum levi frigore per universum corpus, unde somnus magis interruptus fuit. Videtur quartana, cum die. 24. Etiam senserit paroxysmum: Copiose hodie dejecit, retulitque excrementa jam magis tincta fuisse: Servabit cras illa: Die 25. Nov. sensim magis labefactatur: gravedine & tussi molesta jam ab octo diebus laborat, quæ augetur ab humoribus à capite in pectus descendentibus: Dolores in hypochondriis jam remissiores: Non habet medicamenta: Iteretur mistio 19. præscripta. Excrementa similia hesternis, & adhuc albicantia. Die 26. hac nocte quater liquida dejecit, nullo purgante sumpto: Color excrementorum manet cœruleus; Gravedo & tussis perstant: die 27. æger debilis est, pulsus simul; hac nocte & interdiu quinquies dejecit & liquida: die 28. habet aliquantulum melius, bis tantum dejecit, obiit 1. Decembris.

In sectione hæc occurrebant, cutis universa flavescens, aperto abdomine membranæ, & pinguedines imprimis, flavo colore infectæ, carnes non item, quæ solito magis tantum pallebant & flaccidæ erant. Penis glans tamen flavescebat, in abdom. insignis quantitas aquosi humoris, quæ in magna quantitate spectata rubra, in parva vero flava videbatur, eodem plane modo ac si croco tincta fuisset. Quæ in fundo erat aqua, rubicundior erat, & ad sanguinis colorem magis accedebat. Intra tunicas Omenti cruoris aliquantulum inveniebatur, qui copiosior in abdominis fundo occurrebat firmiter, & in longum instar Polypi concretus & cum liene cohærens: Omentum variis quasi glandulis interspersum, quas pinguedinem corruptam Cl. Sylvius judicabat. Lienis membrana tenerrima erat, ut & tota ejus substantia, quæ plane sanguinis concreti consistentiam habebat, fibræ tamen satis firmæ. In una ejus parte membrana ad notabilem latitudinem rupta erat, ita ut vasa ejus apparerent: Ex illa sine dubio sanguis profluxerat qui aquam illam in abdomine contentam adeo tinxit, quem mirum est non magis concretum & coagulatum fuisse.

Ventriculus cum intestinis flavens tumensque; color hepatis ex flavo obscure virescebat: pulmones lividi & cæteris intestinis flaviores. Costæ valde teneræ & nullo labore frangibiles & scissiles. Cl. Sylvius easdem aliquando ejusdem duritiei in aliquo qui aneurismate obierat, deprehendit: Folliculus fellis solito major ac bile turgens, colorisque albi, cum plerumque subviridi, videatur. Dexter ren valde exilis. Separatis ductibus bilariis, epatico nempe, cystico & intestinali, factaque, proxime subligatura, in superiore epatici parte instituta, foramine, immissus ope tubuli leniter flatus ad intestina sine impedimento penetravit, uti & immissus humor cœruleus. Immissus deinde ab intestino versus epar flatus etiam facile in folliculum fellis penetravit, nullo tamen modo potuit inde iterum exprimi: quod Cl. Sylvius jam antea notaverat: Dissecto per longitudinem intestinali ductu,

apparuit in illo materia viscida. Ductus cysticus magis hians, sive inflexus versus epaticum quam versus intestinalem. Bilis in folliculo contenta justo viscidior, colorisque diluti, ita ut immissum linteum non magis tingat quam urina ictericorum. Immissus in ductum hepaticum flatus, observatus penetrare in ipsum etiam folliculum, ubi is epati annexus: Intestinum tenue non ita interius obductum pituita viscida erat, uti solet alias: Pericardium cum sua pinguedine flavebat impense. Liquor contentus paucus, flavus, subsalsus & parumper amaricans, Cranii exterior superficies flavens: ossis frontis interior superficies colore flavo infecta, cæterorum non item. Dura meninx flavescens, ut & liquor sub ea conspicuus cujus sapor non erat notabilis. Tenuis meninx minus flava: cerebri substantia satis alba: in ventriculis liquor satis copiosus, limpidus, subsalsus: plexus choroides valde glandulosus: substantia infundibuli extrema in quam desinit, subrubra, quodammodo carni simile, quod sæpius observatur. *Matthias Paisenius in Miscell. cur. ann. 4. & 5. observ. 194.*

Icterus à Iecore indurato, lapillis referto.

Memini ego nonnullorum, qui ab Ictero in Asciten delapsi erant, Iecinora vidisse adeo dura, & lapillis adeo plena, ut novacula præscindi non potuerint. *Dodonæus ad cap. 3. Benivenii de abditis.*

A simili causa productum fuisse icterum judicavit Plærus in Nobili quodam icterico & cachectico, qui dolorem in regione hepatis ex compressione sentiens, urinasque effundens copiosis arenulis adeo rubicundis & cruentis refertas, ut ex contactu lintea tingerent, ab iis malis ejusmodi excretione liberatus est.

Icterus ab hepate vitiato & subviridi.

Religiosus toto corpore subviridis referebat colorem qui Gallis *feuille morte*.

In cadavere defuncti nulla obstructio aliave reperta fuit ejus causa, præter parenchyma Jecinoris concolor. *Ioh. Rhodius Centur. 3. observ. 21.*

Icterus ab hepatis vitio quod ὑπόχλωρον erat,

Comitis Chaulnei filius ictericus factus est & mortis appetens: is annos natus 14. olim venustulus, lepidulus & bonæ indolis, facilis, postea vero illepidulus, morosus & subtristis; cervicosus. Ictericus factus derepente: febricula, alvi profluvium albicans, fœtens & corruptum, ita perseveravit per dies 15. medicamenta obstinate abhorruit: Cum nil tale cogitaretur, stridebat dentibus, ad interrogata non respondebat, mane vox querula & horribilis: tota die κῶμα, convellebatur nocte, velut exstaticus erat: vox inarticulata & ejulatus magnus, convulsiones, mors; exspirando è naribus excrevit nescio quid subnigrum & subviride: Dubitamus an id à cerebro esset, an recursus liquoris medicamenti quod datum erat ad os, & ab ore ad nares.

In cerebro nihil commemorabile deprehensum est quod mortis causa fuisset. Pulmo vitium insigne contraxerat: vitiosius erat epar, & velut ὑπόχλωρον: anno superiore ante mortem exanthematis fœdissimis laboraverat, & ab eo tempore non belle habuerat. Galenus simile quid annotavit in historia de eo qui repente phreniticus factus paulo post interiit: Non interiit, inquit, vi phrenitidis, sed ob dominatum humorum virulentorum qui sua malignitate vires veneni adæquant. *Ballonius Epid. & Ephem. lib. 2. p. 144.*

Observatio VII.

Icterici intestina tumefacta apparuerunt & coloris citrini: Pericardium humore destitutum, Sanguis in cordis ventriculis concretus, & ipsius cordis substantia pravi coloris, &c.

Cum N. N. Tonsor sanus degeret, cum amico affluentius pransus esset, A comestione nonnullis elapsis diebus sensim in Icteritiam incidit, ac procedente tempore totum illi corpus virore defœdatum est, hinc nulla cura adhibita in fatuitatem & dementiam lapsus est, ac tandem vitam cum morte commutavit.

Cadavere aperto, intestina tumefacta apparuerunt & coloris citrini: pericardium omni humore destitutum. Sanguis in cordis ventriculis congelatus, & ipsius cordis substantia pravi coloris, caput tumefactum: labia admodum grossa, pulmones coloris citrini & secundum alas nigricantes, ac mediastino & pleuræ adhærentes. Lien mollis ac diffluens, & alia nonnulla signa attestantia veneni propinationem.

Quæsitum an ex propinato veneno, vel ex ingenito & intrinseco aliquo morbo occubuisset? Exhibitum venenum videtur, cum nulla signa ex antecedentibus, comitantibus aut subsequentibus hic deesse videantur. Et primo urgentissima videtur præsumptio quæ ex antecedentibus desumitur, ac præsertim ex statu defuncti præcedente, cum immediate ante præsumptam veneni acceptionem optima sanitate frueretur, viribusque constaret: Vide Galeni locum 6. de loc. aff. cap. 5. Comitantia symptomata id suadent, quæ primo fuerunt perniciosissima, terribilia & exitialia, naturam illico prostrantia ac superantia, quæ non verisimile est accidere potuisse ex icteritia ab interna causa procedente, in qua præter immutatum colorem, non solent adesse talia. 2. Si modum eventus symptomatum spectemus, ea non sensim & ordine quodam, ut in morbis ab interno veneno provenientibus evenire solet, apparuerunt, sed cum impetu & confertim absque ordine, quod in exhibito veneno evenire solet, ut docet Cardanus lib. 2. de venenis cap. 5. Denique series symptomatum id docet, quia in veneno ingenito hæc symptomata nunquam sunt sine febre, Contra in veneno exhibito, ut in casu nostro, in quo febris adesse non solet. His adde signa ex cadavere desumpta, quæ vix occurrunt in corpore naturali morbo extincto, quæ propinato veneno sunt familiaria. In contrariam partem afferri potest, quod si exhibitum esset venenum, illud fuit aut Corrodens, aut Putrefaciens, aut inflammans

quod pro signo talis veneni desumi possit. Non putrefaciens, quia tali maxime patitur primo stomachus & jecur, quæ illæsa apparuerunt. Non inflammans, quia non modo nullus calor adfuit, sed & à febre fuit immunis æger: Congelantis nulla fuere signa, ut nec Tabefacientis. 2. Omnia venena aut Præsentanea sunt, quæ subito, cum violentia aut paucorum dierum spatio operantur: aut Temporanea, que lente, lenium & longo post tempore. Præsentaneum non fuit exhibitum, per plures enim dies, nempe per dies XXI. nullum evidens symptoma, præter mutationem coloris passus est: deinceps symptomata sensim apparuerunt: Temporaneum non fuit 1. quia mors nimis propere videretur sequuta: at tale ad longum tempus opus suum retardat, & lentum est in operando: 2. quia ejusmodi omnia ex tabefacientium numero sunt. 3. Cum posita causa præsente & patiente prædisposito, necessario sequatur naturalis effectus, Si supponatur exhibitum venenum, causa in agendo maxime efficax, supponatur etiam patiens, quod careat impedimento ad resistendum, debuit necessario sequi veneni effectus, nempe aut naturæ succumbentia, aut illius pugna cum veneno, quorum neutrum fuit sequutum, nam patiens ab assumptione præsumpti veneni per plures dies incolumis fuit: ab interna ergo causa morbus ortus est. 4. Nulla adfuere signa à dette solita in potionatis, notant enim D D. omnes venena omnia esse mali odoris, aut saporis: in assumptione nauseam, vomitum, gulæ ardorem, stomachi morsum excitantia, at de talibus à pastu sumpto nunquam æger conquestus. 5. Accidentia veneno præbito supervenientia, cum impetu & vehementia utplurimum irruunt, non tolerante natura vim improvisam veneni, sed repellere conante ac superare. Contra vero si ab ingenito veneno eveniant, nam ut plurimum sensim paulatimque, & ordine quodam servato succedunt, juxta aphor. 30. 2. Circa principia omnia debiliora; quia natura interno veneno ob moram in corpore veluti assuescit, hoc autem maxime ostendit venenum fuisse ingenitum: quod in hoc casu verificatur, nam patiens sensim paulatimque flavescere cœpit, nullo alio notabili apparente symptomate; in progressu nullaque cura adhibita, alia symptomata sequuta, quæ tandem exacerbata mortem intulerunt: Cum tamen si icteritia ab externo veneno venisset, contra evenire debuisset, ut primo alia symptomata notatu digna, ut vomitus indefinitus, anxietates, dolores insignes, syncope &c. dehinc icteritia: & ratio est, quia ad effusionem bilis allevatur natura, humore noxio liberata: ideo potest repente, nec prægressis aliis symptomatis ingruere: at in propinato veneno nequaquam, quia primo & ante epar necesse est lædi stomachum & cor, hinc præcedere debent accidentia offensi stomachi & cordis. Cum ergo constet à propinato veneno non fuisse extinctum, à quo morbo interierit indagandum. Illum exprimit Hipp. 3. de morb num. 11. Hujuscemodi morbus Regius acutus est, & cito necat: color totius malicorium refert, ex viridi pallescens, & quales lacerti virides, simileque fere corpus est. In urina quod subsidet velut ervum fulvum est, & febris & horror levis detinet, quandoque etiam vestes ferre non sustinet, sed ab iis mordicatur & pungitur. Jejuno mane viscera plerumque lacerantur, & si quis eum excitet aut alloquitur, non patitur: hic fere intra dies 14. moritur quos si effugerit, convalescit. Eadem fere habet l. de int. affect. num. 38. ubi aliam speciem hujus lethalis morbi, sed longioris describit; quorum morborum signa si cum morbo quo extinctus est N. N. comparentur, similitudo deprehendetur: Hæc ergo causa fuit symptomatum, ex effusione bilis ad totum corpus, partes omnes externa fœdum colorem contraxere, qui varius esse potest pro natura bilis inficientis, cujus variæ sunt species. Ex effusione vero bilis ad exteriora, cerebrum humescere ac refrigerari dictum, unde debile in omnibus operationibus redditur, præsertim retentrix: Mala est ex morbo Regio fatuitas, ait Hippocr. 1. Prorr. n. 4. & in Coacis. Debili reddita retentrice, pituita ad infernas partes, per venas, nervos & arterias lapsa, varios tumores in variis partibus excitavit, ut alias in his qui jam morbi proximi sunt evenire solet: Cætera quæ de puncturis & anxietudine in universo corpore habentur, & alia recentita, ab ipsa bilis effusione facta fuisse notissimum est, &c. *Zacchias Quæstionum Medico-Legalium lib.* &c.

Icterus à lapidibus in vesica fellea & calculis.

Doctor Rumoldus Van der Borcht. Leopoldi Roman. Imperatoris Protomedicus, ætatis ann. 64. Postquam annis quamplurimis atrocissimo ischiadico dolore cruciatus, asthmate ac orthopnœa, ut nonnisi recta cervice spirare posset, defatigatus, auriginoso corripitur morbo: quorum morborum diversorumque symptomatum vehementia natura devicta, tandem fatis cessit.

Cadavere exenterato, præter bina in pulmonibus tubercula, 72. lapilli coloris flavo subnigri, fabarum minorum ac pisorum magnitudinem adæquantes in vesica fellea ac poris cholidochis reperti fuerunt. *Obs. Nicol. Gul. Beckers Medici Viennensis in Miscell. curios. anni* 1670.

Calculus in cysti fellis plerumque concrescit niger, sed tamen levis, & qui aquæ immersus innatat neque, ut qui e renibus aut vesicis evellitur, subsidet in imo: Origo illi est a flava bile, quæ proprio receptaculo diutius coërcita, nec tempestive vacuata nec nova influxu renovata, mirum in modum obdurescit: Id autem imprimis accidit cum uterque cystis ductus obstruitur. Hujus quidem neque manifestæ sunt notæ, neque gravia symptomata, quibus certo ac facile detegi possit: At suspectus iis esse debet quibus gravis & diuturnus fuit icterus. Decrepitus quidam senex, in iram mire propensus, post decessum sine felle ac sine cysti inventus est in cujus sede ingens calculus concreverat. Quinetiam post diuturnum icterum, oborto alvi profluvio, hujus naturæ innumeros calculos, instar pisi aut hordei in plerisque exturbari deprehendimus. *Fernelius pathol. lib. 6. cap. 5.*

Alias secui famulam senio & morbis confectam. Inveni in fellea vesica duos insignes lapides cœruleos quorum alter quasi ovi columbini magnitudinem æquabat: laborabat diu regio morbo, ac ultimo febri correpta occubuit: *Coiter libello observ. Anatom. & Chirurg.*

Brigida N. Uxor, nulla remediorum adjuta ope, icteritia interiit. Huic dissectæ in vesica fellis inventi sunt lapides cœrulei, splendidi, plurimi, anguloſi, quorum superficies ita inter se cohærebant & conglobabantur, ut unicus primum lapis visentibus judicatus fuerit: vesicam fellis ii adeo oppletam ac extensam detinebant, ut bilis nec recipi in ea nec permeare posset.

Similes, xviii. numero, nucis Ponticæ magnitudine in Constantia Acciarolia & Elizabetha Capponia reperti, neutram tamen arquatus morbus infecerat. *Ex observat. Nereti Neretii Med. Florentini.*

D. Luques Chirurgus mihi retulit se lapidem amygdalæ magnitudinis, è cystide fellea ictero laborantis detraxisse: bilis autem loco suo, à lapide occupato, per totum corpus regurgitatat, *P. Borellus observ. iv. centur. 1.*

Anno 1612. Coloniæ a D. D. Jo. Fabritio & H. Stapedio, lapides duo ingentis magnitudinis mihi exhibiti fuere, qui ex vesica fellis Comitis cujusdam septuagenarii extracti sunt: unus oblongus, alter fere rotundus est, pro magnitudine tamen non adeo usque ponderosi sunt: major enim (qui ex una tantum parte excavatus est, ut tertiam fere partem minoris excipere possit, cumque a continua fricatione unius contra alterum ita excavatum fuisse certum est) drachmas xiv. minor vero drachmas quatuor & semis solummodo pendet, quandoquidem spongiosi sunt & per laminas concreti: sed ab initio multo ponderosiores, neque adeo duros fuisse asserebat D. Fabritius. In majori rimæ hinc & inde (ut solent esse in limo cum a Sole exsiccatur) conspiciuntur. Color aliquibus in locis croceus, aliis vero in locis ad nigredinem vergit.

Prædictum Comitem per totam vitam robustum, neque morbis usque adeo obnoxium (nisi quod aliquando icteritia laboraverat) tandemque circa annum lxx. febre continua maligna obiisse referebat idem Fabritius. A multis annis quoties in lecto sese convolveret ex una parte in aliam, pondus magnum, molestum, & ex una in alteram partem delabens è regione Hepatis percipere poterat. *Fabritius Hildanus cent. iv. observat. xliv.*

Pater Sanctorius Franciscanus sæpius rebelli, immani, importuna & frequenter renascente Icteritia corripiebatur: mortuo secto, lapides flavi, magni, in cysti fellea reperti fuere. *Dom. Panarolus Pentec. 5. observ. xxii.*

Matrona prius [illegible], jam [illegible], quin & [illegible] in toto habitu præferre cœpit, qui color bilem prædominantem, & inde productum icterum prodidit, cujus humoris quæ fuerit [illegible] hinc colligi potest, quod præter [illegible], post punctiunculas molestas cutim passim in tubercula pisi magnitudinis elevaret: velut ab apiculæ spiculo in fixo compunctis contingit, quæ [illegible] evanescentia subinde sedem mutabant, & cum inquiete maxima ægræ huc illuc vagabantur.

Variis præscriptis præsidiis nihil proficientibus, morbo tam diro succumbere coacta est: In aperto cadavere, viscera parum à statu naturali recedentia reperta sunt, excepto Hepate, quod decolor & durius fuit: Sed in vesicula fellea tres lapides castaneam æquantes, triquetra figura & nigri, gagatem referentes, cum pluribus aliis minoribus, & arenulis ambos ductus cholidochos distendentibus, de tantorum affectuum causa antecedenti nobis omnem dubitationem exemerunt. *Alex. Deodati valetudinarii pagina 248.*

Illustris Baro doloribus arthriticis diu multumque affectus in Icteritiam incidit: adhibita varia sine successu: supervenit tandem & hydrops ascites aliaque symptomata, quibuscum ultra semestre colluctatus, leniter exspiravit.

In defuncti cadavere inveni 1. Calculum in vesica fellis ejus magnitudinis ut totam fere cystim repleret: unde liquido constat obstructionem illam a calculo veram icteritiæ causam fuisse, nullisque remediis expugnari potuisse. 2. Hepar maxima quidem ex parte salvum, sed croceo colore tinctum conspiciebatur. 3. Cor, Pulmones, Lien, ventriculus, mesenterium & omentum naturaliter fuere constituta, 4. Intestina maculis nigris & livescentibus hinc inde distincta. 5. Renes flaccidi &, quod notabile, adeo parvi ut magnitudinem nucis juglandis vix æquarent. *Balthazar Timæus lib. 3. observ. 28.*

Secui cadaver hominis qui diuturno morbo laboraverat & hydropicus postremo effectus erat. In eo reperi hepar grande, colore nigricante & fere tali qualem in splene alias conspeximus, folliculus fellis plenissimus erat bile: Hepatis venæ in parte ejus cava, pritisquam in communem illum caudicem portæ desinant, omnes obstructæ erant lapillis eas distendentibus, foris nigris intus flaventibus, porro & ille meatus qui ex folliculo fellis in intestinum desinebat, lapide ejusmodi obstructus erat. Hunc cum exemissemus, nihilominus tamen bilis effluxit, coaluerat enim foramen illud desuetudine bilem ad intestina mittendi,

Hunc istius meatus obstructionem ego causam fuisse video icteritiæ, qua hic homo ante hydropem longo tempore conflictatus fuerat, regurgitante ad totum ambitum venarum bile, quæ purgari per intestinum debuisset: nam meatus ille qui ex folliculo fellis in hepar est, liberrimus erat. *Iacobus Camenicenus Epist ad Mathiolum.*

Nobilis Conradus à Reinberg, pituitosus & cacochymicus, obstructionibus viscerum, ulcere maligno ad genu sinistrum, interdum etiam icteritia annis aliquot laboravit, ac tandem obiit ex febre.

In vesica fellis invenimus lapidem durissimum, ad nucis juglandis magnitudinem, anterius atrum, posterius croceum. *Fabritius Hildanus cent. 1. observ. 60.*

In felle etiam Tartarum reperitur, ac tanti etiam Lapides in vesica fellis reperiuntur qui totam eam replent: ut ego in quadragenario quodam, cui per septem annos Icteritiam patienti nemo Medicorum auxilium ferre poterat, defuncto tandem Lapidem magnitudine vesicæ fellis reperi, ac præsens mihi custoditur, ea autem persona antea maxime iracunda ac violentissima erat: *Iohannes Hiznen lib. de morbis Tartareis.*

Fuit in Prussia Ducali, non procul Mesacco, quidam insignis conditionis Nobilis, nomine Sach, in cujus cystide fellea nonaginta novem lapides, pisorum magnitudinem æquantes inventi

inventi sunt. Is nominatus Dominus patiens Ictero nigro subactus cecidit. *Andreas Cnoffelius in Miscell. curiosis anni 1673. observ. 206.*

§. 16. Halberstadii ante paucos annos in Pincernæ cujusdam, Ictero & Hydrope demortui cadavere, in fellea cystide plurimi deprehendebantur lapilli, causa istius affectus complicati lethalis. *Mœbius in Fundam. Physiolog. c. xvi.*

Constitutio Cystis felleæ in iis qui calculos in ea congerunt.

Cum difficile sit Calculos ex Bile ortos dignoscere, non mirum si eorundem curatio res intricata videatur multis Medicis: Quoniam tamen isti calculi post obitum reperiuntur in fellis folliculo, reliqua bilis amurcam imitatur, sordibusque scatet ac fæcibus subsidentibus, qualem non semel vomitu excretam observavi, existimarem in talibus metum esse ne aliqua Bilis pars concresceret in calculos, dum in tales fæces abit alia. Ideoque tunc usurpanda medicamenta hosce biliosos calculos solventia ut & concretionem quamvis impedientia. *Franciscus Sylvius de le Boë praxeos lib. i. c. xlv. §. 12. & 13.*

Icterici bilis cysti conclusa serosa & vix flava reperta est.

Observavimus in Icterico anno 1664. in Nosocomio Leydensi, à Clar. Sylvio dissecto, ejus Bilem, dum eam accuratius examinaremus, plane serosam, & tam levi flavedine imbutam, ut immissa in eam lintea vix ulla flavedine tingerentur: atque in lingua nonnisi exiguam admodum amaritudinis speciem exhiberet. *Regn. de Graaf. Tractatu de Succo Pancreatico cap. 8.*

Icterus à Pori choledochi vitiosa figura.

In Firmino Chaudone, Icteritia extincto, reperimus Porum choledochum immani magnitudine ad Hepar, ad intestinum vero meatu capillari: hinc excrementum præcluso transitu jecur repetebat, ac inde per cavam in universum se corpus effundebat: quæ res flavitiei strigositatique causam dabat, etsi corpore omnibus aliis esset procerior. *Barthol. Cabrollius observ. x.*

Icterus ab ossea constitutione Vesicæ felleæ ejusq; meatus, cum parte mesenterii.

Puella quædam satis boni habitus, Ictero fœdata diuturno, tandem post initum aperientium aliorumque præsidiorum usum, vita ipsam defecit.

In cadavere, præter vesicam felleam, ejusque meatum in duodenum intestinum, bona mesenterii pars fuit plane ossea: itaque recedente in ventriculum bile, assumpto cibo dolor vehemens materiæ commotione cruciabat. *Ioh. Rhodius cent. 2. observat. 96. & cent ii. obs. 3.*

Icterus exortus ob vesicam copia bilis turgentem.

Sectus à D. Sylvio febricitans & ictericus, in quo folliculus fellis grandis, distentus bile, hinc ægro ob ductus bilarii obstructionem diuturna fuerit alvi constipatio. *Bartholinus Epist. 97. cent. 3.*

Icterus à Iecore magno, duro, viridi, Et molli ingentique Liene.

Prosper Marcellus cum multis annis Regio morbo laborasset, & subito ex bilis in ventriculum miro confluxu exspirasset.

Jecur inventum magnum, durum & viride, cum molli ingentique Liene. *Vesalius l. 5. c. 9. de hum. corp. fabr.*

Icteritia à vitio hepatis subalbidi, abscessu tentati: Lienis maximi, Lapidibus referti.

Juvenis anasarca diu cum laborasset, subito incidit in icteritiam, deinde in hæmorrhagiam narium, postea vero in subitam mortem.

In hujus corpore apparuit Hepar subalbidum, cum in parenchymate magno abscessu; Lien supra modum magnus, lapidibus plenus albissimis. *Nic. Fontanus Resp. & curat. pag. 90.*

Icterici Anatome, in qua Iecur Scirrhosum &c. Cystis sine felle, Lien & Pancreas scirrhosa &c.

Ne vacuæ ad te redirent literæ D. Bonete, placuit observationem addere, in progressu operis tui forsan profuturam. Ictero ab obstructis visceribus Vir quidam in urbe nostra, Fackius, defœdatus diu anxiam vitam inter mortem & inediam traxit: ventriculo enim debilitato omnia assumpta respuebat, vomitu statim rejecta, & quoties lacticinia ingerebantur, totiens in caseum concreta meabant ea via qua accesserant.

Cadaver defuncti xx. Februar. 1675. apertum à Philippo Hacquart Chirurgo Regio, præsentibus mecum Exercitatissimis Medicis D. Henrico à Moinichen & D. Olao Borrichio, interiora viscera musculosque ab effusa bile flaventes ostendebat: hepar ingens scirrhosum, ea parte qua renum regioni vicinius erat, rubens & quasi sphacelo correptum, quo loco quoque de doloribus conquestus fuerat; vesicula fellis sine felle, sed amurca quadam plena & quasi argilla repleta, quæ in solidum corpus concreverat, forma & magnitudine nuclei majoris dactyli, quod sine dubio, si diutius vita superfuisset, in calculum calore degenerasset: ventriculi cavitas universa rubicunda, venis distentis, unde & vomitus continuus, & nonnunquam cruoris sputum; Neque enim ex liene vel Hepate alius ductus patens apparuit; Lien & Pancreas scirrhosum, Cor grumis sanguinis plenum; Pulmones flaccidi & putridi, superiori parte costis adnati, præsertim in latere dextro; *Observatio Excell. Thom. Bartholin. in Actis Medicis annor. 1674. 1675. & 1676*

Anatome Icterici, in quo Mesenterii venæ cruore flavo ac stercoreo scatentes reperta sunt.

Helmontius lib. de Schol. Humorist. passiva deceptione, Felle, famoso Icteri patratore, profligato, novum in theatrum producit, Virus nimirum excrementosum, seu cruorem flavum & stercoreum, sive stercus liquidum flavum, secundæ digestionis prolem, sursum p. n. raptum in venas & totum corpus dispersum: Quod in duobus cadaveribus dissectis, ictero extinctis, manifeste se deprehendisse affirmat, in quibus nulla præsente folliculi fellis obstructione, mesenterii venæ cruore hocce flavo ac stercoreo scatuissent, qui autem urinæ & alvi sordibus permistus nullam affricasset amaritiem, quum & ipse ea destituatur.

Icterus niger ab Hepate scirrhoso, Vesicula fellis vacua, Omento putrido.

Anno 1657. Senator Erfurtensis cum per quinque menses ictero nigro laborasset, & medicamentis nihil proficientibus, sensim viribus consumptis obiisset.

In ejus aperto cadavere inveni hepar scirrhosum, ligni que instar durum, ac tartareis allatisque quasi humoribus infarctum: vesiculam felleam plane vacuam, Omentumque omnino putrefactum. *Ex observ. D. Valent. Andreæ Mollenbroccii Medici Halæ Saxonum in Miscell. curiosis anni 1670.*

Icterus niger à Lienis absentia prognatus.

Uxoris cujusdam Nobilis viri cutis, atro colore tota ita fuit tincta atque fœdata, ut solummodo ejus aspectus omnibus horrorem incuteret. hæc absque febri mœsta perpetuo nam universa corporis superficies Æthiopis colore erat conspurcata: Medici causam judicarunt contumacem lienis & mesenterii obstructionem (licet nulla, aut saltem sensui conspicua reperiretur partium tensio ac durities) à remediis deobstruentibus & nigrum humorem vacuantibus pejus habebat; Tandem accedente assidua leipothymia, & sequuta continua febri obiit.

Cadaver dissectum sine liene inventum est, qui cum sit receptaculum melancholici succi, nihil mirum si eo deficiente corpus totum redderetur nigrum: quia humore atro non attracto, hujusmodi humor per venas cum sanguine ferebatur, ex quo massa sanguinis infecta, corpus nigro colore fœdavit. *Zacutus Praxis admir. lib. 3. observ. 137. Ex communic. D. Gasparis à Costa Med. Rothomagensis.*

Icterus à parvitate Lienis, grandiore Vesica fellea, & obstructa.

H. Fab. Aquapendens Patavii dissecuit cadaver fœminæ ictero nigro extinctæ, cujus jecur, lien & reliqua viscera, nil consideratu dignum offerebat: sola cystis usitato grandior, aspectu tetrior è cinere concretos continebat globulos: quibus & vena quæ à cysti ad jejunum proficiscitur, infarcta, parvo & exiguo prorsus conspecto liene.

Discoloratio à Vermium copia in intestinis.

Vermibus intestina scatere frequenter, non tantum in ægris; verum etiam in sanis supplicio affectus sæpius deprehendi: Inter quos mendicus quidam, qui tamen dum viveret discoloratus erat, capite mulctatus, sectus supra viginti lumbricos intestinis inclusos gerebat. *Platerus observat. lib. 3. pag. 885.*

Icteri anatome, cujus interiora omnia membra, imprimis Hepar & Intestina, bile suffusa deprehensa sunt.

In ictericorum cadaveribus dissectis, quia separari bilis non potuit, bilis colore omnia fœdantur. In Sfortia Cardinale Romano, ictericia defuncto, cum cadavere resecto, inquisitio interiorum membrorum facta, omnia, imprimis hepar & intestina, croceo colore totaliter infecta deprehensa. *Christoph. Guarinonius Consil. 215.*

Mater ictero laborans, puellum enititur eodem infectum, cujus sanguis totus erat flavus.

Mater Ictero laborans, octavo gravidationis mense peperit mortuum fœtum puerum quidem, sed ita flavum ut e cera confectus puer non partus humanus videretur: cum potestatis meæ factum seco, pro sanguine humorem fellis instar flavum reperio, cumque diligenter lagena exceptum servo: Ad ossa ubi perventum, ea sic erant humore eodem, eodem colore flavo imbuta, ut si non ipse secuissem corpusculum, illud mihi atque arte tincta fuisse putassem. *Th. Kerckringius observat. Anat. 57.*

Icterici & Splenetici Cadaveris inspectio.

Homo facie icteritia, à multis annis tumore in sinistro hypochondrio laboravit cum dolore intermittente: Tentatus interdum dysuria, nonnunquam vomitu materiæ nigræ. Postea ex acutus obiit.

Intestina, præter solitum, flava. Vesica fellea præter serosum humorem variosque lapillos ac grumos nihil continebat, Lien immensæ molis, libras medicas quinque facile superans. Renes nigri, in pelvi sinistra aliquantulum puris.

Ingens splenis moles fuit causa difficultatis urinæ; vesica enim urinaria pressa, urina reddi non potuit, hinc dysuria. Ob ipsius visceris obstructionem, sanguis, qui alias ex ventriculi tunicis in splenis ramos transit, regurgitans, in ventriculum erupit, unde vomitus nigri. Vasa enim splenica etiam, ut de vesica dictum, premebantur. *Stephanus Blancardus in Anatomia Practica rationali.*

JECTIGATIO.

Est motus tremulus ac convulsivus, vel totius corporis, vel membrorum tantum quorundam ejusdem; procedens à succo nervoso, aliave materia partes nervosas ac musculares irritante. De hoc morbo tanquam ad convulsiones referendo, dicere jam super sederemus, ni ipsius Historia ac Responsiones Consultatoriæ

de

de ejus cura, apud Franciscum Ignatium Thiermairium, oppido curiosæ reperirentur, quæ hic inseri mereantur. Sic autem ille.

Jectigatio & Palpitatio Membrorum fere omnium, una cum levi Melancholia.

Pro

Juvencula Comitissa Illustrissima.

Perillustris Virgo Juvencula Comitissa N.N. annorum decem, temperamenti sanguineo melancholici, correpta & obruta est subito non levi melancholia, cum jectigatione & palpitatione membrorum fere omnium, maxime brachiorum, manuum, & pedum, sine intermissione & quiete. Quæ melancholia cum extra naturæ terminos, & in tali juvenili ætate sine evidenti causa externa invaserit, præsenti Medico merito movet scrupulos, & primogenitum quid latere autumat. Ut ut sit, curam methodice præparantibus & melancholiam evacuantibus, quantum natura & ætas juvenilis concedit, aggressi sumus, non neglectis, caput & corconfortantibus. Jectigatio & palpitatio illa membrorum cum proveniat à vaporoso, crasso spiritu intra musculos partium & panniculum membranosum, quem multi abusive panniculum carnosum vocant, vagante & exitum non habente, mitigatur leni præcedente frictione, decocto herbarum arthriticarum. De cætero non est dubium, quin omnia fiant secundum artis leges; modo inclementia tempestatis modernæ, ut humores in corporibus multum agitans, & hyems futura adhuc rigida propitius cooperentur, quo blandis sudoribus materia vaporosa dissipari possit. Dabam Landishuti ad petitionem ex Musæo, currente calamo 25. *Januarii.* 1670

Franc: Stockerus.

Responsio

Continua & universalis fere jectigatio, ac palpitatio membrorum, brachiorum præcipue & pedum, qua Illustrissima Comitissa Virgo de repente, una cum melancholia non levi (uti nobis scriptum est) obruta fuit, à vaporoso crasso spiritu membra agitante, juxta Clarissimi Domini ordinarii opinionem, dependere videtur. Nam uti similia temperamenta sanguineo melancholica, ex natura sua, passionibus animi subjecta sunt; præsertim si vel ira, vel timor accedat; facile profecto in tali ætate (ubi judicium nondum subsistit) spiritus inde commoventur, agitantur, humoresque fermentantur melancholici: ex quibus vapores sui generis pravi, ne dicam, maligni excitantur, continens causa sufficientissima palpitationis spasticæ tam insolitæ.

Hisce modo dictis jactationibus, an dolor, insomnia turbulenta connexa sint? dubitamus; scimus tamen, periculum subesse, ne similia accidentia degenerent in epilepsiam. Neque incongrue quis suspicatur, an non ab hypochondriis, vel etiam ex parte ab utero descripta incommoda profluant? novum enim non est, Virgines etiam nondum adultas, hystericis torqueri passionibus, præsertim mature pubescentes. Quin an affectus similes non etiam ad arthritides flatulentas commode referri possint? judicio Medici Clarissimi ordinarii relinquimus.

Verum cum præsupponamus, præmissas esse purgationes convenientissimas, specifica quoque ad ideas morbosas seminales extinguendas determinata præcessisse; ea, quæ hic addimus, judicio itidem Clarissimi Medici ordinarii libenter committimus, omnia juxta præsentes & imminentes indicationes immutanda.

Quod si affectus iste simpliciter ab evaporationibus dependet; præmissis universalibus, materia peccans commodissime resolvetur per sudores. Si à viscerum discrasia, obstructionibus, vel humorum prava aliqua qualitate foveatur; lenioribus epicraticis purgatiunculis opus erit: quales forent Brodium Laxativum, Syrupus Aureus, manna julepata, electuarium de tamarindis &c. Humores digerentur syrupo de corticibus citri, de pomis, de pœonia, superbibendo jusculum gallinæ, in quo radices, cichorii & boraginis, additis seminibus citri, si flatulentiæ urgeant, fuerint incoctæ. Si suspicio sit de affectu arthritico flatulento cum humorali materia; viribus subsistentibus, conducet electuarium de tamarindis cum Cariocostino, addendo pro correctione cortices citri conditos.

Ex quacunque demum causa affectus suboriatur; decoctum chinæ, santalorum, cum radice pœoniæ proponimus in jure gallinæ factum atque si melancholica insomnia, molesta essent, addita tinctura ex floribus buglossi elicita cum aqua è floribus boraginis. Nec emulsiones pro somno conciliando negligendæ, quibus Margaritæ, Smaragdus, præparati merito commiscentur. Theriaca smaragdina in similibus affectibus, ac hystericis præcipue & melancholicis eximium est remedium: nam vitalia, animalia corroborat, flatus vaporesque discutit, pravitatem corrigit, viresque instaurat; dosis ℨß. ad ℨi. cum vehiculo, juxta exigentiam. Ad sudores pro necessitate movendos lapidem bezoar. præferimus aliis, ad gra. xii exhibitum, cum aqua scorzoneræ, & è toto citro. Judicium de venæsectione suspendimus, excellentissimis medicis præsentibus relinquendum; quam tamen (si opus) ex inferioribus magis, quam superioribus venis probaremus. Monachii mense Februario 1670.

Joannes Jacobus De Maphaeis.

Franciscus Ignatius Thiermair.

SCHOLIA.

An puellæ, ante solitos pubertatis annos, hystericis passionibus possint esse obnoxiæ? Narrantur aliquot historiæ raræ.

Quæres, an in consilio nostro recte factum sit, quod in puella illustrissima, decem tantummodo annorum nata, motum illum depravatum, ad affectus hystericos deduci posse, suspicionem moverimus? respondeo: Nollem affirmare in hac Illustrissima puella, quam deinde ipsi vidimus, & examinavimus, uterum probabiliter inculpari potuisse, fatendum tamen erit nec ætatem, nec vivendi normam in puellis obstare, quin hystericis morbis torqueri possint: differt ætas ab ætate, natura una ab alia distingui debet: tempus quod huic est pueritia, alteri adolescentia esse potest: illæ, quæ carnes habent molles, laxos meatus, quæque lascivis imagi-

nibus deditæ vivunt, temporius viro maturæ menses acquirunt; aliæ, quibus paucus sanguis est, meatus adstrictiores, quæque castam ducunt & semotam à virorum consortio vitam, tardius menses experiuntur, atque adeo non tam cito pubescunt.

Clarissimus Vir Tobias Geigerus utriusque medicinæ Doctor, vitricus uxoris meæ, in suis collectaneis M. S. historiam sequentem manu propria annotatam reliquit. Miles quidam Oenipontanus venit ad me die quinto Septembris, anno 1618. cum filiola quatuor annorum, quæ laborabat singulis mensibus menstruo fluxu, nec non mammas (quod rarum est) perfectas habuit, ac si fuisset virgo annorum viginti &c. A quarto in octavum ætatis annum periodice fluxisse menstrua, quibus suppressis omnis sanguis in caput convertebatur; notat Tulpius lib. 3. observ. cap. 36. octavo ætatis anno menstruantem puellam, atque hanc ipsam postea decennem ob menstrua suppressa epilepticam factam novit, & feliciter curavit affinis & olim discipulus meus, excellentissimus D. Joannes Jacobus à Zimern. Landishuti medicus. Puellam novem annorum utero gestasse, visam esse, ait Savanorola tract. 6. cap. 21. Rubr. 6. Foroliviensis supra primam partem, de membris generationis scripsit auctoritate fide digni, puellam octavum agentem annum fuisse impraegnatam. Hoc idem asserit & causas aliquas reddit Paræus operum suorum tractatu de renunciationibus, ubi de signis Virginitatis agit. Pariter monstrosum est, quod Saxonia Parte 3. Prax. de moniale refert, quæ vixit ad 105. annum cum menstrua purgatione. Valleriola lib. 1. c. 18. Loc. Com. ex Valesco à Taranta narrat, visam esse puerperam mulierem, quæ sexagesimo septimo suæ ætatis anno peperisset, cum alios sexagesimo, & sexagesimo primo, edidisset fœtus. Apud nos Monachii infrequens non est, fœminas quinquaginta aliquot annorum gravidas, ac feliciter parturientes videre. Scio monialem nobiliter & honeste natam, & hoc anno 1671. quo hæc scribo, adhuc viventem, quam mater per annos omnino triginta, eodem in conjugio sterilis, tandem gravida facta enixa est, utique jam annis prope decrepita. Amplissimus Vir Ioannes Iacobus de Maphæis sancte mihi affirmavit, nosse se Illustrissimam Dominam Comitissam à Wolkenstain, quæ, postquam quadraginta annos in conjugio vixisset sterilis, tandem filium pepererit, etiamnum inter Magnates Tyrolenses viventem. Tanta scilicet est fœmineæ inconstantiæ diversitas: modo enim ante solitos pubertatis annos viro maturescunt; modo jam decrepitæ revirescentes adolescunt; modo denique jam edentulæ, renascentibus iterum mordentibus armis, repuerascunt. Sic vetulam in juvenem paulatim iterum rediisse tradit lib. 6. Valescus. Novi sane egomet ipse, quod Illustrissimæ Matronæ Dominæ Baronissæ de Gravenek, Illustrissimi Gynæcei in Aula Electorali Bavarica olim Præfectissæ, edentulæ & tamjam septuagesimum primum vel secundum annum agenti, dens molaris unus, recenter non sine magnis doloribus, succreverit. Hæc Piissima & Nobilissima Matrona, licet bis dentata à natura fuerit facta, vixit tamen inter alias nobiles fœminas, præter morem aulicum, nunquam mordax.

Pro eadem, Vlterior Consultatio.

Quandoquidem Illustrissima Virgo patiens patrios invisere Lares cogitat, nostraque ulteriora Consilia, pro itinere, expetit; illud, quod nunc in præsentia Illustrissimæ Virginis Comitissæ &c. hic Monachii commorantis, optime observaverimus, & quid ulterius observandum existimemus, paucis, sed præmeditato studio, & ea observantia ac devotione, qua in Illustrissimam hanc familiam ferimur, complexi sumus.

Perpetua ista membrorum jectigatio, affectus nobis videtur mixtus, tum ex partium nervosarum mollitie, tum ex earundem motu contractivo, convulsivo constans. Dolebat Illustrissima Virgo, uti refert, omnium primo dolore capitis, exin defluxiones passa, incidit in hunc motum adeo depravatum; sine dubio dum extraneus humor in capite sive collectus, sive aliunde transmissus, in nervosum deinde genus delapsus est, illud partim copia enervans, partim vaporoso aliquo & pravo miasmate contino lacessens; copia quidem, quandoquidem Illustrissima patiens nec dolore capitis, nec fluxione etiamnum libera est; extranea vero & prava qualitate, cum seminale aliquod miasma subesse, præter nos Clarissimus ordinarius D. Medicus non immerito suspicetur.

Prognosis exercitatis Medicis nota. ipsa sane Epilepsia (quam jam semel Illustrissima Virgo, prout in priori Consilio prædixeramus, incurrit) quam maxime extimescenda, speramus tamen præsentem affectum Illustrissimorum DD. parentum dulci solatio multum deliniri posse, atque tempus, nativum solum, aerem, ipsaque demum remedia, a perito Medico adhibita, non parum profutura.

Ex Fonte Pharmaceutico alvum epicratice subducentia necessaria credimus; illa tamen, quæ humores non acuunt, fundunt, aut confestim & violenter exturbant; sed potius, quæ leniendo contemperant & evacuant, qualia à nobis in priori nostro Consilio descripta sunt, ubi etiam similes syrupos præparantes proposuimus. Omnia impense calida proscribimus, utpote in juvencula biliosa facile nociva. Decoctum Chinæ ibidem descriptum, & admodum temperate compositum hoc loco repetimus, cum potissimum in finem; cum Illustrissimam patientem nondum videamus defluxionibus liberam. Prægressis universalibus remediis thermæ commendantur; sed temperatæ à Clarissimis Viris adsistentibus tanquam locorum gnaris, in specie determinandæ: has enim speramus nervorum laxitatem roborando correcturas, nec non pravum miasma, minerali sua virtute extincturas. Habent thermæ divini aliquid, solentque malignas corporum sordes peculiari analogia extrahere, salinas solvere, sulphureas temperare, mercuriales figere, affectibus demum uterinis peculiariter prodesse. Quod si thermæ ob siccitatem in corpusculo parum nutrito suspectæ sint, aqua dulci temperari poterunt, vel artificiales substitui; prout scilicet præsentes indicationes postulaverint, & prudentiæ Medicorum adsistentium visum fuerit. Alia specifica non proponimus; ther-

ris

riacæ tamen Smaragdinæ, quam in similibus casibus magni æstimamus, si expetatur copia, illam lubentissime, hic in aula confectam, transmittemus.

In fonte Chirurgico sanguinis Missionem laudamus, mox ab initio, deleta semel alvo, celebrandam: inde semel, bis in anno, pro judicio Clarissimorum Medicorum adsistentium, & viribus Illustrissimæ Patientis; semper tamen in inferioribus magis, quam superioribus venis repetendam; imminent enim paulatim anni pubertatis, modo citius modo seriùs in quibusdam efflorescentes. Commendamus præterea munitiones, cauteria ad nucham; utpote quæ materiam e capite in nervosum genus depluentem intercipiunt, derivant, evocant, evacuant. Topica, munctiones, fomenta non omittenda, & ea quidem, quæ digerunt, resolvunt, corroborant, omnia tamen moderate agunt, cum corpus habeamus ad maciem facile dispositum. Atque hæc omnia, uti & victus instituendi rationem, judicio Clarissimorum Medicorum adsistentium lubenter committimus, Monachii 5. Julii 1670.

Ioannes Iacobus de Maphæis.
Franciscus Ignatius Thiermair.

SCHOLIA.

Discurritur de Motuum convulsivorum, tremoris &c. Differentiis; Nec non infrequentium convulsionum exempla aliqua adducuntur.

Illustrissima hæc Patiens, postquam ad patrium aërem, propriosque Lares pervenit, nostro Consilio supra scripto, sanguinisque Missione per venas hæmorrhoidales usa est, ac pauló post convaluit. Tantùm potest Aer patrius, parentum consolatio, animi contentus, & Medicamentorum recta adhibitio. Cæterùm Jectigationem illam perpetuam, speciem fuisse motus convulsivi, mihi quidem semper persuasum fuit: quo enim alio nomine explicari poterat motus tam inordinatus, involuntarius ac depravatus?

Non fuit Saltus S. Viti, de quo peculiaria exempla leges apud Felicem Platerum observ. lib. 1. in Mentis Alienatione, Nicolaum Tulpium Observ. Med. lib. 1. observ. 16. Ludovicum Camerarium Syllog. Mem. cent. 2. Nec incusari poterat morsus Tarantulæ, de quo Matthiolus lib. 2. in Dioscoridem cap. 70 Epiphanius Ferdinandus, & novissimè ac diligentissime R. P. Athanasius Kircherus Soc. Jesu, in libro suo de Arte Magnetica, lib. ; Nam non saltabat Illustrissima Patiens, non discurrebat, sed majori ex parte lecto affixa decumbebat, nullâque alia, præter brachia manusque, adeo notabiliter agitabat membra, secus, quàm in morsu Tarantulæ aut Saltu S. Viti, Tarantulæ morsui haud absimili affectu, contingere solet.

Spasmus non fuit, cùm spasmus seu convulsio proprie dicta sit musculi versus suum principium contractio, rigido exin membro remanente; in hoc enim differt spasmus à motu convulsivo; quòd, ut dictum, in convulsione seu spasmo membrum ex contractione rigidum manet, in convulsione verò & spasmatico motu, membrum agitatur, vibratur, & variè concutitur.

Neque Tremoris nomine donari poterat prædicta involuntaria Jectigatio: nam licet in tremore membrum varia vicissitudine moveatur, motus tamen tremulus ex toto involuntarius non est, teste Galeno lib. 2. de symptomatum causis cap. 2. ubi fuse & pluribus docet, quod tremor nihil aliud sit, quam motus voluntarius depravatus membrorum motui inservientium, quo perpetua vicissitudine seu elevantur & deprimuntur, dependens à facultatis motricis imbecillitate; ita ut duobus motibus contrariis partes tremore laborantes afficiantur: uno, qui mere voluntarius est, & à facultate animali movente instituitur; altero, qui contra voluntatis imperium accidit, quo membrum ob gravitatem & pondus deorsum, aut in aliam loci differentiam labitur; cujus prolapsum cùm facultas movens iterum conetur erigere, pondus contra perpetuo renitatur, brevibus & quæ vix discerni possunt intervallis, hæc motus vicissitudo accidit. Proinde cum, in Illustrissima Patiente nostra, motus ille seu jectigatio nullo modo voluntaria fuerit, satie tremoris nomine definiri non poterat, præcipue cùm adesset magna & admodum inordinata, tremori haud conveniens, brachiorum inquietudo, humore vaporoso, vel potiùs, ut ego quidem credo, seroso, nervosum genus vellicante, & ad hunc motum depravatum vere convulsivum impellente.

Nec obstat primo, quod similes depravatos motus, tremoris nomine aliqui Medici scriptores explanent. Hieronymus Cardanus in 6. Aphorism. Hippocr. 26. quem sequi videtur Felix Platerus cap. 3. de Motu Depravato & Tremoris causa, duplicem tremoris differentiam constituit: unam, in qua facultatis motricis imbecillitas in causa esse recte censetur, dum membrum, ut par est, movere, vel extensum servare nequit, quatenus in senibus contingit, & nos paulo ante ex Galeno explicavimus: alteram vero, quæ validis corporibus accidit, eique causa non imbecillitas nervorum, sed vapor quidam stimulans pungens nervos, quemadmodum in febribus malignis subinde experimur, vel ut Platerus loc. cit. loquitur, humor excrementitius nervum irritans, & ad motum illum depravatum impellens. Verùm enim vero tales involuntarias & inordinatas concussiones ab humore vel vapore nervum vellicantibus ortas, haud recte tremores dici, sed potius motus convulsivos compellari debere, equidem cum Sennerto lib. 1. Prax. cap. 25. part. 2. firmiter crediderim; cùm non videam, quo modo cæteroquin tremor à motibus convulsivis distingui rectius possit. Quæ proinde duo symptomata tremor & motus convulsivus in eo recte differre dicuntur, quod motus convulsivus sit motus plane involuntarius, è contrario tremor præcise in imbecillitate instrumenti ac motu facultatis voluntario cosistat, ut suprà ex Galeno diximus. Interim non nego, contingere, ut motus convulsivi cum tremore aliquando mixti membrum agitent: nam in febribus ardentibus aut aliis affectibus quibuscunq; si facultas seu instrumenta ex morbo ad movendum debilia existant, quis dubitet, accedente humoris vel vaporis pravitate, ipsos nervos vellicante, motum quendam ex convulsione & tremore mixtum oriri posse.

Neque

Neque obstat secundo, quod Jectigationem istam convulsivam, affectum diximus mixtum, tum ex partium nervosarum mollitie, tum ex earundem motu contractivo convulsivo constantem. Quippe novum non est, ut partes fluiditate humoris emollitæ, ejusdemmet humoris inimica aliqua acrimonia lacessitæ, motibus convulsivis agitentur: quin & observatum est, interdum motus convulsivos cum ipsissima paralysi, seu totali resolutione, in eadem parte conjungi: Hujus rei testis est Thomas Bartholinus Historiarum Anatomicarum cent. 4. histor. 3. Paralysis & convulsio, inquit, sibi subinde invicem succedunt, subinde quoque se presso pede comitantur. Viro Clarissimo, amico nostro, circa vesperas ex linguæ Paralysi sublata loquendi potestas. Postero die sinistrum latus resolutum, & os adeo firmiter constrictum fuit, ut nulla vi aperiri posset, dextrum verò latus convellebatur. Nempe materia maligna, cujus indicia petechiæ apparentes prodiderunt, sinistram principii spinalis partem prorsus obstruens sensum motumque illius lateris abolevit; in dextram vero partem non ita copiose irruens, membranas vellicando, quia nervum totum replere non poterat, ad convulsiones irritavit. Honesta alia matrona, cui curandæ præfui, durante spasmo dextri cruris & pedis, in eadem parte paralysi tentabatur per æstatis decursum, ita tamen, ut sensus in pede remanserit, motu sublato. Eadem fere testatur Galenus in Hipp. lib. 1. Prorrhet. Com. 3. textu 26. ubi exemplum narrat, se vidisse: nempe & semel ego quendam, qui ita affectus erat, permutationemque varie sese mutuo excipientium symptomatum habebat, vidi. Fiebant autem & illi hæc, prægressis lumborum collique & capitis doloribus: post quos manus tota ægre tum sentiebat, tum movebatur: sicuti & in dictione dictum est, paraplectico modo, cùm non esset exacta paraplegia: mox superveniens convulsio sensiliorem eam, atque ad motiones expeditiorem fecit: placata autem convulsione, sensim rursum deterior reddebatur: deinde rursus tum lumborum tum colli tum capitis dolore correptus universam subitamque habebat paraplegiæ in manu adauctionem: atque rursus postea non parùm convellebatur. Casum haud absimilem vidit etiam Petrus Salius Diversus in notis in Altimarum cap. 13. & Valescus de Taranta in suo Philonio cap. de Epil. narrat, habuisse se curandum hominem annum sextum natum, qui eodem tempore Apoplexiam debilem, Paralysin universalem, & frequentissimos Epilepsiæ paroxysmos sustinuerit.

Neque obstat tertio, quod Illustrissimæ Patientis Jectigationes diximus motus convulsivos, seu, quod idem videtur esse, epilepticos, absque eo, quod Patiens ceciderit, aut alia communia epilepsiæ signa perpessa fuerit. Etenim uti illi omnes, qui graviori epilepsia detinentur (quali jam semel detentam fuisse Illustrissimam Puellam narrarunt) accedente paroxysmo fortiter concidunt, clamores edunt, spumam ex ore emittunt, convelluntur, ita aliqui, ubi causa levior, vel in una solummodo parte fixior, nihil aliud experiuntur, præter partium determinatarum motus convulsivos, nunc majores nunc minores, ac subinde adeo obstupescendas, ut visa sit convulsio, postea à medicenda Aberrans, Statoria, Sedentaria, Procursiva seu Ambulatoria, Circumrotatoria.

Habui olim in ædibus meis Monachii cognatum, octo circiter annorum puerulum, qui nocte quadam, inquietudinem brachiorum, superiori in casu recensitæ haud absimilem, de repente incurrit; quæcunque manibus brachiisque peregit, per modum inordinatissimæ jectigationis confecit: nullibi dolebat: cum æqualibus circumcursitabat: solus tamen comedere non potuit: nam, quod admodum mirabile adstantibus visum fuit, dum ori admovere conaretur cibum, via regia aberrans, nunc dextram nunc sinistram aurem versus, involuntario tractu, cochleare protrusit; adeò ut convulsivos hosce motus Aberrantes appellare visum sit. Durabat malum multis septimanis, & crescentibus jectigationibus prædictis, emaciari puer, ac doloribus arthriticis affligi videbatur. Timebam ego epilepticos graviores insultus, sed hydroticis purgantibus epicratice institutis aliquoties sublevatus, tandem restitutus est, ita tamen, ut multis post annis, vernali semper tempore, hujus incommodi sentiret argumenta; donec ætate firmior, &, nervoso genere magis corroborato, omnimodo convalesceret Vir religiosus nunc optimus.

Quietior fuit, quam nunc exhibeo, Convulsio Statoria. Novi Religiosum epilepticum, virum quadraginta aliquot annorum, morbo caduco graviter afflictum sæpius. Is cùm diu Herculeo hoc monstro torqueretur, tandem, affectu mitescente, rariùs & non nisi stans, oculis solummodo fixe convulsis epilepticum paroxysmum sustinuit. Interim illud mirabile, quod, durante paroxysmo, pedibus adeo firmiter insisteret æger quocunque loco prehensus; ut, licet sæpius ab adstantibus, vel in sellam aliquam, vel lectum truderetur, illico tamen in pedes sese erigeret, ac ita stans convulsivam accessionem absolveret, mentis, per totum paroxysmi tempus, sibi minime compos. Hoc idem fere observavit Marcellus Donatus *in Hist. Med. c. 4. Benivenius apud Dodonæum obs. 97. Chiffletius obs. Med. l. obs. 1.*

Convulsionem Sedentariam vidit, & lib. 1. suarum observat. cap. 14. annotavit eruditus Tulpius. Virgini, inquit, quindecim annorum, divexatæ frequenter à vulva, intervenit tandem admirabilis quædam nervorum contractio: invadens ipsam non nisi sedentem: stanti quippe & ambulanti nihil peperit unquam negotii: quocirca libuit illam vocare convulsionem sedentariam. Causa inusitati hujus morbi insedit procul dubio cùm lumbis tum ligamentis, vulvam illic loci ossibus utrimque adnectentibus. Motis enim lumbis & femore versus sedile inclinato, movebatur evidenter noxia materia, illic loci stabulans, excujus acri vapore verisimile est, lacessitos fuisse nervos à spinali medulla lumbis concessos, & ex eorum, cum cerebro, consortio, expressam sedentariam hanc convulsionem &c. Sedentem quoque accessionis tempore Virginem vidit Dodoneus *observ. Rararum c. 97.*

De Convulsione Procursiva scripsit Bootius de affect. omiss. cap. 6. Thomas Erastus narrante Raymundo Joan. Fortis cent. 1. Consil. 41. Talem etiam viderunt antehac Archiatri Bavarici hic Monachii, in Clarissimo & experientissimo

tissimo Thoma Mermanno, Viro Medico optimo, Archiatro Principibus Bavariæ acceptissimo. Ita enim Mermannus de se ipso ad Amicum scribit. Cum sub finem autumni proxime elapsi ex ditione Ulmensi, ubi Acidulis aquis tam balneo quam potu usi fuere aliquot Serenissimi Principes nostri, domum reverterer, repente in gravissimum capitis dolorem, sed brevem illum, post vero in vertiginosam quandam & prope inexplicabilem debilitatem, cum incredibili quadam anxietate, & quasi mortis jam imminentis formidine conjunctam incidi. Suspicor ego, aliud nihil fuisse, quàm ingruentem Epilepsiæ paroxysmum; sed quod causa insufficiens, naturaque robusta esset, irritum recurrebat symptoma illud crebro, diebus singulis, nulla præcedente nausea, & cibi appetentia vigente. Levabat, ac paulo post finiebat accessionem una inambulando, ac motus corporis concitatior usq; ad sudorem fere vel madorem saltem, dissipato, ni fallor, ac digesto vapore caput offendente &c. Qua super re Godefridus Steeghius Vir celebris, a Mermanno consultus, sequentem in modum respondit. Deambulatio illa continua & spinæ dorsi in anteriora incurvatio ad depravatum motum spectant; quemadmodum enim in convulsione natura, se contrahendo, conatur in auxilium protrahere partes annexas quo id, quod molestum est expellat (existimo enim solum molestiæ sensum esse continentem convulsionis causam) ita rationi consonum est, irritatos circa os sacrum, qui in crura extenduntur, nervos, ad continuum ingressum impellere; quo motu tanquam aliqua convulsione, quod noxium est excutiant. Æquum vero est, eam materiam irritantem tenuem esse, atq; acrem, ex tenui scilicet pituita & bile; si frigida & humida esset, magis obstrueret; iis etiam qualitatibus actiones diminueret: non depravaret; & oreretur magis Paralysis. Hæc ibi Steeghius in aliquo M. S.

Convulsionem circumrotatoriam Thomas Bartholinus se vidisse narrat, dum centur histor. Anatom. 2. Histor. 90. ait: Juvencula quædam Arhusiensis septendecim annorum ad me salutis causa 1647. accessit, quæ oborta circa caput nubecula in motus convulsivos inciderat, semperq; fere ad dextrum latus circumrotabatur. brevissimos habebat paroxysmos, sæpe recurrentes, & cum timore insolito desinentes. Vide quid ego supra in Scholio de Melancholia, de Monacho, in lectulo tempore Paroxysmi, sese citissime circumrotante annotarim. Observatum porro est, in paroxysmis, Epilepticos alios risisse, flevisse alios, hos mites mansuetosque, illos furibundos exstitisse; tot scilicet modis Epilepsia miserum hominis concutiente corpus.

Mentis convulsiones hoc loco non tangimus: nam infrequentes non sunt. Hominis voluntas quotidie trahitur, retrahitur, ac non raro contra naturam convellitur, in iis præcipuè, quibus lingua, mens, ac voluntas venalis est.

Perfricuit frontem Rex; Aulicus illico vultum
Contrahit, ut, cum Sol occidit, umbra fugit,

ILEOS.

Ileos est morbus in quo excrementa alvina per os rejiciuntur. Causa ejus rectè dicitur motus intestinorum peristalticus inversus, ita ut revera id quod est vomitus in stomacho, hoc sit ileus morbus in intestinis. Nam quando incipit inversio motus peristaltici in quodam loco intestinorum, in specie in fine ilei circa principium coli (ibi enim est frequentior sedes morbi ilei) tum fit ileus. Unus enim & continuus est tractus ejusdem substantiæ similiter connexæ à summitate gulæ ad extremum podicis hiatum: Quæ substantia nunc est amplior, nunc angustior; amplior est dum constituit stomachum; angustior vero ubi gulam & intestina efficit. Unde sicut in statu naturali unus est continuus motus a summitate gulæ usque ad podicem, qui per fibras circulares oblique se invidentes, perficitur, & quo ingesta successive, motu peristaltico naturali protruduntur: ita si quodam in loco invertatur hic motus, ut fiat contrario modo sursum versus; tunc oritur excretio contentorum in hoc tractu non per podicem, sed per gulam. Quæ excretio interdum est vomitus si incipiat motus peristalticus inversus à pyloro: interdum est cholera, si incipiat inversus motus circa insertionem ductus pancreatici & cholidochi; Interdum est ileus morbus, quãdo incipit motus inversus in ileo seu reliquis intestinis. Nam interdum podex est locus ubi incipit talis inversus motus: qua ratione non tantum clysteres injecti, sed etiam suppositoria fuere rejecta per os.

Causa occasionalis motus compressivi inversi est irritatio quæcunq; intestinorum, ita quidẽ ut intestinis irritatis non possint bene deorsum versus moveri; quando enim irritatur in quodam loco intestinum deorsum versus contenta sua deprimit: ubi vero ex quacunque causa hæc protrusio irritantis versus inferiora impeditur, propter hoc impedimentum, continuata tamen irritatione, a contractis fibris sursum promoventur contenta. Hæ causæ occasionales irritantes quidem, sed tamen impedientes, sunt variæ: Hild. observ. cent. 1. obs. 61 asserit quod causa, seu radix ilei imprimis consistit in fine ilei circa cæcum, in principio coli, ubi est valvula quæ ex attenuatione ilei causatur, ubi se ampliat in cæcum; constrictionem itaque in illo loco, ac coacervationem scybalorum circa cæcum (scybala tamen magis frequenter) esse causas ilei: quod confirmat loco citato, ubi affert iliacam passionem ortam ex scirrho & ulcere cancroso in cæco, quod ileum oppleverat ut nihil ad colon penetrare potuerit. Facit huc etiam observatio Nicolai Fontani in Cons. & Respons. p. 84. de iliaca passione lethali, in qua sine ullo volvulo intestinorum, cæcum tantum apparuit plenum materia indurata, & quasi lapidosa, intestinum ita extendente, ipsique ita adhærente, ut extrahi non potuerit. Unde etiam Zacutus Lusitanus est in hac sententia quod ileus tantum oriatur à forti intestinorum adstrictione. Unde notum est quod hernias, tam ubi intestina in umbilicum, quàm ubi eadem in scrotum incidunt, sæpius subsequatur iliaca passio, quia non possunt expelli excrementa per intestina in umbilico & scroto convoluta, ac eapropter versus superiora necessario à parte irritata rejiciuntur. Panarolus Pentec. obs. 50. quatuor species habet ilei à diversitate causarum inter se diversas. Primam causam dicit esse herniam; secundam vult esse convolutionem intestinorum; tertiam adstrictionem alvi instar farciminis Lucanici repletæ; & quartam vult esse descensum partis cujuspiam intestini in cavum alterius.

Examinemus has causas; istam de convolutione

ne intestinorum ceu falsam propalo. Hypothesis enim nondum est pro vera agnita, quod intestina ita convolvi queant; nam quamdiu adhærent mesenterio impossibile est talem intestinorum convolutionem dari, demonstrante hoc ipsum Helmont. tractatu de flatibus; unde & appellatio volvuli est absurda, dum à volutatione sic dicitur. Verum descensus partis unius intestini in aliam, seu superioris intrusionem in cavitatem inferioris, & vice versa, est satis frequens, & in praxi à Sylvio aliquoties observatus. Quare autem una pars intestini ingrediatur in alteram, sive hoc deorsum, sive sursum fiat, prædicat hanc causam, nempe flatus intestinum tenue diversimode distendentes, quo fit ut in uno loco magis dilatetur quàm in altero, sicque pars arctior in ampliorem dilabatur; nimirum dum æger in torminibus varie se contorquet, corpusque varie mutat, ac agitat, facillimum est ut intestinum à flatibus distentum admittat partem aliam intestini flatu non distenti & propter angustiam loci fit ut se invicem uniant. Præter exempla Sylvii etiam videbitis in Schenck, l. 3. obs. factam mentionem ingressus intestinorum tenuium in ileo ad digiti longitudinem. Aliàs Barth. cent. iv. epistol. p. m. 542. plures recenset ilei causas, quæ possunt ibidem videri.

Notum etiam est quod inflammatio intestinorum & hanc subsequens gangræna, quâ corrugantur intestina, sit causa ilei lethalis.

Quod attinet signa diagnostica, ea per se clara sunt, nihilominus hic inprimis notanda quæ ileum præsentem, aut futurum esse monstrant. Futurum prænunciant alvus pertinaciter suppressa; intestinorum tenuium crudelia tormina. Jam incipientem nausea imo vomitus. Quod si singultus superveniat mors est in olla, & imminet fatum.

Signa prognostica quod spectat. Raro evadunt iliaci, unus tamen facilius curatur quàm alter. Ileus ex inflammatione & gangræna prorsus est lethalis. Ileus ex scybalis induratis, item ex mutuo ingressu intestinorum curari potest. Ileus ex hernia ut plurimum lethalis.

Supersunt adhuc nonnulla curiosa quoad ileum. Rarum est quod habet Schenck. lib. 3. obs. de ileo contagioso; quod nempe ileus aliquando fuerit contagiosus. Quadrat huc obs. Amat. Lusitan. c. vii. ubi habet ileum epidemicum, in quo cum stercore vermes per superiora fuerunt rejecti.

In insula Americana Jamaica, ileus dicitur morbus endemius, seu communiter grassans in incolas, in quibus etiam oritur ex mutuo ingressu intestinorum in se invicem, uti hoc videbitis apud Bartholin. c. 4. epist. p. 529. Alias nota est observatio Dodonæi quam recenset Forestus l. 21. obs. 19 in scholio, nempe de ileo periodico tertio quoq; die recurente.

Cura consistit in eo. 1. ut irritatio intestinorum sistatur. 2. ut excretio contentorum quacunq; ratione promoveatur.

Ea quæ usurpantur sunt tam interna quam externa.

Moneo tamen in genere, ubi stercora dura sunt, aut saltem ubi talia præsupponantur, nihil agi posse nisi antea hæ ipsæ fæces induratæ emolliantur. 2. quod in ileo morbo purgantia fortiora quacunque ratione adhibita, aut etiam leviter stimulantia per os exhibita non convenire, nisi jam ubi sedata est omnis intestinorum irritatio & hinc ortus motus eorum inversus. Subsistente namque irritatione, & durante, aut imminente vomitu intestinali, purgantia quæcunque tam levia quàm fortia, semper evadent vomitoria, & ita malum non parum exasperabitur. Unde recte dicit Sydenham tractatu de methodo curandi febres, qui admodum est elegans, quod non applicanda sint purgantia nisi prius restituto in integrum ventriculo; quod verissimum est.

Deinde etiam hoc observetur, quod in tali morbo ægri laborent summa virium dejectione, & non raro etiam animi deliquiis; propterea Medicus semper aqu. theriacal. camph. aut vinum cum aqua cinnam & similia refectiva, item spir. rosar. ambrat. caute debet admiscere, quo etiam viribus consulatur. Animi deliquium oritur ex fœtore, quo tales sunt affecti; omnia enim fætida spiritibus nocentissima judicantur. De fœtore hoc consulatur Panarol. Pentec. 4. obs. 16. de juvene quodam volvulo tandem mortuo, qui fœtidissimum odorem, non tantum in omni vomitu & ructu, sed etiam tandem ex toto corpore exspiravit.

Quæ ergo conveniunt in hoc morbo, sunt clysteres abstergentes, & emollientes, quos ex vino, urina pueri, & seminib. carminant. commendat Zacut. Lusitan. lib. 7. Medic. Princip. histor. 97. Simplicia emollientia satis sunt cognita & quomodo ex his fiunt clysteres. Ubi opus est stimulo, iisdem incoquitur colocynthis, imprimis in alvi obstructione; aut oleum lini, aut raparum, quibus incoquuntur trochisci alandhal commode injiciuntur. Riverius commendat pro clysmate decoctum intestinorum & omenti vervecis in quo butyrum & sal gemmæ dissoluta sint; sed in induratis fœcibus, Ubi metus est inflammationis intestinorum, Lindanus laudat clysterem ex decocto hordei in quo nitrum usque ad ℥iij. dissolutum sit. Facit huc Zacut. Lusitan. loco supra citato, qui habet observationem de iliaco malo, cum vomitu stercorum, per clysterem ex oleo cum rutha & nitro decocto paratum, curato. Rulandus habet observationem de ileo periculoso curato per clysterem ex sem. lin. ℥vi. trochiscor. alandhal ʒiß. quæ mutuo bullita, partim umbilico inungantur, partim alvo immittantur loco clysteris. Facit huc Poterius cent. 2. cap. 84. de iliaca passione, per oleum suprà & infrà infusum curata.

Hoc tamen moneo, ubi motus peristalticus inversus jam incipit in intestinis crassis, aut ab ipso podice, omnia injecta raro scopo satisfaciunt, immo nunquam, sed observandæ bene circumstantiæ.

Internè notum est quod conveniant globuli sclopetorum, (quod primum credo introduxisse Helmont.) Sive sint fæces remoratæ, sive ingressus intestinorum partis inferioris in superiorem: ubi vero inflammatio & gangræna, & quando superius ingreditur inferius non conveniunt. Videatur præter Helmontium, Henricus ab Heers in observ. oppido raris, item Zacut. Lusitan. lib. 2. prax. admir. cap. 27. ubi dicit & observat quod pilæ plumbeæ 18. devoratæ, parvæ tamen, curarint ileum desperatum ex nimia castanearum crudarum ingurgitatione, seu ingluvie, indeque fæcibus induratis, natum. Sic etiam habet exemplum ilei ex pyris crudis copiose injectis. Cæterum globulos plumbeos superat adhuc mercurius vivus, sed copiose injectus, in dictis casibus, nempe ubi utiles sunt globuli. Communiter ad ʒi. præcipitur ut capiatur in oleo cumini, quod quidem non contemno, sed puto tamen quod dosis debeat esse ab ℥i. ad ℥iii. vel iv. pro necessitate in qua constitutus est æger: & postmodum simul ac per alvum ejectus est, (nam si minor est dosis tarde & difficulter ejicitur) propinetur olei amygdal. dulc. ℥ß. & olei destill. anisi ∋ß ut lubricentur denuo ac actuentur intestina. Aliquando Erbenius, cum esset Archiater Polonus, propinavit ℔ß. ad ℔. i. mercurii in obstructione alvi, quæ ad aliquot dies in ægro substitit, ut ergo promptius operaretur, ægrum currui impositum hinc inde cum violentia & impetu trahi jussit, qui postmodum domum reversus in somnum incidit, mane vero reperit stercora cum mercurio vivo in lecto, utut per tres dies illum detinuerat. Qui vult videre quædã de mercurio in iliaca passione conferat Riveriũ in praxi p. 456. item Henric. ab Heers in citat. loc. Fontanum in Cons. & resp. p. 95. Rhod. c. 2. obs. 80. Lyserum in observ. cultro anatomico annexis p. 144.

Et

Et quidem quod mercurius sit melior globulis plumbeis, patet ex Fontano qui in cons. & resp. p.85. refert iliacam passionem tandem mercurii ope curatam, postquam tres globuli bombardarum deglutiti fuissent,&c.

Præter mercurium & similia, interne commendantur juscula emollientia, quæ temperant acrimoniam & materias induratas emolliunt; quorum historiam habebitis in Riverio. Jusculum autem malvæ, aut decoctum flor. meliloti & chamom. item decoctum flor. chamom. & hordei cum melle & nitro, assumendum. Sydenham loc. citat. in principio morbi laudat ℈i. sal. absinth. cum succo limon. assumti, superingesta subinde aqua menthæ. Alias interdum etiam propinantur pinguia, intestina lubricantia; qualia sunt, oleum commune, amygdal. dulc. item spir. terebinth. qui à Petræo ceu egregius commendatur ad sistendam irritationem. Commendatur etiam theriaca in haustu vini ad ℥i. assumta, item syrup. papav. & similia.

Externe commendatur oleum chamomill. cæruleum cum pinguedine taxi mistum & abdomini probe illitum. Item Zacut Lusitan curat ileum pertinacem ex esu malorum cotoneorum. Ab induratis fæcibus contractus, aliis omnibus irritis, per stercus vaccinum recens, toti abdomini illitum, curatus est ileus. Veteres, & jam quoque moderni, applicarunt follem, & flatus copiosos in intestina injecerunt, cum in finem, ut flatus intestina distendentes scybala à parietibus abscedere facerent, & postmodum facilius, si quæ adessent in intestinis stercora, removerentur. Videri potest hunc applicandi modus in Amat. Lusit. cent. 1. curatione 100. item in Riverii prax. p. 456. uti etiam in Epiphanio Ferdinand. hist. 74. Sic Zacut. Lusitan. lib. ii prax. admir. observ. 25. habet tale exemplum ilei ex esu nimio oryzæ semicrudæ, per applicationem foliis curati.

Ubi dolor urget, quod est frequens symptoma, admodum laudatur omne tum vervecis recens impositum. Item specificum est in tali dolore si sanguis vespertilionis inungatur hypochondriis; uti etiam si exuviæ serpentum cum oleo rosac. decoctæ ventri applicentur.

Denique, cum omnia alia videntur frustranea, deliberandum est an audiendus sit Barbette, qui Anatom. Pract. p 148. dicit, aliis nihil juvantibus, apertio abdominis instituenda & manuali opera situs intestinorum corrigendus *Michael Ettmullerus Collegii Pract. lib. 1.*

Curationes ulteriores hoc in morbo adhibendas, vide cap. de Colica ex Harthmanno & Hermanno Nicolao Grimm; item cap. de Febribus, in earum scilicet symptomatis ex Thomâ Sydenham. Hic itaque continuo pergimus ad *Consultationes, Observationes & Anatomicas inspectiones.*

Consultationes.

Iohannes Puthomme post curas aliquot, & intempestivas comessationes, in quibus liberaliter satis genio indulgebat nec mero parcebat rerum domesticarum curam gerens, quod nunquam solitus fuerat, per alvum inferiorem sanguinis copiam profudit. Huic solemnis erat evacuatio per venas hæmorrhoidales: tandem veritum est ne si immoderatius sanguis ille flueret, de viribus nimium detraheretur. Ei bolo cassiæ & meo judicio venæ sectione consultum est. Malum cessavit. Non ita longe post queritur de doloribus acerrimis ad ventrem in modo colicorum dolorum ægrum vexantibus. At colica passio non erat ea qua proprie dicta est, pulsus erat elatus, urinæ alias aqueæ alias bile tinctæ. ad utrumque: enim dolor erat fixus ac in iis partibus illis ut lapis insideret, aut aliquid simile: nullum ventum flatumque per ventrem emittebat. Clysteribus juvabatur, sed momento tantum. Ægrescebat medendo. Indita enemata carminativa nihil aut parum adjuvabatur. Aliquando magnam urinæ copiam profudit. Insomnes dies noctesque ducebat. per eructus erant: necnon ac si immineret ... tio, sentiebat dolores summos ad sternum, & thoracem. Regio renum oppressu levi dolebat gravissime. Si quiesceret dolor per tempus breve mox acerbior redibat. Nil vomuit. Si colica passio fuisset aut dolor colicus, vomitus aliqui aut præcessissent, aut adessent, ut ex Galeno patet. Tamen nil tale apparuit. Borborygmi aliqui aderant sine tumore aliquo, venter non detumuit. Medici inter se digladiabantur de essentia morbi & natura. Alii tanquam colica laborantem variis remediis calidioribus eum fatigabant, agarico, folliculis, syrupo rosarum solut. Denique magnam frigidorum humorum copiam esse rati eo suam convertebant operam, ut calida medicamenta & phlegmagoga præscriberent. Nil est profectum, sed ægrescebat medendo. Alvus vero perpetuo sicca remanebat, & nil reddebat nisi quod vocat Hippocrates, πρὸς ἀνάγκην Flatus vero omnis exitus præcludebatur, immo quod à pharmacopæo relatum est, cum clysma indebatur, recti intestini pars extrema contorta paulum videbatur, & non nisi vi impellebatur, & glans immittebatur. cataplasmatis anodynis dolor levabatur. Dicebat se tumultuantes quosdam flatus sentire, non quomodo in colico dolore, sed efferi erant quidam flatus divellentes membranas, & dolores & profundos in mesenterio excitantes, & sublimes in peritonæi tunica, unde minimo digitorum appressu ejulabat, præ dolore At in colicis doloribus nil tale contingit. Nulla per os excretio fiebat. Alii autem Medici, & multo acutius, veriusque observata victus ratione, quod multis & generosis vinis assuesset, genio indulsisset, susque deque habita diætâ usus fuisset. Item observato pulsu inflammationis cujusdam in toto mesenterio latentis indice. Præterea observatâ illa per anum sanguinis excretione, quæ repressa aliquantum fuisset, quod ne immodica foret Medici vererentur, cùm fortassis melius fuisset cum nonnulla virium jactura affatim adhuc sanguinem effluxisse. Omnibus (inquam) iis observatis collegerunt in toto ventre inferiore volvulosam esse quandam affectionem ab inflammatione quadam, aut potius calore concepto in toto mesenterio & intestinis ex olida putrique materia flatus malignos excitante, unde torminosi dolores & ructus perpetui, & stomachi sine vomitione occultæ subversiones. Quæ materia reses, & ignava, & pigra erat, ea sensum doloris modo gravis, modo pungen-

tis in profundo præsertim ad renum regionem excitabat: elevatus vero ex eadem malignus spiritus vagos erraticosque φόφυς provocabat. Neque vero materiam istam pigram necesse erat efferri, sed in parte in qua residebat dolor excitabatur, qui ab eadem parte tanquam radice sese sensim insinuando ac propagando in partibus vicinis dolorem excitabat. Hanc doloris ideam; Galenus videtur vocasse πόνον διαφεροντα, vertunt turgentem: qui nimirum à parte primo affecta, veluti à radice incipiens celeriter in partes adjacentes traducitur. Nam causa morbi uno loco conquiescit. Uel enim dolorem ἐμπεπαρμένον vocare possumus, infixum; sed tamen aliæ partes, præsertim si qua sit continuitas affici possunt. Causa illius doloris vel est copia humorum confertim ingruentium, vel spiritus flatuosus. Sed revera, vel ratione ægrotantium, rem non intelligentium vel rei ipsius quæ per se obscura est implicita, difficilis admodum est cognitio speciei doloris. Dolores autem istos reciprocos, revolutos, reductos, Hippocrates in Prorrhet. vocat χειροφορέονς atque illo aphorismo mihi videtur quodammodo adumbrasse morbum quo miserrimus iste æger cruciabatur: quibus (ait) lumborum tenues & diuturni dolores & ad hypochondrium reducti, revolutique. & ciborum aversio cum febre, dolor his valens contentusque ad caput perveniens, cito cum quadam convulsione interimit. id est: sæpe circum præcordia & mesenterium residet & restagnata materia olida putrisque; quæ si contingeret aut cholera morbus, aut vehemens alvi fluor, nullam molestiam plane afferret.: sed cunctando varia inducit symptomata, initio quidem exiguos & torminosos excitat dolores, sed sensim atque sensim ac magis collecta, exitu prohibita majores malignitatis nervos nacta tandem fastidium cibi accersit, & febrem: rursus febris materiam deteriorem reddit. Tandem aliquando efferа magis reddita quaquaversum erumpit, & suæ malignitatis notas edit, prout in hanc aut illam repserit partem. Quod certè huic ægro contigisset, si febris major fuisset, quæ materiam deteriorem reddidisset, & nisi materia coërcita intùs fuisset.

Præterea frequentes clysteres injecti, medicamenta præscripta, tametsi minime idonea, tamen impediverunt quominus exaggeraretur humor, taliaque symptomata ederet tandem, qualia in prorrheticis ab Hippocrate describi diximus. De doloribus χειροφορέονς dictum in definition.

Aut certe eum morbum speciem quandam volvuli esse dicemus, sumpto nomine volvuli non stricte, ut apud Hippocratem sumitur; Ait enim phlegma à capite descendens volvulos diuturnos excitare, id est, dolores iliacos, & volvulosos, & torminosos, in quibus imus venter & hypochondrium utrumque dolet. Nec enim credibile volvulum morbum esse diuturnum, nisi improprie sumatur. cum itaque intestina ob flatus nonnullos, tum ob copiam humoris maligni in mesenterio & intestinis collecti dolent, & totus venter, eaque torqueri quodammodo, convolvique (Grece εἰλεῖσθαι) videntur, volvulosa dicitur passio, ut ex Hippocratis loco superius adducto patere potest. Simile quid apud Hippocratem legere est in lib. de affectionibus, ubi triplicem volvulum constituit, unum hyemalem, ut cum quis nimio victu calido & humido utitur, & non sese deambulationibus dedit, &c. Alium arcuatum, qui æstatis tempore in regionibus palustribus prehendit, & dicitur volvulus, in eoque æger aeruginosus fit. Tertium hæmatiten & autumnalem, quem eodem loco describit. Nomine volvulorum intelligit quosdam dolores torminosos volvulososque ob pravam diætam aut temporis intempestivitatem nascentes, qui pro diversis affectibus & temporibus in quibus pullulant. Varias conditiones & nomina sortiuntur. Æger noster hæmatite & autumnali volvulo præhendi visus est. Nam ut ante demonstravimus, sanguinis fæculenti residuum erat aliquod ab excretione quæ præcesserat, à quo prima mali labes. Et tale quid Hippocrates visus est observasse in Coacis, dolores ex lumbis diuturniores febris tertianæ modo exacerbantes (id est quorum dolorum non semper est acerbitas, sed unius diei dant inducias ac si motum quendam haberent, tertianum) grumosum sanguinem egerere faciunt; id est, dolores isti excitantur a conclusa in ventre materia nigricante, adusta, & veluti sanguine fœculento existente, quorum remissio non fit, nisi ejusmodi materiæ fœculentæ, aut ob putredinem, aut moram diuturnam nigritiem adeptæ, è corpore fiat exclusio. Quæ omnia diligenter sunt notanda. Et Fernelius dolores ventris non absimiles doloribus colicis (cum tamen non sint) agnovit quodam circuitu periodoque repetentes in quibus ægri miserè constictantur. In hoc ægro dominabatur calor præter naturam, flatuum maiorum, quales in libro de flatibus describit Hippocrates, copia & vis excitabatur, meatus non erant liberi, unde exitu prohibebantur, & revolvi cogebantur ad superiores partes: denique materia non dissipabatur, ideò flatum non emittebat, nec cum bombo, nec sine bombo, & stridore: de quibus flatibus Hippocr. in Prognost. flatum emittere sine bombo & stridore, saluberrimum: quod significetur vis caloris facilè materiam dissipantis; item libertas meatuum: & tamen optabilius una cum bombo fatum excludi quam illuc revolvi: revolvi autem grecè citur ἀνειλεῖσθαι. Itaque ad etymon & proprietatem nominis εἰλεῦ alludit senex. Porro revolvitur flatus, cum non exit, aut incendio partis, aut depravato motu intestinorum, proprio autem vitiatos: & ista flatuum devolutio in tenuibus intestinis tormina parit, alvum pulsat, nauseam excitat, & si ad diaphragma appellens respirationem vitiat: quæ omnia in ægro paruerunt. Nam & tormina in tenuibus intestinis excitata sunt, & nausea aderat, & aliquando species quædam suffocationis; quæ omnia ob flatuum revolutionem ad superiora contigerunt; revolutionem autem peperit & incendium, & motus depravatus intestinorum. Horum quoque demonstratio peti potest ex lib. 4. Aphor. cum ait: queis ilia suspensa obmurmurant, lumborum dolore superveniente alvi humectantur, nisi flatus erumpant, aut urinæ profluvium consequatur. Hæc vero in febribus. Murmur etenim fit ex flatu juncta humiditate; si non separetur flatus à mate-

materia, alvus necessario humectatur; si separetur, alvus non humectatur, sed aut flatus, aut urinæ excretio fit. Et quod addit, in febribus; considerat vel febres symptomaticas, vel febres essentiales, symptomaticæ sunt ut in pleuritide, peripneumonia, in quibus si murmura oriantur, aut suspendeant hypochondria, non perinde tamen aut flatus erumpunt, & murmur ita contingit, ut aut urina fluat, aut alvus feratur. Si enim murmur adsit, non est quid secundum naturam, sed tantum quid symptomaticum: propterea humiditas murmuris causa, natura duce non facit aut alvi aut urinæ profluviū. Sed in febrib., essentialibus quia nō pars aliqua peculiariter laborat, sed totum genus venosum, œconomia naturalis laborat, vitiatur coctio, hinc à cruditate flatus surgunt cum murmure: hinc naturæ motu, aut ii flatus èrumpunt, aut urina fluit, aut alvus. In ægro nostro urina aliquando largè fluxit, unde diabetæ metus esset, factaque humidæ materiæ erat secretio ad renes; dolores tamen non cessaverunt, quia flatus non simul eruperunt: quod si erupissent, facta fuisset dolorum solutio.

Itaque intemperies erat calida flatus excitans, motus intestinorum depravatus, angustia venarum. Idemque contingeret quod & Galenus contingere ait in melancholia flatuosa; ut legere est lib. de locis affect. sed quæri potest, quomodo flatuosa esset alvus inferior, cum calor esset multus, immò & essentia morbi in calore & intemperie & phlogosi constituatur? Nam ex Hippocrate, icterici non valde sunt flatuosi, ob dominatum caloris acris, & paucitatem crudi humoris qui flatuum est materia. Nam tametsi in 4. Aphorismor. habitualis & hectica intestinorum & ventris inferioris dispositio hydropis sicci causa sit, & inflationis ventris ipsius, non tamen ista habitualis dispositio a calore est, sed à frigore; quanquam tantum non est quantum in reliquis hydropis speciebus. Dicemus ictericos quidem non esse flatuosos per se, sed per accidens, nimirum si partium ad ventrem attinentium sit imbecillitas. Maxime autem imbecillitas contrahitur ob paupertatem caloris naturalis, & dominatum caloris contra naturam omnia pervertentis; immò & omne alimentum in corruptelam & malignum spiritum convertentis. Quod si corpus in quo intemperies est calida ab omni crudo humore immune esset, flatuum quidem ilias non gliceret: sed si qua crudorum succorum quantitas sit, facilè adaugetur ob calorem contra naturam. De ictericis an flatuosi sint, an non, dictum à nobis in comment. de Definitionibus Medicis. Cæterum, indicavit abunde curatio qua ex causa morbus foret. Nam cum immedicabilis per multos dies permansisset, usurpatis præsertim validioribus medicamentis rerum quæ sequuntur, usu plurimum est adjutus. Primum relictis gravioribus enematis, in blandioribus statum est. Vena secta ter, ut inflammatio tolleretur. Sanguis inflammatus & corruptus. Juscula temperata & insulsa data sunt. A vino temperavit. Ter die in balneum descendit temperatum ex aqua dulci. sequenti die data tabella diacarth. ex jusculo pulli ad diacrydii vim debilitandam. Deinde rursus in balneum descendit. Pauso post morbus cœpit immitescere, phlogosis temperari, liberari obstructa, flatus erumpere: erumpentibus allevatio multa. Deinde syrupo violato sæpe usus & potione sequenti.

℞. Sem. melonum, cucum. an. ʒ. i. ſ. ſem. citrii & fœnic. an. ʒi. granorum alkeken. & Kerme an. ʒi. malv. bismal. & scabios. an. m. j. cinnamomi ℈i. fiat decoct. ad dosim. In colat. dissolve vini hippocratici ℥ß. succi amygdal. dulcium ℥i. ſ. utatur longe à pastu.

Repetatur idem poculum sæpe.

Item fotus post balneum adhibitus est sequens.

℞. Malv. bismal. an. m. i. florum chamæm. melilot. summit. aneth. an. m. ſ. absynth. pont. menthæ, an. m. ſ femin. lini ℥i. cypper. ſcenan. an. ʒiii. ben. albi, ben rub. an. ʒi. Fiant sacculi qui bulliant in aqua & vino pro fotu ventris totius & ventriculi, cum spongia.

A fotu liniatur oleis sequentibus.

℞. Butyr. recent. ℥ii. mucag. sem. lini & altheæ an. ℥i. pulver. mastich. & cypperi, an. ʒi. ol. absynth. mastich. & chamæm. an. ℥i. ol. rosati ℥ß. aceti ℥ß. misce, fiat litus ad ventrem totum.

Item adhibitus pullus gallinaceus & catulus ventriculo.

His remediis levatus. Cessantibus ventris doloribus gravissime illi doluerunt partes extimæ, præsertim genua & pedes.

Annotationes.

1. Si verè morbum illum nominare velis, speciem quandam choleræ siccæ appellares, de cujus notis & signis dictum est ante.

2. Urina erat pene cruda & incocta, quod declarabat incendium renum præpropere serum attrahentium: & suppressionem humoris biliosi quæ suppressa malum deterius reddebat.

3. Est ubiqui sunt icterici sunt flatuosi, est ubi non sunt flatuosi, secundum sententiam Hippocratis. Nam cum sit icterus per inflammationem partium, nec pituitosa crudaque materia subest quæ in flatum vertatur, tunc absunt flatus. sed si aut præcesserat congestio materiæ pituitosæ, aut chyli propter pravam sanguificationem hepatis dispositionem, corruptio sequitur, etiam in ictero potest esse flatuum multitudo. Vel dicemus ex agitatione materiæ crudæ, & caloris contra naturam excitatos esse flatus malignos. Idemque factum esse quod in generatione flatuum, de qua in nostris Definitionibus. Galenus comment. in partic. 21. lib. 4. Acutor. ait à spiritus interceptione non inferri flagrantem hypochondrio affectionem. Quod verum est. Sed si gravis in hypochondrio dispositio potest flatus excitare.

Quod mirum est quiescentibus post balnea doloribus ventris & renum, cœpit dolere tibias & malleolos, adeo ut per omnes noctes clamaret, nec ulla ratione sedarentur. Hunc morbum graphicè explicat Hippocrates, lib. de intern. affect. *Gulielm. Ballonius Consil. Medicin. lib.1.*

Iliaca Passio.

Reverendiss. Abbas 40. annum agens, temperamenti totius & jecoris, calidi & sicci, gracilis habitus, multis abhinc annis hypochondriacus, Theologicis studiis addictus, & rei quoque œconomicæ quammaxime incumbens, multum comedens, & vina meraciora bibens, nec vel brevis omnino jejunii patiens, natura enim vorax propemodum observatur, parum tamen concoquens, pituitosæ proinde, & crudæ materiæ vomitibus jamdiu obnoxius, ignava tamen valde atque adstricta alvo, tandem diebus proximè elapsis Venetias petens, negotiorum sui cœtus gratia, Conchyliorum & Ostreaceorum copia se infarsit, vinaque Cretica bibit, suppresso interim consueto crudæ & pituitosæ materiæ vomitu, alvoque adstrictiori quam antea, & stercora sicciora egerente, quinimo tota hebdomada præterita omnino otiante, adaucti in ventre rugitibus intestina inflantibus ac distendentibus. Cujus rei causa pilul. ex Aloe cum Mastich. sibi familiares deglutiit, quas tamen nulla evacuatio subsecuta est, ideo ad clysterem confugit, quo pauca & exsiccata, atque materia pituitosa involuta dejecit. Cum autem dolores summum ventrem torquere incepérint, magis magisque invalescentes, cum vomitu ferè continuo & vehementi heterogeneæ materiæ, biliosæ scilicet atque pituitosæ, Medicum domesticum accivit, qui statim Potionem ex Syr. & Mel. Ros. sol. præscripsit, quam tamen illico Pat. evomuit, quibus perterritus, statim me quoque, casu tunc temporis Venetiis agentem, in consilium advocavit.

Licet nonnunquam Colicus dolor cum Iliaco, & hic cum illo confundatur, ut videre est apud Gal. dicentem. Cum sit omnis Volvulus periculosus, qui in sublimioribus intestinis consistunt, iis qui in crassis sunt deteriores, ut qui contagio jecur & lienem afficiant. Cui subscripserunt quoque Aret. & Trall. quinimo & Diocles Carystius apud Celium Coli intestini dolorem Ileum vocavit, potissimum vero id experientia confirmat, qua videmus stercora in scroto obdurata, Coli inflammationem excitare, & postea Iliacam passionem, cum fæcum vomitu, cujus opinionis fuerunt quoque Petrus Salius, Mercatus, Mercurialis, & Fernelius, qui vidit Colon pituita repletum in Cadavere Ileo defuncti. Nihilominus Iliaca passio non datur, nisi Ileo intestino affecto, quod hisce casibus fit solum per consensum, sicut primario semper læditur in legitima atque exquisita Iliaca passione, quæ nomen ab ileo intestino affectui adhærente habet, seu à verbo Græco Eileo, hoc est misereor, ob sæva & miseranda symptomata illam comitantia unde Miserere mei appellata quoque fuit. Hunc autem esse affectionem Abb. Reverendiss. divexantem demonstrat ejus proprium & inseparabile pathognomonicum signum, nempe quod nihil ad inferiora descendat, licet Medicorum vulgus falso sibi persuadeat. hoc potius esse stercoris vomitum: Gal. enim ita de Ileo locutus est. Et vomitus non semper adest, sed quando exitiales sunt, & si vehementius distorquentur, stercus ascendit, atque singultiunt. Quod alibi repetit dicens. Vomitus autem stercoris advenit eis qui exitialiter se habent, & ideo sub finem morbi conspicitur. Id autem confirmat historia ab Hipp. allata de Muliere apud Tisamenum, quæ tertia die volvulosa, sine ullo vomitu obiit. Neque obstat, quod in eadem dejectiones tenues, crudæ, & paucæ fuerint, cum enim inflammatio fuerit in superioribus intestinis, excrementa, quæ infra inflammationem hærebant in crassioribus, attenuata & liquata, paulatim tenuia, cruda, & pauca descenderunt, verum nihil amplius totas expulisset, si diutius affectus perdurasset. Quod comprobat quoque Hipp. dum Ilei ex inflammatione curationem proponens præcipit, educenda esse fæces infra inflammationem stabulantes glande ex Melle Felle Taurino illita, cui subscripsit quoque Petrus Salius. Sed præterea Iliacam passionem confirmat doloris situs atque casu nostro assidui quoque vomitus, ob Ileum Ventriculo proximum, & potissimum rei potulentæ, quia potus innatans facilius vomitu quam cibus rejicitur, Quæ tria signa Gal. ipse quoque confirmavit.

Causa vero hujus affectus multiplex esse potest, à casu tamen nostro inflammatio excluditur, quia febris non adest, excluditur item durus tumor, quia paulatim affectio facta non est, nec abscessus locum habet, quia nec diuturno tempore, nec cum sensu doloris illius partis genitus est affectus, quare superest nobis consideranda fæcum retentio, nec non pituitosæ & crudæ materiæ accumulatio. Et quidem si ex una parte temperamentum totius & jecoris, calidum & siccum, totius & abdominis præsertim, gracilitatem, consuetam alvi stypticitatem, meracioris vini familiarem usum, atque tandem fæcum diuturnam retentionem consideremus, hanc esse hujus passionis causam, summa & cum ratione concludi posse videtur. Si vero ex altera consuetam Pat. Reverendiss. voracitatem, quotidianam crudæ & pituitosæ materiæ generationem, & suppressam ejusdem per vomitum evacuationem, una cum postrema Conchyliorum & Ostreaceorum ingluvie expendamus, neque hanc certe excludi posse cognoscemus, atque utramque ad Iliacæ hujus passionis ortum conspirare, asserere cogemur, potissimum cum utriusque præsentia signa habeantur. Etenim fæcum retentio non statim, sed multis post diebus, mordacitate scil. acquisita, dolores excitare solet, tuncque sursum halitus elevantur, & cum vomitu primo biliosо, mox etiam pituitoso per os excernuntur. Et licet a pituitosa materia, utpote humida, dolores vehementes inferri non possint, attamen invalescere incipiunt, quinimo graviores evadent a flatibus copiosis & acribus, ob stercoris præsentiam intestinum distendentibus ac vellicantibus. Neque pituita induratis fæcibus facilem exitum parare potuit, quia a fervido viscerum calore exsiccata, & ipsa ad motum inepta reddita est.

Hanc vero causam pituitosam admisit quoque Avic. capite proprio, imo & Hippocrat. dum dixit, quod, Quibus ex stillicidio urinæ Ileos supervenerit, in septem diebus pereunt, nisi febre superveniente satis urina fluxerit. Nihilominus eam ablegare Gal. conatus est negans hunc Aphorismum esse Hipp. quamvis postea in progressu illam concedat dicens. Difficultas id

id jevenire posse, at si placeat, & ista causa ponatur.

Passio Iliaca ex se acuta & periculosa censetur ab Hipp. ipso, quam fœtidam & mortiferam appellavit Oribasius, ideo Ab Ileo vomitus, singultus, desipientia, vel convulsio, malum. Comparative tamen considerata, minus periculosa est quam quæ ex abscessu, duro tumore, aut inflammatione procedit. Neque nos prorsus deterreat, nec spem omnino abscindat fæcum retentio novem dierum, siquidem Rhasis historiam narrat mulieris paralyticæ, quæ integri mensis spatio ventrem non exoneravit, sicut Nicolus de quadam gravida aliam refert, quæ 45. dies nihil per alvum dejecit, quæ tamen nec in Iliacam passionem inciderunt, minusque perierunt. Magni tamen facere præsentem affectum nos cogunt Iliaci dolores cum vomitibus, verendum enim ne alia duo prava & exitialia symptomata contingant, difficilis videlicet respiratio, & fæcum per vomitum excretio, præsertim cum ad passionem hanc producendam duplex causa concurrat.

Statim itaque propriis & efficacioribus remediis sedulo agendum, & si medica intentio ab essentia est elicienda, omnium primo adversus fæcum & materiæ pituitosæ retentionem convertenda laxantibus & subducentibus. Quoniam vero urgent, & in posterum magis urgebunt dolores, Anodyna, & Narcotica quoque videntur usurpanda, licet in hoc peracuto, imo acutissimo affectu locum non habeant, præ temporis brevitate. Nam dicebat Galenus Non adhibeantur opiata, nisi post adhibita alia medicamenta, dolores enim sedant, sed dispositiones non sanant. Causis itaque contraria remedia opponenda, quæ quoniam sunt fæces retentæ, & materia crassa atque viscida pituitosa cum copiosis flatibus, ideo primo fæces internis emolliendæ. Secundo dissolvendæ & evacuandæ, & si res pro voto non succedat; Tertio intestina vento replenda & inflanda, ut facilius dura stercora devolvantur. Inde quarto statim Clyster injiciendus, qui fæces dissolvere & colliquare possit: atque interim crassa & viscida pituita attenuanda, & una cum fæcibus evacuanda, flatusque discutiendi. Quæ omnia attigit Hippoc. 4. de Morbis.

Primo itaque exhibeatur statim Oleum Amygdal. rec. ad ℥v. cum ℥iiii. Olei de Lino, ob præsentiam pituitosæ materiæ. Sex vero aut septem exactis horis, in Balneum descendat ex Oleo paratum, cui suffundatur decoctio emolliendi & laxandi facultate pollens, quam etiam Oleo impertiri possit. Paretur autem ex Aqua dulci, alterata foliis Malvarum, Pariet. Viol. Radic. Alth. & Lil. alb. sem. hordei, & fœnugr. Balneo vero egressus Pat. & detersus, assumat Flor. Cass. recentiss. extractæ ad ℥x. à qua, si vomitus nullus fuerit metus, bibat jus emolliens, Malvis scilicet alteratum: inde somnus permittatur, & tribus aut quatuor horis ab assumpta Cassia, cibus offeratur, exigua quidem copia, sed multi nutrimenti: & à cibo rursus somnus captetur, ut aliis quatuor post horis Clyster fæces emolliens & evacuans injiciatur, ita parandus.

℞. Decoct. Malv. Betar. Mercur. Chamæm. ℔i. Mel Ros. sol. Ol. Amygd. an. ℥iii. Salis Gemmæ ʒii. Vitell. ovor. n. ii. m. pro Clyst. His peractis, supersedendum opere, neque enim ad valde attenuantia ratione pituitæ devenire licet, ut ad vinum generosum, cum Aqua vitæ, Elixir vitæ cum Aqua Cinnam. præscripta à Mercato, & Petro Salio in hoc affectu, sed potius iterum laxantia, Ol. scilicet Amygd. recens Ol. Amygd. amar. vel pauco Cretico commistum, cum Matthiolo repetenda, & Pat. rursus in Balneum immergendus.

Quibus si non cedat affectus, ad tumefacientia, & stercus induratum dimoventia, necnon suo pondere extrudentia erit confugiendum. Quare folle fabrili, cannula per sedem introducta, intestina vento implenda & insufflanda, mox clyster dissolvens & moderate irritans injiciendus, qui peti poterit à Scribonio Largo Medicinæ Principe, Lib. de Medicam. Compos. 118. propositus, & ab eodem feliciter expertus, dum Servum cujusdam Vnguentarii, stercus per os ejicientem liberavit. Paratur autem ex Oleo, in quo decocta fuerit Ruta, addito Aphronitro, ad sescunciam, valet enim flatus discutere, & fæces dissolvere, ut asserit quoque Gal.

Quibus non sufficientibus, ponderosa sunt usurpanda. Sic Trall. proponit plumbum devorandum. Mercatus Chalybem, Pareus Argentum vivum, quod tamen remedii genus desumpsit à Mariano Sancto, qui præbebat Mercurium vivum, ad libras, in Aqua calida, quo multos vidit in Ileo deplorato morti proximos liberatos.

Hæc autem sunt efficaciora & selectiora remedia, quæ Sapientissimo Viro proponere potuimus, quorum recto, & opportuno usu Rever. Abbati in adeò truci malo, sanitas reparanda; congrua addita victus ratione, quam antea innuimus, vino omnino non interdicto. *Raym. Ioh. Fortis Consult. T. i. Cent. 2.*

Medicatio viri, Iliaca Passione Laborantis.

Vir 36. annorum, ingluviei deditus, cum varii generis malis cibis longo tempore esset usus, incidit in intolerabilem doloris cruciatum; totum quidem ventrem circumdantem, sed maxime in umbilicali regione, & circa hypochondria, ipsum miris modis torquentem. Accersit cibi fastidium, & deinde etiam vomitus, quo nec cibus, nec potus, retineri potest. Multos corruptos humores per superiora excrevit. Alvus ita adstricta est, ut nullum flatum, necdum quicquam aliud, per inferiora excernere queat.

Afficiuntur in hoc ægro ventriculus & intestina, ac inter ea potissimum intestinum ileum. Idque ex vomitu & ingenti illo dolore, totum quidem ventrem, sed regionem umbilicalem & hypochondriorum, ubi intestinum ileum situm est, potissimum occupante, est manifestum.

Morbus, quo hic æger affligitur, est intemperies ventriculi & intestinorum, ac præcipuè ilei acris & putrida, & forsan eorum etiam angustatio; quæ dolorem crudelissimum in iis partibus, ac præcipuè in ileo, ac præterea corruptorum humorum per superiora copiosam excretionem per inferiora impediens Ileus, vel Iliaca passio, à parte præcipuè affecta, vulgò appellari solet.

Causa procatarctica hujus morbi est ingluvies illa, qua varii generis pravi cibi diu à viro hoc ingesti fuerunt. Pravi verò & corrupti humores hinc in partibus affectis, jam commemoratis, geniti, ibique existentes, & cum sanguine mixti, & per corpus diffusi, antecedentem hujus morbi constituunt causam.

Pars vero eorum ab illis imbibita, eaque suâ acrimonia & copiâ vellicans, & forsan etiam crassitie sua, vel convolutionem eorum pravam excitando, angustans, intemperiei hujus, ac doloris crudelissimi; nec non excretionis per superiora institutæ, per inferiora verò, ob spiritus animales, qui in fibras intestinorum oblique ascendentes fortissime ab irritatione hic factâ fluunt, penitus impeditæ; itemque cibi fastidii, continens est causa.

Periculum est, ne hic morbus stercoris vomitum inducat, & ægrum syncope, doloris vehementia inductâ, occidat.

Diligentissima itaque Curatio mox est adhibenda; Eaque in humorum pravorum per inferiora eductione, doloris sedatione, & intemperiei per contraria correctione consistet. Mox itaque injiciatur talis clyster.

℞. Malvæ, bismalvæ, mercurialis, betæ, an.m.i. Rad. althææ ℥ii. Flor. meliloti, camomill. an.m.ß. Caricar. pingu. ℥ſ. Decoq. in jure pulli ad lib. iß. in Colaturâ Dissolve electuar. diacatholici, diaphœnici an. ℥i. Vitelli. ovi No.i. butyri, ol. anethini an. ℥i. ß. Salis comm. ʒi. Misce F. Clyster; mox injiciendus, & quam diutissimè æger poterit retinendus, & aliquoties reiterandus.

Ubi per inferiora excretio aliqua facta fuerit, tale p rgans per os dandum erit.

℞. Cassiæ recent. extractæ. ℥ß. Electuar. diaphænici, diacatholici an. ʒii. Olei anisi. ℈ß. Aq. decoct. hordei q.s. misce F. Haustus brevis.

Per os etiam postea exhibeatur oleum amygdalarum dulcium ad uncias duas, cum jure vervecino mixtum. Venter foveatur tali fomento:

℞. Fol. malvæ, althææ, violariæ, an.m.iß. Flor. camomillor. meliloti an.m.s. Sem. lini. anisi, anethi an. ʒi. Decoq. in aq. comm. q.s. pro Fomento. Et postea venter oblinatur tali oleo.

℞. Ol. anethini, camomillor. Amygdalar. dulc. an. ʒvi. Misce. Dolore perseverante exhibeatur talis bolus.

℞. Theriacæ Andromachi ℈ii. Requiei Nicolai ʒß. Laudani opiati gr.iii. Cum syr. de papav. alb. q.s.f. Bolus. In clystere etiam antea proposito addi poterit philonium Romanum ad ʒi ß. vel ʒii.

In victus ratione, Aër, sit calidiusculus. Cibus eupeptus & euchymus, ex jusculis. Potus sit cerevisia & vinum mediocre. Somnus sit longior. Alvus respondeat arte, vel natura: Tristitia vitentur.

Medicatio Fœminæ Ileo, Ex Bubonocele, Laborantis.

Mulier quadraginta annorum; jam à multis annis ex partu In dextro inguine herniosa, incidit in diarrhæam; qua, dum alvum frequenter deponere cogitur, intestina, quæ ligamentis externis artificialibus in loco suo retinere solebat, in inguen cum tumore sunt prolapsa; cumque ea ob duritiem renitentem, in locum reduci non possent, incidit in intolerabilem ventris dolorem, circa umbilicum ipsam potissimum torquentem, ac cum vomitu enormi & continuo variorum excrementorum, imo ipsarum etiam fæcum alvi, conjunctum. Jam à biduo hoc torquetur malo, multaque remedia per os & anum sunt adhibita, sed ea hactenus fuerunt irrita. Adest febricula.

Afficitur in hac ægra inguen dextrum, quod ex ejus tumore; & intestina, quod ex dolore ventris, circa umbilicum ipsam potissimum torquente, & tumorem in inguine faciente, nec non ex enormi illo vomitu, est manifestum.

Morbus, qui ipsam affligit, est tumor inguinis dextri, ex intestinorum illuc prolapsu ortus; qui intolerabilem ventris dolorem, vomitumque excrementorum, imo etiam ipsarum fæcum, enormem & continuum faciens, Ileus ex bubonocele appellari solet.

Causa procatarctica hujus morbi est diarrhæa illa; qua ægra alvum frequenter evacuare, corpusque inclinare coacta, intestina cum copiosis fæcibus frequenti illo motu in inguen deturbavit; eaque ibi hærentia, atque contorta ac pressa, partesque vicinas distendentia, ac dolorem in iis excitantia, descensumque excrementorum impedientia, continens hujus morbi & symptomatum sunt causa.

Ab illapsis enim intestinis factus est inguinis tumor & tensio, & intestini clausio; indeque dolor; & à dolore pori in cerebro ita fuerunt aperti & spiritus ita in eo determinati, ut illi in inguen multos impellerent humores, tumoremque & dolorem ita ibi augerent, ut tumor induraretur, & dolor intolerabilis evaderet: in fibras vero intestinorum oblique ascendentes spiritus continuò ita influerent, ut ea, versus superiora magno impetu ab iis contracta, quicquid in iis continetur, magna vi per vomitum continuò ejicerent.

Morbus hic periculosissimus est. Metus enim est, ne intestini illapsi fiat inflammatio, ex qua oriatur gangræna. Et præterea, ne ex vomitu & dolore vires ita prosternantur, ut ægra in lethalem incidat lipothymiam.

Celerrima itaque, quantum fieri potest, Curatione morbus est impugnandus: quæ tota in intestini reductione, & doloris sedatione consistet.

Itaque tali decocto emolliente & flatus discutiente inguen dolens continuò foveatur.

℞. Fol. malv. flor. camomil. anethi, Sem. lini an. Mi. sem. cumini ʒii. Concoquantur in lacte bubulo pro fotu, quo spongiæ imbuantur, eæque calidæ adhibeantur, & leni pressione manuum reductio intestini tentetur.

Dum autem hoc agitur, ægra ita in lecto erit collocanda, ut caput valde sit declive, crura vero elata.

Si vero hac ratione intestinum non potest reduci, cutis & peritonæum in inguine, ad intestini illapsi restitutionem, chirurgiâ erunt aperienda: & intestina reducta, ope subligaculi, in abdomine retinenda. *Henricus Regius apud Theodorum Craanen Medication. lib.3.*

Observationes.

Pro Ileo.

Imperavi ut ℥ii. amygd. d. rec. sumeret: hoc utilè valet & multis profuit; dedi autem calidè, non

non tepide ne evomeret. Petrus Forestus obs. 16. lib. 21. *De mesenterii & intestinorum effectibus.*

Mulier quædam Romæ cum deplorata haberetur, & stercus per os evomeret, neque ullis remediis sanari posset, tandem sumpsit omni die jusculum malvæ, & sanitati restituta fuit; ut constat ex arcanis Cornelii Medici Roterodamensis: nihil æque stercora dura emollit, quam juscula pinguia. *Idem Schol. obs. 21. lib. 21.*

Quidam ileosum conclamatum à summa desperatione liberavit gallinaceo fimo ex vino albo vel syrupo epoto. Idem Schol. obs. 21. lib. 21.

Vir quidam ileo laborabat cum vehementissimis doloribus supra & infra umbilici regionem, & gravibus vomitibus non solum ciborum sed & stercorum, & alvi per septimanas octodecim continua suppressione: ego hujus viri misertus, curam ita institui.

℞. Olei sem. lini ℥vi. troch. alhand. ʒiß. M. & fiat ebullitio parva. Postea inunxi umbilicum bene hoc clystere, ac reliquum per siphonem injeci: hoc facto post duas horas cœpit egerere stercora durissima, mucosa, purulenta, fœtidissima, varia & plurima, ac rectè mox habuit, cibum & potum non evomuit, non amplius doluit: &, quod mirum, intra diem sanatus est. *Martinus Rulandus. curat. 99. cent. 10.*

Cum per superiora multa evomeret, per inferiora verò nulla remitteret; post plures injectos clysteres, quibus nihil egessit, ad hoc artificium devenimus, quo scopum obtinuimus, & ægrum ab orci faucibus liberavimus. Follem fabrilem ano indidimus, & eo flatum in ventrem immisimus, quo extracto, infusum emolliens, cum troch. alhand. paratum, per clysterem subito ejaculari fecimus, quo stercora illicò dissoluta ac colliquata fuere, & demum educta: sic enim in hoc morbo operandum suadet *Hippocrates. Amatus Lusitanus. curat.* 100. *cent.* 1.

Cum ad consilium biduo ante mortem vocarer, negaretque medicus chymicus ipsi sanguine junctus se alterius Medici præsentiam passurum, suasi qui me consulebat fratri, darent patienti argentum vivum crebro per corium transitu perpurgatum, quod sæpè vidi sine noxa, momento citius, eductis secum obviis fæcibus per intestina transiisse: à cujus usu, ne frigore suo intestina læsisse posset, statim clysterem ex puro Cretico vino injiciebam: sicque aliquot coli nimia tensione morituros, cum Dei gratia liberavi. Sed Medicus maluit hominem in certa morte relinquere, quam remedium, quod inexpertus judicabat periculi plenissimum tentare. Pilas alii in hoc casu aureas, argenteas aut etiam si illa desint; plumbeas præscribunt: sed argentum vivum pilis omnibus expeditius, velocius, intestina percurrit, perpurgatque: vivunt hodie multi, qui norunt centurionem non ita pridem mortuum, cui cum princeps commessabundus; in media compotatione, risum captans, selibram argenti vivi in capaci poculo vino pleno propinandum curasset, ipse obducto amystide vase, præsentibus omnibus, neque enim, adhuc ferè bibens, fugere poterat, atque in cachinnos effusis, largissime & cum fœnore pridianæ cœnæ, per anum innoxiè reddidit: ultraque triginta annos sanus vixit; dicens cum inter pocula rideretur se clysteris compendium fecisse: aliis idem evenisse scio. *Henricus ab Heers. observ. 2. lib. 1.*

Cogente necessitate ad mercurium erat condescendendum, quod a Massaria Capivaccio, Paræo & Mariano Sancto ad æthera commendatur, & in hoc morbo est remedium indicatissimum, nam juvat mirum in modum ratione ponderis & fluxibilitatis & penetrantiæ, neque ejus malitia timenda est, nam non est vere venenum, exit enim facile è corpore, in & Gallia Cisalpina, inquit Matthiolus, exhibetur mulieribus ægre parturientibus, & pueris etiam in casu verminoso: quare tutò descendere possumus ad hoc remedium urgente necessitate, nam extremis morbis extrema sunt applicanda remedia. *Epiphanius Ferdinandus. hist. 74.*

Dux quidam strenuissimus cum post lusum parvæ pilæ, sudore madidus, sitique oppressus, aquæ nive nimium infrigidatæ calicem ebiberet, ilicò ab ejus potu, in sublimioribus intestinis torsionem sensit: cum intensissimo cruciaretur dolore, multaque jam tentaret efficacissima auxilia, iisque nec fæces, ructum crepitumve emitteret, imo vomitionibus fœdis oppressus in malis esset, nullo alio præsidio quam libræ hydrargyri potu potuit levari: à quo & fæces excrevit, & ex dolore melius habuit; quo sedato, & clystere ex generoso vino injecto, perfectam consecutus est sanitatem: optimum sanè remedium est, nam anodynum est, & suo pondere intestinum aperit, & obstruentes fæces deturbat, & cum vehementer sit humidum, tenuibusque constet partibus, & valde mobile, irritat naturam, & stercus valida ventris perturbatione propellit: Authore Avicenna Argentum vivum plurimi qui bibunt læduntur eo, egreditur enim cum dispositione sua per inferiorem regionem. *Zacutus Lusitanus observ.* 3. *lib.* 2. prax. admir.

Quidam ex castanearum crudarum ingluvie multa, in omnimodam incidit fæcum retentionem, ita ut ventris tumore, doloreque immani oppressus fuerat: hic tum in agone esset, & frigido sudore madidus, stercus per os ejiceret, variaque interna & externa expertus esset incassum auxilia: tandem duodecim parvas pilulas plumbeas quibus sclopetarii ad enecandos passeres utuntur, devorandas dedi; quibus dolor aliquantisper conquievit; sed post tres horas iterum increvit, cumque iterum octodecim pilulas propinarem, fæces reddidit, & injecto clystere ex aq. vitæ & urina pueri à dolore immunis evasit: nec mireris, nam hoc catapotium transvoratum volvulosos juvat, quoniam intestina involuta, implicita & vincta explicat suo pondere, & aperit; fæces impellit, & obstruentia excludit, lenitque dolorem: in quem usum Mercatus lib. 3. de morb. intern. cap. 16. chalybis limaturam propinat. *Zacutus Luzitanus.* observ. 34. lib. 2. prax. admirand.

Narrat Sanctus Marianus multos se novisse, qui in ileo desperato, imminente morte liberati sunt haustis argenti vivi cum aqua sola ℔iii. pondere enim suo intestinum velut vinctum expedit & evolvit; præduratasque & obstruentes fæces deorsum deturbat. Addit & valuisse in colico affectu apud alios id medicamentum, ℥iii. pondere haustum. *Ambros. Paræus.* lib. 17. cap. 65.

Intestinum si elapsum sit in scrotum, ilico reponatur, antequam febris & singultus supervenerint. si enim illa supervenerint, ac si vi repo-

natur, ante septem fere horas moriuntur: si in hoc morbo fluant sudores fœtidi, anhelitusque & ructus oleant male, lethale: superum intestinum inferiori illapsum sit, clysmis ac glandibus acribus deorsum fiat motio: sin inferum se superno intruserit, globulo plumbi devorato abactio fit. *Ioh. Heurnius. ad aphor. Hippoc. 10. sect. 7.*

Pharmacopæus maximo ilei tertio quoque die dolore torquebatur: quo sæviente febris aderat satis vehemens, & umbilicus una cum circumvicinis partibus in tumorem attollebatur: injecto autem in ipsis doloribus enemate satis acuto, expurgatisque vitiosis, admodum viscidis, crassis, fœtidisque fæcibus, dolor conquievit, febrisque cessavit. Quod sæpius contingeret, & nec desinerent hujusmodi tertianæ exacerbationes, nec enemata, nisi cum adhiberentur, prodessent, de aliis remediis deliberatum. Tentata quædam sunt, sed cum nec his dolores integre sedarentur, pilulæ iliacæ occurrerunt, quæ à Rhasi libr. 9. ad Almansorem describuntur: harum ℈i. in die quietis exhibitus admodum pravos & vehementer fœtentes humores eduxit: quibus expurgatis, ilei dolor multum sopitus: cum autem in universum non cessaret, eædem in paulò majore dosi exhibitæ: quibus, reliquis humoribus eductis, ilei dolor omnino conquievit. *Rembertus Dodonæus observ. 36.*

Medicus quidam longo usu famigeratus, hydrargyri ℥iv. cum melle rosac. solutivo propinatis, iliacum dolorem ab inversione intestini deploratum compescuit. *Ioh. Rhodius observ. 80. cent. 2.*

Neminem volvulo perire sivi; potandos nimirum dedi aliquot globulos plumbeos musquetarum, ut sui solo pondere durum istud excrementum propellant, quo plures hauriuntur, & majores, eo tutior & celerior sequitur sanatio, modò æger stet vel ambulet. *Ioh. Helmontius tract. cui titul. de flatibus.*

Vir quidam ileo laborans à quinque diebus, ut fæces per os rejiceret, multis remediis frustra tentatis, sumpsit mercurii cum sulph. extincti & in somam pulveris redacti ℥i. in globulo ceræ inclusam. Statim post exhibitionem fotus continuo adhibiti, & clysteres frequenter injecti. Post aliquot horas frustula quædam ceræ in rejecto clystere apparuere, quod indicio fuit apertam fuisse viam, & medicamento purgante exhibito æger à morbo prorsus liberatus est. *Franciscus Chomel. observ. 1.*

Volvulum hydrargyro propinato plures curatum prodiderunt: nemo tamen hoc modo, quem Petro Penæ familiarem notavit Petrus Asselinæus Gallus medicus Venetus, fœlici successu commendatum. Purgabat enim primo hydrargyrum à plumbagine sua, coquendo cum vino & aceto, trajiciendoque postea per alutam: tum tenuissimam membranam; in qua aurum externum erat, nodulum compingebat filo ligatum: ea hydrargyri, ut supra, defæcati, sesquiunciam includebat, & glutine ex tragacanth. facto obserabat, lentoque igne siccatam, educto filo, melle aut syrupo intinctam pilulam ægroto devorandam exhibebat: sic glutine in ventriculo statim dissoluto, hydrargyrum copiose alvum ducebat: bis autem sumpto tali globulo quendam sanatum videat. *Georg. Hieronimus Velschius observ. 43.*

Ventris sævum dolorem ex ileo lenivimus sacculo ex suillo stercore aceto decocto confecto. *Martinus Rulandus. curat. 74. cent. 7.*

A violentis vehementer purgantibus in hoc malo omnino abstinendum erit, quod hæc excitant flatus, & augent malum. Sanguis vespertilionis hypochondriis illitus mirifica experientia ilei dolores sistere creditur. *Franciscus Ioel. practic. lib. 4. sect. 3. cap. 6.*

Mulier quædam ex hernia umbilici in iliacam passionem incidit, ita ut vomitiones continuæ contentorum in alvo subsequerentur; in quibus sistendis nihil quidquam profuit, excepto elixere proprietatis. Parac. cujus gr. v. vel vi. in brodio exhibitis, ad miraculum per viginti quatuor horas, enormes vomitiones sistebantur, quanquam ægra, quod intestina inflammata nullatenus reponi possent, naturæ debitum solvere cogebatur. *Gregor. Horstius. observatio. 15. lib. 4.*

Volvulus ex irâ.

Morbus tenuioris intestini quem εἰλεὸν nominant, occidit, nisi resolutus sit, inquit Celsus, ante septimum. Sed ortus ab inflammatis intestinis, consumit hominem multo celerius. Accensa quippe intestina, ut facile emoriuntur; sic amittunt victa facillime sensum doloris, & præcipitant ægrum, non tam in sudorem frigidum, quam ipsam mortem.

Vxor mercatoris, dolens acerbe, circa umbilicum, ob bilem præ iracundia liberalius in tenuia intestina effusam, incidit ilico in insignem præcordiorum angustiam, sitim immensam, alvum tardam, & præter crebrum ac exilem arteriæ pulsum, in tantum gutturis ardorem, & tam indefatigabilem vigiliam: ut die tertio refrixerit ipsi corpus universum: cum viscido madore, vomitu bilis æruginosæ, & tandem lethali omnium nervorum contractione.

Sed intestinis hactenus acute dolentibus, perierat prius omnis doloris sensus. Nemo enim (ut Senecæ verbis id efferam) potest valde dolere & diu. Sed indolentia hæc arguebat hujus fistulæ mortem. Ac proinde, quæ in aliis ilei speciebus, obstinate supprimitur, illa ipsa dejectio sequebatur hic sponte. Sed mali augurii est, dolorem hac ratione deliniri; & alvum ex indolentia fieri citam. Nisi enim victrix natura, in ordinem iterum redegerit universum intestinorum motum; qui iliacis familiaris est; & nihilominus plurima vergant deorsum: certum est illic aliquid monstri alis; neque duplici hac viâ, tam auferri, quam augeri vitæ periculum.

At enim, quo constet clarius qui se habeat natura intestinorum. Sciendum illa, in viventibus, continenter in gyrum redigi, & instar alicujus lumbrici, per indefatigabiles circumvolutiones, ac sinuosa volumina, lentè ab illis deorsum propelli quicquid in se concludunt. Quem motum vocat Galenus peristalticum sive compressivam.

Qui manet animalibus, non tantum quamdiu moventur vel cor, vel auriculæ utrinque ipsi adpositæ. Sed etiam longe post; videlicet donec se movet spiritus arteriis inclusus. Cujus motum observavimus in animalibus morientibus longe diutius permanere quam illum quem habent auriculæ cordis. Quibus hactenus, sed perperam, ultimus fuit attributus motus.

Insitum autem hunc motum quo intestina naturaliter, quasi conglobato agmine deorsum tendunt, lædit evidenter obstructio. Sive illa sit à lenta pituita: sive ab immissione unius intestini in aliud: sive etiam ab inflammatione; de qua agit hocce exemplum Remoraturque non modo naturalem expulsionis motum: verum inducit contrarium. Qui incipiens a convulsione musculi circularis, ano circumpositi, trahit omnia sursum; rejiciendo per os quæ ex naturæ lege tenderent deorsum.

Velut clarè videre est apud Galenum comment. 33. lib. 3. de vict. in morb. acut. Quocirca non temere Hippocrates. Ab ileo vomitus vel singultus, vel convulsio, vel delirium, malum lib. 7. aphor. 10. Quibus siquidem, certè lubet addere, alvum sub finem morbi lubricam, intestina indolentia, & sudorem frigidum: habebis omnes desperatæ inflammationis notas. Emortua namque intestina, destinant hominem cadi. Et quo minùs doloris, eò plus dejectionis, & maturius interemptus homo. *Nicol. Tulpius Observ. lib. ii.*

De Dolore Ilei, ac corporis membranosi per alvum excretione.

Modestissima vidua, annorum quadraginta, de ulceroso ilei dextri, tempore dejectionis alvi præsertim, sæviente dolore conquerebatur, quem alii nephriticum, colicum alii, mulierculæ vero hystericum existimaverant, variaque ad id facientia præscripserant remedia. Accersitus ego suasi blandiori decocto abstergente, balneis ac enematibus, emollientibus & dolorem lenientibus præ cæteris insistendum esse. His per octiduum sedulo continuatis, corpus membranosum digiti majoris longitudinem & latitudinem adæquans, patulum & erosum ab una, ab altera vero parte clausum, triplici tunica, tenui, carnosa, ac rugosa constans, genuinum quasi intestinum cæcum referens, exiguo cum cruore, cujus ante vestigium nullum, per alvum dejecit. Postea, quod notandum, inappetentia ac alvi constipatione nulla arte solubili correpta est; Verum nona & sequentibus diebus alvo sine dolore, sponte soluta appetitus redit, & patiens pristinæ valetudini restituta. Si verum intestinum cœcum, quod ex doloris specie, loci situ, ac partis excretæ conformatione quasi affirmare liceret: admiranda sane natura, quæ defectum ejusdem, ileon & colon per intentionem secundariam ac quietem sine qua fieri non poterat, reuniendo supplevit, ac à fatis se vindicavit. *D. Nicol. Gul. Beckers.*

Dolores Iliaci & Hernia ab intestino vermibus eroso.

Foemina N. N. 36. annorum in ventre circa regionem umbilicalem magnos dolores patiebatur, inde a vindemiarum tempore, quo vas uvis refertum, junctis viribus attollebat, & in inguine rupturam cum dolore sentiebat, subsequente tumore, vomitu, siti, febre & magna debilitate: tumor ad tactum erat instar ligni durus, lividus & contusus: triduo integro alvus adstricta mansit, clysteres ergo applicati sunt, & cataplasmata emollientia lacti incocta tumori imposita, cordiales potiones exhibitæ, septimo die ruptus fuit tumor foramine juglandis magnitudine facto, atque effluxit ex intestinis materia putrida, nigra, fœtidissima: cavitatem ulceris Chirurgus adimplevit plumaceolis spiritu vini imbutis, fotibus foris applicatis e scordio, absynthio, veronica, myrrha & sale marino, spiritu vini, & vino albo paratis, unguentum quoque digestivum vulnerato intestino adhibitum è terebinthina, ovi vitello, spiritu vini, myrrha, & ung. Ægypt. paratum. Post plures vermes ex ulcere prodibant vivi & mortui, intestinum hoc gangræna affectum ritè dictis remediis deligatum, octo dierum spatio, separavit emortuam partem à sana ad palmæ manus latitudinem, sarcoticorum beneficio vulneri cicatrix inducta, & ægra Dei gratia percurata est. *D. Ioh. de Muralto.*

Ileosus in agone mortis Celotomia restitutus.

Lugduni Gallorum, ubi Chirurgi alias summe rigorosum sustinere coguntur examen dum versarer, viro ex Hernia diutina Ileo correpto plurima exhibita & adhibita fuere medicamenta, verum iis nihil juvantibus, omnil usque mortem intentantibus, Sacerdoti fuit con missus qui extremam unctionem, al...sque ceremonias ex Ecclesiæ Romanæ ritu ipsi administravit, ægerque jam de bonis suis disposuit & amicis legavit, ut adstâtes quivis de ejus salute desperarint: Contigit autem ut chirurgus quidam expe ienti[illegible] de misero ipsius statu certior redderetur qui ægrum visitans extremum remedium adhuc tentari posse ipsi significavit, Celotomiam scilicet, seu apertionem inguinis, qua intestina reponi, sicque faciles alvi exitus procurari possit, id quod hactenus frustra aliis remediis tent. tum: Æger moribundus sustinere hanc operationem in tali statu animum recolligit, parumque fecit difficultatis; Chirurgus igitur ipsum dextre locans incisionem f cit ex arte tutam, circa foramen ovale peritonæi (circa cujus in homine erecto summa patet creatoris sapientia) per quod intestina stercoribus repleta in scrotum prolapsa sunt, hæcque sursum dextrè reponit, rupturam rite claudit, sic ut postea injecto clystere è lubricantibus & carminativis, fæces duræ subsistentes per alvum ceu locum ordinarium ejectæ fuerint, ægerque e faucibus orci ereptus.

Scholia. Operationum chirurgicarum insignem esse usum, maximum quoque abusum, dum absque illis natura sæpius lenioribus adjuta remediis affectum sanat, Nosodochiorum ægrorumque alibi dispersorum exempla docent; Quam nobilis vero et manus Chirurgi & tantum non divina prædicta monstrat observatio, si e tali enim oper tione a sque dubio æger iter i[illegible] essus fuisset, unde dicitur redire non [illegible]nem. De tali ergo oper. tione a celebri Chirur-

go

go Parisiensi Dn Bienaise præ reliquis Chirurgis administrata, lubeat quædam adhuc apponere; Administratur ea, ægro prius, ut decet, tabulæ ligneæ commode adaptato, incisione in inguine caute facta, quæ non lædat intestinum, super cannullam scilicet ex una parte rotundam ex altera v. cavam, quæ in processum inseritur, ut impediatur omnis intestinorum instrumento attactus & læsio; dum verò incisio satis magna est, reducitur intestinum, acuque cum filo bis perforato & ligato processus tandem gastroraphia cura absolvitur. *D. Emanuel Konig.*

Ileos à Bubonocele.

Dominus Artheaudius, celebris ille Chirurgus Lausanensis, hanc operationem in cive Lausanensi die 24. Aprilis Anni 1675. celebravit, posteaque casum his verbis è Gallico in Latinum translatis ad me perscripsit.

Mr. du Cloux concivis noster 50. annorum, nunc triduo decumbit ægrotus, horrendos patitur dolores in regione umbilicali, assumpta statim revomit insigni quadam violentia, plures clysteres ipsi fuerunt exhibiti, quia Medici colicam biliosam esse rati sunt, hi autem clysteres sine emolumento rejecti fuerunt: Quod vero motus spasticos in magno hocce dolore animadverterem, judicavi Bubonocelen adesse, & compressionem intestinorum, omnium symptomatum originem: In inguine dextro tumorem tetigi magnum, & durum, & ad tactum immobilem, quem nactus est æger à gestatione & elevatione oneris gravioris; huic imposui Cataplasmata emollientia ex malva, althæa, violaria, butyro & liliorum alborum oleo parata; post clysteres exhibui fortiores, immisi ægrum balneo, & intestini in locum suum reductionem variis artibus tentavi sed in vanum omnia, adeò ut symptomata aucta singultusque molestus, & metus gangrænæ adfuerit; quare in consilium vocavi Dominum Dapples, Dn. de Bergeries, Medicos doctos, usque quod à priore Medico Constantio peractum sit recitavi, & nil nisi operationem manualem restare subinnui: Cum autem hæc operatio hic loci sit admodum rara, Dn. Dapples difficulter assensum præbuit, tamen quia in extremis morbis extrema sunt tentanda remedia, ægerque enixe eum expostularit, hoc modo coram Constantio Medico, Chirurgo Gerband, & Pharmacopola Millot celebrata fuit: Ægrum elevatis, diductisque femoribus à famulis meis sustentatum altius in lecto reposui, ego vero integumenta communia supra tumorem digitis prehensa, quantum potis eram, elevavi, cultelloque usque ad peritonæi productionem, seu processum (quem juxta longitudinem aliquantum aperire debui) incidi, tum intestinum naturalem suum colorem mutasse conspexi, & indice sinistræ manus processum intra vaginam dilatando ad musculi oblique ascendentis abdominis annulum perveni, dextra vero intestinum in locum naturalem reposui: Insimul femoribus elevatis intestinum felicissime sedem nativam subingressum est: suturam vulneri postea quatuor in locis, integumentis atque peritonæo adhibui, & media post hora enema applicui, quod cum copia excrementorum fœtentium brevi rejectum est, ægerque placide dormire cœpit, antea quatriduo integro vigil existens. Vulnus præterea balsamis adstringentibus curavi, & tribus septimanis, Deo benedicente, restitui.

Scholium. Similem herniæ curationem describit Ozias Aimar in observ. 8. Riverio communicata, qua in ultis remediis incassum per novem dies adhibitis, intestinum in scroto incarceratum feliciter fuit repositum, incisione usque ad processum peritonæi instituta. In quo casu magnam peritonæi dilatationem fuisse necesse est, quæ intestina prolapsa non admodum comprimens, eadem quominus inflammationem & gangrænam, sanguinis utpote motu à vasis compressis, haud omnino inhibito, nec flatibus via denegata, subierint, effecerat; cum alias facile gangræna supervenire soleat, quam intestinis postea omnino sphacelatis, quamvis arte denuo repositis, certam mortem accelerare, non una vice notavi; sicut è contra, tempestive adhibita, inprimis cataplasmata ex emollientibus, simulque flatus discutientibus concinnata, salutem ægris non adeo incertam pollicentur. *D. Ioh. de Muralto*

Anatomicæ inspectiones.

Quod spectat ad sanguinis aut seri intra intestinorum tunicas suffusiones, à quibus phlogosis, aut tumores dolorifici excitantur, revera ita fieri interdum concedimus, in o [illegible] novimus, ex inde vero passionem non Colicam sed Iliacam excitatam fuisse observavimus: Quippe cum plures ab Ileo defunctos aperuerim, Intestini cujusdam inflammationem, ac sphacelum fere in omnibus, & morbi & mortis causam fuisse deprehendi, neque mirum hoc, quoniam in membrana tenera & maxime sensili, magna solutio continui spasmos & corrugationes dolorificas ita continuas & atroces ciebat, propterea ut intestini affecti motus peristalticus, quo fæces alvi versus anum protruduntur, inhibeatur ac prorsus invertatur. *Willis Tract. de Anima Brut. part. 2. cap. 15.*

Intestina crassa tunicas easdem ac gracilia obtinent cumque in Colo fæces recta ascendant, fibris carnosis robustioribus, quæ contractionis motum fortiorem efficiant, opus est Hinc si inflammatio, aut sphacelus (ut sæpius novi circa coli initium contigerit, adeo ut fibræ carnosæ læsæ contractiones pro fæcibus sursum elevandis obire nequeant, illæ versus Ileon restagnantes passionem Iliacam incurabilem inducunt: *Idem Pharmac. ration. sect. 1. cap.* [illegible]

Mulier quædam dolorem Iliacum pati videbatur cum matricali commixtum, tandem quinquagenaria facta, æstivo tempore in hunc incidit dolorem, & trium dierum spatio involvulum desiit affectum, unde in quarta mortua est: huic erat scirrhosus tumor in confinio intestini coli, qui erat repletus officulis multum acutis, & veluti intestinum pungentibus atque vellicantibus; quapropter obstructione (obstructione) in intestino facta, & inflammatione suborta, flatibus repleta, dolore admodum insigni cum fœcum rejectione correpta interiit. *Hippolitus Boscus de Facultate Anat. Lect. 2. p. 74.*

Rusticum novimus, qui cum post longiores torsiones & ventris diuturnas inflammationes diem obiisset, & demortui incideretur corpus, longior in intestino fissura inventa est; ex qua etiam recentes uvas, quas paulo ante comederat, prorupisse conspeximus. *Benivenius cap. 76. de Abditis.*

Anno

Anno 1668. Amstelodami vir quadragenarius moritur, hic ab aliquot jam annis, quasi tabe conficeretur, marcebat, & inter dubia vitæ mortisque vota miseram trahebat animam: Tandem febri correptus fuit 14. ante fatalem sibi diem; post x. nihil excrementorum per inferiora dejecit, tertio fæces per os fœdum in modum ejecit, quas triduo post anima sequebatur: Laborabat is omnium opinione volvulo, & revera is erat morbus, cui peritiores Medici, vel quod æger victus doloribus se convolvat sæpius, vel quod flatus in ventre quasi volvantur, etiam hoc nomen indi non abnuerunt; Nondum mihi hominem vere miserando hoc morbo extinctum, secandi fuerat oblata occasio: hanc igitur non negligendam ratus, apud propinquos eam mihi impetravi veniam.

Ego inter secandum convolutionem intestinorum nullam, sed ea circa coli principium arctius compressa atque inflammata reperi: & ubi cauta lenique incisione ea aperueram, ulcus inveni, quod transitum ad inferiora fæcibus negabat, & hinc quæ deorsum vergebant, vacua, quæ sursum, excrementis plena; quin ipse ventriculus iis infectus, fædum visu, grave odoratu spectaculum erat: Post inventam morbi causam, dum causæ causam indago, ecce tibi Pancreas se offert, quod ordinariam longitudinem media sui parte: latitudinem tribus transversis digitis, crassitudinem incredibili modo, pondus xiv. unciis excedebat pendebat enim uncias xix. cum hominis quinque, equi xi. plerumque pendeat; Omni ex parte plenum erat scirrhosis glandulis, ovum columbinum magnitudine exæquantibus: Hac Pancreatis mole compressum Ileum, primo inflammatum, deinde exulceratum negaverat excrementis transitum. *Th. Kerckringius observ. Anatom. xlii.*

Aperui enim corpora ex Iliaca passione defunctorum in quibus Omentum & Intestina tota Sphacelo tenebantur: Ex his fœtor gravissimus vetuit penitius morbi causam indagare. *Fabritius Hildanus lib. de Gangræna cap. 4.*

Clericus annos 22. natus horruit & incaluit: Nox implacida, Vomitiones assiduæ rerum variarum, deinde velut cineritiæ ac nigricantes: Dolor ad totum ventrem implacabilis: hypochondria *tumentia* & distenta: neutrum in latus decumbere potuit: febris assidua, jactationes; ferre potuit phlebotomias, nec adjutus est: venter perpetuo siccus non solvebatur: Volvuli magna erat suspicio, 5°. die repente interiit: Vomendi finis non fuit: Incendium intus magnum: Mortuus valde è maligno intumuit.

Aperto cadavere, Colon erat velut nigrefactum, Epiploon totum putre, ad regionem Hepatis sanies purulenta: fœtebant adeo omnia ut viscera dimovere impossibile fuerit. Audio halitum illi fœtentem fuisse. *Ballonius lib. ii. Epidem. & Ephemer. pag. 193.*

Novi ebriosum Jureconsultum, qui cum temperamento biliosissimus esset, ideoque bile mota, quam clysterem naturalem vocat Avicenna, bis, ter in dies alvum deponeret; demum ut docet Hippocr. aph. 52. sect. 2. cum senescenti adstringeretur, pituita nimirum bilem superante, & ætatis & quotidianæ ebrietatis vitio, erat enim sexagenario proximus, nec alvum tensam ulla arte posset deponere, naturæ pensum persolvit, intestinis immane quantum tumentibus, adeo ut viderem crassitie brachium adstantis, quod duabus vix capiebam spithamis, superasse.

Cum mortuo fieret anatome, statim musculis abdominis & peritonæo secto, intestina sponte crepuerunt, anatomicumque & viciniores, tanta animarum fæcum mole obruerunt, ut vestes morem nemo adstantium internosceret: Itaque omnibus tœtorem fugientibus, nihil ulterius observari potuit: Hoc rarum quod Colon inflammatum, & immane quantum tensum; loco suo motum à Medicis judicabatur, adeo enim cætera premebat intestina, ut alvo omnimode suppressa, decimo demum die Ileosus factus fato suo fungeretur.

Cum ad consilium biduo ante mortem vocarer, suasi dari patienti argentum vivum, crebro per corium transitu perpurgatum, quod sæpe vidi sine noxa, momento citius, eductis secum obviis fæcibus, per intestina transiisse: A cujus usu, ne frigore interanea læderet, statim clysterem ex puro Cretico vino injiciebam, sicque aliquot coli nimia tensione morituros, cum Dei gratia servavi: Sed alius Medicus Chymicus maluit hominem in certa morte relinquere, quam remedium, quod judicabat periculi plenissimum, tentare: Pilas alii in hoc casu aureas, argenteas, aut etiam, si illæ desint, plumbeas præscribunt, sed argentum vivum pilis omnibus expeditius, velocius intestina percurrit perpurgatque. *Henr. ab Heers observ. Medic. ii.*

Clariss. Guido Patinus inflammatoriam dispositionem Ilei intestini semper hunc producere morbum censet, adeoque plurimos evadere per Venæ sectionem, fotus tepidos, semicupium ex aqua tepida & enemata emollientia: Idem ante annos triginta in auriga cujusdam Archiepiscopi, ex volvulo demortuo, totum hoc intestinum corruptum, nigrum & gangræna conspersum fuisse literis mihi indicavit. *Blasius in Veslingii Anatom. c. 3. p. m. 46.*

Ileus à mutuo intestinorum subingressu, seu Intussusceptione.

Animadverti intestinorum tenuium mutuum ingressum spatio ampliore quam sit digiti longitudo, præsertim in nonnullis quos dolor Iliacus enecaverat. *Columbus lib. 5. Anatom.*

Aliquando intestinum in cavitatem intestini descendit, unde obstructio fæcis & corruptio illius cum morte oritur, sicut in sectione Anatomica observavi, Juvenis enim quidam hoc morbo affectus sine ullo hydrargyri juvamine mortuus est: quod cum permeare non potuisset, prope obstructionem à me inventum fuit. *Dom. Panarolus Pentec. 1. observ. ultima.*

Altera hujus mali causa post mortem à me deprehensa fuit, Intestini tenuis parte quavis coarctati ingressus in partem proximam, sed flatu solito magis expansam: Unde alvinis fæcibus transitus omnis ad alvum præcludebatur, consequente mox earundem regressu & ascensu ad ventriculum, cum miserabili ipsarum evomitione.

In-

Iudicavi modo dicto illum contigisse intestini tenuis in partem proximam ingressum, Et quidem nunc partis superioris in proximam inferiorem nunc inferioris in superiorem, quoniam observaveram sæpius 1. Intestinum tenue variis in locis flatu distentum, atque in partibus proximis, tam superioribus quam inferioribus, ad notabilem longitudinem arctissime contractum. 2. Ægros eosdem torminibus pressos corpus suum mire agitasse ac non raro subito inflexisse: Ista vero inflexione sæpius repetita contingere potuit ut subinde ob relaxatum in alterutro extremo intestinum, ulterius pressus flatus locum concederet opposito Intestini adhuc coarctati extremo sese in satis sufficienter expansi intestini cavitatem insinuandi, succedente mox ejusdem intestini a propulso flatu liberati coarctatione satis violenta circa partem proximam insinuatam: Quoties autem pars intestini inferioris subit superiorem, toties aut sponte per assumpta alimenta, aut arte per pilulas plumbeas, aureasve deglutitas, curationis spes superest: Non item, quando pars intestini superior ingreditur inferiorem, quoniam sensim ulterius pergit pars conclusa, unde augetur magis magisque angustia, omnisque præcluditur contentis descensus, quocirca necessario certoque inde venit expectanda mors. *Franciscus de le Boë Sylvius Pract. l.1.c.15.*

Dissecui quandam volvulo denatam, cujus superior intestini pars in inferiorem inserebatur. *Plempius fundam. Medicinæ cap. de mesenteric.*

Intestini tenuis coarctati parti cujusvis ingressus in partem proximam, contingit, juxta Franc. Sylvium Praxeos p. 183. quod intestinum tenue variis in locis flatibus distentum, atque in partibus proximis, tam superioribus quam inferioribus, ad notabilem longitudinem arctissime contractum sit: Quod vidi in Nosocomio Leydensi in cadavere viri, ut & in fœmina xl. annorum ab eodem dissecta: unde si ad dolorem levandum, vel aliam ob causam, abdomen prorsus vel comprimatur, vel antrorsum inflectatur, facillime hic ingressus continget, idque vel partis inferioris in superiorem, vel superioris in inferiorem, Inflammatio autem contingit ob sanguinis in intestina effusionem, præsertim acrioris &c. Sic vidi vascula sanguinea ita tumescentia à sanguine in iis hærente, ut supra tenuium intestinorum tunicam distenta egregie observarentur in dissectione illius fœminæ; Inflammationis vero illius causam fuisse judicabantur carbones suppositi, quatenus immediate supra eum locum, trium scilicet digitorum transversorum spatio sub umbilico, in cute abdominis observatæ fuerant quamplurimæ maculæ nigricantes: Quod autem à carbonibus suppositis ortum censebatur, ratio hæc est, quatenus è numero mendicarum erat, quæ hyeme semper multum ignis secum circumferunt; atque supponunt, moxque iterum auferunt, partesque omnes corporis aeri frigido exponunt: unde puto primo à nimio calore humiditatem sanguinis affluentis in tam exiguis vasculis aliquomodo dissipari, sic minus fluxilem reddi: Secundo à subito frigore stagnari atque incrassari: vascula quoque ab intenso illo igne aliquomodo corrugari posse credo. Joh. Von de *Flammerdinge Disputat. de Iliaco dolore.*

Interdum revolvitur intestinum instar digiti cheirothecæ reduplicati, quod omnino obstruit viam intestini, inde vomitus intestinorum per partes superiores: Reduplicationem hanc omnino fictitiam dicit nominatus Patinus, quam nunquam videre potuit: At bis terve eam in cadaveribus dissectis cum Clariss. Joh. Walæo videre contigit. *Blasius comm. in cap. 3. Anat. Veslingii cap. 3.p.46.*

Sub ipsa præteriti nuper anni 1676. auspicia, mulierem ex pago Vallis Leporinæ, Haito, advenam, cui eadem exitus ex hac vita quæ adventus in hanc urbem (Schafusam) hora contigerat, in Xenodochio nostro dissecuimus, diros ante obitum ventris cruciatus, cordis anxietates, dejectiones cruentas, tandemque vomitus perpessam.

Patefacto abdomine Ileon alicubi plane constrictum, ac velut injecto laqueo strangulatum vidimus: Nimirum ejus portio, quatuor transversos digitos longa, plurimum contracta & angustata, intra proxime superioris cavitatem abscondita prorsus latebat, hacque sua φύσιν vetum ejusmodi intro-susceptionem, qualis à Clar. de le Boë Sylvio Ideæ Prax. Med. lib. 1. cap. 15. describitur repræsentare visa est. Intus vero non Intestina duntaxat, imprimis Ileon, sed & ventriculus multis quasi stigmatis inflammatus erat.

Post inde ac nuperius dissecui Puellam octennem, cujus Ileon tres ejusmodi Introsusceptiones distinctis intervallis spectandas exhibuit, una cum lumbricis alicubi velut conglomeratis, & mucagine intus contenta valde biliosa & crocea, interiora quoque ventriculi incrustante: Unde judicatu omnino proclive fuit Puellam sine torminibus, & præcordiorum anxietate vitam non finivisse; quod & assertione eorum qui curam ægræ habuerunt confirmatum. *Ioh. Conradus Peyer Tractatu de Glandulis intestinorum.*

Saltatoribus, mimis, aliquando tenuia intestina intorquentur: Filiolus Dom. Petrei, Medici celeberrimi, volvulo interiit, In dissecto Ileum ita replicatum inveni, ut si chirothecæ digitus contraheretur. *Ioh. Riolanus Pract. p.m. 156.*

Quam rarum sit Ductuum dari intussusceptionem, nulli non cadavera hominum curiosius dissecanti notum: In cystico bilario se eam invenisse in observatis tradit Ioh. à Mekeren: In infante non uno, postquam Iliaci interierint, me eam in Ileo intestino observasse scias velim; imo etiam in puero 14. annorum eam notare licuit, & quidem duplicem, si uno loco pars intestini inferior se inseruerit in superiorem, altero pars superior in inferiorem. *G. Blasius Observ. Med. p 3. obs. 3.*

Intestina, lumbricorum instar varie se moventia, intussusceptionem quandam incurrunt, imprimis ubi dolore atroci afficiuntur, & hoc modo excrementis transitus ad anum denegatur, hinc Ileos; Mediis ordinariis nihil efficientibus, cucurbitula magna sine scarificatione sæpius parti dolenti apponi potest, atque iterum auferri: Annon etiam præstaret facta dissectione musculorum & peritonæi, digitis suf-

susceptum intestinum extrahere quam certæ morti ægrum committere? *Paulus Barbette Anatom. Pract. lib. 4. cap. 1.*

Theodori Roulen puerum aliquoties invisi, qui dolore fixo & continuo sub regione Hepatis per annos aliquot laboraverat, eo tandem ex gravissima Iliaca passione mortuo, vocatus sum ut causam præcedentis doloris inquirerem.

Aperto corpore, inveni intestinum Cœcum contractum, in intestinum Ileum se insinuasse, idque opplevisse, adeo ut nihil ex superioribus intestinis ad Colon permeare posset, inde Iliaca: Denique fisso Ileo, & exempto Cœco, id ubique inflammatum & tumens inveni: Præterea scirrhus exulceratus, aut potius cancer exulceratus in ipsius Cœci intestini fundo conspiciebatur.

Diversæ constituuntur causæ Iliacæ passionis: Præcipua autem est Ilei constrictio & coarctatio: Itaque hujus rei indagandæ causa diversa cadavera inspexi; & quamvis ut plurimum fœtor adeo teter erat, ut vix possent exquisite omnia considerari, id tamen in omnibus hactenus observavi, principium & originem hujus morbi fuisse circa intestinum Cœcum: h. e. sacculum, qui in fine Ilei & coli principio conspicitur. Quare existimo valvulam (quam Clar. Bauhinus in initio coli invenit) primum ex intestini Cœci inflammatione adeo contrahi & constringi, ut plane nihil excrementorum permeare possit, sicque accrescere inflammationem, ut tandem totum intestinum Ileum, imo & circumjacentes partes gangræna & sphacelo corripiantur: ut observavi in omnibus quos præter prædictum puerum hactenus dissecui. *Fabritius Hildanus centur. 1. observat. lxi.*

Puer triennis, qui 25. dies decubuerat, ac ex lumbricis ægrotasse putabatur, dissectus fuit: Huic intestina cuncta flatu turgida & lucida, unam tenuis intestini partem intra se contractam ac convolutam, quasi in se infarctam, ut duritiem quandam, tanquam tumoris speciem repræsentaret, vidimus: nam quod sesquipollicem longitudine æquabat dum involutum esset, id leniter evolutum, duos fere palmos implebat. *H. Smetius miscellan. lib. 10. pag. 579.*

Observatio.

Ileus ab implexis, involutis, intortis intestinis. A connexis & convolutis instar funis. Ab Ileo contortuplicato. Ab Ileo tribus complicationibus complicato. Ab Ileo diversis in locis convoluto. Ab Ileo tribus nodis constricto. Ab ejusdem constrictione.

Puer xvii. annos natus, hydropicus, cum 14. dierum spatio excrementa alvi per os evomeret, nec per secessum quicquam egereret, exspiravit: In hoc cum post mortem rugitus ventris, & illius quædam palpitatio sentiretur, eoque nomine de sepeliendo ambigeretur, accersitus, cum ventrem aperirem, flatus tandem erumpebant: Verum intestina tantopere distenta erant, ut femoris crassitiem certis in locis adæquare viderentur, atque ex compressione disrumperentur, stercusque magno cum impetu profunderetur: Aliis vero locis ita convoluta, intorta & & implexa, ut nulla illic nec excrementis nec flatibus deorsum pateret via: Sed & vermibus vivis, oblongis, quibus plurimis repleta erant, qui rursum aliis minoribus referti, inæquales illos motus effecerant. Præter hæc Hepar corruptum, arenulis, lapidibus infarctum, Lienem imminutum, Pulmones vitiatos costisque affixos ostendebat, *Paterus observat. lib. 5. p. 6.7.*

Intestina aliquando aliquomodo connectuntur, ut observavi, tanquam in fune madere eo qui postmodum convolvitur: Et in hoc casu mirum in modum pila tum plumbea, tum argenti vivi potio prodest. *D. Panarolus Pentec. 1. observ. ult.*

Per Iliacam passionem εἰλεὸν convolvi videntur intestina, Testisque mihi fuit D. Tilemannus, se vidisse aliquando in sectione anatomica ab Ileo mortui, intestinum Ileum contortuplicatum, uti pannus a lotricibus convolutus. *Dieterici Iatrei pag. 40.*

Die 29. Januari 1644. D. Patris laborare cœpit colico dolore vehementi ex intenso frigore concepto: vocatus Pharmacopæus injecit statim clysterem emollientem, carminantem & laxantem, quo fæces multas excrevit: dolore perseverante iteratus fuit idem clyster, adjectis oleis carminantibus, quem non rejecit, dolore adhuc sæviente, tertius postmodum injectus est, quem etiam retinuit: plurimis immissis suppositoriis, clysterum portionem excrevit sine ulla materia fæculenta: Die 2. morbi vocatus, præscribo fotum emollientem & anodynum toti ventri admovendum, & clysterem ex fotus decocto paratum, quem etiam diu retinuit & exiguam illius portionem rejecit sine ulla materia; Nullus dolor aderat, neque ulla febris, vomitus autem per intervalla infestabat: Hinc conjicere licuit ægrum Iliaca affectione laborare, sed a qua causa fieret, valde dubitatum est in consultationibus pro tanto affectu convocatis: Inflammationem enim testari videbatur febris, quæ tertio die supervenit, sitis & linguæ ariditas; Sed quomodo inflammatio intestinorum adesse posset citra dolorem concipere non poteram: Videbatur potius fieri à fæcibus induratis, vel contortione alicujus intestini: Multa remedia usurpata fuere, venæ sectio ter repetita, bis in brachio & semel in pede: julepi refrigerantes exhibiti, clysteres ex decocto intestinorum vervecis omni hora injecti fotus emolliens continuo admotus toti ventri: usque ad septimum diem vomitus perseveravit, quo jus-cula & potulenta excernebat cum materia biliosa, pituitosa & stercorosa, nihil vero per alvum effluebat: circa finem septimi diei alvus fluere cœpit, & fæces multas excrevit per intervalla, cessante prorsus vomitu: alvi fluxus continuavit per quinque dies, manente tamen febre & virium imbecillitate, liquida in fine dejiciebat, qualia ante vomere consueverat: die 13. morbi gravioribus inquietudinibus affectus est, cum virium languore, quibus sensim deficientibus è medio sublatus est.

Aperto cadavere, inventum est intestinum Ileon tribus complicationibus convolutum & quasi compactum in unam massam circa finem illius: Tota autem illa intestini portio

complicata, gangræna affecta erat, cum portione mesenterii sibi adjuncta: Intestina reliqua amplissima apparebant, ut brachii magnitudinem æquarent: Præterea intestinum gangræna affectum, perforatum erat supra complicationem: existimo à pondere materiæ contentæ in superioribus intestinis fuisse disruptum, postquam sphacelo affectum est: Per illud foramen tota excrementorum illuvies in abdomen effluxerat, & mora sua partem ani interiorem corruperat, in qua etiam foramen aliud apparuit, per quod excrementa effluebant per alvum, & obstructionis intestinorum apertionem mentiebantur; unde patet alvi fluxum Ileo supervenientem posse interdum Medico imponere. *Lazarus Riverius centur. 3. observat. 26.*

Secui puellam quadrimam verminosam, quæ post Epilepsiam Ileosa facta, per os & vermes & alvina excrementa deposuit: Quærens causam, tandem in fine Ilei, quinque intestini complicationes inveni maximas, ita ut ad longitudinem inter digiti, in quolibet complicationum Ileum convolutum invenirem: quodque pessimum erat, hic inferne sursum repebat, alibi superne deorsum implicabatur: atque ita supernam ac infernam medicationem cluserat: Hujus sine dubio, putri vapori, atque à verminibus elevato, originem suam debebat: *H. ab Heers. observ. 24.*

Pauperrimus quidam Walo morbo hoc, miserere mei dicto, summo cum dolore periit: aperto cadavere, septem diversis in locis intestinum Ileon vidimus ita convolutum, ut cibis, potui, fæcibus omnem necesse fuerit denegari transitum. *P. Barbette Praxeos lib. 4. cap. 7.*

Ilei quædam species est, quando Ileon, ut aspexi, ita arctatur quasi farcimen, (quod vulgo lucanica dicitur) cum inter unam & alteram lucanicam circumducitur filus: Hoc ad unguem inveni: Intestinum enim tam strictum erat ut non secus quam filo vinctum coerceretur; Humor enim biliosus ob acrimoniam morbum hunc pepererat. *Panarolus Pentecoste 1. observat. ult.*

Ileus à compressione Jejuni intestini in hypochondrio dextro.

Jejunum intestinum sæpe comprimitur, id quod primum ad longitudinem quatuor digitorum transversorum latitudinem sub costis spuriis in hypochondrio dextro compressum vidi Tiguri cum Dom. Parente anno 1667. in Josia Bruaschedlero de Hottingen: *Joh. Henric. Lavaterus Thesium Inaugur. 15.*

Ileus à Cæco Intestino obstructo & coangustato à devorato Cydoniato.

Septennis puella Diarrhœa correpta, quum per dies complures subalbidam ac putrem olidamque materiam indolenter alvo redderet, diuturnitatis fluoris ejusmodi pertæsa, ejus avia consilium de cohibendo cum aliis mulierculis cœpit: In eam rem cydoniato larga manu exhibito, sic est ejus usu alvus repressa, ut eo die & sequenti nocte nil omnino reddiderit; sed excitatis sævissimis ventris doloribus & torsionibus, usque eo intumuerit, ut hydropica derepente evasisse putaretur: Accitus Medicus, quid rei esset suspicatus, clysmatis primum lenibus, deinde etiam acrioribus identidem injectis, hærentem alvo materiam noxiam foras evocare; fotu dolores lenire tentat, sed id frustra: invalescentibus quippe doloribus immanibus, cum crebris animi deliquiis, tandem liquidioris stercoris vomitione intra biduum miserabiliter extincta est.

Aperto corpore, cœcum intestinum coangustatum constrictumque, adeo obhærescente, & interioremque ductum obturante cydoniato, deprehensum est, ut illac nullo modo prorsus quicquam posset pervadere: unde accidit ut acris illa & corrupta materia meatu prohibita, objectaque mora restagnans, insuetam sibi viam in abdominis spatium patefecerit, paulo supra obstructum locum pereso perforatoque intestino, quo velut emissario & cuniculo acto excidens, abdominis totam capacitatem repleverat. Hinc acerbissimi dolorum morsus, hinc distentio, hinc animi defectiones obortoque fœdo vomitu crudelissima mors brevi consequuta: Hæc historia ad eos valebit, qui redundantem nocentemque humorem, undecunque is proruat, intempestive sistere atque coercere properant, maximo ægrotantium malo. *Fernelius Pathologia lib. 5. cap. 6.*

Ileus à coalitu & gangræna Ilei. A flatu in ■ colo bito, hinc fisso. A gangræna in vicinia cæci, ob ligaturam in Hermotomia. A materia lapidea obturante intestina juxta Cæcum. A colo cancro affecto. A colo prope Rectum sphacelato & disrupto. A Colo exulcerato cum stercore retento. A Tumore vesicali Recto intestino annexo. A Recto intestino constricto & replicato. Ab abscessu in intestinis.

In schedis suis annotavit Caspar Bartholinus mulierem Germanam Patavii, robustam & corpulentam, nonnihil pinguem, sexagenariam, nihil excrevisse per alvum spatio novem dierum, nec tamen clysterem admittere voluisse: Incidisse tandem in febrem malignam cum vomitu bilioso, & transacto biduo obiisse:

Aperto cadavere, Pulmones fere putridos, Hepar parum scirrhosum & inflammatum: Ventriculi tunicam interiorem inflammatam: Intestinum Ileum in medio gangræna obsessum & putridum, ut inopinato contactu disruptum sit: universam partem supra Ilei gangrænam, interiore tunica inflammatam, ut supra modum venæ mesaraicæ essent turgidæ: Partem vero Ilei inferiorem totam coaluisse, ut nihil hac via pertransire potuerit: *Th. Bartholinus centur. 6. observat. 38.*

Tenuioris intestini morbo, quem Græci εἰλεὸν vocant, urgeri commune est, sed urgeri sic ut vitam tollat, inauditum: Corpulenta quædam mulier, cum modo supra modo infra umbilicum intolerabili premeretur dolore, nec ullus hinc inde erumperet spiritus, adeo agitata est, ut scisso tandem intestino vitam finierit, Quod nisi incisa mortua pluribus innotuisset, nescio an citra mendacii suspicionem à me scribi potuisset. *Benvenius de abditis cap. 76.*

Gallus

Gallus agyrta Leodium venit lithotomum professus herniarumque curam, filo aureo certissimam pollicitus: Huic cum plurimi se crederent, rogatus a patre adstarem vincturo epiploou filioli sui, in scrotum delabens, Adsto, filum, non jam aureum, sed ferreum, mercurio crudo oblitum, in inguen pueruli trimi agenti: Videris, inquam, altius & justo & solito mihi adigere, Quæ tua sunt, inquit, cura, ego quæ mea sunt rite exsequar: interim filum, ejulante multum puero, valide torquet: sed, quod commiseratione dignissimum! intestinum Ileum, in vicinia Cœci, una comprehendit, itaque vincit, ut negato per inferiora fæcibus exitu, per os ejectis stercoribus, Ileosus factus puer, peristaltico intestinorum motu mutato, animulam inter mille tormenta, cum fœtore & cruciatu ejecerit, die à ligatione quinta: Mortui cadaver aperiens, inveni intestinum, qua parte ligatum fuerat, unoque supra infraque ligaturam digito, omnino gangræna infectum & jam putre: Hunc postea Turnoni similium scelerum pretium crucem tulisse accepimus. Henricus ab *Heers observat. med.* 22. *p. m.* 191.

Orphanus ex iliaca passione expiravit: Inspecto corpore nullas vidi plicas nec volvulum, sed circa cœcum intestinum vidimus materiam induratam, lapidosam, intestina extendentem, & ita arcte adhærentem ut Cheirurgo impossibile videretur extrahere. *Nic. Fontanus Respons. & curat. pag.* 84.

Cancer etiam hoc idem causare potest, cujuscemodi vidi in Fabro ferrario, qui cum in colo per plures menses cancrum passus fuisset, ex quo in transitu fæcum quotidie vehementi cruciabatur dolore, maximas persentiens punctiones, perinde ac si acubus perforaretur, tandem aucto cancro, ab eodemque obstructis intestinis, factus Iliacus, præcedentibus stercoris vomitibus, misere vita functus est. *P. Salius Diversus de aff. partic. cap.* 11.

Matrona sanguinea 50. annor. 7. integris diebus nihil dejecerat, purgans exhibitum vomitu rejectum, nihil quoq effecit enema, 7. die, & subsequentibus varia assumpsit purgantia fortia, sed tristi eventu: morbi 21. die dicebat intestinum aliquod crepasse: 22. fatis cessit.

Dissecto cadavere nil quicquam vel circa ventriculum, vel in intestinis tenuibus poteram reperire quod morbi causam indicaret: Cum obstricticis præsentis ergo uterum explorarem, vidi intestinum Colon, non procul à Recto sphacelatum, tunicasque disruptas. *P. Barbette Praxeos lib.* 4. *cap.* 7.

Non multos post annos quandam secavi mulierem, quæ semper sana fuit tempore suæ vitæ: Sexagenaria tandem colico dolore affecta in volvulum incidit, sive in morbum miserere mei dictum:

Huic colon intestinum in suis anfractibus erat assato stercore repletum, ita ut lapidescere videretur: Et ab hoc stercore anfractus intestini Coli videbantur exulcerati: vixit hoc pacto octo dies, per os stercus excernendo. *Hippolitus Boscus de Facult. Anatomica sect.* 2. *pag.* 24.

Ut quid in intestinis observavi dicam, anno 1580. in quadam muliere quinqu genaria defuncta, quæ per triginta annos passa fuerat dolorem, quasi diceres matricalem, reperi Tumorem veluti vesicam, non dico magnitudine tantum sed tunica, in qua erant pinguedo sæposa, & ossa veluti diceres mandibulæ, in quibus erant duo alveoli cum dentibus duobus, alter erat caninus, & alter masseterum, & videbantur ita lenia, ut diceres per multum temporis spatium ex usu in ore humano fuisse: circumquaque hæc ossa capilli multi oblongi, ad longitudinem magni palmi circumducebantur, involuti omnes ab hoc sæposo humore; & quia tumor iste annexus erat recto intestino, ob id mortalis hæc, post multos dies quibus passa fuit dolorem quo aliquoties vexabatur, per dies novem volvulo fuit correpta, à quo vitam cum morte commutavit. *Hippolitus Boscus de facult. Anat. Lect.* 2. *p.* 25.

Anno 1672. mense Septembri, quidam, vocatus la Grange, Genevæ ortus, cui alvus totos 15. dies adstricta fuit, hinc dolores ventris vehementes, succedente sub finem *vomitu*...

Aperto cadavere intestina omnia, tam tenuia quam crassa, fæcibus turgentia reperta sunt: Intestinum vero Rectum reduplicatum inventum, præterea membraneus annulus arcte id constringebat, enatus e proximo peritonæi processu, in scrotum abeunte: hinc adstrictionis alvi causa & remeantium sursum fæcum.

D. Maignam Medicus & Professor Regius in Mathematicis; volvulo interit, impetu magno pituita multa in intestina prolapsa, ibique collecta & putrefacta unde abscessus factus, hinc morbus. *Iac. Thevart. Annotat.* 2. *in consi.* 31. *G. Ballonii lib.* 1.

Ileus à Colo pituita infarcto.

Caroli V. Imper. Legatus dolore torquebatur, necnon tumore à dextro hypochondrio per ima ventriculi in sinistrum exporrecto: huic cum sexennio toto remedii genus omne, tanquam emolliendo scirrho adhibitum fuisset injecto tandem acriore clystere, durum ac firmum quippiam, medio ductu pertuum, pedis longitudine detractum est, quod ille intestini portionem esse metuebatur sed quum repente levatus videretur, adhibito consilio iterum ac tertio clystere prolutus est, rursusque simili evulsa materia continuo est pristinæ valetudini restitutus: Alteri cuidam simili, sed gravior affectus alvum prorsus cohibuit: qui tandem ventre supra modum intumescente decessit è vivis: Inventumque est Colon intestinum usque adeo infarctum pituita concreta, ut solidum prorsus censeret, nihilque omnino fæcis in alvum dilabi fineret. *Fernelius Pathol. lib.* 6. *cap.* 9.

Ileus à prolapsu intestinorum in scrotum.

Joh. le Charron Volvulosus factus à prolapsu intestinorum in scrotum: Manus adhibita, Reposita intestina, restitutus: Sed postea excreta est à medicamento innumera humorum colluvies, prius mota sed non promota. Ille evasit quidem tunc; exactis aliquot post annis alio morbo interiit.

Aperto cadavere, observatum est mediam quandam partem intestinorum & mesenterii, rupto peritonæo, in scrotum amplissimum, & omni inde majus, prolapsam, ut etiam inde retrahi nequiret; Et ista prolapsio erat illi naturalis, intestinaque tanquam in loco nativo & augebantur in scroto, & nutriebantur. *G. Ballonius consil. medic. lib. 2. consilio 24.*

Iliaca passio à prolapso intestino in inguen, cum imi ventris quasi syderatione.

Jac. Berthier post longas corporis agitationes & conatus, & usum rerum flatulentarum, in colicum dolorem, ut putabant, incidit, sed Iliaca, passio erat: aut saltem à torminibus cruciatibusque conturbata convolutaque sursum deorsum intestina, tandem id mali intulerunt: Circa inguen apparuit tumor, intestini prolapsus erat: semel tantum eum prolapsum fuerat passus, tamen principio non putabat intestinum esse provolutum, sed tumorem testiculi: Quod ne cui mirum videatur, sciendum in eo conformando naturam sui oblitam fuisse: nam testiculus neuter in scroto erat, sed uterque intus conclusus erat: unus quidem apparebat tactui soli, & circa pectinem locatus erat, alter delitescebat plane: sic tumorem tantum testiculi circum pectinem suspicabantur: At aliter res erat, & frequentes vomitiones, & suppressa omnino alvus prolapsionem intestini indicabant: dolor erat magnus circum umbilicum, qua situm est Ileon: Pars fomentis & semicupiis non est remollita, sed eorum usu an contingerit, nescio, intra triduum totus pecten inflammatus est, & aliquid acuminatum apparuit, ex quo pus saniosum & fœdissimum excretum est: dubitabant an id ab intestino rupto nasceretur, Et magna rupti intestini erat suspicio: quicquid sit devolutum erat intestinum e sede sua, quod tumor ad pectinem indicabat: clysteribus tentata alvus nil reddidit, longioribus balanis sollicitata, reddidit; Quæ materia rupto exiguo tumore excreta est, ea graveolebat admodum, hinc fæculentæ materiæ magna fuit suspicio; tamen speculo res explorata est, nec incisum intestinum compertum est, febris perseveravit, dolores frequentes, spuitiones, vomitus, sed non ita frequentes ut in aliis observavimus, sudores, defectiones animi: 6. die totus pecten inflammatus magis, erysipelatodes, mors denique nono die.

Aperto cadavere, imus venter quasi sideratus apparuit, prolapsum Ileon; *G. Ballonius consil. 31. lib. 1.*

Ileus à mesenterii scirrho genitus.

Observavi Ileum ex scirrho mesenterii compressis intestinis. *Joh. Riolanus medendi meth. sect. 3. tract. 1. cap. de Ileo.*

Anatome Fœminæ Passione Iliaca defunctæ.

Foemina 40. circiter annorum, aliquot liberorum mater, plures annos ante hernia inguinali detenta, ex manifesta notaque causa externa in Passionem Iliacam incidit, eaque, frustra adhibitis omnibus remediis, obiit. Post mortem facta corporis Anatome, ut genuinam morbi causam inveniremus, vidimus intestina tenuia pene omnia inflammata ac sphacelata, unde dolor ille ventris continuus & intolerabilis cum intemperie calida & siti inexplebili ortum duxit: omento non supra intestina expanso, sed plane detracto, & in hypogastrio prope inguen dextrum complicato: Intestini vero Ilei portio digiti articulum longitudine vix superans cum particula omenti in processum peritonei dextrum delapsa externum illum in inguine dextro conspicuum tumorem excitavit, quem jam non, ut quidem alias facile fieri poterat, in corpus, adhibitis licet omnis generis emollientibus, ac inflammationem arcere solitis, cum internis, tum externis remediis, retundere atque reprimere licebat, quia non minus illam in processum peritonei dextrum delapsam intestini atque omenti portionem inflammatio & sphacelus in tumorem interea attulit, maxime processu illo peritonei ante nimium ampliato, interea vero iterum coarctato: quo etiam evenit, ut non solum excrementa nulla per alvum secederent, sed & redundarent, & per superius guttur egererentur, quin & per os assumpta quæcunque in hac nempe intestini portione, quæ processum peritonæi subiit, sufflaminata, ultra transire nequirent; quo propterea in casu mercurii etiam Clysterumque omnium usum plane frustraneum deputamus *D. Georg. Abrah. Merclini.*

Virginis cujusdam ileo laborantis, & bufones vomentis dissectio.

Virgo per annos 20. plurimos bufones evomuit. Laborabat pedum tumore, ita ut cutis ipsa sæpe finderbatur, ac humor tenuis extillabat. Erat admodum emaciata. Circa stomachi regionem dolore atroci vexabatur, eodem ritu ac si unguibus ventriculi parietes lancinarentur. Potus & cibi asitia. De dolore, duritie, & pondere in dextro hypochondrio semper fere querebatur. Inter dormiendum multum sanguinis evomebat. Tandem, post evomitus immanes, cum excrementis intestinorum fœtentibus, interiit.

Duos tumores habebat, magnitudine ferme nucis juglandis mediocris, alter in sinistro latere circa infimos lumbos, alter vero pube tenus eruperat; hic paulo ante obitum sponte sua erumpens in ulcus degeneravit.

Aperto abdomine, Ileon tribus in locis involutum erat, nodi, seu involutiones, digiti longitudinem æquabant, & absque intercapedine ab invicem distabant. Intestinum illud, hac involutione, se duplicatura tam arcte angustatum fuit, ut liquor siphone injectus non nisi guttatim pertransiret. Injecto liquore, & involutiones evaginatæ sunt, & perpauca, dura & parva excrementa cum quatuor lumbricis perexiguis exturbabantur.

Hepar solito grandius, quatuor libras pendebat. In media parte concava erat macula alba ducatum aureum adæquans, adipis instar, tactu mollior, cartilagini persimilis, quæ totam jecoris substantiam penetrabat. Huic &

aliæ minores comites erant. Hepar intrinsecus album & durum apparuit pure & sanie refertum. Cadaver admodum fœtebat.

Varias de bufonum vomitu habemus observationes, anne fuerint bufones, an analogum quid, certè hæreo. Sum in ea opinione nihil animale produci nisi ex semine, non dicam ex virili & fœminino, cùm, expertus loquor, mense Martio araneam vitro incluserim quæ ova pepererit, & postquam exsiccata fuerint, alia rursus peperit, ex quibus, quod mirandum est, novæ araneæ exclusæ sint, idque obturato semper vitro, ita ut certus sim araneam masculam non adfuisse. Per se ex putredine ranas, bufones, aut lumbricos generari nego. Quid de lumbricis in corpore genitis sentio, postea dicam.

Crediderim facilè ægram hanc non vomuisse bufones, sed simile quid: fieri potuit illam ejecisse caseosum quid; imo quibus menstrua deficiunt, sæpe vomitus cruentos incurrunt. Quid si sanguis coagulatus esset ejectus, qui viscidis ac biliosis humoribus erat involutus, non absimilis bufonibus semierosis fuisset?

Vehementi hoc vomitionis motu, intestina ita invicem illata & vaginata fuerunt, adeo ut tota fistulæ intestinalis cavitas maxima ex parte esset occlusa. Non mirum igitur eam dolore atroci circa ventriculi regionem fuisse vexatam; cum istæ intestinorum convolutiones (quæ convulsione & spasmo excitantur) admodum dolorificæ sint imo ab hac occlusione factum est, illam ascitia laborasse, nam quicquid potus aut cibi assumpserat, evomere iterum coacta fuit.

Hunc morbum ab acido in sanguine & chylo abundante, originem habere non dubito: serum illud acidum glandulis intestinorum extillans, cum tam acre fuerit, ut ventriculum & intestina erodere potuerit, dolores intolerabiles excitati sunt, hinc convulsiones, quibus intestina invicem volvebantur. Ex humoribus lentis, ibique stagnantibus, lumbrici producti sunt. Corrodente acido vascula sanguinea erodente, sanguis effluebat, qui infacta ægra vomitu nocturno tempore exturbabatur Ex hac saburræ stagnatione etiam fœtor ortum habuit.

De dolore, duritie & gravitate sub dextris costis, etiam a sanguine acido & lentis humoribus inquinato, hepatis vascula obstruente certe originem sumit. Fecit obstructio ut plus humoris admitteretur, quàm in venas reducentes amandari poterat, hinc mole auctum fuit. Interna interim substantia ab humoribus obstruentibus, qui & corrumpebantur, erosa fuit, unde dolor. Duritics veniebat, quia partim sphacelatum, partim ab humoribus contentis distendebatur.

Ulcera externa etiam ab obstructionibus in musculis aut glandulis ortum du unt. *Stephanus Blancardus in Anatom. Practic. rationali.*

Post dolorem fixum in dextro hypochondrio & passionem iliacam cadaveris inspectio.

Filius alicujus mercatoris à longo tempore continuo dolore fixo in dextro hypochondrio vexatur. Tandem iliacam passionem passus, moritur.

Aperto abdomine, cœcum intestinum erat contractum, & in ilium insinuatum, adeo ut nihil ex ilio in colon descendere potuerit. Cœcum extractum non tantum inflammatum & prætumidum erat, sed etiam cancrosum.

Iliacis passionibus causa sæpe est inflammatio, a fœcibus obstructio, flatus, aut hernia; exinde intestina distenduntur, & succi nervosi cursus pervertitur. Hinc quoque intestini partis paralysis, & contractio, adeo ut intestinum arcte contractum facile in distentum incidat. Cancri in intestinis fieri possunt, cum eorum glandulæ obstruantur. Cancer enim est mortificatio glandularum, quæ in carne sphacelus & in ossibus caries dicitur. *Idem ibidem.*

Ilei affectus veræ causæ per varia exempla anatomica demonstratæ.

Qualis sit affectus ileos (quem vulgo etiam miserere mei vocant) quæque propria ejusdem causa, haud satis convenit inter Medicos. Nonnulli credidere in eo intestini tenuioris fieri circumvolutionem, seu contorsionem. Alii è contra pernegant, intestina posse in nodum circumvolvi quandiu mesenterio sunt annexa. Putrefacto vero mesenterio (quale semel atque iterum me vidisse nemini) idem utique evenire posse arbitrantur. Quod si vero attendamus ad ea quæ post mortem observare nobis contigit, oportet ut statuamus ileon atoniam esse intestinorum, & præcipue tenuium, concomitantibus vomitionibus frequentissimis, alvi adstrictione, & non raro quoque doloribus valde atrocibus, imo morte repentina. Hæc intestinorum atonia provenit primò a nervis intestinorum, si non in totum, saltem ex parte obstructis unde otiantur intestina & prætertim tenuia, imo motu peristaltico naturali destituuntur, utpote spiritibus animalibus deficientibus. Secundo, eadem oritur ab obstructione intestinorum, quam vel excrementa indurata, vel deglutita ossa, similiaque solida alia inferunt. Tertio, susceptio, seu ingressus intestini subinde affectum istum gignit, sive ingressus iste ortum ducat à motu peristaltico præpostero, sive à motibus convulsivis, imò à nimia dilatatione particulæ intestini, aut ab ejusdem nimia constrictione; unde pars magis ampla, partem arctiorem in se se recipere apta redditur, in hoc vel illo intestinorum motu. Quarto, hujus mali causam invenio contractionem & coarctationem esse intestini, quod aliquoties adeo contractum reperi, ut vix minimum digitum admitteret, neque deglutita, nec flatus penetrare sineret. Quintò, ab hernia intesti-

nali idem affectus sæpissime provenit. Et demum sexto, inflammationem quoque intestinorum ad causarum seriem referre oportet. A nervis intestinorum obstructis ortum habuisse hunc affectum in uxore cujusdam Viri Docti, (quæ nuper in totalem alvi adstrictionem & vomitum continuum, sine notabili dolores sine febri, inciderat, unde mors subito sequebatur) nullus dubito. Quod intestina à functione sua quoque desistant, simulac, vel ab excrementis induratis, vel deglutitis ossibus aliisque similibus solidis intus obturata sunt, in cadaveribus me bis animadvertisse memini. Tertio, hoc malum à susceptione, seu ingressu intestini unius in aliud provenire, non est dubitandum, imo bis publice idem demonstravi in intestinis filii cujusdam pistoris, ut & aliis cujusdam hospitis, à me exemptis & dissectis; qui, dum viverent, multis malis fuerant correpti, sed præsertim ventris doloribus, idque horâ unâ atque alterâ post pastum. Tertium exemplum hujus affectus conspexi in cadavere à me dissecto, præsente Joachimo Schradero Chirurgo satis perito. Dixi quoque hujus mali causam esse intestinorum coarctationem. In cadaverum nempe apertione aliquoties observavi intestina ita coarctata, ut ne minimum quidem digitum admitterent. Si igitur in hoc casu excrementa paululum indurentur, aut si flatibus transitus denegetur, quid mirum, homines subito ex intolerabili dolore & inflammatione interire? *Frederic. Ruysch. in Observation. Anatomico-Chirurgicis.*

Ex enterocele & gladii ictu ileos funestus

Anno 1675. cum Parisiis versaremur in Nosotrophium la Charité dictum miles advectus fuit, ictu gladii profundiore & in abdominis cavum penetrante, vulneratus: Peritissimus Dn. Morellus Partem omenti prominulam, manu ilico prehendit & filo quod per acum trajecerat, partem ejus incolumem ligavit, abscindendo portionem aeri diutius expositam, reliquamque blande reponendo, medicamentis necessariis non neglectis: Biduo post æger malo iliaco misere vexatus interiit: Cadavere aperto intestina tenuia, ileon præprimis læsum gangrænatumque deprehendimus: In alio quopiam, cujus interanea idem Vir Exercitatiss. lustravit, triplici in loco portionem hujus intestini intra alterius cavum rediisse, sive intro susceptam vel inferiorem in superiorem ejusdem partem intortam fuisse notavimus cum tamen non constiterit affectu illhoc ægrotum laborasse. Eundem mali exitum vidimus An. 1681. in Viro sexagenario majore, qui subligaculum ex linteis male confectum, aliquandiu gestarat, successu non æque felici, cum intestinorum prolapsum illud semper prohibere non valuerit: Unde de commodiore omnino prospicere sibi debuisset, ni intempestiva verecundia malum clam haberi voluisset, intestinorumque optata in abdomen quandoque regressione, sibi meliora pollicitus esset, quibus tamen se frustratum vidit, dum muniis publicis functurus decem circiter ante obitum diebus, intestina subito prolabi denuo expertus est, non sine multa animi consternatione, inprimis cum emollientibus medicamentis, aliisve convenientibus adhibitis, interne & externe, pristinum locum illa repetere nollent, quin imo elapsis diebus aliquot, nauseam vomitumque cierent, quo tandem cum assumptis faeculenta ejecit, subsequentique febri & delirio, viribus prostratis, ad Creatorem, cujus intuitione perpetim frui ardenter desiderabat, emigravit.

Scholium. De variis nobis heic dicendi ansa subnascitur, ac præprimis de vomitu Iliacorum: Illustris Willisius vel de hoc potissimum sollicitus fuit, ut qui Medicamenta per os assumi solita operationes suas peragant, tandem inveniret, huncque ob finem ventriculum, intestina, cor & arterias sub cultrum studiose vocavit, quo de ipsorum affectibus ac ratione formali eo certior esset: Equidem in ventriculo, si quis alius affectus, vomitus frequenter accidit, in quo fundum ventriculi, orificium superius versus se recipere, & quidquid intus contentum habet, per illud dejicere, jam Vett. statuerunt, modo autem laudatus Vir, in media ventriculi tunica fibras carneas detexit, varii generis, circulares præprimis, harumque binos ac distinctos ordines, stomachum, quoad omnem sui dimensionem cingentes: suntque istæ satis conspicuæ, ubi ventriculum tantisper elixaveris: & sane motus ventriculi in animalium vivorum sectionibus demonstrabilis est, suadeturque a sana ratione, enimvero ingesta quibus ille secundum peripheriam suam distendi videtur, cedentibus tantisper fibris, instar lapidum illic hærerent, ni motus iste superveniret, docuitque nos ventriculorum caninorum post pastum examen, uti & ruminantium, dictas fibras ingesto alimento quasi disjunctas contrahi, & magis magisque coangustari & ad se invicem redire, hocque ipso retentricis facultatis robur, si non & concoctricis Veterum absolvi, siquidem actione ista è glandulis stomachicis menstruum spirituosum exstillet, quod massam undique compactam, promptissime pervadit: in vomitu illud notavimus, quod unusquisque vel in se experiri potest, adduci ad se invicem latera ventriculi dictarum fibrarum ope, juxta tamen has ita corrugari, ut valide reniti ventriculus ad attactum fundi ratione deprehendatur, eodem quo thalami cardiaci modo, fibris ipsarum ad sanguinis quem susceperunt expulsionem se accingentibus. Est hic motus ventriculi peristalticus in homine inversus, quem in vivarum bestiarum anatome sæpius quoque vidit Celeberrimus Wepferus: ceu constat ex Histor. & nox. Cicut. pag. 87. verba ipsa, ut pote Willisii sententiæ, nostræque robur ac lumen addentia paucis heic subdemus: ventriculum non semel vidi constringi lente versus stomachum subsequente vomitu, aut versus pylorum contentis in duodenum explosis: nonnunquam gracilior & brevior reddebatur, mox iterum intumuit, subsequente rursus nova coarctatione, quæ vel versus pylorum vel stomachum progrediebatur: Motus istos peragit fibrarum beneficio, quarum maxime conspicuæ sunt exteriores,

rectæ

rectæ, à quibus se contrahentibus undiquaque ventriculus brevior & gracilior evadere videtur, & internæ his subjacentes circulares, à quarum motu peristaltico, undiquaque latera sibimet accedunt & contenta propelluntur, præter transversas, quarum beneficio utræque connectuntur: Ut vero motus isti subsequantur, necessario requiritur stimulans aliquod nunc blandum & amicum, nunc inimicum, unde irritati Spiritus illos crebrius & vehementius iterant, fibrisque quaquaversum contortis, vomitui enormi ortum præbent: in statu naturali ita comparatum est, ut singulari Dei providentia, constitutisque legibus, quamprimum massa alimentorum in ventriculo soluta in intestina tenuia appellit, motus peristalticus succedat, quamvis forte irritamen non adsit: nempe, si nil aliud, parietes saltem intestinorum, ita sensim adaucta, sibi modo contiguos diducere valet, sicque fibris optimo instituto contra nitendi motumque hunc continuandi ansam tradere, quamdiu alimenti nondum subacti & à fæcibus secreti, portio notabilis adest, ut ipsius massæ particulas & succos hoc ipso motu strictis ductuum vicinorum fibrillis accedentes, jam silentio prætereamus, quorum acrimonia non attemperata, intempestivæ dejectiones sæpius subsequuntur. Inde fibris istis nerveæ præeunt, imo junctæ atque intertextæ sunt, ut ad spiculorum noxiorum eliminationem, junctis viribus usque insurgerent, nec opus est nerveam coronam ventriculi, hujusque innumeras per substantiam ejus propagines, tunicam nerveam, pariter ut in intestinis constituentes, heic multis adducere, quarum sensilitatem, dolores ventriculi & intestinorum atrocissimi, indeque nati motus spasmodici satis evincunt, merenturque legi quæ harum ratione Excellentiss. Wepferus p. 83. Cicut. aquat. scripta reliquit: nos quoque superius plura de his diximus. Quandoque autem vellicans materia in ventriculo immediate non contenta est, sed vel circa octavi nervorum paris propagines subsistit easque aggreditur, ceu in affectibus nephriticis, colicis ac hystericis palam est; enim vero strictæ illic ab irritante fibrillæ, spirituque in motum impetuosum acto, passio eadem fibrillis confinibus inducitur, indeque fibris carneis una in subsidium vocatis, motus ejusmodi peristaltici subsequuntur, quandoque vani & inanes, uti in nausea ac vomituritione: In herniosis, ni intestinum prompte reponatur, labes facile succedit, enim vero compressis intestini parietibus, & fibrarum motus impeditur, & sanguis in vasculis capillaribus non raro stagnat, gangrænamque hinc, acquisita corruptela inducit, quorum utrumque violentæ fibrarum irritationi, & funesto exitui non raro occasionem suggerit. Accedit sæpenumero iterata intestini procidentia, unde labes vel non vel levior primis vicibus inducta, sensim natales & augmentum capessit, inprimis si manuum contrectatio frequens vel imprudens, qua intestinum reponi consuevit, supervenerit, hinc enim vascula sanguifera simul comprimuntur, irritanturque haud parum intestinales fibræ, intestinis nihilominus non semper regredientibus, quod procidentia vel major est, intestinaque constricta admodum ob fibras non parum irritatas, vel etiam portio superior à fibris processus peritonæi, itidem sese stringentibus, arctius comprimitur & coarctatur: interdum autem intestinum secundum unam alteramve sui portionem in se ipsum redit, idemque fibrarum motum, massæque isthoc subigendæ & a fæculentiis liberandæ obstaculum parit: In adolescente, qui ope chirurgica ab enterocele liberatus fuit, non putamus gravem labem intestino illatam fuisse, quod vomitus frequentior fuisset, motusque spasmodici, de quibus corpus versus umbilicum ascendens, testatur, vehementiores, sitque interdum, ut a materia acri ad intestinum ileon delata, levius irritante, ob fibras ad talem motum ex prægresso symptomate dispositas, vomitus in talibus mox subsequatur: quin imo potuit in coli angustiis illic loci notabilibus, colligi & hærere vellicans pituita, motuque pari per fibrillarum nervearum seriem, ob dictam octavi nervorum paris ramificationem, ventriculus affici: & sane vomitus ultimus a materiæ saburra in hujus plicas collectæ profectus videtur, præcessit en. capitis dolor, junctus cum oris amarore, compressione circa præcordia; in milite gangræna intestini manifesta fuit, dubiumque non est, quin in sexagenario inflammatum fuerit idem, febri, deliriis & vomitu materiæ fæculentæ, fidem huic facientibus: nostrum cum peteretur a consanguineis consilium, suasimus ne multis intestini regressum manu molirentur, si fotibus aliisque medicamentis ex artis præscripto usurpatis obtemperare nollet, sed ad cultrum tempestive devenirent: antequam noxam funestam acciperet: Fuerunt autem, qui contra senserunt, operationem, ni repositum fuerit intestinum, institui non posse, contra quam cum ipsi Parisiis celebratam vidimus, tum etiam Pigræus Chirurgus peritissimus epitome de præcept. Chir. & Medicin. gallice edito docet, cap. 41. lib. 2. Et s'il advient, que le boyau soit tourné, la matiere estant enfermée dans luy mesme, lors ny la main, ny les medicaments, ny la situation, ne peuvent plus servir, tellement qu'il faut venir à l'extreme remede, qui est l'incision du peritoine &c. Quandoque intestinum prolapsum multo cum sudore & labore introrsum recedit, parvo tamen ægroti cum solatio, exitiali labe prolapsu & mora ipsi inflicta mox subsequente: qua de re notabile est exemplum, super quo aliquando nobiscum contulit, beatæ memoriæ Sponius Pater Hac ipsa, (inquit in literis An. 1675. ad nos exaratis) die memorabile quid in hac urbe contigit; insignis Jurisperitus enterocele a pluribus annis obnoxius, præcautionis ergo subligaculum gestare consueverat: cum vero pronuper per aliquot dies illud abdicasset, ecce repente in bubonocelem gravem incidit: accersitus Chirurgus satis solers, intestinum omni ope reponere satagit, verum frustra, quin imo supervenit postridie ileus cum frequenti vomitu: Alii Chirurgi in reductione ejusdem intestini suam etiam industriam exercent, sed irrito conatu: Interim tusa vena: Enemata subdita, hydrargyrum nec non globulus aureus & argenteus devorantur, sicut & oleum amygdalinum sorbendum datur: Tandem consilium cogitur Medicorum & Chirurgorum: Decer-

usque foramina obiter quærentibus notare licuit, à quibus materia dicta in cavum ventris abiit, pone hoc mesenterii scirrhum, circa glandulam Mesenterii magnam insignem animadvertimus, longitudinalem, & ipsum, forte à contactu ilei rubicundum: Hepar fere exuccum & pallidum. Vesicula fellis, loco non naturali in lobo nempe hepatis infimo sita, & ab hujus extima superficie exorta, circa finem pylori cum initio duodeni arcte cohærebat: Ventriculus admodum inflatus, sinistrum hypochondrium fere totus occupabat, qui si e sua sede secessisset: Pancreas duriusculum: Lien autem & Renes naturaliter habebant: Venter medius pulmones exhibuit putridos, & ex sinistra parte adnatos: Cordis auricula dextra lata & ampla, sinistra vero parva & angusta: in illa delituit polypus figura dimidii thaleri, ℥ß. circiter pendens, cujus modi alius oblongus ℥iv. in arteria magna hæsit, & alius ℥iiß. longitudine, venam pulmonalem occupavit: fibræ ventriculi dextri, præ flacciditate collabascebant: Pericardium ichore turbido plenum, & glandula thymus dura & subatra: Pulmones v. incisione facta præter materiam subpurulentam & spumosam nihil ostenderunt. *Idem ibidem*

De Ileo sponte sphacelato & Miserere mei lethifico.

Puero ætat. 14. per aliquot hebdomadas præfui, Torminibus excruciabatur diris; sursum & deorsum assumta fœcesque regerebat. Convellebatur universe, præsertim in suris, dentibus stridebat, & dum brachia fortiter contenderet, manibus contractis, abdomen ipsi hinc inde globosum fiebat, à musculis validè contractis, & ventre suo tot monticulos formantibus.

In consilium fortissimi quique Medicinæ Atlantes adhibiti, causam morbi refundebant in bilem porraceam & æruginosam, sed ipsorum præsidiis nihil juvantibus puer indies dolentior, debilior & macrior, convulsus tandem enormiter, abreptus est. Cadaver mihi cessit extremum ileon (qua parte in colon ascendit, & valvula munitum est prægrandi, ne fœces in cœcum assurgentes relabantur.) universe attextum, putrido tabo, musculo iliaco, quem arroserat, adeo ut nihil nisi liquidissimi præterflueret, idque dolenter admodum & convulsifice, imo ab ipso crassioribus transitum negante, intestinorum motus peristalticus invertebatur, vomituque refundebantur assumpta, plurimo glutine atque bile, modo flava, modo viridescente perfusa.

Ileus idem fœmineus.

Puerperæ æt. 30. per menses aliquot adfuit sub initia dolebat modicè ad ileum dextrum carminantibus: nullis vel assumtis, vel admotis adjuta fuit. Dolor vero pedetentim ita increvit, ut ægram in ejulatus impulerit, imo in vomitus enormes, arte nulla compescendos & exinde ita debilis evasit, ut exanimis videretur, sed vitellis ovorum vel vino, vel spir. vini dilutis recreabatur.

Millies me rogavit ut medium ipsi recluderem abdomen aculei dolentissimi extrahendi causa. Convulsionibus tandem & febre nobis est erepta, atque muto corpore suo fideliter nos docuit tot symptomatum originem esse ilei extremi & valvulæ ejus universæ sphacelum obfirmatum, nullis Pœoniis herbis medicabilem. *E Collegiis Clariss. Dom. Car. Drelincurtii.*

IMAGINATIONIS VITIA.

Antequam de Imaginationis vitiis hic dicamus, quædam de imaginatione in genere præmittenda veniunt: Est autem Imaginatio facultas corporea potius quàm spiritualis, quæ res exteriores atque absentes, tanquam præsentes nobis sistit, idque spirituum animalium organo, qui vestigia in cerebro ab objectis visis prius impressa, refricant. Nec tantum objecta absentia nuda & qualia sunt nobis sistit; verum etiam vel multiplicat ac conjungit quæ, aut pauca, aut separatim visa sunt; vel dividit quæ conjunctim objecta fuerunt. Quando illa in statu naturali subsistit non cogit mentem præsentia credere quæ tanquam talia repræsentat, quia scilicet moderata est spirituum actio. Verum quando iidem spiritus, vel per particulas a sanguine vel succo nervoso degeneribus suffectas, aut etiam extus advenientes, in motus cientur & perniciores ac vehementiores, non tantum objecta absentia pro præsentibus per profundiorem sui insinuationem in ea quæ premunt vestigia, habere cogunt, sed etiam plures rerum ideas toto cœlo diversas momento per excursiones suas in cerebrum promptissimas ita copulant atque combinant, ut inde præsentia objecti prorsus chimerici menti proponatur, cui etiam se subripere minimè valeat. In hoc itaque spirituum vehementiori motu, atque pernicitate, imo in eorundem particulis paulo fixioribus, ac de natura salium ad fluorem evectorum participantibus, unde ex quo semel quædam pressere vestigia, iis obstinatius insistunt. In hisce, inquam, omnibus consistit tota imaginationis læsæ vis, de qua jam aliquot exempla adducemus.

Vires imaginationis.

Mercator quidam Hafniensis, intensissimo dolore capitis afflictus cum dies, noctesq; aliquot insomnes transegisset, pharmacis incassum tentatis, jussi fonticulum in brachio aperiri, & quidem, ut e vestigio humorem noxium ad se raperet, scalpello in vivam carnem adacto. Dum autem in eo sum ut pressu digiti interstitium musculorum inveniam, æger averso vultu pressum illum, scalpelli ictum interpretatus, stentorea voce Ah, inquit, quam penetravit ferrum ad ipsa usque ossa, simulq; in deliquium animi lapsus, ægre post quadrantem horæ sibi restituitur, irrisus suaviter ab astantibus mulieribus, quod digitum à ferri cuspide nequisset distinguere. Sed tantum potuit imago scalpelli animo ejus impressa. Aliud: Nicolaus Bagge civis sanatus ministerio meo ab ictero intensissimo, post tres hebdomadas improviso nuntio, eoque tristissimo exterritus,

in

in idem malum fubito relapfus eft, graviufq; quam ante decubuit. Scilicet, futuri damni imago metum injecit, & porum choledochum jam ante apertum iterum obferavit. *D. Olai Borrichii.*

Imaginarius dolor pedis ab amputatione cruris.

Obfervavi in Nofocomio civico quofdam poft crurum abfciffionem conqueftos fuiffe de dolore digitorum pedis abfciffi, Et fignum erat imminentis jamjam convulfionis, cerebro, nervorum principio, jam fine dubio patiente, quæ poftmodum per defenfiva & appropriata cauta fuit. *Paulus de Sorbait.*

Ex Imaginatione mors.

Henricus ab Heer libro obferv. Medic. oppido rararum in Spa & Leodii animadverfarum, obferv. 6. recenfet tria Exempla perfonarum imaginationis fuæ vitio è vivis fublatarum: in quorum lectionem cum nuper forte fortuna inciderem, revocavi mihi in memoriam cafum fimillimum ante aliquot annos in Urbe hac noftra Thorunii obfervatum. anno millefimo fexcentefimo fexagefimo quarto, Magnifici cujufdam Præ-Confulis Thorunenfis filia unica, tum ante annum Magnifico itidem Præconfuli in eadem Urbe, (quorum uterque adhuc vivit) nupta, cum tempore graviditatis fibi poft partum moriendum effe firmiffime imaginaretur, hoc argumento nixa, quoniam mater mox à partu illius ipfa fuperftite vivere defierit, die fexta Novembris mulier fana, juvencula, & liberaliter hucufque educata, felici cum fucceffu peperit filiolam fanam, quæ adhuc in vivis eft. Hæc paucis à partu horis, fatis vegeta exiftens, nulla ex caufa, Epilepticis infultibus, qui ufque ad mortem fine intermiffione miferam graviffime torferunt, correpta, omnibus quamvis selectiffimis & experti ffimis remediis à Beato excellentiffimo D. Meifnero & me fruftra adhibitis, die nona dicti menfis naturæ debitum perfolvit: cujus mortis caufam (omnibus circumftantiis, ante, in & poft partum rite expenfis) nullam aliam quam, unicam eamque magnam imaginationem invenire potuimus, quæ etiam abfque omni dubio ex metu mortis Epilepfiam induxit. Simonis Scholzi.

Kerkringius Spicileg Anatom Obferv. 41. fimile exemplum habet de Fœmina. Catharina Petri, in Pago Quadiifk Holand Septentrionalis habitante, Hæc cum eleemofinam mendicæ denegaffet, mendica ipfi intra fex menfes mortem prædixit; quæ cum fæpe fatalem terminum fibi proponeret; ad imaginem illius cohorrefceret, aucta in dies imaginatione, indeque infirmitate, eo ipfo die mortua eft. *J. Jac. Sachs.*

Mira Imaginationis vis in fomniante.

Valentinus Reich, Præconfularis Minifter, annos aliquot fupra triginta natus, vir robuftus, fanus & vegetus, nocte quadam fub initium Decembris Anni millefimi fexcentefimi feptuagefimi dormiens, vidit per fomnium hominem quendam procera ftatura, Polonica vefte indutum fibi obviam venientem, & lapidem in manu dextra tenentem, propiufque ad eum accedendo lapidem in pectus ejus vibrantem, & fuper ventriculi regionem percutientem, quo fomnio ille expergefactus percipit dolorem in pectoris media parte fupra ventriculum, accenfaque candela, animadvertit in dicto loco maculam nigram, orbicularem, magnitudine pugni, inde perterrefactus, animo angitur. Poft Solis ortum accerfito Chirurgo Antonio Statlender, fomnium narravit, fimulque maculam illam monftravit, qui, Sphacelum metuens, locum affectum fcarificavit, poftea Empl. ftra difcutientia & refolventia applicavit, tum pedetentim macula illa colorem mutare cœpit, dieque quinta plane evanuit, viro illo adhucdum fano & munia fua obeunte. Quem cafum mihi, ut veriffimum, dictus Chirurgus bona fide ipfe retulit. Quid hic aliud ftatuendum, quam quod ex forti impreffione cum terrore conjuncta, humores vitiofi in corpore commoti locum affectum fubito occuparint? Siquidem patiens affirmavit, faciem illius hominis animo ipfius ita effe impreffam, ut eum inter plurimos alios dignofcere adhuc non dubitaret. Alias miras imaginatricis facultatis affectiones collegit Marcellus Donatus, quem benevolus Lector videat *Lib. 2. Hift. Med. Mirab. cap. 1. Simon. Scholzi.*

Purgatio ex Imaginatione.

De viribus imaginationis in hypochondriacis præfertim obvia funt apud Autores plurima; nec ignota funt quæ de prægnantium impreffione inter plures alios Th. Fienus eruditiffimo in Tractatu fuo configuavit Naufeam medicamentorum impreffionem facere poffe fatis gravem fæpiufcule expertus fum, inter alia exemplum fequens exponere non abs re fore judicavi.

Uxor famofi apud nos mercatoris. J. D. P. quartana laborabat moleftiffima, corpus totum atrociffime affligente, fentiebat dolorem oſteocopon, lumborum & dorfi gravitatem, rigorem, inappetentiam, & alia quartanariis familiaria fymptomata. Advocor, ut de remediis profpicerem; ea refpuebat omnia, ita ut nec ad falia, nec effentias, nec tincturas, nec fpiritus per guttas fumendos, vel dolo etiam, quod fæpius fieri oportere praxis docet, perfuaderi poffet. Tandem antiquartanarium meum exhibere dolo tento, ipfa cauta nimis & attenta elufit confilium meum: quæro an confervam rofarum affumere poffet, habere me mirum & faporis grati & morbo quocum conflictabatur, accommodatiffimam, ex cujus ufu febris fine dubio ceffatura fit? annuit tandem perfuafionibus, & an vomitus, an dejectiones illa fit motura, & an certo certius febris etiam peritura fit, perquirit. Ceffabit, inquam ego, Dei ope, infallibiliter (ita enim erigenda erat, nam alias remedium non admiffet) febris; operationem autem medicamenti talem experieris, quod fi ventriculus pravis abundaverit humoribus, forte vomitum, dejectiones autem modicas quidem, fed certas conciliabit. Mitto circa vefperam febrifugi dofin cum rofarum con-

ferva

serva permixtam, simulque ut mane vice una, nam boli habebat formam, deglutiret, significari curo; Ægra impressionem vomitus dejectionumq; habens, maximam autem in medicamentum & ejus operationem ponens spem, sollicita tamen numne postero die sapor ingratus sit futurus, circa noctis horam fabæ majoris quantitatem degustat tantum; inde nauseabunda statim quater vel quinquies cum maxima violentia vomit, simulq; sexies vel septies alvum exonerat. Accedo mane & de operatione remedii quæro; male, inquit, mecum actum fuisset, si ex consilio tuo conservam deglutivissem, gustabam enim hesterna vespera medicamentum & vix me vivam amplius reperissem: verebar, ut nosti, vomitus, verebar dejectiones, periculum tamen facere volui, an, te sic volente, saporem remedii ingratum superare possim, & quod timui experta sum; vomitus enormes, dejectiones copiosas: si totum assumpsissem remedium, qualiter cum vita mea actum fuisset, ipsus judica, Dignam, respondeo, temeritatis hujus pœnam, ex imaginatione enim & nausea sola operationem talem subsecutam esse, certa sis, ut effectus etiam, febris nimirum sublatio, jam subsequatur, animitus voveo. De ea, inquit, nullus dubito. Habebat tempore eodem ancillam quartana etiam laborantem. Ut videas, dico, non adeo periculosum me tibi exhibuisse remedium & ex imaginatione sola factam fuisse operationem, ancillæ, quæso, meo periculo, quod reliquum est totum devorandum exhibe; paret ac exhibet ancillæ remedium, quæ sine nausea, sine vomitu quinquies blande dejecit: In hera imaginatio & impressio, quam de medicamento habuit, in ancilla medicamentum ipsum felicissimum sortiebatur ex itum; utraque enim à molestissima aliàs liberabatur febre; sicque dozi una binæ curabantur febres. *Johan. Schmidii.*

Superiori vere vir quidam egregius, cujus nomen, uti petiit, supprimo, vagos stomachi & hypochondriorum dolores non sine magna molestia integrum sextiduum animosè sustinens, tandem me accessit, omnique voto genuinas pilulas Francfurtenses, quas Beiero acceptas referunt officinæ, expetebat, serio & unice sibi persuadens solam mali sui medelam latere in illis pilulis, quare omnia alia, licet meliora, pertinaciter damnabat remedia, nec ullis precibus abduci poterat à suo voto. Mirans ego fervidum optimi viri desiderium, tandem promisi me satisfacturum ejus voluntati, dictasque pilulas fideliter confecturum. Interim, ut & alii scirent, quantum mentis ludibrium foret imaginatio, ex micis recentis panis cum saliva xvııı. formo pilulas, easq; inauratas mitto Domino patienti; ille in aurora avide devorat omnes. Circa vesperum ad me venit lætus sanusque, insignem pilularum mearum efficaciam astra super ferens, meque specioso mactans elogio. Quinquies alvum insigniter deposuerat & semel vomuerat. Vix fidem dabam insolita narranti, Domum itaque comitabar eundem, ut coram viderem materiam rejectam, quam in patina asservaverat. Profecto stupebam ego magnam tenacis pituitæ saburram, & nisi his oculis vidissem, nunquam vel juranti credidissem. Vah! quid non molitur pertinax in re aliqua opinio aut fiducia? Certe quos nec ratio, nec ars interdum curavit, temeritas sanavit & mera imaginatio ac superstitio, quod vel infinita confirmant exempla. Joh. Schmidii.

§. 3. Quantum imaginationi in humores corporis imperium sit, ut ex Th. Fieno, & aliis passim experimentis liquidum evadit, ita eo, quod subjicitur, exemplo confirmabitur. Primarius quidam civis Hafniensis ex febre tertiana convaluerat, &, domito jam morbo, corpus solenni cathartico expiarat, jamque sibi plene restitutus rogabat, ut uxorem quoque leni purgante tentarem. Pareo & pilulas duntaxat quinque propino. Dum illa delicatula in deglutiendo tricatur, maritus, nisi, inquit, subito hauseris, quod apponitur, jam mihi quoque nauseam commovebis: abhorrebat enim maritus à pilulis, sorbitioni addictior. Dictum, factum, vorat illa hamum, & maritus, qui hauserat nihil, ante uxorem strenue purgatur, nec ternis dejectionibus, iisque luculentis contentus provocasse uxorem, etiam gemina vomitione stomachum evacuat, hac parte uxore superior, ut quæ nihil per os rejecerit. *Olai Borrichii.*

Alia imaginantium exempla.

Illustrissimus quidam belli Dux febri continua a ictus meam exposcit operam. Venio, & quæ salutaria visa sunt, per aliquot dies præscribo, cum vespertina quadam nona subito evocor in auxilium, identidem occentante famulo, Dominum suum in extremis esse, hausisse per imprudentiam venenum, jamque sudore frigido perfundi. Miratus inexspectatam mutationem advolo, invenio ægrum propemodum desperabundum, pulsum turbatum, omnia confusionis plena, famulum qui venenum obtulisse credebatur, fuga elapsum. Sciscitatus causam audio famulum similitudine vitrorum pharmaceuticorum deceptum, non consulta prius inscriptione, Domino suo gargarismum ebibendum porrexisse, cum debuisset offerre analepticum. Hic ego, peccatum, inquam, hoc est, sed non adeo grave, quippe gargarismum illum nihil ingreditur quod vitæ insidiari possit, utcunque ejus simul hauriatur integra libra. Tum vero experrectior Illustrissimus, At ego, respondit, frequenter audivi gargarismos solis faucibus consulere, stomacho autem & intestinis esse inimicissimos, id quod & jam expertus sum, ita horam pæne integram affligor, & vertigine funesta circumagor. Ego placide, nil, inquam, in Dania gargarismis permiscetur quod haustum graviter nocere possit, & simul ad pharmaca roborantia converius propino ægrotanti liberalem haustum. Unde mox alacrior deposuit de veneno opinionem, & noctem quiete transegit, inque paucis diebus sibi restitutus est. Sed ad experimentum aliud. Uxor Christiani Nærgeri statuarii tertiana contumaci excruciata recipit, meo jussu, vitra duo, alterum sudori eliciendo, paulo ante paroxysmum, alterum corrigendis stomachi cruditatibus destinatum, ex absinthio, centaurio min. gentiana, aliis. Imminente autem jam paroxysmo, per errorem totum illud vitrum exhaurit, quo stomachicum extractum in plures hebdomadas suffecturum continebatur, & ad

ad ſudandum ſe componit. Intervenit frater ægræ, ſtudioſus, & intellecto; ex inſcriptione, errore,non,inquit,ſoror ſudandi tempus jam eſt, ſed de extremis cogitandi, hauſiſti enim illud una vice quod in dierum viginti uſum præſcriptum eſt. Illa anxia in ſudores frigidos declinare, circumſpicere ſacerdotem, &, ſi adhuc locus eſſet auxilio, opem meam ardentiſſime implorare. Advenio, & ægram jubeo habere bonam mentem, nihil eſſe quod mortem formidet, paratum me eſſe ut in ejus gratiam tantumdem exhauriam. Illa præter ſpem ſuam in novam vitæ ſpem erecta in paucis diebus perfecte convaluit, nullumque amplius experta eſt paroxyſmum, formidine mortis, haud dubie, ita efferveſcentiam humorum febrilium turbante, ut in ſtatum morboſum neſcierint reverti. Tolerabilia hæc in ægris medicam artem ignorantibus, ſed & Medico D. D. Oldenburgio ſimilia ante biennium contigere. Is, ut erat caſtrenſis Medicus, & artis ſuæ alioquin oppido peritus,ſed imaginationum intervallis obnoxius, & in hariolandis imminentibus ſuo corpori ægritudinibus prolixe anxius, poſtquam diebus aliquot Helſingoræ decubuiſſet ex ſuſpicione febris malignæ, quod exiſtimaret traxiſſe ſe miaſma à præfectis aliquot militaribus quib. in petechiali febre medicinam nuper fecerat, Hafniam ſe juſſit tranſportari conſilio meo uſurus. Ego cum toto triduo nihil vel febrile, vel malignum in pulſu, uriniſque deprehendiſſem, quin, inquam, Amice, ad alia convertimur, febris equidem ſuſpicio evanuit,ſed noto corpus tuum pravis ſtagnare humoribus, ex diætæ & aquarum vitio, in obſidione Chriſtianoſtadienſi contractis. Annuit ille, &, me ſuaſore, lene bibit purgans, quod lienis, aut certe acidi putreſcentis circa lienem fæces exturbaret. Poſtridie adſum iterum, & Oldenburgium meum propemodum deſperabundum invenio. Et quid, inquam, turbarum? ille, decepit te, reſpondit, ſtochaſmus tuus, ego enim jam mortem imminere ſentio, quod in medio febris ardentis, & malignæ æſtu catharticum aſſumpſerim, unde jam totus exundo petechiis, iiſque præ malignitate liventibus, ſimulque femora & crura oſtendit maculis ſcorbuticis diſtincta. Tum ego, aut, inquam, me fallunt omnia, aut hæ non ſunt febriles petechiæ. Conſulo pulſum, urinam, contrecto frontem, nullum uſquam febris indicium. Ille diu reluctatur, & in febrim lipyriam ſe incidiſſe credit; cumque nec pulſus id ſuaderet, nec arderent interiora corporis, tandem, licet ſatis ægre, expugno pertinaciam triſtia ſibi ominantis, & antiſcorbuticis inſiſtendum moneo, quibus ad breve tempus uſurpatis ceſſavere maculæ, & Medicus ſibi reſtitutus ſanus in Scaniam ad exercitum rediit. Audio tamen ipſum hoc anno Helſingoræ obiiſſe, ſive recurrerit ſimilis imaginationis conſtantia, ſive ſerio rem geſſerit Morbona. Contumacior, funeſtiorque obſervata eſt imaginatio in clariſſimo quodam Duce militari, qui neſcio quo infortunio perſuaſiſſimus erat ſe gratia regis excidiſſe, in conſervandis præſidiariis ſibi commiſſis negligentius egiſſe, eoque jam ad tribunal citari, ut capite lueret ſocordiam. Quæ licet ſola animi triſtia ſecum agitantis inquietudo dictaret, (nec enim ullius criminis reus deprehenſus eſt) duravit tamen in pertinaci illa credulitate adeo obſtinata mente, ut nec ſacris, nec politicis, nec medicis rationibus contraria docentibus pareret, immò nec præſenti aliquando indulgentiſſimæ Reginæ, & prolixe Regiam gratiam offerenti crederet; multo minus Medicis, qui duo ſimul advocati eramus, noſtra enim pharmaca totidem toxica interpretabatur, & in alimentis aſpidum virus recondi præ ſe ferebat; donec tandem ex longa & precibus omnium invicta marcidus inedia, peſtiferæ imaginationi immortuus eſt. *D. Olai Borrichii.*

Hiſtoria de Imaginatione timida inſolenti.

Virgo annorum circiter 30. temperiei calidæ & humidæ, cum naturali ubivis moderatione, pulmonem ſi exceperim, quem calor auctioribus gradibus miſere dives infide afficiebat, humores illuc indiſcrete proiectans, ſputorum ſpecie poſtmodum faſtidioſe explodendos. Animi vivacis, lepidi, hilaris, paſſionum turbinibus facile verſatilis. Cum in eam frater, ægræ mentis veſania, ſubito irrueret, minis trucibus, vultus maniaci larva formidabili ad deſperationem aſper, rutilante, quod horridius eſt, ſanguinis avido enſe, Jove fulminante terribilior, ſe millies perditam rata, qua deſperatio abripiebat, palante fuga ſe præcipitavit, ſicque terribile furentis fratris fatum decepit domo quomodocunque recepta. Ut otium fuit ni rei nefas libere intuendi jam innoxium; modo terrore quaſi etiamnum abſorbentis periculi exanimabatur; modo pruriente vindictæ capeſſendæ ſtimulo, effuſa ira, amens ſæviebat. Sic alternatim mutatis vicibus, bina & diverſa paſſio ſui moderandi impotentem perimebat. Ut vocatus ad finem ſecundi diei eam vidi, totamque rei hujus ſeriem ab adſtantibus garrulitate fœminina certatim ſtrepentibus, ſermonemque, ut iſſce in caſibus ambitioſum eſt indiſcrete miſcentibus, cumve invicem tumultuarie rumpentibus, didici, pulſus ſortem exploravi, ut laſcivarum paſſionum in corde periculose ludentium conditio innoteſceret. Erat is debilis, deſes, intermittens, irregularis, qualis mortem proxime vicinam ominatur. Ut momento ambæ ex intervallis tempeſtates deſæviebant, ſtatim apparebat animæ facetæ vigor in ſales alacris, ut delirio nugante deſipere crederetur familiarib*, aut neſcio quies ſpirituum non viſibilium larvis myſterioſe agi. Utriuſque paſſionis immodicæ alluetum inordinationis motum, inter tumultus, ut licuit ſuccincte perpendi; ſcilicet in timoris præcipitantioris confuſione, omnia irregulariter turbante, & calor vivificus, & ſpiritus animans, nec non ſanguis alens, uno quaſi inſtinctu acti in cordis viciniam, quoad licet, certatim ſ. tui proruunt, illudque nonnunquam imprudenti auxilii ferendi ardore luctuoſe obruunt, ſimulatis ſic ſpiritibus, nec non calore comite, vitæ moderatoribus; ut circulatione, non vilioris ad vitam perennandam fati, anxie impedita, dum immorigeri cum permixtis ſpiritibus humores tumultuarie cor inundant, inſtinctui nativo, indenatæ conſuetudini, ut & cordis tremuli viſi tunc imperio pervicaciter rebelles; ſpretis injurie hoc pacto partibus externis, grandi percellentis caſus horrori fallendo inconſulte ſacrificatis

ficatis, ut uni cordi, penes quod vitæ fors est, sic satis tuto prosint. Hanc inordinationem Poeta pinxit. Palluit, & subito sine sanguine frigida sedit. In iræ autem turbine, contrarius priori est humorum spirituumque raptus, nempe a centro ad circumferentiam evagiantur ij, externas partes furiose armaturi, ut intolerabilem injuriam amoveant, &, si licet, vindicent, quacunque demum prurientis passionis arte. Hinc opposita omnino est externa species hominis hac bina passione abrepti; ignescunt iræ & duris calor ossibus ardet: bilis siquidem irata agitatione spumantis fit truculenta in vicina loca eruptio. Id ambabus pariter proprium est, quod lugubri pretiosissimorum spirituum detrimento peccent, quamvis opposita insolentiæ ratione. Duplici ergo indicatione pro rei urgentis necessitate, anxie plenus, illi parui priùs quæ propiorem perniciem minitabatur, methodo ambabus apposite annuenti, sacræ videlicet fugitivi spiritus restaurationi.

♃. Elix. vit. Matthiol. ℥iß. tinct. croci ℈ii. specierum diambr. ʒi. spir. vini rectif. ʒiß. syr. cinnam. ʒiii. aq. meliss. ℥ii. M. capiat sæpius pro vitæ per intervalla sese horride negligentis, necessitate ex cochleari.

♃. Conserv. flor. violar. tunices, aurant. an. ʒiii. confection. hyacinth. ℈iv. ambr. gris. gr. iii. cum syr. alkermes f. opiata partitim magnitudine nucis avellanæ ad libitum capienda. Juscula imperabam ex gallis gallinaceis senioribus & columbis, quæ spiritibus superbis in similes casus utilissime catulliunt. Potus erat vinum generosius, sed avara copia concessum. His quatuor dies, nullo virium jugentium progressu frustra institimus, quod lethifera horrificæ tragædiæ idea, imaginationem adhuc tremulam sæpe sæpius misceret; affectiones sic totas toties renovans. Forte quinta die vicini pagi necessitas me occupabat, cum solito frequentiores animi deficientis pavores desperate ingeminabantur; ergo in mei desiderati absentia, alius Medicus fuit rogatus, qui derepente prognosi exitiali præsentes inepte confecit, ut suis in æternitatem rebus ultimo sensu imperarit præcipitanter, ne fato properante, tacitum adeo opus forsan præoccuparetur. Interim domum redux, inviso ægram horum omnium imperitus. Ut has funebres lugentis domus ceremonias vidi, ex levi indignatione admirationi mixta parce risi; dum omnes susurrante vultu mihi tacite insultarent, & statim postquam serio & parco discursu hujus timoris errorem futilem castigavi, cujus forte non amplius dubia omnium persuasio vix patiens erat, hoc enema injici jussi, quo alvus sui perniciose incuria ad actionis necessariæ beneficium blande moveretur; bilisve portio aliqua circum præcordia infide otiosa in alvum utilissime seducta excederet, in hujus affectus pertinacia inprimis rea.

♃. Decoct. emollient. & refrigerant. ℥ix. electuarii lenitivi, olei violacei an. ℥iß. M. F. Clyster jam indendus. Evacuationem optimam excipiens insigne solatium prostratam non obscure recreavit, vix ob funereum mendacis persuasionis caracterem sanæ persuasionis capacem. Hujus purgationis perutilis beneficio suasus, audax præscripsi cholagogum sequens.

♃. Syr. rosar. solut. de cichor. cum rhabarb. ana ʒx. electuar. è succo rosar. ℥ß. spir. vitr. dulc. ʒß. aq. violar. ℥iß. f. mixtura mane ter ex cochleari sumenda. Effectus & copia humoris & discretione actionis, & quod fatum est, affectionis solamine pretiosus fuit, ita ut postmodum in horas felicius emendaretur, quamvis tardo progressu, & repetitis subinde assultibus retrogrado. *Ex communicatione Clariss. atque amicissimi Viri D. Nozet Friburgensis Archiatri.*

Imaginationis falsa observatio quam anatomica manus detexit.

Rustica quædam sibi ad mortem usque ranas viventes tres, per quatuor menses gestare imaginabatur. Ex fonte per fistulam scaturiente bibit, & jam satiata, ore a fistula remoto, pedem ranæ fistulæ inhærentem vidit, unde se tres, uti dictum, ranas imbibisse vulgus, per rugitus flatuque, præsertim jejuno stomacho, uti solent discurrentes, & quasi coaxantes, sedulo persuadebat. Imo tria quasi ranarum capita in superficie abdominis tangi adstantibus videbantur. Tandem ex ascite obiit.

Aperto abdomine, lympha affatim effluxit. Tres excrescentiæ se prodibant, quæ omenti glandulæ scirrhosæ & induratæ erant. Adnatus hisce tandem tumor omenti scirrhosus qui libras duas cum quadrante penderit. Mesenterii glandulæ etiam scirrhosæ. Cætera inculpabilia.

Hoc modo & Medici vulgares & adstantes falluntur. Medici enim perspicaces, rationeque utentes facile concipiunt ejusmodi animalcula in corpore nostro vivere non posse: oportuit igitur ei ab imaginatione falsa dissuadere. Multi quippe morbi ab imaginatione non raro generantur, & per imaginationem curantur.

Pro varia enim imaginatione succi nostri varie disponuntur, & ad hanc vel illam partem diversimode fluunt. Quare per vesicatoria, fonticulas artificiales, setacea (quæ ad rem nihil faciunt) aliquando morbi curantur, quàm quod præ dolore arte excitato, à parte morbosa avertantur. Hoc est idea de dolore setacei, te non amplius de dolore mali cogitare cogit, adeo ut hac occasione spiritus per vim imaginationis in partem morbificam aliàs ituri, jam ad partem aliam mittantur. *Steph. Blancard. in Anatom. Practic. rationali.*

IMBECILLITAS

Vid.

VIRIUM PROSTRATIO.

IMPERFORATI.

De cura eorum quorum penis podexve clausus, similiter ac earum quarum vagina non aperta.

In recens natis non raro podicem imperforatum observari, exclusionem fæcibus denegante membrana quadam crassiore, orificium intestini recti claudente, varia ab authoribus variis proposita exempla declarant, legi hac de

materia possunt quæ habent *Fabr. Hildanus parte 1. obs. 3. Antonius Benivenius lib. 1. cap. 30. Ambrosius Pareus lib. 24. cap. 17.*

Membranam hanc anum claudentem unguibus lacerari posse Paulus Ægineta lib. 6. cap. 6. docet. Hier. Fabr. ab Aquapendente orificia clausa instrumento secante aperiri vult, imo unguibus veneratis imperitæ obstetricis apertionem hanc minime permitti debere; addit insuper monitum hoc: Nullam ratione perficiendam esse aliqua in parte corporis apertionem alio loco, quam ubi veri foraminis vestigium, digito obvium, notari potest: Ubi enim, inquit, vestigium nullum occurrit, cultri usus non obtinet. Exemplum hujus rei apud *Hildanum. part. 1. cap. 75. invenire licet.*

Honesta, inquit, quædam Matrona Genevensis filium peperit, qui clauso ano excrementa per ductum urinarium simul & urinam excernebat, accersito itaque Medicorum & Chirurgorum collegio, nullus in ea fuit opinione, ut de ani incisione quicquam tentaretur. Tandem cum excrementa indurescerent, nec per ductum ulnum amplum amplius permeare possent, inflatus est venter, exorta febris, aliaque symptomata, ita ut decimo septimo ætatis die e vita decesserit, aperto cadavere inventum est intestinum rectum vesicæ fundo adnatum. Admonitionem hanc consideravimus in recens nato filio alicujus aurifabri, cujus glans non perforata, nullo præsente meatus vestigio. At subtus glandem insculptum observabamus foraminis vestigium, membranaceo quodam velamento tectum, hoc loco instrumento à nobis noviter invento, in hypopio usuali, apertionem fecimus, & effluxit urina insigni satis copia, satisque rivulose.

Infantes nobis occurrerunt varii, quorum anus imperforatus, integumento membraneo incrustatus, similiter ac puellulæ diversæ, quarum vagina uterina velamento simili occlusa. In omnibus felici successu instrumentum modo indicatum usurpavimus, nec unquam foramini facto turundas aut alia ejus sortis imponere coacti sumus, cum nullus metus sit modo dicto aperta conglutinari subito iterum posse, quale quid sibi persuadet Paulus, continuus enim materiæ effluxus unionem hanc non potest non impedire; in puellulis tamen cum larga, continuaque adeo, imo nulla excretio humoris excrementive liquidioris, per vaginam, non inutile observavimus Emplastrum Diapalma liquefactum plumaceolis exceptum, turundæ forma vaginæ imponere, quo inhibeatur conglutinatio, *Iob à Meckren in observation. Medico Chirurgicis.*

De imperforata quadam Epistola ad virum celeberrimum D. Ioannem van Horne, Anatomes Profess. Lugd. Batavum, Domine.

Ultimas nostras ad te missas, quibus dubia quædam curiositatis gratia solvebantur his concludebamus verbis:

Quod si quædam rarius occurrentia in arte nostra se exhibuerint, haud intermittam quin eorum te participem reddam.

Accipe ergo, Vir Celeberrime, haud adeo admiratione dignum, quam rarius occurrentibus annumerandum quod civitas nostra mulieres tales qualem hic proponimus rarius exhibeat.

Propositum minime nobis de puellis agere, sed virginem exhibebimus adultiorem.

Rensje Eeltjens, ex Frisia oriunda, Amstelodami licet nata, virgo robusta, annorum viginti duorum, & alvi & urinæ excrementa legitima quantitate, debitoque tempore, deponebat, menstrua vero necdum observaverat, satis licet annosa; urinæ tamen excretio tandem valde interrupta fuit, forsan quod materi-serosa ventris cavo colligeretur, brevi enim abdominis tensivo tumore correpta. Accedebant pressiones dolorificæ gravissimæ circa pudenda, vehementes hæ adeo fuerunt, ut vestimenta lacerare, omniaque turbare coacta fuerit, imo desperatione mota violentas sibi intulisset manus, ni soror impedimento fuisset.

Quæcunque ipsi præscripta fuerant medicamenta plus noxæ quam commodi attulerant. Dissentientium medicorum Chirurgicorumque ingens satis hic numerus, unde factum, quod quæcunque usurparentur nihil omnino effecerint, adeoque ansa data fuerit vulgo, Medicorum Chirurgorumque inscitiam magis accusandi, quam statum ægrotantis desperatum deplorandi.

Fuerunt qui causam horrendi symptomatis menstruorum suppressionem constituerunt, ex vasorum uterinorum præternaturali angustia ortam.

Alii graviditatem subesse suspicabantur; rari denique veneficio rem totam adscribere haud detrectarunt.

Petrus Porgieter, Chirurgus, publico salario ad id obligatus, ut parturientibus pauperibus in casu necessitatis succurrat, uterum ad orificium externum prolapsum statuebat, quod vitium manuale operatione corrigere tentabat, sic tamen ut capiti insisteret ægrotans.

His aliisque sic frustra usurpatis, vaginam uterinam imperforatam esse, sic ut ingressus æque ac egressus negaretur excludendo æque ac admittendo, eo quod membrana valida orificium clauderetur, innotuit.

Membrana hæc Medicis variis excrescentia habebatur carnea, aliis carcinoma, aut aliud incurabile malum, in re adeo dubia certi aliquid quo constitueretur, Medici Chirurgique alii prioribus juncti, inter hos & me accedere voluerunt consanguinei.

Inspectione conveniente habita, portam eam angustam per quam Cæsares, reges mendici, omnisque ordinis homines, mundum hunc intrant, membrana quadam incrassata clausam invenimus, cui simile exemplum Hildanus part. 3. observ. 60. & 61. proponit; Clausura hæc arcta adeo observabatur, ut digito nullus concederetur introitus, unde factum quod menstruus sanguis, indies acrimonia, meme quovis quantitate, auctus, ad locum angustatum fuerit collectus, quæ causa repletionis, tensionis, intumescentiæ, dolorisque summi.

Hoc in casu medium nullum excogitari posse indicabam, quam instrumento commodo vaginam aperire, & quidem ad modum eum quem in ancilla fere mortua exercuit Fab. ab Aquapendente

pendente part. 1. oper, Chir. cap. 82. & Wierus lib. de præst. Dæmon. cap. 38. in virgine Craneburgensi. Assentiebat ægrotans, suadebant idem Chirurgi Medicique præsentes.

Operationis modus quis fuerit, antequam proponamus, duo hæc consideratione nostra digna occurrebant. 1. Annon exiguo quodam foramine membranam dictam perforare necessarium, ne materia intus collecta confertim nimis effluat, cum virium prostratione summa; quale quid in apertione abscessuum magnorum observamus.

2. Annon sectio quædam hic institui debeat cruciata, quam commendat Corn. Celsus lib. 7. cap. 28. ne lædatur via urinaria.

Ad primum respondebam, vix eam humoris copiam hic collectam esse, quæ æquiparari queat ponderi fœtus recens nati cum annexis, nec tamen puerperas calore, spiritibus, roboreque præter modum semper destitui.

Ad secundum, sufficere hic sectionem simplicem, quæ à parte inferiore deducatur ad superiorem, quo, etiam jam effluente materia, apertio continuari queat, nec humor exiens eam inhibeat.

Operatio ipsa hoc modo instituta. In dorsum prostratæ virginis crura utrimque primo ad latera depressa, quo labia pudendi magis distarent, hinc lanceola dissectio membranæ obliquo ductu ne orificium vesicæ urinariæ læderetur, peracta, illico materiæ impuræ, aliquomodo fœtentis, colore & consistentia hepati comminuto similis quantitas ea effluxit, quæ librarum quatuor cum dimidia; nocte sequenti ejusdem humoris quantitas major se exhibuit; parcior hinc ast alterius conditionis.

De eventu suo tempore certiorem te faciemus, interim tuum erit Hymen, an membrana incrassata imperforata vitium hoc appellari debeat, determinare. Operationi dictæ adfuerunt. *Arnoldus Tholinx, Franciscus van der Schaagen. Joannes Deyman. Simon Dilleman; Adriaen Reyniers, Medici. Georgius Van Loen, Chirurgus.*

Vale vir magne in commodum Reipublicæ Medicæ, & nominis gloriam æternam; favereque perge in nullo non inservire tibi paratissimo Jobo à Meckren. *Idem ibidem.*

Atresia accidentalis, & una menstrua.

Non temere statim omnem atresiam, quæ infantibus puellisque evenit (pro periculosa habendam esse sequentibus exemplis persuadeor. Puella erat annicula, intertrigine aut excoriatione copiosa ob urinæ acrimoniam, ut fieri solet, affecta, huic tandem Vulvæ oræ coalescunt interveniente membranula alba, nonnihil etiam dura, quippe quæ initio immissi specilli apicem repellere videretur. Mira inde Parentum sollicitudo, non statim in hoc casu ad Medici aut Chirurgi operas properantium; sed, dum interim animi pendent locumque iterum iterumque inspiciunt, veriti, ne longiore mora magis indurescerct valvula & tandem sero negligentiæ pœnam luerent, auxilium Medici implorare constituunt: Nutricula autem, cum Medici Chirurgive manum crudelem ominaretur, effusissimis precibus fere & fletibus Parentum propositum Medicique præsentiam si non avertit, certe dilationem aliquot dierum impetravit. Illa interea locum quotidie diligentius inspectat, nec, quod ante sæpe & libera manu tentaverat, partes illas sevo obducit. Octavo inde die foraminulum, quod forte sevum ante occluserat aut occlusum solidaverat, apparet; magna inde Nutriculæ, majora etiam Parentibus tripudia. Jam vero patulum foramen non inspicere tantum sed & tractare ausa Nutricula, balenatiam alterius fœminæ consilio immittit virgam, lenteque ad justæ magnitudinis proportionem dilatat, ex qua nihil tale in adolescente virgine conspectum. Adeo etiam initio leviculis adjuta natura magnos prævertere morbos solet. Crediderim ego hic ab urinæ acrimonia exesos interiores labiorum naturalium margines purulenti quid sudasse; hanc deinde saniem, conjuncta in illo membrorum politu superficie utraque, exsiccatam membranulæ quandam præbuisse speciem, non aliter atque excoriatæ partes coire invicem, aut jungi per lympham saniosam glutinosamque solent. Aliud menstruæ ἀτρησίας genus puellæ jam nubili & octodecim annis majori evenisse memini, cui quoties menstrua fluxere, fluxerant autem ab anno quarto decimo, toties tribus quatuorve diebus ante fluxum nymphæ per membranam coalescebant gelatinosam, adeo ut aditus penitus obstrueretur: hanc illa adventante jam sanguine molliorem digitis facile resolvebat, patente hunc in modum fluxui via. Certe hic etiam à lympha uterina & vaginali, quæ sæpe acris & copiosa prærre mensibus solet, membranulæ valvulosæ speciem enatam arbitror, sed quæ à sanguine emollita, digitis facile cederet, nec ante rediret quam eadem illa sanies, quod tribus quatuorve diebus ante menses fieri solebat, angustias subiret menstruumque φανερῶς repeteret. *Joh. Nicol. Pechlinus in observationibus Physico-Medicis.*

Infantis penis non perforatus.

Sicuti puellæ quandoque clausis nascuntur vaginis (quod pluribus probaverim testimoniis) ita pueri interdum occlusis prodeunt virgis. Hujusmodi exemplum vidi cum Chirurgo Adriano van der Cruys, in nantæ cujusdam filiolo, cujus masculi membri anterior pars non erat perforata, vel minimum saltem aperturæ indicium solito gerebat loco, quæ tamen transmittendo lotio non esset apta. Ita ut procedente tempore aliam sibi aperuerit urina prorumpens viam, sub freno videlicet penis. Infans tamen, quoniam recens natus erat, fideli Chirurgi opera hoc incommodo fuit liberatus.

Varia clausarum virgarum exempla passim habent scriptores nostri; quibus, solito deficiente transitu, urina sibi alium aperuit, vel infra glandem penis (uti precedenti observatione patet, ac mox de adultiore dicetur) vel in media urethra, aut etiam circa penis radicem prope pubem, ipsove quandoque in perinæo.

D. Melchior Fribe obs. 98. Miscell. Medico-Physicorum, Ann. 3. p. 158. virum quendam se novisse tradit, cui penis non solito loco, sed infra prope frenum perforatus esset; per quam aperturam idem non urinas tantum, sed & genituram egereret. Duxerat bis uxorem ille, ac

sex genuerat liberos, nec minus quàm alii coitu delectabatur. Nec dissimile est quod tradit G. Samuel Polisius obs. 106. Miscell. Medico Phys. Decur. i. ann. 9. p. m. 265. de senescente, qui ejusmodi male formato pene prodierat, ac licet hic solito loco foraminis quoddam gereret vestigium, seminis tamen urinæque excretioni non sufficiebat; hæc tamen ille per aperturam infra glandem absque incommodo egerebat. Uxorem duxerat, liberos autem non procreabat.

Apud Benivenium cap. 90. p. m. 259. de puerulo legere est, qui obstructa anteriore penis parte, per angustum foraminulum infra glandem urinas ejiciebat, quod earum vi paulatim eo loci factum erat, quamvis non sine lachrymis, membrique illius tumore procederet ejectio. Idem quoque de puero refert, qui, licet pene perforato, meatum tamen urinarium fune media in virga, insciis parentibus ne noctu lectum permingeret, præcluserat. Ita ut vinculum illud, quanquam impete ferretur, removere nescia urina duobus in locis tumentem admodum aperuerit penem, quæ foramina, nonnisi hac via transeunte urina, atque oris etiam temporis processu callo obductis, sanari nunquam potuere. Meo quidem judicio, nisi cutis forsan fuerit minus tenuis, foraminis labia incidi & abradi potuissent, inducta interim antrorsum in penem plumbea vel argentea cannula, donec medicamentis idoneis cicatrix nata fuisset, remansura.

Simile præclusi fune penis exemplum Bierlingus obs. 204. p. 305. Ephemer. Medico-Physic. German. se vidisse ait in puero, cujus virga supra locum quo præclusa erat tota sphacelo corrumpebatur, ac putrefiebat. Ille autem per factam, qua proxime ventri adhæret, penis aperturam, postea semper absque incommodo lotium excrevit.

De infante bimulo scribit Amatus Lusitanus Curat. 27. Cent. i. p. 42. cui pene non perforato, nec ullo foraminis loco debito existente signo, prope testiculos per aperturam egrederetur urina.

Pueri trimuli meminit Gerh. Blasius obs. Med. 5. p. 39. qui recte alioquin se habens, lotium per foramen in perinæo excreverit prope penis radicem, hic enim nullum omnino permittebat transitum, nec ullo tegebatur præputio.

Casus ejusmodi meminit Theod. Kerckringius obs. 54. p. 115. de egeno quodam, cujus in cadavere infra scrotum fistula fuerit reperta, per quam multos annos, perforata etiam ipsa vesica, nec non transitum negante virga, urinas emiserit. *Cornelius Stalpart. observationum rariorum Cent. i.*

Anus imperforatus, Ejusque Anatome.

Ancilla ex illicito concubitu prægnans, xv. Octobris 1679. Viennæ fœtum, quoad externa masculum, ad initium noni mensis, alius quidem vivum (sed cum pedibus prius in partu venisset, ac collo diutius inter sinus muliebris latebras hæsisset deinceps suffocatum, enixa est; Qui cum à Medicinæ Studioso ad me delatus esset, convocatis aliis Collegis studiosis, partes externas examino, in quibus alias nil præter naturale observatum; nisi quod dextra manus duobus tantum digitis prædita esset, Metacarpus etiam ita contortus, ut potius plantam pedis referret, addita portione callosæ pellis circa extremam plicaturæ partem, quæ non inconcinne calcem repræsentabat. Pedes etiam nisi quod mire contorti, nil insoliti habebant: converso vero fœtu in abdomen in dorsi spina σκολίωσις seu obliquatio observata tum & anus desiderata, loco cujus eminentia quædam callosa ad lineam usque, fero tum distinentem, protensa erat, contrectatisque à me digitis iis partibus, Meconium per penem prodiit; unde, statim conjectatum, naturam viam pro alvinis excrementis per membrum affectasse: quæ ut melius pateret, abdomen decussatim, illæsis tamen Umbilicalibus vasis, aperio; inter quæ arteria Umbilicalis sinistra, tum & Urachus desiderabantur, dextra etiam non recta deorsum in iliacum ramum descendentem terebatur, sed paulo altius ante divaricationem Aortæ inserebatur. Hepar mole vastum, &, uti fieri in nuper natis assolet, utrumque Hypochondrium occupans: sub eodem stomachus latitabat, qui admodum contractus, ac multum protensus potius intestinum quoddam referebat; Scatebat is præterea muco subpallescente, qualis & in ore reperiebatur. Lien naturaliter se habebat, intestinum duodenum vero, ubi cholodochus, seu potius communis ductus inserebatur, summopere dilatatum, ita ut novum quasi ventriculum repræsentaret. In jejuno & ileo nil. p. n. observatum; Cæcum vero, licet protensius, contractum tamen & vacuum. Colon ab initio satis tenue, sed in progressu dilatatum, nec multis cellulis exaratum, versus rectum copiosissimo Meconio turgescebat, ac tandem in rectum terminabatur, quod etiam eo loci, ubi alias vesica locari solet, in appendicem vesicæ æmulam (hæc enim etiam in hoc fœtu deficiebat) dilatabatur, ac tandem non per anum, sed antrorsum, membrum virile pendulum præputio suo munitum referens, extra corpus finiebatur, cujus structuram, ut melius innotesceret, propria manu delineatam transmittere lubuit. Jam admirabar naturæ industriam, quam putabam loco vesicæ dilatationem, seu appendicem recti substituisse, sicq; compendiaria via utrumque excrementi genus excretum voluisse; sed cum in Renes inquirerem, hi non glandulosi reperti, sed eorum loco glandulæ tantum Renales, irregularis figuræ, substantia solito solidiori præditæ, & compressæ admodum conspectæ, adhærescebant ex insuper ramusculis ex Aorta & cava descendente oriundis, quæ emulgentes venas & arterias supplebant, nulli etiam Ureteres ad appendicem recti, vesicæ æmulam, visebantur: unde in opinione mea superiori me falsum deprehendebam. Ex iisdem Aortæ & cavæ truncis vasa exoriebantur spermatica utrinque in testiculos minutos ciceris magnitudine, & compressos, fœmineos fere æmulantes, ac vasis seu capreolis suis pampiniformibus insignitos, terminata; qui testiculi non in Scroto, sed ad latera pelvis in abdomine (qui locus alias muliebrium est) situabantur. Scrotum vero vacuum erat ac darto crassiori præditum. Inquirebam in testiculorum deferentis vasa, ac vesiculas

culas seminales, & prostatas, sed præter confusionem vasorum quasi gangræna tactorum, ob comprimens rectum meconio admodum turgescens, nil observare licuit, neque aliud in abdomine præternaturale visum. Unde ad examen medii & summi ventris progressum, qui nil p. n. etiam in se recondebant. Dubium tamen ex hisce moveri posset, utrum fœtus hic enixus (in utero enim vixisse supra relatum) supervivere potuisset? & num ad generationem aptus? Putarem ego salvo meliori judicio, nec vivere illum stante hac constitutione partium potuisse, nec enim locus erat pro excretione Urinæ, nec generationi aptum (cum & locus pro excretione seminis desiderabatur) fuisse, tum corpora nervosa penem non constituebant, quæ ad rigiditatem illius in generatione necessaria, involuntarie etiam fœces alvinas deturbasse, inde colligere licuit, quod Musculi ani tum levatores, tum sphincteres deficiebant, *D. Wolffstriegel: Litt. Viennæ datis ad D. Sachsium.*

De Ano clauso.

Anno 1672. d. 7. Jan. Vocatus fui ad Civis cujusdam primarii filiolum vix viginti quatuor horas natum, inveni misellum illum fasciis involutum in gremio obstetricis jacentem & quasi animam agentem, ut ab adstantibus etiam mortuus crederetur: a fasciis ergo ipsum liberari jussi, & linteis calidis debile illud & pene emortuum corpusculum involvendum curavi; hoc facto, quamprimum ex proximo pharmacopolio afferri potuit exhibui cochleare aquæ ex typhis C. C. recens destillatæ, inde semim ad sese rediit pullo, inquisivi postea ulterius in causam istius debilitatis & lipothymiæ; anum ergo guttur illud interius impervium esse comperi, observans præterea quoties misellus ille respiraret, materiam excrementosam in ano latentem, exitum vi quadam moliri: meo jussu advocatus fuit Chirurgus expeditæ manus, qui instrumento incisorio tunicam illam quæ anum claudebat, perforavit, exiit illico materiæ excrementosæ atramenti crassioris instar satis magna copia; sublevatus inde paulum bonus ille pullo liberius respirare cœpit, sequenti tamen die fatis concessit, quia, quamprimum anus pervius esset, etiam per nares materia purulenta effluebat, forte abscessus ... latentis signum: sic Ars nisi naturam adjutricem habeat, frustra sæpe tentat auxilium. *D. Casp. Kolichen.*

Anus imperforatus.

Anno 1669. Mense Octobri in Suburbana Uratislavia Villa, Fabro cuidam lignario nascebatur puellus cætera optime conformatus, præterquam quod anus penitissime clausus esset. Obstetrix id vel ex negligentia non observaverat, vel nescio qua ex timiditate rem parentibus revelare distulerat. Tandem quarta post partum die anxia ad me venit, consilium petens, cui respondi periculum hinc vitæ impendere, nisi ocyus à Chirurgo perito clausa porta aperiatur, opus tamen fore ut ante ipse infantulum viderem, quam certum curationis modum determinare possem, properat obstetrix & parti responsum meum denunciat; qui haut cunctanter filiolum ad me deferri curat, ipse spectatator curationis futurus. Sublatis ab infante linteolis, comperio anum rite quidem locatum, nihil tamen prominentem præter solitum, & penitus coalitu veluti consutum, nec nisi levissimum, ac vix ab acutiori oculo rite discernendum indicium Foraminis, quod lineola subtilissima, veluti calamo inscripta, designabat. Digito etsi comprimeretur anus, in intestino tamen recto quicquam detineri excrementum, neutiquam dijudicari poterat. Econtra guttatim semel atque iterum, aliquando etiam paulo longius fæces alvinas modo tenuiores modo crassiores, prout paucior copiosiorve urina ipsas diluebat, per mentulam excernebantur, ex qua non rari etiam flatus cum sibilo prorumpebant. Jam quoque venter ab excrementis retentis manifeste intumescebat. Interea serio penitatis, quæ in tali casu, Sennertus, Riolanus, Mercurialis atque Minadous consulunt, atque insuper in consilium adhibitis viris aliquot ex Praxi Medica celebribus, Fautoribus & Amicis meis omni cultu & honore observandis, vitium hoc non sine ratione pro inemendabili habitum est: Nihilominus ut parenti, tam enixe flagitanti ut quodvis auxilium tentaretur, etiamsi irrstraneum foret, satisfieret, indultum init Chirurgo, alias satis solerti, ut periculum faceret, quoad aperiri clausura posset. Hic quidem Lineolæ supra memoratæ, atque ab ipsa natura in prominentem anum inscriptæ, Lanceolam dextre infigit, verumtamen sive ob profunditatem coalescentiæ, sive ob laxitatem corrugatæ in extimo Sphinctere cutis, acies instrumenti etiam valentius & bis adacta, profundius penetrare non potuit quam ut locus superficietenus cum paucarum guttarum sanguinis profusione, vulneraretur, quemadmodum laudatus Sennertus satis clare & fideliter *lib. 5. institut. p. m. 1105. prædixerat.*

Cum ergo melius esset, ut ab operatione hac manus detraheretur, quam ut infantulus porro & frustra torqueri deberet, statueretur, patri spe omni curationis excluso filiolus domum reportandus redditus est. Infantulus vero, abdomine toto à Genitalibus usque ad sternum, mirum quantum intumescente, ut tantum non inclusa ibi viscera, præprimis tamen ventriculus, transparerent, die abhinc tertia (quæ septima à partu erat) miserrimo adstantium parentum spectaculo, suffocatus obiit.

Cadaver, sectione dignissimum, nec prece; nec promissis, nec comminationibus à matre nimium superstitiose obstinata impetrari potuit. Infantulum hunc spectarunt Consilioque & operationi interfuerunt Viri Nob. & Experientiss. DD. *Godofredus Tilesius, Physicus Reip. DD. Philippus Iacobus Sachs à Levvenhaim, D. Gasparus Feldnerus, D. Ioh. Ianisius, Practici Vratislavienses, nec non Dn. Daniel Schmied, Chirurgus*

Scholion. Tres occlusorum Podicum potissimum dari species ex practicorum traditione & quotidiana Experientia comprobata facile, videlicet Angustiam sive Conniventiam intestini Recti, Ani Clausuram per membranam, & Coalitum, propter quem patientes proprie Atretæ sive imperforati dicuntur.

Illam observavit Scultetus in Armamentario Chir. obs. 77. (vel 71. secundum exempl. German. Francof. edit.) *ibique* curationem per immissos penicillos ex radice Gentianæ, ad intestinum dilatandum, exhibet.

Istius descriptionem & curationem Sennert. Instit. l. 5. p. 1. S. 2. c. 7. p. m. 1005. Fabritius Hildanus C. 1. obs. 73. Ronsseus Epist. 14. p. m. 45. nec non Borellus C. 1. obs. 77. & C. 3. obs. 9. fideliter communicarunt; unde elucet Eandem contingere triplicem, videlicet, in aliis inveniri membranam tenuem, quæ facile digito dilacerari potest; in aliis membranam densiorem, quæ scalpello opus habet; quale exemplum Nobiliss. Dom. D. Sachs à Levvenheimb, Fautor & Amicus, inter præcipuos ob singularia benevolentiæ suæ testimonia merito habendus, communicavit; nimirum quod Anno 1663. mense Majo vocatus fuerit ad Fabri cujusdam Lignarii recens natum puellum, cujus anum membranula contectum invenit, subtus latente colostro nigro. Is, sectione membranulæ adhibita, & suppositorio abstersivo & dilatante, operationem faciente Chirurgo Henrico Neugebanero, feliciter restitutus est, & aliquot annos vixit. Similem huic historiam *Oethens observavit, referente Schenck. lib. 4. pag. m. 383.*

In aliis denique foramen ani membrana prædura, in qua nullum fere vestigium ani, præter maculam (quam lividam in suo infante spectavit Hildan l. modo citato) apparet. Nec dubito quin ad hanc classem reduci debeat Sculteti obs. 77. ubi refert, se novisse obstetricem Patavinam, quæ anum totaliter occlusum acicula communi perforare, & foramen turundis ex Gentiana ampliare solita est.

In hac ultima, sive tertia specie foramen podicis omnino occluditur sive carne, uti Ronsus Epist. cit. existimat, sive etiam cute densiore, vel, quod fortaisse sæpius contingere potest, utroque modo. Neque etiam à vero absona videtur conjectura naturam in his duplici modo aberrare. vel in Conformatione intestini recti, quando illa hoc vel fundo vesicæ vel ipsius corpori, recto ductu (quemadmodum oblique ureteres inseruntur) implantavit, quod Anatomia pueri Genevensis apud Hildan. C. 1. ob. 75. & filioli lapicidæ Scaphusiani, ap. Schenck. l. 4. obs. 6. de intest. recto. p. 383. itemque Laurenberg. Processs. Anat. l. 1. c. 16. confirmat. vel quando collo vesicæ intestinum inseritur, uti in fœmellis in pudendum, ut plurimum solet desinere.

Vel II. in Conformatione Ani, quando intestinum rectum quidem recte conformatum est, Sphincter vero connascitur vel carne oppletur, quod Beniven. c. 30. d. Abdit. observavit. Hinc minime mirum, si quandoque una cum fecibus alvinis Urinæ quoque supprimatur, quale exemplum Garnerius Schenckio communicavit, & ab Hoc recensetur l. 3. obs. p. m. 383. vel etiam si intestinales feces per Urethram excernantur, citra insertionem intestini recti in vesicam; siquidem pluribus exemplis compertum est, materiam retentam sua sponte sibi viam ex intestinis ad vesicam per exulcerationem ac fistulam quæsivisse, videlicet ex morbo intestinali, ut Scirrho, Calculo, Vulnere, Ulceribus venereis, &c.

Hoc tamen miratu dignum videtur adeo tenella infantum corpora tamdiu sub tormento tam atrocis morbi durare posse; nam ut noster infans septimum, sic Ronsei undecimum, Garnerii ap. Schenckium decimum tertium, & Hild. decimum septimum diem attigit. Observatu quoq; dignum, quod imperforatis, si ricte nobis sic dictis, Puerulis hoc vitium semper lethale sit, quod e Riolano c. 33. lib. 2. Enchir. Anat. p. 220. non obscure innuitur & plurimis exemplis alibi, præcipue tamen ap. Tulpium l. 4. c. 35. p. 50. & Plater. l. 3. obs. p. 565. confirmatur; Fœmellis vero non item, certe non tam subito, aut frequenter funesta est ani occlusio, quod a Minadoo lib. 5. d. Ext. Aff. c. 18. p. 27. col. 5. exemplo puellæ, comprobatur, cui cum anus imperforatus esset, & intestinum rectum in pudendum desineret, per id feces nunquam non excernebat, vitam ad annos sex & forte ulterius producens: cum quo conferatur *Fr. Sanchez. obs. p. 375. & alii.*

Denique verbo notamus, quod non aliud exemplum imperforati ani, quod nostro magis simile sit, in lectione Practicorum obtigerit, quam quod Platerus in obs. p. 564. habet, excepto eo, quod ibi præputium quoque coaluerat, & nota in Ruga figuram rotundam obtinuerat. *Henr. Volgnadi.*

De Intestini recti perfecta & profunda coalescentia.

Pellionis filiolus altero demum post partum die imperforato ano deprehenditur: instituta proin inspectione, & collecta hinc intima coalescentia, pro deplorato habitus est. Cum autem parentes quidvis experiri vellent prius, quàm innocens pusio propriis excrementis quasi suffocaretur; cordatus quidam Chirurgus interveniens, facto tamen denuo prognostico, lancetta aperturam aggressus est, loco rimulæ non tam oculis, quàm conjectura qualicunque concepto, puello interim, quasi bene secum ageretur, quietissimo, imo conatum fere quendam egerendi adversus Chirurgi manum ostendente. Postquam ad articuli pene longitudinem lente sursum pergendo pervenerat, nil vero exiret, destitimus, donec elapsis aliquot horis, rogantibus denuo parentibus, insertaque iterato lancetta (exigua semper cruentatione) sensim ac sensim ad finem coalitus, qui longitudine sua duos Auricularis digiti articulos (in mediocri viro) facile æquavit, perveniretur, & excrementa nuper natis consueta, cuspidi occurrerent, satis liquida. Unde inserta turunda prælonga meatus amplius dilatatus, indeque circumcirca usualibus medicamentis cicatrisatus est: infante bene ingerente, bene egerente vegetoque. Demum anniculus, ni fallor, (affectu maligno tum, an epileptico? mihi nunc incertum,) diem suum imperato obiisse dicitur. *Danielis Ludovici.*

De Pudendo Muliebri natura clauso arte adaperto.

Quemadmodum sæpe infantes orificio ani occluso nascuntur; ita nonnunquam & fœminis sinus

sinus muliebris in Utero Matris membrana quadam obducitur, ceu plurimi Authores annotarunt, quorum observationes congessit Schenck. lib. 4. observ. Medic. observ. 12. 13. 14. Præter eos Gul. Fabr. Hild. cent. 3. observ. 60. & 61. & Dan. Sannettus Instit. Medic. lib. 5. p. 1. sect. 2. c. 7. similium casuum tractationem proposuerunt. Nos quicquid hac in materia Antonius Stadtlander Chirurg. nobis communicavit, tibi benevole Lector candide impertiemus. Vocatus est prædictus Chirurgus ad Scabinum Veteris Civitatis H. B. mihi bene notum, cujus filiola quatuor annorum à primo statim ortu hucusque urinam guttatim & cum summa difficultate atque maximo dolore reddebat: Parentes calculum suspicantes ad eum depellendum varia remedia quæsierunt, sed frustra, Chirurgus autem naturalia puellæ inspiciens, invenit eadem membrana valida obducta, vix conspicua rima, quasi acu leviter tacta versus intestinum rectum apparente, per quam urina in vagina cumulata non stillabat, sed vix transudabat: Ulterius instrumento illuc intruso, invenit membranam admodum crassam, circumcirca cum carnosa parte firmiter connexam, imo cum ipso meatu conjunctam, unde puella gravissimum dolorem in emissione urinæ percipiebat. Tum Chirurgus Parentibus indicavit, naturale hoc vitium nullo alio remedio præterquam Sectione corrigi posse: Sed hæc demum tertia die, illis perterritis, instituta est, ubi Chirurgus in præsentia Parentum & Consanguineorum, puella decenter disposita, sectionem ab inferiore parte versus superiorem aggressus, benedicente Deo, feliciter peregit, primum quidem scalpello, dein forcipe acuta ad id singulariter formata: separatis itaque singulis urinæ liberum transitum hucusque prohibentibus, partes vulneratæ Medicamentis, partim dolorem, partim sanguinem sistentibus, à prædicto Chirurgo undique secundum artem circummunitæ & tandem unguento Diapompholygos perfecte sanatæ sunt. Puella ista per Dei gratiam in totum restituta in hunc usque diem optime valet. Notandum autem in ejusmodi operationibus magnam diligentiam adhibendam esse, ne vel partes versus collum lædantur, vel, quæ separari debent, intactæ maneant, neve foramen nimis angustum fiat, quod postea in matrimonio constitutis nocere poterit, & tandem ne partes divisæ iterum coalescant: Ceu plura exempla talium casuum apud authores inveniuntur. Singularem casum de partium Genitalium coalitu videat benevolus Lector apud Gregor. Horst. Epist. Med. lib. 1. Sect. 19. Faciliorem Sectionem & Curationem instituit dictus Chirurgus in Nobili quadam Virgine, cui Genitalia naturaliter membrana, tympani crassitie, obducta erant, relicto à natura foramine ad pisi magnitudinem, per quod tamen urina libere effluebat. Similia exempla & operationes vide apud Hier. Fabr. ab Aquapend. Oper. Chir. pag. 1. cap. 82. 83. & 84. Joh. Andr. à Cruce Offic. Aur. lib. 5. cap. 47. Guid. de Cauliac. Tract. 6. cap. 7. Beverevic. Chir. cap. 3. de Paracent. Henr. van Roonhuysen obs. P. 1. pag. 102. 103. Paul. Barbet. Part. 1. Chir. cap. 13. tum etiam apud Franc. Peccet. & Vigræum in Chir. &c. *D. Simonis Schultzii.*

Rustica imperforata.

Par conjugum ex plebe rusticana se invicem Ratisbonæ coram Consistorio Episcopali, de impotentia maritali coarguentes, divortium petebant. Præses consistorialis, post multas altercationes, ad certiorem litis decisionem, per certas personas, more veteri, utrorumque conjugum inspectionem corporalem decreverat. Qua facta, culpa in uxorem recidit; hæc etenim præter naturam licet vicennali major ætate fuerit, imperforata inventa est. Igitur per Chirurgum ex artis lege incisio facta, posthinc concordes satis in conjugio isto vixerunt atque liberos progeneraverunt. *D. Ioh. Helvvigii.*

IMPETIGO.

Vid.

CUTIS VITIA.

IMPOTENTIA VIRILIS.

IMpotens is dicitur qui non potest id quod maritum decet. In duobus ergo consistit in potentia proprie sic dicta, nempe in debita membri erectione; & convenienti per illud seminis ejaculatione læsis. Prior tamen defectus ut plurimum hoc nomine venit, nempe deficiens erectio, & hinc congressus debitus.

Læditur autem erectio penis, & hinc copula maritalis debita tribus modis: 1. Quando deficit & est imminuta. 2. Quando excedit & est nimium extensa. 3. Quando depravatur, dum penis non convenienti modo & figura turgescit & erigitur. Præsuppono hic ex Physiologico-Anatomicis distensionem & turgescentiam membri fieri primario a sanguine arterioso, quando corpuscula ejus duo nervosa instar spongiæ excavata & perforaminata replet, & ita repleta corpuscula fortiter distendit. Hæc de distensione & inflatione penis.

Erectio verò inflati penis & motus ejus tonicus (ut in tali figura & statu persistat) dependet imprimis à duobus musculorum paribus circa ejusdem radicem implantatis, à quorum musculorum actione, nempe contractione versus suam originem, indeque in eorum medio intumescentia; non tantum comprimitur & angustatur vena per penis dorsum excurrens, ut ita sanguis per arterias in corpora penis nervosa effusus eadem que distendens non possit refluere, sed præterea quoque horum musculorum contractione iis alligatus penis prius distentus sursum versus retrahitur: quæ ipsum semen spiritibus tempore congressus turgidum (dico tempore congressus aliàs non) inflans vesiculas seminales ab horum musculorum cōtractorum vesiculas simul comprimentium ro-

bore, in sua eruptione in meatum urinarium non leviter juvatur. Hinc simul atque contractio & tonus cessat, sanguis ex pene refluus per venam in denuo apertum corpus ejus flaccidum, rugosum & tandem pendulum relinquit.

Læsiones ergo hujus erectionis imprimis fundatæ erunt in istis musculis sanguinem penem distendentem, aut sistentibus, aut linquentibus. Deficit ergo penis extensio triplici de causa. 1. Quando musculi paralysi laborant, seque exinde debite contrahere nequeunt, id quod fit in quâcunque & à quacunque causa orta paralysi eorundem. Item ex nervorum affectorum vitiis. Hinc v. g. ex nimia equitatione compressis nimis&in se coactis his musculis erectio penis impeditur. Tale exemplum recenset Jacob. Fontanus Conf. 2. de Nobili, qui ab exercitio violento, & qui equitatione nimia incidit in privationem erectionis penis, ob vias ejus & meatus à motu obstructos, qui ad musculos derivantur. Sic casus super dorsum & os sacrum, aut vicinas partes, ut paralysim aliorum locorum, ita & penis inferre solet. Tale vero exemplum recenset Hildanus Cent. 6. obs. 59. ubi ex casu in dorsum erectio penis omnino fuit sublata, manente etiamnum forti ad venerem stimulo, quatenus nervi ad penem ejusque musculos tendentes, aut compressione, aut laceratione, aut alia ratione affecti fuerunt. Citato in loco similiter ex gravi capitis percussione, talem membri erigendi impotentiam ob similem causam ortam refert.

2. Causa propter quam deficit penis erectio est absentia spirituum animalium in musculis istis ad penem erigendum & distendendum necessariis. Deficiunt spiritus in musculis istis, vel in genere ex eorum defectu universali, ut fit in languidis, in morbidis & similibus. Unde in morborum acutorum statu & declinatione, erectio membri naturalis (naturalis dico: nam interdum est præternaturalis & convulsiva, quæ mala) rediens, faustum solet esse signum spirituum animalium regeneratorum & in debitas motiones dispositorum. Vel in specie deficiunt specialiter in musculis penis, vel in pene: quando animus, aut imaginatio (loquor cum vulgo) circa aliud objectum occupata spiritus animales eo evocat, vel in aliis partibus detinet, ac minus ad penem mittit. Hac ratione & pudor, interdum, imo sæpius, penis erectionem impedit, aut etiam jam factam denuo tollit, quatenus alio vocantur spiritus. Sicuti è contrario meditatio rerum venerearum ad penis erectionem disponit; quia scilicet spirituum motus sic eo dirigitur.

Ex hac causa, nempe pudore nimio & intempestivo, subinde fit ut noviter nupti se maleficiatos putent, cum tamen potius ex inconsulto pudore membri erectio impediatur, quo tandem discusso negotium alacriter succedit.

Pertinent huc ii qui melãchoia hypochondriaca laborant, qui ut variis subinde conflictantur phantasmatibus ita & subinde imaginatione propria decepti se impotentes existimant. Aliquot exempla talia vide in Salmuth. cent. 2. obs. 78. Qui tales postmodum curato malo hypochondriaco sponte ad rem redeunt. Simile exemplum est quod habet Silvaticus cent. 4. cons. 4. ubi refert impotentiam ad coitum ex malo hypochondriaco, in quo distenditur penis, sed dum accingitur ad opus flaccescit. Ad hanc causam, nempe spirituum absentiam, revocandus est etiam deficiens veneris stimulus à semine deficiente ortus, cum notum sit quod ex copia, aut turgescentia hujus, indeque facta partium illarum irritatione, & hinc dependente determinato spirituum motu ad istas partes, tam pollutiones nocturnæ, quàm interdum etiam diurnæ oriantur.

Huc faciunt flagra natibus infligenda: quorum flagrorum ad rem veneream magnus est usus. De quo vid. elegans tractat. Meibomii de usu flagrorum ad rem veneream, quem nuperrime notis illustratum edidit Bartholinus. Ubi refertur exemplum cujusdam, qui nunquam potuit amasiæ satis facere, nisi prius virgis cæderetur ab hac: unde postmodum ita cæsus egregie officio præstando functus est.

3. Causa propter quam deficit subinde membri erectio, & hinc succedens negotium, est fascina, seu maleficium noviter nuptorum; dum scilicet sub ipso sacerdotalis copulationis puncto, per seram clausam, aut per ligulam constructam, aut aliis ultra 50. modis, quos taceo, ita ligatur sponsus, ut postmodum stimulante licet natura & erigente se membro, tamen cum sponsa gaudia optata peragere nequeat, quia, ubi propius accessum parat, subito membrum flaccescit; adeo ut etiam cum quacunque alia optime & facile coire possit, sin vero ad sponsam vel noviter nuptam propius accedit, mox mentula torpida rugata contrahit cornua. Existimant equidem multi, quos inter est Wierus de Præstig. Dæmonum; item Borellus cent. 4. obs. 65. talia esse vana, & omnem hanc ligaturam esse fictam, quia proveniat solummodo ex affectibus animi, aut nimio gaudio, aut pudore, aut metu, aut alia quacunque, vel etiam ex falsa imaginatione spirituumque animalium hinc avocatione. Cujus tamen verius contrarium videbitis assertum in Bartholini cent. 3. histor. anat. 71. causa, si non omnino perscrutabilis est hujus fascini; aut si non præcise ad dæmonem referendum sit (quod non temere faciendum in rebus naturalibus, quippe quæ Deo potius acceptæ ferendæ) forsan a sola imaginatione ligantis, seu ejus qui hanc vexationem facit, sita est: quò non tantum inclinat Verulamius in Sylva sylvarum, sed præterea etiam Helmont. & Marcus Marci in scriptis. Qui omnes, uti hoc fascinum, ita & reliquos affectus ab incantatione inductos, soli imaginationi Sagæ vel Incantatoris tribuunt.

Signa horum affectuum de erectione membri læsa quod attinet: facile patet malum ex relatione ægri, seu potius uxoris ejus. Causæ perscrutandæ & cognoscendæ à Medico. Et quidem si defectus spirituum animalium adsit languor ac imbecillitas in corpore & actionibus reliquis animalibus adest: sin vero illi alio avocantur in hypochondriacis, variæ cogitationes, varia phantasmata & similia subjecta actu se repræsentabũt. Sin adsit paralysis membri, flacciditas manet, & a nullo unquam objecto illud moveri aut evigilari poterit. Sin deficiat stimulus venereus hoc ipsum facile patet, quod ipse patiens nullum appetitum habeat ad tales actiones. Denique si

ab

ab incantatione malum ſit, homo aut antea ad venerem fuit aptus, aut etiam cum alia quacunque ſe commiſcere poteſt excepta ſola ſponſa.

Prognoſis eſt quod tales ſint infœcundi, tamdiu ſcilicet quamdiu debite coire nequeunt.

In cura uſurpanda venerem ſtimulantia, tam interne, quam externe: applicanda vel inungenda nervina, olea penetrantia & ſimilia. Animus omni cura eſt ſolvendus, & faſcinum empiricis, ſeu expertis alias, eſt ſolvendum.

Interne ergo conveniunt omnia ea, quæ ſuprà diximus ſeminis generationem promovere; ex formicis, ex ambra, ex ſanguine galli & denique aromatibus parata ſunt optima. Sic namque eſſentia ſatyrionis cum ſpir. formicarum parata in hauſtu vini malvatici ſub introitum lecti aſſumenda. Cinnamom. & Cubebæ ſeu grana paradiſi cibis permiſta, aut vinum cinnamomo maceratum, egregie conducunt. Sed de his internis ad nauſeam uſque ubi de ſeminis generatione læſa. Externe balnea vel inunctiones ad paralyſes uſitatæ, aliàs inſtituendæ, cum cubebis in vino generoſo bulliant, & ita applicentur teſtibus & locis vicinis. Inunguntur teſtes ipſumque membrum virile cum ſucco ex ovis formicarum expreſſo, cui parum zibethi additum ſit; aut loco hujus præparato ſucco oleum de caſtoreo, oleum de piperibus, in ſpecie oleum caryophyll. permiſcenda, & ita partes blande fovendæ & inungendæ. Aliàs oleum coſtinum, ol. macis, ol. euphorbii ac ſimilia in uſu ſunt. Balſamum venereum Mynſicti hic eſt egregium, hoc namque ad erectionem & ad voluptatem facit perinæo & radici penis inunctum. Addi poteſt ol. formicarum. Fel apri peni inunctum magnam & erectionem & delectationem facere Montagnana aſſerit. In uſu etiam aliis eſt balſamum apoplecticum radici penis ad firmam erectionem inungere, ſicuti glans eodem illita, utrique ſexui voluptatem auget. Unde etiam præcipitur ut in paſſione hyſterica, & ejus paroxyſmo deſperato fere, vir glande ita inuncta uxorem comprimat, pro ſolvendo paroxyſmo. Angelus Sala tale habet linimentum.

℞. Zibethi gr. viii. ambræ gr. vi. moſchi gr. v. olei cinnam. gtt. vii. ol. nuciſt. gtt. iv. balſam Peruvian. q. ſ. ut incorporentur omnia. Hoc inungatur glans ante congreſſum, vel poſt balneum ex nervinis eodem inungatur perinæum. Singulariſſimum eſt ſi recipiatur pulvis rad. pyrethri, qui miſcetur cum pinguedine coturnicis, & hoc ipſo linimento inungendum eſt membrum: hoc enim non tantummodo validam facit erectionem; ſed & hoc præſtare dicitur (ſit fides penes experientiam) ut & mulier virgo, & ipſe maritus magis haſtatus appareat.

Quod ſi ab incantatione fuerit malum, aliis opus eſt remediis: mictus per ſcopas betulinas experimentum eſt Carichteri, exercitatiſſimi, ſi quis alius, in morbis ab incantatione. Confirmat hoc Helmont. tract. de lithias. c. 8. §. 25. Ubi potum cereviſiæ betulinæ, ſeu in qua decocti ſunt ſurculi betulæ, commendat tanquam experimentum contra maritorum ſeu ſponſorum faſcinationem. Harthmanni experimentum certum & aliquoties probatum eſt quod ipſe recenſet in Prax. Chymiatr. lotio pudendorum utriuſque ſexus cum decocto aquilegiæ: (hoc enim eſt ſingulare) poſt lotionem fiat ſuffitus ex dente hominis mortui ſuper carbones ponendo, qui ſuffitus excipitur membris læſis. Modus ſuffitus eſt hic. Recipiuntur tres dentes ex capite mortui viri, qui minute pulveriſentur. Hinc recipiuntur duo lateres novi, qui candefacti per crucem diſponantur in terram, hinc affundatur ſp. vini rhenani opt. & ſuperimponatur pulvis dentium iſtorum contuſorum: fumo imponatur membrum incantatum, & ita excipiatur fumus donec membrum incipiat ſudare. Hic ſudor cum linteo mundo deorſum verſus abſtergatur; quo facto inungatur membrum cum aſſa fœtida: (quæ eſt baſis emplaſtr. Minſichti contra incantat.) hinc linteis involvatur & ita cubitum ſe conferat. Quidam addunt dentibus hominis mortui corallia ſemenque antirrhini. Compoſitionem hujus pulveris videbitis in Grantii tract. de coralliis. Hic pulvis ſæpius repetitus probatus fuit aliquoties in his ipſis ligaturis virorum. Mercurius vivus in nuce avellana, vel in calamo ſcriptorio collo appenſus præſervativum eſt certum ſponſorum ne ligentur in copula ſacerdotali: quibuſdam placet una cum hoc mercurio calamo ſcriptorio incluſo facere nodulum, additis florib. hyperic. capill. vener. ſem. antirrh. baccis paridis & ſimilibus: quæ omnia nodulo incluſa ſuſpenduntur ex collo, & præſervativum ſunt hic aliquoties expertum. Fuit experimentum D. Michaelis, alias etiam probatum, ſi quis emat lucium piſcem ſexus maſculini, huic per vim aperiatur os, & in os immittatur urina maleficiati: Hinc lucius ita vivus immittatur in fluvium, idque contra ejuſdem curſum, & ita ſinatur; ſubito namq; tollitur maleficium, ſi non ſit nimis inveteratum, ſeu in maleficio novo. Probatum etiam fuit ſi ſponſus ante copulationem, & etiam poſt illam, mittat urinam per annulum ſponſalitium quem accepit a ſponſa: ubi hoc non ſufficit accipiatur raſura annuli ſponſalitii, quæ raſura interius in potu vini aſſumpta ſingulare eſt experimentum in tali caſu. Alias tanquam ſecretum habetur quorundam raſura campanæ, ex eo loco deraſa ubi piſtillum eam ferit. Raſura hæc miſcetur cum pauco coco, & pauco pulveris priapi cervini, & ita uſurpatur interne. Fuit aliquando curatus quidam ſimiliter incantatus conſilio ipſi a vetula ſuppeditato, dum ſcilicet in cœmeterio quodam miſit urinam per annulum cujuſdā lapidis ſepulchro incumbentis. Denique, ſi quid aliud, ſingulare eſt, ſi quis accipiat ovum recens, hoc coquat cum urina propria ad abſumptionem medietatis; quo facto urina ſuperſtes abjiciatur in flumen ſecundum ejuſdem curſum; ovum vero ita coctum leviter apertum immittatur in acervum formicarum. Unde quando formicæ aſſumpſerunt ovum, ſolutum erit faſcinum. Plura, quia pertinent ad morbos de incantationibus non addo. *Michael Emmullerus in Collegio Practico ſpeciali de morbis virorum, Mulierum &c.*

Inutilis ſæpe eſt Medicorum opera, qui opiatas excitandæ, explicandæque veneri proprias architectantur & concinnant, quo ægri & corpore & animo dominabus ſint gratiores: nam hic judicio opus eſt, undeque frigidiores ineptique, & inſulſi ingrati ſunt ſalaciſſimo mulierum generi. Et obiter unum notandum, quod is tardus dicatur, qui corpore & membris ineptus eſt & imbecillus ad venerem, & ideo

minus

minus amabilis apud dominas. Tardus facile venerem non explicat, id quod est meretricibus odiosum: insulsus qui caret sale non est salax & cupidus coitus.

Aliquando non arrigit verpus, alias arrigit, sed molliusculus est. Sic non subit, nec semen ejaculatur. Id fit aut vitio peculiari instrumenti, aut totius corporis morbo, aut seminis defectu, aut ejus inefficacia, ut minus turgeat, & penuria spirituum laboret, & minus intentus maneat verpus.

Videndum de ætate, si ætas congrua, an olim minus aut magis aptus fuerit, an proclivior ad venerem, ut vetere ubertate quasi arefactus langueri, naturaque infirmior manus quasi dederit.

Videndum quoque an naturalia illi non laborarint, an mercurii litum, aut cinnabrii suffitum passa fuerint, an vitio diætæ, ut si vinis albis & tenuioribus usus fuerit, ac rebus liquidioribus, quæ quasi laxant & effæminant carnes & semen: alia enim carnem solidiorem reddunt. Scire oportet an parcius ederit, ut sufficiat ad esse, non autem ad robur.

Item canones alii sunt observandi, ut loco & tempore congrediatur, non crudus; alioqui ineptus erit: præcedente titillatione; ut fit ad venerem incentivum & calcar. Id fit retenta urina & mejendi desiderio.

Minus bona habitudo ineptitudinem istam conciliat, vel quia totum alimentum absumit, & non sinit semen esse reliquum, ut succulentæ & *εὔσαρκοι* nutrices minus sunt aptæ; fiunt enim vasa angustiora, & in viris & in mulieribus præ mole & pinguitudine. Rationes apud Aetium exponuntur a nobis.

Denique videndum, ne quæ adfertur infæcunditas, aut impotentia ut justa repudii causa, sit imaginaria & falsæ ac mendacis amicitiæ testis. Sunt enim corpora quædam quæ simul juncta quandam habent antipathiam ad justam fæcunditatem & lætam, de qua sic Plinius loquitur. Est quædam privatim dissociatio corporum, & inter steriles ubi cum aliis junxere gignunt. Acetosa & olera fugienda. Commendant asparagos ad excitandam venerem, facilis est usus. Absit jejunium. Vitetur nimia repletio; tum ne cruditas oriatur, aut ne revocatus calor & spiritus ad ventriculum pleniorem deserat testes & partes semini mitificando & cogendo destinatas. Nimia cura obest. solliciti arrigunt, sed fugax est erectio.

Quidam hoc commendant quod sequitur.

℞. Amygdal. pistaciar. pinearum & dactylor. an. ℥i. conf. satyr. anth. myrobalan. condit. an. ℥i. cort. citr. cond. ℥iß. zinziber. condit. ℥ß. scincor. vino albo lotor. ʒvi. carn. capon. & perdic. an. ℥iii. cinnam. caryophyll. nuc. moschat. an. ʒii. macropiper. ʒi. galliæ mosch. ʒi. sem. anis. fænic. an. ʒß. sacch. ℥xii. fiet opiata, utatur singulis matutinis vel hac sequenti.

℞. Satyrion. cond. ℥ß. rad. & sem. ascalonii an. ʒiß. sem. erucæ, fraxin. & pastinac. an. ʒi. renum scincorum ℈iv. conserv. eryng. ℥ß. zinziber. cond. ʒß. confect. alkermes ʒiß. cum syr. conservation. satyr. fiat opiata, de qua capiat dormiturus ad quantitatem nuc. mosch. adde conservam anthos.

℞. Aq. vitæ ℥iv. sem. staphid. agriæ ʒiii. macerari sinas per horas duodecim ad verpi fotum & perinæi.

Ex majore parte istorum simplicium concinnatur a Fernelio opiata diasatyrion; huic inest mira vis calfaciendi: sed & in multis, ut ante diximus, bona victus ratio sanguinis boni, & spirituum proba generatio, unde fæcundum & multum semen conficitur, & superfluit ex reliquiis alimenti; sic cibus & potus primas tenent; bellariorum & multorum ciborum infarctus (unde æstus & turbatio contingit) nocent plurimum sanitati, & minus fæcundos & ad palæstram veneream idoneos reddunt. Notandum illud Hippocrat. Cibaria, & potus, & obsonia (excepto pane & maza, quæ fit ex farina hordei tosti liquore aliquo subacta) exceptis & carnibus, & piscibus, & aqua, reliqua omnia tenues & debiles utilitates habent ad augmentum, ad robur & ad sanitatem. Ad sanitatem (ait alio loco) optima sunt quæ modice ingesta sufficiunt, ut & famis & sitis sint medela.

Quod si ob causam aliquam impotentius reddatur corpus, est opiata analeptica apud eundē Fernelium, cujus usus esse potest in eo affectu.

Annotatio.) Non perperam hoc adjeci de reficiendis & consulendis viribus, sed quod primum animadverti debet, est quod non semper more Medicorum Practicorum ad excitandam venerem impense calidis utendum est. Nam calidiora extinguunt semen, ut sabina & agnus castus. Item quidam temperamento sunt calidiore, & æstuantiora habent viscera, & hi minus sæpe ob *δυσκρασίαν* istam minus apti sunt ad explicandum venerem: deinde vero quæ sunt calidiora flatus dissipant, quorum usus aliquis ad arrectionem. Itaque hic judicio opus est, nilque temere agendum. *Gulielm. Ballonius Consil. Medicor. lib. iii.*

Extinctam virilitatem, vel saltem imbecillem restituit. 1. Essentia satyrionis apud Crollium, cujus mirabiles virtutes ii deprædicant, qui egentes ejusmodi confortativis aliquando usi sunt. 2. Paracelso tribuitur sequens.

℞. Castor. galang. macis, caryophyll. anisi, piper. longi, borrac. venetæ an. ʒii. fol. saturciæ, rad. satyrion. valerian. an. ʒi. boleti cervini ʒiß. carnis scincor. marmor. rad. aronis, cardamomi an. ʒß. M. & redige in pulverem, quem cum saccharo in aqua rorismar. solutum M. & F. tabulæ. Dos. à ʒiii. ad ʒvi. Fortius operatur, si aliquoties in laconico umbilicus & partes vicinæ inungantur cum oleo maceris destill. Mirabile nimirum est confortativum oleum maceris. 3. Valet essentia ambræ cum sp. rosar. extracta, & pilularum forma exhibita: hoc vero in senioribus præcipue operatur. Dos. gr. iii. iv. v.

℞. Confection. alkermes ℥ß. ambræ gris. ʒii, zibeth. non sophisticati ʒi. aq. magnanimitatis ℈ii. M. recondantur diligenter. (Ne evaporent) hujus misturæ à ℈ß. ad ℈i. exhibe alternis vesperis cum aqua cinnamomi. 5. Pudenda cujusq; sexus decocto aquilegiæ simplicis diligenter laventur. Legatus Persicus ad Principem Holsatiæ in itinere suo pulchram concubinam ex Russia emit, & quia ob senium non par fuit solvendo, consilium à Russo quodam accepit. Jussus est semen cannabis in vitello ovi frixo sæpius comedere. Sequutus consilium continuam ferme virgæ tensionem sensit.

Nobilis

Nobilis est essentia satyrionis Crollii in primis si illi addatur ambra essentificata & aurum potabile Anglicum. v. g.

℞. Liquor. satyrion. ℥i. ambræ essentificatæ ʒii. auri potabilis ℈i. Dos. a ℈ß. ad ℈i. Hæc & similia interdum materiam tam fortem reddunt ut simul anima cum vita expulsa fuerit, omne nimirum nimium naturæ inimicum. Valet quoque diatrion pipereon tabulatum, si illi admisceantur aliquot grana ambræ & olei cinnamomi. *Ioh. Harthmann. in Praxi Chymiatr.*

Utile est linimentum ex moscho & ambra cum oleo nuc. mosch. vel oleo caryophyll. sed omnium efficacissimum est quod sequitur.

♃. Ol. sesamini, lil. alb. an. ℥i. formic. alatar. ʒiß. simul bulliant, mox coletur, adde euphorb. ℈ß. sem. rutæ, piper. an. ʒß. sinapi ℈i. iterum bulliant: & colatura utatur pro linimento partium affectarum & vicinarum. *Io. Zecchius. consult.* 41.

In usum vocetur hæc opiata à Rondeletio commendata.

♃. Testicul. vulpis in hydromel. decoctor. ℥i. contusis adde pinear. & avellanar. insular. in pauco lacte & melle, an. ℥ß. carnis leutræ, stercor. muris, moschan. ʒß, cum syr. conserv. cortic. citri. F. opiata, sumat præterea sæpe ex hoc Electuario.

♃. Zinzib. rec. condit. rad. eryng. rec. condit. rad. pastinac. condit. an. ℥i. pinear. præpar. pistacior. avellan. assatar. dialatyrionis an. ℥ß. sem. baucıæ (i. e pastinac. sylvestr.) napi, an. ʒij. testicul. vulpis, cerebellor. passerum, an. ℥ß. cum syr. conserv. zinzib. viridis, F. electuarium, capiat cochl. i. & superbibat vinum dulce: egregie profuit hoc electuarium: ut & eryngiorum radices cum melle conditæ, jussi autem ut frequenter comederet castaneas molles, dactylos, erucam, ut & fabas recentes excorticatas, in aqua coctas, aquaque ablata contusas, adjecto oleo amygd. d. pipere albo, & zinzibere exiguo, in usum vocentur cibi delicatiores, quique maxime alunt, vinumque bibatur meraciusculum. sequens opiata à Rondeletio commendatur.

℞. Cortic. citri, zinzib. virid. an. ℥i. conserv. eryng. ℥ß. carnis leutræ, testic. vulpis, priapi tauri, vel cervi, an. ʒiii. pulv. diamosch. d. & diambr. an. ℈i. cum melle in quo ʒi. cantharidum integrarum prius maceratar. in lacte dissolvantur; fiat opiata, capiat ad quantitatem avellanæ, superbibendo parum vini malvatici; duabus horis ante cœnam, quæ pauca sit. Ego abhorreo cantharides, ob gravia accidentia quæ inferunt, ideo postea paravi sine iis. Lactis pondo cum cinnamomi ℥i. continuis diebus quadraginta si bibatur, rencere id infirmitatem virilium tradunt: etiam consumptos venere reficit: tenuioris fortunæ homines ova cum cæpis & butyro frigunt: sed regium impensa est, virilitatem opobalsamo, & renum partes cum mero diluto moscho inungere: sed quia opobalsamo caremus, possumus naturalia hoc oleo inungere.

℞. Pyrethr. ʒii. cinnamom. ʒi. euphorb. ʒß. tunde cum oleo sesamino, adjecto exiguo oleo caryophyll. & mosch. gr. v. *Petrus Forestus. obs.* 18. *&* 19. *lib.* 26. *De Penis & Virga vitiis.*

Ad Venerem augendam, in unum Satyrionis per chymicum aliquem conficiendam curet. Hanc Cæsarei quidam & Regii medici, nuperis Imperatoribus & Regibus multo in usu olim fuisse mihi affirmarunt in Spa. Formula ejus hæc est: ineunte vere, vel autumno medio, aut exeunte, hoc est floribus foliisque vel nondum natis vel deciduis, radices Satyrii collectas aquæ puræ injice, duobus quibus constant orbiculis divulsis; quotquot innataverint, ut inutiles abjice; quæ fundum petierint, continuo de in mortario lapideo pilo ligneo, sensim micam panis albissimi & recentissimi addendo; & propter lentoris dilutionem affunde spiritum vini e malvatico extractum, irrorando paulatim suavissime: dein optime mixta pone in alembico cæco, clausaque digere in balneo per sex septimanas: tum prælo exprime, expressum iterum per mensem digere in alembico: innatabit liquor rubini æmulus: hunc inclinando caute collige, abjectisque fæcibus, cuique selibræ adde salis margaritar. ℥ß. olei nuc. mosch. anisi, cinnamomi, an. ℥ß. dosis guttæ xv. in vino; jusculo, vel conserva corroborante. *Henricus ab Heers. obs.* 9.

Ad ignaviam genitalium expertus sum boracem officinalem ciceris magnitudine in ovo sorbili mane crebro acceptum, erectionem & coeundi potestatem facere. *Hieronymus Mercurialis. tomo* 1. *consult.* 48.

Pro Venere excitanda. Species confortantes.

♃. Spec. diasatyrion. simpl. diatrion pipereon an. ʒiii diamosch. dulcis, diambræ an. ʒiß. lithontriptic. ʒii. boleti cervini, priapi cervi, carnis scinci marini an. ʒi. semin. urticæ, erucæ, linguæ avis an. ʒii. cardamomi, cubebarum, macis, cassiæ ligneæ cinamomisatæ, caryophyllat. an. ʒi. olei macis ℈ß. cinamomi gtt. v. M. fiatque pulvis subtilissimus. In confortanda & stimulanda venere est pulvis præstans. Dosis ℈i. ad ℈ii. plus minusve, prout Medico videbitur, in aquæ cinamomi cordiali q. s. hora una ante somnum.

Trochisci confortantes S. Reg. Majest. ex præscriptione Dni. D. Matth. Littau.

♃. Magisterii butyracei perlarum, carnis scinci marini, priapi cervini debito tempore, (dum videlicet in coitu est) excisi & subtiliter pulverisat. an. ʒi. ambræ gryseæ ℈iß. macis ʒ i. pulveris viperini, succolatæ Indicæ an. ʒvi. sacchari albissimi ℥iß. cum glutine veteri cervini q. s. & confect. alkermes ʒii. Fiat massa, adde olei cinamomi gtt. iii. caryophyll. gtt. ii nuc. mosch expressi ℈ß. essentiæ moschi gr. xii. Impastentur optime, tandem fiant trochisc. Ad restaurandam totam naturam, senibus & iis conducunt, qui officium maritale præstare non possunt. Dosis à ℈i. ad ℈ii. sub ingressum lecti, in haustu vini malvatici optimi.

Trochisci viperini confortantes Dn. D. C. pro S. R. M. Vladislao IV.

♃. Ambræ gryseæ. cum semine alcææ odoriferæ in pulv. subt. redactæ ʒii moschi orientalis veri optimi ℈i. magist. perlarum butyracei ℈viii. pulveris viperini nostri simplicis, succoladæ Indicæ subtil. pulv an. ℥i. sacchari Cinat. pulveris. ℥ii Ex omnibus exacte mixtis, addita

tis confect. alkermes & gelatinæ priapi cervini an. q. s. F. Pasta mollis, ex qua formentur trochisci minores scrupulum dimidium ponderantes, qui chartæ inclusi lente exsiccandi sunt, Sign. rotulæ pro S. Regia Majestate.

Dosis n. iv. usque ad vi. & viij. hora una vel altera post cœnam, superbibendo bonum haustum vini generosi seu aquæ cinamomi cordialis.

Pasta Regia confortans.

℞. Amygdal. dulc. excortic. ℥iv. pinearum mundat. non rancidarum, pistaciorum decorticat. an. ℥iß. Contundantur probe & minutissime in mortario lapideo ad pultis formam, addendo per intervalla, aquæ cinamomi cordialis q. s. quibus postea admisceantur succoladæ Indæ subtil. pulveris. ℥iii. sacchari albissimi pulv. ℥xx. rad. satyrionis condit. ℥ii. cortic. aurantiorum condit. zingib. Indic. condit. an. ℥i. nucis Indicæ conditæ ʒvi. spec. confortantium ℥iii. cinamomi pulverisati ℥iß. caryophyllorum pulverisat. ℥ß. macis ʒvi. ambræ ʒiß. Misceantur in mortario lapideo & fiat massa tenax, ex qua formentur orbiculi ad placitum, qui postea charactere ponderis ex una parte, ex altera vero signo consueto aquilæ albæ insigniri possunt: tandem exsiccentur in sartagine occlusa vel super fornace, vel in alio loco calido, & asserventur in scatula lignea sicca.

Pasta alia pro Placentulis in extincta virilitate

℞. Amygdal. dulc. excortic. pinearum mundatar. pistaciorum non rancidorum decortic. an. ℥iv. pulpæ capi assati, perdicis assatæ an. ℥ß. dactylorum, uvarum Damascenarum enucleat. an. ℥i. cerebelli passerum in æquinoctio verno captorum & aqua cinamomi ablutorum n. xxx. renum cuniculorum juvenum n. iv. rad. eryngii conditæ, satyrii conditæ an. ℥i. cinamomi acuti ℥ii. cassiæ caryophyllatæ, pulveris viperini an. ℥ß. ʒii. carnis stinci marini ʒv. ambræ gryseæ ʒii. moschi electi ℈ii. sacchari albissimi ℔ii.

Omnia optime miscendo redigantur in massam tenacem, ex qua postea formentur panes dulciarii, qui sensim exsiccandi & auri foliis obducendi sunt.

Ad virilem fortitudinem instaurandam, maxime si impotentia à maleficio aut incantatione, aut pharmaco aliquo originem duxit. Dosis à ʒii. ad ℥ß. ante ingressum lecti.

Ex communicatione Dn. Sebastiani Engelerti, Serenissimi Principis Caroli Ferdinandi Pharmacopœi.

Morsuli confortantes D. D. C.

℞. Amygdal. dulc. excortic. pistaciorum excortic. pinearum mundatarum non rancidar. an. ℥ß. priapi cervi raspati, tauri raspati an. ʒi. seminis urticæ ʒß. carnis stinci marini ℈ii. borracis ℈i. galliæ moschatæ ℈iß. sacchari albissimi ℥iv. F. cum aquæ cinamomi cordialis q. s. Confectio in morsulis.

Electuarium diasatyrionis Dn. D. C.

℞. Electuarii diasatyrion simpl. officinæ Regiæ ℥iß. pinearum recent. non rancidar. pistaciorum excorticat. an. ℥ß. rad. eryngii condit. M N. semin. fraxini, erucæ an. ℈i. spec. diatrion. piper. ℈ii. carnis stinci marini ℈iß. extracti glycyrrh. borracis an. gr. xv. olei cinamomi gtt. iii. caryophyll. gtt. ii. elæosacchari citri ex recentibus corticibus sine igne parati ℈ii. Ex omnibus prius contusis & concisis more consueto cum syrupo zinziberis conditi q. s. F. electuarium mediæ consistentiæ. Dosis a ʒi. ad ʒii. & ʒiii. sub ingressum lecti: superbibatur vitrum vini moschatellini seu Alicantini.

Essentia Regia composita.

℞. Confect. alkermes ℥ß. ambræ n. m. præparat. ʒii. ess. perlarum, trium pipereon per elixir Matthioli factæ an. ʒi. ℈i. zibethi non sophisticati ℈i. moschi ℈ß. olei cinamomi gtt. viii. caryophyllorum gtt. iv. macis ℈i. spir. formicarum compositi per spiritum ardentem facti. elixir. Matthioli an. ℥iv. Misceantur probe & in vitro angusti orificii, quod optime clauditur; stent per octiduum in digestione, in loco tamen non nimis calido, postea filtrentur, & ad usum in vitro bene munito serventur.

Cordiale, cephalicum & venereum est insigne. Dosis gtt. vii. ad xv. & ultra, in vino generoso Hispan. seu moschatellino vel aq. cinamomi. *Martin. Bernhard. de Bernitz in Fasciculo Medicament. singular. Andreæ Cnoeffelii aliorumque &c.*

Consultationes.

De roborandâ & confortandâ Virilitate in imminutâ potentiâ circa actum matrimonialem, pro quodam magno Principe.

Serenissimus & Potentissimus quidam Princeps circa alterum & novum matrimonium, & quidem ante adventum charissimæ sponsæ suæ, conquestus est aliquomodo de impotentia quadam in ejaculando semine, quam contraxerat ab immoderato congressu venereo statim post finitum morbum podagricum celebrato: non quidem quod totus actus ille ablatus esset, sed saltim imminutus, siquidem rem perficere potuit, nisi quod aliquando membrum in ipso coitu non satis diu permanserit rigidum, adeoque semen cum impetu ejaculare non potuerit. Fassus præterea est se eo tempore, quo dolores podagrici in declinationem vergunt, vehementiores stimulos sentire, quam alias. Summopere autem & immodice rei venereæ deditus erat, etiam jam declinante vigore ætatis.

Consilium autem à medicis suis exegit, tum in gratiam venturæ sponsæ, tum quoque liberorum, quos serio expetebat, sibique certo ex hoc conjugio promittebat, procreandorum causa. Sequens itaque Medici consilium præscripserunt, dictante illud & proponente Clarissimo Dn. D. *Cnoeffelio.*

Primo instituebatur bona victus ratio, huic debilitati commoda, quæ etiam literis consignata pharmacopœo exhibita fuit, tali sensu.

1. Nocte cibetur Serenissimus Princeps spermatica gelatina ex perdicibus, coturnicibus, caponibus, testibus gallorum cum radicibus satyrionis majoris ex brodio incocta.

2. Ovis tribus vel quatuor sorbilibus, quæ omni tempore & jejunii occasione varianda sunt, de quibus omnibus culinæ præfectus à pharmacopæo sufficientem informationem capiet.

3. In singulo ovo exhibeatur ambræ gry-

seæ

sex veræ ℈ i. ita ut pro una nocte ʒ i. capiat: Superbibat haustum vini boni & generosi, nempe moschatellini malvatici, seu Hispanici, idque fiat per triduum, si necessitas urgebit; sed ne quid nimis.

Deinde externè pro roboratione sphincteris applicetur & intrudatur quantum potest penitissime sequens balsamum, quod.

℞. Olei nucist. ℥j. ʒi. zibethi. ʒi. croci mart. nostr. præparation. q. s. pro excipiendo balsamo. Misceantur probè. Applicetur cum bombace quotidie, semel sub ipso tempore & necessitate reponendi intestini. Quo tempore etiam simul regio tauri & perinæi, calfactis prius digitis, inungatur sequenti unguento, quod

℞. Olei nucist. express. ʒß. lauri ʒ i. pulver. rad. pyrethr. cubebarum an. ℈ iv. rad. aronis. alumin. plumosi an. ʒß. olei castor. still. Jacobi de Manliis ʒiß. garyophyll. still. ℈ ß. zibethi ʒ i. mosch. ʒß. M. & F. unguentum. Cum hoc unguento etiam testiculi circumcirca inungantur: vel solo zibetho oleo nucistæ excepto, sed parce tamen & semel per diem, cubitum iturus fricet.

Reliquo quatriduo, noctu sub ingressum lecti capiat emulsionem sequentem.

℞. Nucleor. pineor. excortic. pistacior. mund. amygdal. dulc. an. ʒii. testicul. satyr. maj. num. vi. caponis num. 2. aq. meliss. citratæ & petroselini an. ℥iii. F. emulsio. Adde syr. cinnamomi, julebi rosacei nostri an. ℥i. confection. alkerm. magister. perlar. butyrac. an. ʒ ß. ad ℈ ii. M. Singulo mane sumat rotulas citro tartareo. corallinas num. vi.

Interim de moderatione circa ipsum actum matrimonialem Princeps admonitus fuit ne in illo excederet;& si possibile, post primum peractum somnum: secundum Hippoc. qui victus rationem instituens omnino vult ut labores sequatur cibus, cibum somnus, somnum coitus.

Balsamum Vladislavianum.

℞. Olei nucis mosch. expressi, unguenti stomach. Serenis. Reginæ Cæciliæ an. ℥ß. axung. galli Indici ʒii. rad. aronis pulver. pyrethri an. ʒß. specier. diatrium piper. ʒii. alumin. plumosi ℈ii. olei formicar. per oleum spicæ vel baccar. lauri facti, & ol. semin. erucæ seu sinapi an. ʒ ii. caryophyllor. still. ℈i. mosch. ℈ ij. zibethi ʒiß. M. F. balsamum, cujus usus & vires cum præcedente conveniunt. *Andr. Cnoffelius in prædicto Fasciculo &c.*

Pro Nobili Adolescente Bononiense ignavia partium genitalium, Intemperie calida renum, melancholiaque hypochondriaca laborante.

Vitia, à quibus Perillustris Adolescens extorquetur sunt ignavia partium genitalium, intemperies calida renum, & affectio hypochondriaca; Cœterum, quoniam primus affectus ad earum partium actionem pertinet vel diminutam, vel ablatam, unicuique satis perspectum esse, in præsenti actionem tantum diminui, vel ex eo confido, quod penis quidem erigitur, sed statim flaccescit, & semen emittitur quamquam aquosum, paucum, & fere citra delectationem; Intemperies autem renum calida ex arenulis, & filamentis, quæ fere semper cum urinis excernuntur, nec non ex insigni calore ad regionem renum percepto clarius innotescit: Affectui vero hypochondriaco flatuum copiosa, tum inferius, tum superius excretio, somnia turbata, suspiria, sputumque humidum, attestantur.

Quorum omnium affectuum principia generationis interea sunt perquirenda, & quantum attinet ad primum, si diminutam colis erectionem spectem, nulli dubium est, hanc fieri, quoniam facultas, aut non suscipitur, aut non influit, non est dicendum non suscipi, alias genis ad tactum frigidus persentiretur, ergo non influat existimandum; At quoniam facultas non influit, vel quia ejusdem transitus prohibetur, vel quia non mittitur, postquam nullum adest signum in via prohibentis transitum facultatis, reliquum est, ut statuatur non transmitti, quatenus meo judicio alio avocatur propter timorem, à quo continuo detinetur, & quia spiritus in ea copia, ac qualitate, quæ necessaria ad hanc actionem naturaliter edendam existit, non gignuntur in corde, sicuti colligere licet ex intemperie cordis frigida, quam depilatio thoracis, timiditas, audaciæ defectus, segnities, & pulsus raritas, itemque parvitas demonstrat: ut ex his non sit difficile cognitu, patientem nostrum (quamquam melancholicus sit, ac flatibus scateat) haud esse salacem, quoniam flatus concurrunt quidem ad Colis erectionem, sed tanquam cum causa, spiritus vero ut causa principalis. & hi ipsi deficiunt, cui accedit dispositio quædam hæreditaria ex parte matris, quæ narrat filios etiam se peperisse, atque in coitu nullam unquam percepisse delectationem.

Quantum autem spectat ad seminis emissionem pariter imminutam, puto facultatem lædi non solum organi vitio, verum & objecti; Organi primum, quatenus vasa generationi seminis deservientia intemperie frigida laborant, & humida, quibus accedunt tum rei venereæ tardus aggressus, tum ad venerem ablata, vel saltem admodum diminuta propensio; nec obstat partes genitales pilis esse refertas, quoniam id solum ad appositum adstruendum non sufficit, & eo magis ubi patiens fuerit jecoris calidioris, (ut in casu proposito) merito cujus multa materia fuliginosa pro generandis pilis coacervatur; sed & secundo objecti vitium occurrit, quod pertinet ad impuritatem, ac improbitatem sanguinis, qui continuo testibus à jecore suppeditatur, quod suadet affectus melancholicus, qui & ipse impuri, atque improbi sanguinis partus esse solet, acceditque huic lassitudo quædam totius corporis, de qua fere semper continuo perillustris patiens conqueritur.

Intemperiem calidam renum a jocinore justo calidiore, & à decubitu super dorsum occasione variolarum, à quibus annis superioribus fuit immaniter tractatus orici unicuique satis cognitum cognosco. quamquam etiam per plures menses, & annos immoderatus totius corporis motus accesserit occasione ludi parvæ pilæ.

De origine autem affectus flatuosi quid sit statuendum, non est difficile captu, nam cum

Jecur incensum sanguinem crassefaciat, & ventriculus refrigeratus multa excrementa pituitosa coacervet, facile est percipere in hypochondriis insignes obstructiones fuisse concitatas, merito quarum partes ad illa pertinentes æstuant, sanguinem, ac excrementa ibidem contenta exurunt, vaporesque concitant atros, qui cor, & caput adeuntes Symptomata melancholica pariunt.

Ut igitur ab omnibus hisce malis patiens noster vindicetur, partes Medici erunt, prius habita totius providentia spiritus reparare, cor, atque testes una cum vasis seminalibus calefacere, obstructiones reserare, jecur, & renes attemperare ac ea administrare, quæ à proprietate partes genitales iuvant.

Quos scopos assequi ex parte ignaviæ partium genitalium fere impossibile existimo, quando vitium hoc sit fere nativum, ac sibi conjungat mala viscerum principalium hectica: Ex parte vero intemperiei jecoris & renum, res aliquam apud me difficultatem habet, quemadmodum & ex parte affectus flatuosi, cum hujusmodi vitia non soleant materiis Medicis (ubi in habitum tendunt) de facili cedere, censeo tamen Dei auxilio primum, prudentia deinde perillustris patientis futurum, ut ipse saltem quoad affectus istos posteriores meliorem statum debeat recuperare.

Ex quo ad materias Medicas devenio, de chirurgicisque statuo, nullam aliam ex usu esse posse, nisi frictiones partium genitalium factas cum oleo jasmino, cariophylorum, tandemque cum oleo de Cherua.

De pharmaceuticis decerno, ut primum leniatur alvus cum melle rosato solutivo, & syrupo de polypodio solvente, deinde præparentur humores cum decocto ex jure columbi, betonicæ, buglossi, boraginis, cichorii, graminis, & passularum cum syrupis appropriatis, demum humores præparati deturbentur infuso Agarici, & Senæ cum manna; Verum post hæc patiens nobilissimus aquam Tettuccianam per tres dies assumat, & ab hac jus bibat columbinum medicatum cum china, modico sassafras, capillo ven. Citrac, radice filicis, mentha, cichorio, boragine, buglosso, coriandris, betonica, & passulis. Ad hæc & Diambra, utrumque Diamuscum, Dianthos, lætificans Almansoris non solum assumpta, verum etiam regioni cordis illita laudantur, sed præ cœteris extractum Croci eodem modo usurpatum probo; Exterius vero summis laudibus extollo gossipium aliquot granis Musci, Ambræ, & Zibeti refertum in serico purpureo consutum, & super cordis regionem gestatum. Pro testibus præter olea superius commemorata mihi probatur fotus factus cum vino Malvatico, in quo aliquot grana Musci, Ambræ & Zibetti fuerint dissoluta, deinde illitio cum unguento facto ex oleo pinearum, sampsuci, additis pariter Musco, Ambra, & Zibeto jam dictis.

At non contemnenda medicamenta, quæ à proprietate hisce in casibus prodesse plurimum solent, quæ interius assumenda, sunt caro synci, & propie illa, quæ circa renes, radix testiculi canis majoris, virga Cervi, sem. erucæ, sem. lini, sem. porri, pastinacæ, ac urticæ; inter confecta maxime probo Diasatyrion;

Exterius vero fel capræ, vel hirci illitum regioni pudendorum in hunc usum facit, sicuti & oleum sampsuci, in quo ebullierint formicæ alatæ, sed & pollex pedis dextri cum oleo, in quo cantharides pariter ebullierint inungendus.

Futuro autem vere, si opus erit, præmissa totius corporis purgatione modo superius exposito jecur, & renes usu succi cichorii ex jure pulli poterunt attemperari.

Eo tamen constituto, ut nunc, atque tunc, compar vivendi ratio observetur, præcipue ratione cibi, ac potus, vescatur propterea nobilissimus patiens cibis probe nutrientibus, columbis cum macere coctis, cerebris passerum, testiculis gallorum, usus etiam castanearum probatur, ac cibariis inspergatur pulvis factus ex semine lini, erucæ, croco, Musco, addito saccharo; vinum sit album, clarum, subdulce, & aliquo pacto generosum, quinimmo in primo mensæ potu vinum cum modico Croci medicatum probarem, & hæc sunt, quæ pro affectibus perillustris, & nobilissimi patientis mihi dicenda occurrunt, faveat modo Deus Opt. Max. *Julius Cæsar Caudinus in Consultationibus Medicis.*

De Congressus impotentia.

Quidam annos natus 26. ad venerem ineptus erat explendam: non talis natura; sed quia primis annis pubertatis œstro libidinis excitatus se se exhauserat & confecerat; sic & instrumentorum erat quædam imbecillitas intempestivo labore contracta, & aut nimis aut inefficacius semen. Insulsus non erat, quia satis ad libidinem titillabatur sed tardus quia venerem explicare non poterat: Eviratus, erat, quærit a nobis ut vir fiat.

In hoc affectu considerandum, an defectus sit materiæ seminalis, an ejus vitium, an instrumentorum & vasorum spermaticorum an ejaculantium.

Magna hic prudentia adhibenda, nam nec nimis calfaciendus, (ut fit in aliis, quod frigidis convenit) quia ætas & temperamentum reclamat, & febris facile moveretur: nec ad vulgaria remedia adigendus; nam usu calidiorum flatus dissiparentur, quorum aliquis usus est in exercenda venere: frigidiora nocerent semen extinguendo, & nimium refrigerando.

Juscula moderata conveniunt: vinum temperandum, & cibo præbito bibendum. Abstinendum per tempus ab actu venereo. Aliquando verpus patitur resolutionem aliquam ob majorem extensionem manu factam, id quod meretrices conari narrat Rondeletius. Balneum non confert metu effœminationis partium: ni in eo coquantur adstringentia ad robur partium, aut immergatur corporis media pars in magmate racemorum.

Clysteres cum herbis mediocriter siccantibus: medicamenta roborantia, cassia & quæ emolliunt laxando non proderunt.

Tabellæ roborantes & conservæ, pro decocto ℞. Rad. tormentill. sanamundæ & consolid. utriusque, fol. veron. fragar. bellid. prunell. pilosell. herb. Robert. stellar. gran. kerm. flor. betonic. altilis, sem. cardui, portulac. ocym. Folia senn. infund. & Rheumi dissolvend. syr. de cichor. compos.

℞. Pulver.

℞. Pulver. electuar. triasantalor. ʒ i. aromatic. rosati, diambræ, pulveris scynæ, coralli & succini an. ℈i. conserv. rosar. & symphit. an. ʒii. rhabarb. ℈ii. rad. dictamni, torment. & ligni aloes an. ℈i. fiant tabell. cum sacch. in aq. rosi. sol. & vino hippocratico pauco.

Fiat massa panis qualis descripta apud Fernelium.

Hæc opiata sit in usu. ℞. Conserv. rosar. cortic. citrii, myrobalanor. an. ʒvi. pulv. scynæ ʒiiß. conserv. consol. ʒiii. pinear. pistaciar. an. ʒiß. diasatyrion ʒii. diamargar. frig. & diarrhodon, an. ʒ ß. terr. sigillat. ʒß. Cum sacch. rosi. fiat conditum, vel opiata cum syrupo. Hora somni præsertim.

Confectio diasatyrion erit omnium instar descripta apud Fernelium.

Fotus blandi ad perinæum & partes vicinas, ex rosi. communib. & transmar. santal. radicib. consol. bistort. & tormentill. utriusque, foliis myrti, & plantag. coctis in aq. & vino.

℞. Emplastr. contra ruptur. ℥i. unguenti Comitiss. & desiccativ. rubr. an. ʒvi. trochiscor. de spod. & terr. sigill. an. ʒi. pulveris santal. & mastich. an. ℈iv. Cum cera lora in aq. rosar. & aceto pauco, addita pauca terebinth. fiat magdaleon pro inguinibus & partibus vicinis.

℞. Empl. ad fract. ossium ℥ii. cerati santal. ℥i. M. pro lumbis. Injectiones fiant in penem roborantes ex rosar. heptaphyll. & pentaphyll. decoct. Forte & blandum scynæ decoctum valebit. additis santalis. *Gulielm. Ballonius consil. Medicor. lib. 3.*

Pro quodam juvene ad venerem inutili.

Junior ad venerem avidior, promptior & ardentior fuit, hinc & seminis minor vis & vitalitas, & instrumentorum mollities. Parum arrigit, & arrectio fugax; effluit etiam sponte sine libidinis pruritu quippiam spermaticum, sed falsum & adulterinum: temperamento est calidiore. Equitationibus magnis & frequentibus usus. A calidioribus abstinendum putavimus, item venerem exercendam, sed ex longis intervallis, & prægressis incentivis, & pruritibus libidinis. Hæc capita sunt deliberationis.

Putamus purgandum corpus cassia, rheo, addito cinnamomo.

Clysteres, non vulgares ex emollientibus, sed qui sint vice injectionis ex rosis commun. plantag. fol. rubi, radic. tormentill. trifol. consolidis, lapatho, agrimon. Dissolve mel rosat. sacchar. rubr. & rosat. syr. ros. pallid. cum diapruno pauco sine oleis.

Opiata sit in usu ex conserv. buglosf. borrag. anthos. cortic. citrii, flor. salv. beton. addendo parum semin. erucæ & pastinac. renum scyncorum, pinear. pistaciar. cum tantillo confection. alkermes vel de hyacinth. utatur satyrio condito, & præsertim ejus radice succulentiore: nam duplex radix est, una tenuior & inutilis, alia succulentior.

Frequens sit usus pinearum pistaciar. & amygdalar. Item bulvorum paratorum ut decet, & parum conditorum.

Cerebellis passerum & columbarum quidam utuntur ad excitandam venerem.

Imus venter & perinæum foveantur sequenti decocto, aut muria.

℞. salv. minutior. puleg. rorismar. an. m. j. sem. erucæ, pastinac. an. ʒ ß. rosar. rubr. nor. chamæmel. melil. an. m ß. cyperi ℥ i ß. excipe sacculo qui bulliat in aq. & vino rubr. styptico pro fotu perinæi & pectinis.

Parte detersa fiat litus ex mastichino additis ovis formicarum & pauco castoreo. Non alienum erit admovere emplastra, ut ante dictum est. *Idem ibidem.*

De profluvio seminis non venereo.

Non abs re Vir Nobilis curam suæ sanitatis habet, (quorsum enim fœlicitas, si non adsit sanitas?) & naturam ducem sequi destinavit; hæc æternitatis est avida, aliàs capax, aliàs rapax, & per novam sobolem, ut per progerminationem id facit. Si in arboribus adeo sedula, quid in homine agat, qui ad Deum tanquam archetypum formatur, & ex tantulo semine, re tantula, miros effectus producit. Ideo D. Laborans in eo conservando laborat ut semen sit prolificum, non insulsum, non degener, non evanidum, ut homo ex homine exiliat. Tantulum semen ex omnibus quasi partibus deciduum rapit secum ideam quandam hominis, ut homo sit tanquam character, & transcriptio quædam viva: semen est tradux ad æternam propagationem, ex omnibus partibus decidit, & deciditur ex prona quasi semita ductuque; omnes meatus, aut tubi ad partes naturales imas (quæ per ἀναγκαῖα, naturales dicuntur, aut potius κατ' ἐξοχήν) tendunt, diriguntur, conspirant, hinc summa in palæstra venerea voluptas; ideò harum partium maximè habenda ratio, sive ut simplices, sive instrumentales considerentur, nervi, tendines, miro artificio fabrifacti, in generatione valent plurimum. At partium principum ad opus aliquod etiam leves affectus magni sunt momenti; inter cætera animantia homo à congressu maximè exolvitur. quia proportione corporis multum seminis excernitur, & quod robustum est exilit, & ut ædificii constructio, sic corporis compages quatitur ac convellitur, dum semen decedit. Mirum quod maximè in mictu, & egerendi conatu ægro Domino semen effluat, id partium vicinia & sympathia facit: hinc qui meiendi desiderio tenentur concumbere nequeunt, quia meatus implentur per affluxum, & qui concumbunt si meiere velint, penis intenditur, id quod ad rem præsentem pertinet: inde est forma & morum similitudo, & in aliis animalibus major est similitudo quàm in homine, quia cogitatio alio traducit: hinc majores differentiæ, dissimilitudines, quia velocitas cogitationum, celeritas animi, notas multifarias imprimit, non sic in aliis animantibus: imo in iis certi sunt per anni tempora concubitus, homini omnibus horis dierum ac noctium, quod (ut aiunt) magis intersit hominem nasci quàm cætera animalia: imò nulla animalia gravida præter mulierem coïtum norunt: itaque non mirum si sanitatis maximè ratio habetur, & ut natura ad pristinam integritatem redeat: usus enim veneris ad æternitatem quandam per sobolem, & ad sanitatem si moderatus est confert. Quia qui tardius & moderatius venerem exercuerunt maximam laudem habuerunt, quia validiores & longioris vitæ fuerunt: sic statura corporis alitur, aluntur vires. Mirum in homine cæteris animan-

tibus in congressu satietas, homini prope nulla, licet usus veneris ad æternitatem producenda sobole, & ad sanitatem, si moderatus est, conferat, ut præfractior & magis ridiculus videatur Democritus, qui usum veneris damnarit, ut in qua homo ex homine exiliat. Id ad Paganos non ad Christianos, apud quos eximia soboles desideratur ad gloriam Dei, & ejus cultum, & eximia gerenda negotia in Reipubl. decus & salutem. Laudo antiquitatis studium, quæ tanti fecit hominis generationem, ut remedia quædam excogitarit ad generandos liberos pulchros & bonos; Hermesias vocatur.

Continet multa laudanda & non negligenda; non ita est efficax, ut quod promittit exolvat, & spem effectus mentiretur, aut elevaret.

Danda quæ succum lentum generant, ut sunt extrema animalium & testudines, & ostrea. Arbores sunt vivaciores quæ lentum habent succum. Exercitium violentum malum, inutilis à cibo contentio animi & jugis actio, spiritus ad partes superiores fertur, inferiores fraudatæ spiritu imbecilliores redduntur.

Homines solertes & negotiosi liberos generant imbecilliores, vulgus est proletarium, robustos generat.

Magna pars urbanorum est imbecilliore ventriculo, item studiosorum pertinax vigilia cruditatis parens; ex cruditate affluxus humorum & effluxus: labor naturalis, in visu, auditu & cæteris excessus vitetur.

Ira vitanda, licet oxythymiam laudet Hippocrat. & excandescentiam ad bonos succos generandos & ὄργασμ. Id de pinguibus & succulentis audiendum non de biliosis & gravi negotio occupatis & studiosis.

Corpus & animus instar duorum equorum viribus æqualium corpus & animum tanquam curru & vehiculo, id est se ipsos trahere debent.

Sinapi, acria, allia sunt vitanda.

Diæta aliquando siccans & adstringens.

Portul. intybum, (nam quidam aiunt cichoracea semen minuere) piantago, lactuca, bugloss. borrago, in jure conserunt, hordeata, oryza, quidam consulebat pistacia, pineas, passulas, avellanas, amygdalas; sed parum consulto: semen enim augent, & ad venerem excitandam commendantur; hic instituuntur ut sit semen crassius. Usus sit vini crassa diluti aqua, aut simplici, aut in aqua torquis aureus candens extinguatur.

Purgatio ex rheo & syr. de cichor. ex intervall. apozemata ex endiv. scariol. plantag. semin. lact. citrull. coque in aq. adde syr. limonum, de granat. rosf. siccar.

Opiata commendatur ex acetositate citri, semine cannab. cariphor. sem. portul. lact. nenuph. floribus, semine agni casti, rutæ.

Alia opiata ex cydoniis conditis ad ℥ii. corall. rubr. margarit. an. ʒß. b. laustior. ʒi sem. agni casti & rutæ an. ℈i. conditum fiat cum syr. rosf. siccar. valent trochisci de terra sigillata.

Quod ad topica spectat. Fotus ad perinæum ex fol. plantag. tapsi, centinod. cupresso, rosis, florib. chamem. cortic. granat. sacculus plenus bulliat in vino rubr. & aqua fabrorum.

℞. Olei rosati, myrtill. mastichini an. ℥j. pulver. corall. rubr. mastich. antheræ an. ʒi. cum cera fiat unguentum.

Emplastrum Comitissæ, & desiccativum rubrum, confert.

Quæ evocant ad cutim valent. De aquis plumbaribus videbitur, si res urgeat.

Insessus in plena decocto adstringenti, pelvi impositis partibus naturalibus.

Testudines valent, cancri fluviales, syr. resumptivus, semen salicis & viticis albæ confert.

Valet purgatio ex conserv. rosar. nymph. sym ph. rhab myrobal. cond. aut syr. conveniunt. Juvat mandere rheum cum pastulis. Utatur vino optimo, non hujus anni in quo vina sunt tenuis quæ sanguinem ex Hippocr. imbecillum generant & serum tenue.

Abstineat à diureticis, utatur pane in lacte subacto.

Marcipanes cum carne pulcorum conferunt.

Diarrhod. Abbat. Electuar. de gummis, palla regia.

Hæc scripta collata sententia M. Jacobi Guillemeau Chirurgi Regii, *idem ibidem.*

De re Venerea impotentia pro Nobili Viro.

Quanquam ignavia, seu impotentia ad venerem plures causas agnoscat; in hoc tamen Nobili viro quinquagenario non aliam censeo, quam nimiam laxitatem corporum nervosorum penis, raræ substantiæ, quæ sanguinem attenuatum non continent, ad perfectam erectionem necessarium, qui præter voluntatem ipso effluit, nec non semiparalysim musculorum penem erigentium, productam à pituitosa materia ad eas partes confluente ob immoderatum, & violentum coitum. Ad quam rem quoque faciunt etiam morbosæ renum affectiones: qua una cum arenulæ copiosæ procreantur, licet hæc princeps causa non sit hujus affectionis.

Quicquid tamen horum sit, nonnisi difficili negotio pristinum robur partibus illis conciliari poterit, cum & in juvenibus id magni laboris opus esse experientiæ fide constet.

Quod tamen ut consequamur, præmissa blanda totius corporis purgatione, in usu sint alimenta, quæ copiosum semen, & materiam flatulentam producant; quo facilius partes nervosæ membri viriles turgeant. In quam rem opportuna censentur quæ inflant; cicerces scil. rubri, fabæ, pastinaca, & origanum, modice assumpta, & præterea, semina erucæ, urticæ, & raphanus, atque inter aromata, zingiber, & cinnamomum, in usum condiendorum ciborum. Quibus accedant nuclei pinei, pistacia & hujusmodi huic scopo accommodata: necnon composita, quæ prostant apud pharmacopolas; puta diamoschum, diasatyrium, & diambra quæ ex usu quandoque sunt; ut & Mithridatica confectio, & virile membrum cervinum in pulverem redactum. testiculi vulpis exsiccati, scinci marini, bulbi, & qui testiculi canis vocati, si eorum pars crassior comedatur: juvabit etiam carnes cum mace coquere, galli testiculis pro cibo uti, & ovis perdicis. Extrinsecus vero plura usurpari possunt, in quibus primum locum obtinet insessus in aquis Thermalibus sulphureis, ac deinde in aqua fabrorum, in qua ebullierint calamentha, salvia, stœchas, rosmarinus, & lavendula: tunc inunctio perinæi adipe leonis, oleo de castoreo, sinapi, & pyrethro, necnon fotus illarum partium ex vino generoso, cui incoctæ fuerint herbæ prædictæ, aut hujusmodi, vel hujus formulæ linimentum.

℞. Ol. laurini ℥iii. ol. caryophyl. ʒß. pyrethri piper

piperis an. drach. i. seminum urticæ pulverizatorum, adipis suilli drach. ii. ambræ, & moschi parum. ceræ q. s. f. linim.

Validioribus deinde remediis arenularum productioni occurrendum erit opportuniori tempore. Atque hæc habui, quæ in medium afferrem, Viri Illustriss. mandatis morem ut geram. Quæ ut ipsi juvamento sint, juxta nobis in spe, & votis est. *Bened. Silvaticus Cons. & Resp. Medic. Cent. iv.*

De Impotentia ad Coitum. Pro Illustriss. Frederico Martinengo, Brixiensi. Veneto Nobili.

Secundus nunc agitur annus, cum Illustr. Vir, annorum 22. temperamenti sicci, ad frigidum vergentis, gracilis, & proceræ staturæ, lectissimæ, & elegantissimæ Virgini matrimonio junctus, hujus tamen jura nondum persolvit, nec ipsam inire potuit. Cum primum enim in ejus ruit amplexus, arrigitur quidem penis citissimè; quod nec raro etiam contingit ab ipsa sejuncto; cum vero veneream palæstram aggreditur, illico flaccescit, cum gravi cordis palpitatione, idque quoties flatibus redundat: hypochondria continuo fere rugitu obmurmurant; plusque appetit, quam concoquat; nostram propterea efflagitat medelam.

Ex enarratis itaque cuilibet compertum est, hypochondria esse partem potissimum affectam; ut patet ex rugitibus, & flatuum copia; de causa vero affectionis ipsorum, & de coitus offensa, quæ ab hac manat, non ita constat. Si enim Galenum consulimus 3. de Loc. Aff. 7. ubi data opera juxta Dioclis sententiam de hoc affectu verba fecit; quam & amplectitur; duplicem causam melancholiæ hypochondriacæ agnovit; vel immoderatum calorem in venis illis, quæ chylum à ventriculo excipiunt, Meseraicis scil. cujus causa sanguis in ipsis crassescat: ex cujus deinde tenuiori substantia flatus eleventur, rugitum excit. ntes: vel quod infernum ventriculi orificium intestinis continuum, pylorus nempe, phlogosin concipiat, crudosque attrahat humores; qui attenuati, & in flatus facessentes, rugitum excitent, cum siti, ob æstum, sieliismo, à serositatibus melancholicis, aortæ pulsatione, cum ob compressionem, tum ob effervescentiam: ac tandem timore, & mœrore, melancholici affectus luculentis indiciis, à vaporibus crassis in caput elevatis, spiritusque animales offuscantibus, non sine cordis consensu, ex Hipp. enim Timor, & mœror diutius durans est signum melancholicum. Quod si expendamus symptomata in nobiliss. patiente, cum neque se prodat æstus in hypochondriis, nec sitis, vel sielismus, vel aortæ pulsatio, neque tandem timor, & mœror, quæ morbi progressu suboriuntur, pronunciandum omnino est, affectionem hanc hypochondriacam quidem esse, ratione partis affectæ, non tamen hypochondriacam melancholicam, cujus causa non sit phlogosis mesenterii, vel pylori, cum nullus sit æstus: verum solum flatum hypochondriacum, excitatum ab intemperie frigida, & sicca cum ventriculi, tum cordis, cui consentit habitus totius corporis, ex Gal. lib. Artis Medicinal. ubi de hac intemperie. Cum enim calor est imbecillis, deficitque humidum primigenium, perfectæ coctiones fieri non possunt, flatuumq; copia succrescit, qui in mesenterii duplici membrana conclusi, atque ægre erumpentes, hunc affectum inducunt. Majus tamen accessit negotium causa impotentiæ coitus. Si enim juxta omnium Medicinæ Scriptorum sententiam, flatulenta penis arrectioni quammaxime sunt accommodata, fabæ in primis, phaseoli, eruca, pastinaca, & hujusmodi, qui in casu præsenti flaccescit, quin potius rigidior fit penis, cum ex Hipp. constet 3. in 6. Epid. quod, quibusdam cum venere utuntur inflatur venter, ut Demagoræ, & quibusdam in hac strepitus, ut Archesilao. Quod luculentius expressit Text. 22. ejusdem libri, his verbis: In accessionibus, id est in congressibus, sunt qui strepitum edunt, quidam autem jam accessuri, horrentes, rugosi fiunt, id est ipsorum cutis corrugatur, & quidam cum accesserint, ventre inflantur. Addam ego, quod Viro cuidam Nobilissimo in congressu solvebatur alvus. Quorum sane causa est flatuum, & humorum motus in congressu. Flacciditatis vero illius causa in Illustrismo patiente, experientia comperi timorem fuisse, & animi perturbationem, eadem scilicet ratione, qua tunc spiritus, & vapores, ad cor recurrentes, gravem illam palpitationem induxerunt. Cum enim medicis præsidiis, & blandi decocti usu, præmissa universali purgatione flatus discutere animus esset, atque Vir Illustriss. juvenili œstro actus biduo formosæ meretricis nocturnos appeteret amplexus, in eo conatu, eadem imo & graviori cordis plapitatione correptus est, cum gravi mœrore, cujus postea blanditiæ, & verborum lenocinia illi animos cum addidissent, concubitu perfunctus, ut virum decet, eadem & sequenti nocte nullo labore, atque in patriam redux nono post mense, cum uxore filiæ prole omnia implevit vota. Verum à naturæ ortu temperamentum frigidum & siccum sortitus, innati calidi proinde inops, paucorum annorum curriculo vitæ spatium absolvit. *Idem ibidem*

De impedita seminis ejaculatione arrecto pene Utrum à causa naturali, vel à Fascino ortum ducat. Responsum.

Ex historia ad me à Germanis transmissa, constat, Virum quendam annorum 46. salacissimum, ita ut aliquando novem continuis coitionibus suffecerit, a duobus annis uxorem duxisse, quam hucusque sæpius inire tentaverit: irrito tamen conatu, nec semine unquam emisso; cum viribus alioquin, & viribus valeat latis, ad Venerem proclivis; quanquam pene arrecto, & in mulieris loculos irrumpente, non sine justa in illis mora, seminis nihil emittat; quinimo flaccescat tandem ille, veluti lorum in aqua, & luctæ se subducere cogatur; si tamen eundem mox flaccidum, aut vulvæ applicet, aut quandoque attrectet, semen cum voluptate, aliqua copia ejaculetur, nulla præcedente arrectione, neque unquam dum penis tumet: quærit propterea an magicis vinculis implicetur, Martis instar à Vulcano irretiti, quod derepente subortus sit affectus, cum multo ante matrimonium rem habuit cum quadam muliere, cujus maritus magicæ artis suspicione laborat, ex quo postea quamlibet aliam aggressus, nunquam semen emit-

suspicio sit potissimum in motu internarum partium; cum non solum torpescat corpus, in viro Excellentiss. vegeto antehac in omnibus actionibus, & motu, inprimis cui nunc laxa adeo sunt membra, ut non solum ad gressus singulos gradum sistere cogatur, sed etiam baculis innixus ambulet, nullis licet in corpore tumoribus, doloribus, aliisq; affectionibus conspicuis. Ut propterea affectus hic sit semiparalysis internarum partium; quæ non solum earum motum perimit, sed etiam illorum musculorum, qui sub urethram per ejus longitudinem excurrentes comprimunt prostatas, & semen elidunt, in ejus ejaculatione. Qua omnino ratione in epilepsia, ex violenta musculorum concussione semen quandoque præter voluntatem effluit. Quanquam enim seminis emissio sit motus facultatis naturalis, expultricis scil. ut & urinæ, fæcum, aliorumque excrementorum excretio, illam tamen musculi sollicitant, ut diximus: ut propterea in Nobiliss. patiente nonnisi magno conatu, nec sine animi deliquio fiat seminis ejaculatio. Penis autem rigidus fit & tenditur à copia spirituum, & vaporum, qui arterias, & nervos fistulosos penis replent, ac proinde absque motus animalis opera, accedente tamen aliqua seminis penuria, quod alioquin, vel post congressum efflueret, vel ex ipsius emissione in coitu non succederet animi deliquium. Semiparalysis vero inferiorum partium aliam non agnoscit causam, quam venerem immodicam, quæ lumborum partes agitans vehementius pituitosam materiam in capite humidissimo redundantem ad prædictas partes rarefactas & imbecilliores attrahit.

Qui quidem affectus gravissimus est: quippe qui minatur paralysin partium etiam superiorum, imo & apoplexiam, cum jam afficiantur oculi hæreditario jure.

Totum itaque corpus accurate expurgandum, & caput in primis, mox internis, & externis discutiendi humores paralysis autores, atque nervosæ partes pro virili roborandæ, facta diversione materiæ ad partes affectas influentis.

Toti purgando alvus est lenienda melle. rosf. solut. & manna, aut el. lenitivo, cum speciebus hieræ. Præparandi humores syr. de betonica simplici, oxymel. sim. & syr. de hyssopo, cum decoct. vel aqua cichorii, betonicæ, borraginis, & menthæ: quo tempore sanguis modice ex jecoraria dextri brachii mittendus erit, ob jecoris fervorem. A quibus purgetur corpus agarico trochiscato, cum syr. & melle rosf. solutivis. Repetenda postmodum humorum præparatio qui longius à primis viis redundant, & quidem syr. de betonica: & oxymel. compositis. syr. de stœchade, vel oxym. scyllitic. cum decoct. calendulæ, herbæ paralisis, ivæ artheticæ, & cichorii: purgato corpore pilulis de hiera cum agarico, & aggregativis, capite vero per nares errhinis, & per os apophlegmatismis, A quibus, internis, & externis topicis demum locus erit. Inter interna principem locum obtinet decoctum ex ligno Indico, salsa parilla & visco quercino, cum salvia, stœchade, herba paralysis, & calendula, præmisso bolo ex terebinthina Cypria, & castoreo, cujus usus erit triginta dies, semel in die vel iterum etiam, si per vires licuerit. In externorum vero usu, sudor partium inferiorum sollicitandus erit, doliolis potissimum aqua hydrotica, vel lixivio calido repletis, cui incoquantur, laurus, juniperus, & prædictæ herbæ, vel, si earum fuerit copia, aquis Thermalibus sulphureis, in quibus sedeat umbilico tenus Luta quinetiam Thermali discutientia quammaxime ex usu erunt: a quibus inungenda regio ossis sacri oleo de castoreo, petroleo, laurino, & vulpino, cum aqua ardente, necnon picationes prædictæ partis sæpius repetendæ, atque fonticulus sinistro brachio inurendus, divertendæ fluxioni.

Victus in usu decocti erit attenuans, & tenuis, ac exsiccans, panis scil. biscoctus, cum passulis, & pistaciis, concessis quandoque carnibus assis, & loco vini, potui erit mulsa ex coriandro, & superstite decocti materia parata. Alvus sollicitetur octavo quolibet die, usu pilul. de hermodactylis, & de hiera diacolocynthidos, & quolibet quatriduo, clystere, ex decoct. colocynthidis nodulo inclusæ, cum centaurio, prassio, beta, & malva, additis mell. rosf. & oleo rutaceo. Vindemiæ vero tempore vinum medicatum paretur ex iis, quæ decoctum componebant, quo solo tota hyeme continuo utatur. Atque hæc, in casu præsenti ex usu potissimum futura censeo. *Idem ibidem.*

Penis Flacciditas.

Nob. Patiens, calidi & humidi temperamenti, habitus maxime carnosi, 37. ætatis anno, ex longa sub fervidissimo Cœlo equitatione, calidam viscerum naturalium intemperiem contraxit: unde ex vini nigri summe refrigerati, frigidæque uberrimo potu, ventriculi, viscerumque omnium gravi imbecillitate laboravit, plurimamque urinam fere per septennium reddidit, cum insigni carnis consumptione, totius corporis lassitudine, orisque siccitate perenni. Gravissimi vero affectus detecto discrimine, ad Archiatrum longe celeberrimum curandus confugit, à quo longa cum sapientissimis doctoribus, de affectus essentia, habita disceptatione, diabeticam tandem spuriam affectionem unanimes statuerunt, ea potissimum ducti ratione, quod assumpta non coquebantur, nec (ut in Diabete exquisito contingit) immutata excernebantur; toto autem curationis tempore, in dies collecta urina, 15. librarum pondus æquavit, cruda, crassa, & interdum utcunque oleosa; quam tamen longè pinguiorem antehac reddidisse probabile est. cùm Patiens Nobiliss. valdè carnosus & obesus esset.

Instituta victus ratione, levique totius expiatione præmissa, quatuor unciæ sanguinis ex venis sedalibus eductæ fuerunt; mox ad emulsiones amygdal. dulc. & sem. papav. albi, lactis item bubuli (desideratur quippe ovillum) chalybeati usum, necnon dulcis aquæ balneum, & inunctiones ex oleo viol. & amygd. recent. properatum est; syrupum pariter coral. necnon rosar. tincturam ad viscerum robur assumpsit, quorum remediorum ope, paulatim se remisit affectus, corpusque instaurari cœpit, licet observatum fuerit lac omnibus præsidiis antecellere; quod propterea triennium, toto verno tempore maximo cum emolumento ei exhibitum fuit. Observatum præterea roborantia, calefacientia ac valde nutrientia præsentem tulisse opem, quod imbecillitatis, & immodicæ naturalium viscerum, ex frequenti largoque gelidæ ac vini impensius frigefacti potu, contractæ perfrigerationis certissimum præbuit indicium.

citate & laxitate. Quibus tandem penem erigendi impotentiam successisse, jure merito existimari potest; hinc Scythæ, ut habemus ex Hipp. ad coitum minime alacres ac prompti fiunt, ob corporis laxitatem, mollitiem & frigiditatem, necnon diuturnas equitationes; genitale namque semen copiosum & calidum, imo & acre sit oportet, ut coitum excitet; materiam autem a sanguine, calorem a corde, acrimoniam à jecore, vasis & testibus suscipit; hinc insomnis, ob caloris concentrationem, tum seminis effusio, tum forsan etiam penis erectio contingere potuit, ut Milesio ab Aetio & Orib. descripto; atque adeo, quodlibet impedimentum in via, tum a tumore, tum ab exsiccatione obortum, omnino excludi debet; sicuti neque de calore, ad hujusmodi affectum conspirante, ullus rationi aut suspicioni locus est, etenim flaccidus penis factus fuisset in diabetica affectione, quo tempore calor magis vigebat; qui modo calori nativo & imminuto, ut ita dicam, & quodammodo labefactato successit.

Affectus utique huic Viro permolestus, cum uxori justa persolvere nequeat, & qui speciei, potius quam individuo Patienti, hac ætate, noxæ foret, nisi Ventriculi, hepatis, cordis, verbo, totius corporis imbecillitatis indicium adesset. Quare curandus, ut robore toti restituto, vita diuturna frui possit Nob. Patiens, quam tamen, statu præsenti, eidem polliceri non possumus, spe tamen eam nos consecuturos, si Medicis præscriptis accuratæ victus rationis fundamenta solidaverit.

Medicæ vero intentiones jam patent; etenim, cruditatibus evacuatis, ventriculum & cor calefacere ac roborare oportet, ut probus sanguis, indeque uberiores spiritus, & semen copiosum & calidum procreari possint; pudendorum quoque roboratione & calefactione non omissa.

Ad medicamenta itaque devenientes, omissa qualibet sanguinis missione, primæ viæ cruditatibus emundandæ melle ros. solut. cum manna clarif. aut elect. lenit. cum hiera; quod opus ut perficiatur, diebus sequentibus adhærentes cruditates detergendæ, & incidendæ mel. ros. simpl. oxym. & syr. de cort. citr. sine diluto, à quibus si abhorreat, præbeatur quotidie semiunc. crem. tart. in jure sem. citri, vel cinnam. alterato dissoluti. Inde repetatur supra propositum medicamentum; quod si primum sitim excitaverit, præbeatur ab eo multa diluta ad ℔. i. ſ. vel ii. Hac secuta primarum viarum expiatione, aqua Tettuciana, cum vehiculo mel. ros. sol. poterit ventriculum & intestina à crudis excrementis omnino liberare, easdem partes exsiccando & roborando; atque si conjectetur massam sanguineam cruditatibus scatere, repetatur infrascripta præparatio & expurgatio; sin minus, omittatur, & ad juris usum deveniatur. Secunda autem præparatio absolvatur decoct. cichor. borrag. meliss. beton. salv. absinth. calendulæ, nasturtii; additis oxymel. & syrup. de prassio. Quod si dulcia hujusmodi repuant, substituantur succi dep. borrag. betonicæ, sumat. prassii, a ℥ ii. aut iii. in decoct. præscripta. Inde purgans medicamentum præscribatur, quod quidem cruditates educere, sed & calorem naturalem enervare non possit; quale poterit esse pil. de hiera cum agarico, mastic. cum gr. x. extracti mechoac. Jalappa enim ventriculo nimis infensa. Post hæc assumat jus columbæ 40. dies, ita paratum.

℞. Ligni lentisci è Chio ℥i. ſ. sassafras, ligni rorismar. an. ℥. ſ. aquæ meliss. borrag. an. ℔i. ſ. m. f. inf. per horas 24. deinde adde dimidiam columbam turricolam, & bul. ad consump. dimidii, ita ut supersint ℥xvj. & colat. servetur pro duabus vicibus, mane sumenda; cui præmittatur pulv. viperinus sic paratus.

℞. Pulv. vip. gr. xii. confect. anacard. vel alkermes parum, itaut ref. b. Nec ad urinæ vias auderem medicamenta perducere, ob prægressam diabeticam dispositionem. Topica tamen interim, tum interna, tum externa pudendis & genitalibus non sunt deneganda, calorem & robur eisdem partibus præstantia. Extrinsecus vero, quoniam præsto non sunt aquæ sulphureæ pro insessu, ideo adhibeantur fotus perinæo & testibus, spongia magna madefacta in vino, in quo ebulliant folia calament. salviæ, rorismar. aquilegiæ, nux myristica & pyrethrum; vel paretur ex aqua vitæ, sem. staphysag. alterata. Post fotum de more fiat inunctio adipe leonis, cum moscho & zibetho, vel oleo de spica addito zibetho.

A proprietate vero juvat oleum formicarum alas habentium, inungendo perinæo & testibus. Per os quoque aliqua usurpari poterunt; non tamen valde calefacientia, nec violenta, ut semen erucæ saccharatum, radix eryngii, condita, gingiber conditum, confect. amygd. pineorum, pistaciorum, aliquando vero primo vini cyatho, in cœna parum croci affundatur.

Et in victus ratione omnium primo mittat gelidum potum, sicut quoque potum aquæ. Vitet repletiones & cruditates. Modice bibat, vinum album & subdulce, subgenerosum, & in omnibus prudentissimæ tuæ curæ sese committat, sine qua irrita evaderent à me quoque adducta & præscripta, ut Nobiliss. Patiens ab hac molestia liberetur, & totius corporis robore adepto, vitam feliciter proroget *Reym. Joh. Forsts Cons. & Resp. Medic. T. 1. Cent iv.*

Ignavia ad Venerem.

Nob. Juvenis, 28. annum agens, temperamenti secundum totum, & secundum jecur calidi & humidi, ad obesum vergens, hirsutus tamen, mediocris staturæ, vegetus, & ad omnes operationes animales promptissimus, & semen ocyssime ac facillime emittens, anno 1657. Venetiis per dies 15. scorti consuetudine maxime oblectatus, non erecto pene semen profudit, cum alias, eodem rigido, Venereos congressus obiret; & redux ita perstitit usque ad hyemem anni 1661. quo integris noctibus, cum dilecta puella, ad fenestram versatus, osculis atque amplexibus, citra congressum, iterum & tertio, flaccido pene, semper semen profudit. Venetias postea reversus, rursus, erecto pene, Venerem inivit, a qua gonorrhœam reportavit, & ad pristinam relapsus est ignaviam, cum qualibet etiam fœmina, potius solo intuitu pulchræ alicujus

cujus mulieris, semen, cole non erecto, ejaculatus. A gonorrhœa autem aquarum Masini, & aliorum remediorum ope, sex post mensibus liberatus est. Modo tandem pudendum frequentius, absque res venereæ meditatione, & jucundi objecti præsentia, tenditur perfecte & arrigitur, noctu potissimum, à somno expergefacto. Raras vero ex insomniis pollutiones patitur. Tantæ vero calamitatis Juvenis generosus causas quærit, opemque implorat.

Penis flacciditatis, quæ Nob. Juvenem anxium habet atque contristat, quæque actio est imminuta, non ex toto abolita, causa sedulo à nobis perquirenda, ut pristino robori restitui possit; non posthabita cita nimis, & nonnunquam fere involuntaria seminis ejaculatione. Primo itaque in seminis defectum culpa conjicienda non est; genitale enim copioso & calido semine abundat, quod commode coitum proritare potest; licet nos semini penis arrigendi vim minime concedamus; sicuti eam admittimus Veneris excitandæ; deficit enim erectio huic Nob. Juveni, copioso adeo semine abundanti, quæ Eunuchis concessa rigidum penem frequenter habentibus, nec tamen quicquam seminis emittentibus. Neque vitium instrumentorum criminandum, ut Scythis contingere solebat, ob mollitiem ac frigiditatem eorundem; siquidem nec equitationes immodicæ, aliique labores aut paralysis præcesserunt; & præterea habet hirsuta pudenda. Superest itaque, quod vitium spiritibus insit, aut quia non producantur, aut quia producti non transmittantur, aut producti & transfusi, in illis pudendorum partibus non exuscitentur. Spirituum autem penuria in eorundem ortu nullo modo admittenda, cum totum ejus corpus calidum & humidum, ac sanguine abundet, cui spirituum procreatio deficere non potest: Genitorum autem influxus intercipitur aliquando; aliquando vero alio avocatur; nostro casu non intercipitur, quia nullus conjici potest affectus in via; neque divertitur, quia in venereis congressibus nullus contingit metus, nec adeo corde frigidus est. Reliquum est igitur, ut spiritus geniti atque transmissi in vasis non excitentur, non quidem ob frigiditatem, quæ insignis atque manifestissima esse deberet, ut in frigidis & maleficiatis; sed non vegetantur, quia transfusi à pudendarum partium calore illico attenuantur & dissolvuntur, eoque facilius, cum ob rarefactam ab eodem calore illarum partium substantiam, sanguis arteriosus diu cohiberi minime possit; unde immodicum calidum, tum carnium effœminationem, tum nervorum incontinentiam producat, ut dicebat Hipp. Hanc autem veritatem confirmare possunt illarum partium hirsuties, copiosum calidumque semen, in Venerem facilis proclivitas, & omnium maxime impotentia, sive flacciditas, quæ tunc potissimum contigit, quando cum scorto & puella, objectis sibi dilectissimis, versatus fuit; etenim, quo major est oblectatio & voluptas, eo fervidiores, tenuiores, & ad penis erectionem ineptiores, in hujusmodi temperamentis, redduntur spiritus; absque vero hujusmodi intenta cogitatione, noctu expergefacto facilior contingit penis erectio; prout etiam dum illi objecta non adeo dilecta objiciuntur. At citam, atque celerem nimis, imo & involuntariam seminis ejaculationem, partim ab irritata expultrice, ob seminis acrimoniam; partim à debilitata retentrice vesicularum semen continentium, nec non glandularum prostatarum provenire credendum; quæ vasa ex semestri gonorrhœa majorem laxitatem adepta esse, minime dubitandum; cum ab eadem involuntaria, quæ antea non aderat, facta sit seminis profusio. Pollutio autem in somnis frequens ei non contingit, deficientibus forsan speciebus, tunc facultatem moventibus atque excitantibus; aut circa renes immoderato calore non præsente; vel ipso forsan etiam ægro haud supino dormiente.

Affectus autem hujusmodi nunquam facile sanantur; minoris tamen laboris censendus est præsens casus, quo nec ullus morbus instrumentalis, nec frigiditas ullo modo concurrit, quæcunque enim ea sit, sive essentialis, sive per consensum, sive privativa, sive positiva, caliditate semper deterior habetur. Quare optatum finem nos consecuturos, sperare juvat. Intentiones autem medicæ erunt, universo corpore prius leniter expurgato, Jecoris, totius & pudendorum calorem contemperare; eadem pudenda corroborare; & aliqua à proprietate juvantia, sed temperata in usum revocare. Quibus si, hoc anni tempore, omnino satisfieri non poterit, sub finem saltem Veris, vel æstate ineunte perficietur curatio.

In præsens itaque sat sit Nob. Pat. omnium primo assumere leniens ex syr. ros. sol. cum lenit. vel flor. cass. cum lenit. & tart. sequentibus vero decem aut duodecim diebus, quotidie, quatuor horis ante prandium, sumat cass. cum pulp. tamar. Primis vero quatuor aut quinque diebus.

℞. Flor. cass. ℥ii. pulp. Tamarind. ℥ i. m. f. b. reliquis vero.

℞. Pulp. Tamarind. ℥ii. flor. cass. ℥i. m. f. b. statimque superbibat jus, plantag. & rapis alteratum. Duodecim vero exactis diebus, si venter bene subierit, nullo alio solvente medicamento opus fuerit, sin minus, repetat præscriptum ab initio, à quo hauriat aquam, aut jus hordei, ad ℔ i. & subinde in usum ducat jus ita paratum.

℞. Santal. alb. legit. ℥ii. cort. secundi, hoc est, subcort. ligni frax. ℥. ſ. Aq. com. Chalybeat. ℔ iv. m. f. inf. per horas 24. deinde adde dimidium pedem vitulinum, & bull. ad consumpt. dimidii, colat. vero servetur pro tribus vicibus, matutino tempore assumenda, cui singula vice infundantur gutt. v. tinct. corall. chymicæ; & hujus usui insistat ad dies 40. & ultra, absque ulla in vivendi ratione arcta adeo & rigida cautione; nisi hac sola, quod si mane ventriculus fuerit ex præterita pleniori cœna repletus, omittatur die illa potio præscripta. Interim extrinsecus, derasis prius pudendorum pilis, fiat de more hujusmodi illitus.

℞. Ung. ros. Mes. ℥ii. Adip. Leonis ℥. ſ. coaguli lepor. ℥ ii. ol. myrt. ℥ ſ. m. ref. linim. quo illinantur pudenda & perinæum.

Post hæc, aliquod a proprietate juvans, nec operosæ compositionis, nec Nob. Pat. injucundum

dum remedium præscribi poterit. Sic parentur testes vulpis exsiccati, & in pulverem redacti, quos innoxium, & minime vacuam membri tentiginem efficere asseruerunt, tum Orib. tum Aetius, quibus addi poterunt semina erucæ, pauca tamen dosi,

Ut. ℞. Pulv. testium Vulpis ℥ ſ. sem. erucæ pulv. ʒi. m. cujus dosis ad ʒi. cum aqua Ononidis, vel ex pulv. ref. bol,

Victus ratio ad frigidum declinet, neque tenuis, neque attenuans; repletiones tamen & cruditates fugiendæ; sanguinem enim corrumpunt, semen extinguunt, & calorem naturalem præfocant. Cœna sit prandio parcior. Venerem excitant, pulli, columbæ, perdices, verveces, potissimum testes, ova recentia, Trotta. Legumina, & potissimum faba, cicer, & pisa, cæpæ coctæ, tubera terræ, oryza ex lacte, ostreacea. Mitto gallorum testes, pistacia, erucam, horminum, satyrii rad. crocum & cætera aromata, ut calida nimis, casu nostro. Vinum sit mediocre & substypticum. Sic somno potius indulgendum, quam vigiliis. Consueta exercitia non omittenda, Venus aliquando, sed raro usurpanda, cum abstinentia torpidos reddat. Cæterum alacri ac præsenti animo vivat.

Quod si jam dictis non cedat affectus, mense Junio proxime futuro, sanguis ex Jecoraria semel, aut partitis vicibus educendus, totum pro usu expurgandum; & primis Julii diebus, Nob. Pat. ad aquas vitriolatas assumendas se conferat, aut Engaddinæ Sanct. Mauritii aut Vallis, Solis, in Agro Tridentino; etenim si Aquæ Malini, quæ nitro, ferro & sulphure constant, jam opem tulerunt, multo magis id illæ præstare poterunt; cum & ad contemperanda viscera ac pudenda, & quammaxime eadem roboranda, egregium sit hoc medicamentum. Inferius quoque in iisdem fieri poterunt, balnei vice, ita ut pudenda in ipsis immergantur, vel spongia ussem aquis imbuta illis applicetur. Et licet earum vis quam facillime evanescat, ac resolvatur; tepidas tamen extrinsecus illas admittat Nob. Pat. cui à Summo Deo optatum finem precor. *Idem ibidem.*

Penis difficilis Erectio, Arenularum Mictio, & Imminuta Visio.

Illustriss. & Exc. Marchio, 29. annum agens, temperamenti secundum totum, & potissimum secundum caput, calidi & humidi, habitus carnosi, rosei coloris, longis itineribus, & violentis exercitiis assuetus, vel ante ipsam pubertatem in coitum valde proclivis, atq; adeo 13 ætat anno Uxori addictus, gonorrhœam iisdem teneris annis passus fuit (cui Excellent. ejusdem Parens frequenter obnoxius fuerat) ex consuetudine cum alienis mulieribus, forsan etiam gallico infectis; cui & in humido carcere mensses concluso contigit capillorum defluvium, cum aliquo capitis dolore; licet solutus rursus capillatus evaserit; & dum Romæ commoratus est, illo statim copioso sanguine, nigro & fumanti ets, sudore uberiori, à validis motibus manante, omnino convaluerit. Verum proxime superioribus annis, de penis debilitate, aut difficili erectione, & aliquando de seminis in ipso coitu suppressione conqueri cœpit; & præterea de arenularum in urina subsidentium mictu, cum aliquo spinalis medullæ dolore, qui tamen à corporis motu remitteret. Quibus adhuc nunc perdurantibus, visioni difficultas accessit, in oculo sinistro; dum enim diutius legit, aut scribit attentius, oborta lacryma turbatur visio, ut desistere cogatur, cujus causa dextero oculo fere omnino orbatum se cognovit. Modo de agendis levaminis causa consulit.

Triplici affectu molestari Illustriss. & Excell. Juvenem, ex enarratis colligimus. Penis scil. flacciditate respectiva, cum seminis quandoque in coitu suppressione. Secundo arenularum mictione. Et tertio visione fere abolita in dextero, & imminuta atque turbata in sinistro oculo. Et primo quidem penis erectionem imminui in quod attinet, hanc à vitio instrumenti, partium videlicet genitalium, necnon facultatis in eodem insidentis, procedere credimus, si præterita & præsentia consideremus; etenim partes genitales ex paterna hæreditate debiles, primo à præmaturo & immoderato coitu, mox & à longis itineribus, atque validis exercitiis laxitatem facile contrahere potuerunt, unde penis flacciditas, cui accedit & vitium facultatis, tum determinatæ, tum communis imaginationis scil. quæ sicut ab objecto novo, valde delectabili magis magisque ad venerem accenditur, ac proinde promptior evadit penis erectio; ita ab objecto familiari, & consueto minus concitatur, & penis flaccidior, fit, determinatæ vero, ob defectum spirituum, non quia non generentur, hoc temperamento calido & humido, ac juvenili ætate; sed quia ab illarum partium immodico calore præter naturam dissolvuntur ac dissipentur; nec superstites adeo facile excitentur à parte, non quidem frigida intemperie (hirsuta enim est, & exuperanti calore prædita) verum laxitate laborante; quarum causarum alterutram consequi quoque solet nonnunquam ejaculandi seminis difficultas.

Huic autem vasorum seminalium imbecillitati hæreditariæ facile accessit gonorrhœa, accedente immoderato, & forsan virulento coitu, à quo tamen liberari potuit copiosa sanguinis missione, illatim Romæ facta, & copiosis sudoribus, à validis motibus solicitatis.

Arenulæ secundo loco considerandæ veniunt, quibus procreandis, sicuti causam materialem à capite, & ventriculo ad renes decumbere credendum; atque efficientem, eorundem scil. æstum, ipsis inesse, ita ad calculi procreationem, causam sine qua non, malam videlic. tum ipsorum renum, tum vasorum conformationem desiderari sperare juvat.

Visio tandem valde imminuta & turbata perpendenda, quæ in oculo dextero jam consummata, absque ullo evidenti vitio in tunicis aut humoribus oculi, ab intercluso spirituum influxu ortum habuisse existimamus, semiobstructis sive densatis opticis nervis, à catarrhali materia in humido capite genita, illucque transmissa, in oculo vero sinistro, visio in ipso intuitu turbatur, etenim catarrhali materia, quæ à capite extra cranium, per pericranium, juxta suturam, ad oculum descendit, & visionem turbat, quousque facta ejusdem materiæ expressione, per oculi angulum, lacrymæ specie exstillet.

cujus portio aliquando per musculorum spatia, vel parietes spinalis medullæ delabens, lumborum dolores excitavit, motibus corporis evanescentes, eadem materia à calore resoluta.

Præsens ad Venerem ignavia, hac juvenili ætate licet eo nondum progressa sit, ut speciei detrimento esse possit; verendum tamen ne brevi temporis spatio calore magis invalescente, ad impotentiam perducatur, quæ ideo nec in præsens negligenda, sed ut signum quoque consideranda; calor enim ille, qui spiritus dissolvit, arenulas quoque procreat; quæ glutinoso humore accedente, diutius conclusæ, conglobari & in calculos cogi poterunt. Visio quinetiam imminuta, magnifacienda; etenim cum oculi dextri curationem vix admittere possit, nos omnino sollicitat ut oculi sinistri, dextero validioris, curam suscipiamus. Quibus jam dictis curationem infra proponendam, quammaxime profuturam, speramus.

Totum itaque per partes, & caput evacuandum: Renum, & jecoris calor contemperandus; vasa seminalia roboranda; & capiti, prout hoc tempore licuerit, omni conatu corroboratio concilianda.

In Chirurgico itaque fonte, sanguinis missionem omnino necessariam, ex Jecoraria censemus medico præsente; si enim niger effluxerit, ex altero brachio repetenda fuerit, eo parcius prima vice, educto. Cauterium brachio, jussu Exc. Pat. inurendum subjicimus. Frequentes circa dorsum & occiput frictiones commendamus, ut fluxio ab oculis revocetur.

Ex Pharmaceutico desumenda sunt Lenientia, præparantia, purgantia, alterantia, & roborantia. leniens erit syr. ros. sol. cum lenit. Vel potio ex manna clarif. vel elect. lenit. cum tart. Primum præparans, mel ros. simpl. cum julap. acet. cortic. citri aromatiz. ad ℥iii. quinque diebus sine diluto; mox attenuati humores eodem modo quo supra evacuandi. Secunda præparatio, hoc anni tempore perficietur succis syruporum loco, ad ℥iii. cich. nempe depur. & borrag. quibus, si sanguis extractus niger fuerit, addatur quoque succus fumar. sin minus, acetosæ, in decoct. cich. borrag. end. acet. viol. nenuph. & septem post diebus, præbeatur purgans ex infus. rhab. agar. & sennæ, addito syr. ros. sol. & elect. de succo rosarum. vel elect. diasebesten, cum scamm. & de succo rosar. superhausto ser. depur. ad ℔ ii. His peractis, si sangnis eductus niger fuerit, præbeatur tribus aut quatuor vicibus, tertio aut quarto quoque die, decoct. epith. Mes. ad ℥ vi cum ser. depur. intermediis vero diebus exhibeantur succi depur. superius præscripti. Quod si sanguis niger non apparuerit, loco decoct. epith. exhibeantur pil. totum & caput purgantes, aggreg. cum aureis, hausto semper ab his sero depur. capr. aut asin. Atque interim masticatoria parentur, ex mastiche, pulvere fœniculi & cera.

Ita toto & capite expurgatis, alterantia erunt usurpanda, ad contemperandum Jecoris, & Renum fervorem; in quem finem, succi depur. cich. acet. opportunissimi fuerint. Quod si succum cich. ut amarum respuat Exc. Pat. illi substituatur succus end. viol. nenuph. Interim, adventante tempore opportuno, in corroborantibus auxiliis, casu nostro, principem locum obtinebunt Aquæ Thermales Vitriolatæ, in Valle Solis Agri Tridentini, quæ præterquam quod genitales partes roborare, renes quoque emundare, calorem quinetiam contemperare poterunt, absque ulla ventriculi noxa.

Capitis quinetiam abstersiones quotidie adhibendæ, à pectinatione, spongia prius imbuta infusione ligni visci quercini & rorismarini in vino albo, mox expressa & exsiccata. Erunt quoque ex usu capitis aspersiones, sub somni tempus, pulv. ros. rubr. cornu cervini, majoranæ & Ireos. Conservæ quoque eodem tempore in usum revocentur, quandoque rosarum, quandoque vero betonicæ, aut euphragiæ.

Et victus ratio jam dictis proportione respondeat. Vinum autem paretur medicatum euphragia & santalo. Quæ omnia à summo Deo, Nob. Juveni salutaria precamur. *Idem ibidem.*

Vasorum Seminalium Imbecillitas.

Vir Illustrissimus annorum 30. calidioris & siccioris temperamenti, biliosi scil. prædominio, & subdominio melancholici, alias robusti & hirsuti corporis, multis abhinc annis aulicæ vitæ addictus, qua in rebus nonnaturalibus, præsertim potibus frigidissimis, comessationibus, exercitiis violentissimis, ut ludo pilæ, equitationibus, Venereis congressibus, plurimos commisit errores, tribus abhinc mensibus incidit in febrem biliosam, tertianam duplicem continuam, non tamen exquisitam, cum symptomatibus ab ea non alienis, ut siti magna, dolore capitis, animi deliquiis; a qua tamen, facta humoris biliosi præparatione, obstructionum reseratione, & eductione materiæ peccantis, non omissis cordialibus, & quæ symptomata reprimere possent, adhibita quinetiam exacta victus ratione, feliciter convaluit. Quia tamen sanitate, auro multo pretiosiori, diutius frui desiderat; ideo expetit normam, qua ab his & hujusmodi morbis in posterum præservari possit. Hic autem, juvenili florente ætate, decennio abhinc, temperamento stimulante, nimium indulsit Veneri, ita ut virulentam contraxerit gonorrhœam, prout alioquin fieri solet, cum tentigine & ardore urinæ, nec tamen exercitia valida prætermisit, quæ licet annum perduraverit ab ea tamen utcunque sanatus est, permanentibus tamen capillamentis quandoque, quæ subinde cum ardore urinæ, præsertim dum à Venere abstinet; modo tamen absque dolore prodeunt. Urina insuper, natura stimulante, diutius contineri non potuit, quinimmo paucis abhinc mensibus eadem fat segniter & cunctanter, absque impetu, more senum effluxit. Observatione quoque dignum est quod à biennio, post sanatam gonorrhœam, sub finem emissionis urinæ, duæ aut tres guttulæ seminis aliquando, primo subrufæ, mox & albicantes, modo albuminis ovi similes, cum titillatione emanarunt. Hic vero fluxus, pro exercitii modo magis vel minus violenti ratione, crebrius vel rarius recurrit, nec nisi octo abhinc mensibus derepente cessavit, nisi quod in urina, anno abhinc cum dimidio circiter, prout & illius Parentibus contigit aliqua apparent vestigia. Et licet enarrata mala patientem

tem in vitæ muneribus obeundis non multum infestent: nihilominus cum uxorem habeat juvenem, boni temperamenti, & integra sanitate gaudentem, nulla tamen prole beatus, prudentissimum tuum consilium Illustriss. Vir enixe efflagitat.

Historiam accuratam status Viri Nobiliss. à doctissimo Viro nobis enarratam, tum individuum, tum speciem spectare, ac proinde utriusque curationem à nobis exposcere videmus; licet, bona valetudini Nobilissimo Viro comparata, speciei quoque à nobis prospectum fore jure speremus; siquidem Viro, non vero Mulieri, utpote quæ jam concepit, sterilitatem imputandam censemus.

Fuit autem Nob. Vir temperamento totius & jecoris justo calidiori atque sicciori à natura præditus, quod semper in dies ab erroribus, in compotationibus, violentis corporis motibus, equitationibus, venereisque congressibus, & conviviis majus majusque augmentum suscepit; adeoque ad bilis generationem aptissimum, biliosis quoque febribus obnoxium, & ob exustionem ab insigni calore, ad melancholiam quoque pronum eundem reddidit; quam tamen adustionem in sanguine à tabo Gallico nec impressam, nec adauctam fuisse credimus ex gonorrhœa, qua olim laboravit, quoniam virus vasa spermatica transgressum non esse, nec ad jecur, minusque ad massam sanguineam pervasisse, sed in iisdem hæsisse existimamus, quæ spatio mensium, imo integri anni ad nihilum redacta, cum semine ipso, foras ab irritata expultrice detrusa fuit. Verum quoniam tunc temporis liberaliori ac intemperanti vivendi rationi indulgere non destitit, quæ & immoderatum viscerum calorem fovere, & cruditates accumulare potuit; hinc primo à diuturna gonorrhœa laxatis vasis seminalibus, & imbecillitate inducta, seminis guttulæ statim in mictione multo tempore post sanatam gonorrhœam ipsam, observatæ fuerunt, copiosæ quidem, & frequentiores post validiora exercitia (laxatæ retentricis, non amplius, ut ab initio, irritatæ expultricis indicio) quæ tamen tandem suppressæ sunt omnino, ut propterea secundo ob earundem dorsalium, ac renalium partium imbecillitatem, cruditatum portio, à ventriculo, jecore, & forsan etiam à toto, per emulgentes transmissa, & à renibus suscepta ac superassata, capillamentorum specie, cum ardoris sensu, una cum urina ipsa excreta sit; adeoque urinæ stranguriosæ non nephriticæ fuerunt, sed aliis pro aliis, ex Hipp. dum (addidit Gal.) totum corpus per urinam expurgatum est; in quod vitium facilius prolabi potuit Nob. Vir, quoniam diathesin, & imbecillitatem illarum partium hæreditariam à Parentibus contraxit.

Ex quibus facile patet, semen Viri Nobil. ex impuro & fervido sanguine productum, nec perfecte, ob illarum partium laxitatem atque imbecillitatem elaboratum, sterilitatis causam esse. Unde narrat Hipp. de Aëre, Aquis, & Loc. Scytharum gentem, ob laxitatem, ex continua equitatione contractam, infœcundam fuisse; atque adeo cum triplici ratione à Viro contingere possit sterilitas, nimirum ex testibus, pene, & semine, nec ulla in testibus aut pene labes observetur; in semine vero eadem sit manifesta, ab hoc vitiato procedere statuendum, si enim, ut consideravit Arist. agricolæ puriora grana pro semine colligunt, & sedulo eligunt, quid nobis agendum in humana propagatione? Quanquam nos non latet sterilitatem fere ab omnibus in mulieris vitium rejici, cum vir sola seminis ejaculatione egeat; mulieri veró seminis emissione, sanguinis menstrui subministratione, & laudabili uteri constitutione opus sit.

Status Nob. hujus Viri jure merito salubrior desideratur, cum enim gonorrhœa sit proprie instrumentorum seminis, non vero pudendorum affectio, illa ideo laxata hoc perfectum atque prolificum reddere minime possunt, potissimum ex improbo sanguine. Quare, sicut in præsens deficit propagatio, ita Nobiliss. Viri corpus neutrum ægritudinibus opportunum atque obnoxium semper habendum erit.

Quæ incommoda ut auferantur atque arceantur, totum corpus expurgandum; massa sanguinea purificanda; jecoris & vasorum calida intemperies corrigenda; vasaque seminalia roboranda. Quæ implenda remediis Chirurgicis, Pharmaceuticis, & Diæteticis.

In Chirurgia repetita ex utroque brachio sanguinis missio ex usu omnino fuerit.

A Pharmacia vero desumenda Lenientia, Præparantia, Purgantia, intemperiem Corrigentia, & vasa seminalia Roborantia. Lenientia esse poterunt, man. calabr. vel syrup. rosf. sol. cum man. vel cas. cum. lenit. & tartaro. Primum præpar. sit julap. acetos. aromatizat. cinnam. ad ℥iii. cui addatur pulvis tenuissimus crem. tar. ad ʒiiſ. repetendum quotidie, quinque dies. Mox leniens supra propositum rursus præscribendum. Inde ad validiora præparantia deveniendum, non mellita, nec saccharata, utpote quæ bilescant facile & viscera inflent. Quare succi herbarum depurati præferri poterunt.

Ut. ℞. Suc. depur. cichor. borrag. end. an. ℥i. Decoctionis cichor. borrag. end. viol. plantag. ℥ vi. m. pro syr. & sic pro aliis decem. A quibus succedat talis expurgatio.

℞ Rhab. opt. agar. troch. fol. sennæ mund. an. ʒii. cinnamomi integ. ʒ. s. aq. cichor. q. s. m. f. inf. per horas xii. deinde facta forti expressione, colaturæ adde syr. rosf. sol. ℥ v. m. f. p. & tribus horis ab ea bibat seri capr. depur. ℔ ii. & duabus horis ab eo prandeat; vel bolo, sumat elect. lenit. cum dia cath. & de succo rosf. sero pariter superhausto. Hac peracta expurgatione, ut totius sanguis purificetur, decoct. epith. Mes. assumat Nob. Vir tribus saltem vicibus, quarto quoque die hac, hac formula.

℞. decoct. epith. Mes. ℥ vi. aquæ florum citri parum m. pro potu, & incepta evacuatione, superbibat serum depur. ad ℔ ii. duabus vero horis ab eo prandeat, & duobus intermediis diebus, sumat syrupum hujusmodi, sanguinem emundantem.

℞. Succi cich. depurati, fumar. an. ℥iſ. decoct. cich. borrag. end. acet. beton. fumar. agrim. ℥ v. m. pro syrup. & sic pro aliis. Toto expurgato & emundato sanguine, Jecoris & vasorum fervor fuerit contemperandus, & vasa seminalia roboranda, utrumque vero præstare poterunt aquæ Therm. acidulæ. in Valle Solis Agri Tridentini scaturientes, vitriolatæ; prærogativa enim sunt præditæ singulari, tum viscera

nesJinsurgunt, hypochondriacam affectionem, melancholicam reddentes: quæ semper fit viciato in aliqua parte ipso sanguine; & idcirco Aristot. dicebat prudentiam in probo sanguine consistere, quod ab Hippoc. desumpserat, docente, quod probus sanguis secundum magnam partem confert ad Prudentiam atque Sapientiam; a quo in hypochondriis vitiato existente, vitiati quoque spiritus producuntur, qui una cum exhalationibus per vasa, per venas scil. ad cor elevati, inde per arterias carotidas ad ipsum cerebrum, spiritus animales, opacitate cum Averroe, & nigredine cum Gal. inficientes atque obtenebrantes, sicque imaginationem ipsam depravantes, timores de non timendis incutiunt, & mœrores afferunt sine ulla manifesta causa, adeo ut quandoque Patientem Illustriss. non solum ad solitudines, verum etiam ad luctuosa suspiria & fletus duxerint. Et quoniam melancholicæ exhalationis proprium est spiritus crassefacere & torpidos reddere, ut innuebat Hippoc. dum dicebat, quod Si aliqua pars corporis stupore elangueat, tale est melancholicum signum; ideo mirandum non est, si torpentibus quoque spiritibus, erectioni penis inservientibus, torpeat ipsa Venus, quæ sine ulla animi distractione & cum hilaritate exerceri debet; eoque magis languet, cum stupor & torpedo ipsa non a sola crassitie, sed ut ego reor, ab aliqua frigiditate privativa procedat. Non tamen ejusmodi conditionis est semen ipsum, quod ut acre & mordax, expultricem facultatem ipsam ad sui expulsionem irritat, & etiam cum debili penis erectione in somno pollutiones inducit, non sine ventriculi & totius corporis noxa.

Affectus iste quamvis ratione diuturnitatis confirmatus, imo & in habitum conversus videatur, non tamen ita se habet ratione causarum; obstructiones enim sunt quidem exiccatæ, ac viscera, sine tumore, medicamentorum refrigerantium & humectantium ope servata fuere: ut ideo salutis spes nobis superstit, præsertim in hac florida ætate, dummodo præceptis medicis constanter obsequens sit: Melancholicorum enim inconstantia sæpe constantis & perseverantis hujus affectionis in causa est: cum tamen nonnisi diuturno Alterantium & Aperientium usu, & repetitis Purgationibus affectus hujusmodi tolli possit.

Et quoniam dixi geminas habere radices, calidam scil. & siccam intemperiem, atque viscerum obstructiones, primo morbus organicus, nempe obstructiones, sunt reserandæ, quod præstare non vetat hoc autumnale tempus; mox intemperiebus remittendis Vere venturo & Æstate erit incumbendum. Ut igitur primum intentum obtineamus, primæ viæ sunt expiandæ. Secundo Obstructiones in mesenterio firmatæ & exiccatæ, sunt aperiendæ. Tertio quæ in jecore & pancreate reperiuntur, reserandæ. Quarto Massa sanguinea parumper depuranda. Quinto Calor quoque nonnihil contemperandus, totumque corpus renutriendum.

Pro prima explenda intentione, repetitum Lenitens necessarium erit ex syr. rof. solut. aut ex flore cassiæ cum electuario lenitivo, quibus superbibat jus, aut malva, aut hordeo alteratum. Intermediis vero quinque aut sex diebus summo mane assumat Præparans ex julapio acet. corticibus citri alterato, & exigua aqua florum citri dissoluto.

Pro secunda intentione, subsequenti mane assumat jus pullæ Cichoraceis alter. tum, additis foliis malvæ, melissæ & petroselini, in quo dissolvantur gr. xii. solis tart. fixi. Sequenti vero die præscribantur boli ita parandi.

℞. Flor. cass. rec. extr. ʒ. ii. rhabarbari maturi ℈. j. m. f. boli, quibus post horam superbibat jus suprascriptum, sed sine sale tartari, duabus vero vel tribus horis ab assumpto jure prandeat. Tertia die repetat jus cum sale, & ita saltem xx. diebus perseveret, alternatim sumendo jus cum sale, & cassiam cum rhabarbaro. Interim primis diebus aperiatur Jecoraria, & parce sanguis educatur ad sanguinis eventationem & expulsionem. Terminatis autem viginti diebus jam dictis, præscribatur Minorativum ex syr. rof. cum infusione senæ & rhabarb. Vel, melius ex flore cass. cum pilula de tribus cum rhabarb. quibus superbibat serum asinin. depurat. ad ℔. j. ß. vel 2.

Inde ad tertiam & quartam intentionem explendam, opportunissima erit rhabarbari infusio & tinctura chalybis, aut crocus Martis aperitivus, talem in modum.

℞. Succi cichor. depur. ℥ii. decoct. in jure tenui paratæ borag. endiv. malvæ, sonchi, pentaph. agrim. rad. graminis ℥. v. tincturæ Martis aperitivæ ℈. j. aut croci Martis aperit. gr. v. m. pro syr. matutino cui addi quoque poterit portio succi limonum vel syrupi de succo limonum, ad gustum Patientis. Sequenti vero mane.

℞. Rhabarb. maturi incisi, fol. senæ n und. an. ʒ. j. aq. stillat. de succo cich. ℥. vj. succi limon. ℥. j. aquæ cinnam. cochlear j. m. f. inf. per noctem, & mane facta colatura, haurienda præbeatur quatuor horis ante cibum; in quorum alternato usu est perseverandum ad vigesimum usque diem; quo tempore flos cassiæ, ut supra, cum pilula de tribus offerri poterit, cui superbibat seri depur. libras. Toto vero hoc tempore, post primarum viarum expiationem, abdomen totum est quotidie inungendum ita.

℞. Ungu. malv. butyri rec. ol. amygdal. an. ℥. j. m. reform. ad ignem; præterea universum corpus quotidie oleo amygdal. rec. illiniatur.

Pro postrema intentione, quoniam lac naturale hoc anni tempore non adeo probum & boni succi esse potest, paretur ita arte factum

℞. Sem. melon. mundat. ℥. j. sem. cucurbitæ mundat. ℥. ß. amygdal. dulc. mundat. n. xx. m. contund. & cum jure pullæ aut vituli extrahatur Emulsio, cui addatur sacchari albissimi cochlear, & assumatur quotidie summo mane quatuor horis ante prandium per mensem: etenim hypochondriorum calorem contemperare, sanguinem edulcorare, & totum corpus quodammodo nutrire valebit.

Hæc in præsens; quibus Vere venturo forsan addi poterit Acidularum usus, sed certe lactis asinini, & postea caprini: necnon Balneum aquæ dulcis, herbis refrigerantibus & humectantibus alteratum.

Et interim congrua vivendi ratio à Doctissimo Viro Adstanti erit præscribenda, quam ego

quo que ut Illustrissimo Patienti melancholico morem geram, paucis attingam. Et primo, degat in aere, neque montano, neque palustri: ille namque nimis exiccat, iste spiritus incrassat, & officit nutritioni: dormiat vero in cubiculo, ad Orientem vel Meridiem posito. Secundo, quoad alimenta, inter carnes, abstineat à fuilla, leporina, bubula, & volucrum aquatilium, ab extremitatibus animalium, ut à capite, pedibus vituli. Inter pisces, caveat à glutinosis, lutosis & squamis carentibus, ut anguilla, tinca, &c. a Conchyliis & Ostreaceis; a piscibus & carnibus sale aut muria conditis. Inter lacticinia, caveat ab usu casei; ab edulis ex pasta paratis, delicatioribus quibusdam exceptis. A leguminibus omnibus, excipiendo orizam & hordeum. Inter fructus, conceduntur fraga, pepones; poma, pyra & persica cocta. Inter olera, prohibetur brassica, præsertim valde cocta; item raphanus, frequens usus apii & fœniculi, & prorsus fungi ac tubera terræ. Ex condimentis, abstineat ab acidis, ut ab aceto, succo agresti, arantiorum, citri & limonum: a calidioribus, ut ab aromatibus, cinnamomo & pipere ruditer contuso exceptis; pariter a condimento allii, cæparum & Laridi suilli. Potus sit vinum tenuis substantiæ, non dulce, non acerbum, sed maturum, nec saxosum, aut argillosum. In prima mensa prandii de more bibat jusculum boragine aut endivia alteratum: & intercedant horæ decem inter prandium & parcam cœnam. Tertio Somnus nocturnus sit diuturnus, diurnus vero brevis, aut nullus. Quartò Exercitium utile erit moderatum, sed ante cibum: Labores enim ante cibum, dicebat, Hippocrates. Quintò Venus hoc tempore ablegganda, vel saltem raro amplexanda; & ad pollutiones evitandas, sub ingressum lecti illinatur renum regio unguento ros. Mesues, succo sempervivi reformato, & aceto rosato aspersо. Alvus autem lubrica servanda, & flore cassiæ ad ℥ ii. vel iij. si opus fuerit, quandoque sollicitanda. Ultimo, Animi passiones, alterationes & perturbationes, quantum fieri potest subterfugiat: sicut & intensas applicationes; seipsum vero, etiam invita inclinatione, ad solatia, ad geniales, & confidentes conversationes convertat, & alacri atque confidenti animo vivat. *Idem T. 2. Centur. 3.*

Penis flacciditas cum Affectione Hypochondriaca &c.

Nobiliss. D N. annos circiter 34. natus, jam à primis vitæ annis temperamentum habuit ad melancholicum inclinans; solitudinis fuit amans & maximæ appetentiæ. Præterea ex quo studiis incumbere cœpit, in iis noctes insomnes non semel transegit: ac in aliis pluribus non parum erravit, unde non mirum si is acor conciliatus sit sanguini à nativitate prædisposito, qui vigilias à multis annis molestas, imo dolores vagos in toto corpore: ac præcipue in imo ventre & lumbis, cum ponderis quadam sensatione, & urinarū ardore, procreaverit: Illa enim omnia sero acriori salibusq; quam maximè impraegnato, tum in vias urinarias, sibi familiares & ordinarias, tum etiam in intestina, mesenterium, musculos varios, eorundemque membranas, effuso, merito adscribenda veniunt. Dum interim Nob. Pat. quandoque se hernia laborare, aut ad eam maxime pronum esse (propter pondus, scilicet, quod ab ingurgitatis cibis, flatuumque inde enatorum circa inguina, supraque ipsum os pubis, pressione persentit) arbitratus est; ac propterea subligaculum ab aliquo e nostris Chirurgis accepit, quod demum errore detecto abjecit. Quandoque propter urinæ ardores (quamvis nunquam sane atroces, & noctu tantum vexantes) se vesicæ calculo affligi opinatus est, ac propterea specilli exploratorii, seu catheteris in vesicam intrusionem non semel sustinuit, quo nihil prorsus, ut ipsi sæpius significaram, præter mucosum quid repertum est. Verum quod ipsum præcipue & merito anxium habet, est quædam ad venerem impotentia, unde se matrimonio, ad quod ab aliquot sollicitatur annis, inhabilem videt. Non sanè quod testiculi, vesiculæ seminales, aut prostatæ, multum peccare deprehendantur; semen enim abunde conficitur & colligitur, ut patet ex frequentioribus nocturnis pollutionibus, illiusque etiam ad minimum manus tractationem promptis effusionibus. Sed præterquam quod partium generationi inservientium a sinistris debilitatem aliquam indicant pilorum in scroto & pube, præcipue hoc in latere, à pluribus jam annis effluvium, testiculiq; sinistri flacciditas quæpiam; penis semper pendulus est, nec unquam satis erigitur, imo & erectio, si quandoque adveniat, & admodum imperfecta, & tantum momentanea est, cum interim membrum illud in omnib. sui partibus satis bene conformatum, ac firmioris etiam structuræ, magnitudinisq; naturalis, appareat, nec tam deficere videatur erectio verpi fabricæ vitio, quam potius liquorū in illum influentium culpa; sc. vel quod sanguini ad cellulas corporum spongiosorum via non sit satis expedita, vel quod musculi ad radicem penis positi illum valide satis non constringant, ut dum id quod ab arteriis advectum liberè per venas non refluit, partem pro tempore repleat, vel quod liquoris demum alicujus spirituosioris, ac volatilioris, sanguini contento ad turgescentiam partis rarefaciendo, destinati undecunque tandem advenientis, appulsus præpediatur. Accusat Nob. Dom. succussationes quas ab equo impetuosius exiliente ac cursitante per duas fermè horas sustinuit in itinere quod jam à 15. annis in Germaniam habuit: Ab hinc siquidem, in testiculo sinistro, & ejusdem lateris femore, ponderis gravantis quædam sensatio semper perstitit, quæ cum debilitate descripta (antea enim in arrectione partis masculæ se habebat) ea in dies incrementa sumpsit, quæ post aliquot demum annos ipsum ad auxilia Medica confugere coegerint. Non ausim pronunciare an ejusmodi succussiones vim fecerint fibris musculorum penem constringentium; an vero illuc tantum evocarint aliquid succi melancholici, quo frenum quasi injectum sit spiritibus continuo accurrentibus: an denique idem succus stypticitate ac terrestreitate sua, obstructiones, & constrictiones meatuū, tum qui spiritus in musculos, tum qui sanguinem in cellulas corporum penis spongiosorum deducunt, fecerit. Hoc tantum adjiciendum habeo, sc. erectionis defectui hic non parum facere maximam seminis acrimoniam, ac fluxilitatem, à sero, ut mox dictum, peccante, propter partium secernentium

tium undequaque demum conquisitam debilitatem, copiosius admisso, inductam, imo sphincterum orinciis per quæ semen à vesiculis suis ad urethræ radic eructatur adpositorum, laxiorem texturam. Sic enim seminalis materia viis proprio vitio facilioribus, pro egressu sibi reserandis semper ita prompta est, ut sæpius ad primum puellæ amatæ contactum effluxerit, non concesso erectioni necessario tempore. Varia in pertinacis morbi medelam adhibita sunt remedia, tum interna, tum externa, nullo tamen cum fructu; quin immo debilitas in dies incren enta capescere videtur jamque dolores non tantum femorum, hypogastrii & lumborum, sed etiam omnium prope artuum sibi socios facere cum multa lassitudine: subsistente interim appetentia, seu potius voracitate quadam. In re tam difficili, Viros Præclarissimos ac Famigeratissimos, ad quos dimittetur ejus historia, obnixè rogamus humaniter nobis accurrere non graventur, quidque de morbi natura, causis, prognosi & remediis sentiant, explicare non dedignentur. Scribebat Genevæ Ann. 1693. Joh. Jac. Manget M. D.

Super casu proposito Consilium Medicum Præclarissimi Viri D. Joh. Jacob. Wepferi Medici Scapphusiani longè Celeberrimi.

Ob quatuor præcipue affectus Nob. D. Æger de sua valetudine sollicitus est, & opem Medicam postulat. 1. Mictio quædam dolorifica, quæ jam ab aliquot annis durat: in hujus mictionis principio dolet circa radicem virgæ, seu sub finem colli vesicæ, insuper crebro ad illam stimulatur, adeo ut in una nocte quandoque 30. vicibus ad urinam emittendam urgeretur, rarius interdiu: pridem cum ardore magno in Hollandia minxit, imo dysuria hæc ibi aliquando in stranguriam degeneravit; aliquando etiam in primo paroxysmo tertianæ cujusdam ischuriam passus est. Ob hoc mictionis vitium diutius perseverans de calculo vesicæ latente suspicio oborta est, quamobrem etiam explorationem per catetherem admisit. Suspicionē hanc subinde adhuc fovent, molestia quædam ante mictionem in hypogastrio, utroque inguine ad os coccygis usque ob quam ad promovendam & facilitandam mictionem palma hypogastrium premit, & noctu in genua decumbens urinam emittit; deinde descensus ponderis cujusdam ab umbilico ad os pubis & radicem penis: Verum dum nobiscum erat diligenter omnibus observatis, tum ratione modi mictionis, tum urinæ, vesicam à calculo & ulcere, hucusque immunem credere potui, nam iterato vidi illum sine forti nisu, citra ruborem faciei, dentium & manuum constrictionem, & quasi calcitrationem pedum, urinam libere, sine interruptione, aut interceptione intermedia, crasso satis filo non in ramos divisam emisisse; & finita mictione non ulterius ad mictionem coactum fuisse; quorum tamen omnium contrarium in calculo, aut ulcere vesicæ affectis nimium quam apertè observatur, sæpeque magis in fine quam principio mictionis affliguntur. Urinæ omnes a 21. ad 25. Januar. erant claræ, perspicuæ, subflavæ, in una parum muci, sed pellucidi subsidit, qui virgulto adhærens in filum traheb. tur: Non crassus turbidus, instar terebinthinæ viscidus, pertinaciter matulæ adhærens. Nunquam cruenta minxit, nisi semel post catetherem violentius & imperite intrusum, nam inde valde doluit & virga intumuit. Ipsemet profunde, dum nobiscum erat, intra collum vesicæ immisi sine dolore citra urinæ immutationem, nec quicquam alieni, vel in vesica vel in urethra deprehendi. In perinæo sive illo stante, sive decumbente, ullam duritiem, aut tumorem iterata exploratione inveni, quinetiam, fortissimum attactum & compressionem pertulit. Molestiam illam mictionem prægredientem & sensum ponderis ad os pubis & ulterius procedens, facientem, existimo effectum esse diuturnæ dysuriæ, ob quam musculorum abdominis contractione validiore, & ejus compressione palma urinam promovens intestina profundius in pelvim adegit; plerumque flatibus in hypogastrio valde distento, in primis post pastum; forte subligaculum ferreum cum pulvillis subjectis huc quoque symbolum confert. Calculum è renibus ad vesicam unquam descendisse non verosimile est, quia nullum unquam paroxysmum nephriticum, ut retulit, passus est. Dolores dorsi, de quibus hic etiam querebatur, qui quandoq; ad interscapulium ascendunt, & ad os sacrum & coccygis usque descendunt, non sunt in renum regione, sed secundum spinam dorsi potissimum afficiunt. Ischuriam in paroxysmo febrili obortam, nullo modo calculo sive vesicæ sive renali adscribere possum, quia tollebatur lan. succida & demulcentibus internis, nec unquam vel in illa febri vel post eam rediit, Dysuriæ causam proximam quæro in collo vesicæ & sub illo in regione prostatarum & principio urethræ, ob quam crebrius ad mictionem stimulatur & in principio mictionis dolet, hucusque existimo esse denudationem. Per denudationē intelligo talem harum partium constitutionem in qua non sufficienter muco suo naturali munitæ sunt contra urinæ & seminis acrimoniam. Illum quasi abstersum fuisse existimo à salsugine nimia urinæ & acrimonia seminis. Urinæ acrimoniam vel maxime inculpandam hic esse propterea existimo, quia dysuria hæc ante 8. annos potissimum in Hollandia incepit, ubi insolito victu, scil. cibis salitis & fumo induratis per 15. menses fruebatur; præterea ibi abusus est spir. vin. & tinct. cinnam. Urinam & ipsum etiam semen acrimonia imbuta esse plurima testantur, quorum quædam dum D. Æger nobiscum erat rescivi: nam post ablactationem, a teneris unguiculis, cibabatur ovis, carne ovilla, artocreis; in tenera hac ætate etiam vinum concedebatur: liticulosus evasit: nunc læditur à Chiocollata, decocto Coffée aliisque paulo calidioribus: facilius perfert frigida: abusus est saccharatis: sol & hypocausta ipsi nocent: frequenter patitur pruritum sub oculis in facie: S. Galli pulvinari pennis infarcto noctu incumbens tinea quadam correptus fuit: ante biennium correptus cardialgia quadam, illa mitigata dolorem per totum pectus omnesque artus expertus est ac si cultris sauciaretur: forte etiam dolores dorsi & utriusque interfœminei effectus sunt seri acrioris. Seri & urinæ acrimonia magis innotescet, si seorsim in cochleari ad siccitatem inspissentur super prunis, aut cercola subtus posita nam licet sal volatile evanescat cum fumo, manebit tamen sal acerrimum in corpore exsiccato.

II. Est hernia, cujus causa Nob. D. Ægrum non parum angi testatur subligaculum ferreum cum

pensorio quod jam ab an. 1684. gestat. Metus hujus mali post equitationem infelicem incussus fuit. Parisiis anno 1684. suggerebatur illum illum cirsocelem pati, an vere anve dolose nescio: Certe dum nobiscum erat, & postquam subligaculo deposito per plures horas obambulaverat, tussierat, retento spiritu intestina deorsum truserat, nec bubonoceles, nec cirsoceles, vel minimum vestigium apparuit. In sinistro latere nec visu, nec tactu, vasa præparantia, nec tumidiora, nec magis irretita & varicosa esse, quam in dextro, vel alias sanissimo, deprehendere valui: hæc legitimam magnitudinem ab egressu ex abdomine, in progressu & circa parastatas habuisse tactu comperi. Legitima moles & forma testiculi sinistri clare demonstrant D. Ægrum immunem ab hydro- & sarcocele esse. Equitatio quidem metum superventuræ aliquando herniæ incussit; verum postquam locum illum monstravit qui in succussione super equo alto & latum dorsum habente, & pede sinistro ex stapede elapso, ultra sesquihoram fortissime allidebatur, facile intellexi non fuisse, vel testiculū sinistrum, aut processum peritonæi, sed capita musculi tricipitis & alius vicini ubi ossi pubis adnascuntur; ibique adhuc dolet, dolorq; inde ab interfœmineo ad genua usq; exporrigitur. Certe si vel testiculus vel processus peritonæi in illa succussione contusi fuissent, luculentius damnum apparuisset, quia dum S. Galli & domi morabatur metum suum ad tertium annum prope reticuit, omniaq; remedia alias necessaria neglexit quod sine graviore noxa neutiquam facere licuisset. Certe nec nunc subligaculo opus haberet, nisi forte equitaturus, Italorum more præcautionis causa.

III. Est erectio virgæ imperfecta, aut erectæ cita flacciditas; præpropera seminis ejaculatio, minusq; fortis, cum minore titillatione ac oblectamento, unde se matrimonio imparem fore veretur. Causa hujus symptomatis obscura & dubia videtur; hoc tamen asserere ausim Nob. Do. non frigidum esse, nam organa genitalia omnia bene conformata sunt & legitimam magnitudinem habent, insuper scrotum, pubes & abdomen ad umbilicum usq; pilosa sunt, pilis virilibus similibus. Salvo aliorum judicio culpam omnium tribuo seminis nimiæ fluxilitati, & osculorum vasorum ejaculatoriorum, vesicularum seminalium & prostatarum nimiæ laxitati nam ejecto semine protinus virga tensa flaccescit & collabitur etiam apud maxime viros, sublato scil. stimulo sanguinis arteriosi influxum sollicitante & urgente. Unde hoc vitium seminis & osculorum memoratorum provenerit non anxie multis in causam ejus inquiram: Solum hic memoro me hoc vitium observasse potissimū apud illos qui pueri adhuc matrimonio jungebantur, aut sæpius manib. seminis ejaculationem promoverant: & vix credo manstupratore ab hac calamitate immunē esse. Nob. Dom. semen producere adhuc mihi fidē faciunt pollutiones nocturnæ quas, subinde experitur.

IV. Est Melancholia Melancholicum Nob. D. Ægrum esse concedendum est, si qui solitudinem amant, minutias exaggerant, sibique nescio quæ pericula fingunt ex illis, uno verbo etiam omnia tuta timent, & ut putant non sine ratione, phantasia non raro præconcepta quadam opinione, plerunq; erronea imbuta: attamen hoc fieri posse idque sæpissime salvis hypochondriis forte quoque non negabitur.

Apud Nob. D Ægrum partes sub hypochondriis graviter affectas iterato examine, ut verum fatear, deprehendere nequii: appetit bene, cibum tolerat: hora 3. aut 4. post pastum, quando chylus crassior ex ventriculo potissimum eliminatur, non affligitur in præcordiis: chylus in intestinis legitime separatur, ad massam sanguineam rite ablegatur quotidie: nam alvus quotidie aperta est, fæces frequenter indurantur potius quam ut pultaceæ secedant; si molliores sint consistentiam quandam habent & flavescunt. Jejuno stomacho & mane nunquam vomit sive acida sive amara, neque alias nisi medicamenta sumat, aut cibo vescatur nocuo. Ructus sunt modori & insipidi: flatibus abundat, sed quia vitam sedentariam agit & multo cibo idque ter in die fruitur. Hepar aut pancreas ægrotare nullo certo indicio comperi. Lienem portiones sanguinis crassiores & acidas in reticulatum suum parenchyma admittere hactenus persuaderi nequii, cum proxime à corde æque laudabilem per insignem suam arteriam, quam cerebrum per carotidas accipiat.

Indicationes ergo præcipue in curatione Nob. D. Ægri erunt, operam dandam esse, ut sanguis laudabilis seu futura seminis materia producatur; ut oscula vasorum seminalium firmentur, & collum vesicæ cum urethra ampliore continue demulceantur. Ut his indicationibus satisfiat ante omnia diæta accuratissima observanda. Hac neglecta omnia cætera frustranea erunt: Commendandi in primis cibi boni succi & facilis digestionis illique temperatissimi: nominare illos nolo, cum Excel. D. Medici præsentes id melius coram indicare & inculcare possint: certe crudi, acidi, valde saliti, admodum aromatizati acresque semper nocebunt: frixa, nimis pinguia & saccharata non conveniunt maxime in cœna. Si prandium fuerit lautum cœna sit parcior. Vinum bibat bene maturum: nimis generosum diluat decocto chinæ præ alio. Corporis motus & exercitia moderata plane non intermittat. Bene faceret si nocte tempestiva lectum peteret, & mane surgeret post horas 8. in lecto traductas, ut sensim ad somnum naturalem invitaretur: certe illum semper narcoticis conciliare non tutum est. Alvus quotidie aperta sit: tardior promoveri poterit clystere emolliente, non purgantib. per os sumendis. Sudorem matutinum non supprimat. Seminis prolectio omittatur donec partes genitales suum robur acquisiverint & tunc præ aliis remediis præstaret matrimonium. Animus semper ad meliorem spem erigendus est. Si venæ sectioni assueverit illam propter hæmorrhagiam narium non omittat. Fonticulo non opus habet.

Ad laudabilis seminis productionem non suadeo illa quæ sub magnanimitatis nomine venditantur aliaque aphrodisia calida & stimulantia: certe hoc in casu non utilia futura, ac potius viis urinariis nocitura. Hoc tempore ad principium veris suaderem hanc gelatinam.

℞. Limatur. C. C. crud. ℥ iv. eboris crud. ℥ ii. Infund. cum aq. fervid. ℔ iv. Sinantur bene tecta in digestione in loco tepido horis 12. postea adde sequentia. ♃. Rad. satyrion. purpur. ℥ ß. flor. bugloss. citri an. p. i. fol. capill. vener. p. ii. pulver. carn. viperinæ ʒ iii, ichthyocoll. ʒ ii. pastul. maj. exacin. ℥ ii. Incis. cum infus. C. C. indantur vasi vitreato, aut probè stanno obducto, & lento prunarum

narum calore coquant. ad consumption. dimidiæ aquæ. sub finem ferè coctionis adde conserv. ros. rubr. ℥i. Colat. expressæ adde confect. alkerm. compl. ʒj. M. servetur in vase terreo. Hujus gelatinæ sumat mane hora 6. vel 7. cochlear. ij. cum juscul. carnium non salit. ℥ iii. vel ℥ iv. calidè & sursus vesperi duabus horis ante cœnam.

Præstans remedium esset hoc in affectu cura lactea; sed non eo rigore quo illam suadent Itali & Galli. De modo suo tempore illum Deo volente scribam.

Ad vias urinarias demulcendas prodesset hic pulvis. ℞ Rad. althææ ℥j. far. hordei mund. ℥ß. sem. bombac. portul. an. ʒij. tragach. sol. ʒ i. sacchar. penidiat. ℥ii. M. F. pulvis, Dosis, omissa aliquandiu gelatin. C. C. sit ʒi. mane & vesperi hora 4. cum cremor. hord. ℥iv. calide, idque cum dysuria urserit, Deus T. O. M. his benedicat. Die 25. Januar. ann. 1693.

In eodem casu Consilium trium Præclarissimorum Medicorum Basileensium.

Nobilissimus Dn. Patiens, cujus historiam pleniorem ad nos misit Excell. Dn. D. Manget, affectioni hypochondriacæ obnoxius videtur esse, testimonium perhibent varia in historia contenta: enimvero solitudinis amans est, vitæ sedentariæ assuetus, & qui etiam studiis noctes insomnes transegit: hujus certe constitutionis homines plerumque serum lymphicum acrius, naturæ utplurimum acidæ solent congerere, cujusmodi deinceps tum circa fibras nerveas intestinorum è glandulis ibidem extillans, tum plexus quandoque nerveos splanchnicos transudando per porosas vasculorum tunicas, plurimorum fœcunda mater est symptomatum ceu sunt dolores vagi in toto, præcipue autem in abdomine ac lumbis, spirituumq; turbulenti motus, à quib. singulis spirituumque turbulenti motus, à quibus singulis nec cerebrum ipsum immune manet, at autem in ejusmodi, fibrarum tenerior constitutio, vellicanti materiæ minus resistit, atque spirituum ... facilius obtemperat, unde dolorosæ partium harum inflationes subsequuntur, ita eædem herniæ eædem imaginariæ ansam dare possunt apud D. Ægrotum, ut ab intestini prolapsu dilatari autumet, cui non nisi flatus viam pepererunt, leri autem urinosi salsacidam acrimoniam urinæ ardor comprobare potis est: Nec tamen de his magis sollicitus Dn. Patiens, quàm de Venerea quadam impotentia: Perpendentibus sanè exacte omnib. & attendentibus ad legitimam partium genitalium structurã & constitutionem, ad pollutiones nocturnas, imo citam, ubi tantillum membrum fricaveris, seminis effusionem, neque horum vitium, neque materiæ seminalis inopia in culpam trahenda ardetur: forte etiam seminis serosa acrimonia non peccat, ni ex frequenti pollutione nocturna ejus crasis labem acceperit, imo nec testiculi sinistri vitium aliquod: concesso ex equitatione fortiori detrimentum aliquod ipsi illatum fuisse, huic impotentiæ protrudendæ unice sufficit, siquidem dextro suis partibus strenue fungente, appetitus atque erectio membri necessaria usq; vigerent: Persuasum hinc habemus, ni forte in virili membro vena aliqua amplior & p. n. dilatata) unde sanguinis breviorem moram & hinc momentaneam virgæ erectionem deducimus: in causa fuerit hanc impotentiam ex perversa magis imaginatione & meticulosa apprehensione provenire, quam vero aliunde derivandã esse: sunt certe ejusmodi exempla nobis notissima etiam uxoratorum, qui postquam à pluribus annis frequenter cum suis uxoribus coiverunt, frequentiæ defectum, annorũ incremento causante, etiam cum virga naturaliter erecta est dum uxori suæ appropinquant, ex meta apprehensione eandẽ rursum flaccescere animadvertunt: Ad membri erectionem materiæ seminalis legitima præsentia requiritur, præprimis autem fluidi utriusque cum vitali tum animali jugis influxus sanguinis videlicet arteriosi & animalis spiritus: atque hujus contentio quam maxime necessaria est, si modo, (quod certissimum est) corpora penis nervosa turgida persistere, atque hinc necessaria erectio durare debeant: jam vero ex levi quapiam apprehensione, ne dixerim absurda imaginatione hanc ipsam animalis spiritus contentionem atq; influxum cohiberi atque infringi posse, quis non videt: inde medelam palatari Nob. D. Ægroto juxta salubrem victus rationem, ciborum boni succi, & si ita loqui liceat, lactiferorum (ceu sunt amygdalina & his adgnata omnia. Cuperemus quam maxime, ut ipse sit bono animo atque ejusmodi nihil apprehendat, utatur potius & quærat consortium pulchrarum atque blandiloquarum virginum, sibique jungat propediem thori sociam amicabilem, quæ ipsum excitare suavibusq; colloquiis exhilarare valeat: singulorum tamen ratione, utilissimas fore deprehendimus thermas nostras Badenses in Helvetia quæ cum fluxile reddere fluidum, excitare spiritus, robur conciliare partibus & aperire meatus, sicuti necesse est, potis sunt, quibus addimus usum linimenti ex unguento Comitiss. rosat. cum essent. ambr. parat. aut ambr. A. convenient. solut. quo balanum post thermarum usum illinire toties poterit: Pariter essent. ambr. usum interne quam maxime commendamus: potest illa misceri cum confect. alk. & bis terve de die sumi: aliquib' cubitum ituris nuces pineas contus. in haustulo vini malvatic. juxta exhibuimus: sunt etiam illa, quæ Celeberr. D. Wepferus ordinavit perquam utilia, quibus prom, uti libuerit itidem locum concedere poterit: Deus præstet successionem!

Joh. Jac. Harder. Pr. Ord, Med. p. t. Decan.
N. Eglinger. Jac. Zot Colleg. Sen.

In eodem rursus casu Consilium Celeberrimi ac Præclarissimi D. Barbeyrac Medici Monspeliensis.

Impotentia virilis de qua jamdiu conqueritur Vir Nobilis, stuporem musculorum penem erigentium causam agnovit propter quem sanguis ardore, & impetu venereo ad ligamenti cavernosi sinus. & mœandros ruens, non potest ibi coerceri ad membri virilis extensionem, inflationem & robur excitandum, non solum languent musculi penis, sed etiam vesicularum seminalium ora, & sphincteres hiant, cùm semen ex iis elabatur ad conspectum, & momentaneum mulieris contactum: hæc ægritudo ex obstructo nervi lumbaris ramo ad penis musculos extenso oritur, cujus culpa spiritus animalis influxus hanc partem erigificantis impeditur, & illa obstructio ex sero tenui in ejus poros illapso genita est, & continuo fovetur.

Huic malo mederi oportet evacuantibus diaphoreticis & aliquando extremis sudorificis, & omnia cautè administranda sunt in constitutione

melancholica ad atrabilariam vergente, ne partis unius saluti incumbendo, toti labes inferatur.

Debet mitti sanguis ex alterutro brachio ad deplenda vasa, ad ℥ix. præmisso clystere emolliente & laxante.

Una aut altera die à venæ sectione exhibebitur ipsi catharcticum blandum, ex senn. pulp. cass. & syrup. de pomis compos.

Post purgationem sumet juscula viperina per xv. dies mane, & purgabitur in medio & fine jusculorum potione supra præscripta.

Peractis jusculis viperinis utetur sequenti opiata bis in hebdomade hora somni ejusque sumat singulis vicibus ʒij.

℞. Conserv. satyrionis ℥iv. confection. de hyacinth. ℥i. confection. alcherm. ʒß. pulver. viper. ʒß. ambar. & mosch. an. gran. xvi. cum syrup. de rof. siccis. fiat opiata ad usum dictum.

Adibit thermas Sabaudiæ, vel Germaniæ mense Junio proximo, earumque balneum ingredietur per quatriduum, semel in die, usque ad lumbos tantum pro more solito.

Ante & post usum thermarum purgabitur ut supra.

Datum Monspelii 25. Aprilis anni 1693.

In eodem casu Consilium Amplissimi ac Præclarissimi Viri D. Caroli Drelincurtii Universitatis Leidensis Professoris Antiquissimi.

Suffragor enterocele & calculo nullis; sanguini autem salsiori, serosiorique, unde semen damni consors catuliens & fluidius levi Veneris idea confestim erumpit, adjutrice sibi laxitate partium.

Sanguini igitur temperando & incrassando, genitaliumque tono firmando totus studerem vino nimirum generosiori rubro, cibis opimis, pane primario, jurulentis vitulinis & ovillis; volatilium electissimis; sorbilibus ovis, vel solis, vel jure dilutis vervecini femoris.

Pastus vero singulos pistaciis clauderem, dactylis, amygd. dulcib. passulis, pineis; & conditis vel corticib. arant. citr. nucis moschat. vel nucib. jugland. vel seminib. fœnic. & coriandr. vel cumin. & carui.

Tabellis frequens uterer è Confect. Alkerm. largis ambar. gris. & mosch. perfusa.

Conserv. adhiberem è rad. satyr. fol. salv. major. flor. anth. beton. lilior. convall. atque lavend. Chocolata demum multus pascerer, Coffé autem nullo.

Sacculos pararem ex absinth. rof. rubr. triasant. castor. civett. styrac. liq. scroto adaptandos.

Illitus mihi forent ex aq. Reg. Hung. styrac. liq. civett. castor. ad scroti perin. & penem.

Injectiones denique è terebenth. ol. hyper. syr. symphyt. maj. sem. cydon. myrtillor. vel è syr. rof. rubr. cum modico Peruviano balsamo, quibus ejaculantium ora firmentur.

Istis, vel bimestri spatio adhibitis, haud instrenuus fiet Domitianæ κλινοπάλης athleta. Arrecturus ergo, intromissurus, & semen ejaculaturus mascula virtute prægnans Leidæ 20. Maii 1693.

Præclarissimus Nobilissimus ac Amplissimus Dominus Redi in responsoriis quibus nos 24. Iulii ann. 1693. cohonestare dignatus est in eodem argumento Italice sic scribebat.

Infirma valetudo quâ in hac mea progressa fruor ætate non permittit ut mentem scripturis consultatoriis applicem, unde tibi minus mirum videri debeat, si respondere non valeam doctissimæ informationi quam ad me de morbo Nobilissimi cujusdam Viri transmisisti: Unicum cum vero candore, non Medici, sed amici partes agens dicere possum, nimirum ex consilio meo Dominum Ægrum abstinere in posterum debere ab omni genere tot tantorumque medicamentorum quibus hactenus ad fatigationem potius quàm ad sanitatem usus est. Enimvero dum in iis persistet poterit in vitæ periculum incurrere, aut saltem in aliam aliquam novam infirmitatem priore multo pejorem devehi. Hæc est charissime Domine Manget mea sententia, quam tamen submitto omni alii meliori consilio.

In eodem rursus casu Consilium Illustrissimi ac Præclarissimi Dom. Malpighii Archiatri Pontificii Dignissimi.

Melancholia hypochondriaca vexatur Nobilissimus Patiens, multis abhinc annis cum doloribus in lumbis, & in variis corporis partibus manifestatis, gravitate in imo ventre, aliisque symptomatibus in doctissima scheda eleganter expositis, quibus associatur ad Venerem impotentia, cum penis pendulus jaceat, & momentanee tendatur. Successit autem hæc morbosa affectio, ut optime innuitur ab Eruditissimo Viro, ex acidarum particularum, sylvestriumque salium copia in fluidis luxuriante, unde imi ventris glandularum fermenta & præcipue bilis sales enervata languent, nec primam coctionem absolvunt; hinc nec debite dulcoratur chylus, nec excrementa præcipitantur. Quapropter chylus hujusmodi acidis salibus turgidus, sanguini affusus propriam labem eidem communicat, quæ in secundariis etiam humoribus perpetuatur; & cum ob inopiam volatilium particularum secundum naturæ leges sanguis non volatilizetur, nec per transpir. tum depuretur, circulatione media musculos, & membranas exteriores lacessendo, dolores varios inducit, refluus autem ad interiora ulteriori usura fermenta viscerum inquinat, & nervorum fines vellicando, membranasque terebrando, dolorem, & pondus manifestat. Exaratæ autem labis vis præ reliquis in seminariis vasis patet, cum penis erectio vitietur, cujus causæ solerti indagine à Doctissimo Viro inquiruntur, & indicantur. Erit igitur probabile læsionem hanc vitio fluidi, & organi contingere: & licet non adhuc integre pateant penis structura, & mechanicus modus, quo tenditur; conjectare tamen licet hunc musculum esse sui generis concavum, cujus tendinosa, & mirabilis contextura, corpus nervosum dictum efformat, carneæ autem fibræ radicem constituunt.

Impulsus itaque ab arteriis sanguis, & venarum compressione interceptus, turgentiam excitat, ni addere velim expressi à proximis glandulis succi copiam ad inducendam rarefactionem. Contranititur autem penis tendinosa compages

ges, quæ argentei coloris, firmæque substantiæ fibris coagmentatur : unde in actu illo, nerveo succo saturatæ tenduntur, & ex gemino nixu tensio excitatur, quare laxato pene fibræ crispantur. In casu igitur nostro verisimile est tendinosas fibras proprio tonico motu non gaudere, sed quasi paralyticas jacere, propulsumque pariter sanguinem ob paupertatem volatilium particularum, & copiam acidorum salium, debitam fermentationem, & elaterem non excitare. Nec verisimile est ex succussatione, contusa parte id accidisse, cum ex stagnatione acidorum ichorum in adjacentibus partibus satius successerit; pilorum enim plantulæ velut in sterili & vitriolato solo contabuerunt, & testis flaccidior redditus est, nam stagnante concreto succo spermatico fortasse arteriæ, non patent, vel saltem intestinula, quibus compaginantur, acidis salibus oppilata, secretioni seminis non favent.

Effluit porro frequentibus pollutionibus semen; nam fibræ carneæ, quibus vesiculæ seminales, extremitasque ejaculantium vasorum firmantur, cum debito tonico motu non gaudeant, contra irritantis, & modice turgentis seminis impetum non agunt, juvante pariter eruptionem, salium copia in semine luxuriante.

Medicæ igitur indicationes sunt absumendi, si fieri potest, acidos sales, juvandi viscerum coctiones; tollendi irritationes, & firmandi generationis organa, quæ quidem perardua censeo, cum a tenella ætate ex primæva constitutione, ex studio, & vivendi genere, fermenta, & præcipue lympha, ita inquinata sint, ut minime etiam folliculorum structuræ immutatæ probabiliter fuerint. Ut autem aliquam opem præstem, quædam cursim indicabo. Pro lenienda itaque alvo, irritantia, & validiora vitentur solventia, sed blanda tantum administrentur, & præcipue oleum amygdalarum dulcium, extractum absque igne, & clysteres emollientes sufficient. Acidi namque ichores solis vomitoriis extirpantur quæ tamen si admittantur, non mineralia sint. Pro corrigenda vero aciditate convenient succi ex fumaria, absynth. coclearia, & similibus, quibus gra. viii. limaturæ chalybis subtiliter contriti addi poterunt, hisque superbibat jusculum chalybeatum. In similibus uti soleo sero caprili colato tantum, in quo per noctem absynthii roman. coma maceretur, & pro tollenda irritatione in imo ventre, & lumbis esurpo antimonium diaphoreticum, & pluribus etiam decoctio crudi antimonii arridet. In vino infundantur chalybs, & absynth. romanum. Potus Thee salutaris erit.

In jusculis bulliat limatura cornu cervi vel salvia, aut gentiana pro juvanda fœcunditate. Victus sit mediocris, & carnes sint elixæ, & facilis coctionis, vitet varietatem ciborum, acida & acria. Motu locali, prout licet, plurimum exerceatur. Hilare vivat absque studio & curis. Pro firmandis autem spermaticis partibus convenient semicupia aquis thermalibus parata, quæ naturam sulphuris sapiant, vel fotus administrentur ex aqua sæpius chalybeata & alterata simplicibus alkalicis; Et pro excitanda erectione ex usu habeo linimentum quod Bononiæ prostat in Aromataria Solis. Hæc indicabam in tam contumaci morbo, eaque subjiciebam acri judicio Doctissimi Viri. Faxit Deus, ut cedant ex voto &c.

Romæ Kalendis Augusti 1693.

Super eodem argumento Epistola, Responsoria Præclarissimi ac Amplissimi Viri Domini Lucæ Tozzi, in Universitate Neapolitana Medicinæ Professoris Celeberrimi.

Excellentissimo, ac Præclarissimo Viro, Domino Johanni Jacobo Mangeto Medico, atque Anatomico præstantissimo &c. Salutem & felicitatem.

Literæ tuæ, Ornatissime Vir, 6. nonas Julii datæ ad me, nonnisi 7. idus Augusti delatæ sunt. Fuere autem mihi charissimæ, & quod tanti Viri fuit, qualis tu ipse es, præclarissimum nomen referant, & quid de Bibliotheca Medico-Practica sub Prælo versante, ac de Bibliothecæ Anatomicæ iteranda editione, tua industria, principem me feceris: opus utrumque insigne, & maximo cum fructu cunctis rei Medicæ Professoribus commendabile, de qua re gratias tibi satis non sum ut, quas debeo, referam immortales. Id vero solum citra rationem actum videntur illæ continere, quod avide à me inter Professores minimo, de ægritudine a Temetipso quam optime examinata vestratis cujusdam Nobilis consilium expetant. Sunt enim a Te tam scite tamque accurate, quæ ad naturam, causas & partem affectam pertinent luculenti stylo prodita, ut nil penitus habeam, quod æstimatione dignum sit, adjicere. Equidem ex temperamento ejusdem ad melancholicum vergente ex vagis doloribus præsertim in imo ventre, ex urinarum ardore, cum sensu ponderis in regione hypogastrica, aliisque similibus symptomatibus, quæ diu illum molestarunt, serum sanguinis acritate præditum fuisse bene deducis, adeoque varias partes tractu temporis potuisse afficere; quin & ipse crediderim sanguinem ipsum, lympham, liquorem nervorum cæterosque corporis humores simile vitium sensim sensimque adeo contraxisse, ut etiam postremo semen infecerint. Succussiones autem illas ex laboriosa equitatione haudquaquam causas, sed occasiones duntaxat putare est; quamobrem in partes pudendas potius male affecti humores decubuerint, cum jam illi antea præstiterint, si non hunc, alium planè & fortasse graviorem morbum allaturi, si nimirum in alias præstantiores, principalioresque partes delati, aut hæsissent, aut suo acore rectum eorundem tonum fuissent vitiaturi. Quoniam vero (bono ne an malo fato nescio) partes seminis confectioni ac conservationi dicatas acor ille potissimum affecit, proinde factum, ut semen, quod puto dilutius & sale acriori præditum levi quacunque de causa, aut titillatione effluat

&

& inter Martis ac Veneris implexus membra illa pugnam non sustineant, imo imbecilliter admodum se gerant. Vereri quoque valde licet, factam in musculis, ad radicem & latera penis, sitis, quandam veluti paralysin, qua motus erectionis fatiscit, & nedum ipse, verum etiam aliæ circumjacentes partes ac sinister testis ingentem laxitatem patiuntur, unde flacciditas, languor & pilorum defluvium a vitio liquoris nervorum eas partes pertingentium. Hac eadem de causa timere est, ne graviora mala ibidem exoriantur, imo in toto illo tractu nervorum male affectorum, cum & vesica jam jam, ut memoras, compatiatur, & urina parcius egeratur, & venter imus gravante dolore molestetur. Memini me aliquando vidisse quendam pari impotentia coeundi laborantem ex languida penis erectione, qui tandem in urinæ suppressionem incidit; recte enim nosti quam inter sese consentiant vasa spermatica, & urinaria. Ut igitur præsenti, quoad fieri poterit, opitulemur, atque imminenti morbo occurramus, peropportunum existimo, remediis acorem in humoribus retundere valentibus, utendum esse, & simul una iis, quæ partem sanguinis floridam reficere, & succum nervorum vividiorem reddere apta sunt: Hac quippe ratione penis erectio juvabitur, & sanguis ac semen a sua acritate repurgabuntur. Quæ ex chalybe conficiuntur medicamenta ex una parte optima sunt, præcipue vero pulvis ille Cachecticus Quercetani, aut etiam vinum ex infuso Marte paratum. Est apud nos in usu chalybs igne reverberii cum nitro, sulphure, & vitriolo Romano præparatus, qui infusus in vino albo veteri blandam nimis, nec insuavem tincturam communicat, in ejuscemodi ægritudinibus, atque humorum vitiis, summopere efficacem, si ad menses integros, aut mane jejuno stomacho, aut in primo potu prandii ad uncias tres circiter exhibeatur. In eundem finem commendare solemus jura ex carnibus viperarum elicita, adjectis Cornu Cervi, rasura eboris, radice Chinæ, satyrione, aliisque simplicibus egenere Antiscorbuticorum. Non multis ab hinc annis e nostratibus unus non dissimili impotentia affectus perfecte convaluit, & res suas strenue gessit, solo usu Diasatyrionis, cum quo assumebat etiam cochleare unum, vel alterum aquæ Magnanimitatis dulcis redditæ; verumtamen in cæteris bene se habebat, neque tot tantisque symptomatibus vexabatur. Novi alium qui solis Thermis Pithecusanis amissam coëundi impotentiam recuperavit: mirum enim quantum aquæ istæ in iis aliisque similibus affectionibus imi ventris proficiant. Cæterum Diambra, Diagalanga, Diacic. Adriani à Minsicht, & alia hujus generis electuaria, ut tibi notissima, & fortasse etiam in usum ducta, prætereo hic commemorare. Sed quorsum hæc? nonnisi ut jussis tuis obtemperem, cum cæteroqui bene sciam me noctuas Athenis afferre. Interea me ama tui nominis perpetuum & devinctissimum cultorem.

Dabam Neapoli V. Idus Augusti 1693.

Quæstio, an cui testis unus sectione ademptus, alter etiam incisione quæsitus, nunquam deprehensus, est matrimonii capax.

Affirmativa non vana veritatis specie gloriatur

1. Ante annos circiter 21. matrimonium iniit post consilium D. D. Medicorum, id ipsum à D. D. Medicis Lucernensibus formaliter nuper datum ad secundum matrimonium mortua jam uxore.

2. Quod loci illius ordinario sufficisse mihi videtur.

3. In salacem venerem libidinose catullit.

4. Penis in duritiem erigitur, ubi veneris blandientis species, pruriunt partes genitales idque prompte & sæpius.

5. Semen cum voluptate evibrabat inter mulieris amplexus ea frequentia, quæ aliis ut plurimum familiaris est.

6. Semen non aqueum & iners esse inde judicatur, quod per nocturnas inter dormiendum pollutiones indusium proluat, quod ubi siccatur rigidum evadit ut fere a glutine imbutum.

7. Subinde unus immo uterque testis intro abditus delitescit mutatione alterius sexus.

8. Etiam utrinque castratos quosdam fœcundos fuisse ex historiis discere licet.

9. Et quædam animalium perfectiorum species testibus carent ut notat Aristoteles, unde universaliter concludit cum quibusdam authoribus Medicis, semen prolificum testium opus neutiquam esse, sed solummodo eos ad æquilibrium partium generationis operi sacrarum famulari.

Sed meo judicio opinioni negativæ longe gravius probabilitatis momentum inest.

1. Adeo familiaris apud Medicinæ authores sententia hactenus fuit, ut quasi supponatur grande spermatosis opus testiculorum ad id natorum beneficio peragi, queis naturalis ad id conformationis aptitudo minime deest, ut apud anatomistas videre est. & si concederetur ipsum humorem & causam materialem seminis non fabricare testes, sane spiritum saltem fœcundum subtilisabunt, quo afflabunt humorem seminis in vicinia confectum, ut etiam ovaristæ ultro admittunt, id alias sterile sic impregnaturi.

2. Vixit cum uxore & ut jactat, generose mariti munere functus fuit ad annos 22. nullius prolis parens, quæ etsi non jucunda sanitate felix fuerit, cum tamen eo usque vitam qualemquamque protraxerit, probabile non apparet nequam adeo vitium subfuisse, quod efficaci obstaculo fuerit.

3. Nulli prorsus nec fœminini pili mento in barbæ decus crevere.

4. Vox proceræ corporis sat aliàs vegeti staturæ nulla proportione concors est.

5. Non virilis color faciem honestat.

Quæ ultimæ rationes quatuor seorsim sumptæ cum fœcunditate subinde deprehensæ, at simul sumptæ, quod credo, nunquam.

Fateor ut objicitur ex Aristotele & nonnullis Medicinæ auctoribus cum exemplis quibusdam, testibus privatos valuisse ad generationem subinde sæpius iteratam, sed revera crediderim,

ve

vel intus latuisse natura. Sic errante testes mulierum exemplo, sed id monstrosum, & insolens non nisi casus vim tenet: vel in operatione herniæ observata methodus minus nota & usitata, ut testis intactus, intro abdatur.

Quales eunuchi seu spadones, non censentur ex Concilio Medico per summum Pontificem imperato; & revera multis animalibus negantur testes, ab Aristotele, in quibus tamen eos curiosa anatomistarum solertia detexit, vel aliqui ipsis in idem opus naturæ providentia substitutum.

6. In castratis semen quod etiam pruriente voluptatis sensu prosilit, aqueum est, & ideo sterile, quamvis non modestius subinde in luxuriem sollicitans.

7. Penis etsi ordinariæ longitudinis tamen solito magis teres est. Non vili interim scrupulo animum veritatis religiosè curiosum angit, quod interrogatus jurisjurandi sæpius inculcati momento responderit, quod delicata voluptate semen ejaculatus fuerit, idque sæpius, quod induceret ipsum vexet in eam actionem sollicitatio: quod penis erigatur, prompte ad imaginationis sollicitantis imperium & ad duritiem constantem rigidus fiat; quod semen pollutione inter noctis otia, emissum viscidioris & spissioris sit consistentiæ, ut ex indusio madido & postmodum siccato discere est: ex his audacter suspicor, quod non insolitum est. Et cum D. D. Medicis Lucernensib⁹, absconditum unum testem, dictorum motuum authorem, quem frustra, in puero semestri quæsiit Chirurgus.

Datum Friburgi die 30. Maii 1691.

Noset Medicinæ Doctor & Urbis Friburgi Physicus

Sic etiam testatur Joannes Savazy Chirurgus.

Observationes

De impotentia ad Coitum, propter contusionem capitis & lumborum.

Anno 1630. 9. Februarii jussu Consistorii matrimonialis, cum reliquis Medicis Ordinariis Bernensibus, Collegis meis plurimum honorandis, hominem 30. annorum, robustum & optimo corporis habitu præditum, Michaelem Jutzeler, de impotentia ad Coitum ab uxore sua accusatum, exploravimus. Exterius quidem nihil quicquam, quod congressum cum uxore impedire posset, invenimus. Etiamsi enim ex una parte castratus esset, reliqua tamen secundum naturam se habebant omnia: Confitebatur insuper, stimulum libidinis sæpissime non deesse, sed penem erigi non posse.

Hujus impotentiæ causam, & anteactæ vitæ statum, cum diligenter perquireremus, retulit nobis se ante annos octo circiter, baculo ad dextrum bregma graviter percussum, multumque ex hac contusione se perpessum fuisse, imo & auditum auris dextræ amisisse, urinam quin etiam involuntarie effluxisse. Ex quibus conjecimus, post ictum & contusionem capitis, materiam quandam præter naturam deorsum fluxisse, & nervos, imo & arterias, quæ erectioni penis inserviunt, opplevisse. Hæc cum Consistorio matrimoniali relata essent, divortium factum fuit.

Impotentiam ad Coitum post lapsum in dorsum sequutam quoque esse, in viro quodam robustissimo, ab uxore sua (quam ante sesquiannum duxerat) ut inepto ad congressum matrimonialem, in jus vocato, Anno 1623. 15. Novembris, hic Bernæ observavi. Fuit is rusticus quidam, *Hans Reschlimann* nomine, ex vicino pago *Langnavo*, oriundus. Hic in primo matrimonio ex uxore sua liberos aliquot susceperat: in secundo vero plane impotens fuerat, etiamsi circa genitalia omnia secundum naturam se haberent. Referebat ille, etiamsi tempore coitus libidinis stimulus non deesset, membrum tamen virile erigi non posse. Hujus impotentiæ causa erat casus ex arbore, ex quo lumbi mirum in modum concussi, nec a rationalibus Medicis aut Chirurgis ex arte curati fuerant.

Anno 1630. 3. Martii jussu Magistratus nostri, una cum Collegis meis hominem 36. annorum, Durs Gnægi nomine, robustum & optimo corporis habitu præditum, exploravi, is eodem modo ex casu in dorsum ad congressum matrimonialem impotens factus fuerat.

Hæc in gratiam Medicorum & Chirurgorum, quibus aliquando a Magistratu amplissimo examinandi, & explorandi eos, qui a libidinosis & luxuriosis mulieribus, ob impotentiam ad judicem Consistorii matrimonialis citantur, in mandatis datur scribere visum fuit. *Guliel. Fabricius Hildanus Obs. Chirurg. Cent. vi.*

De impotentia ad coitum, propter frenum nimis breve & durum.

Viro Clarissimo atque Doctissimo Domino Joanni Jacobo Crattio, apud Neocomenses Doctori Medico ordinario atque Celeberrimo, Gulhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

In Viro isto quem ad me misisti, Clarissime atque Doctissime mi Domine Doctor, maleficium nullum adfuit. Quod autem ad actum venereum hactenus ineptus fuerit, id propter frenum penis accidisse reperi. Adeo enim erat breve, durum, atque validum, ut simile nunquam mihi videre contigerit. Adhærebat præterea frenum usque ad ipsum ductum urinarium, uti ex ipso ægroto prolixius intelligere poteris. Quapropter distento pene, & retracto præputio, glans, (testis sum ocularis) versus perinæum fere usque retrahebatur. Ex his facile intelligere poteris, cur ex inordinato atque præternaturali illo coitu voluptatem nullam habuerit. Quæris causam, cur in primo concubitu cum sponsa sua melius commodiusve quam deinceps semen ejecerit? Respondeo, ipsum hoc imaginative fecisse, cum certum sit, eandem causam mali ac vitium freni in primo coitu, non minus quam in posterioribus adfuisse. Verum in primo congressu cum nova sponsa, propter seminis & spirituum abundantiam, tantus ardor, aut potius

potius furor ad Venerem fuit, ut etiam mens si non aliquo modo perturbata, adeo tamen occupata esset, ut verum a falso non satis recte distinguere posset. Ab eo vero tempore ex continuo, & quidem (ut ille ipsemet testatur) laboriosissimo coitu dissipatis spiritibus, & aliquo modo exhausto humido radicali, Mens, quia in coitu non ita, uti antea, occupata est, melius verum à falso distinguit. Nudius quartus frænum à glande separavi, majori tamen cum difficultate, quam in quodam alio viro, de quo vide historiam Centur. 3. Observ. 54. Si diutius moram hic trahere voluisset, maxime consultum fuisset: aliquando enim frenum iterum recoalescere solet. Verum quia negotia sua id non concedebant medicamentis ipsum instruxi, quibus ipsemet se curabit. Quod petis Oleum ex Vitellis ovorum, hodie extractum, nunc ad Te mitto; Uti quoque Emplastrum pro Nobili puella. Retinaculum & medicamenta pro puero hernioso, per famulum meum brevi, Dante Deo, mittam; Uti is, qui has Tibi traditurus est, fusius significabit. Vale Vir Clarissime, & æternum feliciter vive. Rapturn Bernæ, 6. Aprilis 1616. *Idem ibidem.*

De sterilitate, propter coitum dolorificum ob longitudinem penis, & quomodo emendata.

Generosus quidam juvenis, robustus & corporis proceritate elatior multis aliis, Virginem ex nobilissima familia oriundam, formosam, sanam, & quam optimo corporis habitu præditam, duxerat, quæ in secundum annum non tantum sterilis permansit, sed tandem quoque in cacochymiam incidit. Hujus rei causam quum mater, matrona singulari virtute, pietate, ac prudentia prædita, ex filia anxie expiscaretur, respondit, ob immensam longitudinem penis mariti sui se maximos dolores, non solum in ipso coitu, verum etiam post congressum persentire: genitalia quin etiam sua ob intempestivum coitum læsa esse. Mater cum ex oculari inspectione cognovisset, collum matricis filiæ suæ exulceratum esse, & anxia esset, Coloniam (ubi tunc temporis artem meam exercebam) filiam suam adduxit, Anno 1593. Vocor in consilium, exque matre omnia, veluti internuntia, percipio. Suadeo ut ad tempus à congressu Venereo, & consortio atque familiaritate cum viro suo abstineat, interim corpus aliquoties blande expurgo, & quia propter violentum & intempestivum ac dolorosum coitum obstructiones viscerum exortæ fuerant, apozemata aperitive exhibeo. Conservis quinetiam, tabellis, Electuariis, & Confectionibus Alkermes, de hyacintho, & similibus partes nobiles corroborare studeo, & collo matricis mucilaginem seminis Cydoniorum cum aqua plantaginis, & rosarum extractam, cui admixta erat tutia, cerussa, cornu cervi ustum & præparatum, per matrem bis terve in die imponere jubeo.

Hisce adhibitis remediis, cum intumefactio colli matricis remisisset, Excoriatio quinetiam persanata esset, & maritus uxorem suam invisendi causa Coloniam venisset, & congressum cum ipsa urgeret, anxia fuit juvencula, cui præcedentes dolores, quos passa fuerat tempore coitus animo innixi adhuc inhærebant: quapropter cum iterum in consilium vocatus essem, suasi ut instrumento quodam instar scuti, interius adumbrato, & ex tubere fabricato, lana quinetiam munito, tempore coitus penis muniretur, ne profundius intraret. Scutum autem hocce ejus erat spissitudinis quantum penem in longitudine proportionem justam excedere conjicere potuimus. In medio foramine ea magnitudine, ut penem excipere posset, præditum erat. Externa facies plana & æqualis erat, interna vero propter ossis pubis exuberantiam nonnihil excavata, sed ubique Lana vel gossipio bene munita erant. Scutum hocce ante congressum cum uxore apponebat maritus, idque non sine maximo successu. Tam bene enim successit inventio hæc, ut non solum sine dolore, verum etiam cum voluptate cum viro suo coiret: Eventus quoque fidem fecit. Non diu enim post prægnans facta fuit, filiamque formosam peperit, quam ego cum An. 1611. Coloniam profectus essem, una cum matre, & nonnullis aliis infantulis ex ipsa natis, vidi. Hinc plerumque magnos morbos ab initio, exiguis remediis removeri posse videmus. Ex doloroso enim coitu omni procul dubio, tandem putridum, sordidum, & incurabile ulcus in collo matricis sequutum fuisset. *Idem ibidem.*

De Impotentia Virili.

Vir quidam generosus ac in militia strenuus, de sequenti affectu conquestus: Quando cum uxore propria æstu libidinis percitus coire appetit, in momento omnem appetitum coeundi evanescere, membrum virile flaccescere; interdum vero ab hoc morbo immunis est, verum tum justo citius opus suum peragit, si vero cum meretricibus consuescit, tum optime sese posse suæ virilitatis munere fungi, & nil tale ipsi evenit, nisi cum propria conjuge. Ejus uxor mihi confessa est, Marito cum ea coire volenti, tale quid accidere. Quæstio est naturale, vel Magicum vitium sit?

Hic Generosus Dominus (nomini parco) si curam posceret, nova hac mea Methodo Deo auxiliante facile restitueretur, quod autem curam non poscat, causa est; credit etenim fascinum esse, ac per malos homines ejus Virilitatis magnanimitatem minui, hincque etiam Generosa conjux sterilis permanet. Hac autem Methodo procederem, quam novam dico, quoniam nullibi similem legi.

1. Generosum Virum, ut & Generosam Conjugem appropriato pharmaco sine aromatibus purgarem.

2. Generoso Viro Venam mihi notam apud membrum virile secarem, Venam utriusque tali, saphænam dictam, inciderem quoque in Generosa Conjuge.

3. Octiduo elapso post hæc administrata, iterum Dominum & Dominam purgarem pharmaco in forma sicca iterum absque aromatibus.

4. Purgatum Herum ut & Heram introducerem in cameram aromaticum odorem spirantem, cujus pavimentum stratum radice satyrionis incisa,

cisa, inque ea camera Domino balnea parata esse juberem, alterum pro Generoso Viro, alterum pro Generosa fœmina. Balneum pro Viro hisce constabit;

℞. Herb. Majoran. Melissæ, betonic. Salviæ, serpilli an. M. iij. Flor. rosar. boragin. buglossi. Violar. an. M. ij. 4. sem. frigid. maj. an. Drach. iv. Carnis bovinæ, Vitulin. coct. in jure balnei an l. ii. Panis similaginei. M. V. Pœoniæ, bryoniæ Unc. j. M. f. l. a. Decoctum in Lacte, & decocto affunde Vini Malvatici l. V.

In hoc balneo collocarem Virum, cum carne utriusque animalis, ut & cum herbis fricarem integrum corpus; apud testes reponeret hunc sacculum in vino Hispanico coctum ac sequentibus refertum:

℞. Radic. satyrion. incis. Unc. j. Pæoniæ incis. Bryon. incis. an. Drach. j. Passerum carnis Unc. iii. Cerebr. passer. Unc. j. Mac. Nuc. Moscat. an. Drach. j 4. sem. frig. majoran. an. Drach. j.

M. f. sacculus longus, ut commode cingat inferiorem ventrem & simul involvat testes, per horam ita detinerem in balneo, sæpius vero haustum præberem sequentis Mixturæ.

℞. Vin. Malvatic. Unc. vi. Aq. Rosar unc. viii. Destill. cum vin. Meliss. Unc. j. succi Radic. satyrionis Depurat. Unc. ii. Confect. Alkerm. complet. Drach. ij. Syrup. Rub. Idæi unc. vi. Elixir. propriet. Helmontii unc. ß. M. f. Mixtura, Dosis unc. ß.

Sæpius etiam darem in balneo Morsulos Viriles Mynsichti per 4. semin. frigid. major. correctos juxta nostrum præscriptum.

Dorsum adhuc balneo insidentis inungerem pinguedine ex passeribus collecta cum momento uxungiæ ciconiæ. Egressum ex balneo totum inungerem sequenti Linimento:

℞. Ol. Verbasci destillat. chamom. cærul. destillat. an. drach. j. amygd. dulc. scrup. j. piperini, gut. v. euphorbii gut. 3. M. f. linimentum.

Post inungerem inferiorem ventrem, testem, penem Balsamo meo Mulceberino Venereo. Morsulos vero Viriles juxta nostram descriptionem semper masticaret, vel nostrum Electuarium, opipare semper cœnaret, juberem.

Peracta hac methodo cum Nobilissimo Viro; cum Conjuge ita procederem.

Hanc bellam fœminam obstetrix in Balneum sequens collocaret:

℞. Herb. Meliss. Matricar. artemis. Puleg. an. Mi. Sabinæ Mß. Castorei scrup. ii. Mac. croci in petia ligat. an. Scrup. j. Carnis Vitulin. l. ii. Schœnanthi Drach. iii. M. f. l. a. Balneum in lacte.

In hoc balneo detineretur per semihoram, ex quo deduceretur, hausto primo confortanti potu, in aliud Balneum, cujus beneficio uterus sese aperiret magis quam in prædicto, totum inferiorem ventrem inungeret obstetrix in balneo unguento aperitivo nostro, quo uterus pateret, in quem obstetrix manum successive insereret, ac decocto nostro uterino optime elueret, ut nihil sordium amplius superesset, putrescentem enim sanguinem quidam Medicus ex sterili utero aliquando ademit. Ita eloto uterum, sordibusque ejectis, haustuque facto confortativo, ut & pulvere nostro confortativo assumpto duceretur in Balneum nostrum astringens, cujus beneficio uterus iterum clauditur, tumque inungerent linimento nostro attractivo. His peractis semen generantia propinarem, & ad carnalem copulam cum Viro subeundam, elapsis tribus horis post hæc (invocato primo numine divino) hortarer. Cuique poma mea Venerea masculina & fœminina traderem. Cum Viro bis in anno hunc processum instituerem, mulierem confortarem saltem iis, quæ mihi tum ratio tum natura ægræ suadebant. Hæc est mea nova Methodus curandi sterilitatem in utroque sexu. Et nisi hæc efficeret, ad curam meam Magneticam confugerem, quæ posthac aperienda. *Joh. Lud. Hannemanni.*

Impotentia ex frigore.

Novi olim virum doctum, jam pie defunctum, qui hyemis frigore sæviente, iter aliquot horarum equo emensus paralysin penis incurrit, successit oppido coitus impotentia salva manente urinæ excretione, quod etiam Aetius l. 6. c. 35. observavit. Grave fuit illi hoc malum, ut pote viro boni habitus, ad quinquagesimum vergenti & præcipue (Forest. l. 10. Obs. Med. 93.) uxorem habenti. Medicos non intimæ notæ in consilium vocarat in principio, sed nihil profecere, m inferat vir optimus, multorum antea liberorum parens.

Ineptus thalamo chorive rebus! Joh. Jov. Pont. l. 1. Bojar.

Interim cum suo munere adhuc vasa spermatica fungerentur, resolutis saltem musculis, aut potius eorum partibus nervosis tendinibus, nocturnis quidem pollutionibus non tentabatur, singulis tamen mensibus tribus aut quatuor ante plenilunium diebus calore internarum partium, dolore capitis cum appetitu prostrato, & intolerabili cutis circa regionem pubis pruritu defatigabatur. Post urinam turbidam per diem unum & alterum mingebat, quæ frigeri exposita magnam partem in materiam albumini Ovi non absimilem resolvebatur, quæ vero fundo scaphii adhærebat, colore & consistentia lardum referebat. Fuit sine dubio Semen retentum, quamvis pituitam aliquam partem constituisse etiam copia arguat. Quod noctu non fuerit pollutus, singulare, quodve urinam, si præfatos dies excipias, per totum mensem non minxerit turbidam, aut filamentis albis conspicuam, qualem in venereo seminis profluvio notat Lemnius l. 3. d. Sign. morb. p. 257. Sed claram & diaphanam, ob partium, ut dixi, spermaticarum constans adhuc robur. An quotidianus Tabaci usus, quo impense delectabatur, consumserit portionem humoris genitalis, aqueam imprimis, quod illis qui fumo pasci aiunt in ore, non ita liquet. A modico Tabaci usu fumisugos impotentiam non incurrere, Magnenus Exerc. 6. de Tabac. §. 10. p. 116. probare contendit, ab immodico autem Seminis portionem aqueam & spumosam dissipari, aeream autem intensiorem fieri non negat p. 117. Si etiam è cerebro, ut placuit Hipp. l. de genitura, magna pars seminis descendere ad vasa genitalia, Tabacum vi, qua pollet, exsiccandi cerebrum, multum Seminis generationi obstaret. Narcoticæ ipsius facultati (quam quidem ridet & reji-

cit Primerosius l. 4. d. vulg. Error. c. 31. p. m. 176.) aliquid comprimis dandum putarem hac in parte, eo modo uti famem sedare dicitur. Id namque non facit ut approbe Helmont. tr. mortis occasiones p. 592. quasi satisfaceret defectui, sed in quantum defectus sensum tollit, simulque functionum exercitia. Cur vero circa plenilunium Semen mejebat? Ut Sol aeris, ita Luna matricibus aquis præsidet, Helmontius tr. Formarum ortus n. 924. p. 10. respondebit. Medullis & Ossibus præest Luna secundum Eundem tr. ignota actio regiminis n. 42. p. 120. De cerebri in & decremento, juxta diversas lunæ phases libro 2. d. mirac. mort. Tit. 6. Tempore novi & plenilunii venas sanguine repleri, medullis Ossa, inde concubitum corpori tunc parum officere concludit Lemnius (l. 2. d. acc. nat. mir. c. 41. p. m. 263.) Calorem istum, Cephalalgia stipatum febrem dixissem aphrodisiacam aut potius spermaticam. Cur vero fundum petebat Scaphii materia Seminis? Eandem Urinæ instar pinguedinis experti Lemnius c. l. p. 287. Hugo Senensis Consil. 74. p. 64. aut cremoris albicantis, ut in præparatione cremoris tartari semper & constanter supra natare, nec sidere agitatam Henric. ab Heer Obs. 18. docuerunt. Aquositatem, & id quod aereum fuit, forsan Semini subduxit nimius Tabaci usus, pondus vero addidit pituitæ admixtio. Urinæ Chylosæ meminit Th. Bartholinus d. Hep. def. p. 54. Lacteæ Rhodius ap. schneider. l. 3. de Catharr. c. 7. p. 266. Symptoma quod Bieber vulgus vocat, quo Urina lac fere repræsentans excernitur, Dracviz. d. Scorbut. Tit. 9. p. 377. à Chyli crudi cum urinæ miscela oriri statuit. In hoc nostro vero Chylum esse absolvendum, contra Semen potiorem fecisse paginam, corporis constitutio, ratio morbi & symptomatum, & menstrua evacuatio evincere videntur. *Christ. Friderici Garmanni.*

Impotentia ab obstructione vasorum spermaticorum & seminis egressus per foramina quædam in parte dextra Epigastrica.

Vidi Anno 1656. Wurzenæ in Grammatophylatio Rev. Capituli Wurzenensis scribam quendam, virum ann. 38. si rite recordor, gracilis atque cacnecticæ constationis. Is Dn. D. Fottfredo Welschio &c. aperiebat affectum satis mirabilem; satis etiam periculosum, ratione facultatis Generatricis, & insimul consilium ejusdem anxie efflagitabat.

Conquerebatur autem de Impotentia coëundi, non à flaccido verpo, vel vitio conformationis oriunda, quandoquidem urgebatur vehementissimis membri Erectionibus, sed potius, quod erectum penem, nulla subsequi voluerit seminis emissio: Pertulit hanc passionem per integrum annum, in cassum semper solicitando venerem, quo ipso tempore non parvam etiam virium jacturam perpessus fuit, adeo ut ipsi Marasmo via jam strata videretur.

Natura seminis copia procul dubio gravata, alium interea quærit exitum in parte dextra Epigastrica, tria foramina, instar minimi fonticuli, excitando, per quæ laudabile semen, quoties volebat, velut lac è papula exprimebat. An nulla curapotuisset adhiberi huic morbo, tunc disputabatur, & plurimi stabant pro negativa, quod eventus etiam docuit, quandoquidem paulo post tabe correptus, obiit.

Clarum ex hoc casu fit, quod naturæ omnium hominum, nullo utantur Doctore Hipp. lib. de alimentis p. m. 596. præsertim in excogitandis viis? pro excretione retentorum; & Helmoncius calculum meretur, quando in lib. de Vict. Rat. p. m. 364. §. 19. ita scriptum reliquit. Natura in homine est sapientior quovis Medico, magisque gnara suæ utilitatis atque damni, quam cuncta scholarum ingenia. *Pauli Ammanni.*

De Iuvene de Impotentia suspecto, feliciter defenso.

Quinto Februarii anni hujus 1666. jamjam cum Deo finiendi, Vir Juvenis Dominus N. N. 25. annorum, constitutione Corporis Phlegmaticus, mihi, Medico suo, confidenter exposuit, quod forma & virtute virginis cujusdam invitatus, erga illam castum in animo amorem concepcerit, reciprocumque ab ipsa obtinuerit quem cum arctiori Matrimonii vinculo nectere, consentientibus Parentibus & consanguinitate propinquis, constituissent, resque eo nunc devenisset, ut nuptiæ celebrandæ forent, se præter expectationem natura sua robore dilutum, veteri, ut ad præstandum debitum conjugale habilis sit futurus, utpote quod membrum exercendæ veneri dicatum, olim vegetum & robustum, jam molli languore solutum experiatur, ideoque hunc defectum profiteri, & vinculum istud cum cordiolo rescindere necesse habere. Hinc a me petere, ut hujus rei interpretem agerem apud eos, quos verbis suis fidem derogare dicebat. Ad quæ respondebam: Arduum hoc esse negotium, accurato mentis scrutinio subjiciendum, ubi ante omnia ocularis membrorum genitalium inspectio requiratur, quam ut concederet, suasi, & quamvis ob verecundiam invito, persuasi. Deprehendi autem illa, quoad externam formam, recte disposita, nisi quod flaccidam viderem Spinam virilem; pro certiori itaque censura hortatus sum, manu admota erigere eam attentaret: non refragante, secuta quidem aliqualis penis intumescentia, sed haud rigida, quin flaccidior & languidior, ut Claustrum virgineum reserare, ac intimius penetrare potens esset. Quare cum coram pronubis non absolute pro impotente pronunciavi, Consiliumque dedi, ut Medicam opem ad tempus experiri concederent, futurum forsan, ut Natura commodis auxiliis adjuta imbecillitatem deponat, pristinum autem virtutis robur vicissim adipiscatur, præsertim cum reliqua Corporis constitutio firma sit & robusta. Illi vero regerebant, per se licere, Juvenem Medicamenta usurpare vel omittere, neutiquam tamen obligatos se futuros desponsationi illius virginis renovandæ, ast minime concessuros, ut, virilitate fors robustiore facta, aliam ducat, antequam notificari virgini, ejusve Parentibus, vel agnatis Connubii contrahendi propositum, ac licentiam ab iis obtinuerit; qua conditione posita tum discessum est. Ab eo tempore in peregrinas regiones Juvenis ille profectus, Herbipoli media æstate in febrem ardentem incidit adeo vehementem, ut de vita fuerit periclitatus, superato autem morbo ad patrios Lares rediit, ubi

ubi recollectis viribus notabilem corporis mutationem observans, se satis aptum nunc ad congressum & actum venereum exercendum futurum ratus, mihi istud lætus exposuit, insuperque petiit, ut pro pleniori fide literas de mutato ejus statu conjugarem testimoniales. Cui respondi, me petito non refractarium, si prius indicasset, quibus ex signis tantum fiduciæ attribuat redintegratæ (pro sua opinione) naturæ. Ille stimulo ad venereos amplexus haud raro interdiu noctuque se incitari, membriq; virilis erectione valida affici ajebat, quin somniantem interdum cum aptitudine & delectatione pollui contestabatur. Cum instarem, an hæc vera essent, quæ enarraret? & an secure eadem literis hisce inferenda non dubitaret? Omnia certa & non fucata jurato asseverabat. Reputans igitur mecum, & probe examinans ab ipso prolata, maxime in re tam ardua, fallenti in præsentaneum fortunæ & famæ detrimentum cessura; & cum quilibet præsumatur bonus esse, inculpatæ præsertim alias vitæ, qualis hic νεόγαμος audit, laude commendatus, fidem iis adhibere non recusavi. Imp. imis quod haberet faventes suorum verborum rationes Physicas, quæ suspicionem impotentiæ ab ipso removere sufficerent. Causæ etenim diminuti coitus, & impotentiæ ejusdem, suffragio Clarorum in Arte Medica Virorum, inter quos est Forestus l. 24. Observ. 38. pag. 536. variæ quidem existunt, ast ad tres magis principales referri possunt, nimirum vel ad virtutem, potissimum vim imaginativam; vel instrumenta generationi inservientia, vel materiam spermaticam: quæ omnia diffusius explicare, temporis & chartæ angustia non permittit. Thonnerus Observ. Medicar. lib. 3. cap. de impotentia pag. 194. e Felicis Plateri Observ. statuit, impotentiæ causas (scilicet naturales, de præternaturalibus, utpote fascino, incantamento, vel maleficio, hic nobis non est sermo) latitare in vasis spermaticis potius, quam exterioribus membris, utrum autem sit vitium organicum, vel intemperies vel obstructio, cum in abscondito, judicium esse difficile. Atqui in hoc subjecto præsens corporis status si rationis trutina expendatur, apparebit nulli horum vitiorum sive defectuum culpæ obnoxium esse, sed incolumi gaudere sanitate. Ætate enim Adolescens floret, 25. nativitatis annum vix dum egressus; laudabiliori, quàm ante perpessam febrem erat, nunc præditus est temperamento, omnes partes præcipuas bene temperatas habet; intermediæ partes nullo laborant morbo; vasa seminaria, testes, pudendum bene constituta sunt, id quod ex pollutione nocturna, diurnaque ad amplexus venereos cum erectione pudendi canalis titillatio præsumitur. Si objiciatur, Anni terminum nondum præterlapsum esse, ex quo inhabilitatem ad actum venereum perficiendum fassus sit, unde ergo metamorphosis hæc tam repentina eveniat, quod jam potentem se jactet? Resp. Exuperantem in perpessa febre calorem haud leve momentum mutationi factæ dare potuisse: notum enim est ex Practicorum libris, quod febris morbos frigidos curet, cui sententiæ imprimis favet Hollerius in Schol. ad Hipp. aph. 26. Sect. 2. dum inquit. Calor quicunque fuerit, sive externus; sive internus, sive naturalis, sive præter naturam, curat morbos, argumento est febrilis calor, qui morbos frigidos, & qui ab humoribus frigidis pendent, curat; rationem mox subjungit his verbis: Quia calor febrilis incidit, attenuat, ac discutit materiam crassam, frigidamque intemperiem, quæ pituitosi humoris causa est & effectus, ad calidiorem permutat. Hæc ille. Atqui impotentia maximam partem debilitati vel frigiditati membri, pituitosa materia ad partes genitales confluente, acceptam referre debet, Ergo novi aut inauditi nihil est, si naturæ transmutatio ab habitu pituitoso in meliorem & calidiorem per febrem istam secuta fuit. Pro exemplo inserviat historia Senis cujusdam decrepiti apud Lotichium in Observ. Med. lib. 4. cap. 9. Obs. 2. Is octogenario major, cum priori conjugi defunctæ aliam, & quidem Juvenculam, annorum viginti quinque superinduxisset, è gravi periculosoque morbo eluctatus, Senex ille tanquam rejuvenescens, vires tanto robore atque incremento recepit, ut vere e Sene, veriusque quam fallax ista Ovidiana Medea recoxit Aesacum, Juvenis, instar anguis alicujus, evasisse, senectamque omnem deposuisse tantum non videretur, sed reipsa existeret; veritatem rei eventu comprobante. Convixit enim insuper aliquot per annos mulierculæ Juvenculæ ipse tanquam Juvenculus, &, præterquam quod distinctos numero filiolos procrearit deinceps, tam libidinosus etiam fortisque ea parte fuisse dicitur, qua viri sumus, ut mox Achillem æquipararet, uxorique vix ferendus, etiam Protesilao, quod ajunt, exhiberet se gratiosiorem. Similem casum de quodam cano & edentulo Concionatore Dano rejuvenescente nova Francofurtensia nundinarum Autumnalium anni 1655. pag. 79. perhibuerunt. Exinde subsumi potest, quod si hæcce in senibus contigerunt, cur non facilius in junioribus eadem accidere queant. Et fortitan in præfata nostri adolescentis ad erigendum membrum instituta exploratione, verecundia & timor haud leve obstaculum præbuerint, quo minus voluntati obsecundarit veretrum, quia per illa animi pathemata spiritus revocati, erectionem impedire potuerunt; mirum enim est, secundum Pauli Zacchiæ Quæst. Medico-Legalium lib. 3. fol. 6. quantopere Animi passiones vehementes in re venerea operentur; unde Alex. Benedict. suæ Pract. lib. 24. cap. 12. Scimus, inquit, quosdam cum in venere conjugali essent vel promptiores, facta inter eos de re tristi mentione ita ab opere imperfecto solitos desurgere, ut veluti intermortuum languesceret genitale membrum, quosdam in coitu sordidum auditum verbum de venereo diverticulo deturbat, alios verecundia tenet, nonnullos metus ipse, tot modis suspenditur cum animo coitus. Quod de erectione membri absque illo clarissimus verbis explicat Horat. Augen Epist. & Consult. Med. lib. 3. pag. 404. Medicum Judicem & arbitrum verbis sequentibus admonendo: Cave ne aberres, ex hoc actu (applico ad nostrum) concludens, nunquam antea erexisse, nec de cætero erecturum. Quia certe neque hominibus maxime venereis semper erigitur cum volunt. hoc quidem non est in nostra potestate. Et ut sententiam suam Augenius firmaret, addit: Reperio, ex eo quod quispiam aliquando non erigat, non tollitur erigendi potentia alio tem-

pore: alioquin omnia dirimerentur matrimonia, cum neminem eſſe ſciam profitearq; cui aliquando ejuſcemodi non contingat caſus. Huc uſque Augenius. Concludo igitur, & credo, quod ſi amore reciproco fuerit potitus noſter juvenis, per jus matrimonii caſtum ac legitimum, tum debitum conjugale ſit ſoluturus expedite, ubi elanguescentem venerem inprimis excitabunt amplexus, quibus, moniſrore Foreſto, ſubinde grata & formoſa blandaque Conjux promtorem maritum excipiat, cum, ſi Zacchiæ l. c. mini pag. 8. verbis authoritatem tribuimus, etiam calore naturali ad coitum deſtituti, à fœminæ interdum formoſitate (& blanditiis, excitati, ad coitum perfecte moveantur. Deum quæſo, ut felix illi (ſi voti reddetur compos) fiat concors & æterno fœcundo Amore læta cum ſua nympha cohabitatio, inter humana bona maxime exoptanda beatitudo. Dabam Auguſtæ 27. d. Decembr. anni ad caſum vergentis 1666.

(L.S. *Lucas Schrockius Med. D. & Reipubl. Auguſtanæ Phyſicus juratus, Coll. Med. p. t. Dec.*

Redintegratam ſic ſentiens naturam ſuam lætæ indolis adoleſcens, primam Sponſam ad novas iterato ſollicitabat nuptias, ſed cum reſponſo illum non dignaretur, & ſic tacite connubium refugeret, aliam virginem venuſtam, aſſenſum præbentem, poſt cauſam ex literis hiſce ſufficienter cognitam, Eccleſiaſtici fori Judice, matrimonio ſecum junxit; ex qua anni curriculo filiolum ſuſcepit, paterque factus eſt. Pariter ſecunda ac tertia, in concordi conjugio, prole ditatus, ſanitate inculpata is cum uxore ſua fruitur. *Lucæ Scrochkii.*

De Ἀναφροδισία ſoluti Matrimonii cauſa.

Varias ἀναφροδισίας cauſas in utroque dari ſexu Practicorum docent obſervationes, docet quotidiana experientia. Uſitatiſſima apud Viros cauſa vel defectus eſt ſeminis, & partium ad ſeminis generationem facientium læſio; vel membri virilis, quod genitum ſemen in uterum deponere debet, vitium. In viro ſingulare hiſce diebus videre exemplum mihi contigit. Accuſabat juvencula quædam ſucci plena, cui nuper nupſerat, maritum, quod ad actum matrimonialem prorſus ineptus eſſet, coram Conſiſtorio, & propterea vinculi ſolutionem petebat. Dominus Officialis loci hujus, ut ex officio in rei veritatem inquirerem, rogari me curat, ſimul que Conjuges ad me mittit. Examino uxorem, quæ cauſa querelæ in maritum eſſet, quæro; ipſa, nondum me ex eo tempore quo ei copulata ſum, cognovit, reſpondet, imo quod magis eſt, nec digito quidem me tetigit; ſed trunci ad inſtar immobilis ſemper in lecto jacuit: quæro, nunquid non ſalibus vel illecebris ſtimulum veneris interdum excitare tentaverit? Num non contrectatione mammillarum, vel pudendorum, vel ſuaviis, maritalem teſtatus fuerit amorem? Nihil horum omnium quicquam factum unquam fuiſſe ſerio affirmat: quæro num illa non ad negotium conjugale anſam præbuerit? Non ſui hoc ſed mariti fuiſſe officium replicat; nam cum adeo eum inſenſibilem deprehenderem, cur plus juſto ei me exponerem, vel ad amores invitarem, cauſam habui nullam. Devenio ad maritum, exploro genitalia, optime ea in figura & magnitudine conſtituta invenio: de veneficio ſuſpicari incipio; quæro, numquid unquam penis erectionem? ejaculationem ſeminis? vel pollutionem nocturnam antehac ſenſerit? pernegat omnia: nunquid ullam aliquam libidinem perceperit? inſomnia venerea unquam habuerit? numquid virgines amplexando, vel oſcula eis præbendo non ſtimulum perceperit amoris? nunquam ſe clandeſtinis amoribus deditum fuiſſe, nec virginum expetiiſſe converſationem? multo minus ullas veneris illecebras unquam amaſſe reſpondet. Cur ergo, inquam, uxorem duxiſti? quia moris ita eſſe exiſtumabam replicat; nec conjugale, quod nunc a me exigitur, officium, in rebus venereis ſitum eſſe putabam. Cum promptum eum adeo ad matrimonii ſolutionem invenirem; quæro, cur tam facilis fuerit coram Conſiſtorio ad ſolutionem? quia, inquit, odio me habet uxor, quæ ſi tranquille mecum vivere vellet, mihi eſſet exoptatiſſima. Cum ergo ſeminis defectum cauſam viderem impotentiæ hujus, quamvis in habitu athletico defectum talem mirarer, ſolutum fuit a Conſiſtorio matrimonium. *Joh. Schmidii.*

De Singulari continentiæ exemplo.

Vir Nobiliſſimus & Clariſſimus Joh. Chemitius, ἐν ἁγίοις, Magiſtratui Gedanenſi annis 45. a ſecretis, qui anno ætatis ſuæ 8 .. vere cœlebs in cœleſtem migravit patriam, inter alias præclaras laudes, probæ nimirum vitæ & eruditionis eximiæ, & hanc poſt ſe reliquit, quod miram vitæ caſtimoniam coluerit; à prima quippe ſtatim juventute à converſatione mulierum abſtinuit, imo omnes occaſiones vitavit, & datas pro animo ſuperavit; neque impotentiam in eo arguere licuit, cum boni ſemper & vegeti fuerit corporis, & de hoc gloriatus ſæpius fuerit, quod ad ſeram uſque ſenectutem morbi cauſa nullis opus habuerit remediis, unde de aptitudine nulla ſine dubitatio unquam: ſed averſatio a ſequiori ſexu erat inſuperabilis, præſertim ſi vel virginem aliquam videret laſcivientem, vel famulam in ædibus ſuis domeſtica munia exercentem, & æſtivo tempore paulo liberius mammas exponentem conſpiceret, cum præterire illam forte contingeret, averſa facie, & oculis, ne viderent vanitatem, in terram demiſſis exſpuens, & phui, phui exclamans ſubito in muſæum ſe ſuum contulit; tanto magis laudandus, quod nullo facto voto talem obſervaverit ex ſola pietate & Numinis Divini reverentia caſtimoniam. Non ea ei mens fuit, quæ ſtolido alicui, referente Diog. Laert. de vita & mo ib. Philoſ. juveni, qui audiente Pythagora dixit, malle ſeſe cum mulieribus eſſe, quam cum Philoſophis converſari; cui recte Pythagoras, & ſues, reſpondit, libentius in cœno, quam in aqua verſantur. Huic cum piis & doctis converſari dulcius, quam illecebris ſeſe exponere mulierum. Cippum ei vir quidam conſularis Generoſus & Magnificus J. E. S. Patronus mihi magnus erexit, quem ut memoria dignum hic addere volui: *Joh. Schmidii.*

Quem

Quem spectas tumulum Chemniti, suspice Lector:
Hoc Vir, & intacto corpore Virgo cubant.
Grande Virum, Musaque decus, Vestalis amore:
Otia cui nunquam nota, nec ulla Venus.
Nescio quid tulerit Tibi, Patria, serior ætas:
Hoc scio, non scribet castior Acta manus.

Anatomicæ Inspectiones.

Illustris Steno Bielke per totam vitam à Veneris usu, & omni fœminarum consortio abstinui: Huic Renes flaccidi, & quod notabile, adeo parvi ut magnitudinem nucis juglandis vix æquarent. *Balthazar Timæus lib. 3. Observ. 2.*

Veneris libido in quibusdam nulla est à mala conformatione vasorum horum ab ortu quibusdam innata, quæ qualis sit in vivis difficile est discernere, nisi ex eo quod perfectis alioquin membris genitalibus, & nulla prægressa causa, ad Venerem tamen minime apta sunt: Et in mortuis sectio, quandoque vasorum semen deferentium, aut generantium absentiam aut ductum perversum, si in utroque præsertim hoc latere inveniatur, sicut ipse deprehendi, vel aliud quid in causa fuisse patefacit. *Platerus prax. lib. 1. cap. 17.*

Nos in cadavere Monachi, cujus Testes in adolescentia moderatam magnitudinem à natura erant adepti, processu temporis ob votum castitatis, inviolabiliter per multos annos observatum, fere penitus contabuere, vasaque spermatica una cum semine ejus redundante adeo aruere, ut exsiccatorum nervorum, seu ligamentorum duriorum imaginem potius præ se ferrent. *Vidus Vidius, junior de curatione membratim lib. 11. cap. 2.*

Anno 1640, dissectus est adolescens Epilepticus, cujus membra generationi inservientia erant conformata p. n. nam vasa semen deferentia vix conspiciebantur, præparantia in uno latere deerant, Testiculi intus fuere retracti. *S. Scholtzius in miscell. curios. anni 1671. obs. 61*

Interdum utraque arteria spermatica deficit, quod sterilitatem affert in bene compositis corporibus, quæ partes genitales optime conformatas habent, fortiter arrigunt, semen excernunt, sed infœcundum quia vitali spiritu destitutum. *Riolanus Anthropograph. lib. 2. cap. 23.*

Mortuum secuimus qui ab utraque parte vasa spermatica ex emulgentibus venis & arteriis orientia habebat: Hujus semen cum admodum aquosum & frigidum esset, ob serosi humoris copiam, generationi erat summe ineptum. *Dom. Panarolus Pentec. 2. obs. 35.*

Retulit mihi Celeberrimus D. D. Theodorus de Mayerne &c. in ultima cadaveris humani dissectione quam suis manibus fecerat Lutetiæ, insolitam sibi & inauditam oblatam fuisse sterilitatis causam, Calculum videlicet, exactissime meatum illum claudentem, qui à Prostatis in urethram dehiscit; per quem è venis varicosis semen vibrante ejaculatione expellitur: quem quidem calculum, nonnisi vi, cum partis aliqua laceratione extrahere potuerit. *Frid. Lossius lib. 1. observ. 33.*

Nos in Federico Triviolo Mantuæ, in Glanduloso corpore illo quod vesicæ collo adnascitur, & in quod Deferentia vasa, postquam coiere inseruntur, seminis elaborationi præter alios inserviente, observavimus lapidem innixum: Non poterat semen hic vir, nisi paucum admodum aquosumque valde in coitu excernere, Dissectusque pro lapidis vesicæ extractione occubuit. *Marc. Donatus histor. mirabil. lib. 4. cap. 30.*

INAPPETENTIA
Vid.
ANOREXIA.

INCUBUS.

INcubus seu Ephialtes est gravis corporis oppressio, ac nocturna suffocatio, vocem intercipiens, & absurda super injectæ molis imaginatione somniantem deludens. Illius itaque essentia in duobus potissimum consistit nempe respirandi difficultate, & gravi ipsi adjuncto insomnio.

De loco affecto eleganter admodum loquitur Clariss. Menjotius in suis dissertationibus pathologicis, cujus hæc sunt ipsissima verba. Facultates animales in incubo offenduntur, vel à succo aut habitu densiore, cerebri basim, à qua septem nervorum conjugationes, spinalisque medullæ truncus, enascuntur, obstruente; unde illiberalis succedit τῆς ὁρμώντων πνεύματος vel etiam à narcotica qualitate, absque ullis viarum obicibus, spiritus animales quodammodo vinciente, ac ex impigris & indesidibus, inertes segnesque reddente. Suspiriosa vero respiratio sequitur compressionem partium thoracicarum, ac præcipue diaphragmatis, ab humoribus, aut vaporibus copiosis atque crassis, seu inferne evectis, seu per se intra vasa stabulantibus. Neutra porro istarum noxarum, videlicet cerebri atque pectoris, seorsim, sufficit creando ephialti; sed ambas combinari opus est. Nam ductuum cerebri obturatio in incubo minus completa est, aut spirituum animalium πνεύματος minus eximia, quam ut spiratui officere queat, cum ipsimet carotici pro voto aerem ducant. At nec vicissim septi transversi, aliorumve instrumentorum ἀναπνευστικῶν constrictio ephialtem potis est invehere, nisi cerebro coaffecto, vis animalis in nervos exire prohibeatur, 1. quia una cum respiratione & voce, universi corporis motus, & eapropter commune movendi principium oblæditur. 2. quoniam incubus perniciosorum cerebri affectuum, ut apoplexiæ & epilepsiæ est πρόδρομος. Tandem quod ephialtici sat ægre expergiscantur, excitati vero, nec dum penitus discussa capitis plenitudine in τῷ φάρμακῳ aliquandiu perseverent. Concludamus ergo incubum esse velut monstrum διφυές, seu mixtum πάθημα è pectoris conjunctim & cerebri memorata invaletudine. Verum de hac, aut simili ex parte opinione, hæc habet Clar. Willisius. Hæc opinio (haud magis verisimilis quam incubati conceptus) assensum non meretur; quippe nec ulla humoris istius circa præcordia aggesti, ante aut post paroxysmum vestigia apparent: quin ubi hæc regio plurimum aggravatur, uti in phthisi, asthmate aut hydrope pectoris, incubus non propterea, aut crebrius,

aut crebrius, aut gravius infestat: porro non constat quomodo materies in præcordiis aggesta, in somno tantum molesta fuerit. Quapropter affectus hujus ætiologiam longe aliam statuendam esse arbitror. Hic itaque arbitratur locum in hoc morbo unice affectum esse nervos è cerebello ortos, & ex parte ad cor tendentes; nam ipsius motu cessante, propter spirituum influxum pro tempore denegatum, sanguis in hujus sinubus, ac in vasis pneumonicis stagnans, ibidemque plurimum angustatus, magni quasi ponderis sensu pectoris regionem opprimit; quod item eo gravius videtur, quia una cum corde, pulmones, diaphragma, & thoracis musculi, à motibus suis impedita, & quasi constricta, magno se se exerendi nixu laborant.

Differentiæ quæ incubum inter aliosque capitis affectus intercedunt per se abunde patent.

Causam Clar. Willisius reponit in materia quadam incongrua quæ inter dormiendum una cum succo nerveo cerebello instillatur, quæ spiritibus in prima scaturigine torporem, sive narcosin quandam inducens, eos mox à functionum suarum muniis paululum cessare cogit; proinde ut ab altero velut Lethargo, intra cerebellum excitato, actiones vitales eclipsin brevem patiantur: qua durante, partim à præcordiorum obstrictorum lucta, partimque à sanguine in iis plurimum aggesto, & stagnante, gravamen illud, ac velut molis incumbentis sensus infertur; deinde quoniam cæteræ omnes totius corporis facultates à cordis motu dependent, idcirco hoc impedito & suppresso, illæ statim deliquia, aut inordinationes subeunt: præsertim vero quia sanguinis in cerebrum, pro spirituum animalium fomite, affluxus interrumpitur, propterea mox horum effluxus in systema nervosum supprimitur; adeo ut laborantes dum molem pectoris imaginariam excutere satagunt, nec corpus, nec membrum aliquod movere possint; nimirum, quia spirituum (donec sanguinis affluxu destituuntur) irradiatio in partes motrices inhibetur: interim qui in cerebro resident, huc, illuc, lati, phantasmata confusa, & ex molestia à præcordiis impressa, horrenda spectrorum insomnia concipiunt. Paroxysmus autem cito finitur, quoniam materies cerebello raro, aut nunquam altius insidens, facile excutitur, aut in sanguinem resorbetur. Quod autem in corde & diaphragmate tremores & vibrationes celerrimæ succedant, ratio est, quoniam hæc corpora, quamdiu à motibus suis cohibentur, exerendi se nixu laborantia, quamprimum restituuntur, intra justos limites se continere nequeunt, quin totas vires simul exerentia, & nimis actuosa, debitum officii munus excedunt. Hæc ex Viro Clar. fusius adduximus, quia ingeniose & admodum docte naturam hujus morbi, ejusque causam explicant: unde jam cum vulgo lemuribus atque larvis tristia ephialticorum visa, ipsis soporatis immitti stolide non suspicandum, aut cum Plinio Faunorum in quiete ludibria vocitanda, aut ad alia superstitionis phantasmata recurrendum. Causa siquidem ab extra nullatenus accedit, sed intus in imi ventris visceribus, & ipso sanguine accumulata, per vices inter dormiendum in cerebrum irrumpit, ibique tragicos parit effectus, jam ex parte memoratos, & ulterius in morbi diagnosi mox describenda enarrandos.

Diagnosis ex historia à Clar. Diemerbroeckio allata, hucque jam adducenda, satis declaratur, Mulier quinquagenaria, inquit, boni habitus, carnosa, fortis & plethorica, capitis gravitate & catarrhis ad pectus delabentibus hyberno tempore interdum obnoxia, hac hyeme nullis catarrhis infestata, interdiu bene sana, mente sensibusque integris vixit, sed nocte ad quietem composita, frequenter in somno nocturnis ludibriis afficitur: interdum enim putat se dæmone obrui & detineri, interdum à magno cane, vel latrone corpori incumbente suffocari, adeo ut vix loqui, aut respirare possit; cumque se ab hoc onere expedire nititur, quasi fortiter detenta, non potest membra movere, tantaque anxietate premitur, ut se jam suffocatum iri putet: atque dum in illa lucta est, tandem difficulter & cum summa perturbatione interdum sponte evigilat, interdum a marito, obscuram, inarticulatam & anxiam ejus vocem audiente, e somno excitatur, moxque se in lecto erigens, aliquandiu celeriter respirare cogitur. Sæpe etiam contingit, ut postea ad somnum se iterum componens, in idem malum rursus incidat. Menses illi ante decennium ætatis ratione defecerunt. Ex hac incubi historia, integram ejus diagnosim continente, patet illum nihil proprie cum epilepsia habere commune, & malè a quibusdam nocturnæ & minutæ epilepsiæ titulo insigniri. Incubus enim expers est omnis convulsionis, præter momentaneam illam celerem respirationem facientem, quæ paroxysmum finit, cujusque rationem ex Clar. Willisio attulimus. Jam vero tota epilepsia in convulsione consistit: rectius itaque incubus exigua apoplexia dici posset, quandoquidem ejus natura, symptomata, atque causæ, morbo syderato quàm comitiali magis respondent, hicque in illam facile abit ut in sequentibus dicetur.

Incubus si sæpius recurrit, & si diutius persistit, in carum, apoplexiam, melancholiam hypochondriacam, imo maniam facile degenerat; obesos & pueros nonnunquam suffocat; adfertque Aurelianus ex Silimacho contagiosum & epidemicum incubum Romæ grassantem multos pestis instar jugulasse: hoc itaque sensu periculosus est affectus. Verum si rarenter occurrat, vel à crapula oriatur, discrimine prorsus vocat. Incubus qui vertiginem mentisque stuporem post se relinquit, formidabilis est, quia cerebri aliquam idiopathiam, aut impressionem in spiritibus & nervis nimium permanentem denunciat.

Indicationes sunt causæ antecedentis, si quæ adsit, ablatio, cerebri & nervorum inde ortorum corroboratio, spirituumque per eosdem nervos ad cor & præcordia influentium exhilaratio & excitatio. Quibus omnibus providebitur, tum iis quæ in sequentibus, ubi de melancholicis affectibus, tum iis quæ supra in affectibus soporosis, caro, comate &c. afferuntur: seligendo scilicet ab utraque parte quæ magis apta videbuntur. Hic itaque toti hujus morbi theoricæ finem faceremus, ac continuo ad varias ejusdem curationes à variis Autoribus propositas pergeremus: verum in Lectoris nostri majus commodum non possumus quin prius inseramus quæ docte super hoc argumento scripsit Clarissimus

Bel-

Bellini suo de morbis capitis tractatu. Sic itaque ille.

Ephialthes Conjuncta.

Imaginatio alicujus incumbentis plerumque monstri, vel Dæmonis, qui premat, Venerem exerceat, suffocet: vocis interceptio, corporis immobilitas, somnus. Experrectis subito evanescunt omnia.

Succedentia.

Non raro apoplexia, epilepsia, insania.

Quoniam incubus semper invadit in somno, ac tum excitatur imaginatio alicujus incumbentis, qui premat, Venerem exerceat, suffocet; excitatur igitur in somnis species cujusdam lædentis, & si enim excitatur species exercentis Venerem, quia tamen illa cum pressione, & suffocatione conjuncta est, quæ summum nobis affert discrimen, & exercetur vel a monstro, vel à malo Dæmone, quæ à nobis concipiuntur, ut maxime lædentia, concipi Venus illa non potest, absque eo quod excitetur species summi discriminis. Incubus igitur est cum excitatione speciei summum discrimen repræsentantis, adeoq; timorem maximum incutientis, & hinc ipsam maximi timoris speciem excitantis: & hæc species maximi timoris in incubo excitatur subito, cum in incubo subito occurrat animo comprimentis illius species; igitur necessario producetur in corpore quicquid conjunctum est cum summi alicujus discriminis timore subito excitato, sed summi alicujus discriminis subito excitatus timor omnem corporis motum intercipit; igitur in incubo fiet corpus immobile: toto autem corpore immoto nec movetur pectus, & hoc non moto suffocamur, nec loqui possumus; igitur in incubo vocis suppressio, & suffocatio etiamsi terrificum illud non concipiatur, ut suffocans. At vero multo gravior erit suffocatio, si terrificum illud etiam ut suffocans concipiatur; per suffocationis enim speciem coguntur magis musculi, unde motus eorum quasi tonicus validior, quam si à solo timore cogerentur. Patet igitur ex his, experrecto homine quicquid est in incubo statim evanescere debere sopita per sensus externos specie comprimentis illius, à quo excitabatur species timoris subiti, & magni discriminis, adeoq; incubum nihil aliud esse, quam somnium, & partem ipsius potissimam sitam esse in specie rei noxiæ, per quam excitatur species timoris, ex quo immobilitas, & reliquæ incubi affectiones pendent, ut exposuimus. Quemadmodum igitur somniorum omnium causa potissima est casus excitans hanc, aut illam speciem fortuito, prout particulæ perspirationis nervis occurrentes, vel per eorum liquidum se agentes ipsum in has, aut illas undas, vel nervos in hunc, aut illum tremorem agunt, ita casus excitare aliquando poterit speciem alicujus incumbentis, gravantis, monstrosi &c. cum qua specie quia conjuncta est, species timoris subitum aliquid, ac summi periculi obiicientis excitata specie illius terrifici, hæc eadem necessario excitabitur, & incubo nos præhendi dicemus. Quia vero eæ species facilius à perspirationis particulis excitantur, quæ sunt facilioris motus, & illæ sunt facilius mobiles, à quarum motu vel per brevius spatium temporis destitimus, ut puta quas dimovimus cogitando &c. antecedenti die, vel antequam cubitum iremus, vel quibus indormivimus, vel quas plurres dimovimus aliquando, etiamsi deinde per longiusculum tempus easdem quiescere permiserimus (in utroq; enim casu nervi ad circumferentias flexionum servent facilem ad motum dispositionem oportet, in primo quidem ob brevem quietem, in secundo vero ob diuturnam, & millies repetitam flexionem); igitur si eodem die, vel cùm imus cubitum, Dæmonem, vel quid simile cogitabimus, vel aliquot ante diebus ejusdem meditatione diutius, atque attentius incubuerimus, facile in ejus somnium, seu in incubum incidemus. Quod si meticulosi fuerimus, multo facilius eadem excitabitur species: semper enim dubitabimus, atq; verebimur, ne terrifici illius species occurrat, & ex eo ipso quod verebimur, ne excitetur, excitabitur subito, cum vereri nequeamus, ne concipiamus determinatum aliquid, quin ipsius illius rei, quam nollemus concipere, species excitetur, unde semper obversabitur animo interdiu species illius terrifici, & facile proinde excitabitur etiam in somnis. Quæ incubi generatio nihil habet cum humoribus, sed cum quadam quasi assuetudine concipiendi dæmonem, vel quid simile conjunctum. Quia vero species rerum timorem incutientium possunt esse ex earum genere, quæ excitantur, & sunt momenti minoris, hinc fieri poterit, ut quando incubus casu excitatur, proveniat ab iis humoribus, à quibus perspirant particulæ momenti minoris, hoc est humoribus crassis, lentis, frigidis, siccis: ac tum provenire potest tanquam à causa remota ab abundantia ejusmodi humorum, à quibus particulæ minoris momenti perspirant, quæ non nisi species minori momento trementes excitare possunt. Rursus quoniam timoris species per motum tonicum, seu perpetuam contractionem musculorum liquidorum fluxum intercipit, & hæc crassescunt, torpescunt, & frigidiora fiunt quiete, vel motu magis lento; igitur incubus per assuetudinem productus si sæpius, ac multoties recurrat, poterit sanguinem ad majorem crassitiem, lentorem, & frigiditatem disponere, atq; adeo idem ita dispositus particulas perspirabit minoris momenti, quæ proinde species solum minoris momenti excitare pore poterunt, seu incubi imaginationem in somno facilius, hoc est, frequentius, singulis nempe noctibus semel, aut pluries obiicere. Quia vero species illius terrifici concutit, seu in vividum tremorem agit nervos, adeoq; partim excutit eosdem, partim motu prohibet, ne quod apponendum esset humidum apponatur, hinc sponte expergiscimur non secus, ac ab alto somno expergiscimur per vividum sonum, punctionem &c. ob similem concussionem nervorum eosdem excutientem, & concepto motu impedientem ne humescant ulterius. Quia vero à crassis humoribus infarciuntur vasa, adeoque ipsorum amplitudo fit major; pia igitur mater ab iis infarta comprimere poterit totum cerebrum, ita ut apoplexia invadat. Incubus autem repetitus vel crassos humores supponit, vel eosdem ad crassitiem disponit, ac tandem omnino crassos reddit; igitur ab incubo apoplexia. Ad-

epileptici ex ungula alcis ʒß. aq. rorismar. ℥i. M. pro una dosi horis matutinis exhibenda.

Vel ℞. Bezoart. de cornu Rhinocerot. ʒ i. essentiæ rorismar. ℈ j. aq menth. ℥ ii. M. utere sicut præcedenti.

Vel ℞. Specier. dialunæ ʒ i. conserv. flor. cinnam. ℥ i. essent. rorisinar. gut. xx. M. Dosis mane & vesperi ʒ ii. *Hermann. Nicolaus Grimm Compendii Medico-Chymici lib.* 1.

In incubo 1. Evacuandus est stomachus & primæ viæ. 2. Propinanda medicamenta antepileptica seu convulsionibus appropriata.

Inter evacuantia vomitus obtinet primatum; Inter vomitoria vero excellunt infusa antimoniana & mercurialia. Modus infundendi omnibus est notus.

Si nolumus vomitorium propinare, ut ut vomitus sit optimus, saltem instituatur evacuatio per inferiora cum extr. ellebor. nigr. & mercur. dulci in forma pilulari, quæ in epileptico insultu est experta.

℞. Extr. ellebor. nigr. mercur. dulc. an. gr. xv. scammon. sulphur. gr. 2. vel 3. extr. trochisc. alhandal. gr. i. cum s. q. olei destill. succini f. pilulæ purgantes stomach. & cephalicæ. Adspergantur pulvere succini præparati.

Alias etiam infusa sennata sunt in usu; item massa pilular. officinal. de lapide lazuli commendatur a quibusdam.

Inter appropriata hic convenientia præ cæteris palmam refert pœonia, cujus rad. sem. & flor. sunt in usu frequenti: Sive radix infundatur potus; sive ex seminibus fiat emulsio; sive ex florib. fiat tinctura. Huic adjunguntur nonnulla alia in epilepsia usitata. flor. stœch id. lavend. anthos.

A quibusdam pulvis smaragdi præp. contra pavores nocturnos, & contra incubum insigniter commendatur: Quibusdam in usu est, ut dum cubitum eunt theriacam in aq. pœoniæ præservationis gratia assumant. Item oleum rorismar. succin salv. cinnam. & similium per sacchar. in eleosacchari formam redacta, & sub introitu lecti assumpta commendantur. In primis tamen pœonia mas & femina ejus singulariter commendantur, ac præcipue si ex iis fiat emulsio. Expertu etiam est remedium si passulis majoribus indatur aloë: si scilicet passulæ majores excavatæ, seu exemptis acinis impleantur aloë optima ciceris parvi magnitudine, quarum passularum nonnullæ semper in aurora duabus horis ante cibum assumptæ curare certè dicuntur incubum, modo aliquandiu continuetur remedium.

Zacut. Lusitan. lib. 7. Medic. Princip. exemplum taliter curati refert: Aloës scrupuli duo passulis indendi, & tamdiu earum usus continuandus donec omnes assumptæ sint.

Pilulæ alephangin. uti ex Zacuto notum est, quod arceant ebrietatem, ita in incubo laudantur si earum v. vel vi. una altera ve hora ante cibum assumantur: Loco harum pilularum substitui possunt pilulæ sine cura Cyriaci Weberi, quarum descriptio vid. in Pharmac. August. Class. 6.

Anisum quoq; appropriatum est in incubo, si scil. ejus semen in introitu lecti comedatur. cùm præterea mirifica præstet in somnis truculentis & turbulentis, si olei ejus aliquot guttæ cum aliis permistæ post cœnam assumantur. In primis pavores in pueris potenter curat. *Michael Ettmullerus in Collegio Practico.*

CONSULTATIONES.

Generosus & strenuus D. Abrahamus Schonnichel equitum in exercitu Imperatorio Magister. ebrietati deditus, quoties supinus decumberet, sub initium somni onere gravissimo se premi, interdum ab hoste invadi & quasi strangulari somniabat, ita ut neque clamare, neque se movere, neque fugere posset, donec tandem multo labore & conatu de somno expergisceretur.

Incubus quem signa præsentia manifestè detegunt, a levi obstructione meatuum cerebri, qui ad initium spinalis medullæ excurrunt dependet; quatenus spir. animales obstructis viis ad organa sensus & motus libere deferri nequeunt. Obstructionis hujus causa non est humor, sed vapor, cito namq; fit, & cito desinit: vapor iste a pituita viscida & crudis humorib. in hypochondriis & circa præcordia hærentibus elevatur. Quoties enim per crapulam & cruditatem, vel aliis de causis turgescit & movetur, diaphragma & pulmones comprimit, inde in cerebrum delatus nervorum principium quodammodo obstruit, motumque thoracis denegato spirituum animalium influxu impedit, quo impedito & respiratio & vox intercipitur, & phantasia visis tristibus turbatur. Levior est obstructio, alias enim earum vel apoplexiam induceret.

Invadit sub initium somni; quatenus hoc tempore vapores crassiores majori copia ad caput elevantur.

Cùm supinus decumbit æger; quia promptior tunc est vaporum ad caput adscensus, qui ipsi & facilius in nucham & posteriores cerebri partes & medullæ spinalis principium feruntur, cùm meatus in illo decubitu nonnihil deprimantur.

Multo labore & conatu expergiscitur; quia vapor crassior est & narcoticæ qualitatis particeps.

Curationem difficilem fore prædixi, non tam morbo, quàm intemperantia ægri territus. Severius itaque monui, ut ab ebrietate, repletione & crapula sibi in posterum caveret, vini potentis & cerevisiæ crassioris valdeq; lupulatæ usum, ciboşq; flatulentos & vaporosos devitaret, sobrie frugaliterque viveret, parcius cænaret, nec à sumpto cibo ad somnum nisi elapso trihorio se componeret, supinusque nunquam decumberet.

Ad ventriculum primasq; vias à pituitosi humoris infarctu liberandas exhibui decoctum meum laxativum, Hinc ob plethoram ex cephalica brachii sanguinem detraxi: Mox ad materiæ viscidæ, lentæ & crassæ incisionem, attenuationem, & præparationem, mixturæ sequentis singulis matutinis uncias tres exhibui. ℞. Aq betonic. hyssop. an. ℥iii fœnic. salv. an. ℥ii syr. de beton. & de hyssop. an. ℥ii. oxymel. simpl. ℥iii. M. Pro electiva purgatione præscripsi pilulas.

℞. Extr. agar. ℈ß. panchymagogi Croll. ℈j. olei still. fœnic. gut. 3. M. F. pilulæ nu. 13. deaurentur. ad revulsionem pediluvia mittitur & frictiones, postmodum & saphænæ sectionem.

Pro roborando ventriculo & cerebro commendavi diacorum tribus ante cibum horis sumendum. Conservam item flor. tunicæ cum confection. alkermes, essentiam ambræ, rorisinar. magister. corallior. perlar. &c.

Ad reprimendos vapores à pastu, ad cubitum ituro dedi tragæam. ℞. Sem. coriandr. præp. ʒvi. pœoniæ ʒiß. corallor. rubr. præp. ʒi. olei still. carui gut. x. ol. nuc. mosch. gut. vi. rotul. man. Christi perlat. ℥iiß. M. f. tragæa.

ſu ſemen, vel corruptionem, vel ſaltem calidam & acrem qualitatem concipere poſſet; & præterea quia ventriculi cerebri, temporis ſpatio, majorem imbecillitatem atque laxitatem contrahunt, ſicque facile & vapores & humores admittunt: unde etiam facile & Epilepſiæ & Apoplexiæ ſuccedere poſſent, in hac Juvene, ſuccis & copioſo ſanguine redundante. Lethalis enim nonnunquam affectus iſte obſervatus eſt in pueris, & obeſis derepente ſuffocatis, prout Aurel. epidemicum & pernicioſum incubum Romæ graſſantem deſcribit.

Quamprimum itaq; huic malo occurrendum, ut conſulunt Ætius, Paulus, & Orib. Curatione, ſcil. vaporem diſcutiendo; & Præſervatione, ejuſdem regenerationem inhibendo. Id autem præſtabitur, humorem evacuando: Partem mandantem corrigendo; & errorem externum auferendo.

In acceſſione itaque Virgo leniter à ſomno excitanda, compellatione, vociferatione, vellicatione, corporis frictione, & exſufflatione pulv. in nares ex Iride, & Nigel. parati, ad ſternutamentum excitandum; in quam rem, habeat penes ſe in auxilium cuſtodem famulam.

Pro præſervatione, præmiſſo leniente, ſanguis erit ex brachio mittendus, tempore æque diſtanti ab utraque, præterita nimirum & futura menſtrua purgatione; corpus enim eſt plethoricum, ſanguine & ſemine abundans. Quod ſi menſtrua non ſatis copioſa fluerent, ſaphena quoque aperienda. Perſeverante vero affectu pluribus menſibus, repetenda erit ex brachio eadem ſanguinis miſſio. Frequenter ſub ingreſſum lecti adhibeantur partibus inferniis frictiones aſperæ, arctæ ligaturæ, & lotiones aqua calente,

A Pharmaceutico fonte deſumenda Lenientia, Præparantia, Purgantia, Diſcutientia, Semen Extinguentia, & a Proprietate juvantia.

Leniens eſſe poterit, Potio ex Man. clarif. vel Lenit. cum Tart. Præparantia primo erunt julap. acet. cum ſyr. de Cort. Cit. ad. ℥iii. ſine diluto quinque diebus, repetito deinde leniente ſuprafcripto. Præparantia poſtmodum ita præſcribenda.

℞. Decoct. cich. borrag. endiv. violar. nympheæ, portul. aut plantag. lact. ℥iii. Succi depur. Pom. dulc. ſucci lim. an. ℥i. m. pro ſyr. & ſic pro aliis.

Vel ℞. Aq. ſtill. nymphez ℥iv. Lactucæ ℥iii. Conſ. de acido Cit. ſucci lim. ℥i. m. pro ſyr. & ſic pro aliis. In quorum uſu perſiſtendum quindecim ſaltem diebus, atque in horum intermedio, ſicut & in fine, purgans erit exhibendum hujuſmodi.

℞. Pot. ex Man. clarif. ℥vi. addendo infuſ. conſuetæ Agar. trochiſ. ʒii. Rhab. opt. ʒi. Spicæ gr. vi. & f. p.

Vel ℞. Fl. Caſſ. rec. ext. ʒ vi. Elect. de ſucco roſ. ʒ ii. Diaphæn. ʒ i. m. f. b. quibus ſuperbibat Aq. Neccerianæ lib. ii. Abſoluto autem ſyr. uſu, Pilulæ hujuſmodi exhiberi Poterunt, ut capitis quoque ratio aliqua habeatur.

℞. Pil. Aur. Coch. præpar. an. ʒ ſ. Maſtich ℈j. m. reſor. Pil. cum ſucco rutæ, & aur. quibus pariter ſuperbibat Aq. Nocer. ut ſupra.

Caput purgiis opus non eſſe videtur in caſu noſtro: cum caput ab utero & ventriculo vaporoſam materiam ſuſcipiat nihilominus, ſi per nares ducatur pulvis ex Major. Iride, & nigel. paratus, reliquum vaporoſæ materiæ diſcuti, & caput quoque nonnihil roborari poterit.

Interim ſemen extinguentia in uſu diuturno ſint. Sic mane jejune comedat Conſ. e Fl. Nymph. Viol. vel ſem. lactucæ ſacch. incruſtata; vel lactucam ſacch. conditam, quibus ſuperbibat cyathum aq. ſtill. Lactucæ, aut jus lactuca alteratum, addito quoque lim. ſucco. Comedat in cœna acetaria, vel ex lactuca, vel ex portulaca, vel ruta hortenſi, vel ex omnibus ſimul miſtis parata, & aceto copioſo condita.

A proprietate juvare unanimes omnes Medicinæ Principes aſſerunt, Pœoniæ nigræ fructus, ſi gr. xv. trita devorentur, & aq. ejuſdem Pœoniæ ſuperbibatur; quod genus remedii à plurimis quoque recentioribus admittitur. A Chymicis commendatur tinct. Corall. Magiſt. Perl. Extrac. Pœoniæ, & Viſci querc.

Inter externa, Rad. pœoniæ è collo ſuſpendenda, Corallia rubra, Chryſolithes, Malachites lapides ſiniſtro brachio geſtati; Cucufa item ex pelle lupina noctu capite geſtata.

Victus ratio debet eſſe conſueto tenuior, attenuans & flatus diſcutiens; quare omnia flatulenta & vaporoſa vitentur. Cœna frugalis erit maximum, & potiſſimum remedium; imo, ſi quandoque ab eadem abſtinuerit, paroxyſmum præcavebit. Potus ſit Vinum album, aquoſum, & cœna claudatur Cydoniato, vel Conſ. Roſar. ſive Abſint. ſi ventriculus non omnino bene ſe habeat. Vigilet a cœna ſaltem duas horas, & ſupinum decubitum vitet. Se exerceat in reb⁹ domeſticis. Bis in menſe Pil. maſticinam ſub cœnam aſſumat, & conſueto alacri animo vivat. *Raym. Ioh. Fortis Conſult. & Reſp. Medic. T. I. Cent. I.*

Vir quadragenarius, boni habitus, qui diu ebrietati & ingluviei indulſit, inter diu bene ſe habens, & mente ac ſenſibus integer, ubi ſub noctem ſe ad quietem componit, frequentiſſime nocturno quodam ludibrio afficitur. Putat enim ſe in ſomno interdum vi ad venerem ſollicitari; interdum a magna mole, vel homine incumbente ſuffocari, adeo ut vix loqui aut reſpirare queat; ſenſibus ſtupeſcentibus, non tamen ademptis. Cùm ſe movere cupit, maxima accedit anxietudo; qua ſummopere perturbatus, tandem evigilat. De capitis gravitate etiam interdum conqueritur.

In hoc ægro afficitur cerebrum ſecundum illam partem, unde nervi reſpiratorii originem ducunt; & hinc etiam afficiuntur muſculi thoracis ac pulmo: quod ex læſa reſpiratione, & capitis gravitate eſt manifeſtum.

Morbus, qui ipſum divexat; eſt incubus: ſive; intemperies ſanguinea & pituitoſa cerebri, quæ meatus ejus, in nervos reſpiratorios deſinentes, in ſomno frequentiſſime anguſtans, inſomnium excitat, quo ægro, ab incumbente vel ſtrangulante aliquo corpore, reſpiratio & vox præcludi videntur.

Cauſa procatarctica, unde hic morbus primo originem duxit, eſt ingluvies & ebrietas, quibus æger noſter diu fræna laxavit. Hinc magna copia humorum ſanguineorum & pituitoſorum in ejus corpore fuit genita: quæ antecedens hujus morbi eſt cauſa. Eaque in vapores ſoluta, ac in cerebrum copioſius delata, illudque in ſomno nimis gravans, & meatus nervorum reſpiratorio-

rum

rum angustans, spirituumque justam in eos reciprocationem impediens, continentem, ejus, & symtomatum, constituit causam.

De causa Incubi sic commutatur Clar. Craanen.

Hic morbus oritur, cum vapor aliquis crassus abdomen impleverit, & distendat, qui sua crassitie avolare non potest, sed calore excitato totum abdomen distendit, quare etiam diaphragma sursum premitur,& ideo non tam commode deorsum trahi potest, præsertim in somno, ubi propter minorem influxum spirituum animalium minus vehementer inflatur, & deorsum ducitur. Sic vidi hydropicam alias sanissimam, quæ moriebatur, quia casu fermentatio producebatur in aquis in abdomine existentibus, tunc vapores crassi excitati abdomen distendentes, & diaphragma prementes, tam incommodam fecerunt respirationem, ut intra horæ spatium respirando defatigata, diem suum obierit.

Altera causa hujus affectus potest latere in musculis abdominis, qui inspiratione extrorsum debent propelli; cum enim diaphragma deorsum premitur, omnia viscera in abdomine contenta loco suo movet, quæ necessario abdomen debent dilatare, quare musculi abdominis debent convexum corpus componere, & extra situm vulgarem propelli: hinc necessario longiores debent fieri, & tubuli intra fibras debent angustari, si jam asuevenit, ut acrimonia quædam existat in musculis abdominis, quæ nervos vellicando multos spiritus in illos alliciat, necessario inflantur, & distenduntur, quare breviores redduntur, & non possunt satis commode cedere visceribus in abdomine contentis; hinc etiam diaphragma minus deorsum potest trahi contra nitentibus abdominis visceribus.

Hinc primo, cum anima istam difficultatem sentit, sic ratiocinatur; semper cum pectori & abdomini aliquod pondus incumbit, tum respiratio læditur: ergo reciproce, cum impræsentiarum respiratio impediatur, pondus quoque corpori incumbet, & in eo fallitur quam maxime.

Secundo cum abdomen nimis extrorsum premitur, etiam minus aeris in abdomen intrudit, quare sanguis solito modo non refrigeratur, sed magis fervidus ad sinistrum cordis ventriculum defertur, hinc ibidem majori vi ebullit, majorique vi & motu in arterias ingreditur, & plures velocioresque spiritus ad caput deferuntur, & in varia membra influunt, & homo quadantenus expergiscitur, sed quia statim omnes circumstantias non rite examinat, ideo confusæ & anxiæ cogitationes ad tempus in anima manent, donec plane moti fuerint spiritus in omnia omnino membra, & circumstantias connectens, anima se somniasse perceperit.

Causa incubi etiam hærere potest in valvulis, quæ a musculis respirationi inservientibus in musculos antagonistas diaphragmatis spiritus transmittere debent; cum nempe illæ clauduntur (& tunc spasmi cujusdam species hic morbus est) & ita spiritibus transitum vel partim vel omnino prohibent: hinc inspiratio, si non in totum aboleatur, saltem diminuitur, & depravatur: secundo, sanguis è dextro cordis ventriculo in pulmones egressus, non satis coagulatur ab inspirato aere, quia respiratio impeditur, ideoque in ventriculo cordis sinistro vehementius ebullit, & magna vehementia quaquaversum expellitur, atque sic in arterias capillares vehementius tendens, & eas quoque una cum venis capillaribus sanguini implendo, ruborem in facie producit, (quod omnes experiri possumus, si tantillum respirationem cohibeamus:) tertio, vehementi ista rarefactione cordis palpitationes & anxietates producit: quarto, vehementi sanguinis in cerebrum impulsu spiritus copiosiores generantur, & hinc homo evigilat.

Quod hic morbus ab ingluvie, & ebrietate producatur, non universaliter verum est, nam etiam homines temperatissimi hoc morbo divexantur. In diaphragmate ab auctoribus in anatomia veriatis inveniuntur pori, qui facti sunt, cum diaphragma adhuc tenerum fuit, qui postea conservati sunt, quia abdomen naturaliter vaporibus scatet, ideo cum diaphragma deorsum trahitur propter angustiam ibidem factam, necessario quidam vapores per diaphragma in cavum pectoris delabuntur, quorum aliqui etiam in pulmones penetrando cum aere expirato extra corpus propelluntur, cum diaphragma sursum iterum propellitur; quidam vapores vice versa à cavo pectoris per diaphragma in abdomine progrediuntur; si ergo aut ni vapores nimis crassi fuerint, aut pori nimis parvi, evidenter respiratio impeditur. *Hactenus Clar. Craanen.*

Dum enim ab humore vaporoso, meatus nervorum respiratoriorum, in somnis occupante, respirationis difficultas, & inde magna molestia, ægro nostro oboritur: hinc spiritus animales in ventriculis cerebri fortius dilatati, & sensorium commune a superioris cerebri pressione, omnia insomnia, omnesque cogitationes alioqui impediente, liberantes, ipsi imaginationem excitant; qua, quia veram molestiæ istius respirationis causam in somno excogitare non potest, ab invadente aliquo sibi fauces ac thoracem magna vi comprimi, spiritumq; sibi præcludi, imaginatur, Ille autem magno conatu, ab opprimente pondere vel homine invadente, se, ut putat, in insomnio expedire laborans, præ imaginarii periculi timore magnopere angitur; & quia nervi tactorii, per somnum a subsidentis cerebri mole compressi, propter hujus insomnii inquietudinem parum tantum patent, idcirco tactus ipsi, in illo agitandi corporis conatu, stupet. Conamine vero isto laborioso diutiuscule perseverante, spiritus animales in ventriculis cerebri vehementius dilatantur, & novi è corde tam copiose eo propelluntur, ut non tantum sensorium commune, sed etiam ventriculi cerebri & nervi cerebro subjecti, à pressione & subsidentia liberentur, ac humores vaporosi, qui nervos respiratorios angustabant, discutiantur; atque ita æger noster, magnopere insomnii istius ludibrio turbatus, tandem evigilet, & ab ista respirationis difficultate liberetur.

Et quoniam semen copiosum in partibus genitalibus, ex copioso sanguine ab ingluvie & ebrietate natum, quod venereorum insomniorum cogitationes, suo peculiaris temperamenti motu,

ti motu, sæpe excitare solet, nonnunquam in ipso redundat; ideoque molestiam respirationis in somnio percipiens, interdum ab invadente quapiam se vi ad venerem ... ri & cogi somniat.

Metus est, ne hoc malum ingravescens in ipso paroxysmo ipsum suffocet, vel sanguinem in ventriculos cerebri, aut ejus substantiam effundendo, vel carotidis arterias, vel plexum choroidem, aut eorum poros obstruendo, apoplexiam, vel carum, vel alium similem gravem cerebri morbum ægro nostro accersat: ideoque tempestiva Curatione, hujusmodi mala sunt præcavenda.

Eaque tota in causa procatarctica, antecedente, & continente tollenda, & intemperie corrigenda, versabitur.

Primo itaque talem sumat haustum jejunus.

℞. Spec. diaturbith cum rhabarb. diacarthami, an. ʒ ß. Cremor. tartari ℈j. Scammonii gr. 12. Cerevisiæ tenuis q. s. M. F. Potio.

Prostridie aperiatur ipsi vena in brachio dextro, & sanguis educatur ad uncias decem.

Postea præscribatur hoc medicamentum:

℞. Rad. acori, angelicæ, pæoniæ an. ℥ß. Fœniculi, petroselini an. ℥j. fol. betonicæ, fumariæ, cuscutæ, Scolopendriæ, acetosæ an. m. j. Hyssopi, endiviæ, borragin. an. m. ß. Sem. anisi, fœniculi, an. ʒiii. cymini an. ʒj. Decoquantur in aq. communi ab lib. j. ß. Addendo sub finem decoctionis fol sennæ ℥i. ß. Rabarb. agarici, jalappæ an. ʒiii. Cremor. tartari ℈iiij. Colaturæ adde syr. de cichorio comp. cum rheo ℥j. ß. F. Apozema, de quo sumat quotidie ℥iv.

Corpore his universaliter purgato, utatur errhinis & apophlegmatismis, & sternutatoriis, jejunus, ad particularem capitis evacuationem instituendam.

In nucha, vel alterutro brachio, excitetur fonticulus, diuque apertus servetur.

Interim hoc utatur medicamento:

℞. Spec. diarhod. abbatis, aromatici rosati, diambræ, diamusci dulc. an. ʒj. Dissolutis in aq. betonicæ adde sacchari albiss. ℥ii. & F. Confectio in tabulis, de quibus sumat ʒij. vel iii. post singulos pastus.

Et per plures dies sumat pæoniæ maris semina xv. pulverisata, & aqua betonicæ mixta.

Nocturno tempore hanc cucupham gestet, capitis tegumento inclusam:

℞. Cortic. citri sicc. ℥ß. Rad. cyperi ʒiii. Fol. rorismarini, majoranæ, betonicæ an. m. ß. fl. lavendulæ, rorismarin. salviæ, stœchad. Arab. an p. j Cinnamomi, cariophyllor. maceris an. ʒß. F. Pulvis, qui excipiatur cotone moschato, & cum panno serico interpuncto formetur Cucupha. Singulis septimanis his utatur pilulis; mane jejuno ventriculo:

℞. Pil. cochiarum ʒß. Extracti catholici gr. xii. Scammonii gr. iv. Cum syr. de stœchad q. s. F. Pilulæ N. vii.

Vesperi. ab ista purgatione, sumat theriacæ dragmam unam, cubitum iturus.

In victus ratione aer sit moderate calidus, purus. Cibus sit facilis concoctionis, bonique succi, non flatulentus; hyssopo, serpillo, satureia, aliisque attenuantibus conditus. Potus sit cerevisia tenuis, vinum tenue & parcius sumtum. Cœna sit valde frugalis. Vitet omnem crapulam & ebrietatem, Corpus tempestive & moderate exerceatur. Inter cœnam & somnum tres ad minimum intercurrant horæ.

Decubitus fiat in alterutro latere; nunquam sit supinus. Noctu fidum adjunctum habeat hominem, qui laborantem & quiritantem mox expergefaciat. Alvus resp... deat natura vel arte. Affectus animi sint pacati. Henr. Regius apud Theodor. Craanen Medicationum lib. ..

Anatomica inspectio.

Academicus Oxoniensis, hydrope pectoris extinctus postremo morbi decursu somnum nisi prona facie & inclinato capite capessere non potuit: Si enim capite in pulvinar reclinato somno se componeret, intra tertiam horæ partem horrendis insomniis & terroribus tristis semper evigilavit, quin & Tremore cordis & ejusdem oppressione maxime diu postea afflictus fuit:

In cerebro post mortem aperto ventriculi aqua summe distenti reperiebantur, nulla autem præterea notabilis culpa in toto capite apparuit.

§. Novi quendam Incubo olim maxime obnoxium, virum alias robustum & satis sanum, qui per duos annos nunquam in dorsum conversus dormivit, quin simul affectu isto corriperetur, adeo ut necesse haberet servum contubernalem in eodem lecto decumbentem admittere, qui statim ac gemitus & suspiria, quibus affectus iste incipere solebat, exaudiret, ipsum in latus alterum converteret, quo factum est semper ut insultus illi præcaverentur.

Cum ventriculus quartus cerebello subjectus multo declivior & magis in profundo situs sit quam reliqui in cerebro, & quam ipsum etiam infundibulum, inde fit ut lympha in ventriculos cerebri è plexu choroide secreta, in dictum ventriculum reliquis magis declivem, potius quam in infundibulum defluat, præsertim si capite reclinato somnum quis capiat, Ex quo humorum decubitu cavitas illa plurimum repletur, & cousque aggravatur ut ponderis ejus sensu nervis præcordiorum communicato, sæpe cordis oppressio & Incubus inducantur: Atque adeo solenne hydrocephalis fere omnibus ut nunquam supini impune dormiant, quin in latus hoc aut illud decumbere cogantur, quo melius hujusmodi molestias prævertant: Quin & plurimos infantes recens editos, si motibus convulsivis obnoxii fuerint, nunquam diu aut placide in cunis dormire, sed variis spasmis & artuum subsultibus corripi observare est: Causa hæc videtur, quod si quidem eorum cerebra multa aqua abundent, ex hujusmodi supino decubitu, qualis in cunis est, aqua in ventriculis cerebri contenta, ob situm magis declivem in ventriculum quartum potius quam ad infundibulum defluit, & proinde medullam oblongatam (ex qua nervi præcordiorum oriuntur) valde aggravat, & comprimendo illam spirituum in nervos transitum impedit, unde cordis gravamen & motus convulsivi tandem succedunt: Atque hoc ideo magis verisimile est, quia in contrario situ, scilicet intra ulnas nutricum, vel in carum sinu, ubi caput magis attollitur, placide & secure magis obdormiunt: *Richardus Lower. Tract. de Corde cap. 2. p. 130.*

INFANTUM MORBI.

De iis jam plura propriis capitibus de variolis, Morbillis, Colicis, Diarrhæis Dentitione, Epilepsia &c. Unde ab ulteriori in hoc argumento tractatione commode supersedere possemus Verum de eo in genere ita solide scripsit Doctissimus & Accuratissimus D. Gualther. Harris Celeberrimi Medicorum Londinensium Collegii Socius ac Censor ut eum hic legendum exhibere è re omnino futurum duxerimus Sic itaque Ille.

De Morbis Acutis Infantum.

Cum ætate dudum el psa verba forte se erim Peritissimo Consummatissimoque Medico Domino D. Sydenham, de successibus repetitis quos in medendis Infantum periculosioribus affectibus sæpenumero fueram expertus sane Magnus ille vir attente percontatus est, quam ego methodo uti solerem in re adeo hactenus desiderata, & cujus plenam notitiam (nequid gravius dicam) Medici omni laude dignissimi vix ac ne vix quidem sunt assequuti. Cui ego tum protinus methodum quæ præ aliis mihi placuit, lubentissime exponebam Re tandem ab eo perpensa ac in praxi sua examinata, ille non modo methodum nostram non improbabat, sed & eam aliis perutilem fore, experientia sua propria jam confirmatus prædicabat, atque literis me eandem consignare magnopere hortabatur. Tanto igitur Autore calamum pro virili arripio, & reipublicæ saluti, quantum in me est, vere inservire studeo.

rum inficiantur, an albidæ, viridescentes, vel bile sint admodum saturatæ. Norunt an siti præternaturali, atque adeo Febre detineantur; an ulcuscula in ore (Aphthæ dictæ) late serpant, atque inter cibandum molestias creent. Percontanti respondebunt, an insultus membrorum epileptici dicti, majores vel minores, diuturniores aut breviores, repetiti vel rariores, puerilia corpora jam corripuerint; an Dentitionis sit tempus quo male se habent; denique an quid alicujus momenti, sive sit Tumor abdominis, aut alterius partis, sive exanthemata qualiacunque aut Pustulæ, vel color ictteritius, aut Phlegmonodes, instar Rosæ quam dicunt, extra sese prodat. Reliqua ad speculationem subtilem, quam ad Praxin, mihi quidem videntur magis attinere.

Incertæ vero diagnoseos (quæ nunc apud plures obtinet) querela non tam a symptomatum defectu, quam à præpostera ac inepta medendi ratione ortum suum duxisse videtur. Sub hoc enim prætextu & velo medici ignorantiam & errores suos quoquo modo celare contendunt. Neque excogitare possum, qua ratione summum numen omnia gubernans & prospiciens, & in miros agendi ordines res quasque optime disponens, quodque ipsis bestiis, & insectis omnium vilissimis nativam quandam & sufficientem sese conservandi sagacitatem communicare dignatum est, quorum inquam, humani generis gynecæo æquam & idoneam conservationis rationem voluerit detrecere, quæ in aliis universis tutandis suppetit.

Quod ad Pulsum puerorum attinet, is naturaliter quidem, aut levissima quavis ex causa est creberrimus, ut quodammodo febricitari nunquam non videantur. Præterea, ista morum protervia juniores fere omnes sunt præditi, ut carpum eodem situ vix momento plerique sustineant ad pulsum attrectandum. Denique sunt totidem quæ eorum pulsum accelerant, vel alias immutent, ut sententia exinde lata sit utplurimum fallax futura.

Urinæ puerorum sanitate recta gaudentium sunt crassissimæ, ut si inspiciat curiosus quispiam hujus rei nescius, affectum quempiam graviorem subolebit, cum interim valetudine jam fruantur secundissima. Infantum urina una cum fæcibus inter pannos continuo redditur, atque excoriandis suis femoribus quam profundo hariolatoris examini potius inservit.

Ut morbos eorum rectius investigemus, Causæ Procatarcticæ notitia non est in totum prætereunda. Ea autem potissimum refertur ad dispositionem tam maternam quam paternam, qua principia prolifica tum temporis constabant, cum Conceptus ipse primum transigeretur: ac deinde ad illud alimenti genus quod in utero materno vitæ & motus stamina inchoantibus, per umbilicum, vel etiam poros carnis, ne dicam cutis, tunc apertissimos transmissum fuerit ad nutritionem debitam fœtui præbendam.

Nemo est qui inficias ibit, morbos dari hæreditarios, à parentum altero prognatos: qui dubitet, quin Arthritis, Epilepsia, Calculus, phthisis, &c. à fonte paterno in filiolos nonnunquam profluant. Integræ familiæ ex eadem prosapia oriundæ, sæpe eodem morbi genere vitam claudunt. Scilicet semen prolificum sæpe diathesin morbosam fœtui, adeo clavo trabali infigit, ut nulla unquam arte vel industria in posterum amoveri queat.

Ego vero Hæreditariæ labis pueros ab ortu inficientis nullam existimo causam frequentiorem, quam quæ à matre in utero gestante participari solet. Prægnantes enim mulieres mille erroribus in victu sunt pronæ, mille casibus fortuitis expositæ, quibus vel terrefactæ, vel alias læsæ, injurias indelebiles fœtui à tenerrimis unguiculis sæpe sæpius communicant. Quam absurdis enim desideriis urgentur Prægnantes! Hæc carbones, illa gypsum, tertia cineres devorat, inque summis deliciis habent; hæc carnes, illa pisces crudos comedet; imo non defuere quarum appetitus adeo enormiter fuit depravatus, ut nullum edulium eas reficere poterit, nisi quod ex corporis humani parte aliqua callosa constaret. Quinetiam quanta imaginationis vis in Gravidis pollet, quot portenta produxit! Maculas omnis generis fœtibus impressas unusquisque in via quotidie conspicit. Atque si historias gravidarum admirabiles ubicunque colligere esset animus, hoc est, si sub umbra eruditionis copiosæ memet tanquam insatiabilem librorum helluonem magnopere venditarem, locus est jam à cœpto docte deflectere, & in amplum campum, utut alienum expatiari. Sed malim institutum recta prosequi, & brevitati studere, quam plurimis verborum ambagibus, atque Autorum diu tritorum citationibus ineptis, scientiæ falso sic dictæ ostentationem facere. Semper ratus Doctiorem revera esse, qui de re una aut altera ex proprio penu scit verum pronunciare, quam qui mille autorum litigantium sententias, indiculorum peritissimus, novit congregare.

Genitrices istæ, quæ in hosce appetitus depravati effectus magis sunt proclives, eam labem fœtui inurunt, quæ non nisi temporis medicantis ope in solidum est eluenda. Pauperculæ, quarum animos a Melancholia detinet labor, vel ministerium aliquod quotidianum, & quarum victus tenuior est & simplex, depravationes recentitas minime omnium experiuntur. Præ cæteris Hystericæ mulieres (quibus annumerare jam possumus longe majorem partem earum quæ cuticulam lautius curant, atque otio liquescunt, & quarum sanguis lento corpore perinde coacescit, ac stagnantes aquæ putredinem subeunt) diathesin morbosam fœtui una cum primis naturæ rudimentis nunquam non communicant. Siquidem mali corvi malum, ut ajunt, ovum.

In cæteris animalibus innata generis bonitas proli certissime transfertur, partim quia victus eorum simplicissimus est & partim, idque potissimum, quia mas naturæ leges inviolatas universim servat, neque est piaculi istius reus, ut gravitanti fæmellæ se unquam commiscere voluerit, postquam sive odore, sive instinctu suo admodum sagaci, ne dicam Rationali, fæmellam utero ingravescere suboleverit. At vero genus Humanum (cujus ratio intumescens plerumque dictat cristas in sublime erigere, & præ se brutum omne sem-

per aspernari) quovis hirco fere salacius, indomitam suam libidinem adeo nescit gubernare, ut a prima conceptione ad ipsum parturiendi momentum, fœminam vix definat importunius exagitare. Hinc viri torosi & vegeti prolem valetudinariam non raro progignunt. Hinc annosi senes, scilicet ab effrænatis amplexibus (benigno naturæ favore) jam pridem emancipati, liberos rectius valentes ex effœto suo semine plus semel procreant, quam juvenes utcunque strenui, atque æstu Venereo flagrantissimi solent.

Post causam Procatarcticam prædictam à principiorum generationis conditione ac statu deducendam, aut a matre gravida plurimum pendentem, causæ eorum affectus propius respicientes ad quatuor capita referri possunt. 1. Ad frigus susceptum. 2. Ad lac Nutricis nimis crassum. 3. Ad carnis deglutitionem præmaturam. Et 4. Ad insaniam matercularum, ac nutricum plerarumque indulgentiam, in prolitatione vini, aut liquoris alicujus spirituosi, suis infantibus non raro permittenda.

1. Et primo frigus ab iis facillime susceptum, idque frequenter ab aere vespertino, viam sæpissime sternit affectibus febrilibus, quibuscum jactari solent Infantes. Quandoquidem nullo naturali vestitu, prout cætera animalia, matris utero nudi prodeant, Ratio, vel potius natura statim dictat, sobolem adeo destitutam ope propria, alienam magis necessario requirere, atque involucris admodum calidis indesinenter committendam. Præterea aeris mutabilitas, & continua vicissitudo nunc caloris, nunc frigoris apud nos se invicem excipientium, aperte monent, nos cunctos maxime sollicitos esse oportere in protelandis aeris incuriis. Quo tenerior enim est alicujus, etiam adulti, natura, eo magis subjicitur externis aeris impressionibus. Verum tenerrima omnium & mollissima est Infantum crasis; & nisi summa adhibeatur cura in vestimentis adaptandis, non splendidis & sumptuosis, sed calidis, atque ætati idoneis (idque [potissimum in pueris honeste natis] morborum multos vespertino frigori debitos non diu effugere possunt. Atque amictus exquisita ratio (quicquid contra obstrepent athletici nonnulli) singulis ætatibus ita necessaria videtur, ut qui valetudine minus firma per totam vitam divexantur (in quantum mihi observare licuit) utplurimum spiritum diutius ducant, & frequentius in senectutem vergant, quam qui sanguineo carnoso, & temperamento robustissimo, hoc est, optimo sunt natura præditi. Quod nihilomagis quam summæ vestimentorum illis curæ, his incuriæ, merito ascribendum est.

2. Nutricis lac magis crassum. Etenim si nutrix vino, aut poculis spirituosis ebibendis dedita sit, lac suum repente flammis succenditur, & per mammas ignes fere inextinguibiles lactentibus facile transmittuntur; sin eadem mariti amplexus intempestivos, durante lactationis tempore, lascivior admittat, menses ex coitu irritari solent, & propterea lac corrumpitur, & coacescit, atque aliorsum derivata lactis materia ipsum sensim diminuitur, ac sitigosus infans victu incongruo aliquamdiu lacessitus multoties enecatur. Si denique nutrix hysterica sit, hoc est, teneriori & delicatulo temperamento prædita, utut casta sit, ac sobria, tamen lac degener, & crassius, tandem aliquando ex ipsa temperie est evasurum. Quanto igitur discrimine versatur universum lactantium genus! In quam lubrico exponitur prolis innocuæ salus! Mehercule ex hac, & causis illico recensendis fieri solet, quod pagorum in vicinia Londini campanæ funebres fere semper sonare audiantur, ob infantem aliquem nutricis errores immerito luentem, ac non alia de causa fato jam defunctum quam quod nutricem nactus sit minus sobriam, immundam, protervam, aut morum turpitudine aliqua coinquinatam.

Quinetiam ex iisdem causis pendebat observatio, quam non ita pridem fecit fide dignus Theologus, Parochiæ dictæ Hales duodecim mille passibus a Londino rector, qui cum animi dolore gravissimo mihi narrabat, suam Parochiam limitum spatio, & numero incolarum non parvam, atque in aere admodum salubri sitam, fuisse sub primum ejus adventum Infantibus lactentibus quaquaversus repletam, & nihilominus intra spatium unius anni se universos (duobus tantum exceptis, & unico suo libero, quem parum firmum curæ meæ, ex quo primum natus est, non inauspicato committebat) tumulo mandasse, nec non eundem numerum Infantulorum statim bis suppletum, (pro more nutricum mercedi soli inhiantium) ex urbe per totum terrarum orbem forte maxima, & semper inexhausta, se eodem isto anno terræ parenti ante diem reddidisse.

Ad hæc crassities lactis, undecunque nata, non potest non secum trahere diversi generis incommoda, cum infantum corpora præ omnibus aliis continuo fluida esse debeant, cum ductus tenuissimi chylo transferendo destinati sint aperte conservandi, cum denique crassities ipsa alimenti præternaturalis ex adverso sit naturæ infantum fluidissimæ, atque obstructionibus primarum viarum quibuscunque locum præbeat.

3. Ad præmaturam carnium, ne dicam esum sed deglutitionem. Est autem res perquam admirabilis, quod matres infantes suos victu prorsus incongruo & omnifariam improprio, penitus jugulare non vereantur, quos tamen ita perdite amant, ut ipsorum amore plane insanire conspiciantur. Quis enim serio existimet carnium tenacem substantiam infantibus tenellis commodam fore, qui nullos adhuc dentes ad masticandum extrusos, vel siqui forte extrudantur, minime firmos habent ad opus masticationis quadantenus peragendum? Quisnam ingenii acumine leviter prompto donatus, luxum virilis & insigniter robustæ ætatis, tenerrimæ & simplicissimæ, ac viribus maxime infirmis præditæ, quomodocunque convenire pronunciaverit?

In omnibus ætatibus diætæ ratio non est admodum negligenda, sed quia juniorum temperamentum injurias ex ea parte inflictas facillime omnium suscipit, atque vires affectibus resistendis impares habet, ideo cautela diligentiori iis opus est ad hujusmodi errores præveniendos. Ingluvies enim carnis præmature ingestæ Cruditatum est feracissima, quæ voraci huic ætatulæ fere inseparabiles. Alimentum

crudum

crudum & indigestum humorum putredinem necessario progignit, ex qua putredine non solum lumbrici generantur, verum etiam symptomata diversa, & gravissima, eaque valde anomala, quibus miselli intabescunt, sæpissime pendent.

Hic obiter animadvertam, quod cruditates infantum ex abundanti quotidie accumulentur, eo quod nutrices fere omnes statim ab usu victus, qualiscunque is sit, eos obdormire nunquam non permittunt.

4. Ad pitissationem vini, aut liquorum spiritibus abundantium imprudenter, concessam. Hæc etiam Causa, sicut & præcedens, ad fatuam materculorum indulgentiam est referenda. Scilicet augurantur, ea quæ ipsis bona & jucunda, & quæ cor suum sollicitudine oppressum exhilarare solent, neutiquam posse infantibus suis in vitium vertere. Quasi vero eadem caliga omnibus pedibus aptari, quasi crepundia viris, vi..ma puerulis accommodari poterint? Mehercule bonæ illæ mulieres non satis animadvertunt, quam dura ac tenacia sint ipsarum tergora, & quam molles & teneræ juniorum pelliculæ; nequaquam recordantur, quod alterius alimentum (ut dici solet) fuerit nonnunquam alterius venenum; denique ex animo tollunt, quod ipsarum stomachus ferme oblatrans non nisi bovina quandoque satietur, cum appetitus horum languens, & debilissimus, panatellæ ægre digerendæ vix sufficiat.

Quo propius vero ad senectutem quisque vergit, eo magis illi vina convenire solent. Quandoquidem calor senum languidus succendiculis spirituosis plane indigeat, quæ ex vino copiose suppeditantur, ad naturalis sui caloris tum conservationem tum incrementum. Quapropter infantum naturæ, utpote à senili longissime dissitæ, vinum est maxime alienum, quorum nervi omnes debilissimi eo facile franguntur, & quorum tenera corpuscula subtili calore vini aut fervida colliquantur, aut in flammas febriles præcipitanter ruunt.

Sunt qui vini usum minimis indulgere volunt, eo quod carnibus ita præmature vescantur. Nempe coctionem Cruditatum, quibus carnivori infantes sunt proculdubio obnoxii, plurimum promovere vel in hac ætate vinum apud illos censetur. Verum an error unus ab altero emendandus, an vero uterque potius non sit aufugiendus, non tam pluribus disceptabo, quam observationi eorum tradam, qui infantes pauperiorum victu simplici ac sobrio necessario enutritos, cum iis divitum & luxu semper gaudentium inter se conferent.

Sane vini omnis generis paulo liberalius ingesta, quemadmodum & liquores quilibet alii spiritibus referti, fermentum naturale ventriculi puerorum destruunt, appetitum prosternunt, tunicas ventriculi comburunt, nec non eas, instar pergameni coram igne nimis arefacti, corrugant; sed & tunicam nerveam (quod maximi in hoc casu est momenti) summopere lædunt, atque mediante hac tunica universos corporis nervos labefactant, & spiritus animales in omnimodam confusionem certo certius adigunt. Quod minus omnium teneram hanc ætatem lædit est vinum album, utpote à Veteribus frigidum appellatum, non vero absolute frigidum, sed comparate ad vina alia, sive rubra, sive colore fulva aut flavescentia. Galenus autem pueros ne gustare quidem vinum, rigide imperavit.

Omnes Causæ ægritudinum infantilium Antecedentes, & mediatæ, quotcunque recensitæ fuerint, aut excogitari poterint, in unam causa Proxima & immediata tandem coalescunt, nimirum in Acido longe lateque prævalenti.

Historia igitur affectuum graviorum, quibus plerumque corripiuntur Infantes hoc se modo fere habet.

Ventriculus ipsorum, à quacunque causa id primario pendet, in Acidam intemperiem nunquam non lacessit, unde fit quod alimentum suum omne nequaquam in homogeneam chyli substantiam rite conteratur, verum in lac quoddam coagulatum, Anglice, a posset, continuo transiat. Inæqualis illa Chyli, aut nutrimenti conditio, Aciditati prædominanti jugiter nitens, Nauseam, & Vomitiones, & Ructus acidum redolentes, præ aliis omnibus parit. Si diutius res protrahatur, paulatim magis magisque impallescunt, nec non quippiam flavescentis aut viridescentis coloris admixtum decolor vultus ostendit. Tum flatibus intumescit ventriculus, atque eruptiones flatulentæ sursum feruntur. Interim Pustula Rubra una, aut altera (certissimum Acidi redundantis signum) cuticula exurgit, in superiori aliqua corporis parte, nunc scilicet in gena utravis, nunc in mento, nunc fronte, aut in colli regione, aut quandoque inferius; atque infans indies in ulterius vergit. Sed & idem Anhelat, & cum stertore aures astantium feriente nonnunquam spiritum ducit; quo quidem symptomate semper laborare deprehenditur (maxime si carnosior sit) quoties morbus in Acutorum partes transit. Porro tussicula levi, eaque sicca, & nonnunquam suffocativa, sæpius urgetur: Sicca quidem tussi ob acrimoniam humorum ramulos asperæ arteriæ valde sensiles continuo vellicantem; suffocativa autem propter bronchia pulmonum serositatibus in ea depluentibus, neque exitum invenientibus, gravissime onusta. Quinetiam quia nervosi generis debilitatem maximam habent, atque mollitie temperiei summa ac delicatula sunt donati, ideo vim tussiendi molestissimam ferre nequeunt, atque agitationi pectoris violentæ, quasi suffocati, & nigricantes facie, fere succumbunt. Sin coagulationes prælatæ ex ventriculo in intestina (quod sæpissime fit) mox descendant, nunc Tormina ventris, nunc Dejectiones alvi Viridescentes, nunc vero Diarrheas violentissimas producunt. Dum vero in ventre inferiore agitur tragædia, vel Torminum dolor ingens Febrim Acutissimam accendit, quæ minus perite tractata plerisque infantibus vitam eripere solet; vel dolor aliquantū mitior, & curationi qualicunque imperitæ forte cedens, in tumorem abdominis duriusculum sæpe desinit, qui in nonnullis aut rachitidi, aut scrophulis producendis commode inservit. Gelatina quædam tremula (proxima lumbricis generandis materia) nunc albidior, nunc fusci aut flavescen-

its coloris, nunc viridi juncta, nonnunquam sponte, sed sæpius à recta medicamentorum operatione, una cum fæcibus excernitur. Fricant interim infantes sæpissime suas nares, quod non modo præsentibus lumbricis contingit (ut mulieres vulgo credunt) verum & in unaquaque febre, quæ ab humorum corruptela exoritur; acrimonia enim humorum sursum lata sensiles Narium membranas, tum in Acutis, tum in Chronicis affectibus plerisque, tamque in Adultis quam junioribus, vellicare aut pungere solet. Tormina ventris memorata, vigilias, inquietudines, querimonias, aut ejulatus noctes diesque efficere solent, quibus bus quoquo modo compescendis nutrix toties quoties mammas lactenti admovet, quo induciæ molesto suo officio aliquantisper interponi poterint. Cæterum si nutricula rerum domesticarum omnium penuria laboret, atque idcirco infantem suo aeri ejulantem subinde relinquere cogatur, vel si ea mercedi soli inhians (ut nonnunquam fit) nulla commiseratione versus plorantem teneatur, ille hernia intestinali, aut omentali, ad plures sæpe annos perseverante vulgo detinetur. Porro lac vel cibus omnis (durantibus sc. Torminibus) minus recte concoquitur, magisque acescit & coagulatur, febricula sensim exoritur, sitis intenditur, artus omnes flaccidi fiunt, collum non sustinet capitis onus, atque tenellus magis magisque debilis quotidie existit. Utque coronis huic miseræ ægritudini tandem imponatur, motus convulsivi, aut membrorum subsultus debilissimo superveniunt: Et cum nervi nullam ulteriorem vim musculis cordis commovendis, & sanguini per arterias (Circulationis lege) protrudendo relictam habeant, albedines oculorum ad cœlos (proprium innocentiæ nullatenus violatæ domicilium) natura sursum feruntur, atque infans brevem vitæ curriculum immature conficit, antequam recta ratio edocuerit, quam sit revera miserum in rerum natura diutius versari.

Si dentitionis sit tempus, quo male valent, plerisque symptomatum prædictorum cruciari solent, atque insuper aphthæ, ulcera oris, caliditatis fere igneæ (crusta quasi inalbescens) quæ ante dentitionem ab ortu primo sæpissime adveniunt, & nonnunquam serius, sed quæ hoc potissimum tempore prædominium habent, os totum adeo interdum exulcerabunt, ut nec mammas ipsas quantumlibet dilectas neque cochleare queat sine molestia & aversatione admittere os ipsorum tenerrimum, & quaqua versus exulceratum.

Addam quod, ore infantum aphthis multum sauciato, sæpe accidat, ut neque vagitum aliquot diebus emittere, neque lacrymam ex oculis destillare poterint, quamvis oris teneritudine summa, & calore intenso, nec non cæteris pluribus febrim concomitantibus malis, miserrime excrucientur. Atque idcirco iis rem bene augurari soleo, cum ex mutis in clamosos illi vertantur, cumque sub exitum morbi fletu & plangore tota domus compleatur.

Pueri natu paulo majores febrilibus symptomatis tentati, de capite affecto, plerumque conqueruntur, cujusmodi dolorem rarius idiopathicum, sed utplurimum sympatheticum esse, nimirum ex ventriculi & inferiorum partium dyscrasia pendentem, verisimillimum quidem videtur.

Quod universa hæc, & consimilia symptomata immediate proveniant ab alimenti nimia coagulatione, aut incrassatione, eaque longe majori, quam quæ infantum naturæ quomodocunque convenit, quorum ductus omnes fluidissimi necessario debent esse; quodque istiusmodi coagulatio aut cuipiam aciditatis gradui jugiter innitatur, aut saltem exinde proficiscatur multo sæpius quam ab alia quavis causa, luculentissime constabit, siquæ sensibus ipsis, aut demum Curationi (quæ Acidum obtundentibus, & Coagulationes solventibus optime instituitur) fides certo adhiberi possit.

Frequentes vomitiones gelatinæ tenacis, aut pituitæ cujusdam viscidæ & coagulatæ, ejusdemque nonnunquam viridis, cum vehementius ægrotent; anhelitus eorum sæpenumero acidum redolens, sunt res sensibus admodum manifestæ.

Quod viridis fæcum color acido bili admixto se prorsus debeat, observationi plane sensibili illorum, qui experiri amant colorum in viridem mutationes aceto & spiritibus acidis perficiendas, evidentissime apparebit. Præterea odor dejectionum viridium nunquam non curatricibus acidiusculus appellatus idem dilucide commonstrat.

Torminum dolor immanis in ventre inferiore, atque una pallor faciei insignis, humorum acidorum prædominium aperte confirmant. Porrò quandocunque diris cruciatibus pueruli torquentur, utut sanguineo prius, & florido corporis temperamento fuerint donati, tamen tum temporis summe impallescunt, nisi quod genarum rubore, eoque in pallidum facile ac cito redeunte, subinde soleant perfundi.

Hic obiter adnotabo, quod honorem (siquis sit) Novæ Hypotheseos inveniendæ nullatenus ambiam, neque si Hypothesin aut uspiam excogitaverim, aut quoquo modo stabiliverim, mei esse ducam, omni moda argumenta invita quidem natura (ut moris est) cogere, ut dictæ Hypotheseos veritati fidem faciant. Res siquidem primaria Medicæ artis, & quæ humani generis saluti unice inservit, in tali morborum dignotione versatur, qualis Experientia & Curatione ipsa tum fundatur, tum corroboratur. Reliqua enim quæcunque φυσιολογίας explicatio quantumvis docta & subtilis habeatur, Sophistam acutum, aut Philosophum improprie sic dictum, vel ingenium prompti ssimum non raro ostentare potest; sed Medicum revera peritum atque arte sua præstantem, haudquaquam denunciabit. Etenim omnes istæ perbellæ speculationes, & juniorum animis lascivientibus (perinde ac Poetici volatus) semper admirabiles, sæpissime nusquam existunt, nisi in ipsa Inventoris phantasia, atque etiam ab iis, qui Praxi Medica minus omnium fæliciter valent, haud raro solent excogitari. At vero ideæ morborum solidæ ac veræ nunquam recte edisc cuntur, nec earundem veritas nisi in ipsa Praxi aut dijudicatur, aut probatur.

Scio quam obnoxia, & fortassè non immerito,

merito, animadverforibus videatur hæcce notio acidi à nobis existimari in omnibus Puerorum affectibus insignioribus prædominium habere. Neque tamen disceptabo, nimius in hac re, an singulæ aciditatis notæ, qualcunque homines nasutuli, altercationibus gaudentes, aut negotiis vacui, possunt comminisci, acido illi, quod in ventriculo Puerorum dominari fustineo, ad unguem quadrent. Votis meis abunde sufficiet (utut in perpolienda notione minus perfectè laborem) si ita fælix fuerim, ut curationis methodum efficaciorem, ac certiorem ea quæ hactenus passim obtinuit (quod lubens quidem relinquo iis, qui veritatem dictorum experiri volunt, determinandum) tandem indigitare valeam.

Nihilominus non præteribo quæ Medicorum omnium facile Princeps, Hippocrates, de caussis morborum paulo fusius explicat in libro de veteri Medicina: Ut scilicet penitus evincat, morbos universos non primis, at secundis qualitatibus originem suam debere. Verba igitur sua sic se habent: ὐ γὰρ τὸ ξηρὸν, ὐδὲ τὸ ὑγρὸν, ὐδὲ τὸ θερμὸν, &c. Non sicco, neq; humido, neq; calido, neq; frigido, neque horum quoquam hominem lædi existimarunt (nempe veterum Medicorum præclarissimi) neque horum aliquo ei opus esse. Sed quod in unoquoque potentius esset, & supra naturam humanam, adeo ut ab ea superari non possit, id lædere censuerunt, & tollere conati sunt. Est autem valentissimum inter dulcia dulcissimum, inter amara amarissimum, inter acida acidissimum, & quod in re quaq; summum est. Hæc enim in homine inesse, eique nocere videbant. In homine namque inest & amarum, & salsum, & dulce, & acidum, & acerbum, & insipidum, aliaque infinita, quæ pro copia & viribus varias habent facultates. Et hæc quidem mixtione, & mutua inter se contemperatione, neque cernuntur, neque quenquam molestia afficiunt. At ubi horum quidpiam secretum fuerit, & per se extiterit, tunc & conspicuum fit, & hominem molestiâ afficit. Quin & ex cibis qui minime nobis conveniunt, & qui in corpus ingesti hominem lædunt, horum unusquisque aut amarus est & minime temperatus, aut salsus, at acidus, aut alio aliquo modo intemperatus & vehemens, ideoq; perturbationē in corpore efficiunt. Et postea, ὐ γὰρ τὸ θερμόν ἐστι τὸ τὴν μεγάλην δύναμιν ἔχον, &c. Neque enim est calidum, quod magnam vim habet, sed ipsum quatenus acerbum, & insipidum, aliaque de quibus dixi. Rursus, ὐ διὰ τὸ θερμὸν ἁπλῶς. Non propter calidum simpliciter homines febricitant, neque ipsum solum affectionis causa est, sed est & amarum & calidum idem, & calidum ac acidum, & salsum ac calidum & alia infinita; ac rursus frigidum aliis facultatibus conjunctum, &c.

Ex his, & quamplurimis ejusmodi aliis in libro prædicto fusius explicatis, liquidum est, nostrum Divinum Senem, sapientia Medica omnibus aliis prælucentem, pro certo determinasse, quod secundæ illæ qualitates, nimirum aciditas, amaritudo, salsedo, & consimiles, symptomatis caloris aut frigoris conjunctæ, sint ut Causæ morborum principes & efficientes, præcipuè considerandæ. Et proinde addere nullus dubitabo, quod naturaliter sequatur, Curationem ipsam non tam ad calorem frigido extinguendum quam ad aciditatem obtundendam, quemadmodum & amarum alterandum, salsum contemperandum, crassos humores incidendos, tenues & nimis fluxos compactiores reddendos, asperos leniendos, ac denique obstructos corporis ductus aperiendos atque infarctu liberandos, imprimis dirigi oportere.

Verum antequam Curationem ipsam aggrediar, operæ pretium forte videbitur aliquid loco Prognostici, ut usu comparatum est, præmittere.

Prognosis autem, prout mihi videtur, potius pendet ab ipsa Curationis methodo, recta vel secus facta, ut & à Nutriculæ moribus, an scilicet sibi nimium placeat, atque sola sapiat (quæ, proh dolor! mœstissima est consideratio) an vero morigera sit, &, quæ in mandatis habet, fideliter exequatur, quam ab infantum ac puerorum ægritudinibus ipsis. Leves enim ex se sunt puerulorum febriculæ, neque tam exardet, aut efflagrat eorum calor febrilis, quam suo modo paulum intendi rectius dicatur; nisi cum Ars inepta Cardiacis igneis & spirituosis nitens, auspiciis admodum sinistris, in auxilium advocetur.

Corpulenti & obesi infantes, pituita diffluentes, verticis regionem mollem (pulpæ adinstar tremulæ) & apertam quam dicunt, Anglicè an open Mould, ab anteriori ad Posteriorem Cranii Suturam persæpè excurrentem diutius retinentes, Rachitidi, Tussi Convulsivæ, Aphthis difficulter cedentibus, ac tandem Scrophulis, maxime sunt obnoxii.

Macilenti & strigosi sunt omnium tenerrimi, acerrimo calore aduruntur, & in febres pessimi moris, hoc est, summe inflammatorias (pro ratione ætatulæ) & nervoso generi adversas, sunt utplurimum proclives.

Pueri ex matribus hystericis, teneris, morbosis, fructus horarios aut acetaria (tempore gestationis) continuo devorantibus, aut acida & acerba quæcunque tunc temporis percupientibus, aut ex iis quæ sunt ventricolæ, ac mera abdominis mancipia, aut denique in quibus appetitus insigniter depravati, cujuscunque fuerint generis, regnare solent, hisce inquam parentibus orti, e gravi aliquo morbo difficilius convalescunt.

Quicunque alvo sunt laxiore præditi, melius sese habent, quam qui astrictâ.

Tempestas, verna, atque æstiva, Febribus cito propulsandis maxime omnium favent, minime vero tempus autumnale aut hyemale.

A medio mensis Julii ad medium Septembrem Tormina infantibus Epidemica (utpote quorum vires æstus tempestatis annuus tunc penitus exhaurire solet,) adeo quotannis increbrescunt, ut plures tenelli unico mense, quam tribus vel quatuor aliis mensibus mitioribus, tum temporis extinguantur.

Convulsiones, aut saltem membrorum subsultus, tenellos hac vel illa ægritudine aliquamdiu debilitatos, aut regimine calidiori paulo plus incensos, coronidis loco, ad finem miseriarum, quibus excruciati sunt, ut plurimum perducunt.

Quod ad Infantilium affectuum Curationem attinet, nullus (quod ſcio) omnium Autorum, qui de hiſce rebus, ſicut & de aliis univerſis ad curandos morbos ſpectantibus volumina ſolenniter evulgarunt, eam ſatis indagaſſe nobis quidem videtur. Mehercule morbos multiplices accurate deſcribere, cauſas ornate recenſere, ſigna tam diagnoſtica quam prognoſtica pro more tradere neutiquam neglexere. Semitam diu tritam alter ab altero ſimilibus veſtigiis preſſit; atque utplurimum poſteri, quæ a prioribus acceperunt, abſque aliquo examine maturiori ſunt facile amplexi. Pauciſſimi quidem fuerunt qui Indicationes Curativas alias quam vulgares ſtabilire ſunt auſi, qui obſervationes ex natura Infantum genuine deducendas, magis quam fictitias atque artificio ſingulari concinnatas, ſcripto prodiderunt.

De affectibus Infantum, optime omnium, quos mihi perlegiſſe contigit, tractatum edidit Sylvius de le Boe, qui Acidum eſſe veram ac generalem eorum Cauſam ſtrenue ſuſtinuit, ſed qui partim ob vehementem ſuum ardorem erga Chymicas quaſdam præparationes maxime Volatiles, atque eo nomine calidiores, & partim ob Opiatorum continuum fere uſum, vel in tractatione minimorum Infantum (ut Doctoris Opiati nomine non immerito diſtingueretur) quod in Theoria doctiſſime, ſimul ac veriſſime, magna ex parte ſtabiliverat, in Praxi plane labefactabat, ſi non funditus dirueret.

Siquid igitur fundamenti ſtabilis ad Infantes Curandos jacere deſideremus, teneritudinem eorum, atque imbecillitatem naturalem præ oculis habere imprimis oportet. Eligenda etiam nobis ejuſmodi medicamenta, quæ tenerrimis maxime conveniunt. Etenim quo mitiora ac tutiora ſunt remedia quæ adhibemus, eo certius ex animi ſententia ſuccedet eventus. Et profecto medicamentorum Nobilium ac Generoſorum (uti vulgo dici ſolent) uſus nunquam aptius quam in tractandis Infantibus lata medicinæ provincia exulare poteſt. Quorſum enim inſerviunt ignium intenſiſſimorum dies noctesque deflagratio, ad vires mineralium extrahendas, ubi alteratio quælibet facile peragitur? Quænam obſecro harmonia naturalis excogitari poteſt inter duritiem metallorum fere impenetrabilem, & quaſi ceream temperamenti junioris mollitiem? Quonam pacto appetitus admodum debilis, qui panatellæ aut ipſius lactis victum tenuiſſimum ægre digerere poteſt, medicamentorum ſumme deleteriorum, ac facile inflammabilium vim causticam poterit ſuſtinere? Quemadmodum alimentum ipſorum ſimpliciſſimum, ita & medicamenta iis vulgo exhibenda debent eſſe ſimplicia, a naturali ſuo ſtatu parum recedentia, atque artificii nimis operoſi utplurimum expertia.

Quandoquidem humorum Aciditas cauſa extat primaria omnium affectuum quibus tenera ætas excruciari ſolet, totum Curationis artificium in Acido expugnando unice verſatur. Sane nebulæ quamplurimæ oculis tyronum obduci poſſunt, quo minus veritas ſedulo indagatori pateſiat. Cæterum ſi quod verum eſt candide pronunciare fas ſit, neque operam & oleum perdere efflagitemus, quæ ad Acidum expugnandum recta tendunt, ſola Curationem promovent, quæcunque vero eo non ſpectant, tenera infantum corpuſcula magis, vel minus, ſaltem laceſſunt.

Verum Acidi tractatio duabus ſolummodo Intentionibus innititur. Nempe primo, ut Aciditas præparetur, atque reddatur idonea, quo melius e corpore eliminetur. Secundo ut Acidum ſic rite præparatum evacuationibus debitis expurgetur. Altera ſine altera ſcopum vix attinget; ſed vis ambarum, alterius alteri opitulantis, affectus eorum Acutos cito ac tuto amovebit, atque vel diatheſes morboſas Chronicas dictas haud parum contemperabit.

Teneræ ætatulæ Purgatio, durante ſcilicet morborum Acutorum vigore, prima facie diſcriminis plena, & ſupra vires eſſe apparebit. Atqui emolumenti certitudo ex methodo jam deſcribenda pro periculo faciendo apologiam optimam dabit.

Purgatio quidem ipſorum Adultorum febribus continuis laborantium eandem periculi ſimul ac audaciæ ſpeciem inexpertis præ ſe tulit. Veruntamen eventus ejuſdem auſpicatus, nuperis Medicorum aliquot imprimis peritorum experimentis plurimum comprobatus eſt. Primus autem Catharticæ beneficia vel in ipſis Febribus evulgavit incomparabilis ille Febrium omnis generis debellator, & Practicus inſigniſſimus Dominus D. Sydenham, qui in Schedula ſua Monitoria tribus abhinc annis typis mandata Methodum ſuam dedita opera expoſuit, ad Epidemicam hanc Febrim propulſandam, quæ etiamnum graſſatur. Atque ita porro exinde promeritus eſt, quod nobis videtur, ut nullum unquam ſæculum (quandiu medicinæ ars florebit) ejus nomen conticeſcat: nempe qui pariter Diaphoreticorum tam apud noſtrates quam exteros perperam uſitatorum perniciem exitiabilem animo excelſo & virili detegere non dubitavit. In operibus ſuis jamdiu editis, nimirum in Peripneumonia Notha (morbo apud nos non ita raro) curanda, ut & in aliis affectibus ingentem Catharticorum uſum antea inculcaverat; atque in poſt ſcripto operibus ejus univerſis pridem ſuperaddito febris Hyemalis nuncupatæ curam in purgando unice poſuerat. Tantus ſcilicet viri fere Septuagenarii, ac valetudine maxime infirma laborantis ardor in bonum publicum indigne tulit fato jam in procinctu ſtante impediri, quo minus obſervationes ſuas circa hanc materiam omnibus numeris abſolutas in Aurea illa Schedula tandem redderet.

Quod vero Catharſis (quanquam inter arcana Medica haud numeretur, atque mirabilibus Chymiæ vix quicquam debeat) ſit omnium auxiliorum, quotquot ferax hominum Curioſorum inventio unquam excogitavit, revera primarium, inducor quidem ut credam, ob hanc potiſſimum rationem: nempe quia firmam corporis valetudinem vix quiſquam obtinet, aut illæſam vel pauliſper conſervare poteſt, qui alvum non habet de die in diem Catharſi naturali mediocriter ſolutam: quæ quidem Catharſis naturalis perinde eſt neceſſaria ad vitam ſuſtentandam, ac cibus & potus noſter quotidianus ad ipſum corporis nutrimentum.

Neque

Neque enim ratio vivendi magis requirit, ut pars cibi melior & succulentior per venas lacteas transmittatur, ad debitum nutrimentum corpori præbendum, quam quod pars ejus crassior & deterior (quæ nimis diu retenta halitus noxios, imo venenatos, sursum emittit) natura aut arte per sentinam corporis expellatur. Et profecto eam gloriam sibi ipsi purgatio jure acquisivit, ut ex usu vulgato, nomine Medicinæ amplissimo sola omnium insigniretur.

Septennio nuper elapso mos mihi fuit in Febribus puerorum, nec non Infantum vel minimorum, secundum methodum jam laudatam catharsin adhibere; licet id in adultis negligerem: & quantum res ex animi sententia successit nequeo facile narrare.

Quomobrem cum primum schedulam præfatam attente perlegissem, eadem animi lætitia perfundebar, ac si insignem aliquem favorem a Numine Divino me recepisse contigisset. Itaque facillime adductus fui ad fœliciter experiundam methodum catharticam in adultis, quo ex eadem in juniorum febribus successus optatos sæpissime fueram expertus.

Prima autem indicatio in curandis infantum febribus est, acidum rite præparare, quo melius id eliminetur. Atque acida debere præparari, antequam poterint (cum ἀφελεία) expurgari, facile constabit, si naturam acidi paulum expendemus: nempe si incrassandi & coagulandi vim, qua idem pollet; si generalem obstructiones pariendi causam ex isto parente quam sæpissime oriundam; si naturalem omnium liquorum, exceptis maxime spirituosis, in acidum putredinem; si molestiam illam maximam, qua medici solent torqueri in iis curandis, quorum corpora acido humore multum scatent; sed & præ aliis argumentis si tormina consideremus, quæ purgationes sine corporis præparatione debita exhibitas, in habitu in acidum vergente comitari solent.

Scio quod vox illa, Humorum præparatio, apud autores complures legi possit. Atque his mis propositus fuit, ut Catharsis tandem aliquando secutura eo fæliciorem eventum haberet. Nempe crassos humores attenuare contendebant, fervidos temperare, obstructas vias aperire, vel per poros cutis Diaphoreticis eosdem expellere. Verum utplurimum huic fini nescio quos Syrupos, aquas simplices destillatas, atque ejusmodi nugamenta adhibuerunt, quæ præparationi sive alterationi designatæ nihil prorsus contulere. Interim tempus, quod morbo acuto subjugando apprime necessarium fuit, otiose quidem, imo pessime abutebatur.

Hæc vero qualis qualis præparatio ortū suum, ut opinor, duxit a trito illo, verum non satis intellecto Hippocratis Aphorismo S. I. n. 22. Cocta, non Cruda, sunt Medicanda. Atque hujus magni canonis in alienos a re sensus frequentem contorsionem fuisse causam haud minimam equidem existimo, cur Medici tot celeberrimi multis retro sæculis ne hilum fere sollicitarint de purgationis beneficio in febribus continuis. Nempe cum febrium primi insultus (& maxime postquam ægrotantes lectulo calidiori fuerint aliquamdiu incarcerati,) Cruditatis signa evidentia sæpissime exhibeant, Medici astantes utut in Praxi alias egregie versati, statim ad sudorifica tanquam unicum Asylum plerumque confugiunt, ad Catharticorum autem mentionem non minus ipsi quam ineptæ nutrices magnopere exhorrescunt.

Nec me præterit, quod Autores aliquot de Catharsi in Febribus, sicut & de aliis fere omnibus, disputationes prolixas instituerunt, sed si rem ipsam paucis complecti liceat, potius ad implendam paginam, ad animum lectoris occupandum, atque ad doctrinæ copiam ostentandam, quam ad veritatem ipsam sive illustrandam, sive determinandam verbose collimarunt. Magnum hujusce ævi ornamentum & lumen Sydenhamius, insolita animi fortitudine ac ingenio non vulgari præditus, hanc rem de qua alii plane verba dederunt, tum ratione multiplici comprobavit, tum factis, hoc est, Praxi ipsa plenius absolvit.

Præparatio humorum Crudorum in Febribus usitata, per Alexipharmaca ac Sudorifica, magis ad humores Crudiores reddendos, quam ad Coctionem veram introducendam spectat. Profecto ista immaturam potius ad mortem præparant, dum Cruditates ex imis corporis partibus sursum ad Caput impellendo, Phrenitides, Convulsiones atque ejusmodi deploranda Symptomata certo certius arcessunt.

In principiis Febrium (sive sint Essentiales, sive symptomaticæ) siquidem præ Coctionis lenta expectatione evacuationes necessarias in crastinum produceremus, tempus illud opportunum sæpe irrevocabile celeri pede prætérlabitur. Tempus illud, quo fundamentum omne Curationis secuturæ illico jaciendum fuit, quo demum vires constant, quo fere solo evacuationes emolumento esse possunt, sub Cardiacorum insulsa administratione, vel Chymicorum Febrifugorum fallaci experimento, paulatim fugit, atque æger nuperrime athleticus, furibundus nunc denique redditus, miserrime perit. Adhæc affirmo, quod non obstante hominum cæco præjudicio, evacuationes opportune celebratæ Urinam, quæ Cruda apparuit, ad Coctionem exoptatam, atque una ægrotantem ad incolumitatis propiorem conspectum citius ac certius ducat, quam quodlibet aliud, quantumcunque illud fuerit, quod nobis innotescit, humanii ingenii tentamen.

Præparatio igitur, de qua nunc agitur, nequaquam est aggredienda Sudorificis propriedictis, hoc est, corpus excalfacientibus, quæ nullo nomine teneris Infantibus aut puerulis prosunt sed multifariam lædere deprehenduntur. Quandoquidem res prorsus temperatæ Aciditatem prædominantem secure absorbebunt, ebullitionem paulatim lenient, atque Anodyna potentia ac tuta sunt evasura. Talia sunt oculi & chelæ cancrorum, testā ostreorum, concharum, os sepiæ, cortices ovorum, creta, coralia, corallina, margaritæ, mater perlarum, lapis Bezoar uterque, c.c. ustum ebur ustum os e corde cervi, ratura c.c. unicornu bolus Armena, terra sigillata, lapis hæmatites, &c. Inter composita, pulvis e chelis 69. compositus, lapis e Goa, species Confectionis de Hyacintho, facile primas obtinent.

Ante

℞. Aq. ceras. nigr. ℥iv. totius citri ℥ii. mirab. margar. pp. ana ʒii. Sacch. albiss. ℥ß. M. F. Julap. Perlatum; de quo capiat cochlearia tria, ut prius.

Sin molesta Tussi opprimatur Infans, capiat subinde de Mixtura aut Linctu quodam molliori cochleare dimidium, interim pulveres suprascriptos parcius assumens.

℞. Corallin. pulv. e chel. 69' simpl. ana. ʒiß. Syr. capill. Ven. de althæa ana ℥j. de Balsam. Tolut. ℥ß. aq. papav. rhæad. ℥ß. ad diluendum M. Bolus Armena sæpe talibus propriè admisceetur, utpote catarrhos in pulmones depluentes potentissime listens. Succus Pulegii, in quo calefacto solvitur saccharum candum, paucis remediis cedit. Oleum amygdalarum dulcium etiam optime conducit, si palato infantuli paulum arridere deprehendatur. Item sulphur vivum, aut flores sulphuris (mira exiccandi, penetrandi, imo & compactos humores in quacunque corporis parte discutiendi, facultate præditi) acidum absorbentibus additi, in habitu phlegmatico, maxime sunt ex usu. Neque enim sulphur noxiam aliquam aut deleteriam facultatem obtinet) prout Crato, aliique egregii nonnulli viri immerito quidem somniarunt) sed potius vi alexipharmaca, expultoria, & corruptelæ humorum opposita, maxime valet.

Repetitio Pulverum prædictorum rarior, vel frequentior, non est exquisite definienda nisi pro ratione symptomatum, quatenus aut mitiora sunt, aut graviora. Id duntaxat repetam, tormina omnia, inquietudines, & vigilias Infantum, Testaceis apte exhibitis æque certo demulceri, ac dolores aut vigilias adultorum ipsis Narcoticis ad tempus tolli.

Hic autem, qui vel Praxin Medicam mediocriter delibaverit, objiciat, quod ejusmodi Pulverum exhibitio nihil Novi præ se ferat. Cui duntaxat refero, ineptum quidem, insipidum, parcissimum eorum usum, atque nullo animo intentioni rite satisfacturum, diu nimisque fuisse pluribus notum: atvero neque tam repetitam, neque tam magnam eorundem dosin, neque subsequentem purgandi necessitatem fuisse hactenus literis consignatam. Nota est fabella (quam & quicunque volet ad rem hanc nostram transferat) de lepido quodam, qui cum astantes gloriose provocasset, ut ovum alterutri extremo immobile collocarent, neque quisquam eorum, varia tentans, mysterium penetrare valeret, ipse utrumlibet ovi extremum mediocriter frangens, admirationem omnem derepente tollebat, & simul risum commovebat. Id quippe cognitum, toti sodalitio jam fuit facillimum.

Tertio die à quo sum advocatus, nisi variolæ, Morbilli, aut febris Scarlatina, caput attollant, purgandum esse præcipio, nempe infantem unius anni, in hunc fere modum:

℞. Syr, de cichor. cum rheo ʒii. rhabarb. el. pulv. gr. xv. aut ℈i. aq. lact. alexit. ʒi. vel cinnam. ten. gut. xxx. ad diluendum. Misce.

Vel ℞. Syr. de rhamn. cathart ʒiß. vel ʒii. pulv. diasen. gr. viii. M.

℞. Pulv. Comit. Warvicens. in nuperrima editione Pharmacopœiæ Londin. descripti, aliis pulv. Cornachin. gr. vi. Sumat in cochleari aq. ceras. nigr. sacchari tantillo edulcorat.

℞. Amygd. dulc. excort. n. iii. Contund. in mortar. marmor. sensim affundendo aq. hord. aut aq. alicujus simpl. ℥j. vel ℥iß. colat. dissolv. mann. opt. ʒii. vel. ℥ß. M. F. Emulsio cathartica.

℞. Elect. lenit. ʒii. vel iii. solve in aq lact alexit. ℥i.

In symptomatis ...., ex summa humorum putredine oriundis, sæpe ex usu est Æthiopis Mineralis interius descripti grana vi. vel Mercurii dulc. gr. 4. admixta in mortario vitreo, cum florum sulphuris tantundem, in Syrupi alicujus grati cochleari parvo, nocte catharsin præcedente, exhibere.

Si ægrotus infans ad tres vel quatuor annos jam adoleverit, vel si Dentitionis negotium sit maxima ex parte absolutum, & præterea si lumbricorum aut putredinis humorum gravioris aliquando contractæ sit suspicio aliqua notabilis, Bolus ex hujusmodi præparationibus apprime conveniet, atque potest conjici, cum miva cydoniorum, vel cum cortice citri condito, per setaceum trajecto.

Ejusmodi Boli illis haud parum conducunt, quorum alvus est vulgo constipata, & medicamentis difficilius solvitur, utpote Præparantes, quo Catharsis mane insequenti instituenda faciliorem ac meliorem protinus edat effectum.

Nonnunquam etiam regioni umbilici Emplastrum sequens, aut consimile, adhibendum impero.

℞. Aloes Succotr. ʒi. fol. sabin. summit. centaur. min. flor. chamæm. pulverat. ana ℈i. terebin. Ven. qs. f. Empl. cujus margini illinatur paulum emplastri e Cymino, quo melius parti adhæreat. Interdum & cæteris colocynth. ℈ii. addere licet.

Nullum omnium medicamentorum Purgantium novi magis accommodum ætati puerili, magisque ex se innocuum notissimo, atque usitatissimo Rhabarbaro, quod febrium tenellorum materiam blande admodum, & tuto subtrahit, quod ventriculum, imo & totum corpus vitiosis humoribus prægravatum, tum leniter expurgat, tumq; strenue corroborat, quodq; eo nomine infantib. pueris, prægnantib., senibus & ex morbo aliquo jam imbecillis, maxime quidem convenit. Titulum hieræ Rhabarbarum profecto æquius meretur, mire collaudata apud veteres, nec non a recentioribus etiamnum celebrata, & in pilulis omnibus Officinalibus locum primum, sive basin, tenenti Aloe, quæ ob amarorem suum insignem non exiguam laudem quandoque postulat, verum ob acrimoniam, corrosionem, & calorem quem corpori summum impertit, aliquam subit, nec immerito, infamiæ labem.

Ab operatione Lenitivi alicujus purgantis, pulvis prioribus consimilis est vesperi injungendus, & postea repetendi sunt ter vel quater in die, temporibus opportunis, pro duabus aliis Nyctemeris; & rursum tertio die iteranda est purgatio, cujus quantitas tunc demetienda est pro ratione operationis prioris.

His rite peractis plerumque cessant graviora omnia symptomata, vel saltem multum leniuntur, ut proinde in vado jam res sit, quæ in extremo discrimine paulo ante fuerat.

Pueris aliquantum provectioribus eadem methodus (sub quacunque Forma perficiatur) humores

mores primum Præparandi, dein Expurgandi, tutissimo usui esse potest, proportione alterutrius medicamenti, secundum ætates, diligenter observata.

Notandum est, quod prima Catharsis quam Pueris Febricitantibus adhibemus, sit non tantum è Lenitivis, verum etiam dosis eorum plerumque sit mitior, quam alias fieri debet; quodque nocte primam Catharsin præcedenti Enema mitissimum è lactis vaccini unciis quatuor sacchato dulcorati, & salis tantillo addito in alvo astricta, sit nonnunquam injiciendum.

Insuper ad vim primæ istius Purgationis accelerandam, atque defectum medicamenti Cathartici (siquis tunc sit) supplendum, crystallorum Tartari scrupulus unus, aut alter, in cochlearibus aliquot jusculi avenacei tenuioris, aut similis, solutus, tutissime atque efficacissime exhiberi potest.

Verum imprimis cavendum, quod crystalli tartari sinceri, & rite præparari, in usum vocentur, non autem adulterini illi, & vulgo venales, quorum pretium fere idem est, ac tartari ipsius crudi.

Si Infantem carnosum, obesum, aut temperamento humidissimo atque in acidum degeneri constantem, ægrotatio aliqua difficilis (idq; tempore brumali potissimum) corripiat, ut putredo acetosa duabus Purgationibus in hunc modum exhibitis nequeat in totum superari, tunc in eadem methodo ad vicem unam aut alteram adhuc persistere oportet, donec ægritudo omnis penitus evanescat: nisi quod diei unius aut alterius intervallum præfatis diebus, in quibus Pulveres Acidum alterantes erant exhibendi, debeat superaddi.

Nec incommodi quicquam observare unquam potui ex toties repetitis Purgationibus in temperie contumacissima, sed vires prius enervatæ gradatim redintegrari sunt semper visæ.

Id solummodo cavendum in Puerulis purgandis, quod nulla unquam occasio, quæcunque ea sit, viribus fortiorem catharsin iis adhiberi postulet.

Quamobrem hic præterire non possum quæ maximus rei Medicæ magister, Hippocrates, in libro de Medicamentis Purgantibus scite, sed minus recte intellecta, edisserit: Quicunque igitur a febribus fortibus corripiuntur, his medicamenta purgatoria dare non oportet, donec remiserit febris. Sin minus, saltem non intra quatuordecim dies. Carnes enim ipsorum & ventres, quum calidi sint, medicamentum assumunt, & nihil depurgantur, & febris major fit, & color evertitur, & morbi regii speciem præ se ferunt. Commota enim bile, & non purgata, non sorbere vult æger, neque bibere, sed omnia abominatur, & plerumque perit. At si hac die superstes maneat, & una cum purgatione remittat febris, sanus fit. Quapropter in febribus vehementibus medicamenta purgatoria exhibere non oportet. Verum si alicui opus fuerit, infusum per clysterem adhibere potes, quotiescunque volueris. Hoc enim minoris periculi est.

In his verbis magistri nostri Observandum est. 1. Eum verba facere de febribus adultorum, quæ fortes, vehementes, atque Ardentissime esse solent, non vero intelligenda esse de febribus infantilibus aut puerilibus, cujusmodi sunt natura mites, & minus ardere aptæ. 2. Medicamenta purgantia sui temporis fuisse vehementia fortissima, nec non dicta deleteria, ut elaterium, colocynthida, Helleborum, & similia, nostrorum vero Lenitivorum pleraque Mitissima, imo maxime Temperata, si non quædam actu frigida, fuisse ejus sæculi sapientibus adeo incognita, ut antipodes, ut novum orbem, ut denique Artem Typographicam. 3. Hippocratem loqui de Febribus in naturali suo statu, & sibi aliàs permissis, sicut & descriptiones suæ Morborum Epidemicorum verissime atque accuratissime sese habent: non vero de Febribus intelligi ipsum fas est, quatenus ars futurorum sæculorum, & maxime præsentis hujusce seculi, utcunque invidis præsentia male audire solent, provectior quidem & maturior (quod posteri grata memoria, ni maxime fallor, recolent, & facile contestabuntur) tandem dedicit, eas ad purgandum rite Præparare, atque earum truculentiam liberaliori Adultorum venæsectione, die præcedenti catharsin habita, multum temperare, aut etiam perdomare. 4. Considerandum est, Hippocratem hic docere, quod si Febre detentus medicamentum Catharticum assumat, atque ejus diei periculum forte effugiat, ipse statim, ut est, eadem ipsa die in sanitatem incolumis redeat. Quod verum quidem esse, & pueros Febricitantes eadem ipsa die, ab operatione primæ Catharseos absoluta, symptomata febrilia universa, (id autem imprimis tempore verno aut æstivo) statim excussisse sæpe sæpius vidi.

His itaque præmissis dico, Hippocratem recte sentire, de purgantium medicamentorum deploratis affectibus, prout pharmaca sui sæculi fortissima in Febribus ardentibus imperite, nempe Venæsectione haud præmissa, exhibebantur. Atvero si in adultis, & præsertim Sanguineis, aut Athletico temperamento donatis, die Catharsin præcedenti, sanguis liberali manu detrahatur, atque Lenitiva nostra proxima exhibeantur: aut si Juniorum corpora Testaceis, & ejusmodi acidum contemperantibus Præparentur, quo melius causa febris primaria radicitus expurgetur, via ad sanitatem celerior, imo securior sternitur, quam Cardiacis aut Diaphoreticis quibuscunque fieri potest.

Videtur autem mihi (ut id obiter dicam) ea esse vera & principalis ratio cur catharsis apud Medicos bene doctos in acutis Morbis hactenus ita male audiverit: nempe quia iidem plaustrum equis, ut ajunt, præponere solerent, hoc est, Catharsin venæsectioni præmitterent, aut saltem posthabita sectione venæ, ubi apprime necessaria fuerit, Catharticum solum, idque è fortioribus, temere propinarent.

Quod ad Venæsectionem puerorum attinet, quamvis materiæ febrilis in Pulmones metathesis insignior, & Tusses Convulsivæ, eam in minimis Infantibus quandoque exigant, tamen aperte constat, eam non esse medicinam illis natura consentaneam, neque magis huic tenerrimæ, quam decrepitæ ætati accommodam. Et proinde minime necessarium duco ejus auxilium

implorare in quibuſcunque Infantum affectibus, niſi in Tuſſibus iſtis Convulſivis, vel ubi Febrim ſubito exortam Tuſſis importuna concomitari ſolet: niſi & in Contuſionibus gravioribus, quæ nonnunquam contingunt. Etenim raro aut nunquam Infantes victu tenuiori & minime lauto nutriri ſoliti vera Plethora (utcunque fuerint floridi) laborare ſunt habendi. Humiditas iis ineſt, qua diffluere omnes ſolent, atque ejuſdem Humidi in acidum præternaturalis ac facilis converſio, eſt omnium illis ægritudinum cauſa. Neque credam, ſanguinem corpore eductum poſſe Humidum temperamentum, idque præſertim in Acidum jam degeneratum, proprie corrigere.

Sunt qui pertinaci Contradicendi cupiditate ducti, omnimodum mittendi ſanguinis uſum, vel in Adultis, incuſant aut reformidant. Nimirum hi ſunt Helmontii illius nunquam iracundi, & rationi medicandi veteri ſemper amiciſſimi, ſequaces diſcipuli; Arcanorum tantorum fortunati hæredes, ut nec Ars medica, nec Reſpublica eorundem Noticia unquam fuerit digna. Nimirum & hi ſunt qui Chymiæ cujuſdam non vulgaris, Medicis omnibus peritis plane ignotæ, quæ non niſi mirandos effectus producere ſolet, Adeptos & Philoſophos per ignem ſeſe venditant.

Teſtacea omnia valide exiccant, eaque de cauſa affectibus ab humiditate nimia pendentibus, ſicut & naturis eadem abundantibus, proprie conveniunt. Puerorum autem temperies humidiſſima eſt, eo quod omnium molliſſima. Quin & leviuſcula aſtrictione ſunt eadem prædita, quæ uſtione deperditur, quanquam uſtio calorem, imo & acrimoniam non exiguam impertit, quod in Calce viva, ut & in Chymicis quampluribus medicamentis, manifeſto apparet. Cæterum & Aciditatem potentiſſime obtundunt, quæ humiditatis aqueæ putredinem perinde ſequitur, ac ignem calor. Porro Teſtacea nullam calefactionem teneris corpuſculis præbent, qua potiſſimum conſideratione ductus eorum uſum omnibus aliis medicamentis in Puerulis curandis longe antepono.

Sed eſt & aliud, propter quod hujuſmodi teſtacea in Pueris tractandis prædico. Ventriculus ipſorum fermento quodam voraci, ne dicam inſatiabili, imbuitur, cui tantiſper compeſcendo Liquida ſola minus valent. Siquidem aut obtundi debet Butyro orificio ventriculi ſuperiori diu innatante, aut panatellis, vel fartis farinaceis, haud ita confeſtim ventriculo depulſis, nutriri diſcupit. Atque ægrotantes puerulos non ſemel obſervavi vix alia cauſa langueſcere, quam quod eos nutrices victu tenuiori ac nimis liquido reficere ſolerent. Quapropter Teſtacea multis nominibus puerorum naturæ ſunt idonea, neque impreſſionem ſive alterationem quam in ventriculi regione faciunt, ita celeriter ac liquida medicamina quæcunque deperdunt.

Ut nihil dicam de avibus quamplurimis pica ſive appetitu depravato (quod Pullariis notum) debilitatis, quæ arena cibo inſperſa, atque una deglutita cito convaleſcere ſolent.

Teſtaceorum nomine, non ſolum proprie dicta intelligi, ſed & Corallia, Cretam, Corallinam, bezoar utrumque, & ſimilia, eadem fere facultate Acidum abſorbendi conſpicua, [illegible] naturis affinia, licet pleraque ſtirpis prorſus [illegible] deſignari volo.

Hujuſmodi medicamenta quidem diu [illegible] Medico fuerunt, verum uſus eorum [illegible] naturæ puerili maxime accommodus, aut [illegible] latenus innotuit, aut opem fere nullam hactenus tulit. Perminuta enim illorum doſis plane effecit, ut ad alia minus tuta, imo naturæ puero [illegible] contraria & noxia (intelligo Opiata) quiſi et Medicorum, in Vigiliis & doloribus compeſcendis, jamdiu tranſiret.

Atque hic me non fugit ſcomma quoddam ſuper hac re a medico celeberrimo in me [illegible] miſſum. Nempe cum ad ſubveniendum [illegible] Nobili, maximarum facultatum hæredi, curæ meæ demandari ſolito, & febre periculoſiſſima tum langueſcenti, meo monito accerſeretur, atque ille Narcotici exhibitionem ſtatim proponens, me ejuſdem uſui maxime reluctantem inopinato offenderet, tu inquit, more exoleto, non hodierno, ſi ita ſit animus, medicinam facere videris; cui ego: neque, ut mos inceſſit, pueris medicinam quidem aut facio, aut unquam me facturum credo. Cum enim ex prædictorum uſu, non minus certus ſim, imo longe certior (ni plurimum fallor) & ſaltem tutior, in Torminibus compeſcendis, vigiliis ſublevandis, doloribus quibuſcunque leniendis, & denique in diarrhœis ſiſtendis, ac eſt quilibet alius (quantumlibet Narcotica vulgo æſtimantur) cum maximo vitæ diſcrimine, per id genus medicamenta.

Nullus, quod ſcio, Opiatorum inſanus admirator eorum uſum in Debilibus, imo Debiliſſimis naturis unquam laudavit; licet in eiſdem nonnulli Opiatorum uſum tacite perſequerentur, Nempe proverbium illud animo tenaci forte complectentes, quod Mortui obmuteſcant. Verumenimvero cum pulſus juniorum ſit debiliſſimus, temperies natura tenerrima, & vires ſint admodum infirmæ, neutiquam mihi conſtat, cur incertis & periculoſis medicamentis, quando tutiora, imo tutiſſima ſint æque in promptu, ægrotanti Puerulo ſubvenire contenderemus.

Adjiciam & illud, quod ex quo mihi abunde innotuit Teſtaceorum, atque ejuſmodi, vis prorſus Anodyna, imo Infantibus Soporifera (dummodo doſi ad finem attinendum requiſita tum exhibeantur, tum repetantur) vix quæpiam eorum ægritudo, quantumvis dolorifica, minimam Narcoticorum proprie dictorum delibationem poſtulare mihi viſa eſt.

Ut autem in nullis Infantum affectibus pharmacia Opiatica eſt probanda, ita neque in eiſdem Medicamentorum Calefacientium (quantumlibet nomine Cardiaco, aut ſalutifero vulgo inſcribantur) uſum, ſaltem liberaliorem, laudare unquam poſſum. Cardiaci nomen affabre, & ſingulari artificio inventum fuit, ad mulierculas omnes blande demulcendas, ad facilem captum ruricolarum ſæpe à medicis peritis longe habitantium, atq; à bonis in vicinia matronis medicinam Eleemoſynariam cum laude facientibus Cardiaca ad omnes morbos reportantium, & denique ad ignorantes univerſos ſumma oblectatione nunquam non perfundendos. Quis enim ex Cardiaco propinato malum aliquod ſuſpicetur? Et tamen res eſt aliquantum dubia

nonnullis emunctæ naris Medicis, an eorum qui citra violentiam diem obierunt, plures ex Morbis vel Cardiacis revera interierint. Quicquid enim morbi symptomata exasperare solet, sitim auget, linguam aridam facit, aut quoquo modo febrilem flammam incendit, naturis omnium tenerrimis, & vires illatæ injuriæ fere nullas opponentibus minime quidem convenit. Et profecto diversa nocumenta, ne dicam exitialia, ex regimine puerorum Calidiori iterum atque iterum supra adverti, cum ex usu Temperatorum prædictorum, quotiescunque is fuerit, ne unum quidem incommodum observare unquam licuerit.

Hic objiciet aliquis, quod ex dura, & pene Saxea medicamentorum prædictorum substantia, Obstructiones necessario progignantur, quodque res ejusmodi indolem Puerorum tenerrimam, & vias omnes minimas, propter partium exiguitatem, procliviores obstructionibus reddere debeant.

Cui dubitationi quo melius satisfaciamus considerandum est, parentem obstructionum solennem & legitimum esse Acidam Intemperiem, quam sæpe contrahere solent Infantes, ex ipsa Aeris frigiditate, atque ex temperamenti sola teneritudine, utut victus tenuissimi, ac limpidissimi ratione utantur. Ideo & quæcunque Acidam Intemperiem corrigunt, contemperant aut obtundunt, & Coagulationes solvere apta nata sunt (quod imprimis ejusmodi res faciunt, & sine caloris tantilli additamento) obstructionibus submovendis, & reliquæ symptomatum catervæ ex hac ansa pendentium cito devincendæ maxime sunt idonea.

Alii fortasse crimini dabunt, quod abdita, & in Scholis Medicorum jamdiu celebrata de crisibus doctrina interim negligatur, quodque dierum criticorum computatio veteribus ad unguem instituta, & ab iis, qui res minus intelligibiles maxime admirantur, etiamnum prædicata, in oblivionem nobis abeat. Subjicio igitur, cum Crisis sit repentina mutatio in morbo facta, vel ad salutem, vel ad mortem, eam, quatenus summa diligentia observare licuit, ab ipsa curationis Methodo (idque maxime in tenellis de quibus hic res agitur) in totum pendere, atque a solertia artis vel imperitia aut accelerari, aut produci. Etenim cum Evacuationibus generalibus tempestive adhibitis curatio principaliter innitatur, Cruditates febrim committentes citius, quam alias fieri solet, concoquuntur, pars materiæ morbificæ statim eliminatur, & reliqua viribus impar medicamentis deinceps administratis facilius cedit. An vero cum Diaphoreticis, & Cardiacis dictis exagitari soleant humores, aut in majorem confusionem spiritus quotidie subvertantur, atque res permittatur solis enematis, quæ ultra crassa intestina integris viribus nunquam transgrediuntur, uti concoctio, ita crisis ipsa, jure merito post nimiopere doctam & solennem medicamentorum quamplurium pompam sero, uno tardissime est expectanda.

Ut vero finiam, crisis nihil aliud quidem videtur, quam ultimum naturæ conamen reliquis omnibus viribus materiam morbificam per locos convenientes tandem evacuare. Idque apud nos sæpissime contingit per Sudores, nimirum ob præposterum regiminis calidioris usum. Fit etiam sæpe per Hæmorrhagiam, per Alvi fluxum, per Vomitum, & nonnunquam per urinas. Quæ omnia concludere efficiunt, quod Natura ipsa, Medicorum optimus, & Sapientissimus, nullam aliam febres judicandi rationem, nisi quæ debitis evacuationibus perficitur, aut vult unquam intelligere, aut conari.

Multa nuperis hisce temporibus varie sunt conscripta, atque argumentis disceptata, de insigni Præcipitantium usu in medicina, quasi omnes ægritudines quibuscum homines conflictantur facillime abigerentur, si Præcipitantis proprii & Specifici cuique morbo maxime accommodati dignotionem exquisitam nos haberemus. Notandum est autem nos impræsentiarum agere de affectibus Puerorum acutis & febrilibus, qui vitæ eorum derepente interminantur, non vero de Chronicis, qui medicanti longas dant inducias, atque novas rerum facultates curiose experiri tutius permittunt. Rursum præcipitatio est separatio particularum crassiorum, quæ vi solventis Acidi in liquore aliquo claro imperceptibiles suspendebantur, ast ope acidum infringentis, vinculis jam solutæ, ad fundum depelluntur. Porro cruditas, quæ in febribus apparere solet, nobis quidem videtur esse prædominantis acidi genuinus effectus: coctio vero acidi multum infracti, atque naturæ vincentis signum. Et proinde Catharsis arte sollicitata Cruditates sursum prius latas versus fundum corporis deorsum impellit, & videtur præ omnibus aliis medicamentis proprie præcipitare, quo eædem per alvum vel urinas tandem exonerentur. Quinetiam quodcunque aliud medicamenti genus (tametsi Speculatores, Philosophos se nuncupantes, longe aliter sentiunt) Præcipitandi rationem aliquam habet, vix aliam ob causam, nisi quatenus quodammodo Catharticum, illam effectum unquam producit. Neque enim præcipitatio in corpore diversiformi, atque totidem succis & humoribus, tot ductibus & anfractibus constanti, eadem aut celeritate aut certitudine transigi posse intelligenda est, qua præstigiator Chymicus instillationibus varii generis in suos liquores, vel colorum mutationes plane admirabiles molitur, vel præcipitationes dictas Magisteria quantocius conficit. Quandoquidem igitur Febris partes vitales, & maxime superiores, intentare solet, neque experimentis incertis aut periculosis moram aliquam relinquit, prudentis medici certe erit, qua potest efficaci methodo, materiam febrilem non modo levioribus aut fictitiis Præcipitantibus demulcere, quin & veris & genuinis, hoc est, evacuationibus opportunis, quamprimum fieri potest, radicitus extirpare.

Cum vero per plurimos Medicos famæ celebritate admodum conspicuos, jamdiu, imo etiamnum, serpserit consuetudo fugam omnium fere febrium Sudorificis maturandi, non abs re erit hic pauca quædam eo spectantia nunc subnectere.

Ut primum quempiam febre epidemica correptum vident, de Malignitate nescio qua protinus somniant, atque alexipharmacis & diaphoreticis haud parum calidis Malignitatem illam propulsare indesinenter contendunt. Interim

rim

rim febris ex sua natura sæpissime mitis, nec mali omnino moris, ex ipsa methodo vere maligna (si quæcunque alia) solet effici. Etenim cum serum sanguini per venas & arterias transferendo debitum Sudorificis importunis ita penitus exhauriatur, nil mirum est crassiores sanguinis partes in motu suo interrumpi, ac quodammodo stagnare; Pulsum exinde debilitari atque inæqualem, undosum, tremulum, formicantem, aut intermittentem reddi; Urinas insuper eadem de causa paucissimas esse, aut Cruditatis summæ indicia exhibere; ac denique notas malignitatis primarias, nimirum petechias, Maculas purpureas, & quandoque stigmata pestilentialia, (varios gangrænæ fientis aut facti gradus) sese ostendere solere. Nempe habitus corporis humido multo prius perfusus, & benigno calore constans, sub regimine calidiori statim exarescit, aduritur, atque æstu acerrimo prorsus torretur: ut proinde neque lymphæ irrigandis continuo partibus destinatæ copia sufficiens restet, neque sanguis crassior jam redditus, & passim stagnando idoneus, per vasa circuitioni perenni ad vitam sustentandam necessariæ inservientia amplius fluere aut moveri possit.

Illis autem qui malignitatis infælicem notionem & retinere volunt, & cæce deperibunt (utpote nomen funestos ignorantiæ epidemicæ effectus tutissime celans) propono considerandam communem Turcarum praxin, a mercatoribus fide dignis mihi concreditam indoctam quidem, sed vere rationalem, quinimo naturalem, in curanda ipsa peste malignarum omnium Febrium facile principe, per succum limonum in omne jusculum liberalius instillatum, per frusta limonum saccharata ore frequenter masticata, & per potum apud eos vulgatissimum, dictum Sherbett, hoc est, per ipsum regimen frigidissimum: utpote quibus mithridatium, theriaca Andromachi, radix serpentariæ Virginianæ, & cætera nostrorum remedia calidissima, Alexipharmaca nuncupata, bonis auspiciis sunt plane incognita, aut in nullo numero saltem habentur. Neque igitur mirum est, pestem (cujus terror nostratium animos fulguris adinstar longe lateque percutit) apud ipsos nonnunquam minorem hominum stragem facere solere, quam mitem alias febrim iis in regionibus in quibus grassatur doctrina.

Argumentum est infidum, & vel puero dignum, quo medici nonnulli, ad partes malignitatis tuendas, uti solent, quod scilicet febrium quarundam natura recte statuatur maligna, quoniam eædem sunt sæpe contagiosæ. Nam si contagium necessario indicaret aut probaret existentiam malignitatis, consequeretur scabiem ipsam morborum malignorum numero fore accensendam. In quo tamen morbo nec vires concidunt, neque appetitus prosternitur, nec pulsus, aut Urina quicquam a sanissimis discrepant; ac denique in quo functiones tum animales, tum naturales constant, & recte fiunt. Certe Contagio aliquo non carent morbi, quotquot insignem inflammationem in se habent, ut pestis ipsa, de qua jam loquor, ut variolæ, ut morbilli, ut Tussis infantum Convulsiva, & cæteri id genus morbi, qui inflammationi intensissimæ originem suam debent.

Quod ad Sudorifica in febrientibus attinet, haud inficias eo, Sudores sive naturales, sive arte sollicitatos, in primis Febrium insultibus (cum pori cutis incipiant occludi, cumque sensibilis aut insensibilis perspiratio corporis plurimum impediatur) nonnunquam maxime è re fore. Sudorifica autem, quæ in usu esse debent, sint Temperata, non ea quæ incendium internum promovent. Neque sint tam sicca, & pharmaceutica, neque etiam tam spirituosa, qualia flammam flammæ admovent, quam Liquida & culinaria, quæ materiæ copiam sudoribus proliciendis supplere possunt, quæque ob calefactionem externam, non ob calorem suum ingenitum sudores provocant.

Rem unam hic notatu non indignam, nec à scopo nostro prorsus alienam, nolo prætermittere. Ea nimirum febris, quæ anno jam præterito grassata est, & cujus historiam nunc breviter tradam, malignæ etiam nomen, apud medicos quosdam diaphoreticorum usu notissimos, forte asciscebat.

A media parte mensis *Maii* anni ultimo elapsi ad aliquot septimanas, febricula quædam (qua ægrotantes de leviusculis doloribus singulos eorum artus per vices tentantibus, de dolore etiam Capitis frontem imprimis corripiente, atque de Vertigine quadam maxime conquerebantur) adeo epidemice invalescebat, ut nullam similiter, quacunque ex causa, aut quavis anni tempestate, hactenus observaverim. Integræ familiæ quamplurimæ eadem febri pariter corripiebantur, ut vix uni è multis procellam illam generalem effugere contigerit. Insultus autem hic febrilis ita epidemicus ex varietate ipsius tempestatis anni tunc temporis pendere mihi plane videbatur, æstu aliquot dierum intensissimo in frigus derepente mutato, perspiratione corporis sensibili tunc impedita, & poris qui apertissimi fuerant ex improviso occlusis. Illud vero super hac re advertam, nunquam tot homines simul ægrotasse, nunquam pauciores fuisse fato perfunctos. Ea quidem febre laborantes, methodis tam congruis quam absurdis, nimirum venæsectione, catharsi, sudorificis, administrationibus omnibus muliebribus, culinaribus, aut medicinalibus, domi aliquantisper continendo, foras in aerem prodeundo, equitandi exercitio aut alio quocunque, imo perturbatione omni & cura paululum vacando, ac denique nihil quicquam aut quodlibet agendo in universum fere omnes convalescebant. Siquos autem mitissimo illo morbo male mulctari acciderit, adolescentes fuerunt & juvenes, fervidiori temperamento donati, atque sudorificis calidissimis ultra modum lacessiti. Quod in hac re notandum restat, extimescendum est nobis, naturam hujusce febris ita mitem ac benignam, tam improprils quam salutaribus remediis facile propulsatæ, effectus diros atque funestos posthæc forte habituram: nempe optatum illum successum frustra expectantibus bonis illis mulieribus, & gregalibus medicastris, ex cardiacis suis & nescio quibus sudorificis (cum alia tempestas anni curationi fuerit plane adversa, & febris quæpiam truculentis admodum symptomatis stipatam sese ostenderit) quam tempore vernali, & cæptis quibuscunque plurimum favente, atque in febre omnium mitissima

ma, prius viſi ſunt experiri.

Priuſquam exempla aliquot Curationum methodi noſtræ beneficio peractarum libeat proponere, paucula quædam adjiciam, quæ ſymptomata infantum magis uſitata reſpiciunt: quæcunque apud Autores vulgo invenienda ſunt curioſis relinquens.

Inter omnes affectus, qui vitæ infantum interminantur, nullus tot gravia ſymptomata progenerare ſolet, quot dentitio difficilis & laborioſa. Ægritudo illa novem menſium, ſive prægnatio (quæ ſexcentarum & innumerarum calamitatum autor, juſtius quam ipſe uterus, perhiberi poteſt) genitrices non paucioribus periculis, quam fœtum omnem Dentitio exponit. Etenim cum gingivæ tenellorum inflammationem talem ſæpiſſime ſubeant, qualem aliæ corporis Adultorum partes (unde febres hiſce impendent vehementiſſimæ) eo quod dentes ex alveolis in conſpectum erumpere nequeant, minime eſt demirandum eorum tenera corpuſcula tot ſymptomatis febrilibus graviſſimis eapropter jactari ſolere. Nimirum illinc iis Tormina ventris, Vigiliæ, Inquietudines, Profluvium alvi, aut ejuſdem conſtipatio, dejectiones & Vomitus virides, aphthæ, febres, convulſiones, & ſimilia: quæ univerſa eidem fere methodo (ratione ætatis, & ſymptomatum violentiæ habita) Acidum primo contemperandi, ac deinde leniter expurgandi indubio cedunt; niſi morbus Chronicus in Acutum tranſiens, ſit valde complicatus, atque altas adeo egerit radices in regione partium principalium, ut nulla jam arte dimoveri queat; aut niſi miſellis fuerint ingenita mala, imo peſſima ſtamina vitæ.

Duplex eſt dentitionis tempus, infantibus moleſtum: unum, quo dens oſſe maxillari primum emergere nititur, & quo gingivæ pars extera & ſuperior, abſque aliquo ejuſdem tumore, albido quodam circulo circumſcribi utplurimum ſolet. Alterum eſt, quo dens mole jam auctior & amplior factus, gingivam tumidam ſemper reddit, inflammationem inſignem in eadem parit, atque eam perrumpere omni vi conatur. In primo illo dentitionis molimine, æque ac in ſecundo, chirurgi gingivas infantum quacunque ex occaſione imperite inciduut, quo ſcilicet dentes facilius erumpant, unde vulnus citra neceſſitatem, & nullam plerumque opem ferens, teneris promiſcue infligitur, quum ſecundum ſolummodo dentitionis tempus (quod diligenter notandum eſt) eam plagam inferri proprie requirat.

Eſt & aliud circa hanc rem obſervatione non prorſus indignum. Nempe quod chirurgorum nonnulli gingivam intumeſcentem aperire juſſi, phlebotomo ſuo id facere conſueſcant: quod pluribus exitio fuit. Nam cum inciſio ejuſmodi ſtatim cicatricetur, neque foramen aliquod denti extrudendo aliquantiſper permaneat, plane inefficax ea fit, atque alia remedia interim negliguntur. Curandum eſt igitur medico, ut inſtrumento magis commodo (ſive ſit Scalpellum quo calami ſcriptorii vulgo conficiuntur, ſive ſit aliud, cujus dorſum in denſitatem novaculæ æmulam aſſurgat) inciſio ſemper fiat.

Cum aphthæ ab halitu acri incendii interni, teneram oris pelliculam (quemadmodum & alias corporis partes interiores) rodente aut vellicante proveniant; quæ illam acrimoniam potenter retundunt, atque etiam tollunt, ea ſola nobis maximi ſunt æſtimanda. Gargariſmata autem, topica, & ἀποφλεγματίζοντα φάρμακα nullius hic ſunt uſus. Nequeunt enim infantes os ſuum quoquo modo colluere, niſi id inter ipſam deglutitionem quadantenus evenire exiſtimetur. Quippe illico deglutiunt, quicquid ipſis propinatur ad colluendum aut hauriendum; imo ipſum illum humorem, qui Tuſſis vi ad fauces rejicitur expuere nolunt (niſi invitos quandoque Vomitus cogat) ſed in ventriculum ſuum delabi conſtanter permittunt. Nec vero materia ex qua gargariſmata conficiuntur ita eſt nonnunquam innocua, ut tuto eorundem uſui in tenellis locus relinquatur. Certum eſt, aphthas (quantumlibet lactationem, aut qualemcunque cibitationem impedire ſolent) Teſtaceis, & leniſſimis catharticis dicto modo intercalatis protinus receſſuras eſſe; neque video, cur pluribus artificiis ad finem attinendum nimis docte uteremur, cum pauciora medicamenta, & ſimpliciora, tam tutiſſimos quam præſtantiſſimos effectus edere poterint.

Ratio autem, quare oris ſuperficies adeo aphthis producendis faveat, cum interim cæteræ corporis partes ulcuſculis nullis afficiantur, hæc eſt: quoniam pellicula eſt eadem, quæ circumveſtiens regionem oris per æſophagum in ventriculum ipſum continua ferie ejuſdem tunicæ exporrigitur ac deſcendit. Quamobrem halitus acres ex effervescentia corporis præternaturali circa hypochondria contingenti, tanquam ex aheno per oris ſpiraculum ſurſum feruntur, atque membranæ illius partis labem ſuam faciliime infigit. Ideoque guſtus linguæ delicatulus ſapores omnes promptiſſime diſtinguit. Denique propter eandem rationem Medici temperiem corporis prædominantem ex conſpectu linguæ uſitato valent dijudicare.

Diarrhæa infantum ab orgaſmo humorum in inteſtina delabentium, vel a turgeſcentia illic bilis cum acido prædominium habente ſemper profluens, neque Aſtringentibus proprie dictis, neque narcoticis eſt cohibenda. Aſtringentia enim refluxum humorum acrium verſus partes nobiliores producere ſolent; quod humidiſſimo & fluidiſſimo temperamento præditos in diſcrimen vitæ manifeſtum conjicit. Narcotica quidem ferociam humorum turgeſcentium ad tempus conſopiunt, quo ſcilicet vi ſæpe majori paulo poſt recrudeſcant. Adde, quod vires puerulorum tenerrimæ, & à morbo jam multum fractæ ac enervatæ opiatorum energiam potentiſſimam raro ſine maximo ſalutis diſcrimine ſuſtinere valeant. Quæ vero acorem moleſtias omnes faceſſentem molliter demulcent, & tutius exhibentur, atque iis rectius conveniunt. Quamlibet enim in levioribus hujuſmodi caſibus (ubi febris abeſt) diaſcordii, & ſimilium, utroque medicamenti genere conſtantium, uſus in malam partem noceſſiſſe quin potius emolumento alicui fuiſſe, nobis quidem videatur, tamen compertum eſt, ea in febricitantibus infantulis periculo ſuo haud vacare; atque cretam, corallias, margaritas, ac id genus alia ferocientes humores compeſcentia, citra aliquam caloris novi accenſionem,

sionem, ut demum Rhabarbaro expurgentur, Symptomati huic perdomando optime conducere, & suppetias saniores ferre.

Nec minus in fluxu deorsum, quam sursum habito, sive vomitu eadem prodesse liquebit. Quamdiu enim in ventriculi regione potissimum regnat quæ est perturbatio, atque Aciditas in primis omnium viis potestatem suam maxime exerat. medicamenta quibus facultatibus pollent eas integras, & illibatas, ventriculo impertiunt. Emetica, ut Sal vitrioli, vinum benedictum, Tartarum emeticum, &c. hic præ aliis remediis palmam nonnullis præripere videntur; sed si ætatis tenerrimæ, & virium summæ imbecillitatis ratio in emeticis propinandis locum aliquem promereatur, & si coagulationum facilis solutio, ac deinde subductio, à rebus nullam naturæ vim injicientibus, nullum vitæ periculum secum ferentibus, satis efficaciter, imo longe tutius, atque ab emeticis, aut narcoticis, haberi possit, sane prudentis Medici erit ab illis omnibus abstinere, aut etiam in totum abhorrere.

Neque eadem prosunt tantum in fluxu omni, verum & in torminibus infantum undecunque natis, in quibus non modo præstantes, sed & specificas (si quælibet alia) facultates habent. Non ego Corticem Peruvianum (principem omnium hujus sæculi medicamentorum) febribus intermittentibus magis specificum, non opium (celebratum illud alterum remedium) vigiliis & doloribus magis compescendis, quam testacea illa prius memorata torminibus infantum specifice subvenire censeo. Quanquam enim inter innumera fere experimenta, in tanta temperamentorum varietate, maternis tot tralatitiis infirmitatibus contingentia, forte singulam hic illic instantiam contra nos militantem, curiosus quispiam forte fortuna, inquam, observare poterit, id tamen naturæ summe depravatæ, non remedio in viribus suis delinquenti, est omnino tribuendum. Neque enim corticem ipsum, longe lateque pro specifico deprædicatum, asthmaticis viris febre sive intermittenti, sive aliquantum remittenti laborantibus, ita certo convenire constat. Et nihilominus specificorum omnium princeps in id genus morbis, & maxime in primo illorum genere, jure merito nunc audit.

Quod ad convulsiones spectat, aut insultus illos sæpe improprie dictos epilepticos, tam à viribus jam proxime attritis & exhaustis, quam ab acrimonia materiæ morbificæ propaginem nervosam extimulante ut plurimum pendentes, testacea nostra, & maxime si castoreum iis adjiciatur, magis eximiis imo & magis innocuis facultatibus, vel in tanto affectu, vigere deprehendentur (utcunque apud plures hactenus pro quisquiliis & rebus nullius momenti sint æstimata) quam aut aquæ antepilepticæ, quæ teneros plurimum excalfaciunt, aut spiritus volatiles qualescunq; qui scintillarum instar in omnes corporis partes extemplo prosiliunt, quique ex parvis initiis magnum incendium febrile sæpissime faciunt. Nam cum tunica ventriculi interior tota sit nervea, atque tum alimentorum tum medicamentorum facultatibus in penetralia corporis intimiora quantocius transferendis sit idcirco accommodatior, cumq; spiritus ejus partis, ut & cæterarum, incolæ jamjam irritentur, vellicentur, ac in motus inordinatos exagitentur, videtur nobis maxime necessarium, ut acrimoniam illam nervos irritantem absorbentibus remediis, & tumultum spirituum plane compescentibus, imo somnum iis sine ναρκώσει conciliantibus, non autem rebus tumultum spirituum majorem excitantibus, & quæ calorem jam late depopulantem augent, curatio potissimum instituatur.

In convulsionibus quamplurima pro specificis vulgo habita (quorum nomina diu in omnium ore tritissima reticere placet) tam ab autoribus gravissimis quam à practicis celeberrimis decantari solent. Veruntamen virtutes eorum (quantum observare licuit) nostram de se expectationem videntur vix ac ne vix quidem explevisse. In Paroxysmis infantum convulsivis, utpote à Torminum prægredientium materia acri nervos omnes vellicanti jugiter obortis, ea quæ acidum obtundunt, contemperant, aut infringunt, idque sine corporis novo æstu aut calefactione, quæque aciditatem sic infractam atque aculeis orbatam per interiora deducunt, post alia infinita incassum tentata, veras continere vires huic symptomati horrendo debellando pares tandem agnoscentur.

Quin & hujus dicti veritatem multum comprobatam habui in puella annum vix unicum agente, filia cujusdam honesti viri, nomine Jacobi Louvry, convulsionibus quas unquam vidi gravissimis, vehementissimis, & frequentissimis correpta, quæ per plures dies ante meum adventum labia, oculos, artus, imo & totum corpus minima cum intermissione exagitaverant. Fuit illa tunc temporis pallidissima, nec non horrido aspectu; alvus interim astricta, atqui id quod parcissime dejiciebatur colore fuit viridissimum. Alta tamen voce ejulabat, quantumlibet vires prosterni videbantur, ut vicinam commiseratione haud levi eadem afficeret. Durantibus vero hisce motibus convulsivis, ac torsionibus ventris, vix cochleare alimenti aliquamdiu assumpserat, Cardiacis solummodo nescio quibus subinde enutrita. Huic miseræ infantulæ subveniebam, & Curationem fæliciter adhibebam, nullis aliis medicamentis, nisi unciis aliquot oculorum 69. cum crystallis tartari admixtis. Simplicissimi illius pulveris scrupulum unum aut amplius singulis horis in aqua pulegii aut consimili datim deglutire cogebatur, à cujus repetita dosi somnus paulum conciliabatur, ac paroxysmi Convulsivi sunt plurimum imminuti. Enema e lacte saccharato, eodemque salito, semel atque iterum injiciendum esse curaveram: donec tandem crystalli tartari (tam alvum leniter solvendi, quam obstructas vias aperiendi facultate pollentes, modo quantitas eorum sufficiens introsumatur) viam sibi per inferiora patentem faciebant. His vero paucis, & hac nulla remediorum pompa, infans ille deploratus è faucibus imminentis fati, insperato quidem, sed perfecte evadebat. Cur autem, ut id obiter dicam, tenellos convulsionibus excruciatos, & simul Vigiliis ac inquietudine quasi absumptos, vesicatoriis aut nuchæ aut aliis partibus admotis, ulterius ego torquerem, nequeo probe intelligere; quandoquidem id genus medicamentum comatosis stupore excitandis aut etiam

extorquendis videatur esse propriè & peculiariter dicatum.

Quidni addam, quod, ex quo methodo supra laudata in medendis infantibus usus sim, plures eorum, sub primum meum ingressum, convulsionibus correptos viderim, imo & nonnullos iis adeo jam graviter debilitatos, ut medicamentis qualibuscunque deglutiendis nullæ omnino vires amplius suppeterent: sed quod vix meminerim quidem tenellorum quenquam convulsionibus tunc temporis prorsus immunem, post primum usum pulverum prædictorum, denuo correptum memet unquam vidisse.

Variolæ & morbilli infantum, plerumque illis mitis & tranquilla sanguinis effervescentia, sæpe non ita male se habere solent, ubi nec Medicorum auxiliatrices manus expetuntur, neque curatricum sibi magnopere placentium abundans peritia efflagitatur. Cum vero effrænis sanguinis impetus Medicam opem jure expostulet, testacea prius recensita id fere auxilii infantibus, quod adultis narcotica, præbere solent. Atvero spiritus volatiles, qui in usu sunt, aquæ cardiacæ, mithridatium, Theriaca Andromachi, & cætera calidiora alexipharmaca, aut diaphoretica, sunt imprimis fugienda, quæ exanthematis præpropere expellendis, atque insanæ eorum foras extrusioni omni ope moliendæ præcipue destinantur; at quæ, loco virtutis cardiacæ aut expulsoriæ quam præ se ferunt, variolas ex se benignas in periculosas multoties immutant; & morbillorum materiam, alias in superficiem corporis facile secedentem, irritant, perturbant, & introvertunt, Dyspnæas lethales sæpe invitant, & catarrhos suffocativos excitant; ac denique sanguini leviter & modice æstuanti mox ulterius succendendo videntur maxime quidem inservire.

De variolarum natura pensitanti mihi in mentem sæpe subiit admirari, qua ratione regimen intense calidum in hoc morbo non modo apud ineptas nutrices, verum & Medicos alias satis doctos ita invalesceret; cum hicce morbus sit maxime inflammatorius, cum denique suppuratoria omnia medicamenta, proprie sic dicta, partibus corporis sive uni sive pluribus intumentibus, & in suppurationem proclivibus externe applicari solita, tum à Medicis tum à chirurgis, uno omnium consensu, sint & esse debeant facultatibus summe Temperata; qualia sunt radices althææ, & liliorum, folia malvæ, althææ brancæ ursinæ, farina lini, fœnugræci, tritici, butyrum, adeps, oleum, vitellum ovi, mucilagines, medulla, & similia, quæ calore minime excellunt. Remedia enim calidiora sive interna, sive extra adhibita, sunt plane discutiendi, & rarefaciendi, & facultate priori contraria prædita: adde quod hæc functiones naturæ suppurationi ita incumbentis revera perturbent, & in confusionem alienam necessario adigant. Quamobrem testacea, quæ sunt viribus admodum temperata, quæ Suppurantibus Medicamentis natura sua benigna ac miti proxime accedunt, quæ putredini corporis universali summopere resistunt, quæ deniq; functiones neque animales neque naturales interturbant, aut inordinatas reddere solent, pluribus certe nominibus variolarum curationi symbolum conferunt.

Potui pluribus rem institutam defendere, atque adeo limites hujus opellæ in longinquum proferre. Sed lectorem nolo diutius detinere, ambagibus scholasticis nullam unquam determinationem aut subituris aut promerentibus; & ad praxin Medicam nihil quicquam attinentibus; nolo autorum inter se in æternum velicantium citationibus gloriosis umbram eruditionis non vulgaris aucupari; ac denique nolo aliorum sententias subtiliter convellere, quo in alienis hallucinationibus ipse triumphos agam, & quo meam qualem qualem opinionem quoquo modo propugnem. Etenim probe novi, quam revera difficillimum sit, veritatem rerum penitus scrutari; novi quod is ad veritatem cujusque rei proxime accedat, qui minus aliis erralse deprehendetur, Utcunque enim homines ex qualibet arula cristas suas in altum vulgo erigunt, & scientiæ consummatæ speciem in hac vel illa disciplina sibi facile assumunt, mortalibus tamen haud concessum est ultra tenuitatis & fragilitatis naturales terminos progressus facere. Et profecto quanto quis aliis scientia est superior, tanto utplurimum se gerit submissior. Videtur autem nostis quædam rerum mediocris comprehensio, atque pari scientiæ proportione limitata, omni sæculo partitim diffundi, ut scilicet neutrum alterius ignorantiam nimiam merito exprobraret. Sane perdidimus nos, inter magnas rerum humanarum vicissitudines, quamplurima quæ in prioris alicujus sæculi præclaram memoriam & cesserunt, & semper vertent. Neque etiam desunt ipsimet nostro huic sæculo (quicquid invidi ringuntur) sua inventa laude admodum digna, quæ artem Medicam, usquedum ars erit, & magnopere nobilitabunt, & à nostris sic excultam seræ posteritati sacram tradent.

Exempla aliquot infantum Methodo hac nostra curatorum nunc tandem exhibebo; id autem non eo animo ut conamina nostra, qualia qualia ea sunt, aliis omnibus peritioribus methodis anteferenda proponerentur. Quippe quid alii judicio magis valentes possint, non est nostri determinare. Illud duntaxat agimus, ea quæ pro vero, aut saltem verisimillimo, ex nostra observatione, sunt comperta (eandem judicandi potestatem aliis libere relinquentes quam nos jure suscipimus) & quæ nonnullis e re fore haud veremur conjectari, in lucem emittere, & publici juris facere.

Observatio. I.

1. Nobilissimus infans, filius natu maximus Illustrissimi Domini, Domini Caroli Marchionis & Comitis Vigorniensis. (Viri muniorum omnium in Republica maximorum summe capacis, quem nullæ rerum humanarum vicissitudines ab integritate singulari unquam transversum egerunt, ac denique ingenii celeritate quadam incredibili donati) Temperamento corporis valde sanguineo & succulento præditus, sed cui nervi omnino infirmi fuerunt, febre acuta plus semel fuit correptus; materia autem febrilis in pulmones ipsius potissimum se semper transferebat. Interim Dominatio sua dyspnæa graviter laborabat, & difficilis inter dormitandum anhelitus astantibus claro fuit auditus.

Pallor

pallor faciem venustissimam obducebat, sitis maxime urgebat, & calor cutis intensus ac mordax, cum jactatione & inquietudine continua.

Sanguinem è brachio paulo liberaliùs primum detraxi, ac deinde ipsa hac methodo quam descripsi semper auspicato sum usus, qua febris cum omni symptomatum satellitio fuit facile profligata, & sanitas demum restituta.

Cæterum primum tempus quo illustrem hunc infantem ac dominum ego invisebam fuit, cum jam quatuordecim menses esset natus, Junii die 14. Anno 1685, Tussi autem convulsiva tunc temporis fuit maxime debilitatus, cum curæ nostræ committeretur; Domino Doctore Short, medico nemini secundo, in sociam operam feliciter accersito. Vena brachii dextri ex communi consilio statim aperta, & sanguinis unciis circiter quatuor detractis, equidem proponebam margaritarum, & similium Aciditatem prædominantem contemperantium, usum solito liberaliorem; Succi pulegii saccharo cando edulcorati cochleare interim bis vel ter in die simul præbendo, atque tertio quoque die alvum ejus manna blande solvendam; cui quidem methodo, ut à me alias comprobatæ, ac simul tutissimæ, facile annuebat Vir candore singulari, & perspecta morum probitate, non minus quam peritia artis, præstantissimus. Atque eo pacto Nobilissimus ille infans, Augustissimæ post Regiam Familiæ Ducis de Beaufort proximus a patre hæres, qui ex judicio præclarissimi illius medici haud minus trium mensium spatio liberandus videbatur, decem circiter diebus (ut non male tum temporis palam augurabar) e gravissimo hoc morbo convalescebat.

Porro eundem nobilissimum puerum, jam quinque annos natum, nuper febre continua decumbentem; & primum de capite ac ventre alternis vicibus quiritantem, sed mox immanissimis torminibus in regione ilii intestini miserè excruciatum, (unde iliacam passionem jam proxime accederent) cum pulsu debilissimo (fortunante numine) ad sanitatem reducebam. Notandum autem, quod cum hæc febris acutissima & continua, in intermittentem & tutam denuo transmutaretur, cujus paroxysmus, nullo rigore aut frigore inter initia (ut fieri solet) constans, sed tussicula sicca à litum sibi pariter ac durationem faciens, semper à prandio singulis diebus recurrebat, corticis peruviani vires experiri placuit. Verum emolumentum exinde enatum erat fugax & mere palliativum, donec stillæ aliquot sanguinis è naribus fluentis cum tussi vehementius urgente, & febre novas vires capessente, me aliquamdiu prius reluctantem (eo quod robur nativum ex hoc morbo jam plurimum attereretur) è brachio sanguinis uncias ad minimum sex detrahere tandem cogerent; atque die proxima catharsin adhibere. Quibus igitur exactis, Julapium corroborans, & reliquiis tussis abigendis præcipue destinatum, illi jam valde imbecillo ita protinus conducebat, ut ad perfectissimam valetudinem quotidie propius accederet, & sanitas ex omni parte confirmata qua ab illo tempore jam integra fruitur, ei restitueretur.

Observatio. II.

2. Filiolam ejusdem Celsissimi Marchionis, & Dominam, Dominam Elizabetham, undecim menses natam, habitu opimo & crasso præditam, febre acuta cum tussi fere convulsiva, ineunte vere, sed & tempestate admodum frigida, nuper correptam, methodo prius recensita auspicato tractabam, & paululo majore temporis spatio (nempe æqua ratione tempestatis anni habita) ad integram sanitatem reducebam, nisi quod sub finem curationis guttas aliquot Elixir propriet. dulc. is testaceis exhibitis denuo adjici curaverim.

Observatio. III.

3. Unicus filius Illustrissimi Comitis Pembrokiensis (non modo antiquo natalium splendore, verum & universis animi dotibus egregiis ornatissimi) septemdecim septimanas natus, torminibus ventris, dejectionibus Viridibus, aphthis, inquietudine perpetua, nec non subsultibus membrorum crebro recurrentibus, incipiente februario, laborabat. Aures, quibus madidus quidam humor (pro more infantum) copiose effluere solebat, jam fuerunt prorsus exarefactæ. Hujusmodi præscriptionibus obtinui, ut Nobilissimus ille infans intra spacium sex dierum quam rectissime valeret.

℞. Pulv. è chel. 69. comp. ℥i. margar. pp. ℈ii. sal. prunell. ℈j. M. F. pulvis in viii. p. æ. dividendus. Sumat unam statim, in cochleari Julapii sequentis, superbibendo cochleare alterum.

℞. Aq. lact. alexit. ℥iv. puleg. ℥ii. pæon. comp. ℥iii. sacch. perlat. ℥i. M. F. Julap.

Postquam primis duabus diebus illustris infans de pulveribus prædictis quod præscriptum erat assumpserat aliquoties in die ad Symptomata quibus detinebatur consopienda, & ex quibus revera sunt consopita, exhibui diei tertiæ aurora syrupum Solutivum sequentem; quo alvus leniter subducebatur, atque res omnis in vado fuit constituta.

℞. Syr. de cichor. cum rheo, de rhamn. cathart. ana ℥i. rhei el. pulv. gr. xii. tinctur. croc. gtt. x. M.

Deinceps duos alios dies in pulveribus illis exhibendis adhuc pergebam, ac rursum tertio catharsin eandem instituebam. Quibus absolutis ægritudo omnis in totum evanuit, color faciei pallidus fuit in vividum immutatus, atque aures, uti prius, exudare protinus cæperunt.

Observatio. IV.

4. Honoratissima ejusdem Illustrissimi Comitis Filiola, Domina Catherina, tres Fannos & dimidium quarti emensa, febri lenta exacerbationibus valde irregularibus constanti corripiebatur, atqui illa de gravi capitis dolore maxime, (& Ventris nonnunquam) conquerebatur. Alimentum omne fastidio ei fuit, & somnolentia identidem premebatur, ut variolarum suspicio apud domesticos omnes fuerit oborta; subsultibus nervorum aliquoties inter dormiendum, nec non tussicula

ficca, nonnunquam tentabatur. Sequentia præscripsi.

℞. Aq. lact. alexit. ℥ vi. epidem. ℥ ß. margar. pp. ʒi. pulv. e chel. 69. simpl. ʒ ii. Sacch. crystall. ℥ß. M F. Julap. de quo capiat cochl. iij. quarta quaque hora, vase prius diligenter agitato.

℞. Aloes. Succotr. ʒi. summit. centaur. min. fol. sabin. sicc. ana. ʒ ß. pic. Burgund. ʒ i. tereb. Ven. q. s. f. Empl. umbilici regioni adhibendum.

Die proxima persistebat in usu Julapia.

Epispasticum etiam subtus nucham fuit applicatum.

Enema è lact. saccharat. & salit. ℥ vi. quoniam alvus non respondebat, injiciebatur.

℞. Æthiop. mineral. calomel. an. gr. vi. mivæ cydon. ℈ ii. f. Bolus sero exhibendus.

Sequenti die sumebat Syrupum hunc catharticum:

℞. Syr. de rhamn. cathart. ʒ ii. pulv. Comit. Warvicensis gr. vi. rhei el. pulv. gr. xii. tinctur. croc. gutt. xx. aq. ceras. nigr. ʒ i. M.

Crystall. tartar. ʒ ß. ad vim purgativam exacuendam in haustu seri possetici propinabatur.

Eadem nocte quatuor cochlearia Julapii prædicti exhibebantur hora somni.

Quarta die & quinta Mixtura sequens cochleatim delingenda reliquis additamento fuit.

℞. Corallin. ʒ ii. fol. menth. sicc. pulv. ℈ j. pulv. è chel. 69. simpl. ʒ i. syr. de balsam. Tolut. de althæa ana ℥ i. aq. aurant. ℥ ß. M

Vespera sextum diem præcedente bolus suprascriptus repetebatur; & mane insequenti Syrupus catharticus; ex cujus vi & efficacia, sub meridiem, Nobilissima domina lumbricum spithamæ longitudinis ventriculo evomuit. Quo facto, ab ægritudine omnimoda promptissime liberabatur.

Observatio V.

5. Honoratissima, & unica filia serenissimi principis Jacobi Ducis Ormondiæ, vix unum mensem adhuc nata, nausea ac vomituritione fuit male affecta, nec non sedibus viridibus, ac proinde torminibus cruciata. Pulvere perlato ad gr. viii. vel ℈ ß. in cochleari aquæ menthæ, bis vel ter in die propinato, tormina ventris facile propulsabam; atque rhabarbaro à gr. vi. ad ℈ ß. in tantillo Syrupi de cichorio cum rheo materiam morbificam blandissime subducebam: ex quibus color dejectionum viridis in meliorem immutatus, ac torsionibus statim sublatis dies noctesque fuerunt quietis plenæ. Nausea pariter ac vomitus, ventriculo jam emendato, protinus cessabant.

Observatio. VI.

6. Filia unica eximii domini. domini Foot Onsovv Armigeri, apud Kensington, præsentis Parliamenti Senatoris, atque ex amplissima & florentissima familia in Comitatu Surriæ oriundi, sex menses nata, febre insolita, ac mali moris, quam malignam nuncupare amant, aliquamdiu fuerat correpta. Dejectiones ejus virides fuerunt, color faciei pallidissimus, nec non plumbeo proximus. Aphthæ oris lactationem omnem prorsus impediebant; & Symptomata quædam insolita maximum vitæ discrimen una intentabant. Mentum suum, quantum potuit, sursum attollebat, & caput retrorsum dies noctesque deflectebat, ut ego apostema aliquod circa fauces hærens, aut Strangulationem repentinam, statim ac advocatus, proinde suspicarer. Huic alterum è pulveribus præmemoratis ad gr. xv. qualibet vice exhiberi jussi, secundum methodum superius descriptam. An vero toties quoties is propinabatur, è vestigio contigit ebullitio talis, qualem in nullo infante tam perceptibilem observare adhuc licuit. Omnia enim deinceps in tumultum enormem conversa sunt, atq; res in extremo discrimine perinde versari videbatur, ac si Suffocatio totalis eam statim confectura esset. Ebullitionem vero usitatam inter acidum & alcali, sub primam eorum in vase admixtionem, plane referebat. Porro effervescentia hac finita, illa sudore multo protinus diffluebat. Neque tamen post plures pulverum doses, & subsequentem lenissimam catharsin, aut Symptoma illud tantillum minui, aut cætera in melius mutari videbantur. Itaque mercurii dulcis, & florum sulphuris ana gr. iv. in tantillo syrupi caryophyllorum, tandem vesperi exhibebam; & mane insequenti, ad summam humorum corruptelam, sive corrigendam, sive averruncandam, eadem repetebam. Ex secunda autem illorum dosi matutina, non ita diu exhibitionem, magnam humorum putridorum & fœtidissimorum sanguine striatorum copiam, colores iridis multiformes æmulantium, illa evomuit; ex quo statim convalescere incæpit, & pulveres illi, à quibus paulo ante ita abhorrebat, tunc iterum propinati optime quidem conducebant, nulla jam ebullitione inter eorum usum amplius comparente. Exinde etiam plorare, ac strenue vagire, tanquam sana, tunc valebat. Item tussis perexiguam molestiam creans, tum fuit exorta, tum facile propulsata. Aphthæ quantocyus recedebant, febris protinus evanescebat, color vividus vultui restitutus, atque infantula hæc universis pro deplorata merito habita pristinum vigorem omni ex parte statim recuperabat.

Observatio VII.

7. Filius unicus domini Burton, præfecti navis onerariæ ad Indias Orientales navigare solitæ, octo dies tantummodo natus, tempore hyemali, torminibus, dejectionibus viridescentibus, atque inquietudine continua laborabat. Adde, quod aphthæ, adinstar crustæ albæ, labia interna, imo & totum os adeo jam obducebant, ut mammis nutricis os suum tenerrimum admovere, aut minimum lactere, haud sustineret. In hunc igitur modum ei præscripsi.

℞. Margar. pp. ℈ ii. pulv. è chel. 69. simpl. ℈ i. M. F. pulvis in viii. chartulas dividendus. Sumat unam ter in die, temporibus opportunis, in cochleari Julapii sequentis.

℞. Aq. lact. alexit. ℥ ii. puleg. ℥ i. sacch. perlat. ʒ iii. M.

Die prima, ac deinceps, Tormina sunt consopita, & somnus placidus conciliabatur.

Tertia

Tertia die sumebat Syrupum solutivum sequentem:

♃. Syr. de cichor. cum rheo. ℥ij. pulv. rhabarb. gr. vi. aq. rosar. gtt. xxx. M.

Eadem vespera pulverum prædictorum alter propinabatur.

Die quarta lactere incæpit, aphthis jam disparentibus, atque sedes fuerunt omnis viriditatis expertes. Veruntamen eadem die, & quinta, in usu priori pulverum perseveravit.

Sexta syrupum solutivum cum Rhabarb. el. pulv. ℈ß. loco gr. vi. assumebat. Quibus demum exactis, perfecte convaluit.

Observatio VIII.

8. Filia domini Georgii Sclater, (Theologi, liberali eruditione eximie perpoliti, & Rectoris parochiæ Hajes prope Bromely) decem circiter menses nata, profluvio alvi violentissimo, inter dentiendum, corripiebatur, ut ex dejectionibus continuis (quæ virides fuerunt, nec pauciores quadraginta aut quinquaginta, spatio viginti quatuor horarum, ut parentes mihi retulerunt) fere exanimis foret, & ab omnibus relicta pro deplorata. Exhibebam ei pulverum descriptorum (inter quos in sistendis diarrhæis cretam primas obtinere, & vel coralliis præstare, conjectari soleo) scrupulum quarta ad minimum quaque hora, sed & sæpius inter initia, donec fluxus admodum remitteret, ferocia bilis sedaretur, somnus una conciliaretur, & vires aliquantum redintegratæ fuerint. Tertio die præparatos jam humores e corpore exigebam rhabarbaro illo nunquam satis laudando, quod tam partium jam imbecillarum robur firmat, quam impuritates blandissime tollit & expurgat. Perseveravi in eisdem ter vel quater in die exhibendis, donec tertia dies rursum rediret, qua Catharsin eandem repetebam. His finitis perfecte convalescebat.

Hic porro adjiciam. Quemadmodum rhabarbaro, inter purgantia infantibus, sive febri, sive alias affectis accommodata, palmam facile adjudicem; ita vix aliud reperiri est ex natura sua insalubrius, aut periculosius, in tenellorum febribus, decantata illa aloe, quæ febricitantibus (quantumlibet præparatio ejus sacra indigitetur) perniciosissima tamen extat, tum propter intensum suum calorem, tum propter corrosionem suam insignem tenerrimæ indoli maxime adversam. Atque hujusce rei veritatem poterim, si libuerit, confirmare, historia plane incredibili nobilissimi infantis vix quadriennis, febre lenta correpti, & binorum dierum spatio ad eas incitas redacti, per usum potissimum hieræ picræ, in vehiculo, uti mos est, calido, ut labes viscerum inde subito enata, quam autopsia anatomica postmodum demonstrabat, omnem fidem longe superaverit. Verum sileo, memor quemadmodum de mortuis, ita & Quoad viventes, nil nisi bene & honorifice loquendum.

Observatio IX.

9. Filia Generosi, quadriennis, æstate anni 1687, laborabat febre omnium vehementissima, quas in tenera hac ætate unquam vidi; habitus corporis fuit admodum macilentus, sitis inexplebilis, calor cutis ultra illos annos acer & mordax, ut tangentis manus incendium ejus internum vix aliquantulum sustinere potuerit. Parotides interim cruciabant, nec non mediocriter intumebant; genæ rubore summo utplurimum perfundebantur; atque anxietate & inquietudine continua languescebat. Eam sic ægrotantem vesperi primum invisebam. Cui illico propinabam ex pulveribus prædictis, & redditis paulo expulsoriis, semidrachmam, paulo post repetendam, in cochleari aquæ pulegii. Mane insequenti eadem sunt iterata; sed bihorio post haustulum matutinum, sanguis e naribus copiose fluebat, atque tota frons livida & turgidula erat, cum rubore insigni hic illic interspersо, ut omni ex parte fustibus recens verberata frons ejus videretur. Sub tempus sinistrum macula plene coccinea, magnitudinis duorum plus digitorum, eademque rotunda se exhibebat. Quibus spectatis neutiquam deterritus, imo rem bene ominans, in pulveribus acidum contemperantibus, sed iis jam minus expulsoriis, propinandis per illum diem permanebam. Proxima autem, hoc est, die tertia, ex quo adveni, tametsi febris, Calor, & sitis, æque intensa atque prius tunc manerent, tamen pulverem purgantem, cujus operationi promovendæ opem non exiguam conferebant Crystalli Tartari, exhibere nullus verebar; unde quinquies aut sexies dejecisse eam contigit. Denique eadem ipsa die febris illa in totum profligata est, sitis vesperi nulla, & calor cutis, tanquam sanissimæ, jam fuit tactui maxime temperatus, ut proinde sub noctem pusilla integræ valetudinis conscia parentibus suis læte exclamaret: Quam rectissime nunc ego valeo.

Observatio X.

10. Filia Domini Golton, generosi, annum unum nata, habitu opimo & præpingui, mense Novembri, propter difficilem dentitionem gravissime Febricitabat; sitis ei fuit inexplebilis, vultus pallidissimus, nisi quod & nonnil viriditatis pallori conjungeretur. Quotiescunque os mammæ lactaturа admovebat, Tussi statim exorta a lactatione desistere ea toties cogebatur; quo symptomate equidem admonitus, uvam tumidam ac inflammatam fuisse conjiciebam. Os præterea aphthis valde sauciabatur, quod firme occlusum vix unquam aperire vellet, nisi naribus arcte compressis, ad spiritum ducendum, & simul medicamentum sumendum, nonnunquam impelleretur. Sedes ejus viridissimæ, atque acidum redolentes, cum jactatione frequenti, Torminibus ventris eam cruciari denunciabant. Inter dormitandum anhelatio astantium aures clare feriebat. Præterea ne tantillum vagire tunc potuit, donec excurrente septimana, & ex remediis ipsissima hac methodo, quam descripsi, administratis multum retusa ægritudine, clamor infantibus usitatus præsentium aures tandem demulceret. A secunda catharsi singula Symptomata manifesto remittebant; & a tertia celebrata, color vultui floridus cum candore nitidissimo sen-

quorſum vel ad aſyla ignorantiæ confugerent Medici, niſi rerum diu notarum, & à pluribus expertarum, ſuſpicio aliqua notabilis merito fuiſſet oborta? Certe umbram, amiſſa ſubſtantia, non ita avide captaverunt, niſi lux umbræ illius tremula incantamento quodam oculos forte perſtrinxiſſet. Nolim vero chymiam intra pharmacopœiæ limites circumſcriptam temere vilipendere, quemadmodum & nullis limitibus Medicis concluſam nolim alios inconſulto magnifacere.

Notatu autem digniſſimum eſt, maximos rerum Chymicarum fautores, & rationi medendi veteri præfervidos hoſtes (ut nihil dicam de Ciniſſonibus illis, & circumforaneis operatoribus qui omnia medicamenta adulterinis corrumpunt, & fumos tantummodo vendunt) in ſumma rerum inopia, pauciſſimis exceptis, vitam plerumque agere; tametſi credulis, imperitis, & avaris aureos montes (quod ajunt) polliceri haud vereantur. Quanquam autem verum ſit, Divitias ac facultates viris Sapientibus, peritis, & in unaquaque Arte optime verſatis, juxta meritum ſuum haud ſemper concedi, tamen veriſimillimum id eſſe duco, quod extrema eorum inopia ita paſſim obvia Medicamentorum aut Arcanorum ſuorum Celeberrimorum noxa, quinimmo ſummæ perniciei, originem ſuam debeat: quodque pars eorundem non exigua ſit ſaluti generis humani (propter ignis exitialem ſive participationem ſive incorporationem) ſaltem inidonea, ſi non maxime adverſa. Etenim ſi hominibus magna ex parte è re forent, aut vires eorum dictis vulgo congruerent, etſi hunc vel illum alchymiſtam locupletare non valerent, tamen ſedulos ejuſdem Artis cultores in pecuniis corradendis (quemadmodum pleroſque omnes artifices induſtriam adhibentes, & utilitatem aliquam publicam præ ſe ferentes, quæſtus, unde vivant, mediocris concomitari non deſinit) haud ita frequenter fruſtrarentur. Si filio meo chariſſimo conſilium dare animus eſſet, quid ei facto opus ſit ad magnam vim auri, aut ſaltem ſufficientem comparandam; me quidem autore, ſpectata morum probitate ſeſe ornaret, nullis fraudibus quenquam ludificaret, neque confingendis mendaciis quoquo modo operam daret, quodcunque vitæ genus aut quamcunque negotiandi rationem, ad rem familiarem augendam, ex inſtituto ille proſequeretur. Nec minus eidem inculcarem, eam eſſe rationem omnium promptiſſimam, quo in egeſtate miſera degeret (quantumlibet veteratoribus nonnulis impoſturæ ſuæ ad tempus aliquod proſpere contingunt) alios perfide circumvenire, falſa pro veris narrare, atque ſceleſti impoſtoris aut hominis nequam partes ullas agere.

Sed ut ad chymica redeam, quantumlibet Opera naturæ apud quoſdam evileſcant, & natura ipſa, apud Epicurum, ceu iners incuſetur, nunquam ego poſſum non exiſtimare, naturæ opera iis quæ ſolertia artis comparantur longiſſime quidem præſtare, imo cum Galeno eadem omni laude eſſe majora & excelſiora. Quamobrem rectiſſime Divinus noſter Senex. Ἡ ἰατρικὴ μάλιστα κατὰ φύσιν ἐστὶν

Ut autem ad umbilicum perveniam, id eos haud prætereat, qui artem de qua jam loquor in deliciis nimiis habent, quod vix quælibet Præparationum chymicarum (ut plus ſemel apud me conqueſti ſunt ipſi hujuſce artis, ſiqui ſunt, adepti) hodie venum vulgo prottet, quæ non ſit plane ementitia, atque ſordida lucri cauſa jam tandem facta Adulterina.

Objicient denique nonnulli Venæſectionem tam teneræ ætati nunquam recte convenire poſſe, nedum eam fore quandoque neceſſariam.

Reſpondeo, Venæſectionem vel minimorum omnium Infantum, ex Summi Numinis, Summi Medicorum, præſcripto fuiſſe olim imperatam per circumciſionis illud inſtitutum; magnas ſæpe Hæmorrhagias illinc exorſas, & quas ſiſtere difficillimum fuit, niſi remediis exquiſitis ea-propter paratis; & tamen ſcriptores Judæos, quod maxime notandum eſt, audacter affirmare ne unum Infantulum ex millibus, eo quod ſanguis ita mitteretur, cognitum deſiderari, aut è vivis præmature exceſſiſſe.

Deus Optimus Maximus, à quo tanquam fonte æternum inexhauſto omnia bona ac fauſta continuo deſcendunt, à cujus gratia fœlix medicæ artis ſucceſſus, præ aliis quibuſcunque, jugiter pendet, his, quæ ſincero animo fideliter ſcripſi, pro ſua bonitate favere dignetur, quo in publici commodum, privato ſemper anteferendum, cedant. Hactenus *Præclariſſimus Dominus Harris inſequetur unica Raymund. Joh. Fortis Conſultatio.*

Pro Vitalitate Natorum adipiſcenda.

Illuſtriſſimi ac Præclariſſimi jugales, qua prompta ſemper fruuntur fœcunditate, crudeli, heu nimis celeri ac perenni filiorum orbitate premuntur; Vix enim vel limina vitæ ingreſſi, vel infantilem, aut puerilem percurrentes ætatem, ferino opprimuntur catarrho; epilepſia tentantur, hujuſque convulſificis tortoribus miſerrime pereunt. Cruciantur mœſtiſſimi genitores, & cauſam ſedulo inquirentes, ut ab uniformi Natorum jactura, eadem in omnibus agnoſcunt; ſic a ſeſe derivatam ac in ſeſe latere extimeſcunt. Unica filiola quatuor annorum ſuperſtite gaudent, fluxione tamen copioſa à capite tentata, & moleſta tuſſi laborante, quandoque etiam prætérito tempore convulſivis quibuſdam motibus epilepticis correpta. Ab ipſis uſque incunabulis patitur vir Illuſtriſſimus continuam fere auris dextræ purulentam emanationem; utriuſque oculi, dextri potiſſimum, imbecillimum viſum; totius capitis ad quoſvis etiam minimos exceſſus facillimam alterationem, quæ in deſtillationes frequenter deſinit; cui compatiuntur ſpiritalia Anacatharſi, & Ptyaliſmo ventriculus, nec fortaſſe emollitione abnuit corporis reliquum. Detinetur autem Matrona Præſtantiſſima animi angore, mœſtitia, importunis cogitationibus, alvi adſtrictione, pauca cibi potuſque appetentia, nullo Veneris ſenſu, aut oblectamento; Prolem edit non æque nutritam, exilem, juſta conformatione carentem, ut non immerito ſuſpicari liceat, efficientis materialiſque cauſæ in communi generationis concurſu adeſſe defectum: præſtet utramque cum Philogalenicis fœmina, vel det iſta materiam tantum in ſanguine menſtruo, concurratque vere active ipſe Vir; utriuſque viget vitium in utraque

cauſa

expurgantia. Quarto ejusdem capitis humidam intemperiem corrigentia, atque tandem & aures, & oculos respicientia.

Pro prima intentione, opportunissimum erit oxymel exigua aqua flor. citri dilutum, præmissa potione magistr. ex manna clarif. quæ erit quoque post prædictum Præparans repetenda.

Pro secunda intentione, ulteriora Præparantia erunt usurpanda, ut decoctio chicorac. agri. meliss. pentaph. & betonicæ: præmisso pariter oxymelite diluto ad ℥ ii. vel iii. Inde præparati humores purgandi infusione agarici, senæ, rhab. addito syr. ros. solutivo; vel electuario lenit. Diacath. diaphæn. quibus superbibat jus, vel aquam hordeaceam, eadem postea repetita præparatione & expurgatione.

Tertiæ intentioni erit satisfaciendum pilulis capit. præsertim cochiis præpar. & aggreg. ter tertio quoque die repetendis, quibus pariter jus hordeo alteratum, vel aquam superbibat Et interim per nares capitis ejusdem expurgatio erit procuranda errhino ex pulvere ireos, major. & nigellæ parato.

Quartæ & potissimæ intentioni satisfacere poterit decoctum sudorif. sine quo nihil reliqua juverint, ex visco querc. vero, salsa, ligno sor. mar. & medul. guajaci, in aqua stillar. cichor. beton. & rutæ capr. paratum, cui succedat sudor in hypocausto, ut caput, omnium malorum fons & origo exiccari possit; in cujus usu quadraginta dieb. insistendum. Ut vero remittatur calor, facile à Decocto sudorifico introductus, terminato sudoris tempore, hauriat summo mane xii. aut xv. diebus cyathum aquæ stillat. de succo cichorii: præmittendo bolum Conservæ rosarum; aut eidem aquæ conservam de acido citri immiscendo.

Tandem postremæ intentioni satisfaciendum, turundam in aurem introducendo, primo melle rosato, mox digestivo, nimirum ex terebinthina & ovi vitello parato, & postremo Balsamo naturali, sive Opobalsamo intinctam. Oculis vero Ophthalmicum egregium admovendum erit tinctura croci metallorum, aquæ chelid. immista; quæ parata habetur Venetiis ad signum S. Margaritæ prope pontem apud Dominum Hieronymum Rizzettum.

Interim capitis aliqua roboratio negligenda non erit, usu alicujus conservæ capitalis, ex floribus vel beton. vel roris mar. vel salviæ sub ingressum lecti frequenter assumendæ.

Hæc autem omnia congruo tempore erunt administranda, incunte nimirum proximo autumno, aut verno tempore venturo.

Victus ratio jam dictis intentionibus proportione respondens, erit à Viro Excellentissimo Adstanti præscribenda, & ab Illustrissimo servanda.

Pro Illustrissima Uxore multo minus operosa erit meunda Purgatio, primas vias mundando; massam sanguineam ab humore melancholico defæcando; jecur & hypochondria refrigerando; & cordi atque capiti aliquod robur addendo.

Quibus intentionibus ut satisfiat, Jecoraria dubio procul erit aperienda, sed sanguis parce mittendus, tempore medio inter utramque purgationem menstruam, quæ si imminute procedat, supplebit in fine purgationis, adhuc hiantibus vasorum uteri orificiis, Saphænæ apertio.

Primæ intentioni satisfacere poterit potio ex syr. ros. sol. & manna clarif. addita portiuncula aquæ flor. citri. Inde quinque diebus summo mane assumat julapium acet. corticibus citri alteratum, addita exigua aq. totius citri, ut mox Leniens præscriptum repetatur: cui superbibat jus malva alteratum.

Pro secunda intentione; succi depur. erunt in usum ducendi, ut a dulcibus, quantum fieri possit, abstineamus. Sic parabitur Præparans ex ℥. iii. succi depur. & per arenam trajecti cich. borag. & pom. dulcium, qui dissolvantur in decoct. jure pullæ parata sol. malv. melissæ, viol. sonchi, cum frustulo citri recentis; in horum autem usu xv. aut xx. diebus erit insistendum; sed sexto quoque die medicamentum elective purgans erit exhibendum, ex flore cassiæ, electuario de succo rosarum & portiuncula confect. Hamech parandum, cui post horam superbibat serum depur. ad lb. i. ß. tribus autem horis ab assumpto sero prandeat. Vel paretur infusio senæ & rhab. addendo syrup. ros. sol. & de polypodio, cui pariter superbibat ad lb. ii.

Viginti jam dictis transactis diebus, tertiæ intentioni satisfacere poterit potus aq. Nocerianæ; primis diebus dejectorio, reliquis vero diuretico modo propinatæ; vehiculum autem dejectorium poterit esse syr. ros. sol. aut potio ex manna clarificata; diureticum vero spiritus tartari ter rectif. ad semidrachmam in primis cyathis.

Tandem cordi & capiti erit prospiciendum. Sic mane jejuno ventriculo convenire poterit aqua totius citri, additis gutt. julap. gemmati, aut scorzoneræ, una aut altera addita gutt. olei de cortic. citri. Ventriculo quoque & cordi gratissima erit confectio ex guttulis olei legitimi cinnamomi, tum mane, tum vesperi assumenda.

Sub ingressum lecti juvabunt conserva totius citri; & flor. rutæ caprariæ, lil. convallium, roris marini; & deficiente somno, ex floribus violarum.

Quibus omnibus congrua erit addenda victus ratio, à Viro Excellentiss. præscribenda; & super omnia animi passiones, curæ, sollicitudines & solitudines sunt ablegandæ, imo geniales conversationes procurandæ; fugato namque melancholico affectu, qui respuere solet omnes oblectationes, gravi quoque atque jucundi evadere poterunt cum suo Viro congressus.

Puellam quod attinet, cum sit destillationibus tussique obnoxia, magnopere juvabitur à Cauterio sinistro brachio inusto; cum enim catarrhi fontem exiccare in adeo tenella ætate non liceat, genitum à pectore divertere, & educere optimum fore existimo: sed præterea aliqua etiam in usum ducenda, quæ materiam catarrhalem continuo in ventriculum delabentem incidere, abstergere & expurgare, præterea nonnihil fontem ipsum exiccare, atque tandem symptomatibus occurrere valeant.

Primæ intentioni satisfacere poterit frequens usus, singula nimirum hebdomada, crem. tart. ad ℥. ß. cum saccharo in jure pullæ dissoluti.

Pro secunda intentione valebit usus chinæ in taleolas incisæ, & in jure carnium consueto ebullitæ.

Pro tertia Julapium acet. in usum ducatur jejuno ventriculo ad cochlearia, tum ut tussi educatur e pectore catarrhalis materia, tum ut à ventriculo abducatur; præterea sit familiaris, usus matutinus aquæ pæoniæ; quandoque rutæ caprariæ; quandoque betonicæ, cui instilletur guttula spirit. cranii humani, aut cornu cervini; nonnunquam etiam spiritus vitrioli.

His autem omnibus custodia aliqua in victus ratione erit addenda; & omnium primo saltem usque ad septimum annum prorsus vinum interdicere saluberrimum foret. Superingestiones etiam, quoad fieri potest, sunt inhibendæ, & exercitium permittendum; sicuti applicationes nimiæ, utpote ætati infantili impropriæ, non sunt imperandæ. *Raym. Ioh. Fortis Consult. & Resp. Medic. T. ii. Cent. iv.*

INFLAMMATIO seu PHLEGMONE.

Antiqui omnem calorem, naturæ modum excedentem appellabant inflammationem, & hanc duplicem faciebant, φλόγωσιν & φλεγμονήν. Igitur sicca illa inflammatio, in qua citra ullius humoris defluxum calor parti insitus excitatur, φλόγωσις Græcis, Latinis Exarsio appellatur, estque prope incipiens inflammatio. Sed Phlegmone dicitur, 1. de quovis tumore calido, & eo respectu est calidorum humorum defluxio, sanguinis nempe puri, volatilis, aut biliosi, tenuis, fervidi, ut complectantur erysipelas, herpes, & similes tumorum species. 2. De ea inflammationis specie, quæ nomine generis absolute & usitate recentioribus dicta est Phlegmone; tumore nimirum à sanguine puro, coque mediocri, seu temperato.

Est ergo Phlegmone seu inflammatio rubescens, renitens, dolorificusque tumor. Vel potius dicatur, tumor præter naturam è sanguine in cutem & subjectos musculos effuso, calorem, rubedinem, dolorem, pulsationem, & tensionem excitans.

Distinguitur porro Phlegmone in exquisitam & non exquisitam seu spuriam. Exquisita dicitur, quando purus sanguis extra sua vasa in aliquod membrum effusus est, eique inhærens alteratur, & incenditur. Non exquisita appellatur, quæ fit ex sanguine minus puro, sed hoc vel illo humoris genere abundante, unde Phlegmone Erysipelatodes, Oedematodes, Scyrrhodes.

Ideoque Phlegmonis causa habita semper fuit, vel purus sanguis extra sua vasa effusus, vel permixtione alius humoris inquinatus, qui non solummodo in cutem, sed in subjectam quoque carnem tandem confluxit. Quum enim venæ arteriæque majores immodica sanguinis copia distenduntur, gravatæ in minores quasi onus deponunt, atq; hæ demum in minimas, tumq; per minima illarum oscula sanguis, quæ cohiberi nequit, effluit, ac in vacua illabitur spatia; quæ inter fibras sunt primorum organorum, præcipue musculorum, arteriarum, venarum, nervorum, atque membranarum. Quæ partes dum fluxione perfunduntur ac implentur, copia distentæ quasi divelluntur, ferventisque sanguinis ardore incalescunt, ac dolorem excitant: sanguis quippe extra vasa collectus, nec libere circulare potens necessario putrescit, ac incenditur.

Verum enim vero sanguinem licet veluti causam tumori huic enodando plerique assignent auctores, tamen fiendi modum plurimi tacent; quem inter veteres aliquatenus exprimit, Doctissimus Fernelius l. de extern. corpor. affect. c. 2. quando dolorem ex calore, hunc ex vehementi inflammatione, illam à sanguine non in solam cutem, sed & in subjectam carnem impacto, & ex venis eo confluente oriri contendit, &c. Hic quanquam causam attribuat fluxioni vasa distendenti, quæ distentio à plethora ad vasa oritur; equidem credendum non est, omnem omnino inflammationem à sola sanguinis copia fieri, cui ratio & experientia quoq; contrariantur. Enimvero in plethora cruor tali modo vasa distendit, permeatque, ut sua sponte carceres suos non perfringat, nisi aliud quid accedat, quod sanguinis motum retardet, quodque stagnationem, effusionem, atq; adeo inflammationem moliatur. Cl. Sylvius Praxeos Medicæ l. 1. c. 40. incendi sanguinem, & inflammationem oriri arbitratur, quatenus ex ipso in vasis suis valde distentis, & aliis quibusvis partibus subsistente, hoc est, stagnante mox incipiunt evanescere partes spirituosæ, magisq; volatiles & subtiles, tum acidas, tum salinas temperare solitæ, unde utræq; acriores factæ acrius in se mutuo insurgunt, effervescentiamque ob particulas sanguinis oleosas calidam excitant, quin paulatim sanguinem ita corrumpunt, ut in pus vertatur, & quidem pro sanguinis corrupti varietate plane varium: ubi satis clare acidum accusat minus temperatum, partibusque spirituosis volatilibus illud temperantibus privatum.

Ex dictis itaq; constare videtur, sanguinis in minoribus vasis stagnationis, hinc ejus effusionis, indeq; ortæ inflammationis, primam esse causam Plethoram ad vasa, vel ex obstructione vel compressione. Enimvero venæ cum nunc à sanguine, nunc à pituita in ipsis coagulatis ac concretis obstruuntur; vel ab aëris externi frigore, aut potenter adstringentibus, medicamentis admotis constringuntur, tunc plus sanguinis per arterias influit, quam per venas nunc obstructas vel compressas refluere potest; hinc cruor paulatim collectus, eadem vascula magis, magisq; distendit, & ita quidem, ut reseratis eorundem osculis, exitus ipsi patefiat; unde tunc (quoniam sanguis ex arteriis in venas non per anastomoses, sed per intermediam partium substantiam, hoc est, carnium tubulos seu poros circulatur) is necessario extravasatur, ac in vicinarum partium substantiam effunditur; ubi copia mediocri saltem collectus, modo nunc exposito, mox excandescit, & caloris sensum molestum in parte sensili producit; quæ mutatio inflammatio vocatur.

Sequuntur nunc ordine symptomata pluribus tumoribus commu: ia, qu: ilia sunt dolor, tensio, pulsatio, rubedo, febris, perpendenda. Et sane inflammationi plerumq; conjunctus est dolor, propter peccans acidum acidius ac volatilius, effervescentiam inordinatam primo sanguini, dein membranosas partes vellicando dolorem inducens. Dolorem excipit tensio ab affluxu sanguinis in partem subjectam, quem venæ recipere nequeunt

effervescentia præternaturali, obſtructis vel compreſſis vaſis, incipiente, tandemque ebullitione ſanguinem in pus præcipitante, quæ poſtmodum ceſſat. Rubedo oritur ab extravaſato & excandeſcente ſanguine per cutem ac cuticulam tranſparente; altius enim impreſſus per muſculos, cutemque vix tranſparet, ac minorem inducit ruborem, qui tamen pro ratione ebullitionis vel effervescentiæ ſanguinis vel accreſcit, vel decreſcit. Cæterum Febris, quæ non raro adeſt, vel primaria eſt, vel ſymptomatica; Viz. à ſanguine acido, vel aliter depravato, atque hinc in parte inflammata ſtagnante, unde motus ejus vitiatur, ac inordinatior fit.

Signa porro, quibus dignoſcitur hic affectus ſunt membri inflatio, rubor, calor, dolor, profunda pulſatio, moleſtaque tenſio, & alia ejuſmodi, quæ ſanguinis abundantiam & extravaſationem aperte arguunt.

Hæc vero partium externarum inflammatio à multis morbis liberat partes internas, adeoque ſalutaris plerumque; niſi extenſione gangrænam produxerit. Periculoſa equidem & difficilis curationis eſt inflammatio, quæ Oculos, Fauces, Penem, Muliebre pudendum, Articuloſve occupat. In juvene, & Æſtate brevius curatur: tardius in corpore pingui, quam macilento.

Ut autem recte perfecteque phlegmone curetur, duo imprimis ſunt obſervanda: primum ut cauſæ antecedenti occurramus: ſecundum ut cauſam continentem evacuemus: quibus tertium adjungi poteſt, ut emendentur ſymptomata; quæ aliquando tam ſæva ſuperveniunt, ut omnem Medentis curam ad ſe, neglecto etiam morbo, convertant.

Repellimus ergo, & corrigimus cauſam antecedentem recto rerum nonnaturalium uſu, & humoris in partem influentis Revulſione.

Rectus rerum nonnaturalium uſus in bona Diæta, ſeu debita ac ordinata illarum rerum diſpenſatione conſiſtit. Aer eligatur ſerenus. Cibus Potuſque modice ſumantur, iique refrigerantes: calida quævis, dulcia, pinguia, ut Zinziber, Piper & ſimilia nocent. Nocet etiam corporis motus, inprimis partæ læſæ. Conducit ſomnus moderatus. Obſunt Alvi durities, Venus.

Quod ſi bona Diæta, hoc eſt, recta rerum nonnaturalium diſpenſatio ad humorem, qui in partem affectam influit avertēdum, nec ſatis idonea, nec ſatis valida fuerit, venæſectio quamprimum inſtituatur, utpote ſummopere neceſſaria; vel ad evacuandum, vel ad revellendum, vel ad derivandum.

Interim vero dum hæc fiunt, cum rariſſime corpus vitioſis non abundet humoribus, etiam per clyſteres, atque purgantia leviora rite uſurpata, ſæpe æque ac venæſectio iteranda, multum efficere poſſumus.

Alterum autem Medici ac Cheirurgi de evacuanda conjuncta materia conſilium verſatur in recta Topicorum applicatione, & commoda adminiſtratione, hoc eſt, in debita ac tempeſtiva eorundem ad partem affectam appoſitione, diligenter conſiderando, quod ſit tumoris initium, quæ progreſſio. &c.

Remedia igitur quibus in inflammationis initio uti oportet, ſint modice repellentia, quibus aliquid diſcutientium admiſceatur, ut influens materia arceatur, & quæ nunc influxit leviter interim reſolvatur. Quem in finem cōducunt aq. plantaginis, ſolatri, ſpermatis ranarum roſarum, florum ſambuci, acetum roſarum, ſambuci, vinum rubrum adſtringens, ſaccharum Saturni, camphora, & ſimilia. abſtinendum vero a vehementer adſtringentibus, Bolo ſc. armeno, ſanguine Draconis, Acacia, Gallis, Alumine, omnibuſque oleoſis & pinguibus, utpote valde noxiis. Quæ omnia poros obſtruendo, adeoque diflationem prohibendo dolorem, calorem, hinc & inflammationem augent.

Sed quanquam incipienti inflammationi ſint imponenda Repellentia, ab iis tamen abſtinendum, 1. ubi juxta partes nobiles eſt inflammatio, vel in glandulis, 2. Quando humores maligni ſunt. 3. Quando critice expelluntur. 4. Quum fit inflammatio in corpore Cacochymico, quumq; pars affecta debilis admodum eſt.

In incremento, hoc eſt, increſcente Phlegmone, quoniam & repellere, & digerere tum oportet, habenda magis ratio humoris influentis, & ejus qui jam influxit. Sic nimirum repellentia admixtis reſolventibus & lenientibus erunt temperanda, ut reſolventia prævaleant. Fomentum ver. gr. applicetur ex Malva Althæa, Violaria, Abſynthio, Scordio, Ruta, Floribus Camomillæ, Meliloti, Sambuci, Roſarum rubrarum, Baccis juniperi, ſimilibuſve in aqua, vel Cereviſia tenui decoctis.

In ſtatu vero reſolventium pondus augeatur, admixtis una anodynis, ſi dolor moleſtus admodum ſit. Cum autem ad declinationem vergat inflammatio, vehementius diſcutere convenit, adeoque ſola diſcutientia & reſolventia ſunt imponenda. Quem in finem applicetur ſequens, aut ſimile Cataplaſma.

♃. Fol. malvæ, althææ an. Mj. ſum. abſinthii, flor. camomillæ, meliloti an. Mß. Coq. in cereviſia tenui ad mollitiem, dein in mortario contundantur; contuſis adde farinæ hordei, fœnigræci an. ℥iß. olei anethini ℥ij. pulv. croci ʒß. M. F. Cataplaſma. Cataplaſmatis loco non minore cum fructu apponatur fomentum ex ſupraſcriptis diſcutientibus, additis & aliis, decoctum, cui vel Vinum Gallicum, vel ſpiritus vini, pro re nata, admiſceri poteſt.

Quod ſi inflammatio ægre reſolvatur, tendatque in ſuppurationem, promovenda erit & acceleranda puris confectio ac generatio. Hoc vero præſtant omnia medicamenta emollientia & Maturantia vulgo dicta, Radices puta & folia Althææ, Malvæ, Liliorum alborum, Branca urſina, Flores Camomillæ, Meliloti, Farinæ Lini, Fœnigræci, Fabarum, Caricæ, Cæpæ ſub cineribus aſſatæ, Unguentum Baſilicon, Emplaſtrum Diachylum, & ſimilia. Ex quibus commodiſſime parari ſolent cataplaſmata. ex. gr.

♃. Rad. liliorum albor. recent. ℥iij. cæparum ſub cineribus aſſatar. ℥ij. fol. malvæ, althææ, flor. meliloti an. Mj. Caricarum ping. conſciſſ. N. x. coq. in aqua pura vel cereviſia tenui ad mollitiem; tunc in mortario contuſis adde farinæ ſeminis lini, fœnigræc an. ℥iß. unguenti baſilici ℥ii. M. F. Cataplaſma.

Si autem Ægris arrideant magis unguenta

ne erysipelatodes in cubito oborta, ut scribis, facile crediderim. Venarum eminentia & tumor rubeus in parte affecta, atque in tumore fervor ac pulsatilis dolor, quæ graphice admodum in literis tuis delineasti, id ipsum manifeste evincunt. Methodum vero in curatione susceptam probare nullus possum. Vidi plures ægros periisse magis debitorum remediorum neglectu, quam intempestiva & temeraria sæpe eorundem administratione. Venæsectio, ut fecisti, nullo modo omittenda erat, quæ in corpore plethorico, quale tuum est, omnino requiritur, & præcipuus scopus est in morbis à plenitudine obortis, ne scilicet sanguinis copia ad affectam partem confluens malum adaugeat, dummodo in principio instituatur. Inchoantibus enim morbis ex Hippocratis decreto, si quid movendum videtur, movendum. Gignitur enim phlegmone ex sanguinis copiosioris influxu quam pars postulat, undecumque etiam influat, aut si qualitate præter redundantiam molestus sit. Requirebat eandem febris; quæ accessit, non quidem acuta, quod materia phlegmones in parte externa, longe à corde dissita, hærebat, magna tamen, quod inflammatio fuerit magna & profunda. Huic generationi in Te proculdubio, si præincipientem causam respexeris, magnam ansam præbuit, nimius concionandi labor & ardor immodicus, quo factum ut per æstum attenuato sanguine & concalefacto, exagitante motu & in fervorem sanguinis massam deducente, propulso foras sanguine e vasis majoribus ad minora; & inde ad minima, donec tandem e venis quasi expressus & ad inania musculorum spacia delatus, in phlegmonem degeneraverit. Ex quibus patet, quam male & quanto damno tuo neglecta fuerit venæsectio. Nec obstabat, quam prætendis, virium imbecillitas, tanquam contra indicans, cum illa à gravante sanguinis & humorum copia, minime vero resolutione aliqua evenerit. De purgatione omissa itidem es culpandus, præsertim in corpore cacochymo & sedentariæ vitæ assueto. Etsi enim inflammationes maxime a sanguine natales ortus derivent, attamen ansam iis præbent humores vitiosi & calidi qui sæpe sanguinem secum rapiunt. Hi itaque expurgandi, quod commode effeceris infuso rhabarbari cum corrigentibus in decocto tamarindorum, addita uncia una syrupi rosarum solut. & de cichor. cum rhabarb. Quod phlegmonem ipsam attinet, cum jam suppurata sit nihil habeo quod addam. An sponte sua aperta fuerit, an vero ferro vel medicamentis, de eo nihil in literis tuis. Illud tædiosum, diuturnum & sæpe minus tutum. Hoc non sine dolore. Ut ut sit, pus diligenter evacuandum, non una vice, sed pluribus; dolor mitigandus; & si reliquiæ quædam non suppuratæ apparuerint, in pus concoquendæ; vulnus mundificandum, ut ejus fieri possit agglutinatio, & alia, quæ Chirurgo tuo ex artis lege administranda relinquo. Tu his fruere in commodum tuum uberrimum, me que, ut facis, amare perge vale. *Fridericus Loffius in Consiliis Medicis.*

Observationes.

Rustica quædam mulier magnam phlegmonem in brachio habebat, huic cum menstrua deficerent, facta est phlebotomia in crure ex loco opposito. Postea applicuimus parti affectæ quæ repellerent.

℞. Aceti opt. ℥iii. album ovi ℥i. aq. rosar. ℥iv. rosar. rub. pulv. ʒß M. & petias lineas in hoc liquore madefactas loco affecto applicato. Hoc utebatur Benedictus Faventinus Præceptor meus.

℞. Unguent. de cerussa ℥ii. succi plantag. & semperv. an. ℥i. aq. rosar. ℥ii. M. & cum petiis lineis apponito. At cum hæc valde repellentia ob insignem dolorem minus juvarent, apposui emplastrum ex mica panis cribellati cum oleo rosac. & lacte; quod in omnibus inflammationibus cum rubore sæpe experti sumus, & dolorem sedare, & fluxum materiæ inhibere; dolor vero illo apposito mitigari cæpit, & inflammatio cessare. Interim statim post sanguinis missionem corpus purgavimus.

In alia, ad inflammationem brachii inunximus primo unguento rosaceo. Postea cum dolor intenderetur, cataplasma sequens imposuimus.

℞. Malv. m. iiii. pistentur ad mollitudinem, add. farinæ hordei ℥ß. ol. viol. rosa. unguenti popul. an. q. s. F. cataplasma: septies fuit reiteratum. Postea etiam brachium inunximus unguento populeo, oleo viol. amygd. d. ros. an. part. æq. imposito deinde iterum cataplasmate suprascripto, tandem bene habuit & a phlegmone curata est: alteri hoc cataplasma egregie profuit & dolorem sedavit.

℞. Farin. tritic. q. s. coq. in aqua addendo ol. rosac. q. s. & parum croci; hoc etiam maturat: hoc item emplastro commode sæpe usi sumus ad dolorem sedandum, & tumorem & tensionem remolliendam, & materiam insensibiliter resolvendam.

℞. Farin. sem. lini fænugr. sem. aneth. fl. chamæm. melilot. bismal. coq. pistentur & corporentur cum mucilag. sem. althææ & butyro recenti potest addi in processu farina fabarum. *Petrus Forestus. obs. 5. lib. 1. obs. Chirurg.*

Ubi cognoveris resolventia non complere opus suum, statim debes sollicitare ipsius phlegmones suppurationem, quam complebis sequenti emplastro.

℞. Rad. malv. fol. viol. an. M. iß. rad. alth. minutim incis. ℥ii. rad. lil. alb ℥iß. bulliant omnia in aq. ad medietat. consumptionem: deinde adde mucil. sem. caulium ℥iß. farin. frumenti ℥i. pingued. porcin. butyr. rec. lact. mulier. an. ℥i. ol. lil. alb. amygd. d. an. q. s. ad impinguandum emplastrum, quod calidum loco dolenti apponatur. Ad idem egregie maturans & suppurans.

℞. Lactis vaccin. lbi. medull. panis subtiliter trituratæ lbi. succi caulium ℥iii. croci ʒi. ol. lil. alb ℥iii. M & calide apponito: maturata vero phlegmone (cujus indicia erunt mollities cum undositate apparens, carentia doloris, & tensionis privatio;) debes te præparare ad illius disruptionem, quod si patiens ferro vel igne terretur, disrumpatur sequentibus.

℞. Diachyl. simpl. ℥ii. fermenti ℥i. ol. amygd. d. ℥ß. M. grosso modo, extend. supra corium, in medio pone stercor. columb. subtiliter pulver. ʒi. & phlegmoni applicato; stercore apposito in loco in quo habilior erit ejus disruptio.

secundum ingenium est hoc ruptorium.

℞. Fermenti ℥ß. salis ℥i. aceti opt. ℥ii. pulv. cantharid. ℈iv. omnia simul bene misce, & in mortario bene ducantur, quousque fiat pasta, cujus ʒß. vel secundum quantitatem phlegmone disrumpendæ applicabis apostemati, superposito emplastro supradicto: rupto apostemate, sic ut plurimum medicaberis.

℞. Terebinth. ℥ii. vitell. ov. numero 1. optime agitentur simul quousque F. forma unguenti, in quo tentam factam ex pecia vel ejus filis ad quantitatem foraminis affecti intinges, & foramini impones; tum vero ipsum unguentum extendes supra peciam, & totum apostema teges: factaque idonea ligatura non multum stricta, ne prohibeatur eventatio spiritus & caloris ad membrum, & materiæ residuæ maturatio: sic continuabis per dies, donec materia fuerit sufficienter evacuata, & labia vulneris optime digesta. Postea ad majorem mundificationem & abstersionem, appones unguentum sequens, & tentam intinctam in eo.

℞. Terebinth. ℥ij. mell. ℥i. M. & usui serva; semper superponendo unguentum digestivum prius factum: mundificata phlegmone, quod poteris videre ex privatione generationis saniei & alterius malæ materiæ currentis ex ulcere & sufficienter abstersa, indigebit tunc ulcus incarnatione & consolidatione: ideo cum sequenti unguento procedes.

℞. Terebinth. ℥ii. mell. ℥iß. thur. mastich. myrrh. aloes; an. ʒi. sarcocoll. ℥ß. pulverizanda pulver. & omnia in mortario bene ducantur & agitentur, quousque F. unguentum: & sic continuabis usque ad veram ipsius consolidationem: hæc Præceptor meus Faventinus admonebat: si vero vehemens dolor inflammationi accesserit, modis omnibus is mitigandus est, quod si anodynis non demulcetur ad narcotica transeundum erit: inter hyoscyamum admirandam opem sæpe contulisse frequenti experimento præter quorundam authoritatem comprobatum est: itaque folia ejus sub calidis cineribus coquito, recenti axungiæ misceto & admoveto; hoc vehementer dolores mulcet, & phlegmonosos tumores ad suppurationem perducit. Petrus Forestus. schol. obs. 5. lib. 1. obs. Chir.

Vir quidam vexabatur in metacarpio & gibbo manus phlegmone seu apostemate calido: exhibui balsamum sulphur: ut eo mane meridie ac vesperi apostema probe illiniret, & linteola superimponeret cum levi ligatura; quod cum fecisset, statim maturationem, mox disruptionem & tandem perpaucis diebus consolidationem & optatam curationem consecutus est. *Martinus Rulandus. curat. 90. cent. 1.*

Plurimos, cum paterentur apostemata, seu phlegmones, sanos feci intra paucos dies solo emplastro diasulph. (cujus descriptionem, vide lib. 18. sect. 22. subsect. 4.) admovi autem illud mane & vesperi, unde citissime ad suppurationem venerunt. Deinceps ultra rupta, & indies his mundificata mox ad consolidationem perducta sunt: quia in hoc emplastro miranda & celeris inest vis emolliendi, suppurandi, rumpendi, abstergendi & conglutinandi. *Martinus Rulandus. curat. 94. cent. 1.*

Cuidam laboranti phlegmone erysipelatode in facie, folia hederæ arboreæ in aqua quæ à tectis tegulatis cæruleis defluit cocta, & humida supra faciem posuimus: hoc experimentum habuimus a Chirurgo quodam seniore, quod in seipso, tum sua uxore sæpius, ad guttam quoque rosaceam in facie expertus fuerat: & ego in quamplurimis: semper enim mihi feliciter successit applicatio fol. hederæ post universalia adhibita remedia: eodem modo & fol. tussilag. cocta in aqua & apposita egregie profunt, ut expertus sum; quanquam in herpere magis conveniant. *Petrus Forestus. obs. 6. lib. 1. obs. Chir.*

Plantæ pedis inflammationes periculosæ.

Cum plantæ pedis partes sint nervosæ, ac proinde exquisitissimo sensu præditæ, atque in parte decliviori sita, non leviora symptomata ex ipsarum inflammatione oriri solent, cujus rei exempla aliquot in gratiam tyronum hic in medium adferre non gravabor. Juveni cuidam Coloniæ viginti circiter annorum ætatis, ex domesticis generosi Viri Dom. Gulielmi de Hodorff. Dn. in Leud. & Wel. &c. cum ex nimis violenta deambulatione dolor in ipsa planta pedis exortus esset, & ab initio remedia nulla adhibita fuissent, auctus est dolor, & mox sequuta inflammatio. Ego vocatus totum pedem in tumorem elevatum, & phlegmone occupatum inveni. Dolor aderat maximus, & ad coxas usque sese extendens; febris continua & ardens; inquietudines item, delirium & lipothymiæ. In curatione autem hunc in modum processi. Instituta victus ratione tenui, sequenti potiuncula corpus purgavi.

℞. Electuar. de succo rosar. ℥ß. pulver. Pastavanti cum rhabarb. ℈iß. syr. rosar. sol. ℥i. cum decocto agrimon. veronic. radic. lapath. acuti, cortic. inferior. radic. frangul. & sem. anisi, fiat potiuncula. Qua clementer expurgatus fuit. Eadem die post cœnam per duas horas ipsi ad gr. vi. laudani exhibui; quievit ea nocte, viresque aliquo modo refocillatæ fuerunt; quapropter postridie venam brachii lateris laborantis incidi, & sanguinem ad ℥x. extraxi, erat enim plethoricus & robustus, hinc febris, dolores & inflammatio multum imminuta sunt. Statim quoque ab initio, coxam, genu, & quicquid ab inflammatione liberum, sequenti linimento inunxi.

℞. Olei rosac. ℥ii. olei lumbric. & axung. human. an. ʒii. M. loco vero affecto, quia pinguia ex Galen. doctrina lib. 5. de simpl. medic. facultatib. admovenda non erant, sequens applicui cataplasma.

℞. Sem. cydonior. fænigr. alth. an. ʒii. pulverisentur & macerentur aqua calida per duas horas deinde admisce farinæ hordei ℥iii. pulver. rosar. ℥ß. coquantur. cum. s. q. aq. ad formam. cataplasmatis, postea admisce vitellum ovi cum albumine; applicetur & renovetur quotiescunque opus videbitur. His adhibitis medicamentis dolor multum cessare cœpit, & locus materiæ apparuit, cui emplastrum basiliconis, toti vero pedi cataplasma præscriptum applicui. Et quia pars illa pedis maxime callosa, lacte calenti, in quo semen fænigræci, folia malvæ & violarum incocta erant, diligenter fomentavi

fomentavi, deinde novacula callositatem illam abrasi, quemadmodum obs. 97. cent. 1. in curatione paronychiæ scripsimus. Sic brevi in ipsa planta pedis rupta vomica, feliciter evasit. Interim dum circa curationem atque sanationem hanc occupatus eram aliquoties mihi narravit Generosa Dom. de Leud. quendam ex suis consanguineis ex simili morbo intra paucos dies extinctum fuisse. Quod mirum nemini videri debet, cum locus iste, ut antea dixi, sit nervosus, & exquisitissimo sensu præditus, ut proinde gravissima symptomata accerseret. *Gulielm. Fabr. Hildanus observat. Chirurgicar. cent. iii.*

INQUIETUDO.

Quandoquidem aliorum morborum symptoma potius quam morbus per se dici meretur ejus specialis tractatio consulto hic omittitur.

INSANIA
Vid.
DELIRIUM.

INSOMNIA.

Cujusmodi sit insomniorum significatio, tum naturalis, prout cerebri intemperiem indicant; tum fatidica prout à Dæmone inspirari, atque futura prænuntiare affirmantur, hic consulto præterimus: solummodo inquiremus quali spirituum animalium motu, & agitatione, in cerebro insomnia producantur. Dicimus igitur, quod spiritus animales, licet alterna motus, & quietis tempora naturaliter affectent, dumque requiei indulgent, humoris nervosi cerebro recens instillati complexibus, velut catenis, ne motum ineant, sese colligari patiuntur; tamen plerumque accidit, quod spiritus nonnulli hoc vinculum facile excutiant, atque inter alta reliquorum silentia huc illuc expatiari ament. Atque revera insomnia sunt tantum excursus quorundam spirituum in cerebro ligatione solutorum, qui dum cæteris arcte constrictis, huc, illuc, sine duce, aut regulatore quovis divagantur, atque motuum typos veluti choreas prius edoctas repetunt, rerum prius actarum cogitationes, licet more valde confuso, repræsentare solent. Spiritus qui aliis interim constrictis, custodia soluti varie discurrunt, duplici ratione in motus libertatem vindicantur. Nimirum spiritus nonnulli somni captivitatem effugiunt, plerumque ob nimium cerebri calorem, & agitationem, prout à vini potu, Nicotianæ fumo, exercitio immodico, necnon passionibus, aut studio acriori accidere solet: his enim modis spiritus stimulatione quadam citantur, ac velut in impetus adiguntur, ut somno licet obrepente, una omnes constringi, ac coërceri nequeant; quin aliqui velut spectra in cœmeterio, inter reliquorum sepulchra obambulant, & stupendas rerum apparitiones faciunt. Alia spirituum quorundam in cerebro, qua insomnia producuntur, exuscitatio, fit ob spiritus quosdam in aliis partibus, uti in præcordiis, stomacho, liene, genitalibus, &c. perturbatos, à quibus dum perturbatio eadem per nervos in cerebrum communicatur, unus forsan, aut alter spirituum manipulus, ibi concitatus, varia phantasmata repræsentari facit. In affectione incubo dicta, dum præcordia ob nervos contrictos, aut alias impeditos in motu sistuntur, animal quoddam, aut pondus grave pectori incumbens, respirationem inhibere somniamur. Humor genitalis in vasis turgescens, eademque irritans, insomnia impudica producit. Cibi dyspepti, & crassiores, in cœna comesti, quatenus ventriculum aggravant, & molestia afficiunt, somnos item perturbatos, & phantasmatum terriculamentis infestos reddunt; pariter de multis aliis partibus habere, in promptu est ostendere.

Dum spirituum turmæ quasi privatæ, in cerebro exuscitatæ, & huc, illuc, se proripientes, phantasiam exercent, illorum *ἐκδρομαί* sive excursus, modo regulariter, modo inordinate contingunt; proindeque insomnia, aut rerum anteactarum series, aut tantum chimæras, sive notiones omnino dispares, & incongruas repræsentant. Porro dum spiritus animales, eo ritu intra cerebrum agitati, insomnia, seu cogitationum simulachra producunt, non raro in genus nervosum resiliunt, ibidemque spiritus alios cientes, motus locales diversimodos producunt; quapropter homines nonnulli, etiam quando alte dormiunt, e lecto exurgere, huc illuc ambulare, supellectilem juxta positam e loco in locum movere, sæpe vestimenta induere, fores aperire, scalas ascendere, loca anfractuosa, & vigilantibus vix adeunda pertransire solent; interim si illorum progressui obstaculum occurrit, aut illud consulto prætereunt, aut è via amovent. Novi quendam hoc ritu, instar spectri noctambulare solitum, qui alios vigilantes obviam factos alloqueretur, manibus comprehenderet & non raro pugnis cæderet, deinde nisi asperius tractatus expergisceretur, ad lectum rediens, & postea sponte evigilans, nihil omnino a se actum consciret. Quinimo de plerisque ita lemurum more noctu vagari solitis observare est, quod expergefacti fere nihil rerum in somnis à se gestarum recordantur; quasi diversum aliquid a somniantibus paterentur; namque hi se motus locales edere concipiunt, quos revera minime edunt, verum isti loco moventur, nec tamen istius conscii fiunt. In somniantibus spiritus excitati omnino interius versus corpus callosum lati, tantum imaginationem, & memoriam afficiunt; in somnambulis vero, illorum manipuli quidam exporrecti *ἐκδρομαί* suam solummodo exterius versus partes motrices dirigunt, interim sensu communi, imaginatione, & memoria minime affectis. Mirum est, quod sagis, seu veneficis passim accidit, nimirum istæ, dum sopore profundo sepultæ jacent, se loca valde remota adiisse, marium, & terrarum spectacula iis prorsus ignota vidisse imaginantur, & exacte describunt; quod procul dubio est, quoniam Diabolus rerum ideas phantasiæ illarum objiciat, adeoque fortiter imprimat ut sese illis interfuisse pro certo credant: è contra somnambuli totas divagantur ædes, earumque procinctus, & actiones diversimodas revera perficiunt, quarum vigiles facti, prorsus ignari sunt. Si hujusmodi passionis ratio inquiritur, hic primo occurrit, quod taliter affecti, facultates tum sensitivas, tum locomotivas isto tempore libere exercent, quippe non tantum pedes, & brachia, velut certis mo-

dis, & numeris movent, uti solet machina rotis ac elatere instructa tia insuper auribus audiunt, oculis vident, & cum discretione quadam, juxta impressiones à sensibili factas, motus suos locales variant. Quare hinc concludere licebit, spiritus quosdam animales intra cerebri meditullium posterius, forsan circa corpora striata inordinate excitatos, nervorum capitella ferire, aliosque dein spiritus, longa serie intra ductus nerveos, & partes motrices consitos, exciere, inque motus prius assuetos ineundos adigere; hinc ut corporis & membranarum lationes diversimodæ producantur. Attamen quia spirituum excitatorum *fora* tantum exterius tendit, & non omnino interius in corpora striata & callosum reflectitur, proinde ut nec commune sensorium, nec imaginatio afficiantur, idcirco agentes actiones suas nec percipiunt, nec recordantur. Quod si interrogetur (siquidem sensus communis hoc tempore obtorpescit) quo instinctu spiritus animales, juxta sensibilium impressiones, ad motus locales hujus, aut alius generis obeundos determinantur: dicendum erit, quod hæc sensus, & motus reciprocatio, à consuetudine potissimum dependeat, spiritus scil. hoc, aut illo ritu ordinari prius assueti, in somno actionis liberta. em nacti sponte sua ad solitos agendi modos se componunt; non secus atq; dum Citharædus aliud quidpiam meditatur, digiti ejus modulaminis numeros prius edocti, fides miro discrimine, & agilitate exacte pulsant. *Thom. Willis de Anima Brutorum.*

De Insomniis morbosis jam quædam capite de Incubo. Hic rursus pauca per observationes e Miscellaneis curiosis & Actis Hafniensibus exceptas.

Mirum, sed nunquam fallens ægræ somnium.

Fæmina nobilis, jam ab aliquot annis valetudinem minus firmam experta, sæpe arthritica, semper ὑποχόνδριος aliquando calculosa, in quæ incommoda incidit ex non interrupto ob mortem filiæ unicæ luctu, quamquam plurium Medicorum pareat consiliis, familiarius tamen meo, quoties grave incidit symptoma, utitur ministerio. Hæc sine omni hæsitatione præsagit venturum proximo biduo morbum, quod trienni jam experimento constantissime edocta sit, quoties de me somniat, instare sibi adversam valetudinem, licet sana ad dormiendum se componat. Credibile oberrare in corpore ejus semina mali antequam se plenè colligant, atq; ab istis vagabundis motiunculis membranas cerebri inter dormiendum leviter pungi, & ab his vellicationibus redire memoriam eorum quæ solenniter geruntur, quoties punctiones ejusmodi crebrius infestant. hoc est, discurrendum ad sollicitandam Medici familiaris operam. Hinc quoties eam inviso, primo omnium percunctari soleo, utrum inter somniādum me viderit vel lætum quicquam, vel triste agentem; si neget, jam securus sum proximo ad minimum biduo de mali induciis. *Olai Borrichii.*

Somnium mortis nuntium.

Uxor charissima jam à tribus annis dolore vexatur hypochondriaco cum suetis symptomatibus, quæ noctu fere eam affligunt; ante vero per somnum quasi sentit venturum malum; quare somnio habet utplurimum hujus vel alterius morbi obrepentis, interdum periculi in aquis, nonnunquam rerum aliarum tristium: expergefacta statim, vel paulo post, sentit incumbere dolores illos: quoties ergo noctu contingit (contingit vero maxime) toties per somnium nuntiatur: alia somnia veridica possunt videri apud Heuric. ab Heer. obs. 2. & Gassendum in vita Peireskii l. 2. p. p. m. 75. *Georgius Francus.*

Insomnium Exitiosum.

Matthias Brischwiz temperamenti melancholici, annum agens 21. & hospitans apud tutorem suum, in cujus ædibus terrifica spectra videri censent cum die 28. Septembr. Anni hujus 1671. cubitum iturus (dormivit autem solus in ipso domus vestibulo) terriculamenta quædam in superiori domus contigatione audiret, lectum gravi perculsus timore ingreditur, ac profundo opprimitur somno. Non diu post cernit in somnis lictores, qui civem, optime mihi .. has notum in vestibulum deducunt, & carnifici non procul a dormientis lecto capite plectendum offerunt. Nec renuit ille, sed celeri ictu caput cervicibus abscindit. Cæterum, caput truncatum adstantes omnes crudeliter interemit, ipsique somnianti præsentissimam minabatur mortem, quam ut ille effugeret, ad januam se contulit. Et licet, ut per somnium ei videbatur, revulsum caput eum insequeretur, à vicinis tamen ficto periculo eximitur, dum caput & simul cum illo omne removent periculum. Et hic quidem fuit finis insomnii, non tamen finis miseriæ somniantis. Corripiebatur namque finito somnio epilepsia gravi, quam cum maxima membrorum jactatione horrificoque boatu sustinebat. Audiverat quidem hos tumultus in hypocausto ipse Tutor, qui a febre petechiali, Deo benedicente & me assistente, vix reconvaluerat, sed pro illusionibus spectri eos cum uxore habebat. Sequenti die 29. Septembr. mane surgens æger, de insomnio horribili & capitis dolore conquestus est coram domesticis, consueta tamen obivit munia. Sed vesperi, nihil quicquam cogitantibus adstantibus, paroxysmo epileptico iterum infestatur. Ubi ex membrorum jactatione & boatu merito colligit tutor, simile ei præcedenti accidisse nocte. Advolat interim amita ægri & re cognita, propinat ægro Medicamentum aliquod, cujus vires antepilepticas mirum quantum deprædicaverat. Sic quidem æger sequenti nocte, & die, quæ hanc excepit, nullis infestabatur manifestis paroxysmis, attamen interdum per quadrantem horæ & ultra oculos habens apertos, sine sensu & motu decumbebat, mox rursum ad consuetos labores se conferens, eadem die ego vocatus, urinam turbidam & pure repletam offendo, simul quoq; ægrum de capitis & lumborum dolore conquerentem audio. Quare necessitatem purgantis medicamenti propono, & ægri corpus potione digerente, quam etiam antepileptica ingrediebantur, præparo. Die 1. Octobr. post assumptum Medicamentum dejecit sine molestia decies, & remiserunt dicti dolores. Die 2. Octobr. citra voluntatem scitumq; meum egrediens ex hospitio suo, amitamq; invisens, in istius ædibus denuo, sed ultima vice, convellitur. Inde in hospitium reductus, ea atq; sequentibus diebus diversis ei prospexi antepilepticis, tam internis, quam externis. Die 4. Octobr. cum non nisi difficulter respondere. Licet adstantes innatæ ejus morositati ac pervicaciæ id adscriberent, variis tamen sollicitationibus à me victus, respondit tandem se, quandoquidem fauces nimium dolerent, loqui non posse. Vocatus mox Balneator, ægri Patruus, atq; ut faucium leviter inflammatorum curam

haberet, jussus. Die 5. Octob. loqui desiit, & manum dextram cum dextro pede difficulter movere cœpit. Ego lateris illius Paralysin imminere conjiciens, ad malum illud avertendum diversa præscripsi interna pariter & externa, sed cuncta sine fructu, unde ingravescente malo tandem die 7. Octob. noctu ad plures abiit. &c *D. Georgii Segeri.*

Ex Insomnio Ingens Catharsis.

Consulis Hanoviensis filia, octodecim circiter annorum virgo, consueta erat purgare alvum Extracto Rhabarbari, quod cum aliquandiu neglexisset, monebatur quadam vespera à matre, excusavit se filia, prætendens nauseam a familiari illo purgante, & sic aliquanto diutius ob id increpata à matre una cum Sorore jectum repetit. Hora prima post mediam noctem incipit nauseabunda hæc virgo gemere & suspirare, & expergefacta à Sorore conqueri de ingentibus alvi doloribus ab usu Rhabarbari, quod se sumpsisse somniaverat, & paulo post cogitur relinquere lectum, aliquot horarum spacio plus quam sexies copiose purgata a sola phantasia, humores illos mobiles & fluctuantes deturbâte. Hic recordor. Observationum de vi imaginationis in tom. 2. Ephemeridum German. p. 32. & 221. à D. D Sorbait & Scholzio communicatarum, quæ ibidem à curioso lectore videri possunt. *D. Ioh. Jacobi Waldschmidi.*

INTERTRIGO
Vid.
CUTIS VITIA.

Hic uno tantum verbo de ani intertrigine, quæ nihil aliud est quam partium ano vicinarum, ac inter femora etiam sitarum, attritus ac excoriatio, à motu vehementiori & equitatione ort... Curatur sevo cervino & hircino, nec non pulvere ex floribus Balaust. rosſ sant. rubr. & camphora, parato ac insperso. Alii farinam nucis juglandis inspergunt, sicq; dolorem mitigant. Alii partem affectam aqua rosſ. in qua aliquid salis saturni sit dissolutum fovent. Alii laudant adipem anseris, anatis, gallinæ, chalcitidem aqua subactam, mucilaginem semin. cydonior. & tragacant. ex aqua rosarum, vel malvæ paratam, item oleum amygdalar. dulc. myrtin. rosar. vitell. ovor. item plumbaginem cum aceto & vino mistam, pulverem gallarum oleo vitell. ovor. exceptum, mista plumbagine myrrha & alumine, unguentum de cerussa, de lithargyr. cum pauxillo mercur. vivi, item gryseum ac sambucinum. Tandem remedium Forestí est si intertrigini argentina herba contusa apponatur, vel hujus herbæ succo partes affectæ liniantur.

INTESTINORUM MORBI.

De intestinorum fabrica, membranis, vasis, glandulis, de corundem differentiis, situ, connexionibus, actione ac usibus fuse agitur ex Clar. Glissonio & aliis in Bibliotheca nostra anatomica. Morbos quod attinet; illi sunt inflammatio Angustia, Lævitas, tumores, flatus, motus imminutus, intussusceptio, vermes, hernia, vulnus, ulcus, ac intestini recti affectus speciales, qui sunt inflammatio illius specialis, verrucæ, rhagades, ulcus & fistulæ. De inflammatione, angustia, tumoribus, intussusceptione actum capite de ileo, ac etiam de colica & de alvo adstricta, de lævitate, capite de diarrhæa. De vermibus, hernia, vulnere, ulcere, verrucis, rhagadibus, fistulis, propriis capitibus. Hic itaq; spicilegium tantum aliquod eorum prope omnium per consultationes, observationes, & anatomicas inspectiones hinc inde excerptas, exhibebimus.

Consultationes

Pro Illustri, & Nobili Mirandulano, tumore scirrhoso intestini recti à sanatis hæmorrhoidibus exorto laborante.

Postquam satis perspectum est tumorem ad sinistram sedis partem in nobili, & illustri viro ab hæmorrhoidibus olim immodice fluentibus per incisionem, ablationemq; sanatis subortum latitare, ipsum idcirco rectum intestinum obsidere pro certo habendum; & quoniam tumor durus, ac renitens existit, inter tumores ideo scirrosos, eosq; potissimum qui ex minera melancholica mixta prædominante fiunt, est reponendus, in ea siquidem parte contextæ sunt venæ prædictæ ejusdem mineræ receptacula, patiensq; habitus melancholici proponitur: atqui succum pituitosum subesse ex his vel facile persuaderi potest, & primo quia occasione cujuslibet hæmorragiæ calor nativus valde depauperatur, unde insignis pituitæ proventus fiat, necesse est; secundo ubicumq; succo melancholico pituitosus commiscetur, unaq; ad cutim demandatur, colorem subrubrum suboriri contingit, qualis in tumore nostro conspici scribitur, pituitosus ergo succus melancholico subdominatur, in cujus rei confirmationem facit, & illud, quod pars laborans imbecillior facta quam pro naturæ statu conveniat, proprium haud bene conficit alimentum, proindeque excrementa pituitosa cruda coacervare cogitur, ut minime interea dubitandum sit, scirrum hunc illegitimum esse, non solum qua ex minera mixta ortum ducit, verum etiam quatenus ob dolorem adjunctum non est immunis a sensu, quamvis dolorem partes adjacentes magis, quam tumidã excruciare putem: ut ex his etiam pateat, scirrhum hunc esse de genere eorum, qui non incipiendo, sed qui ex alterius morbi permutatione fiunt, patet adhuc a natura cancri liberum existere, quando neq; venosus, neq; lividus, nec inæqualis existat, continuoq; non doleat, sed ubi tantum ab excrementis crassioribus descendentibus, fluxioneque humorum irritatur.

Scirrhus igitur hic (ut modus generationis ejusdem clarius innotescat) à succo melancholico peccante, pituitosoque subpeccante ortum ducit, & ex eisdem incrementum suscipit; an vero ab illis per repletionem, siccationem, vel concretionem fiat, & an humores eundem efficientes per fluxionem, vel congestionem colligantur, meo judicio non est difficile decernere, nam quoad primum cum non sit dubium, corpus egregii viri succo melancholico plurimo scatere, minime fieri potest quin scirrhus per repletionem fuerit subortus; pariter quoniam locus affectus, minera morbifica, ac usus olim medicamentorum adstringentium in unicam frigiditatem (à qua concretio) conspirant, ea propter in hujus tumoris generatione concretionem locum habere sentio, siccitas autem, quoniam causæ ipsum inducentes, uti nimis calefacientium, ac dissipantium usus, similiaque non præcessere, mea sententia omnino secludenda

quoniam cauſæ ipſum inducentes, uti nimis calefacientium, ac diſſipantium uſus, ſimiliaq; non præceſſere, mea ſententia omnino ſecludenda. De ſecundo, & poſtremo ſtatuo, ſuccum melancholicum per fluxionem, pituitoſum vero per fluxionem, & congeſtionem (ut ex ſupra dictis liquet) in parte laborante, & per tranſmiſſionem, ac attractionem colligi; Per hanc quidem primum ob maximum in alvo deponenda conatum, qui ab anguſtia inteſtini recti per conſtipans tuberculum facta Procedit, deinde ob doloris ſubſequentis acerbitatem: per tranſmiſſionem vero ob partis imbecillitatem tum nativam, tum adſcititiam, & à morbo, & à remediis adhibitis acquiſitam, quam tranſmiſſionem ſicuti reſpectu humoris melancholici à toto, vitio jecoris fervidioris (quod ſucci melancholici ferax eſſe ſolet) necnon forſan lienis haud bene maſſam ſanguineam defæcantis, fieri non dubito, ita & reſpectu pituitoſi ab eodem toto ob errorem fere triplicis coctionis totius nutritioni deſtinatæ prodire certum habeo; Error autem hic non niſi ex caloris nativi jactura, ac labe dependet, merito cujus in parte quoque laborante ſuccus idem, ut ſtatutum fuit, ex parte coacervatur.

Doloris vero generatio ſicuti & cujuslibet alterius ex objecto improportionato tactus organo oblato dependet, ex intemperie videlicet frigida inæquali, & ſoluta unitate à copia materiæ partes ſentientes diſtrahente producta. Dolorem autem augeri modo, modo imminui contingit, quoniam minera peccans à debili calore in ſpiritum flatuoſum interdum aliqua ex parte reſoluta majorem infert diſtenſionem, unde doloris augmentum, atque ſævities; at ſpiritu illo diſſipato diſtenſio minuitur, ſicque dolorem miteſcere contingit; idem deinde dolor eſt periodicus, quoniam cauſa illius, fluxio inquam, & ſpiritus flatuoſus quibuſdam intervallis accedunt, & agunt, ubi ſcilicet alvus in proprio fuerit munere; cauſam vero propter quam per unam, vel alteram horam ab excretione, & non ſtatim dolor inſurgat, ac inſæviat, nullam aliam eſſe exiſtimo, niſi quod fluxio ſine temporis aliqua intercapedine materiam in ea copia, quæ vincat, & ob id triſtem ſenſum excitet, ſuppeditare non poteſt, ut non ſit mirum poſt unius, vel alterius horæ ſpatium ab alvi conatu, atque ſecretione dolorem accedere, ad quod etiam ſpiritus illius flatuoſi generatio, quæ ſubito fieri nequit, non parum conducit, tandem dolor eſt uniformis, quia cauſa operatur, & ad operandum uniformiter promovetur.

Ex quibus ita conſtitutis facile ſit intellectu ad Medicum curantem attinere materiam abſorptam, replentem, & concretam evacuare diſcutientibus, ac emollientibus, calefacereque moderate calefacientibus, prius tamen danda opera, ne hæc eadem de novo generetur per alterantia viſcera in contrarium, quod ubi Medicus obtinere non poterit, ſaltem materiam genitam ab affecto loco deflectat, ſed inter cætera caloris nativi jacturam ut reparet omnino conabitur.

Sed ut verum fatear horum vix fœlix eventus eſt expectandus, quoniam ſicuti ſcirrhus illegitimus difficulter admodum ob materiæ pervicaciam curationem admittit, ita ab eodem graviora longe mala ſuperimminent, primum quidem in caſu noſtro fœcum retentio, quæ facile ob ipſius incrementum (ut ego ſæpius vidi) ſuccedere poteſt, unde omnis poſtmodum occaſio volvuli non exquiſiti; ſecundo imminet carcinoma non ſolum propter id, quod ſcirrhi melancholici à medicamentis quàm facile irritati in cancrum degenerant, ſed ea potiſſimum ratione; quod patiens in ea eſt ætate conſtitutus (agit enim trigeſimum ſeptimum annum) in qua ut plurimum ſucci atrabilares gigni conſueverunt; At quod curationis difficultatem auget, ut fere ex hoc impoſſibilis evadat, eſt quod ſcirrus veluti internus exiſtit, atque vix topicorum uſu gaudere poteſt, quibus & illud accedit, quod purgatio ſucci peccantis per medicamentum catharticum ſummoperè neceſſaria per locum fit affectum, à quo maxime abhorret vera medendi methodus; in id igitur ſaltem incumbendum, ne aliquid deterius contingat, & quod nunc infeſtat magis quam fieri poteſt imminuatur.

Quod aſſequi materiis præſidiorum Medico licebit, atque primum Chirurgicis, ex quarum ordine præter venæſectionem prius medianæ dextræ, deinde ſalvatellæ ſiniſtræ, hoc tempore adminiſtrandam & fonticulos in brachio dextro, femore ſiniſtro, tandemque ad ſpinæ caudam quamprimum inuſtos propono, atque ut fonticuli magis, ac magis prodeſſent, pilas in iiſdem geſtari juberem ex pulvere hellebori nigri, & agarici ſimplicis cum cera excepto paratas, extrema quoque fricari, vinciri, lavari aqua actu calente, ac jugiter ventoſari vellem.

De pharmacis autem ita ſentio, ut ad univerſalia, ac particularia redigantur, in genere priorum primo occurrunt quæ materiam genitam reſpiciunt, & ſunt præparantia, & evacuantia. Priora erunt; quæ ex betonicæ decocto, boraginis, bugloſſi, fumariæ, lupulorum, agrimonii, cichorii paſſularumque & ſyrupis appropriatis fiunt; Poſteriora vero, ſi ſint evacuantia ſenſibiliter, ac primum lenientia, occurrunt tanquam accommodatiora ſyrupus de polypodio magiſtralis, & mel roſatum ſolvens; ſi ſint purgantia per alvum, ab infuſo hellebori nigri, & agarici cum electuario lenitivo, aut decocto Epit. aut ſyrupo de polypodio dicto, non eſt recedendum: quinimmo non ſemel, ſed pluries hoc vel ſimili medicamento uti proderit, quocirca hellebori ejuſdem præparati, tum pulvis ſucco roſarum pluries irrigatus, in umbraque ſiccatus, tum extractum ejuſdem mihi plurimum arrident, huc infuſum myrobolanorum Indorum, & chebulorum in vino ſubdulci, necnon epitimi in ſero caprino depurato, prout Dioſcorides perhibet, eſt ut referatur.

Nec ab horum uſu me abducit illud, quod, ſcilicet, per locum affectum non ſit evacuandum, quoniam id ipſum in Medicina (ut dicunt) regulari, non autem coacta, qualis eſt, quæ nunc facienda proponitur veritatem habet: Accedit, quod utique per partem affectam evacuare conveniens eſt, ubi materia medicamento purgante deducta in ipſa non detineatur, ſed ſtatim educatur, eo

purgantis

purgantis genere, cui medicamentum aliquod robur addens sit adnexum, & idcirco myrobolanos, Rhabarbarum, ac similia addere si opus fuerit, expediet.

Sed purgantia per sudorem, urinas, ac vomitum non despicienda, pro sudoribus ergo movendis præter syrupum Sancti Ambrosii vocatum, extractum cardui benedicti, decoctum chinæ, & salsæ, modicique guajaci, aliquot simplicibus diureticis temperatis, ac emollientibus, cicoreaceisque temperatum, instrumentum ligneum ad sudores movendos paratum summis laudibus extollo: Pro ciendis autem urinis ab usu seri caprini infusionis anisorum destillati adjecto lacte semi. melonum non recederem, quo non conferente ad pulverem rubeæ tinctorum, ad species electuarii Iustini adscendere non dubitarem. Vomitus si modo ad ipsum pronus, facilisve patiens fuerit, copia cibi sæpius moveatur.

At si medicamenta evacuantia insensibiliter agant, Medicamentum aliquod ex viperis paratum, item jus galli antiquioris, simplicibus fere omnibus commemoratis medicatum, necnon ammoniacum cum lacryma terebinthi, utramque antidotum magnam, ac salem theriacalem ex conserva boraginis propinatum omnibus præfero.

Verum si medicamenta respiciant materiæ morbificæ generationem, potissimum ad viscerum alterationem diriguntur, quare gratia jecoris præter lac asininum, atque caprinum serum cum succo cicoreaceorum assumptum, thermas etiam frigidas bibitas de more probo, sicuti & perfusionem factam ad hypochondrium dextrum cum succo prædicto adjecto aceto, ac tandem balneum aquæ dulcis non improbo; gratia vero lienis forsan læsi usum tum trocsiscorum de capparibus, vel de agno casto, item & medicamenti ex chalybe assumendorum, tum ammoniaci in aceto dissoluti cum succo radicis cyclaminis, & oleo capparorum admovendi propono proficuum; postremo gratia ventriculi mastichem, nucem myristicam conditam omnibus præfero, urgenteque necessitate thermas calidas non vitupero, à quarum usu si aliqua noxa timeatur, licebit ex oleo communi, atque butyro clysteres injicere; Exterius pro eodem ventriculo convenit ceratum ex mastiche cum speciebus diambræ, aut etiam stillicidium stomaticum, prout decet paratum.

Topica post hæc occurrunt, & primum sub forma insessus, qui commode satis, vel ex oleo sem. lini, vel ex lotura lanarum, vel ex decocto herbarum emollientium, adjectis pinguedinibus, ac medullis poterit parari, quibus in progressum addere licebit oleum rutaceum, irinum, ac laurinum, licebit & incoquere herbam Nicosianam, radicem peucedani, atque cucumeris agrestis: pariter injicere prædicta medicamenta vel primo medicamentum filii Zachariæ, ceratum ex Oesipo, & diachilone gummatum, deinde ceratum sacrum dissoluta in vino decoctionis fœnugræci erit opportunum; sed mihi maxime placet injectio, quæ fit ex mucilaginibus altheæ, fœnugræci, sem. lini cum succo tabaci: Tentæ etiam ex lana, quam succidam dicunt, prædictis imbutæ uti & glandes factæ ex pinguedine capræ, leonis, ursi, Medulla cervina, & gummi ammoniaco, debilioque, ac pulvere radicum cucumeris agrestis, & florum tabacci Indi non sine fructu usurpari poterunt; luta quoque Patavina, primum Divi Bartholomæi, deinde Sanctæ Helenæ quomodocumque administrata meo judicio mirifici erunt usus, quinimmo cum sciam ex his olea chymice parari, illa propterea (sicuti & balsamum verum) injecta maxime efficacia futura prædico. Et quantum ad suffitum attinet statuo, dum frequens est usus patienti jam dictorum, licere etiam sibi per anum fumum recipere, qui tum ex lapide pyrite, vel molari ignitis ac aceto acerrimo aspersis, tum ex decocto actu calente simplicium dictorum facto in lotura lanarum, & aceto, in quo lapides igniti fuerint extincti, excitatur.

Vivendi modum appositum non propono, quoniam ab excellentissimo curante apposite satis superque poterit institui, solum illud admoneo, ut continuo patiens bibat vinum aliquod cum china, guajaco, boragine, buglosso, ac similibus medicatum, & alvum sibi lubricam clysteribus emollientibus, passulis, ac prunis præparatis conservet; Atque hæc sint satis à me nunc proposita pro salute nobilis viri, cui Deus utinam faveat. *Iulius Cæsar Claudinus in Consultationibus Medicinalibus.*

De dolore Colico ex Calculo. Pro Nobili Acciolina Tarvisina.

Nobilis Matrona annorum 30. temperamenti sanguinei, cum bilis subdominio, mediocriter carnosa, proceræ staturæ, sexdecim abhinc diebus conqueri cœpit de dolore in Ilio sinistro, satis intenso, gravativo, & fixo, cum adstrictione ventris, & vomitu materiæ crudæ, & pituitosæ, boni coloris, urinis variis medicis præsidiis sanata tandem quartadecima post excretionem pituitæ viscidæ ejectæ usu clysteris excrevit per alvum duos calculos tophaceos, inæquales, magnitudinis ovi columbini; retulitq; se ante biennium Bergomi cum esset, alium similem ejecisse. Propterea de agendis, præservationis ergo consulit, cum alias perfecta fruatur corporis salubritate.

Cum itaq; morbum ostendat sanatio, non est difficile determinare quænam sit pars affecta, qualis affectus, & quæ causa. Licet enim in regione ilii positus sit ren sinister, & intestinum colon, doloresque renales, & de quo jam agitur convenire possint, nihilominus cum urinæ non sint crudæ, ut in nephritide, nec adsit vomitus heterogeneæ materiæ, qualis comitatur nephritidem; atq; cum alvus sit adstricta, quod in nephritide non adeo contingit, calculique per alvum sint excreti, compertissimum est dolorem hunc colicum fuisse, eumque a calculo in intestino genito: quos licet Galen. 6. de Loc. Aff. 2. non observaverit, oculata tamen fide testari possum ipsos etiam in intestinis generari posse. Ubicunque enim adest materia disposita, & agens, potest & debet fieri actio. Illa autem plurimum est pituitosa, & viscida; agens vero calor exiccans, & eandem in calculosam, ac tophaceam convertens; qua cum abundent potissimum intestina crassa, non raro per clysteres excreta, atq; in iisdem calor non desideretur,

tur, licet non æſtuoſus, cum ſint partes exſangues, & membranoſæ; hic tamen diutius agens in prædictam materiam inteſtinorum anfractibus concluſam, poteſt ipſam exſiccare, ut in calculos coaleſcat. Si enim concreſcunt in cerebro natura frigido, & humido, in quo eos vidit Braſau. 3. Aph. 16. & Cornelius Gemma l. 1. Coſmocr. 6. in articulis item, ut in doloribus articularibus tophaceis, quid prohibet quominus generari poſſint etiam in inteſtinis, ut & in aliis pluribus corporis partibus, pulmonibus nempe, veſica fellea, & in utero, præter renes, & veſicam, quarum ſunt proprii morbi. Quod oculata fide teſtatus eſt Anton. Guainerius in tractatu de calculoſa Paſſione c. 1. Benivenius 9. ſui de abditis morb. cauſis, & Braſavola 4. Aphor. 59. qui refert, ſe Ferrariæ mulierem Gallam vidiſſe, quæ calculos quinque ano excrevit, & Iul. Cæſar Scaliger de ſubtilitate ad Cardanum, Exerc. 108. n. 3. his prope verbis hoc prodidit: deſperata inquit ab omnibus valetudine ſenem, ſummo dolore inteſtinorum divexatum, cum videremus carere febre, neq; tumorem extare quempiam, quotidianis dejectionibus alvum exonerare, pondus in ipſis inteſtinis ſentire, fatali quadam conjectura lapidem ſubeſſe rati, enemata ex bdellio, & oleo noſtro Telino croceo malagmate, butyro, & quodam decocto infundi juſſimus: tertio clyſmate magna vis lapidum educta eſt. Ex quibus conſtat, calculos dolorem inteſtinalem producere, quem non neceſſario comitetur alvi adſtrictio, & pro quorum curatione clyſteribus ſit opus.

Cum itaq; calculus ſit jam eductus, dolorque ſublatus, ſat nunc cenſemus de præſervatione conſulere: quod non difficile fore ſperamus.

Tria itaque in hunc finem peragenda veniunt. Primo inteſtina detergenda, & à viſcida pituita emundanda. Secundo divertenda materia ad inteſtina fluens; & tertio roborandus ventriculus, in quo hujuſmodi materiæ proventus. Quos ſcopos implebunt remedia Chirurgica, Pharmaceutica, & Diætetica.

Chirurgica quod ſpectat, ſi menſes libere non fluxerint, non abs re erit ſanguinem educere ex ſaphena; vere & autumno, moderata quantitate, ſuperſedendo quibuslibet aliis validioribus remediis Chirurgicis.

Pharmaceutica item vere, & autumno præſcribenda, atq; ideo lenientia deterſoria erunt opportuna, puta mel. roſ. ſol. Hiera picra Gal. vomitoria ſemel in menſe ex uſu erunt, ex oxymel. ſimplici, & ſucco raphani, cum hydrelæo. Purgatio quinetiã bis in anno exigitur, cum mell. roſ. ſol. & agarico trochiſcato; præmiſſa humorum præparatione cum oxymel. ſimplici, ſyr. de ſtœchade, de hyſſopo, & de corticibus citri. Aqua Tetutiana Vere, & Autumno, pro deterſione erit apprime utilis: ſicuti corroborationi ventriculi conſulemus aquis Thermalibus, Aponitana in primis, ad l. viii. circiter, quæ & inferiori ventri proſpiciet: cui etiam ſtillicidium præſcribi poterit.

Ac tandem curationem abſolvet congrua victus ratio, & ventriculi corroboratio vino abſinthite, & Theriaca antiqua hyeme uſurpatis. *Benedictus Silvaticus Conſil. & Reſp. Medic. Cent. iii.*

Obſervationes & Anatomicæ Inſpectiones.

De Alvi excrementis per genitalia ejectis.

Martini Jemeri, mercatoris apud nos, filia ſexennis manibus pudenda continuo fricabat, quæ ob rei turpitudinem à parentibus ſæpius corripiebatur, tandem ex fructuum horæorum intempeſtivo uſu in malignam incidit dyſenteriam, qua de cauſa vocor in conſilium, propino contra malignitatem & humorum acrimoniam pugnantia remedia, non neglectis ſubinde cordialibus & roborantibus, enema etiam ex abſtergentibus & conſolidantibus injici curo, quod dum applicatur, liquor enematis per pudenda rurſus effluere conſpicitur, territus ad inſolitæ rei hujus viſum parens, me advocat, & ut inquirerem & edicerem cauſam obnixe rogat; accedens puellam tabulæ imponi jubeo, pudenda inſpicio, & velamento aliquo carnoſo illa ſubducta, ſicque clauſa eſſe animadverto, ita tamen ut ſuperne & inferne filus exilis intromitti poſſit, ubi exilia foramina, per quæ urina impetuoſe extrudebatur, conſpiciebatur; cum autem liberum effluxum urina non haberet, moram circa velamentum trahere opus habebat; acrimonia autem ſeri retenta loca obſcœna rodebat, & vellicabat, quæ cauſa erat frictionis pudendorum, eroſum tandem per moram longam ſine dubio ex illa acrimonia inteſtinum rectum eſt, unde per alvum excernenda, per genitalia communi tacto meatu exire conſpiciebantur. Licet autem natura viam apertionis & ſectionis monſtraret, nolui tamen propter inſtantia fata, ne acceleraſſe me eadem jure culpari poſſem; nam ſumma virium debilitas, & extremorum refrigeratio, quam ſudor colliquativus excipiebat, poſtero die infelicem ἀνάλυσιν terminabantur. *Joannis Schmidi.*

De Excretione fecum per umbilicum

Vocatus Haynam Miſnicorum, & Medicinam ad hunc uſque diem ibi faciens, Anno 1668. ex Gemellis ibidem natis, alter erat maſculus, qui duodecimo à nativitate die inſultu epileptico tentatus idoneis tamen medicamentis reſtitutus, poſt tres aut quatuor præter propter Septimanas, circa umbilicum rubor quidam inflammationem minitans, ſine tumore tamen, in eo ſe prodidit. Applicarat Chirurgus emplaſtrum quoddam defenſivum, cottidie bis renovatum: Hoc tertio die remoto, umbilicus ſimul excidebat, & poſteà, præprimis alvo ſegniori, ſtercora per umbilici foramen patiens excernebat, nihilque per anum dejiciebat. Externis conſolidantibus umbilico læſo impoſitis, ſimul interna, nempe ſyrupi & clyſteres emollientes, laxantes, & inteſtina rupta conſolidantes alternatim adhibiti, conſociabantur. Hiſce continuo adhibitis, non ſolum excrementa per emunctorium ordinarium dejiciebat, verum etiam intra paucas ſeptimanas, coaleſcente iterum umbilico, infantulus reſtituebatur, excepto, quod cottidie guttulæ quædam aquoſæ in loco affecto ad hunc uſq; diem, quo hæc ſcribo, exſudent, ſine ulla tamen læſione, rubore aut dolore. *Melchioris Frib.*

Lapis in Inteſtinis.

Perilluſtris & Generoſiſſima Matrona Hildeſiæ vivens (cujus nomini conſulto parco) à pridie aſſumptis ex meo præſcripto pilulis è gummatibus Nobiliſſimi Sylvii præceptoris honoratiſſimi; altero mane cum excrementis lapidem exturbat ovi columbini formam referentem, in exteriore ſuperficie ſubcinereum, & dum à me clavo ferreo in duas æquales partes diffringitur interius inſtar cryſtalli albicantem & rutilantem, ita ut qui olim ex Ennii ſtercore aurum, hic colligere potuiſſet gemmas. *Joh. Henr. Brecktfeldi.*

Inteſtina Sphacelata.

Viduus quidem literatus, J. S. Uratislaviæ degens, quadragenario major, melancholicæ, & dum viveret, valetudinariæ conſtitutionis, M. Februario Anni 1670. ſolito plus conqueſtus eſt de ructibus auſteris, inappetentia & dolore Ventriculi, nec non Renum & dorſi. Subſecutæ dehinc ſunt obſtructiones alvi, noctes inquietæ & ſæpe inſomnes, doloreſque obſcuri, gravativi circa ilia, iique in ſiniſtro latere ſupra Ventriculum quaſi adſcendentes. Febris apparuit nulla, major tamen nonnunquam ſub veſperam, quam interdiu, Lumborum dorſique incaleſcentia. Urinæ pallidiores plerumque & craſſiores deprehenſæ, cum ſedimento copioſo, nonnunquam tartareo rubro, ſæpius albo, mucoſo. pulſus indies debilior, ab initio tardior, verſus interitum celerior. Supervenit his omnibus Vomitus ſanguinis nigricantis in grumos majores tenaciſſimos maximam partem concreti; qui cum intra triduum copioſior aliquoties rediiſſet, Ægroto, exhauſto virium theſauro, lipothymias frequentiores, ipſamq; demum mortem, quam die 6. Aprilis beate obiit, accerſivit.

Ut itaque tot Symptomatum cauſa inquireretur, permiſſu ipſius Agnatorum, cadaver aperire conceſſum fuit, quod etiam factum præſentibus Viris Excell. D. Godofredo Tilelio, Ph. & Med. D. & Phyſico Uratislav. meritiſſimo, & Dn. Phil. Jacobo Sachs à Leuvenheimb, phil. & med. D. & Practico famigeratiſſimo, Amicis meis honoratiſſimis, qui ambo ultimis diebus mecum Ægri curam habuerant, Sectore dn. Franzio, Chirurgo noſtro induſtrio.

In aperto Corporis demortui Abdomine atque Thorace ſequentia ad partem affectam, cauſaſque morbi & mortis imprimis facientia, occurrerunt notatu digna.

(1) Pinguedo quidem ſat multa ſub cute per totum corpus diffuſa;

(2) Muſculi vero Abdominis & Thoracis excarnes.

(3) Cor nihilominus obeſum ſatis, duriuſculum, compactum, beneque conſtitutum, Sanguine vacuum.

(4) Pulmones quoad colorem quidem à naturali ſtatu parum differentes; flavidi tamen & exſangues, horumque lobus dexter interior verſus dorſum Thoraci annexus.

(5) In Ventriculo nullus Sanguis, tunicæ bene conſtitutæ.

(6) Lien juſtæ figuræ, magnitudinis & coloris.

(7) Meſenterium non glanduloſum, ſed una cum Pancreate naturaliter conſtitutum.

(8) Hepar admodum magnum, totum obvolvens ventriculum, admodum pallidum, totum licet Sanguine vacuum, ponderans tamen ponder. Medic. ℔. iii. ℥. viii.

(9) Vena portæ verſus hepar Sanguinis exhauſta.

(10) Inteſtina in ſiniſtro latere ferme bene conſtituta, quæ vero in dextro, livida, nigricantia, ſphacelata, Vaſaque meſeraica in inteſtina deſinentia ſanguine nigricante turgida.

(11) Inteſtini coli pars ſuperior in ſiniſtro latere ſupra Ventriculum inflata, quæ vero deorſum vergit inferius, ſanguine concreto fæculento, nigerrimo, inſtar picis, quale vomitu rejecerat Ægrotus, admodum repletum.

(12) Renes pallidi & flavidi, inque dextro horum materia multa tartarea, & circa infundibulum calculus inſtar fabæ minoris:

(13) In ſiniſtro vero major & albicans calculus, pondere ſcrup. V. fig. & magnitudine cordis avium oblongiore formata, multæ materiæ ſeroſo-lacteæ, quæ una cum plurimis particulis tartareis, inſtar calcis, per totam Renis ſubſtantiam diſperſa erat, quaſi innatans.

Mirum, quod viſcera lienis, pancreatis, Hepatis cum ſuo felle, Ventriculiq; in hoc corpore omnia deprehenſa fuerint ſana & naturaliter conſtituta, cum tamen Ægrotus per totum vitæ ſpatium, pallidus, & triſtis inceſſerit, ſolitariamq; & ſedentariam vitam amaverit, omniumque Medicorum conſultorum ſententia Hypochondriacus audiverit.

Nec minus mirum, inteſtina illius ſphacelata fuiſſe ſine præviis doloribus Abdominis, ſine prævia Febre manifeſta. Conjectura eſt, Sanguinem melancholicum, acido auſterum inhabilem quidem ineptumque fuiſſe ad concipiendum ſubitam & magnam fermentationem & exæſtuationem febrilem, nihilominus tamen, forte ab errore diætæ excaleſcente intra morbi decurſum commiſſo, in tantum irritari & commoveri potuiſſe, ut per vaſa meſaraica (hæc enim verſus inteſtina repleta, verſus hepar vacuefacta apparuere) ad inteſtina ſucceſſive confluxerit, hiſque ſphacelum, miſello vero mortem attulerit. *Friderici Ortlobii.*

Vulnus Inteſtinale periculoſum feliciter curatum.

Anno 1676. Dominicus Simeoni Patavinus, annos natus xxvii. unus ex palatii apparitoribus, amicum quemdam ſuum litibus obrutum è caſtello Baldo, Patavium inter & Ferrariam ſito, educere cupiens, quem à lictoribus conquiſitum noverat, breviori via ſummaque diligentia eo conceſſit. Supervenientibus lictoribus quatuordecim, incluſi tres, portas apprime obſerarunt, aditumque fortiter negaverunt.

Exploſa utrimque ſclopeta lictori uni vitam eripuere, duos alios graviter vulneravere. Caſtelli dominus & ipſe globo transfixus occubuit: Noctis, beneficio aufugit amicus ille, ob quem exorta erat rixa. Solus remanſit Dominicus, qui pulvere pyrio deſtitutus, hoſtium numero cedere coactus eſt. in latentis & corpus antrorſum ſubmittentis abdomen, ſclopetum majus (quod archibugio Itali nuncupant) exploſum. Lictores actum eſſe de illo opinabantur, quem paulo poſt ſpirantem adhuc cernentes, in curru collocatum, Patavium reduxerunt. Magiſtratus indulgentia, Dominico ſaucio in ædes ſuas deportari conceſſum eſt, quem brevi in carcere periturum magna erat conjectura. Medicorum habito conſilio, deſperata fere omnia cenſebantur. Vulnus maximum in epigaſtrio dextro non procul ab umbilico, diſrupti, præter tegumenta, tendines muſculiſque, rectus, tranſverſalis & obliqui, ingens αἱμοῤῥαγία dejectiones ſupernæ infernæque, frequens ſyncope, proſtrataque vires, ut ægro, ſic Medicis ſpem omnem præſcindere videbantur. Nunquam tamen omnino deſerendum eſſe ægrotantem, dubiamque ſpem certa deſperatione potiorem, & hoc confirmat exemplum. Quippe quinto morbi die, per alvum una cum fæcibus à clyſtere ſollicitatis, in pelvim excidit globulus, tragœdiæ inſtrumentum. Longior non ero in enarranda cura: Sæviora abhinc ceſſavere ſymptomata; atque poſt unius menſis periodum plane liberatus eſt æger. Non deficientibus miraculum eſſe cenſentibus, benefici erga amicum animi pretium: At Medicis opera Naturæ curioſius ſcrutantibus alia via procedere expedit.

Perpendatur imprimis quæ à deciſo globulo oritur maxima difficultas: Quo modo is in inteſtinum penetravit? quo modo & hoc ſanatum eſt? Qui enim fieri potiſet per podicem dejici quod inteſtina non ſubiiſſet? ſi ſubierit, inteſtino perforato quænam fuit Medicina? Hanc cœlo delapſam interpretentur qui ulterius inquirere faſtidiunt. Inteſtinorum qualiacunque illa ſint, ſectionem periculoſiſſimam eſſe docent Authores, ratio & experientia. Craſſa vix ſanantur, Tenuia nunquam; ita Hipp. aph. 18. & 28. ſect. 6. ἢ τῶν ἐντέρων τι τῶν λεπτῶν. Nulla prorſus facta fuit αἱμοῤῥαγία. Ergo concludere liceret profundum vulnus, Naturæ providentia agglutinatum fuiſſe, ut non immerito corpus noſtrum innato balſamo ſibi proprio refertum credatur. Quod majus eſt, nihil conſutum fuit, neq; cutis, neq; muſculi, neque tenuis illa membrana, nervoſa atque exanguis, quæ vix araneæ telam mole ſuperat, περιτόναιον nuncupata, ſed omnia tam cito coiere, ut fidem ſuperet. Nihil perinde incommodi reliquum fuit. Obſervatum in omnibus Galeni præceptum, Meth. l. 6. c. 4. excepta ſutione, quæ inutilis cenſita. eſt: Exciſa inteſtina cum omento, in ſuum locum recondita ſunt, medicamenta impoſita, & ne qua præſtantior pars ſimul afficeretur. quantum fieri potuit, proſpectum.

Multos audio dicentes globum præter muſculos non penetraſſe, ac inter adipoſam abdominis molem latuiſſe, donec tum ſuo pondere, tum etiam Naturæ vi, in imas ejus partes collapſus fuerit. Eſto, nec tamen patet ad exitum via: An deinde globulus in capacitatem inteſtini penetravit, abſq; ſubſtantiæ deperditione? quo modo reparata illa fuerit? Qui fæces, ne foras proſilirent, coercitæ? Quid factum de ſanguinis copia in abdomine ſparſa, diſrumpentis concutientiſque globuli vi? An & hæc per diſruptum inteſtinum effluxerit? Obſervationes huc referat quamtumvis curioſior, à Schenckio ſcriptas, l. 3. de acu, cultro, aliiſq; per diverſas à naturali vias excretis, aut alienis humoribus per inteſtina deductis. Naturam continuo beneficam innumera producere liquet arti non expectanda, imo ne ſperanda quidem. Hinc Gal. monente. l. 3. de criſibus, Generoſus Medicus neque difficillimis caſibus terreatur. Celſus ad id, temeritatem aliquando efficere docet in morbis. quod prudentia nullo modo tentare deberet.

Ego quidem ad hujus rei conjecturam nec à temeritate præſidium invenio. Sit Dominico ſuperſtes fuero, ab eodem vitam adhuc agente, venia jam accepta, ſcrutabor in ejus inteſtinis, ſi forte tam prodigioſæ valetudinis latentem modum dignoſcere potero. Intereaſi vobis, viri Eruditiſſimi, aliquid occurrat quod propoſitæ difficultati ſatisfacere queat, pro veſtra & in Collegam benignitate & in rem medicam ſtudio, mihi palam eſſe facturos & ſpero & rogo.

Inteſtinorum aliquod a globuli exploſi impetu fuiſſe hic læſum, vix dubitandum eſt; neque enim credibile eundem tam parvo temporis ſpatio, nec ſingulari aliqua violentia externa protruſum, cuniculos per tot illæſas partes, etiam ſatis craſſas & membranoſas: agere potuiſſe, ut quinto morbi die jam inteſtinum rectum ingreſſus fuerit: Symptomata etiam graviſſima non levius aliquod vulnus cutem tantum penetrans, ſed altius progreſſum, & in ſpecie dejectiones illæ ſupernæ infernæque &c. ipſorum inteſtinorum aliquod læſum ſatis indicare poſſunt. Neque ullo modo obſtat Hippocratis authoritas, multiplici ejus experientia procul dubio firmata, in aphoriſmo 18. ſect. 6. ab Exc. D. Authore citato: uti enim Coum noſtrum lethalia ſæpe dicere vulnera, quæ utplurimum, non ex neceſſitate & ſemper ſunt talia, alibi in hoc Libro ex Galeno fuit notatum, atque ipſe etiam lib. 2. Prorhet. vulnera, quæ magnam quidem perniciem adferunt, non eam tamen, ut, ceu ipſe ſe explicat, nemo ex his ſervari poſſit, recenſens, inteſtinorum quoque, nullo inter tenuia & craſſa facto diſcrimine, quæ ſunt, eis adnumerat. Dum vero Coac. prænot. 503. & ſect. 6. aphor. 24. ex tenuibus ſi quod diſſectum fuerit, non coaleſcere ſcribit, partim de vulneribus utplurimum, ceu dictum. taliter ſe habentibus, partim etiam de magnis diſciſſionibus interpretari debemus; prout ipſe quoque §. ſeq. 509. Coac. prænot. cum mortem prædixiſſet in inteſtino aliquo, ſive craſſo ſive tenui, vulneratis, ſi nempe per tranſverſum fiat plaga & magna: ſi vero parva & recta, quoſdam evadere edicit. Nemo itaque amplius, inteſtina vulnerata mortem ſimpliciter inferre ex Hippocrate evincet. Neque aliud nos variorum docent obſervationes, qui tam craſſorum, quam tenuium inteſtinorum, vulnera ſanata viderunt: illorum ex. gr. ſpecimen ſuggerentibus Nicol. Tulpio lib. 3. obſerv. Med. cap. 20. & Joh. Rio-

lano in app. Sim. Paulli tr. de febb. horum Ephemeridibus nostr. Curios. Ann. III. obs. 176. Jacob. Seidelio obs. Med. 5. Joh. Heurnio in comm. sect. 6. aph. 18. Hipp. & Jacob. Hollerio obs. propr. 17. nec non Comm. in cit. aphor. Conferatur etiam historia ab Ambros. Paræo lib. 24. Oper. cap. 19. memorata, nec non alia huic Authoris admodum similis, quam Franc. Dalechampiola lib. 4. obs. 9. consignavit. Unde etiam quodcunque tandem intestinum in hoc casu globulus transfixerit, licet vel ipsum jejunum id fuerit, ceu quidem ex denominatione loci perculsi, scil. epigastrii dextri non procul ab umbilico, quo nempe in loco illud naturaliter situm obtinere solet, nobis conjecturare licet, salvum evadere potuisse ægrum, non adeo est incredibile. Videri quidem hic posset, scrupulum injicere metuendam chyli ex vulnere isto in cavitatem abdominis effusionem, quam olim non nemo pro stabilienda similium in tenuibus intestinis vulnerum lethalitate publice in medium protulit, ita ut æger necessario nutrimento, in sanguinem & ad singulas partes derivando, orbatus perire necesse habeat: ast (ut taceam, quod ipsa læsæ partis glutinatio, de cujus utpote impossibilitate nullum penitus argumentum producitur, exitum illum chyli impediat, si quem vero egredi detur, sicque consolidationem is retardare queat, eandem tamen omnino inhibere minime valeat, cum chylus non continuo à ventriculo suppeditetur, perque intestina permeet,) si in superiori parte intestini, & quidem ita in corpore à natura locati, ut transversum situm obtineat, plaga infligatur, ille chyli ex cavitate illius prolapsus non adeo prompte aut copiose contingct, ut mortis periculum, ob defraudatum corporis alimentum, inde sit metuendum. Galenus quidem lib. 6. Meth. Med. cap. 4. jejunum omnino incurabile esse adserit, tum propter magnitudinem multitudinemque vasorum, tum quod tunica ejus prætenuis nervosaque sit, bilemque insuper sinceram universam recipiat, & jecinori omnium maxime sit vicinum. Verum quod attinet 1. magnitudinem multitudinemque vasorum, scrupulo huic satisfecit Heurnius, plerumque calamitosum esse, l. c. scribens, si intestinum tenue ea parte vulneretur, qua mesenterium attingit, ob venarum eo venientium magnitudinem, quæ plurimum sanguinis fundunt; id quod in parte opposita non adeo est metuendum. 2. ipse Galenus Comm. 6. aph. 1. tunicæ tenuitatem & nervosam naturam quodammodo impugnat, dum verba faciens de omnibus tenuibus, intestinorum tenuium naturam non parum participare ait carnosæ substantiæ, ideoque in summa parte vulnerata saepius conglutinari, tota autem discissa usque ad eorum cavitatem, non quidem nunquam, sed tantum rarissime; hoc autem, addens, non tam propter eorum substantiam mihi videtur accidere, quam quod non possimus æque intrinsecus sicut extrinsecus medicamenta vulneribus imponere. 3. Bilis in intestino jejuno jam [illegible] suam, qua vulneris unionem impedire posset, deposuit, videlicet tam à lympha pancreatica &c. quam ipso imprimis chylo accidit alterata, atque ita in sincera sua natura multum immutata; sic ut humorem viscidum è glandulis intestinalibus egressum, aut etiam serum nutritium ex discissis arteriolarum oscillis extillans impedire minime valeat, quo minus tenacitate sua vel glutinositate, sive balsamica, si ita loqui liceat, virtute, ceu sarcocolla aliqua, vulneratæ partis labia, ab aere externo improportionato, vulnerum sanationi non parum contrario, ob intimiorem, quem occupat, in corpore situm, sic satis immunia, & post vulnerationem, dum aer in cavitate intestini prius contentus ex hiatu egreditur, concidentia, sicque propius ad invicem accedentia, conjungat, illaque continui solutionem ita reuniat, quod denique 4. de vicinia hepatis dicitur, quo [illegible] in considerationem venire hic queat, penitus non video. *Caroli Patin.*

De Ilei vulnerati curatione.

Vocatus ante decennium ad Sartoris conjugem, cui maritus cultro vulnus inflixerat in hypochondrio dextro supra Os Ileon intempestiva nocte. Vulnus obligatum est, mane cum Chirurgus, Nicolaus Reinhard, Emplastrum removet, fæces alvinæ subsequuntur, dilatato parumper vulnere apparet Intestinum Ileum læsum, placuit in casu desperato periculum facere, nec ægra 25. annorum dolores recusabat, modo vita donaretur. Intestinum caute acu alligari cum cuti, recentique lardi lamella interposita, ut fæcibus alvinis pateret transitus cutem jungere jubeo, quod & factum, potiones præscribo vulnerarias, quibus ad stuporem curata est, binoique enixa est liberos annis sequentibus; cum de valetudine ipsius nuper quærerem, fatis cessisse anno proxime præterito accepi. *D. Muraltus.*

De Inteſtino Colo vulnerato cum Hypogaſtrio vulnerato coaleſcente.

Quod Natura sit morborum medicatrix, nemo nescit, & in hoc exemplo manifeste apparet. Anno M. DC. LXXII. die 12. Februarii, Servus a stabulis Illustrissimi Dn. Dn. Comitis Schönbord, &c. temperamenti sanguinei in taberna inter compotandum a quodam studioso, circa tertiam lumborum vertebram ex parte dextra a tergo gladio quadrangulari per medium intestinum coli & hypogastrium versus ilia sinistra transfixus, in domo ejusdem Illustr. Dn. decubuit. Curam ejus sedulam Chirurgus suscipiens illum deligavit: altero die amota ligatura excrementa per vulnus hypogastrii exivere, & hac via alvi initat natura se per dies novem exonerare conabatur, quod in quavis deligatione apparebat: quo etiam tempore, alvus suum, nonnihil per glandes sollicitata, præstitit officium; tandem decimo ab accepto vulnere die, per alvum copiosa dejecit, animo alias præsens; ad omnia oblata bene se habere visus est, nihilominus decimo sexto die fatis cessit. Ut inspirationi adessem, Chirurgus ex me petiit, quod etiam lubens præstiti. Apertum abdomen tetrum odorem spiravit, nam fæces per vulnus intestini coli in cavitatem illapsæ, intestina corrupta & gangrænosa reddiderant, vulnus vero intestini coli, sive labia il-

vina tarda valde atque molesta, imò materiæ purulentæ cui sanguinis plurimum commixtum, hoc enema injici curavimus, ad doloris mitigationem valde conveniens.

℞. Decoct. emollient. ℥ix. olei mucag. amygdal. dulc. an. ℥ i. unguent. popul. mell. rosac. an. ℥ i. M. F. Clyster.

Podici applicatum hoc cataplasma.

℞. Micæ panis albi, farin. hord, an. ℥ ii. mucagin. cydonior. ℥ i. unguent. popul. ℥ß. croci ll itann. gr. xxii. vitell. ovi num. i. M. F. Cataplasma.

Tantum hæc profuerunt, quantum profuissent siquidem pulvinari fuissent applicata: Febris interim, dolor, vigiliæque, hinc quærelæ, magis magisque increscebant. Pharmacopœi servus qui applicaverat Enema, aliquod corpus durum occurrisse sibi, ubi fistulam arte imponere laborabat, per quam injiciendus clyster, referebat; hoc audito necessarium duximus digito in anum immisso an aliquid loco hæreret aut præternaturalis quædam constitutio intestini recti adesset, explorare; quamprimum digitus in anum immissus occurrebat substantia illa dura, cujus mentionem fecerat pharmacopœus, hæc extracta mandibula erat ipsius illius quem Belgæ vocant Eenschol, bronchi sub branchiis hærens: eam ante octiduum se avidius pisces tales comedentem deglutiisse, ante actorum jam memor, referebat æger, imo cum dolore ventriculi, intestinorumque gestâsse.

Ablato hoc ossiculo (quæ ablatio non sine dolore peragebatur, eo quod transversum non solum situm obtineret, sed & utrinque lateribus intestini firmiter inhæreret, unde symptomata dicta exorta) illico symptomata omnia remiserunt, febris scilicet, dolor, excretionis alvinæ suppressio, vigiliæ continuæ, somnus econtra inductus placidus.

Parti affectæ applicavimus turundam melle rosacco cui Aloes aliquid mixtum, inunctam. Et integre convaluit.

Similis fere casus occurrit aliquando Medico hujus loci celeberrimo Dn. Arnoldo Tholinx, nisi quod hic intestini recti circa plicaturam exulceratio accederet, & Chirurgus frustulatim, duas scilicet in partes forficis ope divisum ossiculum, extrahere coactus fuerit.

Gravius obvenit ægrotanti illi, qui, referente nobis Collega nostro Dn. Daniele Floriano, curæ Rogerii Bernardi olim Nosocomii chirurgi ordinarii subfuit, in quo, ossiculum simile, gravissimo cum dolore, per lumborum inferiora, ulcere intercedente magno, prodibat. *Job. à Meckren in Observat. Medico Chirurgicis.*

De intestini tenuis vulnere.

Anno 1678. Vir nobilis ὑγιεινὸς & robustus, annos circiter natus 21. cum Galli & Lotharingi, aliquamdiu excubias contra invicem agerent, gravi vulnere gladii punctim ictus; ex illorum exercitu, ad nos advectus fuit, ut pristinæ sanitati restitueretur, sedulam hunc ob finem operam ipsi locante chirurgo solerti Claudio Passavantio: denudato & ampliato tantisper vulnere; quod admodum angusti oris primum fuit, in abdominis cavum illud vergere deprehensum fuit, medicamentisque hinc convenientibus illi prospectum: mox suspicio de intestini tenuis læsione Medicorum Chirurgorumque, quos ad ejusmodi vulneris spectaculum ille invitavit, animis inhærere cepit, nec fefellit eventus, subsequentibus enim diebus quoties fere vulnus denudabat, materia chylosa evidentissime profluxit, & in linteolis vel plumaceolis conspici poterat, adeo ut una de vasculi lactei punctura, chylo puro ita extillante, indicia certissima depromere potuerimus; Instituta exactissima diæta, qua Ægrotus ipse pejorum symptomatum adventum elusit, & adhibitis vulnerariis convenientibus, singula feliciter cesserunt. *Joh. Jacob Harderus Observationum Anatomico-Practicarum libro.*

Intestini à lumbricis perforatio cum tumore subitaneo in inguine dextro.

Vir 50. & quod excurrit annorum, sanus & incolumis, uti sibi quidem videbatur, d. 11. Aug. 1683. cum tota d. strenue desudasset in vineis, domum redux de atrocissimis torminibus ventris conqueritur, quæ excepit ilico horror & calor inguinisque intumescentia, paulatim ita adaucta, ut femoris partem anteriorem & superiorem maximopere occuparet tumor, qui primum renitebatur, aliquot autem dierum spatio, instar vesicæ humore distentæ sua sponte ruptus fuit, ichoremque primum subatrum, hinc viridem, & deinceps purulentum, s. magis fæculentum copiose fudit, transudante primum sero tenui glandularum, mox hinc viis magis apertis, una materia fæculenta: materia quoque saniosa inter musculorum femoris interstitia collecta, illis pressis acervatim erupit: accersitus Chirurgus illius loci, medicamentis putredini resistentibus ac detergentibus sedulo pugnavit, nostram autem mox implorare jussit operam: Vocati d. 25. ejusd. sub vesp. mali faciem intuiti sumus, quam satis horridam deprehendimus: ex inguine enim dextro, pone scrotum, materia fæculenta, ubi tantillum premebamus, tenuis & graveolens, prosiliit, retulitque Chirurgus, ex eodem antro, (quod vulnus dilatatum satis non erat) triduo ante lumbricos sex se extraxisse: pridie etiam cum uvas comedisset ægrotus, semina earum per foramen dictum excrevisse, atque ab hoc tempore fæces per alvum dejecisse amplius: nec minus femoris interiora a massa serpente fuerunt erosa, foraminibus sinuosis hinc inde conspicuis: Facta incisione scrotum versus, ut mali exitus pateret magis, fæces liquidæ, cum sibilo & strepitu ex intestino evidentius prorumpebant, hujusque perforationem labiis vulneris sensim remotis, postridie magis patulam fore prædiximus, interim seq. usum præcepimus: Chirurgus ter de die vulnus calidiuscule lavet cremore & sero lactis caprilli cui immista sint sangu. dracon. subtiliss. & myrrha cum mastich. inde balsam. vulnerar. quod præscripsimus, moderato caloris gradu vulneri instillet: plumaceolisque eodem irroratis intestinum obmuniat pro viribus: ægrotus autem singulis diebus m. hauriat cyat. lact. caprill. cui sanicula consol. sarac. veron. & alchimill. fuerint incocta: horula v. post ut & sub 4. ves-

[illegible] aliquam ab hernia oriundam subsequi posse. & periculum in mora esse dixi, ac [illegible] cum manu periti Chirurgi huc requiri summopere: Chirurgo viam ineunte & ægrum jam invisente, gravissima comperimus, non visu tantum, sed etiam olfactu: partes interiores putretactæ à sanis protenus erant liberandæ: partes adhuc sanæ a contagio vindicandæ ac defendendæ, cum jam colon ipsum in hoc incendium contribuerit, putredine infectum eatenus, ut per hujus aperturam ex inguine, crassiora alvi excrementa, neque per unam, neque per duas solas hebdomadas fuerint excreta: & tamen tota hæc mali dicta tragœdia tam felici cursu absoluta est, ut post sex septimanarum intervallum, sanitas fuerit reducta, sine fistula vel alio incommodo post relicto: hæc ille. *Idem ibidem.*

Colica à bile non uno modo degenere ac corrupta.

Nihil certe verius Fernelii doctrina de febribus intermittentibus quæ degenerant in colicam ad febris typum periodicè recurrentem. Imo stupore quodam me percutit immanis ille cruciatus sponte conversus in omnium artuum paralysin indolentem, & hanc aliquoties aquarum Borbonensium potu & embroche miratus sum vegete sanatam.

Verum unus ex iis febrientibus colicæ tormento exenteratus est, & morte mihi subductus, prævia paralysi nulla; & tunc certe laudatissimus mihi fuit Citesius de Colica pictonum. Ejus quippe ductu intestina reperi hic & illic per areas quasdam bile suffusa, & per modum tincturæ sparsim vel flaventia, vel viridantia, vel atrata, prout scilicet bilis multiplicis aculei se se tunicis intimius infixerant. Bilem enim intestinis impactam sedulus observavi, hic vitellinam, hic vero porraceam, hic demum atram, & ab ipsa spiculis hamata, dolores illi suscitabantur rabidi, ne quidem vel Homerico Nepenthe; vel ipsius Phœbi paregoricis ullis placabiles. *E Clarissimi ac Celeberrimi Viri D. Caroli Drelincurtii, Diclatis; Communicante Clar. D. Guyot Medic. Doct.*

Colica Convulsiva in prægnante lethalis.

Autissima Matrona, laudabilis temperamenti, annos circiter 28. nata, quantoque prægnans, totum gestationis suæ spatium molestum habuit, siquidem febri prope continua, eaque noctu exacerbationes faciente, afflicta vixit, imo fluxiones & ad dentes & ad alias corporis partes easque atroces dolores parientes, subinde passa est permanente interim ad cibum appetentia. Cum demum nonum gestationis mensem attigisset dentium dolor pro tempore aliquatenus sopitus, non tantum recruduit, sed etiam rabidus factus est, tumoremque totius genæ cum gingivarum erosione produxit, nec ex parte quidem cohiberi potuit quam prius accersitus Chirurgus unum e dentibus eduxisset. Verum non diu fruebatur inducta sic aliqua tranquillitate, nam biduo ad summum post dentem evulsum, subito furioso dolore, sub ilio sinistro prehensa est, qui ab ipsa totam diem clamores &, ut ita dicam, ululatus expresserunt. Horis pomeridianis, post longum ægræ laborem advocatus inhabitanter sanguinis e brachio eductionem suasi, cochleariaque aliquot julapii carminantis & anodyni propinavi, Sic dolor circa mediam noctem inducias dare coactus est, quæ ad horam secundam pomeridianam ejusdem diei producebantur. At quasi novas sic vires acquisiisset morbus, cùm exsuscitabatur, non tantum in regione iliaca sinistra, sed etiam in dextra, imo toto abdomine dirum in modum ægram fatigabat, ipsiusque viscera quasi lacerabat, cum frequentibus animi deliquiis. Eodem tempore fœtum utero contentum de sede excidisse, caputque exitui præsentasse creditum est ab obstetrice adstante, imo aquarum stilla quædam è matrice emanavit, cum interim nulla in orificio seu collo ejus interno dilatatio, aut aliud aliquod signum, unde de partu proximo constaret; observaretur. Dolores colicos subsequebantur motus convulsivi universales cum oculorum globi inversione prorsus horrida, visusque totali deperditione, ac abdominis monstrosa tensione. Injecti sunt de novo clysteres, exhibiti pulveres ac julapii antepileptici & anodyni, imo tandem ad venæsectionem in malleolo deventum qua momento sane liberatum est cerebrum, restituta visio, ejusque organum spasmodice retrahi desiit, & evacuationes per alvum, prius duas dies cohibitæ, ac remediis interim minime sollicitabiles, clysterio etiam benignissimo tum faciles fuere. Itaque sic ad parebat res in melius abire: at circa quartam vespertinam post multam materiam fœculentiorem, glutinosiorem ac fœtidiorem per inferiora redditam, pulsus debilitatus est, imo prorsus suppressus, repetiere convulsiones, dimanavit e toto corpore frigidus sudor, extremà quasi conglaciata refriguere, morique præcipitantur advenienss tot malis finem imposuit.

In cadavere totum abdomen maximè tumefactum vidimus, etiamsi multæ evacuationes per sedem factæ fuissent. Interius Omenti vasa sanguinea prorsus varicosa reperta fuere. Ventriculus vastior ac flatibus distentus, ut & Intestina interque ea præcipuè Colon, aliis cæteroquin materiis vacua, Cæcum cum apophysi sua verimiculari omnino flaccidum; Jecur, Lien, Renes Pancreas, Mesenterium cum suis glandulis, intemerata omnia, bene colorata, ac justæ magnitudinis. Uterus vastior, de se ad primam, illamque levem punctionem, seri flavescentis particulis nigrioribus variegati, odorisque paululum ingrati libras circiter octo promebat. Fœtus, qui masculini erat sexus, cubabat super latere sinistro, caputque suum in orificium matricis, aliquatenus tum dilatatum profundius jam intruserat, ab omnibusque suis involucris liber, utero tamen non tantum per placentam, sed etiam quod varius est per magnam chorii partem firmius adhærebat.

Ex enarratis satis manifestum est dolores colicos in nostra agra lethales, dispositionis alicujus inflammatoriæ, vel uteri, vel intestinorum, productionem minime fuisse, de qua sane, imo etiam de gangrænosi subsequente apud nos multa suspicio erat. Verum totum morbum potius convulsivum fuisse & in nervis, fibris nerveis, spiritibusq; ac eorumdem vehiculo has par-

git. Ego in consilium adhibitus fracturam feliciter sanitati restitui.

Ante annos autem aliquot contusionem talem circa carpum ejusdem brachii ex casu quoque contraxerat, ut eo tempore manus veluti resoluta & impotens permanserit: postrem. autem curatio tam feliciter successit, ut m. nus penitus in integrum restituta fuerit. causam hujus sanationis hanc esse, mihi videtur: Primus affectus sive contusio carpi, cum ab imperito male curata esset, & imprimis plurima medicamenta refrigerantia applicata fuissent, materia quædam viscida inter ossa carpi remanserat, quæ post fractum brachium, ab humore affluente veluti irrorata, emollita, & excalefacta esset, postea medicamentorum emollientium & resolventium, à me summa, qua fieri potuit diligentia exhibitorum beneficio, resoluta & dissipata fuit. Quæ exitiosa nobis videntur, frequenter commodum maximum afferunt.

Petrus Jacobi Amstelodamensis anno 1661. utriusque brachii laboraverat aliquamdiu abscessibus, ulceribusque, circa articulationem humeri & ulnæ, Chirurgus, quo usus fuerat, ad veram eorum figuram, convenientemque usum haud attendens, non incurvata sed rigida ea reliquerat, unde ori aliquid iis admovere impossibile ipsi.

Curæ nostræ ubi subjectus, Fomenta varia, Cataplasmata, Emplastra, applicata, diversæ brachiorum fricationes, extensionesque institutæ, ast nihil hæc omnia effecerunt, nec humor glutinosus articulos fere accedens, nec mucus articularis, articulorum motui dicatus, ullo modo resolvi potuit, ut mobilitas aliqua adferreretur membris dictis.

Cibum ori admovere quod haud valeret, cochlear ipsi parari curavimus similiter ac cultrum excedentis longitudinis. Quid fit, panis dissecti particulam cultri apici impositam ori admovere laborans, ea privatur, procidens enim in terram à cane præsente aufertur, iratus ille pedibus percutere canem dum laborat, in humum prolabitur, hoc ubi fit, eo quod brachiorum uno resistentiam pavimenti lapidei perciperet, soluta materia ad dictum articulum hucusque detenta. & quod hactenus rigidum immobileque fuerat membrum, ex improviso mobilitatem debitam acquisivit, sic ut eo ad modum pristinum ubi potuerit.

Joh. Henrici Wolvegad, bajulus, ex violentia externa pedis utriusque fracturam non solum, sed omnimodam comminutionem contraxerat. Hujus curatio nobis committitur, quæ etiam ex voto successit. Ex lecto surgens, non modo fracturam dictam curatam notavit, sed & herniam intestinalem inveteratam, ad cujus tamen curationem nihil à nobis adhibitum.

Plura huc facientia qui desiderat, quomodo nempe ex incommodis commoda producta, adeat Fabr. Hildanum part. 1. obs. 29. & part 2. obs. 8. *Job. à Meekren in Observationibus Medico-Chirurgicis.*

De Synovia,

Synovia nihil aliud est quàm liquor chylosus nutritius, in parte vulnerata degenerans in liquorem saniosum & aquosum, sub qua degeneratione acorem occultum contrahit, & exinde vulnera istarum partium insigniter contumacia ac simul periculosa fuit: partes vero istæ interea, dum destituuntur convenienti nutrimento, necessario arescunt. Unde fibræ exsiccatæ & contractæ poros partis internos angustant, eosque connivere, seu quasi subsidere faciunt. Itaque sanato licet vulnere nihilominus tamen difficillime & tardissime pars denuo nutriri potest, quin potius sæpius pertinax aut contumax aridura sequatur. Quin & cum debilitata dicto modo pars minus robusta sit, atque alia ipsi respondens, (id quod robur inæquale vocat. Helmont.) propterea facilius ac sensibilius fere externorum objectorum in pressiones recipit, unde tales ægri restituti licet, tamen quasvis aeris mutationes in loco antea læso mox præsentiunt.

Ut autem hæc Synovia, periculosum sane vulnerum in partibus tendinosis articulationum symptoma compescatur.

♃. Ostrearum, nempe testarum. ℥ i. cranii adulti, ossis sepiæ, mandib. lucii piscis calcinat. an. ℥ ii. spodii terræ sigill. an. ʒ iß. quæ mista inspergantur: Sic namque cito evanescit synovia.

Optimum quoque est unguent. fusc. Wurtzii, quia tamen præparatio est laboriosa, & propterea difficulter potest parari.

♃. Loco ejus vitriolum toties calcinatum spir. vitr. dulc. speciatim ex vitriol. mart. & dicto modo cum hoc procedatur atque vult Autor; nempe inmittantur in acetum destil. quoddam vulnerarium, & ita addatur mel, flores æris, sicque porro misceantur.

Vel ℞. Unguent. Ægyptiac. simplex, & adde terram vitriolatam Dulcem in aceto destillato dicto permixtam quantum postulat ingredientium proportio, hoc potest esse loco unguenti fusci Wurtzii, & unguent. Ægyptiac. magistr compos.

Alias singulare experimentum est si stercus porcinum cum sanguine vulneris invicem mistum coquatur, & ita vulneri externe applicetur instar cataplasmatis: hoc enim compescit synoviam.

Quin & linteum sanguine primo menstruo virginis tinctum humidum sive siccum applicatum certissimum habetur remedium ad compescendam synoviam. Polychrestum est si destilletur aq. ex cancr. fluviatilib. contusis: hæc enim cum linteis duplicatis imposita, non tantum synoviam sistit, sed præterea omnes inflammationes; erisypelata, dolores partium vulneratarum; ac NB. quod cancri fluviatiles multum prosunt in casibus Chirurgicis. *Michael Ettmullerus Collegii Practici parte 2. cap. 1. Item in Chirurgia Medica.*

De Synovia Venæ sectionem infaustam in brachio factam subsequente.

Victori nostri oppidi Barbarossæ venam medianam Balneator scalpello vehementiori cum calitro adacto pertuderat, tendine musculi bicipitis subjacente simul læso, quod ipsum sicuti ab

